BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLVII
G
12
NAPOLI

III G 7-1

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

R. P. NATALIS ALEXANDRI

ORDINIS FF. PRÆDICATORUM,

PROVINCIÆ PARISIENSIS EJUSDEM ORDINIS EXPROVINCIALIS,

IN SACRA FACULTATE PARISIENSI DOCTORIS,

ET EMERITI PROFESSORIS

HISTORIA ECCLESIASTICA VETERIS NOVIQUE TESTAMENTI

Ab orbe condito ad Annum poſt Chriſtum natum milleſimum ſexcenteſimum;

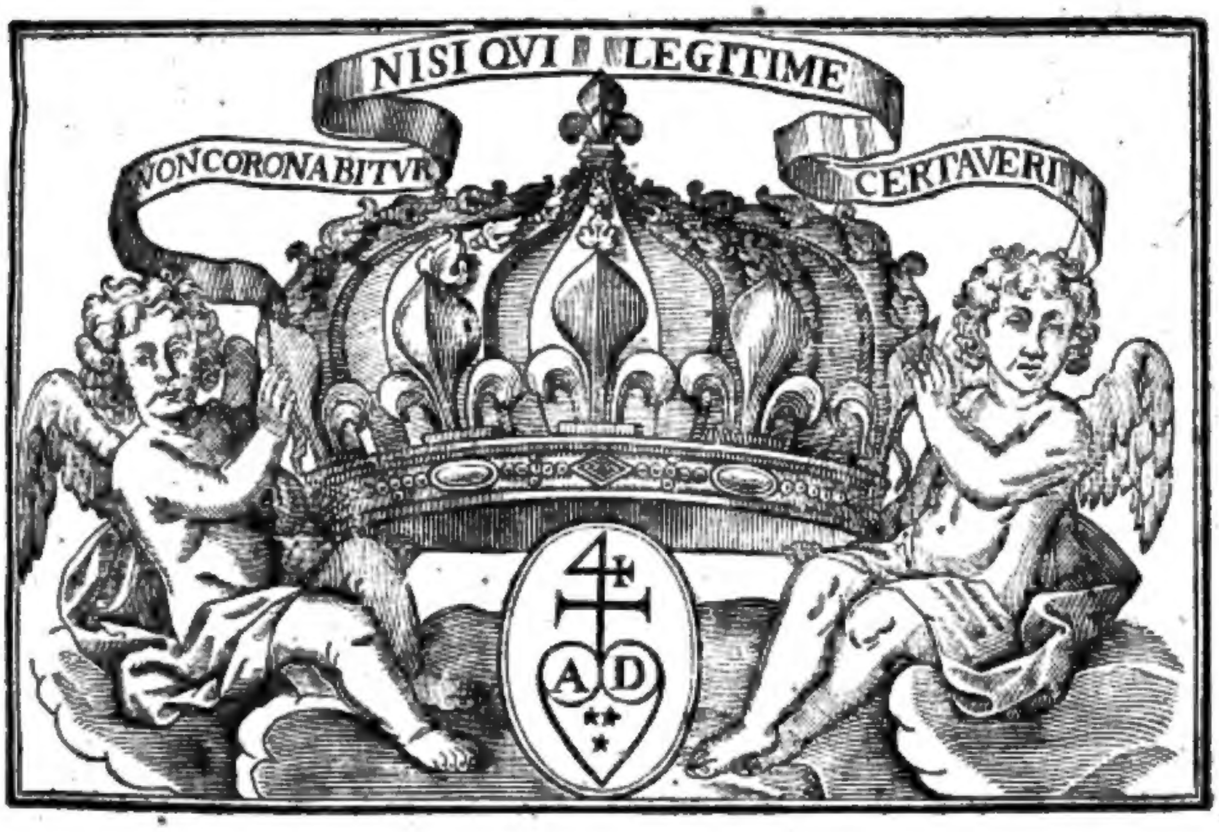
Et in loca ejuſdem inſignia Diſſertationes Hiſtoricæ, Chronologicæ, Criticæ, Dogmaticæ.

IN OCTO DIVISA TOMOS:

Ante quidem per partes, nunc autem conjunctim & accuratiùs edita:

Rerum novarum acceſſione, Scholiis & Indicibus locupletiſſimis illuſtrata, ornata.

TOMUS SEXTUS

NAPOLI

PARISIIS,

Sumptibus ANTONII DEZALLIER, in Vico San-Jacobæo, ſub ſigno Coronæ Aureæ.

M. DCC. XIV.

Cum Privilegio Regis Chriſtianiſſimi.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX

CAPITUM, ARTICULORUM,

Paragraphorum, Diſſertationum, Quæſtionum, Propoſitionum & Aſſertionum, Voluminis VI. Hiſtoriam Eccleſiaſticam Novi Teſtamenti IX. X. XI. & XII. Sæculorum continentis.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

NONI ET DECIMI SÆCULI

SYNOPSIS

Caput I. *De Pontificibus, qui Romanam & univerſalem Eccleſiam rexerunt Sæculis nono & decimo,* Pag. 1
Art. I. *De Leone III.* ibid.
Art. II. *De Stephano V.* 3
Art. III. *De Paſchali I.* ibid.
Art IV. *De Eugenio II.* 4
Art. V. *De Valentino, & Gregorio Quarto,* 6
Art. VI. *De Sergio II.* 9
Art. VII. *De Leone IV.* 10
Art. VIII. *De Benedicto III.* 11
Art. IX. *De Nicolao I.* 12
Art. X. *De Hadriano II.* 16
Art. XI. *De Joanne VIII.* 17
Art. XII. *De Marino, Hadriano III. & Stephano VI.* 20
Art. XIII. *De Formoſo,* 22
Art. XIV. *De Stephano VII.* 23
Art. XV. *De Romano, Theodoro, & Joanne IX.* 25
Art. XVI. *De Benedicto IV. Leone V. & Chriſtophoro,* 26
Art. XVII. *De Sergio III.* ibid.
Art. XVIII. *De Anaſtaſio III. Landone & Joanne X.* 27
Art. XIX. *De Leone VI. Stephano VIII. & Leone VII.* 28
Art. XX. *De Stephano IX. Marino II. & Agapeto II.* 29
Art. XXI. *De Joanne XII. Leone VIII. Antipapa, & Benedicto V.* 30
Art. XXII. *De Joanne XIII.* 32
Art. XXIII. *De Dono II. Benedicto VI. & Benedicto VII.* 33
Art. XXIV. *De Joanne XIV. & Joanne XV.* ibid.
Art. XXV. *De Gregorio V.* 34
Art. XXVI. *De Silveſtro II.* 36
Cap. II. *De Hereſibus quæ Eccleſiam infeſtarunt ſæculis nono & decimo,* 37
Cap. III. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis Noni & Decimi Sæculi,* 39
Art. I. *De Ahytone Baſileenſi,* ibid.
Art. II *De Methodio Patriarcha Conſtantinopolitano,* ibid.
Art. III. *De Dungalo Diacono* 40
Art. IV. *De Amalario,* 41
Art. V. *De Theodulfo,* ibid.
Art. VI. *De Theodoro Studita, & Nicephoro Patriarcha Conſtantinopolitano,* 43
Art. VII. *De Halitgario & Jona Aurelianenſi,* 44
Art. VIII. *De Eginhardo, Thegano, & Nitardo,* 46
Art. IX. *De Hilduino, Freculfo, & Paſchaſio Ratberto,* 47
Art. X. *De Agobardo,* 48
Art. XI. *De Smaragdo, Adelhardo, & Anſegiſo Abbatibus: & de Benedicto Levita,* 53
Art. XII. *De Sancto Benedicto Anianenſi Abbate,* 54
Art. XIII. *De Amolone, & Floro,* ibid.

Digitized by Google

Art. XIV. De Haymone Halberſtatenſi, Lupo Ferrarienſi, & Rabano Mauro, 56
Art. XV. De Angelomo, Vvalafrido Strabone, Landulfo Sagaci, Vvandalberto, 58
Art. XVI. De S. Prudentio, Ratramno, & S. Remigio Lugdunenſi. 59
Art. XVII. De Uſuardo, 60
Art. XVIII. De S. Eulogio Martyre, ibid.
Art. XIX. De Anaſtaſio Bibliothecario, & Joanne Diacono, 61
Art. XX. De Almanno, Milone & Hubaldo Monachis, ibid.
Art. XXI. De Chriſtiano Drutmaro, ibid.
Art. XXII. De Iſaac Lingonenſi Epiſcopo, 62
Art. XXIII. De Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi, ibid.
Art. XXIV. De Herardo Turonenſi Archiepiſcopo, & Vvaltero Aurelianenſi, 64
Art. XXV. De Photio, 65
Art. XXVI. De Theodoro Abucara, & Petro Siculo, 67
Art. XXVII. De Heirico Autiſiodorenſi, ibid.
Art. XXVIII. De S. Adone Viennenſi Epiſcopo, ibid.
Art. XXIX. De Auctore Annalium Francorum, qui Fuldenſes nuncupantur, & Monacho Sancti Galli Scriptore Vitæ Caroli Magni. 68
Art. XXX. De Aimoino, & Abone, ibid.
Art. XXXI. De Remigio Autiſiodorenſi, 70
Art. XXXII. De Reginone, ibid.
Art. XXXIII. De Leone Sapiente, & Simeone Metaphraſte, 71
Art. XXXIV. De Auxilio, 72
Art. XXXV. De Sanctis Odone & Odilone, 73
Art. XXXVI. De Moſe Barcepha, ibid.
Art. XXXVII. De Ratherio Veronenſi, Fulcuino, & Herigero, 74
Art. XXXVIII. De Attone Vercellenſi, 75
Art. XXXIX. De Flodoardo, Luitprando, Vvitikindo, & Dudone, 76
Cap. IV. De Synodis Provincialibus, & Nationalibus, quibus ſancita eſt & reſtaurata Diſciplina Sæculis Nono & Decimo, 77
Art. I. De Concilio Altinenſi, ibid.
Art. II. De Concilio Gloveshoa, ibid.
Art. III. De Concilio Arelatenſi VI. 78
Art. IV. De Concilio Moguntiaco, 79
Art. V. De Concilio Remenſi, 80
Art. VI. De Concilio Turonenſi III. 81.
Art. VII. De Concilio Cabilonenſi II. 83.
Art. VIII. De Concilio Aquiſgranenſi primo ſub Ludovico Pio, 85
Art. IX. De Concilio Pariſienſi VI. 86.
Art. X. De Concilio Aquiſgranenſi II. 89.
Art. XI. De Synodo apud Lauriacum, 90.
Art. XII. De Synodo ad Theodonis-Villam, 91
Art. XIII. De Synodo Vernenſi II. ibid.
Art. XV. De Synodo Bellovacenſi, 92
Art. XVI. De Concilio Meldenſi, ibid.
Art. XVII. De Concilio Moguntino I. ſub Rabano Archiepiſcopo, 94
Art. XVIII. De Synodo Ticinenſi, 95
Art. XIX. De Synodo Sueſſionenſi II. 96
Art. XX. De Concilio Valentino III. 97
Art. XXI. De Concilio Tullenſi apud Saponarias, 98
Art. XXII. De Synodo Tullenſi ſecunda apud Tuſiacum, 100
Art. XXIII. De Synodo Vvormatienſi, 101
Art. XXIV. De Concilio Duziacenſi II. 103
Art. XXV. De Conciliis Ticinenſi, & Pontigonenſi, ſub Carolo Calvo Imperatore, 104
Art. XXVI. De Synodis Ravennenſi, & Trecenſi II. ibid.
Art. XXVII. De Synodo apud Sanctam Macram, 105
Art. XXVIII. De Conciliis Moguntino & Metenſi ſub Arnulfo Rege, 106
Art. XXIX. De Concilio Viennenſi, 107
Art. XXX. De Concilio Triburienſi, ibid.
Art. XXXI. De Synodis Troſleianis, 109.
Art. XXXII. De Synodo Confluentina, 110
Art. XXXIII. De Synodo Erpfordienſi, 111
Art. XXXIV. De Synodo Engilheimenſi, ibid.
Art. XXXV. De Synodo Auguſtana, ibid.
Cap. V. De Politia Eccleſiaſtica Sæculi IX. & X. 112
Art. I. De Primatibus, ibid.
§. I. De Primate Bituricenſi, ibid.
§. II. De Primatu Drogonis Metenſis Epiſcopi, 113
§. III. De Primatu Senonenſi, 114
Art. II. De Metropolitanis, 115
Art. III. De Epiſcopis, 118

Digitized by Google

Art. IV. *De Clericis*, 135
Art. V. *De Monachis, & Sanctimonialibus*, 139
Art. VI. *De Bonis Eccleſiæ, & eorum adminiſtratione Sæculis IX. & X.* 156
Art. VII. *De Clericorum Immunitatibus & Oneribus nono & decimo Sæculo*, 164
Cap. VI. *De Imperatoribus Orientis*, 169
Art. I. *De Nicephoro Logotheta, Stauracio, & Michaële Rancabe*, ibid.
Art. II. *De Leone Armeno, Michaële Balbo, Theophilo*, 170
Art. III. *De Michaële III. & Theodora Matre*, 172
Art. IV. *De Baſilio Macedone, & Leone Sapiente*, ibid.
Art. V. *De Alexandro, Conſtantino Porphyrogenito, Romano Lecapeno, & Romano Juniore*, 173
Art. VI. *De Nicephoro Phoca*, 174
Art. VII. *De Joanne Tzimiſce*, 175
Art. VIII. *De Baſilio Bulgaroctono, & Conſtantino ejus fratre*, ibid.
Cap. VII. *De Imperatoribus Occidentis, & Regibus Francorum*, ibid.
Art. I. *De Carolo Magno Imperatore*, ibid.
Art. II. *De Ludovico Pio Imperatore, & Rege Francorum*, 180
Art. III. *De Lothario Imperatore, Ludovico II. ejus filio, & Succeſſore, & Carolo Calvo Francorum Rege, & poſt Ludovici obitum etiam Imperatore*, 185
Art. IV. *De Ludovico Balbo Francorum Rege, Ludovico III. & Carolomanno ejus filiis, pariter Regibus, & Carolo Craſſo Rege & Imperatore*, 192
Art. V. *De Arnulfo Imperatore, Odone, Carolo Simplice, & Rodulfo Francorum Regibus*, 194
Art. VI. *De Germaniæ rebus poſt obitum Ludovici Regis, filii Arnulfi: & de rebus Italiæ poſt obitum Berengarii Regis, uſque ad Ottonis I. Imperium* 197
Art. VII. *De Ludovico Quarto, Lothario, & Ludovico V. Francorum Regibus*, 198
Art. VIII. *De tribus Ottonibus Imperatoribus*, 199
Art. IX. *De Hugone-Capeto Francorum Rege, & initiis Roberti ejus filii ac in Regnum Succeſſoris*, 201
Cap. VIII. *De Regibus Hiſpaniæ*, 202
Art. I. *De Ramiro, & Ordonio I.* ibid.
Art. II. *De Alfonſo Magno, Garſia, Ordonio II. & Froila*, 203
Art. III. *De Alfonſo Monacho, Ramiro II. & Ordonio III. Legionis Regibus*, 204
Art. IV. *De Sanctio Craſſo, Ramiro III. & Veremundo Podagrico*, ibid.
Cap. IX. *De Regibus Angliæ IX. & X. Sæculo*, 205
Art. I. *De Egberto, & Ethelvulpho Regibus*, ibid.
Art. II. *De Ethelbaldo, Ethelberto, & Ethelredo Regibus*, 206
Art. III. *De Ælfredo Rege*, ibid.
Art. IV. *De Eduardo Seniore*, 207
Art. V. *De Æthelſtano Rege*, 208
Art. VI. *De Eadmundo, Edredo, & Eduvio Regibus*, ibid.
Art. VII. *De Rege Edgaro*, 209
Art. VIII. *De Eduardo Rege & Martyre, & Ethelredo*, 210

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM IX. ET X. SÆCULI.

DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERT. I. *De Tranſlatione Imperii à Græcis ad Carolum Magnum*, 213
Diſſert. II. *De Ludovici Pii Imperatoris Exauctoratione, & reſtitutione*, 218
Diſſert. III. *De Papiſſa Fabula*, 230
Diſſert. IV. *De Photiano Schiſmate, Et Octavâ Synodo Oecumenicâ*, 236
§. I. *Bardæ, Gregorii Syracuſani, & Photii conſpiratione, Ignatius Conſtantinopolitanus Patriarcha è Sede detruditur*, ibid.
§. II. *Photius intruditur in Sedem Conſtantinopolitanam*, 237
§. III. *Quid in cauſa Ignatii & Photii geſſerit Nicolaus I.* 238
§. IV. *Synodus Latrocinalis contra Ignatium Conſtantinopoli celebrata*, ibid.
§. V. *Canones in Pſeudo-Synodo Conſtantinopolitana Prima & Secunda conditi*, 240
§. VI. *Nicolaus I. Photianam Synodum in irritum mittit, reſtituit Ignatium, damnat Legatos prævaricatores*, 241
§. VII. *Photius congregatâ Synodo, Nicolaum I. Romanum Pontificem excommunicat: Literas Encyclicas contra Romanam Eccleſiam ſcribit: alterâ Synodo convocatâ Schiſma confirmat*, 244
§. VIII. *Nicolaus I. Gallicanos Epiſcopos ad ſuccurrendum Eccleſiæ, & Græcorum objectiones refellendas adhortatur. Quod illi impigrè & luculentè exequuntur*, 246.
§. IX. *Baſilius Imperator Nicolai I. Sententiam exſecutus, Photium è Sede Conſtantinopolitana expellit, Ignatium reſti-*

ſuit : Romanum Pontificem de his certiorem facit, 247
§. X. Synodus Romana Adriani II. contra Photium, 248
§. XI. Adrianus II. Pontifex Maximus Octavam Synodum Oecumenicam celebrari juſſit, quam convocavit Baſilius Auguſtus, ibid.
§. XII. Adrianus II. Octavæ Synodo præfuit per Legatos, 249
§. XIII. Quid geſtum Actione prima Synodi Octavæ, 250
§. XIV. Quid geſtum Actione II. 251
§. XV. Quid geſtum Actione III. 252
§. XVI. Quid geſtum Actione IV. ibid.
§. XVII. Quid geſtum Actione V. ibid.
§. XVIII. Quid geſtum Actione VI. 253
§. XIX. Quid geſtum Actione VII. 255
§. XX. Quid geſtum Actione VIII. ibid.
§. XXI. Quid geſtum Actione IX. 256
§. XXII. De Canonibus Synodi Oecumenicæ Octavæ, aliiſque geſtis Actione X. 257
§. XXIII. Græci Bulgarorum Diœceſim in Conſtantinopolitani Patriarchæ ditionem tranſcribere temerè tentarunt, 263
§. XXIV. Synodus VIII. ut verè Oecumenica ab Eccleſia recepta eſt, 266
§. XXV. Defuncto S. Ignatio, Photius in Sedem Conſtantinopolitanam iterum adrepſit, 267
§. XXVI. Photius à Joanne VIII in Sedem Conſtantinopolitanam reſtitutus, 268
§. XXVII. Photius à Joanne VIII. reſtitutus, Pſeudo-Synodum adversùs Oecumenicam Octavam celebrat, quam pariter nuncupat Octavam, 269
§. XXVIII. Joannes VIII. Photianam Synodum, Photiùmque ipſum damnavit; quod & ejus Succeſſores fecere. Mentiuntur itaque Græculi nonnulli, qui eum in Eccleſiæ Romanæ Communione mortuum aſſerunt, 271
§. XXIX. Cum Photio extinctum Schiſma, ante Michaëlem Cerularium non revixit, 273
Diſſert. V. De Cauſa Gotteſcalchi, ejúſque erroribus, ac damnatione, Impugnatoribus, ac Patronis, 276
§. I. Quis Gotteſcalchus, ibid.
§. II. Rabanus Gotteſcalchi errores impugnat, ibid.
§. III. Gotteſcalchus erroris convincitur, & damnatur à Rabano in Synodo Moguntina : indéque remittitur ad Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem, Metropolitam ſuum, 277
§. IV. Gotteſcalchus in Cariſiaca Synodo damnatus, 279
§. V. Gotteſcalchus poſt damnationem in errore pertinax, 280
§. VI. Duas in partes ſciſſa eſt Eccleſia Gallicana, aliis Gotteſcalchum impugnantibus, aliis ejus Patrocinium ſuſcipientibus, non tamen erroris, 283
§. VII. Eccleſia Lugdunenſis, quamvis Gotteſchalco, errore facti, nonnihil patrocinata videatur; ejus tamen erroribus nequaquam favit, 288
§. VIII. Hincmarus, aliique Epiſcopi in Cariſiacum Palatium convenientes, quatuor contra Gotteſchalcum edidere celeberrima Capitula, 292
§. IX. S. Prudentius Trecenſis Epiſcopus Cariſiaca Capitula viſus eſt oppugnaſſe, quibus paulo ante ſubſcripſerat, ibid.
§. X. Lugdunenſis Eccleſiæ ſententia de Cariſiacis Capitulis expenditur, 293
§. XI. Valentinæ Synodi III. expenduntur Decreta : Et oſtenditur cum Cariſiacis Capitulis non pugnare, 295
§. XII. De Hincmari pro Cariſiacorum defenſione Capitulorum lucubrationibus, 297
§. XIII. De morte Gotteſchalci, 298
§. XIV. Qua occaſione Hincmarus librum De non Trina Deitate, contra Gotteſchalcum ſcripſerit, 299
Diſſert. VI. De cauſa Rothadi Sueſſionenſis Epiſcopi cum Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo, ibid.
Diſſert. VII. De Cauſa Vvulfadi, aliorúmque Clericorum ab Eblone Remenſi Archiepiſcopo Ordinatorum, cum Hincmaro ejus Succeſſore. Et de Synodis Sueſſionenſibus II & III. & Trecenſi, 306
Diſſert. VIII. De Cauſa Hincmari Laudunenſis Epiſcopi cum Hincmaro avunculo Remenſi Archiepiſcopo; Déque Conciliis in ea celebratis, 314
Diſſert. IX. De Divortio Lotharii Regis, & Teutbergæ Reginæ, 325
Diſſert. X. De Paſchaſio Radberto, ejus Scriptis & Doctrina, 338
§. I. De Vita & Operibus Paſchaſii, ibid.
§. II. De Paſchaſii doctrina circa Euchariſtiam, 339
§. III. Paſchaſius contra receptam de Euchariſtia fidem non adinvenit novam : ſed univerſalis Eccleſiæ fidem expoſuit, ac propugnavit, 340
§. IV. Calviniſtarum argumenta in Paſchaſium diluuntur, 345
Diſſert. XI. De Rabano Mauro, ejus Scriptis, ac Nævis, 349
§. I. De Vita & ſcriptis Rabani, ibid.
§. II. De Nævis Rabani, ejuſque doctrina circa Euchariſtiam, 350
Diſſert. XII. De Amalario, ejúſque Operibus, ac Nævis, in re præſertim Euchariſtica, 352

Digitized by Google

Diſſert. XIII. *De Ratramno, & ejus Operibus, ac præcipuè de libro ſub nomine Bertrami vulgato*, De Corpore et Sanguine Domini, 354
§. I. ibid.
§. II. *Qua in re Adverſariorum Sententiam de Euchariſtia impugnet Ratramnus*, 355.
§. III. *Qua occaſione ſcriptus Ratramni Libellus* De Nativitate Christi, *Déque ejus nævis*, 357
§. IV. *Qua occaſione librum* De Anima *Ratramnus ſcripſerit*, 359
Diſſert. XIV. *De Joanne Scoto, ejúſque Operibus, & Erroribus*, ibid.
§. I. *Joannes Scotus Erigena, Æthelingienſis in Anglia Abbas non fuit*, ibid.
§. II. *Joannes Scotus Bedæ diſcipulus & Alcuini ſocius non fuit, nec Univerſitatis Pariſienſis Conditor*, 360
§. III. *Joannes Scotus Martyr non fuit*, ibid.
§. IV. *De Joannis Scoti Operibus, Erroribus, & Damnatione*, 361
Diſſert. XV. *De Fide Chriſtianorum X. Sæculi circa Euchariſtiam*, 363
Aſſert. unica. *Sæculo X. nihil in Fide & Doctrina Eccleſiæ de Euchariſtia novatum eſt.* ibid.
Diſſert XVI. *De Exauctoratione Joannis XII. à Romana Synodo*, 371
Quæſt. unica. *Utrum Joannes XII. à Romana Synodo anno* DCCCCLXII. *legitimè fuerit exauctoratus*, ibid.
Prop. ibid.
Diſſert. XVII. *De Septem Electorum Imperii Inſtitutione*, 374
Quæſt. unica. *Utrum à Gregorio V. Romano Pontifice inſtituti ſint*, ibid.

PANOPLIA

ADVERSUS HÆRESES

NONI ET DECIMI SÆCULI.

Dissert. XVIII. *Adversùs Photinum, aliósque Græcos Schiſmaticos. De Profeſſione Spiritûs Sancti à Patre & Filio*, 379
Aſſert. I. ibid.
Aſſert. II. *Additio verborum illorum*, Filióque, *ad Symbolum, jure facta eſt, nec Latini propterea violati Symboli rei dici poſſunt. Ratio igitur legitima hæc nequaquam fuit, cur Græci à Romanæ & totius Occidentalis Eccleſiæ Communione deficerent*, 390

HISTORIÆ

ECCLESIASTICÆ

SÆCULI XI. ET XII.

SYNOPSIS.

Caput I. *De Pontificibus Maximis, qui Eccleſiam Romanam & univerſalem rexerunt XI. Sæculo, & Conciliis Romæ vel alibi, ab ipſis celebratis*, 359
Art. I. *De Joanne XVII. & Joanne XVIII.* ibid.
Art. II. *De Sergio IV. & Benedicto VIII.* 401
Art. III. *De Joanne XIX.* 402
Art. IV. *De Benedicto IX. Et Gregorio VI.* 403
Art. V. *De Clemente II. & Damaſo II.* 404
Art. VI. *De S. Leone IX.* 405
Art. VII. *De Victore II.* 408
Art. VIII. *De S. Stephano IX.* 409
Art. IX. *De Nicolao II.* ibid.
Art. X. *De S. Alexandro II.* 412
Art. XI. *De S. Gregorio VII.* 417
Art. XII. *De Victore III.* 417
Art. XIII. *De Urbano II.* 430
Cap. II. *De Pontificibus qui Romanam & univerſalem Eccleſiam rexerunt XII. Sæculo; & de Conciliis Romæ vel alibi ab ipſis celebratis*, 437
Art. I. *De Paſchali II.* ibid.
Art. II. *De Gelaſio II.* 440
Art. III. *De Calliſto II.* 441
Art. IV. *De Honorio II.* 442
Art. V. *De Innocentio II.* 444
Art. VI. *De Celeſtino II. & Lucio II.* 447
Art. VII. *De Eugenio III.* 448
Art. VIII. *De Anaſtaſio IV. & Adriano IV.* 450
Art. IX. *De Alexandro III.* 454
Art. X. *De Lucio III.* 458
Art. XI. *De Urbano III.* 460
Art. XII. *De Gregorio VIII. & Clemente III.* 461
Art. XIII. *De Celeſtino III.* 462
Cap. III. *De cæteris Conciliis quibus ſancita eſt variis in Eccleſiis Diſciplina Sæculi XI. & XII.* 465
Art. I. *De Concilio Ænhamenſi*, ibid.
Art. II. *De Concilio Salegunſtadienſi*, 466
Art. III. *De Conciliis Bituricenſi, & Lemovicenſi II.* 467
§. I. ibid.

§. II. ibid.
Art. IV. *De Conciliis Rothomagi Undecimo Sæculo celebratis*; 468
§. I. ibid.
§. II. 469
§. III. ibid.
§. IV. ibid.
Art. V. *De Synodo Coyacenſi*, ibid.
Art. VI. *De Conciliis Narbonenſi, & Toloſano*, 470
Art. VII. *De duplici Concilio Pictavenſi*, ibid.
Art. VIII. *De Concilio Juliobonenſi in Normannia*, 471
Art. IX. *De Conciliis quinque Londonienſibus duodecimo Sæculo celebratis*, ibid.
§. I. ibid.
§. II. 472
§. III. ibid.
§. IV. 473
§. V. ibid.
Art. X. *De Concilio Abrincatenſi*, 474
Art. XI. *De Concilio Eboracenſi*, ibid.
Art. XII. *De Concilio Dalmatiæ*, 475
Cap. IV. *De Hæreſibus & Erroribus Sæculi XI. & XII.* ibid.
Art. I. *De Novis Manichæis, Stephano, & Liſoio, &c. Et de Gandulfo Italo*, ibid.
Art. II. *De Berengariana Hæreſi*, 476
Art. III. *De Schiſmate Michaelis Cerularii*, 477
Art. IV. *De Roſcelino*; 478
Art. V. *De Bogomilorum Hæreſi*, 479
Art. VI. *De Tanchelini Hæreſi*, 480
Art. VII. *De Petrobuſianis, & Henricianis*, 481
Art. VIII. *De Arnaldiſtis*, 484
Art. IX. *De Petro Abælardo, & Gilberto Porretano*, 485
Art. X. *De Eudone, ſive Eone*, 488
Art. XI. *De Apoſtolicis*, ibid.
Art. XII. *De Erroribus Folmari*, 489
Art. XIII. *De Vualdenſibus*, 490
§. I. *De Sectæ Auctore, & Nominibus*, ibid.
§. II. *De Vualdenſium Erroribus contra Eccleſiam*, ibid.
§. III. *De Vualdenſium Erroribus contra Sacramenta*, 491
§. IV. *De Vualdenſium erroribus circa cætera Dogmata & Conſuetudines Eccleſiæ*, 492
§. V. *Vualdenſes in varias Sectas diviſi*, 494.
§. VI. *De Diſciplina & Moribus Vualdenſium*, 496
§. VII. *De Vualdenſium Damnatione, & Impugnatoribus*, 498
§. VIII. *De Vualdenſium Bohemorum poſtrema Confeſſione: & Lutheri, Calvini, aliorumque Hæreticorum de illa Judicio*, 500.
Cap. V. *De Scriptoribus Undecimi Sæculi*, ibid.
Art. I. *De Meginfredo, Burchardo, Olberto, S. Fulberto, Bernone, & Glabro Rodulpho, &c.* ibid.
Art. II. *De Helgaldo, Brunone Herbipolenſi, Everhelmo, Vviberto, Anſelmo Remenſi, Humberto Cardinali, &c.* 501.
Art. III. *De Hermanno Contracto, Hugone Lingonenſi, Adelmanno, Durando Troarnenſi, & Deoduino Leodienſi*, 502.
Art. IV. *De Samuële Marrochiano, Michaële Pſello, Georgio Cedreno, Joanne Curopalate, Theophylacto, Samona Gazenſi, & Oecumenio*, 503
Art. V. *De S. Petro Damiani, Lamberto Schafnaburgenſi, Bertoldo Conſtantienſi, Adamo Bremenſi & Mariano Scoto*, 504.
Art. VI. *De Guitmundo, Lanfranco, Deſiderio Caſſinenſi, S. Anſelmo Lucenſi, S. Gebhardo, Stephano Halberſtatenſi, Paulo Benriedenſi, Domnizone, & Gerocho*, 505
Art. VII. *De Auctore Micrologi*, 507
Art. VIII. *De S. Brunone Carthuſianorum Patriarcha, Roberto Monacho S. Remigii Remenſis, & S. Brunone Signino Epiſcopo*, 509
Art. IX. *De Chronicis quibuſdam XI. Sæculi*, ibid.
Cap. VI. *De Scriptoribus XII. Sæculi*, 510
Art. I. *De Radulfo Ardente, S. Udalrico, Lupo Protoſpata, Petro Alphonſi, Philippo Solitario, Francone Abbate, Ingulpho, & Berengoſo*, ibid.
Art. II. *De ſancto Anſelmo Cantuarienſi, Eadmero, & Joanne Abbate Fiſcanenſi*, 511.
Art. III. *De Odone Cameracenſi, Marbodo, Leone Marſicano, Petro Diacono Caſſinenſi, Sigeberto, & Anſelmo Gemblacenſi*, 514
Art. IV. *De S. Yvone Carnotenſi, Rodulpho S. Trudonis Abbate, Baldrico, Anſelmo Laudunenſi, S. Norberto, & Florentio Vigornienſi*, 515
Art. V. *De Euthymio, Zonara, & Anna Comnena*, 517
Art. VI. *De Alberto Aquenſi, Fulcherio Carnotenſi, Guiberto Novigentino, Hermanno Monacho, Coſma Pragenſi, Stephano Eduenſi, Herveo Burgidolenſi, & Honorio Auguſtodunenſi*, ibid.
Art. VII. *De Goffrido Vindocinenſi, Hildeberto, Algero & Guillelmo de Campellis*, 519
Art. VIII. *De Ruperto Tuitienſi Abbate*, 520.
§. I. *Ejus Opera recenſentur*, ibid.

§. II

§. II. Ruperti Abbatis ſententia circa Eucharistiam diſcutitur, 521
Art. IX. De Guigone Carthuſiano, Hugone Victorino, Falcone Beneventano, Vuillelmo Malmesburienſi & Vvaſelino, 523
Art. X. De S. Bernardo, 524
§. I. Ejus Elogium, ibid.
§. II. Operum Sancti Bernardi Critica, 525.
§. III. Sancti Bernardi Sententia de Sanctorum Beatitudine diſcutitur, 527
Art. XI. De Drogone Oſtienſi, Petro Venerabili, Petro Pictavenſi, Roberto Retenenſi, Gilberto de Hoilandia, Guillelmo à S. Theodorico, Guerrico Abbate, Anſelmo Havelburgenſi, Nicolao Claravallenſi, & Iſaac Magnæ Armeniæ Catholico, 529
Art. XII. De Roberto Pullo, Sugerio, Arnoldo Bonævallenſi, Serlone Savigniacenſi, Iſaac de Stella, & Alano Inſulenſi, 531.
Art. XIII. De Philippo Abbate Bonæ Spei, Hugone Rothomagenſi, Amedeo Lauſanenſi, & Pothone Prumienſi, 533
Art. XIV. De Henrico Huntidonienſi, Zacharia Chryſopolitano, Radulpho Flaviacenſi, Petro Lombardo, Gratiano, Mauritio Epiſcopo Pariſienſi, & Petro Comeſtore, 534
Art. XV. De Ottone Friſingenſi, Radevico, Helmoldo, Roberto de Monte, Hugone Pictavino, Richerio, Theoriano, Richardo à Sancto Victore, Hugone Etheriano, Ekberto, & Joanne Beleth, 535
Art. XVI. De Arnulfo Lexovienſi, S. Thoma Cantuarienſi, Joanne Sareſberienſi, Petro Cellenſi, Godefrido Vviterbienſi, & Guillelmo Tyrio, 536
Art. XVII. De Guillelmo Neuburgenſi, Petro Cantore, Stephano Tornacenſi, Henrico Albanenſi, Balduino Cantuarienſi, Rogerio de Hoveden, & Theodoro Balſamone, 538
Art. XVIII. De Petro Bleſenſi, & Sancta Hildegarde, 540
Cap. VII. De Politia Eccleſiaſtica XI. & XII. Sæculi, 541
Art. I. De Romano Pontifice, & Apoſtolicæ Auctoritatis uſu, ibid.
Art. II. De Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, 546
Art. III. De Primatibus, 547
§. I. De Primate Lugdunenſi, ibid.
§. II. De Primate Viennenſi, 550
§. III. De Toletano Primate, ibid.
§. IV. De Primate Cantuarienſi, 551
Art. IV. De Metropolitanis, 554
Art. V. De Epiſcopis, 556
Art. VI. De Clericis, 573
Art. VII. De Canonicis Regularibus, 579
Art. VIII. De Monachis & Sanctimonialibus, 583
Art. IX. De Bonis Eccleſiæ, & eorum adminiſtratione, Sæculis XI. & XII. 603
Art. X. De Immunitatibus & ancribus Eccleſiarum, 605
Cap. VIII. De Imperatoribus Orientis XI. & XII. Sæculo, 609
Art. I. De Romano Argyro & Michaële Paphlagone, ibid.
Art. II. De Michaële Calephato, Conſtantino Monomacho, & Theodora ſorore Zoës, 610
Art. III. De Michaële Stratiotico, & Iſaacio Comneno, ibid.
Art. IV. De Conſtantino Duca, Romano Diogene, Michaële Duca, & Nicephoro Botaniate, 611
Art. V. De Alexio Comneno, 612
Art. VI. De Joanne, & Manuële Comnenis, 614
Art. VII. De Alexio Porphirogenito Manuëlis filio, & Andronico Comnenis, 615.
Art. VIII. De Iſaacio, & Alexio Angelis, ibid.
Cap. IX. De Imperatoribus Occidentis XI. & XII. Sæculo, 617
Art. I. De Henrico I. ibid.
Art. II. De Conrado II. & Henrico II. 618
Art. III. De Henrico III. Rodulpho, Hermanno, & Henrico IV. 619
Art. IV. De Lothario II. & Conrado III. 620
Art. V. De Friderico I. 622
Art. VI. De Henrico V. Imperatore, & de Ottone ac Philippo Electis, ibid.
Cap. X. De Regibus Francorum, Sæculis XI. & XII. 623
Art. I. De Roberto Rege, ibid.
Art. II. De Henrico I. & Philippo I. 625
Art. III. De Ludovico VI. 629
Art. IV. De Ludovico VII. Juniore nuncupato, 632
Art. V. De Geſtis Philippi Auguſti duodecimo ſæculo, 635
Cap. XI. De Regibus Hiſpaniæ Sæculis XI. & XII. 640
Art. I. De Alfonſo V. Veremundo III. Sanctio Majori, & Ferdinando I. & Ramiro Aragonum Rege, ibid.
Art. II. De Sanctio II. Alfonſo VI. Caſtellæ: Es Sanctio, ac Petro Aragonum Regibus, 642
Art. III. De Urraca, & Alfonſo VII. ejus filio, Caſtellæ Regibus: & Alfonſo Portugalliæ Primo Rege, 643
Art. IV. De Alfonſo Bellatore, Ramiro II. & Raimundo Berengario, Aragoniæ Regibus, 645

Art. V.

Art. V. *De Sanctio III. Caſtellæ; Ferdinando Secundo, & Alfonſo Legionis; Alfonſo VIII. Caſtellæ, Alfonſo II. & Petro II. Aragoniæ, & Sanctio Luſitaniæ, Regibus,* 646
Cap. XII. *De Regibus Angliæ XI. & XII. Sæculo,* 647
Art. I. *De Irruptione Danorum in Angliam,* ibid.
Art. II. *De Cnutone ſeu Canuto Danorum & Anglorum Rege,* 648
Art. III. *De Haroldo, Hardecnuto & S. Eduardo, Regibus,* ibid.
Art. IV. *De Haraldo, & Vvillelmo I. Anglorum Rege, & Duce Normannorum,* 649
Art. V. *De Vvillelmo II.* 651
Art. VI. *De Henrico I.* 653
Art. VII. *De Stephano Rege,* 654
Art. VIII. *De Henrico II. & Henrico III.* 655
Art. IX. *De Richardo I.* 657

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM

XI. ET XII. SÆCULI.

DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERTATIO I. DE *Cauſa Berengarii,* 661
Art. I. *De Berengarii Patria, Ingenio, Studiis, Moribus,* ibid.
Art. II. *De Erroribus Berengarii,* 662
Art. III. *Lanfrancum in partes trahere conatus eſt Berengarius, data ad ipſum Epiſtola,* 663
Art. IV. *Euſebius Bruno Andegavenſis Epiſcopus Berengarii hæreſi non favit,* ibid.
Art. V. *Berengarii Hæreſim, ut primùm exorta eſt, Viri Doctiſſimi impugnarunt & confutarunt,* 664
Art. VI. *Berengarii Hæreſis in Concilio Romano ſub Leone IX. primùm damnata eſt,* 666
Art. VII. *Berengarius in Conventu Brionenſi convictus,* 667
Art. VIII. *Berengarius in Concilio Vercellenſi iterum damnatus,* ibid.
Art. IX. *Aſcelini, & Berengarii mutuæ Epiſtolæ,* 668
Art. X. *Henricus I. Rex Chriſtianiſſimus Synodum Pariſiis contra Berengarium celebrandam indixit: cujus celebrationem ipſi diſſuadere conatus eſt Theoduinus,* ibid.
Art. XI. *Berengariana hæreſis, cum ſuo Auctore, in Synodo Pariſienſi tertiò damnata eſt,* 669
Art. XII. *Berengariana hæreſis, cum ſuo Auctore, quartò damnata eſt à Victore II. Pontifice Maximo in Synodo Florentina, deinde ab ejus Legatis in Synodo Turonenſi, aliiſque Gallicanæ Eccleſiæ,* 670
Art. XIII. *Nicolaus II. Pontifex Maximus Berengarii hæreſim in Synodo Romana damnavit: In qua Berengarius ejuravit errorem,* ibid.
Art. XIV. *Berengarius poſt Romanam Synodum Nicolai II. ad ingenium reverſus, hæreſim ut prius docuit, Alexandri II. qui Nicolao ſucceſſit, paterna monitione inſuperhabita,* 672
Art. XV. *Berengarii hæreſis in Synodo Rothomagenſi damnata, in eaque aſſerta eſt Catholica de Euchariſtia Fides,* ibid.
Art. XVI. *Berengarii damnatio in Concilio Pictavenſi anno* MLXXV. *rurſus conclamata eſt,* 675
Art. XVII. *Hæreſis Berengarii à Gregorio VII. in duabus Synodis Romanis damnata eſt: in quibus illam ſemel & iterum ejuravit, duplici Profeſſione Fidei edita,* ibid.
Art. XVIII. *Poſt ultimam Synodum Romanam in ſua cauſa ſub Gregorio VII. habitam, aliquandiu in hæreſi, quam ficto animo ejuraverat, Berengarius perſtitit,* 674
Art. XIX. *Berengarius Orthodoxus & Pœnitens obiit,* ibid.
Diſſert. II. *De Diſſidio quod Gregorium VII. Pontificem Maximum cum Henrico III. Imperatore commiſit,* 675
Art. I. *Henrici Regis crimina, Eccleſiæ & Reipublicæ offenſionem crearunt maximam, & Saxonum animos ab ipſo alienarunt,* ibid.
Art. II. *Gregorius VII. Henricum Regem per Literas & Legatos amantiſſimè convenit, ut eum ad officium revocet, ſeque in ejus utilitates propenſiſſimum probat,* 677
Art. III. *Henricus Rex Eccleſiaſtica ſpernens Decreta, & in criminibus contumaciter perſeverans, acriùs à Gregorio VII. reprehenditur. Ille reprehenſionis impatiens, Schiſmaticum contra Pontificem Conciliabulum Vvormatiam congregat: moxque aliud Conventiculum Papiam,* 680
Art. IV. *Henricum Germaniæ Regem Gregorius VII. in Romana Synodo anni* MLXXVI. *excommunicavit, ſed Regia Dignitate non omnino privavit,* 682
Art. V. *Henricus Germaniæ Rex ſimulatâ Pœnitentiâ abſolutionem impetrat à Gregorio VII.* 684
Art. VI. *Henrico Rege fidem Deo & Chriſti*

Vicario

Vicario datam & juramento confirmatam violante, Germaniæ Principes Rodulphum Sueviæ Ducem in Regem elegerunt, 686.

Art. VII. *Rodulphus abſque Gregorii VII. Pontificis Maximi conſilio Germaniæ Rex electus eſt,* 687

Art. VIII. *Gregorius VII. Henricum Regem in eadem & graviora crimina prolapſum excommunicavit, & exauctoravit,* 689

Art. IX. *Gregorius VII. Romanorum primus Pontificum ſibi Regum exauctorandorum tribuit poteſtatem, contra Patrum doctrinam, immo contra Verbum Dei, Hæcque privati Doctoris opinio, non Apoſtolicæ Sedis definitio,* 690

Art. X. *Nullius ſunt ponderis Argumenta, quibus novam illam ac ſingularem opinionem ſuam de poteſtate exauctorandi Reges Romano Pontifici & Eccleſiæ à ſe attributa, probare nititur Gregorius VII. in Epiſtola ad Herimannum,* 695

Art. XI. *Henricus Gregorii VII. & Romanæ Synodi Sententia exauctoratus, inita de illius depoſitione in Conventiculis Ultrajectino & Moguntino conſilia, in Brixienſi Conciliabulo impiè mandat executioni, Guibertum Ravennatem in Sedem Apoſtolicam intrudens,* 706

Art. XII. *Nullo rationis fuco obducta erat Synodi Schiſmaticæ Brixienſis in Gregorium VII. Sanctiſſimum Pontificem Sententia,* 708

Art. XIII. *Gregorius VII. Anathematis Sententiam in Henricum Regem & Guibertum Antipapam juſtè confirmavit, cùm fruſtra pacis vias tentaſſet,* 713

Art. XIV. *De Pſeudoſynodis Moguntina & Berchacenſi, ab Henrico Imperatore convocatis,* 714

Art. XV. *Colloquio Berchacenſi Quintilineburgenſem Synodum prudenter oppoſuit Otto Oſtienſis Epiſcopus, Gregorii VII. Legatus,* 715

Art. XVI. *Excommunicationem à Judice legitimo, ſervatis Juris Regulis latam, eſſe metuendam, eaque ligatum ad Communionem non eſſe recipiendum, niſi ſit abſolutus Eccleſiaſtico more, Synodus Quintilineburgenſis contra Vvecelianos rectè judicavit ac decrevit, ſecundùm Gregorium VII.* 716

Art. XVII. *Gregorium VII morti proximum Sententiam in Henricum Regem latam reſcidiſſe, ipsúmque abſolviſſe, falsò ſcripſit Sigebertus,* 717

Diſſert. III. *De Gregorii VII. Dictatu,* 719

Art. unicus. *Gregorii VII. venerando nomini ſuppoſitum eſſe Dictatum oſtenditur contra P.* CHRISTIANUM LUPUM, ibid.

Diſſert. IV. *De Inveſtituris Epiſcopatuum & Abbatiarum: Et de Synodo Oecumenica Lateranenſi prima,* 725

Art. I. *Quid ſit Inveſtitura legitima? Quæ ejus origo? Quis ſtatus in Germania, Gallia & Anglia, ante Gregorii VII. Pontificatum,* ibid.

Art. II. *Cùm Henricus IV. & Henricus V. Germaniæ Reges, aliique Principes Inveſtituris ad opprimendam Sacrarum Electionum libertatem, & ad ſacrilegam Epiſcopatuum, Abbatiarumque nundinationem abuterentur, ipſarum uſum jure prohibuit Eccleſia,* 728

Art. III. *Inveſtituras primus prohibuit, damnavitque Gregorius VII. in frequentibus Synodis,* 731

Art. IV. *Gregorii VII. Decreta adversùs Inveſtituras Victor III. innovavit atque confirmavit,* 733

Art. V. *Urbanus II. Deceſſorum exemplo Inveſtituras proſcripſit,* ibid.

Art. VI. *Urbani II. & Deceſſorum contra Inveſtituras Decretis nec Henricus Imperator, nec Vvillelmus II. & Henricus Angliæ Reges, paruere: paruit verò Philippus Rex Francorum: haud tamen dimiſsâ Regalium ſeu Feudorum Inveſtiturâ legitimâ,* ibid.

Art. VII. *Paſchalis II. Henricum I. Angliæ Regem ad Inveſtituras dimittendas compulit: Hominium verò ut ab Epiſcopis pro Feudis ſive Regalibus exigeret, ſecundùm Regni mores, prudenti Oeconomia permiſit,* 737

Art. VIII. *Paſchalis II. Inveſtituras in Concilio Guaſtallenſi damnavit,* 743

Art. IX. *Inter Paſchalem II. & Henrici Germaniæ Regis Legatos Colloquium de Inveſtituris Catalauni in Gallia habitum eſt. Deinde Concilium Trecis ab eodem Pontifice celebratum, in quo Inveſtitura iterum proſcripta,* ibid.

Art. X. *Paſchalis II. in Italiam redux Inveſtituras iterum iterumque damnavit, in Synodis Beneventana, & Romana,* 744

Art. XI. *Paſchalis II. cum Henrico Germaniæ Rege Pactionem fecit, ut Epiſcopi Regalia ipſi dimitterent; ille verò Inveſtituris renuntiaret. Pactum violavit Henricus, & Privilegium inveſtiturarum à Pontifice extorſit,* 745

Art. XII. *Ab Eccleſia Romana & Gallicana improbatum ac damnatum eſt Privilegium de Inveſtituris à Paſchali II. conceſſum Henrico Imperatori contra Canones, & prædeceſſorum Pontificum Decreta. Pontifex à Sapientioribus excuſatus. Plerique Inveſtiturarum propugnandarum pertinaciam hæreſim eſſe aſſerebant. Conſultiùs ac doctiùs negabant alii. Henriciana itaque hæreſis hac in materia fictitia videtur,* 747

Art. XIII. *Privilegium Inveſtiturarum à ſe Henrico Imperatori conceſſum reſcidit Paſchalis II. damnavitque ceu Privilegium contra Spiritum Sanctum & Canonicam Inſtitutionem indultum, in duabus Synodis Romæ celebratis, annis* MCXII. *&* MCXVI. *& inſigne magnanimæ humilitatis exemplum Succeſſoribus, omnibúſque Epiſcopis dedit,* 753

Art. XIV. *Eccleſiæ Decreta contra Inveſtituras Laïcæ Poteſtates fucatâ obedientiâ, imo fraude eludere quibuſdam in locis conatæ ſunt, Baculum quidem Paſtoralem & Annulum Electis Prælatis non tradentes, ſed prohibentes ne illa ex Altari reciperent, niſi ab ipſis ritu ſolemni eò ducerentur,* 755

Art. XV. *Gelaſius II. Controverſiam Inveſtiturarum componere noluit, aut Henricum Imperatorem ab Anathemate abſolvere, abſque Judicio Synodi,* 756

Art. XVI. *Calliſtus II. Inveſtituras damnavit, & Henricum Imperatorem eas pertinaciter retinentem excommunicavit in Concilio Remenſi,* 757

Art. XVIII. *Controverſia de Inveſtituris compoſita eſt in Concilio Lateranenſi I. Oecumenico. IX Imperator Inveſtituras Epiſcopatuum & Abbatiarum per Baculum & Annulum dimiſit; & Canonicas Electiones liberè fieri permiſit. Eccleſia conceſſit ut Electiones præſente Imperatore fierent, & ſi qua oriretur diſcordia, ipſe ſaniori parti aſſenſum auxiliúmque præberet, Metropolitani & Comprovincialium Judicio vel Conſilio: Electus verò Regalia ab ejus Majeſtate per Sceptrum acciperet,* 760

Art. XX. *De Canonibus Concilii Lateranenſis Primi,* 761

Differt. V. *De Goffridi Vindocinenſis Abbatis, & Marbodi Redonenſis Epiſcopi Epiſtolis, Roberto de Arbriſello inſcriptis,* 764

Art. I. *Goffridi Vindocinenſis Abbatis Epiſtola Fratri Roberto inſcripta diſcutitur, illi aſſeritur contra recentiores quoſdam Authores. Ejúſque doctiſſimus Editor P. Sirmondus vindicatur à calumnia,* 765

Art. II. *Epiſtola Marbodo adſcripta, & ad Robertum de Arbriſello, ut fertur, directa expenditur, atque confutatur,* 770

Differt. VI. *De Concilio Lateranenſi II. Oecumenico X.* 777

Art. I. *Schiſma Petri Leonis, prima ratio Concilii celebrandi,* ibid.

Art. II. *Petrobuſianorum, & Arnaldiſtarum Hæreſes; altera Concilii celebrandi Ratio,* 781

Art. III. *Reſtauratio Chriſtianæ & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, tertia Concilii celebrandi Ratio,* 782

Differt. VII. *De Varia Petri Abælardi Fortuna, Erroribus, Damnatione, & Pœnitentia,* 787

Art. I. *De Abælardi Inſtitutione, ac Magiſterio,* ibid.

Art. II. *De Petri Abælardi Amoribus,* 788

Art. III. *De Petri Abælardi & Heloiſſæ Converſione* ibid.

Art. IV. *De Petri Abælardi Perſecutionibus,* 789

Art. V. *De Petri Abælardi Erroribus,* 790

Art. VI. *Pleroſque in errores verè impegit Abælardus, quos ipſi S. Bernardus & Guilhelmus Abbas S. Theodorici tribuunt: Quamvis in quibuſdam Capitibus potius in modo loquendi, quàm reipſa ab Eccleſiæ doctrina aberraſſe videatur,* 791

Art. VII. *Abælardus in Concilio Sueſſionenſi damnatus eſt, quod nec anno* MCXVI. *nec anno* MCXXXVI. *ſed anno* MCXXI. *figi debet,* 797

Art. VIII. *Abælardus ad Concilium Senonenſe poſt annos undeviginti vocatus, Romanum Pontificem appellavit. Ejus nihilominus errores damnati fuere à Gallicanis Epiſcopis: Et ad Sedem Apoſtolicam miſſa Relatio: Quâ acceptâ, eadem prava dogmata damnavit Innocentius II. Et Abælardo ceu Hæretico ſilentium impoſuit,* 799

Art. IX. *Apologeticum pro Petro Abælardo ſcripſit Berengarius Pictavenſis ejus Diſcipulus. Verùm contumelioſo in S. Bernardum & Concilium Senonenſe Libello nulla fides,* 801

Art. X. *Petrum Abælardum S. Bernardo, & deinde Innocentio II. Summo Pontifici reconciliavit Petrus Venerabilis Abbas Cluniacenſis: Eúmque Cluniaci ſuſcepit,* 803

Art. XI. *Petrum Abælardum, præſertim poſt Fidei ſuæ expoſitionem, & errorum emendationem, Hæreticis immeritò quis accenſeret,* ibid.

Art. XII. *Poſt errorum emendationem, ſanctè vixit, obiitque Magiſter Petrus Abælardus,* 804

Differt. VIII. *De Contentione inter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & Gallicanos Præſules exorta in Concilio Remenſi, anno* MCXLVIII. *occaſione Symboli contra Gilberti Porretani Errores ab iſtis editi: In qua Epiſcoporum, & Romani Pontificis Jura in Judicio cauſarum Fidei explicantur,* 806

Differt. IX. *De Concilio Lateranenſi III. Oecumenico XI.* 819

Art. I. *Concilii Indictio ab Alexandro III. Pontifice Maximo facta,* ibid.

Art. II. *Concilii tempus, Locus, Præſes, Numerus Epiſcoporum,* 810

Digitized by Google

Art. III. *Concilii celebrandi prima ratio fuit damnatio Schiſmaticorum*, ibid.
Art. IV. *Concilii celebrandi ratio altera fuit damnatio Vvaldenſium Hæreticorum*, 816
Art. V. *Tertia Concilii celebrandi ratio, reſtitutio fuit Eccleſiaſticæ Diſciplinæ*, 817
Differt. X. *De Cauſa S. Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi & Martyris*, 833
Art. I. *De Cauſis quæ Sanctum Archipræſulem cum Rege Angliæ Henrico II. commiſerunt. Unam ex illis cauſis fuiſſe Jus Regaliæ, quod S. Thomas Cantuarienſis ad exilium & Martyrium uſque impugnaverit, figmentum eſt*, ibid.
Art. II. *S. Thomas Cantuarienſis Alexandrum III. Pontificem Maximum de ſuis anguſtiis, & tempeſtate Eccleſiæ Anglicanæ imminente certiorem fecit. Hunc verò & cæteros Epiſcopos ad Eccleſiæ defendendam libertatem Pontifex hortatus eſt*, 838
Art. III. *S. Thomas Cantuarienſis, Anglicani Cleri precibus flexus, ſe Regias Conſuetudines bona fide obſervaturum promiſit, ac ſolemni Juramento confirmavit in Conventu Clarendunenſi*, ibid.
Art. IV. *S. Thomas de Regiarum Conſuetudinum jurata obſervatione Pœnitentiam agit*, 840
Art. V. *Rex Henricus mittit Legatos ad Summum Pontificem: qui deliniendum eſſe Regem cenſet, & ejus precibus aliquid tribuendum: quamvis nihil concedendum ſit contra Juſtitiam, & Eccleſiæ libertatem*, ibid.
Art. VI. *Generalis Conventus Epiſcoporum Northamtonæ contra S. Thomam Cantuarienſem*, 841
Art. VII. *Geſta in Cauſa S. Thomæ Cantuarienſis tempore ipſius exilii uſque ad confectam pacem exponuntur. Cauſæ ipſius æquitas multis confirmatur, & Gallicanæ etiam Eccleſiæ teſtimonio*, 842
Art. VIII. *De Pace inter S. Thomam Cantuarienſem & Angliæ Regem inita. Et de Geſtis S. Præſulis pro Eccleſiæ Cauſa à reditu in Angliam uſque ad Martyrium*, 856
Art. IX. *De Geſtis in Cauſa S. Thomæ Cantuarienſis poſt ejus Martyrium*, 858

PANOPLIA

ADVERSUS HÆRESES

XI. ET XII. SÆCULI.

Dissert. XI. D*E Azymorum uſu in confectione Euchariſtiæ adversùs Græcos Schiſmaticos*, 861
Art. I. *Uſus Azymorum exemplo Chriſti defenditur*, ibid.
Art. II. *Græcorum Argumenta ſolvuntur*, 864
Art. III. *An perpetuus fuerit uſus Fermentati in Eccleſia Græca, & perpetuus item uſus Azymorum in Latina*, 868
Differt. XII. *De Præſentia Reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia: Et de Tranſſubſtantiatione Panis & Vini in Corpus Chriſti & Sanguinem: Adversùs Errores Berengarii Sacramentariorum Parentis, à Petrobuſianis, Henricianis, Vvaldenſibus, Albigenſibus, Vvicleffiſtis, propagatos, & in Calviniſtis redivivos. In qua præcipua Albertini Calviniani Miniſtri Argumenta ſolvuntur*, 873
Art. I. *Fides Præſentiæ Realis Corporis Chriſti in Euchariſtia probatur ex Verbis Promiſſionis*, 874
Art. II. *Diluuntur Argumenta quibus Albertinus probare nititur Joannis Cap. VI. agi de ſola manducatione ſpiritualí, etiam ad oralis rejectionem*, 879
Art. III. *Realis Præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis fides, verbis Domini Sacramentum Inſtituentis probatur*, 889
Art. IV. *Reſpondetur Argumentis Sacramentariorum contra verba Inſtitutionis Euchariſtiæ*, 895
Art. V. *Realis Præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis Fides ex Patribus ſex priorum Sæculorum confirmatur: ac primùm ex S. Ignatio Martyre*, 903
Art. VI. *Dogma Catholicum de præſentia realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia probatur ex S. Juſtino Martyre*, 904
Art. VII. *Dogma Catholicum ex S. Irenæo probatur*, 906
Art. VIII. *Dogma Catholicum ex S. Cypriano probatur*, 908
Art. IX. *Dogma Catholicum ex Concilio Nicæno, & S. Athanaſio probatur*, 911
Art. X. *Catholicæ Veritati de Præſentia Reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia favet Euſebius Cæſarienſis*, ibid.
Art. XI. *S. Hilarius præſentiæ realis Corporis Chriſti in Euchariſtia locupletiſſimus teſtis*, 913
Art. XII. *S. Cyrillus Hieroſolymitanus Dogma Catholicum de Reali Præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiatione confirmat*, 915
Art. XIII. *Sancti Baſilius & Gregorius Nyſſenus Catholici Dogmatis de Reali Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia Aſſertores*, 916
Art. XIV. *SS. Ephrem Syrus, & Epiphanius*

phanius Præſentiam Realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia agnovere, 919

Art. XV. *SS. Optatus Milevitanus, & Gaudentius Brixienſis, ſtant pro Reali Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia*, 921

Art XVI. *Sanctus Chryſoſtomus Berengario, cæteriſque Sacramentariis contrarius*, 922

Art. XVII. *Sanctus Ambroſius Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis propugnator*, 928

Art. XVIII. *Sanctus Hieronymus Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia teſtis*, 932

Art. XIX. *Sacramentarii à S. Auguſtino profligantur*, 936

Art. XX. *Solvuntur quædam Sacramentariorum Objectiones ex Sancto Auguſtino petitæ*, 941

Art. XXI. *SS. Iſidorus Peluſiota & Cyrillus Alexandrinus Fidem Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia confirmant*, 951

Art. XXII. *Theodotus Ancyranus, & Proclus Conſtantinopolitanus, Realis Præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia teſtes*, 956

Art. XXIII. *S. Leo Magnus Cauſæ Catholicæ apertè patrocinatur*, ibid.

Art. XXIV. *Heſichii teſtimonio Dogma Catholicum confirmatur*, 957

Art. XXV. *Auctor Homiliæ v. de Paſchate, quæ Euſebii Emiſſeni nomine inſcribitur, Præſentiam Realem Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationem aſſerit*, 959

Art. XXVI. *SS. Gregorius Magnus, & Iſidorus Hiſpalenſis, Catholico Dogmati de Reali Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia ſuffragantur*, 960

Art. XXVII. *Argumentum Calvinianorum Miniſtrorum, ductum ex Paganorum ſilentio, diluitur*, 961

Art. XXVIII. *Argumentum Sacramentariorum ex teſtimonio Senſuum petitum diluitur*, 962

Art. ultimus. *Ad Fratres Calvinianæ Seceſſionis adhortatio*, 964

Diſſert. XIII. *De Baptiſmo Infantium, contra Petrobuſianos, in Waldenſibus, Albigenſibus, & Anabaptiſtis redivivos*, 967

FINIS.

HISTORIÆ

Digitized by Google

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ NONI ET DECIMI SÆCULI SYNOPSIS

CAPUT PRIMUM.

De Pontificibus qui Romanam & univerſalem Eccleſiam rexerunt Sæculis nono & decimo.

ARTICULUS I.

De Leone III.

Leo Tertius in Synodo ſe purgat.

ANNUM quintum Pontificatûs agebat Leo Tertius, nono ineunte Sæculo, cùm Carolus Magnus Rex Chriſtianiſſimus Romam profectus eſt, Synodumque in cauſa Romani Pontificis quibuſdam criminibus accuſati congregavit. Archiepiſcopi verò, Epiſcopi & Abbates conteſtati ſunt ſe Judices illius eſſe non poſſe. *Nos*, inquiebant, *Sedem Apoſtolicam, quæ eſt caput omnium Dei Eccleſiarum, judicare non audemus: nam ab ipſa nos omnes & Vicario ſuo judicamur, ipſa autem à nemine judicatur, quemadmodum antiquitus mos fuit; ſed ſicut ipſe ſummus Pontifex conſuevit, jubeat, canonice obediemus.* Leo verò ſacrâ Evangelia amplexus, ambonem conſcendit in Baſilica S. Petri, & coram omnibus Ordinibus palam juramento ſe purgavit, ut refert Anaſtaſius Bibliothecarius. Quæ ante Natale Domini geſta ſunt, anno Chriſti octingenteſimo. Feſto autem Dominicæ Nativitatis illuceſcente, à Romanis ſalutatus eſt Imperator Carolus Magnus, eúmque Leo Pontifex Maximus coronavit, & ſacro oleo inunxit, ac *More antiquorum Principum adoravit*, ut idem *Anaſtaſius*, & *Eginhardus* in Vita Caroli Magni teſtantur.

Sedes Apoſtolica caput omnium Eccleſiarum à nemine judicatur.

Leo Tertius Carolum M. Imperatorem coronat.

Anno Chriſti octingenteſimo quarto, Leo Papa in Germaniam venit ad Carolum Magnum Imperatorem. Occaſio itineris ejus hæc fuit. Chriſti ſanguinem Mantuæ fuiſſe repertum fama vulgaverat, Pontificem rogaverat Imperator ut in rei veritatem inquireret. Qui occaſione datâ, primò in Longobardiam, ut Imperatoris deſiderio faceret ſatis, deinde ad ipſum Imperatorem perrexit, à quo pietate & humanitate maximâ ſuſceptus eſt, ut Annales Laureshamenſes, ſive Eginhardi teſtantur. Inde Vverdam ſe contuliſſe dicitur Pontifex, ibique Sanctum Suitbertum ſolemni ritu in Sanctorum album retuliſſe, quod ex Epiſtola Sancti Liudgeri Mimigardevordenſis Epiſcopi ad Rixfridum Trajectenſem Epiſcopum commemorat Cardinalis Baronius ad annum Chriſti DCCCIV. Verùm tota illa narratio falſitatis, ut Liudgeri Epiſtola ſuppoſitionis, à viris eruditis, jam olim convicta eſt. Primò, quia Leo Papa cùm Natale Domini celebrarit in Cariſiaco cum Carolo Imperatore, & octo duntaxat diebus apud eum ſubſtiterit in Francia, ut veteres Francorum Annales referunt, S. Suitberti canonizationem pridie nonas Septembris Carolo præſente, celebrare non potuit. Deinde Epiſtola S. Liudgeri nomine ornata narrat S. Suitberti in Catalogum Sanctorum relationem eo modo & ordine quo nunc & ab annis quadringentis celebrari ſolet: cùm ex Eccleſiaſticis monumentis certum ſit ſolemnem Canonizationis ritum primò ſervatum fuiſſe in S. Hugone Gratianopolitano Epiſcopo ab Innocentio II. poſtmodum in S. Bernardo ab Alexandro III. Antea ſimplex admodum erat Canonizationis ritus. Obtinebatur à Sede Apoſtolica facultas erigendi altare ſupra defuncti corpus, in eóque celebrandi. Quo erecto, peracta erat Canonizationis ſolemnitas, ut colligitur ex B. Petro Damiani in fine Vitæ S. Romualdi, fatetúrque Baronius ad annum MXXVII. Tertiò cùm in illa Epiſtola deſcribuntur Cardinales, Archiepiſcopi & Epiſcopi Summo Pontifici aſſidentes, Cardinales primo ſemper loco collocantur, contra illius & ſequentium Sæculorum morem. Sanè Innocentius II. trecentis poſt S. Liudgerum annis ad Carthuſiæ Priorem de S. Hugonis Canonizatione ſcribens, tertio loco Cardinales ponit. Quartò, narrat S. Suitberti miraculum de puero lunatico ſanato, quem pater à Studio Bononienſi revocaverat, cùm non multò ante Gregorium IX. Pontificem Maximum litterarum ſtudia Bononiæ ita florere cœperint, ut adoleſcentes ex longinquis regionibus eò confluerent. Quintò narrat Indulgentias ſpeciales à Leone III. conceſſas celebrantibus feſtum S. Suitberti, & ad divina confluentibus.

S. Liudgeri Epiſtola de Canonizatione S. Suitberti à Leone Tertio ſuppoſititia.

Varia in conceſſione Indulgentiarum diſciplina.

At ille Indulgentiarum ſpecialium uſus tunc temporis alibi non legitur. A Quamquam enim Indulgentiarum concedendarum poteſtas Eccleſiæ à Chriſto relicta ſit, quamquam ab ipſis nominis Chriſtiani exordiis viguerit, varia tamen in earum uſu fuit Eccleſiæ diſciplina: Fervente perſecutione, Lapſis Martyrum Libellos offerentibus concedebatur pœnitentiæ Canonicæ relaxatio. Hæc prima Indulgentiarum forma, ut ex S. Cypriano compertum eſt: Deinde reddita Eccleſiæ pace, erat in poteſtate Epiſcoporum Pœnitentibus, qui maximo cum fervore pœnitentiæ ſtadium decurrebant, pœnitentiæ tempus contrahere, *& de ipſis aliquid humanius cogitare*, ut ait Nicæna Synodus. Secundus hic B Indulgentiarum modus. Septimo Sæculo & deinceps redemptio pœnitentiarum eleemoſynis, ſive in pauperum ſubſidium, ſive in Eccleſiarum conſtructionem aut reſtaurationem erogatis, invaluit. Tertius hic Indulgentiarum ſtatus. Undecimo Sæculo cadente, Urbanus II. pergentibus ad expeditionem Hieroſolymitanam, aut aliquid ad eam conferentibus, Indulgentias conceſſit. Quarta hæc Indulgentiarum conferendarum, ſeu relaxandarum pœnitentiarum ratio. Duodecimo tandem Sæculo Indulgentiæ omnibus certas Eccleſias vel Altaria viſitantibus, & ad divina convenientibus C concedi cœptæ. Itaque Indulgentiarum ſpecialium conceſſio Eccleſiæ Vverdenſi & cunctis Fidelibus feſtum S. Suitberti celebrantibus facta, ab uſu Sæculi noni aliena eſt. Expungatur ergo ex Actis Leonis Tertii S. Suitberti Canonizatio Vverdæ præſente Carolo Magno celebrata.

Anno octingenteſimo nono, Quæſtio Romæ habita eſt inter Leonem III. & Bernarium Vvormatienſem, ac Jeſſe Ambianenſem, Epiſcopos, nec non Adalardum Abbatem Corbeienſem, Imperatoris Legatos de Symbolo Conſtantinopolitano, cum additione, *Filioque*, in Miſſarum ſolemniis cantando. Cantandi licentiam dederat Ponti- D fex, non addendi. Unde Symboli cantum cum additione improbavit, & argenteas duas tabulas ad Confeſſionem S. Petri affigendas curavit, in quarum una Symbolum Latinè, in altera Græcè ſcriptum legeretur, abſque ullo additamento, quò documentum daret poſteris, Eccleſiam Romanam teſſeræ fidei addere nihil voluiſſe. Collationis illius Acta deſcripta ſunt à Smaragdo Abbate, ex quo inſerta ſunt à Sirmondo Tomo II. Conciliorum Galliæ.

S. Nicephorus Patriarcha Conſtantinopolit. & S. Theodorus Studita Romani Pontificis Primatum verbis magnificis prædicant & religiosè colunt.

Leonem III. per Legatos, & honorificentiſſimas literas ſinceræ fidei profeſſionem continentes convenit *S. Nicephorus* Patriarcha Conſtantinopo- E litanus, anno octingenteſimo undecimo. His in literis ubi ſeptem Synodos Oecumenicas, aſſertámque in iis fidem profeſſus eſt, his verbis Romanum Pontificem orat: *Veſtra autem deſideratiſſima in Domino Fraternitas, vicem nobis reddent precibus ad Dominum fuſis, opportuniſque ſermonibus, & ipſis quoque rebus, nos confirmet, informétque, quò veſtris legibus, veſtráque ſuffulti doctrinâ, in hac fide ſtabiles, ſimplices, & ab omni defectu immunes perſiſtamus, omniáque myſteria, quæ in ipſa, vel de ipſa ab initio ſunt tradita, inconcuſſa retineamus, & univerſum denique rationalem noſtrum gregem ſummi Paſtoris no-* F *mine & unctione inſignitum, intráque Eccleſiaſtica caula ſepta conſtitutum, manifeſta divina illius & Apoſtolica ſpiritualis doctrina fiſtula obuccinatione, vocibúſque divinitus inſpiratis in unum congregemus, & ab inſidiantium ferarum morſibus illæſum conſervemus.* Extat hæc Epiſtola Tomo VII. Conciliorum editionis *P. Labbe* S. J. à *Theodoro Peltano* ejuſdem Societatis Latinè reddita.

Literas à *Theodoro Studita* Confeſſore Sanctiſſimo plures accepit Leo III. quibus ipſum de ſtatu Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ commonebat, à Nicephoro impio Imperatore perturbatæ, qui Joſephum Oeconomum olim depoſitum, quòd Conſtantini Imperatoris nefarias nuptias cum Theodote pellice, quam pulsâ legitimâ uxore, ſuperinduxerat, conciliaſſet, reſtitui à Nicephoro Patriarcha curaverat, factúmque ejus à duabus Synodis excuſari, & Theodorum ipſum Studitam, alióſque ejus exemplo à communione Patriarchæ abſtinentes, ob reſtitutionem Joſephi, anathemâte damnari. His in Epiſtolis, quas Annalium Eccleſiaſticorum Parens refert ad annum octingenteſimum nonum, Romanum Pontificem *Diviniſſimum omnium capitum Caput* Theodorus appellat, *Archipaſtorem Eccleſiæ quæ ſub cœlo eſt*: rogat ut *manum Eccleſiæ* Conſtantinopolitanæ *porrigat, ſicut Chriſtus Petro*: neceſſarium eſſe ſuggerit *à divino* ipſius *Principatu Synodum convocari legitimam, ut orthodoxum Eccleſiæ dogma hereticum excludat*. Se, ſuóſque inter *minima Eccleſiæ membra* recenſet, *divino* ipſius *Paſtorali Principatui* addictiſſimum ſe profitetur, felicémque ſe ac ſuos exiſtimat, ſi inter *proprias* ejus *oves* reputentur, ejúſque precibus confirmentur ac documentis. Leonem III. amantiſſimis literis Theodorum Studitam, & Platonem ejus in vinculis ſocium recreaſſe, conſtat ex alia Epiſtola, quam ad eumdem Pontificem pariter ſcripſerunt, quam Baronius exhibet loco ſupra laudato. Hirienſis Eccleſiæ Sedem Epiſcopalem Leonis III. auctoritate Compoſtellam tranſlatam fuiſſe ob inventas illic *S. Jacobi* reliquias, idque precibus *Alfonſi* Regis cognomento *Caſti* conceſſum, rerum Hiſpanicarum Scriptores teſtantur. Ovetenſem Eccleſiam ab eodem Pontifice Archiepiſcopatu auctam, Lucas Tudenſis, & Rodericus Præſul aſſerunt. Eardulfum Nordanhumbrorum Regem à ſuis ſubditis è Regno pulſum per Legatos ſuos cum Caroli Magni Oratoribus conjunctos, in ſolium ditionéſque reſtituit Leo III. ut Annales Francorum Fuldenſes memorant ad annum Chriſti DCCCIX. Teſtamento Caroli Magni propriâ manu ſubſcripſit. Eccleſias urbis inſtauravit, ornavítque ſingulari munificentiâ, cujus monumenta exhibet Anaſtaſius Bibliothecarius in ejus vita. Leonem III. ſeptem quandoque, vel novem Miſſas eadem die celebraſſe *Vvalafridus Strabo* Lib. *de Rebus Eccleſiaſticis*, Cap. XXI. teſtatur. Leonem Papam de quo id Strabo memorat, falsò putat Leonem I. fuiſſe Durantus Lib. 2. Cap. 7. cùm laudatus Auctor dicat eum non longè à ſuis temporibus claruiſſe. Pluries eadem die Sacrificium offerri ab eodem Sacerdote quondam mos fuit, idque ſingulorum pietati permiſſum eſt, ut ex Strabone conſtat, utque multis Sanctorum exemplis confirmat doctiſſimus Cardinalis *Bona* Lib. 1. *rerum Liturgicarum* Cap. XVIII. Num. V.

Leo III. ſeptem vel novem Miſſas eadem die celebrat.

Cum maligni quidam homines ſemina rixarum inter Leonem III. & Carolum Magnum Imperatorem ſpargere conarentur, ſic ad illum ſcripſit anno 807. *Qui per mendacium & malas machinationes vult Filium ſeparare à Matre, judicium habebit cum ipſo Clavigero Regni Cœlorum B. Petro Apoſtolo. Quia mihi in hoc mundo nihil pretioſius eſt quam anima veſtra ſalus. Veruntamen tacere nullo modo poſſumus ut vos ipſi pro anima veſtra vigiletis, ſcientes quia iſta miſera & caduca vita in modicum exterminatur, & finem habet, & omnes rationem reddituri ſunt Domino.* Tribus Ordinationibus menſe Martio celebratis, quibus Presbyteros triginta, Diaconos undecim, Epiſcopos viginti ſex creavit, obiit pridie Idus Junias, anno Chriſti octingenteſimo decimo-ſexto, cùm annos viginti, menſes quinque, dies decem & ſeptem ſediſſet, ac

Concordiam inter Sacerdotium & Imperium conſervare ſtudet.

in

in S. Petri Baſilicâ ſepultus eſt, teſte *Anaſtaſio Bibliothecario*.

SCHOLION I.

Religioſi Cenſores in hoc Articulo pag. I. Edit. primæ hanc propoſitionem notant: *Leo III. de multis criminibus accuſatur, à quibus ut ſe purget, Carolus Magnus Concilium congregat.*

R. De *quibuſdam* criminibus accuſatum *Leonem III.* dixi non de multis. Quæ porro ibi refero, ex Anaſtaſio Romanæ Eccleſiæ Bibliothecario refero, fide digno Scriptore.

SCHOLION II.

In eodem Articulo Pag. 3. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Rejungat hujus & ſequentium ſæculorum mori, Cardinales Archiepiſcopis & Epiſcopis antepont*

R. Id abſque probatione non aſſero. Nam Innocentium Secundum trecentis poſt S. Liudgerum annis, cùm ad Carthuſiæ Priorem de S. Hugonis Canonizatione ſcriberet, tertio loco Cardinales poſuiſſe obſervo. Idem obſervavit ante me vir doctiſſimus *Joannes Morinus* Lib. X. *De Adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ*, Cap. XX. pag. 771. col. 1. num. 11. Ita obſervavit Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus *Joſephus Maria Sa feliciius*, Apoſtolicæ Sedis ad Germaniæ inferioris Provincias, tractum Rheni, cum poteſtate Legati à Latere Nuntius, in Epiſtola quam referunt Bollandi Continuatores, in Commentario prævio ad Vitam *S. Liudgeri* §. 1x. num. 41. ad diem xxvi Martii. Sed & Cardinalis Bellarminus Libro I. *De Clericis*, cap. XVI. *Fateor*, inquit, *olim Epiſcopos quoſcumque prælatos fuiſſe Cardinalibus non Epiſcopis, immo etiam Cardinalatum gradum fuiſſe ad Epiſcopatum, ut Onuphrius rectè docet in lib. De Cardinalibus, & apertiſſimè colligitur ex lib. I. Cap. VII. Vita S Gregorii. Poſtea tamen mutatus eſt ordo, & cœpti ſunt Cardinales Epiſcopis anteponi, & Epiſcopatus gradus eſſe ad Cardinalatum.*

ARTICULUS II.

De Stephano V.

CUm decem duntaxat diebus poſt *Leonis III.* obitum Romana Sedes vacaſſet, in ejus locum ſuffectus eſt *Stephanus* hujus appellationis *Quintus*, natione Romanus, Diaconus à Leone ordinatus, bonis operibus & ſtudiis ſacris inſignis, Evangelicus Prædicator; populi Romani deliciæ. Ut primùm inauguratus eſt Pontifex, iter ad *Ludovicum Pium* Imperatorem in Gallias arripuit pro Eccleſiæ utilitatibus, à quo ſummâ pietate & honore ſuſceptus eſt; ipſumque viciſſim magnis honoribus affecit, Imperatorem unxit, & Irmingardam Reginam ejus conjugem coronavit. Rem geſtam narrat *Theganus* Chorepiſcopus Trevirenſis in libro de Geſtis Ludovici Pii. *Eodem*, inquit, *anno, Leo Papa Romanus obiit, & Stephanus poſt eum ſucceſſit, qui ſtatim poſtquam Pontificatum ſuſcepit, juſſit omnem populum Romanum fidelitatem cum juramento promittere Ludovico, & dirigens Legatos ſuos ad ſupradictum Principem, nuntians ei ut libenter eum videre voluiſſet in loco ubicumque ſibi placuiſſet. Quod audiens; magno tripudio repletus, cœpit gaudere, & confeſtim juſſit Miſſos ſuos obviam ire Sancto Pontifici cum ſalutationibus maximis, & ſervitia præparare. Perrexit poſt Miſſos Dominus Ludowicus obviam ſupradicto Pontifici, obvians ei in Campo magno Remenſium. Deſcendit uterque de equo ſuo, & Princeps ſe proſternens omni corpore in terram tribus vicibus ante pedes tanti Pontificis, & tertiâ vice erectus, ſalutavit Pontificem iſtis verbis, dicens:* Benedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus, & illuxit nobis. *Et reſpondit Pontifex:* Benedictus ſit Dominus, Deus noſter, qui tribuit oculis noſtris ſecundum David Regem videre. *Amplexantes enim ſe & ſe oſculantes pacificè perrexerunt ad Eccleſiam: Qui cùm diu oraverunt, erexit ſe Pontifex, & excelsâ voce cum Clero ſuo fecit eilaudes Regales. Poſtea Pontifex honoravit eum magnis honoribus & multis, & Reginam Irmingardam, & omnes Optimates & Miniſtros ejus. Et in proximâ die Dominica, in Eccleſia ante Miſſarum ſolemnia, coram Clero, & omni populo conſecravit eum, & unxit ad Imperatorem, & coronam auream miræ pulchritudinis, & pretioſiſſimis gemmis ornatam, quam ſecum apportaverat, poſuit ſuper caput ejus. Et Irmingardam Reginam appellavit Auguſtam, & poſuit coronam auream ſuper caput ejus. Quandiu ibi erat Beatiſſimus Papa, quotidie colloquium habebant de utilitate Sanctæ Dei Eccleſiæ. Poſt quod Dominus Imperator eum honoravit magnis & innumeris donis tripliciter & ampliùs quàm ſuſcepiſſet ab eo . . . dimiſit eum ire Romam cum Legatis ſuis, quibus præcepit ubique in itinere ſuo honeſtum exhibere ſervitium.* Eadem penè habent Auctor Anonymus Vitæ Ludovici Pii; & Flodoardus lib. 2. c. 19. Stephani V. nomine inſignitum eſt apud Gratianum Diſtinctione XXIII. C. *Quia Sancta*, Decretum de Romani Pontificis electione, quò cavetur ut *convenientibus Epiſcopis & univerſo Clero, eligatur præſente Senatu & populo, qui ordinandus eſt. Et ſic ab omnibus electus, præſentibus Legatis Imperialibus conſecretur. Nulluſque ſine periculo ſui, juramenta vel promiſſiones aliquas, nova adinventione audeat extorquere, niſi quæ antiqua exigit conſuetudo, ne Eccleſia ſcandalizetur, & Imperialis honor ſicentia minuatur.* Hoc Decretum in dubium revocat Baronius, quòd Ludovicus Pius in celebri Conſtitutione quæ incipit, *Ego Ludovicus*, liberam eſſe velle electionem & coronationem Romani Pontificis declaraverit; ſolúmque exegerit ut conſecratus Pontifex Legatos ad ſe mitteret. Addere potuit & Flori Magiſtri teſtimonium, qui in Tractatu *de Electionibus Epiſcoporum*, quem ſcripſit circa annum octingenteſimum vigeſimum, ſub Ludovici Imperio, ait: *In Romana Eccleſia uſque in præſentem diem cernimus, abſque interrogatione Principis, ſolo diſpoſitionis divinæ judicio, & Fidelium ſuffragio legitimè Pontificos conſecrari.* Breviſſimo quo ſedit intervallo temporis; ſcilicet menſium ſeptem & dierum trium, multa in ornamentum Eccleſiarum contulit. Unicâ ordinatione menſe Septembri celebratâ, Presbyteros octo, Diaconos quatuor, Epiſcopos quinque creavit. Obiit VIII. Kalend. Februarii, anni DCCCXVII. ſanctiſſimus Pontifex, miraculorum etiam gratiâ inſignis, ut Theganus coævus Auctor in lib. *De Geſtis Ludovici Pii* teſtatur.

Stephani V. iter in Gallias.

Ludovicum Pium Imperatorem unxit.

Dubium Stephani V. Decretum.

ARTICULUS III.

De Paſchali I.

POſt biduum à Stephani V. obitu, *Paſchalis* hujus appellationis *Primus*, gente Romanus, à teneris divino cultui mancipatus, ſacrarum litterarum peritus, caſtimoniâ, pietate, beneficentiâ in pauperes, aſſiduitate in orationibus, vigiliis, jejuniis, omnique virtutum genere inſignis, Religioſæ vitæ cultor, Monaſterio *S. Stephani* à *Leone III.* Præpoſitus, ſummo omnium Ordinum conſenſu creatus eſt Pontifex. Sacrorum Canonum diligentiſſimum obſervatorem, & paternarum traditionum defenſorem acerrimum ſe præbuit. Tardus ad iracundiam, ad miſerationem velox; amator populi ſemper viſus, teſte *Anaſtaſio* in ejus Vita. Ut primùm inauguratus eſt, ſolemnem Legationem ad *Ludovicum Pium* Imperatorem decrevit, ad confirmandam pacem & amicitiam quæ ipſum inter & anteceſſores Pontifices interceſſerat. Hujus obeundæ munus Theodoro Nomenclatori impoſuit. Id teſtantur qui Ludovici geſta

geſta ſcripſere. Confirmationem Pippinianæ & Carolinæ, Donationum, & Sardiniæ Donationem, Edicto quod incipit *Ego Ludovicus*, expreſſam ab eodem Imperatore ſuſcepit. Bernardum Viennenſem Archiepiſcopum Pallio donavit. Ad ipſum literas dedit Abbas Sanctiſſimus, & Fidei adverſus Iconomachos propugnator egregius *Theodorus Studita*, ſuo & aliorum Abbatum Fidei gratiâ expulſorum nomine, quas Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad annum 817. deſcripſit. His literis Paſchalem ita compellant Sancti Confeſſores : *Audi, Apoſtolicum Caput, à Deo prapoſite Paſtor ovium Chriſti, Janitor Regni cælorum, Petra fidei, ſuper quam adificata eſt Catholica Eccleſia ! Petrus enim tu, Petri Sedem exornans & gubernans. Lupi graves irruperunt in caulam Domini. Perſecutionem patitur Chriſtus cum Matre & Miniſtris. Siquidem contra imaginem incurſus, prototypi eſt perſecutio. Hinc detentio Patriarchalis Capitis, & exilia, & relegationes Archiepiſcoporum, & Sacerdotum, & Monachorum, Monacharumque, & compedes, & vincula ferrea, tormentáque, & ad extremum mors. Altaria deleta ſunt, templa deſtructa, ſacra profanata, effuſus eſt ſanguis, & effunditur eorum qui retinent Evangelium... Huc igitur ab Occidente, ò Chriſti imitator, reſurge, & ne repellas in finem. Tibi dixit Chriſtus Deus noſter :* Et tu aliquando converſus, confirma fratres tuos. *Ecce tempus, ecce locus: opitulare nobis, qui es à Deo ad hoc ordinatus. Porrige manum quantùm fieri poteſt. Habes poteſtatem à Deó, eò quòd omnium Princeps es, in quo poſitus es. Terreto, ſupplicamus, hareticas feras calamo divini verbi tui. Paſtor Bone, pone animam pro ovibus, ſupplicamus. Audiat Eccleſia qua ſub cœlo eſt, quia à vobis anathematizantur per Synodum qui hac auſi.* Inſcribitur Epiſtola : *In omnibus ſumma virtute pradito, Lumini magno, Principi Sacerdotum primo, Domino noſtro, Apoſtolico Papa Paſchali.*

S. Theodori Studitæ ad Paſchalem I. literæ.

Ad eumdem Pontificem recens creatum Apocriſiarios miſit *Theodothus* Pſeudo-Patriarcha Conſtantinopolitanus, quos ille velut fures rejecit, ut teſtantur *Theodorus Studita*, aliique Monaſteriorum Præpoſiti in altera Epiſtola ad *Paſchalem* Papam miſſa per *Epiphanium*, quam refert Baronius ad annum octingenteſimum decimum-octavum. Sic Pontificem iis literis compellant : *Re ipsâ cognovimus manifeſtum Apoſtolorum Principis ſucceſſorem Romana Eccleſia præſidere, certoque nobis perſuaſimus, Dominum Eccleſiam noſtram minimè deſeruiſſe, cui unum ſoliumque auxilium à vobis hactenus, atque ab ipſo exordio, in occurrentibus moleſtiis, Dei providentia conceſſum eſt. Vos igitur illimis ac ſincerus ab initio fons orthodoxa veritatis. Vos adverſus omnem hareticam procellam tranquillus ſepoſitus portus Eccleſia univerſa. Vos à Deo electa civitas refugii ſalutis*, &c. Quas potuit, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ tulit ſuppetias *Paſchalis* Pontifex, literas ſcripſit graviſſimas contra Iconomachos, ut *Theodorus Studita* teſtatur Epiſt. 62. 63. 66. lib. 2. Cod. Colum. & Monachis Græcis ad Eccleſiæ Romanæ gremium confugientibus Monaſterium apud *Sanctam Praxedem* extruxit, dotavit, ornavit, de quo legendus *Anaſtaſius* in ejus Vita.

Eccleſia Romana fons illimis ac ſincerus orthodoxæ veritatis.

Paſchali Primo conſpicuam ſe præbuit Virgo & Martyr Sanctiſſima *Cæcilia*, eique corpus ſuum revelavit, quod aureis velatum indumentis ſanguine adhuc infuſis à Pontifice inventum eſt, cum corporibus SS. Martyrum *Valeriani* ejus ſponſi, *Tiburtii*, *Maximi*, necnon *Urbani* & *Lucii* Romanorum Pontificum; quæ unà tranſtulit in Eccleſiam *S. Cæcilia* nomine nuncupatam, quam inſtauravit, ornavitque : ac Monaſterium ſub honore SS. Virginum & Martyrum *Agatha* & *Cæcilia* juxta eamdem Baſilicam extruxit, in loco qui dicitur *Collis Jacentis*, in eóque munificè dotato Monachorum Congregationem inſtituit, qui quotidianas laudes in Titulo *S. Cæcilia* Deo perſolverent. Hæc tranſlatio anno octingenteſimo vigeſimo primo facta eſt, ſecundùm Sigibertum. De qua legenda eſt ipſius *Paſchalis I.* Epiſtola, & Anaſtaſius Bibliothecarius in Vita ejuſdem Pontificis.

Tranſlatio corporis S. Cæciliæ.

Lotharium Cæſarem *Ludovici Pii* filium Romæ Imperatorem coronavit Paſchalis Pontifex anno Chriſti octingenteſimo vigeſimo-tertio, ut Auctor Anonymus in Vita Ludovici Pii teſtatur. Captivos innumeros redemit, incendium immane ſuis precibus extinxit, Eccleſias urbis variis ornamentis auxit, de quibus legendus Anaſtaſius Bibliothecarius. Obiit pridie Idus Maias anno 824. cùm annos ſeptem, menſes tres, & dies ſexdecim Eccleſiam rexiſſet.

ARTICULUS IV.

De Eugenio II.

PAſchali defuncto, poſt dies quatuor de ſucceſſoris electione actum, in quâ diſſentientibus ſuffragiis, ſchiſma pene ortum, ſed *Eugenii* Archipresbyteri S. Sabinæ electio legitima, nobilium patrocinio & favore vim ſortita eſt. Is pietate, doctrinâ, beneficentiâ non ſolùm in pauperes, ſed in omnium Ordinum homines ſingulari pacis ſtudio, aliiſque virtutum gradibus ad ſupremæ dignitatis culmen aſcendit. Ejus permiſſu Gallicani Epiſcopi Pariſios anno Chriſti 824. convenêre, de Sacrarum imaginum cultu collaturi. Ad *Eugenium* poſt iſtam Collationem *Ludovicus* & *Lotharius* Imperatores ſcripſere, & collectas ab Epiſcopis SS. Patrum ſententias controverſiam illam ſpectantes miſere per Legatos Jeremiam Senonenſem Archiepiſcopum, & Jonam Epiſcopum Aurelianenſem, qui Sedi Apoſtolicæ officia ſua offerrent, non docendi Romanam Eccleſiam ac Pontificem auctoritatem ſibi arrogarent, ut Ludovicus Pius in Epiſtola ſua profitetur. Lege quæ de Conventu Pariſienſi in cauſa ſacrarum imaginum ſcripſi in Diſſertatione adversùs veteres novóſque Iconomachos, Sæculo VIII.

Conventus Pariſienſis Gallicanorum Epiſcoporum, indeque ad Eugenium II. miſſa Legatio.

Frequentem Romæ Synodum celebravit *Eugenius II.* anno DCCCXXVI. die XV. Novembris, ut Eccleſiaſticæ diſciplinæ conſuleret. Octo & triginta in ea conditi ſunt Canones. Tribus prioribus conſecrandorum Epiſcoporum dotes ex Paſtorali S. Gregorii exponit, cavétque ne ullus præmiis ordinetur, alioqui pœnis à Concilio Chalcedonenſi decretis ſubjaceat. *Quartus* indoctos Sacerdotes à ſacris miniſteriis ſuſpendendos ſtatuit, donec edocti fuerint. *Quintus* Epiſcopum conſecrari vetat, niſi à Clero & populo poſtulatum, & ex Eccleſiæ vacantis gremio, niſi forſan dignus Epiſcopatu in ea nullus eſſet. Prohibet etiam aliquem invitum conſecrari, quamvis urgente neceſſitate. *Canon ſextus* Epiſcopos reſidere jubet, nec eorum abſentiam vult excuſari, *niſi fortè per juſſionem Metropolitani vel Principis, ex neceſſitate contingat : quia abſentia Epiſcopi plerumque fit calamitas plebis.* Statuit *Canon VII.* ut *juxta Eccleſiam clauſtra conſtituantur, in quibus Clerici Diſciplinis Eccleſiaſticis vacent* ; unúmque ſit eis refectorium, ac dormitorium. Ii verò ipſis præponantur ſub Epiſcopo, quorum *vita & doctrina* illis ſit honori ac ornamento. *Canon octavus* Presbyteros in Eccleſiis Baptiſmalibus ordinari ſuadet ab Epiſcopis, cum Parochianorum aſſenſu. *Canon nonus* in Congregationes Clericorum plures admitti vetat, quàm ali poſſint ex facultatibus Congregationi canonicè attributis. *Canon decimus* Sacerdotes nullos ordi-

Romana Synodus ab Eugenio II. congregata.

Summa Canonum.

Epiſcoporum reſidentia.

Seminaria.

tari permittit, niſi certis Eccleſiis, aut Monaſteriis deputentur: iiſque mulierum familiaritatem interdicit. *Clericalis diſciplina.* *Canon undecimus* Sacerdotes qui ſedulè Divina perſcrutari ac meditari debent Eloquia, ludis vacare, aut eorum aſpectu delectari non ſinit. *Canon duodecimus* fœnus, venationem, aucupium, & ruſtica opera iiſdem prohibet: ac ne ſine ornatu Sacerdotali extra domos prodeant. *Decimus-tertius* eoſdem in ſecularibus negotiis pro teſtimonio dicendo, aut conficiendis inſtrumentis rogari vetat, quia eos in talibus rebus eſſe non convenit. Excipitur caſus quo nullæ idoneæ ſæcularium invenitentur perſonæ ad manifeſtandam teſtimonio ſuo veritatem. *Decimus-quartus* Clericos propter crimen depoſitos ab Epiſcopis alicubi recludi jubet ad agendam pœnitentiam. *Decimus-quintus* Clericos ſacris Ordinibus initiatos à Subdiacono ad Epiſcopum, ſi de mala familiaritate cum aliqua fœmina ſuſpecti fuerint, & à Metropolitano, vel Epiſcopo ter admoniti, cum ea confabulari, aut alio modo converſari deprehenſi fuerint, ſtatuit canonicè judicandos. *Decimus-ſextus* prohibet Epiſcopis ne res immobiles ſubjectarum plebium, aut piorum locorum in proprios uſus convertant. *Decimus-ſeptimus* reprehendit Presbyteros, qui omnium ad ſe concurrentium in ſacris locis oblationes ad Miſſarum ſolemnia recipere renuebant. *Oblationes ad Miſſarum ſolemnia.* Tunc ſcilicet oblationes ex pane & vino olim à Chriſtianis fieri ſolitæ in pecuniarum eleemoſynam pro Miſſis converti cœptæ ſunt. Hinc factum, ut Laïci ob modicam ſtipem ſingulas quiſque Miſſas ſibi arrogarent. Unde Presbyteri acceptâ ab uno eleemoſynâ, aliorum oblationes & eleemoſinas recuſare cogebantur, ne unum pro pluribus qui Miſſam poſtulaverant, offerre viderentur Sacrificium. Hunc, inquam, uſum reprehendere videtur *Eugenius II.* Canone XVII. Sic autem habet iſte Canon: *Presbyteri nullius ſudeantur ſermonibus, ut non omnium ad ſe concurrentium in quibuslibet ſacris locis oblationes ad Miſſarum ſolemnitates recipiant. Quia cùm mediatores Dei hominùmque exiſtant, in exercendis votis, relaxandiſque peccatis largiſſimam debent orationem peragere. Si quis autem contra hæc temerator extiterit, aut deſinat, aut Doctoris proprii conſtringatur ſententiâ. Redemptor enim noſter cum ſit omnipotens, immenſaque miſericordia plenus, quantorum populorum vota non recipit, & vincula peccatorum quatenus non reſolvit?* Eamdem conſuetudinem, quæ hoc reprehenditur Canone perſtringit *Walafridus Strabo* lib. *de Eccleſiaſticis officiis*, cap. 22. *Sed & in hoc*, inquit, *error non modicus videtur, quòd quidam ſe non poſſe aliter plenam commemorationem earum facere, pro quibus offerunt, niſi ſingulas oblationes pro ſingulis offerant: vel pro vivis & defunctis non ſimul æſtimant immolandum, cùm verè ſciamus unum pro omnibus mortuum, & unum panem eſſe & ſanguinem, quem univerſalis Eccleſia offert. Quod ſi cui placet pro ſingulis ſingulatim offerre, pro ſolius devotionis amplitudine, & orationum augendarum delectatione id faciat, non autem pro ſtulta opinione quâ putet unum Dei ſacramentum non eſſe generale medicamentum. Quodammodo enim in fide imperfectus eſt, qui putat Dominum non diſcernere, quando una petitione pro multis rogatur, quid cui ſit neceſſe: vel faſtidire eum æſtimat, cùm eadem oblatio nunc pro uno, nunc pro alio exhibetur.* Cujuſque Sacerdotis arbitrio & devotioni tunc permittebatur unum pro multis offerentibus Sacrificium, aut ſingula pro ſingulis celebrare. Noſtrorum verò temporum alia conditio eſt, alii mores, Nec ullus ignorat quid de hac re ab Apoſtolica Sede ſtatutum ſit, inquit doctiſſimus Cardinalis *Bona* Lib. II. *Rerum Liturgicarum* Cap. VIII.

Literæ dimiſſoriæ. *Canon decimus-octavus* Romæ ſub Eugenio II. Synodi vetat literas dimiſſorias ad alienam Diœceſim concedi Presbytero, aut alteri Clerico, niſi Epiſcopo, ad cujus Diœceſim migrat, poſtulante. Ne verò falſitatis ſit locus, jubet eas Metropolitani, vel Summi Pontificis, aut Principis Bullâ roborari.

Temporalium Eccleſiæ negotiorum Advocati. *Canon decimus-nonus* ſtatuit ut Epiſcopi, univerſique Sacerdotes, *qui ad ſolam laudem Dei, bonorumque operum actionem conſtituuntur*, Advocatum *bonæ opinionis, & laudabilis artis* eligant, ad gerenda cùm Eccleſiæ, tum propria negotia: *Ad quid conſtituti Sacerdotes.* *Ne dum humana lucra attendunt, æterna præmia perdant.* Si autem Advocatum invenire non poſſint Presbyteri, in hujus rei cauſam inquirere Epiſcopum jubet. *Canon vigeſimus*, eoſque ſecundùm Canones emendari, ſi mala illorum converſatio in cauſa ſit cur negotiorum ſuorum Patronos ac Procuratores invenire nequeant.

Jus patronatûs. *Canon vigeſimus-primus* Monaſterium vel Oratorium canonicè conſtructum, à dominio Fundatoris auferri prohibet, eidémque jus Patronatûs aſſerit; ita tamen ut Presbyter, cui illud commendaverit, probetur Epiſcopo, ipſique reverentiam & obedientiam exhibere, & ad ejus Placita ſive Synodos accedere teneatur.

Vigeſimus-ſecundus ferit rerum Eccleſiaſticarum invaſores. *Vigeſimus-tertius* Xenodochia, aut quævis pia loca Epiſcopis, in quorum Diœceſi exiſtunt, commendat, ut eorum ſollicitudine ad eaſdem utilitates, quibus conſtituta ſunt, ordinentur. *Vigeſimus-quartus* piis hujuſmodi locis, quæ Sacerdote ſunt deſtituta, & ſæcularium hominum habitatione profaniſque uſibus ſordeſcunt, Presbyterum præfici jubet ad facienda ſacra, ſive Epiſcopi auctoritate, ſi Eccleſiæ loca illa ſubjecta ſint; ſive admonitione & curâ, ſi ſub jure ſæcularium hominum ſint conſtituta. Si verò laïci Patroni ac domini infra tres menſes Presbyterum ibi conſtituere neglexerint, Epiſcopus ad id emendandum Principis implorabit æquitatem. *Canon vigeſimus-quintus* templa, & quævis pia loca vetuſtate collapſa, aut deſtructa, reſtaurari mandat.

Canon vigeſimus-ſextus vetat ne Epiſcopus ſubjectos Sacerdotes, Clericos, vel pia loca, inſuetis exactionibus gravet.

Monaſtica Diſciplina. *Vigeſimus-ſeptimus* Abbates doctos, Sacerdotes, & regularis obſervantiæ ſtudioſos, Monaſteriis præfici jubet. *Vigeſimus-octavus* Monachos regulariter non viventes coërceri ſtatuit, & ad communem vitam redigi. *Vigeſimus-nonus* feminas, quæ habitum Religioſum aut velamen ſuſcepêre, in Monaſteriis regulariter vivere, aut in domibus ſuſceptum habitum caſtè obſervare jubet.

Diei Dominicæ obſervantia. *Canon-trigeſimus* opera ſervilia, & mercatus diebus Dominicis prohibet, quibus Chriſtiani omnes ad Eccleſiam concurrere, & ſoli orationi vacare debent. Reos tamen aut criminis graviter ſuſpectos, in carcerem iis diebus conjici permittit *Canon trigeſimus-primus*, ne quo tempore commiſſa facinora debent oratione abſtergi, alia impunè committantur.

Monaſticæ profeſſionis libertas. *Canon trigeſimus-ſecundus* eos qui ad ingreſſum Monaſteriorum compulſi ſunt, in iis invitos retineri vetat: *Quia quod non petunt, non obſervant:* & peccata committere ſolent potiùs, quàm plangere.

Canon trigeſimus-tertius Laïcos in Presbyterio, quando Miſſa celebratur, conſiſtere prohibet. *Trigeſimus-quartus* ſtudia in univerſis Epiſcopiis, & aliis locis ubi opus fuerit, inſtitui jubet. *Trigeſimus-quintus* Choreas & ſaltationes juxta Eccleſias in Sanctorum Natalitiis impediri ſtatuit: Pagano- *Choreæ juxta Eccleſias vetitæ.*

rum

Digitized by Google

rum mores id redolere docet; qui his vacant, ſi cum minoribus veniunt ad Eccleſiam peccatis, cum majoribus reverti.

Matrimonii indiſſolubilitas.

Canon trigeſimus ſextus ſtatuit, *Nulli licere, exceptâ causâ fornicationis, uxorem relinquere, & deinde aliam copulare.* Si autem mutuo conſenſu, religioſæ vitæ causâ, ab invicem ſecedere voluerint; id abſque conſcientia Epiſcopi ne fiat, ut ab eo ſingulariter proviſo conſtituantur loco. Prima pars Canonis nonnullis perperam videtur ſolutionem matrimonii, non ſolùm quoad thorum, ſed etiam quoad vinculum, causâ fornicationis permittere. Commodum enim ſenſum patitur Canon laudatus, & eodem modo exponi poteſt ac Verba Chriſti, Matthæi 19. *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam duxerit; mœchatur.*

Canon trigeſimus-ſeptimus duas ſimul uxores, aut uxorem & concubinam habere vetat. *Trigeſimus-octavus* à Communione ſegregandos edicit, qui matrimonium in gradibus vetitis contraxerint, ſcilicet cum noverca, nepte, conſobrina, fratris vel cognati uxore.

Ritus probationis per aquam frigidam ab Eugenio II. non eſt inſtitutus aut approbatus.

Ritum probationis per aquam frigidam inſtituit Eugenius II. ſi fides Remigianis membranis pervetuſtis habeatur, ſæculo nono, ut conjicit *P. Mabillonius*, exaratis, ex quibus Ritum illum tranſcripſit, & publicavit, *Veterum Analectorum Tomo I.* Vix tamen mihi perſuadere poſſum id ab *Eugenio* Papa inventum, & ab omnibus Chriſtianis obſervari juſſum. Primò quia id inſtituiſſe dicitur *Eugenius*, ut *Nulli liceret ſuper ſanctum Altare manum ponere neque ſuper Reliquias vel Sanctorum corpora jurare.* At incredibile eſt prudentiſſimum Pontificem, ut morem jurandi ſuper Altare & Reliquias Sanctorum in Eccleſia ab antiquo receptum abrogaret, Ritum inveniſſe, quo Deus tentaretur, miraculum ab ipſo poſtulando abſque neceſſitate. Miraculum in hujuſmodi probatione poſtulatum, evidens eſt ex precationis & conjurationis formula, quæ ſuper hominem fiebat: *Propterea obnixè te deprecamur, Domine Jeſu Chriſte, fac ſignum tale, ut ſi culpabilis eſt hic homo, nullatenus recipiatur ab aqua.* Et ex Oratione ad aquam benedictam: *Suppliciter te, Domine Jeſu Chriſte, deprecamur tale præſentialiter facere digneris ſignum, ut ſi iſte, quod ei objicitur, eſt in aliquo culpabilis, non ſuſcipiat eum hæc aqua, ſed evaneſcat ipſe, & nullatenus modò intrò recipiat.* Actum Religionis ſcilicet juramentum ſuper Altare vel Reliquias Sanctorum, ab Eugenio ſublatum quis credat, & ejus loco Ritum ſuperſtitioſum introductum? Secundò, adjurantur qui mittendi ſunt in aquam, *per Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, & per Chriſtianitatem quam ſuſceperunt, & per unigenitum Filium Dei, per Evangelium, & per Reliquias quæ ſunt in Eccleſia, ut non præſumant communicare, neque accedere ad Altare, ſi hoc fecerint.* An per unigenitum Filium Dei & per Sanctam Trinitatem adjurandos præſcripſiſſet Eugenius, qui in eadem periodo per Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum adjurantur? Quaſi unigenitus Dei Filius & Sancta Trinitas à Patre, & Filio, & Spiritu Sancto diſtinguantur. Tertiò, ſi omnes tacuerint, jubetur Sacerdos accedere ad Altare, & eis Euchariſtiam dare, dicendo: *Corpus hic & Sanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit vobis ad probationem hodie.* An credibile eſt Eugenium II. vetuiſſe juramentum ſuper Altare vel Reliquias Martyrum, propter periculum perjurii, & juſſiſſe ut hominibus de homicidio aut furto ſuſpectis Corpus Chriſti daretur ad probationem; qua in re periculum evidens erat ſacrilegii? Quartò, Ludovicus Pius in Capitulari anno DCCCXXIX. Cap. 12. prohibet probationem per aquam frigidam. *Ut examen*, inquit, *aquæ frigidæ, quod hactenus faciebant, à Miſſis noſtris interdicatur ne ulterius fiat.* Ritum ab Eugenio II. Pontifice Maximo inſtitutum Ludovicus Auguſtus non abrogaſſet. Fatendum tamen eſt iſtud probationis genus in Galliis & in Germania in uſu fuiſſe, etiam poſt Ludovici Edictum. Id enim conſtat ex Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi, qui ab Hildegario Meldenſium Epiſcopo interrogatus, judicium aquæ frigidæ multis argumentis approbavit Epiſtola xxxix. in quibus cùm hujuſce judicii Ritum ab Eugenio II. inſtitutum non commemoret, colligere eſt ignotam tunc temporis fuiſſe Eugenii II. ea de re Conſtitutionem.

Scripſit Eugenius II. ad Bernardum Viennenſem Archiepiſcopum; illiúſque Eccleſiæ Privilegia confirmavit. Rem frumentariam adeò curavit, ut nullibi viliùs quàm Romæ annona venderetur. Pater pauperum meritò dictus. Hujus operâ & precibus Romani Judices in Gallia detenti, ad Urbem tandem redire permiſſi ſunt, quos bonis paternis reſtituit, multáque ipſis contulit munera, cùm facultatibus omnibus deſtituti eſſent. Ædem *S. Sabinæ* Martyris in Monte Aventino, cujus Presbyter Cardinalis fuerat, in meliorem cultum reſtituit. Obiit Pontifex optimus, cùm ſediſſet annos tres, menſes duos, & dies viginti tres, die undecimâ Auguſti, anno DCCCXXVII. & in Baſilica *S. Petri* ſepultus eſt. De eo legendus Anaſtaſius Bibliothecarius in ejus Vitâ.

SCHOLIUM.

In hoc Articulo Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant pag. 10. Edit. primæ: *Matrimonium diſſolubile quoad vinculum causâ fornicationis.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea, contrarium hoc ipſo loco aſſero Canones Synodi Romanæ ſub Eugenio Secundo recenſeo. De trigeſimo ſexto ita ſcribo: Statuit, NULLI LICERE, EXCEPTA CAUSA FORNICATIONIS, UXOREM RELINQUERE, ET DEINDE ALIAM COPULARE. Si autem mutuo conſenſu, Religioſæ vitæ causâ, ab invicem ſecedere voluerint, id abſque conſcientia Epiſcopi ne fiat, ut ab eo ſingulariter proviſo conſtituantur loco. (ſunt ipſa verba Canonis) Hæc autem eſt ad illum Canonem obſervatio mea: *Prima pars Canonis nonnullis perperam videtur ſolutionem Matrimonii, non ſolùm quoad thorum, ſed etiam quoad vinculum, causâ fornicationis permittere. Commodum enim ſenſum patitur Canon laudatus, & eodem modo exponi poteſt ac verba Chriſti Matth. xix.* QUICUMQUE *dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Quem errorem refello, & à quo Eugenium Secundum & Synodum Romanam vindico, mihi tribuunt Religioſi Cenſores.

ARTICULUS V.

De Valentino, & Gregorio Quarto.

I. EUgenio Secundo ſubſtitutus eſt quamprimùm *Valentinus* natione Romanus, Summis Pontificibus Paſchali, & Eugenio ob egregias dotes, ac virtutem eximiam chariſſimus. Ex Archidiacono electus eſt, incredibili omnium Ordinum applauſu. Sed brevi lætitia de illius creatione concepta, in luctum verſa eſt. Quadrageſimo ſcilicet ab inauguratione ſua die obiit vir ſanctiſſimus, teſte Anaſtaſio Bibliothecario.

II. Valentino ſucceſſit *Gregorius* hujus appellationis *Quartus*, gente Romanus, à Paſchali Papa Sacerdotio adauctus, genere clarus, ſed clarior ſanctitate, formâ conſpicuus, ſed pulchrior fide, divinarum literarum ſolertiſſimus inquiſitor, Eccleſiarum indefeſſus viſitator, pauperum Pater, viduarum nutritor, ac rerum contemptor terrenarum, ut ait Anaſtaſius Bibliothecarius. Gregorii Magni ſequutus exemplum, ac ſe ad tantum miniſterium inutilem præ humilitate exiſtimans, in Baſilica SS. Martyrum Coſmæ & Damiani latebras quæſiit,

quæſiit, ubi à Clero & Populo inventus, & per vim eductus, in S. Petri Sede collocatus eſt. Tranſtulit S. Gregorii Magni corpus, atque eo loci collocavit, ubi nunc jacet, magnis adhibitis ornamentis. Tranſtulit quoque corpora SS. Martyrum Sebaſtiani, Gorgonii, ac Tiburtii, ex Cœmeteriis in quibus ante jacebant, ad Eccleſiam S. Petri. Baſilicam S. Marci Papæ & Confeſſoris, cujus Presbyter Cardinalis fuerat, reſtauravit, exornavitque, ut & plures alias Urbis Baſilicas. * Juxta Eccleſiam S. Mariæ trans-Tiberim Monaſterium condidit, ac in illud Monachos congregavit. Ut Statum Eccleſiaſticum contra Saracenorum incurſus muniret, Oſtia civitate vetuſtate penè diruta, novam Oſtiam civitatem munitiſſimam ædificavit, quæ ex ejus nomine Gregoriopolis nuncupata eſt. Novas etiam ædes in commodum Pontificum extruxit. Hamaburgenſis Archiepiſcopatus erectionem à Ludovico Pio Imperatore procuratam confirmavit, Pallióque donavit, & privilegiis auxit Anſgarium Archipræſulem ſanctiſſimum, anno Chriſti DCCCXXXII. ut teſtatur Adam Bremenſis lib. 1. cap. 17. In Gallias venit, pacem inter Ludovicum Auguſtum & filios ejus conciliaturus. Quia verò cum filiis ejus venit, falſus percrebuit rumor ipſum adeſſe ut Imperatorem, eiſque addictos Epiſcopos excommunicatione feriret, niſi ſuæ ac Principum perduellium voluntati parerent. *Parum quid ſubripuit Epiſcopis præſumptio audaciæ, aſſerentibus nullo modo ſe velle ejus voluntati ſuccumbere. Sed ſi excommunicaturus adveniret, excommunicatus abiret, cum aliter ſe habeat antiquorum Canonum auctoritas.* Ita refert Aſtronomus in vita Ludovici Pii. Fragmentum Hiſtoriæ Franciæ à Ludovico Pio Imperatore uſque ad *Robertum Hugonis Capeti* filium, ex vetuſtis Codicibus MSS. editum à *Franciſco Ducheſnio* Tom. II. Hiſtoriæ Francorum, falsò narrat *Lotharium*, annuente Papa *Gregorio*, Ludovicum Imperatorem Patrem ſuum cœpiſſe, & apud urbem Sueſſionum in Monaſterio S. Medardi ſub arcta cuſtodia poſuiſſe. Gregorium enim filiorum defectioni minimè faviſſe, ſed in id totum incubuiſſe ut patrem ipſis conciliaret, Aſtronomus in vita Ludovici Pii, & *Theganus* in lib. de ejuſdem Imperatoris Geſtis, teſtantur. Poſtremus ille Auctor Pontificem à Ludovico Auguſto regalibus donis honeſtatum commemorat, ſicut ille Auguſtum magnis honoraverat muneribus. *Paſchaſius* in Vita *Vvalæ* Abbatis lib. 2. ſcripſit Gallicanos Antiſtites *Gregorio IV.* depoſitionem fuiſſe comminatos. *Terrebatur*, inquit, *ab Auguſto, & ab omnibus ſuis, etiam ab Epiſcopis, qui ſibi pridie quàm veniſſemus, dexteras dederant, quòd unanimes eſſent ad reſiſtendum his, qui ex adverſo erant, Regibus filiis, Principibus & populo: inſuper conſiliabantur firmantes, proh dolor! quòd eumdem Apoſtolicum, quia non vocatus venerat, deponere deberent. Quibus auditis, Pontifex plurimùm morabatur, & verebatur. Unde & ei dedimus nonnulla SS. Patrum auctoritate firmata, Prædeceſſorúmque ſuorum conſcripta, quibus nullus contradicere poſſit quòd ejus ſit poteſtas, immò Dei & Beati Petri Apoſtoli, ire, mittere ad omnes Gentes pro fide Chriſti, & pace Eccleſiarum, pro prædicatione Evangelii, & aſſertione veritatis: & in eo eſſet omnis auctoritas B. Petri excellens & poteſtas viva; à quo oporteret univerſos judicari; ita ut ipſe à nemine judicandus eſſet. Quibus profectò ſcriptis, gratanter accepit, & valde confortatus eſt.* Huc ſpectat quod idem Pontifex in Epiſtola ad Gallicanos Epiſcopos, quæ inter Agobardinas extat; conqueritur illos *periculum honoris* ſibi fuiſſe comminatos, & quòd Gallicanas Eccleſias ita contrarias habiturus eſſet, ut *nihil in illis agere, vel diſponere ipſi liceret, nec quempiam excommunicare, ipſis obſiſtentibus.* Has minas velut abſurdas Gregorius ridet & contemnit: maximè cùm propter crimen non intententur, ſed ex hypotheſi duntaxat, quòd eorum placitis non conſentiat. Ipſos ſuperbiæ, adulationis, & perjurii arguit; vocat illos arundines vento agitatas, queritur quòd ipſum contrariis nominibus in ſua Epiſtola appellaſſent, *Fratrem* nimirum & *Papam*. Ait juſſionem Apoſtolicæ Sedis non minùs ſacram ipſis videri debuiſſe, quàm Imperialem, cùm majus ſit regimen animarum, quod eſt Pontificale, quàm Imperiale. Magis pertinere ad dehoneſtationem Imperialis Poteſtatis opera digna excommunicatione, quàm excommunicationem ipſam, quam ne Imperatori infligeret, metuebant. Longè eſſe mentem illorum ab ea petitione ſcribit, quâ in Miſſarum celebrationibus Deo dicere ſolent, non voluntate, ſed voce: *Da nobis pro amore tuo proſpera mundi deſpicere, & nulla ejus adverſa formidare.* Ridiculum eſſe quod ſcripſerant dehoneſtatum iri Pontificem abſque injuria Sedis: cùm nullo modo fieri poſſit, ut ſi is qui locum *B. Petri* tenet, exhonoretur, ſine crimine duntaxat Cathedra ejus honorata permaneat: ſiquidem, propter Cathedram ſedens in illa honorandus eſt. Miratur quod ſe contrarios fore Pontifici ſcripſerint in legatione pacis & unitatis, quod Chriſti donum & miniſterium eſt. Falſum eſſe ait quod ſcripſerant, primam illam diviſionem Regni, quam inter filios fecerat Imperator, nunc juxta rerum oportunitatem, eſſe mutatam. Ait eam non eſſe oportunitatem, ſed importunitatem, cùm ſit cauſa & origo conturbationis, & diſſenſionis, commotionis & deprædationis, perjuriorum, aliorúmque malorum. Deinde ipſos neſcire an prior illa diſpoſitio ſit apud Deum commutata, an potiùs ratihabita: quâ in re haud ſatis attendiſſe viſus eſt ad illam Gregorii II. ſententiam: *Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet.* Cùm autem ipſi objeciſſent Gallicani Epiſcopi, quòd contra juramentum fidelitatis *Ludovico Auguſto* præſtitum ageret, ſtando à partibus filiorum: negat ſe eſſe perjurum. Quin immò perjurii crimen in ipſos rejicit. *Bene autem ſubjungitis*, inquit, *memorem me eſſe debere juriſjurandi cauſa fidei facti Imperatori. Quod ſi feci, in hoc volo vitare perjurium, ſi annuntiavero ei omnia quæ contra unitatem & pacem Eccleſiæ & Regni committit: quod ſi non fecero, perjurus ero, ſicut & vos, ſi tamen juravi. Vos tamen, quia procul dubio juraſtis & rejuraſtis, promittentes erga illum omnia fideliter vos agere, & nunc videntes illum agere contra fidem, & præcipitari in perniciem, non revocatis eum, quantùm ex vobis eſt, perjuri eſtis: quia pro ejus ſalute ſecundùm fidem promiſſam non laboratis.* Suggerit quid Imperatori debuerant reſpondere, cujus ſacris juſſionibus ſe præventos ſcripſerant. Id nimirum quod S. Gregorius Nazianzenus Imperatori dixit, *Patienter, quæſo, accipe libertatem noſtram. Scio te ovem eſſe gregis mei à Chriſto mihi Summo Paſtore annumeratam, & à Sancto Spiritu conſignatam*, &c. *Memento ſemper quòd una tibi natura eſt, eadémque ſubſtantia cum omnibus qui tibi ſubjecti ſunt. Tu tamen animo eſto cum Deo, & non tam dominari te mundo, quàm dominari tibi Chriſtum gloriare.* Prædicare ipſos debuiſſe Principi, quod S. Auguſtinus lib. 5. de Civitate Dei, cap. 24. ſcripſit: *Felices dicimus Imperatores, ſi juſtè imperant, ſi inter linguas ſublimiter honorantium, & obſequia nimis humiliter ſalutantium non extolluntur, & ſe homines eſſe meminerint: ſi ſuam poteſtatem ad Dei cultum maximè dilatandum Majeſtatis ejus famulam faciunt. ... Si quod aſperè coguntur plerúmque decernere, miſericordia lenitate &*

* [illegible] fuit [illegible] Bibliothecæ.

Gregorii Quarti in Gallias iter.

Defectioni filiorum Ludovici Pii à Patre Auguſto non favit.

Gallicanorum Epiſcoporum taliæ ſuſpiciones, & diſſidium cum Gregorio Quarto non probandum.

Summus Pontifex à nemine judicandus

Gregorii Quarti ad Gallicanos Epiſcopos literæ graves & aſperæ.

Suggerit Epiſcopis Gallicanis quid Imperatori reſpondere pro ejus ſalute debuerant.

& beneficiorum largitate compenſant: ſi luxuria tantò eis caſtigatior, quantò poſſet eſſe liberior: ſi malunt cupiditatibus quàm quibuſlibet gentibus imperare. Et ſi hæc omnia faciunt, non propter ardorem inanis gloriæ, ſed propter caritatem felicitatis æternæ, &c. Tales Chriſtianos Imperatores dicimus eſſe felices interim ſpe, poſtea re ipſa futuros. Aſperiores literas Gallicani Præſules Gregorio IV. meruiſſe videbantur, quorum iracundia falſis rumoribus incenſa, & ſtudium alioqui laudandum erga Ludovicum Pium Imperatorem, Epiſtolam immodeſtam, & à priſcorum Gallicanæ Eccleſiæ Antiſtitum pietate & reverentia erga Romanos Pontifices degenerem, ad ejus Sanctitatem dederat. Sanè cùm Romano Pontifici depoſitionem comminati ſunt, non attenderunt ad Anteceſſorum ſuorum doctrinam, quos ſcire debuerant vehementer improbaſſe factum Romanæ Synodi, quæ *Symmachi* Papæ cauſam judicandam ſuſceperat, cùm tamen ab inferioribus judicari non poſſet (ut teſtatur *S. Aviti* Viennenſis Archiepiſcopi Epiſtola nomine Eccleſiæ Gallicanæ ſcripta ad Senatores Urbis Romæ.)

Adventus Gregorii in Gallias pacificus.

Cæterùm cùm in Gallias venit Gregorius ut ſequeſter pacis inter Ludovicum & filios, diſcuſſæ ſunt hæ nebulæ, & Antiſtites noſtri, ubi ejus adventum pacificum eſſe norunt, ipſum ut Patrem & Magiſtrum omnium Eccleſiarum coluere, illos ut Fratres ipſe complexus eſt. Fructu tamen caruit ejus in Gallias iter, & civilem diſcordiam, filiorúmque & populi defectionem ab Imperatore ſpectans, quam cohibere non potuit, mœrens Romam rediit. *Gregorio IV.* monente, & omnibus Epiſcopis aſſentientibus, Ludovicum Pium ſtatuiſſe, ut in Gallia & Germania Feſtivitas omnium Sanctorum Kalendis Novembris celebraretur, quam Romani ex inſtituto *Bonifacii IV.* celebrabant, auctores ſunt *Ado Viennenſis* in Martyrologio, & *Sigebertus* ad annum DCCCXXXV.

Solemnitas omnium Sanctorum.

Ad Epiſcopos per Galliam, Germaniam & univerſas Provincias conſtitutos Epiſtolam dedit *Gregorius IV.* anno DCCCXXXV. de cauſa *Aldrici* Cœnomanenſis Epiſcopi ad Sedem Apoſtolicam deferenda, & de appellationis facultate ipſi, & aliis Epiſcopis, in ſimilibus cauſis non neganda. *Decreto noſtro*, inquit, *veſtram rogantes Caritatem, mandamus, ut ſi aliquis ſuorum æmulorum Aldricum Cœnomanicæ Eccleſiæ Epiſcopum accuſare damnabiliter attentaverit; ut honoretur B. Petri Apoſtolorum Principis memoria, Eccleſiæque Romanæ cui præſedit, privilegium, & noſtri nominis auctoritas: liceat illi poſt auditionem Primatum Diœceſeos, ſi neceſſe fuerit, nos appellare, & noſtra auctoritate, aut ante nos, aut ante Legatos noſtros ex latere miſſos; juxta Patrum Decreta, ſuas exercere atque finire actiones: nullúſque illum ante hæc judicet, aut judicare præſumat. Sed ſi quid, quod abſit, grave, intolerantiúmque ei objectum fuerit, noſtra erit expectanda cenſura, ut nihil priùs de eo, qui ad ſinum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ confugit, ejuſque implorat auxilium, decernatur, quàm ab ejuſdem Eccleſiæ auctoritate fuerit præceptum: quia ſic vices ſuas aliis impertivit Eccleſiis, ut in partem vocatæ ſint ſollicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis.*

Jus Appellationum ad Romanum Pontificem in judiciis canonicis Epiſcoporum.

Judicia Epiſcoporum inter majores cauſas ſcribit eſſe connumeranda, quæ à Sede Apoſtolica finiendæ ſunt. In Judicio porro Sacerdotali moderationem docet ſervandam eſſe maximam. *Nam licèt*, inquit, *plerumque accidant in Sacerdotibus quæ ſunt reprehendenda; plus tamen erga corrigendos agat benevolentia, quàm ſeveritas; plus cohortatio, quàm comminatio; plus caritas, quàm poteſtas: cùm nemo noſtrûm ſine reprehenſione, aut ſine peccato vivat. Nam ſi Dominus ſtatim poſt trinam negationem B. Petrum Apoſtolum Præceptorem noſtrum judicaſſet, non tantum ex eo fructum, ſicut fecit, recepiſſet. Expectandi ergo atque corrigendi magis ſunt Rectores Eccleſiæ, quàm ſtatim & abſque noſtro conſulto judicandi: cùm majora negotia & difficiliores cauſarum exitus, Sanctorum Patrum Canones Spiritu Dei conditi, & totius mundi reverentia conſecrati, jubeant ſub noſtræ ſententiæ expectatione ſuſpendi, noſtróque moderamine definiri.* Addit nihilominus, per facilitatem Sacerdotum divino tribunali non debere derogari. *Nihil*, inquit, *per noſtram facilitatem tribunali excelſi Judicis derogare debemus; cùm illa ſint rata, quæ pia, quæ vera, quæ juſta ſunt.* Nihil novum ſtatuere ſe ait, ſed Canonum Antiquorum executionem jubere. *Non novum aliquid præſenti juſſione præcipimus, ſed illa quæ olim videntur indulta firmamus: cùm nulli dubium ſit, quòd non ſolùm Pontificalis cauſatio, ſed omnis Sanctæ Religionis relatio, ad Sedem Apoſtolicam, quaſi ad Caput Eccleſiarum, debet referri, & inde normam ſumere, unde ſumpſit exordium.... Cujus auctoritatis ſanctionem omnes teneant Sacerdotes, qui nolunt ab Apoſtolica Petra, ſuper quam Chriſtus univerſalem fundavit Eccleſiam, ſoliditate divelli.* Tandem Sacerdotes ab omnibus animi perturbationibus liberos eſſe debere tradit. *Sacerdotes, qui Throni Dei vocantur, quieti ab omnibus perturbationibus eſſe debent.*

Quanta ſervanda ſit in Sacerdotali judicio moderatio.

Cauſæ majores ad Sedem Apoſtolicam referendæ.

Sacerdotes ab omnibus perturbationibus quieti eſſe debent.

Cùm Ludovicus Imperator Legatos Romam miſiſſet ad juſtitias faciendas, propoſita eſt coram eis controverſia de quibuſdam poſſeſſionibus, quas Ingoaldus Monaſterii Farfenſis Abbas pervaſas fuiſſe ab Hadriano & Leone Romanis Pontificibus contendebat, injuſtè verò retentas ab eorum Succeſſoribus Stephano, Paſchali, & Eugenio. Legati Imperiales ſecundùm Monaſterium judicarunt. Verùm Gregorius IV. noluit ſtare judicatis; ſed à Miſſorum Imperialium ſententia ad ipſum Imperatorem appellavit, ut docet *Chronicon* Farfenſe apud Ducheſnium Tomo III.

Gregorius Quartus à ſententia Miſſorum Imperialium in cauſa temporali ad ipſum Imperatorem appellat.

Gregorio IV. Rabanus Maurus Carmen *de Cruce* nuncupavit. Obiit laudatiſſimus Pontifex anno Chriſti DCCCXLIII. cùm annos ſexdecim in ſancti Petri Cathedra ſediſſet.

Scholion I.

In hoc Articulo, pag. 25. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Gregorius Quartus non tentavit deponere Imperatorem.*

R. Eo loci oſtendo Gregorium Quartum exauctorationem Ludovici Pii Imperatoris non attentaſſe, nec filiorum ipſius defectioni faviſſe, ſed in id totum incubuiſſe ut pium parentem ipſis conciliaret. Pontificem à calumnia vindico. Quid ibi reprehenſione? Quid non potiùs laude dignum?

Scholion II.

In eodem Articulo, pag. 26. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa conqueritur de Epiſcopis Gallicanis ipſum contemnentibus, & frivolè ipſum dimoventibus à Cathedra.*

R. Summam Epiſtolæ Gregorii Quarti ad Epiſcopos Gallicanos, quæ inter Agobardinas edita eſt, fideliter exhibeo, non iis tamen verbis quibus RR. Cenſorum nota concepta eſt. Cæterùm Hiſtoriæ res eſt.

Scholion III.

Ibidem Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Exiſtimant ſe à Papa excommunicari non poſſe.*

R. Gregorii Quarti querelas refero. Se ab illo excommunicari non poſſe hac in cauſa, de qua agebatur, Gallicani Præſules ſcripſerant, ob eam ſcilicet rationem, quòd in Ludovici Pii fide & obedientia adversùs filios perduelles, ſtarent. Cæterùm attendere debuerant RR. Cenſores quid de literis minacibus Epiſcoporum Galliæ ad Gregorium Quartum ſcripſerim pag. 28. *Aſperiores* (inquiebam) *literas Gallicani Præſules Gregorio Quarto meruiſſe videbantur, quorum iracundia falſis rumoribus incenſa, & ſtudium alioqui laudandum erga Ludovicum Pium Imperatorem, Epiſtolam immodeſtam, & à priſcorum Gallicanæ Eccleſiæ Antiſtitum pietate*

pietate & reverentiâ erga Romanos Pontifices degenerem, ad ejus Sanctitatem dederas, &c. Cæterùm cùm in Gallias veniſ Gregorius ut ſequeſter pacis inter Ludovicum & Filios, abſcoſſi ſunt hanebula, & Antiſtites noſtri ipſum ut Patrem & Magiſtrum omnium Eccleſiarum colnere.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, pag. 27. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet.*

R. Hæc Gregorii Secundi ſanctiſſimi Pontificis ſententia, hæc illius verba ſunt, & ejus laudato nomine à me referuntur. An RR. Cenſoribus reprehendendus videtur Gregorius II. quòd hæc ſcripſerit? An ego quòd retulerim?

SCHOLION V.

Ad ejuſdem Articuli pag. 30. Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Papa declarat à Gallis non poſſe impediri appellationes Epiſcoporum ad Papam.*

Quid cenſoriâ hâc notâ ſibi velint, non intelligo. De Gregorio Quarto ſcribo quidem pag. 29 *Ad Epiſcopos per Galliam, Germaniam, & univerſas Provincias conſtitutos Epiſtolam dedit Gregorius Quartus de cauſa Aldrici Cœnomanenſis Epiſcopi ad Sedem Apoſtolicam deferenda, & de appellationis facultate ipſi & aliis Epiſcopis, in ſimilibus cauſis non neganda.* Pag. 30. obſervo, *Judicia Epiſcoporum* à Gregorio Quarto *inter majores cauſas connumerari, quæ à Sede Apoſtolica finienda ſunt.* Hæc probo probatis ipſius Gregorii verbis. Quid hìc reprehenſione dignum?

SCHOLION VI.

In eodem Articulo, pag. 31. Edit primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa appellat ad Imperatorem.*

R. Gregorium Quartum ad Ludovicum Pium Imperatorem Urbis Dominum de ſententia ab ejus Miſſis latâ in cauſa temporalium quarumdam poſſeſſionum, quæ inter Abbatiam Farfenſem & Romanos Pontifices orta erat ac diſceptata, appellâſſe refero ex Chronico Farfenſi, quod à *Ducheſnio* Tom. III. editum eſt. Hiſtoriæ res eſt.

ARTICULUS VI.

De Sergio II.

ANno Chriſti DCCCXLIV. quarto Idus Februarii, *Sergius* hujus appellationis Secundus, natione Romanus, illuſtri genere, in Clero à teneris inſtitutus, ac in Schola Cantorum eruditus, à Leone III. Acolytus, à Stephano V. Subdiaconus, à Paſchali I. Tituli S. Silveſtri Cardinalis Preſbyter, à Gregorio IV. Archipreſbyter creatus, eô ad ſuperos tranſlatô, Pontifex ſummo omnium Ordinum conſenſu renuntiatus eſt, pulſo Joanne quodam qui Sedem invaſerat. Sergium, primum fuiſſe Pontificum qui nomen mutarit, & quidem *Os porci* ante Pontificatum appellatum fuiſſe, & ob turpitudinem cognominis Sergii nomen ſumpſiſſe, ex Martino Polono Platina tradit. Sed nemo id veterum Auctorum narrat; immò ex Anaſtaſio Bibliothecario, qui hoc tempore vixit, colligitur eum ante Pontificatum Sergium vocatum fuiſſe nomine patris. Sanè Joannem XII. primum fuiſſe qui priſcum nomen Papa creatus mutarit, cùm ante Pontificatum Octavianus diceretur, rectè obſervavit Onuphrius Panvinus in Annotationibus ad Platinam. Sergii virtutes compendio deſcribit ac prædicat Anaſtaſius Bibliothecarius. *Erat*, inquit, *origine inſignis, fide purus, prædicatione liberior. Deo humilis, hominibus clarus, virtute alacris, mente alacrior, Eccleſiarum gubernator, plebium cultor, pauperum fautor, viduarum tegmen, conſolator indigentium, largitor diſperſorum, congregatorum conſervator, inanium ſæculariùmque rerum contemptor, ſolis in ſapientia divitiis avidus & amator.* Ludovicum Lotharii Imperatoris filium Romam cum Drogone Metenſi Epiſcopo, aliiſque Antiſtibus ac Proceribus, numeroſóque exercitu miſſum, honorificè ſuſcepit, miſſis obviàm venerandis crucibus ac ſignis, Romaniſque Judicibus ac Scholis. Regem cum univerſo Clero Pontifex ad gradus Eccleſiæ S. Petri expectabat. Ibi mutuo oſculo, mutuâque ſalute datâ & acceptâ, atrium ingreſſi, ad portas argenteas pervenere: *Ludovicus dexteram Pontificis tenebat.* Quem Pontifex, januis claudi juſſis, ita compellavit: *Si pura mente & ſincera voluntate, & pro ſalute Reipublicæ ac totius Urbis, hujúſque Eccleſiæ, huc adveniſti, has mea ingredere januas juſſione: ſin aliter, nec per me, nec per meam conceſſionem iſtæ portæ aperientur.* Reſpondente Rege, ſe nullo malo animo adveniſſe, in Eccleſiam S. Petri introductus eſt cum comitatu, & ad Confeſſionem Principis Apoſtolorum perductus, concinente Clero: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Dominicâ ſequente, Pontifex *Ludovicum oleo ſancto perungens, Regali ac pretioſiſſimâ coronavit coronâ, Regémque Longobardis præfecit. Cui Regalem tribuens gladium, eum ſubcingere juſſit. Deinde Miſſarum celebratione finita, ab Eccleſia omnes cum Rege lætantes regreſſi ſunt.* Ita refert Anaſtaſius Bibliothecarius, ex quo Ado Viennenſis, cúmque ſequutus Baronius, corrigendi ſunt, qui Ludovicum II. à Sergio II. Imperatorem coronatum ſcripſere ad annum 845. Sanè Annales Bertiniani Ludovicum eo anno, non Imperatorem, ut ſcribit Ado, ſed Regem fuiſſe conſecratum teſtantur. Quippe is atque Drogo *Romam venientes honorificè ſuſcepti*, inquit Bertinianus Monachus, *peractóque negotio, Ludovicum Pontifex Romanus unctione in Regem conſecratum, cingulo decoravit.* Non ergo à Sergio, ſed ab ejus ſucceſſore Leone IV. Ludovicus II. Imperator inauguratus eſt, ut iidem Annales referunt ad annum 850. his verbis: *Lotharius filium ſuum Ludovicum Romam mittit: qui à Leone Papa honorificè ſuſceptus, & in Imperatorem unctus eſt.* Drogoni, cæteriſque Epiſcopis ac Optimatibus, qui in Ludovici comitatu Romam venerant, poſtulantibus ut Romani Sacramentum fidelitatis novo Regi Imperatoris filio præſtarent, Pontifex acquieſcere noluit: ſed cùm ille, tùm Rex, & omnes Antiſtites, Optimatéſque Romanorum & Francorum, Lothario Imperatori fidelitatem promiſerunt, teſte Anaſtaſio Bibliothecario. Ebbonem Archiepiſcopum olim Remenſem communione laïca contentum eſſe juſſit. Siconulphus Beneventanorum Dux Romam veniens, quo tempore Ludovicus Rex ibi verſabatur, Sergii II. pedes oſculatus eſt, & Apoſtolica benedictione donatus. Annuit tandem Pontifex Lotharii precibus poſtulantis, ut cauſæ Ebbonis examen in Synodo Trevirenſi renovaretur: quod tamen factum non eſt, quia Sedis Apoſtolicæ Legati, prout conſtitutum fuerat, non adfuere, ut teſtatur Flodoardus Lib. III. Hiſtoriæ Remenſis, C. 2. Drogoni Metenſi Epiſcopo, Caroli Magni filio, Lotharii Imperatoris, fratrúmque Regum patruo, vices ſuas in omnibus Provinciis Tranſalpinis Sergius Papa conceſſit, id eſt, in Gallia & Germania. Quem tamen Primatum non geſſit, non conſentientibus Epiſcopis quorum intererat. Sergii II. Epiſtola hac de re data legitur Tomo III. Conciliorum Galliæ, ad annum DCCCXLIV. Plures Urbis exornavit Baſilicas, præcipuè verò SS. Martini & Silveſtri Eccleſiam, cujus fuerat preſbyter Cardinalis, reſtauravit ac decoravit. Obiit pridie Idus Aprilis, anno DCCCXLVII. una Ordinatione facta menſe Martio, Epiſcoporum XXIII. Preſbyterorum VIII. & Diaconorum III. Sedit annos tres, menſes duos, & dies tres. Sepultus eſt in Baſilica S. Petri.

Sergius II. primus Romanorum Pontificum nomen non mutavit.

Ludovicum II. Lotharii Imperatoris filium Regem coronat.

Baronius emendatur.

Drogoni Metenſi Epiſcopo vices ſuas in Galliis ac Germania demandat.

Digitized by Google

ARTICULUS VII.

De Leone IV.

LEo *Quartus*, Patria Romanus, Patre Radulpho, in Monaſterio S. Martini Literis imbutus, ac Vitam Religioſam profeſſus eſt. Ex quo ob virtutum decora, ad Lateranenſe Patriarchium à Gregorio IV. evocatus, Subdiaconus ordinatus eſt: deinde à Sergio II. Presbyter conſecratus, & Titulo SS. Quatuor Coronatorum præpoſitus. Poſt Sergii II. obitum, unanimi omnium conſenſu, ipſa die Pontifex electus eſt, & ad ſupremam Dignitatem ſuſcipiendam coactus, inconſulto Imperatore conſecratus eſt, ob imminens Urbi à Saracenis periculum: quod antea Romani auſi non fuerant. Leonem Pontificatu digniſſimum fecere pietas, humilitas, benignitas, juſtitiæ amor, caritas plebis, beneficentia in pauperes, aſſiduitas in vigiliis & orationibus, eruditio ſacra, prudentiæ cum ſimplicitate morum admirabilis conjunctio. Miraculis ejus eſt ſanctitas comprobata. Nam & ſerpentem cujus halitu & veneno multi mortalium perierant, ſuis orationibus expulit; & incendium illud ſigno Crucis extinxit, quod diu per domos Saxonum & Longobardorum graſſatum, S. Petri Baſilicæ imminebat. Octavam Aſſumptionis Deiparæ Virginis celebrari juſſit. Sæpiùs ſacras Conciones habuit ad populum, dignum Summo Pontifice oſtendens, ut ipſemet divini verbi panem populo Chriſtiano diſtribueret, ac Apoſtolos non ſolùm in regimine, ſed & in prædicatione imitaretur. Baſilicas, Altaria, Monaſteria, atque inprimis Monaſterium SS. Stephani & Caſſiani, in quo Græcos conſtituit Monachos, reſtauravit, ornavit, ditavit. Mœnia, arces, portáſque Urbis reparavit; & ne terrenis duntaxat munitionibus, ſed cœleſtibus præſidiis contra hoſtes defenderetur, plurima intra ipſam congregavit Sanctorum Corpora; & inter alia Sanctorum Quatuor Coronatorum, quorum Eccleſiam in pulchriorem ſplendidioremque ſtatum à fundamentis erexit. Saracenis cum magna claſſe ad Urbem, fineſque Romanorum diripiendos vaſtandóſque properantibus, Neapolitanos ac cæteros illius oræ maritimæ, ſuâ quidem ſponte ad communem hoſtem propulſandum, armatos, quantis potuit copiis Oſtiam miſſis vehementiùs accendit: quò & ipſe profectus eſt, ut eis animos adderet. Ad beatorum pedum oſcula proſtrati duces ac milites ſupplicarunt ut Euchariſtiam ex illius manibus ſumerent, ut protectione Corporis & Sanguinis Dominici communiti, fortiùs contra hoſtes Chriſtiani nominis pugnarent. Votis ipſorum annuit Sanctus Pontifex, & ſacra Communione donatis bene precatus eſt. Altera die navale certamen initum eſt, Saracenorum claſſis diſperſa, quorum plurimi in ipſo prælio periere: plerique captivi Romam perducti. Nonnullos ad terrorem Romani Proceres furca ſuſpendi juſſere: cæteris factâ gratiâ. Pontifex eorum operâ uſus eſt in reſtituendis Eccleſiis, & in extruendis mœnibus, quibus Vaticanum cinxit; Leonicámque urbem de ſuo nomine appellavit. Iſtud autem opus aggreſſus eſt, ne deinceps hoſtibus liceret Eccleſiam S. Petri una vel levi incurſione ſpoliare & incendere, ut ante conſueverant. Lotharius Imperator, ejúſque fratres Reges Chriſtianiſſimi, non modicam pecuniæ vim ad tantæ molis ædificium contulere. Hanc Urbem primo Pontificatûs ſui anno inchoatam, ſexto abſolutam, ſacra prece luſtravit, tres ſuper muros Orationes fundens. Corſos propriis finibus à Saracenis pulſos, ad Eccleſiam Romanam confugientes, in Urbem Portuenſem novis munitionibus adauctam benignè recepit, cùm fidelitatem ipſi ac ſucceſſoribus juraſſent. Illos in Leoninam Civitatem receptos falsò ſcripſit Platina. Hortanæ & Ameritæ antiquarum Civitatum dirutos muros, portáſque idem Pontifex reſtauravit. Centumcellenſem Civitatem à Saracenis everſam, commodiore ac munitiore loco reſtituit, ex ſuo nomine Leopolim appellavit, eámque per circuitum luſtrans, ſacris precibus dedicavit, anno ſui Pontificatûs octavo.

Leo Quartus inconſulto Imperatore conſecratus.

Ejus ſanctitas.

Octavam Aſſumptionis Deiparæ Virginis inſtituit.

Navalis de Saracenis victoria.

Leonina Civitas extructa.

Anno Chriſti DCCCLIII. Lotharii & Ludovici Imperatorum conſilio, die VIII. Decembris, Leo IV. Synodum LXVII. Epiſcoporum in Baſilicam S. Petri congregavit, quos inter quatuor fuere ab Auguſtis Legati, ſcilicet Joſeph Eporegenſis, Nottingus Brixienſis, Petrus Spoletinus, & Petrus Aretinus. Ea in Synodo Canones XLII. Diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes promulgavit, ſcilicet triginta & octo ex Synodo Romana Eugenii II. nonnullis additionibus auctos, & quatuor à ſe conditos, quorum prior vetat plures in ſingulis Eccleſiis Presbyteros & Clericos ordinari, quàm ex illarum facultatibus ſuſtentari valeant. Nemo ſcilicet tunc ordinabatur niſi ad certam Eccleſiam, nondum introductis patrimonialibus titulis. *Secundus* jubet Presbyteros in quibuſcumque locis ſacris conſtitutos, adeſſe Diœceſanæ Synodo ſecundùm Epiſcopi ſui juſſionem. *Tertius* prohibet ne Patroni Laïci alienæ Diœceſeos Presbyterum Eccleſiis ſuis præficiant, abſque conſenſu Epiſcopi, cui ſubjacent. Qui ſecus fecerint, à Fidelium Communione ſegregantor. Presbyteri verò admoniti, & ad proprium Epiſcopum redire nolentes, gradum amittant. *Canon quartus* Abbates, aut alios piorum locorum Præpoſitos, prohibet Sacerdotes in illis conſtituere qui Sacris operentur: ſtatuitque ut nullus id præſumat, *niſi qui & Sacerdotalem gradum dare licitè poteſt, & canonicè de neglectis Presbyteros increpare.* Quod ad Epiſcopos Diœceſanos pertinet. In eadem Synodo Anaſtaſius Tituli S. Marcelli Presbyter Cardinalis *ab omnibus canonicè eſt depoſitus, eò quòd Parochiam ſuam per annos quinque contra Canonum inſtituta deſeruit, & in alienis uſque demoraretur. Qui cùm neque ad duo pro eo congregata Concilia venire vellet, neque per Apoſtolicas Epiſtolas, neque per tres vocatus Epiſcopos, Nicolaum videlicet, Petronatium, & Joannem, ideo meritò uno conſenſu, ſecundùm quod de talibus ſacris continetur Canonibus, eum Sancta Synodus depoſuit, & Sacerdotali honore privavit.* Ita Anaſtaſius Bibliothecarius, in Vita Leonis IV. Maximam jam tunc fuiſſe Cardinalium dignitatem cogita, cùm tres Epiſcopi Cardinalem ad Synodum canonicè vocaturi mittantur. Sed ad reſidentiam Cardinales obligatos fuiſſe, inde collige.

Synodum Romæ celebrat Leo Quartus.

Summa Canonum.

Presbyterorum in Beneficiis quibus animarum cura annexa eſt, inſtitutio ad Epiſcopum pertinet.

Cardinalis Presbyter ob violatam Reſidentiæ Legem à Synodo deponitur.

Synodum Sueſſionenſem contra Clericos ab Ebbone Remenſi quondam Archiepiſcopo ordinatos, rogatus ab Hincmaro Leo IV. confirmare renuit. Ab Ignatio Conſtantinopolitano Patriarcha rogatus eſt ut Sententiam depoſitionis in Synodo Urbis Regiæ latam contra Gregorium Syracuſanum Epiſcopum confirmaret, ut refert Nicolaus I. Epiſt. IX. Lothario Imperatore poſtulante, Pallium duplex Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi conceſſit, unum cum cæteris Archipræſulibus commune, quo in deſignatis Solemnitatibus uteretur; alterum quod ad quotidianum ornamentum privilegio ſingulari adhiberet, teſte Flodoardo, lib. III. Hiſtoriæ Remenſis, cap. x. Ab Epiſcopis Britanniæ per Legatos *Nomenoii* Ducis & ipſorum Præſulum conſultus, Simoniacos Epiſcopos in Synodo judicandos reſpondit, nec à minori quàm duodecim Epiſcoporum numero dejiciendos: nec definitivam in eum ferendam eſſe Sententiam, qui Sedem Romanam appellaverit. Prudentio Trecenſi Epiſcopo

Epiſt. IX. Tom. II. Concil. Galliæ Epiſt. L. ibidem.

Epiſcoporum Simoniacorum Canonicum Judicium quo ſit ordine peragendum preſcribit Leo IV.

Epiſcopo juſſit, ut Monaſterium ab Adremaro Monacho conſtructum, Eccleſiamque in Patrimonio S. Petri conditam conſecraret, eâ lege ut in perpetuum ſub poteſtate Romanæ Eccleſiæ dictum Monaſterium permaneret.

Imperatorum Capitularia ſe ſervaturum profitetur.

Cùm adversùs Leonem Quartum querela fuiſſet ad Lotharium Imperatorem delata, tanquam is Capitularia Regum Francorum contemneret, ad hanc ille criminationem reſpondit, ſe ea velle in perpetuum ſervare, magnum & impudens mendacium eſſe aſſeverans, quicquid contra dictum fuerat Imperatori. Fragmentum Epiſtolæ Leonis IV. ad Lotharium Imperatorem hac de re ſcriptæ, recitant Ivo Carnotenſis, p. 4. c. 116. & lib. 2. Panormiæ c. 149. & Gratianus Diſt. 10. c. 9. *De Capitulis.* Hæc ſunt ejus verba: *De Capitulis vel præceptis Imperialibus veſtris, veſtrorùmque Prædeceſſorum irrefragabiliter cuſtodiendis & conſervandis; quantum valuimus & valemus; Chriſto propitio & nunc & in ævum nos conſervaturos modis omnibus profitemur. Et ſi fortaſſe quilibet aliter vobis dixerit vel dicturus fuerit, ſciatis eum pro certo mendacem.*

Cùm Gratianus Magiſter militum ad Lotharium Imperatorem delatus fuiſſet, quaſi transferendi ad Græcos Imperii conſilia iniiſſet, Lotharius Romam venit, nullis ad Pontificem ac Senatum præmiſſis Epiſtolis. Hunc Leo Papa honorificentiſſimè ſuſcepit, ac placare ſategit. Imperator cum Pontifice, Romaniſque Proceribus, ac Optimatibus Francorum, de accuſatione memorata Placitum habuit. Daniel delator calumniæ convictus eſt, latúmque Judicium ſecundùm Romanam Legem. Hæc geſta paulò ante Leonis obitum.

Leo Quartus Ludovicum II. Imperatorem unxit.

Ludovicum Imperatorem unxerat Leo IV. anno octingenteſimo quinquageſimo, ut Annales Bertiniani teſtantur. Ex quibus emendatur *Baronius*, qui eum à Sergio II. unctum coronatúmque ſcripſit. *Lotharius*, inquit *filium ſuum Ludovicum Romam mittit: qui à Leone Papa honorificè ſuſceptus, & in Imperatorem unctus eſt.* Idem Pontifex Ethelvulphum Occidentalium Saxonum in Anglia Regem ad Apoſtolorum limina profectum honorificè ſuſcepit, filiumque ejus juniorem Ælfridum ſanctiſſimis præceptis inſtitutum Regem coronavit, ut Matthæus Vveſtmonaſterienſis commemorat.

Obiit *Leo Quartus* Sanctiſſimus Pontifex XVI. Kalendas Auguſti, anno DCCCLV. cùm duas Ordinationes, unam menſe Decembri, alteram menſe Martio feciſſet, & creaviſſet Presbyteros XVIII. Diaconos VIII. Epiſcopos LXIII. Sepultus eſt ad S. Petrum. Ejus nomen ſacris Faſtis adſcriptum eſt. Homiliam conſcripſit, quam quiſque Epiſcoporum in Synodis Diœceſanis recitaret ad Clericos, quâ edocerentur Eccleſiaſtica Officia. In Annalibus Eccleſiaſticis, Tom. X. ad annum DCCCLV. Num. XXXIII. & in Collectionibus Conciliorum legitur.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 39. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Epiſcopi Simoniaci deponendi à Synodo. Si appellaverint ad Papam, non fiat contra ipſos Sententia definitiva.*

R. Quid ſibi velint, non capio, niſi fortè primam Cauſarum Epiſcopalium cognitionem ad Summum Pontificem, non ad Synodos Provinciales aut Nationales pertinere, quam quidem Juris quæſtionem non attingo. In facti dumtaxat narratione verſor, de Leone Quarto ſcribens: *Ab Epiſcopis Britanniæ per Legatos Nomenoii Ducis & ipſorum Præſulum conſultus, Simoniacos Epiſcopos in Synodo judicandos reſpondit, nec à minori quàm duodecim Epiſcoporum numero dejiciendos, nec finitivam in eum ferendam eſſe Sententiam, qui Sedem Romanam appellaverit.* Ex Epiſtola II. Leonis Quarti ad Epiſcopos Armoricæ hæc refero. An illius ſenſum expreſſerim oſtendit narrationis collatio meæ cum ipſa Epiſtola, cujus hæc verba ſunt: *QUIBUS quidem convictis, qui tam deteſtabile nefas, quod jam multi eſ[illegible] Conciliis, peregiſſe noſcuntur, nullâ pœnitentia poſſumus [illegible], ejus ſpiritualibus Patribus abdicare; ſed in illorum arbitrio Sententia convenire omnibus certum ſit, ita tamen ut concta in Conciliis ſint Epiſcoporum. Nam nullam damnationem Epiſcoporum eſſe unquam cenſemus, niſi aut ante legitimum numerum Epiſcoporum, qui fit per duodecim Epiſcopos, aut certè probata Sententiâ per ſeptuaginta idoneos teſtes. . . . . Et ſi inter eos, quos damnandos eſſe dixerunt homines, fuerit Epiſcopus, qui ſuam Cauſam in præſentia Romanæ Sedis Epiſcopi petierit audiri: NULLUS SUPER EUM FINITIVAM PRÆSUMAT DARE SENTENTIAM ſed omnino eum audiri decernimus.* Hæc Leo Quartus, quæ referuntur etiam Cap. *Nullam*, Causâ. II. Quæſt IV. Si mihi non parcant Cenſores RR. ſaltem Leonis Quarti Epiſtolam in Corpus Juris Canonici relatam revereantur.

SCHOLION II.

Ibidem, & pag. 40. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa promittit Decreta Imperatorum ſervare, & de negligentia redarguitur.*

R. Cùm adverſus Leonem Quartum querela fuiſſet ad Lotharium Imperatorem delata, tamquam is Capitularia Regum Francorum contemneret ad hanc ille criminationem reſpondit, ſe ea velle in perpetuum conſervare. Id probavi ex ipſius Leonis Quarti Epiſtola & verbis, ab Ivone Carnotenſi & Gratiano deſcriptis. Quid ſibi volunt Religioſi Cenſores? An Leo Quartus ipſis reprehenſione dignus videtur, quòd hæc ſcripſerit? An Ivo Carnotenſis & Gratianus, quòd ſuis Canonum collectionibus inſeruerint ad memoriam poſteritatis ſempiternam? An ego unus, quòd tam præclarum monumentum in Hiſtoria mea retulerim, quod in Scholis Juris Canonici toto orbe Chriſtiano perſonat?

ARTICULUS VIII.

De Benedicto III.

Benedictus III. gente Romanus, *Petri* filius; à Leone Quarto S. Mariæ trans Tyberim Tituli Calliſti Presbyter Cardinalis creatus, poſt ejuſdem Leonis obitum, ſummo conſenſu electus eſt Pontifex IX. Kalend. Auguſti anni DCCCLV. Unde Heterodoxi refelluntur, qui Joannam Papiſſam inter Leonem IV. & Benedictum III. annos duos, menſem unum, & dies quatuor ſediſſe fabulantur; quâ de re in Diſſertationibus agemus. Pontificatum pene invitus ſuſcepit *Benedictus*, flens ubertim, & Deum & Sanctos teſtes faciens, ſe nequaquam dignum eſſe qui tantæ Sedi præficeretur.

Electionis Pontificiæ Decretum ad Imperatores miſſum.

Electionis ipſius Decretum Cleri, Procerúmque ſubſcriptionibus munitum, ad Lotharium & Ludovicum Imperatores miſſum eſt per Legatos, *ut priſca conſuetudo poſcebat*, inquit Anaſtaſius Bibliothecarius.

Baronius emendatur.

Ex quo Baronius Cardinalis emendandus eſt, qui ſcripſit, Lotharium & Ludovicum Imperatores pactis cum Leone IV. initis, remiſiſſe confirmationem, quam ſibi vindicabant Romani Pontificis electi, vel qualecumque jus quod ſibi in ejuſdem electione vel conſecratione arrogare tentaſſent. Legati à Clero, Senatu populóque Romano ad Auguſtos directi, ab Arſenio Eugubino Epiſcopo tracti in partes fidem fefellerunt, & à Benedicti deficientes obedientia, *Anaſtaſium* Presbyterum olim Cardinalem, à Romana Synodo ſub Leone IV. depoſitum, in Sedem S. Petri per ſummum nefas intruſerunt.

Schiſma breviter extinctum.

Factioni primò favere Imperatorum Legati ad confirmandam electionem miſſi; ſed Cleri, populique conſtantiâ in tuenda Benedicti electione, & cauſæ æquitate victi. Antipapam ejecere, & cùm ipſi, tum cæteri, qui Schiſmatico adhæſerant, veniam erroris deprecati, pedes ipſius oſculati ſunt. Conſecratus eſt die XXIX. Septembris anni DCCCLV. Legatos à Michaële Græcorum Imperatore Theophili filio cum muneribus miſſos ſuſcepit. Gregorii Syracuſani depoſitionem ab Ignatio Patriarcha in Synodo Conſtantinopolitana factam confirmavit, ut Nico-

Digitized by Google

laus I. Epiſtolis 6. & 10. teſtatur. Ipſi Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus obrepſit, ut Synodum Sueſſionenſem contra Clericos ab Ebbone ordinatos confirmaret: quod tamen adhibitâ cautione præſtitit, Hincmaro haud nimis fidens: *Si ita eſt*, inquit, * *noſtro ut ſcriptis Præſulatui intimaſti, & geſtorum ſerie demonſtraſti, ratas eas quidem Definitiones Apoſtolica fore promulgamus auctoritate, &c.* Sedis etiam Remenſis Privilegia, eodem rogante Hincmaro, confirmavit, *Salvo in omnibus jure Apoſtolicæ Sedis.* Hubertum Clericum Boſonis Comitis filium, quibuſdam accuſatum criminibus, juſſit infra dies XXX. Romam venire, coram Sede Apoſtolica reſponſurum, & ea de re Epiſtolam B dedit ad Epiſcopos in Regno Caroli Calvi * Regis Chriſtianiſſimi conſtitutos. Hæc autem erant accuſationis contra ipſum ad Summum Pontificem delatæ capita. 1. Quòd cum ſcenicis mulieribus quotidie degeret. 2. Quòd Monaſterium S. Mauritii, Apoſtolicis privilegiis munitum tanta ferocitate pervaſiſſet, ut nullus jam priſcæ Religionis in eo ordo ſervaretur; & ejuſdem Monaſterii facultates meretricibus, canibus; atque avibus daret. 3. Quòd Luxovienſe Monaſterium, in cujus clauſtra mulieribus nunquam patuerat aditus, hoſtili modo ingreſſus, cum illicitis mulieribus illic per aliquos dies commoratus fuiſſet. 4. Quòd perditis homini- C bus conjunctus, multa adulteria & homicidia perpetraſſet. 5. Quòd mulierem, quæ à proprio viro causâ pudicitiæ diſſociata, & Religionem profeſſa, è Monaſterio poſtea fugerat, & cuidam adultero, conjuncta, Synodorum, & Antiſtitum mandata, mináſque, & excommunicationem ſpernebat, in ſuam defenſionem ſuſcepiſſet, ac retineret. 6. Quòd pacem inter Ludovicum Imperatorem & Reges ejus fratres à Pontifice firmatam, malis artibus ſcidiſſet.

* Epiſt. I. Tom. III. Concil. Gall.

Benedictus III. Hubertum Clericum Romam citat,

* Epiſt. II. ibidem.

Britanniæ minoris Epiſcopos ob ſimoniæ crimen exturbatos, ſed irregulariter, & *Nomenoii* Ducis, D non Synodi auctoritate, *Benedictus III.* reſtituere ſategit, datis ad ipſum *Nomenoïum* literis, quæ interciderunt, quarum meminit *Nicolaus I.* Epiſtola LVI. ad *Salomonem* Britonum Ducem. Varia pluribus Eccleſiis contulit ornamenta & munera, quæ ab Anaſtaſio Bibliothecario in ejus Vita recenſentur. Non alienum à Majeſtate Pontificia exiſtimavit pientiſſimus Pontifex Clericorum defunctorum exequiis intereſſe: mandavit etiam ut Clerus mortui Pontificis funus celebraret. Ordinationem unam menſe Decembri fecit, Epiſcoporum XX. Presbyterorum VI. & Diaconi unius. Obiit E VI. Idus Aprilis, anno DCCCLVIII. Sepultus eſt ad S. Petrum.

Simoniacorum Aremoricæ Epiſcoporum Cauſam cognoſcit.

Clericorum defunctorum exequiis interdum adeſt.

Scholion.

In hoc Articulo, pag. 44. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notant Propoſitionem: *Non eſt contra dignitatem Papæ, quòd interveniat exequiis Clerici defuncti.*

R. Univerſalis illa ſeu indefinita propoſitio ibi non legitur, ſed tantùm ſingularis iſta de Benedicto Tertio: *Non alienum à Majeſtate Pontificia exiſtimavit pientiſſimus Pontifex, Clericorum defunctorum exequiis intereſſe* Id ante me obſervarunt Platina, Ciaconius, & alii. Hiſtoriæ res eſt. Opus-ne pietatis & miſericordiæ Pontificia Majeſtate indi- F gnum Cenſores Religioſi judicant?

ARTICULUS IX.

De Nicolao I.

N*icolaus* hujus appellationis *Primus*, Theodori civis Romani filius, à teneris benè ac ſanctè educatus, per omnium virtutum ac Ordinum Eccleſiaſticorum gradus, in quibus ſub Sergio II. Leone IV. & Benedicto III. meruit, ad Ponti- A ficiam dignitatem, quâ ſe indigniſſimum ſolus ipſe ſentiebat, clamabátque, & quam omni conatu fugiebat, provectus eſt VIII. Kalendas Maii, anno DCCCLVIII. & præſente Ludovico II. Imperatore coronatus. Qui cùm ab Urbe diſceſſiſſet in locum, quem Romani *Quintum* appellabant, eò profectus eſt *Nicolaus* cum Proceribus Romanis, & adeo honorificè ſuſceptus, ut Auguſtus ipſi ad mille paſſus obviàm pergens, & ex equo deſiliens, ſtratoris vicem ipſi navaverit. Magna ſanè pro fide, pro Eccleſiaſtica unitate, pro diſciplinæ conſervatione ac reſtauratione geſſit *Nicolaus* Pontifex, ob quæ *Magni* cognomen obtinuit. Cauſæ Ignatii Patriarchæ Conſtantinopolitani & Photii ejuſdem Sedis invaſoris cognitionem ſuſcepit. Illius exauctorationem, iſtius intruſionem improbavit, ac irritas judicavit; Gregorium Syracuſanum Epiſcopum, qui Photium ordinarat, à Sacerdotali miniſterio repulit abſque omni ſpe reſtitutionis. Zachariam & Rhadoaldum Epiſcopos, qui Sedis Apoſtolicæ Legatione abuſi, Ignatii Patriarchæ exauctorationem confirmarant, & Photii invaſoris ac mœchi communione ſe polluerant, in Synodo Romana à Sacerdotii gradu, & Fidelium communione dejecit. Sedis Apoſtolicæ auctoritatem contra Michaëlem ſuperbum Græcorum Imperatorem ſingulari magnanimitate & doctrina propugnavit, pluribus literis ad eum datis. Joannem Ravennatem Archiepiſcopum, tyrannidem in ſubditos exercentem, & jura Sedis Apoſtolicæ violantem, atque Synodo Romani Pontificis ſiſtere ſe recuſantem, excommunicavit, nec priùs ſolvit anathematis vinculo, quàm ſe Apoſtolicis mandatis humillimè ſubdidiſſet. *Balduinum* Flandriæ Comitem, qui *Juditham Caroli Calvi* filiam ſibi rapuerat uxorem, ob idque fuerat à Gallicanis Epiſcopis excommunicatus, *Carolo & Hermintrudi* Reginæ ejus uxori reconciliavit, obtinuitque ut nuptias legitimas inter dictum *Balduinum*, & *Juditham* conjungi ſinerent. Ad Apoſtolorum limina confugerat Balduinus, Pontificemque Maximum ſupplex rogaverat ut pro ipſo apud Carolum Regem intercederet. Id lubenter præſtitit Nicolaus I. Legatóſque eam ob rem in Franciam miſit Radoaldum & Joannem Epiſcopos, literáſque dedit ad Carolum & Hermintrudem. At Balduinum ab excommunicatione abſolvere noluit, donec Regis in gratiam rediiſſet, & Juditham reſtituiſſet, vel ad eam legitimè ducendam paternum conſenſum obtinuiſſet. Nec auctoritate, ſed precibus egit cum Rege. Id conſtat ex Epiſtola Nicolai, ad Carolum Calvum, quæ inter illius Epiſtolas eſt XXIII. Tom. III. Concil. Galliæ. *Noverit*, inquit, *Dilectio veſtra Balduinum, unde nobis intimaſtis, qui natam veſtram ſibi furto in uxorem contra fas ſociavit, quem ideo venerandi Præſules, Eccleſiam Domini in veſtro Regno gubernantes, vinculis anathematis obligarunt, ad limina Apoſtolorum acceſſiſſe, & ut à vinculis ſolveretur, atque per nos gratiam inveniret, Sedem adiiſſe Apoſtolicam. Nos autem non ſolum eum à vinculis minimè abſolvimus, aut in communione noſtra recepimus: ſed potiùs tam præſumptuoſam temeritatem deteſtati ſumus; atque veſtri pectoris naturalem affectum conſiderantes doluimus, veſtræque mœſtitiæ participes effecti, vobis hodiéque compatimur. Verùm quoniam ad divina ſeſe præſidia contulit, amatorúmque veſtrorum Petri ac Pauli Apoſtolorum Principum, ſibimet expetiit afore ſubſidia, non potuimus omittere, quò minùs, ut gratiam veſtram perciperet, apud piam Excellentiam veſtram interveniremus. Verùm veſtram in omnibus præ oculis habentes dilectionem, quamquam ſciamus & filiam veſtram, ſi libet, poſſe vos ei legaliter in uxorem dimittere, & pietatis veſtræ clementer gratiam imper-* tiri

Nicolaus I. cognitionem cauſæ Ignatii Patriarchæ Conſtantinop. ſuſcipit.

Epiſt. IX. & X. Tom. III. Concil. Gall.

Nicolaus I. Balduinum & Juditham Carolo Calvo Regi Chriſtianiſſimo reconciliat.

Illos abſolvere non vult ab Excommunicatione, quam in illos tulerant Epiſcopi Gallicani.

Hac in cauſa Regi non præcipit, ſed illum rogat.

tiri, non tamen juſſa miſimus; ſed preces obtulimus. Metuendum eſſe ait ne quid deterius contingat, ſi erga Balduinum inexorabilis perſiſtat, ne ſcilicet (quod aliis innuerat literis) deficiat ad Normannos; tum ſubdit: *Non quò, vos, hac dicendo, terminos, quos poſuere Patres noſtri, tranſgredi cupiamus; quos per gratiam Dei immotos perſeverare ſemper optamus: ſed quò gloriam veſtram ultrà quàm dici poſſit, diligentes, nullum velimus locum dare occaſionem quærenti.* Scripſit etiam ad Hincmarum & Remenſis Diœceſeos Antiſtites Nicolaus I. ipſiſque dedit in mandatis, ut Juditham paternis & maternis obtutibus præſentandam ſuſciperent; ſi tamen Regem intelligerent ita eſſe comparatum, ut ea quæ, per Legatos Apoſtolicos Pontifici renuncianda, ſpoponderat, adimplere vellet: niſi Mandata Apoſtolica exequerentur, ipſis excommunicationem comminatus eſt. Orta eſt difficultas in hujus conſummatione negotii; quia Hincmarus & alii Antiſtites Pœnitentiam Balduino & Judithæ imponendam cenſebant, & cogendos eſſe ad ſatisfaciendum Eccleſiæ, antequam abſolverentur, & conjungerentur: nec ſummum Pontificem ab hac Eccleſiaſticæ Diſciplinæ cenſura ipſos immunes feciſſe. Balduinus verò & Juditha contendebant ad pœnitentiam ſubeundam ſe non teneri, quia Pontifex id non imperaverat, imò juſſerat ipſos ſine mora conjungi. Conſiliis tandem amicorum acquievit Hincmarus; metuens ne ejus æmuli novam hanc arriperent occaſionem ad animum Pontificis in ipſum commovendum, & ne ab ejus gratia & communione excideret: Et ita rem temperavit; ut nec ipſe, nec Coëpiſcopi, Balduini & Judithæ nuptiis intereſſent; communione tamen Eccleſiæ eos frui ſinerent, & omnibus quæ à miniſterio pendent Sacerdotum. Hæc diſcimus ex Epiſtola XVII. Hincmari ad Nicolaum Papam. *Balduinus*, inquit, *mihi literas auctoritatis veſtræ direxit, in quibus continetur, ut eaſdem Literas Coëpiſcopis Provinciæ noſtræ legerem, & Judith paternis ac maternis obtutibus præſentandam ſuſciperemus, ſi tamen intelligeremus, quod confeſtim præfatus Excellentiſſimus Rex noſter; quæ de illa vobis ſcriptis & verbis per Legatos veſtros Apoſtolatui veſtro renuntianda ſpopondit, adimplere vellet. Quòd ſi eorum animos ad id protelandum eſſe intentos inveſtigare poſſemus, nequaquam eam reciperemus. Alioquin, id eſt, ſi aliter egiſſemus, gratia & communione veſtra frui nequaquam valeremus. Quam veſtræ auctoritatis Epiſtolam, ut oportuit, veneranter ſuſcepi; & Coëpiſcopis noſtris eam relegi; & pro præfata Judith apud Patrem & Matrem illius, quantum potuimus, ut mandaſtis, communiter intervenimus, & paternis ac maternis obtutibus eam præſentare ſtuduimus. Poſt quæ voluimus; quia ſic nobis ſecundùm ſacras Regulas viſum fuerat, (non enim ſine dignis pœnitentiæ fructibus abſolvi poſſe putamus, quod anathematis vinculo à ſacris Regulis innodatum videmus,) ut juxta Eccleſiaſticam Traditionem prius Eccleſiæ, quam læſerant, ſatisfacerent, & ſic demum quod præcipiunt jura Legum mundialium, exequi procurarent. Sed quoniam Literas veſtras, quæ inde nihil præceperunt, immo etiam nullam protelationem in eorum conjunctione fiendam ſignificaverunt, ſibi ſufficere voluerunt, & ſine veſtra auctoritate, ad quam clamaverant, cogi, niſi alio modo ſe ſubmitterent, non debuerunt: ex altera Epiſtola veſtræ Sanctitatis eis retuli; quòd non Leges Eccleſiaſticas diſſolviſtis, ſed preces pro eo miſiſtis, qui puniri ſecundùm Leges mundanas poterat, quatenus locum pœnitendi haberet, quod contra Leges divinas admiſerat... E contra carnales, & etiam quidam eorum qui antea conjunctioni hujuſmodi contradicebant, hac defenſione, ut eis viſum fuerat, ſe protegentes, ſed ſicut ſe habet veritas ſalute nudantes, ab iſtius noviſſimæ veſtræ Epiſtolæ verbis recedere noluerunt, quam ſine protelatione conjunctionem eorum debere fieri demonſtrare dicebant. Dicenti verò mihi, quia pro nulla poteſtate terrena, quod de Eccleſiaſticis Regulis intelligeretur, dimittere deberem, maximè cùm etiam mecum; immò cùm Deo Dominus Rex noſter filius veſter Carolus faceret, quidam mihi hoc dederunt conſilium, ut quia non ſecularis; ſed Eccleſiaſtica pietas de hoc mihi negotio imperaret, conſpirationem reſiſtentium aliquantulum declinarem, ne quiſquam æmulus noſter Sanctitati veſtræ ſuggereret, quaſi in contemptum ſancti Apoſtolatûs veſtri, & Sedis Apoſtolicæ hoc egiſſem, & veſtræ manſuetudinis erga me animum commoveret; & quamcumque excommunicationem, ſicut pro Rothado actum fuerat, obtineret. Præſertim cùm in hac Epiſtola veſtræ auctoritatis legatur, quod ſi aliter egiſſemus quàm in ea ſcriptum eſt, gratia & communione veſtra frui nequaquam valeremus. Quo contra mihi dicenti hoc in Epiſtola veſtra ob id poſuiſſe, ne fœmina illa à nobis deciperetur, & non ob hoc ne Eccleſiæ ſatisfaceret, reſponderunt, Cur aliter vellem veſtram Epiſtolam intelligere, quàm vobis placuit eam componere, cùm de præterito mihi tranſmiſſis ejus ſenſum poſſem manifeſtè cognoſcere? Quapropter memor præteritarum Epiſtolarum mihi & Epiſcopis Regni filii veſtri Domni Caroli à vobis miſſarum, attendens etiam quæ in Epiſtola nuper per Luidonem mihi benignitas veſtra mandaverat: inter metum præteritarum, & ſpem poſterioris Epiſtolæ mihi mitiora monſtrantis, contentionem in hac cauſa diſſimulando vitavi..... ſicque nihil nobis de Eccleſiaſtico miniſterio eis interdicentibus: ſed tamen, quod voluimus, noſtram præſentiam ab hoc negotio ſubducentibus, Balduinus & Judith jura Legum ſecularium quæ elegerunt exequi ſtuduerunt.* Cauſam divortii Lotharii & Teutbergæ Reginæ cognoſcendam Nicolaus I. ſuſcepit; Legatos ad ejus examen miſit ad Synodum Metenſem, qui cùm prævaricati eſſent, ac Lotharii divortium, ejúſque conjunctionem cum Vvaldrada pellice approbaſſent, Synodi illius Acta reſcidit: Theutgaudum Trevirenſem, & Guntharium Coloniæ Agrippinæ, Epiſcopos adulatores; & facinoris Lotharii fautores in Synodo Romana depoſuit; Lothario Regi juſſit ut ejecta Vvaldrada pellice, Theutbergam in palatium, thorúmque reciperet, atque ut uxorem ac Reginam haberet: Engeltrudem Boſonis Comitis uxorem; quæ viro relicto, hàc illàc vagabatur, cum omnibus ejus fautoribus, anathemate confixit. Synodi Sueſſionenſis Acta; in qua malis Hincmari Remenſis Archiepiſcopi artibus Rothadus Sueſſionenſis Epiſcopus exauctoratus fuerat, reſcidit, ipſúmque Rothadum ad Sedem Apoſtolicam appellantem Romam mitti juſſit, ſuſpenſionis ipſo facto incurrendæ pœnâ adverſùs Hincmarum, cæteróſque Epiſcopos Gallicanos decretâ; niſi Sedis Apoſtolicæ mandatis parerent: ipſúmque Rothadum; causâ cognitâ Sedi reſtituit. Vvulfadi & Sociorum cauſam, quam everterat, confirmatis, per obreptionem Hincmari, Synodi Sueſſionenſis ſecundæ Actis, cùm illi ſuam ad Sedem Apoſtolicam appellationem renovaſſent, accuratiùs diſcuſſit; indictáque Synodo Sueſſionenſi III. priſtinis illos gradibus reſtitui juſſit. Roberto Cœnomanenſi Epiſcopo favit adverſùs Monachos S. Karilefi, iſtiúſque Monaſterii regimen, quod abſque illius conſenſu dicebatur per obreptionem, ad Abbatem tranſlatum, Cœnomanenſibus Epiſcopis reſtituit, datis ea de re ad Carolum Regem, & ad memoratum Epiſcopum literis. Monaſterio Corbeienſi in pago Ambianenſi Privilegium Immunitatémque conceſſit ampliſſimam. De antiqua Immunitate Monaſterii S. Karilefi * certior factus à Carolo Francorum Rege, & Odone Bellovacenſi Epiſcopo ejus Oratore eam ob rem miſſo Romam, Privile-

Quomodo ſe geſſerint Hincmarus, aliique Epiſcopi Gallicani hac in cauſa?

Nicolaus I. cognitionem divortii Lotharii & Theutbergæ Reginæ ſuſcepit.

Item, Cauſam Rothadi Sueſſionenſis Epiſcopi necnon Vvulfadi & ſociorum Clericorum.

* S. Kalefi

Privilegium libertatis ejuſdem Monaſterii confirmavit, A datis ad univerſos Epiſcopos & Principes Galliæ literis. Lothario Regi juſſit ſub pœna excommunicationis, ut ſummoto Hilduino Clerico, quem Eccleſiæ Cameracenſis Epiſcopum deſignarat, alterius Epiſcopi ex ejuſdem Eccleſiæ gremio eligendi facultatem Clero & Plebi, juxta ſacros Canones tribueret; Hincmarúmque Metropolitanum ſuo jure in eadem Eccleſia diſponenda, & Antiſtite conſecrando, uti permitteret. Epiſcopos qui Lothario adulabantur & connivebant, gráviter increpuit, eiſque excommunicationem minatus eſt, niſi eum de officio commonerent, & Hilduinum ab eo intruſum excommunicarent, ſi B ab ea Eccleſia recedere, & ejus bona reſtituere nollet. Stephano Comiti Arvernorum juſſit ut Sigonem Arvernenſem Epiſcopum Eccleſiæ ſuæ, dejecto Adone Clerico, quem intruſerat, reſtitueret, Synodóque ſe ſiſteret coram Legatis Apoſtolicis ſatisfacturus: alioqui vini & carnium uſu auctoritate Apoſtolica ipſi eſſet interdictum. Ad Rodulfi Bituricenſis Archiepiſcopi conſulta reſpondit; Ordinationes à Chorepiſcopis factas iterandas non eſſe. In Eccleſiam Narbonenſem nihil juris ſibi arrogare debere Bituricenſem Patriarcham, præter judicium appellationum. Nec Presbyteris, nec Diaconis, in Eccleſia Romana manus Chriſmate perungi, cùm ordinantur. C Contra ſacras Regulas agere Pœnitentes, qui militiæ cingulum reſumunt: cæterùm pœnitentiæ moderationem ad Epiſcopum pertinere. Qui uxoris ſuæ filios ex priori viro ad Confirmationem coram Epiſcopis tenet, ex ignorantia, peccatum quidem committere, non tamen uſque ad ſeparationem conjugii puniendum. Conjugum non adulterarum interfectores ad pœnitentiam redigendos, abſque ſpe conjugii, niſi adoleſcentes ſint. *Gloria in excelſis Deo*, ab Epiſcopis in Cœna Domini, inter D Miſſarum ſolemnia canendum: illiſque duntaxat Pallii uſum ea die licitum eſſe, quibus ab Apoſtolica Sede conceſſus eſt.

Summa Decretalis Epiſtolæ Nicolai I. ad Rodulfum Epiſcopum Bituricenſem.

Carolum Calvum Francorum Regem ad pacem cum Ludovico Imperatore nepote ſuo retinendam hortatus eſt Nicolaus I. eamque ob rem Arſenium Legatum in Gallias miſit, & ad Carolum, * necnon ad Epiſcopos in illius Regno conſtitutos * literas commonitorias dedit. Ludovicum Germaniæ, & Carolum Calvum Reges paternè reprehendit, * quòd Regnorum ſuorum Epiſcopos in Urbem ad Synodum non miſiſſent. Egiloni Senonenſi Epiſcopo Pallium miſit. * Improbavit E tamen quòd non ex ipſius Eccleſiæ Metropolitanæ gremio, ſed ex quodam Monaſterio aſſumptus eſſet; juſſitque obſervari Canones, qui vacantis Eccleſiæ Clericos alienis præferri ſanxere, modò non ſint indigni: *Quia indecorum, immo illicitum eſt in aliena ſtipendia quemquam obrepere, & ex tranſverſo venientem in caſtra, inter quæ non militavit, Ducatum arripere.* Quod Celeſtini I. Decreto confirmavit. Ad Salomonem Britonum Regem ſcripſit de renovando examine cauſæ Epiſcoporum, quos Nomenoïus voluit ſimoniæ reos dejecerat: ſignificavitque, F *Nullam poſſe Epiſcopos ſui honoris ſuſtinere jacturam, quos non conſtat fuiſſe à* XII. *Epiſcopis, præſente, primâmque ſententiam Metropolitano Epiſcopo obtinente, cùm examinarentur, auditos.* Ad nobiles Aquitanos * ſcripſit, ut res Eccleſiarum, quas injuſtè retinebant, ſine mora redderent, ac deinceps ab iiſdem abſtinerent, ſub pœnâ excommunicationis. Datâ ad Hincmarum, & cæteros Epiſcopos Gallicanos Epiſtolâ, * ipſos vehementer adhortatus eſt, ut Græcorum objectiones adversùs Eccleſiam Latinam refellerent.

* Epiſt. L. & LI Tom. III. Concil. Galliæ
* Epiſt. LIII. ibidem.
* Epiſt. 54. & 55. Tom. III Concil. Gall.
* Ibidem Epiſt. 56.
* Ibidem Ep. 63.
* LXX ibidem.

Cùm à Michaële Rege Bulgarorum ad Chriſtianam Fidem recens converſo Legationem honorificam ſuſcepiſſet, ipſi plurimùm de veritatis agnitione & nominis Chriſtiani profeſſione gratulatus eſt; miſit Legatos qui genti Evangelium prædicarent, Paulum Populonienſem, & Formoſum Portuenſem Epiſcopos. Miſit etiam libros divinæ Legis, & populum Chriſto nuper acquiſitum ſanctiſſimis præceptis inſtituit, ad varia ipſius Conſulta reſpondens. Sexta feria, non item Sabbato, abſtinentiam à Carnibus Bulgaris præſcripſit. A cujus abſtinentiæ lege immunes eſſe voluit dies ſacros Natalis Domini, Epiphaniæ, Aſſumptionis Beatæ Virginis, Nativitatis S. Joannis Baptiſtæ, SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, Stephani Proto-Martyris, Joannis Evangeliſtæ, & Andreæ Apoſtoli. Rationem affert hujus conſuetudinis: Quia ſi Sancti tunc nati ſunt Deo, cui omnia vivunt, quando viſi ſunt oculis inſipientium mori, mulier ſancta, id eſt Eccleſia, jam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum, id eſt, lucem æternam. Quòd ſi de ejus nativitate lætatur, non jejuniis, nòn abſtinentiis, non denique ullis debet ipſo die vacare mœroribus. Ipſos ad quotidianam Communionem tempore Quadrageſimæ adhortatur, ſecundùm morem Eccleſiæ Romanæ. *Si mens in affectu peccandi non ſit, vel ſi hanc non de criminalibus peccatis conſcientia impœnitens, vel non reconciliata fortaſſis accuſet, vel ſi fratri diſcordanti quis ſuo vitio reconciliatus minimè exiſtat. Si enim*, inquit, *ex conſenſu conjugatorum, alio fortè, mundo corpore, tempore vacatur orationi, quantò potiùs iſto, quo Deo etiam carnis noſtræ decimas damus, quo ipſum in abſtinentia Dominum imitamur, quo non ſolum illicita, verùm etiam multa à nobis quoque licita meritò reſecamus, omni eſt voluptati renuntiandum, & ut licenter orationi vacetur, caſtitati mentis & corporis incumbendum?* Docet à labore terreno Dominico die ceſſandum eſſe, *atque omni modo orationibus inſiſtendum; ut quod negligenter per ſex dies agitur, per diem Reſurrectionis Dominicæ precibus expietur.* Docet etiam quomodo Sanctorum Feſtivitates celebrandæ ſint. Idcirco diebus feſtis ab omni opere mundano ceſſandum eſſe ait, *Ut liberiùs ad Eccleſiam ire, Pſalmis & Hymnis, Canticis ſpiritualibus inſiſtere, orationi vacare, oblationes offerre, memoriis Sanctorum communicare, ad imitationem eorum aſſurgere, eloquiis divinis intendere, eleemoſynas indigentibus miniſtrare valeat Chriſtianus. Quæ omnia ſi quis negligens, orationi tantùm vacare noluerit, & ad cæteras mundi vanitates, licitos labores converterit, meliùs illi erat ipſo die laborare manibus ſuis.*

Nicolai I. Reſponſa ad Conſulta Bulgarorum.
Reſponſorum ſumma.
Cap. 4.
Cap. 9.
Frequens Communio quibus præmittenda?
Dominici diei, Feſtorum ſacræ Quadrageſimæ Chriſtiana obſervantia.

Quàm ſanctè Quadrageſima tranſigenda ſit, exponit. Docet eo tempore à venationibus abſtinendum: *Quantò enim*, inquit, *divinis cultibus eſt arctiùs inſiſtendum, jejunii tempore, tantò eſt à cunctis mundi nocivis oblectamentis longiùs recedendum; præſertim cùm neminem niſi reproborum venationes exercuiſſe ſacra deſignet Hiſtoria.* Abſtinendum quoque docet à jocis: *Non enim*, inquit, *lamenta cum jocis conveniunt, & fallax ac deceptrix lætitia veraces lacrymas producere neſcit. In proximo præterea eſt Judex qui dixit: Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.* Continentiam quoque conjugatis ſuadet eo tempore, ad perfectionem Jejunii Quadrageſimalis. Eamdem ad diei Dominicæ ſanctificationem abſolutiſſimam poſtulat: *Qoniam ſi Dominico die ab opere mundano ceſſandum eſt, quantò potiùs à voluntate carnali, & omnimoda corporis pollutione cavendum? Præſertim cùm Dominici diei nomen, quòd nihil ea die, præter quæ Domini ſunt, Chriſtianus agere debeat, liquidò manifeſtet.* Idque tam de nocturno, quàm de diurno tempore alle-

Cap. 44.
Cap. 45.
Cap. 50.
Cap. 63.

tæ, quia diurno ac nocturno ſpatio conſtat dies una. Convenientius rationi & officio eſſe docet ut contineant conjugati donec infans ablactetur, ut ſcripſit S. Gregorius: pravámque illam conſuetudinem improbat, quâ mulieres filios à ſe genitos nutrire contemnunt, eoſque aliis lactandos tradunt: *Quod ſolâ incontinentiæ causâ videtur inventum; quia dum ſe continere nolunt, deſpiciunt lactare quos gignunt.* Varia ipſi prohibet ſuperſtitionum genera. * In ſigno militari jubet ut caudam equi cum Cruce Chriſti commutent. * Baptizatos à quodam, de quo neſciebatur an Chriſtianus, an Paganus eſſet, non eſſe denuo baptizandos reſpondet, *ſi in nomine Sanctæ Trinitatis, vel tantùm in nomine Chriſti baptiſati ſunt. Unum quippe idémque eſt, ut Sanctus exponit Ambroſius.* Secunda pars reſponſionis de Baptiſmo in ſolius Chriſti nomine collato, ad privatas Nicolai I. opiniones ſpectat. Id non reſpondit ut Chriſtianorum omnium Doctor, nec ad traditionis doctrinam ſatis attendit, ſed ad ſola S. Ambroſii verba, quorum ſenſum non eſt aſſecutus. Id verò mirum non videatur. Neque enim hoc de capite fuerat à Bulgaris conſultus, ſed tantùm de valore Baptiſmi à Judæo aut Pagano collati. Conſultationem Bulgarorum ſic proponit Nicolaus I. *A quodam Judæo, neſcitis utrum Chriſtiano, an Pagano, multos in patria veſtra baptizatos aſſeritis, & quid de his ſit agendum conſulitis.* Ibi mendum eſſe oportet. Quo pacto enim is qui Judæus erat, potuit Paganus eſſe; aut de eo, quem certum erat Judæum eſſe, dubitabatur num Chriſtianus eſſet an Paganus? Quidam aiunt, Judæum illum natione fuiſſe, non religione. Meliùs Antonius Auguſtinus lib. 1. de Emendatione Gratiani, Dialogo XVIII. corrigendum putat iſtud Caput ex lib. Cæſarauguſtano, in quo, *A quodam viro*, pro *A quodam Judæo*, ſcriptum invenit.

Cap. 64.

Prava conſuetudo conjugatarum mulierum.

Cap. 66. 77. 79. 97.

Cap. 91. Opinio privata Nicolai I. de Baptiſmo in Chriſti ſolius nomine collato.

Cap. A quodam, emendatur.

Sardos, qui inceſtas & illicitas nuptias cum conſanguineis & affinibus contrahebant, à prava conſuetudine revocavit Nicolaus I. miſſis in Sardiniam Legatis, qui anathemate ferierunt illos, qui ſanctiſſimæ Diſciplinæ adverſabantur. Plures Urbis Eccleſias inſtauravit, ac exornavit laudatiſſimus Pontifex; aquæductum in gratiam pauperum reſtituit, Oſtiam civitatem validiùs munivit. Egenorum curam geſſit ſingularem, quorum nullum in Urbe quotidianæ liberalitatis ſuæ expertem eſſe voluit. Jejuniis, vigiliis, & orationibus nocte ac die vacans, nec requiem corpori, nec membra dabat ſopori, inquit Anaſtaſius Bibliothecarius. Non quæ ſua ſunt, ſed quæ Dei, primo loco poſuit & quæſivit, & cum adjutorio S. Petri bella Domini ſummo diſpenſationis libramine ſpiritualiter præliari curavit, inquit idem Auctor. Obiit Idibus Novembris, anno Chriſti DCCCLXVII. cùm ſediſſet annos novem, menſes ſex, & diebus viginti, & Epiſcopos LXV. Preſbyteros VII. Diaconos IV. pluribus Ordinationibus menſe Martio & Decembri factis conſecraſſet. Sepultus eſt ante fores Baſilicæ S. Petri. Ejus obitum non ſolùm gentes omnes Chriſtianæ; ſed ipſa etiam elementa intemporie inſolita flere viſa ſunt, inquit Anaſtaſius Bibliothecarius in ejus vita. Sanctus ab Hadriano Succeſſore Græcis Latiniſque plaudentibus vocatus eſt; qui & *Novum Eliam*, & *Novum Phinees* illum prædicaverunt. Illum cum S. Gregorio in gloria Sanctorum viſum ſcripſit Joannes Diaconus Libro 4. de Vita Sancti Gregorii. Hoc ipſum Elogio Regino in Chronico proſecutus eſt: *Poſt Beatum Gregorium uſque in præſens, nullus Præſul in Romana Urbe Pontificali honore ſublimatus, Nicolao videtur æquiparandus. Regibus & Tyrannis imperavit, eiſque, ac ſi Dominus orbis terrarum, auctoritate præfuit. Epiſcopis & Sacerdotibus religioſis ac Domini mandata ſervantibus humilis, blandus, pius, manſuetus apparuit. Irreligioſis & à recto tramite exorbitantibus terribilis atque auſteritate plenus extitit, ut meritò credatur alter Elias, Deo ſuſcitante, noſtris temporibus ſurrexiſſe, etſi non corpore, tamen ſpiritu & virtute.* Quæ de Nicolao I. diximus, ex ejus Epiſtolis, & ex Anaſtaſio Bibliothecario excerpta ſunt.

Nicolai I. ſanctitas.

Nicolai I. Elogium.

Scholion I.

In hoc Articulo pag. 51. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa Regibus Galliæ multa præcipit ſub pœna Excommunicationis.*

R. Nicolai I. geſta percenſeo ex ejus Epiſtolis probata. Unicum ibi commemoro, quod aliquam habet cum propoſitione à RR. Cenſoribus fabricata convenientiam. *Lothario Regi (inquam) juſſit ſub pœna Excommunicationis, ut ſummoto Hilduino Clerico, quem Eccleſiæ Cameracenſi Epiſcopum deſignarat, alterius Epiſcopi ex ejuſdem Eccleſiæ gremio eligendi facultatem Clero & Plebi, juxta ſacros Canones tribueret.* Propoſitio ab Indiculi Cenſorii Autoribus fabricata, indefinita eſt: propoſitio mea, ſingularis. Quòd Nicolaum I. plura Regibus Galliæ ſub pœna Excommunicationis præcepiſſe ſcripſerim, affingunt mihi Religioſi Cenſores: Unum quidem ſub eâ pœna Lothario præcepiſſe ſcripſi. Sed ſive Galliæ Regibus, ſive uni Regi Lothario unum, vel plura ſub pœna Excommunicationis præcepiſſe dicatur Summus Pontifex, mera facti quæſtio eſt, cujus ſi certa ſit & explorata veritas, nullus eſt animadverſioni cenſoriæ locus. Veritatem porrò obſervationis hujuſce meæ probat Epiſtola LXIV. Nicolai I. ad Lotharium Regem, cujus hæc ſunt verba: *Dilectionem tuam hortamur & monemus, atque Apoſtolica Auctoritate inhibendo arcemus, ut nullo pacto in his quæ ad Remorum ſanctam Eccleſiam pertinent, illicitos appetitus extendens, ditioni tuæ ſubmittas, neque Eccleſiam Cameracenſem invaſorem diutius inhabitare permittas. Quod niſi feceris, & omnia Metropolitano Remorum non reſtitueris, ut ipſe juxta ſuum illic privilegium diſponere queat.... Noveris te citiſſimè mucrone Eccleſiaſtico feriendum.* Hæc Nicolaus I.

Scholion II.

In eodem Articulo, pag. 51. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa erravit circa Baptiſmum in nomine Chriſti.*

R. Verba illa non uſurpo, *Papa erravit*: ſed etſi uſurpaſſem, nemo verè Theologus negaverit Romanum Pontificem, ut privatum Doctorem, errare poſſe; quod unum de Nicolao I. ibi ſcripſi. *Secunda pars Reſponſionis* (inquiebam) *de Baptiſmo in ſolius Chriſti nomine collato ad privatas Nicolai I. opiniones ſpectat. Id non reſpondit ut Chriſtianorum omnium Doctor..... Id verò mirum non videatur. Neque enim hoc de capite fuerat à Bulgaris conſultus.* Quam Religioſi Cenſores criminantur, Reſponſio eſt Bellarmini Cardinalis Lib. IV. *De Romano Pontifice*, Cap. XII. cujus hæc ſunt verba: *Reſpondeo, Nicolaum non definiendo Quæſtionem de fide, illud dixiſſe; ſed ſolùm ut Doctorem particularem expoſuiſſe obiter opinionem ſuam. Nam quod ille intendebat docere in illo Canone, non erat de forma Baptiſmi, ſed tantùm de Miniſtro, de quo interrogatus fuerat. Itaque poſtquam reſponderat & definierat, Baptiſmum eſſe ratum, etiamſi à Judæo vel Pagano detur, quæ erat præcipua quæſtio, addidit obiter: Baptiſmum eſſe ratum, ſive in nomine trium Perſonarum, ſive in nomine ſolius Chriſti detur. Quæ ſententia falſa quidem eſt, meo judicio, non tamen hæretica.* Hæc Bellarminus. Eodem modo reſpondit *Eſtius* in quartum Sententiarum Librum, Diſt. III. §. 5. Eodem modo *Silvius* in III. partem S. Thomæ, ad Quæſt. LXVI. Art. VI. *Ad Nicolai Decretum* (inquit) *Reſponſio veriſimilior eſt Melchioris Cani Lib. 6. de Locis, Cap. VIII. ad 7. Pontificem ut privatum Doctorem falſæ opinioni adhæſiſſe, nihil tamen ea de re definiſſe..... Quod autem reſpondendo addit de Baptiſmo in nomine Chriſti tantùm, non ut definiens dicit, ſed juxta privatam ſuam opinionem erroneam.* Hæc Silvius poſt *Melchiorem Canum.*

ARTICULUS

ARTICULUS X.

De Hadriano II.

HADRIANUS II. Patria Romanus, ex Stephani IV. & Sergii II. cognatione, à Gregorio IV. Subdiaconus ordinatus, ac deinde Tituli S. Marci Cardinalis Preſbyter creatus eſt, quo in gradu tam ſanctè vixit, ut jam ſicut futurus Pontifex ab omnibus coleretur. Charitate in pauperes tanta fuit inſignis, ut eam Deus miraculo illuſtrarit multiplicationis denariorum, quos magnæ egenorum catervæ viritim erogaret. Divinis viſionibus prænuntiatus Pontifex, in Sedem S. Petri, quæ poſt Nicolai I. obitum per menſem vacaverat, ſummo omnium conſenſu, non tam electus, quàm raptus, & manibus Procerum ac plebis deportatus eſt. Ægrè tulere Ludovici Imperatoris Legati id abſque aſſenſu ſuo factum. Quibus hac ratione ſatisfactum eſt, quòd non ex Auguſti contemptu id factum eſſet, ſed ne deinceps mos expectandi Legatos Principum in Romani Pontificis electione inoleſceret. Electionem approbavit Imperator, ac Romanis per Literas gratulatus eſt, quòd virum ſuprema Sede digniſſimum elegiſſent. Conſecratus eſt XIX. Kalendas. Januarias, anno Domini DCCCLXVII. Theugaudum Trevirenſem, & alios à Nicolao Deceſſore depoſitos & excommunicatos, ad Communionem, indulgentiâ ſingulari, ea die recepit. Publica ob optimi Pontificis inaugurationem lætitia Lamberti Spoletani Ducis irruptione in Urbem, ac deprædatione turbata eſt. Eccleſiæ Romanæ hoſtem Galli ſunt execrati, Ducatu mulctavit Imperator; Prædones ad reſtitutionem excommunicatione coëgit Pontifex. Nicolaum. I. Deceſſorem ſuum, Pontificem ſanctiſſimum ſibi imitandum propoſuit, à cujus hoſtibus paſſim *Nicolaitanus* vocabatur. Quos cum œconomia prudenti toleraret, maturitatis tempus expectans, quæ zizania ſepararet à frumentis, ſuſpicione apud quoſdam laboravit, quaſi Deceſſoris Acta vellet infringere. Hanc diluit Sanctus Pontifex, Orientalibus, & aliarum gentium pleriſque Epiſcopis, Preſbyteris, Clericis, Principum Legatis, & Optimatibus ad convivium vocatis, quibuſcum ipſe diſcubuit, cum ipſe aquam eorum manibus infudiſſet. Poſt epulas in faciem procidens, orandi præbuit exemplum dicens: *Rogo vos, patres, fratres, & filii, ut fundatis Domino pro ſancta Catholica Eccleſia ſua preces, oretis pro Chriſtianiſſimo filio noſtro Ludovico Imperatore Auguſto, ut ei Deus omnipotens ad noſtram perpetuam pacem Saracenorum faciat ſubditam nationem. Oretis etiam pro me fragili & imbecilli, ut det mihi Chriſtus virtutem, tantam Eccleſiæ ſuæ multitudinem in ſanctitate & juſtitia regendi, qui commiſit B. Petro Apoſtolo cunctos regere quos redemit ... quatenus qui curarum ſæcularium pulvere caligans, plerumque ſpiritalia minus luculenter intueor, veſtra mihi jugis oratio, quæ tantò purior, quantò ab inquinamentis ſæculi remotior eſt, divinitus ſuffragetur.* Tum obortis lacrymis ſubjunxit: *Quia pro valde bonis orare, chariſſimi, gratiarum actiones Deo perſolvere eſt, peto ut Dominum, Patrem, Deceſſorémque meum Sanctiſſimum & Orthodoxum Papam Nicolaum habentes in veſtris orationibus communes grates Domino referatis, qui eum Eccleſiam ſuam miſeratus elegit, & ad excludendum mundi tumidiſſimos ſtrepitus, ſicut Joſue clypeo protectionis armavit, & gladio ſpiritalis potentiæ roboravit.* Tunc omnes Deo gratias egere, quòd Nicolai Sanctiſſimi Pontificis memoriam ac Decreta veneraretur, unáque ter exclamarunt: *Domino noſtro Hadriano à Deo decreto Summo Pontifici, & univerſali Papa vita.* Tum ille ſilentium manu indicens, ter acclamavit: *Reverendiſſimo, Sanctiſſimo, & Orthodoxo Domino, Nicolao à Deo decreto Summo Pontifici & univerſali Papæ ſempiterna memoria. Novo Heliæ vita perennis, & immarceſſibilis gloria. Novo Phinees æterni Sacerdotii infulas. Sequacibus ejus pax & gratia.* Quanta religione Deceſſoris Sanctiſſimi veſtigiis inſiſteret, palam fecit Hadrianus II. cùm *Photium* in Synodo Romana Anathemate confixit, & librum ejus contra magni Nicolai memoriam, igni dovovit. Baſilio Orientis Imperatori Photii expulſionem, & Ignatii in Sedem Conſtantinopolitanam reſtitutionem gratulatus eſt per literas. Octavæ Synodo Oecumenicæ præfuit per Legatos. Ignatium acerrimè reprehendit, quòd Bulgaricam Diœceſim Romano Patriarchatui ſubditam occupaſſet.

Hadriani II. ſanctimonia

Hadriani II. in memoriam Nicolai I. Deceſſoris ſui reveren-

Photium damnat.

Octavæ Synodo Oecumenicæ præeſt per Legatos.

Scripſit ad Epiſcopos qui Synodo Trecenſi ex Nicolai I. Mandato celebratæ interfuerant, eorúmque probavit diligentiam in colligendis geſtis, cauſam Ebbonis, & Clericorum ab illo ordinatorum ſpectantibus: Pallium conceſſit Vulfado Bituricenſi Epiſcopo; juſſit ut Nicolai I. nomen in Diptychis ſcriberent, & inter ſacra Miſſarum ſolemnia imprætermiſsè recitari facerent; & tam Græcis Principibus, quàm omnibus contra perſonam ejus vel Acta aliquid tentantibus viriliter obviarent, ac validiſſimè reſiſterent. *Actardum* Nannetenſem quondam Epiſcopum, virum probatiſſimum, è propria Eccleſia à Britonibus ejectum, Eccleſiæ quæ vacaret, etiam Metropolitanæ, incardinari juſſit, * & Carolo Calvo Regi commendavit, eique interim Pallii uſum ad afflictionum ſolatium conceſſit. Rogavit etiam Herardum Turonenſem Archiepiſcopum, ut Abbatiam, quam in ejus Diœceſi olim tenuerat, illi concederet. Ludovicum Germaniæ Regem, ditiones Ludovici Imperatoris contra Saracenos ſtrenuè pugnantis, vel Lotharii ejus fratris invadere vetuit. * *Theutbergam* Reginam tædio calamitatum, ſolutionem matrimonii Romæ poſtulantem, ad Lotharium redire juſſit, * donec in Synodo ea de re ſtatuiſſet. Juſſit Lothario ut eam reciperet in conſortium; aut ſi alio in loco interim conſiſteret, promiſſas illi Abbatias ad vitæ ſubſidia concederet. *Vualdradam* pœnitentiam ſimulantem, rogante Ludovico Imperatore, communioni Eccleſiæ reſtituit, ea lege ut ad Lotharii ſocietatem non rediret. * Lothario Regi permiſit ut Romam veniret, ac aſſerentem ſe omnia impleviſſe quæ juſſerat Nicolaus I. & Vualdradam pellicem ejeciſſe, Eccleſiaſticæ Communioni reſtituit, ut Regino in Chronico teſtatur ad annum 869. Pacis & juſtitiæ inter Chriſtianos Principes ſervandæ curam geſſit maximam. Proceres Regni Lotharii, poſt ejus mortem, per literas * hortatus eſt ut fideles eſſent Ludovico Imperatori illius fratri, cui Regnum hæreditario jure debebatur, excommunicationémque minatus eſt, ſi ab eo deficerent. Scripſit etiam ad Proceres Regni Caroli Calvi eóſque hortatus eſt ut illum ab invadendo Regno Lotharii deterrerent. Ea de re ſcripſit etiam ad Gallicanos Epiſcopos, & ſpeciatim ad Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem. Ad pacem verò inter Principes conciliandam, Legatos miſit in Gallias Paulum ac Leonem Epiſcopos. Cùm autem Carolus Rex, mortuo in Italia Lothario à Regni ejus Proceribus accitus, ab Epiſcopis ritu ſolenni coronatus eſſet Metis V. Idus Septembris, anno DCCCLXIX. Hadrianus Pontifex ipſum vehementer increpuit, quòd violata juramenti religione, Regnum fratris, Hereditario jure, ad Ludovicum Imperatorem devolutum, contra divinas humanáſque leges per tyrannidem uſurparet. Novos Legatos miſit, qui Apoſtolica mandata

Epiſt. I. Tom. III. Concil. Galliæ.

* Ibidem Epiſt. II. & III. & V.

* Ibidem Epiſt. VII. & VIII.

* Pacem & juſtitiam inter Chriſtianos Principes ſervari curat Hadrianus II. illos pro officio monet, hortatur, corripit.

Ibidem, Epiſt. IX. & X.

Epiſt. XIV. Tom. III. Concil. Galliæ.

Ibidem, Epiſt. XV. XVI. & XVII.

Epiſt. XIX. XX. XXI.

XXII. & XXIII Tom. III Concil. Galliæ.

data ſignificarent, Joannem, Petrum, Uvibbodum, & Joannem Epiſcopos, & Petrum Presbyterum Cardinalem. Et niſi monitis ſuis pareret Rex, minitatus eſt ſe in Gallias venturum, & quæ ſui erant miniſterii peracturum. Arguit etiam Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem, quòd murum pro domo Iſraël minimè ſe opponeret, nec Regi pravè agenti reſiſteret. Ipſum ob ſilentium, non ſolùm conſortem, ſed auctorem hujus tyrannidis videri. Hortatur ut Regem moneat ut manus abſtineat à Regno Lotharii; & niſi monitis Apoſtolicis obedierit, ab illius communione & conſortio ſe ſubtrahat. Eadem de cauſa ſcripſit ad Proceres Regni Caroli: tum etiam ad Ludovicum Germaniæ Regem, & ad Epiſcopos Regni ipſius, Legatos commendans, monénſque ut Regi ſuo perpetuam pacem cum Imperatore ſuaderent. Miſſa hæc Legatio, ſcriptæque Literæ anno DCCCLXX. V. Kal. Julii. Cùm Carolus Calvus Rex Carolomannum filium acerbiùs exciperet, cúmque ſuâ gratiâ, & beneficiis omnibus privaſſet, atque Regni ſui finibus expuliſſet, ac inſuper Epiſcopos adigere ut eum excommunicarent, & congregato exercitu illum opprimere velle diceretur; hæc mala avertere ſtuduit Hadrianus II. rogans Carolum, ut filium in gratiam reciperet, eique priſtina beneficia & honores redderet, donec ſaltem mitteret Legatos, qui ſalvo utriúſque honore, diſſidii cauſam cognoſcerent, ac Principem ad officium, ſi ab eo defeciſſet, revocarent: quoniam Carolomannus per Oratores & Literas ad Sedem Apoſtolicam confugerat. Scripſit etiam ad Proceres Regni Caroli Calvi, & Lotharii quondam Regis, ipſos avertens ab armis contra Carolomannum capiendis, ſub pœna excommunicationis. Scripſit demum ad Epiſcopos utriúſque Regni, prohibens ne contra ipſum excommunicationis ſententiam jacularentur. Quam alioqui irritam fore declarat, & in ipſos excommunicantes retorquendam. Datæ ſunt hæ Literæ III. Idus Julias, anno DCCCLXXI. Hincmari Laudunenſis Epiſcopi, in Synodo Duziacenſi anno 871. depoſiti, appellationem ad Sedem Apoſtolicam Hadrianus II. ſuſcepit, eúmque Romam mitti juſſit, atque alterum in ejus locum ordinari prohibuit Epiſcopum, donec illius cauſa refricata & finita eſſet. Actardum Nannetenſem quondam Epiſcopum, Synodo, Rege Turonico, Clero, ac plebe poſtulantibus, ad Sedem Metropolitanam Turonenſem tranſtulit, ut conſtat ex ejus Epiſtolis XXVII. XXVIII. XXIX. Tom. III. Conciliorum Galliæ, datis anno DCCCLXXI. ineunte. Offenſum denique Literis aſperioribus Regem Carolum Calvum, promiſſo poſt obitum Ludovici Imperio delinire ſtuduit Hadrianus II. oſtenditque Regem Sedis Apoſtolicæ monitis, & aſperioribus in ſpeciem Literis offendi non debere, ſed *Patris verba dilecti, non ex voto malè optantis, ſed ex radice vera procedentia caritatis, humili ſemper intentione recipere, quæ ſicut Salomon ait:* Quaſi ſtimuli, & ſicut clavi in altum defixi eſſe videntur, *Quod culpas delinquentium neſciant palpare, ſed pungere. Unde quoniam te virum perfectum*, inquit, *& per omnia Deo placentem habere cupimus, ceu prudens Pater, qui cariſſimum filium ſuum, etiam non delinquentem, ne quando ſecurus exiſtens flagitiis ſe audacter commiſceat illicitis, flagello ſevero affligere non deſiſtit; quia nec propter amorem carnis diſciplinali parcendum eſſe virga à Sapiente monemur. Hinc etiam de ipſo Deo noſtro legimus ſcriptum:* Quem diligit Dominus caſtigat & corripit: flagellat autem omnem filium quem recipit. *Quapropter ſcire vos decet, quia Deo permittente, pro veſtri ſalute talia veſtræ Serenitati à Sede Apoſtolica ſæpius monita venire videntur.*

Ibidem. Epiſt. XXIV. XXV. & XXVI.

Hadrianus IV. ſuarum aſperitatem Literarum Carolo Calvo Regi Chriſtianiſſimo excuſat.

A *Ideo magis omnipotenti Domino immenſas gratias agere, nobiſque deinde paternæ laudis gratanter debetis præbere obſequium, & non reprehenſionis vel murmurationis modica verba dirigere. Nam nos nullius zelo livoris, nullius ſubdolæ calliditatis dolo, vel etiam favore alicujus tranſitoriæ laudis cariſſimam veſtræ Nobilitatis & Magnitudinis prudentiam & dilectionem modo affabiliter monere, modo autem pro Regiæ poteſtatis gloria, Vobis, quoties neceſſaria temporis res, vel proximi depoſcit neceſſitas, humilis precator aſſiſtere, aliquando verò verbis ſeverioribus fidenter corripere, ut Chriſti gratiâ in melius ſemper proficiatis, ſtudemus.* Hæc illa Epiſtola 38. Tom. III. Conciliorum B Galliæ. Et Epiſtola ſequenti: *In veritate credite nobis, quia tales virtutes ſic diligo in vobis ſicut animam.... Et à die illa qua vobis per præfatum fratrem noſtrum mandavi, fideles orationes & certiſſimas amicitias nunquam aliorſum declinavi. Et ſi quædam literæ delatæ vobis ſunt aliter ſe habentes in ſuperficie, vel ſubreptæ, vel à noſtris nobis infirmantibus extortæ, vel à qualibet perſona confictæ, duriùs aut acriùs mordaciter ſonantes: id tamen nobis fixum ſemper manſit in mente, quod Vobis ſignificavimus devotè,... Solet ſæpè uterque parens in prolem opprobria vel maledicta congerere, quam optat ſine crimine & læſione manere. Cui ſimile ſolet ſæpè Doctoribus & Prædicatoribus contin-* C *gere. Quapropter non ad ſonum, ſed oportet ad votum reſpicere.* S. Athanaſii Neapolitani Epiſcopi contra Sergium ejus nepotem, Neapolitanum Ducem, qui ipſum dirè vexabat, defenſionem ſuſcepit idem Pontifex, & Clero, plebique Neapolitanæ, Sanctum Antiſtitem recipere nolentibus, Sacris omnibus interdixit, ut Petrus Caſſinenſis Diaconus teſtatur in ejus Vita. Obiit Hadrianus II. Kalendis Novembris anno DCCCLXXII. cùm annos quatuor, menſes undecim, & dies duodecim ſediſſet. Ad S. Petrum ſepultus eſt. Ex Anaſtaſio Bibliothecario, * vel ex ipſius Hadriani II. Epiſtolis deprompta ſunt quæ de ipſo hucuſque diximus.

* Aut Guillelmo, ſi Onuphrium Pauinium audiamus.

D

Scholion.

Ex hoc Articulo collectam à ſe propoſitionem pag. 63. & 64. Edit. primæ notant Religioſi Cenſores *Papa quandoque obſecrat, quandoque corrigit Reges.*

R. Hadriani II. geſta percenſens ſcripſi, ipſum rogaſſe Carolum Calvum Regem Chriſtianiſſimum, ut Carolomannum filium in gratiam reciperet. Offenſum Literis aſperioribus delinire ſtuduiſſe, promiſſo poſt obitum Ludovici Imperio. Iſta conſtant ex Hadriani II. Epiſtola, cujus verba deſcripſi. Hac in narratione quid animadverſione Cenſoria dignum? Diſplicet-ne Religioſis Cenſoribus quòd Summus Pontifex obſecratione & precibus utatur, vel uſus eſſe dicatur erga Reges? Volunt ne ut ſemper jubeat, mi- E netur, feriat, quaſi ad ipſum non pertineat illud Apoſtoli præceptum, *Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina?*

II. Tim. 4.

ARTICULUS XI.

De Joanne VIII.

JOANNES VIII. quem IX. Platina perperam appellat, patriâ Romanus, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Archidiaconus Cardinalis, poſt Hadria- F num II. creatus eſt Pontifex XIX. Kalendas Januarii, anno DCCCLXXII. Anno ſequenti Ludovicum Imperatorem à juramento, quo ſe Adelgiſo Beneventano Principi obſtrinxerat, abſolvit, cùm is à Senatu Romano Reipublicæ hoſtis declaratus eſſet, ut Regino teſtatur. Poſt Ludovici II. Imperatoris obitum, cúm Carolus Calvus Francorum Rex Italiæ Regnum occupaſſet, eum Romam invitavit Joannes VIII. & die Nativitatis Dominicæ anno Domini DCCCLXXV. Imperatorem coronavit, ac Auguſtum appellavit, ut Annales Francorum Bertiani, Fuldenſes, ac

Joannes VIII Carolum Calvum Imperatorem coronat ejuſque jura tuetur.

Digitized by Google

Metenſes, & Aimoini Continuator teſtantur. Electionem verò Caroli, ab Italici Regni Epiſcopis, cæteriſque Optimatibus, in Synodo Ticinenſi confirmatam menſe Februario, anno DCCCLXXVI. miſſis in Gallias Legatis in Synodo Pontigonenſi ratam quoque ab Epiſcopis Ciſalpinis haberi curavit circa menſem Junium ejuſdem anni. Tandem hanc electionem confirmavit Romana Synodus ab eodem Pontifice congregata menſe Februario, anno Chriſti DCCCLXXVII. Cùm Ludovicus Germaniæ Rex Caroli Calvi frater, abſentis & trans Alpes ad capeſſendum Imperium profecti Regnum depopularetur, Joannes VIII. ad Epiſcopos in Regno Ludovici conſtitutos Literas dedit, ipſos arguens quòd Regem ſuum ab invadendo Caroli fratris Regno non cohibuiſſent, juſſitque ſub pœna anathematis, ut Legatione pro Chriſto hac in cauſa fungerentur. Ad examinanda verò & finienda negotia, quæ inter utrumque Principem emerſerant, Legatos miſit Joannem Siculenſem, & Joannem Tuſcanenſem Epiſcopos. Scripſit etiam increpatorias eamdem ob cauſam Literas ad Comites in Regno memorati Ludovici Germaniæ Regis conſtitutos. Scripſit & ad Epiſcopos & Comites Galliæ, laudans illos quòd in fide conſtantes erga Carolum Auguſtum perſtitiſſent. Eos verò qui à Carolo defecerant, & Ludovico Germaniæ Regi adhæſerant, increpuit, juſſitque ut ad legitimi Principis obedientiam redirent, ſub pœna excommunicationis à Legatis Apoſtolicis infligendæ. Nova à Carolo Imperatore obtinuit Romanæ Eccleſiæ privilegia, de quibus Eutropius Longobardus ita ſcribit: *Venienti Romam, renovavit pactum cum Romanis, perdonans illis jura Regni & conſuetudines illius. Removit etiam ab eis Regias Legationes, aſſiduitatem, vel præſentiam Apoſtolicæ electionis. Quid plura? cuncta illis contulit quæ voluerunt.* Cùm Burdigalenſis Provincia eſſet à Normannis devaſtata, Frotarium Burdigalenſem Archiepiſcopum Joannes VIII. ad Bituricenſem Metropolim tranſtulit, rogante Carolo Calvo Imperatore, ut conſtat ex Epiſtolis VIII. ad Carolum Imp. XIII. ad Clerum & plebem Bituricenſem, & XIV. ad Epiſcopos ejuſdem Provinciæ. Vices ſuas Anſegiſo Archiepiſcopo Senonenſi in Gallia & Germania commiſit, ſcriptis ad Epiſcopos Galliæ & Germaniæ Literis: * quæ quidem in Concilio Pontigonenſi à Carolo Calvo Imperatore promulgatæ, at ab Epiſcopis receptæ non ſunt, nec agnitus Anſegiſi Primatus. Caroli Calvi auxilium contra Saracenos Urbi imminentes, & Romanum agrum vaſtantes, plurimis ad eum ſcriptis Literis, miſſáque palmâ, imploravit. Formoſum Portuenſem Epiſcopum in Synodo Romana depoſuit. Cauſæ exauctorationis hæ fuere, quòd à Nicolao I. in Bulgariam Legatus & Prædicator deſtinatus, Bulgarorum Regem terribilibus ſacramentis obſtrinxiſſet, ne alium Epiſcopum, ipſo ſuperſtite, à Sede Apoſtolica ſuſciperet. II. Quòd per ambitionem à minori Eccleſia ad majorem, videlicet Sedem Apoſtolicam proſilire conatus, plurimorum amicitias ac ſuffragia ad eum finem ſibi devinxiſſet. III. Quòd ſine licentia Pontificis propriam deſeruiſſet Eccleſiam, ab Urbe diſceſſiſſet, & contra ſalutem Reipublicæ & Imperatoris cum ſuis fautoribus conſpiraſſet. Gregorium etiam Nomenclatorem, Stephanum Secundicerium, Georgium Gregorii Primicerii filium, Sergium Magiſtrum Militum, Conſtantinam Gregorii Nomenclatoris filiam, variis criminibus accuſatos, niſi ſtata die Sedi Apoſtolicæ ſatisfacturi ſe ſiſterent, à Chriſtiana Communione ſuſpendit in eadem Synodo, Literáſque de eorum damnatione miſit ad univerſos Gallos & Germanos. Datæ ſunt hæ Literæ XI. Kalendas Maii anno DCCCLXXVI. & in Concilio Pontigonenſi lectæ Aritbertum Archiepiſcopum Ebredunenſem reprehendit, quòd alium Epiſcopum, præter eum, quem Clerus & Populus elegerat in Vencienſi Eccleſia conſecraſſet: Præcepítque ut cum utroque Romam veniret, facti rationem redditurus.

Epiſt. III. IV. V. & VI. Tom. III. Concil. Gall.

Nova obtinet ab Imperatore privilegia.

Vices ſuas Anſegiſo Senonenſi Archiepiſcopo committit.

Epiſt. I. Tom. III. Concil. Gall.

Ibidem. Epiſt. XV. XIX. XXI. XXIII.

Formoſum Portuenſem Epiſcopum in Synodo deponit.

Epiſt. VII. Tom. III. Concil. Gall.

Mortuo Carolo Calvo Imperatore II. Nonas Octobris anno DCCCLXXVII. Ludovico Balbo Regi Francorum ejus filio ſuum de illius obitu dolorem per Literas ſignificavit, hortatus illum eſt ad pacem cum Regibus conſanguineis ſervandam, ſcilicet cum Carolomanno, Ludovico & Carolo Craſſo, Ludovici Germaniæ Regis filiis. Auxilium denique illius imploravit contra Lambertum Spoletanum Ducem, & Adelbertum Marchionem, qui Romanam Eccleſiam infeſtabant, ac ipſum Pontificem vexabant, inito etiam cum Saracenis fœdere. Tyrannos illos cùm diris omnibus Eccleſiaſtico ritu devoviſſet, anno DCCCLXXVIII. in Gallias venit, Synodúmque Trecis habuit III. Idus Auguſti, præſente Ludovico Rege, in quâ Lamberti & Adalberti excommunicatio, & Sententia in Formoſum, Gregorium Nomenclatorem, & Georgium Magiſtrum Militum lata confirmatæ ſunt. His Sententiis perlectis, Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis hunc in modum interlocutus eſt: *Secundùm ſacros Canones ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos, quos Apoſtolica Sedes per beatum & Dominum noſtrum, & ſancta Romana Eccleſia omnium Eccleſiarum mater, privilegio S. Petri damnat, damno; quos anathematizat, anathematizo; quos excommunicat, excommunicatos habeo: & quos Privilegio B. Petri receperit, & ego recipio. Et quod in omnibus, ſecundùm Sanctarum Scripturarum tramitem, ſacrorúmque Canonum Decreta, Sedes Romana tenet, per omnia & in omnibus, pro ſcire & poſſe meo, juvante Domino, perpetuò proſequor, & teneo.* Similiter cæteri ſuffragati ſunt Epiſcopi: *Domine Sanctiſſime & Reverendiſſime Pater Patrum, Joannes Catholicæ atque Apoſtolicæ Eccleſiæ, videlicet Romanæ Primæ Sedis Papa: Nos famuli ac Diſcipuli veſtræ auctoritatis, Galliarum & Belgicarum Epiſcopi, his quæ ſuper vulnera dolorum veſtrorum maligni homines ac miniſtri diaboli addentes, in ſanctam Matrem noſtram ac Magiſtram omnium Eccleſiarum commiſerunt, compatimur. . . . Atque judicium veſtræ auctoritatis, quod privilegio B. Petri & Sedis Apoſtolicæ in eos & complices eorum, juxta ſacros Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos, & ſecundùm ejuſdem Romanæ Sedis Pontificum Deceſſorum veſtrorum Decreta protuliſtis, voto, voce, & unanimitate noſtra, atque auctoritate Sancti Spiritûs, cujus gratiâ in Epiſcopali Ordine ſumus conſecrati, gladio Spiritûs, quod eſt verbum Dei, eos interimentes perſequimur. Scilicet quos excommunicaſtis, excommunicatos tenemus, &c.* In eadem Synodo ſententiam excommunicationis tulit Joannes VIII. adversùs rerum Eccleſiaſticarum pervaſores. Decretum etiam edidit adversùs Epiſcopos, qui de minori ad majorem Eccleſiam ambitûs causâ demigrabant. Et contra Laïcos, qui viventibus uxoribus, alias ducebant. Condidit & Canones utiliſſimos, quos Synodus ſuſcepit, probavitque. De quibus agemus ſuo loco. Celebrata fuerat anno præcedente Ravennæ Synodus ejuſdem Pontificis mandato. Hujus Canones in Trecenſi confirmati fuere. Legem de ſacrilegiis, Gotticis Legibus addidit. Hincmaro quondam Laudunenſi Epiſcopo cæco, Sedis Apoſtolicæ æquitatem porrectò Libellò imploranti, permiſit ut Sacrum faceret, ac mediâ parte redituum Epiſcopatûs Laudunenſis frueretur. Ibidem Ludovicum Balbum coronavit VII. Idus Septembris, non Imperatorem,

Ibidem Epiſt. XIV.

Ibidem Epiſt. XV.

Joannes VIII. in Gallias venit. Synodum Trecis celebrat.

Gallicani Epiſcopi in ea Synodo Romanam Eccleſiam omnium Eccleſiarum Matrem & Magiſtram profitentur, ſe ſe Romani Pontificis diſcipulos.

Judicium ſuſcipiunt quod privilegio S. Petri tulit.

Acta Joannis VIII. in Synodo Trecenſi.

rem, ſed Regem. Nam & deinceps ab ipſo Joanne Papa Epiſt. 125. & ab Auctore Bertinianorum Annalium, aliiſque Hiſtoricis, Rex duntaxat, nuſquam Imperator appellatur. In Synodo quoque Tricaſſina Privilegium Floriacenſi Monaſterio conceſſit Pontifex, quo Monachis poteſtatem fecit eligendi ex ſuo cœtu Abbatem Regularem.

Joannes VIII vices ſuas Roſtagno Arelatenſi Epiſcopo per Gallias non commiſit.

Epiſtolæ Joanni VIII falsò adſcriptæ.

Joannem VIII. cùm in Gallias veniens Arelatem tranſiit, Roſtagno illius urbis Archiepiſcopo vices ſuas per Gallias commiſiſſe ſcripſit Annalium Eccleſiaſticorum Parens, fretus Epiſtolis 93. & 94. ad Roſtagnum, & 95. ad univerſos Galliæ Epiſcopos. Sed Epiſtolas illas ſuppoſititias eſſe, & nuſquam Joannem VIII. vices ſuas per Gallias Roſtagno Arelatenſi conceſſiſſe veriſimilius eſt. Sanè poſteriores illæ duæ Epiſtolæ ſunt quinquageſima & quinquageſima ſecunda libri quarti S. Gregorii de Virgilii Arelatenſis Primatu ſcriptæ. Præterea cùm Joannes VIII. Anſegiſum, rogante Carolo Calvo Sedis Apoſtolicæ Vicarium per Gallias & Germaniam inſtituiſſet, haud probabile eſt quòd alterum in Galliis Primatem poſt biennium inſtituerit, everſo Anſegiſi Privilegio. Nec etiam credibile eſt Gallicanos Epiſcopos, qui adversùs Anſegiſi Primatum tam liberè reſtiterant Legatis Apoſtolicis, & Carolo Calvo, adversùs Roſtagni Privilegium ne muſſire quidem auſos. Tertiò, ſi Joannes VIII. Primatum Roſtagno contuliſſet, in poſſeſſionem hujuſce Privilegii illum miſiſſet in Synodo Trecenſi, nec ibi poſt Hincmarum, Anſegiſum, & Lugdunenſem ac Narbonenſem Archiepiſcopos ſubſcripſiſſet.

Epiſt. XLVI. Tom. III. Conc. Galliæ.

Hugonem Lotharii quondam Regis filium naturalem, & Emmonem Bernardi Comitis germanum, qui Ludovici Balbi Regnum perturbabant, réſque novas moliebantur, Chriſtiana Communione privavit Joannes VIII. niſi intra dies triginta ad officium redirent. Mahenum Dolenſem Epiſcopum, cæteróſque Britanniæ Antiſtites arguit, quòd à Turonenſis Archiepiſcopi juriſdictione ſe ſubtraxiſſent, nec ab ipſo, ſed alter ab altero conſecraretur, ex quo Dux Nomenoius legitimos Epiſcopos de Sedibus ſuis expulerat. Juſſit ut Metropolitanum ſuum agnoſcerent & colerent, niſi Sedis Apoſtolicæ communione vellent privari, Ordinationes ſuas irritas haberi. Omnibus qui contra Eccleſiæ hoſtes in bello pugnaſſent, tam vivis, quàm defunctis Indulgentiam conceſſit, ut conſtat ex ejus Epiſtola ad Epiſcopos in Regno Ludovici conſtitutos. Vvifredum Vencienſem Epiſcopum, qui cum excommunicatis communicarat, Miſſarum celebratione prohibuit. Anſelmi Lemovicenſis Epiſcopi reſcidit Sententiam, qui Stephanum quemdam ab uxore ſeparavit, quòd urgente neceſſitate filium ſuum baptizaſſet. Archiepiſcopos Arelatenſem, Narbonenſem, & Aquenſem delegavit Judices contra Gibertum Nemauſenſem Epiſcopum, qui Monaſterium quoddam Sedi Apoſtolicæ ſubditum invaſerat ac Monachos expulerat. Airardum Archiepiſcopum Auſcenſem, ejúſque Suffraganeos, ad depravatos populi mores corrigendos hortatus eſt, præcipuè ad inceſta matrimonia prohibenda, & excommunicatione plectendos, qui ſe nefariis hujuſmodi conjugiis copulaſſent. Invigilare etiam illos juſſit, ne quis relicta uxore, eáque ſuperſtite, aliam duceret, aut ſimul cum uxore concubinam haberet: Ut res Eccleſiæ nemo uſurparet: Ut Laïcorum nullus poteſtati Epiſcopi Clericum ſubtraheret; quæ vitia in illa Provincia frequentia erant.

Ibidem, Epiſt. L.

Ibidem, Epiſt. LI.

Ibidem, Epiſt. LVIII.

Ibidem, Epiſt. LIX.

Ibidem, Epiſt. LX.

Photium in Sedem Conſtantinop. reſtituit, poſtea damnat.

Photium in Sedem Conſtatinopolitanam magno Eccleſiæ damno reſtituit Joannes VIII.

A vixque contractam imprudenti facto maculam eluit, ipſius poſtea damnatione & excommunicatione, poſtquam ejus inſignem nequitiam ac fraudes, Legatorúmque Apoſtolicorum ſeductionem compertas habuit. Scripſit ad Ederedum Archiepiſcopum Anglorum, pium ejus erga Sedem Apoſtolicam animum laudans, monénſque ut pro Eccleſia fortiter ſe gereret, ac ejus Eccleſiæ Privilegia confirmans. De Matrimonii indiſſolubilitate præclarum legitur hac in Epiſtola teſtimonium, quod hîc ſubjicio, ut innoteſcat quænam fuerit circa hancce quæſtionem Romanæ Eccleſiæ B traditio. *His autem*, inquit, *quos aſſeris uxores proprias contra præceptum Domini relinquere, præcipimus neque virum ab uxore neque uxorem à viro, niſi cauſa fornicationis diſcedere: quòd ſi ob hoc diſceſſerit, manere innuptum, vel innuptam, aut ſibi mutuo reconciliari: quoniam dicente Domino: Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet; & ideo cùm priorem legitimo ſibi matrimonio junctam quiſquam deſerere nequeat, nulla ratione illi prorſus conceditur aliam, vivente priore, conducere, quod ſi fecerit & non emendare ſub ſatisfactione ſtuduerit, ab Eccleſia conſortio maneat ſeparatus.* Hoc teſtimonium Joannes Launoius in Lib. *de Regia in Matrimonium poteſtate*, inſigni & bonis omnibus execranda fraude corrupit, ita enim ſcribentem Joan- C nem VIII. refert pag. 488. *Et ideo cùm priorem legitimo ſibi Matrimonio junctam quiſquam deſerere nequeat, illi conceditur aliam, vivente priore, ducere.* Expungit tria hæc vocabula Interpolator, *Nulla ratione prorſus.* Sic etiam refert priora verba Pontificis: *Præcipimus neque virum ab uxore, neque uxorem à viro, niſi cauſâ fornicationis diſcedere: quod ſi ob aliud diſceſſerit, manere innuptum, vel innuptam.* Scripſit Pontifex Joannes, *quòd ſi ob hoc diſceſſerit*; Sed Launoii intererat mutare *hoc* in *aliud*: quò ſignificaret Joannem VIII. fuiſſe in ea ſententia, ut conjux diſcedens quidem, ob aliam cauſam quàm D fornicationem, debebat manere ἄγαμος: at verò ob fornicationem diſcedens, aliarum nuptiarum habeat poteſtatem. Launoium ob hujus interpolationis flagitium pro meritis caſtigat Vir Clariſſimus qui eruditas in peſtilentiſſimum ejus Opus Obſervationes edidit Pariſiis anno MDCLXXVIII.

Ibidem, Epiſt. LXV.

Matrimonii indiſſolubilitas, ſeparatis etiam ob adulterium conjugibus, à Joanne VIII. aſſerta.

Launoius Joannis VIII teſtimonium fraude interpolavit.

Sanctum Methodium Moravorum Apoſtolum Romam vocavit ut prædicationis ſuæ rationem redderet, eique Archiepiſcopatum & Primatum illius Eccleſiæ confirmavit. Alium quoque ſub ipſo conſecravit Epiſcopum nomine Vvichinum, poſtulante Comite Moravorum: indulſitque ut linguâ Sclavonicâ divina Officia ce- E lebrarent, ac Miſſas cantarent, modò Evangelium priùs Latinè, tum Sclavonicè legeretur. * Anſpertum Archiepiſcopum Mediolanenſem Sedi Apoſtolicæ ſiſtere ſe recuſantem, & miniſterium ſacrum ante purgationem legitimam uſurpantem, in Synodo Romana depoſuit, miſitque Mediolanum Joannem Ticinenſem, & Vveltonem Ariminenſem, qui alium Archiepiſcopum ab Epiſcopis Provinciæ, & Clero Mediolanenſi eligi curarent, qui inter Preſbyteros vel Diaconos illius Eccleſiæ dignior fuiſſet repertus: ac F Decretum electionis Romam tranſmitti, ut Pontifex *ſecundum morem priſtinum, & ſecundum Regiam conceſſionem* Archiepiſcopum electum conſecraret. Athanaſium Neapolitanum Epiſcopum, Petrum Amalfitanum, plebémque Caietanam & Amalfitanam à Communione ſuſpendit, donec pactum cum Saracenis fœdus diſrupiſſent. * Carolum Craſſum Ludovici Germaniæ Regis filium, cùm Longobardorum fines occupaſſet, Italiáque ditioni ſuæ ſubjectâ, Romam armatâ manu perveniſſet, Imperatorem coronavit Joannes VIII. anno

Joannes VIII. Moravis concedit ut Linguâ Sclavonicâ divina Officia ac Miſſam celebrent.

Epiſt. 147. anno 880.

Epiſt. 218.

Epiſt. 126. & 127.

Carolum Craſſum Imperatorem coronat.

Chriſti DCCCLXXX. ut teſtantur Otho Friſingenſis lib. 6. cap. 8. Annales Francorum Metenſes Aimoini Continuator, & Hepidannus Monachus Sancti Galli in Annalibus. Ab eodem Imperatore auxilium rogavit * contra Saracenos, & palmam benedictam ad ipſum miſit, augurium victoriæ. Ad eundem miſit Petrum & Zachariam Legatos pro totius ſtatus Eccleſiaſtici ſalute, & ut ea quæ hactenus contra Eccleſiam Romanam perperam acta fuerant Imperiali auctoritate emendaret. * Legatos à Michaële Bulgarorum Rege ſuſcepit, eúmque hortatus eſt ut Romanæ Eccleſiæ gentis ſuæ Sacra regenda permitteret, non Patriarchæ Conſtantinopolitano. Romanum Ravennatem Archiepiſcopum arguit * quòd Albericum Comitem Ravennam quaſi Imperatoris nomine advocaſſet, Nobiléſque Ravennates vexaſſet: quòd contra Romanam Eccleſiam dominam ſuam recalcitraret: quòd denique legitimam alterius uxorem tradi conſenſiſſet raptori; cùm tantum flagitium juxta miniſterium ſuum prohibere ac funditus reſecare debuiſſet. Quam ob rem ipſum à ſacris Ordinibus conferendis ſuſpendit: eúmque ad Synodum Romam venire juſſit, ſub pœna excommunicationis, ut ad objecta reſponderet. Qui cùm Synodo ſiſtere ſe recuſaſſet, excommunicatus eſt, ejúſque excommunicatio Ravennati Clero ac populo denuntiata. Angelbergam olim Imperatricen Ludovici II. Imperatoris uxorem, poſt ejus obitum Monialem factam, in tuitionem ſuſcepit Joannes VIII. & Carolum Craſſum rogavit ut eam Romam venire pateretur: & quia Auguſto ſuſpecta erat magni animi femina ob amicitiam Boſonis, pollicitus eſt Pontifex ſe invigilaturum ne aliquid ad Regni & Imperii pertubationem cum Boſone moliretur, vel ei auxilium conſiliúmve præberet. Scripſit * etiam ad Riccardem Auguſtam Caroli Craſſi uxorem, rogans ut Angelbergam ab exilio revocari, & Romam mitti ab Imperatore obtineret: necnon auxilium contra Saracenos dudum promiſſum & diutiùs dilatum concederet. Rogante eodem Imperatore, decrevit ut Epiſcopis, quorum Diœceſes à Normannis vaſtatæ erant, aliæ Sedes vacantes tribuerentur, ut referunt annales Francorum Fuldenſes, ad annum 886. Ottramnum Viennenſem Archiepiſcopum Romam ad Synodum vocavit factorum rationem redditurum, quòd Optandum Genevenſem Epiſcopum, quem ſuggerentibus illius Eccleſiæ Clericis, Pontifex conſecrarat, ad injuriam Sedis Apoſtolicæ in carcerem detruſiſſet. Hunc ut propriæ Sedi ac honori reſtitueret intra octo dies, juſſit * ſub pœna excommunicationis. Ovetenſem Eccleſiam Gallæciæ Metropolim fecit, ut conſtat ex illius Epiſtola ad Aldefonſum Hiſpaniæ Regem CCCIX. Conſtitutionem edidit de S. R. E. Cardinalibus, quâ ſtatuit ut bis in menſe ad aliquem Titulum convenirent, de reformatione Cleri & Chriſtianæ plebis acturi, Clericorum & Laïcorum querimonias audituri, júſque ipſis dicturi: quod ſicut Pontifex Moyſi, ita Cardinales LXX. Seniorum, qui ſub eo judicabant, formam gerant in Eccleſia. Monaſteriorum diſpoſitionem, & Abbatum inſtitutionem iis commiſit Cardinalibus, qui fuerant ex Monaſteriis aſſumpti. Juſſit quoque ut ob eamdem Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſollicitudinem bis in hebdomada ad Palatium Apoſtolicum convenirent. Quæ nomine Joannis VIII. ad Photium ſcripta circumfertur Epiſtola contrà Spiritus Sancti Proceſſionem à Filio, & additionem vocis *Filióque* ad Symbolum, ipſi per calumniam afficta eſt. Obiit XVIII. Kal. Januarii anno DCCCLXXXII. Hunc cum Joanne Diacono, qui IV. libros de Vita Sancti Gregorii Magni ſcripſit, malè confudit Platina. *Non caruit*, inquit, *etiam hac laude ſcribendi Joannes Pontifex, dum adhuc privatus eſſet. Diaconus enim Primi Gregorii Vitam quatuor libris egregie conſcripſit.* Immo Joannes Diaconus iſtud Opus ſuum, jubente Joanne VIII. Pontifice Maximo, aggreſſus eſt, illudque ipſi nuncupavit.

Epiſt. 269 & 279.

Epiſt. 277.

Epiſt. 261. 271. 276. & 278.

Archiepiſcopum Ravennatem ſuſpendit, Romam citat, communione excommunicat.

Epiſt. 281.

Epiſt. 258.

Epiſt. 291.

Conſtitutio Joannis VIII. de S. R. E. Cardinalibus.

Epiſtola Joannis VIII. ſuppoſita.

Platina emendatur.

Scholion.

In hoc Articulo, pag. 73. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Matrimonium diſſolubile quoad vinculum causâ fornicationis.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea, mihi per calumniam affingitur. Immò eo loci refello errorem quem mihi affingunt. Joannis VIII. Pontificis Maximi Epiſtolam ad Ederedum Epiſcopum Anglum expendens, hæc ſcripſi: *De Matrimonii indiſſolubilitate præclarum legitur hac in Epiſtola teſtimonium, quod hic ſubjicio, ut innoteſcat quænam fuerit circa hanc quæſtionem Romanæ Eccleſiæ Traditio.* Nec fornicationis quidem causâ diſſolvi poſſe Matrimonium quoad vinculum aſſero, eamque eſſe Romanæ Eccleſiæ Traditionem confirmo præclaro Joannis VIII. teſtimonio, quod vindico ab interpolatione *Joannis Launoii*, cujus Librum *De Regia in Matrimonium poteſtate* non dubito *peſtilentiſſimum* appellare.

ARTICULUS XII.

De Marino, Hadriano III. & Stephano VI.

JOanni VIII. die ab ejus obitu XIII. ſcilicet V. Kalendas Januarias anni DCCCLXXXII. ſubſtitutus eſt *Marinus*, qui Sedis Apoſtolicæ Legationem Conſtantinopoli tribus vicibus in cauſis difficillimis obierat: primò ſub *Nicolao I.* ad excommunicandum Photium. Secundò ſub *Hadriano II.* ad eumdem deponendum, & reſtituendum Ignatium, & Oecumenicam Synodum celebrandam. Tertiò ſub *Joanne VIII.* ad reparandam ruinam, quæ facta fuerat per tres Legatos pro Photii reſtitutione miſſos. Prudentia autem ſingulari, & invicto in gerendis Eccleſiæ rebus animo tantam ſibi celebritatem nominis peperit, ut Summo Pontificatu dignus facilè judicaretur. Hanc ut primùm conſecutus dignitatem eſt, Photium omniáque ejus Acta damnavit. *Formoſum* Epiſcopum Portuenſem reſtituit in Epiſcopatum, & à juramento abſolvit, quo Joanni VIII. coactus promiſerat ſe in communione laïca perpetuò manſurum. Id teſtatur *Auxilius* lib. 2. *de Ordinationibus Formoſi* Cap. XX. Fulconi Remenſi Archiepiſcopo Hincmari Succeſſori Pallium & confirmationem Privilegiorum Eccleſiæ Remenſis conceſſit Marinus Papa, Flodoardo teſte. Legationem ab Ælfredo Rege Anglorum ſuſcepit, quo rogante Scholam Anglorum Romæ erectam immunem fecit à tributis, ad eumdémque Regem partem miſit Dominicæ Crucis, omnibus Regum opibus pretioſius munus, ut Matthæus Vveſtmonaſterienſis commemorat. Solemniacenſi Monaſterio Privilegium conceſſit, quô ſub pœna excommunicationis prohibuit Regibus, Epiſcopis & Abbatibus, & quibuſvis aliis, ne minuerent vel auferrent bona, oblationes Monachorum uſibus deſtinatas, vel jura quælibet Chriſtianiſſimorum Regum Præceptis confirmata. Vetuit etiam ne ullus Epiſcoporum, aut Comitum manſionaticum ibi vel paratas, vel ſtationes exigere præſumeret. Abbatis ex ſuo gremio eligendi ipſis aſſeruit libertatem. Loci denique propter Normannorum incurſus muniendi licentiam ipſis conceſſit. Obiit laudatiſſimus Pontifex XV. Kalendas Februarii anni DCCCLXXXIV. cùm annum unum & dies viginti in Cathedra Sancti Petri ſediſſet. Mirùm quam turpiter in ejus Vita duodecim lineis comprehensâ, Platina ſit hallucinatus. I. Gallum facit, quem ex Galleſio Faleriorum in Etruria oppido ortum conſtat. 2.

Marinus Pontifex Photium & omnia ejus Acta damnat.

Formoſum in Sedem Portuenſem reſtituit.

Privilegium Solemniacenſi Monaſterio concedit.

Platina emendatur.

Marinum

Martinum Secundum perperam ipſum vocat. 3. A
Malis artibus Pontificatum adeptum, nihil dignum memoria geſſiſſe, falsò ſcribit.

Hadrianus III. Photii communionem exſecratur.

II. Poſt Marini obitum, cùm Sedes biduo vacaſſet, creatus eſt Pontifex *Hadrianus III.* Patria Romanus, qui Deceſſoris ſui conſtantiam in execranda Photii communione imitatus eſt inſuperhabitis Baſilii Græcorum Imperatoris precibus. Obiit VII. Idus Maii, anno DCCCLXXXV: cùm annum unum, menſes tres, & dies undeviginti Eccleſiam rexiſſet.

III. Succeſſit ipſi *Stephanus* hujus appellationis *Sextus*, Romæ nobili genere natus, Hadriano II. familiaris, Marino Papæ amiciſſimus, à quo B
Presbyter Cardinalis Tituli Quatuor Coronatorum creatus eſt. Caſtitate, doctrina, caritate in pauperes, omnique genere virtutum, ſummam promeritus eſt dignitatem. Quo electus eſt die, pluvia diu optata, poſt longam ſiccitatem & annonæ penuriam, à Deo mortalibus conceſſa eſt. Lateranenſe Patriarchium cùm expilatum inveniſſet, inolitâ jam peſſimâ conſuetudine ut poſt obitum Pontificis univerſa Palatii Apoſtolici ſupellex diriperetur, paterna bona pauperibus erogavit. Miniſtros probitatis & ſapientiæ opinione claros elegit. Orphanos quotidie alebat. Nobiles ad paupertatem redactos vocabat ad convivium, & verbo Dei C
ſimul reficiebat. Miſſæ Sacrificium ſingulis diebus celebrabat, niſi caritatis Officiis, quæ privatæ devotionis operibus anteponenda ſunt, vacandum eſſet. Locuſtas, quæ ſatas & vineas longè latéque depaſcebantur, aquâ benedictâ extinxit. In maleficos, & eos qui more gentium dæmones conſulebant, concionem habuit, ipſiſque palam imprecatus eſt. Eadem concione populum ad reverentiam ſacris templis habendam eſt adhortatus, & à confabulationibus in domo Dei deterruit. Hanc refert Anaſtaſius ſeu Guillelmus Bibliothecarius in ejus Vita. Ornandis Eccleſiis, redimendis captivis, ſublevandis pauperibus, omnia ſua impendebat. D
Literis Baſilii Imperatoris in Marinum & Hadrianum III. Deceſſores ſuos contumelioſis, quas ad Hadrianum ſcripſerat, reſpondit, illos vindicavit, Photium ut laïcum & damnatum execratus eſt, diſcrimen Pontificiæ & Imperialis dignitatis diſertè expoſuit, Romanæ Eccleſiæ reverentiam ipſi perſuadere conatus. *Quamvis*, inquit, *ipſius Chriſti ſummam imperando ſimilitudinem geras, tamen res tantùm politicas & civiles curare debes..... Quemadmodum igitur vobis rerum temporalium principatus à Deo eſt traditus, ita nobis per Coriphæum Apoſtolorum Petrum rerum ſpiritualium principatus. Ratum* E
tibi eſt ut cures quo pacto Tyrannorum impietatem & immanitatem potentia ferro præcidas, ſubjectis tuis jura adminiſtres, Leges condas, terrâ marique exercitum rite componas. Noſtri verò cura gregis tantò præſtantior eſt, quantum eſt inter cœleſtia ac terrena diſcrimen. Obteſtor igitur tuam Pietatem, ut Principum Apoſtolorum inſtituta ſequare, magnâque veneratione proſequare. Omnium enim in orbe terrarum ordo & Pontificatus Eccleſiarum à Principe Apoſtolorum Petro originem accepit, per quem & nos ſincerâ & incorruptâ doctrinâ inſtruimur omnes & docemus. Ad Fulconem Remenſem Archiepiſcopum ſcripſit pro Theutboldo Lin- F
gonenſi Epiſcopo, ſignificans ad ſe Ligonenſis Eccleſiæ querimoniam perveniſſe, quòd obeunte Iſaac Epiſcopo, inconſulto Clero & populo, Egilonem quemdam Monachum, nuper de ſeculo venientem, in Epiſcopum Aurelianus Lugdunenſis ordinaverat, eiſque præpoſuerat nolentibus, quo divina vocatione hominem exuente, ne in idipſum incurrerent, concordi voto Clerus & Populus Theutboldum ipſius Eccleſiæ Diaconum eligentes, ab ipſo Papa ſibi Epiſcopum conſecrari

Stephani Sexti ſanctimonia.

Sermo Stephani Sexti.

Literis Baſilii Græcorum Imperatoris reſpondet.

Pontificiæ & Imperialis Dignitatis diſcrimen.

Omnium Eccleſiarum Pontificatus à S. Petro originem accepit.

petierant: ſed ille uniuſcujuſque Eccleſiæ Privilegium inconcuſſum ſervare volens, id agere diſtulit cúmque Aureliano direxit, ſcribens ut ſi Cleri Populique vota in eum concordarent, & ſacri Canones non obviarent, manus ipſi imponere non differret. Quod fieri ſi ratio prohiberet, & idipſum ſibi reſerberet, interim tamen alterum ibi ordinare nullo modo, ſe inconſulto præſumeret. Simúlque & Otrannum Senogallienſem Epiſcopum à ſuo latere miſit executorem. Ita refert Flodoardus lib. 4. Hiſtoriæ Remenſis, cap. 1. Sed cùm Aurelianus mandata Pontificia deluſiſſet, Pontifex Theutboldum Romam venientem Epiſcopum conſecravit, juſſitque Fulconi Remenſi Archiepiſcopo ut ipſum in poſſeſſionem mitteret, & extraneum quemdam ab Aureliano in angulo conſecratum & intruſum ejiceret, *cum ille inter Epiſcopos non habeatur*, inquit, *qui neque à Clero electus, neque à populo eſt expetitus.*

Stephani Sexti juſſu Concilium Vvormatienſe in cauſa Hermanni Colonienſis, & Adalgarii Hamaburgenſis Epiſcoporum de Bremenſi Eccleſia contendentium celebratum eſt anno Chriſti 890. Huic Synodo præfuit vice Romani Pontificis Fulco Remenſis Archiepiſcopus, teſte Flodoardo, lib. 4. cap. 1. Epiſtola ad Selvam, Ermenirum, & Frodoinum Barcinonenſem, quæ Stephano VI. tribuitur, ſuppoſititia eſt, vel interpolata, ut viri eruditi agnoſcunt. Obiit laudatiſſimus Pontifex anno octingenteſimo nonageſimo primo, cùm ſex annis in Sancti Petri Cathedra ſediſſet, ut colligitur ex ejus Epithaphio apud Baronium Tom. X. Annalium, & in Baſilica Sancti Petri ſepultus eſt.

Stephanus VI. Concilium Vormatienſe celebrari jubet in cauſa duorum Epiſcoporum de Eccleſia Bremenſi contendentium

SCHOLION.

In hoc Articulo pag. 77. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa poteſt abſolvere à juramento.*

R. Eo loci de Marino Summo Pontifice ſcripſi: *Formoſum Epiſcopum Portuenſem reſtituit in Epiſcopatum, & à juramento abſolvit, quo Joanni VIII. coram ſe emiſerat, ſe in Communione laïca perpetuò manſurum.* Id Auxilii teſtimonio confirmo Libro II. *De Ordinationibus Formoſi*, Cap. XX. Hiſtoriæ res eſt. De Dogmate ibi non agitur. Verumtamen, nemo niſi Juris Canonici & Theologiæ penitùs ignarus negaverit Summum Pontificem abſolvere poſſe à juramento quod per vim & metum extortum eſt. Remitti ſe patiantur Religioſi Cenſores ad Cap. [illegible] Extr. *De Jurejurando*, cujus hæc ſunt verba: *Cognitâ [illegible] valdè doluimus, aſſerentes ipſum Epiſcopum nullius juramenti vinculis ſuper hoc poſſe conſtringi: quem tamen abſolvimus, quia nefandiſſima conditione juravit*, Et ad cap. *Si verò aliquis*, ſub eodem Titulo quod Alexandri III. ad Senonenſem Archiepiſcopum Reſcriptum eſt, cujus hæc ſunt verba: *Verùm aliquando in Romana Eccleſia à pluribus Prædeceſſoribus noſtris factum eſſe recolitur, quòd Clerici, qui coacti Miniſterium Eccleſiæ abjurarant, de juramento Abſolutionis beneficium meruerunt: & ad coërcendam iniquitatem eorum, qui Eccleſiaſticos Viros ad præſtandum illud compulerant, permiſſi ſunt in eadem Eccleſia miniſtrare.* Patiantur iterum Religioſi Cenſores ad Sanctum Thomam ſe remitti, Secunda Secundæ, Quæſt. LXXXIX. Articulo nono, in Reſponſione ad tertiam objectionem, cujus hæc ſunt verba: *Quandoque aliquid ſub juramento promittitur, de quo dubium eſt utrum ſit licitum vel illicitum, proficuum vel nocivum, aut ſimpliciter, aut in aliquo caſu: & in hoc poteſt quilibet Epiſcopus diſpenſare. Quandoque verò ſub juramento promittitur aliquid quod eſt manifeſtè licitum & utile. Et in tali juramento non videtur habere locum diſpenſatio vel commutatio, niſi aliquid melius occurrat ad communem utilitatem faciendum: quod maximè pertinere videtur ad poteſtatem Papæ, qui habet curam univerſalis Eccleſiæ: vel etiam abſoluta relaxatio, quod etiam ad Papam pertinet in omnibus generaliter quæ ad diſpenſationem rerum Eccleſiaſticarum pertinent, ſuper quas habet plenitudinem poteſtatis.* Hæc Sanctus Thomas.

ARTICULUS XIII.

De Formoſo.

STephano *VI.* legitimis ſuffragiis ſubſtitutus eſt *Formoſus* Portuenſis Epiſcopus, religionis integritate, divinarúmque Scripturarum ſcientiâ clariſſimus, ut Luitprandus coævus Auctor lib. I. Hiſtoriæ, Cap. VIII. teſtatur. Is ad Bulgaros fuerat à Nicolao I. deſtinatus Prædicator & Legatus; Joannis VIII. ob quaſdam ſuſpiciones offenſionem incurrit, à quo exauctoratus, excommunicatus, & in Gallias velut captivus abductus eſt, & jurare coactus ſe nunquam poſtea Romam vel ad Epiſcopatum rediturum. A quo juramento Marinus Joannis Succeſſor ipſum abſolvit. Tumultuaria fuit formoſi in Pontificem electio. Sergius namque Romanæ Eccleſiæ Diaconus, quorumdam factione creatus eſt contra ipſum Antipapa. Sed Formoſi pars ſuperior evaſit, ac Sergium expulit, ut Luitprandus teſtatur. Ad Stylianum Neocæſareenſem Epiſcopum reſcripſit, acceptis literis quas ad Stephanum Deceſſorem dederat.

Formoſus damnationem Photii confirmat.

Photii damnationem confirmavit. Ab ipſo ordinatos ad laïcam ſuſcipiendos communionem edixit, modò oblatis libellis ſe deliquiſſe faterentur, & pœnitentiâ veniam deprecarentur. Legatos denique miſit in Orientem ad curandam Eccleſiam Conſtantinopolitanam. Ejus præſidentibus Legatis, Synodus Viennæ ab Epiſcopis Regni Arelatenſis celebrata eſt, anno Chriſti DCCCXCII. Synodum etiam Romæ celebrandam indixit, ut Orientalis Eccleſiæ hæreſibus & ſchiſmatibus afflictæ malis mederetur, necnon diſſidiis inter Africanos Epiſcopos exortis, ut ſcribit Flodoardus lib. 4. cap. 2. ubi & Fulconem Remenſem Archiepiſcopum ad hanc Synodum à Formoſo Papa vocatum commemorat. Eduardo Seniori Anglorum Regi, totique genti, Formoſum Papam Sacris interdixiſſe, inde ſeptem annos totam Vveſt-Saxonum regionem Epiſcopis deſtitutam, Synodum à Rege poſtea congregatam, Præſide Pleigmundo Cantuarienſi Archiepiſcopo; electos ſeptem Epiſcopos Legationem ad Sedem Apoſtolicam Pleigmundo impoſitam, placatum Formoſum abſolutionem Regi ſubditiſque conceſſiſſe, ac Epiſcoporum electionem confirmaſſe, Vvillelmus Malmeſburienſis lib. 2. de Geſtis Regum Anglorum, cap. 5. commemorat.

Synodus Anglicana ſub Eduardo Seniore Rege et Formoſi Pontificatum perperam refertur.

Sed hæc ſub Formoſi Pontificatu perperam conſignantur: cùm anno nongenteſimo-quinto, ad quem Synodum illam refert laudatus Autor, Formoſus Papa ſuperſtes non eſſet, qui annis ante novem obierat. Nec ad Eduardum Seniorem literas dedit Formoſus, qui Pontifex Eduardo regnante non fuit Obiit enim Formoſus anno octingenteſimo nonageſimo-ſexto: Eduardus anno nongenteſimo primo regnare cœpit. Expungendum itaque Formoſi nomen ex Actis Eccleſiæ Cantuarienſis, & ejus in locum ſubſtituendum Joannem IX. qui anno nongenteſimo-quinto, regnante in Anglia Eduardo, Eccleſiæ præfuit, non immeritò conjiciebat vir eruditus *Gabriel Coſſartius* S. J * aut certè pro Eduardo Rege ſcribendum Alfredum ejus Patrem, qui & Aluredus, & Ælfredus appellatus eſt.

* In Notis.

Privilegium Eccleſiæ Remenſi à Formoſo conceſſum.

Privilegium Eccleſiæ Remenſi conceſſit Formoſus, rogante Fulcone Archiepiſcopo, quo plurimas poſſeſſiones eidem Eccleſiæ reſtitutas auctoritate Apoſtolicâ confirmavit, ſanxitque, *Ut nemo Regum, nullus Antiſtitum, nemo quilibet Chriſtianus, decedente Remorum Epiſcopo, ipſum Epiſcopatum, vel res ipſius Eccleſiæ ſuis compendiis applicet, neque ſub ſuo dominio teneat, præter ipſius civitatis Epiſcopum. Sed & eandem Metropolim non ultra conſtitutionem canonicam ſine regulis Eccleſiaſticis, connivente Paſtore, manere cogat: neque aliter ibi Epiſcopum, niſi ut ſacri Canones jubent, conſtitui faciat. Promulgans etiam ac ſtatuens, ut ea quæ idem venerabilis Præſul Fulco de villis hujus Eccleſiæ ac facultatibus earum, uſibus Eccleſiaſticorum ornamentorum, vel luminarium, ſeu ſtipendiis Canonicorum ac Monachorum, atque Sanctimonialium, ſeu Matriculariorum, & hoſpitum, vel pauperum conſtituerat, perpetuò inconvulſa permaneant, hanc auctoritatem ſui Decreti ſub anathematis vinculo violatoribus innodatis corroborans. Idem ad ipſius Fulconis petitionem miſit aliud eidem Privilegium pro Monaſterio Avennaco, atque pro eo Monaſterio quod Rodulphus Abbas in honore S. Calixti Martyris & Papæ ex hereditariæ proprietatis ſuæ jure conſtructum Remenſi conceſſerat Eccleſiæ, tam eidem Cœnobio, quàm omnes poſſeſſiones liberalitate Regali, vel aliorum Chriſticolarum munificentia Remenſi collatas Eccleſiæ, ſive quas idem Præſul adquiſierat, aut deinceps adquiſiturus erat, eidem Eccleſiæ Apoſtolicâ corroborans & ſtabiliens poteſtate.* Ita refert Flodoardus libro 4. cap. 2.

Vvidonem Italiæ Regem & filium ejus Lambertum Romæ unxit & coronavit. Quoſdam Provinciæ Remenſis Epiſcopos Metropolitano ſuo parere detrectantes, congregatâ Synodo ad officium revocari juſſit. Pro Caroli ſimplicis adhuc pueri provectione ad Regni Francorum regimen literas dedit ad Odonem Comitem, qui Regium nomen & poteſtatem uſurparat, eúmque monuit ut legitimum Principem bello deſineret laceſſere, donec Fulco Remenſis Archiepiſcopus, qui Caroli jus tuebatur, Sedem Apoſtolicam adiiſſet.

Caroli Simplicis Regis Contra Odonem jura Formoſus tuetur.

Scripſit etiam ad Epiſcopos Gallicanos, jubens ut Odonem convenirent, ab invaſione Regni Caroli revocarent, & ad pacem hortarentur. Scripſit denique ad Carolum, cui gratulatus eſt devotionem erga Sedem Apoſtolicam. Sanctiſſima dedit monita pro recta Regni adminiſtratione, eulogiáſque miſit, ſeu dilectionis & benedictionis Apoſtolicæ pignus. Iſta conſtant ex Flodoardo lib. 4. cap. 2.

Arnulphum Germaniæ Regem creaſſe dicitur Imperatorem.

Arnulfum Germaniæ Regem Romam vocatum, ut Sedem Apoſtolicam à tyrannide Principum Italiæ liberaret, ac factionem ſibi infeſtam coërceret, Imperatorem creaſſe dicitur à Regione & Hermanno Contracto in Chronico ad annum DCCCLXXXXVI. Hanc tamen inaugurationem Arnulfi in Imperatorem alto premit ſilentio Luitprandus coævus Auctor cap. 7. lib. 1. de eáque dubitanter loquitur Otho Friſingenſis lib. 6. cap. 13. Religioſiſſimus Pontifex (ſic eum Luitprandus appellat) obiit anno Chriſti octingenteſimo nonageſimo-ſexto, die Paſchatis, ut ſcribit Hermannus Contractus in Chronico. Sedit annis quatuor, & menſibus ſeptem, ut idem Chronographus aſſerit.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 81. Edit. primæ hanc notam Religioſi cenſores appingunt: *De Formoſo multa mala dicit.*

R. Malè de Formoſo locutus videor, qui ita ſcripſi: *Stephano Sexto legitimis ſuffragiis ſubſtitutus eſt Formoſus Portuenſis Epiſcopus. Religionis integritate, divinarumque Scripturarum ſcientiâ clariſſimus, &c.* Res adverſas quas paſſus eſt deinceps enarro. Pag. 85. *Religioſiſſimum Pontificem* iterum voco. Hoc eſt de Formoſo multa mala dicere, judicio RR Cenſorum. Ad maledictorum hujuſmodi cumulum addi velim ejuſdem Formoſi Elogium ex *Auxilio* in Dialogo quem edidit Dom. Mabillonius Tom. IV. Veterum Analectorum: *Is eſt profectò ille qui in omni vita ſua tanta gravitatis forma extitit, ut vinum non biberet, carnis guſtum neſciret, feminea copula expers, octogenarius virgineum ſuum corpus hominem exuens terræ commendaverit. Iſte etiam gentes Bulgarorum, vitam ſanctitatis prædicatione confirmans, ut verus Apoſtolicus ad fidem adduxit. Et cum tanta probitate præditusq*

prædicatur toto mundo ut alter Lucifer illuxiſſet, vim paſſus eſt in ſepulcro, buſta diruta, oſſa fracta, & ti quo laiam M. myſticum, ejectus eſt extra publicum. Cui tanto viro exanimato ut aurum, nihil juvare potuer. Schola clamantes: O! parcite ſepulto. Addam & hæc *Flodoardi* in Libro Metrico de Romanis Pontificibus, cujus magna pars edita eſt à Dom. Mabillonio, p. 11. Sæculi tertii Benedictini:

> *Præſul hic egregius Formoſus ſcandibus altis*
> *Evehitur, caſtus, parcus ſibi, largus egenis.*
> *Bulgaricæ genti fidei qui ſemina ſparſit,*
> *Delubra deſtruxit, populum cæleſtibus armis*
> *Inſtruxit, tolerans diſcrimina plurima; & impius*
> *Exemplum tribuens ut ſint adverſa ferenda,*
> *Et bene vivaci metuenda in quo mors aſſulta.*

Quot & quanta mala dixi de Formoſo Pontifice Maximo!

ARTICULUS XIV.

De Stephano VII.

Bonifacius Antipapa.

POſt obitum *Formoſi*, Bonifacius homo nefarius, qui bis gradu depoſitus, à Diaconatu primùm, inde à Presbyteratu, Sedem Apoſtolicam invaſit, tenuitque dies quindecim. Hujus Antipapæ memoriam damnavit Romana ſub *Joanne IX.* Synodus. Hunc verò *Stephanus* hujus appellationis *Septimus* expulit, intruſum pariter intruſus; ſed accedente Eccleſiæ conſenſu legitimus C Pontifex Eccleſiæ Narbonenſis poſſeſſiones Privilegio munivit, vetuitque ne Archiepiſcopi aliunde quàm ex Eccleſiæ vacantis gremio aſſumerentur, & ne regia autoritate ſacram dignitatem uſurparent. Tunc Narbonenſi Eccleſiæ præerat Arnuſtus Archipræſul. Epiſtola ad Aribertum Arnuſti Deceſſorem in cauſa Judæorum allodia in Galliis poſſidentium, quam primus edidit Catellus in Commentariis Septimaniæ, *Stephano VI.* non VII. tribuenda eſt.

Stephani ſævitia in Formoſum Deceſſorem ſuũ [illegible] & immane facinus.

In *Formoſum* Deceſſorem ſuum ſæviit, inſtigante potiſſimùm *Sergio*, qui contra ipſum Antipapa fuerat. Hinc erroris occaſio Luitprando Ti- D cinenſi, ut Sergio tribueret Stephani facinus. Violavit ſcilicet Formoſi ſepulturam, mortuum exhumari juſſit, in judicium vocavit, & in Cathedra Pontificia Sacerdotalibus indumentis ornatum collocari. Quem quaſi viventem his verbis compellavit ſacrilegus: *Cum Portuenſis eſſes Epiſcopus cur ambitionis ſpiritu Romanam univerſalem Sedem uſurpaſti?* His expletis, ſacris veſtibus exutum, tribus abſciſſis digitis, in Tiberim, jactari præcepit, *cunctóſque quos ipſe ordinaverat, gradu proprio depoſitos iterum ordinavit*, ut teſtatur Luitprandus. Id ex Synodi Latrocinalis ſententia factum à Stephano. Faci- E nus tam nefarium quis excuſare poſſet, quod damnavit Eccleſia, cœlum ipſum improbavit, Formoſi memoriam miraculo vindicans? De his Luitprandus lib. 1. cap. 8. ad Raimundum Epiſcopum hæc habet: *Quod quàm male egerit, Pater Sanctiſſime, in hoc animadvertere poteris, quoniam & ii qui a Juda Domini noſtri Jeſu Chriſti proditore ante proditionem ſalutem ſeu benedictionem Apoſtolicam perceperant, eà poſt proditionem, propriique corporis ſuſpenſionem minime ſunt privati, niſi quos improba fortè defœdarant flagitia. Benedictio ſi quidem, quæ à Miniſtris Chriſti impenditur, non per eum qui videtur,* F *ſed qui non videtur, Sacerdotem infunditur. Neque enim qui rigat eſt aliquid, neque qui plantat; ſed qui incrementum dat Deus. Quantæ autem auctoritatis, quantæque religionis Papa Formoſus fuerit, hinc colligere poſſumus, quoniam dum à piſcatoribus poſt modum eſſet inventus, atque ad B. Petri Apoſtolorum Principis Eccleſiam deportatus, Sanctorum quædam imagines hunc in loculo poſitum venerabiliter ſalutarunt. Hoc namque à religioſiſſimis Romanæ urbis ſæpe audivi.* Erravit procul dubio Stephanus hac in cauſa;

A ſed converſationis error fuit, non prædicationis. Nullo enim modo ſpectabat ad fidem, quæ mota eſt de Formoſi Ordinationibus quæſtio, ſed circa duo tantùm capita verſabatur, quæ hominum opinationibus erant obnoxia. Primum, an Formoſi promotio ad Pontificiam dignitatem fuiſſet canonica: Alterum, an Epiſcopus depoſitus & degradatus validè Ordines conferret. Quæ quidem quæſtio nondum plenè eliquata pleriſque videbatur, & ſolam diſciplinam ſpectare. Fuerunt qui Formoſi Ordinationes revera irritas eſſe, adeóque iterandas, & à Stephano jure iteratas contenderent, quatuor potiſſimùm rationibus freti. Primam petebant ex B Concilii Nicæni Canone 16. quo prohibetur ne Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus à civitate in civitatem transferatur; quod ſi factum fuerit, hoc prorſus in irritum ducatur: & à Canone 1. & 2. Concilii Sardicenſis, quibus decernitur ut Epiſcopus qui ex avaritia aut ambitione Sedem mutaverit, nec laica fruatur Communione, licet excuſet ſe quod populus eum poſtulaverit. Unde cenſebant Formoſum velut iſtius violati Canonis reum à Sacerdotali gradu ad Laicorum ſortem excidiſſe, qui nempe à Portuenſi Epiſcopatu ad Romanum tranſvolarat, adeóque Ordinationes ſacras illum conferre canonicè non potuiſſe. Rationem alteram C petebant ab exemplo Conſtantini Papæ, qui ex laico repente in Romanum Epiſcopum ordinatus, poſtea à Stephano Succeſſore depoſitus eſt, & ab eo ordinati iterum conſecrati. Parem autem eſſe contendebant Formoſi conditionem, qui ex laïca ad quam detruſus fuerat, Communione, ſtatim ad Sedem Pontificiam fuerat provectus. Tertiam rationem arceſſebant ex criminibus quæ Formoſus perpetraſſe dicebatur, conſpiratione ſcilicet in vitam Joannis VIII. & molimine Urbis tradendæ Saracenis, quorum causâ non ſolùm ab Epiſcopatu depoſitus, ſed omni gradu Eccleſiaſtico ſpoliatus, & ad Communionem laïcam redactus fue- D rat. Quartam rationem petebant à juramento quo ſe obſtrinxerat, ſe nunquam Romam ingreſſurum, aut Portuenſem Eccleſiam repetiturum, ſed perpetuò Communione laïca contentum iri. Addebant ipſum, cùm Pontifex electus eſt, confeſſum ſe non eſſe Epiſcopum, atque ordinari voluiſſe, quaſi nunquam fuiſſet conſecratus.

Error Formoſi [illegible] prædicationis.

Quæſtio de Ordinationibus Formoſi.

Rationes quibus illas irritas eſſe quidam contendebant.

Ordinationum Formoſi [illegible].

Contra, major, ſaniórque pars Sacerdotum Ordinationes Formoſi defendebat, nec abſque piaculo in irritum mitti poſſe cenſebat, ut teſtatur *Auxilius* in Epiſtola liminari Libri ſecundi ad *Leonem* Epiſcopum Nolanum data, qui & ipſe fuerat E à Formoſo conſecratus, unde ejus Ordinatio in dubium vocabatur. *Miſſa*, inquit, *legatione, aſſeris te violentas pati oppreſſiones, ut Epiſcopale Sacerdotium, quod olim à Papa Formoſo ſuſcepiſti, quaſi nihil ſit, irritum facias. Qua ex cauſa fateris te mirifica ſolertia Francos, necnon & Beneventanæ civitatis peritos conſuluiſſe viros, eorúmque conſulta apud te ſcripta retinere, quæ te hujuſmodi tranſgreſſionem committere manifeſta ratione prohibeant. Nihilominus autem cogis me objectionibus, quas adverſus eundem Formoſum Papam, ejúſque Ordinationes quidam objiciunt, dialogico ſchemate breviter reſpondere.* Reſpondit autem *Auxilius* duobus Libellis.

F Ad objectionem petitam ex Nicænis & Sardicenſibus Canonibus, quibus migrationes ab uno Epiſcopatu ad alium prohibentur, reſpondet: His migrationes non prohiberi, quæ neceſſitate vel utilitate Eccleſiæ poſtulante fiunt: quod auctoritate Concilii Chalcedonenſis, S. Leonis, & Gelaſii Papæ, necnon S. Gregorii Nazianzeni, aliorúmque, quorum tranſlationes & migrationes ab Eccleſia ſuæ approbatæ, exemplis confirmat.

Ad

Digitized by Google

Ad objectionem petitam ex Conſtantini Antipapæ Ordinationibus reſpondet : nunquam exemplum à malis eſſe ſumendum. Conſtantinum, qui Neophytus ; armiſque circumſeptus, Apoſtolicam ſibi Cathedam uſurparat, jure damnatum atque dejectum : Ordinationes autem ejus, non rectitudinis intuitu, ſed invidiæ zelo, contra Sanctorum Patrum ſanctiones in irritum miſſas fuiſſe.

Ad objectiones petitas ex depoſitione & juramento Formoſi, reſpondet : Ipſum Apoſtolica Marini Pontificis auctoritate reconciliatum, ſicut Apoſtolica Joannis VIII. auctoritate depoſitus fuerat. Juramentum autem de Romana urbe non adeunda, nec repetendo Epiſcopatu, per vim ab ipſo fuiſſe extortum. Ut ut eſt, ſatis eſſe quòd Apoſtolica auctoritate poſtmodum reconciliatus ſit, & hujuſmodi juramenti vinculo ſolutus. Plurimos namque Sacerdotes iniquè depoſitos, poſtmodum reconciliatos fuiſſe, & in priſtinam reſtitutos dignitatem, ut Marcellum Ancyranum, Cyrillum Hieroſolymitanum, Miſenum, Leontium, Theodoſium, Ibam, Rothadum, &c.

Ad id quod objiciebant Formoſi adverſarii, Formoſum, etſi reconciliatus fuiſſet, poſtmodum humanæ laudis cupidum, propria relicta uxore, id eſt, Eccleſia Portuenſi, alienam abſtuliſſe ; reſpondet : Tranſlationem quæ fit *certa imminente neceſſitate, vel certis exiſtentibus cauſis*, eſſe legitimum connubium, non alienæ uxoris ablationem ; quod multis exemplis ex Hiſtoria Eccleſiaſtica petitis confirmat, Sanctorum præcipuè Gregorii Nazianzeni & Germani Conſtantinopolitani. Utrum verò Formoſus humanæ laudis cupidus Apoſtolicum Thronum conſcenderit, incertum eſſe, ideóque ſolius Dei judicio relinquendum. *Attamen*, inquit, *univerſa Romana civitas, & omnes circumpoſitæ regiones præcipuæ ſanctitatis eum fuiſſe commemorant, exceptis admodum paucis, qui eum infamare non erubeſcunt. Nec mirum, cùm etiam de Salvatore ſcriptum ſit: Alii dicebant, quia bonus eſt : alii, Non, ſed ſeducit turbas.*

Ad id quod objiciebant, Formoſum, cùm Pontifex creatus eſt, confeſſum fuiſſe ſe non eſſe Epiſcopum, ac juſſiſſe ut ſibi manus imponerentur tanquam Epiſcopus non eſſet : reſpondet *Auxilius* : Si id verum eſſet, Formoſum in illa manûs impoſitione, non id quod Epiſcopus erat, perdidiſſe, ſed augmentum Apoſtolicæ Dignitatis, quod non habebat, accepiſſe : ſicut Preſbyter cùm manûs impoſitionem accipit ut cæteris præponatur & Epiſcopus fiat, non conſecratur iterum in eo quod Preſbyter eſt, ſed augmentum Epiſcopalis Miniſterii, quod non habet, accipit. Reſpondet ſecundò, Se interrogaſſe eos qui præſentes fuerunt quando Formoſus inthronizatus eſt, qui dixere : *Proculdubio falſiſſimum eſt quòd Formoſus in illa tranſlatione manûs impoſitionem acceperit : ſed quemadmodum in itinere ambulantes precibus effuſis Deum exorant : ita & nos Gubernatorem omnium exorantes, deduximus eum ad Apoſtolicam Sedem, ibique inthronizavimus eum, dantes congruam Orationem.*

Probat deinde *Auxilius*, Ordinationes Formoſi ratas eſſe, etiamſi non ritè fuiſſet ordinatus. Nititur 1°. auctoritate S. Leonis dicentis, quod *Si qui Clerici à Pſeudo-Epiſcopis in Eccleſiis ordinati ſunt, & ordinatio eorum conſueto judicio Præſidentium facta eſt, poteſt rata haberi, ita ut in ipſis Eccleſiis perſeverent.* 2°. Auctoritate S. Gregorii ad Joannem Ravennatem Epiſcopum ſcribentis : *Sicut baptizatus ſemel iterum baptizari non debet : ita conſecratus ſemel, in eodem Ordine iterum non valet conſecrari.* 3°. Anaſtaſii Papæ ad Anaſtaſium Imperatorem ſcribentis : *Nullum de his, vel quos baptizavit Acacius, vel quos Sacerdotes ſive Levitas ſecundum Canones ordinavit, ulla ex nomine Acacii portio læſionis attingat, quòd forſitan per iniquum tradita Sacramenti gratia minùs firma videatur.* 4. S. Auguſtini in lib. contra Parmenianum Donatiſtam ſcribentis : *Quod autem in Libro Sapientiæ legitur*, Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum ; *ita intelligendum eſt, ut deſit ſaluti ejus, miniſterium tamen non deſerat, quod per eum ſalutem operatur aliorum.* 5°. Innocentii I. decernentis ut Bonoſiaci cum ſuis honoribus recipiantur. 6°. Nicænæ Synodi, in qua de Clericis Novatianis, ſi quando veniant ad Eccleſiam Catholicam, placuit ut impoſitionem manûs accipientes, ſic in Clero permaneant. 7°. S. Leonis Papæ ad Flavianum, de Anatolio illegitimè licet ordinato, non tamen expulſo. 8°. Liberii exemplo, cujus Ordinationes iteratæ non fuerunt, etſi Arianæ hæreſi ſubſcripſiſſet. 9°. Vigilii, cujus Ordinationes, cùm Antipapa eſſet, factas nemo renovare auſus eſt. Tandem expectandum eſſe Univerſalis Concilii judicium Auxilius aſſerit, interimque Formoſi Ordinationes intactas manere debere. *Ideóque*, inquit, *in ſacro Ordine, quo conſecrati ſumus, permanentes, præſtolamur univerſalis Concilii æquiſſimum examen.* Legatur Sigebertus in Chronico, ad annum nongenteſimum.

Circa Liberium Papam errat Auxilius.

In Stephano VII. etſi pravo Pontifice, S. Petri auctoritatem reveriti ſunt Gallicani Epiſcopi, ut conſtat ex Literis Fulconis Remenſis Archiepiſcopi ad ipſum datis, quibus ſe excuſavit quòd Concilio ab eo indicto Ravennæ, ob tumultus bellicos, adeſſe non poſſet, petiitque ut ſibi liceret mittere Legatos Honoratum Catalaunenſem, & Rodulphum Laudunenſem, qui ſuam præſentiam ſupplerent. De his Flodoardus lib. 4. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, cap. 4. Tandem infelix Pontifex æmulorum factione pulſus è Sede quam invaſerat, & in carcerem detruſus, anno Chriſti nongenteſimo ſtrangulatus eſt, ut docet Epitaphium ipſi à Sergio III. poſitum, & à Petro Manlio editum inter vetera Baſilicæ Vaticanæ Monumenta. Sedit annos quatuor.

Gallicani Epiſcopi S. Petri auctoritatem in pravo Pontifice reveriti.

Stephani VII. infauſtus obitus.

SCHOLION I.

Ad hunc Articulum, pag. 86. Religioſi Cenſores hanc notam appingunt : *Papa damnat memoriam Papæ mortui.*

R. Stephanum VII. ſæviiſſe in Formoſum Deceſſorem ſuum, non ejus tantùm memoriam damnaſſe, conſtat ex Luitprando Ticinenſi. Id Acta Synodalia teſtantur, & *Auxilius* Lib. ſecundo *De Ordinationibus Formoſi*, Cap. XXX. nec tacet *Baronius* Cardinalis, immò fusè commemorat Tom. X Annalium, ad annum 897. Num. III & eos erroris arguit, qui iſta de Formoſo negant, & conficta putant. Cæterùm obſervavi, Stephani VII. hac in cauſa *Errorem converſationis fuiſſe, non prædicationis.*

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 87. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant : *Papa erravit dicendo Ordinationes Epiſcoporum depoſitorum eſſe invalidas.*

R. Stephanus VII. *cunctos quos Formoſus ordinaverat, gradu proprio depoſuit iterùmque ordinavit*, teſtibus Luitprando, Actis Latrocinalis Synodi à Stephano VII. adverſùs Formoſum celebratæ, necnon Actis Romanæ Synodi ſub Joanne Nono, Auxilio in Libris *De Ordinationibus Formoſi*, Sigeberto, &c. Ad Annales Cardinalis Baronii ſe remitti Religioſi Cenſores patiantur, ita ſcribentis ad annum 897. Num. X. *Stephanum non auderem inter Romanos Pontifices numerare, niſi id factum à majoribus invenirem, utpote tanto indignum nomine, qui primus & ſolus nefando & inaudito ſacrilegio Petri Sedem adeo dehoneſtavit. Iſte ſiquidem vi ſummâ collecto conventu Epiſcoporum, ſimul ac Preſbyterorum Cardinalium ſibi ſimilium, Formoſi venerandam cada-*

ver

ver effoſſum, à ſepulchro extractum, tanquam viventem hominem ad Judicium adductum, judicari voluit atque damnari, & in pœnam tribus digitis amputatis in Tiberim demergi. Inventatum hactenus ſcelus, quod non Chriſtianorum tantùm aures exhorreant, ſed & avertat quoque inhumanos & feros Barbaros ab auditu, à fide revocet, & præ ſui immanitate fiat omnibus incredibile. Adjecit perfidus, ut omnes ab eodem Formoſo Pontifice ſacris Ordinibus initiatos exauctoraret. Execrati autem, proh nefas! & lapides tale portentum, ſua tunc voce, mutua colliſione, clamarunt, ſpontaneam libentiùs pati ruinam, quàm Romanâ Eccleſiâ ſcandalo tanto depreſſâ, ſubſiſtere. Hæc Baronius.

ARTICULUS XV.

De Romano, Theodoro, & Joanne IX.

I. SUblato Stephano VII. *Romanus* patriâ Galeſianus *Conſtantini* filius, creatus eſt Pontifex. *Stephani* Deceſſoris Acta contra *Formoſum* hunc reſcidiſſe *Platina* ſcribit. Sedit menſes quatuor & diebus viginti.

II. *Theodorus II.* Photii civis Romani filius, *Romano* in Sede Pontificia ſubſtitutus eſt anno Chriſti nongenteſimo primo. *Formoſi* memoriam pariter vindicavit, & Acta reſtituit. Qua de re ita ſcribit *Auxilius* Lib. 2. *De Ordinationibus Formoſi*, Cap. 5. *Eos, quos Stephanus ſecum in Eccleſia veſtiri prohibuit; Papa Theodorus, qui utique de Formoſi Ordinatione non fuit, & veſtiri, & ſuum agere officium præcepit: ejuſque corpuſculum, quod pertinaciter ejectum fuerat, cum exultatione ad Apoſtolicam tumbam reduxit.* De hoc item *Sigebertus* in Chronico ad annum 903 *Theodorus Romanæ Eccleſiæ CXV. præſidet. Hic contra Stephanum Papam ſentiens, reconciliavit ordinatos à Formoſo, quos Stephanus per vim Romæ intus & non foris exordinaverat, nec tamen præſumpſerat eos iterum conſecrare. His reconciliatis, Theodorus Papa libros abrenuntiationis reddidit, & igni cremari præcepit.* Sedit dies duntaxat viginti, ex *Hermanno Contracto* in Chronico.

Theodorus Papa memoriam Formoſi vindicat, Actaque confirmat.

III. *Joannes* hujus appellationis *Nonus*, patria Tiburtinus, *Rampoaldi* filius, O. B. Monachus Diaconus, poſt obitum *Theodori II.* creatus Pontifex, congregatâ Romæ Synodo anno Chriſti nongenteſimo quarto, Acta *Stephani VII.* contra Formoſum reſcidit cap. 1. his verbis. *Synodum tempore piæ recordationis Stephani Papæ Deceſſoris noſtri celebratam, in quam venerabile corpus Formoſi venerandi Papæ de ſepultura violata per terram tractum eſt, & quaſi ad Judicium deductum, judicari & damnari præſumptum eſt: quod nunquam Deceſſorum noſtrorum temporibus factum fuiſſe traditum eſt, penitus abdicamus: & ne ulterius præſumatur fieri, per quodlibet Spiritûs Sancti Judicium interdicimus: Quia ad judicium vocari mortuus non poteſt; cùm perſona quæ ad judicium vocatur, ideo vocetur, ut aut fateatur objecta, aut convincatur objectis. Et omnibus patet quia mortui cadaver, pro ſe nec reſpondere, nec ſatisfacere poteſt.* Cap. 2. Venia conceſſa eſt Epiſcopis, Presbyteris & cæteris Clericis, qui eidem *Stephani VII.* Synodo coacti interfuerunt, vetitúmque fuit ne vis illis inferretur. *Indignum quippe eſt*, inquit, *ut Sacerdotum Senatus præjudicet; cùm pateat populum ſequendum non eſſe, ſed docendum.* Caput tertium ſtatuit ut *Quia neceſſitatis causâ de Portuenſi Eccleſia Formoſus pro vitæ merito ad Apoſtolicam Sedem provectus eſt: id in exemplum nullus aſſumat; cùm ſacri Canones hoc penitus interdicant.*

Joannes Nonus congregata Romæ Synodo Acta Stephani VII. contra Formoſum reſcindit.

Caput quartum ordinatos à *Formoſo*, & pro quorumdam libitu temerè dejectos, in proprios Ordines & gradus reſtituit. Quintum reordinationes, rebaptizationes, & Sedium mutationes prohibet, juxta Canones Africanos.

Caput ſextum Unctionem *Lamberti* in Imperatorem approbat & confirmat; *Berengarii* verò; ceu per ſubreptionem extortam rejicit.

Caput ſeptimum igne damnat memoratam *Stephani VII.* Romanam Synodum, ut Latrocinalem Ariminenſem, & Epheſinam II.

Caput octavum, *Sergium, Benedictum, Marinum* Presbyteros; *Leonem, Paſchalem* & *Joannem* Diaconos ſeditioſos & ſacrilegos, juſtè & canonicè damnatos, & à gremio Eccleſiæ ſequeſtratos declarat.

Caput nonum violatores ſepulturæ Formoſi anathemate percellit.

Caput decimum tumultibus & diſſidiis in Romanorum Pontificum electione ea tempeſtate excitari ſolitis medetur: & quia oriebantur ex eo quòd Imperatoris Legati non intereſſent, violentiam & ſcandala prohibituri; ſtatuit ut Pontifex *convenientibus Epiſcopis, & univerſo Clero, eligatur, expetente Senatu & Populo, & ſic in conſpectu omnium celeberrimè electus ab omnibus, præſentibus Legatis Imperialibus conſecretur: Nulluſque ſine periculo juramentum, vel promiſſiones aliquas nova adinventione ab eo audeat extorquere, niſi quæ antiqua exigit conſuetudo, ne Eccleſia ſcandalizetur, vel Imperatoris honorificentia minuatur.*

Alia Synodi Decreta.

Caput undecimum pravam conſuetudinem emendat, quæ his temporibus jam inoleverat, ut moriente Pontifice Romanum Patriarchium expilaretur, aliorúmque etiam Epiſcoporum obeuntium ſpolia diriperentur. Qui id facere præſumpſerit, *non ſolùm Eccleſiaſtica cenſura, ſed etiam Imperiali indignatione feritor.*

Caput duodecimum Secularibus Magiſtratibus prohibet, ne in Juriſdictionem Epiſcopalem inſiliant, ſtatuitque ut Epiſcopi liberam habeant poteſtatem in ſuis Diœceſibus *adulteria & ſcelera inquirere, ulciſci, & judicare, ſecundùm quod Canones cenſuerunt, abſque impedimento alicujus. Et cùm opus fuerit, ad comprimendos rebelles & contemptores, publicum Placitum convocent, non ad præjudicandum, ſed potiùs ad ea quæ Deo placita ſunt, & ſaluti animarum conveniunt, proſequendum.*

Epiſcopalis Juriſdictio contra Secularium Magiſtratuum invaſiones munitur.

Synodum alteram *Joannes IX.* Ravennæ celebravit eodem anno, in qua Synodus Romana præcedens confirmata eſt, & Imperiali etiam Decreto roborata, poſtulante Pontifice. *Ut Synodus*, inquit, *quæ veſtris temporibus in Baſilica B. Petri Apoſtoli; nonnullis malis eradicandis, & maximè pro cauſa Domni Formoſi Sanctiſſimi Papæ acta eſt, veſtro Imperiali conſenſu, & venerabilium Epiſcoporum, & Optimatum veſtrorum roboretur, ac perpetualiter ſtabilita ſervetur. Quæ non invidiæ zelo, ſed rectitudinis gratiâ canonicè peracta.* De hac Synodo *Sigebertus* ad annum 903. ſcribit: *Joannes ad confirmandam Formoſi Ordinationem, quem Stephanus depoſuerat, Synodum LXXIV. Epiſcoporum, præſentibus Francorum Archiepiſcopis & Rege, apud Ravennam ſtatuit, & coram eis combuſta eſt Synodus, quam Stephanus in damnationem Formoſi fecerat.* In eadem Synodo decretum eſt, * ut Sanctorum Patrum Regulæ, & *Caroli Magni, Ludovici Pii, Lotharii*, & *Ludovici II.* Capitularia de Eccleſiaſticis decimis ſervarentur: & qui ea violaret, Auctoritate Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, & ſanctione Sanctæ Synodi excommunicationi ſubjaceret. Denique *Lambertum* Imperatorem hortatus eſt Pontifex ad tuitionem Eccleſiæ, ad illicitas conjunctiones in territoriis *S. Petri* prohibendas, cæteráque ſcelera coërcenda.

Synodum Ravennæ omnes Nonus celebrat ad ſuperioris confirmationem.

C. 9.

Styliano Epiſcopo Neocæſarienſi veniam negavit *Joannes Nonus* communicandi cum iis quos

Epiſt. 1. *Photius* ordinarat * *Argrinum* Lingonenſem Epiſcopum Eccleſiæ ſuæ reſtituit, non ſententiam *Stephani* Deceſſoris reprehendens, ſed utilitatis ac neceſſitatis causâ in melius commutans, ut ipſe loquitur Epiſtolâ III. ad Clerum & populum Lingonenſem datâ. Reſcripſit etiam ad *Carolum ſimplicem* Regem Francorum, monens ut eidem *Argrino* faveret, ejúſque reſtitutionem juvaret.* *Epiſt. 4.*

Ad *Herivei* Remenſis Archiepiſcopi Conſulta reſpondit de Normannis nuper ad fidem converſis, quorum plurimi baptizati fuerant, & poſt Baptiſmum gentiliter vixerant, atque Paganorum more Chriſtianos interfecerant, Sacerdotes trucidarant; atque ſimulachris immolantes, idolothyta comederant. Reſpondet, * quod ſi tyrones in Schola Chriſtianæ Fidei non eſſent, canonica experirentur judicia; ſed quia rudes ſunt, mitiùs cum eis agendum quàm ſacri ſtatuant Canones, *Ne fortè inſueta onera portantes, importabilia illis fore, quod abſit, videantur, & ad prioris vitæ veterem quem expoliaverant hominem, antiquo inſidiante adverſario, relabantur.* Moravorum Archiepiſcopatum inſtituit *Joannes IX.* quâ de re Bavarienſes Epiſcopi, à quibus disjuncti ſunt, vehementer ſunt conqueſti, & conſilium ab *Hattone* Moguntino Archiepiſcopo, ejúſque Suffraganeis petiere, eóſque ſequeſtres apud Summum Pontificem adhibuere, ut conſtat ex Epiſtola *Hattonis* ad *Joannem IX.* data, in cujus fine legitur præclarum illud Bavaricæ gentis elogium: *Iterum, iterúmque Dignitatis veſtræ auribus replicamus, quòd tam Epiſcopi quàm laici Bavarienſes in Religione Chriſtianitatis nulla gente inferiores eſſe probantur; neque umquam Franci abſque illorum auxilio, aut in Eccleſiaſticis rebus, vel in bellicis negotiis, fama dignum aliquid peregerunt: ſicut neque illi abſque iſtis.* Obiit Joannes IX. anno Chriſti nongenteſimo quinto, cùm annos tres, & dies quindecim Eccleſiam rexiſſet.

* Epiſt. 6. Canonum ſeveritatem erga Normannos recens converſos temperandam reſpondet Joannes Nonus.

ARTICULUS XVI.

De Benedicto IV. Leone V. & Chriſtophoro.

I. POſt *Joannis IX.* obitum, cùm diem unum Sedes vacaſſet, ſubſtitutus eſt *Benedictus* hujus nominis *Quartus*, vir effuſæ in pauperes caritatis, ut ejus Epitaphium à *Manlio* editum teſtatur. Menſes duntaxat aliquot Sedem Apoſtolicam tenuit. *Argrini* Lingonenſis Epiſcopi reſtitutionem à *Joanne Nono* decretam, ſed nondum executioni mandatam, habita Synodo confirmavit, ipsique Pallii uſum conceſſit, ut docet ejus Epiſtola ad Galliarum Epiſcopos, & altera ad Clerum & Populum Lingonenſem.

II. * *Leo Quintus*, patria Ardeatianus, *Benedicto Quarto* ſuffectus eſt anno 906. & die circiter à creatione ſua trigeſimo à *Chriſtophoro* Preſbytero pulſus, & in carcerem truſus eſt; ut *Sigebertus* refert.

III. *Chriſtophorus* Apoſtolicæ Sedis invaſor, poſt aliquot menſes à *Sergio* per vim dejectus eſt, & habitum Monaſticum induere coactus, ut *Marianus Scotus, Sigebertus,* & *Hermannus Contractus* referunt. Diploma ab ipſo datum in confirmationem Privilegiorum Abbatiæ Corbeienſis in Diœceſi Ambianenſi, legitur Tomo VI. Spicilegii Dacheriani.

ARTICULUS XVII.

De Sergio III.

SErgius III. *Adelberti* Tuſciæ Marchionis factione & armis in Sedem Apoſtolicam intruſus, turpi conſuetudine cum *Marozia* celebri ſcorto, ex qua filium *Joannem* nomine procreavit, *Luitprando* teſte, Sedem Apoſtolicam dehoneſtavit. Acta *Formoſi* contra quem ſederat Antipapa, & in cujus cadaver ſævierat cum *Stephano Septimo*, reſcidit, & Romanos, alióſque minis & terroribus implevit, ut ejus Ordinationes irritas haberent. Synodum ipſum indixiſſe hac in cauſa, & excommunicationis fulmen in eos qui à *Formoſo* ordinati ſacra Miniſteria obirent, vibraſſe, colligitur ex *Auxilio* lib. 2. *De Ordinationibus Formoſi*, Cap. XII. & XIV. in priori enim loco *Inſenſori* objicienti: *Apoſtolicus Pontifex vocavit te ad Synodum, tu verò juſſionem ejus contemnens, occurrere noluiſti*; ſic reſpondet: *Si aliquando ad vocem lupi cucurrit ovis, & ego ad Synodum illam occurrere debui .... An non ſunt lupi, qui præfatam Ordinationem ſubvertentes, ferè totam Italiam à pluribus annis veluti paganam abſque Chriſti religione vixiſſe blaſphemant? Dominus enim dixit & fecit, Bonus Paſtor animam ſuam ponit pro ovibus ſuis; vos è contrario Dominicas oves lupinis dentibus, non tantùm corpore, ſed quod eſt infelicius, & animas diſcerpere non erubeſcitis. Iſtud eſt quod B. Gregorius dolens dicit: Conſiderate quid de gregibus agatur, quando lupi Paſtores fiunt, contra quos Dei greges cuſtodire debuerant. Contempſi properare ad Concilium: ad quale Concilium? Scilicet ubi ſecundo baptiſmate baptizarer, ac per hoc non purificatus, ſed contaminatus exiſterem. Quamobrem ſalubriter elegi cum David verbis & actu canere:* Non ſedi in Concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Odivi congregationes malignorum, & cum impiis non ſedebo. Capite verò XIV. *Inſenſori* objicienti: *Quomodo parvi pendens Apoſtolicam excommunicationem, celebrare Miſſarum ſolemnia præſumpſiſti?* reſpondet: *Illa quidem excommunicatio, quæ ad ſacrilegium committendum pertinet, pro nihilo ducenda eſt, & nullatenus obſervanda. Quippe ſub hujuſmodi occaſione cogitis me negare Sacerdotium, quod ecce jam circiter viginti annos per totam Auſoniam Domini Salvatoris regit Eccleſiam, & tam pro vivis, quàm etiam pro defunctis Eccleſiaſtica Officia, ut moris eſt, frequentare non ceſſat. Et quod eſt deterius, conſentientes vobis iterum in eodem gradu conſecrare non formidatis. Iſtane obſervanda excommunicatio?* Addit Capite XVII. *Omni humanæ Poteſtati ſubditi eſſe debemus, & quammaxime Apoſtolicæ. Sed utique non in illis quæ Chriſtiana lex abominatur ac prohibet, & Deo inimica eſſe monſtrantur.* Denique Capite XVIII. *Inſenſori* objicienti, quòd loqueretur contra Romanam Eccleſiam, quæ à nemine judicatur, reſpondet: *Abſit ut ego infimus, vel potiùs vermis, contra eam loquar, ſed ut Deus donaverit magis pro ea.... Aliud ſunt Pontificales Sedes, aliud Præſidentes. Proinde honor & dignitas uniuſcujuſque Sedis venerabiliter obſervanda ſunt. Præſidentes autem, ſi deviaverint, per devia ſequendi non ſunt; hoc eſt, ſi contra Fidem vel Catholicam Religionem agere cœperint, in talibus eos nequaquam ſequi debemus, quod plerúmque apud Conſtantinopolitanam & Alexandrinam Sedem contigit: in his autem quæ jure dicunt, etſi non faciunt, libenter eis obedire debemus. Hinc eſt quòd botros carpere, & ſpinas cavere jubemur. Quid multa? De Paſtoribus ad Paulum revoca intentionem: Qui dicit:* Miniſter Dei eſt

Sergius III. Formoſi Acta reſcindit. Ordinationes irritas dixit.

Aliud ſunt Pontificales Sedes, aliud Præſidentes.

eſt tibi in bonum. *Propterea ſubjunxit*, in bonum, *quia Miniſter Dei non eſt tibi in malum.* Hæc quidem *Auxilius* de *Sergii* Papæ nequiſſimi contra *Formoſi* Ordinationes decretis.

Reverentia erga Sedem Apoſtolicam ſemper à Fidelibus ſervata.

Cæterùm Sedem Apoſtolicam nihilominus revereri ſunt Fideles omnes, quamvis ei Pontifex turpiſſimus, & lupus potiùs quam Paſtor incubaret. Hinc, *Sergius* Colonienſis Archiepiſcopus, & *Rogerus* Hamaburgenſis, Pallium à *Sergio III.* humiliter petiere & accepere; ut refert *Crantzius* lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Saxonum, c. 24. & lib. 3. c. 1. Bremenſem Eccleſiam à poteſtate & juriſdictione Colonienſis exemit, cui in Concilio Triburienſi auctoritate *Formoſi* addicta fuerat, ut teſtatur *Adam* Canonicus Bremenſis, lib. 1. c. 42. Hujus, & aliorum pravorum Pontificum, qui *S. Petri* Sedem tenuerunt, ſæculo præſertim decimo, facinora, quamvis Eccleſiam nonnihil infuſcarint, ſpeciem tamen ejus, ſanctitatem ac fidem non violarunt; & Dei ſingulari providentia, Chriſtique ſemper adſiſtentis virtute ſervata, verè dicere potuit: *Nigra ſum, ſed formoſa.* Nec ideo defecit ſupra firmam petram fundata, aut portæ inferi adversùs eam prævaluere. Fruſtra ergo triumphum agunt Lutherani & Calviniſtæ, cùm ejuſmodi Pontificum recenſent Hiſtoriam.

Paucorum vitia Pontificum non excuſant Hæreticos qui Romanam Eccleſiam, & Summi Pontificis Primatum impugnant.

Si quidem non ex perſonis fidem, ſed ex fide perſonas judicare debemus: & ſicut non excuſaretur, qui Dignitatem Apoſtolicam contemneret, atque contemnendam eſſe doceret, quòd *Judas* fuerit ad ipſam provectus; ita non excuſantur illi cùm Pontificiam Dignitatem, cùm Romanam Eccleſiam, divinúmque Summi Pontificis Primatum contemnunt & impugnant, licet nonnulli Pontifices flagitioſi fuerint. Obiit *Sergius III.* anno 910. cùm Sedem Apoſtolicam annos tres & menſes quatuor occupaſſet.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 99. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Sergius Tertius nequiſſimus Papa.*

R. Nequiſſimus planè, de quo Baronius Cardinalis ita ſcribit ad annum 908. Num. v. *Cujus præter vim tyrannicam in Pontificatum invadendo, ab Autoribus ejus ſæculi ſcriptis proditam, turpitudo quoque vitæ ab eiſdem tradita poſteris, magnâ infamiæ notâ reddita eſt manifeſta. Luitprandus enim obſcœna iſta nota reliquit his verbis: Theodora ſcortum impudens hujus Alberici, qui nuper hominem exuit, avia (quod dictu etiam nefandiſſimum eſt) Romanæ Civitatis non inviriliter Monarchiam obtinebat, quæ duas habuit natas, Marozziam atque Theodoram, ſibi non ſolùm æquales, verùm etiam Veneris exercitio promptiores. Harum una Marozia ex Papa Sergio, cujus ſuprà fecimus mentionem, Joannem, qui poſt Joannis Ravennatis obitum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ obtinuit Dignitatem, nefario genuit adulterio*, &c.

Luitpr. lib. 2. cap. 13.

ARTICULUS XVIII.

De Anaſtaſio III. Landone & Joanne X.

Anaſtaſius III.

I. A*Naſtaſius III.* patriâ Romanus, *Luciani* filius, *Sergio III.* ſubrogatus eſt anno Chriſti nongenteſimo decimo. Ticinenſibus Epiſcopis conceſſit umbellæ uſum, equo albo vehi, crucem præviam in itinere habere, & in Conciliis à læva Pontificis aſſidere, ſi fides habenda *Sigonio* lib. 6. *De Regno Italiæ*. Sedit annos duos, & menſes duos, & in Baſilica *S. Petri* ſepultus eſt, ut conſtat ex Epitaphio, quod refert Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad annum Chriſti nongenteſimum duodecimum.

Lando.

II. Huic *Lando*, patria Sabinus, *Trani* filius ſucceſſit. Hic rogatu *Theodoræ* nobiliſſimi & impudentiſſimi ſcorti, quæ duarum filiarum alteram, ſcilicet *Marozziam*, *Sergio* Papæ; alteram, nempe *Theodoram Aldeberto* Tuſciæ Marchioni proſtituerat, ac per hoc Romanæ urbis Monarchiam obtinebat, *Joannem*, quem illa deperibat, ex Bononienſi Epiſcopatu ad quem deſignatus erat, ad Ravennatem tranſtulit: nec multò poſt Ordinationem tam injuſtam & Eccleſiæ probroſam defunctus eſt, ut teſtatur *Luitprandus* Ticinenſis, lib. 2. Cap. XIII. Menſibus duntaxat aliquot Sedem Romanam tenuit. *Nicolai Myſtici* Patriarchæ Conſtantinopolitani Literas recepit de Tetragamia à Romanis permiſſa, & à Legatis Apoſtolicis approbata in *Leone* Imperatore.

Joannes X.

III. Mortuo *Landone*, *Joannes* Ravennas Epiſcopus, *Theodoræ* meretricis artibus & potentia in Sedem Pontificiam intruſus eſt, ut *Luitprandus* teſtatur lib. 2. cap. XIII. *Landolphi* Beneventanorum & Capuanorum Principis conſilio, Imperatorem Græcorum in auxilium advocavit contra Saracenos, contra quos feliciter pugnatum eſt, *SS. Petro & Paulo* opitulari viſis, ut *Luitprandus* cap. XIV. lib. 2. commemorat. Id factum anno Chriſti 915. Eodem anno *Berengarium* Italiæ Regem inunxit. *Unni* Hamaburgenſi Archiepiſcopo Pallium conceſſit, ut *Adam Bremenſis* teſtatur lib. 1. c. 47. Ad ipſum ſcripſit *Nicolaus Myſticus* Conſtantinopolitanus Patriarcha ineundæ cum Eccleſia Romana concordiæ deſiderium exponens. Pax enim turbata fuerat occaſione quartarum Leonis Imperatoris nuptiarum, quas Græci quidem, *Nicolao Myſtico* duce, velut fornicationem fuerant exetrati, Legati verò Sedis Apoſtolicæ licitas ſecundùm ſe propugnaverant, & œconomiâ permittendas, quamvis Eccleſiæ Græcæ diſciplina ſeverior illas prohiberet. Viam concordiæ propoſuit *Nicolaus Myſticus*, ut ſcilicet communi utriuſque Eccleſiæ conſenſu decerneretur, quartum connubium, *non rei ipſius, ſed perſonæ causâ permiſſum eſſe, ſuadente tunc occaſione lenitatem, atque affectum erga Principem indulgentiorem, ne repulsâ ipſius offenſus animus deteriora moliretur.* Miſit etiam *Conſtantinus VIII.* Imperator Legatos ad eumdem Pontificem *Baſilium* Protoſpatharium & aurei triclinii Præfectum, & *Eulogium* Preſbyterum, rogavitque ut Legatos viciſſim Conſtantinopolim dirigeret ad mutuam fovendam pacem. Quod præſtitiſſe *Joannem X.* hancque Legationem impoſuiſſe *Theophylacto & Carolo* Epiſcopis, conſtat ex Epiſtola *Nicolai* Patriarchæ Conſtantinopolitani * ad *Simeonem* Bulgariæ Principem. Legationem Compoſtellam ad *S. Jacobi* memoriam orationis causâ miſiſſe *Joannem X.* & Legationem quoque à *Siſenando* Compoſtellano Epiſcopo viro ſanctiſſimo, & ab *Ordonio* Rege Legionenſi ſuſcepiſſe, Compoſtellanæ Eccleſiæ Commentarii ab *Ambroſio Morales*, lib. 15. Chronicorum Hiſpanicæ, cap. 47. laudati teſtantur. Ad annum circiter nongenteſimum decimum-octavum eas Legationes refert *Baronius*.

Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ pacem Joannes X. reſtituit.

* Apud Baronium ad annum 917.

Idem Pontifex ortam inter *Hilduinum & Richarium* Abbatem de Epiſcopatu Tungrenſi controverſiam judicavit. *Hilduinus* Eccleſiæ Tungrenſis Epiſcopatum ab *Henrico* Germaniæ Rege; bellum adversùs *Carolum III.* Francorum Regem, *Simplicem nuncupatum* gerente; precibus & pretio impetrarat, ſéque conſecrari ab *Herimanno* Colonienſi vi metúque compulſo per *Giſlebertum* obtinuerat. Quod factum apertè contra jus *Caroli*; in cujus Regno ſita erat Civitas Leodium, ubi erat Sedes Eccleſiæ Tungrenſis. Vacanti Sedi *Carolus* præficiendum deſignarat *Richarium* Abbatem, Clero quoque & populo ſuffragantibus. Adversùs *Hilduinum* pervaſorem ſcripſit *Carolus* ad

Caroli III. Regis Chriſtianiſſimi jura in Epiſcoporum electionibus, confirmat Joannes X. de ſcilicet Epiſcopi in Regno Franciæ ab eo Regis percepto conſenſu ordinentur.

ad Epiſcopos Regni ſui. Extat ejus Eiſtola Tom. III. Conciliorum Galliæ, pag. 57.. Delatâ ad Joannem X. causâ illique à *Berengario* Imperatore conſanguineo *Caroli* commendatâ, *Joannes Herimanno* Colonienſi præcepit ut Romam cum *Hilduino & Richario* accederet ad hanc controverſiam finiendam; interim illum objurgans quòd *Caroli* Regis jura violaſſet, ac auctoritatem ſpreviſſet. *Valde namque*, inquit, * *admirari non diſtulimus, cur contra rationem abſque Regis juſſione agere pertentaſtis, cùm vobis reminiſcentibus, hoc nullo modo eſſe debeat, ut abſque Regali Preceptione in qualibet Parochia Epiſcopus ſit conſecratus.* Hujus antiqui moris originem à Romanorum Pontificum auctoritate profectam docens, uſum illum in poſterum obſervari juſſit, *Ut prior*, inquit, *Anteceſſorum ſuorum Regum mos fuit, cum ita illibatam atque inconcuſſam dominationem obtinere delectamur. Et ſicut priores ſuos Anteceſſores, noſtrorum Anteceſſorum auctoritate Epiſcopum per unamquamque Parochiam ordinare probabiliter ſtatutum eſt, ita ut Carolus Rex faciat, confirmando jubemus.* Litteras etiam dedit ad *Carolum* Regem, ſignificans ſe ad Herimannum ſcripſiſſe ut cum *Hilduino & Richario* Romam veniret: & *Hubertum* ob Eccleſiæ Romanæ deprædationes excommunicaſſe. De his ita ſcribit *Flodoardus* in Chronico ad annum 920. *Hoc anno, ſequenti quoque, agitatur inter Hilduinum Epiſcopum, & Richarium Abbatem de Epiſcopatu Tungrenſi contentio. Si quidem Rex illud Epiſcopium Richario, quia Hilduinus à ſe deſcivit, cui prius ipſum conceſſerat, dedit. Herimannus verò Archiepiſcopus Hilduinum ibi Epiſcopum, eligente Clero, ac populo favente, nec non Giſleberto, quem plurimi Lotharienſes Principem relicto Carolo Rege delegerant, ordinavit. Carolus verò reverſis ad ſe Lotharienſibus, & ipſo Giſleberto, Richario Abbati, non Hilduino ipſum Epiſcopatum conceſſit.* Et ad annum 922. *Richarius, qui Romam profectus fuerat propter Epiſcopium Tungrenſe, reverſus eſt, ordinatus à Joanne Papa Epiſcopus, Hilduino ab ipſo Papa excommunicato, qui etiam illo abierat Epiſcopus.* Errat *Flodoardus*, cùm aſſerit *Hilduinum* priùs à *Carolo* Rege Tungrenſem Epiſcopum fuiſſe deſignatum, & defectione ſua meruiſſe ut Rex nominationem ſuam retractaret. Disertè verò refellitur ipſius *Caroli teſtimonio* in Epiſtola ad Epiſcopos Regni ſui. *Ab Henrico*, inquit, *inimico noſtro Epiſcopium Tungrenſis Eccleſiæ expetiit, ſuaque damnatione contra omnia ſtatuta, tam Sanctorum Patrum, quàm Regum Anteceſſorum noſtrorum uſurpavit. De qualibus in libro Regum Capitulari ita dicitur: ſi quis præſumpſerit, quam non meruit à Principe, vel Seniore juſto dignitatem, ſacrilegus habeatur. Et B. Gregorius:* * *Sicut qui invitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admovendus, ſic qui ultro ambit, vel qui importunus ſe ingerit, procul dubio eſt repellendus.* Errat rurſus *Flodoardus* cùm ſcribit *Herimannum* Colonienſem Archiepiſcopum *Hilduinum eligente Clero, ac populo favente*, ordinaſſe. Repugnat enim *Joannis* X. Epiſtola ad *Herimannum*, quem his verbis convenit. *Et quia veſtra Fraternitas ſententiam Apoſtoli reprobavit operando, qui monet nullo modo alicui leviter manus imponere, cum Hilduinum canonicis ſibi obviantibus regulis, abſque Clericorum electione, & laicorum acclamatione, Giſleberti metu, Epiſcopali infula decorare non denegaſti, cùm priſca conſuetudo vigeat, qualiter nullus alicui Clerico Epiſcopatum conferre debeat, niſi Rex cui divinitus ſceptra collata ſunt.*

Epiſt. I. Tom. III. Concil. Gall.

Flodoardus emendatur.

** Lib. VII. Epiſt. CX.*

Seulpho Remenſi Archiepiſcopo Pallium miſit *Joannes* X. quem Archipræſulem cùm veneno per miniſtros ſuos propinato *Heribertus* Aquitaniæ Comes ſuſtuliſſet, filium ſuum *Hugonem* admodum parvulum, qui necdum quinquennii ætatem expleverat, Epiſcopum eligi curavit, inclinatis ad ſuam voluntatem Clericorum plebiſque animis, *Abbone* Sueſſionenſi & *Bovone* Catalaunenſi cooperantibus. Quorum conſilio *Rodulfus* Rex Francorum Remenſem Epiſcopatum *Heriberto* in temporalibus adminiſtrandum commiſit Legatóſque Eccleſiæ miſit Romam cum *Abbone* Præſule, hujus electionis Decretum laturos, & Pontificis rogaturos aſſenſum. Annuit eorum votis indignus Pontifex, & puerum quinquennem, ô monſtrum! Epiſcopum confirmavit, *Abbonem* ad Epiſcopalia munia in Eccleſia Remenſi interim obeunda delegans. Iſta refert *Flodoardus* lib IV. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, cap. XX. Vitam nefariam infelici morte finivit *Joannes* X. *Vvido* enim Tuſciæ Marchio & *Marozia* ejus uxor, impudica fœmina, atroci in *Petrum Joannis* fratrem invidia commoti, ipſum ante ejus oculos miſſis militibus occiderunt; miſerum verò Pontificem in carcerem conjectum; paulò poſt impoſito ſuper os ejus cervicali crudeliter ſuffocarunt. Sic qui *Theodoræ* meretricis, matris *Maroziæ* artibus & potentiâ fuerat in Sancti Petri Sedem intruſus, ipſius *Maroſiæ* ſcorti æquè infamis crudelitate dejectus ac necatus eſt, juſto Dei vindicis judicio. Id referunt *Luitprandus* lib III. cap 12. & *Flodoardus* in Chronico ad annum nongenteſimum vigeſimum nonum. Sedit annos XV.

Patrum quinquennem Remenſem Archiepiſcopum, confirmat.

Mors infauſta Joannis X.

ARTICULUS XIX.

De Leone VI. Stephano VIII. Joanne XI. & Leone VII.

I. JOanni X. ſucceſſit *Leo* hujus appellationis *Sextus*, *Chriſtophori* Primicerii filius, qui cùm ſex menſes, & dies quindecim ſediſſet, æmulorum factione in carcerem detruſus, obiit anno Chriſti nongenteſimo vigeſimo nono

Leo Sextus.

II. Huic ſucceſſit *Stephanus VIII.* Theudemundi civis Romani filius, vir religione & manſuetudine inſignis. Quo Pontifice, Danorum refloruit Eccleſia, *Unni* Archiepiſcopi Hamaburgenſis ſanctiſſimi prædicatione; cùm Danos *Henricus* Germaniæ Rex debellaſſet, ut teſtatur *Adam* Bremenſis Canonicus, lib. I. Hiſtoriæ, capp 49. 50. & 51. Obiit anno Chriſti nongenteſimo trigeſimo-primo, cùm annos duos & dies quindecim Eccleſiam rexiſſet. *Leonem VI. & Stephanum VIII.* oſcitanter omiſit *Luitprandus*, ſcribens *Joannem XI.* ſublato *Joanne* Ravennate intruſum, cùm tamen nonniſi poſt *Stephanum VIII.* ſederit *Joannes Undecimus*.

Stephanus Octavus.

III. Is *Vvidonis* Tuſciæ Marchionis, & *Maroziæ* matris, quæ ipſum ex *Sergio* Papa III. meretricio concubitu genuerat, potentiâ Pontifex conſtitutus eſt, anno Chriſti 9,1. cùm vix annum vigeſimum quartum attigiſſet. Non multò poſt mortuo *Vvidone* marito, *Marozia* ſcortum impudens *Hugonem* Italiæ Regem *Vvidonis* fratrem Romam invitavit, in molem Adriani ſeu Caſtrum *Sancti Angeli* ſuſcepit, & in thalamum introduxit, proh ſcelus! *Maroziæ* turpitudinem *Luitprandus* lib. 3. cap 12. his verſibus inſectatur:

Joannes Undecimus.

Quid Veneris facibus compulſa Marozia ſævis,
Conjugis ecce tui ſpectas tu ſuavia fratris,
Nubere germanis ſatagens Herodia binis?

Maroziæ amoribus, ſuáque potentia inebriatus *Hugo*, Romanos deſpicere cœpit, *Albericum* vitricum, quem *Marozia* ex *Alberico* Marchione genuerat, alapâ cecidit, dùm aquam abluendis illius manibus imprudenter infunderet. Quam ille ulturus injuriam, Romanos ad excutiendum *Hugonis* jugum, cujus tyrannidem metuere deberent,

Digitized by Google

rent ; concitavit. Expulſo *Hugone*, Romanæ urbis Monarchiam cum *Marozia* matre tenuit *Albericus*, fratre ſuo *Joanne* ſummi atque univerſalis Præſulatus Sedi præſidente, ut refert *Luitprandus* loco laudato. *Artaldo* Remenſi Archiepiſcopo Pallium conceſſit *Joannes XI.* anno Chriſti 933. ut teſtatur *Flodoardus* in Chronico, & lib. 4. Hiſtoriæ, cap. XIV. Ordinatus fuerat *Artaldus* abdicato *Hugone Heriberti* Comitis filio, anno 932. cùm ortâ inter *Rodulfum* Regem & ipſum *Heribertum* diſſenſione, Rex urbem Remorum occupaſſet. *Artaldus* è Cœnobio *S. Remigii* O. B. aſſumptus eſt. Sub ejuſdem *Joannis* Pontificatu præfuit Synodo ad *Caſtellum Theodorici* anno illo 933. ibique *Hildegarium* ordinavit Bellovacenſem Epiſcopum. Præfuit & alteri Synodo apud *Sanctam Macram* anno 935. adversùs rerum Eccleſiaſticarum pervaſores celebratæ. Cùm *Romanus* Orientis Imperator filium ſuum *Theophylactum* Eunuchum Patriarcham Conſtantinopolitanum conſtituiſſet, miſſis ad *Albericum* Romæ Tyrannum muneribus, efficit ut ille à *Joanne* Pontifice, quem velut ſervum in conclavi detinebat, Privilegium extorqueret, quo cùm ipſi *Theophylacto*, tum Succeſſoribus Patriarchis Conſtantinopolitanis, abſque Romani Pontificis auctoritate Pallio uti liceret. Quod antea inauditum. Ex quo turpi commercio vituperandus mos inolevit, ut non ſolùm Patriarchæ, ſed etiam Epiſcopi totius Græciæ Palliis utantur, ut obſervat *Luitprandus* in Legatione II. Conſtantinopolitana, ad *Nicephorum Phocam*, nomine *Othonis I.* quæ extat apud *Baronium*, ad annum Chriſti DCCCCLXVIII. Obiit Joannes XI. anno Chriſti nongenteſimo trigeſimo-ſexto, cùm annos quatuor & menſes decem ſediſſet.

Privilegium à Joanne XI. malis artibus extortum in gratiam Conſtantinopolitani Patriarchæ.

Leo VII.

IV. Ipſi ſucceſſit *Leo VII.* qui *Odonem* Cluniacenſem Abbatem ſanctiſſimum, Romam vocavit, ut eum pacis inter *Hugonem* Regem Italiæ, & *Albericum* Romæ Principem conciliandæ ſequeſtrem adhiberet, atque regularem diſciplinam in Monaſteriis Urbis reſtitueret, teſte *Joanne* Cluniacenſi Monacho *Odonis* diſcipulo, in ejus Vita apud Surium, die X. Novemb. Feminas intra ambitum Monaſterii *S. Martini* Turonenſis ingredi prohibuit Diplomate ad *Hugonem* Principem ejuſdem loci Abbatem directo, quod Tomo II. Spicilegii Dacheriani editum eſt. Gerhardo Laureacenſi Epiſcopo Pallium miſit, monitaque dedit ſanctiſſima, quæ hâc egregiâ ſententiâ concludit: *His omnibus ſalubriter uti poteris, ſi magiſtram caritatem habueris.* Sedit annos tres & menſes ſex. Obiit anno nongenteſimo trigeſimo nono.

ARTICULUS XX.

De Stephano IX. Marino II. & Agapeto II.

Stephanus Nonus

I. Leoni *VII.* ſuffectus eſt *Stephanus IX.* patria Germanus, *Othonis* Regis operâ electus à Romanis, poſthabitis Cardinalium ſuffragiis. Eam ob rem *Alberico* Tyranno inviſus fuit, & ab ejus factionis hominibus in ſeditione ita vultu deformatus, ut ob inhoneſta vulnera prodire in publicum non poſſet. *Damaſum* Epiſcopum Legatum in Gallias miſit ad Proceres Regni, qui *Ludovicum IV.* Regem Chriſtianiſſimum *Ultramarinum* dictum, vel nondum ſuſceperant, vel in eum rebellabant: in quibus præcipui *Hugo* & *Heribertus* Comites. Adjectâ excommunicationis pœnâ, niſi ante Natale Domini Regi adhærerent, Legatóſque ſuos Romam dirigerent, teſte *Flodoardo* in Chronico; ad annum DCCCCXLII Pallium ab eodem Pontifice *Hugoni* Remenſi Archiepiſcopo tranſmiſſum ſcribit. Scilicet *Heribertus* Comes Remorum, urbe iterum in poteſtatē redactâ, *Artaldum*, quem *Rodulphus* Rex ante annos octo ordinari juſſerat, abdicare & cedere coëgit, annò DCCCCXL. Synodóque anno ſequenti apud Sueſſiones in Eccleſia *SS. Criſpini* & *Criſpiniani* congregatâ, *Hugonem* filium Remorum Archiepiſcopum conſecrari curavit, cùm annum duntaxat vigeſimum-primum ætatis attigiſſet. Conſequenter ad Synodum illam Sueſſionenſem, cujus meminit *Flodoardus* in Chronico ad annum 941. & lib. 4. Hiſtoriæ, capitib. 2. & 29. Stephanus IX. Pallium *Hugoni* tranſmiſit. Eo etiam Pontifice, *S. Odo* Cluniacenſis Abbas, Romæ, quò ſe gratiâ componendæ pacis inter *Hugonem* Italiæ Regem, & *Albericum* Principem, ſecundò contulerat, gravi infirmitate correptus, & mox *S. Martini* precibus levatus, Turones rediit, ubi migravit è vita XIV. Kalend. Decembris anni 942. & ad *Julianum* ſepultus eſt, ut *Flodoardus* in Chronico teſtatur. Obiit verò *Stephanus IX.* anno ſequenti, cùm annos tres, menſes quatuor, & dies quinque ſediſſet.

Ludovici Quarti Regis Chriſtianiſſimi jura tuetur.

Marinus II.

II. Succeſſit ipſi *Marinus II.* patria Romanus, Prophetiæ dono inſignis, quo *S. Udalrico* futuram ad Epiſcopatum Auguſtanum electionem prædixit. Curandæ Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, templis reſtaurandis, pauperibus ſublevandis totum ſe dedit. Privilegium Immunitatis conceſſit Monaſterio *S. Vincentii* ad Vulturnum, quod refert Annalium Eccleſiaſticorum Parens, ad annum Chriſti 944. Obiit *Marinus II.* anno Chriſti 916. cùm annos tres, menſes ſet, & dies tredecim ſediſſet.

Agapetus II.

III. Ipſi ſubrogatus eſt *Agapetus II.* Monaſteriorum adversùs invaſiones Principum acerrimus defenſor, ut *Leo Oſtienſis* lib. 1. cap. 62. teſtatur. Eo Pontifice, Concilium Virdunenſe in cauſa *Hugonis* & *Artaldi* de Remenſi Archiepiſcopatu contendentium habitum eſt anno DCCCCXLVII. in qua Sedes illa *Artaldo* eſt adjudicata, ut teſtatur *Flodoardus*, tum in Chronico, tum Lib. IV. Hiſtoriæ, Cap. 33. Celebrata eſt altera Synodus in eadem cauſa ad *Caſtrum Moſomi*, anno DCCCCXLVIII. Ad quam veniens *Hugo*, & cum *Roberto* Trevirenſi Archiepiſcopo collocutus, Synodum ingredi noluit: ſed Literas quaſdam ex nomine *Agapeti* Papæ miſit ad Epiſcopos per Clericum ſuum, qui eas Româ detulerat, *nihil autoritatis canonicæ continentes*, præcipientes tantùm ut *Hugoni* Remenſis Epiſcopatus redderetur. Quibus lectis, Epiſcopi conſilium cum Abbatibus, & cæteris Sapientibus qui aderant, ineuntes, reſponderunt, *Non eſſe dignum, vel congruum, ut mandatum Legationis Apoſtolicæ, quam dudum Robertus Archiepiſcopus, deferente Friderico Præſule Moguntiacenſi, coram Regibus & Epiſcopis tam Galliæ quàm Germaniæ ſuſceperat, & partem jam præceptionis ipſius exegerat, propter illas Literas intermitteret, quas inſidiator Artaldi Præſulis exhibebat: immò quod regulariter captum fuerat, canonicè pertractaretur. Sicque præceptum eſt ut recitaretur Capitulum XIX. Carthaginenſis Concilii de accuſato & accuſatore. Quo recitato, judicatum eſt ſecundùm definitionem ipſius Capituli, ut Artaldo Præſule retinente Communionem & Parochiam Remenſem, Hugo, qui ad duas Synodos evocatus venire contempſerat, à Communione & regimine Remenſis Epiſcopii abſtineret, donec ad univerſalem Synodum, quæ indicebatur Kalendis Auguſti, ſe purgaturus occurreret.* Ita refert *Flodoardus* in Chronico.

Synodi Remenſis & Moſomenſis in cauſa Hugonis & Artaldi de Remenſi Epiſcopatu contendentium.

Marinum

Agapetus ſecundus Legatum in Gallias mittit.

Marinum Polymartienſem Epiſcopum *Legatum* in Gallias miſit idem Pontifex, cùm ut perduelles *Ludovico Tranſmarino* Regi Chriſtianiſſimo ad officium & obedientiam revocaret, tum ut cauſam Remenſis Eccleſiæ cognoſceret. Præfuit ille Concilio Engilenheimenſi anno Chriſti DCCCCXLVIII. in quo *Artaldo* Sedes Remenſis reſtituta, *Hugoni*, qui eam uſurpabat, anathema dictum, *Hugo* Comes, *Ludovico* Regi perduellis excommunicatus eſt; nonnulla diſciplinæ Capita conſtituta; ut ex Actis Concilii conſtat, & ex *Flodoardo* Lib. IV. Hiſtoriæ Remenſis, Cap. XXXV. Præfuit idem *Agapeti* Legatus Concilio Trevirenſi eodem anno, in quo *Hugonis* Comitis confirmata excommunicatio eſt, donec reſipiſceret, & coram *Marino* Sedis Apoſtolicæ Legato ſatisfaceret. Quod ſi præſtare nollet, Romam proficiſceretur à Summo Pontifice abſolvendus. Excommunicati ſunt & duo Pſeudo-Epiſcopi ab *Hugone* Sedis Remenſis pervaſore damnato ordinati, *Tetbaldus*, & *Ivo*; necnon *Adelomus* Laudunenſis Clericus, quòd *Tetbaldum* excommunicatum in Eccleſiam introduxiſſet. *Hildegarium* etiam Bellovacenſem Epiſcopum per literas convenit *Marinus Agapeti* Legatus, ut coram ipſo ſe ſiſteret, vel Romam ſe conferret, rationem redditurus coram Domino Papa pro illicita Ordinatione prædictorum Pſeudo-Epiſcoporum, cui interfuerat. Vocavit & *Heribertum* Comitis *Heriberti* filium, ut ſatisfaceret pro malis quæ Epiſcopis intulerat. Hæc habentur ex *Flodoardo*, in Chronico. Acta Synodi Engilenheimenſis cùm ſuſcepiſſet *Agapetus II.* ea in Synodo Romana confirmavit anno Chriſti DCCCCXLIX. ut teſtatur *Flodoardus* in Chronico. Eodem Pontifice, Danorum Eccleſia propagata eſt; *Haraldus* Rex Danorum Fidem Chriſtianam & Baptiſmum ſuſcepit. Hamaburgenſis Eccleſiæ, cujus Sacris tum præerat *Adaldagus*, Privilegia *Agapetus II.* innovavit, eique vices ſuas ad Ordinationem Epiſcoporum, tam in Dania, quàm in cæteris Septentrionis regionibus demandavit, ut refert *Adam* Bremenſis Canonicus, Lib. 2. Hiſtoriæ Cap. 2.

Agapeti II Legatus Synodis Engilenheimenſi & Trevirenſi præeſt.

Earum Acta.

Inſolitum de uſu Pallii Privilegium

Brunoni Archiepiſcopo Colonienſi ſanctiſſimo Pallium miſit *Agapetus II.* cum ſingulari & inſolito privilegio eo utendi *quoties vellet*, ut *Rotgerus* Monachus in ipſius *S. Brunonis* Vita * teſtatur, Cap. XXIII. Obiit optimus Pontifex anno nongenteſimo quinquageſimo quinto, cùm annos novem, menſes ſeptem, dies decem ſediſſet.

* Apud Surium die xi. Octob.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 113. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem velut meam notant: *Papæ Decreta non recipiuntur à Gallis, niſi ſint ſecundùm Canones?*

℟. Hæc propoſitio ibi non legitur. Acta Synodi in cauſa Hugonis & Artaldi de Remenſi Epiſcopatu contendentium in Caſtro Moſomi celebratæ deſcribo ex Chronico *Flodoardi*. De meo nihil addo. Veruntamen propoſitio quam notant Religioſi Cenſores, merum factum enuntiat; quæſtionem juris non attingit.

ARTICULUS XXI.

De Joanne XII. Leone VIII. Antipapa, & Benedicto V.

Joannes XII. anno ætatis 18. factus Pontifex.

DEfuncto Agapeto, *Octavianus* Alberici Tyranni filius, qui Romanæ Urbis Principatum & ipſe poſt obitum patris uſurparat, vix annos octodecim natus Sedem Apoſtolicam invaſit, aſſumpto *Joannis* nomine. Accedente Eccleſiæ conſenſu legitimus Pontifex fuit: ſatius ſcilicet viſum eſt Pontificem colere quamvis penè puerum nec legitimis ſuffragiis electum, quàm ſchiſma facere. Primus Pontificum nomen mutavit *Joannes XII.* Anno Pontificatus altero, Chriſti 957. ducto adversùs *Pandulphum* Principem Capuanum exercitu, ab ipſo verſus in fugam eſt, & pacem rogare coactus. Miſſis ad *Ottonem* Regem Legatis, ejus auxilium contra Berengarii tyrannidem imploravit, *Luitprando* * teſte, lib. 6. Cap. 8. Priùs verò ipſum obſtrinxit ut Sedi Apoſtolicæ fidelitatem juraret. Juramenti formulam Decreto ſuo inſeruit *Gratianus* Diſt. LXIII. Cap. *Tibi Domino.* Id factum anno Chriſti DCCCCLX. Eodem anno *Dunſtanum* Cantuarienſem Archiepiſcopum ſanctiſſimum Romæ ſummo cum honore excepit, Palliòque donavit *Joannes XII.* ut *Vuillelmus Malmesburienſis* lib. de Geſtis Pontificum Anglorum, in *Dunſtano* commemorat. *Ottonem* Regem Imperatoris auxit dignitate, & Romæ inauguravit, eique fidelitatem juravit anno Chriſti 962. ut *Flodoardus*, *Regino*, & *Luitprandus* teſtantur.

Primus Pontificum nomen mutat.

* Sive potiùs Auctore Appendicis ad Luitprandum.

Othonem I. Imperatorem creat.

Gallicani Epiſcopi Joannem Duodecimũ conſulunt.

Joannem XII. Gallicani Provinciarum Senonenſis & Remenſis Epiſcopi conſuluere hac occaſione. Poſt obitum *Artaldi* Remenſis Archiepiſcopi adnitentibus Epiſcopis quibuſdam ut *Hugoni* vacua jam Sedes redderetur, res diſcuſſa eſt in Synodo XIII. Epiſcoporum, qui ad Matronam fluvium in pago Meldenſi convenerant ſub medium Aprilem anni DCCCCLXII. Et quoniam *Hugo* fuerat in Generali Galliæ Synodo, præſidente Sedis Apoſtolicæ Legato exauctoratus & anathemate confixus, illiúſque Synodi Acta ab *Agapeto II.* in Romana Synodo fuerant confirmata, nihil ſibi de illius cauſa, inconſulto Romano Pontifice, ſtatuendum cenſuere. Conſultus *Joannes XII.* rejiciendum *Hugonem* reſpondit. Quam ob rem *Odalricus* in *Artaldi* locum Remenſis Archiepiſcopus ordinatus eſt, teſte *Flodoardo*, in Chronico.

Joannes XII. violat fidelitatem Ottoni Imperatori juratam.

Anno ſequenti DCCCCLXIII. *Joannes XII.* juramenti ſpreta religione, *Alberico* favit contra *Ottonem.* Id ubi accepit *Otto*, vix credere potuit. Selectos è familiaribus miſit Romam, rei veritatem quæſituros: quibus à Romanis reſponſum eſt, ſi fides habenda Continuatori Luitprandi à capite ſexto libri ſexti: *Non diſpar videtur ratio cur Joannes Papa ſanctiſſimum Imperatorem, ſuum ſcilicet ex Adelberti manibus liberatorem, & diabolus oderit Creatorem. Imperator, quemadmodum reipſa experti ſumus, ea quæ Dei ſunt ſapit, operatur, diligit; Eccleſiaſtica & ſecularia negotia armis tutatur, moribus ornat, legibus emendat. Joannes Papa his omnibus adverſatur. Non clam eſt populo quod fatemur. Teſtis eſt Rainerii ſui ipſius militis vidua, quam cæco captus igne, multis præfectam urbibus, ſacroſanctis B. Petri donavit aureis crucibus atque calicibus. Teſtis eſt Stephana ejus amica, quæ in effuſione quod ex eo conceperat, recèns hominem exiit. Quod ſi cuncta taceant, Lateranenſe Palatium Sanctorum quondam hoſpitium, nunc proſtibulum meretricum, non ſilebit amicam conjugem Stephanæ patris concubinæ ſororem. Teſtis omnium gentium, præterquam Romanorum, abſentia mulierum, quæ SS. Apoſtolorum limina orandi gratiâ timent viſere: cùm nonnullas ante dies paucos hunc audierunt conjugatas, viduas, virgines, vi oppreſſiſſe. Teſtes ſunt ſanctæ Apoſtolorum Eccleſiæ, quæ non ſtillatim pluviam, ſed totum intrinſecus ſupra ipſa etiam ſacroſancta altaria imbrem admittunt, &c.* Quibus ex relatione Miniſtrorum auditis, reſpondit Imperator: *Puer eſt, facilè bonorum immutabitur exemplo virorum. Spero eum objurgatione honeſta, ſuaſione liberali, facilè ex illis ſeſe emerſurum malis; dicemúſque tunc cum Propheta:* Hæc eſt mutatio

dextera

dexteræ Excelſi. *Et adjicit : Quod priùs rerum ordo A depoſcit, Berengarium in Feretro Monte reſiſtentem propulſemus ; dein paterna admonitione Dominum Papam conveniamus. Si non voluntate, verecundiâ ſaltem in virum perfectum ſeſe mutet, ſicque forſitan devictus, benè conſueſcere ſtudebit, his deſueſcere.* Mox *Otto* Papiæ conſcenſa navi, Ravennam appulit, copiáſque ad Montis Feretri obſidionem duxit, ubi ſe *Berengarius* muniverat. Dum obſidionem urgeret, ipſum *Joannes* Pontifex per Legatos conveniens, morum emendationem ſpopondit, quaſdam contra ejus Majeſtatem querelas expoſuit, quibus ſatisfecit Princeps optimus, miſitque viciſſim Legatos qui ipſum excuſarent, in quibus B erat *Luitprandus* ex Diacono Ticinenſi tunc Epiſcopus Cremonenſis. Aliam Legationem ad *Ottonem* poſt octo dies deſtinavit Pontifex animo haud ſincero & benè affecto ; ſiquidem ante Legatorum reditum *Adelbertum* Imperatoris hoſtem Romæ honorificè ſuſcepit. Interea *Otto* advolat in Urbem, à Romanorum Optimatibus clam invitatus : caſtra in conſpectu ponit : *Joannes* Papa cùm *Adelberto* fugit : cives Imperatorem cum ſuis ſuſcipiunt, fidelitatem ſpondent, jurant imprudenter & temerè, *Nunquam ſe Papam electuros, aut ordinaturos præter conſenſum atque electionem Ottonis Cæſaris Auguſti, filiique ejus Regis Ottonis.* C

Synodus in cauſa Joannis XII. ab Ottone Imperatore Romæ congregata.

Poſt triduum in Baſilica *S. Petri* congregata Synodus ex pleriſque Romanæ Diœceſeos & Italiæ Epiſcopis. Sedit cum ipſis Otto Imperator. De *Joannis* Papæ criminibus habita quæſtio eſt. *Petrus* Cardinalis Presbyter teſtatus eſt ſe vidiſſe illum Miſſam celebrantem, nec communicantem. *Joannes* Epiſcopus Narnienſis, & *Joannes* Cardinalis Diaconus, ſe vidiſſe illum Diaconum ordinantem in ſtabulo equorum, haud ſtatis temporibus ſunt profeſſi. *Benedictus* cum cæteris Condiaconis & Presbyteris dixit, ſe ſcire quòd ordinationes Epiſcoporum faceret pretio, & quòd D annorum decem Epiſcopum in Tudertina civitate ordinavit. Sacrilegii reum conclamarunt. Fornicationis cum *Raineri* vidua, & cum *Anna*, cum *Stephana* patris concubina ; & cum nepte ſua inceſtûs accuſarunt, & quod Sanctum Palatium lupanar & proſtibulum publicè feciſſet. Quòd venationem publicè exercuiſſet. Quòd *Benedictum* ſpiritualem patrem ſuum excæcaſſet oculis & occidiſſet. Quòd *Joannem* Cardinalem Subdiaconum eunuchum feciſſet ac contrucidaſſet. Quòd enſe accinctus, galea & lorica indutus prodiiſſet in publicum. Quòd in amorem diaboli vinum bibiſſet. Quòd in ludo aleæ, Jovis, Veneris, dæmonúmque cæterorum auxilium popoſciſſet. Quòd Ma- E tutinas & Canonicas Horas non celebraſſet. *Otto* Imperator accuſationes tam graves de calumnia ſuſpectas habuit : per Virginem Deiparam & corpus *S. Petri* omnes obteſtatus eſt ne conviciis Pontificem appeterent. Tunc Clerus pariter & plebs quaſi vir unus conclamarunt : *Si non & quæ per Benedictum Diaconum lecta ſunt, hiſque turpiora & ampliora Joannes Papa indigna commiſit facinora, non nos à peccatorum vinculis abſolvat Apoſtolorum Princeps B. Petrus, qui verbo cœlum indignis claudit, juſtis aperit, ſimus anathematis vinculo innodati, atque in die noviſſimo in ſiniſtra parte poſiti.* F

De illius criminibus habita quæſtio.

* Ad Concilium vocatus, minas excommunicationis Patribus intentat.

Tum *Otto* ſuo, Patrúmque nomine, *Joannem XII.* per Litteras convenit, ut ad Concilium ſe purgaturus veniret. Miſit ille pro reſponſo minas excommunicationis. Sic enim ſcripſit : *Nos audivimus dicere quod vos vultis alium Papam facere. Si hæc feceritis, excommunico vos de Deo omnipotenti, ut non habeatis licentiam ullum ordinare, & Miſſam celebrare.* Hoc reſponſum parvi pendens Synodus, ſecundò ipſum vocavit, miſſis per *Hadrianum* Cardinalem Presbyterum, & *Benedictum* Cardinalem Diaconum litteris. Qui cùm eum non inveniſſent, ad Synodum ſunt regreſſi tertiò confidentem. Mox Imperator præmiſſis de *Joannis* perjurio, proditione & defectione ad *Berengarium* & *Adelbertum* querelis, Epiſcoporum, totiúſque Cleri, ac populi rogavit ſententiam. Conclamarunt omnes, *Monſtrum illud nullâ virtute redemptum à vitiis*, è Sede Apoſtolica pellendum, aliúmque ejus loco conſtituendum. Probavit conſilium Imperator. Confeſtim *Leo* Romanæ Eccleſiæ Protoſcriniarius, adhuc Laïcus, ut *Sigebertus* ſcribit, Pontifex, ſeu potiùs *Antipapa* electus & conſecratus eſt.

Joannes XII. depoſitus.

Leo in [illegible]

Poſt duos menſes à Romanis pulſus eſt *Leo* Antipapa, agentibus mulieribus, quas ſibi *Joannes* Pontifex devinxerat. *Joannes* Cardinalis Diaconus, & *Azo* Protoſcriniarius, alter manu dextera, alter lingua, naribus, & duobus digitis à *Joanne* Papa fœdè mutilati. Congregata ab ipſo Synodus, qua Concilium ab *Ottone* ipſique devotis Epiſcopis habitum, damnatum eſt ceu *Proſtibulum fautoris adulteri, invaſori ſcilicet alienæ ſponſæ*, Leoni. Damnatus *Leo* Antipapa. Damnati etiam *Sico* Oſtienſis, *Benedictus* Portuenſis, & *Gregorius* Albanenſis Epiſcopi, qui eum, Curialem licet ac Neophytum ordinarant. Honore privati, qui ab illo fuerant ordinati, fecitſque exuti veſtimentis ; hæc verba ſcribere juſſi ſunt in chartula : *Pater meus nihil ſibi habuit, nihil mihi dedit.* Sententiam in eos latam deſcribere, operæ pretium. *Siconem, qui ſanctæ Oſtienſi Eccleſiæ irregulariter atque Deo contempto præſuit, & Leonem Curialem & Laicum, necnon & perjurum noſtrum, ſubitò conſecrare in Pontificali honore non formidavit ; ſancimus, & juxta canonicam deliberationem Apoſtolica auctoritate definimus atque ſtatuimus, omni Sacerdotali carere atque privatum fore miniſterio ; ita ut nullo modo liceat ei in qualibet Synodo reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis. Quòd ſi de reliquo præſumpſerit in ſacro officio, more Sacerdotis quovis tempore miniſtrare, anathema ſit : Et omnes communicantes ei ab Eccleſia abjiciantur : ſed & ipſi anathema ſunto. Eos verò quos ipſe Leo Neophytus & invaſor ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ in quolibet Eccleſiaſtico Ordine provexit, Apoſtolica atque Canonica Auctoritate, & Synodali Decreto in priſtinum revocamus gradum, quia Ordinator eorum nihil ſibi habuit, nihil illis dedit. Sicuti olim noſter Prædeceſſor piæ memoriæ Stephanus Papa * ſententiam tulit de iis qui ordinati fuerant à Conſtantino quodam Neophyto & invaſore Sedis Apoſtolicæ, & poſtmodum quoſdam eorum ſibi placabiles Presbyteros aut Diaconos conſecravit, ſtatuens ut hi qui ab eo conſecrati erant, nunquam ad ſuperiorem honorem aſcenderent, nec ad Pontificatus culmen proveherentur ; ne talis impiæ novitatis error in Eccleſia pullularet.* Eadem compendiò refert *Sigebertus*, in Chronico, ad annum 963. Denique in ea Synodo editus eſt Canon, laïcis ſub pœna excommunicationis prohibens ne ſtent in circuitu altaris, vel in Presbyterio, quando Miſſarum ſolemnia celebrantur.

Leone Antipapa pulſo, Joannes XII [illegible]

Acta in Leonis [illegible]

Leonis [illegible] declarat.

* Stephanus IV.

Joannem XII. Auctor Appendicis ad *Luitprandum* nocte quadam, dum fœdis amoribus indulgeret, in temporibus à diabolo percuſſum ; (alii à mulieris, quâ abutebatur, marito) eóque ex vulnere infra octo dies mortuum ſcribunt. *Ottonis* Imperatoris partibus, quem *Sanctiſſimum* ſemper vocat, penitùs devotum ; & *Leonem VIII.* Antipapæ addictum Auctorem illum certum eſt, ut non immeritò veniant in ſuſpicionem plurima quæ de *Joanne XII.* & infauſto ejus obitu memorat. Sedit *Joannes XII.* annos novem, obiítque pridiè Idus Maii, anno DCCCCLXIV.

Suſpecta ſunt [illegible] quæ à Luitprandi Continuatore de infauſto Joannis XII. obitu narrantur.

Hiſtoriam

Hiſtoriam exauctorationis *Joannis XII.* ex *Luitprandi* Continuatore deſcripſerunt Continuator Chronici *Reginonis*, ad annum 963. & 964. *Sigebertus* ad eumdem annum, *Martinus Polonus* in Chronico, *Blondus Flavius*, lib. III. Decadis II. *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi.

Benedictus Quintus.

III. Ipſi ſubſtitutus eſt *Benedictus*, hujus nominis *Quintus*, cujus audita creatione, Otto Imperator abſque mora ſe Romam contulit, ut ultionem de Romanis ſumeret, qui ſacramentum violarant, quo ſe ipſi obſtrinxerant, nullum ſe abſque ejus & filii *Ottonis* Regis conſenſu Pontificem creaturos. Reſtitere aliquandiu Romani, ſed tandem poteſtati ceſſere, ſuſceptóque Imperatore, *Benedictum* Pontificem illi tradidere, & *Leonem* Antipapam in Sedem *S. Petri* rurſus intrudi paſſi ſunt. Hic habita Pſeudo-Synodo, *Benedictum* in ordinem Diaconorum, ex quo fuerat aſſumptus, redegit, & in exilium amandari, atque Hamaburgi ſub cuſtodia *Adaldagi* Archiepiſcopi detineri ab *Ottone* obtinuit: ubi è vita migravit. *Benedicti* ſanctitatem & merita Dignitati Pontificiæ non imparia commendant nobiles Scriptores *Adamus Bremenſis* lib. 2. cap. 6. & *Ditmarus* Meerſeburgii Epiſcopus lib. 2. In *Leonis VIII.* Antipapæ Pſeudo-Synodo edita fertur Conſtitutio, quâ *Ottoni* Imperatori, ejúſque Succeſſoribus conceſſerit in perpetuum facultatem eligendi Romanum Pontificem, & Inveſtituras Epiſcopis tribuendi. Hancce Conſtitutionem, quam refert *Gratianus* Diſtinct LXIII. Cap. *in Synodo*, doctiſſimus Cardinalis *Baronius* ſuppoſititiam eſſe probat. Reclamat vir pariter doctiſſimus *Petrus Marca* lib. VIII. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Cap XII. ſed *Baronii* argumentis non reſpondet, petitis 1. à falſitate ſimilis Conceſſionis quam ab *Hadriano I. Carolo Magno* factam ait, cujus falſitatem nos quoque probavimus in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculi VIII. Cap. *De Romanis Pontificibus*, ubi de *Hadriano I.* 2. Quòd abſurdum ſit *Leonem VIII.* conceſſiſſe *Ottoni* jam Imperatori, ut eſſet *Patritius & Rex*: Quod in eâ Conſtitutione habetur. 3. Quòd hujus Conſtitutionis violatoribus, non modò excommunicatio, ſed ultimum etiam ſupplicium irrogetur: Quòd à ſtylo Pontificiarum Conſtitutionum alienum procul dubio noviſſet *Leo* quondam Sedis Apoſtolicæ Protoſcriniarius. Obiit anno Chriſti DCCCCLXV. ut *Regino teſtatur*.

In exilium amandatur ab Ottone, Antipapæ Leonis inſtu.

Suppoſititia eſt Conſtitutio Leoni Antipapæ inſcripta apud Gratianum, Cap. in Synodo.

Scholion I.

In hoc Articulo, pag. 115. Edit primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Joannis Duodecimi peſſima vita, peſſima mors.*

R. Hæc propoſitio non legitur eo loci. Peſſimam tamen fuiſſe iſtius Pontificis vitam, hujus temporis Authores teſtantur, ex quibus Pontificatûs illius Hiſtoriam excerpſi, ſcilicet Luitprandi Continuator, Sigebertus, Acta Concilii ab Ottone Imperatore in ejus cauſa congregati, &c. Joannem XII. Cardinalis Baronius ad annum 963. Num. XXV. vocat *impuriſſimum, quem jure deteſtentur omnes boni.* De morte illius peſſima, ut à Luitprandi Continuatore refertur, ſcripſi, Hiſtoricum illum Ottonis Imperatoris partibus penitus devotum, & Leoni VIII. Antipapæ addictum fuiſſe, *ac non immeritò in ſuſpicionem veniant, quæ de Joanne XII. & infauſto ejus obitu memorat* Mortis autem peſſimæ genus Cardinalis Baronius non negat, ſed ſolùm id ipſi contigiſſe diffitetur, quòd juſtè damnatus, & injuſtè receptus eſſet. SED, inquit, *QUIA TOT TANTISQUE VEXATIONIBUS A DEO ADMONITUS, NEC A PECCATIS CONSUETIS ABSTINUIT, JUSTE MERUIT A DEO TANDEM PUNIRI.*

Scholion II.

In eodem Articulo, ad pag. 118. & 119. Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Joannis XII. exceſſus. Ordinationes facit in ſtabulo. Ad Concilium vocatur juſſu Imperatoris.*

R. Acta Synodi contra Joannem XII. habitæ, objecta ipſi crimina ſumma fide refero, quod ante me præſtitit Cardinalis Baronius, iſtius Pontificis *fœdos turpeſque mores, & nefanda ſcelera* non negans. Cæterùm exauctorationem Joannis XII. In Synodo Romana ab Ottone Imperatore congregata *illegitimam fuiſſe*, oſtendo Diſſertatione XVI. Quod Religioſi Cenſores diſſimulare non debebant.

ARTICULUS XXII.

De Joanne XIII.

MOrtuo *Leone* Antipapa, & *Benedicto V.* pariter defuncto, vel in exilio abſque ſpe regreſſus agente, Clerus, Populúſque Romanus, præmiſsâ ad *Ottonem* Imperatorem Legatione, *Joannem* Narnienſem Epiſcopum Summum Pontificem crearunt, * qui cùm elatiore quàm par eſſet animo, ab eo regerentur, ipſum Urbe expulit *Rofredus* Præfectus, & in Campania cuſtodiæ mancipavit, ut teſtatur *Luitprandi Continuator.* Eo Pontifice Poloni ad fidem Chriſti ſunt converſi. Dux ipſorum *Mieziſlaus*, abdicatis à ſe concubinis ſeptem, *Dambrovucham Boleſlai Primi* Boëmorum Ducis filiam uxorem duxit, & Chriſtianam cum ea Religionem ſuſcepit. Ad quem *Joannes XIII.* miſit Legatum *Ægidium* Tuſculanum Epiſcopum, qui Regem ac gentem in fide confirmaret, & Sedes Epiſcopales in Polonia conſtitueret; ut teſtatur *Chromerus in Hiſtoria Polonica.* Miſit etiam Prædicatores in Vvandaliam, ut *Orichovius Roxolanus*, à *Sandero* lib. de Viſibili Monarchia Num. 695. laudatus commemorat. Revocatus eſt à Romanis injuriæ veniam ipſi illatæ rogantibus anno 966 ut ſcribit Reginonis Continuator. Synodum habuit Ravennæ in cauſa Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, anno Domini 967. Ea in Synodo *Heroldus* Saliſburgenſis Archiepiſcopus, qui Eccleſias expoliaverat, theſaurum Paganis erogaverat, ſeque eis in Chriſtianorum necem & deprædationem junxerat, adversùs Imperatorem perduellis, qui licet ob facinora excæcatus, & à Pontificibus Romanis Joannis XIII. Deceſſoribus depoſitus, ſacris adhuc operabatur, excommunicatus eſt, & *Fridericus* in ejus locum electus, confirmatus eſt. In eadem Synodo, *Ottone* Imperatore poſtulante, Magdeburgenſis Archiepiſcopatus inſtitutus eſt.

* Anno 965.

Poloni ad Chriſti fidem converſi.

Legatum in Poloniam mittit Joannes XIII.

Synodum Ravennæ celebrat.

Magdeburgenſis Archiepiſcopatûs erectio.

Juniorem *Ottonem* magni *Ottonis* filium Romæ Imperatorem creavit *Joannes XIII.* anno 967. Anno ſequenti Legationem miſit Conſtantinopolim ad *Nicephorum Phocam* Imperatorem pro nuptiis inter eumdem *Ottonem*, & *Annam* Romani Imperatoris filiam, ejuſdem verò *Nicephori* privignam conciliandis, ut teſtatur *Luitprandus* Cremonenſis Epiſcopus in ſua ad *Nicephorum Phocam* pro Ottonibus Auguſtis Legatione, qui & *Joannis XIII.* Legatos malè ab Orientalibus exceptos refert, quòd *Nicephorum Phocam* Orientis, non Romanorum Imperatorem ſuis literis ſalutaſſet. Puellam Principem, quam *Ottonum* votis recuſarat *Nicephorus*, ad ipſos magno cum exercitu & magnis muneribus miſit *Joannes Tzemiſces* poſt necem *Nicephori* creatus Imperator; ut *Vvitichindus* tradit. Hanc verò ſacris ritibus *Ottoni* junxiſſe *Joannem XIII.* & Imperatricem coronaſſe, *Sigebertus* in Chronico ad annum 971. commemorat, eique nomen fuiſſe *Theophania.* Ex eodem Auctore diſcimus, Comitem quemdam *Ottoni* Imperatori familiarem, Romæ ſub omnium oculis à diabolo arreptum, ita ut ſe ipſum dentibus diſcerperet, admotâ ad ejus collum *S. Petri* catenâ à *Joanne XIII.* fuiſſe ab immundi ſpiritûs vexatione

Joannes Decimus tertius juniorem Ottonem Imperatorem creat.

Legatum mittit ad Nicephorum Phocam Orientis Imperatorem.

ratione liberatum. Id factum anno 969. ſecundùm *Sigeberti* calculos. Idem Pontifex Legationem ab *Edgaro* Anglorum Rege, & à Sancto *Dunſtano* Archiepiſcopo Cantuarienſi ſuſcepit, iiſque rogantibus, Privilegia Monaſterio *Sanctæ Mariæ Glaſtingebiri* ab eodem Rege conceſſa, auctoritate Apoſtolica confirmavit anno 971. Id ex *Vuillelmo Malmesburienſi*, lib. 2. de Geſtis Regum Anglorum diſcimus. Idem Apoſtolico Privilegio munivit Moſomenſe Cœnobium, in quo *Adalbero* Archiepiſcopus Remenſis Monachos pro Canonicis collocarat. Privilegium iſtud in Concilio apud *Montem Sanctæ Mariæ* in pago Tardanenſi promulgatum eſt, in eóque *Adalberonis* confirmatum Decretum anno 972. ut ex *S. Arnulfi* Lotharienſis adoleſcentis Martyriſque Vita, & *Joannis XIII.* Epiſtola compertum eſt. Ad Epiſcopos citerioris Britanniæ ſcripſit *Joannes XIII.* eóſque Archiepiſcopo Turonenſi parere juſſit, donec Dolenſis Epiſcopus pro Archiepiſcopo & totius Britanniæ Metropolitano ſe gerens cum *Arduino* Turonenſi Archipræſule cauſam dicturus Romam veniret. Id conſtat ex Epiſtola *Joannis XIII.* edita Tomo III. Conciliorum Galliæ. Obiit memoratus Pontifex VIII. Idus Septembris anni DCCCCLXXII. cùm annos ſeptem uno menſe minùs ſediſſet, ac in *S. Pauli* Baſilica ſepultus eſt, ubi ejus Epitaphium legitur.

ARTICULUS XXIII.

De Dono II. Benedicto VI. & Benedicto VII.

Donus II.

I. JOanni XIII. ſucceſſit *Donus* ejus nominis Secundus, *Domnus*, vel *Domnino* à quibuſdam nuncupatus, patria Romanus, qui XII. Kalendas Octobris creatus, tribus tantum menſibus rexit Eccleſiam, nullâque re geſtâ ad poſteritatis memoriam inſigni, obiit XIV. Kalendas Januarii ejuſdem anni DCCCCLXXII.

Benedictus VI.

II. Die poſt ejus obitum altera, Pontifex creatus eſt *Benedictus* hujus appellationis VI. patria Romanus, qui cùm annum unum & menſes tres ſediſſet, à *Bonifacio* cognomento *Francone*, Diacono Cardinali nequiſſimo in carcerem detruſus & ſtrangulatus eſt. Poſt ejus necem, Romanam Sedem invaſit parricida, eámque tenuit annum unum ac menſem, dictus *Bonifacius VII.* Verùm ab Antiquis ex Pontificum numero expungitur. *Benedictum VI. Friderico* Saliſburgenſi Archiepiſcopo, & ejus Succeſſoribus vices Apoſtolicas in Norica & Pannonia conceſſiſſe Literæ ejus teſtantur.

Benedictus VII.

III. *Bonifacium* Antipapam cum auxilio *Albericorum*, de quorum familia erat, è Romana Sede & Urbe expuliſſet, legitimis ſuffragiis Pontifex renunciatus eſt *Benedictus* hujus nominis VII. anno DCCCCLXXV. Hic *Sergium* Metropolitam Damaſcenum à Saracenis ejectum humaniſſimè excepit, eíque *Bonifacii* & *Alexii* Baſilicam conceſſit, quam cum Monachis coleret. *Pilgrimo* Laureacenſi, ſeu Pataviensi Archiepiſcopo, Sede in Metropolim erecta, Pallium dedit, vicéſque Apoſtolicas in Provinciis Bavariæ, inferioris Pannoniæ ſive Mœſiæ, & in contiguis Sclavorum nationibus demandavit, ut ejus Epiſtola ad Germaniæ Epiſcopos, ad *Ottonem* Imperatorem, & ad *Henricum* Bavarorum Ducem teſtatur. *Stephanum* Diaconum Cardinalem miſit Legatum in Gallias, qui habito Remis Concilio, *Theobaldum* Epiſcopum Ambianenſis Eccleſiæ invaſorem, qui olim ab *Hugone* Pſeudo-Archiepiſcopo Remenſi fuerat ordinatus, & hanc ob cauſam in Synodo Trevirenſi anno 949. excommunicatus, ſecundo anathemate percuſſit anno DCCCCLXXV. ut conſtat ex Epiſtola *Adalberonis* Remenſium Archiepiſcopi & *Stephani* Romani Diaconi ad *Theobaldum*, à *Sirmondo* edita Tomo III. Conciliorum Galliæ, Caſinenſe Monaſterium à *Benedicto VII.* poſſeſſionibus & Privilegio auctum ſcribit *Leo Oſtienſis* lib. 2. cap. 5. Obiit anno Chriſti DCCCCLXXXIV. die x. Julii, cùm annos novem ſediſſet, ut docet ſepulcralis inſcriptio, quæ extat in Baſilica *S. Crucis in Jeruſalem*, quam ad eum annum deſcribit Cardinalis *Baronius*.

Legatum mittit in Gallias, qui concilium Remis celebrat.

ARTICULUS XXIV.

De Joanne XIV. & Joanne XV.

Joannes XIV.

I. BEnedicto VII. ſubſtitutus eſt *Joannes XIV.* *Ottonis* Imperatoris Archicancellarius, Epiſcopus Papienſis, *Petrus* ante Pontificatum nominatus. Cujus creationem, & mortem *Ottonis* Imperatoris cùm didiciſſet *Bonifacius* quondam Antipapa, qui necato *Benedicto VI.* & expilata Vaticana Baſilica, Conſtantinopolim fugerat, Romam rediit, Sedem *S. Petri* rurſus invaſit, legitimúmque Pontificem in carcerem detruſum fame necavit. Defunctus eſt *Joannes* XIV. die XX. Auguſti, anno DCCCCLXXXV. Ejus corpus in Baſilicam *S. Petri* delatum, juxta Joannem VIII ſepultum eſt. Nefarius verò Antipapa, cùm Sedem Pontificiam quatuor menſes poſt mortem *Joannis* occupaſſet, morte repentina, Deo vindice, ſublatus eſt.

Bonifacius Antipapa.

Joannes XV.

II. In *Joannis* XIV. locum ſubrogatus eſt *Joannes* XV. patria Romanus. Is à *Creſcentio Numentano*, qui titulo Conſulatus *Caſtrum S. Angeli* invaſerat, ſibi metuens, in Tuſciam ſeceſſit, unde eum Romani, metu *Ottonis* III. Imperatoris, miſſa legatione, brevi revocarunt, & honorificentiſſimè ſuſceperunt. *Libentio* Hamaburgenſi Archiepiſcopo ſanctiſſimo Pallium miſit, teſte *Adamo* Bremenſi lib. 2. capp. 19. & 20. *S. Adalbertum* Pragenſem in Boëmia Epiſcopum, qui cum licentia *Benedicti* VII. Epiſcopatum reliquerat & Romæ in Cœnobio *S. Bonifacii* Monaſticam vitam agebat, à ſuis populis, miſſâ Romam Legatione repetitum, in Sedem ſuam redire juſſit, habitâ Romæ Synodo, anno Chriſti 989. Legationem decrevit ad *Ethelredum* Angliæ Regem, & *Richardum* Normannorum Ducem, quâ functus eſt *Leo* Chorepiſcopus Trevirenſis, pacémque inter illos conciliavit, teſte *Vuillelmo* Malmeſburienſi lib. 2. de Geſtis Regum Anglorum Cap. X. *Gebhardo* Conſtantienſi Epiſcopo ſanctiſſimo Privilegium conceſſit idem Pontifex pro Monaſterio quod ad ripam Rheni fluminis in honorem *S. Gregorii Magni* conſtruxerat, unà cum ejuſdem Sancti Reliquiis. Id conſtat ex Vita *S. Gebehardi*, Tomo VI. Antiquæ Lectionis *Henrici Caniſii*. Ad *Arnulfum* Comitem, & alios viros potentes, qui Monaſterium *S. Richarii* ſpoliaverant, litteras dedit excommunicationis comminatorias, niſi ablata quantocyus reſtituerent: deditque in mandatis Guidoni, Fulconi, & Balduino Gallicanis Epiſcopis, ut eis, niſi facerent ſatis, denuntiarent excommunicationem, ut Chronicon Centulenſe teſtatur.

Legatum in Gallias mittit ad cauſam Arnulfi & Gerberti de Remenſi Archiepiſcopatu contendentium ſiniendam.

Miſſo in Gallias *Leone* Legato, *Arnulfum* Remenſem Epiſcopum Sedi ſuæ reſtitui juſſit, depoſito *Gerberto*. *Arnulfus Lotharii* Regis filius erat ex concubina, Remenſiſque Eccleſiæ infulas *Hugonis* Regis obtinuerat beneficio, cui proinde juramento fidelitatis ſe obſtrinxerat: cùm autem *Carolus*

Carolus Lotharii frater proditione *Adalgerii* Preſbyteri civitatem Remenſem occupaſſet, ſuſpicio non levis orta eſt *Arnulfum Caroli* nepotem ipſi portas urbis aperuiſſe. Quam ſuſpicionem amoliri à ſe non potuit, quamvis in Synodo Sylvanectenſi, cum omnibus Provinciæ ſuæ Epiſcopis, Remorum invaſores & prædones excommunicaſſet. Synodali judicio eum ſubjicere cogitavit Rex *Hugo*: negavit *Arnulfus* ab alio ſe quàm à Romano Pontifice poſſe judicari. Miſſi utrinque ad *Joannem XV.* Pontificem Maximum Legati: graves contra *Arnulfum* ſcripſerunt ad eum litteras cum Rex *Hugo*, tum Diœceſeos Remenſis Epiſcopi, ut ipſis in dejectione perfidi Archipræſulis, & in novi Archiepiſcopi Ordinatione ſuffragaretur. *Non ſumus neſcii*, inquiunt, *jamdudum oportuiſſe nos expetere conſulta ſancta Romanæ Eccleſiæ, pro ruina atque occaſu Sacerdotalis Ordinis..... Nunc itaque veſtro examini non ſine magno dolore perferimus novum atque inuſitatum crimen Arnulfi Remorum Archiepiſcopi. Adeſto, Pater, ruenti Eccleſiæ, & ſententiam ex ſacris Canonibus promulgatam, vel potius ab ipſa veritate prolatam profer in medium, &c.* Legati Regis, re infectâ, Româ rediere, quia moræ impatientes, nec Romæ cauſam audiri ac finiri volebant. Ipſis quippe Rex dederat in mandatis, ut traditis Pontifici literis, ſtatim reverterentur, nec audientiam pleniorem expectarent. Aſtutum prorſus conſilium, ut nec reverentiæ Sedi Apoſtolicæ debitæ Rex & Epiſcopi defuiſſe viderentur, nec Romæ judicaretur *Arnulfi* Archiepiſcopi cauſa, quam Regis intererat non alibi quàm in Regno judicari. Reverſis itaque Legatis Synodum Remenſem convocavit *Hugo* Rex anno Chriſti 992. ad quam captivus ductus eſt *Arnulfus*, qui ſe Lauduni à *Carolo* patruo detineri cauſabatur. Bidui ſpatio, duabus Seſſionibus hoc Concilium peractum eſt. Priore conſeſſu diſcuſſa eſt in utramque partem cauſa *Arnulfi*. Poſteriore, cui *Hugo* & *Robertus* Reges interfuerunt, extortus eſt ab *Arnulfo* libellus abdicationis, & juxta libellum ſententia depoſitionis in eum lata. Electus eſt *Gerbertus*, *Roberti* Regis, filii *Hugonis* Præceptor. *Arnulfus* Aureliam deportatus, in carcerem detruſus eſt. Quod ubi renuntiatum fuit *Joanni XV.* Epiſcopis omnibus qui Concilio interfuerant, ſacris interdixit, quòd ſe inconſulto, id auſi eſſent. Scripſit ad ipſum *Hugo*, rogans ut veniret in Gallias, & hanc cauſam præſens judicaret; nec enim ſe, nec Epiſcopos Gallicanos, declinare velle Sedis Apoſtolicæ judicium. Scripſit interim *Gerbertus* ad *Seguinum* Senonenſem Archiepiſcopum, ut eum adversùs ſententiam ſuſpenſionis à Romano Pontifice latam contra eos qui Synodo Remenſi interfuerant, confirmaret. Religione enim ductus *Seguinus* à ſacris abſtinebat, quod ne faceret, diſſuadere conatus eſt *Gerbertus*. In ejus Epiſtola hæc non ſpernenda ſententia, & velut gemma ex cœno colligenda: *Sit lex communis Eccleſiæ Catholicæ Evangelium, Apoſtoli, Prophetæ, Canones Spiritu Dei conſtituti, & totius mundi reverentiâ conſecrati, Decreta Sedis Apoſtolicæ ab his non diſcordantia. & qui per contemptum ab his deviaverit, per hæc judicetur, per hæc abjiciatur.* Ex hac Epiſtola refelluntur Aimoïni Continuator, & Hugo Floriacenſis Monachus in Chronico, eorúmque teſtimonio nimis tribuens *Baronius*, qui aſſerunt *Seguinum* Senonenſem Archiepiſcopum depoſitioni *Arnulfi* reſtitiſſe.

Concilium Remenſe in cauſa Arnulfi & Gerberti.

Epiſcopatu ſe abdicat Arnulfus, Gerbertus eligitur.

Eccleſia verbo Dei, & Canonibus regitur.

Miſſus eſt à *Joanne XV.* in Gallias Legatus Leo Monaſterii *S. Bonifacii* Abbas, qui Moſomenſe Concilium habuit anno 995. in quo lectis Pontificis Literis, *Gerbertus* auditus, & à ſacris abſtinere uſque ad Synodum Remenſem juſſus eſt. Quam Synodum ad Kalendas Julii ejuſdem anni indixit. In ea Gerbertus depoſitus, & *Arnulfus* Sedi reſtitutus eſt, auctoritate Sedis Apoſtolicæ, Gallicanorum Patrum aſſenſu, ut *Aimoini Continuator* teſtatur. Non tamen obſecutus eſt Legati Apoſtolici & Synodi Sententiæ Rex *Hugo*. Reſtitutus enim *Arnulfus* non fuit, neque Aurelianenſi è carcere eductus, niſi annis poſt *Leonis* Legationem, & Synodum Remenſem tribus, jam vita functo *Hugone* Rege, *Roberto* ſolo regnante, *Gregorio V.* Pontifice, ut conſtat ex *Aimoino* in Vita *S. Abbonis* Floriacenſis Abbatis, & ex *Abbonis* ad *Gregorium V.* Epiſtola ibidem deſcripta. Cæterùm in cauſæ iſtius Hiſtoria fidem omnino adhibendam non eſſe Actis prioris Concilii Remenſis à *Gerberto* interpolatis, multiſque contra Summum Pontificem convitiis ſcatentibus, dictat æquitas. Quamquam haud probus Pontifex fuerit Joannes XV. de quo Aimoinus Floriacenſis coævus Auctor in Vita S. Abbonis Floriacenſis Abbatis ita ſcribit: *Non qualem voluit, aut qualem debuit Sedis Apoſtolicæ Pontificem nomine Joannem invenit. Nempe turpis lucri cupidum, atque in omnibus ſuis actibus venalem reperit; quem execratus, perluſtratis orationis gratiâ Sanctorum locis, ad ſua rediit.* Obiit Nonis Maii anni 996. cùm annos decem, menſes quatuor, & dies duodecim ſediſſet.

Joannes XV. Legatum in Gallias mittit.

Arnulfus Sedi ſuæ reſtituitur in Concilio Remenſi.

Joannis XV. mores.

S C H O L I U M.

In hoc Articulo, pag. 131. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant; *Lex conſtituitur inter Gallos & Papam, ut Decreta diſcordantia à Canonibus à Gallis non recipiantur.*

R. Cùm ſit mera facti quæſtio, nulli reprehenſioni obnoxia propoſitio eſſet, ſi res ita ſe haberet, idque ſcripſiſſem. Verùm id eo loci non legitur. Loquens tamen de Epiſtola Gerberti (qui poſtea Summus Pontifex fuit *Silveſter II.*) ad *Seguinum* Senonenſem Archiepiſcopum, hanc in ea non ſpernendam ſententiam obſervo: *Sit Lex communis Eccleſiæ Catholicæ Evangelium, Apoſtoli, Prophetæ, Canones Spiritu Dei conſtituti, & totius Mundi reverentiâ conſecrati, Decreta Sedis Apoſtolicæ ab his non diſcordantia: & qui per contemptum ab his deviaverit, per hæc judicetur, per hæc abjiciatur.* Hæc Gerbertus. De meo nihil addo quod propoſitionem ſpectet à Cenſoribus fabricatam. Sed ipſis diſplicet quòd præclaram illam ſententiam deſcripſerim, ex qua colligi poteſt Eccleſiam ſecundum Canones, non arbitraria poteſtate regi.

ARTICULUS XXV.

De Gregorio V.

POſt *Joannis XV.* obitum, *Otto* Imperator *Brunonem* conſanguineum ſuum, filium *Ottonis* Saxonum Ducis, Pontificem eligi curavit. Is ab adoleſcentia Clero adſcriptus, tantæ fuit humilitatis, ut ægrè ad Sacerdotium ſe promoveri conſenſerit, indignum ſe adeo ſublimi gradu conteſtatus, ut refert *Rupertus* Abbas in Vita *S. Heriberti* Colonienſis Archiepiſcopi. Ejus humilitatem ſuprema Eccleſiæ Dignitate Deus muneravit, ad quam ut evectus eſt, nomen ſibi ſumpſit, *Gregorius Quintus.* (Ex *Ditmaro* in Chronico, lib. 4.) *Creſcentius* Tyrannus, qui Molem Hadriani, tunc quoque dictam Arcem Creſcentii, ac demum Caſtrum Sancti Angeli occupabat, Romaniſque æmula *Ottonum* poteſtate dominabatur, *Joannem* Placentinum Epiſcopum, virum ambitioſum, contra *Gregorium* creavit Antipapam. Pontificis injuriam ulturus *Otto* Romam cum exercitu properavit, expugnatáque arce, *Creſcentium* ultimo ſupplicio affecit. Antipapam verò erutis oculis, auribúſque & naribus mutilatum, aſello impoſitum, facie ad caudam animalis versâ, per Urbem ad ludibrium circumduci juſſit, ſuique cauſam ſupplicii altâ voce teſtari his verbis: *Tale*

I. Schiſma.

ſupplicium

ſupplicium patitur, qui Romanum Pontificem de ſua A *Sede pellere nititur.* De his *Glaber Rodulfus* lib. 1. Hiſtoriæ, cap. 4. & *B. Petrus Damiani* Epiſt. 11. ad *Cadaloum* Antipapam. Miſſum ab iſto Antipapa *Petrum* Cardinalem ad dedicandam Eccleſiam à *Fulcone* Comite Andegavenſi erectam, quæ ipſo Dedicationis die vi turbinis corruit, ſcripſit Baronius ad annum 996. ſed ex ipſo *Glabro Rodulfo*, quem laudat, lib. 2. cap. 4. conſtat id ad *Joannis XVIII.* tempora eſſe referendum. Cùm ſublato Antipapa ſederet pacificè *Gregorius V. Ottonem III.* & *Mariam* Auguſtam ejus uxorem ſolenni ritu coronavit, ut *Lambertus Schafnaburgenſis*, & *Odorannus* teſtantur.

Gregorius V. Ottonem III. Imperatorem coronat.

B Cùm *Robertus* Rex Francorum *Bertam* conſanguineam ſuam duxiſſet uxorem, graviter ipſum reprehendit *Gregorius V.* necnon Epiſcopos qui illicito matrimonio præbuerant aſſenſum: Synodúmque Romæ congregavit anno 998. in qua de hujuſmodi conjugio diſſolvendo actum eſt. Octo Canones in ea editi. Primo ſtatutum ut *Robertus* Rex *Bertam*, quam contra leges uxorem duxerat, dimitteret, ac ſeptem annorum pœnitentiâ crimen expiaret, ſub pœna anathematis. *Berta* eidem pœnitentiæ addicta. Secundo, *Erchembaldus* Archiepiſcopus Turonenſis, qui ipſos conjunxerat, & Epiſcopi qui his nuptiis C interfuerant, atque conſenſerant, à communione ſuſpenſi, donec ad Sedem Apoſtolicam ſatisfacturi venirent. Tertio, decretum, ut Epiſcopatus Merſeburgenſis à Sede Apoſtolica, & *Ottone I.* Imperatore per Concilium fundatus, & ab *Ottone II.* ſine Concilio deſtructus, in priſtinum ſtatum reſtitueretur. Id à Concilio, & *Ottone III.* Imperatore conjunctim decretum eſt. Canone IV. de *Giſilario*, qui à minori Sede, Merſeburgenſi ſcilicet, ad majorem nempe ad Magdeburgenſem migrarat, ſtatutum eſt ne deponeretur, ſi probari poſſet illum per ambitionem non migraſſe, ſed populi & Cleri electione. D Si verò hæc tranſlatio abſque Cleri & populi ſuffragiis, non tamen ambitionis & avaritiæ ingenio facta eſſet, ad priorem Sedem redire cogeretur: At ſi ambitionis vel avaritiæ reus probaretur, utrúmque Epiſcopatum amitteret. V. Canone *Stephanus* Vallavenſis Epiſcopus depoſitus eſt, quòd à *Vvidone* vivente Epiſcopo, Avunculo & Deceſſore ſuo, ſine Cleri & populi voluntate electus eſſet, & poſt ejus mortem à duobus tantùm Epiſcopis non Comprovincialibus ordinatus. Canone VI. *Dagbertus* Archiepiſcopus Bituricenſis, & *Rodenus* Epiſcopus Nivernenſis, qui E *Stephanum* prædictum ordinarant, à Communione ſunt ſuſpenſi, donec ad Sedem Apoſtolicam ſatisfacturi venirent. Canone VII. juſſum eſt ut alter Epiſcopus in locum *Stephani* à Clero & populo Vallavenſi eligeretur, & à Romano Pontifice conſecraretur. VIII. denique Canone prohibitum ne Rex *Robertus Stephano* Vvallavorum Epiſcopo favere ullo modo præſumeret. Concilii iſtius Canones ex Codice *S. Mariæ* Anitienſis à doctiſſimo *P. Sirmondo* deſcripti, editi ſunt ex ejus apographo Tom. IX. Conciliorum. Hujus Concilii Canones in cauſa connubii *Roberti* Regis F cum *Berta* editos ſpectarunt *B. Petrus Damiani* in Epiſt. ad *Deſiderium* Abbatem Caſinenſem, quæ eſt XV. lib 11. & *Leo IX.* in Epiſtola ad *Henricum* Regem *Roberti* filium, cujus fragmentum recitat *Yvo Carnotenſis* P. IX. C. VIII. *Pater*, inquit, *tuus Robertus, laude & conſultu Epiſcoporum Regni tui, Bertam matrem Odonis Comitis ſibi duxit uxorem: ob quam rem, quoniam ſibi erat carnis affinitate conjuncta, ab Anteceſſore noſtro cum Epiſcopis, qui Placito interfuerunt, excommunicati,*

Synodus Romana in cauſa connubii Roberti Francorum Regis.

poſt ad Sedem Apoſtolicam venientes cum ſatisfactione, ſuſceptâ pœnitentiâ, redierunt ad propria. Cùm verò judicio Sedis Apoſtolicæ *Robertus* Rex non pareret, nec Bertam dimitteret, fretus Gallicanorum Antiſtitum ſententia, qui matrimonium ipſius approbarant, Pontifex *totam Franciam anathemate* percuſſit, id eſt Sacrorum celebratione, & Sacramentorum adminiſtratione vivis, ſepultura Chriſtiana mortuis interdixit; nec Regem, ac Regnum priùs abſolvit, quàm Bertam dimiſiſſet, ut teſtatur vetus Fragmentum Hiſtoriæ Francicæ à *Roberto* ad mortem *Philippi I.* à *Duchesnio* editum Tomo IV.

Arnulfum Archiepiſcopum Remenſem à *Joanne XV.* Sedi ſuæ reſtitutum, ſed Aurelianenſi carcere adhuc detentum, ſolvi juſſit idem Pontifex, *Roberto Regi*, totique Regno anathema comminatus. Miſit Rex *Abbonem* Floriacenſem Abbatem ſanctiſſimum Legatum Romam, ut Pontificem placaret. Quem ille benignè & honorifice ſuſcepit, ipſique Privilegium pro Cœnobio Floriacenſi conceſſit. Reverſus *Abbo* mandata Pontificis diligenter executus eſt, & apud Regem effecit ut *Arnulfus* carcere ſolveretur, & in ſuam Eccleſiam remitteretur, juxta Synodi Remenſis, & Sedis Apoſtolicæ Sententiam, eidémque Archipræſuli Pallium à Summo Pontifice tranſmiſſum reddidit. Id conſtat ex *Almoino* in Vita *S. Abbonis* Abbatis Floriacenſis, & ex ipſius *Abbonis* Epiſtola ad *Gregorium XV.* quam ibi deſcribit.

Arnulfum Remenſem Archiepiſcopum ſuæ Sedi reſtitutum, carcere ſolvi, ad ſuamque Eccleſiam remitti jubet Gregorius V.

Placentinam Eccleſiam Ravennati ſubtraxerat Archiepiſcopo *Joannes XV.* & in Metropolim erexerat. De hac ſuæ Eccleſiæ injuria conqueſtus eſt apud Gregorium V. *Joannes* Archiepiſcopus Ravennas. Cui jus dicens æquiſſimus Pontifex, reſcidit quod à ſuo Deceſſore contra Canones fuerat impetratum, Placentinam Eccleſiam, illiúſque Epiſcopi Ordinationem Ravennati Archiepiſcopo reſtituit, ipſique Montis Feretri Epiſcopatum inſuper ſubjecit. Id conſtat ex Epiſtola *Gregorii V.* ad *Joannem* Ravennatem Archiepiſcopum, quam edidit *Ughellus* in Italia Sacra. Mortuo *Joanne*, *Gerbertus*, qui Sede Remenſi cedere coactus fuerat, *Ottonis* Imperatoris favore à *Gregorio* Ravennatenſi Eccleſiæ præfectus eſt, ac Pallio donatus, auctúſque dominio temporali Urbis, jure cudendæ monetæ, & Comaclenſi Comitatu, confirmatis omnibus Privilegiis, quibus Eccleſia & Epiſcopi Ravennates ab aliis Pontificibus ornati fuerant. Epiſtolam *Gregorii V.* ad *Gerbertum* ea de re datam edidit *Ughellus* in Italia Sacra. Bona Abbatiæ Mediolanenſis *S. Ambroſii* Apoſtolico Privilegio, & protectione Sanctæ Sedis munivit, diráque omnia illis imprecatus eſt qui ea invaderent, & Monachorum quietem perturbarent. Datis ad *Conſtantiam* Reginam *Roberti* Regis Francorum uxorem Literis, miſsóque Legato *Petro* Epiſcopo Cardinali, ipſam oravit ut eos qui Villas *Juliani*, (ut credere par eſt) Andegavenſis prædati fuerant & incenderant, Eccleſiaſtica Regiáque auctoritate coërceri curaret, ac Synodum Provincialem ea de cauſa haberi. Data eſt Epiſtola menſe Novembri, anno 998. Cujus apographum ex Codice MS. *S. Sergii* Andegavenſis deſcripſerat *P. Sirmondus* S. J. ex quo eam edidit *P. Coſſartius* ejuſdem Societatis Profeſſor Tomo IX. Conciliorum. Obiit Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudioſiſſimus Pontifex anno Chriſti 999. XII. Kalendas Martii, cùm ſediſſet annos duos, menſes octo, & dies ſex, ut teſtatur Epitaphium ad ejus ſepulchrum in Baſilica *S. Petri* exaratum, quod & illius effuſam in pauperes beneficentiam prædicat, quibus per ſingula Sabba-

Gerbertum Eccleſiæ Ravennatenſi præficit.

Digitized by Google

ta veſtes diſtribuebat. Ipſum juvenem fuiſſe cùm in Sedem Apoſtolicam evectus eſt, ex eodem Monumento conſtat. Septem Electorum Imperii Romani inſtitutio ipſi perperam tribuitur, ut in Diſſertationibus oſtendam.

Scholion I.

In hoc Articulo, pag. 135. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa excommunicat totum Regnum Galliæ.*

R. Cùm *Robertus* Rex judicio Sedis Apoſtolicæ in cauſa Matrimonii ab eo initi cum *Berta* conſanguinea ſua, non pareret, Pontifex *Totam Franciam anathemate percuſſit*, ut loquitur vetus Fragmentum Hiſtoriæ Francicæ à Roberto Rege ad mortem Philippi I. à *Duchesnio* editum Tom. IV. anathematis nomine intelligendum eſſe *Interdictum* eo loci obſervavi: tantùm abeſt ut ſcripſerim Papam excommunicaſſe totum Regnum Galliæ, quod mihi RR. Cenſores affingunt.

Scholion II.

In eodem Articulo, pag. 136. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa reſcindit quæ Anteceſſores fecerant contra Canones.*

R. Laus eſt Gregorii V. Pontificis æquiſſimi, quòd in cauſa Ravennatis Eccleſiæ reſciderit, quod à ſuo Deceſſore contra Canones fuerat impetratum. Id refero ex ejus Epiſtola ad Joannem Ravennatem Archiepiſcopum, quam edidit *Ughellus* in *Italia ſacra*. Obſervationis hujuſce meæ veritatem oſtendet illius collatio cum laudata Gregorii V. Epiſtola, cujus hæc ſunt verba: *Tibi Joanni ejuſdem Eccleſiæ venerando Archipræſuli, tuiſque Succeſſoribus in perpetuum, paterno amore ſubvenimus. Placentinam Eccleſiam injuſtè tibi à meo Anteceſſore ablatam, & contra Canones ſub nomine Archiepiſcopatûs locatam, tibi, tuiſque Succeſſoribus refutantes in perpetuum.* Hæc Gregorius V. Volunt-ne Religioſi Cenſores à Romano Pontifice nihil unquam contra Canones per obreptionem impetrari? Negantne Succeſſoribus poteſtatem reſcindendi quod ſic fuerit impetratum? An crimen ipſis videtur hæc Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Capita referre?

ARTICULUS XVI.

De Silveſtro II.

GRegorio V. ſucceſſit *Gerbertus* natione Gallus, patria Aquitanus, humili genere natus, Aureliacenſis Monachus, deinde Bobienſis Abbas, *Ottonis III.* & *Roberti* Regis Francorum Præceptor, Archiepiſcopus Remenſis, deinde Ravennatenſis, *Ottonis* Imperatoris diſcipuli ſui favore in Sedem Apoſtolicam evectus, mutato nomine, *Silveſter II.* appellatus. Ipſum Hiſpali artes Magicas & necromantiam didiciſſe, dæmonem familiarem habuiſſe, etiam ex quo fuit Pontifex ipſum conſuluiſſe de duratione vitæ ſuæ, ab eóque reſponſum tuliſſe, quòd ante moriturus non eſſet, quàm Miſſam celebraſſet, in Jeruſalem, & alia abſurda & inepta, *Benno* Pſeudo-Cardinalis & Schiſmaticus Auctor commentus eſt & ſcriptis mandavit. Quam fabulam in Commentarios ſuos retulere *Sigebertus* ad annum 998. quamvis de ea dubitanter loquatur, *Martinus Polonus*, *S. Antoninus* Tom. II. Chronic. Tit. XVI. §. XVIII. *Vincentius Bellovacenſis* Lib. XXIV. C. LXXXVIII. *Wernerus Rolevvink* in Faſciculo Temporum, *Wilhelmus Malmesburienſis* lib. 2. de Geſtis Regum Anglor. C. X. Centuriatores Magdeburgenſes, & *Platina*, lib. de Vitis Pontificum, in *Silveſtro II.* Verùm iſtud Schiſmatici Auctoris commentum, quod Hiſtorici nimis creduli & minùs accurati excepêre, coævi Scriptores deſtruunt, cùm laudibus exornant *Gerbertum* ſeu *Silveſtrum II.* & ejus eximia prædicant merita. De eo *Ditmarus* Merſeburgenſis Epiſcopus lib. VI. *Superius*, inquit, *de univerſali Papa Brunone diſputans, cùm Succeſſorem ejus Gerbertum tantùm nominarem, ut de eo latiùs aliquid ſcribam, non incongruum eſt. Erat is natus de occiduis regionibus, à puero liberali arte nutritus, & ad ultimum, Remenſem urbem ad regendum juſtè promotus. Optimè callebat aſtrorum curſus diſcernere, & contemporales ſuos variæ artis notitiâ ſuperare. Hic tandem à finibus ſuis expulſus, Ottonem petiit Imperatorem, & cum eo diu converſatus, in Magdeburg horologium fecit, illud rectè conſtituens, conſiderata per fiſtulam quadam ſtellâ nautarum duce. Poſt hæc autem prædicto Papa defuncto, in gratiâ Imperatoris eidem ſucceſſit, & uſque ad tempus Henrici Regis ſedebat, Silveſter vocatus.* De eo *Helgaldus* Floriacenſis Monachus in Vita *Roberti* Regis Chriſtianiſſimi, de quo ita ſcribit. *Fuit idem Rex ſapientiſſimus literarum, cujus ſapientiſſimo cordi inſita erant à Deo data perfectæ ſcientiæ dona. Nam à piiſſima matre Scholæ Remenſi traditus, Domno Gerberto ad erudiendum eſt datus, qui eum ſufficienter liberalibus inſtrueret diſciplinis, ut in omnibus Deo omnipotenti complaceret virtutibus almis. Factúmque eſt: Is quippe Gerbertus pro maximo ſuæ ſapientiæ merito, quâ toto radiabat in mundo, donativo Regis Hugonis munere, Pontificium adeptus Remenſe: non multis annis illud adornavit ſplendidè in his quæ forent neceſſaria ſanctæ Eccleſiæ. Eo namque derelicto, Ravennatium factus eſt Rector ab Ottone III. De quo ad Apoſtolatum Petri Apoſtoli ſanctiſſimi feſtinus conſcendens, multa in eo virtutum operatus eſt inſignia, & præcipuè in eleemoſyna ſancta quam fortiter tenuit, dum fideliter vixit. Inter cætera de ſe lætus & hilaris ita in R. littera luſit:*

Scandis ab R. Gerbertus in R. poſt Papa vigens R. Silveſter II. Monachus fuit O. B.

Hoc apertè demonſtrans, quod hi tres Epiſcopatûs honores quos profeſſione Regularis vitæ Patris Benedicti Monachus factus ſuſcepit, rexit, & tenuit hujus R. literæ ſigno in capite ſunt declarati: ſcilicet Remenſis, Ravennas, & Romanus.

De eodem Pontifice *Glaber Rodulfus* lib. 1. Hiſtor. ita ſcribit. *Accerſens Imperator Gerbertum Ravennæ Archiepiſcopum, conſtituit illum principalem Romanorum Pontificem. Iſque Gerbertus oriundus è Galliis extitit, minorum etiam gerens proſapiam, ſed tamen ingenio acerrimus, artiúmque liberalium ſtudiis pleniſſimè inſtructus. Proinde Remorum etiam à Rege Francorum Hugone fuerat conſtitutus Pontifex. Sed quoniam valdè erat acer ac providus, intelligens Arnulfum ejuſdem urbis Archiepiſcopum, quo vivente ordinatus fuerat ex conſenſu ejuſdem Regis, niti in priſtinam reformari Sedem, cautè iter arripiens, ad prædictum devenit Ottonem. Qui ſatis honorificè ab eodem ſuſceptus: quem etiam ſtatim Ravennæ, inde verò Romanæ urbis ſublimavit Pontificem.*

De ipſo Epiſcopi Provinciæ Remenſis in Decreto electionis illius ad eumdem Archiepiſcopatum, ita ſcripſere: *Nos Epiſcopi Remorum Diœceſeos, ſecundùm Conſtitutiones Patrum, favore & conniventia utriuſque Principis noſtri, Domni Hugonis Auguſti, & excellentiſſimi Regis Roberti, aſſenſu quoque eorum qui Dei ſunt in Clero & populo, eligimus nobis Archiepiſcopum Abbatem Gerbertum, ætate maturum, naturâ prudentem, docibilem, affabilem, miſericordem.... Hujus vitam ac mores à puero novimus, ſtudium in divinis ac humanis rebus experti ſumus: hujus conſiliis ac magiſterio informari quærimus, ejus electionem ſubſcribendo confirmamus.* Ipſum *Gregorius V.* Pontifex optimus & Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus diſciplinæ ad Ravennatem Archiepiſcopatum evexit, multiſque ornavit privilegiis ob eximia ejus merita.

Stephanum Hungarorum Regem ſanctiſſimum, qui Pannoniam ad Chriſti fidem perduxerat, Regis nomine, Regióque diademate *Silveſter II.* cohoneſtavit, Crucem ante ipſum, ceu Apoſtolatûs inſigne geſtari juſſit, Eccleſias in ejus ditionibus conſtitutas ipſi ordinandas reliquit, Strigonienſem

Silveſter II. à calumnia vindicatur.

Privilegium Stephano Hungarorum Regi à Silveſtro II. conceſſum.

gonienſem Eccleſiam, eo regnante, Metropolim conſtituit, cæteros Epiſcopos, gentémque totam Apoſtolica benedictione confirmavit: ut teſtatur *Carthutius* Epiſcopus in Vita *S. Stephani* Regis Hungarorum, apud *Surium*, ad diem XX. Auguſti. *Arnulfi* Remenſis Archiepiſcopi reſtitutionem confirmavit *Silveſter II.* ea arte ac prudentia, ut iis quæ in ipſum ſcripſerat æmulationis & contentionis ingenio, & Actis Synodi Remenſis in quâ depoſitus fuerat, non derogaret, & Sedis Apoſtolicæ auctoritati conſuleret. Unde & *reatus conſcientiæ* meminit, & *quibuſdam exceſſibus Pontificali honore privatum* aſſerit in Epiſtola ad ipſum data; & ei ſubvenire ſe dicit, ut *quia ejus abdicatio Romano aſſenſu caruit, Romanæ pietatis munere reparetur.* Obiit *Silveſter* II. XII. Maii anno Chriſti M. III. cùm annos quatuor & menſes tres, vel quatuor ſediſſet. Ipſi hoc Epitaphium poſuit *Sergius IV.* Pontifex maximus, quod *Bennonis* calumniam ab aliis ſimplicioribus & nimis credulis Scriptoribus exceptam, funditus ſubvertit:

Primùm Gerbertus meruit Francigena Sede
Remenſis populi Metropolim patriæ.
Inde Ravennatis meruit conſcendere Summum
Eccleſiæ Regimen, nobile, ſicque potens.
Poſt annum Romam mutato nomine ſumpſit,
Ut toto Paſtor fieret orbe novus.
Cui nimium placuit ſociali mente fidelis,
Obtulit hoc Cæſar Tertius Otto ſibi.
Tempus uterque comit clara virtute Sophiæ,
Gaudet & omne ſeclum, frangitur omne reum.
Clavigeri inſtar erat, Cœlorum ſede potitus,
Ternâ ſuffectus cui vice Paſtor erat.
Iſte vicem Petri poſtquam ſuſcepit, abegit
Luſtrali ſpatio ſæcula morte ſui.
Obriguit mundus diſcuſſâ pace triumphus,
Eccleſiæ nutans dedidicit requiem.
Sergius hunc loculum miti pietate Sacerdos,
Succeſſórque ſuus compſit amore ſui.

Silveſtri II. excellens ingenium, & eruditio.

Occaſionem dedit fingendi ipſum magicis artibus deditum fuiſſe, ſumma ejus in Mathematicis peritia, in novis horologiis, aliiſque machinis excogitandis acerrimum ingenium, in perficiendis induſtria, quæ rudi ſæculo ineruditis hominibus abſque familiari genio, & dæmonis ope fieri non poſſe videbantur. Rumorem ineptum auxit ſumma ejus felicitas, quòd nempè vir ignobilis, ex clauſtro ad Aulam penetraſſet, quòd facilè ſe inſinuaſſet in amicitiam Principum, quòd Archiepiſcopatus duos Galliæ & Italiæ primarios obtinuiſſet, ac demum ad Sedem Pontificiam eſſet provectus. *Hæc vulgariter ficta*, (ut *Vuillelmi Malmesburienſis* verbis utamur) *eò quòd ſoleat populus litteratorum famam lædere, dicens illum loqui cum dæmone, quem in aliquo viderit excellentem opere. Unde Boetius in libro de Conſolatione Philoſophiæ queritur propter ſtudium ſapientiæ ſe de talibus notatum, quaſi conſcientiam ſuam ſacrilegio polluiſſet ob ambitum dignitatis. Non conveniebat*, inquit, *vilißimorum me Spirituum præſidia captare, quem tu in hanc excellentiam componebas, ut conſimilem Deo faceres. Atqui hoc ipſo videmur affines maleficio, quòd tuis imbuti diſciplinis, tuis inſtituti moribus ſumus.* Ingenii & eruditionis ſuæ nonnulla reliquit monumenta *Silveſter II.* librum ſcilicet *de Geometria*, quem in Bibliotheca Farneſiana ſe legiſſe teſtatur *Onuphrius Panuinus* in Annotationibus ad *Platinam*; librum *de Numeris* ad *Conſtantinum* Monachum Floriacenſem, & pleráſque Epiſtolas breves, quæ extant partim in Biblioth. PP. editæ ex Cod. *Papyrii Maſſoni*, partim Tom. II. Hiſtoriæ Francorum *Andreæ Ducheſnii*. Scriptæ ſunt ante illius Pontificatum, & nonnullæ ſunt in *Joannem XV.* Pontificem Maximum duriores. *Gerberti* Epiſtolam ad *Conſtantinum* Monachum Floriacenſem, De *Sphæræ Conſtructione*, & Sermonem egregium *De informatione Epiſcoporum*, edidit *P. Mabillonius* Tomo II. Veterum Analectorum. Eidem adſcribendum cenſet *Libellum in quemdam Porphyrii locum*, cujus Libelli Præfatio ad *Ottonem III.* Imperatorem edita eſt Tomo I. Analectorum. Ejuſdem Geometriam & Rithmomachiam in Bibliothecæ Thuaneæ MS. Codice extare mox laudatus *Mabillonius* teſtatur, Tomo II. Analectorum, pag. 215.

CAPUT II.

De Hæreſibus quæ Eccleſiam infeſtarunt ſæculis nono & decimo.

Novorum Manichæorum hæreſis.

I. NONO Chriſti Sæculo ineunte, novorum Manichæorum ſeu Paulicianorum hæreſis in Oriente graſſabatur, quæ à *Sergio* quodam, qui ſe *Pauli* Apoſtoli diſcipulum, *Tychicum* jactitabat, & *Lucidum Sylus*, & *Paracletum* ſe mentiebatur, vires novas accepit, à quo hæretici illi *Sergiotæ* ſunt appellati; à quo diſſidens *Baanes*, qui ſe *Epaphroditi* diſcipulum eſſe gloriabatur, plurimos ejuſdem ſectæ in partes ſuas pertraxit, qui ex ejus nomine *Baanitæ* nuncupati ſunt; cùm alii *Aſtathi*, ſive *inſtabiles* dicerentur. In hæreſim pertractus eſt *Sergius* à muliere Manichæa, quæ ipſi primùm perſuadere aggreſſa eſt Scripturæ Sacræ lectionem perperam laïcis quibuſque ab Eccleſiæ Catholicæ Sacerdotibus prohiberi: tum ipſum ſenſim in errores Manichæorum pertraxit. Rem geſtam ita narrat *Petrus Siculus* in Hiſtoria de Manichæis. *Sergius, cùm juvenis adhuc eſſet, in fœminam quamdam caſu incidit moribus infamem, ſecta Manichæam. Illa verò diaboli ſectatrix, ut callida erat ac ſubdola, ſic juvenem eſt allocuta: Audio, Domine Sergi, te literarum ſcientia & eruditione præſtantem eſſe, ac bonum præterea virum uſquequaque. Dic ergo mihi, cur non legis ſacra Evangelia? Quibus ille verbis illectus nec occultum potius intuens nequitiæ venenum, ita reſpondit: Nobis profanis iſta legere non licet, ſed Sacerdotibus duntaxat. At illa: Non ita eſt*, inquit, *ut putas: nec enim perſonarum acceptio eſt apud Deum: omnes ſiquidem homines vult ſalvos fieri Dominus, & ad agnitionem veritatis venire. At Sacerdotes veſtri, quoniam verbum Dei adulterant, & Myſteria occulunt quæ in Evangeliis continentur, idcirco vobis audientibus omnia non legunt quæ ſcripta ſunt, ne poßitis pervenire ad agnitionem veritatis. Scriptum enim in illis eſt, quòd in illa die quidam dicent, Domine, Domine, nonne in nomine tuo dæmonia ejecimus; & virtutes multas fecimus? & reſpondens Rex dicet illis: Amen, Amen dico vobis, non novi vos. Scrutare & vide num ita ſcriptum ſit. Quoſnam ergo iſtos eſſe putas, quibus Dominus dicet, Non novi vos?* Illo hæſitante, ut qui rudis & imperitus eſſet, mulier vaferrima hanc Scripturæ ſententiam detorſit in miracula Sanctorum; ſicut & illam: *Multi ab Oriente & Occidente venient & recumbent cum Abraham, Iſaac & Jacob, in Regno Cœlorum: filii autem Regni ejicientur in tenebras exteriores.* Filios Regni Sanctos eſt interpretata, quos Catholici ut Deos colerent: multáque alia percurrens Evangelii loca, & in ſenſum hæreticum detorquens, Manichææ ſectæ errores omnes *Sergio* afflavit. Fornicationem peccatum non eſſe, immò potiùs beneficium, docuit Sergius. Eam autem duntaxat fornicationem ſpiritalem vetitam à Deo eſſe; quâ quis ab ipſius *Sergii* doctrina deficeret. Id ex ejus

Matth. 8. 11.

Epiſtola

Epiſtola, quam *Petrus Siculus* deſcripſit, competentum eſt.

Claudius Taurinenſis.

II. Eodem ineunte Sæculo vixit, Eccleſiámque ſuis erroribus infeſtavit *Claudius*, patriâ Hiſpanus, ut *Jonas Aurelianenſis* teſtatur, non Scotus, ut quibuſdam viſum eſt, *Felicis Urgelitani* diſcipulus; qui cùm in Gallias veniſſet, in Palatio *Ludovici Pii* Imperatoris Preſbyteratûs munia obivit; ejuſdémque Principis beneficio Taurinenſi Eccleſiæ in ſubalpinis præfectus eſt Epiſcopus. Cùm autem in Diœceſi ſua quaſdam fortè ſuperſtitiones in cultum ſacrarum imaginum irrepſiſſe reperiſſet, non ſolùm imagines ipſas, ſed figuras omnes Dominicæ Crucis ex Eccleſiis disjecit, atque conculcavit. Quæ ipſius temeritas cùm à *Theodemiro* Abbate fuiſſet reprehenſa, Apologiticam cum erroribus ſuis ſcripſit Epiſtolam adversùs eumdem Abbatem, quæ ad *Ludovicum Pium* delata, & ab Epiſcopis examinata, juſto judicio repudiata eſt. Ipſius errores *Jonas Aurelianenſis* Epiſcopus, & *Dungalus* Diaconus etiam impugnarunt atque confutarunt. Multa ſcripſit *Claudius Taurinenſis*, præcipuè verò Commentaria in ſacros libros, nempè in *Geneſim*, libros tres, anno DCCCXIV. in *Exodum* quatuor, anno DCCCXXI. in *Leviticum* anno DCCCXXIII. ut colligitur ex Præfatione ipſius ad *Theodemirum Abbatem* edita à *P. Mabillonio* Tom. I. *Veterum Analectorum*. Commentatus etiam eſt *Evangelium S. Matthæi*, Opúſque ſuum *Juſto* Carreſenſi Abbati nuncupavit, anno DCCCXV. Expoſuit inſuper omnes *S. Pauli* Epiſtolas, ex quibus explanationem in Epiſtolam ad Galatas *Dructeranno* Abbati Solemniacenſi dicavit. Expoſitionem in Epiſtolam ad Epheſios inſcripſit *Ludovico Pio*. Ejus Præfationem edidit *P. Mabillonius* Tom. I. *Analectorum*. Expoſitio in Epiſtolam ad Galatas typis vulgata eſt in Bibliothecis Patrum. Commentarii in Matthæum habentur MSS. in Bibliothecis Regis Chriſtianiſſimi, Cathedralis Eccleſiæ Laudunenſis, & Collegii Pariſienſis Societatis Jeſu. Commentaria in Leviticum in Codice S. Remigii Remenſis, & Expoſitiones ſuper Epiſtolas *S. Pauli* in duobus Voluminibus Bibliothecæ [illegible]oriacenſis habentur. Commentarios in Geneſim, Exodum, & Leviticum *Theodemiro* Abbati Gallo nuncupavit, antequam fuiſſet ab ipſo reprehenſus; ſive antequam in Iconomachorum, & Vigilantii hæreſim incidiſſet. *Vigilantii* dico hæreſim, quia & ſacrarum Reliquiarum venerationem, & Sanctorum cultum, atque invocationem, & peregrinationes ſacras ad Apoſtolorum limina impugnabat, ut *Jonas Aurelianenſis*, & *Dungalus* referunt, utque fragmenta libelli ipſius contra Theodemirum Abbatem teſtantur.

Goteſchalcus.

III. *Goteſchalchus* Orbacenſis in Diœceſi Sueſſionenſi Monachus gyrovagus & turbulentus, veterum Prædeſtinatianorum Errores Sæculo nono jam provecto excitavit, anno ſcilicet octingenteſimo quadrageſimo-ſeptimo. Aſſerebat Deum, ſicut quoſdam ad vitam æternam prædeſtinavit, ſic alios ad mortem æternam prædeſtinaſſe, & cogere homines interire: Non cum velle omnes homines ſalvos fieri, ſed eos duntaxat qui ſalvantur: Chriſtum pro electorum tantùm ſalute paſſum eſſe, non autem pro redemptione omnium hominum. Id conſtat ex Epiſtolis *Rabani Mauri* Moguntini Archiepiſcopi ad *Notingum* & ad *Ebrardum Comitem*; ex Epiſtola *Amolonis* Lugdunenſis Archiepiſcopi ad ipſum *Goteſchalchum*; ex *Hincmaro* in lib. de Prædeſtinatione, & ex Annalibus Bertinianis. Damnatus eſt Goteſchalchus, ejúſque errores confixi ſunt in Synodis Moguntina, anno Chriſti DCCCXLVIII. & in Cariſiacis, anno DCCCXLIX. & DCCCLIII. De illius cauſa, erroribus, damnatione, Impugnatoribus, ac Patronis, agemus in Diſſertatione ſingulari.

Thiota Pſeudoprophetiſſa.

IV. Iiſdem temporibus quibus errores ſuos ſpargere cœpit *Goteſchalchus*, anno ſcilicet DCCCXLVII. *Mulier quædam de Alamanniæ partibus, nomine Thiota, Pſeudoprophetiſſa, Moguntiacum venit, quæ Salomonis Epiſcopi Parochiam ſuis vaticiniis non minimè turbaverat. Nam certum conſummationis ſæculi diem, aliáque perplura, Dei ſolius notitiæ cognita, quaſi divinitùs ſibi revelata, ſcire ſe fatebatur, & eodem anno ultimum diem mundo imminere prædicabat. Unde multi plebeii utriuſque ſexus timore perculſi, ad eam venientes, munera illi ferebant, ſeque illius orationibus commendabant: & quod gravius eſt, ſacri Ordinis viri, Doctrinas Eccleſiaſticas poſtponentes, illam quaſi magiſtram cœlitùs deſtinatam ſequebantur. Hæc in præſentiam Epiſcoporum apud Sanctum Albanum deducta, & diligenter de ſuis aſſertionibus requiſita, Preſbyterum quemdam ſibi ea ſuggeſſiſſe, & ſe talia quæſtûs causâ narraſſe profeſſa eſt. Quapropter Synodali judicio publicis cæſa flagellis, miniſterium prædicationis, quod irrationabiliter arripuit, & ſibi contra morem Eccleſiaſticum vindicare præſumpſit, cum dedecore amiſit, ſuíſque vaticiniis tandem confuſa finem impoſuit*: ut habent Annales Francorum Fuldenſes ad annum Chriſti DCCCXLVII. & Metenſes ad eumdem annum, &c.

Photianum Schiſma.

V. Eccleſiam hoc labente ſæculo maximè turbavit Schiſma *Photii*, hominis laïci & curialis, qui Sedem Conſtantinopolitanam, pulſo *Ignatio* legitimo & ſanctiſſimo Patriarcha, invaſit, & à *Gregorio Syracuſano* excommunicato & depoſito Antiſtite ordinatus eſt. A *Nicolao I.* Pontifice Maximo excommunicatus, vices ipſi rependit, eúmque, ut *Dioſcorus* alter, excommunicare tentavit: Literas encyclicas ſcripſit contra Romanam Eccleſiam: Doctrinam Catholicam de proceſſione Spiritûs Sancti à Patre & Filio ſcriptis impugnavit. In Synodo Oecumenica VIII. præſidentibus *Hadriani II.* Legatis, anno Chriſti DCCCLXIX. damnatus eſt, & à *Baſilio* Imperatore miſſus in exilium. A quo poſt decennium revocatus, & in gratiam receptus, mortuo *S. Ignatio*, reſtitutus in Sedem, quam ipſi confirmavit *Joannes VIII.* Sed cùm Pontificis Literas falſaviſſet, Legatos Apoſtolicos ſeduxiſſet, ac Pſeudoſynodum celebraſſet, quam Octavam nominavit, & Oecumenicam dixit; reſciſſis veræ Synodi Octavæ & Oecumenicæ decretis, rurſus ab eodem Pontifice damnatus eſt. Mortuo *Baſilio* Imperatore, à *Leone Sapiente* ejus filio executioni mandata eſt Romani Pontificis Sententia: *Photius* è Sede quam tyrannicè retinebat, deturbatus, & in Monaſterium detruſus anno Chriſti DCCCLXXXVI. Præter errorem de Proceſſione Spiritûs-Sancti à ſolo Patre, ſingulis hominibus duas ineſſe animas aſſeruit, ut teſtatur *Anaſtaſius Bibliothecarius*. Plura de Photiano Schiſmate dicemus in Diſſertatione ſingulari.

Theopaſchitæ.

VI. Circa initia Photiani Schiſmatis, Theopaſchitarum hæreſis in Oriente ſuſcitata graſſabatur, quam *Nicolaus I.* Pontifex Maximus in Romana Synodo anno DCCCLXII. duobus Canonibus confixit, Chriſtum carne tantummodo paſſum, deitate verò impaſſibilem eſſe definiens ut conſtat ex Epiſtola ipſius VII. ad *Michaëlem* Orientis Imperatorem, cui Canones illi inſerti ſunt.

Joannes Scotus.

Carolo Calvo in Galliis regnante, *Joannes Scotus Erigena* varios errores docuit, præcipuè circa

ca Prædeſtinationem & circa Euchariſtiam, quam non eſſe verum Corpus & verum * Sanguinem Chriſti propugnavit, ſed tantùm memoriam & figuram Corporis & Sanguinis ejus; unde ejus libro *Berengarius* Sacramentariorum parens plurimùm uſus eſt. De *Joanne Scoto*, ejúſque Operibus & erroribus, Diſſertationem ſingularem inferiùs inſtituemus.

Antropomorphitæ.

VIII. Anno circiter nongenteſimo trigeſimo-nono, Antropomorphitarum Hæreſis, id eſt, corpoream formam Deo tribuentium, Italiam infeſtabat; quam *Ratherius* Veronenſis Epiſcopus verbo ſcriptiſque impugnavit, ut *Sigebertus* in Chronico, ad eum annum teſtatur.

Valfredus

IX. Medio Sæculo decimo *Valfredus* quidam Hæreſim negantem immortalitatem animæ in Occitania publicavit: quem Durandus Caſtrenſis Abbas Ordinis Benedictini validè impugnavit & confutavit, ut teſtantur verſus fronti majoris januæ Eccleſiæ *S. Benedicti Caſtrenſis* inſcripti, & in lucem editi poſt Chronicon Epiſcoporum & Abbatum Caſtrenſium, Tomo VII. Spicilegii Dacheriani:

Valfredus ſpargit doctrina ſemina falſa,
Corpus & unà animam morte perire docet.
Inſurgit contra vero ſermone Durandus,
Et gladio linguæ dogmata falſa ſecat.

CAPUT III.

De Scriptoribus Eccleſiaſticis Noni & Decimi Sæculi.

ARTICULUS I.

De Abytone Baſileenſi.

* O. B. Monachus.

I. AHYTO * Augiæ Abbas, & Baſileenſis Epiſcopus, obirâ ad Imperatorem Græcorum Caroli Magni Occidentis Imperatoris nomine Legatione inſignis, vitæ ſanctitate & doctrina conſpicuus, *Hatto*, *Heito*, & *Haido* interdum ab antiquis appellatur. Ipſius honorificè meminerunt Annales Francorum veteres ad annum DCCCXI. *Egenhardus* ſeu Laureshamenſium Annalium Auctor ad eundem annum, Monachus Engoliſmenſis, & Auctor Anonymus in Vita *Caroli Magni*, Annales Fuldenſes ad annum DCCCXI. *Hermannus Contractus* in Chronico ad annum DCCCVI. DCCCXI. DCCCXVII. DCCCXXII. & DCCCXXIV. *Hepidannus* Monachus *S. Galli* ad annum DCCCII. DCCCX. & DCCCXX. & Chronicon ejuſdem Cœnobii ad annos DCCCVI. DCCCXI. DCCCXXII. & DCCCXXXVI. quo ejus obitus conſignatur. Scripſit *Hodeporicum* ſuum, dum Conſtantinopolim Legatus profectus eſt, & *Vvetini* Monachi viſionem proſa deſcripſit, teſte *Hermanno Contracto*. Scripſit etiam *Capitulare* XXV. Capitibus conſtans, quod ex Bibliotheca Eminentiſſimi Cardinalis *Franciſci Barberini*, curâ doctiſſimi ac Reverendiſſimi *P. Joannis-Bona* Congregationis *S. Bernardi* in Italia Abbatis Generalis, & poſtea S. R. E. pariter Cardinalis, acceptum edidit *Domnus Lucas Dacherius*. Tomo VI. Spicilegii. Ex eo Capitulari diſcimus quæ Feſta tunc populo in Diœceſi Baſileenſi obſervanda indicerentur: ſcilicet Natalis Domini, S. Stephani, S. Joannis Evangeliſtæ, Innocentium, Octava Domini, ſive Circumciſio, Theophania, ſive Epiphania, Purificatio Sanctæ Mariæ, Sanctum Paſcha per octo dies, Rogationes tribus diebus, Aſcenſio Domini, Sabbathum Sanctum, Pentecoſtes, Sancti Joannis Baptiſtæ, duodecim Apoſtolorum, maximè tamen Sanctorum Petri & Pauli, Aſſumptio Sanctæ Mariæ, Dedicatio Baſilicæ Sancti Michaëlis Archangeli, Dedicatio cujuſcumque Oratorii, ſeu cujuſlibet Sancti Eccleſiæ Patroni Feſtivitas, cujus tamen obſervatio vicinis tantùm, non generaliter omnibus indicebatur. Ex eodem Capite diſcimus, non ſolùm Summum Pontificem, & Epiſcopos, ſed & Reges noſtros Jejunia pro neceſſitatibus publicis indixiſſe, quæ ab eorum ſubditis obſervari religiosè deberent. *Indictum verò Jejunium*, inquit, *quando à Palatio, vel à Domo * fuerit denuntiatum, ab omnibus generaliter obſervetur.*

Cap. VIII. Quæ præcipuè notanda in Capitulari Abytonis.

Feſta.

Jejunia.

* Id eſt, ab Eccleſia Cathedrali, Regia juſſione, vel Epiſcopali Conſtitutione.

Obſervandum quòd Cap. XVIII. Fidelibus omnibus denuntiari jubetur, *Ut qui causâ orationis ad limina Beatorum Apoſtolorum pergere cupiunt, domi confiteantur peccata ſua, & ſic proficiſcantur: quia à proprio Epiſcopo ſuo aut Sacerdote ligandi aut exſolvendi ſunt, non ab extraneo.*

Confeſſio proprio Epiſcopo aut Sacerdoti facienda.

Capitulo nono prohibet ne in Eccleſia aliquid legatur aut cantetur *præter ea quæ auctoritatis divinæ ſunt & Patrum Orthodoxorum ſanxit auctoritas. Nec falſa Angelorum nomina colantur, ſed ea tantùm quæ Prophetica & Evangelica docet Scriptura; id eſt, Michaël, Gabriël & Raphael.* Apage itaque ab Eccleſiaſtico cultu *Urielis* nomen.

Falſa Angelorum nomina.

Vetat eodem Capitulo, *Ne Sacerdotes diverſa ſentiant in judiciis Pœnitentium, ſed conſideratâ qualitate perſonæ juxta modum culpæ agatur cenſura vindictæ.*

Impoſitio Pœnitentiæ.

Cap. XXI. Prohibetur matrimonium inter conſanguineos uſque ad quintum genus, ſive quintam generationem. Contractum in quarto gradu non dirimitur, ſed pœnitentia indicitur conjugatis. Inceſtus à conſanguineis in primo aut ſecundo gradu commiſſus, ipſis matrimonii non ſolùm inter ſe, ſed cum quocumque ineundi poteſtatem in perpetuum adimit: ſi vero in tertio gradu cognationis conjuncti fuerint, ſeparari quidem ab invicem, & crimen pœnitentiâ eluere jubentur, ſed cum aliis nubere non prohibentur.

Impedimenta Matrimonii.

ARTICULUS II.

De Methodio Patriarcha Conſtantinopolitano.

SANCTUS METHODIUS, Syracuſis oriundus, Conſtantinopolim juvenis adiit, ubi Monaſticam Vitam profeſſus eſt. Romam miſſus fuit à *Nicephoro* Patriarcha, ut teſtantur *Cedrenus*, *Zonaras*, & *Michaël Glycas*. Tardiùs anno Chriſti 818. Legationem illam non obiit. Romæ Presbyter ordinatus eſt, ut docent *Anaſtaſius Bibliothecarius* & *Hincmarus* in Epiſtolis ſuis ad *Carolum* Regem. A *Leone Armeno*, *Michaële Balbo*, & *Theophilo* Græcorum Imperatoribus Iconomachis multa paſſus eſt pro causâ Fidei pietatiſque Chriſtianæ, quam acriter tuebatur. Reſtitutis ſacris Imaginibus ſub *Michaëlis*, *Theophili* filii, & *Theodoræ* matris Imperio, pulſoque *Joanne* hæretico & impio Patriarcha, *Methodius* in Sedem Conſtantinopolitanam evectus eſt: quam paucis annis cùm rexiſſet, aquæ intercutis morbo terris ereptus eſt, ingentium meritorum præmia in cœlis percepturus. Vita ejus ab Anonymo Auctore ipſi coævo conſcripta, & à *Leone Allatio* ex duobus Vaticanis Codicibus excerpta, è Græco Latinè reddita eſt. Scrip-

ſit

Paſſio S. Dionyſii Areopagitæ à Methodio ſcripta.

ſit Paſſionem *S. Dionyſii* Areopagitæ Atheniensis A Epiſcopi; quem miſſum docet à *S. Clemente* Romano Pontifice, Pariſios veniſſe cum Sociis *Ruſtico* Preſbytero & *Eleutherio* Diacono, Evangelium prædicaſſe, Martyrium capitis abſciſſione conſummaſſe Domitiano Imperatore, obtruncatúmque caput manibus portaſſe ad duo milliaria. Iſtud ſuum Opus edidit *Methodius* cum *S. Dionyſii* Paſſio antea Græcis penè ignota revelata eſt, ut ex exordio conſtat. *Dionyſii Beati*, inquit, *Paſſio inventa eſt. Dionyſii Beati certamen, fratres, revelatum eſt. Dionyſii Beati & ab omnibus occultati ſanctiſſimus finis illuxit.* Inventum autem cura & ſtudio *S. Taraſii* Patriarchæ Conſtantinopolitani, docet B nos *Hilduinus* Abbas in Epiſtola ad *Ludovicum Pium* Imperatorem: unde & Pallii munus, & Metropolitani dignitatem Athenienſi Epiſcopo ab eodem *Taraſio* reſtitutam fuiſſe aſſerit. Fuit autem *S. Taraſius* Patriarcha ab anno ſeptingenteſimo octogeſimo-quarto ad annum octogintеſimum ſextum. Per hæc tempora *Methodius* Paſſionis *S. Dionyſii Areopagitæ* hiſtoriam ſtylo ſuo ſanè eleganti ad multorum uſum accommodatam deſcripſit, & cum Romanis communicavit, quando Romam profectus eſt; ubi cùm eam *Anaſtaſius* adhuc puer legiſſet, tandem anno octingenteſimo ſeptuageſimo ſexto eamdem à ſe Latinè redditam C *Carolo Calvo* novo Imperatori nuncupavit. De hac *Methodii* lucubratione *Anaſtaſius* ita præfatur: *Paſſionem S. Hieromartyris Dionyſii, quondam Areopagitæ, póſtque Athenarum Antiſtitis, quam Romæ legi cùm puer eſſem, quamque à Conſtantinopolitanis Legatis audieram, ſecundum Juſſionem veſtram diu quæſitam, tandémque in maximo Cœnobiorum Romæ ſitorum repertam, etiam inter diverſos languores poſitus arrepto interpretandi certamine, latino eloquio tradidi..... Ceſſet ergo jam quorumdam opinio, perhibentium non eſſe Areopagitem Dionyſium, eum qui apud Pariſium corpore ac virtutibus redolet; cùm hoc & Græcorum quoque ſtylus cum Latina lingua concordans* D *teſtetur & prædicet..... Hujus autem Paſſionis textum Beatus Methodius (qui à Sede Apoſtolica Conſtantinopolim Presbyter miſſus, ejuſdem urbis tenuit Pontificium, & extunc inter Sanctos ab omnibus ob ſuæ confeſſionis & agonis certamen veraciter veneratur & colitur) edidit, pauca de multis præcedentibus ſcriptis excerpens.* De eodem Opere *Hincmarus* ad *Carolum Calvum* ita ſcribebat: *Lecta Beati Dionyſii Paſſione à Methodio Conſtantinopolim Romæ directo Græcè dictata, & ab Anaſtaſio utriuſque linguæ perito, & undecumque doctiſſimo ſanctæ Apoſtolicæ Sedis Bibliothecario, Latinè conſcripta, ſicut in præfatione ſua narrat, recognovi his quæ ibi ſcripta ſunt,* E *ea quæ in adoleſcentia legeram conſonare. Videlicet per quos & qualiter geſta Martyrum B. Dionyſii Sociorúmque ejus, ad Romanorum cognitionem, ſimul & ad notitiam Græcorum pervenerunt.* Tum de Actis *S. Sanctini*, quæ è quaternionibus vetuſtate contritis deſcripſerat, ſubjunxit: *Exemplar eorum quod mihi retinui, veſtro devoto & bono ſtudio offerendum putavi; ut ſi quæ ſunt illorum reliquiæ qui negabant, Dominum & Patronum noſtrum Dionyſium eſſe Areopagitam, à B. Paulo Apoſtolo baptiſatum, & Athenienſium ordinatum Epiſcopum, & in Gallias à Beato* F *Clemente directum, his quæ Græca teſtificatio, & Sanctæ Sedis Romanæ atteſtatio, & Gallicana intimat conteſtatio, ratum & in hac cauſa quod longè ante nos dictum eſt, recognoſcant* Græcam teſtificationem laudans, *Methodii* lucubrationem ſpectat. Hujus *Hincmari* Epiſtolæ meminit, & *Flodoardus* lib. III. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, cap 18. *Item*, inquit, *de Paſſione S. Dionyſii à Methodio Conſtantinopolitano Græcè dictata, & ab Anaſtaſio Romanæ Sedis Bibliothecario Latinè conſcripta; & de* A *Vita vel actibus Beati Sanctini: & quid in his invenerit de commemoratione S. Dionyſii.* Iſtud *Methodii* Opus ab *Anaſtaſio* Latinè redditum, ex tribus optimæ notæ MSS. Codicibus edidit vir eruditus *Petrus Franciſcus Chiffletius* S. J. in Diſſertatione *De uno Dionyſio*: In qua inter alia obſervat à *Methodio* ſcriptam non eſſe Paſſionem illam *S. Dionyſii* interprete *Lanſſelio*, quam in Dionyſio *Corderii*, Tom. II. legere eſt. Nec tamen minùs æſtimandam, cùm ſit Methodiana ipſa antiquior, illáque ipſa ſit quam recèns inventam gratulatur *Methodius*, quæ *SS. Petri & Pauli* Martyrium quarto-decimo Neronis anno adſcribebat, ut ipſe B teſtatur. Illam autem antiquiorem Paſſionis *B. Dionyſii* Hiſtoriam, *Metrodorum* forſan auctorem habuiſſe, cujus nomen præfert in nonnullis exemplaribus, vel certè *Ariſtarchum* Chronographum, qui de ea ad *Oneſiphorum* Primicerium ſcripſiſſe memoratur ab *Hilduino* in Epiſtola ad *Ludovicum Pium*, ad quem *Ariſtarchi* Opus illud mittere ſe dicit, ut vel ex eo, ſuper *Dionyſio* Pariſienſi pariter & Areopargita, Græcorum cum Gallis conſenſum agnoſceret. Probat autem luculenter vel hoc unum *Methodii* Opus, ſexdecim ad minùs annis ante *Hilduini* Areopagitica ſcriptum, & ex antiquioribus Actis ſub *S. Taraſio* Patriarcha C inventis deſloratum, opinionem de uno *Dionyſio* Pariſienſi Epiſcopo & Athenienſi, adeòque Areopagita, imprudenter à Neotericis quibuſdam Criticis *Hilduinianam fabulam* appellari.

Paſſio S. Dyoniſii à Methodio ſcripta ex antiquioribus Actis, ante Hilduini Areopagitica.

Ejuſdem *S. Methodii* Patriarchæ Conſtantinopolitani opus eſt *Canon de iis qui abnegarunt ſecundùm diverſas perſonas & ætates, & ad Orthodoxam verámque fidem revertuntur.* Extat in Euchologio Græcorum edito à viro doctiſſimo *Jacobo Goar* Dominicano, pag. 876.

ARTICULUS III.

De Dungalo Diacono.

D I. DUNGALUS Recluſus Monaſterii Sandionyſiani in agro Pariſienſi, Diaconus, doctiſſimúſque Theologus, florere cœpit ſub *Carolo Magno*, ad quem in membranis deſcripta ſervatur Epiſtola *de Eclipſi*, tum ſub *Ludovico Pio*, ejúſque filio *Lothario* Imperatoribus, quibus dicavit librum Reſponſionum ſuarum adversùs *Claudii* Taurinenſis Epiſcopi ſententias. Quo in libro Crucem Domini, & ejus, Sanctorúmque imagines ac reliquias Sacras, *congruo, fideli, & religioſo cultu laudare, diligere, ac venerari* E Chriſtianos debere, probat, Sanctorúmque invocationem & interceſſionem tuetur adversùs Hæreticum illum Antiſtitem *SS. Gregorii Nyſſeni, Ambroſii, Auguſtini, Paulini, Fortunati, Prudentii, Gregorii Magni* teſtimoniis luculentiſſimis ipſum oppugnat. Adversùs illius impietatem excitat religioſiſſimos Principes. *Rogamus verò*, inquit, *ſupplicíter noſtros Dominos Chriſtianiſſimos ac religioſiſſimos, ut Zelo Dei commoti ſuæ ſanctæ Matri Eccleſiæ gementi & periclitanti opportunè dignentur ſuccurrere, eamque dictis ſerpentum morſibus diutiùs non* F *ſinant laniari..... Ne amplius maligniſſimo ſuperbiæ ſpiritu inflati talem audentes excogitare pravitatem, ſponſam Chriſti Eccleſiam, cujus vos Deus proviſores defenſoréſque conſtituit, diffamare violaréque præſumant, ut ait Auguſtinus in Expoſitione Evangelii ſecundùm Joannem. Si ergo quando vult Deus concitare Poteſtates adversùs hæreticos, adversùs ſchiſmaticos, adversùs diſſipatores Eccleſiæ, adversùs exſufflatores Chriſti, adversùs blaſphematores Sanctorum ejus, non mirentur quia Deus concitet, ut à Sara verberetur Agar, cognoſcat ſe Agar, ponat cervicem ſuam.*

Mirantur

Mirantur autem quia commoventur Poteſtates Chriſtianæ adverſùs deteſtandos diſſipatores Eccleſiæ. Si ergo non moverentur, quomodo redderent rationem de Imperio ſuo Deo? Intendat caritas veſtra quid dicam: quia pertinet hoc ad Reges ſæculi Chriſtianos, ut temporibus ſuis pacatam velint matrem ſuam Eccleſiam unde ſpiritaliter nati ſunt. Dallæum Calvinianæ ſectæ Miniſtrum *Dungali* auctoritate contra ſacrarum imaginum cultum abuti, demonſtravimus Diſſertatione VI. in Hiſtoriam ſæculi VIII. §. XIV.

ARTICULUS IV.

De Amalario.

Amalarii duo; Trevirenſis Archiepiſcopus & Metenſis Diaconus.

I. AMALARIUS FORTUNATUS, Trevirenſis Archiepiſcopus, à *Carolo Magno* Imperatore Legatus miſſus eſt Conſtantinopolim ad *Michaëlem Rangabe* Imperatorem, anno octingenteſimo undecimo. Obiit anno octingenteſimo decimo-quarto, ut Annales Francorum teſtantur. Ejus eſſe librum *De ſacro Baptiſmate* ad *Carolum Magnum*, qui falsò hactenus fuerat ſuppoſitus *Alcuino*, ex Codice Petaviano probat *P. Sirmondus* Societatis JESU, in Notis ad *Theodulphum* Aurelianenſem. Sanè in Alcuinum cadere non poſſunt, quæ ſub iſtius libri finem leguntur: *Dixiſti, Sereniſſime Auguſte, velle vos ſcire qualiter nos & noſtri ſuffraganei doceremus populum Dei de Baptiſmi Sacramento.*

II. Alter ab illo, & junior quidem, *Amalarius* Metenſis Diaconus, & Lugdunenſis deinde Chorepiſcopus, qui libros quatuor *De Eccleſiaſticis Officiis* ſcripſit, ac *Ludovico Pio* nuncupavit, ut teſtatur *Ademarus* Monachus *S. Eparchii* Engoliſmenſis, in Chronico. Supplementum ad librum IV. Amalarii de Officiis divinis, ſcilicet cap. XLVIII. *de Regula S. Benedicti*, edidit *P. Mabillonius* Tomo II. Analectorum ex Codice MS. Bibliothecæ Collegiatæ Eccleſiæ *S. Martialis* apud Lemovicas. Scripſit etiam librum *De ordine Antiphonarii*, cùm à Romana Legatione, quam *Ludovici Pii* Imperatoris nomine obiit ad *Gregorium IV.* rediiſſet, ac Gallicana Antiphonaria cum Romanis contuliſſet. Invenit, ut ipſe teſtatur, illa ab iſtis diſcrepare, non ſolùm in ordine, verùmetiam in verbis, & multitudine Reſponſoriorum, & Antiphonarum, quas Galli non cantabant. Animadvertit in multis rationabiliùs ſtatuta Gallicana quam Romana, illa iſtis eſſe antiquiora: à Gallicanis, ubi meliùs erant ordinata, non diſceſſit, & ubi poterant à Romanis corrigi, non neglexit. Factâ è Palatio librorum copiâ, ex diverſis Doctorum ſententiis duplicem libellis duobus concinnavit Regulam, unam Canonicorum, alteram Sanctimonialium, quæ Concilii Aquiſgranenſis judicio & auctoritate comprobatæ ſunt, ut *Ademarus* in Chronico teſtatur. Scripſit *de præſcientia & Prædeſtinatione* contra *Goteſcalchum*. Nonnullas ejuſdem Auctoris Epiſtolas exhibet Tomus VII. Spicilegii Dacheriani. Ejus de Euchariſtia doctrinam in Diſſertationibus diſcutiemus. Quatuor ipſius libros de Divinis Officiis, Agobardus Lugdunenſis Archiepiſcopus opere ſingulari reprehendit. De his fuſiùs in Diſſertationibus.

Frequens Communio.

Frequentem Communionem Chriſtianis ſuaderi vult Amalarius, in Epiſtola ad Guntardum. *Præcipitur*, inquit, *in Canonibus, ut omnes qui ingrediuntur Eccleſiam communicent; quod ſi non communicaverint, dicant cauſam quare non communicent; & ſi rationabilis extiterit, indulgeatur illis; ſin autem, excommunicentur. Comperi te anchoram mentis tuæ*

A *fixiſſe in pelago & non in portu; fixiſti illam in Gennadio Maſſilienſi. Hortor ut potiùs figas illam in portu tutiſſimo, Auguſtino ſcilicet, teſtificato per omnes Eccleſias. Hortatus eſt te Gennadius, ut præcipuè per dies Dominicos communices. Fortè non erat conſuetudo illius, ut per ſingulos dies Miſſam celebraret. Si enim eſſet, non hortaretur per ſolos Dominicos dies potiſſimùm communicare. Græcorum aliquorum Presbyterorum conſuetudo eſt, ut à V. Feria ſe præparent & ſanctificent ad Miſſam celebrandam. Poteſt evenire ut in III. Feria ſive IV. peccatum committamus, quod non abluatur uſque poſt finitum diem Do-*
B *minicum: Quapropter non ritè communicamus per ſingulos dies Dominicos. Et poteſt fieri ut Deo placeamus per ſingulos dies unius hebdomadis, in quibus guſtare & videre fas eſt quàm dulcis ſit Dominus. A tam dilecto hoſpite non oportet dilectores diù abeſſe; quem compulerunt hoſpitari ſecum in die Reſurrectionis ejus duo ex Diſcipulis in Emmaus.* Tum recenſitis S. *Auguſtini* verbis *Epiſtola CXVIII. ad Januarium*, ſubdit: *Fili mi, ſi te cognoſcis peccatorem, oportet ut à te non repellas Dominum, ſed ſatis ei fiat per pœnitentiam, & in ſpiritu contrito & humiliato ſuſcipe illum. Si juſtus es, gaudens ſuſcipe illum; ſi infirmus, precare ab illo ſanitatem, & cade in fa-*
C *ciem ante pedes ejus; ſicut unus de decem Leproſis gratias age, ut dicat tibi:* Surge & vade, quia fides tua te ſalvum fecit. *Juxta Auguſtinum, quando videbis pium affectum eſſe in te, ſume Corpus Domini, ut tibi vitam ſempiternam præſtes. Noli differre ad diem Dominicum, quia neſcis ſi contingas illum.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 160. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Romanum Breviarium, quia minùs ordinatum fuit, per Gallicanum correctum eſt.*

R. De Romano Breviario non loquor, ſed de Ordine Antiphonarii edito ab Amalario Metenſi Diacono, qui collatione facta Gallicanorum Antiphonariorum cum Romanis,
D *Animadvertit in multis rationabiliùs ſtatuta Gallicana quàm Romana, illa iſtis eſſe antiquiora. A Gallicanis, ubi meliùs erant ordinata, non diſceſſit, & ubi poterant à Romanis corrigi, non neglexit*, ut ipſe teſtatur. Hiſtoriæ & Criticæ quæſtio eſt. Quid hic reprehenſione dignum?

ARTICULUS V.

De Theodulfo.

THEODULFUS, ex Italia oriundus, ut vetus Chronicon à *Ducheſnio* editum Hiſtoricorum Franciæ Tom. IV. teſtatur pag. 36. vel ex Hiſpania, ut nonnullis colligi videtur ex ejus
E Epitaphio à *P. Mabillonio* edito Tom. I. Analectorum, quod ipſi Speriam ſeu Heſperiam patriam tribuit, & ex ipſo *Theodulfo* in Parænesi ad Judices, ubi conſanguineos vocat Heſperiæ populos in Septimania degentes, qui ex Hiſpania eò confluxerant.

Mox Sedes, Narbona, tuas, urbemque decoram
Tangimus, occurrit quò mihi læta cohors.
Reliquiæ Getici populi, ſimul Heſpera turba
Me conſanguineo fit duce læta ſibi.

F Ut ut eſt, in Gallias vocatus eſt à *Carolo Magno*, cui ob virtutem ac doctrinam gratiſſimus fuit, à quo Abbatia Floriacenſi, & Aurelianenſi Epiſcopatu donatus eſt; deinde Miſſi Dominici ampliſſimum geſſit Magiſtratum in utraque Provincia Narbonenſi. Poſt *Caroli* obitum non minori in pretio & gratia fuit apud *Ludovicum Pium*: à quo & *Stephano* Papæ in Gallias venienti, obviam honoris cauſâ procedere juſſus eſt. Poſtea delatus ut particeps conjurationis *Bernardi* Italiæ

Regis adverſùs Patruum, Epiſcopatu ſpoliatus, & in Monaſterium relegatus eſt apud Andegavos. Quod ille crimen conſtanter pernegavit. Abſolutus tandem, cùm ad Eccleſiam ſuam rediret, dicitur anno 821. veneno necatus. Vitam ejus ad annum uſque 840. malè prorogant *Sigibertus*, *Trithemius*, & *Baronius*, cùm *Jonas* illius in Sede Aurelianenſi Succeſſor Conventui Pariſienſi de imaginibus anno 824. interfuerit. Ab *Alcuino* in Epiſtola IV. ad *Carolum Magnum*; ab *Eginhardo* in Vita ejuſdem Imperatoris, ab Auctore Anonymo Vitæ *Ludovici Pii*, à *Lupo* Ferrarienſi, Epiſtola XX. *Hincmaro* lib. de Divortio Lotharii & Tetbergæ, *Joanne Trithemio* in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & aliis celebratur. Scripſit librum *De Ordine Baptiſmi* ad *Magnum* Senonenſem Archiepiſcopum; librum *Teſtimoniorum de Spiritu Sancto* ad *Carolum Magnum*, in quo SS. Patrum teſtimoniis probat Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere: *Capitula ad Presbyteros ſuæ Diœceſeos*, quibus ipſos docet quomodo ſubditam ſibi plebem inſtituere, & ejus profectum in Vita Chriſtiana curare ac promovere debeant. Varia etiam carmina edidit, in quibus eminent Parænesis ad Judices, & Verſus in fronte Bibliorum ſcripti. Nonnulla antea inedita vulgavit *P. Mabillonius* Tom. I. Veterum Analectorum. Verſus edidit à pueris in die Palmarum cantandos, qui incipiunt, *Gloria laus, & honor tibi ſit, Rex Chriſte Redemptor.* Eos autem ſcripſit, cùm Andegavi exul ageret. Hos ipſi verſus aſſerit *Lupus Ferrarienſis* Epiſtola XX. Horum meminit Auctor lib. de divinis officiis ſub nomine *Alcuini*, Cap. XIV. quod novum argumentum eſt, quo probetur illorum Librorum Auctorem eſſe poſteriorem *Alcuino*. Fragmenta Sermonum aliquot *Theodulfi Aurelianenſis* habemus *Tomo V. Spicilegii Dacheriani.*

Quæ maximè obſervatione digna in Capitulari Theodulfi, Confeſſio Sacramentalis.

Ex Capitulari *Theodulfi*, doctrina Eccleſiæ de Confeſſione Sacramentali omnium peccatorum ſigillatim facienda luculenter confirmatur. Sic enim habet cap. XXXI. *Confeſſiones dandæ ſunt de omnibus peccatis, quæ ſive in opere, ſive in cogitatione perpetrantur. . . . Quando quis ad Confeſſionem venit, diligenter debet inquiri quomodo aut quâ occaſione peccatum perpetraverit, quod pereg iſſe ſe confitetur, & juxta modum facti debet ei pœnitentia indicari. Debet ei perſuaderi ut & de perverſis cogitationibus faciat Confeſſionem. Debet ei etiam injungi, ut de octo principalibus vitiis faciat ſuam Confeſſionem: & nominatim ei debet Sacerdos unumquodque vitium dicere, & ſuam de eo Confeſſionem accipere.*

Communio frequens.

Ab eodem frequens Communio commendatur, cap. XLIV. *Admonendus eſt populus*, inquit, *ut ad ſacroſanctum Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini nequaquam indifferenter accedat, nec ab hoc nimium abſtineat: ſed cum omni diligentia eligat tempus, quando aliquandiu ab opere conjugali abſtineat, & vitiis ſe purget, virtutibus exornet, eleemoſynis & orationibus inſiſtat, & ſic ad tantum Sacramentum accedat. Quia ſicut periculoſum eſt impurum quemque ad tantum Sacramentum accedere, ita etiam periculoſum eſt ab hoc, prolixo tempore abſtinere. Salva ratione eorum, qui excommunicati, non quando eis libet, ſed certis temporibus communicant, & Religioſis quibuſcumque ſanctè viventibus, qui pene omni die id faciunt.* Cap. XLI. *Singulis diebus Dominicis in Quadrageſima, præter hos qui excommunicati ſunt, Sacramenta Corporis & Sanguinis Chriſti ſumenda ſunt: & in Cœna Domini, & in Paraſceve, in Vigilia Paſchæ, & in die Reſurrectionis Domini, penitus ab omnibus communicandum: Et ipſi dies Paſchalis hebdomadæ omnes æquali religione colendi ſunt.*

Gravis Pœnitentia pro capitalibus peccatis imponenda.

Gravem diuturnámque Pœnitentiam pro capitalibus criminibus imponi volebat Theodulfus, ſecundùm Eccleſiæ ingenium ac morem. Cap. XXVI. de perjurio, ſic loquitur: *Audivimus quoſdam parvi pendere hoc ſcelus, & levem quodammodo perjuris pœnitentiæ modum imponere. Qui noſſe debent, talem de perjurio, qualem & de adulterio, de fornicatione, de homicidio, & de cæteris criminalibus vitiis pœnitentiam imponendam. Si quis verò perpetrato perjurio, aut quolibet criminali peccato, timens pœnitentiæ longam ærumnam, ad Confeſſionem venire noluerit, ab Eccleſia repellendus eſt, ſive à communione & conſortio Fidelium, ut nullus cum eo comedat, neque bibat, neque oret, neque in ſuam domum recipiat.*

Quadrageſimæ tempus quomodo tranſigendum.

Quomodo Quadrageſima tranſigenda ſit à Chriſtianis, docet *Theodulfus*. Hebdomadâ unâ ante ejus initium, Confeſſiones dari Sacerdotibus, Pœnitentiam accipi, diſcordantes reconciliari, & omnia jurgia ſedari jubet. Jejunium, prætér quàm diebus Dominicis, reſolvi tempore Quadrageſimæ nefas eſſe docet. Ante manducare quàm Veſpertinum celebretur Officium, illicitum eſſe. Eleemoſynam jejunio jungendam, & cibum & potum, quô quis uti debuit, ſi non jejunaret, pauperibus erogandum. His diebus, ab omnibus deliciis abſtinendum, à litibus etiam & contentionibus, nec-non ab uſu matrimonii: *Quia penè nihil valet jejunium, quod conjugali opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ, & eleemoſyna non commendant.* (A Cap. XXXVI. ad XLIV.)

Dominicæ diei obſervantia.

De obſervantia diei Dominicæ docet *Theodulfus*, hac die nihil fieri debere *præter orationes & Miſſarum ſolemnia, & ea quæ ad victum pertinent.* Dari licentiam navigandi, & itinerandi, *ſi neceſſitas fuerit, ita duntaxat ut horum occaſione Miſſa & Orationes non prætermittantur.* Cuilibet Chriſtiano conveniendum Sabbati die cum luminaribus ad Eccleſiam: conveniendum ad Vigilias, ſive ad Matutinum Officium. Concurrendum cum oblationibus ad Miſſarum ſolemnia. Nullam cauſam dici debere vel audiri, cùm ad Eccleſiam convenitur. Tantummodo Deo vacandum, in celebratione videlicet ſacrorum Officiorum, & exhibitione eleemoſynarum, & in Dei laudibus cum amicis, proximis & peregrinis ſpiritaliter epulandum. Non privatas duntaxat Miſſæ, ſed publicæ, diebus Dominicis Fideles intereſſe debere. Proinde curandum *Ut Miſſæ, quæ, per dies Dominicos, peculiares à Sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut per eas populus à publicis Miſſarum ſolemnibus, quæ horâ tertiâ canonicè fiunt, abſtrahatur.* Admonendum eſſe populum, ut ante publicum peractum Officium ad cibum non accedat, & *Omnes ad ſanctam Matrem Eccleſiam Miſſarum ſolemnia, & prædicationem* audituri conveniant, cùm Sacerdotes qui in urbe, & in circuitu urbis morantur, tum laici, *exceptis Deo ſacratis feminis, quibus mos eſt ad publicum non egredi, ſed clauſtris Monaſterii contineri.*

Hildegarius Meldenſis *Epiſcopus* anno DCCCLXVIII. in frequenti Synodo ſubjectis ſibi Clericis præcepit, ut Capitularis *Theodulfi* Decreta accuratè obſervarent, ut ex MS. Codice Gemblacenſi refert *P. Mabillonius* Tom. I. Veterum Analectorum, pag. 386.

ARTICULUS

ARTICULUS VI.

De Theodoro Studita, & Nicephoro Patriarcha Conſtantinopolitano.

S. Theodori Studitæ certamina pro fide & diſciplina Eccleſiæ.

I. SANCTUS THEODORUS Abbas Monaſterii, quod *Studium* à *Studio* conditore vocabatur, ſub Iconomachis Imperatoribus *Leone Armenio*, & *Michaële Balbo* Eccleſiæ fidem de ſacrarum imaginum cultu conſtanter propugnavit, Orthodoxos verbis ſcriptiſque confirmavit, ac defendit, carcerem & exilium pro cauſa fidei paſſus eſt. Aliam antea perſecutionem à *Conſtantino* Imperatore *Irenes* filio pro cauſa pietatis ſuſtinuerat, ejus nuptias cum *Theodota*, quam repudiata *Maria* legitima uxore duxerat, ceu adulterium palam arguens, ab ejus communione ſe ſubtrahens, Monachóſque omnes ad illius execrationem facinoris accendens, & ad vitandum Imperatoris colloquium. Nec minis, nec precibus, nec *Theodotæ*, quæ ipſi conſanguinitate juncta erat, amicitia & promiſſis adduci potuit Abbas Sanctiſſimus ut in cauſa Dei taceret. Quamobrem cum ſuis atrociter flagellatus, in exilium deportatus eſt. Sublato *Conſtantino*, ab *Irene* Imperatrice revocatus, magnóque cum honore ſuſceptus, Monaſterium Studii reſtituit, ita ut mille Monachos in illud congregaret, quos ſanctiſſimis inſtituit documentis. *Joſephus* Oeconomus, qui nefarias *Conſtantini* Imperatoris cum *Theodota* nuptias benedixerat, à ſacris Miniſteriis & Communione propterea ejectus, cum in *Nicephori* Imperatoris gratiam poſt novem annos irrepſiſſet, ea res novas turbas in Eccleſia Conſtantinopolitana excitavit, ac *Theodoro* novi certaminis campum aperuit. Scilicet Imperator *Nicephorum* Conſtantinopolitanum Patriarcham coëgit ut *Joſephum* in priſtinum gradum reſtitueret, quod ille præſtitit, habita Synodo. Oeconomiam Patriarchæ *Theodorus* vehementer improbavit ac licet ei communicaret memoriam ejus faciendo in Sacrificio Miſſæ, ab ejus tamen Communione palàm ſe ſubtrahebat, intereſſe nolens, cùm ſacris operabatur præſente *Joſepho*, ut conſtat ex Epiſtolis XX. & XXXI. *Theodori*. Cæterùm non offendebatur *Theodorus* quòd *Joſephus* à Patriarcha reſtitutus eſſet, ſed quod nullâ veniâ petitâ, nullâ pœnitentiâ peractâ, quaſi inſons admiſſus. Oeconomiam prætendebant Epiſcopi *qui Joſephum* reſtituerant: at Oeconomiæ locum eſſe negabat *Theodorus*, quæ etſi diſciplinam nonnihil remittat, eam non evertit: ut idem Epiſtola 24. lib. 1. ad *Theoctiſtum* data oſtendit. Licet porrò ſchiſma non fecerit *Theodorus*, ſed pro Eccleſiaſtica Diſciplina, ſervata charitate, cum Patriarcha & Epiſcopis pugnaverit, apud Imperatorem audiit ut Eccleſiaſticæ pacis perturbator, qui propterea Synodum congregavit menſe Januario anni octingenteſimi noni, in quâ cum decretum eſſet Epiſcopos de ſacris Canonibus diſpenſare poſſe, conjugium *Conſtantini* cum *Theodota* ex diſpenſatione fuiſſe legitimum; reos eſſe Monachos, & eorum maximè duces *Platonem* & *Theodorum*, qui *Patriarchæ* & Epiſcoporum Decretis non parerent, & cum *Joſepho* communicare pertinaciter renuerent, immò ſe ſubtraherent ab ipſius Patriarchæ communione; anathemate injuſtiſſimè percuſſi ſunt, & Imperatoris Edicto in exilium amandati. Adversùs hanc Synodum, quam Synodum *Mœchorum* vocabat *Theodorus*, auxilium Romani Pontificis *Leonis III.* imploravit, datis ad ipſum literis, quas *Baronius* exhibet ad annum octingenteſimum nonum. Non jam de ſola diſciplina contentionem eſſe ſignificavit, ſed de fide; cum Pſeudo-Synodus legitimè fuiſſe diſpenſatum cum Imperatore *Conſtantino* judicaſſet, ut uxorem dimitteret, eâque vivente, duceret alteram. Unde adverſariorum ſententiam novam hæreſim eſſe ſcribit, novóque nomine appellat, *Hæreſim Mœchianorum*. Obiit Sanctiſſimus Confeſſor die 11. Novembris, anni DCCCXXVI. ætatis 67. Vitam ejus ſcripſit *Michaël Studita* ejus Diſcipulus.

S. Theodori Studitæ Opera.

Scripſit *Theodorus* librum qui inſcribitur, *Parva Catecheſis*, qui quatuor & triginta ſupra centum Sermones complectitur, quos quidem Fratribus ipſe pronuntiavit, congruentes cuique diei ſingulos, lectiſſimis ſententiis verbiſque ornatiſſimis ſcitè admodum pertractans, nunc de animi fortitudine adverſorúmque contemptu, de Monaſticæ obſervationis perſeverentia, & membrorum mortificatione: nunc de conſtantia in quotidianis certaminibus, & præſtanti adversùs caſus omnes animi contentione. Alterum librum compoſuit quem inſcripſit *Magnam Catecheſim*, in tres partes diviſum, in quo Cœnobii inſtituta ſingillatim exponit, *Parva Catecheſis* 134. Sermonibus conſtans Latinè reddita à *Joanne Levinio* Belga, Canonico Antuerpienſi, edita eſt Tom. XIV. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis. Scripſit etiam Orationes in dies feſtos Domini & Deiparæ, & Sanctiſſimi Præcurſoris. Orationem in adorationem vivificæ Crucis *P. Gretſerus* S. I. edidit Tom. II. *de Cruce*. Scripſit præterea librum Dogmaticum contra Iconomachos. Item librum edidit Iambicis verſibus, in quo primi parentis ortum lapſúmque deſcripſit, *Caïni* invidiam & fratricidium, *Enochi* innocentiam, *Noë* & filiorum ejus ortum, vitam, converſationem. Item quinque libros Epiſtolarum, quarum plurimas unà cum Vita ipſius à *Michaële Studita* ſcripta, in qua hæc ejus Opera recenſentur, doctiſſimus *P. Sirmondus* S. I. in gratiam Cardinalis Baronii Latinitate donavit, quibus velut pretioſiſſimis ac luciđiſſimis gemmis nonum Annalium ſuorum Eccleſiaſticorum Tomum ornavit ac illuminavit Auctor Eminentiſſimus. Nonnullæ ſunt in quibus Romani Pontificis Primatus magnificè prædicatur. Ejus Opera noviſſimè in lucem edita ſunt ex verſione *Sirmundi*, cum aliis ejuſdem doctiſſimi Jeſuitæ Lucubrationibus. In Teſtamento quod morti proximus condidit, profeſſionem eorum, quæ ab ejus temporis Hæreticis impugnabantur, ſubjiciens, de Monaſtico Inſtituto, inter alia hæc habet: *Confiteor inſuper Monaſticum Statum ſublimem eſſe, & excelſum, & Angelicum, qui & peccata omnia expurget abſoluta vitæ perfectione*; &c.

Monaſtici ſtatus angelicus.

II. Coævus fuit & familiaris Theodoro Studitæ NICEPHORUS Patriarcha Conſtantinopolitanus, anno octingenteſimo-ſexto in eam Sedem evectus, *Leone Armeno* Imperatore Iconomacho ob cauſam Fidei deportatus in exilium. Obiit *Michaële Balbo* Imperante, die decima-tertia Martii, anni octingenteſimi vigeſimi-octavi, ætatis ſeptuageſimo-primo. Ejus memoria in Menologio Græcorum die 2. Junii, & in Martyrologio Romano die 13. Martii celebris eſt. A *Theophane* Preſbytero in Oratione ejus Encomiaſtica apud *Surium* eâ die, ab altero *Theophane* in *Chronico*, à *Photio* in Bibliotheca Cod. LXVI. ab *Anaſtaſio Bibliothecario* in Præfatione Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, à *Cedreno*, *Zonara* & *Glyca* commendatur. Epiſtolam Confeſſionem ſuæ Fidei continentem ſcripſit ad *Leonem III.* Romanum Pontificem, quam *Fronto Ducæus* S. J. Theologus cum *Baronio* communicavit; hanc verò inſeruit ille Annalium ſuorum Tomo IX. Scripſit præterea Antirrheticos tres adversùs Iconomachos, quorum ſola hucuſque edita ſunt fragmenta, cum in Auctario Bibliothecæ,

S. Nicephori Conſtantinopolitani Opera.

thecæ Patrum Græco-Latin. *P. Combefiſii* Tom. I. & II. cùm apud *Leonem Allatium* in Opere de perpetua Conſenſione Eccleſiæ Græcæ & Latinæ. In Bibliothecis Patrum Colonienſi, Pariſienſi & Lugdunenſi, Latinè tantùm extant quatuor alia contra Iconomachos Opuſcula. Canones præterea condidit aliquot. Sed inter ejus Opera celeberrimum eſt *Breviarium Hiſtoricum* de rebus geſtis à Mauritii Imperatoris cæde uſque ad *Leonis IV. Porphyrogeniti & Irenes* nuptias, hoc eſt, *Conſtantini Copronymi* annum XXIX. Chriſti DCCLXIX. Extat Græcè & Latinè Tom. I. Corporis Hiſtoriæ Byzantinæ. Verſionem adornavit doctiſſimus *P. Petavius* S. J. & Notis exquiſitis illuſtravit. Adjecit ejuſdem ex *Theophane* luculentum fragmentum, quod alterius eſſe Operis evidens eſt, cùm dictio non ita conciſa eſt ut in Breviario, ſed fuſior, qualis Oratorum eſſe ſolet. *Breviarium Hiſtoricum* laudat *Photius* Codice LXVI. Bibliothecæ. *Lectum eſt*, inquit, *S. Nicephori Archiepiſcopi Conſtantinopolitani Breviarium Hiſtoricum. Cujus initium eſt à Mauritii cæde, & ad Leonis & Irenes uſque nuptias perductum eſt. Dicendi genus minimè redundans & perſpicuum: Dictionis verò elegantia, orationiſque ſtructura neque ſoluta nimiùm neque porro cum affectatione preſſa & adſtricta: ſed cujuſmodi eloquentis planè hominis ac perfecti eſſe debeat. Nam & novitatem declinat, & quod vetus, excultúmque eſt non prætermittit. Ineſt præterea illius orationi quidam cum voluptate lepos. Denique plurimos eorum qui antea ſcripſerant, unâ hac Hiſtoricâ lucubratiunculâ ſuperavit: niſi quòd nimia brevitas nonnihil de vetuſtate ipſa decerpere videtur.*

S. Nicephori Conſtantinopolitani Scripta.

Brevem denique *Chronographiam* ab Adamo ad *Michaëlis Balbi & Theophili* ejus filii tempora digeſſit, quam Græcè & Latinè typis Regiis vulgavit unà cum *Georgii Syncelli* Chronico anno 1652. *P. Jacobus Goar* Ordinis FF. Prædicatorum, recenſitam ad varia exemplaria, & Notis illuſtratam. Hujus Chronologiæ auctorem Nicephorum quemdam Juniorem quondam affirmavit *Voſſius* Lib. 2. de Græcis Hiſtoricis, Cap. XXV. ea ductus ratione, quòd in ea ſeries Patriarcharum Conſtantinopolitanorum uſque ad *Sanctum Ignatium*, Imperatorum verò uſque ad *Michaëlem Theophili & Theodoræ* filium, perducta ſit, cùm *Nicephorus* Patriarcha octavo *Michaëlis Balbi* Imperatoris anno obiiſſet. At Patriarchas à *Nicephoro* ad *Photium*, & Imperatores à *Theophilo Michaëlis Balbi* filio, recenti manu adjectos, inde patet, quòd ſumma temporis totius à mundi exordio ad Scriptoris ætatem, in *Theophilo* Imperatore deſinat. Sed palmare eſt, quod ex *Anaſtaſii Bibliothecarii* ad *Joannem Diaconum* Præfatione profertur argumentum, quo victus *Voſſius* in ſecunda Operis ſui de Græcis Hiſtoricis editione emendavit, quod in priori ſcripſerat. Hæc ſunt nempe *Anaſtaſii* verba: *Huic ſanè Operi ratum duxi Beati Nicephori Conſtantinopolitani Epiſcopi Chronographiam præponere: ut ſcilicet & ex ea poſſis aliquantula carpere, & ſicubi fortaſſis hâc utendum judicaveris, tuam non lateat omnino notitiam.* Lege *P. Labbe* in Delineatione Apparatûs Hiſtoriæ Byzantinæ, & Tom. II. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & *Goarem noſtrum* in Notis ad Breviarium Chronographicum *S. Nicephori*.

Chronographia genuinum eſt Opus S. Nicephori Conſtantinop.

ARTICULUS VII.

De Halitgario & Jona Aurelianenſi.

I. HALITGARIUS Cameracenſis & Atrebatenſis Epiſcopus, cum *Ebbone* Remenſi Archiepiſcopo ad Danos Evangelium prædicaturus, auctoritate *Paſchalis I.* Pontificis Maximi ſe contulit, anno octingenteſimo vigeſimo-ſecundo. Legationem obiit nomine *Ludovici Pii* ad *Michaëlem Balbum* Græcorum Imperatorem. Obiit vigeſima-quinta Junii anni octingenteſimi trigeſimi, & in *Monte S. Eligii* prope Atrebatum ſepultus eſt. Ab Auctoribus Annalium Francorum Fuldenſium & Bertinianorum, à *Flodoardo* Lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, Cap. 19. à *Sigeberto* de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Cap. CXXII. ab *Adamo Bremenſi*, aliiſque commendatur. Sex Libros *de Remediis Peccatorum, & Ordine & Judiciis Pœnitentiæ* ſcripſit, teſte *Flodoardo*. Quinque dumtaxat ediderat *Henricus Caniſius* Tom. I. Antiquæ Lectionis, ex Codice MS. Bibliothecæ *S. Galli*. Sextum ex Cod. Corbeienſi edidit *Hugo Menardus* O. B. Congregationis *S. Mauri Monachus*. At ſextus ille deſcriptus quidem eſt ab Halitgario, & quinque Libellis, quos ex Patribus & Canonibus excerpſit, adjunctus, non ab eo compoſitus. Ex ſcrinio autem Romanæ Eccleſiæ ſe illum ſumpſiſſe teſtatur. Iſtud Opus aggreſſus eſt rogante *Ebbone*, cujus ad ipſum Epiſtola extat apud Flodoardum Lib. II. cap. XIX. de hujus Operis neceſſitate ita ſcribit Ebbo: *Ex Patrum dictis, Canonúmque ſententiis, ad opus Conſacerdotum noſtrorum excerpere Pœnitentialem minimè valui, quia animus cùm dividitur per multa, minor fit ad ſingula. Et hoc eſt quod in hac re me valde ſollicitat, quoniam ita confuſa ſunt judicia Pœnitentium in Presbyterorum noſtrorum Opuſculis, atque diverſa, & inter ſe diſcrepantia, & nullius auctoritate ſuffulta, ut vix propter diſſonantiam poſſint diſcerni. Unde fit ut concurrentibus ad remedium Pœnitentiæ, tam pro librorum confuſione, quam etiam pro ingenii tarditate, nullatenus valeant ſubvenire. Quapropter, cariſſime Frater, noli te-ipſum nobis negare, qui ſemper in divinis ardenti animo diſciplinis, ac ſolerti cura Scripturarum meditationibus perfectiſſimo otio floruiſti.*

II. JONAS *Theodulfi* in Sede Aurelianenſi Succeſſor ab anno DCCCXXII. Conventui Pariſienſi de Imaginibus anno DCCCXXIV. interfuit. Inde à *Ludovico Pio* miſſus eſt Romam ad *Eugenium II.* Romanum Pontificem, cum *Jeremia* Senonenſi Archiepiſcopo, ut probat Commonitorium ipſis ab Imperatore datum. Obiit anno DCCCXLII. Juſſu *Ludovici Pii* tres Libros ſcripſit adversùs *Claudium* Taurinenſem Epiſcopum pro defenſione ſanctarum Imaginum, & cultus ſanctæ Crucis, in Bibliothecis Patrum editos. *Joannem Dalleum* Calvinianum Miniſtrum, aliòſque Heterodoxos *Jonæ Aurelianenſis* auctoritate abuti contra ſacrarum venerationem Imaginum, oſtendimus Diſſertatione VI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi VIII. §. XIII.

Scripſit idem Epiſcopus tres Libros *De Inſtitutione Laïcali*, ad Mathfredum, quibus Laïcos omnes, ſed maximè conjugatos, ad vitam Chriſtianè inſtituendam hortatur, & quomodo inſtituenda ſit, edocet. Hoc Opus eò præſtantius eſt, quòd ex Scripturæ ſacræ & SS. Patrum verbis totum penè contextum. Primus Liber Chriſtianam plebem in commune inſtituit; ſecundi priora ſexdecim Capita conjugatos propriè ſpectant. Reliquum Operis, præter *Capita XXIII. & XXIV.* quæ ad Judices diriguntur, omnes Chriſtianos ad pietatem informat,

Summa Librorum Jonæ Aurelianenſis.

De Inſtitutione Laicali.

mat. Lib. I. Capp. 5. & 6. Confeſſionis Sacramentalis neceſſitatem & uſum aſſerit: *Fideles*, inquit, *idcirco peccata ſua Sacerdotibus confitentur; quoniam illis poteſtas eſt à Domino collata ligandi atque ſolvendi. Ad quorum etiam judicium pœnitentiæ tempora ſubeunt.* Subjectis deinde teſtimoniis, quibus probatur Confeſſionem peccatorum Deo in oratione eſſe faciendam, ita colligit: *Præmiſſa igitur ſaluberrima teſtimonia indicant, quod exceptâ confeſſione quæ Sacerdotibus abſque cunctatione fieri debet, unicuique in oratione Deo ſua jugiter ſint confitenda peccata, & gemitibus & lacrymis abluenda.* Et Cap. XVI. *Moris eſt Eccleſiæ de gravioribus peccatis Sacerdotibus, per quos homines Deo reconciliantur, Confeſſionem facere: de quotidianis vero & levibus quibuſque perrari ſunt qui invicem Confeſſionem faciant, exceptis Monachis, qui id quotidiè faciunt. De capitalibus manifeſtiſque peccatis publicam Pœnitentiam irretractabiliter agendam* docet C. 10. In eos invehitur *Qui imperitos animarum ſuarum Medicos expetunt, ut ſibi ad votum ſuum Pœnitentiæ tempora imponant; & peritos idcirco declinant, ne auſterius Pœnitentiæ eos addicant.* Lib. 2. c. 2. Viros Chriſtianos monet, ut qui uxores ducere voluerint, ſicut eas caſtas & incorruptas cupiunt invenire, ſic ad eas caſti & incorrupti ſtudeant accedere. Fideles conjugatos convenire debere gratiâ prolis, non voluptatis. Ab uxoribus prægnantibus abſtinendum. (*Capp. 6. & 7.*) Et cùm ſolita ſexui patiuntur (*Cap. x.*) Conjugia inter propinquos tam diu vitanda eſſe, quamdiu neceſſitudinum nomina perſeverant. Auctoritate Eccleſiæ, mundanæ legis cenſurâ, necnon ipſius naturæ honeſtiſſimo ordine doceri, propinquitatis conjugia uſque in ſeptimum gradum differenda. (*Cap. 8.*) Uxorem, niſi causâ fornicationis non eſſe dimittendam. Id enim ne fiat, Domini ſententiâ prohiberi. Illos qui, dimiſſis propter fornicationem uxoribus, alias ducunt, Domini ſententiâ adulteros notari, (*Cap. XII. & XIII.*) Agit de Officio parentum erga filios, ſeu de educatione filiorum, & de reverentia filiorum erga parentes. Eos redarguit, qui carnaliter filios ſuos diligunt, & leges mundi magis quàm leges cœli eos docere ſatagunt. (*Cap. XIV. & XV.*) Conjugatos in domibus ſuis paſtorale exercere debere miniſterium probat. (*Cap. XVI.*) Ad perceptionem Dominici Corporis & Sanguinis frequenter & diſcretè accedendum eſſe docet, & in eos invehitur, *Qui ab hoc Sacramento partim incuria, partim deſidia, adeò ſe ſubtrahunt, ut vix in anno, niſi ſub tribus tantùm Feſtis præcluis potiùs quàm ex devotione faciant, neſcientes, aut ſcire nolentes, quod ſicut corpus ſine cibo & potu, ita & anima ſine ſpiritali cibo moritur.* (Cap 18.) De ſolvendis Decimis, & honore Sacerdotibus exhibendo, agit tribus Capitibus ſequentibus. Invehitur in ſuperbiam ſæcularium, qui in Sacerdotibus divitias & honores mundi, non miniſterium Chriſti plerúmque venerantur: divitiis verò & honoribus mundi carentes adeo contemptui habent, ut eos non ſolùm adminiſtratores & procuratores rerum ſuarum faciant; ſed etiam ſibi more Laïcorum ſervire compellant, eóſque convivas menſæ ſuæ habere dedignentur. Cap. XXIII. in eos ſtylum acuit, qui propter venationes & amorem canum, cauſam pauperum negligunt. Miſerabilem planè & valdè deflendam rem eſſe ait, quando pro feris, quas cura hominum non aluit, ſed Deus in commune mortalibus ad utendum conceſſit, pauperes à Potentioribus ſpoliantur, flagellantur, ergaſtulis detruduntur, & multa alia patiuntur. Hoc qui faciunt, etſi lege mundi juſtè ſe facere poſſe contendant: Num tamen lex mundi poteſt legem evacuare Chriſti, aut ipſi præponi? Chriſtus docet in Evangelio, ut ſi quis noſtra abſtulerit, non repetamus ea. Si ille qui ſua ablata repetit, contra Evangelium, id eſt contra conſilium Evangelii facit, vel contra præceptum Evangelii, quia ea indebito modo, nec ſervatâ lege caritatis repetit; multò magis ille in Auctorem Evangelii delinquit, qui ea quæ ſua non fuerunt, violenter exigit. Quis igitur neget, inquit, contra Regulam Chriſtianitatis fieri, cùm propter unius hominis delicias tot pauperes Chriſti diverſiſſimis injuriis afficiuntur? Id præterea ſummæ dementiæ eſſe docet, cùm propter venationes quis Dominicis & Feſtis diebus à ſolemnibus Miſſarum celebrationibus, & divinis laudibus vacat: & plus delectatur latratibus canum, quam melodiis intereſſe hymnorum cœleſtium. Declamat in eos qui canum majorem curam gerunt, quàm ſervorum, in quorum domibus nitidos & craſſos canes videas diſcurrere; homines autem pallentes & titubantes incedere. Ibidem in aleatores invehitur. Ludum aleæ *laqueum diaboli* vocat. Laudat ſub nomine *S. Cypriani* librum *contra Aleatores* ipſi adſcriptum. Quærentibus, quid mali faciant, aleis ludendo? Reſpondet, Multis modis in eo ludo delinqui. Primò quia vix ſine mendacio, aut perjurio, aut diſcordia peragitur; quod ſi fortè in nullo horum delinquatur, in eo ſolo proculdubio peccatur, quia otioſitati, quæ inimica eſt animæ, inſervitur. Capite XXIV. Judices inſtituit & remotâ perſonarum, munerúmque acceptione, rectè judicare docet. Nihil iniquius & Deo odibilius eſſe, quàm cùm in foro plus valet amor nummi, quàm Chriſti. Qui enim pro rectè judicando nummos accipiunt, more Judæ Chriſtum, qui juſtitia eſt, acceptâ pecuniâ vendunt. Judicum ſæculi vices luget, qui fortes ſunt ut totâ die terreno judicio inſiſtant, in oratione verò coram Domino ad unius horæ momentum laſſantur. Tres munerum acceptiones exponit, quibus contra juſtitiam humana vanitas militat, favorem amicitiarum, adulationem laudis, & corporalis acceptationem muneris. Judicium humanum perverti docet timore, cupiditate, odio, & amore. Sequentibus capitibus agit de juramento, mendacio, falſo teſtimonio, curioſitate vitandis, & de hoſpitalitate exercenda. Tertio libro de caritate, humilitate, patientia, de præcipuis vitiis vitandis, ſuperbia, odio, invidia, detractione, ſcurrilitate, tenacia, &c. Demum de noviſſimis hominis. Mortis porro occaſione agit de viſitatione infirmorum, de mortuis ſepeliendis, & curâ pro eorum animâ gerendâ. Hoc ſpecimen librorum *Jonæ Aurelian. De Inſtitutione Laicali*: quorum lectionem Concionatoribus noſtris vehementer ſuadeo. Extant Tomo I. Spicilegii *D. Lucæ Dacherii.*

Confeſſionis Sacramentalis neceſſitas & uſus.

Chriſtianorum Matrimonia, & conjugum officia.

Liberorum educatio.

Communio frequens.

Honor Sacerdotibus exhibendus.

Venatorum vitia perſtringuntur.

Aleatores damnantur.

Judicum vitia.

Alterum Opuſculum edidit Jonas *de Inſtitutione Regia*, eodem ſtylo, eadémque methodo, quibus laïcalem Inſtitutionem: immo verò quinque capita ejuſdem Inſtitutionis repetit. Integrum habetur in Concilio Pariſienſi VI. quod annô Chriſti DCCCXXIX. celebratum eſt, præter Præfationem, & duo poſtrema capita. Gallicani Patres *Ludovico Pio, & Lothario* Imperatoribus Admonitiones, quas poſtularant, ſubminiſtrare cupientes, nihil melius præſtare ſe poſſe exiſtimarunt, quàm *Jonæ Aurelianenſis* Opus ſuis inſerere Decretis, quòd ex Scriptura Sacra, & ſelectis SS. Patrum teſtimoniis contextum eſſet, adeóque Concilio dignum. Aut *Jonas* à Patribus rogatus ut Acta Concilii in ordinem redigeret, operæ pretium duxit, ſi ex Opuſculo paulò ante edito, & *Pippino* Regi, *Ludovici Pii* filio, nuncupato, Regias Adhortationes derivaret; maximè cùm in

eo;

eo, non ſuis, ſed Scripturæ Sacræ & SS. Patrum verbis loqueretur. Ut ut eſt, iſtud Opuſculum conſcriptum ante Concilium illud Pariſienſe VI. & priuſquam *Pippinus* adversùs *Ludovicum* Imperatorem quidquam unà cum fratribus molitus fuiſſet; conſtat 1°, ex Præfatione *Jonæ*, qui ipſum ob amorem, fidem, reverentiam erga *Ludovicum Auguſtum* ipſius Patrem, commendat. 2°. Quòd auſus non eſſet Jonas Monita jam à Synodo Pariſienſi edita, & Patri ac Fratri Auguſtis dicata, iterum *Pippino* Regi offerre, velut opus propter ipſum ſuſceptum. 3°. Quòd cùm Auctores è quibus præclaras illas Regiæ Inſtitutionis Regulas excerpſit, laudare ſoleat, de Concilio Pariſienſi ne verbum quidem habet. Has rationes fuſiùs exponit *D. Lucas Dacherius* in Præfatione ad Tomum V. Spicilegii.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 176. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *A pragnantibus & menſtruatis abſtinendum.*

R. Libros *Jonæ Aurelianenſis* Epiſcopi *De Inſtitutione Laicali* expendens, eorùmque ſynopſim exhibens, dixi: *Libro ſecundo, cap. 7. Ab uxoribus pragnantibus abſtinendum eſſe docet. Et cùm ſolita ſexui patiuntur.* (Cap. 2.) Id verò docet Jonas Aurelianenſis, idque ex SS. Auguſtino & Hieronymo probat quoad primam partem, tum veterum Patriarcharum exemplo, hac denique firmiſſima ratione: *Si causâ prolis uxor ducitur, & commixtio maris & feminæ amore filiorum, non ardore libidinis debet exerceri, poſtquam fructum oriundæ prolis tumefactus uxoris venter indicaverit, quid coitus cum uxore, jam niſi æſtum libidinis demonſtrat? Nonne ab hujuſcemodi coitu abſtinere nolenti quodammodo dicit Dominus: Si causâ liberorum uxorem duxiſti, jam me operante adeptus es quod voluiſti, ut quid operi meo morbidæ libidinis quicquam ſuperaddere præſumpſiſti?* Hæc Jonas Aurelianenſis. Partem alteram probat ex Scriptura ſacra *Levitici* xv. & *Ezechielis* xviii. & Sanctorum Hieronymi & Auguſtini teſtimoniis confirmat. Qui contrarium aſſereret, conjugatorum incontinentiæ ac libidini patrocinaretur.

ARTICULUS VIII.

De Eginhardo, Thegano, & Nitardo.

EGINHARDUS, ſive *Eſnardus* ex Orientali Francia oriundus, circa nemus Ottonicum, à *Carolo Magno* Imperatore in Regia Aula nutritus eſt, & Notarii * munere ampliſſimo, ac Præfecti Regiorum Ædificiorum in Aquiſgranenſi Palatio ornatus, de quo *Vualafridus Strabo* cecinit;

* Secretaire d'Eſtat.

Nec minor eſt magni reverentia Patris habenda,
Beſeleel fabri primùm qui percipit omne
Artificum præcautus opus.

Hunc primò fuiſſe conjugatum, & uxorem genere & virtute illuſtrem, nomine *Immam* duxiſſe, docet *Ludovici Pii Diploma*, quo illis Villas *Michlenſtat*, & *Mulenheim* dictas, anno Imperii ſui primo largitus eſt. Eam fuiſſe filiam *Caroli Magni*, quam furtivis amoribus deperierit *Eginhardus*, à quâ per nivem deportatus, ab inſomni Principe fortuitò deprehenſus fuerit, & veniâ impetratâ, eam uxorem acceperit, non abſque muneribus in latifundiis, etiam à *Ludovico Pio* Imperatore poſtea auctis & cumulatis, Chronici Laureshamenſis Auctor commentus eſt. Anno Imperii *Ludovici Pii VI.* nobiliſſimi conjuges Villam *Michlenſtat* ſitam in Germaniæ ſylva, quæ *Odamvald*, appellatur, ad fluvium Mimilingum, Monaſterio *S. Nazarii* tradidere. Mox continentiam conſenſu mutuo profeſſi, in aliam Villam nomine *Mulenheim* ſeceſſere, quo in loco Baſilicam in memoriam *SS. Marcellini & Petri* ædificavit Eginhardus, cùm eorum corpora ab *Eugenio* Pontifice Maximo obtinuiſſet. Exinde cariſſimæ conjugis mortem graviſſimè luxit, ut ex ejus ad *Lupum* Abbatem Ferrarienſem Epiſtola conſtat, qui & ejus mœrorem amicis & conſolatoriis literis lenivit. Ad eum reſcripſit *Frotarius* Tullenſis Epiſcopus, * rogans ut Eccleſiæ Senonenſis cauſam apud *Ludovicum Pium* Imperatorem auctoritate ſua, ac interceſſione juvaret; & electum, ex ejuſdem Eccleſiæ gremio Epiſcopum, quem Miſſi Dominici repudiabant, Regio conſenſu approbari atque confirmari obtineret: maximè cùm ſecunda hæc eſſet electio; quoniam alterum priùs electum repudiarat Imperator. Fontanellenſi Abbatiæ præfuit, jam ab anno DCCCXXVII. eámque per ſeptem annos tenuit. Tandem in Cœnobium Mulenheimenſe, quod poſtea Selingeſtadienſe dictum eſt, ſe recepit, ibique Regulam *S. Benedicti* profeſſus, primus Abbas fuit ſimul & fundator, ut *Trithemius* memorat. Foſſatenſe quoque Monaſterium ad Lutetiam, & Blandinienſe in Gandavo rexiſſe dicitur. Quo obierit anno, haud omninò exploratum. Quidam anno 843. alii anno uno ſeriùs, alii anno duntaxat 848. defunctum volunt, quo ſecundæ Synodo à *Rabano* Moguntino Archipræſule celebratæ interfuerit. Ut ut eſt, conſtat ipſum in Monaſterio ſuo Selingeſtadienſi ſepultum, ipſique poſitum Epitaphium, à *Rabano*, in quo:

* Epiſt. XVI.

Ingenio prudens, probus actu, atque ore facundus

prædicatur. Auctor Vitæ *Ludovici Pii*, ipſum *Virorum ſui temporis prudentiſſimum* appellat: Chronicon Fontanellenſe, *Virum undequaque doctiſſimum*: Vualafridus Strabo, *Magnum Einardum*: Ermoldus Nigellus, *ingenio ſagacem, bonitate vigentem, & à Carolo M. dilectum.* Scripſit *Vitam Caroli Magni*, tantò meliori fide, quantò ipſi adhæſit familiariùs, ut *Sigibertus* obſervat. Iſtud Opus *Lupus Ferrarienſis* in Epiſtola ad Auctorem data, commendat. Ejus nomen præferunt Annales Francorum ab anno Chriſti DCCXLI. ad annum DCCCXXVIII. hóſque ipſi vindicat *Andreas Ducheſnius* teſtimonio Anonymi, ſed coævi Auctoris, qui librum de Tranſlatione & Miraculis S. Sebaſtiani compoſuit, in Præfatione ad *Ingrannum* S. Medardi Sueſſionenſis Abbatem: necnon *Trithemii*, qui inter *Eginhardi* Opera recenſet *Hiſtoriam temporum de geſtis Germanorum & Francorum*: quæ alia ab his Annalibus haberi non debet, in quibus res per Francos potiſſimum & Germanos geſtæ non minùs eleganter quàm accuratè conſignantur. Demum probat hos Annales *Eginhardi* fœtum eſſe, ex eo quòd eorum ſtylus cum ſtylo Vitæ *Caroli Magni* genuinè conveniat. Contra, *P. Carolus le Cointe* in Annalibus Francorum, diſſimilem ſtylum arguit, & ex iis quæ habet Auctor ad annum DCCLXXIV. aliiſque momentis, hoc Opus à Monacho Laureshamenſi, cujus quidem ignotum ſit nomen, editum aſſerit: illúdque non alio appellat nomine, quàm *Annales Laureshamenſes.* Qua de re penès eruditos ſit judicium. Scripſit etiam *Eginhardus* libros quatuor de Tranſlatione & Miraculis *SS. Marcellini & Petri* Martyrum quos apud *Surium* * integros legere eſt: Denique *Lothario* Imperatori Monita *Gabrielis Archangeli* duodecim Capitulis comprehenſa nuncupavit, ut Annales Fuldenſes teſtantur ad annum DCCCLXXIV. Vitam *Caroli Magni* ab *Eginhardo* ſcriptam primus in lucem emiſit *Hermannus* Comes à *Nuenare* anno MDLXI. cum Annalibus. Poſteà *Juſtus Reuberus* Juriſconſultus in veterum Scriptorum Tomum congeſſit, qui res Imperatorum per aliquot ſæcula

* Tom. VIII. die II. Junii.

geſtas

geſtas literis mandarant. Deinde *Marquardus Freberus* eamdem inſeruit Corpori Hiſtoriæ Francicæ veteris ac ſinceræ, quòd anno MDCXIII. vulgavit. Demum *Andreas Ducheſnius* illam edidit inter Scriptores veteres Hiſtoriæ Francorum, Tomo II. cum Annalibus eidem adſcriptis. Hermannum Comitem Nuenarium primum *Eginhardi* editorem non inſtitiſſe antiquo Codici quem habebat: ſed in eo fuiſſe ut floridiùs loquentem induceret: & qui poſtea Eginhardum typis divulgarunt, hanc Nuenarii Comitis editionem ſecutos eſſe, ſcripſit *Voſſius* lib. II. de Hiſtoricis Latinis, Cap. XXXIII. ſed *Voſſio* cæteri Viri Eruditi non aſſentiuntur, cùmque Codices antiqui refellunt.

Theganus.

II. Eginhardo ſuppares fuere THEGANUS & NITHARDUS, quos ipſi propter argumenti in quo verſati ſunt, affinitatem hoc in Articulo ſubjungo. *Theganus* natione Francus, Trevirenſis Chorepiſcopus librum ſcripſit *De geſtis Ludovici Pii*, cui *Vvalafridus Strabo* Augienſis Abbas, ejus familiaris, præfatus eſt, Opúſque ſecuit in Capita LVIII. ſingulíſque argumentum ſuum præpoſuit. Scripſit *breviter & verè, potius quam lepidè. In cujus quibuſdam ſententiis, quòd effuſior & ardentior in loquendo videatur, ut vir nobilis & acris animi, quod de indignitate vilium perſonarum*, ſeu de earum injuriis in Pientiſſimum Principem, *dolor ſuggeſſit, tacere non potuit. Preterea nimius amor juſtitiæ, & executoris ejus Chriſtianiſſimi Imperatoris, Zeli naturalis exaggeravit dolorem. Unde, quantum ſit Opus ejus pro bona voluntate, non faſtidiendum pro quantulacumque ruſticitate.* Ita de hoc Opere cenſet *Vvalafridus Strabo*, qui & ſe noviſſe *Virum multa lectione inſtructum, ſed prædicationis & correctionis ſtudiis occupatum* teſtatur. Superſtite adhuc *Ludovico Pio* editum eſſe, docent poſtrema hæc Operis verba: ***Eodem anno**, in ipſo itinere obiit Berengarius, Dux fidelis & ſapiens; quem Imperator cum filiis ſuis luxit multo tempore. Iſte eſt annus XXIII. Regni Domini Ludevvici Piiſſimi Imperatoris: quem conſervare & protegere diu in hoc ſæculo feliciter commorantem, & poſt hac diſcurrentia tempora perducere dignetur ad ſocietatem omnium Sanctorum ejus.* Non attigit itaque *Theganus* res poſtremi triennii *Ludovici Pii*, ſed ſcribere deſiit anno ejus Imperii XXIII. Chriſti DCCCXXXVII. Iiſdem temporibus ſcripſit Aſtronomus Anonymus Vitam *Ludovici Pii*, ipſiúſque poſtrema geſta & mortem expoſuit, quod *Theganus* non fecerat. Ejus ætatem ex eo cognoſcimus, quòd, ut ipſe refert, cùm anno DCCCXXXVI. III. Idus Aprilis Cometes apparuiſſet per dies XXV. ab Imperatore fuerit accitus, rogatúſque quid novum illud Phœnomenon portenderet. Utrumque Opus editum eſt ab *Andrea Ducheſnio* Tom. II. Scriptorum Hiſtoriæ Francorum.

Thegani ſtylus.

Nithardus.

III. NITHARDUS patre *S. Angilberto* matre *Bertha Caroli Magni* filia natus, *Harnidi* frater, ut ipſe teſtatur, Franciæ Maritimæ Comes, fervenribus inter *Ludovici Pii* filios diſſidiis, ſub *Carolo* Rege militavit. Unus ex illis fuit, quibus anno DCCCXLII. Regni inter *Ludovicum* & *Carolum* partitio commiſſa eſt, ut ipſe teſtatur lib. 4. Pacem inter fratres componere ſemper optavit, ſategitque. At fraternis odiis nuſquam detumeſcentibus, receſſum à Republica meditatus eſt, ut ipſe refert in Præfatione lib. 4. Sæculo vale dixit anno circiter DCCCXLIV. Vitámque Monaſticam ſub Regula *S. Benedicti* profeſſus eſt, quo in Cœnobio, Prumienſi, an Centulenſi, incertum. Pro Prumienſi conjecturam ſubminiſtrant *Lupi Ferrarienſis* ad *Marcuvardum* Prumienſem Abbatem Epiſtola LV. ejúſdemque *Marcuvardi* ad *Didonem* Abbatem Epiſtola LXII. Ut ut eſt, Centulenſem Abbatem fuiſſe *Nithardum*, conſtat ex *Hariulfo* in Chronico Centulenſi. Paucis diebus Monaſterio ſuo præfuit. In prœlio enim adversùs Danos, qui oram Franciæ maritimam vaſtabant, occubuit. Libros quatuor edidit *De Diſſenſionibus filiorum Ludovici Pii*, ad annum uſque DCCCXLIII. jubente *Carolo Calvo* Francorum Rege, cui & illud Opus nuncupavit. Editi ſunt ab *Andrea Ducheſnio*, Tomo II. Scriptorum Hiſtoriæ Francorum. Hos Auctores inter Eccleſiaſticos recenſuimus quod in eorum etiam Operibus multa ſint quibus Hiſtoria Eccleſiaſtica illuſtretur, quamvis de ſæculari Hiſtoria potiſſimùm ſcripſerint.

ARTICULUS IX.

De Hilduino, Freculfo, & Paſchaſio Ratberto.

I. HILDUINUS O. B. Monachus, ſub *Ludovico Pio* ſacri Palatii Archicapellanus, * S. Germani Pariſienſis, S. Medardi Sueſſionenſis, & S. Dionyſii prope Luteriam Abbas, anno DCCCXXVI. Romam miſit ad *Eugenium II.* Pontificem Maximum pro impetrandis *S. Sebaſtiani* Reliquiis, quas in Baſilica S. Medardi Sueſſionenſis depoſuit, ut Annales Francorum Eginhardo adſcripti teſtantur. Vetus Auctor in Libello de Tranſlatione S. Sebaſtiani, apud *Bollandum* ad diem XX. Januarii, *Hilduinum* ita commendat. *H Ludevvicus Imperator Auguſtus, inter cunctos Imperii ſui Primates, quos Conſilio ſuo aſciverat, Hilduinum Abbatem Reverentiſſimum, virum quoque omni probitatis genere permodeſtum, omnique ſagacitate & induſtria præditum, juſtitiâ conſpicuum, ſanctitate præclarum, in tantum amavit & extulit, ut ei ſpecialiùs quidquid ſecretius tractandum eſſet, committeret, eumque Archicapellanum in omni Imperio ſuo conſtitueret.... A piiſſimo Cæſare, ad quorumdam improbitatem compeſcendam, qui adversùs Summum Antiſtitem Eugenium intumuerant Romæ, delegatus, ſic judicium omne prudenti examinatione exercuit, ut & Cæſaris juſſum expleret, & Pontifici ſatisfaceret, & eos, qui contra hunc ſuperbè intumuerant, ſedatâ eorum contumaciâ, pacatos redderet & quietos.* In *Lotharii* ſcilicet Imperatoris erat comitatu, cùm in Italiam à Patre directus eſt ad ſedandas Romanorum diſcordias anno 824. ejúſque conſiliis utebatur *Lotharius*.

** Grand Aumônier.*

Hilduini Abbatis elogium.

Ejus meminit *Nithardus* lib. 1. & 2. Ipſi *Rabanus* Commentarios in libros Regum dicavit, eum *ubique excellentem & pluribus fructuoſum, divitem in omnibus, in omni ſcientia & doctrina* appellans. Hunc *Vvalafridus Strabo* in Carminibus vocat *Magnum Aaronem*, ejúſque fidem, doctrinam, ac morum integritatem commendat his verbis:

Protinus in magno magnus procedit Aaron,
Ordine mirifico, veſtis redimitus honore,
Funica tintinnis reſpondent mala ſonoris:
Mala fidem, tintinna ſonant documenta ſalutis,
Queis utriſque Pius vario Pater ordine fulget,
Et divina ſacro celebrat celer orgia cultu.

Hunc *Lupus Ferrarienſis* Epiſtola CX. vocat *nobilitatis, dignitatis, & moderationis apice conſpicuum, Eccleſiaſticorum Magiſtrum.* Ad eum extant Epiſtolæ *Frotarii* Tullenſis Epiſcopi XIII. & XIV. Primam ſuo & Eccleſiæ ſuæ nomine dedit, alteram nomine Eccleſiæ Senonenſis: ex utraque conſtat *Hilduinum* præcipua in gratia & auctoritate fuiſſe apud *Ludovicum Pium* Imperatorem,

torem, ac tanto uſum fuiſſe favore ad patrocinium Eccleſiarum, ut ad ipſum velut ad *Unicum Patrem & Defenſorem Piiſſimum*, omnes Eccleſiæ Regni, quibus aliqua in Aula erant negotia, confugerent. Sic inſcribitur prior *Frotarii* Epiſtola: *Excellentiſſimo atque ſummo honore digniſſimo Hilduino, à Deo electo, Patri & Magiſtro.* Secunda verò ſic: *Eximio Domino & verè ſanctiſſimo Hilduino, ſacris negotiis à Deo prælato.* Extat Epiſtola *Agobardi* Lugdunenſis Archiepiſcopi ad eumdem *Hilduinum*, & ad *Vvallam* Abbatem data, quâ ipſos rogat ut à *Ludovico Pio* Imperatore obtineant reſciſſionem Edicti, quo prohibuerat mancipia Judæorum invitis Dominis, baptizari. Ex ea conſtat, *Hilduinum* ſemper in Aula fuiſſe, & gratiâ quâ pollebat apud Imperatorem uſum eſſe ad res Eccleſiæ promovendas. Inſcribitur: *Dominis ſanctiſſimis Viris illuſtribus, Hilduino ſacri Palatii Antiſtiti, & Vvala Abbati, &c.* Ait ipſos *præcipuos & pene ſolos in via Dei eſſe adjutores Chriſtianiſſimi Imperatoris, & propterea in Palatio eſſe unum ſemper, & alterum frequenter, ut in operibus pietatis illi prudentiſſimis ſuggeſtionibus ſint exhortatores & adjutores.* Ludovici Pii, & Gallicanorum Antiſtitum auctoritatem adhibuit ad Regularem Diſciplinam in Monaſterio *S. Dionyſii* reſtaurandam, ut conſtat ex Diplomate ejuſdem Imperatoris dato VII. Kal. Decembris, anno ipſius Imperii XIX. Vitam *S. Dionyſii* Areopagitæ, ejuſdem Principis mandato compoſuit, cùm proſa, tum carmine, quæ lucubrationes, *Areopagitica* vulgò nominantur. Hoc autem Opus ex Græcorum Hiſtoriis, ex ipſius Dionyſii libris, ex Latinis Auctoribus, ex Libello Paſſionis ejus, & ex Chartis vetuſtiſſimis Tabularii Pariſienſis Eccleſiæ componere à *Ludovico Auguſto* juſſus eſt. Extat *Ludovici Pii* Epiſtola ad *Hilduinum*, Tom. II. Conciliorum Galliæ. Vitam *S. Dionyſii* ab *Hilduino* proſa ſcriptam legere eſt apud *Surium* Tom. V. ad diem IX. Octobris. Quatuor vero Libros eo de argumento carmine conſcriptos, in Monaſterio Gemblacenſi aſſervari teſtatur *Voſſius*, lib. II. de Hiſtoricis Latinis, Cap. XXIII. De Areopagiticis *Hilduini*, varium eſt Eruditorum judicium.

Hilduini Areopagitica.

II. Freculfus, Monachus primùm Fuldenſis O. B. Deinde Lexovienſis in Provincia Rotomagenſi Epiſcopus, qui Conciliis Pariſienſi anno 846. & Turonenſi IV. anno 849. interfuit ac ſubſcripſit, cui *Rabanus* ſuos in Geneſim Commentarios nuncupavit; ſcripſit *Chronicon* à mundi exordio ad annum Chriſti circiter DC. Primam partem, quam ad Chriſtum uſque perduxit, ſeptem libris comprehenſam, dicavit *Elizachari* Abbati, Præceptori quondam ſuo. Alteram à Chriſto uſque ad Regna Francorum ac Longobardorum, & annum circiter ſexcenteſimum, diviſam in quinque libros, obtulit *Judithæ* Auguſtæ *Ludovici Pii* conjugi & *Caroli Calvi* matri. Obiit circa annum DCCCL. A *Sigeberto* lib. de Viris Illuſtribus, Cap. XC. & à *Trithemio* in lib. de Scriptoribus, & in Chronico Hirſaugienſi commendatur.

Freculfus.

III. *Paſchaſius Ratbertus*, Cœnobii Corbeienſis ad Somonam O. B. Abbas à *Lupo Ferrarienſi*, Epiſtolis LVI. LVII. & LVIII. ab *Engelmodo* Sueſſionenſi, in Carmine quod ejus Operibus præfixum eſt, à *Sigeberto*, lib. de Viris Illuſtribus, Cap XCVII. *Honorio Auguſtodunenſi*, lib. IV. de Luminaribus Eccleſiæ cap X. *Trithemio* & aliis commendatus, floruit ab anno Chriſti DCCCXLIV. ad annum DCCCLX. ut probat doctiſſimus *P. Mabillonius* in Elogio illius Hiſtorico II. P. Sæculi IV. Benedictini. Scripſit XII. libros Commentariorum in Evangelium *S. Matthæi*. III. in Pſalmum XLIV. V. in Lamentationes Jeremiæ; librum de *Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*; *Epiſtolam* ejuſdem argumenti *ad Frudegardum*: Vitam *S. Adhalardi* Abbatis Corbeienſis, Epitaphium ſeu Vitam *Vvalæ* Abbatis, Libellum de Paſſione *SS. Rufini & Valerii* & Libellum *de Partu B. Mariæ* Virginis. De *Paſchaſio*, & ejus operibus, maximéque de ejus doctrina circa Euchariſtiam, ſingularem Diſſertationem inſtituemus.

Paſchaſius.

ARTICULUS X.

De Agobardo.

I. Agobardus natione Gallus, Eccleſiæ Lugdunenſis primum Chorepiſcopus ſub *Laidrado* Archipræſule, deinde poſt *Laidradi* abdicationem & ſeceſſum in Monaſterium S. Medardi Sueſſionenſis, ejuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopus electus eſt. Anno DCCCXIII. ſanctimoniâ & doctrinâ inter Gallicanos Epiſcopos claruit: Ejus gloriam obſcuravit unica labes. *Lotharii* ſcilicet partes ſecutus eſt adversùs *Ludovicum Pium* Imperatorem, conſiliis & auctoritate quâ in Eccleſia Gallicana valebat, perduelles filios plurimùm juvit. Adfuit Conſilio Attiniacenſi, in quo *Ludovicus Pius* publicam Pœnitentiam ſponte ſuſcepit, anno DCCCXXII. ut ipſe teſtatur in libro *de Diſpenſatione rei Eccleſiaſticæ*. Interfuit & Synodo Compendienſi, & ſpecie publicæ Pœnitentiæ Piiſſimum Imperatorem cum aliis Epiſcopis Lotharianæ factionis exauctoravit, ut conſtat ex Chartula quam *Lothario Auguſto Ludovici* filio porrexit Compendii, in quâ hujus Conventus Acta ſummatim deſcribuntur. Coacta eſt hæc Synodus anno DCCCXXXIII. Seditioſum Apologeticum pro filiis *Ludovici* adversùs patrem, & famoſum adversùs *Juditham* Auguſtam ejus conjugem his ferventibus diſſidiis conſcripſit, qui extat inter ejus Opera. Pio Imperatore in Concilio apud Sanctum Dionyſium anno DCCCXXXIV. & apud Theodonis Villam, anno ſequenti, Communioni reſtituto, & reſumptis Imperii inſignibus, in ſolium regreſſo, *Ebo* Remenſis Archiepiſcopus, conjuratorum facilè princeps exauctoratus eſt. Citatus *Agobardus*, cùm ad ſatisfactionem venire ac Synodo ſe ſiſtere neglexiſſet, ab Eccleſiæ regimine amotus eſt. Inde Conventus apud Stramiacum * in pago Lugdunenſi habitus eſt anno DCCCXXXVI. in quo Eccleſiarum Lugdunenſis & Viennenſis, per depoſitionem *Agobardi* & *Bernardi* vacantium cauſa ventilaretur. Cujus quidem examen fieri cœptum eſt; ſed abſentibus Epiſcopis, peragi non potuit. Id Aſtronomus in Vita *Ludovici*, & Annales *Eginhardi* ſeu Laureshamenſes teſtantur. Cæterum in gratiam Ludovici Pii *Agobardum* rediiſſe, ac Sedem ſuam recepiſſe, *Ado Viennenſis* in Chronico teſtatur. Paucos verò poſt annos à reſtitutione ſua, apud Santones in expeditione Regia poſitus obiit, ut idem *Ado* commemorat. Anno circiter DCCCXL. aut DCCCXLI. obitus ejus figitur. Ipſum conjurationis crimen pœnitentiâ eluiſſe, probat vindicata ejus ſanctitas. Ejus memoria in Eccleſiæ Lugdunenſis Martyrologio velut ſancti Confeſſoris VIII. Idus Junias celebratur, necnon in Martyrologio MS. Monaſterii S. Claudii. *Sanctæ Memoriæ* Epiſcopus in Chronico *S. Benigni* Divionenſis appellatur. Ad *Agobardum* extat Carmen *Vvalafridi Strabonis* quod ipſum amicitiâ conjunctum illi fuiſſe probat.

Agobardus conjuratorum adverſus Ludovicum Pium ſocius.

Seditioſa ejus ſcripta.

Epiſcopatu dejectus eſt Synodali ſententiâ.

* *Stramiacum.*

Peccatum pœnitentiâ eluit.

II. Multa

Agobardi Opera.

II. Multa ingenii ac eruditionis ſuæ monumenta reliquit poſteris *S Agobardus.* Librum adverſùs errorem *Felicis* Urgelitani Epiſcopi luculentum ſcripſit, obtulitque *Ludovico Pio* Imperatori, & ejus judicio ſubjecit, his verbis: *Pie igitur Rector & Domine, caput orbis, decus mundi, Catholicorum omnium inſignis gloriatio, qui inluſtratis fidem, propagatis & pacem; obſecro manſuetudinem veſtram, ut in contemplationem Filii Dei, qui veſtrum juvat Imperium, præfatum Opuſculum perluſtrare non dedignemini, ut veſtro acerrimo ingenio probetur, vel improbetur. Quia ſi probatur, illis, quibus profuturum eſt, ad legendum commendatur; ſi autem improbatur, Auctor ejus per vos emendatur.*

III. Libellum ſupplicem obtulit *Ludovico Pio, contra Judæorum inſolentiam*, qui Aulicis pecunia corruptis, indicula, ſeu litteras ſigillo Regio munitas contra ipſum & Chriſtianos Eccleſiæ Lugdunenſis, per obreptionem & malas artes impetrarant. Inde autem offenſio Judæorum qui Lugduni morabantur, adverſùs *Agobardum*, quòd ſalutem commiſſæ plebis curans, prædicationibus ſuis ei perſuaſerat, ne mancipia Chriſtiana eis venderet, ne ipſos Chriſtianis ſervis, & operariis uti pateretur. Ne feminæ Chriſtianæ cum eis ſabbata celebrarent, & ne diebus Dominicis operarentur. Ne diebus Quadrageſimæ cum eis pranderent, & eiſdem diebus carnes manducarent. Ne carnes à Judæis immolatas emerent, aut vinum biberent.

Summa Libri Agobardi De Judaïcis ſuperſtitionibus.

IV. Librum ſcripſit ad eundem Imperatorem, *De Judaïcis Superſtitionibus*, in quo exponit quomodo S S. Patres Judæos abominati ſint; & Canones in Synodis contra perfidam illam ſectam conditos ſubjicit, multò magis deteſtanda & vitanda conſortia Judæorum, quàm cæterorum Hæreticorum, oſtendit: Quia proprium eſt aliorum Hæreticorum in aliquibus communiter ſentire cum Eccleſia, in aliquibus diſſentire ab ea: Judæorum autem ex toto blaſphemare Dominum Deum noſtrum Jeſum Chriſtum, & Eccleſiam ejus; & nihil de eo verum credere niſi mortem: quamquam nec in eo verum credant, eò quòd mortem ejus cæterorum hominum moribus ſimilem dicant. Hoc eſt, ex neceſſitate naturæ, non ex voluntate miſericordiæ. Tum eorum blaſphemias, fabulas, & myſteria erroris aperit. Quòd nempe Deum corporeum, & corporeis lineamentis per membra diſtinctum aſſerant, excepto quòd ille digitos manuum habeat inflexibiles ac rigentes, utpote qui nihil manibus operetur. Sedere autem more terreni alicujus Regis in ſolio, quod à quatuor beſtiis circumferatur. Cogitare etiam multa ſuperflua & vana, quæ quia ad effectum venire cuncta nequeant, vertantur in dæmones. Quòd literas Alphabeti ſui ſempiternas credant, & ante mundi principium impetraſſe diverſa miniſteria, quibus eas oporteat in ſæculo præſidere. Legem verò Moſaïcam multis annorum curriculis ante mundum ſcriptam. Quòd plures terras, plura inferna, plures cœlos eſſe effutiant: quorum unum, quod ipſi vocant *Racha*, id eſt firmamentum, molas Dei ſuſtentare aſſerunt, quibus manna Angelis ſumendum molatur in eſcam. Alterum verò appellant *Araboth*, in quo Dominus reſideat. Habere Deum ſeptem tubas, quarum una mille cubitis ei metiatur. Quòd *Jeſus* juvenis quidam fuerit apud eos honorabilis, & *Joannis Baptiſtæ* magiſterio eruditus. Quòd plures habuerit Diſcipulos, quorum uni propter duritiam & hebetudinem ſenſus, *Cepha*, id eſt, *Petræ* nomen impoſuerit. Quòd propter plura mendacia accuſatus, *Tiberii* judicio in carcerem detruſus, eò quòd filia ipſius, (cui, ſine viro, maſculi partum promiſerat) lapidis conceptum intulerit. Quòd veluti magus furcâ ſuſpenſus ſit, & petra in capite percuſſus, ſicque occiſus. Quòd juxta quemdam aquæductum ſepultus, & Judæo cuidam ad cuſtodiam commendatus, noctu, ſubitâ aquæductûs inundatione ſublatus ſit, & *Pilati* juſſu per duodecim lunas quæſitus, nec inventus. Quòd *Pilatus* ipſum adorari juſſerit. Quòd Chriſtiani colant Idola; & miracula, quæ Sanctorum interceſſionibus tribuimus, à diabolo fiant. Quibus ſuppoſitis, *Agobardus* luculentiſſimis Scripturæ ſacræ teſtimoniis probat, Chriſtianos Judaïcam ſectam execrari debere, & Judæorum conſortium fugere. Non ſuo tantùm nomine, ſed *S. Bernardi* Vienenſis Archiepiſcopi, & *Ebbonis* Gratianopolitani Epiſcopi, hic ab *Agobardo* ſcriptus ad *Ludovicum Pium* liber eſt.

Judæorum commenta.

V. Scripſit ad *Adalardum, Vvalam, & Elizacharum* Abbates Conſultationem *de Judaïcorum mancipiorum baptiſmo*: an invitis Dominis eſſent baptizandi, cùm baptiſmum poſtulabant. Baptizandi rectè videbantur *Agobardo*, & reddendum ab Eccleſia pretium quò primum empti fuerant, ne Judæis querelæ præberetur occaſio. Sed renuebant Judæi pretium illud accipere, & baptiſma ſervorum prohibebant, ipſiſque favebant Imperatoris Magiſtratus. Ideo rogat *Agobardus* nominatos Abbates, ut conſilio ipſum juvent, aut ſacram Juſſionem ab Imperatore contra Judæos, & ipſorum fautores obtineant. Scripſit quoque Epiſtolam ad *Hilduinum* & *Vvalam* Abbates, rogans ipſos ut Edictum, quod Judæi à *Ludovico Pio* Imperatore per obreptionem impetrarant, quo vetabatur baptiſmus Judaïcorum mancipiorum invitis dominis, ab ejus Majeſtate reſcindi obtinerent.

Summa Libri contra Legem Gundobadi.

VI. Librum etiam ſcripſit *Agobardus* contra legem *Gundobadi*, quâ Burgundiones utebantur. Duo erant in iſta Lege capita naturali æquitati, & Chriſtianæ Legi contraria. Primum ut adverſùs eum qui *Gundobada* Lege vivebat, ferre teſtimonium nemo poſſet alteri Legi ſubditus. Secundum, ut non publicis judiciis, ſed ſingulari certamine cauſæ dubiæ diſceptarentur ac decernerentur. Primum Caput impunitati criminum favere oſtendit; quoniam ſæpe contingit ut Gundobadus crimen admittat in loco ubi nullus ſit eidem Legi ſubditus. Secundum fidei & caritati repugnare probat; demonſtrátque inſontes non ſemper eſſe victores: alioquin non Joannem Herodes, ſed Herodem Joannes occidiſſet: neque viciſſent Martyres moriendo, ſed Tyranni occidendo. Addit Gallicanarum Synodorum Canones huic Legi adverſari. Fruſtra verò objici quòd à Romanis recentioribus confirmati non fuerint, cùm ab antiquis in veneratione ſint habiti. Et quamquam non tantæ ſint auctoritatis ac Synodorum Oecumenicarum Canones, ipſos tamen Gundobadæ Legis ab hæretico Rege latæ Decretis anteponi debere. *Huc accedit aliud*, inquit, *quod pia conſideratione dignum videtur, de Canonibus ſcilicet Gallicanis, qui quaſi ſuperflui aut inutiles à quibuſdam reſpuuntur, eò quòd neoterici Romani eos non commendaverint; cùm antiqui religiosè eos venerati ſint, quoniam venerandi & ſancti viri eos ediderunt, quorum vitam & ſanctitatem crebra miracula commendarunt. Et revera, ſi ſecundùm dictum Dominicum, ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine ejus, ibi eſt & Dominus in medio eorum; quantò magis ubi viginti aut triginta, aut multò ampliùs, congregati fuerint, non ſolum in nomine Domini, ſed inſuper etiam fide præditi, ſapientia illuſtres, vita clari, ſanctitate reverendi, ſignis*

Gallicani Canones qui in veneratione habendi.

& prodigiis formidandi? Neque hoc idcirco dicitur, ut paſſim omnium Epiſcopalium Conventuum ſanctiones æquali auctoritate recipiendæ credantur, ut Niceni, Chalcedonenſis, & cæterorum generalium ex totius mundi conſenſu congregatorum & receptorum. Sed quia congrua veneratione, pro cauſis neceſſariis quarum definitiones in illis generalibus non inveniuntur, fides ſit eis adhibenda religione debita; & melius ſit unicuique ſequi eorum auctoritatem, quam proprium ſenſum; & ſine aliquo dolore tranſiri non poſſit, cùm definitiones multorum & Sanctorum atque Catholicorum prætermittantur, & unius Gundobardi Regis hæretici Lex attentè, quaſi à Deo data tenetur. S. Aviti Viennenſis Archiepiſcopi Reſponſum de hujuſmodi privatis certaminibus *Gundobado* Regi datum, expendi rogat *Agobadus. S. Avito* illa reprehendenti Rex *Gundobardus* reſponderat: *Quid eſt quòd inter Regna & gentes, vel etiam inter perſonas ſæpè ſingulas, dirimendæ præliis cauſa divino judicio committuntur: & ei maximè parti, cui juſtitia competit, victoria ſuccedit.* Repoſuit Avitus: *Si divinum judicium Regna vel gentes expeterent, illud prius, quod ſcribitur, formidarent, dicente Pſalmiſta;* Diſſipa gentes quæ bella volunt. *Et illud diligerent quod perinde dicitur:* Mihi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus. *An fortè ſine telis & gladiis cauſarum motus æquitas ſuperna non judicat? Cùm ſæpè, ut cernimus, pars aut juſtè tenens, aut juſta depoſcens, laboret in præliis, & prævaleat iniquæ partis vel ſuperior fortitudo, vel furtiva ſubreptio?* Pergit *Agobardus* contra illam ſingularium certaminum ambiguitatem declamare. *Quid jam,* inquit, *de illa ſingularium certaminum ambiguitate dicamus, quam frequenter inter gentes quietas furor perſonalis exequitur, cùm ſuper quacumque repetitione bellantes ambo nonnunquam animas juſtè ponunt, quibus humanis atque pretioſis viliſſima lucra præponunt; & Dei judicium iracundia invocat, dum impatientia non expectat: Hic autem interrogo, utrum cauſa utrique mala fuerit, pro qua bellator uterque occumbit?* Denique concludit, optandum eſſe ut ſub uno piiſſimo Rege omnes una regantur Lege: id fore ad concordiam Civitatis Dei, & populorum æquitatem conducibilius, ſed quia hoc difficile, ne dicam, impoſſibile eſt; Principem rogat ut hoc ſaltem caput Gundobardæ Legis, non ſolùm ut inutile, ſed etiam ut noxium de medio auferat.

Singularia certamina damnata.

Pſal. 67. 31.

Rom. 12. 19.

VII. Scripſit inſuper *Agobardus* ad *Bernardum* Viennenſem Archiepiſcopum, *de Privilegio & jure Sacerdotii* librum egregium, ubi poſtquam de dignitate Sacerdotum, & reverentiâ ipſis debitâ multa præclarè dixit ex Veteri & Novo Teſtamento, luget ſui ſæculi mores, quo Sacerdotes contemptui habebantur, & Nobilibus velut famuli miniſtrabant. *Hæc pauca,* inquit, *veteris ac novi Teſtamenti collegimus teſtimonia, in quibus quaſi in ſpeculo contueri valeamus fœditatem noſtri temporis omni lacrymarum fonte plorandam; quando increbuit conſuetudo impia, ut pene nullus inveniatur anhelans & quantulumcunque proficiens ad honores & gloriam temporalem, qui non domeſticum habeat Sacerdotem cui non obediat, ſed à quo inceſſanter exigat licitam ſimul atque illicitam obedientiam, non ſolùm in divinis officiis, verum etiam in humanis; ita ut plerique inveniantur, qui aut ad menſas miniſtrent, aut ſaccata vina miſceant, aut canes ducant; aut caballos quibus fœminæ ſedent, regant, aut agellos provideant. Et quia tales de quibus hæc dicimus, bonos Sacerdotes in domibus ſuis habere non poſſunt (nam quis eſſet bonus Clericus, qui cum talibus hominibus dehoneſtari nomen & vitam ſuam ferret?) non curant omnino quales Clerici illi ſint; quantâ ignorantiâ cæci, quantis criminibus involuti; tantum ut habeant Presbyteros proprios, quorum occaſione deſerant Eccleſias, ſeniores, & officia publica. Quòd autem non habeant eos propter Religionis honorem, apparet ex hoc quòd non habent eos in honore, unde & contumelioſè eos nominantes, quando volunt illos ordinari Presbyteros, rogant nos, aut jubent, dicentes: Habeo unum Clericionem, quem mihi nutrivi de ſervis meis propriis, aut beneficialibus ſive pagenſibus; aut obtinui ab illo vel illo homine, ſive de illo, vel illo pago, volo ut ordines eum mihi Presbyterum.*

Perſtringuntur ſtatus, qui Sacerdotes contemptui habent.

VIII. Scripſit inſuper *Agobardus* librum contra inſulſam vulgi opinionem *de grandine & tonitruis.* Invaluerat in vulgus ſuperſtitioſa opinio de grandine & procellis, quas magorum & ſortilegorum, quos Tempeſtarios appellabant, maleficiis fieri arbitrabantur. Propterea *Levatitiam auram* nuncupabant. Iſtud autem commentum ex hominum animis delere ſatagit *Agobardus*, oſtendens ex Scriptura Sacra grandinem & tonitrua ſolius Dei opus eſſe, non alicujus hominis. Nec magos Ægyptiorum grandinem immittere potuiſſe. Et quamquam Deus flagella vindictarum aut probationum, per Angelos malos exerceat; tamen poteſtatem nocendi ab illo accipiunt, quamvis voluntatem de ſuo habeant. Auctorem autem grandinis & procellarum Deum eſſe, probat ex cap. 9. Exodi, v. 23. Joſue 10. v. 11. Job 37. à v. 5. ad 11. Job 38. v. 21. & 23. I. Regum 7. v. 10. III. Reg. 18. Pſalm. 37. 104. & 143. Eccleſiaſtici 39. & 43. Jacobi 5. Stultam illam credulitatem portionem non minimam infidelitatis eſſe dicit. Illam ſuperſtitionem ita invaluiſſe ait, ut in pleriſque locis eſſent homines miſerrimi, qui dicerent ſe non equidem noſſe immittere tempeſtates, ſed noſſe tamen defendere à tempeſtate habitatores loci. His habuiſſe ſtatutum, quantùm de frugibus ſuis donarent; idque appellare ſolitos *Canonicum.* Id ſponte perſolvere, diabolo illiciente, qui decimas Sacerdotibus, eleemoſinas pauperibus tribuere nolunt.

Inſulſas vulgi opiniones de grandine & tonitruis à magis & ſortilegis excitatis Agobardus refellit.

Irridet aliud figmentum adhuc abſurdius. Ante paucos annos cùm mortalitas boum graſſaretur, ineptus rumor ſparſus fuerat in vulgus, *Grimaldum* Ducem Beneventanum, hoſtem *Caroli M.* Imperatoris, tranſmiſiſſe homines cum pulvere, quem ſpargerent per campos, montes, prata, & fontes, & hunc pulverem bobus mortem inferre. Multi, qui hujuſmodi maleficii accuſabantur, fuerant comprehenſi & occiſi: qui etiam faſſi fuerant, ſe talem pulverem habere, & ſpargere. Sic eos diabolus occulto & juſto Dei judicio ſeduxerat, acceptâ in illos poteſtate, ut ipſi contra ſe teſtes eſſent fallaces ad mortem. Hoc ita ab omnibus credebatur, ut pene pauci eſſent, quibus abſurdiſſimum videretur. Neque expendebant unde fieri poſſet pulvis ille, ex quo ſoli boves, non animalia cætera morerentur: aut quomodo per regiones tam latè diffuſas exportari potuiſſet, quas ſuperſpargere pulveribus homines non poſſent, nec ſi Beneventani omnes, viri & feminæ, ſenes & juvenes, cum ternis carris pulvere onuſtis egreſſi de regione fuiſſent. Iſtud ergo commentum ſugillat, & æque ſugillandum docet ac vulgare illud de *aura levatitia:* dolétque quòd tanta jam ſtultitia miſerum mundum oppreſſerit, ut nunc ſic abſurdè res credantur à Chriſtianis, quales nunquam antea poterat quiſquam ſuadere Paganis.

Inſulſum aliud vulgi commentum ab Agobardo refellitur.

IX. Librum præterea ſcripſit *Agobardus* contra objectiones *Fredegiſi* Abbatis, qui aliquam ipſius lucubrationem injuſtè reprehenderat. Aſſertas à ſe propoſitiones à calumnia & errore vindicat: *Fredegiſum* ipſum in magnos errores lapſum oſtendit. Reprehenderat *Fredegiſus* iſtam *Agobardi* propoſitionem

Liber Eruditus contra Objectiones Fredegiſi.

Iſtius libri ſumma.

propoſitionem : *Qui verè humilis eſt, abjecta de ſe ſentit, & qui abjecta de ſe ſentit, erraſſe ſe non dubitat.* Dicebat inde ſequi Chriſtum abjecta de ſe ſenſiſſe, & errare ſe non dubitaſſe. Reſpondet *Agobardus*, Cùm de abjectionis humilitate, & peccati confeſſione loquimur, quæ vera in hominibus proculdubio eſſe debent, Chriſtum cæteris hominibus permiſceri non debere : quia quòd ſemetipſum exinaniverit, inclinatio fuit miſerationis, non evacuatio poteſtatis. Scripſerat *Fredegiſus*, non ſolum Apoſtolos & Evangeliſtas, ſed Scripturæ Sacræ Interpretes, & Catholicos Expoſitores ab imperitiæ calumnia rationabiliter defendi poſſe : nihilque omnino contra regulam Grammaticæ dixiſſe, quod non ita aut ratio aliqua, aut cauſa myſterii dici exigeret. Id oppidò falſum eſſe probat *Agobardus*, quoad Interpretes, & Expoſitores ; quos interdum erraſſe, nec illis æqualem ac ſacris Auctoribus fidem eſſe adhibendam, probat ex *S. Auguſtino* in libris contra *Fauſtum* dicente : Expoſitores *non cum credendi neceſſitate, ſed cum judicandi libertate* eſſe legendos. Solas autem Scripturas Sacras, *non cum judicandi libertate, ſed cum credendi neceſſitate* legi oportere. Scripſerat *Fredegiſus*, Turpe eſſe credere, Spiritum Sanctum, qui omnium gentium linguas mentibus Apoſtolorum infudit, ruſticitatem potiùs per eos, quàm nobilitatem uniuſcujuſque linguæ locutum eſſe. Reſpondet *Agobardus*, Hæc eò collineare, ut credatur Spiritus Sanctus Prophetis & Apoſtolis, non ſolùm ſenſum prædicationis, & modos vel argumenta dictionum inſpiraſſe ; ſed etiam ipſa corporalia verba extrinſecùs in ore illorum formaſſe. Id verò falſum probari vel ſolo Moſis exemplo, qui ſe impeditioris linguæ eſſe dixit, cùm à Deo mitteretur. Cui Deus : *Ecce*, inquit, *Aaron frater tuus, ſcio quòd eloquens ſit, ipſe erit Propheta tuus : Tu loqueris ad eum, & ille loquetur ad Pharaonem.* Moſes Propheta Domini, Aaron Propheta Moyſi. Propheta Moyſi eloquentior Propheta Dei. Non itaque Deus ipſa corporalia verba extrinſecùs format in ore Prophetarum. Unde & *S. Hieronymus* refellit eos qui putant *S. Paulum* ex humilitate, & non verè dixiſſe : *Etſi imperitus ſum ſermone, non tamen ſcientia.* Et in Præfationibus Iſaïæ, Jeremiæ & Ezechielis, idem *S. Hieronymus* obſervat, Prophetas ſtylo æquè nobili ac eleganti non eſſe locutos. Et in Præfatione Epiſtolæ ad Hebræos, notat *S. Paulum* in hac Epiſtola fuiſſe eloquentiorem quàm in cæteris, quòd proprio, id eſt, Hebræo ſermone, ſcriberet. De anima corpori infundenda *Fredegiſus* ſcripſerat : *Anima quando ad corpus pervenit, &c.* Hunc loquendi modum reprehendit *Agobardus*, quòd innuere videatur animam ante corpus fuiſſe creatam. *Fredegiſus* ſcripſerat, Aliud non eſſe Deum, aliud veritatem ; aut ſi aliud ſit, inde ſequi quòd Deus veritas non ſit. Id reprehendit *Agobardus*, oſtenditque frequenter in ſcripturis ſacris nomen veritatis ſignificare virtutem oppoſitam falſitati & mendacio, non ipſum Deum ; qui tamen & ipſe veritas eſt. Sic *Zacharia* 8. dicitur : *Veritatem & judicium pacis judicate in portis veſtris.* Cujus ſententiæ non eſt is ſenſus : *Deum judicate in portis veſtris.* Sic Apoſtolus ait : *Veritatem dico in Chriſto Jeſu, non mentior.* Cujus ſententiæ non eſt ſenſus : *Deum dico in Chriſto Jeſu* ; ut *Fredegiſus* effutiebat. Scripſerat *Fredegiſus*, Sanctos veteris Teſtamenti non fuiſſe Chriſtianos, eòque ratiocinio utebatur : Abſurdum eſt ut Chriſtiani ſint priùs quàm Chriſtus : At in veteri Teſtamento non erat Chriſtus ; igitur non erant Chriſtiani. Meritò illius aſſertionis fundamentum reprehendit *Agobardus* ut hæreſi *Pauli Samoſateni* proximum ; Oſtenditque *S. Auguſtini* verba malè à *Fredegiſo* allegari ad eum confutandum errorem. Hoc proferebat ille *S. Auguſtini* teſtimonium : *Nondum ergo erat Chriſtus quod eſſe cœpit, cum ſemetipſum exinanivit, non formam Dei amittens, ſed formam ſervi accipiens.* Reſpondet *Agobardus*, Unum eumdémque Chriſtum ſemper in forma Dei fuiſſe ; deinde in tempore formam ſervi accepiſſe ; quam antequam acciperet, nondum erat filius hominis, ſed Dei tamen Chriſtus. Unde *S. Auguſtinus* ait : *De ipſo tamen eodémque Chriſto dictum eſt ; Cùm in forma Dei eſſet.* Nec ait : *Non erat Chriſtus qui eſſe cœpit* : Sed, *Non erat quod eſſe cœpit.* Everſo *Fredegiſi* fundamento, probat *Agobardus* Chriſtum, & Chriſtianos tempore veteris Teſtamenti fuiſſe, ex Apoſtolo ad Hebræos 13. dicente : *Chriſtus Jeſus heri, & hodie ipſe, & in ſæcula.* Et ad Epheſios 2. ubi ait : *Memores eſtote quòd aliquando vos gentes in carne, qui dicimini præputium ab ea quæ dicitur circumciſio in carne manu facta, quia eratis illo tempore ſine Chriſto, alienati à converſatione Iſraël, & hoſpites Teſtamentorum, ſpem promiſſionis non habentes, & ſine Deo in mundo.* Quid eſt autem dicere, *Eratis ſine Chriſto, alienati à converſatione Iſraël,* niſi obliquè demonſtrare, non fuiſſe ſine Chriſto Iſraël tempore promiſſionis ? (inquit *Agobardus.*) Urget etiam *Fredegiſum* auctoritate ejuſdem Apoſtoli, ad Hebræos 11. de Moyſe dicentis : *Negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere jucunditatem : majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti. Aſpiciebat enim in remunerationem.* Quod fruſtrà dictum, ſi Chriſtus non erat, neque Chriſtiani. Et ex cap. 2. ejuſdem Epiſtolæ probat non ſolùm Chriſtianos, ſed etiam filios Chriſti fuiſſe, tempore veteris Legis. *Decebat enim*, inquit, *eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, Auctorem ſalutis eorum per paſſiones conſummari.* Probat inſuper tempore veteris Legis Chriſtum & bonos coluiſſe, & malos tentaſſe, ex I. ad Corinthios 10. *Bibebant de ſpiritali conſequente eos Petra. Petra autem erat Chriſtus . . . . . Neque tentemus Chriſtum, ſicut quidam eorum tentaverunt, & à ſerpentibus perierunt.* Abraham Chriſtianum negare, perabſurdum putat, cùm nos Chriſtiani eſſe non poſſumus, niſi efficiamur ſemen Abrahæ. *Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu. Si autem vos Chriſti, ergo Abrahæ ſemen eſtis,* (inquit Apoſtolus ad Galatas 3.) *Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus qui eſt Chriſtus. Igitur qui ex fide ſunt, benedicentur cum fideli Abraham* (inquit idem Apoſtolus.) Et rurſus : *Chriſtus nos redemit de maledicto Legis, factus pro nobis maledictum, ut in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Chriſto Jeſu, ut pollicitationem Spiritûs accipiamus per fidem.* Una eſt igitur benedictio, quâ Abraham, & quâ nos benedicti ſumus : unus Spiritus quô ille & nos uncti ſumus. Non minùs ergo ille, quàm nos, Chriſtianus. Denique Apoſtolus ait ad Epheſios 2. *Eſtis cives Sanctorum, & domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu, in quo ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum Domino, in quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu Sancto.* Cùm itaque una ſit ædificatio, unum templum, in uno Spiritu ædificatum : Sancti veteris Teſtamenti fuerunt quod nos ſumus, id eſt, pariter Chriſtiani. Occupat autem *Agobardus* objectionem, quæ à *Fredegiſo* fieri poterat, quòd nomen Chriſtianum ab *Iſaia* c. 62. & à *S. Joanne*, Apocalypſis 2. & 3. *Nomen novum* appelletur. Reſpondet SS. Doctores

Utrum Spiritus Sanctus corporalia ipſa verba in ore Prophetarum & Apoſtolorum extrinſecùs formaverit ?

Sanctos veteris Teſtamenti Chriſtianos fuiſſe probat Agobardus.

Doctores ita intellexiſſe, *Ut novum dicatur propterea, quia nuper diſperſum, non quia nuper inventum, ac per hoc non novella vel nuper exorta eſt Chriſtianorum Religio, ſed ab ipſa mundi origine deſcendens, eodem Chriſto doctore & inſtitutore.* Hæc ſumma libri adverſùs *Fredegiſum.*

Summa Epiſtolæ Agobardi, *De quorumdam illuſione ſignorum.*

X. Scripſit *Agobardus* & Epiſtolam ad *Bartholomæum* Narbonenſem Archiepiſcopum, *de quorumdam illuſione ſignorum.* Quoddam epilepſiæ genus in Provincia Narbonenſi homines vexabat, ita ut caderent & agitarentur quaſi dæmoniaci. Quin etiam exuſtio quædam puſtulacea & ſtigmata in corporibus apparebant: quibus tamen ex plagis moriebatur nemo. Inſligi cœperant hujuſmodi plagæ in Eccleſia Deo ſacra ſub nomine *S. Firmini,* & alibi deinceps morbus iſte graſſabatur. Terrore perculſi indigenæ donaria in auro, argento, pecoribus, aut aliis ſpeciebus, Eccleſiis in illis locis offerebant. Hac de re conſuluit *Agobardum* Narbonenſis Archipræſul. Reſpondit *Agobardus,* Incertum eſſe an hujuſmodi plaga correptio eſſet, an infirmitas, an virtus. Deum quandoque homines flagellare ſuapte manu, quandoque per Angelos bonos, vel malos, ad correptionem, aut probationem. Quod ex Scriptura ſacra probat. Addit, In quoſdam homines prævalere diabolum videri, non tam ad percutiendum, quam ad illudendum. Multos ſe audiviſſe, aut vidiſſe à dæmonibus, lapidibus & fuſtibus cæſos, & in nullo læſos; aliquos tamen & illuſos, & læſos; in quibus nulla alia cauſa videtur quâ id fiat, niſi aut inanitas fidei, aut delectatio vanitatis. Quòd verò homines ad eaſdem Eccleſias, in quibus percutiebantur, concurrerent, & quicquid poterant, donarent, non probat *Agobardus,* quia id faciebant terroribus decepti, perdito conſilio meliore. *Melius enim facerent,* inquit, *ſi ſua pauperibus & hoſpitibus erogarent, & ad Presbyteros Eccleſiæ currerent, ungendi oleo, ſecundùm præceptum Evangelicum & Apoſtolicum, cum jejuniis & orationibus, quibus ſociari debet eleemoſyna. Nam ſi eſſent ſigna ſanitatum, quæ Deo largiente per merita Sanctorum conceſſa viderentur, concurſus ad eadem loca conſequens eſſet; & ſi aliquid oblationum ibi daretur more Eccleſiaſtico, & ſecundùm diſpoſitionem Patrum, eſſet utique fructuoſum ipſo uſu miſericordia, nunc autem quia cupiditati quorumdam & avaritiæ famulantur, non exinde honoratur Deus, nec pauperibus ſuccurritur.*

XI. Epiſtolam dedit *Agobardus* ad *Matfredum* Comitem, quâ eum ad cohibendas injuſtitias adhortatus eſt. Item alteram ad Clericos & Monachos Lugdunenſes, *De modo Regiminis Eccleſiaſtici,* quâ unitatem ipſis commendavit, & ut in regimine animarum, & prædicationis officio nihil aliud quàm gloriam Chriſti, & ædificationem Eccleſiæ quærerent: alioquin adulteros fore, ſi ſubditorum, vel auditorum animos in propriam laudem, vel amorem convertant.

XII. Librum ſcripſit contra eorum ſuperſtitionem, qui picturis & imaginibus Sanctorum adorationis obſequium deferendum putabant. Agobardi doctrinam hoc in libro à calumnia vindicavimus Diſſertatione VI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi VIII. §. XIII. & *Dallæum,* alióſque recentiores Iconomachos ejus auctoritate contra cultum ſacrarum Imaginum perperam abuti oſtendimus.

XIII. Scripſit etiam librum *De diſpenſatione rei Eccleſiaſticæ*; quo res Eccleſiæ diſpenſandas eſſe probat ſecundùm ſacrorum Canonum Decreta: nec à Clericis, multò minùs à Laïcis convertendas eſſe ad luxum. *Si vidua,* inquit, *cujuſlibet Fidelis ab illo eſt ſubſtentanda, ne gravetur Eccleſia; multò magis aliunde ſubminiſtrandum eſt canibus & caballis, cæteriſque tam hominum, quàm animantium miniſtris, quæ vel ad delicias, vel ad pompas, turpéſque jocos, à divitibus poſſidentur. Et hoc ideo ne Eccleſiam Dei non ſolum gravent, verùm etiam vaſtent, funditúſque prædentur.* Et infra. *Si is quem utcumque Ordo acceptus vel impenſa prædicatio comitantur, propter laſciviam, & turpis lucri appetitum, malo ſuo eaſdem res in communes uſus appendit: Ille qui nec miniſterium Eccleſiaſticum ſortitur vel exequitur, nec pecuniam verbi erogat; ſed inſuper quicquid ad pompam pertinet, ſive laſciviam quaſi licentius properat, ſacris rebus utitur; quantò majori malo ſuo convivia ſplendida de ſacris rebus, quibus gementes & mœrentes in tribulatione paupertatis debuerant conſolari, epulatur cum divitibus gaudens, & opus Domini non reſpiciens, & quaſi agens quæ Deo placeant, jucundatur, ſatiat præterea & inebriat hiſtriones, mimos, turpiſſiméſque & vaniſſimos joculatores, cum pauperes Eccleſiæ fame diſcruciati intereant?*

XIV. Ad hæc, librum edidit *De Divinis Sententiis contra eos qui putant Judicium Dei ferro, igne, vel aqua, vel armis patefieri.* Duplex invaluerat modus fraudis occultæ & ſceleris purgandi. Primus erat Legis Gundobadæ, quæ controverſias, ubi non erant teſtes, ferro & armis dirimi jubebat. Secundus inolitæ conſuetudinis: ubi nempè deficiebant teſtes, purgatio aquæ frigidæ, aut ferri candentis adhibebatur. Nefariam conſuetudinem impugnat Agobardus, probátque illam Legi Dei repugnare, & privata certamina, vel probationes illas, media non eſſe congrua ad patefaciendam veritatem.

XV. Sequitur inter Agobardi Opera *Sermo exhortatorius de Fidei veritate.* Huic ſubnexa eſt Epiſtola ad *Ludovicum Pium* Imperatorem, quâ mœrorem ſuum ipſi exponit de diſſidiis & ſceleribus ortis ac perpetratis ex eo quòd Imperii Regnique diviſionem inter filios factam immutaſſet, & *Lothario* in conſortium Imperii aſſumpto debitos honores abſtuliſſet. Timere ſe ait, ne in ejus Majeſtatem furor divinus concitetur, quæ tantorum malorum cauſa ſit. Poſt hanc Epiſtolam, librum *De comparatione utriuſque Regiminis, Eccleſiaſtici & Politici,* legere eſt: Quo probat Imperatoriam Majeſtatem Eccleſiæ & Romano Pontifici pro Deo & publica pace agenti auſcultare debere. Conſequenter ipſum monet ut *Gregorium IV.* Pontificem Maximum in Gallias venientem, domeſticæ pacis arbitrum & ſequeſtrem, eâ quâ par eſt reverentiâ ſuſcipiat.

XVI. Mutila ſequitur: *De ſpe & timore* ad *Ebbonem* Remenſem Archiepiſcopum Epiſtola. Item Liber *De divina Pſalmodia,* contra quemdam calumniatorem, qui Lugdunenſem Eccleſiam verbo ſcriptíſque lacerabat, quaſi non rectè, nec more paterno ſive uſu Officia divina perageret. Concilia Patrum ſanxiſſe ait, ne plebeii Pſalmi in Eccleſia decantarentur, & aliquid Poëticè compoſitum in divinis laudibus uſurparetur. Congruum eſſe ut ſicut in diebus ad Miſſas nonniſi Divina generaliter Eloquia decantantur; ita & in noctibus ad ſacras Deo Vigilias exhibendas eadem lex obſervetur. Unum nempe Dominum utroque tempore laudari. Hanc obſervantiam, ut in templo Dei, & coram divino altari, divinorum tantummodò eloquiorum melodia celebretur, Veteris Teſtamenti auctoritate & exemplis commendari, ubi in lib. *Paralipomenon* legitur, *Davidem* Regem primum Choros Levitarum laudantium Dominum in Tabernaculo, ſive in Templo conſtituiſſe, eíſque Pſalmos & Hymnos, & Cantica divinitus ſibi & cæteris qui cum eo prophetabant, inſpirata tradidiſſe, ac mane & veſpere inter divina holocauſta & ſacrificia, decantanda tradidiſſe. *Unde ſummopere neceſſe eſt,* inquit, *ut ſi verè abſque offendiculo vel hæſitatione divinas laudes cupimus celebrare, totos*

Nihil in divinis Officiis cantandum ac recitandum ſuadet Agobardus, quod non ſit è ſacris Scripturis depromtum.

nos

mus divinis ſermonibus, in quibus nullus eſt error, nulla ambiguitas, coaptemus. Id luculentiùs aſſerit in Libro *de correctione Antiphonarii*, qui hunc proximè ſequitur. *Si ergo orantes*, inquit, *doctrinâ Spiritûs Sancti indigemus, multò magis cum Deo laudes offerimus: quia ſicut nemo, niſi ipſo inſpirante, ſecundùm Deum poſtulat: ita nullus, niſi eo erudiente, Deum digne collaudat. Non ergo cujuſcumque figmentis, ſed Spiritûs Sancti eloquiis Majeſtas divina laudanda eſt. Denique & filii Aaron ignem alienum Domino offerentes, non obſequii remunerationem, ſed damnationem præſumptionis experti ſunt. Unde hoc nos exemplum ſummopere vitantes, illud ſollicitè attendamus, quod vel in Proverbiis * ſcriptum eſt.* Omnis ſermo Dei ignis clypeus eſt ſperantibus in ſe. Ne addas quidquam verbis illius, & arguaris, inveniatiſque mendax. *Nihil itaque verbis Dei addentes, & timentes argui, inveniríque mendaces, verbo Dei ignito, qui clypeus ſpei eſt, tempore orationis & laudis inflammemur pariter & muniamur. Cùmque Dominus dicat* * Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt; *omnia humana figmenta, quæ vanitate ſui mortua judicanda ſunt, reſpuentes, viventibus Chriſti Eloquiis in ipſius obſequiis perſonemus, quatenus vices noſtræ, non quaſi alienæ ab eo reſpui; ſed ut propriæ cum ſupernis Virtutibus mereantur admitti.* Rem fore utiliſſimam probat, ſi nihil in divinis Officiis cantetur ac recitetur, niſi quod ſit è Sacris Scripturis depromptum: *Quia per hoc & fidei puritas, ac religionis diſciplinæ ſaluberrimè cuſtoditur, & duo mala nimis pietati contraria utiliter reſecantur; videlicet dum & vaniſſimorum hominum præſumptio, qui non ſolùm inepta & ſuperflua, ſed etiam profana & hæretica, in Eccleſiis decantare audent, funditus excluditur; & adoleſcentulis, atque omnibus generaliter, quibus cantandi officium injunctum eſt, magna occaſio ſtulta & noxia occupationis aufertur. Ex quibus quamplurimi ab ineunte pueritia uſque ad ſenectutis canitiem, omneſque dies vitæ ſuæ in parando & confirmando cantu expendunt; & totum tempus utilium & ſpiritalium ſtudiorum, legendi videlicet & divina perſcrutandi, in iſtiuſmodi Eloquia occupatione conſumunt; quodque animabus eorum procul dubio valde eſt noxium, ignari Fidei ſuæ, inſcii Scripturarum Sanctarum, & divina intelligentia inanes ac vacui, hoc ſolum ſibi ſufficere putant: & ob hoc etiam ventoſi & inflati incedunt, ſi ſonum & vocem decantationis utcumque addiſcant.*

*Proverb. 30.

*Joan. 6.

Denique totum Opus ita concludit. *Quapropter auxiliante Dei gratia, omni ſtudio pietatis inſtandum atque obſervandum eſt, ut ſicut ad celebranda Miſſarum ſolemnia habet Eccleſia Librum Myſteriorum fide puriſſima & concinna brevitate digeſtum: habet & Librum Lectionum ex divinis Libris congrua ratione collectum: ita etiam & hunc tertium Officialem Libellum, id eſt, Antiphonarium, habeamus omnibus humanis figmentis & mendaciis expurgatum, & per totum anni circulum ex puriſſimis Sanctæ Scripturæ verbis ſufficientiſſime ordinatum: quatenus in ſacris Officiis peragendis, juxta probatiſſimam Fidei regulam, & paternæ auctoritatis venerabilem diſciplinam, una à nobis atque eadem cuſtodiatur forma Orationum, forma Lectionum, & forma Eccleſiaſticarum modulationum; quæ à boni ingenii adoleſcentibus quam celerrimè imbibita, eos & divinis laudibus concinendis ſufficienter & graviter idoneos reddat & à potioribus ac ſpiritalibus ſtudiis non impediat. Quis enim ita contentioſus, immo inſanus, & ab omni veritatis ratione averſus eſt, ut non hoc rectiùs & convenientiùs, ac ſalubriùs fateatur in Dei laudibus decantari, quod ex divinis dictis & libris videat fideliter aſſumi? Quatenus ſicut in Symbolo Catholico fidem noſtram non noſtris, ſed Apoſtolicis verbis profitemur; & in Dominica Oratione, non noſtris, ſed ipſius Domini & Salvatoris noſtri ſermonibus ſupplicamus, ita etiam his divinæ laudis honore, non humanis, ſed divinis & ſpiritalibus juxta Apoſtolum, Pſalmis, Hymnis & Canticis perſonemus.* Edidit tandem Agobardus aliud Opus contra Libros quatuor *Amalarii* Metenſis Abbatis, (de quo in Diſſertationibus dicendi locus erit, cùm Amalarii nævi expendentur) Epitaphium *Caroli Magni* Imperatoris, & Carmen de Tranſlatione Sanctorum Martyrum *Cypriani*, *Sperati*, & *Pantaleonis* ad Urbem Lugdunenſem.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pàg. 195. Edit. primæ, hanc velut meam propoſitionem notant: *Romani contemnunt Gallicanos Canones, ſed immeritò.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea. Eo loci refero quod ſcribit *Agobardus* Lugdunenſis Archiepiſcopus in Libro *Contra Leges Gundobadi*, Gallicanarum etiam Synodorum Canones huic Legi adverſari. Fruſtra verò objici quòd à Romanis recentioribus confirmati non fuerint, cùm ab antiquis in veneratione ſint habiti. Agobardi verba ſubjicio, de meo nihil addo. An Agobardi verba Religioſis Cenſoribus delenda videntur? An Canones Gallicanarum Synodorum, etiam ab antiquis Pontificibus Romanis approbatos, impunè contemni volunt?

ARTICULUS XI.

De Smaragdo, Adelhardo, & Anſegiſo Abbatibus, & de Benedicto Levita.

I. SMARAGDUS, Cœnobii Sancti Michaëlis ad Moſam O. B. Abbas, ab *Ardone Smaragdo* Anianenſi Monacho, nec-non ab altero *Smaragdo* Monaſterii *S. Michaëlis* in Saxonia Abbate diſtinguendus, *Carolo Magno* & *Ludovico Pio* Imperantibus floruit, ut docet Chronicon dicti Cœnobii *S. Michaëlis* ad Moſam, à *P. Mabillonio* editum Tom. II. Veterum Analectorum, & *Smaragdi* illius Epitaphium in eodem Chronico. Scripſit Opera non pauca. Tria memorat *Honorius* Auguſtodunenſis Preſbyter lib. 4. de Scriptoribus Eccleſiaſticis. *Smaragdus Abbas Monaſterii S. Michaëlis, Lectiones & Evangelia in divinis Officiis legenda per anni circulum expoſuit, & Librum Monaſticæ Profeſſioni congruum compoſuit, quem Diadema Monachorum vocavit, & Grammaticam majorem, Donatum exponendo explicuit.* Idem *Viæ Regiæ* Auctor eſt, quam *Ludovico* necdum Imperatori, ſed Regi duntaxat dicavit. Tomo V. Spicilegii Dacheriani edita eſt. Commentarios edidit in Regulam *S. Benedicti*, quos Rabano nonnulli tribuerunt. Retulit etiam in Literas Collationem anno DCCCX. habitam Romæ cum *Leone III.* de Proceſſione Spiritûs Sancti. Varias quoque ſcripſit Epiſtolas, quarum nonnullæ ſuperſunt.

Smaragdus.

II. ADELHARDUS Caroli Magni propinquus, Ordinis Benedictini Monachus, Abbas Corbeienſis, ſanctitate, eruditione, & reipublicæ gerendæ peritia inſignis, Regni Longobardici ſub *Bernardo* Rege Adminiſter, poſt Aquiſgranenſem Synodum Romam miſſus ob motam quæſtionem de Proceſſione Spiritûs Sancti, de ea colloquium Romæ habuit cum *Leone III.* Pontifice Maximo anno 810. Interfuit Concilio Noviomenſi anno 814. Conventui Attiniacenſi anno 823. Compendienſi, anno 823. Ipſum commendant *Paſchaſius Radbertus*, & *Girardus* Abbas Sylvæ-majoris, in ejus Vita, antiquus Libellus *de conſtructione nova Corbeiæ*, Hincmarus, & alii. Librum ſcripſit *de Ordine Palatii*, quem plurimùm commendat *Hincmarus* Opuſculo XIV. *de Inſtitutione Carolomanni Regis*, cap. 12.

Adelhardus.

Corbeienſibus

Corbeienſibus Monachis Statuta quædam præſcripſit, quorum fragmenta Domnus *Lucas Dacherius* edidit Tomo IV. Spicilegii. Ejuſdem quinquaginta duo Capitula *de Admonitionibus in Congregatione*, id eſt, Summaria rerum, quas Monachis ſuis inter conçionandum ſolebat inculcare, edidit *P. Mabillonius* ad calcem primæ partis Sæculi IV. Benedictini. Obiit 2. Januarii, anno DCCCXXVI.

Anſegiſus. III. Anségisus, Sigeberto Lobienſis, aliis Flaviacenſis, deinde Luxovienſis, ac demum Fontanellenſis Abbas O. B. ut colligitur ex *Adſone* Luxovienſi Abbate, & ex Chronico Fontanellenſi, quatuor libros Capitularium edidit. In primo libro poſita ſunt Capitula *Caroli Magni* ad Ordinem Eccleſiaſticum pertinentia; in ſecundo Capitula *Ludovici Pii*, in tertio Capitula *Caroli Magni* ad mundanam pertinentia Legem; in quarto Capitula *Ludovici Pii* ad augmentum pertinentia mundanæ Legis. Collectionem iſtam vulgavit anno DCCCXXVII. Quam quidem velut publicum Legum Francicarum codicem Regia Auctoritate probatum eſſe à *Ludovico Pio*, & cùm ab ipſo, tum à *Carolo Calvo* laudatum, probat *Stephanus Baluſius* in Præfatione ad Capitularia. Prolixam hujus Collectionis anatomen lege, ſi lubet, apud *Carolum le Cointe* Tom. VI. Annalium Eccleſiaſticorum Francorum, ad annum DCCCXXVII.

Benedictus Levitæ. IV. Benedictus Levita Moguntinenſis in eodem laboravit argumento. Cùm enim *Anſegiſus* plurima *Caroli Magni* & *Ludovici Pii* Capitula prætermiſiſſet, abſtinuiſſetque præterea à referendis *Pippini* & *Carolomanni* Conſtitutionibus, ille Capitularia in unum collegit, ac in tres libros diſtribuit: non Concilii Meldenſis juſſu, ut ſcribit *Baronius*; ſiquidem Civitas Meldenſis extra Regnum erat *Ludovici* Germaniæ Regis, in quo ſcribebat *Benedictus*; nec veriſimile eſt ipſum aggreſſum fuiſſe iſtud Opus juſſu Epiſcoporum alterius Regni, ut rectè *Baluzius* obſervat: ſed juſſu *Otgarii* Moguntini Archiepiſcopi, ut ipſe *Benedictus* teſtatur in Præfatione ſuæ Collectionis metro ſcripta. Circa annum DCCCXLV. Collectionem iſtam adornavit.

ARTICULUS XII.

De S. Benedicto Anianenſi Abbate.

Benedictus ex nobiliſſima Comitum Magalonenſium ſtirpe ortus, Religioſam Vitam in Monaſterio *Sancti Sequani* profeſſus eſt. Poſtea in patriam reverſus, Anianenſe Monaſterium in proprio fundo; tum non procul inde Gellonenſe condidit. Mox aliis permultis Abbatis Primarii ac Generalis vice præfuit. Primus Galliæ ac Germaniæ Monaſteria ad uniformem ſub Regula *S. Benedicti* vivendi modum adducere tentavit, favente Ludovico Auguſto, cujus auctoritate Synodus Aquiſgranenſis eò fine indicta ac celebrata eſt, totius Galliæ ac Germaniæ Abbatibus convocatis. Obiit in Indenſi Monaſterio, quod ipſi *Ludovicus Pius* propè Aquiſgranum conſtruxerat, ut ejus conſiliis faciliùs uteretur. Diem ejus obitus *Ardo* conſignat 3. Idus Februarii, anno Chriſti octingenteſimo vigeſimo-primo. *Codicem & Concordiam Regularum* compoſuit. De utroque Opere *Ardo* ita ſcribit: *Fecit librum ex Regulis diverſorum Patrum collectum, ita ut prior B. Benedicti Regula cunctis eſſet; quem omni tempore ad Collectam Matutinam legere juſſit. Ex quo rurſùs ut oſtenderet contentioſis nulla frivola caſſáque à B. Benedicto edita fore, ſed ſuam ex aliorum fultam eſſe Regulam; alium collectis Regularum ſententiis compoſuit librum, cui nomen* Concordia Regularum, *dedit. Ita dumtaxat ut B. Benedicti præcederet ſententia, ei verò rationabiliter convenientes jungerentur deinceps.* SS. etiam Patrum Homilias ad Monachorum inſtructionem ſcriptas vel habitas, in unum volumen collegit, & in Veſpertinis Collectis legi juſſit, ut idem Auctor teſtatur. In MS. Codice Bibliothecæ Colbertinæ extat *Benedicti Anianenſis Forma Fidei Tomorum XV.* quæ veluti Summula Theologica eſt. Deinde *Confeſſio Fidei Benedicti Levitæ*: tum *Benedicti Levitæ Teſtimoniorum Nubecula de Incarnatione Dominica, & Sancta & individua Trinitate, & iterationis baptiſmatis devitanda pernicie.* Ejuſdem *Diſputatio adversùs Felicianam impietatem*, & *Epiſtola ad Guarnarium.* Sacerdos fuit S. Benedictus Anianenſis. Undo dubium eſſe poſſet ipſius eſſe hos libros qui *Benedicti Levitæ nomen adſcriptum habent*: Niſi ab eo compoſitos antequam Sacerdos ordinatus eſſet, cum P. Mabillonio dicamus in Obſervatione *de tribus Benedictis Abbatibus*, Anianenſi, Foſſatenſi, & Mediolanenſi, in Appendice Sæculi IV. Benedictini. Annon veriſimilius Benedicti Moguntini Levitæ, qui tres libros Capitularium poſtremos collegit anno 845. nomen Operibus nonnullis Benedicti Anianenſis Abbatis præfixum fuiſſe? Extat etiam in Codice Monaſterii *de Cannis*, Diœceſis Narbonenſis, ejuſdem Benedicti Libellus *ex diverſis Patrum Sententiis* collectus, *de Confeſſione, ſeu de cogitationibus revelandis*, teſte *P. Mabillonio*, qui & ejus Epiſtolam dedicatoriam ad Ludovicum, ut putat, Auguſtum, exhibet. Inter Acta Vetera quæ *Stephanus Baluzius* poſt Notas ad Capitularia publicavit, è Codice Sangallenſi prodiit *Excerptus diverſarum modus Pœnitentiarum à Benedicto* Anianenſi *Abbate diſtinctus de Regula S. Benedicti* Caſinenſis *Abbatis.*

Quænam Benedicti Levitæ Opera S. Benedicto Anianenſi tributa.

ARTICULUS XIII.

De Amolone & Floro.

Amolo. I. Amolo, ſive *Amulo*, Agobardi Lugdunenſis Archiepiſcopi Diaconus, ejúſque in eodem Archiepiſcopatu Succeſſor, à Joanne VIII. Epiſt. 163. in Capitulis *Caroli Calvi*, ab *Hincmaro* Remenſi Archipræſule, *Flodoardo* Lib. 3. Cap. 21. *Lupo Ferrarienſi* Epiſtola 81. Hugone Flaviniacenſi celebratus, cujus nomen Lugdunenſis Eccleſiæ Faſtis adſcriptum eſt, Hebraïcæ Latinæque linguæ peritiſſimus, ſcripſit Opus *contra Judæos* ad *Carolum Calvum*, quod ſe legiſſe *Trithemius* teſtatur. Scripſit etiam Epiſtolam ad *Goteſcalchum* Monachum inquietum & Novatorem, ut cum ab hæreſi Prædeſtinatiana, quam his temporibus ſuſcitabat, ad ſaniorem mentem revocaret. De cujus Epiſtolæ capitibus & doctrina in diſſertatione de cauſa *Goteſcalchi* dicemus. Hanc Epiſtolam cum duobus ejuſdem *Amolonis* Opuſculis de Præſcientia & Prædeſtinatione divina, ac de libero arbitrio, nec-non cum Collectione Sententiarum *S. Auguſtini* de iiſdem argumentis ab eodem facta, ex Codice MS. *S. Maximini* Trevirenſis edidit *Sirmondus* S. J. Theologus. Scripſit præterea Epiſtolam ad *Theodboldum* Epiſcopum Lingonenſem. Is *Amolonem* conſuluerat de Reliquiis incertis nec probatis, quas quidam Monachi vagi, quaſi ex urbe Roma; vel neſcio quibus Italiæ partibus allatas, Divione in Baſilica *S. Benigni* depoſuerant. Inde vicinorum locorum plebeculæ frequentes ad Baſilicam illam concurrebant, novas Reliquias reveritæ. Cœpe-

Digitized by Google

runt in eadem Baſilica quædam velut miracula A fieri, non ſanitatum, quibus ulla divinæ miſerationis indicia oſtenderentur, ſed percuſſionum, & eliſionum, quibus miſeræ mulierculæ ſubitò, in ipſa orationis domo cadere & collidi, & quaſi vexari viderentur, cùm tamen in nullâ parte corporis læſæ apparerent; quæ paulò poſt velut recepto ſenſu ſanatæ, nullatenus ab illa Baſilica ſe diſcedere poſſe affirmabant: quia ſi ad domos redirent, ſtatim novâ neſcio quâ plagâ percuſſæ, ad Eccleſiam, de qua exierant, redire compellebantur. Quid circa hæc facto eſſet opus, Lingonenſis Antiſtes ab *Amolone* quæſierat. Ille verò reſpondit, Inprimis oſſa illa quæ nulla ratione, B nulla auctoritate, neſcio cujus Sancti eſſe dicebantur, omnino de ſacris adytis, & de loco celebri tollenda, & nequaquam intra Eccleſiam, ſed foris in atrio, aut certè ſub pariete; vel circa ipſam; vel potiùs circa aliam, ſecreto in loco, apto & mundo, ſub paucorum conſcientia ſepelienda eſſe; ut quoniam & ſancta eſſe dicebantur, aliquid eis reverentiæ deferretur; & quia eſſe penitus neſciebantur, nequaquam rudibus populis occaſio erroris & ſuperſtitionis exiſterent. Fontem verò fictorum miraculorum indigitat ſagaciſſimus Archipræſul; quòd ſcilicet vulgatâ novarum Reliquiarum famâ, populi Quadrageſimali tempore C ad Baſilicam *S. Benigni* confluerent; poſt Paſcha verò viles & nequam homunculi & mulierculæ, acceptâ occaſione, ſive neceſſitate famis cogente, ſive cupiditate lucri inſtigante, iſtiuſmodi velut percuſſiones, & colliſiones, & dementationes, ac rurſum ſanationes, fingere atque oſtentare cœperint. Quod cùm populus ſupervacua opinione deluſus, in admiratione vel terrore habere cœpiſſet, tanta illuc conferre, & quaſi malè habentibus velut ex miſericordiæ compaſſione adminiſtrare cœperunt; ut omnino qui talia pati videbantur, non ſolùm à loco recedere nollent; ſed D tanquàm novâ plagâ ac debilitate percuſſi, nullatenus ſe recedere poſſe ſimularent. Addit, eſſe inauditum ut in memoriis Martyrum talia ſigna increbuerint; quibus nequaquam ægri ſanarentur, ſed ſani percuterentur & dementarentur. Similes illuſiones paucis abhinc annis Ucetiæ ad *S. Firmini* Epiſcopi ſepulchrum factas commemorat, de quibus à *Bartholomæo* Narbonenſi Archiepiſcopo fuerat conſultus *Agobardus* Deceſſor ſuus: ſe aliquoties vidiſſe homunculos & mulierculas, quæ coràm *Agobardo* ſe dæmoniacas ſimularent: ſed cùm plurimis verberibus diſtringerentur, confeſtim de miſerrima ſimulatione confeſſas; & neceſſitates atque egeſtates ſuas; quibus ſupplendis E talia oſtentaverant, publicè exponentes ab omni invaſione dæmoniaca liberas, ut revera erant, apparuiſſe. Quapropter *Theodboldo* auctor eſt, ut hujuſmodi vanum & pernicioſum plebecularum concurſum ad *S. Benigni* Baſilicam, aut ad alias in quibus hujuſmodi illuſiones vel impoſturæ fieri cœperant, omnino prohibeat; jubeátque *Unamquamque plebem in Parochiis & Eccleſiis, quibus attributa eſt, quietam conſiſtere, ubi ſacrum Baptiſma accipit, ubi Corpus & Sanguinem Domini percipit, ubi Miſſarum ſolemnia audire conſuevit, ubi à Sacerdote* F *ſuo Pœnitentiam de reatu, viſitationem in infirmitate, ſepulturam in morte conſequitur, ubi etiam decimas & primitias ſuas offerre precipitur, ubi filios ſuos Baptiſmatis gratiâ initiari gratulatur, ubi verbum Dei aſſiduè audit, & agenda ac non agenda agnoſcit: illuc (inquam) vota & oblationes ſuas alacriter perferat, ibi orationes & ſupplicationes ſuas Domino effundat, ibi ſuffragia omnium Sanctorum quærat, qui (ut ſcriptum eſt)* Sequuntur Agnum quocumque vadit. *Et idcirco fideliter invocantibus ubique* A *præſto ſunt, & per ipſos, atque in ipſis omnipotens Deus. Ibi itaque unaquæque plebs pupillis & viduis pauperibus & peregrinis, de facultatulis, quas Deus tribuit, eleemoſynarum largitionem exhibeat, hoſpitalitatis officia impendat; & quodcumque in comeſſationibus & ebrietatibus, & queſtu hominum vanorum conſumere ſolebat, in iſtiuſmodi ſuis & proximi ſalubribus utilitatibus expendat. Hæc eſt enim legitima & Eccleſiaſtica Religionis forma, hæc antiqua Fidelium conſuetudo, per quam & novitatum vanitas amputatur, & vetuſta ac recta Evangelica atque Apoſtolica Inſtitutionis ſemita cuſtoditur.* Cùm hæc obſervata fuerint, confidit *Amolo* fore ut ceſſan- B te inani ac ſupervacua largitione munerum ac votorum, ceſſet etiam multitudo illa ſimulantium, & ſimulatio percuſſionum ac dementationum. Si qui autem in hujuſmodi facto obſtinatiores, fortè apparuerint, duris verberibus ad confeſſionem veritatis eſſe compellendos. Sed etſi verum eſſet quòd diſcedere à locis illis tentantes, confeſtim novo morbi genere corriperentur; quantò eſſet manifeſtiùs hoc ex diaboli impugnatione fieri, tantò confidentiùs inde eſſe diſcedendum, & contemptis fideliter inimici terroribus, in locis legitimis, more Eccleſiaſtico, Dei miſericordiæ ſupplicandum. *Neque enim inter ſanctos Martyres,* C *& Spiritus atque animas Juſtorum cum Domino jam regnantium, illic invidia ſuſpicanda eſt, ſed plena caritatis unitas, & pietatis ſocietas: & ideo ſimul ſibi oblatos ægros, ſi vitandæ tentationis gratiâ fideliter ad aliorum Sanctorum limina deducantur, nequaquam indignari, ſed potiùs favere & congaudere, atque congratulari credendi ſunt.* Addit, ſi votum & deſiderium eſt populorum fidelium, diverſorum Martyrum, & cæterorum ſuppliciter limina frequentare: *Eſſe dies certos & legitimos, quibus id juxta antiquam Eccleſiæ obſervantiam devotè obſervare conveniat, tempore videlicet generalium Roga-* D *tionum, & pro diverſis tribulationibus ac neceſſitatibus indictarum Litaniarum, ſeu Quadrageſimalium Jejuniorum, ſive etiam in Vigiliis & Natalitiis Martyrum. Quæ omnia & ex univerſalis Eccleſiæ lege deſcendunt, & Sacerdotum prædicatione ac denuntiatione commendantur, & omnium Fidelium obedientia & pietate attentiùs obſervanda ſunt.*

De incertis Reliquiis quid faciendum?

Ficta miracula & illuſiones.

Sua cuique plebi Chriſtianæ Parochialis Eccleſia frequentanda.

Martyrum & cæterorum Sanctorum Baſilicæ certis & legitimis diebus cum devotione adeundæ.

II. FLORUS Lugdunenſis Eccleſiæ Diaconus, *Magiſter* appellatus, quòd forſan ejuſdem Eccleſiæ Scholæ præfuerit, *Agobardi* & *Amolonis* Archiepiſcopi temporibus celebris fuit. Eum inſigni elogio exornavit *Vvalafridus Strabo* in Carmine ad *Agobardum*, in quo hæc inter cætera leguntur:

Florus.

E

At de flore novo, qui vos penes ortus odorem.
Prodit ubique ſui, hæc loca rumor alit.
Flora venit quondam, dum ſingula quæque Deorum
Sunt afflata jugis prata, thymúmque gerens.
Huic Floro meliùs ſententia Chriſticolarum
Attribuit quidquid dogmate & ore viret.
Nam hic Florus florem ſequitur de germine Jeſſe,
Et tradit quod amans attulit ille homini.
Quæ tam ſegnis erit donis ingrata ſupernis,
Quæ ſe hoc non ſponte nectare paſcat apis?
F
Floreat haud flaccens hic flos, & florea flagrans
Spiramenta ferat ſemper ubique Deo,
Donec in aſtriferas porrecta cacumina ſedes
Erigat, & fructum jam ſine fine habeat.

Ab *Hincmaro* etiam, *Uſuardo*, & *Vvandalberto* in Præfatione Martyrologii commendatur, necnon à *Sigeberto* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & à *Trithemio*, lib. 2. de *Viris Illuſtribus Ordinis Sancti Benedicti.* Scripſit ſermonem *De Prædeſtinatione, & libero arbitrio,* quem laudat *Hincmarus*

Digitized by Google

marus lib. *De Prædeſtinatione*, in Præfatione, & Capitibus 6. 11. & 12. Scripſit & librum adversùs errores *Joannis Scoti de Præſcientia & Prædeſtinatione & libero arbitrio.* Quem ex MS. Codice Corbienſi edidit *Mauguinus* Præſes, cum aliis Auctoribus, qui Sæculo IX. de Gratia & Prædeſtinatione ſcripſerunt. Librum præterea compoſuit *De Actione Miſſarum*, qui extat in Bibliothecis Patrum: Opuſculum *De Epiſcoporum Electione*, & Martyrologium, ſeu Auctarium Martyrologii Bedæ, quod *Henſchenius* & *Papebrochius*, ante Acta Sanctorum menſe Martio coli ſolitorum, Tom. 2. ediderunt minori caractere, ne cum *Bedæ* Martyrologio confunderetur. *Collectanea in omnes S. P. Pauli Epiſtolas*, ex duodecim Patribus delibata, ſcilicet Cypriano, Hilario, Ambroſio, Paciano, Theophilo Alexandrino, Gregorio Nazianzeno, Ephrem Diacono, Leone Papa, Cyrillo Alexandrino, variiſque Romanorum Pontificum & Conciliorum Canonibus & Decretis, ex Fulgentio, ex Paulino Nolenſi, ac demum ex Avito Viennenſi Epiſcopis, aſſerit *Floro* Diacono Lugdunenſis Eccleſiæ *Sirmondus* * ex fide Codicis MS. majoris Cartuſiæ. In duodecim libros pro totidem Patribus Collectionem ſuam partitus eſt *Florus*: Tertiumdecimum ex *S. Auguſtino* contexuit, quem uno volumine, quia majoris erat molis ſeparatim incluſit. De quo *Sigebertus* intelligendus eſt, lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. 92. *Florus*, inquit, *Epiſtolas Pauli ex integro expoſuit, qui nihil à ſe dicens, ſed omnes Auguſtini libros revolvens, & Capitula Epiſtolarum Pauli ab Auguſtino diverſis locis expoſita recolligens, ipſa Capitula expoſita reſtituit ordini Epiſtolarum, annotans ſingulos Auguſtini libros, in quibus ea Capitula expoſita erant: & ſic novo & mirabili ſtudio, de alieno labore magnum ſibi Operis Volumen edidit.* Sed alteri *Floro* Benedictini Ordinis Monacho Collectaneum illud tribuit *Trithemius* lib. 2. de Viris Illuſtribus Ordinis Sancti Benedicti, c. 44. *Florus*, inquit, *Monachus S. Trudonis Leodienſis Diœceſis, vir in divinis Scripturis ſtudioſiſſimus, & ſatis eruditus, librorum S. Auguſtini amator præcipuus, de quibus ſententias ſuo congruentes propoſito collegit, omnes Epiſtolas B. Pauli Apoſtoli ita magnificè expoſuit, ut Auguſtini Opus in toto videatur. Nihil enim de ſuo inſeruit. Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt.* Floro Monacho *S. Trudonis* Commentarium illum, qui *Flori* Diaconi Lugdunenſis eſt, tribuit *Trithemius*, quia cùm Codicem, quo utebatur in Monaſterio *S. Trudonis* reperiſſet, exiſtimavit *Florum*, cujus nomen præferebat, Monachum Trudonianum fuiſſe. Verùm *P. Mabillonius* in Diſquiſitione ſingulari, Tomo 1. Veterum Analectorum, probat Collectaneum ſub *Bedæ* nomine hactenus vulgatum, *Floro* Diacono Lugdunenſis Eccleſiæ tribuendum eſſe. Primò, ex duobus voluminibus membraneis Bibliothecæ Corbeienſis, in quorum priori ſtatim ab initio hæc leguntur: *Continentur in hoc volumine expoſitiones Epiſtolarum B. Pauli Apoſtoli, ex libris S. Auguſtini Doctoris eximii, à quodam Floro collecti.* Tum in fine cujuſlibet Epiſtolæ, nomen *Flori* Auctoris reperitur, & initio ſequentis. Secundò, ex Aquicinctenſi Codice, in quo prima pars Expoſitionis Epiſtolarum *B. Pauli* ex libris S. Auguſtini *à quodam Floro Collecta dicitur*, ea nimirum quæ legitur apud *Bedam*. Tertiò, ex vetuſta Canonum Collectione, quæ ſub finem ſæculi noni ſcripta videtur, aſſervatâ in Autiſiodorenſi Monaſterio *S. Mariani*, in qua Collectaneum iſtud *Floro* tribuitur, ejúſque nomine duo proferuntur loca, quæ in vulgato Bedæ Commentario legere eſt: Fatetur tamen *P. Mabillonius* illud in nonnullis Codicibus MSS. *Bedæ* tribui; ſed ferè ſemper addito nomine *Flori*; quaſi *Florus* non eſſet nomen proprium, ſed commune, florilegium ſignificans. Quod ex MS. Claromariſcenſi duobus voluminibus contento probat. Genuinum verò *Bedæ* Commentarium ex Operibus *Sancti Auguſtini* excerptum penès ſe habet Vir Religioſus & Eruditus in duobus Codicibus membraneis deſcriptum, quorum unus annorum fere octingentorum, alterum ſeptingentorum eſt. Primus Codex hunc præfert titulum: *Collectaneum Bedæ in Apoſtolum ex Operibus Beati Auguſtini.* Tum Commentarius in hæc verba, *Paulus ſervus Jeſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, &c.* incipit in hunc modum: *Ex libro contra quinque hæreſes ordo iſte ſequendus eſt, ut loquens de Evangelio, non ſileam de Prophetis, &c.* Alter Codex idem habet exordium, & ſic inſcribitur: *Incipit liber Collectionum Venerabilis Bedæ Presbyteri, ex ſcriptis B. Auguſtini Epiſcopi, in Epiſtolas B. Pauli Apoſtoli elaboratus*; & *Bedæ* nomen pariter adſcriptum in fine habet. Scripſit quoque *Florus Diaconus* tres Epiſtolas ad *Modoinum* Epiſcopum Auguſtodunenſem, quarum meminit *Sirmondus* in Notis ad *Theodulfum* Aurelianenſem. *Florum* Gotteſcalchi erroribus non faviſſe, in Diſſertatione de cauſa turbulenti illius Monachi oſtendam.

** In Notis ad Avitum.*

Collectaneũ ſub Bedæ nomine vulgatum in Epiſtolas S. Pauli, Floro Diacono tribuendum eſt.

ARTICULUS XIV.

De Haymone Halberſtatenſi, Lupo Ferrarienſi, & Rabano Mauro.

Haymo.

I. HAYMO, ex Anglo-Saxonum genere, vel ut aliis placet, natione Germanus, Fuldenſis Monachus, O. B. Diſcipulus *Alcuini*, & Condiſcipulus *Rabani*, Hersfeldenſis poſtmodum Abbas, *Heirici* Autiſiodorenſis Monachi Præceptor in Sacris Literis, ut conſtat ex Metrica Præfatione ejuſdem *Heirici* in *Excerpta ſua*, quæ ex dictis Præceptorum ſuorum *Haymonis* & *Lupi* compilavit; (quam Præfationem Tomo I. Analectorum edidit *P. Mabillonius*:) tandem Halberſtatenſis in Saxonia Epiſcopus creatus eſt, & Concilio Moguntino contra *Gotteſcalchum* anno 847. interfuit, obiitque die vigeſima Martii, anno 853. Huic libros *de Univerſo* Rabanus nuncupavit. Typis editi ſunt ejus *Commentarii in Pſalmos, in Iſaïam, Ezechielem, & alios Prophetas in Epiſtolas S. Pauli, in Apocalypſim, in Evangelia & Epiſtolas totius anni, Epitome Hiſtoriæ ſacræ, de Amore cæleſtis Patriæ libri ſex.* Honorius Auguſtodunenſis eidem tribuit librum *De voluptate mundi.* Ejus expoſitiones ſimplici ac plano modo procedunt, & literali ſenſui plurimùm inhærent.

Lupus Ferrarienſis.

II. SERVATUS LUPUS, ſeu, (ut alii dicere malunt) *Lupus Servatus*, Ordinis Benedictini in Cœnobio Ferrarienſi Monachus, ab *Aldrico* Abbate ſuo, qui Senonenſis poſtea Archiepiſcopus fuit in Germaniam, cùm Diaconus jam eſſet, ſtudiorum causâ miſſus eſt ad *Rabanum* Fuldenſem Abbatem, cujus è Schola regreſſus in Gallias, magnam ſuæ eruditionis ac pietatis famam concitavit. Ex Præpoſito Cellæ *S. Judoci* in Pontivenſi Comitatu, Ferrarienſis Abbas factus eſt poſt *Odonem*, Caroli Calvi Regis præcepto à Præfectura amotum, quod Majeſtatem ejus offendiſſet, ut colligitur ex Epiſtola XXI. *Lupi* ad *Jonam* Aurelianenſem Epiſcopum. Adfuit Synodo Sueſſionenſi anno 853. Vernenſi II. anno 854. cujus & Canones compoſuit, ut ipſe teſtatur Epiſtola 52. aliiſque Eccleſiaſticis & Politicis Conventibus. Scripſit *Librum de tribus Quæſtionibus*, &

Collectaneum

Collectaneum de eiſdem ad *Carolum Calvum*, ſcilicet de libero arbitrio, de Prædeſtinatione bonorum & malorum, de Sanguinis Chriſti redemptione, in quibus ipſum *Gotteſcalchi* erroribus nequaquam favere oſtendam in Diſſertatione de cauſa turbulenti illius & pervicacis Monachi. Eumdem auctorem agnoſcit *Vita S. Vvigberti Confeſſoris*, Fritzlarienſis Cœnobii in Haſſia Abbatis, quam *Brunoni* Abbati Hirsfeldenſi dicavit anno, ut ipſe ait in Præfatione, DCCCXXXVI. Apud *Surium*, die XXIX. Maii extat *Vita S. Maximini* Epiſcopi Trevirenſis, quæ & *Lupum* auctorem præfert, à quo exarata dicitur anno DCCCXXXIX. Plures ſcripſit Epiſtolas, quas *Stephanus Baluzius* ad fidem antiqui Codicis emendavit, Notis illuſtravit, edidit. Librum, & Collectaneum ejuſdem de tribus Quæſtionibus, edidit *Sirmondus*. Commentarios in Epiſtolas *S. Pauli Lupo* Ferrarienſi, quo ſuadente eos aggreſſus fuerat, cùm adhuc Fuldæ verſaretur, dicavit *Rabanus Maurus*, ut docent ejus Præfatio, & Epiſtola ad *Samuelem* Epiſcopum. Ex quibus etiam colligas, *Servatum Lupum Presbyterum* Moguntinum à nonnullis perperam appellari, & à *Lupo* Ferrarienſi Abbate nequicquam diſtingui: eumdémque *Lupum*, cui ſuos dicavit Commentarios *Rabanus*, cùm ab illo jam longo intervallo disjunctus eſſet, eſſe auctorem libri de tribus Quæſtionibus, & variarum Epiſtolarum, ut *Sigebertus & Trithemius* confirmant. Eidem tribuuntur Homiliæ duæ in Solemnitate *S. Vvigberti* habitæ, & Hymni in ejus laudem. Ut *Carolo Calvo* Regi Chriſtianiſſimo gratiſſimus erat Lupus Ferrarienſis, ipſum non ſemel adiit, & per literas convenit, quædam ab ipſius Majeſtate bona ſumma libertate repoſcens, quamvis humili ſemper ſupplicatione & modeſta, quæ *Ludovicus Pius & Juditha Auguſta* ejus parentes Ferrarienſi Cœnobio donaverant; Ipſe verò ſeculari homini fruenda tradiderat. *Plus minúſve quadriennium eſt* (inquit Epiſt. XLV.) *ex quo ſeptuaginta duo Monachi, quos ad eorum votum electionemque mihi commiſiſtis, quique indeſinenter nobis in diverſa occupatis, pro ſalute ac proſperitate veſtra excubant, propter abſtractas facultates patiuntur incredibilem veſtimentorum, leguminum, & piſcium indigentiam: & publica hoſpitalitas, peregrinis juxta Conſtitutionem priorum Regum exhibenda, intermiſſa eſt, famuli Monaſterii ſqualore torquentur & frigore, nec poſſunt ſubvenire miſeris.... Intercedente glorioſa Matre veſtra, Sereniſſimus Pater veſter Ludovicus Auguſtus ad remedium animæ ſuæ ac ſalutem poſteritatis, ſupplementum hoc Cœnobio noſtro contulerat. Nec tamen, cum id haberemus, noxiâ diffluebamus abundantiâ, ut in delicias intemperanter ſolveremur: quia quæ Regula concedit, integris facultatibus Monaſterii vix poterant procurari. Nunc autem longè pauciora conſecuti, abſtinemus inviti, algemus coacti: pueros, ſenes, atque infirmos, propter inopiam non fovemus. In tanta calamitate, Patri & Matri veſtræ quotidianas preces & annuum Officium perſolvimus, quaſi, quod illi contulerunt, poſſideamus..... Inſtaurate illorum eleemoſynam, ingenti periculo hactenus intermiſſam. Nec obliviſcamini veſtri: Etenim vos jam eleemoſinâ indigetis.... Cur non conſtanter audeatis immutare, quod nullus juſtum eſſe poſſit oſtendere? Conſenſu bonorum omnium juſtum eſt quod poſcimus, poſſibile Regali potentiæ, neceſſarium nobis, utile non tam nobis quam vobis. Nos enim ex hoc beneficio temporalem conſequemur uſum, vos autem accedentibus aliis bonis, præmium ſempiternum.* Hæc ille Epiſtola XLV. & Epiſtola LIII. ſcribit traditionem eſſe Seniorum, quòd quicumque Ferrarienſi Cœnobio damnum aliquod intulerit, niſi citò reſipuerit, magnum incurreret incommodum, aut ſanitatis & vitæ diſpendium.

Servatus Lupus nec Moguntinus Presbyter fuit nec alius eſt à Lupo Ferrarienſi Abbate.

Ad eumdem Regem ſapientiſſima ſcripſit Monita, quæ ſequimus, pacificè feliciterque regnaret. Epiſtolis LXIV. & XCIII. monet ut per ſe ipſum Regnum moderetur; nec Miniſtris aut Principibus nimiam tribuat poteſtatem. *Non expedit vobis & populo*, inquit, *ut aliquem vobis æquetis, nedum præponatis, quoniam Deus præmonet.* * *Ne des poteſtatem filiis tuis in vita, quia melius eſt ut illi te deprecentur, quàm tu illos. Si filiis hoc non eſt concedendum, quantò minùs aliis? Vicem vos gerere Dei quis ignorat? At ipſe dicit:* Gloriam meam alteri non dabo. *Non admittantur ergo à vobis monitores, quos bajulos vulgus appellat, ne gloriam veſtram inter ſe ipſi partiantur, & meliorem amorem alienent à vobis.* Monet ut divinas & humanas Leges neminem ſinat impunè contemnere, quia malorum impunitas vitiorum ſemper peperit incrementum. Hortatur ut Sapientum conſiliis Rempublicam gerat. *Sapientem* verò intelligere ſe ait, *Quem aut experientia docuit, aut lectio erudivit, aut inſpiratio divina cæteris prætulit.* Revocat in memoriam illud Saluſtii prudenter dictum; *Antequam incipias, conſulto, & ubi conſulueris, maturè facto eſt opus.* Sic enim & præcipitatio vitabitur, & nocitura dilatio. Regis Conſilium tale eſſe optat, quale Romanæ Reipublicæ deſcribit *Valerius Maximus* his verbis: *Fidum erat & altum Reipublicæ pectus, Curia, ſilentiique ſalubritate munitum & vallatum undique: cujus limen intrantes, abjectâ privatâ caritate, publicam induebant.* Præclara eſt *Lupi Ferrarienſis* Sententia de Pontificia & Regia poteſtate, Epiſt. LXXXI. ad *Amolonem*, *Guenilonis* Epiſcopi & *Gerardi* Comitis nomine data. *Rex Regum*, inquit, *idémque Sacerdos Sacerdotum, qui ſolus potuit Eccleſiam regere, quam redemit, poſtquam humanitatem ſuam in cœlum evexit, ſemper cum ſuis futurus divinitate, poteſtatem ſuam ad eamdem gubernandam Eccleſiam in Sacerdotes diviſit ac Reges; ut quod ſancti docerent Pontifices, & ipſi implerent, & impleri facerent devotiſſimi Reges.*

[illegible] Monita ad Regem.

* [illegible]

Pontificia & Regia poteſtas.

III. RABANUS MAURUS, O. B. Fuldenſis Abbas, Doctiſſimus & Sanctiſſimus, Moguntinus deinde Archiepiſcopus, obiit die IV. Februarii, anni DCCCLVI. Commentarios reliquit in Libros Geneſis, Exodi, Levitici, Numerorum, Deuteronomii, Judicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, Judith, Heſter, in Cantica quæ per heddomadem canuntur, in Proverbia Solomonis, in Sapientiam, in Eccleſiaſticum, in Jeremiam, in Ezechielem, in Evangelium S. Matthæi, in Epiſtolas S. Pauli, Homilias in Epiſtolas & Evangelia à Natali Domini uſque ad Vigilias Paſchæ, LXI. & à Vigilia Paſchæ ad XV. Dominicam poſt Pentecoſtem, tam de Tempore, quàm de Sanctis XCI. Martyrologium, tres Libros de Clericorum Inſtitutione, duos de Laudibus Sanctæ Crucis, XXII. de Univerſo, Excerptionem de Arte Grammatica *Priſciani*, Epiſtolam ad *Heberardum* Comitem contra *Goteſchalcum* Monachum gyrovagum, Epiſtolam ad *Egilum* Abbatem Prumienſem, & alteram, ad *Heribaldum* Autiſiodorenſem Epiſcopum, Librum *de Reverentia filiorum erga Patres, & ſubditorum erga Reges* ad Ludovicum Imperatorem, qui Liber à Rodulfo *Collectarium* appellatur: Epiſtolam ad Notingum *de Præſcientia & Prædeſtinatione Dei*, Epiſtolam de Chorepiſcopis ad Drogonem Metenſem Epiſcopum, Librum ad Ludovicum Imperatorem *de Oblatione ſecundùm Regulam S. Benedicti*, Epiſtolam conſolatoriam ad eumdem, *Dialogum de Computo*, quem Baluzius in Miſcellaneis edidit, &c. De Rabani Operibus & doctrina circa Euchariſtiam agemus in Diſſerta-

Rabanus Maurus.

Diſſertatione ſingulari. Unum hîc obſervare juvat, Religioſiſſimum illum doctiſſimúmque Præſulem Opera ſua, præſertimque Commentarios Scripturæ Sacræ, ex Sanctorum Patrum ſententiis maximam partem contexuiſſe, appoſitis ad marginem nominibus. Propter hanc cauſam, ex qua pluris æſtimanda ſunt ejus Opera, nonnulli eorum pretium imminuere, eaque contemnere non dubitarunt, quibus reſpondit in Præfatione ſuper Ezechielem ad Lotharium Imperatorem: *Nec etiam illud ſilendum arbitror*, inquit, *quod quibuſdam narrantibus comperi, quoſdam ſciolos me in hoc vituperaſſe, quòd excerptionem faciens de Sanctorum Patrum ſcriptis, eorum nomina prænotarem: ſive quòd aliorum ſententiis magis uſus eſſem, quàm propria conderem. Quibus ad hoc facile reſpondere poſſum. Quid enim peccavi in hoc quòd Magiſtros Eccleſiæ veneratione dignos judicabam, & eorum ſententias, prout eas protulerant, opportunis locis ſimul cum nota nominum eorum in Opuſculis meis interpoſueram? Magis enim mihi videbatur ſalubre eſſe, ut humilitatem ſervans, Sanctorum Patrum doctrinis innitterer, quàm arrogantiam, quaſi propriam laudem quærendo, mea indecenter proferrem. Illi qui ſe laudari quærunt, & ab hominibus videri appetunt, dictent vel ſcribant quidquid voluerint, & laudatores ſuos atque adulatores, undecumque poſſint, ſibi acquirant. Mihi autem adhærere Deo omni tempore vitæ meæ bonum eſt, & ponere in Domino Deo ſpem meam, ut annuntiem omnes laudes ejus in portis filiæ Sion; in illis videlicet portis, de quibus ſcriptum eſt: BEATI qui ambulant in ſemitis vitæ, & per portas introeunt in Civitatem.* Rabani veſtigiis inſiſtere Catholicum Theologum decet, Sanctorum Patrum Sententiis Aſſertiones omnes ſuas firmare: ex eorum Operibus Probationes Dogmatum, Regulas Morum haurire: ſuos in Divinam Scripturam Commentarios ex illis excerpere, ac deflorare apis inſtar, quæ collectum variis & ſelectis ex floribus ſuccum in ceram ac mella convertit, Dei cultui, hominúmque utilitati profutura. Senſa denique Patrum & Doctorum Eccleſiæ privato ſuo lumini, & ingenii quantumvis perſpicacis, elegantis, felicis adinventionibus, Auctor Eccleſiaſticus ſemper anteponat.

Scioli quidam Rabanum Maurum perperàm reprehenderunt, quòd ſuos de rebus divinis Commentarios ex Sanctorum Patrum Sententiis contexuit.

ARTICULUS XV.

De Angelomo, Vualafrido Strabone, Landulfo Sagaci, & Vuandalberto.

Angelomus. I. ANGELOMUS, Luxovienſis in Burgundia Monachus Ordinis Benedictini, *Stromata in quatuor Libros Regum* ex veterum Patrum Commentariis adornavit: totas interdum eorum ſententias inſerens, ſolum interdum ſenſum exprimens; quod Opus juſſu *Drogonis* Metenſis Epiſcopi aggreſſus eſt, ut ipſe teſtatur in Præfatione: Illud verò nonniſi poſt ejuſdem illuſtriſſimi Præſulis obitum vulgavit, qui è vivis exceſſit anno Chriſti DCCCLV. Meminit *Angelomi*, iſtiúſque Operis *Sigebertus* Lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Cap. 86. *Trithemius* verò Lib. de Illuſtribus Scriptoribus Ordinis S. Benedicti *excellentiſſimum* illud Opus appellat, & quale ſe in Scripturis Sanctis legiſſe non meminit. *Stromata* etiam, ſive enarrationes in Cantica Canticorum *Lothario* Imperatori nuncupavit: quem in Præfatione monet ut nihil in hoc volumine hiſtorialiter requirat, ſed flores allegoriarum cum morali intellectu inveſtiget.

Vualafridus. II. VUALAFRIDUS STRABO, Augienſis Monachus O. B. poſtea Decanus *S. Galli*, tandem Abbas Augiæ Divitis, *Rabani Mauri* Diſcipulus, Magiſter ipſe Sacrarum Literarum præſtantiſſimus evaſit. *Vir doctus & ſapiens, & literarum ſcientia ante alios illuſtris*, ab *Iſone* Monacho Sangallenſi in Præfatione ad *Vitam S. Othmari* prædicatur. Meminit ejuſdem *Hermannus Contractus* ad annum DCCCXLII. cúmque metro & proſâ multa ſcripſiſſe aſſerit. Meminit & *Sigebertus* Cap. LXXI. Lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, eúmque Vitam & Miracula *S. Galli*, primùm proſa, deinde metro compoſuiſſe teſtatur. Libris duobus proſa habetur apud *Surium*, ad diem XVI. Octobris. Metro ſcripta extat in MS. Codice *S. Galli* apud Helvetios; ſed adeo vitiosè exarato, ut ſolo ex eo in lucem dare, temeritatis potiùs quàm diligentiæ eſſe *Henricus Canſius* putarit, ut ipſe fatetur in Præfatione in Poëmata *Vualafridi Strabonis* Tom. VI. Antiquæ Lectionis. Scripſit etiam Vitam *S. Othmari*, quam apud *Surium* legere eſt, ad diem XVI. Novembris. Varia & præclara edidit Poëmata, & inter alia Carmen de Viſione *Vvetini* Monachi Augienſis, cùm annum ætatis XVIII. vix prætergreſſus eſſet. Librum edidit de Exordiis & incrementis rerum Eccleſiaſticarum ad *Regimbertum*; cui præmiſit hos verſiculos:

Hoc Opus exiguum Vualafridus pauper, hebéſque
Collegit, Patrum dogmata læta ſequens:
Sed non ſponte ſua tam magnos venit in auſus,
Dura Regimberti juſſio adegit eum.
Sed quid in hoc, Lector, placet, aſſignare memento
Id Domino, quidquid diſplicet, hocce mihi.

Quæ de Imaginibus & Picturis habet Cap. 8. Eccleſiæ dogmati de ſacrarum Imaginum veneratione non adverſantur, ut oſtendimus Diſſertatione VI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi VIII. Cap. XX. de frequenti Communione præclara docet. Ubi enim retulit morem veterum quorumdam Anachoretarum, qui (ut ex Patrum Collationibus diſcimus) ſemel in anno communicandum cenſebant, ut videlicet diuturnâ præparatione corpus & animam purificantes, tandem ad Communionem menſæ cœleſtis dignè pertingerent, ſubdit: *Sed aliis cautioribus viſum eſt, iſtos eò indigniores ad annuam ſuæ obſervationis celebritatem pervenire, quò ſe putabant longa dilatione defæcatos, quandoque ad ſacrorum perceptionem ſatis dignos accedere: Meliúſque credebant, quamvis animus indignus ſit, crebriùs iterari quæ ſancta ſunt. Quia talis eſt illa ſpiritalis medicina, ut & ſanos adjuvet ad perſeverantiam ſanitatis, & vulneratis ſubveniat ad redintegrationem virtutis. Et eò digniùs percipitur, quò percipientes, per humilitatis cuſtodiam ſubtracti, nunquam ſe ad ejus perceptionem ſatis dignos arbitrantur. Qui autem tardiùs ſecundùm judicium Spiritualium Medicorum, ipſi admittuntur medelæ, ideo ad tempus abſtinere debent, ne præpropera congrua ſuis valetudinibus ingerentes medicamina, graviùs ægrotent; & quod aliis eſt reparatio, illis fiat damnatio.* Et infra, ubi retulit *Gennadii* ſententiam, qui quotidianam Euchariſtiæ perceptionem nec laudare, nec vituperare ſe dicit; *Omni verò die Dominica, ſi capitalia peccata non prohibeant, & mens in delectatione peccandi poſita non ſit*, ad eam hortatur, mox ſubdit; *Quia verò Chriſtianis, & maximè Clericis omnes dies in Ferias deputantur; videtur ratione pleniſſimum, ut per ſingulos dies ſacris occupentur Officiis: & quantùm mentis & corporis graviores maculæ non obſiſtunt, Panem & Sanguinem Dominicum, quibus ſine vivere non poſſumus, jugiter ambiamus, & deſiderio illius tuitionis, potiùs quàm præſumptione noſtræ puritatis ſumamus, imitantes primitivæ*

Communio frequens.

mitivæ Eccleſiæ ſtudium ſalutare, de quo in Actibus A *Apoſtolorum ita ſcriptum eſt: Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis Panis, & Orationibus*, Sermonem quoque, ſeu Tractatum de ſubverſione Jeruſalem *Vvalafridi* Abbatis nomine inſcriptum ex Codice MS. Monaſterii *S. Galli* eruit *Henricus Caniſius*. Omnia *Vvalafridi Strabonis* Opera extant Tom. XV. Bibliothecæ Maximæ Patrum Editionis Lugdunenſis. Ipſius eſt *Gloſſa Ordinaria* in Sacram Scripturam, ex aliorum Interpretum, ac præſertim *Rabani* præceptoris ejus Commentariis collecta: quæ poſtea ab *Anſelmo Laudunenſi*, aliiſque, compluribus Patrum adjectis Sententiis, aucta & B locupletata eſt. Errant enim qui *Trithemium* ſequuti, *Vvalafridum* Augiæ Abbatem à *Strabone* Monacho Fuldenſi diſtinguunt, & iſtum Gloſſæ Ordinariæ parentem affirmant. Unus enim & idem eſt, qui in Cœnobio Augienſi Vitam Monaſticam profeſſus, & à *Tattone* inſtitutus, Fuldam poſtea miſſus eſt, & ſub *Rabano* Sacris Litteris operam dedit; quod anſam dedit ut Fuldenſis Monachus à *Trithemio* diceretur. Verùm errat hic Auctor, cùm *Vvalafridum* Decanum *S. Galli* vixiſſe ſcribit *Tiberii Apſimari & Juſtiniani Junioris* temporibus, hoc eſt, circa annum ſeptingenteſimum; *Strabonem* verò Monachum Fuldenſem C temporibus *Ludovici* Imperatoris anno DCCCXL. Qui enim ſub *Ludovici Pii* Imperio floruit, ipſe eſt *Vvalafridus Strabo*, Abbas Augiæ Divitis. Emendandi & qui *Trithemium* ſequuti ſunt, *Sixtus Senenſis, Poſſevinus, Bellarminus*: Quibus *Brovverus, Caniſius, Voſſius, Miræus*, aliique refragantur.

Vvalafridus Strabo Auctor Gloſſæ Ordinariæ.

Trithemius emendatur.

III. Landulfus Sagax, qui Hiſtoriæ Miſcellæ poſtremos octo libros addidit, imprimis ex *Theophane*, ſive *Anaſtaſio Bibliothecario*, qui *Theophanem* Latinè reddidit, floruit *Lothario* Imperante: A *Cæſare Orlandio*, lib. de Urbe Senenſi, perperam confunditur cum *Landulfo de Columna*, D Canonico Carnotenſi, qui vixit anno MCCCXIV.

Landulfus Sagax.

IV. Vvandalbertus Diaconus & Monachus Cœnobii Prumienſis O. B. in Diœceſi Trevirenſi, ſcripſit, juſſu *Marcuuardi* Abbatis, Vitam & Miracula *S. Goaris* Confeſſoris & Martyrologium totius anni metrico ſtylo, quod extat Tom. V. Spicilegii Dacheriani. *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis *, & *Trithemius* lib. 2. de Viris Illuſtribus Ordinis S. Benedicti, cap. 36. ejus cum laude meminerunt. Compoſuit Martyrologium ſuum, cùm *Lotharius* quinque jam luſtris, ſive annis viginti quinque Imperium geſſiſſet. In Præfa- E tione enim ſui Operis ad *Lotharium* hos verſiculos habet:

Vvandalbertus.

* C. 118.

Luſtra per orbem
Quinque recurrunt;
Nomine poſtquam
Clarus & armis;
Cæſariana
Jura retentas.

Annus autem *Lotharii* Imperatoris vigeſimus-quintus cum anno Chriſti octingenteſimo quadrageſimo-ſecundo coincidit: anno enim Chriſti octin- F genteſimo decimo-ſeptimo, *Ludovicus Pius*, ut in ejus Vita refertur, *filium primogenitum Lotharium Imperatorem appellari & eſſe voluit*: conſentiúntque Annales Bertiniani & Fuldenſes.

ARTICULUS XVI.

De S. Prudentio, Ratramno, & S. Remigio Lugdunenſi.

I. Sanctus Prudentius Trecenſis Epiſcopus, cujus feſtum ea in Eccleſia VI. Aprilis celebratur, interfuit Concilio Pariſienſi anno DCCCXLVI. Turonenſi IV. anno DCCCXLIX. Suſſionenſi II. anno DCCCLIII. Ad ipſum extat Epiſtola *Lupi Ferrarienſis* LXIII. Ejus meminere *Rabanus, Hincmarus, & Flodoardus*. Excepta ex libro *Joännis Scoti Erigenæ* decem & novem Capitula, à *Vvenilone* Senonenſi Archiepiſcopo ad ſe miſſa, cùm accepiſſet, totúmque librum pervolviſſet, ejus errores edito libro *de Prædeſtinatione* confutavit. Epiſtolam ſcripſit ad *Hincmarum & Pardulum* Epiſcopos, in quâ præmiſſo Auguſtinianæ doctrinæ elogio, geminam prædeſtinationem defendit, ad vitam æternam ſcilicet, atque ad pœnam ſempiternam. Deum tamen impios prædeſtinaſſe ait, *Non ut peccarent, ſed ut propter peccatum pœnis perpetuis interirent: prædeſtinaſſe, id eſt, præordinaſſe, non ad culpam, ſed ad pœnam; non ut malum quoddam vellent, ſive admitterent, ſed ut propter malum, quod volentes facerent, eos pœnâ ſempiternâ juſtè damnaret*. Ibidem Chriſtum non pro omnibus mortuum propugnat: ſed de redemptionis efficacia intelligit, ut ex ipſa quæſtionis propoſitione perſpicuum eſt. *Quos autem Sanguis proprii Filii ejus Domini noſtri Jeſu Chriſti miſericorditer liberarit, utrumne pro omnibus quibuſcumque hominibus, an pro quibuſdam prædeſtinatione electis, electione indebitâ prædeſtinatis fuſus fuerit; ipſa omnipotentiſſima Veritas, quæ eum in unitatem ſuæ perſonæ miſericorditer ſuſcepit & fudit, conſulta nos doceat*. Negat in Deo voluntatem ſalvandi omnes: ſed de voluntate abſoluta & conſequente (ut Theologi vocant) non de conditionata & antecedente, intelligendus eſt, ut demonſtrant hæc verba Cap. IV. *Perpendite, obſecro, quare uni Deus det gratiam, alteri non det? Quare poſt tot millia annorum pro redemptione humani generis Salvator venerit: & exceptâ gente Judæorum, per tanta ſpatia temporum, totus mundus ſine gratia Dei in errore manſerit? Quare ſolum Abraham, & non totum mundum ad miſericordiæ ſuæ notitiam vocaverit? Cur in ſolo vellere populi Judæorum tot annorum millibus ros divinæ gratiæ manſerit, & area totius orbis irrigari per Dei miſericordiam non meruerit? Vel cur poſtea ſolum vellus, Judaïcus videlicet populus, à Dei gratiâ aruerit, & gentium omnium aream ros divinæ miſericordiæ perfuderit? &c. Si igitur omnes homines vult ſalvos fieri, cur non omnes vivificat, qui quos vult vivificat? Quare Spiritus Sanctus ubi vult ſpirat, non in omnibus? Et quare non omnibus, ſed ſingulis dividit prout vult? Et quod in Actibus Apoſtolorum legitur, quia in præteritis generationibus dimiſerit gentes omnes ingredi vias ſuas, unámque tantùm Judæorum gentem elegerit? Et quòd prædicantibus Apoſtolis, illi tantummodo crediderunt, qui præordinati erant ad vitam æternam? Et quòd volentes Paulum & Barnabam prædicare in Aſia, prohibuit eos Spiritus Jeſu? Et quòd docente Paulo, Lydiæ purpurariæ, non cæteris audientibus, Deus cor aperuit, ut crederet his quæ dicebantur à Paulo? Et quòd Apoſtolus Paulus reliquias per electionem gratiæ ſalvas factas prædicat? Et quia Deus cujus vult miſeretur, & quem vult indurat..... Si igitur omnia quæcumque voluit fecit, & omnes homines vult ſalvos fieri: ergo quod non facit, noluit: quos non ſalvat, ſalvare non vult, occultiſſi-*

S. Prudentius

S. Prudentii doctrina de Prædeſtinatione explicatur.

mo quidem, altiſſimo, incomprehenſibili, inviuperabilique judicio, ſed prorſus juſtiſſimo. Verum de S. *Prudentii* doctrina, in Diſſertatione de cauſa *Gotteſcalchi* uberiùs agemus, ipſúmque luculentiùs vindicabimus à calumnia, qua ipſum aliqui dehoneſtant, quaſi *Gotteſcalchi* erroribus faverit. Hæc in Anteceſſum dixiſſe ſufficiat, ut innoteſcat omnibus, quam indignè ejus auctoritate Theologi quidam ſint abuſi. Obiit VI. Aprilis, anno DCCCLXI. ſecundùm Annales Bertinianos.

Ratramnus.

II. RATRAMNUS Corbeienſis in Gallia Cœnobii Monachus, *Ludovico Pio*, & *Carolo Calvo* regnantibus, floruit. Scripſit libros duos *de Prædeſtinatione*, in quibus *Gotteſcalcho* novo Prædeſtinatiano non favit, ut oſtendemus in Diſſertatione de gyrovagi illius Monachi cauſa. Scripſit etiam tres libros *Reſponſionum ad Objecta Græcorum.* Libellum *de Chriſti Nativitate*, Librum *de Trina Deitate*, Librum *de Anima*, & Librum *de Corpore & Sanguine Domini*: quem ipſi aſſeremus, & ejus doctrinam de Euchariſtia nequaquam favere Calviniſtis, oſtendemus Diſſertatione ſingulari.

Remigius Lugdunenſis.

III. S. REMIGIUS Sacri Palatii *Lotharii* Imperatoris Archicapellanus, præfuit Synodo, Valentinæ III. anno DCCCLV. Tullenſi apud Saponarias, anno DCCCLIX. Lingonenſi quoque interfuit, teſte Flodoardo, lib. III. Hiſtoriæ Cap. CLXI. Subſcripſit & Synodo Tullenſi II. anno DCCCLX. Sueſſionenſi III. anno DCCCLXVI. Cabilonenſi, DCCCLXXIII. Cùm fervente Gotteſcalchana controverſia, *Hincmarus* & *Pardulus Amoloni* Lugdunenſi Archiepiſcopo, illius errores & damnationem per literas expoſuiſſent, ſuiſque adjunxiſſent Epiſtolam *Rabani* ad *Notingum*, rogantes ut quid Eccleſia Lugdunenſis de his quæſtionibus ſentiret, verè & fideliter reſponderet: *Remigius Amolonis* in Sede Lugdunenſi Succeſſor, ſuam & ejuſdem Eccleſiæ ſententiam expoſuit Libro *de tribus Epiſtolis.* Huic alterum ſubjunxit quaſi appendicem, cui titulus eſt: *Abſolutio cujuſdam Quæſtionis, de generali per Adam damnatione omnium, & ſpeciali per Chriſtum ex eadem redemptione electorum.* Poſt Synodum Cariſiacam idem Archipræſul, Eccleſiæ Lugdunenſis nomine, Libellum ſcripſit, *de tenenda veritate Scripturæ*: In quo licèt errore facti nonnihil faverit *Gottheſcalco*, ejus tamen erroribus non favit: & Cariſiacorum Capitulorum doctrinam non impugnavit, ſed alienum potiùs ſenſum, eúmque erroneum, quem ipſis ſimili falſi errore affinxit, ut palam fiet in Diſſertatione de cauſa *Gotteſcalci*, in qua celeberrimam Eccleſiam à *Janſenii Yprenſis* calumnia vindicabo.

ARTICULUS XVII.

De Uſuardo.

USUARDUS, Ordinis Benedictini Monachus & Sacerdos, Cœnobii S. Germani Pariſienſis Alumnus, ut teſtatur Codex MS. ejuſdem inſignis Abbatiæ, qui autographus eſſe creditur, Martyrologium condidit *S. Hieronymi*, *Bedæ*, & *Flori* veſtigia premens. Eo diù Romana, & pleræque aliæ Eccleſiæ uſæ ſunt *Regum piiſſimo Carolo* nuncupatum eſt, ut conſtat, ex Prologo. Sed *Carolum Magnum* Imperatorem perperam intellexerunt *Baronius*, *Bellarminus*, & alii. Nam *Uſuardi* Codices tum MSS. cùm excuſi, *S. Eulogium* Martyrem commemorant, qui die XI. Martii Cordubæ in Hiſpania paſſus eſt anno Chriſti 859. alióſque pariter celebrat, qui tempore ejuſdem perſecutionis Arabicæ Martyrii coronam conſecuti ſunt. Præterea, *Aimonius*, in libello de Tranſlatione Sanctorum Martyrum Georgii & Aurelii, *Uſuardum Patrem* hujus Tranſlationis auctorem facit, anno octingenteſimo quinquageſimo octavo. Tempore igitur *Caroli Calvi* floruit *Uſuardus*, cui & ſuum Martyrologium nuncupavit. Id confirmat ſubjectum in Codice *S. Germani* Necrologium, in quo primaria manu mors *Irmintrudis* Reginæ, uxoris *Caroli Calvi*, conſignata eſt Nonis Octobris; obitus verò *Caroli II.* Imperatoris pridie Nonas Octobris, manu recentiori, ut obſervat *P. Mabillonius*,* ex quo vir doctus colligit, hunc codicem ſcriptum eſſe eo temporis intervallo quod effluxit inter annum octingenteſimum ſexageſimum nonum, *Irmintrudis* ſupremum, & octingeteſimum ſeptuageſimum octavum, quo *Carolus Calvus* defunctus eſt. Etſi verò *Sigebertus* Uſuardum *juſſu Magni Caroli Imperatoris* Martyrologium compoſuiſſe ſcribat lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. 85. id movere nos non debet: quia *Magni Caroli* nomine *Calvum* intellexit, ut alias in cap. 99. ubi ait *Hincmarum* reſcripſiſſe ad Eccleſiam Ravennatem *ſub perſona Magni Caroli Imperatoris.*

* In Præfat. II. P. Sæculi IV. Benedictin. c. 6.

ARTICULUS XVIII.

De S. Eulogio Martyre.

SANCTUS EULOGIUS Cordubenſis Presbyter, & Martyr in Arabica perſecutione, Benedictinis Monachis ab *Arnoldo Vvion*, & *Hugone Menardo* adnumeratur. Rectiùs *P. Mabillonius* ipſum ſtudio, non profeſſione Monachum fuiſſe aſſerit. Et certè id disertè teſtatur *Alvarus* Eulogii frater in ejus Vita. *Eulogius*, inquit, *nobili ſtirpe progenitus, Cordubæ civitatis Senatorum traduce natus, Eccleſiæ miniſterio mancipatur, in S. Zoili Æde deſerviens, & in ejuſdem Collegio Clericorum vitam deducens.* Addit ipſum, ubi Presbyter ordinatus eſt, cœpiſſe *Monaſteria frequentare, cœnobia inviſere, Regulas Fratrum componere, hinc inde cuncta eo modo curare, quo, ſi fieri poſſet, utrobique adeſſet. Ita Clericatum agens proprium, ut Regularem Ordinem non dimitteret alienum: ita Monachis adhærens, ut Clericus probaretur: ita in Clero degens, ut Monachus videretur, utrobique aptus accurrens, & utrorumque profeſſiones unus ſufficientiſſimè complens, currebat ſæpius ad Cœnobiorum ſacratiſſimos greges; Sed ne proprium Ordinem contemnere putaretur, ad Clerum iterum remeabat: in quo dum aliquod tempus perſiſteret, ne virtus animi curis ſæcularibus enervaretur, itidem Monaſteria repetebat.* Archiepiſcopus Toletanus electus eſt; ſed neſcio quo eventu impedita ejus conſecratio. Martyrio coronatus eſt die XI. Martii, anno DCCCLIX. cùm ipſe Martyres celebraſſet, ac ad Martyrium incitaſſet, atque ultrò ad illud currentes contra *Reccafredum* Epiſcopum defendiſſet, ſcripto *Documento Martyrii*, *Apologetico pro Martyribus*, *Memoriali Sanctorum*, in quo Martyres Cordubenſes libris tribus celebrantur. Scripſit etiam Epiſtolas aliquot, ad *Vuiſſelindum* Pampilonenſem Epiſcopum, ad *Alvarum* fratrem, &c. Ejus Opera extant Tomo IV. Hiſpaniæ illuſtratæ, & Tomo XV. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis.

ARTICULUS XIX.

De Anaſtaſio Bibliothecario, & Joanne Diacono.

I. ANASTASIUS Abbas Romanus O. B. & R. E. Bibliothecarius, floruit ſub Summis Pontificibus *Nicolao I. Hadriano II. & Joanne VIII.* Cum *Anaſtaſio* Presbytero Cardinali Tituli *S. Marcelli*, & *Gregorii IV.* Bibliothecario, qui à *Leone IV.* in Synodo Romana exauctoratus eſt, malè confunditur à *Voſſio* lib. 2. de Hiſtoricis Latinis, Cap. XXXV. Concilia Generalia Sextum, Septimum, & Octavum, cui interfuit, Latinè reddidit, necnon Vitam *S. Joannis Eleemoſynarii*, Vitam *S. Demetrii* Martyris, &c. Vitæ *S. Dionyſii Areopagitæ* præfatus eſt, cujus Operum Tranſlationem miſit ad *Carolum Calvum* Francorum Regem. Hiſtoriam *De Geſtis Romanorum Pontificum* collegit, auxitque. *Philippus Labbeus* S. J. Theologus in Diſſertatione Hiſtorica de Scriptoribus Eccleſiaſticis, verbo *Damaſus*, ſe vidiſſe teſtatur M S. Codicem optimæ notæ tempore *Caroli Magni* exaratum, in quo prior pars libri de Vitis Pontificum deſcripta jam tum *Damaſo* tribuebatur, antequam aut natus eſſet *Anaſtaſius*, aut ſaltem ex primis infantiæ crepundiis emerſiſſet. Quod argumento eſt haud omnes ab *Anaſtaſio* fuiſſe ſcriptas. Quamquam nec *S. Damaſum* auctorem habeant, ut aliàs probavimus. *Voſſius*, & alii plerique ultimam cenſent eſſe ab *Anaſtaſio* ſcriptam *Nicolai I.* Vitam, & à *Guillelmo Bibliothecario* additas fuiſſe Vitas Hadriani II. & *Stephani VI.* Repugnat *Baronius*, eidemque Auctori illas adſcribit. Adhuc ſub judice lis eſt. *Hiſtoriam Eccleſiaſticam* ex Chronographia Tripartita *S. Nicephori* Conſtantinopolitani Patriarchæ, *Georgii Syncelli* & *Theophanis*, Latinè interpretatus eſt. *Collectanea*, id eſt, Varias Epiſtolas, & Relationes, ſpectantes Hiſtoriam Monothelitarum, à ſe ex Græcis Codicibus magnam partem collatas, Latinè reddidit in gratiam *Joannis Diaconi*, cùm ille Eccleſiaſticam Hiſtoriam meditaretur. Hæc edidit *Jacobus Sirmondus* S. J. anno MDCXX.

Voſſius emendatur.

Omnium Vitæ Pontificum ſcriptæ non ſunt ab Anaſtaſio.

II. Coævus erat Anaſtaſio JOANNES R. E. Diaconus, qui ad *Joannem VIII.* Pontificem Maximum ſcripſit 4. libros de Vita *S. Gregorii* Magni. Ejus meminere *Sigebertus* in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, & *Eckerhardus* in Vita *Notkeri*, Cap. IX.

ARTICULUS XX.

De Almanno, Milone, & Hubaldo Monachis.

Almannus.

I. ALMANNUS Monachus Altivillarenſis Ordinis Benedictini, ſcripſit Vitam *S. Nivardi* Remenſis Archiepiſcopi, Vitam *Sindulphi*, Vitam *Helenæ* Reginæ, & Tranſlationis ejuſdem Romà ad Cœnobium Altivillarenſe Hiſtoriam. Et quia ejus tempore Francia à Normannis vaſtabatur, exemplo Jeremiæ Prophetæ deſolationem Franciæ & ſui Cœnobii, quadruplici planxit Alphabeto; ut refert *Sigebertus*, lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Cap. XCIX. Vitæ & Tranſlatione *S. Helenæ* Hiſtoriam M S. extare in Rubra Valle, & in Reſbacenſi Monaſterio, *Voſſius* teſtatur. Vitam quoque *S. Memmii* primi Catalaunenſium Epiſcopi, rogatu Theudoini Præpoſiti Catalaunenſis novo ſtylo ſcribere aggreſſus eſt ſub annum DCCCLXVIII. *Theudoini* Epiſtolam & Almanni ad ipſum Reſcriptum, edidit *P. Mabillonius* Tom. II. Veterum Analectorum.

II. MILO Elnonenſis Monachus, O. B. ſcripſit *Carmen de Sobrietate*, quod *Carolo Calvo* nuncupavit. Scripſit etiam ſtricta Oratione Vitam *S. Amandi*. Surius huic tribuit Vitam *S. Amandi*, quæ legitur Tom. I. ad diem VI. Februarii. Sed ea proſâ, non carmine ſcripta eſt, & ab aliis *Baudemundo* tribuitur, non *Miloni*. Scripſit etiam Hexametrum duplex *De ſancta Cruce*; quæ Elnone in Cœnobio *S. Amandi* MSS. extare *Voſſius* teſtatur lib. 2. de Hiſtoricis Latinis, Cap. XXVI. Obiit anno DCCCLXXII.

Milo.

III. HUBALDUS, aliis *Hugbaldus*, vel *Hucbaldus* Milonis nepos, Elnonenſis pariter Monachus Sanctorum Vitas ſcripſit plurimorum: atque ut erat inſignis Muſicus, Cantus ipſorum Officiis proprios compoſuit. Scripſit etiam librum *De Arte Muſica*, ita contemperans chordas monochordi literis alphabeti, ut poſſit quis per eas ſine magiſterio alterius diſcere ignotum ſibi cantum (inquit *Sigebertus*.) Scripſit etiam librum trecentorum carminum *in laudem Calvitii*, ad *Carolum Calvum*, cujus omnia verba incipiunt à litera C. ut:

Hubaldus.

Carmina clariſona Calvis Cantate Camenæ.

Ex Vitis Sanctorum, quas ſcripſit, extat Vita *S. Rictrudis Martianenſis*, dicata Stephano Eboracenſi Epiſcopo. Extat apud *Surium*, ad diem XII. Maii, ſed ſtylo mutato. Eidem tribuit *Surius* Vitam *S. Aldegundis* Abbatiſſæ primæ Malbodienſis ad diem XIII. Novembris. Eidem aſſignat *Trithemius* Vitam *S. Lebuini*, ſive *Liaduvini* Presbyteri & Confeſſoris Daventriæ. Extat apud *Surium*, ad diem XII. Novembris. Scripſit & Vitam *Sanctæ Madelbertæ* Virginis, Abbatiſſæ Malbodienſis, & *S. Ciliniæ* matris *S. Remigii*. Vixit *Hubaldus* ad annum uſque DCCCCXXX. Ejus corpus in ſepulchro Milonis avunculi & Præceptoris ſui conditum eſt.

ARTICULUS XXI.

De Chriſtiano Drutmaro.

CHRISTIANUS DRUTMARUS, Corbeienſis in Gallia Cœnobii Ordinis Benedictini Monachus & Presbyter, vulgò *Grammaticus* appellatus, Aquitaniam patriam habuit. Græcè fuit ac Latinè peritus, ſacriſque literis eruditus. *Sigebertus* ac *Trithemius* inter Eccleſiaſticos Scriptores ipſum cum laude commemorant. Malè à quibuſdam confunditur cum *Chriſtiano* S. Germani Autiſſiodorenſis Abbate, ac ejuſdem urbis deinde Epiſcopo. Ille enim natione Germanus, & *Vir ſimplex*, non eruditus dicitur, in Actis Epiſcoporum Autiſſiodorenſium. *Commentarios* edidit *in Evangelium S. Matthæi*, ad Monachos Stabulenſis & Malmundarienſis Cœnobiorum, ſub uno Abbate in Diœceſi Leodienſi conſiſtentium: quos in Prologo ſuo impenſè commendat his verbis: *Supra omnes homines veſtra mihi eſt gratior ſocietas: quia eſt ſincera & abſque dolo, & quam Deus docuit; ſanctique ejus Apoſtoli tenuere, ac poſteris tenendam tradiderunt. Non enim eſt fel amaritudinis in vobis; neque zelus iniquitatis; ſed fides firma, caritas inviolabilis erga Deum ac proximos. Et licet rebus terrenis egentes ſitis, virtutibus tamen repleti eſtis, ita ut qui vos perfectè cognoverit, ulteriùs dilectione à vobis non poſſit ſeparari. Sed ſi modico tempore vobiſcum quis moratus fuerit, pro certo intelliget quia Deus cohabitator veſtri ſit, & Spiritus Sanctus regat opera veſtra. Neque enim habitabit diu malus inter vos, neque permanebit*

Digitized by Google

permanebit in conſortio veſtro: quia ſicut aurum & argentum in camino probationis ſordes abjiciunt, ita & qui inter vos venerit, aut deſinet à malo opere, aut certè alienus efficietur à conſortiis veſtris. Qui namque inter vos converſantur, non multùm mirentur ſi plurimi Sancti probabiles in his Monaſteriis fuerunt; ſed pro certo experientur, quia qui apud vos non eſt bonus, ſine dubio nuſquam alicubi erit; quoniam vos eſtis qui veraciter audiſtis vocem Domini dicentis: Eſtote prudentes ut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. *Et ſi Reges & Principes, atque vulgaris populus vos veraciter agnoviſſent, ut veros Chriſti diſcipulos amarent, ſupra omnes homines venerarentur ac diligerent.*

Optima ratio interpretandi Sacram Scripturam.

Stylus Chriſtiani Drutmari.

His in Commentariis hiſtorico ſenſui magis adhæſit quàm ſpirituali, quòd *Hiſtoria fundamentum ſit omnis intelligentiæ*, ut ipſe loquitur. Unde *Irrationabile videtur ſpiritualem intelligentiam in libro aliquo quærere, & Hiſtoriam penitus ignorare.* Stylo ſimplici & aperto uſus eſt; perſuaſum habens, *Quoniam ſtultiloquium eſt in expoſitione alicujus libri ita loqui ut neceſſarium ſit expoſitorem ipſius expoſitionis quærere.* Non ſolum *S. Matthæi*, ſed & *S. Joannis* & *S. Lucæ* Evangelium ſe Commentariis illuſtraturum pollicitus eſt in Prologo, & promiſſa exſolviſſe probant Fragmenta Expoſitionis in utrumque Evangeliſtam, cum ejus Commentariis in *S. Matthæum* edita. Extant Tom. XV. Editionis Bibliothecæ Patrum Lugdunenſis. Scripſit eo tempore quo Bulgari ad Catholicam Fidem converſi baptizabantur, ut ipſe ſignificat c. 56. Commentar. *in Matthæum.* Ejus Opera à *Secerio* Lutherano Haganoæ edita anno 1530. non abſque ſuſpicione fraudis & interpolationis in iis quæ Euchariſtiam ſpectant, ut probant *Sixtus Senenſis* Annotatione CXII. lib. VI. *Bibliothecæ Sanctæ*, & doctiſſimus Cardinalis *Perronius* lib. 2. *De Euchariſtia*, Auctoritate XXV. Anteriorem editionem laudat *Albertinus* à *Jacobo Vvimphelingio* Argentorati procuratam anno 1514. ſed ea ignota fuit *Geſnero, Simlero, Jacobo Friſio, Auberto Miræo*, aliiſque Viris Eruditis, ut mirum non ſit, ſi hujus non meminerit *Sixtus Senenſis*. Si indicaſſet *Albertinus* quâ in Bibliothecâ *Chriſtiani Drutmari* Commentarios prioris illius editionis deprehendit, conferri potuiſſet cum illis *Secerii* editio, & an malæ fidei vel incuriæ reus fuerit, certiùs judicari.

ARTICULUS XXII.

De Iſaac Lingonenſi Epiſcopo.

ISAAC cognomento *Bonus*, vel *Pius*, Diaconus olim *Parduli* Laudunenſis Epiſcopi, *Hilduini* Sandionyſiani Abbatis diſcipulus, ad Lingonenſem Epiſcopatum, poſt *Theutboldi* obitum promotus, interfuit ac ſubſcripſit Synodo Tullenſi apud Saponarias anno DCCCLIX. Tuſiacenſi anno DCCCLX. Sueſſionenſi III. anno DCCCLXVI. Pontigonenſi an. DCCCLXXVI. Tricaſſinæ anno DCCCLXXVIII. A *Lupo Ferrarienſi*, Epiſt. LXXXI. ad *Amolonem* Lugdunenſem, in Capitularibus *Caroli Calvi*, Tit. XXV. Num. V. à *Flodoardo* Lib. III. Cap. XXI. & XXIV. & in Chronico *S. Benigni* Divionenſis celebratur. Collectionem Canonum adornavit, ex Decretis Synodorum à *S. Bonifacio* Sedis Apoſtolicæ per Germaniam & Gallias Legato congregatarum, *Zachariæ* Pontificis Maximi auctoritate confirmatis, & ex Capitularibus Regum noſtrorum; præcipuè verò ex tribus libris poſterioribus, quos *Benedictus Levita* ad *Anſegiſi* Abbatis Collectionem adjecit. Id autem præſtitit *Iſaac*, ut ſui in reſtauranda Eccleſiaſtica Diſciplina & curanda Canonum executione ſeverioris ſtudii obtrectatores comprimeret, ſeque Novatorem non eſſe probaret. Id in Præfatione docet. *Cùm*, inquit, *opportunitas Eccleſiaſtica exegerit, ut contra delinquentes & errantes Paſtoralis ſententia proferatur, frequenter evenit, ut remedia quæ ſummo charitatis & pietatis ardore à Patribus anxiis præparantur, à filiis ægrotantibus ad ſuam perniciem reſpuantur. Et quià nec affectum medentium, nec ſuum, ut expedit, damnationis periculum perpendunt, oblata quæque faſtidiunt, & velut inefficacia, quia ſunt domeſtica, medicamenta contemnunt. Idcirco ego Iſaac indignus Lingonenſis Epiſcopus, propter quorumdam minus adquieſcentium deſidiam, & querelam contra Paſtoralem ſollicitudinem, atque improborum inſolentiam, qui omnia quæ ad emendationem, vel ad ſuam cautelam dicuntur, à nobis ficta & excogitata garriunt, & inventa, utile duximus quædam ſaluberrimarum Capitula ſanctionum, quæ ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ Legatus Bonifacius venerabilis Maguntiacenſis Archiepiſcopus Zachariæ Papæ, unà cum Orthodoxo Karlomanno Francorum Principe, in duobus Epiſcoporum Conciliis ad honorem & profectum Eccleſiæ Dei conſcripſit, quæque etiam idem Papa Zacharias ſub an. Incarnationis Dominicæ DCCXLII. auctoritate Apoſtolica confirmavit, & omnibus Eccleſiæ Dei Fidelibus irrefragabiliter obſervanda conſtituit, revolvere, & ad meam meorúmque utilitatem, quædam ex his, quæ ſæpiſſimè in quæſtionem veniunt, colligere, & in unum corpuſculum adgregare; quatenus ſi noſtra calumniaverint, vel ſiniſtrâ interpretatione labefactare tentaverint, Apoſtolicâ pariter & Regali auctoritate compreſſi de cætero conticeſcant, & ſaluti feris curationibus, vel inviti, cùm cauſa exegerit, adquieſcant.*

Præſcripta Sacris Canonibus remedia ad Animarum curationem adhibenda ſunt.

Ex hac Collectione Canonum perſpicuum eſt, publicam Pœnitentiam pro publicis criminibus in uſu fuiſſe Gallicanæ Eccleſiæ. Hanc in Titulos undecim diſtributam ex Codice Reverendiſſimi Archiepiſcopis Toloſani primus in lucem edidit Sirmondus Tom. III. Conciliorum Galliæ. Ejuſdem *Iſaaci Lingonenſis* Epiſtolam *De Canone Miſſæ* edidit Domnus *Lucas Dacherius* O. B. Tom. I. *Spicilegii.*

ARTICULUS XXIII.

De Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi.

HINCMARUS à pueritia in Monaſterio *S. Dionyſii* prope Pariſios ſub *Hilduino* Abbate nutritus, & ſtudiis literarum imbutus, indeque pro ſui tam generis quàm ſenſus nobilitate in Palatium *Ludovici* Imperatoris deductus, & familiarem ipſius notitiam adeptus fuerat: ibique, prout potuit, cum Imperatore & Religioſiſſimo illo Abbate, ſub Epiſcoporum auctoritate, laboravit ut Ordo Monaſticus in prædicto Monaſterio, quorumdam voluptuoſa factione dilapſus reſtauraretur. Et ut opere quoque adimpleret, quod ſermone ſuadebat, etiam ipſe religioſæ converſationi cum aliis ſe ſubdidit, caſtigans corpus ſuum, & ſpiritali ſubjiciens ſervituti, inquit *Flodoardus* Lib. III. Cap. I. *Hilduino* Abbate ſemel & iterum ab Imperatore deficiente, fidelis ſemper manſit, ipſúmque in gratiam Principis reſtituit. In Aulam vocatus, Abbatiam S. Germani, *Regali, & Epiſcopali, atque Abbatis ſui Ludovici juſſione ſuſcepit: rerum quoque ac mancipiorum poſſeſſionem quamdam Regia liberalitate: quam conſecratus Præſul Monaſterio S. Dionyſii, ubi Chriſto militaverat, per teſtamenti paginam tradidit*, ut refert *Flodoardus*. Decennio poſt Ebonis depoſitionem, in Concilio Bellovacenſi anno DCCCXLV. *à Clero & à plebe*

Metropolis

Metropolis Remenſis, *nec non ab Epiſcopis ejuſdem Provinciæ Archiepiſcopo Senonenſis Eccleſiæ Vvenilioni, atque Ercamrando Pariſiorum Epiſcopo annuentibus, cum conſenſu Abbatis ſui, & Fratrum Monaſterii S. Dionyſii, favente quoque Carolo Rege, Hincmarus* Archiepiſcopus *electus eſt*, & ordinatus Dominica die 17. Maii. Obiit die 21. Decembris anni DCCCLXXXII.

Interfuit Concilio Meldenſi, ipſo ſuæ Ordinationis anno; Pariſienſi anno 846. Cariſiaco 1. contra *Gotteſchalcum* anno octingenteſimo quadrageſimo nono; alteri Cariſiaco, in quo celeberrima quatuor Capitula contra *Gotteſchalci* errores condita ſunt, anno octingenteſimo quinquageſimo-tertio; Turonenſi IV. anno octingenteſimo quadrageſimo-nono; Sueſſionenſi II. anno octingenteſimo quinquageſimo-tertio; Vermerienſi II. eodem anno; Metenſi, à quo & Legatione ad *Ludovicum* Regem cohoneſtatus eſt, anno octingenteſimo quinquageſimo-nono; Tuſſiacenſi, cujus juſſu ad Metropolitanos Aquitaniæ ſcripſit, anno octingenteſimo ſexageſimo; Tricaſſinæ, anno octingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo; Pontigonenſi, anno octingenteſimo ſeptuageſimo-ſexto; Tricaſſinæ II. anno octingenteſimo ſeptuageſimo-octavo. Ob fidem contra *Gotteſchalcum* vindicatam maxima laude dignus *Hincmarus*, propter geſta in *Rothadum* Sueſſionenſem Epiſcopum, in *Vvulfadum* & Socios, in *Hincmarum* nepotem, Laudunenſem Epiſcopum, magnam apud pleróſque invidiam ſubiit, & Summorum Pontificum offenſionem. Iſtarum cauſarum Hiſtoriam propriis Diſſertationibus diſcutiemus. A *Flodoardo* toto libro III. Remenſis Hiſtoriæ celebratur, ejúſque Opera & Epiſtolarum ad diverſos ſcriptarum argumenta recenſentur. Frequens eſt ejuſdem & honorifica mentio in Bertinianis Annalibus. *B. Rabanus* Moguntinus Archiepiſcopus ipſum, *Meritò rectæ Fidei ac ſanæ profeſſionis, ab omnibus venerandum* prædicavit Epiſtolâ ad ipſum datâ. *Lupus* Ferrarienſis Abbas Epiſtola XLII ad ipſum ſcripta eum magnificè commendat. *Non ſum*, inquit, *neſcius, cùm tantis divinæ gratiæ muneribus abundetis, ultro vos cogitare apud Principem juvandi bonos facultatem divinitus accepiſſe; ut quod in ſe habent, in vobis poſſideant, & remunerandæ veſtræ induſtriæ materiam præbeant ..... Nobilitatem veſtræ generoſitatis ornat eruditio ſalutaris, altitudinem Officii commendat Religio Profeſſionis. Hæc veſtræ Celſitudini, non arrogantiæ vitio, ſed amicitiæ ſtudio ſcripſi; ut quoniam in vobis & nobilitas & ſapientia convenerunt, quantùm hæc ſocietas valeat, etiam nolentibus emineat, qui ipſa quoque Lumina Eccleſiæ obſcurare contendunt.* Meminit etiam *Hincmari Sigebertus*, lib. *de Scriptoribus Eccleſiaſticis*, Cap. XCIX.

Capitula Preſbyteris Diœceſeos ſuæ Remenſis condidit anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-ſecundo; in quibus duodecimum *de ſepulturis* obſervatione dignum eſt, quo ſtatuitur *Ut nemo Preſbyterorum quemquam in Eccleſia ſepeliat ſine conſultu Epiſcopi, nec pro ſepeliendis quiddam xenii exigat, vel extorqueat. Si quid autem Altari, vel Eccleſiæ, aut ſibi gratis oblatum fuerit à devotis quibuſlibet*, recipere non prohibetur. Pleraque ex Concilio Nannetenſi ſunt excerpta.

Sepulturæ in Eccleſiis non ſtatuto taxæ.

De Prædeſtinatione Dei & de Libero Arbitrio contra reprehenſores ſuos, maximéque contra *Gotteſchalcum & Ratramnum* tres libros ſcripſit ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, cujus Operis ſola reſtat Præfationis Epiſtola. Edidit hoc Opus anno DCCCLV.

Capitula Hincmari ad ſuæ Diœceſis Preſbyteros.

Anno ſequenti, qui erat Epiſcopatus duodecimus, Capitula quædam adjecit prioribus quos ſuæ Diœceſeos Preſbyteris dederat. Ex primo conſtat, publicam pro capitalibus publicíſque peccatis indictam fuiſſe his temporibus Pœnitentiam, ejúſque impoſitionem, ordinem, & moderationem penès Epiſcopum fuiſſe. Statuit ſcilicet *Ut unuſquiſque Sacerdos maximam providentiam habeat, quatenus ſi forte in Parochia ſua publicum homicidium aut adulterium, ſive perjurium, vel quodcumque criminale peccatum publicè perpetratum fuerit, ſtatim, ſi auctorem facti vel conſentientem adire potuerit, hortetur eum quatenus ad Pœnitentiam veniat coram Decano & Compreſbyteris ſuis, & quidquid ipſi inde invenerint vel egerint hoc* (inquit) *Commiſtris noſtris, Magiſtris ſuis, qui in civitate conſiſtunt, innoteſcat: ut infra quindecim dies ad noſtram præſentiam publicus peccator, ſi intra Parochiam noſtram fuerimus, veniat, & juxta Traditionem Canonicam publicam Pœnitentiam cum manûs impoſitione accipiat: Et ſi longiùs à Parochia noſtra fuerimus, annus & dies Kalendarum ſubtiliter deſcribatur, quando peccatum publicum quiſque admiſit, & quando ad Pœnitentiam coram Miniſtris venit, vel quando ad impoſitionem manûs noſtræ pervenit. Et ſemper de Kalendis in Kalendis menſium, quando Preſbyteri de Decaniis ſimul conveniunt, collationem de Pœnitentibus ſuis habeant, qualiter unuſquiſque ſuam Pœnitentiam faciat, & nobis per Commiſtrum noſtrum renuntietur, ut in actione Pœnitentiæ penſare valeamus, quando quiſque Pœnitens reconciliari debeat. Et ſi fortè quis ad Pœnitentiam venire noluerit, infra quindecim dies poſt perpetrationem peccati, & exhortationem Preſbyteri in cujus Parochia actum fuerit, & ſedulitatem Decani ac Compreſbyterorum ſuorum, atque inſtantiam Commiſtrorum noſtrorum, decernatur qualiter qui peccatum perpetravit, & ad Pœnitentiam redire contemnit, à cœtu Eccleſiæ, donec ad Pœnitentiam redeat, ſegregetur. Et ſciat quiſque Preſbyter, quia ſi per alium nobis cognitum fuerit, quod in ſua Parochia admittatur, & tardiùs ad noſtram notitiam perlatum fuerit, tantos dies à miniſterio ſuſpenſus in pane & aqua excommunicatus morabitur, quantos dies noſtram vel Commiſtrorum noſtrorum notitiam ipſa actio ſine illius ſuggeſtione, & debita ac juſſa commonitione ſupertranſierit: Et cujus negligentiâ peccator publicus non commonitus poſt tantos dies obierit, ſciat ſe quiſque Preſbyter gradum amiſſurum. Hoc tamen omnimodis ab omnibus caveatur, ut nemo Pœnitens & cum devotione petens, ultimâ Pœnitentiâ, vel ultimo Viatico defraudetur: eâ convenientiâ, ut ſi convaluerit, ſecundum Eccleſiaſticas Regulas Pœnitentiam agat, & reconciliationem, quantum Deus ſibi conceſſerit, expetat & expectet.*

Pœnitentia publica pro capitalibus publicis peccatis.

Secundo Capitulo rurſus ſtatuit, *Ut pro loco ſepulturæ, ſicut ſacra & canonica ſanxit auctoritas, nemo à quocumque aliquid xenii exigat. Et nemo Chriſtianorum præſumat quaſi hæreditario jure, de ſepultura contendere; ſed in Sacerdotis providentia ſit, ut Parochiani ſui, ſecundùm Chriſtianam devotionem in locis, quibus viderit, ſepeliantur. Ipſe tamen Sacerdos memor Ordinis ſui, provideat & congruam cuique ſepulturam, & ne ſcandalum, quantum vitari poteſt, fiat ſuis Parochianis.*

Pro loco ſepulturæ nihil exigendum.

De ſepultura quaſi hæreditario jure contendere vetat Hincmarus.

Scripſit *Hincmarus* ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum egregium Opus *De Regis Perſona & Regio Miniſterio*, ex Scriptura Sacra & SS Patribus defloratum: nec-non alterum *De cavendis vitiis, & virtutibus exercendis*, quod ad ejus Majeſtatem tranſmiſit cum Epiſtola *S. Gregorii* ad *Recaredum*; & alterum *De diverſa & multiplici animæ ratione*. Quo anno, incertum. Opus *De non trina Deïtate* ſcripſit contra Gotteſchalcum anno DCCCLVII. Proficiſcente cum exercitû *Carolo Calvo*, ut *Ludovici* fratris impetum retunderet, *Hincmarus* de coërcendis militum rapinis Literas ad eum dedit, & ad Cleri-

cos Palatii, anno DCCCLIX. Epiſtolas ſcilicet V. VI. & VII. Eodem anno poſt Synodum Lingonenſem & Tullenſem apud Saponarias, *Hincmarus* alterum *de Prædeſtinatione* Volumen quod integrum habemus, edidit contra *Gotteſchalcum.* Anno DCCCLX. poſt Synodum Aquiſgranenſem duplicem in cauſa *Teutbergæ* uxoris *Lotharii* Regis habitam, *Hincmarus* Librum ſcripſit *de divortio Lotharii & Teutbergæ Reginæ*, cujus Synopſim dabimus in Diſſertatione Hiſtorica de hujuſmodi divortio. Eodem anno de *Ingeltrude* Boſonis Comitis uxore, quæ viro relicto, hàc illàc vagabatur, à *Gunthario* Colonienſi Archiepiſcopo conſultus *Hincmarus* quid ſentiret, ad ejus quæſita reſpondit Epiſtolâ XXVIII. An. DCCCLXVI. Concilio Sueſſionenſi III. pro cauſa *Vulfadi* & Sociorum ejus, ad eos gradibus ſuis reſtituendos convocato, ad hujus Synodi Epiſcopos quatuor Epiſtolas dedit *Hincmarus* XVIII. XIX. XX. & XXI. eodémque etiam pertinent XXII. XXIII. XXIV. & XXV. Anno DCCCLXX. Opus LV. Capitum *Hincmaro* nepoti apud Attiniacum obtulit, in quo duabus ejus Decretalium veterum Collectionibus reſpondit. Ad hæc etiam tempora pertinent Epiſtolæ XXXIV. XXXV. & XXXVI. Anno DCCCLXXII. ſcripſit ad quemdam Epiſcopum *De Tranſlationibus Epiſcoporum*, occaſione *Actardi* Nannetenſis (Epiſt. XLV.) Epiſtola de *Hunoldi* Presbyteri purgatione ſcripta eſt anno DCCCLXXIV. Eodem anno Synodum Remis habuit *Hincmarus* menſe Julio, in qua quinque Capitula Presbyteris ſuis tradidit obſervanda. Primo inhibuit ne Parochiarum Presbyteri ſimul Canonici in Monaſteriis eſſent; vel contra, Canonici Monaſteriorum Parochianas Eccleſias regerent. Secundo vetuit pro loco matriculæ quidpiam ab aliquo exigi vel accipi. Tertio indebitum ad feminas acceſſum vitare Clericos iterum monuit promulgatis Canonibus, & à miniſterio dejiciendos ſanxit qui ſe non emendarent. Quartum in eos editum eſt, qui de facultatibus Eccleſiaſticis alodes comparabant, & illos non Eccleſiæ, ſed conſanguineis relinquebant. Quinto cavit ne pro Eccleſiis viduatis præmia Patronis darentur.

Quinque Capitula Hincmari Presbyteris Diœceſeos Remenſis in Synodo præſcripta.

Anno DCCCLXXV. *Hincmarus Hildeboldum* Sueſſionenſem Epiſcopum infirmitate detentum, acceptô Confeſſionis illius Breviculô, abſentem per Literas abſolvit, Epiſtolâ XL. oleúmque ſanctificatum miſit, ut eo in remiſſionem peccatorum ungeretur. Hæc Abſolutionis formula: *Frater & Conſacerdos noſter, Hildebolde, confitenti tibi peccata tua, per Eccleſiaſticam Apoſtolicæ Auctoritatis poteſtatem, quam Dominus noſter Jeſus Chriſtus tradidit Diſcipulis & Apoſtolis ſuis, dicens:* Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, *& per eoſdem Apoſtolos ſuos ipſorum Succeſſoribus, quorum vices licet indigni tenemus, etſi non merito, tamen nomine atque Officii ſuſceptione, eamdem poteſtatem donavit, & in ſe credenti fideliter dixit:* Fiat tibi ſecundùm fidem tuam: *gratiâ & omnipotentiâ ſuâ, virtute Sancti Spiritûs, qui eſt remiſſio omnium peccatorum, dimittat tibi omnia peccata tua, liberet te ab omni malo, conſervet in omni bono, perducat te ad vitam æternam, & ad Sanctorum Sacerdotum conſortium. Amen.* Generalis fuerat *Hildeboldi* Confeſſio, non omnium ſigillatim peccatorum, adeòque nec Sacramentalis: quæ tamen tum in uſu erat, ut fuit ſemper ab Eccleſiæ initio. *Commoneo*, inquit Hincmarus, *ut præter iſtam generalem Confeſſionem, quæque ab ineunte ætate, uſque ad hanc in qua nunc degis, te commiſiſſe cognoſcis, ſpecialiter ac ſigillatim Deo & Sacerdoti ſatagas confiteri: & dum unumquodque erroris tui inquinamentum ſingillatim confiteris & defles, ſimul te de omnibus aliorum lacrimis mundes. Unde dicitur per Prophetam* *: Diviſiones aquarum deduxit oculus meus. *Diviſam quippe ex oculis aquam deducimus, quando peccatis ſingulis diſpertitas lachrymas confitendo exhibemus. Quæ ſingillatim de ſingulis ſemel Sacerdoti ſufficit Confeſſio facta, ſi poſt hanc Confeſſionem, & per Sacerdotale conſilium emendationem, non fuerint iterata peccata.*

Abſolutio ab Hincmaro data per Literas Hildeboldo Sueſſionenſi Epiſcopo non eſt Sacramentalis.

* Pſalm. 118.

Anno DCCCLXXVI. ſcripſit ad Epiſcopos, *De Jure Metropolitanorum*, cùm de *Anſegiſi* Senonenſi Primatu ageretur (Epiſt. XLIV.) Anno DCCCLXXVII. *Guntario* & *Odelbardo* Archidiaconibus Capitula dedit *Hincmarus*, quibus ipſis prohibuit, Ne in ſuis Viſitationibus Curatos gravarent; Ne occaſione victûs, ſed inſtructionis, Parochias luſtrarent: Ne xenia à Presbyteris acciperent, ut eorum vitia diſſimularent: Ne denarios, vel eulogias ab ipſis exigerent: ne ſuos, vel amicorum equos ipſis ad paſtum commendarent: Ne Parochias ruſticanas confunderent, aut dividere præſumerent: ne alicui Capellam domi habere, aut Miſſam in domo ſua celebrari ſine Epiſcopi licentia concederent: Ne Pœnitentes negligentes ad reconciliationem pro aliquo munere adducerent, vel poſtea negligerent: Ne indignos & incapaces pro aliquo munere ſiſterent ordinandos.

Capitula Archidiaconis obſervanda.

Anno DCCCLXXVII. *Hincmarus* petenti *Ludovico Balbo* Regi Chriſtianiſſimo Epiſtolam miſit *de recta Regni Adminiſtratione*. Sub idem tempus ſcripta ab ipſo eſt Epiſtola XLVI. cui titulus: *Quæ exequi debeat Epiſcopus*. Ad idem tempus referenda eſt Epiſtola quinquageſima *De Viſione Bernoldi*.

Anno DCCCLXXXI. ſcripſit *Hincmarus* ad *Ludovicum* Regem *Ludovici Balbi* filium de *Odacro* Bellovacenſis Eccleſiæ invaſore, Epiſtolam XIII. quò etiam referenda eſt Epiſtola LII. *Odacri* excommunicationem continens. Mortuo verò *Ludovico* Rege, anno DCCCLXXXII. *Hincmarus* pro Inſtitutione *Karlomanni* Regis Epiſtolam XIV. ſcripſit ad Proceres Regni, & XV. ad Epiſcopos. Scripſit etiam Vitam S. Remigii Remenſis Archiepiſcopi, & *Carmen in Ferculum Salomonis*. Ejus Opera duobus Tomis edidit *P. Sirmondus Societatis* Jesu. Extat inter illa Ordo Regiarum Coronationum ab *Hincmaro* factarum; ſcilicet Coronationis *Juditha Caroli* Regis filiæ, cùm *Edilulfo* Anglorum Regi deſponſata eſt, anno DCCCLVI. *Hirmintrudis* Reginæ uxoris *Caroli Calvi*, anno DCCCLXVI. *Caroli Calvi* in Regno *Lotharii*, anno DCCCLXIX. *Ludovici Balbi*, anno DCCCLXXVII.

ARTICULUS XXIV.

De Herardo Turonenſi Archiepiſcopo, & Vualtero Aurelianenſi.

HERARDUS Turonenſis Archiepiſcopus factus eſt anno octingenteſimo quinquageſimo-quinto. In Concilio Tullenſi apud Saponarias, anno DCCCLIX. Judex conſtitutus eſt *Vuenilonis* Senonenſis Archiepiſcopi, contra quem Rex *Carolus Calvus* Libellum proclamationis dederat. Subſcripſit Synodo Tuſſiacenſi, & Sueſſionenſi anno DCCCLXVI. Trecenſi anno DCCCLXVII. & Conventui Præſulum Remenſis Provinciæ ab *Hincmaro* Metropolitano habito pro examine *Vuiliberti* Turonici pagi indigenæ, ordinandi Epiſcopi Catalaunenſis. Ad ipſum extat *Nicolai I.* Pontificis Maximi Epiſtola; item Epiſtola *Hincmari*, apud *Flodoardum*

Herardus.

Lib. 3.

Herardi Capitula.

Lib. 3. Cap. 20. & centeſima decima-octava *Lupi Ferrarienſis*. Ad reſtaurandam Eccleſiaſticam Diſciplinam in ſua Provincia, Capitula ex corpore Canonum excerpta Presbyteris ſuis XVII. Kalendas Junii in Synodo congregatis obſervanda tradidit anno DCCCLVIII. Ex iis conſtat publicam Pœnitentiam pro publicis criminibus indictam fuiſſe. Statuit enim Cap. XIV. *Ut publica crimina tempore opportuno ad notitiam Epiſcopi deducantur; maximeque in die magno reconciliandi, vel adhuc ſuſpendendi, per proprium Presbyterum, vel per Legatum ipſius, eundémque Presbyterum, cui cauſa ipſius criminis bene habeatur cognita ad preſentiam Epiſcopi deferantur.* Jam tum in uſu fuiſſe aliqualem Pœnitentiarum redemptionem, conſtat ex Cap. XXVI. quo ſtatuit *Ut nullus Pœnitentem cogat manducare vel bibere, niſi redemptio permiſſa ſit: ita tamen ut priùs pro eo donet coram ipſo redemptionem.*

Publica Pœnitentia pro peccatis publicis.

Initium redemptionis Pœnitentiarum.

De Communione ita ſtatuit Cap. LIII. *Ut populis prædicetur, ut oblationes Deo offerant, & ut tertiâ Dominicâ vel quartâ communicent; abſtinentes ſe à luxuria, propriiſque uxoribus, & reliquis illicitis: ne ſi fortè criminalibus culpis ſint impliciti.* Continentiam quoque ſervandam eſſe monet diebus feſtis, & jejuniorum. Sic enim ſtatuit Cap. LXII. *Ut diebus feſtis jejuniorum* (Legendum videtur, *& jejuniorum*, cum diebus feſtis jejunia Eccleſia non indicat, ſed in eorum pervigiliis) *à conjugibus ſe abſtineant. Et quia non eſt conceſſa uxor cauſâ libidinis, ſed filiorum: Et omnia prohibeantur illicita, parcaturque à licitis.*

Oblationes.

Frequens Communio.

Continentia conjugatorum.

Quæ Feſtivitates in Provincia Turonenſi celebres, & ex præcepto eſſent obſervandæ, ex Capite LXI. & ex XCVII. diſcimus. Iſtud ſic habet: *De octo diebus Paſchæ qualiter feriari debeant; & de Pentecoſte.* Illud verò ſic: *De Feſtivitatibus anni quæ feriari debeant, id eſt, Natali Domini, S. Stephani, S. Joannis, & Innocentium, Octava Domini, Epiphania, Purificatione Sanctæ Mariæ, & Aſſumptione, Aſcenſione Domini, & Pentecoſte. Miſſa S. Joannis-Baptiſtæ, Apoſtolorum Petri & Pauli, S. Michaëlis, atque omnium Sanctorum, S. Martini, & S. Andreæ, & eorum quorum corpora, ac debitæ venerationes in locis ſingulis peraguntur.* Tunc Sabbato Paſchæ uſque ad noctis initium jejunari mos erat. Qui jejunium antea ſolverent, à Paſchali Communione ſecernebantur; ut conſtat ex Capito LXXXIII. Venditiones ſepulcrorum & munerum exactio pro ſepulturis, ſub gravi pœna vetitæ Cap. LXXVII. Durioribus verbis expreſſum eſt Caput CXI. *Ne*, inquit, *ullus Laïcorum pluſquam duas uxores habeat. Quod verò extra eſt, ad adulterium pertinet. Similiter & mulier.* Adulterium impropriè vocavit tertias nuptias, quia maximæ incontinentiæ ſunt argumentum.

Feſtivitates in Provincia Turonenſi nono Sæculo celebres.

Paſchalis Sabbati Jejunium.

Durior locutio.

II. Vualterius Aurelianenſis Epiſcopus, anno circiter DCCCLXX. ſedebat Concilio Duziacenſi ſubſcripſit anno DCCCLXXI. Capitula quædam ſuæ Diœceſeos Presbyteris condidit in Synodo apud Bullenſem fundum, VIII. Kalendas Junii, Ordinationis ſuæ anno II. quæ Tom. VIII. Conciliorum *Labbæanæ* Editionis habentur, cum Notis *P. Cellotii* S. J. Theologi. Cum *Caroli Magni* Capitularibus, & Capitulis *Theodulfi & Herardi* magnâ ex parte conveniunt. Cap. XVIII. *De Sanctorum Feſtivitatibus indicendis & obſervandis*, Nativitas S. Mariæ nominatur: quæ cum antea nec Synodis ullis, nec Regum Capitularibus, nec Epiſcoporum Statutis inter Feſtivitates obſervari juſſa ſit, argumento eſt, in Galliis primùm celebrari cœptam in Diœceſi Aurelianenſi, inſtituente *Vualterio*.

Vualterius.

Nativitas S. Mariæ celebrari cœpta.

ARTICULUS XXV.

De Photio.

Photius *Sancti Tharaſii* Patriarchæ Conſtantinopolitani ex ſorore nepos, Imperatori primùm à Secretis Protoſpatharius, atque Urbis Senator, Conſtantinopolitanæ Sedis Invaſor, expulſo Ignatio Patriarcha Sanctiſſimo; Schiſmatiſque auctor nequiſſimus, doctrinâ claruit non vulgari, cujus inſignia reliquit monumenta, *Bibliothecam* imprimis, quâ libros à ſe lectos recenſuit, cenſorium de iiſdem judicium tulit, multorúmque Fragmenta & Excerpta tranſmiſit ad poſteros. Hoc Opus, rogante fratre ſuo *Tharaſio*, adornavit, cum Imperatoris Legationem in Aſſyria obiret. Ipſum Græcè & Latinè edidit *Andreas Schottus* S. J. Theologus. Compoſuit & *Nomocanonem* Titulis XIV. comprehenſum; quod Canones Apoſtolorum, Conciliorúmque veterum, cum Legibus Imperatorum Romanorum collatos, & in unum digeſtos Volumen complectitur. Septem Conciliorum Oecumenicorum ſcripſit Epitomen. Item *Tractatum de Voluntatibus in Chriſto*: Diſſertationes *de Divinitate & Incarnatione Chriſti*, ab *Henrico Caniſio* Tom. V. Antiquæ Lectionis editas. Item *Commentarium in Epiſtolas S. Pauli*, ex quo multa in Catenam ſuam derivavit *Oecumenius*, ut *Andreas Schottus* in Præfatione ſua obſervat. Tandem plures Epiſtolas ſcripſit *Photius* variis de argumentis CCXLVIII. quas è M S. Codice *Bodleiano*, cum Auctario quinque aliarum ejuſdem de rebus in Jure Orientalium dubiis, edidit *Richardus Montacutius* ex Proteſtantium grege Pſeudo-Epiſcopus Norvicenſis. *Sermonem* ejuſdem Auctoris *in Nativitatem B. Mariæ Virginis* edidit *Combefiſius* noſter Tom. I. Auctarii Bibliothecæ Patrum Græco-Latinæ. Inter Photii Epiſtolas eminet illa quam ſcripſit ad *Michaëlem* Bulgarorum Regem *De Officio* Principis: in qua præclara hæc documenta inter alia obſervanda ſunt.

Photii Opera.

I. *Orato indeſinenter privatim, & apud te Deum: Sed & palam, & unà cum multitudine orato. Illud ad mentis tuæ conducit puritatem: iſtud intuentes ad imitationem vocat.*

Præclara Documenta Michaëli Bulgarorum Regi à Photio data. De Officio Principis.

II. *Ne ſis in amicitia ineunda velox: initam omni modo nexu conſerva indiſſolubili; totum in te proximi derivans onus, niſi forte cum periculo tuæ animæ jungatur. Habe tibi amicos non malos, ſed optimos. Qui in amicos eliguntur, mores & diſpoſitiones propalant ipſos eligentium. Noli ab amicis libenter ea quæ delectent audire, potiùs autem cum veritate juncta.*

III. *Tyranni plerumque negligunt injurias communitati hominum atque aliis irrogatas, ſed proprias rigidiſſimè ſolent vindicare. Regem verò, qui ſecundùm juſtitiam Imperium adminiſtrat, decet ſuas injurias humaniter condonare: ſed communes, & aliis irrogatas cum juſtitia corrigere.*

IV. *Quantò quis majorem poteſtatem obtinet, tantò majori virtute debet præcellere. Qui contra facit, tria ſimul admittit improbiſſima. Se perdit ipſum; intuentes ad peccandum allicit; Deum facit blaſphemari; qui tam improbo tradidit poteſtatem.*

V. *Ita ſubditis impera, ut nequaquam tyrannidi, ſed eorum confidas benevolentiæ. Eſt enim benevolentia & longè excellentius, & multò tutius firmamentum, quàm metus.*

VI. *Leges exactiſſimè latas laudato & amplectere; illas intuendo, vitam tuam dirige.*

VII. *Vim Imperii obtinere oportet, non puniendo, ſed opinionem fovendo ſeveritatis. Hanc morum procurat ſtabilitas, gravitas & ſedula obſervantia. Pœnas infligere*

re frequentiores, iracundi potiùs quàm prudentis eſt. Illi enim facile puniunt, cum per defectum moderationis mulcere homines neſciunt. Quorum alterum Tyrannus, alterum is qui ſolus dignus eſt Imperio, faciet: cujus virtus eſt præcipua non perdere, ſed meliores reddere ſubditos.

VIII. *Sunt qui pronuntiant, ad Officium Regis imprimis pertinere, Rempublicam è parva magnam facere: Mihi potiùs videtur, ex improba, probam conſtituere.*

IX. *Actionem quamcumque conſilium præcedat: Sunt enim lubrica & periculoſa, quæ ſine conſilio peraguntur. Rectum conſilium multorum manibus prælatum eſt. [?] Rectum conſilium multorum manibus prætuleris.*

X. *In quantum vitanda eſt invidia, in tantum admitendum ut invideamur. Et hoc imprimis Principi convenit, quem non eſt proclive malevolis ut lædant. Quòd ſi autem comprimenda ſit invidia; impreſſiones ejus eludere oportet, non virtutem minuendo, ſed moderatione animorum, & per quamdam diminutionem ſubtractionémque oſtentandi poteſtatem, & declarandi ſuperioritatem in rebus non nimis neceſſariis.*

XI. *Principem non tam excolit virtus bellica & ſalvum præſtat, quàm benignitas & pius in cives affectus. Multi rebus bellicis præclarè geſtis, domi propter truculentiam per ſuos interierunt. Multi per ſuos ſervati redierunt, quos penè captivos fecerunt hoſtiles copiæ.*

XII. *Res præclarè geſtas collaudato, ſed illos cæteris anteferendo & honore afficiendo, qui talia imitantur.*

XIII. *Subditorum lites in hoſtes diverte. Tyrannicum eſt populum ad ſeditiones concitare; Regium eſt ſubditorum concordiam immotam conſervare.*

XIV. *Quemadmodum turpe eſt & ſordidum plebi ad voluntatem obſecundare, & nimis familiariter ſe gerere: ita lubricum eſt & periculoſum, ſuperciliosum & tumidum ſemper apparere. Extremum ergo utrumque fugere oportet.*

XV. *Beneficiorum ſemper memor eſto. Quæ benefeceris, ſtatim oblivioni trade. Illud enim bonitatem & probitatem animi indicat: hoc magnitudinem & puritatem, dum purum etiam præſtat beneficium.*

XVI. *Beneficia exprobrari, vel infortunium alicui, & levitatem indicat, & inhumanitatem.*

XVII. *Lex divina, & erga homines charitas, jubet, ut congeneres nobis tanquam hoſtes ne ulciſcamur. Sed & magna exinde rebus noſtris utilitas acceſſura eſt: Nam ſi vindictam ſumpſeris, plus in te hoſtem irritaveris: cùm qui beneficio afficiet, vel pro hoſte amicum reddideris, vel ſaltem modeſtiorem hoſtem.*

XVIII. *Vehementiori cum aſſeveratione noli aliquid polliceri: Si enim ſteteris promiſſis, plurimùm deceſſit de gratitudine per illam vehementem pollicitationem tuam. Quòd ſi non ſteteris plurimùm inde verecundaberis.*

XIX. *Gratiâ dignus eſt, qui naturam gratiæ & nomen veneratur, quique omnem cogitationem ſuam contendit conferre ut remuneret. Beneficio autem veluti indignus eſt, qui bene merentem ingratiis remunerat ita & dignus eſt cui excellenter bene fiat, qui bene illis fecerit, à quibus retributionem non expectaverit.*

XX. *Ne quidem amicis contra æquum aliquid largitor. Nam ſi homines bene morati ſint, odio te habebunt potiùs, quòd Leges violaveris, quàm ob beneficium collatum exoſculabuntur. ſi verò mali ſunt, duplici diſpendio afficieris. Nam & improbis bene feciſti, & odium apud probos incurriſti.*

XXI. *Gratiæ per procraſtinationes velut ad ſenectam quamdam vergentes, propriâ deſloreſcunt pulchritudine.*

XXII. *Gratiæ dimidiatæ, nequaquam gratiæ ſunt: erunt autem, conſummatæ ubi fuerint.*

XXIII. *Si ab initio beneficio affeceris, quos deinceps neglectui habes, noli putare eos ſic beneficio affectos velle benevolentiam priorem conſervare..... Conducibilius cuique Principi eſt, cùm in Republica adminiſtranda, tum in privata vita, ſubditos ſibi ſuos demereri, donis collatis particulatim, ſed quamdiu ſunt in vivis, potiùs quàm ſemel, neque id profuſiori modo.*

XXIV. *Iratus neminem, ne quidem juſtè licet, ſuppliciis afficito. Utcumque enim tulerit ille qui punitur, tu nihilominus vituperium incurres, quòd improvidè negotium illud obiveris. Quocirca perbellè dictum ab Antiquorum aliquo fuit erga delinquentem; Certè te punirem, ſi non iraſcerer.*

XXV. *Irato nihil proderit admonitio, poſtquam verò deferbuit ira, adhibeatur medicina per correctionem; ita ut comitate condiatur. Nam niſi melle illita pocula medicantia ægris exhibere paulò amariora non ſolent Medici, ita nec inſipientium animæ redargutiones admittunt meraciores.*

XXVI. *Quemadmodùm celeritatem adhibere par eſt in remunerandis iis qui digni ſunt: ita tardum eſſe decet in delictorum pœnis infligendis. Gaudentem oportet bonos honorare: condolentem verò ſupplicio afficere obnoxios.*

XXVII. *Turpe eſt eum qui viris imperat, ſuccumbere mulieribus, & voluptatibus ſubditum inveniri. In illa femina tantummodo non delinquit aliquis, quam vitæ ſecundùm leges adjutricem ſortitur.*

XXVIII. *Sunt qui amatores pronuntiant in alienis corporibus ſuas animas habere. Rationabiliùs, opinor, dicitur, eos in corporibus alienis & mentem & animam perdidiſſe.*

XXIX. *Ebrietatem Principum atque luxum, naufragium exiſtima ſubditorum.*

XXX. *Neminem mortalium, ne quidem obſcuriſſimorum, ad deſperationem adigas. Eſt enim deſperatio robuſtum quoddam & inevitabile telum. Quin ſæpe accidit ut progreſſa in aciem neceſſitas, rerum præter expectationem mutationes induxerit.*

XXXI. *Contumelia verbis ingeſta apud homines liberos parum differt à plagis acceptis, & verberibus. Cavendum ergo ne proclivis feraris ad convitiandum. Siquidem id quod haud creditur magnum, magna damna procurat.*

XXXII. *Beneficiis ſubditos circumvallato, tamquam nervos Imperii, & tua ipſius membra.*

XXXIII. *Seditiones conſpirationeſque, quas facilè non licet extinguere, conduceret per diſſimulationem oblivioni tradere, quàm publico quaſi triumpho propalare. Ita enim fieri ſolet ut flamma magis ex eo accendatur, & pericula non levia creentur. E contrario verò moderatione ſopitur malum, & præterquàm quòd ſine periculo ſit miſericordiæ, prudentiæ, utilitatiſque rationem ſubit.*

XXXIV. *Armis, fortitudine, exercitu quovis prævalentiorem & tutiorem ſubditorum benevolentiam arbitrare. Hæc ſi adfuerit, & agmen duxerit, illa erunt utilia: iſtâ autem ſublatâ, præſtaret & illa quoque unà tolli. Nam multò citiùs contra Principem inviſum, quàm contra hoſtes movebuntur.*

XXXV. *Plurifariàm conſilium haſtis cedit. Sæpenumerò etiam & rationis vis, belli procinctus, exercitúſque hoſtiles magnos eluſit. Sint ergo manus cum conſilio junctæ duplex tropæum.*

XXXVI. *Subvenire cujuſlibet neceſſitatibus animum Regium decet & prudentem; ante alios, iis qui in calamitates inciderunt.*

XXXVII. *Subditorum felicitas ſummam Principis prædicat cùm prudentiam, tùm juſtitiam.*

Hæc Photianæ ad *Michaëlem* Bulgarorum Regem Epiſtolæ ſumma.

Photii Amphilochia, ſic inſcripta quidam perperàm exiſtimarunt, quòd *Amphilochii* Iconienſis Epiſcopi ſententias eo in Opere expreſſerit. Sed

nequaquam

nequaquam ita eſt. Nomen enim habent ab *Amphilochio* Epiſcopo Cyziceno, *Photii* amico, cujus dubia tredecim ſupra ter centum diſſolvit. Opus eſt varium, & multiplici eruditione plenum, Theologis ac Scripturæ Sacræ Expoſitoribus maximè neceſſarium. In Bibliothecam Vaticanam ex Libris Lollianis ſub Urbano VIII. invectum: & inde ab *Arcudio* elegantiſſimis characteribus deſcriptum, in ſua Bibliotheca repoſuiſſe bonarum omnium artium & diſciplinarum reſtauratorem *Franciſcum Barberinum* Cardinalem, teſtatur *Allatius*, Lib. undecimo *de Perpetuo Conſenſu Eccleſiæ Græcæ & Latinæ*, Cap. VI.

ARTICULUS XXVI.

De Theodoro Abucara, & Petro Siculo.

I. THEODORUS ABUCARA Cariæ Archiepiſcopus, cùm *Photii* partibus contra *S. Ignatium* Conſtantinopolitanum Patriarcham primùm adhæſiſſet, & cum *Zacharia* Metropolita Chalcedonenſi pro *Photio* ad *Ludovicum II.* Imperatorem Francorum Regem Legationem obiiſſet, ut teſtatur *Nicetas* in Vita *S. Ignatii*, poſtea *Photii* fraudibus apertam in lucem prolatis, in Octava Synodo Oecumenica ad unitatem rediit, & delicti veniam impetravit, ut ejuſdem Synodi Acta teſtantur. Pro ipſo etiam apud *Hadrianum II.* Pontificem Maximum interceſſit *S. Ignatius*, ut priſtino honori & dignitati reſtitueretur. Quod etiam fecere *Baſilius* Imperator & ejus filii, datis ad eumdem Papam literis, quibus eum commendarunt ceu *Hominem Eccleſiæ valdè utilem*. Nec mirum, cum eximia eruditione Mahometanos, Judæos, & quoſvis Hæreticos confutaret ac expugnaret. Diſputationes in modum Dialogorum luculentiſſimas reliquit, quæ ipſum præſtantiſſimum Theologum fuiſſe probant. Ex *Turriani* & *Gretſeri* doctiſſimorum Societatis JESU Profeſſorum verſione extant in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis.

II. PETRUS SICULUS, anno DCCCLXX. *Baſilii* & *Conſtantini* ac *Leonis* filiorum ejus, Imperatorum mandato, Tibricam Armeniæ Civitatem Legatus adiit, ut de captivorum permutatione ageret; negotiúmque feliciter confecit, cùm novem Tibricæ menſes moratus eſſet. Ibi cùm plurima de Manichæis & eorum hæreſi didiciſſet, partim ab ipſis Hæreticis, quibuſcum diſputando congreſſus erat, partim à Catholicis ab eorum ſecta ad Catholicam Fidem converſis, ad ſcribendam Manichæorum Hiſtoriam animum adjecit. Ex *S. Cyrillo Hieroſolimitano*, & ex *S. Epiphanio*, penè omnia mutuatus eſt, quæ de *Manete* habet. Hunc *Petri Siculi* librum Latinè reddidit ex MS. Codice Bibliothecæ Vaticanæ *Matthæus Raderus* Societatis JESU. Extat in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis, Tomo XVI.

ARTICULUS XXVII.

De Heirico Autiſiodorenſi.

HEIRICUS, ſeu *Hericus*, vel *Ericus*, Ordinis Benedictini in Cœnobio *S. Germani* Autiſiodorenſis Monachus, *Haimonis* poſtea Halberſtatenſis Epiſcopi, & *Lupi* Ferrarienſis Abbatis diſcipulus, Collectanea ex ore Præceptorum ſuorum excerpta obtulit *Hildeboldo* Autiſiodorenſium Epiſcopo, ad quem Carmen nuncupatorium ſcripſit, editum à *P. Mabillonio* Tomo I. Veterum Analectorum. In his fragmenta referuntur primò ex *Valerio Maximo*, tum ex Patribus, *S. Hieronymo*, *S. Auguſtino*, *Beda*, & aliis. Extant in Codice Corbeienſi. Scripſit etiam *Heiricus* ſex libros Carminum de Vita *S. Germani* Epiſcopi Autiſiodorenſis, quos *Carolo Calvo* jam Imperatori nuncupavit, cum libris duobus proſaïcis de ejuſdem Sancti Antiſtitis Miraculis & Sermone inedito de eodem. Scripſit etiam Geſta Epiſcoporum Autiſiodorenſium, collaborantibus *Rainogala* & *Alago* Canonicis, ut patet ex cap. 59. ubi *Herricus*, *Theoſophus ſimul & Monachus* appellatur. Compoſuit denique Homilias in Evangelia, ut *Honorius Auguſtodunenſis* lib. 4. cap. 45. & *Joannes Trithemius* teſtantur. In Homiliario quod *Paulus Diaconus* juſſu *Caroli Magni* adornavit, tres extant *Herici* Homiliæ à poſteris proculdubiò inſertæ. Ipſum commendat *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. CIV. & in Chronico ad annum DCCCLXXVII.

ARTICULUS XXVIII.

De S. Adone Viennenſi Epiſcopo.

SANCTUS ADO Ordinis Benedictini in Cœnobio Ferrarienſi Monachus, ut ex Breviariis Romanenſi & Viennenſi *P. Mabillonius* in ejus Elogio Hiſtorico demonſtrat ſecundâ parte Sæculi IV. Benedictini, necnon ex *Lupo Ferrarienſi* in Epiſtola ad *Gerardum* Provinciæ Ducem ſive Comitem, & *Bertam* illius uxorem, in quâ Monachum & diſcipulum ſuum *Ad.* commendat, id eſt *Adonem*, benè in ſuo Monaſterio converſatum, idoneum ad docendum, Regularibus & Pontificalibus fultum Epiſtolis, progenitorum nobilitate ornatum, qui in Provincia Lugdunenſi deguerit, & *Remigio* Lugdunenſi Archiepiſcopo, & *Heboni* Gratianopolitano Epiſcopo probatus fuerit: nec impedire eum aliquid teſtatur, ſi Deus eum vocat, quò juſtè ejus infirmari poſſit electio. Quæ omnia cum Breviariis Viennenſi & Romanenſi convenire, nec alteri quàm *Adoni* aptari poſſe, Vir Doctiſſimus in Elogio mox indicato oſtendit. Viennenſis Epiſcopus poſt obitum *Agilmari* electus eſt anno DCCCLX. Pallium à *Nicolao* I. Pontifice Maximo, & Privilegiorum Viennenſis Eccleſiæ confirmationem obtinuit anno DCCCLXI. Maximam pro reſtituenda Eccleſiaſtica Diſciplina curam impendit. Ipſum laudavit *Nicolaus I.* quod *pro Statu Sanctæ Dei Eccleſiæ ferventius invigilaret, & contra delinquentium; prævaricatorum, & Sanctorum Legum violatorum mores & actus per zelum rectitudinis erectus eſſet.* Duobus Conciliis Cabilonenſibus ſubſcripſit: priori quidem anno 863. poſteriori, anno 873. Obiit S. Antiſtes die 16. Decembris, anno 875. cùm Eccleſiam ſuam XVI. annos rexiſſet, ac in Eccleſia *S. Petri* ſepultus eſt, ut ex MS. Viennenſis Eccleſiæ probat *P. Mabillonius*.

Martyrologium condidit *Ado Viennenſis*, cùm nondum Epiſcopus eſſet, quod ipſi cùm alia momenta vindicant, tum maximè Epiſtola, veteri Martyrologio Romano, quo uſus eſt, præfixa; & *Notkeri* Martyrologium ad diem decimum Kalendas Junii, ubi rationem reddit, cur *Ado* in ſuo non meminerit *S. Deſiderii* Archiepiſcopi Viennenſis & Martyris; cujus revera nulla extat commemoratio in vulgato *Adonis* Martyrologio. Edidit etiam *Chronicon* ab exordio Mundi uſque ad Imperatoris *Lotharii* ac *Ludovici* & *Caroli* filiorum Principatum, ut ipſe præfatur. Extremam partem Chronici in editis, ubi agitur de diviſione Regni, quam inter filios ſuos fecit *Ludovicus Rex Noricorum*, alterius eſſe auctoris rectè cenſet *P. Mabillonius*. Scripſit etiam *Ado* Vitam *S. Deſiderii* Viennenſis Epiſco-

Epiſcopi, quæ ab *Henrico Caniſio* Tomo VI. Antiquæ Lectionis edita eſt. Scripſit demum Vitam *Sancti Theuderii* Abbatis Viennenſis, quæ in Appendice Sæculi primi Benedictini habetur.

ARTICULUS XXIX.

De Auctore Annalium Francorum, qui Fuldenſes nuncupantur, & Monacho Sancti Galli, Scriptore vitæ Caroli Magni.

I. ANNALIUM Francorum qui FULDENSES appellantur, Auctor fuit Monachus Fuldenſis Anonymus, qui ſcripſit paulò poſt annum Chriſti DCCCLXXV. ut ex iis colligitur quæ ad eum annum ſcribit. Animo fuit erga *Carolum Calvum* Francorum Regem plane infeſto, quem & alicubi *Galliæ Tyrannum*, immò *novellum Sennacherib* appellat. *Hæc*, inquit, *in* VIII. *Idus Octobris contra novellum Sennacherib geſta ſunt; ut qui priùs propter mentis elationem Deum cognoſcere noluit, modo victus & confuſus intelligat, quod non in multitudine exercitûs victoria belli, ſed de cælo fortitudo eſt; & aliquando avaritiæ & ſuperbiæ modum imponat.* Sanè iſta ſcribere quiſquam auſus non fuiſſet, ubi *Carolus Calvus* rerum potiretur: ut veriſimile ſit hæc ſcripta eſſe in Germania ubi Regnum tenebat *Ludovicus; Carolo* in Italia, Galliáque imperante. Id pariter colligitur ex his verbis: *Illi inſtaurato exercitu, & amplificato numero equitum, ut plurima loca in regione Regis noſtri vaſtaverunt: hoc eſt, Cameracum, Trajectum, & pagum Haſbanicum, totámque Ripuariam: præcipua etiam Monaſteria, id eſt, Prumiam, Indam, Stabulam, Malmundarium, & Aquenſe Palatium, ubi in Capella Regis equis ſuis ſtabulum fecerunt. Præterea Agrippinam Coloniam & Bonnam civitates cum Eccleſiis & ædificiis incenderunt, &c.* Quæ Germanicum Scriptorem fuiſſe ſatis probant: cujus proinde fides ſuſpecta ſit in iis quæ res geſtas *Caroli Calvi* ſpectant.

Iidem Annales commemorant, ut poſt *Carolum Calvum* Imperium ad filium ejus *Ludovicum III.* pervenerit. Ab eo autem ad *Carolum III.* cognomento *Craſſum*, quod anno octingenteſimo octogeſimo ſecundo contigit. Ac in anno quidem ſequenti deſinunt Annales illi, prout à *Petro Pithæo* ſunt editi; ſed Codices quibus in iis edendis uſus eſt *Freherus*, ad annum uſque nongenteſimum digeſtam per annos continent Hiſtoriam, & *Caroli Craſſi*, atque *Arnulfi* res geſtas commemorant, eique ſucceſſiſſe narrant *Ludovicum IV.* quam ob rem non unum eumdémque Auctorem his condendis Annalibus operam contuliſſe, rectè conjicit *Gerardus Joannes Voſſius* lib. II. de Hiſtoricis Latinis, cap. XXXVII.

II. SANCTI GALLI Monachus Anonymus, natione Teutonicus, libros duos jam ſenex ſcripſit ad *Carolum Craſſum* Imperatorem, *de Geſtis Caroli Magni.* Stylus licèt ſimplex ac rudis, & Hiſtoria ipſa nonnunquam fabulis aſperſa ſit, tamen multa commemorat poſteritatis ſtudiis haud indigna, quæ alibi fruſtrà quærerentur. Hos libros ſcripſit ex Relationibus *Adalberti* Militis, qui Hunico, Saxonicóque, & Sclavico *Caroli* bello interfuit, ejúſque filii *Vverimberti* Sacerdotis. Hos primùm edidit *Henricus Caniſius* anno milleſimo ſexcenteſimo-primo, ex Codice Bibliothecæ Bavaricæ. Poſt *Caniſium* eoſdem edidit *Andreas Ducheſnius* Tomo ſecundo Scriptorum Hiſtoriæ Francorum.

ARTICULUS XXX.

De Aimoino, & Abone.

I. AIMOINUS Sancti Germani à Pratis, Ordinis Benedictini, in Suburbio Pariſienſi Monachus, Opuſcula duo conſcripſit, primum in duos libros diviſum, *de Inventione & Tranſlatione Corporis Sancti Vincentii Levitæ & Martyris*, è Valentia ſcilicet Hiſpaniæ Civitate ad Monaſterium *Sancti Benedicti*, quod vulgò Caſtrum dicitur, in Diœceſi Albigenſi, nunc verò in Sedem Epiſcopalem erectum eſt à tempore Joannis vigeſimi-ſecundi Pontificis Maximi. Scriptum fuiſſe Opuſculum illud poſt annum octingenteſimum ſexageſimum quartum, quo Tranſlatio illa facta eſt, ipſemet contextus orationis docet. Alterum Opuſculum in duos pariter libellos diviſum, eſt *de Miraculis Sancti Germani Pariſienſis Epiſcopi*, ab anno octingenteſimo quadrageſimo ſexto, ad annum circiter octingenteſimum ſeptuageſimum quartum, ſub Abbatibus Cœnobii S. Germani, *Ebroino* Pictavenſi Epiſcopo, *Hilduino II.* & Gozlino. Vixit ad annum uſque octingenteſimum nonageſimum primum, ut minimùm.

Hic ab altero diſtinguendus eſt *Aimoino*, Floriacenſi, qui ſæculo Chriſtiani nominis undecimo ineunte florebat. Is libros duos *de Miraculis Sancti Benedicti* ad *Gozlinum* Abbatem, omnémque Floriacenſis Cœnobii Sanctam Congregationem ſcripſit anno Chriſti quinto ſupra milleſimum. Scripſit etiam Vitam *S. Abonis Floriacenſis Abbatis & Martyris* ad *Hervæum* Sancti Martini Turonenſis Theſaurarium. Item Sermonem in Feſtivitate *S. Benedicti.* Præterea, Carmen Heroïcum de prima fundatione Floriacenſis Cœnobii.

Junioris illius *Aimoini*, non antiquioris, qui Sancti Germani à Pratis Monachus fuit, fœtus eſt *Hiſtoria Francorum in quatuor libros diviſa*, & capite quadrageſimo-ſecundo libri quarti definita; ut teſtatur *Sigebertus* libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, capite centeſimo primo. Contra cujus auctoritatem *Aubertus Miræus* in Notis perperam aſſerit libros quinque de Geſtis Francorum eſſe * *Aimoini Monachi* inclyti Cœnobii Sancti Germani Pratenſis. *Sigeberto* ſubſcripſere Viri noſtræ ac ſuperioris ætatis Eruditi, *Joſias Simlerus*, in Epitome Bibliothecæ Geſnerianæ; *Petrus Pithæus*, in Notis; *Nicolaus Vignerius*, in Bibliotheca Hiſtorica ad annos ſexcenteſimum ſexageſimum primum, & ſeptuageſimum quadrageſimum primum. *Claudius Falcetus* libro quarto Antiquitatum Francicarum, capite ſexto; *Andreas Ducheſnius*, *Hadrianus Valeſius* Tom. II. Rerum Francicarum, *Joannes Launoius* in Aſſertione Inquiſitionis in Chartam Immunitatis, quam *Sanctus Germanus* Pariſiorum Epiſcopus ſuburbano Monaſterio dediſſe fertur, capite decimo quinto partis quartæ; & *Philippus Labbæus* Societatis JESU, in Appendice ad Tomum II. Diſſertationis Hiſtoricæ de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

Hiſtoria Francorum Aimoini Floriacenſis, non Aimoini Monachi S. Germani à Pratis opus eſt.

* Baronium & Bellarminum errantes in hoc Criticæ capite, ſequutus eſt Miræus.

Idem colligitur ex Epiſtola nuncupatoria ad *Abbonem* Abbatem, cujus hæc ſunt verba: *Domino Venerabili, & in Chriſti dilectione fundato Abboni Abbati, totius gregis illi à Deo commiſſi minimus Aimoinus, perpetuæ ſervitutis munus. Præceptis Beatitudinis tuæ parui, Beatiſſime Pater, quibus præceperas,*

ceperas, ut ingeniolum exercendo meum, quod tribuente Chriſto per tuæ ſollicitudinis, tuorúmque Diſcipulorum laborem ad meliora profeciſſe arbitraris, res geſtas Francorum, ſive Regum, quæ & ſub diverſos ſparſæ libros, & inculto erant ſermone deſcripta, in unius redigerem corpus Opuſculi, ac ad emendatiorem Latinitatis revocarem formam, &c. Hic autem *Abbo*, eruditione ac diſcipulorum multitudine celebris, Abbatíſque dignitate conſpicuus, ſub cujus diſciplina *Aimoinus* profecit, quis alius præter *S. Abbonem* Floriacenſem Abbatem & Martyrem, cujus Vitam junior ille *Aimoinus* ad *Hervanm* ſcripſit? Tertiò idem evincunt hæc illius verba Capite XXII. libri II. *Sed & Odo venerabilis Abbas hujus Floriacenſis Monaſterii in quo ſæpe nominandus corpore requieſcit Pater Benedictus, ipſius memoriam in quodam Sermone mirificis extollit laudibus. Nos verò pro amore tanti Patroni noſtri his prælibatis, ad Hiſtoriam recurramus.* Idem evincit Caput XLIII. libri quarti. Denique cæteris, *Aimoini Floriacenſis* lucubrationibus ſtylo, ſcribendíque ratione, ac floridiori Latinitate ſimillimi ſunt libri quatuor Hiſtoriæ Francorum, ut dubium cordatis viris eſſe non poſſit, quin eumdem parentem habeant. *Aimoini* vero antiquioris, qui de Tranſlatione *S. Vincentii* Martyris, & de Miraculis *S. Germani* reliquit Opuſcula, longè alia fuit ſcribendi ratio, ut conferentibus patebit.

Aimoini Floriacenſis Hiſtoria in Capite 42. libri quarti deſinat.

Aimoini non ſunt, quæ habentur in quibuſdam Editionibus à capite quadrageſimo ſecundo libri quarti, ac toto libro quinto uſque ad finem: quod ſtyli inæqualitas, & in pleriſque barbaries vel infantia demonſtrant, necnon deſcripta ad verbum & malè conſuta loca ex Fredegario, Eginhardo, Aſtronomo Vitæ Ludovici Pii Auctore, Annalibus Bertinianis, Hugone Floriacenſi, Sugerio, &c. Denique Floriacenſe, Falcetianum, aliáque MSS. exemplaria optimæ notæ & venerandæ antiquitatis, ultra quadrageſimum ſecundum libri quarti caput nihil habent. Et primæ Editionis *Aimoini* curator *Guillelmus Parvi* Ordinis Prædicatorum poſt caput 41. hanc Obſervationem adjecit. *Hucuſque protenditur liber Monaſterii S. Benedictini ſuper Ligerim. Veriſimile autem eſt ſequentia eſſe alterius Auctoris: nam & mortem & ſepulturam Dagoberti repetit, & alia multum inculcat ſtylo minùs eleganti.* Idem obſervavit Vvechelianæ Editionis curator *Nicotius* Libellorum Supplicum in Regia Magiſter. Eadem monuerunt Viri Clariſſimi *Pithœus*, & *Freherus*. Unus Codex Cœnobii S. Germani à Pratis, ex quo *Jacobus Breulius* ejuſdem Cœnobii Monachus *Aimoinum* edidit, libros quinque de Geſtis Francorum complectitur. Ex quo facilè colligitur, Anonymum ejuſdem Cœnobii Monachum, *Ludovico VII.* coævum *Aimoini* Hiſtoriam interpolaſſe, & rerum ad Abbatiam ſuam ſpectantium commemoratione, Diplomatibúſque ac Privilegiis auxiſſe, & ad ſua uſque tempora perduxiſſe.

II. ABO Poëta, S. Germani Pariſienſis O. B. Monachus, *Aimoini* ejuſdem Abbatiæ Monachi diſcipulus, libros duos *de Bellis Pariſiacæ Urbis* * *& Odonis Comitis*, Carmine Heroïco exaravit. Obſidio autem Urbis Pariſiacæ quam his libris deſcripſit, à Normannis facta eſt anno Chriſti octingenteſimo octogeſimo-ſexto, & anno ſequenti ſoluta, ut conſtat ex *Aſſero Menevenſi*, in Vita *Ælfredi* Anglorum Regis. Cui obſidioni *Abo* ipſe ſe interfuiſſe teſtatur. Ejuſdem *Abonis* Sermones V. ſelectos edidit *D. Lucas Dacherius* Tomo IX. Spicilegii. Hunc verò Abonem *Aubertus Miræus*, aliíque nonnulli perperàm confuderunt cum altero *Abone* Floriacenſi Abbate & Martyre, qui mortem obiit die decimâ-tertiâ Novembris anno Chriſti quartò ſuprà milleſimum.

* Editi ſunt ab Andrea Ducheſnio inter veteres Scriptores Hiſtor. Francor. Tom. II.

Duplex *Abo* diſtinguendus.

S. Abo Floriacenſis.

Scripſit S. ABO FLORIACENSIS Epitomen de Vitis Romanorum Pontificum XCI. Vitam *S. Eadmundi* Anglorum Regis ac Martyris, quæ legitur apud *Surium*, ad diem Novembris XX. quaſdam Epiſtolas & Opuſcula, quorum ſola Fragmenta ad nos pervenere. Commentarios etiam ſcripſit in Calculum ſeu Canonem Paſchalem *Victorii*, teſte *Sigeberto* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. cxxxiv. & Collectionem Canonum, quam *P. Mabillonius* edidit in Analectis, Tomo II. Quinquaginta duobus conſtat Capitulis, quorum plura ad Monaſtici Ordinis defenſionem ſpectant: nonnulla etiam Regis miniſterium, & ſubditorum officium erga Principem, ut præfatur ipſe *Abo* ad *Hugonem* & *Robertum* ejus filium Francorum Reges. *Certè*, inquit, *Sereniſſimi Domini, quia vos in noſtrum Ordinem benevolos comperi, Capitula inferiùs ſcripta ex Canonum Legumve libris, partim meis, partim aliorum ſententiis, uno tenore digeſſi & veſtro nomini conſecrans, poſtquam contra æmulos Apologetico uſus ſum, uno Tomo breviter collecta explicui: in quibus & veſtri miniſterii ſummam expreſſi; & qualiter vobis fidem ſervare debeant Optimates Regni, non tacui. Ad defenſionem quoque Monaſtici Ordinis plura congeſſi: quia Monachorum Senatum ſemper ſalvum eſſe & volo, & volui; quorum etiam vos piiſſimi Defenſores & Advocati eſtis.*

Pro Monaſtici Ordinis defenſione ſcribit S. Abo Floriacenſis, Opuſque ſuum Regibus Chriſtianiſſimis dicat.

De *Abonis* Floriacenſis Operibus ita ſcribit Aimoinus Floriacenſis Monachus in ejus Vita: *Poſt elucidatos Dialecticos ſyllogiſmos, poſt exaratas computi calculationes, poſt Solis ac Lunæ viarum declaratas dimenſiones, in divinas quoque animum intendit Scripturas: Aſſumptiſque ex plurimorum Patrum auctoritatibus ſententiis, velut prudentiſſima apis, variis favos componens floribus, mellitum defloravit Opus. Quod licèt ad præſens non reperiatur, partim noſtrorum negligentiâ, partim extraneorum ſubſtractum cupiditate; certum tamen eſt idcirco eum excerpſiſſe, quò haberet ad manum defenſiones contra Pontificem Eccleſiæ Aurelianenſis, non recta quædam ab eo exigentem.*

Scripſit etiam *Apologeticum* contra obtrectatores, cùm Præſules, tum Monachos, ad *Hugonem* & ejus filium *Robertum* Francorum Reges. Non alia de cauſa ſe ab æmulis impeti ſignificat, quàm quòd Monachorum ſalutem procurare ſtudeat, ac libertatem tueri. *Corrodit me*, inquit, *canino dente æmulorum ſupplantatrix calliditas, circumlatrat adverſariorũ frequens acerbitas. Nec aliud contra me immurmurant, niſi quòd Monachorum Senatum ſalvum eſſe velim. Noſtræ reipublicæ augmentum quæſivi, ac cavillationi inſidiantium, auctoritate quâ valui, contradixi. Nec abſcondi omnino miſericordiam & veritatem à conſilio multo, pro hujuſmodi malis meo inſidiantur ſanguini, me ſuccenturiatis inſequuntur odiis. Adeo ut nec Regia Majeſtas eos deterreat, quin me clanculùm trucident, ſi eis locus tempuſve arrideat.* Ita ſanctiores Monachi hoſtes ſemper infenſiſſimos habuere. Semper *ex quo Deus* in Cœnobiis ſtudioſiùs ac devotiùs *coli cœpit, invidiam Religio ſortita eſt.* Ibidem eorum cœcitatem luget, qui Eccleſiarum dominium ſibi vindicabant, & ſacras earum Præfecturas vendebant. *Caveat*, inquit, *quicumque vult ſalvus eſſe, Eccleſiam alicujus alterius niſi ſolius Dei poſſeſſionem credere. Unde Petro Principi Apoſtolorum dicitur:* Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. *Meam*, inquit, *non tuam ..... Si ergo Eccleſia non eſt Petri, cujus erit? Aut Succeſſores Petri audebunt poteſtatem ſibi vindicare, quam non habuit Petrus Princeps Eccleſiæ? Certè, cariſſimi Principes! nec Catholicè vivimus, nec Catholicè loquimur, quando illam Eccle-*

Nemo homo Eccleſiarum dominium ſibi vindicare poteſt.

ſiam

ed by Go

ſiam dico eſſe meam, ille alteram dicit eſſe ſuam. Ac comparati jumentis inſipientibus, utraſque aliquando venales proponimus, propoſitáſque ab aliis emere non formidamus. Alium errorem ibidem exagitat, quo Magnates ſæculi ſolum Altare eſſe Epiſcoporum, Eccleſiam verò ſua in ditione aut toparchia ſitam, ſuam eſſe dicebant. *Eſt etiam*, inquit, *alius error graviſſimus, quo fertur Altare eſſe Epiſcopi, & Eccleſiam alterius cujuſlibet Domini: cùm ex domo conſecrata & altari unum quoddam fiat, quod dicitur Eccleſia, ſicut unus homo conſtat ex corpore & anima. Videte, æquiſſimi Principes, quò nos ducit cupiditas, dum refrigeſcit charitas.*

Simoniaca hæreſis.

Luculentam ſcripſit Epiſtolam ad *Bernardum* Abbatem Bellilocenſem, cui Comes Toloſanus Cadurcenſem Epiſcopatum conferre volebat; ſed non minimam pecuniæ ſummam ab eo exigebant tum ipſe Comes, tum Archiepiſcopus Bituricenſis. A *Bernardo* conſultus *Abo*, ipſum à capeſſenda dignitate deterruit, ad quam per ſimoniacam hæreſim patebat aditus. Et contra ſacrilegos Eccleſiaſticarum Dignitatum emptores ita ſcripſit: *Hujuſmodi emptores quaſdam velut telas aranearum texunt, quibus ſe defendunt, quòd non benedictionem, ſed res Eccleſiæ poſſeſſuri emunt. Cujus verò poſſeſſio eſt Eccleſia niſi ſolius Dei? Quis ejus Dominus, niſi Deus! Quia etſi præſens Eccleſia indiget duobus Advocatis, uno in rebus temporalibus, altero in ſpiritualibus, neutrum tamen habet ut dominum, qui eam vel vendere poſſit, vel emere, quam Chriſtus emit ſuo ſanguine . . . . . Nunquam ergo fieri hæreticus ullo modo adquieſcas, quia inaniter de peccatis pœnitentiam agit, qui eam fidem impugnat, quam ſub ſanctis Apoſtolis Catholica tenuit Eccleſia.*

Quando liceat Paſtorali regimine ſe abdicare?

Eidem *Bernardo* conſulenti num Paſtorale regimen ſemel ſuſceptum deſerere tutum eſſet, poſſetque ſecurâ conſcientiâ, abdicare ſe regimine Monaſterii, per Epiſtolam ita reſpondit: *In multis cauſis occaſio ſe immergit, quæ difficultatem contrariæ legis bono exitu meliorem reddit. Quis enim non laudet curam Paſtoralis regiminis, ſi proſit? Quis rurſus non laudet in ſe benevolentiam Paſtoris, ſi aliis non proſit? Solet enim eſſe in præceptis divinis, quod & in antiquis reperitur Edictis. Lex eſt: Si quis maſculus templum Veneris fuerit ingreſſus, capite puniatur. Quidam juvenis præteriens templum Veneris, intus matrem cædi conſpexit, & introgreſſus, eam eripuit. Accuſatur contra legem feciſſe, defendit ſe ille legi paruiſſe, & inter diſſidentes, ſi propulſori ignominia non proſit, juvat ex circumſtantiis occaſio pietatis. Idem eſt in noſtris Evangeliis, ubi præcipimur, non ſolùm uxorem relinquere, ſed etiam odiſſe, propoſito præmio, quod qui hoc fecerit, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit. Rurſus qui uxorem dimiſerit, non quidem præmio, ſed eo ſupplicio dignus ſcribitur, quo mœchi damnari præcipiuntur. Porro & qui matrem eripuit, & qui uxorem dimiſit, uterque præjudicium patitur, ſi ſupplicio punitur, quoniam inde auctori Legis ſe placere putat, unde offendiſſe præjudicatur. Quapropter, dilectiſſime, non bonum malo melius exiſtimes, ſed bonum bono melius credas; & ex contrariis ſententiis eam eligas, quâ vitiis abrenunties, & moralibus virtutum exercitiis creſcas. Denique num Abbatis onus portare debeas, an debeas deponere addubitas. Diſcretionem quâ maximè opus habes, matrem virtutum aſſumas, & conſcendendo tribunal conſcientiæ, judicio diſcute quid utilius honeſtiuſve ſit animæ tuæ. Nam Officium Abbatis implere, & lucrum animarum quærere, honeſtiſſimum eſt, cui non impoſſibile eſt. Cui verò malitiâ ſubjectorum impoſſibile eſt, quid ſupereſt niſi ut honeſtum putet divino parere Oraculo, quo ſcriptum eſt:* * Fili, miſerere animæ tuæ placens Deo: *Sanè & apud Ezechielem ſpeculator clamans, & non auditus, animam ſuam liberat: Et apud Benedictum Patrem, Paſtor ſpretus & contemptus abſolvitur, qui omnem curam exhibuit creditis ovibus.* In Collectione Canonum, diſcrimen ſtatuit ex *S. Eucherio* Lugdunenſi Archiepiſcopo inter eos qui Monaſticam vitam arripiunt, & alios Pœnitentes: quòd ab his Pœnitentia exigenda ſit ante Communionem, non ab illis. *Abrenuntianti*, inquit Eucherius, *Pœnitentia publica non eſt neceſſaria, quia converſus ingemuit, & cum Deo æterno pactum iniit. Ex illo igitur die non memorantur ejus delicta quæ geſſit in ſæculo, ex quo facturum juſtitiam de reliquo promiſerit Deo. Ergo chirographum, de quo ſe Monachus debitum ex tota fide promiſerit implere, etſi fidelis factus peccavit in ſæculo, poſt abrenuntiationem ſuam iterum factam Dominicum Corpus non dubitet accipere, nec occaſione humilitatis nimiæ prolongetur à Corpore ejus & ſanguine, cui ſe junxit, ut unum Corpus efficeret. Communicare ergo non deſinat, qui peccare quievit: tantùm ne de reliquo peccet.*

* Eccleſ. 30.

Monaſtica Profeſſio publicam Pœnitentiam ſupplet.

ARTICULUS XXXI.

De Remigio Autiſiodorenſi.

REMIGIUS Cœnobii S. Germani Autiſiodorenſis O. B. Monachus, non Epiſcopus, ut quidam perperam ſcripſere, floruit Sæculo nono cadente, & à *Fulcone* Remenſi Archiepiſcopo Durocortorum Remorum ad Scholas inſtaurandas evocatus eſt, *Flodoardo* teſte lib. 4. c. 9. Commentarium in Pſalmos omnes Davidis, Enarrationem in poſteriores XI. minores Prophetas, & Expoſitionem Miſſæ Sanctorum Patrum ſententiis & auctoritatibus confirmatam poſteris reliquit. An ipſi tribuendi ſint Commentarii in Epiſtolas S. Pauli, qui in pluribus codicibus MSS. Romanis, Caſinenſibus, & Bibliothecæ Regis Chriſtianiſſimi, *Remigii* nomen præ ſe ferunt, nondum liquet. Cantica Canticorum ipſum quoque expoſuiſſe tradit *Sigebertus*, lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Cap. CXXIII. Ipſi quoque tribuit librum *de Divinis Officiis*. Quo teſtimonio freti nonnulli Viri Eruditi librum *de Divinis Officiis*, qui inter *Alcuini* Opera legitur, fœtum eſſe *Remigii* Autiſiodorenſis exiſtimarunt. At hunc librum integrum ſaltem, ejus non eſſe, conſtat ex quæſtione de Natalitiis Sanctorum, Capite XVIII. ſubjunctâ, quæ *Elprico* ſive *Herprico* Monacho in MS. Codice tribuitur. Hic autem floruit circa annum dumtaxat MXL. *Trithemio* teſte, cùm circa annum Chriſti nongenteſimum *Remigius Autiſiodorenſis* obierit. Scripſit etiam de ſingulis Feſtivitatibus Sanctorum, inquit *Sigebertus*. Reſpondit etiam *Gualoni* Æduorum Epiſcopo interroganti de duabus Quæſtionibus, quarum una erat *de altercatione Michaëlis Archangeli cum diabolo, de Moyſi corpore*: Altera *de eo quòd Dominus ad Job de turbine dixit*: Ecce Behemoth quem feci tecum, fœnum quaſi bos comedet. *Et*: An extrahere poteris Leviathan hamo?

ARTICULUS XXXII.

De Rhegine.

RHEGINO, Prumienſis Cœnobii Ordinis B. in Diœceſi Trevirenſi Monachus, deinde Abbas electus anno octingenteſimo nonageſimo-ſecundo, ſed æmulis agentibus cedere coactus, *Richarium* ſucceſſorem habuit, ut ipſe teſtatur Chronicorum lib. 2. ad annum DCCCXCII. & DCCCXCIX. Scripſit duos *Chronicorum* libros ab adventu Domini uſque ad annum Chriſtiani

nominis

hominis nongenteſimum octavum; quibus præcipuè res Francorum & Germanorum proſecutus eſt. Continuavit hæc Chronica alius Auctor uſque ad *Ottonem II.* qui imperare cœpit annò nongenteſimo ſeptuageſimo-ſecundo. Appendicis hujus Auctorem *Romerium* aſſerit *Gerardus Joannes Voſſius*. Iſtud autem Opus *Adalberoni* Metenſi Epiſcopo *Rhegino* nuncupavit. Libros etiam duos edidit *de Eccleſiaſticis Diſciplinis*, & *Religione Chriſtiana*, juſſu *Ratbodi* Archiepiſcopi Trevirenſis. In primo libro tractat de rebus & perſonis Eccleſiaſticis; in ſecundo, de vita & converſatione Laïcorum. Continent autem ambo nongenta ferme capitula. In fronte libri primi ponitur Inquiſitio, ſecundùm quam Epiſcopi interrogare debebant de vita Clericorum: initio ſecundi, Inquiſitio ab Epiſcopo facienda circa Laïcos. Deinde his generalibus Inquiſitionibus ſubjicitur auctoritas Canonica, id eſt, Canonum ac Decretorum aliarúmque ſanctarum Inſtitutionum auctoritas, quibus fulciri & approbari poſſunt capita quæ in utraque Inquiſitione habentur. Ad probationem itaque iſtorum Capitulorum affert Canones Conciliorum; Decreta Romanorum Pontificum; dicta SS. Patrum Baſilii, Ambroſii, Hieronymi, Auguſtini, Gregorii, Caſſiani, Ferrandi, Benedicti, Fructuoſi, Aureliani, Theodori, Bedæ Rabani. Adducit præterea Leges ex Codice Theodoſiano, ſeu potiùs verba Aniani Interpretis. Plerumque etiam utitur auctoritate Capitularium Regum Francorum, Caroli Magni, Ludovici Pii, & Caroli Calvi, tum etiam Legibus Burgundionum, & Ripuariorum. Hos libros edidit ac Notis illuſtravit *Stephanus Baluzius*. Hos ſcripſit Rhegino circa annum Domini nongenteſimum ſextum. Meminerunt *Rheginonis* Sigebertus lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis; Trithemius in Chronico Hirſaugienſi ad annum DCCCXCII. & DCCCXCIX. & lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

Rheginonis libri De Eccleſiaſticis Diſciplinis.

In Inquiſitione ab Epiſcopo facienda de vita & converſatione Presbyteri Capp. 57. & 58. de Confeſſione & Communione hæc habentur; ex quibus patet quæ tum fuerit circa Pœnitentiæ & Euchariſtiæ uſum Germanicæ Eccleſiæ diſciplina. Vult enim inquirere Epiſcopum, *Si Presbyter feria quarta ante Quadrageſimam plebem ſibi commiſſam ad Confeſſionem invitet, & ei juxta qualitatem delicti Pœnitentiam injungat, non ex corde ſuo, ſed ſicut in Pœnitentiali ſcriptum eſt. Si tribus temporibus anni, id eſt Natali Domini, Paſcha, & Pentecoſte omnes Fideles ad Communionem Corporis & Sanguinis Domini accedere admoneat.* Publica peccata publicæ Pœnitentiæ addicta fuiſſe, ex eadem Inquiſitione patet, Cap. 57. Interrogare namque debet Epiſcopus, *Si Presbyter xenium, vel quodcumque emolumentum temporale, immò detrimentum ſpirituale, à quocumque publicè peccante, vel inceſtuoſo accipiat, ut Epiſcopo vel ejus Miniſtris peccatum illius reticeat.* Et Cap. 38. *Si aliquem minùs dignè pœnitentem favoris, aut familiaritatis, aut conſanguinitatis gratiâ ad reconciliationem adducat, & ei teſtimonium reconciliationis ferat.* Et Cap. 95. *Si habeat Pœnitentiale Romanum, vel à Theodoro Epiſcopo, aut à Venerabili Presbytero Beda editum, ut ſecundùm quod ibi ſcriptum eſt, interroget confitentem, aut confeſſo modum Pœnitentiæ imponat.* Jam tum in uſu fuiſſe Pœnitentiarum redemptionem, docet Caput 49. quo interrogandus monetur Presbyter, *ſi Pœnitentem invitat carnem manducare & bibere vinum, niſi pro eo ad præſens eleemoſynam fecerit.* Ex eadem Inquiſitione diſcimus, Parochiarum quarumvis Presbyteros in Diœceſi Trevirenſi, & aliis, ut credere par eſt, Germaniæ & Galliæ Eccleſiis, nocturnis horis ad Matutinas laudes perſolvendas ſurgere ſolitos, & omnes Horas Canonicas diebus ſingulis, dato ſigno, in Eccleſia cantare. Nam Cap. 27. interrogandum monet Presbyterum, *Si nocturnis horis ad Matutinas laudes perſolvendas omni nocte ſurgat.* Cap. 28. *Si Primam, Tertiam, Sextam Nonam, certo tempore ſigno Eccleſiæ denuntiatis, & Curſum debitum cantet.*

Confeſſio ante initio Quadrageſimæ.

Pœnitentia ſecundùm Pœnitentiales Canones imponenda.

Communio.

Publica Pœnitentia pro peccatis publicis.

Pœnitentiæ redemptio.

Parochiarum Presbyteri nocturnis horis ad Matutinas laudes perſolvendas ſurgebant.

ARTICULUS XXXIII.

De Leone Sapiente, & Simeone Metaphraſte

I. LEO SAPIENS, ſive *Philoſophus* vulgò nuncupatus, *Baſilii Macedonis* filius, Imperii hæreditatem adiit anno DCCCLXXXVI. regnavítque ad annum uſque DCCCCXI. quo Conſtantinopoli defunctus eſt. Orationes ſacras plurimas compoſuit, quarum Indicem ex Codice Vaticano *Baronius* exhibuit in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum nongenteſimum undecimum. Novem edidit *Gretſerus* Societatis JESU Theologus anno milleſimo ſexcenteſimo, unà cum *S. Gregorii Nyſſeni* Commentario duplici in Pſalmorum inſcriptiones. Decem edidit *Combefiſius* noſter Tomo I. Auctarii Bibliothecæ Patrum cum Notis eruditis. Ejuſdem Epiſtolam Encyclicam, ſive Orationem Parænecticam ad benè beatéque vivendum, ſcriptam ad univerſos Chriſti Fideles, Annalibus ſuis inſeruit Baronius. Scripſit etiam Epiſtolam ad *Omarum* Saracenorum Regem; de Fidei Chriſtianæ Myſteriis & veritate, variiſque Saracenorum blaſphemiis. Scripſit & *Canticum Compunctionis ex meditatione extremi Judicii*: quod ex Codice Bibliothecæ Bavaricæ acceptum, Latine reddidit *Jacobus Pontanus* Societatis JESU. Vitam quoque ſcripſit Sancti Joannis Chryſoſtomi, quæ nihil aliud eſt quàm Epitome eorum quæ fuſiùs tradiderat *Georgius* Alexandrinus. Hujus pariter Imperatoris ſunt *Novellæ Conſtitutiones*, quas Latinè reddidit *Henricus Agylæus*: & Opus βασιλικῶν, id eſt, Regiarum Conſtitutionum, in ſexaginta libros diviſum, quod ſeptem Tomis ex MS. Regiæ Bibliothecæ Græcè & Latinè vulgavit *Fabrotus* Juriſconſultus doctiſſimus. Scripſit & librum *de Acie inſtituenda*; librum *de Aucupio*, *Oracula & vaticinia varia de Roma & Conſtantinopoli.*

II. Sub Leone Sapiente SIMEON METAPHRASTES, propter generis claritatem, opes, dignitatem, ac imprimis doctrinam, facundiam, prudentiam, magno in pretio fuit, ut *Pſellus* in ejus Encomio teſtatur. Eum non Conſtantinopolim modò, ſed etiam civitates vicinas, immò orbem univerſum doctrinæ ſuæ radiis illuſtraſſe aſſerit: fuiſſe autem Imperatoribus à Secretis, & intimis Conſiliis, ac ſummum Logothetam. Unde meritò ſugillandi ſunt *Hoſpinianus* libro de Templis, & *Joſias Simlerus* in Bibliothecæ Geſnerianæ Epitome; aliique Heterodoxi Auctores; qui ipſum *trivialem Ludimagiſtrum* per contemptum appellant. *Vir in Eccleſiis Græcis celeberrimus* ab *Andrea* Rhodi Epiſcopo in Concilio Florentino, Seſſione ſeptimâ, nuncupatur: & *In Eccleſiis Græcis legi quotidie* dicitur. Ab iiſdem Græcis *Novus Theologus* dictus eſt. *Joſephus Methonenſis* contra *Marcum Epheſinum* in Synodo Florentina ait: *Simeon Novus ſeu Junior Theologus, qui & Metaphraſtes.* Index Bibliothecæ Vaticanæ à *Gretſero* Societatis JESU Theologo laudatus in Appendice Notarum ad *Codinum*, Diſſertatione de Imaginibus à S. Luca pictis hæc habet: *Metaphraſtæ Domini Simeonis novi Theologi de Attentione liber.* Inſcitè Joſias Simlerus

Simeon Metaphraſtes.

Simeonem

Simeonem Metaphraſtem claruiſſe* ait circa annum milleſimum ducenteſimum; cùm *Pſellus*, qui ejus Elogium ſcripſit, circa annum milleſimum ſexageſimum floruerit, quo imperare cœpit *Conſtantinus Ducas*, cujus fuerat Præceptor. *Leo* verò *Sapiens* centum & ſexaginta annis ante *Conſtantinum Ducam* imperabat. Sub hoc floruit *Metaphraſtes*, nec-non ſub *Leonis* Filio *Conſtantino Porphyrogenito*, & *Romano Lecapeno*, qui anno nongenteſimo decimo-nono Imperium adiit. Longè fœdiùs erravit *Hoſpinianus*, qui nonniſi ducentis annis antequam ſcriberet, floruiſſe *Metaphraſtem* aſſeruit. Scribebat autem anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo octavo: Qui annorum quingentorum anachroniſmus eſt. Quòd autem ſub Leone Sapiente Simeon Metaphraſtes floruerit, conſtat ex occaſione quâ ſcribere Vitas Sanctorum aggreſſus eſt. Ab Imperatore ſiquidem miſſus in Cretam, quam invaſerant Arabes, impedientibus ventis non ultra quàm in Parum Inſulam provectus, incidit illic in Senem Anachoretam, à quo didicit Vitam Sanctæ *Theoctiſtes* Virginis Leſbiæ. Quia verò Senex ille rogarat ut Legatione perfunctus Vitam illam literis mandaret, ejus votis paruit, atque ab hac initium ſuarum Commentationum fecit. Illam verò ſcripſit *Leone* Imperatore jam defuncto, quem *felicis memoriæ* appellat. Arabes autem Inſulas Ægæi Maris, ac maritimam Græciam infeſtaſſe ſub *Leonis Sapientis* Imperio, *Curopalates*, *Zonaras* & *Cedrenus* teſtantur. Cæteras verò Sanctorum Vitas deinceps collegit, adornavit, & ad menſium dies digeſſit *Simeon Metaphraſtes*, ſic appellatus, quòd Vitas illas μεταφραστικῶς exaraſſet. Extant in Bibliothecis Vaticana, Bavarica, Auguſtana, Regis Chriſtianiſſimi, & aliis. Græcè nondum editæ ſunt, ſed Latinè dumtaxat, in Tomis *Aloyſii Lipomani* Veronenſis Epiſcopi, quo rogante eas è Græco partim tranſtulere *Guillelmus Sirletus* poſtea Cardinalis, partim *Petrus Franciſcus Zinus* Veronenſis, partim etiam *Gentianus Hervetus*. Extant apud *Surium*, ſed plerumque interpolatæ. *Aliquas* Vitas quæ *Simeonem Metaphraſtem* Auctorem non agnoſcunt, utpote quæ ſint Sanctorum ejus ætate poſteriorum, ipſi adſcriptas conſtat. De *Simeonis* Metaphraſtis ætate lege Leonem Allatium in Diatriba *De Simeonibus*, Bollandum §. tertio Capitis primi Præfationis generalis in Vitas Sanctorum, & Gerardum Joannem Voſſium Libro ſecundo *De Hiſtoricis Græcis*, Capite vigeſimo-quinto.

Simeon Metaphraſtes à Simeone Juniore diſtinguendus.

Quæritur an ſit idem *Simeon Metaphraſtes* cum *Simeone Juniori*, cujus ſuperſunt Orationes triginta tres *de Fide & Moribus Chriſtianis atque Monaſticis*, cùm hoc titulo: *Sancti Patris noſtri Simeonis Junioris Theologi*, item *Divini Hymni* cum inſcriptione: *Junioris Theologi, Presbyteri, & Antiſtitis Monaſterii Magni & Sancti Martyris Mamantis, prope Xylocercum*. Id cenſet *Jacobus Gretſerus* Soc. Jesu Theologus, cap. 19. libri *De Imaginibus*, hoc fretus argumento, quòd Metaphraſtæ *Junioris Theologi* nomen tum à *Joſepho Methonenſi*, tum in Indice Vaticanæ Bibliothecæ tribuatur. Sed viro erudito non aſſentimur: Orationum enim triginta trium laudatarum, item *Divinorum Amorum*, item *Capitum Moralium & Theologicorum*, quæ omnia Latinè reddidit *Jacobus Pontanus* Societatis Jesu, alium eſſe parentem à *Simeone Metaphraſte*, probat *Pſelli* de his ſilentium in ejus Encomio. Præterea *Simeon Junior* harum Auctor Lucubrationum Abbas fuit Monaſterii *S. Mamantis* ad Xylocercum. At *Simeon Metaphraſtes* longè aliam iniit vitæ rationem à Monaſtica: nec *Pſellus* eum fuiſſe Monachum indicat, quod nec ignoraſſet ipſe, nec prætermiſiſſet in ejus Elogio. Accedit Chronologicum argumentum ineluctabile, quod *Voſſius* eruit ex Oratione decima-tertia, quæ eſt *De Diabolo*, in qua *Simeon Junior* ait: *Ipſe annis ſexies millenis ac ſexcentis, & quod excedit, perſtitit eſſe hoſtis generis humani occultus atque clandeſtinus.* Loquitur ex computatione Græcorum receptiſſima, ſive illâ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ſecundum quam Chriſtus natus eſt anno mundi quinquies milleſimo quingenteſimo-nono. Adde jam annos Chriſti mille nonaginta & unum, conficient anni ſexies milleni & ſexcenti. Fuerit is annus *Alexii Comneni* undecimus. Sed enim propter illud, *& deinceps* addere annos aliquot oportet: nec tamen centenos Quia ſi hoc foret, non ſexcentos annos, ſed ſeptingentos dixiſſet *Simeon*. Si ſolùm addideris annos viginti-octo, habebis annum ultimum *Alexii*, ac primum filii *Joannis Comneni*; qui imperare cœpit anno Chriſti milleſimo centeſimo decimo-octavo, Imperium verè filio *Manuëli Comneno* reliquit anno milleſimo centeſimo quadrageſimo-ſecundo. Quare veriſimile eſt vixiſſe *Simeonem Juniorem* partim extremis *Alexii* temporibus, partim ſub filio ejus *Joanne Comneno*; qui vivere demum deſiit anno milleſimo centeſimo octogeſimo. Vixit itaque *Simeon Junior* poſt Metaphraſtem annis ducentis quinquaginta.

ARTICULUS XXXIV.

De Auxilio.

AUXILIUS Sæculi decimi initio ſcripſit duos Libellos de Ordinationibus à *Formoſo* Papa factis, quibus eas defendit, nec eſſe iterandas probat. Primus Liber conſtat quadraginta Capitibus. Alter, qui inſcribitur *Infenſor & Defenſor*, conſtat Capitibus triginta tribus. Cujas fuerit *Auxilius* haud planè certum eſt. Italus non fuit, ut ipſe teſtatur lib 2. cap. 31. Ita enim ſibi objicit: *Porro cùm ſis homo exteræ gentis, & apud nos humanæ vitæ ſubſidiis indigeas, quid ad te pertinet noſtris reſiſtere diſceptationibus?* Paulò poſt: *Si advenis & peregrinis Eccleſiæ Præpoſitos accuſare licet, vel judicare, aut præjudicare*, &c. Hoc autem non diffitetur, immò reſponſo ſuo ſupponit: dicit enim tantùm ſe eſſe ex eo genere quod Apoſtolus *Petrus* vocat *Genus electum, regale Sacerdotium, gentem ſanctam, populum acquiſitionis*; hoc ſibi ſufficere ut à teſtimonio in hac cauſa perhibendo excludi non poſſit. Presbyter autem erat, atque à *Formoſo* Papa ordinatus, ut ex Capite ultimo Libri primi colligitur.

Nonnulla ſunt in his *Auxilii* Libellis à veritate aliena. Lib. 1. capite undecimo *Oſium* Novatianiſmi accuſat, & adversùs eum invehitur quatuor ſequentibus capitibus, ut & capite vigeſimo-tertio lib. 2. eò quòd Canonibus 1. & 2. Concilii Sardicenſis dixiſſe memoratur, Epiſcopo qui Sedem mutaverit fraude & mercede aliquâ, licet excuſationem afferat, quòd plebs eum expetierit, ne Laïcam quidem Communionem in fine eſſe concedendam. At non advertit *Auxilius*, duos illos Canones ſolius *Oſii* non eſſe, ſed Oecumenici *Concilii* Sardicenſis: nec abſolutionem Sacramentalem, ſed Euchariſtiam Laïcæ Communionis nomine intelligendam. Nec tamen Antiſtites antiquos, qui rigore diſciplinæ, non deſperatione indulgentiæ abſolutionem in fine etiam vitæ quibuſdam peccatoribus negarunt, maximè qui Pœnitentiam ſani non poſtulaverant, tempore *S. Cypriani*, cum Novatianis erraſſe. Lib. 1. cap. 25. & 27. & lib. 2. cap. 4. *Liberium* Pontificem *Hæreticum* & *Apoſtatam* vocat. In Præfatione libri 2. & in Reſponſione, ſcribit Ordinationem per vim factam validam ac

ratam

Digitized by Google

gatam eſſe; idque alio abſurdo probat & illuſtrat, quod iterum Capite ultimo repetit. *Si quiſpiam*, inquit, *nolens credere in Chriſtum, per vim baptizatus fuerit, & poſtmodum in Chriſtum credere acquieſcit, numquid iterum baptiſandus erit? Minimè.... His ergo de compendio prælibatis, evidentiùs patet, ut ille qui per vim baptizatus eſt, ſi poſtea in Chriſtum credere voluerit, baptizandus iterum non ſit, ſed magis hortandus ut quod invitus ſuſcepit, amando & operando uſque in finem cuſtodiat. Igitur per hanc formulam intelligi datur, ut qui ſacrum Ordinem invitus accepit; ſi poſtmodum miniſtrare voluerit, ulterius jam in eodem Ordine non ſit conſecrandus, ſed potius admonendus, ut quod per vim coactus ſuſcepit, per dilectionem reverenter miniſtrare ſtudeat.* Lib. 1. Cap. 18. diſtinguit inter Apoſtolicam Sedem & in ea Præſidentes. *Aliud ſunt*, inquit, *Pontificales Sedes, aliud Præſidentes. Proinde honor & dignitas uniuſcujuſque Sedis obſervanda ſunt. Præſidentes autem, ſi deviaverint, per devia ſequendi non ſunt; hoc eſt, ſi contra fidem, vel Catholicam Religionem agere cœperint, in talibus eos nequaquam ſequi debemus; &c.* Prudenter monet *Joannes Morinus* Congregationis Oratorii vir doctiſſimus, Præfatione in duos Auxilii Libellos, quos edidit in Commentario de Sacris Ordinationibus, hanc diſtinctionem cautiùs fuiſſe explicandam. Prætextu enim honoris conſervandi Throno Apoſtolico debiti, habenæ laxantur convitiatoribus Pontificum; unde neceſſariò & evidenter convitia in Sedem ipſam reflectuntur. Alterum Libellum in forma Dialogi *Super cauſa & negotio Formoſi Papæ*, ex MS. Codice Fiſcanenſi edidit Dom. Mabillonius Tomo quarto Veterum Analectorum.

ARTICULUS XXXV.

De Sanctis Odone & Odilone.

I. ODO Muſicus, ex Canonico & Archicantore S. Martini Turonenſis, Monachus, ac deinde Cluniacenſis ſecundus Abbas, *Bernonis* Succeſſor, ſanctimoniâ & doctrinâ clariſſimus, ab anno nongenteſimo vigeſimo-ſeptimo, ad annum uſque nongenteſimum quadrageſimum-ſecundum, celeberrimo illi Cœnobio præfuit. Obiit apud Turones die 18. Novembris, & in Eccleſia S. Juliani ſepultus eſt. Vitam ejus * tribus libris deſcripſit *Joannes* Cluniacenſis Monachus, ejus diſcipulus. Ipſius cum laude meminere *Flodoardus* in Chronico ad annum nongenteſimum quadrageſimum-ſecundum, *S. Odilo* in Vita *S. Maioli*, *Glaber Rodulfus* lib. III. Hiſtoriæ, cap. 5. *Ademarus* in Chronico MS. *Sigebertus* in Chronico ad annum octingenteſimum nonageſimum-octavum, & lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, ubi ejus in homiliis ſcribendis & declamandis, & maximè in componendis in honorem Sanctorum cantibus, elegans ingenium prædicat: *B. Bernardus* in Apologia ad *Guillelmum* Abbatem, *Petrus Cluniacenſis* Epiſtola 17. libri VI. Chronicon Lemovicenſe MS. *Bernardus Guido*, Chronicon Turonenſe, Chronicon *S. Petri Vivi* ad muros Senonenſes, Auctor Geſtorum Conſulum Andegavenſium, in *Fulcone Bono*; Auctor Chronici Chronicorum, *Trithemius* lib. 2. de Viris Illuſtribus Ordinis *S. Benedicti*, c. 53. & lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis. *Remigii* Autiſiodorenſis diſcipulus fuiſſe dicitur. Celebris eſt ejus memoria in Martyrologio Romano die 14. Kalend. Januar.

* Extat in Biblioth. Cluniacenſi.

Scripſit *S. Odo* Vitam *S. Gerardi* Aureliacenſis Comitis, non *Aurelianenſis*, ut ſcripſit *P. Labbeus*, in quatuor libros diſtributam. Tractatum de Reverſione *Sancti Martini* Turonenſis à Burgundia. Tractatum alterum, cui titulus eſt, *Quòd Beatus Martinus par dicitur Apoſtolis*. Sermones quatuor: I. in Cathedra *S. Petri*, ſi tamen *Odonis* eſt, cùm ex duobus *S. Leonis* Sermonibus conſutus ſit; tertio ſcilicet in die anniverſario ſuæ Aſſumptionis, & primo in Natali *S. Petri*. II. *De Sancta Maria Magdalena*. III. *De S. Benedicto*. IV. De Combuſtione Baſilicæ *S. Martini* Turonenſis. Antiphonas duodecim de *S. Martino*, Verſus de Corpore & Sanguine Domini, Hymnum de *S. Maria Magdalena*, qui incipit, *Lauda Mater Eccleſia*; quem in noſtro Prædicatorum Breviario in ejuſdem feſto canimus: in quo tamen ejuſdem Breviarii Collectores hanc Strophen cæteris luculentiorem omiſere:

Contriti cordis punctio
Cum lachrymarum fluvio;
Et pietatis actio,
Ream ſolvit à vitio.

Hymnum etiam de *S. Martino* edidit; tres libros *Collationum*; *Moralium in Job* libros triginta-quinque, & Commentariolum in libros *Regum*, ex Patrum ſententiis contextum, cujus ipſe meminit Præfatione in libros Moralium in Job. Hæc *S. Odonis* Cluniacenſis Opera, præter poſtremum iſtud, edita ſunt in lucem ſive ſeorſim, ſtudio & operâ Domni *Martini Marrier* Cœnobii *S. Martini de Campis*, Lutetiæ Pariſiorum Monachi; ſive in Bibliotheca Cluniacenſi ab *Andrea Ducheſnio*. Edita ſunt & Tomo XVII. Bibliothecæ Maximæ Patrum Lugdunenſis.

II. S. ODILO, Arvernus patria, ex Clerico Brivatenſi Monachus, *S. Maiolo* Cluniacenſi Abbati die XI. Maii anni nongenteſimi nonageſimi quarti defuncto ſuffectus Abbas, Sanctiſſimam illam Congregationem annis ſex & quinquaginta rexit, uſque ad primum diem Januarii anni milleſimi quadrageſimi-octavi, quo migravit ad Deum. Vitam ejus ſcripſit *S. Petrus Damiani*. Ejus etiam cum laude meminerunt *Glaber Rodulfus*, * *Ademarus*, *Fubertus Carnotenſis*, * *Hugo Flaviacenſis*, *Sigebertus*, *Petrus Bleſenſis*, & *Trithemius*. Hæc reliquit Opera, quæ edita ſunt in Bibliotheca Cluniacenſi, ſcilicet Vitam *S. Maioli* Abbatis Cluniacenſis Deceſſoris ſui, & Hymnos quatuor de eodem; Vitam Sanctæ *Adheleidis* Imperatricis, & librum de ejuſdem Miraculis; ſermones quatuordecim de Feſtis Domini, B. Virginis, & Sanctorum; Hymnum in Aſſumptione *S. Mariæ*; Epiſtolas aliquot, & Statutum de Defunctis. Ipſum inſtituiſſe ut prima die poſt Feſtum omnium Sanctorum Commemoratio omnium Fidelium Defunctorum in ſuis Monaſteriis fieret, quem ritum poſteà univerſalis Eccleſia comprobavit, *S. Petrus Damiani* in ejus Vita, *Glaber Rodulfus* lib. 3. c. 1. *Sigebertus* ad annum Domini nongenteſimum nonageſimum-octavum teſtantur, & Romana prædicat Eccleſia in ſuo Martyrologio, Kalendis ipſis Januarii.

* Lib. 3. c. 8.
* Epiſt. 51. 52.

ARTICULUS XXXVI.

De Moſe Barcepha.

MOSES BARCEPHA, Syrorum Epiſcopus vixiſſe dicitur ſæculo Chriſti decimo. Orationes quinque edidit *de Opere ſex dierum*. Item *Commentarium de Paradiſo* in tres partes diviſum. In prima parte de Paradiſo diſſerit ſecundùm ſenſum hiſtoricum: in altera de eodem agit ſecundùm ſenſum myſticum; in tertia Hæreticorum calumnias refellit. Prima viginti & octo capita, ſecunda ſeptem, tertia octo complectitur.

Hunc *Moſis Barcephæ* Commentarium ex Syriaca lingua, quâ ab Auctore ſcriptus eſt, in Latinam vertit vir doctiſſimus *Andreas Maſius*. Extat in Bibliothecis Patrum. In eo nonnulla leguntur à communibus Theologorum Scholaſticorum placitis aliena. Cæterùm cave ne *Moſem Barcepham* cum *Moſe Mardeno* confundas (quod oſcitanter fecit *Margarinus Bigneus* in ſecunda Editione Bibliothecæ Patrum) qui *Moyſes Mardenus* ab *Ignatio Syro*, Patriarcha Antiocheno ad Romanum Pontificem *Paulum III.* Legatus miſſus eſt anno circiter MDL. cujus Profeſſionem Fidei, & Theologicam de Sancta Trinitate contemplationem ex lingua Syriaca in Latinam etiam vertit laudatus *Andreas Maſius*.

ARTICULUS XXXVII.

De Ratherio Veronenſi, Fulcuino, & Herigero.

Ratherius Veronenſis.

I. RATHERIUS, Lobienſis Monachus, Ordinis Benedictini, cum *Hilduino* Abbate ſuo ad *Hugonem* Italiæ Regem profectus, Veronenſis Epiſcopus creatus eſt. Quarto poſt anno ab eodem Sede pulſus, & Ticinum exul deportatus, ac in carcerem detruſus eſt, quòd res Eccleſiæ ab illo uſurpari non permiſiſſet. Inde poſt tres menſes & dimidium ſolutus, varias perſecutiones à *Milone* Comite perpeſſus eſt, qui nepotem ſuum in ejus Sedem intruſit. Ad Summum Pontificem *Joannem XIII.* appellavit, eique calamitatum ſuarum hiſtoriam expoſuit. Ejus ad Pontificem Epiſtola extat *Tomo II. Spicilegii*. Scripſit etiam ad univerſos Epiſcopos Italiæ, Galliæ & Germaniæ, conſilium atque auxilium ab ipſis poſtulans. A Romano Pontifice ex Synodi ſententia Sedi reſtitutus, carceri ab invaſore mancipatus eſt. Inde ab Imperatore ereptus, variiis injuriis cùm ab æmulo, tum à Clericis perduellibus, & canonicam reformationem ſubire renuentibus, laceſſitus eſt, ut ipſe in Itinerario ſuo teſtatur. Interim ab *Ottone* Imperatore vocatus, & *Brunoni* Principi ejus fratri Præceptor datus eſt *Ratherius*. Cujus ſub diſciplina *Bruno* vir maximus, religioſiſſimus & doctiſſimus evaſit, ac dignus qui Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopus crearetur. *Bruno* grati erga Præceptorem animi argumentum dare ſatagens, vacante per obitum *Faraberti* Sede Leodienſi, ipſum huic Eccleſiæ incardinari curavit. At paulò poſt Cleri, populique conſpiratione graviſſima *Baldrico* Epiſcopatum cedere coactus eſt. Biennio poſt in Italiam reverſus, agente *Brunone* apud Imperatorem fratrem ſuum, Sedi Veronenſi reſtitutus eſt, ut teſtatur *Fulcuinus* in libro de Geſtis Abbatum Lobienſium, capitibus 22. 23. & 24. Tandem Epiſcopatu relicto, in patriam rediit, ac in Lobienſe ſuum Cœnobium ſe recepit, ubi anno Domini nongenteſimo ſeptuageſimo quarto, Indictione ſecunda mortuus eſt. Cui hoc poſitum eſt Epitaphium.

Veronæ Præſul, ſed ter Ratherius exul,
Ante cucullatus, Lobia, poſtque tuus:
Nobilis, urbanus, pro tempore morigeratus,
Qui inſcribi proprio hæc petiit tumulo:
Conculcate pedes hominum ſal infatuatum.
Lector propitius ſubvenias precibus. Amen.

Ratherii cum laude meminerunt *Eraclius* ſive *Everaclus* Epiſcopus Leodienſis in Epiſtola ad ipſum data, quæ extat Tom. 1. Geſtorum Pontificum Leodienſium in *Eraclio*, ubi *ipſam, ſi fas eſt dicere, patientiam* illum vocat, & *ſapientia, probitate, optimarum artium ſtudio, innocentia, omnique laudis genere præſtantem*: Luitprandus Ticinenſis lib. 3. cap. 4. *Rogerius* Benedictini Ordinis Monachus in Vita *S. Brunonis* Colonienſis Epiſcopi, capitibus 37. & 38. *Fulcuinus* in lib. de Geſtis Abbatum Lobienſium. *Sigebertus* in Chronico ad annos 928. 932. & 954. & in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. 127. *Trithemius* lib. 2. de Viris illuſtribus Ordinis S. Benedicti cap. 57. *Ægidius à Leodio* Tom. 1. Geſtorum Pontificum Leodienſium, cap. 45. Synodus Remenſis habita anno Chriſti nongenteſimo nonageſimo primo, Canone quadrageſimo-tertio, ea quæ adversùs *Ratherium* olim acta fuerant, penitùs abrogavit, quòd nec abdicationis porrecto Libello, nec Sacerdotalibus depoſitis inſignibus, Succeſſorem accepiſſet.

Ratherii Opera.

Scripſit *Ratherius*, dum in exilio verſaretur, librum quem inſcripſit *Agoniſticon* & *Meditationes cordis*. Libellum Vitæ *S. Urſmari* emendavit. In gratiam nobilis pueri *Roëſtangni* ſcripſit Libellum *de Arte Grammatica*, quem librum *Speradorſum* ſive *Servadorſum* vocavit, quòd dorſum pueri à flagris ſervare poſſet. Sede Leodienſi pulſus, Libellum edidit, quem inſcripſit *Phreneſim*, eò quòd quaſi phreneticus nimis auſterè, & ultra modum in *Baldricum* inveheretur. Scripſit & Libellum *contra Antropomorphitas*, *Confeſſionum* Librum unum, Librum *de Corpore & Sanguine Domini*, *& de Prædeſtinatione Dei*. Quæ quidem nondum ſunt edita. Hæc verò Opuſcula *Ratherii* Veronenſis bono publico vulgavit Domnus Lucas Dacherius Ordinis Benedictini Monachus doctiſſimus Tomo 2. Spicilegii, ſcilicet *Perpendiculum*, ſive *de contemptu Canonum*, ad *Hubertum* Parmenſem Epiſcopum. *Qualitatis Conjecturam*, ſive *Conjecturam vitæ ſuæ*: quo in libello æmulorum ſuorum calumnias & dicteria in ſe refert. Libellum cui titulus *Diſcordia inter Ratherium & Clericos*, Librum *Apologeticum*, Librum *de nuptu cujuſdam illicito*, Epiſtolas ad *Martinum* Ferrarienſem Epiſcopum; ad *Joannem XIII.* Romanum Pontificem; ad Epiſcopos per univerſam Italiam, Galliam, atque Germaniam conſtitutos; & ad amicum anonymum. Item Synodicam ad Preſbyteros & Ordines cæteros Diœceſeos ſuæ Veronenſis; in qua cùm multa obſervatione digna ſint, illud maximè notandum eſt quod de diei Dominicæ celebritate admonet. Ipſam non obſervari ut oportet, niſi abſtineatur à peccato mortali. *Unde autem obſervanda*, inquit? *Ab opere ſervili. Quod autem eſt opus ſervile? peccatum: qui enim peccat, diabolo ſervit.* Addit, *Omni die Dominico eſſe Paſcha, id eſt, tranſitum Domini de morte ad vitam ..... Habes Paſcha, id eſt, tranſitum bonum; habes Agnum pro te occiſum; tranſiſti Mare Rubrum; graderis per deſertum. Vide quò graderis: ſtude pervenias quò venire tibi expedit. Labora cum Dei adjutorio, ne aut in Ægyptum redeas, aut in deſerto pereas, ſed ad Patriam cæleſtem pervenias. In Ægyptum verò te redire cognoſce, ſi peccatum quod deſeruiſti, præſumis repetere. Peris verò in deſerto, ſi non perſeveras in labore & opere bono. Sed redeamus ad Apoſtolum.* Paſcha noſtrum, *inquit*, immolatus eſt Chriſtus. *Poſtea*: Itaque epulemur. *Putas quòd dicat, Crapulæ & ebrietati vacemus? Nequaquam. Sequitur enim*: Non in fermento veteri; *id eſt, inflatione ventris, vel tumore anterioris peccati, aut affectu ad tranſacta ſcelera redeundi, vel alia perpetrandi.* Neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis & veritatis. *Id eſt, ut in opere juſti, in cogitatione ſimplices, in ſermone ſimus veraces. Quando? Omni tempore. Præcipuè verò in Paſchali Solemnitate, hoc eſt, omni Dominica anni integra die. Si enim Dominica eſt Domini,*

Diei Dominicæ religioſa obſervantia.

utique

utique non noſtras dies eſt : ſi Domini eſt, reverentiâ Domini eſt honoranda. Addit Ratherius non celebrari, ut par eſt, diem Dominicam, quæ repetitum Paſcha eſt, niſi ſuum habeat Paraſceve ſpiritale ac Sabbatum. *Quid eſt autem Paraſceve? Apoſtolus dicat* : Probet autem, ait, ſe ipſum homo, & ſic de Pane illo edat, & de Calice bibat. *Quo Pane? Qui ait* : Ego ſum Panis vivus, qui de cœlo deſcendi. *De quo Calice?* Calix tuus inebrians quàm præclarus eſt! *Id eſt, Chriſtus ſuo nos ſanguine ſatians, quàm pulcher! id eſt, ſpecioſus formâ præ filiis hominum. Qui ergo panis, ipſe eſt Agnus : qui Agnus, ipſe Chriſtus; qui Chriſtus, ipſe eſt Paſcha: qui Paſcha, ipſe pro nobis immolatus. Ipſe eſt dies, quam non operando, ſed gignendo coæternaliter facit Dominus, exultemus & lætemur in ea. De Sabbato illius quid facimus?* Vacate, *ait per Pſalmiſtam Dominus*, & videte quia ego ſum Deus. *Sabbatum vero vacatio dicitur, vel requies; id eſt, ut quieſcamus ab operibus malis & vacemus divinis obſequiis. Paraſceve autem præparatio dicitur; hoc eſt, ut præparemus cordium noſtrorum habitacula venturo ad nos per Corporis & Sanguinis ſui ſubſtantiam Chriſto, &c. Omni ergo Dominica nobis clamat Apoſtolus*; Itaque epulemur, *id eſt, Carnem Domini manducemus, & Sanguinem ipſius bibamus.*

Confeſſio in capite Quadrageſimæ.

De Confeſſionis Sacramentalis, & Euchariſtiæ uſu hanc ſervari ſtatuit Diſciplinam. *Feria Quarta ante Quadrageſimam, plebem ad Confeſſionem invitate, & ei juxta qualitatem delicti Pœnitentiam injungite, non ex corde veſtro, ſed ſicut in Pœnitentiali ſcriptum eſt. Quater in anno, id eſt, Natali Domini, Cœna Domini, Paſcha, & Pentecoſte, omnes Fideles ad Communionem Corporis & Sanguinis Domini accedere admonete.*

Communio quater ſaltem per annum.

Conſilium de Abſtinentiâ Adventûs tempore ſervandâ Continentia conjugum.

Laïcos hortatur ut in Adventu Domini quatuor hebdomadibus à carne abſtineant, niſi feſtivitas intercedat; & conjugatos, ut eo tempore continentiam ſervent; & viginti diebus ac noctibus in Natali Domini : ſimiliter in Octavis Paſchæ & Pentecoſtes, diebus Litaniarum ſeu Rogationum, in omnium Feſtivitatum Vigiliis, Sextis Feriis, præcipuè autem diebus ac noctibus Dominicis.

Editum eſt in eodem Spicilegii Tomo *Itinerarium Ratheri* Romam euntis. In hoc Opuſculo ait inter alia ſe Romam proficiſci ut Canones magis diſcat, quorum ſcientia in Romana Eccleſia potiſſimùm viget. *Quid enim*, inquit, *de Eccleſiaſticis Dogmatibus alicubi ſcitur, quod Romæ ignoretur? Illic ſummi illi totius orbis Doctores; Illic præſtantiores extiterunt univerſalis Eccleſiæ Principes. Illic Decretalia Pontificum univerſorum, Congregatio, Examinatio Canonum, approbatio recipiendorum, reprobatio ſpernendorum. Poſtremo nuſquam ratum, quod illic irritum : nuſquam irritum, quod illic ratum fuerit viſum. Ubinam ergo melius inſipientia conſulitur mea, quàm ubi fons ſapientiæ cernitur eſſe?*

Laus Romanæ Eccleſiæ.

Tom. II Spicilegii.

Ibidem editus eſt Sermo prolixus *Ratherii* de Quadrageſima, cui & titulus : *Inefficax ſe vivente garritus*. In eo Chriſtiani jejunii conditiones exponit : contra Antropomorphitarum hæreſim declamat, ſtultam quorumdam ſuperſtitionem ſugillat, qui *S. Michaëlem* Archangelum ſecundâ Feriâ Miſſam celebrare effatiebant : vel melius eſſe ire ad Eccleſiam *S. Michaëlis*, vel Miſſam *S. Michaëlis* audire Feriâ ſecundâ, quàm aliâ die. Extant ibi & alii Sermones, ſcilicet ſecundus de Quadrageſima, duo de Paſcha, unus de Octavis Paſchæ, unus poſt Paſcha, duo de Aſcenſione Domini. Ejuſdem *Ratherii* Epiſtola ad *Patricum* Sacerdotem edita eſt *Tomo XII. Spicilegii*, in qua Doctrinam Catholicam de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia luculenter aſſerit. Ipſum ergo per ſummam calumniam in ſuas partes trahit Auctor Euchariſticæ Hiſtoriæ. Calvinianus Miniſter.

Superſtitio circa Miſſam Sancti Michaëlis.

Folcuinus.

II. Folcuinus, Ordinis Benedictini Monachus, & Lobienſis Abbas, ſcripſit Geſta Lobienſium Abbatum, edita *Tomo VI. Spicilegii Dacheriani*. Librum quoque edidit *De Miraculis S. Urſmari*. Obiit anno nongenteſimo nonageſimo, ut teſtatur qui Geſta Lobienſium Abbatum poſt ipſum continuavit. Meminit illius & *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, capite centeſimo trigeſimo-ſexto.

Herigerus.

III. Sæculo decimo cadente, ſanctitatis & doctrinæ famâ illuſtris fuit Herigerus, Ordinis quoque Benedictini Monachus, & Lobienſis poſt *Folcuinum* Abbas, *Notgero* Leodienſi Epiſcopo cariſſimus, ejuſque non ſolùm in domeſticis & Eccleſiaſticis, ſed in Palatinis quoque negotiis, quæ frequens tractabat, adjutor. Scripſit Geſta Pontificum Leodienſium, quæ à *Joanne Chapeavilleo* Leodienſi Canonico in lucem edita ſunt. Scripſit etiam metro Vitam *S. Urſmari*, Epiſtolam ad *Hugonem* de quibuſdam Quæſtionibus; Dialogum *De Diſſonantia Eccleſiæ, de Adventu Domini*. Scripſit etiam librum *De Corpore & Sanguine Domini*, qui à P. Cellotio Societatis Jesu Theologo vulgatus abſque nomine Auctoris, ſub titulo Anonymi Celloriani laudari conſueverat, donec Domnus *Joannes Mabillonius* * ex MS. Cœnobii Lobienſis Codice nos doceret hujus libri parentem eſſe *Herigerum* Abbatem ejuſdem Cœnobii. Contra *Paſchaſium Ratbertum* congeſta ab ipſo eſſe multa Catholicorum Patrum teſtimonia de Corpore & Sanguine Domini, ſcribunt *Folcuini* Continuator de Geſtis Lobienſium Abbatum, & *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. 137. quod quo ſenſu intelligendum ſit, dicemus in Diſſertatione de Scriptis & Doctrina *Paſchaſii* circa Euchariſtiam, oſtendemúſque *Herigerum* ab illo de ſumma Fidei non diſſenſiſſe, perperámque ab Heterodoxis Scriptoribus inter *Paſchaſii* adverſarios recenſeri. Duarum Antiphonarum in honorem *S. Thomæ* Apoſtoli Auctor eſt *Herigerus*, ſcilicet, *O Thoma Didyme*, & *O Thoma Apoſtole*; & Hymni de Beata Virgine, *Ave per quam, &c.* Vixit ad annum uſque ſeptimum ſæculi undecimi, obiitque pridie Kalendas Novembris.

* In Præfatione Sæculi IV. Benedictini.

ARTICULUS XXXVIII.

De Attone Vercellenſi.

Atto Vercellenſis Epiſcopus fuit anno nongenteſimo quadrageſimo-quinto. Plura ingenii doctrinæque ſuæ reliquit monumenta, ſcilicet Sermones ſeptemdecim ad populum : *Polypticum*, quod *Perpendiculum* appellat, *quo inhoneſta redarguere, & honeſta ſancire decet* : Opuſculum *De Preſſuris Eccleſiaſticis* in tres partes diviſum, quorum prima eſt *De Judiciis Epiſcoporum*, altera *De Ordinationibus eorumdem*, tertia *De facultatibus Eccleſiarum*. Capitulare etiam edidit, ſeu Collectionem Canonum centum Capitulis conſtantem. Duo illa poſtrema *Attonis Vercellenſis* Opera edidit Domnus *Lucas Dacherius* Tomo octavo Spicilegii, ex MS. Codice Vaticanæ Bibliothecæ à Doctiſſimo Abbate *Joanne Bona* poſtea Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali deſcripta, & ad ſe tranſmiſſa, ſed multis deformata lacunis, quæ ſuppleri nullâ induſtriâ potuere. Sermones verò & Polypticum extant in Codicibus MSS. Vaticano & Vercellenſi.

Digitized by Google

Sepultura in Eccleſia omnibus non conceſſa.

Cap. XXIII. neminem in Eccleſia ſepeliri permittit; *Niſi fortè talis ſit perſona Sacerdotis, aut cujuſlibet juſti hominis, qui per vitæ meritum talem vivendo ſuo corpori defuncto locum acquiſivit.* Cap. XXIV. ſepulturas vendi prohibet, quia *Grave nimis eſt & procul à Sacerdotis Officio, pretium de terra conceſſa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium,* ut ait *S. Gregorius Magnus* Si quem igitur in Eccleſiis ſuis ſepeliri Sacerdotes concedunt, *Si parentes ipſius proximive hæredes pro luminaribus ſponte quid offerre voluerint,* id accipi non vetat: *peti verò aut aliquid exigi* omnino prohibet. *Quod valde irreligioſum eſt, ne aut venalis fortaſſe, quod abſit, dicatur Eccleſia,* aut Sacerdotes *de humanis videantur mortibus gratulari, ſi ex eorum cadaveribus ſtudeant quærere quolibet modo compendium.* Pœnitentiam publicam pro publicis peccatis in uſu tum fuiſſe in Diœceſi Vercellenſi conſtat ex Cap. xc. xci. xcii. & xciii.

Pro ſepultura nihil exigendum.

Ex S. Grego. lib. 7. Ep. 171.

Morales Attonis Vercellenſis Epiſtolæ.

Editæ ſunt in eodem *Spicilegii* Tomo nonnullæ *Attonis Vercellenſis* Epiſtolæ. I. ad *Vvaldonem* Epiſcopum, quâ ipſum graviter reprehendit, quòd ſeditionem adversùs Regem excitaverit; Probátque quamvis Rex injuſtè agat, non ideo ſumenda arma, ſed preces & exhortationes eſſe adhibendas. Quod ex Scriptura Sacra, ex *Caſſiodoro,* ex *S. Gregorio Magno,* & ex Conciliis Toletanis luculenter probat. II. & III. ſunt contra ſuperſtitioſos quoſdam, & contra eos qui præſtigiatoribus quibuſdam fidem adhibentes, illos Prophetas appellant. IV. Errorem ac ſuperſtitionem eorum impugnat, qui Feria VI. otio vacabant. V. *Azoni* Epiſcopo rationem reddit quare quemdam à nuptiis feminæ, quæ ipſum de ſacro fonte ſuſceperat, fretus ſacris humaniſque Legibus prohibuerit. VI quæ eſt *Gunzonis* Levitæ Novarienſis, & VII. *Ambroſii* Mediolanenſis Preſbyteri ad *Attonem*, ejus conſulto de eodem argumento reſpondent. VIII. ad *Ambroſium* explicat quid Diaconæ, quid Preſbyteræ nomina in Canonibus ſignificent. IX. Cunctis Sacerdotibus, eorúmque Miniſtris in Diœceſi Vercellenſi ſcripta, concubinarios Clericos perſtringit, & ad continentiam adhortatur. Ejuſdem eſt argumenti decima. XI. denique ad Epiſcopos data, quærit quâ ratione Regi fidelitas ſit exhibenda, & an pro fidelitate aſſerenda ejus Majeſtati dandi ſint obſides. Ait pro fidelitate Regum, Regnique ſtatu ac pace Epiſcopos ſatagere debere. Quia nullo modo ante oculos divinæ Majeſtatis puri inveniri poſſunt, ſi eis infideles ullatenus exiſtunt: Verùm *Nil ultra novum adjiciendum* cenſet, *niſi maxima utilitate vel neceſſitate cogente, Summi Pontificis ſententiâ, vel prudentium fuerit Epiſcoporum deliberatum conſilio.*

Cognatio ſpiritualis, Matrimonii impedimentum.

Fidelitas Regi ſervanda.

ARTICULUS XXXIX.

De Flodoardo, Luitprando, Vvitikindo, & Dudone.

Flodoardus.

I. FLODOARDUS, aliis *Flohardus* & *Floardus* per ſyncopen dictus, à *Sigeberto* & *Trithemio Flavardus* perperàm appellatus, à Pithœo, Papyrio Maſſono, & Baronio *Frodoardus*, patriam habuit *Sparnacum* oppidum non procul Remis diſſitum. Vixit ſub Archiepiſcopis Remenſibus *Heriveo, Seulfo, Artoldo, & Odalrico*; ſub Regibus Francorum *Carolo Simplice, Ludovico Transmarino, & Lothario* ejuſdem *Ludovici filio*. Preſbyter fuit & Canonicus Eccleſiæ Remenſis, & Culmiſiacenſis Parochus. At poſtmodum relicto Canonicatu, Vitam Monaſticam profeſſus eſt ſub Regula *S. Benedicti*, & Abbas Remenſis Cœnobii *S. Remigii* creatus eſt, ut *Sigebertus & Trithemius* teſtantur, utque colligitur ex iis quæ ipſe ſcribit in Chronico ad annum nongenteſimum ſexageſimum tertium. *Ego verò,* inquit, *fractus ætate, & attritus infirmitate, & miniſterio me abdicavi Prælaturæ coram eodem Præſide,* (ſcilicet Odalrico) *quique me hoc abſolvens jugo, impoſuit illud per electionem Fratrum meorum nepoti meo Flodoardo, ſeptuageſimo ætatis meæ anno.* Idem conſtat ex Epiſtolâ *Adelagi* Bremenſis Archiepiſcopi ad ipſum datâ. *Flodoardus* à Capitulo Noviomenſi & Tornacenſi electus fuerat Noviomenſium & Tornacenſium Epiſcopus die vigeſima Julii, anni nongenteſimi quinquageſimi: non fuit tamen confirmatus, quia *Ludovicus Transmarinus* Rex Francorum *Fulkerum* Monachum S. Medardi Sueſſionenſis, ſui Archimagiri *Kentii* filium Eccleſiæ utrique præfecit. Id reſciens *Adelagus*, ſeu (ut *Krantzius* vocat) *Adalgagus* Bremenſis Archiepiſcopus, Conſolatoriam ad *Flodoardum* dedit Epiſtolam in hæc verba: *Qui dudum depoſuiſti Beneficium, ut tecum mundanæ gloriæ contemptorem animum in ſolitudinem & Monaſterii latebram deferres, ex voto non ante vitæ finem diſceſſurus, quid jam doles tibi inde non licere egredi ad Epiſcopium aſcendendo quod ſurripuit Fulcherus? Stas & non ſtas? Deo promiſiſti de ſtabilitate, ut ſi aliquando aliter feceris, ab eo te damnandum ſcires quem irriſeris: & jam tamen vacillas. Eſto firmus in via Dei, & à matutina uſque ad noctem, quæ ſunt honoris, & dignitatis obliviſcere...... Qui te aptum dicunt dignitati majori, ipſi te, frater, decipiunt, & viam greſſuum tuorum, conſultore diabolo, conantur diſſipare. Fateor eum qui prodeſſe, non præeſſe; qui contra lectiones, non honores; qui labores, non delicias; qui opus, non opes Epiſcopatûs deſiderat, bonum opus deſiderare: Sed in omnibus interiorem diſcute animum, & diſce Chriſtum non ſemetipſum clarificaſſe ut Pontifex fieret. Officium quidem Epiſcopale ſuſcepimus, ſed opus Officii non implemus: in affectata præeminentia latet periculum. Horreo notare quod dixit Sanctus, audivit Sanctus, reſcripſit Sanctus; Nunc eſſem de numero damnatorum, ſi fuiſſem de numero Epiſcoporum.* Ex hac autem *Adelagi* Epiſtola perſpicuum eſt *Flodoardum* Monachum fuiſſe. Fuit porrò *Flodoardus* vir literis & moribus egregiè exornatus, &, quod in Hiſtorico præcipuum eſt, variæ lectionis, magnæ diligentiæ, & indefeſſi laboris.

Quis Epiſcopatum deſiderans, bonum opus deſiderat?

Scripſit libros quatuor *Hiſtoriæ Remenſis Eccleſiæ*, ſive de Geſtis Remenſium Pontificum. Hujus Eccleſiæ originem à *S. Sixto S. Petri* Apoſtolorum Principis diſcipulo repetit, & ſub ipſa *Neronis* perſecutione Martyrum ſanguine irrigatam probat. Scripſit etiam *Chronicon* ætatis ſuæ accuratiſſimum ab anno Domini nongenteſimo decimo-nono ad annum nongenteſimum ſexageſimum ſextum. Dubitavit *Pithæus*, num ſit ipſius *Flodoardi*, qui Remenſis Eccleſiæ ſcripſit Hiſtoriam. Dubium ipſius abſque fundamento non fuiſſe *Sirmondus* ait in Præfatione ad *Flodoardum* à ſe editum; quod in vetere Kalendario S. Mariæ Remenſis adnotatus ſit ejus obitus his verbis: *XVI. Kalendas Junias Flodoardus Presbyter & Canonicus*: cum Auctorem Chronici *Flodoardum* v. Kalendas Aprilis vitâ functum eſſe ipſius Chronici Appendix doceat. Verùm hoc argumenti genus nihil evincit: quia (ut ſcitè obſervat *Colvenerius*) non iiſdem diebus, quibus aliquis ex hac vita diſcedit, anniverſariam commemorationem obitûs ipſius in Eccleſiis celebrari paſſim teſtatur uſus, idque ob varia impedimenta, & potiſſimùm circa tempus Paſchale, quo *Flodoardus* è vita migravit. Et aliunde eumdem eſſe utriuſque

Immeritò revocatur in dubium ſides Flodoardi Auctoris Chronici.

utriuſque Operis Auctorem convincitur ex iis quæ leguntur in Chronico ad annum nongenteſimum quadrageſimum collatis cum iis quæ habentur lib. IV Hiſtoriæ Remenſis cap. XXVI. utroque enim loco eamdem rem geſtam narrat Auctor de ſeipſo, ſuam nempe detentionem in cuſtodia ab *Heriberto* Comite, & ablationem Eccleſiæ quam regebat in *Culmiſiaco*. Scripſit Carmine miracula ſuo tempore facta in Eccleſia *B. Mariæ* ab *Hincmaro* ædificata, ut ipſe teſtis eſt lib. III. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, cap. VI. Plura eum ſcripſiſſe de Vitis Sanctorum metricè, teſtis eſt *Joannes Bunderius* Gandavenſis Ordinis FF. Prædicatorum, qui vivebat anno MD. L. in Indice MSS. Codicum in Belgio extantium, his verbis: *Flodoardus Presbyter ſcripſit de Triumphis Italicis Martyrum & Confeſſorum metricè lib. XV. MSS. Treveris in ſummo Templo. De Triumphis Chriſti & Sanctorum Paleſtinæ metricè lib. 3. MS. ibidem. Tertio de Triumphis Chriſti & Antiochiæ geſtis, metricè libros duos MSS. ibidem.* In Supplemento Chronici ipſius hoc de illo legitur elogium: *Ipſo anno* (videlicet nongenteſimo ſexageſimo ſexto) *Vir vita venerabilis, & Remenſis Eccleſiæ Presbyter, nomine Flodoardus, honore ſanctitatis venerandus, caſtitatis ſplendore angelicus, fulgore ſapientiæ cœlicus, cæterarumque virtutum inſignibus abundanter oppletus, præcedentis libelli, aliorumque librorum dictator egregius, quinto Kalendas Aprilis terrenæ peregrinationis relinquens exilia, civica, ut credimus, adeptus eſt jura.*

Luitprandus. II. LUITPRANDUS, Ticinenſis primùm Eccleſiæ Diaconus, deinde Cremonenſis Epiſcopus, à *Berengario II.* Rege Italiæ, anno nongenteſimo quadrageſimo ſexto ad *Conſtantinum Porphyrogenitum* Orientis Imperatorem miſſus, & anno nongenteſimo ſexageſimo octavo illùc iterum ab *Ottone* Imperatore Legatus ad *Nicephorum Phocam*, ſcripſit Hiſtoriam rerum geſtarum ab Europæ Imperatoribus & Regibus in ſex libros diviſam, quæ ab *Arnulfi* Imperatoris temporibus exordium ducit. Cap. V. Libri VI deſinere *Luitprandi* Opus in deſcriptione prioris Legationis Conſtantinopolitanæ, quam *Berengarii juſſu* obierat, cætera verò capita ab alio quopiam Auctore aſſuta, ſtyli diverſitas, rerum, quæ narrantur cum reliquæ Hiſtoriæ corpore malè cohærentium inconſequentia, & *Luitprandi* Cremonenſis Epiſcopi ſæpiùs iterata mentio facilè perſuadent. Quod doctiſſimi Cardinales Baronius & Bellarminus obſervarunt. Hiſtoriam quoque Legationis ſuæ ad *Nicephorum Phocam* ſeorſim ſcriptis prodidit *Luitprandus*. At librum de Pontificum Romanorum Geſtis à *S. Petro* uſque ad *Formoſum*, ipſius eſſe negant Viri Eruditi. 1. Quia *Sigebertus & Trithemius Luitprando* illum non tribuunt. 2. Quia ſi Hiſtoriam Pontificum ſcribere voluiſſet, eam ad ſua uſque tempora perduxiſſet. Vixit verò. L. annis poſt *Formoſum*, intra quod ſpatium Pontifices XX. fuerant. 3. Quia in poſtremis Pontificibus quædam particulatim prodit ad Eccleſiam Oſnaburgenſem, Corbeienſem, & Herifordenſem, aliáque Germaniæ Eccleſias pertinentia; quæ Germanum potiùs quàm Italum fuiſſe teſtantur. Lege *Gerardum Joannem Voſſium* lib. II. de Hiſtoricis Latinis, Cap. XL.

Vvitikindus. III. VVITIKINDUS, ſeu *Vituſindus*, aut *Vvindikinus* patriâ Germanus, Corbeiæ Saxonicæ Monachus O. B. floruit ab anno nongenteſimo quadrageſimo ſexto ad annum circiter nongenteſimum ſeptuageſimum tertium. Ejus cum laude meminerunt *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis Cap. CXXIX. & in Chronico ad annum 973. *Adamus Bremenſis* Canonicus lib. 2. Cap. 6. *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi ad annos 952. & 954. & in Catalogis Scriptorum Eccleſiaſticorum, ac Virorum Illuſtrium Germaniæ, & Ordinis *S. Benedicti*. Scripſit libros tres *de Rebus Saxonum* ad *Matildem* filiam *Ottonis I.* Imperatoris. Ad eamdem librum unum *de Geſtis Ottonis I.* Sermonum ad Fratres librum unum, Epiſtolarum ad diverſos librum unum, Vitam *S. Pauli* I. Eremitæ proſa & metro, libris duobus. Paſſionem *S. Teclæ* Virginis ſtrictâ oratione, Epigrammatum librum unum, *de Studiis Veterum* librum unum. Libri de Rebus Saxonum editi ſunt Tom. I. Rerum Germanicarum operâ *Henrici Meibomii*.

Dudo. IV. DUDO *S. Quintini* Decanus, ab *Alberto* Viromandenſium Comite ad Richardum I. Normannorum Ducem miſſus eſt, ut ejus mediationem rogaret ad Comitem ipſum *Hugoni Francorum* Regi reconciliandum. Tres libros ſcripſit *de Moribus & Actis Normannorum*. Initium ſcribendi fecit ab *Haſtingo* Danorum Duce, qui *Rollonem* præceſſit: finem in morte *Richardi I.* Normanniæ Ducis. Opus dicavit *Adalberoni* Laudunenſi Epiſcopo. Ipſum commendant *Vvillelmus Gemmeticenſis* in Epiſtola ſua ad *Guillelmum I.* Anglorum Regem, & *Ordericus Vitalis* in Prologo lib. III. Hiſtoriæ ſuæ Eccleſiaſticæ. Ejus Opus ex Codicibus MSS. *Franciſci Ambroſii & Jacobi Sirmondi*, edidit *Andreas Ducheſnius* inter Scriptores Veteres Normannicæ Hiſtoriæ.

CAPUT IV.

De Synodis Provincialibus, & Nationalibus, quibus ſancita eſt & reſtaurata Diſciplina Sæculis Nono & Decimo.

ARTICULUS I.

De Concilio Altinenſi.

Altinum, vulgo Altino, urbs Epiſcopalis Venetæ Diœceſis ſub Aquileienſi Archiepiſcop. CUM *Joannes* Dux Venetorum *Joannem* Gradenſem Patriarcham, alióſque Sacerdotes occidiſſet, quia *Chriſtophorum* hominem Græcum, ab ipſo Duce, necnon ab Orientis Imperatore *Nicephoro* commendatum, Ulivolenſem Epiſcopum conſecrare non tantùm recuſarat, verum etiam à Communione removerat; *Paulinus* Aquileienſis Patriarcha Concilium Altini, quod Provinciæ Aquileienſis oppidum eſt, celebravit, in quo de mediis quibus tanti criminis punitio procuraretur, actum eſt, anno Domini DCCCII. Placuit Patribus ut Imperatoris Chriſtianiſſimi *Caroli Magni* poteſtas imploraretur, ut de injuria Eccleſiæ & ejus Sacerdotibus illata juſtam ultionem repeteret. Quod ut præſtare dignaretur, Synodicam ad ejus Majeſtatem Epiſtolam dedere, quæ incipit: *Et ſacris Paternorum Canonum valenter incitantibus documentis*, &c.

ARTICULUS II.

De Concilio Gloveshoæ.

OFFA Rex Merciorum dignitatem Sedis Metropolitanæ Dorobernienſis ſive Cantuarienſis olim minuerat, obtinueráque ut diviſum cum ipſo ſedium Principatum Lichefeldenſis Epiſcopus haberet, ac Metropolitani jure certis Eccleſiis præeſſet. *Athelardus* Cantuarienſis Archiepiſcopus apud *Leonem III.* Pontificem Maximum

Digitized by Google

mum interceſſit, ut priſtinam dignitatem & antiqua jura Eccleſiæ ſuæ reſtitueret. Decrevit Pontifex ut Eccleſia Cantuarienſis eo dignitatis honore pleniſſimè ſemper frueretur, quem *S. Gregorii* inſtitutione, & Succeſſorum ejus Privilegiis conſecuta fuerat. Quia ibi primùm emicuerat in Anglia Catholica fides, & à *S. Auguſtino* prædicatum Chriſti Evangelium, & ſacrum Baptiſma celebratum. Pontificis Romani Decretum *Athelardus* ſeu *Adelardus* cum duodecim Epiſcopis in Synodo Gloveshovienſi anno Chriſti DCCCIII. promulgavit, latâ anathematis ſententiâ in eos qui Cantuarienſem Metropolitanam Eccleſiam dividere præſumerent. In eadem Synodo Monaſteriorum libertati proviſum eſt, cautumque auctoritate Sedis Apoſtolicæ, cujus vice fungebatur *Adelardus*, ne Monaſteriis, utpote hæreditati Domini, laïci & ſeculares præficerentur, ſub pœna anathematis.

ARTICULUS III.

De Concilio Arelatenſi VI.

HÆc Synodus anno Chriſti DCCCXIII. *Caroli Magni* in Galliis regnantis XLV. VI. Idus Maias, Arelate in Baſilica *S. Stephani* Protomartyris celebrata eſt, juſſu ejuſdem Chriſtianiſſimi Imperatoris, ut Patres in Concilii exordio teſtantur. *Precum*, inquiunt, *murmura effundentes, ut ſicut nos alternorum oſculorum impenſione* (Deus) *lætificos efficit, ita Sereniſſimum ac Religioſiſſimum Dominum noſtrum Carolum Imperatorem, cujus juſſu Fraternitatis cœtus eſt adunatus, fidei ſuæ conſervatione ſtabiliat, &c.* Ubi Patres Deo gratias egere, & fauſta quæque Imperatori ſunt adprecati, *Joannes* Arelatenſis, & *Nibridius* Narbonenſis, Archiepiſcopi, & Miſſi Dominici, ejus in Eccleſiam merita breviter exponentes, Synodum ad preces pro ejus Majeſtate, ejúſque ac filiorum incolumitate decernendas hortati ſunt. Poſt hæc XXVI. Canones ſunt conditi.

Summa Canonum.

Primus Fidei Profeſſionem continet, in qua Spiritus Sanctus procedens ex Patre & Filio prædicatur. *Secundus* decernit ut omnes Epiſcopi, Preſbyteri, & Monachi in unum collecti, Pſalmodiam, Miſſarum ſolemnia, & Litaniarum officia, pro Rege, ejúſque liberis Deo perſolvant. *Tertius* ſtatuit ut Epiſcopi Preſbyteros ſuos ordinem Baptiſmi & Fidei myſteria diligenter doceant, ac univerſum populum: *Quia ignorantia mater cunctorum eſt errorum, & maximè in Sacerdotibus Dei, qui docendi officium in populis ſuſceperunt. Sacerdotes enim legere Sanctas Scripturas admonet Paulus Apoſtolus, dicens ad Timotheum:* Attende lectioni, exhortationi, doctrinæ. *Sciant igitur Sacerdotes*, inquit Synodus, *Scripturas Sanctas & Canones, ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina conſiſtat, atque ædificent cunctos tam fidei ſcientiâ, quàm operum diſciplinâ.*

Scientia Sacerdotum.

Canon quartus vetat ne Patroni laïci Preſbyteros de Eccleſiis ejicere, nec alios immittere, abſque proprii Epiſcopi judicio præſumant: quia neceſſe eſt ut Epiſcopi illorum doctrinam examinent, quos Parochiis præficiunt, *Ne per ignorantiam etiam in ipſis divinis Sacramentis offendant.* Canon quintus iiſdem Patronis laïcis prohibet ne à Preſbyteris munera exigant *propter commendationem Eccleſiæ*: quia cupiditas plerumque faciebat, ut *indignis Eccleſias darent.* Canon ſextus Epiſcopos curare jubet, ut Canonici & Monachi, *ſecundum Ordinem Canonum vel Regularem vivant.* Canon ſeptimus aditum in Monaſteria puellarum non permittit, niſi *probatæ vitæ, & ætatis provectæ* viris, ad quaſcumque earum neceſſitates vel miniſtrationes. Presbyteros qui ingrediuntur ad celebrationem Miſſarum, ſtatim regredi jubet, completo Miniſterio. Clericis & Monachis juvenibus interdicit acceſſu ad Sanctimonialium Congregationem, patribus & fratribus exceptis.

Examen & Inſtructio Presbyterorum, ad Epiſcopum pertinet.

Aditus ad Moniales, Clericis & Monachis juvenibus vetitus.

Canon octavus definitum eſſe jubet numerum Canonicorum atque Monachorum, & Sanctimonialium in quovis Monaſterio; nec plures recipi quam in eo *abſque neceſſariarum rerum penuria* degere poſſint; quia regularis diſciplina vix ſervari poteſt, ſi Monachi & Moniales rerum neceſſariarum penuriam patiantur: & cùm aliquid exigere pro ingreſſu in Monaſterium Canones prohibeant, numerum Monachorum, & Sanctimonialium definitum eſſe neceſſe eſt in quovis Monaſterio. *Nonus Canon.* Decimas & Primitias Deo jubet offerri, prout jure divino ſancitum eſt, Exodi 22. *Decimus* Presbyteros non modò civitatum, verùm etiam ruris monet ut bene vivere ſtudeant, & *populo ſibi commiſſo prædicare non negligant.* Undecimus inceſtuoſarum conjunctionum reis veniam non eſſe concedendam edicit, niſi cùm adulterium ſeparatione ſanaverint. *Duodecimus* pacem atque concordiam ſervari jubet inter Epiſcopos & Comites, inter Clericos & Monachos, & ut *venenum mortiferum* caveri, quicquid nos à pace & caritatis perfectione disjungit. *Canon decimus-tertius* Comites & Judices Epiſcopo morem gerere & cum ipſo conſentire jubet ad juſtitiam faciendam. *Decimus-quartus* jubet ut tempore famis, ac cujuſlibet neceſſitatis, unuſquiſque pauperum ſuorum curam gerat. *Decimus quintus* menſuras & pondera ubique æqualia eſſe præcipit. *Decimus ſextus* diebus Dominicis ab omni opere ſervili, cauſarum diſceptationibus, publiciſque nundinis & mercatis ceſſari jubet, ac ea tantùm peragi *quæ ad Dei cultum & ſervitium pertinent.* Canon decimus ſeptimus ſtatuit ut Epiſcopi quotannis Diœceſim ſuam viſitent, & pauperum à Judicibus ac potentibus oppreſſorum patrocinium ſuſcipiant: ipſóſque pauperum oppreſſores, niſi Sacerdotali admonitione fuerint emendati, Regi deferant coercendos. *Canon decimus-octavus* jubet ut Presbyteri ſub ſigillo Chriſma cuſtodiant, nec ulli dent quovis prætextu, ſub honoris periculo: quia *Genus Sacramenti eſt, nec ab aliis niſi à Sacerdotibus contingi debet.* Decimus-nonus jubet ut parentes filios, & patrini filiolos in doctrina Chriſtiana erudire ſatagant: illi quia eis à Domino dati ſunt; iſti quia pro eis fidejuſſores exiſtunt. *Canon vigeſimus* vetat ne Eccleſiæ decimis ſibi debitis, aut aliis poſſeſſionibus priventur. *Vigeſimus-primus* Conſtitutiones Patrum de mortuis in Baſilicis ſepeliendis ſervari jubet: ut ſcilicet ſepulturæ in Eccleſiis intuitu pecuniæ non concedantur, & illis tantùm hic tribuatur honos poſt mortem, quæ vitæ probitate & Chriſtianarum virtutum officiis illum promeriti ſunt. *Vigeſimus-ſecundus* placita publica & ſæcularia in Baſilicis, vel in earum atriis fieri vetat. *Vigeſimus-tertius* prohibet ne res pauperum per vim tollantur, aut malis artibus emantur. *Vigeſimus-quartus* fugitivos Clericos diligenter inquiri, & propriis Epiſcopis aut Rectoribus reddi jubet. *Vigeſimus-quintus* decernit, ut qui Beneficium de rebus Eccleſiæ habet, ad ipſas reſtaurandas concurrat. *Vigeſimus-ſextus* ſtatuit, ut *qui publico crimine convicti ſunt, rei publicè judicentur, & publicam Pœnitentiam agant ſecundùm Canones.*

Hos Canones *Carolo Magno* Patres obtulere, ut ſi quid ipſis deeſſe videretur, id ſuppleret; vel ſi quid à ratione alienum, id emendaret; ut denique eorum executionem imperaret. *Hæc*, inquiunt,

Conditos Canones Imperatoris judicio Epiſcopi ſubjiciunt, honoris causâ.

quiunt, *quæ emendatione digna proſpeximus, quàm-breviſſimè annotavimus, & Domino Imperatori præſentanda decrevimus, poſcentes ejus Clementiam, ut ſi quid hîc minus eſt, ejus prudentia ſuppleatur; ſi quid ſecus quàm ſe ratio habet, ejus judicio emendetur: ſi quid rationabiliter taxatum eſt, ejus adjutorio, divina opitulante Clementia perficiatur.* Non mirum quòd Epiſcopi Canones à ſe conditos Imperatoris judicio ſubjecerint, cui non ſolùm Regium, ſed & Sacerdotalem animum ineſſe noverant, ut de *Marciano* ſcripſit *S. Leo.* Et cùm ejus Majeſtatem plurimùm Epiſcopis deferre, & eorum conſiliis Leges ſuas & Capitularia condere, atque Rempublicam regere, nullámque prætermittere occaſionem de Eccleſia benè merendi, feliciter experirentur; id honoris ipſi tribuere voluerunt in grati animi ſignificationem, ut conditos à ſe Canones ejus judicio ſubjicerent, quod Eccleſiaſticæ Diſciplinæ cum-primis utile futurum noverant.

ARTICULUS IV.

De Concilio Moguntiaco.

Moguntia, vulgo Mayence, urbs Archiepiſcopalis Germaniæ ſuperioris, ad Rhenum.

MOguntiaca Synodus juſſione *Caroli Magni* Imperatoris Chriſtianiſſimi convocata eſt, ut Patres in Præfatione teſtantur, ita ipſius Majeſtatem allocuti: *Convenimus ſecundùm juſſionem veſtram in Civitatem Moguntiam.* Primas in ea tenuere *Hildeboldus* ſacri Palatii Archiepiſcopus, *Riculfus*, & Arno Archipræſules ac Miſſi Dominici cum *Bernhario.* Celebrata eſt in clauſtro Baſilicæ *Sancti Albani* Martyris, V. Idus Junias, anno Chriſti DCCCXIII. In tres turmas diviſa eſt Synodus, quæ Eccleſiæ ſimul ac Reipublicæ Conventus erat, ſive ſacra ſimul & politica Ordinum omnium Congregatio.

Tres turmæ in concilio.

In prima turma conſederunt Epiſcopi cum quibuſdam Notariis, legentes atque tractantes Sanctum Evangelium, necnon Epiſtolas & Actus Apoſtolorum, Canones quoque ac diverſa Sanctorum Patrum Opuſcula, Paſtoralémque librum Sancti Gregorii, cum cæteris ſacris dogmatibus: diligenti ſtudio perquirentes, quibus modis ſtatum Eccleſia Dei, & Chriſtiana plebis profectum, ſanâ doctrinâ, & exemplis juſtitiæ inconvulſum, largiente gratiâ Dei perficere & conſervare potuiſſent. In ſecunda turma *conſederunt Abbates, ac probati Monachi, Regulam S. Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in meliorem ſtatum atque augmentum cum Dei gratia perducere potuiſſent.* In tertia denique turma *ſederunt Comites & Judices in mundanis Legibus decertantes, vulgi juſtitias perquirentes, omniumque advenientium cauſas diligenter examinantes, modis quibus poterant, juſtitias terminantes*, ut habet Præfatio Synodi. Canones conditi ſunt LV. & *Caroli Magni* Chriſtianiſſimi Imperatoris judicio à Patribus ſubditi, ut de Arelatenſis VI. Concilii Canonibus ſupra dictum eſt.

Summa Canonum.

Tres priores Canones ſunt de Fide, Spe, & Charitate ab omnibus tenendis & conſervandis. In tertio hæc profertur. *S. Auguſtini* ſententia cedro digna de laude Charitatis: *Si non vacat omnes paginas perſcrutari, omnium Scripturarum ſecreta penetrare, tene Charitatem ubi pendent omnia: ibi tenebis, quod ibi didiciſti. Ille itaque tenet & quod patet, & quod latet in divinis Sermonibus, qui Charitatem tenet in moribus.*

Caritas.

Quartus Canon ſtatuit Baptiſma in omnibus Parochiis uniformi ritu adminiſtrari, ſecundùm Ordinem Romanum, & duo Baptiſmi ſolemnis tempora, Paſcha ſcilicet ac Pentecoſtem obſervari.

Solemnis Baptiſmi tempus.

Canon quintus pacem & concordiam commendat: quæ ut conſervetur, *Canon ſextus* ſtatuit ut Epiſcopi ſuſcipiant patrocinium orphanorum,

Epiſcopi orphanorum patroni.

quos patres, vel matres exheredes fecerunt aliorum ſuaſionibus, aut petitionibus, vel aliquâ malâ arte, utque illis auxilium præſtent ad hæreditatem colligendam: quod ſi vires Epiſcoporum ſuperet, Regem admoneant, ut illius auctoritate emendetur. *Canon ſeptimus* res pauperum, vel minùs potentum, auferri, aut malis artibus emi vetat. *Canon octavus* poteſtatem adminiſtrandi ac diſpenſandi res Eccleſiæ, Epiſcopis aſſerit, ſecundùm Canonum auctoritatem, eiſque Laïcos parere jubet: Epiſcopos verò conſentientes eſſe Comitibus & Judicibus ad juſtitias faciendas. *Nonus* decernit ut Canonici Clerici canonicè vivant, ſervantes divinæ Scripturæ doctrinam, & documenta SS. Patrum; & nihil ſine licentia Epiſcopi ſui, vel Magiſtri agant, & ut ſimul manducent & dormiant, ubi fieri poteſt.

Vita communis Canonicorum.

Decimus vitam Clericorum inſtitui jubet ſecundùm regulas Patrum, & *S. Hieronymi* in Epiſtola ad *Nepotianum*, ac *S. Iſidori* lib. 2. de Officiis cap. 2. ſanctiſſima ipſis tradit documenta. *Canon* undecimus decernit ut Abbates cum Monachis ſuis vivant, ſecundùm doctrinam Regulæ *S. Benedicti*, quantùm permittit humana fragilitas: & ut Monaſterium, ubi fieri poteſt, per Decanos ordinetur, *ſicut ſancta Regula dicit.*

Regularis Monaſterio rum diſciplina.

Canon duodecimus Monachos ad ſecularia placita ire vetat, & Abbates ipſos, ſine juſſione & conſilio Epiſcopi, & niſi cùm neceſſitas exigit. Vetat etiam ne Monachi foris manducent aut bibant, ſine permiſſione Abbatis, aut ſecularia convivia frequentent. *Canon decimus-tertius* Abbatiſſas cum Sanctimonialibus *regulariter* vivere jubet, ſi Regulam *S. Benedicti* profeſſæ fuerint: Sin autem, *canonicè* vivere, & in clauſtris permanere. *Decimus-quartus* Clericis & Monachis negotiis ſecularibus interdictum eſſe docet, inter quæ & joci ſeculares, & ludus aleæ, & ornamenta Religioſo propoſito minimè convenientia, & deliciarum amor, numerantur. *Decimus-quintus* exemplum *S. Pauli* proponit imitandum; ejúſque locum exponit ad Philippenſes 3. *Imitatores mei eſtote*, &c. *Decimus ſextus* docet quid ſit ſæculum relinquere, idque nihil aliud eſſe ait, quàm ſæculi voluptatibus contraire. *Decimus-ſeptimus* arma Clericis ferre vetat. *Decimus-octavus* eſt de fictis virtutibus & veris vitiis diſcernendis. *Canon decimus-nonus* plures in Monaſteria ſeu virorum, ſeu puellarum recipi vetat, quàm eorum facultatibus ali poſſint. *Vigeſimus* ſtatuit ut Miſſi Dominici ſimul cum Epiſcopis uniuſcujuſque Diœceſis inſpiciant loca Monaſteriorum, *Utrum in apto & congruo loco ſint poſita, ubi commodum neceſſarium poſſit acquiri, quod ad utilitatem pertinet Monaſterii, ſicut in ſancta Regula dicitur* &c. *Ut non ſit neceſſitas Monachis vel Clericis vagandi foras.*

Commodum neceſſarium Monachis procurandum.

Similiter ut dicti Miſſi Dominici cum Epiſcopis examinent, utrum loca Monaſterii ſint convenientia diſciplinæ regulari, verbi gratia, utrum clauſtrum ſit firmum, &c. Et quod defuerit, emendari curet Epiſcopus. Sic Reges Chriſtianiſſimi per ſuos Miſſos diſciplinæ regularis in Monaſteriis ſeu Canonicorum, ſeu Monachorum, ſeu Puellarum conſervandæ vel reſtaurandæ curam gerebant.

Miſſi Dominici cum Epiſcopis Monaſticæ Diſciplinæ conſervationem aut reſtaurationem curabant.

Canon vigeſimus-primus Epiſcopum ſcire ſtatuit quot quiſque Abbas Canonicos in Monaſterio ſuo habeat, & ambos curare, ut ſi Monachi fieri voluerint, *Regulariter* vivant: Sin minùs, vivant *Canonicè*: poterant nimirum Canonici Monachorum ſtatum, utpote perfectiorem amplecti. *Canon vigeſimus-ſecundus* Clericos vagos ſeu acephalos, qui nec Regi ſunt à Sacris, neque ſub Epiſcopo, neque ſub Abbate, ſed ſine Canonica, vel Regulari vita degentes, quos *S. Iſidorus* lib. 2. Officiorum Cap. 3. nativis coloribus depingit, ſub cuſtodia Canonica conſtringi jubet, ut ad officium

revocentur,

Digitized by Google

revocentur. Si Epiſcopo parere noluerint, excommunicatione feriuntor uſque ad judicium Archiepiſcopi: Si nec illi morem geſſerint, in carcere detinentor uſque ad Synodum, quæ decernet utrum eorum cauſa ſit ad Regem remittenda, aut ab Epiſcopis finienda.

Qui ſe invitus Ordini Monaſtico, vel Canonico adductus querebatur, nihilominus in eo ſtatu manere cogebantur.

Canon vigeſimus-tertius ſtatuit ut qui inviti inter Canonicos aut Monachos conſcripti & tonſurati ſunt, in eo ſtatu maneant, ſi liberi ſint. Servos enim abſque dominorum voluntate Patres recipi noluere: ſed liberos, qui ſe invitos Monaſtico vel Canonico Ordini addictos cauſabantur, in eo permanere juſſerunt, ad vitandum ſcandalum, & quia votum parentum, qui filios ante legitimam ætatem Deo obtulerant, ab ipſis filiis adimpleri debere cenſebant, ſecundùm veterem diſciplinam, & Regulam *S. Benedicti.* Vetant nihilominus Moguntinæ Synodi Patres ne deinceps ullus tondeatur, id eſt, Clericus, aut Monachus fiat, *ſine legitima ætate, & ſpontanea voluntate, vel cum licentia Domini ſui*, ſi ſervus fuerit. *Canon vigeſimus-quartus* de Clericis adeuntibus Imperatorem id obſervari ſtatuit, quod ſacris Canonibus conſtitutum eſt. *Vigeſimus-quintus* verbum Dei populo prædicari jubet ſingulis diebus Dominicis, & Feſtivitatibus. *Vigeſimus-ſextus* Presbyteris aditum in Monaſteria Puellarum non permittit, niſi ad Miſſarum ſolemnia celebranda. *Vigeſimus-ſeptimus* Chriſma ſub ſigillo cuſtodiri jubet. *Vigeſimus-octavus* decernit ut Presbyteri ſemper orariis utantur, velut inſignibus Sacerdotalis dignitatis. *Vigeſimus-nonus*, ut laïci Presbyteros de Eccleſiis non ejiciant, neque inſtituant, ſine Epiſcoporum ſuorum conſenſu. *Trigeſimus*, ut munera non exigant à Presbyteris propter commendationem Eccleſiæ. *Trigeſimus-primus* jubet ut Epiſcopi Clericos fugitivos ad proprium Antiſtitem redire compellant. *Trigeſimus-ſecundus, & trigeſimus-tertius*, diſcrimen inter Litanias, & Exomologeſes, aſſignant, & Chriſtianos omnes Litaniam Majorem, ſeu tres Rogationum dies obſervare jubet, non equitando, nec pretioſis veſtibus, ſed diſcalceatos, cinere & cilicio indutos, niſi infirmitas impediat.

Rogationes, jejunia quatuor temporum.

Trigeſimus-quartus jejunia quatuor temporum præcipit obſervari Menſe Martio hebdomada prima; Menſe Junio hebdomada ſecunda; Menſe Septembri hebdomada tertia; Menſe Decembri hebdomada quæ fuerit plena ante Vigiliam Natalis Domini. Statuit autem Feria IV. VI. & Sabbatho jejunium protrahi uſque ad horam nonam, & omnes à carnibus abſtinere jubet. Ex hoc Canone patet nondum ubique fixa fuiſſe quatuor temporum jejunia iiſdem hebdomadibus: in Eccleſia enim Romana jejunia quatuor temporum Vere, fixa erant prima hebdomada Quadrageſimæ; Æſtate, hebdomada Pentecoſtes: ſecùs in Gallicana Eccleſia & Germanica. *Canon trigeſimus-quintus* anathemate plectit eos qui indictum jejunium cum cæteris Chriſtianis obſervare noluerint.

Feſti dies nono ſæculo in Eccleſiis Galliæ & Germaniæ celebres.

Canones trigeſimus-ſextus & trigeſimus-ſeptimus, diei Dominicæ & Feſtorum ſanciunt obſervantiam. Hi autem dies ſolemnes denuntiantur, Dies Paſchatis, & tota hebdomada, Aſcenſio Domini, Pentecoſtes per totam hebdomadam, Nativitas S. Joannis Baptiſtæ, Natalis Apoſtolorum Petri & Pauli, Aſſumptio Sanctæ Mariæ, Dedicatio S. Michaëlis Archangeli, Natalis S. Remigii, S. Martini, S. Andreæ, in Natali Domini dies quatuor, Octava Nativitatis Dominicæ, Epiphania, Purificatio Sanctæ Mariæ, Feſtivitates Martyrum, vel Confeſſorum, quorum Corpora in unaquaque Parochia quieſcunt; & Dedicatio Templi.

Reverentia Eccleſiis debita.

Canon trigeſimus-octavus eſt de Decimis Deo offerendis. *Trigeſimus-nonus* de ſacrorum azylorum jure; vetàtque ne rei ad Eccleſiam confugientes abſtrahantur; vel ad mortem,

A aut pœnam inde tradantur. *Quadrageſimus* Placita ſecularia in Eccleſiis, aut in domibus Eccleſiarum, vel atriis haberi vetat. *Quadrageſimus-primus* antiquis Eccleſiis decimas aut alias poſſeſſiones auferri prohibet ut novis Oratoriis tribuantur. *Quadrageſimus-ſecundus* jubet ut qui Beneficium Eccleſiaſticum habent, ad reſtaurationem Eccleſiarum adjuvent, & nonam & decimam ſolvant. *Quadrageſimus-tertius* vetat ne Presbyter abſque Miniſtro Miſſam celebret.

Symbolum & Oratio Dominica.

Quadrageſimus-quartus admoneri mandat populum Chriſtianum, ut oblationem faciat in Eccleſia. *Quadrageſimus-quintus* Symbolum & Orationem Dominicam ab B omnibus Fidelibus addiſci & memoriter teneri præcipit. Qui neglexerint, jejunio vel alia caſtigatione macerantor.

Ebrioſorum pœna.

Quadrageſimus-ſextus, ebriotati, ex qua omnia vitia pullulant, deditos, uſque ad emendationem congruam excommunicandos eſſe decernit. Severior illa diſciplina Germanis neceſſaria, de quibus Tacitus: * *Diem noctémque continuare potando, nulli probrum.*

* Lib. de Moribus Germanorum.

Quadrageſimus-ſeptimus patrinis, vel proximis præcipit ut ſpirituales filiolos in Doctrina Catholica inſtruant. *Quadrageſimus-octavus* cantica turpia ubique, maximè tamen circa Eccleſias prohibet. *Quadrageſimus-nonus* Clericis feminas contubernales habere C vetat ultra licentiam Canonum. *Canon quinquageſimus* Vicedominos, Præpoſitos, Advocatos, ſeu Defenſores probos ab Epiſcopis & Abbatibus eligi ſtatuit. Judices autem, Centenarios, Tribunos, ſi mali fuerint, ab Officiis amoveri.

Reliquiarum translatio.

Quinquageſimus-primus corpora Sanctorum de loco ad locum transferri prohibet ſine conſilio Principis, & Epiſcoporum, vel Synodi licentia. Medetur malo quod tunc frequens erat, ut Clerici, & Laïci fideles nihil ſe committere adversùs juſtitiam ac pietatem putarent, cùm Sanctorum corpora furabantur, & ab uno loco ad alium transferebant, D hæc præſidia ambientes.

Sepultura.

Quinquageſimus-ſecundus mortuos in Eccleſiis ſepeliri prohibet, præter Epiſcopos, Abbates, dignos Presbyteros, & fideles probóſque laïcos. *Quinquageſimus-tertius* inceſtuoſos ab Eccleſia expelli jubet, donec ad pœnitentiam revertantur.

Impedimenta Matrimonii ab Eccleſia proprio jure conſtituta.

Quinquageſimus-quartus matrimonium inter conſanguineos in quarta generatione deinceps contrahi vetat: poſt hanc prohibitionem contractum dirimi jubet. *Quinquageſimus-quintus* prohibet ne quis proprios filios de fonte baptiſmatis ſuſcipiat, nec filiolam aut commatrem ducat uxorem: Nec illam cujus filios ad Confirmationem tenuit. Ubi factum fuerit, ſeparantor. E *Quinquageſimus-ſextus* non ſolùm à conjuge ſeparandum edicit, ſed à conjugio in perpetuum arcet, in pœnam, eum qui fornicatus fuerit cum filiaſtra ſua, aut duabus ſororibus nupſerit; & ſimiliter mulierem quæ nupſerit duobus fratribus, ſeu patri & filio. Sederunt hac in Synodo Epiſcopi XXX. Abbates verò XXV.

ARTICULUS V.

De Concilio Remenſi.

Durocortorum Remorum vulgò *Rheims*, urbs Archiepiſcopalis, Campaniæ caput.

Remenſe Concilium eodem anno Chriſti DCCCXIII. menſe Maio celebratum eſt. F Convocavit illud *Carolus Magnus*, præfuit *Vulfarius* Archiepiſcopus Remenſis. Id conſtat ex Præfatione, cujus hæc ſunt verba: *Hic eſt ordo Capitulorum breviter annotatus, quæ anno Dominicæ Incarnationis DCCCXIII. notata ſunt in Conventu Metropolitanæ Sedis Remenſis Eccleſiæ à Domino Carolo Piiſſimo Cæſare, more Priſcorum Imperatorum, congregato, ordinante Vulfario ejuſdem Sanctæ Sedis Archiepiſcopo.* Quadraginta quinque conditi ſunt Canones, Arelatenſis & Moguntiacæ Synodorum

Canonibus

Canonibus maximam partem gemini, quorum propterea Synopſim exhibere ſuperfluum puto: eos qui ſingulare aliquid continent adnotare ſatis erit.

Præcipui Canones.

Maximam Pœnitentialis Diſciplinæ curam geſſerunt illius Synodi Patres, & confitentibus Pœnitentiam ſecundùm Canones imponi decrevere: ita tamen ut pro peccatis occultis ſecreta, pro publicis criminibus publica pœnitentia imponeretur. Id conſtat ex Canonibus XII. XVI. & XXXI. ſic habet XII. *Omnibus his actis, ventilata eſt ratio Pœnitentiæ, ut Sacerdotes certiùs intelligerent, quomodo Confeſſiones recipere, & Pœnitentiam ſecundùm Canonicam Inſtitutionem Pœnitentibus deberent indicere.* Canon XVI. *Ut Epiſcopi & Presbyteri examinent qualiter confitentibus peccata dijudicent, & tempus Pœnitentiæ conſtituant.* Canon XXXI. *Ut diſcretio ſervanda ſit inter Pœnitentes, qui publicè, & qui abſconsè pœnitere debent.* Qualis Epiſcoporum & Abbatum menſa eſſe debeat, quàm frugalis, quàm modeſta, docent Canon XVII. & XVIII. *Ut Epiſcopi & Abbates ante ſe joca turpia facere non permittant, ſed pauperes & indigentes ſecum ad menſam habeant, & lectio divina ibi perſonet, & ſumant cibum cum benedictione & laude Domini.* Canon XXI. *Presbyteris* de minori titulo ad majorem tranſmigrare vetat; quod plerumque fit vel ex cupiditate, vel ex ambitione. Quod & Concilium Turonenſe III. eodem anno celebratum, Canone XIV. prohibuit ſub eadem pœna, quæ Epiſcopis de minore ad majorem Sedem tranſmigrantibus infligitur. Monachorum & Sanctimonialium reformationem ſecundùm voluntatem & Leges Imperatoris Chriſtianiſſimi, fieri ac promoveri ſanxit Synodus Remenſis; ejúſque auctoritatem implorari, ut victus & neceſſaria ipſis ſubminiſtrarentur: quorum ſi patiantur penuriam, Diſciplina Regularis ſtare vix poteſt. Ita Canon XXIII. *Ut in victu, vel veſtitu, vel converſatione Abbatum, qui Monachos habere cernuntur, Dei voluntas & Domini Imperatoris impleatur.* Canon XXXIII. *De Monaſteriis puellarum conſiderandum eſt, & Domini Imperatoris miſericordia imploranda, ut victum & neceſſaria à ſibi Prælatis conſequi poſſint Sanctimoniales; & vita illarum, & caſtitas, ſecundùm frugalitatem ſexûs, diligenter proviſa tueatur.*

Pœnitentia publica pro criminibus publicis.

Epiſcoporum & Abbatum menſa.

Monaſteriorum Reformatio.

Preces Imperatori oblatæ.

Denique Patres Imperatori Chriſtianiſſimo ſupplicant, ut Legem *Pippini* Regis quâ monetæ valor fixus erat, confirmet, ac executioni mandari curet, ut perjuriorum ac falſorum teſtimoniorum auferatur occaſio. Rogant etiam ejus Majeſtatem, ut ſtatuat, ne quilibet in ſuum pergentibus ſervitium ullatenus prohibere audeat manſionem, aut aliis quibus neceſſitas incumbit. Nempe ſicut in Domibus Epiſcopalibus, & in Monaſteriis, Reges, Legati, Miſſi Dominici, Provinciarum Præfecti, vel quicumque à Rege Miſſi in Provincias, manſionis jus habebant; ita Præſules, Abbates, Clericíque cæteri, ſive ob Regis, ſive ob Eccleſiæ negotia iter agentes, idem ſibi à laïcis officium hoſpitalitatis exhiberi, cùm neceſſarium erat, poſtularunt. Obſecrarunt etiam Religioſiſſimum Imperatorem, ut Leges à ſe latas ad lites quantocius dirimendas confirmaret, necnon Capitulum quod Bononiæ contra falſos teſtes condiderat. Hæ Patrum Preces Canonibus XLI. XLII. XLIII. & XLIV. continentur.

ARTICULUS VI.

De Concilio Turonenſi III.

Eodem anno quo tria præcedentia Concilia, Turonenſe tertium celebratum eſt, *Carolo Magno* Chriſtianiſſimo Imperatore pariter convocante, ut Patres præfantur. *Diffinitum*, inquiunt, *de locis & tempore, quando & ubi coadunari fuerit opus; & quod à tanto Principe nobis injunctum eſt, ad ſtatuta loca convenimus. Si quidem urbe Turonis congregati Epiſcopi, Abbates, & venerabilis Clerus, pro parvitate noſtra, pauca quæ ad tantum opus pertinere animadvertimus, & quæ ſecundùm Canonicam Regulam emendatione indigent, diſtinctè per Capitula annotavimus Sereniſſimo Imperatori noſtro oſtendenda.* Unum ſupra quinquaginta Canones condidere. *Canone primo*, omnes adhortantur *ut obedientes ſint Imperatori, & fidem quam ei promiſſam habent, inviolabiliter ſervare ſtudeant*; & aſſiduè pro illius Majeſtate preces ad Deum fundant. *Secundo* ſtatuunt ut omnes Epiſcopi *ſtudioſè dent operam divinæ lectioni, Sanctum Evangelium, & Epiſtolas B. Pauli, non ſolùm crebrò legitent, ſed* etiam, quantùm poſſunt, *memoriæ ſtudeant commendare*, & *SS. Patrum Opuſcula*, hos alióſque libros canonicos exponentia *devotè frequentent.* Tertio cavent ne quis *Canones*: & *Librum Paſtoralem S. Gregorii* ignoret, *in quibus ſe debet unuſquiſque quaſi in quodam ſpeculo aſſiduè conſiderare.* Quarto Epiſcopos admonent ut *Prædicatione ſacra gregem ſibi commiſſum informent*, ipſique vitâ, formâ, habitu & converſatione ſancta ſint exemplo. *Quinto*, Epiſcopum *profuſis* vetant *incumbere convivils*, & ad ejus menſam *ſacram lectionem jubent recitari.* Sexto, *peregrinos & pauperes convivas* adhibere jubent. *Septimo*, hiſtriones, obſcœnos jocos, Muſicorum quorumdam effœminatos concentus prohibent Sacerdotibus: *Quia per aurium, oculorúmque illecebras vitiorum turba ad animam ingredi ſolet.* Octavo, *venatione ferarum, vel avium*, ipſis interdicunt. *Nono*, Presbyteros & Diaconos bona Epiſcoporum exempla imitari præcipit. Decimo *Pauperum curam*, Epiſcopis commendant, monéntque ut *rebus Eccleſiaſticis utantur, non ut propriis, ſed ut ſibi ad diſpenſandum commiſſis.* Undecimo, Epiſcopis fas eſſe declarant, ex Eccleſiæ theſauro, familiæ & pauperibus ejuſdem Eccleſiæ, præſentibus Presbyteris & Diaconis, ſecundùm Canones erogare. *Duodecimo*, Presbyterum ordinari prohibent *ante XXX. ætatis annum*: & antequam Presbyteri conſecrentur, manere in Epiſcopio ſeu Seminario Epiſcopali, donec officium ſuum didicerint, & mores Sacerdotio digni in iis animadvertantur, ſtatuunt. *Decimo-tertio*, alienum Clericum ſine literis commendatitiis ad ſui Ordinis Officia admitti vetant. *Decimo-quarto*, quemcumque Presbyterum in eo permanere Titulo jubent, ad quem ordinatus eſt, tunc enim adhuc vigebat Chalcedonenſis Concilii Canon prohibens, ne quis *abſolutè* ordinaretur: nec Patrimoniales Titulos adhuc introduxerat recentior diſciplina. *Decimo-quinto*, in eos animadvertunt, qui dato pretio, alterius Eccleſiam, eo expulſo, ſibi vindicant. Quod vitium tunc latè diffuſum erat. *Decimo-ſexto*, Decimas ſingulis Eccleſiis datas, Epiſcoporum conſilio, à Presbyteris, ad Eccleſiæ, pauperumque uſum, ſummâ diligentiâ diſpenſari ſtatuunt. Canone decimo-ſeptimo, *Ut quilibet Epiſcopus habeat Homilias continentes neceſſarias admonitiones, quibus ſubjecti erudiantur, id eſt, de Fide Catholica, prout capere poſſint, de perpetua retributione*

Summa Canonum.

Epiſcoporum ſtudia.

Prædicatio, & ſancta converſatio.

Pauperum cura.

Ordinandorum ætas, & inſtitutio in Seminario.

Manſio in Titulo ad quem ſunt Ordinati.

Homiliæ Chriſtianæ plebi prædicandæ.

tione bonorum, & æterna damnatione malorum; de Reſurrectione futura, & ultimo Judicio: & quibus operibus promereri poſſit vita beata, quibuſve excludi. Et ut eaſdem Homilias transferre ſtudeat in ruſticam Romanam linguam, aut Theotiſcam ſeu Germanam, (quæ tunc in Galliis vulgaris erat,) *quò facilius cuncti poſſint intelligere quæ dicuntur*. Decimo-octavo, ſtatuunt ut Epiſcopi, Baptiſmi ordinem Preſbyteris accuratè tradant. *Canone decimo-nono*, Preſbyteros admonent, ut cùm Miſſam celebraverint & communicaverint, *pueris, aut aliis quibuſlibet perſonis adſtantibus, Corpus Domini indiſcretè non tribuant. Qui ſi fortè majoribus peccatis fuerint irretiti, magìs ſibi damnationem quam remedium comparant*. Sacrificii reliquias olim pueris miniſtrari ſolitas in Eccleſia Gallicana, conſtat ex Concilio Matiſconenſi II. celebrato anno Chriſti 588. Hunc morem ſuſtulit in Turonenſi Provincia hæc, de qua agimus, Synodus. Sed in quibuſdam locis adhuc in uſu erat Communio puerorum in Gallia ſæculo XII. ut teſtatur *Guibertus* Abbas lib. I *de Pignoribus Sanctorum*, cap. 2. §. 1. Idémque confirmat *Gilbertus Porretanus* in Epiſtola ad Abbatem *S. Florentii*, quam in Notis ad laudatum *Guiberti* librum refert Domnus Lucas *Dacherius*. *Odo Pariſienſis* qui vivebat anno 1175. in Statutis Synodalibus cap. 39. *Communium Præceptorum*, Preſbyteris præcepit, ne pueris Hoſtias, licet non conſecratas diſtribuerent: qui abuſus in Eccleſiam Pariſienſem irrepſerat, more Communionis puerorum antiquato. Lege doctiſſimum Cardinalem *Bona*, lib. 2. *Rerum Liturgicarum*, cap. XIX. Num. 11. *Canon vigeſimus* Chriſma extra conclave ſervari prohibet. *Vigeſimus-primus* tabernarum ingreſſum comedendi aut bibendi causâ Preſbyteris vetat. Qui hoc ſtatutum violaverint, canonicâ ſententiâ feriuntor. *Canon vigeſimus-ſecundus* Epiſcopos & Preſbyteros pertractare jubet, *qualiter hominibus ſua ſibi delicta confitentibus tempus abſtinendi adſcribant, ut juxta modum peccati Pœnitentibus abſtinentia indicatur*. Ideo operæ pretium eſſe ut cùm omnes Epiſcopi fuerint in Palatium Imperatoris congregati, doceant *cujus Antiquorum Liber Pœnitentialis potiſſimùm ſit ſequendus*. Canon vigeſimus-tertius Canonicos & Clericos civitatum, qui in Epiſcopiis, id eſt, in domibus ſive Seminariis Epiſcoporum converſantur, in clauſtris habitare, ſimul omnes in uno dormitorio dormire, in uno refectorio refici, & victum ac veſtimentum juxta facultatem Epiſcopi accipere ſtatuit, ne paupertatis occaſione compulſi vagentur, ac turpibus negotiis ſe implicent. *Canon vigeſimus-quartus*, idem ſtatuit de Canonicis, qui ſub Abbate in Monaſteriis vivunt. *Vigeſimus-quintus* Monaſteria in quibus ſoluta erat diſciplina, & Regula *S. Benedicti* remiſſiùs obſervabatur, vel penitùs negligebatur; & quorum Abbates *magis Canonicè, quàm Monaſticè* converſabantur, ad priſtinum ſtatum reduci jubet ac reformari. Utinam verò vel Canonicè hac noſtra ætate viverent, quicumque Abbatum nomine gloriantur. *Canon vigeſimus-ſextus*, Abbatiſſas & Moniales negligentiùs viventes reformari ſtatuit, ac de victu, veſtimentis, aliiſque neceſſariis Abbatiſſas ſubditæ ſibi familiæ providere. *Vigeſimus-ſeptimus*, Viduas juvenes citò velari vetat, donec earum religio & bona converſatio notæ ſint. *Vigeſimus-octavus*, Virgines ante annum ætatis vigeſimum-quintum velari vetat, niſi cauſæ in Canonibus expreſſæ de hoc ſtatuto diſpenſare ſuadeant. *Vigeſimus-nonus*, Clericis prohibet ingreſſum in Monaſteria puellarum, niſi ob Miſſarum celebrationem, vel alia Eccleſiaſtica Officia, quibus peractis, ſtatim recedant. *Trigeſimus*, Abbatiſſis è Monaſterio egredi vetat ſine licentia Epiſcopi, niſi tùm ad Imperatorem proficiſci voluerint. *Trigeſimus-primus*, numerum Canonicorum, Monachorum, & Monialium, ſecùndùm Monaſteriorum facultates definiendum eſſe decernit. *Trigeſimus-ſecundus*, omnium ordinum Chriſtianos ad pacem & concordiam inter ſe ſervandam adhortatur. *Trigeſimus-tertius*, Comites & Judices Epiſcopis conſentientes eſſe jubet, ac utile ab eis quærere conſilium, illorúmque monitis auſcultare & viciſſim Epiſcopos honorificè erga eos in omnibus agere. *Canon trigeſimus-quartus*, Comites & Judices admonet ne viles & indignas perſonas coram ſe ad teſtimonium accedere permittant. *Trigeſimus-quintus*, pro quolibet Placito aut Judicio munera exigi vel accipi vetat. *Trigeſimus-ſextus*, jubet ut unuſquiſque pauperes ſuos alat. *Trigeſimus-ſeptimus*, ſtatuit ut exceptis diebus Dominicis, & tempore Paſchali, flexis genibus ad Deum preces fundantur. *Trigeſimus-octavus*, Chriſtianos admonet ut Eccleſiam ſine ſtrepitu ac tumultu ingrediantur, & in ea modeſtè ſe gerant, non ſolùm à confabulationibus, ſed etiam à pernicioſis cogitationibus abſtinentes. *Trigeſimus nonus*, Placita ſæcularia in Eccleſiis, vel atriis Eccleſiarum haberi vetat. *Quadrageſimus*, Placita & mercata, diebus Dominicis haberi prohibet. *Quadrageſimus-primus*, inceſtuoſos, parricidas, homicidas, qui Sacerdotum admonitionibus ad pœnitentiam non revocantur, ſeculari poteſtate coërceri ſtatuit. *Quadrageſimus-ſecundus*, populos admoneri jubet, magicas artes, & ligaturas oſſium vel herbarum, ad curandas hominum vel animalium infirmitates nihil conferre. *Quadrageſimus-tertius* jurandi conſuetudinem emendat. *Quadrageſimus-quartus*, pauperibus, qui à potentioribus opprimuntur, conſulit: rogandúmque ſtatuit Imperatorem ut eorum cauſas diligenter diſcuti jubeat. *Quadrageſimus-quintus*, menſuras & pondera juſta ubique haberi præcipit. *Qadrageſimus-ſextus*, nonas ac decimas Rectoribus Eccleſiarum ſolvi, eorúmque ac Monaſteriorum tecta reſtaurari ſtatuit ab iis qui ad id tenentur. *Quadrageſimus-ſeptimus*, Jejunia pro aliqua neceſſitate generaliter indicta ab omnibus obſervari decernit. *Quadrageſimus-octavus*, ebrietatem & crapulam damnat, & quæ inde mala oriantur, edocet. *Quadrageſimus-nonus*, Dominos admonet ne ſubditos vexent. *Quinquageſimus*, jubet ut Laïci ter in anno, ſi non frequentiùs, communicent; præter eos qui majoribus criminibus impediuntur. *Canone quinquageſimo-primo*, teſtantur Patres ſe de mandato Principis quæſiviſſe, num aliquis ſe à parentibus exheredatum quereretur per donationes Eccleſiis factas, ut in ejus nomine iterum precaria à Rectoribus Eccleſiarum acciperetur. Neminem verò aliquam hac de re querimoniam porrexiſſe: *Quia*, (inquiunt Patres) *Pene nullus eſt qui res ſuas ad Eccleſias donet, niſi de rebus Eccleſiaſticis, aut tantum quantum donavit, aut duplum, aut triplum uſufructuario accipiat: & quibus ille tunc, aut quantis filiis, aut propinquis, à Rectoribus impetraverit, poſt diſceſſum ejus, eadem conditione qua ille tenebat, poſteri ejus ſibi vendicent*. Cæterùm dictis heredibus hanc optionem dedere, ut ſi parentum ſuorum hereditatem conſequi vellent, ex quâ jam erant Legibus excluſi, Rectoribus Eccleſiarum ſe commendarent, & *hereditatem illam in Beneficium acciperent*. Si tamen de his aliter ſtatuerit Imperator, ejus ſe Decretis parituros, (quod juris erat & officii) profeſſi ſunt.

Puerorum Communio in Provincia Turonenſi ſublata.

Tabernarum ingreſſus Clericis vetitus.

Confeſſio Sacramentalis.

Pœnitentia juxta modum peccati, ſecundùm Canones imponenda.

Seminaria.

Monaſtica Reformatio.

Judicum Officia.

Precariæ ab Eccleſiis conceſſæ.

ART. VII.

ARTICULUS VII.

De Concilio Cabilonenſi II.

EOdem anno Chriſti DCCCXIII. Concilium Cabilonenſe, convocante *Carolo Magno*, congregatum eſt, in eòque ſexaginta & ſex Canones Diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes conditi, quos Patres Imperatoris Chriſtianiſſimi examini ſubjecere, eorúmque confirmationem ab ejus Majeſtate rogavere. Id totum conſtat ex Præfatione Concilii. *Auxiliante Domino noſtro Jeſu Chriſto, & imperante Sereniſſimo atque inclyto Auguſto Carolo, convenimus Epiſcopi & Abbates totius Galliæ Lugdunenſis in urbem Cabilonenſem; & de quibuſdam rebus, in quibus nobis emendatio neceſſaria videbatur, quædam Capitula, quæ ſubter inſerta ſunt, eidem Domino Imperatori præſtanda, & ad ejus ſacratiſſimum Judicium referenda annotavimus, quatenus ejus prudenti examine ea, quæ rationabiliter decrevimus, confirmentur; ſicubi minùs aliquid egimus, illius ſapientiâ ſuppleatur.*

Summa Canonum.

Canon primus Epiſcopos in lectione ſacra aſſiduos eſſe jubet, *Scripturas Canonicas notiſſimas habere & earum ſenſum per Patrum Tractatus inquirere: Canones quoque intelligere, & Librum B. Gregorii de Cura Paſtorali; & ſecundùm formam ibidem conſtitutam & vivere & prædicare.*

Scientia Epiſcoporum.

Canon ſecundus eoſdem admonet, ut ſint ſubditis norma vivendi, & quæ faciunt, docere ſtudeant, & prædicatione aſſidua plebem admoneant. *Canon tertius* ſtatuit ut ſecundùm mandata Domini Imperatoris Caroli, *Viri ſingularis manſuetudinis, fortitudinis, prudentiæ, juſtitiæ, & temperantiæ*, Epiſcopi Scholas conſtituant, in quibus & ſæculares literæ, & *Sacræ Scripturæ documenta* diſcantur.

Scholæ.

Epiſcopi ſancti.

Canon quartus eoſdem adhortatur ut humilitatem ac religionem in vultu, in opere, in habitu, in ſermone demonſtrent, *Ut bene agentes & habitu & vultu demulceant, malè agentibus verò ipſo ſuo vultu terribiles ſint.* Eoſdem irreprehenſibiles eſſe, & à turpi lucro abſtinere monet *Canon quintus.* Proinde vetat *Canon ſextus*, ne Fideles ad res ſuas Eccleſiæ dandas *cogant*, aut *circumveniant*: quia *Animarum ſalutem inquirere Sacerdos, non lucra terrena debet: & oblatio debet eſſe ſpontanea.* Eccleſia verò non ſolùm Fideles ſpoliare non debet, ſed potiùs egenis omnibus ut pia mater ſubvenire: *Quia res Eccleſiæ, quibus Epiſcopi non ut propriis, ſed ut commendatis uti debent, pretia ſunt peccatorum, patrimonia pauperum, ſtipendia Fratrum in communi viventium.*

Clerici bonorum Eccleſiæ non ſunt domini, ſed diſpenſatores.

Canon ſeptimus ſtatuit ut Epiſcopi & Abbates, qui homines quoſlibet illectos circumveniendo totonderunt, & res eorum tali perſuaſione non ſolùm acceperunt, ſed etiam ſubripuerunt, *Pœnitentiæ Canonicæ vel Regulari, utpote turpis lucri ſectatores, ſubjaceant.* Hi verò qui variis promiſſionibus illecti, vel quibuſlibet machinationibus perſuaſi, *Mentis inopes effecti, rerum ſuarum domini eſſe neſcientes, comam depoſuerint, in eo quod cœperunt, perſeverare cogantur.* Res verò, quæ ab illectis & negligentibus datæ, ab avaris & cupidis non ſolùm acceptæ, ſed raptæ noſcuntur, *Heredibus reddantur, qui dementiâ parentum, & avaritiâ incentorum exheredati eſſe noſcuntur.* Si verò neſcientibus Epiſcopis aut Abbatibus, Miniſtri eorum hoc feciſſe convincuntur, *Epiſcopi & Abbates deſidiâ, illi verò rapacitate & avaritia judicentur.* Ex hoc Canone diſcant Clerici & Monachi, ſeu Viri quivis Religioſi, quantùm ab avaritia & turpi lucro alieni eſſe debeant, ejúſque ſe reos eſſe noverint, ſi Fideles quoſvis illiciant, aut circumveniant ut res ſuas donent etiam ipſis Eccleſiis & Monaſteriis. Sunt qui non propter privatum commodum, ſed propter emolumentum

Clerici & Monachi damnantur, qui Fideles circumveniunt ut res ſuas Eccleſiis, vel Monaſteriis donent.

A Eccleſiæ, aut Monaſterii, in quibus militant, donationes hujuſmodi Fidelibus ſuadeant, aut malis artibus extorqueant: Utrumque cupiditatis & turpis lucri damnandum, juxta doctrinam Concilii II. Cabilonenſis. *Canon octavus* vetat ne Sacerdotes annonam congregent, niſi ut pauperibus tempore neceſſitatis ſubveniant, non autem ut cariùs vendant. *Nonus* eoſdem *ab omnibus oculorum, auriúmque illecebris abſtinere* jubet. *Decimus*, ut ſobrietatem teneant, & ſubditis prædicent. *Undecimus* vetat ne Epiſcopus ad ſæcularia Tribunalia cauſas ſuas deferat, neque ad forum ſæculare pergat, *Niſi fortè ut aut pauperibus oppreſſis ſuccurrat, aut* B *viduis & orphanis tuitionem conferat, aut de verbo Dei Judices admoneat, ut juxta Domini præceptum juſtè judicent.* Idem prohibetur Preſbyteris, & Diaconis, & *maximè Monachis*: quos utinam pro rebus temporalibus lites movere, hominum ſæpe non cogeret improbitas! Et cum Tertulliano dicere poſſent: *Ego nihil foro, nihil campo, nihil Curiæ debeo: nulli Officio advigilo, nulla roſtra præoccupo, nulla Prætoria obſervo: canales non odoro, cancellos non adoro, ſubſellia non contendo, jura non conturbo, cauſas non elatro..... Seceſſi de populo. In me unicum negotium mihi eſt. Aliud non curo, quàm ne curem.* Si verò Clericis cæteris propria C cauſa agenda ſit, permittit Synodus ut cum licentia Epiſcopi, & Advocato pergant ad forum, & ſuæ cauſæ cum juſtitia ſuffragentur.

Monaſteria [illegible]

Epiſcopi, Preſbyteri & Monachi [illegible] eſſe debent à litibus alieni.

* Lib. de Pallio.

Canon duodecimus Preſbyteris, Diaconis, & Monachis villicos eſſe vetat. *Decimus-tertius* prohibet Epiſcopis, ne ordinandos jurare cogant. *Quòd digni ſunt, & contra Canones non ſint facturi, & obedientes ſint Epiſcopo qui eos ordinat, & Eccleſiæ in qua ordinantur*: Quia hujuſmodi juramentum periculo perjurii eos exponit. *Canon decimus-quartus* prohibet ne Epiſcopi, cùm Parochias ſuas peragrant, tyrannidem erga Preſbyteros exerceant, eóſque indebitis exactionibus gravent; D *Sed in confirmandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis in prædicatione verbi Dei, in lucris animarum, potius quam in deprædandis & ſpoliandis hominibus, & ſcandalizandis fratribus operam dent.*

Epiſcopalis viſitatio quomodo peragenda.

Canon decimus-quintus, Archidiaconos emendat, qui in pleriſque locis ſuper Preſbyteros Parochianos quamdam exercebant dominationem, *& ab eis cenſus exigebant.* Jubet ut *contenti ſint regularibus diſciplinis, & teneant propriam menſuram, & quod eis ab Epiſcopis injungitur, hoc per Parochias ſuas exercere ſtudeant.* Nondum Ordinarios fuiſſe Archidiaconos conſtat ex hoc Canone, ſeu Ordinariam Juriſdi- E ctionem in Curatos habuiſſe nullam, ſed delegatam dumtaxat ab Epiſcopo, & cui, quos volebat, limites, præfigebat Epiſcopus.

Archidiaconi juriſdictio nondum ordinaria nono ſæculo.

Canon decimus-ſextus pravam conſuetudinem damnat, quâ Preſbyteri chriſma accepturi binos vel quaternos denarios dare ſolebant pro emendo balſamo ad chriſma faciendum, aut pro luminaribus concinnandis. Hanc ſimoniæ ſpeciem eradicat, & illicitum eſſe declarat aliquid accipere pro chriſmate, ſicut & pro Eccleſiarum Dedicatione, aut collatione Ordinum. *Decimus-ſeptimus* aliam conſuetudinem decernit abolendam, quâ Preſbyteri quibuſdam in locis F duodenos vel quaternos denarios Epiſcopis in cenſum annis ſingulis ſolvebant. *Decimus-octavus* prohibet, ne Epiſcopi & Comites ab inceſtuoſis, & ab his qui decimas non ſolvunt, & à Preſbyteris pro quibuſdam negligentiis, vuadios accipiant, id eſt, fidejuſſores, ut & pecuniam inter ſe dividendam. Jubet verò ut inceſtuoſi juxta Canonicam Sententiam Pœnitentiâ multentur: & qui decimas poſt crebras admonitiones dare neglexerint, excommunicentur: jurare autem non cogantur, propter periculum perjurii. *Decimus-nonus* jubet

Decimæ.

ut Epiſcopi & Abbates decimas Eccleſiis à colonis ſuis dari ſinant ac jubeant : familiæ verò illis Eccleſiis decimas ſolvant, *ubi infantes eorum baptizantur, & ubi per totum anni circulum Miſſas audiunt.* Vigeſimus pacem & concordiam inter Epiſcopos & comites ſervari præcipit, ut mutuam ſibi operam præſtent ad Dei obſequium, & ad miniſterium ſuum peragendum. *Vigeſimus-primus* Comites & Judices hortatur ut juſtè judicent, nec munera in judicio, aut perſonas accipiant.

Reformatio Monaſteriorum.

Vigeſimus-ſecundus Monaſteria Regularia, quæ in Provincia Lugdunenſi *pene omnia Regulam S. Benedicti* profitebantur, ſecundùm ejuſdem Regulæ inſtitutionem vivere, & ad ejus amuſſim reformari jubet, *ubi ab ordine digreſſum eſt.* Vigeſimus-tertius ſacras Ordinationes ſtatutis temporibus fieri decernit. *Vigeſimus-quartus* de Epiſcopis, Preſbyteris, Diaconis & Monachis interfectis quærendum ſtatuit ab Imperatore, cui illius homicidii pretium exſolvendum ſit. Tunc ſcilicet homicidia mulctâ pecuniariâ, non ſanguine occiſoris vindicabantur.

Regis auxilium imploratur ad publicæ Pœnitentiæ reſtaurationem.

Vigeſimus-quintus ſtatuit publicam Pœnitentiam pro publicis peccatis imponi, & ad ſanctiſſimam illam diſciplinam, quæ jam in pleríſque locis remitti cœperat, ac pene antiquari, reſtaurandam, auxilium Principis implorari. Verba Canonis hæc ſunt : *Pœnitentiam agere juxta antiquam Canonum conſtitutionem in pleriſque locis ab uſu receſſit, & neque reconciliandi antiqui moris ordo ſervatur : ut à Domino Imperatore impetretur adjutorium, qualiter ſi quis publicè peccat, publicâ mulctetur Pœnitentiâ, & ſecundùm ordinem Canonum pro merito ſuo excommunicetur & reconcilietur.*

Jus patronatus non eſt inter hæredes dividendum.

Vigeſimus-ſextus Eccleſias in propriis Patronorum laïcorum prædiis conſtitutas, inter heredes dividi prohibet. Qua ex diviſione inſignis ille abuſus oriebatur, ut quandoque unius altaris quatuor partes fierent, & ſingulæ ſingulos ſibi vindicarent Preſbyteros : indéque contentiones & diſcordiæ graviſſimæ naſcebantur, quibus medetur noſter iſte Canon, decernendo ut cùm diſſenſiones hujuſmodi inter heredes emerſerint, *Præcipiatur ab Epiſcopo civitatis, ut nullo modo ibi Miſſarum ſolemnia celebrentur, donec illi ad concordiam redeant, & pari voto atque conſilio Eccleſia illa Sacerdotem canonicè habeat, qui liberè ibi ſuum miniſterium peragere poſſit.*

Impedimenta Matrimonii propria juxta ſtatuit Eccleſia

Canon vigeſimus-ſeptimus Sacramentum Confirmationis iterari vetat. *Vigeſimus-octavus* matrimonia in gradibus ſecundùm Canones prohibitis cavet ne contrahantur. *Vigeſimus-nonus* gradus conſanguinitatis & affinitatis ex parte uxoris attendendos eſſe docet, non minùs quàm viri, quia duo ſunt in carne una. *Trigeſimus* conjugia ſervorum legaliter & per voluntatem dominorum contracta dirimi vetat, etiamſi diverſis dominis ſerviant. *Trigeſimus-primus* feminas quæ filios ſuos in Confirmatione tenent, deſidiâ aut fraude aliquâ, ut à viris ſuis ſeparentur, ab iis ſeparari prohibet, ac perpetuam agere jubet Pœnitentiam.

Confeſſio Sacramentalis plena & integra.

Trigeſimus-ſecundus eos perſtringit, qui *dum peccata ſua Sacerdotibus confitentur, non plenè id faciunt.* Confitenda eſſe ſingillatim peccata declarat, *cùm ea quæ per corpus geſta ſunt*, tum *ea quibus in ſola cogitatione delinquitur.* Et inſtruendum eſſe Pœnitentem, *Ut de octo principalibus vitiis, ſine quibus in hac vita difficilè vivitur, Confeſſionem faciat.* Trigeſimus-tertius non ſolùm *Deo*, ſed etiam *Sacerdoti*, confitenda eſſe docet peccata : Quia *Deus ſalutis & ſanitatis auctor & largitor plerúmque hanc præbet ſuæ potentia inviſibili adminiſtratione ; plerumque Medicorum operatione.* Trigeſimus-quartus cavendum eſſe monet, *Ne ullus Sacerdotum unquam aut gratia, aut odio alicujus perſonæ, ſecùs judicet quàm quod in Canonibus Sacris invenerit, aut quod illi ſecundùm Sanctarum Scripturarum auctoritatem, & Eccleſiaſticam conſuetudinem rectius viſum fuerit.* Si enim Medici corporum nequaquam propter perſonarum acceptationem cauterio, aut ferro ægrotis parcunt : multò magis id obſervandum eſt Medicis animarum. Pœnitentiam autem *non quantitate temporis, ſed ardore mentis, & mortificatione carnis* docet æſtimandam. *Canon trigeſimus-quintus* eos increpat, quibus cùm carnium vinique uſu ſit interdictum in pœnitentiam, aliorum ciborum vel potionum delicias quærunt.

Quæ peccata eleemoſynis redimantur.

Trigeſimus-ſextus docet ea dumtaxat peccata eleemoſynis redimi, quæ ex fragilitate committuntur : non ea quæ ex induſtria, aut cujuſlibet libidinis explendæ causâ idcirco fiunt ut eleemoſynis redimantur ; qui enim ita ſe gerunt, *videntur Deum mercede conducere, ut eis impunè peccare liceat.*

Legenda Concilia.

Trigeſimus-ſeptimus Concilia crebrò legi jubet à Sacerdotibus, cùm juxta ea ſit illis *vivendum* & *prædicandum.*

Quas Regulas ſequi debet Sacerdos in foro Pœnitentiali.

Trigeſimus-octavus jubet *Modum pœnitentiæ peccata ſua confitentibus, aut per antiquorum Canonum inſtitutionem, aut per Sanctarum Scripturarum auctoritatem, aut per Eccleſiaſticam conſuetudinem, imponi debere, repudiatis ac eliminatis Libellis, quos Pœnitentiales vocant, quorum ſunt certi errores, incerti Auctores : de quibus dictum eſt ;* * Mortificabant animas, quæ non moriuntur, & vivificabant animas, quæ non vivebant. *Qui dum pro peccatis gravibus leves quoſdam & inuſitatos imponunt Pœnitentiæ modos, conſuunt pulvillos, ſecundùm Propheticum ſermonem, ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas.* Tres Regulas præſcribit hæc Synodus, quas Sacerdotes in foro Pœnitentiæ ſequi debent, & ſecundùm eas judicare, Scripturam Sacram, Canones, Eccleſiæ conſuetudinem ; non Pœnitentiales Libellos.

** Ezech. 13.*

Canon trigeſimus-nonus decernit ut in omnibus Miſſarum ſolemnitatibus fiat commemoratio defunctorum. *Canon quadrageſimus* Preſbyteros depoſitos in Monaſterium ad agendam Pœnitentiam mitti præcipit ; & ſi ſæculariter vixerint, à Communione removeri. *Quadrageſimus primus* Preſbyteros aliò migrantes abſque literis dimiſſoriis Epiſcopi, migrationis cauſas exprimentibus, & vitæ innocenter actæ perhibentibus teſtimonium, recipi vetat. *Quadrageſimus-ſecundus* Preſbyteros abſque conſenſu Epiſcoporum Eccleſiis præfici prohibet, vel abſque gravi culpa ſua, & Epiſcopi judicio ex iis dejici. *Quadrageſimus-tertius* irritas declarat Ordinationes factas à Scotis quibuſdam, qui ſe dicebant Epiſcopos, utpote multis erroribus obnoxias, & ſimoniaca hæreſi plerumque fœdatas. *Quadrageſimus-quartus & quadrageſimus-quintus* Clericis vetant ne Romam ad Apoſtolorum limina, aut Turonem ad ſepulchrum *S. Martini*, abſque Epiſcopi ſui licentia peregrinentur ; & varios hujuſmodi peregrinationum abuſus in laïcis ipſis ab Imperatore emendari poſtulant Patres.

Diſcretio in ſacra Communione ſervanda.

Quadrageſimus-ſextus diſcretionem *in Corporis & Sanguinis Dominici perceptione* ſervandam docet, *Ne ſi nimium in longum* differatur, *in perniciem animæ vergat* ; ſi verò *indiſcretè* accipiatur, *homo ſibi judicium manducet & bibat.* Priùs ergò *probare ſe debere, & ſic de pane illo manducare, & de calice bibere*, ut ait Apoſtolus : *Ut videlicet abſtinens aliquot diebus ab operibus carnis, & purificans corpus animámque ſuam, præparet ſe ad percipiendum tantum Sacramentum, exemplo David, qui niſi ſe faſſus fuiſſet abſtinuiſſe ab opere conjugali ab heri & nudiuſtertius, panes propoſitionis nequaquam à Sacerdote accepiſſet.* Qdrageſimus-ſeptimus Euchariſtiam in Cœna Domini ab omnibus Fidelibus percipi jubet. *Exceptis his, quibus pro gravibus criminibus*

minibus

Extrema-Unctio.

minibus inhibitum eſt. Quadrageſimus-octavus infirmos *Oleo, quod ab Epiſcopis benedicitur, à Presbyteris ungendos* aſſerit, *ſecundùm S. Jacobi documentum*, * *cui documenta Patrum conſonant*: nec ſpernendam hujuſmodi *Medicinam, quæ animæ corporiſque medetur langoribus*. Quibus verbis tota Eccleſiæ doctrina de Sacramento Unctionis Extremæ explicatur. *Canon quadrageſimus-nonus* Miſſarum ſolemnia in Oratoriis & domibus privatis celebrari vetat. *Quinquageſimus* diei Dominicæ obſervationem & venerationem authentica Conſtitutione juxta mandatum Imperatoris ſtatuendam edicit. *Quinquageſimus-primus* monet Prælatos & Dominos, ut clementer erga ſubditos agant, & miſericorditer eos tractent, ſive in exigendis ab eis operibus; ſive tributis, & quibuſdam debitis. *Quinquageſimus-ſecundus* docet quales Monaſteriis puellarum præfici debeant Abbatiſſæ, & quomodo ſe & ſubditas obſervare debeant, utpote *Vaſa ſancta in miniſterio Domini præparata*. Sequentes Canones Sanctimoniales Canonicas ſpectant, quæ nullam ex Monaſticis Regulis erant profeſſæ, ut *Canon quinquageſimus-tertius* explicat. *Quinquageſimus-quartus* Abbatiſſas monet ut diligentem commiſſæ ſibi Congregationis curam gerant, & *ſtipendia Sanctimonialibus præbeant neceſſaria, ne fortè per indigentiam cibi aut potûs peccare compellantur*. Quinquageſimus-quintus vetat ne Abbatiſſa cum viris, ſive Clericis, ſive Laïcis, horis incompetentibus loquatur, & abſque teſtibus. Quod Sanctimonialibus pariter *quinquageſimus-ſextus* prohibet. *Quinquageſimus-ſeptimus* Abbatiſſam è Monaſterio vetat egredi abſque licentia Epiſcopi, aut vices ejus gerentis; *Niſi fortè aut Imperialis juſſio eam cogat, aut prolixitas itineris id facere minimè permittat*. Ædificiorum curam eidem *Canon quinquageſimus-octavus* commendat. *Quinquageſimus nonus* jubet ut Sanctimoniales omnes Horas Canonicas ſimul celebrent, lectioni ſacræ vacent, in eodem dormitorio dormiant, & quotidie ad collationem ſpiritalem veniant. *Sexageſimus* Preſbyteros Monaſteria ingredi prohibet, niſi ad Officia Eccleſiaſtica peragenda. *Sexageſimus-primus* vetat Sanctimonialibus ne in propriis manſionibus cum viris manducent, etſi conſanguineis. *Sexageſimus-ſecundus* eas, niſi Abbatiſſa mittente, è Monaſterio egredi prohibet. *Sexageſimus-tertius* à Monaſterii ingreſſu Clericos & Laïcos arcet, niſi operandi neceſſitas incumbat. *Sexageſimus-quartus* Portariam jubet eligi ætate maturam, & vitæ probabilis. *Sexageſimus-quintus* jubet Abbatiſſam cætera documenta ab Epiſcopo ſuo perquirere, & ei in omnibus, ſecundùm Canonicam Inſtitutionem obedire. *Poſtremus* Orationes pro Imperatore, pro ejus filiis, & pro ſtatu Regni decernit.

Regularis Parthenonum Diſciplina.

ARTICULUS VIII.

De Concilio Aquiſgranenſi primo ſub Ludovico Pio.

ANno Chriſti octingenteſimo decimo-ſexto in Aquiſgranenſi Palatio Synodus ex omnibus *Ludovici Pii* ditionibus, ejuſdem Imperatoris juſſu congregata, celebrata eſt, quæ propterea Generalis appellatur in Præfatione. Jubente eodem Principe, duplex libellis duobus condita eſt Regula, una Canonicorum, altera Sanctimonialium. Quâ in re præcipuam operam navavit *Amalarius* Metenſis Diaconus. Utraque ex diverſis Patrum ſententiis, & priſcorum Conciliorum Canonibus collecta eſt: præcipuè verò SS. Hieronymi, Auguſtini, Leonis, Gelaſii, Gregorii Magni, Iſidori, & Juliani Pomerii, cujus libri de Vita contemplativa ſub S. Proſperi nomine laudantur, ſententiis, & ex Conciliis Laodiceno, Neocæſareenſi, Gangrenſi, Nicæno, Sardicenſi, Carthaginenſi, IV. Africano, Chalcedonenſi. Regula Canonicorum centum quadraginta quatuor Capita complectitur. *Cap. nono* Sanctum eſſe debere Epiſcopum docet. *Qui enim alium de peccatis arguit, ipſe à peccato debet eſſe alienus*. Ipſi *ſcientiam Scripturarum* eſſe neceſſariam: quia *Si Epiſcopi tantum ſit ſancta vita, ſibi ſoli poteſt prodeſſe ſic vivens*. Ipſius præ cæteris ſpeciale officium eſſe *Scripturas legere, percurrere Canones, exempla Sanctorum imitari. Vigiliis, jejuniis, orationibus incumbere; cum fratribus habere pacem, nec quemquam ex membris ſuis diſcerpere. Nullum damnare niſi comprobatum: nullum excommunicare niſi diſcuſſum*. Ita humilitate & auctoritate præſtantem eſſe debere, *Ut nec per nimiam humilitatem ſuam ſubditorum vitia convaleſcere faciat: nec per immoderatam auctoritatem ſeveritatis poteſtatem exerceat*. Tenere debere illam ſupereminentem donis omnibus charitatem, ſine qua omnis virtus nihil eſt. *Cuſtos enim ſanctitatis Charitas eſt: locus autem hujus cuſtodis humilitas eſt*. Habere etiam debere caſtitatis eminentiam: *Ita ut mens Chriſti corpus confectura, ab omni inquinamento carnis ſit munda & libera*. Oportere *Eum ſollicitâ diſpenſatione curam pauperum gerere, eſurientes paſcere, veſtire nudos, ſuſcipere peregrinos, captivos redimere, viduas ac pupillos tueri*. Hoſpitalitatem in eo eſſe debere præcipuam. *Si enim omnes fideles illud Evangelicum audire deſiderant*, Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me: *quantò magis Epiſcopus, cujus diverſorium cunctorum debet eſſe receptaculum? Laïcus enim unum aut duos ſuſcipiens, implebit hoſpitalitatis officium: Epiſcopus ſi omnes non receperit, inhumanus eſt*. Caput centeſimum decimum-ſextum docet Clericos bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatores eſſe, non dominos; & quos in uſus expendi debeant. *Res Eccleſiæ, ſicut à Sanctis Patribus traditur, & in ſuperioribus Capitulis continetur, vota ſunt Fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Fideles namque fidei ardore & Chriſti amore ſuccenſi, ob animarum ſuarum remedium, & cæleſtis patriæ deſiderium, ſuis propriis facultatibus ſanctam locupletem fecerunt Eccleſiam, ut his & milites Chriſti alerentur, & Eccleſiæ exornarentur, pauperes recrearentur, & captivi pro temporum opportunitate redimerentur. Quapropter vigilanti ac ſolerti cura providendum eſt his qui ejus facultates adminiſtrant, ne eas in ſuos ſolummodo uſus convertant, ſed magis juxta poſſibilitatem rerum, Chriſto famulantium, immo eorum in quibus Chriſtus paſcitur & veſtitur, curam gerere penitus non negligant*. Plurima hujus Regulæ Capitula excerpta ſunt ex Regula *Chrodegangi* Metenſis Epiſcopi, cujus meminimus in Hiſtoria Eccleſiaſtica Sæculi octavi.

Regula Canonicorum.

Epiſcopi ſanctitas, ſcientia, officia.

Hoſpitalitas Epiſcopi.

Bonorum Eccleſiaſticorum canonicus uſus.

Res Eccleſiæ, patrimonia pauperum.

Liber ſecundus, qui eſt de Inſtitutione Sanctimonialium Canonicarum, viginti & octo Capita continet, ex S. Cypriano lib. de Habitu Virginum, S. Athanaſio, S. Cæſario Arelatenſi, S. Hieronymo in Epiſtolis ad *Euſtochium*, ad *Demetriadem*, ad *Furiam* ad *Lætam*, maximam partem deflorata. Sanctimoniales illas Canonicas voto paupertatis adſtrictas non fuiſſe, conſtat ex Capite nono. *Si aliqua*, inquit, *Sanctimonialium res ſuas proprias ita Eccleſiæ contulerit, ut nihil ex his ſibi proprium vindicare, ſed tantùm rebus ſuſtentari velit Eccleſia, huic ſufficienter in Congregatione ſtipendia largiantur neceſſaria. Si autem Eccleſiæ*

Regula Sanctimonialium Canonicarum.

Voto paupertatis non erant adſtrictæ.

cleſiæ eas tradiderit, & uſufructuario habere voluerit, Quæſtor Eccleſiæ eas, utpote Eccleſiæ defendat. Quòd ſi eas Eccleſiæ conferre noluerit, Abbatiſſa & cæteris Sanctimonialibus conniventiam adhibentibus, committat eas per ſcriptum publicè roboratum, aut propinquo, aut alii cuilibet bonæ fidei amico, qui eas jure fori defendat. Secundùm hanc igitur Conſtitutionis formam, Sanctimoniales ſuas proprias res deliberent & diſponant, & aut ſervis, aut certè aliis, quibus illis libuerit, eas ad procurandum, ſibique fideliter earum fructus adminiſtrandum, commendent. Quoniam ante ingreſſum Monaſterii, cuncta, ut præmiſſum eſt, rationabiliter illis diſponenda ſunt, ut remota quarumlibet forenſium rerum occupatione, ſuum liberiùs & quietiùs poſſint cuſtodire propoſitum. Caput duodecimum ſtatuit ut Sanctimoniales *ſtipendia Eccleſiaſtica*, ſeu *cibum & potum æqualiter accipiant.* Ancillas ipſas habuiſſe conſtat ex capite vigeſimo-primo. Puellas in Monaſteriis inſtitutas fuiſſe, diſcimus ex capite vigeſimo-ſecundo. Hujus Synodi, & Regulæ utriuſque in ea conditæ exemplaria in ſingulas Provincias miſit *Ludovicus Pius*, Miſſóſque deſtinavit, qui Statutorum executionem curarent, ut conſtat ex Epiſtolis ipſius ad *Magnum* Senonenſem, & *Sicharium* Burdigalenſem, Archiepiſcopos, ea de re datis.

ARTICULUS IX.

De Concilio Pariſienſi VI.

ANno Chriſti octingenteſimo vigeſimo-nono *Ludovicus Pius* Imperator & Rex Francorum, unà cum *Lothario* filio ſuo in conſortium Imperii aſſumpto, quatuor Synodos indixit in quatuor Imperii ſui partibus celebrandas ex pluribus Provinciis, unam ſcilicet Moguntiæ, Pariſiis alteram, tertiam Lugduni, quartam Toloſæ, ad Eccleſiaſticæ Diſciplinæ reſtaurationem, ut conſtat ex Encyclica Epiſtola, quam ex Placito Aquiſgranenſi miſit ad omnes Imperii Eccleſias; nec-non ex Præfatione Synodi Pariſienſis. *Cùm*, inquit, *liquidò pateat Eccleſiam, quam Chriſtus qui eam proprio ſuo ſanguine redemit, ſuiſque Orthodoxis famulis Ludovico & Lothario glorioſis Auguſtis regendam tuendámque committere occultâ ſuâ diſpenſatione voluit, diverſorum morborum generibus affici*, &c. *Quapropter ſtatuerunt in quatuor congruentiſſimis Imperii ſui locis Conventus Epiſcoporum, uno eodémque tempore fieri debere. In quibus, Domino inſpirante, diligenter quærere ſtuderent & inveſtigare de cauſis ad Religionem Chriſtianam eorúmque curam pertinentibus, quid à Principibus, & reliquo populo, vel ita ut divina auctoritas docet, aut aliter teneretur; vel quid inde ex parte, aut ex toto dimiſſum ſit ut non teneretur. Deinde quid in ipſorum, qui Paſtores populi conſtituti ſunt, converſatione & actibus inveniri poſſet, quod divinæ regulæ atque auctoritati non concordaret: ſimúlque invenirent quæ occaſiones in utroque Ordine effecerint ut à recto tramite deviaſſent. Et quidquid de his cauſis inventum fuiſſet, correctionis gratiâ, juxta miniſterium ſibi injunctum patenter denunciarent.*

Quatuor Concilia eodem tempore in Galliis congregata.

Synodus autem Pariſienſis Sexta ex quatuor Provinciis congregata eſt eorumdem Auguſtorum juſſu, ſcilicet Remenſi, Senonenſi, Turonenſi, & Rothomagenſi, & inchoata VIII. Idus Junias ejuſdem anni DCCCXXIX. ut docet ejus Præfatio. *Eorumdem*, inquiunt Patres, *glorioſorum & orthodoxorum Principum juſſionibus obedientes . . . . . anno Incarnationis Domini* DCCCXXIX, *ſub die* VIII. *Iduum Juniarum, nos indigni Epiſcopi, ex Diœceſi ſcilicet Durocortorum, nec-non & Diœceſi Senonica, & Turonica, atque Rothomagica, apud Pariſiorum urbem convenimus, & qualiter de paulò ſuperiùs præmiſſis cauſis, juxta admonitionem eorumdem Principum, egerimus & ſtatuerimus, in ſubſequentibus breviter capitulatim annotare curavimus.*

Synodus Pariſienſis VI. ex quatuor Provinciis.

Tribus partibus conſtat hæc Synodus. Prima pars, quæ Sacerdotalis Ordinis diſciplinam præcipuè ſpectat, quinquaginta quatuor Capita complectitur. *Primum* explicat quid propriè ad Religionem Chriſtianam pertineat, fides ſcilicet ac opera. *Secundum*, quomodo univerſalis Dei Eccleſia unum ſit corpus, cujus caput eſt Chriſtus. *Tertium*, quomodo totius ſanctæ Dei Eccleſiæ corpus in duas eximias perſonas, *Sacerdotalem*, & *Regalem* diviſum ſit, ut docent Gelaſius Papa & Sanctus Fulgentius: & *In Eccleſia nemo Pontifice potior; in Sæculo nemo Chriſtiano Imperatore celſior inveniatur.* Quartum explicat quomodo Sacerdotum, qui ſunt *Apoſtolorum Succeſſores*, vita concordare debeat doctrinæ. *Quintum* ſtatuit ut Epiſcopi plebes ſuas dictis & exemplis ad meliora incitent, & ad divinam Clementiam pro Imperatore, ejúſque conjuge, prole, & Imperio implorandam. *Sextum* ſtatuit ut omnes fidem diſcant. *Septimum*, ut ſolemnis Baptiſmus non conferatur niſi temporibus quæ præfigunt Canones, in Paſchate ſcilicet ac Pentecoſte, & *Gelaſii* in Epiſtola ad Epiſcopos Lucaniæ, & *Sancti Leonis* in Epiſtola ad Epiſcopos Siciliæ auctoritatem laudat. *Octavum* Clinicos, id eſt, in ægritudine baptizatos, à gradibus Eccleſiaſticis repellit, ſecundùm Concilii Neocæſareenſis duodecimum Canonem. *Nonum* Fideles omnes hortatur ad ſervandum pactum quod in Baptiſmate cum Deo fecerunt; quod non ſolùm per infidelitatem, ſed etiam per peccata violatur: idque populis à Sacerdotibus prædicari jubet. *Decimum* explicat quid ſit abrenuntiare diabolo & operibus ejus. *Caput undecimum* tales eligi jubet Eccleſiæ Miniſtros, *quales & Apoſtolicus ſermo, & Canonicus ordo*, & *B. Gregorii Paſtoralis Regula docet*; ſcilicet ut *nullius rei terrenæ gratiâ*, ſed *Dei ſolius eligantur.* Eliminari præcipit ab *Electione & Ordinatione Sacerdotis Simoniacam hæreſim.* Primúmque neceſſe eſſe ait *Ut hæc peſtis Imperiali Auctoritate & poteſtate, cum conſenſu venerabilium Sacerdotum, à Romana Eccleſia amputetur: quoniam ſi caput languerit, membra incaſſum vigeant neceſſe eſt.* Caput duodecimum auream illam *Sancti Gregorii Magni ſententiam* Sacerdotibus ponit ob oculos: *Cùm rerum neceſſitas expoſcit, penſandum valde eſt ad culmen quiſque regiminis qualiter veniat, atque ad hoc ritè perveniens qualiter vivat, & benè vivens qualiter doceat, & rectè docens infirmitatem ſuam quotidie quanta valeat conſideratione cognoſcat.* Alia præclara documenta ex *Sancto Gregorio*, & ex *Sancto Hieronymo*, Sacerdotibus tradit.

Synodi Decreta.

Prima pars.

Pactum cum Deo in Baptiſmo factum.

Simonia Imperatoris auxilio eradicanda.

Sacerdotum vocatio, vita, doctrina.

Caput decimum-tertium Sacerdotes ab avaritia deterret. *Decimum-quartum* eoſdem ad hoſpitalitatem ſectandam adhortatur. *Decimum-quintum* pluribus docet *Nulli Sacerdotum licere res Deo dicatas, ſibique commiſſas, ut proprias tractare*, & ſecundùm libitum ſuum ad uſus quoſcumque convertere, ſed potiùs *Secundùm Canonicam Auctoritatem, Sanctorúmque Patrum dicta & exempla adminiſtrare vel diſpenſare: qui ſcientes nihil aliud eſſe res Eccleſiæ, niſi vota Fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, non eas vindicaverunt in uſus ſuos ut proprias, ſed ut commendatas, pauperibus diviſe-*

Bonorum Eccleſiæ recta adminiſtratio & uſus.

diviſerunt. Verba ſunt Juliani Pomerii lib. 2. *de Vita Contemplativa*, quem ſub nomine *S. Proſperi* laudat hæc Synodus. *Caput decimum-ſextum* ſtatuit ut res ab Epiſcopis vel Preſbyteris ex facultatibus Eccleſiæ, poſt eorum Ordinationem, comparatæ, quocumque nomine, & quacumque conditione, ad Eccleſias quibus præſunt, pertineant, non ad eorum heredes devolvantur. *Caput decimum-ſeptimum* Rerum Eccleſiaſticarum diſtractionem vetat abſque urgentiſſima neceſſitate, & conſilio Metropolitani, aut certè vicinorum Epiſcoporum, earumque commutationem imprudentem & Eccleſiæ incommodam æquè prohibet. *Caput decimum-octavum* docet Paſtores Eccleſiarum res Eccleſiæ poſſidere, non ab his poſſideri debere; eas poſſidendo contemnere, *& non ſibi ſed aliis poſſidere.* Et verbis *Juliani Pomerii* ſeculares homines perſtringit, qui Eccleſiam nimis divitem eſſe conqueruntur. *Quantæcumque ſint*, inquit, *res Eccleſiæ, ſi eo modo quo diſpenſandæ ſunt, diſpenſentur, nimiæ non ſunt. Cupiditas quippe, immò negligentia quorumdam diſpenſatorum, non Eccleſiæ ampla res in vitio ſunt. Mira namque res, Ambitio mundialis ſatis non habet, & Eccleſia Chriſti nimium habet.*

Caput decimum-nonum Nec ſubditos Prælatis detrahere, nec ipſos ex livore reprehendere, ac ipſis inſultare debere docet: nec prælatos anſam dare detrahendi. *Caput vigeſimum* ſtatuit ut Epiſcopi Syncellos habeant vitæ probabilis Clericos, converſationis ſuæ teſtes perpetuos. *Caput vigeſimum-primum* Antiſtites perſtringit, qui Laïcos potiùs quàm Clericos familiares habere, & commenſales delectantur: qui ſubditas ſibi Congregationes Canonicorum, Monachorum, & Sanctimonialium negligunt: *Qui non causâ neceſſitatis, aut utilitatis, ſed potiùs avaritiæ & propriæ delectationis, ſæpiſſime propriâ Civitatis ſuæ Sede relictâ, Clerōque neglecto, remotiora loca frequentant: de qua re & deſtitutio divini cultûs, & prædicatio in plebibus, & cura ſubjectorum poſtponitur, & hoſpitalitas negligitur.* Caput vigeſimum-ſecundum Pacis inter Epiſcopos & Patronos Laïcos conſervandæ causâ, jubet ut ſi Laïcus idoneum utilémque Clericum Eccleſiæ ſuæ præficiendum obtulerit, non rejiciatur ab Epiſcopo: & ſi rejiciendus eſt, *Diligens examinatio, & evidens ratio, ne ſcandalum generetur, manifeſtum faciat.* Caput vigeſimum-tertium perſtringit Antiſtites qui non paternum affectum circa gregem ſibi commiſſum, ſed quemdam dominatum exercent. XXIV. Jubet ut Prælati carnalem & ſpiritalem cibum ſubditis diſtribuant. XXV. Miniſtros Epiſcoporum, & Archidiaconos avaritiæ deditos, jubet ab ipſis Epiſcopis coërceri. XXVI. Concilia Provincialia bis aut ſaltem ſemel in anno celebrari ſtatuit, ex quorum prætermiſſione multorum criminum oritur impunitas, & ſuperborum Clericorum impudentia fovetur, qui Canonum auctoritate calcatâ, auribus Principum moleſtiam creant. XXVII. Chorepiſcopos qui formam Septuaginta Diſcipulorum tenent, Confirmationis Sacramentum conferre vetat, & alia miniſteria obire, quæ ſolis Pontificibus debentur. XXVIII. Preſbyteros & Monachos negotiatores & villicos eſſe prohibet, turpibúſque lucris implicari. XXIX. Preſbyteros Parochiarum regimini præpoſitos, ab Epiſcopis ad varia loca mitti prohibet ad agenda ipſorum negotia; quia illos reſidere neceſſe eſt, ne eorum abſentiâ & loca Deo dicata cultu debito priventur, *& homines ſine Confeſſione, & infantes ſine Baptiſmatis regeneratione plerumque moriantur.* XXX. Jubet Rectores Eccleſiarum diligentiorem adhibere curam in educandis & erudiendis junioribus Clericis; & ipſos ad Concilium adducere, ut ſuum ſtudium circa divinum cultum omnibus manifeſtum fiat. XXXI. Evangelicam Prædicationem quæſtûs causâ fieri vetat: & ne Epiſcopi Diœceſim luſtrantes quartam partem decimarum & redituum ex oblationibus Fidelium in ſingulis Parochiis accipiant, ſi nulla neceſſitas urgeat, ſed in uſus Eccleſiarum & pauperum, ſecundùm ſuam diſpoſitionem, expendendam relinquant. Caput XXXII. multorum Sacerdotum *incuriam & ignorantiam* arguit, qui *Modum Pœnitentiæ reatum ſuum confitentibus, ſecus quam Jura Canonica decernunt, imponunt, utentes quibuſdam Codicillis contra Canonicam Auctoritatem ſcriptis, quos Pœnitentiales vocant: & ob id non vulnera peccatorum curant, ſed potiùs foventes palpant, incidentes in illud Propheticum:* * *Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manûs, & faciunt cervicalia ad decipiendas animas.* Quam ob rem jubent Patres, *Ut unuſquiſque Epiſcoporum in ſua Parochia eoſdem erroneos Codicillos diligenter perquirat, & inventos igni tradat, ne per eos ulteriùs Sacerdotes imperiti homines decipiant.* Caput XXXIII. ſtatuit ut Epiſcopi Sacramentum Confirmationis jejuni adminiſtrent, & iiſdem temporibus, quibus Baptiſmum ſolemnem, in Paſchate ſcilicet ac Pentecoſte. XXXV. Decernit ut Epiſcopus Preſbyterorum, aliorúmque Clericorum depoſitorum vitam & converſationem inſpiciat, eóſque Canonicæ Pœnitentiæ ſubdere non negligat. XXXVI. Prohibet ne Clerici Eccleſias, quibus ſunt mancipati, deſerentes, ab aliis Epiſcopis, aut Abbatibus, ſeu etiam nobilibus viris recipiantur: Statuítque Imperatori ſupplicandum, ut poteſtate Regali prohibeat ne quiſpiam Laïcorum alterius Clericum ſollicitet, aut recipiat: & præcipuè, ne Italici Epiſcopi, Abbatéſque, & Comites, ac cæteri nobiles viri, aliorum Clericos ex Germania, Galliâque illuc fugientes recipere præſumant. XXXVII. Epiſcopos invigilare jubet, ut Abbates Canonicorum ab illicitis ſe abſtineant. Qui ſi Epiſcopo parere renuerint, Synodali Judicio aut corrigantur, aut *interveniente Principis auctoritate, honore prælationis priventur.* XXXVIII. Sacerdotes à ſcurrilitate, turpiloquio, hiſtrionum jocis, aut quibuſlibet ſpectaculis, abſtinere mandat; quibus *magis lugere convenit, quàm in cachinnos ora diſſolvere.* XXXIX. Viduas repente & ſine probationis examine Sanctimonialibus præfici vetat. *Caput. XL.* Ne verò ipſas velent Preſbyteri inconſultis Epiſcopis, cavet. *Caput XLI.* Ne iidem Virgines conſecrent, ſub pœna canonica prohibet. *Caput XLII.* Abuſum qui irrepſerat, ut quædam feminæ ſibi ipſis velum imponerent, ut Eccleſiarum excubatrices & adminiſtratrices fieri poſſent, emendat. Prohibet ſic velatas in Eccleſiis ad hujuſmodi obſequium à Preſbyteris admitti. *Caput XLIII.* Corrigit alium abuſum, qui invaluerat, ut Abbatiſſæ Viduas aut Virgines velarent: & quæ id fuerint auſæ, coërceri jubet ab Epiſcopis, & Canonicæ Pœnitentiæ addici. XLIV. Vetat ne viduæ juniores ſtatim velentur, ſed expectare jubet diem à maritorum obitu trigeſimum, ſecundùm Legem Imperatoris; quo elapſo tempore, aut nubant, aut Deo, ſi maline, in Monaſteriis conſecrentur, non verò in propriis domibus ſub Sanctimonialium habitu vivere ſinantur. XLV. Abuſum longe graviorem reſecari jubet, qui in Provinciis quibuſdam graſſabatur, ut feminæ ſanctis altaribus ſe ingererent, ſacra vaſa contingerent, Sacerdotalia indumenta Preſbyteris adminiſtrarent, immò *Corpus & Sanguinem Domini populis porrigerent.*

Caput XLVI. Canonicos & Monachos Monaſteria Puellarum adire vetat, *niſi cauſa prædicationis,*

aut

Pastoralis Epiſcoporum vigilantia.

Pax inter Epiſcopos & Laïcos ſervanda.

Concilia Provincialia.

Curatorum Reſidentia.

Pœnitentiæ modus [illegible] Canones [illegible].

Erronei Codicilli Pœnitentiales igni tradendi.

Ezech. 13.

Confirmatio.

Sacerdotum [illegible] & mortificatio.

Parthenones non adeundi ſine Epiſcopi licentia.

aut inevitabilis neceſſitas coëgerit, cum *Epiſcopi*, aut ejus *Vicarii licentia*. Preſbyteros, poſt Miſſarum celebrationem, ad ſecretas cum Sanctimonialibus collocutiones divertere prohibet, & earum Confeſſiones excipere *niſi in Eccleſia, coràm ſancto altari, adſtantibus haud procul teſtibus*, niſi præpedierit infirmitas. Abſque Epiſcoporum juſſione Monachis Sacerdotibus Confeſſiones Monialium, immò & Clericorum, & Laïcorum audire vetat. *Nullo modo videtur nobis convenire, ut Monachus, relicto Monaſterio ſuo, idcirco Sanctimonialium Monaſteria adeat, ut confitentibus peccata ſua modum pœnitentiæ imponat. Nec etiam illud videtur nobis congruum, ut Clerici & Laïci, Epiſcoporum, & Preſbyterorum Canonicorum judicia declinantes, Monaſteria Monachorum expetant, ut ibi Monachis Sacerdotibus Confeſſionem peccatorum ſuorum faciant: præſertim cùm eiſdem Sacerdotibus Monachis id facere fas non ſit, exceptis his duntaxat qui ſub Monaſtico Ordine ſecum in Monaſteriis degunt. Illis namque eſt Confeſſio peccatorum facienda, à quibus ſubinde & modus Pœnitentiæ, & conſilium ſalutis capiatur, & à quibus, poſt tempora Pœnitentiæ peracta, ſecundùm Canonicam Inſtitutionem, ſi Epiſcopus juſſerit, reconciliatio mereatur..... Monachos quietem debere diligere, & intentos eſſe tantummodo jejunio & orationi, in locis, in quibus renunciaverunt ſæculo permanentes, ut nec Eccleſiaſticis, nec ſæcularibus negotiis communicent; nec in aliquo ſint moleſti, propria Monaſteria deſerentes, niſi fortè eis præcipiatur propter opus neceſſarium ab Epiſcopo Civitatis.* Caput XLVII. prohibet Miſſam in domibus privatis, in hortis, aut ædiculis & Oratoriis celebrari, niſi neceſſitas compellat in itinere, quando Eccleſia remota eſt, *Ne populus Dei ſine Miſſarum celebratione, & Corporis & Sanguinis Dominici perceptione maneat.* Idque tunc fieri jubet in Altaribus ab Epiſcopo conſecratis. XLVIII. Sacerdotes ſine Miniſtris Miſſam celebrare prohibet, ſub pœna canonica. XLIX. Decernit ut ſingulæ Eccleſiæ plebes & res, quibus conſiſtere poſſint, habentes, ſingulos habeant Preſbyteros, cavétque ne idem duabus, aut tribus Baſilicis præficiatur. *Caput L.* obſervationem diei Dominicæ commendat, & Imperatorem à Sacerdotibus rogandum ſtatuit *Ut ob honorem & reverentiam tantæ diei cunctis metum incutiat, ne in ea mercatus, Placita, & ruralia quæque opera, nec-non & quaſlibet carrigationes ullius conditionis homines facere præſumant.* LI. Modiorum & ſextariorum, ſtaterarum atque ponderum inæqualitatem in vendendo & commodando, atque recipiendo prohibet. LII. Principis auctoritatem implorat, ut impediatur gravamen pauperum in aliquibus Provinciis, in quibus Epiſcopi & Comites, & cæteri Prælati frumentum & vinum minori longè pretio, quàm cæteris, pauperes ſibi ſubditos ſibi vendere cogebant.

Sacerdotibus Monachis fas non eſt Secularium Confeſſiones excipere ſine approbatione Epiſcopi.

Monachorum ſeceſſus & quies.

Dominicæ diei ſanctificatio.

LIII. Præclara habet contra uſurarios ex Scriptura Sacra & SS. Patribus, maximè ex S. Hieronymo in Ezechielis 18. docétque uſuram eſſe quicquid exigitur ultra ſortem, non ſolùm in pecunia, ſed in quacumque ſpecie. *Solent*, inquit, *argumentari & dicere: Dedi unum modium, qui ſatus fecit decem modios: nonne juſtum eſt ut medium modium de meo plus accipiam, cùm ille mea liberalitate novem & ſemis de meo habeat?* Nolite errare, *inquit Apoſtolus*, Deus non irridetur. *Reſpondeat enim nobis breviter fœnerator miſericors, utrum habenti dederit, an non habenti? Habenti utique dare non debuerat, ſed dedit quaſi non habenti: ergo quare plus exigit quaſi ab habente? Alii pro pecunia fœnerata ſolent munuſcula accipere diverſi generis, & non intelligunt uſuram appellari, & ſuperabundantiam,*

Fœneratorum malæ artes & crudelitas.

A *quicquid illud eſt, ſi ab eo quod dederint, plus acceperint.* Ibidem refert ac damnat Synodus malas artes & crudelitatem fœneratorum, qui tempore famis pauperi pecuniam pro modio frumenti numerare non valenti dicunt: *Quot modò denariis poſſum modium frumenti mei vendere, aut tot denarios tempore fructus novi mihi redde, aut certè eorum pretium in frumento & vino, & cæteris quibuſlibet aliis frugibus ad plenum ſupple. Unde evenire ſolet ut pro frumenti modio taliter mutuato, tres aut quatuor modii à pauperibus tempore meſſis violenter exigantur. Sunt etiam alii crudeliſſimi fœneratores, qui tempore neceſſitatis nihil commodare pauperibus volunt, niſi* B *meſſellas ſuas, & vineolas, & pratella ea ratione in pignus dederint, ut quicquid frugum in hiſce colligi poterat, pro parvo quod mutuum acceperunt, ex aſſe amittant*, &c. Caput LIV. Adultos baptizandos & confirmandos, & baptizandorum atque confirmandorum patrinos, de Fide & Sacramentis diligenter erudiri præcipit.

Secunda pars Concilii VI. Pariſienſis Regum & Principum, generatímque omnium Fidelium ſtatum ſpectat. Capita tredecim complectitur. Primum & ſecundùm diſertè explicant in quo poſitum ſit miniſterium Regis, maximéque in Eccleſiæ tuitione poſitum docent ex *S. Iſidoro* dicente: *Prin-* C *cipes ſæculi nonnunquam intra Eccleſiam poteſtatis adeptæ culmina tenent, ut per eamdem poteſtatem Diſciplinam Eccleſiaſticam muniant. Cæterùm intra Eccleſiam Poteſtates neceſſariæ non eſſent, niſi ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ ſermonem, Poteſtas hoc imperet per diſciplinæ terrorem. Sæpe per regnum terrenum cæleſte regnum proficit, ut qui intra Eccleſiam poſiti contra fidem & diſciplinam Eccleſiæ agunt, rigore Principum conterantur: ipſámque diſciplinam, quam Eccleſiæ utilitas exercere non prævalet, cervicibus ſuperborum Poteſtas Principalis imponat, & ut venerationem mereatur, Poteſtas im-* D *pertiat. Cognoſcant Principes ſæculi, Deo debere ſe reddere rationem propter Eccleſiam, quam à Chriſto tuendam ſuſcipiunt. Nam ſive augeatur pax & diſciplina Eccleſiæ per fideles Principes, ſive ſolvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum poteſtati ſuam Eccleſiam credidit.* Caput III. Judices, Miniſtróſque probos à Regibus eligendos docet: alioquin ipſos coràm ſupremo Judice reos fore. *Caput IV.* docet pietatem, juſtitiam & miſericordiam eſſe ſtabilimentum Regni. *Caput V.* monet Reges ut Regnum ſibi à Deo traditum credant, illúdque ſecundùm ejus voluntatem gubernare ſatagant. *Caput VI.* Ad caritatem omnium E ordinum homines adhortatur, & maximè Palatinos, ſeu Clericos, ſeu Laïcos, *Ne alterutrius injuriam aut dehonorationem* (quod in Aula frequens eſt) *contra fas meditentur.* Capite VII. Legem Chriſti, divináque mandata negligi à Fidelibus Patres lamentantur. *Capite VIII.* Fidem Regi ſervandam & obedientiam exhibendam, ex Sacra Scriptura docent, cujus prolatis documentis, ita colligunt: *Quapropter neceſſe eſt ut unuſquiſque Fidelis tantæ Poteſtati ad ſalutem & honorem Regni, ſecundùm Dei voluntatem, utpote membrum capiti opem congruam ferat, plúſque in illo generalem profectum & utilitatem atque honorem Regni, quàm lucra* F *quærat mundi.* Capite IX. Publicas calamitates, Regnorúmque tranſlationes ob Principum, ac populorum peccata à Deo vindice infligi docent. *Capite X.* Quorumdam Chriſtianorum refellunt errorem, qui credebant, aſſerebántque, homines in Chriſto renatos, quamvis ſceleratè viverent, & in malis operibus diem extremum clauderent, diuturno atque purgatorio, non tamen æterno igne puniri: docéntque fidem ſine bonis operibus non ſalvare. *Caput XI.* Frequentari jubet

Secunda pars Decretorum Concilii.

Chriſtiani Regis officia.

Fides & obedientia Regi exhibenda.

Digitized by Google

Reverentia Eccleſiæ debita.

bet Eccleſias eáſque præ Templo Hieroſolymitano honore dignas eſſe docet, *in quibus non jam ſanguis taurorum effunditur, ſed corpus & Sanguis Chriſti conficitur, & à Fidelibus percipitur.* Eorúmque conſuetudinem redarguit, qui in ædiculis & Oratoriis Sacrificium offerri faciunt, templa negligentes ac deſerentes. *Caput XII.* Eos increpat, qui Eccleſiam ingreſſi, *non ad Deum puram ſimplicémque orationem dirigunt; quoniam quod ore precantur, hoc etiam mente non meditantur.* Caput XIII. Docet eos qui ab Eccleſiis procul ſunt, non propterea negligere debere orationem, cùm Deus orari poſſit in omni loco, utpote qui ubique ſit.

Tertia pars Concilii.

His Capitulis conditis, Patres Epiſtolam Synodicam ad *Ludovicum Pium* Imperatorem ſcripſere, cui adjunxere XXVII. Capitula ex Decrecretis Concilii maximam partem excerpta, quorum obſervationem præcipuè neceſſariam judicarunt, ejúſque Majeſtati ſupplicarunt, ut ea executioni mandari curaret. His conſtat *Concilii VI. Pariſienſis tertia pars.* In ſexto Capitulo, quod eſt de Miſſarum celebratione in ædiculis & Oratoriis prohibenda, Miſſa *Conſecratio & perceptio Corporis & Sanguinis Dominici* ter appellatur. Falsò itaque mutationem circa fidem Euchariſtiæ inſenſibilem decimo ſæculo factam Calviniani Miniſtri fabulantur, & tunc ſenſum præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia doctrinam invaluiſſe, cùm nono ſæculo ea totius Eccleſiæ fides eſſet, ut & præcedentium, ab ipſa Chriſtiani nominis origine, ſæculorum. *Capite XXII.* Patres Imperatorem rogant ut in bonis Paſtoribus conſtituendis maximam curam adhibeat: *Quia ſi aliter factum fuerit*, inquiunt, *& Ordo Eccleſiaſticus ſuam non habebit dignitatem, & Religio Chriſtiana in multis labefactanda detrimenti ſui jacturam patietur, & anima veſtra, quod non optamus, periculum generabitur.* Ut in Abbatiſſis conſtituendis, & in omnibus Reipublicæ Miniſtris eligendis, periculum ſuum caveat, & ſolertiſſimam providentiam adhibeat, eumdem Imperatorem rogant *Cap. XXIII. Capite XXVI.* Maxima libertate cauſam exponunt cur collapſa fuerit Eccleſiaſtica Diſciplina, tantique mali fontes duos indigitant. *Quia*, inquiunt, *& Principalis Poteſtas, diverſis occaſionibus intervenientibus, ſecus quàm auctoritas divina ſe habeat, in cauſas Eccleſiaſticas proſilierit, & Sacerdotes partim negligentiâ, partim ignorantia, partim cupiditate, in ſæcularibus negotiis & ſollicitudinibus mundi, ultra quàm debuerant, ſe occupaverint, Et hac occaſione aliter quam divina auctoritas doceat, in utraque parte actum extitiſſe, dubium non eſt.*

Fides Eccleſiæ circa Euchariſtiam.

Boni paſtores conſtituendi.

Cauſæ cur prolapſa ſit Eccleſiæ Diſciplina.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 352. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem velut meam notant: *Papa committens Simoniam, coërceri poteſt ab Imperatore.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea; nec ibi, aut alibi in Opere meo legitur. Concilii Pariſienſis Sexti Canones eo loci recenſeo. *Caput* (inquam) *undecimum eliminari præcipit ab electione & ordinatione Sacerdotis Simoniacam Hæreſim, primúmque neceſſe eſſe ait*, UT HÆC PESTIS IMPERIALI AUCTORITATE ET POTESTATE CUM CONSENSU VENERABILIUM SACERDOTUM, A ROMANA ECCLESIA AMPUTETUR. Hæc Synodi verba; de meo nihil addidi; de electionibus & ordinationibus, & maximè de Romani Pontificis electione ſermo eſt: de Papa Simoniam committente ab Imperatore coërcendo, ne verbum quidem ullum.

ARTICULUS X.

De Concilio Aquiſgranenſi II.

ANno Chriſti octigenteſimo trigeſimo ſexto, Concilium Aquiſgranenſe II. convocante *Ludovico Pio* Imperatore, celebratum eſt octavo Idus Februarii, ad reſtaurandam Eccleſiaſticam Diſciplinam. Sanxit de vita Epiſcoporum, de eorum doctrina, de vita & doctrina inferiorum Ordinum, de perſona Regis, filiorúmque ejus ac Miniſtrorum. Primum Caput, eſt quod *De Vita Epiſcoporum*, duodecim Canones complectitur, quibus non ſtatuitur aliquid novi, ſed repetuntur & confirmantur quæ in Concilio Aquiſgranenſi I. & Pariſienſi VI. ſtatuta ſunt. Vitam porro Epiſcoporum inſtituit ſecundùm Apoſtoli doctrinam, & *S. Gregorii Magni* documenta in Lib. Paſtorali. Notanda ſunt illa verba Canonis III. *Placuit omnibus Epiſcopis, ut quocumque loco ſit Epiſcopus, coram ſe aggreget ſemper pauperes ad refectionem.*

Summa Canonum.

Epiſcoporum vita.

Caput ſecundum, quod eſt de Doctrina Epiſcoporum, duodecim pariter Canones continet, qui docent, Epiſcopos *Inexcuſabiliter noſſe oportere, ut ex Veteris Novique Teſtamenti Scriptis, quæ vera ſunt, ſalutique omnium proficua proferre doctè ſciant.* Neceſſe inſuper eſt ut ſciant *Medicinam ſpiritualem conſiliúmque ſalubre animarum, uti Medici ſpirituales*: quia, ut ait S. Gregorius, *Ars artium regimen eſt animarum.* Scire debere *Formam Evangelicam, documenta Apoſtolica, Canonum inſtituta, normam Regulæ Paſtoralis à Sancto Gregorio editæ.* Scire ipſos debere, *Res Eccleſiaſticas, non ut proprias, ſed à Domino ſibi pro aliorum neceſſitatibus commiſſas, & nihil aliud eſſe res Eccleſiæ, quàm vota Fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum.* Idcirco eos maximè cavere debere, *Ne ea quæ Eccleſiaſticis tradita ſunt Miniſteriis, pro remiſſione peccatorum, aut aliis aptanda officiis, aut pauperibus eroganda, propria cupiditate, aut Potentum terrore, parentúmque procuratione, ad alios uſus retorqueant: Ne fortè quod aliis extat remiſſio peccatorum, ipſis ſit damnationis augmentum: ſed potiùs indigentibus eas, & Eccleſiaſticis Miniſteriis diſtribuant, ne exinde à Domino velut inutiles diſpenſatores damnentur.* Perpetua eſt & conſtans Patrum doctrina, Clericos bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatores, eſſe non dominos. *Canon XII.* ſtatuit *Ut ſi quiſpiam Epiſcoporum, aut quilibet ſequentis Ordinis Eccleſiaſtici, deinceps timore, aut cupiditate, aut qualibet ſuaſione à Domino & Orthodoxo Ludovico Imperatore defecerit, aut etiam Sacramentum fidelitatis illi promiſſum violaverit, & ejus contrariis malevola intentione quolibet modo ſe copulaverit, gradum proprium Canonicâ atque Synodali Sententiâ amittat. Quòd ſi quiſquam laïcus id facere tentaverit, ſciat ſe ab univerſo gradu anathematizandum.* Hujus condendi Canonis neceſſitatem fecit *Ebonis* Remenſis, *Agobardi* Lugdunenſis, *Bernardi* Viennenſis, *Bartholomæi* Narbonenſis, *Jeſſe* Ambianenſis, *Theodulfi* Aurelianenſis, *Heliæ* Tricaſſini, *Heriboldi* Autiſiodorenſis, aliorúmque Lotharianæ factionis Prælatorum, in *Ludovicum Pium* conſpiratio, ejúſque exauctoratio per ſummum nefas tentata in Conventu Compendienſi anno DCCCXXXIII.

Epiſcoporum doctrina.

Bonorum Eccleſiæ ſancta adminiſtratio & diſpenſatio.

Fides Regi ſervanda. Hanc violantium pœnæ.

Altera pars ſecundi Capitis, quæ eſt *De vita & doctrina inferiorum Ordinum*, ſexdecim continet Canones. Abbatibus Monachorum præcipit Canon ſecundus, *Ut ipſis temporalia ſubſidia tanto ſtudioſiùs adminiſtrent, quantò ſciunt exteriùs nihil contingere licere. Sed & divinæ lectionis ſtudio jugiter*

Monaſtica Diſciplina.

Digitized by Google

eos informent, ne aut temporali auxilio divinum opus explere nequeant, aut torpentes otio, in laqueum tentationis incidant. Prohibet etiam Monachis ne *ſecularibus*, aut *Eccleſiaſticis negotiis ſe immiſceant, niſi in cauſa neceſſitatis, acceptâ tamen propria civitatis Epiſcopi licentiâ.*

Curatorum miniſterium.

Canon quintus Miniſterium Curatorum explicat. *Presbyterorum*, inquit, *qui præſunt Eccleſiæ Chriſti, & in confectione divini Corporis & Sanguinis conſortes cum Epiſcopis ſunt, miniſterium eſſe videtur ut in doctrina præſint populis, & in officio prædicandi.* Oneris Epiſcopalis *Cooperatores* eos vocat. Hominum ad Parochias ſuas pertinentium curam gerere debere docet à nativitate uſque ad obitum. Infirmorum & morientium curam ſic ab eis gerendam præſcribit: *Si autem infirmitate depreſſus fuerit, ne Confeſſione, atque oratione Sacerdotali, nec-non Unctione ſanctificati olei, per ejus negligentiam careat. Denique ſi finem urgentem perſpexerit, commendet Animam Chriſtianam Domino Deo ſuo more Sacerdotali, cum acceptione Sacræ Communionis, corpuſque ſepulturæ.* Ex hoc Canone patet in uſu Eccleſiæ fuiſſe, ut infirmitate depreſſi, id eſt, graviter ægrotantes, primùm Confeſſione Sacramentali peccata expiarent. Deinde Sacramento Extremæ-Unctionis munirentur, antequam deſperata valetudo eſſet: tandem, ubi imminere prævideretur obitus, fieret animæ commendatio, & Sacra Communio, ceu Viaticum moribundo Chriſtiano daretur. Quòd autem poſtea Communio præmiſſa ſit Extremæ-Unctioni, & à pluribus ſæculis mos ille in Eccleſia Latina obſervetur ut Viatico Corporis & Sanguinis Chriſti reficiantur infirmi, poſtea Extrema-Unctione, ubi imminet obitus, mera Diſciplinæ mutatio fuit, non Sacramenti. Unde imperitè Dallæus * Calvinianus Miniſter ex hujuſmodi variatione colligit Extremam-Unctionem Sacramentum non eſſe, vel idem nos Sacramentum non habere, quod habuerunt antiqui. *Canon ſeptimus* Clericos ancillas habere vetat. Canon duodecimus Monaſteriis puellarum providet quæ in quibuſdam locis *lupanaria potius eſſe videbantur, quàm Monaſteria, propter negligentiam ſtipendiorum, aut inſolentiam Prælatorum.* Unde rogandum Imperatorem ſtatuunt Patres, ut Religioſos Viros mittat, qui hæc inquirant & emendent. *Canon decimus-quintus* jubet Canonicos ſecundùm Regulam in Concilio Aquiſgranenſi primo ipſis præſcriptam religioſè converſari: *Monachos verò ſecundùm traditam à B. Benedicto Regulam unanimiter.* Tunc ſcilicet omnia Galliarum, Germaniæ & Italiæ Monaſteria *Ludovici Pii* ditioni ſubdita, ſub *S. Benedicti* Regula militabant.

Extrema-Unctio ante Euchariſtiam infirmis data.

* Lib. adverſus Extremam-Unctionem.

Parthenonum reformatio.

S. Benedicti Regula.

Caput III. quod eſt *De perſona Regis, filiorùmque ejus, ac Miniſtrorum*, viginti-quinque Canones continet: quorum plerique gemini ſunt iis, qui in Concilio Pariſienſi ſexto, parte ſecundâ & tertiâ, de iiſdem perſonis conditi leguntur. Canone ſecundo, Chriſtiani Imperatoris & Regis officium his S. Fulgentii, lib. de veritate Prædeſtinationis & Gratiæ, verbis explicatur: *Clementiſſimus Imperator non ideo eſt miſericordiæ vas præparatum in gloriam, quia apicem terreni Principatus accepit, ſed ſi in Imperiali culmine rectâ fide vivat, & vera cordis humilitate præditus, culmen Regiæ Dignitatis ſanctæ Religionis ſubjiciat: Si magis in timore ſervire Deo, quàm in tumore dominari populo delectetur, ſi in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas poteſtatem: ſi ſe magis diligendum quàm metuendum cunctis exhibeat: ſi ſubjectis ſalubriter conſulat: ſi juſtitiam ſic teneat, ut miſericordiam non relinquat: ſi præ omnibus ita ſe ſanctæ matris Eccleſiæ Catholicæ meminerit filium, ut ejus paci atque tranquillitati per univerſum mundum prodeſſe ſuum faciat Principatum. Magis enim Chriſtianum regitur ac propagatur Imperium, dum Eccleſiaſtico ſtatui per omnem terram conſulitur; quàm cum in parte quacumque terrarum pro temporali ſecuritate pugnatur.* Canonibus IX. & X. Imperatorem admonent Patres, ut in bonis Paſtoribus in Eccleſiis Dei conſtituendis magnum ſtudium adhibeat, & in Rectoribus Monaſteriorum, & Abbatiſſis nominandis, animæ ſuæ caveat periculum. Canone XVII. Imperatorem rogant, ut Viros Eccleſiaſticos ad Aulam, ad Comitia & Placita non vocet aut ad quævis negotia gerenda mittat. Quadrageſimæ tempore *Veſtram*, inquiunt, *à Deo amabilis Auguſte, petimus clementiam, uti abſque inevitabili neceſſitate ſanctum tempus Quadrageſimæ liceat Eccleſiaſticis Viris ſub quiete agere, quatenus tempus illud, quòd purificatio eſſe debet aliorum temporum, non inquinetur inquietudine perturbationum.* Canon XVIII. Jejunium, Placita & Nuptias diebus Dominicis prohibet. Canon. XIX. Monaſteria, quæ ſæcularibus dari contra Canones *Reipublica neceſſitas* coëgerat, reſtaurari jubet, ac Clericos in locis, in quibus fuerant, interim reſtitui, donec rerum opportunitas id pleniùs emendari permittat. Canon XXII. Frequentis Communionis morem excitari decernit. *Sanè*, inquiunt Patres; *communicatio Corporis Domini omni die Dominica debuit celebrari. Ideoque neceſſe eſt, quantùm ratio permittit, ut moderna corrigatur conſuetudo; ne fortè qui longè eſt à Sacramentis, quibus eſt redemptus, longè ſit à ſalute quam fuerat conſecuturus.*

Chriſtiani Regis officia.

Mos frequentis Communionis excitandus.

Ab eadem Synodo libri tres ad *Pippinum* Ludovici Pii filium, Aquitaniæ Regem, ſcripti ſunt, quibus ea Sacræ Scripturæ teſtimoniis & exemplis illuſtrant, quæ eidem Regi per Epiſtolam ſeu Commonitorium antea ſuggerant. Scopum illorum, uti & Commonitorii, declarat Aſtronomus in Vita Ludovici Pii. *In ipſis etiam diebus*, inquit, *in quibus Purificatio Beatiſſimæ ſemper Virginis Mariæ celebratur, Conventus quidem magnus, ſed præcipuè Epiſcoporum, Aquiſgrani convenit. In quo cum de aliis utilitatibus Eccleſiæ neceſſariis, * tum præcipuè de his rebus queſtum eſt, quas Pippinus & ſui multis Eccleſiis abſtulerunt. Ob quam rem Imperialis auctoritas, & communis Concilii Commonitorium ordinatur, quibus commonetretur Pippinus & ſui, cum quanto periculo res Eccleſiaſticas invaſerint. Quæ res proſperum ſuſcepit exitum: Nam Pippinus monita Pii Patris, Sanctorùmque Virorum libenter ſuſcipiens, obedienter paruit, & omnia invaſa reſtitui, etiam per annuli ſui impreſſionem conſtituit.* Tres iſti libri editi ſunt in Collectionibus Conciliorum, poſt Concilium II. Aquiſgranenſe; Commonitorium verò deſideratur.

Libri tres à Synodo ſcripti ad Pippinum Aquitaniæ Regem.

* Supple, actum eſt.

ARTICULUS XI.

De Synodo apud Lauriacum.

Lauriacum, vulgò Loroe, in agro Andegavenſi.

ANno Chriſti DCCCXLIII. menſe Octobri, apud Lauriacum in pago Andegavenſi, Synodus celebrata eſt. Quot in ea ſederint Epiſcopi, haud certum. Jubente *Carolo Calvo*, cujus Regni annus quartus numerabatur, congregatam credere par eſt. In ea quatuor capitula condita ſunt adverſùs Eccleſiaſticæ Auctoritatis, & Regiæ Poteſtatis contemptores; ſive qui monitis Epiſcoporum parere renuerent, divinæ Legis adimpletionem, & Canonum executionem jubentium: & qui contra Regem conjurarent, aut ejus mandatis pertinaciter reſiſterent. Hos

&

& illos anathemate feriendos eſſe à Patribus decretum eſt. His adversùs Regiæ Dignitatis contemptores ſanciendis occaſionem dedit *Lamberti* Comitis, aliorúmque rebellio, cujus causâ prima hoc anno 843. expeditio in Britanniam à *Carolo Calvo* Rege ſuſcepta eſt, ut *Sirmondus* obſervat.

ARTICULUS XII.

De Synodo ad Theodonis-Villam.

Theodonis-Villa, vulgò *Thionville*, Urbs Ducatûs Lucemburgenſis, in Gallia Belgica ad Moſellam, Regium olim Palatium.

Summa Canonum.

ANno Christi DCCCXLIV. menſe Octobri, Synodus ad Theodonis-Villam, *Lothario*, *Ludovico*, & *Carolo* Regibus congregantibus, Præſide *Drogone* Metenſi Epiſcopo, celebrata eſt. Sex in ea Canones conditi. *Primo Canone*, Principes ad mutuam inter ſe concordiam pacémque ſervandam Patres adhortantur. *Secundo Canone*, eoſdem monent ut Sedibus viduatis Epiſcopos abſque mora deſignent. Illa Epiſcoporum deſignatio permittebatur Principibus, ut appendix poteſtatis quam ad Eccleſiam ſuo modo regendam, id eſt, ad politiam exteriorem ipſius ordinandam juxta Canones, eámque tuendam, à Chriſto accepére, ut Patres aiunt in eodem Canone. *Quia bene noſtis ab eo qui ſolus merito & Rex & Sacerdos fieri potuit, ita Eccleſiam diſpoſitam eſſe, ut Pontificali Auctoritate & Regali Poteſtate gubernetur*, &c. Canon III. Monaſteria Laïcorum curæ ac poteſtati committi vetat, ſed eis Clericos vel Monachos à Principe præfigi rogat. Canonem integrum exſcribere operæ-pretium eſt. *Sacrum quoque Monaſticum Ordinem, à Deo inſpiratum, & ab ipſis Apoſtolis fundatum, ſeu à nominatiſſimis ac ſanctiſſimis Patribus excultum, atque per iſtud Imperium à veſtris piæ memoriæ Prædeceſſoribus propagatum, & quædam etiam loca ſpecialiùs venerabilia, contra omnem auctoritatem & rationem, ac Patrum veſtrorum ſeu Regum præcedentium conſuetudinem, Laïcorum curæ & poteſtati, in maximo veſtro periculo, & illorum perditione, & Dei ac Sanctorum non modica ad iraſcendum provocatione, vos commiſiſſe dolemus. Quapropter pro Chriſto devotiſſimè obſecramus, ut tam magnam offenſam & juſtam reprehenſionem, atque periculoſam ſine exemplo præcedentium præſumptionem, ab animabus veſtris, & à felicitate Regni veſtri pellatis, & loca venerabilia, & habitum ac Ordinem ſacrum eis, qui ad hoc vocati ſunt, viris ſcillicet ex Clericali & Eccleſiaſtico, vel Monaſtico Ordine Religioſis, ſeu in ſuo ſexu feminis Deo dicatis atque devotis & in Schola Chriſti eruditis, ad cuſtodiendum & providendum committatis, qui & quæ ſunt Dei Deo, & quæ ſunt Cæſaris Cæſari reddant. Qui ſi minus perfectè & in divina Religione, & in Republica utilitate profecerint, aut corripiantur, aut meliores & utiliores in locis eorum ſubſtituantur: & non propter pravorum nequitiam Ordo Religionis, & loca ſacratiſſima, eis quibus licitum non eſt, committantur: cùm manifeſtiſſimè Scriptura demonſtret Ozam morte damnatum; qui Arcam Domini quaſi cadentem relevare voluit, quam vel contingere illicitum ei fuit.* Ex hoc Canone diſcimus 1. Monaſticum Ordinem. *à Deo inſpiratum, ab Apoſtolis fundatum, à Sanctis Patribus excultum, à piis Regibus propagatum.* 2. Iram Dei provocari, Regum animabus periculum creari, nec-non felicitati Regni, cùm Monaſteria, & alia loca venerabilia laïcorum curæ ac poteſtati committuntur. 3. Hunc abuſum in Regibus Ludovici Pii filiis Gallicanos Præſules Apoſtolicâ libertate reprehendiſſe. 4. Reipublicæ utilitatem non eſſe ſufficientem rationem, ut loca ſacra iis committantur, quibus licitum non eſt. 5. Monaſteriis præfici debuiſſe non ſolùm meliores, ſed Reipublicæ utiliores. 6. Regiæ nominationi Gallicanam Eccleſiam permiſiſſe Præfecturas Monaſteriorum. *Canon quartus* Reges hortatur ne rerum Eccleſiaſticarum pervaſoribus faveant, immò potiùs eas tueantur, exemplo patris & avi Auguſtorum: *Ne ſicut intentavit Samuel Propheta ad Roboam filium Salomonis in conſciſſione pallii, Regnum patrum labore acquiſitum, & hereditate relictum ab ipſis Chriſtus dividat*, nedum Regnum æternum non tribuat. Quò verò id Regibus facilius ſit, jubet Synodus, ut Viri Eccleſiaſtici & *interceſſionis adjutorium, & ſolatii, quo Reſpublica indiget, ſubſidium Regibus promptè & ex animo offerant, juxta quantitatem rerum Eccleſiæ ſibi commiſſæ*, ſicut tempore præcedentium Regum facere conſueverant. *Canon quintus* jubet, ut quæ Monaſteria propter imminentem Reipublicæ neceſſitatem laïcis commiſſa ſunt, ab Epiſcopo Diœceſano interim diſponantur: qui adjuncto ſibi aliquo Abbate Viro Religioſo, reſtaurationem locorum, & Officii, atque Religionis curet, & ut Monachis & Sanctimonialibus in iis locis degentibus temporale ſubſidium miniſtretur. Unde compertum eſt laïcos illos veluti Commendatarios Abbates fuiſſe, & Monaſteriorum Adminiſtratores. Hunc abuſum Gallicani Præſules corrigi voluerunt, ſed ab ipſis Regibus, qui Abbates Regulares nominarent ſtatim atque rerum opportunitas id permitteret. *Per loca etiam Monaſtica ejuſdem Ordinis Proviſores neceſſe erit diſponere, cum veſtra Auctoritas eos, qui vices Chriſti ſecundùm Regulam divinitùs dictatam, in Monaſteriis agant, ſtudueris ordinare.* Sanè in emendandis abuſibus qui contra Canones & Diſciplinam Eccleſiæ irrepſerunt, quos temporum calamitas, & Reipublicæ neceſſitas invexit, tempore opus eſſe prudentiam Epiſcoporum multa diſſimulare, & ad tempus ferre debere ſecundùm indulgentiam, præſertim cùm graviora mala corrigenda ſunt, docent Gallicani Patres. *Et qui à ſancta Eccleſia*, inquiunt, *in area trituræ Dominicæ docta, quædam novit redarguenda, quædam diſſimulanda, quædam etiam gemenda uſque ad tempus perferenda perſpeximus, eo ferventiori zelo, quo majora corrigenda ſunt, veſtram Poteſtatem, & Sacerdotalis conſilii Auctoritatem, quædam ad præſens ex aſſe non valere corrigere. Et ideo de Canonicorum Monaſteriis, & Sanctimonialium, conſideravimus, ſicut Apoſtolus dicit, ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium, ut ſi propter imminentem neceſſitatem laïcis interim committantur*, &c. Canone ſexto Epiſcopi Principes hortantur ut Ordinem Eccleſiaſticum in priſtinum ſplendorem ac vigorem reſtituant, juſtitiam omnibus reddant, ipſique & omnes Regni Ordines præteritorum criminum Pœnitentiam agant.

Monaſteria Laïcorum curæ ac poteſtati non permittenda.

Monaſticus Ordo à Deo inſpiratus, ab Apoſtolis fundatus à Sanctis Patribus excultus, à Regibus propagatus.

III. Reg. XI.

Viri Eccleſiaſtici ſpirituale & temporale ſubſidium Regibus ex animo offerant.

Monaſteriorum & Regularis Diſciplinæ reſtauratio.

In emendandis abuſibus, tempore & prudentiâ opus eſt.

ARTICULUS XIII.

De Synodo Vernenſi II.

Vernum vulgò *Verneuil*.

ANno Chriſti DCCCXLIV. Synodus etiam in Verno Palatio juſſu *Caroli Calvi* Regis celebrata eſt, cui *Ebroinus* Pictavorum Epiſcopus & ſacri Palatii Archicapellanus, & *Vvenilo* Senonenſium Archiepiſcopus præfuerunt. Habita eſt menſe Decembri: In ea cùm Patres *Carolo* Regi gratulati eſſent quòd ad concordiam cum fratribus rediiſſet, & quòd jubere dignatus eſſet ut Synodus de ſtatu Eccleſiæ, qui valde confuſus erat, tractaret, duodecim Canones condidere.

Summa Canonum.

didere. *Primo*, Regem adhortantur ut cultum Dei rebus omnibus præferat, & miſericordiam & judicium atque juſtitiam conſervet, exemplo *Davidis & Ezechiæ*, ac ipſius *Caroli Magni* ejus avi. *Exemplo vobis eſſe poſſunt David & Ezechias.... Sed & domeſticum lumen Imperator Carolus, qui nomen quod familia veſtra peperit, clariſſimis actibus adornavit.* Se autem non temerè Regem officii admonere oſtendunt: *Quia*, inquiunt, *Veſtri quoque cura nobis commiſſa eſt quorum miniſterio per fidem atque Baptiſma mundati, diem tremendi judicii cum cæteris Fidelibus expectatis.* Canone ſecundo, Regem rogant ut ſceleratos, & *Apoſtolicæ Diſciplinæ contemptores*, miſſis à latere ſuo probatæ fidei Legatis coërceat. *Canone tertio*, rogant ejus Majeſtatem ut religioſos & idoneos viros in Provincias mittat, qui ſtatum Monaſteriorum, in quibus eſt collapſa Diſciplina Regularis, cum Epiſcopis ſcrutentur & corrigant. *Canone quarto*, Monachos vagos, & propoſiti ſui deſertores, & Clericos ſuarum deſertores Eccleſiarum, jubent emendari. *Canone quinto*, in eos qui ſacrilegium cum Sanctimonialibus committunt, *Innocentii I.* Decretum præcipiunt executioni mandari. *Canone ſexto*, raptores, qui excommunicationem parvipendunt, ſecularium Legum terrore comprimi ſtatuit Synodus, & circa puellam raptam Canonem Ancyranum undecimum ſervari. *Canone ſeptimo*, admonendas & corrigendas ſtatuit Sanctimoniales, quæ Religionis ſpecie virilem habitum ſumebant, & crines attondebant; & niſi errorem emendent, anathemate plecti, ſecundùm Canonem Gangrenſis Synodi. *Canone octavo* ſtatuit, ut Epiſcopi quos vel infirmitas vel Regia benignitas ab expeditionis militaris labore immunes faciebat, homines ſuos alicui ex Fidelibus ſuis ducendos ac regendos committerent, ne res militaris diſpendium pateretur. Tunc ſcilicet Epiſcopi militiam Regi ſuppeditare tenebantur. *Nonus Canon* Eccleſiæ Remenſi diu Paſtore deſtitutæ quamprimùm præfici jubet Epiſcopum. *Decimo Canone*, Patres Regem orant ut *Agii* Preſbyteri Ordinationem in Aurelianenſem Epiſcopum ratam eſſe permittat. *Undecimo canone*, circa Primatum *Drogoni* Metenſi Epiſcopo in Gallias ac Germanias à *Sergio II.* Romano Pontifice conceſſum, expectandum ſtatuunt Patres numeroſiorem Synodum Epiſcoporum Galliæ & Germaniæ, & Metropolitanorum, reliquorúmque Antiſtitum inquirendum eſſe conſenſum. *Duodecimo*, Eccleſiis loca & prædia reſtitui rogant, ac jubent, quæ à laïcis detinentur. *Certè*, inquiunt, *quod nullus quamquam impudentiſſimus negare audebit, poſſeſſio Eccleſiæ votum eſt Fidelium, Patrimonium pauperum, redemptio animarum. Votum ergo alterius quomodo quiſquam Deo audet auferre? Hæreditatem pauperum quâ temeritate præſumit invadere? Unde alii ſuas animas redemerunt, cur inde alii ſuas perdunt?* Denique Regem hortantur ne perverſos Conſiliarios audiat. *Tu autem, Clariſſime Rex, quia veriſſimè ſcriptum eſt*, * Corrumpunt mores bonos colloquia mala, *fuge perverſorum conſortia & conſilia, nec à Te quiſquam petere audeat, quod Majeſtatem tuam præſtare non deceat.*

Patres Regem admonent officii.

Poſſeſſiones Eccleſiæ patrimonium pauperum.

* 1. Cor. 15.

A B C D E F

Scholion.

In hoc Articulo, pag 375. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Conceſſa à Romano Pontifice Privilegia Epiſcopis aliquibus Galliæ, priùs debent examinari à Concilio & approbari.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea, mihi perperam affingitur. Synodi Vernenſis ſecundæ Canones eo loci recenſeo. *Undecimo*, inquam, *Canone circa Primatum Drogoni Metenſi Epiſcopo in Gallias ac Germanias à Sergio II. Romano Pontifice conceſſum, expectandam ſtatuunt Patres numeroſiorem Synodum Epiſcoporum Galliæ & Germaniæ, & Metropolitanorum, reliquorúmque Antiſtitum inquirendum eſſe conſenſum.* Non quid fieri debeat, aut debuerit, pronuntio, ſed quid à Concilio ſtatutum fuerit, hiſtoricè refero. An rectè & fideliter ſenſum Canonis expreſſerim, collatio narrationis meæ cum ipſo Canone oſtendet, cujus hæc ſunt verba: *De Prælatione Reverendiſſimi Drogonis deſinire aliud non audemus, niſi expectandum, quàm maximus cogi poteſt, Galliæ Germaniæque Conventum, & in eo Metropolitanorum, reliquorúmque Antiſtitum inquirendum eſſe conſenſum, cui reſiſtere nec volumus, nec valemus.*

ARTICULUS XV.

De Synodo Bellovacenſi.

Bellovacum, vulgo Beauvais, caput Bellovacæ regionis vulgo Beauvoiſis, urbs Epiſcopalis, ſub Archiepiſ. Remenſi.

ANNO Chriſti DCCCXLV. menſe Aprili, Synodus juſſu *Caroli Calvi* Regis, Bellovaci celebrata eſt, in qua *Hincmarus* Sandionyſianus Monachus Remenſis Epiſcopus creatus eſt, cùm Sedes jam à decennio per *Ebonis* depoſitionem vacaret. Adfuere *Wenilo* Senonenſis Archiepiſcopus, *Erchanradus* Pariſienſis, *Immo* Noviomagenſis, *Rothadus* Sueſſionenſis, *Simeon* Laudunenſis, *Lupus* Catalaunenſis, *Ragenarius* Ambianenſis, *Helias* Carnotenſis, *Herpoinus* Silvanectenſis, *Agius* Aurelianenſis, Epiſcopi, & *Hincmarus* Remenſium Archiepiſcopus deſignatus. Octo condidere Capitula, quæ Rex Chriſtianiſſimus *Carolus*, ſe erga omnes Eccleſias & Epiſcopos Regni ſui obſervaturum promiſit: *Primò* ſcilicet, ſe jus Eccleſiaſticum & Legem Canonicam ſervaturum. *Secundò*, non paſſurum ut Epiſcopi damnentur, aut inhonorentur ſine cauſa. *Tertiò*, curaturum ut res tempore Principatûs ſui Eccleſiis ablatæ reſtituantur, & reſtitutas conſervaturum. *Quartò*, ſe illicita de rebus Eccleſiæ præcepta reſciſſurum. *Quintò*, ſe injuſtas exactiones erga Eccleſias remiſſurum. *Sextò*, ſe Eccleſias eaſdem contra deprædatores & oppreſſores defenſurum. *Septimò*, ſe Præcepta in favorem Eccleſiarum à *Ludovico pio* & *Carolo Magno* data confirmaturum. *Octavò*, ſi quid vel ab ipſo Rege, vel ab Epiſcopis, contra hæc Capitula, humana fragilitate, ignorantia, vel ſubreptione peccetur, mutuo id conſilio emendatum iri.

Capitula quorum obſervantiam Rex Carolus Calvus pro Eccleſiæ bono promiſit.

ARTICULUS XVI.

De Concilio Meldenſi.

Meldæ, vulgò Meaux, caput Briæ, urbs Epiſcop. olim ſub Senonenſi, nunc ſub Pariſienſi Archiepiſcopatu.

ANNO Chriſti octingenteſimo quadrageſimo-quinto, XV. Kal. Julias, conſenſu *Caroli Calvi* Regis Chriſtianiſſimi, Synodus in Eccleſia Meldenſi celebrata eſt; cui adfuere *Wenilo* Senonenſis, & *Hincmarus* Remenſis, Metropolitani, cum ſuffraganeis ſuis, & *Rodulfus* Archiepiſcopus Bituricenſis; cæteri verò Epiſcopi per literas aut Legatos. Ab his Canones proximè habitarum Synodorum recenſiti: ſcilicet Conventus Colonienſis Capitula; item quæ in Synodis apud Theodonis Villam, apud Lauriacum, & apud Bellovacum condita fuerant. Tum alii Canones numero ſex & quinquaginta conſcripti. *Primus* eſt de domo Epiſcopi rectè componenda. *Secundus* rogat Regem & Magnates ne diu in domibus Epiſcoporum commorentur; & ne mulieres illùc introducant. *Tertius* Regem admonet ut caveat ne ſuus per civitates tranſitus direptionis ſit occaſio, & ne earum immunitates violentur. *Quartus* ſtatuit ut Epiſcopis libertas à Rege concedatur, Adventûs maximè & Quadrageſimæ temporibus; ipſi verò conceſſo ſibi otio benè utantur, Diœceſim luſtrent, vel in civitatibus ſuis reſideant, prædicationi vacent, hoſpitalitatem ſectentur, &c. *Quintus* Viſitationem

Summa Canonum.

Epiſcoporum officia.

Diœceſeos

Digitized by Google

Diœceſeos cuilibet Epiſcopo luculentiùs commendat, ut eam per ſe ipſos obeant, *juxta ordinem Evangelicum & Apoſtolicum, atque Eccleſiaſticum*. Sextus exercendam Canonum ſeveritatem ſtatuit in Sacerdotes, qui contemptu minoris Eccleſiæ ambitioſè ad potiorem aſpiraverint. *Septimus* Metropolitanorum jura ſervari jubet. *Octavus* ſancit ut Principes bis aut ſemel ſaltem in anno Concilia Provicialia celebrari permittant: *Quia qualibet confuſio rerum temporalium diſſolvere non debet Collegium Sacerdotum*. Epiſcopum, qui ad Concilium vocatus, abſque evidenti impedimento abfuerit, *Canon nonus* ab Officio ſuſpendit. *Decimus* Canonum ſtatuta præcipit ab omnibus obſervari, & ut nemo in actionibus vel Judiciis Eccleſiaſticis ſuo ſenſu, ſed eorum auctoritate ducatur: & *Ut in exponendis vel prædicandis Divinis Scripturis, Sanctorum Catholicorum & probatiſſimorum Patrum ſenſum quiſque ſequatur, in quorum ſcriptis*, ut B. dicit Hieronymus *fidei veritas non vacillet*. Undecimus ſtatuit ut Epiſcopus probum & eruditum Theologum ſecum habeat, *Qui juxta ſinceriſſimum & puriſſimum ſenſum Catholicorum Patrum, de fide, & obſervatione mandatorum Dei, ſeu & prædicationis doctrina, Presbyteros plebium aſſiduè inſtruat & informet, ne domus Dei vivi, quæ eſt Eccleſia, ſine lucerna verbi divini remaneat*. Preſbyteros in Eccleſiis ſuis aſſiduè reſidere, ac mulierum frequentationem vitare jubet *Canon duodecimus*. Clericos armatos incedere prohibet *decimus-tertius*, ſub pœna depoſitionis. *Decimus-quartus* Epiſcopos ſuper Sacra jurare vetat: tranſgreſſores Cenſuræ Eccleſiaſticæ ſubjicit. *Decimus-quintus* docet quàm deteſtanda ſint perjuria. *Decimus-ſextus* Hoſpitalia ad nihilum redacta, vel ab hoſpitalitatis officio funditus abalienata, ut inſtaurentur, admonendum ſtatuit eſſe Regem. *Decimus-ſeptimus* Regiam Majeſtatem curare monet, ut Monaſteria, quæ, everſa Religione, in allodium data ſunt, libertate donentur, in iiſque divinus cultus, & obſervantia regularis reſtituantur. *Decimus-octavus* Regem admonet ut Miſſos in Provincias dirigat, qui res Eccleſiaſticas ab ipſo, aut ejus parente, per ſubreptionem atque ignorantiam in allodium datas inquirant, earúmque breve deſcribant, ut id ejus Majeſtas emendet. *Decimus-nonus* per virtutem Sanguinis Chriſti prohibet, ne quis per *Simoniacam hæreſim* regiminis locum obtineat *quacumque factione, calliditate, promiſſione, ſeu commoditate, aut donatione, per ſe, aut per emiſſam perſonam*. Canon vigeſimus prohibet Chorepiſcopis adminiſtrationem Sacramenti Confirmationis, *ſolis Epiſcopis, juxta Decreta Innocentii I. debitam*; conſecrationes Eccleſiarum, Ordinum collationem uſque ad Subdiaconatum, &c. *Vigeſimus-primus* ab Epiſcopis & eorum Miniſtris, propter ſacrum Chriſma quodvis munus accipi vetat. Illud verò extra Feriam Quintam in Cœna Domini confici prohibet *Canon vigeſimus-ſecundus*. Quomodò Epiſcopus infirmus & Miniſterium Eccleſiaſticum obire non valens, Eccleſiam ſuam ordinare debeat cum Archiepiſcopi conſenſu, *vigeſimus-tertius* docet. *Vigeſimus-quartus* Preſbyteros baptizare vetat niſi in vicis & Eccleſiis Baptiſmalibus, atque temporibus conſtitutis, niſi causâ ægritudinis, vel certæ neceſſitatis. *Vigeſimus-quintus* laïcis prohibet ne Preſbyteros Eccleſiarum ſuarum turpi villicationi, & ſeculari negotiationi implicent, vel ſecum aliorſùm ducere præſumant, quò miniſterium ſuum negligere cogantur, ſub pœna excommunicationis. *Vigeſimus ſextus* Preſbyteros & Clericos in alienis Diœceſibus ſine Epiſtola Formata recipi, aut retineri vetat. *Vigeſimus-ſeptimus* Clericos,

Concilium Provincialium celebratio.

Scriptura Sacra ſecundùm ſenſum SS. Patrum exponenda.

Epiſcopi Theologus ſit Eccleſiaſtici.

Simoniaca hæreſis.

Epiſtolæ formatæ, & dimiſſoriæ.

A qui cum ſenioribus ſuis ex aliis Provinciis veniunt, miniſtrare, aut ordinari prohibet, abſque dimiſſoriis Epiſcopi ſui literis. *Vigeſimus-octavus* prohibet aliquem ordinari, niſi qui in Clero certo & religioſo, vel etiam in civitate Epiſcopali per annum commoratus, probitatis & doctrinæ argumenta dederit. Quemquam verò *abſolutè ordinari* vetat, id eſt, niſi pro certa Eccleſia, Monaſterio, aut Xenodochio. *Vigeſimus-nonus* eſt de Canonicorum in civitate vel Monaſteriis diſciplina: ipſiſque in omnibus Eccleſiis communes domos, & clauſtra ædificari jubet Epiſcoporum ac Regis providentiâ. *Trigeſimus* Titulos B Cardinales, in urbibus & ſuburbiis conſtitutos, id eſt, Parochiales Eccleſias, ab Epiſcopis ordinari præcipit. *Trigeſimus-primus* Epiſcopos de compeſcendis uſuris admonet. *Trigeſimus-ſecundus* hunc in excommunicatione infligenda modum ab Epiſcopo ſervari jubet, ut ſine certa & manifeſta peccati cauſâ, & prævia monitione, à Communione Eccleſiaſtica neminem excludat, nec abſque conſilio Archiepiſcopi, aut Coëpiſcoporum, in caſibus extraordinariis, & in Canonibus non expreſſis: *Qui anathema æterna eſt mortis damnatio, & non niſi pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi*. Canon trigeſimus-C tertius Monachos paſſim & ſine auctoritate Aulam adire vetat, & hùc illùc diſcurrere: ſed *Si utiles & neceſſarii Eccleſiæ ac Principi reperiantur, cum auctoritate Epiſcopi canonicè ac religioſè pergere*. Regem monet *Canon Trigeſimus-quartus* ne Canonicos ſeu quoſvis Clericos in ſuum ſervitium recipiat ſine conſenſu Epiſcopi, è cujus ſunt Diœceſi. *Trigeſimus-quintus* Monachum è Monaſterio ejici vetat, inconſulto Epiſcopo, vel ejus Vicario. *Trigeſimus-ſextus* Canonica Sententia percelli decernit Monaſteriorum & ſacrorum locorum pervaſores ac prædones, & qui Clericos inhonoD rant & affligunt. *Trigeſimus-ſeptimus* Pervaſores rerum Eccleſiaſticarum publicæ Pœnitentiæ ſubjici ſtatuit, invocato etiam ſi opus ſit, Regiæ auctoritatis auxilio: Si non paruerint, excommunicari. *Trigeſimus-octavus* eos qui ex rebus Eccleſiæ nonas & decimas perſolvere, & ſarta tecta Eccleſiæ reſtaurare negligunt, ad id per ſententiam excommunicationis cogi ſtatuit: ſi in eamdem negligentiam atque contemptum relapſi fuerint, Regia poteſtate compelli: ac in eos illud Juris effatum executioni mandari: *Qui negligit cenſum, perdit agrum*. Trigeſimus-nonus ſtatuit communione privandos, & Regia poteſtate ad ſatisfactionem cogendos, qui de agro Eccleſiaſtico E & manſo, ac mancipiis, decimis, vel oblationibus, cenſum aliquem indebitum à Preſbyteris exegerint. *Quadrageſimus, quadrageſimus-primus, quadrageſimus-ſecundus, quadrageſimus-tertius & quartus*, in raptores Virginum, Viduarum, Sanctimonialium, & ſponſarum alienarum animadvertunt, eóſque publicæ addicunt Pœnitentiæ. Si raptor puellam raptam, annuentibus parentibus poſtea ſub dotalitii nomine in conjugium duxerit, peracta publica Pœnitentia, eos convenire permittunt Patres, donec mutuo conſenſu continere poſſint. Filios verò etiam ex F conjugio illo genitos arcent à Clero, niſi ob maximam Eccleſiæ utilitatem, aut neceſſitatem, vel ob ſingulare meritum, cum iis diſpenſetur. Si verò puellam cum parentum conſenſu raptor poſtea non duxerit, eam parentibus reſtitui jubent: ac utrique poſt publicam Pœnitentiam, inire matrimonium permittunt, propter incontinentiæ periculum: ita tamen ut ad ſecundas nuptias non convolent, niſi indulſerit Epiſcopus ad graviorem offenſam amovendam. ſtatuunt denique ut deinceps raptores, & eorum complices, anathemate feriantur,

Qui Clerici ordinandi.

Parochiales Eccleſiæ Tituli Cardinales appellatæ.

Modus in Excommunicatione infligenda ſervandus.

Raptores Pœnitentiæ publicæ ſubjiciendi.

Raptus impedimentum Matrimonii.

Digitized by Google

feriantur, & ſine ſpe conjugii perpetuò maneant, A ſecundùm *Gregorii II.* Pontificis Maximi Decretum. *Canon quadrageſimus-quintus* eum qui vivente marito adulterium cum ejus uxore commiſit, & eo defuncto illam duxit, Pœnitentiæ publicæ ſubjicit, qua peracta nubere poterunt, niſi ipſe aut mulier maritum occiderint, aut propinquitas vel quælibet actio criminalis impediat. *Quadrageſimus-ſextus* mulieres, quæ quaſi Sanctimoniales ſub velamine Religionis degunt, & malæ ſunt famæ, ſi criminis convinci potuerint, Epiſcopali & Regia Auctoritate recludi ſtatuit ad agendam Pœnitentiam: ſin minus, erga Eccleſiam ipſas legaliter ſe purgare; & iiſdem poteſtatibus coerceri ut deinceps religioſiùs vivant. B *Canone quadrageſimo-ſeptimo* Patres Regem Chriſtianiſſimum rogant, ut Literas ſigillo Regio roboratas ſingulis concedat Epiſcopis, quarum auctoritate Reipublicæ Miniſtros convenire poſſint, ut ipſis civile præbeant adjutorium, cùm opus fuerit, ad ſuum Miniſterium ritè peragendum. *Canon quadrageſimus-octavus* quemlibet mortuum in Eccleſia, *quaſi hæreditario jure*, ſepelire prohibet, *niſi quem Epiſcopus, aut Presbyter pro qualitate converſationis & vitæ dignum duxerit.* Prohibet pariter aliquid pro ſepulturæ loco peti, aut exigi, *Ne aut venalis Eccleſia dicatur, aut de humanis mortibus videamur gratulari.* C Erga Judæos Canones & leges Principum obſervari *Canon quadrageſimus-nonus* decernit. *Quinquageſimus* Magnates, adulteria & fornicationes ne in ſuis domibus patiantur, admonet: útque domeſticis Presbyteris dent auctoritatem omnia vitia in familia ſua reſecandi. *Canone quinquageſimo-primo* Patres Regem liberè arguunt, quòd Villarum Regiarum Capellas & Beneficia laïcis dederit, qui earum reditibus & decimis fruuntur. *Indignum valde, eſt*, inquiunt, *ut qui in Regia Dignitate cæteros Eccleſiæ filios, auctore Deo præcellitis, negligentiùs quæ Dei ſunt, exequi videamini.* D *Unde dignum erat ut Capellas villarum veſtrarum laïcis non committeretis*, &c. *Si autem laïci Capellas habuerint, à ratione & auctoritate alienum habetur, ut ipſi decimas accipiant, & inde canes, aut geniciarias ſuas paſcant. Sed potiùs Presbyteri Eccleſiarum eas accipiant, & inde reſtaurationem Eccleſiarum, & luminaria, & hoſpitum ac pauperum receptionem exhibeant.* Canone quinquageſimo-ſecundo, Regem monent ut poſt Quartam Feriam in Capite Jejunii Placitum aut Mallum haberi prohibeat. *Quinquageſimo-tertio*, dies octo Paſchalis Feſtivitatis ab omnibus Chriſtianis feriari jubent, ſub pœna excommunicationis. E *Quinquageſimo-quarto* Capitula Eccleſiaſtica ab Imperatoribus Carolo Magno & Ludovico Pio condita præcipiunt obſervari. *Quinquageſimo-quinto* ſtatuunt Clericos contumaces & rebelles adversùs Canonum & Regiorum Capitulorum auctoritatem, proprii gradus amiſſione mulctari: Laïcos in qualibet dignitate conſtitutos, honore, quo in Republica fruuntur, à Rege privari, & exilio, vel aliis pœnis plecti, prout Rex decreverit. *Canone quinquageſimo-ſexto*, Regem monent ut Capitula quæ condidit, & manu ſua firmavit, & quorum executionem promiſit, obſervari curet. F Quod in teſtimoniis Canoni quadrageſimo-nono annexis legitur Concilii Aurelianenſis III. Decretum, ab eo qui hæc teſtimonia colligit, *Lupo* Tricaſſino Epiſcopo, memoriæ lapſu perperam tributum eſt, cùm *Lupi* Lugdunenſis Archiepiſcopi, qui Concilio III. Aurelianenſi præfuit, nomine laudandum eſſet.

Impedimentum criminis.

Sepulturæ locus gratis concedendus nec in Eccleſia quaſi hæreditario jure.

Obſervantia Canonum & Regiorum Capitularium.

Synodi Meldenſis Decreta anno ſequente in Concilio Pariſienſi promulgata fuere; cui, præter Metropolitanos qui ad Meldenſe convenerant, cum Epiſcopis Provinciæ ſuæ adfuit *Ganthaldus* Rothomagenſis Archiepiſcopus. In quo etiam Concilio Privilegium liberæ electionis *Paſchaſius Radbertus* Corbeienſis Abbas Monaſterio ſuo confirmari à Patribus impetravit.

Meldenſis Concilii Capitula *Carolo Calvo* Regi oblata ſunt in Villa Sparnaco* Remenſis Diœceſeos, anno Chriſti DCCCXLVII. Verùm Proceres Regni, qui Abbatias aliáſque res Eccleſiaſticas, à Rege in Beneficium acceperant, nec ipſas dimittere ſecundùm Epiſcoporum ſanctiſſimas admonitiones volebant, ab ejus Majeſtate importunis precibus obtinuere, ut quoſdam tantùm Concilii Meldenſis Canones confirmaret, non omnibus publicæ Legis vim & auctoritatem daret. Id præter antiquiſſimam inſcriptionem quæ legitur Titulo VII. Capitularium *Caroli Calvi* præfixa, docent Annales Bertiniani ad annum DCCCXLVI. *Carolus*, inquiunt, *apud Villam S. Remigii Sparnacum nomine, contra morem, Conventum populi ſui generalem menſe Junio habuit, in quo Epiſcoporum Regni ſui perneceſſaria admonitio de cauſis Eccleſiaſticis ita flocci-penſa eſt, ut vix unquam reverentia Pontificalis Chriſtianorum dumtaxat temporibus ſic poſthabita legatur.*

* Sparnacum, vulgò Eperney, ad Matronam fluvium, la Marne.

ARTICULUS XVII.

De Concilio Moguntino I. ſub Rabano Archiepiſcopo.

ANNO Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-ſeptimo, *Rabanus* Moguntinus Archiepiſcopus cum duodecim Suffraganeis ſuis Synodum habuit Moguntiæ juſſu *Ludovici* Germaniæ Regis, in clauſtro *S. Albani*: cui etiam Chorepiſcopi, Abbates, Monachi, omniúmque Ordinum Clerici adfuere. Cauſa congregandæ Synodi fuit Eccleſiaſticæ Diſciplinæ reſtauratio. Triduno jejunio cum Litaniis ſeu publicis Supplicationibus præmiſſo, cùm Patres ter mille & quingentas Miſſas, & mille ac ſeptingentorum Pſalteriorum recitationem pro Rege, pro ejus conjuge, & prole indixiſſent, Synodus in duas turmas diviſa eſt. In prima conſidebant *Epiſcopi cum quibuſdam Notariis, legentes atque perſcrutantes Sanctum Evangelium, Epiſtolas, Actus Apoſtolorum, Canones, ac diverſa SS. Patrum Opuſcula, cum cæteris ſacris dogmatibus, diligenti ſtudio perquirendo quibus modis ſtatum Eccleſiæ Dei & Chriſtianæ plebis profectum ſanâ doctrinâ & exemplis juſtitiæ inconvulſum, largiente gratia Dei, perficere & conſervare poſſent.* In altera turma ſedebant *Abbates ac probati Monachi, Regulam S. Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in meliorem ſtatum atque augmentum cum Dei gratia perducere poſſint, & ubicumque per negligentiam atque deſidiam Rectorum Regularis Ordo delapſus fuiſſet, rurſum ſecundùm normam Regulæ S. Benedicti ad integrum reſtitueretur.* Iſta conſtant ex Concilii Præfatione.

Concilium in duos Ordines diviſum.

Canones triginta & unum condidit hæc Synodus. *Primus* eſt de Fide Catholica, quæ ut ab omnibus firmiter teneatur ſatagere debent Sacerdotes. *Secundus* eſt de aſſiduitate ſacræ lectionis, & de prædicatione Epiſcoporum, qui Homilias de Fide Catholica, de vitiis & virtutibus, de finibus bonorum & malorum, captui Chriſtianæ plebis accommodatas, & in linguam vulgarem tranſlatas habere debent & dicere. *Canon tertius* Baptiſma ſtatis tantùm temporibus Paſchatis & Pentecoſtes ritu ſolemni conferri ſtatuit, ſecundùm Romanæ Eccleſiæ morem. Quartus ad pacem

Canonum ſumma.

Prædicatio Epiſcoporum.

Digitized by Google

pacem & concordiam, maximè inter Epiſcopos & Comites ſervandam hortatur. *Quintus* à communione removet eos qui contra Regem, vel Eccleſiaſticas Dignitates, aut Reipublicæ Poteſtates conjuraverint. *Sextus* excommunicatione ferit eos qui poſſeſſiones Eccleſiæ ſub Regiæ Immunitatis defenſione conſtitutas invaſerint, aut damnum eis aliquod intulerint. Regem hortatur ut res Dominicas magis quàm proprias hereditates tueatur: *Quarum defenſor & cuſtos divinitùs ſtatutus, diligenti cura non ſolùm eas ſervare, ſed etiam multiplicare debet, magiſque illa, quæ diximus præſtantiora, quàm ſua, defendere illum oportet & augmentare. Si quis igitur inſanus, importunitate improbitatis, Regem à recto propoſito avertere tentaverit, nulliſque remediis mitigari poſſe viſus fuerit, licet obſequiis aliquibus tranſitoriis ſit neceſſarius, abjiciendus ab eo projiciendúſque re eſt, juxta illud Evangelicum:* Si pes, manus, oculuſve tuus ſcandalizet te, erue illa, & projice abs te. *Canon ſeptimus* adminiſtrationem & diſpenſationem rerum Eccleſiaſticarum penes Epiſcopos eſſe ſtatuit, ſecundùm Canonum auctoritatem. *Octavus* renovat Concilii Carthaginenſis III. Canonem quadrageſimum nonum de Clericis, qui nihil habentes ordinantur, & poſt Ordinationem ſuam agros vel quæcumque prædia ſuo nomine comparant. Jubet illa Eccleſiæ reſtitui, alioqui illos puniri ut rerum Dominicarum invaſores. *Nonus* renovat Concilii Africani Decretum de manumiſſionibus in Eccleſia celebrandis. *Decimus* ſtatuit ut decimæ, quæ ſingulis dantur Eccleſiis, Epiſcoporum conſilio à Preſbyteris *ad uſus Eccleſiæ & pauperum ſummâ diligentiâ diſpenſentur*: Et ut reditus ac oblationes Eccleſiæ in quatuor dividantur portiones, quarum una Epiſcopi, altera Clericorum, tertia pauperum, quarta Eccleſiæ fabricis applicanda, juxta Conſtitutionem Epiſcopalem. *Undecimus* à veteribus Eccleſiis auferri decimas aut alias poſſeſſiones prohibet, pro novis Oratoriis, abſque conſenſu Epiſcoporum. *Duodecimus* depoſitionis pœnâ plectendum ſtatuit, qui Eccleſiam ſimoniacè fuerit adeptus. Et Patronis cùm Eccleſiaſticis, tum laïcis prohibet, ne alicui Preſbytero dent Eccleſiam ſine licentia Epiſcopi. *Decimus-tertius* curare jubet Epiſcopum ut Canonici & Monachi ſecundùm Ordinem Regularem vivant, & à negotiis ſecularibus abſtineant. *Decimus-quartus* Monachos aliquid proprium habere vetat. Jubet etiam ut qui Parochialibus Eccleſiis præfecti fuerint, *rationem Epiſcopo, vel ejus Vicario reddant, & convocati ad Synodum veniant.* Tunc nempè Eccleſiæ neceſſitas in Germania poſtulabat, ut Monachi ad regendas Parochias aſſumerentur. *Decimus-quintus* Clericos comam laxantes coërceri jubet. *Decimus-ſextus* Abbatiſſas è Monaſteriis ſuis egredi prohibet ſine licentia Epiſcopi, aut Vicarii, *niſi fortè Regali Juſſione cogantur.* Sanctimoniales verò ad Horas Canonicas pariter celebrandas adſtringit. *Decimus-ſeptimus* Regem admonet ne pauperes & orphanos opprimi ſinat. *Decimus-octavus* prohibet ne quis res pauperum, & minùs potentum rapere, aut emere malis artibus audeat: & emptiones hujuſmodi in publico Placito, coram teſtibus, & cum ratione fieri decernit. *Decimus-nonus* emendari jubet eos qui ad ſubvertendam juſtitiam munera accipiunt. *Vigeſimus* eſt de parricidarum Pœnitentia, quibus militia, & matrimonio interdicit. *Vigeſimus-primus* mulieres quæ fornicantur, & partus ſuos necant, vel agunt ſecum ut utero conceptus excutiant, Pœnitentiæ publicæ addicit, ſecundùm Canones Conciliorum Illiberitani, Ancyrani, & Ilerdenſis. *Vigeſimus-ſecundus* eſt de Pœnitentia homicidarum & falſorum teſtium, ſecundùm Ancyranos, & Agathenſes Canones. *Vigeſimus-tertius* renovat Ancyranum Canonem de Pœnitentia pro homicidio non ſponte commiſſo. *Vigeſimus-quartus* eſt de Pœnitentia ejus qui Preſbyterum occidit. *Vigeſimus-quintus* æquè Pœnitentiæ addicit eos, qui Preſbyterum degradatum interfecere. *Vigeſimus-ſextus* eſt de Pœnitentia moribundorum: à quibus *per Preſbyteros pura inquirenda eſt Confeſſio, non tamen illis imponenda quantitas Pœnitentiæ, ſed innoteſcenda: quam ſi convaluerint, adimplebunt ..... Et orationibus & conſolationibus Eccleſiaſticis ſacra cum Unctione Dei animati, ſecundùm ſtatuta SS Patrum, Communione Viatici reficiantur.* Extrema-Unctio tunc ante Viaticum Corporis Chriſti infirmis conferebatur ex Eccleſiæ diſciplina. *Canon vigeſimus-ſeptimus*, pro his qui ob ſcelera patibulo ſuſpenduntur, ſi peccata confeſſi fuerint, oblationes fieri & Miſſas celebrari poſſe reſpondet: qua de re quidam Epiſcopi dubitabant. *Vigeſimus-octavus & vigeſimus-nonus* inceſtuoſos impœnitentes excommunicari, & à ſeculari etiam Poteſtate coerceri mandant: inceſta verò matrimonia dirimi, & iis, qui ita conjuncti ſunt, ſeparatis, ulterius conjugium prohibent. *Canon trigeſimus* conjugium in quarto conſanguinitatis gradu deinceps vetat: & contractum poſt hanc prohibitionem dirimit. *Trigeſimus-primus* modum tempúſque Pœnitentiæ peccata ſua confitentibus, *aut per antiquorum Canonum inſtitutionem, aut per Sanctarum Scripturarum auctoritatem, aut per Eccleſiaſticam conſuetudinem* à Sacerdotibus imponi ſtatuit. Publicis peccatis, publicam Pœnitentiam; occultis privatam decernit imponendam. Hos Canones ad Ludovicum Germaniæ Regem Patres tranſmiſere, eorúmque confirmationem ab ejus Majeſtate rogarunt. *Hæc verò*, inquiunt, *quæ vobis tranſmiſſa ſunt, petimus ut veſtra Auctoritate firmentur: & ſi quis adverſarius illis exiſtere voluerit, non permittatur: Dei enim cooperatores vos eſſe debetis, & adjutores ſanctæ ejus Eccleſiæ.*

Rex bonorum Eccleſiaſticorum defenſor & cuſtos divinitùs conſtitutus.

Reditum Eccleſiaſticorum Canonica diſpenſatio.

Monachi Parochialibus Eccleſiis præfecti.

Pœnitentia Moribundorum.

Extrema-Unctio Viatico præmiſſa.

Inceſta Matrimonia dirimuntur.

Conſanguinitas in 4. gradu, impedimentum dirimens Matrimonium.

Regulæ ſecundùm quas modus tempuſque Pœnitentiæ peccata confitentibus imponi debet.

ARTICULUS XVIII.

De Synodo Ticinenſi.

Ticinum, vulgò Pavia, Pavie, ad Ticinum fluvium, urbs inſignis in Ducatu Mediolanenſi, cujus Epiſcopatus Romano Pontifici immediatè ſubjectus.

HAnc Synodum Conciliorum Editores *Regiaticinam* inſcribunt, quod in urbe *Regiaticino* celebrata dicatur; & magnoperè ſe torquent nonnulli in quærendo quænam ſit *Regiaticina* civitas; cùm facillimum ſit imperitorum amanuenſium errorem corrigere, qui duo conjungentes vocabula, Synodum in urbe Regia Ticino factam, *Regiaticinam* ſcripſere. Ticinenſis autem iſta Synodus anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo, *Lotharii* Imperatoris undecimo habita eſt, non trigeſimoprimo, ut fert mendoſa inſcriptio: ſiquidem *Lotharius* ne decimum-ſextum quidem annum implevit. Præfuerunt *Angilbertus* Mediolanenſis Archiepiſcopus, & *Theudemarus* Aquileienſis, cum *Joſepho* Eporedienſi (ut *Velſerus* conjicit) Epiſcopo. Canones viginti-quinque in ea conditi. *Quinque primi* vitam & converſationem Epiſcoporum ſpectant, quibus ut *in cubiculo & ſecretioribus obſequiis, ſinceræ opinionis Sacerdotes & Clerici adſiſtant,* Synodus præcipit, qui converſationis eorum teſtes ſint. Menſam frugalem ac modeſtam eſſe jubet, & ad ipſam *peregrinos, pauperes, & debiles adeſſe:* ad eam ſacram lectionem recitari, & vivæ vocis exhortationem ſubſequi. Epiſcopos non ſolùm Dominicis diebus, & præcipuis Feſtivitatibus Miſſas celebrare ſtatuit; ſed quotidie, cùm poſſibile fuerit. A venatione, & equorum ac mulorum ſuperflua cura, pretioſarum veſtium cultu, & juramento omnique ſermonis fuco abſtinere. *Canonicas*

Summa Canonum.

Vita & converſatio Epiſcoporum.

Digitized by Google

nonicas Scripturas, & ſancta dogmata jugi meditatione diſcutere, & Presbyteris, ac Clericis ſuis ſubtiliis tractando & diſſerendo occultos ſacrarum Litterarum theſauros aperire; populis verò juxta ipſorum capacitatem Dominicis & Feſtis diebus verbum prædicationis impendere.

Epiſcoporum doctrina & prædicatio.

Sextus & Septimus publicam Pœnitentiam ſpectant, quæ pro publicis dumtaxat peccatis tunc imponebatur. Archipreſbyteris hanc provinciam demandat Synodus, ut per ſingulas familias inquirant, *Qui publicè crimina perpetrarunt, ut publicè pœniteant. Qui verò occulte deliquerunt, illis confiteantur, quos Epiſcopi, & plebium Archipresbyteri idoneos ad ſecretiora vulnera mentium Medicos elegerint.* En ſecretiorum peccatorum Confeſſionem Sacerdotibus factam. Statuit etiam Synodus ut Preſbyteri per oppida villáſque inſpiciant an Pœnitentes injunctæ ſatisfactionis impleant opera. Reconciliationem etiam Pœnitentium ab Epiſcopis, non à Preſbyteris fieri decernit, niſi in vitæ diſcrimine, vel abſente & jubente Epiſcopo.

Pœnitentia publica pro publicis peccatis.

Secretiorum peccatorum Confeſſio.

Canon octavus, ſalutare Extremæ-Unctionis *Sacramentum* populis prædicari præcipit. Per illud, *ſi fideliter poſcitur, & remitti peccata,* & *conſequenter corporalem ſalutem reſtitui* docet. Publicè Pœnitentibus negandum tradit, niſi priùs reconciliatione percepta, Communionem Corporis & Sanguinis Chriſti meruerint. *Quibus enim reliqua Sacramenta interdicta ſunt, hoc uno uti nulla ratione conceditur.* Nonus parentes admonet, ne filias ſuas viro maturas diu in domibus ſuis innuptas retineant, propter ſtupri periculum. *Decimus* antiquorum Patrum ſtatuta in raptores innovat. *Undecimus* publici criminis reos ab Epiſcopo, in cujus Diœceſi ſcelus commiſſum eſt, ſtatim communione privatos, ad agendam Pœnitentiam cogi decernit: & ad alios Epiſcopos ſcribi, in quorum fortè Diœceſibus poſſeſſiones habent, ne eos, per ſubreptionem, ad Communionem recipiant. *Duodecimus* ſeculari militia, & Reipublicæ muneribus publicè Pœnitentibus interdicit. Publici criminis reos, & publicam Pœnitentiam agere renuentes, anathemate feriri jubet, ipſiſque nec in exitu communicari, nec poſt mortem eorum commemorationem inter defunctos Fideles fieri. Verùm adeo terribile anathema abſque Metropolitani conſilio, & Comprovincialium Epiſcoporum communi judicio infligi non permittit. *Canon decimus-tertius* Archipreſbyteros ſingulis plebibus præfici ſtatuit, qui ſuper minorum Titulorum Preſbyteros invigilent. *Decimus-quartus* Monaſteria ab Epiſcopis deſtructa, ab iiſdem reſtaurari jubet, ſub pœna excommunicationis. *Decimus-quintus* Xenodochiorum curam Epiſcopis commendat, ut vel ipſi ea adminiſtrent ſecundùm Fundatorum diſpoſitionem, vel ab eorum heredibus congruè adminiſtrari procurent, ſi ita decreverint. *Decimus-ſextus* Principes admonet, quòd ſi *Monaſteria & Xenodochia* ſub defenſione ſua poſita, contra decreta Fundatorum, *perſonis quibus non licet, dederint, ipſi impugnatores efficiuntur, qui propugnare debuerunt. Et cavendum ſummopere Principibus, ut quia minimè nunc judicantur, ne in futuro judicio ab omnipotenti Deo graviùs judicentur ſecundùm Apoſtolum:* Etenim horrendum eſt incidere in manus Dei viventis. *Nos verò*, inquiunt Patres, *qui debitores ſumus ut fideliter annuntiemus, idcirco humiliter ſuggerimus, quod ſilere non audemus.* Canon decimus-ſeptimus à communione removendum dicit eum, qui, poſt admonitionem Epiſcopi & Sacerdotum, decimas dare contempſerit, aut eis, quibus dandæ non ſunt, pro ſuo arbitrio dare præſumpſerit. *Decimus-octavus* Clericos habendos non eſſe declarat, qui nullius Epiſcopi diſciplinâ & providentiâ gubernantur. Proinde ſeculares, qui in domibus ſuis Sacerdotes ad ſacra Myſteria celebranda habere voluerint, eos aſſumant, qui ab Epiſcopis fuerint examinati, & commendatitiis Ordinatorum ſuorum literis muniti. *Canon decimus-nonus* abuſum emendat, quo ſeculares quidam viri Preſbyteros, aut alios Clericos, conductores, vel procuratores, ſive actores fiſcalium rerum, vel redituum, vel vectigalium conſtituebant. Id ſi fiat in poſterum, utrúmque excommunicandum pronuntiat, tam qui conſtituerit, quàm qui indignè paruerit. *Vigeſimus* à Chriſtiana communione pellendum edicit, quicumque Judæos Judiciariam poteſtatem ſuper Chriſtianos exercere permiſerit. *Vigeſimus-primus* uſuras compeſcit, jubétque ut fœneratores, *ſi ſuperſunt à quibus uſuras exegerunt, ipſis reſtituant, quæ ſuper abundantiùs abſtuliſſe probantur. Si autem deceſſerint, heredibus eorum ſaltem medietatem refundant, aut eleemoſynis redimant, quod cupiditate deliquerunt.* Deinceps verò fœneratores laïcos excommunicari, Clericos deponi ſancit. *Vigeſimus-ſecundus* Sacerdotes cavere jubet, ne viduæ & orphani ab his, qui ſecundùm humanas Leges eorum tutelam ſibi vendicant, opprimantur, &, ſi hujuſmodi oppreſſores admonitione Epiſcopali non corrigantur, ſuggerere Imperatori, ut eis efficacem tutorem ipſe tribuat. *Vigeſimus-tertius* Clericos & Monachos vagos, qui multiplices ſpargunt errores, & inutiles quæſtiones diſſeminant, ab Epiſcopo loci detineri decernit, à Metropolitano examinari, & Eccleſiaſticæ pacis perturbatæ convictos congrua diſciplina macerari. *Vigeſimus-quarths* vetat, ne adoleſcentibus impuberibus adultæ puellæ Matrimonio jungantur: quia ſæpe ſoceri nurus conſtupraſſe convicti ſunt. Mulieres maleficas & veneficas acerrima Pœnitentia caſtigari ſtatuit, & in exitu ſolùm Communione donari.

Extremæ Unctionis Sacramentum.

Xenodochiorum cura Epiſcopis commendata.

Uſurarum reſtitutio neceſſaria ad ſalutem.

ARTICULUS XIX.

De Synodo Sueſſionenſi II.

SYnodus Sueſſionenſis Secunda anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo tertio, die decima Kalendas Maias, jubente *Carolo Calvo* Rege Chriſtianiſſimo, qui & ipſe adeſſe dignatus eſt, à quinque Provinciarum Epiſcopis, in Monaſterio *S. Medardi* apud Sueſſiones celebrata eſt. Præfuere *Hincmarus* Remenſium, *Vvenilo* Senonenſium, & *Amalricus* Turonenſium Archiepiſcopi. Actum eſt primo de Ordinationibus ab *Ebone* poſt exauctorationem factis: Ejus depoſitio, & *Hincmari* legitima ſucceſſio confirmata eſt: Clerici ab eo ordinati gradibus ſuis dejecti, quod & Acta Synodalia docent, & Canon primus. Sed de his uberiùs agemus in Diſſertatione de cauſa *Vulfadi* & Sociorum ab *Ebone* ordinatorum. Præter primum illum Canonem *Ebonis* Ordinationes ſpectantem, duodecim alii conditi ſunt. *Secundus* ſpectat *Herimannum* Epiſcopum Nivernenſem, qui ob levitatem ſæpe à Præſulibus correptus, indignis Epiſcopali gravitate actionibus injuriam Ordini Sacratiſſimo ſemper faciebat, multùm ad id conferente corporis infirmitate. Ejus Eccleſia *Vveniloni* Senonenſium Archiepiſcopo, ejus Metropolitano commendata eſt, cujus curæ & ipſe commiſſus eſt *Herimannus*, ut eum apud ſe retineret, donec abſtinentiæ aſſuetum, Epiſcopali gravitate inſtructum, & Apoſtolicis moribus informatum, Clerus & populus ad Sedem propriam revocaret. *Canon tertius* Burchardum Carnotenſem Epiſcopum electum, præmiſſo electionis ejus & perſonæ examine,

Summa Canonum.

mine, ordinandum ſtatuit. *Quartus* Aldrici Cœnomanenſis Epiſcopi paralyſi laborantis Eccleſiam ejus Metropolitano commendat. *Quintus* Monachos duos Monaſterii *S. Medardi*, qui *Pippinum* olim Aquitaniæ Regem *Caroli Calvi* nepotem, conſilio Pontificum & Procerum attonſum, & in dicto Monaſterio recluſum, inde abducere conati erant, conſpirationis convictos, è gradu Preſbyteratûs dejicit, & ſeparatim in Monaſteria ſui Ordinis longè diſtantia relegat. *Sextus* Ragamfridum Diaconum, accuſatum, quòd Præcepta falſa Regio nomine compilaſſet, è Diœceſi Remenſi diſcedere prohibet, donec ſe purgaverit. *Septimus* ſtatuit ut Miſſi Dominici in Provincias dirigantur, ad inſtaurandum Dei cultum in civitatibus & Monaſteriis, qui ſingulorum locorum ſtatum diligenter perſcrutentur; & quod per ſe corrigere non valuerint, ad Synodum proximè futuram, & ad Regem referant. *Octavus* Immunitates, quas Religioſiſſimi Principes Eccleſiis conceſſerunt, firmas & ratas in perpetuum eſſe jubet. *Nonus* præcipit ut ex poſſeſſionibus Eccleſiaſticis, quæ ob varias neceſſitates necdum plenè reſtitui poſſunt, nonæ ſaltem ac decimæ ſolvantur. *Decimus* Dominicis, aliiſque ſolemnibus diebus judicia publica exerceri vetat. *Undecimus* ſub pœna excommunicationis, & indignationis Regiæ prohibet, ne quis noxios, qui Diſciplina Eccleſiaſtica coercentur, tueri audeat. *Duodecimus*, Inceſtos & quoſlibet alios facinoroſos, Epiſcoporum examen refugientes, à ſecularibus Judicibus coerceri ſtatuit, annuente Chriſtianiſſimo Rege. *Decimus-tertius* vetat ne res ullæ Eccleſiaſticæ abſque Regis licentia commutentur. In eadem Synodo, Actione ſeptima, Mandata Miſſis Dominicis, quorum Canone VII. fit mentio, à Rege præſcripta, relecta ſunt eo jubente & ab Epiſcopis approbata. Eadem Mandata & Capitula in Concilio Vermerienſi II. eodem anno, menſe Auguſto, ejuſdem Chriſtianiſſimi Regis juſſu relecta, & ſuſcepta ſunt. In qua etiam Synodo *Herimanno* Epiſcopo Nivernenſi, poſtquam convaluiſſet, Eccleſiæ ſuæ diſpoſitio & adminiſtratio reſtituta eſt.

ARTICULUS XX.

De Concilio Valentino III.

ANno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo quinto, VI. Idus Januarii, Synodus Valentina ab Epiſcopis trium Provinciarum, ſcilicet Lugdunenſis, Viennenſis, & Arelatenſis celebrata eſt, *Lotharii* Imperatoris juſſu; quia in ea Regni parte, quæ ipſi in diviſione fratrum obtigerat, ſitæ erant Valentia & reliquæ civitates, quarum Epiſcopi, numero quatuordecim, huic Concilio adfuere. Præſides fuerunt *Remigius* Lugdunenſis, *Egilmarus* Viennenſis, & *Rodlandus* Arelatenſis, Metropolitani. Diſcuſſa primùm & finita Valentini Epiſcopi nonnullis criminibus diffamati cauſa, ob quam congregata fuerat Synodus, Canones viginti tres conditi ſunt.

Summa Canonum.

Sex priores, ſpectant Quæſtiones quas *Goteſchalcus* Monachus, & *Joannes Scotus* Eccleſiæ intulerant; & quatuor Capitula explodunt, quæ ab *Hincmaro* contra Goteſchalci errores compoſita, Synodus apud Cariſiacum anno DCCCLIII. approbans ſuſceperat. De his Canonibus agemus in Diſſertatione cauſæ *Goteſchalci*, §. XI. oſtendemúſque Valentinam Synodum à fide & doctrina Synodi Cariſiacæ non diſſenſiſſe, neque *Goteſchalci* erroribus faviſſe. *Canone ſeptimo* ſtatutum eſt, ut poſt obitum cujuſlibet Epiſcopi, Regi ſupplicetur, *Ut Canonicam electionem Clero & Populo ipſius civitatis permittere dignetur*: & ut dignus eligatur.

Epiſcoporum electio.

Sed & Clericos Palatinos, quos Princeps Epiſcopos deſignaverit, abſque examine de vita & doctrina, faciendo à Metropolitano, vetat ordinari. *Canon octavus* excommunicationem decernit in eos, qui bona Eccleſiaſtica invaſerint, etiamſi ea ſibi à Principibus conceſſa dixerint. *Nonus* Seculares, qui Parochiales Preſbyteros opprimunt, ac irreverenter tractant, aut dotes Eccleſiarum auferunt, aut cenſum inde exigunt, Cenſurâ Canonicâ ſtatuit feriendos, & ipſarum Baſilicarum in eorum prædiis conditarum deſtructionem comminatur. *Decimus* nonas & decimas ex villis & fiſcis olim Eccleſiæ collatis, ſed poſtea ſubtractis, iiſdem Eccleſiis ſolvi jubet, ſub pœna excommunicationis. Uſuras etiam canonica ſeveritate prohibet, ac damnat. *Undecimus* in Judicio forenſi ab utraque parte juramentum exigi vetat. Quæ conſuetudo ex quarumdam ſecularium Legum conſtitutione invaluerat. *Duodecimus* eos qui ſingulari certamine alios occidunt, aut vulnerant, excommunicari, & ad agendam Pœnitentiam modis omnibus compelli ſtatuit: occiſos verò à Dominicæ Oblationis commemoratione alienos, & Eccleſiaſtica ſepultura privandos.

Duello pugnantium pœna.

Rogatur verò Imperator ut huic & præcedenti Canoni publicæ Legis vim addat. *Decimus-tertius* ſtatuit, ut Epiſcopi mutuò ſe adjuvent contra Sacerdotalis auctoritatis contemptores, & rebelles Eccleſiaſticæ Poteſtati. *Decimus-quartus* monet Epiſcopos, ne Clero, Monachis, aut plebi ſibi commiſſæ murmurationis, querimoniarum, ac detractionis adversùs ſe ipſos dent locum, eos vexando & opprimendo.

Epiſcoporum converſatio.

Decimus-quintus jubet ut Epiſcopi maturitate morum, & repudiatione omnium levitatum, ac vanitatum, omnibus formam diſciplinæ ac modeſtiæ ſe præbeant. *Decimus-ſextus* ſtatuit ut Epiſcopi, ſive per ſe, ſive per eruditos Preſbyteros verbum Dei plebibus, tam in urbe, quàm foris prædicent: *Quia ubi verbum Dei fidelibus non miniſtratur, quid aliud quàm vita animæ ſubtrahitur?*

Prædicatio.

De Parochiarum viſitatione ſtatuit *Canon decimus-ſeptimus*, ut tam moderatè fiat, ut manifeſtum ſit ab Epiſcopis & eorum Miniſtris ſola ibi animarum lucra quæri.

Viſitatio.

Decimus-octavus eſt de Scholis inſtaurandis, in quibus divinæ & humanæ literæ, necnon cantus Eccleſiaſticus doceantur. *Decimus-nonus* jubet ut Metropolitani non ſolùm de totius Cleri, ſed etiam de ſubditorum Epiſcoporum, vita & opinione curam gerant. *Vigeſimus* theſauri & ornamentorum Eccleſiaſticorum cuſtodiam commendat. *Vigeſimus-primus* cautionem maximam in rerum Eccleſiaſticarum commutatione adhiberi præcipit, ne Eccleſia detrimentum patiatur. *Vigeſimus-ſecundus* conſuetudinem valde reprehenſibilem emendat, quâ Epiſcopi à Preſbyteris ſuis pecunias exigebant, ceu honorarium pro labore viſitationis & prædicationis, quamvis nec viſitationis, nec prædicationis munus obirent. *Vigeſimus-tertius* eos qui Archidiaconum Viennenſis Eccleſiæ, & ejus propinquos perſequebantur, excommunicatione damnat.

ARTICULUS XXI.

De Concilio Tullenſi apud Saponarias.

Tullum, vulgò *Toul*, urbs Lotharingiæ, Epiſcop. ſub Archiep. Trevirenſi.

Saponariæ, vulgò *Savonnieres*, locus Tullo vicinus.

CONcilium Tullenſe I. apud Saponarias villam Tullo proximam, ab Epiſcopis duodecim Provinciarum celebratum eſt, anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-nono, menſe Junio, *Carolo Calvo* Francorum Rege, & ejus nepotibus *Lothario* & *Carolo*, Lotharii Imperatoris filiis, præſentibus: quorum hic Provinciam inter Rhodanum & Alpes, cum Burgundia, obtinebat; ille regionem univerſam, quæ ab eo poſtea Regnum *Lotharii* dicta eſt. Tertius natu maximus *Ludovicus* Imperium ſortitus fuerat cum Regno Italiæ.

Summa Canonum.

In hac Synodo Canones tredecim conditi *Primo Canone* Patres de pace inter *Carolum Calvum*, & fratrem ejus *Ludovicum* Germaniæ Regem procuranda ſtatuunt. *Secundo*, de Epiſcoporum conjunctione, & mutuo ſolatio, ac de Synodis frequentiùs habendis, quarum celebratio propter diſſenſionem Regum intermiſſa fuerat. *Tertius Carolo Calvo*, ac ejus nepotibus *Lothario* & *Carolo*, mutuam concordiam gratulatur. *Quartus Tortoldum* Diaconum, qui Bajocenſem Epiſcopatum invaſerat, à *Vvenilone* Senonenſi Archiepiſcopo, cujus Diaconus fuerat, & tribus aliis, vocari, audiri, & emendari jubet. Ab iis dejectus fuiſſe videtur, cùm Synodo Tullenſi II. anno ſequenti, Bajocenſis Epiſcopus, non *Tortoldus*, ſed *Erchambertus* adfuerit. *Quintus* Anſchario Subdiacono, qui Sedem Lingonenſem, Epiſcopo vivente, pervaſerat, veniam petenti, & promittenti nuſquam quid ſimile tentaturum, indulget, ea conditione ut Lingonenſem Epiſcopatum nuſquam ambiat. *Sextus* memorat quomodo Rex Chriſtianiſſimus *Carolus* Libellum Proclamationis adversùs *Vvenilonem* Senonenſem Archiepiſcopum, qui ab eo defecerat, Synodo porrexerit, & ejus cauſam ab electis Judicibus cognoſci ac finiri poſtularit: & quomodo Regis accuſatio *Vvenilon*i per certos Epiſcopos, & Synodicas Literas ſignificata fuerit, dataque induciæ.

Vvenilo, Senonenſis Archiepiſcopus violatæ fidei à Rege accuſatus.

Libelli quem *Carolus Calvus* adversùs *Vvenilonem*, electis Judicibus, *Remigio* Lugdunenſi, *Herardo* Turonenſi, *Vveniloni* Rhotomagenſi, & *Rodulfo* Bituricenſi, Metropolitanis obtulit, hæc erant ſumma Capita: Quòd *Vvenilo*, quem Senonenſi Eccleſiæ, cum Epiſcoporum conſenſu præfecerat; qui diviſioni Regni inter ipſum *Carolum* & fratrem ejus *Ludovicum* Germaniæ Regem, cum aliis Epiſcopis ſubſcripſerat, qui ipſum Aurelianenſis Regem unxerat, eique fidelitatem juraverat: quòd is, inquam, *Vvenilo* ad *Ludovicum* defeciſſet, cùm eo, ſine licentia ſua, colloquium ſecretum habuiſſet; *Carolo* contra dictum *Ludovicum*, & confœderatos Regni hoſtes pergenti ſolitum auxilium, & militiam quam debebat Eccleſia Senonenſis, negaſſet: quòd ipſi *Ludovico* in Regnum *Caroli* irrumpenti auxilio fuiſſet; ac in Palatio Attiniaco, in aliena Provincia, coram excommunicatis, qui in *Ludovici* caſtris militabant, Sacrum feciſſet: quòd publicis & ſecretioribus *Ludovici* Conſiliis interfuiſſet, & aliorum Epiſcoporum defectionem à fide *Carolo* jurata approbaſſet, immò ſuaſiſſet. Quòd de Abbatia *Sanctæ Columbæ* & rebus vel honoribus ad Regnum & diſpoſitionem *Caroli* pertinentibus, Præcepta obtinuiſſet à *Ludovico*. Quòd Bajocenſem Epiſcopatum *Tortoldo* propinquo ſuo, & *Caroli* Regis Clerico, à *Ludovico* impetraſſet. Accepto Regis Libello, Patres *Vvenilonem* per Li-

A teras Synodicas convenere, ipſique diem dixere ab earum ſignificatione trigeſimum, ut vel ſe purgaret; vel, ſi in defenſione defeciſſet, Canonicam ſubiret Sententiam. Sed & Commonitorium ad eundem *Vvenilonem* dedit *Herardus* Turonenſis Archiepiſcopus, unus è Judicibus ad cauſam illius diſcutiendam electis ut Epiſcopis negotium ſuum exponeret, Regémque placare ſatageret. Ea Inſtrumenta Synodo Tullenſi adnexa ſunt. Cauſam illam ſopitam fuiſſe, aut *Vvenilonem* purgatum, & Regi reconciliatum ex eo conſtat, quòd anno ſequenti Synodo II. Tullenſi ſubſcripſerit, nec ulla deinceps iſtius negotii in Synodis, aut in Hiſtoria
B mentio fiat. *Canon ſeptimus* Attonem Virodunenſem Epiſcopum, qui ex Monacho S. Germani Autiſiodorenſis ad Epiſcopatum contra Regulas perveniſſe dicebatur, proximæ Synodo ſiſtere ſe jubet. *Canones octavus* & *nonus* docent, Synodum ad Britonum Epiſcopos, qui à Metropolitani ſui Turonenſis Archiepiſcopi Juriſdictione & obedientia ſe ſubtraxerant, Literas dediſſe, eóſque monuiſſe ut illi ſe ſubderent, prout jus poſtulabat, nec ab Epiſcopali communione ſe ſegregarent, nec excommunicatis communicarent: ſed & *Salomonem* Ducem ſuum hortarentur, ut promiſſam *Carolo* Regi Chriſtianiſſimo fidem ſervaret. Ad Britones
C etiam ob varia crimina excommunicatos Synodum Literas ſcripſiſſe, eiſque ad proximam uſque Synodum inducias dediſſe, ut ſe emendarent, ſub pœna generalis graviorîſque anathematis, docet *Canon nonus*. Leguntur Synodicæ illæ Literæ in Collectionibus Conciliorum, poſt Canones iſtius Synodi. Verùm ut Canones iſti duo meliùs intelligantur, Hiſtoriam illius defectionis Britonum Antiſtitum à Metropolitano Turonenſi accuratiùs exponere juvat.

Literæ Synodicæ ad Epiſcopos Armoricæ, qui ab Archiepiſcopi Turonenſis juriſdictione ſe ſubtraxerant.

Ex Indiculo de Britonum Epiſcoporum depoſitione, quod *Sirmondus* in Bibliotheca Monaſterii *S. Michaëlis* in periculo maris repertum edidit,
D lux affulgebit aliqua. Rem geſtam ita narrat hic Indiculus: *Nomenoius valde ſuperbus urbem Nanneticam, Redonicam, ac etiam Andegavenſe territorium, & Cænomanenſe, uſque ad Meduanam invaſit. His autem urbibus & territoriis in ſua ditione aſſumptis, ſuperbior exititit & potentior: contemptoque omni jure Francorum Regio, Regem ſe fieri poſſe exiſtimavit: multiſque artibus, ut doloſus & fraudulentus, perquirens quibus id modis aſſequeretur, reperit ut Epiſcopos totius ſuæ regionis aliqua ſeditione expelleret, & alios conceſſione ſua conſtitutos in locis illorum ſubrogâret, ſicque facilè con-*
E *ceptam tyrannidem poſſe perficere excogitavit* . . . . . *Tandem invenit unum de complicibus ſuis, qui ſe circumvenire poſſe Epiſcopos, & abſque ulla examinatione & purgatione aliqua infamari & damnari fatebatur. Quod audiens Tyrannus, lætus efficitur, multa ei ſpondens, ſi dictis facta compenſaret. Miniſter itaque doli convocans Britannos Epiſcopos: Scitote, inquit, Domini Sacerdotes, unum me vobis cauſa ſalutis veſtræ pandere myſterium, quod audierim à ſecretis Principis: Quia niſi Epiſcopi ſe reos ex eis, quæ eis objicerentur, eſſe, audiente Conventu Præſulum, quos aliunde ad diſcuſſionem reatus illorum Dux invitaverat, profiterentur, nec eos lateret ſine*
F *dilatione capite plectendos fore. Quo audito, Epiſcopi conſternati animo, præter Dei & Eccleſiæ Leges, omnia ſe profiteri quæ malignus perſuadebat, antequam morte multarentur, promiſerunt. In craſtino autem evocans Princeps in Monaſterio S. Salvatoris Synodum Epiſcoporum atque Procerum, adhibuit teſtes falſiſſimos pretio conductos adversùs Suſannum Venetenſem, Salaconem Aletenſem, Felicem Coriſopitenſem, Liberalem Oximenſem, * Epiſcopos, qui dicerent, Eos pretio in Eccleſia intruſos, muneribus*

Hujus defectionis hiſtoria.

* De Leon.

Digitized by Google

tibus ſepe ſacros Ordines fuiſſe largitos, & omnibus criminibus obnoxios fore. Cumque reticerent Epiſcopi repentinæ mortis metu perculſi, requiſiti ſunt à Conventu, utrum vera eſſent quæ opponebantur. Qui ita ſe habere profeſſi ſunt: depoſitiſque in Concilio virgis & annulis Pontificalibus, Gallias petierunt, ad Carolum ſe conferentes. Nomenoïus verò patrato ſcelere, Pſeudoepiſcopos conſtituit loco ipſorum. Cogitans autem Epiſcopos, quos elegerat, à Metropolitano Turonenſi Benedictionem minimè poſſe conſequi, nec acceſſum ad eum, metu Regis, habere; ex quatuor Epiſcopatibus ſeptem compoſuit; quorum apud Dolum Monaſterium unum conſtituit, quem Archiepiſcopum fieri decrevit. Monaſterium verò S. Brioci ſedem conſtituit Epiſcopalem; ſimiliter etiam S. Rabutuali. * *Hos tres uſurpatitios Epiſcopos conſtituit, cæteris quatuor in antiquis urbibus derelictis. Provincia itaque Turonenſi ita reciſa, Nomenoïus Dolo Monaſterio Epiſcopos ſuos congregans, ſe in Regem ungere fecit.* Hæc Indiculus, in quo ſimonia per calumniam Epiſcopis impacta, & vi ac neceſſitate confeſſis depoſitio inflicta memoratur. Tum Epiſcopi penitus abjecti, Britanniæ ſolum vertiſſe, & in Galliam ad *Carolum* Regem ſe recepiſſe dicuntur. At verò Vita *S. Convvoïonis* Abbatis Rotonenſis in Aremorica, quam *P. Mabillonius* edidit parte ſecunda Sæculi quarti Benedictini, teſtatur Epiſcopos ſimoniæ reos Romam examinandos miſſos fuiſſe, eoſdémque crimen abnegantes, ſed tandem convictos, rogante *Convvoïone* veniam impetraſſe à *Leone IV.* Pontifice Maximo, ad cujus tribunal cauſa illorum diſcepeata eſt, & ad Sedes ſuas remiſſos. Hæc Vita ab Auctore undecimi ſæculi ſcripta eſt, ut conjicit *P. Mabillonius*, ſed auctoritatem accipit à libris tribus de Geſtis Sanctorum Monachorum Rotonenſium * libro ſecundo, capite decimo, * qui ab Auctore *Convvoïonis* æquali & ejus diſcipulo ſcripti ſunt. Hic enim de Britonibus Epiſcopis ſimoniacis eadem memorat.

* Nunc Tretorrenſis.

* *De Redon.* * P. 2. Sec. IV. Bened.

Narrationem utramque, Indiculi à *Sirmondo* editi, & Vitæ *S. Convvoïonis*, Conciliare facile eſt, diſtinguendo rationem temporum. Anno octingenteſimo quadrageſimo-octavo, *Convvoïone* agente, *Nomenoïus* Britanniæ Epiſcopos congregat, iiſque de ſimoniacâ labe convictis quidem, ſed graviſſimè tumultuantibus, duos cum *Convvoïone* Romam dirigit, qui *Leonem* Papam hac de re conſulerent. Habita Romæ Synodus. *Leo* Epiſcopos, culpam ultro confeſſos, moderatè objurgatos, ad propria remiſit, cum Literis ad reliquos Britanniæ Antiſtites directis, quibus Epiſcopos ſimoniacos in Concilio judicandos eſſe, ſecundùm veterum Canonum placita, definiit. Extat hæc *Leonis* Epiſtola, quâ variis eorum conſultis reſpondet. Reverſis in Britanniam Legatis, *Nomenoïus* audiens Epiſcopos integra dignitate revertiſſe, id indignè tulit, atque accepto *Leonis* Papæ Reſponſo, ſcribentis, Epiſcopos, qui ſimoniæ convicti fuiſſent, in ordinem redigendos, rem per ſeſe exequi aggreſſus eſt: móxque congregatis in Ratonenſem S. Salvatoris Eccleſiam accuſatis Epiſcopis dignitatem in frequenti laïcorum hominum cœtu abrogat, alióſque ſubſtituit, adjectis tribus Epiſcopatibus, quorum Dolenſem Metropolitanum conſtituit. Ejecti Epiſcopi, ad *Carolum Calvum* Regem confugiunt, & apud ejus Majeſtatem querelas deponunt. Rex ad Turonenſem Metropolitanum illos remiſit. Anno octingenteſimo quadrageſimo-nono Turonis habita Synodus hujus Provinciæ Epiſcoporum, quorum nomine A *Lupus Ferrarienſis* Abbas Epiſtolam ſcripſit ad *Nomenoïum* Britanniæ Ducem, conqueſtus quòd Epiſcopi legitimi Sedibus propriis expulſi, & mercenarii introducti, violata *B. Martini* Diœceſeos auctoritas; inſuper etiam Vicarii *B. Petri*, nempe *Leonis*, cujus Epiſtolam ad ſe miſſam ne recipere quidem dignatus ſit *Nomenoïus*. *Leo* Pontifex, ad nequiſſimum Ducem interim reſcripſit, monuítque ne *Giſtardum* Nanneticæ ſedis invaſorem tueri pergeret. Solum illius Epiſtolæ Fragmentum ſupereſt.

Qui *Leoni* ſucceſſit *Benedictus III.* exturbatos Epiſcopos in integrum reſtituere ſategit, B datis ad *Nomenoïum* Literis, quæ interciderunt. Earum meminit *Nicolaus Primus*, Epiſtola * ad *Salomonem*, teſtatúrque *Benedictum* conqueſtum eſſe quòd contra Deceſſoris ſui Decretum, non ab Epiſcopis, ſed à laïcis Epiſcopi dejecti fuerint. Atque adeo denuntiaſſe *quod nulla ratio ſineret Epiſcopos à Sedibus ſuis pelli, quos duodenarius numerus non ejeciſſet*. Perſtitit in contumacia ſua non ſolùm *Nomenoïus*, ſed etiam *Salomon*, ejus poſt *Eriſpoïum* filium ſucceſſor: quo Duce, Tullenſis apud Saponarias Synodus; de qua impræſentiarum agimus, congregata eſt, C quæ Epiſcopos Britonum monet ut ad ſuam Metropolim redeant, eique debito jure ſe ſubdant (*Canon VIII.*) Literáſque dat ad Optimates Britonum, diſſidii architectos, ob ídque excommunicatos.

* Epiſt. 22. in appendice.

Canonica Epiſcoporum judicia à duodecim Epiſcopis cum Metropolitano facienda.

Denique Nicolaus I. anno DCCCLXV. de renovando ejectorum Epiſcoporum examine apud Archiepiſcopum Turonenſem per XII. Epiſcopos, vel apud Sedem Apoſtolicam, miſſis ex utraque parte Legatis, Epiſtolam ſcripſit ad *Salomonem* Britonum Ducem, quem Regem appellat. *Quorum* * (inquit) *veſtigia & ego ſecutus, eadem cenſui, imò & cenſeo: nec ullam poſſe Epiſ-* D *copos ſui honoris ſuſtinere jacturam, quos non conſtat fuiſſe à XII. Epiſcopis, præſente, primámque ſententiam Metropolitano obtinente, cum examinarentur, auditos. Qui etſi crimen aliquod confeſſi eſſe dicuntur, poteſt credi quòd vi vel formidine faſſi tantùm, & non confeſſi fuerint, quod non fecerant, qui videbant laïcos & ſeculares quoſque, unà cum Rege, contra ſe conſpirantes, quod nec ſaltem audierant. Siquidem qui ore tantùm, & non corde profert quod dicit, non confitetur, ſed loquitur: quamvis non videatur juſta confeſſio, quæ non legitimo provocatur examine.* Verùm irritæ fuerunt hæ Maximi Pontificis admonitiones, & ejectorum Epiſcoporum E dejectio, abſque retractatione, vim obtinuit; atque adeo controverſia de erectione Dolenſis Metropolis ad XII. uſque ſæculum indefinita proceſſit. Hæc ad intelligentiam Canonum VIII. & IX. Concilii Tullenſis apud Saponarias, & perfectam Hiſtoriæ notitiam, obſervare fuit operæ-pretium. Nunc cæteros ejuſdem Synodi Canones perſequamur.

* Deceſſorum ſcilicet, Leonis, & Benedicti.

Canon X. relecta eſſe docet in Synodo quædam Capitula dogmatica, circa quæ Epiſcopi plurimi diſſentiebant, ſcilicet ſex priores Valentinæ Synodi Canones, qui paucis antè diebus in Synodo F Lingonenſi confirmati, in hac etiam Synodo apud Saponarias, proferente *Remigio* Lugdunenſi, relecti ſunt: Quatuor item Synodi Cariſiacæ contra *Goteſchalcum*. Diſſidentes Epiſcopos, quorum præcipui erant *Remigius* Lugdunenſis, & *Hincmarus* Remenſis, hortatur Synodus ut ſimul conveniant, & *prolatis Sanctarum Scripturarum, atque Catholicorum Doctorum ſententiis, quæ ſaniora ſunt, concordi unanimitate ſequantur*. Canone XI. Patres *Carolum* Regem, & *Rodulfum* Bituricenſem Archiepiſcopum humiliter obſecrant; & per Cru-

tem & Chriſti Sanguinem adjurant, *Ut Privilegium Monaſterii S. Benedicti, quod annuente præfato Rege firmaverant, quódque idem Rodulfus ſubſcripſerat, qui præfatam Abbatiam irregulariter retinebat, ratum & inconvulſum ſervare ſtuderent.*

Privilegium Floriacenſis Monaſterii

Privilegium iſtud liberam Abbatis electionem Floriacenſi Monaſterio concedebat. *Canon XII.* Specialia pro quibuſque Diœceſibus ſtatuta Epiſcopis ad exequendum commiſſa fuiſſe docet à Synodo. *Canon XIII.* docet omnes qui ad hoc *Univerſale* totius penè Gallicanæ Eccleſiæ *Concilium* convenerunt, ſocietatem ſuffragiorum, in vita & poſt mortem iniiſſe; & decreviſſe ut ſinguli pro cunctis, quamdiu viverent, ſingulis hebdomadibus, Feria Quarta, *Miſſam celebrarent.* Poſt mortem verò uniuſcujuſque, in civitatibus Epiſcopalibus *Septena Miſſæ; totidémque Vigiliæ* * *Domino perſolverentur. A Presbyteris autem Monaſteriorum, ſive* Villarum, *tres Miſſæ, totidémque Vigiliæ dependerentur.* Obitus autem uniuſcujuſque nuntiaretur per literas.

Suffragiorum ſocietas.

* *Id eſt, Officium Mortuorum.*

Scholion I.

In hoc Articulo, pag. 404 Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem velut meam reprehendunt: *Simoniaci Epiſcopi deponuntur à Concilio, & à Papa reſtituuntur.*

R. Immò Britonum Epiſcopos, de quibus hic agitur, in legitimo Concilio depoſitos non fuiſſe obſervo, ſed à *Nomenoio* Britonum Duce per vim exturbatos. Unde Leo Quartus, Benedictus Tertius; Nicolaus Primus, Pontifices Maximi, eorum cauſam in Provinciali Synodo à duodecim ſaltem Epiſcopis, Præſide Archiepiſcopo Turonenſi, Provinciæ Metropolitano, examinari juſſerunt ſecundùm Canones; vel ad Sedem Apoſtolicam, miſſis ex utraque parte Legatis. Hæc eorum ſumma quæ eo loci refero.

Scholion II.

In hoc Articulo, pag. 405. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Epiſcopos Galliæ non judicat Papa, quanquam eſſent Romæ, ſed eos remittit ad Concilium Gallicanum.*

R. Epiſcopos Simoniæ accuſatos Leonem Quartum ad propria remiſiſſe ſcripſi, cum Literis ad reliquos Britanniæ Antiſtites directis, quibus Epiſcopos Simoniacos in Concilio judicandos eſſe; ſecundùm veterum Canonum Placita definivit. Hæc verba mea ſunt. Id porro conſtat ex Epiſtola II. Leonis Quarti ad Epiſcopos Britanniæ: *ITA tamen ut omnia in Conciliis ſint Epiſcoporum. Nam nullam damnationem Epiſcoporum eſſe unquam cenſemus, niſi aut ante legitimum numerum Epiſcoporum, qui fit per XII. Epiſcopos*, &c. Idem confirmat Nicolaus I. Epiſtola XXII. ad Salomonem Britonum Ducem. *Deceſſor*, inquit, *meus ſanctæ memoriæ Benedictus, quia contra Deceſſoris ſui Decretum, non ab Epiſcopis, ſed à Laicis, Epiſcopos in Regione tua cognoverat eſſe dejectos, multa mœſtitia & indignatione repletus ſcripſit, QUOD nulla ratio ſineret Epiſcopos à Sedibus ſuis pelli, quos duodenarius numerus non ejeciſſet. Quorum veſtigia & ego quoque ſecutus, eadem cenſui, imò & cenſeo: nec ullam poſſe Epiſcopos ſui honoris ſuſtinere jacturam, quos non conſtat fuiſſe à duodecim Epiſcopis, præſente, primámque ſententiam obtinente Metropolitano Epiſcopo, cùm examinarentur, auditos.* Hæc Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ præclara monumenta obſervavi vel commemoravi. Num ægrè ferunt Religioſi Cenſores, ne primam Cauſarum Epiſcopalium cognitionem in Synodis Provincialibus inſtituendam eſſe appareat, quam uni Romano Pontifici tribui volunt? Hæc certè non eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctrina: non hæc Eccleſiæ Gallicanæ Diſciplina: Verùm tamen Canonica Epiſcoporum judicia per Apellationem ad Sedem Apoſtolicam devolvi agnoſcimus, & à Summo Pontifice judicari illos poſſe ſecundùm Canones Sardicenſes; deque majoribus Cauſis ad Sanctam illam Sedem ex omnibus Orbis Chriſtiani partibus eſſe referendum, ut Canones ſtatuunt, & conſuetudo exigit.

ARTICULUS XXII.

De Synodo Tullenſi Secundâ, apud Tuſiacum.

Tuſiacum, vicus Tullenſis, Villa apud Tullenſem inter Moſellam & Moſam.

AD Synodum Tullenſem Secundam apud Tuſiacum quatuordecim Provinciarum Epiſcopi anno Chriſti DCCCLX. die XI. Kalend. Novembris convenêre. Quinque in ea conditi Canones. *Primus* rerum Eccleſiaſticarum pervaſores anathemate ferit, niſi pœnitentiam agant, & bona uſurpata, *ſecundum qualitatem perſonæ, aut in triplum, aut in quadruplum, Eccleſiæ, cui damnum illatum eſt, primùm reſtituant.* Secundus Virgines & Viduas Deo ſacratas, & incontinenter viventes, uſque ad finem vitæ in ergaſtulis recludi jubet ad agendam Pœnitentiam: Viros etiam qui eas conſtuprarunt Eccleſiaſticâ Cenſurâ ad eamdem cogi: *Principes verò & Judices, ubicumque tales in poteſtate eorum ab Epiſcopis requiſiti fuerint, abſque mora eos exhibere: ne fortè ſi diſſimulaverint, aut mandatum Epiſcopi contempſerint, ab Eccleſia Dei projecti, nec ſepulturam cum Fidelibus accipiant.* Canon tertius perjuros & falſos teſtes duræ & diſtrictæ Pœnitentiæ ſubdendos edicit, & quamdiu in crimine manent, ab Eccleſia projici. *Canòn quartus* raptores, incendiarios, homicidas, rerum Eccleſiaſticarum invaſores, & eos qui ſtupra inaudita committunt, excommunicat, eorúmque excommunicationem nominatim denuntiari jubet, & Epiſcopos mutua de his ſcripta tranſmittere, ut omnes eorum Communionem vitent. *Quintus* Clericos & Monachos apoſtatas coërceri ſtatuit, & ad ovile volentes nolentes reduci.

Summa Canonum.

Synodicam Epiſtolam Patres ſcripſere, quâ Fideles univerſos docent, quàm grave ſit crimen rerum Eccleſiaſticarum pervaſio & deprædatio. Cujus Epiſtolæ hæc verba Magnates ſpectantia notanda ſunt: *Scientes quia res Eccleſiaſticæ vota ſunt Fidelium, patrimonia pauperum, pretia peccatorum, & in tuitione atque defenſione Chriſti conſiſtunt, qui eas terræ Principibus atque Primoribus ad defendendum & conſervandum, non ad affligendum, vel uſurpandum, ſive præſumendum commiſit. Nam quæcumque prætendatur à quocumque utilitatis ſive neceſſitatis occaſio, ille corda omnium conſpicit, qui novit cogitationes hominum.*

Rerum Eccleſiaſticarum pervaſio quàm grave crimen.

Ad eamdem Synodum *Regimundus* Comes querimoniam detulit adversùs *Stephanum* virum nobilem & illuſtrem, cui filiam ſuam in matrimonium locaverat. *Stephanus* autem ea uti nolebat ut conjuge eò quòd cum ejus propinqua carnale quondam commercium habuiſſet. Viſum eſt Patribus cauſam iſtam ad Synodum Aquitaniæ remittendam: & *Hincmaro* juſſere ut ad *Rodulfum* Bituricenſem, & *Frotarium* Burdigalenſem, Aquitaniæ Metropolitanos, totius Synodi nomine ſcriberet, ut ad cauſam illam definiendam Conventum cogerent ex Epiſcopis & Magnatibus illius regionis: quoniam cauſa mixta erat, Eccleſiaſtica ſcilicet ratione Sacramenti, de quo judicare ad Antiſtites ſpectabat: Civilis ratione contractus, ratione dotis, aliorúmque effectuum civilium, de quibus judicare ſpectat ad Principes & Magiſtratus. *Decretum eſt*, inquit Hincmarus, *ut vos Comprovinciales Archiepiſcopi, cum Coëpiſcopis veſtris, in Regni illius convenienti loco & tempore Synodum condicatis, & Placitum fiat, ubi Princeps cum Primoribus terræ interſit: ne, quod abſit, ex utraque parte, cum parentum & amicorum auxilio illuſtres*

Eccleſiæ Juriſdictio in Cauſis Matrimonialibus.

Digitized by Google

illuſtres iſti viri convenientes, ſeditioſus valeat exoriri tumultus. Et hanc cauſam Rex cum viris nobilibus inter viros nobiles pacificare procuret. Vos autem Epiſcopali Auctoritate, & Canonica diffinitione eam dirimere, & ad debitum atque ſalubrem terminum ſtudeatis perducere.

P. Labbæus Soc. JESU, in Editione Pariſienſi Conciliorum, Tom. VIII. Synodo Tullenſi Secundæ apud Tuſiacum ſubnectit vetus quoddam Diploma ex Archivo Turonenſis Eccleſiæ Sancti Martini depromptum, & iſtius Synodi nomine inſcriptum, atque Epiſcoporum ſubſcriptione munitum, quo Inſignis Eccleſiæ S. Martini Privilegia, rogante Hilduino Abbate ejuſdem Monaſterii confirmantur, tum quæ ſupererant, tum quæ perdita erant cùm Normanni Monaſterium illud incenderunt. Verùm Diploma iſtud quod jam ante publicaverat Labbæus Tom. II. *Miſcellaneorum Curioſorum*, Cap. VIII. §. 4. pſeudepigraphum videtur accuratioris criterii viris. 1. Quia numerus & nomina Epiſcoporum qui huic Inſtrumento ſubſcripſere, non conveniunt cum numero & nominibus Epiſcoporum qui ſubſcripſerunt Canonibus Concilii Secundi Tullenſis. Conferatur Præfatio Diplomatis cum Præfatione Concilii: conferantur & utriuſque ſubſcriptiones. Concilio ſubſcribunt unus & triginta, Diplomati ſeptem & quinquaginta Epiſcopi. Præterea idem Epiſcopus alio atque alio modo ſubſcribit Concilio & Diplomati. *Launus Æcolonocenſium Epiſcopus* Canonibus ſubſcribit: Diplomati verò, *Launus Æqualinenſium Epiſcopus.* Canonibus, *Æneas Pariſiorum Epiſcopus*: Diplomati, *Æneas Pariſii Epiſcopus.* Canonibus, *Ercanraus Catalaunenſium Epiſcopus.* Diplomati, *Ercanraus Catalacenſis Epiſcopus.* Canonibus, *Breindicus Matiſconenſium Epiſcopus*: Diplomati, *Baraldicus Matiſcenſium Epiſcopus*: Canonibus, *Adabulfus Barcinonenſium Epiſcopus*: Diplomati, *Adulfus Barcilonenſis Epiſcopus*: Canonibus, *Enginoldus Pictavienſium Epiſcopus*: Diplomati, *Inganardus Pictavenſis Epiſcopus*: Canonibus, *Arduinus Vellaunenſium Epiſcopus*: Diplomati, *Arduinus Vuillana Eccleſiæ Epiſcopus.* Tertiò, quicumque Concilii Canonibus ſubſcribunt Epiſcopi, Eccleſiarum ſuarum nomina exprimunt: nonnulli verò ex iis qui ſubſcribunt Diplomati, tacent Eccleſiarum ſuarum nomina, hunc in modum ſubſcribentes: *Atto indignus Epiſcopus: Arius indignus Epiſcopus: Erçambertus indignus Epiſcopus: Ego Frodolus indignus Epiſcopus: Stadilo Epiſcopus.* Quartò, Epiſcopi qui Diplomati ſubſcribunt, ſe dicunt congregatos *favore Sedis Apoſtolicæ, & nutu Dominorum noſtrorum Caroli Calvi & Clotarii Regum glorioſorum, anno Domini Incarnationis DCCCLX.* At nullus tunc Galliæ Rex Clotarius vocabatur. Pro Lothario III. Filio Lotharii Imperatoris & Caroli Calvi Nepote, Clotarium ſubſtituerunt imperiti Diplomatis Architecti, quod argumento eſt Synodi Tullenſis Secundæ fœtum non eſſe. Obiit autem Lotharius Caroli Calvi Nepos anno 855. cùm Synodus Tullenſi ſecunda anno 860. celebrata ſit, nec Francorum Rex fuit. Quintò, de Hilduino tunc Monaſterii S. Martini Abbate hæc habet Diploma: *Hilduinus Præcepta Regum atque Imperatorum, qui tempore obitus Sancti Martini ipſum Cœnobium venerabiliter coluerunt, & rebus atque donis ditarunt, ſacra Synodo præſentavit.* At quo tempore S. Martinus obiit, ſcilicet anno Chriſti quadringenteſimo, vel circiter, nulli Reges & Imperatores S. Martini Cœnobium rebus atque donis ditarunt. Nulli enim tunc in Gallia Reges erant Chriſtiani, ſi quidem Cledovæus Chriſtianorum Galliæ Regum primus anno 481. regnare cœpit. Arcadium verò & Honorium Imperatores Turonenſe S. Martini Cœnobium muneribus ditaſſe non legimus.

Diploma in gratiam Turonenſis Eccleſiæ S. Martini confictum.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 410. Edit primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Matrimoniales Cauſæ ſunt mixti fori: pertinent ad Laicam Juriſdictionem.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea. Loquor eo loci de Cauſâ quadam ſingulari inter nobiles conjuges exorta, & ad Synodum Tullenſem Secundam apud Tuſiacum delatâ. Refero Judicium Synodi; quid actum ſit commemoro, non quid faciendum ſit in Cauſis ſimilibus pronuntio. Viſum eſt (inquam) Patribus Cauſam iſtam ad Synodum Aquitaniæ remittere, & Hincmaro juſſere ut ad Rodulfum Bituricenſem, & Frotarium Burdigalenſem, Aquitaniæ Metropolitanos, totius Synodi nomine ſcriberet, ut ad cauſam illam finiendam Conventum cogerent ex Epiſcopis & Magnatibus illius Regionis: *Quoniam cauſa mixta erat, Eccleſiaſtica ſcilicet, ratione Sacramenti, de quo judicare ad Antiſtites ſpectabat; Civilis ratione contractûs, ratione dotis, aliorúmque civilium effectuum: de quibus judicare ſpectat ad Principes & Magiſtratus.* Verba Hincmari mox ſubjicio. Matrimoniales itaque Cauſas ad Laicam Juriſdictionem pertinere ſimpliciter non aſſero, ut mihi affingunt Indiculi Cenſorii Authores: (immò ad eam pertinere nego ratione Sacramenti:) ſed ſolùm ratione civilis contractûs, ratione dotis, aliorúmque effectuum Civilium. Quæ Gallicana Juriſprudentia eſt.

ARTICULUS XXIII.

De Synodo Vvormatienſi.

Vvormatia, vulgò Vvormes, Germaniæ primæ Civitas ad Rhenum, Epiſcopatus ſub Archiepiſcopo Moguntino.

VVormatiam, nobilem Germaniæ civitatem, Nationalis convenit Synodus, juſſione *Ludovici* Germaniæ Regis, anno Chriſti DCCCLXVIII. decimo-ſeptimo Kalend. Junias. Præmiſſâ Fidei Profeſſione XLV. conditi Canones. *Primus* Baptiſma extra Paſcha & Pentecoſten conferri vetat, niſi infirmis in periculo conſtitutis. *Secundus* Aliis ab Epiſcopo Chriſma conficere prohibet. *Tertius* Statuit ut Epiſcopi gratis Eccleſias conſecrent, nec-niſi accepto à Fundatoribus Inſtrumento earum dotem confirmante. *Quartus* Vetat aliquid offerri in Sacrificio præter vinum aqua mixtum. *Quintus* Unam vel trinam immerſionem in Baptiſmate probat, ſecundùm diverſas Eccleſiarum conſuetudines. *Sextus* Dotem Baſilicarum ad ordinationem Epiſcopi pertinere decernit, ſecundùm Conſtitutionem antiquam. *Septimus* Quatuor ex reditibus Eccleſiæ portiones fieri ſtatuit. *Octavus* Confirmationem, Chriſmatis confectionem, Dedicationem Eccleſiarum & Altarium, Conſecrationem Virginum, reconciliationem ſolemnem publicè Pœnitentium Preſbyteris prohibet. *Nonus* Epiſcopis, Preſbyteris, Diaconis, Subdiaconis continentiam imperat ſub periculo gradûs. *Decimus* Decernit ut ſi Epiſcopo, aut Preſbytero homicidium, furtum, adulterium, maleficium imputatum fuerit, Miſſam celebret, & Secretam publicè dicat, & communicet, atque ita ſe purget: Sin minùs, quinquennio ab Eccleſiæ liminibus arceatur. Diu viguit in Eccleſia Germanica iſtud Canonicæ Purgationis genus. Sed ob ſacrilegii periculum jure mos ille antiquatus eſt. *Undecimus* Sacerdotes fornicationis convictos è gradu dejicit. *Duodecimus* Neocæſareenſis Concilii Canonem nonum ſervari ſtatuit erga Sacerdotes fornicationis accuſatos & non convictos: & ut juramento ſe purgare poſſint. *Decimus-tertius* Vetat ne Sacerdotes pro parvis & levibus cauſis quemquam à Communione ſuſpendant. *Decimus-quartus* Decernit, ut ſi Epiſcopi innocentes,

Canonicæ purgationis genus jure antiquatum.

centes, aut leviorum culparum reos à Communione removerint, & gratiam rogantes recipere noluerint, Communio illis uſque ad proximam Synodum ab Epiſcopis Provinciæ non negetur. *Canon decimus-quintus* Statuit, Ut ad inquirendum furti auctorem in Monaſteriis, Miſſa ab Abbate, vel ab alio Preſbytero, ejus juſſu celebretur, & ſinguli Monachi pro purgatione ſua Corpus & Sanguinem Chriſti percipiant, ut ita ſe innocentes oſtendant. Similis purgatio per Corpus Domini *Gerfredo* Monacho, qui *Adalgarium* Æduenſem Epiſcopum veneno necaſſe dicebatur, indicta eſt Decreto Synodi Cabilonenſis anno DCCCXCIV. Sed hæc Diſciplina propter periculum Sacrilegii abrogata eſt. Hunc inquirendæ veritatis modum à *Roberto* Rege Chriſtianiſſimo damnatum eſſe in Epiſtola ſcripta ad *Leothericum* Archiepiſcopum Senonenſem, teſtatur *Helgaldus* in ejus Vita. A Sanctiſſimo tamen Pontifice *Gregorio VII.* purgationem per Corpus Domini uſurpatam teſtatur *Lambertus Schafnaburgenſis* ad annum MLXXVII. ubi refert ipſum celebrando Miſſam, cùm Communioni proximus eſſet, Regem *Henricum* evocaſſe ad Altare, & manu præferentem Corpus Chriſti, cùm multa de ſua innocentia prolocutus eſſet, hæc demum addidiſſe: *Ut ſatisfactionis compendio omnem omnibus ſcandali ſcrupulum de medio auferam, ecce Corpus Dominicum, quod ſumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentia mea; ut omnipotens Deus ſuo me hodie Judicio vel abſolvat objecti criminis ſuſpicione, ſi innocens ſum: vel ſubitanea interimat morte, ſi reus. Hæc & alia, ut ſolemne, eſt præfatus verba terribilia, quibus Deum cauſæ ſuæ æquiſſimum Judicem, & innocentiæ aſſertorem adeſſe precabatur, partem Dominici Corporis accepit, & comedit.* Hunc verò, de quo agimus, Canonem *Regino* lib. 2. cap. 276. *Burchardus* Vvormatienſis Epiſcopus lib. 2. cap. 199. & *Gratianus* Cauſa 2. Quæſt. 5. paulò aliter referunt quàm in vulgaris Concilii hujus editionibus legatur. Ita enim legunt: *Et ſic expleta Miſſa, omnes communicent in hæc verba: Corpus Domini ſit tibi ad probationem hodie.* Quæ formula in Concilii editionibus vulgatis non legitur. Vide *Miſſam Judicii* in Gloſſario *Franciſci Pithœi* in verbo, *Aquæ ferventis, aut frigidæ Judicium.*

Probatio per Corpus Domini abrogata.

Canon decimus-ſextus Epiſcopos Synodo adeſſe negligentes, aut ante illius finem diſcedentes, à Communione removet. *Decimus-ſeptimus* Epiſcopum Canes & accipitres ad venandum nutrientem, à Communione, tribus menſibus, ſuſpendit; Preſbyterum duobus; uno Diaconum. *Decimus-octavus* Clerico abſque Formatis Literis Epiſcopi ſui ambulanti, negandam ſtatuit obeundi miniſterii facultatem. *Decimus-nonus* Preſbyteros & Clericos Epiſcopo, à quo ſunt ordinati, non obedientes, nec in Eccleſiis ſuis reſidentes, Communione & honore privat, donec corrigantur. *Vigeſimus* Feminas ſacro velamine conſecratas, & in fornicationem lapſas, Pœnitentiæ ſubdit. *Vigeſimus-primus* Viduam quæ continentiam profeſſa eſt, ſi à propoſito deſciverit, ab Eccleſiæ liminibus arcendam ſtatuit. *Vigeſimus-ſecundus & vigeſimus tertius* Pueros & puellas in Monaſteriis à Patre aut Matre oblatas, & in Regularem traditas diſciplinam, ad ſæculum redire, & nubere vetant, cùm annos pubertatis attigerint. *Vigeſimus quartus* Sæculares, per calumniam, Eccleſiam, aut Clericum fatigantes, à Communione removet. *Vigeſimus-quintus* Pœnitentiam peccatoribus, ſecundùm modum culparum, temporum etiam, perſonarum, locorum, ætatum, atque gemituum habita ratione, imponi jubet. *Vigeſimus-ſextus* Modum publicæ Pœnitentiæ ei qui Sacerdotem occidit, imponendæ preſcribit. *Vigeſimus-ſeptimus* Eum qui odio vel avaritia Paganum occiderit, publicæ Pœnitentiæ addicit. *Vigeſimus-Octavus* Ei qui inſaniens aliquem occiderit, Pœnitentiam imponi ſtatuit, *quia ipſa infirmitas cauſa peccati, licet fortaſſis occultâ, contigiſſe creditur.* Leviorem tamen eſſe jubet ejus pœnam, quàm ejus qui ſanâ mente homicidium perpetravit. *Vigeſimus-nonus* Eum qui arborem incidens, & operi neceſſario vacans, *non voto, non incuriâ, non ſcientiâ*, aliquem opprimit & occidit, ut homicidam judicandum non eſſe declarat: ſecus ſi *voluntate*, vel *negligentia*. Trigeſimus eſt de Pœnitentia publica parricidarum, vel fratricidarum, quorum crimen, ut credere par eſt, occultum erat, quia ſi publicum fuiſſet, in eos Principum Legibus fuiſſet animadverſum, & pœnam capitis ſubirſſent. *Trigeſimus-primus* Lepreſis Chriſtianis *Dominici Corporis & Sanguinis participationem* concedit. *Trigeſimus-ſecundus* Nuptias inter conſanguineos prohibet uſque dum generationis memoria retinetur. *Trigeſimus-tertius* Inceſtis, poſt Pœnitentiam, ſi continere non poſſint, legitimum conjugium indulget. *Trigeſimus-quartus* Anathemate ferit eum, qui cum ſpiritali commatre, aut filiola, in Baptiſmo, vel Confirmatione ſuſcepta, fuerit fornicatus, quouſque Pœnitentiam egerit. *Trigeſimus-quintus* Mulieres, *quæ conceptos utero infantes voluntate excutiunt*, homicidarum Pœnitentiæ ſubjicit, nullâ fœtûs animati vel inanimati diſtinctione factâ: & meritò. *Homicidii enim feſtinatio eſt, prohibere naſci*, inquit Tertullianus. *Canon Trigeſimus-ſextus* Pœnitentiam per triennium, abſtinentiâ à carnibus & vino, & continuo jejunio, exceptis diebus Feſtis & Dominicis, conſtantem, imponit iis qui cum matre & filia, vel cum duabus ſororibus; & feminis quæ cum patre & filio, vel cum duobus fratribus commixtæ fuerint: & contracto conjugio cum alterutro, vel alterutra uti vetat. *Trigeſimus-ſeptimus* Pœnitentibus, poſt peractam Pœnitentiam, uſum matrimonii indulget. *Trigeſimus-octavus* Excommunicatione vel Pœnitentiâ biennii plectit eum, qui ſervum proprium occiderit abſque ſententiâ Judicis. *Trigeſimus-nonus* Dominam, quæ zeli furore accenſa, ancillam ſuam flagris ita verberarit, ut intra diem tertium moriatur, Pœnitentiæ ſeptenni ſubjicit, ſi voluntate; quinquenni, ſi caſu eam occiderit. *Quadrageſimus* Epiſcopum, qui ſervum ordinarit invitô dominô, ſi ſcierit ſervum eſſe, ſtatuit ipſius detrimentum mulctâ pecuniariâ compenſare: ſervum verò in Clero manere. *Quadrageſimus-primus* Eos qui *odio, aut longa lite* inter ſe diſſenſerint, & ad pacem revocari nequiverint, primùm à Sacerdotibus admonitos & increpitos, *Si inimicitias deponere noluerint, juſtiſſima excommunicatione pelli* jubet *ab Eccleſia.* Quempiam ſine accuſatione legitima judicari ac damnari, *Canon quadrageſimus-ſecundus* prohibet. *Quadrageſimus-tertius* Eos qui ad Regis & Patriæ hoſtes deficiunt, non ſolùm facultatibus privari, ſed perpetua excommunicatione plecti ſtatuit, à qua non poſſint abſolvi, niſi in obitu. *Quadrageſimus-tertius* adulteros ſeptenni Pœnitentiæ addicit.

Canes venaticos nutrire Sacerdotibus prohibitum.

Pueri Monaſteriis à parentibus oblati.

Pœnitentiæ Impoſitæ.

Homicidium inſcientur & omnino fortuitum Canonum cenſuræ non ſubjacet.

Mulieres conceptum fœtum excutientes homicidarum Pœnitentiæ ſubduntur.

Affinitas ex illicita copula, impedimentum Matrimonii.

Excommunicantur qui inimicitias deponere nolunt.

Sequentes Canones numero XXXV. in vetuſto M S. Codice deeſſe, neque ad hanc Synodum pertinere, cùm interdum in iis repetantur, quæ ſuperioribus Canonibus ſancita leguntur, obſervat *Laurentius Surius* Cartuſienſis. In iis *Sexageſimus-tertius* contra Matrimonii indiſſolubilitatem

Digitized by Google

Canon contra Matrimonii indiſſolubilitatem in ſpeciem pugnans explicatur.

tem ſolet objici & ſic habet : *Si quis cum matre & filia in adulterio manſit, neſciente matre, quòd cum filia manſiſſet ; ſimiliter & filia neſcia, quòd cum matre manſiſſet : & poſtea ille vir, ſi acceperit mulierem, dimittat eam, & uſque in diem mortis ſuæ non habeat uxorem. Et illa mulier, quam reliquerit, accipiat virum : & illa mater & filia, cum quibus in adulterio manſit, ambabus neſcientibus, habeant viros. Nam in notitiam illarum ſi venerit hoc ſcelus, dimittant maritos, & agant Pœnitentiam : & illarum mariti & illi poſteriores, accipiant mulieres. Similiter & de duabus ſororibus, qui cum una in adulterio manſit, & aliam in publico accepit, non habeat mulierem uſque ad mortem. Et illæ duæ ſorores neſcientes, accipiant viros : & ſi in notitiam eis venerit, forma ſuperior ſervetur.*

At Canon iſte, ut diximus, Concilio Vvormatienſi ſuppoſitus eſt, incertæque fœtus eſt Synodi : quod arguit etiam varius illum citandi modus. Nam *Gratianus* modò illum tribuit Concilio Triburienſi, ſcilicet Cauſa XXXIV. Quæſt. I. & II. Can. *Si quis cum matre* : modò Concilio Vermerienſi, Cauſa XXXV. Quæſt. II. & hunc etiam illo nomine citant *Burchardus*, & *Ivo Carnotenſis*. Non eſſe Vvormatienſis alicujus Concilii fœtum, conſtat ex *Burchardo* Vvormatienſi Epiſcopo, qui illum alteri Synodo tribuit, nimirum Vermerienſi, cui æquè ſuppoſitus eſt. Ut ut eſt, commodè poteſt explicari Canon ille, dicendo in illa, in qua conditus eſt, Eccleſia, crimen inceſtûs fuiſſe impedimentum dirimens matrimonium, ex propria illius Eccleſiæ diſciplina, non ſolùm inter eas perſonas quæ inceſta fuerant conjunctione maculatæ : verùm etiam inter unam ex illis, & aliam hujus ſceleris inſontem : Non quòd per ſe fieret illa matrimonii diſſolutio, ſed per accidens : quia inceſtûs reum publicæ Pœnitentiæ addicebant Canones, eique interdicebant conjugio. Porrò cùm mulier, cui poſtea nupſerat, minimè rea eſſet, manebat ſoluta conjugii Lege, quod ab Eccleſia decernebatur irritum, adeòque poterat nubere alteri viro. Vel reis interdicitur in perpetuum matrimonio, inſontibus autem conceditur ut accipiant viros aut ducant uxores, poſt mortem priorum maritorum, aut uxorum. Quo etiam ſenſu Pœnitentiale Romanum Titulo III. *De fornicatione & inceſtu diverſi generis & ætatis, & de Pœnitentia utriuſque*, exponendum eſt, ubi hæc habet : *Contigit tibi ut uxor tua, te conſcio, & hortante, cum alio viro, illâ autem nolente, adulterium perpetraret : ſi feciſti, quadraginta dies in pane & aqua pœniteas, & ſeptem annos, unum ex his in pane & aqua, & nunquam ſis ſine Pœnitentia. Si autem uxor tua hoc probare potuerit, quòd tuâ culpa & tuo juſſu, ſe renuente & luctante, adultera ſit ; ſi ſe continere non poteſt, nubat cui voluerit, tantum in Domino. Tu autem ſine uxoria ſpe in perpetuo maneas. Illa autem, ſi conſentiens fuerat, eadem jejunet, quæ tibi propoſita ſunt ; & ſine ſpe conjugii maneat.* Nubat cui voluerit, inquit Pœnitentiale, poſt obitum dumtaxat tuum : ut diſcrimen conſtituatur inter uxorem minùs ream, & maritum auctorem criminis, In hoc quòd maritus etiam poſt mortem uxoris perpetuam ſervare teneatur continentiam, nec ad ſecundas nuptias convolare poſſit : uxor verò, marito defuncto, pœnali huic legi non ſit obnoxia ; ſed poſſit alteri nubere. Tandem ſi Canonis citati Auctores voluerint, virum ſuperſtite uxore legitima, aut mulierem ſuperſtite legitimo viro, poſſe alii nubere, errarunt, & omnino rejiciendus eſt Canon ille, ut ſententiæ Chriſti, & Apoſtoli contrarius. Quòd autem Synodus, ſive Vvormatienſis, ſive Provincialis, aut Nationalis altera erraverit, non mirum, cùm ipſi indeficientis judicii privilegium, quod toti Eccleſiæ promiſit Chriſtus, non conveniat. Non eſt enim *Repræſentatio totius nominis Chriſtiani.* Unde nec ab Eccleſiis cæteris receptus eſt ille Canon, ſi hoc intelligatur ſenſu, & maximè à Romana *cæterarum Matre & Magiſtra.*

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 416. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt : *Matrimonium qualiter diſſolubile quoad vinculum vivente marito.*

R. Matrimonium quoad vinculum dirimi poſſe utroque conjuge ſuperſtite, cùm legitimè contractum eſt, tantum abeſt ut ſcripſerim, quemadmodum nobis Cenſores ridiculus affingit, ut contrarium paulò poſt diſertis verbis aſſeram. Concilii Vvormatienſis Canones eo loci recenſeo. Sexageſimum-tertium contra Matrimonii indiſſolubilitatem objici ſolitum obſervo : Varias illius explicationes affero ; ita demum concludo : *Tandem ſi Canonis citati Auctores voluerint, virum ſuperſtite uxore legitima, aut mulierem ſuperſtite legitimo viro, poſſe alii nubere, errarunt, & omnino rejiciendus eſt Canon ille, ut Sententiæ Chriſti & Apoſtoli contrarius.*

ARTICULUS XXIV.

De Concilio Duziacenſi II.

Duziacum, [illegible] prope Sedanum.

Acta Synodi.

CONcilium Duziacenſe primum illud fuit, quod anno Chriſti DCCCLXXI. in cauſâ *Hincmari* Laudunenſis Epiſcopi celebratum eſt, de quo in Diſſertationibus agemus. Alterum anno Chriſti DCCCLXXIV. Idibus Junii congregatum fuit ex plurimis Provinciis, juſſu *Caroli Calvi*, contra inceſta conjugia, & rerum Eccleſiaſticarum pervaſiones. Supereſt Epiſtola Synodica ad Epiſcopos Aquitaniæ data : qua in regione duo illa mala maximè graſſabantur. In eadem Synodo actum eſt de cauſa *Duda* Monialis ab *Hunberto* Presbytero ſacrilegè corruptæ, & *Berta* & *Erpreda* ſceleris conſciarum. Judicatum eſt *Hunbertum* ſacrilegii convictum, vel confeſſum, Synodali Judicio à Vicariis Synodi deponendum, & per Miſſos Regios in longinquam terram ac perpetuum exilium, juxta Imperatorum & Regum antiquas Leges & conſuetudines, amandandum, & in aliquod Monaſterium in loco exilii, detrudendum ad agendam Pœnitentiam, laïca tantùm ipſi Communione ſervata. *Dudam* verò ſecundùm Regulam *Sancti Benedicti* eſſe caſtigandam, & ſeptenni Pœnitentiæ ſubdendam. *Berta* verò & *Erpreda* flagitii conſciis per tres annos & dimidium Pœnitentia imponitur, poſtquam, ſicut *Duda* virgis fuerint caſtigatæ. *Sancti Benedicti* Regulam magnificè commendant hujus Concilii Patres, cùm aiunt :

S. Benedicti Regula commendatur.

Hæc à Sanctis Canonibus antequam Sanctus Spiritus per Beatum Benedictum, eodem Spiritu quo & ſacri Canones conditi ſunt Regulam Monachorum ediderit, de hujuſmodi ſunt decreta. Et infra : *Cæterum quoniam eadem Regula Sancto Spiritu promulgata, & laudis auctoritate B. Papæ Gregorii inter Canonicas Scripturas & Catholicorum Doctorum Scripta eſt teneri decreta, &c.* Non tamen *S. Gregorius* eam Scripturis Canonicis æquiparavit, nec ea mens fuit Gallicanorum Præſulum ; ſed Scripturæ Sacræ, & SS. Patrum doctrinæ, atque Canonibus Spiritu Dei conditis maximè conſentaneam judicarunt tum *S. Gregorius*, cùm Antiſtites noſtri.

ARTICULUS

Digitized by Google

ARTICULUS XXV.

De Conciliis Ticinenſi, & Pontigonenſi, ſub Carolo Calvo Imperatore.

Pontigo, vulgò Pontjon, in agro Pertiſienſi, le Perthois, in Campania, ſuper alveum Rumeu, vulgò La Sault.

I. CUm *Carolus Calvus* Rex Francorum à *Joanne VIII.* Romæ coronatus fuiſſet Imperator, Die Natalis Domini, ſub finem anni DCCCLXXV. Conventum Ticinenſem * menſe Februario anni ſequentis celebravit novus Imperator, in quo ab Epiſcopis & Optimatibus Regni Italici acclamatus atque ſuſceptus eſt. : & condita Capitula XV. *Primum* Sanctam Romanam Eccleſiam, quæ eſt *Caput omnium Eccleſiarum*, ab omnibus honorari jubet, nec aliquid contra jus & poteſtatem ipſius tentari. *Secundum* Joanni Summo Pontifici honorem ab omnibus impendi, & *quæ ſecundum ſacrum Miniſterium ſuum Auctoritate Apoſtolica decreverit, cum ſumma veneratione ab omnibus ſuſcipi.* Tertium res Eccleſiæ Romanæ à quoquam diripi vetat. Qui diripuerit, præter eorum, quæ prædatus eſt, reſtitutionem, ipſi Eccleſiæ, ac Imperatori gravem mulctam perſolvito. *Quartum* Eccleſiaſticis viris honorem & reverentiam impendi mandat. *Quintum* Imperatori honorem & obedientiam ſtatuit deferendam. *Sextum* libertati miniſterii & juriſdictionis Epiſcopalis providet : decernitque ut Parochias ſuas abſque impedimento Epiſcopi circumeant, prædicando, corrigendo, & confirmando : utque *liceat eis criminalia ſcelera, & alia quæque corrigenda, inquirere, diſcutere, & dijudicare canonicè.* Septimum ſtatuit ut *ſecundùm ſacram juſſionem Domini noſtri Jeſu Chriſti prædicationem per ſe, vel per ſuos Epiſcopi exerceant*, idémque à ſuis Preſbyteris fieri procurent : Et Fideles diebus feſtis ad publicas ſtationes occurrant, nullúſque Miſſas in ſuis domibus celebrari faciat abſque licentia Epiſcopi. *Octavum* jubet ut Epiſcopi cum Clero ſuo in clauſtris reſideant : Nec Preſbyteros ab Eccleſiis ſuis abeſſe, aut à ſua poteſtate diſſilire patiantur. *Nonum* feminas abigit à domibus Sacerdotum : quibus & venatione & armorum uſu, & habitu ſæculari interdicit. *Decimum* res Eccleſiaſticas invadere prohibet, ac diſtractas reſtitui præcipit. *Undecimum* ſolvi jubet decimas abſque fraude, & à Preſbyteris ſecundùm Epiſcopi mandata diſpenſari. *Duodecimum* ſtatuit ut Epiſcopi Comites & Vaſſos Regios diligant ut filios : hi verò Antiſtites venerentur ut patres. Et ut Epiſcopi in ſuis Diœceſibus Miſſorum Dominicorum poteſtate fungantur. *Decimum-tertium* vetat ne Epiſcopi, & Comites, in pauperum domibus, hoſpitii causâ, niſi rogati, commorentur, jubétque ut prædas & devaſtationes inhibeant. *Decimum-quartum* prohibet ne defuncti Epiſcopi facultates ullus invadat ac diripiat, ſed *Canonico more Succeſſori reſerventur* ab Eleemoſynariis Eccleſiaſticis, cum ipſius Eccleſiæ conſtituto Oeconomo ; vel pro illius anima pauperibus erogentur. *Decimum-quintum* jubet ut infideles Regi nemo celet, vel foveat.

Concilium Ticinenſe. — * *De Pavie.* — *Summa Canonum.* — *Honor Eccleſiæ Romanæ, & Summo Pontifici habendus.* — *Prædicatio Epiſcoporum munus.* — *Epiſcopi in ſuis Diœceſibus Miſſorum Dominicorum poteſtate functi.*

II. Synodus Pontigonenſis menſe Junio ejuſdem anni celebrata eſt, cui adfuit *Carolus Calvus* Imperator cum Legatis Apoſtolicis, Apoſtolica Legatione & ipſe exornatus. Ea in Synodo à Gallis ſuſceptus eſt Imperator ; Ticinenſia Capitula promulgata & confirmata : actum de Primatu *Anſegiſi* per Gallias & Germanias, quem ei *Joannes VIII.* Pontifex Maximus contulerat. Reclamantibus Epiſcopis, Imperator Apoſtolica mandata executioni mandari voluit, ſeditque primus omnium poſt Legatos Pontificios novus Primas, ac ante cæteros Antiſtites Gallicanos, ipſúmque *Hincmarum* Archiepiſcopum Remenſem, Synodo ſubſcripſit. Sed de hoc Primatu plura Capite ſequenti dicemus, ubi de Politia Eccleſiaſtica agetur. In eadem Synodo, *Formoſi* Portuenſis Epiſcopi, *Gregorii* Nomenclatoris & aliorum excommunicatio in Synodo Romana facta, Gallicanis à Patribus confirmata eſt. Recepta etiam eſt & approbata ſententia excommunicationis, quam Summus Pontifex in *Ludovicum* Germaniæ Regem decreverat, niſi ab invaſione & devaſtatione Regni *Caroli* fratris abſtineret. Scripſerat enim ſemel & iterum ad *Ludovicum*, & ad Regni ejus Epiſcopos, Procerésque Joannes VIII. *Monens eos Apoſtolica auctoritate, more paterno ſervare quæ pacis erant, uſque dum ſimul ad mutuum colloquium venirent, & ipſe inter eos de pace conſervanda, & de jure Regnorum, ſecundùm ſibi à Deo miniſterium creditum, decerneret pariter & diſcerneret.* Nec literis, nec legationibus Apoſtolicis ceſſerat Ludovicus : unde Pontifex cenſuratum fulminibus ipſum à deprædatione Regni fraterni deterret.

Synodi Pontigonenſis Acta. — *Romanus Pontifex Ludovicum Regem Germaniæ ab invaſione Regni fraterni deterret excommunicatione minata.*

Adversùs eumdem Germaniæ Regem Libellum Proclamationis Legatis Apoſtolicis, & *Carolo* Imperatori obtulit in Synodo Pontigonenſi Remenſis Eccleſia, quæ multa ab ipſo, & ejus copiis damna paſſa erat. Quia verò *Ludovico* faverat *Hincmarus*, Sacramentum fidelitatis ab ipſo Imperator *Carolus* exegit. Ejus formula extat inter Acta Concilii Pontigonenſis. Apud Pithœum, poſt XII. Scriptores coætaneos Hiſtoriæ Francorum, inſcribitur : *Generale omnium Fidelium Sacramentum* : & veriſimile eſt ab omnibus exactum fuiſſe, inquit *Sirmondus* in Notis. Cæterum *Hincmarus* in Libello ad *Carolum* Imperatorem, quem idem *Sirmondus* laudat, ſingula Juramenti hujus membra ut inepta, & aliena exagitat ; queritúrque vehementer à ſe poſt tot annos requiſitum eſſe, cùm ſatis eſſe deberet Profeſſio, quam ut Archiepiſcopus ediderat : nec ſimile Juramentum ab Epiſcopis qui eum è ſolio dejecerant, vel ab ipſo Ebone conjurationis incentore, *Ludovicus Pius* exegiſſet. Tandem Synodi Pontigonenſis proviſorio Decreto reddita eſt *Adalgaudo* Preſbytero, certo crimine accuſato, Eccleſia, è qua pulſus fuerat : eique datæ ſunt quatuor menſium induciæ ut ſe canonicè purgaret : quibus elapſis, ampliùs non audiretur.

Actorum Synodi Pontigonenſis editiones duæ in Collectionibus Conciliorum leguntur, Prima ex Annalibus Bertinianis, * & ex *Aimoini* Continuatore, qui illos exſcripſit, accepta : altera, quam cum Legatis Apoſtolicis dictaſſe, & in Synodo legiſſe putatur *Odo* Bellovacenſis Epiſcopus, ut ex iiſdem Annalibus colligitur. In hac poſteriore, *Anſegiſi* Primatus unanimiter agnitus ac ſuſceptus narratur. In priori nihil promoviſſe apud Epiſcopos *Anſegiſus* dicitur. Synodi Pontigonenſis etiam meminere *Odorannus* in Chronico ad annum 876. *Robertus S. Mariani* Autiſiodorenſis Monachus, Ordinis Præmonſtratenſis, & Chronicon *S. Petri vivi* apud Senonas, editum Tom. II. Spicilegii Dacheriani.

* *Ad annum 876.*

ARTICULUS XXVI.

De Synodis Ravennenſi, & Trecenſi II.

Ravenna, Æmiliæ, ceu Romandiolæ caput, urbs Archiepiſcopalis. — *Trecæ, vulgò Troyes, Campaniæ urbs & Epiſcop. ſub Archiep. Senonenſi.* — *Summa Canonum Concilii Ravennenſis.*

I. ANno Chriſti DCCCLXXVII. menſe Novembri, *Joannes VIII.* Pontifex Maximus Ravennæ Synodum habuit, ad diſciplinam & immunitatem Eccleſiaſticam reſtituendam, in qua novemdecim conditi Canones. *Primo* Statutum eſt ut Metropolitani Fidem ſuam infra tres menſes apud Sedem Apoſtolicam exponant, &

Pallium

Digitized by Google

Pallium petant. *Secundo*, Ut Epiſcopi electi infra tres menſes à Metropolitano ſuo conſecrentur: ſi verò quinque menſium ſpatio conſecrationem ſuam diſtulerint, rejiciantur Metropolitani judicio. *Tertio*, Metropolitanis inhibitus eſt Pallii uſus extra præcipuas Feſtivitates, & Miſſarum ſolemnia. *Quarto*, vetitum Ducibus ne Epiſcopos in præſentiam Romani Pontificis introducant, ne ab eis cenſus aut dona exigant, ne ipſos coram laïcis increpent. Statutum inſuper, Clericos & Sanctimoniales, pupillos & viduas, ſub tutela Epiſcoporum eſſe, vetitúmque ſub pœna excommunicationis, ne ad ſæcularia Tribunalia trahantur. *Quinto*, Excommunicantur, qui Domum Dei violarint, aut diripuerint, aut Viris Eccleſiaſticis injuriam fecerint. *Sexto*, Sanctimonialium, aut aliarum feminarum raptores excommunicatione feriuntur, donec eas parentibus, vel Epiſcopo reſtituant. *Septimo & Octavo*, Decernitur anathema in homicidas, incendiarios, & prædones. *Nono*, A Communione arcentur uſque ad obitum, excommunicati, qui ante audientiam ad Communionem irrepſerint, niſi Pœnitentiam agant. Communione quoque privantur, qui cum excommunicatis ſcientes communicant, & eorum fautores. *Decimo*, Cautum eſt, ut excommunicati denuntientur ab Epiſcopo, & eorum nomina præ foribus Eccleſiæ ſuſpendantur. *Undecimo*, Prohibitum, ne quis reis, qui publicum Judicium, & Legum ſeveritatem timent, refugium præſtet, ſub pœna excommunicationis. *Duodecimo*, Prohibetur ſub eadem pœna iis, qui Eccleſiaſtico Judicio ſunt obnoxii, ne ſe ab Eccleſiarum ſuarum Parochialium Conventibus, ultra tres dies Dominicos, voluntariè, Sententiam ſubterfugiendo, ſubtrahant. *Decimo-tertio*, Jubetur Magiſtratibus Sæcularibus, ut ad Eccleſiarum, pupillorum, ac viduarum tuitionem, rapaciúmque refrænationem, ab Epiſcopis conventi, eorum querimonias abſque negligentia examinent, & diligenti ſtudio corrigant. Negligentes, poſt ſecundam & tertiam admonitionem, excommunicantur. *Decimo-quarto*, Decretum eſt, ne Preſbyter ordinetur niſi ad certum locum. *Decimo-quinto*, *Decimo-ſexto*, *& Decimo-ſeptimo*, Prohibetur, ne quis Romanæ Eccleſiæ Patrimonia ſubtrahat, aut petat, etiam in Beneficium, ſub pœna anathemati. *Decimo-octavo*, Decernitur, ut nemo ſibi decimas vendicet, præter Parochiarum Sacerdotes. *Decimo nono*, Vetatur ne Comites & Judices ſæculares in Domibus Eccleſiarum Placitum habeant, aut hoſpitium ſibi vendicent. In eadem Synodo, poſſeſſio Flaviniaci Monaſterii, & Tiliniaci Villæ *Adalgario* Æduenſi Epiſcopo, & ejus Eccleſiæ confirmata eſt, ut conſtat ex Diplomate, quod ex Eccleſiæ Æduenſis Tabulario à Domno *Violeo* Ordinis Benedictini Congregationis *Sancti Mauri* Monacho in Vindiciis Reliquiarum *Sanctæ Reginæ* Virginis & Martyris, à P. *Chiffletio* Soc. JESU, in Probationibus Hiſtoriæ Tornutienſis* Monaſterii: & à P. *Labbe* in Collectione Conciliorum, Tom. IX. editum eſt.

Excommunicationes jurisdictio Epiſcopalis.

* Tournus.

II. Concilium Trecenſe II anno Chriſti DCCCLXXVIII. à *Joanne VIII.* Pontifice Maximo, Rege *Ludovico Balbo* præſente, menſe Auguſto celebratum eſt. Primum Concilium Trecenſe anno DCCCLXVIII. juſſu *Nicolai I.* habitum fuerat, in cauſa *Vvulfadi*, & aliorum Clericorum ab Ebone ordinatorum: de quo in Diſſertationibus. In ſecunda verò Synodo Trecenſi, *Lantberti & Adalberti*, qui Romanam Eccleſiam, & Pontificem vexabant, confirmata excommunicatio eſt. Actum de cauſa *Hincmari* Laudunenſis Epiſcopi, de qua in Diſſertationibus. Decretum editum à Pontifice adverſùs Laïcos, qui viventibus uxoribus, alias ducebant; & contra Epiſcopos qui à minore ad majorem Eccleſiam tranſmigrabant: cui Decreto dedit occaſionem *Frotarius*, qui à Burdigalenſi Eccleſia ad Pictavienſem, à Pictavienſi ad Bituricenſem Archiepiſcopatum exilierat, ut Annales Bertiniani teſtantur, & probat Epiſtola *Joannis VIII.* ad ipſum *Frotarium* è Synodo Trecenſi data, qua ipſi jubet ut Synodo ſe ſiſtat, & Privilegium de mutatione Sedium, ſi quod à Sede Apoſtolica obtinuerat, exhibeat. Impetraverat ſanè diſpenſationem à *Joanne VIII.* Frotarius ut ad Bituricenſem Eccleſiam migraret, rogante *Carolo Calvo*. Et juſta erat illa diſpenſatio, quia Burdigala vaſtata erat à Normannis: ſed cùm in *Ludovici Balbi* animum ſuſpiciones quædam contra *Frotarii* fidelitatem irrepſiſſent, negotium ipſi faceſſivit apud Pontificem, qui ideo ipſum convenit per literas, ut Synodo adeſſet, migrationis ſuæ rationem redditurus; ipſúmque Archiepiſcopum Burdigalenſem vocavit, etſi cum antea ad Metropolim Bituricenſem tranſtuliſſet, ut ex ipſius Pontificis Epiſtolis compertum eſt. In eadem Synodo excommunicationem adverſùs *Formoſum* Epiſcopum, & *Gregorium* Nomenclatorem, & *Georgium* Magiſtrum Militum promulgavit iterum, aggravavitque Pontifex. Canones Synodi Ravennenſis ibidem fuere confirmati Canone III. & alii ſex præterea conditi: quos inter primus & quartus obſervatione digni ſunt. Primus nempe ſtatuit, *Ut Epiſcopi cum omni reverentia à cunctis mundi Poteſtatibus debitè honorentur, atque coram eis ſedere nullatenus audeant, niſi illis præcipientibus*. Quartus verò decernit, *Ut Epiſcopi nullo modo Confratrum Conſacerdotúmque ſuorum parvipendere audeant vexationes, Eccleſiarúmque preſſuras; ſed unanimiter conjuncti, baculo Paſtorali & Apoſtolica Auctoritate ſuccincti, in prælio pro domo Iſrael, id eſt, Chriſti Eccleſia, ſtare communiter non prætermittant*. In eadem Synodo Privilegium Floriacenſi Monaſterio conceſſum eſt, *Ut à propriis Abbatibus, Monachis videlicet ex eodem Cœnobio regulariter electis, in perpetuum gubernaretur*.

Acta Concilii Trecenſis II.

Migrationes à minori ad majores Eccleſias Canonibus repugnant.

Honor Epiſcopis exhibendus.

Eorum confœderatio.

ARTICULUS XXVII.

De Synodo apud Sanctam Macram.

ANno Chriſti octingenteſimo octogeſimo primo, quarto Nonas Apriles Synodus in loco qui dicebatur *Fines*, * in Martyrio Sanctæ *Macræ* Virginis, à plurium Provinciarum Epiſcopis celebrata eſt, anno ſecundo *Ludovici Tertii* Francorum Regis. Octo Canones in ea Synodo conditi. *Primus*, Gelaſii Papæ verbis explicat Regiæ & Pontificalis Poteſtatis diſcrimen. *Secundus* verbis S. Gregorii Epiſcoporum negligentiam increpat. *Tertius* de honore & cultu Eccleſiarum ſtatuit, déque earum bonis & immunitatibus ſervandis. *Quartus* de reformatione Monaſteriorum à Miſſis Dominicis, unà cum Epiſcopo cujuſque civitatis curandi. *Quintus* de rapinis & deprædationibus Eccleſiarum compeſcendis. *Sextus*, Regem, & Reipublicæ Miniſtros de ſervanda juſtitia admonet, eíſque Capitula quædam præcedentium Regum & Imperatorum in memoriam revocat, quæ executioni mandare debeant. *Septimus* eſt de raptorum emendatione & Pœnitentia; quibus proponit imitandum omnino *Zachæi* Publicani exemplum, Domino dicentis: *Dimidium*

* Vicus, vulgò Fiſmes, Oppidum Campaniæ in tractu Remenſi. Summa Canonum.

Digitized by Google

Præclara Moralis Chriſtianæ Regula, de rerum malè partarum reſtitutione.

Dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus, & ſi quem defraudavi, reddo quadruplum. Et *Sancti Auguſtini* Regulam Epiſtolâ quinquageſima quartâ ad * *Macedonium*, ſcribentis: *Quod dicis, ſceleris culpam cupiunt ſibi homines relaxari, & id propter quod ſcelus admiſſum eſt, poſſidere; peſſimum hominum genus commemoras, cui pœnitendi medicina omnino non prodeſt. Si enim res aliena, propter quam peccatum eſt, cum reddi poſſit, non redditur, non agitur Pœnitentia, ſed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittetur peccatum, niſi reſtituatur ablatum: ſed cùm reſtitui poteſt. Plerumque enim qui aufert, amitit, ſive alios patiendo malos, ſive ipſe malè vivendo, nec aliud habet unde reſtituat. Huic certè non poſſumus dicere, Redde quod abſtuliſti, niſi eum habere credimus, & negare. . . Illud verò fidentiſſimè dixerim, Eum qui pro homine ad hoc intervenit, ne malè ablata reſtituat, & qui ad ſe confugientem, quantùm honeſtè poteſt, ad reſtituendum non compellit, ſocium eſſe fraudis & criminis. Nam miſericordiùs opem noſtram talibus ſubtrahimus, quàm impendimus. Non enim opem fert qui ad peccandum adjuvat, ac non potiùs ſubvertit atque opprimit . . . Qui verò contra jus ſocietatis humanæ, furtis, rapinis, calumniis, oppreſſionibus, invaſionibus abſtulerit, reddenda potius quàm donanda cenſemus, Zachæi Publicani Evangelico exemplo . . . Quid dicam de uſuris, quas etiam ipſæ Leges & Judices reddi jubent? An crudelior eſt, qui ſubtrahit aliquid vel eripit diviti, quàm qui trucidat pauperem fœnore?*

* Novæ Edit. 153.

Octavus Canon admonitionem continet ad Regem *Ludovicum* adhuc juvenem, ut probos ex utroque ordine eligat Conſiliarios, exemplo *Caroli Magni* Imperatoris. Quàm malè tunc haberet res Gallica, docet ille Canon. *Satagite*, inquit, *ut iſta rapina ac depredationes in iſto Regno ceſſent, & miſer iſte populus, qui jam per plures annos per depredationes diverſas & continuas, & per exactiones ad Northmannos affligitur, aliquod remedium habeat, & juſtitia & judicium, quæ quaſi emortua apud nos ſunt, reviviſcant, & virtutem nobis Deus reddat contra Paganos; quia uſque modo jam ante plures annos locum in iſto Regno defenſio non habuit, ſed redemptio & tributum non ſolùm pauperes homines, ſed & Eccleſias quondam divites jam evacuatas habent. Et ideo Regium nomen ad tantam contumeliam, & ad tantam brevitatem devenit, & iſtud Regnum, quondam nobile atque amplum, in ſe ipſum diviſum eſt.*

ARTICULUS XXVIII.

De Conciliis Moguntino & Metenſi, ſub Arnulfo Rege.

Meta, ſive *Divodurum*, *Mediomatricum*, vulgò *Mets*; Urbs Lotharingiæ celeberrima, ſub Archiep. Trevirenſi.

I. ANno Chriſti octingenteſimo octogeſimo octavo, & primo *Arnulfi* Germaniæ Regis, Synodus Moguntiæ celebrata eſt, cui tres Metropolitani, Moguntinus ſcilicet, Colonienſis, & Trevirenſis, cum ſuis Suffraganeis, & Abbatibus pluribus adfuere. Viginti ſex Canones in ea ſunt conditi: quorum prior orationes pro Rege decernit; *Secundus & tertius* Sancti Iſidori verbis Regem officii admonent. *Quartus* res Eccleſiæ ordinationi Epiſcopi permittit. *Quintus* Presbyteros ſine Epiſcoporum conſenſu Eccleſiis præfici, vel ab iis ejici vetat. *Sextus & ſeptimus* rerum Eccleſiaſticarum invaſionem, & vexationem Sacerdotum prohibent. *Octavus* anathemate ferit ſceleſtos quoſdam, qui Presbytero Vvirtzburgenſi nares, capilloſque abſciderant. *Nonus*. Miſſarum ſolemnia, niſi in Eccleſiis celebrari vetat, vel Capellis ab Epiſcopo conſecratis, ubi Eccleſiæ à Normannis ſunt incenſæ: vel in tabula conſecrata, ſi iter agatur, & Eccleſia defuerit. Feminas omnes *decimus* à Clericorum ædibus eliminat, etiam illas quas antiqui Canones cum ipſis commorari permittunt: quia conceſſio illa plurimorum ſcelerum fuerat occaſio: & proprias ſorores quidam conſtupraram. *Undecimus* eſt contra prædiorum Eccleſiaſticorum invaſores. *Duodecimus* eſt de numero teſtium ad Clerici damnationem neceſſario. *Decimus-tertius* vetat decimas ab antiquis Eccleſiis ſubtrahi, ut novis Oratoriis tribuantur. *Decimus-quartus* prohibet Epiſcopo ne alienum Clericum retineat, vel ordinet abſque proprii Antiſtitis conſenſu, aut ipſum judicet: alioqui irrita eſto ſententia: & Epiſcopus qui id auſus fuerit, in Synodo increpetur, inquit *Canon decimus-quintus*. Pœnitentiam occiſori Sacerdotis agendam *Canon decimus-ſextus* præſcribit. Decimarum ſolutionem *decimus-ſeptimus* imperat ſub pœna excommunicationis poſt crebras admonitiones Sacerdotum infligendæ. *Decimus octavus Alemannum* quemdam nomine, qui cum ſpiritali commatre conjugium contraxerat, & poſtea ab ea ſeparatus redierat ad nefariam ſocietatem, anathematis vinculo conſtringit. *Decimus-nonus* eſt de judicio Presbyterorum, qui in fornicationem lapſi ſunt. *Vigeſimus* injuſtas rerum Eccleſiaſticarum precarias prohibet. *Vigeſimus-primus* rixas & conflictus vetat in Eccleſiis & earum atriis, quæ loca ſacra ſunt. *Vigeſimus-ſecundus* eſt contra eos qui decimas Eccleſiæ dare nolunt, aut ſervos ſuos impediunt ne ſolvant. *Vigeſimus-tertius* Diœceſanos omnes Epiſcopi judicio obnoxios eſſe declarat, cùm aliquod crimen Canonicum perpetrarunt: & teſtes quatuordecim annis minores admitti vetat, ſecundùm Canones Africanos. *Vigeſimus-quartus* eſt de pace inter Epiſcopos & Comites ſervanda, jubétque ut in miniſterio ſuo exercendo mutuam ſibi opem ferant. *Vigeſimus-quintus* Monaſteriis Clericorum, Monachorum, atque Puellarum, *quæ Cleris, ſive Laïcis, Beneficii jure donata ſunt*, tales præfici ſtatuit Proviſores & Præpoſitos, qui & *præeſſe noverint, & prodeſſe*, & commiſſum ſibi gregem canonicè regant, & ad Synodum ſecundùm Epiſcopi mandata conveniant. *Vigeſimus-ſextus* viduas citò velari vetat.

Summa Canonum Concilii Moguntini.

Feminæ ex ædibus Clericorum eliminantur, etiam conſanguineæ, in [illegible] gradu.

Qui Monaſteriis præficiendi?

II. Eodem anno, aut non multò poſt, Synodus Metenſis celebrata eſt in Eccleſia *Sancti Arnulfi*, cui *Ratbodus* Trevirenſis Archiepiſcopus, *Robertus* Metenſis, *Dado* Virdunenſis, *Arnoldus* Tullenſis *Stephanus*, Abbas, & multi Sacerdotes adfuere. Tredecim Canones editi. *Primus* auxilium à Deo contra Normannos morum emendatione, & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſeveritate contra contumaces Chriſtianos, eſſe implorandum ſtatuit. *Secundus* ſolis Sacerdotibus decimas vendicat, earúmque portionem aliquam à Senioribus ſeu Dominis locorum accipi vetat. *Tertius* ſtatuit ut unuſquiſque Preſbyter unam dumtaxat habeat Eccleſiam; niſi fortè antiquitus Capellam, aut aliquod membrum illi adjacens habuerit, quod non expedit ſeparari. *Quartus* de manſo Eccleſiæ cenſum exigi, & pro ſepultura pretium dari vetat. *Quintus* feminas omnes, etiam matrem & ſororem, à domibus Sacerdotum excludit. *Sextus* jubet ut Preſbyteri libros & veſtimenta Sacerdotalia Epiſcopo in proxima Synodo oſtendant, ut Chriſma ſub ſera cuſtodiant: Clericis armorum,

Summa Canonum Concilii Metenſis.

Decimæ.

Unitas Beneficii.

Feminæ omnes à domibus Sacerdotum excluſæ, etiam mater & ſoror.

Digitized by Google

tum, & ſæcularium indumentorum uſu interdicit: infantem in Baptiſmo non à pluribus, ſed ab uno Patrino ſuſcipi ſtatuit. *Septimus* cum Judæis edere aut bibere prohibet. *Octavus* cavet ne Miſſa in locis non conſecratis celebretur: ſtatuítque Eccleſias à Chorepiſcopis conſecratas iterum conſecrari. *Nonus* Sanctimoniales duas, quæ propter facinus è Monaſterio *Sancti Petri* erant ejectæ ſine velamine, jubet reſtituto velamine in Monaſterio recludi, & parvo pane & aqua brevi frui, cum abundantia divini verbi. Quemdam etiam Diaconum ſacrilegii convictum & confeſſum carcere damnat, interdicto miniſterio. Duo ſequentes Canones privatos quoſdam graviſſimorum criminum reos excommunicant. *Duodecimus* eos qui cum excommunicatis communicant, eidem ſententiæ ſubjicit. *Decimus-tertius* Supplicationes & triduanum Jejunium pro *Arnulfo* Rege, & pro publicis neceſſitatibus indicit.

ARTICULUS XXIX.

De Concilio Viennenſi.

Vienna, vulgò *Vienne*, Urbs Delphinatûs, ad Rhodanum, Archiepiſcopatus.

ANno Chriſti octingenteſimo nonageſimo ſecundo, apud Viennam Galliæ, Metropolim, præſentibus & præſidentibus *Formoſi* Papæ Legatis, Concilium ab Epiſcopis Regni Arelatenſis, in Baſilica Salvatoris celebratum eſt, in quo Canones quatuor conditi fuere. *Primus* excommunicationem decernit in ſæculares qui res Eccleſiæ injuſtè detinent, niſi admoniti ſe correxerint. *Secundus* pari pœna eos damnat, qui Clericum aliquem occiderint, mutilarint, aut dehoneſtarint. *Tertius* eamdem fert ſententiam in eos qui ægrotantis ſeu defuncti Epiſcopi vel Presbyteri eleemoſynam defraudarint. *Quartus* vetat ne ſæculares Eccleſias dent vel offerant Presbyteris, abſque Epiſcoporum conſilio & voluntate: & ne cenſus ab iiſdem Presbyteris introitûs causâ exigatur.

Summa Canonum.

ARTICULUS XXX.

De Concilio Triburienſi.

Triburia, vulgò *Tribur*.

ANno Chriſti octingenteſimo nonageſimo-quinto, *Formoſo* Eccleſiæ univerſæ Præſidente, *Arnulfo* in Germania regnante, Synodus Triburiam Villam Regiam ad Rhenum, non longè à Moguntia, congregata eſt, ad Eccleſiaſticæ reſtaurationem Diſciplinæ, ad quam Epiſcopi viginti duo convenère, quos inter *Hatto* Moguntinus, *Hermannus* Colonienſis, & *Ratbodus* Trevirenſis, Archiepiſcopi eminebant. Quinquaginta & octo conditi Canones: quos inter, hi maximè notandi. *Canon tertius* Arnulfi Regis, qui præſentia ſua & auctoritate Sacrum Conventum decorabat, nomine editus eſt. Sic enim loquitur Princeps Religioſiſſimus: *Nos igitur quibus Regni cura, & ſollicitudo Eccleſiarum Chriſti commiſſa eſt, aliter Regnum & Imperium jure Eccleſiaſtico regere & gubernare non poſſumus, niſi hos qui Eccleſiam Chriſti conturbant, zelo fidei perſequamur . . . . Idcirco non pœnitentiam oſtendentes, ſed juſtitiam exhibentes, præcipimus omnibus Regni noſtri Comitibus, poſtquam ab Epiſcopis anathemate excommunicationis percelluntur, & tamen ad pœnitendum non inclinantur* flagitioſi & canonicorum criminum rei, *ut ab ipſis comprehendantur, & ante nos perferantur, ut qui divina judicia non verentur, humana ſententia feriantur.*

Summa præcipuorum Canonum.

A *Nonus* ſtatuit ut ſi eadem die Epiſcopus Eccleſiaſticum, & Comes ſæculare Placitum indixerint, Placitum Comitis ſuſpendatur, & Comes, populúſque ad Placitum Epiſcopi ſe conferant. *Decimus* decernit ut Epiſcopus non deponatur niſi à duodecim Epiſcopis, Presbyter à ſex, Diaconus à tribus. *Duodecimus* Baptiſmum ſolemnem extra Paſcha & Pentecoſten conferri vetat. *Decimus quintus* decernit *ſepulturam morientium apud Eccleſiam ubi Sedes eſt Epiſcopi, celebrari.* Quod ſi ob loci diſtantiam, aut aliam cauſam fieri non poſſit, *Expectet cum terra ſepulturæ ſuæ, quo* B *Canonicorum, aut Monachorum, ſive Sanctimonialium Congregatio ſancta communiter degat, ut eorum orationibus Judici ſuo commendatus occurrat.* Quod ſi & hoc difficile ſit, *ubi decimam perſolvebat vivus, ſepeliatur mortuus.* Ex quo patet, ſecundùm Eccleſiæ Germanicæ diſciplinam, mortuos in Parochialibus Eccleſiis ſepultos non fuiſſe, niſi cùm in Cathedralibus, aut Canonicorum, Monachorum, aut Sanctimonialium Eccleſiis ſepeliri non poterant. *Decimus-ſextus* pretium pro Eccleſiaſtica ſepultura vetat exigere. In Eccleſiaſtico enim ſcriptum eſt: *Mortuo ne prohibeas gratiam, ſciens quia omnes moriemur.* Item: *Omnia* C *quæ de terra ſunt, in terram convertentur. Quid terra, terram vendis? Recordare quoniam non hominis eſt terra, ſed Domini eſt terra, & qui habitant in ea.* Prohibet decimus-ſeptimus, *ſecundùm ſtatuta Sanctorum Patrum, & experimenta miraculorum, ne deinceps ullus laïcus in Eccleſia ſepeliatur.* Jubet *vigeſimus-primus* ut controverſiæ Presbyteros inter & Laïcos ortæ, ab Epiſcopo finiantur: & Laïcus, ſi neceſſe ſit, juramento conſtringatur; Presbyter verò vice juramenti *per Sanctam Conſecrationem interrogetur: Quia Sacerdotes ex levi cauſa jurare non debent. Manus enim per quam* D *Corpus & Sanguis Chriſti conficitur, juramento polluetur? Abſit.* Vigeſimus-ſecundus examen per ferrum candens in cauſis dubiis decernit Quæ diſciplina meritò abrogata eſt. *Trigeſimus* reverentiam, obedientiamque maximam erga Sedem Apoſtolicam decernit; cum tamen qui falſa detulerit à Summo Pontifice mandata, detineri ſtatuit, donec Sancta Sedes conſulatur, & in ipſum animadvertat. *In memoriam*, inquit, *B. Petri Apoſtoli, honoremus Sanctam Romanam & Apoſtolicam Sedem, ut quæ nobis Sacerdotalis Mater eſt Dignitatis, eſſe debeat Magiſtra Eccleſiaſticæ rationis. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa Sancta Sede imponatur jugum, conferamus, & piâ devotione toleremus. Si verò, quod* E *non decet, quilibet Presbyter ſive Diaconus ſedarguatur falſam ab Apoſtolico detuliſſe Epiſtolam, vel aliud quid quod inde non convenerit; ſalva fide, & integra circa Apoſtolicum humilitate, penes Epiſcopum ſit poteſtas, utrum eum in carcerem, aut in aliam detrudat cuſtodiam, uſquequo per Epiſtolam, aut per idoneos ſuæ partis Legatos, Apoſtolicam interpellet Sublimitatem, ut potiſſimùm ſua ſancta Legatione dignetur decernere, quid de talibus juſto ordine Lex Romana ſtatuat definire, ut & is corrigatur, & cæteris modus imponatur.* Humilitatem & manſuetudinem erga Sedem Apo- F ſtolicam ſervandam ſtatuit Germanica Eccleſia. Idem *Carolus Magnus* in Capitulari condito anno octingenteſimo-primo, ſtatuerat. Sed tamen falſa Romani Pontificis Reſcripta, vel per obreptionem, contra veritatem, contra Canones in Eccleſia Gallicana & Germanica receptos, elicita, ſuſcipienda non eſſe ſanxerunt, tum Chriſtianiſſimus Imperator, tum Synodi Triburienſis Patres: immò eorum executionem ſuſpenden-

Eccleſiæ Germanicæ diſciplina circa ſepulturas.

Pro ſepulturæ loco ne pretium exigatur. Eccleſ. 7.

Juramentū à Sacerdotibus exigi vetat. Synodus.

Manſuetudo & humilitas erga Sedem Apoſtolicam ſervanda.

Digitized by Google

ſuſpendendam, Presbyteris, aut aliis qui Romanum Pontificem fefelliſſent, in carcerem etiam detruſis, donec Vicarius Chriſti moneretur, qui per obreptionem impetrata revocaret. Nulla enimverò eſſe Reſcripta contra Canones Spiritu Dei conditos, & Eccleſiarum reverentiâ atque uſu conſecratos, obtenta, cenſuerunt. Quia Pontifices ipſi hanc & in Conciliis, & extra Concilia legem ſibi ſuiſque Succeſſoribus poſuerunt, ut adversùs Canones nihil poſſent: quamquam juſtis de cauſis & Eccleſiæ utilitatem ſpectantibus poſſint de ipſis diſpenſare. Nec ideo tamen Plenitudinem Pontificiæ Poteſtatis Reges Chriſtianiſſimi & Gallicani Præſules ullatenùs revocarunt in dubium: quia ſicut quòd *Deus ſeipſum negare non poteſt, laus eſt*, non limitatio *omnipotentiæ divinæ*: ita laus eſt pleniſſimæ poteſtatis Romano Pontifici à Chriſto conceſſæ, quòd *Nihil adversùs veritatem*, & æquitatem, *ſed pro veritate, plus cæteris Conſacerdotibus poteſt*, ut ait Facundus Hermianenſis. Et ſicut Deus multa facere non poſſe quodam ſenſu dicitur, quia ſapientiæ ipſius atque conſiliis repugnarent, nec tamen omnipotens eſſe deſinit, quia *Non impotenter, ſed ſapienter non poteſt*; ita Summus Pontifex non deſinit habere Plenitudinem Poteſtatis, quamvis contra Canones & æquitatem nihil poſſit: quia Canonum obſervantiam ſibimet ſummâ ſapientiâ, & Sancti Spiritus quo reguntur afflatu, Chriſti Vicarii præſcripſerunt, atque præſcribunt. Unde quòd Canones violare non poſſunt, *Non impotenter, ſed ſapienter* non poſſunt; ut non minùs *Plenitudinem Juſtitiæ*, quàm *Plenitudinem Poteſtatis* habeant. Hæc occaſione celeberrimi Canonis obiter dicta.

Plenitudo poteſtatis in Romano Pontifice, quamvis contra veritatem & juſtitiam nihil poſſit.

Canon trigeſimus-ſecundus ſtatuit ut cum plures cohæredes, qui jus Patronatus habent, diſſident inter ſe, & in uno Presbytero, qui Eccleſiæ præſit, nominando convenire non poſſunt, & jurgia atque contentiones inter ipſos & Clericos propterea oriuntur; Epiſcopus tollat inde Reliquias, & claudat oſtia, ſigillóque muniat, ut nullus in ea Sacrum faciat, donec unum Presbyterum concorditer omnes elegerint, qui locum ſanctum procuret, ac populo Dei utiliter præſit. *Canon trigeſimus-quartus* eos qui in bello juſto contra Paganos, in fervore prælii Chriſtianos cum infidelibus mixtos, nec agnitos, occiderant, Pœnitentiæ addicit. *Fit Conventus Chriſtianorum & Paganorum; fortiter dimicant iſti pro fide, illi contra fidem. . . . . ſæpe fuit victoria Chriſtianorum, victa eſt pars Paganorum. Quare unà cum interfectis Paganis perempti fuerunt Chriſtiani, captivi à Barbaris, quia in impetu belli nequeunt diſtingui. Idcirco ſtatuimus cum interfectoribus miſericordiùs agendum, ita ut quadraginta diebus Pœnitentiæ indulgentiùs tranſactis, penès Epiſcopum ſit auctoritas & poteſtas, ut perpendat culpam, agat indulgentiam.* Œconomia quadam, ad exemplum, ſubjiciuntur illi Pœnitentiæ, quamvis rei non præſumantur, ut Milites à cædibus injuſtis abhorreant, cautionémque maximam adhibeant, ne Chriſtianos, ſi qui ſint cum Paganis permixti, & ab ipſis captivi effecti, interimant, quos potius libertate donare debent. Viguit verò non ſolùm in Germanica, ſed in Gallicana & Romana Eccleſia hæc Diſciplina, ut militibus, qui in bello etiam juſto pugnaverant, Pœnitentia infligeretur; tum quia difficile eſt, & perraò contingit, ut milites in bello quantumvis juſto juſtè & legitimè ſe gerant: tum quia belli juſtitiam dubiam eſſe frequentiſſimum eſt. At in dubiis tutior pars eſt eligenda: juxta Regulam Sancti Auguſtini lib. de Fide & operibus, cap. 10. *Quantum fieri poteſt, impediendum eſt ne fiat id quod dubium eſt an ſit peccatum: faciens tamen baptizandus aut reconciliandus.* Hinc *Rabanus Maurus* ſcribens ad *Heribaldum* Epiſcopum Autiſſiodorenſem de militibus in prælio Fontaniacenſi inter Francorum Reges *Ludovici Pii* filios interfectis: *Quod autem*, inquit, *quidam homicidium quod nuper in ſeditione & prælio Principum noſtrorum perpetratum eſt, excuſant, quaſi non neceſſarium ſit pro hoc cuilibet agere Pœnitentiam, eò quòd juſſu Principum peractum ſit, & Dei judicio ita finitum. . . . Sed tamen oportet eos conſiderare, qui hanc necem nefariam defendere cupiunt, utrum illos quaſi coram oculis Dei innoxios excuſare poſſint, qui propter avaritiam, quæ omnium malorum radix eſt . . atque propter favorem Dominorum ſuorum temporalium, æternum Dominum contempſerunt, & mandata illius ſpernentes, non caſu, ſed per induſtriam, homicidium fecerunt.* Hinc Epiſcopi Provinciæ Remenſis in Concilio celebrato anno DCCCCXXIII. gravem Pœnitentiam impoſuerunt iis, qui Prælio Sueſſionico inter *Robertum* & *Carolum* interfuerant: nec inter eos diſtinxere qui ſtabant à *Roberti* partibus, aut *Caroli*, licet *Carolus, ſimplex* appellatus, legitimus Rex eſſet, *Robertus* vero Comes perduellis. Pœnitentiale Romanum. Tit. I. Cap. XX. eamdem ſequitur diſciplinam. *Feciſti*, inquit, *homicidium in bello, juſſu legitimi Principis, qui pro pace hoc fieri juſſerat, & interfeciſti Tyrannum, qui pacem pervertere ſtuduit, tres Quadrageſimas per legitimas ferias pœniteas.*

Patronorum diſſidio remedium adhibetur.

Pœnitentia illis impoſita, qui in bello juſto Chriſtianos cum Paganis mixtos occiderant.

Canon quadrageſimus Concilii Triburienſis, dirimit matrimonium adulteri cum muliere, quam vivente marito conſtupravit, promittens ac jurans ſe ipſam ducturum uxorem, ſi marito eſſent ſuperſtites. *Non licet* enim *ut ullus ea utatur in matrimonio, cum qua prius pollutus eſt adulterio* Quod & quinquageſimo Canone luculentiùs prohibetur. Canones quinquageſimus-ſextus, quinquageſimus-ſeptimus, & quinquageſimus octavus, docent redemptionem Pœnitentiarum in more fuiſſe: quæ prima fuit Pœnitentiæ publicæ relaxatio. De Pœnitentia enim homicidii voluntarii ſtatuens Canon quinquageſimus-ſextus, ait: *Poſt illos quadraginta dies, unum annum integrum ab introitu Eccleſiæ ſuſpendatur, & abſtineat ſe à carne & caſeo, à vino, & medone, ac mellita cervisia, niſi Dominicis diebus ac feſtis; & niſi vel in hoſte, vel in aliquo magno ſit itinere, vel longè aut diu ad Dominicam curtem, vel ſi infirmitate detentus ſit, tunc licitum ſit ei tertiam feriam, & quintam, atque Sabbatum, redimere uno denario, vel pretio denarii, ſive tres pauperes pro nomine Domini paſcendo. . . . Poſtquam autem de itinere domum revertatur, aut de infirmitate liberetur, prædictas ferias non redimat, ſed ſtatuto modo pœniteat.* Canon quinquageſimus-ſeptimus: *Secundum verò & tertium annum ſimili modo pœniteat, excepto quòd prædictas tres ferias redimere jus habeat, ubicumque eſt ſive in domo, ſive in itinere.* Canon LVIII. *Quartum enim annum, & quintum, ſextum, & ſeptimum iſto modo obſervet. Jejunet autem his ſingulis tres Quadrageſimas... Et in his quatuor annis tertia feria, & quinta, & Sabbato, manducet & bibat quodcumque libeat, & ſecundam atque quartam feriam denario, aut prædicto denarii pretio redimere jus habeat. Sextam verò feriam cautè obſervet.*

Eccleſia ſuo jure impedimenta Matrimonii conſtituit. Impedimentum criminis.

Redemptio Pœnitentiæ.

Ad iſtud, an ad aliud Concilium Triburienſe ſpectat Canon laudatus Libro quarto Decretalium, Titulo I. Capite primo de Sponſalibus? *De Francia quidam nobilem mulierem de Saxonia,*

Matrimonialis contractûs firmitas unde æſtimanda?

Saxonia, lege Saxonum duxit in uxorem: verùm quia non eiſdem utuntur legibus Saxones & Francigenæ, cauſatus eſt quòd eam non ſua, id eſt Francorum lege deſponſaverat, vel acceperat, vel dotaverat, dimiſſáque illa, aliam ſuperduxit. Definivit ſuper hoc Sancta Synodus, ut ille tranſgreſſor Evangelicæ Legis, ſubjiciatur Pœnitentiæ, & à ſecunda conjuge ſeparetur, & ad priorem redire cogatur. Ut ut eſt, Canon ille probat luculenter Matrimonialis Contractus validitatem vel invaliditatem in Evangelica Lege expendendam non eſſe ex Legibus Civilibus, quod ſpectat rationem Sacramenti & indiſſolubilitatem, etſi quoad civiles effectus ab illis pendeat. Quod obiter obſervatum velim contra librum Joannis Launoii *De Regia in Matrimonium Poteſtate.*

ARTICULUS XXXI.

De Synodis Troſleianis.

Troſleium, vulgò Troſly, Villa Regia, leucis circiter tribus ab Auguſta Sueſſionum diſtans.

I. ANno Chriſti nongenteſimo-nono, ſexto Kalendas Julii, *Heriveus* Remenſium Archiepiſcopus Provinciæ ſuæ Antiſtites *Troſleium* Diœceſeos Sueſſionicæ Villam ad Synodum congregavit, in qua quindecim Canones conditi. *Primus* honorem & immunitates Eccleſiarum conſervari ſtatuit, Regéſque & Reipublicæ Adminiſtros hortatur ut Sacerdotibus, Monachis, & Sanctimonialibus opem ferant, ſuum ut miniſterium dignè valeant exequi. *Canon ſecundus* Adhortatio eſt ad Regem ex Sacra Scriptura & Patribus deflorata, ſcilicet ex Gelaſio Papa, Sancto Auguſtino, Sancto Iſidoro, Sancto Gregorio, & ex Auctore libri de Abuſionibus Sæculi, quem ſub nomine Sancti Cypriani laudat. Obſervatione dignum eſt Canonis initium. *Et quoniam*, inquit, *à nobis ratio exigitur omnium, & Principum, & ſubjectorum, ab eo qui ſine acceptione judicat perſonarum, & pro ipſis Regibus Regi Regum ſumus reddituri rationem, ſermo exhortationis ad veſtram, Domine Rex, nobis habendus eſt Excellentiam. In quo facto Pontificalem ſic exerimus Auctoritatem, ut non obliviſcamur Regiam à Deo conſtitutam eſſe Sublimitatem, dicente Apoſtolo: Subjecti, eſtote Regi, quaſi præcellenti.* Fidelitatem quoque & honorem Regi ſervandum docet, ipsíque verum & utile conſilium ab Epiſcopis dandum. *Sed & nobis, & omnibus qui in Regno veſtro conſiſtimus, oportet ut juſtam fidelitatem vobis conſervemus, & honorificentiam Regiam exhibeamus, & de utilitate Regni aliquid quærenti, ſecundùm ſcire & poſſe, verum & utile conſilium ſuggeramus.*

Summa Canonum.

Epiſcoporum erga Regem Officia.

Monaſticæ diſciplinæ reſtauratio.

Canon tertius de Monaſteriorum diſciplina reſtauranda ſtatuit; quam ideò maximè collapſam docet, quòd Monachis Abbates Regulares non præſint. *Quomodo*, inquit *aurum ſine aurifice in priſtinum & optimum non poteſt reformari colorem, ſic & Monaſtica Vita ſine Regularis Abbatis providentia ad priſtinum atque optimum vivendi nequit reformari ordinem.* Sacris Canonibus & Regum Capitularibus contrarium eſſe probat, quòd Monachis Abbates extranei præficiantur. *Legitur*, inquit, *in Capitularibus, ut Abbates Monachorum Regulam per ſingula verba diſcutientes, pleniter legant, & intelligentes, Domino opitulante, efficaciter cum Monachis ſuis implere ſtudeant. Et quomodo diſcutiet, quomodo leget, quomodo intelliget? Si forſitan oblatus fuerit hujuſmodi Codex, reſpondebit illud Iſaïanum;* Neſcio literas. *Et cùm Monachorum Abbati à Regula Sancti & Sancto Spiritu pleni Beatiſſimi Patris Benedicti: In doctrina,* inquit, *ſua Abbas illam ſemper Apoſtolicam formam debet ſervare, in qua dicit:* Argue, obſecra, increpa: *Quomodo Apoſtolum ignorans, Regulæ Inſtituta, vel ipſam abecedariam lineam penitus neſciens, ſpiritualem diſcretionis modum tenebit? Et quid plura? in ipſo ingreſſu lectionis Sanctæ Regulæ legitur de eligendo Abbate, & qualis debeat eſſe. In Capitulari verò Magni Caroli ita ſcribitur: Monachorum cauſam qualiter ex parte diſpoſuerimus, & quomodo ex ſeipſis ſibi eligendi Abbates licentiam dederimus, &c. in alia Schedula diligenter annotari fecimus.* Tum prolato Concilii Turonenſis Secundi Canone, aliiſque Capitularium locis, Patres hæc ſubdunt, obſervatione ſanè digniſſima. *Hæc ita poſt primam Sanctorum Patrum, duce Spiritu Sancto, ordinationem, ac deinde poſt Canonicam de his Autoritatem, à prioribus Imperatoribus & Regibus decreta & cuſtodita fuerunt. Et quouſque Privilegia ſunt ſervata ſtatus Eccleſiaſtici, profecit in augmentum ſui conſervatus à Deo ſtatus Regni. At poſtquam hæc cœperunt parvipendi, labefactatus de die in diem, & jam penè in nihilum redactus eſt ille qui quondam florebat, vigebatque ſtatus hujus Regni: & ita inolevit malum quod à tranſactis retro cœperat annis, ut jam Principalis Poteſtas putet ſibi licere; ſecus quam auctoritas divina ſe habeat, in cauſas Eccleſiaſticas proſilire, & duce, Sancto Spiritu, ſtatutum à Patribus Eccleſiæ ordinem pervertere. Nequaquam de iſtis audemus ſilere, ne de nobis illud Propheticum dicatur:* Canes muti, non valentes latrare. *Itémque:* Non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſraël. *Reſpectum ſiquidem timoris Dei habentibus, auditu lugubre, dictu nefas, actu dignoſcitur horribile, quando contra omnem Patrum, & totius Chriſtianæ Religionis autoritatem & conſuetudinem, in Monaſteriis Regularibus laïci in medio Sacerdotum & cæterorum Religioſorum, ut Domini ac Magiſtri reſidentes, velut Abbates de illorum vita & converſatione, ac Regula ſibi penitus ignota, perverſo ordine dijudiant. Quæ pro certo abominatio illa eſt, quam Dominus in Evangelio præſignat, dicens:* * Cùm videritis abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto. *Iſta namque verè eſt abominatio deſolationis, non tantùm ſubditorum, vel eorum qui illis ad ſuam ipſorum perniciem videntur principari: verùm Regis, & totius Regni, omniúmque qui tam deteſtabili favent Ordinationi. Cenſemus igitur, ut ſtatus Monaſteriorum inviolatus, juxta antiquam Regulæ traditionem, & Canonum conſtituta ſervetur: & ut Abbates ſint Religioſæ perſonæ: & qui Regularem noverint Diſciplinam.*

Abbates Regulares.

Proſperitas Regni pendet à conſervatione Privilegiorum [illegible] Eccleſiaſt. ci. Lib. [illegible] cap. 20.

Principibus non licet in cauſas Eccleſiaſticas proſilire.

Iſai. 56. Ezech. 13.

* Matth. 24.

Canones quartus & quintus ſacrilegos rerum Eccleſiaſticarum direptores, & qui Sacerdotes vexant, inſectantur, & damnant anathemate. *Sextus* de ſolvendis decimis, & de cenſu ex dotibus Eccleſiarum à laicis non exigendo, multa congerit. *Septimus* eſt contra eos qui rapinis & deprædationibus ditati ſunt, quorum pœnitentiam à reſtitutione docet inchoandam. *Octavus* eſt contra raptores mulierum, ſeu virginum, ſeu viduarum, & contra inceſtas nuptias: multaque habet ex Conciliis, ex Theodoſianis Legibus, & Capitularibus Regum noſtrorum, hoc argumentum ſpectantia. *Nonus* contra acceſſum, frequentationem, & cohabitationem Presbyterorum cum feminis multa complectitur ex antiquis Canonibus, Decretis Pontificum, & teſtimoniis Sanctorum Patrum: docétque ex Sancto Auguſtino, quòd eorum quibus Dominus dicit: *Sancti eſtote, converſatio non ſolùm ſancta, ſed debet eſſe & cauta: ne fortè cùm mala non ſit per laſciviam, ſit mala per negligentiam.* Ad fugiendam luxuriam omnium ordinum Fideles *Canon decimus* adhortatur. *Undecimus*

Sacerdotum caſtimonia.

Juramenti Religio.

decimus eſt de perjuriis cohibendis. Juramentum ſi fiat, debere fieri docet *In veritate, in judicio & in juſtitia*, ut Scriptura Sacra tradit : alioqui non juramentum fore, ſed perjurium. *Evangelicam veritatem non recipere juramentum* (abſque gravi ſcilicet cauſa, & dictis conditionibus) *cùm omnis ſermo Fidelis pro jurejurando ſit* : & Chriſtus dicat Matth. 5. *Audiſtis quia dictum eſt antiquis, Non perjurabis. Ego autem dico vobis : Nolite jurare omnino.* Illud *Sancti Iſidori* inculcat : *Nunquam jures, qui peccare times.* Qui nimirum juramento aſſueſcunt, proclive eſſe ut in perjurium labantur. Unde Eccleſiaſtici 29. dicitur : *Jurationi non aſſueſcat os tuum.* Item : *Vir multum jurans replebitur iniquitate, & non diſcedit à domo illius plaga.* In eos invehitur, qui quacumque verborum arte, ſeu verborum æquivocationibus ut alios fallant, utuntur, & his fallaciis juramentum addunt, inſontéſque ſe exiſtimant à perjurio, propter mentalem reſtrictionem. Sed oppidò falluntur ipſi. *Nam Dominus, qui teſtis eſt conſcientiæ, ita hoc accipit, ſicut illa, cui juratur, intelligit. Unde Sanctus Auguſtinus ait: Perjuri non ſunt, qui verbis non ſervatis, illud quod ab eis, cùm jurarent, expectatum eſt, impleverunt: & perjuri ſunt, qui etiam ſervatis verbis, expectationem eorum, quibus juratum eſt, decipiunt.* Docet denique ſervandum non eſſe juramentum, cùm aliquid mali juratum eſt, ſeu incautè, ſeu ſcienter : *Velut ſi quiſpiam adulteræ perpetuam cùm ea permanendi fidem polliceatur, aut ſi quis ne ad pacem redeat, vel ut aliquod flagitium committat, ſe Sacramento obſtrinxerit. Tolerabilius eſt denique non implere ſacramentum, quàm in illo quod malè ſpopondit, permanere, vel quod decrevit, perficere flagitium.* Id auctoritate Ilerdenſis Concilii confirmat, Canone 7. decernentis, ut *Qui Sacramento ſe obligaverit, ut litigans cum quolibet, ad pacem nullo modo redeat pro perjurio uno anno à Communicatione Corporis & Sanguinis Domini ſegregetur; reatum ſuum eleemoſynis, & fletibus, & quantis poterit jejuniis abſolvat. Ad caritatem verò quæ operit multitudinem peccatorum, celeriter venire feſtinet.*

Jerem. 4.

Præclaræ Morales Chriſtianæ Regulæ.

Æquivocationes & mentales reſtrictiones damnantur.

Juramentum temerarium non ſervandum.

Canon duodecimus iracundiam, diſcordiam, lites, Chriſtianis omnibus vitandas docet, multiſque ex Scriptura Sacra prolatis documentis, ita colligit: *Ergo cohibenda eſt iracundia, pellenda diſcordia, refrenanda eſt rixa ut non ſolùm noſtro vitio non provocemus quemquam; ſed ut provocati, & graviter læſi, juxta Pauli vocem, * Simus cum patientia ſupportantes invicem, & donantes nobiſmetipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam. Sicut Deus in Chriſto donavit nobis, ita & nos dimittamus invicem quod debetur nobis, ut dimittatur quod debetur à nobis. Tale quippe pactum cum Deo facimus in oratione dicendo :* Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. *Qui enim non dimittit ei qui ſibi facit injuriam, hoc petendo non pro ſe facit orationem, ſed ſuperinducit maledictionem . . . Et quia tales ab eo qui pax eſt, ſeparati ſunt, jure & ab Eccleſia ſeparantur, niſi inimicitias depoſuerint.* Quod Agathenſis Concilii Canone tertio, & Carthaginenſis IV. Canone nonageſimo-tertio confirmat.

Condonatio injuriarum.

* Coloſſ. 3.

In odio proximi & inimicitiis pertinaces excommunicantur.

Canon decimus-tertius contra homicidas conditus eſt. *Decimus-quartus* morem peſſimum damnat & exſcindit, qui in Galliis inoleverat, ut defuncto Epiſcopo, res Eccleſiaſticæ mox à quibuſcumque potentioribus pervaderentur. Coëpiſcopos etiam eodem Canone *Heriveus* hortatur, ut ſecundùm admonitionem Romani Pontificis * errorem *Photii* de Proceſſione Spiritus Sancti à ſolo Patre, in Oriente renaſcentem, Scripturæ Sacræ & SS. Patrum teſtimoniis confutent. *Sanè*, inquit, *quia innotuit nobis Sancta Sedes Apoſtolica, adhuc errores blaſphemiæ, quæ cujuſdam vigere Photii in partibus Orientis in Spiritum Sanctum, quòd non à Filio, niſi à Patre tantùm procedat, blaſphemantis : hortamur veſtram Fraternitatem unà mecum, ut ſecundum admonitionem Domini Romanæ Sedis, ſinguli noſtrum perſpectis Catholicorum Patrum ſententiis, de Divinæ Scripturæ pharetris acutas proferamus ſagittas potentis, ad confodiendam belluam monſtri renaſcentis, & ad conterendum caput nequiſſimi ſerpentis.*

* Is erat Sergius III.

Romanus Pontifex Gallicanos Epiſcopos hortatur ad errorem Photii de Proceſſione Spiritus Sancti à ſolo Patre, refellendum.

Canon XV. adhortationem ad omnes Fideles continet, ut à vitiis abſtineant, & pœnitentiam agant. Italiæ, Galliæ, Hiſpaniæque Eccleſias Romanæ Eccleſiæ ſingulari ac præcipua quadam ratione filias eſſe docet, quia à Sancto Petro, aut ejus Succeſſoribus inſtitutæ ſunt, & edoctæ. *Nunc*, inquit, *omnes generaliter alloquamur, qui juſtè & piè volunt vivere in communione ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ, quæ eſt unum Corpus Chriſti . . . Quæ cùm generaliter ab ipſo ſuo Capite Chriſto ſuper Petram, id eſt, ſuper Confeſſionem Petri ſit ædificata: manifeſtum tamen eſt in omnem Italiam, Gallias, & Hiſpaniam, nullum inſtituiſſe Eccleſias, niſi eos quos venerabilis Petrus, aut ejus Succeſſores conſtituerunt Sacerdotes. Et quoniam Eccleſia in noſtris quoque partibus ſuper hanc Petræ ſoliditatem non tantum fundata, ſed ab eo ejúſque eſt Succeſſoribus etiam edocta, cum Dei gratia ipſius beati Petri, ſuffragantibus meritis firmitatem fidei, quam primo percepit, hactenus inconcuſſam ſervare ſtuduit, nulláque perfidorum conſortia recepit.*

Conjunctio Gallicanæ Eccleſiæ cum Romana.

II. Altera Synodus apud Troſleium habita eſt anno Chriſti nongenteſimo vigeſimo-primo, in qua *Erlebaldus* Comes Caſtricenſis pagi, qui propter pervaſionem terræ ad Remenſem Epiſcopatum pertinentis, ubi munitionem ſuper Moſam conſtruxerat, & Caſtrum Altmontem irruperat, Eccleſiámque vexabat, excommunicatus, & dum ad *Carolum Simplicem* Francorum Regem ſe conferret, ab hoſtibus occiſus, eodem Rege rogante, ab *Heriveo* Remenſium Archiepiſcopo poſt mortem ab excommunicationis vinculo abſolutus eſt, ut *Flodoardus* commemorat Lib. IV. Hiſtoriæ Cap. XVI.

Altera Synodus Troſleiana.

Abſolutio excommunicati poſt mortem.

III. Tertia ibidem Synodus eſt celebrata, anno Chriſti nongenteſimo vigeſimo-quarto, *Seulfo* Archiepiſcopo Præſide, in qua *Iſaac* Comes, qui *Stephani* Cameracenſis Epiſcopi Caſtellum quoddam incenderat, ſatisfecit, & vadatus argenti libras centum, cum ipſo in gratiam rediit, ut refert *Flodoardus* in Chronico.

Synodus tertia Troſleiana.

IV. Quarto Synodus eumdem in locum, *Heriberti* Comitis juſſione convocata eſt, cui ſex Epiſcopi interfuere : in qua *Herluinus* Comes, qui vivente uxore ſua aliam duxerat, ad Pœnitentiam ſuſceptus eſt (Ex *Flodoardo*, in Chronico.)

Synodus Troſleiana quarta.

ARTICULUS XXXII.

De Synodo Confluentina.

ANNO Chriſti nongenteſimo vigeſimo-ſecundo, juſſu *Caroli Simplicis* Regis Francorum & *Henrici* Germaniæ Regis, Synodus apud Confluentes ad Rhenum celebrata eſt, cui octo Epiſcopi adfuere, quorum Principes erant *Herimannus* Agrippinenſis, & *Herigerus* Moguntinus. Canones octo ſunt conditi. *Primus* nuptias infra ſextam, aut ſeptimam generationem (ut legit *Ivo Carnutenſis*)

Confluentes, vulgò *Coblentz*, urbs Germaniæ, ubi Moſella in Rhenum influit, in Diœceſi Trevirenſi.

Digitized by Google

Summa Canonum

Carnutenſis) prohibet. II. III. & IV. deſiderantur. *Quintus* laïcos, qui Eccleſias proprias habent, quarum ſunt Fundatores vel Patroni, decimas inde percipere vetat, quas vendicat Sacerdotibus. *Sextus* Eccleſias Monachorum Epiſcopis, in quorum Diœceſibus ſitæ ſunt, ſubditas eſſe jubet, ut & ipſos Monachos. *Septimus* eum qui Chriſtianum hominem ſeduxerit ac vendiderit, homicidii reum pronuntiat. *Octavus* eos qui prædia ſua alicubi donare voluerint, decimam priori Eccleſiæ abſtrahere vetat: Alioqui irrita eſto donatio.

ARTICULUS XXXIII.

De Synodo Erpfordienſi.

Erpfordia, vulgò *Erfort* in Turingia, Diœceſis Moguntinæ.

ANno Chriſti nongenteſimo trigeſimo ſecundo, Kalendis Junii, Synodus Erpfordienſis, jubente *Henrico* Germaniæ Rege, celebrata eſt quæ *Univerſalis* appellatur, quòd ipſi univerſi penè Germaniæ Antiſtites adeſſent. Quinque in ea Canones conditi. *Primus* jubet Natalitia duodecim Apoſtolorum ſolemniter celebrari: & Jejunia in Vigiliis antiquitus ſtatutis obſervari. *Secundus* Placita ſæcularia Dominicis, aliiſque diebus feſtis, vel jejunio conſecratis haberi vetat: & ne Judices ad Placitum Chriſtianos vocent ſeptem diebus ante Natale Domini, & à Quinquageſima uſque ad Octavas Paſchæ, & ſeptem diebus ante Nativitatem S. Joannis Baptiſtæ, ut adeundi Eccleſiam, orationibúſque vacandi liberior detur facultas. Id autem beneficii à religioſiſſimo Rege *Henrico* conceſſum eſt. *Tertius* Chriſtianum ad Eccleſiam euntem, ibi manentem, aut redeuntem, alicujus publicæ poteſtatis banno conſtringi vetat, ſeu à quoquam conveniri aut vocari ad judicium. *Quartus* Preſbyterum aut Diaconum prava ſuſpicione vel infamiâ laborantem, ab Epiſcopo ter admonendum ſtatuit, ut vel reatum ſuum confeſſus ſententiam excipiat, vel juramento ſe purget. *Quintus* vetat ne quis citra conſenſum proprii Epiſcopi, vel ejus Vicarii, ſpecie religionis, jejunium ſibi imponat, unum diem præ aliis excipiendo: quòd ſuperſtitioni magis quàm adimpletioni legis Catholicæ tribuendum iſtud videatur.

Summa Canonum.

ARTICULUS XXXIV.

De Synodo Engilheimenſi.

Engilheimiũ, vulgò *Ingelheim*, Oppidum ad Rhenum, in Palatinatu inferiori Bingum inter & Moguntiam.

ANno Chriſti nongenteſimo quadrageſimo-octavo, ſeptimo Idus Junias, Synodus in *Engilheim* Regale Palatium congregata eſt ex omnibus Germaniæ, nonnulliſque Galliarum Archiepiſcopis & Epiſcopis; cui etiam *Otto* Rex Germaniæ & Imperator, ac *Ludovicus Transmarinus* Rex Chriſtianiſſimus interfuere. Præfuit *Marinus* Sedis Apoſtolicæ Legatus. Decem Canones conditi fuere. *Primò*, Hugo Comes Ludovico Regi perduellis, excommunicatus eſt, auditâ ejuſdem Regis querimoniâ, niſi ſtata die Synodo ſe ſiſteret, ac ſatisfaceret Principi. *Secundo*, Artaldo Archiepiſcopo Sedes Remenſis, è qua pulſus fuerat, reſtituta eſt: Hugoni qui eam invaſerat, anathema inflictum: ejus Ordinatoribus, ab eóque ordinatis dicta dies. *Tertio*, adversùs *Hugonem* Comitem alia quoque de cauſa decreta eſt excommunicatio, niſi Synodo ſe præſentem exhibens, ſatisfaceret; quod nempe *Ro-*

A *dulfum* Laudunenſem Epiſcopum Sede ſua abſque ratione ejeciſſet. *Quarto* ſancitum eſt ut Laïci ſine Epiſcopi licentia Preſbyteris Eccleſias non dent, nec auferant. *Quinto* iiſdem vetitum ne Preſbyteros vexent. *Sexto* ſtatutum ut Paſchalis hebdomada feſtivè tota celebretur: & in Pentecoſte, ſecunda, tertia, & quarta Feria, non minùs quam dies Dominicus ſolemniter honorentur. *Septimo*, ut in Letania Majore ſeptimo ſcilicet Kalendas Maii, qui dies eſt *S. Marco* Evangeliſtæ ſacer, jejunium, ſicut in Rogationibus ante Aſcenſionem Domini obſervetur. *Octavo*, ut Laïci Oblationes altaris ſibi non

Paſchatis & Pentecoſtes ſolemnitas.

B vindicent. *Nono*, ut decimarum cauſæ non apud ſæculares Judices, ſed in Synodo diſcutiantur. *Decimo*, qui mutilus ac mendoſus eſt, inceſtæ nuptiæ prohibitæ, ut docet titulus. Hujus Synodi Acta prolixiora legere eſt apud *Flodoardum* Lib IV. Hiſtoriæ Remenſis, Cap. XXXV. Hanc Synodum ab *Agapeto II.* Pontifice Maximo confirmatam docet idem Auctor in Chronico ad annum nongenteſimum quadrageſimum-nonum.

Decimarum cauſæ.

ARTICULUS XXXV.

De Synodo Auguſtana.

C

Auguſta Vindelicorum vulgò *Augsburg*, urbs Imperialis in Suevia, ad *Lycum* ſluvium, Epiſcop. ſub Archiepiſcop. Moguntino.

ANno Chriſti nongenteſimo quinquageſimo-ſecundo, VII. Idus Auguſti, *Ottonis I.* Imperatoris juſſu, Synodus Auguſtæ celebrata eſt, cui Præſules ex Germania, Gallia, & Italia XXIV. adfuere. Synodo præfuit *Frideric*us Moguntinus Archiepiſcopus, Imperatoris Decreto. Undecim in ea Canones conditi fuere. *Primus* Preſbyteros, Diaconos, & Subdiaconos, qui uxores acceperint, deponendos edicit. *Secundus*

Canones de vita & honeſtate Clericorum.

D Epiſcopos, Preſbyteros, & Clericos cæteros, venationi operam dantes, ob idque canes & accipitres nutrientes, ab Officio ſuſpendit. *Tertiò* Epiſcopos, Preſbyteros, & Diaconos aleatores, niſi emendentur, deponi ſtatuit, juxta Canonem Apoſtolicum XLII. *Quartus* ſubintroductas mulieres arcet à domibus Clericorum. Si quæ prava ſuſpicione laborans cum iis cohabitaverit, juſſu Epiſcopi virgis cæſam detonderit ſtatuit. Cujus executionem ſententiæ, Regia, ſi opus ſit, juvabit auctoritas. *Quintus* Monachos extra clauſtrum ſine licentia Abbatis egredi vetat, qui *Tan-*

Monaſtica diſciplina.

E *tummodo jejunio & orationi vacare* debent, *in locis, in quibus renuntiaverunt ſæculo, permanentes, ſicut in Concilio Chalcedonenſi præcipitur.* Eoſdem Epiſcopo, in cujus Diœceſi Cœnobium ſitum eſt, *Canon ſextus* ſubditos eſſe ſtatuit. *Septimus* Clericis, qui Monaſticam Vitam amplecti volunt, facultatem ab Epiſcopo concedi jubet. *Octavus* Sanctimonialem, quæ ſe vitæ ſtrictioris propoſito alligare voluerit, ab Epiſcopo impediri vetat. *Nonus* prohibet, ne Laïci Preſbyteros ab Eccleſiis canonicè ipſis commendatis, abſque conſenſu proprii Epiſcopi ejiciant. *Decimus* ſtatuit ut in

Cura decimarum.

F poteſtate Epiſcopi ſit omnis decimatio: & ut cauſæ decimas ſpectantes ad ejus tribunal deferantur. *Undecimus* Epiſcopos, Preſbyteros, Diaconos, Subdiaconos, ab uxoribus abſtinere jubet, *Quia divina miniſteria contrectant, ut in multis Conciliis firmatum eſt. Cæteros autem Clericos, quando ad maturiorem ætatem pervenerint, ad continentiam cogi.*

Sacrorum Miniſtrorum cœlibatus.

Digitized by Google

CAPUT V.

De Politia Eccleſiaſtica Sæculi IX. & X.

ARTICULUS I.

De Primatibus.

§. I.

De Primate Bituricenſi.

BITURICENSIS Metropolis dignitate Primatûs in cæteras Aquitaniæ Provincias nondum aucta erat anno ſeptingenteſimo octogeſimoſexto. Id probat Epiſtola *Hadriani I.* Pontificis Maximi eo anno ad *Carolum Magnum* data. Pallium à Pontifice rogarat *Carolus* pro *Ermemberto* Bituricenſi Archiepiſcopo. Hæſit paululùm *Hadrianus*, donec certior fieret ipſum alterius Archiepiſcopi juri ſubjectum non eſſe. Id conſtat ex Epiſt. IX. *Hadriani I.* ad *Carolum Magnum* Tom. II. Conciliorum Galliæ. *Qui præfatus Sanctiſſimus Vir*, inquit, *nobis confeſſus eſt, ut ſub nullius Archiepiſcopi Juriſdictione eſſe videretur. Quapropter pro nimio veſtro Regali ex intimo cordis amore, prædicto Ermemberto, à noſtra Apoſtolica Sacratiſſima Sede atque auctoritate, Archiepiſcopo conſtituto in Metropolitanam civitatem, quæ Bituricas cognominatur, ſicut dudum mos extitit, ſub jure Sanctæ Romanæ Eccleſiæ degenti, uſum Pallii conceſſimus fruendi.* Id unum eo tempore allegabat Archiepiſcopus Bituricenſis ad impetrandum Pallium à Sede Apoſtolica, ſe Metropolitana dignitate frui, nullique Archiepiſcopo ſubditum eſſe. At ſi qua auctoritate in Burdigalenſem, Auſcitanum, & Narbonenſem Archiepiſcopos, fuiſſet inſtructus, illam expoſuiſſet, quò faciliùs gratiam impetraret, quam à Summo Pontifice rogabat. Huic verò Metropoli Primatus in tres Provincias nominatas datus eſt ad firmandam novi Regni Aquitanici, quod anno ſeptingenteſimo octogeſimoprimo *Carolus Magnus* in gratiam *Ludovici* filii inſtituerat, auctoritatem. Urbs Biturigum erat caput illius Regni, teſte *Adrevaldo Floriacenſi* in lib. *De Tranſlatione S. Benedicti*, Cap. XXXIII. Ut ergo feroces Aquitaniæ populi jugum Francorum molliùs ſubirent, eorumque mores imbiberent, (inquit Illuſtriſſimus Archipræſul *Petrus de Marca* in Diſſertatione *De Primatibus*) optimum factu viſum eſt ſi ad partes interiores Galliæ ſub prætextu Conventuum Eccleſiaſticorum traherentur, & Diſciplinæ in Clericos & Laicos ultima executio, quæ magni erat momenti, Bituricenſi Archiepiſcopo, & ejus Synodo competeret. Patriarchatus ſeu Primatus Bituricenſis mentio prima extat Epiſtola XXXIX. Nicolai I. ad *Rodulfum* Archiepiſcopum Bituricenſem, Tom. II. Conciliorum Galliæ. Conqueſtus erat apud Pontificem *Sigebodus* Narbonenſis Archiepiſcopus, quòd Narbonenſis Diœceſeos Clericos *Rodulfus* Bituricenſis ad judicium ſuum, eo invito, venire compelleret, & de bonis Eccleſiæ Narbonenſis, quaſi jure Patriarchatus ſui diſponeret: id prohibuit Pontifex, & Primatum vel Patriarcharum jura explicavit, nihil licere definiens Bituricenſi Primati in Clericos & bona Eccleſiæ Norbonenſis, niſi in cauſis de quibus ad ipſum velut ad Primatem ſeu Patriarcham appellaretur: quod jus *Sigebodus* agnoſcebat. En verba Nicolai I. quæ referuntur etiam à *Gratiano*, Cauſa IX. Quæ. III. Cap. *Conqueſtus*, & ante *Gratianum*, ab Yvone Carnotenſi. *Conqueſtus eſt*, inquit, *Apoſtolatui noſtro frater noſter Sigebodus Archiepiſcopus Narbonenſis quòd Clericos ſuos, eo invito, ad Judicium tuum venire compellas, & de rebus ad Eccleſiam ſuam pertinentibus, eo inconſulto, quaſi jure Patriarchatus tui diſponas: cùm hoc neque antiquitas, cui Sancti Patres ſanxere reverentiam, habeat, & auctoritas Sanctorum Canonum penitus interdicat. Niſi fortè pro cauſis, quæ apud ſe terminari non poſſunt, ad te quaſi ad Patriarcham ſuum provocaverint per appellationem: vel ſi Epiſcopus ſuus deceſſerit, res Eccleſiæ ſub judicio tuo diſpenſare voluerint. Primates enim, vel Patriarchas, nihil Privilegii habere præ cæteris Epiſcopis, niſi quantum ſacri Canones concedunt, & priſca conſuetudo illis antiquitùs contulit, diffinimus: ita ut ſecundum Nicænas Regulas ſua Privilegia ſerventur Eccleſiis: præterquam ſi Apoſtolica Sedes aliquam Eccleſiam, vel Rectorem ipſius, quolibet ſpeciali Privilegio decreverit honorare.*

Regno Aquitanico diſſipato, & conſtituto Marchionatu Gothiæ ſeu Ducatu Narbonenſi, Archiepiſcopus Narbonenſis Primatûs Bituricenſis jugum excuſſit, cùm *Urbanus Secundus* anno milleſimo nongenteſimo-ſeptimo Primatum contulit Narbonenſi Archiepiſcopo in Provinciam Aquenſem. Deinde Metropolis Auſcitana, faventibus Occitaniæ Ducibus ad libertatem aſpiravit, ita ut in ſuam dumtaxat & Burdigalenſem Provinciam Primatum ſervaverit Archiepiſcopus Bituricenſis. Fervente *Anacleti* Antipapæ contra *Innocentium Secundum* ſchiſmate, cùm *Gerardus* Engoliſmenſis Epiſcopus, qui *Anacleto* ſtudebat, Burdigalenſis Archiepiſcopus electus fuiſſet, iſtius Provinciæ Epiſcopi ad *Vulgrinum* Archiepiſcopum Bituricenſem ceu ad *Caput & Primatem* ſuum confugerunt, ut ipſis contra Schiſmaticos ſuccurreret, & in Provinciis Burdigalenſi & Auxitana excommunicationem contra ipſos promulgari juberet. *Inſuper*, inquiunt, *Auxienſi Archiepiſcopo, & Burdigalenſi Eccleſiæ, & eorum Suffraganeis per obedientiam præcipiatis, ut omnes illos publicè excommunicent, qui Duci Aquitaniæ auxilium impenderint.* Literæ horum Præſulum, & *Vulgrini* Aquitaniarum Primatis Reſponſa, referuntur in libro qui inſcribitur *Patriarchium Bituricenſe*. Primatum in ſolam Provinciam Burdigalenſem Archiepiſcopo Bituricenſi Reſcriptis ſuis confirmarunt *Alexander III.* anno MCLXIV. Eugenius III. anno MCLXXXIII. *Urbanus III.* anno MCLXXXVII. *Clemens III.* anno MCLXXXVIII. & *Celeſtinus III.* anno MCLXXXXII. Verùm poſtquam Aquitaniæ Ducatu Reges Angliæ potiti ſunt, Burdigalenſis Archiepiſcopus à Primatu Bituricenſi diſceſſit: qua de re *Philippus Auguſtus* Rex Chriſtianiſſimus apud *Innocentium III.* Pontificem Maximum conqueſtus eſt anno MCCXI. his verbis: *Eccleſia Bituricenſis, licet tenuis in facultatibus, inter alias tamen Regni noſtri Eccleſias exiſtit nobilior, cùm Primatiæ obtineat dignitatem, cujus honorem, noſtrum, & Regni noſtri proprium, reputamus. Cum igitur Burdigalenſis Archiepiſcopus, Prædeceſſorum non ſequens veſtigia, ſe adeo obedientem & devotum Eccleſiæ Bituricenſi exhibere non velit, ſicut iidem Prædeceſſores ſui feciſſe noſcuntur, Paternitatem veſtram, cum quanta poſſumus devotione, rogamus quatenùs jus Bituricenſis Eccleſiæ, intuitu Dei & precum noſtrarum obtentu conſervare velitis, nec ſuſtineatis quòd tantus honor Regni noſtri circa hoc in aliquo minuatur; cùm ſola Bituricenſis Eccleſia in toto Regno noſtro Primatiæ obtineat dignitatem.*

Innocentius

Digitized by Google

Innocentius III. Suſpenſionis Sententiam, quam Bituricenſis Archiepiſcopus contra Burdigalenſem tulerat, quia Concilio ſuo non adfuerat, neque miſerat Legatos, confirmavit, causâ Primatus haud peremptoriè judicatâ, ut conſtat ex ipſius Epiſtola XLV. Libri XV. Ab hac tamen Sententia ipſum poſtea ſolvit Pontifex, cùm promiſiſſet ſe deinceps Archiepiſcopi Bituricenſis Concilio adfuturum: *Firmam promiſſionem recipientes, quòd vocatus accedet ad ipſius Bituricenſis Concilium, facturus quod de jure fuerit faciendum.*

Honorius III. Pontifex Maximus Bituricenſis quidem Eccleſiæ Privilegia in genere confirmavit anno MCCXXIII. ſed nihil de Primatu pronuntiavit. Cauſa illa ſub *Gregorio IX.* diſceptata eſt, qui proviſoriam ſententiam tulit, ſecundùm quam Bituricenſis Archiepiſcopus Burdigalenſem Provinciam viſitare poterat, ea lege ut quinquaginta diebus Viſitationem ſuam abſolveret. Lege Caput *Humilis*, I. Decretalium, Tit. XXXIII. *de Majoritate & Obedientia*, & Patriarchium Bituricenſe Tom. II. Diurnum Viſitationis Primatis Bituricenſis in Provincia Burdigalenſi factæ anno MCCLXXXIII. edidit *P. Mabillonius* O. B. Tom. II. Analectorum. Tandem *Clemens V.* Pontifex Maximus Burdigalenſem Metropolim à Bituricenſi Primatu abſolvit anno MCCCV. ut teſtantur *Thomas Walſinghamus*, & *Nicolaus Trivettus* in Chronico. Dogmata *Clementis V.* legere eſt Tom. I. Galliæ Chriſtianæ.

Carolus VII. Rex Chriſtianiſſimus Bituricenſis Archiepiſcopi Primatum inſtaurare conatus eſt in ipſam Provinciam Burdigalenſem, Literis datis anno MCCCCLXI. quarum executionem *Ludovicus XI.* ejus ſucceſſor eodem anno imperavit. Referuntur inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, Cap. XXXVI. Num. XIX. At his non obſtantibus libertatem ſuam ſervavit Burdigalenſis Archiepiſcopus, & *Clementis V.* Privilegio deinceps potitus eſt. Bituricenſis itaque Archipræſul Primatum in Provincia tantummodo ſua jam à quatuor ſæculis exercet: qui præter nominis dignitatem in eo verſatur, ut appellationes à Sententiis Epiſcoporum ejuſdem Provinciæ ad ſe prima cognitione delatas, deinde ſecundo judicio per Vicarium Primatiæ dirimat, ſi appelletur à Vicario Metropolitico.

§. II.

De Primatu Drogonis Metenſis Epiſcopi.

CUm *Drogo* Metenſis Epiſcopus Romam à *Lothario* Imperatore cum *Ludovico* filio miſſus eſſet, Regiæ proſapiæ prærogativâ, *Lotharii* quippe, fratrúmque Regum Patruus; & ſingularium præcellentia meritorum, Primatum in Gallias & Germaniam à *Sergio II.* Pontifice Maximo obtinuit anno DCCCXLIV. Id conſtat ex Epiſtola Sergii ad utriuſque Regni Epiſcopos, Tom. II. Conciliorum Galliæ: *Ad noſtræ*, inquit, *humilitatis vicem, cunctis Provinciis trans Alpes conſtitutis Drogonem Archiepiſcopum Metenſem, glorioſi quondam Caroli Imperatoris filium, cujus Beatiſſimi Moderatoris induſtria Romanorum Francorúmque concorporavit Imperium, cauta deliberatione conſtituimus: Ut quia Sereniſſimi atque piiſſimi filii noſtri, magni Imperatoris Lotharii, ejúſque fratrum dilectiſſimorum filiorum noſtrorum Ludovici & Caroli Regum avunculus eſt, inſuper ſanctitate doctrinâque conſpicuus, ab hac Sede Sanctiſſima Apoſtolorum principis auctoritate percepta, veſtris neceſſitatibus vice noſtra idoneus, ubique Miniſter exiſtat.... Huic ergo in congregandis generalibus Synodis in omnibus ſupradictarum regionum partibus, noſtram commendamus auctoritatem: & quidquid Provinciali Synodo fuerit definitum ad ejus abſque dilatione notitiam ſtatuimus perducendum. Si cui autem ab illis partibus hanc Sanctam Sedem appellare opus fuerit, & in noſtra audientia ſe audiri popoſcerit: hunc commonemus, ut ad ejus primum audientiam ſe ſummittat, & Eccleſiaſticorum Geſtorum in ſua regione rationabili digeſtione prolata, ſi Epiſcoporum de eo, qui fortè criminibus impetitur, ſententia diſcordaverit, ut ab aliis reus, innocens judicetur ab aliis, tunc ipſis geſtis ad nos delatis, literis etiam præfati fratris noſtri, cui vicem noſtram conceſſimus, commendatus, ſive ad nos, ſive ad Beatiſſimi Petri Sedem ſecurus accedat, nullâque eum in veniendo mora præpediat. Quam etiam condicto fratri noſtro Drogoni Archiepiſcopo in examinandis ac perquirendis Epiſcopis & Abbatibus, ſub hoc tenore hanc noſtram licentiam & auctoritatem conceſſimus, ſalvo in omnibus hujus univerſalis Romanæ Sedis Primatu..... Nam nobis valde placuit, propter diverſas Eccleſiarum Dei perturbationes hoc neceſſarium ſatiſque dignum opus explere.*

Eodem anno in Concilio Vernenſi II. cùm nova *Drogonis* dignitas propoſita fuiſſet, Patres urbanè ac modeſtè reſponderunt, expectandum eſſe ea de re frequentem Epiſcoporum Galliæ & Germaniæ Conventum, & conſenſum. *De Prælatione Reverendiſſimi Drogonis* (inquiunt Canone XI.) *definire aliud non audemus, niſi expectandum, quàm-maximus cogi poteſt, Galliæ, Germaniæque Conventum, & in eo Metropolitanorum, reliquorúmque Antiſtitum, inquirendum eſſe conſenſum, cui reſiſtere nec volumus, nec valemus. Nobis tamen, ſi quid tale alicui committi poteſt, & non alia, quàm quæ prætenditur, latet cauſa, illi potiſſimum convenire videtur, qui & communione Sacerdotii nobis, & Excellentiæ veſtræ * propinquitatis Privilegio ſociatur.* Primatus ille Privilegium perſonale fuit *Drogoni* conceſſum à *Sergio II.* quod tamen vim non habuit, contradicentibus Galliarum & Germaniarum Epiſcopis, ipsóque *Drogone* modeſtiſſimè cedente, ut teſtatur *Hincmarus* Epiſt. XLIV. Tom. II. *Tandem*, inquit, *breviter commemorare cenſuimus, quia ſancto & venerando viro Bonifacio anno Incarnationis Dominicæ DCCLIV. Martyrio coronato..... hactenus Provinciæ Ciſalpinæ, temporibus Pippini Regis, & Caroli, ac Ludovici Imperatorum, ſine hoc Primicerio vel Primate à Sede Apoſtolica delegato, annos circiter * viginti tres manſerint, & Metropolitanis ſingulis ſuo jure ſervato, Apoſtolicæ Sedis favore, & Principum ſuorum diſpoſitione, ſecundùm ſacros Canones, & Decreta ejuſdem Sanctæ Sedis Pontificum, quæque fuerunt agenda, venerabiles Epiſcopi, per auctoritatem Canonum ſacrorum, & Decreta Sedis Romanæ Pontificum, peregerunt. Drogo interea Metenſium Epiſcopus, faſtu Regiæ proſapiæ ſubvectus, hanc Prælationem in Ciſalpinis regionibus, nacta quadam occaſione, tempore Lotharii Imperatoris, apud Sergium Papam obtinuit, ſed quod affectu ambiit, effectu non habuit, & quod efficacia uſu, non conſentientibus quibus intererat, obtinere non potuit; patientiſſimè, ut eum decuit, toleravit, ne ſcandalum Fratribus & Conſacerdotibus generans, ſchiſma in ſanctam Eccleſiam introduceret. Quem tantæ generoſitatis ac dignitatis Virum quiſque noſtrûm imitari debuerat, ne indebitè appeteret, quod non habeat, qui ſine contentione non exequi pertulit, quod adeptus fuerat.*

* Regem Carolum Calvum alloquuntur.

* Imò nonaginta.

§. III.

De Primatu Senonenſi.

CUM *Anſegiſus* Senonenſis Archiepiſcopus vir doctus & impiger, ac rebus arduis gerendis non impar, à *Carolo Calvo* Romam Legatus miſſus fuiſſet poſt mortem *Lotharii* Imperatoris, ipſique Imperium à *Joanne VIII.* Pontifice Maximo & Italiæ Primoribus deferretur effeciſſet, *Anſegiſo* gratias referre volens Imperator, Literas à Summo Pontifice obtinuit, quibus Primatus in Galliam & Germaniam Cis-Rhenanam Archiepiſcopo Senonenſi conferretur. *Joannis VIII.* Literæ erant hujus tenoris: *Veſtræ omnium innoteſcimus Sanctitati, quia pro alleviandis multiplicibus oneribus Eccleſiaſticis, quibus quotidie ſatis, abundéque deprimimur, quibus maximè ſuper negotiis ex Galliarum & Germaniarum partibus nobis aſſiduè deſtinatis arctamur, conſtituimus Anſegiſum fratrem & Coëpiſcopum noſtrum Senonenſis Eccleſiæ Præſulem, qui quoties utilitas Eccleſiaſtica dictaverit, ſive in vocanda Synodo, ſive in aliis negotiis exercendis per Gallias & Germanias vice noſtra fruatur. Et volumus ut Decreta Sedis Apoſtolicæ per ipſum vobis manifeſta efficiantur: & rurſus, quæ geſta fuerint, nobis relatione, ſi neceſſe fuerit, pandantur; ut majora negotia & difficiliora quæque ſuggeſtione ipſius à nobis diſponenda & enucleanda quærantur. Quapropter vos huic piæ Sanctioni omnimodis intendentes, quæ ſuper hoc Apoſtolica Auctoritate decernimus, unanimes admittite. Talem quippè illum agnovimus, talémque circa Sedem Apoſtolicam devotum & in commiſſo fidelem reperimus, ut merito ei talia committi poſſe ducamus; quin & his majora conferri debere illi ſine cunctatione credamus, pro ſua ſcilicet ſanctitate, & fidei merito, atque divinitus ſapientiæ dono conceſſo.*

Hæc Epiſtola *Joannis VIII.* à *Joanne* Tuſcanenſi Epiſcopo Sedis Apoſtolicæ Legato lecta eſt in Synodo Pontigonenſi anno DCCCLXXVI. Cao loCalvo Imperatore præſente. *Petentibus autem Epiſcopis, ut eis permitteretur ipſam legere Epiſtolam quibus erat directa, non adquievit Imperator, ſed reſponſum quæſivit ab eis, quid de his juſſis Apoſtolicis reſponderent. Quorum reſponſio talis fuit, Ut ſervato ſingulis Metropolitanis jure Privilegii, ſecundum Sacros Canones, & juxta Decreta Sedis Romanæ Pontificum ex eiſdem Sacris Canonibus promulgata, Domni Joannis Papæ Apoſtolicis Juſſionibus obedirent. Et cùm Imperator, & Legati Apoſtolici ſatagerent ut abſolutè Archiepiſcopi reſponderent ſe obedituros de Primatu Anſegiſi, ſicut Apoſtolicus ſcripſit, aliud niſi quod prædictum eſt reſponſum ab eis extorquere non potuerunt: excepto quod Frotarius Burdigalenſis Epiſcopus, quoniam à Burdegala ad Pictavos, indéque ad Bituricum favore Principis ſe contulit, per adulationem reſpondit quod Imperatori placere cognovit. Tunc motus Imperator dixit quòd Domnus Papa ei ſuas vices commiſit in Synodo, & quod eiſdem præcepit, ille exequi ſtuderet. Et accepit ipſam Epiſtolam involutam unà cum Joanne Tuſcanenſi, & Joanne Aretino, & dedit illam Anſegiſo. Et juſſit ſellam plectilem ponere ante omnes Epiſcopos Ciſalpini Regni ſui juxta Joannem Tuſcanenſem qui ad dextram illius ſedebat. Et præcepit Anſegiſo ut ſupergrederetur omnes ante ſe ordinatos, & ſederet in eadem ſella, reclamante Remorum Archiepiſcopo, audientibus omnibus, hoc factum ſacris Regulis obviare. Imperator tamen in ſua ſententia permanſit. Et petentibus Epiſcopis, ut liceret eis vel exemplar de Epiſtola ſibi directa ſumere, nec hoc valuerunt impetrare.* Et hæc quidem Seſſione prima Synodi Pontigonenſis geſta ſunt.

A Seſſione ſeptima, *Lecta eſt à Joanne Tuſcanenſi iterum Epiſtola pro Primatu Anſegiſi, jubente Imperatore, & quæſita eſt ab Epiſcopis denuo inde reſponſio. Et reſpondentibus ſingulis Archiepiſcopis, Quoniam veluti ſui Anteceſſores illius Anteceſſoribus regulariter obedierunt, ita ut Decretis vellent obedire. Et faciliùs eſt illorum admiſſa reſponſio, quàm fuerat in Imperatoris præſentia.*

Tandem poſtrema Seſſione, *Iterum mota eſt interrogatio de Primatu Anſegiſi, & poſt multas ab Imperatore, & Legatis Apoſtolicis contra Epiſcopos querimonias habitas, tantùm in noviſſima, quantum & in prima die Synodi exinde Anſegiſus obtinuit.* Ita rem geſtam referunt Annales Bertiniani ad annum DCCCLXXVI. & *Aimoini* Continuator. Actorum

B tamen Synodi Pontigonenſis editio altera, Cap. VII. receptum unanimiter *Anſegiſi* Primatum tradit his verbis: *Sicut Domnus Papa Joannes ſanxit connivente & conſentiente & condecernente Domno & glorioſiſſimo Carolo Imperatore ſemper Auguſto Anſegiſum venerabilem Senonum Archiepiſcopum ſuam vicem tenere, & Primatum ei Galliæ & Germaniæ contulit in evocanda Synodo & definiendo canonicè, ſi qualibet inſurrexerint neceſſaria, & ut graviora ad ipſius notitiam referat: & nos unanimiter omni devotione laudamus, & ut ita ipſe Primatum teneat Galliæ & Germaniæ, decernimus & ſancimus.* Id tamen à Synodo non eſſe decretum, Annales Francorum Bertiniani teſtantur; ſed illa Capitula ab *Odone* Bel-

C lovacenſi Epiſcopo cum Legatis Apoſtolicis condita, in Synodo lecta, & ab Epiſcopis exploſa. *Et legit Joannes Aretinus quamdam Schedulam ratione & auctoritate carentem. Poſtquam legit Odo Belgivagorum Epiſcopus quædam Capitula à Miſſis Apoſtolicis & ab Anſegiſo, & eodem Odone ſine conſcientia Synodi dictata, inter ſe diſſonantia, & nullam utilitatem habentia, verùm & ratione & auctoritate carentia. Et idcircò hic non habentur ſubjuncta.* Verba ſunt Annalium Bertinianorum.

Odorannus Senonenſis Monachus, in Chronico, Primatum Galliæ & Germaniæ non *Anſegiſo* tan-

D tùm, ſed *cunctis Succeſſoribus* illius conceſſum teſtatur, & *ſecundum Papam* appellatum, ipſique defuncto Epitaphium poſitum, in quo diſtichon hoc inſertum erat:

> *Ut Primas fieret Gallorum, Papa Joannes*
> *Inſtituit, meritis hoc tribuendo ſuis.*

Scribebat *Odorannus*, regnante *Roberto* Francorum Rege qui Regnum iniit anno DCCCCLXXXVIII.

Chronicon Autiſſiodorenſe idem teſtatur, irritóſque fuiſſe *Hincmari*, qui *Anſegiſi* Primatui obſtitit, conatus. *Cui reſiſtere voluit Hincmarus Rhe-*

E *morum Archiepiſcopus, ſed Apoſtolica Auctoritate compreſſus eſt*, inquit hujus Chronici Auctor. Quamquam *Flodoardus* Hincmarum *Anſegiſi* conatui *efficaciter obſtitiſſe* ſcribat lib. III. Hiſtoriæ Remenſis, Cap. XXI. Sanè Concilio Tricaſſino II. *Anſegiſus* poſt *Hincmarum* ſubſcripſit anno DCCCLXXVIII. ſed ante Lugdunenſem, cæteróſque Archiepiſcopos. Et eodem anno *Joannes VIII.* ad quinque Galliarum Archiepiſcopos ſcribens *à paribus*, Hincmarum Archiepiſcopum

F Remeoſem *Anſegiſo* Archiepiſcopo Senonenſi præponit. (Epiſt. XXXI. Tom. III. Conciliorum Galliæ) Chronicon *Sancti Petri vivi* apud Senonas, editum Tomo II. Spicilegii Dacheriani, refert Synodi Pontigonenſis Decretum de *Anſegiſi* Primatu, prout in Capitulis à Legatis Apoſtolicis, & ipſo *Anſegiſo*, necnon *Odone* Bellovacenſi compoſitis legitur, addítque interpolatione manifeſta: *Cunctique Succeſſores ejus, in propria urbe Senonica.* Quæ clauſula ſignificans Pri-

matum

Digitized by Google

imatum *Anſegiſo* & Succeſſoribus ejus delatum, in ipſis Actis non legitur. Eumdem Primatum, aut ejus confirmationem à *Joanne XV.* Pontifice Maximo *Seguinus* Senonenſis Archiepiſcopus obtinuit, ut Chronicon Autiſiodorenſe teſtatur; præfuitque ut Primas Concilio Remenſi in quo *Arnulfus* Archiepiſcopus Remenſis depoſitus eſt anno nongenteſimo nonageſimo-ſecundo. Tribus poſt annis, cùm *Leo* Sedis Apoſtolicæ Legatus in Concilio Moſomenſi depoſitionem illam, inconſultâ Sede Apoſtolicâ factam, irritam eſſe contenderet, & *Arnulfum* reſtitui juberet, *Gerbertus* in locum *Arnulfi* Remorum Archiepiſcopus ordinatus, cæterique Epiſcopi ipſi adhærentes reſponderunt: *Certè Seguinus venerabilis vitæ Senonenſium Archiepiſcopus Domini Papæ Joannis vices per Gallias ſibi creditas innovavit, & ita à Latere Apoſtolici cum Decreto Privilegii veniens, ejus vices uſque ad præſens, omnium Epiſcoporum Galliæ conſenſu profectus eſt. In hujus ergo præſentia Arnulfus ſe ipſum Sacerdotio exuit.* Ita refert *Gerbertus* in Libello de Synodo Remenſi in cauſa *Arnulfi*.

Leotericus Seguini ſucceſſor ejuſdem Primatûs confirmationem à *Silveſtro II.* Pontifice Maximo obtinuit, ut teſtatur *Clarius* Monachus in Chronico S. Petri Vivi. *Anno milleſimo*, inquit, *acclamante Clero & populo, electus eſt in Epiſcopatu Domnus Leothericus ipſius Eccleſiæ Archidiaconus, cui reſiſtebant plurimi Clericorum, cupientes Epiſcopium: quâ de re Romam adiit Gerbertum Papam, qui & Silveſter dictus eſt, cujúſque diſcipulus in Remenſium urbe fuerat juvenis. Quem ille gratanter recepit, cum Benedictione Apoſtolicâ remiſit, & totius Galliæ Primatum dedit.* Fulberti Carnotenſis Epiſcopi Epiſtola XXXI. *Leutherico Patri ac Primati ſuo* inſcribitur. His Senonenſium Archiepiſcoporum Privilegiis, quaſi perſonalia dumtaxat non fuiſſent, ſed Senonenſi Eccleſiæ collata, nitebatur *Richerius* Senonenſis Archiepiſcopus, cùm Decretis *Gregorii VII.* Lugdunenſem Primatum in quatuor Lugdunenſes Provincias, quarum una erat Senonenſis, inſtituentis, totis viribus reluctatus eſt. Qua de re legenda Epiſtola quinquageſima *Yvonis* Carnotenſis Epiſcopi. Nunc autem Senonenſi Archiepiſcopo ſoli ſuperſunt Tituli, veluti dirutæ antiquæ rudera quædam Dignitatis.

SCHOLION.

In hoc Articulo ad paginas 461. 464. 466. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Papa quantâ cautelâ debeat concedere Privilegia exiſtentibus in Gallia, quia ab Epiſcopis non acceptantur, præſertim ſi ſint contra Canones.*

R. Primatum in Gallias & Germanias *Drogoni* Metenſi Epiſcopo à Sergio II. conceſſum; Primatum ſimilem Anſegiſo Senonenſi Archiepiſcopo à Joanne VIII. collatum commemoro. His Privilegiis contradixiſſe Gallicanos Epiſcopos, ut conſtat ex Conciliis Vernenſi II. & Pontigonenſi, quorum profero teſtimonia. Drogonem Privilegio ſuo, quod erat perſonale, modeſtè ceſſiſſe, teſte Hincmaro. Anſegiſum in Synodo Pontigonenſi nihil promoviſſe, reclamantibus Epiſcopis, Privilegium *Sacris Regulis obviare*. Hiſtoriæ res eſt & mera facti narratio, eáque ſincera & fidelis. Nullam inde conſequentiam infero. Quid igitur ſibi volunt Indiculi Cenſorii Authores? Quid mihi affingunt obſervationem, de qua ne quidem cogitavi? Aut quid illi cautum eſſe debere monent Pontificem in concedendis Privilegiis hominibus in Gallia degentibus? Privilegia concedendi poteſtatem Romano Pontifici in tota Eccleſia convenire, ratione Primatûs ipſi à Chriſto collati, non minùs agnoſcunt Galli, quàm aliarum Nationum Theologi: Sed optarunt ſemper ut Chriſti Vicarii & S. Petri Succeſſores ſupremæ ſuæ ac ampliſſimæ poteſtatis uſum ſecundùm Canones Spiritu Dei conditos & totius Mundi reverentiâ conſecratos, Eccleſiarúmque Conſuetudines & Libertates moderentur, ut pax juxta ac diſciplina ſerventur: Quod ab illorum æquitate una & prudentia expectandum eſt, quibus Epiſcopi & Eccleſiæ privatæ legem ſtatuere non poſſunt.

ARTICULUS II.

De Metropolitanis.

Metropolitanæ Sedes à Romano Pontifice erectæ.

I. METropolitanarum Sedium erectio Romanorum Pontificum auctoritate, & Principum conſenſu fiebat Sæculis nono & decimo, ut teſtatur Auctor Vitæ *S. Remberti* Bremenſis Archiepiſcopi, apud *Surium* die 4. Februarii, Cap. IX. *Porro*, inquit, *in Literis Romanæ Sedis Pontificum, à quibus Archiepiſcopi Privilegium illi Sedi collatum eſt, etiam hoc continetur, ut quia propter novellam ejuſdem Sedis inſtitutionem, & necdum converſos ad fidem populos, Suffraganei non habentur Epiſcopi, à quibus decedente uno, alter Archiepiſcopus ordinetur, Palatina interim providentiâ ſuccedentium per tempora Pontificum conſecratio ſit commiſſa; donec numerus Suffraganeorum Epiſcoporum canonicè eum conſecrare debentium, ex gentibus ſuppleatur.*

Hammaburgenſem Metropolim *Gregorii IV.* Auctoritate, agente *Ludovico Pio* Imperatore, inſtitutam, primúmque illi præfectum Archiepiſcopum *Anſgarium*, teſtatur *Adam Bremenſis* lib. 1. c. 17. *Habito*, inquit, *Sacerdotum generali Concilio, Pius Cæſar votum parentis implere cupiens, Hammaburg. civitatem Trans-Albianorum Metropolim ſtatuit, eique Cathedræ primum Archiepiſcopum ordinari fecit Anſgarium: Roborante id Gregorio IV. Apoſtolicâ Auctoritate, & Pallii donatione.* Habentur in Eccleſia Bremenſi Præcepta Imperatoris, & Privilegia Papæ Sancto Anſgario data.

Ovetenſis Eccleſia in Gallecia à *Joanne VIII.* Metropolitanâ dignitate aucta eſt anno DCCCLXXXII. rogante *Alfonſo* Hiſpaniæ Rege. Pragenſem Archiepiſcopatum Romani Pontificis Auctoritate & Licentia ab *Ottone III.* Imperatore erectum, congregata Synodo, illíque Eccleſiæ *Gaudentium B. Adalberti* fratrem primum Archiepiſcopum præfectum, Chronicon Hildeſeimenſe teſtatur. Magdeburgenſem Archiepiſcopatum *Joannes XIII.* anno DCCCCLXVII. poſtulante *Ottone I.* Imperatore, erexerat.

Metropolitanorum Privilegia auctoritate Sedis Apoſtolicæ confirmata.

II. Metropolitanorum Privilegia ab Auctoritate Sedis Apoſtolicæ derivari, & ab eadem confirmari prædicat *Hincmarus* in Opuſculo LV. Capitum adversùs nepotem *Hincmarum Laudunenſem*, Cap. XXXV. *Quicumque*, inquit, *Primates Provinciarum à Domino conſtituti, & Apoſtolicâ Auctoritate confirmati.... ſecundùm ſacros Canones & Decreta Romanæ Sedis Pontificum, quæque decernimus & judicamus, Apoſtolica Sedes, & Catholica Eccleſia, in nobis.... ut in ordinandis coordinat, ita & in decernendis canonicè condecernit, & in judicandis conjudicat.*

Et Epiſtola XXXVI. ad eumdem: *Non enim de me verum eſſe valebis unquam probare quod dicis: Ab his, inquiens, à quibus pro Apoſtolicæ Sedis Privilegiis, quæ Chriſti ſunt, uſque ad mortem fas erat decertari, prædicatur & docetur, in his quæ eadem Sedes ſtatuit, velut reſpuendum probari. Sed tu probaris ejus Privilegio reſultare, qui ſecundùm Canones ab ipſa Prima Sede, atque ab omni Eccleſia Catholica comprobatos, & juxta Decreta ipſius Sanctæ Sedis ex eiſdem Canonibus promulgata, Metropolitano Privilegio, ſemel, ſecundò, ac tertiò commonitus, obedire detrectaſti.*

Et Epiſtola XVII. ad Nicolaum Papam: *Quod ſcripſiſtis, quoniam Sedem Apoſtolicam Ro-*

thadus noſcitur appellaſſe, & ne videamini Eccleſiæ veſtræ Privilegiorum detrimenta diebus veſtris æquanimiter tolerare : & hoc à nobis, & ab omnibus eſt rectiſſimè ſuſcipiendum, & ſolertiſſimè conſervandum. Quod & ego pro modulo meo ſervandum eſſe volui & volo, & favente Domino, in hac devotione manebo, ſciens Privilegium Metropolitanæ Sedis Remorum in Summo Privilegio Sanctæ Sedis Romanæ manere, & Privilegium eſſe Sedis Romanæ, ſi ſua Auctoritate Privilegium ſibi ſubjectæ Sedis fecerit vigere, & ſtuduerit confirmare.

Idem prædicat *Joannes XIII.* in Epiſtola ad Epiſcopos Britanniæ data, ut eos ad obedientiam Metropolitani Turonenſis revocaret : *Arduinus Turonenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, veniens ad Apoſtolorum limina Romam oratum, interpellavit nos, quòd jura ſui Archiepiſcopatûs, quæ ab antiquis temporibus per Decreta SS. Pontificum Sanctæ Romanæ Matris Eccleſiæ ſuis Prædeceſſoribus conceſſa & confirmata fuerunt, à veſtro Archiepiſcopo ſublata videntur.*

Suprà laudatus *Hincmarus* Privilegiorum Metropoleos ſuæ confirmationem à *Benedicto III.* obtinuit, ut teſtatur *Flodoardus* libro III. capite XI. necnon à *Nicolao I.* ut conſtat ex iſtius Pontificis Epiſtola ad ipſum *Hincmarum* XXV. Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Præterea*, inquit, *& hoc ſancimus, ne quilibet ex Remorum Durocortorum Provincia, regulariter ſubjectus Eccleſiæ, te contempto, vel poſthabita Coëpiſcoporum ipſius Diœceſeos Provinciali Synodo, impune audeat, ſeu valeat aliena expetere, aut expectare judicia, aut alienas contra Canones Ordinationes ſuſcipere, vel ad alias Provincias irregulariter convolare : ſed ita ut Nicænorum & cæterorum Conciliorum canonicis Definitionibus eſt promulgatum, & Beatorum Siricii, Innocentii, Zoſimi, Bonifacii, Leonis, Hilarii, Gelaſii, Gregorii, ac cæterorum Romanæ Sedis Pontificum Conſtitutionibus eſt decretum, ſalvo in omnibus jure Apoſtolicæ Sedis, velut ab ipſo Chriſto, & ſacris eſt cautum Canonibus, cuncti ſive in prælatione, ſive in ſubditione debita, ordinem ab Eccleſiaſticis Regulis traditum obſervantes, Metropolitanæ tuæ Auctoritati, honeſtè tamen & canonicè præcipienti obediant. Et hoc promulgamus, atque Apoſtolica Auctoritate ſtatuimus, ut te, quem Primatem ipſius Provinciæ ſanctæ memoriæ Præſules Prædeceſſores noſtri, Leo ſcilicet in largitione uſus Pallii, & Benedictus Privilegio ſuæ corroborationis, ut & Anteceſſores eorum tuos Prædeceſſores, Canonica Auctoritate, & antiqua conſuetudine, pro Metropolis Eccleſiæ genio confirmaverunt, & nos Primatu Beati Petri Dei voce percepto confirmamus..... Si à quocumque vel undecumque fueris compellatus, ut debeas judicari, Apoſtolici Papæ Judicio te reſervari, noſtrà, immò Beati Petri Apoſtoli Auctoritate decernimus : nec alterius cujuſcumque Juri, vel Judicio te ſubjici, excepta Poteſtate Sedis Romanæ Pontificis, nec ad alterius Primatis Provinciæ Synodum, niſi ex communi placito poſſe convocari mandamus. Ita tamen, ſi in nullo negotio Apoſtolicæ Romanæ Sedis juſſionibus inventus fueris inobediens. Et hoc conſtituimus, ne quilibet ex Provincia Metropoli tuæ tibique ſubjecta, jus ſecundùm Eccleſiaſticas Conſtitutiones Primatui Eccleſiæ tuæ & tibi debitum, & ſecundùm ſacros Canones & Decreta Romanorum Pontificum, ex antiqua conſuetudine traditum ac conſtitutum, quoquo modo per contemptum convellere, aut Provinciam dividere, aut tibi vel Eccleſiæ tuæ quamcumque violentiam contra eadem canonica Conſtituta, & Decreta Romanorum Pontificum pertinaciter inferre præſumat. Quæ omnia violari à quoquam, cum anathematis interpoſitione prohibemus.* Privilegium à *Benedicto* conceſſum magnificè prædicat *Hincmarus* Epiſtola XLIV. ad Epiſcopos, *De Jure Metropolitanorum.* Fulco Hincmari Succeſſor iſta Privilegia à *Marino I.* & ab *Hadriano III.* confirmari impetravit, teſte *Flodoardo* lib. IV. Cap. I. Scripſit etiam ad Imperatorem *Carolum Craſſum*, rogans ut ipſi Pallium à Sede Romana, & Privilegiorum à Romanis Pontificibus Eccleſiæ Remenſi conceſſorum confirmationem obtineret, ut teſtatur laudatus Auctor cap. 5. ejuſdem libri. *Seulphus Legatos dirigens Romam pro conſenſu Papæ Joannis in Ordinatione ſua, Pallium ab eodem ſibi miſſum cum Literis Privilegii hujus Sedis ſuſcepit*, ut idem *Flodoardus* cap 18. lib. 4. commemorat; ſicque omnes Epiſcopos Remenſes facere ſolitos, eſt admodum veriſimile.

Metropolitanorum Auctoritas.

III. Metropolitanorum Auctoritas in eo poſita erat ut Suffraganeorum Epiſcoporum vitam & famam obſervarent, ut conſtat ex Concilio Valentino III. Canone XIX. Si Rex indignos vel incapaces Epiſcopos deſignaret, Metropolitani partes erant, Clerum, populùmque monere ut adirent Imperatorem, & ipſe adire debebat, omnibúſque modis efficere ut ejus Majeſtas *Eccleſiam digno honoraret Miniſtro*; ut conſtat ex Canone VII. ejuſdem Synodi. Defuncto Epiſcopo, Metropolitanus *Viſitatorem* Eccleſiæ viduatæ deſignabat, *electionem cum Decreto* Canonicò fieri jubebat, & ſi in partes ſe eligentium vota dividerent, eum eligebat *Qui majoribus ad ordinandum ſtudiis juvabatur & meritis*, & *Ordinandum examinabat*. Si quid contra *Canones* & *Apoſtolicæ Sedis* Decreta committerent Epiſcopi Suffraganei, ipſos corrigere poterat Metropolitanus, non expectata Synodi Provincialis, vel Nationalis ſententiâ. Cauſas illorum vel *in Synodo* judicare poterat, aut *per Epiſcopos Judices, ſive quos conquerentibus dabat, ſive quos ipſi vicinos ex conſenſu deligebant.* Concilia Provincialia convocare, & ipſis præeſſe, Metropolitanorum jus erat : Suffraganei autem Epiſcopi *ad Synodum, vel ad Ordinationem celebrandam* à Metropolitano ſuo vocati, concurrere debebant. Ex Provincia exire, Officium in Aula Principis, aut Beneficium quodvis obtinere abſque Metropolitani licentia, Epiſcopis nefas erat. *De dubiis & obſcuris rebus*, de *quibus certa non extabat definitio*, & quæ *ſine plurimorum judicio Epiſcoporum finiri non poterant, cum Coëpiſcopis Provinciæ conſilium quærere* Metropolitanus debebat, *qualiter ita finirentur, ut nec Præceptis Evangelicis contrarium, nec Decretis Sanctorum inveniretur adverſum.* Suffraganei autem in cauſis dubiis vel obſcuris Metropolitanum conſulere debebant; & ipſe alios, ſi neſciret, vel *Sedem Apoſtolicam*, ſi eſſet opus. Illi autem Sedem Apoſtolicam immediatè, & antequam Metropolitanum adiiſſent, non conſulebant. Hæc Metropolitanorum jura luculenter exponit, ac vindicat *Hincmarus* in Opuſculo LV. Capitum adversùs nepotem Laudunenſem Epiſcopum, Capitibus II. & VI.

Pallium Metropolitanæ Poteſtatis inſigne.

IV. Metropolitanæ Poteſtatis inſigne Pallium erat *propter Apoſtolicam vicem* ipſis datam, ut ait *Rabanus* in libro *de Ordine Antiphonarii*. Univerſi Metropolitani à Patriarchis confirmationem accipiebant, *ſive per manus impoſitionem, ſive per Pallii dationem* : ſecundùm Canonem XVII. Synodi VIII. Oecumenicæ. Quo Canone *antiqua conſuetudo* firmata eſt, non nova lex impoſita. Illud itaque falſiſſimum eſt Viri Eruditi commentum, Romanos Pontifices maximam adhibuiſſe curam in mittendis Palliis ad Gallicanos Epiſcopos, ut eis novam ſervitutem imponerent, neceſſitatum

Pallii Conceſſione non eſt impoſita Metropolitanis à Romanis Pontificibus nova ſervitus.

Refellitur Illuſtris Auctor Petrus de Marca.

Digitized by Google

neceſſitatem nimirum promittendi obedientiam Sedi Apoſtolicæ. Nam Chriſtianiſſimi Reges à Sede Apoſtolica Pallium pro Regni ſui Archiepiſcopis frequenter poſtularunt, & Archiepiſcopi ſacrum illum torquem à Romanis Pontificibus ardentiſſimis votis expetierunt atque flagitarunt. *Hadrianus I.* Pallium ad *Tilpinum* Remenſem Archiepiſcopum, *poſtulante Carolo Magno*, tranſmiſerat. (De Prioribus Pontificibus hîc ſileo, qui hoc inſigne ad Gallicanos Archipræſules, rogantibus primæ Dynaſtiæ Regibus Chriſtianiſſimis tranſmiſerant.) Teſtis eſt Flodoardus Lib. II. Cap. XVII. Eodem rogante Rege, Pallium *Ermemberto* Bituricenſium Archiepiſcopo *ſub jure Sanctæ Romanæ Eccleſiæ degenti, ſicut dudum mos extiterat*, conceſſit idem Pontifex. Teſtis eſt Epiſtola ipſius ad *Carolum Magnum* IX. Tom. II. Conciliorum Galliæ. *Nicolaus I.* *Egiloni* Archiepiſcopo Senonenſi Pallium tribuit rogante *Carolo Calvo* Rege Chriſtianiſſimo, quo *juxta conſuetudinem Anteceſſorum ſuorum*, uteretur. Teſtis eſt Epiſtola ipſius LIV. Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Vvulfado* Bituricenſi Archiepiſcopo, Concilii Tricaſſini Patribus, & *Carolo Calvo* poſtulantibus, ut *Pallii uſu more Deceſſorum ſuorum decoraretur*, Hadrianus II. conceſſit. Teſtis eſt Epiſtola ipſius III. Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Hincmarus* quotidianum Pallii uſum, intercedente *Lothario* Imperatore, à *Leone IV.* ſingulari Privilegio impetravit, teſte *Flodoardo* Lib. III. Cap. X. *Fulco* Succeſſor *Hincmari* Caroli Craſſi interventionem adhibuit apud Romanum Pontificem ad Pallium obtinendum, eodem *Flodoardo* teſte, Lib. III. Cap. V. *Carolomannus* filius *Ludovici* Germaniæ Regis *Theomaro* Archiepiſcopo dari Pallium à Joanne VIII. procuravit: quod ſe *conſuetudinaliter dirigere* ſcripſit Pontifex Epiſtolâ LXIII. Epiſcopi ſimplices hoc honoris inſigne interdum à Romano Pontifice obtinuêre, ſeu in præmium meritorum, ſeu Regum commendatione. Illud *Actardo* Nannetenſi Epiſcopo, cujus Eccleſia devaſtata fuerat à Normannis; & quem ideo alicui Eccleſiæ vacanti, etiam Metropolitanæ incardinandum decrevit, ob paſſionum merita conceſſit *Hadrianus II.* Vincula namque, exilium, & vitæ diſcrimen à Barbaris *Actardus* pertulerat. Teſtis eſt *Hadrianus II.* Epiſtolâ VI. ad ipſum datâ, Tom. III. Conciliorum Galliæ. Id addidit Privilegii Summus Pontifex, ut à nullo Epiſcopo vel Metropolitano, ſed à ſola Sede Apoſtolica judicari poſſet *Actardus*, cujus munere palliatus erat. *Adalgario* Auguſtodunenſi Epiſcopo in gratiam *Caroli Calvi* Regis Pallium dedit *Joannes VIII.* Teſtis ipſe eſt Epiſtola XVII. Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Theodulfus* Aurelianenſis Epiſcopus Pallium à Romano Pontifice promeritus erat, ut ipſe indicat hoc Carmine:

Solius illud opus Romani Præſulis extat;
Cujus ego accepi Pallia ſancta manu.

Urbicius, *Crodegangus*, *Angilramnus*, *Drogo* & *Galo* Metenſes Epiſcopi, à Romanis Pontificibus Pallio donati ſunt, ut Hiſtoria Trevirenſis teſtatur Tom. XII. Spicilegii. *Fulco* Remenſis Archiepiſcopus apud *Formoſum* Papam interceſſit; ne Pallium quibuſdam Epiſcopis Galliarum illud ambientibus & indebitè poſcentibus, *Sine generali aſſenſu & literis* concederet: *Ne per hoc*, inquit, *Eccleſiaſticæ Dignitatis honor vileſcere incipiat, ſi res indebita, quæ temerè affectatur, inconſultè tradatur.* Teſtis eſt *Flodoardus* Lib. III. Cap. I. Dic verò, amabo, ſi Principes & ante & poſt VIII. Synodum, pro impetrando Metropolitanis Pallio apud Romanos Pontifices intercedebant, quomodo Pallii accipiendi neceſſitas ipſis ab VIII. Synodo impoſita dici poteſt? Quomodo Pontifices ſummam curam adhibuiſſe dici poſſunt in mittendis Palliis ad Gallicanos Epiſcopos, ut jus Metropoliticum; quod ad illos pertinebat ſecundùm Canones, oriri crederetur à Vicariatu Sedis Apoſtolicæ? Quomodo novum jugum & nova ſervitus dici poteſt impoſita Metropolitanis conceſſione Pallii? An Principes tam ferventibus precibus ornamentum à Romanis Pontificibus in gratiam Metropolitanorum ſuorum poſtulaſſent, quod ipſos inſuetis vinculis; & nova ſervitute Romano Pontifici obſtrinxiſſet? An Metropolitani ipſi tam ardentibus votis ſervitutem inſolitam expetiiſſent, tam potentibus interceſſionibus ambiiſſent? An Epiſcopi, qui hujus honoris participes eſſe optabant, ſervitutem deſiderabant? Adde quod Romani Pontifices, cùm Pallium ad Metropolitanos mittebant, novam ab eis haud ſemper exigebant obedientiæ profeſſionem. Præterea, illa obedientiæ Sedi Apoſtolicæ Profeſſio centum & viginti annis ante Synodum VIII. à *Sancto Bonifacio* Moguntino Archiepiſcopo uſurpata fuerat, cujus formam ejus Succeſſores ſecuti ſunt. Non ergo ex Synodi VIII. Decreto illa invecta eſt neceſſitas, & veluti nova ſervitus. Tandem illa obedientia quam Sedi Apoſtolicæ Profeſſione ſua promittebant Archiepiſcopi, coërcebatur ad Canonum obſervantiam: *Per omnia præcepta Petri canonicè ſequi*, ut ſcribebat *Sanctus Bonifacius* ad *Cuthbertum* Epiſcopum. Quod & in Epiſtola CXXXII. ad *Zachariam* Papam ſignificat. *Sicut*, inquit, *Prædeceſſorum veſtrorum pro Auctoritate Sancti Petri ſervi devoti & ſubditi, obedientes & ſubditi, ſub Jure Canonico.* Nec aliam obedientiam exigere Sanctam Sedem ſignificabat *Zacharias* ad *Bonifacium* ſcribens Epiſtola I. *Nec enim*, inquit, *ab hac Apoſtolica Sede illa diriguntur, quæ contraria eſſe Patrum, ſive Canonum ſtatutis inveniantur.* Hæc vis erat Profeſſionis quam Archiepiſcopi ordinandi faciebant ætate *Caroli Calvi*, ut patet ex veteri Formula, quam edidit *Sirmondus* in Appendice Tom. II. Conciliorum Galliæ, N. XIII. *Beato verò Petro, & Vicario ejus, debitam ſubjectionem & obedientiam: Suffraganeis verò noſtris adjutorium me exhibiturum profiteor.* Debita Summo Pontifici obedientia, eſt obedientia ſecundùm Canones, in his quæ ſecundùm ſacrum Miniſterium ſuum Auctoritate Apoſtolica decreverit, illi in omnibus conſervanda, ut loquitur Synodus Pontigonenſis Canone II. Nec aliam promiſerant obedientiam Romano Pontifici Gallicani Metropolitani, quàm ſe *Joanni VIII.* ſemper exhibituros ſanctiſſimè conteſtati ſunt, ubi de Primatu *Anſegiſi* in eadem Synodo deliberatum eſt: *Secundùm ſacros Canones & juxta Decreta Sedis Romanæ Pontificum ex eiſdem ſacris Canonibus promulgata.* Hæccine verò nova ſervitus à Romanis Pontificibus Metropolitanis impoſita verè prudentérque dici poteſt? Nonne potiùs officium debet appellari Canonum obſervantia, & obedientia Romano Pontifici, cui eorum per totum orbem Chriſtianum executio, moderatio, diſpenſatio, & infractorum atque perduellium coërcitio, ratione divini Primatûs competit? Injurioſa itaque videntur veritati & Romanæ Sedi, verba illa eruditi Archipræſulis *Petri de Marca* Lib. VI. *De concordia Sacerdotii & Imperii*, Cap. VI. *Optabant ſanè olim Summi Pontifices, ut omnes Metropolitani, qui ad eorum Patriarchatum pertinebant, aliquod confirmationis genus à Sede Apoſtolica acciperent.*

Verùm

Verùm quia ubique receptum erat Conſecrationes fieri poſſe extra Italiam abſque eorum conſenſu, vim ei Legi palam adferre noluerunt; ſed Metropolitanos rei cujuſdam novæ miraculo velut obſtupefecerunt; quæ in initio magnifica, paulatim tamen antiquam eorum libertatem per cuniculos infregit, & Synodorum Provincialium Auctoritatem peſſumdedit. De Pallii uſu loquor.

S C H O L I O N.

In hoc Articulo, pag. 477. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papæ non promittitur obedientia à Gallis abſolutè, ſed ſecundùm Canones.*

R. Non de Gallis ſolùm, ſed de totius Occidentalis Eccleſiæ Metropolitanis obſervo, non aliam obedientiam illos olim promiſiſſe Romanis Pontificibus, nec ipſos Pontifices aliam ab illis exegiſſe, quàm ſecundùm Canones: Idque præclaris Antiquitatis Eccleſiaſticæ Monumentis eo loci probo. An cœcam obedientiam non modò exhibere debere Epiſcopos Romanis Pontificibus, etiam in iis quæ Canonibus Spiritu Dei conditis & totius Mundi reverentiâ conſecratis repugnarent, ſed exhibuiſſe ſemper, Religioſi Cenſores contendunt, Antiquitate totâ reclamante? An Pontifices ſanctiſſimos, æquiſſimos, prudentiſſimos aliquid jubere velle exiſtimant quod Sacris Canonibus adverſetur, atque cœcum & non *rationabile obſequium* exigere? Sed Religioſos Cenſores terrere videtur Canonum nomen. Cùm tamen ejus notio Pontificiam Auctoritatem involvat: ſiquidem Summi Pontifices condendis Canonibus in Conciliis præfuerunt, vel eos Auctoritate Apoſtolica confirmarunt; eorùmque executionem & obſervantiam Decretalibus ſuis imperant ac promovent.

ARTICULUS III.

De Epiſcopis.

Novorum Epiſcopatuum erectio Auctoritate Romani Pontificis facta.

I. NOvorum Epiſcopatuum erectio fiebat Auctoritate aut conniventia Romani Pontificis. *Ottonem I.* ſeptem Epiſcopatus in Synodo Regni Bohemorum inſtituiſſe, & Gaudentium in principali urbe Slavorum Praga ordinari juſſiſſe Archiepiſcopum, *licentia Romani Pontificis*, Chronicon Hildeſeimenſe teſtatur. Merſemburgenſem Epiſcopatum ab *Ottone I.* Imperatore, & Synodo quondam erectum; à Sede Apoſtolica & *Ottone II.* ſine Concilio deſtructum, *Gregorius V.* Pontifex Maximus cum Synodo Romana, anno 998. annuente *Ottone III.* inſtauravit, ut conſtat ex Actis iſtius Synodi Tom IX. Spicilegii editis. Cùm *Nomenoius* Dux Britonum diviſit quatuor ſuæ Provinciæ Epiſcopatus, & ex iis ſeptem fecit, diviſionem illam & novam inſtitutionem conniventibus oculis aſpexit *Nicolaus I.* Id unum reprehendit, quòd Epiſcopi contra Canones exauctorati eſſent, & quòd Turonenſis Metropolitani jugum recèns creati Antiſtites excuſſiſſent, nova Metropoli Doli erecta juſſu Nomenoïi. *Eduardum* Angliæ Regem minis excommunicationis compulit *Formoſus* Pontifex ut in regione Geviſorum ſeu Vveſt-Saxonum, quæ à ſeptem annis Antiſtitibus deſtituta erat, Epiſcopos ordinari curaret. *Quo audito, congregavit Rex Synodum Senatorum Gentis Anglorum, cui præſidebat Pleimundus Archiepiſcopus Cantuarienſis, interpretans diſtrictè verba Apoſtolicæ Legationis. Tunc Rex & Epiſcopi elegere ſibi ſuiſque ſalubre conſilium, & juxta vocem Dominicam* (Meſſis quidem multa, operarii autem pauci) *elegerunt & conſtituerunt ſingulos Epiſcopos ſingulis Provinciis Geviſorum, & quod olim duo habuerunt, in quinque diviſerunt. Acto Concilio, Archiepiſcopus Romam cum honorificis muneribus adiit, Papam cum magna humilitate placavit, Decretum Regis recitavit, quod Apoſtolico maximè placuit. Rediens in patriam, in urbe Cantuaria uno die ſeptem Epiſcopos ſeptem Eccleſiis ordinavit.... Sed & aliis Provinciis conſtituit duos Epiſcopos Auſtralibus Saxonibus.... Hoc etiam totum Papa firmavit, ut damnaretur in perpetuum, qui hoc infirmaret Decretum.* Hæc refert *Villelmus Malmesburienſis* lib. 2. de Regibus Anglorum. *Carolus Magnus* Bremenſem Epiſcopatum erexit, illique præfecit *Villehadum*: ſed *Adriani I.* Pontificis Maximi Auctoritate id factum ipſe teſtatur in Præcepto de Inſtitutione Epiſcopatuum per Saxoniam. *Summi*, inquit, *Pontificis & Univerſalis Papæ Hadriani præcepto, necnon & Moguntiacenſis Epiſcopi Lullonis, omniùmque qui adfuere Pontificum conſilio, Bremenſem Eccleſiam Villehado commiſimus.* Ludovicus Pius Hamaburgenſem Archiepiſcopatum erexit, *habito Sacerdotum generali Concilio*, anno 833. illique præfecit *Anſgarium* novæ Corbeiæ O. B. Monachum, Virum Apoſtolicum, qui in Dania, aliiſque Septentrionis regionibus Evangelium ſummo cum fructu prædicaverat. At id factum eſſe *Roborante Papa Gregorio IV. Apoſtolica Auctoritate, & Pallii datione*, teſtatur *Adam* Bremenſis Canonicus lib. 1. cap. 14. cujus teſtimonium Vitæ *S. Anſgarii* planè conſonat. Cùm *Otto I.* Imperator Danorum Regem ad Fidem Catholicam adduxiſſet, tres in Jutia Epiſcopatus erexit: ſed Romani Pontificis Auctoritate id factum, qui *Adalgario* Hamaburgenſium & Bremenſium Archiepiſcopo *Vice ſua jus ordinandi Epiſcopos tam in Daniam, quàm in Septentrionis populos Apoſtolica Auctoritate conceſſit* (inquit *Adam Bremenſis* Lib. I. Cap. LV.)

Electiones Epiſcoporum.

II. Electiones Epiſcoporum liberæ erant ſecundùm Canones: his tamen ſe immiſcebant plerúmque Chriſtiani Principes jure Patrocinii, & ſtudio procurandæ Eccleſiaſticæ pacis, vel procurandi electionem dignorum Antiſtitum. Multum etiam tribuebat Eccleſia Principum voluntati in illis negotiis, ſi bono Eccleſiæ non repugnaret, ac viros dignos eligendos vel conſecrandos proponerent, vel deſignarent.

In Oriente.

Synodus VIII. Canone 12. Promotiones & Conſecrationes Epiſcoporum, *Potentia & præceptione Principum factas, ſive per verſutiam vel tyrannidem Principum*, irritas declarat. Et Canone 22. ſtatuit ipſas fieri *electione ac Decreto Epiſcoporum Collegii*, vetàtque ne *laici Principes ſemet inſerant electioni Patriarchæ, Metropolitani, vel cujuſlibet Epiſcopi*: Id eſt, ne ipſi electioni adſint, ne hinc *confuſio*, vel *contentio oriatur*. Sed non vetat Synodus ne Principes electioni cooperentur, ſervata Antiſtitum libertate. Sic *Theodora* Imperatrix *celebrato Patrum Concilio, præſente quoque Senatu & univerſo Clero, Ignatium Patriarcham dixit*: ut refert *Michaël* Syncellus in ejus Elogio. Id autem Synodus VIII. *Ignatii* vindex, laudatis Canonibus non damnavit. Non erat itaque contrarium Decretis VIII. Synodi, quòd Principes jure patrocinii, & illæſa Epiſcoporum libertate, electionibus cooperarentur. Sic *Methodium* Ignatii Deceſſorem *Imperatrix introduxerat, omnibus piis Sacerdotibus, Laicis, Monachis ejus deſignationem approbantibus*: ut refert *Cedrenus*. Sic *Leo Philoſophus*, Photio in exilium deportato, Principem *Stephanum*, Syncellum, fratrem ſuum, Patriarcham deſignavit. At maximum incurrit vituperium Imperator *Nicephorus Phocas*, quòd Epiſcopus abſque aſſenſu ſuo eligi, lege lata prohibuiſſet. *Id omnium graviſſimum*, inquit Cedrenus, *quòd Legem tulit, cui & Epiſcopi quidam leves atque adulatores ſubſcripſerunt, ne abſque Imperatoris ſententia ac permiſſu Epiſcopus vel eligeretur, vel ordinaretur.* Joannem Tzimiſcem Nicephori parricidam atque Succeſſorem coronare noluit *Polieuctus* Patriarcha, niſi Legem illam reſcinderet, ut ſcribit *Cedrenus* ad annum 969. Sed hæc Orientalis Eccleſiæ Diſciplina: alia verò fuit in aliis Eccleſiis Diſciplinæ ratio.

In Galliis ſub Carolo Magno.

Quod ſpectat Gallicanam Eccleſiam, *Carolus Magnus* Electionum Epiſcopalium libertatem Capitularibus ſuis ſanxit. Sic enim decernit in Capitulari Aquiſgranenſi, ſive Capitulari primo anni DCCCIII. Cap. II. *Sacrorum Canonum*

non

Digitized by Google

non ignari, ut in Dei nomine ſancta Eccleſia ſuo liberius potiretur honore, adſenſum Ordini Eccleſiaſtico præbuimus, ut ſcilicet Epiſcopi per electionem Cleri & Populi, ſecundùm ſtatuta Canonum, de propria Diœceſi, remota perſonarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & ſapientiæ donum eligantur, ut exemplo & verbo ſibi ſubjectis uſquequaque prodeſſe valeant. Nonnullos tamen Epiſcopos à *Carolo Magno* deſignatos diſcimus ex Monacho Sancti Galli lib. 1. *De Eccleſiaſtica Cura Caroli Magni*: ſed licet id aliquoties præſtiterit Rex Maximus ob ſingulares quaſdam rationes, ſive ne diutius vacarent Eccleſiæ; ſive ut diſſenſiones & tumultus quos prævidebat in electione futuros, vitarentur, ſive ut factiones & ambitum Clericorum [illegible]tentum, ſed Epiſcopatu, ad quem inhiabant, indigniſſimorum, diſſiparet: ſive etiam privato affectui quandoque nonnihil indulſerit: ipſum tamen ut plurimùm & penè ſemper electionum libertatem permiſiſſe, colligitur ex Epiſtola XII. *Hincmari* ad *Ludovicum III.* Ludovici Balbi filium; qua ipſum rogat ut electionum libertatem reſtituat, exemplo Caroli Magni. *Nam ſi quod*, inquit, *à quibuſdam dicitur, ut audivi, quando petitam apud Vos electionem conceditis, illum debent Epiſcopi & Clerus ac plebs eligere, quem Vos vultis & jubetis, quæ non eſt divinæ Legis electio, ſed humanæ Poteſtatis extorſio. Si ita eſt, ut dici à quibuſdam audivi, ille malignus Spiritus qui per ſerpentem primos parentes noſtros in paradiſo decepit, & inde illos ejecit, per tales adulatores in aures veſtras hæc ſibilat: Quia hoc in Scripturis tam Veteris quàm Novi Teſtamenti non continetur, neque in Catholicorum dictis, vel ſacris Canonibus, nec etiam in Legibus à Chriſtianis Imperatoribus & Regibus promulgatis hoc ſcriptum vel decretum invenitur, ſed talia dicta infernus evomuit. Chriſtus enim per Apoſtolum loquens, talem jubet eligere*, * Qui potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt revincere. *Et ſi quis contra hoc loquitur, iniquitatem contra Dominum loquitur, & inter blaſphemos à Sancto Spiritu computatur. Sic enim atavus veſter Carolus, & abavus Ludovicus Imperatores intellexerunt. Et ideo in primo libro Capitulorum ſuorum promulgaverunt ſcribentes: Sacrorum*, inquiunt, *Canonum non ignari, &c.* Refert integrum, quod ſupra laudavimus *Caroli Magni* Capitulum, ex quo ita colligit: *Attendendum eſt igitur, qualiter hoc Imperiale Capitulum ſacris Regulis & antiquorum Imperatorum Legibus congruat, oſtendens quoniam, ſicut Leges & Regulæ dicunt, in electione Epiſcopi aſſenſio Regis ſit, non electio: in Epiſcoporum verò excentione ſit electio, ſicut & Ordinatio.* Legem à *Carolo Magno* latam pro electionum libertate confirmavit *Ludovicus Pius* in Capitulari poſt Synodum Aquiſgranenſem edito anno DCCCXVI. *Drogonem* fratrem ſuum Metenſem Epiſcopum *conſtituit*, ſed illæſa ſuffragiorum libertate. Clero ſiquidem ejuſdem urbis *conſentiente atque eligente* id factum Annales *Eginhardi* ſeu Laureshamenſes teſtantur. Et Aſtronomus in Vita *Ludovici Pii*, conſpirantibus Cleri, populi, Procerum, Imperatoris ſuffragiis id factum commemorat. *Clerus omnis populuſque ejuſdem Eccleſiæ, velut uno ſpiritu animati, Drogonem Imperatoris fratrem ſub Canonico habitu nobiliſſimè viventem, ſibi poſcunt dari Sacerdotem: miríoque in modum tam Imperatoris, quàm Procerum ejus, ſed & totius populi conſenſus, quaſi quodam conglo in unum conjuravit, ut omnes id velle, nullus nolle reperiretur. Ideo Imperator cum ſummo gaudio petitioni Eccleſiæ annuit, eiſque, quem petebant, Pontificem dedit.*

* Ad Tit. 1.

Electiones ſub Ludovico Pio.

Synodus VI. Pariſienſis Canone XXII. P. III. teſtatur *Ludovicum Pium* Imperatorem Epiſcoporum electionibus cooperatum fuiſſe, ſiquidem ipſum admonent Patres ut *deinceps in bonis Paſtoribus Rectoribúſque conſtituendis in Eccleſiis Dei magnum ſtudium, atque ſolertiſſimam adhibeat curam, ne animæ ipſius periculum generetur.* Electionum libertatem non læſiſſe *Ludovicum Pium* teſtis eſt prava conſuetudo quam non ſuſtulit, ut homines viliſſimi & ſervilis generis Epiſcopi fierent: quem morem *Theganus* lib. *de Geſtis Ludovici Pii* Eccleſiæ valdè exitioſum, & Regum Auctoritate eradicandum eſſe oſtendit. *Jamdudum*, inquit, *illa peſſima conſuetudo erat, ut ex viliſſimis ſervis Summi Pontifices fierent, & hoc non prohibuit; quod tamen maximum eſt malum in populo Chriſtiano, ſicut teſtatur Regum Hiſtoria de Jeroboam filio Nabat, qui erat ſervus Regis Salomonis, & poſt eum, principatum habebat ſuper decem tribus filiorum Iſraël. Refert enim Scriptura de eo in hæc verba:* « Non eſt reverſus Jeroboam de via ſua peſſima; ſed è contrario fecit de noviſſimis populi Sacerdotes excelſorum, & propter hanc cauſam peccavit domus Jeroboam, & everſa eſt, & deleta de ſuperficie terræ. » *Poſtquam tales culmen accipiunt, non ſunt ſicut antea tam manſueti & ſic domeſtici, ut non ſtatim incipiant eſſe iracundi, rixoſi, maliloqui, obſtinati, injurioſi, & minas omnibus ſubjectis promittentes, & per hujuſmodi negotia cupiunt ab hominibus timeri & laudari. Turpiſſimam cognationem eorum à jugo debitæ ſervitutis nituntur eripere, & libertatem imponere. Tunc aliquos eorum liberalibus ſtudiis inſtruunt, alios nobilibus feminis conjungunt, & propinquas eorum filios nobilium cogunt accipere. Nullus cum eis æquanimiter vivere poteſt, niſi hi ſoli qui talem conjunctionem habent: cæteri verò cum maxima triſtitia, gemendo, flendo ducunt dies ſuos. Propinqui autem ſæpradictorum, poſtquam aliquid intelligunt, ſenes nobiles derident atque deſpiciunt; ſunt elati, inſtabiles, inverecundi. Domini eorum nolunt intelligere Scripturam Canonicam, quod Apoſtolorum Concilium nominatur. Ibi enim præcipit dicens.* « Quòd ſi Epiſcopus pauperes parentes habuerit, tribuatur eis quaſi pauperibus, ut non res Eccleſiaſtica pereat. » *Librum S. Gregorii, qui prætitulatur Paſtoralis, nolunt audire..... Propinqui verò eorum, poſtquam aliquid intelligunt, quod maximum periculum eſt dantibus & accipientibus, ad ſacrum Ordinem pertrahuntur, & licet aliqui ſint periti, tamen ſuperat eorum doctrinam criminum multitudo; ſic plerumque ut Paſtor in Eccleſia aliquos negligentes noxios auſus non eſt canonica juſtitia provocare, propter crimina propinquorum: & illud ſacrum Miniſterium plerúmque à nonnullis valde deſpicitur, propter quod à talibus exhibetur. Et ideo omnipotens Deus cum Regibus ſuis & Principibus hanc peſſimam conſuetudinem amodo & deinceps eradicare & ſuffocare dignetur, ut ampliùs non fiat in populo Chriſtiano.* Eumdem Imperatorem *Drogoni* fratri ſuo *Epiſcopatum* dediſſe, *Hugoni* verò alteri fratri *Cænobialia Monaſteria*, refert etiam *Theganus*, Cap. XXIV. Ebonem ab eodem principe Remenſem Archiepiſcopum deſignatum innuit idem Auctor Cap. XLIV. ita ipſi *Eboni* improperans: *O qualem remunerationem reddidiſti ei! Fecit te liberum, non nobilem, quod impoſſibile eſt poſt libertatem. Veſtivit te purpura & Pallio, & tu eum induiſti cilicio. Ille pertraxit te immeritum ad culmen Pontificale: tu eum falſo judicio voluiſti expellere à ſolio patrum ſuorum.* Nihilominus electionum libertatem ſervavit Pius Princeps, ut colligitur ex Epiſtola *Caroli Calvi* ad *Nicolaum* Papam poſt Concilium Tricaſſinum data, ubi poſtquam de *Vualfarii* morte locutus eſt, hæc ſubdit: *Eo autem defuncto, & ab Imperatore, ſecundùm ſacrorum Canonum inſtitutionem plebi electione conceſſa, contigit eos quemdam virum Giſlemarum nomine, ad Pontificatus honorem elegiſſe: Qui dum ante Epiſcopos diſcutiendus adſediſſet, oblatus eſt ei Textus Evangelicus. Cùm autem ipſum aliquatenus legere,*

legere, nihil tamen intelligere omnes pariter cognoviſſent, reprobatus, ac velut inſipiens ab omnibus eſt dejectus. Tunc verò Domno Imperatori viſum eſt ut præfatus Ebo pro ſcientiæ capacitate, meritorúmque reverentia ad jam dictum promoveretur Epiſcopatum. Quòd cùm plebi, atque omnibus ſanè ſapientibus eſſet relatum, placere ſibi omnes unanimiter affirmavere: ac ſic ſecundùm Canonicam Inſtitutionem Archiepiſcopus eſt ordinatus.

Si Cleri populique electionem Simoniaca labes infeciſſet, jus nominationis ad Regem devolutum erat, ſecundùm illius ævi Diſciplinam. Id conſtat ex Allocutione Viſitatoris Epiſcopi ad Clerum & plebem electionis causâ congregatam, quæ refertur inter Formulas antiquas Promotionum Epiſcopalium. Miſſus erat à *Ludovico Pio* Imperatore. Sic autem loquitur ejus nomine: *Notum ſit omnibus Fidelibus, qui in iſta Parochia conſiſtunt, ideo nos huc miſſos fuiſſe, ut conceſſam ab eo poteſtatem inter vos eligendi Sacerdotem annuntiaremus ..... Si fortè aliquis per veſtrum præmium, aut per aliquam malitioſam artem, hanc Sedem ſubripere conatus fuerit, & hoc vobis malum conſentientibus ut in illum electio veniat, hoc nequaquam conſentiemus vobis, ſed Domno Imperatori annuntiabimus; & ille ſine ullo periculo, & cum licentia Canonum, undecumque, & cuicumque Clerico voluerit, dare poterit. Et tunc meritò auferetur à vobis poteſtas eligendi, quia Deum offendiſtis, & voſmet abominationem exhibuiſtis* ..... Mittebatur à Rege Epiſcopus Viſitator ut electioni Epiſcopi præeſſet, impediret ne indignus eligeretur, curaret ut Canones obſervarentur in electione, totúmque referret ad Principem, qui ſuo deinde conſenſu electionem approbaret, vel improbaret. *Nobis quoque*, inquit, *idem Viſitator, hujus electionis tantum obſervatio credita eſt, ne per ignorationem aut ambitionem delinquere ſinamus. Ideoque mandamus vobis ex verbo Domini Imperatoris, & per illam fidem quam Deo & Domno Imperatori Ludovico jurejurando conſervare promiſiſtis, & ne in illa terribili excommunicatione, in qua omnes ante tribunal Judicis conſiſtere debemus, in graviſſimam damnationis ſententiam incidatis, ut eum quem meliorem, & doctiorem, & bonis moribus ornatiorem, in iſta Congregatione converſari noveritis, nobis eum non celare dignemini.*

Melior & doctior ad Epiſcopatum eligendus.

Status electionum ſub Carolo Calvo.

Carolus Calvus Rex Chriſtianiſſimus libertatem electionum Epiſcopalium pariter conceſſit, ſed eligendi licentiam ab ejus Majeſtate poſtulare neceſſum erat. Quæ poſtulatio argumentum erat reverentiæ quam Clerus Chriſtianiſſimo Principi debebat: & Rex licentiam tribuendo novum jus non concedebat Eccleſiæ, ſed libertatem utendi jure ſuo, ut conſervator & tutor Eccleſiaſticarum Libertatum. Metropolitanus Viſitatorem mittebat, quem deſignabat Rex, ut electioni præeſſet. Viſitator Decretum electionis mittebat ad Metropolitanum: Hic verò ad Regem referebat. Accepto conſenſu Regis, Metropolitanus electionem confirmabat, & ſcribebat ad Coëpiſcopos ut ſtata die ad ordinationem ipſius in locum à ſe deſignatum convenirent. Id diſcimus ex Epiſtola *Hincmari* ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, edita inter Formulas antiquas Promotionum Epiſcopalium ad calcem Tomi II. Conciliorum Galliæ, quâ ipſum rogat ut Clero & Plebi Silvanectenſi novi Epiſcopi electionem permittat, poſt *Erpoini* obitum. *Dignetur mihi*, inquit, *Dominatio veſtra literis ſuis ſignificare, quem vultis de Coëpiſcopis noſtris ut ei ex more Literas Canonicas dirigam, & Viſitatoris officio fungens in eadem Eccleſia, electionem canonicam faciat; & aut per ſe, aut per literas ſuas, Vicario ſuo deferente, eandem electionem cum Decreto Canonico ſingulorum manibus roborato ad me referat, ut per me ipſa electio ad Dominationis veſtræ diſcretionem perveniat. Et quia in domo Dei nihil Auctoritas patitur inordinatum eſſe, nihilque præpoſterum, cum vota concordia Cleri ac Plebis in electione regulari, vel veſtræ Dominationis conſenſum cognoverimus, literas Metropolitanæ Auctoritatis ſuper electionem certæ perſonæ ad Coëpiſcopos Remorum Diœceſeos dirigemus, certum diem & locum eis deſignantes, quando & quò ad Ordinationem ipſius Electi aut ipſi conveniant, aut literas ſui conſenſus per Presbyterum aut Diaconum vice ſua tranſmittant.*

Ad electionem Epiſcopi per Fratres è ſuis Cœnobiis deputatos Monachi etiam concurrebant.

Ad electionem verò Epiſcopi, non ſolùm Clericos civitatis, ſed & Monaſteria, & ruſticanarum Parochiarum Presbyteros concurriſſe, miſſis Procuratoribus qui nomine ipſorum ſuffragarentur, conſtat ex Epiſtola ejuſdem *Hincmari* ad *Hedenulphum* Laudunenſem Epiſcopum, ut Viſitatoris officio fungatur in electione Epiſcopi Cameracenſis. *Quæ electio*, inquit, *non tantùm à civitatis Clericis erit agenda, verùm & de omnibus Monaſteriis ipſius Parochiæ, & de ruſticanarum Parochiarum Presbyteris, occurrant Vicarii commorantium ſecum concordia vota ferentes. Sed & laïci nobiles ac cives adeſſe debebunt: quoniam ab omnibus debet eligi, cui debet ab omnibus obediri.*

Epiſcopatu Pariſienſi per obitum *Ercanradi* vacante, Rex *Carolus Calvus Æneam* Epiſcopum deſignavit, quem nihilominus Clerus Pariſienſis & Fratres Monaſteriorum S. Dionyſii, S. Germani, S. Genovefæ, Foſſatenſis, &c. elegerunt, & Decretum de ejus electione ad *Wenilonem* Metropolitanum Senonenſem, & Comprovinciales Epiſcopos miſere, ita ſcribentes: *Ipſe in cujus manu cor Regis eſt, glorioſi Domini noſtri Caroli, quemadmodum planè confidimus, menti infudit, ut ejus nos regimini committeret, quem in divinis & humanis rebus ſibi fidiſſimum multis experimentis probaſſet. Igitur Dei pronam in nos amplectentes miſericordiam, & Regis noſtri piam ſuſcipientes providentiã, Æneam, cujus præconia præmiſimus, concorditer omnes eligimus, Æneam Patrem, & Æneam Pontificem habere optamus. Quamvis enim tanta providentia ac probitate Præcellentiſſimus Rex noſter polleat, ut ſolum ejus judicium de viro memorato poſſet ſufficere; tamen conditionis humanæ non neſcii, futurarúmque curioſi rerum, nos ipſi propoſitum ac mores longè priùs inſpeximus, & inter graves probabileſque perſonas, & ſanctitate ferventes, hunc quem Antiſtitem habere cupimus, quotquot eum noſſe potuimus, abſque errore annumeravimus.*

Idem probat Decretum Cleri & Plebis Senonenſis de electione *Anſegiſi* Metropolitani, ad Epiſcopos Provinciæ Senonicæ. *Cum Decreto*, inquiunt, *electionis noſtræ manibus ſingulorum noſtrorum roborato, ad Paternitatem veſtram accedentes, Anſegiſum Presbyterum Remorum Diœceſeos, Eccleſiæ autem Belvacenſium, atque Abbatem Monaſterii S Michaëlis, quem per licentiam veſtram, Patres Venerandi, Domino etiam Chriſtianiſſimo Rege Carolo annuente, ſecundùm Decreta Celeſtini Papæ ex propria Eccleſia deficiente electione, pari conſenſu & concordia, voluntate ac devotione, elegimus nobis & Eccleſiæ noſtræ Epiſcopum atque Pontificem per manum veſtram conſecrari implorantes, petimus, &c.*

Wenilo Senonenſis Epiſcopus à *Carolo Calvo* Rege etiam deſignatus eſt, Epiſcoporum Provincialium conſenſu: quod ſecundùm conſuetudinem Anteceſſorum ſuorum Princeps Chriſtianiſſimus fecit. Id *Carolus* ipſe teſtatur in Libello Proclamationis adverſus *Wenilonem* oblato Synodo Tullenſi ad Saponarias: *Vacabat Metropolis Senonum, quam juxta conſuetudinem Prædeceſſorum meorum Regum Weniloni tunc Clerico meo, conſenſu ſacrorum Epiſcoporum ipſius Metropolis, ad gubernandum*

Digitized by Google

dum commiſi, & apud Epiſcopos, quantùm ex me fuit, ut eum ibidem Archiepiſcopum ordinarent, obtinui.

Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis *A Clero & plebe ipſius Metropolis, necnon ab Epiſcopis ejuſdem Provinciæ, Archiepiſcopo Senonenſis Eccleſiæ Vuenilone, atque Ercanrado Pariſiorum Epiſcopo annuente, cùm conſenſu Abbatis ſui, & Fratrum Monaſterii S. Dionyſii, in quo degebat, favente quoque Carolo Rege, electus eſt*: teſte *Flodoardo* Lib. III. Cap. V.

Joannes VIII. Pontifex Maximus Epiſtola LXX. *Aribertum* Ebredunenſem Epiſcopum reprehendit, quòd alium Epiſcopum, ab eo quem Clerus & populus elegerat, & quem *Carolus Calvus* Imperator ſuo conſenſu confirmarat, in Vencienſi Eccleſia conſecraverit. *Mortuo*, inquit, *Vencienſi Epiſcopo, non præfatum Sacerdotem, quem, ut dictum eſt, Clerus & populus civitatis elegerat, piæque memoriæ Carolus Imperator ſuo conſenſu firmaverat, conſecraſti: eodem Auguſto de præſenti vita ſubtracto alterum non juxta normam canonicam electum, ex adverſo venientem, nec per oſtium, ſed aliunde introeuntem, tuo tantùm libito ordinaſſe accuſaris.*

Non diffiteor quin *Carolus Calvus* Palatinos Clericos interdum Epiſcopos deſignaret, nec eorum ſortem committeret electioni: ſed Epiſcopi jus ipſos examinandi cùm de vita, tum de doctrina ſibi ſervaverunt; ipſóſque rejiciendi, ſi indigni vel incapaces eſſent. Quo in caſu Clerus, Populus, Epiſcopi, Metropolitanus, ſi neceſſe eſſet, mittebant Oratores ad Regem, vel per ſeſe ejus Majeſtatem adibant, ſupplicaturi ut dignum Miniſtrum Eccleſiæ concederet. Id ex Concilio Valentino III. Canone VII. compertum eſt. *Si quando Epiſcopus deceſſerit, à Principe poſtuletur, ut canonicam electionem Clero & Populo ipſius civitatis permittere dignetur. Sed etſi à ſervitio pii Principis noſtri aliquis Clericorum venerit, ut alicui civitati præponatur Epiſcopus, timore caſto ſollicitè examinetur, primùm cujus vitæ ſit, deinde cujus ſcientiæ, & vigore Eccleſiaſtico agat Metropolitanus, Epiſcopis ſicut Dei Miniſtris adjutorium ferentibus, ne maculata vitæ, & pompis ſæculi turbidus, & ſimoniacæ hæreſi pollutus, Eccleſiæ ſuperponatur Epiſcopus. Si neceſſarium idem Metropolitanus viderit, ne tantum malum cogatur agere, ut indebito honorem bonis tantùm debitum tradat, inſtruat populum, informet Clerum, potius adire Clementiam Imperialem: & ipſe cum Coëpiſcopis, quibus valuerit modis adeat, ut Eccleſiam Dei Glorioſus Imperator digno honoret Miniſtro.*

Mutuum ſibi honorem, opémque mutuam, in hiſce negotiis exhibebant Reges & Epiſcopi. Unde *Flodoardus* Lib. III. Cap. XXIV. de *Hincmaro* & Synodo Cariſiaca verba faciens, ait: *Simul cum Synodo Epiſcoporum apud Cariſiacum habita ſcribit Hilduino Caroli Regis Archicapellano, & pro Eccleſia Lingonica, quam Vvulfadus Eccleſiæ Remenſis alumnus contra canonica occupaverat Decreta. Unde ſuggeſſerat eadem Synodus Regi, ut alterum ad regendam præfatam conſtitueret Eccleſiam. Et Rex juſſerat ut Epiſcopi quærerent talem, qui poſſet in Epiſcopali Miniſterio eidem Eccleſiæ proficere; eorúmque vota in Iſaac ipſius Hilduini diſcipulum convenerant, obſecrantes hujus in hoc Hilduini conſenſum, & deprecationem ipſius pro eo apud Regem.*

Anno 844. Idem conſtat ex Synodo apud Theodonis Villam Canone II. quæ Regibus Chriſtianiſſimis *Lothario, Ludovico*, & *Carolo* ſupplicat ut Eccleſiis diu ob eorum diſcordiam viduatis Epiſcopos deſignent: *Dei legatione fungentes monemus, ut Sedes, quæ ... diſcordia viduatæ manent, ſubmota funditus peſte ſimoniacæ hæreſeos, ſine dilatione, juxta Auctoritatem canonicam, aut Epiſcopos à Deo datos, & à vobis regulariter deſignatos, & gratia Sancti Spiritûs conſecratos accipiant, &c.*

Epiſt. LXIII. *Nicolaus I.* Pontifex Maximus, Canonum ſtudioſiſſimus executor, ſcripſit * ad Epiſcopos in Regno *Lotharii* conſtitutos, eiſque præcepit ſub pœna excommunicationis, ut Regi ſuggererent, quatenus ſummoto *Hilduino*, cui etſi indigno & irregulari Epiſcopatum Cameracenſem dederat, *ex ſe eligendi, juxta ſacros Canones, Epiſcopum, Clero & Plebi ipſius Eccleſiæ licentiam tribuat.*

Status electionum ſub Ludovico II. Rex idem *Lotharius* Imperatorem *Ludovicum II.* fratrem ſuum rogavit, ut Gratianopolitanum Epiſcopatum *Bernario* uni è ſuis Clericis concederet. Annuit *Ludovicus*, datiſque ad *Adonem* Viennenſem Archiepiſcopum literis juſſit ut *Bernarium* Epiſcopum ordinaret. *Amantiſſimus frater noſter Lotharius*, inquit, *rogavit noſtram Manſuetudinem ut quidam ſuo Clerico, nomine Bernario, Epiſcopatum Gratianopolitanum, concederemus, quod & nos benigniſſimè fecimus. Idcirco monemus Sanctitatem tuam, ut ſi dulciſſimus Frater noſter eumdem prædictum Clericum ad te miſerit ordinandum, mox voluntati ipſius dulciſſimi fratris noſtri obedias, certus de noſtra conceſſione, ut in Gratianopolitana Eccleſia ordinetur Epiſcopus.* Similia mandata dedit *Adoni Carolus Calvus*, ita tamen ut ab ipſo vellet examinari *Bernarium* ſecundùm Canones, antequam inauguraretur: *Ut veſtro*, inquit, *judicio, ſi canonicè probaveritis, ibi à veſtra ſanctitate ordinetur Epiſcopus.*

Status electionum ſub Ludovico III. *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis ad *Ludovicum III.* & *Carolomannum* Reges Chriſtianiſſimos ſcripſit *pro electione Canonica Eccleſiæ Tornacenſi vel Noviomenſi obtinenda poſt obitum Ragenelini Epiſcopi. Item pro ipſa electione jam facta, quam indignè tulerant ab ipſo Archiepiſcopo fuiſſe diſpoſitam. Item pro eadem, oſtendens qualiter in electione ipſorum conſenſerit quando electi ſunt ad regni Principatum, & quæ ab eis pro hac electione mandata perceperit: & quale ſit miniſterium Regale, & quale Pontificale, & qualis eligendus vel ordinandus ſit Epiſcopus, & qualis vel qualiter non debeat ordinari, & ut divinas Auctoritates addiſcere curent. Item pro eadem re ſacris demonſtrans Auctoritatibus quàm graviter in Deum peccarent, qui Ordinationem illam tamdiu differre facerent.* Ita refert *Flodoardus* Lib. III. Cap. XIX. Scripſit idem *Hincmarus* ad *Hugonem* Abbatem Regni Adminiſtrum eadem de cauſa, petens ut hortaretur Reges *Ludovicum* & *Carolomannum* ut *voluntatem Dei* & *Anteceſſorum ſuorum conſuetudinem*, hoc in negotio *conſervarent*..... *Et quia ipſe nihil aliud inde egerat, niſi quod per triginta & quinque annos in hujuſmodi negotio ſolitus erat... adjungens Sacrorum Canonum promulgatas ſuper electione canonica Auctoritates; & oſtendens, quod non Epiſcopi de Palatio præcipiantur eligi, ſed de propria qualibet Eccleſia: & quod de ordinando Epiſcopo non Regis vel Palatinorum debet eſſe commendatio, ſed Cleri & plebis electio, & Metropolitani in electione dijudicatio, deinde terreni Principis conſenſio: & ſic fieri Epiſcoporum manûs impoſitio.* Ita refert *Flodoardus* Cap. XXIV. ejuſdem Libri.

Idem *Hincmarus* ſcripſit ad *Ludovicum III.* Regem Chriſtianiſſimum, rogans ut liberam Epiſcopi electionem in Bellovacenſi Eccleſia fieri permitteret. Epiſtolam exorditur à Decreto Synodi apud *Sanctam Macram* nuper habitæ, cujus hic eſt tenor: *Ut ſicut Sacræ Leges & Regulæ præcipiunt, Archiepiſcopis & Epiſcopis conlimitanearum Diœceſeon electionem concedere dignemini, ut undecumque ſecundùm formam regularem electionis, Epiſcopi talem eligant,*

gant, qui & Sanctæ Eccleſiæ utilis & Regno proficuus, & vobis fidelis ac devotus cooperator exiſtat: & conſentientibus Clero & Plebe, eum vobis adducant, ut ſecundùm Miniſterium veſtrum, res & facultates Eccleſiæ, quas ad defendendum & tuendum vobis Dominus commendavit, ſuæ diſpoſitioni committatis, & cum conſenſu ac literis veſtris eum ad Metropolitanum Epiſcopum, ac Coëpiſcopos ipſius Diœceſeos, qui eum ordinare debent, tranſmittatis, & ſic ſine ſcandali macula ad Sanctum Sacerdotium provehatur. Tum Aulicos adulatores inſectatur, qui Regi inſuſurrabant, Epiſcopos, Clerum, ac Plebem, debere illum eligere quem Rex vellet & juberet. Deinde Regem orat ne aliquid novi in Eccleſiam ſinat induci, aut id ſibi tribuat, quod Reges & Imperatores illius anteceſſores nuſquam ſibi tribuerunt; & ne Spiritum Sanctum in Epiſcopis contriſtet. *Recordamini*, inquit, *Profeſſionis veſtræ quam in die conſecrationis veſtræ promiſiſtis, & ſuper altare, coram Epiſcopis omnibus qui adfuerunt, Domino obtuliſtis.... Per quem vos obſecro Epiſcopali Miniſterio, talia veſtro tempore in Sanctam Eccleſiam introducere non tentetis, qualia Magni Imperatores & Anteceſſores veſtri ſuis temporibus introducere non præſumpſerunt. Et quoniam ſine Sancto Spiritu Miniſterium Epiſcopale non agitur, non ſit vobis leve in Epiſcopis contriſtare Spiritum Sanctum.* Odacro favebat Rex juvenis *Ludovicus*, allegabátque ipſum à Clero & Plebe Bellovacenſi ſummo conſenſu electum. Reſpondet *Hincmarus*, ipſos jure electionis excidiſſe ob violatos ſemel, iterum ac tertiò Canones, indignos aut incapaces eligendo; ídque ad Epiſcopos eſſe devolutum. *Quod ſcripſiſtis, Vota omnium, qui commorantur in Belvacenſi Eccleſia, in Odacrum concordare, non eſt mirum ſi ſtulti & improbi, ac cupiditate cæcati, toties taliter agunt, non correcti de rejectione pravæ ſuæ electionis in Fromoldum, & reprobato Rotulpho, & à ſe electo Honorato ſacro Epiſcopali Ordini adhuc doctrinæ fidei incongruo, perdiderunt electionem, ſicut oſtenſum eſt illis in Synodo, & per ſacras Regulas non ulterius illorum; ſed Epiſcoporum eſſe electionem..... Et nunc contra Regulas & Leges ſine Viſitatore præſumpſerunt electionem.* Odacrum quod attinet, ipſi degradationis minas intentat *Hincmarus*, ſi Regis fretus Auctoritate Sedem Bellovacenſem occupet. *Si veſtra*, inquit, *Dominationi de illo eſt cura, hoc nullatenus faciatis, ne fortè ſi feceritis, & ipſe Epiſcopium illud, & Paſtore vacantem Eccleſiam contra ſacras Eccleſiæ Regulas invadere præſumpſerit, ſacris Legibus & Regulis exigentibus, quod non opto, contingat ut ulterius, nec in vita mea, nec poſt mortem corporis mei, in Diœceſi Remenſi in gradu Eccleſiaſtico valeat miniſtrare.* Inſtabat Rex ut *Hincmarus* in omni utilitate Regni ipſi proficuus, fidelis, & devotus eſſet, ſicut Regibus Prædeceſſoribus ſuis extiterat. Reſpondet generoſus Antiſtes, id ſe hactenus obſervaſſe, & ſemper obſervaturum. Et Regem viciſſim admonet, ea ut obſervet, quæ Eccleſiæ & Præſulibus in ſua conſecratione promiſit. Nunquam porro ejus Majeſtatem ab ipſo impetraturam, ut contra Eccleſiæ diſciplinam agat. *Vos autem Sanctæ Eccleſiæ & ejus Rectoribus, atque mihi ſervate, quod illi conſervaverunt: & pro devotionis fidelitate, nolite mihi retribuere mala pro bonis, ſuadentes, non tamen auxiliante Domino perſuadentes, ut in ſenecta mea declinem à ſacris Regulis, quod nec pro cupiditate, nec pro amore, vel timore hactenus feci, ut à gradu Epiſcopali, quo per triginta & ſex annos gratiâ Dei utcumque modo functus fui, meritò decidam. Non enim excidit mihi à mente Sententia Salvatoris, quâ dicitur:*
» Quid enim proficit homo, ſi lucretur univerſum
» mundum, ſe autem ipſum perdat, & animæ ſuæ detrimentum faciat? *Et ſancti Canones Spiritu Sancto decreti*; * Si quis, *inquiunt*, contra ſuam profeſſionem vel ſubſcriptionem venerit in aliquo, ipſe ſe honore privabit. *Et ſi vobis conſenſero, ut contra divinas & humanas Leges, & contra veſtram & meam, coram pluribus in Synodo Epiſcopis cohibentibus, profeſſionem faciatis, me perdam, & vos non ſalvabo, dicente Apoſtolo:* * *Non ſolum qui faciunt, ſed qui conſentiunt facientibus, digni ſunt morte.*

Joannes VIII. Pontifex Maximus Epiſtola CCLXXXI. ad Genevenſes, qua ipſis præcipit ut *Optando* Epiſcopo à ſe conſecrato, obediant, libertatem electionis de proprio Clero faciendæ à *Carolo* Imperatore conceſſam aſſerit, *Præcognita veſtrûm omnium in eodem Optando electione, & qualiter idem Sereniſſimus Imperator eidem Eccleſiæ electionem perenniter de proprio Clero donaverat, diutius ipſa Eccleſia ne viduata maneret Paſtore, conſecravimus cum Sancti Spiritûs gratiâ.*

Carolum Simplicem Regem Francorum Clerus populúſque Tungrenſis rogavit, ut *Hilduino* perduelli & invaſore ſummoto, *Richerum*, quem canonicè elegerant, Epiſcopum ipſis daret; ut idem Princeps teſtatur in Epiſtola ad Epiſcopos Regni ſui. *Addentes etiam in precibus*, inquit, *ut veſtro conſilio citius ageretur, ne amplius prædæ & direptioni paterent: ſed illis ad ordinandum daremus Pontificem Richerum, quem concorditer elegerunt.* Joannes X. Pontifex Maximus *Herimannum* Colonienſem Archiepiſcopum graviter increpuit, quòd *Hilduinum* nec à Clero & Plebe electum, nec à Rege deſignatum ſeu approbatum conſecraſſet. Regiſque Chriſtianiſſimi jura in Epiſcoporum electionibus, ſalva ſuffragiorum libertate confirmavit, Epiſtola I. ad *Herimannum*, Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Et quia*, inquit, *veſtra Fraternitas ſententiam Apoſtoli reprobavit operando, qui monet nullo modo alicui leviter manus imponere, cùm Hilduinum, canonicis ſibi obviantibus Regulis, abſque Clericorum electione & laicorum acclamatione, Giſleberti metu, Epiſcopali infula decorare non denegaſtis, cùm priſca conſuetudo vigeat, qualiter nullus alicui Clerico Epiſcopatum conferre debeat, niſi Rex cui divinitus ſceptra collata ſunt.* Et infra: *Richerus, ut Caroli Regis teſtimonium perhibet, atque noſtri dilecti filii Berengarii Imperatoris literæ teſtantur, primitus à Clero electus, & à populo expetitus eſt.... Valde admirari non diſtulimus, cur contra rationem abſque Regis Juſſione agere pertentaſtis, cùm vobis reminiſcentibus, hoc nullo modo eſſe debeat, ut abſque Regali Præceptione, in qualibet Parochia Epiſcopus ſit conſecratus..... Nos Caroli Regis decus nullo modo auferre volumus, ſed pro vigore atque dilectione vel conſanguinitate noſtri dilecti filii Berengarii glorioſiſſimi Imperatoris, ut prior Anteceſſorum ſuorum Regum mos fuit, cum ita illibatam atque inconcuſſam Dominationem obtinere delectamur; & ſicut priores ſuos Anteceſſores, noſtrorum Anteceſſorum Auctoritate Epiſcopum per unamquamque Parochiam ordinare probabiliter ſtatutum eſt, ita ut Carolus Rex faciat, confirmando jubemus.* Et Epiſtola ad *Carolum* Regem, idem confirmat his verbis: *De hoc verò quòd Giſlebertus contra veſtra ſceptra inutiliter geſſit, valdè doluimus, eò quòd priſca conſuetudo, & Regni nobilitas cenſuit, ut nullus Epiſcopum ordinare debuiſſet abſque Regis Juſſione.*

Formoſus Papa *Fulconem* Remenſem Archiepiſcopum reprehendit quòd *Berthariam* noluiſſet conſecrare, *quem Clerus & Plebs Eccleſiæ Catalaunenſis, conſenſu Regis Odonis, ad Epiſcopatum dicebatur elegiſſe* (teſte *Flodoardo* lib. 4. c. 3.) Idem *Fulco* ad *Odonem* Regem ſcripſit, *Rogans pro concedenda Eccleſia Laudunenſi, poſt deceſſum Didonis Epiſcopi*,

Hincmarus ad Ludovicum Regem de Eccleſia & Regno utilis.

Jus electionis à Clero vacantis Eccleſiæ ad Epiſcopos Provinciæ devolvitur indignos & incapaces eligentes.

Generoſa Hincmari ad Regem allocutio.

* Concil. Carthag. II. Can. 13.

Rom. I.

Status electionum ſub Carolo Simplice.

Jus Regis Chriſtianiſſimi in Epiſcoporum Regni ſui electionibus Joannes X. tuetur & confirmat.

Digitized by Google

Epiſcopi, electione libera, oſtendent non oportere violenter eos, ad eum quem nolint, ſuſcipiendum compelli: ut refert idem *Flodoardus* cap. 5. libri laudati. A

Tom. III. Concil. Gall. Concilium Remenſe anno 975. *Thebaldum* Epiſcopum, Ambianenſis Eccleſiæ uſurpatorem excommunicavit, Præſidente *Stephano* Diacono *Benedicti VII.* Papæ Legato. Inter excommunicationis ejus cauſas exprimitur illa, quòd contra Regis voluntatem in Sedem Epiſcopalem irrepſiſſet, ut conſtat ex Epiſtola Synodica ad ipſum ſcripta nomine *Adalberonis* Remenſium Archiepiſcopi, & *Stephani* Legati Apoſtolici: *Convenerunt pro te reverendi Medici, qui morbos tuos optimè noverint, tyrannicam ſcilicet vim, qua inſulatus es contra Regium velle.* B

Laudatus *Adalbero*, in Decreto de Reformatione Cœnobii Moſomenſis, condito in Synodo apud Montem Sanctæ Mariæ, anno 983. ſe Regis benignitate Epiſcopum inſcribit: *Notum fiat univerſis cùm præſentibus, tum etiam futuris Fidelibus, quòndam nobis Epiſcopio gratia Dei ac benignitate Regia contradito, Sanctorum quoque loca quædam honore integro reperiſſe plurimùm valentia, quædam verò priſtinæ dignitatis ſtatu deficiente prorſus neglecta.*

Flori teſtimonium de electionum libertate. *Florus* Eccleſiæ Lugdunenſis Diaconus, in Opuſculo de Electionibus Epiſcoporum, cujus ſolum Fragmentum ſupereſt, Jus Eccleſiæ & Principum in hujuſmodi negotiis, & utriuſque juris originem præclarè exponit. *Manifeſtum eſt*, inquit, *omnibus qui in Eccleſia Dei Sacerdotale Officium adminiſtrant, quæ ſunt illa, quæ in Ordinatione Epiſcopali, & ſacrorum Canonum Auctoritas, & conſuetudo Eccleſiaſtica, juxta diſpoſitionem divinæ Legis, & traditionem Apoſtolicam jubeat obſervari: videlicet ut Paſtore defuncto, & Sede vacante, unus de Clero Eccleſiæ, quem communis & concors ejuſdem Cleri, & totius Plebis conſenſus elegerit, & publico Decreto celebriter ac ſolemniter deſignaverit, legitimo Epiſcoporum numero conſecratus, locum decedentis Antiſtitis ritè valeat obtinere: nec dubitetur divino Judicio & diſpoſitione firmatum, quod ab Eccleſia Dei tam ſancto ordine, & legitima obſervatione fuerit celebratum. Hæc ſunt quæ in Conciliis Patrum, & in Decretis Apoſtolicæ Sedis Pontificum ſtatuta reperiuntur, & ab Eccleſia Chriſti & initio comprobata reperiuntur, & comprobantur:* Id S. Cypriani verbis probat ad *Antonianum* de S. Cornelii Pontificis electione ſcribentis, Epiſcopum factum eſſe de Dei & Chriſti ejus judicio, de Clericorum omnium teſtimonio, de Plebis ſuffragio, de Sacerdotum antiquorum & bonorum virorum conſenſu. Ex quibus ita colligit Florus: *Juxta hæc verba B. Cypriani, ordinatos fuiſſe conſtat, & legitimè præfuiſſe univerſo populo deinceps omnes Eccleſiarum Dei Antiſtites, abſque ullo conſultu mundanæ Poteſtatis, à temporibus Apoſtolorum, & poſtea per annos ferè quadringentos. Ex quo autem Chriſtiani Principes eſſe cœperunt, eamdem Epiſcoporum Ordinationibus ex parte maxima permanſiſſe Eccleſiaſticam libertatem, manifeſta ratio declarat. Neque enim fieri potuit, cùm unus Imperator orbis terræ Monarchiam obtineret, ut ex omnibus latiſſimis mundi partibus, Aſia videlicet, Europa, & Africa, omnes qui ordinandi erant Epiſcopi, ad ejus cognitionem deducerentur. Sed fuit ſemper integra & rata Ordinatio, quam Sancta Eccleſia, juxta traditionem Apoſtolicam, & religioſæ obſervationis formam celebravit. Quod verò in quibuſdam Regnis poſtea conſuetudo obtinuit, ut conſultu Principis Ordinatio fieret Epiſcopalis, valet utique ad cumulum fraternitatis, propter pacem & concordiam mundanæ Poteſtatis: non tamen ad complendam veritatem vel Auctoritatem ſacræ Ordinationis, quæ nequaquam Regia Potentatu, ſed ſolo Dei nutu, & Eccleſiæ fidelium conſenſu, cuique conferri poteſt. Quoniam Epiſcopatus non eſt munus humanum, ſed ſancti Spiritus donum .... Unde graviter quilibet Princeps delinquit, ſi hoc ſuo beneficio largiri poſſe exiſtimat, quod ſolâ divinâ gratiâ diſpenſat: cùm miniſterium ſuæ poteſtatis in hujuſmodi negotium peragendo adjungere debeat, non præferre.* Tandem ita concludit Florus: *Quæ omnia non ideo dicimus, quaſi poteſtatem Principum in aliquo minuendam putemus, vel contra religioſum morem Regni aliquid ſentiendum perſuadeamus; ſed ut clariſſimè demonſtretur, in re hujuſmodi divinam gratiam ſufficere, humanam verò potentiam, niſi illi conſonet, nihil valere. Quapropter in Sacris Canonibus Patrum, ubi plurimæ cauſæ commemorantur, ſine quibus Epiſcopalis Ordinatio irrita habenda eſt, de hac re nihil invenitur inſertum.* Eamdem diſciplinam X. ſæculo obſervatam probant Acta electionis *Gerberti* in Remenſem Archiepiſcopum. Electus enim eſt ab Epiſcopis, favore Regum *Hugonis* & *Roberti*, aſſenſu Cleri & Populi.

Electiones [illegible] Italia, & Angliæ [illegible] In Germania ſervatam fuiſſe Epiſcopalium electionum libertatem, ſub *Ottonum* Imperio, conſtat ex Vita *S. Vvolfangi* Ratiſponenſis Epiſcopi, apud *Surium* die XXXI. Octob. Cap. XI. ex Vita *S. Meinuerci* Paderbonenſis Epiſcopi, & ex Vita *S. Heriberti* Archiepiſcopi Colonienſis, apud eumdem die XVI. Martii, Cap. V. In Italia eamdem viguiſſe Diſciplinam conſtat ex Synodo Romana ſub *Nicolao Primo* ex Epiſtolis CLXXI. CCXXI. CCXXIII. CCLX. CCCIV *Joannis VIII.* In Anglia quoque viguiſſe electiones decimo ſæculo probat Vita *Sancti Dunſtani*, Vigornienſis primùm deinde Londonienſis Epiſcopi, demum Cantuarienſis Archiepiſcopi apud *Surium*, die XIX. Maii.

Epiſcoporum electiones à Metropolitanis confirmatæ. III. Epiſcoporum electio à Metropolitano confirmabatur, prævio examine, ſæculis nono & decimo. Id probat Concilii Valentini III. anno DCCCLV. celebrati Canon ſeptimus ſupra laudatus. Idem probat Formula Examinationis *Vvilleberti* Catalaunenſis Epiſcopi ordinandi, ab *Hincmaro* Archiepiſcopo Remenſi factæ, quam inter Formulas antiquas Promotionum Epiſcopalium undecimam ordine *Sirmondus* edidit Tom. II. Conciliorum Galliæ. Hanc legant Antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſi. Idem probat Epiſtola *Hincmari* ad Clerum & Plebem Bellovacenſem, quæ inter eaſdem formulas N. IV. legitur: in qua ubi rectæ electionis formam expoſuit, hæc ſubdit de examine & confirmatione: *Hujuſmodi autem, quantùm Dominus dederit, ipſo cooperante Electum cum Viſitatore veſtro, præſente ſcilicet Confratre noſtro, & cum Decreto Canonico, ad humilitatis noſtræ ſollicitudinem examinandum adducite: quia ut longè ante nos dictum eſt, Non eſt facilè dimittendus, cui eſt proximus committendus. Pranoſcere vos denique volo, quia ſi perſonam à ſacris Canonibus deviam ſcienter nobis adduxeritis, non ſolùm ex ea Pontificem non habebitis, verùm etiam pro illicita electione, ut contemptores Canonum, Judicium incurretis. Sed & noſtro ac Coëpiſcoporum noſtrorum Judicio refutata rationabiliter electione veſtra incongrua, talem ſecundùm Laodicenſes Canones, ſtudebimus eligere, qui veſtris vitioſis voluntatibus non valeat conſentire.* Legatur Epiſtola *Hincmari* XLIII. ad *Adventium* Epiſcopum Metenſem, in qua exponit quo debeant ordine conſecrari Metropolitanus atque Diœceſanus Epiſcopus.

Jus Romanorum Pontificum in electionibus confirmandis. IV. Quamvis Romani Pontifices jure ſuo confirmandi Epiſcopos per totum Occidentem nondum uterentur, in quibuſdam tamen caſibus Epiſcopum aut Archiepiſcopum electum confirmabant, vel

vel etiam ordinabant. Primò cùm jure ſuo Metropolitanus abuſus erat, confirmando contra Canones. Sic *Joannes X.* vocatis Romam *Hilduino* & *Richero* de Tungrenſi Epiſcopatu contendentibus, *Richerum* confirmavit, rejecto *Hilduino*, quem *Herimannus* Colonienſis Archiepiſcopus contra Canones ordinarat. Secundò, cùm diſpenſatione opus erat, quæ à ſolo Pontifice Romano, qui unus, per totum orbem, de Canonibus diſpenſare poteſt, concedi poſſet. Sic *Vulfadi* Bituricenſis Archiepiſcopi electionem *Nicolaus I.* ut confirmaret à Chriſtianiſſimo Rege *Carolo Calvo*, rogatus eſt. Id conſtat ex Epiſtola *Caroli* Regis ad *Nicolaum* Papam, paulò ante Synodum Sueſſionenſem ſcripta, ut Eccleſiam Bituricenſem *Vvulfado* interim committere liceret. Ante Synodi definitionem nihil innovandum reſpondit Pontifex. Rex Eccleſiam, & res Eccleſiæ *Vvulfado* interim commendavit, profeſſus ſe noluiſſe ipſam abſolutè ei committere abſque Sedis Apoſtolicæ conſenſu. *Biturigenſem Eccleſiam dare abſque Apoſtolatus veſtri determinatione diſtulimus.* Sic *Rodulfus* Rex, miſſis Romam Legatis, confirmationem *Hugonis* pueri quinquennis, filii *Heriberti* Comitis in Remenſem Archiepiſcopum, à Joanne X. impetravit. Tertiò cùm Metropolitanus officio ſuo non fungebatur. Sic *Joannes VIII. Optandum* confirmavit, conſecravitque Genevenſem Epiſcopum, quia *Ottramnus* Viennenſis Metropolitanus, *Boſoni* Regi Arelatenſi addictus, ejus electionis confirmationem, Ordinationemque ſtudio partium differebat. Id conſtat ex Epiſtola ejuſdem Pontificis ad Genevenſes. LXIX. Tom. III. Conciliorum Galliæ. Sic *Stephanus VI. Theutboldum* Lingonenſem Epiſcopum ordinavit, cùm *Aurelianus* Lugdunenſis Archiepiſcopus illum ordinare pertinaciter recuſaret, immò *Egilonem* quemdam Monachum Clero & populo Lingonenſi præpoſuiſſet nolentibus, ut *Flodoardus* teſtatur lib. 4. cap. 1.

Profeſſio Ordinandorum Epiſcoporum.

V. Obſervantiam Canonum Ordinandi pollicebantur Epiſcopi, & obedientiam Metropolitano ſuo: Metropolitani Summo Pontifici profitebantur. Id conſtat ex Profeſſione *Adalberti* futuri Epiſcopi Morinenſis *Hincmaro* Remorum Archiepiſcopo ante Ordinationem oblata, quæ extat inter Formulas antiquas Promotionum Epiſcopalium XII. *A ſacris*, inquit, *Canonibus, atque à Regularibus Decretis Apoſtolicæ Sedis de Eccleſiaſticis Ordinibus & diſciplinis Canonum promulgatis, ſeu à Synodalibus Conſtitutionibus, quas Catholica Eccleſia ad Auctoritatem recipit, me per contemptum pertinaciter non deviaturum profiteor. Privilegio etiam Metropolis Remorum Eccleſiæ, ac ejus Præſulis ſecundùm Sacroſanctos Conciliorum Canones, & Decreta Sedis Apoſtolicæ ex ſacris Canonibus & Legibus promulgata, pro ſcire & poſſe, abſque dolo & ſimulatione, vel indebita & pertinaci contradictione, me obediturum profiteor. Sed & obſervationes ac regularia mandata, ſacroſanctorúmque Conciliorum Placita, quæ poſt Ordinationem Epiſcopalem in Literis Canonicis, ſecundùm morem Eccleſiaſticum, propriis ſubſcriptionibus roboratis collecta, & mihi tradenda coram omnibus prædixiſtis, me ſervaturum profiteor.* Et in ea, quæ ſequitur inter eaſdem Formulas, Profeſſione altera Ordinandi Archiepiſcopi: *Beato verò Petro*, inquit, *& Vicario ejus, debitam ſubjectionem & obediendiam, Suffraganeis verò noſtris adjutorium me exhibiturum profiteor.* Solam Profeſſionem Fidei, non autem obedientiæ & fidelitatis Conſtantinopolitani Patriarchæ ab Ordinandis Epiſcopis exigebant, ſecundùm Canonem VIII. Synodi VIII. Oecumenicæ. Varia itaque erat quoad hoc caput, Eccleſiarum Politia.

Fidelitatis Sacramentum ab Epiſcopis Regibus præſtitum.

VI. Fidelitatis Sacramentum Regibus præſtabant Epiſcopi, in Gallia præſertim & Germania Sæculo nono, quod antea inſuetum videtur. Hic uſus ex Concilio Turonenſi III. Canone I. & ex Aquiſgranenſi II. P. II. Canone XII. probatur, quo poſtremo Exauctorationis minæ intentantur Epiſcopis, & cæteris Clericis, qui à *Ludovico* Imperatore defecerint, *aut etiam Sacramentum fidelitatis illi promiſſum violaverint.* Idem conſtat ex Annalibus Bertinianis ad annum DCCCXXXVII. referentibus Epiſcopos & Abbates Provinciarum, quas *Ludovicus Pius Caroli Calvi* ditioni ſubjecit, fidem novo Regi ſacramento obſtrinxiſſe: *Sicque*, inquiunt, *jubente Imperatore, in ſui præſentia Epiſcopi, Abbates, Comites, & Vaſſalli Dominici, in memoratis locis beneficia habentes, Carolo ſe commendaverunt, & fidelitatem ſacramento firmaverunt.*

Cùm *Ludovicus* Germaniæ Rex ad occupandum *Caroli* fratris ſui Regnum ſeditioſorum impulſu veniſſet, atque ſacramentum fidelitatis ab Epiſcopis Ditionis *Caroli* extorquere conaretur, Epiſcopi Provinciarum Remenſis & Rotomagenſis in Synodum apud Cariſiacum congregati anno DCCCLVIII. menſe Novembri, graviſſimam ad ipſum in Attiniaco Palatio conſiſtentem Epiſtolam ſcripſere, quâ negarunt Epiſcopos ſacramentum fidelitatis & homagium præſtare debere poſt Ordinationem. Sed ita ſcripſere ad Regem qui legitimus ipſorum Princeps non erat, immò alieni Regni invaſor. Fidem autem ſuam *Carolo Calvo*, ſacramento obſtrinxerant, cujus religionem violaſſent, ſi morem geſſiſſent *Ludovico.* Quamquam & legitimis Principibus fidelitatem ægrè jurarent Antiſtites noſtri, ſed abſque juramento profiteri vellent, ut ex dicendis inferiùs patebit. Sic autem ad *Ludovicum* Germaniæ Regem ea de re ſcripſere: *Et nos Epiſcopi Domino conſecrati, non ſumus hujuſmodi homines ſæculares, ut in vaſſallatico debeamus nos cuilibet commendare, ſeu ad defenſionem & adjutorium gubernationis in Eccleſiaſtico regimine nos, Eccleſiáſque noſtras committere, aut jurationis ſacramentum, quod nos Evangelica & Apoſtolica, atque Canonica Auctoritas vetat, debeamus quoquo modo facere. Manus enim Chriſmate ſacro peruncta, quæ de pane & vino aqua mixto per orationem & crucis ſignum conficit Corpus & Chriſti Sanguinis Sacramentum, abominabile eſt, quidquid ante Ordinationem fecerit, ut poſt Ordinationem Epiſcopatus ſæculare tangat ullo modo ſacramento. Et lingua Epiſcopi, quæ facta eſt per Dei gratiam clavis cœli, nefarium eſt ut ſicut ſæcularis quilibet ſuper Sacra juret in nomine Domini, & Sanctorum invocatione, niſi fortè, quod abſit, contra eum ſcandalum acciderit Eccleſiæ ſuæ: & inde ſic temperanter agat, ſicut Domino docente conſtituerunt Rectores Eccleſiæ Synodali Concilio. Et ſi aliquando Sacramenta ab Epiſcopis exacta, aut acta fuerunt, contra Deum, & Eccleſiaſticas Regulas, quæ Spiritu Sancto dictatæ, & Chriſti ſunt Sanguine confirmatæ, acta Sancta Scripturæ paginis declarantur; & exigentes atque facientes medicamento exinde ſalutaris pœnitentiæ indigent.*

Cæterùm non ſemel Epiſcopos, cæteróſque Regis ſubditos ipſi fidelitatem juraſſe, ſed quoties nova ratio id poſtulabat, conſtat ex Epiſtola Synodica Concilii Tullenſis ad Saponarias, ad *Vvenilonem* Archiepiſcopum Senonenſem à *Carolo Calvo* perfidiæ accuſatum. *Imputat*, inquiunt, *quòd cùm juramento fidei à vobis accepto, Senonum Præſulatum vobis largitus ſit; & in diviſione Regni juramentum cum aliis feceritis, cúmque veſtra electione, & aliorum Epiſcoporum, cæterorumque Fidelium conſenſu in Regem à vobis ſit divinâ gratiâ conſecratus; & chirographo, quod veſtræ fidei qualitatem & immobilitatem

bilitatem erga ſe continet, illius verò in vos firmam benevolentiam, ad omnes ſiniſtras ſuſpiciones utrinque abolendas compoſito ſubſcripſeritis, quod omnes abſque recuſatione fecerunt dumtaxat Fideles. Poſt repetita toties ſacramenta, in procinctu contra Paganos veſtro eum veſtrorùmque deſtitueritis auxilio.

Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus, cùm in ſuſpicionem apud *Carolum Calvum* Regem veniſſet, novum fidelitatis ſacramentum edere compulſus eſt, hoc tenore: *Ego Hincmarus Laudunenſis Eccleſiæ Epiſcopus, amodo & deinceps Domno Seniori meo Carolo Regi ſic fidelis & obediens ſecundùm miniſterium meum ero, ſicut homo ſuo Seniori, & Epiſcopus per rectum ſuo Regi eſſe debet.*

Anno DCCCLXXII. cùm *Carolus Calvus* Rex Francorum, ſibi ſubditorum omnium fidem contra *Ludovicum* Germaniæ Regem novis ſacramentis devincire vellet in Placito generali apud Gundulfi Villam, Epiſcopi *Profeſſionem* feciſſe leguntur, quæ promiſſio ſimplex eſt, abſque juramento: Laïci verò *Sacramentum.* Utriuſque extat Formula inter Capitularia *Caroli Calvi.* Attamen ſolo pene titulo differunt. Ibidem *Generale omnium Fidelium Sacramentum* legere eſt: quod ab omnibus cùm Clericis, tum Laïcis præſtitum inſcriptio ipſa docet: & cujus hic eſt tenor: *Sic promitto ego, quia de iſto die in antea iſti Seniori meo, quandiu vixero, fidelis & obediens & adjutor, quantùmcumque plus & melius ſciero & potuero, & conſilio, & auxilio, ſecundùm meum miniſterium in omnibus ero abſque fraude & malo ingenio, & abſque ulla doloſitate vel ſeductione, ſeu deceptione, & abſque reſpectu alicujus perſonæ: Et neque per Me, neque per Miſſum, neque per Literas, ſed neque per emiſſam ſeu intromiſſam perſonam, vel quocumque modo ac ſignificatione contra ſuum honorem, & ſuam, ac Eccleſiæ atque Regni illi commiſſi quietem & tranquillitatem atque ſoliditatem machinabo, vel machinanti conſentiam, neque unquam aliquod ſcandalum movebo quod illius præſenti vel futuræ ſaluti contrarium vel nocivum eſſe poſſit. Sic me Deus adjuvet, & iſta ſancta Patrocinia.* Idem illud ſacramentum eſt, quod *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis edere juſſus eſt à *Carolo Calvo* in Synodo Pontigonenſi anno 876.

Formulam iſtam juramenti velut ridiculam, ineptam, & à ratione alienam animadverſionibus ſuis proſcidit *Hincmarus* Opuſculo ad *Carolum Calvum* Imperatorem directo, gravitérque conqueſtus eſt quod ſacramentum à ſe exigeretur. *Dominus dicit in Evangelio*, inquit, *Ego autem dico vobis non jurare omnino; ſit autem ſermo veſter, Eſt, eſt, Non, non; Quod autem abundantius his eſt, à malo eſt: Id eſt, vel à malo malè & incautè jurantis, vel à malo malè & ſine cauſa jurare cogentis, ſicut Catholici Doctores dicunt; Et Jacobus Apoſtolus dicit: Ante omnia, fratres mei, nolite jurare quodcumque juramentum. Et Sancti Patres Nicæni Concilii Epiſcopos qui perfidiæ Arianæ conſenſerunt: & Sanctus Leo Papa; ac Synodus Chalcedonenſis Epiſcopos qui Eutychianæ perverſitati faverant: & Sanctus Gregorius Neſtorianos à Synodo Conſtantinopolitana abjectos, Profeſſione ac ſubſcriptione, vel ſola Profeſſione, ſine juramento alio recipere in ſuis Ordinibus decreverunt. Præſertim cùm Canones ſacri decernant, ut ſi quis contra ſuam Profeſſionem vel ſubſcriptionem venerit in aliquo, ipſe ſe honore privabit. Et piæ memoriæ Pater veſter ab Epiſcopis, qui vel voluntarii vel inviti in ſua dejectione conſenſerunt, ſed nec ab ipſo Ebone, qui auctor & incentor ipſius dejectionis dumtaxat inter Epiſcopos fuit, non aliud Sacramentum niſi libellos Profeſſionis à ſe ſubſcriptos, quos ego habeo, requiſivit. Et à me, qui ante Profeſſionem & ſubſcriptionem, & poſt Profeſſionem ac ſubſcriptionem, profeſſa & ſubſcripta per tantos annos à juventute uſque ad hanc ſenectutem ſervavi, tum juramentum aliud non debuiſſet requiri. Sed non mirum eſt, ſi per bajulos invidiæ ſine cauſa animus Benignitatis veſtræ commotus nunc à me requirit, quod nec Pater veſter in vita ſua, qui mihi per octo circiter annos ſecreta ſua indubitanter credidit, requiſivit, nec vos per triginta & ſex annos hactenus requiſiſtis.* Extat hoc Opuſculum Tomo ſecundo Operum *Hincmari*, pagina 834.

Cùm *Ludovicus II.* filius *Caroli Calvi* coronatus eſt, Epiſcopi Profeſſionem, Abbates Juramentum fidelitatis edidere. Cujus diſcriminis auctor fuiſſe videtur, qui eum coronavit Hincmarus. *Conſecratus & coronatus eſt in Regem Ludovicus ab Hincmaro Remorum Epiſcopo, & Epiſcopi ſe ſuáſque Eccleſias illi ad debitam defenſionem & Canonica Privilegia ſibi ſervanda commendaverunt: Profitentes ſecundùm ſuum ſcire & poſſe, juxta ſuum miniſterium, conſilio & auxilio illi fideles fore. Abbates autem & Regni Primores, ac Vaſſalli Regii ſe illi commendaverunt, & Sacramentis ſecundùm morem, fidelitatem promiſerunt.* Verba ſunt Annalium Bertinianorum.

Carolus Simplex Rex Francorum ad Epiſcopos Regni ſui ſcribens anno 921. ipſos de fidelitate quam illi promiſerant, commonet. *Propter Deum* inquit, *& debitam, quam nobis polliciti eſtis, fidelitatem.*

VII. Epiſcopatu cedere, niſi graviſſimas ob cauſas Epiſcopis non licebat. *Vuillicarium* Viennenſem Archiepiſcopum, cùm res Eccleſiæ ſuæ à Francis ipſis direptas videret, relicto Epiſcopatu in Monaſterium Agaunenſe receſſiſſe narrat *Ado Viennenſis* in Chronico ad annum 726. Idem amor ſolitariæ vitæ nonnullos Epiſcopos nono & decimo Sæculo ad Eccleſias ſuas relinquendas pellexit. *Leidradus* Lugdunenſis Archiepiſcopus anno 863. in Monaſterium ſe contulit: & in locum ejus *Agobardus* ejuſdem Eccleſiæ Chorepiſcopus, conſentiente Imperatore, & univerſa Gallorum Epiſcoporum Synodo, Epiſcopus ſubſtitutus eſt, teſte eodem *Adone*: Qui *Leidradi* factum omnibus probatum non fuiſſe ſignificat, nec illud ipſe approbat: *Quia*, inquit, *Canonica Auctoritas eſt, in una civitate duos Epiſcopos non eſſe; nec vivente Epiſcopo Succeſſorem ſibi debere eligere. Ac idcirco illa quacumque cauſa Regula Eccleſiæ præteriri in tanto Ordine fixa non debent.* S. Burchardus Vuirtziburgenſis Epiſcopus *Carolo* Imperatore & *Lullo* Metropolitano conſentientibus, Epiſcopatu ceſſit in gratiam *Megingaudi*, cùm ſenio & laboribus fractus eſſet, ut ejus Vita teſtatur, apud Surium die 14. Octobris. *Franco* Leodienſis Epiſcopus, cùm annos quinquaginta Epiſcopalia munia obiiſſet, & in bellis contra Normannos, qui plures Franciæ Provincias vaſtabant, militaſſet, *Sciens illicitum eſſe quemquam ſanguineis manibus Sancta tractare, miſit Romam Beriϲonem Leodienſem Clericum, & Teutricum Lobienſem Monachum, quos ordinari Epiſcopos, qui vicem ſuam ſupplerent, oravit & exoravit.* Ita Geſta Lobienſium Abbatum commemorant, Tomo VI. Spicilegii. Cùm *Henedulfus* Laudunenſis Epiſcopus *Joannem VIII.* Pontificem Maximum rogaſſet ut eum ab illa Sede abſolveret, infirmitem cauſatus; utque licentiam ipſi concederet in Monaſterium ſecedendi, id obtinere non potuit, ut teſtatur *Aimoini Continuator* lib. 5. cap. 37. *S. Adalbertus* Pragenſis Epiſcopus ob gentis in malo pertinaciam & impœnitentiam, Epiſcopatum dimiſit, approbante *Benedicto VII.*

Epiſcoporum ceſſio.

Romano

Romano Pontifice, anno 983. A *Joanne XV.* de Synodi Sententia in Eccleſiam ſuam poſtea remiſſus cum poteſtate illam rurſùs dimittendi, niſi majoris profectûs ſpes affulgeret; ob populi contumaciam & corruptos mores iterum Sedem reliquit, & Romam rediens, annos quinque in Monaſterio tranſegit. Tandem *Gregorio V.* jubente, Pragam rediit; ſed à Principibus ac populo repulſus, in Pruſſiam abiit Evangelium Chriſti prædicaturus; ubi & martyrii coronam promeritus eſt.

Reſignationes Epiſcoporum in favorem, & Coadjutorum aſſumptio.

VIII. Reſignationes Epiſcopatuum in favorem aut aſſumptionem Coadjutoris, niſi evidenti neceſſitate aut Eccleſiæ utilitate, Eccleſiaſtica Diſciplina Sæculis nono & decimo non permittebat. Inſignis extat hujus rei probatio in Synodo Romana ſub *Gregorio V.* anno 998. Canone IV. cujus hæc ſunt verba: *Stephanus Sanctæ Villacenſis Eccleſiæ dictus Epiſcopus, ut omni Ordine Sacerdotali careat, Auctoritate Apoſtolica edicimus, eò quòd à Vvidone vivente Epiſcopo, avunculo & Prædeceſſore ſuo ſit electus ſine Cleri & populi voluntate: ac poſt ejus mortem contra Cleri & populi voluntatem à duobus tantùm Epiſcopis non Comprovincialibus ſit ordinatus.* S. Rembertus Bremenſium Archiepiſcopus, *S. Anſcharii* Succeſſor, *primò apud glorioſum Regem Ludovicum, qui commendante Epiſcopatum ſuſceperat, ac deinde apud ejus filios Ludovicum & Carolum hoc obtinuit, ut inſignis Vir Adelgarius, novellæ Corbeiæ Monachus, illi adjunctus, ita in adjutorium illi confirmaretur, ut cùm aliqua præpeditus eſſet ægritudine, ille poſſet circuire Diœceſim, adire Placita, & quando exigeretur, in expeditionem, vel ad Palatium cum comitatu ſuo proficiſci. Nec multò poſt electio ipſi ſuccedendi in illo confirmaretur, & per manus acceptionem inter Conſiliarios Regis numeraretur, idque aſſentiente Abbate & Fratribus Monaſterii ejus, & ſancta Synodo hæc omnia approbante.* Ita ejus Vita apud *Surium* die 4. Februarii.

Sanctus Udalricus Auguſtanus Epiſcopus, *Zelum Dei habens, licèt non ſecundùm ſcientiam, cœpit apud terrenas Poteſtates totis viribus agere, ut quidam Clericus Adalbero nomine, ſororis ſuæ filius, totius Epiſcopatûs curam ſuſciperet: ipſe autem ſub Monachicæ Religionis habitu ſoli Deo vacaret, quod & impetravit. Sed ille miſerandus neſciens aut ſcire nolens à Sapientiſſimo Salomone dictum: Hæreditas ad quam in principio feſtinatur, in noviſſimo benedictione carebit: milites Epiſcopi, totámque familiam ſtatim ſacramento ſibi ſubjiciebat, ac virgam Paſtoralem publicè manu geſtabat. Quod cæteri Epiſcopi indignè ferentes, ambos ad Synodum vocaverunt, atque prædictum Adalberonem hæreticæ arguunt præſumptionis, quòd domino ſuo adhuc ſuperſtite, talia non pertimuiſſet uſurpare. At ille dum de objectis ſibi criminibus ſe vellet purgare, ab omnibus inventum eſt id aliter fieri non poſſe, niſi allatis Sanctorum Evangeliorum in medio libris, ſacramento firmaret, ſe neſciſſe hæreſim fuiſſe, quòd talia præſumpſiſſet facere. Quibus omnibus, quæ ad hoc negotium pertinebant, expletis, in ſua redierunt ambo, Epiſcopus, & Adalbero, tali à Sancta Synodo conſolatione percepta, ut Epiſcopo decedente ab hac vita, nullus pro eo alius eſſet ordinandus, niſi ipſe Adalbero. Sed non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum. Nam eodem anno poſt aliquot menſes prædictus Clericus vitæ terminum clauſit.* Ita refert *Berno* Abbas Augienſis in ejus Vita, die 4. Julii, apud *Surium*. Ibidem commemorat ipſum Purgatorii pœnis addictum fuiſſe, quòd nepotem Succeſſorem deſignaſſet. Idque illum cœleſti viſione præſenſiſſe. Quadam ſcilicet die, quaſi de gravi ſomno excitatus, coram omnibus ait: *Heu, heu, quòd illum Adalberonem nepotem meum unquam vidi: quia pro eo quòd ei conſentiebam ſecundùm ſuum deſiderium, nolunt me impunitum in ſuum recipere conſortium.*

Epiſcoporum Tranſlationes.

IX. Tranſlationes Epiſcoporum ab una Sede ad aliam non fiebant Sæculis nono & decimo, niſi ob evidentem neceſſitatem, vel Eccleſiæ utilitatem, Synodorum, aut Romani Pontificis Auctoritate. Sic *Actardus* Urbe & Eccleſia Nannetenſi Normannorum incurſione vaſtatis, ab *Hadriano II.* Pontifice Maximo, poſtulante Synodo Duziacenſi primâ, prævià Cleri plebiſque Turonenſis electione, *Carolo Calvo* Rege Chriſtianiſſimo favente, ad Turonenſem Archiepiſcopatum tranſlatus eſt anno DCCCLXXI. ut Concilii Duziacenſis, cui Remenſis Archipræſul *Hincmarus* præerat, Epiſtola Synodica ad *Hadrianum II.* teſtatur: *Venerabilem fratrem & Coëpiſcopum noſtrum Actardum, quem Clerus & Plebs Metropolis Eccleſiæ Turonenſis, in eadem Eccleſia baptizatum, tonſum, & nutritum, ac per ſingulos gradus ad Ordinem Epiſcopatûs provectum, ſibi incardinari depoſcit: Quemque veſtra Paternitas nobis incardinandum, etiam ſi locus eveniret in noſtris regionibus in Metropoli recommendavit, Auctoritate veſtra remittimus. Quatenus illum in præfata Metropoli, eo ſi vobis placet, tenore Archiepiſcopum incardinetis, ut poſt deceſſum illius, præfatæ Metropoli Eccleſiæ, Cleri ac plebis electione, ſicut Regulæ ſacræ præcipiunt, & vetus conſuetudo exigit, à Suffraganeis & Provincialibus Epiſcopis ibidem Metropolitanus ordinetur Epiſcopus. Quem licet, juxta Antiochenos Canones, perfecto Concilio, atque ſecundùm Apoſtolicas veſtras Literas, vacanti Eccleſiæ incardinare poſſemus: quia tamen Turonenſis Eccleſia ex antiquo Metropolis, & B. Martini meritis famoſiſſima & honorabilis ſemper extitit, & præfatus frater noſter Actardus genio Pallii à Benignitate veſtra eſt honoratus; rationabilius vidimus, & petitione Cleri ac plebis ipſius Eccleſiæ, & conſenſu noſtræ unanimitatis, ac favore Domni noſtri Caroli Regis glorioſi, ac veſtra Auctoritate, eidem incardinetur Eccleſiæ.*

Ad hanc Epiſcoporum Synodi Duziacenſis Epiſtolam *Hadrianus II.* reſpondit, eis reverentiam erga Sedem Apoſtolicam gratulatus eſt, eorum votis annuit, *Actardum per Apoſtolicæ Auctoritatis Decretum conſtituens Cardinalem* * *Metropolitanum & Archiepiſcopum Turonicæ Eccleſiæ atque Provinciæ*: multis probans, Sedium mutationes *ſola communi utilitate atque neceſſitate fieri licere.* Ipſi etiam Actardo jus in Nannetenſis Eccleſiæ reliquias Summus Pontifex conſervat: ita tamen ut ſi hæc Eccleſia priſtinum in ſtatum redeat, unita eſſe deſinat Archiepiſcopatui Turonenſi, & proprium habeat Epiſcopum.

* Id eſt, Titularem & proprium.

Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis, qui Tranſlationem *Actardi* ad Eccleſiam Turonenſem cum Synodi Duziacenſis Patribus à Romano Pontifice poſtularet, neſcio quas ob cauſas mutatâ deinde ſententiâ, ad quemdam Epiſcopum Opuſculum ſcripſit *de Tranſlationibus Epiſcoporum, contra Actardum*: in quo Diſciplinæ Eccleſiaſticæ Regulas de hujuſmodi Tranſlationibus exponit. *Ordinatis*, inquit, *ſingulis Epiſcopis in civitatibus ſingulis, non ad mundi gloriam, ſed inter ſcandala perſecutorum, non licet eis mutare civitates in quibus ſunt regulariter ordinati, nec transferri de civitate ad civitatem pro terrena cupiditate vel gloria ambitione, ſicut Sanctus Gregorius in Homilia Ezechielis Prophetæ tractat dicens*, Thronus ejus, *quia Dei*, flamma ignis, rotæ ejus ignis accenſus. *Hi enim qui animarum cuſtodes*

deſint, & paſcendi gregis onera ſuſceperunt, mutare loca minimè permittuntur. Sed quia in uno loco poſiti divinitatis in ſe præſentiam portant, & ardent, Thronus Dei flamma ignis dicitur. Hi autem, qui amore Domini in prædicatione diſcurrunt, rotæ ejus ignis ardens ſunt, quia cùm ex ejus deſiderio per varia loca diſcurrunt, unde ipſi ardent, & alios accendunt. Laudat ſubinde *Hincmarus* Canones Africanos decernentes, *Ut non liceat fieri rebaptizationem, reordinationem, vel tranſlationem Epiſcoporum.* Indeque colligendum ait *Quam grande ſcelus ſit hujuſmodi Tranſlatio, quæ rebaptizationi & reordinationi comparando conjungitur.* Explicat ſubinde quibus de cauſis juſtè fieri poſſint Epiſcoporum Tranſlationes, & qua Auctoritate. *Si autem cauſa certæ neceſſitatis vel utilitatis exegerit, ut quilibet Epiſcopus de civitate in qua ordinatus eſt, ad aliam civitatem transferatur, Synodali diſpoſitione, vel Apoſtolicæ Sedis conſenſione, apertiſſimâ ratione manifeſtum fieri debet, quia transfertur de civitate in qua ordinatus fuit, ad aliam civitatem causâ fidei, non temporalis commodi; pro animarum lucro, non pro rerum temporalium quæſtu: non ſuo vitio, ſed aliorum repulſio: neceſſitate perſecutionis, non ardore ambitionis, vel præſumptione propria voluntatis.*

Ubi verò ſingula capita, ſeu ſingulas rationes Canonicæ Tranſlationis ex Canonibus probavit *Hincmarus*, hæc de *Actardo* ſubjungit, quæ ejus hiſtoriam & variam fortunam paucis nos docent: *Actardus Nannetenſis Epiſcopus, priùs à Nomenoio Britonum Duce, de ſua civitate expulſus, à Domno Rege Carolo, fugato eodem Britonum Duce, conſilio Epiſcoporum, illum quem in Sede Nannetenſi iſdem Tyrannus fecerat exordinari, in Monaſterio Sancti Martini juſſit exulare, & Actardum in Sede ſua reſtitui. Poſtea autem à Salomone Tyranno eumdem Actardum à civitate ſua expulſum, in vacante Morinenſi Eccleſia, Concilii conſenſu, conceſſit aliquandiu immorari: donec petentibus Clero ac Plebe Provinciæ Turonenſis, & cohibentibus Epiſcopis, ad Provinciam ſuam rediit, & à Pontifice Apoſtolicæ Sedis in vacante Metropoli fuit incardinatus. Qui Actardus non debuerat Sedem ſuam mutare, ſi valeret ibi conſiſtere; vel ſi alius aliquis eſſet, qui ſimili vel fortè cum majori utilitate regulariter in Turonenſi Eccleſia poſſet ordinari.*

Id autem hac in cauſa maximè reprehenſione dignum ducit *Hincmarus*, quòd *Actardus* utramque Sedem Turonenſem & Nannetenſem ſimul teneret: Atque id videri contra Chalcedonenſe Concilium, quo decretum eſt, *Non licere Clericum in duarum civitatum conſcribi ſimul Eccleſiis, & in qua initio ordinatus eſt, & ad quam confugit quaſi ad potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem.* Et infra, Actardum perſtringens, ait: *Qui pro opibus & facultatum copiis, ac rebus terrenis Eccleſiam ſuam mutat, adulter meritò vocatur. Nam civitatem in qua Comes inhabitat, & Clerici ac Laici nobiles, ſed & ignobiles, atque ruſtici laboratores, & etiam Judæi, ut fertur, inhabitant, & in Parochia ſub nomine Chriſtiano degunt, Epiſcopum cauſa cupiditatis, aut ardore ambitionis deſerere, & alteram Sedem vacantem invadere, & cum illa in qua ordinatus fuit, & in qua ſine periculo mortis degere valet, tenere, non ſolùm turpe, ſed & periculoſum atque perniciosum eſt .... Nos autem moderni & Gallicani Epiſcopi, novos Canones facere conamur, ut liceat nobis, quod gravius eſt quàm carnali commercio, ſpirituali adulterio, aut duas uxores, id eſt, duas Sedes ſimul habere, aut uxorem ſimul & concubinam tenere, vel vivente, licet infirma, uxore, id eſt, Eccleſiâ noſtrâ perſecutione qualibet rebus ac poſſeſſionibus imminutâ, ad alterius copulam tranſmigrare. Cùm ſicut vir non habet ſui corporis poteſtatem, ſed mulier, quamdiu uxor ejus, licet infirma, vivit: ita & Epiſcopus non habet poteſtatem Eccleſiam, videlicet plebem ſuam deſerere, & alteram invadere vel uſurpare, quamdiu ſicut Sanctus Auguſtinus dicit, in ea reſidui ſunt conſervi ſui, quibus præbeat cibaria, quos aliter vivere non poſſe novit. .... At ſi uxor Epiſcopi, Eccleſia ſcilicet aut Parochia ejus, fuerit, qualibet oppreſſione perſecutionis deſolata, id eſt, de ſolo elapſa, ut in ea non remaneant quibus neceſſe ſit miniſtrare, licitè valet Epiſcopus ad vacantem aliam Eccleſiam tranſmigrare.*

Ibidem excuſationes *Actardi* ſic explodit: *Quod ſcripſiſti, Epiſcopum de quo agitur, dicere ad excuſandas excuſationes in peccatis, quoniam ſunt in civitate Metropoli, in qua fuerat ordinatus, Miniſtri Eccleſiaſtici, qui indigentium neceſſitatibus poſſunt conſulere, ſed ipſe non habet ſufficientiam rerum ac facultatum, quibus in ea honorabiliter poſſit ſubſiſtere: unde ſe conatur excuſare, inde magis videtur accuſare, & cupiditatis atque cauterio ambitionis inurere, qui plus poſſeſſiones terrenas, quàm animarum lucra videtur acquirere. Debuerat enim in mente habere quod Spiritus Paulo dixit, ut non exiret de civitate, in qua multus ei populus erat, ſed conſtanter prædicaret. Quid enim ſcit utrum multi de Paganis illis, qui in eadem civitate habitant, ſint à Deo prædeſtinati ad vitam, qui per prædicationem ejus oris & operis converti poterant?*

Et infra: *Sicut enim Comes civitatis, homo ſecularis, & alii etiam ſæculares, & majoris & minoris poteſtatis, habent unde in ſua Metropoli poſſint conſiſtere, & Comminiſtri ejus Eccleſiaſtici valent ibidem vivere, ſic & ipſe, niſi eum cupiditas & ambitio inde ejiceret, ibidem vel de operibus manuum, vel de decimis Fidelium ac collatione Presbyterorum: & ſi aliter non poſſet, vel ſub cenſu, ſicut Hieroſolymis Patriarcha, & viri religioſi ac fideles in Cordoba, & in aliis civitatibus per Hiſpaniam faciunt, ibi valeret manere: & conſervis in tempore tritici menſuram donare, id eſt, verbum prædicationis impertire: & Miniſteria, quæ nonniſi ab Epiſcopis Miniſtris Eccleſiaſticis & plebibus poſſunt dependi, ſicut ſunt Ordinationes Eccleſiaſticorum Miniſtrorum, ſicut, eſt confectio ſacri Chriſmatis, & conſecratio olei exorcizati & ad infirmorum unctionem conſecrati, Confirmatio & conſignatio baptizatorum, manus impoſitio & reconciliatio publicè Pœnitentium, & velatio Virginum ..... Quæ nonniſi ab Epiſcopis valent regulariter fieri, & in utriſque civitatibus tanto ſpatio inter ſe diſtantibus, ab uno Epiſcopo congruis temporibus non valent, imò nec debent, nec Regulæ permittunt exequi.*

Et inferiùs: *Cur enim non poſſet religioſus homo & Epiſcopus ac continens, ſine uxore & filiis, ita in civitate ſua vivere, ſicut ſæcularis homo Comes, uxorem habens & liberos, etiam inter Paganos vivit: præſertim cùm alias poſſeſſiones & Abbatias largitione Regis habeat, unde ſumptus habere valet, quibus ad Deo ſerviendum, & miniſterium ſuum exequendum in plebe ſibi commiſſa ſufficere poſſet?*

In Concilio Pontigonenſi anno octingenteſimo ſeptuageſimo-ſexto, cùm Gallicani omnes Antiſtites *Anſegiſi* Primatum agnoſcere colereque renuerunt, unus *Frotarius Burdigalenſis Epiſcopus, quoniam à Burdigala ad Pictavos, indéque ad Bituricum, favore Principum, contra Regulas ſe contulit, per adulationem reſpondit, quod Imperatori placere cognovit*: ut habent Acta Synodi. Ibidem *Lecta eſt Proclamatio Frotarii Burdigalenſis Archie-*

Archiepiſcopi, quia non poterat conſiſtere propter infeſtationem Paganorum in civitate ſua, ut liceret ei Metropolim Bituricenſem occupare. Cujus petitioni unanimitas Epiſcoporum nullatenus acquievit. Tranſlationes itaque ordinario jure fiebant Synodi conſenſu: ſed conſenſum illum Romanus Pontifex ſupplere poterat, & licentiam à Synodo negatam concedere. Unde *Joannes VIII.* eumdem *Frotarium*, rogante Rege, poſtulantibus Epiſcopis Comprovincialibus, nec-non Clero ac populo Bituricenſi, ad illam Eccleſiam tranſtulit, ut conſtat ex illius Epiſtola VIII. ad *Carolum Calvum*, Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Licet*, inquit, *ſolius Majeſtatis veſtræ teſtimonio ſuper exterminio Burdigalenſis Provinciæ credere minimè cunctaremur: tamen quia Pietatis veſtræ teſtimonio Comprovincialium quoque Præſulum literas convenire nuper cognovimus, ſecundùm Pietatis veſtræ religioſiſſimum libitum, Burdigalenſis Eccleſiæ Epiſcopum, fratrem ſcilicet noſtrum Frotarium, in Bituricenſem Eccleſiam Cardinalem fieri decernentes, Metropolitanæ Dignitatis Privilegio iterato munire curavimus; & ſtudii veſtri ſolertiam, quo ſemper idoneos Eccleſiæ viros quadam naturalis ingenii nobilitate deligitis, admirantes, congruas literas his quorum intereſt, ex Auctoritate Sedis noſtræ direximus.* Scripſit etiam ea de re ad Clerum, Plebem & Ordinem Bituricenſem; ad Epiſcopos ejuſdem Provinciæ, & ad *Frotarium* ipſum. Cæterùm ſolâ ratione neceſſitatis tranſlationem hujuſmodi ſe concedere ſignificat, in Epiſtola ad Epiſcopos: & hac diſpenſatione non obſtante, Canones quibus Tranſlationes Epiſcoporum ab una Sede ad aliam prohibentur, in poſterum religioſè obſervari jubet: *Prioribus itaque manentibus Regulis inconvulſis, quas ubi nec rerum nec temporum urget neceſſitas, jure convenit obſervari, vacante Sede, Frotarium fratrem & Coëpiſcopum noſtrum in Sede Bituricenſi præficiendum ordinavimus Sacerdotem...... Sanè latere vos nolumus, ſic nos iſta, interveniente non modica Barbarica neceſſitate, nunc concedere, ut tali neceſſitate remota, conſuetudinariè ulterius non requiratur.*

Formoſi Pontificis hoſtes ipſi vitio verterunt, quòd à Portuenſi Eccleſia ad Romanam Sedem migraſſet. *Stephanus VII.* in demortui cadaver ac memoriam ſæviens, id ipſi exprobravit: *Cùm Portuenſis eſſes Epiſcopus, cur ambitionis ſpiritu Romanam univerſalem Sedem uſurpaſti?* Unum ex Capitibus, quæ *Auxilius Formoſi* defenſor in libro de illius Ordinationibus probanda ſibi ſumit, eſt: *Quòd ſi Epiſcopus à propria Sede fuerit pulſus, certa imminente neceſſitate vel utilitate, in alia Eccleſia quæ Præſulem non habet, inthronizari poſſit, non tamen abſque auctoritate duntaxat Romani Pontificis.* Formoſi memoriam vindicavit *Joannes IX. Stephanique VII.* contra ipſum Acta reſcidit: ſed Canones confirmans prohibuit, ne quis tranſlationem ipſius ab uno Epiſcopatu ad alium in exemplum aſſumeret: *Quia*, inquit, *neceſſitatis cauſa de Portuenſi Eccleſia Formoſus pro vitæ merito ad Apoſtolicam Sedem provectus eſt; ſtatuimus & omnino decernimus, ut id in exemplum nullus aſſumat, præſertim cùm ſacri Canones hoc interdicant, & præſumentes tanta feriant ultione, ut etiam in fine laïcam eis prohibeant communionem.* Cùm *Manaſſes* Arelatenſis Archiepiſcopus *Hugoni* Italiæ Regi affinis, Veronenſem, Tridentinum, & Mantuanum Epiſcopatum ab eo obtinuiſſet, ac ſe exemplo *Sancti Petri*, qui ab Antiochena ad Romanam Eccleſiam migravit, tueretur, Pii omnes factum ejus, & frivolam facti excuſationem vehementer improbarunt: quòd *Sanctus Petrus* Romam migraſſet, *non ambitione inflammatus, ſed martyrio animatus; non quærens aurum, ſed animarum lucrum.* Ita refert *Luitprandus* lib. IV. Cap. III. *Ratherius* Veronenſis Epiſcopus, Sede ſua pulſus, Leodienſi Eccleſiæ vacanti præfectus eſt, agente *Sancto Brunone* Colonienſi Archiepiſcopo, ut refert *Rogerius* in ejus Vita apud *Surium* die 11. Octobris. *S. Oſvaldus* Vingornienſis Epiſcopus vacantem Eboracenſem Eccleſiam regendam ſuſcepit, *cogente Edgaro Rege, & S. Dunſtano Cantuarienſi Archiepiſcopo, omnique Clero aſſentiente*, ut legitur in ejus Vita apud *Surium* die 15. Octobris. Sanctus ipſe *Dunſtanus* à Vigornienſi ad Londinenſem, à Londinenſi ad Cantuarienſem Eccleſiam migraverat Cleri ac Plebis unanimi electione & acclamatione, *quaſi voce verè divina conſtrictus*: ut Vitæ ejus Auctor commemorat apud *Surium* die 19. Maii.

In Synodo Romana ſub *Gregorio V.* anno 998. de cauſa *Giſilarii* actum eſt, qui ab Epiſcopatu Merſeburgenſi ad Magdeburgenſem migraverat; ſicque ſancitum eſt Canone IV. *Si Giſilarius Sanctæ Magdeburgenſis Eccleſiæ Epiſcopus potuerit canonicè comprobare, quòd per ambitionem de minori Sede Merſeburgenſi ad majorem Magdeburgenſem non migraverit; ut non deponatur, judicatum eſt. Sed ſi populi & Cleri invitatione migravit, in eadem permaneat Metropoli. Quòd ſi abſque eorum invitatione & electione migravit, non tamen per ambitionem & avaritiam factum eſſe conſtiterit, ad priorem redeat Sedem. At ſi ambitionem & avaritiam negare non potuerit, definitum eſt, amittat utramque.*

X. Epiſcopos unam vel plures Abbatias interdum poſſediſſe cum Epiſcopatu, *Hincmari* Laudunenſis & *Actardi* exempla probant, nec-non *Hattonis* Moguntini Archiepiſcopi, qui *Cor Regis* Caroli Craſſi nuncupatus eſt, & duodecim Abbatiis præfuit, ut teſtatur *Ekkehardus* apud *Duchesnium* Tom. III. pag. 485. Verùm id ex Diſciplina Eccleſiaſtica non fuit, niſi fortè tot Abbatiarum Adminiſtrator potiùs quàm poſſeſſor fuerit *Hatto*, quo modo Generales Ordinum pluribus Monaſteriis præſunt, quorum propterea reditibus non fruuntur. *S. Udalricus* Auguſtanus Epiſcopus *Adalberonis* nepotis ſui Abbatiam ab Imperatore poſtulavit, obtinuitque, non ut ſuos reditus augeret, ſed ut Beneficiorum, quæ Cœnobitis à Principe impetrarat, poſſeſſionem ipſis firmaret: utque Abbati Regulari, quem eligi curavit, Præfecturam illam reſignaret. Id teſtatur *Berno Augienſis* in ejus Vita apud *Surium* die 4. Julii, Cap. 24. *Sanctus Vuolfangus* Ratiſponenſis Epiſcopus celebrem *S. Emmerammi* Abbatiam, quam Ratiſponenſes Epiſcopi ejus Deceſſores ab Imperatoribus impetrantes in ſuam ditionem redegerant, rebúſque ejus & facultatibus pro ſuo libito uſi erant, Abbati Regulari *Ramuoldo* reſignavit. Cùmque à carnalibus Conſiliariis urgeretur ut Abbatiam retineret, nec ea Præfectura, ejúſque reditibus Succeſſores ſuos fraudaret, reſpondit: *Scire debetis, Vuolfangum nunquam in humeros ſuos accepturum ſarcinam, quam ferre non poſſit, nempe ut Epiſcopus pariter & Abbas dici velit. Sicut enim, teſte B. Gregorio, indecorum eſt ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio: ita nimirum noxium ſimúlque turpiſſimum eſt, ſi ſingula Miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa. Sufficit Epiſcopo ut ſumma vigilantia incumbat Paſtorali Officio: ſatíſque negotii habet Abbas, ſi Fratrum procuret ſalutem, reſque Monaſterii ſui per omnia bene procuret. Quod autem me dicitis & Succeſſores meos fraudare facultatibus Beati Emmerammi Martyris: equidem ea illi cui donata*

Beneficiorum pluralitas Eccleſiaſticæ Diſciplinæ contraria.

donata ſunt, & ſervorum Dei uſibus modis omnibus conſervare volo. Ita enim mihi vel maximè uſui erunt & emolumento, ſi illis, quibus deputata ſunt, abundè impendantur. Ita refertur in Vita *S. Vvolfangi*, apud *Surium* die 31. Octobris *Fulco* Remenſis Archiepiſcopus plures Abbatias à Rege *Carolo Simplice* obtinuit; in multis ſanè, at non in hoc laudandus Archipræſul: niſi fortè Abbatias illas acceperit, ut illas à ſæcularium hominum invaſionibus, quæ tum frequentes erant, vindicaret, ac tueretur.

Epiſcoporum Reſidentia.

XI. Non ſolùm Canonibus, ſed & Regum noſtrorum Capitularibus, Legis Divinæ & Eccleſiaſticæ jubentibus executionem, reſidendi in propriis Eccleſiis neceſſitas Epiſcopis impoſita eſt. Lib. V. Cap. 177. hæc leguntur ex Concilio Aquiſgranenſi II. Canone XII. deſumpta: *Comperimus quoſdam ſocios Ordinis noſtri, non cauſâ neceſſitatis aut utilitatis, ſed potiùs avaritiæ & propriæ delectationis, ſæpiſſimè propriæ civitatis ſuæ Sede relicta, Cleróque neglecto, remotiora loca frequentare: de qua re & deſtitutio divini cultûs, & prædicatio in Plebibus, & cura ſubjectorum poſtponitur, & hoſpitalitas negligitur. Quod ne ulterius à quoquam, ſine inevitabili neceſſitate, & certa utilitate fiat, pari conſenſu inhibuimus.* Legatur & Caput CCCXXXIX.

Cap. 1.

Rationes à Reſidentia diſpenſantes ad tempus.

Quædam tamen rationes receptæ erant ſæculis nono & decimo, à reſidentia legitimè diſpenſantes: Primò profectiones Romam devotionis causâ, aut Summi Pontificis juſſione. Quod ex Epiſtola XVII. *Hincmari* ad *Nicolaum I.* ex Epiſtola *Hincmari* Laudunenſis ad Remenſem *Hincmarum* Tom. II. Operum ejuſdem, pag. 355. ex Concilio Duziacenſi I. ex *Flodoardo* lib. 2. cap. 18. & lib. 3. cap. 10. & ex Synodo VIII. Oecumenica, Canone 17. colligitur.

Secunda ratio erat obſequium Principis, non ſponte quæſitum, ſed impoſitum. Sic unus vel duo Epiſcopi in Aula Sacris operabantur, duo vel tres Regem ad bellum procedentem comitabantur, ut ex lib. VII. Capitularium, cap. 91. compertum eſt. Sic *Frotarius* Tullenſis Epiſcopus Regiis ædificiis in Aquiſgranenſi Palatio curandis præfectus eſt à *Ludovico Pio*. Hujuſmodi mandata quæ Epiſcopi Aulici ambiiſſent, *Frotarius*, qui officio ſuo fungi volebat, ægrè accepit, & *Hilduinum* Imperatoris Archicapellanum per literas rogavit, ut ab ipſo hoc onus ſummoveret, quo à grege ſuo avelleretur. *A prædicto*, inquit, *ſervitio nos liberare ne pigeatis. Alioquin per me ipſum ad præſentiam Domini Imperatoris, & veſtram præſentiam ſuppliciter obſecrabo, ut hoc onus curæ Paſtoralis à me ſummoveatis, quia illud mea parvitas taliter ferre non valet. Et valdè utilius eſt me iſtiuſmodi curâ ſummoveri, quam per meæ auctoritatis fiduciam tot oves Domini exitio diſcriminis interire.* Extat hæc Epiſtola Tom. II. Hiſtoriæ Francorum *Ducheſnii*, inter *Frotarii* Epiſtolas XI. Synodus Meldenſis Canone 28. rogavit *Carolum Calvum* Regem, ne Epiſcopos Adventûs & Quadrageſimæ temporibus à ſuis Diœceſibus avocaret. *Hincmarus* Epiſtola 26. ad *Nicolaum I.* Pontificem Maximum ſe à ſua Diœceſi frequenter avelli queritur ob Eccleſiæ ac Reipublicæ graviſſima negotia: *Niſi in die Natalis Dominici, & in die Sanctæ Reſurrectionis ejus, vix in toto anno Pallio utor. Quoniam de illorum numero, peccatis meis exigentibus factus, de quibus ſcriptum eſt: Impedimenta ſæculi fecerunt eos miſeros, raro in decretis Feſtivitatibus, quo Pallio uti Metropolitanis conceditur, in Sede mea, propter multas occupationes & neceſſitates Eccleſiæ, & Regni eſſe mihi permittitur.*

Tertia ratio à reſidentia diſpenſans erat Legatio à Summis Pontificibus, aut à Regibus impoſita. Hujuſmodi Legationum plurima exempla in Hiſtoriis occurrunt Sæculis nono & decimo. Apocriſiarii ſeu Nuncii Sedis Apoſtolicæ quandoque Epiſcopi erant, ſed rarò, quia ordinaria iſta Legatio diuturnæ à grege abſentiæ neceſſitatem imponebat, ut teſtatur *Hincmarus* Epiſtola XIV. *De inſtitutione Carolomanni Regis & de Ordine Palatii*, Cap. 14. *Aliquando*, inquit, *per Epiſcopos, aliquando verò per Diaconos Apoſtolica Sedes hoc officio fungebatur .... A tempore verò Pippini & Caroli, interdum per Presbyteros, interdum per Epiſcopos, Regia voluntate, atque Epiſcopali conſenſu: per Diaconos vel Presbyteros magis quam per Epiſcopos hoc Officium executum extitit: quia Epiſcopi continuas vigilias ſupra gregem ſuum debent aſſiduè exemplo & verbo vigilare, & non diutiùs ſecundum ſacros Canones à ſuis abeſſe Parochiis.* Legationi extraordinariæ affine erat. *Miſſi Dominici* munus, quo ſub Carolinæ ſtirpis Regibus Chriſtianiſſimis Epiſcopi etiam extra Diœceſes ſuas plerumque fungebantur, ut Hiſtoriæ noſtræ, & Regum Capitularia docent.

Diaconi & Presbyteri frequentius quam Epiſcopi à Sede Apoſtolica Nuncii mittebantur.

Generales Ordinum Regni Conventus.

Quarta ratio ab actuali reſidentia diſpenſans, erat neceſſitas & obligatio conferendi ſe in Concilia Provincialia, quæ nono Sæculo frequentia erant, vel ad Comitia & Placita Regia, ſeu Generales Ordinum Regni Conventus. De quibus Placitis *Hincmarus* in Epiſtola mox laudata, Cap. 29. ſcribit: *Conſuetudo autem tunc temporis erat ut non ſæpiùs, ſed bis in anno, Placita duo tenerentur. Unum, quando ordinabatur ſtatus totius Regni ad anni vertentis ſpatium, quod ordinatum nullus eventus rerum, niſi ſumma neceſſitas, quæ ſimiliter toto Regno incumbebat, mutabat. In quo Placito generalitas univerſorum Majorum tam Clericorum quàm Laïcorum conveniebat; Seniores propter conſilium ordinandum, minores propter idem conſilium ſuſcipiendum, & interdum pariter tractandum, & non ex poteſtate, ſed ex proprio mentis intellectu vel ſententia confirmandum. Cæterùm autem propter dona generaliter danda aliud Placitum cum Senioribus tantùm & præcipuis Conſiliariis habebatur, in quo jam futuri anni ſtatus tractari incipiebatur.*

Epiſcopi ad Regia Conſilia aſſumpti.

Quinta ratio à reſidentia diſpenſans, erat aſſumptio ad Regia Conſilia. Tunc ſcilicet quoſdam ex Epiſcoporum ordine Chriſtianiſſimi Principes in Conſiſtorium ſuum adlegebant, ut ibidem teſtatur Hincmarus. *Conſiliarii autem*, inquit, *quantum poſſibile erat, tam Clerici, quàm Laïci, tales eligebantur, qui primò ſecundum ſuam quiſque qualitatem vel miniſterium Deum timerent; deinde talem fidem haberent, ut excepta vita æterna, nihil Regi & Regno præponerent, &c. ...... Præfatorum autem Conſiliariorum intentio, quando ad Palatium convocabantur, in hoc præcipuè vigebat, ut non ſpeciales vel ſingulares quaſcumque vel quorumcumque cauſas, ſed nec etiam illorum, qui pro contentionibus rerum aut legum veniebant, ordinarent, quouſque illa, quæ generaliter ad ſalutem vel ſtatum Regis & Regni pertinebant, Domino miſerante, ordinata habuiſſent. Et tunc demum, ſi forte tale aliquid Domno Rege præcipiente reſervandum erat, quod ſine eorum certa conſideratione determinari à Comite Palatii, vel cæteris quibus congruebant, non potuiſſet.* Regiorum verò Placitorum ordinem ibidem exponens *Hincmarus*, cap. ſcilicet 35. hæc ſubdit: *Sed nec illud prætermittendum, quomodo ſi tempus ſerenum erat, extra, ſin autem, intra diverſa loca diſtincta erant, ubi & hi abundanter egregati ſemotim, & cætera multitudo ſeparatim reſidere potuiſſent. Quæ utraque tamen Seniorum ſuſcep-*

Regiorum Placitorum ordo.

ſuſcept[illegible]la ſic in duobus diviſa erant, ut primò omnes Epiſcopi, Abbates, vel hujuſmodi honorificentiores Clerici, abſque ulla Laïcorum commixtione congregarentur. Similiter Comites, vel hujuſmodi Principes ſibimet honorificabiliter à cætera multitudine, primo mane ſegregarentur, quouſque tempus, ſive præſente, ſive abſente Rege, occurrerent: & tunc prædicti Seniores more ſolito, Clerici ad ſuam, Laïci verò ad ſuam conſtitutam Curiam convocarentur. Qui cùm ſeparati à cæteris eſſent, in eorum manebat poteſtate, quando ſimul, vel quando ſeparati reſiderent, prout eos tractandæ cauſæ qualitas docebat, ſive de ſpiritalibus, ſive de ſæcularibus, ſeu etiam commixtis. Eccleſiaſtici namque de cauſis merè ſpiritualibus & Eccleſiaſticis ſoli decernebant. Proceres & Comites Laïci de cauſis profanis & temporalibus judicabant: ad tractandum de cauſis mixtis uterque Ordo conveniebat.

Hoſtiles incurſus à Reſidentia excuſare non cenſentur, quamdiu reſiduus erat populus.

Hoſtiles incurſus & irruptiones Barbarorum non excuſant à Reſidentia, quamdiu reſidui ſunt conſervi quibus Epiſcopus præbeat cibaria, quos aliter vivere non poſſe novit, ut poſt *Sanctum Auguſtinum* ait *Hincmarus* contra *Actardum* ſcribens. Hac de quæſtione conſultus ab *Huntfrido* Morinenſi Epiſcopo *Nicolaus Primus* Pontifex Maximus reſpondit: *Si pernicioſum eſt proretam in tranquillitate navem deſerere, quanto magis in fluctibus? Ubi non dicimus, quòd perſecutorum non fugiamus, maximè Paganorum inſidias ..... Sed quod præcipuè nos, qui tanquam arietes ducatum gregibus præbemus, immò qui & horum Paſtores ſumus, Deo auctore, cum eis in periculis perſiſtere pro certo conveniat.*

Cùm *Ludovicus* Germaniæ Rex *Caroli Calvi* fratris ſui Regnum, illo abſente, impeteret anno 875. *Hincmarus* ad Epiſcopos & Proceres Provinciæ Remenſis Epiſtolam ſcripſit, * qua multis probat, Epiſcopos in his belli viſceralis, ut loquitur, ſive civilis anguſtiis, Eccleſias ſuas deſerere non debere * *Inter duos Reges*, inquit, *carne fratres, de hoc Regno, in quo degimus, ſatagentes, velut inter malleum & incudem, Epiſcopi ſumus. Si enim quia receſſit longiùs in aliud Regnum Rex noſter, in adventu ſuperventuri Regis, Eccleſias noſtras quaqua-verſum nemine perſequente, vel præjudicium, ut dicitur, inferre moliente, fugientes diſceſſerimus, & nos ad ſuperventuri tutelam Regis non contulerimus ..... & nos & oves nobis commiſſæ periclitari videbimur. Nos quidem, quia non Paſtores & mercenarii & apud Deum, & apud homines judicabimur: Oves autem nobis commiſſæ, quia ſine Paſtore errabunt, vel diſpergentur, & facultates Eccleſiaſticæ quibus ſuſtentari debent, velut relictæ ſine cuſtodibus, diripientur ac vaſtabuntur, ſi defuerit virtus Principis, cujus poteſtate defendantur, vel cuſtodes, qui pro ovibus & earum alimoniis Principi & Defenſori ac Tutori Eccleſiæ ſuggerant.* Et infra: *Undique nos circumſtant anguſtiæ. Si enim relicti à Rege noſtro, ſupervenientis Regis poteſtati nos contulerimus, mors nobis eſt: ſi autem non egerimus, Eccleſiarum noſtrarum, & ovium nobis commiſſarum cuſtodiæ invigilare nequibimus, & aut nunc in manum ſuperventuri Regis, aut ſi Rex noſter reverſus fuerit, in manus illius incidimus ...... Melius eſt nos incidere in manus hominum, ſi Deus ita permiſerit, quàm derelinquere legem, id eſt mandatum Dei, ut non deſeramus oves nobis à Deo commiſſas, qui animam ſuam poſuit pro ovibus ſuis. In quo oſtenſa eſt nobis via quam ſequamur, appoſita forma cui imprimamur. Debemus ergo & nos, ſi neceſſe fuerit, pro fratribus noſtris animas noſtras ponere, & non oves noſtras deſerere.* Et infra: *Igitur nobis non ſolum ſequendum, ſed & amplectendum eſt pro fide ac veritate, ſi contigerit, quod de ſe B. Ambroſius dicit loquens ad Eccleſiam ſuam:* * Volens nunquam vos deſeram, coactus repugnare non novi. Dolere potero, potero flere, potero gemere: Aliter nec debeo, nec poſſum reſiſtere. Fugere autem & relinquere Eccleſiam non ſoleo. *Sic enim egerunt ſancti Prædeceſſores noſtri, ut in Eccleſiaſticis Hiſtoriis legimus, B. Hilarius Pictavenſis, Paulinus Trevirenſis, Dionyſius Mediolanenſis, Euſebius Vercellenſis, Joannes Conſtantinopolitanus, & multi alii, quorum dicta & exempla uſque hodie in Sancta florent Eccleſia, quorum, juxta Pauli vocem,* * Intuentes exitum converſationis, imitari debemus fidem atque exempla .....: *Sic fecit S. Nicaſius Remorum Epiſcopus, qui tempore Vvandalorum in perſecutione generali ſuam non deſeruit civitatem, & intra parietes Eccleſiæ martyrio meruit coronari. Sic eodem tempore S. Anianus. Sic B. Lupus. Sic S. Remigius Remorum Epiſcopus, ſupervenientibus Francis Paganis in Belgicam Diœceſeos ſuæ Provinciam, Eccleſiam ſuam non deſeruit: ſed orationibus & ſanctis exemplis ferocitatem gentis perdomuit, & in verbis ſuis monſtra placavit: & non ſolùm Provinciam ſuam à gladio gentili eripuit, verùm & gentem Paganam ad fidem Chriſti, cooperante gratia convertit, & tria millia Paganorum unà cum Rege in Vigilia Sancti Paſchæ ad gratiam baptiſmi perduxit ...... Hinc ergo eſt colligendum, ſi cauſæ fidei & generali Eccleſiaſticarum definitionum negotio civium caritas, quæ atteſtante Apoſtolo, major eſt fide, præponi debet, ſicut verbis Sancti Leonis, & ſacrorum Canonum demonſtratur, utrum pro quacumque alia cauſa Eccleſias & oves nobis commiſſas ſine periculo valeamus dimittere, & in alias quaſcumque partes ſecedere. Denique cùm partem Imperii contra Theodoſium & Valentinianum Maximus uſurparet, & cogeret Epiſcopos vel contra fidem agere, vel Eccleſias ſuas deſerere, aut alio quolibet modo perſequi: Sanctus Martinus ejuſdem Maximi præſentiam & colloquium non declinavit, minimè autem Eccleſiam ſuam deſeruit, &c.* Denique explicans *Hincmarus* quomodo gerere ſe debeant in illis anguſtiis Epiſcopi, quomodo omnes adhortari ut fidem *Carolo* Regi ſervent; quomodo *Ludovicum* Germaniæ Regem admonere ne violet pacta cum *Carolo* inita & ſacramento firmata, hæc ſubdit: *Si autem & contra Præpoſitum ſuum agentibus conſulere non potuerimus, ſecundum verba Beatè Ambroſii conſulamus nobis, ut non faciamus quacumque cupiditate, vel adulatione, vel deceptione, vel communicatione, unde vituperetur miniſterium noſtrum & perdamus nomen bonum, quod Apoſtolica Regula habere jubet Epiſcopum, etiam ab his qui foris ſunt. Videlicet, ſi ſupervenerit Rex alius in Regnum Senioris noſtri, & non fuerit militaris manus quæ ei reſiſtat, ſequamur nos Epiſcopi, & in ordinatione Ordinis noſtri, & in conſervatione fidei erga Seniorem noſtrum, Patrum veſtigia; & in receptione, & in cæteris, munus placationis erga ſuperventurum Regem, videlicet in receptione. Legimus enim Sanctum Baſilium cum Clero ſuo, ſupervenientem etiam Julianum Apoſtatam honorabiliter recepiſſe, & non ob id ab orthodoxæ fidei regula deviaſſe: ſed quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & Deo, quæ Dei ſunt, reddidiſſe.*

Epiſcoporum Juriſdictio in Cauſis Clericorum ſive civilibus, ſive criminalibus.

XII. Summa erat Epiſcoporum Juriſdictio ſæculis nono & decimo. Clericorum cauſæ ſive civiles, ſive criminales, eorum examini ac judicio reſervatæ erant per Regum Capitularia. Lib. 1. cap. 27. Canonis Concilii Chalcedonenſis jubetur executio, nimirum: *Ut ſi Clerici inter ſe negotium aliquod habuerint, à ſuo Epiſcopo dijudicentur, & non à ſæcularibus.* Et cap. 38. ſancitum eſt: *Ut Clerici Eccleſiaſtici Ordinis, ſi culpam incurrerint, apud Eccleſiaſticos judicentur, non apud ſæculares.*

Et

* Epiſt. IX. Tom. II.

* Cap. 8.

Cap. XV.

* Orat. in Auxentium.

* Heb. 13.

Et lib. 5. cap. 378. *Nemo audeat Clericum, aut Monachum, vel Sanctimonialem feminam ad civile Judicium accuſare, ſed ad Epiſcopum. Et ipſe ex Lege vel Canonibus, conſentaneam & juſtam ſententiam proferat.* Et lib. 6. cap. 156. decernitur: *Ut nullus Judicum neque Presbyteros, neque Diaconos, neque rel quos Clericos, vel Juniores Eccleſiæ, ſine licentia proprii Epiſcopi diſtringere vel condemnare præſumat. Quòd ſi fecerit, tamdiu communione privetur, quamdiu reatum ſuum agnoſcat, & per ſatisfactionem emendet Eccleſiæ quod commiſit.* Et cap. 157. prohibetur Clericis ne Judices Sæculares adeant inconſulto proprio Epiſcopo. *Nullus ex ordine Clericorum, inconſulto proprio Epiſcopo ad Judicem Sæcularem pergat, neque apud eum, ſuo Epiſcopo non permittente, quemquam pulſare, aut cuiquam ante eum reſpondere, aut quicquam proponere præſumat, neque criminale negotium in Judicio ſæculari proponere audeat.* Et cap. 164. Judices ſæculares, qui Clericum ad ſuum tribunal traxerint, vel in eum ſententiam dicere auſi fuerint, communione privantur *Si Judex cujuſlibet ordinis Clericum publicis actionibus inclinare, aut diſtringere, aut calumniari vel injuriare, abſque Epiſcopi ſui permiſſu præſumpſerit, uſque ad Eccleſiæ ſatisfactionem, cum omnibus tantis ſceleribus auxiliantibus, aut facientibus, communione privetur. Epiſcopus tamen non dimittat ut injuriam patientibus plenam de præfatis Clericis juſtitiam canonicè non faciat.* Et lib. 7. cap. 422. *Placuit ut Clerici non diſtringantur vel dijudicentur niſi à propriis Epiſcopis. Fas enim non eſt ut divini muneris Miniſtri temporalium Poteſtatum ſubdantur arbitrio. Nam ſi propriorum Epiſcoporum juſſionibus inobedientes extiterint, tunc juxta Canonicas Sanctiones, per Poteſtates exteras adducantur, id eſt, per Judices ſæculares.* Si lis Clericum inter & Laïcum moveretur, Epiſcopus cum Judicibus Sæcularibus ipſum dirimebat, ut docet *Hincmarus* in Epiſtola ad Carolum Calvum, cujus ſolum fragmentum ſupereſt. *Regia*, inquit *ſollicitudo providè, ſollicitéque ſtudere debet, ut tales Judices cum Epiſcopis ad cauſam inter Eccleſiaſticos & ſæculares dirimendam eligat & conſtituat, qui religioſi ſint & Deum timentes... & juſtum Judicium judicent: & hoc non in publico Judicii loco, ſed in privato: quia Epiſcopi non in Conſiſtorio Regum, non in Prætorio Judicum, nec niſi ab Epiſcopis, aut in Synodo, aut in privato loco, à Primatibus deputatorum, aut à ſe electorum Judicum judicio debent aut poſſunt regulariter judicari.* Clericis & Monachis vetitum erat ne poſthabito Epiſcopi Judicio, Aulam adirent, & pro ſuis cauſis eſſent importuni Principi. Lib. 5. cap. 331. *Placuit ut Monachi & Presbyteri, nec non Clerici, qui poſtpoſitâ Canonicâ Auctoritate, paſſim Palatium adeunt, & noſtris ſacris auribus importuniſſimam moleſtiam inferunt, ut non hoc facere præſumant: quoniam in hujuſcemodi facto, & vigor Eccleſiaſticus contemnitur, & Religio Sacerdotalis, & Profeſſio Monaſtica vilior efficitur.* Si Epiſcopo adversùs proprium Metropolitanum, aut alios Archiepiſcopos lis eſſet, cauſam ad Sedis Apoſtolicæ Judicium deferre poterat. Lib. 7. cap. 448. *Si fortè, quod non optamus, aliquem Epiſcopum contra proprium Metropolitanum, vel contra alios quoſque contingat aliquid habere cauſa, decrevimus ut ob hoc Sedis Apoſtolicæ Judicium, hi qui petere feſtinant, licentiam habeant. Quod ſcitis Canonum etiam antiquorum Patrum inſtitutione permiſſum.*

Epiſcoporum Juriſdictio in Sæcularium litibus ad eorum forum ab alterutra partium delatis.

Sæcularium lites ad Epiſcopale forum deferri poterant, & ibi judicari, ſive petitor, ſive poſſeſſor id poſtularet. Quam Juriſdictionis extenſionem Epiſcopi *Caroli Magni* & *Ludovici Pii* Imperatorum beneficio conſecuti ſunt, ut conſtat ex lib. VI. Capitularium, cap. 366. *Volumus atque præcipimus ut omnes ditioni noſtræ, Deo auxiliante, ſubjecti, tam Romani, quam Franci, Alamanni, Bajuvarii, Saxones, Turingii, Friſones, Galli, Burgundiones, Britones, Longobardi, Vvaſcones, Beneventani, Gothi & Hiſpani, cæterique nobis ſubjecti omnes, licet quocumque videantur Legis vinculo conſtricti, vel conſuetudinario more connexi, hanc ſententiam, quam ex ſexto-decimo Theodoſii Imperatoris libro, capitulo videlicet xi. ad interrogata Ablavii Ducis illi & omnibus reſcriptam ſumpſimus, & inter noſtra Capitula pro lege tenenda, conſultu omnium fidelium noſtrorum, tam Clericorum, quam & Laïcorum, poſuimus, lege cunctis perpetua tenenda, id eſt:* * *Quicumque litem habens, ſive poſſeſſor, ſive petitor fuerit, vel in initio litis, vel decurſis temporum curriculis, ſive cùm negotium peroratur, ſive cùm jam cœperit promi ſententia, ſi Judicium elegerit ſacroſanctæ Legis Antiſtitis, illico ſine aliqua dubitatione, etiam ſi alia pars refragatur, ad Epiſcoporum Judicium cum ſermone litigantium dirigatur. Multa enim quæ in judicio captioſæ præſcriptionis vincula promi non patiuntur, inveſtigat & promit ſacroſanctæ Religionis Auctoritas. Omnes itaque cauſæ, quæ vel prætorio jure vel civili tractantur, Epiſcoporum ſententiis terminatæ, perpetuo ſtabilitatis jure firmentur; nec liceat ulterius retractari Judicium, quod Epiſcoporum ſententiis deciderit. Teſtimonium etiam ab uno licèt Epiſcopo perhibitum omnes Judices indubitanter accipiant; nec alius audiatur, cum teſtimonium Epiſcopi à qualibet parte fuerit repromiſſum. Illud eſt enim veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod à ſacroſancto homine conſcientia mentis inlibatæ protulerit. Hoc nos Edicto ſalubri aliquando cenſuimus, hoc perpetua lege firmamus, malitioſa litium ſemina comprimentes; ut miſeri homines longis ac penè perpetuis actionum laqueis implicati, ab improbis petitionibus, vel à cupiditate perpera, maturo fine diſcedant.* Ex hac Lege corrigendus eſt alter Capitularium articulus lib. 5. cap. 387. qui in editionibus vulgatis ſic habet: *In civitatibus in quibus Præſides præſunt, ipſi audiant cauſas, ſeu & Defenſores. Qui autem Epiſcopum, vel Sacerdotes, aut Clericos judicare ſibi maluerint, hoc quoque non permittimus.* Legendum, *hoc quoque fieri nos permittimus.*

* L. 1 Cod. Theodoſ. de Epiſcop. Judic.

Epiſcoporum Juriſdictio in Cauſis Canonicis.

Quod verò ſpectat Cauſas Canonicas, vitiorum emendationem, Pœnitentiæ inflictionem, promotionem divini cultus, executionem Diſciplinæ, omnes Epiſcopis parere juſſit *Carolus Magnus*, graviſſima pœna in rebelles ſtatuta, etiam proprios filios. Sic enim in Capitulari apud Theodonis-Villam, quod Lib. VII. Capitularium, Cap. 390. tranſcriptum eſt, edixit. *Volumus atquè præcipimus, ut omnes ſuis Sacerdotibus tam majoris Ordinis, quam & inferioris, à minimo uſque ad maximum, ut ſummo Deo, cujus vice in Eccleſia legatione funguntur, obedientes exiſtant. Nam nullo pacto agnoſcere poſſumus, qualiter nobis fideles exiſtere poſſunt, qui Deo infideles, & ſuis Sacerdotibus inobedientes apparuerint: aut qualiter nobis obedientes, noſtriſque Miniſtris ac Legatis obtemperantes erunt, qui illis in Dei cauſis & Eccleſiarum utilitatibus non obtemperant.... De illis dictum eſt, Qui vos audit, me audit: Et qui vos ſpernit, me ſpernit ..... His ergo fulti oraculis, jubemus ut omnes eis pro viribus ad eorum peragenda miniſteria, & ad malos & peccatores atque negligentes homines diſtringendos, ſummopere obedientes exiſtant. Qui autem in his aut negligentes eiſque inobedientes fuerint inventi, ſciant ſe nec in noſtro Imperio honores retinere, licet etiam filii noſtri fuerint, nec in Palatio locum, neque nobiſcum aut cum noſtris ſocietatem aut communionem ullam habere, ſed magis ſub*

Præclara Lex Caroli Magni de obedientia Sacerdotibus exhibenda.

magna diſtrictione & ariditate pœnas luere. In his A *namque omnium noſtrorum fidelium volumus agnoſcere fidem ac benevolentiam. Quoniam ſi hæc fideliter & utiliter impleverint, tunc Deo & nobis fideles erunt. Si autem ſecus egerint, tunc non ſolum infideles, ſed infames atque reprobi manifeſtè apparentes notabuntur, eorúmque domus publicabuntur, & ipſi exilabuntur.*

Regia Auctoritas Epiſcopis ſuccurrebat.

Quæ in ſua Diœceſi corrigere non valebat Epiſcopus, ad Synodum referebat, aut ad Regem ſi opus eſſet. Lib. VII. Cap. CCCXCIX. *Ut ea quæ in ſua Diœceſi Epiſcopus per ſe ſuóſque corrigere vel emendare nequiverit, coram reliquis Epiſcopis ad corrigendum inſinuet, vel Regi indicare non tardet,* B *ut qui Eccleſiaſticis Regulis inobediens apparuerit, per Poteſtates exteras corrigatur.* Auxilium Regiæ Auctoritatis implorabatur, ut publicè peccantes ad publicam Pœnitentiam agendam cogerentur. In Capitularibus Additione III. ex Concilio Cabilonenſi II. Cap. XXV. *Modo pœnitentiam agere juxta antiquam Canonum inſtitutionem in pleriſque locis ab uſu receſſit, & neque excommunicandi, neque reconciliandi, antiqui moris ordo ſervatur: ut à Domno Imperatore impetretur adjutorium; qualiter, ſi quis publicè peccat, publicâ multetur Pœnitentiâ, ut ſecundùm ordinem Canonum pro merito ſuo quis excommunicetur & reconcilietur.*

Epiſcopi inſpectores & cenſores ſæcularium Judicum à Regibus conſtituti.

C Tandem Epiſcopi ex mandato Principum ſæculares Judices obſervabant, & ſi à juſtitia deflecterent, eos corrigebant, contumaces excommunicabant: niſi emendarentur, de eorum inſolentiis Regem admonebant. Lib. VII. Capitularium Cap. CCXCIII. *Oportet ut ſint Epiſcopi ſemper perſpectores, ſecundùm Regis admonitionem, qualiter Judices cum populis agant, & aut ipſos præmonitos corrigant, aut inſolentias eorum auribus Principum innoteſcant. Quòd ſi correptos emendare nequiverint, & ab Eccleſia & à Communione eos ſuſpendant.*

Epiſcopalium Cauſarum prima cognitio ad Provinciales aut Nationales Synodos pertinebat.

D XIII. Epiſcoporum cauſæ in Synodis Provincialibus aut Nationalibus diſcutiebantur, & judicabantur. Sed maxima cum deliberatione, nec niſi boni publici ſtudio, & ſalva reverentia erga dignitatem Sacerdotalem, inſtituendas eſſe accuſationes adversùs Epiſcopos, religioſiſſimi Principes *Carolus Magnus* & *Ludovicus Pius* edixere Lib. V. Capitular. Cap. CCCXV. *Præcipimus ne fortè, quòd abſit, aliquis circa Epiſcopos leviter aut graviter agat. Quod ad periculum totius Imperii noſtri pertinet. Et ut omnes cognoſcant nomen, poteſtatem, vigorem & dignitatem Sacerdotalem. Quod ex verbis Domini facile intelligi poteſt, quibus* E *B. Petro cujus vicem Epiſcopi gerunt ait:* Quodcumque ligaveris, &c. *Illud etiam ad exemplum reducendum eſt, quod in Eccleſiaſtica Hiſtoria Conſtantinus Imperator Epiſcopis ait: Deus,* inquit, *conſtituit vos Sacerdotes & Poteſtatem vobis dedit de nobis quoque judicandi. Et ideo nos à vobis rectè judicamur. Vos autem non poteſtis ab hominibus judicari. Propter quod Dei ſolius inter vos expectate judicium... Vos etenim nobis à Deo dati eſtis Dii. Et conveniens non eſt ut homo judicet Deos.* Ex quibus perſpicuum eſt, Epiſcoporum cauſas ad tribunalia ſæcularia delatas non fuiſſe, ſed Epiſcoporum examini ac judicio reſervatas.

F De Epiſcopis non accuſandis niſi apud Primates Provinciarum, & de accuſatorum ſtudiis diſcutiendis lex extat altera Lib. VII. Capitularium, Cap. CLVI. *Si quis Epiſcoporum accuſatur, ad Summos Primates cauſam deferat accuſator, qui attentius diſcutiant ſi cauſâ pietatis hoc fiat, necne. Quod ſi alicujus invidia, vel inimicitia, vel prava cupiditate, aut mala voluntate actum fuerit, nullo modo tale recipiatur negotium. Quoniam inconveniens eſt ut hi*

A *qui Throni Dei vocantur, & immobiles eſſe debent, pravorum accuſationibus moveantur vel perturbentur. Nam ſi cauſa pietatis agi inventum fuerit, patienter audiatur; minus-ne, rejiciantur, & canonicè corrigantur.* Cauſas Epiſcoporum ab Epiſcopis Judicibus terminandas, & à duodecim ſaltem Collegis debere ipſos judicari, cùm alicujus criminis accuſantur, eorumdem Capitularium legibus ſancitum eſt. Lib. VI. Cap. CCCVII. *Si quis Epiſcopus, quod non optamus, in reatum aliquem incurrerit, & fuerit nimia neceſſitas non poſſe plurimos congregare, ne in crimine maneat, à duodecim Epiſcopis audiatur.* Et Cap. CCCIX. *Si quis Epiſcopus* B *à quoquam impetitur, vel ille aliquam quæſtionem retulerit, per Epiſcopos Judices cauſa finiatur, ſive quos eis Primates dederint, ſive quos ipſi vicinos ex conſenſu delegerint.* Rurſus Lib. 7. Cap. 284. *Manſuetudinis noſtræ lege prohibemus in Judiciis Epiſcopos accuſari, ne dum adfutura ipſorum beneficio impunitas æſtimatur, libera ſit ad urguendos eos animis furialibus copia. Si quid eſt igitur querelarum, quod quiſpiam defert, apud alios potiſſimùm Epiſcopos convenit explanari, ut opportuna atque commoda cunctorum quæſtionibus audientia commodetur.* Et Cap. CCCXIV. *Nullus Epiſcopus extra ſuam Provinciam ad judicium devocetur. Sed vocato eo canonicè in loco* C *omnibus congruo, tempore Synodali, ab omnibus Comprovincialibus Epiſcopis audiatur, qui concordem ſuper eum, canonicámque debent proferre Sententiam. Quia ſi hoc minoribus, tam Clericis, quàm Laicis conceſſum eſt, quantò magis de Epiſcopis ſervari convenit?* Verùm ſupremam non fuiſſe Provincialium Synodorum in judicandis Epiſcoporum cauſis Auctoritatem, ut nonnullis perperam viſum eſt; & à Synodi ac Metropolitani Judicio ad Romanum Pontificem appellari jure potuiſſe, conſtat ex eodem Capite, ubi poſt verba mox laudata, hæc leguntur: *Nam ſi ipſe Metropolitanum aut Judices ſuſpectos habuerit, aut infeſtos ſenſerit, apud Primatem* D *Diœceſeos, aut apud Romanæ Sedis Pontificem judicetur.* Et Cap. CCCXV. *Placuit ut ſi Epiſcopus accuſatus appellaverit Romanum Pontificem, id ſtatuendum quod ipſe cenſuerit.* Et Cap. CLXXIII. *Placuit ut quandocumque Epiſcopus accuſatur, ſi Comprovinciales aut vicinos ſuſpectos habuerit, ſancta & univerſalis Eccleſia appellet Pontificem, ut ab eo quicquid juſtum & Deo placitum fuerit terminetur.* Et in Additione IV. ad Capitularia Cap. XXVIII. *Ut accuſato vel judicato in aliqua cauſa Epiſcopo liceat iterare judicium, & ſi neceſſe fuerit, aut ipſe voluerit, abſque ulla detentione aut impeditione Romanum adire Pontificem. Et dùm iterato judicio Ponti-* E *fex cauſam ſuam agit, ſua non privetur Sede aut Dignitate; quoniam dudum à Sanctis Patribus ſtatutum eſt, ut accuſati nullus uſurpet Sedem Epiſcopi.* Et Cap. XXIX. *Placuit ut accuſatus vel judicatus à Comprovincialibus in aliqua cauſa Epiſcopus licenter appellet, & adeat Apoſtolicæ Sedis Pontificem: qui aut per ſe, aut per Vicarios ſuos, ejus retractari negotium procuret. Et dum iterato judicio Pontifex cauſam ſuam agit, nullus alius in ejus loco ponatur aut ordinetur Epiſcopus. Quoniam quamquam Comprovincialibus Epiſcopis accuſati cauſam Pontificis ſcrutari liceat, non tamen definire inconſulto Romano Ponti-* F *fice permiſſum eſt; cum B. Petro Apoſtolo non ab alio quàm ab ipſo Domino dictum eſt:* Quæcumque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis; & quæcumque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis. Et Cap. XXX. *Ut omnes Epiſcopi qui in quibuſdam gravioribus pulſantur vel criminantur cauſis, quoties neceſſe fuerit, liberè Apoſtolicam appellent Sedem, atque ad eam quaſi ad matrem confugiant, ut ab ea ſicut ſemper fuit, piè fulciantur, defendantur, & liberentur, cujus diſpoſitioni omnes*

Suprema non erat Synodorum Provincialium aut Nationalium Auctoritas, & ab earum judicio ad Romanum Pontificem appellari poterat.

Digitized by Google

Majores Eccleſiæ cauſas & Epiſcoporum judicia Sedi Apoſtolicæ [illegible] reſervari.

majores Eccleſiaſticas cauſas, & Epiſcoporum Judicia antiqua Apoſtolorum, eorumque Succeſſorum, atque Canonum Auctoritas reſervavit. Quoniam culpantur Epiſcopi qui aliter erga fratres egerint, quàm ejuſdem Sedis Papæ fieri placuerit; Canonibus quippe jubentibus in talibus abſque Romano nihil decerni Pontifice, nec ad Synodum Epiſcopum convocari debere, & quicquid ex his eo inconſulto præſumptum fuerit, viribus carere.

Idem probatur ex Epiſtola *Caroli Calvi* Regis ad *Joannem VIII.* Pontificem Maximum. *Si neceſſitas,* inquit, *cum multa ponderatione coegerit Epiſcopos ab Epiſcopis judicari, vel Presbyteros ab Epiſcopis à gradu Eccleſiaſtico dejici, ſicut in honore atque adminiſtratione, ſic & in dijudicatione atque appellatione diſcretionem Auctoritas ſacra diſtinxit; decernens ut ſi neceſſitas & pondus legalis ac regularis accuſationis exigit, Epiſcopum judicari debere à ſuis Judicibus Epiſcopis, à quibus regulariter unà cum Primate Provinciæ potuit ſecundum Nicænos & Antiochenos Canones & Decreta Sedis Romanæ Pontificum ordinari, congregatis unà cum Primate Provinciæ ipſius regionis Epiſcopis ſecundum Sardicenſes Canones, atque à conſtituto, juxta Carthaginenſes Canones, duodecim Epiſcoporum numero, ſi plures nequiverint congregari. Et ſi iiſdem accuſatus & judicatus Epiſcopus, congregatis eiſdem regionis Epiſcopis, de gradu ſuo dejectus, Apoſtolicam Sedem appellaverit, & confugerit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, & ab eo ſe audiri voluerit poſt judicium, juxta Sardicenſes Canones & Decreta Innocentii ad Victricium, & Bonifacii ad Gallicanos Epiſcopos, & Leonis ad Anaſtaſium, ſcribendum eſt ab his qui cauſam examinarunt Romano Pontifici, & ſi judicaverit renovandum eſſe judicium, renovetur & det Judices; ſi autem probaverit talem cauſam eſſe, ut non refricentur ea quæ acta ſunt, quæ decreverit, confirmata erunt; & ſi juſtum putaverit ut renovetur examen, ſcribere his dignetur Epiſcopis qui in finitima & propinqua Provincia ſunt, ut ipſi diligenter requirant, & juxta fidem veritatis definiant, &c. Interim tamen alter Epiſcopus in Cathedra depoſiti Epiſcopi poſt appellationem ejus non ordinetur antequam cauſa ejus fuerit in Judicio Sedis Apoſtolicæ finita.* Hanc Epiſtolam *Caroli Calvi* nomine ſcripſit Hincmarus, eſtque inter ejus Epiſtolas XLVIII. Ex his iterum liquet, Synodorum Provincialium aut Nationalium ſupremam Auctoritatem in judiciis Canonicis Epiſcoporum non fuiſſe, quamvis prima cauſarum hujuſmodi cognitio ad ipſas pertineret.

Diſciplina in Epiſcoporum depoſitionibus ſervata.

Cùm *Bernardus*, Rex Italiæ adversùs *Ludovicum Pium* conjuraſſet, ejuſque criminis conſcii nonnulli Epiſcopi fuiſſent, ipſum Imperator *Judicio Francorum capitali ſententia condemnatum, luminibus juſſit tantùm orbari: Epiſcopos Synodali Decreto depoſitos, Monaſteriis mancipari*: ut Annales Laureshamenſes ſive *Eginhardi* teſtantur ad annum DCCCXVIII. & Chronicon Moiſſacienſe, ex quo diſcimus conjuratorum Antiſtitum unum fuiſſe *Theodulphum* Aurelianenſem. *Anſelmum* Mediolanenſem, & *Vvolvodum* Cremonenſem illi *Theganus* adjungit. *Jeſſe* Ambianenſis in Concilio apud Noviomagum Caſtrum depoſitus eſt, ut idem Auctor teſtatur Cap. XXVIII.

Ebo Archiepiſcopus Remenſis in Concilio apud Theodonis-Villam depoſitus eſt, octo Archiepiſcopis & triginta quinque Epiſcopis ſuffragantibus, quòd partes *Lotharii* adversùs *Ludovicum Pium* ipſius patrem ſecutus eſſet, iſtúmque Pœnitentiæ publicæ addictum Imperiali Dignitate exuiſſet. Illa autem Synodus celebrata eſt, & Sententia in *Ebonem* lata anno DCCCXXXV. Porro cùm poſt dejectionem ſuam Romam profectus eſſet, *Sergius II.* Pontifex Maximus ipſum in Communionem recipere noluit. Poſt Ludovici Pii obitum, *Lotharius* ipſum Sedi reſtituit, dato Edicto cui viginti Epiſcopi ſubſcripſere. Poſt annum, *Carolo Calvo* Belgicæ Provinciæ cum copiis imminente, relicta iterum Sede Remenſi, ad *Lotharium* confugit. Reſtitutio illa judicata eſt ſacris Canonibus contraria in Concilio II. Sueſſionenſi anno DCCCLIII. *Ebonem* à Concilio Nationali deponi potuiſſe diſertè ſignificat *Nicolaus I.* in Epiſtola ad Epiſcopos Synodi III. Sueſſionenſis, nec à Summo Pontifice recipi debuiſſe in Communionem, cùm Sedem Apoſtolicam non appellaverit. *Porro*, inquit, *ſi quiſpiam Sedem Apoſtolicam, per Sergium ſanctæ memoriæ Papam, Ebonem quondam Archiepiſcopum indignum Clericali Communione ſanxiſſe perhibet: Noverit quoniam talem Sedes Apoſtolica debuit Ebonem, donec Synodali examine ejus cauſa diſcuteretur, habere, qualem ab aliis habitum non ignorabat. Statutum quippe in magna & veneranda Synodo Nicæna legerat, ut de his qui Communione privantur, ſeu ex Clero, ſeu ex Laico ordine, Epiſcopis per unamquamque Provinciam ſententia regularis obtineat, ut hi qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur ..... Apoſtolica Sedes nihil agere debuit, niſi quod egit, videlicet ut ab aliis abjectum ipſa nequaquam indiſcuſſè ſuſciperet, præcipuè cum prædictus Ebo, non quaſi pro depoſitione ſua queritans, vel legitimè reſtitui volens examine præcedente, Sedem Apoſtolicam appellaverit; ſed, ut Codex Epiſcopalis indicat, à contumacibus ſuaſus, & his junctus, repente & reconciliari ab ea, & Pallio decorari quærens, & quaſi Epiſcopus inter Epiſcopos, nulla cauſa ſua diſcuſſione præveniente, communicare poſcens, ad eamdem Summam Sedem acceſſerit, à qua jam reprobatus, ab aliis debuit meritò reprobari, donec ſupplex ab ea ſeſe canonicè poſceret adjuvari.* Hæc *Nicolaus Primus*. Ex quibus colligo, primam cognitionem cauſæ Epiſcoporum, ac eorumdem exauctorandorum poteſtatem, penes Concilia Provincialia aut Nationalia fuiſſe his temporibus. Secundò, ab illorum Conciliorum ſententia appellari potuiſſe ad Apoſtolicam Sedem. Tertiò, appellatione hujuſmodi ſuſpenſum non fuiſſe effectum ſententiæ à primis Judicibus latæ quoad depoſitionem, & privationem Communionis Epiſcopalis, licet ſuſpenderetur quoad Ordinationem alterius Epiſcopi in locum ejus qui depoſitus fuerat.

Gregorius IV. Pontifex Maximus in Epiſtola data ad Epiſcopos per univerſas Provincias conſtitutos in cauſa *Aldrici* Cenomanenſis Epiſcopi, primam cauſarum Epiſcopalium cognitionem ad Synodos Provinciales aut Nationales ſpectare docet, ſed earum Auctoritatem in his negotiis ſupremam non eſſe, cùm ab illarum ſententia poſſit ad Sedem Apoſtolicam appellari. *Mandamus, ut ſi aliquis ſuorum æmulorum Aldricum Cenomanicæ Eccleſiæ Epiſcopum accuſare damnabiliter attentaverit; ut honoretur B. Petri Apoſtolorum Principis memoria, Eccleſiæque Romanæ, cui præſedit, Privilegium, & noſtri nominis Auctoritas; liceat illi poſt auditionem Primatum Diœceſeos, ſi neceſſe fuerit, Nos appellare, & noſtra Auctoritate, aut ante nos, aut ante Legatos noſtro ex latere miſſos, juxta Patrum Decreta ſuas exercere atque finire accuſationes: nulluſque illum ante hac judicet, aut judicare præſumat. Sed ſi quid, quod abſit, grave intolerandúmque ei objectum fuerit, noſtra erit expectanda cenſura, ut nihil priùs de eo qui ad ſinum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ confugit, ejúſque implorat auxilium, decernatur, quam ab ejuſdem Eccleſiæ Auctoritate fuerit præceptum: quæ ſic vices ſuas aliis impertivit Eccleſiis, ut in partem ſint vocatæ ſollicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis.* Auctoritate Canonum & præcedentium Pontificum

cum Decretis nititur. *Cùm*, inquit, *& Auctoritate Canonum, & Prædeceſſorum noſtrorum Decretis ſancitum ſit ut Epiſcopus accuſatus, ſi voluerit, appellet Romanum Pontificem, & ad eum, ſi libuerit, confugiat, ut ab eo ejus audiatur cauſa, aut ipſe à latere ſuo Legatos, qui eam audiant, mittat, qui juſtè cum omnibus Epiſcopis Comprovincialibus ejus Auctoritate judicent.* Docet ibidem, Epiſcoporum Canonica Judicia è majoribus cauſis eſſe, quos inconſulta Sede Apoſtolica finiri Canones prohibent: & de his intelligenda eſſe hæc Innocentii I. verba: *Si majores cauſæ in medio fuerint devolutæ ad Sedem Apoſtolicam, ut Nicæna Synodus definivit, & inveterata conſuetudo exegit, referant.* Et infra. *Expectandi ergo atque corrigendi magis ſunt Rectores Eccleſiæ; quam ſtatim & abſque noſtro conſulto judicandi: cum majora negotia, & difficiliores cauſarum exitus, Sanctorum Patrum Canones Spiritu Dei conditi, & totius mundi reverentia conſecrati, jubeant ſub noſtræ ſententiæ expectatione ſuſpendi, noſtroque moderamine finiri....... Non novum aliquid præſenti Juſſione præcipimus, ſed illa quæ olim videntur indulta, firmamus. Cum nulli dubium ſit, quòd non ſolum Pontificalis cauſatio, ſed omnis ſanctæ Religionis relatio, ad Sedem Apoſtolicam, quaſi ad Caput Eccleſiarum debet referri, & inde normam ſumere, unde ſumpſit exordium; ne caput inſtitutionis videatur omitti; cujus Auctoritatis ſanctionem omnes teneant Sacerdotes, qui nolunt ab Apoſtolicæ Petræ, ſuper quam Chriſtus univerſalem fundavit Eccleſiam, ſoliditate divelli.*

Carolus Calvus Rex Francorum *Vvenilonem* Archiepiſcopatum Senonenſem conjurationis & perfidiæ accuſavit in Concilio Tullenſi apud Saponarias anno octingenteſimo quinquageſimo-nono. Tres Archiepiſcopos Judices hac in cauſa Rex elegit, Rothomagenſem, Turonenſem, & Bituricenſem, quorum ſententiam reliqui Patres confirmarent.

XXII. In Appendice.

Britanniæ minoris Epiſcopos Simoniæ accuſatos *Nicolaus I.* Pontifex Maximus in Synodo Provinciali judicari decrevit; ut teſtatur ejus Epiſtola ad *Salomonem* Britonum Regem * *Hæc quippe*, inquit, *ſunt præcepta Dei patris tui, & hæc lex eſt Eccleſiæ matris tuæ, videlicet ut omnes Epiſcopos Regni tui ad Turonenſem Archiepiſcopum mittere non detrectes, ipſiúſque judicium poſtulare non dedigneris. Ipſe eſt enim Metropolitanus, omnéſque Epiſcopi Regni tui Suffraganei ejus ſunt..... Cùmque coram præſignato Turonenſis Eccleſiæ Præſule, & integro numero Collegarum, id eſt, duodecim Epiſcoporum celebrato Conventu, fuerint ejecti Epiſcopi regulariter examinati, apparueritque quòd canonice fuerint ejecti, ipſis in ſua dejectione manentibus, quicumque in locis eorum conſecrati ſunt, poterunt utique Epiſcopatus honore potiri. Quòd ſi ejecti Epiſcopi inſontes fuerint declarati, his amotis qui illis ſubrogati fuerant, Eccleſias ſuas ipſi recipiant.* Ex quibus colligitur, poteſtatem deponendi Epiſcopos, criminis, quod Exauctorationem mereretur, accuſatos & convictos, penes Synodum Provincialem fuiſſe. Romanum tamen iter aperit *Nicolaus I.* etiam ante appellationem, quod inſuetum erat. Sed hanc rerum ſtatus œconomiam poſtulare videbatur, quia intelligebat prudentiſſimus Pontifex ægrè conſenſurum *Salomonem* ut Epiſcopi accuſati Cæſarodunum Turonum mitterentur; quòd is Turonenſem Metropolitanum Britanniæ præeſſe nollet. *Sanè*, inquit, *ſi fortè ad Turonenſem Archiepiſcopum mittere dedignaris, ſtude duos Epiſcopos de expulſis, & duos de ſubrogatis, unà cum Gloriæ tuæ Legato ad Apoſtolicam Sedem B. Petri tranſmittere, ubi dignâ examinatione præmiſſa, qui legitimi Epiſcopi ſint appareat, & ſuas Eccleſias irregulariter non amittant: Nihil enim aliud eſt quod in præſenti negotio penitus definiri poſſit.*

Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus, de cujus cauſa Diſſertationem inſtituemus ſingularem, in Concilio Duziacenſi depoſitus eſt, anno DCCCLXXI. *Salvo in omnibus judicio Sedis Apoſtolicæ*, quam appellarat. *Hadrianus II.* Pontifex Maximus decrevit ut ipſi daretur ſpatium accedendi ad Sedem Apoſtolicam, ubi ipſi oſtenderentur Acta adversùs eum tranſmiſſa. Quibus cum ipſo communicatis, ſi pertinaciter contenderet ſe injuſtè eſſe damnatum, tunc Pontificem juſſurum ut cauſa retractetur in Provincia, vel à Judicibus electis, vel à Synodo coram Legatis Apoſtolicis; ita tamen ut dejectus non poſſit Epiſcopali Ordini & Communioni interim reſtitui. Id conſtat ex Epiſtola XIX. *Hadriani II.* ad *Carolum Calvum* Regem. *Sed quia*, inquit, *non ſatis videntur idonea & matura noſtris, & huic ſanctæ Sedi congrua* (Geſta ſcilicet Synodalia contra Hincmarum) *donec ad hanc Sanctiſſimam & Apoſtolicam, quam appellavit Sedem ſpatium habeat veniendi, ideo veniat, & oſtenſis ſibi literis quas nobis miſiſtis, & libello continente ſeriem Synodi: ſi adhuc juſtam putaverit habere proclamationem, aſſerens ſe injuſtè damnatum: tum electis Judicibus, non tamen eo priùs in gradu reſtituto, aut ex latere directis Legatis cum Auctoritate noſtra, refricentur quæ geſta ſunt, & negotia in qua orta ſunt Provincia canonicè terminentur. Quod ſi venire detrectaverit, clareat quòd ipſe dederit locum damnationis in ſemetipſum, nec ſacer Ordo ferendo moram patiatur vel detrimentum.*

Rothadus Sueſſionenſis Epiſcopus, depoſitus in Concilio Sueſſionenſi anno DCCCLXII. Sedem Apoſtolicam appellavit: Alius interim in ejus loco ordinatus eſt Epiſcopus. Quod ubi reſcivit *Nicolaus I.* Summus Pontifex, *Hincmarum* iſtius depoſitionis Auctorem velut reum violatorum Canonum & Sedis Apoſtolicæ contemptorem per literas arguit, quòd *Rothadum*, ſpretâ ejus appellatione, non ſolùm depoſuiſſet, ſed alium in ejus loco ordinaſſet Epiſcopum. Juſsitque ſub pœna ſuſpenſionis à celebratione Miſſarum, ut poſt triginta dies aut *Rothadum* priſtinæ reſtitueret dignitati; aut ſi juſtam ejus depoſitionem arbitraretur, Romam cum illo, vel per ſe, vel per Legatum proficiſceretur, ut utriuſque partis cauſa diſcuti poſſet. Legenda Nicolai I. Epiſtola ad Epiſcopos Synodi Sueſſionenſis, in qua, Canones interpretando, Epiſcoporum depoſitiones inter majores Eccleſiæ cauſas declarat contineri. Legenda Diſſertatio quam de *Rothadi* cauſa inſtituemus.

Arnulfus Remenſis Archiepiſcopus in Concilio Remenſi anno nongenteſimo nonageſimo ſecundo depoſitus eſt. *Hic Lotharii* Regis filius erat ex concubina, Remensiſque Eccleſiæ infulas *Hugonis* Regis obtinuerat beneficio, cui proinde juramento fidelitatis ſe obſtrinxerat. Accuſatus eſt quòd violata fide data, portas urbis Remenſis avunculo *Carolo* aperuerat, qui armis Regnum repetebat ab *Hugone*. Eam ab cauſam *Hugo* Synodum Remenſem convocavit, ad quam adductus *Arnulfus*, libellum abdicationis coactus dedit, & juxta libellum ſententia depoſitionis in eum lata: ſuffectúſque ejus in locum *Gerbertus*. Quod ubi *Joanni XV.* Romano Pontifici renuntiatum eſt, Epiſcopis omnibus qui Synodo interfuerant, ſacris interdixit, quòd ſe inconſulto id auſi eſſent. Rex *Hugo* datis ad Pontificem literis tuitus eſt quæ adversùs *Arnulfum* geſta erant, ejúſque Sanctitatem rogavit ut veniret in Gallias & de hac cauſa præſens judicaret. *Nihil nos contra Apoſtolatum veſtrum egiſſe ſcimus:* (inquit) *Quod ſi abſentibus non ſatis creditis, præſentes de præſentibus vera cognoſcite. Gratianopolis civitas in fine Italiæ*

&

Digitized by Google

& Gallia ſita eſt, ad quam Romani Pontifices Francorum Regibus occurrere ſoliti fuerunt. Hoc, ſi vobis placet, iterare poſſibile eſt. At ſi nos & noſtra invisere libet, ſummo cum honore deſcendentem de Alpibus excipiemus: morantem ac redeuntem debitis obſequiis proſequemur. Hoc ex integro affectu dicimus, ut intelligatis & cognoſcatis nos & noſtros veſtra nolle declinare Judicia. Non venit in Gallias Pontifex, ut ab *Hugone* rogabatur, ſed Legatum miſit *Leonem Sancti Bonifacii* Abbatem, qui hac de cauſa cognoſceret. Is Moſomenſe Concilium habuit anno nongenteſimo nonageſimo-quinto, ac deinde Remenſe; in quo *Gerbertus* depoſitus, & *Arnulfus* Sedi ſuæ reſtitui juſſus eſt, ut *Aimoïni* Continuator teſtatur. Ex his diſce Provincialium Synodorum ſupremam non fuiſſe Auctoritatem in Canonicis Epiſcoporum Judiciis, & ultimum de hiſce cauſis judicium Sedi Apoſtolicæ fuiſſe reſervatum, ex noni & decimi ſæculi diſciplina: Primam tamen hujuſmodi cauſarum cognitionem ad Synodos Provinciales pertinuiſſe, & ſi appellatio ad Summum Pontificem fuiſſet interjecta, ipſum judicaſſe renovato examine cauſæ in Provincia, miſſo etiam, ſi luberet, Legato, qui novæ Synodo præſideret.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 548. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant: *Papa quærit novos modos dilatandi ſuam Auctoritatem.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea. Invidioſam locutionem mihi perperam affingunt nihil hujuſmodi ſcribenti. De cauſa Britonum Epiſcoporum, qui Simoniæ accuſati erant, eo loci ago. Hanc in Synodo Provinciali judicari voluit Nicolaus Primus, de quo ita ſcribo: *Romanum tamen iter aperit etiam ante appellationem, quod inſuetum erat. Sed hanc rerum ſtatus œconomiam poſtulare videbatur; quia intelligebat prudentiſſimus Pontifex ægrè conſenſurum Salomonem* Britonum Ducem *ut Epiſcopi accuſati Cæſarodunum Turonum mitterentur; quòd is Turonenſem Metropolitanum Britanniæ præeſſe nollet.* Hæc verba mea ſunt, non quæ in Indiculo Cenſorio notantur. Quod neceſſitati, quod œconomiæ ac prudentiæ Summi Pontificis tribuo, id me tribuere fingunt ambitioſo ſtudio Auctoritatem ſuam dilatandi.

ARTICULUS IV.

De Clericis.

Clerici in Seminariis instituti.

I. JUniores Clerici & Sacerdotalis Ordinis candidati in Seminariis inſtituebantur, ſæculis nono & decimo. Seminaria verò vel in Epiſcoporum ædibus, vel in Monaſteriis erant deſtinata. De poſteriori illo Seminariorum genere *Hincmarus* Epiſtola ita ſcribit: *Qui in Monaſterio, ubi ab ipſis rudimentis infantiæ ſub Canonico habitu educatus, indéque eductus, in Palatio Domni Ludovici Imperatoris non modico tempore manſi. Converſis autem ad Regularem Vitam & habitum fratribus in Monaſterio Sancti Dionyſii ubi nutritus fueram, in illud, ſæculum fugiens; ſine ſpe vel appetitu Epiſcopatûs, aut alicujus Prælationis diutius degui.* De primo genere Seminariorum Concilium Turonenſe III. Canone XII. loquens de Sacerdotii candidato hæc habet: *Sed priuſquam ad conſecrationem Presbyteratûs accedat, maneat in Epiſcopio, diſcendi gratia officium ſuum tamdiu donec poſſint & mores & actus ejus animadverti, & tunc, ſi dignus fuerit, ad Sacerdotium promoveatur.* Ad hæc Seminaria per turmas & per hebdomadas convocabantur Curati ab Epiſcopo, ut de officio ſuo docerentur: ut ex Lib. VII. Capitularium, Cap. CCXXXI compertum eſt. *Statutum eſt ut omnes Presbyteri Parochiæ ad civitatem per turmas & per hebdomadas ab Epiſcopo ſibi conſtitutas conveniant, diſcendi gratiâ: ut aliqua pars in Parochiis Presbyterorum remaneat: ut populi & Eccleſia Dei abſque officio ſint, & aliqua utilia in civitate diſcant, ut meliores ad Parochias demum, & ſapientiores, atque populis utiliores abſoluti revertantur. Et ibi ab Epiſcopo, id eſt, in civitate, ſive à ſuis bene doctis Miniſtris, bono animo inſtruantur de ſacris lectionibus, & divinis cultibus, & ſanctis Canonibus, ſive de Baptiſmatis Sacramentis, atque Miſſarum ſolemniis & precibus, & de reliquis officiis omnibus ſibi neceſſariis pleniter & diſtinctè ac ſingillatim imbuantur. Et omnia quæ illi per Parochias docere, prædicare, & facere debent, eos Epiſcopus & ſui bene docti Miniſtri veraciter & diſcretè doceant.*

Ad Seminaria per turmas & hebdomadas Curati convocabantur, in Eccleſiaſtica Diſciplina & ſacri Regiminis Regulis inſtituendi.

Clerici Canonicorum Regulæ ſubditi.

II. Omnes Clerici Canonicorum Regulæ ſubditi nono Sæculo fuere, & vitæ communi, ubi poſſibile erat, in Eccleſia præſertim Gallicana & Germanica. Id ex Capitulari Aquiſgranenſi Cap. 77. & ex Concilio Moguntino, anni 813. Canone 9. & 10. diſcimus, quo ſtatutum eſt, ut *In omnibus, quantum humana fragilitas permittit, Canonici Clerici canonicè vivant, obſervantes Divinæ Scripturæ doctrinam & documenta Patrum, & ut ſimul manducent & dormiant, ubi his facultas id faciendi ſuppetit, vel qui de rebus Eccleſiaſticis ſtipendia accipiunt, & in ſuo clauſtro maneant, & obedientiam ſecundùm Canones ſuis Magiſtris exhibeant.... Diſcretionem eſſe volumus inter eos, qui dicuntur ſæculum reliquiſſe, & adhuc ſæculum ſectantur. Placuit igitur Sancto Concilio ut ita diſcernantur, ſicut in Regula Clericorum dictum eſt.* Canonici alii in Eccleſiis Cathedralibus communem vitam ducebant cum Epiſcopis, & ſub immediata ipſorum cura; alii in Monaſteriis, ſub regimine Abbatum, ut conſtat ex Canonibus XXIII. & XXIV. Concilii Turonenſis III. & ex Canone XXXVII. Concilii Pariſienſis VI. & ex Canone LIII. Concilii Meldenſis celebrati anno DCCCXLV. & ex Canone VIII. Concilii Pontigonenſis anni DCCCLXXVI. Voto paupertatis Canonici illi obſtricti non erant, ut colligitur ex Concilio Aquiſgranenſi ſub *Ludovico Pio*, Canone CXV. *Quamquam*, inquit, *Canonicis, quia in ſacris Canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus veſci, dare & accipere, proprias res & Eccleſiæ cum humilitate & juſtitia habere, quòd Monachis, qui ſecundùm Regularem Inſtitutionem arctiorem ducunt vitam, penitus inhibitum eſt: non tamen in cavendis vitiis, & amplectendis virtutibus, eorum à Monachorum diſtare debet vita.* Addit, Monachos, *quia nihil ſibi proprium reliquerunt, copioſioribus Eccleſiæ ſumptibus, quam Canonicos, qui ſuis & Eccleſiæ licitè utuntur rebus, indigere.* Idem conſtat ex Canone CXXII. quo jubetur ut Canonici, *Qui & ſuis & Eccleſiæ abundant rebus, inſtante ſterilitatis tempore, eis, quos pauperes paſcit Eccleſia, ſuis facultatibus, cum caritate & humilitate ſuffragari procurent, ut juxta Apoſtolum,* Frater fratrem adjuvet, & ambo conſolentur. *Non tamen ob id ſe ſuperbiendo extollant: quia, ſicut in libro Proſperi * legitur, Non ſe debent hujuſcemodi inani jactantia præferre his, quos nihil habentes paſcit ac veſtit Eccleſia.*

* Rom. 15.

* Juliani Pomerii.

Canonicorum ſtipendia.

Canonici, qui beneficia Eccleſiaſtica habebant ad victum & veſtitum ſufficientia, nulla ſtipendia è communi Congregationis ærario recipiebant, ut conſtat ex Additione III. ad Capitularia, Cap. CXII. *Volumus atque præcipimus, ſicut Synodali atque Canonica Auctoritate à Paſtoribus Sanctæ Eccleſiæ ſæpiſſimè admoniti ſumus, ut Canonici Clerici, qui in civitatibus, vel in Monaſteriis degunt, qui Beneficia habent, unde victum & veſtitum habere poſſunt, ut hoc juxta Apoſtolorum contenti ſint, & ſtipendia fratrum, unde pauperiores, & hi qui aſſiduè in prædictis locis Domino famulantes excubant, atque ibi aſſiduum divinum explent Officium, nequaquam aſſumant, aut in ſuis uſibus convertant. Scimus enim*

quid

quia abſque periculo atque diſpendio animarum ſuarum hoc nullatenus facere poſſunt. Si quis hæc ſtatuta contempſerit, utriſque careat, id eſt, & Beneficio, & Præbenda; atque ſi gradibus fruitur Eccleſiaſticis, ipſis privetur. Nulla etiam ſtipendia recipiebant, qui ſe patrimonio non abdicarant, ut colligitur ex Capite CXIII. ejuſdem Additionis. *Quod habet Eccleſia, cum omnibus nihil habentibus habet commune; nec aliquid inde eis, qui ſibi de ſuo ſufficiunt, convenit erogare; quando nihil aliud ſit habentibus dare, quàm perdere.* Et Cap. CXIV. *Nec illi, qui ſua poſſidentes, dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi peccato ſuo, unde pauper victurus erat, accipiunt.*

Canonicorum Regula.

Regulam Canonicorum in Conſilio Aquiſgranenſi anni DCCCXVI. conditam promulgavit, eique vim publicæ Legis addidit, & executioni mandari juſſit *Ludovicus Pius*, ut docent ejus Epiſtolæ datæ ad *Magnum* Senonenſem, & *Sicharium* Burdigalenſem, Archiepiſcopos, & Capitulare Aquiſgranenſe anni DCCCXVI. Cap. III. cujus hæc ſunt verba: *Quia verò Canonica Profeſſio à multis partim ignorantiâ, partim deſidiâ dehoneſtabatur, opera pretium duximus Deo annuente, apud ſacrum Conventum ex dictis Sanctorum Patrum, velut ex diverſis pratis quoſdam vernantes floſculos carpendo, in unam Regulam Canonicorum & Canonicarum congerere, & Canonicis vel Sanctimonialibus ſervandam contradere, ut per eam Canonicus Ordo abſque ambiguitate poſſit ſervari. Et quoniam illam ſacer Conventus ita etiam laudibus extulit, ut uſque ad unum iota obſervandam percenſeret, ſtatuimus ut ab omnibus in eadem Profeſſione degentibus indubitanter teneatur, & modis omnibus, ſive à Canonicis, ſive à Sanctimonialibus canonicè degentibus deinceps obſervetur.*

Canonicorum à communi vita defectio.

Canonici tamen à communi vita deficere cœperunt decimo ſæculo, ut perſpicuum eſt ex Conſtitutionibus *Galteri* Archiepiſcopi Senonenſis in Concilio conditis, Cap. VIII. *Moneantur Capitula ſecularium perſonarum, maximè Cathedralia, ut ipſi conveniant, & ordinent, & tractent, quòd in Eccleſiis ſuis die & nocte, per ſe & per Clericos Eccleſiarum, divinum ſervitium aſſiduè, competenter, ſecundùm numerum inſtitutorum, & facultatem Eccleſiarum celebretur, & circa ſervitium divinum diligentiam & curam adhibeant efficacem, ita quòd modus habendi ſe in Eccleſia, tam in Choro, quàm extra, evidenter & ſufficienter, ubi emendatione opus erit, emendetur infra annum* Et Cap. IX. *Moneantur etiam Canonici & Clerici ſeculares, quòd ipſi in habitu ſuo & aliis, Præcepta tradita in generali Concilio fideliter & obedienter obſervent.* Obiit *Galterus* anno nongenteſimo vigeſimo-tertio, qui cùm pro ſæcularibus Canonicis leges ſtatuat, evidenter ſignificat plures à communi vita & Regula defeciſſe. Eodem ſæculo Canonica Diſciplina in Germaniæ Eccleſiis elanguit, ut teſtatur *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi ad annum 977. *Anno iſto*, inquit, *moritur Theodoricus Archiepiſcopus Trevirenſis, ſub quo Canonici majoris Eccleſiæ, ibidem abjecta Regulari Vita, quam hucuſque in eadem Eccleſia majores eorum continuaverant, deſierunt eſſe Regulares, & facti ſunt nomine & converſatione Seculares. Quorum exemplo malo Canonici quoque Sancti Paulini Trevirenſis, & Sancti Caſtoris in Confluentia, Moguntinenſes, & Vuormatienſes, & complurium aliarum Eccleſiarum, diverſis quidem temporibus, ſed uno impietatis ſpiritu, Regularem Vitam abjecerunt.*

Canonici *Sancti Arnulfi* Metenſis ita defecerant à communi vita & Regula circa medium decimi ſæculi, ut *Adalbero* Epiſcopus coactus fuerit eos expellere, & Monachos Ordinis Benedictini in eorum locum ſubſtituere, ut fidem facit ejus Præceptum ea de re datum, quod legitur Tomo III. Conciliorum Galliæ. *Monaſterium*, inquit, *cunctis notum, ſcilicet Beati Arnulfi, quo videbatur coadunatio Clericorum, utque veridicè dicam, & ſub teſtimonio totius Eccleſiæ, acephalorum ſub ſpecie Canonicorum Regulæ exiſtere, ſuccrevit ardor ſummi deſiderii, ut qui illorum mores, & vitam incorrigibilem noveram, quo potioribus & vita præſtantiſſimis ipſius loci Præbendam converterem diſciplinis. Hujus ſiquidem deliberationis ſumma fuit, ut eos inde expellerem, & Deo auctore Vitam inſtituerem Monaſticam, niſi ſe ipſos ſanctæ illius ſubderent vitæ. Sed hoc quaſi deſpectui habentes, ut erant jurati cœtu, maluerunt eſſe pares in imperfectionum conſenſu. Denique conſultu noſtrorum Clericorum, ſcilicet Abbatum utriuſque Ordinis, atque Fidelium Laicorum, præfecimus ibi Abbatem Arbertum nomine, cujus inſtitutionibus in reliquum adventantes, initi eodem quo definivimus Ordine, ſcilicet Monaſtico erudirentur.*

Alter *Adalbero* Remenſis Archiepiſcopus Canonicos Moſomenſes ad ſæcularem vitam deflexiſſe videns, Monachos in eorum loco conſtituit. Ejus ea de re Decretum extat Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Adhibito*, inquit, *Fidelium noſtrorum conſilio, liquidò perpendens eumdem locum, pro mundi infelicitate in Canonicali Ordine ſtare non poſſe, æternorum ſpe, ibidem Monaſticæ Religionis vitam ordinato Abbate Ledaldo conſtitui.* Decretum *Adalberonis* à Comprovincialibus Epiſcopis confirmatum eſt in Concilio apud Montem Sanctæ Mariæ, anno DCCCCLXXII.

Clerici addicti Epiſcopis à quibus fuerant ordinati, & certis Eccleſiis.

Tom. II. Concil. Gall.

III. Clerici addicti erant Epiſcopis à quibus & Eccleſiis pro quibus fuerant ordinati, ut ex Canone LI. Concilii Meldenſis anni DCCCLV. colligitur, & ex Formulis antiquis Formatarum Epiſcopalium, * quas inter una legitur *Liutadi* Epiſcopi Vencienſis ad *Vuenilonem* Rothomagenſem Archiepiſcopum, de *Vvulfado* Diacono, quem olim ſibi traditum ab *Ebone* Remenſi, ipſi conceſſit orans ut eum ad majores gradus proveheret. Legitur & altera *Æneæ* Pariſienſis Epiſcopi ad *Hincmarum* Remenſem, qua rogat ut *Bernonem* Acolythum ab eo ordinatum, in Parochia ſua retinere & ordinare liceat. Legitur & alia *Vuolfeonis* Conſtantienſis Epiſcopi ad *Bernardum* Argentoratenſem Epiſcopum pro *Annone* Clerico, qua hunc ipſi cedit, annuens ut ad ſacros Ordines, ſi dignum judicaverit, illum promoveat. Idem conſtat ex Concilio VI. Pariſienſi Canone 34. ex Aquiſgranenſi IV. Canone 23. ex Meldenſi Canonibus 52. & 58. *Joannes VIII*, Pontifex Maximus Epiſtola 273. *Romano* Ravennati Archiepiſcopo juſſit, ut Eccleſiæ Placentinæ Clericos eorum Epiſcopo reſtitueret. *Quia non licet quemlibet Clericum in duarum civitatum conſcribi ſimul Eccleſiis, & in qua ab initio extitit, & ad quam confugit quaſi potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Et ideo eos ad ſuam Eccleſiam revocari decernimus, & de illis ampliùs nullo modo recipias. Te autem aliquid ampliùs agere cavere prorſus oportet, ne Sanctorum Patrum judicio, quod contra hujus Regulæ tranſgreſſores prolatum eſt, damnari omnino merearis.* In Formula examinationis *Vvilleberti* Catalaunenſis ordinandi Epiſcopi, XI. inter Formulas antiquas. Tom. II. Conciliorum Galliæ, *Hincmarus* conſenſum *Herardi* Turonenſis Archiepiſcopi poſtulat, quia fuerat ab ipſo ordinatus per ſingulos gradus uſque ad Diaconatum, & cum ejus dimiſſoriis litteris ab *Erpoino* Silvanectenſi Epiſcopo conſecratus Preſbyter.

Hinc-

Hincmarus ad Herardum Archiepiſcopum dixit: Quia veſter natus, nutritus vel educatus, & ordinatus dignoſcitur, & Clerus, Ordo & Plebs Catalaunica illum expoſcit, habeamus veſtram licentiam, ut regulariter unà vobiſcum eum examinemus, ſi tanto oneri vel honori dignus exiſtat. Capitularibus Regum noſtrorum ſtatutum eſt, ut Clerici maneant in Eccleſiis pro quibus ordinati ſunt. Lib. V. cap. 28. *Clericum permanere oportet in Eccleſia, cui in initio ab Epiſcopo pratitulatus ac ſortitus eſt, & non ad quam confugit quaſi ad potiorem. Hoc autem refutantes, ſtatuimus revocari debere ad ſuam Eccleſiam in qua primitus ordinatus eſt, & ibi tantummodo miniſtrare. Si quis hanc diffinitionem tranſgreſſus fuerit, decrevit Sancta Synodus à proprio gradu recedere.* Et lib. VII. cap. 393. *Clerici cujuſlibet gradus in quibuſcumque locis ordinati fuerint Miniſtri, ad eadem loca pertineant, atque in ipſis locis perſeverent.* Lib. I. cap. 25. ſtatuitur, *Ut nullus abſolutè ordinetur, & ſine pronuntiatione ſtabilitatis loci ad quem ordinatur.* Et capite 131. *Ne de uno loco ad alium tranſeat Epiſcopus ſine Decreto Epiſcoporum, vel Clericus ſine juſſione Epiſcopi ſui.* Et Additione III. Capite 83. *De Titulo minori ad majorem migrare nulli Presbytero licitum ſit, ſed in eo permaneat, ad quem ordinatus eſt. Quod ſi inventus fuerit contra ſtatuta id facere, eadem feriatur ſententia, qua & Epiſcopus qui de minori ad majorem tranſmigraverit Sedem.*

Diſpenſatio Clericorum à reſidentia ratione ſtudiorum.

IV. Quamvis reſidentiæ lege Clerici omnes tenerentur, ab ea tamen diſpenſari par erat quoſdam ingenii capacitate & acumine inſignes, ut ad Scholas celebriores diſcendi gratiâ ſe conferrent. Id docet Appendix ſecunda *Reginonis* cap. XXX. *Cùm Fraternitatem tuam confidamus Canonum ſtatuta, & vigorem dirigere diſciplina, hoc tibi indagandum mandare curamus, ne ingenui Clerici, qui capacioris & argutioris ſunt ingenii, ad loca quæ ſcientiâ & doctrinâ excellentiora conſpiciuntur, diſcendi gratiâ, niſi habitâ utilitate Eccleſiæ, ſuique neceſſariò petendi causâ tranſcendant. Invidiâ Pontificum ſæpe prohibentur, dum Caput XX. Chalcedonenſis Concilii eis opponunt, ubi dicitur, Clericos in Eccleſia adminiſtrantes, in alterius civitatis Eccleſia ſtatutos fieri non oportet: & ſequentia invida obfuſcatione abolent, ubi illi excipiuntur, qui ex neceſſitate ad aliam Eccleſiam tranſierint. Magna ſane neceſſitate premitur, qui fame conſtringitur; & qui injuria arctatur inſipientiæ, opus habet refici doctrinâ ſcientiæ: inter fugitivum denique & ſtudioſum cautè ab Epiſcopo diſcretio proſpici debet, ut ille locum delitescendo non inveniat, iſti verò locum in melius mutare & ire de virtute in virtutem, offendiculum non opponatur, ſed caritatis adjutorio, qua nunquam excidit, ſublevetur. Igitur ſi piè & juſtè recto currebant hactenus viam tramite vitæ, pro Religione perfectiora expetere loca, licentiam eis non denegandam eſſe cenſuimus.*

Nominatio ad Beneficia.

V. Jus nominationis ad Beneficia, præcipuè ad regimen Parochiarum, frequenter erat penes Patronos, ſeu Laïcos, ſeu Eccleſiaſticos: ſed collatio erat ſemper in poteſtate Epiſcopi, ut conſtat ex Concilio Arelatenſi VI. Canone 4. ex Concilio Cabilonenſi II. Canone 42. ex Moguntino anni 813. Canonibus 29. & 30. & ex Turonenſi III. Canone 15. Non poterat tamen Epiſcopus oblatos à Patronis Laïcis Clericos rejicere, niſi evidenter indigni, vel incapaces probarentur.

Patronorum Laïcorum jura ab Eccleſia ſervata.

Ita Capitularibus ſancitum eſt Lib. V. capite 213. *Statutum eſt ut ſine auctoritate vel conſenſu Epiſcoporum Presbyteri in quibuſlibet Eccleſiis nec conſtituantur, nec expellantur. Et ſi Laïci Clericos probabilis vitæ & doctrinæ Epiſcopis conſecrandos, ſuiſque in Eccleſiis conſtituendos obtulerint, nullâ qualibet occaſione eos rejiciant.* Et capite 330. quod ex Concilii Pariſienſis VI. lib. I. Canone 22. deſumptum eſt, ita ſtatuitur: *De Clericis Laïcorum, unde nonnulli eorum conqueri videntur, eò quòd quidam Epiſcopi ad eorum preces nolunt in Eccleſiis ſuis eos, cùm utiles ſint, ordinare, viſum nobis fuit ut in utriſque partibus pax & concordia ſervetur, & cum caritate & ratione utiles & idonei eligantur. Et ſi Laïcus idoneum utilémque Clericum obtulerit, nullâ qualibet occaſione ab Epiſcopo ſine certa ratione repellatur. Et ſi rejiciendus eſt, propter ſcandalum vitandum evidenti ratione manifeſtetur.*

Eccleſia indignos à Patronis Laïcis nominatos rejiciebat. Et ſi nullum qui dignus eſſet, præſentarent, jus devolutum erat ad Epiſcopum.

Si indignum Patronus præſentaret, vel infra certum tempus Eccleſiæ vacanti ſua nominatione non provideret, jus ad Epiſcopum devolutum erat, qui digniorem inſtituere tenebatur. Id conſtat ex Flodoardo lib. III. Hiſtoriæ Remenſis Eccleſiæ, cap. 26. ubi refert *Hincmarum* Archiepiſcopum ad *Theodulfum* Comitem, qui defuncto Curato, Eccleſiam vendere parabat, his verbis ſcripſiſſe: *Scias quia ſi vel unum denarium tibi aliquis Clericus pro ipſa Eccleſia, vel pro alia aliqua in mea Parochia, per ſe, aut per immiſſam perſonam dederit, per me ordinatus in ea non erit. Si autem vis ibi habere Presbyterum, adhuc mihi talem Clericum, qui aptus ſit ſacro Miniſterio, & ego illum inquiram, & illi Eccleſiam dabo, & tunc illum ordinabo, ſi mihi talis Clericus ſatisfactionem fecerit, quòd nullum pretium inde donaveris. Et ſi tu ita facere non volueris, ergo ordinabo qualiter populus ibi Officium habeat, uſque dum ordinem Presbyterum. Cui ſi aliquod impedimentum contra divinas & humanas leges feceris, & manifeſtum fuerit, Presbyter ibi permanebit: & tu, & omnes qui tibi conſenſerint, ab omni Chriſtianitate, uſque ad ſatisfactionem, eritis ſeparati.* Teſtatur ibidem Flodoardus *Hincmarum* etiam ſcripſiſſe ad *Bertrannum* Comitem Tardunenſis pagi, propinquum* ſuum, *pro loco vacante ſine Presbytero, ubi Sancta Patritia requieſcit, monens ut quantocyus Miniſtris Eccleſiaſticis Clericum ſacro Miniſterio aptum oſtendat, qui valeat ibi ordinari; ſciens pro certo, quia poſt Ordinationem qua fieri debebat in proximo, ipſum locum ſine Presbytero non dimitteret: quia nec cum mercenario, nec ſine Paſtore proprio ipſos homines audebat dimittere. Et ſi ipſe non præſentaverit eum qui dignus poſſit inveniri, ille ordinaturus eſſet qualem meliorem potuiſſet invenire.*

Clerici ab Epiſcopis ad nutum amoveri à ſuis Beneficiis non poterant.

VI. Clerici à ſuis Beneficiis ad nutum Epiſcoporum amoveri non poterant, ſed propter crimina dumtaxat è Beneficio & gradu dejiciebantur. Id colligitur ex Concilio Cabilonenſi II. Canonibus 40. & 42. ex Concilio Ticinenſi anni 855. Canone 5. ſanciente, ut *Qui ad gubernandas Plebes legitimè ſunt provecti, nullatenus à ſuis Epiſcopis repellantur, niſi aut in alicujus criminis reatum inciderint, aut eaſdem Plebes malè tractaverint.* Ex Concilio Triburienſi Canone 10. decernente ut Epiſcopus à duodecim; Preſbyteri à ſex; Diaconi à tribus Epiſcopis judicentur: reliquorum verò Clericorum cauſas ſolus Epiſcopus loci cognoſcat & definiat. Adeo matura erant canonica hujuſmodi judicia, ut conſuleretur Summus Pontifex, ſi cauſa dubia eſſet, ne Preſbyter injuſtè deponeretur. Exemplum ſubminiſtrat *Joannis VIII.* Epiſtola ad *Sigibodum* Narbonenſem Archiepiſcopum, de cauſa cujuſdam Preſbyteri examinanda, quem iſtius Provinciæ Epiſcopi ab officio Preſbyteratûs ſuſpenderant, & aliis pœnis uſque ad Judicium Romani Pontificis ſubjecerant, eò quòd facto tumultu, nonnemo ipſum apprehenſum, & à terra brachiis ſublevatum, in

Digitized by Google

in proprium fratrem tanto jactaſſet impetu, ut idem ipſius germanus fratemi corporis pondere & violento impulſu proſtratus, oppreſſus, ac ſuffocatus fuiſſet. Cùm verò dubitarent Antiſtites num penitus deponi deberet ob fortuitum illud homicidium, Sedis Apoſtolicæ judicium ea de re rogarunt. Sed præpoſterè id ab ipſis factum, antequam illius Preſbyteri cauſam canonicè diſcuſſiſſent, Pontifex reſcripſit: Ideòque juſſit Metropolitano, ut ſex Epiſcopis Comprovincialibus aut vicinis congregatis, cum Epiſcopo è cujus Diœceſi erat dictus Preſbyter, cauſam ejus cognoſceret ac finiret. *Denique*, inquit, *illi Reverendi Antiſtites, cùm ſibi res in dubium veniret, utrum commiſſo ſibi dudum carere, necne, penitus debuiſſet Officio, non ipſi hanc deliberare, ſed noſtro decerni & diffiniri judicio voluerunt. Sed tunc hoc ſolemniter agerent, ſi primùm ipſi plenario, & ex Canonibus in cauſa Presbyteri delegato Judicio, quatuor deputatis ex venerandis Decretis & Legibus perſonis præſentibus, hanc ventilaſſent, & ſubtili examine diſcuſſiſſent: ut ita facta ſcripto relatione, ſi quid dubium ſibi ſeu difficile ingeſſiſſe videretur, noſtrum ſuper hoc, more priſco, Decretum expoſcerent ..... Ergo ſaltem nunc Fraternitas tua Metropolitani jure petita, ex Epiſcopis ſub ſe degentium vel vicinorum ſex, unà cum Epiſcopo, cujus eſt iſte Parœciæ, ſibi ſocians, tantum negotium ſubtili ventilet diſcuſſionis ventilabro, & invento quod juſtum eſt, canonicè decernas, & communi fratrum cenſura definiat.*

Canonici Regulares Curati eſſe non poterant nec Curati Canonicorum Monaſteriis adſcribi, niſi Beneficio ſe abdicarent.

VII. Canonici Curati eſſe non poterant, nec Curati in Canonicorum Monaſteria ſe recipere, niſi dato profeſſionis libello inter manus Epiſcopi ſeſe Parochiæ regimine abdicaſſent. Id conſtat ex *Hincmaro* in Capitulis quæ Preſbyteris ſuis dedit in Synodo anno 874. Cap. 1. ubi Canones ſacros laudat decernentes, *Ut in illa Eccleſia tantummodo quique miniſtrent, in qua priùs ordinati fuerunt: ſi verò jam quis tranſlatus eſt ex alia in aliam Eccleſiam, prioris Eccleſiæ rebus in nullo communicet.* Laudat & verba *S. Leonis* in Epiſtola ad *Nicetam* Aquileienſem Archiepiſcopum ſcribentis: *Illam partem Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, quâ olim à Sanctis Patribus, & à nobis ſæpe decretum eſt, ut nec in Presbyteratûs gradu, nec in Diaconatûs ordine, nec in ſubſequenti ordine Clericorum, ab Eccleſia ad Eccleſiam cuiquam tranſire ſit liberum, ut in integrum revoces, admonemus, ut unuſquiſque non ambitione illectus, non cupiditate ſeductus, non perſuaſione hominum depravatus, ubi ordinatus eſt, perſeveret. Ita ut ſi quis ſua quærens, non quæ Jeſu Chriſti, ad Plebem ſuam & Eccleſiam ſuam redire neglexerit, & ab honoris privilegio, & à communionis vinculo habeatur extraneus.* Tum ſubjungit Hincmarus: *Quæ verba B. Leonis ſi quis intelligere attentè curaverit, & omnem pravam occaſionem excluſam, & omnem utilitatis ac neceſſitatis rationem conceſſam inveniet. Si enim quis non fuerit ambitione illectus, de minori ad majorem Eccleſiam non quæret aſcendere: Si non fuerit cupiditate ſeductus, non quæret quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti; ac per hoc non plebem ſuam deſerere, & ad Monaſterii quaſi tuitionem confugere, vel Canonicus in Monaſterio obſequia Monaſterialia derelinquens, turpis lucri cupiditate ob emolumentum decimæ ruſticanarum Parochiarum Eccleſias ſtudebit invadere, non curans ſi infantes ſine baptiſmate mortui caſu fuerint, vel ſine communione & reconciliatione infirmi obierint. Conſtat enim & certum eſt quia & clauſtra Monaſterii atque obſequia debita, & quæ ſunt neceſſaria plebi in ruſticanis Parochiis, inſimul exequi nemo valebit. Quomodo enim ſi intempeſtæ noctis ſilentio, aut infans natus periclitatur, aut infirmus Viaticum munus petierit, Canonicus à clau-*

A *ſtris Monaſterii exiet, & ad villam infirmorum neceſ-* *ſitatibus pergens ſuccurrere prævalebit? ..... Si ergo quiſquam Preſbyter Parochiæ noſtræ, aut infirmitate corporis, aut latente animæ peccato, ſenſerit ſe non poſſe proficere plebi ſibi commiſſæ, vel non debere præeſſe, & voluerit Monaſterii portum ad agendam Pœnitentiam, ſecundùm Decreta B. Leonis expetere, Profeſſionis ſuæ libello ab Ordine & Titulo atque regimine plebis, ſecundùm Gregorii Decreta ſe exuat, ut in Monaſterium intret. Sin autem, Eccleſiam ſuam & Plebem ſibi commiſſam ſecundùm ſacras Regulas teneat & gubernet. Si verò contra prædicta Canonum interdicta quiſque Presbyter in Parochia noſtra præ-*

B *ſumpſerit, modis omnibus ſe ab Ordine abjiciendum cognoſcat.*

Conditiones neceſſariæ ut legitima ſit Clericorum ab una in aliam Parochiam migratio.

Conditiones neceſſarias ut licita ſit Preſbyterorum aut Diaconorum ab una Parochia ad aliam migratio, aut Beneficiorum permutatio, paucis complexus eſt *Herardus* Archiepiſcopus Turonenſis in Capitulari, Cap. XLVIII. *Si Presbyter aut Diaconus deſeruit Eccleſiam ſuam, deponatur, niſi petitione populi, licentiâque Epiſcopi, & utilitate majori.*

Curati, reſignatis inter manus Epiſcoporum Beneficiis; Vitam Monaſticam profiteri poterant.

VIII. Curati majoris perfectioris deſiderio Vitam Monaſticam profiteri poterant reſignatis inter manus Epiſcoporum Beneficiis: nec eis hanc

C licentiam denegare jure poterant Epiſcopi. Id conſtat ex Epiſtola XXIX. *Lupi* Ferrarienſis Abbatis ad *Wenilonem* Senonenſem Archiepiſcopum pro *Ardegario* & *Baldrico* Preſbyteris, quibus licentiam negabat dimittendi ſuas Parochias & Plebes, ut Regulam *Sancti Benedicti* profiterentur, niſi id abſque vitio fieri poſſe *Lupus* ipſe probaret. *Veſtra vero Prudentia*, inquit, *relinquendi ſuos eis Titulos copiam negavit facturam, ut liberiùs & diſtrictiùs Inſtitutionem Beati Benedicti ſequantur, niſi fortè noſtra parvitas auctoritatem vobis depromat abſque vitio poſſe fieri. Id tametſi nunquam in contro-*

D *verſiam vocatum vel audierim unquam, vel magiſtra lectione compererim, tamen ſimpliciter quod ſentio, veſtræ Auctoritati aperiam. Dominus Jeſus diviti legalium Præceptorum ſibi obſervantiam arroganti, & audaciùs quid ſibi deeſſet percontanti:* Vade, *inquit*, & vende omnia quæ habes, &c. *ubi aperuit voluntariam paupertatem fore fructuoſam, ſi illud impleatur quod alibi docet:* Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde, &c *Quod nuſquam fieri aut tutiùs aut meliùs poteſt quàm in Monaſterio, ubi ſic libertas voluntatis propriæ pro Dei amore, quod eſt laborioſiſſimum, reſecatur, ut ex arbitrio Prioris ſubjectorum actio cuncta formetur ...... Ab*

E *ea igitur perfectione quam Deus etiam laïcis propoſuit, abſit ut ſummoveat Sacerdotes. Sed dicet aliquis: Quid plebes faciant, quarum ab eis fuerat canonicè cura ſuſcepta? Nimirum qui hos ad implendum illud vocat quod in Pſalmo canimus:* Vacate & videte quia ego ſum Deus, *procurabit alios quos animabus gubernandis præficiat. At*, inquit, *quemadmodum carnalem copulam non licet reſolvere, niſi cauſa fornicationis; ita ſuſceptam ſemel Paſtoralem curam nefas eſt deponere, quamdiu ovium ſaluti conſuli poteſt. Concedimus, niſi fortè conjugium qui conſtituit, ipſe diſſolvat, & qui regimen impoſuit, ipſe, ut ſibi*

F *liberiùs vacetur, id relinquere occulta inſpiratione præcipiat. Namque qui juſſit ut quod Deus conjunxit, homo non ſeparet, idem, quia Deus eſt, quoties libuit, conjugia ſeparavit; adeo ut etiam probabiles utriuſque ſexus perſonas optimè noverimus, reſciſſo carnali commercio, in ſacris locis ſeparatim Domino militaſſe. Jam verò de Presbyteris quid dicam, cùm nullum ferè Monachorum reperiatur Monaſterium, quo non aliqui eorum, ſæculi tumultus declinantes conceſſerint? Quos ſi perperam feciſſe conemur aſſerere, obruemur eorumdem auctoritate, qui nos & ſanctitate*

Digitized by Google

ſanctitate ſuperant, & ſapientiâ fortè præcedunt.... Ut de conjugiis taceam, quæ ob amorem Dei ſeparata ſunt, quorum magna nobis ſuppetit copia; certè Ferrarienſis Monaſterii, cui indignus deſervio quondam nobilis Abbas & Presbyter Sigulfus, qui uſque ad ſenium Canonico habitu laudabiliter vixerat, ſponte ſe poteſtate exuit, & noſtram, hoc eſt, Monachicam Religionem aſſumpſit: atque donec per diem obiret, ſuo paſſus eſt ſubjici diſcipulo, quem ipſius voluntate ac Fratrum conſenſu Imperator Ludovicus memorato loco Abbatem præfecerat. Quin etiam Deceſſor veſter beatæ memoriæ Aldricus qui præfati Cæſaris juſſu, & mirabili bonorum annisu, nobis, cùm eſſet Abbas, ablatus, & Eccleſiæ Senonicæ Pontifex factus eſt ad nos immutabiliter propoſuerat regredi, Epiſcopali curâ omiſſâ, quando hanc vitam, ut credimus feliciore mutavit. Quis hos viros Canones ignoraſſe, dicat, niſi priùs ipſe deſipiat? ...... Cæterùm, ut mea & multorum fert opinio, nullus intra ſanctam Eccleſiam Ordo eſt, ubi certius promereri Deum fidelis anima poſſit, quàm ſi Monaſtica Diſciplina ſtudeat propoſitum integrè obſervare. Verùm ne nos magnifacere videamur, Beatus Gregorius, cujus tanta in Eccleſia reſplendet Auctoritas, Patrem noſtrum Benedictum his verbis commendat: Scripſit Monachorum Regulam diſcretione præcipuam, ſermone luculentam. *Sanctus autem Benedictus Sacerdotes ſuſcipi in Monaſterium & poſſe & debere oſtendit, cum, quamquam non facilem, tamen eis permittat ingreſſum, & retinendi Officium ex Abbatis juſſione præbet Auctoritatem. Quod nullo modo faceret, ſi ſoli admittendi eſſent criminoſi. Nam & eos quidem interdum, ſed difficillimè & vehementer compunctos recipimus. Venit enim Filius hominis quærere & ſalvare quod perierat.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, Num. VI. pag. 562. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Cauſa major deferenda ad Papam, debet priùs à proprio Epiſcopo ventilari.*

R. De Cauſis majoribus ne verbum quidem ullum habetur eo loci. De Clericorum Cauſis, Presbyterorum ſcilicet, Diaconorum & inferiorum Ordinum loquor. Joannis Octavi Pontificis Maximi verba profero, qui Epiſcopos Cauſam Presbyteri, priùs *ventilare & ſubtili examine diſcutere* debuiſſe ſcribit ſecundùm Canones: ac demum *ſi quid dubium ſibi ſeu difficile videretur*, ad Summum ipſum Pontificem referre *more priſco*, ejuſque *Decretum expoſcere.*

ARTICULUS V.

De Monachis, & Sanctimonialibus.

Regula S. Benedicti in Cœnobiis Gallicanis, Germanicis & Italis, ubique recepta.

REgula *S. Benedicti* ſub *Caroli Magni* & *Ludovici Pii* Imperio ubique recepta erat in Galliis, Germania, & Italia, ita ut ſola in Monachorum Cœnobiis dominaretur. Id conſtat ex Concilio Aquiſgranenſi anni DCCCII. de quo Annales vetertimi, qui in anno DCCCXVII. deſinunt; à *Petro Lambecio* editi, Tom. II. Bibliothecæ Cæſareæ, Cap. V. ita memorant ad annum DCCCII. *Et menſe Octimbrio congregavit Carolus Magnus univerſalem Synodum in jam nominato loco: & ibi fecit per Epiſcopos cum Priſbyteris ſeu Diaconibus relegi univerſos Canones, quos Sancta Synodus recepit, & Decreta Pontificum, & pleniter juſſit ea tradi coram omnibus Epiſcopis, Presbyteris & Diaconibus. Similiter in ipſa Synodo congregavit univerſos Abbates & Monachos qui ibi aderant, & ipſi inter ſe Conventum faciebant, & legerunt Regulam Sancti Patris Benedicti, & eam tradiderunt Sapientes in conſpectu Abbatum & Monachorum .... Et tunc Juſſio ejus generalis ſuper omnes Epiſcopos, Abbates, Presbyteros, Diaconos, ſeu univerſo Clero facta eſt, ut unuſquiſque in loco ſuo, juxta conſtitutionem Sanctorum Patrum, ſive in Epiſcopatibus, ſive in Monaſteriis, aut per univerſas Sanctas Eccleſias, ut Canonici juxta Canones viverent, & quicquid in Clero aut in populo, de culpis aut de negligentiis apparuerit, juxta Canonum Auctoritatem emendaſſent. Et quidquid in Monaſteriis ſeu Monachis contra Regulam Sancti Benedicti factum fuiſſet, hoc ipſum juxta Regulam Sancti Benedicti emendare feciſſent.* Eâdem habet Chronicon Moiſſiacenſe ad annum DCCCII. Idem conſtat ex Capitulari Interrogationis, quod anno Imperii ſui undecimo *Carolus Magnus* edidit, in quo plurimas inter quæſtiones, quas Epiſcopis & viris eruditis ſuarum ditionum ſolvendas proponit, XII. legitur: *De converſatione Monachorum, & utrum aliqui Monachi eſſe poſſint præter eos qui Regulam Sancti Benedicti obſervant. Inquirendum etiam, ſi in Gallia Monachi fuiſſent, priuſquam traditio Regulæ Sancti Benedicti in has Parochias perveniſſet.* Idem conſtat ex Concilio Moguntino anni 813. in quo conſediſſe dicuntur ex una parte *Epiſcopi*; ex altera *Abbates & probati Monachi, Regulam Sancti Benedicti legentes, atque tractantes diligenter qualiter Monachorum vitam in meliorem ſtatum perducere potuiſſent.* Et Canone 11. ita ſtatutum eſt de vita Monachorum: *Abbates autem cenſuimus ita cum Monachis ſuis pleniter vivere, ſicut ipſi qui in præſenti Synodo aderant, palam nobis omnibus promiſerant; id eſt, ſecundùm doctrinam ſanctæ Regulæ Benedicti, quantùm humana permittit fragilitas.* Idem conſtat ex Concilio Remenſi ejuſdem anni, Canone nono: *Lecta eſt*, inquit, *Regula Sancti Benedicti, ut ad memoriam reduceretur Abbatibus minùs ſcientibus, ſi qui fortè adfuerint, qualiter & ſe, & ſuos, ſecundùm eamdem Regulam cuſtodire valerent, atque gubernare.* Idem conſtat ex Concilio Turonenſi III. Canone 25. Et ex Concilio Cabilonenſi II. Canone 22, cujus hæc ſunt verba: *De Abbatibus verò & Monachis idcirco hic pauca ſcribimus, quia penè omnia Monaſteria Regularia in his regionibus conſtituta, ſecundùm Regulam Sancti Benedicti ſe vivere fatentur: quæ Beati Benedicti documenta demonſtrant qualiter eis vivendum ſit. Inquiratur ergo diligenter ubi ſecundùm ipſum Ordinem vivitur, & ubi ab ipſo Ordine digreſſum eſt, ut juxta ejuſdem Beati Viri inſtitutionem vivere certent, qui ſe ut ita viverent, cum atteſtatione profeſſi ſunt.*

Conventus Aquiſgranenſis Abbatum Franciæ, anno Chriſti 817. *Ludovici Pii* Imperatoris quarto habitus, octoginta Capitula Benedictinæ Regulæ renovavit & confirmavit, nonnullo cum temperamento. Cap. 2. ſtatutum eſt ut Monachi *omnes qui poſſint, Regulam memoriter diſcant.* Cap 3. *Ut Officium, juxta quod in Regula Sancti Benedicti continetur, celebrent Monachi, &c.* Ex quibus compertum eſt nullos in ditionibus *Ludovici Pii* fuiſſe Monachos, niſi Benedictinos. In Concilio Aquiſgranenſi II. anni 836. *Ludovici Pii* Imperatoris 23. Cap. III. Canone 15. hæc diſciplinæ in Congregationibus Canonicorum & Monachorum ratio præſcribitur: *Ut Canonici, ſecundùm id quod continetur in libro, qui de eorum vita collectus, religioſè converſentur: Monachi verò ſecundùm traditam à B. Benedicto Regulam unanimiter, quantumcumque poſſe eſt, cujuſque Religionis regularem vitam in omnibus ſectentur.* Omnes igitur Congregationes Eccleſiaſticæ ſub Imperio *Ludovici Pii* erant vel Canonicorum, vel Monachorum Benedictinorum. Idem de Italia judicium eſſe debet: ſiquidem Concilium Ticinenſe anno DCCCLV. celebratum duas tantùm Regulas viventes agnoſ-

tit, alteram pro Canonicis, alteram pro Monachis & Sanctimonialibus, ſcilicet Benedictinam. Ita enim habet in Epiſtola Synodica ad Ludovicum Imperatorem: *De Monaſteriis autem virorum ſeu feminarum, quæ ſecundum Regulam Sancti Benedicti, vel ſecundum Canonicam Auctoritatem debent eſſe diſpoſita, quia inſpiratio omnipotentis Dei cor veſtri moderaminis incitavit, ipſi gratias referimus.*

Ordo S. Benedicti à Benedicto Anianenſi Abbate in Regno Francorum propagatus.

II. *Sancti Benedicti* Regulam in Regno Francorum propagavit nono Sæculo *S. Benedictus Anianenſis*, de quo Indani Monachi ad *Ardonem* ita ſcribunt: *Defuncto Carolo Imperatore, Ludovicus filius ejus Imperium ſuſcipiens, Benedictum venerabilem virum una cum ſuis quibuſdam diſcipulis, in Franciam venire fecit, ac primitus in pago Alſacenſi Monaſterium ei Maurum dedit. Poſtea verò pro ejus amore, juxta Aquis Palatium, ſuper fluvium Indam, ex novo opere ei Monaſterium ædificavit. Hic eſt Benedictus, per quem Dominus Chriſtus in omni Regno Francorum Regulam Sancti Benedicti reſtauravit. Hic habuit ſub regimine ſuo Monaſteria duodecim, id eſt, Anianam, Gellonem, Caſam novam, Inſulam Barbaram, Menatem, Sanctum Savinum, Sanctum Maximinum, Maſſiacum, Cormariacum, Cellam-novam in Toloſano, Monaſterium Maurum in Alſaiz, Indam..... In his omnibus ex doctrina ſua Monachos & Rectores miſit.* De eodem Sanctiſſimo Abbate *Ardo* in ejus Vita ita ſcribit: *Dedit autem cor ſuum ad inveſtigandam Beati Benedicti Regulam, eámque ut intelligere poſſet ſatagens, circumivit Monaſteria, peritos quoſque interrogans quæ ignorabat, & omnium Sanctorum quaſcumque invenire potuit Regulas congregavit, normámque utilem, & Monaſteriorum ſalubres conſuetudines didicit, ſuiſque eas tradidit Monachis obſervandas:* ut quædam nimirum Benedictinæ Regulæ ſupplementa. Et infra de eodem ſubdit: *Præfecit eum quoque Imperator cunctis in Regno ſuo Cœnobiis, ut ſicut Aquitaniam, Gotiámque norma ſalutis inſtruxerat, ita etiam Francos ſalutifero imbueret exemplo. Multa denique Monaſteria erant, quæ quondam regulariter fuerant inſtituta: ſed paulatim tepeſcente rigore, Regularis penè deperierat Ordo. Ut autem, ſicut una omnium erat Profeſſio, fieret etiam omnium Monaſteriorum ſalubris una conſuetudo: jubente Imperatore, aggregatis Cœnobiorum Patribus, una cum quampluribus Monachis per plures reſedit dies. Omnibus ergo ſimul poſitis: Regulam ab integro diſcutiens, cunctis obſcura dilucidans, dubia patefecit, priſcos errores abſtulit, utiles conſuetudines affectúſque confirmavit. Judicia igitur Regulæ, cunctáque dubia ad proficuum deducta effectum, quas minùs Regula pandit conſuetudines, aſſentientibus cunctis protulit. De quibus etiam Capitulare Inſtitutum Imperatori confirmandum præbuit, ut omnibus in Regno ſuo poſitis Monaſteriis obſervare præciperet. Ad quem librum ſcire cupientem dirigimus. Cui protinus Imperator aſſenſum præbuit, Inſpectoréſque per ſingula poſuit Monaſteria, qui utrum ea quæ viſa fuerant, ſic obſervarentur, inſpicerent, quique etiam formam ſalubrem ignorantibus traderent.*

S. Benedictus Anianenſis omnibus Cœnobiis in Regno Francorum præpoſitus.

Cluniacenſis Abbatiæ & Congregationis exordia.

Cœnobium Cluniacenſe pro iis maximè fundatum, qui nihil præter bonam voluntatem de ſæculo afferebant.

III. Cluniacenſis Abbatia novæ Congregationis Caput, & Reformationis Benedictinorum Cœnobiorum decimo, undecimo & duodecimo ſæculo fons puriſſimus, à *Villelmo Pio* Comite Arverniæ, & Aquitanorum Duce, anno Chriſti nongenteſimo decimo fundata eſt in Villa Cluniaco, Diœceſis Matiſconenſis, ad Graonam fluvium. Charta fundationis, ſeu Teſtamentum *Villelmi* Ducis editum eſt initio Bibliothecæ Cluniacenſis: in quo hæc maximè ſunt obſervanda: *Præcipimus ſiquidem ut maximè illis ſit hæc noſtra donatio ad perpetuum refugium, qui pauperes de ſæculo egreſſi, nihil ſecum præter bonam voluntatem attulerint, ut noſtrum ſupplementum fiat abundantia illorum.* Ex quibus perſpicuum eſt & Pii Fundatoris voluntatem, & Eccleſiæ diſciplinam fuiſſe, ut à Vitæ Monaſticæ candidatis nihil aliud præter bonam voluntatem exigeretur, & ut Monaſterium Cluniacenſe pauperibus æquè ac divitibus pateret.

Cluniacenſe Cœnobium Sedis Apoſtolicæ tuitioni commiſſum.

Secundò notandum, Cluniacenſe Monaſterium à *Vuillelmo* Duce fuiſſe Sedis Apoſtolicæ tuitioni commiſſum, cui per quinquennium decem ſolidos ſolvi juſſit, *Per quinquennium autem Romæ ad limina Apoſtolorum, ad luminaria ipſorum concinnanda, decem ſolidos præfati Monachi perſolvant, habeantque tuitionem ipſorum Apoſtolorum, atque Romanum Pontificem defenſorem.*

Libertas eligendi Abbatis fundationis tabulis Monachis conceſſa.

Tertiò, notandum, libertatem eligendi Abbatis Cluniacenſibus ab Illuſtri & Pio Fundatore ipſis tabulis fundationis conceſſam, & teſtamento legatam fuiſſe. *Sint*, inquit, *ipſi Monachi, cum omnibus præſcriptis rebus ſub poteſtate & dominatione Bernonis Abbatis, qui quamdiu vixerit, ſecundum ſuum ſcire & poſſe eis regulariter præſideat. Poſt diſceſſum verò ejus habeant iidem Monachi poteſtatem & licentiam quemcumque ſui Ordinis, ſecundùm placitum Dei atque Regulam Sancti Benedicti promulgatam, eligere maluerint Abbatem atque Rectorem: ita ut nec noſtrâ, nec alicujus Poteſtatis contradictione contra religioſam dumtaxat electionem impediantur.*

Notandum quartò, opera miſericordiæ erga pauperes, advenas, peregrinos, Cluniacenſibus à Pio fundatore fuiſſe in perpetuum injuncta.

S. Berno primus Abbas Cluniacenſis.

Primus Abbas Cluniacenſis fuit *S. Berno* Abbas antea Balmenſis & Gigniacenſis. *Bernonem* celebrant Auctor Vitæ *S. Hugonis* Abbatis S. Martini Eduenſis, *Joannes* Monachus in Vita S. Odonis, *S. Odilo* in Vita S. Maïoli, *Glaber Rodulfus* Lib. III. Hiſtoriæ Francorum, Cap. V. *Sigebertus* in Chronico ad annum 895. *Ordericus Vitalis* Libr 11. Hiſtoriæ, &c. Morti proximus *Vuidonem* & *Odonem* ſibi Succeſſores deſignavit *S. Berno*, ut ex ejus Teſtamento conſtat: *Ego Berno*, inquit, *omnium Abbatum extremus Abbas, ſupremam diem jam vicinari agnoſcens, duos ex noſtris Fratribus Vuidonem videlicet conſanguineum meum, atque Odonem adæque dilectum, una cum Fratrum conſenſu mihi ſuccedere delegavi.* Vuidonem Gigniacenſi, Balmenſi & Æthicenſi Cœnobiis, nec-non Cellæ S. Laureni; Odonem Cluniacenſi, Maſciacenſi, & Dolenſi Monaſteriis præfecit. *Bernonis* facto violatum jus electionis non eſt, ſiquidem ſibi ſucceſſores deſignavit *cum conſenſu Fratrum*. Quod neceſſarium judicavit Abbas Sanctus ad novam reformationem fovendam ac propagandam, factúmque *Sancti Benedicti* & aliorum SS. Abbatum exemplo excuſavit, ut ex eodem Teſtamento patet.

Succeſſores deſignavit cum Fratrum conſenſu.

S. Odo II. Abbas Cluniacenſis.

S. Odonis II. Abbatis Cluniacenſis Vitam libris tribus ſcripſit *Joannes* Monachus ejus diſcipulus. Ipſum *Flodoardus* in Chronico ad annum 842. *Multorum reſtauratorem Monaſteriorum, Sanctæque Regulæ reparatorem* appellat. Eumdem commendat *Aimoinus* lib. 2, de Miraculis S. Benedicti, cap. 4. Eum celebrat & *S. Odo* in Vita *S. Maïoli*. Ipſum *Glaber Rodulfus* Lib. III. Hiſtoriæ. cap. 5. *In tantum* Benedictini *Inſtituti propagatorem extitiſſe* ſcribit, *ut à Beneventana Provincia, quæque habebantur in Italia, & in Galliis, uſque ad Oceanum mare, potiora Monaſteria, illius ditioni gratularentur eſſe ſubjecta.* Ipſum magnificè commendat *Petrus Venerabilis* Cluniacenſis Abbas, Epiſtola 17. lib. VI. *Veniat*, inquit, *poſt magnum Benedictum, & ejus diſcipulum Maurum, Summus Ordinis Monaſtici in Galliis Reparator, præcipuus Regulæ Reformator Odo, Odo, inquam, Primus Cluniacenſis Ordinis Pater, qui*

emortuum

emortuum jam & pene ubique ſepultum Monaſtici propoſiti fervorem reſſuſcitare ſuo conamine aggreſſus eſt. Defecerat ſuo tempore Sanctus, diminutæ erant veritates à filiis hominum. In cunctis pene Europæ noſtræ finibus, de Monacho, præter tonſuram & habitum; nihil. Inſtitit ille divino operi fere tunc ſolus, & Cluniaci prima jaciens fundamenta, poſt hæc, illúcque Religionis ſemina, quamdiu advixit, ſerere non ceſſavit.

S. Aimardus III. Abbas Cluniacenſis.

S. Odoni, qui obiit XIV. Kalendas Decembris anno Chriſti CMXLIV. ſucceſſit *S. Aimardus*, ſimplicitatis, innocentiæ, & patientiæ cultor eximius, & obſervantiæ regularis ſtudio *S. Odoni* non impar: quem *S. Odilo* in Vita S. *Maioli*, & *Glaber Rodulfus* Lib. III. Hiſtoriæ Cap. V. commendant. *Aimardo* ſuffectus eſt *S. Maiolus*, anno CMLIV. quem *S. Odilo* in ejus Vita, *Glaber Rodulphus* Lib I. Hiſtoriæ Cap. IV. & Lib. III. Cap. V. *S. Petrus Damiani* Lib. II. Epiſtola XIV. & *Petrus Venerabilis* Lib. II. Miraculorum Cap. XXXI. commendant. Apud *Hugonem* Regem Francorum magno in honore fuit. In Cœnobiis Majoris-Monaſterii, S. Benigni Divionenſis, & S. Mauri Foſſatenſis, regularem obſervantiam reſtituit: ad idémque Dei opus in Cœnobio S. Dionyſii prope Pariſios exequendum ab *Hugone* Rege vocatus, obiit Silviniaci anno CMXCIV. V. Idus Maii.

S. Maiolus IV. Abbas. Odilo V. Abbas.

S. Odilonis virtutes & præclare geſta.

S. Maiolo ſubrogatus eſt *S. Odilo* Maioli deſignatione, Fratrum electione, ut teſtatur *S. Petrus Damiani* in ejus Vita. *Antequam*, inquit, *humanitatis debitum ſolveret*, (B. Maiolus) *proximus tamen beatæ dormitionis articulus immineret, B. Odilonem ſibimet in Paſtoralis Officii cura ſubſtituit; In quem protinus omnium Fratrum vota concurrunt.* Ipſum Lirinenſi Monaſterio quondam præfuiſſe, veteres ejuſdem Cœnobii Chartæ fidem faciunt. Monaſterium Sancti Dionyſii prope Lutetiam, & nonnulla Cœnobia Aquitaniæ, reformavit. Lugdunenſem Archiepiſcopatum à Romano Pontifice Cleri & Plebis votis annuente delatum ipſum recuſaſſe, Palliúmque & annulum ab eo ad ſe miſſum eligendo Archipræſuli ſervaſſe, teſtatur *Glaber Rodulfus* Lib. V. Hiſtoriæ. Cap. IV. Caſſinum profectus aliquando, omnium Fratrum pedes oſculatus eſt, nec Paſtoralem baculum ſibi oblatum, præſente Caſſinenſi Abbate, geſtare voluit. *Indecens nimium & contra fas omne ducens, quempiam Abbatum manu Paſtoralem præferre virgam, ubi Benedicti Vicarium, Abbatum ſcilicet omnium Abbatem adeſſe contingeret.* Hic ſcilicet Abbati Caſſinenſi ob S. Benedicti reverentiam habitus honos, ut ei Abbates cæteri primas deferrent, & *Abbatum Abbas* paſſim appellaretur. Id conſtat ex Chronico Caſſinenſi, Cap. LIV. *Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola LVI. *Odilonem Monachorum Archangelum* vocat. In ejus Vita à B. Petro Damiani ſcripta hæc obſervari velim. I. Spatio quinquaginta ſex annorum, quibus Monaſterium rexit, quotidie Miſſæ Sacrificium celebravit S. Odilo. *In quo facto*, inquit Petrus Damiani, *liquido deprehenditur, quàm diuturna, quàm indeficiens divini amoris flamma Beati Viri pectus excoxit, quem nimirum ab offerendis quotidie ſalutaribus Hoſtiis cohibere tot curarum, tot ingruentium negotiorum ſollicitudo non potuit.* II. Fame per Aquitaniam & plurimas Galliarum Provincias graſſante, *exhauſtis jam in pauperum uſus ærariis, & horreis quorumcumque proventuum non mediocriter profligatis, mox etiam plurima Sacrarii vaſa confregit, inſignia Eccleſiæ ornamenta diſtraxit, coronæ quoque, quam ſibi Imperator Henricus ob ſui memoriam deſtinaverat, non pepercit.* III. Cùm duos in itinere pueros fame mortuos repetiſſet, *equo deſiliens; laneam, qua indutus erat ad carnem, ſibi ſubduxit interulam; eáque (prout velaminis quantitas permittebat) utrumque cadaver obvolvens, exhibuit mortuis ſepulturam.* IV. In refectione eam moderationem ſervabat, *Ut appoſita quæque contingens, ac naturali dumtaxat neceſſitati diſpenſativè ſubſerviens, & vanitatem ſuperſtitionis effugeret, & ſobrietatis continentiam reſervaret.* V. *In promulgandis Judiciis ac modis Pœnitentiæ præfigendis tam pius erat, & tanta mœrentibus humanitate compatiens, ut nequaquam diſtrictum patris imperium, ſed maternum potius exhiberet affectum. Unde ſe reprehendentibus, hujuſmodi verbis ſolebat eleganter alludere: Etiamſi damnandus ſim*, inquit, *malo tamen ex miſericordia, quàm ex duritia vel crudelitate damnari.* VI. Singulari erga Deiparam Virginem devotione flagrabat, in cujus reverentiam ſeſe proſternebat, quoties ille verſus Cantici *Te Deum laudamus* concinebatur: *Tu ad liberandum ſuſcepturus hominem, non horruiſti Virginis uterum.* VII. Conſtituit per omnia Monaſteria ſua, ut ſicut die primo menſis Novembris, juxta univerſalis Eccleſiæ Regulam, omnium Sanctorum Solemnitas agebatur, ita ſequenti die, in Pſalmis, & eleemoſynis, & præcipuè Miſſarum ſolemniis, omnium in Chriſto quieſcentium memoria celebraretur. Cujus exemplo omnis Eccleſia Commemorationem omnium Fidelium Defunctorum ea die poſtmodùm celebrandam edixit. Obiit *S. Odilo* anno ætatis octogeſimo-ſeptimo, Chriſti verò milleſimo quadrageſimo-octavo.

Non Regula tantum, ſed conſuetudine Monaſteria regebantur.

** Eorum edita fragmenta ſunt Tom. IV. Spicilegii Dacheriani.*

IV. Non Sanctâ dumtaxat Regulâ, ſed propriis etiam conſuetudinibus Cœnobia regebantur ac Statutis. Propria quædam Statuta * Abbatiæ *S. Petri Corbeienſis* condidit *Adalardus* Abbas ſanctiſſimus. Monaſteria *S. Benedicto Anianenſi* ſubdita proprias Conſuetudines habuiſſe teſtatur *Ardo* Monachus in ejus Vita. *Multa*, inquit, *Regula implere jubet, ſed permulta ſunt, quæ uſus explere quotidianus expetit; ipſa tamen reticet, ex quibus omnibus habitus Monachi veluti gemmis ornatur. Nonnulla autem præcipit quæ aut propter concordiam unitatis, aut certè propter obſervantiam honeſtatis, ſeu propter conſiderationem fragilitatis commutantur. Quapropter Venerabilis Abbas quæque obſervanda comperit, abſque ulla cunctatione vel excuſationis fuco implere decrevit. Ea verò quæ certis pro cauſis aut dimittenda cognovit, aut commutanda inſpexit, nihilominus prout rectiùs, & ſecundùm poſſe locique poſitionem decere cognovit, ſuis obſervanda Diſcipulis tradidit: Si qua nempe minus lucidè pagina Regulæ pandit, aut omnino ſilet, rationabiliter aptéque inſtituit atque ſupplevit.* Conſuetudines ſuas habuit Cluniacenſis Abbatia, quas *Bernardus* Cluniacenſis Monachus ſcriptis prodidit, ac *B. Hugoni* dicavit; quas etiam eodem tempore collegit *S. Udalricus*, & tribus libris digeſſit in modum Dialogorum, poſtulante *Vuillelmo* Hirſaugienſis Cœnobii Abbate. Editæ ſunt à *D. Luca Dacherio* Tom. IV. Spicilegii. Licet autem undecimo tantùm ſæculo floruerit *S. Udalricus*, attamen conſuetudines illas non eo primùm tempore fuiſſe conditas, ſed à multis retro temporibus uſu receptas, probant Epiſtola nuncupatoria & Prœmium, necnon *S. Odonis* Vita à *Joanne* ejus diſcipulo ſcripta, quæ nonnullas commemorat. Unde illas jam ſub *S. Odone* inſtitutas fuiſſe credere par eſt. Prima pars eſt de divinis Officiis: Secunda de eruditione Novitiorum: Tertia de obedientiis; quibus & ultima obedientia eſt ſubjuncta, qua quiſque vocatur ad Chriſtum. Pauca in iis obſervare operæ pretium eſt.

Antiquæ Conſuetudines Cluniacenſes.

Officia ad penſum diurnum addita.

I. Divina Officia ita ordinata erant, ut utrumque Teſtamentum cujuſlibet anni decurſu legeretur,

tur, ut ex Cap. I. conſtat. I I. Nocturnis & A omnibus Horis Canonicis, Pſalmos preceſque non paucas, præter conſtitutas à *S. Benedicto*, Cluniacenſes addidere : præſertim in Quadrageſima in cujus privatis noctibus, prævenicbant Nocturnos recitatione Pſalmi centeſimi decimi-noni & ſequentium, uſque ad finem Pſalterii. Poſt Nocturnos, & quatuor Pſalmos additiitos, fiebat Proceſſio ad Eccleſiam Sanctæ Mariæ, in qua Pſalmi octogeſimus-quartus & octogeſimus-ſextus, cum Antiphona & Collect:, cantabantur. Deinde recitabantur Matutinæ de omnibus Sanctis. Sequebantur Matutinæ pro Fidelibus De- B functis : Cantica quindecim Graduum, ſeu Pſalmi Graduales nuncupati. Poſt Primam, quatuor Pſalmi Pœnitentiales : Poſt Veſperas Regulares, Veſperæ de omnibus Sanctis, & pro Fidelibus Defunctis, &c. Pia illa tot Pſalmorum, & precum additio, in Regula S. Benedicti fundamentum habebat, præcipiente, ut *Quadrageſimali tempore quid addatur ad penſum ſolita ſervitutis.* Id diſcimus ex Cap. II. & III. Lib. I.

Miſſæ.

Duæ Miſſæ quotidie cantabantur ; prima de die ; altera, ſi dies privatus eſſet, pro defunctis. Diebus verò Dominicis, & in Feſtis Sanctorum, Miſſa matutinalis erat de die. In Miſſa majori, C tribus hebdomadæ diebus à ſingulis ſiniſtri Chori; tribus aliis, à ſingulis Chori dextri fiebat oblatio, pax dabatur & accipiebatur, & *ab his* pro libito & devotione, *Corpus Domini ſumebatur : in cúmque finem, tres Hoſtiæ conſecrabantur.* Ad Miſſam pro defunctis uterque Chorus offerebat. Majorem Miſſam præcedebat Litania brevis, in qua tres dumtaxat ex quolibet ordine Sancti nominabantur. Diebus Dominicis, unus tantùm in Miſſa majori offerebat, ſed *quinque ſimul hoſtias; ut qui vellent, poſſent communicare.* Pacem accipiebant univerſi. *Ipſa autem hoſtia cùm erant conſecrata, mutabantur quatuor cum illis quæ in pyxide, & in* D *aurea columba ſuper altare pendente jugiter ſervabantur ; maximè propter infirmos, ut quicquid de eis eveniret, Viaticum eſſet in promptu. Mutabantur autem per manum Diaconi omni Dominica die, ne longo ſitu aliquo modo fierent deteriores.* Hæc diſcimus ex Cap. VI. VII. & VIII. Hoſtias ejus figuræ non fuiſſe, cujus modò ſunt, nec denarialis dumtaxat magnitudinis, ſed longè majores, quæ in plures particulas pro numero communicantium dividerentur, inde patet quòd quinque Hoſtiæ Sacerdoti & Miniſtris, totque Fratribus communicandis ſatis eſſent.

Euchariſtia in aurea columba ſuper Altare ſuſpenſa.

Hoſtiarum magnitudo.

Die Paraſceves omnes communicabant. In Refectorio nihil miniſtrabatur præter panem & herbas crudas : vinum juſtitiis* infuſum magis E dabatur ad eleemoſynam, quam quiſquam biberet. Id diſcimus ex Cap. XII. In Benedictione Cerei decimo Sæculo Cluniacenſes æquè & cæteræ Eccleſiæ cantabant : *O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere Redemptorem ! ô certè neceſſarium Adæ peccatum, quod Chriſti morte deletum eſt!* Sed *S. Hugo* hæc juſſit expungi Sæculo XI. & ne ampliùs legerentur interdixit : Quod laudat *S. Udalricus.* Cereo Præcentor inſcribebat annum Dominicæ Incarnationis, Indictionem, F & Epactas. Communio generalis fiebat in Miſſa majori. Privatæ Miſſæ poterant à Sacerdotibus cum licentia celebrari. In Cœna Domini etiam ſine licentia ante Miſſam majorem, ſed abſque candela, quia novus ignis nondum erat benedictus. In Miſſa ſolemni diei Paſchatis ter Introitus repetebatur. Illa conſtant ex Capp. XIII. XIV. & XV.

*Certæ menſuræ vaſculis cujuſque portionem continentibus Conſuetudines diei Paraſceves & Sabbati Sancti.

Silentii religioſa obſervantia.

In Eccleſia, dormitorio, refectorio, & coquina regulari, perpetuum ſilentium ſervabant Cluniacenſes : & in aliis locis rariſſimè loquebantur. Signis res neceſſarias poſtulabant. Quæ conſuetudo inter eos ita invaluerat, *Ut ſi ſine officio linguæ eſſent, ad omnia neceſſaria ſignificanda ſufficere poſſent ſigna ipſa* (inquit Joannes Monachus in Vita S. Odonis) Signa hujuſmodi Lib. II. Conſuetudinum Cluniacenſium Cap IV. deſcribuntur. Mirum eſt quod in laudata *S. Odonis* Vita Lib. II. de *Archimbaldo* & *Adalaſio* celeberrimis Congregationis Cluniacenſis Monachis narratur, quod à Normannis, qui per fines Pictavorum atque Turonenſium populabundi graſſabantur, capti & ligati, adduci à Barbaris non potuere, ut vel unico verbo ſilentii regularis legem & conſuetudinem violarent, etiam minis mortis ſibi intentatis.

Novitiorum Benedictio, ſeu Profeſſio.

Novitii triduo poſt benedictionem ſeu profeſſionem non denudabant Caput capello coopertum ; in cucullis dormiebant, nihil omnino loquebantur, offerebant ad pacem, & ad ſacram Communionem accedebant. Si quis infirmus, & *ad ſuccurrendum* (ſic enim loquebantur) benedictionem accepiſſet, id eſt, profeſſionem emiſiſſet in periculo mortis, cum aliis, qui ritu ſolemni benedicebantur, accedebat, ut quod in illius benedictione omiſſum fuerat, ſuppleretur. (Ex Cap. XXVIII. Lib. II.)

Sacrificii ritus & Communionis ordo Cap. XXX. deſcribuntur. Communionis ordinem ipſis *S. Udalrici* verbis expono, quia in eo non leve momentum eſt ad confutandum Calviniſtarum recentiorum delirium, qui Sæculo X. ſenſim ſine ſenſu fidem ac doctrinam Eccleſiæ circa Euchariſtiam immutatam fuiſſe effutiunt ; ita ut pauci quidam realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam credere cœperint, quæ doctrina ad alios paulatim ſit propagata. Eamdem enim fuiſſe totius Eccleſiæ fidem & doctrinam de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti, Conſuetudines Cluniacenſes probant, cùm Cluniacenſium Monachorum alia fides non eſſet, quam Romanæ, Italiæ, Germaniæ, Hiſpanæ, Gallicanæ Eccleſiæ cum quibus communicabant : præſertim cùm regionum illarum Monachi Cluniacum, & Cluniacenſium aliqui in illas regiones ſæpe ſe conferrent. Sic autem habent Antiquæ Conſuetudines, quas expendimus, de Communionis ordine: *Sacerdote ad pacem procedente, Diaconus ad Altare accedit, duáſque Hoſtias vel ſi plures fuerint, ut in Dominicis, frangit & dividit, quas Sacerdos non diviſit, ſeparatim dimittit, ut de altera ipſe, de altera Sacerdos communicetur . . . . Qui rediens, & illam portiunculam Dominici Corporis quam ſumpturus eſt de patena accipiens cum duobus mediis digitis ſiniſtræ manus, patenam modicè Diacono porrigit, & ſuper Calicem ipſam portiunculam ſumens, poſtea eumdem Calicem cum Sanguine Diacono dat. Unus autem de Miniſtris tollit de armario ſcutellam, & allatam tenet cum linteo ſuper reclinatorium, quod eſt propter hoc maximè factum inter duas Ciborii columnas : ſuper quod Diaconus mittit patenam in qua Dominicum Corpus eſt diviſum ; Calicem quoque cum Sanguine dat Subdiacono intrinſecus ſtanti inter reclinatorium & Altare : qui tenebit eum reclinem quàm conjunctiùs poterit, erga ſcutellam. Communicat primus Diaconus, & poſt eum alii forinſecus accedentes... Debent autem ſinguli ita ſe ſcutella adjungere, ut ſi fortè inter ſumendum* Corpus Domini, aliquando vel de ore ſumentis, vel de manu porrigentis lapſum fuerit, niſi in ſcutellam cadere non poſſit. Quotquot autem ipſum Corpus ſacrum dederit, ſingulis Sanguine prius intinguit. Communicatis autem omnibus qui voluerint, & noviſſimè Subdiacono, qui ſemper per conſuetudinem ad majorem Miſſam, communicare debet (exceptis his diebus in quibus tantum una Hoſtia conſecratur)*

Realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia &c.

Ordo Sacræ Communionis.

Hoſtia ſacra Sanguine Chriſti intincta porrigebatur.

conſecratur) & communicato illo qui tenet ſcutellam, ſi corpus Domini ſupereſt, vel ſi videtur ſibi, cooperitur ipſa ſcutella: & qui tenet eam non ſe ſubmovet inde, quouſque Sacerdos Calice à Subdiacono recepto Sanguinem ſumat.

Abbatis electio.

Soli Cluniacenſis Cœnobii Profeſſi Abbatem eligebant: idque erat *quaſi legitimum ſempiternum*, ut conſtat ex Cap. I. Libri III. Emendatio vitiorum & diſciplinæ regularis impoſitio ad ipſum ſpectabat. Hoc erat Cluniacenſium Abbatum apothegma: *Nullam Monachorum Eccleſiam deboneſtari propter quod tale quid committitur ab aliquo Fratre, ſed hoc eſſe quod planè faciat ad ignominiam* Congregationis, *ſi quid nequiter committitur, & abſque digna emendatione dimittitur.* Ideo cùm alicujus flagitium apud plebem vulgatum erat, præſente quoque plebe ſolebat emendari, ut qui ejus crimen cognoviſſent, pœnæ quoque teſtes eſſent. Monachus itaque gravioris culpæ reus in media platea nudabatur, ligabatur, verberabatur. Si culpa gravior non eſſet, ſed fortè cum aliquo inhoneſtè & irreligioſè coram popularibus contendiſſet, die Dominico, populo ad Miſſam Matutinalem concurrente, ſtabat Monachus peccator nudis pedibus prope fores Eccleſiæ, grandiuſculum codicem manu tenens, nudato capite, ſummum ſervans ſilentium; adſtante famulo quaſi præcone, qui pœnitentiæ ipſi injunctæ cauſam interrogantibus aperiret. Sicque ſtabat ad finem uſque Miſſæ. In plebis Chriſtianæ offenſionem, & in Religioſæ Congregationis dedecus nequaquam vergebat, imò in illius ædificationem, in iſtius gloriam, quòd publicè peccantes Monachi publicam Pœnitentiam quodammodo ſubire cogerentur. Rebelles & contumaces in carcerem detrudebantur, vel in * bogam. In carcerem oſtio pariter ac feneſtra carentem cum ſcala deſcendebatur. Bogæ quædam leviores, quædam graviores. Id conſtat ex Cap. III. Lib. III.

Punitio reorum.

Hoſtiæ quanta cum reverentia & diligentia confectæ.

Quæ ad Euchariſtiam & ad *Corpus Domini* pertinebant, ſumma cum reverentia & diligentia gerebantur, præſertim Hoſtiarum confectio. Conficiendi modum apud Cluniacenſes ſuos jam olim ſolemnem his verbis exponit *S. Udalricus* Cap. XIII. Lib. III. *Fragmentum de quo facienda ſunt Hoſtia, quantumlibet bonum ſit naturaliter & purum, tamen granatim eligitur & lavatur ſtudioſè, nec per alias perſonas quàm per ipſos Fratres. Colligitur deinde in ſaccum non qualemcumque, ſed qui ad hoc ſolum de bono panno conſutus eſt & reſervatur; in quo colligatum commendatur uni famulo non laſcivo: qui portans illud ad molendinum, molam lavat utramque, operitque ſurſum & deorſum cortinis, ſe ipſum induit alba, & ſuper caput mittit & alligat ſuperhumerale, id eſt amictum, ut nihil de facie præter oculos poſſit apparere. Ita ergo molit, ita farinam cribat, primo cribro quoque diligenter abluto. Major Eccleſiæ Cuſtos, ſi non eſt Sacerdos vel Diaconus, Vicarium ſibi quærit ad hoc opus perficiendum. Duos etiam alios de his Ordinibus hujus rei gnaros perquirit, accepta licentia à Priore, & unum Converſum**.... *Deinde illi tres induunt ſe albis & humeralibus (ut ſupradictum eſt de famulo) quorum unus farinam conſpergit & vehementiſſimè compingit ſuper tabulam nitidiſſimam habentem limbum in circuitu, aliquantulum in circuitu ſuperficiem altiorem, ne aqua effluere poſſit. Conſpergunt cum aqua frigida, quia inde fiunt hoſtiæ candidiores: à duobus verò reliquis hoſtiæ formantur. Aqua verò non in alio vaſe defertur, quàm in quo ſolet ad Miſſas deferri. Ferramentum in quo ſunt coquendæ caracteratum tenet Converſus, manúſque induit chirothecis. In Ferramento poſſunt ſimul hoſtiæ ſex poni.... Summopere cavent ut non modo ſaliva, ſed nec flatus eorum aliquo modo ad hoſtias pertingere poſſit.* Tanta reverentia in confectione Hoſtiarum à Cluniacenſibus, non eo dumtaxat tempore quo ſcribebat *S. Udalricus*, ſed ab antiquo & à Congregationis exordiis adhibita, probat ipſos, & totam, cum qua in fide conſentiebant Eccleſiam, non ſpectaſſe Euchariſtiam ut meram figuram Corporis Chriſti, ſed ut verum Chriſti Corpus. Hoſtias porro abſque fermento confectas perſpicuum eſt, uſúmque azymorum decimo Sæculo apud Cluniacenſes, & in tota, ut credere par eſt, Occidentali Eccleſia, in Sacrificio Euchariſtiæ ſolemnem fuiſſe. An autem perpetuus fuerit, alia quæſtio eſt.

** Il eſt, Novitium.*

Abſtinentia.

Solis infirmis, nec tamen omnibus, ſed iis dumtaxat quorum id exigebat infirmitas, carnium eſus conceſſus erat, ut conſtat ex Cap. XXVII. Libri III. Duos Fratres, qui carnem apud parentes comederunt cum aliquo ſanctæ Regulæ contemptu, à Deo vindice percuſſos, & primo carnis morſu ſuffocatos narrat *Joannes* Cluniacenſis Monachus in Vita *S. Odonis* Lib. 2. idque ſuo tempore contigiſſe.

Unctionis Extremæ ritus.

Extrema-Unctio infirmis antè Viaticum Euchariſtiæ adminiſtrabatur. Infirmus Frater proximum finem præſentiens, Confeſſione omnium peccatorum apud Abbatem vel Priorem facta, rogabat ut Oleo Infirmorum ungeretur. Tum à duobus Fratribus in Capitulum adducebatur, vel inter manus efferebatur, ſupplex veniam petebat, reúmque ſe de multis negligentiis contra Deum & contra Sodales confitebatur. Prior ei abſolutionem imprecabatur. Peracta hujuſcemodi Exomologeſi, reducebatur in lectum, & circumſtantibus Fratribus, ungebatur. Poſtea, ſi exitus urgeret, *Corpus Domini* vino intinctum accipiebat. Crucem deinde admotam oſculabatur: ac demum Sacerdotem, & Fratres, ipſóſque Pueros, quaſi ultimùm vale dicturus. Imminente obitûs hora, expandebatur cilicium, deſuper aſpergebatur cinis, infirmus è lecto efferebatur in cilicium, ut in pœnitentis habitu moreretur: conſuetis precibus Deo commendabatur anima. Id diſcimus ex cap. XXVIII. & XXIX. Lib. III. earumdem antiquarum Conſuetudinum Cluniacenſium.

Fundatio Abbatiæ Auriliacenſis.

** Aurillac, olim in diœceſi Claromontana, nunc S. Flori.*

Abbatiæ Cluniacenſi coæva eſt Auriliacenſis * à *S. Geraldo* Comite Auriliacenſi fundata, regnante Carolo Simplice, & ſubdita Eccleſiæ Romanæ cum obligatione annui cenſûs urnæ *S. Petri* perſolvendi, ut teſtatur S. Odo Cluniacenſis in ejus Vita, Lib. II. Quem & hanc ſibi legem præfixiſſe refert, *Ut ſecundo ſemper anno ad ſepulchrum Apoſtolorum recurreret, decémque ſolidos * ad proprium collum dependentes, tanquam ſupplex ſervus, Domino ſuo quaſi cenſum deferret.* Ordinis Benedictini Monachos in Cœnobio Auriliacenſi conſtituit *S. Geraldus*, multíſque prædiis illud ditavit. *S. Geraldi* Teſtamentum edidit *Ducheſnius* in Notis ad Bibliothecam Cluniacenſem. Incipit his verbis cedro dignis, & eximiam Teſtatoris pietatem ſpirantibus: *Mundi termino appropinquante, ruinis crebreſcentibus, jam certa ſigna manifeſtantur, quia his advenientibus, verè mundus arguetur. Et ſi aliquid de rebus noſtris locis Sanctorum conferimus, retributorem nobis eſſe Dominum confidimus, qui dicit:* Date eleemoſynam. *Ob hoc igitur ego Geraldus, conſiderans caſum fragilitatis humanæ, & pertimeſcens ultimum tremendum diem Judicii, propterea cedo ad loca Sanctorum, & eorum ſervientium, & in ſubſtantia pauperum, &c.* Lege breve Chronicon Auriliacenſis Abbatiæ Tomo II. Veterum Analectorum P. Mabillonii.

** Decem nummos aureos.*

Puerorum oblatio Monaſteriis facta à parentibus.

V. De puerorum oblatione à parentibus facta ex præſcripto Regulæ *S. Benedicti* nata eſt Sæculo nono controverſia, an in poſterum irrevocabilis cenſeri

cenſeri deberet. Quibuſdam contra ſuperiorum ſæculorum ſententiam, imò etiam contra Conciliorum & Pontificum Decreta negantibus obſtitit *Rabanus* ſcripto libro ad Ludovicum Imperatorem, *Contra eos qui oblationem contra Regulam S. Benedicti deſtruere volebant*, teſte *Rodulfo* in Vita Rabani. Hujus contentionis occaſio nata videtur ex Concilio Moguntino III. anni DCCCXIII. Canone XXII. Quo tamen non obſtante, viguit deinceps oblatio puerorum in Ordine *S. Benedicti* non ſecus ac antea, ut conſtat ex *Paſchaſio Radberto*, in Expoſitione Pſalmi XLIV. ad Sueſſionenſes Beatæ Mariæ Sanctimoniales, ubi vocat eas *Parentum vota*, quòd earum pleræque in tenella ætate Deo à parentibus cônſecratæ eſſent. Idem conſtat ex Conventu Aquiſgranenſi Abbatum Franciæ, [* Ann. 817.] in quo tres Canones de pueris oblatis conditi ſunt. XXXVI. qui ſtatuit, *Ut puerum pater aut mater tempore oblationis offerant Altari, & petitionem pro eo coram laicis teſtibus faciant, quam tempore intelligibili ipſe puer confirmet.* XXXVII. qui ſtatuit, *Ut infantes oblati carnem nonniſi causâ infirmitatis manducent.* XLV. qui ſtatuit, *Ut in Monaſterio non habeatur, niſi eorum qui oblati ſunt.* Idem conſtat ex Concilio Vvormatienſi anno DCCCLXVIII. celebrato, Canone XXII. *Si pater* inquit, *vel mater filium, filiamque intra ſepta Monaſterii in infantiæ annis ſub Regulari tradiderint diſciplina, non liceat eis, poſtquam ad pubertatis pervenerint annos, egredi, & matrimonio copulari. Hoc ergo omnino devitandum eſt; quia nefas eſt ut oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis frena laxentur. Igitur non liceat eis ſuſceptum habitum unquam dejerere: ſed convicti quod Tonſuram aut Religioſam veſtem aliquando habuerint, in Religionis cultu habitûque velint nolint, permanere cogantur.* Et Canone XXIII. *Monachum ergo ut paterna devotio, aut propria profeſſio facit. Quicquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde huic ad mundum reverti intercludimus aditum, & omnes ad ſæculum interdicimus regreſſus.* Id confirmant Antiquæ Conſuetudines Monaſterii Cluniacenſis Lib. II. Cap. VIII. Ritum oblationis puerorum Monaſteriis deſcribit *S. Benedictus* Regulæ ſuæ Cap. LIX. De eadem legendus Lanfrancus, Decretorum Cap. XVII. qui hac oblatione impoſitam pueris Vitæ Monaſticæ obligationem confirmat. Varias Formulas oblationis puerorum habes in Notis Dacherianis ad *Lanfrancum*, in Chronico Novalicienſi, apud *Smaragdum* in Commentario Benedictinæ Regulæ, & apud Dom. *Mabillonium* Tom. IV. *Veterum Analectorum*, cujus ea de re Obſervationes ibidem legi poſſunt.

[Ætas Monaſticæ Profeſſionis.] VI. Profeſſionis ætas apud Cluniacenſes erat annus decimus-quintus, aut major, ut conſtat ex Cap. mox laudato Conſuetudinum Cluniacenſium. *Poſtea*, inquit S. Udalricus, *induitur cuculla; & de cætero Benedictio ejus differtur uſque ad legitimam ætatem, id eſt, ſi amplius, vel uſque ad quindecim annos ætatis.* In Eccleſia Orientali vigebat adhuc diſciplina Canonibus Trullanis invecta ut anno decimo ætatis Monaſtica Profeſſio legitimè fieri poſſet. Hanc ſua Conſtitutione * [* Conſtit. VI.] firmavit *Leo Sapiens* Imperator: Sed vetuit ne de rebus ſuis ſtatuerent ante decimum-quintum annum. Hanc Legem refert Balſamon in Canonem XL. Synodi Trullanæ. Virgines ſacræ velum conſecrationis ante annum ætatis vigeſimum-quintum non recipiebant, ut conſtat ex Lib. I. Capitularium, Cap. CI. [Ætas Profeſſionis & Conſecrationis Virginum.] *De tempore velandarum puellarum*, inquit, *in Africano Concilio Cap XVI. continetur ut non ante XXV. annos conſecrentur. Idem in eodem Concilio Cap. XCIII. De Virginibus velandis ita continetur: Item placuit ut quicumque Epiſcoporum neceſſitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cùm vel petitor potens vel raptor aliquis formidatur, vel ſi etiam aliquo mortis perículoſo ſcrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velaverit Virginem, ſeu velavit ante XXV. annos ætatis, non ei obſit Concilium quod de iſto annorum numero conſtitutum eſt. Unde colligitur quia juxta priorem Sanctionem Virgines XXV. ætatis ſuæ anno rite conſecrandæ ſint; Quòd ſi præmiſſæ neceſſitates ante id fieri compellant, nullum poſſit Epiſcopo afferre præjudicium conſecratio.* At velum Religioſæ Profeſſionis puellæ ſuſcipere poterant anno ætatis duodecimo, ut conſtat ex Concilio Triburienſi, Canone XXIV. cujus hæc ſunt verba: *Quæcumque Virgo ſub patrocinio ante annos duodecim, non coacta, ſed propria voluntate ſacrum velamen ſibi impoſuerit, annúmque & diem nullo repetente, velata permanſerit, ab eodem ſancto habitu non recedat.* Profeſſionis velum ſpectabat Carolus Magnus, cùm in Capitulari apud Theodonis Villam Cap. XIV. edixit *Ut infantulæ ætatis puellæ non velentur antequam illæ eligere ſciant quid velint: & ut pulſentur ſalvâ canonicâ ſententiâ & Auctoritate.* Duplicis illius veli & ætatis diſtinctionem ex *Reginone etiam colligere licet Lib. II. *De Eccleſiaſticis Diſciplinis*, Cap. CLXXVII. & CLXXVIII.

VII. *Carolus Magnus* lege lata prohibuit ne quis Clero aut Monaſterio nomen daret abſque ſuæ Majeſtatis licentia, [* Conſenſus Principum quandoque neceſſarius iis qui Vitam Religioſam profitebantur; ſed neceſſitas illa pietate Regum Chriſtianiſſimorum ſublata eſt.] quia nonnulli ignaviâ inſtigante, Clericalem Tonſuram recipiebant, aut Vitam Monaſticam profitebantur, ut ſe à publicis functionibus liberarent: alios Epiſcopi vel Abbates cupiditate ſuadente circumveniebant, ut eorum bona Eccleſiis vel Monaſteriis, quibus ſe mancipabant, donatione illorum obtingerent. Contra hos abuſus Magnus Imperator Legem tulit in Capitulari II. anni DCCCV. quæ etiam in Cap. CXIV. Lib. I. Capitularium tranſcripta eſt: *De liberis hominibus qui ad ſervitium Dei ſe tradere volunt, ut priùs hoc non faciant quàm à nobis licentiam poſtulent. Hoc ideo quia audivimus aliquos ex illis non tam causâ devotionis hoc feciſſe, quàm pro exercitu ſeu alia functione Regali fugienda; quoſdam verò cupiditatis causâ ab his qui res illorum concupiſcunt, circumventos audivimus. Et hoc ideo fieri prohibemus.* Et cap. ſequenti: *Ideo hæc & ſupra, & hic de liberis hominibus, diximus, ne fortè parentes eorum contra juſtitiam fiant exheredati, & Regale obſequium minuatur, & ipſi heredes propter indigentiam mendici vel latrones efficiantur.* Hanc tamen Legem *Caroli* Magni ab Eccleſia non fuiſſe receptam, & ab eodem Chriſtianiſſimo Imperatore abrogatam teſtatur *Hincmarus* in Epiſtola ad *Carolum Calvum*, quam P. *Cellotius* Soc. Jesu, edidit cum Duziacenſi Concilio ſub Titulo VI. Opuſculi, & D. *Lucas Dacherius* Tom. II. Spicilegii. *Julianus*, inquit, *& poſtea Imperator Mauritius decreverunt, ut ei qui ſemel in terrena militia ſignatus fuerit, niſi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulſus, in Monaſterio recipi, & Chriſto eum militare non liceat. Quod Religioſi Imperatores, & Sanctus Gregorius Auctoritate Apoſtolica & generali Epiſcoporum conſenſu, Eccleſiaſtico vigore, ac Republica Chriſtianæ cohibente Religione, deſtruxerunt velut in ejus Epiſtolis ad ipſum Mauritium Imperatorem, & ad plurimos Archiepiſcopos directis oſtenditur. Quod & divæ memoriæ avo veſtro Carolo ſubripuit, ſicut majorum traditione & verbis & ſcriptis didicimus. Et in Lib. I. Capitularium Cap. CXII. demonſtratur, De liberis hominibus ad ſervitium Dei ſine ſua licentia non convertendis. Quod Eccleſia & Reſpublica non conſentit, quodque poſtea correxit, ſicut in eodem libro Cap. CXXXIV. monſtratur.*

Caput

Caput illud in editione *Baluzii* eſt CXXXVII. ſtatuitque, *Ut liber homo qui in Monaſterio regulari comam depoſuerit, & res ſuas ibidem delegaverit, promiſſione facta ſecundùm Regulam firmiter teneatur.*

Carolus Calvus Rex Francorum in Edicto Piſtenſi anni DCCCLXIV. Cap. XXVIII. prohibuit ne Clero aut Monaſteriis ſe manciparent, qui publicorum vectigalium oneribus erant obnoxii, niſi priùs licentiam ab ejus Majeſtate impetraſſent. *Ut illi Franci*, inquit, *qui cenſum de ſuo capite, vel de ſuis rebus ad partem Regiam debent, ſine noſtra licentia ad cauſam Dei, aut ad alterius cujuſcumque ſervitium ſe non tradant, ut Reſpublica, quod de illis habere debet, non perdat.* Ibidem teſtatur *Carolum Magnum* priorem Legem reſcidiſſe, & liberum aditum in Monaſteria, rerúmque ſuarum donationem, ac Vitæ Religioſæ profeſſionem liberis quibuſque hominibus, converti volentibus, permiſiſſe. *Et quia*, inquit, *ſicut in ſacris Eccleſiaſticis Regulis invenitur, prior obſervatio durior, poſterior autem, exigente cauſa, inclinatior fuit, poſt hæc præfata Capitula Deceſſorum & Progenitorum noſtrorum, hujuſmodi, ſicut prædiximus, Francis hominibus res ſuas ad caſam Dei vel aliis tradere ac vendere, eóſque ad divinum ſervitium converti, ſi vellent, non prohibuerunt; ſicut in Capitulis Lib. I. Capit. CXXXII. & CXXXIV & in Lib. II. Capit. XXXI.* & in Lib. IV. Cap. XIX. continetur.

Monachi Epiſcopis jure communi ſubditi.

VIII. Monachi jure communi Epiſcopis erant ſubditi ſæculis nono & decimo. Id probat Concilii Moguntini anno DCCCXIII. celebrati Canon XII. prohibens: *Ne Monachi ad ſæcularia Placita veniant, neque ipſe Abbas ſine conſilio Epiſcopi ſui: & cùm neceſſitas exigit, tunc per juſſionem & conſilium Epiſcopi illuc vadat.* Et Canone XX. quo ſtatutum eſt, *ut Miſſi per quæque loca directi, ſimul cum Epiſcopis uniuſcujuſque Diœceſis, perſpiciant loca Monaſteriorum Canonicorum, pariter & Monachorum, ſimilitérque Puellarum, ſi in apto & congruo loco ſint poſita, ubi commodum neceſſarium poſſit acquiri, quod ad utilitatem pertinet Monaſterii, ſicut in Sancta Regula dicitur*, &c. *Ubi autem aliter inventum fuerit, hoc omnimodis Epiſcopus loci ipſius faciat emendari: ita ut condignam profeſſioni eorum cuſtodiam habeant Canonici, vel Monachi, atque Nonnanes, ne detur eis occaſio malefaciendi.* Et Canone XXI. *Præcipimus ut unuſquiſque Epiſcopus ſciat per ſingula Monaſteria, quantos quiſque Abbas Canonicos in Monaſterio ſuo habeat, & hoc omninò ambo pariter provideant, ut ſi Monachi fieri voluerint, regulariter vivant: ſin autem, canonicè vivant omninò.* Idem probat Concilii Aquiſgran. II. Canon. II. Cap. II. quo Abbatibus Monachorum prohibetur, ne ſæcularibus vel Eccleſiaſticis negotiis ſe immiſceant, niſi in cauſa neceſſitatis, *acceptâ tamen propriæ civitatis Epiſcopi licentiâ.* Idem probat Synodi Lingonenſis Canon IX. in Synodo Tullenſi apud Saponarias anno DCCCLIX. relectus, quo decretum eſt, *Ut Congregationes Canonicorum & Monachorum ac Sanctimonialium, ſecundùm canonicam inſtitutionem à propriis Epiſcopis ſtrenuè viſitentur, & eorum religio & habitus exquiratur, ſi vita & moribus ſint probi, ac officii & unanimitatis ſtudio ſolliciti, à leviſſimis quoque & pernicioſiſſimis actibus cauti.* Idem probat Epiſtola XXVIII. *Hadriani II.* ad *Carolum Calvum* Regem Tom. III. Conciliorum Galliæ, in qua hæc habet: *Noſtis quia omne Monaſterium in poteſtate Epiſcopi conſiſtere debet juxta canonicam Auctoritatem: & quia hoc eſt tranſgreſſum, ideo plurima Monaſteria habentur deſtructa*, &c. Idem probant Regum noſtrorum Capitularia Lib. V. Cap. XXVII. decretum eſt, *Monachos per unamquamque civitatem aut regionem ſubjectos eſſe Epiſcopo ſuo. . . . nec propria Monaſteria deſerere: niſi fortè eis præcipiatur, propter opus neceſſarium, ab Epiſcopo civitatis.* Lib. VI. Cap. CXXXII. quo cautum eſt, *ut Clericis vel Monachis ſine commendatitiis Epiſtolis Epiſcopi ſui licentia non pateat evagandi.* Et Cap. CXXXIX. quo decretum eſt, ut *Abbates pro humilitate Religionis in Epiſcoporum poteſtate conſiſtant. Et ſi quid extra Regulam fecerint, ab Epiſcopis corrigantur. Qui ſemel in anno; in loco ubi Epiſcopus elegerit, acceptâ vocatione conveniant.*

Idem probat Præceptum *Ludovici Pii* Imperatoris, quo confirmat Auctoritatem Archiepiſcopi Senonenſis in Monaſteria Diœceſeos Senonenſis. *Ac ne*, inquit, *hujus Decreti cautâ in iiſdem Cœnobiis Abbates vel Monachi conſtituti contra ſuum incipiant ſuperbire Epiſcopum, præcavimus omnem occaſionem amputandam, neque locum diabolo dandum; ſalva ſcilicet in omnibus Auctoritate Epiſcopi in cunctis Eccleſiaſticæ Regulæ diſciplinis, videlicet ut eaſdem Cellas ſub proprio ſemper regimine gubernans, ſecundùm inſtitutionem Sanctæ Regulæ Abbates conſtituat, & ſi neceſſe fuerit, mutet, prava quæque corrigat, ſuperflua reſecet, virtutes nutriat, eradicet vitia, utque bonus agricola evellens frutices, Patrum ſervans Inſtituta, diſcernat qualem cuique terræ ſementem mandare debeat.* Editum eſt iſtud Præceptum à *Stephano Baluzio*, in Appendice Actorum Veterum, Tom. II. Capitularium. Privilegium tamen ab *Aldrico* Archiepiſcopo Abbatiæ S. Remigii Senonenſis conceſſum, & ab Epiſcopis Gallicanis confirmatum anno DCCCXXXIV. *Ludovicus Pius* anno DCCCXXXV. auctoritate ſuâ roboravit. Extat cum Pii Imperatoris Diplomate Tom. II. Spicilegii Dacheriani.

Idem probat *Lupi* Ferrarienſis Abbatis Epiſtola XIX. ad *Heriboldum* Autiſſidiorenſem Epiſcopum, qua ipſi ſupplicat ut Monachum ejus Diœceſeos retinere ſibi liceat: *Quidam veſtrûm Monachus*, inquit, *cui Joanni nomen eſt, nobiſcum in Monaſterio noſtro verſatur, quod & nobis prodeſt, & in Cœnobio ejus, ut audivimus, indigentia laboratur. Quò congregari undique Fratres vos præcepiſſe comperiens, Celſitudini veſtræ hos direxi apices, poſtulans ut hunc mihi aliquandiu concedatis.* Et Epiſtolis CI. & CII. teſtatur *Adulfum* & *Acaricum* Cœnobii Ferrarienſis Monachos, cum licentia *Vvenilonis* Archiepiſcopi Senonenſis, cui Monaſterium illud ſubjacebat, & ſua, Romam ad limina Apoſtolorum orationis causâ profectos.

Immunitates & Privilegia Monaſteriis conceſſa.

IX. Immunitates & Privilegia Monaſteriis quibuſdam ab Epiſcopis & Romanis Pontificibus conceſſa ſunt ſæculis nono & decimo, & à Regibus confirmata. Sic *Nicolaus I.* Privilegium libertatis Monaſterio *S. Karileſi* * O. B. conceſſit, imò potiùs confirmavit. Ortâ nimirum controverſiâ inter Monachos iſtius Cœnobii & Cenomanenſem Epiſcopum, causâque ad Sedem Apoſtolicam delatâ, Pontifex Juris communis & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ vindex acerrimus, datis ad Monachos literis, juſſit eos Epiſcopo ſubeſſe & obſecundare, aut ad cauſam coram Epiſcopis, aut coram Sede Apoſtolica dicendam ſe comparare. Scripſit etiam ad Epiſcopos in Regno *Caroli Calvi* conſtitutos ut cauſam illam diſcuterent, & Monachos ad officium revocarent. *Nunc*, inquit, *ut noſtris intonuit auribus; Monachi regulari Auctoritate contempta, Zelum paternæ traditionis non ducunt, & modum debitum ſervare non cupiunt; cùm, quod non licet, proprio libitu vivere quærunt; & Parochiam, in cujus Diœceſi conſiſtunt, jus non tenuiſſe fatentur, quapropter Apoſtolicæ Auctoritatis apicibus omnium veſtrorum Reverentiam commonere decrevimus, ut hoc extra Inſtitutionem Sanctorum Patrum fieri non ſinatis*, &c. Scripſit etiam ad *Hincmarum*, ipſum arguens quòd Monachis

* S. Calalis

Sancti Kārileſi favens, *Caroli* Regis animum adversùs Epiſcoporum Cenomanenſem commoviſſet. Scripſit & ad *Carolum Calvum* Regem, ut Cenomanenſi Epiſcopo juſtitiam conſervaret, atque ab Epiſcopis controverſiam de Juriſdictione illius in Monaſterium *Sancti Karileſi*, à qua ſe immunes Monachi contendebant, judicari ſineret, ut diſcuſſa lite Monaſterium ſub poteſtate Cenomanenſis Eccleſiæ, ſi juſtum eſſet, maneret. Scripſit denique ad *Robertum* Cenomanenſem Epiſcopum, eum certiorem faciens de his quæ in hac controverſia ſtatuerat: ſeque Monachis jugum Epiſcopalis ſubjectionis excutere volentibus nequaquam aſſenſurum pollicitus eſt, ſi eorum petitio ratione deſtituta eſſet. Iſta conſtant ex Epiſtolis XIV. XV. XVI. XVII. & XVIII. *Nicolai I.* Tom. III. Conciliorum Galliæ. Verùm cùm Rex *Carolus Calvus Odonem* Bellovacenſem Epiſcopum Romam Legatum miſiſſet, Pontificémque rogaſſet per litteras ut Monaſterio Sancti Karileſi *Libertatem ab Epiſcopis & à Regibus Francorum conceſſam ſua firmaret auctoritate*; Nicolaus I. *conſiderans piam eſſe poſtulationem, & ſervorum Dei quieti perneceſſariam, & quæ à Paſtoribus Eccleſiarum poſtulanda eſſet atque procuranda, ſi minùs eam mundi Principes procurarent*; Privilegium ampliſſimum dicto Monaſterio, conceſſit, imo libertatem qua fuerat ab ipſa ſui fundatione potitum confirmavit. Protulerunt enim Monachi Privilegia Regum ab antiquis temporibus ſibi conceſſa, quibus evidenter probarunt Cœnobium ſuum nuſquam Cenomanenſi Epiſcopo fuiſſe ſubditum, falsáque eſſe documenta quibus illud ſibi ſubjicere nitebatur. Ut ut eſſet, præſcriptam diuturna poſſeſſione iſtius Monaſterii libertatem Summus Pontifex judicavit. In duobus autem præcipuè capitibus hujuſmodi libertatem ſtatuit: primò in libera bonorum dicti Monaſterii adminiſtratione & diſpoſitione, abſolutionéque à dominatione Epiſcopali: ſecundò, in libera Abbatis ex ſuo gremio electione, ſervatis Juribus Regis, in cujus notitiam deferetur electio Abbatis, *ut ejus & conceſſione & conſenſu poteſtatem regiminis accipiat*. Epiſcopo verò Cenomanenſi ſolum jus Ordinationum, Conſecrationis Eccleſiarum & Altarium, confectionis Chriſmatis, & Confirmationis ſervatur. Statuit denique Pontifex, ut ſi quis hocce Privilegium fortè violaverit, Monachi *Sancti Karileſi* querimonias ſuas ad Metropolitanum Turonenſem deferant qui infractorem priùs admonitum, nec ſe emendantem à Communione Chriſtianorum, & Corporis Sanguiniſque Chriſti participatione efficiat alienum, quæcumque fuerit perſona, & cujuſcumque dignitatis. Si verò ipſos tueri Metropolitanus renuerit, Sedem Apoſtolicam adeant, ac Romano Pontifici cauſam ſuam & præſens Privilegium exponant & exhibeant, ut anathemate reum confodiat: *Ut Monaſterium præfatum propriam poſſit ſuæ libertatis munitionem habere; & Pontificale Decretum, Regúmque immunitates, Romanique Pontificis Conſtitutum, inviolabilem perpetuis obtineant temporibus firmitatem.*

Privilegium Monaſterio S. Karileſi O. B. in Diœceſi Cenomanenſi à Nicolao I. conceſſum.

Concilium Pariſienſe anno Chriſti DCCCXLVI. celebratum, Privilegium electionis & libertatis Monaſterio Corbeienſi, rogante *Paſchaſio Radberto*, ejuſdem loci Abbate, confirmavit. Nihil novi huic Monaſterio contulere Gallicani Patres, ſed liberam bonorum ejus temporalium adminiſtrationem, & Abbatis electionem, quibus à fundationis initio potiti fuerant, ſecundùm Regulam *S. Benedicti*, & quæ ipſis Jura Reges Chriſtianiſſimi confirmarant, Monachis auctoritate Synodali pariter confirmavere. Ad id ipſos impulit Corbeienſis Abbatiæ nobilitas, Monachorum in obſervantia regulari perſeverantia, Regum in illud Cœnobium propenſio & beneficentia ſingularis; *Caroli Calvi* Regis Sacra Juſſio, & Epiſcopalis muneris debitum: quia Epiſcopi Eccleſiarum & Monaſteriorum jura, Privilegia, & libertatem pro ſua virili tueri debent. *Sicuti comperimus*, inquiunt, *ipſe locus venerabilis, Bathilde Regina à Clothario filio ſuo imperante, à ſanctis viris fundatus eſt, & ſacræ Religionis normam, quam primo tempore ſuſcepit, inviolatam deinceps retinuit: in tantum ut eos qui ſe fundaverant, non modo æquaverit Religione, ſed etiam pene ſuperaverit. Qua de cauſa & nobiliſſimi viri in eodem loco ad Dei ſervitium ſponte confluxerunt, & eumdem locum tam nobilitate ſua quàm & vitæ merito decoraverunt. Unde factum eſt ut ipſe locus familiarior Dominis rerum fieret: adeo ut ſub ſua tutela Reges atque Reginæ eum ſuſciperent. Sed quia noſtris temporibus omnia fere depravata erant; cernentes Religioſi Viri ejuſdem loci electionis jura multis in locis non ſervari, verentes ſimilia pati, ſacras literas Clementiſſimorum Principum expetierunt, electionem ſibi, & rerum ſuarum diſpoſitionem juxta inſtitutionem divinæ legis confirmantes. Nec eas ſufficere arbitrati, ex nutu nobiliſſimi atque præſtantiſſimi Regis, noſtra quoque Auctoritate ſibi eadem poſtulaverunt confirmari. Quod nos non immeritò conceſſimus. Primò quia Patres & Defenſores Eccleſiæ eſſe debemus. Deinde quia niſi pro talibus invigilaverimus, rei fore ante conſpectum Divinæ Majeſtatis pertimeſcimus. Quocirca monemus atque hortamur Filios ac Dominos noſtros Piiſſimos Principes, noſtri pariter & futuri temporis, quia pene in omnibus locis id confunditur, ſaltem propter amorem & reverentiam Dei, & ſervorum ejus debitam dilectionem, inſuper & Regni ſui proſperitatem atque augmentum, & electionis gratiam, & liberam diſpoſitionem facultatum ſuarum illi loco conſervare ſatagant. Sit in illo Monaſterio ſemper Privilegium electionis, ſicuti antiquitus in Eccleſiis electio conſervata fuit, non ſuppoſita, aut ſuffecta, ſed libera, juxta Auctoritatem Canonicam, & Regulam S. Benedicti. Quòd ſi contigerit ut Rector aliquis in eodem loco non dignè Deo vivat, aut fortè minùs officioſus circa Principem ſit, hoc ſtatuimus, ut ſi ille propter ſuam negligentiam depoſitus fuerit, electio illis intemerata permaneat: videlicet ut eligant alterum, quem ad illud Officium ſecundùm Monaſticam Diſciplinam aptum invenerint. Non enim juſtum ut unius culpa ſuper omnes redundet, aut cauſa unius Eccleſia Chriſti ſua Privilegia perdat. In ipſa porro electione regularis Auctoritas conſervetur, id eſt, ut ille præponatur ſanctæ Congregationi, quem non multitudinis electio commendaverit, ſed quem ſanioris conſilii, licet pauci numero, Fratres elegerint, & quem vitæ meritum & ſapientiæ dignitas probabilem reddiderit. Quòd ſi aliquando contigerit ut aliquis pervaſor, immò lupus ovilis Dominici, aut pecuniâ more Simonis, aut qualibet gratia apud Dominos rerum Monaſterium illud impetrare voluerit, primò ſecundùm Canonicam auctoritatem, quia ſæculari poteſtate Eccleſiam Dei obtinere voluit, anathematizamus unà cum omnibus Sanctis Patribus qui ſacros Canones edidere ..... Deinde inferimus quia ſervorum Dei contubernium turbare voluit, exturbet illum ſicuti Achan de terra viventium, ſi tamen non citò reſipuerit. Si autem & impetraverit; neque hîc, neque in futuro ſocietatem cum ſancta Dei Eccleſia habeat, quam infami ſatis exemplo contaminavit.* Sic diris devoventur, qui jus & libertatem electionis Monaſterio competens eripere nituntur, aut Monachos in ejus poſſeſſione turbant, aut Monaſteriorum bona poſtulare præſumunt à Regibus; & in ovile Chriſti per januam non intrant, ſed abſque canonica inſtitutione Eccleſias aut Monaſteria invadunt. Denique Concilii Pariſienſis Patres Reges hortantur, ut hoc Privilegium illibatum

Abbatiæ Corbeienſis Privilegia.

Concilium Pariſienſe Privilegium libertatis Abbatiæ Corbeienſis concedit.

Digitized by Google

batum ſervent, ejúſque violatores coërceant. *Hac ergo perſecuti ſumus, quo Filii & Domini noſtri, & quod agere debent, faciant, & his qui Patrum Auctoritatem violare non verentur, reſiſtant; ne ſibi perpetuam obligationem imponant, neque ſibi ſubjectis ſcandalum offenſionis generent.* Monachos etiam Corbeienſes hortantur ut in obſervantia regulari perſeverent, & Epiſcopis ac Regibus divinam gratiam ac miſericordiam adprecentur. Monachos *Præclara & pretioſiſſima membra æterni Regis & Salvatoris* appellant, quod eorum de Ordine Monaſtico exiſtimationem; Reges *Filios* ac *Dominos* vocant, quod Sacerdotalem & Eccleſiæ Majeſtate dignam, non adulatricem erga Principes, Gallicanorum Præſulum reverentiam teſtatur.

Benedictus III. Abbatiæ Corbeienſis Privilegium confirmat ac auget.

Benedictus III. Pontifex Maximus Privilegium iſtud confirmando auxit, immunitatem ab Epiſcoporum & Archidiaconorum Viſitatione, diſciplina vel judicio abſolutiſſimam Corbeienſi Monaſterio, ejúſque Abbatibus ac Monachis concedens, anno circiter DCCCLV. Ejus Diploma univerſis Galliarum Epiſcopis inſcriptum, extat Tomo VI. Spicilegii Dacheriani. Tunc præerat Cœnobio Corbeienſi *Amrelmus* Abbas, qui Romam profectus, Privilegia ab Epiſcopis Gallicanis, ſuo Monaſterio collata Summo Pontifici expoſuit: exhibuítque Imperatoris *Lotharii*, & *Ludovici* ac *Caroli* Regum ſupplices ad ejus Sanctitatem literas, ut hæc Privilegia Apoſtolica Auctoritate firmaret. Annuit *Benedictus III.* ſuóque Diplomate bona omnia Corbeienſis Monaſterii in diſpoſitione Abbatis & Fratrum manere juſſit, ita ut nec Ambianenſis, nec alii Epiſcopi, aut eorum miniſtri in eorum rebus Conventus facere, aut convivia præparare, aut aliquid poteſtatis jure ſibi vindicare, aut exigere præſumerent. Quod novum non eſſe teſtatur, cùm & jam olim fuerit huic Monaſterio conceſſum, & *Multis aliis non ſolum in Gallia, vel in Italia, verùm toto terrarum orbe, non ſolum Monachorum, verùm Canonicorum Monaſteriis indultum.* Secundò ſtatuit, *Ut nec Epiſcopus, nec Archidiaconus ejus accedant ad præfatum Monaſterium, nec Servorum Dei quietem perturbare præſumant; niſi forte aut Abbas, aut Fratres alicujus utilitatis gratiâ eum vocare voluerint; aliàs nec in Abbatem, nec in aliquem de Fratribus quicquam poteſtatis obtineat, neque per Epiſcopalem faſtum aliquid in eos ei liceat.* Tertiò ſtatuit Pontifex, ut Epiſcopus *Altaria ſeu Baſilicas in Monaſterio, rogatus ab Abbate, pro Chriſti nomine conſecret atque benedicat. Chriſma quoque ſive ſanctificationis oleum ſingulis annis præbeat. Sed & ſi quem petierit Abbas aut de Monachis, aut de Canonicis ſuis ad aliquem gradum Eccleſiaſticum conſecrandum, nullatenus contradicat, niſi forte is pro quo petitur indignus tali honore veritatis teſtimonio deprehendatur.* In his dumtaxat Epiſcopo ſubjecti erant Monachi Corbeienſes. Quartò ſtatuit Pontifex, *Ut quemcumque de ſe ipſis, qui ſit Monachicæ Profeſſionis, dignus tamen Paſtorali Prælatione, voluerint eligere, ſecundùm Regularem Auctoritatem poteſtatem habeant eligendi.*

Corbeienſis Abbatia ab Epiſcoporum Juriſdictione prorſus immunis.

Nicolaus I. Abbatiæ Corbeienſis Immunitates roborat.

Nicolaus I. Privilegium iſtud confirmavit anno DCCCLXIII. rogante Traſulfo Abbate, rationem habens libertatis eidem Monaſterio jam olim conceſſæ ab Epiſcopis Galliarum. Ambianenſem verò Epiſcopum, in cujus Diœceſi Cœnobium Corbeienſe ſitum eſt, hujuſce Privilegii Conſervatorem Summus Pontifex conſtituit, ut Apoſtolica Auctoritate ejus violatores conveniat & emendet. Si id neglexerit Ambianenſis Antiſtes, Metropolitanus Fratribus ſuccurrat. Si Metropolitanus eos qui Monachis ſunt infeſti, non queat corrigere, cauſa ad Sedem Apoſtolicam deferatur.

Carolus Calvus & Carolus Simplex Reges Chriſtianiſſimi, & Chriſtophorus Papa, Monaſterii Corbeienſis Privilegia confirmant.

Carolus Calvus Imperator Privilegia Corbeienſi Monaſterio ab Epiſcopis & Pontificibus Maximis collata confirmavit anno DCCCLXXVII. in eorúmque violatores tanquam in publicos Imperatoris Imperiique hoſtes animadverti juſſit. Iiſdem novum robur addidit Carolus Simplex Rex Chriſtianiſſimus anno DCCCCI. Eadem confirmavit Chriſtophorus Papa anno DCCCCVI. Extant illa Pontificum Diplomata, Regúmque Edicta pro libertate Monaſterii Corbeienſis Tomo VI. Spicilegii Dacheriani.

Privilegium Corbeienſi Monaſterio ab Epiſcopis Gallicanis conceſſum, annuente Rege.

Synodus Tullenſis apud Saponarias anno DCCCLIX. *Poſtulavit humiliter ſe ad terram uſque proſternens ante Carolum Regem & Rodulfum Biturigum Archiepiſcopum, obſecrans & adjurans per Crucem & Chriſti Sanguinem, ut Privilegium Monaſterii S. Benedicti, quod annuente prædicto Rege firmaverant, quodque idem Rodulfus ſubſcripſerat, qui præfatam Abbatiam irregulariter retinebat, ratum & inconvulſum ſervare ſtuderent. Quod ſi Abbas negligens, & ſacris Regulis inconveniens per directos Miſſos inventus fuerit, de eadem Paternitate removeatur, & alius qui dignus repertus fuerit, ſubſtituatur; & Privilegii Regularis Auctoritas in eodem Monaſterio quacumque occaſione non deſtituatur.* Privilegium Regulare jus eſt eligendi Abbatem, & libertas ab Epiſcopali dominatione.

Privilegium S. Dionyſii Monaſterio à Concilio Piſtenſi confirmatum.

Concilium Piſtenſe anno DCCCLXII. Privilegium *S. Dionyſii* Monaſterio prope Lutetiam à S. Landerico Pariſienſi Epiſcopo quondam collatum, & Apoſtolicis Diplomatibus, Regúmque Edictis roboratum, rogante *Ludovico* Abbate, confirmavit. Editum eſt Tomo VI. Spicilegii. Id enixè poſtulavit *Carolus Calvus. Æneas* Epiſcopus Pariſienſis, cujus maximè intererat, Privilegium iſtud laudavit & approbavit.

Privilegium Solemniacenſi Monaſterio, vulgò De Solemniac, à Synodo Sueſſionenſi III. conceſſum.

Synodus Sueſſionenſis III. anno DCCCLXVI. Privilegium Solemniacenſi Monaſterio O. B. Diœceſis Lemovicenſis conceſſit. Referunt Patres, *Bernardum* illius Monaſterii Abbatem, Normannis agrum Lemovicinum devaſtantibus, domus ſuæ inſtrumenta incendio aſſumpta docuiſſe, ideoque *Regiam Clementiam, & Synodalem adiiſſe Pietatem pro Privilegiis ipſi Monaſterio impetrandis, quibus ſub tuitione Regia, atque Apoſtolica, & Synodali defenſione perpetuò muniretur.* Privilegium à Synodo, & à *Carolo Calvo* Rege Chriſtianiſſimo dictò Monaſterio innovatum eſt, quo libertas eligendi Abbatem ſecundùm Regulam S. Benedicti Monachis confirmata eſt, non omnimoda immunitas ab Epiſcopi Juriſdictione conceſſa. En verba Privilegii: *Cujus piis petitionibus ſimul cum Regia ſublimi Clementia annuentes, hoc præſens Privilegium in honore Dei omnipotentis, & veneratione eorumdem Sanctorum, adjecta Regia Præſidentia Auctoritate decrevimus roborandum.... Et interpoſita obteſtatione per virtutem Sanctæ Crucis, & Sanctorum ipſo in Monaſterio quieſcentium, ut eumdem locum nec ſibi aliter niſi tutela defenſionis ac tuitionis Reges uſurpent, nec cuiquam Clericorum Canonici habitus, aut Laïcorum, eum attribuant. Sed ſub tutela & defenſione, cum proprio ex ipſo Monaſterio & Regulari Abbate retineant..... Decedentibus quippe quibuſcumque Abbatibus, Succeſſorem ex eodem loco ſibi liceat eligere, & ſibi regulariter inſtituere.*

Marinus Papa eidem Monaſterio Privilegium concedit.

Eidem Monaſterio Privilegium conceſſit *Marinus* Papa, quo ipſum in tuitionem Sedis Apoſtolicæ recepit, bona temporalia ab ipſis Monachis liberè adminiſtrari & in eorum uſus cedere ſtatuit, prohibuítque *Ne ullus Epiſcoporum, ſeu Comitum, manſionaticum ibi, vel paratas, vel ſtationes exigeret.* Electionis quoque libertatem ipſis confirmat, adjecto terribili anathemate in eos qui alium Abbatem ibi ſtatuere præſumpſerint: *Niſi quem ejuſdem loci*

Digitized by Google

loci Monachi ſecundùm authenticam & Regularem inſtitutionem ex ſeipſis elegerint ordinandum. In cæteris ab Epiſcopi Juriſdictione ipſos *Marinus* Pontifex non abſolvit.

Joannes VIII. Monaſterio Floriacenſi Privilegium largitus eſt.

Joannes VIII. in Synodo Trecenſi anno 878. Monaſterium Floriacenſe O. B. Privilegio donavit, rogante *Theotberto* Abbate, quo & rebus iſtius Monaſterii conſultum eſſe voluit, ne ſtipendia Servorum Dei in alios uſus converterentur: & libertati electionis, ſtatuens ut Monachi *à propriis Abbatibus, Monachis videlicet ex eodem Cœnobio regulariter electis, in perpetuum gubernarentur.* Privilegiorum eidem Monaſterio à multis Epiſcopis olim conceſſorum meminit *Joannes VIII.* in ſuo Diplomate. *Nunc verò*, inquit, *tam ſeipſum, quàm unanimem Congregationem ſibi commiſſam, humiliter poſtulare, quamvis Privilegia multorum meruerint Epiſcoporum, ad reprimendam quorumlibet illicitam cupiditatem, ut ſuper Abbate Regulari ex eis eligendo etiam noſtræ Auctoritatis Privilegia conſequantur.* Hoc Privilegio immunitatem omnimodam ab Epiſcopi juriſdictione conſecuti non ſunt Monachi Floriacenſes.

Privilegium Monaſterio Senonenſi S. Columbæ ab Epiſcopis & Regibus conceſſum.

Lupus Abbas Ferrarienſis *Pardulum* Epiſcopum Laudunenſem Epiſtola XII. rogavit, ut Monachis *Sanctæ Columbæ* in urbe Senonenſi faveret apud *Carolum Calvum* Regem, ut antiqui Privilegii fruitionem ab ejus Majeſtate obtinerent. *Monachi*, inquit, *Sanctæ Columbæ, Privilegio & antiquorum, & præſentium muniti Epiſcoporum, Regúmque & Imperatorum & priſcis & recentibus inſtructi Edictis, ſpem recuperationis aliquam nacti; Pietatis Regiæ portum petunt, ubi tutum perfugium veſtra interceſſione cupiunt invenire.*

Privilegium Monaſterii Compendienſis.

Carolus Calvus Monaſterio Compendienſi, quod in honorem Virginis Deiparæ conſtruxerat, *Privilegium à Domno Papa, & ab omnibus Epiſcopis confirmatum* ſervari juſſit, in Capitulari Cariſiaco anni DCCCLXXVII. Cap. VIII.

Privilegium à Jona Epiſcopo Aurelianenſi conceſſum Miciacenſi S. Maximi Cœnobio.

Jonas Aurelianenſis Epiſcopus Privilegium Miciacenſi *S. Maximini* Monaſterio conceſſit, ſtatuens ut *ſemper in eo Regularis Ordo religioſiſſimè teneretur & cuſtodiretur:* & libertas eligendi Regularem Abbatem Monachis ſervaretur: & bona huic Monaſterio ſive Cellæ attributa in uſus Monachorum abſque diminutione cederent. Privilegium iſtud *Ludovicus* & *Lotharius* Imperatores, *Jona* rogante confirmarunt anno 826. edixerúntque, ut ſi quid Aurelianenſium Epiſcoporum quiſpiam contra dictum Privilegium & Imperiale Præceptum moliretur, *Res ad notitiam Senonici Metropolitæ perferretur*, qui *adhibitis ſuæ Diœceſos Suffraganeis Epiſcopis, idem negotium diſcuteret & corrigeret, & ad priſtinum ſtatum, ſalva memoratæ Sedis dignitate & poteſtate revocare procuraret.* Si autem negotium à Metropolitano finiri non poſſet, ad Regem deferretur; cujus Auctoritate *in generali Conventu Epiſcoporum* hujus Privilegii convulſor corriperetur & corrigeretur. Sed hoc Privilegium Monachos *S. Maximini* ab Aurelianenſis Epiſcopi juriſdictione non faciebat penitùs immunes: quin immo ipſius vigilantiam excitabat ne eos ab obſervantia Regulari deficere, aut bonis, quorum adminiſtratio ipſis conceſſa erat, abuti, vel ea alienare permitteret. *Præſul memoratæ Eccleſiæ ſummopere provideat, ut Monachi in his in quibus ſe Deo devinxerunt, divina adjuvante gratia, inviolabiliter permaneant. Ita videlicet ut nec interiùs à ſuo propoſito deviare, nec exteriùs res ſibi deputatæ eorum inſolentiâ aut incuriâ quoquo modo negligi aut ſubripi poſſint: ſed Eccleſiæ, cujus loco & rebus utuntur, in omnibus fidem & humilem congruentémque ſubjectionem, ſicut decet & oportet, ſervare meminerint. Nec ſe putent propter noſtram Auctoritatem à jure & poteſtate ipſius Eccleſiæ ſubtrahere, aut eaſdem res qualibet machinatione alienare poſſe. Præſertim cùm & locus, & res quibus utuntur, juris ſint ipſius Eccleſiæ, & ab ejus merito pendeant poteſtate.* Diploma iſtud *Ludovici* & *Lotharii* Imperatorum editum eſt Tomo VIII. Spicilegii.

Cœnobii Cluniacenſis libertas & immunitas.

Vuillelmus Dux Aquitanorum Cœnobii Cluniacenſis Monachis libertatem ſummam, cùm rerum dicti Cœnobii adminiſtrandarum, tum Abbatis eligendi, ipſis fundationis tabulis conceſſit. *Placuit*, *etiam*, inquit, *huic noſtro Teſtamento inſeri, ut ab hac die, nec noſtro, nec parentum noſtrorum; nec faſcibus Regiæ Magnitudinis, nec cujuſlibet terrenæ Poteſtatis jugo ſubjiciantur Monachi ibidem congregati. Neque aliquis Principum ſecularium; non Comes quiſquam; nec Epiſcopus quilibet, non Pontifex ſupradictæ Sedis Romanæ invadat res ipſorum Dei Servorum; non diſtrahat, non minuat, non beneficiet aliquam perſonam; non aliquem Prælatum ſuper eos contra eorum voluntatem conſtituat.* Privilegium iſtud ab *Agapeto II.* Pontifice Maximo, & à *Ludovico Ultramarino* Rege Francorum confirmatum eſt. Extant utriuſque Diplomata in Bibliotheca Cluniacenſi.

Privilegium Abbatiæ Lobienſis.

Notgerus Leodienſis Epiſcopus Privilegium Lobienſi Abbatiæ ab *Ottone* Imperatore impetravit, quod poſtmodum à Joanne XV. Romano Pontifice confirmari obtinuit *Fulcuinus* Abbas; quo libertas eligendi Abbatem Lobienſibus Monachis ſecundùm morem antiquum aſſerta eſt; ſola illum ordinandi poteſtas Leodienſibus Epiſcopis ſervata; ut antiqua Monumenta Lobienſis Abbatiæ teſtantur Tom. VI. Spicilegii. Obiit autem Fulcuinus Abbas anno Chriſti DCCCCXC.

S. Abo reſtitit Epiſcopo Monaſterii ſui libertatem violare volenti.

S. Abo Floriacenſis Abbas & Martyr, Aurelianenſi Epiſcopo Canonicam Cœnobii ſui libertatem violare volenti pro virili reſtitit; Romámque profectus, ampliſſimum privilegium & immunitatem omnimodam ab Epiſcopali juriſdictione Monaſterio Floriacenſi à *Gregorio V.* Pontifice Maximo impetravit. Id teſtatur *Aimoinus* ejuſdem Cœnobii Monachus in ejus Vita. *Aſſumptis*, inquit, *ex plurimorum Patrum Auctoritatibus ſententiis, velut prudentiſſima apis, variis favos componens floribus, mellitum defloravit Opus. Quod licet ad præſens non reperiatur, certum tamen eſt eum excerpſiſſe, quo haberet ad manum defenſiones contra Pontificem Eccleſiæ Aurelianenſis, non recta quædam ab eo exigentem. Denique cum idem Vir Domini paratus eſſet juxta Apoſtoli præceptum*, ſubdi etiam omni humanæ creaturæ, propter Dominum: *intelligens tamen loco quem regebat poſſe officere, ſi ei modos ſubjectionis quos requirebat, ad ipſius libitum dependeret: id facere in omni ſua recuſavit vita. Unde idem Pontifex Arnulfus nomine, animadvertens nec ratione, nec divinarum legum eum poſſe convinci altercatione, manifeſtum ſe ei oſtendit inimicum.* Et infra: *Interea eximius Abo condigno apparatu Romam proficiſcitur, Privilegia Eccleſiæ ſibi commiſſæ corroboraturus, imò renovaturus. Sanè, non qualem voluit, aut qualem debuit, Sedis Apoſtolicæ Pontificem nomine Joannem invenit..... Porro paucis labentibus annis, occaſio ſe præbuit, ut rogatu ac precibusglorioſi Regis Roberti Romuleam repedaret ad Urbem. Præcipua verò earum pro quibus directus eſt, cauſarum hæc fuit: Quia Arnulfus Remorum Archiepiſcopus, abſque juſta audientia Sede ſua privatus, cuſtodiaque fuerat mancipatus. Ob hoc Gregorius, qui Joanni in Apoſtolica ſucceſſerat Sede, non ſolùm nobilitate generis, verùmetiam probitate clarus mentis, toti Regno Francorum anathema ſe invecturum comminatus eſt.* Et infra: *Tunc verò ſollicitus Paſtor Abo, memor utilitatis loci quem regebat, Privilegium illi Apoſtolicæ Auctoritatis fieri rogavit. Quod Deo dignus Papa tam favorabiliter largitus eſt, ut non ſolùm nullum pecuniæ quæreret lucrum, verùm thimiamate ac planeta, quæ inter*

Immunitatem à Juriſdictione Epiſcopali eidem Cœnobio obtinuit à Gregorio V.

Miſſarum

Digitized

Miſſarum uteretur ſolemnia , donatum eumdem Dei famulum gaudentem ad proprium remiſit ſolum. In eo ſanè Privilegio & inter alia continetur ut Epiſcopus Aurelianenſis , niſi invitatus , Floriacum nequaquam adeat Cœnobium. Néve unquam quilibet Pontificem eidem Monaſterio divinum interdicat Officium , etiamſi tota Gallia ob populi peccata Anathematis feriatur vindicta à Sede Apoſtolica.

Principes nominarunt Abbates.

X. Principes ſæpius Abbates & Abbatiſſas nominarunt Sæculis nono & decimo : & Clericis, immò etiam Laïcis Abbatias commendarunt : ídque cùm ſtatim emendare non poſſet , aliquamdiu conniventibus oculis aſpexit Eccleſia. *Ludovicus Pius* in Capitulari anni DCCCXXIII. Cap. VIII. jubet *Abbatibus & Laïcis , ut in Monaſteriis quæ ex ſua largitate habent , Epiſcoporum conſilio peragant ea quæ ad Religionem Canonicorum, Monachorum, Sanctimonialium pertinent.* Concilii Aquiſgranenſis II. Patres Canone X. eumdem Imperatorem admonent , *Ut in Abbatiſſis conſtituendis & Rectoribus Monaſteriorum ; ſuum caveat periculum.* Concilium ad Theodonis Villam Canone III. ſe dolere ſignificat quòd *Ludovicus* Imperator , Eccleſias & Monaſteria Laïcorum curæ & poteſtati commiſerit *contra omnem auctoritatem & rationem , & Regum præcedentium conſuetudinem*, cum maximo ſalutis ſuæ periculo,& illorum perditione : rogátque *ut loca venerabilia, & habitum ac Ordinem ſacrum, eis qui ad hoc vocati ſunt, viris ſcilicet ex Clericali & Eccleſiaſtico vel Monaſtico Ordine Religioſis ; ſeu & in ſuo ſexu feminis Deo dicatis atque devotis & in Schola Chriſti eruditis ad cuſtodiendum & providendum committant.* S. Benedictus Anianenſis *cernens nonnullos totis niſibus anhelare in acquirenda Monachorum Cœnobia , eáque non tantum ut precibus obtineant , verùmetiam decertare muneribus, ſuiſque uſibus ſtipendia Monachorum expendi, ac per hoc diruta nonnulla, alia verò fugatis Monachis à ſæcularibus obtineri Clericis , adiit hac de cauſa Piiſſimum Imperatorem , precibúſque pulſat, ut ab hujuſcemodi contentionibus Clericos, Monachos verò ab hoc redderet periculo extorres. Aſſenſum præbet glorioſus Imperator, & Monaſteria in Regno ſuo cuncta prænotata , in quibus ex his Regulares Abbates eſſe queant , decernit , ac per Scripturam, ut inconcuſſa omni maneant tempore, firmare præcepit, ſuóque annulo ſignavit , ſicque multorum cupiditatem , Monachorum nihilominus pavorem extерſit.* Ita refert *Ardo* Monachus in Vita S. Benedicti Anianenſis. Ex Privilegio quod Synodus Pariſienſis anno DCCCXLVI. Monaſterio Corbeienſi conceſſit , conſtat electionum libertatem pleriſque in Cœnobiis oppreſſam fuiſſe. *Cernentes Viri Religioſi electionis jura multis in locis non ſervari* , &c. *Quocirca hortamur Filios & Dominos noſtros, quia pene in omnibus locis id confunditur , ſaltem propter amorem Dei electionis gratiam illi loco conſervare ſatagant* (inquiunt Gallicani Præſules) *Adrianus II.* Pontifex Maximus ad *Lotharium* Regem Epiſtola VI. de *Theotberga* Regina ejus uxore ita ſcribit : *Habeat in poteſtate ſua Abbatias, quas ei dare promiſiſti , de quorum ſumptibus atque reditibus neceſſaria poſſit habere ſtipendia, dignáque ſubſidia.* Capitulare Caroli Calvi *De exactione Normannis conſtituta* , Epiſcopos, Abbates , & Comites fuiſſe Abbatiis donatos docet his verbis: *Unuſquiſque Epiſcopus qui habet Abbatiam , aut Abbas qui ſimiliter habet Abbatiam , aut Comes qui æquè habet Abbatiam* , &c.

XI. Nominationes tamen illæ à Principibus factæ contra jus commune & Diſciplinam Eccleſiaſticam fuere. Eccleſia namque illis ipſis ſæculis Abbatum electiones à Monachis liberè fieri decrevit , Abbates non eligi niſi Monachos : & Abbatias Monachorum non tantùm Laïcis , ſed Clericis aut Canonicis commendari prohibuit. Contra ſæculares Abbates Canonem XIX. condidit Synodus Aquiſgranenſis II. qui ſic habet : *Monaſteria divinis ſolummodo cultibus dicata non debere ſæcularibus dari, & Canonica prodit Auctoritas , & ipſorum deſtructio locorum. Sed quia id exigit Reipublicæ neceſſitas, ſaltem collapſa loca erigi debent, & Clerici locis in quibus fuerant , reſtitui , quouſque opportunitas id permittet emendari pleniùs.* Et Concilium apud Theodonis-Villam Canone V. *Et quia Sancta Eccleſia , in area trituræ Dominicæ docta , quædam novit redarguenda , quædam diſſimulanda , quædam etiam gemenda uſque ad tempus perferenda , proſpeximus, eo ferventiori Zelo quo majora corrigenda ſunt , veſtram Poteſtatem* * *& Sacerdotalis conſilii Auctoritatem , quædam ad præſens ex aſſe non valere corrigere. Et ideo de Canonicorum Monaſteriis & Sanctimonialium, quæ ſub eadem forma vivere dicuntur , conſideravimus , ſicut Apoſtolus dicit , ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium , ut ſi propter imminentem Reipublicæ neceſſitatem laïcis interim committuntur, Epiſcopi providentia in cujus Parochia conſiſtunt , adjuncto ſibi aliquo Abbate viro Religioſo , ſtudeatur qualiter reſtauratio locorum , & ſtudium ac cuſtodia Officii & Religionis , atque ſubſidium temporalis neceſſitatis , in eiſdem locis degentibus adhibeatur & miniſtretur . . . . . Per loca etiam Monaſtica ejuſdem Ordinis Proviſores neceſſe erit diſponere , cum veſtra Auctoritas eos , qui vices Chriſti ſecundùm Regulam divinitus dictatam in Monaſteriis agant , ſtuduerit ordinare.* Contra laïcos Abbates conditus eſt quoque Concilii Troſleïani Canon III. quem ſupra Capite IV. Articulo XXXI. deſcripſimus. Contra eoſdem Lex extat Lib. VI. Capitularium Cap. 423. *Omnibus. Nos ipſos corrigentes , poſteriſque noſtris exemplum dantes, generaliter interdicimus, ut nullus laïcus homo , vel Imperator , vel Rex , aut aliquis Præfectorum vel Comitum , ſæculari poteſtate fultus , ſibi per violentiam rapiat , aut à nobis competere vel quocumque modo invadere præſumat Monaſterium , vel prædia, aut quaſcumque res de poteſtate Epiſcopi, vel Abbatis , aut Abbatiſſæ , & incipiat ipſe vice Abbatis regere & habere ſub ſe Monachos , & pecuniam poſſidere quæ fuit Chriſti ſanguine comparata. Talem hominem antiqui Patres nominabant raptorem & ſacrilegum & homicidam pauperum, & lupum diaboli intrantem in ovile Chriſti , anathematis vinculo damnandum ante Tribunal Chriſti.* Sic Imperatores Chriſtianiſſimi Diſciplinam Eccleſiaſticam Legibus ſuis ſanxere ; quamvis interdum ab ipſa factis aberrarint. Ex quibus factis nemo prudens colliget è diſciplina fuiſſe ut ſæculares Abbatiis præficerentur.

Abbates Laïcos execrata eſt Eccleſia ſuis Canonibus & Decretis confixit.

* Carolum Calvum alloquitur.

Non ſolùm Laïcos, verùm & Clericos ſæculares, & Canonicos à regendis Abbatiis *Carolus Magnus* excluſit, júſque electionum Monachis reſtituit lege lata Lib. I. Capitularium Cap. 81. *Monachorum ſiquidem cauſam* , inquit, *qualiter Deo opitulante ex parte diſpoſuerimus, & quomodo ex ſe ipſis ſibi eligendi Abbates licentiam dederimus . . . . in alia ſcedula diligenter adnotari fecimus, & ut apud Succeſſores noſtros ratum foret , & inviolabile conſervaretur, confirmavimus.* Idem ſanxit iiſdem verbis *Ludovicus Pius* in Capitulari Aquiſgranenſi anni DCCCXVI. cap. V. Monialibus quoque libertas data eſt eligendi Abbatiſſam , Lib. V. Cap. CCCLXXXIV. *Abbatiſſa eligatur à cuncta Congregatione, non ſecundùm ordinem, ſed quam melioris opinionis eſſe conſtiterit & quam meliores elegerint. Et qui eam eligunt , proponant Sanctis Evangeliis, dicentes quòd non propter amicitias vel gratiam humanam, ſed ſcientes eam fide rectam , & vita caſtam , & adminiſtratione dignam, ad omnémque ſtatum Monaſterii utilem. Et tunc confirmetur ab Epiſcopo cui Monaſterium ſubjectum eſt.* Summi verò Pontifices & Epiſcopi pro electionum

Abbatias Monachorum Clericis ſæcularibus vel Canonicis commendari Eccleſia & Principes prohibuere ; & Abbates ex Monachis eligi juſſere.

jure

jure frequenter reclamarunt, & Abbates ex Monachorum Ordine eligendos conteſtati ſunt, & ſtatuerunt. Gallicani Præſules in Concilio Pariſienſi anno DCCCXLVI. Corbeienſi Monaſterio libertatem eligendi Abbatis concedentes, novum jus ſe non conferre ſignificarunt, ſed antiqui juris fruitionem *juxta inſtitutionem divinæ legis . . . juxta auctoritatem canonicam, & Regulam Sancti Benedicti . . . Sicuti antiquitus in Eccleſiis electio conſervata fuit.* Et eum qui abſque electione Abbatiam à Regibus impetrare voluerit, anathemate configunt, *ſecundùm canonicam auctoritatem: quia ſeculari poteſtate Eccleſiam Dei obtinere voluit.*

Benedictus III. Pontifex Maximus in confirmatione Privilegiorum Corbeienſis Monaſterii, Tom. VI. Spicilegii, Principes admonens ut jus electionis huic Cœnobio ſervent, hæc habet contra fiduciarios & ſeculares Abbates: *Veritatis etenim voce docemur, quoniam ſi quis in ovile Chriſti non per oſtium ingreditur, ſed aliunde aſcendit, hic fur eſt & latro, & talis non Dominici gregis ſalutem, ſed ſua lucra, non ut ſalvet, ſed ut perdat, requirit. Ovile autem Chriſti fore Collegium Sanctum Monachorum, nullus prudentium dubitat. In hoc ovile per oſtium ingreditur, quando per electionis ordinem, ſecundùm Regularem Conſtitutionem aliquis Paſtorale Miniſterium ſortitur. Qui verò Regiæ dominationis poteſtate ſuffultus, & non per electionis gratiam ſuper Dominicum gregem Primatum arripit, hic non Paſtor, id eſt, Vicarius Chriſti, ſed fur & latro eſſe cognoſcitur. Unde quiſquis ei poteſtatis hujus tribuit dominationem, de morte tantarum animarum in die judicii reus judicabitur, quantis hic per pravitatis exempla cauſa fuit perditionis. Qua de re, glorioſi Principes, Monaſterio huic electionis prærogativam concedite: neque aliquam perſonam, aut Laïcam, aut Canonicam, quod contra omnem Eccleſiaſticum Ordinem eſt; aut etiam Monachum ex alio Monaſterio, vel non ſecundùm Regulam electum, ſuper illud Regali potentia conſtituatis, ne domus Dei, quæ domus orationis eſſe debet, per vos fiat ſpelunca latronum. Neque enim ignoratis hujuſmodi Prælatos, & auctores hujuſmodi Prælationis, à domo æternitatis divinâ cenſurâ exturbandos, & ad ſupplicia ultionis perpetuæ deportandos. Unde quæ ſententia damnationis à nobis eſt in tales exercenda, niſi quam Spiritus Sanctus ore Prophetico protulit dicens?* Omnes Principes eorum qui dixerunt, Hereditate poſſideamus ſanctuarium Dei. Deus meus pone illos ut rotam. *Qui ſunt enim qui ſanctuarium Dei hereditate poſſidere dicuntur, niſi illi qui res Deo dedicatas, & ad uſus pauperum ſervorúmque ejus collatas, ſecularis potentiæ dominatu, non electionis gratiâ quærunt obtinere? Principes autem illorum ſunt hi, qui votis illorum ſuffragia præſtando, aut Eccleſiæ res illis tradendo conſentiunt. Quali autem utrique feriantur divinitùs ultione, ſuperiùs dicta ſententia comprehendit, quæ oſtendit eos à cœleſtis patriæ ſtabilitate projiciendos, & temporali nobilitate lapſos, quaſi rota vertigine circumferendos... Ut hanc igitur ultionis divinæ ſeveritatem non ſubeant, ſtudeant Chriſtianiſſimi Principes Chriſti Eccleſiis electionis ſua jura conſervare, & quod univerſæ debetur Eccleſiæ, Corbeienſi non auferant Monaſterio... Nec illud aliquando in ſecularium manus, aut Canonicam dominationem permittant, quod habitatorum ſumma deſtructio eſt, & dantis, ſive accipientis ſumma damnatio. Nam quid eſt aliud ſecularem perſonam Paſtoris vice Eccleſiæ Dei præferri, quàm abominationem deſolationis in templo Dei conſtituere? Quicumque igitur hoc faciunt, Pilato ſimiles inveniuntur, qui Cæſaris imagines in templo Domini ſtatuit venerandas. Et cùm Apoſtolus Fidelibus loquitur dicens,* * Nolite conformari huic ſæculo, ſed reformamini in novitate ſenſus veſtri: *Qui ſecularem perſonam Monachis præficit, quantùm in ſæculo de forma Spiritus ad formam ſæculi, & de imagine Chriſti ad imaginem terreni Regis eos impellit? Quoniam omnis ſubditus Prælati ſui debet imaginem ſequendo imitari. Unde non parvo ſe delicti ſcelere putet involvi, qui tales Eccleſiæ proponit, in quorum forma ſervi Chriſti, non Chriſti humilitatem, ſed ſuperbiam mundi; non cœleſtis patriæ deſiderium, ſed concupiſcentiam ſeculi contemplentur ſemper & addiſcant. Quod quia videtis, Excellentiſſimi Principes! ſceleſtiſſimum fore, hoc impietatis ſacrilegium à Monaſterio Corbeienſi propellite ſemper: ſed nec Canonici Ordinis perſonam ſuper illud aliquando vel præponatis, vel præponi ſinatis. Memores eſtote quod Nadab & Abiu, quia ignem alienum Domino in incenſum obtulerunt, divino igni conſumpti ſunt. Ignem ſiquidem alienum in incenſum offert Domino, qui Monaſticæ Religionis aliquem ſub Canonica Profeſſione militantem, ut Paſtoris vicem obtineat, prærogat. Verùm quia tales ultione feriuntur, illorum ſignat interitus, qui mox præſentis pœnæ ſupplicio conſumpti, quid eorum imitatores mereantur, ſuæ damnationis exemplo poſteris ſignificaverunt.*

Nicolaus I. in Privilegio eidem Monaſterio Corbeienſi conceſſo anno DCCCLXIII. Deceſſoris ſui veſtigiis inhæret, & probat eligendos eſſe Abbates ex Monachis, nec Laïcis, aut Canonicis, vel ſecularibus Clericis Abbatias debere à Principibus commendari: nec fas eſſe Principibus ex Eccleſiæ bonis obſequia ſuæ Majeſtati & Reipublicæ exhibita remunerare. *Abbatem verò*, inquit, *Fratres ipſius Monaſterii de ſe ipſis eligendi ſemper habeant poteſtatem, & eam perſonam eligant, quæ Monachi propoſitum & habitu & moribus profiteatur, non Canonicum, aut Laïcum, neque alterius Monaſterii Monachum. Quoniam Monachico Ordini præficere vel Laïcum, vel Canonicum, non eſt ſervare Ordinis Profeſſionem, ſed vertere: Quòd unuſquiſque Præpoſitus, cujus eſt Ordinis ejus quoque erit & propagator: nec bene diſponet aliquando cujuſcumque militiæ vitam, cujus non fuerit ipſe qui diſponit æmulator. Sed neque Rex, neque Poteſtas aliqua ullam Monaſterio Corbeienſi præponat perſonam quam non Fratres ipſius elegerint Monaſterii. Debent enim mundi Principes honorem præſtare Deo, quem ſibi volunt præſtari à Deo; videlicet ut quemadmodum cupiunt à Deo ſibi collatum Regni honorem conſervari, ſic Eccleſiæ Chriſti ſuam non dedignentur ſervare legem. Non enim decet, neque juſtum videri poterit, ut ſibi militantibus de Eccleſiæ Chriſti poſſeſſionibus mercedem reſtituant, & quod de Republica ſua retribuere debent, id reddere velint de his quæ collata ſunt Deo. Qua de re præcipimus omnino ut Monaſterio BB. Apoſtolorum Petri & Pauli, quod Corbeiæ dicitur, nullam præficiant perſonam, vel ex ſibi militantibus, vel ex alieno Monaſterio ſumptam, quæ non per electionem ſumatur probabilem, ſive de Laïco, ſive de Canonico, ſive de quocumque fuerit Ordine.* Cùm S. Benedicti Regula Spiritûs Sancti afflatu dictata, & ab Eccleſia univerſa approbata, jus eligendorum Abbatum ex ſuorum Cœnobiorum gremio tribuat Monachis, meritò Pontifices Maximi & Epiſcopi, Abbatum inſtitutionem aliter factam, *contra authenticam & regularem inſtitutionem* eſſe pronunciarunt. Ita *Joannes VIII.* in Privilegio Monaſterio Floriacenſi conceſſo in Synodo Tricaſſina, & *Marinus* Papa in eo quod contulit Monaſterio Solemniacenſi. Ita etiam Concilium Troſleianum Canone III. *Cenſemus igitur ut ſtatus Monaſteriorum inviolatus, juxta antiquam Regulæ traditionem & Canonum inſtituta ſervetur, & ut Abbates ſint Religioſæ perſonæ, & quæ Regularem noverint Diſciplinam.* Legatur Canon integer à nobis deſcriptus & diſcuſſus Cap. IV. Articulo XXXI. Supta laudatus *Joannes VIII. Adelardum* Epiſcopum

* Rom. 12.

Epiſcopum Veronenſem excommunicavit, quòd Abbatiam ab Imperatore impetraſſet contra Canonica ejuſdem Abbatiæ Privilegia, & electionis jus auctoritate Apoſtolica roboratum. Id conſtat ex Epiſtola ipſius XLVII. ad *Carolum Calvum* Imperatorem data. *Cùm*, inquit, *Adelardum Epiſcopum venerabile Monaſterium Nonantulæ ſitum, quod pro Dei tantique loci reverentia nullus unquam Epiſcoporum vel Judicum in Beneficium quæſivit, timorem divinum parvipendendo, contra ſacras Prædeceſſorum noſtrorum, noſtrique Privilegii inſtitutiones, quibus de propria ſemper Congregatione Abbatem fieri jubetur, callidè petiiſſe, ac per hoc illicita præſumpſiſſe, omnimodis reperiſſemus, auctoritate Apoſtolica eum excommunicare ſtuduimus.* Quandoque tamen approbarunt Summi Pontifices iis ipſis ſeculis Commendationes Abbatiarum Clericis de Eccleſia benemeritis factas. Sic *Joannes* ipſe VIII. *Hadericum* Preſbyterum & Abbatem Monaſteriorum SS. Gervaſii & Protaſii, atque Simpliciani, & Xenodochii SS. Coſmæ & Damiani in civitate Mediolanenſi, ſub tutela Sedis Apoſtolicæ recepit, prohibuitque ne Beneficiis, quibus pro ſui digni laboris merito, & officiis in Eccleſiam donatus fuerat, à quoquam privaretur. (*Epiſt. CCLXIV. ad Clerum Mediolanenſem.*) Idem Pontifex *Romano* Ravennati Archiepiſcopo juſſit ut *Joanni* Diacono & Chartulario ejuſdem Eccleſiæ redderet Monaſterium S. Martini, quod ab ipſo dudum promeruerat obtinere. *Quoniam*, inquit, *juſtum fore decernimus, eos poſt longa obſequia, & diuturna ſervitia, quæ in ſancta Ravennate Eccleſia peregerunt, non ſolum digna remuneratione non privari, ſed potius acquiſitis Beneficiis alacriter gratulari.* Quamquam fortè non falleretur, qui conjiceret cùm *Hadericum* Preſbyterum, tum *Joannem* Diaconum, aut ex Monaſteriis aſſumptos fuiſſe ad Mediolanenſem & Ravennatem Clerum; ac deinde factos Abbates; aut Monaſticam Vitam profeſſos, poſtquam fuerunt Abbates deſignati, & ſuorum nihilominus Ordinum appellatos nominibus. Cui conjecturæ favet non longè ab iis temporibus diſſitum *Joannis* Archidiaconi Capuani exemplum, quem *Joannes X.* Caſſinenſem Abbatem ordinavit anno DCCCCXIV. cùm habitum Monaſticum ſuſcepiſſet, atque canonicè fuiſſet electus, ut *Leo Oſtienſis* lib. Cap. LVI. commemorat. *Capuani Principes conſilio inito præfatum Diaconum conveniunt, eúmque precibus ac monitis ut id Prælationis onus aſſumat, inducunt. Quibus annuens, Monachus protinus factus eſt; nec multò poſt à Fratribus univerſis juxta morem electus, à prædicto Papa Joanne honorificè conſecratus eſt.*

Edgarus Rex Angliæ novo Vvintoniæ Monaſterio, quod Hyda dicebatur, Privilegium conceſſit, quo inter alia libertas eligendi Abbatem ſecundùm Regulam S. Benedicti confirmatur, cap. XIV. & XV. *Divinarum ſtudio Scripturarum luculentiſſimè eruditi, orationum frequentia aſſiduè occupati, caritatis amplexu latiſſimi, fidei exercitio promptiſſimi, ſpe provehente ſinceriſſimi, pace concorditer fixi, omniúmque virtutum flore decorati, eadem fruantur libertate quam beatus Patronus Benedictus omnibus regulæ præcepto ſubjectis inſtituit, ſcilicet ut poſt Abbatis obitum tunc regentis, Abbatem ordinent, quem ſibi omnis concors, ſive pars quamvis minima Congregationis ſalubriori elegerit conſilio. Reges itaque quicumque noſtri fuerint ſucceſſores, nullam extraneam perſonam jus tyrannidis ſuper Monachos exercentem imponant: Ne fortè Deus eos damnans & regno deponat & vita.* Ex noni & decimi ſeculi diſciplina, contra eam, quæ nunc ab Eccleſia approbata eſt, Abbatiarum commendationem, nemo prudens argumentum duceret.

Monachi ad Eccleſiaſticas dignitates frequenter aſſumpti.

XIII. Monachi ſeculis nono & decimo ad Eccleſiaſticas dignitates aſſumpti fuere quam plurimi. Summi Pontifices *Paſchalis I. Leo IV. Joannes IX. Silveſter II. S. Anſcharius* Epiſcopus Hammaburgenſis & Bremenſis, Danorum, Suecorum, aliatúmque gentium Septentrionalium Apoſtolus, *S. Rambertus, Adalgarius* & *Hogerus* ejus ſucceſſores; *Hincmarus, Fulco Remenſis: Jeremias, S. Aldricus, Vvenilo, Egilo, Anſegiſus, Evvrardus, Guillelmus I. Gerlannus*, & *Hildemannus* Senonenſes Archiepiſcopi: *Ricuiſus* Rothomagenſis; *Herbernus, Theotolo*, & *Froterius* Turonenſes; *SS. Bernardus* & *Ado* Viennenſes: *Rodulfus, Frotarius* & *Gauſlenus* Bituricenſes, *Rabanus, Hatto*, & *Herigerus* Moguntini; *Abyto* Baſileenſis, *S. Dunſtanus* Cantuarienſis, *S. Ælbertus* Eboracenſis, *S. Oſvualdus* Vigornienſis, aliique Præſules bene multi, ex Ordine Monaſtico *S. Benedicti*, qui pene tunc ſolus in Occidente vigebat, ad regimen Eccleſiarum promoti fuere. *S. Ignatius* ex Monacho Patriarcha Conſtantinopolitanus creatus eſt: pluréſque in Orientali Eccleſia Monachos ad Epiſcopatum aſſumptos fuiſſe docet Octavæ Synodi Canon XXVII. *Leidradus* Lugdunenſis Archiepiſcopus in Epiſtola ad *Carolum Magnum* teſtatur Abbates Monaſterii *Inſulæ Barbaræ* ad Ararim fluvium Vicarios Generales fuiſſe Lugdunenſium Archiepiſcoporum, & Sede vacante illius Eccleſiæ Rectores. *Monaſterium Regale Inſulæ Barbaræ*, inquit, *ita reſtauravi, ut tecta de novo fuerint, & aliqua de maceriis à fundamentis erecta; ubi nunc Monachi ſecundùm Regularem Diſciplinam numero nonaginta habitare videntur. Cui etiam Abbati tradidimus poteſtatem ligendi & ſolvendi, uti habuerunt Prædeceſſores ſui, ſcilicet Ambroſius, Maximinus, Licinius clariſſimi viri, qui ipſum locum rexerunt: quos Eucherius, Lupus, atque Geneſius, cæterique Epiſcopi Lugdunenſes, ubi ipſi deerant, aut non poterant adeſſe, mittebant cognituros utrum Catholica Fides rectè crederetur, ne fraus hæretica pullularet. Quibus illis in tantum erat commiſſa cura, ut ſi Eccleſia Lugdunenſis viduaretur proprio Patrono, ipſi in cunctis adeſſent Rectores & Conſolatores, quouſque Eccleſia à Domino digniſſimo illuſtraretur Paſtore. Nos ſimiliter poſteris illorum hanc poteſtatem tradimus.* Leidradi Epiſtolam lego Tom. XIV. Bibliothecæ Maximæ Patrum, Editionis Lugdunenſis. Ex antiquis Abbatiæ Lobienſis monumentis, Tom. VI. Spicilegii, diſcimus Lobienſes Abbates Leodienſium Epiſcoporum Vicarios Generales fuiſſe, & Lobienſem Eccleſiam inter cæteras totius Epiſcopatûs Eccleſias, poſt Matricem primæ Sedis Eccleſiam Primatum habuiſſe. Ex Concilio Moguntino ſub *Rabano* Archipræſule conſtat Monachos Parochialibus Eccleſiis paſſim fuiſſe præfectos. Monachi à *S. Dunſtano* Cantuarienſi Archiepiſcopo, & S. Oſvualdo Epiſcopo Vigornienſi in locum Canonicorum, & Curatorum incontinentium, in Cathedrales & Parochiales Eccleſias auctoritate *Joannis XIII.* Pontificis Maximi, & *Edgari* Regis favore introducti, anno circiter DCCCCLXX. Anglicani Cleri illuſtrior portio fuere ſeculis decimo & undecimo. De his *Osbertus* in Vita *S. Dunſtani* apud *Surium* die XIX. Maii ita ſcribit Cap. XXXVIII. *Ordo Clericalis ea tempeſtate plurimùm erat corruptus, & Canonici cum Presbyteris plebium voluptatibus carnis plus æquo inſerviebant. Quod malum Dunſtanus corrigere cupiens, auctoritate Joannis Apoſtolicæ Sedis Antiſtitis apud Regem obtinuit, quatenus Canonici, qui caſtè vivere nollent, Eccleſiis, quas tenebant, depellerentur, & Monachi loco eorum intromitterentur. Præſidebat ea tempeſtate Ventanæ Eccleſiæ Præſul Athelwoldus, vir eximiæ*

ſanctitatis

Digitized by Google

ſanctitatis, & educatione Patris Dunſtani non parum inſignis. Hic cognita de Canonicis Eccleſiæ ſuæ, qui nimium ſeculares exiſtebant, voluntate Dunſtani, monuit eos ſemel & ſæpius mores mutare, correctioris vitæ ſemitas, relictis ſeminis arripere. At impræſentiarum quidem id ſibi poſſibile eſſe negantes, voce corvina ſemper in craſtinum correctionem ſui pollicebantur. Quod ipſe gnarus non diu ſuſtinuit. Paratis namque quamplurimis Monachorum cucullis, die quo Communio, Servite Domino in timore, *cantabatur, Chorum intravit, veſtes, quas paraverat, ſecum deferri faciens. Et projectis illis in medium, Canonicis ait: Si ſervire Domino in timore, & ei vultis exultare cum tremore, apprehendite Diſciplinam, veſtem videlicet Monachalem, ne pereatis, ſicut cantaſtis, de via juſta. Ad quod illi obſtupefacti, more ſolito inducias petunt. Tunc ille: Mihi credite, ampliùs non credam huic veſtræ ſponſioni corvinæ: ſed aut diſciplinam in præſenti apprehendetis, aut loci iſtius Beneficiis & converſationi, hinc eliminati, jam jamque cedetis. Itaque nonnulli ex illis ſtatim abjecto Clericali habitu, Monachi facti ſunt, cæteris verbo Pontificis de Eccleſia eliminatis. Cæterùm quia iſti qui ita noviter fuere converſi, Regularis Diſciplinæ normam ſine aliorum Magiſterio doctè ſervare nequibant, Monachi de Abendonia illuc ab eodem Pontifice adducti ſunt, qui Monaſticæ inſtitutionis tramitem ibi docerent.* Narrat deinde *Osbertus*, Clericis, qui expulſi fuerant, cauſam ſuam apud Regem *Edgarum* agentibus, *Dunſtano* ipſos confundente, Rege & Principibus, pleriſque ipſum interpellantibus ut vel hac vice illis parceret, ac illos in priſtinum ſtatum ac Beneficia reſtitueret; Chriſti crucifixi imaginem has voces audientibus cunctis edidiſſe: *Non fiet. Non fiet. Judicaſtis bene, mutaretis non bene.* Sicque litem divinâ ſententiâ in gratiam Monachorum fuiſſe finitam. Addit Oſbertus: *Ejecti nihilominus per id temporis & alii complures Clerici horum ſimiles de ſuis Eccleſiis ſunt, & Monachi in locum eorum ſubſtituti. Aucta eſt igitur Religio per Angliam in tantum ut quadraginta & octo Monaſteria Monachis vel Sanctimonialibus inſtituerentur, cooperantibus B. Dunſtano in hoc viris venerabilibus, Oſwaldo videlicet, qui primò Vuigornienſis, * poſtea fuit Epiſcopus Eboracenſis, & Athelwoldo Epiſcopo Vvintonienſi.* * Glaſconienſe Monaſterium, antequam Epiſcopus crearetur, *Dunſtanus* extruxerat, eique præfuerat Abbas, atque ita in poſſeſſionibus & religione amplificarat, ut deinceps Epiſcoporum & Abbatum Seminarium eſſet. *Inde*, inquit Oſbertus, *ad Epiſcopatus, ad Abbatias, ad quæque Officia Eccleſiaſtica perſonæ eligebantur, accipiebantur, & ad eruditionem aliarum Eccleſiarum conſtituebantur. Factúmque eſt, ut ſicut ex cereo matris Dunſtani* (die Purificationis B. Virginis) *totus Eccleſiæ Conventus lumen amiſſum recuperavit: ita ex hoc loco ipſius Dunſtani doctrina inſtituto, omnes Eccleſias Angliæ conſtet veræ Religionis lumen ſumpſiſſe.*

Del'... ſter
De Vvintoneſter.

Epiſcopi ex Monachis aſſumpti habitum Monaſticum & regularis vitæ normam ſervabant.

XIV. Epiſcopi ex Monachis aſſumpti Monaſticum habitum, priorémque vitæ formam in Pontificatu retinebant; idque non arbitrarii, ſed neceſſarii officii eſſe ducebant. Ad id ipſos teneri declaravit Octava Synodus Oecumenica Canone XXVII. his verbis: *Illos autem qui reverenter Monachicam Vitam ſectati ſunt, & Epiſcopalem meruerunt honorem, conſervare ſchema & amictum Monachicorum indumentorum, & ipſam beatam vitam, decernimus: & nullus omnino habeat poteſtatem deponere jam dictum ſchema propter typhum & arrogantem voluntatem, ne per hoc inveniatur propriorum tranſgreſſor pactorum.* Nicolaus I. Pontifex Maximus *Egilonem* ad Archiepiſcopatum Senonenſem ex Ordine Monaſtico electum hortatus eſt, ut Regularis vitæ normam ſervaret. (Epiſtola LV. Tom. III. Conciliorum Galliæ.) *Tuum præterea*, inquit, *Frater cariſſime, propoſitum obſerva: & quod diu in Monaſterio moratus es, à priſtino voto divertere noli. Quod enim diu in humili habitu cuſtodiſti, profectò indecens eſt, ſi nunc in potiori poſitus dimiſeris Ordine; hoc ipſum Sanctâ quoque Scripturâ, venerandiſque Decretis pleniter edocentibus.* Poëma de Epiſcopis Eboracenſibus à *P. Mabillonio* editum inter Acta Sanctorum Seculi IV. Benedictini, de *Ælberto* Eboracenſi Epiſcopo ita canit:

Nec Pater adveniens in tantum culmen honoris,
Veſtibus atque cibis veterem mutaverat uſum,
Delicioſa nimis fugiens, nec vilia valde
Sectatus fuerat, medio moderamine gaudens,

Pardulus Laudunenſis Epiſcopus *Hincmarum* Remenſem ex morbo recens convaleſcentem monet ut *à nimio jejunio, & piſciculis minutis, quibus libenter veſci ſolet*, abſtineat, *lardo* verò & *quadrupedibus* utatur; *donec ſanitas confirmetur, & ſic ad ſiccos & miſeros, tardioréſque Monaſticos cibos redeatur.* Extat hæc Epiſtola ad calcem Tom. II. Operum *Hincmari*. Ex qua patet, eam fuiſſe nono ſeculo Eccleſiæ diſciplinam, ut Epiſcopi ex Monachis aſſumpti abſtinentiam & jejunia, à Regula, quam profeſſi fuerant, præſcripta religiosè obſervarent. Acta *S. Remberti* Bremenſis Epiſcopi, P. II. Seculi IV. Benedictini, teſtantur, ipſum, cùm amplexandi Monaſtici Inſtituti voto ſe aliquando obſtrinxiſſet, ſtatim atque ordinatus fuit Epiſcopus, *Communicato cum Pontificibus, qui ipſum conſecrarant, conſilio, ad novam Corbeiæ Monaſterium properaſſe, illius profeſſionis habitum ex integro ſuſcepiſſe; Converſationis autem illius Profeſſionem ita feciſſe, ut Converſationem ſuam & ſtabilitatem morum ſuorum, & obedientiam ſecundùm Regulam S. Benedicti exhiberet, quatenus labores & occupationes ſuſcepti Epiſcopatus permitterent.*

Monaſteriorum Reformationem Reges curarunt.

XV. Monaſteriorum reformationem Chriſtiani Principes illis ſeculis curarunt & auctoritate ſua promoverunt, ſive convocatis Comitiis quaſi Generalibus Ordinis Monaſtici ad negotium illud exequendum; ſive Legibus promulgatis, quibus Regularium Statutorum obſervantia jubebatur; ſive Miſſis Dominicis in Provincias deſtinatis, qui Ordinem in Monaſteriis reſtituerent, ſive datis Præceptis & Diplomatibus ad quorumdam Cœnobiorum reformationem. *Ludovicus Pius* S. Benedictum Anianenſem omnibus Regni ſui Cœnobiis præfecit ad hoc ſanctæ reformationis opus peragendum. Idem Imperator Conventum Generalem Abbatum Franciæ congregavit Aquiſgranum anno DCCCXVII. in quo LXXX. Capitula de reformatione Monachorum conſtituta ſunt, quæ ab ejus Majeſtate approbata, inter ejus Capitularia referri meruere. De quibus *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi lib. 1. Cap. XVI. ita ſcribit: *Ludovicus Imperator, qui cognominatus eſt Almus vel Sanctus, hujus Karoli filius, quarto Imperii anno Aquiſgrani in Palatio cum plurimis totius Franciæ Abbatibus Religioſiſque Monachis Conventum faciens, utiliſſima noſtri Ordinis obſervationi generali Capitula conſtituit, quæ ita fere omnia apud nos, ac ſi Beati Benedicti Regula obſervantur.*

Idem *Ludovicus* Imperator Sandionyſiani Monaſterii in agro Pariſienſi reformationem procuravit, ut conſtat ex ejus Præcepto de Ordine reſtituto in illa Abbatia: quò primùm ſignificat religioſiſſimus Princeps, id ſibi ex officio incumbere ut in Diſciplinæ Eccleſiaſticæ & Monaſticæ reſtauratione auctoritate ſua Eccleſiam adjuvet. *Divinis*, inquit *Præceptis & Apoſtolicis monitis in*

citamur

Digitized by Google

citamur, ſed & Imperatorii regiminis officio commonemur ut pro Eccleſiæ ſtatu atque ſanctæ Religionis augmento, impigro ſemper vigilemus affectu; & ſi quid uſquam reprehenſioni invenitur obnoxium, Regiæ auctoritatis ſollicitudine corrigamus: quatenus avia revocantes, ſuperflua amputantes, collapſa quoque reparemus, atque reparata, & ab Eccleſiaſticis Viris Apoſtolorúmque Domini Succeſſoribus, Spiritu Sancto regente, bene ſtatuta, Edictis Imperialibus confirmemus... Poſtquam Deo auſpice Imperium paternum ſuſcepimus, ſtudii nobis maximè ſemper fuit ut Domini Eccleſia, ejus magnificentiâ humilitati noſtræ divinitus regenda tuendáque commiſſa, felicibus polleret ſucceſſibus, rámque inceſſanter ad meliora provehere: & ab illa, quicquid noxium erat eradicare, atque in ea incrementa virtutum plantare. Quapropter ſæpiſſimè Sacerdotes Domini, quorum id officii eſſe noveramus, admonere curavimus, ac noſtram Principalem Auctoritatem adjutricem ad eorum miniſterium juxta voluntatem Dei exequendum promptè exhibuimus: ut quicquid in Ordinibus Eccleſiaſticis vel in quacumque perſona emendatione dignum invenirent, Paſtorali Auctoritate, poſtpoſita qualibet torporis negligentiâ, vel perſonarum acceptione, incunctanter corrigere, & ad ſtatum rectitudinis perducere decertarent. Docet deinde, Epiſcopos in Synodo Pariſienſi juſſione ſua congregatos, de reformatione Sandionyſiani Monaſterii egiſſe, & tam ipſos, quàm Hilduinum ejuſdem Monaſterii Abbatem, ejus Majeſtati pro eadem reformatione ſupplicaſſe: quorum votis annuit, ne regularis obſervantiæ collapſio ſibi apud Deum imputaretur. *Ne tanti*, inquit, *Ordinis collapſio ſalutis noſtræ quoquomodo fieret damnatio, ad eoſdem Præſules Eccleſiarum idem cenſuimus referre negotium: ut noſtri Principatus auctoritate, eorúmque judicio quibus tanta poteſtas collata eſt à Domino, idem Ordo in eodem loco abſque retractatione reſtitueretur.* Benedictus Anianenſis & Arnulfus Abbates ad Monaſterium illud reformandum antea fuerant à Ludovico Pio delegati: ſed callidi Monachi piorum Abbatum ſimplicitate abuſi, abſolutiſſimam reformationem declinarant: obtinuerant enim obſervantiæ regularis oſores & mollioris vitæ ſectatores, ut in Cœnobio ſibi manere liceret, cæteris vitæ regularis ſtudioſis à Monaſterio remotis, & in Cella vicina collocatis. Ut igitur quod infeliciter cœperat, exitu feliciori conſummaretur, Ludovicus Pius *Aldrico* Senonenſium, & Eboni Remenſium Archiepiſcopis, ſancti operis executionem commiſit. Qui ad illud Monaſterium cum Suffraganeis ſuis convenientes, inquiſitione factâ, rem impigrè ſunt aggreſſi. Quidam Monachorum regularem profeſſionem ſe non feciſſe mentiti ſunt; *Sed teſtibus patentibus convicti, pro ſua contumacia, canonica pœnitentiæ ſunt ſubjecti.* Plurimi Apoſtaſiæ crimen confeſſi, veniam exorarunt, & reſumptis cucullis, *Regularem promiſſionem iteraverunt.* Qui verò in Regulari obſervantia perſeverantes, in Cellam ejuſdem Monaſterii ſecedere coacti fuerant, *locum priſtinum, in quo promiſſionem fecerant, & regulariter, licet minùs perfectè vixerant, ſibi, & ſe petierunt loco reſtitui.* Quorum petitioni Præſules annuerunt. Reſtituta diſciplina regulari, quidam Monachi felix optandúmque jugum excutientes, Imperatorem adire, contra Epiſcopos, qui reformationem Eccleſiaſtica & Regia auctoritate executi fuerant, querimonias detulere. Juſſit Princeps Conventum Epiſcoporum in eodem Cœnobio haberi: in quo contumaces Monachi calumniæ convicti, & ſilere ac pœnitere juſſi. Tandem ad meliora converſi, tres Chartulas conſcripſere, quarum una ad Caput Martyrum deponeretur; altera Imperatori traderetur; tertia ſervaretur ab Abbate; *quibus ſe à B. Patre Benedicto, Spiritu Sancto docente, deſcriptam Regulam ſunt ſervare velle profeſſi: unuſquiſque eorum nomen proprium, cum gradu & Monachi appellatione eiſdem Chartis ſubterfirmavit.* Privilegium denique dedit Pius Imperator, quo Regularis Diſciplinæ firmitati in hoc Regali Cœnobio in perpetuum conſultum eſſet. *Ut quod*, inquit, *Canonica docet Auctoritas, & vota Regum, cunctorúmque Fidelium, qui ipſum locum propter Monaſticum Ordinem ibi ſervandum rebus ſuis ditaverunt, demonſtrant, cùm nequaquam ab eo ſine periculo & Regis, & Regni poſſit avelli, noſtra Imperialis Poteſtas confirmatione provideat ne ex eodem loco modernis futuriſque temporibus idem ordo deſtituatur.*

Miſſos Dominicos, ſeu Judices & Legatos extraordinarios in Provincias directos ad juſtitias faciendas (ſic iis temporibus loquebantur) Diſciplinæ Regularis in Monaſteriis reſtaurandæ & conſervandæ Auctoritate Regia curam geſſiſſe, & Regum Capitularia, & Gallicana Concilia teſtantur. In Capitulari quod *Carolus Magnus* Miſſis Dominicis anno Imperii ſecundo dedit, multa ſunt Capita Monachorum & Sanctimonialium reformationem ſpectantia, præcipuè XVII. & XVIII. Et Cap. XL. Miſſos illos ad omnes Eccleſiæ Ordines reformandos à ſua Majeſtate directos eſſe docet. *Noviſſime igitur*, inquit, *ex omnibus Decretis noſtris noſſe cupimus in univerſo Regno noſtro Miſſos noſtros nunc directos, ſive inter Eccleſiaſticos Viros, Epiſcopos, Abbates, Presbyteros, Diaconos, Canonicos, omnes Monachos, ſive Sanctimoniales qualiter unuſquiſque in ſuo miniſterio vel profeſſione noſtrum bannum vel Decretum habeat conſervatum, &c. Simili autem Laicos & in omnibus ubicumque locis.*

Capitulare *Pippini* Regis Italiæ Cap. XI. de Miſſis per ſingula Monaſteria dirigendis, hæc ſtatuit: *Stetit nobis ut Miſſos noſtros, unum Monachum, & unum Capellanum, direxiſſemus infra Regnum noſtrum, pro videndo & inquirendo per Monaſteria virorum & puellarum, quæ ſub Sancta Regula vivere debent, quomodo eſt eorum habitatio, vel qualis eſt vita & converſatio eorum, & quantum unumquodque Monaſterium de rebus habere videtur unde vivere poſſit.*

Ludovicus Pius In Capitulari de Inſtructione Miſſorum Dominicorum condito anno DCCCXXVIII. ipſos inter alia inquirere jubet *de omnibus Monaſteriis, juxta uniuſcujuſque qualitatem & profeſſionem.* Lib. I. Capitularium, Cap. CXVI. Lex iſta de Miſſis Dominicis legitur: *Ut Miſſi per ſingulas civitates & Monaſteria virorum & puellarum prævideant quomodo aut qualiter in domibus Eccleſiarum & ornamentis Eccleſiæ emendata vel reſtaurata eſſe videntur; & diligenter inquirant de converſatione ſingulorum, vel quomodo emendatum habeant quod juſſimus de eorum lectione, & cantu, cæteriſque diſciplinis ad ordinem Eccleſiaſticæ Regulæ pertinentibus.* Et lib. V. Cap. CXLIII. *Dignum ac neceſſarium eſt, ut Miſſi noſtri per quæque loca directi ſimul cum Epiſcopis uniuſcujuſque Diœceſeos, perſpiciant loca Monaſteriorum Canonicorum pariter & Monachorum, ſimúlque & puellarum, ſi in apto & congruo loco ſint poſita, ubi commodum neceſſarium poſſit acquiri. Similiter quoque ædificationes Monaſteriorum ſupradicti Miſſi, & cum eis Epiſcopi per diverſa loca prævideant, ſi apta ſint & congruenter Sanctæ Profeſſioni compoſita*, &c.

Carolus Calvus in Capitulari condito in Synodo Sueſſionenſi in Monaſterio *S. Medardi* anno DCCCLIII. Cap. I. de Reformatione Monaſteriorum per Miſſos Dominicos curanda, ita ſtatuit: *Ut Miſſi noſtri per civitates & ſingula*

Monaſteria tam Canonicorum, quam Monachorum, ſive Sanctimonialium, unà cum Epiſcopo Parochiæ uniuſcujuſque in qua conſiſtunt, cum conſilio etiam, & conſenſu ipſius qui Monaſterium retinet, quem volumus & expreſſè præcipimus ut præſens ſit, vitam ibi degentium & converſationem inquirant, & ubi neceſſe eſt, corrigant; & ubi deſunt, congruas officinas conſtruere jubeant, & ubi ſunt factæ, & per negligentiam ſunt deſtructæ, inſtaurari præcipiant, & victum ac potum & veſtitum atque cætera neceſſaria, pro qualitate & poſſibilitate loci & inhabitantium neceſſitate ordinent, & hoſpitalitatem ſupervenientium hoſpitum, & receptionem pauperum ibidem diſponant B *& ordinent. Eccleſiæ quoque luminaria & ornatum debitum ordinent, & theſaurum ac veſtimenta ſeu libros diligenter imbrevient, & brevet nobis reportent. Imbrevient etiam quid unuſquiſque Eccleſiarum Prælatus, quando Prælationem Eccleſiæ ſuſcepit, ibi invenerit, & quid modo exinde ibi minùs ſit, vel quid & quantum ſit inſuper additum... Numerum etiam Canonicorum & Monachorum ſive Sanctimonialium uniuſcujuſque loco deſcribant, & nobis referant, ut ſecundùm qualitatem & quantitatem loci, cum conſilio Epiſcoporum & Fidelium noſtrorum, ubi minor numerus fuerit, noſtra auctoritate addamus; ubi verò in diſcretione Prælatorum ſuperfuerit, ad menſuram redigamus... Et qualiter Abbatiarum Prælati,* C *& in locis ſacris inhabitantes, de his quæ Miſſi noſtri præceperint, obedierint, nobis diligentiſſimè & Capitulatim referre procurent.* Concilium apud *Sanctam Macram* anno DCCCLXXXI. ſub Imperio *Ludovici* & *Carolomanni*, Regum ex ea Lege quartum ſuorum Canonum fecit.

Alia quoque Concilia Gallicana eamdem curam Miſſis Dominicis à Chriſtianiſſimis Regibus rogarunt demandari, eamdem regularis obſervantiæ in Monaſteriis reſtituendæ ipſis provinciam commiſerunt. Concilium Aquiſgranenſe II. anno DCCCXXVI. Can. XV. D *In cuſtodiis verò Congregationum*, inquit, *tam Canonicorum, quàmque Monachorum, necnon Sanctimonialium, ſummopere ſtudendum cenſuimus, ut in omnibus clauſtra eis provideantur Religioni eorum congruentia: ſed & habitacula domorum, in quibus Religio Deum ſequi volentibus perfici atque augeri poſſit, potiùs quam vitia nutriri. Hoc tamen ut non negligatur à Prælatis Congregationum, Miſſis Dominicis committatur.* Et Cap. XII. *Illud namque neceſſarium viſum eſt de Monaſteriis Puellarum, quæ in quibuſdam locis lupanaria potius videntur eſſe quàm Monaſteria, propter negligentiam ſtipendiorum, aut certè inſolentiam Prælatarum. Unde poſtulandum eſt* E *ut Religioſi Viri ad hoc dirigantur, ut talia inquirant, & ſecundùm Religionem Deo placabilem emendare ſtudeant.*

Concilium Vernenſe II. anno DCCCXLIV. Canone III. his verbis Regem *Carolum Calvum* compellat: *In locis ſanctis, hoc eſt Monaſteriis, alios ſtudio, nonnullos deſidia, multos neceſſitate victûs & veſtimenti, à ſua profeſſione deviare comperimus. Quod petimus ut in omnibus Parochiis directi à veſtra Manſuetudine Religioſi atque idonei Viri, cum notitia Epiſcoporum, ſcrutentur & corrigant, ac ſingulorum locorum ſtatum veſtra Celſitudini, & noſtra Mediocritati, tempore à vobis conſtituendo renuntient.* Miſſi illi Dominici erant Epiſcopi vel Abbates, & Duces, aut Comites, ſive Seculares Magiſtratus. Eccleſiaſtica itaque auctoritas cum Regia concurrebat ad Monaſteriorum reformationem. Præterea, Eccleſia id maximè optabat, id rogabat à Principibus, & ſuas quoque vices Legatis illis Extraordinariis à Latere Principis Synodi delegabant. Tertiò, novam Regulam nováſque Leges aut Statuta Monachis & Sanctimonialibus A. non præſcribebant; ſed ad Regulam cujus ad obſervantiam voto ſe conſtrinxerant, & ad ſacros Canones, eorum reformationem exigebant. Principes igitur Chriſtianiſſimi jura & auctoritatem Eccleſiæ non uſurpabant, ſed ipſam adjuvabant ad gloriam Dei, ad Monachorum ſalutem, ad Chriſtianorum omnium ædificationem ſpiritalem, Diſciplinæ Regularis inſtauratione & conſervatione promovendam. Quam ob rem eorum pietas laudem immortalem promerita & conſecuta eſt.

Regum cura ſingularis de Regalibus Monaſteriis: ad quæ Miſſos Dominicos aut Commiſſarios extraordinarios dirigebant, qui Abbatis vel Abbatiſſæ electioni intereſſent, & perſonam idoneam pacificè eligi curarent.

XVI. Reges in Monaſteria, maximè Regalia, ſive ab ipſis aut Deceſſoribus Regibus fundata, Epiſcopos quandoque miſere, qui electioni Abbatis vel Abbatiſſæ intereſſent, & omnia ſecundùm Regulam peragi curarent; Fratres vel Sorores ad concordiam hortarentur. De querelis quoque Monachorum adversùs Abbatem, & Abbatis adversùs Monachos, Religioſiſſimi Principes cognoſcebant, Regularis Diſciplinæ conſervandæ ſtudio: ſed inquietos Monachos qui leviter & abſque cauſa legitima de Superioribus ſuis querebantur, & Regiis auribus moleſti erant, ſeverè puniebant: Monachos etiam diſcolos & contumaces, de quibus Abbas vel Seniores querebantur, Sacris Juſſionibus ad ſe vocabant, & graviter objurgatos, in exilium deportari jubebant, cum opus erat. Id conſtat ex Epiſtola *Ludovici Pii* ad Monachos Anianenſes data circa annum Chriſti DCCCXXI. quâ ſignificat religioſus Imperator ſe gratam habere *Tructeſindi* Abbatis electionem ab ipſis, *ſine mora, pari conſenſu* factam, præſentibus Archiepiſcopis *Agobardo* & *Nebridio*. Ipſos ad humilem obedientiam adhortatur: *Quæ obedientia & humilitatis ſubjectio, caritatis munimine eſt roboranda.* Eos admonet ut in obſervantia regulari pari fervore perſeverent, *Ut de ipſis, ſicut priùs Magiſtri & Doctores Sanctæ non ſolum Regularis vitæ, verùm omnis ſpiritalis norma & præcipui apicis ſumi*, id eſt, ad regimen Eccleſiarum aſſumi poſſint, *ubicumque neceſſitas vel voluntas fuerit.* Abbatem verò admonet ut Fratres amore paterno complectatur, & conſideret ſecundùm ætatem, vel valetudinem quid cui conveniat ex ſibi ſubditis: & caveat ne in negligentes adeo fervida zeli caſtigatio modum excedat, ut eos puſillanimes reddat; nec in obſervantibus mandata Dei & Regulam, torpore ac deſidia rigorem conſtantiæ frangat; ſed maxima diſcretione omnibus omnia factus, omnium ſalutem procuret. Si autem à Regula in aliquo deviaverit, & quæ agenda ſunt, proprio arbitrio, non communi conſilio, agere voluerit, Fratres ipſum cum reverentia & manſuetudine admoneant. Si pertinax fuerit, id Imperatori ſignificent. Summoperè tamen caveant, ne levibus de cauſis adversùs Abbatem commoveantur, & Regias aures temerè pulſent: alioqui Regiam offenſionem & animadverſionem incurſuros, ut cæteris ſint documento ne in Magiſtrum ſuum injuſtè conſurgant. Seniores etiam hortatur ut Abbatem adjuvent tum in Junioribus Fratribus in officio continendis, tum in cæteris Monaſterii negotiis, nec illum ſolum ſub tanti ponderis onere gravari patiantur: tum ad Juniores orationem convertit, eóſque ad obedientiam & humilitatem hortatur: protervis & contumacibus exilium comminatur. *Si*, inquit, *aliquis aliis perverſæ tranſgreſſionis fuerit incitamentum, & non ſui Abbatis vel Fratrum ſuſtinuerit correctionem, hunc nobis cum feſtinatione mitti præcipimus, ut eum in talem dirigamus locum, unde ille vobis minimè poſſit quicquam inferre ſcandali.* Ipſis denique dat licentiam ſemper eligendi Abbatem ex ſuo Monaſterio, quandiu tales in eo inveni-

Digitized by Google

re potuerint ; *Qui ipſam Congregationem ſecundum Regulam S. Benedicti regere valeant.*

Eamdem Regum curam de electione Abbatiſſarum in Regalibus Virginum Monaſteriis, miſſis Epiſcopis, aut Abbatibus, qui diſſentientes ad concordiam revocarent, & ad perſonam idoneam eligendam adducerent, diſcimus ex *Flodoardo*, qui Lib. III. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, Cap. XXVII. teſtatur *Hincmarum* ſcripſiſſe *Rotrudi Deo ſacratæ, & cæteris Sororibus Monaſterii Sanctæ Crucis & Sanctæ Radegundis* in urbe Pictavenſi, *pro electione Abbatiſſæ ipſius Monaſterii, pro qua* * *Rex præceperat Frotario Archiepiſcopo, & Erardo, atque Angenoldo, ad præfatum Monaſterium pergere, & electionem regularem ibi facere: & ſi cuncta concors Congregatio, vel pars quamvis minor, tamen melior, Rotrudem elegiſſet, conſtitueretur in ordine Abbatiſſæ. Si autem omnis Congregatio concors illam abjeciſſet, & aliam eligeret, illa quam concorditer elegiſſet, in ordine Abbatiſſæ maneret, donec Regi renuntiaretur; & quæcumque ibi fuiſſet electa, onus Abbatiſſæ ſuſciperet, & Odila ad ſuum Monaſterium reverteretur.* Fragmentum illius Epiſtolæ *Hincmari Flodoardus* deſcribit, ex quo diſcimus, periculum fuiſſe illis temporibus, ne Monachi & Sanctimoniales electionis Privilegio ſeu Jure privarentur, ſi fortè illo abuterentur, & diſſenſionibus ſuis ſcandalum Eccleſiæ & Reipublicæ crearent. Tunc ſcilicet jus ad Regem erat devolutum, & Regalibus illis Monaſteriis Abbatem vel Abbatiſſam deſignabat, ab Epiſcopo inſtituendum, vel inſtituendam. En Hincmari verba: *Ne per veſtram diſcordiam, quod abſit, regularis electio de veſtro Monaſterio pereat, adunate vos ad Dei voluntatem, & Regalis devotionis unanimitatem, veſtrámque ipſam ſalutem, præſentem ſcilicet atque æternam, cum caritatis concordia, quæ eſt omnium virtutum mater, & cum humilitate, quæ eſt cuſtos ipſarum, atque cum vera obedientia, quæ ſcala eſt qua ad cælum pertingitur, & in vobis ſalubri electione concordate, & voſmetipſas ad regularem normam reducite, & conſtringite ac conſervate: quia aliter ſalvæ eſſe nequaquam valetis.*

* Carolus Calvus.

Divinitus puniti Monachi ab obſervantia ſtrictiori Regulæ deficientes.

XVII. Monachi à ſtrictiori obſervantia ad molliorem vitam deficientes, vindice Deo quandoque perierunt; ut eorum punitio cæteris documento & exemplo eſſet, ne à Regulæ obſervatione & ſeveriore diſciplina, cui ſe obſtrinxerant, unquam deflecterent. Hujus rei inſigne ac tremendum exemplum habemus in Vita *S. Odonis* Cluniacenſis Abbatis à *Joanne* Monacho ejus Diſcipulo conſcripta. Refert ille *S. Odonem* ipſis ita narraſſe quod paucis abhinc annis in Monaſterio Turonenſi *S. Martini* contigerat: *Ante hos annos*, inquiebat; *perſiſtente Monaſtica Congregatione apud Eccleſiam B. Martini, quæ eſt Turonia, cœperunt modum ſuum, conſuetudineſque relinquere, ac propriis voluntatibus vitam ſuam propoſitúmque corrumpere. Relictis namque nativis & aſſuetis veſtimentis, cœperunt fucatas atque fluxas, Palliòque ornatas circumferre cucullas & tunicas; calceamenta quoque quibus induebantur adeo erant coleata & nitida, ut vitreum colorem viderentur aſſumere. Ad Laudes namque Nocturnas, ne aliquo pedem modo offenderent, cum luce diei ſurgebant. Iſta, & horum ſimilia multa, contra Regulæ jura faciebant. Quibus rebus cum decreviſſet Deus finem imponere, nocte quadam omnes quieſcentes, cùm unus ex eis eamdem horam inſomnem duceret, vidit duos viros dormitorium ingredi, unum videlicet gladium manu tenentem, cui alius imperabat, indicans ſigillatim eos his verbis: Percute hunc, & hunc percute. Cúmque eum, qui hæc intuebatur, gladio voluiſſet appetere, emiſſa voce adjuravit eum, dicens: Adjuro te per Deum viventem, ut non interficias me: ſtatim percuſſor gladium contraxit, & ipſe ſolus evaſit ex omnibus.*

Pecuniam pro Monaſterii ingreſſu recipere prohibitum.

XVIII. Pecuniam pro Monaſterii ingreſſu recipere prohibitum erat. Quod enim ſeculo præcedenti ſtatuerat Synodus Francofordienſis Canone XVI. *Ut pro ſuſcipiendis in Sancto Ordine Fratribus pecunia nequaquam requireretur, ſed ſecundum Regulam S. Benedicti ſuſcipiantur*; id religione non minori & ſtatutum & obſervatum eſt Seculis IX. & X. quo *S. Benedicti* Regulam ad amuſſim Monachi obſervabant, & Sanctimoniales. Monachi Fuldenſes in ſimplici Libello quem *Carolo Magno* Imperatori adversùs *Ratgarium* Abbatem ſuum obtulerunt, Cap. VII. poſtulavere, *Ut nullus propter pecuniam vel poſſeſſionem terrenam fictis ſuaſionibus ſeductus & blanditiis deceptus in Monaſterium ſuſciperetur.* Conventus Aquiſgranenſis Abbatum Franciæ ſub *Ludovico Pio* Cap. 17. ſtatuit, *Ut nullus pro munere recipiatur in Monaſterio, niſi quem bona voluntas & merita commendant.* Concilium Arelatenſe VI. Canone VIII. decrevit, *Ut non amplius ſuſcipiantur in Monaſterio Canonicorum, atque Monachorum, ſeu etiam Puellarum, niſi quantum ratio permittit, & in eodem Monaſterio abſque rerum neceſſariarum penuria degere poſſunt.* Idem in Conciliis Moguntino Canone XIX. Turonenſi III. Canone XXXI. Remenſi II. Canone XXVIII. ſtatutum eſt. Quæ Decreta neceſſaria non fuiſſent, ſi pecuniam nomine dotis pro Monaſteriorum ingreſſu exigere licuiſſet. *Villelmum* Ducem, Cluniacenſis Cœnobii fundatorem, Teſtamento caviſſe, ut ſua Donatio illis eſſet ad perpetuum refugium, *Qui pauperes de Seculo egreſſi, nihil ſecum præter bonam voluntatem attuliſſent*, ſuperiùs obſervavimus. Leges tamen Regum Chriſtianiſſimorum permittebant iis qui Vitam Monaſticam profitebantur, bona ſua Monaſteriis tradere. Lib. I. Capitularium Cap. CXXXVII. *Ut liber homo, qui in Monaſterio Regulari comam depoſuerit, & res ſuas ibidem delegaverit, promiſſionem factam ſecundum Regulam firmiter teneat.*

Monachi ab hereditate paterna non arcebantur.

XIX Monachi & Sanctimoniales paternam colligere poterant hereditatem. Id ex *Flodoardo* diſcimus lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis Cap. I. ubi de literis *Fulconis* Archiepiſcopi ad *Formoſum* Papam agens, ſcribit, *Fulconem in iis adnotaſſe qualiter Evrardus Marchio, Sancti Calixti Papæ & Martyris venerabile corpus à Romana Sede impetraverit, atque in ejus honore Monaſterium in prædio ſuo conſtituerit. Quod prædium poſt ejus obitum ad filium ipſius Rodulfum Abbatem hereditario jure devenerit, qui res ipſas ſimul cum memorati Martyris gleba, vita ſua diebus abſque ulla contradictione tenuerit; & de ſeculo migraturus, eaſdem res cum Monaſterio & corpore ſacro, Remenſi Sanctæ Dei Genitricis Eccleſiæ delegaverit, eamdemque rerum ſuarum heredem inſtituerit. Tunc verò Hucboldus quidam ſororis hujus Rodulfi maritus munus ejuſdem Abbatis calumniabatur, & ab Eccleſia Dei Genitricis jure conabatur auferre. Proinde precatur* Fulco, *ut quid ſibi ſit in talibus agendum, ſuis eum ſacris inſtruat literis, & harum collationem rerum æterna ſtabilitate corroboret, atque contradicentes digna excommunicationis ultione percellat.* Idem docet *S. Odo* Cluniacenſis Abbas Lib. III. Collationum Cap. XXI. ubi de quibuſdam Monialibus ad Seculum regreſſis ita ſcribit: *Fuerant uſque ad tempus illud, quo exierant, benè converſatæ. Ad hoc autem egredi permiſſæ ſunt, ut de rebus parentum, qui fortè nuper obierant, aliquid Monaſterio reportarent; ſed hac occaſione ſeculum prægustantes, oblitæ ſunt Deum.*

Opus manuum apud Monachos in uſu.

XX. Opus manuum apud Monachos in uſu fuiſſe ſecundùm Regulam *S. Benedicti*, docet Conventus Aquiſgranenſis Abbatum Franciæ Capp. 4. 12. & 17. Cap. 4. ſtatutum eſt, *Ut in coquina, in piſtrino, & in cæteris officinis, propriis operentur manibus, & veſtimenta ſua opportuno tempore lavent.* Cap. 12. *Ut ſi neceſſitas popoſcerit ob operis laborem, poſt refectionem veſpertinam, etiam & in Quadrageſima pari modo, & quando Officium Mortuorum celebratur, priuſquam lectio Completorii legatur, bibant.* Cap. 17. *Ut ſi neceſſitas fuerit eos occupari in fruges colligendo, conſtitutum legendi & meridie pauſandi tempus prætermittatur, & operantes non murmurent.* Cap. 18. *Ut quarta & ſexta feria jejunantes, ante Nonam, aut poſt Nonam, ſi neceſſitas fuerit, juxta Prioris arbitrium levia opera exerceant.* Capitula Monachorum *Sancti Galli* Cap. 24. jubent ut Monachi *certis temporibus occupentur in opere manuum, certis in lectione divina.* Antiquæ Conſuetudines Cluniacenſis Monaſterii Lib. I. Cap. XXX. opus manuum levius fuiſſe in illo Cœnobio teſtantur. *Non enim erat aliud quam fabas novas & nondum benè maturas, de folliculis ſuis egerere, vel in horto malas herbas & inutiles eruere: & aliquando panes formare in piſtrino.*

Monachorum ſtudia.

XXI. Studio tamen incumbebant, ob idque tempore Quadrageſimæ libros accipiebant de Bibliotheca ſecundùm Prioris diſpoſitionem, ut ſtatuit idem Abbatum Conventus Cap. XIX. Quantùm floruerit in Ordine Benedictino literarum cùm humanarum tum ſacrarum ſtudium, teſtes ſunt doctiſſimi ex Ordine iſto Monachi, quorum egregia Opera nono & decimo Seculo edita ad poſteros tranſmiſſa ſunt. Teſtes ſunt Scholæ celebres in Cœnobiis inſtitutæ, in Anianenſi, in Fuldenſi, ubi docuit Rabanus Maurus, in Sandionyſiano, in Turonenſi, in Corbeïenſi, in Centulenſi, &c. Teſtis eſt *Ardo* in Vita *S. Benedicti Anianenſis* de eo ſcribens: *Inſtituit Cantores, docuit Lectores, habuit Grammaticos, & ſcientia Scripturarum peritos, de quibus etiam quidam poſt fuerunt Epiſcopi, aggregavit, librorum multitudinem congregavit.* Teſtis eſt S. Abo Floriacenſis Abbas & Martyr, de quo *Aimoinus* in ejus Vita ſcribit: *Jam verò contra vitia carnis jugem aiebat debere haberi pugnam, omnique induſtria inveſtigandum quibuſnam armis, quis ejus repugnet oblectamentis. Ad quod explendum, poſt orationum vota, poſt jejuniorum virilia certamina, multum prodeſſe cenſebat literarum ſtudia, maximéque dictandi exercitia. Quarum ipſe perſtudioſus exiſtens, nullum pene intermittebat tempus, quin legeret, ſcriberet, dictaretve,*

ARTICULUS VI.

De Bonis Eccleſiæ & eorum adminiſtratione Seculis IX. X.

Bonorum Eccleſiæ adminiſtratio penes Epiſcopos.

I. BOnorum Eccleſiæ adminiſtratio nono & decimo Seculo erat penes Epiſcopos, ut docet Concilium Moguntinum Canone 8. his verbis: *Ut Epiſcopi poteſtatem habeant res Eccleſiaſticas providere, regere, & gubernare, atque diſpenſare, ſecundùm Canonum auctoritatem volumus.* Idem docet Concilium Turonenſe III. Canone II. *Licitum ſit*, inquit, *Epiſcopis præſentibus Presbyteris & Diaconis, de theſauro Eccleſiæ, familiæ & pauperibus ejus Eccleſiæ, ſecundùm canonicam inſtitutionem, juxta quod indiguerint, erogare.* Idem docent Regum noſtrorum Capitularia. Lib. V. Cap. 194. *Ut unuſquiſque ſuam decimam donet, atque per juſſionem Epiſcopi diſpenſet.* Lib. VII. Cap. 214. *Statutum eſt ut nullus Presbyter vel Diaconus eorum decimas, vel aliquid de rebus Eccleſiæ, ſine conſilio proprii Epiſcopi irreverenter vendere præſumat... Et ne deinceps fiat, cavendum eſt, ſicut à quibuſdam in aliquibus locis impudenter factum audivimus, eò quòd quidam Sacerdotes, antequam meſſes maturæ vel collectæ eſſent, eorum decimas vendere causâ ebrietatis tentaverunt, quod ne deinceps fiat, pariter omnes inhibemus; ſed ut priùs cum gratiarum actione à Sacerdotibus recipiantur. Et ſi neceſſitas fuerit pro reſtauratione Eccleſiarum, vel pro redemptione captivorum eas vendere, cum conſilio proprii Epiſcopi, & aliorum bonorum Sacerdotum hoc faciant; ne qualibet occaſione occultè & ſine teſtimonio fraudentur oblationes fidelium: & unde pauperes recreari debent, vel Eccleſia reſtaurari, ſeu Clerici vivere, ſive Epiſcopi recipi, hoſpites & peregrini paſci & venerari; Presbyteri, vel Diaconi, aut quilibet Fidelium in ſuis nimiis potationibus vel comeſſationibus ſeu carnalibus deſideriis inſtellere non præſumant, ſed in prædictis rebus eas fideliter ſubminiſtrent; & ſciant ſe non ſuarum, ſed Dominicarum rerum eſſe diſpenſatores.* Et Cap. 261. *Placuit ut Epiſcopi rerum Eccleſiaſticarum in omnibus juxta Sanctorum Canonum ſanctiones plenam ſemper habeant poteſtatem. Nullus eas dare vel accipere abſque proprii Epiſcopi audeat juſſione.* Cap 292. *Multi, contra Canonum conſtituta, Eccleſias quas ædificaverint, poſtulant conſecrari, ita ut dotem quam eidem Eccleſiæ contulerint, non cenſeant ad Epiſcopi ordinationem pertinere. Quod factum & in præterito diſplicet, & in futuro prohibetur. Sed omnia, ſecundùm conſtitutionem antiquam, ad Epiſcopi ordinationem & poteſtatem pertineant.* Cap. 468. *Placuit ut omnes Eccleſiæ cum dotibus & omnibus rebus ſuis in Epiſcopi proprii poteſtate conſiſtant, atque ad ordinationem vel diſpoſitionem ſuam ſemper pertineant.* Additio IV. ad Capitularia, Cap. 57. *De his quæ Parochiis in terris, vineis, mancipiis, atque peculiis quicumque Fideles obtulerint, antiquorum Canonum inſtituta ſerventur, & omnia in Epiſcopi poteſtate conſiſtant. De his tamen quæ in altario acceſſerint,* id eſt, de oblationibus adventitiis, *tertia fideliter Epiſcopis deferatur.*

Idem docet Herardus Turonenſis in Capitulari Cap. 55. ſtatuens: *Ut decimæ & fideliter à populis dentur, & canonicè à Presbyteris diſpenſentur, & annis ſingulis rationem ſuæ diſpenſationis Epiſcopo vel ſuis Miniſtris reddant: ne fortè damna fraudium ſubigant, aut necatores pauperum, ſubtrahendo utilia, quod abſit, exiſtant.* Idem docet Concilium Pontigonenſe Canone II. decernens, *Ut decimæ conlaborationum & animalium Domino offerantur, & in poteſtate Epiſcopi maneat, qualiter à Presbyteris diſpenſentur canonicè.* Idem docet Concilium Troſleianum Canone 6. *Ab antiquo*, inquit, *tempore, à Sanctis Patribus, & à noſtris eſt majoribus conſtitutum, ut ſicut habet Epiſcopus in ſua ordinatione omnem generaliter Parochiam, cum omnibus ruſticanis Parochiis, quas per tricennium inconcuſſè poſſedit: ita & unuſquiſque Presbyter in ſua ordinatione ac diſpoſitionis cura habeat Parochiam ſuam, cum dote, & decimis Eccleſiæ, videlicet cum ſui Epiſcopi conſilio ac diſpoſitione, ſecundùm Regulas antiquitus & divinitus conſtitutas ... Quia verò facultatum & dotum ad Eccleſias pertinentium diſpoſitio ſecundùm Canonum antiquam conſtitutionem, ad Epiſcoporum ſolummodò ordinationem, & Presbyterorum diſpoſitionem pertineat, Toletanum* * *manifeſtat Concilum dicens:* « Multi contra Canonum conſtituta ſic Eccleſias, quas ædificaverint, poſtulant conſecrari, ut dotem quam eiſdem Eccleſiis contulerint, cenſeant ad Epiſcopi ordinationem non pertinere. Quod factum & in præterito diſplicet, & in futuro prohibetur

* Tolet. III. Can. 19.

prohibetur : Sed omnia, juxta Conſtitutionem antiquam, ad Epiſcopi ordinationem & poteſtatem pertineant. *Quòd ſi quæritur, quæ dicat omnia, proculdubio decimas, primitias fructuum, & oblationes eorum, & ea quæ Parochiis in terris, vineis, mancipiis, atque pecuniis, ſeu quibuſlibet rebus, quæcumque Fideles obtulerint: quæ omnia ſub immunitate à tributis fiſcalibus, & omni Dominorum exactione libera, ſub poteſtate & diſpoſitione, ut diximus, Epiſcoporum, ac regimine & diſpenſatione Presbyterorum, manere debent inconcuſſa.*

Ratherius Veronenſis Epiſcopus in lib. *de contemptu Canonum*, P. I. invehitur adverſùs perduelles Eccleſiæ ſuæ Clericos, qui bona Eccleſiæ ad ipſius nutum adminiſtrare & diſpenſare nolebant, ſecundùm Canones. Supponit hæc verba à Chriſto Domino dicta S. Petro, *Paſce oves meas*, non ſolùm paſcendi ſpiritualiter, ſed etiam corporaliter gregem ſibi commiſſum, omnibus Epiſcopis in *S. Petro* curam demandatam docere. Ex quo principio ita colligit: *Monſtrent qualitèr corporaliter ſibi commiſſos quis valeat paſcere, ſi unde eos debeat paſcere, non permittitur ſaltem cognoſcere. Et cum de oblationibus & decimis Fidelium vivere tabernaculi cuſtodes debeant Domini, hoc eſt, Eccleſiæ Clerici : ſi neſcit Epiſcopus quot decimani, quot manſi, quot modia tritici, quot congia vini tantis vel tantis ſufficiant Clericis ad victum utique & tegumentum, nonne convincitur aut non eſſe Paſtor, aut certe inſipiens exiſtere Paſtor, qui neſcit ubi illa ſint paſcua, ubi pecora conducere debeat ſuæ proviſioni commiſſa? Et cùm rariſſimè videas gratis aliquos aut timore, aut confœderari amore, unde te verebitur cui nihil vales auferre? Unde amabit, cui nihil potes conferre? Si ergo ad Epiſcopum nihil de rebus pertinet quibus Clerici vivere debent, aut ipſe eis non debet ut animalem ita & corporalem dare in tempore tritici menſuram, & ſicut Actus Apoſtolorum continent, non dividuntur ſingulis ab Epiſcopo, vel quolibet alio de eodem ad id Officium inſtituto, prout cuique opus eſt, ſed ipſi Clerici dividunt inter ſe, prout quilibet eorum potentior eſt, & non, juxta conſuetudinem aliarum Eccleſiarum, omnibus Eccleſiæ Clericis, ſed juxta propriam voluntatem ſolis Diaconibus & Presbyteris debent, quæ Veronenſi Eccleſiæ collata ſunt cedere ..... Subdiaconi, Acolythi, & cæteri in Ordine Clerici, quid debent agere, unde vivere, pro qua re militare Eccleſiæ?*

Idem *Ratherius* in lib. *De Diſcordia inter ipſum & Clericos*, teſtatur ſe aliqua iis abſtuliſſe Clericis qui abundabant, ut aliorum egeſtatem ſublevaret, ac propterea illorum odium incurriſſe. *Quod cauſa protuleram comminationis*, inquit, *in effectum vertere non diſtuli actionis ..... Illis ablata bonis duobus, id eſt, Beatæ Dei Genitrici, Sanctóque Stephano Protomartyri contuli, vel potiùs reddidi, faciens de quibuſdam inſuper ſcriptum quoddam quod nominant Judicatum, id eſt Decretum, pauperioribus Clericis ejuſdem Eccleſiæ : Hoc eſt, Presbyteris, Capellanis, Subdiaconis de Secretario ſeptem, Cantoribus ſeptem, Acolythis de Secretario ſeptem, Oſtiariis ſex, non ut mihi fideliores tamen, ſed in ſervitio Domini fierent promptiores, & ceſſante paupertatis occaſione, ſtudioſiores in Domini diebus ac noctibus fierent ſervitute.*

Epiſcopi Eccleſiæ bona adminiſtrabant p. r. Oeconomos.

I I. Epiſcopi Bona Eccleſiæ per Oeconomos adminiſtrabant, ut conſtat ex Concilio Meldenſi Canone 47. & ex Pontigonenſi Canone 14. Idem conſtat ex Canonicis Literis quas *Hincmarus Hedenulfo* Laudûnenſi Epiſcopo recèns ordinato dedit, quæ extant inter Formulas antiquas Promotionum Epiſcopalium, Tom. I I. Conciliorum Galliæ Num. XVI. ex *Agobardo* in lib. *de Diſpenſatione rei Eccleſiaſticæ*, & ex lib. II. Capitularium cap. XXIX.

Bona & reditus Eccleſiarum vacantium futuro Succeſſori reſervata.

I I I. Bona & reditus vacantium Eccleſiarum; & defunctorum Epiſcoporum ſpolia, futuro Succeſſori ab Oeconomis reſervabantur, ſecundùm Sæculi noni & decimi diſciplinam. Id conſtat ex Canone 14. Concilii Pontigonenſis, decernente; *Ut quoties divinum Judicium Eccleſiæ Præſulem à ſeculo vocaverit, nullus ad ſuimet perditionem facultates ejus invadat, diripiat, & ad ſuos uſus transferat. Sed Erogatariis & Eleemoſynariis Eccleſiaſticis, cum ipſius Eccleſiæ conſtituto Oeconomo liberum ſit, canonico more, juſtè rationabiliterque deputata Succeſſuro reſervare, vel quibuſcumque, ſicut expedit, pro ejus ſpiritu diſtribuere : Quod qui iniqua cupiditate tranſgredi præſumpſerit, irrefragabiliter mulctetur.*

Idem docet *Hincmarus* Epiſtola IX. ad Epiſcopos & Proceres Provinciæ Remenſis, Cap. X L I. *Sicut*, inquit, *Epiſcopus & ſuas, & Eccleſiaſticas facultates ſub debita diſcretione in vita ſua diſpenſandi habet poteſtatem, ita facultates Eccleſiæ viduatæ poſt mortem Epiſcopi penes Oeconomum integræ ſervari jubentur futuro Succeſſori ejus Epiſcopo : Quoniam res & facultates Eccleſiaſticæ, non in Imperatorum atque Regum poteſtate ſunt ad diſpenſandum, vel invadendum, ſive diripiendum, ſed ad defenſandum atque tuendum. Sunt enim Sanctuaria & hereditas Domini, ſicut & in Veteris & Novi Teſtamenti Sanctarum Scripturarum paginis legimus. Sunt vota fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum.*

Ludovicus Pius, teſte *Flodoardo*, lib. 2. cap 9. Eccleſiæ Remenſi Donatione facta ſatisfecit pro detrimentis ipſi illatis à deceſſoribus Regibus, qui vacante Sede, bonorum Eccleſiaſticorum reditus in ſuos uſus converterant. *Clementiæ*, inquit, *noſtræ innotuit, quia vetuſtatis ſenio contrita jam dicta Metropolis urbis Sancta Mater noſtra Eccleſia, in honore Sanctæ ſempérque Virginis ac Genitricis Dei Mariæ conſecrata, exiſteret ..... Quam pro tantis beneficiis nobis ibidem à Deo collatis renovare cupientes, & ad id exequendum loci incommoditatem cernentes, concedimus ad hoc opus, & ad cætera quæque pro ſervorum Dei ibidem degentium neceſſitatibus ædificanda, murum omnem cum portis ipſius civitatis, & omnem operam cum cunctis impendiis, quæ ex rebus & facultatibus ipſius Eccleſiæ & Epiſcopatus Remenſis Aquis Palatio noſtro Regio peragi & exſolvi ſolitum fuerat, in eleemoſyna videlicet noſtra, & pro remedio animæ Domni ac Genitoris noſtri, atque cæterorum Prædeceſſorum noſtrorum, qui eundem Epiſcopatum contra ſalutem ſuam aliquandiu tenuerant, & in ſuos uſus contra Eccleſiaſticas Regulas, res ac facultates ipſius Eccleſiæ expenderant : & ob hoc minus, quam debuerat, utilitates ſacris locis in eodem Epiſcopatu conſtitutis exinde provenerunt.* Ob eamdem rationem *Carolus Calvus* bona Eccleſiæ Remenſis, quæ vacante Sede Palatinis ſuis in Beneficium tradiderat, *Hincmaro* Epiſcopo reſtituit, *Magna neceſſitate & per omnia invitum* id ſe egiſſe conteſtatus, ut conſtat ex ejus Præcepto apud *Flodoardum* lib III. cap. IV. Fructus tamen non reſtituit *Carolus Calvus*, nec Eccleſia reſtitutionem illam exegit.

Jus tuitionis Bonorum Eccleſiaſticorum, Sede præſertim vacante, Regibus Chriſtianiſſimis competens.

Jus tuitionis & cuſtodiæ Bonorum Eccleſiaſticorum, Sede præſertim vacante, ſibi nihilominus meritò vindicabant Reges Chriſtianiſſimi, ut probat Capitulare *Caroli Calvi* anni 877. cap. 8. cujus hæc ſunt verba : *Si aliquis Archiepiſcopus defunctus fuerit, vicinus Epiſcopus ipſius Diœceſeos, cum Comite, ipſam Sedem prævideat, uſque dum obitus ipſius Archiepiſcopi ad veſtram notitiam perveniat. Si aliquis Epiſcopus interim obierit, Archiepiſcopus ipſi Sedi Viſitatorem ſecundùm ſacros Canones deputet, qui una cum Comite, ipſam Eccleſiam, ne prædetur, cuſtodiat, uſque dum ipſius Epiſcopi obitus*

Digitized by Google

obitus ad veſtram notitiam perveniat. Sic reſpondent Epiſcopi & Optimates Regni.

Jus illud tuitionis & cuſtodiæ Bonorum Eccleſiaſticorum Regibus Chriſtianiſſimis competere agnoſcebat Eccleſia. Quam ob rem Epiſcopum electum Comprovinciales Epiſcopi ad Regem adducebant, ut ejus electioni præberet aſſenſum, & Bona Eccleſiæ ſuæ tuitioni & cuſtodiæ commiſſa ipſi traderet, ac in poſſeſſionem illum mitteret. Id ab *Hincmaro* diſcimus Epiſtola X I I. ad *Ludovicum III.* Francorum Regem. *Ut*, inquit, *ſicut Sacræ Leges & Regulæ præcipiunt, Archiepiſcopis & Epiſcopis conlimitanearum Diœceſeon electionem concedere dignemini, ut undecunque ſecundum formam regularem electionis talem eligant Epiſcopi, qui & Sanctæ Eccleſiæ utilis, & Regno proficuus, & Vobis devotus ac fidelis cooperator exiſtat: & conſentientibus Clero ac Plebe, eum vobis adducant, ut ſecundum miniſterium veſtrum res & facultates Eccleſiæ, quas ad defendendum & tuendum vobis Dominus commendavit, ſuæ diſpoſitioni committatis; & cum conſenſu ac literis veſtris eum ad Metropolitanum Epiſcopum ac Coëpiſcopos ipſius Diœceſeos, qui eum ordinare debent, tranſmittatis.* Eodem ſenſu *Baldericus* Noviomenſis Epiſcopus lib. 1. cap. 48. narrat *Hincmarum* Remenſem Archiepiſcopum *Guntberto*, cui *Lotharius* Imperator Cameracenſem Epiſcopatum contulerat, reſtitiſſe, cunctiſque ipſius Eccleſiæ Clericis ac Militibus ſub anathemate interdixiſſe, ne quis eorum cum adultero Paſtore ullum aſſenſum aut familiaritatem haberet; *Uſumfructum verò terræ, quod Imperatoris erat, tantummodo commodarent.* Uſumfructum Imperatoris fuiſſe ut in proprios uſus converteret, aut cui vellet, durante vacatione Sedis concederet, *Baldericus* non ſcribit, ſed ut tueretur ſicut hereditatem Domini, & futuro ſervaret ac traderet Epiſcopo, ut ait *Hincmarus* loco ſupra laudato: Qui & alibi non ſemel eamdem propugnant diſciplinam, præſertim Epiſtola XLV. de Tranſlationibus contra Actardum Nannetenſem Epiſcopum. *Chalcedonenſe Concilium*, inquit, *viduatæ Eccleſiæ reditus penes Oeconomum futuro reſervari jubet Epiſcopo, nec ab aliis quibuſque, vel vivente, vel defuncto cujuſcumque civitatis Epiſcopo, uſurpari, vel peſſundari.*

Ejuſdem teſtis eſt Diſciplinæ *Atto* Vercellienſis Epiſcopus in libello *de Preſſuris Eccleſiaſticis*, p. 3. *Præterire*, inquit, *non poſſumus, quòd res Eccleſiaſticæ poſt mortem vel expulſionem Epiſcopi in direptionem & rapinam ſæcularibus tradantur: cùm dignum ſit quod ea quæ in Epiſcopio remaneant, per Oeconomum & cæteros diſpenſatores Eccleſiæ, uſque ad Ordinationem futuri Epiſcopi intemeratè ſerventur, ne ab aliis per quodvis ingenium ullo modo ſubripiantur.* Et infra: *Divinæ res non hominum poſſeſſiones eſſe noſcuntur, nec licet ſæcularium dignitatum inde fieri additamentum, quoniam Eccleſiaſticorum vel pauperum ſunt præparata ad uſum. Eccleſia Sponſa Chriſti eſt, & omnium domina, qui ſe de Domini confitentur eſſe familia. Quis ergo tam inſipiens Chriſtianus ejus ſe Dominum audeat nominare, vel ejus rebus præſumptivè perfrui? Dignum enim Procuratorem ei inter homines invenire vix poſſumus; Dominum autem ejus penitus ignoramus præter illum, de quo Joannes Baptiſta ait:* * *Qui habet ſponſam, ſponſus eſt.* Ejuſdem Diſciplinæ teſtis eſt Annalium Francorum, qui Bertiniani dicuntur, Auctor, cùm Regi *Carolo Craſſo* vitio vertit, quòd *Hugoni Junioris Lotharii filio facultates Eccleſiaſticas Metenſis Epiſcopii, quas ſacri Canones futuro Epiſcopo reſervari præcipiunt, ad conſumendum remiſerit.* Ad annum DCCCLXXXII.)

* Joan. 4.

IV. Maximè tunc neceſſaria erat bonis Eccleſiæ conſervandis Regum tuitio & cuſtodia, cum pravus ille mos inoleviſſet, ut defunctorum Epiſcoporum ſpolia diriperentur, quem *Joannes Nonus* Pontifex Maximus in Romana Synodo, & Concilia Pontigonenſe & Troſleïanum Canone XIV. damnarant. Curatorum quoque morientium bona invadebant Parochiarum Domini, jus idem in ea ſibi vendicantes, quod in ſervorum ſuorum decedentium bona ipſis conſuetudo tribuebat. Quem abuſum Canon Tribarienſis Concilii à *Reginone* laudatus lib. 2. cap. 39. damnavit his verbis: *Perlatum eſt ad ſanctam Synodum, quòd quidam laïci improbè agant contra Presbyteros ſuos, ita ut de morientium Presbyterorum ſubſtantia partes ſibi vindicent, ſicuti de propriis ſervis. Interdicimus itaque ne hoc ulteriùs fiat, ſed ſicuti liberi facti ſunt ad ſuſcipiendum gradum, & agendum divinum Officium, ita ab eis nihil exigatur præter Dei Officium.* Invaſionis iſtiuſmodi crimine ſe polluerat *Theodulfus* Comes, ad quem ſcripſit *Hincmarus*, ut Parochialis Eccleſiæ bona poſt obitum Presbyteri ab ipſo uſurpata eidem reſtitueret Eccleſiæ, & Presbyteris quibus commendata fuerant, *juxta ſacras Auctoritates, & Regum Præcepta*: ut refert *Flodoardus* lib. III. cap. XXVI.

Quas ob rationes Regum Chriſtianiſſimorum tuitio & cuſtodia Eccleſiarum bonis neceſſaria?

Alio ex capite neceſſaria erat Eccleſiæ rebus Regum tuitio; quòd nimirum Laïci Eccleſiæ prædia in Beneficium à *Carolo Martello* obtinuiſſent; eàque ad heredes ſuos tranſmiſiſſent; quòd etiam plerique abſque conceſſione Regum illa uſurpaſſent, perturbatis temporibus: quòd tandem multi piis etiam Principibus in dies obreperent, ab iiſque Eccleſiæ bona malis artibus impetrarent. His verò malis abſque Regum Auctoritate remedium adhiberi non poterat. Adhibuit præſenti malo Carolus Magnus, quamvis præterita non penitus ſanaverit. In Capitulari namque Aquiſgranenſi ſive primo anni DCCCIII. Cap. I Legem tulit *de rebus Eccleſiæ non dividendis*, cujus hæc ſunt verba: *Quia juxta SS. Patrum traditionem novimus res Eccleſiæ vota eſſe Fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, cuique non ſolùm habita conſervare, verùm etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus; tamen ut ab Eccleſiaſticis de non dividendis rebus ullius Eccleſiæ ſuſpicionem dudum conceptam penitus amoveremus, ſtatuimus ut neque noſtris neque filiorum & ſucceſſorum temporibus, ullam penitus diviſionem aut jacturam patiantur.* Et in altero Capitulari ejuſdem anni hæc ſtatuit contra eos qui res Eccleſiæ Regibus petere, & abſque conſenſu Sacerdotum retinere præſumerent: *Et hoc vobis omnibúſque Fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, & noſtris notum eſſe cupimus, quòd cum his, qui abſque voluntate aut conſenſu vel datione Rectoris illius Eccleſiæ, cujus ipſæ res juſtè eſſe debentur, & maximè proprii Epiſcopi, res Eccleſiæ à Regibus petere, aut retentare, vel auferre, aut invadere, vel vaſtare præſumpſerint, nec in hoſtem, nec ad pugnam ire, nec cibum ſumere, nec ad Eccleſiam, vel ad Palatium, aut in itinere pergere, nec etiam noſtros homines cum eorum hominibus, aut caballos, vel reliqua pecora noſtra cum eorum pecoribus aut ad paſtum ire, aut ſimul habitare vel manere, nec ullam participationem cum eis, niſi pro emendatione, ante publicam emendationem & Eccleſiæ ſatisfactionem, unquam ſcienter aut libenter habere debeamus, ne pro eorum iniquitatibus atque flagitiis unà cum eis nos & noſtri pereamus...... Tales verò à nobis, ſi nos fideles habere vultis, ſegregate, & in ergaſtulum ſub publica Pœnitentia redigite.* Et in altera Lege ejuſdem Capitularis præcipit: *ne nullus res Eccleſiæ niſi precariò poſſideat, & poſtquam ipſæ precariæ finitæ fuerint, faciant poteſtativè*

poteſtativè Speculatores Eccleſiæ utrum elegerint, aut ut ipſas recipiant, aut poſteris eorum ſub precario & cenſu habere permittant. Ita tamen ut ipſi proprias & utiles res eiſdem Eccleſiis legaliter tradant.

Præclara Caroli Magni verba, Principibus Chriſtianis inculcanda ab his qui conſcientiis eorum moderantur.

Obſervatione digna ſunt quæ ſequuntur Magni Imperatoris verba, & Chriſtianis Principibus ab his quibus eorum animæ commiſſæ ſunt, ſuggerenda & inculcanda. *Novimus*, inquit, *multa Regna & Reges eorum propterea cecidiſſe, quia Eccleſias ſpoliaverunt, reſque earum vaſtaverunt, abſtulerunt, alienaverunt, vel diripuerunt; Epiſcopiſque & Sacerdotibus, atque, quod magis eſt, Eccleſiis eorum abſtulerunt, & pugnantibus dederunt. Quapropter nec fortes in bello, nec in fide ſtabiles fuerunt, nec victores extiterunt; ſed terga multi vulnerati & plures interfecti verterunt, Regnáque & regiones, &, quod pejus eſt, Regna cæleſtia perdiderunt, atque propriis hereditatibus caruerunt, & hactenus carent. Quæ omnia vitantes, nec talia facere, nec conſentire, nec Infantibus aut Succeſſoribus noſtris exemplum dare volumus; ſed quantum valemus & poſſumus, adjuncto Leonis Papæ, & omnium Epiſcoporum, quorum conſilio uſi hoc egimus, ſpiritu noſtro ſpiritui eorum, per Deum, & omnium Sanctorum merita prohibemus, conteſtamúrque ne talia faciant, vel facere volentibus conſentiant; ſed adjutores & defenſores atque ſublimatores Eccleſiarum & cunctorum Servorum Dei pro viribus exiſtant, ne in foveam, in quam prædicti Reges & Regna ceciderunt, cadant, aut in profundum inferni demergantur. Et ut hæc devotiùs per futura tempora conſerventur, jubemus ut nullus à Nobis vel Succeſſoribus noſtris ullo unquam tempore, abſque conſenſu & voluntate Epiſcoporum in quorum Parochiis eſſe noſcuntur, res Eccleſiarum petere aut invadere, vel vaſtare, aut quocumque ingenio alienare præſumat. Quod ſi quis fecerit, pœnis ſacrilegii ſubjaceat, & à Nobis, atque Succeſſoribus noſtris noſtriſque Judicibus vel Comitibus, ſicut ſacrilegus vel homicida, vel fur ſacrilegus, legaliter puniatur, & ab Epiſcopis noſtris anathematizetur; ita ut mortuus etiam ſepultura, & cunctis Dei Eccleſiæ precibus & oblationibus careat, nec eleemoſynam ſuam quiſquam recipiat.*

Idem *Carolus Magnus*, aut *Ludovicus Pius*, in Capitulari incerti anni, quod ex Codice MS. Divionenſi *Baluzius* edidit Tom. I. Capitularium pag. 523. Legem eamdem renovat his verbis: *Præcipimus ut ſi quis ex jure Eccleſiaſtico hactenus noſtra largitate aliquid poſſedit, ſi illa deinceps habere voluerit, ad proprios Epiſcopos veniat, & ab eis, & à Præpoſitis Eccleſiarum unde eſſe videntur, quocumque modo juſtè potuerit, ea impetrare ſatagat, & nihil ex eis aliter ambiat vel concupiſcat, vel accipiat, ne cupidos ſanctarum rerum ignis qui in eis eſt, faviloſiùs exurat.* Nec verò timuit Religioſiſſimus Princeps ne in rerum ſuarum detrimentum, aut exercitûs imminutionem ſui Lex illa vergeret, ſi Eccleſiæ bona Militibus ſuis in Beneficium non daret: ſed fiduciam in Deo collocans omnem, ait in eadem Lege: *Satius enim nobis eſt Regnum non habere terrenum: quàm æternum perdere. Plus verò me credo poſſe Deum per ſuorum merita Sanctorum adjuvare, quàm omnem militiam ſæcularem.* O digna Principe Chriſtiano verba, quæ utinam gratia divina omnium Regum Chriſtianorum animis inſculpat! Refertur ea Lex VII. Capitularium Cap. CCLXI. In eodem Libro, Cap. CCLXV. Lex iſta legitur: *Qui regulam Eccleſiæ petunt à Regibus, & horrendæ cupiditatis impulſu egentium ſubſtantiam rapiunt, irrita habeantur quæ obtinent; & à Communione Eccleſiæ, cujus facultatem auferre cupiunt, excludantur.*

Caroli M. aut Ludovici Pii verba obſervatione digna, & Chriſtianis Principibus proponenda.

Agobardus Lugdunenſis Archiepiſcopus in lib. *de Diſpenſatione rerum Eccleſiaſticarum*, narrat quomodo in Attiniacenſi Conventu Epiſcopos & Abbates *Adalardum* & *Heliſacharem* ſit adhortatus, ut *Ludovico Pio* Imperatori ſuggererent *pericula de rebus Eccleſiaſticis, quas contra vetitum, & contra Canones, tractabant, & in uſus proprios expendebant homines laici. Poſtquam enim*, inquit, *diffuſa eſt Eccleſia Dei toto orbe terrarum, cœperúntque Templa erigi à fidelibus Imperatoribus, Regibus, atque Epiſcopis, vel cæteris Potentibus, ditaríque rebus & theſauris ornari, fuit etiam conſequens ut Principum providentiâ leges promulgarentur, Epiſcoporum ſollicitudine Canones ſtatuerentur de rebus ſanctificatis, id eſt, ſacris locis deputatis, qualiter tuerentur ab improbis. Convenerunt Epiſcopi, viri ſancti quibus tunc abundabat Eccleſia. Statuerunt illibatos conſervari debere ſacros Canones, qui firmati ſunt Spiritu Dei, conſenſu totius mundi, obedientia Principum, conſonantia Scripturarum. Ex quo tempore receptum eſt, non aliud eſſe agere cuiquam adversùs Canones, quàm adversùs Deum, & adversùs univerſalem ejus Eccleſiam. Quod ergo Deo Auctore ſtatutum eſt, nova neceſſitate, quæ tunc temporis non accidit, excuſabilem facere non poteſt violatorem; quia omnipotenti Deo omnia tempora præſentia ſunt. Quamobrem iſtæ, quas nunc homines prætendunt neceſſitates, & quarum cauſa ſe impune putant res ſacras in uſus communes vertere, licèt tunc hominibus futuræ eſſent, Deo tamen præſentes erant; quodque Spiritu ſuo ſtatuit Eccleſia, tenendum cunctis diebus uſque in finem ſæculi voluit cuſtodiri. Sed quoniam quod de ſacris rebus in laïcales uſus illicitè tranſlatis dicimus, non fecit iſte Dominus Imperator,* * *ſed Præceſſores ejus; & propterea iſti impoſſibile eſt omnia emendare, quæ antecedentes malè uſurpata dimiſerunt; ſaltem admonentibus vobis cogitare dignetur periculum, quod licet vitare nequeat, tamen dum penſat, timet, ac dolet, apud miſericordem Dominum fiat per hæc excuſabilis.* Hæc pro tunc ſe ſuggeſſiſſe narrat *Agobardus*. Qui & anno ſequenti de his in Compendienſi Conventu * actum fuiſſe refert eóque rem fuiſſe perductam, ut Laïci rebus Eccleſiæ quas poſſidebant, ut meliùs uterentur ſint admoniti, ab eis verò quæ Eccleſiis ſupererant, manus abſtinerent, immò eas tuerentur. Hiſque conditionibus concordiam inter Epiſcopos & Comites ab Imperatore fuiſſe conciliatam. *Ad hunc modum*, inquit, *ratiocinia ſunt perducta, ut primùm quidem intellectibus omnium inculcarentur delicta de rebus ſacris illicitè uſis; poſt verò cum Dei timore in illis, quas habent, Laïci cautiores effecti, etiam in his quæ remanſerunt Eccleſiis fideliores atque clementiores exiſterent; ita ut & ſuis adhiberent pietatem, & Eccleſiis defenſionem, fierétque compatienti concordia remediabilis ac veniabilis offenſio, quæ comitante pietate, de indulgentia quoque eſſet ſecura. Hanc rem cùm Dominus Imperator audiret atque perpenderet, volens eam ducere ad tranquillitatem pacis, quæ ad modicum turbata fuerat, quantùm in ſe fuit, fecit uniri Epiſcopos & Comites in conſenſum & pacem.* Synodus Aquiſgranenſis II. tribus libris ad *Pippinum* Aquitaniæ Regem perſcriptis, eum à rerum Eccleſiaſticarum invaſione deterruit.

* Ludovicus Pius.

* Anno 823.

Jonas Aurelianenſis Lib. II. *de Inſtitutione Laïcali*, in invaſiones rerum Eccleſiaſticarum à Potentibus factas invehitur, & *Ludovici Pii* religionem commendat, qui Eccleſiam à tam gravi malo liberavit. *Sunt etiam*, inquit, *plerique Potentes, qui obliti ordinis & miniſterii ſui, hujuſcemodi Baſilicas poſſidentes, rebus tenues, Fidelium verò largiſſimis decimis abundantes, contra fas ſuis aut Clericis aut Laïcis beneficiario munere conferunt, ut de hujuſcemodi oblationibus & decimis ſibi ſerviant. Quod quàm ſit extraordinarium, & Religioni Chriſtianæ incongruum,*

incongruum, necnon & facientibus periculoſum, qui animadvertit intelligit. Non enim ad Laïcorum, ſed ad Pontificum miniſterium, per quos Baſilicæ Deo dedicantur, pertinet, qualiter oblationes & decimæ Fidelium Deo oblatæ diſpenſentur, ordinare ..... Hoc genus avaritiæ in tantum quoſdam obligaverat Laïcos, ut hoc juſtè & rationabiliter, immò inculpabiliter ſectari ſe poſſe putarent, donec glorioſus Orthodoxus Domnus Ludovicus Imperator, inter cætera pietatis ſuæ beneficia, quæ honore & amore Domini noſtri Jeſu Chriſti Sanctæ contulit Eccleſiæ, ab hoc quoque eam immunem effecerit.

Carolo Calvo regnante, plurimas Eccleſiarum poſſeſſiones adhuc Laïci detinebant, quas reſtitui Rex minimè juſſit, neceſſitatem Regni cauſatus. Unde Concilii Sueſſionenſis II. Patres ſatis habuerunt decernere Canone IX. *Ut ex poſſeſſionibus, quæ Eccleſiaſticæ certis indiciis comprobarentur, nec plenè propter varias neceſſitates poterant reſtitui, ſaltem nonæ ac decimæ tribuerentur.*

Concilium Valentinum III. Canone VIII. excommunicationem decernit in eos, qui poſſeſſiones Eccleſiarum invadunt, etiamſi à Principe conceſſas dicant. *Placuit*, inquit, *ut prædia & poſſeſſiones Eccleſiarum, voto Fidelium collata, cupidis ad invadendum paterent, ... Ut ſi quis non metuens judicium Dei & damnationem æternam, poſſeſſiones Eccleſiarum, ſive quæ pertinent ad jus earum, exſpoliare præſumpſerit, excommunicationis ſententiam, quouſque præſumptionis factum recorrigat, ferat. Quod etſi prætenderit hujuſmodi ſibi indulta & conceſſa ab Auguſtiſſimis Dominis noſtris, nec ſic à ſententia Epiſcopi ſit liber (multi enim probantur in ſimilibus mentiri) donec Rector ipſarum Eccleſiaſticarum rerum ad clementes aures Principis cauſam tam malè facti cum precibus Eccleſiæ deferat, ut ejus judicio & moderatione res unde agitur, deliberetur, & is qui caritate fuerit privatus Eccleſiæ, tunc, ſi dignus eſt, abſolvatur.*

Remenſis & Rotomagenſis Provinciæ Epiſcopi è Cariſiaco Palatio ad *Ludovicum* Germaniæ Regem luculentam Epiſtolam anno DCCCLVIII. ſcripſere, ut eum & ab uſurpando *Caroli* fratris Regno, & à rebus Eccleſiæ invadendis deterrerent. Legatur iſtius Epiſtolæ Caput VII. & VIII. In proſtremo illo de *Carolo Calvo* ita ſcribunt: *Frater veſter Domnus noſter partim juventute, partim fragilitate, partim aliorum callida ſuggeſtione, etiam & minarum neceſſitate, quia dicebant petitores, niſi eis illa loca ſacra donaret, ab eo deficerent, & ipſe aliquando per vos, ſicut nunc patet, aliquando per fratrem veſtrum Regnum deſtitutus ab eis perderet, talibus ſicut ſcitis perſonis commiſit, debito Privilegio reſtituite. Nam idem frater veſter & divina inſpiratione, & Sacerdotali redargutione, & etiam ab Apoſtolica Sede commonitus, ex aliqua parte, quæ perperè egit, correxerat; quæ autem adhuc incorrecta erant, quomodo emendare poſſet, gemebundus quærebat. Abſit autem ut vos aut illa quæ ipſe emendavit, deterioretis, & ſicut ille offendit & vos offendatis: aut quæ ipſe necdum emendare potuit, inemendata ſinatis.*

Nicolaum I. Pontificem Maximum conſuluerat *Ado Viennenſis*, utrum hi qui ſacras res Eccleſiis datas, & à Fidelibus oblatas quaſi à Principibus ſibi indultas invadunt, vaſtant, diripiunt, retinere præſumunt, Auctoritate Epiſcopali excommunicandi ſint. Reſpondit Pontifex Epiſtola ad ipſum data * anno DCCCLXII. *De his quidem rebus, quæ ſemel Deo contributa atque dicata ſunt, & poſtea ſub occaſione conceſſionis Principum à quibuſdam invaduntur; ſancimus, ut priùs conſulto Principe, ad reſecandum tam præſumptivam factionem, cognoſcendum utrum illius ſit conceſſio, an invaſoris præſumptio. Quòd ſi Principis inordinata fuerit largitio, ipſe ſit Princeps pro emendatione redarguendus: ſi autem invaſoris declaratur præſumptio, uſque ad emendationem excommunicationis ſit vindicta coërcendus.*

* Epiſt. LI. Tom. III. Concil. Gall.

Formoſus Pontifex Maximus Remenſis Eccleſiæ bona, vacante præſertim Sede, adversùs Potentum invaſiones, & Regum ipſorum detentionem aut conceſſionem, Apoſtolicæ Sedis Privilegio *Fulconi* Archipræſuli dato munivit: *Sanciens Auctoritate B. Petri, ut nemo Regum, nullus Antiſtitum, nemo quilibet Chriſtianus, decedente Remorum Epiſcopo, ipſum Epiſcopatum, vel res ipſius Eccleſiæ ſuis compendiis applicet, neque ſub ſuo dominio teneat, præter civitatis Epiſcopum.*

Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis Epiſtola XII. ad *Ludovicum III.* Francorum Regem, peſtiferam illam ſententiam refellit, quam Aulici adulatores ipſius animo afflabant, illum bonorum Eccleſiaſticorum ſupremum eſſe dominum, quæ proinde conferre poſſet ejus Majeſtas quibus vellet. En *Hincmari* verba: *Sunt qui dicunt, ut audivi, quia res Eccleſiaſticæ Epiſcoporum in veſtra ſunt poteſtate, ut cuicumque volueritis, eas donetis. Quod ſi ita eſt, ille malignus Spiritus, qui primos parentes noſtros perdidit, perditionem veſtram in aures veſtras ſuſurrat: Sanctus namque Spiritus per eos qui cum Chriſto in cœlo regnant, & in terris miraculis coruſcant, dixit: Res & facultates Eccleſiaſticæ oblationes appellantur, quia Domino offeruntur, & vota ſunt Fidelium, ac pretia peccatorum, atque patrimonia pauperum. Si quis illa rapuerit, reus eſt damnationis Ananiæ & Saphiræ, & oportet hujuſmodi tradere Satanæ, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini.* Ex his omnibus diſcimus, quis eſſet bonorum Eccleſiaſticorum nono & decimo Sæculo ſtatus; quàm obnoxia eſſent Potentum invaſionibus; quomodo neceſſitate temporum & Regum facilitate ſæcularibus in Beneficium interdum concederentur; quàm neceſſaria eſſet Regum tuitio, & cuſtodia Eccleſiis, maximè vacantibus, ut hi coërcerentur abuſus; quòd conceſſiones rerum Eccleſiaſticarum à Principibus factæ, ſeu viventibus Epiſcopis, abſque eorum conſenſu, ſeu vacante Sede, contra jus eſſe cenſerentur; quòd denique Eccleſia illas non approbaret, ſed Principes admoneret de periculo quod incurrebant, atque acriter argueret; eos ad hæc mala ſaluberrimis Legibus prohibenda & emendanda urgeret: eos denique anathemate configeret, qui ab eorum Majeſtate res Eccleſiæ per obreptionem impetrabant.

V. Clericos bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatores eſſe, non dominos, docuit Eccleſia nono & decimo Sæculo. Ita Conſilium Aquiſgranenſe I. Cap. CXVI. *Res Eccleſiæ, ſicut à SS. Patribus traditur, vota ſunt Fidelium, pretia peccatorum, & Patrimonia pauperum. Fideles namque fidei ardore & Chriſti amore ſuccenſi, ob animarum ſuarum remedium, & cæleſtis Patriæ deſiderium, ſuis propriis facultatibus ſanctam locupletem fecerunt Eccleſiam, ut his & Milites Chriſti alerentur, & Eccleſiæ exornarentur, pauperes recrearentur, & captivi pro temporum opportunitate redimerentur. Quapropter vigilanti ac ſolerti cura providendum eſt his qui ejus facultates adminiſtrant, ne eas in ſuos ſolummodo uſus convertant; ſed magis, juxta poſſibilitatem rerum, Chriſto famulantium: imò eorum in quibus Chriſtus paſcitur & veſtitur, curam gerere penitùs non negligant. Sed & ſententia Beati Hieronymi non ſolum Prælatis, ſed etiam cæteris qui rebus utantur Eccleſiæ, vigilanter perpendenda eſt, qui ita in Commentario Matthæi Evangeliſtæ ait: Omnes igitur qui ſtipe templi, & his quæ conferuntur ad uſus Eccleſiæ,*

Clerici bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatores, non domini, jure exiſtimati.

abutuntur

abutuntur in aliis rebus quibus ſuam expleant voluntatem, ſimiles ſunt Scribarum & Sacerdotum, redimentium mendacium, & Salvatoris Sanguinem. Ergo res Eccleſiæ pauperibus & militibus Chriſti ſtipendiaria debent intelligi. Unde totis niſibus Prælatis ſatagendum eſt, ut SS. Patrum dictis & exemplis obſequentes, de rebus ſibi commiſſis & ſubditos gubernent, & pauperes foveant, cunctiſque utilitatibus ac neceſſitatibus Eccleſiæ fideliter adminiſtrando conſulant, quatenus de fideli adminiſtratione ab ipſo, cujus Miniſtri eſſe noſcuntur, ineffabiliter remunerari mereantur.

Idem docet Concilium Pariſienſe VI. Canone XV. *Quod nulli*, inquit, *Sacerdotum liceat res Deo dicatas, ſibique commiſſas, utpote proprias tractare, & ad multifarios ſecundùm libitum ſuum uſus, eas retorquere, ſed potiùs ſecundùm Canonicam Auctoritatem, Sanctorúmque Patrum dicta & exempla, adminiſtrare, vel diſpenſare, ea quæ ſequuntur perſpicuè manifeſtant. Quòd autem ea quæ Domino ſanctificabantur ad jus pertinerent Sacerdotum, Legalia inſtituta ſanciunt. In novo quippe Teſtamento, in initio videlicet Sanctæ naſcentis Eccleſiæ, vota Fidelium ante pedes ponebantur Apoſtolorum, eorúmque judicio unicuique, prout opus erat, diſtribuebantur. Et licet creſcente Fidelium devotione, copioſiſſimis ac munificentiſſimis eorum liberalitatibus ſancta donata ſit Eccleſia, eumdem tamen uſum Apoſtolorum ſucceſſores in tractandis ac diſpenſandis Eccleſiaſticis rebus ſe ſervare debere meminerint. Quoniam qui ſtipem Eccleſiæ, juxta documentum B. Hieronymi, in ſuos convertit uſus, Scriba eſt & Phariſæus, ſimiliſque Judæ perdito.* Profert deinde Canonem Antiocheni Concilii XXV. Canonem Concilii Chalcedonenſis XXVI. Canonem inter eos qui Apoſtolorum titulo prænotantur XLI. *Gelaſii* Pontificis Maximi Decretum in Epiſtola ad Epiſcopos Lucaniæ Cap. XXVII. *Juliani Pomerii*, quem ſub nomine *S. Proſperi* laudat, teſtimonium Lib. II. de Vita Contemplativa, Cap. IX. quibus facultates Eccleſiaſticas adminiſtrandi & diſpenſandi modus præſcribitur. Laudat & *S. Hieronymum* in Commentario Capitis III. *Sophoniæ* Prophetæ dicentem: *Judices quoque ejus quaſi lupi Arabiæ, occidentes veſpere, & nil relinquentes in mane, non aſpicientes ad ortum Solis, ſed morantes ſemper in tenebris; & poſſeſſiunculas Eccleſiæ, & ea quæ in Dei donaria conferuntur, vertentes in lucrum ſuum, ut non habeant pauperes quod manè comedant: qui quaſi in nocte & nullo vidente, populantur, & cum luporum more cuncta diripiant, ne parvos quidem cibos indigentibus derelinquunt.* Ex quibus omnibus ita colligunt Synodi VI. Pariſienſis Patres: *Sicut igitur præmiſſa documenta declarant non ſunt res Eccleſiæ ut propriæ, ſed ut Dominicæ & à Domino commendatæ, tractandæ. Quicumque igitur eas ad ſuos proprios uſus, terrenóſque honores, & delectationes retorquet, quanti ſit diſcriminis, quantæque tranſgreſſionis, apertè animadverti poteſt.*

Idem docet Concilium Turonenſe III. Canone X. *Epiſcopi*, inquit, *maximam curam & ſollicitudinem circa pauperes habeant, & res Eccleſiaſticas Eccleſiis collatas cauta circumſpectione diſpenſent, quaſi Dei Miniſtri, non quaſi turpis lucri ſectatores, illiſque ita utantur, non ut propriis, ſed ut ſibi ad diſpenſandum commiſſis.*

Idem docet Concilium Cabilonenſe II. Canone VI. *Eccleſia Sancta*, inquit, *non ſolùm Fideles ſpoliare non debet: quin potius inopibus opem ferre, ut debiles, pauperes, viduæ, orphani, & cæteri neceſſitatem patientes, à Sancta Eccleſia, ut puta à pia matre & omnium gubernatrice, ſubſidium accipiant: quia res Eccleſiæ, quibus Epiſcopi non ut propriis, ſed ut commendatitiis uti debent, pretia ſunt peccatorum, patrimonia pauperum, ſtipendia Fratrum in communi viventium.*

Idem docet Synodus Aquiſgranenſis II. Cap. II. Canone VII. *Similiter*, inquit, *ſcire convenit Præſulibus, res Eccleſiaſticas, non ut proprias, ſed à Domino ſibi pro aliorum neceſſitatibus commiſſas: atque juxta Proſperi* * *documentum, nihil aliud eſſe res Eccleſiæ quam vota Fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Idcircò ſummopere eſt decertandum, ne aliquis Pontificum ea quæ Eccleſiaſticis tradita ſunt Miniſteriis pro remiſſione peccatorum, aut aliis aptanda officiis, aut pauperibus eroganda, ne aliquis ea propria cupiditate, aut Potentum terrore, parentúmque procuratione, ad alios uſus retorqueat: ne fortè quod aliis extat remiſſio peccatorum, ipſi ſit damnationis augmentum: ſed potiùs cœleſti meditatione indigentibus eas, & Eccleſiaſticis Miniſteriis diſtribuat, ne exinde à Domino velut inutilis diſpenſator damnetur.*

* Julian. Pomer.

VI. Eccleſiæ cujuſvis bona quatuor in partes diſtribui debebant ſecundùm Sæculi noni & decimi diſciplinam antiquis Canonibus conſonam; quarum una Clericis, altera pauperibus, tertia reſtaurationi templorum, quarta Epiſcopo cederet. Ita docent Concilium Moguntinum anni DCCCXLVII. Canone IV. Vvormatienſe anni DCCCLXVIII. Canone VII. Triburienſe anni DCCCXCV. Canone XIII. & Capitularia Regum noſtrorum Lib. VII. Cap. CCCLXXV. his verbis: *Inſtruendi ſunt Preſbyteri, pariterque admonendi, quatenus noverint decimas & oblationes quas à Fidelibus accipiunt, pauperum, & hoſpitum, & peregrinorum eſſe ſtipendia, & non quaſi ſuis, ſed quaſi commendatis uti debere; de quibus omnibus ſciant ſe rationem reddituros in conſpectu Divinæ Majeſtatis, & niſi eas fideliter pauperibus, & his quibus præmiſſum eſt, adminiſtraverint, condemnationem patiendos. Qualiter verò diſpenſari debeant, Canones ſacri inſtituunt: ſcilicet ut quatuor partes ex omnibus fiant, una ad fabricam Eccleſiæ relevandam, altera pauperibus diſtribuenda, tertia Preſbytero cum ſuis Clericis habenda, quarta Epiſcopo reſervanda. Et quicquid exinde Pontifex juſſerit, prudenti conſilio eſt faciendum.*

6. [illegible]

Quartam partem ſibi ſecundùm Canones debitam ex reditibus decimarum & oblationum in omnibus Parochiis, Epiſcopi Gallicani Curatis plerúmque cedebant, in ornamenta Eccleſiarum & pauperum uſus expendendam, juxta Decretum Concilii VI. Pariſienſis, Canone XXXI. *Et quanquam*, inquit, *Auctoritas Canonica doceat, ut quarta pars decimarum & redituum ex oblationibus Fidelium, in uſus Epiſcoporum cedat, ubicumque tamen Epiſcopus ſua habet, ſuis contentus ſit; ubi autem nihil rerum Eccleſia ſua habet, accipiat de memorata quarta parte ſibi ſuiſque, non quod avaritia, quod abſit, ſuaſerit, ſed quod neceſſitas compulerit. Cæterùm ſi accipiendi nulla neceſſitas urſerit, nihil de memorata quarta parte accipiat, ſed uſibus Eccleſiarum, & pauperibus Chriſti impertiendam ſecundùm diſpoſitionem ſuam relinquat.*

De Bonorum Eccleſiaſticorum diviſione Ludovicus Pius in Capitulari Aquiſgranenſi anni 816. cap. 4. ſtatuit, *In ditioribus locis duas partes in uſus pauperum, tertiam in ſtipendia cedere Clericorum aut Monachorum: in minoribus verò locis æquè inter Clerum & pauperes fore dividendum.*

Pauperes, de quibus decimarum portio viritim deſtinata erat, in matricula Eccleſiæ erant deſcripti, unde Matricularii vocabantur. De quibus *Hincmarus* in ſecundo Capitulari cap. 17. ſtatuit, ut Curatus *Matricularios habeat juxta qualitatem loci, non bubulcos aut porcarios, ſed debiles & pauperes, & de eodem dominio. Niſi fortè ipſe Preſbyter habeat fratrem, aut aliquem propinquum debilem aut pauperrimum;*

rimum, qui de eadem decima ſuſtentetur. Reliquos autem propinquos, ſi juxta ſe habere voluerit, de ſua portione veſtiat atque paſcat. De iiſdem Matriculariis ita loquitur in Capitulari Preſbyteris ſuis dato in Synodo Remenſi anno DCCCLXXIV. Cap. II. *Sæpè vos admonui de Matriculariis, quales ſuſcipere debeatis, & qualiter eis partem decimæ diſpenſare debeatis... Interdixi vobis Dei Auctoritate, ut nemo Presbyter pro loco matriculæ quodcumque xenium, vel ſervitium in meſſe, vel in quocumque ſuo ſervitio præſumat acquirere vel accipere; & Matriculariis debitam partem decimæ, quam fideles pro peccatis ſuis redimendis Domino offerunt, nemo præſumat vendere.* Idque illicitum eſſe probat ex ſcriptura ſacra Pſalmo 58. ubi David ita Deum compellat: *Deus meus miſericordia mea: Porro decima à fidelibus data miſericordia eſt, & miſericordiæ, quæ Deus eſt, datur. Qui eleemoſynam vendit, Deum, id eſt, miſericordiam noſtram vendit, & ſimilis eſt Judæ... Et ſciatis quia quicumque Presbyter ex hoc Judæ latrocinio fuerit revictus, non ſolum à Presbyterali Ordine dejicietur, ſed nec etiam partem de illa decima, quam Matricularii accipiunt, accipere promerebitur: ſed partem cum illo habebit, cujus fieri conſors maluerit.*

Quàm ſobriè portione ſua uti deberent Epiſcopi & Preſbyteri, nec ad luxum & delicias res oblatas Deo convertere: ſed ad neceſſitatem victus & veſtitus religioſè expendere, præclarè docuit *Iſaac Lingonenſis* Epiſcopus in Epiſtola *de Canone Miſſæ*, ad *Joannem* Pictavorum Epiſcopum * exponens illa verba: *Ad menſam magnam ſediſti, diligenter attende quæ apponuntur. Fige cultrum in gutture tuo.* (Proverb. XXIII.) *Cultrum*, inquit, *abſtinentiæ & inediæ quaſi in gutture figimus, dum qui totum victum noſtrum obtulimus, de eo poſtmodum parcè & timidè quaſi de altario Dei ad neceſſitatem ſumimus. Nam qui altari deſervit, ordinavit Dominus de altario vivere. Alioqui ſi poſt oblationem talem iterum delicioſè & luxurioſè quaſi de noſtro abſumimus, totum quod offerimus, auferimus; & de rapina jam pejus vivimus. Nam ſic non jam Domino, ſed nobis vivimus & morimur: & ſive ſic vivimus, ſive morimur, jam verò non Domini, ſed noſtri, immò non noſtri, ſed diaboli ſumus.*

Epiſcopi & Preſbyteri portione ſua ſobriè uti ſe debere ſentiebant.

* Tom. I. Spicileg.

VII. Epiſcopi, & quivis Clerici prædia, aut quaſlibet poſſeſſiones ex Eccleſiaſticis reditibus proprio ac privato nomine comparare non poterant, ſed nomine duntaxat Eccleſiæ; neque ſic acquiſita tranſmittere poterant ad heredes, nec etiam pecunias ex iiſdem reditibus congregatas vel reſiduas. Hujus diſciplinæ teſtis eſt Canon XVI. Concilii VI. Pariſienſis. *Quoniam*, inquit *multi Epiſcoporum, amore propinquorum ſuorum de rebus ſibi commendatis, ſuo aut quorumlibet amicorum nomine, prædia aut mancipia emunt, & ut in ſuorum propinquorum jus cedant, ſtatuunt, & ob hoc & jura Eccleſiaſtica convelluntur, & Miniſterium Sacerdotale fuſcatur, immò à ſubditis detrahitur & contemnitur: Placuit omnibus ut deinceps hoc avaritiæ genus caveatur, fixùmque abhinc & perpetuò manſurum eſſe decernimus ut Epiſcopus res ſui juris, quas aut ante Epiſcopatum, aut certè in Epiſcopatu hereditaria ſucceſſione acquiſivit, ſecundùm Auctoritatem Canonicam, quicquid vult faciat, & cui vult conferat. Poſtquam autem Epiſcopus factus eſt, quaſcumque res de facultatibus Eccleſiæ, aut ſuo, aut alterius nomine, qualibet conditione comparaverit, decrevimus ut non in propinquorum ſuorum, ſed in Eccleſiæ cui præeſt, jura deveniant. Similiter & de Presbyteris, qui de Eccleſiarum rebus, quibus præſunt prædia eo modo emunt, faciendum ſtatuimus: Quoniam multos Presbyterorum, occaſione taliter emptarum rerum, Eccleſias, quibus præſunt, expoliaſſe, & à ſuo miniſterio multis modis exorbitaſſe, & ſe diabolo mancipaſſe, multóſque laicorum*

Clerici poſſeſſiones ex Eccleſiæ reditibus acquiſitas, aut reſiduas pecunias tranſmittere non poterant ad heredes.

A *ex hoc facto in ſcandalum damnationis & perditionis protraxiſſe cognovimus.* Iſti Canoni vim publicæ Legis tribuerunt Principes noſtri: ſiquidem refertur in Capitularibus Lib. V. Cap. CCCXXVII.

Ejuſdem diſciplinæ teſtis eſt *Herardus* Archiepiſcopus Turonenſis in Capitulari, cap. 44. de Clericis ſtatuens: *Ut res quas in ſacris Ordinibus acquiſierint, propriis Eccleſiis derelinquant. Hereditarias verò juxta arbitrium propriæ voluntatis diſtribuant.*

Hincmarus in Capitulis quæ Preſbyteris ſuis dedit in Synodo Remenſi anno 874. cap. 4. graviter invehitur in eos qui de facultatibus Eccleſiaſticis alodes comparant, & illos Eccleſiæ B non derelinquunt. *Quoſdam veſtrûm*, inquit, *Eccleſias veſtras negligere & alodes audio comparare, & in eis manſis extruere atque excolere, ac in eiſdem manſis feminarum habitationem habere, eóſque manſos non Eccleſiis ſecundùm ſacros Canones derelinquere, ſed contra ſacros Canones vel propinquis veſtris vel aliis quibuſcumque diſtrahere. Unde ſciatis, quoniam à quocumque hoc fieri compperero, ſecundùm Canonicam ſeveritatem judicare curabo. Nullum enim alodem Epiſcopus vel Presbyter, meliùs vel firmiùs poteſt habere, quam qui eſt Eccleſiæ attributus, ſi ſecundùm ordinem ſuum vivere voluerit. Si autem ordinem pro ſua culpa C perdiderit, nec alodem quam à die Ordinationis ſuæ de Eccleſiaſticis facultatibus acquiſivit, habere valebit. Quam fraudem de facultatibus Eccleſiarum contra ſacros Canones, & ſanctarum ſeriem Scripturarum, prædicationémque majorum, ex magna parte poſſent retundere Comminiſtri noſtri, ſi ſecundùm Capitulum ex ſacris Regulis à nobis collectum, & illis ac vobis datum, ſtuduerint requirere quid de decimis ſinguli agant Presbyteri: & quoniam nihil ab eis in Parochiæ circuitione exigo, quæ per ſingulos annos pareant in Eccleſiis, de his quæ à nobis ſunt Eccleſiis conſtituta, & qualiter quique Presbyteri hoſpitales exiſtant ſe-* D *cundùm præceptionem B. Petri Apoſtoli.*

Idem *Hincmarus* in Capitulis de quibus Magiſtri & Decani per ſingulas Eccleſias inquirere, & Epiſcopo renuntiare debent, inquirendum monet XVIII. *Si Presbyter nihil patrimonii habens quando provectus eſt ad Ordinem Eccleſiaſticum, poſtea emerit prædia, cujus juris ſunt? Quoniam Eccleſiæ ad quam de nihil habentibus promotus eſt, eſſe debent, juxta Canonicæ Auctoritatis Decretum.*

XIX. *Si aliquis Presbyterorum abhinc de reditibus Eccleſiæ, vel oblationibus ac votis fidelium, alieno nomine res comparaverit..... Quoniam contra Decreta Canonum hoc malum agitur à quibus perpetra-* E *tur. Quia ſicut nec ſuo, ita nec alieno nomine Presbyter, vel quilibet ſub Regula fœnus exercere debet, multò minùs autem fraudem facere de facultatibus Eccleſiaſticis. Quoniam hoc agere ſacrilegum eſt, & par crimen Ananiæ & Saphiræ, atque Judæ furis, qui ſacras Oblationes, quæ ad uſus fidelium ac pauperum mittebantur, exportabat & furabatur. Nam aliud eſt ſine diſpendio Eccleſiæ, amicis vel parentibus, pauperibus, aut quibuſlibet neceſſituoſis, cum menſura & ratione, ex caritate ſubvenire, & aliud cum deſtructione Eccleſiæ vel diſpenſatione facultatum Eccleſiaſticarum, quaſi furtim, immò furtim, quæ Eccleſiæ eſ-* F *ſe debuerant, & uſibus illius, ac pauperum ſeu hoſpitum impendi, carnalium carnaliter uſibus ſine divino reſpectu inſervire. Et de nihil habentibus promotus Presbyter non præſumat, quæ de facultatibus Eccleſiæ comparaverit, vendere, vel quaſi ad Caſam Dei tradere, niſi ad Eccleſiam cujus propria eſſe debent, ſine conſultu Epiſcopi.* Eadem repetit Opuſculo XLVIII. *de Presbyteris criminoſis*, cap. XXXIII. & XXXIV.

Ejuſdem teſtis eſt diſciplinæ *Regino* Prumienſis Abbas Lib. I. *de Eccleſiaſticis Diſciplinis*, ubi agens de iis de quibus Epiſcopus, vel ejus Miniſtri, in ſuo

Digitized by Google

ſuo territorio inquirere debent per vicos, pagos, atque Parochias ſuæ Diœceſeos, Titulo *de Vita & Converſatione Presbyteri, cap. 40.* inquirendum ait: *Si nihil patrimonii habens quando provectus eſt ad Dignitatem Eccleſiaſticam, poſtea emit prædia, cujus juris ſint.* Et lib. 11. cap. 39. refert Canonem Concilii Triburienſis, quo ſtatutum eſt, ut Presbyteri non ſolùm poſſeſſiones ex Eccleſiæ reditibus acquiſitas eidem Eccleſiæ relinquant, ſed etiam tertiam patrimonii ſui partem. *De peculiari verò Sacerdotum*, inquit, *laici nihil ſibi uſurpent; ſed de duabus partibus faciant Presbyteri quod ſibi viſum fuerit; tertiam, ſecundùm Canonum juſſa, quibus ſerviunt, relinquant Eccleſiis.*

Ejuſdem diſciplinæ teſtis eſt Admonitio Synodalis antiqua, à Diacono poſt Evangelium legenda, Epiſcopo & cæteris in ordine ſedentibus, quam *Baluzius* edidit in Appendice ad *Reginonem*; in ea enim hæc verba ad Presbyteros diriguntur: *Res & facultates, quas poſt diem Ordinationis veſtræ acquiritis, ad Eccleſiam, ad quam titulati eſtis, pertinere ſciatis*

Idem habet Admonitio Synodalis nova, quæ poſt Evangelium legebatur ab Epiſcopo ſedente in faldiſtorio, quam ex Pontificali Romano *Auguſtini Patricii* edidit idem Baluzius. *Fratres cariſſimi! Conſacerdotes & cooperatores noſtri. Noverit fraternitas veſtra nos, licet indignos, locum tenere Aaron, vos autem Eleazarii & Itamari. Nos fungi vice XII. Apoſtolorum, vos autem LXXII. Diſcipulorum. Nos Paſtores veſtros eſſe, vos autem animarum vobis commiſſarum. Nos de vobis, vos autem de plebibus vobis commendatis Domino noſtro Jeſu Chriſto rationem eſſe reddituros. Igitur ut in die tremendi Judicii inter bonos diſpenſatores inveniamur, admonemus & obſecramus Fraternitatem veſtram, ut vita & converſatio veſtra ſit irreprehenſibilis ..... Nec facultates veſtras poſt Ordinationem veſtram acquiſitas alienate, quoniam Eccleſiæ ſunt.*

Decimæ in cenſu bonorum Monaſterialium computatæ.

VIII. In cenſu bonorum Monaſterialium decimæ computabantur Sæculis nono & decimo: quas nonniſi undecimo ſæculo Monachis à nobilibus viris, earum olim invaſoribus fuiſſe collatas nonnulli perperam exiſtimant. In Chronico Lobienſi fit mentio decimarum indominicatarum, de quibus ſtatutum eſt, *Ut decimæ omnes indominicatæ ad portam Monaſterii in uſus pauperum ſint & peregrinorum.* Antiquius hujus rei exemplum legitur in Actis *S. Anſelmi* Abbatis Nonantulenſis, cujus rogatus *Stephanus Papa III.* Nonantulenſium Monachorum bona *cum decimationibus* confirmat, prohibétque ne decimæ concedantur unquam, *niſi Eccleſiis ſupradicti venerabilis Monaſterii.* Ludovicus Pius in Diplomate pro Parthenone Heriſordenſi, *Cellam juris ſui, quæ vocatur Meppia, cum decimis & poſſeſſionibus undique ad eam pertinentibus, & Eccleſiam Ereſburg, novæ Corbeiæ Monachis tradidiſſe* memoratur: Heriſordenſi verò Parthenoni alias Eccleſias: *Ita ſanè ut decimarum aliorùmque redituum proventiones præfatis cederent Monaſteriis, & ab ipſis viciſſim procurarentur ſubjectæ plebes in Baptiſmate, in Euchariſtia, in ſepulturis, in Confeſſione peccatorum audienda: & Presbyteri qui principales ex his Eccleſias tenerent, Archipresbyterorum officio fungerentur ad agenda omnia quæ ſolent fieri ab Archipresbyteris Epiſcoporum.* Sancti Dionyſii in agro Pariſienſi Monachi decimis fruebantur ſæculo nono, ut patet cùm ex variis Diplomatibus, tum maximè ex *Hincmari* Remenſis Epiſtola ad *Vviliſigum*, alióſque illius Cœnobii Monachos, quos audierat à quodam Presbytero pretium quærere pro decima: quod quanti periculi ſit, eis ex divina oſtendit Auctoritate, & Canonum promulgatione, ac deinde ſubjunxit: *Abſit, Fratres, ut alii Eccleſiaſtici & Religioſi Viri hoc audiant, quia Monachi de Monaſterio S. Dionyſii decimam vendere quærant, ut de ipſo pretio infernum comparent. Multò magis autem abſit ut hoc Laici audiant, quod nemo etiam publicis peccatis implicatus in mea Parochia facere audet, Si enim aliquis de alio Monaſterio quàm de noſtro hoc tentare, quantò magis facere præſumeret, ab omni Communione illum de Parochia mea excommunicarem.* Id *Flodoardus* refert lib. 3. cap. 25. *Caroli Calvi* Diploma Parthenoni B. Mariæ apud Sueſſiones conceſſum ejuſdem rei fidem facit. *Delegavimus*, inquit, *decimas omnium rerum de tota Abbatia, & earum ſcilicet rerum quæ in terra coluntur, vel quæ hominum ſtudio ad humanitatis uſum habenda nutriuntur, & per curam Præpoſiti aptis vehiculis ad Monaſterium deducuntur.* Id refert Domnus *Michaël Germanus* Monachus Benedictinus Congregationis *S. Mauri*, in Hiſtoria Monaſterii Sueſſionenſis S. Mariæ. *S. Meinuercus* Paderbonenſis Epiſcopus Monaſterio à ſe condito Parochiam proprietario jure poſſidendam delegavit. *Quia verò de prædiis in confinio tantùm non habebat; ut ſufficere poſſet ad uſus Eccleſiæ, & Dei ſervitium in ea, conſilio fidelium ſuorum accepto, omnes decimas ſubterſcriptas de Dominicalibus curtibus ad Epiſcopatum pertinentibus eidem Eccleſiæ dedit.* Ita refert Vitæ ejus Auctor apud *Surium* die v. Junii.

Idem conſtat ex Diplomate *Ludovici IV.* Regis Francorum in gratiam Cluniacenſium Monachorum. *Decimas ſuas*, inquit, *indominicatas ad hoſpitale habeant: Eccleſias verò ſuas cum omnibus ſuis decimis, ſicut per Privilegium Romanum, & perſcripta Epiſcoporum acquiſierunt, teneant & poſſideant.* Refertur in Bibliotheca Cluniacenſi.

Idem confirmatur ex *Aimoino* in Vita *S. Abonis* Floriacenſis Abbatis & Martyris, ubi ſeditionem in Epiſcopos concitatam narrat, quòd Monachis decimas auferre vellent; cujus ſeditionis in ſe derivatam invidiam Sanctus Abbas Apologetico purgavit. *In illis ſanè diebus*, inquit Aimoïnus, *in Monaſterio S. Dionyſii haud procul à Pariſiis Concilium congregatum eſt quamplurium Epiſcoporum. Qui cùm de fidei puritate, de corrigendis tam ſuis quàm ſubditorum pravis moribus ſermocinari debuiſſent, juxta vulgare Proverbium, cunctum ſuum ſermonem ad decimas verterunt Eccleſiarum. Quas Laïcis, ac Deo ſervientibus Monachis auferre moliti, reſiſtente eis in hac re venerabili Dei cultore Abone, promiſcuam in ſe vulgi concitavere manum; ortáque ſubitò ſeditione, tantus in Epiſcopos timor irruit ut publica ſtatione relicta, paſſim quiſque diffugeret .... Totam ergo tantæ calumniam injuriæ, tam à præfato Arnulfo, quàm à reliquis Pontificibus, ſub ſemet devolvi perpendens Deo devotus Abo, in eodem Apologetico non ſolùm ab hoc, verùm & à quibuſdam aliis hoc modo ſe purgat objectis.*

Diviſio bonorum Monaſterialium inter Abbatem & Conventum.

IX. Ad nonum ſæculum revocanda eſt diviſio bonorum Monaſterialium inter Abbatem & Conventum, qualis in Monaſteriis *S. Dionyſii* & *S. Germani* apud Pariſios ab *Hilduino* Abbate Regulari facta eſt. In cauſa fuit rapacitas quorumdam ſæcularium Abbatum, qui omnia Monaſterii ſibi commendati bona in uſus ſuos demum convertebant. Id ne in Monaſteriis ſibi ſubjectis aliquando fieret, *Hilduinus* Abbas hac partitione conſuluit, ut teſtantur Literæ ab eo hac de re confectæ. Ejuſdem argumenti eſt Epiſtola III. *Frotarii* Tullenſis Epiſcopi ad *Ludovicum* Imperatorem pro Monaſterio Mediolacenſi Diœceſis Trevirenſis, ubi tempore *Fortunati* Abbatis, juſſu Imperatoris, *Smaragdus ipſius Monaſterii Monachis portionem de Abbatia dederat, ut regulariter viverent.* Sed *Hiſmundo* Abbate hanc portionem ſibi vindicante, querelis ad Imperatorem delatis, *Frotario* promiſit Abbas, ſe *per omnia emendare velle, quicquid hactenus negligenter ex parte ſua fuerat*

rat actum. Monachis eo pacto, nec aliter aſſentientibus, *niſi illis portio ſua redderetur*; eóque pernegante, à *Frotario* Monachi poſtularunt, *ut illis licentiam daret ad Imperatoris præſentiam recurrendi, ejúſque miſericordiam implorandi, dicentes, ſe magis velle de eodem Monaſterio expelli, & in peregrinatione & mendicitate vivere, quàm falſis promiſſionibus iterum credere, & ſub falſo Monachorum nomine militare.* Eorum votis annuit *Frotarius*, præmiſſis ad Imperatorem Literis, ex quibus hæc ſunt excerpta. Ante Hilduinum *Irmino* S. Germani Abbas reditus Abbatiæ partitus fuerat, partémque aſſignaverat Abbati, partem reliquerat Monachis, futuram prævidens corruptelam. Id teſtatur Continuator *Aimoini* lib. 5. cap. 34. *Ea*, inquit, *tempeſtate, Goſlenus Abbas Cœnobii S. Vincentii, Sanctique Germani, Dominum adiit Imperatorem, petens quatenus ſtipendia Monachorum ſub eo degentium per Privilegii ſui Auctoritatem diſponeret, ne per ſuccedentia tempora avaritia Abbatum de iis quæ Auctoritas Regia ſtatuerat, aliquid mutilaret. Quod quamvis ſimplici animo egerit, cupiditas tamen Principum Francorum ſubſequentium in hac Ordinatione oculum aperuit. Nam quamvis prudentiſſimus Abbas Irmino omnium redhibitiones villarum S. Germani ſcripto ſub uno comprehenderit, & quantum Monachi in proprios uſus haberent, quantumque Abbas ad exercitum Regis, vel in proprium ſibi vindicaret, diſpoſuerit; tamen vigore decedente Regum; Robertus Comes Pariſiorum, necnon Hugo Magnus; quin etiam uſque ad tempora Roberti Regis, ea quæ Abbates accipiebant, ſibi addixerunt; & ſtatuentes Decanos Monachis, ſibi nomen Abbatis uſurpaverunt. Ea vero quæ tunc ſibi ex rebus Eccleſiaſticis vendicaverunt, propriis militibus diſtribuerunt & juri Eccleſiaſtico ſubtraxerunt.* De *S. Benedicto Anianenſi* ſcribit Ardo: *His Monaſteriis quæ ſub Canonicorum redacta ſunt poteſtate, conſtituit eis ſegregatim unde vivere regulariter poſſent: cætera Abbati conceſſit.* Eodem ſæculo deſinente, *Franco* Lobienſis Abbas ita cum ſuis Monachis bona partitus eſt, *Ut medietas Abbatiæ Fratribus inibi regulariter militantibus, in uſu deſerviret; aliam Epiſcopus ſibi & militantibus mancipaturet.* Hinc Manſi Abbatialis & Conventualis origo & diſtinctio.

ARTICULUS VII.

De Clericorum Immunitatibus & Oneribus nono & decimo Sæculo.

Manſus Parochiis ſingulis attributus, ab omni ſervitute liber.

I. Cuilibet pagorum & villarum Parochiæ attributus erat manſus unus, ſeu prædium cum domo & horto: quod ab omni ſervitute & obligatione cenſus erga Seniores (ſic ea ætate loquebantur) ſeu erga Nobiles villarum & pagorum Dominos, immune erat in Francorum Regno. Id conſtat ex Capitularibus lib. 1. cap. 85. & lib. 5. cap. 214. *Sancitum eſt ut unicuique Eccleſiæ unus manſus integer abſque alio ſervitio attribuatur. Et Presbyteri in eis conſtituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis vel hortis juxta Eccleſiam poſitis, neque de præſcripto manſo aliquod ſervitium faciant præter Eccleſiaſticum. Et ſi aliqui amplius habuerint, inde Senioribus ſuis debitum ſervitium impendant.* Has leges executioni mandari juſſit Synodus Meldenſis Canone 63. latâ excommunicationis ſententiâ in eos qui de agro Eccleſiaſtico & manſo, ac mancipiis eidem addictis, ſive de fidelium decimis & oblationibus, Presbyteros aliquem cenſum cuiquam ſolvere cogerent. Sanè oblationes & decimas à cujuſvis cenſus onere immunes eſſe debere colligit *Agobardus* ex facto Chriſti Domini, qui cenſum Cæſari non ſolvit ex denariis qui ad ejus, Diſcipulorúmque victum oblati erant, & ex quibus eleemoſynæ pauperibus erogabantur, ſed ex ſtatere in ore piſcis invento. *Quæſitum eſt* (inquit lib. de Rerum Eccleſiaſticarum Diſpenſatione) *vel quæri potuit, cur Dominus exactoribus publicis; qui dixerunt Petro:* Magiſter veſter non ſolvit didragma: *De loculis, non dederit ſtaterem, ſed Petrum ad mare direxit, ut de ore piſcis tolleret? Reſponſúmque eſt à Doctoribus Eccleſiæ; Quia Dominici loculi in pauperes & in dies feſtos expendebantur, & cùm exegiſſet neceſſitas, in alimenta Diſcipulorum Domini noluiſſe Dominum rem pauperum in publicam exactionem mittere: ſed omnipotenti virtute, quod utique pauperum non erat, de mari tollere, & fiſco reddere voluiſſe, ut formam daret Diſcipulis, quam Eccleſiæ commendarent.*

Immunitatem omnibus Eccleſiæ poſſeſſionibus ab exactionibus publicis Reges Chriſtianiſſimi conceſſerunt.

II. Omnia Eccleſiæ prædia & poſſeſſiones à publicarum exactionum oneribus immunes conſiſtere Chriſtianiſſimi Reges edixere. Id conſtat ex Capitularibus, Lib. v. Cap. ccccxxxix. *Placuit ut prædia cœleſtium ſecretorum dicata Deóque tradita à quibuſdam aliqua occaſione vexentur aut invadantur, ſed ſub immunitatis tuitione perpetua firmitate perdurent: Similiter & homines eorum, & omnia quæ eis ſubjecta eſſe noſcuntur. Si quis contra hæc venerit, componat ſicut de emunitate conſtituimus, & pænitentia publica à Sacerdotibus, uſque ad ſatisfactionem, mulctetur.* Cap. CCLXXIX. *Pervenit ad nos quod quædam Eccleſiæ aut Monaſteria noſtra & Prædeceſſorum noſtrorum immunitates habentia, multa præjudicia & infeſtationes à quibuſdam patiantur, & nec per eaſdem immunitates ullam defenſionis tuitionum habere valeant, propter hoc quòd ab eiſdem emunitatum temeratoribus dicantur, non plus immunitatis nomine complecti, quàm clauſtra Monaſterii; cætera quoque, quamvis ad eaſdem Eccleſias, vel Monaſteria pertineant, extra immunitatem eſſe. Propter hoc volumus atque decernimus ut omnes intelligant non ſolùm clauſtra Monaſterii vel Eccleſiæ, atque caſtitia Eccleſiarum, ſub immunitatis defenſione conſiſtere, verùm etiam domus, & villas, & ſepta villarum, & piſcatoria manufacta & quicquid foſſis aut ſepibus vel etiam alio clauſurum genere præcingitur, eodem Immunitatis nomine contineri.* Et Lib. VI. Cap. CIX. *Poſſeſſiones ad religioſa loca pertinentes nullam deſcriptionem agnoſcant, niſi ad conſtitutionem viarum vel pontium; ſi tamen intra eadem loca habuerint poſſeſſiones. In aliis verò omnibus habeant integram emunitatem.* Immunitates Eccleſiis, & Clericis conceſſere Chriſtiani Principes, tum quia liberam ab his Eccleſiam & Chriſti Miniſtros eſſe decet; tum quia facultates Eccleſiarum pauperibus recreandis, & excipiendis hoſpitibus & peregrinis deſtinatæ ſunt. Hinc maximam ſubiit vituperationem *Nicephorus Phocas* Orientis Imperator, quòd Eccleſias immenſis penſitationibus oppreſſerit, quæ res in cauſa erat, præter gentis indolem, ut illiberales, ſordidi, & inhoſpitales Græcorum Epiſcopi eſſent, ut *Luitprandus* in Relatione de Legatione ſua teſtatur. *In omni Græcia*, inquit, *non reperi hoſpitales Epiſcopos. Divites ſunt, pauperes ſunt. Divites aureis quibus plenâ luditur arcâ, pauperes miniſtris ſeu utenſilibus. Soli menſulæ aſſident nudæ, paximacium* ſibi apponentes, balneáque tunc vitro permodico non bibentes, ſed ſorbillantes. Ipſi vendunt, ipſi emunt, oſtia ipſi claudunt, ipſi aperiunt; ipſi dapiferi, ipſi agaſones, ipſi capones; ſed, ha! caupones volui ſcribere. Verum res ipſa, quæ vera eſt veritatem etiam nolentem compulit ſcribere: dicimus enim quia capones ſunt, id eſt, eunuchi, quod canonicum non eſt: ſunt & caupones, id eſt, tabernarii, quod contra Canones eſt: quorum incipit & claudit cœnam lactuca tenacem, Claudere quæ cœnas lactuca ſolebat avorum. Felices eos, ſi paupertatem Chriſti hæc imitaretur, pauperes judicarem. Facit hoc aſper*

* Panem nauticum.

per nummos, & auri ſacra fames. Verùm parcat illis Deus. Hoc eò illos puto facere, quoniam eorum Eccleſiæ ſunt tributariæ. Leucatenſis mihi juravit Epiſcopus, quotannis Eccleſiam ſuam debere Nicephoro aureos centum perſolvere, ſimiliter & cæteras plus minùſve ſecundùm vires ſuas. Quod quàm iniquum ſit, ſanctiſſimi Patris noſtri Joſeph acta demonſtrant: qui cùm Ægyptum totam famis tempore tributariam Pharaonis faceret, Sacerdotum terram à tributo liberam eſſe permiſit.

Perſonæ Clericorum ab omni ſervitute publica immunes.

III. Multò magis perſonas Clericorum ab omni ſervitute publica immunes & liberas eſſe juſſerunt Principes Chriſtianiſſimi. Id liquet ex Capitularibus Lib. VI. Cap. CXVIII. *Conſecratio Epiſcopos & reliquos Domini Sacerdotes tam à ſervilibus quàm & à cæteris adſcriptitiis conditionibus ſemper liberos facit. Idcirco præcipimus ut nullus ab eis alia niſi divina requirat ſervitia.* Lib. VII. Cap. CLXXXV. *Ut Clerici nullo fiſcali aut publico ſubdantur officio; ſed liberi ab omni humano ſervitio Eccleſiæ deſerviant.* Et Cap. CCVII. *Synodali Decreto ſancitum eſt, ut laici vel ſeculares de viris Deo dicatis, Eccleſiæque facultatibus aliquid ad ſe putent vel præſumant, præter reverentiam pertinere quorum quæcumque Sacerdotibus diſponendi ſoli cuſtodienda à Deo cura commiſſa docetur. Si quis contra hæc venire præſumpſerit, anathemate feriatur.* Hujus immunitatis gratia ad ſervos ipſos Eccleſiarum & Clericorum extendebatur, ut patet ex Lib. VII. Capitularium, Cap. CCXC. *Eccleſiarum ſervos, & Epiſcoporum vel omnium Clericorum à Judicibus vel Actoribus publicis in diverſis angariis non fatigari, divina præcipimus auctoritate. .... Si quis vero Judicum aut Actorum, Clericum, aut ſervum Clerici, vel Eccleſiæ, in publicis ac privatis negotiis occupare voluerit, à Communione Eccleſiaſtica, cui impedimentum facit, efficiatur extraneus.*

Poſſeſſiones tributis, aliiſque oneribus obnoxiæ, ab his immunes non fiebant, cùm in jus tranſibant Eccleſiæ.

IV. Prædia & quævis poſſeſſiones tributis aut aliis oneribus publicis obnoxiæ, ab his immunes non fiebant cùm in jus tranſibant Eccleſiæ, niſi ſingulari Chriſtianiſſimorum Principum beneficio concederetur ipſis immunitas. Id liquet ex Capitularibus Lib. IV. Cap. XXXVII. *Quicumque terram tributariam, unde tributum ad partem noſtram exire ſolebat, vel ad Eccleſiam, vel cuilibet alteri tradiderit, is qui eam ſuſceperit, tributum quod inde ſolvebatur, omni modo ad partem noſtram perſolvat; niſi forte talem firmitatem de parte Dominica habeat, per quam ipſum tributum ſibi perdonatum poſſit oſtendere.* Idem probatur ex Capitulari *Caroli Calvi* apud Piſtas edito anno DCCCLXIV. Cap. XXVIII. quo ita edixit: *Ut illi Franci qui cenſum de ſuo capite, vel de ſuis rebus ad partem Regiam debent, ſine noſtra licentia ad caſam Dei, vel ad alterius cujuſcumque ſervitium ſe non tradant, ut Reſpublica quod de illis habere debet, non perdat. Quod ſi aut ſe ipſos, aut res ſuas ad caſam Dei, aut ad alterius cujuſcumque ſervitium ſine licentia noſtra tradere voluerint, ſicut in Capitulari Avi noſtri continetur; Comites vel Vicarii hoc eis non conſentiant, ſed ex banno noſtro prohibeant. Quod ſi contra bannum noſtrum fecerint, ipſi qui eos receperint, bannum noſtrum, id eſt, ſolidos ſexaginta componant. Et ſi ipſos in ſervitio ſuo habere voluerint, vel illorum res, de quibus cenſus ad partem Regiam exibat, tenere voluerint, cenſum quem ipſi Franci debebant, vel qui de illorum rebus exire ſolebat, ad noſtram Regiam partem componant, ſicut in præfato Capitulorum Lib. III. Cap. XV. & LXXXVI. & in Libro IV. Cap. XXXVI. habetur.* Et infra, ubi retulit poſteriorem, eámque mitiorem *Caroli Magni* Legem, Francis hominibus permittentem ut ſe reſque ſuas Eccleſiæ vel aliis tradant aut vendant, & divinis ſervitiis in Clero vel in Monaſterio ſe mancipent, addit ipſe: *Si quis de talibus Francis de ſuis rebus tradere vel vendere voluerit, non prohibemus: tantum Jus Regium, quod ſibi debetur, ſine ratione non perdat: quia injuſtas conſuetudines noviter inſtitutas imponere cuique non volumus.*

Annua dona Regibus Chriſtianiſſimis à Clero oblata.

V. Francorum Eccleſia Chriſtianiſſimis Regibus annua dona offerebat. Id probat Notitia de Monaſteriis, quæ Regi militiam, dona, vel ſolas orationes debent, ſcripta in Conventu Aquiſgranenſi anno DCCCXVII. jubente *Ludovico Pio* Imperatore, cujus quidem notitiæ hæc ſunt verba: *Anno Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti DCCCXVII. Hludovicus Sereniſſimus Auguſtus divina ordinante providentia Conventum fecit apud Aquis Sedem Regiam, Epiſcoporum, Abbatum, ſeu totius Senatûs Francorum; ubi inter cæteras diſpoſitiones Imperii ſtatuit atque conſtitutum ſcribere fecit, quæ Monaſteria in Regno vel Imperio ſuo dona & militiam facere poſſunt, quæ ſola dona ſine militia, quæ vero nec dona nec militiam, ſed ſolas orationes pro ſalute Imperatoris, vel filiorum ejus, & ſtabilitate Imperii.* Tum recenſentur Monaſteria *quæ dona & militiam facere debent*, numero quatuordecim: *Quæ tantùm dona dare debent ſine militia*, numero ſexdecim: *quæ nec dona nec militiam, ſed ſolas orationes*; numero octodecim; quibus Monaſteriis *Imperator ſtatutum ſcribi fecit, atque manu ſua firmavit, & annulo ſuo Imperiali ſigillare fecit.* Idem conſtat ex Concilio apud Theodonis Villam, Canone IV. cujus hæc ſunt verba: *Unuſquiſque vir Eccleſiaſticus, & intercesſionis adjutorium, & ſolatii quo Reſpublica indiget, ſubſidium, juxta quantitatem rerum Eccleſiæ ſibi commiſſæ, ſalvo jure quod exinde divinis diſpenſationibus debet impendi, promptè & ex animo parare, & impigrè, ſicut tempore Anteceſſorum veſtrorum conſueverat, ſtudebit offerre.* Idem ex *Hincmaro* diſcimus Epiſtola XXIX. ad *Carolum Calvum* Regem. *Aucta*, inquit, *fidelium devotione, apud noſtrates Beneficia de rebus Eccleſiaſticis, quæ ſunt vota fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum, eleemoſyna Domini ſervorum & ancillarum, cum aliis exeniis obſecutoribus Principis diſpenſandis; cauſa ſuæ defenſionis Regi ac Reipublicæ vectigalia, quæ nobiſcum annua dona vocantur, præſtat Eccleſia, ſervans quod jubet Apoſtolus:* Cui honorem, honorem; cui vectigal, vectigal; *ſubauditur, præſtate Regi ac defenſoribus veſtris.* Idem teſtatur *Frotarius* Tullenſis Epiſcopus, Epiſtola XXI. apud *Ducheſnium* Tom. II. *Ad hæc*, inquit, *itinerum incommoda, quæ vel nunc egimus, vel acturi ſumus, ſeu ad dona Regalia quæ ad Palatium dirigimus, pene quicquid ex optimis equis habuimus, diſtribuere compulſi ſumus.* Ejuſdem rei fidem facit *Chronicon S. Arnulfi* ad annum DCCCXXXIII. *Conſilium publicum*, inquit, *Lotharius Kalendis Octobris in Compendio habuit. Ibique univerſi Epiſcopi, Abbates, Comites, & univerſus populus convenientes, dona annualia ei præſentaverunt, fidelitatémque promiſerunt.*

Idem colligitur ex *Lupo* Ferrarienſi Abbate, Epiſtola XLIII. ad *Ludovicum* Abbatem data. *Debita dona*, inquit, *quæ per vos Rex juſſit, direxi; quæ ut ei grata ſiant, veſtra benevolentia non aſpernabitur procurare.* Et Epiſtola XXXII. ad eumdem: *Domini noſtri Regis*, inquit, *adverſitati condolens, & ereptioni ſupra modum congaudens, inſtar illius Evangelicæ viduæ, quæ duo minuta in gazophylacium miſit, quicquid muneris conſequi potui, per vos offerendum direxi: quod gratum ei, ſicut mihi expedire videtis, quæſo dignemini facere. Ideo autem dixi, illi me totum quod invenire valuiſſem, fideliter miſiſſe; quod propter ejus frequens ſervitium, quod*

prius

Digitized by Google

priùs à Præceſſoribus meis non exigebatur, & propter Cellæ noſtræ ſubtractionem, & frumenti ante inauditam penuriam, omnia jam exhauſta ſunt.

Manſionaticum ſeu hoſpitium Regi, Regiæque domui Epiſcopi debebant.

VI. Epiſcopi & Abbates Regi Regiæque domui, & exterorum Principum Legatis ad Regem Chriſtianiſſimum venientibus, hoſpitium certóſque ſumptus debebant, ſecundùm Regni Leges, & conſuetudinem. Id ex lib. II. Capitularium, Cap. XVI. colligitur. *De inhonoratione quoque Regis & Regni, & mala fama in exteras nationes diſperſa propter negligentiam eorum qui Legationes ad nos directas in ſuis manſionibus aut malè recipiunt, aut conſtitutam à nobis expenſam non tribuunt, aut paravereda dare nolunt.... Hoc omnibus notum eſſe volumus, quòd quicumque ex his qui honores noſtros habent* (quo ſanè numero contineri Epiſcopos nemo cordatus diffitebitur) *abhinc negligentiam hanc emendare non certaverit, & ſuos homines, qui ejus vice hoc agere debent, ut id bene perficiant, non inſtruxerit, aut non conſtrinxerit ut ulteriùs illud negligere non præſumant, & honorem noſtrum, & Regnum nobis commiſſum cuſtodire contempſerit, nec noſtrum, nec Regni noſtri honorem volumus ut ulteriùs habeat.* Idem colligitur ex Concilio Meldenſi Canone XXVI. cujus hæc ſunt verba: *Suggerendum eſt, & ex divino mandato intimandum Regiæ Dignitati, ut Epiſcopium venerabiliter ac reverenter introëat, & ſecundum ſanctam Prædeceſſorum ſuorum conſuetudinem, quando orationis & debitæ ſuſceptionis gratiâ, in tranſitu convenienti civitatem ingreſſus fuerit, habitaculis Epiſcopalibus reverenter inhabitet, & non diverſoria feminarum Magnificentia ſua & Religio venerabilis ibidem fieri permittat. Quia ſi ſecundùm Leges Canonicas in manſiones Clericorum introitus feminarum prohibentur, quantò magis domus Epiſcopi ab hujuſmodi inhabitatione & converſatione, etiam & à legitimo connubio conjugatorum, debet immunis eſſe & aliena? Sed & immunitates præcedentium Imperatorum & Regum ab hujuſmodi longiori & diuturna converſatione & commoratione Regum, & quarumcumque potentium ac ſecularium perſonarum in Epiſcopio prohibent. Quapropter & divinitus & humanitus ſancitas divinas & humanas Leges veſtra Devotio & Dignitas obſervare curabit, ſi & in cœleſti Regno & in terreno feliciter cupitis proſperari.* Jus itaque hoſpitii Rex & Regia domus in domibus Epiſcopalibus habebat; ſed nec diuturnam ibi moram trahere & oneri eſſe Eccleſiis pluſquam par erat, neque illuc introducere feminas ipſis licebat.

Idem colligere eſt ex Epiſtola Epiſcoporum Provinciæ Remenſis & Rotomagenſis ad *Ludovicum* Germaniæ Regem Cap. 14. ubi colonos villarum Regiarum non eſſe inſolitis exactionibus & angariis opprimendos admonent, ut laborent & excolant vineas; faciant nutrimenta congrua, cuſtodiant ſylvas unde habeant paſtionem; defendant & excolant prata, unde habeant pabula. *Quatenus*, inquiunt, *non ſit vobis neceſſe per quaſcumque occaſiones circuire loca Epiſcoporum, Abbatum, Abbatiſſarum, & Comitum, & majores quàm ratio poſtulat, paratus exquirere, & pauperes Eccleſiaſticos, & Fidelium veſtrorum manſuarios, in carricaturis & paraveredis* * *contra debitum exigendis gravare.... Quin potiùs habeatis unde ſufficienter & honeſtè cum domeſtica curte veſtra poſſitis vivere, & Legationes Palatium veſtrum adeuntes recipere, & ſicut ſcriptum eſt, unde poſſitis neceſſitatem patientibus tribuere; quia Rex & largus debet eſſe, & non quod largitur de injuſtitia vel iniquitate debet conquirere.* Monitum illud neceſſarium fecit *Caroli Calvi* Epiſcopos & Abbates ſuis ac ſuorum frequentioribus ac diuturnis manſionibus, enormibuſque ſumptibus gravantis libertas. Quæ & *Hincmaro* dedit occaſionem ſcribendi ad *Ludovicum Balbum* Caroli Calvi filium in hæc verba: *Neceſſe eſt ut cum Dei & veſtris Fidelibus tractetis & diſponatis... ut Eccleſia in iſto Regno per occaſionabiles circadas, & per indebitas conſuetudinarias exactiones, quæ tempore Pippini, Caroli & Ludovici non fuerunt, ante viginti annos impoſitas non affligantur.*

* Paraveredi, Equi agminales quorum uſus in curſu publico, non quidem in viis publicis, ſed in tranſverſariis, militaribus, ut veredorum in viis publicis.

Circa [illegible] a Regibus [illegible] ad circumeundo.

Epiſcopi & Abbates nonnulli militiam Regibus Chriſtianiſſimis ſuppeditare tenebantur.

VII. Epiſcopi & Abbates nonnulli Militiam Imperatoribus & Regibus ſuppeditare tenebantur ſub ſecunda Regum Chriſtianiſſimorum Dynaſtia. Immò quandóque ſuas cohortes ad bellum & ad prælium ducere cogebantur. Laudanda *Caroli Magni* pietas, qui Antiſtites à dura illa neceſſitate abſolvit. Haud probanda poſterorum ipſius mandata qui hanc ipſis impoſuere: excuſandi Præſules, qui pene inviti gravibus Regum Edictis paruere, & Canones violavere non abſque gemitu, cogente neceſſitate & calamitate temporum. *Caroli Magni* Edictum de Epiſcoporum immunitate ab expeditionibus bellicis, non tamen ab obligatione ſuppeditandi copias, rogante Francorum populo conditum eſt in capitulari anni DCCCIII. cujus hæc ſunt verba: *Apoſtolica auctoritate, & multorum Sanctorum Epiſcoporum admonitione inſtructi, Sanctorúmque Canonum Regulis edocti, conſultu videlicet omnium Nobilium noſtrorum, noſmetipſos corrigentes, poſteriſque noſtris exemplum dantes, volumus ut nullus Sacerdos in hoſtem pergat, niſi duo vel tres tantùm Epiſcopi, electione cæterorum, propter benedictionem & prædicationem, populique reconciliationem, & cum illis electi Sacerdotes, qui bene ſciant populis Pœnitentias dare, Miſſas celebrare, de infirmis curam habere, ſacratique Olei cum ſacris precibus Unctionem impendere, & hoc maximè providere, ne ſine Viatico quis de ſeculo recedat. Hi verò nec arma ferant, nec ad pugnam pergant, ſed tantùm Sanctorum Pignora & ſacra Miniſteria ferant... Reliqui verò qui ad Eccleſias ſuas remanent, ſuos homines bene armatos nobiſcum, aut cum quibus juſſerimus, dirigant; & ipſi pro nobis & cuncto exercitu noſtro Miſſas, Letanias, oblationes, eleemoſynas faciant.... Gentes enim & Reges earum quæ Sacerdotes ſecum pugnare permiſerunt, nec prævalebant in bello, nec victores extiterunt; quia non erat differentia inter Laicos & Sacerdotes, quibus pugnare non eſt licitum. Hæc verò Galliarum, Hiſpaniarum, Longobardorum, nonnulláſque alias gentes & Reges earum feciſſe cognovimus; quæ propter prædictum nefandiſſimum ſcelus, nec victores extiterunt, nec patrias retinuerunt.*

Abbatias quatuordecim in Regno Francorum ad militiam Regis ſuppeditandam obſtrictas fuiſſe, diſcimus ex Notitia ſuperiùs laudata, quæ in Conventu Aquiſgranenſi, *Ludovico Pio* imperante, edita eſt. Sanè Eccleſiaſticos Reipublicæ in maximis neceſſitatibus ſuccurrere debere ex Eccleſiæ bonis agnovit *Vvala* Corbeienſis Abbas religioſiſſimus, coram *Ludovico Pio* & Proceribus Regni perorans. *Si Reſpublica*, inquit, *ſine ſuffragio rerum Eccleſiaſticarum ſubſiſtere non valet; quærendus eſt modus & ordo cum ſumma reverentia & religione Chriſtianitatis, ſi quid vos veſtrique ab Eccleſiis, ob defenſionem magis quàm ad rapinam accipere debeatis: ne cum maledictionibus & execrationibus Sanctorum Patrum ita tenus præſumatur. Porrò iſti Sancti Pontifices ſi quid ad ujus militiæ exhibendum eſt, ſic exhibeant, & ſic fiat rationabiliter in quibuſlibet rebus, ne ipſi cogantur ad ſecularia tranſvolare, & pompis ſeculi, quibus abrenuntiaverunt, irreligioſiùs inſervire: quia juxta Apoſtolum, Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus.* Hæc refert Paſchaſius in Vita Vvalæ Abbatis. Eadem obligatio ſuppeditandæ militiæ Epiſcopis & Abbatibus

Digitized by Google

batibus impoſita ſub Carlovingiorum ſtirpe Regum probatur ex Epiſtola *Hetti* Archiepiſcopi Trevirenſis, qui *Ludovici Pii* Legationibus functus eſt, ad *Frotarium* Tullenſem Epiſcopum; quæ cum ejuſdem *Frotarii* Epiſtolis edita eſt à *Ducheſnio* Tom. II. Hiſtoriæ Francorum. *Notum ſit tibi*, inquit, *quia terribile Imperium ad nos pervenit Domnu Imperatoris, ut omnibus notum faceremus qui in noſtra Legatione manere videntur, quatenus univerſi ſe præparent, qualiter proficiſci valeant ad bellum in Italiam; quoniam inſidiante Satana, Bernardus Rex diſponit rebellare illi. Propterea tibi mandamus atque præcipimus de verbo Domini Imperatoris, ut ſolerti ſagacitate ſtudeas cum ſumma feſtinatione omnibus Abbatibus, Abbatiſſis, Comitibus, Vaſſis Dominicis, vel cuncto populo Parochiæ tuæ, quibus convenit Regiæ Poteſtati militiam exhibere, quatenus omnes præparati ſint: ut ſi veſpere eis annuntiatum fuerit, mane: & ſi mane, veſpere, abſque ulla tarditate proficiſcantur in partes Italiæ: quia Domnus Imperator ſuum iter præparat, ut quantò citiùs poterit, in partes illas unà cum Fidelibus ſuis pergat.*

Carolo Calvo regnante, iiſdem oneribus obnoxii erant Epiſcopi; immò & milites ſuos ad bellum ipſi ducère tenebantur, niſi infirmitate præpediti, aut Regis diſpenſatione ab expeditione abſoluti eſſent. Id diſcimus ex Concilio Vernenſi II. Canone octavo, cujus hæc ſunt verba: *Quoniam quoſdam Epiſcoporum ab expeditionis labore corporis defendit imbecillitas, aliis autem veſtra indulgentia cunctis optabilem largitur quietem, præcavendum eſt utriſque, ne per eorum abſentiam res militaris diſpendium patiatur. Itaque ſi veſtra conſentit Sublimitas, homines ſuos Reipublicæ profuturos cuilibet Fidelium veſtrorum, quem ſibi utilem judicaverint, committant, cujus diligentia, ne ſe ab officio ſubtrahere valeant, obſervetur.* Idem colligitur ex Concilio Meldenſi, Canone XLVII. decernente, ut *Si Epiſcopus Miniſterium Eccleſiaſticum propter infirmitatem corpoream exhibere non potuerit, in Archiepiſcopi hoc, cum voluntate Epiſcopi ejuſdem Eccleſiæ, maneat ordinatione, qualiter debitum officium non remaneat; obſequium verò ad Rempublicam pertinens qualiter exequatur, per tales ex ſubditis & Eccleſiaſticis Miniſtris, cum conſenſu Archiepiſcopi, propter pacis caritatiſque cuſtodiam, Epiſcopus ordinet ac diſponat, quos ſuccedendi in Epiſcopatu appetitus indebitus non elevet, neque vexet.*

Idem docent Epiſcopi Remenſis & Rotomagenſis Provinciarum ad *Ludovicum* Germaniæ Regem ſcribentes, Epiſtolæ ſuæ Cap. VII. *De conſecratis Deo rebus*, inquiunt, *quod habent liberi homines Eccleſiis ſervientes, per diſpoſitionem Rectorum ipſarum Eccleſiarum, ideo conſtituerunt Apoſtolorum Succeſſores hoc ordinari, ut quia creverunt Fidelium vota, & increverunt infidelium mala, augeretur per diſpenſationem Eccleſiaſticam Regni militia ad reſiſtendam malorum nequitiam: quatenus ipſæ Eccleſiæ defenſionem haberent & pacem, & Chriſtianitas obtineret tranquillitatem. Quapropter ſicut & illa res ac facultates, de quibus vivunt Clerici, ita & illæ ſub conſecratione immunitatis ſunt, de quibus debent militare Vaſſalli, & pari tuitione à Regia poteſtate in Eccleſiarum uſibus debent muniri.*

Idem confirmat Libellus Proclamationis *Caroli Calvi* adversùs *Vvenilonem* Archiepiſcopum Senonenſem in Concilio Tullenſi apud Saponarias; quo ipſum accuſat, quod nec per ſe ipſum, nec per milites, ſibi tulerit auxilium adversùs *Ludovicum* Germaniæ Regem. *De cetero*, inquit, *cum contra prædictum Fratrem meum, & inimicos meos, ac vaſtatores Eccleſiæ, & depopulatores Regni qui cum illo erant, cum Fidelibus Dei ac noſtris perrexi, nec per ſeipſum, nec per debitum ſolatium, quod Antéceſſores mei Reges, & ego ipſe ex Eccleſia illi commiſſa habere ſolitus eram, aliquid adjutorii præbuit; præſertim cùm hoc devotè ab illo petierim.* His conſona eſt Epiſtola Synodalis ad eumdem *Vvenilonem*, quâ Patres accuſationis adversùs ipſum à Rege factæ ſumma capita ipſi aperiunt. *Poſt repetita toties ſacramenta*, inquiunt, *in procinctu contra Paganos, veſtro eum veſtrorúmque deſtitueritis auxilio, & Ludovico fratri impulſu ſeditioſorum Regnum invadenti, ſoli omnium Epiſcoporum ſponte accedentes, ejus injuſſu fueritis collocuti. Se verò contra eumdem fratrem, & vaſtatores patriæ proficiſcentem, conſueta Eccleſiæ veſtræ privaveritis militia, quam ſupplex ipſe à vobis popoſcerat.*

Nicolaus I. Pontifex Maximus Epiſtola xxvii. ad *Ludovicum* Germaniæ & *Carolum Calvum* Reges vehementer improbat pravam illam conſuetudinem, qua ipſi Antiſtites bellicis expeditionibus adeſſe, militéſque ſuos ad aciem ducere cogebantur: quam ob cauſam abſentiam à Synodo Romam convocata excuſabant. *Reprehenſibile*, inquit, *valde eſſe conſtat, quod ſubintuliſti, dicendo majorem partem Epiſcoporum omnium die noctùque, cum aliis Fidelibus tuis, contra piratas maritimos invigilare, ob idque Epiſcopi impediantur venire: cùm militum Chriſti ſit Chriſto ſervire; militum verò, ſeculi, ſeculo; ſicut ſcriptum eſt:* Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus. *Quòd ſi ſeculi milites ſeculari militiæ ſtudent, quid ad Epiſcopos & milites Chriſti, niſi ut vacent orationi? Sperabamus te, fili cariſſime, in talia non prorumpere, qui Deo gratias, clarus in cunctis haberis.*

Gravis illius & importunæ conſuetudinis teſtis eſt *Hincmarus* Epiſtola XXVI. ad Nicolaum Papam. *Diutius*, inquit, *ſuſtinere paſſus non fui, quin poſt reverſionem de præfato itinere, nunc conſequenter iſto qui inſtat menſe Julio, cum Domno noſtro Rege, in hoſte ex omni Regno ſuo collecta contra Brittones & Nortmannos illis conjunctos, ſicut & ceteri Cumfratres ac Conſacerdotes noſtri ſecundùm noſtrorum regionum gravem conſuetudinem, cum ſuis vadunt, quàm longè infirmitate attritus potero, cum hominibus commiſſæ mihi Eccleſiæ perrecturus, quantocyus potui veſtræ Sublimitati ſatisfacturus, has humilitatis meæ literas ad veſtræ Sanctitatis veſtigia, quoniam propter inſidias Principum mihi infeſtorum, quibus ad ſua vota placere non audeo, apertè non valui, modo quo potui, tranſmittere maturavi.*

Et Epiſtola XLI. ad *Hadrianum II.* Pontificem Maximum, qui ipſum graviter increpuerat quòd *Caroli Calvi* Regis, *Lotharii* Regnum, quod ejus filio *Ludovico* Imperatori debebatur, invadentis rapacitatem & ambitum non coërcuiſſet juxta Sedis Apoſtolicæ mandata, neque communionem ipſius vitaſſet, cum ut ab iniquis conſiliis deterreret: ita ſe purgat Hincmarus: *Neſcio quomodo ipſius Regis, vel inter quos habito, præſentiam & communionem vel conſortium valeam devitare, cùm Rex & cohabitantes mecum unà cum Rege, non ſolum in Parochiam, verum & in civitatem meam ſæpe conveniant, & ibi tamdiu ſicut Regi complacet, degant, & cum tanta multitudine tam de Regno quod antea habuit, quam & de Regno quod Lotharius habuit, necnon de aliis Regnis ad eum confluentibus, ſicut Miſſi veſtri viderunt, & hoc quàm ſæpe illi videtur, in civitate mea ſuſtineo, qui Eccleſiam & Plebem mihi commiſſam deſerere, & alìorſum ut mercenarius non valeo fugere, nec quò extra Regnum ejus fugiam habeo: ſed Regio cultu eo recepto, de Eccleſiaſticis facultatibus, ſicut præcipit, & quamdiù præcipit illi & ſibi obſequentibus ſervio, ut quietè, ſecundum quod inſtat tempus, cum mihi commiſſis degere poſſim. Dicit enim hanc poteſtatem ſuos deceſſores habuiſſe,*

quam

quam ipſe nullius interdictione dimittet. Et infra. *Si per jura Regum*, inquit, *poſſidebunt poſſeſſiones, non poſſum, ut Regi de Eccleſiaſticis poſſeſſionibus obſequium non exhibeam, ſicut Anteceſſores mei ſuis Anteceſſoribus exhibuerunt. Quapropter conſulite ſecundùm Privilegium Sedis veſtræ ſubjectioni noſtræ, ne talia nobis cujuſcumque ſuggeſtione mandetis, unde inter Epiſcopalem Auctoritatem, & Regalem Poteſtatem, inter Eccleſiam & Rempublicam tantum ſcandalum poſſit oriri, quod facilè & ſine diſpendio Religionis vel detrimento Eccleſiaſticarum rerum, unde ſervi & ancillæ Dei debeant nutriri & Eccleſiaſtica negotia contineri, poſtea non poſſit ſedari.*

Et Opuſculo XLVI. cui titulus eſt. *Quæ exequi debeat Epiſcopus*, &c. inter Epiſcoporum officia iſtud commemorat: *Militiam ad defenſionem Sanctæ Eccleſiæ, ſecundùm poſſibilitatis quantitatem, juxta antiquam conſuetudinem, Regiæ diſpoſitioni exhibere, & ſecundùm Domini juſſionem, quæ Cæſaris ſunt Cæſari, & Deo quæ Dei ſunt reddere.*

Eccleſia militibus prædia in beneficium dabat.

Ex eodem *Hincmaro* Epiſtola XXIX. ad *Carolum Calvum* diſcimus, Eccleſiæ morem fuiſſe illis temporibus, Eccleſiæ prædia Militibus, qui Eccleſiam ipſam & Rempublicam ab hoſtibus defendebant, in beneficium dare. *Porro*, inquit, *Epiſcopus, diſpoſitis quæ ſunt Eccleſiæ, ac ſuis Eccleſiaſticorum nihilominus, & pauperum hoſpitumque ſubſidiis, cùm de rebus Eccleſiæ propter militiam Beneficium donat, aut filiis patrum qui Eccleſiæ profuerunt, & Patribus utiliter ſuccedere poterunt, aut talibus dare debet, qui idonei ſunt reddere Cæſari quæ ſunt Cæſaris, & quæ ſunt Dei Deo, exceptis hujuſmodi Beneficiis, quæ Miniſtris Eccleſiæ & ſibi neceſſariis, ſine quibus eſſe nec debemus, nec poſſumus, tribuenda ſunt. Qui homines militares ſtudere debent, ut ſecundùm quantitatem & qualitatem Beneficii, illud erga Epiſcopum, ac per hoc erga Eccleſiam, fideliter & utiliter deſerviant, & Regio obſequio ad defenſionem generaliter Sanctæ Dei Eccleſiæ, ſed & ſpecialiter ipſius Eccleſiæ, proficere valeant. A quibus, vel ab eo qui diu & Eccleſiæ utilitatibus ac neceſſitatibus profuit, & Reipublicæ ac militiæ utilis fuit, & infirmitate vel ætate confectus jam per ſe ipſum ea exequi non valet, præcipuè autem ſibi ſervientem filium habenti, qui pro eo hæc valeat exequi, ſi Epiſcopus Beneficium quacumque occaſione abſtulerit, & à vicini Epiſcopi monitis & precibus, vel cujuſcumque alterius, juſtitiam obtinere nequiverit, non abhorret à ratione, ſi non accuſet Epiſcopum apud publicos Judices: quod non licet, ſed ad vos ſe reclamat de Beneficio Militiæ, quaſi de ſtipendiis & roga, quæ antea, ſicut hodièque fit alibi, dabantur militibus de publico*, &c. Abbates ad militiam Regi ſuppeditandam nono ſeculo obſtrictos fuiſſe, ex Epiſtolis *Lupi* Ferrarienſis Abbatis etiam diſcimus. Ita enim ſcribit ad *Jonam* Epiſtola XXI. *Fuit nobis*, inquit, *non contemnenda vini & annonæ copia, ſalis quoque aliquantulum, quæ vendita & veſtimentorum nobis præbitura erant ſolatia, & in expeditionibus, quæ hoc Reipublicæ turbulento tempore exiguntur, quantulamcumque facultatem argenti.* Et Epiſtola XXIV. ad Ludovicum ita ſcribit: *Poſtquam vobis auxiliantibus impetratâ licentiâ, ab expeditione Aquitanica gravatus infirmitate redii, eadem penè ſemper attritus, necdum revalui. Quæ res ne cum aliis ad condictum occurrerem Placitum, prohibuit. Atiſi tamen homines noſtros unà cum Comite pagi, qui expeditionis officia more ſolito exequerentur.* Et Epiſtola XXV. ad eumdem: *Homines noſtri*, inquit, *toto hoc ferè biennio, aut nobiſcum, aut ſoli, generalis expeditionis difficultatibus fatigati, cenſu rei familiaris in hujuſmodi ſervitio effuſo, onere paupertatis gravantur. Subveniat itaque illis veſtra inſignis Clementia, &, ſi poſſit fieri, licentiam domum revertendi obtineant, ut poſſint paululum reſpirare, atque futuri ſervitii rurſus impendia præparare.* Et Epiſtola XXXII. *In expeditione Aquitanica olim, ut noſtis, omnia perdidi. Superiore anno miſſus in Burgundiam, decem equos amiſi. Nunc nos, quam ſignificavi, premit inopia. Cupio etiam, ſi Deo placet, quod didici, & ſemper diſco, docere. Quas res, ſi me evocare voluerit ad Comitatum, Regi, quæſo, ſuggerite, quoniam niſi ſpoliem aliquod altare, aut Fratres importabili affligam inedia, non habeo unde octo dies in ejus poſſim verſari ſervitio, donec novæ fruges optatam referant facultatem. Niſi autem abſque periculo poſſitis, militarium hominum noſtrorum nolo vos otium deprecari; quamquam & illis quàm ſit neceſſarium, ultrò cognoſcitis.* Et Epiſtola LXXVIII. ad *Pardulum* Epiſcopum Laudunenſem data: *Ego*, inquit, *ut noſtis, hoſtem ferire ac vitare non didici, nec verò cætera pedeſtris ac equeſtris militiæ officia exequi: nec Rex noſter ſolis Bellatoribus indiget. Admonitu veſtro, &, ſi opus fuerit, Hincmari, ſi expeditio ingruerit, obſecro, doceatur, ut quoniam ſtudia mea non magni facit, vel dignetur conſiderare propoſitum, & alia mihi injungere, quæ ab illo penitus non abhorreant.*

Ejuſdem uſus teſtis eſt *Ratherius* Veronenſis Epiſcopus. lib. *de Contemptu Canonum*, Parte I. *Nam & ego ipſe*, inquit, *cùm Imperiali præcepto urgeremur Gardam obſidere Caſtrum, & Epiſcopi & Clerici iſtius Provinciæ, non quidem religionis amore, ſed laboris obtenderent odio, ſui hoc Ordinis minimè fore, petulanti, ut ſæpe, reſpondi ſermone: ut non permittunt Canones Clerico pugnare, ita nec ſtuprare.*

Lugendam illam ſervitutem nimiæ opes Eccleſiæ intulerant, ut *S. Adelardus* novæ Corbeiæ Abbas aſſerebat, teſte *Paſchaſio* in ejus Vita apud *Surium* ad diem II. Januarii. *Dicebat enim quòd multi non ſolùm Rectores Eccleſiarum, ſed etiam ipſi ibidem Deo degentes, qui ſeculo renuntiaſſe videntur, ob id decepti eſſent, quod rebus nimiis abundarent in tantum ut ſeculo ſervire denuo cogerentur, qui mortui eſſe mundo debuerant. Quid*, inquit, *prodeſſe poterit rebus propriis futuros exſpoliari heredes, & rurſus eos mancipari negotiis ſecularibus? Conſtat igitur nos in præſenti tempore ideo Reipublicæ deſervire, quia ipſa noſtris attenuata cupiditatibus, ex ſe ſubſiſtere non poſſe manifeſtè cauſatur. Et idcirco nos infelices; qui liberi eſſe in Chriſto debuimus, facti ſumus turpiſſimæ ſervitutis, etiam inviti, ſervi. Occaſione itaque accepta, quaſi in Dei cauſa mundi militiam bajulamus, cùm Apoſtolus dicat:* Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus. *Neque enim à nobis exigitur, quod neceſſaria tantùm retinemus: ſed quia ſuperflua, ut ab ipſis dicitur, poſſidemus: & unde miſeri læti in poſſeſſione eſſe cupimus, inde anguſtamur in omni opere bono. Quapropter, filioli, eſtote contenti paupertate Chriſti, ſine qua nemo eſt dives.* Hæc ad ſuos Monachos *S. Adelardus.*

Bona Epiſcoporum manu capere nefas erat ſeculo nono.

VIII. Epiſcoporum cauſas in judiciis publicis diſcuti & eorum bona proſcribi, vel manu capi, etiam Regia juſſione, Eccleſiæ diſciplina ſacris Canonibus, Legibúſque Chriſtianorum Principum firmata, non permittebat. De primo multa ſatis dixi Articulo V. hujuſce Capitis, ubi de Epiſcopali Juriſdictione, & de judiciis Epiſcoporum actum eſt. Utramque ſimul propoſitionem fortiter propugnat *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis Epiſtola XXIX. ad *Carolum Calvum* Regem pro nepote Hincmaro Laudunenſi. *Juſſiſtis*, inquit, *præfatum Epiſcopum, ut die & loco denominato veniret ad cauſas veſtras, id eſt, ad judicia ſecularia, & ſuum Advocatum de ſuo capite, videlicet*

delicet de ſuo quod ipſe egit actu, idem non conſcio quocumque Coëpiſcopo ſuo donaret. Qui mittens ad Dominationem veſtram, excuſationem impoſſibilitatis ſuæ illuc veniendi mandavit. Requiſita eſt, quam patriotica lingua nominamus exoniam, quod venire nequiverit, quod hactenus eſt inauditum. Et requiſito, & non invento Advocato illius, qui de ejus capite ex prædicta cauſa redderet rationem, excepta Eccleſiæ & Epiſcopii domo, ac Clericorum clauſtro, quicquid de rebus & facultatibus Eccleſiaſticis, ſibi in Epiſcopali Ordinatione munere Spiritûs Sancti ad gubernandum & diſpenſandum commiſſis acceperat, juſſione veſtra per Vicecomitem ipſius pagi, in bannum, quod juſ lingua Latina proſcriptio confiſcandi vocatur, eſt miſſum. Et poſtea, ſicut audivi, per Cancellarium Palatii veſtri mandaſtis Vicedomino & Præpoſito iſtius Eccleſiæ, cum non modica interminatione, ut providerent quatenus nullum obſequium ab Eccleſia ipſius hominibus, nullúmque ſubſidium de facultatibus Eccleſiaſticis per Clericum vel Laïcum, ipſe Epiſcopus poſſet habere..... Et licet credendum ſit de veſtra Chriſtianitatis Religione, quoniam ad corruptionem ipſius Epiſcopi hoc egeritis; tamen miranda eſt veſtra ſapientia, quæ ſic medicamentum illius vulneri temperavit, ut de medicamento ipſa vulneraretur. Fama enim, quin potiùs infamia hæc Burgundiam, & Provinciam, atque Italiam penetrans, Romam perveniet, & per Regnum nepotis veſtri non ſolum uſque ad citeriorem, verùm & uſque Germaniam ulteriorem perveniet, Aquitaniam, & Septimaniam, per Neuſtriam volitans, occupabit. Et quis oculum ſimplicem, id eſt, rectam intentionem, quam in vobis neſcit, putabit, ubi factum Deo contrarium, & inimicum ſacris Canonibus, ſed & Legibus, quibus unà cum eiſdem ſacris Canonibus ſancta moderatur Eccleſia, conſtat eſſe adverſum? Quid enim dicent de vobis, qui audierunt quòd deteſtabamini, & eos reprehendebatis, qui Dei Eccleſias non venerabantur, & Sacerdotibus honorem debitum non exhibebant, præcipuè Romano Pontifici, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ omnium Eccleſiarum matri; cùm audient quòd illius filiam, ac per hoc illam ipſam, quin immò univerſalem Eccleſiam, præjudicio potiùs quam judicio laïcorum proſcripſiſtis, quod nec in Legibus, nec in libris Eccleſiaſticis quemquam Chriſtianorum Principum feciſſe legimus? ...Novum eſt quod nunc factum eſt: quia non eſt de ſub iſto cœlo auditum, ut Epiſcopus cum ſua Eccleſia proſcriptionis titulo ab ullo religioſo Principe laïcorum judicio uſque modò fuerit confiſcatus, poſtquam Conſtantinus Magnus Legem univerſis Clericis dedit, dicens: Juxta Sanctionem quam dudum meruiſſe perhibemini, fundos & mancipia veſtra nullus novis collationibus obligabit, ſed vadatione gaudebitis. Cùm enim dicit, nullus, nemo excipitur; verùm in hac comprehenſione etiam Principalis Poteſtas concluditur. Urget deinde Regem Canonibus & Legibus Chriſtianorum Imperatorum ipſiſque Capitulis ad Bellovacum ab ipſo juratis; quibus omnibus ejus facinus damnari oſtendit. Ac tandem ita concludit: *Ego verò verbis non poſſum exprimere, quanta conſtringar in mente anguſtia, quoniam per ora multorum audio volitare, Quia homines omnium gentium, etiam & Judæi Chriſtianæ Legis inimici, paſſim Legum ſuarum judicantur judicio. Bubulcus quoque, & ſubulcus, atque opilio, habent legem. Et contra omnem conſuetudinem Chriſtianorum Principum, Epiſcopus qualiſcumque cum ſua Eccleſia, Legem Eccleſiaſticam, Laïcorum, ac quarum law infamium perſonarum, non judicio, ſed contudio atque ludibrio à vobis ignominioſè proſcriptus, habere non potuit..... Qua de re flens dico, Quia nunc Lex Domini irreprehenſibilis noſtris infelicibus & periculoſiſſimis temporibus tantum vigorem non habet reverentiâ divinitatis, ſicut antequam nomen Chriſti in honore per univerſum orbem fieret; Leges Romanæ habebant timore Imperatoris.*

CAPUT VI.

De Imperatoribus Orientis.

ARTICULUS I.

De Nicephoro Logotheta, Stauracio, & Michaële Rancabe.

Nicephorus Logotheta.

I. IRENE Auguſtâ exauctoratâ, & in Monaſterium relegatâ, Imperium invaſit *Nicephorus* Logotheta, ac *Bardane Turco*, qui à militibus invitus fuerat Imperator ſalutatus, amoto, & excæcato, *Stauracium* filium Imperii conſortem fecit. Paulicianis novis Manichæis impensè favit, Chriſtianos & pios omnes perſecutus eſt. Theodorum Studitam, Joſephum Theſſalonicenſem Archiepiſcopum ejus fratrem, Platonem Incluſum, & alios Monachos, Monaſterio & Urbe ejecit, ac in exilium amandavit. Tributis inſolitis Eccleſias oppreſſit, populiſque inexplebilis avaritiæ Princeps. Duces exercituum juſſit Epiſcopis & Clericis mancipiorum loco uti, in Epiſcopalibus ædibus & Monaſteriis pro libito diverſari, eorúmque res in uſus proprios convertere. Divitum ſervos ſubornavit, qui falſis criminibus dominos ſuos accuſarent, delatoribúſque honorem habuit, calumnia circumventos pecuniâ mulctans. A quodam negotiatore, qui centum auri libras diuturna negotiatione, induſtria & laboribus acquiſierat, nonaginta extorſit, eo ſecum prandere juſſo. Bellum habuit contra Saracenos, à quibus pacem redemit conditionibus ſibi Imperióque indecoris. Pactum namque fuit ut Imperium quotannis triginta millia numiſmatum, & terna Imperator ipſe ejúſque filius penderent, neque Imperiales caſtra à Saracenis capta reſtaurarent. Contra Bulgaros ductus exercitum, *Nicetæ* Patritio ac Generali Logothetæ juſſit cenſus Eccleſiarum & Monaſteriorum in ærarium inferre, & in octo ſequentes annos penſionem à Procerum domibus exigi. *Theodoſio* Patritio familiari ſuo illum de nimia erga Eccleſias ac populum duritia arguenti, cor ſuum, ut olim *Pharaonis*, obduruiſſe faſſus eſt. Primis adversùs Bulgaros congreſſibus victoria potitus eſt, ſed eâ inſolenter abuſus, omnis ætatis homines promiſcuè contrucidari juſſit, Bulgarorum cadavera inhumata reliquit, *Aulam* Crumni Bulgarorum Principis incendit, gazas diripuit. *Crumnus* fruſtrà exorata pace, deſperatione addente animos, collectis Barbarorum reliquiis, *Nicephorum* in tentorio aggreſſus obtruncavit, omnéſque cum eo Duces & multitudinem militum cæcidit infinitam. *Nicephori* caput conto infixum palam oſtentavit *Crumnus*, deinde cranium argento incluſit in formam pateræ, juſſitque in eo bibere Proceres, ut *Nicephoro* ſanguinem aurúmque inſatiabiliter ſitienti, & pacem detrectanti inſultarent. Iſta conſtant ex *Theophane*, *Zonara* & *Cedreno*. Cæſus eſt *Nicephorus* anno octingenteſimo undecimo, cùm annos novem imperaſſet.

Stauracius.

II. *Stauracius* in pugna graviter ſauciatus Conſtantinopolim delatus eſt deſperata valetudine. *Michaëlem Curopalatem* Sororis ſuæ maritum oculis privare, ac *Theophanoni* uxori ſuæ Imperium relinquere decreverat: Sed *Michaël* nefarii conſilii executionem antevertens, obtinuit ut in Circo à Senatu & exercitibus acclamaretur Imperator. Quod *Stauracio* cùm nunciatum eſſet, in Monaſterium ſeceſſit, ibique diem obiit. (Ex iiſdem Auctoribus.)

Michaël Curopalates.

III. *Michaël Curopalates* cognomento *Rancabe* Princeps religioſiſſimus ac munificentiſſimus, tyrannidis & impietatis *Nicephori* veſtigia delevit omnia. *Theodorum Studitam, Joſephum* Theſſalonicenſem Archiepiſcopum, *Platonem*, cæterôſque Monachos revocavit ab exilio, & *Nicephoro* Patriarchæ reconciliavit. Sententiam capitis in novos Manichæos tulit. Ferendæ auctores fuere *Nicephorus* Patriarcha, aliique Religioſi Viri. Quam ne executioni mandari juberet, aliorum conſiliis deterritus eſt, pœnitentiæ ſervandos aſſerentium; & Patriarcham aliôſque Sacerdotes vituperantium, quòd necis Hæreticis inferendæ auctores fuiſſent, quod illicitum ac nefarium palam contendebant. Hos verò Scripturæ Sacræ adverſatos *Theophanes* ſcribit. Nam ſi *Petrus* Apoſtolorum Princeps *Ananiam & Sapphiram* unius mendacii reos morti addixit, & *Paulus* prædicat dignos eſſe morte qui talia perpetrant, Apoſtolis repugnare convincuntur, qui impuriſſimos & obſtinatiſſimos Hæreticos gladio Principum ad vindictam malefactorum divina auctoritate diſtricto eripiendos cenſent. Anno octingenteſimo decimo-tertio *Crummus* Bulgarorum Princeps *Dergamerum* Legatum cum Imperatore *Michaële* de pace tractaturum miſit. Una ex propoſitis conditionibus hæc erat, transfugas ex utraque parte reſtituendos. Niſi verò *Michaël* pacis conditiones admitteret, minatus eſt *Crummus* ſe in Meſembriam irrupturum. Imperator imprudentibus credens conſiliis, conditiones pacis reſpuit. *Crummus* adverſus Meſembriam ducto exercitu. Civitatem expugnavit. Imperator convocato Conſcientiæ Concilio de componenda cum hoſtibus pace deliberavit, quærens à Viris Religioſis an conditiones pacis à *Crummo* propoſitas admittere & implere poſſet ac deberet. Aderant Conventui *Nicephorus* Patriarcha & Nicænus ac Cyzicenus Metropolitæ, *Theodorus Studita*, aliique viri pietate præſtantes. Varia ſciſſi ſunt in ſtudia: Nam Patriarcha & Metropolitæ Imperatoris ſententiam approbantes, reddendos transfugas aiebant ut pax ſanciretur: *Theodorus Studita* & alii eam rejiciebant, confirmantes *Pacem quæ Dei mandata reſcindat, non eſſe admittendam.* Redditionem enimverò transfugarum huic Salvatoris ſententiæ contrariam pertinaciter contendebant, *Venientem ad me non ejiciam foras.* Patriarcha & Metropolitæ reponebant illud Chriſti oraculum ad transfugas non pertinere, nec aliud velle Salvatorem, quàm neminem à fide & Chriſtianis Sacramentis eſſe repellendum, qui ad ea ſincero animo & depoſito peccati affectu, accedat. Secundò, traditos olim qui intra Aulam erant Bulgaros, etſi non transfugas, cùm ſervari poſſent ſancita pace. Tertiò, quia paucis Barbarorum transfugis reſtitutis, multò plures Imperatoris ſubditi à captivitate redimebantur: *Et qui domeſticorum ſive familiarium curam non gerit, hunc,* Sancto Paulo Judice, *fidem negaſſe, eſſéque infideli deteriorem.* Imperator in ſententiam *Theodori* Studitæ & aliorum, transfugas eſſe tradendos negantium, ſpecie majori pietatis tractus, repudiatis pacis conditionibus à *Crummo* oblatis, habito ex omnibus Thematibus delectu, exercitum in Thraciam duxit; ſed nec Meſembriam aggredi, neque profligandis hoſtibus neceſſarium quippiam moliri auſus eſt. *Crummus* numeroſo cum exercitu *Michaëli* obviam venit. Commiſſa pugna, Imperator cum multis ſuorum deditus in fugam, cæteris cæſis, caſtra, impedimenta, victoria denique Bulgaris ceſſit. Exercitus Imperatorem bellicæ rei imperitum non ferens, ad *Leonem Armenum* Orientalium Ducem acceſſit, eique detulit Imperium. Recuſavit ille primùm ſimulatâ modeſtiâ: tum rogante *Nicephoro* Patriarcha, ut projectum col-

Michaël Curopalates, ſeveriorem, ſed minus probabilem opinionem, ſpecie majore pietatis ſeductus, ſe, Imperiúmque in extremum diſcrimen conjicit.

A ligeret Imperium, quo ſponte ſe abdicabat *Michaël* tanto ſe imparem ſentiens oneri, ſumpſit inſignia Majeſtatis, & à *Nicephoro* coronatus eſt. *Michaël*, *Procopia Auguſta* ejus uxor, ac eorum liberi, Monaſticum habitum induerunt, nondum coronato *Leone*. Iſta conſtant ex *Theophane*, *Zonara*, & *Cedreno*.

ARTICULUS II.

De Leone Armeno, Michaële Balbo, & Theophilo.

Leo Armenus.

B I. LEo *Armenus*, Catholicæ Religioni & Eccleſiæ valde noxius Princeps, Sacrarum Imaginum, Monachorum, bonorum omnium profeſſus hoſtis: at Reipublicæ non inutilis fuit. Contra Bulgaros, & Saracenos rem proſperè geſſit. Præfectum Urbis, qui Senatorem alienæ raptorem uxoris ſecundùm Leges non puniverat, munere exuit. Duces exercituum, Milites, Magiſtratúſque legit optimum quemque, & à muneribus captandis alieniſſimum, pecuniæ contemptor ipſe ſummus. *Michaëlem* Amorienſem, *Balbum* ob vitium linguæ nuncupatum, hominem cæteroquin linguæ effrenis, majeſtatis convic-C tum, capitali ſententia damnavit *Leo Armenus*. Qui cùm ad ſupplicium duceretur in ipſo Nativitatis Chriſti pervigilio, Theodoſia Auguſta prodiit in publicum, Imperatorémque flagitioſum ac Dei hoſtem appellavit, qui ne ſacræ quidem diei parceret, *Dominicum Corpus* percepturus. Uxoria increpatione victus Leo, *Michaëlem* in præſentiarum vita donavit, ferreis victum compedibus. Mox ad Auguſtam converſus: *Feci*, inquit, *quod juſſiſti: ſed tu mox cernes, & proles noſtra, quid inde ſit eventurum.* Fatidicus ille fuit *Leonis* ſermo necem ſuam rerúmque commutationem imminentem præſentientis, quam & oſtenta non pauca portendebant. *Michaël* namque ſimulans ſe pecca-D ta ſua velle confiteri, ab Imperatore obtinuit ut *Theoctiſti* operâ ad vocandum Sacerdotem uteretur. Tum *Theoctiſto* perſuaſit ut conjurationis conſciis nomine ſuo minaretur, ſe eorum crimen Imperatori detecturum, niſi ſe ex periculo imminente eriperent. Illi vehementer hujuſmodi minis perturbari, nefarium de nece *Leoni* quàm primùm inferenda conſilium ineunt. Concurrunt omnes ad Matutinas Laudes in Palatinum templum. Cæteris permiſti adſunt conjurati. Imperator venit Hymno jam abſoluto: ac pro more, voce grandiore, abſona & agreſti, qua riſum omnibus movebat, Carmen intonat, quo mirum in modum E delectabatur:

Theodoſia Auguſta religio.

Leonis Armeni cædes.

Sprevere ſummi cuncta amore Principis.

Tum conjurati facto in ipſum impetu, ipſum inter Sacra trucidant, neque diei, neque loci ullo habito reſpectu. Ejus cadaver à Sicariis per circum trahitur. *Theodoſia Auguſta* cum quatuor filiis ejicitur ex Aula, in lembúmque impoſiti, ac in Protam Inſulam avecti, Eunuchi fiunt, Matre in Monaſterio incluſa. Annos ſeptem, & menſes quinque imperavit *Leo Armenus*. Quo necato F dixiſſe fertur *Nicephorus* Patriarcha: *Rempublicam Romanam impio quantumvis, magno certè Præſide orbatam.* Iſta conſtant ex *Curopalate*, *Zonara*, & *Cedreno*.

Michaël Balbus.

II. *Michaël Balbus*, nondum ſolutis compedibus, è carcere ad Solium evectus eſt, & à *Nicephoro* Patriarcha coronatus Imperator. Hæreſis peſtilentiſſimæ, quæ ex Judæorum, Manichæorum aliarúmque ſectarum colluvione, Amorii in Phrygia orta erat, veneno à teneris infectus, bellum ſacris imaginibus indixit. *Methodium*, qui poſtea Conſtantinopolitanus

Digitized by Google

ſtantinopolitanus Patriarcha fuit, & Euthymium Sardium Epiſcopum immaniter perſecutus eſt. *Conſtantinum Copronymum* ſibi in omnibus propoſuit imitandum. Judæis addictus, Sabbathi jejunium præcipere, Prophetas ſugillare, mortuorum reſurrectionem negare, futurorum bonorum promiſſiones irridere, dæmonum exiſtentiam negare, Judam inter Beatos numerare, de Deo, qui ſupra omnia eſt, jurando legem ferre, ſcortationem è numero peccatorum expungere, impius auſus eſt. Paſcha intempeſtivè à Chriſtianis celebrari effutiit. Literaturam omnem adeo eſt averſatus, ut ne pueros quidem literis imbui permiſerit ſtolidus Princeps. *Thomam*, quem *Leo Armenus* Fœderatorum cohorti præfecerat, tyrannidem ſibi parantem, ab obſidione Urbis Regiæ ſemel iterúmque depulſum, Bulgarorum ope vicit, ac Adrianopoli occupata, in poteſtatem accepit; manibúſque ac pedibus mutilatum, & aſino impoſitum, ad ignominiæ pompam per caſtra circumduci juſſit, ac alta voce clamare: *Miſerere mei qui verus es Rex.* Quæſtionem poſtea de ſociis & conſciis ſeditionis habere cœpit Imperator; multóſque delaturus erat infelix *Thomas*, niſi *Joannes Exabulius* Patritius *Michaëlem* ab ea inquiſitione, quæ multis exitium erat allatura, deterruiſſet, dicens: *Non convenire, ſed prorſus rationi repugnare, inimicis fidem habere amicos accuſantibus*, Michaële Balbo Imperante, Creta à Saracenis Hiſpanienſibus occupata eſt: Sicilia ab Africanis, *Euphemio* prodente. Ad hoc ille facinus perductus altero facinore eſt. Monialem ſcilicet, quam deperibat, è Monaſterio rapuit, impunitatem ſibi pollicitus ab Imperatore *Michaële*, qui & ipſe *Euphroſinam* Sanctimonialem è Monaſterio Principis eduxerat, & priori mortua uxore, matrimonio ſibi copulaverat. Querimoniis à fratribus Virginis ad Imperatorem delatis, juſſit *Michaël* Siciliæ Præfecto, ut, ſi ita res ſe haberet, *Euphemium* naſo mutilaret ad perpetuam ignominiæ notam. Id cùm accepiſſet *Euphemius*, iis quibus præerat, aliiſque Ducibus in partes tractis, ad Ameram ſeu Præfectum Africæ transfugit, promiſitque ſe omnem illi Siciliam ſubditurum, & grande tributum ſoluturum, modò Imperatoris titulum ipſi deferret. Annuit Ameras, & *Euphemium* valido inſtructum exercitu, & Imperatoris nomine inſignitum remiſit ejúſque opera Siciliâ potitus eſt, anno octingenteſimo vigeſimo-octavo. Sed paulò poſt *Euphemius* in obſidione Syracuſana confoſſus, perfidiæ pœnas dedit. Exinde Calabriam, Apuliam, & pleráſque Italiæ partes occupavere Saraceni. Obiit impius *Michaël* anno octingenteſimo vigeſimo-nono, cùm annos novem, menſes octo imperaſſet. Iſta diſcimus ex *Joanne Curopalate, Zonara, & Cedreno.*

Theophilus.

III. *Theophilus* Michaëli patri ſucceſſit, impietate & odio in ſacras imagines non impar, quarum cultores dirè perſecutus eſt, imprimíſque *Theophanem* ac *Theodorum* fratres religione ſpectatiſſimos. Quinquies in Saracenos expeditionem duxit vario belli eventu. In poſtrema verſus in fugam, Amorium urbem à Barbaris expugnatam, multa hominum millia cæſa, ne mulieribus quidem ac pueris ſervatis, primarios Duces, Patritios, alioſque Viros illuſtres in captivitatem abductos vidit; quorum libertatem cùm ab Iſmaëlitarum Principe, miſſis Legatis, & oblata pecunia impetrare non poſſet, mœrore confectus, & ex frequenti glacialis aquæ potu contracto dyſenteriæ morbo, exceſſit è vita, anno Chriſti octingenteſimo quadrageſimo-primo, Imperii decimotertio per tres menſes inchoato. Morti proximus *Theophobum* de affectata tyrannide ſuſpectum occidi juſſit, ejuſque caput ſibi afferri, capilliſque apprehenſo, ejus manibus inſultavit his verbis: *Jam neque ego Theophilus ſum, neque tu Theophobus.* Ducturus uxorem formoſas undequaque puellas accerſiri juſſerat, quas inter eminebat *Icaſia*, genere illuſtris, ingenio, & eruditione conſpicua, formæ dignitate cæteris præſtans. Quas cùm obambulans ſpectaret, aureum pomum tenens futurarum pignus nuptiarum, *Icaſiæ* pulchritudinem admiratus: A muliere multa mala manaſſe dixit. Repoſuit illa modeſto cum lepore: A muliere quoque multa bona in hominum genus derivata. Haud placuit Imperatori Virginis liberior ſermo; ideo ipſa dimiſſa, malum aureum *Theodoræ* dedit ex Paphlagonia oriundæ, éamque duxit uxorem, & Auguſtam creavit. *Icaſia* nuptiis Imperatoris fruſtrata Monaſterium condidit, in quo ſibi Deóque vixit, eruditione literarum non neglecta; ingeniique fœtus reliquit ad memoriam poſteritatis. Ex Theodora Michaëlem filium *Theophilus* ſuſcepit, quem moriens Imperii reliquit heredem, ſub Auguſtæ tutela matris. In ſuſpicionem ac periculum venit illa apud maritum, quòd Sanctorum Imagines coluiſſet, ac oſculata eſſet, *Denderi* fatuo ſpectante. Quippe cùm ille ad Imperatorem retuliſſet, Mannam, id eſt, Dominam pulchras puppas habere apud ſe, eáſque complecti & oſculari, *Theophilus* imagines eſſe ſuſpicatus, quas Auguſta venerabatur, ad ipſam ira percitus acceſſit, éamque durioribus verbis inſectatus eſt, idololatram appellans. Subriſit illa nequaquam attonita, ac ingenioſo commento Imperatoris iram ſedavit, ſui, puellarúmque ſuarum formas in ſpeculo expreſſas à fatuo *Denderi* puppas appellatas eſſe dicens. Juris exactor ſeveriſſimus *Theophilus* fuit. Statim atque capeſſivit Imperium *Leonis Armeni* cædem ultus eſt, parricidis capite damnatis. Novercam *Euphroſinam* ad Monaſticam Profeſſionem, ex qua prolapſa erat ad nuptias, redire compulit. Privatorum cauſas interdum audiebat; annonæ, rerúmque venalium cæterarum pretium moderabatur. Navem magnitudine nulli ſecundam, mercibus exquiſitis onuſtam, ad portum ſecundis ventis appellere cùm vidiſſet, & ad *Theodoram* uxorem pertinere didiciſſet, ea vehementer increpita quòd ſe ex Imperatore nauclerum & mercatorem facere conaretur, ejúſque turpem execratus avaritiam, navim ac merces comburi juſſit. Mulieri cuidam de *Petrona* Drungario Auguſtæ fratre conquerenti, quòd celſioribus ædificiis luminibus ſuis obſtrueret, jus dixit. Monitum ſcilicet *Petronam* ut mulieri faceret ſatis, nec ea de re curantem, habita quæſtione, nudum in foro flagellari juſſit, ejus ædes in mulieris incommodum erectas deſtrui, materiamque & fundum ipſum eidem feminæ attribuit. Urbem expurgavit meretricibus, & quod communiter incolebant proſtibulum variis diſtinctum cellulis diruit; ac eo in loco ædes extruxit ampliſſimas excipiendis peregrinis. Libidinem domuit, de illóque narratur quòd cùm unius ex pediſſequis Imperatricis pulchritudine captus, cupiditatem inſanam expleviſſet, ab Auguſta eam ob rem contriſtata veniam petierit, jurans ſe hac unica vice lapſum. Sed illa ſive domeſticarum, ſive civilium qualiacumque ornamenta virtutum, in *Theophilo* infidelitas, impietas, & immanitas in ſacrarum Imaginum cultores obſcurarunt. Iſta memoriæ prodidere *Joannes Curopalates, Zonaras, & Cedrenus.*

Icaſiæ nobilis Virginis [illegible] eſt [illegible].

Theodoræ Auguſtæ ingenioſum reſponſum.

ARTICULUS III.

De Michaële III. & Theodora Matre.

I. MIchaël Theophili filius admodum puer patri in Imperium ſucceſſit, cum *Theodora* matre conſorte & Regente Imperii, *Theoctiſto* & *Mannële* Patritiis tutoribus. Horum conſilio & opera religioſa Imperatrix ſacras Imagines & earum cultum reſtituit, congregato Concilio; *Joannem* Patriarcham Iconomachum extruſit, ac *Methodium* in ejus locum ſubſtituit, Confeſſorem ſanctiſſimum. Bulgarorum Regem *Bogorim*, bellum in Romanos molientem, virili & imperioſo reſponſo abſterruit, reſpondens ſe ad propulſandos ejus impetus eſſe paratiſſimam. Cæterùm ipſum vel à muliere victum iri, quod ignominioſum; vel mulieris victorem, quod inglorium.

Bulgarorum ad Chriſti fidem converſio.

Renovatum itaque Bulgaros inter & Imperium fœdus eſt, reſtituta *Bogori* ſorore inter captivos olim abducta, & in Aula Conſtantinopolitana Chriſtianis inſtituta literis & ſacris initiata. Cujus hortatu, & divinis flagellis, necnon terribili Judicii ſupremi picturâ à Monacho Romano *Methodio* expreſſâ, ad Chriſti fidem cum tota gente perductus eſt, atque à Patriarcha Conſtantinopolitano in Bulgariam miſſo baptizatus, Imperatoris nomine *Michaël* appellari voluit. Novos Manichæos ſeu Paulicianos *Theodora* inſectata eſt, eóſque niſi errores ejurarent, è medio tolli juſſit. Pii ſeveritas Edicti in deſperationem actos ad Saracenos deficere compulit, permixtóſque Barbaris Imperii fines populari. Interea *Bardas* Theodoræ Auguſtæ frater, orta inter *Mannëlem* & *Theoctiſtum* Patritios & Imperatoris tutores Imperiique Adminiſtros diſcordia uſus, ſummam rerum ad ſe trahere molitus eſt, utroque ab adminiſtratione Reipublicæ ſummoto. Suo ab Aula ſeceſſu *Mannël* prudentiſſimus invidiam declinavit. *Theoctiſti* heroïca libertas & integritas Bardam de inceſta cum nuru propria conſuetudine redarguentis, & Imperatorem ab augendo primariis Aulæ dignitatibus nequiſſimo Pædagogo deterrentis, necem ipſi procuravit. Imperatoris & *Bardæ* crudelitatem execrata *Theodora* eſt: qui & eam privatam ad vitam redigere decreverunt.

Theodoræ Auguſtæ magnanimitas.

Id præſentiens Imperatrix ſapientiſſima, pejoráque non immeritò formidans, expoſita coram Senatu divitiarum in ærarium congeſtarum ſumma, ne adminiſtratio ſua calumniis pateret, Imperio ſe abdicavit, Palatiòque exceſſit anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-quinto. Paulò poſt miſſus *Petronas* Theodoræ frater, qui ipſam cum filiabus attonderi & Moniales fieri juberet: quo indutæ habitu, ac opibus ſpoliatæ omnibus, in Cariani Palatium relegatæ ſunt, ubi *Theodora* paulò poſt obiit.

Bardas Cæſar Ignatium è Sede Conſtantinop. deturbat, Photium intrudit.

Theodorâ ſummotâ, rerum ſummam *Bardæ* arbitrio permiſit *Michaël* Imperator, quem Curopalatæ dignitate auxit. Quo cum in Saracenos ducto exercitu, cladem paſſus maximam eſt, vixque ipſe evaſit. Feliciùs rem geſſit *Petronas* alter *Michaëlis* avunculus, qui alia poſt quadriennium expeditione profligato Saracenorum exercitu, cæſóque Duce, Romani gloriam Imperii reſtituit. *Ignatium* Patriarcham *Methodii* Succeſſorem, *Bardas* è Sede deturbavit, ac dirè perſecutus eſt, quòd ipſum ob inceſtam cum nuru ſtupri conſuetudinem Communione privaſſet: Photiúmque in ejus locum ſubrogavit anno octingenteſimo quinquageſimo-octavo. Cæſaris deinde nomen ac dignitatem conſecutus, id boni Reipublicæ præſtitit, quòd Scholas Conſtantinopoli erexerit, bo-
A náſque literas pene exules revocarit, Philoſophiæ lycæum in ipſa Regia collocans, in Magnaura, cui *Leonem* celeberrimum Philoſophum præfecit, *Joannis* Iconomachi Patriarchæ nepotem, ac Theſſalonicenſem quondam Epiſcopum, ſed ob hæreſim Iconomachorum depoſitum. Nec literæ tantùm, ſed & Leges auctore *Barda* Cæſare refloruere.

Michaëlis tertii vita.

Michaël inane gerebat Imperii nomen, ludis, aurigationibus, ac perpotationibus totus deditus; ærarium, quod *Theodora* mater opulentiſſimum reliquerat, ineptis ac turpiſſimis ſumptibus exhauriens, ſacris denique impiè illudens myſteriis. *Bardas* Cæſar in expeditione Cretenſi, aſſentiente
B *Michaële* Imperatore, *Symbatio* genero ſignum dante, cæteris ob nimiam ejus potentiam trepidantibus conjuratis, à *Baſilio* Regii Cubiculi Præfecto cæſus eſt, anno octingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo.

Cretenſi omiſſa expeditione, Conſtantinopolim reverſus *Michaël*, *Baſilium* Imperii conſortem fecit. Qui cùm veri amici functus officio, illum à nequitiis & ſceleribus ad meliorem frugem revocare niteretur, *Michaël* reprehenſionis impatiens, ipſum imperio exuere, & remigi cuidam illud deferre, quin etiam illum è medio tollere molitus eſt. *Baſilius* compertis inſidiis, temulentum Imperatorem vino ſepultum trucidavit, anno octingenteſimo ſe-
C xageſimo-ſeptimo, cùm annis viginti quinque, id eſt, quotuordecim cum matre, & undecim ſolus, imperaſſet. Iſta conſtant ex *Curopalate*, *Zonara*, *Cedreno*, *Glyca*, & *Conſtantino Manaſſe*.

ARTICULUS IV.

De Baſilio Macedone, & Leone Sapiente.

Baſilius Macedo.

I. BAſilius in Macedonia obſcuro natus genere, cujus ſtirpem ab Arſacidis falsò repetit *Curopalates*, Imperium variis oſtentis prænunciatum
D *Michaëlis* temulenti adoptione conſecutus, ejuſdem cæde ſibi firmavit. Viſo cœleſti ad pœnitentiam de parricidio agendam excitatus, crimen lachrymis, eleemoſynis, & extructa in honorem Archangeli Michaëlis Baſilica, expiavit, ut *Luitprandus* Lib. 1. Cap. 1. teſtatur.

Photium à Regiæ Urbis Sede expellit, deinde reſtituit, magno Eccleſiæ damno.

Eccleſiæ & *Ignatii* Patriarchæ cauſam contra *Photium* egregiè tuitus eſt, illum ab exilio revocavit, hunc expulit, ſecundùm Octavæ Synodi Oecumenicæ ſententiam. Felix *Baſilius*, niſi à ſe ipſo mutatus, & *Santabareni* cujuſdam præſtigiis, ipſiúſque *Photii* adulationibus illuſus, illo in Sedem poſt *Ignatii* obitum reſtituto, deſtruxiſſet quæ priùs ædificaverat, Saracenos variis
E in regionibus Imperii, & Manichæos *Chryſochiro* Duce Romanis infeſtos profligavit. Multas extruxit, atque reſtauravit Baſilicas. Regiam urbem ſplendidis ædificiis ornavit. Judæos plurimos munificentia ſua pellexit ad fidem.

Ruthenorum converſionem Baſilius Macedo procurat.

Bulgaros in Chriſtianæ religionis profeſſione recentes miſſis Sacerdotibus & Monachis piiſſimis confirmavit. Eccleſiæ fines propagavit miſſo ad Ruſſos ſive Ruthenos Antiſtite, qui Chriſtianam fidem & Sacramenta illos edoceret; quam ingenti miraculo convicti, cùm ſcilicet liber Evangelii ab Epiſcopo in ignem poſtulantibus ipſis conjectus, inviolatus manſiſſet, am-
F plexi ſunt, & baptiſmate initiati.

Baſilii Macedonis virtutes, & optima Reipublicæ regendæ ratio.

Inſidiis à *Georgio* & *Symbatio* Patritiis appetitus *Baſilius*, illos oculis privari, conjurationis conſcios in exilium deportari juſſit. Filios tres, *Conſtantinum*, *Leonem* & *Alexandrum* in ſocietatem adſcivit Imperii, natu minorem *Stephanum* Clero devovit, quatuor filias in Monaſterio Sanctæ Martyris *Euphemiæ*, Chriſto conſecravit. Magiſtratus dicundo juri conſtituit optimos, illíſque ſtipendia ex publico decrevit, ut à captandis muneribus manus abſtinerent. Pauperibus, quibus erat judicio diſceptandum, ali-

menta

Digitized by

menta ſubminiſtrari curavit, ne inopia coacti vadimonia deſererent. A Ærarium inſana *Michaëlis* Imperatoris prodigalitate exhauſtum reſtauravit. Examinatis enim expenſarum tabulis; ab iis qui malis rationibus acceperant, mediam partem reſtitui ſanxit, temperata Optimatum Sententia qui integram cenſebant repetendam. Judicia per ſeſe interdum exercebat, & ad Ærarium generale deſcendens invigilabat ne à tributorum & vectigalium exactoribus quidquam injuſtè extorqueretur. Fraudis occaſionem ex numerorum notis dari animadvertens; loco notarum literis uti juſſit, quas ipſi ruſtici legere poſſent. Procerum conſilia, ſuggerentium ut Inſpectores in Provinciam mitteret, cujus inſtitutio muneris conduceret maximè ad augendos ærarii publici reditus, prudenter eluſit; B *Præſtare* dicens, *aliquos lucrum injuſtum ex publico percipere, quàm malè metuere mulctam, quæ eos opprimat, aliquam.*

Conſtantino filio natu majori defuncto, *Baſilii* domus in *Leone* inclinata recumbebat. Hunc *Santabarenus* Monachus præſtigiator patri ſuſpectum reddidit, à quo ornamentis Imperialibus exutus, in carcere detentus eſt, donec Senatoribus ad Regale convivium invitatis, ex Pſitachi voce querula, *Heu, heu Domine Leo*, inclamantis, data occaſio eſt Imperatori *Baſilio* pro libertate & reſtitutione filii in priſtinam dignitatem ſupplicandi. C Obiit ex alvi profluvio *Baſilius* anno Chriſti octingenteſimo octogeſimo-nono: cum *Michaële* annum unum, ſolus undeviginti imperavit. Iſta ex *Curopalate, Zonara, Cedreno; Glyca, & Conſtantino Manaſſe* excerpta ſunt.

Leo Sapiens.

II. *Leo* ob eruditionem *Philoſophus* appellatus, *Baſilio* Patri in Imperium ſucceſſit. *Photium* Sede Conſtantinopolitana depulit, in eâque collocavit *Stephanum* fratrem. Illatam ſibi à *Santabareno* Monacho nequiſſimo injuriam ultus eſt, quem flagris cæſum, & oculis orbatum, in exilium relegavit. D Adversùs Bulgaros, & Saracenos infeliciter primùm pugnavit, ſed utroſque poſtea vicit: illos Turcarum auxilio: iſtos *Euſtatii* & *Andronici* fortiſſimorum Ducum opera. Qui trigamiam lege lata prohibuerat *Leo*, ſecundùm Canones in Eccleſia Orientali receptos; quartam duxit uxorem. Primam habuit *Theophaniam* ſive *Theophanonem*, ſanctiſſimam feminam, & miraculis etiam illuſtrem, cujus in memoriam ipſe templum erexit. Ex ea porro filiam unicam ſuſcepit: ſecundam *Zoën* Striliani Tzautzæ filiam, quæ nullos ipſi liberos peperit. Tertiam *Eudociam*, quæ in puerperii doloribus unà cum infante mortua eſt: quartam E *Zoën* Carbonopſinæ filiam, ex qua filium ſuſtulit *Conſtantinum*. Magnas in Eccleſia Conſtantinopolitana turbas quartum iſtud *Leonis* Imperatoris matrimonium excitavit. Ipſum namque cùm ab aditu Eccleſiæ prohibuiſſet *Nicolaus Myſticus* Patriarcha, & Presbyterum qui has nuptias benedixerat, exauctoraſſet, Imperator illum è Sede Conſtantinopolitana deturbatum in Monaſterium relegavit, ſubſtituto ejus in locum *Euthymio* viro religioſiſſimo. Tum *Leoni* venit in mentem tertias & quartas nuptias Lege lata licitas dicere: ſed ipſum ab eâ ferenda lege novus Patriarcha deterruit. F Obiit ex ventris profluvio *Leo* Philoſophus anno Chriſti nongenteſimo undecimo, die undecima Junii, cùm annum Imperii vigeſimum-quintum per tres menſes inchoaſſet, ac *Alexandrum* fratrem Imperatorem, tutorémque *Conſtantini* filii deſignaſſet. Hæc ſcriptis tradita ſunt à *Curopalate, Zonara, Cedreno, Glyca, & Conſtantino Manaſſe.*

Trigamiam prohibet, quartam nihilominus ducit uxorem. Hinc graves in Eccleſia Conſtantinop. turbæ.

ARTICULUS V.

De Alexandro, Conſtantino Porphyrogenito; Romano Lecapeno, & Romano Juniore.

Alexander.

I. ALexander Baſilii Macedonis filius, *Leonis* frater Philoſophi, diſſolutiſſimus Princeps, ac in crapulam atque libidinem projectus, *Conſtantino Leonis* filio in conſortium Imperii adſcito, tredecim menſibus Reipublicæ indigniſſimè præfuit. *Euthimium* Patriarcham adepta dignitate relegavit, cùm priùs cum probris aſſici & pugnis cædi ab adverſæ factionis hominibus permiſiſſet. *Nicolaum* verò *Myſticum* in Sedem reſtituit. Bulgarorum Legatos arroganter excepit, contumelioſè dimiſit, Simeoni eorum Regi minatus: qui idcirco rupta pace in Imperium arma movit. Obiit *Alexander* anno nongenteſimo duodecimo, multo per nares & pudenda effuſo ſanguine, cùm opiparè pranſus & potus, pilæ deinde ludo ſe vehementiùs agitaſſet.

Conſtantinus Porphyrogenitus.

II. Poſt ipſum imperavit *Conſtantinus Porphyrogenitus* Leonis filius, ſeptennis puer, ſub *Nicolai* Patriarchæ, ſelectorúmque Patriciorum tutela, quos moriens *Alexander* deſignarat, necnon *Zoes* matris, quæ ab *Alexandro* pulſa, de tutorum ſententia revocata eſt, & ad Imperii adminiſtrationem aſſumpta. *Conſtantinus Ducas* ad invadendum Imperium animatus, in ſeditione quam excitarat, oppreſſus eſt, ejúſque caput ad Imperatorem delatum. Patricii complures conjurationis conſcii, quidam attonſi & in Monaſteria detruſi, alii excæcati & exilio damnati, nonnulli capite plexi ſunt. *Simeon* Rex Bulgarorum, pacis quam cum *Conſtantino* pepigerat, haudquaquam fidelis obſervator, Thraciam populabatur, Adrianopoli cujuſdam Armeni proditione capta. Zoë Auguſta, icto cum Saracenis fœdere bellum in Bulgaros decrevit, cujus ſummam commiſit *Leoni* Phocæ. Ancipiti marte primò pugnatum eſt, fuſi tandem Bulgari fuere. *Leo Phocas* victoria tumidus ad res novas moliendas animos ſumpſit, palámque affectavit Imperium. Is à *Romano Lecapeno* repreſſus, captus, excæcatus eſt: quem *Romanum* Imperator Cuſtodem ac Patrem novo & ad hanc diem inſitato honoris genere appellavit, ducta in matrimonium filiâ ejus *Theodora*. Nova & Imperio proxima dignitas multos *Romano* æmulos ſuſcitavit, à quibus etiam inſidiis appetitus eſt. De ipſis habita quæſtio, ſumptúmque ſupplicium. *Zoë* Auguſta inſidiarum conſcia credebatur, quæ propterea Palatio ſummota, tonſiſque capillis in Monaſterio *S. Euphemiæ* Religioſam Vitam Profeſſa eſt.

Romanus Lecapenus.

III. *Romanus Lecapenus* anno nongenteſimo decimo-nono Cæſar primùm, deinde Auguſtus appellatus eſt. Graſſantes Bulgaros repellere fruſtra conatus, cladem exercitûs ad Pegas paſſus eſt maximam. Felicior fuit contra Saracenos pugna navalis, Tripolitana diſſipata, ſubmerſáque Claſſe, *Romanus* Chriſtophorum filium ſuum primò, deinde reliquos duos, Stephanum & Conſtantinum, poſtremò nepotem ex Chriſtophoro, Imperatores coronavit: Et *Conſtantino Porphyrogenito* poſteriorem à ſe filiiſque locum tribuere auſus eſt homo inſolens. *Theophylactum* verò filiorum natu minimum Patriarcham fecit. Poſt obitum *Stephani* Patriarchæ *Triphon* Monachus in Sede collocatus eſt, ea conditione, ut certo elapſo tempore *Theophylacto* Imperatoris filio adhuc puero cederet. Summæ Dignitati aſſuevit fiduciarius Monachus, conditionémque contra fas admiſſam implere noluit. Hunc *Theophanis* Cæſarienſis Epiſcopi arte circumventum exauctoravit *Romanus*. Fingens nimirum

rum *Theophanes* Imperatorem, quoniam crimen A illi objicere non poterat, ob imperitiam ipſum è Sede Patriarchali exturbare velle, effutitéque ejus æmulos quòd ne proprium quidem nomen ſcribere ſciret, perſuaſit imprudenti ut nomen in Charta pura exararet, cui ejus ceſſio in gratiam *Theophilacti* Principis ſuperſcripta eſt. Cum Ruſſis duobus navalibus præliis Imperatoria Claſſis feliciter congreſſa eſt. Victi etiam non ſemel Saraceni, multis quas occuparant ademptis urbibus.

Romani liberalitas.

Interea *Romanus* liberalitate vel odium ſui mitigare, vel peccata redimere ſatagens, præter alias diſtributiones, etiam æs alienum pro debitoribus diſſolvit, cujus ſumma ad centenarios undeviginti B excreverat, tabulis in medio foro crematis. Pretium quoque numeravit pro iis qui Conſtantinopoli in conductitiis domibus habitabant. Verùm hæc ex alieno erogata beneficia *Romano* ad iram Numinis placandam nihil profuere. Ejus in Principem ſuum contemptum ac impietatem pari in ipſummet filii ejus impietate Deus ultus eſt. Anno ſcilicet nongenteſimo quadrageſimò-quarto, *Stephanus Romani* filius patrem Inſignibus Imperii exutum, & attonſum, in Protam Inſulam relegavit.

IV. Nec multò poſt *Romani* filios Imperio privavit, Cleróque invitos mancipavit, ac procul C deportari juſſit *Conſtantinus Porphyrogenitus*; exindéque ſolus moderari cœpit Imperium. Religione, ſtudiiſque litterarum, quæ & ipſe coluit, & in Urbe Regia pene deficientia reſtauravit, laudem ſibi peperit nonnullam: ſed ebrietate, vecordia, & neglectu publicæ rei, maximéque indignorum ad Magiſtratus promotione, vituperationem ſubiit maximam. Eo Imperante, Turcarum Principes, & *Elga* Ruſſorum Principis vidua, Conſtantinopolim venientes Chriſto nomen dedere, & baptiſma ſuſcepere. Obiit anno nongenteſimo quinquageſimo nono, die ſecunda No- D vembris, non abſque ſuſpicione veneni à *Romano* filio propinati. Vixit annos quinquaginta quatuor. Cum patre *Leone*, *Alexandro* patruo, & matre annos tredecim imperavit, cum *Romano Lecapeno* viginti ſex, ſolus quindecim.

Romanus Junior.

V. *Romanus Junior* Conſtantini Porphyrogeniti filius, ingenii ſatis ac perſpicaciæ ad Rempublicam gubernandam habuit, ſi id ei per Miniſtros licuiſſet, qui eum juvenilibus cupiditatibus ac ſtudiis deditum eſſe voluerunt, ut ipſi Rempublicam tractantes, ingentes opes corraderent. Eo regnante, *Nicephorus Phocas* Cretam Saracenis eripuit, indéque in Syriam penetrans, victis hoſtibus, E Berœâ captâ, opimis cum ſpoliis, & ingenti captivorum numero domum rediit.

Nicephori Phocæ libera reſponſio.

Roganti Imperatori quî fieret ut Romana res ita peſſumiret, magna libertate reſpondiſſe fertur: *Ideo fit quòd tu imperas & pater meus exercitum ducit. Nam & tu Imperium perperam adminiſtras, & ille pecuniæ ſtudes.* Obiit *Romanus Junior* anno Chriſti nongenteſimo ſexageſimo-tertio, ætatis vigeſimo-quarto, ſeu veneno potatus, ſeu viribus corporis libidine exhauſtis. Imperium quod annos tres & menſibus quatuor adminiſtrarat, filiis duobus *Baſilio* & *Conſtantino*, ac eorum matri *Theo-* F *phanoni* reliquit. Fuit illa cauponis filia, cui ante Regias nuptias *Anaſtaſia* nomen. Hæc ex *Curopalate*, *Zonara*, *Cedreno*, *Glyca*, & *Conſtantino Manaſſe* comperta ſunt.

ARTICULUS VI.

De Nicephoro Phoca.

Nicephorum, licet cupiditatem qua flagrabat, Imperii diſſimulantem *Joſephus* Cubicularius, & ſupremus Reipublicæ Adminiſter opprimere conatus eſt, miſſis ad *Joannem* & *Romanum* Duces mandatis, ut illum vel Monaſticum habitum ſuſcipere cogerent, aut è medio tollerent. Hi literas à Cubiculario ſcriptas cum *Nicephoro* communicarunt, eúmque ad capeſſendum Imperium coëgere. Tunc in Cappadocia verſabatur, ubi ab omnibus Orientalibus copiis Imperator ſalutatus, indéque Conſtantinopolim reverſus, à *Polieucto* Patriarcha coronatus eſt. *Theophanonem* Auguſtam *Romani Junioris* viduam uxorem duxit viduus ipſe. Quem Patriarcha ab aditu ſacrarii prohibuit, donec pœnas ſecundi matrimonii ſecundùm Canones ſubiret.

Spiritalis affinitas impedimentum Matrimonii in Eccleſia Orientali.

Vulgato deinde rumore quòd *Theophanonis* liberos è baptiſmo ſuſcepiſſet, ipſi ſacris omnibus interdixit, niſi matrimonium ſolveret ſpiritalis affinitatis impedimento diremptum. At ille *Theophanoni* repudium dare noluit, flagrante adhuc amore, *ſed quæſtionem ad ſummos Sacerdotes, & Senatus Principes retulit*; qui ipſi ut adularentur, id reſponſi dedere: *Eum Canonem qui à Copronymo homine impio conſtitutus eſſet, valere non oportere:* Scriptóque ratum ejus matrimonium habuerunt. *Nicephorum* tamen recipere noluit Patriarcha, donec *Bardas* Cæſar ejus pater, & Regiæ Protopapa *Stylianus* Juramento confirmaſſent nullos Theophanonis filios ex ſacro fonte, ab ipſo ſuſceptos eſſe. Militari laude excelluit *Nicephorus Phocas*, profligatis in Cilicia & Syria Saracenis, & Cypro Inſula, Antiochia, aliiſque urbibus expugnatis & Imperio reſtitutis.

Nicephori Phocæ ſordida indoles.

Verùm bellicæ fortitudinis gloriam in eo obſcuravit ſordida & illiberalis indoles, prædáque in militibus tolerata. Continentium ratione bellorum nova tributa inſtituebat, augebat vetera. Imperatorias largitiones Senatui fieri ſolitas imminuebat. Annua dona ab antiquo templis aliiſque piis ædibus attributa penitus ſuſtulit, Eccleſiarum cenſum augeri prohibuit. Eccleſiæ oppreſſit libertatem, conſiliis Sacerdotum intereſſe volens ac præſidere, omnémque deſignandi Epiſcopos Auctoritatem ſibi vindicans. Graſſante fame binos medimnos aureo vendi juſſit, *Baſilii* Macedonis munificentiam haud imitatus, qui in ſumma annonæ difficultate publicis horreis apertis, medimnos duodecim pro unico aureo populis diſtribui præcepit. Eccleſias tributarias fecit. Sordidum ejus animum, ineptúmque corporis habitum animo reſpondentem egregiè deſcribit *Luitprandus* in Relatione de Legatione ſua, ſimúlque exponit hominis improbitatem, quâ Romani Pontificis, & *Ottonis* Imperatoris Legatos indignè accepit ac violavit. Periit *Theophanonis* conjugis, & *Joannis Tzimiſcis* inſidiis anno Chriſti nongenteſimo ſexageſimo-nono, die Decembris undecima, ætatis quinquageſimo-ſeptimo. Sex annos totidémque menſes regnavit. Inſidias metuens, Regiam mœnibus firmiſſimis circumdederat: quorum extructio civium animos ab ipſo magis fecerat alienos, exiſtimantium arcem contra ſe erigi: nec intellexerat imprudens nullam eſſe munitionem firmiorem Regum quàm amorem ſubditorum.

Abſurdam impiámque Legem meditatur Nicephorus Phocas.

Legem ferre voluerat *Nicephorus Phocas* de militibus qui in bello occubuerant pari cum Martyribus honore colendis: ſed abſurdum Edictum Principis, cui res una militaris, religio nullatenus cordi erat, cùm Antiſtites, tum Senatus prohibuere. Iſta conſtant ex *Curopalate*, *Zonara*, *Cedreno*, *Glyca*, & *Conſtantino Manaſſe*.

ARTICULUS VII.

De Joanne Tzimiſce.

POſt *Nicephori* necem Imperator ſalutatus eſt *Joannes Tzimiſces.* Romani Junioris filios ſtatim Collegas adhibuit, Acta *Nicephori* reſcidit, Leonem Phocam ejus fratrem, Leoniſque filium Nicephorum relegavit. Cùm ad Coronam Imperialem accipiendam ad magnam Eccleſiam progreſſus eſſet, ipſum ædis ſacræ aditu prohibuit Patriarcha *Polieuctus*, donec cædem *Nicephori* eluiſſet. Summiſſo animo Pontificis interdictum excepit, eòque jubente Theophanonem Nicephori uxorem Regia ejectam, Proconeſum deportari juſſit, illos qui ipſa inſtigante eumdem Imperatorem trucidarant, damnavit exilio; Edictum quo ſanxerat *Nicephorus*, ne quis abſque ſuo nutu Epiſcopos deſignaret, palam dilaceravit, atque ad Numinis placandam iram opes omnes quas privatus habuerat, pauperibus erogavit: hiſque peractis coronatus eſt. Bardam & Leonem Phocas, Leoniſque filium Nicephorum, tyrannidem affectantes compreſſit, non abſque clementiæ laude. *Theodoram* Conſtantini Porphyrogeniti filiam uxorem duxit anno Imperii ſecundo. Saracenos ab Antiochia repulit, in Bulgaros, Ruſſos, Parzinachas, & Scythas ducto exercitu, inſignem ope Deiparæ & *Theodori* Martyris, qui pro Imperio pugnare viſus eſt, reportavit de Barbaris victoriam. Confecto bello, triumphi honorem Deiparæ Virgini detulit pius Princeps, ejus imaginem quadrigis, quæ Bulgaricis conſtratæ ſpoliis erant, impoſitam ſolemni pompa per Urbem Regiam devehi jubens, quam ipſe albo inſidens equo modeſtè ſecutus eſt. Coronam Bulgaricam Chriſto in Eccleſia appendit. Templum erexit magnificentiſſimum in gratiarum actionem. Aureis nummis & obolis primus Salvatoris inſculpſit effigiem cum hac inſcriptione: *Jeſus Chriſtus Rex Regum.* Abſolvit etiam ſubditos univerſos fumario tributo. Veneno dato à Baſilio Cubiculario, mortuus eſt anno nongenteſimo ſeptuageſimo quinto, die quarta Decembris, cùm annos ſex totidémque menſes imperaſſet. Hæc ex *Curopalate*, *Zonara*, *Cedreno*, *Glyca* & *Conſtantino Manaſſe* deflorata ſunt.

Joannes Tzimiſces Pœnitentiam à Patriarcha impoſitam ſuſcipit.

Joannis Tzimiſcis in Virginem Deiparam pietas.

ARTICULUS VIII.

De Baſilio Bulgaroctono, & Conſtantino ejus fratre.

I. JOanne *Tzimiſce* mortuo Imperium iis reſtitutum eſt, ad quos hereditario jure pertinebat, *Baſilio* & *Conſtantino* Romani Junioris filiis. Tum *Baſilius* vigeſimum, Conſtantinus decimum-ſeptimum ætatis annum agebat. Contra ipſos tyrannidem uſurparunt *Bardas* cognomento *Durus*, & *Bardas Phocas.* Hic in pugna interfectus: ille *Baſilio* Imperatori, qui ſolus Rempublicam gerebat, Auguſto tantùm nomine, & inſignibus cum fratre Conſtantino communicatis, reconciliatus eſt. Defectionum curis levatus, Tripolitanum, Damaſcenum, Tyrium, & Berytium Principes, qui conſpiratione facta Antiochiæ agrum incurſionibus vexabant, coërcuit, Romaniſque ſervire coëgit. Bulgariam diuturno bello laceſſitam, *Samuële* Rege, & *Gabriële* ejus filio devictis, ſibi ſubjecit. Quindecim millia Bulgarorum militum, quos captivos fecerat, effoſſis oculis ad *Samuëlem* remiſit, ſingulis centuriis uno monoculo præeunte: quorum aſpectu in vertiginem ac deliquium lapſus Bulgarus Princeps, paulò poſt obiit præ mœrore. Crabatas deinde, Sirmiumque Romano ſubdidit Imperio. Abaſgos demum debellavit. Incredibilis avaritiæ fuit, adeò ut non ærarium dumtaxat, conclavia & ciſtas auro gemmiſque refertas habuerit, ſed ſubterraneos quoque anfractus labyrinthorum inſtar effoſſos pecuniâ repleverit: Tributum pauperum qui perierant, à divitibus exegit, quod *allelengium* vocatum eſt, fruſtra deprecante Patriarcha *Sergio* ut inſolentem gravémque exactionem tolleret. Subditis formidabilis quàm charus eſſe maluit: neque cives, neque milites pro recepta conſuetudine, ſed ſuo judicio & arbitratu tractare volens. Nullam doctorum virorum rationem habuit, eruditionem velut rem inutilem aſpernatus. Viros nec genere, nec doctrinâ, conſpicuos à Conſiliis habuit & ab Epiſtolis. Iram diſſimulare noverat, occaſione data in ultionem erupturam. Decreta ſua haud facilè immutabat pertinacis ingenii Princeps. Vixit annos ſeptuaginta duos, ſolus rerum potitus eſt annis quinquaginta. Obiit anno milleſimo vigeſimo-quinto, Decembri menſe.

Baſilius in Bulgaros victos crudelis.

Baſilii avaritia, peſſimaque gerendæ Reipublicæ ratio.

II. Triennio ſupervixit *Conſtantinus* ejus frater, homo ſocors & diſſolutus, vino, veneri, aleæ, mimiſque deditus, calumniis faciles præbens aures, primarios optimóſque viros opprimens, & abſque cauſa interdum excæcans: pecuniæ erga ſuos Eunuchos prodigus, erga cæteros admodum parcus: In exigendis tributis immiſericors, Magiſtratus ſummáſque dignitates nullo delectu vilibus homuncionibus conferens. Ex *Helena* uxore liberos maſculini ſexûs nullos ſuſceperat, ſed tres dumtaxat filias. Quarum unam *Romano Argyro* uxorem dedit cum Imperii dote. Obiit anno Chriſti milleſimo vigeſimo-octavo, Novembri menſe, cùm annos quinquaginta cum fratre, ſolus verò tres imperaſſet. De his *Curopalates*, *Zonaras*, *Cedrenus*, *Glycas*, & *Conſtantinus Manaſſes.*

CAPUT VII.

De Imperatoribus Occidentis, & Regibus Francorum.

ARTICULUS I.

De Carolo Magno Imperatore.

CArolum Magnum Regem Chriſtianiſſimum anno Chriſti DCCC. tria graviſſima negotia ad iter in Italiam ſuſcipiendum impulerunt, ſcilicet defectio *Grimoaldi* Ducis Beneventani, cædes *Herici* Ducis Forojulienſis, & violatio *Leonis* Papæ, quorum unumquodque acerrimè vindicandum exiſtimabat. Forojulienſibus Ducem conſtituit *Cadolachum*, ſumpto de Tarſaticenſibus ob *Herici* necem ſupplicio. Hinc Romam quartò profectus, Conventum habuit in cauſa *Leonis* Papæ, qui ſe Sacramento purgavit, ut refert *Anaſtaſius Bibliothecarius.* Ibidem claves Dominici ſepulchri, ac loci Calvariæ, accepit cum vexillo, quod *Joannes* Hieroſolymitanus Patriarcha per *Zachariam* Presbyterum ad ipſum miſerat, factúſque eſt ſacrorum locorum dominus ſpontanea *Aaronis* Caliphæ ceſſione. In Natali Domini à *Leone* Papa proclamatus eſt & coronatus Imperator, ut *Eginhardus*, *Anaſtaſius Bibliothecarius*, Annales Laureshamenſes, & alii referunt. De Tranſlatione Imperii à Græcis ad *Carolum Magnum*, ſingularem Diſſertationem inſtituemus. Multa dona Eccleſiis Urbis obtulit novus Imperator,

Caroli M. Imperatoris inauguratio.

Anno 801.

tor. Poſt paucos dies de Auctoribus ſeditionis in *Leonem* Pontificem commotæ quæſtio habita, ſecundùm Legem Romanorum, qui ut Majeſtatis rei, capite damnati ſunt. Sed Pontifex pro ipſis apud Imperatorem intercedens, capitalem ſententiam exilio commutari obtinuit, ut Anaſtaſius, & Annales veteres Francorum teſtantur. Romæ & Italiæ rebus ordinatis, bellum Beneventanum geſſit per *Pippinum* filium ſuum (ex Annalibus Loiſelianis.) Dum in Italia verſaretur, octo Capitula Legi Longobardicæ adjecit. Primum, *de chartis donationis faciendis*. Secundum, *de Aribanno*. Tertium, *de deſertoribus*. Quartum, *de latronibus*. Quintum, *de mancatione qualibet*. Sextum, *de Aldionibus publicis in jus publicum pertinentibus*. Septimum, *de latronibus*. Octavum, *de ſervis fugacibus*. Aribannum eſt mulcta illis indicta, qui cæteris Regio mandato ad bellum pergentibus, domi reſident. Eſt etiam pœna indicta pro contemptu Capitulorum, in quorum tranſgreſſores bannum ſive exilium Regia Auctoritate decretum eſt. Mancatio eſt mutiliatio quælibet. Aldiones filii ſunt Aldiorum: Aldii autem ſunt liberti cum impoſitione operarum facti. Dum adhuc in Italia verſaretur, Legatos *Aaronis* Regis Perſarum, & Amirati *Abraham* in confinio Africæ in Foſſato regnantis excepit *Carolus M.* ut conſtat ex Vitæ ipſius Auctoribus, & antiquis Annalibus Francorum.

Capitularia.

Anno DCCCII. miſit Legatos Conſtantinopolim *Carolus Magnus* pro ſancienda pace cum *Irene* Auguſta, quam expetiit in conjugem. Quæ quidem ab his nuptiis non abhorrebat; ſed cùm Imperii Conſtantinopolitani ſtatus civili motu repente turbatus eſſet, & *Nicephorus* Patritius, *Irene* dejecta, Imperium uſurpaſſet, Legati *Caroli Magni* literis pacis à *Nicephoro* acceptis, in Franciam cum ejus Legatis rediere. (Ex Theophane, & Annalibus Laureshamenſibus.) Eodem anno Miſſos per Provincias ad jus dicendum direxit, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & Abbates, cum Ducibus & Comitibus, ut Chronicon Moiſſiacenſe commemorat. Habita etiam Aquiſgrani Synodus, in qua Canonibus, Regula S. Benedicti, Legibus ab Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus & Comitibus, recenſitis, omnium Regni ordinum ſancita eſt reformatio. (Ex eodem Chronico.) Capitula Miſſis Dominicis dedit Imperator, cùm ad res Eccleſiaſticas, tum ad civiles & politicas pertinentia. Capitulare Miſſis Dominicis datum duplex edidit *Baluzius*. Primum Capitula XLI. alterum XXIII. complectitur. Ad eumdem annum refertur Capitulare Epiſcoporum, quod Capitula XXII. continet à Preſbyteris cuſtodienda atque adimplenda.

Miſſi Dominici.

Miſſi Dominici dicebantur, qui Miſſi à Domino, id eſt, à Rege. Provincia ſeu regio quæ Miſſis Dominicis aſſignabatur, appellabatur *Miſſaticus*, & *Miſſaticum*: Regnum pro Regis arbitrio in plura vel pauciora Miſſatica dividebatur, quorum unumquodque plures Comitatus & pagos continebat. Tum ex Ordine Eccleſiaſtico, tum ex Laïco Miſſi Dominici eligebantur, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Duces, Comites, aliſque Nobiles Viri. Ad unumquemque Miſſaticum duo ut plurimùm Miſſi Dominici dirigebantur, unus Clericus, alter Laïcus. Poſtquam ſuis Miſſaticis à Rege deſignati fuerant, ab ejus Majeſtate accipiebant Capitula, ſive Commonitoria. Dabatur & iiſdem Tractoria, ſive Regiæ literæ, quarum beneficio in locis ſui Miſſatici recipiebantur, accipiebántque ſtipendium à Miniſtris Comitum, qui tenebantur illud ab iis exigere qui in Miſſatico morabantur. Lib. 4. Capitularium cap. 73. *De diſpenſa Miſſorum Dominicorum*, id eſt, de eorum ſtipendiis ſtatuitur. Epiſcopis uberior ſubminiſtrabatur annona, quàm Ducibus & Comitibus. Miſſi Dominici qui Epiſcopi, Abbates, vel Comites erant, quandiu prope ſuum Beneficium verſabantur, conjectum, id eſt, contributionem ab aliis accipere non poterant; poſtquam verò inde longè receſſerant, tunc accipiebant ſecundùm quòd in ſua Tractoria continebatur, ut conſtat ex cap. 69. ejuſdem libri. Quamvis Epiſcopi Miſſos Dominicos honoris gradu in ſuis Diœceſibus præcederent, eorum tamen juriſdictioni in multis ſubdebantur, ut patet ex Capitulis Miſſis Dominicis hoc anno datis, cap. 2. *De Epiſcopis & reliquis Sacerdotibus, ſi ſecundum Canonicam inſtitutionem vivant, & ſi Canones benè intelligant & adimpleant*. Comitibus Miſſi Dominici præponebantur, ut conſtat ex Lege Longobardorum Lib. 2. Tit. 53. Art. 2. *Si Comes in ſuo Miniſterio juſtitiam non fecerit, tunc Miſſus noſter de hac cauſa ſonare*, id eſt, inquirere, *faciat, uſque dum juſtitiæ ibi factæ fuerint*. In illius Comitis Miniſterio, qui rectè juſtitiam adminiſtraverat, diu morari non debebant, neque Placitum illic habere; ſed ibi moram facere, ubi juſtitia, vel minùs, vel negligenter facta erat, ut conſtat ex lib. 4. Capitularium cap. 67. Quibus de rebus Miſſi Dominici cognoſcerent, compertum eſt ex Capitulari quod *Carolus Magnus* hoc anno Miſſis ſuis dedit, ut inquirerent *de Epiſcopis & reliquis Sacerdotibus, de Abbatibus, de Monaſteriis virorum, de Monaſteriis puellarum, de decimis & nonis atque juſtitia Eccleſiarum Dei, de pauperum oppreſſione, de homicidiis, latrociniis, inceſtis, perjuriis*, aliiſque hujuſmodi criminibus, & utrum *amicitia* eſſet, vel *diſcordia inter Epiſcopos, Abbates, ſive Comites & Abbatiſſas, atque Vaſſos Regios*. Curare etiam debebant ut populus Sacramentum fidelitatis Regi renovaret. Quatuor tantùm menſibus in anno Legationes ſuas obibant, Januario, Aprili, Julio, Octobri, ut conſtat ex lib. III. Capitularium cap. 83. Rationem Legationis ſuæ Regi reddebant; ſi quod dubium emergeret, de eo interrogabant in proximo placito. Ad eas interrogationes & reſponſiones fiebant nova Capitula, quæ poſtea in Miſſaticis promulgabantur.

Capitularia.

Anno Chriſti DCCCIII. *Carolus Magnus* undecim Capitula Legi Salicæ addidit. Ad eumdem annum pertinet Capitulare de Lege Ripuarenſi, duodecim Capita continens; item Capitulare de purgatione Sacerdotum, Capitulare de Immunitate Epiſcoporum & aliorum Sacerdotum ab expeditionibus bellicis, & alia quatuor à *Baluzio* eadem temporis notâ inſignita. Ad eumdem annum referenda eſt Synodus Reginoburgi * habita de Chorepiſcopis, in qua tres Sanctiones editæ. Prima, ut Chorepiſcopi deinceps non fierent; Secunda, ut de Miniſterio Epiſcopali nihil præſumerent qui jam erant ordinati; Tertia, ut quæ geſta fuerant à Chorepiſcopis, haberentur irrita. Ita reſponderat *Leo III. Arnoni* Saliſburgenſi Epiſcopo, quem *Carolus Magnus*, Romam miſerat, de hoc dubiæ diſciplinæ Capite interrogaturum. Eæ Sanctiones in lib. 7. Capitularium relatæ ſunt. Eodem anno excepti à *Carolo Magno Nicephori* Græcorum Imperatoris Legati ad *Salz* ſuper fluvium Salam, quibus conditiones pacis in ſcripto datæ. (Ex Annalibus Francorum Laureſhamenſibus, Fuldenſibus, Metenſibus, & Bertinianis.) Expugnata Barcinona Hiſpaniæ civitas à *Ludovico* Aquitaniæ Rege, Caroli M. Filio, *Saton* Dux captus, & ad *Carolum* miſſus. (Ex Chronico Moiſſiacenſi.)

Capitula de Chorepiſcopis.

* *Reginoburgum*, vulgò *Ratisbone* in Bavaria, ad Danubium. Epiſcopalis civitas, ſub Archiepiſc. Saliſburgenſi.

Anno DCCCIV. bellum Saxonicum, quod annos triginta tres duraverat, confectum eſt. Decem hominum millia ex his qui utraſque ripas Albis fluminis incolebant, cæteris profligatis, cum uxoribus &

Belli Saxonici exitus.

parvulis

Saxones Caroli jugo à Carolo M. ſubacti.

parvulis tranſlata, & huc illuc per Galliam & Germaniam diſperſa. Ea conditio illis impetrata, *ut abjecto dæmonum cultu, & relictis patriis ceremoniis, Chriſtianæ Fidei atque Religionis Sacramenta ſuſciperent: & Francis adunati, unus cum eis populus efficerentur.* (Ex Eginhardo in Vita Caroli Magni) Ipſis conceſſit Imperator ut ſuis Legibus viverent, utque à tributo Regibus Francorum ſolvendo immunes eſſent. Juramentum fidelitatis ab ipſis poſtulatum, obedientiáque Præſulibus & Clero, Judicibus ab Imperatore conſtitutis, & Miſſis Dominicis, præcepta. De his Poëta Saxonicus. Locus in quo Pactio inita eſt, *Saltus* appellatur, vulgò *Saltz.* Ibidem editum Capitulare octo conſtans Capitibus. In iis ſextum obſervatione dignum eſt, quod in Monaſteriis Puellarum eas ſolùm infantes educari jubet, quæ religioſæ vitæ à parentibus deſtinatæ ſunt, & Deo oblatæ, atque in ipſo loco firmiter in Dei ſervitio perſeveraturæ. Hæc ſequitur in Capitularibus Imperatoris ad Presbyteros Admonitio duodecim capitibus comprehenſa. Eodem anno Mantuæ reperta ſpongia Chriſti Sanguine, ut ferebatur, imbuta. *Leo* Pontifex Maximus rei veritatem exploraturus Mantuam adiit, indéque in Franciam veniens, Remis exceptus eſt à Carolo M. & Natalem Domini apud Cariſiacum ſimul celebratunt, ut Annales Loiſeliani, Laureshamenſes, Fuldenſes, Bertiniani, Metenſes, Monachus Egoliſmenſis, & Incertus Auctor in Vita Caroli M. teſtantur.

Quæ puellæ in parthenoniis educandæ.

Leo III. à Carolo M. Remis exceptus.

Anno DCCCV. *Theodorus* Caganus ſeu Princeps Hunnorum Chriſtianus ad *Carolum Magnum* veniens de Behemannorum ſeu Bohemorum injuriis conqueſtus eſt. Ille ut Principem & Religionem Chriſtianam tueretur, bellum in Behemaniam intulit, & per *Carolum* filium feliciter geſſit, ut veteres Annales teſtantur. Eodem anno Capitulare condidit ad Theodonis Villam ante Natale Domini, quod ſexdecim conſtat Capitulis. Ad eumdem annum pertinet alterum Capitulare, quod eſt *Ad omnes generaliter*, & viginti quinque Capitula complectitur in editione Bavarica *Viti Amerbachii*, in antiquis verò exemplaribus MSS. San-gallenſi & Corbionenſi, tria & viginti dumtaxat. Ad eumdem annum referenda ſunt Capitula ſexdecim *Jeſſe* Epiſcopo Ambianenſi Miſſo Dominico data, quæ ex Codice MS. Bigotianæ Bibliothecæ edidit *Baluzius.* Eodem anno, & eodem in loco Capitulum *De honore Epiſcoporum & reliquorum Sacerdotum* conditum eſt, quod lib. 7. Capitularium cap. 390. legitur.

Capitularia.

Anno DCCCVI. Carolus Magnus Regnum filiis ſuis diviſit. Aquitaniam, Waſconiam, Burgundiam, agrum Lugdunenſem, Provinciam, Sabaudiam, Vallem Seguſianam uſque ad Cluſas, & quicquid inde per terminos Italicorum montium contra Meridiem & Occidentem uſque ad mare vel uſque ad Hiſpanias continetur, *Ludovico* natu maximo attribuit. Italiam & Bajoariam, atque Germaniæ partem *Pippino:* Franciam, Germaniæ partem alteram, Auſtriam, Neuſtriam, Turingiam, Saxoniam, Friſiam, &c. *Carolo.* Summam tamen in omnes illas ditiones & in filios ipſos poteſtatem ſibi retinuit, quandiu ſuperſtes eſſet. Sanctiones quaſdam unà edidit, quarum obſervantiâ pax inter fratres foveretur. Ipſis ſuper omnia curam & defenſionem Romanæ Eccleſiæ imperavit. De hac partitione & teſtamentum factum, & jurejurando ab Optimatibus Francorum confirmatum, cum ſanctionibus, pacis conſervandæ causâ factis, literis mandatum eſt, & ad *Leonem* Papam tranſmiſſum, qui aſſenſum præbuit, & ſubſcripſit, ut Annales Francorum Loiſeliani, Laureshamenſes, &c. teſtantur. Chartam hujus diviſionis ſeu Teſtamentum Caroli. M. lege apud *Duchesnium* Tom. II. & in Capitularibus editionis Baluzianæ. Ad eumdem annum referuntur à *Baluzio* tria Capitularia, duobus ac viginti Capitulis conſtantia, quibus *Carolus Magnus* Legem Bajoariorum adauxit. Eodem anno, cùm apud Noviomagum eſſet, Capitulare edidit infra Quadrageſimam, quod ab eo loco *Noviomagenſe* dicitur. Capitula continet undeviginti. In his obſervatione dignum eſt caput x. jubens ut unuſquiſque pauperes de beneficio, aut de propria familia nutriat: nec pauperes mendicando diſcurrere ſinatur; prohibetúrque ne ſic diſcurrentibus aliquid tribuatur, niſi manibus laborent. Eadem temporis nota conſignantur Capitula excerpta de Canone, numero tria & viginti. Eodem anno *Carolus Magnus* miſſo contra Sorabos ſive Sclavos *Carolo* filio, ipſos profligavit. Dux eorum in prælio cecidit, ædificata ſunt ad ripas Salæ & Albis fluminis à Victore propugnacula. Sclavis compreſſis, in Bohemos arma vertit *Carolus* Rex, eorúmque fines maxima ex parte vaſtavit. *Pippinus* Rex Italiæ claſſem in Corſicam Inſulam contra Mauros, qui eam vaſtabant, direxit: hujus adventu conterriti Mauri receſſere. Interea *Ludovicus* fratrum natu minimus res Aquitaniæ & Hiſpaniæ curans Navarros & Pampilonenſes qui ſuperioribus annis ad Saracenos defecerant, in fidem recepit. (Ex antiquis Francorum Annalibus, Loiſelianis, Laureshamenſibus, Bertinianis, & Metenſibus, & ex Monacho Egoliſmenſi in Vita Caroli Magni.)

Carolus M. Regnum inter filios dividit.

Capitularia.

Noviomagum Batavorum, vulgò Nimegue ad Vacalim fluvium.

Lex de pauperibus.

Sclavi domiti.

Anno DCCCVII. *Carolus Magnus* Legatos *Thomæ* Patriarchæ Hieroſolymitani, & *Aaronis* Caliphæ, ad ſe cum muneribus magnificis & elegantibus directos, Aquiſgrani ſuſcepit. *Burchardum* Stabuli Comitem cum claſſe miſit in Corſicam, ut eam à Saracenorum incurſibus tueretur, ut veteres Annales Francorum ſupra laudati commemorant. *Ludovicus* Barcinonem diuturna obſidione fatigatam Saracenis eripuit, ut teſtatur Aſtronomus in ejus Vita. Imperator Ingelheimium profectus, ibi Conventum Francorum habuit, ut refert Choronicon Moiſſiacenſe. Reliquiæ *S. Cypriani* Martyris, *S. Sperati* unius ex 12. Martyribus Scillitanis, & *S. Pantaleonis* Martyris, ab *Aarone* Rege Perſarum per *Caroli Magni* Legatos impetratæ, ex Africa Arelatem, ac deinde Lugdunum tranſlatæ ſunt, & in majori Templo *S. Joannis Baptiſtæ* & *S. Stephani* depoſitæ, illius Eccleſiæ ſacris præſidente Leidrado. Qua de Tranſlatione *Agobardi* Lugdunenſis Archiepiſcopi Carmen, *Adonis* Chronicon & Martyrologium ad diem 14. Septembris & Chronicon *Sigeberti* ad annum 801. legenda ſunt. Eodem anno 807. *Carolus M.* Epiſtolas accepit à *Leone* Pontifice Maximo conquerente de juſtitiis per ejus Miſſos non factis. Eodem anno Capitulare condidit in Aquiſgranenſi Palatio, quod ex veteri Codice MS. Sancti Vincentii Metenſis *Baluzius* edidit. Inſcribitur, *Memoratorium qualiter ordinavimus, propter famis inopiam, ut de ultra Sequana omnes exercitare debeant.*

Sacræ Reliquiæ.

Anno DCCCVIII. *Ludovicus* Rex *Caroli Magni* filius bellum in Hiſpania contra Saracenos feliciter geſſit, ut Aſtronomus in ejus Vita commemorat. *Carolus* Rex *Ludovici* frater *Godefridum* Regem Danorum Saxoniæ fines aggredi tentantem repulit, ut Annales Loiſeliani, Laureshamenſes, & alii teſtantur. *Eardulfus* Nordanhumbrorum Rex à ſuis Regno & patria pulſus, in Franciam venit *Caroli Magni* imploraturus auxilium, indéque Romam profectus, per Legatos *Leonis III.* & Imperatoris, in Regnum reſtitutus eſt. (Ex iiſdem Annalibus.) Triplex Capitulare hoc anno condidit *Carolus Magnus.* Primum tredecim non tam Capitulis, quam titulis Capitulorum conſtans, editum eſt à *Baluzio*, ex Codice MS. Sancti Vincentii Metenſis. Alterum

Bellum Saracenicum.

Capitularia.

tum ſeptem Capitula complectitur. Tertium decem pariter Capitulorum totidem titulos.

Anno DCCCIX. *Ludovicus* Rex miſſo in Hiſpaniam exercitu, *Ingoberto* Duce, Tortoſam obſedit, naves ipſe extrui curavit juſſu *Caroli* Patris, ut incurſiones Danorum ſeu Normannorum arcerentur, teſte Aſtronomo in Vita *Ludovici Pii*. Colloquium de pace cum Danis trans Albim habitum, infecto negotio ſolutum eſt. (Ex veteribus Annalibus) Synodus de Proceſſione Spiritus Sancti à Patre & Filio Aquiſgrani celebrata, Miſſique Legati ad *Leonem III.* qui finitivam ſuper ea quæſtione ſententiam proferret. Legatio demandata eſt *Bernardo* Wormatienſi Epiſcopo, & *Adalardo* Abbati Corbeïenſi. (Ex antiquis Francorum Annalibus, Monacho Egoliſmenſi, incerto Auctore in Vita Caroli Magni, & Adone Viennenſi.) Dogmaticam ea de quæſtione Epiſtolam ad Summum Pontificem ſcripſit *Carolus Magnus*. Capitulare duplex anno DCCCIX. conditum edidit *Baluzius*. Primum Capitulis conſtat XXVII. alterum XVI. Mercata die Dominico agi prohibent. Hoſpitalitatem non ſolùm erga Miſſos Dominicos, ſed erga omnes homines exerceri jubent. Vinum & annonam vendi vetant antequam colligantur, quia in pauperum detrimentum cedit hujuſmodi emptio, & uſuræ ſpecies eſt, cùm dives avarus anticipet ſolutionem, ut duplum vel triplum recipiat. De pontibus & viis teloneum accipi vetant, & ne cogatur ullus ad pontem ire trajiciendi fluminis cauſa, propter teloneum, ſi trajici compendioſiùs poteſt. Preſbyterum qui chriſma dederit, ab Epiſcopo degradari ſanciunt, & manu mutilari ſæcularis Judicis ſententiâ, ſi propter judicium ſubvertendum id fecerit. Cætera ſilentio prætereo.

* Synodus Aquiſgrani à Carolo M. congregata de proceſſione Spiritus Sancti. Legatio & Epiſtola Imperatoris ad Leonem III.

Leges obſervatione dignæ.

Anno DCCCX. *Pippinus* Rex *Caroli Magni* filius magnam Venetiarum partem ſubegit, & Duces earum in deditionem recepit. Eodem obiit anno, qui ætatis ipſius erat XXXIII. ut colligitur ex *Thegano* in Geſtis *Ludovici Pii*. Veronæ in Monaſterio *S. Zenonis* ſepultum *Sigonius* teſtatur. Filium unum cui nomen *Bernado*, & quinque filias ſuperſtites *Pippinus* reliquit. In quibus *Carolus M.* pietatis ſuæ præcipuum documentum oſtendit, cùm filio defuncto nepotem patri ſuccedere, & neptes inter filias ſuas educari feciſſet; inquit *Eginhardus* in Vita *Caroli Magni*. Danorum in Friſiam cum navibus ducentis appulſus, & *Godofridi* Regis Danorum in Saxoniam cum copiis mox irrupturi ſuperbæ minæ, *Carolum Magnum* trans Albim cum exercitu evocarunt. Nex illata *Godofrido* à proprio Satellite finem bello dedit. Qui patruo ſucceſſit *Hemmingus*, pacem cum *Carolo Magno* redintegravit. Hæc ultima Imperatoris expeditio, de qua *Eginhardus* in ejus Vita, & antiqui Annales legendi. Tortoſa ſeu Dertoſa munitiſſima Hiſpaniæ civitas à *Ludovico* Rege expugnata, teſte Aſtronomo in ejus Vita. *Nicephori* Conſtantinopolitani Imperatoris, & *Albaca* Caliphæ Cordubenſis Oratores Aquiſgrani audivit *Carolus Magnus*. Caliphæ pacem roganti, conceſſit, ut veteres Annales, & Monachus Egoliſmenſis in ejus Vita referunt. Tria Capitularia hoc anno condita ex MS. Codice S. Vincentii Metenſis publicavit *Baluzius*. Ex primo diſcimus eleemoſynam à *Carolo Magno* miſſam Hieroſolyma ad Eccleſias reſtaurandas. Studium orationis; perjurii, ebrietatis vitiorúmque cæterorum fugam, prædicationem per ſingulas Parochias, caritatem erga pauperes qui ſolvendo ſatis non ſunt, ſecundum Capitulare præcipit. Tertium continet inſtructionem Miſſorum Dominicorum. Primum Capitulis conſtat decem & octo, alterum ſexdecim, tertium quinquè complectitur.

Mors Pippini Regis.

Capitularia Caroli M. pietatem ſpirantia.

Anno DCCCXI. *Carolus* miſit Legatos Conſtantinopolim ad Imperatorem Græcorum *Abytonem* Baſileenſem Epiſcopum, *Hugonem* Comitem Turonicum, & *Aionem* Longobardum. De fine poſtmodum vitæ ſuæ Chriſtianè cogitans, condidit Teſtamentum, quo theſauros omnes in tres portiones: duas in partes viginti & unam ſubdiviſit, tertiam integram reſervavit ad quotidianos uſus. Partes illas XXI. Metropolitanis Imperii ſui legavit Eccleſiis; ita ut Metropolita quilibet portionem ſuam cum Suffraganeis ſuis partiretur, tertiam partem Eccleſiæ ſuæ retinens, duabus inter Suffraganeos diviſis. Quòd verò ex tertia theſauri parte ad uſus quotidianos ſervata, poſt obitum ſuum, aut rerum ſæcularium voluntariam abdicationem ſupereſſet, rurſus in quatuor partes dividi juſſit: quarum una dictis partibus XXI. adderetur; altera inter filios ac filias, nepotes ac neptes divideretur: tertia Chriſtiano more pauperibus erogaretur: quarta diſtribueretur ſervis & ancillis. Bibliothecæ pariter ſuæ libros vendi juſſit, eorúmque pretium pauperibus erogari. Huic Teſtamento *Caroli Magni*, quod ad poſteritatis memoriam tranſmiſit *Eginhardus*, ſubſcripſerunt ſeptem Archiepiſcopi, Epiſcopi quatuor, Abbates quatuor. Eodem anno, *Carolus Magnus* pace cum Danis firmata, in tres partes Regni totidem direxit exercitus, unum in Hilinones, * quorum agros vaſtarunt Francorum copiæ: alterum in Pannonias, ad dirimendam controverſiam de finibus inter Hunnos & Sclavos: tertium in Britones, ut eos in officio contineret. (Ex Annalibus Laureshamenſibus.) Eodem tempore *Heribertus* Oſcam juſſu *Ludovici* Regis obſedit, non expugnavit. (Ex Aſtronomo in ejuſdem *Ludovici* Vita.) Ad hunc annum referuntur Capitularia duo *Interrogationis*, de iis nimirum quæ pro communi omnium utilitate interroganda ſtatuit. Primum duodecim, alterum tredecim conſtat Capitulis. Ex his diſcimus, *Carolum Magnum* anno præcedenti triduana jejunia ad placandum Deum indixiſſe. Fucatam quorumdam religionem arguit, qui cùm ſæculum ſe dimiſiſſe gloriarentur, quotidie poſſeſſiones ſuas quolibet modo & arte augere ſtudebant, & ſuadendo de cœleſtis regni beatitudine, comminando de æterno ſupplicio inferni, & ſub nomine Dei aut cujuſlibet Sancti, ſimpliciores ſeu divites, ſeu pauperes, rebus ſuis exſpoliabant, & legitimos eorum heredes exheredabant, pietatis larvâ ad quæſtum abuſi. Alteri malo, quod Eccleſiæ honorem in diſcrimen adducebat, remedium attulit *Carolus Magnus*. Scilicet Epiſcopi & Abbates viles perſonas & ſervilis generis in Clerum & Monaſteria recipiebant, pleróſque etiam tondebant invitos. Hinc interrogavit: *In quo Canonum vel in cujus Sancti Patris Regula conſtitutum ſit, ut invitus quiſlibet aut Clericus aut Monachus fiat? Aut ubi Chriſtus præcepiſſet, aut quis Apoſtolus prædicaſſet, ut de nolentibus, & invitis & vilibus perſonis Congregatio fieret in Eccleſia vel Canonicorum vel Monachorum.* Prælatos etiam perſtringit, qui magis ſtudent in ſua Congregatione multos habere, quàm bonos: *Et non tantùm probis, quàm multitudine hominum delectantur: plus ſtudent ut ſuus Clericus vel Monachus bene cantet & legat, quàm juſtè & beatè vivat:* Cùm *tolerabiliùs ferenda ſit imperfectio cantandi, quàm vivendi.* Ad eumdem annum pertinet aliud Capitulare, *De cauſis propter quas homines exercitalem obeditionem dimittere ſolent.* Novem conſtat Capitulis. A *Baluzio* editum eſt ex Codicibus MSS. Vaticano, & S. Vincentii Metenſis. Ad eumdem annum pertinere Capitulare Bononienſe, quod XI. Capitula complectitur, probat *P. le Cointe* in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum Tom. VII.

Caroli M. Teſtamentum.

* Lironges

Capitularia.

Avaritia ſub larva pietatis damnata.

Cap. V. Secundi Capitularis.

Nemo inſertus Clero aut Monaſterio aſcribendus.

Cap ...

Cap. III. Clerici & Monachi cum delectu recipiendi.

Anno DCCCXII. *Carolus Magnus* Oratores *Michaëlis* Imperatoris Græcorum ſuſcepit, & pace cum

Pax cum Græcorum Imperatore.

cum illis firmata, Baſileus ſive Imperator ab ipſis appellatus eſt, ut veteres Annales teſtantur. Duo hoc anno edidit Capitularia. Primum *Pro Miſſis Dominicis ad exercitum promovendum*: quod novem conſtat Capitulis. Secundum, *Pro Juſtitiis infra Patriam faciendis*, quod Miſſos Dominicos ſpectat, & Capitula XIII. continet.

Concilia Caroli M. juſſu celebrata.

Anno DCCCXIII. quinque Concilia celebrari curavit *Carolus Magnus* Arelatenſe, Remenſe, Moguntinum, Turonenſe, & Cabilonenſe, de quibus ſupra diximus. (Ex veteribus Annalibus & Chronico Moiſſiacenſi, quod tamen Cabilonenſe prætermittit.) Juſſit Imperator ut de Synodorum Decretis ad Placitum poſtea referretur. (Ex eodem Chronico.) Ex iſtarum Synodorum Canonibus apud Aquiſgranum in Conventu generali Francorum collatis Imperator excerpſit Capitulare in Capitula XXVI. diſtinctum, filiùmque *Ludovicum* Imperatoris nominis conſortem fecit, ut idem Chronographus teſtatur. Facta eſt autem *Ludovici* aſſumptio in conſortium Imperii ſolemni ritu in Eccleſia, coràm Epiſcoporum, Optimatum, & populi frequentiſſimo cœtu, fuſis à *Carolo Magno* precibus, poſtquam filio præcepit imprimis *Deum diligere & timere, ejus præcepta ſervare in omnibus, Eccleſias Dei gubernare & defendere à pravis hominibus, ſororibus ſuis & fratribus, nepotibus & omnibus propinquis, indeficientem miſericordiam ſemper oſtendere: Sacerdotes honorare ut patres, populum diligere ut filios, Cœnobiorum conſolatorem & pauperum eſſe; fideles Miniſtros & Deum timentes conſtituere, nullum ab honore ſuo ſine cauſa diſcretionis ejicere, ſemetipſum coram Deo & omni populo irreprehenſibilem demonſtrare.* Cùm verò *Ludovicus* Rex omnia præcepta Patris ſe religioſè obſervaturum promiſiſſet, juſſit Imperator ut Coronam ſuper altare poſitam ſuo ipſe capiti imponeret. Ita refert *Theganus* in Geſtis *Ludovici Pii*. Bernardum nepotem in conſortium Regni Italici, Ludovicum filium in conſortium reliqui Regni Francici adſcivit, ut veteres Annales teſtantur. Prudenter omnino *Carolus* Summum Imperium ſibi retinuit, quoad viveret, in iis ipſis ditionibus quas filio ac nepoti deſtinavit. Eodem anno ſupplex Libellus à Fuldenſibus Monachis adversùs *Ratgarium* Abbatem *Carolo Magno* oblatus eſt, quod viginti querimoniarum Capitibus conſtabat. Ad eumdem annum pertinet Capitulare Aquiſgranenſe *de Juſtitiis faciendis, ex lege Salica, Romana & Gundobada.* Capitulis conſtat viginti. Item Capitulare *de Cauſis neceſſariis Eccleſiæ Dei & Populo Chriſtiano*, Capitula XLVI. continens. In quibus tamen de cauſis Eccleſiaſticis nihil habetur præter unicum verbum in primo Capitulo. Alia quinque Capitularia, quibus annis incertum *Carolus Magnus* condidit, quæ partim ex Schedis Doctiſſimi *P. Sirmondi*, partim ex aliis Codicibus MSS. edidit Vir clariſſimus Baluzius.

Caroli M. Ludovicum filium Imperatorem deſignat.

Præcepta à Carolo M. Ludovico filio data.

Capitularia.

Mors Caroli Magni.

Anno Chriſti DCCCXIV. V. Kalendas Februarii, obiit ex febri & pleuritide *Carolus Magnus* in Palatio Aquiſgranenſi, Extrema-unctione & Euchariſtia, quæ tunc temporis poſt Unctionem infirmis dabatur, (ut colligimus ex Monacho Egoliſmenſi) perceptis. Annum Imperii decimum quartum, ætatis ſexigeſimum-ſeptimum numerabat. De pio ejus fine, & funere legendi *Eginhardus & Monachus Egoliſmenſis.* Cibi & potus admodum temperans fuit. Inter cœnandum aliquod acroama aut lectorem audiebat. Legebantur ei Hiſtoriæ, & antiquorum Regum geſta: delectabatur & libris *S. Auguſtini*, præſertim *de Civitate Dei.* Quo induebatur tempore, non tantum amicos admittebat, verum etiam ſi Comes Palatii litem aliquam eſſe nuntiaret, quæ ſine ejus juſſu finiri non poſſet, litigantes introduci jubebat, & velut pro tribunali ſederet, lite cognita, ſententiam dicebat. Eruditus erat ac eloquens, Latini ac Græci idiomatis peritus, necnon cantus Eccleſiaſtici, cujus diſciplinam diligentiſſimè emendavit. In eleemoſynis erogandis adeo munificus erat, ut anguſtiores fuerint Imperii ejus fines quàm caritatis. Ingentem enim pecuniæ vim non ſemel trans maria in Syriam & Ægyptum, atque Africam, Hieroſolyma, Alexandriam, atque Carthaginem, Chriſtianis indigentibus diſtribuendam miſit. Ob id maximè Tranſmarinorum Regum amicitias expetebat, ut Chriſtianis ſub eorum dominatione degentibus refrigerium aliquod procuraret. Eccleſiam manè, veſpere, Sacrificii tempore, & nocturnis etiam horis, frequentabat. *Colebat præ cæteris ſacris locis apud Romam Eccleſiam B. Petri Apoſtoli, in cujus donaria magna vis pecuniæ tam in auro quàm in argento, necnon & gemmis ab illo congeſta eſt, multa & innumera Pontificibus munera miſſa. Nec ille toto Regni ſui tempore quicquam duxit antiquius, quàm ut urbs Roma ſuâ operâ ſuoque labore veteri polleret Auctoritate & Eccleſia S. Petri non ſolùm per illum tuta ac defenſa, ſed etiam ſuis operibus præ omnibus Eccleſiis eſſet ornata atque ditata:* (inquit *Eginhardus* in ejus Vita.) Per omne vitæ ſuæ tempus ita cum ſummo omnium amore atque favore & domi & foris converſatus eſt, ut nunquam ei vel minima crudelitatis vel injuſtitiæ nota à quoquam fuerit objecta. Amabat peregrinos, & eorum ſuſcipiendorum magnam habebat curam, adeo ut eorum multitudo non ſolum Palatio, verùm etiam Regno videretur oneroſa. Ipſe tamen præ magnitudine animi hujuſcemodi pondere minimè gravabatur. Filiorum & filiarum educandarum tantam curam habuit, ut nunquam domi poſitus ſine ipſis cœnaret, nunquam iter ſine illis faceret. Cùm pulcherrimæ eſſent, & ab eo plurimùm diligerentur, *Mirum quòd nullam earum cuiquam aut ſuorum, aut exterorum nuptum dare voluit. Sed omnes ſecum uſque ad obitum retinuit. Ac propter hoc, licet aliàs felix, adverſæ fortunæ malignitatem expertus eſt. Quod tamen ita diſſimulavit, ac ſi de eis nunquam alicujus probri ſuſpicio orta vel diſperſa fuiſſet.* Eginhardi verba ſunt. Explicatione tamen eget iſte *Eginhardi* locus. *Bertam* enim *Caroli Magni* filiam, *Angilberti* amore captam, perſuaſiſſe patri, ut ſibi cum eo nubere liceret, idque obtinuiſſe, legitur in *Angilberti* Vita ab *Hariulpho* aut *Anſchero* ſcripta. Et *Nithardus* de *Angilberto* teſtatur, quòd *ex ejuſdem Magni Regis filia Berctha ſe fratrémque ſuum Harnidum genuerit.* Ita ergo intelligendus *Eginhardus*, ut *Carolus Magnus* ſi quam alicui ſuorum filiam ſuam nuptum locarit, non publico & ſolemni matrimonio, ſed ſecreto conjungi voluerit, nec paſſus ſit ut domum ſponſi migraret, ſed eam ſecum retinuerit. *Filias lanificio aſſueſcere, colóque ac fuſo, ne per otium torperent, operam impendere juſſit.* (Ex Eginhardo.)

Mores ejuſdem dotes, ac virtutes.

Devotio Caroli M. erga Eccleſiam Romanam.

Caroli M. filiæ ipſi chariſſimæ.

Caroli M. uxores.

Quod uxores *Caroli Magni* ſpectat, duxit primò *Hilmitrudem*, ſuperſtite *Pippino* patre, quam poſt aliquot annos repudiavit, ac *Deſiderii* Longobardorum Regis filiam ſuper duxit, *Berthâ* matre ſuadente. Id unum *Caroli Magni* crimen, in quo haud diu [illegible]atus eſt, ſi quidem poſt annum *Deſiderii* filiam in Longobardiam remiſit, *Hilmitrude* Regina in Palatium & thorum revocata. Ex ea *Pippinum* ſuſcepit & *Rothaidem* filiam. *Pippinum* ex concubina natum *Eginhardus & Paulus Diaconus*, & qui ipſos ſecuti ſunt, Scriptores perperam dixere. Quos refellit ſatis *Stephani Quarti* Romani Pontificis Auctoritas, qui *Caroli Magni & Hilmitrudis* conjugium legitimum vocavit, illudque *Dei voluntate & conſilio* contractum affirmavit. Eoſdem Auctores refellit doctiſſimus *P. le Cointe*, ex antiquis Litaniis poſt *Faſtradæ* cum *Carolo* nuptias ſcriptis, & à *P. Mabillonio* Tomo II. Analectorum editis, in quibus

Adriano Papæ, Carolo Regi, Pippino & Carolo ejus filiis, alteri Pippino ac Ludovico, & Faſtradæ Reginæ fauſta optantur hoc ordine: *Adriano Summo Pontifici & Univerſali Papa, vita. Carolo Excellentiſſimo & à Deo coronato Magno & Pacifico Regi Francorum & Longobardorum ac Patritio Romanorum, vita & victoria. Pippino & Carolo nobiliſſimis ejus filiis, vita. Pippino Regi Longobardorum, vita. Clodovico Regi Aquitaniarum, vita. Faſtradana Regina, ſalus & vita.* Sanè cùm poſt patrem primo loco nominetur *Pippinus*, anteponatúrque filiis quos *Carolus* ex *Hildegarde* ſuſcepit, deſignatur heres patris cum fratribus futurus. Occaſionem calumniæ dedit *Pippini* relegatio in Prumienſe Monaſterium, poſtquam in Patrem fratréſque conjuravit, & *Hilmitrudis* Reginæ poſt repudium revocatio, cujus æquitatem Scriptores illi non expenderunt. Unde *Hilmitrudem* concubinam, & *Pippinum* ex concubina natum ſcripſere. Mortua *Hilmitrude*, Carolus duxit *Hildegardem*, ex qua ſuſcepit *Carolum*, *Carlomannum*, *Ludovicum* & *Lotharium*, filias verò *Adheleidem, Bertam, Giſlam, Hildegardem*. Defuncta *Hildegarde* Regina, duxit *Faſtradam*, ex qua duas filias ſuſcepit, *Thedradam* & *Hiltrudem*. Extat *Caroli Magni* Epiſtola ad *Faſtradam* Reginam data de indicendis Rogationibus extraordinariis & triduano jejunio, de conſilio Sacerdotum, poſt reportatam de Avaris victoriam. Poſt obitum Faſtradæ, duxit *Luitgardem*, ex qua nullam prolem ſuſcepit. Quintam uxorem duxit *Mathaldardem*, quæ *Rothildem* filiam ipſi peperit. Sextam duxit *Gerſuindam*, ex qua ſuſcepit *Adeltrudem. Septimam* duxit *Reginam, ex qua Drogonem & Hugonem* filios habuit. Octavam duxit *Adelluidam*, ex qua ſuſcepit *Thedericum*. Mortua *Adelluida* anno DCCCX. reliquam vitam cœlibem duxit. Conjugalem caſtitatem introductione concubinarum ipſum fœdaſſe, nonnulli falsò ſcripſere Neoterici. In pluribus Galliarum Eccleſiis publica veneratione ut Sanctus colitur V. Kalendas Februarii. A *Paſchali*, qui ſub *Frederico* Imperatore Antipapa fuit, in album Sanctorum relatus eſt: cujus Diploma de *Caroli Magni* Canonizatione cùm legitimi Pontifices non reſciderint, nec ejus cultum aboleverint, aut prohibuerint, res ſic tacita permiſſione ſive tolerantia perſeverat, inquit Cardinalis *Baronius* ad annum DCCCXLIV. In pluribus Martyrologiis celebratur Sancti Caroli Magni Imperatoris nomen. In pluribus Eccleſiis die XXVIII. Januarii colitur, Aquiſgranenſi, Mindenſi, Oſnabrugenſi, Pariſienſi, Remenſi, Rothomagenſi, Tornacenſi, & aliis. Lege Bollandum in Actis Sanctorum menſis Januarii, ad diem XXVIII. Imperante Carolo Magno ſanctitate celebres fuere Luidgerus Mimigardevodenſis Epiſcopus, Angilbertus Centulenſis Abbas, &c.

ARTICULUS II.

De Ludovico Pio Imperatore, & Rege Francorum.

POſt obitum *Caroli Magni*, *Ludovicus Pius* Imperator Aquiſgranum venit, paternum Teſtamentum exſecutus eſt, diviſis ejus theſauris, prout juſſerat: Sorores in Monaſteria ſecedere præcepit. Mox generalem celebravit Conventum, & per univerſas Regni Provincias Legatos miſit, qui juſtitiam unicuique redderent, ut *Aſtronomus* in ejus Vita, *Theganus, Nithardus*, & veteres Annales teſtantur. *Lotharium & Pippinum* filios Reges conſtituit, hunc Aquitanorum, illum Bojoariorum. Anno DCCCXV. poſt Hiſpanis Chriſtianis in Franciam confugientibus Diploma dedit, quod Tom. I. Capitularium à *Baluzio* editum eſt. Cùm Romani quidam in *Leonem III*. Pontificem Maximum conjuraſſent, & hi capitali addicti eſſent ſupplicio, ad Imperatorem perlatum eſt id Pontificis judicio factum: quod à Sacerdotali conſuetudine longè alienum cenſens Auguſtus, *Bernardum* Italiæ Regem explorandæ veritatis causâ Romam direxit. Poſt ſolertem indagationem, compertum eſt reos Lege Romana damnatos fuiſſe, *Leo* inſons probatus, qui & Legatos ſuæ aſſertores innocentiæ ad Auguſtum miſit, ut *Aſtronomus* in Vita *Ludovici*, & veteros Annales teſtantur. Anno DCCCXVI. Soraborum & Vaſconum ſolita levitate tumultuantium compreſſa inſolentia eſt. (Ex Annalibus Laureshamenſibus.) *Stephanus V.* qui *Leoni III.* ſucceſſerat, in Gallias veniens, Remis à *Ludovico Auguſto* ſuſceptus eſt, eúmque & *Irmingardem* conjugem ritu ſolemni coronavit. (Ex *Thegano*.) Donationes Apoſtolicæ Sedi ab avo & patre factas confirmavit, auxitque Urbe ac Ducatu Romano, necnon Inſulis Corſica & Sardinia, ut ex Diplomate Donationis patet, ad *Paſchalem* Papam tranſmiſſo anno DCCCXVII. Eodem anno Generalis Conventus Aquiſgrani habitus eſt, in quo Regulæ Canonicorum & Canonicarum ſancitæ ſunt. Hujus Conventûs meminere Aſtronomus, Annaliſta Laureshamenſis, & Chronographus Moiſſiacenſis. In eodem Conventu *Lotharium* filiorum ſuorum natu maximum Imperii conſortem fecit, *Pippino* Regnum Aquitaniæ confirmavit, *Ludovico* Bajoariæ Regnum contulit, ut veteres Annales, Aſtronomus in Vita *Ludovici*, & Chronographus Moiſſiacenſis, teſtantur. *Lotharii* inauguratio *Bernardo* Italiæ Regi novandarum rerum cauſa fuit. Cujus motus ut comprimeret *Ludovicus Auguſtus*, exercitum adversùs ipſum comparavit & in Italiam miſit. *Bernardus* ab exercitu comprehenſus, Cabilonem ad *Ludovicum Auguſtum* adductus eſt, teſte Chronographo Moiſſiacenſi. Aſtronomus & veteres Annales tradunt *Bernardum* viribus ſuis diffiſum ſponte in Galliam veniſſe ut conſilii pravè ſuſcepti veniam à *Ludovico Pio* poſtularet. Chronographo Moiſſiacenſi potiùs credendum. *Bernardus* Rex, cæterique conjurati, in carcerem truſi & capitali ſupplicio damnati in Conſilio Imperatoris, anno DCCCXVIII. Sententiam capitis excæcationis pœna commutavit Auguſtus. Epiſcopi conjurationis participes in Judicium vocati, depoſiti fuere, ſcilicet *Anſelmus* Archiepiſcopus Mediolanenſis, *Vvulfoldus* Cremonenſis, & *Theodulfus* Aurelianenſis. *Bernardus* Rex luminibus amiſſis, vitam præ triſtitia paulò poſt amiſit. (Ex *Aſtronomo*, *Thegano*, & veteribus Annalibus.) Eodem anno ſubacta eſt à *Ludovico Pio* Britannia, cujus Dux *Murmannus* Regium nomen uſurpabat. (Ex iiſdem.)

Anno DCCCXIX. Aquiſgrani Conventum generalem celebravit, in quo auditis Miſſorum Dominicorum relationibus, plura Capitula Legibus addidit, forenſibus cauſis judicandis perneceſſaria, ut Aſtronomus & Annales Laureshamenſes teſtantur. Sex Capitularia ad hunc annum refert *Baluzius*. Primum, ſecundum, & tertium continent additiones ad Legem Salicam, vel ejuſdem interpretationes. Primum Capitula XII. Secundum IX. Tertium XII. complectitur. Quartum, cujus hæc inſcriptio eſt: *Capitula quæ per ſe ſcribenda, & ab omnibus obſervanda ſunt*, VIII. conſtat Capitulis. Quintum XXIX. Capitula continet Legationem Miſſorum Dominicorum ſpectantia. Sextum, quod eorumdem Miſſorum inſtructio eſt, ex Codice MS. Monaſterii *S. Galli* à *Baluzio* editum, XI. habet Capitula. Eodem anno *Sclaomirus*

Abotritorum

Leonis III innocentia Ludovico Pio probata.

Stephanus V. à Ludovico Remis ſuſceptus.

Ludovici Pii Donatio Romanæ Eccleſiæ facta.

Conventus Aquiſgranenſis.

Lotharius Ludovici Pii filius paterni Imperii conſors.

Bernardus Rex Italiæ perduellis.

Conjuratorum damnatio.

Britannia ſubacta.

Capitularia.

Abotritorum Dux, defectionis à Saxonum Præfectis accuſatis, exauctoratus eſt, & exilio damnatus; ſuffecto in ejus Ducatum *Ceadrago*. (Ex Aſtronomo & veteribus Annalibus) *Irmingarde* Imperatrice defuncta, *Ludovicus Auguſtus*, *Judittham Vvelfonis* Comitis filiam uxorem duxit. Mox celebrato apud Ingelheimium Conventu, copias miſit adverſus Pannoniæ Ducem rebellem, quæ ipſius ditiones vaſtavere, illo in fugam verſo, ut Annales Laureshamenſes teſtantur.

Ludovici Pii ſecundæ nuptiæ.

Anno DCCCXX. Tres in Pannonias exercitus adverſus Liudevvitum Ducem miſſi ſunt ex Conventus Aquiſgranenſis ſententia, ut Aſtronomus & laudati Annales referunt. Anno DCCCXXI. Conventus apud Theodonis Villam à *Ludovico Pio* celebratus eſt: *Lotharius* primogenitus cum filia *Hugonis* Comitis connubio junctus: *Adalhardus* Corbeienſis Abbas, *Vvala* & *Bernarius* ejus fratres, *Anſelmus* Mediolanenſis Archiepiſcopus, & *Theodulfus* Aurelianenſis ab exilio revocati, ut Annales Laureshamenſes commemorant, necnon *Theganus* & Aſtronomus in Vita *Ludovici*. In Conventu apud Theodonis Villam Capitulare conditum eſt, quod ex duobus antiquis exemplaribus MSS. Colbertinæ Bibliothecæ publicavit *Baluzius* Capitula V. continet.

Attiniacum, vulgò *Attigny*, ad lævam Axonæ ripam, *ſur l'Aiſne*, in Campania, Diœceſis Remenſis.

Anno DCCCXXII. Generalis Francorum Conventus apud Attiniacum habitus eſt, in quo *Ludovicus Pius* publicè Pœnitentiam egit, cujus tres cauſæ fuere; quòd ſcilicet in fratres, in nepotem, & in agnatos peccaſſet. Fratres, *Drogonem*, *Hugonem*, & *Theodericum*, impuberes & invitos tonderi præceperat, metuens ne exemplo Regis Italiæ, res novas aliquando molirentur. His in Conventu Attiniacenſi reconciliatus eſt, & *Drogoni* Epiſcopatum, *Hugoni* Abbatias dedit. *Bernardum*, quamvis non immeritum, luminibus orbari conſenſerat; mortiſque oculorum amiſſionem poſt triduum erat ſubſecuta. Agnatos ſuos *Adelardum*, *Vvalam*, & *Bernarium*, eorúmque ſororem *Gundradam*, prava quorumdam Procerum per invidiam calumniantium ſuggeſtione deceptus, in exilium immeritos egerat. Hæc peccata publicâ Pœnitentiâ expianda duxit Imperator Piiſſimus, eámque ſuſcepit non præ foribus alicujus Eccleſiæ, ſed in generali Conventu Francorum, ad quem Epiſcopi, Abbates, Proceres, Magiſtratus magno agmine convenerant. Intellexit Religioſus Imperator, terrenæ Politicæ rationes apud Deum Principes non excuſare, cùm in Legem Dei peccant, & à Juſtitiæ & Charitatis præceptis deviant. Peccata Regum non minùs quàm ſubditorum, ſi publica ſint, publicâ Pœnitentiâ eluenda exiſtimavit, ut univerſi populi cui ſcandalo fuere, ſaluti conſulant. Sibi ipſi judex fuit. Peccaverat, quod ſolent Reges; Pœnitentiam publicam egit, quod non ſolent Reges. De his *Theganus* Cap. XXIII. *Aſtronomus* in Vita *Ludovici Pii*, & Annales Laureshamenſes. In eodem Conventu Capitulare condidit *Ludovicus Auguſtus*, cujus *Agobardus* meminit in lib. *de Diſpenſatione rerum Eccleſiaſticarum*, Cap. 1. Capitulis conſtat XXIX. quæ libro 1. Capitularium inſerta ſunt. Eodem anno Novæ Corbeiæ Monaſterium in Saxonia ad Viſurgim condi cœptum eſt ab *Adelhardo* Abbate. Lege Libellum *de Conſtructione novæ Corbeiâ* apud *Duchesnium* Tomo II.

Ludovici Pii publica Pœnitentia.

Licet verò piis officiis, publicæque Pœnitentiæ vacaret *Ludovicus Auguſtus*, adminiſtrandi tamen Regni curam ſollicitudinémque non omiſit. Hoc enim anno bellum Pannonicum, Hiſpanicum, Slavicum, Armoricum, ejus Imperio confectum eſt, ut Aſtronomus & veteres Annales teſtantur. *Pippinus Ingeltrudam Theotberti* Comitis filiam uxorem duxit, & in Aquitaniam ab Auguſto patre miſſus eſt, eique præceptum ut Capitulare de Monaſterio Puellari *Sanctæ Crucis* apud Pictavos obſervandum curaret. Octo conſtat Capitulis Cap. 7. Statutum eſt ne Clericorum numerus ultra XXX. augeretur, & ut per omnia dictæ Congregationi *Sanctæ Crucis* obedientes eſſent atque ſubjecti, cujus numerus ad centum Moniales definitus eſt Cap. VI. Res nova non fuit quòd Clerici Religioſis Virginibus parerent. Ejus enim rei exemplum in Anglia in Monaſterio *Hildæ* Abbatiſſæ ſæculo VII. obſervavimus ex Hiſtoria Eccleſiaſtica Gentis Anglorum à *Beda* adornata. Eodem anno *Ludovicus Auguſtus* apud Triburiam Decretum edidit adverſus percuſſores Clericorum.

Bella.

Capitulare de Monaſterio Pictavenſi *Sanctæ Crucis*.

Anno DCCCXXIII. *Lotharius Ludovici Pii* filius à *Paſchali* Romano Pontifice Rex Longobardorum & Imperator coronatus eſt, ut Aſtronomus in Vita *Ludovici Pii*, & Annales Laureshamenſes teſtantur. *Ludovicus Auguſtus* Conventum celebravit Francofurti ex Orientali Francia, Saxonia, Bajoaria, Alemania, &c. *Carolum* filium ex *Juditha* Auguſta ſuſcepit. Conventum habuit apud Compendium, in quo *Ceadragum* Præfectum Abodritorum, & *Heriboltum* Regem Daniæ excepit. (Ex iiſdem Auctoribus.) Ibi etiam colloquium de rerum Eccleſiaſticarum diſpenſatione habitum, ut conſtat ex Agobardo in libro quem de eo argumento conſcripſit.

Lotharius Imperator à Ludovici Patre creatus.

Anno DCCCXXIV. *Lotharius* Imperator à *Ludovico Auguſto* Romam miſſus eſt, ut ſedaret diſſenſionem, quæ poſt obitum *Paſchalis* Papæ in novi Pontificis electione exorta fuerat. Ab *Eugenio II. Paſchalis* Succeſſore honorificè ſuſceptus eſt. Ibidem Conſtitutionem edidit, qua decrevit ut Summo Pontifici in omnibus juſta ſervaretur obedientia, ſeu Ducibus & Judicibus ab eo conſtitutis ad juſtitiam faciendam. Ut vivente vel mortuo Pontifice, nulla fieret rerum Eccleſiaſticarum deprædatio vel diſtractio. Ut electioni Romani Pontificis nullus impedimentum apponeret, ſub pœna exilii; ſed illi tantummodo Romani, quibus antiquitus conceſſum erat conſtitutione SS. Patrum, ſibi eligerent Pontificem. Ut miſſi conſtituerentur à Domno Apoſtolico & ab ipſo Imperatore, qui ſingulis annis ad eum referrent quomodo Duces & Judices juſtitiam facerent. Ut Senatus Populúſque Romanus Legem eligerent ſub qua vellent vivere, & hanc accuratè obſervarent. Ut Eccleſiæ bona injuſtè retenta, prætextu conceſſionis Pontificum, in poteſtatem Pontificis & Romanæ Eccleſiæ quantocyus redigerentur. Ut cuncti Duces & Judices Imperatori, dum Romæ verſabatur, ſe ſiſterent. Ut omnes in omnibus obedientiam ac reverentiam Romano Pontifici præſtarent, ſi Imperatoris gratiâ frui vellent. De his, aliiſque à *Lothario* Romæ geſtis, lege *Carolum Sigonium*. Eodem anno, *Ludovicus Auguſtus* ducto in Armoricam exercitu Britonum perduellium inſolentiam caſtigavit, tota Provincia ferro & igne vaſtata, acceptíſque demum obſidibus, Rothomagum reverſus eſt, ubi Michaëlis Græcorum Imperatoris Legatos audivit. (Ex Annalibus Laureshamenſibus.)

Lotharius Romam à Patre miſſus Eccleſiæ & Reipublicæ pacem curat.

Conſtitutio Lotharii Imp. in Romanæ Eccleſiæ honorem edita.

Britones domiti.

Anno DCCCXXV. Aquiſgrani Conventum habuit *Ludovicus Auguſtus*, in quo auditis Bulgarorum Legatis, Capitulare promulgavit octo & viginti conſtans Capitibus: quod *Baluzius* ad annum DCCCXXIII. refert. Ad hunc annum referendum eſſe probat *P. le Cointe* ad annum 822. Num. 12. Nihil antiquius fuiſſe *Ludovico Pio* in admini-

Digitized by Google

Studium Ludovici Pii pro Eccleſiæ defenſione & exaltatione.

adminiſtratione Regni quàm defenſionem & exaltationem Eccleſiæ, docet Capitulum ſecundum, cujus hæc ſunt verba: *Sed quoniam complacuit divina providentia noſtram mediocritatem ad hoc conſtituere, ut Sanctæ ſuæ Eccleſiæ, & Regni hujus curam gereremus, ad hoc certare & nos & filios ac ſocios noſtros diebus vitæ noſtræ optamus, ut tria ſpecialiter Capitula & à nobis, & à vobis, Deo opem ferente, in hujus Regni adminiſtratione ſpecialiter conſerventur, id eſt, ut defenſio & exaltatio, vel honor Sanctæ Dei Eccleſiæ & ſervorum illius congruus maneat, & pax, & juſtitia in omni generalitate populi noſtri conſervetur.* Admonitorem ſe Fidelium omnium, eóſque ſuos adjutores dicebat Pius Imperator. *Quanquam* (inquit Cap. 2.) *ſumma hujus Miniſterii in noſtra perſona conſiſtere videatur, tamen & divina auctoritate & humana ordinatione ita per partes diviſum eſſe cognoſcitur, ut unuſquiſque veſtrûm in ſuo loco & ordine partem noſtri Miniſterii habere cognoſcatur. Unde apparet, quod ego omnium veſtrûm admonitor eſſe debeo, & omnes vos noſtri adjutores eſſe debetis.* Iſtud Capitulare admonitionem ad omnes Regni Ordines continet. Eodem anno Conventus Pariſienſis de cauſa Sanctarum Imaginum habitus eſt, de quo egimus Diſſertatione VI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi VIII. §. IX. & X. oſtendimúſque Conventum illum Catholicæ Fidei de Sanctarum Imaginum cultu non adverſari, & Gallicanos Patres à calumnia vindicavimus.

Rex Danorum ad fidem converſus.

Anno DCCCXXVI. *Ludovicus Auguſtus* habito Conventu apud Ingelheimium varias Legationes audiit. *Heriboltus* Rex Danorum, cum uxore ſua, plurimiſque Danis Moguntiæ baptizatus, in Daniam cum *Anſchario* & *Autberto* Corbeienſibus Monachis regreſſus eſt, qui Chriſtianam Religionem in eo Regno propagarunt. *Heriboltum* Regem à *Ludovico Auguſto*, Reginam ejus uxorem à *Juditha Auguſta*, è ſacro fonte levatos *Theganus* teſtatur. Primus è Danorum Regibus Chriſtianam fidem ſuſcepit *Heriboltus*, cùm ab Epiſcopis Gallicanis eruditus fuiſſet. Eccleſiam verò in Dania propagarunt Monachi etiam Gallicani Cœnobii Corbeienſis. De his legenda *S. Anſcharii* Vita à *S. Remberto* conſcripta. In Conventu Ingelheimienſi Capitulare conditum eſt, quod ſeptem conſtat capitulis. Ex quinto diſcimus quàm ſeverè in Blaſphemos animadverti voluerit Ludovicus Auguſtus. *Si quis*, inquit, *quolibet modo Blaſphemiam in Deum jactaverit, ab Epiſcopo vel Comite pagi ipſius carceri uſque ad ſatisfactionem tradatur, & publicâ Pœnitentia multetur.* Quantum fuerit ejuſdem Imperatoris in Diſciplinam Eccleſiaſticam ſtudium, Capitulum ſextum probat, quo vetat ne quiſquam in privatis & domeſticis Oratoriis Miſſas celebrari faciat vel permitat abſque dedicatione & permiſſu Epiſcopi Diœceſani. *Quod ſi fecerit, domus illius fiſci juribus addicatur. Comes verò qui hoc cognovit, & non prohibuit, publica Pœnitentia multetur, vel honore privetur.*

Capitulare.

Pœnæ in blaſphemos ſtatutæ.

Miſſas in privatis Oratoriis abſque licentia Epiſcopi celebrari vetat Pius Imperator.

Bella.

Anno DCCCXXVII. *Ludovicus Auguſtus Pippinum* filium Aquitaniæ Regem cum exercitu contra Saracenos in Hiſpaniam direxit; ſed copiarum noſtrarum mora Saracenis otium dedit vaſtandi agros Barcinonenſium ac Gerundenſium, & Cæſarauguſtam ſe recipiendi priuſquam vel videri à noſtris potuiſſent. *Ludovicus* duos Conventus habuit, unum apud Noviomagum, alterum apud Compendium. (Ex Annalibus Laureshamenſibus.)

Placita.

Anno DCCCXXVIII. tria Placita conſignant Annales veteres à *Ludovico Pio* celebrata; unum apud Aquiſgranum, alterum apud Ingelheimium, tertium rurſus apud Aquiſgranum. In primo quæſtio habita eſt de his quæ in Marcâ Hiſpanica contigerant. Duces exercitus honorum amiſſione meritò multati. *Baldericus* Dux Forojulienſis, cujus ob ignaviam Bulgari fines Pannoniæ ſuperioris impunè vaſtarant, honoribus privatus, & Marca inter quatuor Comites diviſa eſt. *Halitgarius* Cameracenſis Epiſcopus, & *Ansfridus* Nonantulanus Abbas ad *Michaëlem* Græcorum Imperatorem Conſtantinopolim Legati miſſi ſunt. In altero Conventu, de filiis ſuis *Lothario* & *Pippino* cum magno exercitu ad Marcam Hiſpanicam contra Saracenos mittendis conſilium iniit *Ludovicus Auguſtus*. *Gregorii IV.* Pontificis Maximi Legatos audivit. In tertio varia Regni negotia ordinata. Indictæ quatuor Synodi anno proximo in quatuor Imperii partibus celebrandæ, Moguntiæ, Pariſiis, Lugduni, & Toloſæ. Præſcripta Capitula ab Epiſcopis in eiſdem Conciliis tractanda, de inſtructione Miſſorum Dominicorum. Iſta conſtant ex Annalibus Laureshamenſibus, ex Epiſtola generali quam *Ludovicus Auguſtus* ex Placito Aquiſgranenſi ſcripſit, & ex Capitulari ibidem condito. Eodem anno bellum Armoricum confectum eſt, peremptus Tyrannus *Marmanus*, Britones domiti, generalis Conventus Venetiæ celebratus, Cœnobium Rothonenſe * à *Ludovico Pio* fundatum eſt. (Ex Aſtronomo, & membrana antiqua dicti Monaſterii.)

Quatuor Synodi indictæ.

Bellum Armoricum.

** S. Salvator de Rhedon, Dioceſis Venetenſis.*

Conventus Vvormatienſis.

Anno DCCCXXIX. *Ludovicus Auguſtus* generalem Conventum Vvormatiæ habuit, in quo & annua dona ſuſcepit, & Legationes plurimas audivit. Ibi etiam Capitulare condidit variis conſtans Decretis. Inter quæ unum extat, quo examen aquæ frigidæ prohibetur. De quo legendus *Hincmarus* in Epiſtola ad *Hildegarium* Meldenſem Epiſcopum, examen hujuſmodi approbans. In eodem conventu *Bernardum* Marcæ Hiſpanicæ Comitem Cameræ ſuæ præfecit; ac Regni Adminiſtrum elegit, ut *Carolo* juniori filio adversùs *Lotharii* & partiariorum inſidias conſuleret. *Bernardi* recens dignitas & favor occultam conjurationem in apertum erumpere fecit incendium. Conjurationis originem & progreſſum *Nithardus* lib. 1. de diſſenſionibus filiorum Ludovici Pii exponit. *Juditha Auguſta* à conjuratis impacta calumnia, quaſi cum *Bernardo* Septimaniæ Comite adulterio ſe polluiſſet *Ludovicus Pius* indicto apud Noviomagum Conventu, conjurationem diſſipavit, *Hilduino* & *Vvala* Abbatibus abire juſſis è Palatio, *Lothario* leniter ad officium revocato, conjurationis auctoribus cuſtodiæ traditis & capitis ſupplicio damnatis, quibus tamen Pius Imperator vitam condonavit, Laïcos tonderi, Clericos in Monaſteriis cuſtodiri jubens. Hæc geſta anno DCCCXXX. memorat *Aſtronomus* in Vita *Ludovici Pii*.

Lothariana conjurationis exordia.

Conventus generales ſive placita.

Anno DCCCXXXI. Ludovicus Auguſtus generale Placitum Aquiſgrani celebravit; ibi *Juditha* Imperatrix ab objectis purgavit ſe, invento nemine qui eam accuſaret. Pius Imperator dudum exilio pro meritis damnatos patriæ, boniſque reſtituit manſuetudine ſingulari. Conventus alter apud Theodonis Villam ab ipſo habitus, in quo auditi Saracenorum Legati petitam pacem impetrarunt. *Bernardus* Comes adfuit Conventui, modum ſe purgandi ab eo quærens, more Francis ſolito, ſcilicet crimen objicienti ſemet objicere volens, armíſque impacta diluere. Sed cùm accuſator licet quæſitus deeſſet, ceſſantibus armis, purgatio facta eſt juramentis, (inquit Aſtronomus.) *Pippinum* filium placito adeſſe juſſerat Imperator, ſed Conventui ſe ſubtraxit.

Anno DCCCXXXII. cùm *Ludovicus Pius* *Auguſtoburgo*

Auguſtoburgo rediiſſet, quò ut motus quoſdam in Bajoaria excitatos comprimeret, feſtinaverat, Conventum Aurelianis habuit: Illúcque *Pippinum* filium adeſſe juſſit, qui pene invitus occurrit. In ſuſpicionem perfidiæ adductus *Bernardus*, honoribus privatus eſt. *Pippinus* ob contumaciam & morum inſolentiam ſub cuſtodia privata Treveros perduci juſſus, cuſtodiæ à ſuis noctu ſubductus eſt. *Ludovicus Auguſtus* quamdam Regni diviſionem inter filios ſuos *Lotharium* & *Carolum* conſtituit, quam emergentia poſtmodum impedimenta irritam fecere.) Ex Aſtronomo.) Ante Aurelianenſe illud Placitum, aliud habitum Moguntiæ Annales Bertiniani teſtantur, quò Francos Occidentales & Auſtrales, Saxonéſque ſibi occurrere juſſit *Ludovicus Auguſtus* ad *Ludovici* filii motus comprimendos, qui Alemaniam *Carolo* juniori fratri attributam invadere, imò & in Franciam arma inferre, & paternum Regnum uſurpare meditabatur. Perduellionis incentor erat *Mathfridus*, cui Imperator anno ſuperiore vitam & hereditatem condonaverat, cùm ad mortem damnatus eſſet. Cùm patrem Rheno trajecto ſibi imminere cum valido exercitu vidiſſet *Ludovicus*, mutato inpræſentiarum conſilio, in Bajoariam rediit. Hunc lentè inſecutus pater, cùm Auguſtoburgum perveniſſet, illum ad ſe venire juſſit, ac leniter increpito perduellionis veniam conceſſit, cùm jurejurando promiſiſſet nuſquam ſe hujuſmodi facinus perpetraturum.

Anno DCCCXXXIII. cùm Aquitaniam *Pippino* ademptam Carolo dediſſet *Ludovicus Auguſtus*, tres alii ejus filii *Lotharius*, *Ludovicus*, & *Pippinus*, adversùs eum cum ingenti exercitu proceſſere, aſſumpto ſecum *Gregorio* Romano Pontifice, prætextu conciliandæ cum Auguſto pacis. Conjunctæ ſunt perduellium filiorum copiæ in pago Heliſaciæ, in loco qui dicitur *Rotfelth*, id eſt, *Rubeus Campus*, juxta *Columb*, qui deinceps *Campus Mendacii* vocatus eſt. Maxima pars exercitus populíque ab Auguſto ad filios defecit. Ipſi ablata uxor, & Tartonam Longobardiæ urbem in exilium deportata. Ille verò cum *Carolo* filio à *Lothario* captus, Sueſſionémque ductus, in Monaſterio S. *Medardi* recluſus eſt, *Carolus* Prumienſi Monaſterio commendatus. Kalendis Octobris, *Lotharius* ducto ſecum patre Compendium venit, ibique celebravit Conventum Generalem, ut Imperium Regnúmque paternum ritu ſolemniori uſurparet. Ibi Pœnitentiæ publicæ ab Epiſcopis addictus eſt *Ludovicus Auguſtus*: quo facinore graviter quidem peccarunt Epiſcopi, nefariæ conjurationi faventes, & filiis contra patrem adhærentes, violata fide quam ipſi juraverant: ſibi tamen auctoritatem exauctorandi Imperatorem non tribuit Synodus Compendienſis, ut in Diſſertationibus oſtendam, ubi de Synodo Compendienſi, & de Ludovici Pii exauctoratione agetur. Anno ſequenti, Communioni ac Imperio reſtitutus in Conventu apud S. Dionyſium, *Judithatm Auguſtam* recepit. Filios etiam *Pippinum* & *Ludovicum* ad ſe redeuntes complexus eſt, perduellione ipſis condonata. Pertinacior *Lotharius* civili bello Gallias permiſcuit, duplicique reportata victoria inſolentior, in ſpem Imperii totius elatus eſt. Adversùs ipſum valido cum exercitu proceſſit Auguſtus pater, *Ludovico* filio ſuppetias ferente. Caſtris juxta Calviacum Villam poſitis, ita cum ſuis conſtrictus eſt *Lotharius*, ut nec fugæ, nec prælii locum videns, pacem rogarit, obtinueritque, ea conditione ſibi imperata, ut ſtata die Alpibus excederet, ac deinceps abſque Patris Juſſione fines Franciæ ingredi non præſumeret, nec in paterno Imperio aliquid moliri. Iſta conſtant ex Aſtronomo, Nithardo, & Annalibus Bertinianis. Lotharii execranda crudelitas, qui Sanctimonialem Ducis *Bernardi* ſororem dolio incluſam in Ararim projici juſſi, *Thegano* teſte. Eodem anno, circa feſtum S. *Martini* Conventum generalem celebravit *Ludovicus Auguſtus* in Attiniaco Palatio, in quo tam Eccleſiaſticis quàm publicis rebus conſuluit. *Mandavit filio Pippino per Ermoldum Abbatem, res Eccleſiaſticas, quæ in Regno ejus erant, quas vel ipſe ſuis attribuerat, vel ipſi ſibi præripuerant abſque cunctatione Eccleſiis reſtitui. Miſſos etiam per civitates & Monaſteria tranſmiſit, ſtatumque Eccleſiaſticum pene collapſum in antiquum ſtatum erigi juſſit. Itemque præcepit, ut Miſſi per ſingulos Comitatus irent, qui immanitatem prædonum atque latronum cohiberent.* (Ex Aſtronomo.)

Ludovici Pii exauctoratio.

Ejuſdem reſtitutio.

Lotharius bello civili Pium patrem laceſſit.

Conventus, ſive Comitia.

Anno DCCCXXXV. Conventus apud Theodonis Villam à *Ludovico Auguſto* habitus eſt, ubi cùm ab Epiſcopis approbata fuiſſet Imperatoris reſtitutio, inde cum Imperatore, Regnique Primoribus omnes in Metenſium urbem profecti ſunt, ubi relectis à *Drogone* Epiſcopo, quæ de reſtitutione Imperatoris acta fuerant, inter Miſſarum ſacra, Dominica Quinquageſimæ, ſeptem Archiepiſcopi ſeptem Reconciliationis Eccleſiaſticæ orationes ſuper eum cecinerunt, Deóque univerſi qui aderant pro cumulata Imperatoris reſtitutione multas gratias reddiderunt. Poſt hæc Theodonis villam regreſſi ſunt, ubi inſtaurata Synodus eſt, in qua *Ebo* Lothariànæ factionis incentor, ejuſdémque conjurationis particeps *Agobardus*, depoſiti ſunt, ut Aſtronomus in Vita *Ludovici* commemorat. Alterum eodem anno Conventum apud Wormatiam habuit Imperator, cui *Ludovicus* & *Pippinus* Reges ejus filii adfuere. Ibi Miſſorum Dominicorum audita relatio. Comites officio ſegniter functi caſtigati ſunt. Eodem anno, cùm nuntiatum eſſet Imperatori, *Lotharium* conditiones ſacramento dudum firmatas violare, maximéque Romanæ Eccleſiæ homines vexare, Legatos ad ipſum miſit; *Monens ut memor eſſet, quia quando ei Regnum Italiæ donavit, etiam curam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſimul commiſit, & quam ab adverſariis defenſandam ſuſceperat, nequaquam à ſuis diripi permitteret* (inquit Aſtronomus.) Miſſi ad *Lotharium* Abbas *Fulco* & *Richardus* Comes, quibus adjunctus *Adrebaldus*, ſive *Adrevaldus*, Romam ad *Gregorium* Papam Legatus. Epiſcopos duos ad *Ludovicum Auguſtum*, cum *Adrevaldo* in Gallias redeunte, Legatos miſit Pontifex; ſed hi *Lotharii* minis, ne Bononiam prætergrederentur, prohibiti ſunt. *Adrevaldus* Epiſtolam à Pontifice ad Imperatorem datam ab eis occultè accepit, & cuidam ſuorum, mendici perſonam agenti, tradidit perferendam: teſte Aſtronomo. Interim Normannos in Friſiam irrumpentes, ducto contra ipſos exercitu fugavit *Ludovicus Auguſtus*. Anno DCCCXXXVI. Duo Placita generalia celebravit, unum Aquiſgrani, alterum apud Stramiacum in Lugdunenſi pago. Primum fuit Synodus ipſa Aquiſgranenſis II. de qua ſuperiùs egimus. In altero ventilata eſt cauſa Lugdunenſis & Viennenſis Eccleſiarum vacantium (Ex Aſtronomo, & Annalibus Bertinianis, qui tamen ad annum 837. duplicem illum Conventum perperam referunt.) Anno DCCCXXXVII. generalem Conventum apud Cariſiacum celebravit *Ludovicus Auguſtus*, ubi *Carolum* filium enſe cinxit, corona Regali caput inſignivit, ipſique Neuſtriam attribuit. Ibidem auditis Nobilium Septimaniæ querimoniis adversùs *Bernardum* Ducem, imperator *Bonifacium* & *Donatum* Comites, ac *Adrevaldum* Floriacenſem Abbatem elegit,

Ludovici Pii reſtitutio confirmata.

Ludovicus Pius Eccleſiæ Romanæ defenſor.

Placita, ſive Comitia.

Digitized by Google

git, qui Miſſorum Dominicorum munere in illa Provincia fungerentur. (Ex Aſtronomo.)

Lotharius Patri reconciliatus.

Anno DCCCXXXVIII. *Juditha Auguſta* ſuadente, *Ludovicus Auguſtus* Miſſos ad *Lotharium* filium direxit, qui cum ad patrem invitarent, præteritorum facinorum indulgentiam, & medietatem Regni, excepta Bajoaria, pollicitus, modò *Caroli* fratris ſui adjutor & tutor eſſe vellet. Æqua & utilis *Lothario* viſa conditio eſt. Quamobrem ad Wormatienſe Placitum convenere: in quo *Lotharius* ad pedes patris proſtratus, nec Regnum, ſed indulgentiam ab eo ſe rogare humillimè conteſtatus eſt. Tum Regnum inter *Lotharium* & *Carolum* diviſum eſt, excepta Bajoaria, quæ ſervata eſt *Ludovico*. *Lotharius* partem Auſtralem à Moſa elegit, Occiduam accepit *Carolus*. Sic pax inter ambos fratres firmata; ut Aſtronomus & *Nithardus* teſtantur. Id contigit anno DCCCXXXIX.

Mors Pippini Aquitaniæ Regis.

Obiit interim *Pippinus* Aquitaniæ Rex, filiis relictis duobus, *Pippino* & *Carolo*. Varia in ſtudia ſciſſi ſunt Aquitaniæ populi. Pars Pippinum Regem proclamavit, pars expectare ſe velle profeſſa eſt quid *Ludovicus Auguſtus* de Regno & nepotibus decerneret. Imperator ducto in Aquitaniam exercitu, Regnum illud *Carolo* dedit, Aquitanis fidelitatem ipſi jurare juſſis. (Ex Aſtronomo, Nithardo, & Bertinianis Annalibus) *Ludovicus* Bajoariæ Rex, inæquali Regni partitione commotus, itáque in patrem, invidia in fratres incenſus, Alamanniam invaſit, cum quibuſdam Saxonibus & Toringis ſollicitatis. Auguſtus Toringiam petens cum exercitu, *Ludovicum* in Bajoariam ſe recipere coëgit. Secundùm hæc, indixit Conventum Wormatiæ Kalendis Julii ejuſdem anni DCCCXL. celebrandum, ad quem *Lotharium* filium ſuum ab Italia vocavit, cum eo, cæteriſque Fidelibus ſuis de *Ludovico* deliberaturus. Prope Moguntiam lethali correptus ægritudine, ad mortem ſeſe Chriſtiano animo præparavit.

Mors Ludovici Pii.

Per *Drogonem* Metenſem Epiſcopum fratrem ſuum, *quotidie Confeſſionis ſuæ munus, ſacrificium ſpiritus contribulati & cordis humiliati offerebat. Cibus ejus erat ſolummodo per dies quadraginta Dominicum Corpus, laudante eo juſtitiam Dei, & dicente: Juſtus es, Domine, ut quia Quadrageſimæ tempus non jejunans exegi, ſaltem coactus idem jejunium tibi exſolvam.* Ludovico filio perduelli, rogantibus Epiſcopis, veniam ex animo indulſit. Obiit XII. Kalendas Julii, quæ dies erat Dominica, cùm ſacram Communionem pro more percepiſſet, & cætera, quæ in egreſſu animæ Chriſtiano ritu agi ſolent, fieri poſtulaſſet, inquit Aſtronomus in ejus Vita. Annum ætatis numerabat ſexageſimum quartum, Regni Aquitanici trigeſimum ſeptimum, Imperii vigeſimum ſeptimum. Ejus Corpus Divoduri Mediomatricum in Baſilica *S. Arnulfi* à *Drogone* fratre ſepultum eſt. Ejus ſtaturam & corporis habitum deſcripſit Theganus, animíque dotes his verbis commendavit:

Ludovici Pii elogium.

Lingua Græca & Latina valde eruditus. Senſum in omnibus Scripturis ſpiritalem & moralem, necnon & anagogem optimè noverat. Erat fortis in membris, agilis & impiger, tardus ad iraſcendum, facilis ad miſerendum. Quoties mane in quotidianis diebus ad Eccleſiam perrexerat cauſa orationis, flexis genibus fronte tetigit pavimentum, humiliter diù orans, aliquando cum lacrymis. In tantum largus, ut antea nec in antiquis libris, nec in modernis temporibus auditum eſt; ut villas Regias Fidelibus ſuis tradidit in poſſeſſiones ſempiternas, & Præcepta conſtruxit, & annuli ſui impreſſione, cum ſubſcriptione manu propria roboravit. Erat in cibo potuque ſobrius, & indumentis ſuis moderabilis. Nunquam in riſu exaltavit vocem ſuam. Quotidie ante cibum eleemoſynarum largitionem exhibuit, & ubicumque erat, Xenodochia ſecum habebat. Omnia prudenter & cautè agens, nihil indiſcretè faciebat, præterquam quòd Conſiliariis ſuis magis credidit quàm opus eſſet: quod ei fecit Pſalmodiæ occupatio, & lectionum aſſiduitas, & aliud quod ille non incipiebat: Quia jam dudum illa peſſima conſuetudo erat, ut ex viliſſimis ſervis Summi Pontifices fierent. Et hoc non prohibuit, quod tamen maximum eſt malum in populo Chriſtiano. Vetus & Novum Teſtamentum in Germanicam linguam poëticè transferri juſſit, ut Præfatio in librum antiquum Saxonicè ſcriptum teſtatur. * Theodolfus Aurelianenſis Epiſcopus eleganti Carmine Ludovicum Pium commendavit.

** Apud Duchesnium Tom. II. pag. 326.*

Fabula de Ludovico Pio confutata.

Tot Privilegiis Eccleſias munivit, tot opibus auxit pius Imperator, ut poſt annos trecentos vulgata fuerit fabula, quòd propter effuſam adeo munificentiam, à Deo fuerit increpitus, & vocem audierit ſibi exprobrantem, quòd Eccleſiæ venenum addiderit. Abundante quippe divitiis Eccleſia, Clerus ab antiqua pietate deflexit, quia terrenæ poſſeſſiones diu cum virtutibus cohabitare non potuerunt. Id primi omnium vulgarunt Claravallenſes Monachi, primi S. *Bernardi* Diſcipuli & Comites, in Epiſtola ad Clericos Eccleſiæ Colonienſis, quæ refertur lib. VI. de Vita & miraculis ejuſdem Sancti. *Deſperata eſt*, inquiunt, *plaga Cleri hujus, à planta pedis uſque ad verticem non eſt in eo ſanitas. Ditata eſt Eccleſia terrenis poſſeſſionibus, ſed virtutibus ſpoliata. Neque enim longa eis eſſe potuit cohabitatio, ex quo pauper factus propter nos Rex gloriæ ita paupertatem elegit, ut diceret:* Niſi quis renuntiaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe Diſcipulus. *Heu, heu, videmus venenum additum Eccleſiæ ſicut dictum eſt Ludovico quem nominatis Pium, qui præcipuè ditavit Eccleſias. Legimus enim in Hiſtoria ejus, quòd audierit vocem ſibi dicentem:* Venenum Eccleſiæ addidiſti. *An fortè vobis videtur abſonum, venenum interpretari divitias? Chriſtus etiam in Evangelio ſpinas vocat. Et Apoſtolus eas laqueum definit eſſe diaboli. Evadant ergo qui volunt fieri pauperes, & ſecurè decantent, quia laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus.* Memorabilis adeo prodigii teſtem appellant Hiſtoriam ejuſdem *Ludovici*, cùm ante hæc tempora Scriptorum nemo ejus mentionem fecerit. Apage ergo fabulam. Ludovico Pio imperante, in Galliis ſanctitate celebres fuere *S. Benedictus* Anianenſis Abbas, *S. Adelardus* Abbas Corbeienſis, *S. Gratus* Epiſcopus Auguſtenſis, *S. Conuvoio* Abbas Rothonenſis, *S. Anſcharius* Monachus Corbeïenſis, Danorum Apoſtolus, & primus Epiſcopus Hamaburgenſis, &c.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 745. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Donationes Papæ factæ, non à Conſtantino, ſed à Galliæ Regibus.*

R. Hiſtorica veritas eſt invictis momentis à me alibi probata. Hæc tamen propoſitio excluſiva, *Donationes Papæ factæ non à Conſtantino*, eo loci non habetur. En verba mea: *Donationes Apoſtolicæ Sedi ab Avo & Patre factas Ludovicus Pius confirmavit, auxitque Urbe & Ducatu Romano, necnon Inſulis Corſica & Sardinia, ut ex Diplomate Donationis patet, ad Paſchalem Papam transmiſſo anno DCCCXVII.* Hæc Diplomata Regum Chriſtianiſſimorum munificentiam in Romanam Eccleſiam teſtantia num obliterari volunt? vel commemorari in Hiſtoria Eccleſiæ impatienter ferunt Religioſi Cenſores?

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 750. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Prædia à Pontificibus malè data, reſtituenda Eccleſiæ.*

R. Conſtitutionis à Lothario Imperatore editæ Romæ, rogante Eugenio Secundo Pontifice Maximo, ſumma capita refero, quorum unum erat: *Ut Eccleſiæ bona injuſtè*

retenta

tenenta prætextu conceſſionis Pontificum, in poteſtatem Pontificis, & Romanæ Eccleſiæ quantocyus redigerentur. Hæc tantùm ibi. Narrationis meæ veritatem probabit ejus collatio cum ipſo Romano Capitulari ſeu Conſtitutione Lotharii; in Conciliorum Collectionibus, & Tom. II. Capitularium Regum Francorum pag. 318. à Baluzio editâ, cujus hæc ſunt verba: *De rebus autem Eccleſiarum injuſte retentis, ſub occaſione quaſi licentiâ acceptâ à Pontifice, volumus ut à Legatis noſtris in poteſtatem Domini Pontificis & in jus Romanæ Eccleſiæ celerius redigantur.* Hæc Lotharius. An injuſtos bonorum Eccleſiæ poſſeſſores ac detentores, falſo donationis Pontificiæ prætextu à lege reſtitutionis excuſari volunt Iudiculi Cenſorii Authores?

ARTICULUS III.

De Lothario Imperatore, Ludovico II. ejus filio, & Succeſſore, & Carolo Calvo Francorum Rege, & poſt Ludovici obitum etiam Imperatore.

Lotharius.

CUM *Lotharius* patrem ſuum obiiſſe accepiſſet, confeſtim nuntios quaquaverſum direxit, qui illum poſſeſſionem Imperii olim ipſi dati mox initurum ſignificarent, promittens unicuique honores à patre conceſſos ſe non modò ſervaturum, ſed aucturum. Dubios quoque fide, novo Sacramento juſſit obſtringi, capitale ſupplicium renuentibus comminatus. Hinc maxima populorum parte ipſi fidelitatem jurante, in ſpem univerſi Imperii invadendi excitatus eſt: ac in *Ludovicum* Germaniæ, *Carolum Calvum* Burgundiæ & Neuſtriæ, Reges, fratres ſuos, arma convertit, tracto in partes *Pippino* nepote de Regno Aquitaniæ cum *Carolo* contendente. Primus impetitus Ludovicus, *Lotharium* fortiter repulit. Carolus illius amicitiam & pacem fruſtra rogavit, reverentiam primogenito debitam ipſi promittens. Res *Caroli* penè profligatæ videbantur. Hinc enim *Lotharius* cum ingenti exercitu ipſum perſequebatur: inde *Pippinus* imminebat: illinc Britones infeſti. *Hilduinus* Sandionyſianus Abbas, *Gerardus* Pariſiorum Comes, *Pippinus* Bernardi Regis Longobardorum filius, & alii quamplurimi, ad *Lotharium* defecerant. *Carolus* cum fidelibus reliquis bene animatis obviàm *Lothario* proceſſit. Caſtra prope Aurelianum poſita. *Lotharius* arte, quàm marte, *Carolum* ſuperare maluit, donec auctis ſenſim viribus penitus ipſum attereret. Iis igitur conditionibus prælium diremptum eſt, ut Aquitania, Septimania, Provincia, & decem Comitatus inter Ligerim & Sequanam, *Carolo* cederent: utque in ipſum & *Ludovicum* fratrem *Lotharius* tentaret nihil, donec in Placito generali Attiniaci proximè celebrando, eorum controverſiæ componerentur: alioquin ſoluti eſſent ſacramento quo ſe obſtringebant. Mox *Lotharius* violata fide, in *Ludovicum* Germaniæ Regem duxit exercitum. Suorum defectione fugam capeſſere coactus *Ludovicus*, in Bajoariam ſe recepit. Reſumptis deinde viribus, *Adalbertum* Metenſem Comitem, Lothariani Ducem exercitus vicit commiſſo prælio: ſtatímque *Carolo* fratri venit in auxilium. Miſſæ ad *Lotharium* crebræ legationes ab utroque fratre; fruſtra rogata pax. Cruenta pugna ad Fontaneum * Autiſiodorenſis agri pagum tres inter fratres commiſſa eſt VII. Kalendas Julii anno 841. fuſus fugatúſque *Lotharii* exercitus. Hæc refert, qui præſens aderat & pro *Carolo* pugnabat, *Nithardus*, lib. 2. Enituit *Caroli* & *Ludovici* Regum pietas, qui victoria Dei munere conceſſâ contenti, Lothariani exercitus reliquias tum perſequi noluerunt, ſat Chriſtiani ſanguinis effuſum rati. Inſequenti die, quæ Dominica erat, *Miſſa peracta*, mortui, amici pariter & inimici ſepulturæ traditi, vulnerati collecti, transfugis, ſi reverti vellent, oblata venia. Tum Reges populique, Epiſcopos conſuluere de modo expiandæ tot Chriſtianorum cædis, quàm, inviti licet, perpetrarant. Coacti velut in Concilium Antiſtites reſpondere: Compertum eſſe *quòd pro ſola juſtitia & æquitate decertaverint, & hoc Dei judicio manifeſtum effectum: ac per hoc immunis omnis Dei miniſter in hoc negotio haberi, tam ſuaſor, quam effector, deberet. At quicumque conſcius ſibi aut ira, aut odio, aut vana gloria, aut certè quolibet vitio quiddam in hac expeditione ſuaſit, vel geſſit, eſſet verè confeſſus ſecretè ſecreti delicti, & ſecundùm modum culpæ dijudicaretur. Verumtamen pro remiſſione, delictis mortuorum fratrum ſuorum, uti ſuo adjutorio ab his exuti liberarentur: Inſuper autem, uti hactenus in juſtitia adjutor & protector illis Deus extitit, ita & deinceps ubique exiſteret: Próque his omnibus triduanum jejunium injunctum ac celebratum eſt.* Ita refert *Nithardus* Lib. 3.

Bellum inter filios Ludovici Pii.

* Fontenay.

Regum Caroli & Ludovici religio.

Miſſæ ſacrificium.

Confeſſio ſecreta.

Preces pro Defunctis.

Eodem anno *Carolus* Rex Tranſlationi Sanctorum, *Medardi*, *Sebaſtiani*, *Gregorii*, *Tiburtii*, *Petri*, & *Marcellini*, *Marii*, *Marthæ*, *Audifacis*, & *Abacuch*, *Honeſimi*, *Mereſinæ*, & *Leocadiæ*, *Mariani*, *Pelagii*, & *Mauri*, *Floriani*, & ſex fratrum *Gildardi*, *Sereni*, & *Remigii* Rotomagenſis Archiepiſcopi, in urbe Sueſſionenſi interfuit, rogantibus S. Medardi Monachis, & ſacra corpora propriis humeris *cum omni veneratione* tranſtulit. Inſuper & villam, cui nomen *Bernacha*, ejuſdem Eccleſiæ rebus per Edictum addidit, teſte *Nithardo*.

Sacrarum Reliquiarum cultus religioſus.

Anno ſequenti, *Carolus* & *Ludovicus* Reges, ut contra *Lotharium* fratrem, ſed communem hoſtem, mutuò ſe tuerentur, Argentariam * convenerunt, ibique fœdus iniere, quod *Ludovicus* Romana ſeu ruſtica Latina, Carolus Lingua Theudiſca juravit. Utrumque Sacramentum refert *Nithardus*. Confœderati Reges *Lotharium* inſecuti, Lugdunum uſque fugere compulerunt, Ac Auſtraſiam totam, Regníque Burgundici partem relinquere. Secundùm hæc *Ludovicus* & *Carolus* in Palatium Aquiſgranenſe convenere, quid conſultius de populo ac Regno à fratre relicto agendum videretur, deliberaturi. Cauſa ad Epiſcopos delata eſt, *Ut illorum conſultu, veluti numine divino, harum rerum exordium atque auctoritas proderetur* (inquit Nithardus) *Quibus ab initio geſta Lotharii conſiderantibus, quomodò patrem ſuum Regno pepulerit, quoties populum Chriſtianum perjurum ſua cupiditas effecerit: quoties hoc, quod patri, fratribúſque juraverat, fruſtraverit; quoties poſt patris obitum fratres ſuos exheredit are atque delere tentaſſet: quanta homicidia, adulteria, incendia, omnigenáque facinora, ſua nefandiſſima cupiditate univerſalis Eccleſia perpeſſa ſit,&c. Ergo omnibus unanimiter viſum eſt, quod ob ſuam nequitiam vindicta Dei illum ejecerit, Regnúmque fratribus ſuis melioribus ſe juſtè ad regendum tradiderit.* Ipſis tamen hanc Regni capeſſendi licentiam non dedere, donec illos interrogaſſent, *Utrum illud per veſtigia fratris ejecti, an ſecundùm Dei voluntatem regere voluiſſent*: Reſpondentibus autem, ſecundùm Dei voluntatem ſe Regnum adminiſtrare velle, dixere Præſules: *Et auctoritate divina, ut illud ſuſcipiatis, & ſecundùm Dei voluntatem illud regatis, monemus, hortamur, atque præcipimus.* Tum Rex uterque ad Regni partitionem duodecim è ſuis elegit. Verùm haud ſubſtitit iſta diviſio. Nam *Lotharius* pacem tandem fratribus obtulit, eâ conditione, ut Regnum omne, abſque Longobardia, Bajoaria, & Aquitania, tres in partes divideretur, ac eligendi poteſtas penes *Lotharium* eſſet. Diu de partitione illa inter Proceres à ſingulis Regibus electos deliberatum. Interim *Carolus* Rex *Hermentrudem* Vo-

* Strasbourg.

Reges Ludovicus & Carolus Regnum à Lothario relictum, ac ab ipſis legitimè partum capeſſere noluere inconſultis Epiſcopis.

Regni partitio.

Caroli Calvi Nuptiæ.

donis & Ingeltrudis filiam, Adelardi neptem uxorem duxit. Miſſi Regum ad Regni diviſionem electi, difficile negotium apud Theodonis Villam perfecere. *Ludovicus* ultra Rhenum omnia, citra Rhenum verò Nemetum, Vangium, & Moguntiam civitates pagóſque ſortitus eſt. *Lotharius* quicquid inter Rhenum & Moſam, Scaldim & Ararim ſitum eſt. *Carolo* Francia Occidentalis, à Mari ſcilicet Britannico ad Moſam uſque ceſſit, cum Occitania & Marca Hiſpanica. Pax illa inter *Ludovici Pii* filios inita eſt anno DCCCXLIII. Iſta conſtant ex *Nithardo* & Annalibus Bertinianis. A

Anno 844. *Bernardus* Marcæ Hiſpanicæ Comes, Regni quondam ſub *Ludovico Pio* Adminiſter, cùm res novas moliretur, Francorum judicio, juſſu *Caroli* Regis, capitalem ſententiam in Aquitania ſubiit. *Lotharius Ludovicum* filium ſuum cum *Drogone* Metenſi Epiſcopo Romam miſit, acturos ne deinceps ordinaretur Pontifex, niſi præſentibus Imperatoris Legatis. *Ludovicus* Princeps in Regem à *Sergio* Papa hujus nominis Secundo conſecratus eſt. B

Eodem anno Conventum in Villa Colonia celebravit *Carolus* Rex, in quo edidit Capitulare ſex conſtans Capitulis. *Caput* quintum Regia prudentia, æquitate, & benignitate dignisſimum eſt, quo ita ſanxit: *Et ſi fortè ſubreptum nobis quippiam ut homini fuerit competenter & fideliter, prout ſublimitati Regiæ convenit, & neceſſitatibus ſubditorum expedit, ut hoc rationabiliter corrigatur, veſtra fidelis Devotio admonere curabit.* C

Lex Caroli Calvi prudentiſſima.

Anno 845. Normanni Lutetiam uſque pervaſerunt, quibus reſiſtere non valens *Carolus* Rex, quibuſdam pactionibus, & munere ſeptem millium librarum, eis reditum perſuaſit. *Fulcradus* Comes, & Provinciales cæteri, à *Lothario* defecere. *Carolus* Rex Chriſtianiſſimus *Pippino* nepoti Regnum Aquitaniæ conceſſit, cùm ab eo ſacramentum fidelitatis priùs accepiſſet. Bellum contra *Nomenoïum* Britonum Ducem infeliciter geſſit. Synodi ad Theodonis Villam, in Verno Palatio, & Bellovaci habitæ, *Carolo Calvo* jubente. Anno ſequenti Conventus in *Sparnaco* Villa celebratus eſt. Anno 847. *Abdirhamani* Regis Saracenorum Legatos *Carolus Calvus* audivit. Dani Armoricam infeſtarunt; triplici commiſſo prælio, Britones fuderunt, Ducémque fugarunt *Nomenoïum*; qui pacem ab ipſis muneribus redemit. Trium Regum fratrum Conventus apud *Marſnam*, juxta Trajectum, in Diœceſi Leodienſi, celebratus; in quo communi conſenſu Capitulare conditum, undecim conſtans Capitulis, quibus firmitati pacis & amicitiæ inter ipſos conſultum eſt, & decretæ Legationes ad Ducem Britonum, & ad Normannorum Regem, pacem ipſis imperaturæ. Anno 848. *Ludovicus* Rex Sclavos in Germaniam irruentes; *Carolus Calvus* Normannos oppugnantes Burdegalam; *Lotharius* Saracenos Beneventum occupantes, profligarunt. Sed vix Aquitaniâ *Carolus* exceſſerat, cùm Dani rurſus Burdegalam occupavere prodentibus Judæis, ac devaſtatam incendêre. Aquitani deſidia inertiáque *Pippini coacti*, *Carolum* adiere *Calvum*, eúmque in Regem elegere. Rex Aquitaniæ conſecratus eſt Aurelianis ab Epiſcopis Regni Aquitaniæ. Fuerat à *Ludovico Pio* creatus poſt obitum *Pippini* fratris. Aquitanicum Regnum à triennio *Pippino* nepoti beneficiario jure conceſſerat. *Pippinus* malè gerebat Rempublicam, nec Regnum ſibi datum à Barbarorum incurſionibus tuebatur: inſuper & ſubditos vexabat. Hinc Aquitani jugum illius excuſſere, & Principali Domino ſe dedidere. Anno ſequenti, novi Regni poſſeſſionem iniit: ſed *Nomenoio* Britonum Duce hinc Andegavos & vi-

Synodi & Conventus à Carolo Calvo habiti.

Sparnacum, vulgò *Eſpernay*, ad Matronam fluvium, in Diœceſi Remenſi.

Carolus Calvus Rex Aquitaniæ inauguratur.

cina loca invadente: illinc Normannis Petricorium Aquitaniæ civitatem populantibus, nova ſubinde oriebantur negotia. In Aquitania vagabatur *Pippinus*, haud abjectâ ſpe Regni. Huic *Carolus* frater, qui in Aula patrui *Lotharii* agebat, dum in auxilium veniret, à fidelibus *Caroli* Regis comprehenſus eſt, & ab Epiſcopis in Clericum attonſus, in conventu apud Carnutum celebrato, cùm poſt Miſſarum ſolemnia conſcendens ambonem profeſſus eſſet, *ſe ob divinæ ſervitutis amorem Clericum nullo cogente velle fieri*: ut referunt Annales Bertiniani.

Anno 850. *Lotharius* filium ſuum *Ludovicum* Romam miſit, ubi à *Leone IV.* Pontifice Maximo in Imperatorem unctus eſt, ut iidem Annales commemorant. Normanni *Roricho* Duce, Friſiam & Batavum inſulam, aliáque vicina loca per Rhenum & Vahalem devaſtarunt: quos *Lotharius* comprimere non valens, Dorſtadum & alios Comitatus ipſis largitus eſt. Aliud Normannorum agmen Anglos aggreſſum, ab iis fortiter repulſum eſt.

Ludovicus Lotharii filius Imperator inauguratur.

Anno 851. *Lotharius* Imperator, *Ludovicus* Germaniæ, & *Carolus Calvus*, Reges, generalem Conventum apud *Marſnam* Palatium celebrarunt, ubi renovato fœdere, octo condidere Capitula ad pacis & amicitiæ firmitatem. Ea referunt Annales Bertiniani. Obiit Dux Britonum *Nomenoïus*. Cujus filius *Reſpogius Carolo* fidelitem promittens, ab eo paterna ditione inveſtitus eſt, adjectis Redonibus, Nannetis, & Ratenſi pago. Anno 852. *Carolus Calvus Pippinum* nepotem à *Sancio* Vaſconiæ Comite captum, & ad ſe adductum, in Monaſterio *S. Medardi* Sueſſionenſis tonderi juſſit. Anno 853. Synodus Sueſſionenſis II. jubente *Carolo* Rege celebrata eſt, in qua & Capitulare edidit Capitulis conſtans XII. Synodus eodem anno apud Vermeriam habita, ejuſdem Regis juſſu. Conventus apud Valentianas eſt habitus à *Lothario* & *Carolo*, ibique conditum Capitulare. Conventus eodem anno celebravit Carolus apud Silvacum, * & anno ſequenti apud Attiniacum, & Leodium, in quibus Capitularia condidit. Aquitani ad *Ludovicum* Germaniæ Regem defecere; qui *Ludovicum* filium ipſis in Regem conceſſit. Hunc ex Aquitania fugat *Carolus*. Sed à *Pippino Juniore* è Cœnobio Sueſſionenſi, & *Carolo* ejus fratre, jam Diacono, è Corbeienſi Monaſterio transfugis; Aquitania novis motibus turbata eſt. D

Pax inter fratres Reges firmata.

Marſna, vulgò *Merſen*, primo aut ſecundo lapide à Trajecto Moſæ ſita, in Ruremundana Diœceſi.

Synodi, Conventus Capitularia.

Silvacum, vulgò *Servais*, Belgicæ ſecundæ Villa Regia, in pago Laudunenſi.

Anno 855. *Lotharius* Imperator hereditarium filiorum diſſidium veritus, Regna ſua inter eos diſtribuit. *Ludovico* Italiam cum Imperii titulo reliquit, *Lothario Juniori* eam Galliæ partem quæ ab illo (non, quod aliis placet, à patre) Lotharii exinde Regnum & Lotharingia eſt appellata: *Carolo* natu minimo Provinciam. Ipſe verò relictâ rerum humanarum curâ, in Monaſterio Prumienſi Monachum induit, ibique paucos poſt dies obiit IV. Kal. Octobris. *Hic eam vitæ veritatem attulit, ut melior-ne an deterior fuerit, dijudicari non poſſit; niſi quòd mortis honeſtas omnem vitæ delere turpitudinem potuit*, (inquit *Sigonius* Lib. V. de Regno Italiæ.) Monaſterii *S. Martini* Metenſis frater eſſe dudum voluerat, ut docent antiqui verſus * deſcripti in fronte Textus Evangeliorum, quem obtulit eidem Monaſterio. Quod non ita intelligendum, quaſi jam tunc Monachus fieri voluerit, ſed inter Monachos conſcribi ad orationum & bonorum operum communionem. Sic *Ludovicus Auguſtus* ejus pater, & *Ludovicus* Rex Germaniæ ejus frater, Sandionyſiani Monaſterii fratres erant, ut legimus Tomo IV. Spicilegii Dacheriani, pag. 230. Triplicis enim generis Fratres erant in Cœnobiis. Alii Monaſtico habitu, dum valerent, induti, & Vitam Religioſam profeſſi cum ſtabilitate: Alii habitu Monaſtico E F

Abdicatio & Mors Lotharii Imp.

* Editi ſunt à Baluzio Tom. 2. Capitular. pag. 1565.

Triplicis generis fratres in Cœnobiis.

Monaſtico induti in extremis, in pœnitentiæ & devotionis argumentum, qui *Monachi ad ſucurrendum* dicebantur: Alii denique ad bonorum operum & orationum communionem à Monachis admittebantur, & nomina ſua inter nomina Monachorum conſcribi petebant & obtinebant; & vocabantur *Fratres conſcripti*, ut docet *Vadianus* in Lib. 2. de Collegiis Monaſteriiſque Germaniæ veteribus, pag. 88. Nomina Fratrum Conſcriptorum Cœnobii *S. Galli* edidit *Goldaſtus* Tomo II. Rerum Alamanicarum, pag. 184. & *D. Lucas Dacherius* nomina Fratrum Conſcriptorum Monaſterii *S. Dionyſii*, Tom. IV. Spicilegii. Varia Capitula Longobardicæ Legi addidit *Lotharius* Auguſtus, quæ Tomo II. Capitularium Editionis Baluzianæ leguntur.

Epiſcopi Carolo Calvo Regi ſalubre dant conſilium, ut Summi Pontificis monitis obtemperet.

* Benoilum, ſeu Benogelum, vulgo Boneuil.

Anno 856. menſe Auguſto, *Carolus Calvus* apud *Benoilum* * Pariſienſis agri vicum Placitum habuit, in quo Epiſcopi ſaluberrimum ipſi conſilium dedere ut monitis & increpationi *Benedicti III.* Pontificis Maximi acquieſceret; ac monitis Apoſtolicis ſua adjunxere, ſéque increpatoriis Papæ literis non tangi profeſſi ſunt, quia ſuo jam functi erant officio in commonendo Rege. *Increpatio*, inquiunt, *quam in Epiſtola Domini Apoſtolici vobiſcum & cum aliis fidelibus veſtris audivimus, ſeveriſſime nos tangeret, ſi nos aliter non egiſſemus quàm iſdem Domnus Apoſtolicus nos egiſſe ſecundùm quòd ipſe audierat, cum magna auctoritate mandavit. Nam quia nos in iſto facto, unde nos ſpecialiter redarguit, conſentientes non fuimus, & vos ac fideles veſtros, quos inde admonere convenit, & verbis, & ſcriptis, ſicut ipſi ſcitis, & manentia ſcripta teſtantur, frequenter & ſalubriter commonuimus, ut quod contra ſalutem & auctoritatem factum erat, emendaretur; & ne deinceps committeretur, omnimodis caveretur, damnabiliter iſta increpatione non tangimur. Sed & nunc noſtris monitis illius monita conjungentes, & illius monitis noſtra monita ſubjungentes, hortamur ut ſtatum Monaſteriorum in Regno veſtro conſiſtentium; aliter quàm debeat ac deceat, perverſum & confuſum, quantò citiùs & meliùs ac poſſibiliùs atque rationabiliùs potueritis, reſtituere & corrigere ſtudeatis.* Regem etiam hortati ſunt, ut Capitula in Colonia, Bellovaci, apud Theodonis-Villam, in Verno Palatio, in Sparnaco, apud Marſnam, in Synodo Sueſſionenſi, in Silvaco, & Leodii à ſe condita confirmaret, ac ſecundùm illa omnes Regni Ordines corrigeret. Comites penè omnes ex Regno *Caroli Calvi* eo anno adversùs ipſum cum Aquitanis conjurarunt, *Ludovicum* Germaniæ Regem ad occupandum Franciæ Regnum invitantes. Quo diutiùs in expeditione Sclavica detento, ubi & magnam partem exercitus amiſit, iſti moras illius non ferentes, *Carolo* reconciliati ſunt. Ipſos variis miſſis Legationibus & Capitulis, revocare ad fidem & officium ſategit *Carolus*. Eò ſpectant Capitula quindecim ad Francos & Aquitanos miſſa de Palatio Cariſiaco per *Adalardum* Abbatem, *Rodulfum*, *Richuinum*, *Adalgarium* & *Berengarium*; Capitula quinque ad eoſdem miſſa de *Baſiu* per *Hadabrannum* & *Bettonem*: Miſſaticus ad eoſdem per *Adalardum* Abbatem miſſus, id eſt, directa Mandata: & alter Miſſaticus per *Hincmarum* & alios, ad eoſdem tranſmiſſus.

Capitularia Caroli Calvi.

Tom. II. Capitul. edit. Baluz.

Baſiu, vulgò Baſiege in pago Ambianenſi, non procul à Corbeia.

Anno 857. *Carolus Calvus* cum *Lothario* nepote, *Ludovicus* Rex Germaniæ cum *Ludovico II.* Imperatore fœdus jurarunt, novum bellorum ſemen. Pactio *Caroli* cum *Lothario* apud Sanctum Quintinum facta, legitur inter Capitula Caroli Calvi, Tit. XXV. Conventus apud Cariſiacum Februario menſe habitus eſt, in quo duplex conditum Capitulare legitur Tom. II. Capitular. editionis Baluzianæ. His in Capitularibus de rapinis prohibendis agitur, quæ tum in Regno frequentes erant. Normanni piratæ in inſula Sequanæ, cui nomen *Oſcello* muniti, inde per Sequanam Pariſios uſque prædabundi irrumpebant, ſacris non parcentes ædibus. Quos dum comprimere fruſtra *Carolus* Rex niteretur, ſubditi ipſius ad *Ludovicum* Germaniæ Regem conſpiratione facta defecerunt. *Ludovicus* trajecta cum exercitu Alſatia, Pontigonem Villam Regiam venit, ubi Neuſtraſiorum Optimatum ſacramenta recepit, indicto Attiniaci generali Conventu, ad cæterorum fidelitatem obſtringerdam. *Carolus Calvus* Oſcelli Inſulæ obſidione ſoluta, per Catalaunos uſque ad Breonam Villam feſtino gradu proceſſit, ibique *Ludovicum* inſequentem præſtolatus eſt. Aciebus hinc inde diſpoſitis, ſuorum continuam defectionem videns *Carolus*, receſſit, atque in Burgundiam ſe recepit. Dum in Attiniaco Palatio conſiſteret *Ludovicus* Rex, Epiſcopi Provinciarum Remenſis & Rotomagenſis ad illum è Synodo apud Cariſiacum ſcripſere prolixam & gravem Epiſtolam, cujus hæc ſumma capita. 1. Excuſant cur ad Conventum Remenſem venire non potuerint. 2. Queruntur quòd eorum monitis & conſiliis hactenus non paruerit. 3. Quòd ſæpiùs illum ad ineundam cum fratre concordiam hortati ſint. 4. Ipſum hortantur ut conſideret cur in fratris Regnum venerit, & utrum talia ſuſtinere velit, qualia facit. 5. Monent de eis quæ crudeliter fiebant & impiè quà tranſibat, ut ea prohibeat & compeſcat. 6. Ut contra Paganos arma potiùs convertat. 7. Ut Privilegia & immunitates Eccleſiarum conſervet, Rectoréſque illarum non inquietet, nec poſſeſſiones diripi permittat. 8. Ut Monaſteria laïcis à *Carolo* Rege conceſſa Religioſis perſonis reſtituat. 9. Ut iis quibus regimen Monaſteriorum committit, præcipiat ut regularis diſciplinæ curam gerant. 10. Ut hoſpitalia Peregrinorum ad id ad quod deputata ſunt, Epiſcoporum conſilio à Rectoribus ſuis adminiſtrentur. 11. Quòd Regem ita vitam inſtituere conveniat, ut omnibus ſit exemplo. 12. Quomodo domeſticos regere, quid Deo, quid ſubditis reddere, & quales Palatii ac Reipublicæ Miniſtros conſtituere debeat. 13. Ut eos qui propter has ſeditiones excommunicati ſunt, ad Eccleſiæ pacem revocare ſtudeat. 14. Quales Villarum Regiarum conſtituendi ſint Judices. 15. Ut Synodus Epiſcoporum Regni expectetur, in qua quid facto ipſis opus ſit deliberent: & quòd Epiſcopi ad ſacramenta non ſint adigendi. Extat ea Epiſtola Tomo III. Conciliorum Galliæ. Hæc anno 858. contigere.

Defectio Francorum à Carolo Calvo ad Ludovicum Germaniæ Regem.

Epiſtola Commonitoria Epiſcoporum ad Ludovicum Germaniæ Regem.

Anno 859. *Carolus Calvus* collectis viribus adversùs *Ludovicum Germanicum* progreſſus, eum è Regni ſui finibus expulit: pacta cum *Lothario* nepote in Arcas Palatio confirmavit. Secundùm hæc, Epiſcopi Neuſtraſii & Lotharingi ex Synodo Metenſi Legationem Epiſcoporum novem ad *Ludovicum* Germaniæ Regem decrevere, cum mandatis ut indulgentiam illi certis legibus offerrent, atque ad proximum Conventum generalem ſatisfacturum invitarent. Tullenſis apud Saponarias Synodus 18. Kalendas Julias celebrata, in qua cùm de aliis pluribus, tum de Reguin reconciliatione actum eſt.

Carolus Calvus Ludovicum expellit.

Anno 860. *Ludovicus* Germaniæ, & *Carolus* Franciæ, Reges, pacem inter ſe & cum *Lothario* nepote compoſuerunt in Baſilica *S. Caſtoris* prope Confluentes ad Rhenum, Nonis Juniis. Tanti negotii arbitri fuere ſelecti Epiſcopi & Abbates cum Nobilibus laïcis. Ab his Capitula condita ſunt ad pacis firmitatem, quorum obſervationem Reges juravere. Extant inter Capitula *Caroli Calvi*, Tit. XXXI. Hoc anno *Lotharius* cum *Thietberga*

Pax inter Carolum Calvum, & Ludovicum Germaniæ Regem & Lotharium eorum nepotem inita.

Digitized by Google

berga Regina uxore ſua divortium fecit, cujus hiſtoriam ſingulari Diſſertatione exponam.

Balduinus Flandriæ Comes Juditham Caroli Regis filiam rapit.

Anno 862. *Balduinus* Flandriæ Comes *Juditham* Caroli Calvi filiam, *Edilulſi* Regis Anglorum viduam, Silvanecti degentem furatus eſt, id eſt, ſine patris aſſenſu uxorem duxit, quæ tamen ipſum volens ſecuta eſt, *Ludovico* fratre conſentiente, ut Annales Bertiniani teſtantur, & *Nicolaus I.* ſcribit Epiſtola 2. ad *Carolum* Regem: *Qui veſtram ſe habere indignationem, eò quòd Judith filiam veſtram illum præ cæteris diligentem ſine veſtra voluntatis conſenſu in conjugium elegerit, eámque volentem acceperit, ore proprio retulit.* Balduinus ab

Excommunicatur.

B Epiſcopis excommunicatus, Romam adiit, & *Nicolai I.* Summi Pontificis interceſſionem apud *Carolum Calvum* ſupplex flagitavit, ac impetravit.

Pro ipſo Nicolaus I. apud Regem intercedit.

Rex precibus Pontificis inflexus, annuit ut nuptiæ legitimæ Autiſiodori conjungerentur ſub exitum anni. His tamen adeſſe noluit, ut *Hincmarus* teſtatur Epiſtola XVII. ad Nicolaum Papam.

Rex annuit ut Legitimis Nuptiis conjungantur.

Domnus etiam noſter Rex filius veſter huic deſponſationi & conjunctioni intereſſe non voluit: ſed miſſis publicæ rei Miniſtris, ſicut vobis promiſit, ſecundùm Leges ſeculi eos uxoria conjunctione ad invicem copulari permiſit, & honores Balduino pro veſtra ſolummodo petitione donavit. Eodem anno 862.

Capitulare Piſtis conditum.

Synodus, unà & Placitum generale, Piſtis habita C eſt, in qua conditum eſt Capitulare quatuor conſtans Capitulis, ad rapinas, deprædationes, raptus fœminarum, conſpirationes, aliàque facinora coercenda. Seniores ſive Domini, qui ſubditos ſuos talia patrantes non corrigunt, nec ad Pœnitentiam perducunt, Rex honore privandos, Epiſcopi excommunicandos decernunt: quia, ut ait Apoſtolus, *Non ſolùm qui faciunt, ſed qui conſentiunt facientibus, digni ſunt morte. At non eſt liber à conſenſu, qui quod emendare poteſt, emendare negligit, quapropter ſine dubio peccati ſe participem facit.*

Piſtæ, vulgò *Pitres*, ad Andellæ ſeu Andellæ atque Auluræ Confluentes, juxta Pontem Arcüs, in pago Rothomagenſi.

Lotharius à Carolo Rege ad oſculum ſuſceptus.

Eodem anno *Lotharius* à *Carolo* Rege & Regni illius D Epiſcopis ad oſculum & colloquium receptus eſt, iis conditionibus, ut ea emendaret propter quæ ab ejus Communione hucuſque abſtinuerant. Tres porro iſtius abſtentionis cauſas exponit *Carolus Calvus* in Capitulari tunc edito, cujus ad hunc annum meminit Annaliſta Bertinianus. Prima eſt, quòd *Engeltrudem Boſonis* Comitis conjugem, quæ virum reliquerat, in Regno ſuo jampridem peſſimâ famâ vagari permitteret. Secunda, quòd *Balduinum* Comitem, qui *Juditham* ipſius Caroli filiam furatus fuerat, in Regno ſuo deliteſcentem foveret. Tertia, quòd *Theutbergam* Reginam, uxorem legitimam, *Vualdrada* pellice inducta, E repudiaſſet.

Anno 864. *Carolus Calvus* Piſtis generale Placitum habuit, in quo annua dona, & cenſum de Britannia, à *Salomone* Britonum Duce ad ſe miſſum, more prædeceſſorum, quinquaginta ſcilicet libras argenti recepit, & propugnacula ſuper Sequanam juſſit extrui ad Normannorum excurſiones prohibendas. Capitula etiam XXXVII. more prædeceſſorum ſuorum conſtituit, & ut legalia per omne Regnum ſuum obſervari præcepit, inquit Annaliſta Bertinianus. Edictum Piſtenſe legere eſt inter Capitularia *Caroli Calvi*, F Titulo XXXVI. Anno 865. Februario menſe, *Carolus* Francorum & Ludovicus Germaniæ Rex, Placitum in Tuſciaco Villa habuere, in quo Legationem ad *Lotharium Altfrido* & *Erchanrato* Epiſcopis obeundam commiſere, ut eum ad crimen emendandum, & Eccleſiæ, cui ſcandalo fuerat ſatisfaciendum hortarentur, priuſquam Romam ad obtinendam abſolutionem, & indulgentiam properaret. Miſſi quoque Dominici in Burgundiam directi ſunt, *Gauſlenus, Fulco, Vualtarius* & *Lantuvinus*, quibus tradita ſunt Capitula executioni demandanda. Extant inter Capitularia *Caroli Calvi* Tit. XXXVII.

Anno 866. *Ludovicus* Imperator Beneventum contra Saracenos proceſſit. Quod bellum ipſum exercuit reliquo vitæ tempore. De quo legendus *Sigonius* lib. V. *De Regno Italiæ*. Normanni prædones per alveum Sequanæ aſcendentes, fugata ſine prælio ſcara *Caroli* Regis, multáque præda onuſti, ipſum ad pactionem indecoram, ad ſolvendum ſcilicet tributum adegerunt, quod non ſolùm à plebeis, ſed à Nobilibus; non à Laïcis tantùm, ſed à Clericis etiam exactum eſt, ut Annales Bertiniani teſtantur.

Ludovicus Imp. bellum Saracenicum.

Anno 867. Compendii Placitum habuit *Carolus Calvus*, in quo cum *Salomone* Britonum Duce pax inita, ipſi & ejus filio conceſſus Conſtantini Comitatus, cùm fidelitatis Sacramentum per Legatum præſtitiſſet; ut docent Annales Bertiniani. Ad eundem annum pertinet Capitulare Compendienſe Miſſis Dominicis datum, quod inter *Caroli Calvi* Capitularia editum eſt, Titulo XXXVIII. Ex eo diſcimus inter alia, Epiſcopos jus habuiſſe infligendi pœnam flagellationis graviorum atque publicorum criminum reis: & Seniores, ſive Dominos, qui colonos ſuos & Vaſſallos contra Poteſtatem Eccleſiaſticam tueri vellent, non ſolùm excommunicatione percuſſos, ſed Regia Auctoritate coërcitos.

Placitum & Capitulare Compendienſe.

Anno 868. inter *Ludovicum* Germaniæ, & *Carolum Calvum*, Reges, pactio firmata eſt in Monaſterio *S. Arnulfi*, in ſuburbio Metenſi. Hanc legere eſt Titulo XXXIX. Capitularium *Caroli Calvi*. In ea defenſionem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ pariter jurarunt.

Epiſcoporum Juramentum à Carolo Calvo firmatum.

Cap. IX.

Anno 869. *Lotharius* repentina morte ſacrilegii & perjurii Romæ coram *Hadriano* Papa commiſſi pœnas luit. *Carolus Calvus* Piſtis Placitum habuit, & Capitulare condidit, XXII. conſtans Capitulis. Extat inter ejus Capitularia, Tit. XL. Inde Metas advolavit ad Regnum *Lotharii* nepotis recèns defuncti occupandum, ibíque ab aliquot utriuſque Regni Epiſcopis conſecratus eſt. *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis Conſecrationis ritum peregit, Eccleſia Treverenſi vacante, cujus ad Archiepiſcopum id juris pertinebat. Rationem expoſuit cur in aliena Provincia id aggreſſus ſit. *Ne alicui fortè*, inquit, *videatur incongruè ac præſumptioſè me ac Provinciæ noſtræ venerabiles Coëpiſcopos facere, quoniam de alterâ Provinciâ ordinationi & cauſis hujus Provinciæ nos immiſcemus, ſciat nos contra Canones ſacros non agere, quoniam Remenſis & Treverenſis Eccleſiæ in hac regione Belgica cum ſibi commiſſis Eccleſiis ſorores & comprovinciales habentur, ſicut auctoritas Eccleſiaſtica & antiquiſſima demonſtrat conſuetudo. Ac per hoc unanimi conſenſu & Synodalia Judicia exercere, & quæ à Sanctis Patribus conſtituta ſunt, debent concorditer cuſtodire; hac Privilegii conditione ſervata, ut qui prior de Remenſi & Treverenſi Epiſcopo fuerit ordinatus, prior etiam habeatur.* Hæc in Capitularibus *Caroli Calvi*, Tit. XLI. leguntur.

Mors Lotharii Regis.

Carolus Calvus Lotharii Regnum invadit.

Remenſis & Treverenſis Eccleſiæ ſorores.

Anno 870. *Ludovico* Germaniæ Rege ægrè ferente univerſum *Lotharii* Regnum, cujus partem ipſe ſperaverat, à *Carolo* uſurpari, pactione per utriuſque Legatos Aquiſgrani inita conventum eſt, ut Regnum hoc inter ipſos æquis portionibus divideretur. Pactio illa Aquiſgranenſis extat Titulo XLII. Capitularium *Caroli Calvi*. Peracta diviſio eſt in Procaſpide ad Moſam, inter Heriſtallium & Marſnam in pago Leodicenſi, ut Annales Bertiniani teſtantur. Quæ portio cuique obtigerit, docent iidem Annales, & *Caroli*

Pactio Aquiſgranenſis inter Ludovicum & Carolum Calvum Reges.

Calvi

Digitized by

Calvi Capitularia, Tit. XLIII. *Lotharii* Regnum injuſtè occupavit *Carolus*, quod ad *Ludovicum II.* Imperatorem *Lotharii* fratrem hereditario jure pertinebat. Illud tamen miſſis ad Patruos Legatis, & *Hadriano II.* Pontifice Maximo jus ipſius tuente, fruſtra ſibi vindicavit Ludovicus. Pontificiam Auctoritatem & Eccleſiæ cenſuras adhibendas duxit *Hadrianus*, ut injuriam manifeſtam Imperatori factam, & perjurium à Regibus ipſius Patruis commiſſum emendari curaret. Olim quippe juramenti formulâ in ſcriniis Romanæ Eccleſiæ depoſitâ ſpoponderant, ſed à Regnorum invaſione viciſſim temperaturos. Quamobrem Pontifex litteras dedit per Legatos ſuos ad Epiſcopos Franciæ, Germaniæ, & Lotharingiæ, quibus illius Regni invaſionem prohibuit. *Quod ſi quis*, inquit, *præſumpſerit non ſolum per Mediocritatis noſtræ miniſterium, Deo auctore, viribus infirmabitur: verumetiam vinculis anathematis obligatis, nomine Chriſtianitatis privatus, cum Diabolo, quem ſuper hoc imitatur, omninò locabitur.* Minatus eſt etiam dejectionem Epiſcopis, qui tam nefariæ invaſionis auctorem Communione ſua non repulerint. *Hincmaro* Archiepiſcopo Remenſi præcipuè juſſit ut Apoſtolicas literas ambobus Regibus, Epiſcopis, ac Proceribus ſignificaret. Apoſtolicis mandatis paruit *Hincmarus*, porrecta in Synodo apud Attiniacum Schedula. Quiſnam fuerit iſtius negotii exitus, docet *Hincmarus* Epiſtola XLI. ad *Hadrianum* Papam. Scribit enim primò, *Carolum* Regem ob Lothariani Regni invaſionem excommunicari non debere, quia nec invaſionis convictus eſt, nec eam confeſſus. Neminem autem à Communione removere poſſumus, niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo Judicio Eccleſiaſtico ſive ſeculari convictum, ut ait *S. Auguſtinus*. At *Carolus Calvus* aſſerebat hanc Regni partem ſibi à Patre *Ludovico* Auguſto, conſenſu tam Epiſcoporum, quàm cæterorum Procerum totius Imperii traditam, & à fratre *Lothario* ſacramento publicè confirmatam, multóſque appellabat hujus rei teſtes. Deinde injuriâ ſe vocari à Pontifice hujus tyrannidis auctorem, ſcribit *Hincmarus*. Prius debuiſſe ipſum in veritatem rei inquirere, & attendere ad id quod ſcriptum eſt Job. 27. *Cauſam, quam neſciebam, diligentiſſimè inveſtigabam.* Et ad exemplum Dei, cujus oculis cùm omnia nuda ſint & aperta, mala tamen Sodomæ noluit audita judicare, ſed ait: *Deſcendam & videbo utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverint, an non eſt ita, ut ſciam.* Cur autem *omnipotens Dominus, & omnia ſciens, ante probationem quaſi dubitat, niſi ut gravitatis nobis exemplum proponat, ne mala hominum ante præſumamus credere, quàm probare?* (inquit *S. Gregorius.*) Tertiò duram eſſe & inſolitam queritur excommunicationis comminationem à Pontifice ſibi intentatam, ſi cum *Carolo* Rege *Lotharii* Regnum poſt commonitionem pertinaciter retinente communicaverit. Ab hæreticorum vel ſchiſmaticorum, ſive tyrannicorum Imperatorum ac Regum, quales fuerunt *Conſtantius* Arianus, Apoſtata *Julianus* & *Maximus* Tyrannus, præſentia & ſalutatione, ſive collocutione, Sedis Apoſtolicæ Pontifices, vel alios magnæ Auctoritatis atque ſanctitatis Epiſcopos, cùm locus & ratio & cauſa exigebat, ſe non ſubtraxiſſe. Addit *Hincmarus*, Coëpiſcoporum Communione ſe privatum iri, ſi Regis Communionem vitet: maximè cùm Rex ſe invaſionis & perjurii neget eſſe reum, nec judicium fugiat, modò ſecundùm Leges & Canones inſtituatur. *Et ſi*, inquit, *aliis Epiſcopis Regi noſtro communicantibus, ego me ab illius Communione vel præſentia ſubtraxero, dicunt ſecundùm Concilium Africanum, quamdiu illi non communicavero, ut mihi ab illis non communicetur Epiſcopis. Præſertim cùm ipſe Rex ſe perjurum eſſe deneget, ſe invaſorem alterius non ad ſe pertinentis Regni diffiteatur, ſe tyrannum non eſſe confirmet, ſe hæreticum vel ſchiſmaticum, quibus Apoſtolus nec Ave à quoquam dici præcepit, non eſſe confiteatur: & ſecundum Leges ac Canones præſens in Judicio aut ad objecta reſpondere, aut objectis convinci ſe non refugere dicat.*

Hincmarus Hadriano II. Pontif. Max. rationes exponit cur excommunicari non debeat Carolus Calvus ob occupatum Lotharii Regnum.

Hincmarus queritur Hadrianum PP. de ipſo non inquiſiviſſe, quod ſibi excommunicationis minas intentarit, ſi cum Rege communicaret.

Quartò ſcribit *Hincmarus*, Gallos Proceres & Magiſtratus in ea eſſe ſententia, ut cùm de re ſeculari & temporali dominio agitur, Auctoritati Eccleſiaſticæ quæ ſuis finibus, ſpiritualibus nimirum cauſis circumſcripta eſt, & excommunicationibus locus eſſe non poſſit. *Et cùm*, inquit, *poteſtatem à Chriſto S. Petro primo Apoſtolorum, & in eo ſuis Succeſſoribus datam: ſed & Apoſtolis, & in eis Epiſcopis, Pontificium ligandi & ſolvendi collatum, illis inſinuare volumus, reſpondent: Et vos ergo ſolis orationibus veſtrum Regnum contra Normannos & alios impetentes defendite, & noſtram defenſionem nolite quærere: & ſi vultis ad defenſionem habere noſtrum auxilium, ſicut volumus de veſtris orationibus habere adjutorium, nolite quærere noſtrum diſpendium. Et petite Domnum Apoſtolicum, ut quia Rex ſimul & Epiſcopus eſſe non poteſt, & ſui Anteceſſores Eccleſiaſticum Ordinem, quod ſuum eſt, & non Rempublicam, quod Regum eſt, diſpoſuerunt, non præcipiat nobis habere Regem, qui nos in ſic longinquis partibus adjuvare non poſſit contra ſubitaneos & frequentes Paganorum impetus: & nos Francos non jubeat ſervire, quia iſtud jugum ſui Anteceſſores noſtris Anteceſſoribus non impoſuerunt, & nos illud portare non poſſumus, qui ſcriptum eſſe in ſanctis libris audivimus, ut pro libertate & hereditate noſtra uſque ad mortem certare debeamus. Et ſi aliquis Epiſcopus aliquem Chriſtianum contra Legem excommunicet, ſibi poteſtatem ligandi tollit: Et nulli vitam æternam poteſt tollere, ſi eam ſua peccata illi non tollunt. Et non convenit uni Epiſcopo dicere, ut Chriſtianum qui non eſt incorrigibilis, non propter propria crimina, ſed pro terreno Regno alicui tollendo vel acquirendo, nomine Chriſtianitatis debeat privare. Propterea ſi Domnus Apoſtolicus vult pacem quærere, ſic pacem quærat, ut rixam non moveat: quia nos non concredemus, ut aliter ad Regnum Dei pervenire non poſſimus, ſi illum, quem ipſe commendat, terrenum Regem non habuerimus.*

Gallorum Proceres & Magiſtratus ſtatuebant Eccleſiaſticæ poteſtati, & excommunicationibus non eſſe locum, ubi de re ſeculari & temporali dominio duntaxat agebatur.

Quintò ſcribit *Hincmarus*, fieri non poſſe ut Epiſcopi à communione Regis abſtineant, niſi à Regno exulare velint. *Neſcio*, inquit, *quomodo ipſius Regis, vel inter quos habito, præſentiam & communionem vel conſortium valeam devitare; cùm Rex & cohabitantes mecum unà cum Rege, non ſolùm in Parochiam, verùm & in civitatem meam ſæpe conveniant, & ibi tamdiu ſicut Regi complacet degant, & cum tanta multitudine, tam de Regno quod antea habuit, quam & de Regno quod Lotharius habuit, necnon de aliis Regnis ad eum confluentibus, ſicut Miſſi veſtri viderunt, & hoc quàm ſæpe illi videtur, in civitate mea ſuſtineo, qui Eccleſiam & Plebem mihi commiſſam deſerere, & alíorſum ut mercenarius non valeo fugere, nec quò extra Regnum ejus fugiam habeo.*

Sextò, ſcribit *Hincmarus*, ſe præſentibus Legatis Pontificiis, urſiſſe Regem & Primores Regni, ut Juſſioni Apoſtolicæ parerent; qui ipſi minati ſunt, ni ceſſaret, bonorum ſuorum fruitione, & juriſdictionis uſu privatum iri. *Igitur qui me à ſolida unitatis Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ petra non divido, & ſicut noſtis ſcriptis, & etiam præſentibus veſtris Miſſis, adeo ex veſtra juſſione verbis reſtiti Regi, ac Regnorum Primoribus, ut & coram eiſdem Miſſis comminaretur mihi, quoniam ſi in mea ſententia permanerem, ad altare Eccleſiæ meæ cantare poſſem, de rebus verò & hominibus nullam poteſtatem haberem.*

Minæ à Carolo Calvo Rege Hincmaro intentatæ, quod ipſum urgeret ut mandatis Hadriani II. pareret.

Digitized by Google

haberem, à veſtra Communione non debeo ſeparari aliorum fallionibus, quorum, quantum ex me eſt, non communico quacumque ſunt tenebroſis operibus.

Summum Pontificem obteſtatur Hincmarus, ut abſtineat ab iis Decretis quæ diſſidium & ſcandalum inter Sacerdotium & Imperium excitare poſſunt.

Tandem omnibus incommodis, quæ ex his contentionibus oriri poſſunt, Hadriano ſuggeſtis, ipſum obteſtatur, ut abſtineat ab iis Decretis, quæ ſcandalum excitant inter Eccleſiam & Rempublicam; unde Religionis diſpendium, & maximum bonorum Eccleſiaſticorum detrimentum ſequi poſſit. *Quapropter, Domine Pater Reverentiſſime, conſulite ſecundum Privilegium Sedis veſtra, ſubjectioni noſtra, ne talia nobis cujuſcumque ſuggeſtione mandetis, unde inter Epiſcopalem Auctoritatem, & Regalem Poteſtatem, inter Eccleſiam & Rempublicam, tantum ſcandalum poſſit oriri, quod facilè & ſine diſpendio Religionis, vel detrimento Eccleſiaſticarum rerum, unde ſervi & ancilla Dei debeant nutriri, & Eccleſiaſtica negotia contineri, poſtea non poſſit ſedari: quia ſicut Abraham dixit ad Dominum: Abſit hoc à te Domine, non eſt hoc tuum, qui judicas omnem terram.*

Anno DCCCLXXII. *Ludovicus* Rex Germaniæ *apud Tridentum cum Engilberga Ludovici* Imperatoris *conjuge loquens, partem Regni Lotharii, quam contra Carolum accepit, neglectis ſacramentis inter eos pactis, ſine conſenſu ac conſcientia hominum quondam Lotharii, qui ſe illi commendaverant, clam reddidit.* Diu adnixus apud *Carolum* fuerat per Epiſtolas & Legatos *Hadrianus* Papa, ut à *Lotharii* Regno, tanquam *Ludovico* ejus fratri jure debito abſtineret: ſed *Carolo* perſuaderi non potuit. *Ludovicus* autem Germaniæ Rex Pontificiis minis perterritus, & ipſa rei adductus æquitate, partem dicti Regni, quam in diviſione ſortitus erat, *Ludovico* Imperatori nepoti ſuo reddidit, ut Annales Bertiniani teſtantur, qui & addunt: *Unde utrimque ſacramenta prioribus ſacramentis, qua cum fratre ſuo pepigerat, diverſa & adverſa inter eos ſunt facta.* Scilicet mutuis Sacramentis ſe obſtrinxerunt duo *Ludovici*, patruus ac nepos, ut unà conjuncti partem alteram Regni *Lotharii Carolo* extorquerent. Imminenti ergo tempeſtati *Carolus* occurrens, novis quoque ſacramentis ſuos ſibi devinxit in Placito apud Gundulfi-Villam, * quod Palatium Regium erat apud Moſellam, Tullo Leucorum finitimum. Hæc Sacramenta in Capitularibus *Caroli Calvi*, Tit. XLIV. legere eſt.

* *Gundulfi-Villa*, vulgò Gondreville, in Diœceſi Tullenſi.

Carolomanni Principis in Carolum Patrem perduellio.

Anno DCCCLXXIII. Capitula duodecim in Placito apud Cariſiacum *Carolus Calvus* condidit. Synodum Sylvanectenſem celebrari juſſit adversùs *Carolomannum* Principem filium ſuum, Meldenſis Eccleſiæ Diaconum. Is propter rebellionem & inſidias in patrem beneficiis primùm privatus, & Regni finibus pulſus eſt; cùmque perduellis eſſe, & paſſim cum hominibus ſuis graſſari non deſineret, *Carolus* Epiſcopis ſuaſit ut ipſum à communione removerent. *Carolomannus* miſſis ad Sedem Apoſtolicam Legatis, *Hadriano II.* obrepſit. Pontifex datis ad *Carolum* literis, eum adhortatus eſt ut à filio vexando ceſſaret, donec mitteret ipſe Legatos, qui illorum diſſidium, ſalvo utriuſque debito honore, componerent. Excommunicationem inſuper minatus eſt Proceribus, qui patre jubente arma ſumerent adversùs filium, Epiſcopis vetuit ne excommunicationem ferrent in *Carolomannum*, quæ nullius alioqui futura eſſet ponderis. Judicio Dei fieri ait, ut *Carolus* filium rebellem patiatur, quia alienum Regnum invaſit. Interim in cuſtodiam apud Sylvanectenſem urbem miſſus, ac inde *Hadriani* Papæ deprecantibus Legatis ſolutus, patrem in expeditione adversùs *Gerardum* ſequi juſſus eſt, ut referunt Annales Bertiniani. At fuga mox elapſus in Belgicam, quòd direptionibus omnia fœdaret, primùm ab Epiſcopis per encyclicas literas excommunicatus eſt, tùmque luculentam ad *Remigium* Archiepiſcopum, cæteróſque Provinciæ Lugdunenſis Epiſcopos Epiſtolam dedit *Hincmarus* de *Carolomanno* ejúſque complicibus excommunicandis, quæ inter ejus Epiſtolas eſt XXXII. tum deinde Synodi apud Sylvanectum, ubi iterata cuſtodia tenebatur, Sententiâ Diaconi gradu exauctoratus, atque ad Communionem laïcam dejectus eſt, ut iidem Annales commemorant.

Carolus Calvus Carolomannum filium ſuum Diaconum, in Synodo accuſat.

Synopſim Actorum iſtius Concilii ex Codice *S. Laurentii* Leodicenſis exhibet Sirmondus Tom. III. Conciliorum Galliæ, pag. 407. *Carolomannum* coram Synodo criminatus eſt ejus Pater, ex cujus Proclamatione hæc refert *Sirmondus* in Notis ad Capitularia: *Proinde quamvis ſpecialiter accuſationes atque teſtificationes neceſſaria non forent de his qua omnis Eccleſia Regni noſtri cunctúmque Regnum nobis à Deo commiſſum magnis gemitibus, & publicis non ſolùm vocibus, ſed & depopulationibus per Carolomannum, carne non mente filium noſtrum, Eccleſia Meldenſis, Senonum Diœceſeos Diaconem, ſibi illatis clamat, tamen ut ordinabiliùs inde miniſterium veſtrum exequi valeatis, per nos, cujus carne eſt filius, propter Regium Miniſterium nobis à Deo commiſſum, clamores Epiſcoporum ac caterorum Sacerdotum, Canonicorum quoque, & Monachorum, atque Sanctimonialium, & Virorum Illuſtrium & promiſcui ſexus, atatis ſeu conditionis, qua ad nos de illo venerunt, velut, & per voces præſentium audire poteſtis, Canonico Judicio veſtro, quorum intereſt de Diacono judicare, proponimus, &c.* Tandem ſecundùm Leges morte damnatus, temperatâ ſententiâ oculis orbatus eſt, ac in Monaſterium Corbeienſe retruſus, ut ex *Flodoardo* Lib. III. Cap. XVIII. & Bertinianis Annalibus conſtat.

Synodi Sententiâ exauctoratur perduellis Princeps.

Anno DCCCLXXIV. Placitum apud Attiniacum *Carolus Calvus* celebravit, cujus Acta Titulo XLVI. Capitularium ipſius legere eſt. Anno ſequenti *Ludovicus II.* Imperator mortem Mediolani oppetiit. Extat vetus ejus in Æde Ambroſiana ſepulchri elogium. Ex *Engilberga* uxore filiam reliquit unicam *Ermengardem*.

Mors Ludovici II. Imp.

Nuncio de morte *Ludovici* Imperatoris accepto, *Carolus Calvus* Imperii cupidus, & ad eam dignitatem capeſſendam à *Joanne VIII.* invitatus, ſtatim in Italiam contendit. Ipſum jampridem Imperatoris nomen à *Joanne* Papa emiſſe *Regino* ſcripſit: qua in re & Pontifici, & *Carolo* minùs æquus fuit. *Ludovicus* Germaniæ Rex pari ſtudio inflammatus, *Carolum* & *Carolomannum* filios, qui iter *Calvo* impedirent, magno cum exercitu miſit. Ex quibus cùm *Carolum* in fugam compulſum, *Carlomannum* perterritum à *Calvo* audiſſet, ipſe cum tertio filio *Ludovico* magno impetu in Franciam irrupit, ipsámque hoſtiliter dilacerare inſtituit. Tuſculani Comites Imperium pariter ambibant: ſed iis repulſis, *Joannes VIII.* Pontifex Maximus *Carolum Calvum* in Imperatorem unxit & coronavit anno 875. die Natalis Chriſti. Inde Ticinum petens, Synodum habuit menſe Februario anni 876. in qua Imperator ab Italici Regni Epiſcopis Proceribúſque acclamatus eſt, & Capitula XV. edidit. Tum in Franciam reverſus, alteram apud Pontigonem Synodum eodem anno convocavit: in qua Imperium illi pariter à Ciſalpinis confirmatum eſt, & recepta Capitula quæ Ticini fuerant promulgata. Anno DCCCLXXVII. aliam Synodum Romæ habuit *Joannes VIII.* in eáque *Carolo* Imperium, quod à Germanis diſceptabatur, iterum confirmavit. Obierat *Ludovicus* Germaniæ Rex V. Kalendas Septembris anno 876. Tres filios reliquerat, *Carolomannum*, *Ludovicum* & *Carolum* cognomento *Craſſum*. Fraternum Regnum invadere inſtituit *Carolus Calvus* injuſtitiæ & prædis aſſuetus

Carolus Calvus Imperator inauguratur.

Ludovici Germaniæ Regis obitus.

Digitized by Google

Carolus Calvus in Nepotes iniquior, ab illis vincitur.

aſſuetus. *Ludovicus* ejus nepos miſſis ad eum Legatis, cùm jus fruſtra rogaſſet, decem homines cum aqua calida, totidem cum frigida, decémque alios cum ferro candenti miſit, juſſos experiri Dei judicio utri Regnum conveniret, quod patri ſuo *Ludovico* per ſacramentum firmaverat. Qui re tentata, nullum detrimentum ceperunt. Nihil tamen æqui obtinuere. Se enim cum fratre, non cum nepotibus pepigiſſe, *Carolus* homo verſipellis reſpondit, ut refert *Regino*. Unica ſpes in Dei auxilio & armis ſupererat. *Ludovicus* copiis ultra Rhenum tranſmiſſis, *Caroli Calvi* exercitum adortus, in fugam verſum profligavit. Victo *Calvo*, *Ludovicus* Regnum cum fratribus partitus eſt. Hæc ex Annalibus Bertinianis comperta.

Ab incursibus Normannorum, ſe Regnúmque tributo redimere cogitur.

Qui alienos fines tam iniquè invadebat *Carolus Calvus*, proprios à Normannis tutari non valebat, quorum incurſiones & deprædationes tributo cohibere coactus eſt. Huc ſpectat *Exactio Normannis* hoc anno *conſtituta*, quæ Titulo LII. Capitularium *Caroli Calvi* legitur: à qua Eccleſiæ ipſæ & Clerici immunes non fuere.

Mors Caroli Calvi.

Eodem anno DCCCLXXVII. *Carolus Calvus* Imperator à *Joanne VIII.* Pontifice in Italiam vocatus, ut Eccleſiæ contra Saracenos ſuppetias ferret, Franciæ rebus Placito apud Cariſiacum habito conſtituris, in quo edita Capitula quæ Titulo LIII. Capitularium ipſius leguntur, iter Alpes versùs arripuit: Quas cum attigiſſet, febre correptus, pulverem mortiferum à *Sedechia* Judæo, quo Medico plurimùm utebatur, remedii gratia ſibi datum hauſit, quo extinctus eſt Nonis Octobris, in loco cui *Brios* nomen. Annum agebat ætatis quinquageſimum-quintum, Imperii ſecundum, Regni à morte patris trigeſimum-octavum.

Caroli Calvi in Pariſienſem Eccleſiam munificentia.

Unicum filium ex Hermentrude priori conjuge ſuperſtitem reliquit Ludovicum, cui Balbo cognomen, nullam prolem ex Richilde ſecunda uxore. Inſulam Sequanæ vicinam, & Pontem Novum ſuo juſſu extructum Eccleſiæ Pariſienſi attribuit. Ejus his de rebus præcepta edita ſunt à Baluzio in Appendice ad Capitularia. Ejus oſſa in Monaſterium S. Dionyſii poſt annos aliquot ab ejus obitu tranſlata ſunt.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 766. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa poteſt declarare Imperatorem eſſe à Deo depoſitum ne regnet.*

R. Neque id ſcripſi, neque ſomniavi. Et ſi id dixiſſem, neſcio quid Religioſos Cenſores movere poſſet ad Propoſitionem illam notandam, niſi quod fortè Romanum Pontificem non ſolùm poſſe declarare Imperatorem eſſe à Deo depoſitum, ſed auctoritate ſua Imperatores & Reges deponere poſſe contendant, quod Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana negant. Eo loci dumtaxat obſervo, Ludovicum & Carolum Reges Ludovici Pii filios, Lothario fratre communique hoſte in fugam compulſo Aquiſgranum conveniſſe, quid conſultius de populo ac Regno à fratre relicto agendum videretur, deliberaturos. Cauſam ad Epiſcopos ab ipſis delatam: *Omnibus unanimiter viſum eſſe, quòd ob ſuam nequitiam vindicta Dei illum ejecerit, Regnúmque fratribus ſuis melioribus ſe juſtè ad regendum tradiderit.* Verba ſunt Nithardi Hiſtorici Lib. III. quæ fideliter deſcripſi. De Papa ne ullum quidem eo loci verbum.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 767. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *In Papa quàm neceſſaria docilitas, ſi fortè quandóque errat.*

R. Nec de Papa loquor eo loci; nec iſta Propoſitio hanc paginam legentibus & relegentibus occurret. Carolum Calvum Papam fuiſſe fortè putarunt Indiculi Cenſorii Authores, de cujus Capitulari Coloniæ condito ita ſcripſi eo loci: Caput quintum Regiâ prudentiâ, æquitate, & benignitate digniſſimum eſſe, quo ita ſanxit: *Et ſi fortè ſubreptum nobis quippiam ut homini fuerit competenter & fideliter, prout Sublimitati Regiæ convenit, & neceſſitatibus ſubditorum expedit, ut hoc rationabiliter corrigatur, veſtra fidelis Devotio admonere curabit.*

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 775. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Matrimonium in Gallia nullum ſine conſenſu Regis. Unde Papa ſupplex flagitat à Rege ut conſentiat.*

Hæc Propoſitio neque hic, neque alibi in Operibus meis legitur, nec mihi citra calumniam affingi poteſt. Loquor eo loci de Judithæ filiæ Caroli Calvi Chriſtianiſſimi Regis raptu à Balduino Flandriæ Comite. Balduinum ab Epiſcopis excommunicatum Romam adiiſſe refero, ac Nicolai Summi Pontificis interceſſionem apud Regem flagitaſſe & obtinuiſſe. Carolum Regem Pontificis precibus inflexum annuiſſe ut Nuptiæ legitimæ Autiſſiodori celebrarentur ſub exitum anni. Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, pag. 777. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa nullum debet abſolvere, niſi præcedat ſatisfactio publica propter ſcandalum.*

R. Quamvis hæc Propoſitio vera ſit de gravis publicíque peccati & ſcandali reis, nec illos abſolvere poſſit aut debeat Papa, niſi ſcandali occaſiones amoveant, & Eccleſiæ, cui ſcandalo fuerunt, ſatisfaciant: Id tamen eo loci non ſcripſi. Factum dumtaxat hiſtoricum refero his verbis: *Carolus Francorum & Ludovicus Germaniæ Rex Placitum in Tricaco villa habuere, in quo Legationem ad Lotharium Alfrido & Erchanrao Epiſcopis obeundam commiſere, ut eum ad crimen emendandum, & Eccleſiæ cui ſcandalo fuerat ſatisfaciendum hortarentur, priùs quàm Romam ad obtinendam abſolutionem & indulgentiam properaret.* Hæc ego.

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 781. Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papa non poteſt excommunicare Epiſcopos, quando communicant cum Rege alienum Regnum pertinaciter retinente.*

R. Hæc Propoſitio mihi perperam affingitur. Id non ſcripſi. Epiſtolæ Hincmari ad Hadrianum Secundum ſumma capita eo loci refero his verbis: *Tertiò, duram eſſe & inſolitam queritur Excommunicationis comminationem à Pontifice ſibi intentatam, ſi cum Carolo Rege Lotharii Regnum poſt commonitionem pertinaciter retinente communicaverit. Addit Hincmarus, Coëpiſcoporum Communione ſe privatum iri, ſi Regis Communionem vitet: Maximè cùm Rex ſe invaſionis & perjurii neget eſſe reum, nec Judicium fugiat, modò ſecundùm Leges & Canones inſtituatur.* Ita ſcripſiſſe Hincmarum, facti res eſt, ex ejus literis evidens.

SCHOLION VI.

In eodem Articulo, Pag. 782. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Papa nihil habet cum temporalibus Regum: Unde lata ab ipſo propter hoc excommunicatio parvipendenda eſt.*

R. Id non ſcripſi. Pergo eo loci in referenda Hincmari ad Hadrianum Secundum Epiſtola his verbis: *Quartò ſcribit Hincmarus, Gallos Proceres & Magiſtratus in ea eſſe ſententia, ut cùm de re ſingulari & temporali dominio agitur, Auctoritati Eccleſiaſticæ, quæ ſuis finibus, ſpiritualibus nimirum cauſis circumſcripta eſt, & Excommunicationibus locus eſſe non poſſit.* Tum Hincmari verba refero. Quod Gallos Proceres & Magiſtratus ſentire Hincmarus ad Hadrianum Secundum ſcribit, & à me hiſtoricè refertur ac ſimpliciter narratur, imputari mihi non debet. Quis enim Hiſtoricis imputanda dixerit, quæcumque dicta & geſta commemorant?

SCHOLION VII.

In eodem Articulo, pag. 784. Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Epiſcopi non tenentur vitare Regem excommunicatum; & debent Papam monere ne ſimilia Decreta edat.*

R. Id non ſcripſi. Litterarum Hincmari ad Hadrianum II. finem eo loci his verbis refero; *Tandem omnibus incommodis*

commodis? quæ ex his contentionibus oriri poſſunt, Hadriano ſuggeſſis, ipſum obteſtatur, ut abſtineat ab iis Decretis, quæ ſcandalum excitant inter Eccleſiam & Rempublicam, unde Religionis diſpendium, & maximum bonorum Eccleſiaſticorum detrimentum ſequi poſſit. Tum Hincmari verba deſcribo. Hiſtorici munus impleo, ſumma fide & quâ poſſum diligentiâ facta refero; jura & Dogmata ex iis non colligo.

Scholion VIII.

In eodem Articulo, pag. 787. Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant: *Papa pro ſuo libito, & pro pecunia dat Regna cui placet.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea, nuſquam & nullibi in Operibus meis invenitur. Eo loci de Carolo Calvo Francorum Rege ſcribo his verbis: *Ipſum jam pridem Imperatoris nomen à Joanne Papa emiſſe, Regino ſcribit: quæ in re & Pontifici & Carolo minus æquus fuit.* Quod à Reginone falsò ſcriptum aſſero, id mihi Religioſi Cenſores affingunt.

ARTICULUS IV.

De Ludovico Balbo Francorum Rege, Ludovico III. & Carolomanno ejus filiis, pariter Regibus, & Carolo Craſſo Rege & Imperatore.

POſt obitum *Caroli Calvi*, *Carlomannus* Rex Bajoariæ Italiæ Regnum invaſit. *Ludovicus Balbus* patris morte audita, Compendium cum *Richilde* Noverca pridie Kalendas Decembris convenit, ubi magno Epiſcoporum, Procerúmque conſenſu ab *Hincmaro* Remenſi Archiepiſcopo conſecratus & coronatus in Regem eſt. Epiſcopis & Eccleſiis *Canonicum Privilegium*, Populo *Legem atque Juſtitiam* ſe conſervaturum, ſacramento firmavit. Anno DCCCLXXVIII. à *Joanne VIII.* Pontifice Maximo Trecis ſecundò coronatus eſt Rex, non Imperator. Inter Imperatores numerandum non eſſe *Ludovicum Balbum*, conſtat ex Epiſtola 47. *Joannis* Papæ, & aliis, quas ad *Ludovicum* poſtea ſcripſit, in quibus ipſum Regem, non Imperatorem vocat, & ex Epiſtola 71. ad *Ludovicum* & *Carlomannum Ludovici Balbi* filios, *Caroli Calvi* nepotes, in qua *Carolo Calvo* eorum avo Imperatoris nomen tribuit, *Ludovico* patri nomen Regis, Imperatorem haud dubiè appellaturus, ſi Imperator fuiſſet. Sed & *Hincmarus* in Epiſtolis quarum meminit *Flodoardus* lib. 3. cap. 19. fratres iſtos Reges, *Ludovici* Regis, non Imperatoris filios nominat. Denique *Ludovicus* ipſe *Balbus* in Diplomate pro Eccleſia Nivernenſi IV. Idus Septembres, hoc eſt, triduo poſt ſuam à *Joanne* Papa coronationem Trecis dato, non alium ſe quàm Regem vocat his verbis: *Ludovicus miſericordia Dei Rex.* Perperam itaque à *Sigonio* & aliis inter Imperatores numeratur.

Ludovicus Balbus inter Imperatores non numerandus.

Anno DCCCLXXIX. Furonos non longè ab Heriſtallio & Marſna convenit *Ludovicus Balbus* cum *Ludovico* Sobrino ſuo Germaniæ Rege, ubi Lotharingiam inter ſe diviſerunt, ac Regnum Italiæ ſe conjunctis viribus repetituros, & vindicatum pariter diviſuros, jurarunt. Furonenſis Conventûs Capitula novem Annales Bertiniani referunt, quæ etiam leguntur Tomo II. Capitularium Editionis *Baluzii* pag. 278. veneno infectus periit IV. Idus Aprilis, anno ætatis 35. Regni 2. Ex *Anſgarde* priore uxore, ſed juſſu patris repudiata, filios ſuſceperat duos, *Ludovicum* & *Carlomannum*. *Adelaïdem* uxorem alteram prægnantem reliquit, quæ XVII. Septembris filium poſthumum peperit, *Carolum Simplicem* cognominatum. Fuit *Ludovicus Balbus* vir ſimplex ac mitis, pacis, juſtitiæ, & religionis amator, inquit *Regino* Mortuo *Ludovico Balbo*, *Theodericus* Cancellarius, *Boſo* Comes, & *Hugo* Abbas, qui *Ludovici III.* Regis à patre deſignati jus tuebantur, Conventum Meldis indixerunt, ut Regni rebus conſuleretur. *Gauſlenus* Abbas S. Germani à Pratis præteritæ dominationis odio res novas cum *Conrardo* Pariſiorum Comite molitus eſt, & Regnum ad *Ludovicum* Germaniæ Regem transferre conatus. Valido cum exercitu *Ludovicus* accurrit Virodunum uſque. Ad quem, *Hugo*, *Boſo*, *Theodoricus*, cæterique pro *Ludovici Balbi* filiis fœderati, Legatos miſere, Lotharingiæ partem quam *Carolus Calvus* contra *Ludovicum* fratrem Germaniæ Regem olim ſibi vindicarat, ipſi offerentes, modò Regnum reliquum filiis *Ludovici Balbi* dimitteret. Accepta conditio eſt, Germanici rebus ipſum in Bajoariam vocantibus, ubi *Carlomannus* ejus frater paralyſi laborans, & morti proximus, *Arnulfum* ſuum de concubina filium Regni heredem reliquiſſe dicebatur. Cùm autem rumor percrebeſceret *Ludovicum* Germaniæ Regem, confectis in Bajoaria rebus, quantocyus in Franciam irrupturum, *Hugo* Abbas & cæteri Proceres, *Ludovicum* & *Carlomannum* Balbi filios in Monaſterio Ferrarienſi ab *Anſegiſo* Senonenſi Archiepiſcopo in Reges conſecrari & coronari curarunt, ut Annales Bertiniani teſtantur.

Conventus Furonenſis.

Mors Ludovici Balbi.

Fuere qui *Ludovicum* & *Carlomannum* habitos fuiſſe tanquam ſpurios, aut non agnitos fuiſſe tanquam Reges, ſed ſolùm ut Regentes & *Caroli Simplicis* tutores ſcripſerint. Occaſionem erroris illis dedit *Reginonis* Auctoritas Lib. 2. Chronici ad annum 878. ubi hæc de *Ludovico Balbo* commemorat: *Habuit, cùm adhuc juvenilis ætatis flore polleret, quamdam puellam nobilem nomine Anſgard, ſibi conjugii fœdere copulatam, ex qua duos liberos ſuſcepit elegantis formæ ac ingentis animi virtute præſtantes. Horum unus Ludovicus, alter Carlomannus vocabatur. Sed quia hanc ſine Genitoris conſcientia & voluntatis conſenſu ſuis amplexibus ſociaverat, ab ipſo Patre ei poſtmodum interdicta, & interpoſito juriſjurandi ſacramento, ab ejus conſortio in perpetuum ſeparata. Tradita eſt autem ei ab eodem Patre Adeleïdis in matrimonium; quam gravidam ex ſe reliquit idem Rex cùm obiret, quæ tempore pariendi expleto, enixa eſt puerum cui nomen Avi impoſuit, eúmque Carolum vocitari fecit.* Hoc teſtimonio fretus *Launoius* in libro *de Regia in Matrimonium Poteſtate*, aſſerit *Anſgardem* fuiſſe concubinam, (quo nomine à *Sigeberto* vocatur) ejúſque cum *Ludovico Balbo* matrimonium nullum fuiſſe, quia *Carolus Calvus* Ludovici pater illud reſcidit, utpote contra voluntatem ſuam contractum: & ſuſceptos inde liberos ſpurios fuiſſe & illegitimos; nec proinde patris in Regno Succeſſores. Recentiores Hiſtoricos præeuntes habuit in hujus aſſertione figmenti *Launoius*; ſcilicet *Haillantium*, *Belleforeſtum* & *Laſerram*. Immò & antiquos ſuffragatores adhibuit, ſcilicet *Adonem Viennenſem*, ſcribentem in Chronico: *Ludovicus Caroli filius, Carolum qui dictus eſt ſimplex, heredem Regni puerum dimiſit.* Ademarum ſcribentem: *Defuncto Rege Ludovico, regnavit pro eo filius ejus Carolus cognomento Inſipiens vel Minor.* Fragmentum Hiſtoriæ Franciæ apud *Petrum Pithœum*, in quo hæc leguntur: *Ludovicus diem obiit ultimum, relinquens filium in cunis nomine Carolum, qui poſtea Simplex cognominatus eſt.* Sed *Ado*, & *Ademarus* ita intelligi commodè poſſunt, ut non immediatè poſt *Ludovicum Balbum* regnaverit *Carolus Simplex*, ſed mediatè tantùm, & interjectis *Ludovico III.* & *Carlomanno* Regibus. Fragmentum Hiſtoriæ Franciæ à *Launoio* laudatum teſtatur. *Ludovicum Balbum* reliquiſſe filium *Carolum Simplicem*, ſed quòd Regni Succeſſorem

Reges Ludovicus & Carlomannus à calumnia vindicantur.

Legitimos fuiſſe Ludovici Balbi filios & Regni heredes, contra Launoium probatur.

Digitized by Google

ceſſorem reliquerit, non teſtatur: & aliunde falſus in eo eſt, quòd illum aſſerit à patre relictum in cunis, qui natus eſt poſthumus. At *Ludovicum* & *Carolomannum* fuiſſe legitimos *Ludovici Balbi* filios, & Regni heredes conſtat ex Hincmaro Epiſtola XI. ad Carolum Craſſum Imperatorem, qua ipſum hortatur ut Ludovici Balbi Sobrini ſui filiis Regibus idoneos Educatores & Conſiliarios conſtituat. *Iſtos juvenes*, inquit, *Reges noſtros, propinquos veſtros, & pupillos ſine patre, loco filiorum teneatis, & eis Regnum ab Anteceſſoribus illorum ſucceſſione dimiſſum per ſuggeſtionem Primorum Regni hujus diſponatis.* Extant etiam ejuſdem Hincmari Epiſtolæ aliquot ad *Ludovicum III. Regem Balbi filium*, ſcilicet XII. & XIII. item XIV. *Ad Proceres Regni de inſtitutione Carlomanni Regis*, & XV. quæ eſt *Admonitio altera pro Carolomanno Rege apud Sparnacum facta.* Idem conſtat ex Fragmento de rebus *Ludovici III.* & *Carolomanni* Regum, apud *Ducheſnium* Tomo II. ex Annalibus Bertinianis ad annum 879. ex Chronico Floriacenſi, & aliis Auctoribus antiquis. Et verò *Anſgardem* horum Principum matrem non fuiſſe *Ludovici Balbi* concubinam, ut ait *Sigebertus*, ſed legitimam uxorem, docet *Regino* ſupra laudatus, cùm ſcribit *Ludovicum Balbum habuiſſe quamdam puellam nobilem, nomine Anſgard, ſibi conjugii fœdere copulatam.* Idémque perſpicuè colligitur ex *Flodoardo* Lib. III. Hiſtoriæ Remenſis Cap. XIX. ubi enumerans varia *Hincmari* Opuſcula, meminit unius quo ſe purgavit, eò quòd matrimonium *Ludovici Balbi* & *Adelaidis* fieri non prohibuiſſet. En *Flodoardi* verba: *Scripſit & de objectis ſibi à Goſleno ſuper Ludovici Balbi Regis Patris eorum aſſenſu, quare Anſgardim uxorem abjectam eum recipere non coëgerit, & Adelheidem ab eo retineri non prohibuit.* Ex quibus patet primò *Anſgardem* uxorem fuiſſe, non concubinam, & recipi debuiſſe poſtquam abjecta eſt, quod concubinæ non convenit. Secundò, plures tunc in Gallia ſcandalum paſſos ex repudio *Anſgardis*, & conjugio quod *Ludovicus Balbus* inierat cum *Adelheide*. Tertiò *Hincmarum* ſollicitatum ut hac de re Regem admoneret, ſiluiſſe quibuſdam adductum rationibus, & rationem facti ſui, illo, cujus meminit *Flodoardus*, Opuſculo expoſuiſſe. *Anſgardis* itaque habita fuit tanquam legitima *Ludovici Balbi* uxor: aliàs non fuiſſet opus *Hincmaro* ut ſcriberet Apologiam qua ſe purgaret quare Ludovicum Balbum *Anſgardem uxorem abjectam recipere non coëgerit, & Adelheidem ab eo retineri non prohibuerit.* De his legendus eruditus Auctor Obſervationum in librum *Joannis Launoii De Regia in Matrimonium Poteſtate*, Obſervatione X. §. I.

* 880.

Anno Regni ſui primo * Franciæ Monarchiam à *Boſone* diſcerpi viderunt, nec prohibere potuere *Ludovicus* & *Carolomannus*. Boſoni *Hermengardem* neptem ſuam uxorem dederat *Carolus Calvus*, Provinciámque attribuerat perpetuò poſſidendam. Ille verò Regium nomen affectans, tempúſque nactus opportunum quo Juniores in Francia Reges imperabant, nondum bene firmata poſt civiles motus poteſtate, ab Epiſcopis & Proceribus Provinciæ & Burgundiæ Rex electus eſt in Conventu Mantalenſi, in Viennenſi territorio. Uxoris impotenti ambitione ad id impulſum *Boſonem* Annales Bertiniani teſtantur. Anno 880. Reges fratres Regnum inter ſe diviſere. *Ludovico* Francia & Neuſtria obtigit; *Carlomanno* Burgundia & Aquitania. His cum *Ludovico* Germaniæ, & *Carolo Craſſo* Regibus fœderatis, acerrimum fuit bellum adversùs *Hugonem* Valdradæ filium, qui Lotharingiam longè latéque populabatur; adversùs *Boſonem* Provinciæ & Burgundiæ Tyrannum, & Normannos.

Boſo Provinciæ Comes Regium nomen affectat.

Mantala, vulgò Mantes, vicus in Diœceſi Viennenſi.

Satis felix fuit horum bellorum exitus. *Hugonis* fuſæ copiæ: *Boſo* commiſſo propè Matiſconem certamine profligatus ac in fugam deditus; ipſi demum erepta diuturnam poſt obſidionem Vienna: Normanni ad tempus compreſſi.

Anno DCCCLXXXI. *Carolus Craſſus* de Alemania egreſſus, Longobardorum fines occupavit, Italiámque totam in deditionem accipiens, à *Joanne VIII.* Pontifice Maximo & Senatu Romano Imperator creatus eſt, ut *Regino* teſtatur. *Ludovicus* Germaniæ Rex obiit Francofurti anno 882. XIII. Kalendas Septembris. *Carolus Craſſus* Imperator in Franciam vocatus ut Regnum fratris, qui nullos reliquerat liberos, capeſſeret; utque Normannos, qui Auguſtam Trevirorum & Coloniam incenderant, omniáque populabantur, coërceret; armis diffidens pacem cum eorum Regibus Godefrido ac Sigefrido pepigit, tranſlata in eorum ditionem Friſia, ac magnis attributis muneribus. *Godefridus* Chriſtianam amplexus Religionem, è ſacro fonte ab Imperatore ſuſceptus eſt, ac *Giſlam* Lotharii Regis filiam in matrimonium accepit. Id conſtat ex *Reginone*, ex Bertinianis Annalibus, qui in hunc annum deſinunt, ex Metenſibus, & Chronico Anonymo de Normannorum Geſtis. * Annus octingenteſimus octogeſimus-ſecundus fatalis fuit *Ludovico III.* Ipſi ſucceſſit in totius Franciæ Regnum Carlomannus frater. Sacramentum fidelitatis ab Epiſcopis & Proceribus accepit V. Idus Septembris, in Cariſiaco Palatio, cùm ipſis *Canonicum Privilegium, & debitam legem atque juſtitiam* ſe conſervaturum promiſiſſet, ac defenſionem exhibiturum. Anno 883. VIII. Kal. Martias in Broilo, id eſt, nemore vel ſaltu Compendienſi Placitum habuit, & Capitulare edidit contra rapinas. Extat Tomo II. Capitularium Editionis *Baluzii*, pag. 283. Anno 884. cùm Normanni copias ſupra Somonam fluvium promoviſſent, *Carolomannus* crebris eorum incurſionibus ſuſtinendis impar, duodecim millibus argenti pondo pacem ab eis redemit. Eodem anno, menſe Martio Placitum habuit in Verno Palatio, in quo Capitulare condidit XIV. conſtans Capitulis. Obſervanda ſunt XII. & XIII. quibus hoſpitalitas Preſbyteris, & aliis Fidelibus præcipitur. *Volumus*, inquit, *ut Preſbyteri, qui bonum exemplum omnibus oſtendere debent, hoſpitales exiſtant, ſicut Apoſtolus dicit:* * *Hoſpitales invicem ſine murmuratione: quam prabeant iter facientibus; quia per illam placuerunt quidam Deo, Angelis hoſpitio ſuſceptis. Placuit nobis ut Preſbyteri ſuos Parochianos admoneant ut & ipſi hoſpitales exiſtant, & nulli iter facienti manſionem denegent. Et ut omnis occaſio rapinæ tollatur, nihil carius vendatur tranſeuntibus niſi ſicut in mercato accipiunt. Quod ſi cariùs vendere voluerint, ad Preſbyterum tranſeuntes hoc referant, & illius juſſu cum humanitate eis vendant.* Eodem anno ab apro, vel à ſatellite aprum ſecum ipſo perſequente, improvidè vulneratus inter venandum Rex *Carolomannus* occubuit. Cujus audita morte Normanni valido cum exercitu ad illius Regnum deprædandum iterum irruperunt. Quam ob rem exterriti Proceres, *Carolum Craſſum* Imperatorem ad Regnum Franciæ capeſſendum evocarunt, *Carolo Simplice* prætermiſſo, ad quem hereditario jure pertinebat; quòd annos tantùm ſeptem natus, ad tuendum à Normannis Regnum conferre nihil poſſet. Excluſus tamen à ſpe & jure regnandi penitus non eſt, ſed *Hugonis Magni* Abbatis fidei & inſtitutioni commendatus.

Carolus Craſſus Hugonem Valdradæ filium, & *Godefridum* Normannorum Ducem unà fœderatos hoſtes habuit, quos arte & inſidiis, non virtute ſuſtulit è medio. Hinc graviorem in modum accenſus

Carolus Craſſus Imperator creatus.

* Apud Duc... Tom. II.

Mors Ludovici III.

Carolomannus ſolus regnat.

Normannis cum incurſionibus...

Hoſpitalitas Legibus Regum noſtrorum præcepta.

* 1. Petri 4.

Mors Carlomanni Regis.

Carolus Craſſus

Normannorum furor. Lutetiam anno 886. oppugnarunt, quam tutantibus *Odone* Duce, & *Goſlino* Epiſcopo, obſidionem intermiſere. Ad eam inſequenti anno redierunt: advolavit contra Barbaros magno cum exercitu Imperator; ſed nihil dignum Imperatoria Majeſtate geſſit. Illis demum Galliam Trans-Sequanenſem, quæ Neuſtria dicitur, ad deprædandum permiſit, ſeu ut alii volunt, jure perpetuo conceſſit. Iſta conſtant ex *Reginone* Chronicorum Lib. 2. ex Chronico de Geſtis Normannorum & ex *Abbone* Monacho Sancti Germani à Pratis in libris de Bellis Pariſiacæ urbis adversùs Normannos urbem ipſam obſidentes. Exinde animo & corpore ægrotare *Craſſus* cœpit. Primum amentiæ indicium dedit, cum zelotipia abreptus, *Richardem* Auguſtam caſtiſſimam feminam temerè ſuſpectam habuit adulteræ cum *Luitardo* Vercellenſium Epiſcopo familiaritatis, eámque repudiavit, palam poſtulantem, ut ſibi permitteretur aut ſingulari certamine per Campionem * à ſe deſignatum, vel candentis ferri examine quod ipſa per ſeſe ſubiret, integritatem ſuam ac pudicitiam approbare. Alterum inſaniæ ſpecimen dedit in Conventu generali apud Triburias celebrato, ubi Optimates ad *Arnulfum* Carolomanni Bavariæ quondam Regis nothum defecere, ipsúmque Regem elegere. Mira fortunæ varietas, ſeu potiùs Dei, in cujus manu Regna ſunt, inſcrutabilis providentia, quæ potentiſſimum Imperatorem ad eam calamitatem dejecit, ut victum ab *Arnulfo* precariò quærere cogeretur: qui villas quaſdam in Alemania ipſi ad alimentum conceſſit. Ipſum à pietate, juſtitia, ſtudio in Religionem, beneficentia in pauperes, conſtantia in adverſis, *Regino*, *Otho Friſingenſis*, & Annales Francorum Metenſes commendant, ut credibile ſit ipſi ad probationem tantam calamitatem contigiſſe. Obiit pridie Idus Januarii, anno 888. ſepultúſque eſt in Augienſi Monaſterio.

Caroli Craſſi inſania & exauctoratio

* Sic ea ætate loquebantur.

S C H O L I O N.

In hoc Articulo, pag. 792. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Matrimonium in Gallia nullum ſine conſenſu Regis.*

R. Neque hic, neque ullibi in meis Operibus extat hæc Propoſitio. Ludovicum & Carolomannum legitimos fuiſſe Ludovici Balbi filios & Regni heredes eo loci probo contra *Joannem Launoïum*: qui *Reginonis* teſtimonio fretus aſſerit in libro *De Regia in Matrimonium Poteſtate*, *ANSGARDEM fuiſſe concubinam, ejuſque cum Ludovico Balbo Matrimonium nullum fuiſſe, quia Carolus Calvus, Ludovici Pater illud reſcidit, utpote contra voluntatem ſuam contractum; & ſuſceptos inde liberos ſpurios fuiſſe & illegitimos, nec proinde Patris in Regnum Succeſſores.* Tum opinionem *Launoii* refello, & lectorem remitto ad eruditum Authorem *Obſervationum in Librum Launoii De Regia in Matrimonium Poteſtate.* Quem impugno errorem, mihi RR. Cenſores affingunt.

A R T I C U L U S V.

De Arnulfo Imperatore, Odone, Carolo Simplice, & Rodulfo Francorum Regibus.

Poſt obitum *Caroli Craſſi* uſque ad *Ottonem*, Romæ confusè regnatum eſt, & Imperium Occidentis multis modis ſciſſum: Singulis Provinciis ſingulos Reges creare cupientibus, *Arnulfo* tantùm pars maxima ceſſit, inquit *Otto Friſingenſis* lib. 6. cap. 9. Pars Italorum *Berengarium* Eberhardi Forojulienſis Ducis filium, *Vvidonem* altera Spoletanum Ducem elegit. *Vvido* Berengarium bello perſecutus eſt, victúmque ad *Arnulfum* fugere coëgit, ut teſtatur *Luitprandus* cap. 6. Fœdus ante inierant *Vvido* & *Berengarius*, ut hic Italiam, Franciam ille ſibi vindicaret. Sed Vvido Francici Regni ſpe dejectus, *Berengario* fidem fefellit. Hac autem occaſione à Francis repulſum *Vvidonem* Luitprandus memorat, quòd cùm ad Metenſem urbem properaret, Dapiferúmque præmiſiſſet, & Epiſcopus Metenſis Regale convivium pararet, Dapifer Epiſcopo ſuggeſſerit, facturum ſe ut Rex *Vvido* tertia obſonii parte contentus eſſet, ſi equum ſibi daret ipſe Epiſcopus. Antiſtitem verò indignatum reſpondiſſe: *Non decet talem ſuper nos regnare Regem, qui decem dragmis vile ſibi obſonium præparat.* Sicque Optimates adduxiſſe ut ſpreto Vvidone, *Odonem* eligerent. *Berengarius* Arnulfum Italiæ potiundæ ſpe contra *Vvidonem* excitavit. *Arnulfus* toti Franciæ Orientali, id eſt, Bajoariæ, Sueviæ, Saxoniæ, Thuringiæ, Friſiæ, Lotharingiæ dominabatur, *Zuentebaldo* Marahenſium Sclavorum Regi Bohemiæ Ducatum conceſſit. Normannos qui in Lotharingiam irruperant, profligavit. Inde Longobardiam ingreſſus, Italiæ urbes ditioni ſuæ ſubjecit. *Vvido* qui Regnum Italicum tenebat, mortuus eſt anno 894. Cujus filius *Lantbertus* Imperatoris nomen uſurpavit. Anno 896. *Arnulfus* à Formoſo Papa Romam vocatus, ut ipſi in gravi oppreſſione, quam à civibus patiebatur, ſuccurreret, capta Roma, & Pontifice in libertatem aſſerto, ab eodem Imperator creatus & coronatus eſt: mòxque omnes qui adversùs *Formoſum* ſeditionem moverant capite plecti juſſit, ut teſtantur *Regino* Lib. 2. Chronici, & *Otto Friſingenſis* Lib. 6. Cap. 13. Reverſo ab Urbe Arnulfo, *Lantbertus* Rex & Imperatorii nominis uſurpator in venatione obiit anno 899. Hic de *Hildebrando* Comite & *Adelberto* Tuſcorum Marchione, præcipuæ in Italia potentiæ Principibus inſignem victoriam reportavit. *Hildebrandus* fugâ lapſus, *Adelbertus* intra præſepe animalium captus, & ad *Lantbertum* ductus eſt, qui his ipſi verbis inſultavit: *Sybillino ſpiritu uxorem tuam Bertam prophetaſſe credimus, quæ te aut ſcientia ſua Regem, aut aſinum facturam ſe promiſit. Verùm quia Regem noluit, aut, ut magis credendum eſt, non potuit, aſinum, ne mentiretur, effecit, dum te etiam cum Arcadiæ pecoribus ad præſepe declinare coëgit.* Iſta refert *Luitprandus* lib. 1. cap. xi. Non multò poſt *Lantbertum* morbo pediculari periit *Arnulfus* Imperator. *Arnulfo* in Regnum Germaniæ ſucceſſit filius ejus *Ludovicus*, cui bellum fuit adversùs Hungaros planè infelix, de quo *Luitprandus* lib. 2. capp. 1. & 2. *Adalbertum* Comitem, *Hattonis* Archiepiſcopi Moguntini inſidiis circumventum, capitali ſententia damnavit, ut refert idem Auctor cap. 3. Obiit *Ludovicus* anno 911. & in eo Carolovingiorum poſteritas in Germania defecit.

Arnulfus Imperator.

Lantberto vita functo, Italiæ Regnum in *Berengarium* reciderat. Huic *Ludovicum* Boſonis Burgundiæ quondam Regis filium, in Italiam accitum oppoſuit *Adelbertus* Marchio. Ille *Berengario* primùm in fugam conjecto, poſt annos tres ejuſdem à quo vocatus erat *Adelberti* proditione Veronæ captus, à *Berengario* oculis & vita privatus eſt, ut *Luitprandus* lib. 2. cap. xi. *Regino* lib. 2. ad annum 904. & *Otto Friſingenſis* lib. 6. cap. xv. teſtantur. Sublato Ludovico, rursùs Italiæ Regnum occupavit *Berengarius*. Verùm *Adelberti* Marchionis factione *Rodulfus* Burgundiæ Rex ad capeſſendum Regnum ab Italis accitus eſt. *Berengarius* Hungaros in auxilium vocavit. Ceſſit ad tempus *Rodulfus*, ſed paulò poſt in Italiam rediens, nihil *Berengario* præter Veronam reliquit. Italiæ Regnum triennio tenuit *Rodulfus*. Gravis poſtea videri cœpit ejus dominatio. Varia in ſtudia ſciſſis populis, & quibuſdam *Rodulfum*, aliis *Berengarium* volentibus. Civile bellum exarſit. *Bonifacius* Comes Camerinorum ac Spoletinorum Marchio, *Rodulfo* in auxilium veniens, *Berengarii* fudit exercitum. *Rodulfus* Regno Italiæ Procerum fidei commenda-

ro,

to, rediit in Burgundiam. Quo abſente, *Berengarius* Flamberti cujuſdam inſidiis occiſus eſt anno 924. De his *Luitprandus* Lib. 2. Capp. XVI. XVII. XVIII. XIX. & XX.

Odo Rex Francorum.

Jam de Franciæ rebus agendum. *Carolo Craſſo* Imperatore vita functo, Franci *Odonem* Pariſienſem Comitem, conſentiente *Arnulfo* Germaniæ Rege, Francorum Regem elegerunt, ſeu (ut aliis placet) Regni Regentem, donec *Carolus* Ludovici Balbi filius adoleſceret. Unctus eſt à *Vvalterio* Archiepiſcopo Senonenſi anno 888. & inter inaugurationis ſuæ ſolemnia *Canonicum Privilegium & debitam legem atque juſtitiam* ſe conſervaturum promiſit, & *res Eccleſiarum tam à Regibus vel Imperatoribus, quàm à reliquis Fidelibus collatas ſub integritate & immunitate permanere* conceſſurum. Extat hæc *Odonis* Regis Promiſſio Tomo II. Capitularium Editionis *Baluzii*, pag. 791.

Monarchia diſtracta.

Per idem tempus *Rodulfus Conradi* filius, *Hugonis Abbatis* nepos, regionem omnem quæ Montem Jovis & Alpes Penninas interjacet, id eſt, Sabaudiam & Helvetiam occupans, Burgundiæ Trans-Juranæ Rex appellatus eſt, & ab Epiſcopis ac Proceribus iſtarum Provinciarum apud *S. Mauritium* coronatus. Anno 890. *Ludovicus Boſonis* filius Burgundiæ Cis-Juranæ, quæ Lugdunenſem tractum, Delphinatum, & Provinciam omnem complectebatur, Rex inauguratus eſt in Concilio Valentino. Sic diſtracta Monarchia, *Odone* ſolum Neuſtriæ Regnum, Aquitaniam & Burgundiæ partem regente.

Normannorum ſtrages.

Is Regni reliquias à Normannis ſtrenuè tuitus eſt, undeviginti millibus ad Montem Falconem propè Lutetiam profligatis, anno 888. Anno 890. Alanus Dux Britonum tantam Normannorum ſtragem egit, ut vix quadringenti ex quindecim millibus ſuperſtites fuerint. Pio illius Britonúmque voto reportatam de Barbaris victoriam *Regino* aliique Hiſtorici tribuunt, quo ſcilicet ſe obſtrinxerant, decimam omnium bonorum ſuorum partem Deo & Sancto *Petro* ſe oblaturos, & Romam tranſmiſſuros.

Carolus Simplex Rex Francorum inauguratur.

Odone in Aquitania morante, plerique Francorum Proceres *Carolum Simplicem* annum decimum tertium ætatis tunc agentem, ex Anglia, quo fuerat à matre abductus, revocarunt, & à *Fulcone* Remenſi Archiepiſcopo inaugurari & coronari curarunt, V. Kalendas Februarias anno 893. Qua de cauſa cùm *Arnulfi* Germaniæ Regis commotus fuiſſet animus, Apologeticas ad ipſum literas dedit, eúmque hortatus eſt ut pupilli Regis jura tueretur. Meminit harum literarum *Flodoardus* Lib. IV. Hiſtoriæ Remenſis Eccleſiæ, Cap. V. Ex quibus conſtat, iis temporibus non ſucceſſiſſe Regum filios in Regnum, niſi jus, quod naſcendi conditione ſortiti fuerant, electione firmaretur. *De eo quoque* (inquit Flodoardus) *quòd ſine ipſius Arnulfi conſilio præſumpſerint hoc agere, morem Francorum gentis aſſeris ſecutos ſe fuiſſe: Quoniam mos ſemper fuerit, ut Rege decedente, alium de Regia ſtirpe vel ſucceſſione, ſine reſpectu vel interrogatione cujuſquam majoris aut potentioris Regis eligerent.* Deinceps *Odonem* inter & *Carolum* civili bello certatum eſt ad annum uſque 898. quo obiit *Odo* 3. Januarii, annum ætatis trigeſimum-ſextum numerans, Regni octavum. Moriens Principes obteſtatus eſt ut *Carolum* in Regno reciperent.

Fulco Remenſis Archiepiſc. Carolum Simplicem à fœdere cum Normannis adhuc Paganis incundo, minacibus literis deterrere conatus.

Paulò ante *Odonis* obitum *Carolus* Rex fœdus cum Normannis inire ſtatuerat, eorum ut ope Regnum ſibi totum aſſereret, *Odone* pulſo æmulo. At ipſum gravibus literis à fœdere cum Paganis ineundo deterruit *Fulco* Remenſis Archipræſul; quarum fragmentum refert *Flodoardus* lib. IV. Hiſtoriæ Remenſis Eccleſiæ, cap. V. *Revera*, inquit, *qui tale vobis dant conſilium, non fideles, ſed per omnia infideles eſſe comprobantur, quos ſi audire volueritis,*

A *terrenum ſimul & cæleſte Regnum amittetis. Deprecor itaque vos per Deum, ut tale deſeratis conſilium, neque velitis vos in æternum præcipitare interitum, & mihi cæteriſque qui ſecundùm Deum vobis fideles ſunt, æterni doloris afferre diſpendium. Melius enim fuerat vos non naſci, quàm diaboli patrocinio velle regnare, & illos juvare, quos debueritis per omnia impugnare. Sciatis enim quia ſi hoc feceritis, & talibus conſiliis acquieveritis, nunquam me fidelem habebitis: ſed & quoſcumque potuero, à veſtra fidelitate revocabo: & cum omnibus Coëpiſcopis meis vos & omnes veſtros excommunicans, æterno anathemate condemnabo.*

Cardinalis Perronius, hac Fulconis Epiſtola abuſus, ad poteſtatem exauctorandi Reges non feudatarios Eccleſiæ oſtendam, ſe fallitur.

His Fulconis verbis abuſus eſt doctiſſimus Cardinalis Perronius in Oratione ad
B Tertium Regni Ordinem, ut probaret ſupremos etiam Principes & nequaquam Eccleſiæ feudatarios poſſe Eccleſiæ judicio exauctorari, cùm poteſtatem ſuam contra fidem & Eccleſiam convertunt. Sed non adeo favet indirectæ poteſtatis Eccleſiæ in temporalia Regum ipſi non feudatariorum aſſertoribus locus ille. *Fulco* ſtudio Chriſtianæ pietatis abreptus, paulò liberiori calamo ſcripſit Regi, quem ſuorum litterarum ſeveritate à peſſimo conſilio proculdubio revocandum noverat: maximè cùm ipſi plurimùm deberet *Carolus*, quem in Regem unxerat, cujus partes apud *Arnulfum* Imperatorem agebat,
C cujus gloriam ac majeſtatem quavis data occaſione tuebatur. Dici etiam poteſt, Minatum non eſſe ab eo ſe abſolutè defecturum, aut ſubditos ab ejus imperio abſtracturum, ſed *ab ejus fidelitate* revocaturum, *ſi talibus conſiliis acquieſceret*, id eſt, quantum in ſe erat, prohibiturum ne iſtius fœderis, quod cum Normannis adhuc Paganis inire decreverat, ſeſe participes præberent. Cæterùm *Oſii* Cordubenſis Epiſcopi, qui Nicæno Concilio præfuit, Auctoritas, *Fulconis* verbis opponi jure poteſt. Is enim *Conſtantium* Imperatorem non modò cum infidelibus fœdus ineuntem, ſed Arianis faventem, eorúmque hæreſim palam profeſſum, &
D Eccleſiæ Catholicæ perſecutorem ſæviſſimum ita alloquebatur, ut refert *S. Athanaſius* in Epiſtola ad Solitarios: *Tibi Deus Imperium commiſit, nobis quæ ſunt Eccleſiæ concredidit: & quemadmodum qui tuum Imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ; ita & tu cave, ne quæ ſunt Eccleſiæ ad te trahens, magno crimini obnoxius fias. Date, ſcriptum eſt, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Neque igitur fas eſt nobis in terris Imperium tenere; neque tu thymiamatum & ſacrorum poteſtatem habes, Imperator!* Longè etiam aberat à ſenſu *S. Auguſtini* Fulco. Sanctus enim *Auguſtinus* exiſtimat milites ſub *Juliano Apoſtata* pugnantes ab eo deficere non debuiſſe, & ejus imperium detrectare in iis
E quæ Deum non læderent: quantò magis non debuiſſet Fulco à Rege deficere, & Chriſtianiſſimi atque Catholici Principis excutere dominationem, propterea quòd in ſummo Regni ſui diſcrimine, & difficillimis temporibus, fœdus cum Paganis iniviſſet? Sic autem habet *S. Auguſtinus* Enarratione in Pſalmum CXXIV. *Si Dominus cœli & terræ, per quem facta ſunt omnia, ſervivit indignis, rogavit pro ſævientibus & furentibus: & tanquam medicum ſe exhibuit adveniens (nam & Medici & arte & ſanitate
F meliores ſerviunt ægrotis) Quantò magis non debet dedignari homo, ex toto animo, & ex tota voluntate bona ſervire domino etiam malo? . . . . . Quod autem dixi de domino & ſervo, hoc intelligite de Poteſtatibus & Regibus, & omnibus culminibus hujus ſæculi. Aliquando enim Poteſtates bonæ ſunt & timent Deum, aliquando non timent Deum. Julianus extitit infidelis Imperator: nonne extitit apoſtata, iniquus, idololatra? Milites Chriſtiani ſerviebant Imperatori infideli. Ubi veniebatur ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant niſi illum qui in cœlo erat. Quando volebat ut*

idola colerent, ut thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat : Producite aciem, ite contra illam gentem, ſtatim obtemperabant. Diſtinguebant Dominum æternum à Domino temporali : tamen ſubditi erant propter Dominum æternum etiam Domino temporali. Longè denique alienus erat *Fulco* à mente *S. Gregorii* Turonenſis, qui Regem *Chilpericum* contra *Prætextatum* Rothomagenſem Archiepiſcopum, incentrice *Fredegunde* Regina furentem, his verbis allocutus eſt : *Si quis de nobis, ô Rex! juſtitiæ tramites tranſcendere voluerit, à te corripi poteſt. Si vero tu exceſſeris, quis te corripiet? Loquimur enim tibi, ſed ſi volueris, audis; ſi autem nolueris, quis te condemnabit, niſi is, qui ſe pronuntiavit eſſe juſtitiam?* Addiderim, exemplum & verba Fulconis, in ſententia etiam Cardinalis *Perronii*, & aliorum, nimis probare, quia ex iis colligeretur quemlibet Epiſcopum poſſe Reges exauctorare, cùm Eccleſiæ nocent, quod abſurdum eſt.

Anno nongenteſimo, cùm *Carolus* Rex Abbatiam *S. Vedaſti* & Atrebatenſe Caſtrum à *Balduino* Comite abſtuliſſet, eámque Abbatiam *Fulconi* contuliſſet Remenſium Archipræſuli; *Vvinemachus* ſeu *Vvinemarus* Balduini vaſſallus rem ſe exiſtimans ipſi gratam facturum, ſi injuriam ipſi ab Epiſcopo, ut putabat, illatam ulciſceretur, *Fulconem* ſimulata amicitia interceptum lanceis confodit. Ab Epiſcopis Gallicanis excommunicatus nefarius homicida, inſuper inſanabili à Deo percuſſus eſt ulcere; ita ut computreſcentibus carnibus, & exundante ſanie, vivus devoraretur à vermibus, teſte *Flodoardo* Lib. IV. Hiſtoriæ Remenſis Eccleſiæ Cap. X.

Normannorum converſio. Cum ipſis fœdus init Carolus Rex, & Neuſtriam ipſis concedit.

Anno duodecimo ſupra nongenteſimum, *Rollo* Dux Normannorum, *Francone* Rothomagenſium Archiepiſcopo, & *Roberto* Lutetiæ Comite agentibus, cum *Carolo Simplice* Francorum Rege fœdus amicitiámque iniit; & à *Francone* Chriſti fidem legémque edoctus, ac baptiſmo initiatus, à *Roberto* Comite è ſacro fonte ſuſceptus, Robertúſque & ipſe appellatus, *Giſlam* Caroli Regis filiam uxorem accepit, cum ora omni maritima Galliæ, quæ ab Epta fluvio ad mare uſque porrigitur, & ab illis Normannia vocatur : quæ cum ipſi, tum ſucceſſoribus in alodem perpetuo poſſidenda jure attributa eſt. Conceſſa ipſis & Britannia minor, unde compararent annonam, incultâ maximam partem Neuſtriâ. Cum *Rollone* Duce gens tota Chriſto nomen dedit. Ut primùm baptizatus eſt, inſignioribus Provinciæ ſuæ Eccleſiis, Rothomagenſi, Ebroicenſi, Bajocenſi, Virgini Deiparæ ſacris, S. Michaelis in periculo maris, SS. Petri & Audoëni in ſuburbio Rothomagenſi, Gemmeticenſi Cœnobio, necnon Sandionyſiano propè Lutetiam, villas & prædia dedit Chriſtianâ munificentiâ, antequam Satrapis ſuis terram divideret. Mortua *Giſla* Caroli Regis filia, *Poppam*, quam ante baptiſmum concubinam habuerat, uxorem duxit, ex quâ filium ſuſcepit *Vvillelmum*. Obiit *Rollo* Dux primus Normannorum anno nongenteſimo decimoſeptimo, Princeps juſtitiæ ſeverioris laude celebris, qua in novi Principatus exordiis opus erat, ut gens prædæ & populationibus aſſueta à rapinis cohiberetur. Iniquis etiamnum terribile eſt *Rollonis* Ducis nomen, ac veluti manus eſt quâ, abſque lictore, injuſtitiæ quævis ac inſolentes auſus cohibentur, earúmque auctores ducuntur ad Judicem facti rationem reddituri ac ſententiam excepturi. Hinc Jus Normannicum illud, quod patria lingua vocant, *Clameur de Haro*, * quod ad *Rollonem* Ducem ſeverum injuſtitiæ vindicem clamaret quiſquis injuriam patiebatur. Hæc ex *Dudone S. Quintini Decano*, lib. 2. de Moribus & Actis Normannorum, *Vvillelmo Gemmeticenſi* lib. 2. Hiſtoriæ Normannorum, *Orderico Vitali* Lib. III. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & aliis Chronicis ac Hiſtoriis Normannorum. Eodem anno quo pacem cum Normannis ſanxit *Carolus* Simplex, *Lotharii* Regnum ditioni ſuæ adjecit, *Ludovico* ultimo Franciciæ ſtirpis in Germania Rege ſine liberis defuncto.

Rollonis primi Ducis Normannorum pietas & juſtitiæ ſtudium.

* Quaſi dicatur, A Raoul

Heriveus Archiepiſc. Remenſis Carolum Simplicem Proceribus qui ab eo defecerant, reconciliat & Regno reſtituit.

Anno nongenteſimo vigeſimo, omnes ferè Franciæ Proceres conſpiratione facta apud Sueſſiones à *Carolo Simplice* defecerunt, quòd *Haganonem* mediæ ſortis hominem ad ſummam potentiam evectum intimis Conſiliis & Regni adminiſtrationi adhiberet. Deſertum ab omnibus Regem *Heriveus* Remenſis Archipræſul ſuis ſuſtentavit opibus, donec illi Proceres, cúmque Regno reſtituit, ut teſtatur *Flodoardus* in Chronico, & lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, cap. XV. Anno ſequenti, cum Henrico Germaniæ Rege, quicûm bellum diuturnum ipſi fuerat propter *Lotharii* Regnum, pacem ſanxit, Bonnæ ad Rhenum. Pactum *Caroli & Henrici* editum eſt Tom. II. Capitularium Editionis *Baluzii*, pag. 299. Illud anno nongenteſimo vigeſimo-tertio *Sigebertus* adſcripſit. Sed duplex eſt eo in Monumento character, qui ad annum nongenteſimum vigeſimum-primum referendum docet, feriæ nimirum primæ, & feriæ quartæ, quarum altera pridie Nonas, altera VII. Idus Novembris, eo anno incidiſſe dicitur, quod quidem anno congruit nongenteſimo vigeſimo-primo, non vigeſimo tertio, aut vigeſimo-ſexto, ut perperam in Capitularibus ſcriptum eſt. Quare rectiùs omnino in Chronico *Flodoardi* Pactio eadem in annum nongenteſimum vigeſimum-primum conjicitur, ut obſervat doctiſſimus *Sirmondus* in Notis ad Capitularia. Anno nongenteſimo-ſecundo, conſpiratio in *Carolum Simplicem* malè ſopita in novum exarſit incendium. *Robertus* enim Comes in ipſum arma ſumens, Laudunenſi Caſtro occupato, theſauriſque *Haganonis* direptis, Proceres plebémque Francorum in partes ſuas facilè traxit, ab iiſque Rex electus, & ab *Heriveo* Remenſi Archiepiſcopo conſecratus eſt. Triduo poſt obiit perfidus Archipræſul. Anno ſequenti, *Robertum* inter & *Carolum Simplicem* prælium in Sueſſionibus acerrimum commiſſum eſt. Cecidit *Robertus* linguâ telo transfixâ. In Regum Franciæ numero non ponitur, quòd legitimo Rege exauctorato tyrannidem potiùs quàm legitimam poteſtatem exercuerit. Fruſtra *Carolus Heribertum* Comitem, *Seulfum* Archiepiſcopum, aliòſque Francorum Proceres, miſſis legationibus, ad fidem & obſequium ſuum revocare tentavit : *Rodulfum* enim Burgundiæ Regem quaſi vacuam ad Regni Franciæ poſſeſſionem invitarunt, & apud Sueſſionas ſolemni ritu ſalutarunt. *Carolus Simplex Heribertum* amicitiam ſimulantem & fauſta promittentem cùm impudenter adiiſſet, ab eo detentus, & in Caſtello *Theodorici* ad Matronam incluſus eſt. Inde Peronam tranſlatus, obiit anno nongenteſimo vigeſimo-nono. *Frideruna* primò nupſit, ex qua nullos ſuſcepiſſe legitur liberos deinde *Eadgina* Alſtani Anglo-Saxonum Regis filiæ, ex qua filium reliquit *Ludovicum*. Hæc viro exauctoratò, & in carcerem truſo, in Britanniam cum filio profugit, ut ipſum melioribus temporibus ſervaret. Varia contra Normannos *Rodulfo* prælia fuere, non infelicia. Domuit & Aquitanos perduelles. Hungaros etiam qui in Franciam irruperant, variis certaminibus fatigavit, non profligavit. Obiit anno nongenteſimo trigeſimo-ſexto, & in Monaſterio *Sanctæ Columbæ* apud Senonas ſepultus eſt. Iſta conſtant ex *Flodoardo* in Chronico, & ex *Reginonis* & *Aimoini* Continuatoribus.

Pactum Caroli Simplicis cum Henrico Germaniæ Rege.

Nova in Carolum Regem conjuratio. Herivei Remenſis Archiepiſcopi perfidia.

Caroli Simplicis exauctoratio.

Inauguratio Rodulfi.

Caroli Regis obitus.

SCHOLION.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 804. & ſeq. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa non poteſt exauctorare Reges confœderatos cum Paganis.*

R. Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ opinio eſt. Hæc tamen Propoſitio eo loci non legitur. Obſervo tantùm Cardinalem *Perronium* abuſum eſſe literis minacibus *Fulconis* Remenſis Archiepiſcopi, ut probaret ſupremos etiam Principes & Eccleſiæ nullatenus feudatarios poſſe Eccleſiæ judicio exauctorari, cùm ſuam poteſtatem contra Fidem & Eccleſiam convertunt. Locum illum indirectæ poteſtatis Romanorum Pontificum in Regum temporalia aſſertoribus non favere: Siquidem Fulco non erat Papa, ſed Remenſis Archiepiſcopus. At quemlibet Epiſcopum poſſe Reges exauctorare cùm Eccleſiæ nocent, ne illi quidem Theologi huc uſque ſcripſerunt, qui Romano Pontifici indirectam poteſtatem in Regum temporalia tribuunt.

ARTICULUS VI.

De Germaniæ rebus poſt obitum Ludovici Regis, filii Arnulfi: & de rebus Italiæ poſt obitum Berengarii Regis, uſque ad Ottonis I. Imperium.

Conradus Rex.

I. POſt mortem *Ludovici* Germaniæ Regis, filii *Arnulfi* Imperatoris, Germaniæ Regnum obtinuit *Conradus* anno Chriſti nongenteſimo duodecimo. Hunc ex Francorum genere oriundum, virum ſtrenuum, bellorúmque exercitio doctum, *Luitprandus* lib. 2. cap. 7. teſtatur. Nonnulli è Primoribus ejus detrectarunt Imperium, ſcilicet *Arnoldus* in Bajoaria, *Burcardus* in Suevia, *Evrardus* Comes in Francia, *Giſilbertus* Dux in Lotharingia; *Henricus* Dux Saxonum & Thuringorum, quos incredibili prudentia & fortitudine ad ſuam fidelitatem perduxit, uno excepto *Arnoldo*, qui ad Hungaros profugit. (Ex *Luitprando.*) Obiit anno nongenteſimo decimo-octavo, cùm ſeptem annos regnaſſet, ut *Luitprandus*, *Marianus Scotus* in Chronico & *Otto Friſingenſis* lib. 6. cap. 16. referunt. Moriens Principes adhortatus eſt ne alium ſibi ſucceſſorem deligerent quàm *Henricum* Saxoniæ Ducem, regnandi ſcientia, juſtitia, fortitudine conſpicuum.

Henricus Auceps Germaniæ Rex.

II. Cùm itaque obiiſſet *Conradus*, Principes Regni inſignia ad *Henricum* detulerunt, qui *Auceps* cognominatus eſt, quòd aucupio mirum in modum delectaretur. *Arnoldum* Bajoariæ Ducem, Regno inhiantem, ſibi conciliavit ac ſubdidit. Hungaros in Saxoniam irrumpentes, ad Merſeburgum profligavit, cùm ante pugnam votum Deo hunc in modum nuncupaſſet: *Priſcorum facta Regum, Sanctorum Scripta Patrum, nobis quid agere debeamus, inſinuant. Non enim Deo difficile paucis plures ſternere: ſi tamen eorum qui id agere cupiunt, fides meretur: Fides, inquam, non profeſſionis tantum, ſed operis... Voveamus itaque, ac ſecundùm Pſalmiſtam vota reddamus. Simoniaca hæreſis Deo inviſa, & à Beatiſſimo Principe Apoſtolorum Petro damnata, quæ ab Anteceſſoribus noſtris hactenus eſt temerè cuſtodita, modis omnibus à noſtro Regno ſit expulſa. Connectat invicem caritas unitatis, ſi quos diviſit calliditas dæmonis.* Ita refert *Luitprandus* lib. 2. capp. 8. & 9. Hanc victoriam anno nongenteſimo vigeſimo-ſecundo *Sigebertus* adſcribit. Alteram non minùs inſignem de iiſdem reportavit anno nongenteſimo trigeſimo-quarto, aut trigeſimo-tertio, ſi *Flodoardi* calculos ſequamur, quo hoſtibus ad internecionem deletis, Germanos à tributo quod ipſis antea pendere cogebantur, abſolvit; & quam repetebant pecuniam, Eccleſiis & pauperibus in gratiarum actionem erogavit, ut *Sigebertus* in Chronico commemorat. *Venceſlaum* Boëmiæ Principem in Praga urbe obſeſſum, ad deditionem, & tributi penſionem compulit. Redarios ad ducenta millia perduelles profligavit. Danos ſubegit, eorúmque Regem Cnutonem ad Chriſtianam Religionem adduxit. Lanceam *Conſtantini Magni*, clavis Chriſti crucifixi adornatam, à *Rodulfo* Burgundiæ & Italiæ Rege, precibus, minis, muneribus extorſit, ac poſteris ad inſigne & tutamen Imperii reliquit, ut referunt *Luitprandus* lib. IV. cap. XII. & *Sigebertus* ad annum nongenteſimum vigeſimum-nonum. Obiit anno nongenteſimo trigeſimo-ſexto, Regni decimo-ſexto, ætatis ſexageſimo. Tres reliquit ex *Mathilde* Regina filios, *Ottonem*, *Henricum*, & *Brunonem*, qui Colonienſis poſtea fuit Archiepiſcopus, & Lotharingiæ Dux. *Henrici Aucupis* Germaniæ Regis geſta diſcimus ex *Ditmaro* Merſeburgenſi Epiſcopo lib. 1. Chronicorum, *Vvitikindo* Corbeïenſi Monacho lib. 1. Annalium, *Luitprando* Ticinenſi, *Sigeberto*, *Mariano Scoto*, & aliis.

Pium Henrici Germaniæ Regis votum.

Ejus victoriæ.

Hugo Italiæ Rex.

III. Poſt *Berengarii* Regis obitum, *Rodulfo* in Burgundiam reverſo, Italiæ Regnum *Hugoni* Provinciæ Comiti delatum eſt anno nongenteſimo vigeſimo-ſexto. Hunc virum fuiſſe fortem, religionis & litterarum amantem, in pauperes beneficum, ſed tot virtutes luxuriâ fœdaſſe, *Luitprandus* teſtatur Lib. 3. Cap. 5. & lib. 4. Cap. 6. *Maroziam* poſt *Vvidonis* mariti obitum uxorem duxit, quæ dotalem ei Romæ Principatum attulit; ſed ab *Alberico* Marchione *Maroziæ* filio, cui alapam impegerat, inde expulſus eſt, teſte *Luitprando* Lib. 3. Cap. 12. *Arnoldum* Bajoariorum Ducem in Italiam irrumpentem fudit, Veronámque recepit, ut idem *Luitprandus* Lib. 3. Cap. 14. commemorat. *Lotharium* filium, quem ex *Alda* uxore ſuſceperat, Regni conſortem adſcivit. *Albericum* Romanum Ducem impugnavit non ſemel, expugnavit nuſquam. Pacem demum cum ipſo ſanxit, *Alda* filia illi in matrimonium data, anno circiter 932.

Lotharius & Berengarius II. Italiæ Reges.

IV. Tandem *Berengarius Secundus*, prioris *Berengarii* Regis Italiæ nepos, adversùs *Hugonem* res novas molitus, ad *Ottonem* Germaniæ Regem profugit anno nongenteſimo trigeſimo-nono. Inde poſt ſex annos reverſus in Italiam, abdicatum *Hugonem* in Provinciam redire compulit, relicto in Italia filio *Lothario*, qui Regis appellatione contentus, rerum ſummam *Berengario*, vel invitus permiſit. Mortuo *Lothario*, Regium nomen aſſumpſit *Berengarius* anno nongenteſimo quinquageſimo. *Veneno ſublatum à Berengario Lotharium fama fuit.* Anno ſequenti, *Otto* Germaniæ Rex ab *Adelaïde Lotharii* Regis vidua in Italiam invitatus, eam duxit uxorem. Anno 952. *Berengarius* à Conrado Duce, quem *Otto* in Italia reliquerat, laceſſitus, ejus conſiliis perſuaſus, ſe cum *Adalberto* filio, *Ottonis* dominationi in vaſſallitium dedit, & Italiam precariò regendam ab eo accepit, ut *Reginonis* Continuator teſtatur. Anno demum nongenteſimo ſexageſimo-primo, à Legatis Sedis Apoſtolicæ, & Italiæ Proceribus invitatus *Otto*, Italiam à *Berengarii* tyrannide liberavit, ipſúmque poſt annos tres in Bavariam abduxit, ut ex eodem conſtat Auctore.

Otto I. Germaniæ & Italiæ Rex.

ART.

Digitized by Google

ARTICULUS VII.

De Ludovico Quarto, Lothario, & Ludovico V. Francorum Regibus.

Ludovicus Transmarinus Rex Francorum.

I. MOrtuo *Rodulfo* Rege, *Hugo Magnus*, Dux Francorum, & Pariſiorum, ac Aurelianorum Comes, *Ludovicum* Caroli Simplicis filium, miſſa Legatione, ab Anglia revocavit, annos tunc natum novemdecim aut viginti: quem à transmarina illa peregrinatione *Transmarinum* vulgò nominant. Lauduni ab *Artoldo* Remenſi Archiepiſcopo inauguratus eſt anno nongenteſimo trigeſimo-ſexto. Inquietum ipſi Regnum *Heriberti* & *Hugonis Albi* fecit ambitio. Anno nongenteſimo quadrageſimo-primo, *Ludovicus* Rex in obſidione Laudunenſis urbis, quam *Heribertus* invaſerat, exercitûs ac gloriæ jacturam paſſus eſt, vixque evaſit ipſe. *Carolus Conſtantinus* Viennæ Comes Regem infelicem in urbe ſua ſuſcepit ac fovit. Aquitaniæ Proceres ad ipſius auxilium advolarunt. *Stephanus Octavus* Romanus Pontifex Damaſum Epiſcopum à Latere ſuo Legatum ad Primores Francorum & Burgundiæ miſit, jubens ſub excommunicationis pœna, ut *Ludovico* Regi ſuo adhærerent ac obſequerentur. Illi etiam præſto fuit *Vvillelmus* Normanniæ Dux, à quo Regali apparatu Rothomagi ſuſceptus eſt. Tandem *Otto* Rex Germaniæ, cujus ſororem *Gerbergam* Ludovicus in matrimonium duxerat, *Hugonem* & *Heribertum* cum ipſo conciliavit. Cùm inter *Arnulfum* Comitem Flandriæ, & *Herluinum* Monaſterioli Comitem diſſidium immane ortum eſſet, & *Vvillelmus* Dux Normannorum *Herluini* partes tueretur, Caſtrúmque Monaſterioli ab *Arnulfo* ablatum *Herluino* reddidiſſet; *Arnulfus* Ducem ineundi ſpecie fœderis Pinchiniacum invitatum, in quadam Somonæ fluminis Inſula interceptum à ſicariis juſſit interimi. Monaſticum habitum in Cœnobio Gemmeticenſi, quod à Paganis dirutum reſtauraverat, induere decreverat Religioſiſſimus Princeps. Iſta conſtant ex *Dudone S. Quintini Diacono*, lib. 3. de Moribus & Actis Normanorum, & ex *Vvillelmo Gemmeticenſi* lib. 3. Hiſtoriæ Capp. X. XI. & XII. Annis viginti quinque Ducatum Normanniæ tenuit Vvillelmus, ut *Ordericus Vitalis* lib. 3. obſervat. Sublatus eſt Kalendis Januarii, anno nongenteſimo quadrageſimo-tertio. Filium reliquit *Richardum*, puerum decennem, cui Normanni & Britones vivente patre jam fidelitatem juraverant.

Stephanus VIII. Pontif. Max. Legatum mittit, & excommunicationem minatur Francis, qui à Rege Ludovico defecerant.

Cædes Vvillelmi Normanniæ Ducis.

Normannorum fides ergà Richardum Ducem Vvillelmi filium.

Poſt *Vvillelmi* necem, *Ludovicus* Rex Rothomagum pergens Neuſtriam ditioni ſuæ adjungere ſtatuit, Duce puero in poteſtatem redacto, ſpecie inſtitutionis illius in Regia Francorum curandæ. Normanni Optimates plebéſque, *Ludovici* dolis ingenita ſagacitate detectis, ad arma conſpiratione facta cucurrerunt, & in Regis Aulam irrumpentes, *Richardum* repetiere Ducem. Quorum tumultum ſedare ante non potuit *Ludovicus*, quàm *Richardo* paternam hereditatem aſſereret. Ipſum tamen abduxit ſpecie honoris & tutelæ. Interea *Arnulfus* Comes Flandriæ, *Ludovico* Regi reconciliatus, crudelem, quam in *Vvillelmum* Normaniæ Ducem exercuerat, inimicitiam in filium ejus *Richardum* extendens, Regi perſuaſit ut parvulum Principem aduſtis poplitibus perpetuo carceri manciparet, totámque Normannorum gentem graviſſimis vectigalibus ita premeret, ut in Daniam, unde eruperat, redire cogeretur. Mandatum executioni fuiſſet nefarium conſilium, niſi *Oſmundus* parvuli Ducis Procurator ipſum faſci-

Crudele in Richardum Ducem Normannorum, Gentémque totam, Ludovici Transmarini conſilium.

A culo fœni involutum furtim ex Aula ſubduxiſſet & juvante *Hugone Magno* Silvanectum duxiſſet ad *Bernardum* Comitem ejus avunculum. Conſilium ſuum irritum videns *Ludovicus* Rex, *Arnulfo* ſuadente, *Hugonem Magnum* à partibus *Richardi* parvuli Ducis muneribus & promiſſis magnificis abſtraxit, Normanniæ partem illi pollicitus. Conjunctis itaque viribus in Normanniam ambo exercitum duxerunt. Qui dum omnia, ille in Rothomagenſi, hic in Bajocaſſino territorio, ferro flammíſque vaſtarent, *Bernardus* Normannorum Procerum unus *Ludovicum* Regem per Legatos convenit, ipſúmque Rothomagum invitavit. Deditionem ſimulavere Rothomagenſes, ac B *Ludovicum* excepere quaſi ſuper eos pulſis Ducibus regnaturum. *Bernardus* Regis malè creduli inconſtantia & levitate uſus, ipſi perſuaſit ut *Hugonem Magnum* è Normannia exire juberet, nec ampliſſimum Ducatum, fortiſſimóſque exercitus divideret cum æmulo, qui totum ſubinde ſibi eſſe facilè vindicaturus. Gratum fuit *Ludovico* Regi conſilium, quod ejus ambitioni blandiebatur. *Hugonem* cum ſuis copiis ſtata die è Normannia pedem referre juſſit. Rex ipſe Laudunum reverſus eſt, relicto in Provincia Prorege. Vix ille C abceſſerat, cùm *Bernardus* Normannus de ſalute Patriæ, ac reſtitutione *Richardi* Ducis ſollicitus, *Haigroldum* Regem Danorum miſſa legatione rogavit ut habito delectu Bajocenſium & Conſtantinenſium militum, junctiſque Danorum copiis, terreſtrem in expeditionem exercitum educeret, ipſe verò cum valida Claſſe maritimas partes popularetur. Favit *Haigroldus*. Cujus irruptionem cùm *Ludovicus* Rex audiviſſet, magno cum exercitu Rothomagum profectus eſt, & Dano diem dixit, quo ad *Vadum Herluini* occurreret. Non defuit *Aigroldus* ſpe incenſus victoriæ. *Herluinus* Monaſterioli Comes, Proceréſque duodeviginti cum innumera gregariorum militum multitudine, D ex *Ludovici* Regis exercitu cæſi ſunt, cæteri in fugam dati. *Ludovicus* à Normannis captus, *Bernardi* juſſu Rothomagum captivus adductus eſt. *Gerberga* Regina *Henricum* Trans-Rhenanum Regem patrem ſuum & *Ottonem* fratrem in auxilium *Ludovici* conjugis fruſtra vocavit. Quamobrem filiorum ſuorum natu minimum, & Bellovacenſem ac Sueſſionenſem Epiſcopos, obſides dare coacta, Regis libertatem obtinuit, jurata *Richardi* Principis in Ducatum reſtitutione. Quod mox executioni mandatum eſt. Iſta conſtant ex *Dudone* lib. 3. de Moribus & Actis Normannorum, & ex *Vvillelmo Gemmeticenſi* lib 4. Hiſtoriæ Normannorum.

Normanni arte & marte Ludovicum Transmarinum, qui Richardum Ducem expoliare Principatu nitebatur, profligant, & captivum Rothomagum abducunt.

E *Ludovici Transmarini* Regnum perturbavit orta de Remenſi Archiepiſcopatu inter *Hugonem* & *Artaldum* contentio, quæ civilis etiam belli inter *Hugonem Album* & *Ludovicum* Regem cauſa fuit. Pacem demum iniere apud Sueſſiones anno ineunte nongenteſimo quinquageſimo-tertio, ut refert *Flodoardus*. Obiit *Ludovicus Transmarinus* anno nongenteſimo quinquageſimo-quarto, cùm admiſſo equo lupum inſequens, & in terram prolapſus, graviterque attritus, in elephantiaſis peſtem, quæ lepræ ſpecies eſt, incidiſſet. Sepultus eſt Remis in Baſilica *S. Remigii*. Annos vixit unde quadraginta, ex quibus duodeviginti regnavit cum F tribus menſibus. Ex quinque filiis quos ex *Gerberga* Regina ſuſceperat, duos tantùm reliquit ſuperſtites, *Lotharium* & *Carolum*. Iſta conſtant ex Chronico *Flodoardi*, & aliis Auctoribus.

Mors Ludovici Regis.

II. *Lotharius* in *Ludovici* patris Regnum ſucceſſit *Hugonis Magni* favore, ac Remis ab *Artaldo* Archiepiſcopo inunctus eſt. Burgundiæ & Aquitaniæ Ducatus *Hugoni Magno* & filio ejus natu majori *Hugoni Capeto* dedit. Anno nongenteſimo

Lotharius Rex Francorum.

teſimo quinquageſimo-quinto bellum geſſit in Pictonibus adverſus *Vuillelmum* Ducem. Anno nongenteſimo quinquageſimo-ſexto mortuus eſt *Hugo Magnus*, qui & *Albus*, & *Abbas* vocatus eſt, quòd Abbatias S. Dionyſii, S. Germani à Pratis, & S. Martini Turonenſis teneret. Moriens filium ſuum *Hugonem Capetum*, qui & ipſe Dux Francorum fuit, *Richardo* Normanorum Duci commendavit, cui filiam ſuam *Emmam* uxorem dederat, ut *Dudo* & *Vuillelmus* Gemmeticenſis teſtantur. *Bruno* Colonienſis Archiepiſcopus ac Dux Lotharingiæ, *Ottonis* Germaniæ Regis & *Gerbergæ* Reginæ frater, conſilio auxilioque ſuo infirmam *Lotharii* Regis poteſtatem ſuſtentabat. Hic *Magni Hugonis* filios ad fidem & hominium *Lothario* præſtandum adſtrinxit. Rex *Hugoni Capeto* natu maximo Francorum Ducatum attribuit, adjecto ad paternam ditionem Pictavenſi territorio. *Ottoni* minori natu Burgundiam conceſſit. (Ex *Flodoardi* Chronico, ad annum nongenteſimum ſexageſimum.) Anno ſequenti *Lotharius* Placitum habuit in Sueſſionibus, ad quod *Otto* Magni Hugonis filius, & multi Franciæ ac Burgundiæ Proceres convenere. Ad hunc prohibendum Conventum cùm *Richardus* Normannorum Dux accurreret, in fugam à Regiis hominibus verſus eſt, quibuſdam ſuorum cæſis, ut *Flodoardus* teſtatur.

Lotharius Rex Lotharingiam armis repetit ab Ottone II. Imperatore.

Anno nongenteſimo ſeptuageſimo-octavo, *Lotharius* Rex *Ottonem II.* Imperatorem Lotharingiæ recuperandæ cauſa aggreſſus eſt. Aquiſgrani tum morabatur *Otto* cum uxore ad bellum imparatus: qui de *Lotharii* cum exercitu imminentis jamque urbi proximi adventu clam admonitus, fugam mutavit. Sed mox, ut hoc dedecus abſtergeret, ampliſſimo cum exercitu reverſus, Remenſium & Pariſienſium fines pervagatus ac populatus eſt, unis parcens Eccleſiis. In redeundo tamen circa Axonam fluvium, inſequente *Lothario* Rege, impedimentorum partem amiſit. Conſtant iſta ex *Sigeberto*, & ex *Glabro Rodulfo*, qui & milites non paucos ex *Ottonis* exercitu in Moſam ſubmerſos, dum *Lotharium* cominus inſequentem fugerent, interiiſſe docet lib. I. Hiſt. cap. 3.. Anno nongenteſimo octogeſimo *Lotharius* Rex habito cum *Ottone II.* Imperatore colloquio ſuper Charum fluvium, pacem cum eo ſanxit, eique Lotharingiam remiſit, repugnantibus Francorum Ducibus, ut *Ordericus* Vitalis lib. I. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ teſtatur. Anno nongenteſimo octogeſimo-quarto Lotharingiam iterum tentavit *Lotharius*, urbémque Virodunum, & *Godefridum* Comitem cepit, ſed anno ſequenti reddidit, ab *Ottonis* viribus ſibi metuens, ut *Sigebertus* commemorat.

Mors Lotharii Regis.

Obiit anno nongenteſimo nonageſimo-ſexto die 12. Martii, anno Regni ſui trigeſimo-quinto, ætatis circiter quadrageſimo quinto. Veneno ab *Emma* uxore potatum fama fuit, ut teſtatur Fragmentum Hiſtoriæ Francorum à *Ludovico II.* uſque ad *Hugonem Capetum*, apud *Ducheſnium* Tom. II. pag. 638. Filium reliquit *Ludovicum*, quem moriens *Hugoni Capeto* Francorum Duci commendavit. Remis in Baſilica S. Remigii ſepultus eſt.

Ludovicus V. Francorum Rex.

Obiit abſque prole.

Secundæ Regum noſtrorum Dynaſtiæ finis.

III. *Ludovicus V.* Lotharii filius, poſt obitum patris Compendii Rex inauguratus, anno duntaxat uno regnavit. Obiit nulla re geſta celebris anno nongenteſimo octogeſimo-ſeptimo. Compendii in Eccleſia *SS. Cornelii & Cypriani* ſepultus eſt. Nullam reliquit prolem. Uxor enim quam vivente patre duxerat, ex Comitatu Provinciæ femina Princeps, illum ob ignaviam contemnens, cum ipſo divortium fecerat, ut *Glaber Rodulfus* ſcribit lib. I. Hiſtoriæ cap. 3. In eo ſe-

A cunda Regum Francorum familia defecit.

ARTICULUS VIII.

De tribus Ottonibus Imperatoribus.

Otto I. Imperator.

I. OTTO *Primus*, qui *Magni* cognomen promeritus eſt, poſt *Henrici Aucupis* patris ſui obitum Germaniæ Regnum iniit, anno nongenteſimo trigeſimo-ſexto. Bellum Sclavicum ſeu Boëmicum, Belgicum ſive Lotharingicum, Danicum, Ungaricum, Italicum, feliciter & glorioſè confecit. *Henricum* fratrem hoſtem habuit B cum *Giſilberto* Lotharingiæ Duce fœderatum. Fax belli fuit *Everardus* Comes. Perduelles non minùs precibus quàm armis *Otto* perdomuit, Deo pro ipſo pugnante. *Giſilbertus* & *Everardus* in prælio ad Andrenacum cecidere. Cùm ante pugnam plurimi caſtra deſeruiſſent, *Friderici* Moguntini Archiepiſcopi inſtigante perfidiâ, Comes quidam impetraturum ſe ratus quicquid à Rege his in anguſtiis poſito poſtulaſſet, ipſum adiit, ac Laureshamenſem * ab ipſo petiit Abbatiam, cujus reditibus milites fovere poſſet. Retulit verò dignum Chriſtiano Principe reſponſum: *Obedire*, inquit Otto, *magis oportet Deo, quàm hominibus.* C *Quis enim ſanum ſapiens ignorat, te hac non humilitate petitionis, ſed comminationis auctoritate dixiſſe? Scriptum eſt enim*: Nolite Sanctum dare canibus. *Quod quamvis à Doctoribus ſpiritualiter intelligendum eſſe prædicetur, Ego tamen ſatis me dare canibus Sanctum cenſeo, ſi Monaſteriorum prædia, quæ à religioſis viris Deo ſunt militantibus tradita, tulero, & ſeculo militantibus dedero. Tibi verò tam procaciter injuſta petenti, ſub teſtimonio totius populi, nec hoc, nec aliud unquam te à me accepturum eſſe teſtificor. Si cordi tibi eſt cum cæteris infidelibus avolare, quantò citiùs, tantò meliùs.* Ita refert *Luitprandus* D lib. IV. cap. XV.

Generoſum ac religioſum Ottonis reſponſum.

* Laureshamenſis Abbatia, vulgò Laureſheim, in Diœceſi Vvormatienſi.

Bellum quoque civile pertulit *Otto Magnus* à *Ludolfo* filio, quem ex *Editha* Auguſta *Eadmundi* Regis Anglorum filia, priori uxore ſuſceperat. *Ludolfo* animos addebant *Hugo* Francorum Dux *Ottonis* gener, & *Henricus* patruus. Occaſionem bello dedere alteræ *Ottonis* cum Adelaide * Lotharii Regis Italiæ vidua nuptiæ. Domeſtica ſancita pace, in Hungaros arma vertit, nuncupatóque voto de Merſeburgenſis Epiſcopatûs erectione, & ſacra Communione à Sancto *Udalrico* Auguſto Præſule accepta, inſignem reportavit de Barbaris victoriam. Italica deinde expeditio- E ne ſuſcepta, *Berengarium* Tyrannum exauctoravit, totámque ſibi ſubjecit Longobardiam. Tum Romam profectus anno Chriſti nongenteſimo ſexageſimo ſecundo à *Joanne XII.* Pontifice Maximo Imperator appellatus eſt. Qui antea ſe ad Romanæ Eccleſiæ defenſionem ſacramento obſtrinxerat, à Summo Pontifice juramentum pariter exegit, quòd *Berengario* & *Adelberto* Tyrannis nunquam faveret, ut *Luitprandus* lib. 6. cap. 6. & *Regino* lib. 2. Chronici teſtantur. Eccleſiæ Romanæ non ſolùm ablata à Tyrannis reſtituit; non ſolùm *Pippini* Regis Francorum & *Caroli Magni* F Imperatoris Donationes ampliſſimas confirmavit, verùmetiam novas civitates adjecit, Reatum, Amiternum, Furconem, Nurſiam, Balvam, & Marſim, necnon civitatem Interamnem. *Ottonis I.* Imperatoris Diploma aureis exaratum literis, Romæ in Caſtro Sancti Angeli aſſervatur. Ejus exemplar ex Vaticana Bibliotheca deſcriptum decimo Annalium ſuorum Eccleſiaſticorum Tomo inſeruit doctiſſimus Cardinalis *Baronius* ad annum nongenteſimum ſexageſimum ſecundum. Provincias, urbes, oppida & caſtra ad temporalem Eccleſiæ

* Ottonis cum Adelaide nuptias inceſtuoſas fuiſſe, quod Adelais commater eſſet Ottonis, ob idque excommunicatum ipſum fuiſſe à Vuillelmo Archiepiſcopo Moguntino, ſcripſit Petrus Damianus, quem Baronius ex Auctorum omnium ſilentio refellit.

* Ottonis I. in Romanam Eccleſiam munificentia.

Urbes & Provinciæ Romanæ Eccleſiæ à Pippino & Carolo M. Francorum Regibus donatas auxit Otto Magnus.

Digitized by Google

cleſiæ Romanæ ditionem pertinentia, non *Conſtantini* commentitiæ Donationi, ſed *Pippini* & *Caroli Magni* munificentiæ accepta refert Otto Magnus. *Necnon*, inquit, *Exarchatum Ravennatem ſub integritate, cum urbibus, civitatibus, oppidis & caſtellis, quæ pia recordationis Domnus Pippinus, & Domnus Carolus excellentiſſimus Imperator Prædeceſſores videlicet noſtri B. Petro Apoſtolo, & Prædeceſſoribus veſtris, jam dudum per Donationis paginam contulerunt, hoc eſt civitatem Ravennam*, &c .... *Eodem modo territorium Sabinenſe, ſicut à Domno Carolo Imperatore Anteceſſore noſtro Beato Petro Apoſtolo per Donationis ſcriptum conceſſum eſt*, &c. Romani Pontificis electionem canonicè fieri ſanxit, vetuitque ne ullus impedimentum Romanis illis afferret, *quos ad hanc electionem per conſtitutionem Sanctorum Patrum antiqua admiſit conſuetudo*, ſub pœna exilii. Juſſit verò ut Pontifex electus non ante conſecraretur, quàm promiſſionem de Reipublicæ conſervatione procuranda feciſſet, præſentibus Imperatoris Legatis, & omni populo, inſtar ejus quam fecerat *Leo III.*

Berengarium Tyrannum, & Romanos in poteſtatem accipit.

Secundùm hæc, Berengarium Tyrannum duorum annorum bello fatigatum cepit, & cum uxore ac filiis captum abduxit; Romanos duobus præliis vicit; Romam occupavit: *Joannem XII.* qui ad *Adalbertum* Berengarii filium defecerat, convocata Synodo exauctorari curavit: qua in re graviter peccavit *Otto*, & poteſtati ſuæ limites tranſgreſſus eſt. Beneventanum & Capuanum Duces à Græcorum Imperatore *Nicephoro Phoca* deficientes in tutelam accepit. Ejuſdem *Nicephori*, qui Legatos violaverat ſuos, perfidiam ultus, Græcos in Calabria & Apulia profligavit, ac tributum ab illis exegit. Legationem Ottonis nomine ad *Nicephorum Phocam* obierat *Luitprandus* Cremonenſis Epiſcopus anno nongenteſimo ſexageſimo-octavo, ut *Annam Romani* filiam Imperatoris, privignam verò *Nicephori*, *Ottoni II.* quem Imperii Collegam fecerat Pater, uxorem poſtularet. Quàm indignè excepti ſint cùm Pontificis Legati, tum *Luitprandus* ipſe, & quàm ſuperbè Romanæ Eccleſiæ, & Occidentalis Imperatoris Majeſtatem *Nicephorus* contempſerit teſtatur *Luitprandi* Relatio ad *Ottones Auguſtos* & *Adelheidem* Imperatricem, quam ab *Henrico Caniſio* primùm publicatam, Cardinalis *Baronius X.* Annalium Eccleſiaſticorum Tomo inſeruit ad annum nongenteſimum ſexageſimum-octavum. Victricibus *Ottonis* armis non Imperii modò, ſed Eccleſiæ fines propagati ſunt. *Haraldus* enim Rex Danorum ab ipſo ſubactus, accedente miraculo, quo *Poppo* Clericus ſanctiſſimus ingentis ponderis ferrum candens illæſa manu diu tenendo, Chriſtianæ Religionis veritatem confirmavit, ſacro baptiſmate cum gentè tota initiatus eſt. Eamdem Sclavis domitis procuravit felicitatem. *Ottone I.* in Germania regnante, gravis perſecutio in Monachos orta eſt, affirmantibus quibuſdam Epiſcopis, meliùs eſſe paucos vitæ ſanctimonia claros, quàm paucos negligentes ineſſe Monaſteriis oportere. Quo factum eſt ut plures propriæ infirmitatis conſcii, depoſito habitu & relictis Monaſteriis, grave onus Sacerdotum devitarent; ut refert *Vvittikindus* Lib. 2. Annalium. Obiit *Otto* Princeps optimus & religioſiſſimus anno nongenteſimo ſeptuageſimo-tertio, Nonis Maii, feria quarta ante Pentecoſtem. De rebus ab eo geſtis legendi *Vvittikindus* Lib. 2. & 3. Annalium, *Ditmarus* Lib. 2. Chronici, *Luitprandus* Lib. 6. Hiſtoriæ ſui temporis, *Roſvvita* Monialis Gandersheimenſis in Saxonia, in Carmine Panegyrico & Hiſtorico de Geſtis *Ottonis Magni*. Ex his Auctoribus *Ottoni* coævis excerpſi quæ de ipſo dicta ſunt, necnon ex *Reginone*, *Sigeberto*, *Ottone Friſingenſi*, *Lamberto Schafnaburgenſi*, *Godefrido Viterbienſi*, *Abbate Urſpergenſi*; & aliis. Inſignia Chriſtianæ moderationis exempla dedit *Otto* parcendo inimicis, quæ à coævis Auctoribus, & à *Gotfrido Viterbienſi* Chronicorum Parte 17. celebrantur.

Græcos in Calabria & Apulia profligat.

Danos ſubigit: quorum Rex Genſque tota ad Chriſtum convertitur.

Sclavos domat, Chriſtianoſque facit.

Ottonis I. obitus.

Otto II Imperator.

A Græcis victus.

II. *Ottoni Magno* in Imperium ſucceſſit *Otto* filius; eo vivente à *Joanne XIII.* Romano Pontifice inauguratus anno nongenteſimo ſexageſimo-ſeptimo. Contra Danos feliciter; contra Græcos Saracenorum auxilio Calabriam Apuliámque repetentes, infeliciſſimè præliatus eſt, exercitu ſuo profligato. Ipſe natando interceptus, & clam dilapſus, vix evaſit: *Theophania* uxore Latinis Græca & muliebri levitate inſultante. Tandem celebrato Veronæ placito, in quo filium ſuum *Ottonem III.* Regem eligi curavit, Romam pertexit, ubi triſtis animi ægritudine tabefactus obiit anno nongenteſimo octogeſimo-tertio, die octava Decembris, facta coram Summo Pontifice, cæteriſque Coëpiſcopis, atque Presbyteris, publica peccatorum Confeſſione, perceptáque Indulgentia, ut *Ditmarus* Lib. III. Chronicorum teſtatur. Mimmilevenſem Abbatiam fundavit. Magdeburgenſibus Canonicis eligendi Archiepiſcopi confirmavit libertatem. In Merſeburgenſem Eccleſiam primùm fuit munificentiſſimus; deinde eidem iniquiſſimus, ſi quidem ipſam Epiſcopali Sede privavit, ac Magdeburgenſi Archiepiſcopatui univit, ut *Giſeleri* Præſulis ambitioni faveret. Iſta conſtant ex *Ditmaro* Merſeburgenſi Epiſcopo, Lib. III. Chronicorum. De *Ottonis II.* Geſtis lege & *Sigebertum* in Chronico, & *Ottonem Friſingenſem* Lib. VI Cap. 25. *Lambertum Schafnaburgenſem*, in Chronico de rebus geſtis Germanorum, *Siffridum* Presbyterum Miſnenſem Lib. 1. Epitomes, *Gotfridum Viterbienſem* Parte 17. Chronicorum & alios. Otto Secundus *Pallida mors Saracenorum*, & *Sanguinarius* appellatus eſt. Poſtremi iſtius cognominis rationem *Godefridus Viterbienſis* arceſſit ex crudeli cæde Procerum Italiæ in convivio imperata.

Obiit.

Ottonis III. Imperium.

III. *Otto III.* paulò ante patris obitum Rex Germaniæ & Italiæ coronatus eſt Moguntiæ, à *Vvillegiſo* Moguntino, & *Joanne* Ravennate, Archiepiſcopis, teſte *Ditmaro* Lib. III. Chronici. A *Gregorio V.* Romano Pontifice Imperator creatus eſt anno nongenteſimo nonageſimo-ſexto, ut *Lambertus Scafnaburgenſis* teſtatur. Sclavos, & Græcos profligavit, *Creſcentium* Romæ per honorem Conſulatus tyrannicè graſſantem, & inexpugnabili ſeptum Arce, capitis damnavit, ut *Glaber Rodulfus* Lib. 1. Hiſtoriæ Cap. 4. fusè commemorat. Uxorem ſuam *Mariam* Auguſtam Aragonum Regis filiam, admirabili juſtitiæ exemplo flammis addixit, cum impudicitiæ ſimul & calumniæ convicta fuiſſet. Res ita contigit. Imperatrix formoſi Comitis amore capta, ipſum ad flagitium illicere fruſtra conata eſt. Tum amore in furorem verſo ob repulſam, virum caſtiſſimum apud Imperatorem tentatæ pudicitiæ ſuæ accuſavit. Auguſtæ nimiùm credens *Otto*, capitalem in Comitem dixit ſententiam. Hic jam jam moriturus, uxorem totius rei conſciam fecit, ipsique juſſit ut famam ſuam vindicaret. Cùm itaque Mutinæ pro tribunali ſederet Imperator, ipſum adiit uxor Comitis per calumniam damnati, ejúſque prolato capite, ab Imperatore ſententiam extorſit, quâ morte dignum pronuntiavit auctorem tam injuſtæ necis. Tum Comitiſſa Imperatricis ſcelus, maritique innocentiam declaravit, probavítque candentis ferri judicio, quod contrectavit illæſa. Victus Imperator vi juſtitiæ ac prodi-

Ottonis III. uxorem ſuam impudicitiæ & calumniæ convictam flammis addicit.

gio

glo manifeſto; reum ſe mortis profeſſus eſt, vitámque ſuam viduæ permiſit, à qua tamen ter obtinuit inducias, ea lege ut noxia Imperatrix incendio periret. Vitam verò propriam, quam ſe ipſo Judice amittere merebatur, tribus Caſtris Comitiſſæ viduæ datis redemit. Rem ita geſtam diſcimus ex *Gotfrido Viterbienſi* Chronicorum Parte XVII. & ex *Siffrido* Preſbytero Lib. 1 Epitomes. In Eccleſias munificus fuit *Otto III.* avi quàm patris ſimilior. Merſeburgenſi Epiſcopalem Sedem à Patre ablatam reſtituit: Gneſnenſem in Polonia à Romano Pontifice Archiepiſcopali Sede curavit ornari, cùm illuc ad venerandum corpus *S. Adelberti* Martyris, Pragenſis Epiſcopi, Ungarorum & Pruſſorum Apoſtoli profectus eſſet, ut teſtatur *Ditmarus Lib IV.* Chronicorum. Martyrio coronatus eſt *Adelbertus* anno nongenteſimo nonageſimo-ſeptimo, *Ottonis III.* Imperatoris ſecundo. Viros duos ſanctiſſimos qui tum florebant, devotione maxima coluit *Otto III.* ſcilicet *Romualdum*, quem Claſſenti præfici curavit Cœnobio, & *Nilum* Abbatem, origine Græcum, natione Calabrum. In *Romualdi* cellula hoſpitium aliquando elegit, ac in duriſſimo ejus lectulo dormivit. Ejuſdem conſilio ſeveram de perjurio egit pœnitentiam, totam Quadrageſimam in Claſſenſi Monaſterio tranſigens, cilicio indutus, duriſſimo in lecto decumbens, jejuniis & pſalmodiæ intentus; cùm ante Quadrageſimam nudis pedibus Roma ad Garganum Montem ad *S. Michaëlis* Eccleſiam Pœnitentiæ cauſa peregrinatus fuiſſet. Severam adeo ſatisfactionem lethali perjurii crimini parem Imperatori indixerat *Romualdus*, cùm apud ipſum Confeſſionem edidiſſet. Quin etiam ipſi promiſit *Otto*, ſe abdicato Imperio, Monaſticum habitum ſuſcepturum. Qua in re & Apoſtolica *Romualdi* libertas, & *Ottonis* Religio commendatur. Hincque documentum datur Magnatum Confeſſariis, non eſſe cum iis minori ſeveritate agendum, quàm cum cæteris: ſiquidem apud Deum, cujus vices agunt in tribunali Pœnitentiæ, non eſt perſonarum acceptio: & eadem eſt, imò ſæpe major in Magnatibus, quàm in plebeiis peccati gravitas, quia ſcandalum majus: idem Deus qui offenditur, eadem Dei juſtitia cui fieri ſatis neceſſe eſt. Documentum etiam datur Principibus, quo intelligant ſe à Chriſti Sacerdotibus apud quos peccata deponunt, ſecundùm Dei, Eccleſiæque leges debere judicari; & pro graviſſimis peccatis graviſſimos auſterioris Pœnitentiæ labores ſubire. Hæc de *Ottone III.* narrat *S. Petrus Damiani* in Vita *S. Romualdi*. Licèt in Monaſticum Ordinem benevolentiſſimus eſſet, ut idem Auctor teſtatur; aliquandò tamen, dum Romæ verſaretur, Monachos diſſolutos ab Eccleſia *S. Pauli* expellere, & Canonicos in eorum locum ſubſtituere decreverat. Verùm Apoſtolus noctu ipſi ſe conſpicuum præbens, eum à propoſito deterruit his verbis: *Si verè zelus divinæ ſervitutis optimi operis te adurit: vide ne hujus propoſiti inſtitutum præſumas in Monachis immutare expellendis. Non enim omnino expedit cujuſque Eccleſiaſtici Ordinis quamvis ex parte depravati, proprium unquam abjici ſeu immutari propoſitum. In eo namque unuſquiſque judicandus eſt Ordine, in quo ſe primitus Deo vovit ſervire. Reemendari tamen licet corrupto cuique in eadem propriæ vocationis ſorte.* Apoſtoli monitis morem gerens Imperator, Monachos in Paulina Baſilica reliquit, ſed eos ad Regularis Diſciplinæ obſervantiam reduxit. Ita refert *Glaber Rodulfus* Lib. 1. Hiſtoriæ Cap. IV Romæ obiit abſque liberis *Otto III.* anno ſecundo ſupra milleſimum, die vigeſima-tertia Januarii, annos natus unde-triginta. Ejus inteſtina Au-

Ottonis III. Religio.

Pœnitentia Ottoni III à S. Romualdo ſuſcepta.

Cœlitus deterretur ne Canonicos in Baſilicam Romanam S. Pauli pulſis Monachis diſſolutis, introducat.

guſtæ condita, corpus Aquiſgranum delatum eſt. Appellatus eſt *Mirabilia mundi*: quòd rebus præclarè geſtis omnium admirationem ſibi pepererit.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 822. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa multùm debet Gallis. Commentitia Donatio Conſtantini.*

R. His omninò verbis non ſcripſi: ſed de Ottonis Magni Donationis Diplomate, quod Cardinalis Baronius Annalium Tom. X. edidit; ita loquor eo loci: *Provincias, urbes, oppida & caſtra ad temporalem Eccleſiæ Romanæ Ditionem pertinentia, non Conſtantini commentitiæ Donationi, ſed Pippini & Caroli Magni munificentiâ accepta refert Otto Magnus.* Ad cujus obſervationis confirmationem ſubjicio ipſa Ottonis verba. Cæterùm beneficiorum, quæ Reges Chriſtianiſſimi in Romanam Eccleſiam contulerunt, memoriam nulla unquam delebit oblivio.

ARTICULUS IX.

De Hugone-Capeto Francorum Rege, & initiis Roberti ejus filii ac in Regnum Succeſſoris.

I. LUdovico V. Rege Francorum defuncto, Regnum ad *Carolum* Lotharingiæ Ducem ejus patruum, Ludovici Tranſmarini filium, hereditario jure pertinebat: ſed cùm Francis inviſus eſſet, quòd Lotharingiæ Ducatum teneret ſub *Ottonis II.* clientela, & animo Germanus magis quàm Francus videretur, à Proceribus repulſus eſt, qui ſummo conſenſu *Hugonem Capetum*, Hugonis Magni filium ex *Hauvide* ſorore *Ottonis I.* Imperatoris, Noviomi Regem elegere. Qui deinde Remis inunctus eſt quinto Nonas Julii anni nongenteſimi octogeſimi-ſeptimi. Hunc Fragmentum Chronici *Vuilelmo Nangio* adſcriptum, quod apud *Ducheſnium* Tomo II. pag. 226. editum eſt, materno genere ad *Caroli Magni* ſtirpem pertinuiſſe aſſerit. *Mathildem* quippe *Henrici Aucupis* uxorem, *Ottonis I.* matrem, *Ludovico* Arnulfi filio, Carlomanni nepote eſſe genitam: ex qua nata eſt *Hauvida* Hugonis Capeti mater. Sed id eſſe falſum, Veterum teſtimonio convincitur, qui *Mathildem* Theodorici Saxonis fuiſſe filiam, & à *Vvitikindo* illo, cum quo *Carolus Magnus* bellum habuit, oriundam eſſe aſſerunt, ſcilicet *Vvitikindi* Monachi Lib. 1. Luitprandi Lib. 4. Cap. 7. Sigeberti ad annum 937. Saxonicæ igitur originis ſecundùm lineam maternam, non Francicæ fuit *Hugo Capetus*, ut etiam obſervat *Glaber Rodulfus* Lib. 2. C. 1. Inanis itaque eorum labor videtur, qui Regiæ Domus originem à *Carolo Magno* arceſſunt, nec ex *S. Arnulfi* Genealogia aut aliis monumentis id perſuadent. Unum certum eſt, à *Roberto Magno*, qui & *Fortis* appellatus eſt, quem *Carolus Calvus* anno 861. in Placito Compendienſi, cum Optimatum conſilio Ducem Francorum conſtituit, (ut *Regino* lib. 2. *Chronici* teſtatur) Capetianorum familiam Regum paterno genere originem ducere. *Ludovicum V.* Regnum ſuum *Hugoni Capeto* Teſtamento legaſſe, ſcripſit *Odorannus* Monachus in Chronico, quod falſi ſuſpicione non caret. Jus itaque *Hugonis* ad Regnum, nullum erat: ſed jus ipſi dedit Dei providentia, in cujus manu ſunt omnium jura Regnorum: qui Francos ad illum eligendum Regem, voluntatibus quas in ipſis fecerat, traxit. Divino oraculo prænuntiatum fuiſſe *Hugoni Capeto* Regnum, teſtatur ſuperiùs laudatum Fragmentum, cui *Vuillelmi Nangii* nomen inſcriptum eſt. Narrat enim, quòd cùm *Hugo Magnus*, *Capeti* pater, Sanctorum *Richarii* & *Valerici* corpora, quæ Normannorum metu in Flandriam aſportata fuerant

Hugo Capetus Rex Francorum.

Hugonis Capeti genus.

Regiæ Domus origo.

Capetiaræ Stirpi Francorum Regnum cœleſti Oraculo ad uſque mundi finem promiſſum.

rint, in ſuas Eccleſias retuliſſet, *S. Valericus* ipſi conſpicuum ſe præbuit, aſſeruitque ejus progeniem in Francia uſque in ſeptimam generationem, id eſt, in perpetuum regnaturam. Idque ſcriptum legi in lib. *de geſtis SS. Richarii & Valerici*, hujus Auctor Fragmenti teſtatur.

Regnum armis repetiit *Carolus* Dux Lotharingiæ, Laudunum occupavit: ubi paulò poſt obſeſſus ab *Hugone*, ipſum ad ſolvendam compulit obſidionem, eruptione facta. Remenſem deinde civitatem cepit proditione *Adelgarii* Preſbyteri, in eáque *Arnulfum* conſtituit Epiſcopum, *Lotharii* Fratris ſui ex concubina filium. Sed ipſum poſtea Laudunum reverſum oppugnavit. *Hugo Capetus*, ac prodente *Aſcelino* Laudunenſi Antiſtite, in poteſtatem reductum, Aurelianos abduxit, ubi turri incluſus diem obiit, filiis relictis duobus, *Ludovico* & *Carolo*, qui à Francis expulſi, ad Germanos confugerunt, ut Fragmentum Chronici ſuperiùs laudati & aliud Aquitanicæ Hiſtoriæ, * docent.

Apud Ducheſnium Tomo II.

Hugo Rex Robertum filium Regni conſortem facit.

Hugo Capetus, ut Regnum in familia ſua firmaret, *Robertum* filium ſexdecim circiter annos natum, expectationis maximæ Principem, prudentiáque ſupra ætatem inſignem, literis etiam apprimè eruditum, habito in urbe Aurelianenſi Conventu à Francorum ac Burgundionum Primoribus conſortem Regni fieri obtinuit. Qui ibidem inunctus eſt die prima Januarii, anno nongenteſimo octogeſimo-ſexto. Monarchia Francorum reſtaurari cepit ab *Hugone* Rege, Pariſienſi & Aurelianenſi Comitatibus, necnon Franciæ Ducatu, qui regionem omnem Ligerim & Sequanam interjacentem complectebatur, per ejus electionem ad Regiam ditionem accedentibus, quæ antea Laudunenſis Urbis finibus penè coërcebatur. Pietate Regnum ſtabilivit *Hugo*, Eccleſiis, Monaſteriiſque jus electionis, & reditus à Carlovingiæ familiæ poſtremis Regibus uſurpatos, publicarum ſpecie neceſſitatum, reſtituit, & quantum in novi Principatûs exordiis fieri poterat, à Proceribus reſtitui curavit. Quam ob rem *Eccleſiæ Sanctæ Amator*, jure merito appellatus eſt, ut Fragmentum Aquitanicæ Hiſtoriæ docet, apud *Ducheſnium* Tomo IV. pag. 80. *Hugone Capeto* regnante, anno nongenteſimo nonageſimo-ſexto, obiit *Richardus* Senior, *Sine Pavore* nuncupatus, Dux Normannorum, qui ipſi *Hugoni* ad capeſſendum Regnum auxilio fuerat. Hunc providum Monachorum altorem, Clericorum ſuffragatorem, ſuperborum contemptorem, humilium amatorem, pauperum ſuſtentatorem, orphanorum tutorem, viduarum pium defenſorem, & captivorum liberalem redemptorem prædicat *Vuillelmus Gemmeticenſis*. Abbatias *SS. Petri* & *Audoëni* Rothomagi, & *S. Michaëlis* in periculo maris, piâ munificentiâ reſtauravit: Fiſcanenſem condidit, in qua & ſepultus eſt. Primus Abbas Fiſcanenſis fuit *Guillelmus*, cujus *Glaber Rodulphus* Lib. 4. Cap. 4. honorificè meminit. *Richardo Seniori* in Normanniæ Ducatum ſucceſſit *Richardus II.* ejus filius. Obiit anno nongenteſimo nonageſimo-ſexto, die 29. Auguſti *Hugo* Rex, filio unico *Roberto*, & tribus filiabus relictis. Omnes Eccleſiæ Ordines, ſed Monachos præcipuè coluit, dilexit, ac fovit. *S. Aboni* Floriacenſi Abbati fuit amiciſſimus, necnon *S. Maïolo* Cluniacenſi, quo rogante Monaſterio Foſſatenſi donavit Villam quæ *Manſiones* appellatur, ſitam in agro Pariſienſi inter Sequanam & Matronam, ut teſtatur *Odo Foſſatenſis* Monachus in Vita Comitis *Burchardi*, qui Regale illud Cœnobium emendationis ſeu reformationis gratiâ obtinuit ab *Hugone* Rege & *S. Maïolo* tradidit, cui adjutor fuit ad Regularem Diſciplinam in eo reſtituendam. Moriens *Hugo Capetus Roberto* Regi filio ſuo reverentiam erga *S. Benedictum*, & amorem erga ejus Ordinem commendavit, & ne adulatorum ſuggeſtionibus aut muneribus ad Abbatias diſtrahendas adduceretur. Digna ſunt verba Magni Regis quæ adſcribantur ad memoriam ſempiternam. *Optime Fili*, inquit, *per Sanctam & Individuam Trinitatem te obteſtor, ne quando animus ſubripiat acquieſcere conſiliis adulantium, vel muneribus doni, que venenatis te ad vota ſua maligna adducere cupientium, ex his Abbatiis quas tibi poſt Deum perpetualiter delego. Néve animi levitate ductus quolibet modo diſtrahas, diripias, aut ira excitante diſſipes. Specialiter verò tibi inculco nullo pacto Ducem omnium, Patrem dico Benedictum, à te patiaris divelli, illum apud communem Judicem ſalutis aditum, tranquillitatis portum, poſtque carnis obitum ſecuritatis azilum.* Id refert *Helgaldus* in Vita Roberti Regis.

Richardi I. Normannorum Ducis obitus, & pietas.

S. Ouen, Le Mont S. Michel.

Fiſcanenſis Abbatiæ fundatio, vulgo Fecan, in Diœceſi Rothomagenſi.

Hugo Capetus Ordinis Monaſtici ſtudioſiſſimus, quem & Roberto filio moriens commendavit.

II. Annis quatuor decimi ſeculi reliquis, Francorum Regnum pacatiſſimum habuit *Robertus* Rex Chriſtianiſſimus. Domum non ita tranquillam, ob inceſtas cum *Bertha* cognata & commatre ſua nuptias, quæ *Gregorii V.* Pontificis Maximi ſententia in Romana Synodo diremptæ ſunt. Regem Pontifici non ſtatim parentem, editum à *Bertha* monſtrum, interdicti pœna in Regnum decreta, & ſubditorum atque Aulicorum ſumma Religio, ad illam dimittendam induxere, & Gallicanorum Epiſcoporum præſertim, qui melioribus uſi conſiliis approbatum priùs matrimonium execrati ſunt, & à Regis ipſius Communione ſe ſubtraxere, ut eum ad pœnitentiam, & ad obediendum Sedis Apoſtolicæ & Romanæ Synodi Sententiæ in re tam æqua, hac ſéveritate cogerent. Rem ita narrat B. Petrus Damiani ſuppar Auctor Opuſculo XXXIV. Cap. VI. *Robertus*, inquit, *Gallorum Rex propinquam ſibi copulavit uxorem ex qua ſuſcepit filium, anſerinum per omnia collum & caput habentem. Quos etiam, virum ſcilicet & uxorem, omnes ferè Galliarum Epiſcopi communi ſimul excommunicavere ſententia. Cujus Sacerdotalis Edicti tantus omnem undique populum terror invaſit, ut ab ejus univerſi ſocietate recederent, nec præter duos ſibi ſervulos ad neceſſarii victus obſequium remanerent: Qui tamen & ipſi omnia vaſa in quibus Rex edebat vel bibebat, percepto cibo, abominabilia judicantes, pabulum ignibus exhibebant. His tandem Rex coactus anguſtiis, ad ſanum conſilium rediens, divertit inceſtum, initque legale connubium.* Duxit nempe *Conſtantiam*, *Vuillelmi* Toloſatum Comitis filiam.

Robertus poſt Hugonis patris obitum ſolus regnat.

Ejus cum Bertha nuptiæ à Romano Pontifice dirimuntur.

Berthâ dimiſſa, duxit Conſtantiam.

CAPUT VIII.

De Regibus Hiſpaniæ.

ARTICULUS I.

De Ramiro & Ordonio.

I. ANNOS quadraginta quatuor in Hiſpania nono Seculo regnavit *Alfonſus Caſtus* cujus res præclarè geſtas ſuperiori ſeculo, uno tenore expoſuimus, quòd anno ſeptingenteſimo octogeſimo-tertio Regnum adeptus eſſet. Poſt ejus obitum regnavit *Ramirus*, Veremundi Regis filius, quem in Procerum Conventu Regni ſucceſſorem deſignarat. *Nepotianum* Comitem, qui Regnum invaſerat, juſto prælio profligatum captúmque, effoſſis oculis in Monaſterium compulit. Bellum feliciſſimè geſſit contra Mauros, quorum ſexaginta millia ad Clavigium cæſa, ipſiſque

Ramirus.

Victoria de Mauris parta ope S. Jacobi.

ſiſque ereptæ Aluelda & Calagurris, anno ſalutis octingenteſimo quadrageſimo-ſexto. Sancti *Jacobi* auſpiciis hæc parta victoria, qui in prælio viſus eſt in equo candido niveum vexillum præferre, quod rubræ crucis figurâ diſtinctum erat. Ab hoc tempore in morem abiit, ut Hiſpanis militibus ſit pro teſſera militari Sancti *Jacobi* invocatio. Victor exercitus *S. Jacobi*, cujus præſidio victoria conſtiterat, Compoſtellano Templo voti ream univerſam Hiſpaniam fecit, ex ſingulis jugeris agri vineæque modium ſingulis annis frumenti aut vini pendendi. Quod votum *Paſchalis* Romanus Pontifex confirmavit. *Ramiri* Regis Diploma Calagurri datum eſt menſis Maii die quinta, erat octingenteſima ſeptuageſima-ſecunda. Additum præterea, ut hoſtium ſpoliis dividundis, lege in omne tempus lata, *Jacobus* Apoſtolus pro uno milite eſſet. Ex belli manubiis Eccleſiæ duæ ſunt ædificatæ, una B. Virginis nomine, ſecundo ab urbe Oveto lapide in latere Naurantii Montis, altera *S. Michaëlis*. Normannis ingenti claſſe Galæciæ oram univerſam infeſtantibus valida manu occurrit *Ramirus* Rex, prælióque victos ad mare rejecit. Septuaginta naves, partim captæ, partim ſubmerſæ in navali pugna. Hiſpaniæ tamen profuit non minimùm bellica Normannorum virtus; ſi quidem Maurorum vires mirum in modum debilitarunt, iis prælio triplici magno numero cæſis. Obiit *Ramirus* anno octingenteſimo quinquageſimo-primo ineunte, cùm ſeptem annis regnaſſet. Oveti in Baſilica *S. Mariæ* ſepultus eſt. His temporibus multi Martyres Cordubæ à Saracenis occiſi.

Votum in [illegible]

Ordonius

II. Ramiro ſucceſſit *Ordonius* ejus filius. Is *Muzam* Tyrannum, genere Gothum, cæterùm profeſſione Saracenum profligavit, decémque millia Barbarorum cæcidit. *Lupus* Muzæ filius, quem Toleto pater præfecerat, cum *Ordonio* Rege fœdus iniit; qui ipſi auxiliares copias miſit ad *Mahomadem* Cordubæ Regem Saracenum ab obſidione Toleti depellendum. Æquo pene marte pugnatum eſt. Mauri duodecim millia, Chriſtiani ad octo millia deſiderati. Toletani frequentibus incurſionibus fatigati, *Mahomadi* deditionem fecerunt anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-ſeptimo. Civitates plurimas à Saracenis dirutas inſtauravit *Ordonius*, belli pacíſque artibus clarus; ſed non levem nomini ſuo maculam inuſſit, cùm *Ataulfum* Compoſtellanum Epiſcopum ſanctiſſimum à quatuor Eccleſiæ ſuæ ſervis graviſſimi criminis per calumniam accuſatum, temerè & præcipitanter exagitavit; quem oppreſſiſſet, niſi Deo ejus innocentiam demonſtrante ac tuente, taurus indomitus, quem in ipſum, etſi inauditum, immiſerat, poſitâ ferocitate, ad Præſulem demiſſo capite acceſſiſſet, cornuáque ſua contrectanda præbuiſſet, quæ in ejus manibus hæſerunt. Obiit *Ordonius* anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo-ſecundo, Regni undecimo, & in Ovetenſi Æde B. Mariæ ſepultus eſt. Ex uxore *Munia* quinque filios ſuſcepit, *Veremundum, Nunnium, Odoarium, & Froilam*. Iſta conſtant ex *Luca Tudenſi* in Chronico Lib. IV. *Roderico* Toletano Præſule Lib. IV. de Rebus Hiſpaniæ, Capp. XIII. & XIV: *Roderico Santio* Hiſtoriæ Hiſpanicæ, P. III. Capp. X. & XI. *Lucio Marineo Siculo* Lib. VII. de rebus Hiſpaniæ, *Franciſco Tarapha* Lib. de Regibus Hiſpaniæ, *Joanne Vaſeo* in Hiſpaniæ Chronico, & *Joanne Mariana* Lib. VII. de Rebus Hiſpaniæ Capp. XIII. XIV. XV. & XVI.

ARTICULUS II.

De Alfonſo Magno, Garſia, Ordonio II. & Froila.

Alfonſus Magnus.

I. ORdonio in Regnum filius ſucceſſit *Alfonſus*, ob egregias corporis & animi dotes, illuſtréſque de Mauris triumphos, *Magni* cognomen conſecutus. Initio Froilam Veremundi filium, Galæciæ Comitem, Regni æmulum habuit, ſed brevi ſublatus eſt Tyrannus civium Ovetenſium conjuratione. Francorum, Vaſconum, Cantabrorúmque auxilio Mauros non ſemel profligavit. Tam proſperum in Maurico bello ſucceſſum, domeſticæ calamitates turbarunt; *Bernardi* ſcilicet *Carpenſis* defectio; & *Froilæ*, Regis fratris, conjuratio. *Bernardus*, quem negata patris libertas ab *Alfonſo* alienaverat, ipſi reconciliatus eſt. *Froila* in poteſtatem fratris redactus, luminibus orbatus eſt, carceríque addictus. Eodem ſupplicio multati ſunt *Nunnius*, *Veremundus*, & *Odoarius*, communes utriuſque fratres, quòd *Froilæ* partibus ſtuderent. Ingraveſcente ætate ad pacis artes converſus, totâ ditione Deo templa, hominum præſidio arces, oppida, urbes ædificavit. Templum Compoſtellanum, quod ex fornaceis parietibus compactum erat, ex lapide quadrato, columnis marmoreis diſtinctum ab imo totum extruxit: & ab Epiſcopis in Concilio congregatis conſecrari curavit. Romani conceſſione Pontificis, Ovetenſi Sede in Metropolim erecta, Synodus ejuſdem Regis juſſu Oveti celebrata eſt ad Archiepiſcoum conſtituendum. Omnium ſuffragiis electus eſt *Ermenegildus*. *Amelinam* ex Regio Francorum ſanguine Rex ſibi junxit uxorem, quæ *Semena* poſt nuptias vocata eſt. Ex eo conjugio *Garſias*, *Ordonius*, & *Froila*, deinceps Reges nati ſunt, necnon *Gundiſalvus*, Archidiaconus olim Ovetenſis. *Garſias* in patrem jam ætate confectum arma ſumpſit, *Semena* matre inſtigante. *Alfonſus* Senticam advolat, filiúmque in poteſtatem redactum in Gauzone arce includit. *Nunnius Fernandus* Caſtellæ Comes, *Garſiæ* ſocer, ejuſdémque vincti Principis fratres, bello civili *Alfonſum* laceſſivere, exitu non infelici: Adeo ut Regnum abdicare, & *Garſiæ* filio tradere coactus ſit, anno ſalutis nongenteſimo decimo. Anno ſequenti cùm Compoſtellam religionis ergo inviſiſſet, & concedente filio in Maurorum fines populabundus irrupiſſet, re proſperè geſta, Zamoræ obiit, cùm annis quadraginta & octo regnaſſet.

Ovetenſis Archiepiſcopatus erectio.

Oveto in Aſturiis, modò Epiſcopatus tantùm ſub Compoſtellana Metropoli.

Garſias.

II. *Garſias* paternum Regnum tribus annis & menſe uno tenuit. Expeditione in Mauros ſuſcepta, *Aiolam* ipſorum Regulum acie victum cæpit. Obiit anno ſalutis nongenteſimo decimo-tertio, nulla relicta prole.

Ordonius.

III. Ipſi ſucceſſit *Ordonius* frater, victis ad Talaveram, & ad Caſtrum Sancti Stephani Maurorum copiis, cæſíſque Ducibus celebris. Luſitaniæ agros & oppida, Emeritæque & Pacis Auguſtæ fines exinde populatus eſt, tanto incolarum terrore, ut pacem ad victoris arbitrium magno redimere ſint coacti, anno Chriſti nongenteſimo duodevigeſimo. Cum *Sanctio Garſia* Vaſconum Rege conjunctis viribus, ad Vallem Juncariam ſtrenuè quidem, ſed minùs proſperè pugnavit. Caſtellæ Comites ex invidia impiè & crudeliter trucidavit. Obiit Zamoræ anno Chriſti nongenteſimo vigeſimo-tertio. *Ordonio* regnante, Martyrium pro ſervanda caſtitate, quam *Abderramanus* Cordubæ Rex Saracenus amore nefario tentabat, paſſus eſt *Pelagius* annorum quatuordecim adoleſcens, cujus mortem *Roſuitha* Sancti-

S. Pelagius Martyr.

monialis Saxonico Carmine celebravit.

Froila.

IV. Poſt *Ordonium* regnavit *Froila* hujus nominis ſecundus, defuncti frater, nulla domi militiæve laude clarus, ſola ignavia & credulitate celebris. Ab ejus Imperio Caſtella defecit, exacerbatis ob indignam Comitum cædem ab *Ordonio* perpetratam populorum voluntatibus. Reipublicæ moderandæ causâ duo Judices electi, *Nunnius*, *Raſura*, & *Lainus Calvus*, penes quos bello pacéque rerum arbitrium eſſet, vitæ neciſque poteſtas. Menſibus duntaxat quatuordecim regnavit *Froila*. His temporibus, *Sanctii Abarcæ* Vaſconum Regis clariſſimum nomen erat, cujus armis quæcumque temporum injuriâ amiſſa erant in Suprarbe & Ripagorſa, Mauris erepta ſunt. Cantabriæque Principatûs veteri ditioni adjectus, Mauris Pompelonem hiberno tempore obſidentibus, milites contra frigoris injuriam peronibus munitos montes traduxit, hoſtéſque prælio victos ad ſolvendam obſidionem compulit. Hinc illi *Abarcæ* cognomen factum. Iſta ex *Luca Tudenſi* in Chronico, *Roderico Toletano* Lib. IV. de Rebus Hiſpaniæ, Cap. XV. & ſequentibus, & Lib. V. Capp. I. & II. *Roderico Sancio* Hiſtoriæ Hiſpaniæ P. III. Capp. XII. XIII. XIV. & XV. Lucio Marineo Siculo Lib. VII. *Franciſco Tarapha* Lib. de Regibus Hiſpaniæ, *Joanne Vaſeo* in Hiſpaniæ Chronico, & ex *Mariana* Lib. VII. Cap. XVII. & ſequentibus, & Lib. VIII. Capp. III. & IV. excerpta ſunt.

ARTICULUS III.

De Alfonſo Monacho, Ramiro II. & Ordonio III. Legationis Regibus.

Alfonſus Quartus.

I. ALfonſus Quartus, cognomento Monachus, non *Froila*, ut *Lucas Tudenſis* eſt Auctor, ſed *Ordonii Secundi* filius, ut alii aſſerunt, Regni poſſeſſionem iniit anno nongenteſimo vigeſimo-quarto. Is nec bellica, nec civili virtute clarus, cùm gentis invidiâ flagraret, rebúſque gerendis impar eſſet, *Ramiro* fratri Regnum tradidit, vitámque Principalem cum privata atque Monaſtica commutavit in *S. Facundi* Monaſterio ad Ceæ fluminis ripam, anno nongenteſimo trigeſimo-primo, cùm annis ſex & menſibus totidem regnaſſet.

Ramirus.

II. *Ramirus* adminiſtratione Regni ſuſceptâ, contra Mauros Religionis & Reipublicæ hoſtes conſcripſit exercitum, ſed præclaros ejus conatus repreſſit *Alfonſi* fratris levitas, qui temerè ſuſceptum vitæ genus pari inconſtantiâ repudiavit, abjectóque cucullo, Legionem rediens, Regium nomen & inſignia reſumpſit. Hunc *Ramirus* expugnatâ urbe, captum vinculis conſtrinxit. *Froilæ* Regis eo nomine ſecundi filios in Aſturibus tumultuantes pariter domuit, ac in poteſtatem redactos luminibus orbavit. Eodem ſupplicio affecit *Alfonſum* fratrem. Mauros ad Uxamam primùm, deinde ad Cæſarauguſtam victos, vectigales fecit: Tandem ad Septimancas profligavit, cæſis ad triginta millia Barbaris. Navavit operam atque in partem gloriæ venit *Ferdinandus Gonſalvus* Caſtellæ Comes, cujus tum illuſtre nomen erat, eximiáque virtus militaris. Anno nongenteſimo trigeſimo-quarto tam inſignis de Mauris victoria reportata eſt. *Ramirus* Rex ex Maurici belli manubiis Virginum Monaſterium Legione conſtituit *Salvatoris* nomine: in quo *Elviram* filiam unicam Virginem Chriſto conſecravit. Sed & alia extruxit dotavítque Cœnobia religioſus Princeps. Fœdus cum *Ferdinando* Caſtellæ Comite confirmavit, *Ordonio* filio & *Urraca* ejuſdem Comitis filia matrimonio conjunctis. Sub finem vitæ novam de Mauris victoriam ad Talaveram retulit *Ramirus*. Hoſtium duodecim millia cæſa, ſeptem in ſervitutem redacta. Nec multò poſt in morbum lapſus, facta peccatorum Confeſſione & Euchariſtia percepta, Regno ſe abdicavit, filióque de manu tradidit, illa *Jobi* & *Davidis* verba uſurpans: *Nudus egreſſus ſum de utero matris meæ, nudus revertar illuc. Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo.* Obiit anno nongenteſimo quinquageſimo ineunte, cùm annos undeviginti, & tres penè menſes regnaſſet.

Ordonius III.

III. *Ramirus* ad *Ordonium* filium eo nomine *Tertium* Regnum tranſmiſit: Quem *Sanctius* frater auxilio avunculi *Garſiæ Sanctii* Vaſconum Regis, & *Ferdinandi* Caſtellæ Comitis, deturbare conatus eſt: ſed vana fuere conſilia, conatus irriti. *Ordonius* ulciſcendi ſtudio *Urracam Ferdinandi* filiam, quam uxorem duxerat, repudiavit; ac *Elviram* ſuperduxit, ex qua filium ſuſcepit *Veremundum*. Galecorum motus *Sanctii* ſtudio concitatos armis & diligentia brevî ſedavit *Ordonius*. Eo regnante, *Ferdinandus* Caſtellæ Comes ducto contra Saracenos exercitu, exigua cum Chriſtianorum manu octoginta millia Barbaros ad Laram profligavit, à *Pelagio* viro ſancto, ad quem fortè diverterat, antea de victoria benè ſperare juſſus. Obiit *Ordonius III.* anno nongenteſimo quinquageſimo quinto, cùm annis quinque & menſibus ſeptem regnaſſet. Hæc ex *Luca Tudenſi* in Chronico, *Roderico* Toletano Archipræſule Lib. V. de Rebus Hiſpaniæ, Capp. IV. V. VI. VII. VIII. & IX. *Roderico Sanctio*, Hiſtoriæ Hiſpanicæ Parte III. Capp. XVI. XVII. & XVIII. *Alfonſo à Carthagena* in Anacephalæoſi Regum Hiſpaniæ Capp. LX. LXI. & LXII. *Franciſco Tarapha* in lib. de Origine ac Rebus Geſtis Regum Hiſpaniæ, *Joanne Vaſeo* in Hiſpaniæ Chronico, & *Joanne Mariana* Lib. VIII. de Rebus Hiſpaniæ, Capp. V. & VI. deflorata ſunt.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 845. Edit. primæ, Religoſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Matrimonia in Hiſpania arbitrio Regum dirimebantur.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea. Scripſi tantùm eo loci de Ordonio. III. Rege, Ramiri II. filio: *Ordonius ulciſcendi ſtudio Urracam Ferdinandi filiam, quam uxorem duxerat, repudiavit, ac Elviram ſuperduxit.* Mera facti & Hiſtoriæ res eſt.

ARTICULUS VI.

De Sanctio Craſſo, Ramiro III. & Veremundo Podagrico

Sanctius Craſſus.

I. DEfuncto Ordonio *Sanctius* frater, cui à multo abdomine *Craſſi* cognomen factum, Legionis Imperium ſuſcepit. Altero Regni anno alienatis populi voluntatibus, & in *Ordonium*, cui pravum ingenium *Mali* cognomen fecit, *Alfonſi Monachi* filium, propenſis; ad avunculum Regem Vaſconum confugit; cujus conſilio Cordubam profectus, cujuſdam herbæ virtute ſibi à Medicis Arabibus datæ extenuatus, & ad competentem corporis habitum perductus eſt: atque ab *Abdherramano* Cordubæ Rege valida auxilia ad expellendum æmulum obnutuit. *Ordonius* audito *Sanctii* adventu, ut erat animo degener, deſperatis rebus, ad ſocerum Caſtellæ Comitem fugit, à quo propter ignaviam exoſus, Ablata uxore *Urraca* ejuſdem Comitis filia, finibus Caſtellæ pulſus eſt. *Sanctio* regnante,

Ferdinandus

Digitized by Google

Ferdinandus Gonſalvus Caſtellæ Comes *Albagibum* A *Almanſorem* magno cum exercitu in ditionem ſuam irrumpentem, exiguo militum numero profligavit ad Petram Hitam. *S. Jacobus* in acie viſus, victoriam perperiſſe creditus eſt. Caſtellæ deinde Comitem, *Theraſiæ* Reginæ Legionenſis Regis matris ſuaſionibus in cuſtodia detentum à *Sanctio* filio, uxor *Sanctia* Theraſiæ ſoror, virili animo femina, mutatis dubia luce cum marito veſtibus, vicaria captivitate liberavit. Eodem ferme tempore *Sanctius* Rex Caſtellam, quam *Ferdinandus* beneficiario jure tenebat, liberam eſſe juſſit, propter æs alienum cui ipſe ſolvendo non erat ſatis. Periit Rex *Sanctius* anno nongenteſimo ſexageſimo- B ſeptimo, Regni duodecimo, veneno à quodam Galæciæ Comite *Gonſalvo* nomine propinato, cui rebellionem faciliùs condonarat.

Ramirus III. II. *Sanctio* Patri in Legionis Regnum ſucceſſit *Ramirus* quinquennis. Regni adminiſtratio penes *Theraſiam* Reginam Matrem, & *Elviram* amitam erat, prudentia ſingulari feminas. Anno Regni ejus altero, ſalutis nongenteſimo ſexageſimo-octavo, obiit *Ferdinandus* Caſtellæ Comes, quo duce tamdiu Chriſtianorum res in Hiſpania ſteterat. In ejus ditiones filius ſucceſſit *Garſias Fernandus*; patri non diſſimilis. Anno nongenteſimo ſeptuageſimo-nono Normannes qui in Galæciæ oram C excurſiones fecerant, & præda graves redibant, *Gonſalvus Sanctius* Comes, ad mare improvisò adortus, profligavit. Naves captæ, præda & captivi erepti, cæſus Dux ipſe *Gunderedus*. *Urraca* uxore ducta, matris & amitæ repudiatis conſiliis, Galæciæ Comites *Ramirus* Rex irritavit. Qui impatientes injuriæ, *Veremundum* Ordonii Tertii filium, Compoſtellæ, ubi educatus fuerat, Regem creaverunt, fruſtra obſiſtente *Ramiro*. *Pelagio* Compoſtellano Antiſtite ob pravos mores exauctorato, & *Petro Manſorio* probatæ virtutis Abbate in ejus ſubrogato locum, *Rodericus* Comes *Pelagii* D pater, filii reſtituendi cauſa, Mauros in Provinciam evocavit. Obiit *Ramirus III.* Legione, anno nongenteſimo octogeſimo-ſecundo, nulla relicta prole.

Veremundus. III. Quamobrem Regni ſucceſſio ad *Veremundum* ejus patruelem devoluta eſt, qui annis ſeptemdecim regnavit, podagra ſæpe afflictus, unde illi *Podagrici* cognomentum. Eo regnante, *Mahometes Albagibus*, *Iſſemi* Regis nomine rem Mauricam Cordubæ adminiſtrans, contractis copiis in Chriſtianorum terras irrupit. Captæ eo bello à Barbaris urbes munitiſſimæ, Barcino, Legio, Aſturica, Valentia Campeſtris, *S. Facundi* Monaſterium, Gordonium, Alba, Luna, Uxama, Valeranica, E Atienſa, aliáque oppida & pagi, quà incenſa everſaque, quà vi capta, atque direpta. Multa Chriſtianorum millia cæſa ſunt. Caſtellæ dominabatur *Garſias Fernandus* Comes, qui initi Principatus initio Mauros ad Gormatium oppidum haud exiguo numero proſtravit. Eo in prælio *Ferdinandus Antolinus* vir pietate & religione non minùs quàm genere nobilis, cum ante pugnam in templo moram traxiſſet rei divinæ vacaturus, inter primos fortiter pugnare viſus eſt, abſens licèt, Angelo ejus Cuſtode ejus perſonam & officium gerente, ita ut ejus diei victoria *Antolino* potiſſimùm tribueretur. F Anno Chriſti nongenteſimo nonageſimo-tertio, Rex Vaſconum *Sanctius Garſias* defunctus eſt. Ejus in ditiones ſucceſſit *Garſias Sanctius* cognomento *Tremulus*. Eodem anno Mauros in Galæciam invectos, tum cæleſtis ira diſſenteriæ morbo, peſtiſque lue; tum *Veremundus* Rex redeuntes inſecutus ac premens gladio, conſumpſit. Secundùm hæc, *Veremundus* inito cum *Garſia* Caſtellæ Comite, & Vaſconum Rege *Garſia Sanctio* fœdere, junctiſque copiis, adverſùs Mauros profectus eſt. Ad oppi-

Bellum Mauricum.

Nobilis Militis pietas à Deo remunerata.

A dum Calacanaſorium caſtra caſtris collata. Acre prælium fuit. Victoria penès Chriſtianos ſtetit. *Veremundus* Rex podagræ doloribus confectus obiit anno Chriſti nongenteſimo nonageſimo-nono, Regni 17. Duas uxores duxit, *Velaſquitam*, & *Elviram*. Illam repudiavit, ſuſcepta ex ea filia *Chriſtiana*. Ex *Elvira Alfonſum* genuit & *Theraſiam*. Statuit ſanctiſſimo Edicto ut ſecundùm Pontificum Romanorum Reſponſa, & priſcas Gotthorum Leges jus redderetur.

Veremundi Regis [illegible]

Hæc excerpta ſunt ex *Luca Tudenſi* in Chronico, *Roderico* Archipræſule Toletano, lib. v. de Rebus Hiſpaniæ, Cap. X. & ſequentibus uſque ad deci- B mum-octavum, ex *Roderico Sanctio* Patre III. Hiſtoriæ Hiſpaniæ, Capp. XX. XXI & XXII. *Alfonſo à Carthagena*, in Anacephalæoſi Regum Hiſpaniæ, Capp. LXIV. LXV. & LXVI. *Franciſco Tarapha* in lib de Regibus Hiſpaniæ; *Joanne Vaſæo* in Hiſpaniæ Chronico, & *Joanne Mariana* lib. VIII. de Rebus Hiſpaniæ, Capp. VII. VIII. & IX. His verò Auctoribus *Samphyri* Aſturicenſis Epiſcopi, qui *Ramiro III.* regnante ſcribendi finem fecit, & *Pelagii* Ovetenſis Præſulis, qui *Alfonſo* Imperatore floruit, veteres de Rebus Hiſpaniæ Commentarios conſulere licuit.

C

CAPUT IX.

De Regibus Angliæ IX. & X. Sæculo.

ARTICULUS I.

De Egberto, & Ethelvulpho Regibus.

I. EGbertus Regis *Inæ* abnepos, *Brictrici* Vveſt-Saxonum Regis, qui ipſum è medio tollere decreverat, ut vitaret inſidias, in Franciam fugit. D Quod Dei conſilio factum obſervat *Vvillelmus Malmesburienſis*, ut ad tantum Regnum electus, regnandi diſciplinam à Francis acciperet. *Eſt enim Gens illa*, inquit, *& exercitatione virium, & comitate morum, cunctarum Occidentalium facile Princeps.* Defuncto *Brictrico* in Britanniam reverſus, Vveſt-Saxiæ Regnum totius gentis votis adeptus eſt, anno ſalutis octingenteſimo. *Bernulfum* Merciorum Regem, & *Baltredum* Cantiorum, debellavit; hæcque Regna necnon & Northumbriam Vveſt-Saxiæ Regno adjunxit. Ita in unam Monarchiam tot Britanniæ Regna coaluerunt. Danorum incurſionibus turbata pax, quorum ingentem multitudi- E nem parva manu fudit *Egbertus*. Obiit anno Chriſti octingenteſimo trigeſimo-octavo per ſeptem menſes inchoato. De quo *Vvillelmus Malmesburienſis* lib. 2. de Geſtis Regum Anglorum & *Polydorus Vergilius* Lib. V. Hiſtoriæ Anglorum.

Regnandi diſciplinam à Francis accepit Egbertus.

Plura Regna in unam Monarchiam coaleſcunt.

II. Anno ſalutis octingenteſimo trigeſimo-octavo, *Ethelvulfus* Egberti filius paternum Regnum adiit. Danos inopinatis irruptionibus Angliam infeſtantes non ſemel profligavit; nonnullas ab ipſis clades viciſſim paſſus, ut varia eſt fortuna belli. *Suintbuni* Vvintoniæ, & *Alſtani* Schireburnæ, Præſulum ſuo tempore præcellentium conſiliis F plurimùm uſus eſt. Animo ad Religionis ſtudia converſo, decimam omnium hydarum (eſt autem hyda terra unius aratri culturæ ſufficiens per annum) ab omni onere liberam intra Regnum ſuum Eccleſiis conceſſit. Compoſitis Regni rebus, Romam Religionis ergo ſe contulit, & à *Leone IV.* Pontifice Maximo benignè acceptus. Eccleſiæ Romanæ eam Inſulæ partem, quam *Egbertus* pater ad Regnum adjunxerat, vectigalem fecit, *Inæ* Regis imitatus exemplum, qui Vveſt-Saxiæ Regnum tributo, quod *S. Petri Denarium* vocant, fecerat ob-

Bellum Danicum.

Ethelvulfi Regis pietas in Romanam Eccleſiam.

noxium

Digitized by Google

noxium. Scholam præterea Anglorum, quæ ab *Offa* Rege Merciorum primitus inſtituta conflagraverat, *Ethelvulphus* inſtauravit anno octingenteſimo quadrageſimo-ſeptimo. Ex Oſburga uxore filios quatuor ſuſcepit, *Ethelbaldum*, *Ethelbertum*, *Ethelredum* & *Alfredum*, ſive *Alvredum*. Defuncta *Osburga Judithan* duxit *Caroli Calvi* filiam. Quæ nuptiæ *Ethelbaldo* ipſius Ethelvulphi filio movetunt offenſionem, ita ut conjuratione facta cum *Alſtano* Præſule, & *Ennlpho* Comite, patrem ſolio deturbare moliretur. Sed Rex domeſticum diſſidium in bellum civile mox erupturum ſedavit, Regni parte filio cedens. Obiit *Ethelvulphus* anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-ſeptimo, cùm annos viginti regnaſſet. Teſtamento cavit ut in omni hereditatis ſuæ hyda, cibus & veſtitus uni pauperi in perpetuum erogaretur, & ſingulis annis trecentæ auri marcæ Romam mitterentur, ſic dividendæ ut centum Baſilicæ *S. Petri*, totidem Baſilicæ *S. Pauli* ad luminaria concinnanda, centum reliquæ Summo Pontifici cederent. In Edicto quo decimam hydam ab oneribus publicis liberam Eccleſiis & Monaſteriis conceſſit, Miſſæ Sacrificium pro ſe ſuiſque Ducibus cùm vivis tùm defunctis ſtata die ſingulis hebdomadibus offerri, certáſque preces fundi ſtatuit, ſeu ſtatutum ab Epiſcopis & Abbatibus commemorat. *Placuit etiam*, inquit, *Epiſcopis Alſtano Schireburnenſis Eccleſiæ, & Suvithino Vvintonienſis Eccleſiæ, cum ſuis Abbatibus, & ſervis Dei conſilium inire, ut omnes fratres & ſorores noſtræ ad unamquamque Eccleſiam omni hebdomada die Mercurii cantent quinquaginta Pſalmos, & unuſquiſque Presbyter duas Miſſas, unam pro Rege Ethelvulpho, & aliam pro Ducibus ejus huic dono conſentientibus, pro mercede & refrigerio delictorum ſuorum: Et pro Rege vivente dicant*, Oremus, Deus qui juſtificas. *Pro Ducibus etiam viventibus*, Prætende Domine. *Poſtquam autem defuncti fuerint, pro Rege defuncto ſingulariter, & pro Principibus defunctis communiter.* Hæc erat Patrum veſtrorum Religio, Optimates Angli! Datum eſt hoc Edictum anno Dominicæ Incarnationis DCCCXLIV. incipit his verbis: *Regnante Domino noſtro JeſuChriſto in perpetuum.* Qua de formula aliàs ſermo erit. Refertur à *Vvillelmo Malmesburienſi* Lib. II. de Geſtis Regum Anglorum, Cap. II. De *Ethelvulfo*. Rege legantur etiam *Simeon Dunelmenſis* in Hiſtoria de Geſtis Regum Anglorum ad annum DCCCLV. *Ethelredus* Abbas Rievallis, De Genealogia Regum Anglorum; Chronicon *Joannis Bromton*, *Rogerius* de *Hoveden* priori parte Annalium, *Henricus Huntidonienſis* in fine libri IV. & initio libri V. Annalium, & *Polydorus Vergilius* lib. V.

Ejuſdem uxores & filii.

Teſtamentum.

Miſſæ Sacrificium pro vivis & defunctis in Anglia nono ſæculo celebratum.

ARTICULUS II.

De Ethelbaldo, Ethelberto, & Ethelredo Regibus.

SUblato è vivis *Ethelvulpho*, duo ejus filii natu majores Regnum partiti ſunt. *Ethelbaldus* in Vveſt-Saxonia, *Ethelbertus* in Cantia. Ille annis duntaxat quinque regnavit, æternamque nomini ſuo inuſſit ignominiæ notam, *Juditha* noverca in matrimonium ducta nefario inceſtu. Iſti æquè breve fuit regnandi tempus, ſed gloria majori, Dacis qui in Inſulam populabundi irruperant, magna ſtrage depulſis. Secundùm hos haud diutiùs regnavit *Ethelredus* amborum frater. Anno octingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo regnandi initium fecit. Hunc novies uno & eodem anno collatis ſignis contra hoſtes dimicaſſe, variâ licet fortunâ, memoriæ proditum eſt. Rex Danorum, Comites novem infinita multitudo militum, ejus armis periere. Iſta conſtant ex iiſdem, quos ſuperiùs laudavi, Scriptoribus.

ARTICULUS III.

De Ælfredo Rege.

ÆLfredus, ſive (ut alii vocant) *Alvredus*, filius *Ethelvulphi* natu minor, olim à patre Romam miſſus, & à *Leone IV.* Pontifice Maximo Rex inauguratus, Regnum adiit anno ſalutis octingenteſimo ſeptuageſimo-ſecundo. Continuis novem annis cum Friſonibus, & Danis pugnans, modò incertis fœderibus illuſus, modò in illudentes ultus, eò tandem inopiæ redactus eſt, ut vix tribus pagis in fide ipſius manentibus, in Æthelingiam Inſulam profugerit. Ibi *S. Cutberti* Lindisfarnenſis Epiſcopi, quem pauperis indutum perſona exceperat, & cum eo panem qui ad victum ſupererat unicus, diviſerat, viſione recreatus, atque ad ſpem recuperandi Regni firmiſſimam accenſus eſt. Congregatis igitur Comitibus, & contractis undequaque auxiliis, Dacos aggreditur, incredibili ſtrage cædit, vincit, Regnúmque recuperat univerſum. Qui ex illa clade reſidui fuere Daci, datis obſidibus Chriſto ſe nomen daturos polliciti, Victoris animum miſeratione permoverunt. *Gudrus* ſeu *Gurmundus* Rex cum triginta Proceribus, & populi multitudine maxima Chriſtianis Sacramentis initiatus, & è ſacro fonte ab *Ælfredo* ſuſceptus eſt, ab eóque Orientalium Anglorum, & Northumbrorum Provincias ſub ejus, Regúmque Succeſſorum clientela poſſidendas obtinuit. Non belli ſolùm gloriâ, ſed pacis laudibus floruit *Ælfredus*: Pietati literiſque tempus omne impendens, quod à curanda Republica ſupererat. Viros eruditos ex variis locis aſcivit, coluit, remuneratus eſt. Hos inter celeberrimi fuere *Vverfrithus* Vvigornienſis Epiſcopus, qui juſſu Regis libros Dialogorum *Sancti Gregorii Magni* in linguam Saxonicam vertit, *Plegmundus* Cantuarienſis Archipræſul, *Æthelſtanus* & *Vvervulfus* Sacerdotes, Regiique Capellani, *Grimbaldus* Monachus & Sacerdos, *Joannes* ejuſdem Profeſſionis & Ordinis, qui Æthelingienſis Abbas fuit, & Martyrium paſſus eſt, quem cum *Joanne Scoto Erigena* Vvillelmus Malmesburienſis, aliique nonnulli imprudenter confundunt, & *Aſſerus* qui eidem Regi à Sacris fuit, & Schireburnenſis poſtea Epiſcopus. Horum conſuetudine Rex *Ælfredus* doctiſſimus evaſit, quamvis ſerò admodum animum ad literas applicuiſſet. *Oroſii* Hiſtoriam Paſtorale *S. Gregorii* Hiſtoriam Eccleſiaſticam Gentis Anglorum à *Beda* ſcriptam, *Boëtium* de Conſolatione Philoſophiæ, Saxonico idiomate donavit. Manuale etiam ſcripſit patria lingua. Pſalterii Verſionem aggreſſus, vix prima parte perfecta, vivendi finem fecit. Indoctos à Magiſtratibus arcebat, in Sententiarum à Judicibus latarum æquitatem inquirens. Tempus omne ſuum ita dividebat, ut ex horis viginti quatuor quibus dies naturalis conſtat, octò in oratione, lectione & ſcriptione, octo in cura corporis neceſſaria, octo in expediendis Regni negotiis conſumeret. *Miſſam quotidie audire, Pſalmos quoſdam & orationes, & horas diurnas & nocturnas celebrare, & Eccleſias nocturno tempore orandi cauſa clam à ſuis adire ſolebat & frequentabat*, (inquit *Aſſerus*.) Reditus ſuos æqua lance in tres partes dividebat. Primam rurſus in tres partiebatur, unam Aulæ ſuæ Miniſtris, artificibus, quos ex omni gente collectos ad reſtaurationem urbium dirutarum, novorúmque conſtructionem ædificiorum habebat, alteram; tertiam advenis erogabat. Secundam partem redituum qui in ærarium ſuum inferebantur, quatuor in partes dividi juſſit. Primam pauperibus indigenis, alteram Monaſteriis, quæ ipſe condiderat, tertiam Academiæ Oxonienſis Magiſ-

Ælfredi Regis pietas & literarum amor.

tris

tris & Scholaſticis, quos ita fovit ut ad finiendam quæ inter illos orta erat, Controverſiam de ſtudiorum diſciplina; Majeſtatem ſuam demiſerit, Oxoniámque ſe contulerit: Quartam Eccleſiis & Monaſteriis tranſmarinis attribuit. *Semper ſinu geſtabat libellum, in quo diurni curſus Pſalmi continebantur, ut ſi quando vacaret, arriperet, & vigilanti oculo percurreret* (inquit Vvillelmus Malmesburienſis.) *Quod nunc rarò invenitur in terris, illam maximam Regis credidit dignitatem, nullam in Eccleſiis Chriſti habere Poteſtatem. Illa*, inquit, *regnantis dignitas, ſi ſe in Regno Chriſti, quæ eſt Eccleſia, non Regem, ſed civem cognoſcat; ſi non in Sacerdotes legibus dominetur, ſed Chriſti legibus, quas promulgaverunt Sacerdotes, humiliter ſubjiciatur.* Ita refert *Ailredus* Abbas Rievallis. Quam longè abſunt ab *Ælfredi* Regis religione, qui Sereniſſimum Magnæ Britanniæ Regem Anglicanæ Caput Eccleſiæ profitentur! Leges ſanctiſſimas condidit & promulgavit. Extant inter Leges Anglo-Saxonicas, in Chronico *Joannis Bromton*, & Tom. IX. Conciliorum editionis *P. Labbe*. Ex iis Legibus diſcimus, Quadrageſimale Jejunium apud veteres Anglos Sacrum fuiſſe. *Qui pagani ſepem perruperit*, inquit, *quinque ſolidis multator: ſi tale quidpiam in profectione militari, aut tempore Quadrageſimæ delinquitur, duplo compenſator.* Diſcimus Epiſcopos maximo in honore fuiſſe, & ad eorum tribunalia civiles etiam cauſas delatas fuiſſe. *Qui terram*, inquit, *habuerit per Scripturæ ſeriem ſibi à majoribus relictam, ab heredibus ad alios alienandi Poteſtas ei non eſto: ſiquidem præſentibus cognatis coram Rege, aut Epiſcopo, Scriptura aut teſtimonio probetur, omni alienatione ei interdixiſſe illum qui prius conceſſit.* Diſcimus, Monachos alienum depoſitum abſque licentia ſuorum Præpoſitorum recipere non potuiſſe, & periculo ſe expoſuiſſe amittendi depoſiti, qui illis pecuniam abſque hujuſcemodi licentia credidiſſent. *Si quis*, inquit, *Monacho citra bonam Cœnobiarchæ veniam pecuniam concrediderit, eáque funditus perierit, illius damno ſit qui commiſit.* Diſcimus Jejunium Quatuor temporum in Anglia religiosè fuiſſe obſervatum, & feſtos quorumdam Sanctorum dies ritu ſolemni celebratos. *Hiſce*, inquit, *diebus feſta liberis & ingenuis omnibus conceditor: ſervis autem atque eis qui ſunt legitima officiorum ſervitute obligati, non item. Duodecim dies à Feſto Natali Domini. Dies ille quo Chriſtus ſubegit diabolum. Dies quo igitur anniverſarius Beati Gregorii Feſtus. Dies ante Feſtum Paſcatis ſeptem & totidem dies Feſtum illud inſequentes. Dies Feſtus Beatorum Petri & Pauli. In Autumno* (Jornalenſis Codex habet, *in Auguſto*) *integra quæ eſt ante Feſtum Mariæ, ſeptimana. Dies Feſtus omnium Sanctorum. Quatuor autem diebus Mercurialibus in quatuor illis ſeptimanis quibus publicum edici ſolet jejunium, ſervis omnibus feſta dator licentia, ut omnem eorum operam in illorum inſumant utilitatem, à quibus antehac in Dei nomine beneficia acceperint, aut de quibus in poſterum ex collocata eorum opera, bene promereantur.*

Rex Ælfridus maximam Regis credidit dignitatem, nullam in Eccleſiis Chriſti habere poteſtatem.

Quadrageſimale Jejunium apud veteres Anglos ſacrum.

Epiſcopis in Anglia maximus honos habitus.

Monachis ſine ſuorum Superiorum licentiâ depoſitum recipere non licet.

Jejunia Quatuor Temporum, & Sanctorum feſta religiosè in Anglia obſervata.

Eadem Anglorum veterum circa Feſtorum & Jejuniorum obſervationem religio patet ex Legibus quas *Ælfridus* tulit unà cum *Godro* ſive *Guthurno* Danorum Rege, etſi ad fidem converſo parte Regni ceſſerat. *Si quis*, inquiunt, *in die Dominica negotiationem facere præſumat, perdat ipſum capitale, & duodecim oras cum Dacis, & triginta ſolidos cum Anglis.* Ora eſt uncia. Duodecim autem unciæ libram faciunt ſterlingorum. Item: *Si liber diebus feſtis operetur, perdat libertatem ſuam, Vvitam vel Labſlite; ſervus corium perdat, vel hidgildum. Si dominus ſervum ſuum cogat feſtis diebus operari, reddat idem dominus Labſlite cum Dacis, & Vvitam cum Anglis.* Vvita mulcta eſt. Vvitarum autem varia olim genera. Labſlite, Legis ruptionem ſive violationem ſignificat (ab Anglo-Danorum *Lab*, Lex, & *Slite* ruptio, violatio) & Legis violatæ pœnam ſive mulctam. Erat autem mulcta illa duodecim orarum, ut ex iiſdem Legibus compertum eſt. *Corium perdere*, idem eſt quod vapulare, ſive verberibus cædi, cujus pœnæ redemptio *hidgildus* vocatur. Item: *Si liber homo rectum jejunium frangat, reddat Vvitam vel Labſlite: ſi ſervus hoc faciat, perdat corium ſuum vel hidgildum.* Item: *Ordalium & jusjurandum feſtis diebus & legitimis jejuniis Legibus eſt interdictum.* Ordalium, eſt criminis purgandi modus antiquus per aquam gelidam, vel fervidam, aut ferrum candens. Meretrices è Regno expulit. *Ælfredus*, Princeps caſtitatis cultor tam eximius, ut juvenis morbum à Deo poſtularit, obtinueritque, quo in ejus carne libidinis ſenſus retunderetur. Obiit anno Chriſti nongenteſimo, Regni 30. & Vvintoniæ in Baſilica *S. Petri* ſepultus eſt. Ex *Egelſuvitha* uxore tulit liberos, *Eduardum, Ethelvuardum, Ethelſvuitham, Ethelfledam, Elfredam* ſeu *Elfledam*, & *Elfgivam*. Quæ de *Ælfredo* Rege diximus, excerpta ſunt ex *Aſſero* Schireburnenſi Epiſcopo in lib. *De Ælfridi Rebus Geſtis*; ex *Ethelredo* ſeu *Ailredo* Abbate Rievallis, in lib. de Genealogia Regum Anglorum, ex Chronico *Joannis Bromton*, ex *Vvillelmo Malmesburienſi* lib. 2. de Geſtis Regum Anglorum, Cap. IV. *Henrico Huntindonienſi* lib. 5. *Rogerio de Hoveden*, priori parte Annalium, *Ethelvuardo* lib. 4. Chronicorum, & *Polydoro Vergilio*, lib. 5. Hiſtoriæ.

Ælfredus caſtitatis cultor eximius.

Ælfredi liberi.

ARTICULUS IV.

De Eduardo Seniore.

POſt obitum *Ælfridi* patris, Regnum obtinuit *Eduardus*, qui mortuo Ethelredo, Mercios primùm deinde Occidentales & Orientales Anglos, Northumbros qui cum Danis in unam gentem coaluerant, Scotos, & Britones ſeu Vvallenſes in ditionem ſuam redegit. Danos laceſſivit repreſſit, debilitavit, veteribus urbibus reſtauratis, novis ædificatis, firmiſſimiſque præſidiis in iis conſtitutis. Tantâ modeſtiâ regebat ſubditos, tanta juſtitiæ laude, ut contra æquitatem non ſolùm nihil velle, ſed nec poſſe videretur. Unde fertur quibuſdam iratus dixiſſe: *Si poſſem, vicem vobis reddidiſſem.* Impoſſibile ſibi cenſebat Rex potentiſſimus quidquid non permittebat æquitas, quicquid Regiam manſuetudinem non decebat. Leges optimas tulit *Eduardus*, quas in Chronico *Joannis Bromton*, & inter Leges Anglo-Saxonicas, ad calcem Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Gentis Anglorum à *Beda* ſcriptæ & ab *Ælfredo* Rege recenſitæ, & Saxonicè redditæ legere eſt. *Eduardo* regnante, non minimam gloriæ partem tulit ejus ſoror *Ethelfleda, Ethelredi* Regis Merciorum vidua, favor civium, pavor hoſtium, immodici cordis fœmina, quæ primi partûs experta difficultatem, perpetuò viri horruit complexus, dicens: Non convenire Regis filiæ ut illi ſe voluptati innecteret, quam tale incommodum poſt tempus urgeret! Virago potentiſſima multùm fratrem juvare conſiliis, in urbibus extruendis non minùs valere, non diſcernas potiore fortuna, an virtute; ut mulier viros domeſticos protegeret, alienos terreret (inquit *Vvillelmus Malmesburienſis*.) Principis illius feminæ heroïcæ virtutes, non Reginæ dumtaxat, ſed Regis nomen ipſi promeritæ ſunt; ut Henricus Huntindonienſis & alii teſtantur Anglorum Hiſtorici. Tres uxores duxit Eduardus, *Eguvinam* ex qua *Ethelſtanum* filium ſuſcepit, & filiam cujus

Eduardi Regis æquitas & moderatio.

Ethelfledæ Reginæ virtutes.

Eduardi uxores & filii.

nomen

nomen ignotum: *Elſledam*, ex qua tulit *Ethelvvardum*, & ſex filias, quarum duæ virginitatem Chriſto conſecrarunt, una *Carolo Simplici* Francorum Regi, altera *Ottoni I.* Imperatori collocata eſt; tertia Hugoni Francorum Regi. Duxit denique *Edgivam*, quæ ipſi peperit *Edmundum* & *Edredum* filios, totidémque filias, *Eadburgam & Edgivam*. Prima virginitatem Chriſto conſecravit, altera *Ludovico* nupſit Aquitaniæ Principi.

Filiorum educatio.

Filias ita inſtituerat, ut litteris omnes in infantia maximè vacarent, mox etiam colum & acum exercere conſueſcerent, ut his artibus pudicè impubem virginitatem tranſigerent: filios ita, ut primum eruditio plena litterarum in eos conflueret, & deinde quaſi Philoſophi ad gubernandam Rempublicam, non jam rudes procederent (inquit *Vvillelmus Malmeſburienſis* lib. 2. de Geſtis Regum Anglor. Cap. v.) Sic Regum filios filiáſque inſtitui convenit. Præter *Vvillelmum Malmeſburienſem*, & *Henricum Huntindonienſem* lib. v. Hiſtoriæ de Geſtis *Eduardi* Regis Senioris legimus *Ailredum* Abbatem Rievallis, Lib. de Genealogia Regum Anglorum; Chronicon *Joannis Bromton*, *Rogerium de Hoveden*, Annalium parte priori, *Ethelverdum* lib. 4. cap. 5. & *Polydorum Vergilium* Lib. vi. Obiit Rex *Eduardus* anno ſalutis nongenteſimo vigeſimo-tertio, cum annos tres & viginti regnaſſet.

ARTICULUS V.

De Æthelſtano Rege.

Eduardo patri in Regnum ſucceſſit *Æthelſtanus*. Ipſius felicitati invidens *Alfredus* quidam cum hoſtibus conjuratus, Regnum illi & oculos eripere moliebatur. Quem detectis inſidiis comprehenſum, ad Romani Pontificis *Joannis X.* tribunal remiſit, ut coram ipſo juramento ſe purgaret, quoniam certis documentis convinci non poterat.

Perjurium ultore Deo punitum.

Qui cùm ad Altare *S. Petri* innocentiam ſuam juramento conteſtatus eſſet, à Deo perjurii ultore percuſſus, coram ipſa ara cecidit, & tertia poſt nocte animam efflavit. Ejus bona *Æthelſtano* Regi à Summo Pontifice, & Anglis Optimatibus ſunt adjudicata. Illa verò Princeps religioſiſſimus Deo & *S. Petro* in grati animi monumentum conſecravit, Monaſterio Malmeſburienſi donatione facta. Iſta conſtant ex ipſa Charta Donationis, quam *Vvillelmus Malmeſburienſis* exhibet Lib. II. de Geſtis Regum Anglorum, Cap. vi.

Æthelſtani religio, & moderatio.

Non eſt Deo gratum, quòd de rapinis offertur holocauſtum.

Notanda ſunt hæc Edicti verba: *Sciant Sapientes regionis noſtræ, non has præfatas terras me injuſtè rapuiſſe, rapinámque Deo dediſſe; ſed ſic eas accepi quemadmodum judicaverunt omnes Optimates Regni Anglorum: Inſuper & Apoſtolicus Papa Romanæ Eccleſiæ Joannes.* Intelligebat nimirum Rex ſapientiſſimus, non eſſe Deo gratum, quod de rapinis offertur holocauſtum: ideò operæ pretium duxit conteſtari, bona illa quæ Cœnobio Malmeſburienſi donabat, ſe jure poſſediſſe. Northumbros *Sihtrico* Rege, cui ſororem ſuam copulaverat, defuncto, Scotos, Cumbros, North-Vvallenſes, id eſt, Aquilonares Britones, ditioni ſuæ ſubjecit. Cæterùm *Ludvalo* Vvallenſium, & *Conſtantino* Scotorum Regi priſtinam ſervavit ſua ſub clientela Majeſtatem, *Glorioſius eſſe* pronuntians *Regem facere, quàm Regem eſſe.*

Præclara Æthelſtani Regis ſententia.

Danos Anglis ſemper infeſtos contrivit. *Eduinum* fratrem falſa delatione circumventum, quaſi ſibi moliretur inſidias, navi vetuſtate quaſſatæ, abſque remige ac remigio ſolo armigero comite, credidit vel fluctibus ſubmergendum, vel quò Numini placeret, in exilium deportandum. Diu cum turbinibus fluctibúſque luctatus juvenis Princeps, tædio calamitatis vivendi ſpem abjecit voluntario naufragio.

De nece fratris Pœnitentiam agit.

Rex *Æthelſtanus*, poſtquam ira deferbuit, necis fraternæ crimen eluit ſeptenni Pœnitentia, illámque in pincernam ſuum delatorem fratris ultus eſt. Cùm enim pincerna vinum aliquando Regi propinaret, uno pede lapſus, altero ſe recollegit, fatale ſibi verbum hac occaſione emittens; *Sic frater fratrem adjuvat.* Quæ vox cùm Regis dolorem refricuiſſet, ipſum obtruncari præcepit.

Regis Æthelſtani Leges.

Leges tulit ſanctiſſimas *Æthelſtanus* in Concilio Grateleano, ex conſilio Epiſcoporum, quibus decimas Eccleſiis accuratè ſolvi, à ſingulis villarum ſuarum Præfectis ſingulos ali pauperes, & ſervum unum in libertatem aſſeri, unam eſſe per totum Regnum monetam ſancivit; mercaturam prohibuit Dominica die; perjurii convictos, niſi Pœnitentiam ab Epiſcopo impoſitam implevïſſent, ſacra ſepultura privari juſſit; Sextis Feriis quinquaginta Pſalmos pro Rege in ſingulis Eccleſiis decantari.

Juriſdictionem Epiſcopis tribuit in Politia Civili.

Epiſcopis juriſdictionem tribuit in Politia civili, ut impediant circumventionem injuſtæ menſuræ, vel injuſti ponderis; Statuitque *Epiſcopos cum ſæculi Judicibus intereſſe Judiciis, ne aliqua pravitatum germina pullulare permittant.* Extant hæ Leges in Chronico *Joannis Bromton*, & Tom. IX. Conciliorum Editionis *P. Labbe.* Pag. 583. & ſequentibus. Nova Monaſteria extruxit dotavitque *Æthelſtanus*, vetera ædificiis, prædiis, ornamentis, libriſque auxit. Obiit anno nongenteſimo quadrageſimo, cum annos ſexdecim regnaſſet. *Parum ætati vixit, multum gloria*; inquit *Vvillelmus Malmeſburienſis.* Præter quem legendi ſunt *Ailredus* Abbas Rievallis in lib. de Genealogia Regum Anglorum, *Henricus Huntindonienſis* lib. v. *Rogerius de Hoveden* priori parte Annalium, *Ethelverdus* lib. 4. cap. 6. Chronicon *Joannis Bromton*, *Matthæus Vveſtmonaſterienſis*, & *Polydorus Vergilius* lib. vi. Anglicæ Hiſtoriæ.

ARTICULUS VI.

De Eadmundo, Edredo, & Eduvio Regibus.

I. Æthelſtanum excepit *Eadmundus* frater, octodecim circiter annorum Princeps, fortitudine & pietate non impar *Eduardo* Patri. Northumbros tumultuantes domuit. Quinque Civitates nobiliſſimas Paganis eripuit. Sancti *Dunſtani* conſiliis & miniſterio Leges tulit ſanctiſſimas, Eccleſias dilexit, coluit, tuitus eſt; Monaſterium conſtruxit, cui *Dunſtanum* ipſum præfecit Abbatem, eúmque magnis prædiis & privilegiis nobilitavit.

Cœlibatus Sacris hominibus ab Eadmundo Rege, ſecundùm Eccleſiæ Leges, in Anglia imperatus.

Homines ſacris initiatos Cœlibes vivere jubet, ut eorum ſtatus poſtulat, & Leges Eccleſiæ præcipiunt: alioquin omni poſſeſſione terrena mulctari, & niſi mores emendaverint, mortuos Chriſtiana privari ſepultura. Singularia certamina ſeverè prohibuit, Aulæ aditu arcendo homicidas, niſi proximis interfecti ſatisfeciſſent ſecundùm Leges (tunc enim homicidium mulctâ duntaxat pecuniariâ luebatur) & Pœnitentiam Canonicam ad nutum Epiſcopi egiſſent. Anno Regni ſui ſeptimo ab impio ſicario cæſus eſt Rex *Eadmundus*, & in Cœnobio Glaſtonienſi à *B. Dunſtano* ſepultus.

Edredus Rex pius & juſtus.

II. *Edredus* ejus frater Rex ſalutatus eſt anno nongenteſimo quadrageſimo-ſexto. Magnanimitate patre fratribúſque non inferior, Northumbros Scotóſque rebellantes ad officium redegit. *S. Dunſtanum* impensè venerabatur, eíque Regni adminiſtrationem credebat. Pietatem juſtitiámque coluit: hoc unum illi vitio datur quòd *Vulſtanum* Eboracenſem Archiepiſcopum levibus de cauſis in exilium amandarit, quem tamen revocavit ea quâ adversùs Sacerdotes afficiebatur reverentiâ. Obiit anno Regni decimo. Cùm ad eum pergeret ægrotantem *S. Dunſtanus*, voce de cœlo audita certior factus eſt illum morte Juſtorum obiiſſe.

III.

III. Anno nongenteſimo quinquageſimo-quinto, *Eduvinus* ſive *Edwinus* filius *Edmundi* Regis Regnum capeſſivit, petulans & libidini deditus Princeps. Nobilem quamdam juvenémque viduam, & ejus filiam, eleganti utramque ſpecie in deliciis habuit, quæ lenociniis formæque illecebris ipſum ad alterutrius conjugium pellicere certabant, in eúmque finem multa ipſius permittebant haud caſtis amoribus. Contigit aliquando ut Rex è convivio, ad quod Epiſcopos, Regníque Proceres invitarat, de Reipublicæ negotiis deinde cum illis acturus, citò conſurgens, in mulierum conclave diverteret, poſitáque corona, ſederet inter ipſas ludibundus. Antiſtitum, Procerúmque animos movit diſſoluta Principis levitas. Re cum *Odone* Cantuarienſi Archiepiſcopo deliberata, mittendum aliquem cenſuere, qui illum de officio commonitum è gynæceo ad conſeſſum reduceret. Plenam periculi legationem detrectare omnes. *Dunſtano* cui ſanctitas eximia & Reipublicæ duobus ſub Regibus adminiſtratio reverentiam Auctoritatemque majorem conciliarant, id munus demandare. Regem adit *Dunſtanus*, *Kinſino* Epiſcopo comite: mulieres laſcivas increpat, Regem obſecrat ſuo ut conſulat honori, ac æternæ ſaluti, redeat ad Magnatum conſeſſum, Reipublicæ negotia femineis anteponat lenociniis. Rex pudorem inter furorémque medius rediturum ſe negat, velle ſe relaxare paulisper animum & dare jucunditati reſpondet. Tum Spiritu Dei animatus *Dunſtanus* ipſum manu apprehenſum & è gynæceo violenter abſtractum, impoſito ejus capiti diademate in conſeſſum Procerum reduxit. Abbatis ſanctiſſimi libertas ipſi exilium Monachis perſecutionem procuravit, nova *Jezabele* in novum *Eliam* furente. Luit pœnas criminis mulieroſus Princeps, maxima Regni parte exutus, Northumbrorum & Merciorum defectione ad *Edgarum* ejus fratrem. Emerſit tandem & ad frugem bonam ſe recepit, ejectis meretricibus; ipsique *S. Dunſtani* interceſſio veniam & ſalutem æternam obtinuit. Quatuor dumtaxat annis Regno potitus, quod poſt ejus obitum ad *Edgarum* totum devolutum eſt. Hæc excerpta ſunt ex *Oſberto* in Vita *S. Dunſtani*, apud *Surium* die XIX. Maii; ex *Ailredo* Rievallis Abbate Lib. de Genealogia Regum Anglorum, *VVillelmo Malmeſburienſi* Lib. II. de Geſtis Regum Anglorum Cap. VII. *Henrico Huntindonienſi* Lib. V. *Rogero de Heveden* priori parte Annalium, ex Chronico *Joannis Bromton*, & ex *Matthæo VVeſtmonaſterienſi*.

S. Dunſtani libertas erga Eduinum Regem mulieroſum.

Eduini Pœnitentia.

ARTICULUS VII.

De Rege Edgaro.

EDgarus honor ac deliciæ Anglorum *Pacifici* nomen & divino oraculo adeptus, & adminiſtratione tranquilla Reipublicæ promeritus eſt. Anno ſalutis nongenteſimo quinquageſimo-nono Principatum iniit. Claſſim numeroſiſſimam navium quater millium octingentarum (niſi in *Matthæi VVeſtmonaſterienſis* Hiſtoria error eſt) inſtructam ſemper habuit ut exteros terreret, ſubditos in officio contineret. Octo Regulos tributarios habuit, quibuſcum navim conſcendens, illos ſpontaneos remiges habuit, ad proram ſedens ipſe, triumphique ſpeciem haud antea viſi exhibens. *S. Dunſtanum* ab exilio revocatum, VVigornienſis primùm, deinde Cantuarienſis Eccleſiæ Sacris præfecit. Epiſcopalis libertatis ſpecimen dedit *Dunſtanus*, & piæ ſeveritatis quæ in Reges ipſos publicè peccantes exercenda eſt, cùm *Edgarum* in libidinem lapſum graviter caſtigavit. Puella nobilis & pulchritudine eximia in Monaſterio Virginum educabatur, ad quod Rex cùm fortè divertiſſet, ejus ſpecie captus, eam ad ſe juſſit adduci. Quæ pudori ſuo timens, raptum ab una Sanctimonialium velum capiti ſuo impoſuit, ſuam hoc ſigno defenſam iri virginitatem ſperans. *Edgarus* ſacrum habitum nequaquam reveritus, velum puellæ detraxit religioſa fraude comperta, majorique inardeſcens libidine, ipſam compreſſit. Legitimo connubio tum junctus erat *Elſleda*, cui *Candida* cognomentum. Gravius inde ſcandalum extitit, & quòd puellam tametſi nullo voto obſtrictam, nec Sanctimonialium habitu ritu ſolemni indutam, è Monaſterio eduxiſſet, ac repugnantem conſtupraſſet. Id ut audivit *Dunſtanus* Regem adiit, ſalutem ejus curaturus. Ille pro more occurrit Sancto Antiſtiti, eum apprehenſa manu ad ſolium ſuum perducere volens. Manum retraxit admirandus Præſul ſevero vultu, & qui irati ſpeciem præ ſe ferret. Attonitus Princeps cauſam quærit inſolitæ ſeveritatis. Tum Dunſtanus: *Tu*, inquit, *poſtpoſito omni pudore adulterium commiſiſti: Tu despecto Deo, ſignum caſtitatis non veritus, virgini ſuam integritatem præripuiſti: & cur manum Summo Patri Virginis Filium immolantem, impuris manibus non tradam quæris? Lava prius per Pœnitentiam manus tuas à ſordibus ſuis; & tunc demum, quò gratia Dei reconcilieris, honora & amplectere manum Pontificis.* Territus ille, terræ procumbit, pedes Antiſtitis petit, ſe peccaſſe, gemitu verba interrumpente, conteſtatur. Lætus de ejus humilitate *Dunſtanus* illum erexit, & pacato vultu de ſalute animæ ipſius cum eo collocutus, *Septennem ei Pœnitentiam injunxit.* Quam ille explevit accuratè, multa pietatis opera ſancti Antiſtitis conſilio ad expiationem peccati promerendam ſuperaddens. Ita refert *Oſbertus* in Vita *S. Dunſtani*. Ejuſdem ſancti Antiſtitis conſilio quadraginta penè Monaſteria ædificavit, dotavitque Rex *Edgarus*, Glaſtonienſe ampliſſimo privilegio donavit, quo aſſerta Monachis eſt perpetua libertas eligendi Abbatem ex ſuo gremio. Sibi verò ſuiſque Succeſſoribus tribuendi *Fratri electo Paſtoralem baculum*, *Poteſtatem retinuit* Rex Edgarus. Monachorum Ordinatio in Abbatis & Conventûs arbitrio poſita. Cognitio omnium cauſarum tam Eccleſiaſticarum quàm civilium Abbati attributa. Privilegium iſtud, rogante Rege, in Synodo confirmavit Romanus Pontifex Joannes XIII. anno Chriſti nongenteſimo ſexageſimo-quinto. Ad reformationem Cleri SS. Præſulibus *Dunſtano*, *Oſuvaldo*, & *Etheluvoldo* navavit operam, & Clericos conjugatos & incontinentes ex pleriſque Anglorum Eccleſiis ejecit, ac Monachos eorum in locum introduxit. Id teſtatur ipſius Regis *Edgari* Charta Privilegii novo VVintoniæ Monaſterio conceſſi, in qua hæc habet cap. 8. *Timens ne æternam incurrerem miſeriam, ſi adepta Poteſtate non facerem, quod ipſe, qui operatur omnia quæ in cælo vult & in terra, ſuis exemplis juſtus examinator innotuit, vitioſorum cuneos Canonicorum è diverſis noſtri Regiminis Cœnobiis Chriſti Vicarius, eliminavi, quod nullis mihi interceſſionibus prodeſſe poterant, ſed potiùs juſti vindictam Judicis provocarent, qui vitiorum nævis contaminati, non agentes quæ Deus jubendo volebat, omnia quæ nolebat, rebelles faciebant: avidus inquiſitor advertens gratos Domino Monachorum cuneos, qui pro nobis incunctanter intercederent, noſtri juris Monaſteriis devotus hilariter collocavi.* Concilium à *S. Dunſtano* Cantuarienſi Archiepiſcopo, anno circiter nongenteſimo ſexageſimo-nono, jubente Rege *Edgaro* celebratum eſt pro reformatione Cleri, quo ſtatutum eſt ut Clericis diſſolutis ejectis, Monachi in Eccleſias introducerentur: vel ipſi Clerici ad meliorem frugem ſe reciperent, & Vitam Monaſticam profiteri cogerentur. Nulla ſcilicet ratio convenientior viſa eſt ad purgandam à Clericorum in-

Edgari Regis Potentia.

S. Dunſtanus Regem Edgarum in adulterium lapſum ſeverè caſtigat & Pœnitentiæ addicit.

Rex Edgarus Clericos conjugatos & incontinentes ex pleriſque Anglorum Eccleſiis ejecit, ac Monachos in eorum locum introducit.

continentium ſordibus Eccleſiam. Hoc in Concilio luculentam Orationem habuit Rex piiſſimus *Edgarus*, cujus ſingula verba ipſius pietatem & zelum pro domo Dei ſingularem demonſtrant. *Mea quidem intereſt*, inquit, *laïcos cum æquitatis jure tractare, inter virum & proximum ſuum juſtum judicium facere, punire ſacrilegos, rebelles comprimere..... Sed & meæ ſollicitudinis eſt Eccleſiarum Miniſtris, gregibus Monachorum, choris Virginum, & neceſſaria eorum procurare, ac ſaluti & quieti vel paci conſulere. De quorum omnium moribus ad vos ſpectat examen, ſi vixerint continenter, ſi honeſtè ſe habeant ad eos qui foris ſunt; ſi divinis Officiis ſolliciti, ſi ad docendum populum aſſidui, ſi victu ſobrii, ſi habitu moderati, ſi in judiciis ſint diſcreti. Pace veſtra loquor, Reverendi Patres, ſi iſta ſolerti ſcrutinio curaſſetis, non tam horrenda & abominanda ad aures noſtras de Clericis perveniſſent. Taceo quod non eſt illis Tonſura patens; nec Corona conveniens: at in veſte laſcivia, inſolentia in geſtu, in verbis turpitudo, interioris hominis produnt inſaniam. Præterea in divinis Officiis quanta ſit negligentia: cùm ſacris Vigiliis vix intereſſe dignentur: cùm ad ſacra Miſſarum ſolemnia, ad ludendum, ſubridendum, magis quàm ad pſallendum, congregari videantur. Dicam quod boni lugent, mali rident; quomodo diffluant in comeſſationibus, in ebrietatibus, in cubilibus & impudicitiis, ut jam domus Clericorum putentur proſtibula meretricum, conciliabulum hiſtrionum. Ibi alea, ibi ſaltus & cantus; ibi uſque ad medium noctis ſpatium protracta in clamore & horrore vigilia. Sic patrimonia Regum, eleemoſynæ pauperum, immo quod magis eſt, illius pretioſi Sanguinis pretium profligatur. Ad hoc ergo exhauſerunt patres noſtri theſauros ſuos? Ad hoc fiſcus Regius, detractis reditibus multis elargitus eſt? Ad hoc Eccleſiis Chriſti agros & poſſeſſiones Regalis munificentia contulit, ut deliciis Clericorum meretrices ornentur, luxurioſa convivia præparentur, canes et aves, & talia ludicra comparentur!..... Æmulamini, ô Sacerdotes, æmulamini vias Domini, & juſtitias Dei noſtri. Tempus inſurgendi contra eos qui diſſiparunt legem Dei. Ego Conſtantini, vos Petri gladium habetis in manibus. Jungamus dexteras, gladium gladio copulemus, ut ejiciantur extra caſtra leproſi, ut purgetur Sanctuarium Domini, & miniſtrent in templo filii Levi, qui dixit patri & matri, Neſcio vos; & fratribus ſuis, Ignoro vos, &c.*

Edgari Regis ad Epiſcopos pro Anglicani Cleri reformatione in Synodum congregatos, gravis, vehemens & pia Oratio.

Ad idem Concilium ſpectat inceſtuoſi Comitis Pœnitentia, qui à *S. Dunſtano* excommunicatus, Romam miſerat, corruptiſque Aulæ Pontificiæ Miniſtris, obrepſerat Summo Pontifici, ab eoque mandatum impetrarat ad *Dunſtanum*, ut illum Communioni reſtitueret. Quâ de re *Osbertus* in *S. Dunſtani* Vita: *Legatos itaque ſuos*, inquit, *Romam deſtinat, & talibus aſſueta quorumdam Romanorum corda & ora in ſuam cauſam largo munere, largiori ſponſione permutat. Quid deinde? Præſul Apoſtolicæ Sedis Dunſtano, peccatori homini condeſcendere, verbis ac literis mandat, & eum Eccleſiæ gremio integrè conciliare monet, hortatur, imperat. Ad quæ Dunſtanus ità reſpondet: Equidem cùm illum de quo agitur, ſui delicti pœnitudinem gerere videro, præceptis Domini Papæ libens parebo. Sed ut ipſe in peccato ſuo jaceat, & immunis ab Eccleſiaſtica Diſciplina nobis inſultet, & exinde gaudeat, nolit Deus. Avertat etiam Deus à me, ut ego cauſa alicujus mortalis hominis, vel pro redemptione capitis mei, poſtponam legem, quam ſervandam ſtatuit in ſua Eccleſia idem Dominus meus Jeſus-Chriſtus Filius Dei.* Dunſtani conſtantia Comitis inceſtuoſi contumaciam vicit. Pœnitentis enim habitu ſtetit ſe Concilio, & abſolutionem humillimè deprecatus eſt.

S. Dunſtanus Comitem inceſtuoſum recuſat abſolvere jubente Romano Pontifice, niſi Pœnitentiam agat.

Sed & alia Rege *Edgaro* cooperante celebrata ſunt Concilia, in quibus conditi Canones in veterrimo Codice M S. Saxonico Collegii Corporis Chriſti Cantabrigiæ habentur, & in Collectionibus Conciliorum ſunt editi, necnon inter Leges Anglo-Saxonicas. Ex his Miſſæ celebrationem, confectionem Euchariſtiæ; ejúſque adminiſtrationem infirmis, Confeſſionem Sacramentalem, Satisfactionis neceſſitatem, Extremam Unctionem, Feſtorum & Jejuniorum obſervantiam; Clericorum Cœlibatum, in veteri Eccleſia Anglicana viguiſſe diſcant Angli Proteſtantes, & ſe à patrum ſuorum fide defeciſſe doleant, ad eámque tandem revertantur. Non ſolùm Canones ſanctiſſimos ab Epiſcopis condi curavit Rex *Edgarus*, ſed Leges ipſe tulit optimas cùm Eccleſiaſticis de rebus, tum civilibus. Summa veteris Eccleſiæ Anglicanæ erga Romanam obſervantia, ſummáque religio in ſolvendo Summo Pontifici *Denario S. Petri*, eluceſcit ex illa Edgari Lege: *Denarius in domos ſingulas impoſitus, ante Feſtum Divi Petri redditor. Qui tum non ſolverit, Denarium illum, ac alios præterea triginta Romam comportato; certáque literarum teſtificatione domum rediens, ſe eò detuliſſe confirmato, ac Regi denique centum viginti ſolidos numerato. Si quis ſecundò non dederit, Denarium illum ac præterea ter denos Romam deferat, Regique, poſtquam redierit, ducentos ſolidos dependito. Sin tertiò deliquerit, rebus ſuis omnibus exuitor.*

Canones conditi cooperante Rege Edgaro, & Leges ab eo latæ.

Vectigalem *B. Petro* Angliam ſola Regum pietas fecerat, non obligatio aut innata aliqua vel impoſita ſervitus. Nunc vero, Proceres, & Optimates Angli, Romanam Eccleſiam, ejúſque Pontificem ſinum ac brachia vobis expandentem reſpicite, ad Matrem Patrémque redite, qui non veſtra quærunt, ſed vos, ſolamque fidem rectam cum operibus conjunctam & communionem cum legitimo Capite poſtulant; non ſolùm temporalia, quoad fieri poterit, vobis condonare parati, ſed etiam ſeipſos impendere & ſuperimpendere pro animabus veſtris.

Adhortatio ad Anglos Proteſtantes.

Obiit Rex *Edgarus* anno Chriſti nongenteſimo ſeptuageſimo-quinto, cùm annos *ſexdecim* regnaſſet. Ex *Elfrida* priori uxore ſuſcepit *Edmundum*; qui paucos vixit dies, & *Ethelredum*; ex *Elfleda Eduardum*; de *Vvifrida* quam ex Monaſterio eductam conſtupravit, *Editham*, quæ caſtitate & ſanctimonia natalium ſuorum turpitudinem delevit. De *Edgari* Regis Geſtis legimus librum *Ailredi* Abbatis Rievallis, de Genealogia Regum Anglorum, *Henricum de Knygthon* Canonicum Leyceſtrenſem, Lib. 1. de Eventibus Angliæ, Cap. 1. *Osbertum* in Vita *S. Dunſtani*, *Vvillelmum Malmesburienſem* Lib. II. de Geſtis Regum Anglorum Cap. VIII. Chronicon *Joannis Bromton*, *Henricum Huntindonenſem* Lib. v. *Rogerium de Hoveden* priori parte Annalium, *Matthæum Vveſtmonaſterienſem*, & Polidorum *Vergilium* Lib. vi. Anglicæ Hiſtoriæ.

Edgari Regis liberi.

SCHOLION.

Huic Articulo, pag. 867. & 868. Religioſi Cenſores hanc notam appingunt; *Romanorum vitia videntur deſcribi à Rege Galliæ in Concilio?*

■. De Rege Galliæ & de Romanorum vitiis ne verbum quidem ullum ibi habeo. *Edgari* Angliæ Regis Piiſſimi Orationem in Concilio, cui *S. Dunſtanus* Canturienſis Archiepiſcopus præerat, habitam pro Anglicani Cleri Reformatione refero ex Anglicanæ Hiſtoriæ Scriptoribus. Mirum quod hunc locum ita incurioſè legerint RR. Cenſores, ut *Edgarum* Galliæ Regem fecerint, & Romani Cleri vitia in Clero Anglicano reprehendi & emendari putaverint.

ARTICULUS VIII.

De Eduardo Rege & Martyre, & Ethelredo.

I. DEfuncto *Edgaro*, *Eduardus* ejus filius Regnum iniit, à *Sancto Dunſtano* aliiſque Epiſcopis inauguratus contra *Elfreda* novercæ voluntatem,

tem, quæ *Ethelredum* filium ſuum Regem creare A nitebatur. Tribus annis dumtaxat & dimidio regnavit, quibus confectis, ejuſdem feminæ juſſu cæſus eſt: cui vitæ innocentia, & mortis immanitas, ac illuſtratæ miraculis corporis exuviæ, Sancti Martyris appellationem cultúmque meruere. Regnante *Eduardo*, Clerici quos Rex *Edgarus* ex Eccleſiis expulerat, novas lites in Monachos intulere, dicentes iniquum prorſus eſſe ut novus advena veteres colonos migrare compelleret; hoc nec Deo gratum qui veterem habitationem conceſſiſſet, nec alicui probo homini, qui ſibi idem timere poſſet, quod aliis præjudicio accidiſſe cerneret. Proceres B plerique omnes Clericorum cauſam tuebantur. Congregata ſunt ea de re Concilia Vvintoniæ & Calnam. Vicerunt in utroque Monachi, ab ipſorum partibus ſtante Deo. Vvintoniæ Chriſtus per imaginem ſuam locutus, ſecundùm ipſos ſententiam dixit. Calnæ, cum Senatoribus conſidentibus, magna amicorum contentione res ageretur, & *S. Dunſtanum* conviciis impeterent Clerici, eorúmque fautores, ſolarium totum repente concidit, omnes ad terram eliſi, vel oppreſſi, vel graviter vulnerati: unus *Dunſtanus* ſtans ſuper trabem ſuperſtitem, evaſit incolumis. Iſta conſtant ex *Oſberto* in Vita S. C Dunſtani, *Vvillelmo Malmesburienſi* Lib II. de Geſtis *Regum Anglorum* Cap. IX. aliiſque Scriptoribus.

Lis Clericorum adverſus Monachos.

Monachorum cauſa victrix Chriſto judice.

Vvintonia, vulgò *Vvinchester*, Epiſcopatus ſub Archiep. Cantuarienſi.

Calna, villa olim celebris in Cantio, Kent.

II. *Eduardo* ſucceſſit *Ethelredus* frater, à Sancto *Dunſtano* inauguratus, futuras eo regnante Angliæ calamitates prænuntiante. Cùm baptizaretur infans, ſacrum fontem fœdaverat malo omine. Ignaviam ejus Anglicanæ rei exitialem Dunſtanus erat vaticinatus. Non fefellit eventus. Dani frequentibus incurſionibus Inſulam infeſtarunt; pax ab eis pecuniæ vi non ſemel redempta; fœdus initum auri ſacra fame facilè violatum eſt. *Ethelredi* Regis inſolentia & ferocitas in ſubditos, crudelitas in Danos, quos una die in univerſa Anglia ad unum omnes trucidari juſſit, Procerum ac populorum animos ab ipſo penitus abalienavit, Danos transmarinos excitavit ad arma. *Svanus* Rex Danorum *Ethelredo* bellum intulit, Angliámque pene totam ſubegit. Fugit ad *Richardum* Juniorem Neuſtriæ Ducem, cujus ſororem duxerat, *Ethelredus*, ut vitam, melioriſque D

Anglia à Danis ſubacta.

Ethelredi Regis ſocordia.

A ſpem fortunæ, ſervaret, anno Chriſti decimo-tertio ſupra milleſimum. Graviſſimam in Anglos exercens tyrannidem *Svanus*, anno ſequenti ſublatus eſt. Revocatus ab Anglis *Ethelredus* Rex, *Cnuto* ſeu *Canutus* ſalutatus à Danis. Qui Regni rebus ordinatis, cum valida claſſe in Angliam appulit, perire certum habens, aut vincere. Inſulanas Provincias longè latéque populabatur *Canutus*, Ethelredo ſtertente. *Edmundus* Ethelredi filius, ingenti Princeps animo, invaſori occurrere parabat, ſed *Edrici* Ducis, & Vveſt-Saxoniæ totius defectione prohi-B bitus eſt. *Ethelredus* Rex Londoniæ obiit anno Chriſti decimo-ſexto ſupra milleſimum, cum annis ſeptem & triginta regnaſſet. Ex *Ethelgina* priori uxore filios *Edmundum*, *Edevinum*, *Adelſtanum*, & filiam unicam *Edginam* ſuſceperat; ex *Emma Eduardum* & *Alfredum* ſive *Aluredum*. Leges tulit optimas *Ethelredus*, quæ extant inter Anglo-Saxonicas, & in Chronico *Joannis Bromton* Extraordinarias Rogationes de conſilio Sacerdotum indixit, Danico bello fervente. *Inſtituimus*, inquit, *ut omnis Chriſtianus qui ætatem habet, jejunet tribus diebus in pane & aqua, & herbis crudis, ante feſtum S. Michaelis. Et omnis homo ad Confeſſionem vadat, &* C *nudis pedibus ad Eccleſiam, & peccatis omnibus abrenuntiet, emendando, ceſſando. Et eat omnis Presbyter cum populo ſuo ad Proceſſionem tribus diebus, nudis pedibus. Et ſuper hoc cantet omnis Presbyter triginta Miſſas, & omnis Diaconus & Clericus triginta Pſalmos, & apparetur tribus diebus corrodium uniuſcujuſque*; (id eſt cibi menſæ apponi ſoliti) *ſine carne in cibo & potu, ſicut comedere deberet, & dividatur hoc totum pauperibus. Hi ſunt illi tres dies, dies Lunæ, dies Martis, & dies Mercurii ante feſtum S. Michaelis; &c.* De Ethelredo Rege legimus *Ailredum* Abbatem Rievallis, in Lib. de Genealogia Regum Anglorum *Henricum de Knygton* Lib. I. de Eventibus Angliæ Cap. II. *Vvillelmum Mal-*D *mesburienſem* Lib. I. de Geſtis Regum Anglorum, Cap. X. Chronicon *Joannis Bromton*, *Henricum Huntendonienſem* in fine Libri V. Hiſtoriæ, & initio VI. *Rogerium de Heveden* priori parte Annalium, *Matthæum Vveſtmonaſterienſem*, & *Polidorum Vergilium* Lib. VII. Anglicæ Hiſtoriæ.

Ethelredi leges optimæ.

Rogationes extraordinariæ inſtitutæ de conſilio Epiſcoporum.

Digitized by Google

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM IX. ET X. SÆCULI. DISSERTATIONES SELECTÆ

DISSERTATIO I.

De Tranſlatione Imperii à Græcis ad Carolum Magnum.

ANNO Chriſti octingenteſimo, *Carolus Magnus* Rex Chriſtianiſſimus varia ob negotia, quæ in Synopſi expoſui, Romam quarta vice profectus eſt, ibique in Natali Domini coronatus eſt Imperator à *Leone III.* Pontifice Maximo. Hoc *Leonis* facto tranſlatum à Græcis ad Francos Imperium doctiſſimus Cardinalis *Bellarminus* lib. 1. *de Tranſlatione Imperii*, aliique nonnulli ſcripſere. Ipſum *Carolum Magnum* teſtem appellat Auctor Eminentiſſimus: qui ſcilicet cùm teſtamento Imperium filiis diviſiſſet, rem totam à *Leone* Pontifice confirmari voluit, ut non ſine conſenſu ejus, à quo illud acceperat, Imperium aliis tradere videretur. Teſtes laudat & *Aimoinum* lib. IV. de rebus geſtis Francorum, Cap. 94. *Adonem Viennenſem* in Chronico, & Annales Francorum vetuſtiſſimos. Verùm Tranſlationem Imperii hæc nullatenus probant. Primò enim falſum eſt quòd Imperium *Carolus Magnus* inter filios diviſerit. Illud enim uni contulit *Ludovico*. Nec in Teſtamento quod *Leonis* Pontificis ſubſcriptione firmari voluit, ulla Imperii mentio, ut conſtat ex ipſo Diplomate Carolino, quod inſertum eſt Tomo II. Collectionis Hiſtoriæ Francorum à *Ducheſnio* adornatæ. Præterea, anno tantùm DCCCXIII. *Carolus Magnus* Ludovicum filium in Imperii conſortium vocavit, ut ex Annalibus Loiſelianis, Laureshamenſibus, Fuldenſibus, Bertinianis, ac Metenſibus, Adone, Reginone, incerto Auctore & Monacho Egoliſmenſi in Vita *Caroli Magni*, & Aſtronomo in Vita *Ludovici Pii* compertum eſt. Itaque *Carolus Magnus* in Teſtamento, quod anno octingenteſimo ſexto ſcripſit, & ad *Leonem* Papam miſit ſubſcribendum, nihil de Imperio ſtatuit, ſed Regnum dumtaxat inter filios, *Carolum Pippinum* & *Ludovicum* partitus eſt.

Neque contrarium colligi poteſt ex *Aimoino*, ſive potiùs ex Aimoini Continuatore. Sic enim ſcribit: *Conventum habuit Imperator cum Primoribus & Optimatibus Francorum de pace conſtituenda & conſervanda inter filios ſuos, & diviſione Regni facienda in tres partes, ut ſciret unuſquiſque illorum quam partem tueri & regere deberet, ſi ſuperſtes illi eveniret. De hac partitione & Teſtamentum factum, & jurejurando ab Optimatibus Francorum confirmatum, & Conſtitutiones cauſa conſervandæ pacis factæ: atque hæc omnia literis mandata ſunt, & Leoni Papæ, ut his ſua manu ſubſcriberet, per Eginhardum miſſa. Quibus Pontifex lectis, & aſſenſum præbuit, & propria manu ſubſcripſit.* Hæc deſumſit Aimoini Continuator ex antiquis Annalibus, qui à Loiſeliano Codice Loiſeliani dicuntur. Eadem habentur in vetuſtiſſimis Annalibus Francorum, qui Laureshamenſes dicuntur, quòd ex Laureshamenſi Cœnobio prodierint. Unde nec illi *Bellarmino* favent. Nec etiam ipſi *Ado Viennenſis* ſuffragatur. Hæc ſunt ejus verba: *Imperator inter filios ſuos Regna dividit, ut ſciret quiſque, ſi ſuperſtes eſſet, quam partem tueri & regere debuiſſet. Teſtamentum inde factum; & jurejurando ab Optimatibus Francorum confirmatum, Leoni Papæ miſſum, ut ſua manu ſubſcriberet.* Ado partitionem Regni, non Imperii, à *Carolo Magno* inter filios factam commemorat; nec ullum ex iis in conſortium Imperii tunc vocatum ſcribit, cùm Regnum inter ipſos diviſum eſt.

Nec à Græcis ad Francos à *Leone III.* tranſlatum Imperium dici poteſt, ſi propriè vox illa, tranſlatio, ſumatur: cùm Imperio ſpoliati Principes Græci non ſint, nec ullas ab ipſis Provincias aut urbes *Leo* Pontifex abſtulerit, aut *Carolo Magno* contulerit. Sed iiſdem potiti ſunt ditionibus cùm in Oriente, tum in Occidente, poſt *Caroli Magni* inaugurationem, quas poſſidebant antequam Imperator ſalutaretur. Nec ex Imperatoris titulo auctæ fuerunt *Caroli Magni* ditiones, aut ei major in populos, quibus antea

Novæ ditiones Carolo M. cum Imperatoris titulo non acceſſerunt.

præerat

præerat, acceſſit auctoritas. Galliam enim vero univerſam; in Hiſpania quicquid à Pyrenæis occurrit ad Rubricatum uſque amnem, cum Balearibus Inſulis: in Italia Romam & Ducatum Romanum, & quicquid Longobardicæ ditionis fuerat, cum adjacentibus Iſtria & Liburnia, Inſulâque Corſica; Rhætiam quoque Vindeliciam, Noricum, & quicquid Danubium & Alpes interjacet, atque ultra Danubium partem non modicam Pannoniarum; & Germaniam, non tantùm cis Albim, ſed etiam ulteriùs ad Oderam uſque flumen, & ad mare Balticum, in ſua tenebat poteſtate. *Irene Auguſta*, præter Orientem, nonnullas in Occidente Provincias obtinebat, atque in ipſa Italia Ducatum Neapolitanum, & quicquid ultra Cervarum ac Silarum fluvios ad Fretum uſque Siculum porrigitur. Hic rerum ſtatus immutatus non fuit *Carolo* Imperatore coronato. Suas ut antea ditiones *Irene*, ſuas quoque *Carolus* iiſdem circumſcriptas finibus retinuit. Itaque ſi nomine Imperii ditiones intelligas, non eſt translatum Imperium à *Leone III.* à Græcis ad Francos.

Secundò, quantaſcumque Provincias *Carolus Magnus* intra veteres Occidentalis Imperii fines poſſidebat, eas partim hereditaria ſibi ſucceſſione devolutas, partim legitimo bello partas, aut ſpontanea populorum deditione traditas acceperat, & in ſua poteſtate tenebat, ut Francorum Rex & Longobardorum.

Tertiò *Caroli* poſteri, qui Imperatoria dignitate potiti ſunt, cunctas illius ditiones propterea non tenuere, ſed earum interdum partem minimam, Regno inter fratres diviſo. Sic *Ludovicus Pius* anno octingenteſimo decimo-tertio à patre conſors Imperii factus, Italiæ Regno non potiebatur, quam *Carolus* Bernardo Pippini ante biennium mortui filio attribuit, ut Annales Laureshamenſes teſtantur. Nec *Lotharius* Imperator à *Ludovico Pio* patre ſuo Imperator dictus anno DCCCXVII. paternas omnes ditiones obtinuit, ſed ipſe ejúſque fratres *Ludovicus* & *Carolus* Regnum inter ſe diviſerunt anno DCCCXLIII. & tertiam dumtaxat paterni Regni partem accepit, ſcilicet Regnum Italiæ cum urbe Roma, Provinciam, & partem illam quæ Lotharingia nuncupata eſt, ut Annales Fuldenſes & Metenſes referunt. *Lotharius* anno DCCCLV. Regnum inter filios partitus eſt; *Ludovico* natu majori Italiam tradidit, eúmque in conſortium Imperii vocavit; *Lothario* Lotharingiam, *Carolo* Provinciam largitus eſt, ut Annales Metenſes teſtantur. Ex quibus conſtat, Imperatoriam dignitatem jus novum *Carolo* in Occidentales Provincias non contuliſſe: Siquidem nec ipſæ ditiones quibus potiebatur, ad ejus filios aut nepotes cum Imperatoris titulo tranſmiſſæ ſunt.

Urbis Romæ Dominus erat Carolus M. antequàm Imperator fieret.

Quartò, nec Urbis Romæ dominium tunc *Carolo Magno* delatum eſt, cùm inauguratus eſt Imperator, cui ſe jam dediderant Romani anno Chriſti DCCXCVI. ut Annales Laureshamenſes teſtantur his verbis: *Leo per Legatos ſuos claves Regi miſit, rogavitque ut aliquem de ſuis Optimatibus Romam mitteret, qui populum Romanum ad ſuam fidem atque ſubjectionem per ſacramenta firmaret. Miſſus eſt ad hoc Engilberthus Abbas Monaſterii S. Richarii.*

Imperiale nomen ac dignitatem Leonis III. auctoritate conſecutus eſt.

Quid igitur in illa Imperii, ut vulgò vocant, Tranſlatione, ſeu potius communicatione, *Carolus Magnus* accepit? Imperiale nomen ac dignitatem & Imperialia inſignia. Cujus auctoritate? *Leonis III.* Pontificis Maximi, qui ipſum coronavit; & Romanis auctor fuit ut ipſum Imperatorem ſalutarent. Teſtis eſt *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Vita Leonis III. *Poſt hæc*, inquit, *adveniente die Natali Domini noſtri Jeſu Chriſti, in jam dicta Baſilica B. Petri Apoſtoli omnes iterum congregati ſunt, & tunc venerabilis almificus Pontifex manibus ſuis propriis pretioſiſſima corona coronavit eum. Tunc univerſi fideles Romani videntes tantam defenſionem & dilectionem, quam erga ſanctam Romanam Eccleſiam, & ejus Vicarium habuit, unanimiter altiſona voce, Dei nutu, atque B. Petri Clavigeri Regni cælorum exclamarunt*: Carolo Piiſſimo Auguſto à Deo coronato, Magno, Pacifico Imperatori vita & victoria. *Ante ſacram Confeſſionem B. Petri Apoſtoli plures Sanctos invocantes, ter dictum eſt, & ab omnibus conſtitutus eſt Imperator Romanorum. Illicò ſanctiſſimus Pontifex unxit oleo Sancto Carolum, & Excellentiſſimum filium ejus Regem.* Quanquam verò ab omnibus conſtitutum Imperatorem dicat *Anaſtaſius*, facti tamen ducem & auctorem unicum fuiſſe *Leonem* Papam ſignificat, qui ipſum Imperatorem coronavit, applaudentibus quidem univerſis fidelibus Romanis, & Novo Auguſto fauſta omnia adprecantibus; ſicque & ſuo conſenſu, & communi lætitiæ ſignificatione ipſum pro ſua parte Imperatorem conſtituentibus.

Teſtis eſt *Eginhardus* in Vita Caroli Magni. *Nec ille*, inquit, *toto Regni ſui tempore quidquam duxit antiquius, quàm ut urbs Roma ſua opera ſuóque labore veteri polleret auctoritate: & Eccleſia Sancti Petri non ſolum per illum tuta ac defenſa, ſed etiam ſuis opibus præ omnibus Eccleſiis eſſet ornata atque ditata. Quam cùm tanti penderet, tamen intra* XLVII. *annorum, quibus regnaverat, ſpatium, quater tantùm illo votorum ſolvendorum ac ſupplicandi cauſa profectus eſt. Ultimi adventûs ſui non ſolùm hæ fuerunt cauſæ, verumetiam quòd Romani Leonem Papam multis affectum injuriis, erutis videlicet oculis, linguâque amputata, fidem Regis implorare compulerunt. Idcirco Romam veniens propter reparandum, qui nimis conturbatus erat, Eccleſiæ ſtatum, ibi totum hyemis tempus protraxit. Quo tempore & Imperatoris & Auguſti nomen accepit: quod primò in tantùm adverſatus eſt, ut affirmaret ſe eo die, quamvis præcipua Feſtivitas eſſet, Eccleſiam non intraturum fuiſſe, ſi Pontificis conſilium præſcire potuiſſet. Conſtantinopolitanis tamen Imperatoribus ſuper hoc indignantibus, magnâ tulit patientiâ, vicitque eorum invidiam magnanimitate, quâ eis procul dubio longè præſtantior erat: mittendo ad eos crebras Legationes, & in Epiſtolis Fratres eos appellando.* Unius Pontificis, non Populi Romani conſilium de *Carolo* conſtituendo & coronando Imperatore *Eginhardus* commemorat.

Teſtis eſt *Paulus Diaconus* lib. XXIII. ubi de *Leone III.* ita ſcribit: *At ille confugit ad Carolum Regem Franciæ, qui ultus eſt inimicos ejus amarè, & reſtituit eum in Sede ſua. Ceterùm vicem Carolo recompenſans, in Imperatorem coronavit eum.* Leonem III. grati animi vicem *Carolo Magno* rependiſſe palam aſſerit, támque ipſi auctorem fuiſſe Imperialis Dignitatis, quàm ipſi auctor fuit *Carolus* reſtitutionis in Sedem.

Teſtes ſunt Annales Francorum Laureshamenſes qui ſub *Eginhardi* nomine vulgati ſunt. Sic enim habent ad annum DCCCI. *Ipſi autem cùm die ſacratiſſima Natalis Domini ad Miſſarum ſolemnia Baſilicam B. Petri Apoſtoli fuiſſet ingreſſus, & coram altari, ubi ad orationem ſe inclinaverat, aſſiſteret, Leo Papa coronam capiti ejus impoſuit, cuncto Romanorum Populo acclamante*: « Carolo Auguſto à Deo coronato, Magno & Pacifico Imperatori « Romanorum, vita & victoria. « *Poſt quas laudes, à Pontifice more antiquorum Principum adoratus eſt: ac deinde omiſſo Patritii nomine, Imperator & Auguſtus*

Digitized by Google

guſtus appellatus. Carolo Magno Imperatori coronato populus Romanus acclamavit : ſed populi Romani ſuffragia, ut *Carolum* Imperatorem appellaret atque coronaret, Pontifex non rogavit. Eadem habent Annales Tiliani, Loiſeliani, Fuldenſes, Bertiniani, *Ado Viennenſis*, & *Regino Prumienſis* in Chronico.

Idem teſtatur Chronicon Hildensheimienſe his verbis : *Et in die Natalis Domini ante Miſſarum ſolemnia in Eccleſia S. Petri, coram ſacratiſſimum corpus ejus, coronam Imperialem capiti Regis Leone Pontifice imponente, ab ipſo Pontifice, & ab omni populo Romano atque Francorum, Auguſtus appellatur, anno Incarnationis Dominicæ* DCCC. A Pontifice, & à populo Romano & Francorum Auguſtum appellatum *Carolum Magnum* teſtatur iſte Chronographus, ſed à *Leone* ut auctore novæ dignitatis, à populo ut conſentiente, & conſenſum ſuum, quamvis non rogatum, feſtivis acclamationibus ſignificante.

Favet *Otho Friſingenſis* lib. v. cap. xxxi. *Anno*, inquit, *ab Incarnatione Domini* DCCCI. *Carolus Rex* XXXIII. *Regni ſui anno, à Summo Pontifice, ablato Patritii nomine coronatus, omni populo tunc acclamante* : Carolo Auguſto à Deo coronato, Magno & Pacifico Romanorum Imperatori, vita & victoria *LXIX. ab Auguſto, Imperator & Auguſtus vocatur. Exhinc Regnum Romanorum, quod à Conſtantino uſque ad id tempus in urbe Regia, ſcilicet Conſtantinopoli, fuit, ad Francos derivatum eſt.*

Id omnium diſertiſſimè aſſerit *Conradus* Abbas Uſpergenſis in Chronico. *Anno Domini* DCCXCVI. *Leo Papa ordinatur. Hic Carolum fecit Imperatorem.* Et ad annum DCCC. ubi de adventu *Caroli Magni* in Urbem, & de purgatione *Leonis III.* ab impactis criminibus ſermonem fecit, hæc habet : *Hucuſque Romanum Imperium à temporibus Conſtantini Magni apud Conſtantinopolim in Græcorum Imperatoribus manſit : ex hoc jam ad Reges Francorum, & ad Imperatores per Carolum tranſiit.* Et ad annum DCCCI. *Carolus Magnus Rex Francorum* XXXIII. *loco ab Auguſto, Romanorum Imperator conſecratus eſt. Cùm enim pro calumnia Leoni Papæ ingeſta Romam veniret, & Natale Domini ibi celebraret, in ipſa die ſacratiſſima ad Miſſarum ſolemnia veniens, dum ante Confeſſionem B. Petri Apoſtoli ab oratione ſurgeret, nihil minùs ſperanti Leo Papa coronam impoſuit, & Imperatorem Romanorum pronuntiavit, & à cuncto Romano populo acclamatum eſt* : » Carolo Auguſto à Deo coronato, » Magno & Pacifico Imperatori Romanorum, vita & victoria. *Poſt quas laudes unctus ab Apoſtolico, & antiquorum more Principum ab eo adoratus, ablato Patritii nomine, Imperator & Auguſtus appellatus eſt.*

Non minùs diſertè *S. Antoninus* Imperium *Carolo Magno* à *Leone III.* collatum teſtatur, aut certè confirmatum; collatum, ſi nomen & inſignia, ipſámque præcellentiſſimam dignitatem attendas : confirmatum, ſi jus ſpectes in Provincias, quas partim hereditate, partim legitimo bello, aut ſpontanea deditione poſſidebat. Ita ille II. P. Chronicorum Tit. xiv. Cap. 14. *Carolus Magnus primus Francorum Romanum Imperium accepit, conferente ſibi illud, ſeu confirmante Leone Papa.* Quæ tamen confirmatio neceſſaria non erat ut *Carolus Magnus* Provincias illas jure poſſideret, neque novum ipſi jus contulit in illas ditiones Leo III. ſed jus ipſi legitimo bello, deditione populorum, aut paterna hereditate quæſitum agnovit, ac veneratus eſt, ipſiuſque fidelitati populos adſtrinxit novis auctoritatis Eccleſiaſticæ vinculis.

Græci quoque Scriptores ei ſententiæ ſuffragantur, quæ collatam *Carolo Magno* à *Leone Papa* Imperatoris dignitatem & appellationem aſſerit. Ita *Zonaras* Tom. III. Annalium de *Leone III.* ſcribit : *Qui cùm deinde ſe ad Carolum Francorum Regem contuliſſet, ab illo Sedi Romanæ reſtitutus, inimicos ſuos ultus eſt : ab eóque tempore Româ prorſus Franci potiti ſunt, Carolo à Leone coronato, & Romanorum Imperatore appellato ..... Sub Conſtantino & Irene, Papa Leo Francos Romam admiſit. Sic & Italia univerſa, & ipſa Roma ſunt potiti. . . . . Francorum Dux Carolus Imperator Romanorum à Papa Leone, ut dictum eſt, appellatus, miſſis ad Irenem Legatis, nuptias illius ambiit, cùm nec illa ab eo conjugio abhorreret.*

Sed palmare eſt *Innocentii III.* Pontificis Maximi teſtimonium in Cap. *Venerabilem, de Electione.* APOSTOLICA *Sedes*, inquit, *Imperium in perſona Magnifici Caroli à Græcis tranſtulit ad Germanos.*

Idem aſſerit *Clemens V.* in Clementina, *Romani Principes de Jurejurando* : ECCLESIA *Romana*, inquit, *à Græcis Imperium tranſtulit ad Germanos.* Scilicet ad *Carolum Magnum*, cui Germania patebat univerſa.

Cauſam cur *Leo III.* Imperatoris titulum ac dignitatem cum *Carolo Magno* communicarit, paucis verbis exponit *Sigonius* Libro iv. ad annum DCCCI. *Hunc*, inquit, *Dignitatis Imperatoriæ titulum, cùm in Momyllo Auguſtulo, ultimo Occidentis Imperatore, ante trecentos fermè annos, ſub Regnum Gothorum in Italia defeciſſet, in eodem Occidente Pontifex renovavit, ut haberet Eccleſia Romana adverſus infideles, hæreticos, ac ſeditioſos Tutorem, cujus officium repudiaſſe jampridem Imperator Orientis videretur.*

Nudus ille titulus Carolo M. à Leone III. non collatus.

Oppidò itaque falluntur, qui nudum titulum *Carolo Magno* à *Leone* Papa collatum volunt, cùm Imperator coronatus eſt. Ipſi collata eſt & dignitas ampliſſima titulo ſublimi reſpondens, Chriſtianæ ſcilicet Reipublicæ ac Eccleſiæ univerſæ, præſertimque Romanæ, Tutoris ac Defenſoris. In hoc Eccleſiam tuendi officio maximè poſita eſt Imperatoris dignitas, cui ſupra cæteros Principes Chriſtianos honoris Primatus adnexus eſt; ita ut cùm ipſe, tum ejus Legati ubique primas teneant. Hoc ſuæ Tuitionis officium, cui deerant pridem Imperatores Orientis, alteri demandare poterat Eccleſia Romana & ejus Sponſus ac Præſes, omniúmque Chriſtianorum Pater Pontifex Maximus, ut omnes Occidentis populi uno confœderati Imperio, ad propulſandos Infideles, ad compeſcendos Schiſmaticos, ad ſeditioſos comprimendos, qui Eccleſiam & ejus Caput infeſtarent ac vexarent, magis conſentientibus, ac ferventioribus ſtudiis conſpirarent. Præ Chriſtianis autem Principibus, quorum Dynaſtiæ in Occidente tunc florebant, idoneus maximè digniſſimúſque qui tale munus obeundum ex nova dignitate ſuſciperet, *Carolus* à Summo Pontifice judicatus eſt. Optimè meritus erat de Sede Apoſtolica, cui æquè ac pater *Pippinus* ampliſſimas Provincias attribuerat, Eccleſiæ Romanæ Defenſorem ſe prædicabat abſque Imperatoris titulo; ardentiſſimo flagrabat zelo fidei, quam victis Saxonibus, Vvilſis, Avaris, ac Mauris, per Germaniam, Pannonias, Hiſpaniam, latè propagarat. Priſcis Romanorum Imperatoribus, quibus Occidens, ſtante Imperii Majeſtate, ceſſerat, ſpatioſiſſima ditionum amplitudine penè par videbatur, urbe etiam Roma, & Romano Ducatu ante quadriennium auctus. Meritò igitur hoc ipſi munus ac dignitatem detulit Summus Pontifex.

Imperatoris dignitas maximè poſita eſt in officio tuendi Eccleſiam.

Munus quidem tuendi Eccleſiam Romanam, etiam

Digitized by Google

etiam abſque Imperatoris Titulo, obiere Chriſtianiſſimi Reges, illúdque filiis ſuis omnibus in ſolidum *Carolus Magnus* demandavit, etſi uni indiviſum reliquerit Imperium, ut conſtat ex illius Teſtamento. *Super omnia*, inquit, *jubemus, ut ipſi tres fratres curam & defenſionem Eccleſiæ S. Petri ſimul ſuſcipiant, ſicut quondam ab avo noſtro Carolo, & beatæ memoriæ genitore Pippino Rege, & à nobis poſtea ſuſcepta eſt, ut eam cum Dei adjutorio ab hoſtibus defendere nitantur, & juſtitiam ſuam quantum ad ipſos pertinet, & ratio poſtulaverit, habere faciant.* Ludovicus Pius, cùm Regni ſui portiones *Pippino*, *Ludovico*, & *Carolo* filiis ſuis attribuit, eamdem Eccleſiæ Romanæ defenſionem ſic illis imperavit: *Super omnia jubemus atque præcipimus, ut ipſi tres fratres curam & defenſionem Eccleſiæ S. Petri ſimul ſuſcipiant, ſicut quondam à proavo noſtro Carolo, & avo noſtro Pippino, & beatæ memoriæ genitore noſtro Carolo Imperatore, & à nobis poſtea ſuſcepta eſt, ut eam cum Dei adjutorio ab hoſtibus defendere nitantur, & juſtitiam ſuam, quantum ad ipſos pertinet, & ratio poſtulaverit, habere faciant.*

Ludovicus, & *Carolus*, *Ludovici Pii* filii, anno Chriſti DCCCLXVIII. Metis apud *S. Arnulfum* pactiones ſimul cum juramento fecerunt, inter quas hæc legitur in Capitularibus Caroli Calvi: *Mundeburdem autem & defenſionem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ pariter conſervabimus, in hoc ut Romani Pontifices nobis debitum honorem conſervent, ſicut eorum Anteceſſores noſtris Anteceſſoribus conſervaverunt.*

Verùm Eccleſiæ Romanæ defenſio, quam ſibi abſque titulo Imperatoris Reges Francorum ex pietate ſingulari vindicarunt, & filiis commendarunt, Imperatoribus ex officio convenit, & ad glorioſum obeundum munus à Romano Pontifice inaugurantur & coronantur. Hinc *Ludovicus Pius* anno Chriſti DCCCXXXV. ut Aſtronomus in ejus Vita teſtatur, *Miſit Legatos ad Lotharium*, quem in conſortium Imperii ante annos octo aſciverat, & Italiæ Regno præfecerat, *Monens ut memor eſſet, quia quando ei Regnum Italiæ donavit, etiam curam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſimul commiſit, quam ab adverſariis defenſandam ſuſceperat.* Id munus ut exequeretur idem *Lotharius Auguſtus* anno DCCCXXIV. Romam juſſu patris ſe contulerat, ut tumultus poſt mortem *Paſchalis* Papæ exortos ſedaret; Urbiſque & Eccleſiæ Romanæ tranquillitati edita Conſtitutione conſuluit; cujus nonum Capitulum his verbis conceptum eſt: *Noviſſimè præcipimus & monemus, ut omnis homo, ſicut Dei gratiam & noſtram habere deſiderat, ita præſtet in omnibus obedientiam atque reverentiam Romano Pontifici.*

Hoc officium tuendæ Eccleſiæ, præſertim Romanæ, in quo maximè dignitatis Imperatoriæ ſplendor poſitus eſt, & quo jura ac privilegia cætera innixa ſunt, Leo III. *Carolo Magno* contulit cum Imperatorio nomine & inſignibus. Id totum diſertis verbis exprimit *Chronicon Moiſſiacenſe* ad annum DCCCI. *Anno*, inquit, DCCCI. *cùm apud Romam moraretur Rex Carolus, nuncii delati ſunt ad eum dicentes quòd apud Græcos nomen Imperatoris ceſſaſſet, & femineum Imperium apud ſe haberent. Tunc viſum eſt ipſo Apoſtolico Leoni, & univerſis Sanctis Patribus qui in ipſo Concilio aderant* * *ſeu reliquo Chriſtiano populo*, (factum *Leonis III.* approbanti, & ejus auctoritati ac mandatis obſequenti) *ut ipſum, Carolum Regem Francorum Imperatorem nominare debuiſſent: quia ipſam Romam Matrem Imperii tenebat, ubi ſemper Cæſares & Imperatores ſedere ſoliti fuerant, ſeu reliquas Sedes, quas ipſe in Italia & Gallia, necnon & in Germania tenebat. Quia Deus omnipotens has omnes Sedes in poteſtate ejus conceſſit, & ne Pagani inſultarent Chriſtianis: ideo juſtum eſſe videbatur, ut ipſe cum Dei adjutorio, & univerſo populo Chriſtiano petente, ipſum nomen haberet. Quorum petitionem ipſe Carolus Rex denegare noluit, ſed cum omni humilitate ſubjectus Deo & petitioni Sacerdotum, & univerſi Chriſtiani populi, & in ipſa Nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, ipſum nomen Imperatoris, cùm conſecratione Domini Leonis Papæ ſuſcepit. Ex tunc autem Imperator & Auguſtus eſt appellatus... Magnificatus eſt autem Imperator Carolus ſuper omnes Reges Francorum, qui ante eum fuerant, divitiis, gloria, honore & nomine. Item primus ex genere Francorum Cæſar eſt appellatus.*

* In eo errat, quia Concilium ea de re nullum habitum eſt.

Idem tuendæ Eccleſiæ munus *Ludovico Pio*, Caroli Magni filio *Stephanus V.* confirmavit, cùm ipſum Remis *in Imperii honorem conſecravit*: ut ſcribit *Carolus Calvus* ad *Nicolaum Primum*. Idem Lothario Ludovici Pii filio confirmavit *Paſchalis* Papa, cùm ipſum Romæ Imperatorem coronavit, teſte *Agobardo* in Epiſtola ad Ludovicum Pium. *Conſortem*, inquit, *nominis veſtri factum Romam miſiſtis, à Summo Pontifice geſta veſtra probanda & firmanda.* Unde *Paſchaſius* in Vita *Walæ* Abbatis *Lotharium* Ludovico patri dixiſſe refert: *Ad eamdem Sedem* (nempe Romanam) *clementer me veſtra Imperialis Eximietas miſit ad confirmandum in me quicquid pia dignatio veſtra decreverat, ut eſſem ſocius & conſors non minùs ſanctificatione, quàm poteſtate & nomine. Unde quia coram ſancto Altare, & coram ſancto Corpore Beati Petri Principis Apoſtolorum, à Summo Pontifice, veſtro ex conſenſu & voluntate, Benedictionem, honorem, & nomen ſuſcepi Imperialis officii, inſuper diademata capitis, & gladium ad defenſionem ipſius Eccleſiæ & Imperii veſtri, nemo vobiſcum magis, qui eam, quàm ego, defendere velit aut debeat.*

Idem munus *Ludovico* Lotharii filio confirmavit *Leo Quartus*, cum ipſum Imperatorem unxit, ut teſtantur Annales Bertiniani ad annum 851. *Lotharius*, inquiunt, *filium ſuum Ludovicum Romam mittit. Qui à Leone Papa honorificè ſuſceptus, & in Imperatorem unctus eſt.*

Iſtud munus Carolo Calvo promiſit Hadrianus II. ad eum ſcribens in hæc verba: * *Vobis confitemur devovendo, & noteſcimus affirmando, ſalva fidelitate Imperatoris noſtri, quia ſi ſuperſtes ei fuerit veſtra Nobilitas, vita nobis comite, ſi dederit nobis quiſlibet multorum modiorum auri cumulum, nunquam acquieſcemus, expoſcemus, aut ſponte ſuſcipiemus alium in Regnum & Imperium Romanum, niſi Te ipſum... Si contigerit Te Imperatorem noſtrum vivendo ſupergredi, Te optamus, omnis Clerus & Plebs, & Nobilitas totius orbis & urbis, non ſolùm Ducem & Regem, Patritium & Imperatorem, ſed in præſenti Eccleſia Defenſorem*, &c.

* Epiſt.

Id munus eidem Carolo contulit Joannes *VIII.* cùm ipſum Imperatorem creavit & coronavit, ut conſtat ex Synodo Ticinenſi, in qua Italici Regni Epiſcopi & Optimates ſic novum Imperatorem allocuti ſunt: *Quia divina pietas Vos BB. Principum Apoſtolorum Petri & Pauli interventione per Vicarium ipſorum, Domnum videlicet Joannem Summum Pontificem & univerſalem Papam ſpiritalémque Patrem veſtrum, ad profectum Sanctæ Dei Eccleſiæ, noſtrorúmque omnium invitavit, & ad Imperiale culmen Sancti Spiritus judicio provexit; Nos unanimiter Vos Protectorem, Dominum & defenſorem, omnium noſtrûm eligimus.*

Idem conſtat ex Synodo Pontigonenſi, in qua Ciſalpini Epiſcopi & Proceres ſic locuti ſunt: *Sicut Domnus Joannes Apoſtolicus & univerſalis Papa primò Romæ elegit, atque ſacra unctione conſtituit,*

omniſque

A *omnèſque Italici Regni Epiſcopi, Abbates & Comites, & Reliqui omnes qui cum illis convenerunt, Dominum noſtrum glorioſum Imperatorem Karolum Auguſtum unanimi devotione elegerunt ſibi Protectorem ac Defenſorem eſſe: ita & nos pari conſenſu ac concordi devotione eligimus & confirmamus.*

Idem conſtat ex *Joanne VIII.* in Romana Synodo de *Carolo Calvo* dicente: *non ſic perpetuus Auguſtus ad tanta faſtigia ſe velut improbus intulit, non tanquam importunus fraude aliqua, vel prava machinatione, aut inhiante ambitione ad imperialem apicem adſpiravit. Abſit. Neque enim ſibi honorem præſumptiosè adſumpſit, ut Imperator fieret: ſed tanquam deſideratus, optatus, poſtulatus à nobis, &* B *à Deo vocatus, & honorificatus, ad defendendam Religionem, & Chriſti utique ſervos tuendos, humiliter atque obedienter acceſſit, operaturus & roboraturus in Imperio ſummam pacem, & in Eccleſia Dei juſtitiam & exaltationem. Niſi enim nos talem ejus cognoviſſemus intentionem, nunquam animus noſter tam promptus fuiſſet ad ejus promotionem.* Et infra: *Quod jam in Romana Eccleſia, quæ eſt Magiſtra, Mater & Caput Eccleſiarum, auctore Deo, ſimulatùs noſtri miniſterio geſſimus, preces benedictionis fundentes, & coronam imponentes ſceptri, & diadema Imperii, etiam hic in ſancta ac generali fraternitatis noſtræ Synodo,* C *iterato cordis affectibus, & oris vocibus, & manûs ſubſcriptionibus roboremus.* Et infra: *Piiſſimi & Sereniſſimi ſpiritalis filii noſtri Caroli Magni & pacifici Imperatoris ad Imperialia ſceptra electionem & promotionem, ante mundi quidem ordinem divinitus ordinatam, nuper autem per miniſterium noſtræ Mediocritatis exhibitam, annuente Deo, ex tunc & nunc & in perpetuum firmam & ſtabilem decernimus permanſuram.*

Ad hoc Defenſoris Eccleſiæ munus obeundum eumdem Imperatorem adhortabatur laudatus Pontifex Epiſtola LIV. his verbis: D *Divina ideo Majeſtas Excellentiam veſtram præ cæteris elegit Romani Imperii altitudine ſublimare, Auguſtalique voluit diademate coronare, ut Deo noſtro clementer auxiliante, potentiæ veſtræ brachio triumphali, Eccleſiam Chriſti voce ſupra petram veræ fidei fundatam tueremini ſemper, & ab immani Paganorum infeſtatione pio mentis defenderetis intuitu.*

Id muneris conſecutus eſt *Carolus Craſſus*, cùm à *Joanne VIII.* Sedis Apoſtolicæ Præſule, & Senatu Romano Imperator creatus eſt anno 881. ut *Regino teſtatur.*

Idem munus à *Formoſo* Papa obtinuit *Arnulfus*; cùm ab ipſo ante Confeſſionem *S. Petri* coronatus, Imperator creatus eſt, eodem *Reginone* teſte ad an- E num 896. & *Ottone Friſingenſi*, Lib. 6. Cap. XIII.

Ad id muneris electus eſt *Otto Magnus*, cùm à *Joanne XII.* creatus eſt Imperator anno nongenteſimo ſexageſimo-ſecundo, ut *Regino* Lib. II. Chronici teſtatur. *Romæ*, inquit, *favorabiliter ſuſceptus, acclamatione totius Romani Populi & Cleri, ab Apoſtolico Joanne Imperator & Auguſtus vocatur & ordinatur.* Idem aſſerit *Luitprandus* coævus Auctor. Lib. VI. Cap. 6. ubi poſtquam præmiſit *Ottonem* Regem Italiam à *Berengarii* & *Adelberti* liberaſſe tyrannide, hæc ſubdit: *Romam adiit, ubi miro ornatu, novóque apparatu ſuſceptus, ab eodem Summo* F *Pontifice & univerſali Papa Joanne unctionem ſuſcepit Imperii. Cui non ſolùm propria reſtituit, verumetiam ingentibus gemmarum, auri & argenti muneribus ipſum honoravit.*

Idem aſſerit *Ditmarus* Lib. 2. Chronicorum. *Inſuper*, inquit, *benedictionem à Domino Apoſtolico Joanne cujus rogatione huc venit, cum ſua conjuge, anno Regni ejus XXVIII. promeruit Imperialem, ac Patronus Romanæ effectus Eccleſiæ*, &c.

Ante biennium Romanæ Eccleſiæ defenſionem A *Legatis Apoſtolicis Otto* juraverat. Hujus Formula juramenti legitur apud *Gratianum*, Diſtinctione ſexageſimâ-tertiâ, Cap. *Tibi Domine.*

Ad idem tuendæ Eccleſiæ munus deſignatus eſt *Otto II.* à *Joanne XIII.* Pontifice Maximo, anno nongenteſimo ſexageſimo-ſeptimo. Id teſtatur *Vvitichindus* Lib. III. Annalium. *Manè autem jam facto, licet jam olim inunctus eſſet in Regem, & à Beato Apoſtolico deſignatus in Imperatorem, ſpei unicæ totius Eccleſiæ, Imperatoris filio, ut initio certatim manus dabant, fidem pollicentes, & operam ſuam contra omnes adverſarios ſacramentis militaribus confirmantes.*

B Sic *Otto III.* à *Gregorio V.* creatus eſt Imperator, ut *Lambertus Schafnaburgenſis* ad annum nongenteſimum nonageſimum-ſextum teſtatur his verbis: *Otto Rex contra Creſcentium Romam venit, ubi & Brunonem in Sede Apoſtolica conſtituit, à quo & ipſe Imperator factus eſt.*

Jus denique Romani Pontificis in confirmatione & inauguratione Imperatorum ad Chriſtianæ Reipublicæ, & Eccleſiæ Romanæ defenſionem agnoſcit *Glaber Radulfus* Lib. 1. Hiſtoriæ Cap. V. *Illud*, inquit, *nimium condecens ac perhoneſtum videtur, atque ad pacis tutelam optimum De-* C *cretum, ſcilicet, ut ne quiſquam audacter Romani Imperii ſceptrum præproperus geſtare Princeps appetat, ſeu Imperator dici aut eſſe valeat, niſi quem Papa Sedis Romanæ morum probitate delegerit aptum Reipublicæ, eique commiſerit inſigne Imperiale. Cùm videlicet olim ubique terrarum quilibet Tyranni ſeſe procaciter impellentes ſæpiſſimè ſint Imperatores creati. Atque eo minùs apti Reipublicæ, quò conſtat eos tyrannide, quàm pietatis auctoritate proceſſiſſe.*

SCHOLION.

D In hac Diſſertatione Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Leo Tertius non tranſtulit Imperium à Græcis ad Francos.* Tota Diſſertatio (inquiunt) expungenda.

R. Mera facti quæſtio. Illud Hiſtoriæ caput invictis argumentis probavi. De quo vir Eruditus Franciſcus Feu Doctor Theologus Sacræ Facultatis Pariſienſis & SS. Gervaſii & Protaſii in Urbe Regia Paſtor ita ſcripſit in Tractatu de Legibus nuper edito, Quæſtione IV. Articulo IV. pag. 139. & 140. *Ex hac ſalutatione Græcis Imperatoribus nihil fuit auctoritatis ademptum; nulla quoque Ditionem Imperii Conſtantinopolitano ſubditarum Irene tunc imperanti fuit erepta, nec vel ulla urbs. Carolus enim ſuprema poteſtate non modò in Longobardia, Italia & Roma, ſed & in Germania, Gallia & Hiſpania jam pollebat*, inquit *Annaliſta Moiſſiacenſis*, qui refert Imperatorem ideirco dictum fuiſſe à Romanis, quia Romam Imperii Matrem & Imperatorum Sedem, & alias Germaniæ, Galliæ, &* E *Italiæ tenebat.... Nihil etiam auctoritatis ex Auguſti nomine & impoſitione coronæ Carolus Magnus conſecutus eſt, ſicut nec quidquam amplitudinis ſibi comparavit ex inunctione ab Hadriano I. accepta... Nihil auctoritatis à Leone III. ſubdito ſuo Carolum Magnum accepiſſe, mirificè utrumque illuſtrat regiminis & heredibus filiis Regni concedendi ratio. Romanum enim Ducatum & cæteras ſibi ſubjectas Provincias, antequam diceretur Auguſtus, adminiſtravit, ut eas exinde rexit, ſcilicet ut ſupremus Dominus. Et ſicut priùs quàm Auguſtus Romæ ſalutaretur, Aquitaniæ Regnum Ludovico primogenito contulerat, non conſulto Summo Pontifice; ita & poſt modum anno Imperii ſexto inter filios ditiones ſuas partitus, dixitque Ludovicum Imperatorem: & paternis veſtigiis inhærens Ludovicus eamdem Dignitatem in Lotharium tranſtulit, & in Ludovicum filium ſuum poſtea Lo-* F *tharius*: Quod & Hadrianus II. Epiſtola XIX. *ad Proceres Regni Lotharii fratris Ludovici ut hereditarium jus commendat.* Cæterùm Carolum Magnum Leonis III. auctoritate Imperiale nomen ac dignitatem conſecutum ſcripſi ac probavi: Nudum titulum Carolo Magno à Leone III. non collatum, ſed & dignitatem ampliſſimam titulo ſublimi reſpondentem. Jus Romani Pontificis in confirmatione & inauguratione Imperatorum ad Chriſtianæ Reipublicæ & Eccleſiæ Romanæ defenſionem aſſerui. Cur igitur hæc Diſſertatio Religioſis Cenſoribus expungenda videtur?

DISSERTATIO II.

De Ludovici Pii Imperatoris Exauctoratione, & Reſtitutione.

Synodus Compendienſis Ludovicum Auguſtum non depoſuit: nec illius deponendi ſibi tribuit auctoritatem.

I. QUæ *Ludovici Pii* exauctorationem præceſſere, in Synopſi expoſuimus, *Juditha* Imperatricis velationem & exilium, ipſius *Ludovici* detentionem à *Lothario* filiorum maximo: nunc de illius exauctoratione agendum eſt, & popularis opinio evertenda, quæ ipſum in Synodo Compendienſi, ab Epiſcopis exauctoratum aſſerit. Nonnulli quidem Epiſcopi nefariæ conjurationis in *Ludovicum Auguſtum* conſcii, vel etiam incentores fuere; *Ebo* ſcilicet Remenſis, *Agobardus* Lugdunenſis, *Bernardus* Viennenſis Archipræſules. Participes fuere ſceleris, quicumque Lotharii factioni adhæſerunt, & Pium Imperatorem vexarunt in Synodo Compendienſi. Execranda eſt in ſempiternum tempus illius Synodi temeritas & iniquitas. Sed fatendum, quod res eſt, illam abdicandi Imperatoris auctoritatem ſibi non tribuiſſe. Id præcipuè hac in Diſſertatione demonſtrandum ſuſcipio ex coævis aut ſupparibus Auctoribus: ſed & alia ad vindicandum à calumnia Pium Imperatorem, & Auguſtam ejus Conjugem adjiciam.

II. Horum ducit agmen *Theganus* Chorepiſcopus Trevirenſis, qui Opus ſuum *de Geſtis Ludovici Pii* ipſo vivente conſcripſit, & ad annum dumtaxat Imperii ejus XXIII. perduxit, ut ipſemet teſtatur Cap. ultimo. Is porro *Ludovicum Pium* ante fuiſſe exauctoratum à *Lothario* filio, quàm celebraretur Synodus Compendienſis, non obſcurè ſignificat. *Poſt Paſcha* (inquit Cap. XLII.) *audivit quòd iterùm filii ſui ad eum venire voluiſſent non pacificè. Qui congregavit exercitum, & perrexit obviam eis uſque in campum magnum, qui eſt inter Argentariam & Baſileam; qui uſque hodie nominatur Campus Mendacii, eò quòd ibi plurimorum fidelitas extincta ſit. Filii autem ejus perrexerunt ei obviam cum Gregorio Romano Pontifice, & quicquid poſtulabant, nihil erat eis pater conſentiens. Non poſt multos dies venerunt ad colloquium Imperator & jam dictus Pontifex.... Tunc conſiliati ſunt nonnulli ut Imperatorem derelinquerent, & ad filios ejus pervenirent, & in primis illi qui eum antea offenderant, ceteris ſequentibus. Quadam nocte maxima pars dimiſit eum, & tentoria eorum derelinquentes, pervenerunt ad filios. In craſtinum verò aliqui qui remanſerant, venerunt ad Imperatorem. Quibus præcepit dicens: Ite ad filios meos: Nolo ut ullus propter me vitam aut membra dimittat. Illi infuſi lacrymis recedebant ab eo.... Non multo tempore poſtea, ſuſceperunt patrem, & duxerunt eum cum illis. Quo facto diviſerunt ſe ibi. Pippinus perrexit in Aquitaniam, Lodewicus in Bavariam.*

Cap. XLIII. *Lotharius verò duxit ſecum Patrem ad Compendium Palatium, & ibi valde afflixit eum cum Epiſcopis, & ceteris nonnullis: juſſerunt enim eum ire in Monaſterium, & ibi eſſe omnibus diebus vitæ ſuæ. Quòd ille renuens, non conſenſit voluntati eorum. Omnes enim Epiſcopi moleſti fuerunt ei, & maxime hi quos ex ſervili conditione honoratos habebat, cum his qui ex barbaris nationibus ad hoc faſtigium perducti ſunt.*

Cap. XLIV. *Elegerunt tunc unum impudicum & crudeliſſimum, qui dicebatur Hebo Remenſis Epiſcopus, qui erat ex originalium ſervorum ſtirpe, ut eum immaniter affligeret cum confinctionibus ceterorum. Inaudita locuti ſunt, inaudita fecerunt, quotidie improperantes ei. Abſtulerunt ei gladium de femore ſuo, judicio ſervorum ſuorum induentes eum cilicio. Tunc impletum eſt elogium Jeremiæ Prophetæ dicentis:* Servi dominati ſunt noſtri. *O qualem remunerationem reddidiſti ei! Fecit te liberum, non nobilem, quod impoſſibile eſt poſt libertatem. Veſtivit te purpura & pallio, & tu eum induiſti cilicio. Ille pertraxit te immeritum ad culmen Pontificale: tu eum falſo judicio voluiſti expellere à ſolio patrum ſuorum. .... Deus manifeſtavit malitiam tuam, & conſervavit illi Regnum & gloriam ſuam. Crudelis! adhuc imperfectum eſt canonicum judicium tuum. Neceſſe eſt enim ut perfectum fiat judicium ad majorem ignominiam tuam. Patres tui fuerunt Paſtores caprarum, non Conſiliarii Principum. Tu cum ceterorum judicio Jeſſe à Sacerdotio depoſuiſti. Nunc iterùm revocaſti eum in gradum priſtinum. Aut tunc, aut nunc falſum judicium exhibuiſti.* Theganus filios Ludovici Auguſti ipſum abdicaſſe diſertè ſignificat; ſiquidem Exercitum, Proceres ac Populum ab ejus fidelitate abſtraxerunt, ope & malis artibus conjuratorum, qui pravis conſiliis ad defectionem eos ſollicitabant. *Lotharium* duxiſſe patrem captivum ad Palatium Compendienſe, & ibi eum valdè afflixiſſe, Epiſcopis cooperantibus. Vexationis illius ſummam ad duo refert capita. Primum eſt, quòd ipſum compellere voluerint ut in Monaſterium iret, ibique attonſus, Monaſticam Vitam profiteretur, ne ad Imperii adminiſtrationem regredi poſſet. Secundum eſt, quòd multis ipſi objectis criminibus, eum publicæ Pœnitentiæ addixerint, auferentes ei gladium de femore, & induentes eum cilicio. Hæc Synodi Compendienſis facinora. Quòd verò Imperatorem abdicarit, aut illius abdicandi poteſtatem ſibi tribuerit, ex *Thegano* colligi non poteſt. *Eboni* quidem improperat quòd Imperatorem falſo judicio voluerit expellere à ſolio patrum ſuorum; ſed *Ebonis* & paucorum Epiſcoporum conjuratorum crimen in Synodum Compendienſem refundi non debet, quæ nullum edidit de exauctoratione Imperatoris Decretum, nec de ea ullatenus egit. Voluit autem *Ebo* eum à ſolio patrum ſuorum falſo judicio expellere, quia Lotharianæ factionis incentor fuit, & auctor publicæ Pœnitentiæ *Ludovico Auguſto* imponendæ, eo conſilio, ut publico ipſo dedecore ad Vitam Monaſticam eligendam cogeretur, & ſpem omnem recuperandi Imperii abjiceret.

III. Aſtronomus, qui *Ludovico Pio* imperante, rebus Palatinis intererat, & ſcripſit de ejus Actis & Vita quæ vidit & comperire potuit, ut ipſe teſtatur in Prologo, abdicationem ejus Compendienſi Synodo non tribuit, ſed unam Pœnitentiæ publicæ impoſitionem; & *Lotharium* paternum Imperium invaſiſſe commemorat ante Compendienſem Conventum. *Porro*, inquit, *Lotharius patre aſſumpto, & ſeorſum cum deputatis equitante, atque privatim manente, Merlegium Villam devenit, ibique prout libuit commorans, & quæ viſa ſunt ordinans, ac populum abſolvens, ſed & Conventum populo Compendii indicens, Voſagum per Mauri-Monaſterium tranſiit, & Mediomatricum pervenit. Qua relicta civitate, Viridunum appulit, & Sueſſionum urbem adiit. Ibique in Monaſterio S. Medardi Patrem ſub arcta cuſtodia eſſe præcepit; & Carolo Prumiæ commendato, non tamen attonſo, ipſe venationi inſtitit, donec Autumni tempore, id eſt Kalendis Octobris, ſicut erat conſtitutum, patrem ſecum ducens, Compendium*

pendium venit. Ibique conſiſtenti Legatio Conſtantinopolitani Imperatoris ad Patrem miſſa, occurrit, munera ſibi deputata obtulit, patri miſſa ſubtraxit. Quam ille licèt ad Patrem miſſa; ad ſe tamen venientem ſuſcepit, audivit; tragœdiámque reportantem penè inauditam remiſit. In eodem Conventu, cùm multi inſimularentur devotionis in patrem, defectionis in filium: quidam verbis ſimplicibus, quidam juramentis objecta diluerunt. Miſeratio tamen hujuſcemodi rei, & talis rerum permutatio, exceptis auctoribus, omnes habebat. Unde verentes ſceleris conſpiratores inauditi, ne verſa vice retrolapſa ferventur quæ geſta erant, callido, ut ſibi viſum eſt, cum aliquibus Epiſcoporum utuntur argumento: ut pro his, de quibus jam pœnitudinem geſſerat Imperator, iterum publicâ Pœnitentiâ, armis depoſitis, irrevocabiliter quodammodo Eccleſiæ ſatisfacere judicaretur: cùm ne forenſes quidem Leges contra unam culpam ſemel commiſſam bis invehant vindictam: & noſtra Lex habeat, Deum non judicare bis in idipſum. Cui judicio pauci contradicere, plures aſſenſum præbuere; maxima pars, ut aſſolet in talibus, ne Primores offenderent, verbo tenus conſenſere. Adjudicatum ergo eum abſentem, & inauditum, nec confitentem, neque convictum, ante corpus S. Medardi Confeſſoris, & S. Sebaſtiani Martyris, arma deponere, & ante Altare ponere cogunt: pullàque indutum veſte, adhibitâ magnâ cuſtodiâ, ſub tectum quoddam retrudunt. Aſtronomus teſtatur *Lotharium*, ante Conventum Compendienſem, in poteſtate ſua *Ludovicum Auguſtum* Patrem ſuum habuiſſe; & quaſi captivum circumduxiſſe. In Monaſterio Sammerdardenſi detinuiſſe poſtmodum ſub arcta cuſtodia. Conventum Compendienſem indixiſſe. Patrem Compendium duxiſſe jam Imperatoria Majeſtate exutum. Sibi uni arrogaſſe Imperium, ſiquidem & Legationes ad patrem miſſas audivit, & munera ipſi deſtinata ſuſcepit, quaſi penès ſe unum ſumma rerum eſſet, nec vel Auguſti nomen ſupereſſet Patri: Vitio datam eſſe plurimis devotionem & fidelitatem erga Pium Imperatorem, & juramentum in nomen *Caroli* Regis. Conjuratos, cum aliquibus Epiſcopis conjurationis conſciis egiſſe, ut publicæ Pœnitentiæ iterum ſubjiceretur *Ludovicus Auguſtus*. Ipſum coëgiſſe ut arma deponeret, ac veſtem pœnitentis indueret. Graviter peccaſſe Synodum Compendienſem. 1. Quia Imperatorem abſentem; & inauditum, neque confitentem, neque convictum, publicâ Pœnitentiâ damnavit. 2. Quia pro iiſdem cauſis, de quibus antea Pœnitentiam ſponte egerat, illi Pœnitentiam iterùm impoſuit. Qua in re & contra Leges humanas, quæ ſemel admiſſum crimen bis non puniunt, & contra Legem Domini peccavit, qui *Non judicat bis in idipſum.* In his autem Synodi Compendienſis Actis ab Aſtronomo relatis, nulla fit mentio abdicationis *Ludovici Pii*, nec aliquid occurrit quo palam fiat hanc Synodum ſibi auctoritatem illius abdicandi tribuiſſe.

IV. *Nithardus* Caroli Magni nepos, lib. 1. *de Diſſenſionibus filiorum Ludovici Pii* breviùs perſtrinxit abdicationis illius hiſtoriam; ſed abdicationem illam tribuit *Lothario*, qui paternum invaſit Imperium, non Synodo Compendienſi. *Per idem tempus*, inquit, *Carolo Alamannia per Edictum traditur. Tum tandem Lotharius, quaſi juſtâ querimoniâ repertâ; tàm fratres, quàm & univerſam Plebem, veluti ad reſtaurandum Reipublicæ ſtatum animabat. Quamobrem pariter cum omni populo Patri ad Compendium ſuperveniunt*; &c. *Et Lotharius quidem eo tenore Republica adepta, Patrem & Carolum ſub libera cuſtodia ſervabat: Cumque Monachos, qui eidem Vitam Monaſticam traderent, & eamdem vitam illum aſſumere ſuaderent, eſſe præceperat.* Et infra. *Variis affectionibus populum ut à Patre deficeret, filii compellunt. Noviſſimè quibuſdam fuga lapſis, cum perpaucis Pater capitur... Et Lotharius quidem eo tenore adeptum Imperium, quod injuſtè tam facilè iteratò obtinuit, iteratò faciliùs juſtè amiſit.*

V. Acta ipſa Synodi vel Conventûs Compendienſis à *Duchesnio* edita Tomo II. Hiſtoriæ Francorum & à *Sirmondo* Tomo II. Conciliorum Galliæ; quanquam Exauctorationis, *Ludovici Pii* titulum adſcriptum habeant; fidem faciunt Imperialem Poteſtatem ab eo ſubtractam fuiſſe ante iſtam Synodum; & Pœnitentiam publicam duntaxat ipſi impoſitam fuiſſe ab Epiſcopis illuc congregatis, non verò latam in eum fuiſſe abdicationis Sententiam. Sed nec illos auctoritatem abdicandi Imperatoris Synodo ſuæ tribuiſſe. *Sed quia*, inquiunt, *idem Princeps Miniſterium ſibi commiſſum negligenter tractaverit, & multa quæ Deo & hominibus diſplicebant, & fecerit, & facere compulerit, vel fieri permiſerit, & in multis nefandis conſiliis Deum irritaverit, & Sanctam Eccleſiam ſcandalizaverit, & noviſſimè omnem populum ſibi ſubjectum & ad generalem interitum contraxerit, & ab eo divino juſtoque judicio ſubitò Imperialis ſit ſubtracta poteſtas. Nos tamen memores præceptorum Dei, Miniſteriique noſtri atque beneficiorum ejus, dignum duximus, ut per licentiam memorati Principis Lotharii, legationem ad illum ex auctoritate ſacri Conventûs mitteremus, quæ eum de ſuis reatibus admoneat: quatenus certum conſilium ſuæ ſalutis caperet, ut quia poteſtate privatus erat terrena; juxta divinum conſilium, & Eccleſiaſticam Auctoritatem, ne animam perderet, elaborare in extremis poſitus totis viribus ſtuderet.*

Narratur ſubinde in iis Actis, quomodo Epiſcopis morem geſſerit, quomodò *Lothario* filio ſuo reconciliatus ſit, & in Baſilicam Sanctæ Dei Genitricis Mariæ ubi SS. Medardi & Sebaſtiani corpora requieſcunt, coram Clero, Proceribus, Populo, ipsóque *Lothario* filio ejus ſpectante; proſtratus in terram ſuper cilicium, reum ſe confeſſus fuerit, ac Pœnitentiam publicam petierit. Tum ipſum chartulam ab Epiſcopis accepiſſe, ſummam peccatorum continentem, propter quæ palam redargui & Pœnitentiæ publicæ addici merebatur. Hæc autem erant accuſationum capita. 1. Quòd fratribus & propinquis violentiam intulerit, & nepotem ſuum, quem liberare potuerat; interficere permiſerit. Et quòd ſignum ſanctæ Religionis vindictæ animo fieri juſſiſſet, fratres ſuos tonderi & Clero mancipari vel invitos jubens. 2. Quòd Eccleſiæ & Imperii pacem perturbaſſet; pactum inter filios communi conſilio & conſenſu cunctorum fidelium ſuorum factum, & ſacramento confirmatum, irritum faciens; & fideles ſuos novo contrarióque ſacramento obſtringens, quo facto reus perjurii evaſerat. 3. Quòd ſine ulla utilitate publica, aut certa neceſſitate, tempore Quadrageſimali expeditionem generalem fieri juſſiſſet, & in extremis Imperii ſui finibus, in Cœna Domini, Placitum generale ſe habiturum conſtituiſſet. Quibus factis & Sacerdotes Domini à ſuis officiis contra fas amoverat, & pauperes oppreſſerat, & univerſo populo murmurationis anſam præbuerat. 4. Quòd nonnullos fidelium ſuorum, qui pro ejus ac filiorum fidelitate & communi ſalute, Regnique nutantis recuperatione ipſum adierant, bonorum proſcriptione & exilio multaſſet: atque in Sacerdotes & Monachos etiam abſentes ſententiam tuliſſet. 5. Quòd diverſa contrariáque ſacramenta, necnon pernicioſa, ſive à filiis, ſive à populo, fieri

fieri juſſiſſet. 6. Quòd varias expeditiones in Regno ſibi commiſſo, ſine conſilio & utilitate feciſſet, in quibus innumera flagitia perpetrata fuerant; quorum proinde reus erat. 7. Quòd Regni diviſiones contra communem pacem & ſalutem ad libitum ſuum temerè feciſſet, & populum contra filios ſuos ceu contra hoſtes armaſſet. 8. Quòd noviſſimè omnem populum ſuæ poteſtatis ad communem interitum traxiſſet, cui debuerat eſſe dux ſalutis & pacis.

A Synodi Compendienſis calumniis Ludovicus Pius vindicatur.

VI. In pleriſque horum capitum, aut nullum fuerat *Ludovici Auguſti* crimen, aut publicam Pœnitentiam non merebatur. Alia meræ calumniæ erant. In primis *Bernardum* nepotem ſuum interfici non permiſerat, ſed excæcari, & ex oculorum evulſione mors præter ejus voluntatem fuerat conſecuta. Non excæcationem tantùm, ſed mortem fuerat ille propter crimen perduellionis promeritus. Capitali ſententia damnatus fuerat à Conſilio Imperatoris. Auguſtus vitam ipſi conceſſerat. Sententiâ Conſiliariorum excæcatus eſt. Hoc ipſi ſupplicium irrogari non prohibuerat quidem Imperator, ſed nec prohibere tenebatur. De morte nihilominus illius vehementer doluit, & Pœnitentiam egit, quia manſuetudini defuiſſe ſibi videbatur. *Theganum* audiamus. *Bernardus*, inquit, *filius Pippini, & ex concubina natus, per exhortationem malorum hominum extollens ſe adversùs Patruum ſuum, voluit eum à Regno expellere.... Inventi ſunt in hac ſeductione nonnulli eſſe lapſi ex utraque parte Francorum atque Longobardorum, qui omnes judicati ſunt ad mortem, præter Epiſcopos, qui poſtmodum depoſiti in confeſſione eorum facti ſunt. .... Illud judicium mortale, quod cæteris factum eſt, Imperator exercere noluit, ſed Conſiliarii Bernardum luminibus privarunt, ſimiliter & exhortatores ſuos... Tertia die poſt amiſſionem luminum Bernardus obiit. Quod audiens Imperator magno cum dolore flevit multo tempore, & confeſſionem dedit coram omnibus Epiſcopis ſuis, & judicio eorum Pœnitentiam ſuſcepit propter hoc tantùm, quia non prohibuit Conſiliarios ſuos hanc crudelitatem agere. Ob hanc cauſam multa dedit pauperibus propter purgationem animæ ſuæ.*

Thegano ſuffragatur Aſtronomus. *Bernardum hactenus Regem* (inquit) *ejúſque fautores in ſupradicto ſcelere, cùm Lege Judicióque Francorum deberent capitali invectione feriri, ſuppreſſa triſtiori Sententia, luminibus orbari conſenſit: licèt multis obnitentibus, & animadverti in eos tota ſeveritate legali cupientibus. At verò licèt Imperator indulgentiùs ageret, ultio tamen eliminata ad effectum in aliquos eſt perducta. Etenim Bernardus & Reginherius, dum impatientiùs oculorum amiſſionem tulerunt, mortis acerbitatem ſibi conſciverunt..... Cæterorum autem nullum vel vita privari juſſit, vel membrorum amputatione multari; Sed, ſecundùm quod exigente culpa viſum eſt, alios exſiliari, alios juſſit attonderi.*

Fratres quidem ſuos tonderi juſſerat, & Clero mancipari, metuens ne patrui *Bernardi* Regis exemplo res novas aliquando molirentur. Sed cùm magna tunc eſſet parentum auctoritas ut filios ſuos à tenera ætate Clero aut Vitæ Monaſticæ devoverent, forte id ſibi licitum exiſtimavit *Ludovicus Auguſtus* erga fratres, quibus loco patris erat, ut Reipublicæ tranquillitati conſuleret. Ut ut eſt, ipſis poſtmodum eſt reconciliatus, honorificè ipſos conſtituit, *Drogonem* intima ſemper amicitia complexus eſt. Pœnitentiam egit apud Attiniacum in Conventu Generali ob vim ipſis illatam. *Convocatis*, inquit Aſtronomus, *ad Concilium Epiſcopis, Abbatibus, ſpiritualibúſque viris, necnon & Regni ſui Proceribus, primò quidem fratribus reconciliari ſtuduit, quos invitos attonderi fecerat; deinde omnibus quibus aliquid læſuræ intuliſſe videbatur. Poſt hæc autem palam ſe erraſſe confeſſus & imitatus Theodoſii Imperatoris exemplum, Pœnitentiam ſpontaneam ſuſcepit tàm de his, quàm quæ in Bernardum nepotem proprium geſſerat: & corrigens ſi quid talium vel à ſe, vel à Patre geſtum reperire alicubi potuit, etiam plurimarum eleemoſynarum elargitione, ſed & Servorum Chriſti orationum inſtantia, necnon propria ſatisfactione, adeo Divinitatem ſibi placare curabat, quaſi hæc quæ legaliter ſuper unumquemque decurrerant, ſua geſta fuerint crudelitate.*

Et Theganus, poſtquam Bernardi perduellionem & ſupplicium narravit, ſubdit, Ludovicum Auguſtum *eodem tempore juſſiſſe fratres ſuos tonſurari, Drogonem, Hugonem, & Theodoricum, ad diſcordiam mitigandam, & liberalibus diſciplinis juſſiſſe inſtrui: quos poſtmodum honorificè conſtituit. Drogoni Epiſcopatum dedit, & Hugoni Cœnobialia Monaſteria.*

Quod ſpectat pactum communi conſilio inter filios factum & ſacramento confirmatum, non violavit illud *Ludovicus Auguſtus*; ſed Regni diviſionem, quam inter filios fecerat, juſtè immutavit novis emergentibus cauſis, & ſuadente æquitate. Cùm enim Regnum inter filios *Lotharium*, *Ludovicum*, & *Pippinum* diviſiſſet, ac priori Regnum Italiæ tradidiſſet, ac Imperii conſortium, alteri Bajoariam, poſtremo Aquitaniam, *Carolum* ex *Juditha* Auguſta ſecunda uxore ſuſcepit; quem ſanè exheredem manere paterna pietas & juſtitia non patiebantur. Quamobrem portionem Regni *Carolo* dedit, ipſo conſentiente *Lothario*, & conſenſum ſacramento firmante, Junioriſque Principis, & fratris tuitionem promittente. *Carolo quidem nato*, (inquit Nithardus Lib. 1.) *quoniam omne Imperium*, ſive Regnum, *inter reliquos filios pater diviſerat, quid huic faceret ignorabat. Cùmque anxius pater pro filio filios rogaret, tandem Lotharius conſenſit, ac ſacramento teſtatus eſt ut portionem Regni quam vellet, eidem pater daret, tutorémque ac defenſorem illius ſe fore contra omnes inimicos ejus in futuro, jurejurando firmavit.* Alamannia Imperatoris Edicto *Carolo* attributa eſt cum Rethia, & parte aliqua Burgundiæ. Cæteris fratribus ſua cuique portio ſervata eſt, ut *Theganus* & *Aſtronomus* referunt. Aquitania quidem Pippino poſtmodum à patre adempta eſt, & *Carolo* data. Sed hanc privationem & exheredationem *Pippinus* perduellis & contumax merebatur. Primus arma converterat in Patrem, ejus honorem violaverat, ac novercæ *Juditha* Auguſtæ calumniam intulerat, adulterum cum *Bernardo* Duce commercium ipſi affingens, aut ab aliis affictum divulgans. Imperatricem ad eas redegerat anguſtias, ut velum ſibi ipſi imponere cogeretur, & ſuaſuram ſe *Ludovico Auguſto* receſſum in Monaſterium promitteret. *Herbertum* Bernardi fratrem luminum amiſſione mulctaverat, *Odonem* Conſobrinum illius exilio damnarat, invito Imperatore patre ſuo ac domino, qui fetali illa conſpiratione vexatus, *ſolo nomine Imperator* erat, Aſtronomo teſte. Præterea, cùm ei juſſiſſet Imperator & Pater, ut Placito apud Theodonis Villam anno 831. intereſſet, *Conventui ſe ſubſtraxit, poſt Placitum autem advenit. Imperator autem volens & hanc inobedientiam, plurimámque in eo caſtigare morum inſolentiam, ſecum eum morari juſſit, & uſque Natalem Domini ſecum Aquis tenuit. Sed ille ultra ſuum ſe velle teneri gravatus, fugam capeſſit, & inſcio patre in Aquitaniam conceſſit.* Poſtea, cùm *ob pravorum morum corruptionem*, ſub cuſtodia privata Treveros eum perduci juſſiſſet Imperator, à ſuis cuſtodiæ noctu ſubductus, uſque ad ejus reditum

ex Aquitania, quaquaverſum voluit & valuit, pervagatus eſt. Fugientem ad ſe quoquomodo revocare conatus eſt *Ludovicus Auguſtus*, ſed refugit ſemper contumax, ut *Aſtronomus* refert. An igitur ipſi Aquitaniæ Regnum injuriâ ablatum eſt? Hæc quidem ante annum 833. quo Synodus Compendienſis celebrata eſt. Nec verò perjuri fuere populi, cùm fidem obſtrictam *Pippino*, jubente Imperatore, Carolo obſtrinxerunt. Siquidem hoc ipſo erant à ſacramento fidelitatis, quod *Pippino* præſtiterant, abſoluti, quò ejus Regnum Edicto Imperatoris æquiſſimo fuerat ad *Carolum* fratrem tranſlatum: nec verò Imperator inter filios Regnum dividens, Poteſtatem Regiam & paternam ſibi ademerat, diſpoſitionem illam immutandi, ſi Regni bonum id poſtularet, aut juſtis quibuſcumque de cauſis ita ſibi videretur.

Quod expeditionem attinet Quadrageſimali tempore ſuſceptam; & Placitum in Cœna Domini indictum, id excuſabat neceſſitas. Hoſtibus ingruentibus, perniciosa mora. Regni tranquillitati & ſaluti ſubditorum quovis tempore providere & conſulere debet Princeps, cùm utraque in diſcrimine verſatur. Nec actus ſui rationem alteri à Deo reddere tenetur. Unde Nicolaus I. Pontifex Maximus ad Conſulta Bulgarorum reſpondet, cùm urget neceſſitas, *Nec tempore Quadrageſimali eſſe bellorum præparationi parcendum; ne homo Deum tentare videatur, ſi habet quod faciat, & ſua ac aliorum ſaluti conſulere non procurat.* Perperam itaque ab Epiſcopis Conventus Compendienſis vitio datum eſt *Ludovico Auguſto*, quod expeditionem ſuſcepiſſet, ac Placitum generale indixiſſet Quadrageſimæ tempore: maximè cùm perſpecta eſſet omnibus religio ac pietas qua ſacrum illud tempus tranſigere conſueverat. De qua ita ſcribit *Aſtronomus* in ejus Vita: *Solitus erat hoc tempus* Quadrageſimalis Jejunii, *Pſalmorum decantatione, orationum inſtantiâ, Miſſarum celebratione, eleemoſynarum liberalitate, cum ſumma devotione totum ſolemne reddere, ita ut vix uno aut duobus diebus propter exercitationem equitationi indulgeret.*

Ludovicum Auguſtum fidelibus ſuis violentiam intuliſſe, & contra Legem divinam & humanam rebus propriis privaſſe, & exilio vel morte immeritos damnaſſe: & Sacerdotibus ac Monachis præjudicium irrogaſſe, conjuratorum Antiſtitum calumnia eſt. Nimia enim vero manſuetudine potiùs quàm ſeveritate peccavit. Epiſcopos conjurationis *Bernardi* Regis Italiæ conſcios aliorum Epiſcoporum Judicio permiſit, quorum ſententiâ cùm eſſent depoſiti, eos in Monaſteria detruſit, ut *Theganus* & *Aſtronomus* teſtantur. Poſt annos tres, in Conventu apud Theodonis Villam eximium clementiæ argumentum dedit. *Nam revocatis omnibus, qui contra vitam ſuam, Regnúmque conjuraverant, non modo vitam membráque donavit, ſed & poſſeſſiones, quibus legaliter fuerant privati, cum magno liberalitatis teſtimonio reſtituit. Adalardum etiam Abbatem quondam Corbiæ Monaſterii, ſed tunc in Sancti Filiberti Monaſterio conſiſtentem, Magiſterio priori reddidit. Itidémque fratrem ejus Bernarium, à Monaſterio Sancti Benedicti evocatum & reconciliatum, eidem cum fratre reſtituit loco* (inquit Aſtronomus.)

Cùm res in Marca Hiſpanica perniciosè ignominioséque geſta eſſet, quæſtione de reis habita in Conventu Aquiſgranenſi anno 828. *Hi reperti ſunt hujus culpæ auctores, qui ab Imperatore præfecti ſunt Duces. Hos ergo ſolummodo honoribus ademptis luere juſſit Imperator culpa n hujus ignavia. Itidémque Baldrico Duci Forojulienſi dum objiceretur, & probatum eſſet ejus ignaviâ & incuriâ vaſtatam à*

A *Bulgaris noſtram regionem, pulſus eſt Ducatu. Equidem Imperatoris animus naturâ miſericordiſſimus ſemper peccantibus miſericordiam prærogare ſtuduit. At vero ii quibus talia præſtita ſunt, quomodo clementiâ illius abuſi ſunt in crudelitatem, poſt pauca patebit, cùm claruerit quomodo pro vita beneficio, ſummam ei, quantum in ſe fuit, importaverint cladem.* Verba ſunt *Aſtronomi* in ejus Vita.

Hilduinum & *Vualam* Abbates prudenter ejecit è Palatio, quia iniquis de *Juditha Auguſta* rumoribus nimiùm creduli, & *Bernardo* Septimaniæ Comiti propterea ſubinfenſi, *Pippini* factioni favebant, & opinio de eorum pietate concepta maximam B conjuratorum partibus addebat auctoritatem. *Qui Imperatori contraria ſentiebant*, inquit Aſtronomus, *alicubi in Francia Conventum generalem fieri volebant. Imperator autem clanculùm obnitebatur, diffidens Francis, magiſque ſe credens Germanis. Obtinuit tamen ſententia Imperatoris ut Neomagum populus conveniret. Verens porro ne multitudo contrariorum ſuperaret paucitatem ſuorum fidelium, juſſit ut unuſquiſque ad idem Placitum veniens, ſimplici uteretur commeatu .... Imperator autem volens adhuc vires adverſariorum attenuare, Hilduinum Abbatem culpans, interrogavit; cur, cùm ſimpliciter venire juſſus ſit, hoſtiliter advenerit? Qui cùm negare ne-* C *quiret, continuò ex Palatio exire juſſus eſt, & cum pauciſſimis hominibus juxta Patrisbrunnam in expeditionali tabernaculo hyemare. Vualach Abbas juſſus eſt ad Monaſterium redire Corbeia, ibique regulariter obſervari. Hæc cùm ii, qui Imperatori adverſaturi convenerant, providerent, ad deſperationem ultimam infracti viribus ſe verterunt.*

Erga Pippinianæ factionis inceptores nimia uſus eſt lenitate Pius Imperator, ut laudatus *Aſtronomus* teſtatur. *Poſt hæc*, inquit, *Imperator omnes illorum hujus impiæ conſpirationis Principes ſub privata cuſtodia aſſervari præcepit. Quos poſtea ad Judi-* D *cium adductos, cùm omnes Juris Cenſores, filiique Imperatoris judicio legali, tanquam reos Majeſtatis, decernerent Capitali ſententia feriri, nullum ex eis permiſit occidi: ſed uſus, ut multis viſum eſt, leniori quàm debuit pietate, ſibi tamen conſueto benignitatis & clementiæ more, Laïcos quidem præcepit locis opportunis attonderi: Clericos vero in convenientibus itidem Monaſteriis cuſtodiri.* Anno ſequenti, cùm ad Ingelheimienſe Palatium poſt Paſcha pertexiſſet, *conſueta miſericordiæ non immemor, quæ, ſicut de ſe ait Job, ab initiis crevit cum illo, & de utero matris videtur cum ipſo egreſſa, eos, quos antèum exi-* E *gentibus meritis per diverſa loca deputaverat, evocatos, bonis propriis reſtituit: & ſi qui attonſi fuerant, utrum ſic manere, an in habitum priſtinum redire vellent, facultatem contribuit* (ex *Aſtronomo* in ejus Vita.) Qui ſe ita geſſerat, iſne quæſo, citra calumniam dici potuit à Synodo Compendienſi fidelibus ſuis violentiam intuliſſe, & contra omnem legem divinam & humanam eos & rebus propriis privaſſe, & exilio damnaſſe, & morti addixiſſe immeritos, & Sacerdotibus Domini ac Monachis præjudicium irrogaſſe? Tandem *Aſtronomus* in Prologo Vitæ ejus teſtatur, quòd *Uni tantùmmodò ab æmulis aſcribebatur culpa ſuccubuiſſe, eò quod nimis* F *clemens eſſet.*

Expeditiones abſque conſilio & neceſſitate nullas ſuſceperat, ut calumniati ſunt Antiſtites conjurati. Quæ ſi proſperè ſemper non ceſſerant, peccatum fortunæ fuit, ſeu (ut meliùs loquamur) divinæ Providentiæ conſilium: nec ipſi vitio verti debuit infelicitas: Nec etiam ipſi debuerunt imputari flagitia, ſi quæ ab ejus exercitu perpetrata ſunt, cùm ea & Legibus ſuis ſtudioſè prohibuerit, & per Miſſos Dominicos ſeverè puniri decreverit.

Tandem

Tandem calumnia eſt, quòd populum contra filios ceu contra hoſtes impulerit. Sed ut Imperium, ſéque ipſum, conjugem, ac filium inſontem, ab eorum ferali conjuratione & armis tueretur, ſubditos ſuos ſibi arctiùs obſtrinxit, quos filii perduelles ad defectionem omnibus artibus ſollicitabant: & contra illos exercitum duxit, ubi fuit opus, ut ſe, domúmque ſuam, ac Rempublicam ab eorum inſultibus prohiberet. Filialis reverentiæ, pietatis & ſubjectionis obliti, hoſtilem animum in patrem inducrant, ut *Abſolon* quondam in *Davidem*: quidni ipſis armata manu reſiſteret?

VII. Pœnitentiam tamen ab Epiſcopis Conjuratis ſuſcepit humillimus & manſuetiſſimus Imperator, & peccata in chartula deſcripta cum lacrymis palam confeſſus, dictam *Chartulam, ob futuram memoriam Sacerdotibus tradidit, quam ipſi ſuper altare poſuer[illegible]: ac deinde cingulum militiæ depoſuit, & ſuper altare collocavit, & habitu ſeculi ſe exuens, habitum pœnitentis per impoſitionem manuum Epiſcoporum ſuſcepit: ut poſt tantam talémque Pœnitentiam nemo ultra ad militiam ſecularem redeat.* Id memoriæ proditum eſt in Actis Conventus Compendienſis, Tomo II. Conciliorum Galliæ, & in *Agobardi* Lugdunenſis Archiepiſcopi Libello de eodem apud Compendium Conventu, & publica *Ludovici* Imperatoris Pœnitentia. Ex quibus compertum eſt, Synodum Compendienſem abdicandi Imperatoris Auctoritatem ſibi non tribuiſſe, ſed publicam dumtaxat Pœnitentiam ipſi impoſuiſſe. *Agobardus* hæc *diſpoſita* eſſe ſcribit *protegente & adjuvante sereniſſimo & glorioſiſſimo Lothario Imperatore, anno Imperii primo, menſe quarto.* Tempus Imperii ejus ibi numerat ab eo tempore quo totum Imperium invaſit, Patre è ſolio dejecto. Quatuor itaque menſibus ante Synodum Compendienſem exauctoratus fuerat *Ludovicus Auguſtus*; cujus proinde exauctoratio huic Synodo tribui non debet.

Liber Apologeticus Agobardi pro filiis Ludovici Pii adverſus patrem, diſcutitur & confutatur.

VIII. Quoniam verò de *Agobardo* hac in cauſa mentionem proximè fecimus, diſcutiendus eſt Liber ejus Apologeticus pro filiis *Ludovici Pii* Imperatoris adverſùs Patrem, qui ſic incipit: *Audite hæc omnes gentes, audiat terra & plenitudo ejus à Solis ortu & occaſu, ab Aquilone & mari; & ſciant & recogitent pariter Domini & Imperatoris Ludovici filios juſtè fuiſſe & eſſe indignatos, & bene ſentire & intendere ad expurgandum paternum Palatium à ſordibus facinorum, & iniquis factionibus, & Regnum ab amariſſimis & tumultuoſis inquietudinibus.* Tum *Juditham Auguſtam* velut omnium cauſam malorum ſugillat. *Igitur*, inquit, *cùm prædictus Dominus & Imperator quietus eſſet in domo, & florens in Palatio ſuo, cùm adhuc juvenem conjugem ſub ſui reverentia cuſtodiret, & ſecundùm Apoſtolum, uxorium debitum illi perſolveret; in proceſſu verò dierum, cùm cœpiſſent hæc primùm tepeſcere, deinde frigeſcere, ac per hoc & mulier reſolvi in laſciviam, ceſſantibus licitis converſa ad illicita, adſcivit ſibimet aptas perſonas ad perpetranda turpia, & primùm latenter, deinde impudenter. Cognoverunt autem hoc initio pauci, deinde plures, ad poſtremum autem multitudo Palatii, & Regni, ac finium terræ: quam rem irridebant minores, dolebant majores, omnes autem clari viri intolerandum judicantes. Concitati itaque ſunt ſpiritus filiorum Imperatoris, rationabili Zelo, videntes maculatum ſtratum paternum, ſordidatum Palatium, confuſum Regnum, & obſcuratum nomen Francorum. Et ſurgentes ſinguli uno & pio conſenſu in emundatione ſcelerum, convenerunt ſimul, & aliis comprehenſis, aliis effugatis, auctrice verò malorum excluſa à Palatio, incluſa cuſtodia, mutato habitu Regali, induto habitu Sanctimoniali, reddiderunt patrem quieti, & aliquantulæ honeſtati. Cùmque per nimiam filiorum remiſſionem bene acta diſſolverentur, per carnalium blandimenta, & cupidorum ſceleſtos favores, atque indecoras adulationes, iterum mulier, tanquam legitima Domina revocata eſt in Palatium, & prælata Conſiliis & Conſiliariis; cujus inſtigationibus mutata eſt mens Rectoris, & cœpit duris cornibus ventilare filios, & conturbare populos. Sicque factum eſt inauditum antea mortalibus, ut non tam perſecuti injuſtè ſuſtinerent perſecutiones, quàm perſecutores inviti & coacti exercerent, & non ſolùm exercerent, ſed & ſuſtinerent, dum violentiſſimè in diverſa & contraria juramenta compelluntur.*

Et infra ſic Pium Imperatorem exagitat: *O Domine Deus cœli & terræ, cur permiſiſti fideliſſimum & Chriſtianiſſimum ſervum tuum Imperatorem noſtrum in tantam devenire negligentiam, ut videre nolit quibus malis circumdatus ſit? Diligit enim odientes ſe, & odit diligentes ſe. Quid ſi verum eſt quod plerique, qui ſubtiliùs intelligere videntur, affirmant; quòd ſcilicet ſint aliqui in latere ejus, qui inhianter expectant exterminium filiorum ejus? Quod ſi viderint, collatum habent inter ſe ut in Imperatorem mittant manum, & diſpertiant ſibi Regnum.... Unde conſtat quia niſi Deus ſubvenerit, aut exteris dabitur Regnum, aut in multos Tyrannos diſpertietur, aut forſitan Antichriſto cui præparabitur: quod in hoc aſſimilatur, quia Imperator qui adverſùs Barbarorum Reges bella juſta diſponere debuerat, adverſùs dilectores ſui filios injuſta agere parat.* Tandem *Ludovico Auguſto* revocat in memoriam hiſtoriam *Samſonis* qui credidit mulieri infideli, & propterea lumen oculorum, & Ducatum Iſraëliticæ gentis amiſit. Cui licet poſtea reſtituta ſit virtus priſtina & ignominioſam vitam glorioſa morte finierit; æternâ quidem vitâ non caruit, ſed tamen Ducatum priſtinum non recuperavit. *Sic ergo*, inquit, *dignetur Dominus dudum Imperator piè perpendere, ut celeſte & ſempiternum Regnum non perdat, qui deceptus à muliere, terrenum & temporale amiſit. Cedat divinis judiciis, quia nihil in terra ſine cauſa, voveat & reddat Domino Deo terribili, & ei qui aufert ſpiritum Principum.* Hoc Apologeticum ſcriptum eſſe poſt exauctorationem *Ludovici*, & ante illius reſtitutionem, perſpicuum eſt cùm ex verbis mox laudatis, tum ex eo quòd *Ludovicum Pium* adhortatur ut humiliatus ſub potenti manu Dei, ab ipſo roget exaltationem æternæ vitæ: *Quia exaltatio temporalis vitæ jam non congruit illi, qui conturbata domo & mente, divina diſpenſatione & judicio ceſſit alteri, & locum dedit non cuilibet inimico, aut extraneo, ſed chariſſimo filio.*

Juditha Auguſta à calumnia vindicatur.

IX. *Agobardo* in his quæ *Ludovici Auguſti* & filiorum cauſam ſpectant, nulla eſt adhibenda fides cùm à filiorum partibus contra *Ludovicum* ſteterit, fueritque conjuratorum Antiſtitum in Synodo Compendienſi Primarius, & reſtituto *Ludovico* in Italiam fugerit pœnarum metu, & ob conjurationem depoſitus ſit in Conventu apud Theodonis-Villam, ut teſtatur *Aſtronomus* in *Ludovici* Vita. Sanè *Agobardi* animum prodit ſatis liber ejus Apologeticus calumniis ſcatens in *Juditham Auguſtam* & *Ludovicum Pium*. *Juditham* nefariæ libidinis & adulterii ream facit, cujus caſtitatem probat inimicorum ſilentium, quorum nullus ipſam juridicè accuſare auſus eſt: Probat Epiſcoporum & *Gregorii IV.* Judicium, qui ipſam ſacramento purgatam, à *Ludovico Pio*, ceu inſontem, recipi in thorum, & ut Imperatricem coli juſſerunt: Probat *Judithæ* ipſius & *Bernardi* Comitis fiducia, ipſam puram fuiſſe turpitudinis, cujus ſuſpicionem ipſis injecerant illorum hoſtes infenſiſſimi: Probat *Ludovici Auguſti* conſtans & perpetuus in illam

amor:

amor : Probat coævorum Scriptorum Auctoritas. Audiendus *Theganus* lib. de Geſtis Ludovici Pii. *Supradicti impii*, inquit, *objicientes ei multa contraria, dixerunt Judith Reginam violatam eſſe à quodam Duce Bernardo, qui erat de ſtirpe Regali, & Domini Imperatoris ex ſacro fonte Baptiſmatis filius : mentientes omnia, ſuſcipientes Reginam Judith, eámque vi velantes, & in Monaſterium mittentes.* Et infra : *Inde venit Dominus Imperator ad Aquis ſedem ſuam, & ſupradicta Conjux venit ibi obviam ei, quam honorificè ſuſcepit, jubente Gregorio Romano Pontifice cum aliorum Epiſcoporum juſto Judicio. Sequenti verò anno in Palatio Theodonis erat cum filiis ſuis Lothario & Leudovico, & ibi ſupradictus Dux Bernhardus purificavit ſe de objecto ſtupro, poſtquam nullus inventus eſt qui auſus fuiſſet cum armis jam dictam rem ei imponere.* Et infra, ubi de exauctoratione Ludovici Auguſti & de hujus reſtitutione ſermonem fecit, hæc habet : *Poſtquam prævaluit Imperator, miſit fideles Legatos ſuos partibus Italiæ, ut reducerent conjugem ſuam ſæpe mendaciis afflictam. Qui venientes, ſuſceperunt eam honorificè, perduxerunt eam cum jucunditate & lætitia ad præſentiam Principis, qui erat tunc temporis Aquiſgrani Palatio.*

Audiendus & *Aſtronomus*, qui de Conventu apud Theodonis-Villam à *Ludovico Auguſto* celebrato anno 831. agens, de *Bernardo* Duce ſcribit : *Is ergo Imperatorem adiens, modum ſe purgandi ab eo quærebat, more Francis ſolito, ſcilicet crimen objicienti ſemet objicere volens, armiſque impacta diluere. Sed cum accuſator, licet quæſitus, deeſſet, ceſſantibus armis, purgatio facta eſt juramentis.* Idem teſtatur *Juditham Auguſtam* poſt *Ludovici* reſtitutionem ab Italia reductam fuiſſe à *Rataldo* Epiſcopo, & *Bonifacio*, & ab eodem Imperatore ſuſceptam : quam tamen poſt priorem *Pippini* conjurationem *Conjugis honore non erat dignatus, donec ſe legali præſcripto modo ab objectis purgaret.*

Audiendus *Nithardus* lib. 1. ubi narrata *Ludovici Pii* reſtitutione, hæc habet : *Interea hi qui Judith in Italia ſervabant, audientes quòd Lotharius fugam inierat, & Pater Imperium regebat, arreptâ Judith, fugam ineunt, Aquis proſperè perveniunt, gratum munus Imperatori deferunt. Verùmtamen haud eſt thoro Regio recepta, donec ſe criminibus objectis innoxiam, quia criminator deerat, ſacramento unà cum propinquis coram plebe effecit.*

Audiendus *Vvalafridus Strabo* in carmine ad *Ruadbernum* virum nobilem, qui pro *Ludovico Pio* & *Juditha Auguſta* multa pertulerat, & ſtrenuè geſſerat. Hunc verò commendat *Vvalafridus* ut hominem juris & æqui amantem, qui ut Imperatorem ac Reginam impia fraude oppreſſos obſequiis ſuis ſolaretur, ac utriuſque reſtitutionem pro virili juvaret, ſæpe in vitæ diſcrimen venit.

Quis numerabit enim, quantos perſæpe labores
Suſtuleris? quantiſque tuam, Rodberne, periclis
Credideris vitam, Dominorum damna gemendo?
Dum fraus ſæva Pium premeret ſibi noxia Regem,
Reginámque humilem Ligurum clauſiſſet in urbem,
In manibus poſuiſti animam, nec grande putabas
Exitium, caſúſque tui diſcrimina, ſi quem
Moliri poſſes juris pro parte vigorem.
. . . . His deinde peractum eſt
Conſiliis, ut feſſa diu & compreſſa malorum
Ponderibus Regina, feris educta tenebris,
Non ſine honore foret. Tandemque occultus, & arte
Uſus adumbrata, veniſti, & dulcia coram
Suſcipiens mandata, Pio celer ipſe libénſque
Cæſari, & adjunctis portaſti primus amicis.
His tibi pro cauſis, & tam felicibus, inquam,
Auſibus ille redux Rex, & Regina ſoluta,
Et cuncti pariter plena pietate fideles,
Altiùs adſcribent laudes & nomen honeſtum.
Inſuper Omnipotens, ſtatuit qui jura, fidémque,
Qui dominos famulóſque una radice creatos
Non æqua ditione facit, ſed amore & honore
Concordare ſibi, reddet tibi præmia vera
Haud dubiæ fidei, quæ non cum laude volantis
Temporis intereant, ſed in omnia ſæcla redundent.
Ergo age, fer Domino grates & munera laudum,
Juſtitiamque ſimul Dominorum attende merentum
Triſtia deſerere, & rurſus in læta redire.
Nam quid erat mæſto tam deſperabile Regno,
Quam ſua depoſitis iteratò poſſe venire
Sceptra, ſtatúmque illos adipiſci poſſe priorem?
Sed Deus occulti Judex, atque arbiter æquus,
Hos illóſque ſua juvit virtute fideles.

Audiendus Annalium Bertinianorum Auctor ad annum 830. & 831. ubi de Placito Aquiſgranenſi à *Ludovico Pio* poſt ejus reſtitutionem indicto ita ſcribit : *Ab omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, ac cæteris Francis, judicatum eſt, ut conjux ejus, quæ injuſtè & ſine lege ac judicio ei ablata fuerat, ad memoratum conditum Placitum reduceretur : & ſi quilibet aliquod crimen illi objicere vellet, aut ſe Legibus defenderet, aut Judicium Francorum ſubiret . . . . Ad quod Placitum Domna Imperatrix, ſicut juſſum fuerat, veniens, & in conſpectu Domini Imperatoris ac filiorum ejus aſſiſtens, de cunctis ſe objicientibus purificare velle aiebat. Percunctatúſque eſt populus, ſi quiſlibet in eam aliquod crimen objicere vellet. Cúmque nullus inventus eſſet, qui quodlibet illi malum inferret, purificavit ſe ſecundum Judicium Francorum de omnibus quibus accuſata fuerat.*

Ex his omnibus compertum eſt, ea quæ de *Juditha Auguſta* turpitudine effutiit *Agobardus*, meram eſſe calumniam, quam etſi non confinxerit vir ſanctus, ipſi tamen nimia facilitate credidit, ac imprudenter ſcriptis mandavit ; cùm ſolùm rumorem ab Imperatricis, *Bernardi* Ducis, & *Caroli* junioris Regis hoſtibus ſparſum auctorem haberet, ut ipſa ejus verba indicant. *Dicunt etiam aliqui*, inquit, *quòd Domina Palatii ſenioris, extra illa quæ de ejus occultis & non occultis dicuntur, ludat pueriliter, ſpectantibus etiam aliquibus de Ordine Sacerdotali, & pleriſque colludentibus : qui prædicare debuerant Dominæ ludenti : Si quæ Regina ſemetipſam regere non novit, quomodo de honeſtate Palatii curam habebit? Aut quomodo gubernacula Regni diligenter exercet. . . . Quæ quia propter ſolam pulchritudinem à viro inofficiosè diligi fertur, inculcandum utrique fuerat quod Scriptura dicit : Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo. Mulier timens Dominum, ipſa laudabitur.* Ex quibus patet, *Agobardum*, mente adversùs *Juditham Auguſtam* iniquis præjudiciis occupata, quibus ortum dederant calumniæ ab illius hoſtibus vulgatæ, facilè credidiſſe iis, quæ de ipſa vulgi rumoribus ferebantur. Quamquam ludus honeſtus crimen non fuerit, ut propterea ſugillari mereretur Imperatrix adhuc juvenis, à quo Sanctimonialis gravitatem nemo ſobriè criticus poſtulaſſet. Aliud verò de Epiſcopis judicium eſt, quos cum femina Principe ludere, aut ludentem ſpectare modeſtia Sacerdotalis non ſinit.

Rurſus à calumnia vindicatur Ludovicus Pius.

X. *Ludovicum Pium* pariter calumniatur *Agobardus*, cùm ait illum bella injuſta in filios paraſſe. Bellum enim juſtum eſt quod à Principe, juſta ex cauſa, recta intentione ſuſcipitur ac geritur. Legitima erat *Ludovici Auguſti* bellum contra filios parantis ac gerentis Auctoritas. Erat Imperator, cui filiorum ac ſubditorum conſpiratio ſupremam poteſtatem non ademerat, nec adimere potuerat.

A

A Deo ſecundus erat, *ſolo Deo minor*, ut cùm *Tertulliano* loquar. Quamvis plurimorum criminum reus fuiſſet, judicari non poterat à filiis, & ſubditis, multò minùs abdicari. *Reges* enim verò *nullis ad pœnam vocantur Legibus, tuti Imperii poteſtate:* (inquit, *S. Ambroſius* Apolog. 1. pro *Davide*, cap. x.) Cauſa belli juſta erat; *Juſta enim bella ſolent definiri, quæ ulciſcuntur injurias, ſi gens vel civitas plectenda eſt, quæ vel vindicare neglexerit quod à ſuis improbè factum eſt, vel reddere quod per injuriam ablatum eſt* (inquit *S. Auguſtinus* Quæſt. X. in Joſue) *Ludovico Auguſto* maxima injuria erat à filiis irrogata. In Patrem & Imperatorem ſuum arma ſumpſerant, ſubditos ejus compulerant ad defectionem: *Judithам Auguſtam* ejus conjugem ipſi eripuerant & in exilium deportarant graviſſimis calumniis laceſſitam: Pium Patrem captivum duxerant. Eum exturbarant è ſolio. Ejus Imperium *Lotharius* per tyrannidem invaſerat. Juniorem fratrem *Carolum* violata ſacramenti fide ab hereditate paterna prohibebat, & à portione Regni ipſi attributa dejicere moliebatur. Patri ac Domino ſuo pro tot illatis injuriis facere ſatis renuebant filii perduelles. Juſta igitur belli adversùs ipſos gerendi cauſa erat. Denique recta erat & pia *Ludovici Auguſti* intentio, qui non cupiditate, aut crudelitate, ſed pacis ſtudio bellum gerebat; ut filiorum & ſubditorum perduellium inſolentiam coërceret, & Domus ſuæ, ac Reipublicæ tranquillitati conſuleret. Noverat Pius Imperator, quod *S. Auguſtinus* ad *Marcellinum* ſcribit Epiſtola v. *Agenda eſſe multa etiam cum invitis benigna quadam aſperitate plectendis. Nam cui licentia iniquitatis eripitur, utiliter vincitur; quoniam nihil eſt infelicius felicitate peccantium; quâ pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas velut hoſtis interior roboratur.* Quamobrem operæ pretium eſſe meritò cenſebat armis coërcere filios & ſubditos perduelles. Sed erat bellando pacificus, ut eos quos expugnaſſet, ad pacis utilitatem vincendo perduceret. Quod in bello juſto poſtulat *S. Auguſtinus* Epiſtola 205. ad *Bonifacium*. Contra verò injuſtiſſimum erat bellum filiorum in Patrem & Imperatorem, quod ſola perduellionis feritas, ſola ulciſcendi & dominandi libido accendebant. *Nocendi* namque *cupiditas, ulciſcendi crudelitas, implacatus & implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & ſi qua ſunt ſimilia, hæc ſunt quæ in bellis jure culpantur* (inquit *S. Auguſtinus* lib. 22. contra *Fauſtum*, cap. 74.)

XI. Tandem quod optabat *Agobardus*, ne Imperii adminiſtrationem *Ludovicus Auguſtus* reſumeret, in quam ipſi ſucceſſerat non inimicus expugnator, ſed filius amator; optabat Imperator Pius, & lubentiſſimè feciſſet, ut liberiùs deinceps uni Deo vacaret, niſi prohibuiſſet & ejus gloria, quam negligere non debebat; & juſtitiæ bonum, quæ inſolentiam & tyrannidem *Lotharii* puniri poſtulabat, ipſum ſaltem prohibendo à poſſeſſione Imperii, ad quod dejecto & calcato Patre pervenerat; & pax Reipublicæ, quam inteſtino bello dilaniandam prævidebat, ſi Imperio ſe abdicaret: quia fratres in ſe mutuò arma erant converſuri, quæ in patrem conjunctis viribus verterant: quod poſt ejus obitum contigiſſe *Nithardus* in libris de diſſenſione filiorum Ludovici Pii, aliique rerum Francicarum Scriptores teſtantur. Sic autem comparatum fuiſſe *Ludovici Pii* animum, probat monumentum vetus quod inſcribitur: *Conqueſtio Domini Chludovvici Imperatoris & Auguſti Piiſſimi, de crudelitate & defectione Militum ſuorum, & horrendo ſcelere Filiorum ſuorum, in ſui dejectione & depoſitione patrato.* Quod Monumentum ex Codice Miraculorum *S. Sebaſtiani* deſcriptum à *Ducheſnio* Tomo II. pag. 336. editum eſt. Narrat ſcilicet *Ludovicus Auguſtus*, ſe, cùm animo multa volveret, ac lethali triſtitiæ vulnere conficeretur, nec à lacrimis temperare poſſet, à *Theutero* Sammedardenſis Monaſterii Præpoſito, viro in primis religioſo & pio rogatum, ipſi animi ſui arcanum aperuiſſe: Quòd nempe ſanctum illum locum amaſſet plurimùm, quem ſe non ultra viſurum, Sancti Martyris *Sebaſtiani* revelatione cognoverat. *Votum inſuper voviſſe, cujus effectum prohibuiſſet fluctuatio collati Imperii. Et niſi formidini ab hoſtibus imputaretur: aut hujus quod ſupra modum pertimeſcendum erat, ab Omnipotente ruina exigeretur: arma, purpuram, & ſtemmata quam libentiſſimè ibidem deponere voluiſſe.* Inde cùm à Religioſiſſimo Viro conſilium ſalubrius expetiiſſet, tale percepiſſe. *Bonum*, inquit, *votum tuum, Glorioſiſſime Cæſar: ſed ſicut docet Beatus Gregorius, Deo, nihil bona voluntate ditius. Magnum quidem eſt, quod optas, renuntiare ſæculo, & omnibus quæ poſſides: Siquidem per hoc Chriſti imitator eſſe poſſes. Verùm multorum ſalus à quibus perficitur, multiplicia in ſingulis præmia pollicetur. Illud tibi, iſtud omnibus conſulit: Magnum illud, ſed maximum eſt iſtud. Hoc ſi non poteſt operari voluntas, in iſto poterit remunerari. Denique in Deo id fuit mirabile magis, quòd dignatus eſt mori pro ſervis. Charitatis augmentum majus idem ipſe commendavit eſſe, ſi quis pro fratre non dubitaſſet animam ponere. Fecit quod docuit, animam pro nobis poſuit. Pertulit Dominus mortem, ut ſervus reciperet dignitatem: non neceſſitati ſuccumbens, ſed plaſmati ſuo ineffabiliter ſubveniens. Quod ſequamur exemplum, in ſeſe oſtendit, & danti operam palmam victoriæ promiſit, & permanens præmium repoſuit. Quia ergo gregem ſuum Regimini veſtro commiſit, pro eo, ſi neceſſe ſit, uſque ad mortem decertandum vobis inſigne erit atque laudabile.*

XII. *Paſchaſius* in Vita *Walæ* Corbeienſis Abbatis* libro II. in exauctoratione *Ludovici Pii* commemoranda multus eſt: nec ipſi, & *Juditha Auguſtæ* æquior eſt quàm *Agobardus*. Ubi enim *Gregorii IV.* Pontificis Romani adventum in Gallias cum *Lothario* narravit: ubi *Ludovici Auguſti* querelas contra filios, & filiorum excuſationes fucatas retulit, hæc ſubdit de populi defectione à Ludovico ad Lotharium: *Veruntamen poſt diem qua redit Pontifex, inſequenti nocte facta eſt manus Domini ſuper omnem populum juſto Dei Judicio, & immutata ſunt mentes ſingulorum; terrore Dei concuſſi ac tremefacti omnes. Unde in eadem nocte reliquerunt Auguſtum, ſine ullius (quantum reſcire potui) perſuaſione aut exhortatione; adieruntque omnes à minimo uſque ad maximum Honorium* (ſic Lotharium vocat) *ſuiſque caſtris ſe junxerunt, & apparuerunt in monte omnium eorum circa eum fixa tentoria: ita ut ſinguli dicerent à patre eorum & Pontificis: Manhu? Quod interpretatur; Quid eſt hoc? Quia omnino neſcientibus cunctis valdè mirabile fuit, qui pridie tam fortes erant & conſtantes, confiſi in multitudine, in promiſſis omnium, in conſilio Pontificum & Senatorum, in auctoritate paterna, in promiſſionibus multiplicibus, quòd tam permutabiles inventi ſunt & infirmi, ut ſine conſultu & æſtimatione alicujus, Cæſarem ſolum relinquerent cum juſtitia ſua: & ad filium contra quem venerant & firmarant, circumcirca, quaſi pulli ſub alas, tota in nocte convolarent, & mane caſtra metati unus populus appareret. Unde valdè diluculo ad eumdem Pontificem venimus pro miraculo quod acciderat; & ecce in medio unus Romanorum exclamans, ait voce canentis: Dextera Domini fecit virtutem*, &c.

* Edita eſt T. P. Sæculi IV. Benedictini.

Paſchaſii narratio de Ludovici Pii exauctoratione ad examen revocatur, ac refellitur.

Falſum eſt quod ſcribit *Paſchaſius*, ſine ullius perſuaſione aut exhortatione omnes *Ludovici Auguſti* fideles ad *Lotharium* defeciſſe. *Theganus* enim id communi conſilio factum fuiſſe teſtatur. *Tunc*, inquit, *conſiliati ſunt nonnulli ut Imperatorem derelinquerent,*

linquerent, & ad filios ejus pervenirent, in primis illi qui eum antea offenderant, cæteris ſequentibus. Et *Aſtronomus* in Vita *Ludovici Pii* teſtatur, *pene omnem populum, partim donis abſtractum, partim promiſſis illectum, partim minis territum*, ad filios illius defeciſſe.

Pergit Paſchaſius: *Tunc ab eodem Sancto Viro* (Gregorio ſcilicet Papa) *& ab omnibus qui convenerant, adjudicatum eſt, quia Imperium tam præclarum & glorioſum de manu Patris ceciderat, ut Auguſtus Honorius qui heres erat, etiam conſors factus & procreatus à Patre & ab omnibus, eum relevaret & acciperet. Alioqui niſi feciſſet, dixerunt omnes quod ſibi eligerent unanimiter qui eis auxilium & defenſionem ferret. Quibus dictis conſenſit Honorius, & ſuſcepit, neſcio quo judicio Patrem ſecum ducens, totius Monarchiam Imperii.*

Falsò ait Paſchaſius, *Lotharium*, quem *Honorii* nomine deſignat, invitum, & minis compulſum, Imperii totius Monarchiam ſuſcepiſſe: quem armata manu invaſiſſe paternum Imperium, populos ad defectionem ſollicitaſſe, patrem captivum detinuiſſe, & ab Epiſcopis publicæ Pœnitentiæ ſpecie inhonorari & calumniis affici curaſſe, *Theganus* & *Aſtronomus*, qui Palatinis rebus tum temporis intererant, teſtantur. Verùm ex *Paſchaſii* narratione compertum eſt, *Ludovicum Auguſtum* ante Synodum Compendienſem exauctoratum fuiſſe, cùm exercitûs & Procerum pars maxima ab ipſo defecit, & *Lotharius* Imperium uſurpavit, Gregorio Pontifice in caſtris *Lotharii* adhuc agente.

Pergit *Paſchaſius* excuſare *Lotharium*. Cùm enim *Teofraſtus*, qui in Dialogo collocutor eſt, dixiſſet, creviſſe diſcordiam, auctáque fuiſſe pericula quouſque Auguſtus Pater reſuſcitaretur in Sede Regni, & filius pelleretur: Paſchaſius reponit: *Non itaque pulſus eſt, ut aſſeris, neque tam inſipienter egit, ut tu plangis: Quoniam Regnum & Imperium, quod ciderat, comitante ſecum Auguſto Patre, ſuſtinuit, & ſervavit: neque in eo quidpiam admiſit, niſi quod univerſus Senatus coëgit & populus, in poteſtatis privatione, & judicio Preſidum, qui eum ſub Pœnitentia redegerunt. Hæc omnia quidem Arſenius noſter* (ſic *Vvalam* appellat) *unà cum Dei gratia temperabat, ne utra eorum pars in alteram crudeliùs quàm natura ſinit, aut ſceleſtiùs pro tanto diſcrimine ageret. Sed cùm vorax flamma diſcordiarum ampliùs ſæviret, nec pater Auguſtus in aliquo acquieſcens, ſponte emolleſceret, ne fortè parricidium proveniret, fecit ſuo ſancto conſilio, Auguſtus filius relicto Patre rursùs in Solio Imperii, petitâ veniâ, cum ſuis omnibus qui cum eo conſenſerant, liber ut abiret: quia hinc inde ſuper omnem populum furor Dei effuſus efferbuerat.*

XII. Fruſtra eſt in excuſando Lothario *Paſchaſius*, quem inſipienter, impiè & crudeliter egiſſe erga patrem, & ipſum è ſolio deturbaſſe, & Senatum, populúmque ad defectionem ſollicitaſſe, *Theganus*, *Aſtronomus*, & *Nithardus* teſtantur. *Lotharius verò*, inquit Theganus, *duxit ſecum patrem ad Compendium Palatium, & ibi valdè afflixit eum cum Epiſcopis, & cæteris nonnullis. Juſſerunt enim eum ire in Monaſterium, & ibi eſſe omnibus diebus vitæ ſuæ. Quod ille renuens, non conſenſit voluntati eorum.... De Compendio poſtea duxerunt Piiſſimum Principem ad Aquiſgrani Palatium. Hoc audiens æquivocus filius ejus, receſſit à Bauvaria magno dolore compulſus ob injuriam Patris. Qui veniens ad Palatium Franconofurt, ſtatim inde direxit Legatos ſuos, poſtulans & impetrans ut erga patrem humaniorem exhiberet ſententiam. Quod frater ejus Lotharius benignè non ſuſcepit. Poſtquam illi Legati reverſi ſunt, ſtatim alios deſtinavit ad patrem, qui prohibiti ſunt ne eum viderent. Poſtea perrexit Lotharius de Aquiſgrani Palatio, & perrexit Moguntiam; ubi obviam venit ei frater & colloquium inæquale habuerunt ibi propter hoc, quia omnes, quos Lotharius habebat ſecum, adverſarii erant patris ſui injuſtè; quos autem Lodeuvicus habebat ſecum, fideles erant patri ſuo ac ſibi. Inde revertens Lotharius, venit Aquis Palatium, celebravitque ibi Natale Domini, adhuc clauſo patre. Poſt ſanctum diem Epiphaniæ iterum Lodeuvicus miſit Legatos ſuos ad Patrem. Qui venientes Aquis, conſenſit eis Lotharius ut viderent patrem cum inſidiatoribus. Venientes Legati ad conſpectum Principis, & humiliter proſternentes ſe pedibus ſuis, ſalutaverunt eum ab æquivoco filio ſuo. Secreta vero noluerunt ei indicare propter inſidiatores præſentes, ſed aliquo motu ſignorum fecerunt eum intelligere, quod æquivocus ejus hoc conſentire noluiſſet, ſcilicet ſupplicium patris.* Intelligis ex *Thegano*, Lotharium ſemper fuiſſe erga patrem peſſimè affectum, ipſum captivum detinuiſſe & clauſum, conjuratos adversùs ipſum amicos habuiſſe, ipſum vexaſſe, *Ludovici* fratris prò ejus libertate rogantis preces & Legationes repuliſſe.

Addit Theganus: *Illis miſſis abeuntibus, ſtatim Lotharius compulit Patrem ut cum eo veniret Compendium. Hoc audiens Lodeuvicus, coadunata multitudine, ſecutus eſt eos. Qui cùm non longè eſſet ab eis, Lotharius dimiſit patrem, & receſſit ab eo cum Conſiliariis ſuis impiis. Lodeuvicus verò filius ejus pervenit ad eum, & honeſtè ſuſcepit, & reduxit iterum ad Aquis Sedem ſuam, & Deo jubente reſtituit eum in Regnum & locum ſuum.* Ex quibus compertum eſt, *Lotharium* ſponte & filiali affectu non dimiſiſſe patrem, ſed cogente *Ludovico* fratre, qui cum exercitu imminebat; & ipſum pulſum fuiſſe ac deturbatum è ſolio impia tyrannide *Lotharii*; ſiquidem *Ludovicus* eum reſtituit in Regnum & locum ſuum.

Aſtronomus æquè *Paſchaſium* convincit falſitatis. Teſtatur ſiquidem *Lotharium* patrem captivum duxiſſe, in Monaſterio S. Medardi *ſub arcta cuſtodia* detinuiſſe, Conventum generalem Compendii celebrandum indixiſſe; ibi Legationem Conſtantinopolitani Imperatoris ad patrem directam ſuſcepiſſe, & munera patri deſtinata ſubtraxiſſe. Hæc verò quid aliud ſunt, quàm exauctoratio patris & uſurpatio Imperii? Addit *Aſtronomus* Compendienſem poſt Conventum, in quo *Ludovicus Auguſtus* publicæ addictus Pœnitentiæ, pulla veſte indutus, & ſub tectum quoddam retruſus eſt, *Populum pro talibus geſtis mœſtum ad propria reverſum eſſe.* Lotharium ducto ſecum patre ad hiemandum regreſſum Aquiſgranum. *Intra hujus hiemis durationem, gregatim populos tam Franciæ, quàm Burgundiæ, necnon Aquitaniæ, ſed & Germaniæ coëuntes, calamitoſis querelis de Imperatoris infortunio conqueſtos.* Quod argumento eſt, univerſum Senatum & Populum dejectioni *Ludovici Auguſti* non conſenſiſſe, neque *Lotharium* coëgiſſe ut paternum Imperium uſurparet, ſicut ſcribit *Paſchaſius*. Addit Aſtronomus, *Eggebardum* Comitem, & *Vvillelmum* Comitem Stabuli in Francia *quos poterant, ſibi in unione voluntatis reſtituendi Imperatoris coadunaſſe*. A Germania *Hugonem* Abbatem in Aquitaniam miſſum à *Ludovico*, & ab his qui illuc confugerant, à *Drogone* ſcilicet Epiſcopo & reliquis, *Pippinum in hoc ipſum inſtigaſſe*. Bernardum & Vvarinum in Burgundia conſiſtentem populum ſuaſionibus accendiſſe, promiſſionibus allexiſſe, juramentis adſtrinxiſſe, & in unum velle fœderaſſe. Vere proximo, patre aſſumpto, Pariſios versùs iter arripuiſſe. Cui Eggebardus Comes & alii Haſbanienſis pagi proceres, *cum magna coacta manu, obviam pro Imperatoris liberatione pugnaturi proceſſerunt: perveniſſetque res ad effectum, niſi Piiſſimus Imperator cavens & multorum periculum ſimul & proprium, ab hoc incœpto, præcepto & obteſtatione*

ſtatione eos prohibuiſſet. Tandem ad Monaſterium Sandionyſianum ipſos perveniſſe. Interim *Pippinum* ab Aquitania maxima cum manu exiiſſe & ad Sequanam veniſſe, ubi, pontibus diſſipatis, & navibus demerſis, ſubſtitit. *Vvarinum* & *Bernardum* Comites, plurimis ſociorum ex Burgundiæ partibus coactis, perveniſſe ad Matronam fluvium: indeque Legatos miſiſſe ad Lotharium, *poſtulantes ut eis abſolutus cuſtodia vinculis redderetur Imperator. Quorum ſi pareret poſtulationi, ipſi quoque ei cauſa apud patrem ſalutis & honoris olim diſpoſiti forent. Sin alter, etiam, ſi neceſſe eſſet, cum ſui periculo eum requiſituri: & reſiſtentibus ſibi in hac re, cum armis Deo judice, eſſent obviaturi.* Huic mandato reſpondiſſe Lotharium: *Nullum plus ſe vel compati paternæ calamitati, vel congaudere proſperitati: nec debere ſibi imputari culpam Senioris ſibi oblati, cùm ipſi eum deſtituiſſent ac prodidiſſent: neque carceralis cuſtodiæ nævum ſibi jure inuri, cùm conſtaret hoc actum Judicio Epiſcopali.* Condicta dies eſt, quâ cum *Guerino* Comite, & *Odone*, necnon *Fulcone* & *Hugone* Abbatibus, ea de cauſa tractaretur. At *mutato conſilio, cum his qui ejus favore ducebantur, relicto patre in Monaſterio S. Dionyſii, ipſe Burgundiam petiit, Viennam uſque pervenit, ibidemque ſtativa facere delegit.*

Ex hac *Aſtronomi* narratione conſtat, *Lotharium* dimiſiſſe patrem, cogentibus fratribus & Proceribus, qui ipſi triplici cum exercitu imminebant, non ſponte, ut innuit *Paſchaſius.* Reſponſionem verò *Lotharii* ad *Vvarini & Bernardi* Comitum Legatos ſinceram fuiſſe quis ſibi perſuadeat? Nullum plus ſe compati paternæ calamitati, vel congaudere proſperitati an ſincerè aſſerebat, qui hujus ipſe calamitatis erat auctor, qui eum captivum tenebat, qui inglorium, & exauctoratum ducebat, ne quidem ipſi relicto Imperatoris nomine? Sibi non imputari culpam dejectionis ipſius ait: Cui ergo imputanda? Iis qui ab ipſo defecerant, ac eum prodiderant? Sed eum deſtituerant ac prodiderant ipſo inſtigante *Lothario.* Num verò inſons erat, qui patris ac domini ſui proditores receperat, eorúmque defectionem ac proditionem approbarat? Etſi verò Judicio Epiſcopali fuerat addictus publicæ Pœnitentiæ, & in cuſtodiam detruſus *Ludovicus Auguſtus*, jure hic nævus inurebatur *Lothario*, qui conjuratos & ſuis partibus devotos Epiſcopos non ſolùm ab hoc facinore non prohibuerat, cùm poſſet; non ſolùm hujus tragœdiæ ſpectator extiterat, ſed actor; qui patrem premebat dura captivitate; qui denique ipſum, urgentibus licèt fratribus, rogantibus Proceribus, conquerentibus populis, gementibus univerſis, reſtituere in libertatem & Imperium hucuſque noluerat. Tandem *Lotharium* petitâ veniâ cum ſuis non diſceſſiſſe, ut ait *Paſchaſius*, niſi poſtquam bellis civilibus Franciam permiſcuit, reſtitutionem patris in Imperium impatienter ferens, & cùm ab exercitu patris & fratrum premeretur, conſtat ex eodem Aſtronomo. *Lotharius*, inquit, *à Cabillono iter ſuſcepit ad Auguſtodunum, indéque Aurelianam urbem pervenit, deinde in pagum Cenomannicum, in villam cujus vocabulum eſt Matualis, devenit. At Imperator cum ſuis maximis copiis, ſimul & Ludovico filio eum ſequitur. Quo audito, Lotharius, jámque ſuis receptis, non multo intervallo à patre caſtra fixit. Contra quem pater compendioſo itinere obambulabat, uſquequo perventum eſt ad fluvium Ligerim prope Caſtrum Bleſenſe, quo Ciza fluvius Ligeri confluit. Poſitis hinc inde caſtris, occurrit etiam Patri Pippinus filius cum quanto potuit militari apparatu. Infractus ergo viribus Lotharius, ſupplex ad Patrem venit. Quem ille coërcitum verbis, & obligatum tam ipſum, quam Proceres ejus, quibus valuit ſacramentis, in Italiam remiſit.*

Audiendus tandem contra *Paſchaſium Nithardus* lib. 1. *Pippinus*, inquit, *& Lodhuvicus videntes quòd Lotharius univerſum Imperium ſibi vindicare, illóſque deteriores efficere vellet, graviter ferebant. Inſuper autem dum hic Lambertus atque Mathfridus, quis eorum ſecundus poſt Lotharium in Imperio haberetur ambigerent, diſſidere cœperunt. Et quoniam quiſque eorum propria quærebat, Rempublicam penitus negligebant. Quod quidem populus cernens, moleſtus erat. Occurrebat etiam filiis verecundia & pœnitudo, quòd patrem bis honore privaverant: univerſæ plebi, quòd bis Imperatorem dimiſerant. Ac per hoc hinc inde in reſtitutione ejus conſentiunt, & undique ad Sanctum Dionyſium, ubi tunc Lotharius Patrem & Carolum ſervabat, affluere contendunt. Cernens Lotharius prædictam animoſitatem vires ſuas excedere, antequam conveniant, arma ſumit; Patrem ac Carolum dimittit, itineréque arrepto, Viennam petit. Plebs autem non modica, quæ præſens aderat, etiam etiámque Lothario pro Patre vim inferre volebat. Rege recepto, Baſilicam S. Dionyſii unà cum Epiſcopis & omni Clero confluunt, laudes Deo devotè referunt, coronam & arma Regi ſuo imponunt*, &c. Narrat deinde *Nithardus* quomodo *Matfridus* & *Lambertus* Lotharianæ factionis Duces Marcam Britannicam occuparint, copias contra ipſos ab Imperatore miſſas ceciderint: quomodo *Lotharius* Cabilonum obſederit, expugnarit, incenderit, ne templis quidem parcens: *Gerbergam* more maleficorum in Ararim mergi præceperit, *Ganzelinum* & *Sanilam* capite damnari, *Vvarinum* ſervatum jurejurando ſuis partibus adſtrinxerit. Tum ſubdit: *Hoc autem Lotharius & ſui duobus prœliis feliciter geſtis magnanimes effecti, univerſum Imperium perfacile invadere ſperantes, ad cætera deliberaturi Aurelianenſem urbem petunt. Quod Pater audiens, è Francia manu validâ collectâ, inſuper Lodhuvico filio ſuo, cum univerſis qui trans Rhenum morabantur, in auxilium ſibi aſſumpto, tantum facinus à filio in Imperium commiſſum vindicaturus perrexit. Lotharius quoque eadem ſpe qua Francos adducere conſueverat, animatus, ire obvius ratum duxit. Ac per hoc hinc inde confluunt, ſupráque fluvium, juxta villam quæ Calviacus dicitur, caſtra ponunt. Sed Franci, eò quòd Imperatorem bis reliquerant, pœnitudine correpti, & ut deinde tale quid committerent turpe judicantes, ad defectionem impelli dedignati ſunt. Quamobrem cùm nec fugæ, nec prœlii locum videret, ea pactione noviſſimè prœlium diremit, ut infra dies ſtatutos Alpibus excederet, ac deinceps, ſine Patris Juſſione fines Franciæ ingredi non præſumeret, & extra Patris voluntatem in ejus Imperio deinceps moliri nihil tentaret. Quod & ita ſe & ſuos ſervaturos, tam is quàm & ſui ſacramento firmaverunt.* Ex qua *Nithardi* relatione liquet, *Lotharium* tyrannidem ſemper affectaſſe, etiam poſtquam reſtitutus eſt in Imperium *Ludovicus* pater, ſemper Francos ad defectionem pertrahere, & univerſum Imperium invadere conatum fuiſſe: Nec ſeceſſiſſe niſi rebus deſperatis, cùm nec fugæ, nec prælii locum videret. Falſum eſt itaque quod ſcripſit *Paſchaſius*, Vvalam effeciſſe ſuo ſancto conſilio, Auguſtus filius relicto patre rursùs in ſolio Imperii, petita venia, cum ſuis omnibus liber ut abiret. Nobis tamen favet admodum *Paſchaſius*, cùm exauctorationem *Ludovici Auguſti* ab impoſitione Pœnitentiæ publicæ diſtinguens, hanc duntaxat, non illam tribuit Judicio Præſulum, ita de *Lothario* ſcribens: *Neque in eo quidpiam admiſit, niſi quod univerſus Senatus coëgit & populus in poteſtatis privatione; & Judicio Præſulum, qui eum ſub Pœnitentia redegerunt.*

Ludovici filios ſubinde ut excuſet *Paſchaſius*, & *Vvalam* ſuum ipſorum factioni adhærentem, *Bernardum*

nardum Ducem, & *Judithам Auguſtam* accuſat. *Tunc*, inquit, *omnes hi Proceres, & filii duo, Melanius* * *& Gratianus* * *qui aderant, decernunt potius mori debere eos, quàm ultra hæc quoque conſentire, ut unus eis ſceleſtus, flagitioſus, & auctor totius malitiæ, omnibus eſſet in contumeliam & ruinam, & in opprobrium ſempiternum. Quod ſanè conſilium & definitionem tunc Arſenius cum divino timore mœrens ac dolens conſenſit, quia nullum jam alium evadendi ingenium invenire jam potuit: non ut Auguſtus Imperio privaretur, aut inhoneſtè (quantum rei eventus ſinebat) in aliquo aut ab aliquo tractaretur; ſed ut hoſtis pelleretur unà cum ſuis complicibus; & mœchia quæ jam publica erat, in confuſionem omnium ne diutius celaretur. Sortilega ibidem aggregata, divini, conjectores & muti, necnon ſomniatores, & hi qui exta conſulebant; vel alii quamplures malignis inſtituti artibus, à ſacro pellerentur Palatio: quorum tanta & talia erant nefandiſſima artis præſagia, etiam ut plurimos traherent in errorem: quia videbantur omnia diabolicæ artis figmenta in mundo repullulaſſe, in tantum, cùm hæc omnia ita fraude ſeu dolo circa Auguſtum agerentur, ut in nullo penitus ſentire poſſet quotidie quæ fiebant. Alioquin malitioſis niſi eſſet præventus artibus, nequaquam fieri poſſet ut fideliſſimos quoſque Conſules, & Sanctiſſimos Præſules non audiret, vel crederet ſibi talia narrantibus, quos olim ſemper in Conſilio habuerat. Non enim alium in fide recipiebat, niſi quem Juſtina* vellet: neque alium aut audire, aut diligere valebat, aut aſſentire, quouſque iſta viguerunt, niſi quem illa ei in fide commendabat: & quod prodigioſius eſt, ut aiunt, nec aliud velle præter quæ ipſa vellet. Unde quidam Epiſcoporum, cùm coràm eo adſtarent omnes Præſules Chriſti, & Senatus totius Imperii, necnon & omnis populus, eúmque jam arguerent conſtanti fide pro talibus: Scio*, inquit, *quamvis talia & tanta quæ dicuntur, malè deceptus his artibus hactenus aſſenſiſſes, cùm his exutus fueris quibus veſtiris, quia te recipies, & eris optimus Imperator, quod ſemper ante fuiſti.*

* Pippinus, & Ludovicus.

* Juditha Auguſta.

Et infra, ubi *Judithам Auguſtam* velatam commemoravit conſentiente Imperatore, (qua in re falſus eſt) hæc ſubdit: *Sed quia cuncta quæ fiebant, non erant ex corde Juſtiniani* * *neque ex animo, quoniam ab æmulis veræ fidei & juſtitiæ inſtigabatur & adulabatur, femineo rurſus devictus inſtinctu, quaſi multa contra eum inhoneſta, non pro fide facta fuiſſent, qui niſi ſe de his vindicaret, bene deinceps regnare non poſſet, rurſúſque ſi ablatam ſibi uxorem non reciperet poſt velamen. Tegitur interdum vulnus in corde valde defixum, augentur complices iterum ut reſcindatur Imperium. Honorius* * *qui erat longè diu conſors à patre & ab omnibus procreatus Imperator, removetur à poteſtate, repellitur à conſortio: ſacramenta univerſorum quæ illi facta fuerant, Auctoritate paterna violantur: boni quoque atque inclyti viri, qui dudum pro fide certaverant, Tyrannum fugarant, mœchiam & univerſa turpia à conſpectu Palatii pepulerant, qui patriam & populum ſalvarant, qui etiam Auguſtum & filios liberarant; qui ſe ipſos cum multo diſcrimine, poſt talia quibus eum reſtituerant in throno Imperii, unà cum filii conſortio in fide, qui pro fide egerant, ſubdiderunt: ita ut in eis nihil niſi fides & veritas appareret. Sed inſidiantibus malis quæritur opportunitas temporis, & locus electus, diſperguntur univerſi qui ei fidem priùs ſervarant: Senatus exſiliatur & Magnates omnes, atque olim cariſſimi & primi damnantur Palatii: inter quos etiam Arſenius* * *noſter rapitur.*

* Ludovici Pii.

* Lotharius.

* Vvala.

Calumniis in *Judithам Auguſtam* jactatis faciliùs credidit *Paſchaſius*, eáſque ſcriptis prodidit. Vitium iſtud fuit Corbeienſium, qui *Vvalam* Abbatem ſuum è Lotharianæ factionis Primariis, Auctorem habebant ejus erroris, quo *Judithам Auguſtam* A ſtupri conſuetudine cum *Bernardo* Duce pollutam & infamem effutiebant. *Vvala* Præceptor fuerat *Lotharii* eóque faciliùs in ejus partes pertractus eſt *Lotharius*, & qui ejus partibus ſtudebant, *Judithæ* Imperatricis hoſtes, quæ *Caroli* filii ſui promovendis rebus ardenter incumbebat; necnon *Bernardi*, qui Regni Adminiſter erat, *Judithæ*, & *Carolo* Juniori Principi devotiſſimus, ſtupri calumniam *Judithæ* & *Bernardo* intulerunt, ut defectionis ſuæ conſilia, & tyrannidem excuſare hoc prætextu poſſent; quaſi arma ſumpſiſſent, non ad exauctorandum Imperatorem, ſed ad propellendam ab ejus Palatio & ſacra Majeſtate infamiam, B velatâ *Judithâ*, pulſo *Bernardo*, *Carolo* juvene Principe in Monaſterium detruſo, ne in paterni Regni portionem ullam ſuccederet. Calumnias illas *Vvala*, vir licet pius, facilibus auribus excepit. Ita enim comparati ſunt nonnulli qui pietatem profitentur, ut in animum inducere non poſſint, mendacia eſſe & calumnias quæ de aliquo dicuntur à viris Auctoritate, numero, & pietatis ſpecie conſpicuis; & crimina de aliquibus vulgata vera eſſe dum credunt, ne calumniatores illos judicent, qui ipſa publicant, caritate (ſi ſic loqui fas eſt) caritatem evertunt. Quæ autem *Paſchaſius* in Dialogo illo ſuo de Vita *Vvalæ* contra C *Judithам Auguſtam* effutiit, iiſdem momentis calumniæ convincuntur, quibus *Agobardum* ſupra confutavimus. Figmenta ſunt etiam quæ exaggerat *Paſchaſius* de divinis conjectoribus, ſortilegis in Palatium à *Juditha* aggregatis, qui *Ludovici Auguſti* animum ipſi ita conglutinarent, totus ut ex ejus nutu penderet. Magicæ enim artes, quibus uxori penitus devinctus fuit Princeps uxorius, aliæ non fuerunt ab elegantis formæ illecebris, formæque præſtantiæ reſpondentibus animi dotibus. *Ludovicum Pium Juditha* magis adſtrinxit communis amor in *Carolum* filium, egregiæ Principem indolis, cujus D fortunæ providentiâ paternâ conſulere æquum erat: non igitur magicis artibus erat opus, ut *Judithæ Auguſtæ* pro communis filii gloria, fortuna, & ſecuritate ſolicitæ Imperator obaudiret.

XIII. His quæ *Ludovici Pii* exauctorationem ſpectant, diſcuſſis, reſtitutionis ejus expendenda hiſtoria eſt. Facta hæc eſt in Conventu apud *S. Dionyſium*, Dominica II. Quadrageſimæ, anno Chriſti DCCCXXXIV. cùm *Pippinus* & *Ludovicus* Reges *Ludovici Auguſti* filii, *Eggebardus*, *Vvillelmus*, *Bernardus* & *Varinus* Comites, collectis copiis, *Lotharium* in Sandionyſiano-Monaſterio, ubi tunc erat, propiùs aggreſſi, eò adegerunt, ut re- E licto ibidem Patre, tacita fuga excederet. Rem ita narrat *Aſtronomus* in Vita Ludovici Pii: *At verò ii qui cum Imperatore remanſerant, eum ad recipiendas Imperatorias Infulas hortabantur. Sed Imperator, quamquam modo, quo prædictum eſt, Eccleſiæ eliminatus communione, nequaquam tamen præpropere voluit acquieſcere ſententiæ: Sed Dominica quæ in craſtrinum advenit, in Eccleſia S. Dionyſii Epiſcopali miniſterio voluit reconciliari, & per manus Epiſcoporum armis accingi conſenſit. In qua re tanta exultatio populi excrevit, ut etiam ipſa elementa viderentur injuriam patienti compati, & rele-* F *vato congratulari. Etenim uſque ad illud tempus tanta incubuerat procellarum vis, pluviarúmque vehementia, ut extra ſolitum aquarum ſuperabundantia excreſceret flatúſque ventorum impervia biles fluminum alveos redderet. Sed in illius abſolutione ita quodammodo viſa ſunt conjuraſſe elementa, ut mox & venti ſævientes miteſcerent, & cœli facies in antiquam & multo tempore inviſam ſerenitatem rediret.* Imperator eſſe nunquam deſtitit *Ludovicus Pius*, quod Jus ipſum ſpectat. Synodus Compendienſis ipſum non exauctoravit, nec exauctorare potuit,

ſed ipſum adegit ad cingulum militiæ deponendum, & exuendum habitum ſæculi, & Pœnitentis veſtem induendam. Sententia itaque nulla fuit opus ut reſtitueretur Imperio. Potuit inconſultis Epiſcopis inſulas & adminiſtrationem Imperii reſumere, quibus fuerat per vim privatus. Sed quia Pœnitentiæ publicæ addictus fuerat, quamvis injuſtè, & militiæ cingulum depoſuerat; Epiſcopali miniſterio priùs reconciliari voluit, & per manus Epiſcoporum armis accingi. Reconciliari adhuc voluit ritu ſolemniori in Synodo apud Theodonis Villam, * quæ in urbem Mediomatricum * migravit proximis ante Quadrageſimam diebus anno 835. De qua Synodo ita ſcribit *Aſtronomus* in Vita Ludovici Pii: *Sequenti verò Dominica, quæ ſacræ Quadrageſimæ initium præcedebat, in Metis civitatem Dominus Imperator, ſed & Epiſcopi, & populus univerſalis illius Conventus venit: & inter Miſſarum celebrationem ſeptem Archiepiſcopi ſeptem Reconciliationis Eccleſiaſticæ Orationes ſuper eum cecinerunt, atque omnes populi, hoc viſo, pro plenaria reſtitutione Imperatoris multas Deo gratias reddiderunt.*

* Thionville.
* Metz.

Scelus filiorum Ludovici Pii Scriptura Sacra & Canones damnant.

XIV. Scelus filiorum *Ludovici Auguſti*, qui ipſum exauctorarunt, Procerum, & Epiſcoporum, qui in ipſum conjurarunt, populi qui ab ipſo defecit, damnat Chriſti ſententia dicentis: *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Et Apoſtolus I. ad Corinthios 13. *Omnis anima,* inquit, *Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: Non eſt enim Poteſtas niſi à Deo: quæ autem ſunt à Deo, ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit Poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt .... Ideo neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam. Ideo enim & tributa præſtatis: Miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.* Et in Epiſtola ad *Titum*, cap. III. *Admone illos Principibus & Poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire.* Et *S. Petrus*, Epiſtola 1. cap. 2. *Subjecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum: ſive Regi, quaſi præcellenti; ſive Ducibus tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum: quia ſic eſt voluntas Dei ..... Deum timete, Regem honorificate, &c.*

Anno 634.

Damnant eamdem perfidiam Concilia: Toletanum IV. Canone 75. his verbis: *Multarum gentium (ut fama eſt) tanta extat perfidia animorum, ut fidem ſacramento promiſſam Regibus ſuis ſervare contemnant, & ore ſimulent juramenti profeſſionem, dum retineant mente perfidiæ iniquitatem. Jurant enim Regibus ſuis, & fidem, quam pollicentur, prævaricantur; nec metuunt volumen illud judicii Dei per quod inducitur maledictio, multáque pœnarum comminatio ſuper eos qui jurant in nomine Domini mendaciter ..... Sacrilegium eſt, ſi violetur à gentibus Regum ſuorum promiſſa fides, quia non ſolum in eos fit pacti tranſgreſſio, ſed & in Deum quidem, in cujus nomine pollicetur ipſa promiſſio. Inde eſt quòd multa Regna terrarum cœleſtis iracundia ita permutavit, ut per impietatem fidei & morum, alterum ab altero ſolveretur. Quòd ſi divinam iracundiam vitare volumus, ſervemus erga Deum religionis cultum cum timore: cuſtodiamus erga Principes noſtros pollicitam fidem atque ſponſionem. Non ſit in nobis, ſicut in quibuſdam gentibus infidelitas impia, non ſubdola mentis perfidia, non perjurii nefas, nec conjurationum nefanda molimina. Nullus apud nos præſumptione Regnum arripiat; nullus excitet mutuas ſeditiones civium; nemo meditetur interitus Regum ..... Quicumque igitur à nobis, vel totius Hiſpaniæ populis, qualibet conjuratione vel ſtudio, Sacramentum fidei ſuæ, quod pro Patriæ ſtatu, vel conſervatione Regiæ ſalutis pollicitus eſt, temeraverit, aut Regem nece attrectaverit, aut Poteſtate Regni exuerit, aut præſumptione tyrannica Regni faſtigium uſurpaverit, Anathema ſit in conſpectu Dei Patris & Sanctorum Angelorum, atque ab Eccleſia Catholica, quam profanaverit perjurio, efficiatur extraneus, & ab omni cœtu Chriſtianorum alienus, cum omnibus impietatis ſuæ ſociis: quia oportet ut pœna teneat obnoxios, quos ſimilis error invenerit implicatos.* Quæ ſententia ter repetita eſt ad ſolemniorem execrationem eorum qui Regibus fidem non ſervant.

Anno 636.

Concilium Toletanum V. Canone IV. *Quiſquis inventus fuerit vivente Principe, in alium attendiſſe pro futura Regni ſpe, aut alios in in ſe propter id attraxiſſe; à Conventu Catholicorum excommunicationis ſententia repellatur.* Et Canone 5. *Sed & hoc pro peſtilentioſis hominum moribus ſalubri ordinatione cenſemus, ne quis in Principem maledicta congerat: Scriptum eſt enim à Legiſlatore: Principem populi tui non maledices. Quod ſi quis fecerit excommunicatione Eccleſiaſtica plectatur.* Et Canone 7. *Propter malarum mentium facilitatem, & memoriæ oblivionem, hoc ſacratiſſima ſtatuit Synodus, ut in omni Concilio Epiſcoporum Hiſpaniæ, univerſalis Concilii Decretum, quod propter Principum noſtrorum ſalutem eſt conſtitutum, peractis omnibus in Synodo, publica voce debeat pronuntiari; quatenus ſæpe replicatum auribus, vel aſſiduitate iniquorum mens territa corrigatur, quæ ad prævaricationem & oblivione; & facilitate perducitur.*

Anno 638.

Concilium Toletanum VI. Canone 14. *Cæterùm ſi infidelis quiſquam in capite Regio, aut inutilis in rebus commiſſis Piiſſimo Domino noſtro Cinthilano Regi extiterit, in Clementiæ ejus manu, & Poteſtatis nutu conſtet ejuſmodi moderatio. Nefas eſt enim in dubium deducere ejus Poteſtatem, cui omnium gubernatio ſuperno conſtat delegata judicio. Quòd ſi poſt ejus deceſſum quiſpiam receptus fuerit ejus vitæ fuiſſe infidelis; quicquid largitate ipſius in rebus habet conquiſitis, careat, confiſcandum, & fidelibus largiendum.*

Et Canone 17. *Quanquam in Concilio anteriori de hujuſmodi re fuerit promulgata ſententia, tamen placet iterare, quod convenit cuſtodire. Itaque Regis vita conſtante, nullus ſibi aliquo opere vel deliberatione, ſeu cujuſcumque dignitatis laicus, ſeu gradu Epiſcopatus, Presbyterii, aut Diaconii conſecratus, cæteriſque Clericatus Officiis deditus, Regem provideat contra viventis Regis utilitatem; & proculdubio voluntatem: nullo blandimento aut ſuaſione, pro eadem ſpe, aut alios in ſe trahat, aut ipſe in alium acquieſcat. Iniquum enim & valde exſecrabile à Chriſtianis debet haberi, futuris temporibus illicita proſpicere, & vitæ ſuæ ignaros ventura diſponere. Quod ſi quiſquam jam talia iniqua deliberatione cum quocumque eſt meditatus, hoc ſibi noverit eſſe Sacerdotali moderatione conceſſum, ut veniabiliter poſſit hoc ſine mora præſentis Principis auribus publicare. Si autem obſtinata deliberatione ſua machinamenta noluerit dicere, peſſimo plectatur anathemate.*

Et Canone 18. *Conteſtamur coram Deo & omni Ordine Angelorum, coram Prophetarum, atque Apoſtolorum, vel omnium Martyrum choro, coram omni Eccleſia Catholica & Chriſtianorum cœtu, ut nemo intendat in interitum Regis: nemo enim Regni gubernaculis privet: nemo tyrannica præſumptione apicem Regni uſurpet: nemo quolibet machinamento in ejus adverſitatem ſibi conjuratorum manum aſſociet. Quod ſi in quopiam horum quiſquam noſtrorum temerario auſu præſumptor extiterit, anathemate divino percuſſus abſque ullo remedii loco, habeatur condemnatus æterno judicio.*

Anno 646.

Concilium Toletanum VII. Canone I. *Si in derogationem aut contumeliam Principis reperiatur aliquis*

aliquid nequiter loqui, aut in necem Regis, ſeu dejectionem intendere, vel conſenſum præbere, nos ſiquidem hujuſcemodi excommunicatione dignum cenſemus. Utrum tamen ſit illi quandóque communicandum, pietati Principis diſcernendum relinquimus; cujus procul dubio poteſtas eſt ſubditorum culpas miſericordia, judiciique ſententia temperare.

656 Concilium Toletanum X. Canone 2. *Si quis Religioſorum, ab Epiſcopo, uſque ad extremi ordinis Clericum, ſive Monachum, generalia juramenta in ſalutem Regiam, gentiſque aut patriæ data reperiatur violaſſe voluntate profana, mox propria dignitate privatus, & loco & honore habeatur excluſus; eo miſerationis obtentu tantummodo reſervato, ut an locum, an honorem, an utraque poſſideat, concedendi jus licentiamque Principalis Poteſtas obtineat.*

681 Concilium Toletanum XII. Canone I. decernens obſequium præſtandum *Ervigio* Regi, addit: *Non erit jam deinceps aut ab anathematis ſententia alienus, aut à divinæ animadverſionis ultione ſecurus, quiſquis contra ſalutem ejus aut erexerit vocem, aut commoverit cædem, aut aliquam exquiſierit lædendi occaſionem.*

693 Concilium Toletanum XVI. Canonibus 9. & 10. præcedentes Canones renovavit: & *Sisbertum*, qui in Regem *Egicanem* conjuraverat, honore & loco privavit, rebúſque omnibus privatum & exilio damnatum auctoritate Principis à Communione ad exitum uſque excluſit.

Anno 829. Eamdem perfidiam Gallicana damnant Concilia. Pariſienſe VI. parte 1. Cap. 8. *Conſtat Poteſtatem Regalem omnibus ſibi ſubjectis ſecundùm æquitatis ordinem, conſultum ferre debere, & idcircò oportet ut omnes ſubjecti fideliter & utiliter, atque obedienter ei pareant Poteſtati: quoniam qui Poteſtati à Deo ordinatæ reſiſtit, Dei utique ordinationi, juxta Apoſtoli documentum reſiſtit. Sicut enim ſubjecti à Rege ſibi volunt piè & juſtè opitulari, ita ſpecialiter ei primùm ad ſalutem animæ ſuæ procurandam, deinde generaliter ad honeſtatem & utilitatem Regni ſecundùm Dei voluntatem diſponendam, atque miniſtrandam; indiſſimulanter atque irretractabiliter ſolatium opportunum debent exhibere. Quod cùm faciunt, & divinum præceptum adimplere, & fidem Regi debitam evidenter probantur conſervare. Hujuſcemodi ergo obſequium à ſubjectis Regiæ Poteſti impendi debere, & Legalia præcepta apertè teſtantur, & Dominus in Evangelio admonet, dicens: Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, &c.* Mox laudatis *S. Pauli* & *S. Petri* teſtimoniis, ſubjungit: *Quapropter neceſſe eſt, ut unuſquiſque fidelis tantæ Poteſtati ad ſalutem propriam, & honorem Regni, ſecundùm Dei voluntatem, utpote membrum capiti, opem congruam ferat, plúſque in illo generalem profectum & utilitatem atque honorem Regni, quàm lucra quærat mundi, quatenus his ſaluberrimis opitulationibus ſibi viciſſim ſuffragantes, æterno Regno pariter mereantur perfrui felices.*

* Lauriac. Anno 843. Concilium apud Lauriacum * in pago Andegavenſi, Canone 2. *Si quis contra Regiam Dignitatem doloſè & callidè ac pernicioſè ſatagere comprobatus fuerit, niſi digniſſimè ſatisfecerit, anathematizetur.* Et Canone 3. *Si quis Poteſtati Regiæ, quæ non eſt, juxta Apoſtolum, niſi à Deo, contumaci ac inflato ſpiritu, contra auctoritatem & rationem pertinaciter contradicere præſumpſerit, & ejus juſtis & rationabilibus Imperiis ſecundùm Deum, & Auctoritatem Eccleſiaſticam, ac Jus Civile, obtemperare irrefragabiliter noluerit, anathematizetur.*

876. Concilium Pontigonenſe Canone V. ſtatuit *Ut Imperialis honor ab omnibus fideliter obſervetur; & quæ ab eo, ſeu per Epiſtolam, ſeu per Legatos præcipiuntur, à nullo impunè audeant violari.* Canon XV. Caroli Calvi Imperatoris Lex eſt à Patribus approbata: *Ut nemo*, inquit, *fidelium noſtrorum quodammodo aliquem celet, quem noſtrum ſcierit infidelem eſſe: neque ei ſuſtentationem quamcunque præſtare pertentet, ſi eum ad noſtram fidelitatem revocare nequiverit. Quicumque autem contra hoc fecerit, Prædeceſſorum noſtrorum & Progenitorum Judicium experietur.*

Concilium Troſleianum Canone II. *Et quoniam à nobis ratio exigitur omnium, & Principum & ſubjectorum, ab eo qui ſine acceptione judicat perſonarum, & pro ipſis Regibus Regi Regum ſumus reddituri rationem, ſermo exhortationis ad veſtram, Domine Rex, nobis habendus eſt Excellentiam. In quo facto Pontificalem ſic exerimus auctoritatem, ut non obliviſcamur Regiam à Deo conſtitutam eſſe Sublimitatem, dicente Apoſtolo:* Subditi eſtote Regi quaſi præcellenti. *Sicut enim Regalis Poteſtas Sacerdotali Religioni ſe devotè ſubmittit: ſic & Sacerdotalis Auctoritas cum omni pietatis officio ſe Regali Dignitati ſubdere debet, ſicut ſanctus oſtendit Papa Gelaſius ad Anaſtaſium ſcribens Imperatorem.* Duo ſunt, *inquit*, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas ſacra Pontificum, & Regalis Poteſtas: in quibus tantò gravius eſt pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipſis Regibus in divino reddituri ſunt examine rationem, &c. *Ergo quia & Rex pro æterna vita indiget Pontificibus, & Pontifices pro temporalium rerum curſu Regali indigent diſpoſitione, à Rege obediendum eſt Pontificibus recta, ſancta & juſta ſuadentibus: & viciſſim à Pontificibus obediendum eſt Regi, pietatis cultui, religione, jure & ſolatio ſervienti ...... Sed & nobis, & omnibus qui in Regno veſtro conſiſtimus, oportet ut juſtam fidelitatem vobis conſervemus, & honorificentiam Regiam exhibeamus, & de utilitate Regni aliquid quærenti, ſecundùm ſcire & poſſe, verum & utile conſilium ſuggeramus.* 909.

948. Concilium Engelenheimenſe, Canone I. *Nullus deinceps Regiam Poteſtatem præſumat populari, ſeu aliquam perfidiæ maculam ſibi fallaciter exhibere. Decrevimus enim, Toletani Concilii * Judicium exequendo, Hugonem Regis Ludovici* (Ultramarini) *Regni invaſorem & raptorem, excommunicationis gladio feriendum, niſi fortè tempore ſtatuto ad Synodale Concilium veniat, & à tam nefaria protervitate ſatisfaciendo reſipiſcat.* * Concil. Tolet. IV. Can. 75.

Perfidiam in Reges damnavit & Anglicana Eccleſia in Concilio Oxonienſi, Canone I. *Item*, inquit, *omnes illos excommunicationis ſententia innodamus, qui pacem & tranquillitatem Domini Regis & Regni injurioſè perturbare præſumunt; & qui jura Domini Regis detinere contendunt.* Anno 1222.

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione, pag. 61. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Papa bonus facilè credit calumnias; quia difficilè credit aliquem poſſe mentiri.*

R. Nec Propoſitio, nec verba mea ſunt. De Romano Pontifice ne verbum quidem ullum eo loci habeo. De calumniis in Juditham Auguſtam Ludovici Pii uxorem jactatis ago. His facilè nimis ac leviter credidiſſe Vvalam dixi. *Calumnias illas* (inquam) *Vvala vir litis pius, facilibus auribus excepit. Ita enim comparati ſunt nonnulli qui pietatem profitentur, ut in animum inducere non poſſint, mendacia eſſe & calumnias quæ de aliquo dicuntur à viris, auctoritate, numero, & pietatis ſpecie conſpicuis, &c.* Vvalam Corbeienſem Abbatem Papam eſſe putarunt Indiculi Cenſorii Authores, cum hanc mihi Propoſitionem tribuerant: *Papa bonus facilè credit calumnias, &c.*

SCHOLION II.

In eadem Diſſertatione, pag. 61. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa non poteſt exauctorare Reges.*

R. Opinio & doctrina eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis

& Eccleſiæ Gallicanæ. Nec tamen id eo loci aſſero, aut ullum de Romano Pontifice verbum habeo. De *Ludovici Pii* exauctoratione diſſero, in qua Romani Pontificis non intercesſit auctoritas. *Imperator* (inquam) *eſſe non deſiit Ludovicus Pius, quod ad ipſum ſpectat: Synodus Compendienſis ipſum non exauitoravit, nec exauitorare potuit.*

DISSERTATIO III.

De Papiſſæ Fabula.

INeptiſſimam de *Joanna* Papiſſa fabulam, obſtetricante *Mariano Scoto* natam, ſtudiosè foverunt Novatores, feliciter confutarunt Scriptores Catholici. *Baronius* in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum DCCCLIII. *Bellarminus* Tom. I. Controverſiarum Lib. III. Cap. XXIV. *Jacobus Gretſerus* S. J. in Defenſione *Bellarmini* Tom. II. Lib. III. C. XXIV. & ante illos *Florimundus Remundus* Senator Burdegalenſis in Refutatione vernacula erroris popularis de *Joanna* Papiſſa; *Joannes Carolus Remundus*, qui *Florimundi* Patris Opus Latinè reddidit; *Onuphrius Panvinius* in Notis ad *Platinam*, *Papirius Maſſonus* Lib. de Epiſcopis Urbis Romæ, *Binius* in Notis ad Concilia, & Vitas Leonis IV. & Benedicti III. *Aubertus Miræus* in Notis ad Sigebertum; *Leo Allatius* in confutatione Fabulæ de Papiſſa ex Monumentis Græcis, *Philippus Labbeus* S. J. in Joannæ Papiſſæ Cenotaphio everſo. Hanc pariter Fabulam luculenter confutavit *David Blondellus* Calvinianus Miniſter, in familiari Elucidatione Quæſtionis, Utrum mulier in Sede Pontificia Romæ ſederit, quam Gallico ſcripſit idiomate.

Quia verò primus qui hanc fabulam vulgavit, fuit *Mariannus Scotus*, verba ejus prout in Chronico Francofurti edito leguntur, præmittere operæ pretium eſt, antequam Fabulæ Confutationem agrediamur. Sic igitur habet ad annos 853. & 854. *Leo Papa obiit Kalendis Auguſti. Huic ſucceſſit Joanna mulier annis duobus, menſibus quinque, diebus quatuor.* His præmiſſis, fabula breviter confutanda eſt.

PROPOSITIO.

Putidiſſima Fabula, quæ de muliere Papiſſa, inter Leonem Quartum & Benedictum Tertium, in Sedem Romanam evectâ, cùm à Scriptoribus Catholicis nonnullis, tum ab Heterodoxis pleriſque vulgata eſt, coævorum ſuppariúmque Auctorum teſtimoniis confutatur & evertitur.

Probatur I. *Leoni Quarto* defuncto XVII. Julii anni DCCCLV ſtatim ac immediatè ſucceſſit *Benedictus III.* Fabula igitur eſt quòd inter ipſos mulier annis duobus, menſibus quinque, & diebus quatuor in ſede Pontificia ſederit.

Probatur Antecedens I. ex *Lupo* Abbate Ferrarienſi, Epiſtolâ CIII. ad *Benedictum III.* datâ, quâ ob ipſius exaltationem illi gratulatur, & ad ipſum his verbis ſcribit: *Tempore Deceſſoris veſtri beatæ memoriæ Leonis, functus Legatione Romæ, cui auctore Deo præſidetis, & ab eodem Antitiſte exceptus benignè atque tractatus, poſtquam vos non eſſe inferiores religione fama declaravit, nec tantùm poteſtatis Beatiſſimi Petri participes, verùm etiam humilitatis, quam in allocutione Cornelii vulgavit, heredes, vera morum veſtrorum expenſio certa ratione perdocuit: auſus ſum ego tantillus cognitioni veſtræ Sublimitatis me ſcriptis ingerere.* Se ſcripſiſſe teſtatur ad *Benedictum III. Lupus Ferrarienſis*, ſtatim atque *Leonis Quarti* obitum, & ejus creationem dicit; novi Pontificis famam celebrat, cúmque *Leoni Quarto* Deceſſori virtutibus non imparem prædicat. Quem ſi *Joannis* feminæ ſucceſſorem agnoviſſet, id quoque in ejus laudem traxiſſet procul dubio, quòd injuſtum per meretricis Pontificatum Romanæ Eccleſiæ dedecus egregiis dotibus ſuis deleviſſet.

Probatur ſecundò ex *Adone Viennenſi* in Chronico ad annum DCCCLV. ubi de *Lothario* Imperatore ita ſcribit: *Ipſe verò Prumiæ Monaſterium Regno temporis ſe exuens ingreditur: tonſuratus &, Monachus effectus, aliquot diebus interpoſitis defungitur, anno Incarnationis Domini* DCCCLV. *Imperii verò* XXXIII. *atque ibi in Baſilica S. Salvatoris à Fratribus reverenter humatur.* Sequitur in eodem Chronico: *Pontifex Romanus Gregorius moritur, atque ejus loco Sergius ordinatur. Illo defuncto, Leo ſuccedit. Quo obeunte, Benedictus in Sede Apoſtolica ſubſtituitur, jam tamen defuncto Lothario Imperatore.* Et infra. *Nicolaus Papa vir religione præcipuus moritur, ac in atrio ante portas B. Petri non longè à membris Benedicti Prædeceſſoris ſui ſepelitur. Huic Hadrianus in Epiſcopali Ordine ſuccedit.* Leone obeunte, ipſi in Sede Apoſtolica ſubſtitutus eſt *Benedictus III.* ſecundùm *Adonem*; idque defuncto *Lothario* Imperatore: qui vel nocte præcedente coronationem *Benedicti* factam die vigeſimâ-nonâ Septembris Dominicâ, vel potiùs pridie, IV. ſcilicet Kalendis Octobris, Prumiæ defunctus eſt. *Benedicto Nicolaus: Nicolao* ſucceſſit *Hadrianus.* Nullus itaque datur Papiſſæ locus.

Probatur tertiò ex *Anaſtaſio Bibliothecario* in Vita Benedicti III. *Leo quidem*, inquit, *ubi hac luce ſubtractus Præſul occubuit, mox omnis Clerus iſtius Romanæ protecta Sedis, univerſique Proceres, cunctúſque Senatus ac Populus congregati ſunt, Domini Clementiam exorantes, ut beatificum illis omnibus demonſtrare dignaretur Paſtorem, qui culmen Apoſtolatûs regere voluiſſet tr⸗nquillè. Divinitus igitur æthereo tunc lumine inſtamati uno conſenſu unóque conamine Benedictum, pro tantis quibus pollebat ſacris operibus, Pontificem promulgaverunt eligere.* Et infra: *His itaque peractis, Clerus & cuncti Proceres Decretum componentes, propriis manibus roboraverunt, & conſuetudo priſca ut poſcit, invictiſſimis Lothario ac Ludovico deſtinaverunt Auguſtis*

Confirmatur ex Hiſtoria ſchiſmatis in ejuſdem *Benedicti III.* electione exorti, quam ibidem accuratiſſimè deſcripſit Anaſtaſius Bibliothecarius. *Nicolaus*, inquit, *Anagninæ Antiſtes Eccleſiæ, & Mercurius Magiſter Militum, Arſenio Eugubino Epiſcopo obviantes, ad invicem confabulari cœperunt; qui callidis eos ſermonibus liniens, corda eorum mollire cœpit, Beatique fidelitatem jam fati declinaverunt Electi,* (id eſt Benedicti III.) *cum quibus etiam conſilium ſtuduit confirmare, ut oppoſitum anathematizatúmque Anaſtaſium, quod divina nullatenus permittebat clementia, Pontificatûs infulâ perornarent. Poſtea cùm accepiſſent Miſſos Imperiales Romam properare, Romanis ſcripſerunt ut illis irent obviam. Legatis itaque quaſi obviam ituri, Roma egreſſi ſunt præfati Nicolaus & Mercurius, cúmque illis Radvaldus Portuenſis Epiſcopus, & Agatho urbis Tudertinæ Antiſtes, una cum Chriſtophoro & Gregorio Magiſtris Militum, qui cùm ad Hortam urbem quadraginta milliaribus Româ diſtantem properaſſent, Anaſtaſii Presbyteri à Leone IV. canonicè depoſiti partibus contra Benedictum adhæſerunt. Altera die, omni Clero, cunctóque Senatui mandaverunt, ut obviam illis trans Milvium Pontem, ex Imperatoris juſſione, pergerent. Deluſi itaque Clerus ac Populus, Anaſtaſio obviam iverunt. Ut Romam pervenere ſchiſmatis incentores, Hadrianum, Gratianum, & Theodorum, jn Clero Populóque Romano illuſtres recluſere. Anaſ-*

tasius

Digitized by Google

taſius horum conſiliis incitatus & vallatus præſidio, Apoſtolorum Baſilicam invaſit, necnon Lateranenſe Patriarchium, tum Romano cuidam Balneoregienſi Epiſcopo juſſit ut Benedictum è Solio Apoſtolico deturbaret, eique Inſignia Pontificia auferret: quem Anaſtaſius ipſe die Sabbathi 21. Septembris Joanni & Adriano Presbyteris, à Leone IV. propter crimina depoſitis, arctâ cuſtodiâ tradidit conſtringendum. Die Lunæ ſequenti, 23. ejuſdem menſis, ad Titulum Æmilianæ convenit Schiſmaticorum cohors, ut Epiſcopos ibi cum Romano Clero pſallentes ad conſenſum exaltationi Anaſtaſii præbendum impellerent, quod fruſtra tentarunt, Epiſcopis Oſtiæ & Albani generosè reclamantibus. Die Martis ejuſdem menſis 24. omnes Epiſcopi cum Clero ac Populo in Baſilica Salvatoris, quæ Conſtantiniana dicitur, congregati ſunt. Ibi populus tumultuario clamavit: Beatiſſimum Papam Benedictum volumus. Populi & Cleri votis acquieverunt Ludovici Imperatoris Legati, & Anaſtaſium Pſeudo-Pontificem ex Patriarchio Lateranenſi protinus ejecerunt. Indicto deinde trium dierum jejunio, diebus ſcilicet Mercurii, Jovis, & Veneris, 25. 26. & 27. Septembris, diluculo in Baſilicam B. Petri Apoſtoli ab Epiſcopis, Clero & Proceribus deductus eſt, & in conſpectu omnium, præſentibus etiam Imperatoris Legatis, conſecratus ordinatuſque eſt Pontifex.

Ex quibus liquet, *Benedictum III.* in *Leonis IV.* Solio Apoſtolico pacificè ſediſſe à die vigeſima-nona Septembris anni DCCCLV. Cùm itaque *Leo IV.* obierit decima-ſeptima Julii ejuſdem anni, ut conſtat ex eodem *Anaſtaſio* in ejus Vita: & cùm reliquum temporis ad vigeſimam nonam Septembris, *Benedicti* electione, & Schiſmatis memorati ortu, incremento, & extinctione fuerit conſumptum; non ſupereſt tempus quod Papiſſæ inter *Leonem IV.* & *Benedictum III.* valeat aſſignari.

Probatur quartò ex Annalibus Bertinianis ad annum DCCCLV. *Lotharius*, inquiunt, *infirmatur: qua de re occaſio data eſt Ludovico & Carolo fratribus ad concordiam redeundi. Menſe Auguſto, Leo Apoſtolicæ Sedis Antiſtes defunctus eſt; eique Benedictus ſuccedit. Lotharius Imperator morbo correptus, vitâmque deſperans, Monaſterium Prumiæ in Arduenna conſtitutum adiit, ſæculóque & Regno penitus abrenuntians, tonſus eſt, vitam habitúmque Monachi humiliter ſumens. Diſpoſitóque inter filios ejus Regno, intra ſex dies vitâ deceſſit IV. Kalendas Octobris.* Leoni anno ipſo DCCCLV. ſucceſſit *Benedictus III.* non itaque ſucceſſit ipſi *Joannes* femina, quæ ſederit annis duobus, menſibus quinque, & diebus quatuor. *Lotharius* qui *Benedictum III.* in Sede firmavit pulſo Pſeudo-Pontifice, obiit die 28. Septembris ejuſdem anni, quæ Dominica fuit, ut etiam conſtat ex ejus Epitaphio ſcripto à *Rabano Mauro* Moguntino Archiepiſcopo, & ex altero Epitaphio his concepto verbis:

O quanto premitur Roma dolore,
Tam claris ſubitò Patribus orba!
Infirmata prius morte Leonis,
Nunc, Auguſte, tuo funere languet.

Nullus itaque relinquitur inter *Leonem IV.* & *Benedictum III.* feminæ Papiſſæ locus, nullum ſeſſioni ejus intervallum temporis aſſignari poteſt. Sed nec ſubſequentes inter Pontifices collocari poteſt hoc Idolum: ſiquidem *Benedicto III.* ſucceſſit *Nicolaus I. Nicolao I. Hadrianus II. Hadriano II. Joannes VIII.* ut iidem Annales Bertiniani teſtantur.

Probatur quintò ex Reginone Prumienſi Abbate in Chronico ad annum DCCCLV. *Lotharius*, inquit, *convocatis Primoribus Regni, Imperium filiis ſuis diviſit... Diſpoſitis itaque ac ordinatis Regni negotiis vale dicens ſuis, mundum reliquit, atque in Prumiam Monaſterium veniens comam capitis depoſuit, habitúque ſanctæ converſationis ſuſcepto, in Religionis profeſſione diem clauſit extremum tertio Kalendas Octobris.* Lotharius anno ipſo DCCCLV. die vigeſima nona Septembris obiit; ante mortem verò *Benedictum III.* in Sede Apoſtolica conſtituerat, pulſo Antipapa Anaſtaſio, & extincto ſchiſmate. *Leo IV.* eodem anno obierat die decima-ſeptima Julii, ex Anaſtaſio Bibliothecario, ex Luitprando, & ex Martyrologio Romano. Fabula igitur eſt quod *Joanna* mulier poſt *Leonem* annis duobus, menſibus quinque & diebus quatuor ſederit.

Probatur ſextò ex Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi, Epiſtola XXVI. *Poſtquam*, inquit, *has Literas Domni Papæ Leonis accepi, ſicut mihi innotuit Domnus Lotharius, petente quodam Epiſcopo Regni ſui, qui adhuc vivit, per Petrum Aretinum Epiſcopum præfato Domino Papæ mandavit, ut geſta Epiſcoporum de eiſdem Clericis non firmaret; Quæ cum ad Fratres & Coepiſcopos noſtros retuli, rogantibus eis apud Lotharium Imperatorem Epiſtolam exinde ipſo ex animo largiente per Miſſos meos obtinui, ubi inter cætera ita ſcriptum habetur,* &c. *Sicque cum iſta Epiſtola, & cum Legatione Imperatoris per præfatum venerabilem Epiſcopum Miſſos meos cum literis Romam direxi. Quibus in via nuntius venit de obitu Papæ Leonis. Pervenientes autem Romam cum præfatis Literis, & intervenientibus prædictis Epiſcopis, Domnus nomine & gratia Benedictus, mihi, quod noſtis, Privilegium inde direxit.* Cùm miſſi ab *Hincmaro* ad *Leonem* nuntii, audito in via illius obitu, pervenientes Romam, ab ejus Succeſſore *Benedicto* Privilegium, quod petebant, obtinuerint, teſte ipſo *Hincmaro*; evidens eſt ſtatim poſt *Leonis IV.* mortem ipſi ſucceſſiſſe *Benedictum*, non verò poſt duos annos & quinque menſes, quibus interim Papiſſa ſederit.

Confirmatur ex *Flodoardo* in libro Metrico de Romanis Pontificibus, ubi *Leoni Quarto* immediatè ſubjungit *Benedictum Tertium.*

Orphana plebs patris abſceſſu ſolamine captam
Se deflens, patribus claris cum milite junctis
JESUM corde petit prono, ſe Præſule digno
Solari, nec abeſt Dominus haurire moratus
Servorum gemitus, dum ſpirat mentibus uno
Ore ſimul cunctos Benedictum poſcere patrem.

Probatur ſeptimò ex Diplomate *Benedicti III.* quod de rebus ac Privilegiis Corbeienſis Abbatiæ ad Somonam fluvium dedit ad univerſos Galliarum Epiſcopos, cùm nuntius de morte *Lotharii* Imperatoris nondum Romam perlatus fuiſſet. *Benedictus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei,* &c. *Scriptum per manum Theodori Notarii & Scriniarii Sanctæ Romanæ Eccleſiæ in menſe Octobri, Indictione IV. Actum Nonas Octobrias, per manum Theophilacti Secundicerii Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, Imperante Domino Piiſſimo Auguſto Hlotario à Deo coronato magno Imperatore, anno* XXXVIII. *ſed & Hludovico novo Imperatore ejus filio, anno* VII. *Indictione* IV. Nondum nuntius de morte *Lotharii* Imperatoris Romam pervenerat, cùm *Benedictus III.* hoc Diploma dedit: & tamen *Lotharius* duobus menſibus & diebus duodecim poſt Leonem IV. obiit, eodémque anno: igitur *Benedictus III.* qui ante obitum *Lotharii* creatus eſt Pontifex, ſucceſſit *Leoni* IV. antequam tertius menſis ab ejus obitu effluxiſſet. Papiſſa igitur in Cathedra Apoſtolica

Apoſtolica non ſedit *Leonem IV.* inter & *Benedictum III.* per duos annos, menſes quinque, & dies quatuor.

Probatur octavò ex *Nicolao I.* Benedicti III. proximo Succeſſore Epiſtola XLVI. data ad Concilii Sueſſionenſis Epiſcopos die VI. Decembris, anni octingenteſimi ſexageſimi ſexti, in quâ ait, quòd cùm ex hac luce *Leo* IV. ſubtractus eſſet, *Benedictus III.* ipſi ſucceſſit. Qui loquendi modus ſignificat, ipſi ſtatim, proximè & immediatè ſucceſſiſſe, ac proinde feminam medio inter utrumque tempore in Cathedra Pontificia non ſediſſe. *Apoſtolicæ*, inquit, *Sedis Pontifex Leo, qui fratris Hincmari propoſitum noverat, ab hac luce ſubtractus eſt: cùmque ſancta memoria Benedictus Vir Apoſtolicus ei ſucceſſiſſet in Ordine Pontificatûs; rursùs Reverendus Hincmarus arma præparat, & eidem Summo Præſuli tanquam ſuarum inexperto verſutiarum latenter ſubrepit.*

Probatur nonò ex *Photio* Romanæ Eccleſiæ hoſte infenſiſſimo, qui Lib. I. de Spiritûs Sancti Proceſſione adversùs Latinos, laudato ab *Allatio* in Confutatione Fabulæ de Papiſſâ, Pontifices Romanos illo ipſo tempore quo vivebat, Romanam Eccleſiam regentes enumerans, nullam inter eos Papiſſæ mentionem facit, ſed diſertiſſimis verbis *Leoni IV. Benedictum III.* ſubjungit. *Heri*, inquit, *& nondum ſecunda generatio prætereiit, nobilis ille Leo, qui & miraculis editis poteſt gloriari, omnem omnium excidens prætextum Hæreticorum... Sed & mitis & manſuetus, & aſceticis certaminibus illuſtris inclitus Benedictus, poſt eum in Archieratico Throno Succeſſor, hoc idem & amplectendo & confirmando haud ſecundus eſſe nitebatur, licet tempore ſecundus eſſet.* His addit in *Nicolaum* Pontificem *Benedicti* Succeſſorem jurgia, tacito licet ejus nomine: Poſtremò *Joannis* & *Hadriani* meminit. Si mulier in Cathedra Romana ſuis temporibus ſediſſet, id certè homo turbulentus & Romanæ Eccleſiæ hoſtis procaciſſimus minimè ſiluiſſet.

Probatur decimò ex *Metrophane* Smyrnæo, Romanæ Sedis hoſte altero, qui Pontificum ſui temporis catalogum texens, libro quem de Spiritûs Sancti divinitate, ejúſque ex ſolo Patre Proceſſione conſcripſit, *Benedictum* immediatum *Leonis* Succeſſorem agnoſcit, *Benedicti* Succeſſores, *Nicolaum I. Hadrianum II. Joannem VIII.* commemorat: de Papiſſâ ne verbum quidem habet, hoc Sedis Romanæ dedecus minimè prætermiſſurus, ſi tale quid contigiſſet.

Probatur undecimò ex *Styliano* Neocæſareæ Euphrateſinæ Epiſcopo, in Epiſtola quam cum Epiſcopis pro veritate & unitate Catholica fœderatis, reliquiſque Preſbyteris, Diaconis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, omnibúſque Cœnobiorum Præfectis, ad *Stephanum* Papam ſcripſit, in quâ malas artes *Gregorii Syracuſani*, aliorúmque Photianæ factionis proſequitur. In ea enim *Benedictum III. Leonis IV.* immediatum Succeſſorem agnoſcunt. *Leone inde*, inquiunt, *Beatiſſimo Pontifice ex humanis ſublato, illi rurſum Benedicto Pontifici Romano, qui Leoni ſucceſſit, de iiſdem rebus moleſti fuerunt. Verùm Sanctiſſimus Benedictus, re diligenter examinata, Sententiam adversùs illos, ut Ignatius eam tulerat, pronuntiavit.*

Probatur duodecimò ex Breviario Synodi VIII. Oecumenicæ, quod in Embolo ſeu Porticu magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, poſt annos triginta tres, primo ſcilicet *Formoſi* anno affixum eſt. Hoc enim Monumento Eccleſia illa teſtata eſt, nullum alium immediatè poſt *Leonem* IV. Romæ in Cathedra Pontificia ſediſſe, niſi *Benedictum III.* En hujus Breviarii verba: *Photius quadraginta quinque annis, ad hodiernum uſque diem, palam anathemate feritur à Leone Papa, uſque ad Formoſum. Nam annos undecim anathematizatur ſecularis & laïcus, tanquam qui cum Gregorio Syracuſano exauctorato anathematiſatóque communicaret, & alios triginta quatuor, poſtquam ſacris initiatus eſt. Etenim Leo Pontifex, & Benedictus, & Nicolaus Gregorium propter varias cauſas anathemate damnabant. Ubi verò Photius à damnato conſecratus eſt, cùm propter alia ipſius facinora, tum quòd ſacris à Gregorio eſſet initiatus, anathematizatur à novem Romanis Pontificibus, Leone, Benedicto, Nicolao, Hadriano, Joanne, Marino, Hadriano altero, Stephano, & Formoſo.* Eccleſia Conſtantinopolitana quadraginta quinque annos, qui ab exordiis *Leonis* IV. anno DCCCXLVII. ad initia *Formoſi* anno DCCCXCI. interfluxerunt, inter novem Pontifices partitur, quos propriis deſignat nominibus: nullum ergo tempus ſupereſt, quod aſſignetur Papiſſæ: nam ſi duos annos & quinque menſes: quibus illam ſediſſe fabulatores effutierunt, addas reliquis Romanorum Pontificum in Breviario laudato VIII. Synodi appellatorum, anni excommunicationis Photii non erunt quadraginta quinque, ſed quadraginta ſeptem & ampliùs.

Probatur decimo-tertiò. Si Romana Sedes feminæ Pontificatu dedecorata fuiſſet, Græcis non exprobraſſet tantâ confidentiâ *Leo Nonus* feminam in Sedem Conſtantinopolitanam irrepſiſſe; aut certè ipſi iſtud opprobrium in Sedem Romanam retorſiſſent. At id Græcis exprobravit *Leo Nonus*, nec legimus uſpiam ipſos ſimile dedecus Eccleſiæ Romanæ objeciſſe. Argumento itaque eſt meram fabulam eſſe Joannæ feminæ Pontificatum. Verba *Leonis* in Epiſtola ad *Michaëlem* Patriarcham Conſtantinopolitanum hæc ſunt: *Abſit autem ut velimus credere, quod publica fama non dubitat aſſerere, Conſtantinopolitana Eccleſia contigiſſe, ut eunuchos contra primum Sancti Concilii Nicæni Capitulum promovendo, feminam in Sede Pontificum ſuorum ſublimaſſet aliquando. Hoc tam abominabile ſcelus, deteſtabiléque facinus etſi enormitas ipſius vel horror, fraternáque benevolentia non permittit credere: conſiderata tamen incuriâ veſtrâ erga ſanctorum cenſuram Canonum, qui eunuchos & aliqua parte corporis imminutos, non ſolùm ad Clericatum, ſed ad Pontificatum etiam indifferenter & ſolemniter adhuc promovetis, fieri potuiſſe penſamus.*

Probatur decimo-quartò. Nemo Romæ legitimus unquam Pontifex creatus fuit per annos plus minùs nongentos à *S. Petro* Apoſtolo uſque ad *Formoſum*, qui ab ineunte ætate Romana in Eccleſia educatus non eſſet, & per omnium Ordinum Eccleſiaſticorum gradus ad Diaconatum ad minùs, vel Sacerdotium ſaltem non aſcendiſſet. Quod facilè Pontificum ſeriem conſideranti inviolabiliter obſervatum fuiſſe perſpicuum erit. Incredibile igitur eſt quòd femina ignota, incertæ originis & patriæ, ſine ullo Ordine & teſtimonio anteactæ vitæ, ita inconſultò Pontifex fieri potuerit.

Probatur decimo-quintò ex præcipuo fabulæ caractere, quòd ſcilicet nullo coævorum aut ſuppariùm auctorum fulta teſtimonio, ab aliquo recentiori Scriptore vulgata, ſenſim novis aucta fuerit circunſtantiis. Narrationem de Papiſſa primus vulgavit *Marianus Scotus*, qui anno milleſimo vigeſimo-octavo ortus eſt, & anno milleſimo quinquageſimo-ſexto ſolemniter profeſſus, defunctus anno milleſimo octogeſimo-ſexto, qui ducenteſimus & trigeſimus erat à creatione *Benedicti III.* Hanc vulgavit nullo fretus coævorum aut ſupparium Scriptorum teſtimonio, immò ipſis repugnantibus, Lupo ſcilicet Ferrarienſi, Ado-

ne Vinnenſi, Anaſtaſio Bibliothecario, Hinc- A
maro, Nicolao I. Annalibus Bertinianis, Pho-
tio, Styliano, Eccleſiâ totâ Conſtantinopolitanâ,
Luitprando, Flodoardo, &c. ſenſimque aucta
eſt hæc narratio, & multis adornata circum-
ſtantiis ab aliis Auctoribus qui *Marianum* ſecuti
ſunt. Fabulæ igitur proprium caracterem habet.
Marianus Scotus ſcripſerat ad annum DCCCLIII.
Leoni IV. ſucceſſiſſe *Joannem* feminam duobus
annis, quinque menſibus, & quatuor diebus.
Martinus Polonus, qui obiit anno circiter mille-
ſimo ducenteſimo ſeptuageſimo, id eſt, annis cen-
tum octoginta quatuor poſt obitum Mariani Sco-
ti & quadringentis viginti quinque poſt electio- B
nem Benedicti III. ſive potius *Martini Poloni* In-
terpolator, ſcripſit feminam illam vocatam fuiſ-
ſe *Joannem Anglicum*, ex Moguntia oriundam; in
ſolemni ſupplicatione peperiſſe, Templum inter
S. Clementis & Coliſæum, atque in hujus exe-
crationem facinoris ſupplicationes ſolemnes per
hanc deinceps viam non tranſiiſſe. *Theodericus
Niemius*, qui anno circiter milleſimo quadringen-
teſimo decimo-tertio ſcribebat, addidit ſtatuam
in memoriam iſtius eventus erectam fuiſſe. *Guil-
lelmus Brevin*, qui de ſeptem præcipuis Romæ
Eccleſiis ſcripſit; & *Platina* qui obiit anno mil-
leſimo quadringenteſimo octogeſimo primo, an- C
nis trecentis nonaginta quinque poſt obitum *Ma-
riani Scoti*, & ſexcentis viginti & ſex poſt exal-
tationem *Benedicti III.* ſellam perforatam com-
menti ſunt, in quâ ſexus novi Pontificis explo-
raretur. Alii centum poſt annos addiderunt Pa-
piſſam illam non meretricem tantùm, ſed præſti-
giatricem fuiſſe. Alii denique ipſam coronaſſe *Lu-
dovicum II.* Imperatorem: adeò ut vix quadrin-
genti & ſexaginta ſatis fuerint anni ad iſtius mon-
ſtri formationem, quod *Marianus Scotus* informe
in lucem emiſerat.

Objiciunt adverſarii 1. *Mariani Scoti* teſtimo-
nium, cujus verba Propoſitioni præmiſſa ſunt. Se- D
cundò teſtimonium *Martini Poloni* Ordinis FF.
Prædicatorum, qui *Nicolai III.* Pontificis Maxi-
mi Pœnitentiarius fuit. Tertiò teſtimonium *Sige-
berti* in Chronico ad annum DCCCLIV. ubi hæc
habet: *Fama eſt hunc Joannem feminam fuiſſe,
& uni ſoli familiari tantum cognitam, qui eam com-
plexus eſt, & gravida facta peperit, Papa exiſtens.
Quare eam inter Pontifices non numerant quidam.
Ideò nomini numerum non facit.*

Quartò teſtimonium *S. Antonini* Florentini Ar-
chiepiſcopi, P. II. Chronicorum Tit. XVI. Cap.
1. §. VI. ubi hanc de Papiſſa narrationem ex-
ſcribit ex *Martino Polono*, quem laudat. *Poſt hunc*
Leonem, inquit, *Martinus in Chronica ſua poſuit* E
Joannem natione Anglicum. Qui ſedit anno Domini
DCCCL. *in Cathedra Petri annis duobus, menſi-
bus tribus, diebus ſex. Quo mortuo, ceſſavit Papatus
menſe uno. Hic, inquit Martinus, ut aſſeritur, fe-
mina fuit, & in puellari ætate à quodam ſuo amaſio
in habitu virili Athenas adducta, ſic in diverſis ſcien-
tiis profecit, ut nullus ſibi par inveniretur, adeo ut
poſt Romæ in triviis legens, magnos Magiſtros diſci-
pulos & auditores haberet. Et cùm in urbe in ſcien-
tia & vita magna opinionis eſſet, in Papam concor-* F
*diter eligitur poſt Leonem: Sed in Papatu per ſuum
familiarem impregnatur. Verùm tempus partus igno-
rans, cùm de S. Petro in Lateranum tenderet, an-
guſtiata in partu, inter Eccleſiam S. Clementis &
Coliſæum peperit in via. Et in partu mortua, ibidem
ſepulta dicitur. Et quia Papa eamdem viam ſemper
obliquat, cùm Lateranum accedit, creditur à pleriſque
quòd ob deteſtationem facti hoc faciat. Nec ponitur in
Catalogo Summorum Pontificum, propter mulieris
ſexum.*

Quintò objiciunt teſtimonium *Platinæ* in lib.
de Vitis Pontificum, in Joanne VIII. *Joannes*,
inquit, *Anglicus, ex Maguntiaco oriundus, malis
artibus (ut aiunt) Pontificatum adeptus eſt. Men-
titus enim ſexum, cùm femina eſſet, adoleſcens ad-
modum Athenas cum amatore viro docto proficiſcitur:
ibique præceptores bonarum artium audiendo tantùm
profecit, ut Romam veniens, paucos admodum etiam
in ſacris Literis pares haberet, nedum ſuperiores. Le-
gendo autem & diſputando doctè & acutè, tantùm
benevolentiæ & auctoritatis ſibi comparavit, ut mor-
tuo Leone, in ejus locum (ut Martinus ait) omnium
conſenſu Pontifex crearetur. Verùm poſteà à ſervo com-
preſſa, cùm aliquandiu occultè ventrem tuliſſet, tan-
dem dum ad Lateranenſem Baſilicam proficiſceretur,
inter theatrum (quod Coloſæum vocant à Neronis Co-
loſſo) & Sanctum Clementem, doloribus circumventa
peperit: eóque loci mortua, Pontificatus ſui anno ſe-
cundo, menſe uno, diebus quatuor, ſine ullo honore
ſepelitur. Sunt qui ob hæc ſcribant, Pontificem ipſum,
quando ad Lateranenſem Baſilicam proficiſcitur, de-
teſtandi facinoris causâ, & viam illam conſultò de-
clinare, & vitandi ejuſdem erroris causâ, dum primò
in Sede Petri collocatur, ad eam rem perforata, ge-
nitalia ab ultimo Diacono attrectari. De primo non
abnuerim. De ſecundo ita ſentio; Sedem illam ob id
paratam eſſe, ut qui in tanto Magiſtratu conſtitui-
tur, ſciat ſe non Deum, ſed hominem eſſe: & neceſ-
ſitatibus naturæ, utpote egerendi ſubjectum eſſe; un-
de meritò Stercoraria Sedes vocatur.*

Objiciunt ſextò ſtatuam quamdam marmo-
ream, quæ velut illius hiſtoriæ monumentum po-
ſita fuit ad ipſam viam in qua Papiſſa pepererat,
Mulierem ſcilicet adumbrabat cum infante. Quæ
ſtatua ibi per multos annos ſpectantibus Summis
Pontificibus ſuperſtes viſa eſt, donec aliquo ex
illis jubente, in Tyberim dejecta fuit. Quin &
Senis in majori Templo, inter Pontificum Ro-
manorum ſtatuas *Joannæ* Papiſſæ ſimulachrum col-
locatum fuit, uſque ad *Clementis VIII.* Pontifi-
catum.

Reſpondeo ad primum, *Mariano Scoto*, qui
annis centum ſeptuaginta tribus poſt *Benedicti III.*
exaltationem natus eſt, non eſſe adhibendam fi-
dem ſpreta coævorum & ſuppariùm Scriptorum
auctoritate.

Reſpondeo ſecundò, in ſinceris *Mariani Sco-
ti* Codicibus hanc fabulam non fuiſſe exaratam,
ut teſtatur Scriptor non ignobilis, qui Metro-
polim *Alberti Krantzii* Notis illuſtravit, ad Lib.
II. pag. C. Editionis Colonienſis anni MDLXXIV.
etſi Notam illam Typographi Francofurtenſes
eraſerint, ut obſervat *Leo Allatius*. Certè nullus
ex hujus fabulæ Aſſertoribus poſt *Marianum Sco-
tum*, illius teſtimonium laudavit, ſi recentiores
excipias, quod argumento eſt ipſum aut de Pa-
piſſa omninò ſiluiſſe aut dubitanter locutum eſſe.
Hinc Ptolomæus Lucenſis Lib. XVI. Hiſtoriæ,
Cap. VIII. hæc habet de Leone Quarto: *Omnes
quos legi, præter Martinum* (Polonum) *tradunt
poſt Leonem Quartum fuiſſe Benedictum III. Marti-
nus autem Polonus ponit Johannem Anglicum VIII.*

Præterea *Mariani Scoti* frequentes anachroniſ-
mi in annis Pontificum, & graviſſimæ contradi-
ctiones in Chronologia illius ætatis quâ Papiſſam
ſediſſe memorat, fidem ipſi abrogant, ſi verè me-
moravit, oſtendúntque in illorum temporum hi-
ſtoria peregrinum fuiſſe. Id uno aut altero exem-
plo manifeſtum fiet. Ad annum Chriſti octin-
genteſimum quadrageſimum quartum, *Lotharii*
Imperatoris, (ſecundùm ejus Chronologiam)
quartum, notat *Sergium* Pontificem à *S. Petro*
centeſimum primum tenuiſſe Sedem Apoſtolicam
tribus annis. Et ad annum octingenteſimum qua-

dragesimum ſeptimum , notat *Sergium* Papam obiiſſe, ipsique ſucceſſiſſe *Leonem IV.* qui ſedit octo annis. At Sergius II. præter tres annos, unum menſem & duos dies Pontifex numeravit. Sedit ſiquidem à decima Februarii anni octingenteſimi quadrageſimi quarti, ad duodecimam Aprilis anni octingenteſimi quadrageſimi ſeptimi. Leo verò IV. ſedit tribus menſibus & quinque diebus ſupra octo annos, nempè à duodecima Aprilis anni octingenteſimi quadrageſimi ſeptimi, ad decimam ſeptimam Julii anni octingenteſimi quinquageſimi quinti. Cùm igitur ſoleat in aliorum Pontificatu dies & menſes numerare, quos in Papiſſa etiam ipſa tam accuratè notavit, patet ipſum fuiſſe in duobus iſtis Pontificibus deceptum. Rurſus octavus *Leonis IV.* annus inchoatus ſive die Martis duodecima Aprilis anni octingenteſimi quadrageſimi ſeptimi, ſecundùm veram Chronologiam, ſive die Jovis decima Februarii ejuſdem anni, ſecundùm *Marianum*, paribus diebus deſinere debebat anno octingenteſimo quinquageſimo quinto. Delirabat igitur *Marianus Scotus*, quando ad annum octingenteſimum quinquageſimum tertium, *Lotharii* Imperatoris decimum-tertium, *Leonis* verò *Quarti* ſeptimum, ſcripſit *Leonem* obiiſſe prima Auguſti, cui ſucceſſit *Joannes* femina duobus annis, quinque menſibus, & quatuor diebus. Itaque ſibi ipſi contradicit Auctor fabulæ de Papiſſa.

Item obitum *Leonis IV.* ad primam Auguſti, anni octingenteſimi quinquageſimi tertii, referri non poſſe, ut retulit *Marianus*, patet ex eo quòd octava Decembris ſequentis Romæ congregavit Concilium LXVII. Epiſcoporum, in quo XLII. Canones conditi ſunt, & *Anaſtaſius* Preſbyter Cardinalis Tituli *S. Marcelli* canonicè depoſitus, ut docet Sententia in eum lata, quæ legitur in Collectionibus Conciliorum ſub hoc titulo: *Imperantibus Dominis piiſſimis perpetuis Auguſtis, Lothario à Deo coronato, pacifico & magno Imperatore, anno trigeſimo ſeptimo, Ludovico à Deo coronato ejus filio, novo Imperatore, anno quinto, menſe Decembrio, die octava, indictione ſecunda, in civitate nova, cujus vocabulum, Leoniana* eſt, intra Eccleſiam Beatiſſimi Petri Apoſtolorum Principis conditum eſt.* Iſtud autem Concilium anno ſeptimo *Leonis IV.* eadem indictione & menſe congregatum, teſtatur etiam *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Vita *Leonis IV.*

* Le Bourg S. Pierre.

Anno ſequenti, Chriſti ſcilicet octingenteſimo quinquageſimo quarto, qui ſecundum *Marianum*, Papiſſæ ſecundus eſſe debuiſſet, Leo IV. Leopolim urbem duodecimo à Centumcellenſi civitate milliario condidit. Eodem anno contigerunt quæ refert *Anaſtaſius Bibliothecarius*. Quidam ſcilicet Daniel Magiſter Militum *Gratianum* Militum etiam Magiſtrum, & Romani Palatii Præfectum, proditionis accuſavit, & quòd Urbem Græcis tradere decreviſſet. Quam ob cauſam *Ludovicus* Imperator Romam ſe contulit, ubi à *Leone IV.* exceptus eſt. *Gratiano* deinde purgato, convictóque falſitatis & calumniæ *Daniele*, Imperator abiit, & non multos poſt dies *Leo IV.* obdormivit in Domino, XVI. Kalendas Auguſti, id eſt, die decima ſeptima Julii anni Chriſti DCCCLV. Totum itaque tempus quod *Joanna* ſuæ Pontificatui aſſignat *Marianus* nempè à prima Auguſti anni DCCCLIII. qua die perperam ſcribit obiiſſe *Leonem IV.* uſque ad annum DCCCLV. ad annos ipſius *Leonis* ſpectat.

Neque verò una hæc eſt *Mariani Scoti* hallucinatio. Notat nempè ad annum Chriſti DCCCLVII. Junioris *Lotharii* tertium, *Benedictum III.* ſediſſe duobus annis, ſex menſibus & ſex diebus. Certum autem eſt *Benedictum* in Sedem Apoſtolicam exaltatum fuiſſe die Dominica XXIX. Septembris anni DCCCLV. Sed *Mariano* demus electum fuiſſe *Benedictum* prima Januarii anni DCCCLVII. ſi duobus annis, ſex menſibus & ſex diebus ſedit, neceſſe eſt ipſum obiiſſe ſexta Junii anni DCCCLIX. Cur ergo *Nicolai I.* electionem rejicit *Marianus* ad annum DCCCLX. cùm poſt obitum *Benedicti III.* qui contigit die Veneris octava Aprilis anni DCCCLVIII. *Nicolaus I.* conſecratus fuerit die Dominica vigeſima-quarta ejuſdem menſis, ut notat *Anaſtaſius Bibliothecarius*?

Ad alterum teſtimonium, quod eſt *Martini Poloni*, reſpondeo I. Chronicon ipſius fuiſſe interpolatum, fabulámque de Papiſſa in Codice MS. Vaticanæ Bibliothecæ omnium antiquiſſimo & integerrimo deſiderari, ut *Leo Allatius* teſtatur. Et quidem *Martini Poloni* Chronicon jam olim interpolatum fuiſſe obſervarat *Suffridus Petrus*, ideóque fide MSS. Codicum emendatum, edi curaverat Antuerpiæ typis Plantinianis anno MDLXXXIV. Verùm narrationem de Papiſſa in ejus Hiſtoriam aliena manu intruſam fuiſſe, ope Codicum illorum quibus uſus eſt, nuſquam deprehenderat; quare fabulam hanc, ut eam legerat, vulgavit. Obſervavit tamen Codices MSS. neque excuſos omnes, neque ſingulos inter ſe convenire, & in Codice Tongerloënſi MS. nec numerum, nec nomen haberi in Catalogo Pontificum, ſed *Leoni IV.* narrationem illam de Papiſſa, veluti fabulamentum, appendicis loco adjectam.

Reſpondeo ſecundò, Martiniani Chronici Interpolatorem multa inſeruiſſe narrationi ſuæ de Papiſſa quæ ipſam deſtruant, & putidam fabulam eſſe probent. Athenas in puellari ætate profectam fabulatur ut literis operam daret, cùm nullum jam eſſet Athenarum nomen, atque ibi exanguis jaceret Academia, potiorique ratione de iis dici poſſet iis temporibus, quod de earum ſtatu ſua ætate *Syneſius* ſcripſerat Epiſtola XXXV. *Nihil jam Athenæ ſplendidum habent præter celeberrima locorum nomina, ac velut ex hoſtia conſumpta ſola pellis ſupereſt animalis, quod olim aliquando fuerat, indicium. Sic inde deductâ Philoſophiâ, reſtat ut oberrando Academiam ac Lycæum mireris, atque etiam variam illam Porticum à qua Chryſippi ſecta nomen accepit; quæ quidem minimè nunc varia eſt. Nam Proconſul tabulata ſuſtulit, in qua artem omnem ſuam Polygnotus Thaſius contulerat. Nunc itaque noſtra ætate Ægyptus alit, quæ ab Hypatia ſapientia ſemina ſuſcepit. Athenæ verò quondam civitas fuit, Sapientum domicilium: nunc eam mellatores celebrant.* Addit Martiniani Chronici Interpolator, *Joannam*, poſtquam Romæ fuit per biennium legens, magnos Magiſtros auditores & diſcipulos habuiſſe, & cum in urbe vitâ & ſcientiâ magnæ opinionis eſſet, in Papam concorditer electam. Quod falſitatis ex eo convincitur, quòd nonniſi Preſbyteris vel Diaconis Cardinalibus in Romana Eccleſia enutritis & inſtitutis, & qui per multos annos in florentiſſimo Clero militaſſent, Pontificiam deferri dignitatem perpetua conſuetudo tunc fuerit. Tertiò hanc feminam in Papatu à ſuo familiari imprægnatam ait, & cùm ad Lateranum pergeret, inter Eccleſiam S. Clementis & Coliſæum peperiſſe. Scilicet quæ ante Pontificatum amatorem habuerat ſine partu aliquo, Pontifex facta, jam ſenex peperit! Et nemo uterum intumeſcentem animadvertit! Incredibile certè eſt Romanos omnes, exteróſque Romam confluentes, adeo ſtupidos & ineptos fuiſſe, ut nemo fuerit, qui à maſculo feminam ore, actis, totiúſque corporis habitu, non internoverit, & feminam quidem novem menſibus gravidam, tot moleſtiis quæ partui præviæ ſunt

ſunt circumventam : idque ſervis, familiaribus, Medicis, Aulicis incompertum. Subdit *Martini* Interpolator, quia Pontifex eamdem viam ſemper obliquat, credi à pluribus quòd ob deteſtationem facti hoc faciat. Verùm non ea cauſa eſt cur Summi Pontifices ab illa via deflexerint, ſed quòd comitatui Pontificio incommoda eſſet, utpote anguſta nimis & anfractuoſa, nec Eccleſiaſticæ Curiæ pompaticus equitatus illàc facilè tranſire poſſet. Quamquam nec Romani Pontifices defuerint quorum veſtigiis cohoneſtata fuerit illa via ab illo anno quo fingitur à fabulatoribus *Joanna* Papiſſæ partus, teſte *Onuphrio Panvinio* in Notis ad *Platinam*. Denique nec Interpolator ipſe *Martini Poloni* ſuam illam de Papiſſa narrationem diſertè affirmando tradit ut veram hiſtoriam; ſed ut populari ac incertâ famâ jactatam. *Hic*, inquit, UT ASSERITUR, *femina fuit.... Et in partu mortua*, IBIDEM SEPULTA DICITUR.... *Et quia Papa eamdem viam ſemper obliquat*, CREDITUR A PLERISQUE, *quòd ob deteſtationem facti hoc faciat.*

Ad tertium teſtimonium, quod eſt *Sigeberti*, reſpondeo, Hanc de Papiſſa laciniam, quæ cum antecedentibus non cohæret, aſſutam fuiſſe Chronico *Sigeberti* aliena manu, ut conſtat ex autographo Cœnobii Gemblacenſis, quod à *Miræo* editum eſt, in quo deſideratur. Unde *Sandovallii* Cardinalis Index Expurgatorius pag. 109. in editionibus *Sigeberti*, in quibus hoc aſſumentum legitur ad annum 854. hæc ad marginem adſcribi jubet : *Hos quinque verſus de Papa Joanne ſuppoſititios eſſe, nec reperiri in autographo, affirmant Viri Docti.* Nec levis conjectura eſt, quòd *Vincentius Bellovacenſis*, Speculi Hiſtorialis Lib. XXV. Cap. XXXVI. & *Guillelmus Nangiacus* in Chronico, qui *Sigebertum*, in hiſtoriis præſertim horum temporum de verbo ad verbum bona fide deſcripſerunt, Papiſſæ nec per ſomnium meminerint. Adde quòd Papiſſæ fabula cum iis cohærere non poteſt, quæ ſubdit *Sigebertus* ad eumdem annum, his verbis : *Benedictus Romanæ Eccleſiæ centeſimus ſecundus præſidet. Hoc conſpiratione malignorum depoſito, Anaſtaſius Præſulatum invadit : ſed Anaſtaſio à Legatis Imperatoris Lotharii dejecto, & in carcerem truſo, Benedictus honorificè relocatur.* Hæc, inquam, verba fabulam de Papiſſa deſtruunt, eamque à *Sigeberto* aſſertam non fuiſſe demonſtrant; quia vel eò adductus eſſet ut eodem tempore *Benedictum III.* cum *Joanne* femina in Sede Pontificia collocaret, ſed ut contraheret annos *Leonis Quarti*, eique non octo, ſed ſex dumtaxat aſſignaret, ut duobus annis ſediſſe Papiſſa diceretur.

Ad quartum teſtimonium, quod eſt *S. Antonini*, Reſpondeo Sanctum Archipræſulem ab Interpolatore *Martini Poloni* deceptum, ejus dumtaxat verba primò referre, deinde ea addere quibus diſertè ſignificat totam illam narrationem ſibi de falſitate ſuſpectam vehementer eſſe, ob ſilentium maximè Vincentii Bellovacenſis, & Joannis de Columna. *Verè*, inquit, *valdè mirandum, & cum Paulo clamandum :* O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus *ſi verum fuit quòd vulgò dicitur, ut iſte refert. Et quoddam ſignum ſculptura marmorea in via ubi hoc contigit, ob hujus rei memoriam poſitum dicitur. Vincentius tamen in Speculo Hiſtoriali, & Joannes de Columna nihil de hoc referunt. Sed etſi fuit verum, nulli tamen ex hoc ſalutis præjudicium : quia nec Eccleſia tunc fuit ſine capite, qui eſt Chriſtus, unde influxum gratiæ percipit*, &c.

Ad quintum teſtimonium, ſcilicet *Platinæ*, Reſpondeo, ipſum politiori dumtaxat latinitate ornaſſe fabulam ab Interpolatore Martiniani Chronici vulgatam, nec tamen eam aſſeruiſſe, aut credi voluiſſe, immò ſatis ſignificaſſe quòd fabulatorum numero & loco habenda eſſet. *Hæc quæ dixi, vulgò circumferuntur, incertis tamen & obſcuris Auctoribus : quæ ideo ponere breviter & nudè inſtitui, ne obſtinatè nimium & pertinaciter omiſiſſe viderer, quod ferè omnes affirmant. Erremus etiam nos hac in re cum vulgo : quanquam appareat, ea, quæ dixi, ex his eſſe, quæ fieri poſſe creduntur.*

Quod verò de ſede perforata ad explorandum ſexum deſtinata ab inimicis Romanæ Eccleſiæ, vel ab imperitis vulgatum eſt, id fabuloſum prorſus eſſe *Platina* teſtatur, atque Pontificem in ſede illa perforata collocari, ut ſe hominem eſſe & neceſſitatibus naturæ obnoxium meminerit; unde ſedes illa ſtercoraria nuncupatur, & cùm in illa ſedet novus Pontifex, canit Chorus : *Suſcitat de pulvere egenum, & de ſtercore elevat pauperem, ut ſedeat cum Principibus, & ſolium gloriæ teneat.* Id porrò fit, non ante electionem, ſed cùm Lateranenſem Baſilicam prima vice ritu ſolemni ingreditur. Ad quid igitur commentitia illa ſexûs exploratio?

Obſervarunt accuratiùs alii Antiquitatis Eccleſiaſticæ periti, Sedem Lapideam, quæ *Stercoraria* dicebatur, in Porticu Baſilicæ Lateranenſis collocatam, ſic appellatam fuiſſe, non ex forma (neque enim pertuſa eſt ut aliæ duæ porphyreticæ, ante Capellam S. Silveſtri quondam poſitæ; in quibus Pontifex recèns conſecratus ſedebat) ſed ex verſu Pſalmi qui Pontifice in ea ſedente canebatur, *& de ſtercore erigit pauperem.* De his Sedibus prima mentio occurrit apud *Cencium*; uno ſæculo ante natam fabulam de Papiſſa Johanna. Cæterùm non alia de cauſa Sedes illas pertuſas fuiſſe veriſimile eſt, quàm quòd in antiquis Romanorum Thermis repertæ, ob materiæ pretium, non ob formam, aptæ judicatæ ſunt ad novi Pontificis ſeſſionem.

Nec omittendum *Platinæ* ſublatam eſſe fidem qui in Pontifices pleroſque parùm æquus fuit, virulento & mendaci calamo interdum ultus injuriam, à *Paulo Secundo* ſibi, ut exiſtimabat, illatam, à quo ſcilicet in carcerem detruſus fuerat ob ſuſpicionem ſeditionis in ejus Sanctitatem concitatæ.

Ad ſextum argumentum, quod à ſtatuis quibuſdam arceſſunt, Reſpondeo, eam quæ olim Romæ viſebatur, mulieris ſpeciem non præ ſe tuliſſe, nec infantem recèns natum & pannis involutum, vel inter matris ubera poſitum adumbraſſe, ſed puerum grandiorem qui præire videretur. Quamobrem priſcum potiùs Ethnicorum Sacerdotem ad ſacrificium præeunte Miniſtro pergentem, aut aliquod Gentilium Numen, hanc ſtatuam referre, viri rei antiquariæ periti pridem obſervarunt : maximè cùm altera manu palmæ ramum humero innixum deferret, quod Summorum Pontificum inſigne non eſt, qui crucem, aut claves manibus geſtantes effinguntur. Statua autem illa tempore *Sixti V.* Pontificis Maximi ſublata eſt, qui viam in qua poſita erat, rectiorem duci & amplificari curavit, ut & plures alias, ad Urbis decorem & ornamentum.

Statua verò Templi Senenſis Papiſſam quidem referebat, ſed ſculptoris errori & licentiæ ac nimiæ Senenſium conniventiæ, vel imperitiæ eorum qui opus curabant, tribuendum eſt, illudque Horatii revocandum in memoriam :

Pictoribus atque Poëtis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Nec mirum quod Sculptor feminam inter

Pontifices effinxerit, cùm eam Baptiſta Mantuanus Ordinis Carmelitarum Prior Generalis ſtylo Poëtico adumbrarit, ita canens:

Hic pendebat adhuc ſexum mentita virilem
Femina: cui triplici Phrygiam diademate
Mitram
Extollebat apex, & Pontificalis adulter.

Par utriuſque, Sculptoris ſcilicet, ac Poëtæ licentia. Hanc autem ſtatuam *Clemens VIII.* Pontifex Maximus ac doctiſſimus, è Senenſi Templo dejici, auferrique juſſit, réſque confecta eſt agente illuſtriſſimo Cardinali *Baronio* apud Cardinalem Senenſem, & ipſo apud Magnum Hetruriæ Ducem, ut teſtatus eſt idem *Baronius* in Epiſtola ad *Florimondum Ramundum*, quam *Florimondus* ipſe exhibet in Fabula Joannæ Papiſſæ, Cap. XXII.

Unde orta Joannæ Papiſſæ fabula?

Unde autem ortum habuerit hæc fabula, Viri Eruditi inquirunt, & ſuas proponunt conjecturas. *Joannes Aventinus* in Bojorum Annalibus lib. IV. ei fundamentum dediſſe cenſet Joannem Nonum. *Albertus*, inquit, *locupletiſſimus Etruriæ Princeps Ravennam, Bononiam, Romam in poteſtate habuit. Ejus ſocrus Theodora, ſcortum nobile atque imperioſum, Romæ dominabatur, Joannémque Nonum, amatorem ſuum, Bononienſibus primò, deinde Ravennatibus, poſtremò Romanis impoſuit, Primariúmque Sacerdotem creavit. Unde fabellam ortam crediderim, quæ temerè vulgarit, hiſce temporibus fuiſſe Sacerdotem Maximum feminam, quæ appellata ſit Joanna.*

Onuphrius Panvinius in Notis ad *Platinam*, cenſet hanc fabulam ortum habuiſſe à *Joanne XII.* Pontifice in omnem libidinem effuſo. *Sed quoniam*, inquit, *omnia inſignia mendacia ab aliqua veritate originem habent, hanc fabulam ex Joannis Papæ XII. viri impuri vita manaſſe crediderim. Is Joannes per vim Patris Alberici Romani Principis potentiâ, adhuc penè adoleſcens, Papa factus, aliquot concubinas, ut Luitprandus Ticinenſis illorum temporum ſcriptor lib. 6. Cap. 6. & 7. tradit, habuit. In his præcipuæ erant Joanna, Rayneria, & Stephana. Ex Joanne igitur Papa, & ejus item ſcorto Joanna, ad cujus fortè arbitrium, tanquam Papæ, omnia Romæ pendebant, Joannis feminæ Papæ fabula manavit, quæ proceſſu temporis aucta, in hiſtoriæ auctoritatem imperiti alicujus Scriptoris operâ paulatim irrepſit.*

Bellarminus Cardinalis hanc fabulam inde natam eſſe conjicit, quòd mulier in Sedem Conſtantinopolitanam aliquando irrepſerit, ut Græcis exprobravit *Leo Nonus* in Epiſtola ad *Michaëlem* Patriarcham Conſtantinopolitanum: *Cùm enim*, inquit, *rumor eſſet, quamdam feminam fuiſſe Pontificem Conſtantinopolitanum & deinde paulatim, omiſſo nomine Conſtantinopolitani, remanſiſſet fama & opinio de femina Pontifice, & Pontifice univerſali: cœperunt aliqui in odium Romanæ Eccleſiæ dicere feminam illam Romanum Pontificem fuiſſe. Et veriſimile eſt, circa tempora ipſius Martini hanc famam exortam.*

* Lib. III. de Rom. Pontif. Cap. 24.

Cardinalis *Baronius*, ad annum DCCCLXXIX. à *Joannis VIII.* nimia facilitate fabulæ iſtius originem repetit, qui ſcilicet inſuperhabitis Concilii Oecumenici Decretis, *Photium* in Sedem reſtituit Conſtantinopolitanam. *Hinc puto factum*, inquit, (*ſi quæ tamen veritatis vel ſaltem ſpecies mendacii apertiſſimi eſſe potuit*) *quòd ob nimiam Joannis animi facilitatem & mollitudinem, abjectâ penitùs omni virilitate, fractus animo Sacerdotalis conſtantiæ expers, atque robore enervatus, non Papa, ut Nicolaus & Hadrianus, ſed Papiſſa fuerit contumeliæ loco dictus, utpote quòd qui nec reſiſtere ſciret Eunucho, quique vinceretur à ſemiviro, non vir; ſed eſſet femina potius nuncupandus, & ſic nomen contumeliæ tranſierit poſteris rerum inſciis in veritatis opinionem, atque ita à compluribus decantatum fuerit Joannem Octavum Papam fuiſſe feminam: ſicque jactata vulgò eo modo locum invenerit fabula. Ejuſmodi planè ſcommatibus proſcindi ſæpè ſolere levioribus de cauſis Romanos Pontifices à maledicis & otioſis, quis Romæ verſatus ignorat?*

Leo Allatius ad *Thiotam* mulierem Pſeudoprophetiſſam, quæ *Leonis IV.* temporibus Synodali Judicio in Germaniam damnata eſt, fabulæ de Papiſſa originem revocat. *Iiſdem ferè temporibus*, inquit, *quibus in Oriente Imperator* (Michaël Tertius) *furit in ſacra, Moguntiaci in Germania mulier, Thiota nomine, ut tradunt Francorum Annales, & Sigebertus in Chronico, res Eccleſiaſticas perturbabat. Etenim novam ſe Prophetiſſam vocabat, uſurpabátque publicè docendi munus, & concionandi. Hinc multi, ſacra doctrina poſtpoſita, eam quaſi Magiſtram cœlitus deſtinatam ſecuti ſunt. Re poſtea detectâ, Synodali Judicio damnata eſt. Habe, Lector, quod mihi in animo eſt certum, nec ambiguum. Poſterioris Seculi homines nonnulli, rudes illi quidem & ſimplices, dum audiunt, inter Leonem, & Benedictum, vel ſaltem illo tempore, feminam quamdam Moguntiacam, non tantum prophetaſſe, ſed & prædicaſſe, obiiſſeque alia munia quibus Summi Sacerdotes decorantur, animum à femella, quam nec cogitaſſe tantum ſcelus credunt, avertentes, ad Principem omnium Magiſtram, Petri Cathedram ſcilicet, cujus id munus eſſe optimè norunt, inducunt, & à Germania in Italiam, à Moguntiaco Romam transferunt. Alii, ſceleſti illi quidem, malitioſè totum hoc in innocentiſſimum Petri Thronum traducunt, & Germanicam infamiam honoratiſſimæ Romanæ Eccleſiæ attribuunt. Ut faciliùs fallere poſſint, Joannam iſtam Anglicam, Moguntiacam eſſe volunt; & lepidi fabulatores, perbellis, etſi fictitiis narrationibus veſtiunt, & comptè fucatam exponunt. Nec aliunde mihi videtur veriſimilius, quàm à Moguntiaca iſta, Joannem Moguntiacum, originem, cum tempora reſpondeant, habuiſſe.*

Quænam ſit felicior ac veriſimilior conjectura, judicium eſto penès lectores; in ſingulis enim ſententiis expendendis immorari nolim, cùm nullius pene momenti eſſe videatur unde fabula tot monumentis convicta originem habuerit.

DISSERTATIO IV.

De Photiano Schiſmate. Et Octavâ Synodo Oecumenica.

§. I.

Bardæ, Gregorii Syracuſani, & Photii conſpiratione, Ignatius Conſtantinopolitanus Patriarcha è Sede detruditur.

DEcimus & tertius agebatur annus ex quo *Michaël Theophili* Imperatoris filius, ſub matris *Theodoræ* prudentiſſimæ religioſiſſimæque feminæ tutela feliciſſimè regnabat, cùm egreſſus ex ephebis, per ſeipſum Rempublicam moderari voluit. Fuerant peſſimæ indolis Principi ad omne malum ſeu illectores, ſeu aſſentatores, nequiſſimus Præceptor, & *Bardas Theodoræ* Auguſtæ frater, quem ipſi dederat illa Rectorem.

Hujus

Hujus *Bardæ* malis artibus *Manuel* Magiſter ſive Militiæ Præfectus, & *Theoctiſtus* Magnus Logotheta ſive Cancellarius Imperii à rerum adminiſtratione publicarum amoti. *Manuel* in Ædes ſuas ſecedens, Vitam duxit Monachorum vitæ ſanctitate non imparem. *Theoctiſtus*, quem æmulationis ſtudium ad *Manuëlis* procurandam exauctorationem *Bardæ* adjunxerat, per calumniam ab iniquiſſimo Imperatoris Præceptore accuſatus, quòd Theodoram Auguſtam ad recuperandum Imperium incitaret, ac juvare decreviſſet, eodem agente *Barda*, occiſus eſt. Ejus deinde conſilio *Theodora Auguſta* privatam ad ſortem redacta eſt anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-quinto. Tum *Michaël Imperator* rerum omnium adminiſtratione *Bardæ* avunculi arbitrio permiſsâ, quem Curopalatem, deindè Cæſarem creavit: totum ſe ludis, aurigationibus, perpotationibus, omnibúſque voluptatibus dedit, *Neronis* inſtar; effuſæ in omnem intemperantiam libidini addens impietatem, quâ rebus ſacris illudebat. Præerat Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ *Ignatius*, *Michaelis Rangabis* Imperatoris filius, *Nycephori Auguſti* ex filia *Procopia* nepos, *Leonis Armeni* Tyranni juſſu cum fratribus Eunuchus factus, in inſulam deportatus, concluſúſque in Monaſterio *Satyri*, & poſt egregia virtutum ſpecimina eidem præpoſitus Abbas: Defuncto demum *S. Methodio*, non abſque divinis ominibus, *Theodora Auguſta* agente, Conſtantinopolitanus Patriarcha electus & inauguratus, anno Chriſti octingenteſimo quadrageſimo-ſeptimo. Is *Bardam* Imperatoris avunculum, & Regni Moderatorem, quòd repudiatâ uxore, inceſtam cum nuru ſtupri conſuetudinem haberet, Communione privavit, quem paternis admonitionibus emendare fruſtra tentaverat. Ob cenſuram æquiſſimam Sancto Patriarchæ *Bardas* infenſus, ulciſci ſe decrevit occaſione datâ. Atque ut *Ignatium* ob vitæ ſanctimoniam perditiſſimo Imperatori jam inviſum, malis artibus apud ipſum velut reum Majeſtatis faciliùs traduceret, *Michaeli* perſuaſit ut matrem *Theodoram* velari juberet ab *Ignatio*, ne fortè conjugium iniens, maritum ad Imperium, eó deturbatô, provehere niteretur. Auguſtam velare invitam recuſavit *Ignatius*, maximè quòd illi fidem ſolemni juramento, ut moris erat, obſtrinxiſſet, poſtquam Patriarcha inauguratus eſt. Hac arreptâ occaſione, *Bardas* Imperatori ſuggeſſit, Patriarcham *Theodoræ Auguſtæ* partibus penitus addictum, cum ipſa res novas moliri. Quin etiam Gebonianæ factionis reum egit *Ignatium*. *Gebo* vir malè ſanæ mentis, Dyrrachio * nuper venerat, ſe *Theodoræ Auguſtæ* filium ex alio viro jactitans: cui non pauci, ut eſt ingenium plebis ad novitatem propenſum, velut futuro Imperatori adhærebant. Hunc manibus pedibúſque truncatum & oculis orbatum ludibrio habuit Imperator. *Ignatium* vero, inſtigante *Barda*, in Inſulam *Terebinthum* relegavit. Miſſi deinde Epiſcopi Aulici, ac Patricii, qui ceſſionem Patriarchatûs ipſi vehementer ſuaderent, Eccleſiaſticæ pacis gratiâ: at invictiſſimus Præſul nec precibus, nec minis adduci potuit ut ſe Epiſcopatu abdicaret. Quam illi conſtantiam, non dignitatis amor, ſed Eccleſiaſticæ libertatis & æquitatis ſtudium, quam ceſſione ſuâ videbat oppreſſum iri, imperabat. Iſta conſtant ex *Niceta Paphlagone*, in Vita *S. Ignatii*, ex *Curopalate*, ex *Anaſtaſio Bibliothecario* in Præfatione VIII. Synodi, & *Cedreno*.

[* *De Dmas'*]

§. II.

Photius intruditur in Sedem Conſtantinopolitanam.

Conſtantinopoli tunc degebat *Gregorius* Syracuſanus Epiſcopus, quem *Ignatius* Patriarcha ante aliquot annos ſeditionis, ſchiſmatis, aliorúmque criminum convictum, congregata Synodo depoſuerat. Orientalis Imperii pars adhuc erat Sicilia, & Conſtantinopolitano Patriarchæ parebant illius Provinciæ Eccleſiæ, ex quo illas cum omni Diœceſi Illyriciana *Leo Iſauricus* à ditione Patriarcha Romani Pontificis abſtraxerat. Non mirum itaque quòd *Ignatius* Gregorium Syracuſanum judicarit. Ut autem ejus exauctoratio rata eſſet, *Leonis IV.* Romani Pontificis rogavit aſſenſum, quem ille diſtulit, donec altera pars audiretur, ut conſtat ex Epiſtola IX. *Nicolai I.* Anno octingenteſimo quinquageſimo-ſexto, *Ignatius* ad eumdem Pontificem miſit Acta Synodalia, documentaque omnia, quibus *Gregorii Syracuſani* depoſitio legitimè facta probaretur: quam *Benedictus Tertius* causâ diſcuſsâ confirmavit, ut teſtatur *Nicolaus I.* Epiſtola VI. ad *Photium*, & Epiſtola X. ad Clerum Conſtantinopolitanum; quod & *Stylianus* Neocæſareæ Euphrateſiæ Epiſcopus in Epiſtola ad *Stephanum VI.* Pontificem Maximum confirmat. Hoc inſuper habito judicio, dignitatis inſignia ſervavit ſemper nequiſſimus *Gregorius*, *Barda* patrocinante: cui ut vicem referret, operam illi ſuam contra *Ignatium* Patriarcham pollicitus eſt. Nec implere diſtulit nefaria promiſſa. Non paucos enim Epiſcopos, quos Aulæ peſtilens aura afflaverat, cùm traxiſſet in partes, irregulari facto Conventu, depoſitum dixit *Ignatium*, & *Photium* Patriarcham renuntiavit, inauguravitque, ſex dierum ſpatio ad omnes Ordinum gradus ipſum promovens, primâ ſcilicet die Monachum, alterâ Lectorem, tertiâ Subdiaconum, quartâ Diaconum, quintâ Preſbyterum, ſextâ Epiſcopum ordinans, ut teſtatur *Nicetas*, *in Vita S. Ignatii*.

Photius vir erat nobilitate inſignis, Taraſii quondam Patriarchæ nepos, *Sergii* Patritii frater, Protoſpatharii dignitate ornatus, & Legatus Imperatoris in Perſidem, tunc verò eidem à Secretis Primus; opibus potens, ingenio, & ſæculari literatura nulli ſecundus: cæterùm ambitione impotenti ad quodvis audendum nefas paratiſſimus. Hunc *Bardas* amiciſſimum, ſuiſque devotiſſimum conſiliis habuit: Quo uſus eſt miniſtro ad perſequendum Sanctiſſimum Patriarcham *Ignatium*. Suggeſſit nempe Imperatori *Photius*, *Ignatium* in exilio res novas moliri. Miſſi ſatellites, qui ipſum longiùs deportarent; in *Copronymi* ſepulchro incluſus, fœtore & fame extinctus fuiſſet, niſi viri pii, deluſis, aut præmio conciliatis cuſtodibus, ipſum eduxiſſent. Mutatis ſubinde ſæpius carceribus & exilii locis, quaſi nullus ad ipſum cruciandum ſatis aſper crudeli *Bardæ* & immiti *Photio* videretur, famem, verbera, dentium contuſionem paſſus à barbaro milite, cùm Epiſcopatûs ceſſioni ſubſcribere invictâ conſtantiâ recuſaret, in Mitylenem Inſulam, onuſtus vinculis, deportatus eſt. Nec in unum *Ignatium* exarſit perſecutio: In Præſules, Clericos, Monachos, bonóſque omnes, qui *Photio* ceu Patriarchæ legitimo communicare noluerunt, deſævit. *Baſilio* Chartophylaci *Ignatii* amputata lingua, quòd Sanctiſſimi Patriarchæ innocentiam liberè tueretur: alii variis modis vexati; ut conſtat ex Libello Epiſcoporum Octavæ Synodi Patribus oblato, & Actione ſecunda relecto.

[Perſecutio in S. Ignatium movetur.]

Photius,

Photius, *Barda* & *Michaële* Imperatore faventibus plurimos Epiſcopos & Clericos Principum voluntati ignaviſſimè ſervientes, ſeu ſpe præmiorum, ſeu exilii metu, partibus ſuis adjunxit: quibus in Synodi ſpeciem congregatis, *Ignatium* ſolemniori Judicio exauctoratum declaravit, & anathemate perculit quò faciliùs populum ab ejus Communione abſterreret. Cùm verò multos Epiſcopos plebiſque partem maximam ab *Ignatio* ſtare nihilominus videret; ità ut collecti in Æde *S. Irenes* Antiſtites ipſum anathemate confixiſſent, & à Patre, Filio, & Spiritu Sancto depoſitum renunciaſſent: quòd primùm conteſtatus ſe *Ignatium* pro inculpato & violenter ejecto habiturum, ſeque tanquam ejùs Coadjutorem geſturum, Chirographum ſuum reſcidiſſet, ac fidem fefelliſſet: *Nicolao Primo* Pontifici Maximo obrepere conatus eſt, ab eóque Ordinationis ſuæ confirmationem impetrare. Romam itaque miſit Oratores *Theophilum* Amorii Epiſcopum, & *Samuëlem* Cronarum, quibus *Arſam*, ſive *Arzabir* Spatharium Imperator adjunxit, dedítque Literas Pontifici ſuo nomine tradendas, muneráque magnificentiſſima SS. Apoſtolorum Principibus conſecranda. Pietatis ſpeciem præferebat ejuſmodi Legatio, & à Principe de rebus Religionis ſollicito decreta videbatur: Rogabat enim *Nicolaum I.* ut Legatos Conſtantinopolim dirigeret, qui ejus Auctoritate collapſam in Oriente diſciplinam reſtaurarent, & repullulantis Iconomachorum hæreſeos radices penitus evellerent. Literas etiam ad Pontificem dedit *Photius*, quibus Fidei Profeſſionem inſeruit: *Ignatium* ſenio & morbo confectum ſe Patriarchatu abdicaſſe mentitus, ſuóque in Cœnobio commorari, & à Principibus, populóque, & tota Eccleſia, omni honore & officiis coli: ſe verò, ſecedente *Ignatio*, electum omnium Metropolitanorum, totiúſque Cleri ſuffragiis, vimque ab Imperatore ſibi factam, ut Patriarchalis Throni faſtigium aſcenderet. Iſta conſtant ex *Niceta* in Vita Sancti Ignatii, ex Epiſtola *Photii* ad *Nicolaum Primum*, apud *Baronium*, Tom. X. Annalium ad annum Chriſti 859. ex Epiſtola X. *Nicolai I.* ex Præfatione *Anaſtaſii Bibliothecarii* in Synodum VIII. ex Epiſtola *Styliani* ad *Stephanum VI.* Summum Pontificem, & ex Epiſtola *Metrophanis* Metropolitæ Smyrnenſis ad *Manuëlem* Dromi Logothetam.

§. III.

Quid in causâ Ignatii & Photii geſſerit Nicolaus I.

Auditis Imperatoris, *Photiíque* Legatis, lectiſque Literis ac diſcuſſis, *Nicolaus* Pontifex prudentiſſimus Legationem decrevit in Orientem, cujus gerendæ munus impoſuit *Rodoaldo* Portuenſi, & *Zachariæ*, Anagniæ Epiſcopo: quibus dedit in mandatis ut redivivam de cultu ſacrarum imaginum quæſtionem, ſecundùm Septimæ Synodi Decreta definirent, ac Iconomachorum reliquias Auctoritate Sedis Apoſtolicæ comprimerent. Cauſam verò *Ignatii Patriarchæ diligenter inveſtigarent, & Sedi Apoſtolicæ plenis ac veracibus referrent indiciis.* Meritò ſolum examen iſtius negotii Legatis permiſit, ultimum judicium ſibi reſervavit Pontifex, quòd è *majoribus Eccleſiæ cauſis* hæc eſſet. Præcepit etiam Legatis ne cum Photio, *niſi quaſi cum Laico*, communicarent, ut ipſe teſtatur Epiſtola 1. *Ad univerſos Catholicos*, & Epiſtola X. *Ad Epiſcopos Diœceſeos Conſtantinopolitanæ*. Scripſit ad *Michaëlem* Imperatorem & ad *Photium* per Legatos *Nicolaus*. Epiſtola ad Imperatorem incipit his verbis: *Principatum iráque divinæ poteſtatis.* Hâc improbat vehementer exauctorationem *Ignatii* Patriarchæ *ſine Romani conſultu Pontificis* factam. II. Conſecrationem *Photii* ex ordine Laïcorum aſſumpti, in qua violatos Cânones Sardicenſes oſtendit, & Decreta Romanorum Pontificum Cœleſtini I. Leonis I. Gelaſii, & Hadriani I. conculcata. III. Decernit ut ſiſtatur coram Legatis Apoſtolicis, & univerſa Synodo *Ignatius*, ut inquiratur quam ob cauſam Epiſcopatu ceſſerit, & utrum in ejus depoſitione Canonum tenor fuerit obſervatus. IV. Traditionem de ſacrarum imaginum veneratione à Deceſſoribus ſuis confirmatum exponit. V. Diœceſim Illyricianam à *Leone Iſauro* diſtractam, Syracuſani Archiepiſcopi conſecrandi libertatem, & Patrimonia in Sicilia & Calabria conſtituta, Romanæ Eccleſiæ reddi jubet. Rogat demum ut Legatos Apoſtolicos honorificè & benignè ſuſcipiat. Data eſt Epiſtola die xxv. Septembris, anno octingenteſimo quinquageſimo-nono. Epiſtola ad *Photium* incipit his verbis: *Omnis utilitas & profectus animarum*, &c. Ejus Ordinationem contra Canones factam ratam ſe habere non poſſe ſignificat, donec per Legatos certior factus ſit de ejus fide ac geſtis.

Conſtantinopolim cùm perveniſſent Sedis Apoſtolicæ Legati, centum dierum ſpatio detenti ſunt ab Imperatore, *Barda* & *Photio* ſuggerentibus, eiſque negata quemquam alloquendi licentia præter eos quos ad ipſos mittebant, ut ipſis exilii, famis, pædoris minas intentarent, niſi ratam haberent *Ignatii* exauctorationem, ac *Photii* Ordinationem: ut ipſi *Photio* exprobat *Nicolaus I. Epiſtola 6.* Minis itaque concuſſi, & muneribus illecti miniſterium ſuum fœda proditione dehoneſtarunt: & *Photio* favorem omnem ac patrocinium ſunt polliciti.

§. IV.

Synodus Latrocinalis contra Ignatium Conſtantinopoli celebrata.

Photius miram in ſecuritatem elatus ex ignavia Legatorum, Synodum Conſtantinopolim congregari curavit ab Imperatore anno octingenteſimo ſexageſimo-primo. Adfuit, immo præfuit Imperator, cujus ad nutum gerebantur omnia, prout ſuggerebat *Photius*, quamvis Legatis Apoſtolicis inane Præſidum nomen & umbra quædam προσωπεῖον relicta eſſet, ut Oecumenicæ Synodi ſpeciem haberet aliquam hic Conventus. Ingens erat Epiſcoporum *Photio* devotorum numerus: adeò ut *Michaël* Imperator gloriatus ſit, Nicænæ Synodo non plures interfuiſſe, ut refert *Nicolaus I. Epiſtola V.* jactantiam illam comprimens hac ratione: Quod nihil proſit numerus Nicænorum Patrum, ubi ab eorum ſententiis & æquitate deviatur, & quòd major ſit peccatorum cumulus, ubi multiplex agmen eſt prævaricatorum. Cùm Sedis Apoſtolicæ Legati Literas *Nicolai* Pontificis Maximi tradidiſſent, ut ſecundùm Conciliorum morem legerentur, *Photius* multa in iis immutavit, ſuppreſſit, mutilavit: Maximè quæ ipſius intruſionem & violentam *Ignatii* depoſitionem perſtringebant, cujus cauſam ſuo judicio definiendam Pontifex reſervabat. Iſtius interpolationis probationes affert *Nicolaus I.* Epiſtola ix. ad *Michaëlem* Imperatorem.

Poſt hæc *Ignatius*, qui ex Inſula *Mytilene* in *Terebinthum* Inſulam revocatus, & inde Conſtantinopolim adductus fuerat, Synodo ſe ſiſtere juſſus eſt Legatorum Apoſtolicorum nomine. Cúmque Patriarchali ornatu procederet, Epiſcopis, Clericis, Monachis, civibúſque non paucis comitibus, occurrit

Digitized by

currit *Joannes* Patritius cognomento *Coxes*, Imperatoris nomine ipſi denuntians periculum capitis, niſi poſitis infulis, & ſolâ Monachi veſte indutus, ad Synodum accederet. Sacris mox veſtibus exutus, Imperatori, Synodóque prædatoriæ ſiſtitur. Sanctum Patriarcham Princeps petulantiſſimus conviciis afficit. Reſpondet modeſtiſſimus Præſul, convitia tormentis paulò eſſe mitiora. Quô reſponſo nonnihil mitigatur Imperatoris animus, cúmque in ligneo ſcamno ſedere jubet, licentiámque dat colloquendi cum Legatis Apoſtolicis. Rodoaldum itaque & Zachariam ſalutat, ab iis quærit, num aliquas à Romano Pontifice literas ad ſe ſcriptas habeant? *Nullas*, reſpondent illi, *eò quòd non ad Patriarcham, ſed ad eum qui in Provinciæ ſuæ Synodo damnatus eſt venerimus, parati omnia ex Canonum Decretis definire.* Quibus Ignatius: *Ergo*, inquit, *priùs adulterum removete: Quod ſi facere non poteſtis, ne Judices quidem eſtis.* Illi verò manu Imperatorem indicantes: *Ita imperat*, dixere. Mox Palatini Proceres urgent *Ignatium* ut ſponte Patriarchatu ſe abdicet. Quod conſtantiſſimè negans, ad Synodum citatur. Judices recuſat Sanctus Antiſtes, Romanúmque Pontificem appellat. *Egò*, inquit, *non compareo, neque video vos Judices quidquam ex præſcripto Eccleſiæ agentes, Photio tyranno non ejecto, ad cujus etiam menſam accumbitis, & cujus munera procul etiam ſtantes accepiſtis.... Hujuſcemodi ergo Judices non agnoſco: ad Papam provoco; lubens Judicium illius ſubibò.* Legi poſtulat tum *Innocentii Primi* Decretum in cauſa *Sancti Joannis Chryſoſtomi*, quo ſtatuit priùs eum in Sedem reſtituendum, quàm Judicium ſubiret: tum Canonem quartum Synodi Sardicenſis, quô ſancitum eſt, ut *Si quis Epiſcopus fuerit depoſitus, dicátque ſe habere defenſionem, non priùs ſufficiatur in locum ejus alius, quàm de eo Romanæ Eccleſiæ Pontifex decernat.*

Ignatius Romanum Judicem appellat.

Urgent nihilominus Sanctum Antiſtitem ut Synodo ſe ſiſtat. Illis verò ipſe exprobat ignorantiam contemptúmque Canonum, quòd per Diaconum & Laïcum ad Synodum vocent Patriarcham Secundæ Sedis, cùm Eccleſiæ Lege ſancitum ſit ut judicandus à Synodo Epiſcopus per duos Antiſtites iterùm ac tertiò conveniatur. Teſtes illi præſto eſſe dicunt, qui juramento confirment ipſum canonicè non fuiſſe conſecratum Patriarcham, ſacriſque Infulis indignum eſſe. Tum ille: *Si ego Archiepiſcopus non ſum, neque tu quidem Imperator es, neque iſti Epiſcopi. Omnes enim vos indignis manibus meis precibuſque eſtis conſecrati.* Siſtitur tandem latrocinali Synodo *S. Ignatius*, duo & ſeptuaginta teſtes muneribus redempti, quos inter & Heretici Dibapriſtæ, contra ipſum audiuntur: qui perjurio confirmant ipſum canonicè ordinatum non fuiſſe, ſed à Poteſtatibus ſæcularibus intruſum, Eccleſiámque tyrannicè rexiſſe. Epiſcoporum nemo interceſſit præter *Theodulum* Ancyranum, qui propterea percuſſus eſt à neſcio quo parricida & proprio ſanguine ob juſtitiæ defenſionem purpuratus. Lectus eſt Canon inter eos qui Apoſtolici inſcribuntur, vulgatus, cujus hæc ſunt verba: *Si quis Epiſcopus ſecularibus Poteſtatibus uſus, per ipſas Eccleſiam obtineat, deponatur.* Photium perſtringebat, damnabátque Canon ille, non *Ignatium*. Damnatus tamen eſt *Ignatius*, quia nulla Canonum, nulla veritatis & æquitatis ratio prorsùs habebatur, ſolâ impotenti freti potentiâ Judices decernebant. Induunt itaque Pontificiis veſtibus *Ignatium*, pannoſis quidem & ſordidis, móxque ſacræ dignitatis inſignibus exui jubent. Nefarii facinoris miniſtrum ſe præber ſubdiaconus olim ob vitia depoſitus, nomine *Procopius*, qui Pallium, cæteráſque veſtes ſacras inſonti Patriarchæ detrahens, iſtud ſolemne proclamabat: *Indignus.* Zacharias, & Rodoaldus Apoſtolicæ Legationis prævaricatores, aliique homines perditi & corrupti, ſimili vociferatione ſuffragabantur.

Nondum tamen *Bardæ* odiis, & *Photii* invidiæ factum ſatis. Damnatum *Ignatium* ſatellitibus tradunt immaniter divexandum; donec exauctorationi ſuæ ipſe ſubſcriberet. Colaphis plectitur, frigore contabeſcit, carcere & inediâ duarum hebdomadum maceratur, & propè conficitur; *Copronymi* ſepulchrum vi erectus, ſaxis è pedibus ſuſpenſis cruciatur, impetu ſuper marmora jactatur, quæ ſanguine tot expreſſo tormentis perfundit. Ad tot cruciatus acceſſit dyſenteria, quo morbo penè confectus, cùm vix ſpiraret, *Theodorus* Photii ſatelles, manu ejus apprehenſa, crucem in Chartâ purâ exaravit, paginámque tradidit *Photio*. Qui ſigno crucis hæc ſuapte manu ſubjicere auſus eſt: *Ignatius indignus Conſtantinopolitanus, confiteor me non lege & ſuffragiis creatum, Eccleſiæ Thronum invaſiſſe, neque his annis ritè & ſanctè Eccleſiam rexiſſe, ſed tyrannidem exercuiſſe.* Pſeudochyrographo Imperatori miſſo velut trophæo quodam, Sanctus Patriarcha è carcere dimiſſus, maternis in ædibus *Poſeos* paulliſim à tot ærumniis recreabatur, cùm *Photius* nondum ſe tutum exiſtimans, nec firmiter in Sede collocatum, quam tyrannicè invaſerat, ſuggeſſit Imperatori, operæ pretium eſſe ut *Ignatius* ad Baſilicam Apoſtolorum reductus, exauctorationem ipſe ſuam publicè ex ambone legeret, ſibique ipſi anathema diceret. Nec id ipſi & crudeli *Bardæ* viſum ſatis. De emendis ipſi oculis, manibúſque præcidendis conſilium ineunt, ne in Sedem regredi valeat. Quamobrem ipſa die Pentecoſtes, miſſa militum manu ædes ejus obſident. Vir Sanctus ſervili ſordidáque veſte indutus, geminas ſportas è pertica ſuſpenſas humeris geſtans, quò faciliùs Cuſtodes deluderet; uno *Cypriano* diſcipulo ſuo comite, vix evaſit: & Proconeſum, aliáſque Propontidis Inſulas, deſertáque loca pererrabat, victum à piis emendicans. Miſſus *Oryphas* cum ſex Curſoribus ad loca maritima cunctáſque Inſulas *Ignatium* quæſituris: quibus in mandatis datum, ut quocumque deprehenſum loco, velut Imperii perturbatorem è medio tollerent. Sed ipſum tuitus Deus eſt, quominus in manus eorum incideret, tantíque facinoris in Antiſtitem innoxium admiſſi pœnas repetens, Conſtantinopolitanam urbem terribili terræ motu ſolidis diebus quadraginta, afflixit. His veluti cæli irati minis ad manſuetudinem nonnihil inclinati Principes *Michaël* Imperator & *Bardas Ignatio* poteſtatem fecere ad Monaſterium redeundi ſuum, ac ibi quietè degendi: qui nuntius ubi ad ipſum pervenit, *Petronæ* Patritio Imperatoris avunculo ſe manifeſtum fecit. Ille torquem auream Imperatoris Viro Sanctiſſimo tradidit ſeu ſecuritatis pignus: quam appendens collo *Ignatius* ad *Bardam* acceſſit. Cui ille: *Quid fugitivi more ex loco in locum profugus oberras?* Reſpondit *Ignatius*, ſe Chriſti præceptum ſecutum dicentis: *Si perſequentur vos in una civitate, fugite in aliam* *. Victus itaque ejus innocentia & virtute *Bardas*, liberum in Monaſterium abire permiſit; ſtatimque deſiit terræ motus. Conſtant iſta ex *Niceta*, in *Vita S. Ignatii*, ex Libello *Ignatii* nomine ſcripto à *Theognoſto*, & *Nicolao I.* cunctiſque Occidentalis Eccleſiæ Epiſcopis oblato, ex Epiſtolis *Nicolai Primi 7. 8. & 9.* & ex *Anaſtaſio Bibliothecario*, in Præfatione Synodi VIII.

Matth. 10.

Sed ad Latrocinalem Synodum redeamus, exauctorato præter jus & fas omne *Ignatio*, habita eſt pro imaginum cultu Actio altera. Unde hanc Synodum Græci *Primam & ſecundam Conſtantinopolitanam* vocarunt, ut apud *Balſamonem* videre eſt. Ut verò non fidei ſolùm, ſed & Diſciplinæ Eccle-

ſiaſticæ

ſiaſticæ conſuluiſſe *Photius* videretur, ſeptemdecim Canones in ea condi curavit, quos inſeruit *Nomo-Canoni* quod ibidem meditatus eſt.

§. V.

Canones in Pſeudo-Synodo Conſtantinopolitana Prima & Secunda conditi.

Canon Primus perſtringit Monaſteriorum Fundatores, qui eorum dominos etiam poſt conſecrationem ſe inſcribebant; útque huic abuſui medeatur, cuiquam nefas eſſe ſancit Monaſterium abſque licentiâ Epiſcopi ædificare. Jubet novi Monaſterii dotem, bonáque omnia in brevi inſcribi, & in ſcriniis Epiſcopatûs Breve hujuſmodi reponi. Poteſtatem adimit Fundatori *ſeipſum, vel alium pro ſe conſtituendi* Monaſterii *Præfectum*. Hypocritas quoſdam ferit *Canon ſecundus*, qui Monaſticam veſtem aſſumebant, non ut Deo purè ſervirent, ſed ut, propter habitûs honeſtatem, pietatis opinionem conſequerentur: & in propriis ædibus arbitrio ſuo vivebant. Huic malo ut eat obviam, ſtatuit Monaſtico habitu induendum eſſe neminem, niſi ab eo qui Monaſterio præeſt, qui eum ad obedientiam ſuſcipere debet. Depoſitione decernit multandum, qui aliquem contra Canonem tondere præſumpſerit: eum verò qui tonſus eſt, in Monaſterii ſubjectionem tradendum, ubi voluerit Epiſcopus. *Canon tertius* ſegregandos à Communione ſtatuit Monaſteriorum Præfectos, qui Monachos transfugas & apoſtatas diligenter non requirunt, & invitos non recipiunt, nec emendant. *Canon quartus*, quod graſſante Iconomachorum hæreſi neceſſitas ſuaſerat, ut Monachi in alia Monaſteria, vel ſæculares etiam domos ſe reciperent; tunc autem ſolâ fiebat plerumque diſſolutâ Monachorum licentiâ, prohibet ſub pœna ſegregationis, & Monacho, & ei qui ipſum ſuſceperit. Epiſcopis tamen licere declarat, Monachum, cujus pietatem perſpectam habuerint, in aliud Monaſterium, ad ejus conſtitutionem, regimen, reformationem, quin etiam & in domum ſæcularem traducere, ad eorum qui inhabitant, ſalutem. Rationem affert Balſamon: *Qui enim ſecundum Deum converſatur, à loco non læditur: ſed & eis qui unà ſunt admodum proderit*. Secundùm hanc diſciplinam *Lucam* Patriarcham permiſiſſe narrat *Macario* Hieroſolymitano Monacho & Sacerdoti cum *Michaële Agiotheodorito*, Supremo Logotheta Curſus, perpetuò verſari, & Scribæ officio fungi. *Canon quintus* triennio ſolido probari jubet eos qui in Monaſteria recipi volunt, antequam Angelico habitu induantur. Ob morbum periculoſum probationis tempora contrahi permittit. Necnòn in gratiam eorum qui Vitam Monaſticam in habitu ſæculari, propriis in ædibus ducunt: quibus ſex probationis menſes ſufficiunt. Hanc legem de probatione per triennium iis ſolùm poſitam interpretatur *Balſamon*, qui ignoti ſunt, & de quibus dubitatur an alicui fortunæ ſint obnoxii. *Canon ſextus* Monachos & Moniales nihil proprium habere debere ſtatuit; nec poſſe de rebus ſuis ullo pacto diſponere, ubi vitam amplexi fuerint Monaſticam. *Canon ſeptimus* vetat ne Epiſcopi nova Monaſteria ad Epiſcopatuum ſuorum perniciem conſtruant. Si fecerint, ad Epiſcopale dominium redigentur. Sed ſi nullum Epiſcopatui creetur incommodum novi Monaſterii conſtructione, cenſet illam non prohiberi hoc Canone *Balſamon*, cùm *Photius* ipſe *Emmanuëlis* Monaſterium à fundamentis erexerit, & alii Patriarchæ quos cum laude commemorat, nova etiam Monaſteria excitarint. *Canon octavus* eos qui eunuchos faciunt, aut fieri jubent, niſi cogente morbo, Sacerdotes, quidem deponit: Laïcos verò à Communione ſegregat. *Canon nonus* depoſitionis pœnam incurrere declarat Sacerdotes, qui per ſe, vel per alios, quempiam verberant: cum doctrinis & admonitionibus, quandoque etiam pœnis Canonicis, in delinquentes animadvertere Sacerdos debeat, non flagellis & verberibus in hominum corpora inſultare. Contumaces tamen ad Magiſtratus deferri permittit ut coërceantur, juxta Canones Antiochenæ Synodi. Pœnam Canonis non incurrere Præceptores, qui diſcipulos eruditionis gratiâ verberant, notat *Balſamon*, niſi cum irâ percutiunt, aut baculo quô cædes fieri poſſet. *Canon decimus* depoſitione multat eum, qui vaſa ſacra, aut ornamenta Eccleſiaſtica rapuerit, aut ad profanos uſus converterit. *Canon undecimus* Preſbyteros vel diaconos, cæteróſque Clericos, qui ſæculares Magiſtratus, vel curas ſuſcipiunt, depoſitione ac expulſione ex Clero plectendos ſtatuit, ſecundùm antiquos Canones. *Duodecimus* deponi jubet eos qui celebrant, vel baptizant in Oratoriis præter Epiſcoporum voluntatem, ſecundùm Canonem XXXI. Trullanæ Synodi. *Canon decimus-tertius* ſtatuit Sacerdotes & Diaconos eſſe deponendos, qui auſi fuerint ab Epiſcopi ſui Communione recedere, ante Synodalem cognitionem, & perfectam ejus condemnationem. Inferiores Clericos qui Schiſmaticis hujuſmodi adhærent, removet ab honore; Monachos & Laïcos à Communione ſegregat. *Decimus-quartus* eamdem pœnam decernit in Epiſcopum, qui ſe à Metropolitani ſui Communione ſubduxerit, ante Synodi judicium. *Decimus-quintus* eidem pœnæ ſubjicit multò magis Preſbyteros, Epiſcopos, & Metropolitanos ipſos, qui ſe à Patriarchæ Communione abſtraxerint, niſi palàm hæreſim doceret. Hunc Canonem *Photius* condidit, ut rebus ſuis conſuleret, atque in eos agere ſecundùm Canones videretur, qui Communionem ipſius repudiabant. *Decimus-ſextus* vetat ne viventi Epiſcopo alter ſuperordinetur, niſi ſponte ceſſerit, aut canonicè fuerit depoſitus. Statuit inſuper ut qui nec cedere vult, nec gregem paſcere, & ultra ſex menſes manet extra Diœceſim, nec Regiis, nec Patriarchæ ſui mandatis, neque gravi morbo detentus, ab Epiſcopatûs dignitate & honore penitus amoveatur. *Canon decimus-ſeptimus* prohibet ne ullus Laïcus aut Monachus repentè ad Epiſcopalem Dignitatem deinceps promoveatur, niſi per omnes gradus proceſſerit, in unoquoque Ordine tempus præſtitutum adimplens. Hoc etiam Canone rebus ſuis conſultum voluit *Photius*. Cùm enim violatas Eccleſiæ Leges in ejus Ordinatione optimi quique quererentur, quod ex Laïco Epiſcopus ſubito inauguratus eſſet, voluit ipſorum pro Diſciplina Eccleſiaſtica ſtudio facere ſatis, decernendo ut in poſterum id non fieret: & declarando Eccleſiæ legem non eſſe paucorum exempla, qui propter eximias dotes, exigente neceſſitate, ſtatim Epiſcopali honore digni habiti ſunt. Quod innuit, ut Ordinationem ſuam *Nectarii, S. Ambroſii, Taraſii*, & *Nicephori* exemplis tueretur, qui ex Laïcorum Ordine ad Epiſcopatum aſſumpti fuerant.

§. VI.

§. VI.

Nicolaus I. Photianam Synodum in irritum mittit, reſtituit Ignatium, damnat Legatos prævaricatores.

Antequam Ignatius bajuli habitu Conſtantinopoli fugeret, *Theognoſtus* Archimandrita Libellum Ignatii nomine ſcripſerat ad *Nicolaum* Pontificem Maximum; quo ſuas omnes ſuorúmque calamitates, & *Photii* tyrannidem, Sanctus Patriarcha Vicario Chriſti exponebat, ejúſque ſe appellaſſe ſignificabat Judicium. Romani Pontificis Primatum vel ipſa Libelli inſcriptio egregiè probat. Sic enim habet: *Ignatius tyrannide oppreſſus*, &c. *Sanctiſſimo Domino noſtro & Beatiſſimo Præſidi, cunctarum Sedium Patriarchæ, S. Petri Principis Apoſtolorum Succeſſori, Oecumenico Papæ Nicolao, Epiſcopiſque illius Sanctiſſimis, & Sapientiſſimæ Eccleſiæ Romanæ univerſæ*, &c. Sic definit Libellus: *Tu Sanctiſſime Domine, oſtende in me viſcera miſerationum, & cum magno Apoſtolo & ipſe dicas: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Intuere majores tuos Patriarchas, Fabianum, Julium, Innocentium, Leonem, & omnes denique qui pro fide & veritate viriliter decertarunt: illóſque æmulare, & vindex pro nobis tam indigna paſſis exurge.* Hunc Libellum *Theognoſtus* veſte mutatâ, clam Romam properans, *Nicolao* Papæ obtulit, ipſique cauſam omnem *Ignatii*, & Synodi Latrocinalis geſta expoſuit.

Interea Legati prævaricatores *Rhadoaldus* & *Zacharias*, muneribus onuſti, Romam rediere. Profectus eſt ſtatim poſt eos *Leo* Imperatori à Secretis, ejúſque ad *Nicolaum* Pontificem Orator, Principis, *Photiique* literas deferens. Nil aliud renuntiavere Legati, niſi depoſitum *Ignatium* & *Photium* in Sede Conſtantinopolitana firmatum. Imperatoris Orator duo volumina Summo Pontifici obtulit; quorum unum depoſitionis *Ignatii Geſta* continebat: alterum Acta de ſanctis Imaginibus complectebatur, quibus cognovit prudentiſſimus Pontifex Epiſtolas ſuas nedum non fuiſſe perlectas in Conventu Conſtantinopolitano, ſed fœdè interpolatas fuiſſe; nullam Apoſtolicorum rationem habitam mandatorum: Legatos ſuos in contrarium vertiſſe omnia quæ ipſis fuerant imperata; cum *Photio* communicaſſe, *Ignatii* exauctorationem ſuffragiis ſuis confirmaſſe. Obtulit præterea idem *Leo Michaëlis* Imperatoris Orator ipſius literas *Nicolao* Papæ, quibus ipſum rogabat, ut *Ignatii* depoſitioni, & *Photii* confirmationi ſubſcriberet. Tradidit & *Photii* literas * elegantiſſimas illas quidem, & ſpecie tenus Charitatem ſpirantes, atque ad perſuadendum aptiſſimas. Se invitum ac reluctantem in Sede Patriarchica fuiſſe collocatum mentitur: inaugurationem ſuam Nectarii, S. Ambroſii, Tharaſii, & Nicephori tuetur exemplis. Canonum executionem in poſterum curandam ſpondet, cavendúmque ne ex Monachis aut Laïcis Epiſcopi ſubitò fiant, quod & ipſe condito Canone in Synodo prohibuit: ſed quod geſtum eſt, mitti in irritum non poſſe abſque contumeliâ Patrum. Sortem ſuam ob tremendum Paſtoralis oneris pondus lugere ſe ſimulat hypocrita. Uſurpationem Ordinationum ad Apoſtolicam Sedem pertinentium, in Illyrico & Sicilia, factam ab Epiſcopis Conſtantinopolitanis excuſat; quòd Jura Eccleſiaſtica, maximè quæ de regionibus ſunt & finibus, ſoleant cum Reipublicæ Poteſtate ac adminiſtratione mutari. Synodicam ſententiam, quâ Schiſmatici compreſſi ſunt (ita *S. Ignatium*, & cum eo communicantes vocat) docet à Legatis Apoſtolicis confirmatam. Editos præterea Canones quibus Eccleſiæ pax & diſciplina ſancita eſt. Multò plures ſecundùm Romanæ Eccleſiæ diſciplinam ſe cum Patribus conditurum fuiſſe, niſi Imperator interceſſiſſet. Pontifici ingratam eſſe non debere ſuam Ordinationem ait, quamvis ſit ex Laïcis aſſumptus; cum Canones quibus Laïcorum ſubitæ Promotiones ad Epiſcopatum vetantur, non fuerint in Eccleſia Græca tam ſcrupuloſa religione obſervati. Meræ Diſciplinæ & Politiæ Eccleſiaſticæ caput eſſe, propter quod Pontifex maximus nullam aliis Eccleſiis faceſſere negocium debeat: cùm varia ſit Eccleſiarum Diſciplina, diverſæque obſervantiæ. Sic Græcos non jejunare Sabbatho, Romanos jejunare: Presbyteros Græcos ductis ante Ordinationem, conjugibus uti; Latinis impoſitam continentiæ legem. In aliquibus Eccleſiis Monachos ad Epiſcopatum aſſumptos Monaſticam veſtem deponere, non in aliis. *Ita*, inquit, *ubi nulla eſt prævaricatio fidei, nec communis & Catholici Decreti everſio; cùm alii apud alios mores & leges cuſtodiantur, nec cuſtodes injuſtè agere, nec eos qui non acceperunt, contra legem facere, is qui rectè judicare norit, deficiat.* Demum Pontificem rogat ne eos ſuſcipiat, qui ſine commendatitiis literis Romam ex Oriente proficiſcuntur. Id enim eſſe contra Canones, quos maximè decet eum obſervare, cui inter Præſules *Primatus obtigit.* Angebat ſcilicet *Photium* plurium, ex iis qui ipſius Communionem repudiabant, & legitimo Patriarchæ adhærebant *Ignatio*, ad Romanam Sedem confugium: quòd nequitiam ſuam, fraudes, tyrannidem Vicario Chriſti ab iis revelandas certò ſciret.

Illudere alteri facilè potuiſſent harum literarum præſtigiæ; ſed *Nicolao* perſpicaciſſimo Pontifici, & Sancti Spiritûs lumine ſpeciatim afflato illudere non potuere. Convocatâ enim totâ Eccleſiâ, ſive Epiſcopis qui Romæ tunc aderant, & Clero, præſente Imperatoris Oratore *Leone*, palam conteſtatus eſt, nunquam ſe pro dejectione *Ignatii*, vel conſecratione *Photii* miſiſſe, nunquam miſſurum eſſe. Nunquam ſe depoſitioni *Ignatii*, & promotioni *Photii* conſenſiſſe, aut aliquando conſenſurum. Mox *Zacharias* Legatus, prævaricationem confeſſus, depoſitus eſt; causâ *Rhadoaldi*, qui moras in Gallis trahebat, alteri Synodo reſervatâ. Id conſtat ex Epiſtolis *Nicolai I. VII. X. & XIII.* Poſt hæc Oratorem *Leonem* remiſit cum literis ad Imperatorem, & ad *Photium*. In Epiſtola ad *Michaëlem* Imperatorem quæ eſt V. inter *Nicolai I.* Epiſtolas, ſignificat ſe nullatenus *Photium* recipere, vel *Ignatium* Patriarcham damnare. Evidens eſſe *Ignatium* ex invidia damnatum: ſiquidem hæc duo inter ſe pugnant, quod juſtè damnatus ſit ut Conſtantinopolitanæ Sedis invaſor, vel ut alicujus criminis opinione notatus, & quòd annos duodecim Regiæ Urbis Sacris innocuè præfuerit, ut Synodi ejus tempore celebratæ, & Epiſtolæ ejuſdem Imperatoris, quas præ manibus habet ipſe Pontifex, teſtantur. *Photii* Ordinationi non ſuffragari oſtendit exempla Nectarii & Ambroſii. Hortatur, imò Auctoritate Apoſtolica jubet, ut Schiſmaticos coërceat, nihilque contra Canones inconſultâ Romanâ Eccleſiâ permittat perpetrari. De ſuarum literarum interpolatione queritur. Solo ſe Religionis & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudio agere conteſtatur hac in cauſa.

Cum Photio verò ceu cum Laïco agit. Epiſtolam * ad ipſum datam inſcribit: *Prudentiſſimo Viro Photio*; Multa præmittit de Sedis Apoſtolicæ Auctoritate, & Primatu, quem *Photius* ipſe agnoſcebat. *Et quia*, inquit, *univerſitas credentium ab hac Sancta Romana Eccleſia, quæ caput omnium eſt Eccleſiarum, doctrinam exquirit, integritatem fidei depoſcit,*

* Eſt ex Codice Columnenſi deſcriptio exhibet Baronius Tom. x. ad ann. 861.

* Inter Epiſtolas Nicolai I. ordine VI.

Sedis Apoſtolicæ & Romani Pontificis Auctoritas & Primatus.

poſcit, criminum ſolutionem, qui digni ſunt, & gratia Dei redempti exorant: oportet nos, quibus commiſſa eſt, ſollicitos eſſe, &c. Et infra: *Conſtat ſanctam Romanam Eccleſiam per B. Petrum Principem Apoſtolorum, qui Dominico ore Primatum Eccleſiarum ſuſcipere meruit, omnium Eccleſiarum caput eſſe, & ab ea rectitudinem atque ordinem in cunctis utilitatibus & Eccleſiaſticis Inſtitutionibus, quas ſecundùm Canonicas & Synodicas, Sanctorúmque Patrum ſanctiones, inviolabiliter atque irrefragabiliter retineret, exquirere ac ſectari. Et ideo conſequens eſt, ut quod ab hujus Sedis Rectoribus plena Auctoritate ſancitur, nullius conſuetudinis præpediente occaſione, proprias tantùm ſequendo voluntates, removeatur, ſed firmius atque inconcuſſè teneatur.* Photium deinde perſtringit, quòd ex Laïcorum ordine, ſine canonica approbatione, ad Patriarchatûs dignitatem ſubitò tranſcendere contra Patrum Decreta non recuſaverit, ſed temerè ad tanti honoris culmen aſcenderit. Fruſtra illum Nectarii, S. Ambroſii, Tharaſii exemplis ſe tueri: quia propter neceſſitatem & inopiam Clericorum *Nectarius*; propter miraculorum ſigna *Ambroſius*: propter Eccleſiaſtica dogmata, & Iconomachorum expugnationem *Tharaſius*, ad Eccleſiarum regimen promoti ſunt: ipſe verò *Photius* non ſolùm nullâ Eccleſiæ neceſſitate, nullâ Dei vocatione ad Sedem Conſtantinopolitanam ſubitò tranſvolavit: ſed vivente viro & incolumi, Eccleſiam illam ut mœchus ſurripuit, & invaſit. Tum ad alias Photii excuſationes reſpondet *Nicolaus I.* Scripſerat *Photius* Canones & Decretales Pontificum Epiſtolas, quibus repentina Laïcorum inauguratio prohibetur, in Oriente non haberi, vel receptas non eſſe. Id vix credi poſſe reponit Nicolaus. *Quod verò dicitis neque Sardicenſe Concilium, neque Decretalia vos habere Sanctorum Pontificum, vel recipere, non facilè nobis facultas credendi tribuitur: maximè cùm Sardicenſe Concilium, quod penes vos in veſtris regionibus actum eſt, & omnis Eccleſia recipit, quâ ratione convenit ut hoc Sancta Conſtantinopolitana Eccleſia abjiceret, &, ut dignum eſt, non retineret? Decretalia autem quæ à Sanctis Pontificibus Primæ Sedis Romanæ Eccleſiæ ſunt inſtituta, cujus Auctoritate atque ſanctione omnes Synodi roborantur & ſtabilitatem ſumunt, cur vos non habere, vel obſervare dicitis, niſi quià veſtræ Ordinationi contradicunt, & ex laïco ſubitò ad culmen Patriarchatûs tranſvolare reſiſtunt? Contra illud Apoſtolicum:* * Nemini citò manus impoſueris. *Quod ſi ea non habetis, de neglectu atque incuria eſtis arguendi: ſi habetis, & non obſervatis, de temeritate eſtis corripiendi atque increpandi.* Photius varias Eccleſiæ conſuetudines præſcripſerat. Nicolaus reponit: *Si illis Canonica non obſiſtit Auctoritas, pro quâ eis obviare debeamus, nil judicamus, vel eis reſiſtimus: tamen cavere volumus ne hæc veſtra conſuetudo, quæ omnium SS. Patrum promulgatione convincitur, ut ex laïco non ſubitò ordinetur Epiſcopus, vires accipiat.* Significat Romanam Eccleſiam *Ignatium* pro depoſito non habere, niſi canonicè & juſtè damnetur, nec ipſum *Photium* ceu Patriarcham recipere. Demum de vi Legatis Sedis Apoſtolicæ illata, & de *Photii* fraude graviter conqueritur. Data eſt hæc Epiſtola die XVIII. Martii anno 862. Eadem die datâ ad omnes Patriarchas, Metropolitas & Epiſcopos Orientis Epiſtolâ, ipſis prohibuit ne cum *Photio* ceu Patriarcha communicarent. *Sanctitati veſtræ*, inquit, *qui Catholicas Alexandrinorum, Antiochenorum, vel Hieroſolymorum gubernatis Eccleſias, ſeu cunctis Orientalibus Metropolitis, atque Epiſcopis ſignificamus, quoniam Sedes Apoſtolica nullo pacto venerabilem Ignatium Patriarcham dignitatis propriæ Privilegio nudari tam improvidè patitur: ſed magis repulſo à Sanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ ſacro viſcere Pervaſore conjugis, ut ita dixerimus, viri viventis ſceleſtiſſimo Photio, Sanctiſſimum Patriarcham Ignatium in ſui Sacerdotii dignitate manere, ſicut olim decreverit; iterum quoque Canonico ac legali examine judicat & decernit. Et ut vos hujus Sedis Privilegium ritè ſervantes, pari Religione Catholici, pari etiam nobiſcum ſuper venerabilis Ignatii Patriarchæ Sacerdotii recuperatione, & Photii pervaſoris expulſione eadem ſentiatis, Apoſtolicâ Auctoritate nobis injungimus atque jubemus.*

* I. Timoth.

* Nicolai I. Epiſtola IV.

His commotus *Michael* Imperator, ſtatim poſt reditum *Leonis*, alium Oratorem ad *Nicolaum* Pontificem miſit, *Michaëlem* Protoſpatharium cum Epiſtola contumelioſa, quâ ipſum urgebat ut ſententiam mutaret. Invictus Pontifex nihil de conſtantia Apoſtolica remittens, nihil de Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudio, graviſſimas ad Imperatorem literas ſcripſit, quibus ipſum ad juſtitiæ tramitem revocaret. His illum primò reprehendit de injurioſa Epiſtola. Sacerdotibus honorem impendendum docet Scripturæ Sacræ verbis & Conſtantini Magni exemplo. Priſcorum Imperatorum erga Romanos Pontifices obſervantiam commemorat, ut petulantem Principem refellat, exprobantem, quòd à Sextæ Synodi temporibus Imperatorum nemo Sedem Romanam tam honorificis Legationibus adiiſſet. Pro lingua Latina quam ille *Barbaram* & *Scythicam* vocaverat, Apologiam ſcribit. Ridiculum eſſe ait ut Romanorum appellentur Imperatores, qui linguam non novere Romanam. In Conſtantinopolitana Eccleſia Epiſtolam & Evangelium Latinè primùm, deinde Græcè, in ſtationibus legi ſolita. Quamobrem idioma ipſius Orientalis Eccleſiæ uſu conſecratum, perperam *Barbarum* appellari.

* Nicolaus I. Epiſt. VIII.

Mox depoſitionem *Ignatii* nullam fuiſſe oſtendit, multiplexque nullitatis caput allegat: Quòd ſcilicet omnes, qui contra ipſum convenerunt, aut ſuſpecti & inimici ejus erant, aut excommunicati, aut depoſiti, aut ipſius ſubditi, aut certè inferioris dignitatis. Suſpectos & inimicos Judices eſſe non poſſe, probat 1. Ex Canone VI. Concilii Conſtantinopolitani, qui licèt in Eccleſia Romana nullus ſit, habetur tamen apud Græcos. 2. Ex cauſa *Athanaſii* Parthenorum Epiſcopi, qui à Patriarcha ſuo canonicè depoſitus, cùm inimicitias in Judice cauſaretur, à ſancta Synodo Chalcedonenſi ad aliud Judicium reſervatus eſt, Decretáque ipſi reſtitutio Sedis, niſi denuò inſtauratâ lite, convinceretur. *Quantò magis*, inquit, *Ignatius, qui non à Patriarcha, ſed ipſe potius exiſtens Patriarcha, minimè debuit Eccleſiâ propriâ, inimicis & ſuſpectis Judicibus decernentibus expoliari?* 3. Id probat ex *Gelaſii* Commonitorio ad *Fauſtum*, ita ſcribentis: *Quæro tamen ab his Judicium quod prætendunt, ubinam poſſit agitari, an apud ipſos, ut iidem ſint inimici, & teſtes, & Judices? Sed & tali Judicio nec humana debent committi negotia, quantò minùs Divina & Eccleſiaſtica?* 4. Id probat ex *Juſtiniani* Cod. *De judiciis* L. *Aperriſſimè*, ita ſanciente: *Liceat ei qui ſuſpectum Judicem putat, antequam lis inchoetur, eum recuſare.* Id denique probat exemplis *SS. Athanaſii* & *Joannis Chryſoſtomi*, qui inimicorum Judicia declinarunt.

Rationes nullitatis in Ignatii depoſitione.

Aggreditur deinde alterum nullitatis caput, quod ſcilicet depoſiti, & anathemati obnoxii eſſent, qui adversùs *Ignatium* ſententiam tulerunt, aut dixere teſtimonium. Admitti verò non debere ad judicia, accuſationes, & teſtimonia hujuſmodi viros, probat 1. Ex laudato Canone Concilii Conſtantinopolitani apud Græcos recepto. 2. Ex *Celeſtino I.* Epiſtola 6. ad Epiſcopos Orientales, dicente: *Non poterat quemquam ejus removere ſententia, qui ſe*

jam

ſam præbuerat ipſe removendum. 3. Id probat argumento à minori. *Miramur*, inquit, *quomodo excommunicati ad judicandum recepti ſint, cùm ſecundùm Apoſtolicos Canones, ſine commendatitiis literis in Communione ſola recipi prohibeantur. Abſurdum etenim eſt, ut qui non licet etiam cum minimis, juxta ſacras Regulas communicare, liceat penes vos etiam de majoribus judicare.* Ex his ſequebatur manifeſtè irritam eſſe *Ignatii* depoſitionem, quæ à *Gregorio Syracuſano*, *Eulampio*, *Petro*, & aliis jure merito depoſitis, & anathemate damnatis, ſancita eſſet.

Tertium ſubinde nullitatis caput diſcutit, oſtenditque Prælatum à ſubditis, Superiorem ab inferioribus judicari non poſſe. Id probat ex *S. Gregorio* p. 3. *Paſtoralis C.* 5. 2. Ex vulgato *Sixti Tertii* facto, qui *Euphemium* Epiſcopum ob id unum damnaſſe fertur, quòd *Polychronium* Hieroſolymitanum Pontificem ſuum accuſaſſet. * 2. Id probat ex Epiſtola *Pelagii* Papæ ad Regem Francorum, quâ conqueſtus eſt de vocatione *Sapandi* Arelatenſis Epiſcopi & Galliarum Primatis, ad alterius Epiſcopi tribunal, Regio mandato. 3. Id probat ex S. Gregorio Magno, *Libr.* 2. *Epiſtola* 29. *Indict.* 11. ad Clerum Mediolanenſem data: *Judicari namque*, inquit, *à vobis ultra non debet ſemel Prælatus; ſed tantò nunc ſubtiliter judicandus eſt, quantò poſtmodum judicandus non eſt.* 4. Ex Epiſtola Epheſinæ Synodi ad *Celeſtinum I.* in quâ *Joannes Antiochenus*, ad correctionem uſque damnatus legitur, quia *Cyrillum* Alexandrinæ, id eſt, Secundæ Sedis Epiſcopum irregulariter damnare præſumpſit. *Si enim*, inquit *data fuerit volentibus licentia & majores injuriis Sedes afficere, & contra eas in quibus non habent Poteſtatem, contra Leges ſic & contra Canones, proferre Sententias, ibunt ad ultimam confuſionem Eccleſiæ res.* 5. Id probat ex Concilio Chalcedonenſi; in quo *Dioſcorus* Alexandrinus Patriarcha abſque ulla ſpe reſtitutionis damnatus eſt, quòd excommunicationem in *S. Leonem* Pontificem Maximum tuliſſet. 6. Id probat ex Concilio Romano in cauſa *Symmachi* Pontificis Maximi congregato, cujus Judicium Patres Deo reſervarunt. Concilii Sinueſſani; & Synodi Romanæ ſub *Sylveſtro*, pſeudepigraphorum monumentorum Auctoritatem etiam allegat.

* Acta illa damnationis Polychronii pſeudepigrapha videri monuimus in Synopſi Hiſt. Eccleſ. V. Sæculi, Cap. 2. Pagg. 6.

Quartum poſtea nullitatis caput perſequitur, quòd ſcilicet inconſultâ Sede Apoſtolicâ depoſitus fuerit *Ignatius*: cùm nunquam, aut certè vix aliquis Conſtantinopolitanorum Antiſtitum ſine conſenſu Romani Pontificis exauctoratus reperiatur: Quod Maximi, Neſtorii, Acacii, Anthimi, Sergii, Pyrrhi, Pauli & Petri probat exemplis. Acephalum itaque fuiſſe illud Concilium colligit, in quo damnatus eſt *Ignatius*, non expectatâ Sedis Apoſtolicæ Sententiâ. Ad hæc, Imperatorem redarguit, quòd præter jus faſque Synodo adfuerit in cauſa *Ignatii* congregatæ, Officium Sacerdotale uſurpans. *Ubinam legiſtis*, inquit, *Imperatores Anteceſſores veſtros in Synodalibus Conventibus interfuiſſe, niſi forſitan in quibus de fide tractatum eſt, quæ univerſalis eſt, quæ omnium communis eſt, quæ non ſolùm ad Clericos; verumetiam ad Laïcos, & ad omnes omnino pertinet Chriſtianos? Vos autem non ſolùm Synodo in cauſa Sacerdotis collectæ interfuiſtis; verùmetiam numeroſa ſæcularium millia ad videndum ejus opprobrium aggregaſtis*, &c. Addit, nullum eſſe Concilium niſi Romanæ Eccleſiæ Auctoritate firmetur. Unde *quædam* Concilia, *quia conſenſum Romani Pontificis non habuerunt, valetudinem perdiderunt.* Quod Epheſini Latrocinii, & Synodi Conſtantinopoli contra imagines celebratæ exemplis confirmat. De Romanæ Eccleſiæ Privilegiis multa ſubjungit ſanè magnifica. *Eccleſiæ*, inquit, *Romanæ Privilegia, Chriſti ore in B. Petro*

A *firmata in Eccleſia ipſa diſpoſita, antiquitùs obſervata, & à ſanctis univerſalibus Synodis celebrata: atque à cuncta Eccleſia jugiter venerata, nullatenus poſſunt minui, nullatenus infringi, nullatenus commutari: Quoniam fundamentum quod Deus poſuit; humanus non valet amovere conatus . . . . . Privilegia, inquam, iſtius Sedis, vel Eccleſiæ perpetua ſunt, divinitus radicata atque plantata ſunt: impingi poſſunt, transferri non poſſunt: trahi poſſunt, evelli non poſſunt . . . Iſta igitur Privilegia huic Sanctæ Eccleſiæ à Chriſto donata, à Synodis non donata, ſed jam ſolummodo celebrata & venerata . . . . Nos compellunt omnium habere ſollicitudinem Eccleſiarum Dei.*

Romanæ Eccleſiæ Privilegia Chriſti ore firmata.

B Denique ſe de perſona *Ignatii* atque *Photii* nihil mitius poſſe decernere ſignificat, quàm ut uterque Romam veniat, ut examen cauſæ renovetur. *Quoniam, cùm ſecundùm Canones, ubi eſt major Auctoritas, Judicium inferiorum ſit deferendum, ad diſſolvendum ſcilicet vel ad roborandum: patet profectò Sedis Apoſtolicæ, cujus Auctoritate major non eſt, Judicium à nemine fore retractandum, neque cuiquam de ejus liceat judicare Judicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte Canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo ſit appellare permiſſus.* Quod *Bonifacii II.* in Epiſtola ad *Rufum* Theſſalonicenſem, & *Gelaſii* in Commentario ad C *Fauſtum* Magiſtrum, Auctoritate confirmat. Conſentaneum autem eſſe Canonibus oſtendit, ut *Ignatius* & *Photius* Romam vocentur cauſam dicturi: Quod probat ex facto *Julii Primi* in cauſa *S. Athanaſii*, quem necnon & Euſebianos, qui eum damnaverant, Romam ad Judicium regulariter evocavit. Cùm hanc Epiſtolam ſcripſit *Nicolaus I. Theognoſtus* Archimandrita jam Romæ verſabatur, Pontificémque de tota ſerie cauſæ *Ignatii*, & *Photii* certiorem fecerat, tradito ipſi *Ignatii* Libello: illiúſque præſentiam Romæ rebus ſuis adeo incommodam cenſebat *Photius*, ut eo ſuggerente *Michaël* Imperator à Pontifice Maximo poſtulaverit, ut D *Theognoſtum* Conſtantinopolim remitteret. Scilicet ſuſpicabatur ab ipſo incitatum *Nicolaum* Synodum Romæ celebraſſe contra *Photium* anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo-tertio.

Hac in Synodo lata damnationis ſententia eſt in *Photium*, quâ omni Sacerdotali honore & nomine exutus eſt, eique ſub anathemate, quo nonniſi in mortis articulo ſolvi poſſet, interdictum, ne ſacris ultra ſe Miniſteriis ingereret, aut *Ignatium* legitimum Patriarcham perturbaret. *Sit Dei omnipotentis, & Beatorum Apoſtolorum Principum Petri & Pauli, & omnium ſimul Sanctorum, atque venerandorum ſex Univerſalium Conciliorum Auctoritate, necnon & Spiritus Sancti per nos judicio, omni Sacerdotali honore & nomine alienus: & omni Clericatus Officio prorſus exutus*, &c. Multiplex depoſitionis ratio allegatur. Prima, quòd ex Schiſmaticis & laïcis ordinatus eſſet. 2. Quòd in viventis innoxiique *Ignatii* Sedem, velut adulter, irrupiſſet. 3. Quòd ordinatus eſſet à *Gregorio Syracuſano* Epiſcopo damnato & exauctorato. 4. Quòd ſeſe depoſitorum & excommunicatorum communione & familiaritate fœdaſſet. 5. Quòd contra fidem datam, quâ nimirum pollicitus fuerat ſe adversùs Patriarcham *Ignatium* nihil moliturum, convocatô perditorum Epiſcoporum Conciliô, Sententiam depoſitionis & anathematis in illum pronuntiare auſus eſſet. 6. Quòd Sedis Apoſtolicæ Legatos à mandatis Romani Pontificis avertere præſumpſiſſet, *Acacium* imitatus, eóſque pertraxiſſet ad Schiſmaticorum Communionem, contemptâ Legationis majeſtate, quæ vel ipſis Gentibus ſacra fuiſſet. 7. Quòd *Ignatium*, & ejus fautores immani perſecutione vexaſſet, nec vexare deſineret.

Photius à Nicolao I. in Synodo Romana damnatus.

Multiplex ratio depoſitionis Photii.

In hac etiam Synodo iterum damnatus eſt *Gregorius* Syracuſanus, *Photii* Ordinator, Schiſmaticus, & dudum depoſitus à *Benedicto III.* Pontifice Maximo: omni Sacerdotali Miniſterio ita exutus eſt, ut ei ſpes reſtitutionis, aut ſatisfactionis locus in qualibet Synodo intercluſus ſit: eique denuntiatum anathemata, ſi munia Sacerdotis aliqua obiret, vel contra *Ignatium* turbas excitare pergeret. Tertiò, omni Clericali Officio hâc in Synodo privati ſunt, qui à *Photio* fuerant ordinati: Quia manifeſtum erat eos in omnibus Conſecratoris ſui pravitatibus conſenſiſſe, atque poſt invaſionem communicaſſe. Quartò, priſtinum in gradum reſtitutus eſt *Ignatius*: imò nuſquam fuiſſe depoſitum, vel anathematizatum; ſed Imperiali potentiâ, abſque ulla Canonica Auctoritate Eccleſia pulſum, pronuntiatum eſt. Quintò, in gradus etiam Sedéſque ſuas reſtituti ſunt, qui in odium *Ignatii* fuerant depoſiti, & in exilium amandati. Sextò, ſacrarum imaginum veneratio contra Iconomachos confirmata eſt. Septimò, *Rhadoaldi* prævaricatoris & contumacis Legati, qui Synodi examen fugerat, conclamata damnatio eſt: Iſta conſtant ex Epiſtolâ VII. *Nicolai I.* ad *Michaëlem* Imperatorem datâ, & ex Epiſtolâ LXX. ad *Hincmarum* & Gallicanos Epiſcopos.

§. VII.

Photius congregatâ Synodo, Nicolaum I. Romanum Pontificem excommunicat: Literas Encyclicas contra Romanam Eccleſiam ſcribit: alterâ Synodo convocatâ, Schiſma confirmat.

Photius de his quæ in Synodo Romana contra ipſum decreta fuerant, certior factus, actúſque in rabiem quòd plebs fidelis ab ejus communione turmatim diſcederet, diram perſecutionem in Catholicos Ignatianæ & Romanæ Communionis excitavit. Quin etiam eò prorupit audaciæ, ut congregato Conciliabulo, cujus ſe *Michaël* Imperator Præſidem geſſit, ſubornatis Impoſtoribus, qui ſe vicarios ac Legatos Orientalium Patriarcharum mentiti ſunt, accuſatoribus, teſtibúſque pecuniâ redemptis, conficta crimina Sanctiſſimo Papæ *Nicolao* impegerit, eúmque anathemate, proh ſcelus! damnaverit. Tam ſacrilegæ temeritati, tam impudenti facinori cuncti refragati ſunt, quibus aliquis Numinis timor adhuc inerat: unus tantùm & viginti Præſules, qui Eccleſiæ ordinem à Chriſto inſtitutum, animarúmque ſuarum ſalutem fortunæ ſuæ poſtponebant, quam è *Photii* fortuna ſuſpendebant totam, auſum inſolentem comprobarunt, & damnationi Pontificis Maximi ſubſcripſere. Conclamarunt cæteri, *Non eſſe juſtum in Summum & Primum Pontificem, præcipuè ab inferiori quomodolibet Sententiam proferri.* Quamobrem nequiſſimus Photius Conciliabulo ſuo majoris Auctoritatis ſpeciem addere volens, quo incautis imponeret, conſcripto Codici, calumniis adversùs Romanum Pontificem ſcatenti, mille circiter Epiſcoporum ementitas ſubſcriptiones interſeruit. Cæterùm, quem ut *Novum Dioſcorum*, & *Antichriſti Præcurſorem*, penè omnes Catholici execrabantur, non pauci deinde ſecuti ſunt, malis ejus artibus in partes tracti. Edictum nempe obtinuit ab Imperatore, quo vetitum erat, ne quis eleemoſynas ſuas erogaret, aut pia legata diſpenſaret, niſi per *Photii* manus, quem teſtamentorum omnium velut generalem executorem conſtituit. Prima hæc fraus fuit, quâ ſibi devincire ſtuduit populum opinione munificentiæ ex alienarum

Photii fraus.

A opum erogatione facilè partâ, & neceſſitate cum ipſo communicandi vel in ipſo mortis articulo, niſi teſtamenta ſua irrita eſſe vellent. Præterea omnes quibus cum ipſo res erat, cogebat ſcripto polliceri ſe ejus doctrinæ & partibus perpetuò adhæſuros. Id teſtatur *Anaſtaſius Bibliothecarius*, in Præfatione VIII. Synodi. Aliud de *Photio* idem Auctor commemorat, (quòd cùm ad ejus ingenium & indolem dignoſcendam non parum conferat, minimè à nobis omittendum eſt:) Illum ſcilicet ante annos aliquot docuiſſe palam, duas cuicumque homini ineſſe animas. Quem ob errorem cum à *Conſtantino* Philoſopho reprehenderetur, ſe B abſurdam opinionem docuiſſe reſpondit, non eo animo, ut quemquam in errorem adduceret, ſed ut exploraret quomodo ſe geſturus eſſet *Ignatius*, ſi ejus temporibus hæreſis aliqua, ſyllogiſmis Philoſophorum obſtetricantibus, in lucem emergeret.

Photio novos ad Schiſma conflandum animos addidere Galliarum Archiepiſcopi duo, *Guntharius* Coloniæ Agrippinæ, & *Theutgandus* Trevirenſis, qui à *Nicolao I.* exauctorati, quòd Regi *Lothario Thetbergæ* Reginæ conjugis dimittendæ auctores fuiſſent, eàque, inſonte licèt, confictis criminibus damnatâ, iniquum approbaſſent repudium, ad C *Photii* partes defecerunt. Id probat Libellus inſolentiſſimus, & injuriis calumniiſque ſcatens, quem ipſi *Nicolao* Papæ tradi ab *Hilduino*, *Guntharii* fratre, curarunt, quô ejus Communionem ejurabant, *totius Eccleſiæ Communione & fraternâ ſocietate ſe contentos* ſignificantes. Petulantiſſimum Libellum rejecit Pontifex: ob repulſam indignatus *Hilduinus*, armatâ manu in Eccleſiam *S. Petri* irrupit, nefariúmque ſcriptum ſuper tumulum Principis Apoſtolorum projecit, ut Annales Bertiniani teſtantur. Tum ejus apographum ad *Photium* tranſmiſere impii Antiſtites, & *Joanni* Archiepiſ- D copo Ravennati, atque *Haganoni* Bergomenſi Epiſcopo confœderati, quos Nicolaus I. ob crimina depoſuerat, Schiſmatico ſe adjunxere, adversùs Magnum Pontificem ſub ejus vexillo militaturi. Libelli iſtius exemplar referunt Annales Bertiniani ad annum DCCCLXIV.

Illud item ſchiſma roboravit protervus ac impius Græcorum Imperator *Michaël*, miſſâ ad *Nicolaum I.* contumelioſa illa Legatione, quam obiit *Michaël Protoſpatharius* anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo-quinto, ſcriptiſque literis injurioſis, quibus laudatus Pontifex reſpondit illâ, quæ inter ejus Epiſtolas octava numeratur, Epiſtolâ, E cujus ſummam ſupra exhibuimus. Sed & aliam ad eumdem Imperatorem Epiſtolam dedit *Nicolaus Magnus*, quæ inter ejus Epiſtolas nonum locum tenet. In ea conqueritur de literarum ſuarum interpolatione in Photiano Conciliabulo. Multis arguit Imperatorem, quòd *Photio* patrocinetur. Tertiò poſtulat ut contumelioſam Epiſtolam, quam ad ſe direxerat, palam igne damnet: alioqui ejus Auctori excommunicationem, ipſi verò Epiſtolæ flammas ultrices minatur. *Scitote*, inquit, *quoniam poſtquam in hac vos pertinacia perſiſtere ſine termino velle compererimus; primùm quidem congregatis cun-* F *ctarum Occidentalium regionum venerabilibus Sacerdotibus, dictatores & diſpoſitores atque præceptores tantæ fallaciæ, ſeu crudeliſſimæ derogationis Sanctorum, vel paternarum Traditionum, ab omni Chriſtiana compage remotos, Apoſtolica freti Auctoritate, diris anathematis vinculis innodabimus. Necnon & Patrum ac Prædeceſſorum meorum ſecuti veſtigia, qui ſoliti ſunt etiam numeroſorum Concilia nequiter celebrata caſſare Pontificum, ſi quæ ſocia ſunt crebrò dicta, vel exemplaria fortaſſis Epiſtolæ; quin potius non ſolùm hæc, ſed & omnia Scripta, quæ vel adverſùs*

Nicolai P. Epiſtola ad Imperatorem.

tuis fratrem & Coëpiſcopum noſtrum Ignatium iniquè confecta, vel adverſus nos cauſam illius canonicè proſequentes, furiosè deprompta ſunt, perenni damnationi mandabimus. Deinde verò decernentibus nobiſcum eiſdem Coëpiſcopis noſtris, ipſam Epiſtolam in ſtipite, videntibus cunctis, ſuſpenſam, vaſto ſuppoſito foco; ad vituperium veſtrum coram omnibus nationibus, quæ penes memoriam S. Petri multiplices inveniuntur, extremæ perditioni donabimus. Quatenus his ritè patratis, diſcat pius quod amet, & crudelis quod timeat. Hæc magnanimus Pontifex: qui & Imperatorem de novis Legatis miſſis Conſtantinopolim à Sede Apoſtolica certiorem facit.

Nicolaus I. novos Legatos Conſtantinopolim mittit.

Hi fuere *Donatus* Oſtienſis Epiſcopus, *Leo* Cardinalis tituli *S. Laurentii* Presbyter, & *Marinus* Diaconus etiam Cardinalis. Legationis conſilium exponit *Nicolaus I.* Epiſtola XII. ad *Bardam* Cæſarem datâ, cui Legatos commendat. *Præſertim* inquit, *cùm Legatio præfatorum nihil niſi quæ pacis ſunt ſatagat, & tantùm quæ juſtitia diligit, ipſa verecundè ſuadere contendat: ſcilicet ut ablato Mœcho, Eccleſia Conſtantinopolitana proprio reddatur Epiſcopo: & quiquid huic reſtituto jam fortaſſis objicitur, ſervato ordine audiatur & judicetur; videlicet, ut inferior à potiori judicetur, & non minorum (quod contra omne fas eſt) ſententiæ ſubjiciatur.* Violata eſt hæc Sedis Apoſtolicæ Legatio, & quadraginta dierum ſpatio in finibus Bulgarorum & Conſtantinopolitanorum à Miniſtris Imperatoris detenti, multiſque injuriis affecti Legati: qui propterea Romam reverti coacti ſunt, ut teſtatur Anaſtaſius Bibliothecarius *in Vita Nicolai I.* & *Nicolaus* ipſe Epiſtola LXX. ad *Hincmarum* & Gallicanos Epiſcopos.

Violata Sedis Apoſtolicæ Legatio.

Interim *Photius* Encyclicas ad Patriarchas & Epiſcopos Orientis literas dedit, calumniis in Eccleſiam Romanam ſcatentes, quibus eos ad Synodum vocabat, in qua errores varii quos eidem Sanctæ Eccleſiæ improperat, & quibus imbutam à Prædicatoribus & Legatis Romanæ Sedis Bulgarorum gentem recèns converſam aſſerit, damnentur, ac deliberentur de remedio, quo tam grave malum cohiberi poſſit.

Photii in Romanam Eccleſiam objecta et calumniæ.

Hæc verò Photianæ contra Latinos accuſationis capita. I. *Quod contra Eccleſiæ Canones illicitè Sabbatis jejunent.* II. *Quòd primam Jejunii Quadrageſimalis ſeptimanam à reliquo jejunio diſcerpentes, in lactis potionem, caſei eſum, & ſimilium ingurgitationem traxerint.* III. *Quòd Sacerdotes legitimo conjunctos matrimonio ab uxoribus abſtraxerint, eiſque continentiæ jugum impoſuerint.* IV. *Quòd Chriſmate inunctos per Sacerdotes denuo inungere non dubitaverint; cum ſe Epiſcopos prædicarent, & Presbyterorum Chriſma inutile quiddam ac fruſtra factum comminiſcerentur.* V. *Quòd ſanctum & ſacrum Symbolum, quod ab omnibus Oecumenicorum Conciliorum calculis confirmatur, & vim obtinet irreſiſtibilem, ſenſibus ſpuriis, verbis adſcititiis conati ſint adulterare, Spiritum Sanctum novo more commenti, non de ſolo Patre, ſed etiam Filio procedere.*

Hæc tantùm Capita habent Encyclicæ *Photii* literæ, quæ multis ratiunculis Proceſſionem Spiritus Sancti à Patre & Filio impugnant, quas in *Panoplia* diſcutiemus: contra Jejunium Sabbathi Canonem quartum Apoſtolicum, & Trullanæ Synodi Canonem quintum & quinquageſimum objiciunt: contra continentiam Presbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum, Concilii Gangrenſis quartum Canonem, & Synodi Trullanæ decimum-tertium proferunt. Cæterùm & alia *Photium* ejúſque partiarios Schiſmaticos contra Romanam Eccleſiam effutiiſſe ac ſcripturiiſſe, docet *Nicolaus I.* Epiſtolâ LXX. ad *Hincmarum* & Gallicanos Epiſcopos datâ. *Conantur*, inquit, *tam noſtram ſpecialiter, quàm omnem generaliter, quæ linguâ Latinâ utitur, Eccleſiam reprehendere, quòd jejunamus in Sabbathis, quòd Spiritum Sanctum ex Patre Filióque procedere dicamus, cùm ipſi hunc tantùm ex patre procedere fateantur. Dicunt præterea nos abominari nuptias, quia Presbyteros ſortiri conjuges prohibemus: & inſimulare tentant, quoniam eoſdem Presbyteros Chriſmate linire baptizatorum frontes inhibemus. Quod tamen Chriſma nos ex aqua fluminis conficere fallaciter arbitrantur. Reprehendere nihilominùs moliuntur, eò quod octo hebdomadibus ante Paſcha à carnium, & ſeptem hebdomadibus à caſei & ovorum eſu, more ſuo non ceſſamus. Mentiuntur quoque nos, ſicuti per alia ipſorum conſcripta indicatur, Agnum in Paſcha, more Judæorum, ſuper altare pariter cum Dominico Corpore benedicere & offerre. Quin & reprehendere ſatagunt, quia penès nos Clerici barbas ſuas radere non abnuunt. Et quia Diaconus, non ſuſceptô Presbyteratûs Officiô, apud nos Epiſcopus ordinatur; cùm ipſi etiam illum, quem Patriarcharum ſuum nominant, ex Laico ſubitò tonſuratum ac Monachum factum, ſaltu ad Epiſcopatûs apicem Imperiali favore ac brachio provehere, ut ipſi putant, minimè formidaverint.* Aliam Græcorum Schiſmaticorum veſaniam exaggerat in eadem Epiſtola *Nicolaus I.* quòd ſcilicet Libellum ſive Profeſſionem Fidei à Sedis Apoſtolicæ Legatis exigerent, quâ tam iſta Capitula, quàm ea tenentes anathemate damnarent: Et Epiſtolas Canonicas *Photio* ceu *Oecumenico Patriarchæ* inſcriptas.

Photius ſe Patriarcham Oecumenicum inſcribit.

Superbum quippe & jamdiu proſcriptum *Oecumenici Patriarchæ* nomen ſibi Photius arrogabat, ut patet ex Epiſtolæ Circularis inſcriptione, quam ex *Vallicellanæ* Bibliothecæ Codice Cardinalis *Baronius* exhibet ad annum Chriſti 863. Huic Epiſtolæ ſubjunxit *Photius* Trevirenſis & Colonienſis Epiſcoporum Schiſmaticorum literas calumniis & injuriis in Sanctiſſimum Pontificem *Nicolaum* ſcatentes, quas malitiosè vocat *Synodalem Epiſtolam ab Italiæ partibus perſcriptam.*

Harum objectionum & calumniarum fontem digito demonſtrat *Nicolaus I.* in Epiſtola ad *Hincmarum*, odium ſcilicet, invidiámque *Michaëlis* Imperatoris. *Odio*, inquit, & *invidiâ contra nos inflammari nobis, quæ infra annotabimus, quaſi crimina hæreſeos impingere moliuntur. Odio quidem, quia Photii adulteri & invaſoris Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, atque neophyti, à depoſitis & anathematizatis factam promotionem non ſolùm non approbavimus, ſed & damnavimus: Fratris ſcilicet & Coëpiſcopi noſtri Ignatii ejuſdem Eccleſiæ Patriarchæ dejectionem, utpotè à ſubjectis, & ab Imperiali Potentiâ factam, nullò ſuſcipientes aſſenſu. Invidiâ verò quia Regem Bulgarum Michaëlem cum gente ſua, Chriſti fide ſuſceptâ, à Sede B. Petri inſtitutore & doctrinam expetiviſſe audierunt. Volentes quippe nimiùmque anhelantes eoſdem Bulgaros à B. Petri ſubjectione ſubducere, ſuóque Imperio ſub prætextu Chriſtianæ Religionis callidè ſubjugare, talia de Sancta Romana Eccleſia non habente maculam neque rugam prædicant, quatenus illi, ut pote adhuc in fide rudes, hæc audientes, nos quaſi noxios & diverſarum hæreſeon ſqualloribus reſperſos, vitent, declinent, atque penitus deſerant.* Hanc ob cauſam in circulari *Photii* Epiſtola tam frequens Bulgarorum commemoratio. *Michaëli* & *Baſilio* Græcorum Imperatoribus, & iis qui ipſis parent, iſtarum virus objectionum tribuit *Nicolaus I.* Sed falſo rumore, quòd Baſilium ſpectat, deceptus fuit. *Baſilius* enim recèns creatus Imperator alieno ſemper à *Photio* animo fuit, ſemper in Eccleſiam Romanam propenſo. Unde ut primùm ſolus rerum potitus eſt, è medio ſublato Michaële, *Photium* è Sede Patriarchica expulit, *Ignatium* reſtituit, Le-

gationem

gationem ad Sedem Apoſtolicam deſtinavit.

Dum Encyclicæ *Photii* literæ ad Patriarchas, Epiſcopóſque cæteros Orientis deferrentur, *Bardas* Cæſar *Photii* protector in ſuſpicionem adductus quòd inſidias Imperatori ſtrueret, miſerandum in modum membris diſſectus eſt: quod illi necis genus terrifica viſio Principis Apoſtolorum portenderat. Tunc *Photius* qui *Bardam* antea velut vitæ præſidem colebat, immenſiſque præconiis efferebat, peremptum execrari cœpit, ſervire ſemper tempori & Imperatoris ſtudiis obſequi paratus, ne cum *Barda*, fortuna ejus rueret. Aſſentatione tam fœda in *Michaëlis* Imperatoris animum ſe penitiùs inſinuans, è re ſua putavit eſſe negotium ſolemnis ab Eccleſia Romana ſeparationis urgere, antequam *Baſilius* novus Cæſar imperaret. Multa itaque in *Nicolaum* Pontificem

Altera Photii ſchiſmatica Synodus adverſùs Nicolaum I. Romanum Pontificem.

inſuſurrans, obtinuit ab impio Principe ur Synodum contra ipſum congregaret. Convocatis ergo Epiſcopis omnibus ſibi addictis, ſubornatiſque nebulonibus qui ſe Patriarcharum Orientis Legatos mentirentur, Pſeudo-Synodum habuit, & exauctorationis atque anathematis Sententiam in Romanum Pontificem iterum tulit, habita ratione objectionum & calumniarum, quas encyclicis Literis complexus fuerat. Mox Acta nefarii Conciliabuli falſis Epiſcoporum & Patritiorum longè plurium ſubſcriptionibus munita *Zacharia* Chalcedonenſi, & *Theodoro* Laodiceno, partium ſuarum Epiſcopis, tradidit in Italiam perferenda. Quin etiam ad *Ludovicum II.* Imperatorem Occidentis, & *Ingelbertam* ejus uxorem literas ſcripſit, quibus effecturum ſe pollicebatur, ut Orientis etiam renuntiarentur Imperatores, operam modò ſuam ad expellendum è Sede Romana *Nicolaum* commodarent. Cùm autem inter *Michaëlem* Imperatorem & *Baſilium* recèns in conſortium Imperii ab ipſo adſcitum ortâ æmulatione, alterum ab altero dejiciendum ſuſpicaretur, dubius ad quem tandem ſumma Imperii eſſet perventura, ſubinde apud *Michaëlem* carpebat *Baſilium*, & viciſſim apud *Baſilium*, obtrectabat *Michaëli* fœdus adulator, ut uter tandem ſolus Imperium obtineret, illum ſibi devinctiſſimum haberet. At non fidebat veteratori *Baſilius*, quin immò ſtrophis illius vehementer offendebatur. Hæc *Nicetas* in Vita *Ignatii* commemorat. Habita eſt Photiana illa Pſeudoſynodus anno Chriſti DCCCLXVII.

§. VIII.

Nicolaus I. Gallicanos Epiſcopos ad ſuccurrendum Eccleſiæ, & ad Græcorum objectiones refellendas adhortatur. Quod illi impigrè & luculentè exequuntur.

Cùm circularis Epiſtolæ *Photii* exemplar à Rege Bulgarorum ad *Nicolaum Primum* tranſmiſſum eſſet, Summus Pontifex datis ad *Hincmarum* Archiepiſcopum Remenſem & alios Galliarum Epiſcopos literis, ipſos hortatus eſt, ut Majores ſuos imitati, Eccleſiæ laboranti ſuccurrerent, & zelum doctrinámque ſuam ad Græcorum Objectiones in Latinam Eccleſiam confutandas converterent. Extat Epiſtola ipſius LXX. ad illos data, in quâ expoſitâ Photiani Schiſmatis origine & progreſſu geſtiſque eâ in causâ ſuis recenſitis etiam Capitibus quæ adversùs Romanam Eccleſiam Græci objiciebant, hæc ſubdit: *In his igitur, exploſis cæteris curis, vos, Fratres, ſummoperè convenit deſudare: & quia communia ſunt hæc opprobria, quæ univerſali Eccleſiæ in eâ dumtaxat parte quæ Latinâ uti dignoſcitur linguâ, ingeruntur, communiter omnes, qui divino Sacerdotio illuſtrari videmini, decertare debetis, quo Paternæ Traditiones tantæ derogationi non pateant: Sed quæ pravi quique conſuetâ contentione tam mentientes quàm errantes maculare geſtiunt, manu communis defenſionis ab omni nævo blaſphemiæ funditùs eruantur. Bidiculum eſt enim & ſatis abominabile dedecus, ut temporibus noſtris vel falsò inſimulari Sanctam Dei Eccleſiam permittatis, vel eas Traditiones, quas antiquitùs à Patribus noſtris ſuſcepimus, pro libitu ſemper errantium infringi patiamur. Quapropter neceſſe eſt ut eorum conatibus reſiſtamus, & falſis illorum jaculis veritatis clypeum opponamus. Quòd nos quidem, opitulante ſupernâ potentiâ, prout valemus, agere non omittimus: nec, cùm opportunitas cœlitùs datur, contra illos pro Eccleſia Chriſti tacebimus. Sed magnopere convenit ut & veſtra quoque Fraternitas morem ſecuta Majorum concertans nobis & unanimiter collaborans in talibus inveniatur. Si quidem nuſquam Heſperiæ regiones, (ut de aliis mundi plagis interim taceamus) à Sede B. Petri in hujuſmodi quæſtionibus diſſonantes inventæ ſunt. Unde unuſquiſque veſtrûm qui Metropolitana jura ſortitus eſt, junctis ſibi fratribus & Coepiſcopis ſuis qui ſub ſe ſunt, de his diligentem curam ſuſcipiat, & quid invidis eorum detractionibus opponi neceſſe ſit, rimari ſtudeat, & invenire ſummopere geſtiat, atque inventum nobis ocyus tranſmittere minimè parvipendat: quatenus id nos quoque adversùs eorum veſaniam cum cæteris aſſertionibus noſtris deinde mittere valeamus. Nihil enim in nobis tam viſibilis quàm inviſibilis hoſtis, ſicut concordiam exhorreſcit. Ideóque mutuò ſtudia noſtra provocemus, & contra communes hoſtes, non quaſi hàc vel illàc palantes, ſed tanquam caſtrorum acies ordinati reperiamur.* Subdit ſe cùm ipſos, tum alios Occidentis Epiſcopos ad Synodum convocaturum, niſi temporum perturbatio prohiberet. Tùm ad injunctum Opus diligenter exequendum ipſos urget vehementiùs his verbis: *Verumtqmen ſi huc veniendo recuſatis laborem arripere, nec juſſa terreni Principis, nec ulla impedimenta ſeculi pium ſtudium veſtrum à communi hac Eccleſiaſtici negotii meditatione, ſeu neceſſaria ſollicitudine cohibere quoquomodo valeant. Alioqui veſtram ad nos Fraternitatem convocandi, & pariter de hujuſcemodi quæſtionibus pertractandi nobis erit omnino neceſſitas: ut videlicet juxta priſtinam conſuetudinem nobiſcum in idipſum apud S. Petrum convenientes, communes Eccleſiæ contumelias repellamus, qui commune Sacerdotii culmen in Chriſti Eccleſia, ſinguli ſecundum ſuorum qualitatem privilegiorum, promeruiſſe dignoſcitur. Præcipuè cùm non ſolùm propter hujuſmodi generalis Eccleſiæ negotium, ſed etiam pro ſpecialis hujus Sedis exorta cauſa, Prædeceſſores veſtri unà cum Prædeceſſoribus noſtris huc ſoliti ſunt non immerito convenire.* Tandem jubet *Hincmaro*, ut cùm hanc Epiſtolam legerit, eam ad alios Archiepiſcopos deferendam curet, qui cum Suffraganeis ſuis hac de re conferant, & Sedi Apoſtolicæ ea, quæ repererint, ſuggerant.

Id impigrè executus eſt Hincmarus, teſte *Flodoardo*, lib. 3. Hiſtoriæ Remenſis Cap. XVII. *Quàm*, inquit, *Epiſtolam Hincmarus ſuſcipiens, in Corbonaco Palatio* * *conſiſtenti Regi Carolo cum pluribus Epiſcopis relegit, & ad alios Archiepiſcopos, ſicut in mandato acceperat, dirigere ſtuduit.* Idem etiam Suffraganeos ſuos imprimis excitavit ut Græcorum objectis reſponderent, & inter alios *Odonem* Bellovacenſem, ad quem *Hincmari* de hoc argumento extat Epiſtola LI. Tomo II. ejus Operum edita. Reſpondit inter cæteros *Odo*, & librum à ſe compoſitum *Hincmaro* miſit, ut teſtatur idem *Flodoardus lib. 3. cap.* XXIII. In eo verò quædam annotavit *Hincmarus*, quæ retractanda

* Corbonacum ſeu Corbonacum aut Corbiniacum, vulgò Corbeny, villa quondam Regia fuit pagi Laudunenſis, unâ Leucâ ab Axona ponte diſparata.

da & corrigenda forent. Scripſit etiam adverſùs eaſdem Græcorum Objectiones *Æneas* Epiſcopus Pariſienſis, cujus doctiſſimum Opus extat *Tomo VII. Spicilegii*. Eoſdem convicit *Ratramnus* Corbeienſis Monachus Libris IV. *Adverſus Oppoſita Græcorum*, editis *Tom. II. Spicilegii.* Sic Romanæ totiúſque Latinæ Eccleſiæ cauſam doctiſſimi Præſules & Monachi Gallicani propugnarunt.

Articuli quos Græci Latinis objiciebant, quædam ſunt meræ calumniæ, quòd nimirùm aquâ pro Chriſmate uterentur: quòd imperando cœlibatum ſacris Miniſtris, nuptias damnarent: quòd ſuper altare unà cum Corpore Chriſti agnum offerrent: quòd Diaconi non ſuſcepto Preſbyteratu, Epiſcopi conſecrarentur. Alii meram ſpectabant diſciplinam, quæ ſalvâ fide, varia in Eccleſiis eſſe poteſt, ſcilicet Majorum Clericorum cœlibatus; caſei & lactis uſus in quibuſdam Eccleſiis Occidentis tempore Quadrageſimæ; raſura barbæ à Clericis uſurpata. Alii non modo nulli erant reprehenſioni obnoxii, ſed laudem merebantur, ut aſſertio Proceſſionis Spiritûs Sancti à Patre & Filio, & additio vocis *Filióque*, ad Symbolum: iteratio Confirmationis à Preſbyteris collatæ citra diſpenſationem Eccleſiæ: negatio Libelli Fidei Conſtantinopolitano Patriarchæ à Legatis Apoſtolicis. Qua de re *Nicolaus I.* Epiſtola LXX. ad Gallicanos Epiſcopos ſcribit: *Cùm enim Chriſti munere, propter Primatum Eccleſiæ Romanæ in B. Petro conceſſum, nemini ſit de Sedis Apoſtolicæ Judicio judicare, aut illius Sententiam retractare permiſſum: conſtat nimirum eos ab his nullum jus poſſidere Libellos exigendi, quos habere fas judicandi nullo jubentur Canone, nullo probantur exemplo.* Præcipuus itaque controverſiæ cardo, quæſtio fuit de Proceſſione Spiritûs Sancti à Patre & Filio, in quam præcipuè incubuere qui adverſùs Græcos ſcripſerunt. Hanc etiam nos in *Panoplia* pro more expendemus.

§. IX.

Baſilius Imperator Nicolai I. Sententiam exſecutus, Photium è Sede Conſtantinopolitana expellit, Ignatium reſtituit: Romanum Pontificem de his certiorem facit.

Cùm *Michaël* Imperator, Deo ultionum permittente, cæſus fuiſſet anno octingenteſimo ſexageſimo ſeptimo, die vigeſima-quarta menſis Septembris, *Baſilius* Imperator ſalutatus eſt, qui ſtatim ad Cauſam Eccleſiæ propugnandam animum adjecit. Poſtridie igitur quàm levatus eſt, *Photium* è Sede quam invaſerat, & quam tam iniquis artibus huc uſque retinuerat, deturbavit, relegavítque in Monaſterium. Miſit etiam protinus *Eliam* Regiæ Claſſis Drungarium, qui Sanctiſſimum Patriarcham *Ignatium* ex Inſula Conſtantinopolim honorificè reduceret. *Photii* etiam ſeptem ſacci varia ſupellectili, pecuniis, libris referti, à *Baſilii* Miniſtris intercepti ſunt & ad ipſum deportati. Inventi ſunt in iis volumina duo auro argentóque bracteata, ſerico exteriùs velata, interiùs verò literis elegantibus & venuſtis exarata. Primùm continebat Synodi commentitiæ adverſùs *Ignatium* Actiones ſeptem cum famoſis picturis à Gregorio Syracuſano adumbratis. Actione prima videre erat *Ignatium* raptatum & vapulantem: ejus verò capiti inſcriptum: *Diabolus.* Actione ſecunda, ſputis fœdatus effingebatur cum hac inſcriptione: *Principium peccati.* Actione tertia, de throno deturbatus exhibebatur, cum hac epigraphe: *Filius perditionis.* Actione quarta, vinculis colligatus & exilio damnatus, cum hoc elogio: *Avaritia Simonis Magi.* Actione quinta, collari furca incluſus, cum hacce calumnia: *Qui ſe extollit ſupra omne id quod dicitur aut colitur Deus.* Actione ſexta exprimebatur ut jam damnatus, cum hoc titulo: *Abominatio deſolationis.* In ſeptimâ depictus erat ut tractus ad ſupplicum & capite multatus, cum hac inſcriptione: *Antichriſtus.* Alterum volumen complectebatur Acta Conciliabuli adverſùs *Nicolaum* Pontificem Maximum, quorum exemplar *Photius* ad *Ludovicum II.* Francorum Regem & Imperatorem per *Zachariam* miſerat. Hunc verò ab itinere *Baſilius* revocavit. *Ignatium* ex Inſula reducem poſt novem annos perſecutionis, Sedi reſtituit cum ſummo omnium Ordinum applauſu. De his exordio Imperii ſui pro vindicanda Eccleſiæ libertate à ſe geſtis certiorem fecit. *Nicolaum I. Baſilius*; ipſum rogans, ut de illis qui à *Photio* conſecrati erant, necnon & de illis qui ab *Ignatio* ordinati defecerant, ad *Photium*, ſententiam diceret. Miſit illam Epiſtolam per illuſtrem virum *Baſilium* Spatharium, cum quo Romam, jubente Imperatore profecti ſunt, à partibus quidem *Ignatii* Joannes Metropolita Sylei; à partibus verò *Photii* Petrus Metropolita Sardenſis. *Baſilii* Imperatoris ad *Nicolaum I.* Epiſtola inſerta eſt Actioni III. Octavæ Synodi. *Nos*, inquit, *Photium gradu movimus, ut in ordinem redactus, ſibi vivat; Ignatium verò injuria affectum, ut Judicio veſtro variis in Epiſtolis declaratis, quas, qui ante nos imperaverunt, ſupprimere conati ſunt, Solio ſuo reſtituimus. Ut reliquis verò rebus finis imponatur, atque ut hæc ipſa confirmentur, Sanctitati tuæ integrum relinquimus: de lapſis, inquam, Sacerdotibus, & quicumque artibus Photii & inſidiis circumventi ſunt.... Ut autem Sanctitatis tuæ divinum & Apoſtolicum Judicium de Sanctiſſimo Patriarcha Ignatio, & infeliciſſimo Photio, Photianis quoque palam fiat, ab utraque parte, atque alii quoque à nobis ipſis miſſi ſunt Legati: ut præſentibus illis cauſa à te definiatur: tuique Legati unà cum noſtris certiſſimam toti Eccleſiæ fidem facturi mittantur.*

Scripſit etiam ad *Nicolaum I.* recèns reſtitutus *Ignatius*, ipſum de cauſa lapſorum in Photiano Schiſmate conſulens. Se ab Imperatore in Sedem reſtitutum nuntiat in executionem Sententiæ ab ipſo Pontifice latæ. *Nam divinitùs evectus Imperator noſter, ut fideliſſimus filius veſter, tuæ Sanctitatis Sententiam & Decretum executus, utrumque (me inquam & Photium) pro æquitate cauſæ tractavit.* Quibus verbis mendacii convincitur *Zonaras* recentior Græculus & Schiſmaticus, qui *Photium* à *Baſilio* ejectum ſcripſit, quòd ipſum ob cædem *Michaëlis* Imperatoris à Communione removiſſet. Sanè qui noverit *Photii* ingenium tempori ſerviens, qui noverit ipſum velut canem mutum factum eſſe ſub Principatu *Michaëlis*, & nedum ejus nefaria facinora vitámque diſſolutam non reprehendiſſe, ſed ipſi perpetuò fuiſſe adulatum; qui noverit verſatilem ejus ad omnem auram animum apud Baſilium Michaëli, apud Michaëlem Baſilio obtrectaſſe, ut refert *Nicetas in Vita Ignatii*: is facilè perſuaſerit *Photium* non eo fuiſſe Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudio incenſum, non ea præditum generoſitate, ut Principem homicidii reum ab Eccleſia repelleret. Magnificum eſt Epiſtolæ *Ignatii* exordium, & Romani Pontificis Primatum in Eccleſia univerſa & in ipſos Patriarchas Orientales à Græcis agnitum ante ſchiſma diſertè probat. Sic autem habet: *Ad artus humani corporis plagis & vulneribus ſaucios curandos, medendi ars magnam Medicorum copiam ſuppeditavit: In membris autem Chriſti Dei ac Salvatoris*

Photii famoſæ inſcriptiones adverſus Sanctum Patriarcham Ignatium.

Refellitur Zonaras.

Romani Pontificis jure divino inſtitutum Eccleſia Græca ante Schiſma confeſſa eſt.

Digitized by Google

ris, omnium Capitis ac Sponſi Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ, unum tantùm ac ſolum ſelectum ac univerſaliſſimum Medicum, tuam nempe Fraternam Paternámque Sanctitatem, ſupremum & fortiſſimum Dei Verbum conſtituit, cùm Petro ſupremo ſanctiſſiméque Apoſtolorum Vertici dixit : Tu es Petrus, » & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, » & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. » *Et rurſum :* Tibi dabo claves Regni cœlorum : » & quod ligaveris ſuper terram, ligatum erit in » cœlis; & quod ſolveris, erit ſolutum. *Hujuſcemodi enim beatas voces non ſoli Apoſtolorum Principi privata quadam ſorte tranſcripſit & aſſignavit, ſed per ipſum ad omnes Romanæ Sedis Pontifices illi ſucceſſuros tranſmiſit. Hinc retro olimque ſemper cùm hæreſes & ſcelera pullularent, noxias illas herbas & Zizania Sedis Apoſtolicæ veſtræ Succeſſores extirparunt; & nunc tua Beatitudo dignè tractans acceptam à Christo poteſtatem, veritatis hoſtes fudit, & latronum more in Chriſti ovile per feneſtram aſcendentem... medica manu Sacroſanctæ & Apoſtolicæ Auctoritatis à communi Eccleſiæ corpore præcidiſti; & nos ab illo per ſcelus oppreſſos, ut amantiſſimus frater rectè innocentes pronuntiaſti, noſtræque nos Eccleſiæ per literas reſtituiſti.* Extat pariter hæc *Ignatii* Epiſtola Actione III. Synodi Octavæ.

Petrus Sardenſis Epiſcopus, qui *Photii* cauſam actutus, Romam cum Imperatoris Oratore & *Ignatii* Legato navigabat, novam licèt navim conſcendiſſet, naufragio miſerè ſepultus eſt : alii Legati ad portum incolumes, ſervante Deo, appulere. Migraverat ad vitam immortalem Sanctiſſimus Pontifex *Nicolaus*: cui *Adrianus II.* ſucceſſerat. Is ſtatim atque *Baſilii* Imperatoris, & *Ignatii* literas legit, magna perfuſus eſt lætitia ob res Eccleſiæ Conſtantinopoli reſtitutas : Deceſſoris ſui, congregata Synodo, Judicium confirmavit, impia *Photii* volumina flammis devovit, juſſitque cremari pariter illorum exemplaria, ſi quæ in Oriente invenirentur. De hac *Photii* ejectione & *Ignatii* reſtitutione legendi *Nicetas* in Vita Ignatii, & *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Præfatione VIII. Synodi. Legendus idem Bibliothecarius in Vita *Adriani II.* ubi refert, librum *Photii* à Metropolita Legato exhibitum fuiſſe Summo Pontifici, & in terram projectum cum hoc anathemate : *Tu maledictus Conſtantinopoli, ſis Romæ iterum maledictus. Te Miniſter diaboli Photius novus Simon mendacii compilator aptavit : Te Miniſter Chriſti Nicolaus novus Petrus veritatis amator attrivit.* Obſervat ſecundò, *Baſilii* Imperatoris ſubſcriptionem huic virulento libro à *Photio* additam fuiſſe, quòd aſſeruit coram Summo Pontifice illuſtris Spatharius, falſam hujuſmodi ſubſcriptionem ex eo comprobans, quòd Imperator *Ignatium* in Sedem reſtituiſſet. Refert tertiò, cùm eo tempore, quò nefarius Codex urebatur, imber vehemens decideret, ad pluviam quaſi ad olei guttas flammam convaluiſſe : quò miraculò omnes cum Latini tum Græci ſtupefacti, Deo laudem dixere; *Nicolai* Papæ memoriæ benè precati ſunt, *Adrianum* digniſſimum ejus Succeſſorem præconiis extulere.

Photii liber cum anathemate Romæ traditus ab Adriano II.

Tandem remeantibus Conſtantinopolim Legatis, *Adrianus* Pontifex ad *Baſilium* Imperatorem de *Ignatii* reſtitutione gratulatorias literas dedit, ipſi *Theognoſtum* Archimandritam commendavit, qui legatione pro *Ignatio* functus apud *Nicolaum* Papam, ſolido ſeptennio Romæ hoſpes & peregrinus manſerat, ut *Michaëlis* Imperatoris, *Bardæ* & *Photii* perſecutionem fugeret. Imperatorem hortatus eſt ad perſeverantiam : ipſique ſpopondit opem, & ſe numquam à Decretis ſanctæ memoriæ Papæ *Nicolai* de *Photii* dejectione & *Ignatii* reſtitutione diſceſſurum. Dedit etiam *Adrianus II.* Literas ad *Ignatium* ejuſdem argumenti. Extant Actione VII. Synodi Octavæ.

§. X.

Synodus Romana Adriani II. contra Photium.

Quoniam meminimus Synodi ab *Adriano II.* Pontifice Maximo Romæ celebratæ poſt adventum Legatorum *Baſilii* Imperatoris & *Ignatii* Patriarchæ, anno ſcilicet octingenteſimo ſexageſimo-octavo, paulò enucleatiùs ejus Acta exponenda ſunt. Poſt tres Allocutiones Pontificis Maximi ad Synodum, poſt ſupplicationem Patrum pro damnatione *Photii*, & reconciliatione lapſorum, *Hadrianus II.* Sententiam tulit quinque Capita continentem. Primò omnia *Photii* & *Michaëlis* Acta contra Romanam Eccleſiam, & maximè Latrocinalem *Photii* Synodum, nuper, favente *Michaële*, celebrata contra *Nicolaum I.* decernit aboleri, non ſecùs ac Acta Epheſini Latrocinii, flammíſque & diris omnibus devoveri. Secundo, idem ſtatuit de his quæ contra *Ignatium* Patriarcham ab eodem Imperatore & *Photio* ſcripta actáque ſunt. III. *Photium* rursùs anathemate percellit. Verumtamen ſi viva voce, ſubque ſcripto & manu promittat ſe omnia à *Nicolao I.* & ipſo *Adriano* Summis Pontificibus decreta ſervaturum vel ſubiturum, dictique Conciliabuli Acta damnaturum, ipſi Communio Laïca non negatur. IV. Lapſos, qui nimirum Photianæ Pſeudo Synodo conſenſere vel ſubſcripſere, ſi Decretis *Nicolai I.* morem geſſerint, & ad Communionem *Ignatii* Patriarchæ redierint, & Acta Conciliabuli flammis tradiderint, in Communionem recipit : ſin minùs, eos Communione privat. *Baſilium* verò Imperatorem, cujus nomen hujuſmodi Actis falsò inſertum probatum eſt, ab omni ſuſpicione mala proſsùs alienum pronuntiavit; & in Albo Piorum Auguſtorum conſcribendum. V. Omnes qui Acta Photiani Conciliabuli abſconderint, vel propugnaverint, & non potiùs igni devoverint, ſi ſint Clerici, è gradu ſuo dejicit; ſi Laïci, ſubjicit anathemati. Subſcripſit hujus Synodi Actis Summus Pontifex hac formula : *Hadrianus Epiſcopus Sanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ his Sententiis à nobis promulgatis manu propria ſubſcripſi.* Deinde Epiſcopi viginti novem, Preſbyteri novem Romanæ Eccleſiæ, Diaconi quinque pariter ſubſcripſerunt. Inſerta ſunt iſtius Concilii Acta VII. Actioni Concilii Octavi Oecumenici.

§. XI.

Adrianus II. Pontifex Maximus Octavam Synodum Oecumenicam celebrari juſſit quam convocavit Baſilius Auguſtus.

Juſſu *Adriani II.* Pontificis Maximi celebratam fuiſſe Synodum VIII. conſtat ex illius ad *Baſilium* Imperatorem Epiſtola, quæ inſerta eſt Actioni Primæ. *Volumus autem*, inquit, *per veſtræ Pietatis induſtriam Conſtantinopoli numeroſum celebrari Concilium, cui noſtri quoque Legati præſidentes, delictorum, hominúmque diſcrimine perſpecto, ſtatim cuncta impii Conciliabuli exemplaria, ob iis, qui illa retinent, ablata, ignibus concremanda tradant.*

Idem probant verba *Anaſtaſii Bibliothecarii* in Præfatione VIII. Synodi ad Adrianum II. *Miſ-*

ſiſque

ſiſque, inquit, *cum auctoritate Apoſtolicæ Vicariis & Epiſtolis Decretalibus, juſſiſti fieri Conſtantinopoli Synodum, &c.*

Quòd verò *Baſilius* Imperator Synodum convocaverit, teſtatur ipſa Synodus Actione 1. ſic de Baſilio loquens: *Qui Univerſalem Synodum congregans, quæ viſa ſunt Spiritui Sancto piè peregit.* Teſtatur & *S. Ignatius* in Acclamatione ſua ad Synodum, Actione VIII. *Quoniam verò*, inquit, *univerſali paci conſulens piiſſimus & prudentiſſimus Imperator noſter, multam habuit curam & ſollicitudinem colligendi Sanctiſſimos Vicarios ex cunctis aliis Patriarchalibus Sedibus, & Synodum Univerſalem celebrandi ad exhibitionem & ſatisfactionem perfectam veritate ſibi cooperante, Omnipotentis providentia in finem proſperum adduxit conſilium ſuum, &c.*

Id teſtatur Metrophanes Actione VI. ſic Imperatorem allocutus: *Hæc itaque Sancta & Univerſalis Synodus arca ſalutis eſt.... Et tu es, amice Chriſti Domine, Noë, juſtus inventus in conſpectu Dei, in generatione tua: quia talem arcam fabricaſti.... Hæc Sancta & Univerſalis Synodus eſt benignus & bonus puteus, quem fodiſti tu, Deo amantiſſime! Abraham ſervus & amicus Dei excelſi.*

Id rursùs teſtatur ipſa Synodus in Definitione quæ Actione X. edita eſt. *Sancta, Magna, & Univerſalis Synodus, quæ per divinam voluntatem & gratiam & ſanctionem amicorum Chriſti ac Deo confirmatorum Imperatorum noſtrorum Baſilii & Conſtantini congregata eſt in hac à Deo conſervanda Regia Urbe in famoſiſſimo templo Sanctæ ac magni nominis Sophiæ, definivit ſubter annexa.* Et infrà rursùs de Baſilio Auguſto: *Vicarios etiam ex omnibus Patriarchalibus Thronis, necnon & omnem Epiſcoporum catalogum, qui ſub poteſtate ſua degit, in id ipſum collegit: qui videlicet convenientes, Magnam hanc & Univerſalem celebravimus Synodum.*

Id teſtatur *Baſilius* ipſe in Allocutione ad VIII. Synodum. *Non modicum*, inquit, *certamen certavimus, neque labori cuilibet ceſſimus, ut & ipſi nobiſcum noſtis, ad congregandum eos qui à Romana & ab Orientalibus Patriarchalibus Sedibus convenerunt.* Id ipſum aſſerunt *Cedrenus in Compendio Hiſtoriarum*, & *Zonaras Lib.* III. *Annalium.*

§. XII.

Adrianus II. Octavæ Synodo præfuit per Legatos.

Adrianus II. Pontifex Maximus Anno octingenteſimo ſexageſimo-nono Legatos miſit Conſtantinopolim, *Donatum* Epiſcopum Oſtienſem, *Stephanum* Epiſcopum Nepeſinum; & *Marinum* Diaconum, cum Epiſtola ad *Baſilium* Imperatorem, quâ per ejus induſtriam numeroſum Conſtantinopoli celebrari Concilium jubebat, cui ſui Legati præſiderent. Illis verò dedit in mandatis, *Ut omne ſcandalum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſolerter ſopirent, conſecratiſque à Methodio, & Ignatio ſub ſatisfactione Libelli quem de ſcrinio ſuſceperant, proprias Eccleſias redderent. Photianis verò ſub eadem ac diſtrictiori ſatisfactione communicarent quidem, Sed Sacerdotum Judicium, uſque ad Sedis Apoſtolicæ Sententiam, manente Sanctiſſimi Papæ Nicolai Judicio, protelarent.* Ita refert *Vita Adriani II.*

Legatos honorificentiſſimè excepit *Baſilius Auguſtus*, & Romani Pontificis literas reverenter exoſculatus, ipſos die ſequenti his inter alia verbis allocutus eſt: *Nos cum omnibus Orientalibus Patriarchis, Metropolitis, atque Epiſcopis cenſuram Sanctæ Matris noſtræ Romanæ Eccleſiæ per biennium præſtolantes, propter Deum petimus ut Dei negotium viriliter peragatur, & tandem aliquando auctoritate veſtri Sacri Collegii tam peſtifera Photianæ tergiverſationis ſcandala propellantur, quatenus unitas & tranquillitas optata diutiùs, juxta Decretum Sanctiſſimi Papæ Nicolai, reſtaurentur.* Legati Sanctæ Sedis Apoſtolicæ reſponderunt: *Et nos ideo venimus, ideo miſſi ſumus: ſed neminem Orientalium veſtrorum unquam in noſtram Synodum ſuſcipere poſſumus, niſi oblato Libello, cujus formam de ſcrinio Sanctæ Sedis Apoſtolicæ ſumpſimus, nobis fuerit ſatisfactum.* Ita refert Bibliothecarius in Vita *Adriani II.*

Præfuiſſe Synodo *Adriani II.* Legatos, ex Actis ipſius compertum eſt. Sic enim incipit Actio 1. *Convenientibus Donato & Stephano Epiſcopis, & Marino Diacono, locum tenentibus Adriani Archiepiſcopi Senioris Romæ, & Ignatio Archiepiſcopo Conſtantinopoleos Novæ Romæ, & Vicariis Orientis Thoma Metropolita Tyri, locum tenente Sedis Antiochiæ & Syncello locum tenente Theodoſii Archiepiſcopi Sedis Hieroſolymorum.* Et poſt alia: *Sanctiſſimi Vicarii Senioris Romæ dixerunt: Ergo & omnem dubitationem emittamus è cordibus veſtris, & verbis & operibus certificemus vos, quia ſecundùm ea quæ mandata & juſſa ſunt nobis, diſponemus. Ergo habemus Epiſtolas ad Imperatorem & Patriarcham; & ſi jubetis, legantur.* Legati omnium primi loquuntur, ut mos eſt Præſidum. Et Actione VIII. *Donato Epiſcopo Oſtienſi, & Stephano Epiſcopo Nepeſino*, & *Marino Diacono Sanctæ Eccleſiæ Romanæ, locum tenentibus Adriani Papæ, &c.* Et Actione IX. *Congregatis Papæ Adriani Legatis, & Patriarcha Ignatio, cæteriſque Alexandri, Antiochiæ, & Hieroſolymorum Vicariis & Sacro Senatu.* Adriani Papæ Legati nominantur primi, ut Præſides nominari ſolent. Denique Actione X. Adriani Papæ Legati omnium Epiſcoporum primi ſubſcribunt.

Nec movere nos debet quòd Imperatores *Baſilius*, *Conſtantinus* & *Leo Præſidentes* ſemel atque iterum dicantur: ſemel Actione VIII. *Præſidente eodem piiſſimo & amico Chriſti Baſilio in dextera parte magni nominis templi Eccleſiæ magnæ, & Sanctæ & Univerſali Synodo.* Iterum Actione X. *Propoſitis venerandæ Crucis lignis, Sanctiſque Evangeliis ad dexteram Sanctæ Sophiæ partem templi, Præſidentibus Chriſti dilectis Imperatoribus, Legatis, &c.* Hæc, inquam, movere nos non debent. Præfuiſſe enim dicitur Imperator, non auctoritate, ſed ſolo ſeſſionis honore, quem ipſi detulit Synodus ut Eccleſiæ Protectori, non ut controverſiarum fidei, vel cauſarum Eccleſiaſticarum Judici. Hujuſmodi namque Judicium nec Laïco cuivis, nec ſibi ipſi convenire Imperator profeſſus eſt in Allocutione Synodi. *Noverit enim virtutibus plena Perfectio veſtra, quia ſi notum fuerit nobis, quòd hæreſis quæcumque in Provincia cujuſcumque veſtrûm latitans, non per aſſiduam doctrinam veſtram radicitus evellatur, & omnes ad orthodoxam Fidem manu ducantur, canonicè hujuſmodi Epiſcopus à proprio Patriarcha condemnabitur, &c. De vobis autem Laïcis, tam qui in Dignitatibus, quàm qui abſolutè converſamini, quid ampliùs dicam, non habeo, quàm quia nullomodo vobis licet de Eccleſiaſticis cauſis ſermonem movere, neque penitus reſiſtere integritati Eccleſiæ & Univerſali Synodo adverſari. Hoc enim inveſtigare, & quærere, Patriarcharum, Pontificum, & Sacerdotum eſt, qui regiminis Officium ſortiti ſunt, qui ſanctificandi, qui ligandi & ſolvendi poteſtatem habent; qui Eccleſiaſticas & Cæleſtes adepti ſunt claves: non noſtrum, qui paſci debemus, qui ſanctificari, qui ligari, vel à ligamento ſolvi egemus. Quantacumque enim religionis & ſapientiæ Laïcus exiſtat, vel etiamſi uni-*

verſa virtute interiùs polleat, donec Laïcus eſt, ovis vacari non deſinet. Rurſúſque Epiſcopus licèt omni religionis virtute deſtituatur, tamen Paſtor eſt, quandiu in Pontificatûs munere verſatur. Quæ ergo nobis ratio eſt in ordine ovium conſtitutis Paſtores verborum ſubtilitate diſcutiendi? Oportet nos cum timore & fide ſincera nos adire, & à facie eorum vereri, cum ſint Miniſtri Domini omnipotentis, & nihil amplius quam ea quæ ſunt noſtri ordinis requirere.

Nec obſtat etiam Præſidentiæ *Adriani II.* per ſuos Legatos, quòd ante acclamatum ſit Imperatoribus, quàm Romanis Pontificibus. Is enim honor, & grati animi ſignificatio à Patribus exhibita Religioſiſſimo Principi, cui tot nominibus obſtricta erat Eccleſia Romana, Conſtantinopolitana, univerſa, auctoritatem ſignificat nullam Imperatoris in cauſis Eccleſiaſticis, & in moderamine Synodi, niſi in iis quæ ordinem & politiam externam, ac executionem Decretorum Eccleſiæ ſpectant. Alioqui & Imperatrix præfuiſſet Synodo, & judicandi Auctoritatem in cauſis Eccleſiaſticis etiam habuiſſet: ſiquidem & ipſi ante Pontifices acclamatum eſt. Actione IX. *Multos annos Imperatorum. Baſilii, Conſtantini, & Leonis magnorum Principum & Imperatorum, multos annos. Nicolai Beatiſſimi Papæ Romani, æterna memoria. Hadriani Beatiſſimi Papæ Romani æterna memoria.* Rursùs Actione X. *Multos annos Imperatorum Baſilii, Conſtantini, & Leonis. Multos annos Baſilii, Orthodoxi. Amatorem veritatis, Domine, conſerva, Baſilio Novo Conſtantino, æterna memoria. Novo Juſtiniano, æterna memoria. Eudoxiæ Piiſſimæ Auguſtæ, multos annos. Deus conſervet Imperium veſtrum. Per vos univerſalis Eccleſia pacem obtinuit.*

Et quibuſdam interjectis: *Germani, Taraſii, Nicephori, & Methodii venerabilium Patriarcharum, æterna memoria. Nicolai Papæ Senioris Romæ, æterna memoria. Hadriani Beatiſſimi Papæ Romani, multos annos.*

Denique quòd Imperatores rogati ſint à Legatis Romani Pontificis ut ante omnes ſubſcriberent, non eſt argumentum auctoritatis quæ penes Principes eſſet ulla ad præſidendum Concilio; ſed merum teſtimonium reverentiæ & urbanitatis Legatorum erga illorum Majeſtatem, à quibus Sedes Apoſtolica, & ipſi, tantis honoribus affecti fuerant; & quibus tantis nominibus obſtricta erat Eccleſia. Idque ſic accepit Imperator, non ut debitum ſibi officium. Nec delatum ultrò ſibi honorem ceu jure ſibi competens habuit, ſed ut Eccleſiæ beneficium: Invicem enim certabant ſive Romanus Pontifex & ejus Legati, ſive Synodus tota & Imperator, uter alterum honore proſequeretur ampliori. Id ex Actione X. compertum eſt, in qua rei geſtæ ordo ſic exponitur: *Sanctiſſimi Vicarii Senioris Romæ dixerunt: Quoniam providentiâ Dei in proſperum finem omnia Eccleſiæ devenerunt negotia, oportet nos & in ſcriptis manu propria hæc roborare, ſecundùm Synodicam conſequentiam. Unde volumus ut ſubſcribant primitus Chriſti amatores Imperatores, & deinde ſecundùm ordinem ſancta hæc Synodus. Baſilius Piiſſimus & Chriſti amicus Imperator dixit: Tranquilliſſimum Imperium noſtrum ſecutum præcedentes & Juſtiſſimos Imperatores, Conſtantinum videlicet Magnum, & Theodoſium, & Marcianum, ac cæteros, vult ſubſcribere poſt ſubſcriptionem omnium Sanctiſſimorum Vicariorum: edocti enim ſumus à Chriſto vero Deo noſtro habere exaltantem humilitatem.* Ita omninò factum. Primi enim omnium ſubſcripſerunt quinque exemplaribus *Donatus* Epiſcopus Oſtienſis, & cæteri Legati Romanæ Sedis; deinde Vicarii Patriarcharum, Alexandrini, Antiocheni, Hieroſolymitani, & *Ignatius* Conſtantinopolitanus. Secundùm hos *Baſilius, Conſtantinus, Leo,* Imperatores: qui cùm manu ſua quinque libris venerandæ crucis ſignum impreſſiſſent, ſuáque nomina ſubſcripſiſſent, quod reliquum erat, *Chriſtophorus* Proto-à-Secretis & Præfectus Caniclii ſubſcripſit. Deinceps ordine omnes Epiſcopi, pro ſuo quiſque gradu & dignitate, quinque libris ſeu exemplaribus Synodi ſubſcripſerunt, ut Sedes quælibet Patriarchica ſuum exemplar pro more haberet.

§. XIII.

Quid geſtum Actione prima Synodi Octavæ?

Inchoata eſt Occumenica Synodus Octava anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo-nono, *Hadriani II.* Pontificis Maximi anno ſecundo, Imperatoris *Baſilii* anno tertio, die quinta Octobris, feria quarta, Conſtantinopoli; unde & Conſtantinopolitana Quarta nuncupatur; in celeberrimo Sanctæ Sophiæ templo. Conſidentibus ibi Sedis Apoſtolicæ Legatis, *Ignatio* Conſtantinopolitano Patriarcha, & Vicariis Sedium Orientalium: præſentibus Illuſtriſſimis Patriciis, quos Imperator adeſſe juſſerat ut Concilii ordinem moderarentur, omniáque ſecundùm Juris regulas fieri curarent: Sancta Cruce & libro Evangeliorum in Throno pro more collocatis: admiſſi ſunt ad Synodum Epiſcopi duodecim, qui ab *Ignatii* & Sedis Apoſtolicæ partibus ſteterant ſoli conſtanter, & pro juſtitia invicto animo certaverant; dicentibus Romanæ Sedis Legatis: *Sedeant ſecundùm ordinem ſuum, quia digni ſunt: & beatos, & ter beatos hos æſtimamus.* Deinde *Epanagnoſticon*, id eſt, ſcriptum coram Synodo legendum, quod ab Imperatore miſſum erat, à *Babane* Patritio, annuentibus Legatis Apoſtolicis, perlectum eſt, ac ſummo Synodi totius applauſu exceptum. Imperatoris enim pietatem ac ſtudium pro Eccleſiæ pace teſtabatur; atque Epiſcopos hortabatur univerſos, ut ſemotis privatis affectibus, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſtatum componerent. Tertiò rogati ſunt Sedis Apoſtolicæ Legati, ut Legationis tenorem ſuæ, ac ejus, à quo miſſi erant, mandatum exhiberent. Id Epiſcoporum ac Senatûs nomine poſtulavit *Babanes* Patricius. Res viſa Legatis inſolens. *Hoc nos*, inquiebant, *uſque nunc non invenimus, ut Vicarii Senioris Romæ à quolibet examinentur utrum talem exiſtimationem habeant.* Reſpondit *Babanes*: In injuriam & contemptum Sedis Apoſtolicæ hanc non vergere petitionem ſed ob *Radoaldum* & *Zachariam* id exigi, qui *Nicolai I.* mandata tranſgreſſi fuerant. Tum Legati Epiſtolam *Hadriani II.* Pontificis Maximi ad Imperatorem protulere. *Præ manibus* (dixerunt illi) *habemus Epiſtolam quam tranſmiſit Imperatori Sanctiſſimus Papa Hadrianus, qui etiam poteſtatem nobis dedit, ut, ſecundùm quod Beatiſſimus Papa Nicolaus diſpoſuit de Sancta Conſtantinopolitanorum Eccleſia, ita ordinemus, ut moderemur atque firmemus, ut nullus adversùs eam pugnare poſſit: & ut quæ ipſe Sanctiſſimus Hadrianus edidit, confirmemus. Cujus enim ſuſcepit honorem, ſuſcepit etiam & laborem, quia propter hoc Deus poſuit eum in Eccleſia ſua. Ecce Epiſtola Sanctiſſimi Papæ Hadriani. Si vultis, legatur.* Lecta eſt, jubente Synodo. Mox eorum qui Patriarcharum Orientis perſonam gerebant, diſcuſſa Legatio eſt, omnibúſque perſpectum fuit, *Thomam* Tyri Metropolitam, qui Antiocheni Patriarchæ locum tenebat, nullis mandatis aut commendatitiis literis opus habere. Quia vacante Sede Antiochena, jus erat

Metropolitæ

Digitized

Metropolitæ Tyri, Patriarchæ vices gerere. *Elias* verò Preſbyter & Syncellus Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, Literas protulit *Theodoſii* Hieroſolymorum Patriarchæ Legationem continentes, & ad *Ignatium* Conſtantinopolitanum Patriarcham directas, cum podere, ſuperhumerali & mitra *S. Jacobi* Apoſtoli, Fratris Domini, & ſacro vaſe & cratere argenteo cum imaginibus expreſſo. Venire autem ſe non potuiſſe Patriarcha ſignificabat, quòd ſub Saracenorum jugo Palæſtina gemeret.

Libelli ſeu Formulæ à Romano miſſæ ſubſcriptionem exigit Summus Pontifex, ab Epiſcopis in Synodo Oecumenica congregatis.

Poſt hæc, jubentibus Legatis Apoſtolicis lectus eſt Libellus, cui ſubſcribere deberent univerſi Epiſcopi, Sacerdotes, Clerici & Monachi: quô nimirum cunctas primùm hæreſes execrati, & inter alias, Iconomachiam, Anathema *Photio* dicere debebant, donec Sedis Apoſtolicæ Decretis paruiſſet: Actáque Conciliabuli contra Sedis Apoſtolicæ reverentiam congregati eodem anathemate percellere: ſe denique amplecti Synodos à *Nicolao* Pontifice Maximo & *Hadriano* ejus ſucceſſore in cauſa *Photii* & *Ignatii* Romæ celebratas, profiteri debebant. Magnificum ſanè Primatûs Romani Pontificis argumentum, quòd Libellum, ſeu Formulam ad Synodum Oecumenicam miſerit, neceſſariò ab omnibus Ordinis Eccleſiaſtici viris ſubſcribendam, qui Communionis Sedis Apoſtolicæ participes eſſe vellent. Obſervatione digna ſunt hæc verba: *Quia non poteſt Domini noſtri Jeſu Chriſti prætermitti ſententia, dicentis: Tu es Petrus: & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam; hæc quæ dicta ſunt, rerum probantur effectibus, Quia in Sede Apoſtolica immaculata eſt ſemper Catholica ſervata Religio, & ſancta celebrata doctrina. Ab hujus ergo fide atque doctrina ſeparari minimè cupientes; & Patrum, & præcipuè Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Præſulum ſequentes in omnibus Conſtituta; anathematizamus omnes hæreſes ſimul cum Iconomachis. Anathematizamus etiam Photium, &c.*

Catholica Religio in Sede Apoſtolica ſemper immaculata ſervata eſt.

Qui non conſentit Sedi Apoſtolicæ, ſegregatus eſt à Communione Eccleſiæ Catholicæ.

Obſervare etiam operæ pretium eſt illa verba: *Sequentes in omnibus Apoſtolicam Sedem, & obſervantes ejus omnia Conſtituta, ſperamus ut in una Communione, quam Sedes Apoſtolica prædicat, eſſe mereamur, in qua eſt integra & vera Chriſtianæ Religionis ſoliditas. Promittentes etiam ſequeſtratos à Communione Eccleſiæ Catholicæ, id eſt, non conſentientes Sedi Apoſtolicæ, eorum nomina inter ſacra non eſſe recitanda Myſteria.* Vides idem eſſe, ſequeſtratum eſſe ab Eccleſiæ Catholicæ Communione, & non eſſe conſentientem Sedi Apoſtolicæ. Libello ſubſcribere debebant Epiſcopi cum teſtibus, ac ſubſcriptionem ſuam Legatis Apoſtolicis tradere. Perlectum Libellum Synodus approbavit univerſa.

Non eſt prætermittendum, quod de hujuſce Libelli ſubſcriptionibus *Anaſtaſius Bibliothecarius* commemorat in Notis ad Octavam Synodum: Poſtquam omnes Epiſcopi & Clerici ſubſcripſere, quoſdam pœnituiſſe Chirographi, & Imperatori atque *Ignatio* Patriarchæ clam inſuſurraſſe: *Non benè factum fuiſſe, quod Eccleſiam Conſtantinopolitanam tanta ſubjectione Romanæ ſubdi Eccleſiæ permiſerint; ita ut hanc ei tanquam Dominæ ancillam tradiderint.* His commotus Imperator, juſſit iis quos Legatis Apoſtolicis ad obſequia deſtinaverat, ut ipſis Chirographa ſuffurarentur. Fraudem ubi animadvertunt Legati, de ea graviter expoſtularunt cum Principe: qui illorum querimoniis victus, omnia Chirographa reſtituit, his eos verbis compellans: *Ego quidem ut Magiſtram Eccleſiaſticorum negotiorum Sedem Apoſtolicam per meos Legatos adii; & ideo veſtram præſentiam præſtolatus ſum, ut veſtro Decreto, & ſolertia noſtra, Eccleſia noſtra remedia ſanitatis perciperet; & nos non noſtris motibus, ſed veſtræ ſententiæ pareremus. Ergo Chirographa, quæ à noſtris Sacerdotibus, & cunctis Clericis, ſalubriter exegiſtis, recipite, & Spirituali Patri noſtro Sanctiſſimo Papæ repræſentate, ita ut ſi quis eorum per abrupta vitiorum ſolito incedere more tentaverit, his quodammodo habenis ab eo refrænetur, & ad rectum juſtitiæ tramitem revocetur.* Quanto Eccleſiæ bono ab Epiſcopis ſubſcriptiones in ſimilibus cauſis exigat Romanus Pontifex, inde liquet. Sed ea quæ Actione I. Synodi Oecumenicæ Octavæ geſta ſunt, commemorare pergamus.

Subſcriptiones Romano Pontifici [illegible] curandæ.

Sedes Apoſtolica Eccleſiaſticorum negotiorum Magiſtra.

Approbato Sedis Apoſtolicæ Libello, lecta eſt Definitio Legatorum Antiochenæ & Hieroſolymitanæ Sedis, quam ante adventum Legatorum Sedis Apoſtolicæ ediderant, cùm anno ſolido illic morati, deceſſionem pararent. Quæ Definitio id unum ſanciebat, ut *Nicolai* Pontificis Maximi Decretis in omnibus pareretur quoad *Photii* depoſitionem, reſtitutionem *Ignatii*, *Gregorii Syracuſani* exauctorationem confirmatam, ſuſceptionem Ordinatorum ab *Ignatio*, degradationem Conſecratorum à *Photio*. Definitione perlecta, Synodus has in voces erupit: *Ecce audivimus Sententiam Orientalium, ſequentem, & faventem Judicio Sanctiſſimi Papæ Nicolai, & convenimus in eam.* Tum *Bahanes* Patritius quæſivit à Legatis Apoſtolicis, quâ ratione *Nicolaus I.* Photium abſentem damnaſſet? Rationem omnium illi reddidere, geſta à prima *Photii* expulſione ad ultimum uſque Concilium Romæ ab *Adriano II.* celebratum recenſentes, probantéſque illum per literas & Apocriſiarios ſuos præſentem, ritè & ſecundùm Canones fuiſſe damnatum.

Sciſcitatus eſt idem Patritius à Legatis Sedium Orientalium, cur venientes Conſtantinopolim, *Photium* non conveniſſent, ſed ab illius Communione ſtatim ſe ſegregaſſent. Reſponderunt ſe ita egiſſe, quòd à Romano Pontifice damnatus, & à nulla Sedium Orientalium receptus eſſet. *Patriarchalia Capita*, inquiebant, *in mundo poſuit Spiritus Sanctus, ut in Eccleſia Dei pullulantia ſcandala per ea examinentur, & pacifica conſtitutio in ipſa interveniat. Igitur cùm præcedens & præſidens Sedes Senioris Romæ nequaquam receperit Photium, nec etiam Orientis tres Throni, videlicet Alexandriæ, Antiochiæ, & Hieroſolymorum, non erat opus vocare illum ad examen vel rejudicationem. Hujuſmodi enim Actiones de illis qui recepti ſunt in Eccleſiis Dei, & cunctis Sedibus ſolitæ ſunt fieri. De iis autem qui nunquam in Seniori Roma & reliquis Sedibus recepti ſunt, nullum omnino debet iteratum haberi Judicium.*

§. XIV.

Quid geſtum Actione II.

Nonis Octobris ejuſdem anni habita eſt altera Seſſio Synodi. *Paulus* Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Carthophylax renuntiavit Patribus, ſtare præ foribus quam plurimos Epiſcopos, qui olim vel à *S. Methodio*, vel ab *Ignatio* ordinati, ad *Photium* defecerant. Juſſi ſunt ingredi, lectúſque eſt oblatus ab his Libellus, quo veniam à Synodo & Pœnitentiam deprecabantur, culpam omnem ſuam in vexationes à *Photio* ſibi illatas refundentes. Legati Apoſtolici dixere: *Suſcipimus vos, ſecundum Præceptionem Sanctiſſimi Papæ noſtri Adriani, propter Confeſſionem Libelli Pœnitentiæ veſtræ.* Lapſi verò Epiſcopi dixere: *Et nos adoramus vos, & ſuſcipimus vos Judices, & Judicium veſtrum tanquam ex perſona Filii Dei habemus.* Rogati deinde, vellent-ne ſubſcribere Libello directo à Ro-

mana Sede id præſtitere perlubenter, & abſque reſtrictione prorsùs ullâ: poſitúmque ſuper Sancta Evangelia & Sanctam Crucem, ut eo ritu ſolemnior ipſorum ſubſcriptio redderetur, *Ignatio* Patriarchæ ſuo tradiderunt, à quo ſacræ dignitatis receptis inſignibus, in ſuo ordine ſedere ſinguli juſſi fuere. Idem erga Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos Pœnitentes obſervatum. Poſt hæc, lectum eſt *Epitimium*: ita vocabant pœnam Eccleſiaſticam Lapſis impoſitam, certum ſcilicet abſtinentiæ modum, numerúmque precum ſingulis diebus uſque ad Natale Chriſti fundendarum: ante quod tempus ſuorum Ordinum obire Miniſteria ipſis vetitum eſt. Obſervatione dignum, quòd lapſi Præſules miſericordiam à Legatis Apoſtolicis & à Sancta Synodo rogarunt *Per interceſſionem Sanctæ ac Intemeratæ Dei Genitricis Mariæ, & Sanctorum Apoſtolorum, & Beatiſſimi ac Sanctiſſimi Papæ Nicolai.* Sic defunctum cum opinione Sanctitatis Pontificem palam invocant. Obſervandum ſecundò *Ignatium* Epiſcopis, cæteriſque Clericis lapſis & pœnitentibus Ordinum inſignia non reddidiſſe, niſi ut delegatum à Sedis Apoſtolicæ Vicariis. Ut enim ſcribit Nicetas in Vita Ignatii: *Patriarchæ Ignatio in Synodo non erat auctoritas agendi quæ vellet. Romanus enim, pro antiqua Eccleſiaſtica Traditione, judicandi Poteſtatem permittebat.*

Nicolaus I. Pontifex poſt mortem invocatus.

§. XV.

Quid geſtum Actione III.

A Synodo rejiciuntur Epiſcopi, qui Libello ab Apoſtolica Sede tranſmiſſo ſubſcribere noluunt.

V. Idus Octobris habita eſt Actio tertia: in qua Patres conveniri juſſerunt *Theodulum* Metropolitam Ancyranum, & *Nicephorum* Metropolitam Nicænum, qui à *Methodio* vel *Ignatio* ordinati erant, ut invitarentur ad Synodum, quæ ipſis miſericordiæ viſcera pandebat, modò Libello à Romana Sede tranſmiſſo ſubſcriberent. Renuerunt illi pertinaciter, dixerúntque: *De propoſita ſubſcriptione rationem reddimus Sanctitati veſtræ, quia propter rationabiles & irrationabiles ſubſcriptiones, quæ ante facta ſunt, gravati, definimus nos, & vinculum impoſuimus non ulterius ſubſcribere, præter id, quod ſubſcripſimus, & profeſſi ſumus, Fidei noſtræ Symbolum, quod jacet in Carthophylacio venerabilis Patriarchæ, tempore Conſecrationis noſtræ.* Cùm itaque ſubſcribere contumaciter renuerint, à Synodo rejecti ſunt.

Jubentibus deinde Sedis Apoſtolicæ Legatis recenſita eſt Epiſtola *Baſilii* Imperatoris ad *Nicolaum I.* tum Epiſtola *Ignatii* ad Adrianum II. * Epiſtola denique Adriani II. ad *Ignatium*: quam *canonicè ſcriptam, & plenam juſtitiæ*, Synodus dixit. In eadem Actione, cùm deprehenſum fuiſſet, *Theodorum* Cariæ Metropolitam, qui poſt Libelli ſubſcriptionem à Synodo ſuſceptus fuerat, ex iis fuiſſe, qui in Latrocinali Synodo *Photii*, depoſitioni & anathemati Sanctiſſimi Pontificis *Nicolai* ſubſcripſerant, illius cauſa Romani Pontificis Judicio reſervata eſt. Id ex *Anaſtaſii Bibliothecarii* Notis diſcimus.

* Sive ad Nicolaum I. quæ Hadriano ejus Succeſſori tradita eſt.

§. XVI.

Quid geſtum Actione IV.

III. Idus Octobris, rursùs Patres ad ſacrum conſeſſum convenere. Intromiſſi ſunt in Synodi conſpectum *Zacharias* atque *Theophilus* Pſeudo-Epiſcopi à partibus *Photii*, qui ejus nomine ad *Nicolaum I.* Pontificem Maximum Legatione quondam functi erant. Petiere Illuſtriſſimi Patricii ut illi audirentur, & in ſcriptis profiteri cogerentur, an ſanctam & univerſalem Synodum ſuſciperent, ejúſque ſubjicerent ſeſe auctoritati ac Judicio. Repugnarunt Legati, contendentes Romani Sententiam Pontificis retractari non poſſe; nec rursùs audiendos, qui jam damnati eſſent. *Nobis*, inquiebant, *non licet reſcindere Judicium ſacrorum Romanorum Pontificum: hoc enim contrarium eſt Canonicis Inſtitutis.*

Conſenſere tamen ut admitterentur, Synodica Decreta & Sententiam *Nicolai I.* audituri. Admiſſi ſunt itaque Schiſmatici illi Antiſtites, & ultimo loco ſtare juſſi. Qui cùm ad Libelli ſubſcriptionem urgerentur, ſe, Photiúmque ſuum, à Nicolao I. receptos, impudenter aſſeruere. Legati reclamarunt Apoſtolici, eóſque ut mendacii convincerent, varias ejuſdem Pontificis literas legi juſſerunt. Lecta itaque eſt Epiſtola *Nicolai I.* ad *Michaëlem* Imperatorem dudum miſſa, quæ his verbis incipit: *Principatum divinæ poteſtatis.* Lecta eſt ejuſdem Epiſtola altera ad eumdem Imperatorem, quæ ſic incipit: *Sereniſſimi Imperii veſtri gloria, &c.* Lecta eſt ejuſdem Pontificis Epiſtola ad *Photium*, ex cujus vel ſola inſcriptione mendacii convinci poterant, qui *Photii* Ordinationem contendebant à *Nicolao I.* approbatam, ſiquidem in ea neque *Frater*, neque *Comminiſter* vocabatur *Photius*, quibus nominibus Summus Pontifex Epiſcopos deſignare ſolet. Ita enim habebat inſcriptio: *Nicolaus Epiſcopus Servus Servorum Dei, Prudentiſſimo viro Photio.* Ex his Epiſtolis facilè probarunt Legati Apoſtolici, *Photii* Ordinationem à Romana Sede nuſquam fuiſſe ſuſceptam, imò ſemper inter Laïcos recenſitum: cùm Summus Pontifex *Nicolaus* in literis laudatis eum & *Mœchum* & *Invaſorem* appellarit. Poſt hæc, Illuſtriſſimi Patritii rogarunt, obtuliſſentne Libellos Epiſcopi illi Photiani de quibus agebatur, cùm Romam Legationis ergo profecti ſunt, quia *Mos erat in Romana Eccleſia ab omni homine hoſpite Libellum fidei exigendi, & ita permitti hunc in Sanctum Petrum intrare.* Teſtati ſunt Legati Apoſtolici illos duplicem Libellum porrexiſſe, unum Fidei, antequam Urbem ingrederentur; alterum, quo ſe Apoſtolicæ Sedis Decreta jurabant ſervaturos, antequam admitterentur ad Communionem, Laïcam duntaxat, non Epiſcopalem.

Denique interrogati ſunt illi Photianarum partium Antiſtites, vellent-ne ſubſcribere Libello à Romana Sede ad Synodum tranſmiſſo. Responderunt: *Nec audire eum volumus.* Quapropter jubentibus Legatis Apoſtolicis, foras projecti ſunt.

§. XVII.

Quid geſtum Actione V.

XIII. Kalendas Novembris quinta Seſſio celebrata. Citatus eſt *Photius*, ut ſe coram Synodo ſiſteret; & quidem per Laïcos, probri & dedecoris causâ. Conſueverant enim Epiſcopi per Epiſcopos, Presbyteri per Presbyteros, quiſque per ſui Ordinis homines conveniri. Coram Synodo conſtitutus, cùm ſemel iterúmque interrogaretur, utrum Conſtituta Romanorum Pontificum *Nicolai I.* ac *Adriani II.* ſuſciperet, nihil prorsùs reſpondit. Se enim ſponte ad Synodum non accedere, ſed ab Imperatore coactum, conteſtatus fuerat; illiſque *Davidis* verbis abuſus, juraverat ſilentium; *Dixi, cuſtodiam vias meas, ut non delinquam*

Photii ſuperbia & inſolentia.

quam in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam. Quam A
impudentiſſimi hominis reſponſionem graviſſimè tulere Patres, quòd ſanctam Synodum nihil aliud eſſe innueret quàm peccatorum cœtum, adversùs ipſum, qui inſontem ſe judicaret, congregatum; ſiquidem in Davidico Oraculo ſequuntur hæc verba: *Cùm conſiſteret peccator adversùm me.* Urgebant Legati ut ad interrogata reſponderet. Dixit ille: *Vocem meam, etiamme tacente, Deus audit.* Repoſuere Legati: *Per ſilentium non effugies manifeſtiorem damnationem.* Photius dixit: *Nec Jeſus tacendo evaſit damnationem:* Quaſi illos Pilato, ſeipſum Chriſto comparans. Tunc Legati Literas *Nicolai I.* cùm ad Michaëlem Imperatorem, tum B
ad ipſum *Photium* legi juſſerunt: Quibus perlectis, ipſum à Summis Pontificibus *Nicolao I.* & *Hadriano* legitimè damnatum conclamarunt. *Elias* Hieroſolymitanæ Sedis Legatus, ex ambone vehementer concionatus, oſtendit *Photium* à Sedibus Orientalibus nunquam fuiſſe ſuſceptum; cùmque ad Pœnitentiam adhortatus eſt. Legati etiam Apoſtolici concionem non abſimilem per Interpretem *Theodorum* à Secretis legi juſſere, quâ Sententiarum in *Photium* Romæ latarum æquitatem commendarunt, approbante Synodo. Sed & verbis *Photium* adhortati ſunt ad Pœnitentiam, ut Communionem C
inter Laïcos promereretur.

Ipſum quoque ad parendum Synodo & Sedi Apoſtolicæ urgentiſſima Oratione invitavit *Baanes* Patritius. *Loquere*, inquit, *Domine Photi, quodcumque habes juſtitiæ opus: totus mundus hic eſt, ne claudat viſcera ſua Sancta Univerſalis Synodus. Quò namque vis ex hoc confugere? Romam? Ecce à Roma. In Orientem? En ab Oriente hic adſunt: Vide ne claudatur janua: ſi iſti clauſerint, nemo eſt qui aperiat. Dic, homo Dei! quam habes juſtificationem?* Photius reſpondit: *Meæ juſtificationes non ſunt in hoc mundo: ſi in mundo hoc eſſent, inde videretis.* D
Viri inſipientiam, temeritatem, ac ſuperbiam demiratus Patritius Illuſtriſſimus, ipſi inducias conceſſit ut ſaluti ſuæ conſuleret. Arrogantiùs ille reſpondit: *Spatium quidem non deprecor; ut autem emittar à vobis, veſtræ poteſtatis eſt.* Rurſus ad Pœnitentiam ipſum incitare perrexit Vir Illuſtriſſimus, dum præſentes eſſent Sedis Apoſtolicæ Legati, poſt quorum diſceſſum nihil eſſent profutura quæ diceret vel ageret. Verùm nihil promovit: *Photius* enim affectato ſilentio immotus manebat. Quamobrem à Synodo dimiſſus eſt, ut videret quid ſibi conveniens eſſet.

§. XVIII. E

Quid geſtum Actione VI.

Octavo Kalendas Novembres, ſextò convenit Sancta Synodus. Interfuit iſti Actioni *Baſilius* Imperator, cui eleganti Oratione *Metrophanes* Metropolita Smyrnenſis exordium dedit. Deinde lectum eſt Epanagnoſticum Legatorum Apoſtolicorum: qui ab Imperatore poſtularunt, ut quæ contra *Photium* à Summis Pontificibus *Nicolao* & *Adriano* decreta erant, executioni mandarentur. 3. F
Theophilus Protoſpatharius ab Imperatore juſſus, Photianæ conſecrationis Epiſcopos, & quotquot illius ſchiſmati adhærebant, in Synodi conſpectum introduxit. 4. Relectæ ſunt Epiſtolæ *Nicolai I.* Pontificis Maximi ad Imperatorem & ad *Photium.* 5. Vicarii Orientalium Sedium prolixa interlocutione oſtenderunt, nuſquam ab Eccleſiis, quarum perſonam gerebant, receptam fuiſſe *Ignatii* abdicationem, & *Photii* Ordinationem; nulláſque literas communicatorias ad ipſum directas, vel ab ipſo receptas. Nullius porro eſſe ponderis, quam jactitabant, *Ignatii* ceſſionem, quia tyrannicè facta fuerat & coactè. *Coactam violentiam*, inquiunt, *refutationem non exiſtimamus.* 6. Baſilius Imperator Epiſcopos à *Photio* ſtantes interrogavit, utrum in tam manifeſto Judicio, totius Eccleſiæ comprobato conſenſu acquieſcerent. Renuerunt illi: omniáque prolata in *Photium*, tum à Romanis Pontificibus, cùm ab Orientalibus Sedibus Judicia, vana eſſe, irrita, tumultuaria, voce impudenti conclamarunt. Quibus Imperator ſapienter admodum reſpondit: *Vos Principali manu Synodos inordinatas ſoli ac ſingulariter ſine Patriarchicis Thronis facientes, Sanctas vocare auſi eſtis; & huic præſenti, quæ ab omnibus Patriarchalibus Thronis celebrata eſt, Deî cooperatione ac gratia, qui Imperium nobis commiſit, detrahere non erubeſcitis. Utique noſtis & vos, & univerſitas quæ ſub cœlo eſt, quia protectione veri Dei noſtri quinque Patriarchia orbis terrarum recta ſentiunt, & non eſt læſio fidei: & ideo quidquid judicant, neceſſariò debetis recipere.*

Septimò, *Zacharias* Chalcedonenſis Photianarum partium Epiſcopus, ejus patrocinium ſuſcepit & cauſam egit: Ac primò *Nicolai I.* & *Hadriani II.* Romanorum Pontificum Judicia conatus eſt elevare. *Et Papæ Nicolai*, inquit, *& cæterorum Patriarcharum Canon Princeps eſt; & ſecundùm illum agentes, nil faciunt extra quod docent. Cùm verò extra hunc faciunt ſive Papa Nicolaus, ſive alius quis, non acquieſcimus.* Id eſt, cùm Pontifices & Patriarchæ Canonibus ſubditi ſint, eorum Judicia nullius ſint momenti, nec illis eſt parendum, ſi à Canonibus aberrent. Secundò, non eſſe indeficientia & irretractabilia Romanorum Pontificum Judicia contendit; quod exemplis duobus probat, *Marcelli* ſcilicet Ancyrani, qui à *Julio* Pontifice Maximo, & à Synodo Sardicenſi abſolutus, etiamnum anathemate ut hæreticus percellebatur: Et *Apiarii*, qui à Romanis Pontificibus abſolutus, ab Africana Synodo repulſus eſt. Tertiò diluit rationes quibus *Nicolai I.* in *Photium* Sententia nitebatur. *In eo*, inquit, *quod dicit; Non debuiſſe hunc ex Laïcis provehi, conſecrantes quidem cautos reddit, conſecratum autem non damnat. Et conſuetudo Canonem illum exuperavit. Etenim Taraſius ita conſecratus eſt, & Nicephorus, & Nectarius, & Thalaſſius Cæſareæ, ac Euſebius, & Ambroſius Mediolani, atque alii mille. Si ergo ſunt illi innoxii, eſt & bl*

Zacharias Chalcedonenſis Photii Cauſam agit.

Quartò probat non eſſe repellendum *Photium*, quòd à *Gregorio* Syracuſano Antiſtite depoſito conſecratus fuerit: quia non ſunt exauctorati, qui à *Petro Moggo* Alexandriæ, nec qui ab *Acacio* Conſtantinopolitano ordinati fuerant; licet uterque fuiſſet depoſitus. Quintò, probat *Photium* non eſſe depoſitione plectendum, licèt depoſitos Antiſtites ſuſceperit, immò ab iis ordinatus ſit: quia *Anatolius* qui *Eutychetem* à *Flaviano* damnatum ſuſceperat, nulli pœnæ obnoxius propterea fuit. Quam ob rem pœnam, ſi quæ infligenda ſit, non *Photio*, ſed iis qui ipſum conſecrarunt, eſſe infligendam. Denique *Flavianum* Antiochenum Patriarcham, etſi à Romana Sede non receptum, depoſitum non fuiſſe, quia ejus Ordinationem Canones non reſcindebant: Mirum itaque videri non debere, ſi *Photius*, & Antiſtites Preſbyteri, aliique ab eo conſecrati, Decretis depoſitionis ſuæ non pareant, donec proferantur Canones, ſecundùm quos deponi debuerint.

Baſilius Imperator prolixæ & vanæ Orationis filum abrupit, omnia, quæ in medium adducebant, quorumdam errata ab aliis Patriarchis emendata fuiſſe dicens, ſeu conceſſam illis violatorum Canonum veniam: *Photii* autem & Photianorum Ordinationes nunquam ab Eccleſiæ Patriarchis

fuiſſe

fuiſſe receptas, vel ſanatum illorum vitium. Illos proinde in ſepulchro nequitiæ ſuæ mortuos jacere. Tum ipſos hortatus eſt pius Princeps ut Synodi miſericordiam implorarent. Denique contumaces verbis graviſſimis caſtigavit. *Omnes*, inquit, *novimus quia Laïci eſtis; & non adduximus vos latrare, & ſine ordine facere verba. Omnia enim veſtra mendacia ſunt & ſeductio.* Quas increpationes iniquo ferentes animo Photiani Epiſcopi, Imperatorem diabolo maledicentiorem petulanter innuerunt. *Hoc*, inquiebant, *nec diabolus auſus eſt dicere.* Tum Photianis Epiſcopis exprobravit pius Imperator, quòd ex Laïcis, ſicut *Photius*, ordinati eſſent, nimirum ex Patritiis, Protoſpathariis, Stabulariis. Hoc repellere probrum conatus *Eulampius*, cum Imperatore procaciter contendebat. Cujus inſolentiam Legati repreſſerunt Apoſtolici, monentes Imperatorem ne cum eo colloqueretur ampliùs, qui à Romana Sede anathemate perculſus eſſet.

Mox tres Epiſcopi ab *Ignatio* olim ordinati, ſed Photiano Schiſmate ab ejus Communione avulſi, ab Apoſtolicis interrogati fuere Legatis, an Judicio Synodi ſe ſubjicerent, & ad ſubſcribendum Libello à Romana Sede tranſmiſſo eſſent parati. (Hi erant Heracleenſis, Cretenſis, & Celenderenſis Epiſcopi.) Reſponderunt viri contumaces: *Ne fiat, Deus. Sed ſi juſſerit Imperator noſter ſanctus audire omnia quæ acta ſunt, dicemus.* Ad quos Legati: *Si non vultis obaudire Sanctam Synodum, Ite ad Patres veſtros.*

Metrophanes Smyrnenſis evertit momenta quæ pro Photio Zacharias protulerat.

Poſt hæc, *Metrophanes* Smyrnæ Metropolita *Zachariæ* Chalcedonenſis argumenta vaniſſima ad tuendam *Photii* Ordinationem facta, diluit. Ad primum quidem ait ipſos non poſſe refragari Sententiæ *Nicolai I.* etſi Judex ſummus non fuiſſet ratione Primatûs *Sancto Petro* & ipſius Succeſſoribus in Eccleſia universâ commiſſi: quia ipſum Judicem elegerant, & ad ejus tribunal *Photius* cauſam ſuam per Legatos & Epiſtolas detulerat. Prohibent autem Canones & Leges ab electis Judicibus appellare. *Leges*, inquit, *ſanciunt tam Eccleſiaſticæ quàm Civiles, omnem qui elegerit aliquem Judicem, modis omnibus ſequi ac obedire præceptis ejus. & nequaquam refutare penitus ac repellere prolatas ab eo ac depromptas definitiones & leges. Cùm itaque pars veſtra petierit & propoſuerit Judicem Beatiſſimum Papam Nicolaum, quomodo vos extra poſitas Eccleſiæ ac Reipublicæ Leges & Regulas eum redarguere ac judicare præſumpſiſtis, aſſerentes, non ſecundùm Canonem egiſſe?... Inveniemini ergo in parte hac & Eccleſiaſticas & Civiles reprobare leges, pro eo quòd quem pertuliſtis & elegiſtis Judicem, nunc abjiciatis. Nemo enim electum à ſe Judicem ex propria optione, vice verſa judicare vel condemnare penitus debet.*

Ad ſecundum momentum reſpondet, *Marcellum Ancyranum* canonicè receptum à *Julio*, cùm anathematizaſſet hæreſim, cujus in ſuſpicionem venerat; & rurſus canonicè rejectum ut hæreticum à *Liberio*. Unde non fuit reprobatio Sententiæ à *Julio* vel Synodo Sardicenſi in ipſum latæ; ob factam in eo mentis mutationem.

Ad factum *Apiarii* reſpondet Synodum Africanam revera paruiſſe decretis Romani Pontificis, quamvis propter ſcandalum ipſi interdixerit ſacris Miniſteriis in Eccleſia dumtaxat Siccenſi.

Ad exemplum *Flaviani* Antiocheni Patriarchæ reſpondet, ipſum tandem rogante *Theodoſio* Imperatore, fuiſſe à Romana Eccleſia ſuſceptum.

Lapſus eſt in Hiſtoria *Metrophanes*, cùm *Marcellum* à *Liberio* rejectum aſſeruit ut hæreticum. Nam *Baſilius* poſt obitum *Liberii* & ſub *Damaſi* Pontificatu de *Marcello* & de Romana Eccleſia, omnibúſque Latinis ſcribens ad *S. Athanaſium*: ait: *Marcellum nequaquam reprobare viſi ſunt, ac per hoc culpandi veniunt, ut qui ab initio illum per ignorantiam veritatis in Eccleſiaſticam etiam Communionem receperint.* Erravit pariter in Hiſtoria *Metrophanes*, cùm *Theodoſio Seniore* rogante ſuſceptum dixit ab Eccleſia Romana *Flavianum*. Id ſiquidem factum *Innocentio I.* Summo Pontifice, & *Arcadio* Imperatore docet *Theodoretus* Lib. 8. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. 23. Docet etiam Epiſtola *S. Ambroſii* ad *Theophilum*, & ab eo laudata Capuana Synodus.

Ad tertium reſpondet primò, ſibi ipſi contradicere *Zachariam*, qui cùm priùs dixerit *Nicolaum I.* contra Canones judicaſſe, nunc conſuetudinem in ſubverſionem Canonum à *Nicolao I.* prolatorum, velut ſui oblitus objicit. Secundò, reſpondet, Singularia facta & admodum infrequentia, conſuetudinem non inducere quæ Legi derogare valeat. Tertiò, Diſcrimen immenſum eſſe *Photium* inter & alios qui ex Laïcis ordinati ſunt. *Nectarium* enim Synodus *Univerſalis & Sancti Patriarchæ diverſi elegerunt & promoverunt Archiepiſcopum Conſtantinopoleos, nullo modo Imperatore cogente illos, neque ulla Principali manu in cauſa penitus mediante: Sed neque quempiam viventem ab hujuſmodi Cathedra manus Imperialis tyrannicè pepulit, & tunc provectus eſt Nectarius. Similiter etiam & Ambroſius, Auxentio defuncto Ariano, à Synodo quæ tunc à Mediolanenſibus eſt de Orthodoxis Dogmatibus congregata, promotus eſt in Epiſcopum prædictæ civitatis, nullo modo Principali manu impellente Epiſcopos in electionem ejus vel promotionem. Pari quoque modo & B. Taraſius illo ipſo novo Confeſſore Paulo, qui propter Orthodoxam Fidem ſequeſtratus à Cathedra Conſtantinopoleos; & teſtimonio approbatus eſt, & promotus; eo illum dignum eſſe tali Throno aſſeverante, ac omnibus Propugnatoribus pietatis, qui tunc aderant, propter Zelum orthodoxæ fidei, ac irreprehenſibilem vitam ejus, ſed non tyrannicè vel coactè ad receptionem ejus conducti ſunt. Similiter & poſt dormitionem Beatiſſimi Taraſii, Beatiſſimus Nicephorus Patriarcha Synodicè electus & conſecratus eſt Archiepiſcopus Conſtantinopoleos, ſponte ac voluntariè collectis Epiſcopis, qui Decretum illius & Conſecrationem fecerunt. In Photio verò nihil omnino tale invenitur, eò quòd & ille, vivente legitimo Eccleſiæ viro ſubrogatus ſit, & provehentes eum ac conſecrantes in illius conſecrationem coacti ex Imperatoris tyrannide impulſi ſunt: & nulla Patriarchalium Sedium in Sacerdotio eum recipere paſſa fuit?*

Ad quartum momentum reſpondit. Ordinatos ab Hæreticis, cùm hæreſim ejurant dato libello ad Ordinum ſuorum Miniſteria recipi, in gradúſque reſtitui priſtinos, quia id fieri decernunt Eccleſiæ leges; non verò conſecratos à mœchis & invaſoribus alienarum Sedium, quia id Canones vetant. Sic Eccleſiam non miſiſſe in irritum Ordinationes ab *Acacio* & *Petro Moggo* factas, quamvis uterque depoſitus eſſet: rejeciſſe autem & *Maximum Cynicum*, & omnes ab eo Ordinatos, adeóque pari jure *Photium* & ab eo promotos repelli debere.

Ad quintum reſpondet, Minùs eſſe noxios qui *Photium* ordinarunt, quàm *Photium* ipſum; quia ad Ordinationem illegitimam vi & tyrannide ſunt compulſi: *Photius* verò ſchiſma fecit, ſcandala excitavit plurima; & nullam vim perpeſſus, ſed lubens ac volens, à *Gregorio* Syracuſano dudum depoſito, pluribus Epiſcopis reclamantibus, inauguratus eſt.

Imperator Schiſmaticos ad Pœnitentiam adhortatur.

Denique Imperator elegantiſſimam Orationem habuit ad Schiſmaticos Antiſtites, quâ eos hortatus ad Pœnitentiam eſt. Ex qua hæc obſervanda ſunt, ſtylo Patrum potiùs quàm Regum exarata: *Vos quoque qui curatione indigetis, pretioſa membra Chriſti: etſi neſcio quomodo à malo dæmone detenti, à*

Capite

Capita ſeparati eſtis : vitis vera, quæ propter contentionem importunam, immò verò injuſtam, in amaritudinem converſa es : Amici & proximi noſtri, etſi propter odium irrationabile ex adverſo appropiantes & ſtantes, ac unitatem reſpuentes ; ſuſcipite admonitionis ſermonem ; non autem confundor dicere ; etiam deprecationis. In id enim nos adduxit miſericordia quam circa vos habemus. Scrutamini intima conſcientiæ veſtræ, & invenietis vos malè ab Eccleſia eſſe disjunctos. Noviſſima hora eſt, & Judex præ foribus eſt, fratres, ne præoccupemur ab ejus Eccleſia ſequeſtrati, & longè ab ejus gloria projiciamur. Nihil turpe ducamus vulnus oſtendere, ac locum Pœnitentiæ ac medicinæ requirere, ne confuſionem obedientiam arbitrando, confuſionis æternæ ſumamus experimentum. Qualis autem eſt confuſio, fratres, procidere Deo & veniam expetere? Deo enim procidunt, qui Eccleſiæ, & ſpiritalibus iſtis Patribus procidunt . . . . . Si autem omnino hoc confuſionem arbitramini ; ego forma vobis efficiar hujus optimæ humilitatis. Ego primus me ſuper pavimentum projicio, purpuram & diadema parvipendens. Ne vereamini pedibus calcare verticem cui ſuperimponitur à Deo corona. Omnia pati promptum habeo, & promptiùs agere, quæ vobis quidem confuſionem, mihi autem gloriam & maximam claritatem conferre videantur. Neque enim in hoc curam gero gloriæ meæ ; tantùm ut videam communionem, unitatem, & unam Eccleſiæ feſtivitatem. Ubi dicendi finem fecit *Baſilius Auguſtus*, adhuc ſeptem dierum induciæ Schiſmaticis datæ ſunt, ut ſi ad Eccleſiæ unitatem redirent, miſericordiam Sanctæ Synodi experirentur. Atque ita finis impoſitus eſt Actioni ſextæ.

§. XIX.

Quid geſtum Actione VII?

IV. Kalendas Novembris intromiſſus eſt *Photius* in Synodum ſeptimò conſidentem, & cum illo *Gregorius* olim Syracuſanus Epiſcopus. Cùmque baculo ſeu pedo Paſtorali *Photius* innixus eſſet, *Marinus* Romanæ Eccleſiæ Diaconus & Legatus juſſit ipſi auferri Paſtoralis iſtud inſigne dignitatis. *Tollite*, inquit, *baculum de manu ejus : ſignum eſt enim dignitatis Paſtoralis, quod hic habere nullatenus debet: quia lupus eſt, & non Paſtor.* Tum Sedis Apoſtolicæ Legati interrogari juſſere *Photium*, utrum reſipiſcere vellet, ac Libellum offerre, ut Communionem inter Laïcos mereretur. At ille *Bahani* illuſtriſſimo Patritio interroganti nihil ad rem reſpondit. Dixit enim, cùm de Libello quæſtio eſſet ; *Dominus Imperatorem noſtrum Sanctum cuſtodiat in multos annos.* Deinde cùm urgeretur, magis pœnitere debere Legatos impudenter clamavit. Tertiò, intromiſſi ſunt Photianarum partium Epiſcopi, paritérque interrogati de Libello, pervicaces æquè inventi ſunt. Unde *Bahanes* Imperatoris nomine his ipſos verbis compellavit : *Homines, dicite unde eſtis? De cælo eſtis? De abyſſo eſtis? An de terra in qua nos degimus? Et oſtendite hac hora, quia ſive hæreſis mota eſt, ſive ſchiſma emerſit in qualibet parte, & ſenſit aliquis extra quatuor Patriarchia, & ſalvatus eſt. Hodie quatuor Patriarchia, immo verò quinque, condemnatione condemnant vos? Quid vobis videtur ad hæc? Eſt qui adjuvet vos? Dicite.* At illi ad Canones Apoſtolorum & Conciliorum provocarunt, Synodi Judicium declinantes.

Quartò, jubentibus Sedis Apoſtolicæ Legatis, recenſitum eſt iteratum *Nicolai I.* Pontificis Maximi Judicium adversùs *Photium tyrannum, mœchum, & invaſorem*, miſſum Conſtantinopolim per literas ad Metropolitas, Epiſcopos, Clerúmque univer- A ſum eidem Sedi ſubjacentem : quarum iſtud eſt exordium : *Ea quæ nuper apud Conſtantinopolim geſta ſunt.* Quintò, *Hadriani II.* Pontificis etiam Maximi lectæ ſunt Epiſtolæ, quibus Acta *Nicolai I.* Deceſſoris ſui contra *Photium* confirmabat. Sextò, lecta ſunt Acta Concilii Romani ab eodem Pontifice contra *Photium* celebrati. Septimò, *Nicetas* Archidiaconus legit Commonitorium Sermonem à Legatis Apoſtolicis ad *Photium* ejúſque Partiarios directum, quo proferendam iterum in eum anathematis Sententiam ſignificabant : ſi quidem Sedis Apoſtolicæ Judiciis non parere decreverat, ſed aures ſuas inſtar aſpidis ſurdæ obturabat. Octavò, B lecta eſt à *Stephano* Diacono & Notario Acclamatio Patriarchæ *Ignatii* ad Synodum, quæ ita incipit: *Fratres Sancti, & Filii dilecti.* Nonò prolati ſunt Anathematiſmi in *Photium* & ejus fautores hoc tenore : *Photio Curiali & invaſori Anathema. Photio Sæculari & forenſi, Anathema. Photio Neophyto & tyranno, Anathema. Photio Schiſmatico & damnato, Anathema. Photio mœcho & parricidæ, Anathema. Fabricatori mendaciorum, Anathema. Inventori perverſorum dogmatum, Anathema. Photio novo Maximo Cynico, Anathema. Novo Dioſcoro, Anathema. Novo Judæ, Anathema. Omnibus ſequentibus & fautoribus ejus, Anathema. Gregorio* C *dudum Epiſcopo Syracuſano, Anathema. Eulampio depoſito & ſchiſmatico, Anathema.* Denique egreſſo *Photio, Stephanus* Diaconus & Notarius nomine Synodi acclamavit Imperatori ceu *Liberatori Chriſtianorum, Erectori Eccleſiarum, Novo Conſtantino, Novo Theodoſio : Eudoxiæ* ceu *Novæ Judith, Novæ Helenæ, Novæ Pulcheriæ :* Memoriæ *Nicolai I.* Romani Pontificis, ceu *Novi Phinees, novi Danielis, novi Martini* : Hadriano II. Romano Pontifici ut *Interemptori novi Simonis, Percutienti novum mendacem Ananiam ; Novo Celeſtino : Ignatio Patriarchæ*, ceu *Novo Athanaſio, Novo Confeſſori Paulo,* D *Novo Flaviano, Novo Anatolio :* Patriarchis Orientis : Legatis Sedis Apoſtolicæ : Vicariis Sedium Orientalium : Sacro Senatui. Sic finis impoſitus eſt Actioni VII.

§. XX.

Quid geſtum Actione VIII?

Actio VIII. Nonis Novembribus celebrata eſt, in quâ conjecta ſunt in ignem, jubente Imperatore, omnia Chirographa, quæ *Photius* ab omni homi- E num genere extorſerat : Necnon omnia ejus Scripta contra *Nicolaum* Pontificem Maximum & Conciliabula contra *Ignatium* facta. Poſt hæc, actum eſt de *Petro* Monacho, qui in ſuſpicionem venerat porrecti contra *Nicolaum* Pontificem Maximum Libelli, appoſitæque Photiano Latrocinio ſubſcriptionis. Ille verò hanc ſibi illatam calumniam porrecto Libello Apologetico egregiè diluit. Intromiſſi ſunt deinde *Baſilius* Hieroſolymitanus, & *Leontius* Alexandrinus, quorum nomina Conciliabulo ſuo, velut Legatorum ab illis Sedibus, *Photius* inſeruerat. Juſſi ſunt anathema dicere Libellis F contra *Nicolaum* confictis, eorúmque Auctoribus. Tergiverſati ſunt nonnihil. Quapropter Legati Sedis Apoſtolicæ dixerunt : *Quoniam non patiuntur anathematizare qui fecit malum hoc, quemadmodum ſcripſit Sanctiſſimus Hadrianus Papa ad Piiſſimum Imperatorem, tradantur nobis, & deſcendant nobiſcum Romam.* Quibus auditis, Leontius dixit : *Anathema & ei, & illi qui ſcripſit eum.* Baſilius verò dixit : *Anathema ei qui dedit Libellum contra Papam Nicolaum.* Interrogati pariter Metropolitæ, an ipſorum eſſent ſubſcriptiones Libello

contra

Digitized by Google

contra *Nicolaum I.* appoſitæ; negarunt: Unde *Photius* falſi crimine convictus eſt. Tertiò, jubentibus Sedis Apoſtolicæ Legatis, lectus eſt Canon Synodi Romanæ ſub *Martino I.* adversùs eos conditus, qui falſa corruptáque monumenta, Synodos, Epiſtolas, ſubſcriptiones, teſtimonia, Legatos, ſupponebant: quo ipſis uſque ad obitum intercluditur Eccleſiæ aditus. Quartò, actum eſt de Iconomachis. Juſſus eſt ſiſtere ſe Synodo *Chriſtinus* hujus hæreſeos acerrimus propugnator. Aperta eſt ipſi & ſociis pœnitentiæ janua, & Eccleſiæ ſinus, modò ſatisfacerent ſubſcripto Libello. *Chriſtinus* altiſſimum ſervabat ſilentium. Unde *Babanes* illuſtriſſimus Patricius obtulit illi numiſma in quo Imperatoris imago excuſa erat; eúmque interrogavit, num illam veneraretur? Annuit ille. Ad quem Vir Illuſtriſſimus: *Jubet Imperator noſter Sanctus dicere tibi: Si imaginem meam, id eſt mortalis Regis, non vis inhonorare, ſed honorabiliter ſuſcepiſti è manu meâ, quomodo deivirilem Imaginem Domini noſtri Jeſu-Chriſti, & Sanctiſſimæ Matris ejus, & omnium Sanctorum, dicis inhonorare?* Petiit inducias *Theodorus*, ſpopondítque ſacras imagines ſe honoraturum, ſi ipſarum veneratio à Chriſto præcepta oſtenderetur. Repoſuit ipſi illuſtris Patritius; Illum non eſſe vocatum ut diſputaret, ſed ut Synodi admonitionem ſuſciperet. Porrò conſentiente Eccleſiâ universâ, cujus indeficiens judicium eſt, non eſſe quærendum Chriſti præceptum. *Poſuit Deus Eccleſiam ſuam in quinque Patriarchiis, & definivit Evangeliis ſuis, ut nunquam aliquando penitus decidant, eo quòd Capita Eccleſiæ ſint. Etenim illud quod dicitur:* * *Et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam: hoc denuntiat: Quando duo ceciderint, currunt ad tria: cùm tria ceciderint, currunt ad duo; cùm verò quatuor fortè ceciderint, Unum quod permanet in omnium Capite Chriſto Deo noſtro, revocat iterum reliquum Corpus Eccleſiæ. Nunc autem toto terrarum orbe concordante, non habes excuſationis modum, quemadmodum olim factum eſt.* Poſt hæc lectum eſt Capitulum ex Epiſtola *Nicolai I.* contra Iconomachos. Tum *Nicetas* Clericus, *Theophilus* ſecularis, & *Theophanes*, Iconomachorum hæreſim ejurantes, in ſinum Eccleſiæ ſuſcepti ſunt, & Imperatoris etiam oſculo honeſtati. Tandem repetitis Anathematiſmis in Iconomachos, & in *Photium*: iteratis etiam acclamationibus gratulatoriis, finita eſt Actio VIII.

De Iconomachis agitur.

Eccleſiæ Infallibilitas.

* Matth. 16.

§. XXI.

Quid geſtum Actione IX?

Actio nona anno ſequenti, pridie Idus *Februarias* habita eſt; in quâ admiſſus eſt *Joſeph* Alexandrinæ Eccleſiæ Archidiaconus, & *Michaëlis* Alexandrini Patriarchæ Legatus; cujus lectæ ſunt literæ ad *Baſilium* Imperatorem. His teſtabatur, ſe hucuſque Saracenorum tyrannide fuiſſe prohibitum ne ſcriberet. Mittere ſe *Joſephum* Monachum & Archidiaconum ſuum ſpecie liberandi captivos Conſtantinopoli: cui proinde Saracenos aliquot donari rogat. Conſtantinopolitani Patriarchæ cauſam ſibi eſſe prorſus incognitam. Ex Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ monumentis conſtare, quandóque duos uni Eccleſiæ Epiſcopos ſimul præfuiſſe: ut *S. Narciſſum* Hieroſolymitanæ cum *Gordio*, & deinde cum *Alexandro*. Hoc medium ſuggerebat componendæ, ſi fieri poſſet, contentionis quam inter Patriarchas intercedere inaudiverat. Perlectâ Epiſtolâ, Patres Deo gratias egere, qui, quod deerat univerſali Synodo, ſupplevit, eàmque nunc perfectiſſimam demonſtravit. Perfectiſſima quippe Synodus eſt, cui nullus deeſt Patriarcharum. Tum cognitis quæ in octo præcedentibus Actionibus geſta erant, Legatus ille Alexandrinus, Patriarchæ ſui *Michaëlis*, & Eccleſiæ ejuſdem nomine, omnia rata habuit, ſententiâ ſuâ ſuper intemerata Evangelia & lignum vivificæ crucis poſitâ; quæ per *Thomam* Diaconum & Notarium lecta eſt.

Tertiò intromiſſi ſunt falſi teſtes, qui contra *Ignatium* Patriarcham, ſuadente *Photio*, & *Michaële* Imperatore compellente, teſtimonium dixerant, ut jure deponi videretur. Hi crimen confeſſi, Epitimium ſeu pœnam canonicam à Synodo ſuſcepere: cujus moderandæ poteſtatem *Ignatio* Patriarchæ Synodus fecit. Inter illos erat *Leo* Conſul, quem cùm interrogaſſent Legati Apoſtolici, utrum anathematizaret *Photium*, & omnes quos Synodus anathemate confixerat, reſpondit: *Quis ſum ego, ut anathematizem? Anathematiſmus in cauſa fidei fit: at verò Photius Orthodoxus eſt, & ut quid anathematizabo eum?* Repoſuere Legati: *Opera ejus pejora ſunt omni hereſi, quia diaboli operarius eſt.* Conſul pœnitens & obediens dixit: *Cùm vos judicetis fieri & excepta hereſi Anathematiſmum: anathematizo & ego cunctos quos anathematizavit Sancta hac & Univerſalis Synodus.* Ex quibus compertum eſt, eam fuiſſe Eccleſiæ diſciplinam, ut non ſolùm Clerici, verumetiam Laïci anathema dicere cogerentur, ſive Hæreticis, ſive Schiſmaticis, aut aliis quibuſcumque ab Eccleſia damnatis.

A Laïcis etiam exigitur Anathematiſmus; quamvis de fide quæſtio ſit nulla.

Quartò actum eſt de rerum ſacrarum illuſoribus, qui ſcilicet cùm Laïci eſſent, Sacerdotalibus indumentis in urbe Conſtantinopolitana procedere & perſonas Epiſcoporum & Preſbyterorum agere conſueverant tempore *Michaëlis* temulenti Imperatoris. Hi ad Synodum vocati, confeſſi ſunt ſe mimos in Eccleſia egiſſe ac illuſiſſe Sacerdotio, jubente Imperatore, qui ad eos, & ad alios plures Spatharios Stolam Sacerdotalem ob ludum mittebat. Hi ad Pœnitentiam reſervati ſunt, in alio Conventu ipſis imponendam. Impoſita autem eſt *Canone XVI.* Qui de hujus ſacrilegii reis, *quod nec apud Gentes à ſeculo unquam auditum eſt*, ita ſtatuit: *Si verò quiſpiam Imperator, vel Potentum, aut Magnatum, taliter illudere divinis, & talem ac tantam injuriam impiè in divinum Sacerdotium facere, vel admittere tentaverit, primò quidem arguatur à Patriarcha illius temporis, & Epiſcopis qui cum ipſo fuerint, & ſegregetur, & indignus Divinis Myſteriis judicetur: deinde verò accipiat quoſdam alios in duram obſervationem labores & pœnas, quæ viſa fuerint. Et niſi celeriter pœniteat, etiam anathema ſit à Sancta & Univerſali Synodo, tanquam qui ſincera & immaculatæ Fidei Myſterium dehoneſtaverit. Si verò præſumentibus quibuſdam hujuſmodi nefas operari, Patriarcha Conſtantinopolitanus, & Suffraganei ejus Epiſcopi, quod factum fuerit cognoſcentes, neglexerint debitum adversùs eos oſtendere Zelum, deponantur. Qui verò quoquo modo hujuſmodi miniſtraverunt, aut miniſtraturi ſunt impiiſſimæ actioni, & minimè confeſſi acceperint convenient Epitimium, definimus per triennium ſequeſtratos eſſe, anno quidem uno extra Eccleſiam flentes; alio verò anno intra Eccleſiam ſtare uſque ad Catechumenos; tertio conſiſtere cum Fidelibus, & ita dignos fieri Myſteriorum ſanctificationibus.*

Excommunicatio inflicta & Pœnitentia impoſita eis qui rebus ſacris illudunt.

§. XXII.

§. XXII.

De Canonibus Synodi Oecumenicæ Octavæ; aliiſque geſtis Actione X.

Tredecim tantùm Canones Græcè reperiuntur. Sed XXVII. habet Anaſtaſius Bibliothecar. qui Acta Synodi Latinè vertit.

Actione decima, quæ habita eſt Pridie Kalendas Martias, lecti ſunt Canones XXVII. à Patribus conditi. *Primus*, Canones ſive ab Apoſtolis, ſive ab univerſalibus, ſive à localibus Conciliis, vel à Patribus & Magiſtris Eccleſiæ traditos, ſervandos eſſe docet ut *Secunda eloquia Dei*.

Secundus, Decreta Synodica *Nicolai I.* & *Hadriani II.* Romanorum Pontificum pro defenſione ac ſtatu Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ac Sancti Patriarchæ *Ignatii*, & pro *Photii Neophyti & invaſoris impulſione ac condemnatione*, integerrimè ſervari jubet. Qui illa ſpreverit Sacerdos, aut Clericus, gradu & Ordine dejicitor: Monachus, vel Laïcus, cujuſcumque dignitatis, ſegregator.

Cultus religioſus ſacrarum Imaginum.

Canon tertius, Imaginem *Chriſti omnium Liberatoris & Salvatoris æquo honore cum libro SS. Evangeliorum adorari* decernit; & imagines Dei Genitricis Mariæ, Angelorum, & Sanctorum hominum. Qui aliter ſentiunt, anathema ſunt à Patre, Filio, & Spiritu Sancto. Cùm imaginem Chriſti adorandam ut Codex Evangeliorum adoratur, docet VIII. Synodus, honorariam adorationem dumtaxat, ſeu honorem, quem rebus ſacris exhiberi jubet Religio, non latriam intelligit: maximè cùm alium honorem Imagini Salvatoris non decernat, quàm Imaginibus Deiparæ Virginis & Sanctorum.

Quo ſenſu Synodus Photii Ordinationes irritas dixerit?

Canon quartus, ad Laïcos redigit eos omnes qui à *Photio* conſecrati aut promoti ſunt; utpote qui nec ſit, nec fuerit umquam Epiſcopus: & Dedicationem Eccleſiarum aut Altarium ab ipſo, aut iis quos ille conſecravit, factam, irritam declarat, atque iterari ſtatuit. *Hadriani II.* Sententiæ conſonum iſtud Synodi VIII. Decretum. Ille enim in Epiſtola ad *Ignatium* Conſtantinopolitanum Patriarcham, quæ lecta eſt Actione III. Synodi Octavæ, ita ſcripſit: *Præ omnibus, & ſuper omnia Gregorium Syracuſanum, & Photium tyrannum, & quos idem Photius in gradu quolibet ordinaſſe putatus eſt, ab Epiſcoporum numero & dignitate, quam uſurpativè ac fictè dedit, meritò ſequeſtrantes. Primò, quia Photius Maximo, & Ordinatio ejus, vel potiùs execratio, iſtius Ordinationi penè in cunctis videtur eſſe ſimillima. Secundò, quia ſic ſe habet per Deceſſorem meum Sedis Apoſtolicæ Decretum, cujus Judicium nuſquam præcipiunt ſacri Canones retractari.... Tertiò, quia Photius vir forenſis, Curialis, Neophytus, invaſor atque adulter, necnon & anathemate condemnatus exiſtens, nihil habuit, nihil dedit: niſi fortè damnationem habuit, quam ſe ſequentibus propinaverit. Photio certè præſidente auctore dictum eſt: Ab anathematizatis conſecratus non ſolùm non accipit Spiritum Sanctum, ſed & quod ante habuit flamen, aufertur ab eo.* Addit id iis magis congruere, qui ab anathematizato & damnato Photio, per impoſitionem manûs, *non lucrum, ſed vulnus in capite ſuſceperunt.* Quæ cùm *Hadriani II.* tum Octavæ Synodi loca, non ita intelligenda ſunt, quaſi *Photii*, & eorum quos ille conſecraverat vel promoverat, Ordinationes planè irritas eſſe decreverint. Synodus VIII. pronuntiat *Photium nuſquam* fuiſſe Epiſcopum quantùm ad juriſdictionem, & legitimam Epiſcopalis poteſtatis executionem: non negat fuiſſe Epiſcopum, quoad poteſtatis collatæ characterem. Decrevit ab ipſo ordinatos Sacerdotes in eo Sacerdotii gradu, quem ab eo acceperant, non manere, id eſt, honore, loco, Privilegiis Sacerdotii privari, & in Laïcorum turbam deprimi: quamvis Ordinationes ipſorum abſolutè, & (ut ita loquar) quantùm ad ſubſtantiam, non reſcindat. Nihil itaque dedit *Photius* Ordinationis legitimæ, quia nihil habuit; nihil honoris; quia ipſe honore legitimè parto non fulſit; nihil gratiæ, quia ſacrilegus fuit ac Schiſmaticus: Spiritus Sanctus autem non datur à Schiſmaticis Epiſcopis iis qui Schiſmati communicant ipſorum: ſed characterem Sacerdotalem, quem habuit, in alios transfundere potuit. Id illuſtratur ex Epiſtola nona *Nicolai I.* ad *Michaëlem* Imperatorem. *Meritò*, inquit, *deſtructus eſſe creditur, qui à deſtructo ædificari ſperans, etiamſi qua alia bona fortaſſis habuit, nimiæ præſumptionis ejus temeritati communicans, perdidit. Nam Gregorius quomodo quemquam ædificare poterat, qui multipliciter jam noſcebatur eliſus?.... Gregorius ergo qui canonicè ac ſynodicè depoſitus & anathematizatus erat, quemadmodum poſſet quemquam provehere vel benedicere, ratio nulla docet. Igitur nihil Photius à Gregorio percepit, niſi quantum Gregorius habuit. Nihil autem habuit; nihil dedit.* At certum eſt *Gregorium Syracuſanum* minimè amiſiſſe caracterem Epiſcopalem cùm exauctoratus eſt, ſed ſolum honorem Sacerdotii, & poteſtatis in Conſecratione ſibi collatæ legitimum uſum; atque dandi Spiritus Sancti efficaciam. De his itaque dumtaxat intelligendum eſt, quòd nihil dare potuerit. Unde poſt verba mox laudata ſubdit idem Pontifex: *Per illorum quippe manus impoſitionem & invocationem dabatur Spiritus Sanctus, qui noverant mundas ad Dominum manus levare. Cæterùm Gregorius qui tranſgreſſor factus eſt legis, ad iracundiam ſui, magis quàm ad Conſecrationem alicujus, Spiritum Sanctum per impoſitionem ſuæ manus ſine dubio provocavit; etiamſi is qui ordinandus erat, nullas alias haberet ſibi Regulas obviantes. Hinc enim ſcriptum eſt: Qui obturat aures ſuas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis: Si execrabilis, utique & non audibilis: ſi non audibilis, ergo inefficax: ſi inefficax, profectò Photio nihil præſtans: nimirum qui vulneratum caput per illam manus-impoſitionem potiùs habere dignoſcitur.* Denique *Joannes VIII.* *Photium* reſtituit abſque nova Conſecratione; quod argumento eſt, ipſius Ordinationem validam fuiſſe, quamvis non legitimam.

Neophyti ad Epiſcopatum non promovendi.

Canon quintus Leges ab Apoſtolis & à Patribus ſtatutas confirmat, quæ vetant ne ad Epiſcopatum promoveantur Neophyti, ſive ſecundùm fidem, ſive ſecundùm Sacerdotalem ſortem. Eos qui ex Senatoria dignitate vel mundana converſatione nuper in Clericos vel Monachos attonſi fuerint, conſilio aut ſpe capeſſendi Epiſcopatûs aut Patriarchatûs, ad ſacros illos Principatus evehi prohibet ac inaugurari; etiamſi diu in ſingulis Ordinibus miniſtraverint. Multò magis Epiſcopos fieri vetat, ac Irregulares declarat, qui Principum promiſſis illecti, aut mandatis compulſi, eum in finem Clericali Militiæ nomen dederint. Statuit autem Eccleſiaſticorum Ordinum interſtitia, de quibus in gratiam Palatinorum hominum diſpenſetur nuſquam; licèt in gratiam aliorum qui in Clero vel Monaſteriis ſe divinitùs ad Sacerdotium vocatos religioſâ vitâ probaverint, illa contrahere poſſit Epiſcopus. Statuit, inquam, ut in Lectoris gradu anno ſolido probentur; in Subdiaconatu, duobus; in Diaconatu, tribus; in Presbyteratus Miniſterio, quatuor.

Interſtitia in Sacris Ordinibus ſervanda.

Canon ſextus, novo anathemate confodit *Photium*, id eſt, ab ipſa Communione Laïca ſegregat, ob ſubornatos Orientalium Sedium falſos Vicarios, confictáque contra *Nicolaum I.* Romanum Pontificem Acta Synodica: ſimilémque pœnam decernit in eos, qui ſimile crimen deinceps perpetraverint. Quâ in re ſequitur De-

cretum Sanctiſſimi Pontificis *Martini I.* in Romana Synodo.

Canon-ſeptimus ad pingendas ſacras imagines, vel divinas, aut humanas etiam ſcientias docendas, eos admitti vetat, qui ab hac Sancta Synodo anathemate percuſſi fuerint: qui ipſos ad has actiones admiſerit, Clericus proprii gradûs periculum incurrito; Laïcus Divinorum Myſteriorum Communione privator.

Canon octavus, prohibet Conſtantinopolitanis Patriarchis ne à Sacerdotibus ſubſcriptiones exigant, quibus fidem obſtringant ſuam ad eorum tutelam, favorem, ſtabilitatem; quòd non ſolùm *Photius* tyrannus, ſed legitimus Patriarcha *Ignatius* fecerat, cùm à *Baſilio Auguſto* reſtitutus eſt. Rem à Canonibus alienam & ad factiones ac Schiſmata viam aperientem Synodus, ſub honoris periculo, vetat, ac Patriarchas Profeſſione Fidei quæ ab Epiſcopis in eorum conſecratione exigebatur, contentos eſſe jubet.

Nonus Canon, extorta per *Photium* chirographa neminem obligare declarat: eos qui ſe ad incautæ ſubſcriptionis, promiſſi, ac juramenti fidem ſervandam teneri exiſtimaverint, ob idque *Photio* adhæſerint, Clericos gradu, Laïcos Communione privat, utpote qui non credant Dominico verbo: * *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.*

* *Matth. 16.*

Prohibet *Canon decimus*, ne quis à ſuo Patriarcha, Metropolita, aut Epiſcopo, ſub cauſæ cujuſcumque criminalis fuco ſe ſegreget, aut nomen ipſius inter Myſteria Divina vel Officia recitare prætermittat, ante Synodi examen & judicium. Qui ſecus fecerit, Epiſcopus vel Clericus, honore & omni ſacro Miniſtro excidit; Laïcus à Communione removetur.

Error de duabus hominis animabus damnatur.

Canon undecimus, anathemate percellit pravam opinionem de duabus hominis animabus, quam *Photius* docuerat, teſte *Anaſtaſio Bibliothecario* in Præfatione VIII. Synodi, tanquam Veteri & Novo Teſtamento, & omnibus Deiloquis Patribus & Magiſtris Eccleſiæ repugnantem.

** Canoni XII. Synodi VIII Nominationes Epiſcoporum à Regibus Chriſtianiſſimis factæ non repugnant.*

Canon duodecimus, reprobat Promotiones & Conſecrationes Epiſcoporum potentiâ & mandatis Principum factas, ſeu Apoſtolicis & Synodicis contrarias Canonibus: deponendúmque decernit, qui per verſutiam, id eſt malas artes vel tyrannidem Principum hujuſmodi dignitatis conſecrationem ſuſceperit; *Utpote qui non ex voluntate Dei & ritu ac Decreto Eccleſiaſtico, ſed ex voluntate carnalis ſensûs, ex hominibus & per homines Dei donum poſſidere voluit, vel conſenſit.* Neceſſitati aſſenſus Regii in Galliis ab ipſius Monarchiæ Chriſtianiſſimæ exordio inſtitutæ, & Synodi Aurelianenſis V. Canone confirmatæ; vel Regiæ Nominationi, quam plerumque in Gallicana Eccleſia obtinuiſſe Hiſtoriæ Francorum Monumenta teſtantur, & cujus tandem jus perpetuum Chriſtianiſſimis Regibus per *Concordata* collatum eſt, Canon iſte Synodi Octavæ non repugnat. Neque enim malis unquam artibus, neque tyrannide, Principes noſtri Epiſcopos nominarunt, ſed patrocinii & tuitionis Eccleſiæ jure, cujus filios primogenitos & devotiſſimos ſe exhibuere; & eadem Eccleſia permittente, ob Eccleſiæ ipſius bonum; vel tandem jus illud ipſi conferente, ſcripto & ſolemni ritu promulgato Privilegio, & Contractu, ſeu *Concordatis*; Quæ cùm Regiam Nominationem Summi Pontificis Judicio ſubjiciant, ejúſque Confirmationem & Diploma ſtatuant neceſſaria ut nominatus à Rege conſecrari poſſit Epiſcopus, Octavæ Synodo non adverſantur, ſolam intruſionem per tyrannidem aut verſutiam Principum damnanti.

Canon decimus-tertius, ad Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Dignitates aſſumi neminem jubet, niſi ex ejuſdem Eccleſiæ Clero: ad quem admitti vetat domeſticos Virorum Principum Clericos, aut qui Nobilium bona curant: ne ſcilicet eorum favore & Poteſtate ad Eccleſiaſticas Dignitates, aut Patriarchatum ipſum obtinendum vel uſurpandum, eorum juvetur ambitio.

Ignava quorumdam Epiſcoporum humilitas arguitur.

Canon decimus-quartus, ignavám humilitatem quorumdam Epiſcoporum arguit, qui ſui gradûs & honoris obliti, ſacram dignitatem dehoneſtabant, Palatinis aut quibuſlibet Principibus viris, procul ab Eccleſiis ſuis obviam euntes; aut ex equo vel mulo deſilientes reverentiæ illis exhibendæ causâ; aut ad menſam Principum inter Palatinos adſtantes. Jubet autem eos debita Regibus & Principibus viris reverentiæ & urbanitatis officia exhibere, quæ ſpiritalem ſuam dignitatem & honorem non deprimant, aut obnoxiam contemptui faciant; minuántque Auctoritatem arguendi & emendandi ſtrategos, & quoſlibet in dignitate ſeculari conſtitutos, ipſóſque Principes, prout ex officio tenentur. Epiſcopum verò qui proprium honorem contempſerit, ac præter iſtum Canonem egerit, anno uno; Principem duobus, à Communione ſegregat Sancta Synodus.

Bonorum Eccleſiæ alienatio vetita.

Canon decimus-quintus, vaſa ſacra vetat alienari, niſi ob redemptionem captivorum: vetat etiam Eccleſiæ prædia & quaſcumque poſſeſſiones in emphyteoſim tradi. Omnem Eccleſiaſticarum rerum adminiſtrandarum poteſtatem permittit Epiſcopo, qui illas augere curet. Exauctorationis pœnam in eos qui Decretum iſtud violaverint, decernit Sancta Synodus. Venditionem, emphyteoticam traditionem, ſeu quamvis alienationem bonorum Eccleſiaſticorum ab Epiſcopo in ſcriptis aut ſine ſcriptis factam, in irritum mittit: Anathemate ferit eos qui aliquid ex vaſis, prædiis, aut quibuſvis bonis Eccleſiæ emerint, aut perceperint, donec illud reſtituerint; & venditionis, aut emphyteoticæ traditionis contractum reſcindendum reddiderint. Jubet præterea ut Epiſcopus Monaſterium, quod ex Eccleſiæ bonis extruxerit, eidem Eccleſiæ tradat. Si verò ex propriis facultatibus, illud habeat in propriâ poteſtate quandiu vixerit: & moriturus, cuicumque voluerit, conferat, aut dimittat; modò in ſeculare diverſorium non mutetur. Ex hoc perſpicuum eſt, Monaſteriorum Fundatores, non ſolùm jus Patronatûs in illis obtinuiſſe, ſed veram proprietatem; quam tranſmittere poterant ad hæredes. Qui tamen loca ſemel Deo dicata in profanos uſus convertere non poterant.

Canon decimus-ſextus, eos qui rebus ſacris illudunt, percellit anathemate. Huic Canoni condendo *Michaël* temulentus Imperator occaſionem dedit: qui *Theophilum* Proto-Spatarium, ſcurram inſignem Patriarcham per ludum agere, & homines ſui ſimiles, profanos, impuros, ſacrilegos, veluti conſecrare, & ſanctiſſima Religionis Myſteria & ritus velut in ſcena imitari & exhibere juſſit, voluptatem ex hujuſmodi ſacrilegiis captans ſingularem, de quibus palam his verbis gloriabatur: *Mihi Theophilus, Bardæ Cæſari Photius, Chriſtianis Ignatius eſt Patriarcha.* Id refert *Nicetas* in Vita S. Ignatii.

Metropolitæ Patriarchæ ad Synodum vocanti, vel alias ob cauſas Canonicas, parere debent, non à Principibus debent detineri.

Canon decimus-ſeptimus, aſſerit Patriarchis jus convocandi Metropolitanos univerſos, qui ab ipſis ſive per manûs impoſitionem, ſive per dationem pallii, Epiſcopalis dignitatis firmitatem accipiunt. Poſſe autem vocari duabus de cauſis declarat, vel ad Synodalem Conventum; vel ad emendationem, cùm aliquibus criminibus accuſantur. Quorumdam verò Metropolitanorum inanem excuſationem repellit, qui ab Apoſtolico præſule vocati,

vocati, à ſæculi Principibus detineri ſe cauſabantur, ne ad ejus mandata occurrerent. Hanc nullius eſſe ponderis declarat Synodus. *Cùm enim Princeps pro ſuis cauſis Conventus frequenter agat, impium eſt ut Summos Præſules à Synodis pro Eccleſiaſticis negotiis celebrandis impediant, vel Epiſcopos ab eorum Conciliis prohibeant.* Alteram excuſationem rejicit nihilo meliorem. Concilia ſe bis in anno celebrare debere Metropolitani reſpondebant, adeòque ſe Concilio Patriarchali adeſſe non poſſe. Reponunt Octavæ Synodi Patres, Concilia Patriarchalia longè utiliora eſſe Provincialibus; proinde Metropolitanos iſtis adeſſe debere, & illa non negligere. Porrò quod nonnulli rerum Eccleſiaſticarum ignari effutiebant, Synodum abſque præſentia Principis celebrari non poſſe, rejicit ceu damnandum errorem: *Cùm nuſquam Sacri Canones convenire ſæculares Principes in Conciliis ſanxerint, ſed ſolos Antiſtites. Unde nec interfuiſſe illos Synodis, exceptis Conciliis Univerſalibus, invenimus. Neque enim fas eſt ſæculares Principes ſpectatores fieri rerum, quæ Sacerdotibus Dei nonnunquam eveniunt.* Denique Metropolitanum, qui à Patriarcha ſuo vocatus, non paruerit, niſi gravi infirmitate, aut Barbarorum incurſu detineatur, à Communione removet Sancta Synodus: ſi verò per annum contumax permanſerit, dignitate ſtatuit exuendum.

Synodus abſque præſentia Principis celebrari poteſt.

Moribus in Gallia receptis Canon iſte in duobus capitibus videtur adverſari. Nam & Synodis Nationalibus, aut Provincialibus olim Chriſtianiſſimi Reges aderant: & Epiſcopi à Romano Pontifice vocati, diſcedere non poterant è Regno abſque conſenſu Principis. Jus illud Regibus noſtris quæſitum acriter propugnant doctiſſimi Antiſtites *Petrus Marca* Pariſienſium Archipræſul, *lib. 2. de Concordia Sacerdotii & Imperii cap. 17.* & *Franciſcus Boſquettus Montis-Peſſulani Epiſcopus, in ſuis Notis ad Epiſtolas Innocentii III. ad Epiſtolam 8. libri 2.* aliiſque Gallicani Scriptores. Eum conſenſum neceſſarium agnoviſſe Pontifices Maximos aſſerit *Boſquettus*, idque probat ex Epiſtola *Nicolai I.* ad *Rothadum* Sueſſionenſem Epiſcopum ſcribentis: *Stude quantum poteris, cùm tibi Rex & Epiſcopi, quemadmodum ſtatuimus, licentiam dederint Romam properandi, mox utcumque venire non differas.* Teſtem iſtius moris laudat *Hincmarum* Remenſem Archipræſulem in Epiſtola ad *Hadrianum II.* Romanum Pontificem, in quâ de *Hincmaro* Laudunenſi Epiſcopo, nepote ſuo, quem Pontifex Romam vocaverat, ita ſcribit: *Veſtra ſciat Auctoritas, quia nec Hincmarum, nec etiam quemlibet Epiſcoporum Diœceſeos Remorum, minimè autem aliarum Provinciarum Epiſcopos, niſi Dominus Rex illis præceperit, Romam, vel in aliquam partem meâ commendatione mittendi habeo poteſtatem. Nec ipſe ego ultra fines Regni ſui abſque illius licentiâ egredi valeo.* Quæ de hoc Diſciplinæ capite *Boſquettus* & *Marca* Præſules ſcripſere, *Chriſtianus Lupus*, in Scholiis ad hunc Canonem, *Euſebio Nicomedienſi aut Acacio Conſtantinopolitano Epiſcopo: quàm Orthodoxis Eccleſiæ Gallicanæ Antiſtitibus aptiora eſſe* ait. *Hincmari*, utpote *ſecundi Dioſcori, Novi Pharaonis ab hac Synodo damnati*; Auctoritatem nullius eſſe ponderis. *Idem eſſe Hincmari Remenſis adverſus præſentem Canonem, ac Martini Lutheri adverſus Sacroſanctam Synodum Tridentinam Auctoritatem adducere, &c.* Sed acerbiori ſtylo doctiſſimos Antiſtites, & *Hincmarum* cujus nituntur teſtimonio, proſcindit Vir Eruditus. Non negarunt illi ſummam eſſe Romani Pontificis ut totius Occidentis Patriarcha eſt, & multò magis ut Pontifex eſt, poteſtatem vocandi Gallicanos Metropolitanos, *ad Synodalem Conventum*: Sed propugnarunt neceſſariam eſſe licentiam Regis, ſecundùm Regni mores, & Gallicanæ Eccleſiæ Diſciplinam, ut Epiſcopi è Regno diſcedant, ſive Romam, ſive aliò ituri, etiamſi à Romano Pontifice vocentur. Quo caſu Principi Mandata Pontificis exponere debent, & vocationis cauſas. Quæ ſi canonicæ fuerint, nec aliæ obſint cauſæ legitimæ, & maximè ſi Reipublicæ paci nullum inde periculum immineat, integrum non erit Principi ipſos detinere, eiſque licentiam recuſare. Quamquam ſi recuſet, ejus Majeſtati parere debeant Antiſtites, & impoſſibilitatem profectionis ſuæ, cum ea qua par eſt reverentia, Summo Pontifici excuſare. Nunquam ſanè Chriſtianiſſimi Reges Epiſcopis Regni ſui prohibuere ne Romano Pontifici ad Synodum pro bono Eccleſiæ legitimè congregatam vocanti parerent, ſed pro votis Vicarii Chriſti ipſos miſere, cùm id res Eccleſiæ poſtularunt. Sic *Pippinus* Rex Chriſtianiſſimus duodecim Epiſcopos ad Romanam Synodum miſit, Stephano IV. poſtulante. Conceſſerunt pariter licentiam Epiſcopis ad Romanam Sedem appellantibus adeundi Apoſtolorum limina. Sic *Gunthramnus Salonio & Sagittario* Epiſcopis in Synodo Gallicana depoſitis permiſit appellationem ſuam ad Romanum Pontificem perſequi, & Romam ſe conferre, ut teſtatur *Gregorius Turonenſis* Lib. V. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Francorum Cap. XX. *At illi*, inquit, *cùm adhuc propitium ſibi Regem eſſe noſſent, ad eum accedunt, implorantes ſe injuſtè remotos, ſibique tribui licentiam ut ad Papam urbis Romæ accedere debeant. Rex verò annuens petitionibus eorum, datis Epiſtolis eos abire permiſit*

Jus Regum Chriſtianiſſimorum, ne quis Epiſcoporum abſque eorum licentia exeat è Regno, propugnatur, & cum Synodi 8. Canone 17. conciliatur.

Christiani Lupi adverſus doctiſſimos Gallicanæ Eccleſiæ Præſules inſultus repelluntur.

Si de Gallicanæ Eccleſiæ moribus teſtis non eſt acceptus Patri *Lupo Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis, erit forſan *Hadrianus I.* ad *Carolum Magnum* ſcribens: *Sicut enim veſtra Regalis Excellentia in ſuis tulit apicibus, minimè ei contrarium videretur, quicumque de Epiſcopis aut Comitibus, ſeu cæteris hominibus, partibus veſtris, aut veſtram Juſſionem complendi, ſive propria voluntate, ad nos venire voluerint: ſed nec noſtra Paternitati diſplicere rectum eſt, qualiſcumque ex noſtris, aut pro ſalutationis cauſa, aut quærenti juſtitiam, ad vos properaverit. Nihil durius vobis exinde apparet. Sed ſicut veſtri homines ſine veſtra abſolutione ad limina Apoſtolorum, neque ad nos conjungunt: ita & noſtri homines, qui ad vos venire cupiunt, cum noſtra abſolutione & Epiſtola veniant. Quia ſicut nos ſemper veſtros homines ſuſcipientes commonemus, ut in vera fide atque puritate cordis totis eorum viribus in veſtro maneant ſervitio: ita & vos ſimili modo, quicumque ex noſtris hominibus ad vos venerint, eos omnino obteſtari atque commonere veſtram Regalem Prudentiam quæſumus, ut ſicut Genitor veſter ſanctæ recordationis Dominus Pippinus Magnus Rex, eos B. Petro ejuſque Vicario conceſſit, & demum Excellentia veſtra confirmavit, ſic admonere atque obteſtari jubeamini, ut nullo modo audeant ſe in ſuperbiam elationis efferre, quando ad vos properarunt; ſed potiùs ſubjecti atque humiles in ſervitio B. Petri & noſtra præceptionis maneant ſubjecti.* Quod *Hincmarus* ſcripſit, antea ſcripſerat *Hadrianus I.* Pontifex Maximus. Non ſunt igitur illa fœda, & Catholico Epiſcopo indigna, ut *Lupus* ait Gallicanis Præſulibus doctiſſimis inſultans; non *Euſebii Nicomedienſis*, aut *Acacii Conſtantinopolitani* perduellium Epiſcoporum ſpirant contumaciam, ſed Magni Pontificis prudentiam. Ejuſdem moris teſtis eſt *Rothadus* Sueſſionenſis Epiſcopus in Libello Appellationis ad Summum Pontificem *Nicolaum I.* in quo de Rege Chriſtianiſſimo *Carolo Calvo* ita ſcribit: *Obnixis precibus poſtulavi per Leudonem Diaconum, ut Dominus Rex locum mihi indulgeret*

Epiſt. 87. Cod. Carol. VII. apud Sirmondum Tomo 2. Concil. Galliæ.

ſecum loquendi. Qui mox pro ſua pietate ad me indignum venire dignatus eſt; meque benignè audivit, ſed exaudire non eſt permiſſus. Nam cùm illum valde ſuppliciter anxiéque rogarem, ut mihi Romam eundi libertatem, ſicut ipſe conceſſerat, non tolleret, Sanctámque Apoſtolicam Sedem in ſuis Privilegiis honorare; reſpondit, Hoc ad meum ſpecialiter Metropolitanum, Sanctúmque pertinere Conventum; ſe tantùm ſacris Epiſcoporum monitis ac diſpoſitionibus humiliter obediturum profitebatur. Nuſquam reſcripſit *Nicolaus I.* Regis conſenſum non eſſe neceſſarium, aut *Rothadum* licentiam exeundi è Regno & Romam petendi ab ipſo poſtulare non debere; ſed ſolùm ipſi injuſtè negari malis artibus *Hincmari*, qui Regis animum occupabat: Canonéſque & Privilegia Sedis Apoſtolicæ violari, per vim detinendo Epiſcopum, qui à Synodi Sententia ad Romanum Pontificem appellaverat. Id ex Epiſtolis *Nicolai I.* ad *Carolum Calvum* & ad *Hincmarum* ea in cauſa datis compertum eſt. (28. 29. 30. & 31.)

Nec immeritò ſuccenſebat eam ob rem *Carolo Calvo* Regi & *Hincmaro* Archiepiſcopo, *Nicolaus* Papa, cum ipſis Capitularibus ſancitum ſit, ut in ſimilibus cauſis licentia petendi Romam Epiſcopis concedatur (Lib. VI. Cap. LXIV.) *Si litem habuerit Epiſcopus cum alio Epiſcopo, non alterius, ſed ſuæ Provinciæ Judices quærat. Et ut judicato in aliqua cauſa Epiſcopo liceat iterare Judicium, & ſi neceſſe fuerit, liberè Epiſcopum adire Romanum.* Poteſt itaque Romanus Pontifex vocare Gallicanos Epiſcopos Romam, ſive ob Synodum, ſive ob alias cauſas canonicas: non tamen poſſunt Romam proficiſci abſque licentiâ Regis, cum ſint ejus ſubditi, eíque fidelitatem juraverint: & ſicut Summus Pontifex ipſos vocat pro jure ſuo, cùm id Eccleſiæ res poſtulant: ita Rex ipſos retinet pro jure ſuo, cùm id Regni bonum & pax exigit, rationéſque ſuas cum reverentiâ exponit Pontifici Maximo, qui eas gratas habet. Hæc certè nequaquam pugnant, nequaquam Sedis Apoſtolicæ jura convellunt, nequaquam ex *Euſebii* aut *Acacii* Conſtantinopolitani officina proficiſcuntur, ut ait Pater *Lupus*. Unde *Hincmarus*, ille qui Gallicanos Epiſcopos abſque Regis licentia Romam vel aliò proficiſci non poſſe propugnavit *Hincmarus*, Jus nihilominus vocandorum ſecundùm Canones Epiſcoporum in Summo Pontifice agnoſcit, in Epiſtola ad *Nicolaum I.* quam refert *Blodoardus* lib. III. cap. XIII. *Quia*, inquit, *omnes ſenes cum junioribus ſcimus, noſtras Eccleſias ſubditas eſſe Romanæ Eccleſiæ, & nos Epiſcopos in Primatu B. Petri ſubjectos eſſe Romano Pontifici, & ob id ſalva fide, quæ in illa Eccleſia ſemper viguit, & Domino cooperante florebit, nobis eſt veſtræ Apoſtolicæ Auctoritati obediendum..... Propterea locutus cum fideliſſimo filio veſtro Domino meo Rege glorioſo, illi replicavi, & quod ſæpè inculcavi, quodque libentiſſimè accepit, & adimplere cupit; quia ſicut Domini eſt terra & plenitudo ejus, orbis terrarum, & univerſi qui habitant in eo: & ipſius eſt Regnum, & cui voluerit, dabit illud: ita ipſe ſupra fundamentum Apoſtolicæ Petræ ſuam fundavit Eccleſiam, quam & ante Paſſionem & poſt Reſurrectionem ſuam ſpeciali cura & ſingulari Privilegio B. Petro, & in illo ſuis commiſit Vicariis: cujus Sedem, ſuæque Sedis Pontificem qui honorat, illum honorat qui dixit: Qui accipit ſi quem miſero, me accipit... Idcircò quia multi ſciunt, & quidam inde aliter dicunt, & omnes generaliter ſciunt, quoniam veſtra Auctoritas illum cum noſtris Vicariis ad ſuum præcepit deſtinari Judicium, dignum & juſtum eſt ut quemcumque Epiſcopum Romanus Pontifex ad ſe Romam venire mandaverit, ſi infirmitas, vel gravior quæcumque neceſſitas, vel impoſſibilitas (ſicut ſacri præfigunt Canones) eum non detinuerit, ad illud venire ſtudeat: multò magis etiam is, quem pro tali querela ad ſe quocumque modo clamantem præſentiæ ſuæ judicat exhibendum. Et quicumque viderit vel audierit, quòd Rex & Epiſcopi Apoſtolicæ Sedis Summum Pontificem promptè obaudiunt & honorant, promptiùs & humiliùs eis ſubjecti ſui obedient.* In hac ipſa Epiſtola teſtatur *Hincmarus*, ſe licentiam à Rege obtinuiſſe ut *Rothadus* Romam liberè proficiſcatur. *Nunc autem, ſicut juſſiſtis, ad veſtram præſentiam & diſpoſitionem illum perduci, apud Dominum noſtrum Regem filium veſtrum obtinuimus.*

Fides in Eccleſia Romana ſemper viguit, & Deo cooperante florebit.

Summi Pontificis auctoritati obediendum.

Denique ſi *Hincmaro* Archiepiſcopo Remenſi de Gallicanæ Eccleſiæ Regnique moribus teſtimonium dicenti majorem fidem adhibere nolit *P. Lupus*, quàm *Luthero* de Sacra Synodo Tridentina loquenti (quod an prudenter dictum ſit cordatus Lector judicet) quid opponet adversùs Auctoritatem *Flodoardi*, qui eam non ſemel aſſerit conſuetudinem Regni, júſque Regum Chriſtianiſſimorum, in *Hiſtoria Eccleſiæ Remenſis*, lib. I. cap. XX. *Temporibus*, inquit, *Chilperici Francorum Regis extitiſſe fertur Moderamnus Redonenſis Eccleſiæ Præſul, qui per licentiam prædicti Regis limina Sancti Petri adire diſponens, divertit in Monaſterium B. Remigii.* Et *Lib. II. Cap. XVIII.* de *Vvulfario* Epiſcopo Remenſi, qui *Karolo Magno* imperante, illam Eccleſiam rexit, ita ſcribit: *Eundi denique Romam cauſa orationis ad S. Petrum licentiam ab Imperatore ſe accepiſſe in quadam ſua deſignat Epiſtola; ſed utrum ierit, certum non habemus.* Et Lib. IV. Cap. IV. *Fulconem* Remenſem Archiepiſcopum à *Stephano VIII.* Romam vocatum ad Synodum, reſpondiſſe refert, ſe pariturum, *Si aliqua Regno quies conceſſa fuerit, & ab Odone Rege licentiam impetrare valuerit.*

Ejuſdem teſtis eſt diſciplinæ *Philippus Auguſtus* Rex Francorum in Epiſtola ad *Lucium III.* Pontificem Maximum, quam ejus nomine ſcripſit *Stephanus Abbas Sanctæ Genovefæ*, & Tornacenſis poſtea Epiſcopus. *Concurrant*, inquit, *& reſpondeant priſcis diebus hodierna tempora, Pater, ut nec Regnum Sacerdotio, nec Sacerdotium deſit Regno. Impugnant adoleſcentiam noſtram, & auſpicia Regni noſtri perturbare contendunt Potentes, & qui multiplici ex cauſa fidem nobis debuerant, infideles adverſarii, quorum improbitate compellimur & conſilia nova quærere, & auxilia corrogare. Adſiſtit nobis ſuper omnes amicos & fideles noſtros chariſſimus avunculus noſter Vvillelmus Remenſis Archiepiſcopus, in conſiliis noſtris oculus vigilans, in negotiis dextera manus. Eum vel ad tempus recedere à nobis, ſuccedere eſt hoſtibus noſtris. Vocaſtis eum, Pater, ſicut audivimus, & ut præſentiam ſuam Vobis exhibeat, ſacris apicibus veſtris invitaſtis. Paratus erat parere, & apparere Vobis, peccato ariolandi ſimulachrum inobedientiæ comparans, & voluntatem non acquieſcendi vobis tanquam ſcelus idololatriæ deteſtans. In articulo ſummæ neceſſitatis noſtræ, confidentes de præcipua dilectione veſtra, retinuimus eum, clavum in oculis hoſtium, & in lateribus eorum lanceam, ſine ipſo fieri nihil æſtimantes, ſive de pace, ſive de bello cum hoſtibus ſit agendum.... Gratum ſit Vobis, Pater, quòd in tanto diſcrimine Regni, tantum Amicum noſtrum retinemus, cujus præſentia nobis eſt neceſſaria, & abſentia perdamnoſa: & quoniam magnum, & cordi noſtro profundè infixum eſt negotium, mittimus ad vos familiarem noſtrum Stephanum Abbatem Sanctæ Genovefæ, diſcretum & fidelem Regno, quem loco noſtro benignè ſuſcipite, & ei tanquam nobis in his quæ ex parte noſtra vobis dixerit, indubitanter fidem adhibete.* Ex quibus conſtat 1. Juris eſſe Romani Pontificis, Gallicanos, ut

quoſvis

quoſvis aliarum Eccleſiarum Epiſcopos, Romam vocare, cùm id poſtulant Eccleſiæ negotia, & ipſos ad parendum Sedis Apoſtolicæ mandatis paratiſſimos eſſe debere. Secundò, officii ipſorum eſſe ut rem cum Rege Chriſtianiſſimo communicent, & ab ejus Majeſtate, cui fidelitatis Sacramento ſunt adſtricti, licentiam exeundi à Regno poſtulent. Tertiò, Regem ipſos Jure detinere non poſſe ac prohibere ne Summo Pontifici pareant, niſi graviſſima Regni negotia, neceſſitas, aut utilitas Regia ipſos in Regno detinere compellant. Quartò eo in caſu pietatis eſſe Regiæ ut rationes illas Summo Pontifici generatim ſaltem exponat, quas Vicarius Chriſti æqui boniſque ducet.

Eodem modo ſe geſſit idem Rex *Philippus* ad eundem Pontificem ſcribens pro Turonenſi Archiepiſcopo, quem ille Romam vocaverat, de cauſa Dolenſis Archiepiſcopatus noviter erecti ſeu potius confirmati reſponſurum. *Chariſſimum*, inquit, *ac fidelem noſtrum Turonenſem Archiepiſcopum ſuggeſtione quorumdam & favore infra breviſſimi temporis anguſtias vocaſtis, ut de cauſa, quæ magis noſtra eſt quam ſua reſpondeat, & Statum Coronæ noſtræ in ancipiti ſtatera ponat, periculoſum ſanè & ignominioſum nobis & poſteris qui ſuccedent. Proinde Sanctitati veſtræ preces ex toto corde prodeuntes fundimus, ut intuitu Dei & pacis Regni Francorum, quæ in hoc articulo, ſi proceſſerit, peritura eſt, à cauſa iſta penitus deſiſtatis .... Quod ſi fortè, quod non credimus, inexorabilem Vos invenerimus, uſque ad congruum tempus, quo Dominus pacem & quietem Regno noſtro dare voluerit, Archiepiſcopo noſtro Turonenſi dilationes indulgeat Benignitas veſtra, quoniam propter neceſſarias Regno noſtro cauſas eum retinuimus. Primò propter difficillimam quam cum Comite Flandriæ guerram habemus. Secundò propter motus pluſquàm civiles, qui in Provincia Britanniæ inſurgunt inter Principes ejuſdem Provinciæ, & Regis Anglorum filios. Tertiò propter proximum Colloquii terminum, quod cum Imperatore poſt Paſcha, Deo volente, ſumus habituri, in quibus omnibus, ipſius Archiepiſcopi induſtria, præſentia, conſilio & auxilio indigemus. Sciat autem Paternitas veſtra, quoniam in generali Conventu noſtro, quem in initio Quadrageſimæ propter hanc cauſam & alias Regni neceſſitates Pariſiis convocavimus, conſilio Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, ac Baronum noſtrorum, prædictum Archiepiſcopum ab incœpto itinere retinuimus, utpote neceſſarium nobis, & utilem rebus incœptis, & per Dei gratiam ad honorem Regni noſtri peragendis.* Ex quibus rurſus patet jus Romani Pontificis, & Regis Chriſtianiſſimi: Illius quidem ut Epiſcopos Romam vocet pro Eccleſiaſticis negotiis: hujus verò ut illos retineat, ſi *neceſſaria Regni cauſa* id poſtulent, rationes ſuas cum reverentia debita Romano Pontifici exponendo, & Epiſcoporum moram apud ejus Sanctitatem excuſando. Quas rationes, cùm juſtæ ſint, gratas habet Chriſti Vicarius, nec ægrè fert ſuis mandatis non fuiſſe obtemperatum, quia dilata eſt potius obedientia, quàm negata: & ut differretur, contumacia non fecit, ſed neceſſitas compulit. Ejuſdem ſunt teſtes Diſciplinæ Gallicani Epiſcopi ad Bonifacium VIII. ſcribentes, à quo Romam vocati fuerant: *Eidem*, inquiunt, *Domino noſtro Regi humiliter ſupplicantes, ut cùm Apoſtolicæ Sanctitati ad obedientiam teneamur, ad Beatitudinis veſtræ pedes, juxta præmiſſæ vocationis veſtræ tenorem, permitteret nos transferre. Ex parte cujus, & Baronum eſt ſecuta reſponſio; Quòd nos nullo modo abire permitterent: Regnum ſic periculosè, ſic deformiter, ſic irreparabiliter vacuari, quin potius exhauriri totaliter, nullatenus ſuſtinerent.*

Canon porro Synodi Octavæ, cujus occaſione hæc adversùs *P. Lupum* obſervavimus, non morem legitimum poſtulandi licentiam à Principe, cùm ad Apoſtolicum Præſulem ire neceſſe eſt, improbat; ſed inanes Metropolitanorum quorumdam excuſationes, qui auctoritate & gratia quâ valebant apud Regem abutebantur, ut ſuæ profectioni Regiis mandatis apponi impedimentum obtinerent, cum à ſuo Patriarcha vocabantur, vel ſe detineri mentiebantur, ut inobedientiam excuſarent. *Sed quoniam*, inquit, *ſunt quidam Metropolitanorum qui ne ſecundum vocationem Apoſtolici Præſulis occurrant, à mundi Principibus ſe detineri ſine ratione cauſantur, placuit talem excuſationem omnimodis eſſe invalidam ..... Licèt tale impedimentum & fictam prohibitionem Metropolitanorum ſuggeſtione diverſis modis fieri didicerimus.* Concilium quidem ſolam ægrotationem validam, aut Paganorum incurſum admittit velut legitimas excuſationis cauſas, quominus vocati à Patriarcha proficiſcantur Epiſcopi; ſed aliam quoque habuit pro legitima, habétque etiamnum Gallicana Eccleſia, Sede etiam Apoſtolica probante, ſcilicet detentionem Regis; cujus licentia neceſſaria eſt. Quoad hoc itaque & ſimilia Diſciplinæ & Politiæ Eccleſiaſticæ capita, Synodi Epheſinæ Regula obſervator in Decreto de Eccleſia Cypriorum: *Placuit Sanctæ & Oecumenicæ Synodo, ut unicuique Provinciæ pura & inviolata, quæ jam inde ab initio habuit, ſua jura ſerventur, juxta veterem conſuetudinem...ne Patrum Canones prætereantur, neve ſub Sacerdotii prætextu mundanæ Poteſtatis faſtus irrepat, ne clam paulatim libertas amittatur, quam nobis donavit Sanguine ſuo Dominus noſter Jeſus Chriſtus omnium hominum liberator.* Sed hac de re impræſentiarum pluſquam ſatis ad repellendos *P. Lupi*, viri alioquin eruditi, in doctiſſimos Gallicanæ Eccleſiæ Præſules inſultus. Nunc eò unde digreſſa eſt revertatur oratio.

Eccleſiæ poſſeſſio tricennali præſcriptione firmatur.

Canón decimus-octavus Synodi VIII. res & Privilegia Eccleſiæ triginta annorum poſſeſſione adversùs quoſvis impugnatores ſecura fore conſtituit. Eóſque ut ſacrilegos percellit anathemate, donec ſe emendaverint, & res vel Privilegia hujuſmodi reſtituerint.

Canon decimus-nonus prohibet ne Metropolitani ſub Viſitationis fuco Suffraganeorum ſuorum Eccleſias adeant, ipſiſque ſint oneri. *Si enim unumquemque Epiſcopum Eccleſiæ propriæ rebus cum multa parcitate uti, & nullatenus in proprias utilitates importunè ac ſine ratione diſpendere vel conſumere reditus Eccleſiaſticos ſacri Canones decernunt:* Multò majoris impietatis reus eſt, *qui aliis Epiſcopis commiſſas Eccleſias gravare, & per hoc in ſacrilegii crimen incidere non formidat.* Illam autem avaritiam ſacrilegam vocant Octavæ Synodi Patres, quia reditus Eccleſiarum ſunt *alimenta pauperum.* Qui hunc violaverit Canonem, ſecundùm avaritiæ & injuſtitiæ ſuæ modum etiam depoſitione aut ſequeſtratione à Patriarcha plectitor.

Canon vigeſimus perſtringit Epiſcopos qui Eccleſiæ bona in emphyteoſim aut precariam datâ eripiebant iis quibus tradita erant, occaſione quaſi ruptæ fidei circa penſionis pactum. Id fieri vetat Synodus, niſi priùs denuntiatum fuerit illi qui emphyteoſim contraxit, ipſum à locis, quæ tenet, propellendum, niſi ſolverit uſque ad tres annos deſtinatum tributum cenſus. Porro ſi non impleverit conditionem, convenietur coram Præpoſitis urbis, vel regionis; probatóque ejus contemptu, Eccleſia illorum Sententia & Judicio bona propria in poſſeſſionem recipiet. Ratio hujus prohibitionis eſt, ſuſpicio turpis lucri & avaritiæ, à qua Sacerdotes penitus alieni eſſe debent. Iſtius

Canonis

Canonis tranſgreſſorem ad tempus ſequeſtrari Synodus edicit, & reddere loca quæ per vim abſtulit ab eis qui bona fide cum Eccleſia contraxerant; & etiam deponi, ſi pertinax in contentione & contumax fuerit.

Canon Vigeſimus-primus anathemate plectit ſeculi Principes aut quoſvis Proceres vel Magnates, qui reverentiam & honorem Patriarchis, Romano, Conſtantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, Hieroſolymitano, debitum violaverint, ſed præcipuè eos qui injuriam Sedi *S. Petri* Apoſtolorum Principis intulerint, ſicut *Dioſcorus* & *Photius* fecere: vel qui Patriarcharum aliquem, & præſertim Romanum Pontificem, è ſuo Throno exturbare moliti fuerint: aut fictis criminibus, famoſis libellis, prædatoriis Synodis inceſſere auſi fuerint. *Porro ſi Synodus Univerſalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de Sancta Romanorum Eccleſia quavis ambiguitas & controverſia, oportet venerabiliter, & cum convenienti reverentia de propoſita quæſtione ſciſcitari, & ſolutionem accipere, aut profectum facere; non tamen audacter Sententiam dicere contra Summos Senioris Romæ Pontifices.*

Caveat ne Synodus, etiam Univerſalis, Sententiam in Romanum Pontificem audacter dicat.

Canon vigeſimus-ſecundus, Promotiones & Conſecrationes Epiſcoporum Comprovincialibus Epiſcopis aſſerit: vetat ne Laïci Principes vel Potentes electioni Patriarchæ, Metropolitani, aut cujuſvis Epiſcopi ſe immiſceant. Quiſquis autem ſecularium Principum vel Potentum adversùs Canonicam electionem Eccleſiaſtici Ordinis agere tentaverit, anathema eſto. Cooperari tamen ſacris electionibus poſſunt, ſi ab Eccleſia invitentur, inquit ſancta Synodus. Poſſunt etiam Principes Epiſcopos nominare, ſi id juris ipſis contulerit Eccleſia. Electionum libertatem ubique reſtitui voluit Octava Synodus: non tamen conſenſus Regii neceſſitatem in Gallicana Eccleſia excluſit. Hinc *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus in Epiſtola ad *Hugonem* Lugdunenſem Primatem ſcribit: *Reges Apoſtolica auctoritate à conceſſione Epiſcopatuum prohibitos minimè videmus. Legimus enim ſanctæ recordationis Summos Pontifices aliquando apud Reges pro Electis Eccleſiarum, ut eis ab ipſis Regibus concederentur Epiſcopatus, ad quos electi erant, interceſſiſſe; aliquorum, quia conceſſiones Regum necdum conſecuti fuerant, conſecrationes diſtuliſſe. Quorum exempla ſuppoſuiſſemus, niſi prolixitatem Epiſtolæ vitaſſemus. Domnus quoque Papa Urbanus Reges tantùm à corporali Inveſtitura excludit, quantum intelleximus, non ab electione, in quantum ſunt Caput populi, vel conceſſione: Quamvis Octava Synodus ſolùm prohibeat eos intereſſe electioni, non conceſſioni.* Epiſcopatûs conceſſio eſt conſenſus datus electioni, ſeu perſonæ electæ approbatio, & Inveſtitura ſeu traditio bonorum & feudorum, quæ Eccleſia poſſidet maximam partem ex Regum beneficiis. Id per conceſſionem Epiſcopatus *Ivonem* ſignificaſſe conſtat ex illius Epiſtola ad *Paſchalem II.* pro *Gualone* Electo Eccleſiæ Bellovacenſis. *Rex*, inquit, *non vult electioni aſſenſum præbere, nec Electo bona Epiſcopalia dimittere.*

Epiſcopalium electionum libertas.

Epiſt. LX.

Urbanus II.

Canon viceſimus-tertius ſub pœna ſegregationis, prohibet Epiſcopis ne alienæ Eccleſiæ poſſeſſiones invadant, conferant, aut locent; aut in alienis Eccleſiis Presbyteros aut Clericos conſtituant abſque voluntate Epiſcopi cui ſunt ſubditæ. Vetat etiam Presbyteris & Diaconis, ne ſacris operentur in Eccleſiis in quibus ab initio ſortem minimè conſecuti ſunt, ſive pro quibus non ſunt ordinati. Qui ſecus fecerint, ſegregantor, donec ad propriam redeant Eccleſiam; ſi ſegregationem contempſerint, ab omni gradu & honore ſacro dejiciuntor.

Presbyterorum & Diaconorum Manſio in Eccleſiis pro quibus ſunt ordinati.

Canon viceſimus-quartus caſtigat Metropolitanorum quorumdam negligentiam & deſidiam, qui curis ſecularibus impliciti, ſubditos ſibi Epiſcopos per vices vocabant ad Metropolitanam Eccleſiam, eóſque Epiſcopalia ibi Miniſteria obire cogebant, propriis etiam ſtipendiis, iiſque velut Clericis utebantur. Id *Satanicæ jactantiæ & ſuperbiæ* arguit ſancta Synodus, & Metropolitas qui non per ſe, ſed per Suffraganeos Epiſcopos debita Miniſteria in propria civitate impleverint, à Patriarcha plecti jubet, ac niſi emendentur, deponi.

Canon viceſimus-quintus Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, etiam à *Methodio* & *Ignatio* ordinatos, qui *Photio* pertinaciter adhærebant, depoſitos declarat abſque ulla ſpe reſtitutionis.

Canon viceſimus ſextus Clericis à propriis Epiſcopis depoſitis vel injuriam paſſis, ad Metropolitam: Epiſcopis à Metropolita injuſtè exceptis, ad Patriarcham appellandi liberam facit poteſtatem.

Canon viceſimus-ſeptimus vetat ne Epiſcopi, quibus Pallii uſus conceſſus eſt, eo utantur extra tempora & loca per ſacros Canones conſtituta. Vetat etiam ne Monachi ad Epiſcopatum aſſumpti Monaſticam veſtem exuant ex ſuperbia & faſtu, *Ne per hoc inveniantur propriorum tranſgreſſores paſtorum.* Qui ſecus fecerint, aut corriguntor, aut à proprio Patriarcha deponuntor.

Monachi ad Epiſcopatum promoti Monaſticam veſtem exuere non debent.

His Canonibus Actione X. conditis ac promulgatis, lecta eſt in eodem Conſeſſu Definitio Synodi, in quâ omnibus hæreſibus quæ hucuſque emerſerant, & à præcedentibus Conciliis fuerant proſcriptæ, anathemate percuſſis, *Photii* damnatio confirmata eſt, necnon eorum qui ipſi pertinaciter adhæſerunt. Poſt hæc, *Baſilius* Imperator exploravit an omnes Synodi Definitioni ac Decretis aſſenſum præberent. Conclamarunt univerſi: *Omnes ita ſapimus, omnes ita prædicamus, omnes concinentes & conſentientes promptè ſubſcribimus. Hoc eſt veritatis judicium, hoc juſtitiæ Decretum, hæc eſt Canonum expoſitio, hæc Eccleſiaſticæ Ordinationis defenſio.* Tum lecta eſt Imperatoris gratiarum actio cum adhortatione graviſſima tum ad Epiſcopos, cùm ad Laïcos. Decretum deinde eſt, Acta ſingulorum ſubſcriptionibus eſſe munienda, ſecundùm Synodicam conſequentiam. Et primus quidem ſubſcribendi locus Imperatori delatus eſt à Synodo, honoris gratia. At ipſe pietatis ac Regiæ humilitatis argumentum dedit, ſibi quidem in animo fuiſſe aſſerens, ut poſt omnes Epiſcopos ſubſcriberet, exemplo *Conſtantini Magni*, *Theodoſii*, ac *Marciani*: verùm ſe ſubſcripturum poſt Legatos Sedis Apoſtolicæ & aliorum Patriarcharum, quandoquidem ita placeret Patribus. Primo itaque loco ſubſcripſere Legati Romani Pontificis: ſecundùm hos *Ignatius* Patriarcha Conſtantinopolitanus: tum aliorum Patriarcharum Vicarii: poſt ipſos *Baſilius Auguſtus*, Epiſcopi denique CI. Obſervandum eſt accuratè ſubſcriptionum diſcrimen. Legati Sedis Apoſtolicæ ſubſcribunt hoc tenore. *Ego..... locum obtinens Domini mei Adriani Summi Pontificis & Univerſalis Papæ, omnia quæ ſuperius leguntur, huic Sanctæ & Univerſali Synodo præſidens, uſque ad voluntatem ejuſdem eximii Præſulis promulgavi, & manu propria ſubſcripſi.* Vicarii Orientalium Sedium ita ſubſcribunt: *Ego... Sanctam hanc & Univerſalem Synodum ſuſcipiens, & omnibus quæ ab ea judicata & ſcripta ſunt, concordans & definiens ſubſcripſi.* Imperatores verò non utuntur voce Definitionis, quam Epiſcoporum propriam noverant, ſed verbis ſolam exprimentibus veneratio-nem

Definitio Synodi.

Subſcriptiones.

Digitized by Google

niem & conſenſum. *Baſilius, Conſtantinus, & Leo perpetui Auguſti, in Chriſto Dei fideles Principes Romanorum & Magni Imperatores, Sanctam hanc & Univerſalem Synodum ſuſcipientes, & omnibus quæ ab ipſa definita & ſcripta ſunt; concordantes, ſubſcripſimus.* Rationem hujus clauſulæ, quam Sedis Apoſtolicæ Legati in ſubſcriptione ſua appoſuere; *Uſque ad voluntatem ejuſdem eximii Præſulis*, affert *Bibliothecarius* in Vita *Hadriani II.* his verbis: *Denique geſtis ſalubriter omnibus, quæ in decem Seſſionibus Synodi textus complectitur, Legati Sanctæ Romanæ Eccleſiæ textum Synodi, ne quid Græca levitas falſum in eam congeſſerit, Anaſtaſio Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Bibliothecario (qui tunc temporis pro cauſa Ludovici Sereniſſimi noſtri Auguſti cum Suppone Archiminiſtro poſt eos Conſtantinopolim, divinâ ut creditur, diſpenſatione pervenerat) ſubtiliter inquirendum, antequam ſubſcribant, committunt. A quo, quia in utriuſque linguis eloquentiſſimus exiſtebat, ſtudioſiſſimè perſcrutatus, omne quod ad laudem Sereniſſimi noſtri Cæſaris Sanctiſſimus Dominus Hadrianus Pontifex in Epiſtola ſui Deceſſoris, Arſenio Epiſcopo imminente, adjecerat, reſeratum inveniunt: Quapropter Epiſtolam Sedis Apoſtolicæ fraudulenter corroſam, ſummis clamoribus conqueruntur, fatentes ſe nullo modo Synodalibus Actionibus ſubſcripturos, niſi totius Epiſtolæ integritas geſtis Synodicis jungeretur. Hoc modo Romanis certantibus, Græcis verò, non eſſe in Synodo de laude Imperatoris, ſed de ſolius Dei tractandum, altiſonè reſpondentibus: Tandem ad hoc uſque perventum eſt, ut interpoſita conditione voluntatis Apoſtolicæ, diffinitis ſententiis minùs finitè ſubſcriberent ita legentes: Ego ille vices agens Domini mei Sanctiſſimi & univerſalis Hadriani Papæ in hac Sancta Synodo præſidens, uſque ad voluntatem ejuſdem eximii Præſulis, ad omnia, ut ſuperiùs legitur, conſenſi, & manu propria ſubſcripſi.* Teſtatur *Nicetas* in Vita *S. Ignatii*, Patres Octavæ Synodi Oecumenicæ ſubſcripſiſſe depoſitioni Photii, *calamis, non nudo atramento, ſed ipſo Salvatoris Sanguine tinctis.*

Epiſtola Encyclica.

Demum ſcripſit Sancta Synodus Epiſtolam Encyclicam ad Epiſcopos & univerſos Chriſti Fideles, in quâ recenſentur quæ ab initio geſta ſunt in cauſa *Photii* ante Concilium, ſive ſub *Nicolai I.* ſive ſub *Hadriani II.* Pontificatu, & quæ contra eumdem in Synodo Oecumenica judicata ſunt. Enumeratis autem ejus facinoribus, ſic concludit: *Propter hæc ergo cuncta nolentem intelligere ut bene ageret, neque obedientiam præeligentem, neque confitentem peccatum ſuum & iniquiſſimum Præſulatum, ſed inobedientem & reſiſtentem Sanctæ huic & Univerſali Synodo, repulimus, & anathematizavimus, atque à tota Catholica & Apoſtolica Eccleſia fecimus alienum per datam nobis poteſtatem in Spiritu Sancto à primo & Magno Pontifice noſtro & Liberatore & Salvatore cunctorum.*

Patres Synodi confirmationem à Romano Pontifice rogant.

Dedit etiam Sancta Synodus Epiſtolam ad *Hadrianum II.* Pontificem Maximum, Concilii confirmationem ab ejus Beatitudine rogans his verbis: *Igitur libenter oppidò & gratanter imitatrice Dei Sanctitate veſtra omnium noſtrûm Conventum, & Univerſalis hujus atque Catholicæ Synodi conſenſum & conſonantiam recipiente, prædica eam magis ac veluti propriam, & ſolicitiùs confirma coangelicis præceptionibus & admonitionibus veſtris, ut per ſapientiſſimum Magiſterium veſtrum etiam aliis univerſis Eccleſiis perſonet & ſuſcipiatur veritatis verbum, & juſtitiæ Decretum.*

Synodus Oecumenica diſpenſationes à Romano Pontifice rogat.

Scripſerunt etiam ad eumdem Pontificem *Baſilius Auguſtus*, & *Ignatius* Patriarcha, ejus Sanctitatem rogantes ut de Lectoribus plurimis ordinatis à *Photio* ſententiam diceret, de quibus non judicarat Synodus an à Sacerdotii ordinatione in perpetuum removendi eſſent, eiſve gratiam faceret ob Eccleſiæ neceſſitatem. Rogabant etiam ut cum *Theodoro* Metropolita Cariæ diſpenſaret, eique reſtitueret Epiſcopatum; quia multa pro *Ignatio* paſſus fuerat, nec defecerat ad *Photium* niſi tormentis compulſus. Intercedebant denique pro *Paulo* Cartophylace; ut conceſsâ ipſi venia poſſet ad Epiſcopatum promoveri. Magnificum ſanè pro Romani Pontificis Primatu teſtimonium; quòd Synodus Oecumenica diſpenſationes à Summo Pontifice roget; eique, non aliis Patriarchis; poteſtatem à Chriſto concreditam agnoſcat temperandi ſeveritatem Canonum qui ab Eccleſia recepti ſunt univerſa.

§. XXIII.

Græci Bulgarorum Diœceſim in Conſtantinopolitani Patriarchæ ditionem tranſcribere temerè tentarunt.

Solidum Illyricum ad Patriarchatum Occidentis pertinuiſſe nemo neſcit. Quinque illic præcipuæ fuerunt Provinciæ, Dacia ſcilicet Mediterranea, Dacia Ripenſis, Prævalis, Dardania, ac Myſia ſuperior. Iſtarum Eccleſias Provinciarum à Romanæ Sedis Patriarchico Principatu per vim avulſerat *Leo Iſaurus*. Illas poſtmodum Provincias Bulgari occuparunt. At cum fuiſſent ad fidem converſi à Romanæ Eccleſiæ Concionatoribus & Legatis illuc à *Nicolao I.* Pontifice directis, illi ſeſe Eccleſiaſque ſuas ſubjecere. Id Græcis fuit invidiæ in Romanam Sedem incentivum, quod in apertum erupit, diebus aliquot poſt Synodum Octavam. Excepti quippe ſunt à *Baſilio* Imperatore coram Legatis Apoſtolicis & Vicariis Orientalium Sedium, Oratores *Michaëlis* Regis Bulgarorum eo fine miſſi, ut habita cum Patriarcharum omnium Legatis, & *Ignatio* Conſtantinopolitano Collatione, ſcirent cujus Patriarchæ ditioni ſubeſſe Bulgaria deberet. Contentionis progreſſum & exitum deſcribit accuratè *Bibliothecarius* in Vita *Hadriani Secundi*. Quæſtionem Oratores Bulgari propoſuere his verbis: *Uſque hodie Pagani fuimus, & nuper ad gratiam Chriſtianitatis acceſſimus. Ideòque ne aliquo errare videamur, cui Eccleſiæ ſubdi debeamus, à vobis, qui vices Summorum Patriarcharum geritis, noſſe deſideramus.* Sedis Apoſtolicæ Legati reſponderunt: *Sancta Romana Eccleſia, cui per te, ô Petre, tunc Senior Beato Apoſtolorum Principi Petro cum omni gentis ſuæ Regno ſe tradidit, à cujus Succeſſore, videlicet egregio Papa Nicolao & præcepta vivendi, & Epiſcopos ac Presbyteros ſuſcipere meruit, vos & pertinuiſſe, & pertinere debere, etiam in eo monſtratis, quod poſtulatos noſtros Sacerdotes & ſuſcepiſtis, & hactenus veneratione congrua retinetis.* Inſtiterunt Bulgarorum Legati rogantes ut in præſentia diffiniretur, an Romanæ potiùs quam Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ ſubjici deberent. Legati Sedis Apoſtolicæ reſponderunt: *Propter quæ Nos Sancta Sedes Apoſtolica cum Orientalibus diffinienda mandaverat, Domino juvante finivimus; de cauſa autem veſtra ſecùs quàm diffinita eſt finienda, quia nihil in mandatis accepimus, nihil vel diffinimus, vel in præjudicium Sanctæ Romanæ Eccleſiæ diffiniendum cenſemus. Quinimo, quia omnis veſtra Patria noſtris Sacerdotibus plena eſt, nulli vos niſi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ pertinere debere, diffinitivâ Sententiâ, quantùm ex nobis eſt, promulgamus.*

Præſumptum jus ſuum in Bulgarorum Eccleſias his argumentis Græci tuebantur. Primò quòd Bulgari cùm Provincias illas à Græcorum

poteſtate

Digitized by Google

poteſtate armis eviciſſent, non Latinos ibi, ſed A Græcos Sacerdotes invenerunt: quod argumento videbatur eſſe, illius Diœceſeos Ordinationes ad Conſtantinopolitanum ſpectaſſe Patriarcham. Secundò, quòd illæ Provinciæ de quibus erat controverſia, Orientis Imperatori ſemper paruiſſent, adeòque & Conſtantinopolitano Patriarchæ deberent ſubjici.

Has rationes haud difficili negotio diluerunt Legati Apoſtolici. Ad primam ita reſponderunt: *A Græcis Sacerdotibus argumentum ſumere non debetis; quia linguarum diverſitas Eccleſiaſticum Ordinem non confundit. Nam Sedes Apoſtolica, cùm ipſa Latina ſit, in multis tamen locis pro ratione* B *patriæ Græcos Sacerdotes & ſemper & nunc uſque conſtituens, Privilegii ſui detrimenta ſentire nec debuit, nec debet.*

Ad alteram ita reſponderunt: *Sicut Bulgaria nobis diverſo* (id eſt, multiplici) *modo Ordinationem pertinere dicentes, mendacium non loquimur: ita eamdem Bulgariam, ex Græcorum Regno fuiſſe, nunquam negamus. Sed intueri vos decet, quia aliud ordinant jura Sedium, aliud patiuntur diviſiones Regnorum. Nos de diviſione Regnorum non agimus, ſed de diviſione Sedium loquimur.*

Profligatis adverſariorum rationibus, Legati Apoſtolici Romanæ Sedis in Bulgariam jura tribus argumentis probarunt. C Primùm ita procedebat: *Sedes Apoſtolica, juxta quod Decretalibus SS. Romanorum Præſulum doceri poteritis, utramque Epirum, novam videlicet veterèmque, totamque Theſſaliam, atque Dardaniam, in qua & Dardania civitas hodie demonſtratur, cujus nunc patria ab his Bulgaris Bulgaria nuncupatur, antiquitus canonicè ordinavit & obtinuit. Ac per hoc Ordinationem, quam tunc Paganorum Bulgarorum irruptione amiſerat, non à Conſtantinopolitana Eccleſia modò (ut fingitur) abſtulit; ſed ab his factis ipſa Chriſtianis recepit.*

D Alterum Argumentum erat hujuſmodi: *Bulgaros, qui jure gentili ſibi patriam ſubjugantes, eam per tot annos retinent, quod cœperunt: Sedis Apoſtolicæ patrocinio ordinationique ſeſe ſpecialiter committentes, nobis debent, nec immeritò ſubjici, quos ultronea voluntate Magiſtros elegere.*

Tertium argumentum his verbis conceptum erat: *Bulgaros Sancta Sedes Apoſtolica juſſu quondam Sanctiſſimi Papæ Domini Nicolai, tam per aliquot noſtrûm qui hic ſumus, & illic multas Eccleſias dedicantes, Sacerdotes creavimus: quàm per Paulum, Dominicum, Leopardum, ac Formoſum* E *venerabiles Epiſcopos, ſed & Grimoaldum Coëpiſcopum noſtrum, quem hactenus iſti Bulgares cum multis noſtris Sacerdotibus in conſpectu noſtro habere ſe faſſi ſunt, à diverſis erroribus ad Catholicæ Fidei veritatem, multo ſudore, gratiâ Chriſti præduce, ecce ultra triennium tenuit, tenet, ordinat, ac diſponit: Ideòque conſequens non eſt, ut ſine conſcientia Romani Summi Pontificis, Eccleſia Romana, de quibus præſentialiter veſtita cernitur, ſpolietur.*

His adductis rationibus, Legati Sedis Apoſtolicæ Græcos hac in cauſa Judices recuſarunt; immò nec ſibi licitum eſſe hanc dirimere controverſiam, palam ſunt conteſtati, his verbis Orien- F talium Patriarcharum allocuti Vicarios: *Sancta Sedes Apoſtolica vos, quia revera inferiores eſtis, ſuper cauſa ſua Judices nec eligit, nec per nos elegit, utpote quæ de omni Eccleſia ſola ſpecialiter fas habeat judicandi. Sed neque nobis de hac cauſa ſententiam proferre commiſit. Quapropter quod ab ea faciendum non accepimus, ejus cognitionis Judicium ei, qui librorum multiplicitate ad defenſionem ſui multa proferre prævalet, ex integro reſervamus. A qua omnis veſtra ſententia tanta facilitate deſpicitur, quanta levitate profertur.*

Adversùs hæc Orientalium Patriarcharum Vicarii excepere: *Satis indecens eſt, ut vos qui Græcorum Imperium detrectantes, Francorum fœderibus inhæretis, in Regno noſtri Principis ordinandi Jura ſervetis. Quapropter Bulgarûm Patriam ex Græcorum poteſtate dudum fuiſſe, & Græcos Sacerdotes habuiſſe comperimus Sanctæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ: à qua quia per Paganiſmum receſſerat, nunc per Chriſtianiſſimum reſtitui judicamus.*

Temerario ac iniquo Vicariorum Orientalium Judicio Sedis Apoſtolicæ Legati interceſſere his verbis: *Sententiam quam non electi, neque admiſſi, ſive timore, ſive gratiâ, vel quicquid illud eſt modò præcipiſtatis potiùs quàm protuliſtis, auctoritate Sancti Spiritûs, uſque ad Diffinitionem Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, omninò reſcindimus; ita ut nullo modo vel nomen habere Sententiæ mereatur: Téque adjuramus, Patriarcha Ignati, auctoritate SS. Apoſtolorum Principum, coram Deo, ſuiſque Angelis, omnibúſque præſentibus, ut ſecundùm hanc Epiſtolam Sanctiſſimi Reſtitutoris tui Domni Hadriani Summi Pontificis, quam tibi ecce offerimus, Induſtriam tuam ab omni Bulgaria Ordinatione immunem, nullum tuorum illuc mittendo cuſtodias, ne Sancta Sedes Apoſtolica, quæ tibi tua reſtituit, per te ſua perdere videatur. Quin potiùs ſi, quod non credimus, juſtam te habere querimoniam æſtimas, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ reſtitutrici tuæ ſolemniter ſuggerere non omittas* Hæc refert laudatus Bibliothecarius in Vita *Hadriani II.*

De eadem controverſia legendus *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Præfatione VIII. Synodi, ubi narrat *Michaëlem* Regem Bulgarorum cum gente ſua fidem ſuſcepiſſe & baptizatum fuiſſe hominis Romani, *Pauli* ſcilicet Preſbyteri miniſterio: & poſt cùm *S. Petri* meritis & interceſſione, quem conſtitutus in anguſtiis Patronum & auxiliatorem invocaverat, ſalutem & victoriam eſſet conſecutus, Oratores ad Sedem Apoſtolicam miſiſſe, cui *Nicolaus I.* præſidebat, ab eóque poſtulaſſe idoneos Inſtitutores cum in Fide, tum in Chriſtiana Diſciplina miſſos à Pontifice *Paulum* Populonienſem, & *Formoſum* Portuenſem, *Sanctæ Converſationis Antiſtites*, qui rem Chriſtianam ibi mirificè propagarunt. Tantam fuiſſe *Michaëlis* Regis pietatem, erga *S. Petrum* venerationem tantam, ut capillis ſuis manu propria in ſubjectionis & obſequii argumentum attonſis, Romanæ Sedi ſe ſuóſque in manus Legatorum Apoſtolicorum tradiderit, dicens: *Omnes Primates, & cuncti populi Bulgarorum terræ cognoſcant, ab hodierno die me ſervum fore, poſt Deum, B. Petri, & ejus Vicarii.* Addit *Anaſtaſius*, Græcos variis artibus, muneribúſque, Regis *Michaëlis* tentaſſe conſtantiam, cum ut à Romani *Patriarchatûs* obedientia cum tota gente divellerent: illum verò columnæ inſtar immobilem manſiſſe, donec eorumdem Græcorum fraude deceptus eſt, ſcribentium, controverſiam de Bulgarorum Diœceſi inter Sedis Romanæ Legatos & *Ignatium* Patriarcham fuiſſe canonicè ventilatam, & unà cum Orientalium Sedium Vicariis judicaſſe, Bulgarorum Diœceſim illi Eccleſiæ ſubjiciendam, cui ante Bulgarorum adventum paruerat. Addit rursùs *Anaſtaſius*, non eſſe omninò certum an Vicarii Orientales id decreverint, cùm Interpres illis datus ab Imperatore haud fideliter ipſorum verba, & Romanorum Legatorum reſponſa redderet, ſed prout jubebat Imperator. Bulgaris tamen Oratoribus Scriptum quoddam Græcis verbis exaratum datum eſſe, quod Sententiam à Vicariis Orientalibus, quaſi arbitris inter Sedis Romanæ Legatos & *Ignatium* Conſtantinopolitanum Patriarcham latam continebat. Legatos verò Apoſtolicos tam iniquo Judicio interceſſiſſe. Cæterùm

Digitized by Google

hancce controverſiam peracta Synodo Octava agitatam fuiſſe monet eruditus Bibliothecarius, Græcam fidem ſuſpectam habens; ne quidquam de ſubjicienda Conſtantinopolitanæ Sedi Bulgarorum Diœceſi definitum ab Univerſali & Octava Synodo mentiantur, vel quid hujuſmodi in ejus Acta intrudant, quibus ſolemne eſt Concilia interpolare.

Ignatius Patriarcha oblatam à Legatis Apoſtolicis *Hadriani* Pontificis Epiſtolam cum veneratione ſuſcepit, eorum admonitioni reſpondens his verbis: *Abſit à me, ut ego his præſumptionibus contra decorem Sanctæ Sedis Apoſtolicæ implicer, qui nec ita juveniliter ago, ut mihi ſubripi valeat, nec ita ſeniliter deliro, ut quod in aliis reprehendere debeo, ipſe omittam.* Ipſe nihilominus Bulgarorum Diœceſim jure Patriarchico regendam ſuſcepit, Romaniſque Preſbyteris ejectis, Græcos illuc Preſbyteros miſit, gentique *Theophylactum* ordinavit Epiſcopum. Quâ de re graviter expoſtulavit cum *Baſilio* Imperatore *Hadrianus II.* in Epiſtolâ ad ipſum datâ poſt Synodum. Ubi enim ipſum increpuit, quòd Legatos Apoſtolicos remiſiſſet, omni deſtitutos præſidio; ex quo factum erat ut in manus Sclavorum pyratarum incidiſſent, qui illis omnia eripuerant, & inter alia, Acta Synodi, & Libellos Orientalium Epiſcoporum ſubſcriptionibus munitos, clam ita jubente (ut ſuſpicio erat) ipſo Imperatore: hæc de uſurpata Bulgarorum Diœceſi ſubdit; *Eſt præterea & aliud quod primæ Pietatis veſtræ opera, vel circa Sedem Apoſtolicam prioris benignitatis indicia decoloraſſe convincitur, immò funditus deſtruxiſſe probatur: videlicet quia favore veſtro Frater & Coepiſcopus noſter Ignatius in Bulgarorum regione conſecrare præſumpſit Antiſtitem, &c. Veruntamen ſaltem nunc jam dictum Reverendiſſimum Præſulem ab illius regionis diſpoſitione ſalubribus monitis, quæſumus, coërcete: alioquin nec ipſe canonicam effugiet ultionem: nec illi qui Præſulatus, vel alterius officii ſibi nomen illic uſurpant cum excommunicatione, quâ jam tenentur adſtricti, etiam proprii gradûs jactura carebunt.*

Qui *Hadriano II.* ſucceſſit *Joannes VIII.* reſtitutionem Diœceſeos Bulgarorum Eccleſiæ Romanæ urſit vehementer, miſſis ad nutum Imperatoris *Baſilii*, Conſtantinopolim Legatis, *Eugenio* Oſtienſi, & *Paulo* Anconitano, Epiſcopis: quibus literas ad *Michaelem* Regem Bulgarorum deferendas dedit, quibus ipſum adhortabatur ut relictis Græcis, ad Romanæ Eccleſiæ gremium rediret, eique immediatè ſe ſubjiceret, prout initio devoverat: alioquin periculum eſſe ne in errorem pertrahantur Bulgari. *Credimus autem*, inquit, *quòd jam vos non lateat, nunquam Apoſtolicam B. Petri Sedem ab aliis Sedibus reprehenſam, cum ipſa alias omnes, & præcipuè Conſtantinopolitanam ſæpiſſimè reprehendens, aut ab errore liberaverit, aut certè in his qui reſipiſcere noluerunt, Sententia ſuæ Judicio condemnaverit. Noli ergo ſequi Græcos, Fili Chariſſime, quia argumentis ſemper fallacibus ſtudent, ſemper doloſis intendunt verſutiis, ne fortè vobis, quod genti contigit Gothorum, contingat: quæ cum à Paganorum errore cuperet liberari, Chriſtique fidei ſociari, in Epiſcopum incidit formam pietatis habentem, virtutem autem ejus abnegantem: qui eos dum à Paganiſmo liberat, Arii blaſphemiis implicat.* Epiſt. LXXV.

Dedit & alias ad *Petrum* Comitem literas, qui Regis Bulgarorum Legationem apud Imperatorem *Baſilium* obierat, ut Regem conſiliis ſuis ad Romanæ Eccleſiæ gremium revocaret. *Hanc itaque fidem*, inquit, *ſuggere ſemper & ſuade Pio Regi ſitire: hanc non alibi præcipuè quærere niſi Romæ, ubi plantata eſt & radicata à B. Petro.... Quoniam ſicut aqua nunquam poteſt alibi tam pura vel tam nitida reperiri ſicut in Eccleſiæ noſtræ vivario, ubi eam non tecta perſtillantia, quibus litigioſa mulier, id eſt, hæretica pravitas comparatur: ſed ille cœlorum Claviger ubertim & puriſſimè congregavit, qui ex ipſo fonte vivo hanc cœlitus hauſit, & limpidiſſimam conſervandam mandavit.* Epiſt. LXXVI.

Scripſit præterea graviſſimas acerrimáſque literas ad *Ignatium* Conſtantinopolitanum Patriarcham, quibus uſurpatam ab ipſo Bulgaricam Diœceſim repetebat, jubebátque ut quos ille, vel ejus Suffraganei genti conſecraverant illúcque miſerant Sacerdotes, intra triginta dies revocaret, & niſi intra duos menſes pareret, excommunicationem illi minabatur: immò & exauctorationem, ſi contumax perſeveraret. *Nullus*, inquit, *ignorat, regionem Bulgarum à ſanctæ memoriæ Damaſo Papa, & deinceps uſque ad Paganorum irruptionem, à Sedis Apoſtolicæ Præſulibus, quantum ad Eccleſiaſticæ proviſionis attinet Privilegium, moderatam. Præſertim cùm hoc nonnulla ſcripta, ſed præcipuè diverſorum Pontificum Romanorum res geſtæ, quæ in archivis antiquitus noſtræ referuntur Eccleſiæ clariùs atteſtentur. De his autem quæ bellica clades & graviſſimi hoſtilitatis incurſus intuliſſe noſcuntur, nil præſtantius ſentiendum eſt, quàm quod clariſſima Eccleſiæ tuba, Sanctus videlicet Leo noſtræ Sedis Antiſtes edocuit & decrevit, cùm ait * Adhibenda curatio eſt, ut vulnera quæ adverſione hoſtilitatis illata ſunt, Religionis maximè ratione ſanentur ... Remotis malis quæ hoſtilitas intulit, unicuique id quod legitimè habuit, reformetur: omnique ſtudio procurandum eſt, ut recipiat unuſquiſque quod proprium eſt. Sed hæc, Reverendiſſime Frater, omnia clauſis oculis relegiſti, Sanctorúmque Patrum Decreta calcando temerario conculcaſti, ac multiplicium tibi beneficiorum Sedis Apoſtolicæ præſtitorem oblitus, contra eamdem Sanctam Sedem, benefactricem videlicet tuam erectus es, priſcam Diœceſim illius in regione Bulgarorum conſtitutam illicita pervaſione ſubripiens, & in alienam meſſim, contra divinas leges mittere falcem non renuens. Unde meritò poſt primam & ſecundam commonitionem à noſtra te debueramus Communionis contubernio ſequeſtrare, In promptu habentes, ſecundum Apoſtolum, * ulciſci omnem inobedientiam.... Sed quia Sedis Apoſtolicæ moderatione utentes, ſpiritu lenitatis potius quam ſeveritatis erga corruptionis tuæ flagramus affectum, ecce tertiò canonicè per Miſſos & ſyllabas commonemus, &c. Porrò ſi intra triginta intervalla dierum, omnes quos vel tu, vel Epiſcopi tui conſecraſſe in aliquo gradu putantur Eccleſiæ, totius regionis Bulgaricæ terminis non eduxeris, & temetipſum ab omni Eccleſiaſtico illius jure Diœceſeos non ſubduxeris, tandiu Sancto Corpore ac pretioſo Sanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, poſt duos menſes à die numerandos, quâ hujus Epiſtolæ tomum acceperis, eſto privatus, quandiu his obſtinatus Decretis noſtris minimè obedientiæ colla ſubmiſeris. Jam verò ſi pertinaciter in hac indiſciplinatione atque pervaſione permanſeris, & Epiſcopos, & quotquot illic vel illi, vel tu, conſecraſſe viderit, foras illinc minùs expuleris, Omnipotentis Dei Judicio, & Beatorum Principum Apoſtolorum auctoritate, noſtraque Mediocritatis Sententia, omni Patriarchatus eſto dignitate, quam noſtro favore receperas, alienus & exors.* Epiſt. LXXVIII. * Leo Epiſt. 83. * 2 Cor. 10.

Miſit etiam Epiſtolam, ſeu potius excommunicationis Sententiam, ad Epiſcopos & Clericos Græcos Bulgarorum Eccleſiis à Conſtantinopolitano Patriarcha præpoſitos *Joannes VIII.* & Mandatum, ut intra dies triginta è Bulgaria diſcederent, ſub pœna depoſitionis ipſo facto incurrenda. Inſcribitur: *Omnibus Epiſcopis & ceteris Cle-* Epiſt. LXXIX.

ricis Græcis Bulgariæ Diœceſeos invaſoribus, ac per hoc excommunicatis. A

Ignatio redditæ non fuerunt acres illæ *Joannis VIII.* literæ, obierat enim cùm ejus Legati Conſtantinopolim pervenere, ut teſtatur *Stylianus* in Epiſtola ad *Stephanum VI.* Pontificem Maximum. *Ignatii* verò ſanctitati non obſtat illa de Bulgarorum Diœceſi contentio, quia jura Eccleſiæ ſuæ, ut ipſe exiſtimabat, tuebatur, ſperabâtque Romanum Pontificem tandem ceſſurum. Ignorantiæ itaque vitium fuit, in cauſa quam ipſi ſtudium de Sedis ſuæ Juribus vindicandis ferventiſſimum obſcuram fecit; quem nævum in candore ſanctæ animæ caritatis ubera contexere. B

Epiſt. ccl. Laudatus Pontifex *Joannes VIII. Photium*, defuncto *S. Ignatio* reſtituit, eâ lege, ut à Bulgaricæ Diœceſeos adminiſtratione abſtineret, eâmque Romanæ Sedi reſtitueret. Sic enim ſcripſit ad Photium: *Diœceſim noſtram Bulgariam, quam Apoſtolicæ recordationis Sanctiſſimique Domini Papæ Nicolai certamine Sedes Apoſtolica recepit, ac Hadriani æquè Beatiſſimi Præſulis tempore poſſederat, ſumma nobis celeritate reſtitui volumus, & de cætero omnem Ordinationem Eccleſiaſticam ab Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Præſulibus in eadem Diœceſi Bulgarica, Auctoritate Apoſtolica amputamus, ipſos autem ordinatos ibidem Epiſcopos, & omnes alios* C *inferioris ordinis Clericos ut inde ſe ſubtrahant, & ab invaſione Bulgaricæ Diœceſis ſe omninò compeſcant, decertare procures. Quibus ſi tu aut Pallium dederis, aut quamcumque illis Ordinationem feceris, vel donec nobis obediant, cum eis communicaveris, pari excommunicatione cum eis teneberis annexus.*

Votis potitus eſt *Joannes VIII.* reſtitutam Romanæ Sedi gaviſus eſt Bulgarorum Diœceſim, quâ de re gratias egit Imperatoribus Epiſtola CCLI. *Vobis*, inquit, *grates multas referimus, quia Bulgarorum Diœceſim pro amore noſtro, gratanti animo Sancto Petro, ut juſtum erat, permiſeritis habere.* Verùm brevis fuit Pontificis lætitia. *Photius* enim, D connivente Imperatore ſacrum Bulgaricæ Diœceſeos Principatum rurſus invaſit: manſitque Conſtantinopolitanæ Sedi addicta uſque ad Pontificatum *Innocentii III.* qui eam Romanæ Eccleſiæ vindicavit, ut teſtatur ejus Vita ab erudito Gallicanæ Eccleſiæ Præſule *Franciſco Boſquetto* in lucem edita.

§. XXIV.

Synodus VIII. ut verè Oecumenica ab Eccleſia recepta eſt. E

Hadrianum II. Pontificem Maximum Synodum VIII. confirmaſſe, probat ejus ad Imperatorem *Baſilium* Epiſtola, quæ ad calcem Actorum legitur. *Ab illis*, inquit, *Sacratiſſimi Conſtitutis, quæ vel Apoſtolicæ memoriæ Prædeceſſor noſter Nicolaus antea ſalubriter ſanxit, vel nos poſtea diſpenſatoriè protulimus, nullâ motione vel mutatione diſcedemus, aut ad dextram, aut ad ſiniſtram quoquo modo declinabimus. Quæ videlicet jam dudum probavit Eccleſia, & immutilata ſervanda nuper geſtum Univerſale Concilium ſtatuit. Neque enim nobis mos eſt, ut pro libitu proprio paternis ſanctionibus abutamur.* F

Romani Pontifices in Profeſſione Fidei, quam nono Sæculo emittebant, ſtatim atque erant electi, octo Univerſalia Concilia ſe immutilata ſervaturos profitebantur. *Sanctáque octo Univerſalia Concilia, id eſt, Nicænum, Conſtantinopolitanum, & Epheſinum Primum, Calchedonenſe, Quintum quoque & Sextum item Conſtantinopolitana, & Septimum item Nicænum, Octavum quoque Conſtantinopolitanum, uſque ad unum apicem immutilata ſervare, & pari honore & veneratione digna habere, & quæ prædicaverunt & ſtatuerunt, omnimodè ſequi & prædicare, quæque condemnaverunt, condemnare ore & corde.* Refertur ab *Ivone Carnotenſi* parte iv. Decreti, cap. cxxxii. quod inſcribitur *De Octo Univerſalibus Conciliis*, à *Gratiano* Diſtinct. xvi. ab *Antonio* Auguſtino in Epitome Juris Pontificii veteris lib. v. Tit. x. cap. 54. à Cardinali *Baronio* in Annalibus, ad annum 869. câmque noviſſimè edidit vir eruditus P. *Garnerius* S. J. in Libro Diurno Romanorum Pontificum, Tit. ix.

Apud Græcos omnes Orthodoxos tanta in veneratione fuit Octava Synodus, ut ejus Breviarium ad valvas Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ cum inſigni elogio affixerint, in quo *Oecumenica* non ſemel appellatur in eôque legitur hæc Procerum & Patriciorum Profeſſio: *Sanctam & Oecumenicam Synodum Octavam recipimus, admittimúſque quos illa admittit, & damnamus quos illa damnat. Et ſi quando receperimus eos quos Synodus ejecit, à Chriſto anathema ſimus.*

Auctor Libelli Synodici Octavam Synodum Oecumenicam agnoſcit. *Synodus*, inquit, *Oecumenica Octava Conſtantinopolitani celebrata anno iii. Piiſſimorum Imperatorum Baſilii & Conſtantini, in qua præſentibus Donato & Stephano Epiſcopis, & Marino Diacono, locum tenentibus Hadriani Archiepiſcopi Senioris Romæ in locum priſtinæ dignitatis reſtitutus eſt Ignatius, eſtque judicatum, Photium nefaria occupatione ſolium Patriarchæ tenuiſſe, & reſtituendum eſſe Ignatium.*

De Octava Synodo ſcribit *Nicetas Paphlago* in Vita S. Ignatii: *Ego Synodum hanc, Actiones omnes, & definitos in ea Canones, perinde ac in aliis ſeptem Oecumenicis Synodis, ita in hac quoque, ut Sanctos, & à Spiritu Sancto dictatos valde probo admittoque.*

Eidem Synodo nomen ac dignitatem Oecumenicæ vindicat *Anaſtaſius Bibliothecarius*, in Præfatione VIII. Synodi. *Facta eſt igitur hæc Sacroſancta Synodus anno Imperii Baſilii Pii Principis tertio, quæ univerſos Patriarchales Thronos ſicut aliarum ulla in eorum loci Servatoribus Præſules habens, Univerſalis non inconvenienter ab omnibus appellatur. Univerſalis eſt enim: Primò, quia Catholica Fides in ea & Sanctæ Leges, quæ non ſolum à Sacerdotibus, ſed & ab univerſis Chriſtianis coli debent ac venerari, contra hoſtes earum conſona voce defenduntur. Deinde, quia cùm Chriſtus in corpore ſuo, quod eſt Eccleſia, tot Patriarchales Sedes, quot in cujuſque mortali corpore ſenſus locaverit, profectò nihil generalitati deeſt Eccleſiæ, ſi omnes illæ Sedes unius fuerint voluntatis, ſicut nihil deeſt motui corporis, ſi omnes quinque ſenſus integræ communiſque fuerint ſanitatis. Inter quas videlicet Sedes quia Romana præcellit, non immeritò viſui comparatur.... Tertiò, quia cùm Photius tot exceſſuum ſuorum morbo univerſam Eccleſiam maculaverit, Univerſalis curatio adhibita eſt, ut totum curaretur, quod totum fuerat maculatum.* Et infrà: *Nuncupanda eſt ergo ſine omni contradictione Synodus Univerſalis Octava, ut & appellatio, quam cum ſeptem aliis Conciliis ſortita eſt, non celetur; & nomen proprium, quod ſingulariter poſſidet, dignetur. Photius* Pſeudo-Synodum ſuam, cum à *Joanne VIII.* reſtitutus eſt, celebratam, *Univerſalem* inſcripſit: Qui tamen in libro de VII. Synodis, ſive in Literis ad *Michaëlem* Regem Bulgarorum, ſeptem duntaxat Synodos Oecumenicas enumerat. *Nilus* Metropolita Rhodiorum, Photianam Synodum pariter *Oecumenicam Octavam* nuncupavit. Marcus Epheſinus Archiepiſcopus Schiſmaticus Seſſione VI.

Florentinæ

Florentinæ Synodi, *Juliano Cardinali*, ad Acta Synodi Octavæ Oecumenicæ provocanti repoſuit, hanc inter Oecumenicas Synodos non eſſe connumerandam, cujus Acta reſciſſa eſſent in altera Synodo ſub *Joanne VIII.* Papa, quæ potiùs Octava nuncupanda eſſet. Addidit, in magna Eccleſia Conſtantinopolitana ex eo tempore ita legi: *Omnibus quæ adversùm Sanctos Patriarchas Photium & Ignatium ſcripta vel dicta ſunt, Anathema.* Julianus Cardinalis, etſi Octavam Synodum appellare perrexerit, ſuas tamen partes peſſimè tutatus eſt, mendacia *Marci Epheſii* non refellens, ejúſque temeritatem in Synodo Octava rejicienda, & Photiana vindicanda non coercens. *Zonaras & Balſamon* in ſuis Collectionibus loco Synodi Octavæ Oecumenicæ Pſeudo-Synodum Photianam ſub *Joannis VIII.* Pontificatu celebratam ſubſtituunt. Vulgò tamen Græci Schiſmatici ſeptem dumtaxat Synodos Oecumenicas recipiunt atque profitentur, ut conſtat ex Præfatione *Conſtantini Harmenopuli* ad Canonum Epitomen, ex *Matthæo Blaſtare* in Collectione Canonum, ex *Germano* Patriarcha Conſtantinopolitano Græco in literis ad Latinum Patriarcham Conſtantinopolitanum, & ex Epiſtola Synodica quam Patriarcha Conſtantinopolitanus, cæteríque Epiſcopi Græci Schiſmatici etiamnum poſt Ordinationem ſuam ſcribere ſolent.

Joannes Paleologus Græcorum Imperator apud *Sguropulum* in Hiſtoria Concilii Florentini *lib. 9. c. 4.* ſic Epiſcopos ſuos alloquitur: *Ego arbitror hanc Synodum Generalem nullatenus infra dignitatem aliarum ſeptem generalium ſubſidere, quæ eamdem anteverterunt. Quare volo ut hæc illis par in omnibus ſuccedat, nec aliud quidquam ab illis diverſum in hac geſtum prodeat.*

Abrahamus Cretenſis emendatur.

Abrahamus Cretenſis Florentinæ Synodi Interpres & primus Editor, ipſi titulum *Octavæ Synodi* inſcripſit, eumdémque ipſi tribuit Privilegium editionis, quod *Clemens VII.* Medicæus conceſſit, ut obſervat *Joannes Launoius* Epiſtolarum P. VIII. in Epiſtola ad *Claudium Amelinum.* Sed *Cretenſes ſemper mendaces*: neque hac in re fidelis *Abraham* & benedicendus: cùm nec Florentinæ Synodi Acta & Decreta, nec *Eugenii Quarti* Pontificis Maximi Diplomata ipſi nomen *Synodi Oecumenicæ Octavæ* uſpiam tribuant. Privilegium autem editionis à Pontifice, cujus nomine datum eſt, expenſum non fuit, ſed expreſſus eſt titulus libri prout ab Editore fuerat adſcriptus, ab eo qui Privilegium exaravit. Cæterùm hac in re fuiſſe obreptum Pontifici Maximo, non ſolùm ex veteri Profeſſione Fidei colligitur, quam recèns electi Pontifices nono ſeculo emittebant, ſed etiam ex ea quam Synodus Oecumenica Conſtantienſis Seſſione XXXIX. præſcripſit à Pontifice mox eligendo faciendam, quæ ſic habet: *Ego N. electus in Papam, omnipotenti Deo, cujus Eccleſiam ſuo præſidio regendam ſuſcipio, & B. Petro Apoſtolorum Principi, corde & ore profiteor, quamdiu in hac fragili vita conſtitutus fuero, me firmiter credere & tenere ſanctam Fidem Catholicam ſecundùm traditionem Apoſtolorum, generalium Conciliorum, & aliorum Sanctorum Patrum: maximè autem octo Conciliorum Univerſalium, videlicet Primi Nicæni, Secundi Conſtantinopolitani, Tertii Epheſini, Quarti Chalcedonenſis, Quinti & Sexti Conſtantinopolitanorum, Septimi idem Nicæni, Octavi quoque Conſtantinopolitani, &c.* Ad hanc ſanè traditionem *Clemens VII.* attendiſſet, ſi Privilegium pro editione Concilii Florentini ab *Abrahamo Cretenſi* adornatâ datum diſcuſſiſſet. Ipſi ergo abreptum eſt. Et in editione Romana Conciliorum ſub *Paulo V.* detractus eſt is titulus.

Launoius notatur.

Sicut ex his refellitur *Abrahami Cretenſis* temeritas, ita caſtigatur *Joannis Launoii* licentia, qui Græcis & Latinis Epiſcopis in Synodo Florentina congregatis tribuit, quod à ſolo *Abrahamo Cretenſi* temerè factum eſt. Ejus verba profero ex Epiſtola ad *Franciſcum Bonum* Epiſtolarum P. VIII. *Tacere non poſſum Florentinam Synodum, quæ ex Latinis & Græcis Antiſtitibus conflata eſt, aliâ providentiâ gubernatam fuiſſe. Hæc enim Synodus ſub nomine Octavæ Synodi cùm primùm in lucem prodiit, Græci & Latini qui aderant, & qui eam typis mandarunt, nec Synodum in qua depoſitus eſt Photius, nec aliam Synodum in qua Sedi ſuæ redditus eſt Ignatius, ut Octavam agnoſcunt: quâ non agnitâ, haud mirum eſt Græcos & Latinos illos Octavæ Synodi Præſidem nullum agnoviſſe.*

Aimoini Continuator, * qui alius ab Auctore Annalium Bertinianorum non videtur, in Synodum Octavam Oecumenicam fuit iniquior, de quâ inſcitè ac temerè ſcripſit: *Hadrianus Papa Miſſos ſuos ad Baſilium Imperatorem Conſtantinopolim direxit ... Et Synodo congregatâ, quam Octavam Univerſalem appellarunt, exortum Schiſma de Ignatii depoſitione & Photii Ordinatione ſedaverunt, anathematizantes Photium, & Ignatium reſtituentes. In qua Synodo de adorandis Imaginibus aliter quàm Orthodoxi Doctores ante definiverant, ſtatuerunt: Quædam etiam pro favore Romani Pontificis, qui eorum voto de adorandis Imaginibus annuit, & quædam contra antiquos Canones, & contra ipſam ſuam Synodum conſtituerunt.*

* Sub Ademari Monachi Engoliſmenſis nomine perperam à pleriſque laudatus.

§. XXV.

Defuncto S. Ignatio, Photius in Sedem Conſtantinopolitanam iterum adrepſit.

Photii damnatio nihilo ipſum modeſtiorem effecit: ſolido enim exilii decennio innumera adversùs Sanctiſſimum Patriarcham *Ignatium* meditatus eſt tentavitque mala. Verùm cùm illum undique ſecurum videret, Synodi Oecumenicæ Sententia, Romani Pontificis patrocinio, gratiâ Imperatoris, novâ impoſturâ ſibi reditum ad Regiam Sedem aperuit. Commentus eſt ſcilicet *Baſilii* Imperatoris Genealogiam, ejúſque perobſcurum genus à magno *Tyridate* Armenorum Rege deduxit. Cùm ad patrem *Baſilii* veniſſet, novo fabricato nomine, filios ejus ad Imperium provehendos auguratus eſt. Nomen illud erat, *Beclas*, cujus literæ nominum *Baſilii*, ejúſque uxoris, ac filiorum initiales erant, ut ex ſequenti Schemate videre eſt.

Fraudes & malæ artes Photii.

Baſilius Imperator.
Eudocia Auguſta.
Conſtantinus filius.
Leo filius.
Alexander filius.
Stephanus filius.

Sexcentis fabulis Genealogiam illam Hiſtoricam cùm adornaſſet, vetuſtiſſimis in membranis, Alexandrinis etiam characteribus ementitis, deſcripſit. Codicémque antiquis & fumoſis chartis obvolutum recondidit in Palatina Bibliotheca. *Photio* in ſtruenda fraude adjutor fuit *Theophanes* Regius tunc temporis Clericus, magnæque apud Imperatorem exiſtimationis, poſtea verò in fraudis præmium Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopus. Is librum planè mirabilem & exquiſitum ſe in Bibliotheca reperiſſe *Baſilio* Imperatori indicat, qui res arcanas & vaticinia ipſius Majeſ-

tatem ſpectantia complecteretur. Cæterùm illius arcana, præter *Photium* immenſæ eruditionis virum, poſſe reſerare neminem. Codex ad *Photium* protinus mittitur in exilio degentem; jubetur myſticam Genealogiam explicare. Negat ille ſe res arcanas, quæ Imperatorem ſpectarent, alteri ab ejus Majeſtate revelaturum. Imperator ambitioſa curioſitate incitatus, *Photium* ab exilio Conſtantinopolim revocat. Is *Baſilium*, qui ruſticam ex Macedonia originem ſuam erubeſcebat, de natalium ſplendore adulatur, confictámque Genealogiam exponens, & vaticinia quæ jam maxima ex parte impleta erant, & quorum eventus ſpem faciebat fore ut cætera quæ glorioſiſſimum ac feliciſſimum illi portendebant Imperium, pariter implerentur, ſeſe in Principis animum penitus inſinuat coluber vaferrimus: aſſiduus in Palatio verſatur; *Theodorum Santabarenum* nequiſſimi patris nequiorem filium, ſolo habitu Monachum & Abbatem, fuco ſanctitatis incautis illudentem, ariolum, magum, necromanticis quoque præſtigiis inſignem, Imperatori ſiſtit, commendat, familiarem facit; eóque adjutore ſtruit inſidias *Ignatio* Patriarchæ ſanctiſſimo, eúmque dejicere, & Sedem illius rursùs invadere molitur. At nefarium conſilium difficiliùs ad exitum poſſe perduci animadvertens, obtinere nititur ab *Ignatio* ſuam in Sacerdotium reſtitutionem. Precibus flecti nullis potuit Canonum obſervantiſſimus Patriarcha. Exauctoratum ab Oecumenica Synodo, abſque Synodo altera æqualis ſaltem auctoritatis abſolvi non poſſe reſpondit. *Photius* repulſam paſſus, Sacerdotium uſurpavit, ac in Regia Magnaura Patriarcham agens, Ordinationes celebrare, & Exarchos conſtituere auſus eſt.

Dum hæc agerentur, obiit *S. Ignatius*; cui mortem *Photii* & *Theodori* Santabareni nequitiâ maturatam, ſuſpicio fuit. Vix illatum erat in ſepulchrum ejus corpus, miraculis etiam coruſcans, cùm *Photius* Imperatoris facilitate abuſus, Proceribus tractis in partes, in Sedem Patriarcham novâ tyrannide irrepſit. Mox ſua in *S. Ignatium* odia haud cum ipſo extincta demonſtrans, in ejus familiares ac domeſticos ſævit, carcere, verberibus, exilio ipſos opprimit. Epiſcopos pleróſque partim muneribus & honoribus, vel Sedium Epiſcopalium permutationibus & pinguiorum collatione Beneficiorum illectos, partim falſis accuſationibus & calumniis concuſſos & perterritos, in Communionem ſuam pertraxit: paucos qui ejus Communionem & tyrannidem conſtanter execrabantur fugiebántque, à Leone Catacalo Vigiliarum Præfecto, homine ſibi devotiſſimo, & immani, dirè vexandos tradidit. Ordinationes etiam *S. Ignatii* in irritum mittere, ab eo exauctoratos reſtituere Sedibus: ab eo ordinatos auſu ſacrilego iterum conſecrare tentavit. Iſta conſtant ex *Niceta* in Vita *S. Ignatii*, & ex Epiſtola *Styliani* & Symmiſtarum ad *Stephanum V.* Pontificem Maximum. Contigit hæc rerum in Eccleſia Conſtantinopolitana mutatio anno Chriſti octingenteſimo ſeptuageſimo-octavo, *Joannis Octavi* Romani Pontificis ſexto, *Baſilii* Imperatoris duodecimo.

Anno ſequenti Legationem ad *Joannem* Pontificem Maximum decrevit *Baſilius* Auguſtus, quâ *Photium* in Sedis Apoſtolicæ Communionem ſuſcipi, & in Patriarchali Sede confirmari, ardentibus votis poſtulabat. Fruſtra enim *Pauli* Anconitani & *Eugenii* Oſtienſis Epiſcoporum, qui tunc temporis Sedis Apoſtolicæ Legationem Conſtantinopoli obibant, conſtantiam tentaverat, ut *Photium* vel ad Communionem admitterent. Scripſit etiam *Photius* per *Theodorum Santabarenum*, quem Patrarum Metropolitam creaverat, ad eumdem Pontificem, ſe vim à tota Eccleſia & Republica perpeſſum ut Patriarchale Solium aſcenderet, mentitus. Quod ut ipſi facilius perſuaderet, *Petri* à Secretis Miniſterio & fraude, Metropolitarum omnium ſubſcriptiones & ſigilla ſuffuratus eſt, arcanam prædii cujuſdam emptionem prætendens, ut refert *Nicetas* in Vita *S. Ignatii*.

§. XVI.

Photius à Joanne VIII. in Sedem Conſtantinopolitanam reſtitutus.

Imperatoris precibus permotus, victúſque *Joannes VIII.* ejus votis annuit, ac *Photium* in Communionem & Sedem reſtituit. Tam ignavum, támque indignum Romano Pontifice facinus, quo ſanctiſſimorum Deceſſorum & Synodi Oecumenicæ reſcindebatur Sententia de *Photio* nunquam recipiendo, cui *Joannes* ipſe adhuc Archidiaconus coram univerſa Eccleſia ſubſcripſerat, eámque juramenti religione firmaverat, æternum ejus nomini dedecus ac probrum inuſſit. Inde ortam putat *Joannæ* Papiſſæ fabulam Cardinalis Hiſtoricus, quòd *Joannes VIII.* ob nimiam animi facilitatem ac mollitiem, conſtantiæque Sacerdotalis defectum, recipiendo ac reſtituendo virum nequiſſimum qui nulla pœnitentiæ ſigna dederat, immò novis criminibus priora cumulaverat, non Papa, ut ſanctiſſimi ejus Deceſſores, ſed Papiſſa dictus ſit: & ſic nomen contumeliæ poſteris rerum inſciis tranſiiſſe in veritatis opinionem; jactatámque vulgò fuiſſe de *Joanna* Papiſſa fabulam. Cur gratiæ Imperatoris captandæ, quàm ſervandorum hac in cauſa Canonum ſtudioſior fuerit *Joannes Octavus*, plures interceſſiſſe cauſas non inaniter conjicit Annalium Eccleſiaſticorum Parens. Cùm enim Græcorum Imperium evadere in Italia potentius conſpiceret, ac Beneventanos, Capuanóſque à Gallis ad *Baſilium* Imperatorem defeciſſe, ei repugnare periculoſum exiſtimavit difficillimis hiſce temporibus, quibus, Urbi Romæ, non Barbarorum dumtaxat, ſed vicinorum etiam Comitum gladius imminebat. Præterea, ſpem fecerat Pontifici *Baſilius*, fore ut validâ inſtructâ claſſe, Campaniæ, Latiíque, & Etruriæ littora, Saracenorum ab incurſionibus liberaret. Ad hæc, Bulgaricæ Diœceſeos reſtitutionem Romanæ pollicebatur Eccleſiæ. Pax inſuper Orientalium Eccleſiarum, per *Photii* confirmationem in Conſtantinopolitana Sede ſancienda prætendebatur. Vota denique omnium, qui à *S. Ignatio* ordinati erant, Sacerdotum & Clericorum ſupponebantur, quaſi *Photii* reſtitutionem ipſi etiam flagitarent.

Verumtamen Deceſſorum ſuorum, & Synodi Oecumenicæ Decreta ſe in irritum non mittere conteſtabatur *Joannes VIII.* ſed propter pacis & unitatis Eccleſiaſticæ bonum de iiſdem diſpenſare, eâ lege ut *Photius* in Synodo coram Sedis Apoſtolicæ Legatis celebranda veniam poſtularet. Id conſtat ex Epiſtola illius CXCIX. ad *Baſilium* Imperatorem, ejúſque filios data, in qua hæc habet: *Nos itaque Serenitatis veſtræ preces congrua ratione admittentes, quia Ignatium piæ memoriæ Patriarcham de præſenti vita jam migraſſe cognoſcimus, temporis ratione perſpectâ, hoc modo decernimus ad veniam pertinere; quod nuper de ipſo Photio, licet ipſe, abſque conſultu Sedis noſtræ, Officium ſibi interdictum uſurpaverit, geſtum conſtat fuiſſe. Nos Statutis Apoſtolicis non præjudicantes, nec Beatorum Patrum Regulas reſolventes, quin potiùs earum auctoritatibus freti, qui Nicæni Concilii Cap. 2. apertiſſimè dicunt: Quoniam plura ante per neceſſitatem, aut alias cogentibus*

gentibus hominibus, adverſus Eccleſiaſticam facta ſunt Regulam. Hinc & Gelaſius Papa dicit: Quòd ubi nulla perurget neceſſitas, Conſtituta Patrum inviolata ſerventur. Et Sanctus Leo eodem ſpiritu præcipit, Omittendum eſſe & inculpabile judicandum, quod neceſſitas intulit. Inde & Felix Præſul Deceſſor noſter in ſua Decretali Epiſtola dicit, Aliter tractandam eſſe neceſſitatis rationem, & aliter voluntatis. Inde S. Concilium apud Africam geſtum Cap. 35. jubet ut Clerici Donatiſtarum, propter Eccleſiæ pacem & utilitatem, ſi correcto conſilio ad Catholicam unitatem tranſire voluerint; ſi hoc paci Chriſtianæ prodeſſe viſum fuerit, in ſuis honoribus ſuſcipiantur: non ut Concilium, quod in tranſmarinis partibus de hac re factum eſt, diſſolvatur; in quo videlicet Concilio ſtatutum eſt, ut Ordinati in parte Donati, ſi ad Catholicam tranſire voluerint, non recipiantur in honoribus ſuis. De hoc etiam B. Papa Innocentius dicit Cap. 41. Quòd ii, qui à Boſono hæretico ordinati ſunt, propterea ſint recepti, ne ſcandalum remaneret Eccleſiæ. Nunc itaque aliis Patriarchis, Alexandrino videlicet, Antiocheno, & Hieroſolymitano, atque omnibus Archiepiſcopis, Metropolitis, Epiſcopis, Sacerdotibus, cunctóque Clero Conſtantinopolitanæ Sedis, qui de Ordinatione B. Methodii & Ignatii Reverendiſſimorum Patriarcharum exiſtunt, unâ voluntate pārique voto conſentientibus, eumdem Photium ſatisfaciendo, miſericordiam coram Synodo, ſecundùm conſuetudinem poſtulantem, in vera dilectione Fratrem, in Pontificali Officio Comminiſtrum, atque coram Synodo miſericordiam quærendo, in Paſtorali Magiſterio Conſacerdotem, pro Eccleſiæ Dei pace & utilitate, amodo, Chriſto favente, recipimus & habemus.*

* Obreptum fuit Pontifici ab Impoſtore Photio id falsò ſcribente.

Et infrà: *Nos quibus, ſecundùm Apoſtolum, omnium Eccleſiarum Dei ſollicitudo incumbit, controverſiam aliquam in Eccleſia Dei amplius remanere nolentes; hunc ipſum Patriarcham, cum omnibus ſive Epiſcopis, ſive Preſbyteris, ſive cæteris Clericis, & omnibus Laicis, in quos divini Judicii fuerat cenſura prolata, ab omni Eccleſiaſticæ Sanctionis vinculo abſolvimus, Sanctæque Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ judicamus recipere Sedem, dominicique gregis eſſe Paſtorem, illa ſcilicet poteſtate fulti, quam Eccleſia toto orbe diffuſa credit nobis in ipſo Apoſtolorum Principe à Chriſto Deo noſtro eſſe conceſſam, eodem Salvatore B. Petro Apoſtolo præ cæteris ſpecialiter delegante: Tibi dabo Claves Regni cælorum, & quæcumque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cælis: & quæcumque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis. Sicut enim ex his verbis nihil conſtat exceptum, ſic per Apoſtolicæ diſpenſationis Officium, & totum poſſumus procul dubio generaliter alligare, & totum conſequenter abſolvere: Præcipuè cùm ex hoc præberi magis cunctis oporteat Apoſtolicæ miſerationis exemplum.* Eam prætereà conditionem reſtitutioni Photii Joannes Pontifex adjecit, ut Bulgariam Eccleſiæ Romanæ reſtitueret. Decrevit denique ut poſt ejus obitum nuſquam è Laïcis & Curialibus, ſed ex Clero Conſtantinopolitano Eccleſiæ Patriarcha eligeretur.

§. XXVII.

Photius à Joanne VIII. reſtitutus, Pſeudo-Synodum adverſùs Oecumenicam Octavam celebrat, quam pariter nuncupat Octavam.

Cum Oratoribus Imperatoris Baſilii *Joannes Octavus* Pontifex Maximus novum Legatum Conſtantinopolim dixerit *Petrum* Tituli *S. Chryſogoni* Preſbyterum Cardinalem qui duobus aliis Legatis *Paulo* & *Eugenio* jam in Oriente degentibus adjunctus, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſtatum, ſecundùm mandata Sedis Apoſtolicæ, in Commonitorio contenta; quòd ex Synodi ſententia ipſi datum eſt, componeret. Petrus in Regiam Urbem pervenit menſe Novembri anni octingenteſimi ſeptuageſimi noni. *Photio* Summi Pontificis Epiſtolas & Commonitorium imprudentes & ignavi Legati tradidere, ut poſtulabat, ſpecie quidem eas vertendi in Linguam Græcam, ut in Synodo mox celebranda ſignificarentur Orientalibus Epiſcopis, reverà autem ut eas pro arbitrio truncaret, immutaret, interpolaret. Id auſus eſt nebulo ad fraudem omnem compoſitus. Quæ ab eo deleta ſint, quæ addita, quæ immutata, facilè perſpicies, ſi ipſas contuleris prout in *Joannis VIII.* Regeſto ſervatæ ſunt, & prout leguntur in Photiana Synodo, quod egregiè præſtitit Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens, ad annum 879. Delevit inter alia perditus Impoſtor conditionem harum tenore literarum ſibi impoſitam de venia coram Synodo deprecanda: addidit improbationem ac reſciſſionem Octavæ Synodi ante decem annos Conſtantinopoli contra ipſum celebratæ, & omnium quæ à Summis Pontificibus *Nicolao I.* & *Adriano II.* in illum geſta erant. Hac adornata fraude, Synodum habuit in celeberrima *Sanctæ Sophiæ* Eccleſia, in qua trecenti & octoginta Epiſcopi ipſius devoti partibus adfuere, cum Orientalium Patriarcharum Vicariis, & Legatis Apoſtolicis, ut nihil amplius ad Oecumenicam Synodum deſiderari videretur. Sed & Imperator cum Filiis ſuis & Imperii Collegis, eam præſentia ſua decoravit. Præfuit Synodo *Photius* ipſe; quamvis ejus cauſa ageretur; adeò longè aberat à roganda coram Synodo venia, ſicut indixerat Summus Pontifex: Legati Sedis Apoſtolicæ ipſi aſſidebant, Romani Pontificis Majeſtatem & Legationis Auctoritatem ſuæ, ignavâ conniventiâ indigniſſimè prodentes. Quinque Actionibus abſoluta eſt Photiana illa Pſeudo-Synodus. *Actionem primam* Photius eleganti, ſed faſtum tota ſpirante Oratione aperuit, quâ multis ad ſui ipſius commendationem artificiosè præmiſſis, falsò gloriabatur *Joannem VIII.* Romanum Pontificem, agnitâ cauſæ ipſius æquitate, ad ipſum rediiſſe, & honorifica Legatione ipſum priorem conveniſſe. Perorantem *Photium* excepit *Joannes* Heracleæ in Thracia Metropolita, contra Romanam Eccleſiam & Sanctos Pontifices *Nicolaum I.* & *Hadrianum II.* velut omnium tumultuum & malorum quæ in Eccleſia Conſtantinopolitana acciderant, & illatæ immerito *Photio* perſecutionis auctores, inſolenter declamans; *Joannem* verò *Octavum* commendans effusè, quòd ſuorum Deceſſorum veſtigiis haud inſiſtens, Eccleſiæ utriuſque unitatem mediis conveniențiſſimis procuraret. Tum Sedis Apoſtolicæ Legati Epiſcopalia indumenta, & Patriarchicæ Inſignia Dignitatis *Photio*, Joannis Papæ nomine obtulere; quamvis de implendis conditionibus, ſub quibus ipſum reſtituebat Pontifex, nequidem cogitaret. *Actione ſecunda*, lectæ ſunt literæ *Joannis VIII.* Summi Pontificis ad Imperatorem, & ad *Photium*, ab ipſo *Photio* interpolatæ: necnon Epiſtola *Michaelis* Alexandrini Patriarchæ ad eumdem Principem, quâ Synodi Octavæ contra *Photium* habitæ abolitioni ſuffragabatur. Tum introductus eſt in Conceſſum *Thomas* Metropolita, Antiocheni Patriarchæ Vicarius, cujus nomine Synodo ante decem annos contra *Photium* Conſtantinopoli habitæ, cum aliorum Patriarcharum Orientalium Legatis interfuerat: Hic verò profeſſus eſt alios duos, qui obierant, à Patriarchis quorum ſe dixerant Vicarios, Auctoritatem habuiſſe nullam: Pa-

Photius Romani Pontificis Literas interpolavit.

linodiam

linodiam verò de Miniſterio in eadem Synodo exhibito, Pœnitentis voce, recantavit homo venalis. Lecta eſt deinde Epiſtola *Theodoſii* Patriarchæ Hieroſolymorum ad *Photium*, tota Panegytica. Lecta & altera Patriarchæ Antiocheni, ejuſdem argumenti. *Actione tertiâ & quartâ*, lectæ ſunt literæ *Joannis* Papæ ad Eccleſiam Conſtantinopolitanam, & Epiſcopos ipſi ſubjectos, à *Photio* pariter interpolatæ; ut & Commonitorium Legatis à Sede Apoſtolica datum. Gapitula quinque quaſi ab ipſis Legatis Synodo propoſita perlecta ſunt: primum de Bulgarica Diœceſi: ſecundùm, de Laïco in Patriarcham deinceps non eligendo: tertium, de aſſumendo Patriarcha ex ipſius Eccleſiæ Clero: quartum, de abroganda Synodo contra *Photium* celebrata: quintum de iis qui cum *Photio* communicare nollent, excommunicatione plectendis. Poſteriora duo Capita *Photium* ſpectantia, ſummo applauſu recepta ſunt. Primum de Bulgarica Diœceſi, arbitriò Imperatoris commiſſum eſt. Circa duo reliqua vitilitigarunt Photiani Epiſcopi. *Actione quinta* confirmata eſt Septima Synodus Oecumenica contra Iconomachos. *Metrophani* Smyrnenſi Metropolitæ, qui ſemper à *S. Ignatio* ſteterat, qui Octavæ Synodi ingenium fuerat, qui Ejuſdem *Photii* Communionem conſtantiſſimè recuſabat, dicta dies. Tres denique Canones editi ſunt.

Canones Photianæ Synodi.

Primus Canon jubet ut Italiæ Epiſcopi, Clerici, vel Laïci à Romano Pontifice depoſiti vel excommunicati, à *Photio* quoque pro depoſitis & excommunicatis habeantur; & viciſſim depoſiti vel anathematizati à *Photio*, à *Joanne* Pontifice & Romanorum Eccleſia ejuſdem pœnæ judicium ſubeant. *Privilegiis Romana Eccleſia nihil penitus novatis.* Quo Canone Patriarchæ omnes æquales ſignificantur, & per cuniculos convellitur jus appellationum ad Apoſtolicam Sedem, & Romani Pontificis Primatus.

Canon ſecundus ſtatuit, *Ut ſi quis Epiſcopus ad Vitam Monaſticam deſcendere, & pœnitentiæ locum implere voluerit, Antiſtitis dignitatem non amplius retineat.* Rationem ſubdit: *Monachorum enim Inſtituta ad obedientiæ & diſciplinæ rationem pertinent, minimè verò ad Magiſtri & Præfecturæ; atque eorum ſunt, qui non alios paſcere, ſed paſci profitentur.* Huncce Canonem eo conſilio condidit *Photius*, ut *S. Ignatium*, qui è Solio Patriarchali pulſus, in Monaſterium ſeceſſerat, ad Eccleſiæ regimen redire non potuiſſe, & à Sede Apoſtolica & Octava Synodo illegitimè reſtitutum fuiſſe, imperitis perſuaderet. *Innocentius III.* in Epiſtola Decretali ad Faventium Epiſcopum, relata Lib. I. Decretalium Tit. IX. Cap. XI. hunc Canonem ex memoriæ lapſu tribuit Concilio Oecumenico Conſtantinopolitano Primo. Faventino Epiſcopo ad Archiepiſcopatum Ravennatem tranſlato, Præpoſitus & Canonici Faventini jus eligendi in I. Concanonicum ſummo conſenſu detulerant. Ipſe verò *Joannem* Canonicum Regularem *S. Fridiani*, Samatenſem olim Epiſcopum, in Faventinum Antiſtitem poſtulavit. *Innocentius III.* Pontifex Maximus rogatus ut poſtulationem illam approbaret, reſpondit: *Poſtulationi hujuſmodi videbatur Concilii Conſtantinopolitani Capitulum obviare, in quo ſtatutum eſt, Ut quicumque de Pontificali Dignitate ad Monachorum vitam & Pœnitentiæ locum deſcenderit, nequaquam ulterius ad Pontificatum reſurgat. Unde contra dictum Concilium (cum ſit unum ex quatuor principalibus, quæ ſicut quatuor Evangelia Eccleſia Catholica veneratur) nullatenus videbatur eorum poſtulatio admittenda* Canonem tamen illum, quem, fallente memoria, Concilio I. Conſtantinopolitano tribuit, ſic intelligendum eſſe docet *Innocentius*, ut ad Epiſcopalem dignitatem reſurgere non valeat, qui propter crimen Epiſcopatum deſerens, Vitam Monaſticam agendæ Pœnitentiæ, cauſa amplexus eſt. Cæterùm ſpeciales eſſe caſus in quibus, prædicto Concilio non obſtante, is qui ad Vitam Monachalem elegit, rurſum licitè poteſt ad Epiſcopatum aſſumi. *Si enim quiſquam perſecutionis rabie ſæviente, vel præpediente invaletudine corporis, cum proficere nequeat in regimine Paſtorali, de Superioris Auctoritate ad Monaſticam Vitam deſcendat: perſecutionis, vel ægritudinis impedimento ceſſante, ad Epiſcopalem poterit reſurgere Dignitatem. Item, ſi quis propter litteraturæ defectum, locum Regiminis Auctoritate Apoſtolica deſerendo, ad otium ſe contulerit Monachale, ac per exercitium lectionis, ſcientiæ repererit margaritam, proculdubio poterit denuo vocatus à Domino, Cathedram reaſcendere Paſtoralem. Rurſus, ſi quis per cupiditatem parentum (eo tamen penitus ignorante) fuerit Epiſcopatum adeptus, & hoc comperto, Epiſcopatum ipſum de licentia Superioris dimittens, obſervantiam elegerit Regularem: etſi ad Epiſcopatum eumdem redire poſtmodum nequeat, juxta Canonicas Sanctiones, ad alium tamen poterit licitè reaſſumi. Quamquam autem in his & conſimilibus caſibus, is, qui Epiſcopatu dimiſſo, Monaſticam Vitam elegit, reſurgere valeat ad Officium Paſtorale, nihil tamen in his contra præſcriptum intelligitur Concilium attentari: quod in eo loquitur caſu, cùm propter aliquod crimen Epiſcopatum quis deſerens, ad Vitam Monaſticam, Pœnitentiæ causâ deſcendit. Unde quidam in eo caſu loqui dixerunt Capitulum ſupradictum, cùm quis pro crimine de quo convictus fuerat, vel confeſſus, ab Epiſcopali Dignitate depoſitus, in Monaſterio extitit ad Pœnitentiam agendam incluſus: Vel cùm aliquis, propter grave crimen, pro quo, Epiſcopatum retinens, Pœnitentiam agere dignè non valebat, cedendi obtentâ licentiâ, Vitam Monachalem elegit. Aliis aſſerentibus ſic intelligendum eſſe Capitulum antedictum, ut per ſe reſurgere nequeat, id eſt, repetere quaſi debitum, quod tali modo dimiſit, quamquam eligi poſſit, præſertim ſi locum tantùm, & non Ordinem reſignavit.* Gratianus II. Parte Decreti, Cauſa VII. Quæſt. VII. Cap. *Hoc nequaquam*, ſecundùm illum Photiani Concilii Canonem, ut *Sanctæ Synodi* Decretum laudat: eumdémque ex Gratiani Collectione uſurpat *S. Thomas* Secunda Secundæ, Quæſt. CLXXXV. Artic. IV. in Reſponſ. ad ſecundum argumentum.

Innocentius III. Photianæ Synodi Canonem velut Synodi Oecumenicæ Decretum citat ex memoriæ lapſu.

Canon tertius, anathemate percellit ſæculares Magiſtratus, qui Epiſcopos, vel ſine cauſa, vel aliquâ confictâ causâ, in carcerem conjicerent, aut verberibus afficerent.

De Proceſſione Spiritûs Sancti hac in Synodo actum non fuit, quamvis *Photius* Eccleſiæ Romanæ fidem, Eum à Patre & Filio procedere docentis, damnatam vellet: ſed metuebat ne Legati Sedis Apoſtolicæ, qui ſe in reſtitutionis illius negotio faciles præbuerant, fidem peti, & Romanam Eccleſiam hæreſeos damnari minimè paterentur, ſed totam Synodum in irritum mitterent. Quamobrem rem in aliud tempus diſtulit. Hanc aggreſſus eſt ſexta poſt Synodum hebdomade, die ſcilicet decima menſis Martii, quâ ſuis Epiſcopis non in Eccleſia, ſed in Aureo Triclinio Palatii congregatis, præſente Imperatore, & Fidei Definitionem poſtulante, exhibuit ex omnium ſententia Definitionem Fidei in ſeptem Synodis Oecumenicis comprobatam, conteſtationibus additis, ne quid ab aliquo adderetur, vel minueretur; Symbolúmque Nicænum à Conſtantinopolitana Synodo Oecumenica Secunda expoſitum recitari juſſum eſt. Quo facto, Latinos ſugillarunt, quòd verba illa, *Filióque*, Symbolo inſeruiſſent. Poſt triduum habito Conventu in magna Eccleſia, iterati Anathematiſmi,

Digitized by Google

ſi quis adderet aliquid, vel minueret. Horum poſtremorum Conventuum Acta Pſeudo-Synodo ſuæ addidit *Photius* ſub titulo ſextæ & ſeptimæ Actionis. Photianæ iſtius Pſeudo-Synodi Hiſtoriam habemus ex Actis Græcis Vaticanæ, & Columnenſis Bibliothecæ, quæ Latinè reddidit *Federicus Metius*, ex cujus verſione illorum ſummam Annalibus inſeruit ſuis Cardinalis Hiſtoricus ad annum Chriſti 879. Quin his in Actis multa ſint ab Impoſtore *Photio* ſuppoſita Viri Doctiſſimi, *Baronius*, & *Allatius* in Tractatu de VIII. Synodo Photiana, vix dubitant. Quod & Auctor Admonitionis Græco-Latinæ de Pſeudo-Synodo *Photii*, quæ habetur ad calcem Actorum Synodi Octavæ Oecumenicæ, colligit ex antiquiorum Hiſtoricorum, cùm Græcorum, tum Latinorum, altiſſimo de Photiana illa Synodo ſilentio: cujus mentionem feciſſent, ſi tanto fuiſſet Epiſcoporum numero celebris.

§. XXVIII.

Joannes VIII Photianam Synodum, Photiúmque ipſum damnavit, quod & ejus Succeſſores fecere. Mentiuntur itaque Græculi nonnulli, qui eum in Eccleſiæ Romanæ Communione mortuum aſſerunt.

Poſt Photianam Synodum, *Paulus*, *Eugenius*, & *Petrus*, Sedis Apoſtolicæ Legati prævaricatores Romam rediere, *Baſilii* Imperatoris, & *Photii* literas ad *Joannem* Pontificem Maximum perferentes; cui diſſimularunt omnia quæ Conſtantinopoli in Pſeudo-Synodo contra Sanctorum Pontificum *Nicolai* & *Adriani*, atque Synodi Octavæ Oecumenicæ Decreta, necnon contra ipſiuſmet *Joannis* mandata egerant, agique permiſerant. Nil aliud retulere, quàm redditam, reſtitutione *Photii*, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ pacem; Bulgariam quoque (prout juſſerat) Eccleſiæ Romanæ reſtitutam: Imperatorem denique Claſſem mittere, quæ Italiam à Saracenorum incurſionibus tueretur. Id *Baſilii Auguſti* litteræ confirmabant, ut conſtat ex Epiſtola CCLI. *Joannis VIII.* ad ipſum data.... Sed *Photii* literæ ſuperbiam contumacem ſui ſpirabant Auctoris. His enim ſignificabat ceſſiſſe omnia ſecundùm votum Pontificis: tantùm ſe miſericordiam coram Synodo non rogaſſe, quòd proprium* illud ſit eorum qui aliquid iniquè geſſerunt. Hinc ſuſpicatus eſt Pontifex non in hac dumtaxat parte, ſed in aliis quoque Capitibus, Legatos, quos ad Synodum Conſtantinopoli celebrandam miſerat, mandata ſua prætergreſſos. Quamobrem datis ad *Photium* literis, ipſum, nimiâ licet lenitate & mollitie, reprehendit: ejus reſtitutionem quaſi miſericorditer factam ſe ſuſcipere & approbare ſignificavit: cæterum ſe mittere in irritum quidquid *Paulus*, *Eugenius*, & *Petrus* Legati in dicta Synodo contra Sedis Apoſtolicæ mandata fortaſſis egiſſent. *Sed cùm Nos*, inquit, *ſcriptis & verbis, miſericorditer tecum ſpecialiter agendum eſſe decreverimus, mirandum valde eſt, cur multa, quæ nos ſtatueramus, aut aliter habita, ac mutata eſſe noſcantur: & neſcimus cujus ſtudio vel neglectu variata monſtrentur. Cæterùm ſcribens ſubintuliſti, quòd, te innuens, non niſi ab iniqua gerentibus miſericordia ſit quærenda*, &c. *Nam & ea, quæ pro cauſa tuæ reſtitutionis Synodali Decreto Conſtantinopoli miſericorditer acta ſunt recipimus. Et ſi fortaſſe noſtri Legati in eadem Synodo contra Apoſtolicam Præceptionem egerunt, nos nec recipimus, nec judicamus alicujus exiſtere firmitatis.* Hanc Epiſtolam quæ in Regeſto *Joannis VIII.* CCL. numeratur, & alteram ad *Baſilium* Auguſtum, Pontifex *Marino* Cardinali, qui vice *Hadriani II.* Octavæ Synodo Oecumenicæ cum aliis Legatis præfuerat, ac *Photium* damnarat, perferendas tradidit, eique novâ Legatione exornato dedit in mandatis, ut cuncta quæ in poſtrema Synodo perperàm per tres Legatos geſta eſſent, Auctoritate Apoſtolica reſcinderet. Id præſtitit incredibili magnanimitate intrepidus *Marinus*, cùm rerum in Photiana Synodo geſtarum ſeriem Conſtantinopoli didiciſſet, ac *Photii* damnationem in Synodo Octava factam Sedis Apoſtolicæ nomine confirmavit. Id Apoſtolicæ libertatis facinus Imperatoris adeo commovit animum, ut gentium jure & Legationis Pontificiæ majeſtate violata, *Marinum* in carcerem conjecerit, eúmque triginta diebus captivum detinuerit. Conſtant iſta ex Literis *Stephani VI.* ad *Baſilium* Imperatorem. Denique de his omnibus certior factus *Joannes VIII.* Deceſſorum ſuorum *Nicolai I.* & *Hadriani II.* Sententias in *Photium* confirmavit, novóque ipſum damnavit Anathemate ritu ſolenni conclamato; ut docet ſeries Synodicarum Sententiarum & Decretorum Romanorum Pontificum, extans poſt Epiſtolam *Formoſi* Papæ ad *Stylianum*, in Appendice Actorum Græcorum Synodi VIII. Oecumenicæ, à *Matthæo Radero* S. J. Latio donatorum. Recenſitâ enim *Hadriani II.* Sententia in Concilio centum & viginti Epiſcoporum contra *Photium* latâ, hæc in eodem venerandæ antiquitatis Monumento leguntur: *Hanc ſententiam Papa Hadrianus pronuntiavit, quando Archidiaconus illius Joannes, qui illi in Pontificatu poſtea ſucceſſivit, velut omnium ore ad illum ita exclamavit: Videmus, Sanctiſſime & Oecumenice Domine Pontifex in Photio expletum illud Pſalmi oraculum.* * Dixit peccator ut delinquat in ſemetipſo, non eſt timor Dei ante oculos ejus. *Poſuit enim in cælum os ſuum, & rictum deterrimum contra Clavigerum Apoſtolicúmque Thronum aperuit. Accendatur ergo velut ignis zelus tuus, & accingere veluti vir femur tuum, & contumeliam Apoſtolicæ Sedi irrogatam velut juſtus Judex ulciſcaris, falcéque Sententiæ tuæ memoriam ejus reſcinde, omnéſque qui illum ſequuntur vel tuentur, anathematis nexibus ſtringantur, & niſi viva voce manúque ſua illi anathema dicant, ſcribántque, nec ad Laicorum quidem cætum admittantur. Hæc qui pronunciavit Joannes, cùm Hadriani Thronum Succeſſor occupaſſet, Photium eumdem damnavit, quando Eugenium & alios in Bulgariam miſſos Photius per fraudem circumvenit & corrupit. Nam Joannes accepto Evangelio ambonem conſcendit, cunctiſque audientibus dixit: Quicumque Photium non juſto Dei judicio condemnatum judicat, quemadmodum nempe illum hi qui me præceſſerunt, Nicolaus & Hadrianus Sanctiſſimi Papæ damnatum reliquerunt, Anathema eſto.* Hæc annis octingenteſimo octogeſimo-primo & ſecundo geſta ſunt.

* Pſalm. 76.

Joannis Octavi Succeſſor *Marinus*, ut primùm Pontifex renuntiatus eſt, *Photium* rurſus damnavit, omniáque ejus Acta reſcidit. Quod impatientiſſimè ferens *Baſilius Auguſtus*, Romam ſcribere auſus eſt, ipſum non eſſe legitimè electum Pontificem, quòd alterius Eccleſiæ fuiſſet Epiſcopus, multáque alia adversùs eumdem effutiit. Sub *Marini* Pontificatu, *Photius* ad Aquileienſem Patriarcham Schiſmaticum doctrinam Eccleſiæ de Proceſſione Spiritûs Sancti à Patre & Filio audaciſſimè impugnantem, Epiſtolam ſcripſit contra idem Catholicæ Eccleſiæ dogma, quam ex Codice MS. Vallicellanæ Bibliothecæ à *Federico Metio* Latinitate donatam deſcripſit Cardinalis *Baronius* ad annum Chriſti octingenteſimum octogeſimum tertium.

Qui

Qui *Marino* Papæ ſucceſſit *Hadrianus III.* à *Baſilio* Imperatore ſolicitatus ut cùm *Photio* ceu legitimo Patriarcha in rebus fidei & religionis communicaret, à Deceſſoris ſui ſententia dimovèri non potuit, cùmque ſemper ut damnatum ab Eccleſia execratus eſt, & ut Laïcum inſectatus. Sui præ ira haud compos Imperator, contumelioſas ad Sanctum Pontificem literas dedit: quæ *Hadriano* citiùs defuncto, ejus Succeſſori *Stephano VI.* redditæ ſunt.

Illis reſpondet *Stephanus VI.* Baſilium acerrimè objurgans, *Marinum* Pontificem vindicans à calumnia, & *Photii* damnationem confirmans. *Marinum* fuiſſe antea Epiſcopum ordinatum negat: quod etſi verum fuiſſet, impedimentum canonicum non erat ne Summus Pontifex eligeretur. *Quicumque*, inquit, *dicunt Marinum fuiſſe antea Epiſcopum, ac proinde non potuiſſe ad aliam Sedem transferri, oſtendant illi id apertè. Scito, dilecte & omni honore dignè Imperator! quòd licèt illi impedimento fuiſſet quod objicitur de Canone, cum autem id nunquam fuerit: multitudo tamen SS. Patrum & illorum Auctoritas & judicium potuit illum conſtituere in primo gradu. Et divina prudentia prænoſcens Eccleſiæ Dei utilitatem, in Sede Principis Apoſtolorum Petri illum collocavit. Quid verò magnus ille Gregorius cognomento Theologus? Nonne Nazianzo tranſlatus eſt? Et Meletius, Sebaſtâ Antiochiam? Et Doſitheus, Seleuciâ Tarſum Ciliciæ? Et Reverentius, Archiphœnice Tyrum? Joannes, Gordolia Proconneſſum? Theodorus, Apamea Selymbriam? Alexander, Cappadocia Hierapolim? Et multi alii diverſis in locis tranſlati ſunt è ſuis Sedibus ad alienas? Dicat Celſitudo tua, quibus accuſatoribus, & quibus teſtibus affirmantibus Beatum Marinum feciſſe quæ tu dicis, illum condemnaſti? An ignoras, in Prima Nicæna Synodo quò Beatus Sylveſter proclamaverit per Legatos, præſente ibidem Sancto Conſtantino: ut prima Sedes à nemine judicetur? Quid deliquit Sancta Romanorum Eccleſia, ut adverſus eam linguam tuam vibrare & concitare Seductor iſte induxerit? Num juxta antiquum morem, de Synodo Conſtantinopoli habenda ad te literas non dedit? Num pro eadem Synodo curam non geſſit?* Tum contra *Photium* hæc ſubdit: *Cuinam ſcriberet Romanorum Eccleſia? Laïco ſcilicet Photio? Si enim haberes Patriarcham, frequentiùs noſtra Eccleſia illum literis viſitaret, Sed hei mihi, quòd iſta glorioſa & à Deo cuſtodita civitas Conſtantinopolis, Paſtoris, ſilentio eſt orbata? Et niſi amor quo te proſequimur, cohibuiſſet .. ..coacti fuiſſemus adverſus prævaricatorem Photium, qui contra nos impura evomuit verba, graviores pœnas infligere quàm Prædeceſſores noſtri. Neque enim hoc dicimus ad tui contumeliam: ſed tantùm ad noſtram defenſionem, & Marini majorem gloriam, qui eadem ſapuit & ſenſit cum Prædeceſſore & Doctore noſtro Sanctiſſimo Papa Nicolao.* Scripſit has litteras *Stephanus VI.* anno Chriſti octingenteſimo octogeſimo-quinto: quæ *Leoni* ejus filio, cùm ille interim obiiſſet, redditæ fuere anno ſequenti.

Infractorum veniam Canonum, & diſpenſationem à Romano Pontifice rogant Orientales Epiſcopi, & Imperator.

Leo Auguſtus, meritò *Sapientis* nomen conſecutus, cùm Summi Pontificis Literas perlegiſſet expendiſſétque, *Photium* tyrannum è Sede Conſtantinopolitana, cui incubabat, protinus exturbavit, *Stephanum* verò Principem fratrem ſuum Patriarcham deſignavit, & inaugurari juſſit: mòxque *Styliano* Neoceſareæ Metropolitâ, & aliis ejus in Photiana perſecutione Commilitonibus, Epiſcopis, Præpoſitis, Preſbyteris, Diaconis, aliiſque veritatis & pietatis Sectatoribus revocatis, his verbis ipſos eſt allocutus: *Noſtrum ex Deo Imperium, perpenſâ veritate, iniquum illum hominem Photium à Sede Patriarchali ejecit, & veſtram perſecutionem ſedavit. Nec ullo pacto cogam quemquam veſtrûm ut inviti cum illo communicetis, quin potiùs oro pietatem veſtram, ut communicetis cum fratre meo, & fiat unum Ovile. Sin autem inconſultis Romanis, qui Photium damnaverunt, nolueritis fratri meo convenire, quoniam videlicet à Photio Diaconus fuit ordinatus, venite, ſcribamus & mittamus unà Romam ad Pontificem, ut diſpenſet abſolutionem Anathematis iis qui à Photio fuerunt ordinati.* Id docet Appendix Actorum Græcorum VIII. Synodi in Codice Columnenſi.

Scripſit igitur *Leo Auguſtus* ad *Stephanum VI.* Pontificem Maximum, ſcripſit & *Stylianus* ſuo & Symmiſtarum nomine: illúmque rogarunt, ut infractorum in Ordinatione *Stephani* Patriarchæ Canonum veniam concederet, ac populo ignoſceret, qui fraude *Photii* & Legatorum deceptus, poſt obitum *S. Ignatii* rurſus *Photio* adhæſerat. *Quoniam verò*, inquit Stylianus, *ſcimus quòd à veſtra Apoſtolica Sede corrigi, & juxta Canones corripi debemus: hac de cauſa humilibus his noſtris literis tuam oramus Venerabilitatem, ut miſericorditer nobiſcum agas, cum populo videlicet, qui non ſine rationabili cauſa* Photii Ordinationem recepit; ut ne qui Apoſtolicæ Sedis Legatis Rhadoaldum & Zachariam, qui initio Photium confirmarunt in Conſtantinopolitana Sede, deinde Eugenium & Paulum, qui ſecunda vice cum Photio communicarunt, excepit, uno cum Photio interitu damnetur, nec alius infinitus numerus ab Eccleſia pellatur: hoc enim facere conſuevit Eccleſia.* Id probat exemplis Synodi Chalcedonenſis, quæ *Dioſcorum* iniquitatis Principem damnavit, eos verò qui ab ipſo fuerant ordinati, vel lapſi fuerant, per Pœnitentiam ſuſcepit: Synodi VII. Oecumenicæ, quæ Auctores hæreſeos Iconomachorum damnavit; illorum vero ſequaces per Pœnitentiam admiſit. *Quapropter*, inquit, *decet etiam tuam ſingularem Virtutem, Photium quidem tanquam ab initio Schiſmaticum, & à Schiſmaticis illegitimè ordinatum, & propter alia multa, quæ operatus eſt mala expellere: eos verò qui ab ipſo decepti ſunt, miſericorditer cum illis diſpenſari rogamus, ut Eccleſiæ pax & tranquillitas ita reſtituatur, &c.*

* Id eſt, venia digna.

Stephanus Pontifex, cùm nonnullam diſſenſionem inter *Styliani* & Imperatoris literas animadvertiſſet, quòd illæ *Photium* à Catholicis ejectum aſſererent, hæ ſponte abdicatum, privatam & Religioſam Vitam ſectari, timuit ne ſibi obreperent; quamobrem diſpenſationem, quam rogabant, ſuſpendit, juſſitque mitti ab utraque parte Legatos, qui rei veritatem aperirent. * *Nos igitur*, inquit, *abſque diligenti inquiſitione qualecumque Judicium proferre non poſſumus. Quapropter nunc Sententiam prorogavimus: & opus eſt utriuſque partis Religioſiſſimos Epiſcopos mitti, ut perpensâ omni dubitatione, & veritate utrinque manifeſtata, dicere poſſimus quod Deus voluerit. Romana enim Eccleſia inſtar ſpeculi & exemplaris reliquis Eccleſiis conſtituitur. Et quodcumque definierit, in ſempiternum manet incorruptum: & hac de cauſa Sententias magna cum inquiſitione ferre decet.*

* Epiſt. [illegible]

Romanam Eccleſiam Sententias magna cum inquiſitione ferre decet.

Anno octingenteſimo octogeſimo-nono, Legati miſſi ſunt Romam à *Leone Auguſto* & Orientalibus Epiſcopis. Per ipſos ad *Stephanum* Pontificem *Stylianus* & reliqui Epiſcopi ſcripſere, veniam Canonum pro lapſis etiam atque etiam rogantes. Has literas *Formoſus Stephani VI.* in Apoſtolica Sede Succeſſor accepit anno Chriſti octingenteſimo nonageſimo-primo, & ad alias reſpondit. Duo diſtinxit lapſorum genera: Sæculares veniâ dignos ſcripſit, non ita Sacerdotes: quia *Dignitatem præbere non potuit, qui dignitatem non habebat. Nihil potuit dare Photius præter damnationem quam habuit*

Epiſtola Formoſi ad Stylianum.

per

per impoſitionem obliqua manus, & damnationem prebuit. Quomodo dignitatem potuit accipere, qui particeps factus eſt condemnato? Addit, *Photium* foveri, cùm pro iis qui ab ipſo ſunt ordinati, miſericordia rogatur. Graviſſimas propterea pœnas illis deberi, quibus Eccleſia Conſtantinopolitana tot fœdata vitiis purgetur. Verùm benignitatem & fraternam dilectionem ſuadere ut alia toleret, alia penitus è medio tollat. Hanc ob cauſam mittere ſe Legatos Religioſiſſimos Epiſcopos *Landulphum* Capuanum, & *Romanum*, quibuſcum & *Styliano* ipſo, necnon *Theophilacto* Ancyræ Metropolita, omnia tranſigantur. Duas tamen conditiones præſcribit; primam, ut ante omnia confirmetur *Photii* damnatio: *Ut ita ante omnia in Photium prævaricatorem & legum everſorem ſententia à Præceſſoribus Oecumenicis Pontificibus ſynodicè prolata, necnon à noſtra Humilitate confirmata, perpetuo tempore immutabilis permaneat.* Secundam, *Ut qui à Photio fuerunt ordinati, oblatis Libellis ſe deliquiſſe fateantur, & Pœnitentia veniam deprecentur, pollicentes ſe numquam tale quid commiſſuros.*

De *Photio* poſt ultimam ejus exauctorationem ſub *Leone Auguſto*, nihil ampliùs in Hiſtoria legitur. Ipſum in unitate Eccleſiæ Catholicæ obiiſſe ſcribit *Manuël Calecas* Græcus Auctor Orthodoxus lib. IV. contra Græcos. Mortuo ſcilicet Ignatio, *Joannem VIII.* indignatione contra *Photium* ac ſimultate depoſitâ, Patriarcham appellaſſe, miſiſſeque illi omnia, quæ à Romano Epiſcopo iis, qui nuper inſtituebantur, mitti erant ſolita. Ideo *Photium* voti compotem effectum, pugnam adversùs Romanum Pontificem poſuiſſe, & Patrem illum ac Sanctum, ad extremum uſque vitæ ſpiritum agnoviſſe. Græci Schiſmatici nonnulli aſſerunt, *Photium* cum Latinis in Communionem rediiſſe, quòd illi errores ejuraſſent, ac Profeſſionem Fidei ad ipſum miſiſſent. Quod inter alios *Michaël Anchiali*, in Dialogo cum *Emmanuele Comneno*, Auctor Libri de Separatione Eccleſiæ Romanæ à Græca, *Maximus Margunius* in Dialogo Græci cum Latino, & alii effutiunt, apud Allatium, *De Eccleſiæ Occidentalis & Orientalis Perpetua Conſenſione*, Lib. II. Cap. VI. Verùm Breviarium Synodi Octavæ ad ingreſſum Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ appenſum, cujus Auctor *Photium* videre & alloqui potuit, Schiſmaticos illos Græculos refellit luculenter. *Photius*, inquit, *quadraginta quinque annis ad hodiernum uſque diem, à Papa nempe Leone uſque ad Formoſum, excommunicatus fuit. Nam annis undecim adhuc Politicus excommunicatus fuit, quòd cum Gregorio Syracuſano communicaret, & alios quatuor ſupra triginta annos, poſtquam Sacris initiatus eſt. Etenim Leo, Benedictus, & Nicolaus, Gregorium propter varias & graves noxas anathemate damnarunt. Ubi verò Photius à damnato conſecratus eſt, cùm propter alia illius facinora, tum quòd Sacris à Gregorio eſſet initiatus, à novem Pontificibus Romanis, Leone, Benedicto, Nicolao, Hadriano, Joanne, Marino, Hadriano III. Stephano, & Formoſo, Anathematis fulmine eſt ictus.* Idem Breviarium aſſerit *Photium* à *Joanne VIII.* abſolutum non fuiſſe, ſed nec abſolvi potuiſſe: vehementérque improbat diſpenſationis & pacis fucum, quem *Joannes* prætexebat. Negat abſolutum, quia in eo ſtatu numquam fuit quo abſolutionem promereretur: & quia Pontifex de illius impœnitentia noviſque fraudibus certior factus, damnationem ejus ex ambone paulò poſt promulgavit. Negat abſolvi potuiſſe à *Joanne VIII.* qui ab ejus Deceſſoribus erat damnatus: quia Pœnitentiam non egit. *Quæ omnia* (inquit) *cùm à Photio perpetrata ſint, quomodo non mentiuntur, qui affirmant illum à Papa Joanne fuiſſe abſolutum? Qui ab altero ligatus eſt, ab altero ſolvi non poteſt. Quemadmodùm neque Papa Joannes Photium à priore Pontifice ligatum abſolvere potuit. Neque per modum diſpenſationis fieri poſſe quis concedat. Etenim Divus Chryſoſtomus ait, Ibi eſſe diſpenſandum, ubi non ſit prævaricandum; quemadmodum & ipſe fecit, cum Epheſinis Epiſcopis propter ſimoniam damnati Sacramentorum uſum in ſacrario indulſit, cùm ob rem ſacram munera accepiſſent, quòd ſe defenderent, id ſe ex diu jam uſurpato more factitaſſe, atque in id criminis incidiſſe. Has omnes ob cauſas fieri non poteſt, ut Eccleſia Romana eos qui ad quadrageſimum-quintum annum uſque ab ipſis Patribus excommunicati manſerunt, hodièque manent, per diſpenſationem in Sacerdotium reſtituat. Pulchrum eſt, inquit magnus ille Maximus, pacem colere. Rectè; ſed cum iis qui in religione ſeu fide conveniunt: tum enim præſtat bello pax, cum pax ad honeſtam & æquam concordiam ducit. Ne verò mihi hanc in concordiam appellites, ſed diſcordiam potius & ſeditionem. Tunc enim pacis nomen atque rem valere judico, cùm Sanctorum Patrum Decretis & Auctoritati non repugnamus, aut contraria molimur.*

Contra nugas recentiorum quorumdam Græculorum aſſerentium *Photium* in Communione Eccleſiæ Romanæ obiiſſe, lege *Leonem Allatium* loco ſuperiùs laudato, ubi ex eo maximè illos urget, quòd ſi *Photius* Eccleſiæ Romanæ reconciliatus eſt, ipſi Patriarchæ ſui damnentur exemplo, cùm iniquè defendunt, quæ ille, furiis agitatus, per fas & nefas, in Latinam Eccleſiam oblatravit: qui Communionem in quâ illum defunctum garriunt, ſectari potiùs deberent. Iſto argumento ipſos premebat longè ante *Allatium Joannes* Patriarcha Conſtantinopolitanus Oratione III. ad *Theodorum* Sugdaiæ Epiſcopum.

§. XXIX.

Cum Photio extinctum Schiſma, ante Michaelem Cerularium non revixit.

Patriarcham *Stephanum* Leonis Imperatoris fratrem cum Romano Pontifice Communionem feciſſe, ex Synodi Octavæ Appendice certum eſt, ſimiliter & ejus ſucceſſorem *Antonium Cauleam*, ſub cujus Patriarchatu *Stylianus* & Synmiſtæ ad Summum Pontificem pro abſolutione & diſpenſatione Lapſorum ſcripſere, agnoſcentes ſe *ab Apoſtolica Sede regi & gubernari debere*. Sub *Nicolao Myſtico* Eccleſia Conſtantinopolitana turbata eſt ob quartas *Leonis* Imperatoris nuptias, quas ille approbare noluit, Imperatorem ob eas etiam à Communione removens. Sed tantùm abeſt ut propterea interrupta ſit Eccleſiæ Græcæ cum Romana Communio; quin potiùs magis adſtricta eſt. Romanus enim Pontifex *Joannes Nonus* ab Imperatore appellatus, Legatos miſit Conſtantinopolim, qui Sedis Apoſtolicæ Auctoritate nuptias ipſius confirmarunt. Patriarcha præpoſterè ſeverus, cùm non aſſentiretur, in Monaſterium detruſus eſt, & *Euthymius* vir ſanctiſſimus in ejus locum ſubrogatus; qui, annuente Summo Pontifice, Imperatorem ad Communionem admiſit. Huic abſolutioni multi ex Epiſcopis refragati ſunt, maximè qui ſtabant à partibus *Nicolai Myſtici*. Poſtea defuncto *Leone*, *Alexander* illius frater Imperio potitus, *Euthymio* detruſo *Nicolaum* in ſedem reduxit. Inde turbatior Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſtatus, diviſis inter ſe Epiſcopis, quorum pars ejecto, pars reſtituto Patriarchæ adhærebat. Utriuſque tamen partis Epiſcopi, Romanæ Sedi Communione conjuncti erant.

Anno Chriſti nongenteſimo vigeſimo, utraque pars coaluit Synodo celebratâ, in quâ ab omnibus pro legitimo Patriarcha *Nicolaus Myſticus* agnitus eſt, Tomúſque unionis, de abrogandis in poſterum quartis nuptiis, Auctore *Conſtantino Porphyrogenito* editus. Ante hanc Synodum *Nicolaum* Patriarcham fuiſſe cum Romana Sede Communione conjunctiſſimum, demonſtrat ejus Epiſtola ad *Simeonem* Regem Bulgarorum, quam ex Promptuario Rerum Græcarum *Aloyſii Lolini* Bellunenſis Epiſcopi, Græcè & Latinè deſcribit Cardinalis *Baronius*, ad annum 917. Tunc in Cathedra *S. Petri* Romæ ſedebat *Joannes X.* annum ſextum Pontificatûs agens. *Nicolao Myſtico* in Sedem Conſtantinopolitanam ſucceſſit *Stephanus* Amaſenus Epiſcopus, anno Chriſti circiter nongenteſimo triceſimo: ſub quo nihil novatum. Eo poſt triennium defuncto, *Romanus*, Conſtantini Porphyrogeniti in Imperio Collega, *Theophylactum* liberorum ſuorum natu minorem, annos tantùm ſexdecim natum, Patriarcham deſignavit *Tryphone* Monacho interim inaugurato, qui Eccleſiam Conſtantinopolitanam regeret, donec legitimam attigiſſet ætatem, aut diſpenſationem obtinuiſſet juvenis Princeps. Orientales plerique Epiſcopi, & Clerus Conſtantinopolitanus intercedebant ne Canonibus vulnus tam grave inferretur. Unde Imperator per *Albericum*, qui Romæ tyrannidem exercebat, à *Joanne XI.* Pontifice Maximo diſpenſationem in gratiam *Theophylacti* extorſit ſuper ætatis legitimæ defectu. Id teſtatur Chronographus MS. à *Leone Allatio* laudatus lib. 2. *de Perpetuo Conſenſu*, Cap. VIII. Sic enim habet in Conſtantino Porphyrogenito: *Conſecratur Patriarcha dictus Imperatoris filius Theophylactus, Februarii die II. Indictione.* .. *Cùm Legati Pontificis Romam veniſſent, & Tomum Synodicum apportaſſent, in quo de illius Ordinatione præcipiebatur. Qui & cum in Patriarchali Solio confirmarunt.* Tunc igitur ſumma erat Eccleſiæ Orientalis cum Occidentali conſenſio. Poſt mortem infauſtam *Theophylacti* indigniſſimi Patriarchæ, ejus in locum electus eſt *Polieuctus* Hiero-Monachus. Quo ſedente, *Joannes XIII.* Pontifex Maximus Legatos miſit Conſtantinopolim ad *Nicephorum* Imperatorem pro conciliandis nuptiis inter *Annam* puellam Principem, Romani & *Theophaniæ* filiam, & *Ottonem* Juniorem Imperatorem, anno 968. Quæ Legatio licèt à *Nicephoro* malè & indecorè ſit excepta, ob rationes Politicas, quòd nempè Græcorum duntaxat Imperatorem ſe vocari impatientiſſimè ferret, nihilominus ſumma erat Latinorum cum Græcis in Rebus Religionis Communio, ut ex *Luitprando* Cremonenſi Epiſcopo conſtat in ſuæ Legationis Relatione. *Polyeucto* Patriarchæ ſuffectus eſt *Baſilius* Hiero-Monachus ſub *Joanne Tzimice* Imperatore. Hic anno 975. depoſitus eſt in Synodo Conſtantinopoli celebrata, *Baſilio & Conſtantino* Romani filiis Imperantibus. Ipſi ſubrogatus eſt *Antonius* è celebri Monaſterio Studii aſſumptus; Qui, cùm poſt annos adminiſtrationis duos, ad cellam rediiſſet, & Sedes quadriennio vacaſſet, ad ejus uſque obitum, ſucceſſit ipſi *Nicolaus Chryſoberges*, qui annos duodecim & menſes octo Sedem tenuit. Sub ipſo habita Synodus eſt, in quâ diuturna de quartis nuptiis diſſenſio, quæ Conſtantinopolitanam Eccleſiam turbaverat, ſedata fuit, & quartæ nuptiæ penitùs prohibitæ. Hujus concordiæ Monumentum extat in Codice Juris Orientalis, lib. 2. Hac in Synodo jacta ſunt quædam Schiſmatis renovandi ſemina, cùm à factioſis *Photii* memoria æquè ac *Ignatii*, & aliorum Patriarcharum Orthodoxorum, ſolemnibus acclamationibus impunè celebrata eſt.

Nicolao Chryſoberge defuncto, ſuſtitutus eſt *Siſinnius*, anno circiter 995. Is *Photii* Epiſtolam Encyclicam, quam in Eccleſiam Latinam Princeps ille Schiſmaticorum exaraverat, titulo immutato, & ſuo nomine ſuppoſito, ad reliquos Patriarchas tranſmiſit. At Schiſma, cujus renovationem meditabatur, ſuſcitare non potuit. Succeſſit ipſi *Sergius*, ex *Photii genere*, cujus calumnias in Eccleſiam Romanam, coacta Synodo, inſtauravit. Negotium tamen ſeparationis Eccleſiæ Græcæ à Latina perducere ad exitum non potuit, haud aſſentientibus cæteris Patriarchis. Unde Græci Schiſmatici recentiores mentiuntur, cùm Romani Pontificis commemorationem è ſacris Diptychis à dicto *Sergio* expunctam ſcripturiunt. Quos egregiè refellit *Petrus Antiochenus* in Epiſtola ad *Michaëlem Cerularium*, apud *Allatium* lib. 2. de Perpetua Conſenſione cap. 1. *Et hac in re*, inquit, *ego quidem teſtis fidus, & alii multi Eccleſiæ Proceres, quòd tempore B. memoriæ Patriarchæ Domini Joannis,* * *Romanus Papa Joannes* * *etiam* (XIX.) *nuncupatus in ſacris Diptychis habebatur. Et, cùm Conſtantinopolim quadraginta quinque abhinc annis veniſſem, inveni tempore Beatæ memoriæ Patriarchæ Domini Sergii, prædictum Papam in ſacra Miſſa una cum aliis Sanctiſſimis Patriarchis relatum. Quomodo verò deinde ejus relatio & commemoratio è medio ſublata ſit, & quanam de cauſa, ignoro.* Id confirmat *Joannes Veccus* Patriarcha Conſtantinopolitanus in Secunda Oratione partim Apologetica, partim contradictoria.

* Joannes ille Patriarcha fuit Antiochenus ut ex [illegible] Græco illius Chronographo patet, non Conſtantinopolitanus, ut Baronius æſtimavit.

Poſt Sergium in Sedem Conſtantinopolitanam evectus eſt *Euſtathius* Magnæ Eccleſiæ Archipreſbyter, anno circiter milleſimo viceſimo-quarto. Eo ſedente, ac ſuadente, *Baſilius* Imperator, miſſis Romam Legatis cum multis muneribus, à *Joanne XIX.* Pontifice Maximo petiit, ut liceret Eccleſiam Conſtantinopolitanam in ſuo Orbe, ſicut Romanam in Univerſo, univerſalem dici & haberi. Joannes paratus erat Græcorum votis clanculum annuere; ſed eum *Vuillelmus* Abbas *S. Benigni* in Gallia à conſilio Eccleſiæ tam exitiali graviſſimis literis deterruit, ut teſtatur *Glaber lib. 4. cap. 1.* Nullum tunc Schiſma fuiſſe Græcos inter & Latinos hæc Hiſtoria manifeſtè probat.

Secundùm *Euſtathium*, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Sacris præfuit *Alexius* Monaſterii Studii Abbas, ab anno milleſimo triceſimo-quarto, ad annum uſque milleſimum quadrageſimum ſecundum, quo *Michaël Cerularius* à *Conſtantino Monomacho* Patriarcha nominatus eſt. Hucuſque unitatem inter Græcam & Latinam Eccleſiam perduraſſe ſub decem & ſeptem Patriarchis poſt *Photium* ſcribit *Manuël Calecas* Auctor Græcus Ordinis FF. Prædicatorum, lib. 4. adversùs Græcos. Quod etiam confirmat Auctor MS. libri *de Tranſlationibus Epiſcoporum*, apud *Allatium* lib. 2. *de perpetua Conſenſione Cap. VIII.* Sed *Michaël Cerularius* Schiſmatis poſt *Photium* auctor alter, nomen Romani Pontificis è ſacris Diptychis eraſit, ut ex Scylace refert *Manuël Calecas* loco laudato. De Shiſmate Græcorum per *Michaëlem Cerularium* reſtaurato, agemus in Hiſtoria Eccleſiaſtica Sæculi XI.

SCHOLION I.

In Diſſertationis hujus §. XIII. pag. 16. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Papa mittit ad Concilium Formulam ab omnibus ſubſcribendam.*

R. Mirum eſt quòd hunc locum, ubi divinus Romani Pontificis Primatus extollitur, RR. Cenſores reprehendant. Difficile eſt divinare quid in mente habuerint, cùm hæc emendatione digna, vel liturâ judicarunt, ubi commemoro quid geſtum ſit Actione 1. Synodi Octavæ, his verbis : *Jubentibus Legatis Apoſtolicis, lectus eſt Libellus, cui ſubſcribere deberent univerſi Epiſcopi, Sacerdotes, Clerici & Monachi : Quo nimirum cunctas primùm hæreſes exſecrati, & inter alia Iconomachiam, Anathema Photio dicere debebant, donec Sedis Apoſtolicæ Decretis paruiſſet.... Magnificum ſanè Primatûs Romani Pontificis argumentum, quòd Libellum ſeu Formulam ad Synodum Oecumenicam miſerit, neceſſariò ab omnibus Ordinis Eccleſiaſtici viris ſubſcribendam, qui Communionis Apoſtolicæ participes eſſe vellent.* Hæc (inquam) à Theologis Catholicis & Religioſis reprehendi mirum eſt.

SCHOLION II.

In Diſſertationis ejuſdem §. XVIII. pag. 171. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem velut meam notant : *Cùm Pontifices & Patriarchæ Canonibus ſubditi ſint, eorum Judicia nullius ſunt momenti, nec illis eſt parendum, ſi à Canonibus aberrent.*

R. Hanc Propoſitionem non eſſe meam, oſtendit loci ſeries. Refero quid geſtum ſit Actione ſexta Synodi Octavæ Oecumenicæ. Verba Zachariæ Chalcedonenſis Photianarum partium Epiſcopi recenſeo, qui Nicolai I. & Hadriani II. Romanorum Pontificum judicia conatus eſt elevare. *Et Papa Nicolai* (inquit) *& cæterorum Patriarcharum Canon Princeps eſt. Et ſecundùm illum agentes nil faciunt extra quod decent. Cùm verò extra hunc faciunt ſive Papa Nicolaus, ſive alius quis, non acquieſcimus.* Id eſt (inquiebam) *cùm Pontifices & Patriarchæ Canonibus ſubditi ſint; eorum judicia nullius ſunt momenti, nec illis eſt parendum, ſi à Canonibus aberrent.* Manifeſtum eſt, his verbis ſententiam meam hic non exprimi, ſed Zachariæ Chalcedonenſis Photianarum partium Epiſcopi ſententiam explicari, quam proinde perperam mihi tribuunt Religioſi Cenſores, qui Hiſtorici duntaxat partes ago, & interpretis, nec expendo eorum quæ à ſingulis Epiſcopis in Concilio dicta ſunt, veritatem. Quanquam ſententiam illam Zachariæ Chalcedonenſis non confutaverit Metrophanes Smyrnæ Metropolita, qui Sacræ Synodi nomine ipſi reſpondit, ſed oſtendit Nicolaum I. non egiſſe contra Canones in cauſa Photii : Immò Photianarum partium Epiſcopos contra Canones agere & contra Leges, qui Nicolaum I. electum à ſe Judicem nunc abjiciant. Nec minùs Patriarchas ſpectat quàm cæteros Epiſcopos primus ille Canon Synodi Octavæ, ſecundum Anaſtaſii Bibliothecarii Verſionem : *Regulas, quæ Sanctæ Catholicæ ac Apoſtolicæ Eccleſiæ tam à Sanctis Apoſtolis, quam ab orthodoxorum univerſalibus necnon & localibus Conciliis, vel etiam à quolibet deiloquo Patre ac Magiſtro Eccleſiæ traditæ ſunt, ſervare ac cuſtodire profitemur; his & propriam vitam & mores regentes, & omnem Catalogum Sacerdotii, ſed & omnes qui Chriſtiano cenſentur vocabulo, pœnis & damnationibus, & è diverſo receptionibus ac juſtificationibus quæ per illas prolatæ ſunt ac definitæ, ſubjeci canonicè decernentes.* Cæterùm quod reverentiam ſpectat Romano Pontifici à cæteris Patriarchis, immò ab ipſis Synodis Oecumenicis debitam, tam prætermiſi pag. 107. & 108. verba Canonis XXI. obſervatione digniſſima. *Si Synodus univerſalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de Sancta Romanorum Eccleſia quævis ambiguitas & controverſia, oportet venerabiliter & cum convenienti reverentia de propoſita quæſtione ſciſcitari, & ſolutionem accipere, aut profectum facere; non tamen audacter ſententiam dicere contra Summos ſenioris Romæ Pontifices.*

SCHOLION III.

Ibidem Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant : *Non ſunt indeficientia & irretractabilia Romanorum Pontificum judicia.*

R. Hæc Propoſitio non magis mea eſt quàm ſuperior, ſed Zachariæ Chalcedonenſis Photianarum partium Epiſcopi, cauſam Photii ſui agentis : de quo quidem Zacharia ita ſcripſi : *Secundò, non eſſe indeficientia & irretractabilia Romanorum Pontificum Judicia contendit, quod exemplis duobus probat, &c.* Neque tamen hanc Zachariæ Propoſitionem refellit Metrophanes Metropolita Smyrnæ Sacræ Synodi nomine ipſi reſpondens : Notum quæ Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ de illa Propoſitione ſit opinio. Juris tamen quæſtionem eo loci non attigi, hanc Propoſitionem non aſſerui, commemoravi ſolùm quid dixerit in Synodo Zacharias Chalcedonenſis. Meri facti res eſt.

SCHOLION IV.

Diſſertationis ejuſdem §. XXIII. pag. 215. Editionis primæ, hanc mihi Propoſitionem affingunt Indiculi Cenſorii Auctores : *Romana Eccleſia quærit quæ ſua ſunt, non quæ Dei.*

R. Deus meus, pluc mihi mitigationes in Cor, ne adversùs illos plus juſto commovear, qui calumniam tam atrocem mihi impingunt. Hanc Propoſitionem aut aliquid ſimile nuſquam ſcripſi, nuſquam pronuntiavi, nuſquam per Dei gratiam cogitavi. Hanc Blaſphemiam execror. Scripſi pag. 215. *Joannes Octavus Photium defuncto S. Ignatio reſtituit, ea lege, ut à Bulgaricæ Diœceſis adminiſtratione abſtineret, eámque Romanæ Sedi reſtitueret.* Hanc ſcilicet Diœceſim Occidentalis Romaníque Patriarchatûs propriam Conſtantinopolitanus Epiſcopus uſurpaverat. *Votis potitus eſt Joannes Octavus, reſtitutam Romanæ Sedi gaviſus eſt Bulgarorum Diœceſim.* Quid in his affine Propoſitioni, quàm mihi RR. Cenſores affingunt, falſæ, erroneæ, ſcandaloſæ, piarum aurium offenſivæ, quæ in ſolis Hæreticorum Libris inveniatur.

SCHOLION V.

In Diſſertationis ejuſdem §. XXIV. pag. 226. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Papa in Profeſſione Fidei promittebat obſervantiam Canonum octo priorum Conciliorum.*

R. Romanos Pontifices in Profeſſione Fidei, quam nono ſæculo emittebant, ſtatim atque erant electi, obſervantiam octo priorum Conciliorum Generalium promiſiſſe, ex ipſa Fidei Profeſſione conſtat, quæ in Libro Diurno Romanorum Pontificum deſcripta & edita eſt, quam referunt Ivo Carnotenſis, Gratianus, Antonius Auguſtinus, & Cardinalis Baronius locis à me notatis. Profeſſionis hujus verba fideliter refero, ex quibus nihil aliud eo loci colligo, quàm Synodum VIII. ut verè Oecumenicam ab Eccleſia fuiſſe receptam. Quid in his reprehenſione dignum ?

SCHOLION VI.

Ibidem, pag. 230. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant : *Papa poſt electionem debet ſtatim emittere Fidei Profeſſionem.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea. De priſca diſciplina & moribus antiquis locutus ſum, non de hodiernis; quid facerent olim Pontifices commemoravi, non quid facerè debeant præſcripſi. Profeſſionem Fidei dumtaxat citavi mox laudatam, necnon illam quam Synodus Conſtantienſis Seſſione XXXIX. præſcripſit à Pontifice mox eligendo faciendam. Hinc verò id unum eo loci colligo, Synodum Conſtantinopolitanam contra Photium habitam Hadriano Secundo per Legatos præſidente, eſſe Oecumenicam Octavam, non verò Florentinam, quam proinde cum titulo Synodi Octavæ male edidit Abrahamus Cretenſis.

SCHOLION VII.

Diſſertationis ejuſdem §. XXVI. pag. 235. Edit. primæ, Religioſi Cenſores Hanc Propoſitionem notant : *Joannes VIII. indignum Romano Pontifice facinus edidit, reſcindendo Prædeceſſorum & Oecumenicæ Synodi Decreta.*

R. Ignavum revera & indignum Romano Pontifice facinus edidit Joannes VIII reſtituendo Photium, & reſcindendo ſententiam Nicolai I. & Hadriani II. Deceſſorum ſuorum, Synodique Oecumenicæ de Photio nunquam recipiendo, cui Joannes ipſe adhuc Archidiaconus coram Eccleſia ſubſcripſerat, eámque juramenti religione firmaverat. Factum iſtud Joannis VIII. ſi laudari, aut certè excuſari, vel ſileri debuiſſe putant RR. Cenſores, hæc Baronii Cardinalis verba diſpungent Tom. X. Annalium, ad annum 879. Num III. ſcribentis : *Hæc ſunt quæ permovere Pontificem potuerunt, ut quod nullus fecerat Prædeceſſorum, ipſe omnium maxima admiratione tentare auſus fuerit atque perficere, ſuadente iſtud prudentiâ carnis inimica Deo, & Eccleſiæ ſemper adverſa. Hæc* (inquam) *Orthodoxorum omnium commovere animum vehementer, tanquam indignum facinus Romano Pontifice, penes quem plus valeret, & majoris eſſet ponderis Imperatoris gratia, quam Sanctiſſimorum Prædeceſſorum ſcriptis obfirmata & juramentis*

Et in Epiſtola ad *Eberardum* Comitem. *Quia divulgatum in iſtis partibus conſtat quemdam Sciolum nomine Gotteſcalchum apud vos manere, qui dogmatiZat, quòd Prædeſtinatio Dei omnem hominem ita conſtringat, ut etiam ſi quis velit ſalvus fieri, & pro hoc fide rectâ atque bonis operibus certet, ut ad vitam æternam per Dei gratiam veniat, fruſtra & incaſſum laboret, ſi non eſt prædeſtinatus ad vitam: quaſi Deus prædeſtinatione ſuâ cogat hominem interire, qui auctor eſt ſalutis noſtræ, non perditionis. Et jam hinc multos in deſperationem ſuimet hæc ſecta perduxit, ita ut dicant: Quid mihi neceſſe eſt pro ſalute mea & vitâ æternâ laborare? Quia ſi bonum fecero, & prædeſtinatus ad vitam non ſum, nihil mihi prodeſt: ſi autem malum egero, nihil mihi obeſt, quia prædeſtinatio Dei me facit ad vitam æternam pervenire. Hæc traditio multis in iſtis partibus ſcandalum eſt, & Prædicatoribus Evangelii homines inobedientes facit, quia jam deſperantes de ſemetipſis eos reddidit. Dicitur enim ipſe Doctor veſter multa teſtimonia excerpſiſſe de Opuſculis Beatiſſimi & doctiſſimi Patris Auguſtini, quibus nititur ſuam ſententiam affirmare. Cùm memoratus Pater & Doctor Catholicus contra Pelagianos ſcribens, qui gratiæ Dei contrarii prædicatores fuerunt, defenſor ejuſdem gratiæ, non deſtructor rectæ fidei fuerit, &c.* Quem errorem ubi SS. Patrum teſtimoniis confutavit, his verbis concludit Epiſtolam: *Hæc ergo, Amice cariſſime, ideo tibi ſcripſi, ut cognoſceres quale ſcandalum de illis partibus opinio veniens in hoc populo generaverit. Et ſi quis manens apud te docet quæ rectæ fidei ſunt contraria, prohibeas eum ut ceſſet ab hac ſecta, dicáſque ei: Vide, frater, ne hæc licentia tua in prædicando offendiculum fiat infirmis, & tuo dogmate ne perdas eum, pro quo Chriſtus mortuus eſt: quia ſanguis ejus requiretur de manu tua.*

Lugdunenſis Eccleſia Lib. *de Tribus Epiſtolis* carpit *Rabanum*, quòd quæſtionem moverit nullatenus neceſſariam, relicto controverſiæ Capite: ac ab eo errore immunem eſſe *Gotteſcalchum* ſibi perſuaſum eſſe ſignificat. *Aſſumpſit ille*, inquit, *non neceſſariam, nec ullatenus ad rem, de qua quæritur pertinentem diſputationem. Quæritur namque in præſenti diſceptatione, non illud, utrum impios Deus & iniquos prædeſtinaverit ad ipſam impietatem & iniquitatem, id eſt, ut impii & iniqui eſſent, & aliud eſſe non poſſent, quod nullus omnino moderno tempore dicere vel dixiſſe invenitur: Quod eſt utique immanis & deteſtabilis blaſphemia, ut Deus ſua prædeſtinatione quaſi auctor ſit impietatum & iniquitatum aliquos impios eſſe coëgerit: ſed illud potius quæritur; utrum eos, quos veraciter omnino præſcivit proprio vitio impios & iniquos futuros, & in ſuis impietatibus atque iniquitatibus uſque ad mortem perſeveraturos, juſto judicio prædeſtinaverit, æterno ſupplicio puniendos? Auctor verò ipſius Epiſtolæ, relictâ hac ſecundâ quæſtione, quæ in præſenti apud multos verſatur, contra priorem potiùs impiam opinionem laborat, & totum diſputationis ſuæ ſermonem ad hoc dirigit, quòd Deus bonus & juſtus nunquam alicui eſſe potuerit cauſa, vel origo, vel auctor iniquitatis & peccati: quod omnes (ut dictum eſt) Fideles fideliter & indubitanter fatentur. Nullam tamen eſſe divinam Prædeſtinationem erga juſtam damnationem eorumdem impiorum & iniquorum, & tantummodo in parte electorum eſſe credendam, verbis præfati Libelli, qui Hypomneſticon dicitur, affirmare contendit.* Sed *Remigius* Lugdunenſis Archiepiſcopus, libri *de tribus Epiſtolis* Auctor, *Gotteſcalchi* mentem ac ſententiam non ita perſpectam & exploratam habuit, ac *Nottingus*, *Rabanus*, & *Hincmarus* habuere, qui hunc ipſi errorem tribuunt, quem *Remigius* à nullo, moderno tempore, propugnari ſcribit. Nec etiam Prædeſtinationem impiorum ad æterna ſupplicia, propter peccata, ſecundum ſenſum *S. Auguſtini* & *S. Fulgentii*, impugnavit *Rabanus* doctiſſimus Antiſtes, ſed Prædeſtinationem ad interitum, nullâ mentione factâ peccatorum præſcitorum, quæ non ſolùm ſupplicii, ſed etiam peccati cauſa eſſet, ac ineluctabili neceſſitate homines conſtringeret, qualem olim admiſerant Prædeſtinatiani, quorum errores eo tempore ſuſcitabat *Gotteſchalcus*.

§. III.

Gotteſcalchus erroris convincitur, & damnatur à Rabano in Synodo Moguntina: indéque remittitur ad Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem, Metropolitam ſuum.

Archipræſulis religioſiſſimi & doctiſſimi cenſuram impatienter ferens *Gotteſcalchus*, viros eruditos in partes trahere conatus eſt, præcipuè *Marcaudum* ſeu *Marcuvadum* Prumienſem Abbatem, *Jonam*, & *Servatum Lupum*, illos conſulens de quæſtione recenti, quæ ipſum inter & *Rabanum* de gemina Prædeſtinatione vertebatur: cui quæſtioni duas alias addidit, ſcilicet de libero arbitrio, & de Redemptione Sanguinis Chriſti. Solus reſpondit *Lupus*, ſed ita reſponſionem temperavit, ut neutri parti favere viſa ſit ipſi *Gotteſchalco*. Id conſtat ex Epiſtola inquieti illius Monachi ad *Ratramnum* Monachum Corbeienſem ex Germania data, cujus Fragmentum edidit *Sirmondus* ad calcem Tractatus Hincmari *De non Trina Deitate*.

Denique ſunt multi, Domino donante, Magiſtri
Hac regione ſiti, ingenio locuplete periti:
Unde Palatina plerique morantur in Aula.
Ad hos, atque alios per Barbara Regna locatos;
Cernua his avidus direxi Scripta diebus:
Orans magnopere dignentur ut ocyùs inde
Reſpondere mihi, ceu ſcis, vehementer egenti,
Eſtque Auguſtini his ſententia miſſa Beati,
Quam liquidò exponi Auctori quadrando popoſci.
Nempe tribus horum ſtudui proprium indere ſenſum,
Marcaudo, Jona, atque Lupo rutilantibus ore,
Poſcens obnixa ſatagant ut vera referre.
. . . .
Nemo, ſed excepto quid adhuc mihi reddidit uno,
Qui cùm ſit cautus, ſimul & catus, eſt moderatus:
Sic jam terna ſui librans reſponſa Libelli, *
Ut dempto neutri pleno diſcrimine parti
Congruat.

* Servati Lupi Libellus de tribus Quæſtionibus.

Congregatâ Moguntiam Synodo circa Kalendas Octobres anni Domini octingenteſimi quadrageſimi octavi, *Gotteſcalchus* Profeſſionem ſuam edidit de gemina Prædeſtinatione, quam Synodo, & illius Præſidi *Rabano* obtulit, una cum Libello quô religioſiſſimum & eruditiſſimum Præſulem arguebat, ob impugnatam, Opuſculo ad *Nottingum*, Prædeſtinationem reproborum ad mortem ſempiternam, eúmque velut Semipelagianum traducebat in quæſtionibus de libero arbitrio, & de voluntate Dei, ac redemptione Sanguinis Chriſti ad omnium ſalutem effuſi. Hæc diſcimus ex *Hincmaro* in Lib. de Prædeſtinatione: Cap. V. *His ita præmiſſis*, inquit, *ponamus quæ Gotteſcalchus ſignifer & prævius atque hujus pravæ doctrinæ modernus reſuſcitator, de primo Capitulo unde verſatur quæſtio, in Libro ſuæ viroſæ conſcriptionis Archiepiſcopo Rabano porrecto ſcribat dicens*

dicens : Tandem, inquit, legi librum, Veneran- de Pontifex, tuum, in quo poſitum reperi, quòd impii quoque ſive reprobi non ſint divinitus ad damnationem prædeſtinati. *Et poſt aliquanta :* Præ- ſcivit, inquam, illos peſſimum habituros ortum, pejorem interitum. Prædeſtinavit autem eos ad luendum perenne tormentum & ſempiternum in- teritum. *Et iterum poſt aliquanta :* Quia revera ſi- cut electos omnes prædeſtinavit ad vitam per gra- tuitum ſolius gratiæ ſuæ beneficium, quemadmo- dum Veteris & Novi Teſtamenti paginæ mani- feſtiſſimum præbent ſolerter ac ſobriè conſideran- tibus indicium; ſic nimirum & reprobos quoſ- que ad æternæ mortis prædeſtinavit ſupplicium, per juſtiſſimum videlicet incommutabilis juſtitiæ ſuæ judicium. Inde & in Chartula ſuæ Profeſ- ſionis ad eumdem *Rabanum* Epiſcopum ita dicit : *Ego Gotteſcalchus credo & confiteor, profiteor & te- ſtificor ex Deo Patre, per Deum Filium, in Deo Spiritu Sancto, & affirmo atque approbo coram Deo & Sanctis ejus, quod gemina eſt prædeſtinatio, ſi- ve electorum ad requiem, ſive reproborum ad mor- tem : quia ſicut Deus incommutabilis ante mundi con- ſtitutionem omnes electos ſuos incommutabiliter per gra- tuitam gratiam ſuam prædeſtinavit ad vitam æter- nam, ſimiliter omnino omnes reprobos, qui in die Ju- dicii damnabuntur, propter ipſorum mala merita, idem ipſe incommutabilis Deus per juſtum Judicium ſuum incommutabiliter prædeſtinavit ad mortem me- ritò ſempiternam.* Cùm reprobos ad mortem æter- nam prædeſtinatos aſſerit propter mala merita, ſimiliter omninò ac electi per gratuitam gratiam prædeſtinati ſunt ad vitam æternam, ſignificare videtur, Deum Prædeſtinatione ſua efficere ma- la merita in reprobis, ſicut prædeſtinatione ſuâ efficit bona merita in electis.

Quòd verò Catholicam *Rabani* de libero arbi- trio ſententiam Semipelagiani erroris incuſarit, conſtat ex eodem Libello, cujus fragmentum de- ſcribit *Hincmarus* Cap. XXI. *Priſci dixerunt Præ- deſtinatiani*, inquit, *quòd liberum arbitrium in homi- ne nihil ſit, ſed ſive ad bonum, ſive ad malum præ- deſtinatio Dei in hominibus operetur, quoniam Deus tale in hominibus plaſmet arbitrium, quale eſt dæmo- num, quod proprio motu nihil aliud poſſit velle niſi malum. Inde & Gotteſcalchus modernus Prædeſtina- tianus in Libello ad Rabanum Archiepiſcopum Mo- guntinum dicit ad locum : De quo videlicet libero ar- bitrio quid Eccleſia Chriſti tenendum ſit atque creden- dum, cùm à cæteris Catholicis Patribus evidenter ſit, Deo gratias, diſputatum, tum præcipuè contra Pela- gianos & Cœleſtianos à B. Auguſtino pleniùs & ube- riùs diverſis in Opuſculis, & maximè in Hypomne- ſticon eſſe cognoſcitur inculcatum. Unde te potiùs ejuſ- dem Catholiciſſimi Doctoris fructuoſiſſimis aſſertioni- bus incomparabiliter inde quoque malueram niti, quàm erroneis opinionibus Maſſilienſis Gennadii, qui ple- riſque præſumpſit in locis, tam Fidei Catholicæ, quàm Beatorum etiam Patrum invictiſſimis auctoritatibus, infelicis Caſſiani pernicioſum nimis dogma ſequens, reniti.* Hæc ad Rabanum *Gotteſcalchus.*

De voluntate autem Dei hæc ſcripſit in eo- dem Libello : *Omnes quos vult Deus ſalvos fieri, ſine dubitatiône ſalvantur : nec poſſunt ſalvari, niſi quos Deus vult ſalvos fieri. Nec eſt quiſquam quem Deus ſalvari velit, & non ſalvetur : Quia Deus noſter omnia quæcumque voluit, fecit. Ipſi omnes ita- que ſalvi fiunt, quos omnes vult ſalvos fieri.* Hæc refert *Hincmarus* Cap. XXIV.

Denique de morte Chriſti ita ſcripſit : *Illos om- nes impios & peccatores, quos proprio fuſo ſanguine Filius Dei redimere venit, hos omnipotentis Dei bo- nitas ad vitam prædeſtinatos irretractabiliter ſalvari tantummodo velit : & rurſum, illos omnes impios & peccatores, pro quibus idem filius Dei nec corpus aſſumpſit, nec orationem, ne dico ſanguinem fudit, neque pro eis ullo modo crucifixus fuit, quippe quos peſſimos futuros eſſe præſcivit, quoſque juſtiſſimè in æ- terna præcipitandos tormenta præfinivit, ipſos om- nino perpetim ſalvari penitus nolit.* Hæc refert *Hinc marus* Cap. XXVII.

Examinati in Synodo Moguntina fuere *Got- teſcalchi* errores. Ipſe præſens auditus, & à *Raba- no* convictus; damnata prava dogmata; pertinax Monachus ad *Hincmarum* Metropolitam ſuum remiſſus eſt, dato ſacramento ſe in Regnum *Lu- dovici* nuſquam rediturum. Id anno Chriſti oc- tingenteſimo quadrageſimo-octavo contigit, ad quem Annales Francorum Fuldenſes hæc memo- riæ produnt : *Gotteſcalchus quoque Presbyter de Præ- deſtinatione Dei pravè ſentiens, & tam bonos ad vi- tam, quàm malos ad mortem perpetuam inevitabili- ter à Deo prædeſtinatos eſſe affirmans, in Conventu Epiſcoporum rationabiliter (ut plurimis viſum eſt) convictus, & ad proprium Epiſcopum Ingmarum Re- mos tranſmiſſus eſt; priùs tamen juramento confir- mans ne in Regnum Ludovici ultra rediret.* Conſen- tiunt Annales Francorum Bertiniani, Chronicon Hirſaugienſe, Chronicon Hildesheimenſe, *Tri- themius* in Vita *Rabani*, & *Aventinus* in Annali- bus Boiorum, Lib. IV. Inter Epiſcopos qui Mo- guntinæ illi Synodo interfuerunt & contra *Got- teſcalchum* Sententiam dixere, celeberrimi erant *Hetti* Archiepiſcopus Trevirenſis, *Hildeboldus* Archiepiſcopus Colonienſis, *Alfridus* Epiſcopus Hildeſemienſis, *Haymo* Halberſtatenſis, *Luderi- cus* Bremenſis. (Ex Chronico Hirſaugienſi.) Falsò ſcripſit *Trithemius* in Vita *Rabani*, *Gotteſ- calchum* palinodiam coram Patribus Moguntinæ Synodi recantaſſe. Refellitur teſtimonio *Sigeberti* in Chronico ad annum octingenteſimum quadra- geſimum nonum ſcribentis : *Gotteſcalchus Hæreti- cus à Rabano Archiepiſcopo rationabiliter, ut multis viſum eſt, convincitur, ſed tamen in ſuo perſeveravit errore.* Refellitur luculentiùs ex Epiſtola Synodi- ca *Rabani* ad *Hincmarum*, ex qua *Gotteſcalchi* er- rores, pertinaciam, & damnationem comproba- tam habemus. Hîc eam ſubjicere placet : *Notum ſit Dilectioni veſtræ, quod quidam gyrovagus Mo- nachus nomine Gotteſcalch, qui ſe aſſerit Sacerdotem in veſtra Parochia ordinatum, de Italia venit ad nos Moguntiam, novas ſuperſtitiones & noxiam doctri- nam de Prædeſtinatione Dei introducens, & popu- los in errorem mittens : Dicens quòd Prædeſtinatio Dei ſicut in bono ſit, ita & in malo : & tales ſint in hoc mundo quidam qui propter Prædeſtinationem Dei, quæ eos cogat in mortem ire, non poſſint ab errore & peccato ſe corrigere, quaſi Deus eos feciſſet ab initio incorrigibiles eſſe, & pœnæ obnoxios in in- teritum ire. Hanc ergo opinionem nuper in Synodo apud Moguntiam habita, ab eo audientes, & incor- rigibilem reperientes, annuente atque jubente Piiſſimo Rege noſtro Ludovico, decrevimus eum cum pernicio- ſa doctrina ſua damnatum mittere ad vos, quatenus eum recludatis in veſtra Parochia unde primùm inor- dinatè receſſit, & non ſinatis eum ampliùs errorem docere, & ſeducere populum Chriſtianum : quia jam multos ſeductos (ut audivi) habet, & minùs devotos erga ſuam ſalutem, qui dicunt : Quid mihi proderit laborare in ſervitio Dei? Quia ſi prædeſtinatus ſum ad mortem, nunquam illam evadam : ſi autem malè egero, & prædeſtinatus ſum ad vitam, ſine ul- la dubitatione ad æternam requiem vado. Hæc ergo paucis vobis ſcripſimus, intimantes qualem ejus doc- trinam reperimus : Vos etiam valebitis de ore ejus quid ſentit pleniùs audire, & quid inde agendum ſit juſtè decernere.*

Trithemius retal unt.

Multa de hoc *Rabani*, Synodique Moguntinæ

Præſes Manguinus refellitur.

næ Judicio perperam ſcribit Præſes *Manguinus* in Diſſertatione Hiſtorica & Chronica *de Gotteſchalco*, Capp. V. & VI. Primò *Rabanum* Judicem eſſe non potuiſſe, *L. Unica*; *C. Ne quis in ſua cauſa judicet.* Et *Cap. Inter querelas*, 23: *Quæſt.* 4.

R. Id falſiſſimum: nam propria & privata *Rabani* cauſa non agebatur, ſed veritatis, Fidei, Eccleſiæ. Unde tam Judex eſſe potuit *Gotteſchalci Rabanus*, quàm *Arii Alexander*, *Neſtorii Cyrillus*, *Pelagii Auguſtinus.*

Secundò ait *D. Manguinus* hunc Conventum Placitum Regium potius fuiſſe, quàm Synodum.

R. Levis hæc exceptio: ſimul enim Placitum Regium eſſe potuit ac Synodus, in quâ, ſecundùm illorum temporum, ut & præcedentium ſeculorum morem, & de rebus Religionis, & de negotiis Reipublicæ decerneretur.

Objicit tertiò, *Gotteſchalcum* ab hac Synodo repulſum potiùs quàm judicatum, juxta Annales Fuldenſes & *Flodoardum* Lib. III. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis Cap. XXI. Alioquin contra jus omne divinum & humanum miſerabilis ille Monachus duplici ſententia & pœna mulctatus reperiretur.

R. Annales Fuldenſes & *Flodoardus*, cùm repulſum ſcribunt, damnatum non negant. Damnatum ſcribit *Rabanus*, qui id certè noverat. Repulſus itaque eſt poſt damnationem. Nec ideo duplicem propriè Sententiam ſubiit. Nam *Rabanus* & *Moguntina* Synodi Patres ejus errores damnarunt generatim, plenius de illis Judicium ejus Metropolitano ſervarunt; ſicut & de ejus perſona, cùm nullam in eum pœnam decreviſſent: Neque novum eſt ut à multis Synodis Hæretici damnentur; & plures Sententias ſubeant pro ſua pertinacia. Quotuſquiſque in Hiſtoria Eccleſiaſtica ita eſt peregrinus & hoſpes, qui neſciat primùm errores, deinde eorum Auctores, niſi ipſos ejuraverint, damnari, & à Communione removeri; nec uno dumtaxat, ſed plurimis in Conciliis eorum conclamari damnationem: demum etiam corporeis pœnis addici à Præſulibus ſecundùm Canones, vel à Principibus carcere, exilio, capite quandòque plecti, cùm ſpretâ Eccleſiæ auctoritate, hæreſim prædicare ac docere non deſinunt? Id ex Arianæ, Pelagianæ, Neſtorianæ, Eutychianæ, aliarúmque hæreſum Hiſtoria compertum eſt.

§. IV.

Gotteſchalcus in Cariſiaca Synodo damnatus.

Cariſiacum vulgò *Kiercy*, Villa regia ſuper Iſaram in pago Sueſſionenſi.

Anno octingenteſimo quadrageſimo-nono ineunte, Epiſcopi, Abbatéſque plurimi in Cariſiacum Palatium, ad Synodum Placitúmque Regium convenere, *Carolo Calvo* Rege Francorum convocante. Adfuere *Vvenilo* Senonenſis Archiepiſcopus, *Hincmarus* Remenſis, *Folcoinus* Morinenſium Epiſcopus, *Tendericus* Cameracenſium, *Rotadus* Sueſſionenſium, *Ragenarius* Ambianenſium, *Immo* Noviomagenſium, *Erpoinus* Sylvanectenſium, *Lupus* Catalaunenſium, *Irminfridus* Belvacenſium, *Pardulus* Laudunenſium, *Teutboldus* Lingonenſium, *Gernobrius* Provinciæ Turonicæ Epiſcopus, *Rigboldus* Remorum Chorepiſcopus, *Vvitao* Cameracenſium Chorepiſcopus. Aderant & *Æneas* Notarius Sacri Palatii, poſtea Pariſiorum Epiſcopus, *Iſaac* Diaconus *Parduli*, poſtea Lingonenſium Antiſtes. Aderant etiam Abbates, *Ratbertus* Corbeienſis, *Bavo* Orbacenſis, *Haldumus* Altivillarenſis. Ad hanc Synodum adductus *Gotteſcalchus*, auditúſque, *nihil dignum ratione vel dixit, vel interrogatus reſpondit; ſed ut abreptitius, cùm quid rationabiliter reſponderet, non haberet, in contumelias ſingulorum prorupit.* Id conſtat ex Epiſtola *Hincmari* ad *Amulum* Archiepiſcopum Lugdunenſem, prout refertur ab Eccleſia Lugdunenſi in Lib de tribus Epiſtolis. Itaque *inventus hæreticus, atque incorrigibilis, ſicut & in Moguntina civitate, honore Presbyterati, quem per Rigboldum Chorepiſcopum, cùm eſſet Sueſſionica Parochia Monachus, inſcio civitatis ſuæ Epiſcopo uſurpaverat potius quàm acceperat, abjectus, & pro ſua irrevocabili contumacia, ſecundùm Leges & Agathenſes Canones & Regulam S. Benedicti, ut improbus virgis cæſus, ſicut decreverant Germaniæ Provinciarum Epiſcopi, ne aliis noceret, qui ſibi prodeſſe nolebat, ergaſtulo eſt retruſus.* Ita refert *Hincmarus* in Lib. *de Prædeſtinatione*, Cap. II. His autem verbis lata fuit à Cariſiaca Synodo in *Gotteſchalcum* Sententia:

Frater Gotteſchalc: Sacroſanctum Sacerdotalis Miniſterii Officium, quod irregulariter uſurpaſti, & in cunctis moribus ac pravis actibus, atque perverſis doctrinis, eo hactenus abuti non pertimuiſti, Judicio Spiritus Sancti, cujus gratiæ munus eſt Sacerdotale Officium, per virtutem Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, noveris tibi eſſe, ſi quo modo ſuſcepiſti, ſublatum, & ne ulteriùs eo fungi præſumas, penitus interdictum. Inſuper quia Eccleſiaſtica & civilia negotia, contra propoſitum & nomen Monachi conturbare contemnens, Jura Eccleſiaſtica præſumpſiſti, duriſſimis verberibus te caſtigari, & ſecundùm Eccleſiaſticas Regulas, ergaſtulo retrudi, auctoritate Epiſcopali decernimus: Et ut de cætero doctrinale tibi Officium uſurpare non præſumas, perpetuum ſilentium ori tuo, virtute æterni Verbi imponimus. Executioni mandata ſententia eſt. Caſtigatus *Gotteſchalcus*, cujus canonicam emendationem Eccleſia Lugdunenſis * ipſi plus æquo favens, inhumanitati & crudelitati vertit immeritò; compulſus eſt Libellum in quo Scripturarum & SS. Patrum teſtimonia, ad ſuos errores accommodata, & in pravum ſenſum detorta, deſcripſerat, coram Patribus, igni tradere: in ergaſtulo Cellæ Monaſterii Altivillarenſis * reclufus eſt, ne aliis noceret.

* Lib. de tribus Epiſtolis.

* D. Petri Fontis in Diœc. Remenſ.

Triplicem illam pœnam, depoſitionis, verberum, & carceris, iniquitatis perperam arguit *Manguinus* Præſes. Qui ordinatus fuerat contra Canones à Chorepiſcopo alterius Diœceſeos, abſque proprii Epiſcopi licentia & dimiſſoriis literis, qui docendi & prædicandi officium abſque miſſione uſurpaverat; qui errores docuerat ac pertinaciter propugnabat; qui abſque Abbatis licentia diu fuerat divagatus; qui peccaverat in reverentiam & obedientiam ſacro Epiſcoporum Ordini, in iis maximè quæ judicium de doctrinâ ſpectant, à Monachis, ut à cæteris Chriſtianis debitam; an ille immeritò his pœnis addictus eſt? Perturbator Eccleſiaſticæ pacis & Novator, injuſtè reclufus eſt in Monaſterio, ſi D. *Manguinum* audiamus: Quia, inquit, juxta *Ulpianum* Juriſconſultum, in *L. Aut damnum*, §. *Solent Præſides*, *ff. de pœnis*, hujuſmodi ergaſtulorum pœnæ ſunt interdictæ: *Carcer enim ad continendos homines; non ad puniendos haberi debet.* A Præſide *Manguino* quærerem, num leges prohibeant monetæ adulteratores, in carcerem detrudi, imò & gravioribus plecti pœnis? Id nequaquam Legibus vetitum reſponderet. Quantò minùs Leges vetant ſacrorum dogmatum & doctrinæ fidei corruptores in carcere detineri, cùm ut contineantur, tum ut puniantur? Hoc argumentum ad hominem contra Præſidem Clariſſimum in Curia Monetarum.

* Refellitur D. Manguin.

§. V.

§. V.

Gotteſchalcus poſt damnationem in errore pertinax.

Hincmarus Remenſis Archipræſul damnatum & reclusum *Gotteſchalcum* fruſtra conatus eſt ad ſaniorem mentem revocare, datâ ad eum Epiſtolâ, quâ SS. Patrum & præcipuè *Augustini* ac *Proſperi* teſtimoniis manifeſtis oſtendit, *Deum & bona præſcire & mala: ſed mala tantùm præſcire: bona verò & præſcire & prædeſtinare. Unde præſcientia eſſe poteſt ſine Prædeſtinatione: Prædeſtinatio autem eſſe non poteſt ſine præſcientia: & quia bonos præſcivit & prædeſtinavit ad Regnum; malos autem præſcivit tantùm, non prædeſtinavit, nec ut perirent, ſuâ præſcientiâ compulit.* Huic autem Confeſſioni ſubſcribere *Gotteſchalcus* pertinaciſſimè recuſavit; teſte *Flodoardo*, in Hiſtoria Eccleſiæ Remenſis, Lib. 1.1. Cap. 28.

Hincmarus de Gotteſchalco ſcribit ad Prudentium Trecenſem.

Interim ad *Prudentium* Trecenſem Epiſcopum ſcripſit *Hincmarus*, qui à Synodo Cariſiaca abfuerat, ab eo conſilium quærens *de ſtatu & compreſſione Gotteſchalci, intimans quod de ipſo actum vel judicatum fuerat in Synodo, quo cum recluſum tenebat judicio, & quia multis modis eum converti tentaverit, & de moribus ac ſuperbia ipſius: & ſi in Cœna Domini, vel in Paſcha debeat eum admittere ad audiendum ſacrum Officium, vel accipiendam Communionem.* Prudentii precibus & conſilio humaniùs egit cum miſerabili Monacho *Hincmarus*, eique ſcribendæ Confeſſionis Fidei licentiam dedit, ſperans fore ut errorem tandem ejuraret. Duplicem Confeſſionem edidit, breviorem unam, prolixiorem alteram. In Breviori, Prædeſtinationem impiorum ad mortem æternam propter ipſorum mala merita certiſſimè præſcita propugnat, ſicut prædeſtinationem gratuitam electorum ad vitam. *Credo*, inquit, *& confiteor, Deum omnipotentem & incommutabilem præſciſſe & prædeſtinaſſe Angelos Sanctos, & homines electos ad vitam gratis æternam: & ipſum diabolum caput omnium dæmoniorum cum omnibus Angelis ſuis Apoſtaticis, & cum ipſis quoque hominibus reprobis, membris videlicet ſuis, propter præſcita certiſſimè ipſorum propria futura mala merita, prædeſtinaſſe pariter per juſtiſſimum judicium ſuum, in mortem meritò ſempiternam.* Errorem ſuum callidè ac fraudulenter diſſimulavit, quô reprobos prædeſtinari à Deo non tantùm ad pœnam, ſed etiam ad culpam propugnaverat in Germania, ut ex Epiſtolis *Rabani* ad *Eberardum* Comitem, & ad *Hincmarum*, ſupra laudatis compertum eſt. Hunc errorem execrari debuiſſet procax Monachus, & Epiſcopis auſcultare: ſed in eo permanſit, ut colligitur ex Epiſtola *Amolonis* Archiepiſcopi Lugdunenſis ad ipſum data. Noverat apprimè *Amolo* quicquid in Germania & ad Cariſiacum, in cauſa *Gotteſchalci* geſtum erat: ejus perſpectam habebat ſententiam ex ſcriptis, non perfunctoriè, ſed accuratè perlectis & diſcuſſis, ut conſtat ex hac Epiſtola primùm edita à doctiſſimo P. Sirmondo.

Duplex Confeſſio Gotteſchalci.

* *Audiens ſanè*, inquit, *& agnoſcens quæ in Scriptis tuis miſiſti, & per quemdam fratrem noſtrum mihi innoteſcenda vehementiſſimè flagitaſti, diu hæſitavi utrum tibi reſpondere deberem, homini de novis contra Eccleſiam præſumptionibus, & non parvis erroribus jam dudum accuſato, & propter contumaciam, ut audio, Epiſcopalis Concilii auctoritate damnato.* Et infra. *Cùm adhuc eſſes in partibus Regni Germaniæ, audivimus inprimis ſuper nomine tuo famam dolendam: quòd videlicet novitates ſerere, & ſtultas ac ſine diſciplina quæſtiones ventilares. Deinde* A *perlata eſt etiam ad nos, ſtudio Eccleſiaſticorum Virorum, quædam Scriptura tua, in qua apertiſſimè & prolixo ſermone, atque ut tibi viſum eſt, etiam teſtimoniis Scripturarum, ſive SS. Patrum, quid ſentires, ſive diceres, multipliciter executus es. Nunc quoque accepimus alia ſcripta tua non parva, quæ ad Epiſcopos, vel contra Epiſcopos, qui in Concilio damnationis tuæ adfuerunt, ſcripſiſſe vel protuliſſe videris. In quibus quanta intentione potuiſti, de una tantùm quæſtione, id eſt, de prædeſtinatione divina, quid teneas, diligenter explicare curaſti. Ita factum eſt, ut ex utraque Scriptura tua, ſive quam per alios, ſive quam te mittente accepimus, pleniſſimè nobis co-* B *gnoſcere videamur, in quibus quæſtionum periculis fluctuet, vel quod nimis dolendum eſt, naufragetur ſenſus tuus.* Ille ergo Archipræſul, cui res & ſenſus *Gotteſchalci* adeò noti erant, diſertè teſtatur ipſum immaniter de divina Prædeſtinatione in damnatione reproborum ſenſiſſe, etiam poſt editas Confeſſiones. *Quarto loco*, inquit, *diſplicet nobis valdè, qui tam durè & indiſciplinatè & immaniter de divina Prædeſtinatione ſentis & loqueris in damnatione reproborum, ut omnes illos, qui ad ſiniſtram ponendi ſunt in die Judicii, & cum Diabolo atque Angelis ejus pro malis meritis ſuis æterno igne damnandi, ita ſint divinitùs ad interitum prædeſti-* C *nati, ut eorum prorsùs nullus aliquando potuerit, nullus poſſit ſalvus eſſe, &c.*

Quinto loco non minùs deteſtamur & horremus, quòd ita exarſiſti adversùs eos qui æterno interitu ſunt digni, ut dixeris eos tam irrevocabiliter & incommutabiliter perditioni eſſe prædeſtinatos, ſicut Deus ipſe immutabilis & inconvertibilis eſt: & Epiſcopos ad quos ſcribis, quaſi miſericorditer adhortaris, ut hoc prædicent populis, ut quia jam præfinitam damnationem evadere non poſſunt, ſaltem aliquantulum Deo ſupplicent, & humilientur, ut ſtatutas eis vel modicùm mitiget & leviget pœnas. Obſecro, ubi hæc unquam in Scripturis Sacris legiſti? Ubi in Sanctis & D *Catholicis Eccleſiæ Doctoribus inveniſti? Cur non ſimiliter Diabolum & Angelos ejus exhortaris, ut quia ſtatutam damnationem evadere non potuerunt, jam nunc interim orent & deprecentur Dominum, ut eis mitiores & tolerabiliores fiant æterna pœna? Aut quid amplius iſtis relinquis, quos ſimiliter irrevocabili ſententiâ damnatos aſſeris?* Flagitioſam ergo opinionem ſuam de prædeſtinatione reproborum ad interitum, quæ neceſſitatem imponeret, adeòque prædeſtinatio eſſet non ad pœnam tantùm, ſed ad culpam, diſſimulavit *Gotteſchalcus* in utraque Confeſſione ſua, ſed eam tamen invictâ pertina- E ciâ ſemper propugnavit. Falsò itaque ſcribit Præſes *Mauguinus* Diſſertationis Cap. XI. *Gotteſchalcum* non aliter de prædeſtinatione reproborum ad interitum ſenſiſſe, quàm *SS. Auguſtinum & Fulgentium*, alióſque antiquos Patres, quorum allatis ſententiis in fine brevioris Confeſſionis ait: *Sic ergo cum iſtis Electis Dei & Catholicis credo & confiteor, prout divinitùs afflatus, animatus, armatus adjuvor.* Patres quidem laudavit in utraque Confeſſione, ſed ipſorum verba in alienos ſenſus detorquebat, & erroribus ſuis accommodabat, quod Hæreticis omnibus ſolemne eſt.

Mauguinus Præſes refellitur.

F Sed & alia errorum Capita pariter propugnaſſe *Gotteſchalcum*, licet ambabus in Confeſſionibus diſſimulaverit, conſtat ex eadem *Amolonis* Epiſtola. *Inprimis*, inquit, *diſplicet nobis valde quod dicis & aſſeris, neminem perire poſſe Chriſti Sanguine redemptum. Hoc enim dictum dupliciter Fidei Catholicæ adverſatur: ſi aut neminem ex numero Chriſtianorum, poſtquam ſemel in Chriſto baptizatus, & particeps redemptionis Chriſti effectus eſt, perire poſſe confirmas, contra Apoſtolum apertiſſimè prædicantem & conteſtantem:* Quoniam iniqui Regnum Dei non « poſſidebunt

* Extat & Tomo XIV. Bibliothecæ Max. PP. edit. Lugdun.

Amolonis ad Gotteſchalcum Epiſtola, quæ ejus errores oſtendit.

poſſidebunt; *& quoniam qui illa vel illa crimina admiſerint*, Regnum Dei non conſequentur, & non habent hæreditatem in Regno Chriſti & Dei, *inter quos etiam illi ſunt negatores Chriſti, de quibus ipſe terribiliter teſtatur*: Quicumque negaverit me coram hominibus; negabo & ego eum coram Patre meo qui eſt in cælis: *Et illi infructuoſæ fidei, de quibus ait*: Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum cælorum: *Sed & illæ fatuæ Virgines, quæ non ſumpſerunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus, quibus clauſâ januâ Regni, dictum eſt*: Amen dico vobis, neſcio vos. *Aut ſi non credit omnes qui vera Fide & devotione per Baptiſmi gratiam regenerantur, Chriſti eſſe Sanguine redemptos, immo in Chriſti Sanguine baptizatos, licet poſtea plurimi ex eis vel per hæreſes, vel per alia diverſa crimina pereant, manifeſtiſſimè contrarium eſt B. Paulo Apoſtolo dicenti*: Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte, ipſius baptizati ſumus: *Et B. Joanni ſimiliter de eodem Domino conteſtanti*: Qui dilexit nos & lavit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.... *Itaque juxta Fidem Catholicam & Apoſtolicam, Propheticam & Evangelicam, omnes iſti fideliter ad Baptiſmum Chriſti accedentes, non utique alio pretio, ſed Chriſti Sanguine redempti ſunt. Sed cùm plurimi ex eis eandem gratiam in ſe irritam fecerint, & idcirco in æternum pereant: quâ ratione verum eſt neminem perire poſſe Chriſti Sanguine redemptum?*

Secundo loco diſplicet nobis valdè, quia veriſſima & ſacratiſſima Eccleſiæ Sacramenta, videlicet Exorciſmi & Baptiſmi, Chriſmatis, & Euchariſtiæ, ac Manûs Impoſitionis, perfunctoriè & fruſtratoriè, omnibus qui poſt perceptionem eorum pereant, dari confirmas, dum eos Sanguine Chriſti, ſine quo ipſa Myſteria, jam non Myſteria, ſed quædam velut vacua & inania ludibria ſunt habenda, redemptos negas: cùm è contrario Apoſtolus & veritatem redemptionis Chriſti, & veram divinorum Myſteriorum efficaciam, etiam in eis qui irreparabiliter pereunt, doceat eſſe collatam, &c.

Gotteſcalchi hæreticum ingenium

Hæreticum ingenium, & petulantiſſimus faſtus *Gotteſcalchi* in prolixiori Confeſſione ſe produnt. Ubi enim prædeſtinationem reproborum ad pœnam pluribus confirmavit, in Judices ſuos bacchatur, Præſuléſque religioſiſſimos & doctiſſimos *Lethali hæreſeos errore* teneri ait. *Cæterùm*, inquit, *ſi attritâ fronte, ac ſine ullo permanentes pudore, in falſitate malunt perſiſtere, quam recedere à tanto, ut oportuerat, errore, viderint ipſi quo ſe perditi vertant. Te precor, Domine Deus, gratis Eccleſiam tuam cuſtodias, ne ſua diutiùs eam falſitate pervertant, hæreſeóſque ſuæ peſtifera de reliquo pravitate ſubvertant, licet ſe, ſuóſque ſecum lugubriter evertant. Ego verò gratis edoctus ab ipſa veritate... Hic evidenter expreſſam de prædeſtinatione tuâ Fidem Catholicam fortiter teneo, veraciter patentérque defendo; & quemcumque contraria dogmatizare cognoſco, tanquam peſtem fugio, & tanquam hæreticum abjicio.... Porrò conflictum cujuſlibet eorum, ſi ſemel his lectis & intellectis cedere noluerit, & inſtar Pharaonis induratus, hæretico videlicet more, tam manifeſtæ veritati acquieſcere contempſerit, ſecundùm conſilium, vel potiùs præceptum Apoſtoli, jam mihi vitandum cenſeo.*

Publicum deinde Conventum ſive Synodum ſe exoptare ſignificat, in quâ diſputare liceret; quod Hæreticis ſolemne ſemper fuit. *Attamen*, inquit, *propter minùs peritos, & ob id ab eis illectos, & niſi corrigantur, perditos, optarem publicum, ſi tibi, Domine, placeret, fieri Conventum: quatenus adſtructâ palam veritate, & deſtructâ funditùs falſitate gratias ageremus communiter tibi.* Tum Eccleſiæ auctoritate poſthabitâ, id unum optat ad opinionem ſuam confirmandam, ut ſibi concedatur coram ipſo Rege, & frequenti Pontificum, Sacerdotum, ac Monachorum cœtu, *quatuor doliis uno poſt unum poſitis, atque ferventi ſigillatim repletis aquâ, oleo pingui, & pice, & ad ultimum accenſo copioſiſſimo igne, liceret ſibi in ſingula introire, & ita per ſingula tranſire, donec Deo dexteram præbente, valeret ſoſpes exire.*

Quod examen aquæ calidæ & frigidæ, licet eo ævo fuerit in uſu, & needum fuerit ab Epiſcopis omnibus improbatum, ut conſtat ex Epiſtola XXXIX. *Hincmari* ad *Hildegarium* Meldenſem Epiſcopum, qui ipſum ea de re conſuluerat, & in Opuſculo adversùs *Hincmarum* Laudunenſem, Cap. 43. ex Capitularibus *Caroli Calvi*, Tit. 39. Cap. 3. & 7. & Continuatore *Aimoini*: tamen Deum tentare qui illud exoptaret, aut poſtularet, quod ſolâ Principis, aut Judicum Sententiâ indictum ſubeundum erat, Doctoribus perſuaſum fuit. Quamobrem ſuperbâ nimis confidentiâ Gotteſcalchus examen illud ſeu *Judicium Dei*, (ut tunc vocabatur) expetiit, Judice *Rabano* in Epiſtola ad Hincmarum. *Hoc autem*, inquit, *quod idem Erroneus, quaſi ad Deum loquens, petit examen ignis, ut per illud veritas ejus fidei, immò perfidia comprobetur, magis mihi videtur ex elatione cordis prolatum eſſe, quam ex conſtantia fidei, &c.*

Ab Amolone reprehenditur Gotteſcalchus.

Gotteſcalchi temeritatem ac ſuperbiam pro meritis caſtigat *Amolo* Lugdunenſis Archiepiſcopus in Epiſtola ſuperiùs laudata. *Duo prorſus gravia mala*, inquit, *in tuis nobis moribus plurimùm diſplicuerunt. Unum, quòd Sacerdotes Dei & Rectores Eccleſiarum, tantis injuriis, & conviciis, & maledictis laceras, tanto deſpectu & contumaciâ conculcas, utique ſpiritu erroris & ſuperbiæ miſerabiliter deceptus, ut omnino nihil Chriſtianæ patientiæ, nihil Chriſtianæ reverentiæ habere videaris. Nam inter cætera omnes qui inſaniæ ſenſuum tuorum zelo fidei reſiſtunt, hæreticos appellare non metuis, eóſque à bono & erudito viro, atque Catholico Epiſcopo, Rhabanicos nuncupare præſumis. Nec times Deum, quòd in tales & tantos diaboli laqueos per vanam inſtabilitatem mentis & corporis, & vaniorem curioſitatem atque arrogantiam incidiſti. Nec erubeſcis, quòd in tot erroribus & mendaciis ab omnibus ubique deprehenderis & confutaris. Nec doles, quòd ecce tot annis à corpore Eccleſiæ, juſtæ ſeveritatis damnatione, precibus, atque omni bonorum contubernio & ſolatio fraudatus, remanſiſti velut ſtirps inutilis, & palmes aridus igni deſtinatus. Sed adhuc inſuper os tuum maledictione & amaritudine plenum eſt, & converſus in arcum pravum, non pro Domino ut putas, ſed Eccleſiam Matrem tuam, ejúſque Præſules Patres tuos ſacrilegâ audaciâ contemnens, adversùs Dominum jacularis. Alterum verò malum eſt in moribus tuis, quod in omnibus quæ dicis & ſentis, ſicut Scriptura tua declarat, nullum omnino hominum, more bonorum, piè & humiliter deprecaris, nullius te ſenſui & Auctoritati ſubmittis, nec dicis, quod ſæpè ſolet & debet pietas dicere: Obſecro, bone vir, aut bone frater, ſi in his, quæ dico, aliquatenus erro, fer to infirmitatem meam, inſtrue ignorantiam meam, & probabis obedientiam meam. Sed ita te ſenſui tuo credis, & in ipſa veritate ſpeculari & contemplari gloriaris, ut Scriptis tuis nec Deo ipſi ſupplices, ut tibi quod melius eſt, revelet.*

Præſes Mauguinus refellitur.

Mauguinus Præſes, Cap. XXII. Diſſertationis reſpondet, *Amolonis* Epiſtolam, non contra germana Scripta *Gotteſcalchi*, ſed adversùs fictitios illi adſcriptos Libellos, fraudulentâ *Hincmari* nequitia ad *Amolonem* miſſos, editam, anno octingenteſimò quinquageſimo-ſecundo. Id

autem ſibi conficere videtur his argumentis. 1. Quòd in ergaſtulum retruſus eſſet *Golteſcalchus*, ab omnium Communione præciſus, ſub ditione & poteſtate *Hincmari*, ipſiúſque ſatellitum, ut nemini colloqui, nihilque ſcribere poſſet, niſi quatenùs *Hincmaro* expedire videretur. 2. Quòd Scripta, quæ innotuere *Amoloni*, nullo modo doctrinam miſerabilis illius Monachi ſapiant, nihilque ſimile in gemina ejus Confeſſione contineatur, neque *Hincmarus* quid ſimile ab eo ſcriptum vel aſſertum referat. 3. Quia non eâ temeritate, ſeu veriùs inſaniâ ſcripſiſſet ad *Amolonem*, ut Eccleſiæ Præſules conviciis & maledictis laceraret. 4. Quia ea Scripta, qualia *Amoloni* fuere nomine *Gotteſcalchi* exhibita, non erant in ipſius poteſtate: ea quæ habuerat, ſuis manibus in flammam projicere fuerat coactus poſt Synodum Cariſiacam, teſte Eccleſia Lugdunenſi, in lib. *de tribus Epiſtolis* Cap. 25.

Sed hæ planè futiles ſunt objectiones. Retruſus *Gotteſcalchus* Confeſſionem geminam ſcripſit, quidni & alia? In cuſtodia detenebatur non adeo tetra, qualem Præſes Clariſſimus fingit: nec ſemper imminebat ipſi *Hincmarus*, aut ejus ſatellites: & miſerabilis licet Monachus, ingenio & arte, quibus pollebat, obtinere potuit ab aliquo chartam & calamum ut pro ſuarum opinionum defenſione ſcripturiret. Quid ſi ipſe *Hincmarus* ipſi permiſit ut ad *Amolonem* ſcriberet, cujus adeo nota ipſi erat ſanctitas, eruditio, integritas, animus à præjudiciis liber, ut trahi non poſſet in partes à *Gotteſcalcho*? Fruſtra enim jacitur rete ante oculos pennatorum: E re Eccleſiæ, veritatis, imò & famæ ſuæ eſſe judicavit prudentiſſimus *Hincmarus*, ut magis innoteſcerent *Gotteſcalchi* errores, quos in geminâ Confeſſione diſſimulaverat. Quamobrem paſſus eſt ut ſcriberet, ſcriptáque mitteret ad *Amolonem*. Plura præterea in Symmiſtarum ipſius manibus volitabant: multos enim trahere conatus fuerat, ac revera traxerat in partes; multis proprium indere ſenſum ſtuduerat, ſicut priùs *Marcaudo*, *Jonæ*, atque *Lupo*: nec omnia Scripta ſua coactus fuerat igni tradere, ſed *Libellum* dumtaxat, *in quo Sententias Scripturarum, ſive Sanctorum Patrum ſibi collegerat, quas in Concilio offerret* (inquit Auctor libri *de tribus Epiſtolis.*) Scripta quædam ab ipſo *Gotteſcalcho*, quædam ab aliis ad ſe miſſa teſtatur *Amolo*, ut planè ineptum ſit aſſerere ipſum non ſcripſiſſe. *Ita factum eſt, ut ex utrâque Scripturâ tuâ, ſive quam per alios, ſive quam te mittente accepimus, pleniſſimè nobis cognoſcere videamur, in quibus quæſtionum periculis fluctuet, vel, quod nimis dolendum eſt, naufragetur ſenſus tuus.* Gotteſcalchi prolixiori Confeſſioni congruunt illa in Præſules convitia, ejúſque temeritatem, aut veriùs inſaniam ſatis probant, quæ ſuperiùs ex illa delibavimus. Inſignis calumnia eſt, *Hincmarum* aſſerere falſorum Libellorum Auctorem, quos *Gotteſcalchi* nomine ad *Amolonem* miſerit. Aliam longè fuiſſe *Hincmari* indolem teſtatur *Lupus* Abbas Ferrarienſis Epiſtolâ XLII. ad ipſum datâ. *Non ſum*, inquit, *neſcius, cùm tantis divinæ gratiæ muneribus abundetis, ultro vos cogitare apud Principem juvandi bonos facultatem divinitùs accepiſſe, ut quod in ſe non habent, in vobis poſſideant, & remunerandæ veſtræ induſtriæ materiam præbeant. Nobilitatem veſtræ generoſitatis ornat eruditio ſalutaris, altitudinem officii commendat religio profeſſionis. Hæc veſtræ Celſitudini non arrogantiæ vitio, ſed amicitiæ ſtudio ſcripſi: ut quoniam in vobis & nobilitas & ſapientia convenerunt, quantùm hæc ſocietas valeat etiam nolentibus emineat, qui ipſa quoque Lumina Eccleſiæ obſcurare contendunt.*

Denique falſum eſt quòd D. *Mauguinus* tam confidenter aſſerit, *Hincmarum* nihil ſimile exprobraſſe *Gotteſcalcho*, iis quæ ipſi tribuit *Amolonis* Epiſtola. Clariſſimum Præſidem ipſe refellit *Hincmarus* Epiſtola XVII. ad *Nicolaum I.* Pontificem Maximum, in qua ſic ejus errores enumerat. * *Dicit quod & veteres Prædeſtinatiani dixerunt, quoniam ſicut Deus quoſdam ad vitam æternam, ita quoſdam prædeſtinavit ad mortem æternam. Dicit quod & veteres Prædeſtinatiani dixerunt: Quoniam non vult Deus omnes homines ſalvos fieri, ſed tantùm eos qui ſalvantur; omnes autem ſalvari, quoſcumque ipſe ſalvare voluerit, ac per hoc, quicumque non ſalvantur, penitus non eſſe voluntatis illius ut ſalventur. Quoniam ſi non omnes ſalvantur, quos vult Deus ſalvos fieri, non omnia quæcumque voluit fecit: & ſi vult quod non poteſt, non omnipotens, ſed infirmus eſt, &c. Dicit quod & veteres Prædeſtinatiani dixerunt, quòd non pro totius mundi redemptione, id eſt non pro omnium ſalute & redemptione Dominus & Salvator noſter Jeſus Chriſtus ſit crucifixus & mortuus, ſed tantùm pro his qui ſalvantur. Dicit quoque modo, diſpari traditione, ſed pari errore, quod & veteres Prædeſtinatiani dixerunt, exponens ſententiam Apoſtoli Petri;* Eum qui emit eos negantes: *Baptiſmi*, inquit, *Sacramento eos emit, non tamen pro eis crucem ſubiit, neque mortem pertulit, neque ſanguinem fudit. Quòd autem baptiſmi perceptio redemptio nuncupatur, Doctor Gentium manifeſtè fatetur:* Nolite contriſtare, *inquit*, Spiritum Sanctum Dei, in quo ſignati eſtis in die redemptionis. *At illa quæ propria & ſpecialis eſt ſolorum omnium electorum, quam eis tantummodo crucifixus impertivit pius Redemptor ipſorum, ſicut à præteritis, ita nimirum à præſentibus, natos & naſcituros, vivos & mortuos, videlicet omnes pariter electos redemit, eruit, abluitque peccatis. Ipſi prorsùs, ipſi ſunt Mundus, pro quo paſſus eſt Dominus, ut ipſe dixit:* Panis quem ego dedero, caro mea eſt pro mundi vita. *Item alibi idem Gotteſcalchus ſcribit: Abſit procul à me, ut vel illud ſolummodo velim ſomniare, nedum ſemel ſuſurrare, ut ullum eorum perpetualiter ſecum periturum antiquus rapere valeat Anguis, pro quibus redimendis tam pretioſus Deo Patri Domini noſtri Filii ſui fuſus eſt Sanguis. Amen.* Et item loquens ad Deum: *Claret itaque ſatis apertè, quòd nullus tibi perit, quiſquis redemptus eſt per Sanguinem crucis tuæ.* Hincmarum autem *Gotteſcalcho* nihil affingere, ex eo conſtat, quòd paratum ſe eſſe ſcribat ad eum Romam mittendum, ut per ſe doctrinæ illius periculum faciat Summus Pontifex.

* Apud Flodoardum lib. III. cap. XIV.

Eoſdem errores *Gotteſcalchi* commemorat Epiſtolis XXIV. & XXV. ad *Egilonem* Archiepiſcopum Senonenſem. Et quidem in poſtrema iſta, de Erronis illius opinione circa prædeſtinationem & reprobationem ita ſcribit: *Liberi arbitrii opera ſive bona ſive mala, nihil valere ad meritum, ſed ſive ad vitam, ſive ad mortem cuncta Dei prædeſtinationem agere, ab iſta prava doctrina enucleatur: à qua & reprobis tollitur meritum damnationis, & Juſtis meritum aufertur ſalutis: ac per hoc, nec illi juſtè damnantur, qui juſti eſſe non poſſunt: nec iſti juſtè remunerantur, quia aliud quàm juſti eſſe non poſſunt.*

Ex iiſdem Epiſtolis diſcimus, quomodo *Gotteſcalchus* in Altivillari Monaſterio recluſus ſcribere potuerit, ope ſcilicet *Guntberti* Monachi nebulonis & dyſcoli, quem in partes traxerat; de quo ita ſcribit Hincmarus: *Nuntiatum eſt mihi de Cella noſtra quæ vocatur Altumvillare, Monachum noſtrum nomine Guntbertum aufugiſſe cum libris, & veſtimentis, & caballis, & aliis etiam quæ furari potuit. Qui ſæpè pro ſuis negligentiis regulariter*

ter correptus fuit : & quia ſæpe Gotteſcalcho furtim ſe conjunxerat, & literas ei dederat, & ab eo acceperat, ſecundùm Regulam in gravioribus culpis miſſus fuit, & dicitur illius perverſà doctrinâ depravatus. Et ſicut mihi dictum eſt, quaſi ipſius Gotteſcalchi reclamationem vult perferre ad Domnum Apoſtolicum, &c. Quod autem abſque libris ſcribere potuerit, nihil mirum, cùm memoria plurimùm valeret, de cujus vi incredibili ad *Nicolaum I.* ita ſcribit Hincmarus : *Non ſolùm Scripturas ad ſuum ſenſum violenter inflexas, ſed Catholicorum dicta detruncata per totam diem ſine reſpiratione aliquâ prævalet memoriter decantare. Unde non ſolùm Idiotas in admirationem ſui abducere, verùm & ſciolos, & incautos, atque Zelum Dei, ſed non ſecundùm ſcientiam, habentes, in ſententiam ſuam ſolitus erat traducere.*

Diſcimus præterea ex Epiſtolis *Hincmari* ad *Egilonem*, carcerem ipſius durum & acerbum adeo non fuiſſe, ut ſcribit D. Mauguinus. *Quicquid*, inquit,* *Fratres in cibo & in potu habent, hoc ei quotidie ſine ulla negligentia miniſtratur : veſtimenta illi ad ſufficientiam offeruntur, ſi vult ille accipere : ligna ad focum faciendum illi ſufficienter dantur. In manſione in qua degit caminatum habet, & neceſſarium. Lavacra illi non denegantur : Sed poſtquam in eamdem manſionem intravit, non ſolùm corpus lavare noluit, verum nec manus, nec faciem. Antea enim, ſicut illi teſtantur inter quos converſatus erat, turpiſſimus, & adhuc quantùm poteſt in ſua turpitudine manet. Et ſciatis quia maxima nauſea in iſta Eccleſia commovebitur, ſi ad Synodum venire juſſus fuerit, aut de ipſa cuſtodia abſolutus exstiterit.*

* Epiſt. 15.

§. VI.

Duas in partes ſciſſa eſt Eccleſia Gallicana, aliis Gotteſcalchum impugnantibus, aliis ejus Patrocinium ſuſcipientibus, non tamen erroris.

Opuſculum Hincmari contra Gotteſcalchum, ad Reclusos & ſimplices ſuæ Diœceſeos.

I. Cùm *Gotteſcalchus* geminam Confeſſionem edidiſſet, *Hincmarus* gregi ſuo invigilans, metuénſque ne multos præſertim ex Ordine Monaſtico traheret in partes, Opuſculum contra ejus errores ad Recluſos & ſimplices Remenſis Diœceſeos ſcripſit. Quod ubi in lucem editum eſt, illud cenſura liberiori perſtrinxit *Ratramnus* Corbeienſis Monachus, in Epiſtola ad Amicum, ipſum arguens quòd *S. Fulgentii* Sententiam non rectè expoſuiſſet, & quòd Libellum *De Induratione Pharaonis* perperam S. Hieronymo tribuiſſet, ejúſque fuiſſet auctoritate deceptus. Lucubrationem ſuam cum gemina Confeſſione *Gotteſcalchi*, & Ratramni Epiſtola, miſit ad *Rabanum Hincmarus*, qui Opus approbavit, *Ratramni* Cenſuram carpſit, ut conſtat ex Epiſtola poſteriori ejuſdem *Rabani* ad *Hincmarum*.

Prudentius Trecenſis de quæſtionibus à Gotteſcalcho motis ſcribit, ac ſpecie tenus ipſi favet.

II. *Prudentius* Trecenſis Epiſcopus Opuſculum compoſuit de Quæſtionibus quas *Gotteſcalchus* moverat, quod SS. Patrum defloratas iis de argumentis complectebatur Sententias, illúdque Synodi Pariſienſis, anno octingenteſimo quadrageſimo-nono congregatæ conſenſu emiſit in publicum, & *Hincmaro* atque *Pardulo* Epiſcopo Laudunenſi deſtinavit. In eo Deum peccati auctorem non eſſe, nec aliquem ad peccandum compellere propugnabat ; cogere tamen prædeſtinatione ſuâ peccatores in interitum ire, ſicut electos prædeſtinatione ſuâ ad præmium æternum perducit, ut refert *Rabanus* in Epiſtola ad *Hincmarum*. Ea *Prudentii* aſſertio toto cœlo diſtabat ab errore *Gotteſcalchi*, ſed eumdem tamen loquendi modum uſurpabat, quem ille in duplici Confeſſione. Unde *Rabanus* ei ſe aſſentiri non poſſe ait, quòd Scriptura Sacra non ita loquatur. De morte Chriſti pro omnibus non diſſenſit ab Apoſtolo, & à *S. Auguſtino*, ſed pro ſolis Fidelibus mortuum eatenus propugnavit, quia ad eos dumtaxat fructus mortis ejus per Baptiſmum & cætera Sacramenta derivatur. In Epiſtola ad *Hincmarum* & *Pardulum* Epiſcopos *S. Auguſtini* doctrinam meritis laudibus extollit, ut *Sanctarum Scripturarum auctoritati in omnibus concordiſſimam ; quarum abſtruſa nullus Doctorum ſcrupuloſius rimatus, diligentius exquiſierit, verius invenerit, veraciùs protulerit, luculentiùs enodaverit, fideliùs tenuerit, robuſtiùs defenderit, effuſiùs diſſeminaverit.* Hortatúrque illos Antiſtites eam ne impugnari permittant : *Cùm eam & Apoſtolicæ Sedis Sublimitas, & totius Eccleſiæ Catholicæ unitas auctoritate concordiſſima approbarint ac roborarint.* Illius Opuſculi *S. Prudentii* exemplar penes ſe habebat *P. Sirmondus* ex MS. Codice *S. Arnulphi* Metenſis, illúdque Collegio ſuo Claromontano reliquit. Jam verò in Bibliotheca Patrum editum eſt. Lege quæ in Synopſi Artic. XVI. Cap III. de *Prudentio* & ejus doctrina diximus.

Lupus Ferrarienſis de his quæſtionibus cum Rege Carolo Calvo Collationem habet.

III. Eodem anno, menſe Decembri, *Lupus* Abbas Ferrarienſis cum Rege Chriſtianiſſimo *Carolo Calvo* collationem habuit Avarici Biturigum de tribus quæſtionibus, quæ jam totam Eccleſiam Gallicanam commovebant, ſcilicet de prædeſtinatione, de libero arbitrio, & de redemptione Sanguinis Chriſti ; & quod in divinis Literis didicerat, & in maximis Auctoribus invenerat, ejus Majeſtati ſtrictim aperuit : ut ipſe teſtatur in Epiſtola ad eumdem Regem.

Libellum edit de tribus Quæſtionibus. Hujus Libelli ſumma.

IV. Anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo, idem *Lupus* qui & Servatus appellatus eſt, Libellum de *tribus Quæſtionibus* edidit. In Præfatione cauſam aperit quâ impulſus ad ſcribendum eſt. *Cùm*, inquit, *poſt devictas perſecutiones, & falſas opiniones jam inde ab Incarnatione Domini exortas* DCCC. XLIX. *ab eadem Incarnatione agente annum Eccleſia in pace quam & reliquit Servator cum ea futurus uſque ad conſummationem ſeculi, comperiſſem primùm in Italia, deinde in Gallia, ſi non concuti fidem, turbari certè quorumdam intentionem, quod de libero arbitrio, & de Prædeſtinatione bonorum & malorum, ac de Sanguinis Domini taxatione, vulgò quædam inaudita jactarentur, harum rerum, qui per ſe non poſſent, optavi ut per me fierent certiores.*

In prima Quæſtione, ſtatuit homines habere ex Adam liberum arbitrium, non ad bonum & ad malum, quale ipſe à Conditore accepit, ſed quale ſponte in ima vergens elegit, & peccando commeruit, hoc eſt, ad malum liberum ; ad bonum autem, ſi tamen id nobis divino munere contigerit, Dei gratiâ liberandum. Liberum arbitrium congenitum & omnino inamiſſibile illud eſſe ait, (ex *S. Auguſtino*) quo beati eſſe volunt etiam hi, qui ea nolunt, quæ ad beatitudinem ducunt. Apoſtolicæ Sententiæ, *Deus vult omnes homines ſalvos fieri*, Auguſtinianas tres expoſitiones affert. I. Quòd velit omnes ſalvos fieri, qui ſalvantur. Quo elocutionis genere uſus eſt & *S. Joannes* dicens : *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Non quod fidei luce omnes in hunc mundum venientes illuminet, ſed quòd, qui illuminantur, non ab alio quam ab ipſo illuminentur. Hoc vocabulum, *omnes*, non ſemper univerſitatem generaliter, verùm aliquandò exceptionem quamdam particulariter comprehendere, ut conſtat ex hac Apoſtoli ſententia : *Sicut ego per omnia omnibus placeo.* Solis

enim fidelibus placebat, non infidelibus. II. Quòd ex omni hominum genere Chriſtus colligat ad ſalutem. Eodem ſenſu dictum Lucæ II. *Væ vobis Phariſæis, qui decimatis omne olus :* Non quòd omne olus toto terrarum orbe decimarent, ſed omne genus olerum. III. Quòd Deus velle nos faciat omnes homines ſalvos fieri : ſicut Spiritus poſtulare dicitur pro nobis (*Rom.* 8.) quia poſtulare nos facit.

In ſecunda Quæſtione, ſtatuit Prædeſtinationem nunquam eſſe ſine præſcientia : præſcientiam eſſe plerumque ſine Prædeſtinatione, quia crimina perverſorum præſcit Deus, quæ utique ut ſe facturum non prædeſtinavit, ita nec fecit. Prædeſtinationem reproborum ad pœnam adſtruit, quam pleróſque immeritò horrere ait. *De his*, inquit, *Prædeſtinationem Dei dici horrent plerique, atque refugiunt : in quibus & quædam præclara Præſulum Lumina, ſcilicet ne credatur Deus libidine puniendi aliquos condidiſſe, & injuſtè damnare eos, qui non valuerint peccatum, ac per hoc nec ſupplicium declinare. Qui ſi attenderent, ſicut in Adam illo voluntate peccante omnes peccaverunt : ita priùs illo abſque vitio exiſtente, omnes abſque vitio extitiſſe. Deum autem non homini neceſſitatem caſus intuliſſe, poteſtatem tamen permiſiſſe : Ipſum verò, utpote* Qui fecit „ quæ futura ſunt ; & qui vocat quæ non ſunt tan- „ quam ea quæ ſunt ; *& caſum præſciſſe, & quid caſum ſequeretur, conſtituiſſe ; ut videlicet genus humanum ſua ſponte corruptum, nec totum propter miſericordiam damnaretur, nec totum propter juſtitiam ſalvaretur: nullam paterentur caliginem, Deum quos rectos origine condidit voluntas propria vitiavit, quos non liberat clementiâ, ſic punire judicio, ut non ipſe, verùm ipſi convincantur ſuæ damnationis auctores.* Diſerto S. Auguſtini teſtimonio doctrinam iſtam confirmat, in *Enchiridio*, Cap. centeſimo : *Hæc ſunt magna opera Domini, exquiſita in omnes voluntates ejus : & tam ſapienter exquiſita, ut cùm Angelica & humana creatura peccaſſet, etiam per eamdem creaturæ voluntatem, quâ factum eſt quod Creator noluit, impleret ipſe quod voluit, benè utens & malis tanquam ſummè bonus, ad eorum damnationem quos juſtè prædeſtinavit ad pœnam, & ad eorum ſalutem quos benignè prædeſtinavit ad gloriam.* Sed Prædeſtinationem reproborum ad pœnam *Lupus* ad mentem *Gotteſcalchi* non propugnavit, quæ ſcilicet pereundi ac peccandi neceſſitatem illis imponeret, ut ex illius verbis compertum eſt : unde nec eum ſuæ ſententiæ plenè congruere *Gotteſcalchus* ipſe agnovit.

In tertia Quæſtione, Chriſtum pro omnibus hominibus mortuum eodem ſenſu aſſerit, quô Deum velle omnes ſalvos fieri, ſuperiùs expoſuit. Probabiliter tamen dici poſſe, mortuum pro omnibus Chriſtum, qui ejus fidei Sacramenta ; ſive ſervaturi, ſive non ſervaturi ſuſcipiunt. Pro ſervaturis, nulli id eſſe poſſe ambiguum : pro non ſervaturis, Apoſtolum idoneum eſſe auctorem (1. Cor 8.) *Peribit infirmus in tua ſcientia frater, pro quo Chriſtus mortuus eſt.* Tum ſe non admodum iis repugnare ſignificat, qui Sanguinem Chriſti etiam reprobis prodeſſe affirmant. *Verùm*, inquit, *hoc quidam velut blaſphemum vehementer execrantur, & damnant : quod derogetur plurimùm Redemptori, niſi generaliter omnes redemerit. Nos autem ſalvâ fide . . . ita cauſam in medio relinquamus, ut ſi quilibet eumdem Sanguinem Redemptoris prodeſſe aliquid etiam perditis valeant demonſtrare, non ſolùm reſiſtamus nihil, verùmetiam libenter in eorum ſententiam tranſeamus.* Tum ſubdit *S. Joannis Chryſoſtomi* teſtimonium ex Homilia quarta in Epiſtolam ad Hebræos, quo mortuum etiam pro reprobis Chriſtum diſertè aſſerit. *Verùm*, inquit, *ne me irridendum & reſpuendum pronuntient, quibus placet omnes, ſive bonos, ſive malos indifferenter à Chriſto redemptos, ponam unum, quod cum eis faciat, teſtimonium, & eos omnes, ut opinor, in gratiam reduxero. Joannes Conſtantinopolitanus, doctrina & ſanctitate juxta inſignis Epiſcopus :* Ut gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem, *ſic expoſuit, qualiter gratia Dei pro omnibus guſtaverit mortem, non pro fidelibus tantùm, ſed pro mundo univerſo. Et ipſe quidem pro omnibus mortuus eſt. Quid autem ſi non omnes credant ? Id quod ſuum erat implevit.* Luculentiſſima Scripturæ Sacræ & SS. Patrum teſtimonia, eáque non pauca, præſertim *S. Auguſtini*, quæ Chriſtum etiam pro reprobis mortuum evincunt, vel ignoravit, vel diſſimulavit *Lupus :* S. Chryſoſtomi locum protulit dumtaxat, quaſi ſolus ille inter Patres huic eſſet dogmati ſuffragatus. *Gotteſcalchi* tamen ſententiam circa hanc quæſtionem non tuetur, qui pervicaciter contendebat, Chriſtum nec pro fidelibus reprobis mortuum eſſe ; ſed eos ſolùm redemptos dici poſſe ratione baptiſmi, qui præterita peccata expungit, non ratione Sanguinis, quem pro illis Salvator Patri obtulerit ; aut ſinceræ voluntatis, quam eorum de ſalute habuerit. Contrariam etiam opinionem non damnat, ut damnabat petulans Monachus.

Lupus Ferrarienſis de iiſdem Quæſtionibus Libellum ſcribit ad CarolumCalvum.

V. Eodem anno, *Lupus* idem Ferrarienſis Abbas, Libellum de iiſdem Quæſtionibus ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum ſcripſit, ac de iiſdem *Collectaneum* edidit, quo SS. Patrum teſtimonia de gemina Prædeſtinatione, de libero arbitrio, & de Sanguine Chriſti, quomodo pro omnibus ſit effuſus, complexus eſt. *SS. Auguſtini & Hieronymi, Gregorii, & Bedæ* auctoritate maximè abutitur, nec mirandum eſſe ait, duo clariſſima lumina Doctorum BB. *Auguſtinum & Hieronymum*, & poſt illos, *Gregorium & Bedam* in hoc ſenſu ſuo inveniri, cùm eorum doctrina ex Evangelica pendeat auctoritate, in qua apud Matthæum ſic invenitur : *Bibite ex hoc omnes : Hic eſt enim Sanguis meus novi teſtamenti qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*, &c. S. Joannis Chryſoſtomi locum inſignem ſibi objici poſſe ait, quo explicat hanc Apoſtolici ſententiam : *Ut gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem.* Verum hunc inſuperhabet, dicens ejus expoſitionem divinis Eloquiis non roborari. *Gotteſcalcho* quoad modum loquendi plurimùm favit *Lupus Ferrarienſis*, etſi veriſimile ſit, quoad rem ipſam ejus errori non faviſſe ; & æquè Catholico ſenſu aſſeruiſſe, Chriſtum non fudiſſe ſanguinem ſuum pro omnibus, ſed pro fidelibus tantùm, ac SS. Patres quorum teſtimonia colligit, ſcilicet non eſſe mortuum pro omnibus, ita ut beneficium mortis ipſius atque fructus in omnes æquè derivetur : quamvis ſanguis ejus in ſe habeat ut omnibus proſit, & illum pro totius mundi peccatis obtulerit : & quoad illam pretii & voluntatis erga omnium ſalutem ſincerè affectæ ſufficientiam, tam ſit mortuus pro omnibus, quam omnes in Adam mortui ſunt. Quæ ejus ſententia ex libro *de tribus Quæſtionibus*, quem ſupra expendimus, confirmatur.

Ratramnus duos libros de Prædeſtinatione edidit.

Gotteſcalchi, errori non favet.

Catholico ſenſu aſſerit impios eſſe Prædeſtinatos ad pœnam.

VI. Eodem pene tempore, *Ratramnus* Corbeienſis Monachus, *Caroli Calvi* Chriſtianiſſimi Regis mandato, duos *de Prædeſtinatione* libros compoſuit. In ſecundo, Prædeſtinationem impiorum ad pœnam diſertè adſtruit auctoritate S. *Auguſtini*, *Tractatu* XIV. *in Joannem*, ubi *Populum quemdam præparatum ad iram Dei damnandum cum diabolo agnoſcit.* Et *Tractatu* XLVIII. ubi ait, Chriſtum aliquibus dixiſſe, *Non eſtis ex ovibus meis : quia videbat eos ad ſempiternum interitum prædeſtinatos, non ad vitam æternam ſui Sanguinis*

pretio

pretio comparatos. Et *Tractatu* 45. ubi ait : *Secundùm Prædeſtinationem non oves iſti, & oves illi.* Et *Tractatu* CX. ubi duplicem diſtinguit *Mundum* : unum *damnationi prædeſtinatum*; alterum *ex inimico amicum factum, & reconciliatum.* Et in *Enchiridio* Cap. C. ubi ait, *Deum benè uti malis, tanquam ſummè bonum ad eorum damnationem quos juſte prædeſtinavit ad pœnam, & ad eorum ſalutem, quos benignè prædeſtinavit ad gratiam.* Et lib. IV. *de Anima & ejus Origine*, Cap. XI. ubi ſimpliciter tenendum aſſerit, quòd Apoſtolus docet : *Ex uno homine omnes homines ire in condemnationem, qui naſcuntur in Adam, niſi ita renaſcantur in Chriſto, ſicut inſtituit ut renaſcantur antequam corpore moriantur, quos prædeſtinavit ad æternam vitam miſericordiſſimus gratiæ largitor, qui eſt & illis quos prædeſtinavit ad mortem æternam juſtiſſimus ſupplicii retributor.* Et lib. 15. *De Civitate Dei*, Cap. I. ubi diſtinguit Civitates *duas, hoc eſt, duas ſocietates hominum : quarum una eſt, quæ prædeſtinata eſt in æternum regnare cum Deo ; altera æternum ſupplicium ſubire cum diabolo.* Et lib. 22. cap. 24. ubi ait : *Quid igitur dabit eis quos prædeſtinavit ad vitam, qui hæc etiam dedit eis quos prædeſtinavit ad mortem?* Idem probat Auctoritate *S. Fulgentii*, lib. 1. ad *Monimum*, cap. 13. ubi ait *Deum potuiſſe ſicut voluit, prædeſtinare quoſdam ad gloriam, quoſdam ad pœnam : ſed quos prædeſtinavit ad gloriam, prædeſtinavit ad juſtitiam : quos autem prædeſtinavit ad pœnam, non prædeſtinavit ad culpam.* Quod ex multis aliis ejuſdem Operis locis confirmat, ſcilicet ex cap. 23. 24. 26. & 27. Item ex *Caſſiodoro*, in Pſalmum CVIII. Denique ex *S. Iſidoro* Hiſpalenſi, *Lib.* 2. *Sententiarum*, cap. VI. dicente *Gemina eſt Prædeſtinatio, ſive electorum ad requiem, ſive reproborum ad mortem : utraque divino agitur judicio, ut ſemper electos ſuperna & interiora ſequi faciat, ſempérque reprobos, ut infima & exteriora delectent, deſerendo permittat,* &c.

Prædeſtinatianorum tamen & *Gotteſcalchi* errori non favet *Ratramnus*, quia negat prædeſtinationem reprobos conſtringere neceſſitate pereundi, aut eos ad peccatum à Deo prædeſtinari. *Æſtimamus*, inquit, *quòd non paucis Eccleſiaſticorum Doctorum ſententiis monſtratum ſit malos ad pœnam prædeſtinatos, non tamen ad peccatum. Siquidem ex eo quòd Deus præſcivit eos peccatores futuros, & in ſuis peccatis perſeveraturos, prædeſtinavit, id eſt, prædeſtinavit eos ad ſupplicium : quæ tamen præordinatio, ſive prædeſtinatio non eos neceſſitate quadam conſtringit, vel impellit ad pœnam : quamvis neceſſe ſit fieri, quod Deus prædeſtinavit, nec poſſit mutari quod diſpoſuit, nec aliter contingat, quàm ordinavit. Cùm enim omnia novit, & nihil eum poſſit latere, diſponit de omnibus ſecundùm voluntatis ſuæ conſilium, juſtô judiciô quamvis mortalibus abſconſo : Ut autem unuſquiſque ad pœnas deputetur ſempiternas, non eſt ex iniquitate judicantis, ſed ex juſtitia decernentis. Tales enim novit eos quos ad pœnas diſpoſuit, ut digni eſſent de quibus ſic diſponeretur : Propria enim voluntate deliquerunt,* &c.

Et infra : *Sed quoniam*, inquit, *nonnulli fortaſſis cùm audiunt iniquos ad pœnam prædeſtinatos, arbitrantur quadam neceſſitate ad eam trahi, nec ab hac neceſſitate aliquo modo poſſe mutari, non inconveniens nobis videtur manifeſtiùs id patefieri, ut & prædeſtinatio malorum ad pœnam doceatur, nec tamen ideo ad eam perveniant, quia prædeſtinati ſunt : ſed cauſa perventionis ex culpa ſit delinquentis, non ex neceſſitate prædeſtinantis. Sicut enim iniqui, quia prædeſtinati ſunt ad pœnam, non idcirco prædeſtinati ſunt ad peccatum : unuſquiſque enim propria concupiſcentia victus, trahitur ad peccandum : ita & qui peccant, propterea quia peccatores præſciti ſunt, nec pro peccatis pœnitentiam geſturi, idcirco ad pœnam prædeſtinati ſunt.*

VII. In *Gotteſcalchum*, *Hincmaro* Archiepiſcopo Remenſi, & *Pardulo* Epiſcopo Laudunenſi ſuadentibus, anno 851. ſcripſere *Amalarius*, & *Joannes Scotus Erigena*, qui in Aula *Caroli Calvi* Regis degebat, vir quidem Philoſophiæ ſæcularis & Græcæ linguæ peritus, ſed ſacrarum Literarum ignarus : infelici uterque ſucceſſu. *Amalarii* liber non extat. Liber *Joannis Scoti Erigenæ*, undeviginti conſtans Capitibus, à Præſide *Mauguino* editus eſt in Collectione Veterum Auctorum, qui nono Sæculo de Gratia & Prædeſtinatione ſcripſere. Utriuſque illius Auctoris Cenſuram in libro Eccleſiæ Lugdunenſis *De tribus Epiſtolis*, cap. XL. legere eſt.

Amalarius & Joannes Scotus ſcribunt in Gotteſchalchum infelici utroque ſucceſſu.

VIII. Ut primùm vulgatus eſt malè conceptus *Joannis Scoti* liber, excerptæ ex eo fuere centum circiter Propoſitiones, magna ex parte erroneæ, à *Vvenilone* Archiepiſcopo Senonenſi, & ad *Prudentium* Trecenſem Epiſcopum miſſæ, ut eas confutaret. Quod anno octingenteſimo quinquageſimo ſecundo præſtitit. His initio verbis *Joannem Scotum* aggreditur : *Blaſphemias tuas, Joannes, atque impudentias, quibus in Dei gratuitam gratiam, juſtitiámque inflexibilem procax inveheris, percursô tuæ perverſitatis librô, quem ſub nomine cujuſdam Gotteſcalchi adversùs omnes Catholicos effudiſti, eò moleſtiùs accepi, quò te familiariùs amplectebar, peculiariùs diligebam : quippe qui in tantam veſaniam proruperis, ut graviſſimam Sanctarum Scripturarum Auctoritatem tuis pravis interpretationibus detorqueres, ſensáque Catholicorum Patrum perverſis invertenda ſenſibus edoceres,* &c. Joannis Scoti verba paſſim inſerit : tum contra venenatam doctrinam ex *Pelagio* & *Juliano* acceptam, conficit antidotum ex SS. Patrum ſententiis, *Hieronymi* præcipuè, *Auguſtini*, *Fulgentii*, & *Gregorii*. Errores *Gotteſcalchi* non defendit, quamvis, errore facti, nullam eſſe nec fuiſſe unquam hujuſmodi hæreſim contendat, quæ ſub miſerabilis illius Monachi nomine à *Joanne Scoto* impugnata eſt : Capite enim quarto, de tribus Hæreſibus, quas ille commemoraverat, ita ſcribit : *De Pelagiana ſiquidem, quòd libertatem arbitrii adeo extulerit, ut abſque auxilio gratiæ Dei propriis viribus niteretur, & novimus, & deteſtamur. Secundam, quam duabus inferis, & ex duabus compactam aſſeris, videlicet in Prædeſtinationis neceſſitate tam bonorum quàm malorum omnium conſtitutam, quámque Gotteſchalcanam novo vocabulo nuncupas, nec defendimus, nec tenemus. Tertiam verò, quam Pelagianis contrariam aſſeris, quâ ita donum gratiæ prædicetur, ut libertas arbitrii funditus auferatur, nec legimus, nec audivimus : Perſpectô ſiquidem B. Auguſtini de nonaginta Hæreſibus librô, hanc penitus non inveni. Debueras igitur expreſſiùs intimare, quô hæc Auctore ſubſiſteret.* Et infra : *Neſcio quem elogio tertiæ tuæ Hæreſeos denotare volueris, niſi B. Auguſtini dictorum, quæ præmiſimus, immò Catholicorum omnium fideliter veraciterque ſequaces.*

Prudentius Trecenſis Epiſcopus librum Joannis Scoti erroribus ſcatentem refellit.

Circa Prædeſtinationem reproborum ad pœnam, ab errore *Gotteſcalchi* longè abeſt, ut conſtat ex quinto potiſſimùm Capite ; in quo expendit *Joannis Scoti* propoſitiones illas duas : *Dei Præſcientia & Prædeſtinatio non eſt cauſa peccati, vel ejus pœnæ, vel mortis.* Et : *In Dei præſcientia & prædeſtinatione cauſa non eſt mortis, quæ ſequatur peccatum.* Longè diverſum eſſe ait propoſitionis utriuſque ſenſum : *Dei enim præſcientia & prædeſtinatio non eſt cauſa peccati, pœnæ, vel mortis : quia non ipſa compellit vel jubet quempiam peccare, ut peccans pœnas luat, vel mortem ſubeat. Sed in ejus Prædeſtinatione ſicut & præſcientia, retributio dicitur pœnæ & mortis, quia diſpoſuit atque judicavit ut quos certiſſimè peccaturos,*

atque

atque in peccatis perſeveraturos præſciverat, juſtè pœnis digniſſimis plecterentur.

Et Cap. 11. *Prædeſtinatio Dei*, inquit, *ſicut & præſcientia, nullam vim futuris ingerit, nullam neceſſitatis violentiam importat. Quamvis enim quicquid Deus præſcivit, & prædeſtinavit, ita nec omnino aliter neceſſe ſit fieri: non tamen ideo quia præſcita vel prædeſtinata ſunt, fiunt; ſed quia futura indubitabiliter ſciantur, præſcita ac prædeſtinata potentiſſimè intelliguntur. Non ergo ideo fit aliquid quia Deus præſcivit, ſed ideo ille præſcivit, quia futurum ſcivit. Ac per hoc, non eſt culpa præſcientis & prædeſtinantis Dei, ſi aliquis perit, ſed creaturæ rationalis, quæ ſibi meritum pereundi malè vivendo, ejúſque bonitatis largitatibus abutendo, comparavit. Prædeſtinavit igitur Deus peccantem ad ſupplicium æternum, ſecundùm id quòd eum præſcivit malè victurum, & in malis operibus obſtinatiſſimè perſeveraturum. Proinde culpa eſt ejus, qui talis futurus præſcitus eſt, non Dei, qui talem præſciens, meritò prædeſtinavit ad pœnam. Numquid non eadem calumniandi licentiâ potes garrire, ut aſſeras: Si prædeſtinati ad vitam non ſunt, neceſſario peribunt pœnáſque patientur inevitabiles? ...... Hæc calumniandi libido tam latè patet, ut in omnibus quæcumque ſuper miſericordia Dei atque juſtitia fideliter prædicantur, oblique poſſit effingi. Quapropter proturbanda eſt penitus damnabilis aſſertio pravitatis, & fatendum juſtè mundum hunc à Domino judicandum. Neque enim ideo peccant, quicumque peccant, quia judicabuntur, ſed quia peccant, utique idcirco inevitabiliter judicabuntur. Non ergo neceſſitas Judicii peccantes cogit perire; ſed neceſſitas peccandi, quam ſibi volendo inſolubiliter conſciverunt, compellit inevitabiliter interire. Sicut itaque neceſſitas Judicii nullum perire cogit, ita neceſſitas Prædeſtinationis nulli vim peccandi imponit.*

In fine libri temeritatem *Joannis Scoti* caſtigat, qui Anathema dixerat iis, qui, duas prædeſtinationes, aut unam geminam aſſererent: illúdque in ipſos SS. Patres, Apoſtolos, & Prophetas prolatum oſtendit. Nec tamen velle ſe *Scotum* ipſum Anathemate percellere, ait, ut eum ad ſaniorem mentem Chriſtiana manſuetudine revocet. *Poteram quidem*, inquit, *& ipſe tibi dicere Anathema, niſi expectarem, & mallem & optarem tui correctionem, quàm perditionem. Proinde nondum in te ſeveritatem anathematis jaculor, quoniam hortor, moneo, & totis cordis affectibus rogo, ut reſpectu ſupernæ gratiæ reſipiſcas, & à tam lethali veterno tandem evigiles, & quid Chriſtiana puritas ſentiat, exquiras benevolus, humilis apprehendas, mitis acquieſcas, manſuetus ſecteris, devotus teneas, & fidelis in omnibus exequaris.* Denique totius Operis Recapitulationenem ſubjecit *Prudentius*, continentem LXXVII. *Joannis Scoti* Propoſitiones cum breviſſimis Reſponſionibus, ad eorum utilitatem, qui totum librum non legiſſent, & ad eorum qui legiſſent, juvandam memoriam. Lege quæ in Synopſi de *Prudentio* & ejus doctrina diximus.

Eundem librum confutavit Florus Magiſter.

IX. Eaſdem propoſitiones ex libro *Joannis Scoti Erigenæ* excerptas, & ad Eccleſiam Lugdunenſem delatas, *Florus Magiſter*, Diaconus doctiſſimus, ejuſdem Eccleſiæ nomine, edito libro confutavit, ut ipſe in Præfatione teſtatur. Prædeſtinatianam hæreſim fictitiam aſſerit, errore facti. *Secunda Hæreſis* (inquit cap. 4.) *quam dicit gratiæ ſolius, quæ ſit vel fuerit in Eccleſia, quæ ita prædicaverit ſolâ Dei gratiâ hominem ſalvari, ut liberum hominis negaret, vel deſtrueret arbitrium, nobis minimè comperta eſt.* Rationem affert: quòd antiqui Hæretici, Valentiniani, Manichæi, Marcionitæ naturam tantummodo vel defenderint quaſi incommutabiliter bonam, vel accuſaverint quaſi immutabiliter A malam, & ideo de gratia vel libero arbitrio non appareat, quomodo prædicare aliquid potuerint. Hujus itaque Hæreſeos figmento *Scotum* ait latenter & obliquè *S. Auguſtinum* & ejus Diſcipulos accuſare, eò quòd manifeſtè, juxta Scripturarum veritatem, ſolâ Dei gratiâ oſtendant & doceant hominem poſſe ſalvari; nec ad ipſam ſalutem æternam aliquid humanum arbitrium poſſe, niſi *per eamdem gratiam fuerit ſanatum, illuminatum, ac roboratum.* Tum *Hincmarum* & *Pardulum* tacitis eorum nominibus *Florus* carpit acerrimè, qui *Scotum* ad ſcribendum impulerint, ipsíque faveant. *Et ideo*, inquit, *ſi ſint tales, qui in partibus Regni illius*, B *non iſte Impugnator veritatis non ſolum non arguitur, vel ſilentium ei imponitur, ſed etiam laudi & honori maximo habetur, qui ei in talibus faveant, maximè Viri Eccleſiaſtici: Qui dignè poſſit dolere & horrere iſtud contagii & peſtilentiæ malum, quod ab illis partibus tam effrenatè & infrunitè, tam imprudenter & audacter contra cæteras partes Eccleſiæ Dei quietas inter ſe & pacificas & tranquillas exurgit? Ubi tale monſtrum & prodigium jam dudum à Fidelium arcendum auribus ſedet, & diſputat, & congerit tot mendacia erroris, tot convicia contra fidem veritatis; & nullâ Paſtorum Eccleſiæ* C *vigilantiâ vel corrigitur à talibus, vel expellitur.* Addit *Florus*, perſpicuum eſſe, *Scotum Erigenam* non intellexiſſe de veteri aliqua Hæreſi, quod ſolius gratiæ prædicatrix eſſet, quòd eam poſt *S. Auguſtini* tempora poſuerit.

Mox de tertia Hæreſi, quam *Joannes Scotus* non abſurdè *Gotteſcalchanam* vocaverat, quòd eam *Gotteſcalchus* ſuſcitaſſet, hæc ſubdit: *Tertiam Hæreſim ponit prædeſtinationibus neceſſitates & vim inferentem: cujus (ut ſibi videtur) Auctorem non tacet, vocans eam Gotteſcalchanam, à quodam videlicet miſerrimo & infeliciſſimo Monacho, jamdudum illic (neſcimus quo ordine) damnato, & annis* D *jam plurimis carcerali ergaſtulo retruſo, nomine Gotteſcalcho, qui ſi aliquid tam grande & periculoſum contra Fidem Catholicam docere præſumpſit, ut neceſſariò Synodali Judicio tali ac tanta damnatione plecteretur, profectò dignum fuerat, juxta antiquum Eccleſiæ morem, ut tantus error, propter cautelæ ſtudium, ne eo plures inficerentur, cæteris Eccleſiis in diverſis Regni partibus conſtitutis, etſi non in initio, quando tantum malum eſt deprehenſum; vel in fine, quando tanta eſt ſeveritate damnatum: ſaltem poſtea per Literas Synodicas & Eccleſiaſticas, ad omnium Fratrum & Coepiſcoporum notitiam perferretur. Quod ſi more Eccleſiaſtico ſemper à Patribus obſervato factum fuiſ-* E *ſet, meliùs nunc ſciremus, & paratiores eſſemus ad redarguenda & convincenda, quæ iſte eum docuiſſe propoſuit, dicens eum Prædeſtinationibus neceſſitates & vim inferentem.*

Florus & Eccleſia Lugdunenſis errorem Gotteſcalchi circa Prædeſtinationem execrantur.

Cæterum *Florus* & Eccleſia Lugdunenſis, errorem *Gotteſcalchi* circa Prædeſtinationem execrantur, quamvis incertum habeant, an verè in eo verſetur miſerabilis ille Monachus. Id ex eodem Cap. 4. evidens eſt. *Quod autem dicit* (Joannes Scotus) *præfatum Gotteſcalchum Prædeſtinationibus neceſſitates & vim inferentem: ſi ita hoc dicit, quaſi illa prædeſtinatio reproborum ad interitum aliqui eo-* F *rum vim & neceſſitatem imponat ad malum, id eſt, ut inevitabiliter mali ſint, & omnino aliud eſſe non poſſint hoc omnino alienum eſt à fide Catholica ... Sed hoc agitur in omnibus reprobis de peccatis eorum & ſupplicio extremo, quod actum eſt in primo homine peccante judicio primo: ut ſicut ille nullâ Dei impulſione, vel compulſione, aut prædeſtinatione compulſus eſt ad peccandum: ſed ſuâ tantum ſponte peccavit; Judicium tamen & damnationem ipſius peccati nolens, invitúſque ſuſcepit, quod fuit ſupplicium hominis primum: ita & omnis reproborum multitudo, quæ ex illa damnatione*

damnatione deſcendit, non Dei Prædeſtinatione compellitur ad peccandum, cùm Deus nulla peccata prædeſtinaverit: ſed tamen ipſius Prædeſtinationis juſto & æterno Judicio compellitur ad luendum ſupplicium: recipiens à Deo vim & neceſſitatem juſtæ damnationis, quæ nullam habuit vim aut neceſſitatem perpetrandæ iniquitatis.

Addit Cap. V. non ſolùm in præſcientia & Prædeſtinatione Dei non eſſe cauſam peccati, ſed nec mortis æternæ, vel aliarum pœnarum. *Quod verò iſte adjungit atque definit, quia ſicut Deus ſuâ præſcientiâ & prædeſtinatione non eſt alicui cauſa peccati, ita nec cauſa ſit pœnæ & mortis, quæ peccato debetur, fideliter diſcernendum eſt. Quia videlicet homo peccando ipſe ſibi extitit & exiſtit cauſa pœnæ ſuæ, & cauſa mortis ſuæ. Et tamen quia omnipotens Deus Judex eſt juſtus, licet non ſit in ejus præſcientia & Prædeſtinatione, ſed in hominum meritis cauſa pœnarum mortis: tamen eſt in eadem præſcientia & Prædeſtinatione æterna juſtitia, quâ in ſua impietate permanentibus & pœna inferatur, & mors. Et ideo tali argumentatione, ſicut iſte vult, non deſtruitur Prædeſtinatio Dei, quæ impiis irrogat æterna ſupplicia: quia etſi non eſt in ejus Prædeſtinatione ulla cauſa pœnarum: eſt tamen ibi juſtitia & Judicium juſtè inferendarum pœnarum.*

Quod verò ſcripſerat Joannes Scotus, *Pœnam prædeſtinatam peccatoribus, ipſos verò præſcitos tantùm, non prædeſtinatos*, refellit *Florus* Cap. XIV. *Mirum eſt autem*, inquit, *quo ſenſu, vel quâ ratione poſſit intelligi, ut Deus peccatoribus prædeſtinaverit pœnas, & peccatores non prædeſtinaverit pœnis: neque enim quando eis pœnas prædeſtinavit & præparavit, ignorabat, qui eis puniendi, & cruciandi eſſent. Quod etiam iſte confitetur, dicens eſſe præſcitos: Si ergo certiſſimè præſciebat, qui illis pœnis juſtè puniendi & excruciandi eſſent, quid aliud fecit cùm certiſſimis quibuſque certiſſimas pœnas præparavit, niſi quod eos certiſſimè pœnis prædeſtinavit? Omnino enim illi ſoli eas patientur, quos ille paſſuros præſcivit. Quid ergo eſt immutabili præſcientiâ præſciſſe illos ad pœnas, quàm immutabiliter eos pœnis prædeſtinaſſe? Neque enim timendum erat, ut quod certiſſimè præſciebat juſtè futurum, non prædeſtinaret ſe juſtè facturum. Alia eſt autem legum humanarum conditio, quæ ſic ſtatuunt peccantibus certa ſupplicia, ut tamen qui ita peccaturi ſint, ut illis vel illis ſuppliciis juſtè excrucientur, penitus ignorent. Et ideo pœnas peccatoribus præparare & prædeſtinare poſſunt, quas juſtas eſſe noverunt: Ipſos tamen peccatores, quos prorſus ignorant, pœnis prædeſtinare non poſſunt. Quod ſi ſcirent certiſſimè perſonas, quæ illis ſuppliciis dignæ eſſent, poſſent omninò juſtiſſimè, ſicut peccatoribus pœnas ſtatuere, ita & ipſos peccatores certâ & juſtâ definitione pœnis prædeſtinare... Si ergo utrumque hoc rectè & juſtè in humano judicio certis cognitionibus informato atque formato poteſt fieri, ut & pœna peccatoribus, & peccatores pœnis juſto & irreprehenſibili Judicio decernantur; nec tamen aliquis talium reorum, vel per ipſas Leges, vel per ipſos Judices ad peccandum cogitur, ſed tantùm quia peccavit, juſtè punitur: Quantò incomparabiliter & ineffabiliter in divino Judicio fieri credendum eſt, ut quoniam & ipſas pœnas, quæ peccatoribus juſtè debentur, & ipſos peccatores quibus debentur, æternâ ſcientiâ novit; cùm nulli ſit ipſe auctor vel cauſa peccati: juſtiſſimè tamen & pœnas peccatoribus, quas juſtiſſimas novit; & peccatores nunquam ſibi ignotos, ſed æternâ veritate notiſſimos, æternis prædeſtinat pœnis.*

Sermo Flori Magiſtri, Gotteſcalcho planè contrarius.

X. Sermo *Flori Magiſtri*, quem Operi ſuo *de Prædeſtinatione* præmittit *Hincmarus*, & in ipſo Opere plurimum laudat, ut Catholicæ Fidei, & doctrinæ *S. Auguſtini* penitus conſonum, *Gotteſcalchi* errorem ampliùs execratur his verbis: *Qui ergo dicit, quòd hi qui pereunt, prædeſtinati ſunt ad perditionem, & ideo aliter evenire non poteſt; ſimiliter quoque & de juſtis, tanquam & ipſi ideo ſalventur, quia prædeſtinati ad ſalutem, aliud eſſe non potuerunt. Qui ergo hæc tam confusè & inſulsè dicit, & illis tollit meritum damnationis, & iſtis meritum ſalutis: Ac per hoc quid aliud agit, niſi ut & pereuntibus ſecundùm illum ſit impoſita neceſſitas perditionis, & his qui ſalvantur, ſit impoſita neceſſitas ſalutis? Atque adeo nec illi juſtè damnentur, quia juſti eſſe non potuerunt, nec iſti juſtè remunerentur, quia aliud quàm juſti eſſe nequiverunt. Ut in utraque parte & perditio & ſalus non ſit ex judicio propriæ actionis, ſed ex præjudicio divinæ præordinationis. Et ubi erit illud,* * « Qui reddet unicuique ſecundùm opera ſua? *Et iterum:* « Numquid iniquus Deus, qui infert iram? Abſit. » *Apertè namque cauſa perditionis illorum qui pereunt in Deum refertur, ſi ipſe eos ita ad interitum prædeſtinavit, ut aliud eſſe non poſſent. Quod ſentire, vel dicere, horribilis blaſphemia eſt. Sed Eccleſiæ Catholicæ fides, cujus filii & ſectatores eſſe debemus, ita nobis firmiſſimè tenendum inſinuat; videlicet omnipotentem Deum in malis ipſorum malitiam præſciſſe, quia ex ipſis eſt: non prædeſtinaſſe, quia ex illo non eſt: pœnam verò eorum & præſciſſe, quia Deus eſt: & prædeſtinaſſe, quia juſtus eſt: ut & in illis ſit meritum ſuæ damnationis: & in illo poteſtas & judicium juſtè damnantis. Non enim prædeſtinat Deus, niſi quæ ipſe facturus eſt: Præſcit verò multa, quæ ipſe facturus non eſt, ſicut omnia mala. Ipſos quoque malos non ideo perire, quia boni eſſe non potuerunt, ſed quia boni eſſe noluerunt, & ſuo vitio Vaſa iræ apta in interitum perſeveraverunt.*

* Rom. 2.

Sic autem Sermonem concludit, *Gotteſcalchum* cavendum ceu Hæreticum admonens: *Hæc vobis breviter reſcripſi ad ea quæ juſſiſtis. Nunc fideliter deprecor & exhortor, ut in ſimplicitate & ſinceritate veræ fidei fundati, claudatis aures veſtras adversùs linguam nequam illius vaniſſimi & miſerrimi hominis, qui cùm ſit paratus ad contentionem, & contumax adversùs veritatem, maluit ſe infelix diabolico inflatus ſpiritu à Chriſti Eccleſia & Sacerdotibus ſeparare, quàm ſua profana & inaniloquia deſerere.*

Amolo ſcribit ad Gotteſcalchum, ejus errores execratur, eumque ad ſaniorem mentem ſtudet revocare.

XI. Eodem anno octingenteſimo quinquageſimo-ſecundo, *Amolo* Lugdunenſis Archiepiſcopus vir ſanctus & eruditus, cùm varia ſcripta *Gotteſcalchi*, cùm ab ipſo, tùm ab aliis ad ſe miſſa legiſſet atque expendiſſet, graviſſimam ad eum Epiſtolam ſcripſit, quâ ejus errores execratus eſt, & ſingulos ſtrictim confutavit, ejúſque temeritatem ac ſuperbiam, ut par erat, caſtigavit. Omnes ſaltem Baptizatos Chriſti Sanguine redemptos eſſe probat ex Apoſtolo ad Romanos 6. *Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus.* Et ex *S. Joanne*, Apocalypſis 1. *Qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris in Sanguine ſuo.* Et ex Epiſtola 2. S. Petri, cap. 2. *Et eum qui emit eos, Dominum negant ſuperducentes ſibi celerem perditionem.* Et ex *Oſee* 7. ubi Dominus per Prophetam de Hæreticis ait: *Et ego redemi eos, & contra me locuti ſunt mendacia.* Ex quibus colligit, *Omnes ad baptiſmum Chriſti fideliter accedentes, Chriſti Sanguine redemptos eſſe* adeóque hæreticum eſſe dogma *Gotteſcalchi*, qui *Neminem perire poſſe Chriſti Sanguine redemptum aſſerebat*. De prædeſtinatione ad pœnam ita cenſet, ubi illa Scripturæ Sacræ verba adduxit, Eccleſiaſtici 16. *Et qui tranſgreditur à juſtitia ad peccatum, Deus præparavit illum ad rompheam.* JUXTA *hunc*, inquit, *divinæ Auctoritatis ſenſum, omnipotens Deus juſto Judicio ſuo prædeſtinat pœnas malis, prædeſtinat malos pœnis, nullum tamen prædeſtinat ut ſit malus: quia non malorum, ſed bonorum auctor eſt bonus: & malorum geſtorum ultor eſt juſtus,*

&

& ſi mala gerentes ad eum convertantur, indultor pius. Sciendum tamen, quod prædeſtinationis verbum in malam partem, ſicut in Scripturis minùs eſt uſitatum, ita & à Doctoribus rarius eſt uſurpatum: & ob hoc nequaquam magnopere de eo certandum.

In fine denique Epiſtolæ *Gotteſcalchum* amantiſſimè hortatur ut ad ſaniorem mentem redeat. *Quapropter,* inquit, *multùm Fraternitatem tuam hortor & moneo, & paterna pietate ac fraterna caritate perſuadeo, ut revertaris in temetipſum, convertaris ad cor tuum, & excutias procul à te iſtum errorem vanum, & laborem infructuoſum, ac pernicioſum; reſtituáſque te Sanctæ Matri Eccleſiæ, reſtituas te obedientiæ Domini Sacerdotum & Patrum tuorum, reſtituas te fraternæ omnium caritati: ut qui modò jaces tanquam vas perditum, cooperante Dei gratiâ, efficiaris in domo ejus vas utile, ad omne opus bonum paratum.*

Hincmarus ſcribit ad Amolonem de erroribus & damnatione Gotteſcalchi

XII. Anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo tertio, *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis ſcripſit ad *Amolonem* Archiepiſcopum Lugdunenſem de erroribus & damnatione *Gotteſcalchi*. In Synodis duabus, Moguntina ſcilicet atque Cariſiaca damnatum retulit: hos verò errores prædicaſſe. I. *Quod ante omnia ſæcula Deus, quos voluit, prædeſtinaverit ad Regnum, & quos voluit, prædeſtinavit ad interitum.* II. *Et qui prædeſtinati ſunt ad interitum, ſalvari non poſſunt; Et qui prædeſtinati ſunt ad Regnum, perire non poſſunt.* III. *Et Deus non vult omnes homines ſalvos fieri, ſed eos tantùm qui ſalvantur, & quod dicit Apoſtolus:* Qui vult omnes homines ſalvos fieri; *illos dici* omnes, *qui tantummodo ſalvantur.* IV. *Et Chriſtus non venit ut omnes ſalvaret, nec paſſus eſt pro omnibus, niſi ſolummodo pro his qui Paſſionis ejus ſalvantur Myſterio.* V. *Et poſtquam primus homo libero arbitrio cecidit, nemo noſtrûm ad benè agendum, ſed tantùmmodo ad malè agendum, libero poteſt uti arbitrio.* Iſta conſtant ex libro Eccleſiæ Lugdunenſis *De tribus Epiſtolis*, Cap. I. Scripſit cum *Hincmaro Pardulus* Epiſcopus Laudunenſis, & Epiſtolam *Rabani* ad *Nothingum* ſuis adjunxere: *Ut quid Eccleſia Lugdunenſis de eadem re ſentiret, verè & fideliter reſponderet.*

XIII. Tribus illis Epiſtolis in Conventu Eccleſiæ Lugdunenſis expoſitis, *Remigius*, Amolònis in Sede Lugdunenſi Succeſſor, ejuſdem Eccleſiæ nomine reſpondit, edito libro *De tribus Epiſtolis*. Et quidem *ex Scripturarum Sanctarum immobili veritate, & Beatiſſimorum Eccleſiaſticorum Patrum ſanctiſſima auctoritate*, ſe Quæſtiones difficillimas ſolvere profitetur.

§. VII.

Eccleſia Lugdunenſis, quamvis Gotteſcalcho, errore facti, nonnihil patrocinata videatur; ejus tamen erroribus nequaquam favit.

Celeberrima Eccleſia Lugdunenſis in libro *De tribus Epiſtolis* per Archipræſulem ſuum *Remigium*, virum ſanctiſſimum atque doctiſſimum conſcripto, Quæſtionem de præſcientia & Prædeſtinatione divina primam omnium explicandam ſibi ſumit; quod ut feliciùs exequatur, *Septem Regulas Fidei ex divinarum Scripturarum auctoritate evenientes, & à Sanctis atque Orthodoxis Patribus diligentiſſimè commendatas* exponit: *Quas & Catholicus quiſque fideliſſimè tenere debeat, & quicumque his contraria ſapit, non catholicè ſentire comprobetur.*

Septem Regulæ de Præſcientia & Prædeſtinatione divina ab Eccleſia Lugdunenſi expoſitæ.

Prima Regula eſt, ut firmiſſimè ac fideliſſimè teneamus, *Quia omnipotens Deus nihil ex tempore*
A *præſcierit, vel prædeſtinaverit: ſed ſicut ipſe abſque ullo initio æternus & incommutabilis eſt; ita & ejus præſcientia ac Prædeſtinatio ſempiterna atque incommutabilis ſit.*

Secunda Regula eſt: *Nihil omnino eſſe, aut fuiſſe, aut futurum eſſe poſſe in operibus Dei, quæ ſive in condendis, ſive in regendis, ſive in conſummandis vel finiendis creaturis agit, quod non ipſe in ſuo æterno conſilio atque judicio & veraciter præſcierit, & immobiliter præordinaverit. Atque ita omne quod temporale eſt intemporaliter ſuâ præſcientiâ & prædeſtinatione præcedit. Et omne quod in ejus æternâ præſcientiâ & Prædeſtinatione diſpoſitum eſt, etiam*
B *in rebus eſſe poteſt. Quicquid verò ibi diſpoſitum non eſt, nunquam & nuſquam eſſe poteſt. Nihil enim temerè vel fortuitò, ſed omnia æterna ſapientia ſua conſilio, & ratione facit.*

III. Regula. *In operibus omnipotentis Dei non ſunt alia præſcita, & alia prædeſtinata, ſed quicquid ibi eſt præſcitum, quia totum eſt bonum & juſtum, ſine dubio eſt etiam prædeſtinatum: & quicquid prædeſtinatum, utique & præſcitum: quia Prædeſtinatio ſine præſcientia eſſe non poteſt.*

IV. Regula. *Hæc duo in operibus rationalis creaturæ & diſtinctè & conjunctè intelligi poſſunt; quia ſcilicet ejuſdem creaturæ opera alia ſunt bona, alia*
C *mala. Et quia bona opera ita ſunt ipſius creaturæ, ut ſint omnino principaliter & veraciter opera Creatoris:* Qui operatur in ea velle & perficere pro bona voluntate; *rectiſſimè tanquam verè divinâ, id eſt, divinitùs inſpirata & geſta, & præſcita & prædeſtinata debent intelligi. Mala verò opera ejuſdem creaturæ; quia ipſius tantummodo ſunt, & ex ejus vitio, non ex Dei voluntate, vel operatione procedunt, præſcita à Deo dici poſſunt, prædeſtinata non poſſunt.*

V. Regula *Gotteſcalchi* errorem directè petit: *Omnipotens Deus eadem præſcientiâ & Prædeſtinatione ſuâ ita quoſdam malos in ſua iniquitate & impietate, & præſcierit perſeveraturos, & ob hoc juſtè*
D *prædeſtinaverit perituros, ut ex ipſa certa præſcientia, & juſta Prædeſtinatione ſua nulli neceſſitatem impoſuerit ut malus eſſet, & aliud eſſe non poſſet.*

VI. Regula. *Ut in Divinis Scripturis nequaquam hoc pueriliter quæratur, vel exigatur, ut ibi ſolummodo intelligatur divina præſcientia, vel prædeſtinatio, ubi hæc ipſa nomina præſcientiæ & prædeſtinationis expreſſè & propriè poſita inveniuntur: ſicut eo loco ubi Apoſtolus dicit:* Nam quos præſcivit & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ſui. *Sed ubicumque res ipſa ejuſdem præſcientiæ & prædeſtinationis certiſſimè poſita legitur, præſcientiam & prædeſtinationem ipſam intelligendam eſſe minimè dubitemus.*

E VII. Regula. *Ut neque de electis Dei ullum perire poſſe credamus, neque de reprobis aliquem ſalvari ullatenus exiſtimemus.* Quam regulam non ita intelligendam ait: *Ut non poſſint homines de malo ad bonum commutari; ſed quia in melius mutari noluerunt, & in peſſimis operibus uſque in finem perſeverare voluerunt. Nec poſſunt ullo modo pertinere ad ſortem electorum, qui magis elegerunt permanere in malitia iniquitatum & impietatum ſuarum. Hoc enim peſſimum & nefarium malum, quod eſt nolle ad Deum converti, neque de malo ad bonum commutari, ſed* ſecundum duritiam & impœnitentiam cordis
F ſui theſaurizare ſibi iram in die iræ, & revelationis juſti Judicii. *Ille in eis in æterna ſua præſcientia veriſſimè prævidit futurum, qui omninò falli non poteſt. Et quia hoc veriſſimè præſcivit, juſtè omnino tales perditioni æternæ prædeſtinavit. Quod ergo non poſſunt ſalvari, eorum eſt vitium, quia nolunt; non Dei, quod abſit, aliqua iniquitas, qui erga illos & verax ſemper extitit in præſcientia ſua, & juſtus in judicio ſuo. Licèt ſit & aliud genus reproborum, in innumerabilibus videlicet millibus parvulorum, qui nec ætatem,*

tem, nec ſenſum ad aliquid boni agendum unquam acceperunt, ſed in ſola originalis peccati, quæ per unum hominem in mundum intravit, damnatione perierunt. De quibus quid aliud dicendum, niſi quod & in eorum reprobatione atque interitu omnipotens Deus juſtus eſt: in quibus non naturam bene à ſe conditam, ſed culpam malè admiſſam, & in eos originaliter transfuſam, juſtâ ultione damnavit.

Hanc Regulam de Prædeſtinatione reproborum ad pœnam confirmat Eccleſia Lugdunenſis luculentiſſimis teſtimoniis SS. Patrum, præſertim *S. Auguſtini*, quæ in libris Retractationum non emendavit. *Ex his ſaltem libris agnoſcant* (inquit) *quia hoc verbum divinæ Prædeſtinationis in parte reproborum poſitum, quia veriſſimè & rectiſſimè* Divino Judicio prædeſtinati dicuntur, non ad culpam utique, ſed ad pœnam; nec ad malum opus, quod ipſi volentes agunt, ſed ad malum, quod in æternis ſuppliciis inviti patientur; *nec ipſe in ſuis dictis reprehenderit, nec ab ullis Catholicè & ſanè ſentientibus reprehenſum ſit. Et ideo etiam moderno tempore, à nobis qui tantæ imperitiæ & infirmitatis ſumus, nequaquam reprehendendum vel rejiciendum debuit judicari, ſed potius diligenti & humili pietate perſcrutari & intelligi. Et ſi qui ſunt, qui ex hoc ſcandalizari videantur, tanquam per iſtud Prædeſtinationis verbum neceſſitas malè agendi cuiquam impoſita eſſe ſignificetur, inſtruendi potiùs fuerunt, & breviter ac lucidè docendi, quòd Deus neminem prædeſtinaverit ad peccatum, ſed ad luendum ſupplicium pro peccato. Nec iſtâ Prædeſtinatione aliquem cogat ad malè agendum, ſed potius declaret Judicem juſtum, qui & peccata fieri noluit, & facta juſtè ſe puniturum eſſe præſcivit; juſtè ſe puniturum & eſſe prædeſtinavit. Hac namque Prædeſtinatione, non opus hominis malum, ſed juſtum hominis prædeſtinavit ſupplicium.*

Denique ſic iſtam Quæſtionem concludit contra Gotteſcalchum: *Quapropter etſi illius miſerabilis Monachi improbatur levitas, improbatur temeritas, culpatur importuna loquacitas, non ideo divina neganda eſt veritas: Quia juxta præmiſſam Catholicæ Fidei rationem, omnipotens Deus, ante conſtitutionem mundi, certis & juſtis atque immutabilibus cauſis æterni conſilii ſui quoſdam prædeſtinaverit ad regnum gratuitâ bonitate ſuâ, ex quibus nemo ſit periturus, protegente miſericordiâ ſuâ; & quoſdam prædeſtinaverit ad interitum juſtò judiciò ſuo, propter meritum quod præſcivit impietatis eorum. Ex quibus nemo poſſit ſalvari, non propter violentiam aliquam divinæ poteſtatis: ſed propter indomabilem & perſeverantem nequitiam propriæ iniquitatis.*

Eccleſiæ Lugdunenſis Sententia de divina ſalutis hominum voluntate.

Quæſtionem alteram de divina ſalutis hominum voluntate deinceps expendit Eccleſia Lugdunenſis in eodem libro, cap. XI. Celebrem Apoſtoli textum de Deo dicentis; *Qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire;* quatuor modis in Scriptis Catholicorum Patrum explanatum ait. Primò, ut *omnes homines*, omnia hominum *genera accipiamus. Deus enim ex omni genere hominum ſalvat, & ad agnitionem veritatis perducit per Dominum Jeſum Chriſtum,* qui in Evangelio dicit: *Simile eſt regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti.* Iſto locutionis modo ipſum Dominum in Evangelio uſum, cùm ait: *Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me:* cùm tamen ſolos Fideles trahat, ſecundùm illud: *Nemo* * *poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum.* Hoc ſenſu ab Apoſtolo dictum: * *Concluſit enim Deus omnia in incredulitate, ut omnium miſereatur.* Cum enim omnium non miſereatur æternâ illâ miſeratione quâ electos ſuos coronat in miſericordia & miſerationibus, ſed *cujus vult miſereatur, & quem vult, indurat:* ideò dixit Apoſtolus: *Ut omnium miſereatur;* quia *omni hominum generi miſeretur.*

* Joannis 6.
* Rom. 11.

Secundò, ſic accipi poſſe docet, ut illos ſolos ſalvari intelligamus, quos Deus ſalvare voluerit: id eſt, non quòd omnes ſalventur, ſed quòd nemo, niſi miſerationis ejus voluntate ſalvetur. Eo ſenſu intelligendam illam Apoſtoli ſententiam: * *Per unius hominis juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ.* Non quia nullus hominum eſt, qui per illius juſtitiam non juſtificetur: ſed quia præter ejus juſtitiam nemo juſtificatur. Omnes enim per primum Adam in condemnationem, & omnes per noviſſimum Adam in juſtificationem: Quia nemo in condemnatione niſi per illum; nemo in juſtificatione, niſi per iſtum. Sic & alium locum * intelligi: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur.* Non enim vivificabuntur in Chriſto, qui nunquam crediderunt in Chriſtum, qui nunquam fuerunt in Chriſto, qui nunquam vixerunt, nec mortui ſunt in Chriſto; & ideo nullatenus pertinent ad Chriſtum, ut in illo accipiant reſurrectionem vitæ, quam Dominus Fidelibus promittit, dicens * *Qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ:* imò ad eorum pertinent ſortem, de quibus ſubjungit: *Qui verò mala, in reſurrectionem judicii.* Et tamen verè in Adam omnes moriuntur, quia nemo in mortem niſi per illum. Et verè in Chriſto omnes vivificabuntur, quia nemo in illa reſurrectione vitæ, niſi per ipſum.

* Rom. 5.
* 1. Cor. 5.
* Joannis 15.

Tertiò, ita intelligi, ait, quòd Sanctos ſuos per Spiritum ſuum velle faciat ut omnes ſalventur: ſicut de Spiritu Sancto dicitur: * *Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.*

* Rom. 8.

Quarto modo ita à SS. Patribus intellectum docet * quod dictum eſt: *Qui vult omnes homines ſalvos fieri*, ut ſimpliciter hoc accipiatur de omnibus hominibus, *quantùm in ipſo eſt Deum velle*, eò quòd omnes ſalvari velit, *bonitate Creatoris:* Non quòd expectet ut hoc etiam ipſi velint, in hoc enim ſenſu Pelagianus error haberet victoriam: *Sed quia creaturam ſuam bene à ſe conditam perire non vult.* Quam tamen rurſus ſalvari non vult *Judicis æquitate*, quâ *eamdem creaturam ſuam vel originali, vel etiam actuali peccato nequiter inquinatam & vitiatam, impunitam eſſe non ſinit. In tantum enim neminem vult perire, ne voluntas ejus alicui cauſa perditionis exiſtat, ut per Prophetam etiam juret & dicat:* Vivo ego, dicit Dominus, quia nolo mortem impii, ſed ut revertatur à via ſua impia & vivat. *Et tamen ipſe qui non vult mortem impii, perſeverantem in impietate ſuâ impium procul dubio punit. Ita in uno atque eodem homine & bonitatem, & ſeveritatem ſuam oſtendens; bonitatem, quâ non vult eum perire; ſeveritatem, quâ perſeverantem in iniquitate non vult impunitum relinquere. Si ergo hoc quod de uno homine diximus, & de univerſo genere hominum pereuntium ſimiliter intelligatur, poteſt forſitan non abſurdè dici, quòd Deus omnes homines velit ſalvos fieri bonitate Creatoris: Et tamen eos quos indignos ſalute judicaverit, juſtâ Judicis ſeveritate non ſalvet.* Et cap. XIII. Quatuor illis expoſitionibus recenſitis, de quarta ſubdit: *Quod autem ibi ſimpliciter intelligitur, Deum velle omnes homines ſalvos fieri, bonitate ſcilicet Creatoris, ita (ut putamus) fideliter poteſt recipi, ſi hanc voluntatem bonitatis ſuæ ergà ſalutem hominum non credatur humanâ obſiſtente voluntate implere non poſſe, ſed obſiſtente humana iniquitate implere nolle.*

* Cap. XII.

Deus vult omnes ſalvos fieri bonitate Creatoris.

Demum hancce Quæſtionem concludit, concordiæ viam aperiendo. *Quæ omnia*, inquit, *cùm tam obſcura ſint, & tam profunda atque perplexa, nollemus inter fratres & cariſſimos noſtros aliquid de his contentiosè ventilari, vel temerè definiri, ſed potius quod in eis certum eſt, ſine dubitatione defendi.*

Concordiæ via.

Quod autem etiam inter magnos diverſo modo, ſed non diverſâ pietate ſentientes ambiguum atque incertum remanſit, etiam apud nos & reverenter honorari; quia neutrum eorum videtur eſſe falſum, vel fidei contrarium. Et magis in talibus inquietos & contentioſos ad tranquillitatis & ſobrietatis modeſtiam provocari quàm pro inuſitatis & minùs elucentibus rebus aliquem immoderatâ auſteritate ac ſeveritate damnari.

Gotteſcalcho & recentioribus ejus Patronis adverſatur illa Apoſtolici loci expoſitio, quâ Deum velle omnes ſalvos fieri *bonitate Creatoris*, Eccleſia Lugdunenſis aſſerit: Eadem namque eſt cum ea quam Theologi ex *S. Joanne Damaſceno* accepere, de *voluntate antecedente* ſalutis omnium. Ex quâ ſequitur, Chriſtum pro omnibus mortuum, ſufficienter, non ſolâ ſufficientiâ pretii, ſed ſufficientiâ voluntatis; Catholici Theologi contra *Calvinum* & *Janſenium* propugnant.

Lugdunenſis Eccleſiæ Sententia de morte Chriſti pro omnibus.

Tertiam Quæſtionem de morte Chriſti expendit Eccleſia Lugdunenſis Cap. XIV. & ſequentibus. Cap. XV. quatuor diſtinguit ordines hominum in redemptionis & reconciliationis gratiâ. *Primus eſt electorum, & prædeſtinatorum ad vitam æternam, de quibus perire nullus poteſt, & qui omnino omnes ſalvantur, & ad quos pertinet quod Dominus dicit;* Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit. *Secundus ordo eſt eorum Fidelium, qui rectâ fide & pietate accedunt ad gratiam baptiſmi, & per eam accipiunt indulgentiam peccatorum, baptizati in morte Chriſti, & abluti à peccatis ſuis in Sanguine ejus: Ac per hoc participes redemptionis ipſius eſſe̅cti: Sed poſtea diverſis tentationibus & iniquitatibus gratiam ipſius fidei & redemptionis amittunt; perſeverantes in malis ſuis, & ſic de ſæculo exeuntes. De quibus dicit Apoſtolus, quòd Regnum Dei non conſequentur: Et, Quia non habent hæreditatem in Regno Chriſti & Dei.* Tertius autem ordo eorum, *Qui adhuc in infidelitate poſiti; vocandi tamen ſunt per miſericordiam Dei; & hoc ſine dubio in Eccleſia conſecuturi, quod conſecuti ſunt & illi duo ordines ſive perſeverantium, ſive non perſeverantium in gratia Chriſti. De his namque Domini voce promittitur:* Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit. *Quartus verò ordo, de quo ſtatim ſubjungitur:* Qui autem non crediderit, condemnabitur, *manifeſtè extra numerum Fidelium jacet, & æternæ condemnationi eſt deſtinatus.*

Pro trium primorum ordinum hominibus mortuum eſſe Chriſtum docet Eccleſia Lugdunenſis. Cap. XVI. *Pro illis itaque tribus ordinibus ad Chriſti gratiam & ſocietatem Fidelium pertinentibus, Dominum Jeſum Chriſtum & veniſſe ut eos ſalvaret, & crucifixum eſſe ut eos redimeret, eóſque in ſua morte baptizaret, & in ſuo ſanguine à peccatis ablueret, & fideliter credendum tenemus: & hoc non ſolùm ex Divinis Scripturis, ſed etiam ex SS. Patrum fide & doctrina evidenter agnoſcimus. Beatus namque Hieronymus exponens illum locum Evangelii,* * *ubi Dominus de ſe ait;* Et dare animam ſuam in redemptionem pro multis, *De hac re ita docet: Quando formam ſervi accepit, ut pro mundo ſanguinem funderet: Et non dixit: Dare animam ſuam redemptionem pro omnibus, ſed pro multis, id eſt, pro his qui credere voluerint. In quibus verbis miro & Apoſtolico modo Dominum noſtrum, & pro mundo ſanguinem fudiſſe: & tamen ipſum mundum pro quo pretioſus ille ſanguis effuſus eſt, non alios niſi Fideles monſtravit. B. Auguſtinus in Tractationibus Evangelii ſecundum Joannem, non ſolùm pro infidelibus, ſed etiam pro his qui ex parte credunt Chriſtum, & ex parte non credunt, docet non eſſe mortuum Chriſtum, ita dicens: Qui ita confitetur Chriſtum Deum ut hominem neget, non pro illo mortuus eſt Chriſtus, quia ſecundùm hominem mortuus eſt Chriſtus.* Et alio loco * de infidelibus: *Quomodo*, inquit, *iſtis dixit*, Non eſtis ex ovibus meis? *Quia videbat eos ad ſempiternum interitum prædeſtinatos, non ad vitam æternam ſui Sanguinis pretio comparatos.* Et alibi diſtinguens inter Apoſtolos & Judam proditorem, quòd pro illis Dominus moriturus eſſet, pro illo non eſſet: *Tota*, inquit, *ejus Paſſio noſtra purgatio eſt. Paſſurus exitia, promiſit obſequia, non ſolùm illis pro quibus erat ſubiturus mortem, ſed etiam illi qui fuerat eum traditurus ad mortem.* Item docens tantùm pro illis paſſum, quos ipsâ Paſſione redimendo oves ſuas fecit: *Omnes*, inquit, *fecit ſuas oves, pro quibus eſt omnibus paſſus: quia & ipſe ut pro omnibus pateretur, ovis eſt factus.* Quæ teſtimonia eò tantùm collineant, & ab Eccleſia celeberrima eum in finem proferuntur, ut pro ſolis Fidelibus Chriſtus mortuus intelligatur quantum ad efficaciam aliquam, & actualem applicationem mortis ipſius pro illis. Unde ſubdit: *Et licet Apoſtolus de eodem Domino & Redemptore noſtro dicat:* Unus enim Deus, unus & Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus: *Tamen juxta ſuperiùs demonſtratam fidei Regulam rectè intelligitur pro illis omnibus ſe redemptionem dediſſe, pro quibus etiam dignatus eſt Mediator Dei & hominum eſſe. Neque enim infidelium Mediator eſt, ſicut nec Advocatus, vel Reconciliator, ſed Fidelium tantùm, &c.*

* Matt. 18.

Tract. 66.

Tract. 48.

Tract. 55.

Pro quarti verò ordinis hominibus, impiis ſcilicet ante Chriſti mortem damnatis, aut pro infidelibus qui à morte Chriſti extitere, ſunt, vel futuri ſunt, nullo modo paſſum eſſe Chriſtum aſſerit, quantum ad efficaciam redemptionis: ita ut ex ejus Paſſione fructus ad ipſos aliquis derivatus ſit * *Quamvis igitur* (inquit) *idem Dominus noſter & ad omnes ſalvandos, & omnes redimendos, etiam quos nec ſalvavit, nec redemit, id eſt, infideles & impios in ſua infidelitate & impietate perditos, & pereuntes, ſive perituros veniſſe contendatur: Unum tamen eſt quod nos & fideliſſimè credimus, & veriſſimè novimus, quia pro omni illa innumerabili & infinita multitudine impiorum, qui ab exordio mundi uſque ad Paſſionem Domini per quatuor fermè annorum millia in ſua impietate ſunt mortui & apud inferos æterna perditione damnati; nunquam Dominus paſſus, nunquam mortuus eſt, nec ad eos ſalvandos ullatenus venit, nec pro eis pretioſum ſanguinem fudit, Quoniam ſolos illos ex his qui ab exordio mundi uſque ad Paſſionem ejus extiterunt, eadem Paſſione ſuâ redemiſſe & ſalvaſſe, atque ab inferni clauſtris eduxiſſe credendus eſt, qui & fideliter eum ſperaverunt venturum, & fideliter per eum redemptionem & liberationem ad ſalutem ſe accepturos eſſe crediderunt Sanctos videlicet Patriarchas & Prophetas, & cæteros Juſtos: quibus etiam per Oſee Prophetam ante promiſerat dicens:* De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua, ô mors: Ero morſus tuus, inferne! *Et ideo nunquam aliquis Catholicorum Doctorum ita ſenſiſſe aut docuiſſe credendus eſt: quaſi Dominus & Salvator noſter etiam ad illam impiorum multitudinem, quæ ante Paſſionem ejus periit, ſalvandam atque redimendam* (ſive reipſa ex inferis eripiendam, ſicut Juſtos ex limbo eripuit) *Paſſionem & mortem ſuſceperit. Cùm ergo pro illa inæſtimabiliter majore humani generis parte quæ per tot millia annorum præceſſerat, nullatenus credendus ſit paſſus, nec pro ejus ſalute crucifixus: quid de iſta utique minori parte infidelium & impiorum credendum eſt, qui poſt Paſſionem ejus uſque ad mundi terminum aut extiterunt, aut exiſtunt, aut futuri ſunt? In quibus utique & ille homo nondum natus Antichriſtus erit. Nam ſi ad iſtos tales Dominus ſalvandos venit, id eſt, impios & in ſua impietate*

* Cap. 18.

Oſee. 13.

impietate perituros : ergo præſtitit illis, quod illis antiquis impiis non præſtitit : quia videlicet pro iſtis eſt crucifixus & mortuus, quod pro illis nullatenus credendus eſt paſſus. Si autem nec pro iſtis eſt crucifixus & mortuus, ſicut nec pro illis : ergo pares ſunt impietate, pares perditione, & pariter omnino extranei à Chriſti redemptione : quia etſi pro iſtis paſſus eſſe dicatur, quid eis profecit ejus Paſſio impiis & in ſua impietate perituris, niſi ut qui non ſiunt participes redemptionis, majorem & graviorem incurrant cumulum damnationis? A

Pro his tamen Chriſtum ſufficienter, & quantùm in ipſo erat, mortuum eſſe, ſanguinémque B ſuum Patri obtuliſſe, non negat Eccleſia Lugdunenſis, imò ſatis aſſerit uſurpando verba illa *S. Leonis* de Juda proditore dicentis : *Ad hanc indulgentiam traditor Judas pervenire non potuit : Quoniam perditionis filius, cui diabolus ſtabat à dextris, priùs in deſperationem tranſiit, quàm ſacramentum generalis redemptionis Chriſtus impleret. Nam mortuo pro omnibus impiis Domino, potuiſſet fortè etiam hic conſequi remedium, ſi non feſtinaſſet ad laqueum.* Quod ibidem exponit his verbis : *Qui enim venerat univerſis credentibus omnia peccata dimittere, à generali indulgentia nec Judaicum crimen* C *voluit excludere.* Unde & ipſum alio in loco increpando ita alloquitur : *Redemptorem etiam tuum ne tibi parceret, vendidiſti.* Quia, inquit Eccleſia Lugdunenſis, *Verè etiam ipſius Redemptor fieret, ſi ab eo etiam poſt tantum reatum piè & fideliter indulgentiam poſceret.*

Denique Cap. XX. Poſtquam præmiſit : *Si inveniuntur aliqui Patres, qui etiam pro impiis in ſua impietate permanſuris Dominum crucifixum dicant : Quis non videat potiorem illam eſſe Auctoritatem, quæ tam evidenti ratione, & tam multiplici Scripturarum atteſtatione firmatur?* Addit : *Si autem placet, ſicut & nobis multùm placet, ut etiam iſtorum ſententia ex pietate veniens, propter pacem & venerabilem pie-* D *tatem Beatiſſimorum Patrum non renuatur : Nulla ergo contentione pro aliis adversùs alios litigetur: Non una ſententia pro altera damnetur. Et quia verè fieri poteſt, ut ignorantiam & imperitiam noſtram in hac re aliquid lateat, nihil temerè definiatur; ut quolibet quis acquieſcat modo, non ſit hæreticum, niſi contentione hæreticum fiat.*

Ex his perſpicuum eſt, Lugdunenſem Eccleſiam ab erroribus *Gotteſcalchi* longè alienam fuiſſe. Ipſi tamen patrocinata eſt, & propoſitiones illius de Prædeſtinatione reproborum ad pœnam, de voluntate Chriſti erga ſalutem omnium, de Chriſti morte ac redemptione, Catholicas & Auguſtinianas aſſe- E ruit errore facti : quia exiſtimavit ipſum ita Prædeſtinationem reproborum ad pœnam admiſiſſe, ut ad culpam prædeſtinatos eos negaret, aut aliquam perditionis eorum cauſam in Deo eſſe; aut ipſis pereundi neceſſitatem divinâ prædeſtinatione ita imponi, ut ſalvari non poſſent. Exiſtimavit etiam eum negaſſe dumtaxat in Deo voluntatem efficacem ſalutis omnium hominum, & redemptionem efficacem infidelium. Non mirum itaque quòd Eccleſia celeberrima de Gotteſcalchi Propoſitionibus ita ſcripſerit Cap. XXIV. *Sicut ſuperius & ex* F *Divina, & ex Paterna Auctoritate ſatis oſtendimus, videtur nobis ſine dubio, quòd illa quæ de divina Prædeſtinatione dixit, juxta regulam Catholicæ Fidei vera ſint, & à veridicis Patribus manifeſtiſſimè confirmata, nec ab ullo penitus noſtrûm, qui Catholicus haberi vult, reſpuenda ſive damnanda. Et ideò in hac re dolemus, non illum Miſerabilem : ſed Eccleſiaſticam Veritatem eſſe damnatam. In illa autem Apoſtoli ſententia, quâ de Deo ait :* « Qui vult omnes homines « ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire : *Putamus eum ſenſum Beatiſſimi Patris Auguſtini ab omni ſemper Eccleſia venerabiliter recepti, & uſque in finem ſæculi recipiendi, ſecutum fuiſſe, qui de tanta Quæſtione tractans, & collatis inter ſe duobus teſtimoniis, Apoſtolico videlicet & Prophetico, qualiter juxta ſanam Fidei intelligentiam utrumque verum eſſe accipiendum ſit; & in pleriſque aliis librorum ſuorum locis, & maximè in libro qui Enchiridion dicitur, evidentiſſimè declarat. Cujus omnino veridicum ſenſum non oportuit ſub perſona alicujus hominis à Catholicis Dei Sacerdotibus condemnari : Ne jam non iſte qui errare putatur, ſed ille potius cujus auctoritatem ſequitur, hæreticus eſſe judicetur. Et licet alii quidam SS. Patres ſimpliciter illa Apoſtoli verba accepiſſe inveniantur, utrorumque tamen ſententia fuerat honoranda; nec una pro altera damnanda : Quia & illa ex divina Auctoritate vera eſſe monſtratur : & iſta pia quadam ratione non abhorrere à veritate fideliter creditur.*

Jam illud de Dominici Sanguinis pretio, quod pro his tantum qui credere voluerint, datum ſit, manifeſtum eſt eorum Beatorum Patrum ſententiâ : Quam iſte (ut putamus) & legendo didicerat, & damnare metuebat. Unde etſi inventi ſunt alii æquè Patres, qui illud glorioſum pretium etiam pro nunquam credituris, & in ſua impietate perituris, datum eſſe non abnuant, meliùs (ut credimus) utrique honorarentur; nec pro aliis alii damnarentur. Quia & illud manifeſtè divinâ Auctoritate firmatum eſt, & iſtud, ſi piè ſentitur, non eſt abnuendum.

Quòd verò dixiſſe firmatur, Ad malè tantummodo agendum liberum nos habere arbitrium; ad benè verò agendum non habere: ſi verè ita ſenſit & dixit, hoc verè non eſt ex divina Auctoritate ſumptum, neque ex SS. Patrum dogmatibus tractum, ſed apertè ex proprio errore prolatum.

Maximè verò eſt obſervandum, utramque expoſitionem loci Apoſtolici; *Deus vult omnes homines ſalvos fieri,* quam Patres & Theologi proferunt; & utrumque ſenſum de Chriſti redemptione efficaci pro ſolis fidelibus, ſufficienti pro omnibus, ab Eccleſia Lugdunenſi approbari; ita ut unus alteri non repugnet, neque illum excludat. Sic enim habet cap. XXVIII. *Etſi illa verba Apoſtoli ſimpliciter intelligantur, quibus de Deo dicit :* Qui « vult omnes homines ſalvos fieri : *Duobus modis* « *hoc Deum agere certiſſimum eſt : Dum alios ita vult ſalvos fieri, ut eos ipſe omnino faciat ſalvos, ſicut omnes electos : alios verò ita velit ſalvos fieri, ut eos omnino non ſalvet, ſed in æternum perire permittat, ſicut utique omnes reprobos, quos juxta hunc ſenſum, & ut benignus Creator ſalvari voluit, & ut juſtus Judex æternæ perditioni tradidit. Sicut ergo & bonitatem ſuam in eis oſtendit, quia eos ſalvari voluit, & tamen bonitas ejus non impedivit ſeveritatem ejus, quâ eos juſtè damnavit : Ita eadem bonitas ejus nullatenus impedivit prædeſtinationem ejus juſtitiæ, dum quos ille ſalvos fieri voluit, & iniquos futuros ſemper præſcivit, & in iniquitate ſua permanſuros, juſtè ad interitum prædeſtinavit. Ita etſi pro omnibus etiam in ſua impietate perituris Chriſtus mortuus eſt, ſic eis exhibuit bonitatem Paſſionis ſuæ, ut tamen hujuſmodi impios in ſua impietate permanſuros juſto ſuo judicio condemnaverit : Sicut ipſe ait :* Qui non credit : « jam judicatus eſt. *Et ideo bonitas ejus, quâ etiam* « *pro talibus paſſus creditur, non evacuavit erga eos Prædeſtinationem ejus, quâ eos ſemper & præſcivit in impietate ſua permanſuros, & prædeſtinavit juſtè perituros.*

§. VIII.

Hincmarus, aliíque Epiſcopi in Cariſiacum Palatium convenientes, quatuor contra Gotteſcalchum edidere celeberrima Capitula.

Anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-tertio, celebratâ Synodo Sueſſionenſi prima, *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus *Hincmarum* cum aliis Epiſcopis & Abbatibus, quorum incertus numerus, Cariſiacum vocavit, juſsitque ut brevibus Capitulis explicarent atque ſtatuerent, quid ſibi de illis quæſtionibus videretur, quæ jam totam Eccleſiam Gallicanam perturbabant; & quid ſecundùm Fidem Catholicam de illis ſentiendum eſſet. Qui quatuor illa celeberrima Capitula ex SS. Patrum ſcriptis, non quidem verbis tenùs, ſed quoad ſenſum, excerpta edidere, quæ à P. *Sirmondo* inſerta ſunt *Tomo III. Conciliorum Galliæ*; quanquam ab eodem Viro Doctiſſimo perperàm ad annum octingenteſimum quadrageſimum-octavum, & ad Synodum Cariſiacam, in qua eo anno damnatus eſt *Gotteſcalchus*, referantur, quæ ad hunc annum 853. Annales Bertiniani referunt: nec ante edita probat altiſſimum omnium Auctorum qui his de Quæſtionibus ſcripſere ante iſtud tempus, ſilentium.

Primum Capitulum ſic ſcriptum: *Quod una tantùm ſit prædeſtinatio Dei*, his verbis expreſſum eſt: *Deus omnipotens hominem ſine peccato rectum cum libero arbitrio condidit, & in Paradiſo poſuit: quem in ſanctitate juſtitiæ permanere voluit. Homo libero arbitrio malè utens, peccavit & cecidit, & factus eſt maſſa perditionis totius humani generis. Deus autem bonus & juſtus elegit ex eadem maſſa perditionis ſecundùm præſcientiam ſuam, quos per gratiam prædeſtinavit ad vitam, & vitam illis prædeſtinavit æternam: Cæteros autem, quos juſtitiæ judicio in maſſa perditionis reliquit, perituros præſcivit, ſed non ut perirent prædeſtinavit: pœnam autem illis, quia juſtus eſt, prædeſtinavit æternam. Ac per hoc unam Dei Prædeſtinationem tantummodo dicimus, quæ aut ad donum pertinet gratiæ, aut ad retributionem juſtitiæ.*

Capitulum ſecundùm, cujus inſcriptio hæc eſt: *Quòd liberum hominis arbitrium per gratiam ſanetur:* Sic habet: *Libertatem arbitrii in primo homine perdidimus, quam per Chriſtum Dominum noſtrum recepimus: & habemus liberum arbitrium ad bonum, præventum & adjutum gratiâ, & habemus liberum arbitrium ad malum, deſertum gratiâ. Liberum autem habemus arbitrium, quia gratiâ liberatum, gratiâ de corrupto ſanatum.*

Tertium Capitulum inſcriptum: *Quòd Deus omnes homines velit ſalvos fieri:* Sic habet: *Deus Omnipotens omnes homines ſine exceptione vult ſalvos fieri, licèt non omnes ſalventur. Quòd autem quidam ſalvantur, ſalvantis eſt donum: Quòd autem quidam pereunt, pereuntium eſt meritum.*

Capitulum quartum, inſcriptum: *Quòd Chriſtus pro omnibus hominibus paſſus ſit*, ſic habet: *Chriſtus Jeſus Dominus noſter, ſicut nullus homo eſt, fuit, vel erit, cujus natura in illo aſſumpta non fuerit: ita nullus eſt, fuit, vel erit homo, pro quo paſſus non fuerit: licèt non omnes Paſſionis ejus myſterio redimantur. Quòd verò omnes Paſſionis ejus myſterio non redimuntur, non reſpicit ad magnitudinem & pretii copioſitatem, ſed ad infidelium, & non ad credentium ex fide, quæ per dilectionem operatur, reſpicit partem: Quia poculum humanæ ſalutis, quod confectum eſt infirmitate noſtra, & virtute divina, habet quidem in ſe ut omnibus proſit; ſed ſi non bibitur, non medetur.*

§. IX.

S. Prudentius Trecenſis Epiſcopus Cariſiaca Capitula viſus eſt oppugnaſſe, quibus paulò ante ſubſcripſerat.

Eodem anno, *Prudentius* Trecenſis Epiſcopus, ad Synodum pro *Ænea* Pariſienſis Epiſcopi Ordinatione convocatam, cum ob infirmitatem adeſſe non poſſet, Tractoriam miſit per *Arnaldum* Presbyterum Vicarium ſuum ad *Vvenilonem* Archiepiſcopum Senonenſem, & Coëpiſcopos, quâ Ordinati præbebat aſſenſum, eâ lege, ut quatuor Capitulis, *Quibus Eccleſia Catholica adverſus Pelagium, ejúſque hæreſeos ſequaces pugnavit ac vicit*, ſubſcriberet. *I. Ut liberum arbitrium in Adam meritò inobedientiæ amiſſum, ita nobis per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum redditum atque liberatum confiteretur interim in ſpe, poſtmodum autem in re, ſicut dicit Apoſtolus:* Spe enim ſalvi facti ſumus: *Ut tamen ſemper ad omne opus bonum Dei omnipotentis gratiâ indigeamus, ſive cogitandum, ſive incohoandum, operandum, ac perſeveranter conſummandum; & ſine ipſa nihil boni nos poſſe ullatenus aut cogitare, aut velle, aut operari ſciamus.* Secundò, *Ut crederet atque fateretur, Dei omnipotentis altiſſimò ſecretóque conſiliò, quoſdam Dei gratuitâ miſericordiâ ante omnia ſæcula prædeſtinatos ad vitam, quoſdam imperſcrutabili juſtitiâ prædeſtinatos ad pœnam. Ut id videlicet ſive in ſalvandis, ſive in damnandis prædeſtinaverit, quod ſe præſcierat eſſe judicando facturum, dicente Propheta: Qui fecit, quæ futura ſunt.* Tertiò, *Ut crederet & confiteretur cum omnibus Catholicis, Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti pro omnibus hominibus ex toto mundo in eum credentibus fuſum: non autem pro illis, qui nunquam in illum crediderunt, neque hodie credunt, nunquam que credituri ſunt.* Quartò, Ut crederet atque confiteretur, *Deum omnipotentem omnes, quoſcumque vult, ſalvare; & neminem poſſe ſalvari ullatenus, niſi quem ipſe ſalvaverit: omnes autem ſalvari, quoſcumque ipſe ſalvare voluerit. Ac per hoc, quicumque non ſalvantur, non eſſe voluntatis illius ut ſalventur, dicente Propheta: Omnia quæcumque voluit, Dominus fecit.*

Quod autem ſubſcripſiſſet Cariſiacis Capitulis *Prudentius*, Auctor eſt *Hincmarus* lib. *de Prædeſtinatione*, Cap. XXI. *Cui Capitulo* (inquit) *cum aliis tribus de quibus ratio agitur, in Conventu Epiſcoporum Domnus ſubſcripſit Prudentius: Poſtea autem in Epiſtola ad Vvenilonem ſuum Archiepiſcopum de ordinando Ænea Pariſiorum Epiſcopo directa, quatuor ponens Capitula, ita de hoc primo dicit, &c. Unde miramur, cùm in præfata Synodo Capitulis ſuperiùs memoratis ſubſcripſerit, & Canonicas Sanctiones atque Decreta Sedis Apoſtolicæ Pontificum ſufficienter cognita de Synodali ſubſcriptione atque profeſſione habeat, tam inconſultè & inconſuetè, ſine probabili collatione, contra Regularum inſtituta hujuſmodi ſcriptum pro Ordinationis conſenſu Coëpiſcopi ſui ad Archiepiſcopum & Coëpiſcopos ſuos tranſmiſerit.* Nec ſolus *Hincmarus*, ſed & Annales Bertiniani hanc levitatis notam *Prudentio* inurunt, ad annum octingenteſimum ſexageſimum-primum. *Prudentius Tricaſſinæ civitatis Epiſcopus, natione Hiſpanus, apprimè literis eruditus, qui ante aliquot annos Gotteſcalcho Prædeſtinatiano reſtiterat, poſt felle commotus contra quoſdam Epiſcopos ſecum Hæretico reſiſtentes, ipſius hæreſis defenſor acerrimus, indeque non modica inter ſe diverſa, & fidei adverſa ſcriptitans, moritur: ſicque licet diutino languore fatigaretur, ut vivendi, ita & ſcribendi finem fecit.* Tandem in vetuſtiſſimo

vetuſtiſſimo Codice MS. Operis *Prudentii* contra *Joannem Scotum Erigenam*, hæc in averſa pagina legitur obſervatio atque cenſura : *Hic liber, qui quaſi ad defenſionem fidei contra infidelitatem loquitur, & teſtimonia Scripturarum, & Catholicorum nomina profert, cautè legendus eſt, & in ejus lectione Apoſtoli eſt ſequenda ſententia :* Omnia probate, quod bonum eſt tenete. *Nam compoſitor ejus Prudentius de quibuſdam Eccleſiaſticis Dogmatibus non ſentit catholice, ſicut alia ejus Scripta demonſtrant.*

Præſes Mauguinus refellitur.

Hincmarum, & Annalium Bertinianorum Auctorem calumniæ poſtulat *D. Mauguin*, cujus ipſos non convicit coævorum aut ſupparium Auctorum teſtimonio. Incredibile certè eſt quod vel *Prudentius* ipſe levitatis notam in tanti re momenti ab *Hincmaro* ſibi falsò inuſtam non abſterſiſſet, neque cum ipſo expoſtulaſſet de calumnia, ſi liber *Hincmari* ante illius obitum vulgatus eſt, ſicut anno ante ſcriptus demonſtratur ex Præfatione : Vel ſi poſt obitum Prudentii editus eſt, ut *D. Mauguin* colligit ex *Flodoardo*, non defuiſſent nominis ejus vindices, qui *Hincmarum* convicisſent impoſturæ. Id enim facillimum fuiſſet, cùm ſupereſſent multi ex Epiſcopis & Abbatibus qui Cariſiaco Conventui adfuerant : cùm etiam *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus, qui Capitula Cariſiaca edi & ſubſcribi juſſerat, notum haberet an *Prudentius* ſubſcripſiſſet ; poſſétque compelli *Hincmarus* ut oſtenderet ſubſcriptionem. Quem famæ ſuæ adeo fuiſſe prodigum haud veriſimile eſt, ut ejus periculum apud ipſum Regem cujus gratiâ fruebatur, tam inſigni calumniâ ſubire voluerit.

Recenſetur S. Prudentius.

Acriori tamen cenſurâ Sanctum *Prudentium* perſtrinxiſſe videntur Auctor Annalium Bertinianorum, & Auctor admonitionis in averſa pagina libri ipſius *S. Prudentii* contra *Joannem Scotum* in MS. Codice Monaſterii Altivillarenſis exaratæ ; cùm ipſum *felle commotum* ſcripſiſſe aiunt *multa ſibi contraria & Fidei Catholicæ adverſa.* Vindicata enim *Prudentii* ſanctitas, & quæ in ejus Operibus ſplendeſcit charitas ac ſingularis moderatio, ipſum elucidandæ ac tuendæ veritatis animo ſcripſiſſe clamant, non æmulatione, aut ullâ animi perturbatione. Sed in quæſtione difficillimâ, & tunc temporis valdè obſcurâ anceps fuit ac dubius. Primò Cariſiacis Capitulis ſubſcripſit : deinde metuens ne doctrinæ S. Auguſtini & Diſcipulorum ejus, immò Catholicis dogmatibus vulnus aliquod Cariſiaca inferrent Capitula, trepidans (inquam) timore ubi non erat timor, Pariſienſium Epiſcopum ordinandum ſubſcribere voluit aliis quatuor Capitulis, quæ Tractoriæ ſuæ inſeruit, præter Eccleſiæ morem. Hæc tamen Capitula Cariſiacis verbis tenus, repugnant, non ſenſu ; ut de Eccleſiæ Lugdunenſis doctrina cum tribus Epiſtolis comparata ſuperiùs demonſtravimus, ac de eadem cum quatuor Capitulis Cariſiacis collata mox oſtenſuri ſumus. Unde citatis Auctoribus non aſſentimur, qui *S. Prudentium* Hæreſeos *Gotteſcalchi* defenſorem affirmant.

§. X.

Lugdunenſis Eccleſiæ ſententia de Cariſiacis Capitulis expenditur.

Cum ad Eccleſiæ Lugdunenſis examen quatuor Cariſiaci Conventus Capitula delata eſſent anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-quarto, *Remigius* Archiepiſcopus cum Eccleſiæ ſuæ Studioſis illa diſcuſſit, multáque in eis reprehenſione digna (ut ipſi videbatur) obſervavit, impugnavitque edito libro, cui titulus eſt : *De tenenda veritate Scripturæ.*

In primo Capitulo reprehendit, quòd commemorationem gratiæ Dei omiſerit, cùm hominem liberi arbitrii conditum dixit : quaſi per ipſum tantummodo liberum arbitrium in ſanctitate & juſtitia permanere potuiſſet. Sed gratiæ neceſſitatem non negabat Cariſiacum Capitulum : & ſi novæ gratiæ ad perſeverandum in juſtitia neceſſitatem in ſtatu innocentiæ negaſſet, non tantâ fuiſſet reprehenſione dignum : ſiquidem ea de re variæ ſunt Catholicorum Theologorum ſententiæ : & neganti favere videtur *S. Auguſtinus* multorum judició.

Secundò reprehendit Eccleſia Lugdunenſis, quod in eodem Capitulo ſcriptum eſt, Deum Prædeſtinatos *ſecundùm præſcientiam ſuam* elegiſſe quaſi electio fuiſſet ex meritis prævìſis, non ex gratia : aut Deus eos elegiſſet, quia ex ſemetipſis bonos futuros præſcivit. Sed non is erat *Hincmari* & Coëpiſcoporum ſenſus, ut ex ejus libro de Prædeſtinatione perſpicuum eſt : nec aliter præſcientiæ nomen uſurparunt quàm Apoſtolus, cùm ait : *Quos præſcivit, hos & prædeſtinavit conformes fieri imagini filii ſui.* Et gratiæ commemoratio ſatis magnifica primo illo Capitulo continetur, & in Prædeſtinationis includitur notione, his verbis : *Deus bonus & juſtus elegit ex eadem maſſa perditionis ſecundùm præſcientiam ſuam, quos per gratiam prædeſtinavit ad vitam, & vitam illis prædeſtinavit æternam.*

Tertiò reprehendit Eccleſia Lugdunenſis, quòd reprobos quidem perituros Deum præſciſſe aſſeruerint Conventûs Cariſiaci Patres, non autem eos perditioni prædeſtinaſſe. Sed negarunt dumtaxat Deum ipſos *prædeſtinaſſe ut perirent* ; quaſi cauſa cur pereant ſit in Dei Prædeſtinatione, vel ſit ipſa Prædeſtinatio illis pereundi neceſſitatem imponens, ut contendebat *Gotteſcalchus.* Quem ſenſum ut *Hincmarus* excluderet, dicere maluit reprobis prædeſtinatas eſſe pœnas æternas, quàm illos prædeſtinatos eſſe pœnis æternis. Cæterùm in damnatione Gotteſcalchani ſensûs circa Prædeſtinationem reproborum ad interitum ſempiternum, cum Patribus Cariſiaci Conventûs Eccleſia Lugdunenſis convenit, licèt verbis diſſentiat. *Nam*, inquit, *ſi hæc Prædeſtinatio divini judicii eſſet meritò alicui violenta vel injuſta, vel præjudiciaria, meritò injuſtum Deum argueret : Immò de illo apud quem non eſt iniquitas, nullatenus credi deberet. Cùm autem manifeſtiſſimè non ſit violenta, quia nullum compellit ut malus ſit, & aliud eſſe non poſſit : Non ſit injuſta, quia illos tantummodo, qui ſuo vitio in malis perſeveraverint, punit : Non ſit præjudiciaria, quia non præjudicat aliquem, ut quaſi ejus ſententiâ, & non ſuo merito pereat : Quid in ea reprehenditur, vel quaſi blaſphemum putatur, in quâ ſola æquitas, ſola juſtitia invenitur? Hoc namque erga homines divina Prædeſtinatio, quod & divina præſcientia agit : Præſcivit enim Deus malos futuros, ſed ipſâ ſuâ præſcientiâ non eos compulit fieri malos. Prædeſtinavit juſto judicio ſuo eos, qui in malis perſeveraverint, puniendos : Nec tamen eadem Prædeſtinatione ſuâ, ut mali eſſent, vel in malis perſeverarent, coëgit. Et hæc eſt apud illum æquitas, ut qui volentes perſtiterunt in malis, nolentes puniantur in ſuppliciis. Seipſum ergo homo mutet, ſeipſum, dum tempus eſt, corrigat & emendet ; quia omnipotentem atque æternam præſcientiam & Prædeſtinationem mutare vel deſtruere non valet. Si quis enim neget eſſe apud Deum præſcientiam & Prædeſtinationem, manifeſtè infidelis eſt. Si qui dicit, quòd præſcientia & prædeſtinatio ejus aliquem*

quem compellat ut malus ſit, & aliud eſſe non poſſit, horribiliter blaſphemat. Qui autem fideliter confitetur, & præſcientiam, & Prædeſtinationem æternam eſſe apud Deum; nec tamen aliquem per hæc ad malum cogi, ſed tantummodò qualis quiſque facturus ſit, præſciri, & prout geſſerit, judicari, iſte prorſus catholicè ſentit.

In altero Cariſiacorum Capitulorum arguit Eccleſia Lugdunenſis hanc propoſitionem: *Libertatem arbitrii in primo homine perdidimus*; quòd omnes homines, etiam à Chriſto alieni, libero arbitrio præditi ſint, licèt prævaricatione Adami infirmato, naturali poſſibilitate & innocentiâ ſpoliatô, ſine Chriſto nulli modo uſui apto. Sed alius ſenſus non eſt Cariſiaci Capituli: manifeſtè enim loquitur de libero arbitrio ad bonum, quod ſine gratia Chriſti nullum eſſe, meritò affirmat: quod & *S. Auguſtinus* ubique docuit, & Eccleſia definivit contra Pelagianos.

In tertio Capitulo Cariſiaci Conventûs non tam improbat Lugdunenſis Eccleſia doctrinam, quam Catholicam agnoſcit, quàm novam definitionem Quæſtionis, quæ abſque contentione, ſecundùm varias SS. Patrum expoſitiones diſceptari poteſt, nullam ex iis damnando, quia nec pugnantes ſunt. *Sit ergo*, inquit, *inter nos etiam de hac re iſtiuſmodi pia cautela & moderatio, quatenus & Sanctis Patribus debitus ſervetur honor, & quilibet quis acquieſcat modo ex illis ſenſibus, qui de hac ſententia ab illis poſiti ſunt, non judicemus eſſe hæreticum: ſed potius vitemus contentionis malum, per quod etiam de pacificis, & Eccleſiaſticis ſenſibus poteſt, qui contentioſus eſſe voluerit, hæreticum efficere quod ſentit. Itaque in rebus talibus cohibeamus nos ipſos ſalubri moderatione, ut nec contemnere audeamus, nec quaſi neceſſariò affirmare conemur, memores ſemper illius Apoſtolicæ ſententiæ*: Si quis autem videtur contentioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei. *Legamus ergo pacificè, & quantum Dominus donat, intelligamus dogmata Eccleſiaſticorum Virorum, nec pro aliis Doctoribus adversùs alios litigemus: quia & ipſi inter ſe pacifici, unuſquiſque in ſuo ſenſu abundaverunt, expectantes fideliter atque humiliter quod Apoſtolus promittit, dicens*: Et ſi quid aliter ſapitis, hoc quoque vobis Deus revelabit. *Nam qui non tranquillè & pacificè moderatur quod ſentit, ſed ſtatim paratus eſt ad contentiones, diſſenſiones, & ſcandala; etiamſi non habeat hæreticum ſenſum, certiſſimè habet hæreticum animum. Quam pietatis moderationem ſi etiam iſti Boni Viri, qui hanc novam Definitionem ſtatuerunt, ſervare voluiſſent, meliùs hanc rem ſilentio præteriiſſent, & unicuique de ea ſecundùm fidem ſuam & auctoritatem, cui magis acquieſcendum putaret, ſentiendum permitterent, finitòque inter eos tam longa & pernicioſa contentionis jurgio, pax & unitas Chriſti Eccleſiæ reformaretur. Ecce enim aliquis ſentiat & dicat ſicut etiam antiquitus & ſenſum eſt & dictum: Non dixit Apoſtolus univerſaliter & generaliter, & ut iſti addiderunt ſine exceptione*, Qui vult omnes homines ſalvos fieri: *Sed ſpecialiter ad eos retulit, de quibus ſupra dixerat*, Pro omnibus hominibus, pro Regibus, & his qui in ſublimitate ſunt: *ut quod dixit*, omnes, *omnia hominum genera intelligi voluerit, omnium ſcilicet gentium, ſexuum, conditionum, ordinum, dignitatum. Quid habet hæc intelligentia inconſequens, aut contrarium veritati? Item alius dicat & ſentiat, ſicut etiam è quibuſdam majoribus dictum & ſenſum reperitur: Apoſtolus cùm ſuperiùs orari juſſiſſet pro omnibus hominibus, pro regibus, & his qui in ſublimitate ſunt, poſt illa omnia generaliter de univerſo genere humano ſubjunxit*: Qui vult omnes homines ſalvos fieri. *Quid habet mali aut periculi etiam iſta intelligentia? Neque enim qui ita ſentit, putat voluntati Dei, quâ vult omnes homines ſalvos fieri, aliquem reſiſtere & contraire, ut non poſſit implere quod vult: Et ambo ſibi, & iſte videlicet, & ille, licet diverſa ſentientes, fideliter atque unanimiter concordant. Quod quolibet modo dixerit Apoſtolus de Deo*, Qui vult omnes homines ſalvos fieri, *tamen nullus hominum niſi gratuitâ ejus miſericordiâ ſalvetur, nullus niſi juſto ejus judicio perire permittatur. Certè illud in hac quæſtione manifeſtum eſt, quòd etiamſi generaliter & indifferenter omnes homines Deus vult ſalvos fieri; in aliorum tamen cordibus benignitate miſericordiæ ſuæ operatur eamdem bonam voluntatem ſuam, ut & ipſi ſalvari velint, atque ſalventur: qualibus & Apoſtolus dicit*: Cùm timore & tremore veſtram ſalutem operamini. Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate. *In aliorum autem cordibus ſeveritate juſti & occulti judicii ſui non operatur hanc ſalutarem voluntatem, ſed dimittit eos ſuo arbitrio; ut, quia noluerunt credere, juſtâ ultione damnentur.*

Cap. XIV. In tertio Capitulo Cariſiaco reprehendit Eccleſia Lugdunenſis hanc propoſitionem, *Quòd nullus hominum fuit, eſt, vel erit, pro quo Chriſtus paſſus non fuerit.* Abſurdum putat ac erroneum, ut pro iis, qui in ſua impietate mortui, æterno jam judicio condemnati erant, Chriſtus paſſus eſſe credatur: Alioqui & pro Diabolo & Angelis ejus paſſum dici poſſe. Quod de redemptione efficaci reſpectu hominum damnatorum intelligit Eccleſia Lugdunenſis; quia ſcilicet Chriſtus paſſus non eſt ut eos ex inferis eriperet jam damnatos: quamvis ea fuerit virtus Paſſionis Chriſti, eàque Creatoris erga omnium hominum ſalutem bonitas, ut Chriſti Sanguine redimi potuiſſent antiqui Infideles & impii dum in mundo vitam agebant; ſicut ejus virtute redempti ſunt veteres juſti, qui ejus adventum præceſſere. Hunc Eccleſiæ Lugdunenſis ſenſum verba ejus demonſtrant. *Sicut ergo*, inquit, *pro illis impiis & damnatis Angelis nullatenus Dominus Jeſus-Chriſtus dicendus eſt paſſus: ita pro iſtis impiis & damnatis hominibus c[illegible] omnino ut paſſus eſſe credatur: Quia hoc nimis eſt contrarium divinæ veritati, nimis adverſum Catholicæ Fidei, quæ indubitanter credit & docet, quòd Dominus noſter ſuam Paſſionem & mortem atque ad inferos deſcenſionem illis ſolis jam defunctis, & quamvis apud Inferos, tamen in locis tranquillitatis & lucis conſtitutis exhibuit, qui in fide futuri adventûs ejus ac redemptionis & in hoc ſeculo vixerant, & illuc per mortem tranſierant, ubi etiam tempus implendæ ac perficiendæ ejuſdem redemptionis ſuæ per Paſſionem & deſcenſionem ad eos Domini, pio deſiderio expectabant.* Quò ſpectant illa Domini verba apud *Oſeam* Prophetam morti & inferno minas intentantis: *D. manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua, ô mors! morſus ero tuus, inferne!* Doctiſſimæ Eccleſiæ mentem aperiunt *S. Gregorii Magni* verba locum illum explicantis, quæ ibidem ſubjicit. *Quod ante Paſſionem dixit, in Reſurrectione ſua Dominus implevit.* Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me. *Omnia enim traxit, qui de electis ſuis apud inferos nullum reliquit. Omnia abſtulit, utique electa. Neque etenim infideles quoſque & pro ſuis criminibus æternis ſuppliciis deditos, ad veniam Dominus reſurgendo reparavit: ſed illos ex inferni clauſtris rapuit, quos ſuos in fide & actibus recognovit. Unde rectè etiam per Oſeam dicit*: Ero mors tua, ô mors! morſus ero tuus, inferne! *Id namque quod occidimus, agimus ut penitus non ſit. Ex eo enim quod mordemus, partem abſtrahimus, partem relinquimus. Quia ergo in electis ſuis funditus occidit mortem, mors mortis extitit: Quia verò ex inferno*

partem

Digitized by Google

partem abſtulit & partem reliquit, non occidit funditus, ſed mo nordit infernum : Ait ergo : Ero mors tua, ô mors ! *Ac ſi apertè dicat ; quia in electis meis te funditus perimo.* Ero morſus tuus, inferne ! *quia ſublatis eis, te ex parte transfigo.*

Secundò, Chriſtum pro omnibus baptizatis paſſum eſſe docet Lugdunenſis Eccleſia, non pro infidelibus, qui in ſua infidelitate permanſuri ſunt atque morituri. Quod etiam de actuali applicatione redemptionis Chriſti per gratiam ſanctificantem & efficacem intelligit. Ad infideles enim qui in infidelitate ſua perſeverant atque obeunt, nullus hujuſmodi effectus derivatur. *Quapropter*, inquit, *de omnibus credentibus in Chriſtum, & in Chriſto regeneratis, rectè & veraciter creditur quòd pro eis Chriſtus ſit paſſus. Hoc namque tota ſeries Scripturæ Sanctæ Veteris ac Novi Teſtamenti, ſi diligenter inſpiciatur, & fideliter conſideretur, manifeſtè atque indubitanter atteſtatur. Quod etiam magnificè & nimis granditer univerſalis & celeberrima ab ipſo Domino & Apoſtolis tradita Eccleſiæ commendat auctoritas : quæ Oblationem Corporis & mortis ejus, tantummodò pro Eccleſia Catholica toto orbe diffuſa, videlicet pro omnium Fidelium ſocietate atque unitate, & pro illis ſolis defunctis :* Qui nos præceſſerunt cum ſigno fidei & dormiunt in ſomno pacis, *fideliter offert. Unde & confidenter ac veraciter in ipſa Myſteriorum frequentatione pro Fidelibus ſupplicans ad Deum dicit :* Reſpice Domine ſuper hanc familiam tuam, pro qua Dominus noſter Jeſus-Chriſtus non dubitavit manibus tradi nocentium, & Crucis ſubire tormentum. *Et hunc ritum Dominicæ Oblationis tantæ pietatis & religionis attentione cuſtodit, ut cùm illa Myſteria offeruntur, nullum omnino Infidelem, nullum etiam Cathecumenum, nullum niſi gratiâ baptiſmi regeneratum intereſſe patiatur, tanquam verè oſtendens atque conteſtans pro illis Dominum in ara Crucis oblatum, paſſum ac mortuum, pretioſum ejus Sanguinem fuſum, pro quibus in altari Eccleſiæ illa Sacroſancta ac cæleſtis oblatio in Myſterio Paſſionis ejus ac mortis offertur.*

Et infra ſic colligit : *Ex his igitur omnibus diligenter ac fideliter conſideratis certiſſimè & clariſſimè oſtenditur, pro omnibus Fidelibus Chriſti, qui fuerunt, aut ſunt, vel erunt, factam eſſe Paſſionem Chriſti : Pro fidelibus Chriſti offerri Sacrificium Chriſti : Pro Corpore Chriſti immolari Corpus Chriſti. De his verò qui adhuc in infidelitate atque impietate detinentur, manifeſtum eſt ex hac regula fidei, quòd quicumque ex ipſis per Dei gratiam fuerint ad fidem converſi, & in Chriſto regenerati, etiam pro ipſis confitendum ſit factum eſſe, quod pro omnibus Fidelibus factum conſtat. De cæteris verò qui in ipſa infidelitate atque impietate ſua perſeverantes ſunt perituri, ſi de Scripturæ Sanctæ auctoritate, quòd etiam pro talibus Dominus paſſus ſit, certiſſimis & clariſſimis teſtimoniis nobis demonſtrare potuerint boni Viri, qui talia definierunt, dignum omnino eſt ut credamus & nos. Si verò non potuerint, ceſſent contendere pro eo quod non legunt. Pudeat eos definire quod neſciunt. Timeant ſtatuere, quod nullum SS. Patrum Concilium, nullum Apoſtolicæ Sedis Pontificum, nullum Eccleſiaſticorum dogmatum Decretum hactenus invenimus ſtatuiſſe. Quod & ſi quid à Sanctis & venerabilibus Eccleſiæ Doctoribus vel ſcriptum, vel dictum, unde hujuſcemodi ſenſus occaſio ſumi poſſe videatur, inveniunt : ſalvâ eorum debitâ reverentiâ cohibeant ſe potius, & ſubmittant ſe humiliter divinæ auctoritati : & rem tam obſcuram tamque inuſitatam divinæ reſervent humiliter Majeſtati. Hoc namque & Paſchalis agni ſacra illa epulatio myſticè nobis commendat, cum dicitur :* * Si quid reſiduum fuerit, igni comburetis : *Sicut B. Gregorius exponit dicens : Quod ex agno remanet, igni comburimus, quando hoc quod de myſterio Incarnationis ejus intelligere vel penetrare non poſſumus, poteſtati Spiritûs Sancti humiliter reſervamus, ut non ſuperbè quis audeat vel contemnere, vel denuntiare quod intelligit, ſed hoc igni tradat, cùm Sancto Spiritui reſervat.*

* Exodi 12.

Ex his colligitur, Eccleſiam Lugdunenſem alienum ſenſum & erroneum quarto Capitulo Cariſiaco affinxiſſe ; at verum ejus ſenſum non impugnaſſe, qui in eo poſitus eſt ut Chriſtus ſufficienter & quantum in ipſo erat, mortuus pro omnibus hominibus credatur, *licet non omnes Paſſionis ejus myſterio redimantur. Quòd autem non omnes Paſſionis ejus myſterio redimantur, non reſpicit ad magnitudinem & pretii copioſitatem ; ſed ad infidelium, & ad non credentium eâ fide quæ per dilectionem operatur, reſpicit partem : quia poculum humanæ ſalutis, quod confectum eſt humilitate noſtrâ & veritate divinâ, habet quidem in ſe ut omnibus proſit : ſed ſi non bibitur, non medetur.*

§. XI.

Valentinæ Synodi III. expenduntur Decreta : Et oſtenditur cum Cariſiacis Capitulis non pugnare.

Anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimoquinto, ſexto Idus Januarii, trium Provinciarum Epiſcopi, ſcilicet Lugdunenſis, Viennenſis, & Arelatenſis, Valentiam congregati, Synodum in domo Baſilicæ *S. Joannis* adjacente celebrarunt, in cauſa Valentini Epiſcopi criminibus diffamati. XIV. aderant Præſules : tres Metropolitani præfuere Synodo, Scilicet *Remigius* Lugdunenſis, *Agilmarus* Viennenſis, *Rollandus* Arelatenſis. Diſcuſſis objectionibus adversùs Epiſcopum factis, ejúſque causâ finitâ, tres & viginti Canones à Patribus editi ſunt. Sex Priores attingunt Quæſtiones quas *Gotteſcalchus* & *Joannes Scotus Erigena* Eccleſiæ intulerant, de quibus in Synodo Cariſiaca actum fuerat, ac de quibus ſcripſerat Eccleſia Lugdunenſis. Solos illos Canones hîc expendimus. De cæteris, qui Diſciplinam ſpectant, diximus in Synopſi.

Vocum novitates in tractandis Religionis myſteriis vitandæ.

Canon primus Novitates vocum omni ſtudio vitandas præſcribit, & *Joannem Scotum* Erigenam petit, qui & ſenſus & verba ipſa Sacrarum Literarum invertere non erubuit, & Religionis myſteria Sophiſtico explicare Quadruvio, maximè verò difficillimas de Prædeſtinatione & Gratia divina quæſtiones. Propter hunc itaque Synodus, *Novitates vocum, & præſumptivas garrulitates, unde potius inter fratres contentionum & ſcandalorum fomes excitari poteſt, quàm ædificatio ulla timoris Dei ſuccreſcere, cum ſtudio omni devitari jubet : Doctoribus autem piè & rectè tractantibus verbum veritatis, ipſiſque Sacræ Scripturæ lucidiſſimis Expoſitoribus, id eſt, Cypriano, Hilario, Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino, cæteriſque in Catholica pietate quieſcentibus ; reverenter auditum, & obtemperanter intellectum ſubmittere ; & pro viribus, quæ ad ſalutem noſtram ſcripſerunt, amplecti. Nam,* inquit, *& de præſcientia Dei, & de Prædeſtinatione, & de quæſtionibus aliis, in quibus fratrum animi non parum ſcandalizati probantur, illud tantùm firmiſſimè tenendum eſſe credimus, quod ex maternis Eccleſiæ viſceribus nos hauſiſſe gaudemus.*

Dei præſcientia & Prædeſtinatio nulli homini neceſſitatem imponit.

Secundus Canon docet Deum ab æterno præſciſſe : *Bonos omnino per gratiam ſuam bonos futuros, & per eamdem gratiam æterna præmia accepturos : malos præſciiſſe per propriam malitiam malos*

malos futuros, & per ſuam juſtitiam æterna ultione damnandos...Nec prorſus ulli malo præſcientiam Dei impoſuiſſe neceſſitatem, ut aliud eſſe non poſſet, ſed quod ille futurus erat ex propria voluntate, ille ſicuti Deus, qui novit omnia antequam fiant, præſciit ex ſua omnipotenti & incommutabili majeſtate. Nec ex præjudicio ejus aliquem, ſed ex merito propriæ iniquitatis condemnari. Nec ipſos malos ideo perire, quia boni eſſe non potuerunt; ſed quia boni eſſe noluerunt, ſuóque vitio in maſſa damnationis, vel merito originali, vel etiam actuali permanſerunt. Hoc Canone *Gotteſcalchi* error in Synodis Moguntina & Cariſiaca damnatus configitur, etſi *Gotteſcalcho* patrocinarentur Valentini Patres.

Tertius Canon aſſerit *Prædeſtinationem electorum ad vitam, & prædeſtinationem impiorum ad mortem: In electione tamen ſalvandorum, miſericordiam Dei præcedere meritum bonum; in damnatione autem periturorum, meritum malum præcedere juſtum Dei judicium. Prædeſtinatione autem Deum ea tantùm ſtatuiſſe, quæ ipſe vel gratuitâ miſericordiâ, vel juſtò judicio facturus erat, ſecundum Scripturam dicentem:* Qui fecit quæ futura ſunt. *In malis verò ipſorum malitiam præſciiſſe, quia ex ipſis eſt; non prædeſtinaſſe, quia ex illo non eſt. Pœnam ſanè malum eorum meritum ſequentem, uti Deum, qui omnia proſpicit præſciviſſe & prædeſtinaſſe, quia juſtus eſt, apud quem eſt, ut S. Auguſtinus ait, de omnibus omnino rebus tam fixa ſententia, quàm certa præſcientia. Verum*, inquit Synodus, *aliquos ad malum eſſe prædeſtinatos divinâ poteſtate, videlicet ut quaſi aliud eſſe non poſſint, non ſolùm non credimus, ſed etiam ſi ſunt qui tantum malum credere velint, cum omni deteſtatione, ſicut Arauſiaca Synodus, illis anathema dicimus.* Canon iſte nec *Gotteſcalcho* favet, nec Capitulis Cariſiacis adverſatur, quorum primum ita conceptum eſt: *Unam Prædeſtinationem dicimus, quæ aut ad donum pertinet gratiæ, aut ad retributionem juſtitiæ.* Errorem *Gotteſcalchi* damnat, ejúſque aſſertores, ſi qui ſint, anathemate configit: quamvis errore facti cenſerent Valentini Patres miſerabilem illum Monachum eſſe ab eo errore immunem.

Pœnam impiorum creatam eorum meritum ſequentem prædeſtinat, eorum vero malitiam non prædeſtinat, ſed præſcit tantum.

Quartus Canon de redemptione Sanguinis Chriſti, his verbis conceptus eſt: *Item de redemptione Sanguinis Chriſti propter nimium errorem, qui de hac cauſa exortus eſt, ita ut quidam, ſicut eorum ſcripta indicant, etiam pro illis impiis, qui à mundi exordio uſque ad Paſſionem Domini, in ſua impietate mortui, æterna damnatione puniti ſunt, effuſum eum definiant, contra illud Propheticum;* Ero mors tua, ô mors! Ero morſus tuus, inferne! *Illud nobis ſimpliciter & fideliter tenendum ac docendum placet, juxta Evangelicam & Apoſtolicam veritatem, quòd pro illis hoc datum pretium teneamus, de quibus ipſe Dominus noſter dicit;* Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. *....Porro Capitula quatuor, quæ à Concilio Fratrum noſtrorum minùs proſpectè ſuſcepta ſunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati: ſed & alia novemdecim Syllogiſmis ineptiſſimè concluſa, & licet jactetur, nullâ ſeculari literaturâ nitentia, in quibus commentum diaboli, potius quàm argumentum aliquod fidei deprehenditur, à pio auditu Fidelium penitus explodimus; & ut talia & ſimilia caveantur, per omnia auctoritate Spiritus Sancti interdicimus.*

Alia ratione pro electis mortuus eſt Chriſtus quàm pro reprobis.

Capitulum quartum Cariſiacum iſto Canone peti videtur, ſed revera ejus doctrinam rectè intellectam non attingit. Valentinæ Synodi Patres errore facti putarunt Cariſiacorum Auctores Capitulorum eadem ratione & eodem ſenſu aſſeruiſſe Chriſtum eſſe mortuum pro iis qui in infidelitate vel impietate ſua mortui ſunt, vel morituri, ac pro illis qui per gratiam Chriſti ſanctificati, in ea perſeverant & ſalvantur: cúmque eſſe ſenſum exiſtimaverunt Capituli quarti Cariſiaci. At nequaquam ita eſt. Sed Cariſiaci illius Capituli ſenſus eſt, ſufficienter quidem etiam pro pereuntibus mortuum eſſe Chriſtum, ut non pereant; licet efficaciter tantùm pro illis mortuus ſit, qui ſalvantur. Hunc porrò ſenſum Valentina Synodus non damnat, alioqui in *S. Proſperum*, ex cujus verbis quartum Cariſiacum confectum eſt, damnatio illa recideret. Id itaque voluerunt unum illius Synodi Patres, Chriſtum non pro illis mortuum eſſe, qui à mundi exordio uſque ad Paſſionem Domini, in ſua impietate mortui, æternâ damnatione puniti ſunt, ut ſcilicet eos ex inferno eriperet, ſicut Patres ex limbo. Eò collineat ſententia *Oſeæ* Prophetæ, quàm ſuo interſeruere Canoni ad probationem dogmatis quod aſſerebant: *Ero mors tua, ò mors! Ero morſus tuus, inferne*: ut *S. Gregorius* explicat *lib.* XII. *Moralium*, Cap. VIII. & *Homilia* XXII. *in Evangelia*, cujus verba ſupra retulimus. Senſum igitur Cariſiaci Capituli non damnarunt Valentinæ Synodi Patres, ſed alium, quem errore facti ipſi tribuerunt. Præterea, cùm pro illis tantùm datum eſſe pretium Sanguinis Chriſti aſſerit, de quibus Chriſtus dicit: *Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam:* Non excludit quin ſufficienter pro omnibus deſtinata fuerit & oblata Paſſio Chriſti: imò id apertè ſignificat comparatio ſerpentis, quem Moyſes in deſerto exaltavit, ut quicumque illum aſpicerent, à morſibus aliorum ſerpentum ſanarentur. Non enim æneus ille ſerpens pro quibuſdam ſolùm propoſitus dicitur, ſed pro omnibus & ſingulis qui percuſſi fuiſſent: ſic tamen ut illi tantùm ſanarentur, qui eum aſpicerent, & culpa interim eorum eſſet, qui non ſanabantur, quia eum reſpicere nollent. Ita de Chriſti morte dicendum eſt. Pro omnibus exaltatus ille in Crucem eſt: ſed illi tantùm ſalvantur, qui *Aſpiciunt in Auctorem fidei & conſummatorem Jeſum.*

Tertiò hanc fuiſſe mentem Valentinæ Synodi, perſpicuum eſt ex Canone quinto. *Item firmiſſimè credimus, quòd omnis multitudo Fidelium ex aqua & Spiritu Sancto regenerata, ac per hoc veraciter Eccleſiæ incorporata, & juxta doctrinam Apoſtolicam in morte Chriſti baptizata, in ejus ſanguine ſit à peccatis ſuis abluta: quia nec in eis potuit eſſe vera regeneratio, niſi fieret & vera redemptio: cùm in Eccleſiæ Sacramentis nihil ſit caſſum, nihil ludificatorium, ſed prorſus totum verum: & ipſâ ſui veritate ac ſinceritate ſubnixum. Ex ipſa tamen multitudine Fidelium & redemptorum alios ſalvari æternâ ſalute, quia per gratiam Dei in redemptione ſuâ fideliter permanent, ipſius Domini ſui vocem in corde ferentes:* Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit: *Alios, quia noluerunt permanere in ſalute fidei, quàm initio acceperunt, redemptioniſque gratiam potius irritam facere pravâ doctrinâ, vel vitâ, quàm ſervare elegerunt, ad plenitudinem ſalutis, & ad perceptionem æternæ beatitudinis nullo modo pervenire.*

Quartò, ſi Valentinæ Synodi Patres ſenſiſſent nullos omnino impios Chriſti Sanguine redemptos eſſe; non dixiſſent, pro illis impiis qui à mundi exordio uſque ad Paſſionem Domini in ſua impietate mortui, æternâ damnatione puniti ſunt, ejus Sanguinem effuſum non eſſe, ſed pro nullis omnino impiis, etiam qui poſt Paſſionem vixere.

vixère. Quod cùm non aſſeruerint, argumento eſt illos ſenſiſſe etiam aliquo ſenſu pro illis Chriſtum mortem pertuliſſe.

Quintò, ſi redemptionem ſufficientem à Chriſto pro hominibus univerſis oblatam negaſſent, tertium Capitulum Cariſiacum de voluntate divina erga ſalutem omnium cenſurâ ſuâ inprimis confixiſſent, quod cùm non fecerint, illud ſilentio ſuo approbaſſe cenſendi ſunt: &, quod conſequens eſt, Chriſtum non pro ſolis prædeſtinatis, aut pro ſolis Fidelibus, ſed pro omnibus hominibus, quantùm in ipſo erat, mortuum credidiſſe.

Sextò, non levis ſuſpicio eſt, hæc verba Valentino Canoni inſerta fuiſſe ab *Ebbone* Gratianopolitano: *Porrò Capitula quatuor quæ à Concilio Fratrum noſtrorum, &c.* uſque ad hanc clauſulam, *Sed & alia* XIX. *ſyllogiſmis ineptiſſimè concluſa, &c.* Non eſſe verò ex ingenio ac ſententiâ Valentinæ Synodi. Quæ conjectura eô fulcitur argumento, quòd illi ipſi Antiſtites qui Valentinæ Synodo interfuerant, cùm poſtea ad Synodum Lingonenſem convenere, Valentinos Canones ita probaverunt, ut illam Cariſiacorum Capitulorum cenſuram expungi voluerint. Id conſtat ex Synodo Tullenſi apud Saponarias, in qua Lingonici Canones relecti ſunt, quorum ſex priores iidem ſunt cum ſex primis Valentinæ Synodi, & quartus, omiſſis his verbis: *Porro Capitula quatuor fratrum noſtrorum, &c.* totum cenſuræ aculeum diſtringit in Capitula Joannis Scoti. *Porrò*, inquit, *Capitula XIX. ſyllogiſmis ineptiſſimè ac mendaciſſimè à quodam Scoto concluſa, ubi non argumentum Fidei, ſed potius commentum perfidia patet, nullâ omninò Philoſophiæ Arte, ut arroganter à quibuſdam jactatur, conſtructum, ſed inani fallacia & deceptione imperitiſſimè confuſum, à pio auditu Fidelium penitus explodimus, &c.* Habita eſt Synodus Lingonenſis anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-nono: eâmque Synodus Tullenſis poſt quindecim dies ſecuta eſt. Quod autem ab *Ebbone* Gratianopolitano Epiſcopo dicta clauſula inſerta fuerit, inde fit veriſimile, quòd Valentinis Canonibus condendis præcipuam navaverit operam, ut conſtat ex his verbis quæ habentur in Præfatione ejuſdem Synodi: *Conlaborante eis quammaximè Venerabili Ebbone Gratianopolitano Epiſcopo.* Hic verò occultas cum *Hincmaro* Archiepiſcopo Remenſi gerebat ſimultates, quòd *Ebbonis* illius ex ſorore nepos eſſet, qui adversùs *Ludovicum Pium* conjuraverat, quique ob illud crimen è Sede Remenſi dejectus, ſuum in locum ſuffectum *Hincmarum* ægerrimè tulerat. Avunculi ergo ſui dolorem ultus *Ebbo* Gratianopolitanus, *Hincmaro*, & Cariſiacis Capitulis, quibus condendis præfuerat, liberiùs obtrectabat. Unde cùm in Valentina Synodo plurimùm poſſet, ejúſque Decreta componeret, hæc inſeruit quarto Canoni: *Porro Capitula quatuor, quæ à Concilio Fratrum noſtrorum minùs proſpectè ſuſcepta ſunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati, à pio auditu Fidelium explodimus.* Sed Synodus Lingonenſis, & quæ Lingonenſem approbavit, Tullenſis, non ex tribus tantùm, ut Valentina, ſed ex duodecim Provinciis congregata, Canonem quartum Synodi Valentinæ abſque panno illo ab *Ebbone* aſſuto approbarunt.

Sextus Canon Valentinæ Synodi, qui eſt de gratia & libero arbitrio, à ſecundo Capitulo Cariſiaco non abludit. *De gratia*, inquit, *per quam ſalvantur credentes, & ſine quâ rationalis creatura nunquam beatè vixit, & de libero arbitrio per peccatum in primo homine infirmato, ſed per gratiam* A *Domini Jeſu Fidelibus ejus redintegrato, & ſanato, idipſum conſtantiſſimè & fide plenâ fatemur, quod Sanctiſſimi Patres auctoritate Sacrarum Scripturarum nobis tenendum reliquerunt; quod Africana, quod Arauſiaca Synodus profeſſa eſt, quod Beatiſſimi Pontifices Apoſtolicæ Sedis Catholica fide tenuerunt: ſed & de natura & gratia in aliam partem nullo modo declinare præſumentes.* Ex his patet, Valentinam Synodum à doctrina Cariſiacorum Capitulorum revera non diſſenſiſſe: Quamvis modum loquendi *Hincmari* & Coëpiſcoporum à quibus condita erant, non probaverit: quod ex æmulatione B Antiſtitum ortum eſt, qui cùm diverſis Regibus parerent (Nam Cariſiaca Capitula ab Epiſcopis Regni *Caroli Calvi* condita ſunt, Valentini Canones ab Epiſcopis Regni *Lotharii* conſcripti) facilè in contraria ſtudia ſciſſi ſunt.

§. XII.

De Hincmari pro Cariſiacorum defenſione Capitulorum lucubrationibus.

C Anno octingenteſimo quinquageſimo-ſeptimo, & quinquageſimo-octavo, *Hincmarus* compoſuit Volumen ingens plures continens libros *De Prædeſtinatione Dei & libero Arbitrio*, contra quoſdam reprehenſores ſuos Epiſcopos, maximéque contra *Gotteſchalcum* & *Ratramnum* Corbeienſem Monachum, ad *Carolum* Regem, cujus Operis ipſe meminit *Hincmarus* in poſterioris Præfatione. Sola illius Præfatio ſupereſt apud *Flodoardum* Lib. III. Cap. XV.

Anno octingenteſimo quinquageſimo-nono Synodus Lingonenſis celebrata eſt, in eâque deD cem Canones editi ſunt, inter quos, ſex priores Concilii Valentini Tertii Canones repetiti, ſecundâ ſanctione confirmati fuere. Et XV. poſt diebus, convenientibus ad Concilium Tullenſe apud Saponarias duodecim Provinciarum Epiſcopis, aſſidentibus *Carolo Calvo*, ejúſque Nepotibus *Lothario* & *Carolo* Regibus, illa ipſa Capitula Valentini & Lingonenſis Concilii, cùm ea *Remigius* Lugdunenſis Archiepiſcopus Synodo obtuliſſet, recitata fuere: ſuper quibus *Hincmaro*, aliiſque nonnullis Epiſcopis commotis; *Motus illi à Remigio fuere modeſtè compoſiti, eò venerabiliter perorante* (inquit *Hincmarus* in poſterioris Operis Præfatione) *ut ſi quorumcunque noſtrorum ſenſus* E *ab eiſdem prolatis Capitulis in aliquo diſſentiendo ſe commoveret, ad proximè futuram Synodum Catholicorum libros Doctorum quique deferre curemus, & ſicut meliùs ſecundùm Catholicam & Apoſtolicam doctrinam in commune invenerimus, de cætero omnes unanimiter teneamus.*

Andematunnum Lingonum, vulgò Langres, urbs Campaniæ, Epiſcop. ſub Metropoli Lugdunenſi.

Laudata porrò Valentini ac Lingonenſis Concilii Capitula ad *Nicolaum I.* Pontificem Maximum delata, ab ipſo confirmata ſunt, teſte *S. Prudentio* in Annalibus ab *Hincmaro* citatis Epiſtola XXIV. ad *Egilonem*, & Annalibus Bertinianis ad annum octingenteſimum quinquageſimum F nonum. *Nicolaus Pontifex Romanus* (inquiunt) *de Gratia Dei & libero arbitrio, de veritate geminæ Prædeſtinationis, & Sanguine Chriſti, ut pro credentibus omnibus fuſus ſit, fideliter confirmat & Catholicè decernit.*

Anno octingenteſimo ſexageſimo, ſcripſit *Hincmarus* poſtremum Opus *De Prædeſtinatione*, quod extat integrum. Contra Valentinæ Synodi Capitula præcipuè militat hoc Opus, quæ ſanè infœliciter ut & immeritò *Hincmarus* impugnavit, pravum *Gotteſchalci* ſenſum illis affingens. Cariſiaca verò Capitula fœliciùs tuitus eſt. Verbis po-

tiùs quàm ſenſu diſſentiebat à Valentina Synodo. Pœnam enim reprobis prædeſtinatam dicebat, reprobos à Deo prædeſtinatos ad pœnam dici nefas eſſe contendebat. Deceptus eſt auctoritate libri, qui inſcribitur: *Hypomneſticon*, ſive *Hypognoſticon*, quem *S. Auguſtino* perperam tribuit, ab eóque poſt cæteros omnes libros elaboratum falsò credidit. *S. Fulgentii* auctoritatem elevat, falsâ nixus ratione, quòd *Gelaſius* Pontifex in Synodo Romana *S. Fulgentium* inter probabiles Doctores non commemoraverit. Putidum anachroniſmum admiſit Hincmarus: *Gelaſius* enim Synodum Romanam habuit in quâ de libris Canonicis, Eccleſiaſticis, & Apocryphis actum eſt, anno Chriſti 494. Sanctus verò *Fulgentius* vivere deſiit anno 529. Eccleſiæ quoque Lugdunenſis ſcripta, & præcipuè librum *De tenenda Scripturæ veritate*, acriori ſtylo proſcidit *Hincmarus*.

Cùm Summus Pontifex *Nicolaus I.* de Gotteſchalco & controverſiis ab eo ejuſque occaſione motis multa audiviſſet, de iiſque accuratiùs diſcendis eſſet ſollicitus, ad eum ſcripſit *Hincmarus* per *Odonem* Epiſcopum, ſed nullum ab Apoſtolico Præſule reſponſum accepit, ut ipſe teſtatur in Epiſtola ad *Nicolaum* Papam, apud *Flodoardum* Lib. 3. Cap. 15. Scripta eſt hæc Epiſtola anno Chriſti 862.

Anno ſequenti, ad Synodum Metenſem in cauſa *Teutbergæ* Reginæ convocatam, ab Epiſcopis quibuſdam per Laïcum irregulariter citatus eſt *Hincmarus*, ut unà cum *Gotteſchalco* illùc conveniret, cùm ipſe octoginta, & *Gotteſchalcus* centum ferme millibus, ab ea civitate abeſſent. Synodus illa Metenſis à *Nicolao I.* reprobata eſt, ut *Flodoardus* teſtatur Lib. III. Cap. XIV.

Anno octingenteſimo ſexageſimo-quarto, *Hincmarus* monitus à *Luidone* Archidiacono Laudunenſi, quòd cùm Romæ eſſet hoc ipſo anno, illuc à Rege, & ab *Hincmaro* delegatus, iterum Summus Pontifex cum eo de damnatione & recluſione *Gotteſchalci* rationem habuiſſet, prolixiorem ad Pontificem Relationem miſit de *Gotteſchalci* erroribus, damnatione ac ſtatu, ut apud *Flodoardum* legere eſt, Lib. III. Cap. 12. 13. & 14.

Anno 866. cùm *Guntbertus* ex Altivillarenſi Monaſterio fugâ elapſus, equis, libris, veſtimentis furto ſubreptis, Romam *Gotteſchalci* literas ad Summum Pontificem delaturus contenderet, *Hincmarus* ad *Egilonem* Senonenſem Archiepiſcopum, à Concilio Sueſſionenſi III. in cauſa *Vulfadi* & ſociorum Romam delegatum ſcripſit, ut *Nicolao I.* Gotteſchalcanæ cauſæ tenorem exponeret, ne fortè ejus Sanctitati obreperet *Guntbertus*.

§. XIII.

De morte Gotteſchalci.

Gotteſchalcum non modò hæreticum, ſed dementem fuiſſe oportet, ſi vera ſunt quæ de eo ſcribit *Hincmarus* lib. *De non Trina Deitate*, in fine. *Scripſit quoque ad Deum loquens, & dicens ei quòd ipſe illi præceperit ut pro me non oraret, & quia primùm Filius in eum intraverit, poſtea Pater, deinde Spiritus Sanctus, qui in illum intrans, ei circa os barbam uſſit. Et quia nollet veſtimenta de veſtiario Fratrum mihi communicantium accipere, niſi pretio compararet, qui pretium non habebat, ſed ſic vellet ire, ſicut Adam ibat antequam peccaret.... Ante hos annos revelatum ſibi quibuſdam familiaribus ſuis ſcripſit, quòd ego ſtatim poſt tres ſemis annos ſuæ revelationis, ſicut Antichriſtus uſurpans ſibi poteſtatis potentiam, mori, & ipſe Remorum Epiſcopus fieri, & poſt ſeptennium veneno interfici, & ſic gloriæ Martyrum adæquari deberet.* Sed & *Hincmari* mortem à Deo rogabat, ut conſtat ex Oratione ipſius ibidem deſcripta, in quâ Chriſtum ait *pro ſolis electis crucifixum*, ut hinc evelleret *mœchum, cæcum, pervicacem, hæreticum Hincmarum.* Nihil tamen prætermiſit *Hincmarus*, ut *Gotteſchalcum* ad ſaniorem mentem revocaret, maximè cùm lethali correptus ægritudine, vergere ad exitum cœpit. Miſit ad ipſum Formulam ejus erroribus contrariam, cui ſubſcriberet, illum obteſtatus eſt ut pravas opiniones ejuraret, Communione alioquin, etiam in obitu & ſepulturâ Eccleſiaſtica poſt obitum privandus: ſed pertinax manſit in erroribus, & ſuum eſſe *S. Auguſtinum* procaciter jactitans, obiit abſque Sacramentis, * neque Chriſtianâ ſepulturâ dignatus eſt. Rei geſtæ ſeriem deſcribit *Hincmarus* libro *De non Trina Deitate*, his verbis: *Tandem cùm mihi nuntiatum fuit à Fratribus noſtris, quibus de eo ſolicitudinem delegavi, quia morti appropinquabat, miſi ei per eoſdem Fratres hanc, quæ ſequitur, Schedulam: Sic crede de Prædeſtinatione à Deo electorum, & relictione reproborum; Et quia Deus omnes homines vult ſalvos fieri, licet non omnes ſalventur, & qui ſalvantur, ſalvantis ſit donum; & qui pereunt, pereuntium ſit meritum: Et quia Deus ac Dominus noſter Jeſus Chriſtus pro omnibus paſſus ſit; cujus ſanguis totius mundi eſt pretium, à quo extranei ſunt qui aut delectati captivitate, redimi noluerunt, aut poſt redemptionem peccando, & in peccatis corde impœnitente perſeverando, ad eamdem ſunt ſervitutem reverſi. Et de gratia & libero arbitrio, ſicut S. Auguſtinus docet in his libris ſuis, id eſt, de Correptione & Gratia, de Prædeſtinatione Sanctorum, de Dono Perſeverantiæ, &c. Quia Sedes Apoſtolica & Sancta Catholica Eccleſia, & nos ſic credimus & tenemus. De Sanctæ autem & inſeparabilis Trinitatis Deitate, quæ eſt unitas Trinitatis, ſic crede, & confitere, ſicut credit, confitetur & prædicat Sancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia...... Et ſi ita credideris in corde tuo, & ita profeſſus fueris in ore tuo, & ita ſubſcripſeris coram teſtibus manu tua te credere & profiteri, & in hac credulitate & profeſſione permanere, judicio Sancti Spiritùs, per Epiſcopale Miniſterium, quò damnatus es, abſolvi poteris, & participationi Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Communioni Catholicæ Eccleſiæ reſtitueris. Ipſe verò hæc audiens in furorem verſus, ea quæ ſibi mandata ſunt, deteſtari, & ampliùs cœpit blaſphemare. Poſt diſceſſum denique à me ipſorum Fratrum, recogitans duritiam illius, & cor impœnitens, miſi Fratribus noſtris in Monaſterio Altivillaris, in quo degebat, hanc quæ ſequitur, paginam, ut ſi reſpiciente Domino à ſua perverſa intelligentia & prava ſententia ſe revocaret, agerent de illo ſicut eis verbis jam dixeram. Sin autem, ſcirent qualiter erga eum ſecundùm Regulas ſacras gerere deberent. Hoc modo pro tempore, ſicut mihi licuit, dixi vobis quâ conditione, ſi ſe Gotteſchalcus, antequam anima illius egrediatur de Corpore, recognoverit, & ſpiritalem, & corporalem humanitatem illi exhibeatis.... Et ſi, ut præmiſi, in obſtinatione ſua permanens fuerit mortuus, ſicut ex auctoritate B. Gregorii, & ſacrorum Canonum accepimus, cum Pſalmis & Hymnis ad ſepulturam deportari, vel in communi Fratrum ſepultura ſepeliri non debet: Privata autem ſepultura humanitas, ſicut vobis dixi, ei non eſt deneganda. Et cùm jam finis ejus appropinquaret, Fratribus qui aderant, ut à pravo ſuo ſenſu & perverſa ſententia ſe revocaret, & Communionem Sacram perciperet ſuadentibus, reſpondit: A ſuo ſe ſenſu & ſententiâ revocare, & Communionem per auctoritatem non poſſe accipere. Sicque indignam vitam dignâ morte finivit, & abiit in locum ſuum.*

* Anno Chriſti 867.

§. XIV.

Digitiz

§. XIV.

Quâ occaſione Hincmarus librum DE NON TRINA DEITATE, *contra Gotteſchalcum ſcripſerit?*

Cùm Gotteſchalcanæ controverſiæ temporibus Hymnus qui jam tunc & multò ante in plurimorum ſolemnitate Martyrum canebatur, varietatem in poſtrema Strophe ſubiiſſet; aliique canerent: *Te Trina Deïtas, unáque poſcimus:* Alii verò, *Te ſumma Deïtas:* Prohibuit *Hincmarus* in ſua Provincia ne *Trina Deïtas* diceretur, hoc fundamento, quòd ejus ſenſu *Trina Deitas* abſque hæreſi dici non poſſet, quia pluralitate & numero qui in perſonis eſt, caret unus Deus. *Ratramnus* Corbeienſis Monachus contra *Hincmari* prohibitionem ſcripſit Volumen haud mediocre ad *Hildegarium* Meldenſem Epiſcopum, in quo ex libris *SS. Hilarii* & *Auguſtini* luculenter probavit, ſicut trinum & unum Deum, ita trinam & unam Deïtatem Catholicè dici poſſe. Id teſtatur *Hincmarus* in libro *De non Trina Deïtate.* Cùm hujus controverſiæ fama ad aures *Gotteſchalci* in Altivillatenſi Monaſterio recluſi perveniſſet, Schedulam conſcripſit, quâ *Trinam Deïtatem* dici poſſe contendebat: & qui id negarent, Sabellianos fore: quia etſi naturaliter Deïtas una ſit, perſonaliter tamen trina eſt, ſecundùm Fidem Catholicam. Hanc Schedulam, aliáſque ejuſdem miſerabilis Monachi, confutandas ſibi ſumpſit *Hincmarus* libro *De non Trina Deïtate*, Arianum eſſe contendens qui id aſſereret. Meliorem tamen fuiſſe *Ratramni* & *Gotteſchalci*, quàm *Hincmari* cauſam, ex Eccleſiæ Judicio conſtat, quæ in Hymno *Sacris Solemniis*, ab Angelico Doctore *S. Thoma Aquinate* edito, ubique canit:

Te Trina Deïtas, unáque, poſcimus,
Sic nos tu viſita, ſicut te colimus,
Per tuas ſemitas duc nos quò tendimus,
Ad lucem quam inhabitas.

DISSERTATIO VI.

De Cauſa Rothadi Sueſſionenſis Epiſcopi cum Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo.

ROthadus ad Eccleſiæ Sueſſionenſis regimen aſſumptus eſt annó Chriſti octingenteſimo viceſimo-ſecundo, aut viceſimo-tertio. A *Ludovico Pio* Imperatore mandatum accepit cum *Enchardo* Pariſiorum Epiſcopo, anno 834. aut 835. ut *Ebbonem* Remenſem Archiepiſcopum, Metropolitanum ſuum fugientem revocaret, & in Monaſterio *S. Bonifacii*, ipſi, ejúſque Clericis, neceſſaria miniſtrari, ac Synodum expectare præciperet; ut refert *Flodoardus*, Hiſtoriæ Remenſis Lib. II. Cap. XX. Interfuit Concilio apud *Theodonis Villam*, in quo idem *Ebbo* ob conſpirationem in Imperatorem depoſitus eſt anno 835. necnon Synodis Bellovacenſi anno 845. Pariſienſi anno 846. Cariſiaco anno 848. Turonenſi IV. anno 849. Sueſſionenſi II. anno 853. Vermerienſi II. eodem anno, Tullenſi apud Saponarias anno 859. Tuſciacenſi anno 860. *Hincmari* Archiepiſcopi Remenſis odium incurrit, qui per octo circiter annos occaſionem quæſivit quâ eum ab Epiſcopatu dejiceret, ut

Rothadus Hincmaro invitus.

A colligitur ex *Nicolao I.* in Decreto abſolutionis ipſius ac reſtitutionis, ad omnes Eccleſiæ Romanæ Epiſcopos miſſo. *Notum ſit*, inquit, *Dilectioni veſtræ, quòd quidam Gallorum Epiſcopi, zeli & invidiæ diaboli facibus accenſi, huic Fratri noſtro Rothado venerabili viro inſidiantes, & per octo circiter annos quemadmodum illum proprio privarent Epiſcopatu, judicio meditati ſunt.* Hanc porro captavit occaſionem *Hincmarus*.

Occaſio ab Hincmaro captata negotii Rothado facileſſendi.

Presbyterum quemdam ſuæ Diœceſeos in ſtupro deprehenſum, & abſciſſum, *Rothadus* canonicè depoſuerat. B Hic ad Metropolitanum confugit, quem Epiſcopo ſuo ſubinfenſum noverat. *Hincmarus* infamem Presbyterum excepit, ac Sacerdotio fungi præcepit poſt triennium, injuſtè depoſitum cauſatus, licet XXXIII. Epiſcoporum Judicio ejus exauctoratio decreta fuiſſet. Quin etiam Presbyterum alterum, quem *Rothadus* depoſito ſubſtituerat, per vim ad ſe adduci juſſit *Hincmarus*, eúmque Communione privatum, in carcerem detrudi mandavit: illum verò qui ob ſtuprum depoſitus fuerat, Eccleſiæ, cui fuerat antea præpoſitus, reſtituit. Tam irregulari judicio, immò tyrannidi manifeſtæ *Rothadus* refragatus eſt. C Hinc bilis accenſa *Hincmaro* imperioſo Præſuli, qui Confratrem & Coëpiſcopum ſibi ut unum ex propriis Clericis ad nutum famulari volebat. Quam ob rem anno 861. congregata Synodo in ſuburbio Sueſſionenſi, ipſum ut contumaciæ reum, & Metropolitano ſuo ſecundùm Regulas Eccleſiaſticas parere detrectantem, Epiſcopali Communione privavit, donec obediret. Id Annalium Bertinianorum coævus Author ad annum octingenteſimum ſexageſimum-primum commemorat. Damnationem illam *Rothadi* in Synodo Sylvanectenſi factam falsò ſcribunt *Baronius* ad annum 863. & *Sirmondus* Tomo III. Conciliorum Galliæ, decepti inſcriptione Epiſtolæ *Nicolai I.* ad Epiſcopos Synodi D Silvanectenſis, pro qua reſtituendum, *Sueſſionenſis*, ex Annalibus mox laudatis compertum eſt.

Rothadus in Synodo Sueſſionenſi Communione privatus.

Baronius emendatur.

Anno octingenteſimo ſexageſimo-ſecundo circa menſem Junium, *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus Synodum quatuor Provinciarum unáque Placitum Regium *Piſtas* * convocavit, cujus in Capitularibus ejuſdem Regis, Tit. XXIX. vel XXXIV. in editione *Baluzii*, Tomo II. mentio eſt. Huic Synodo ſeſe præſentem exhibuit *Rothadus*, cúmque ab Hincmaro & ejus Partiariis à Synodi ingreſſu prohiberetur, propter excommunicationem à Synodo Sueſſionenſi in eum latam, Sedem Apoſtolicam appellavit. E Appellationi legitimæ deferendum judicavit Synodus, ut Annales Bertiniani, tametſi *Rothado* iniquiores, teſtantur. Ægrè *Hincmarus* aſſenſum præbuit, tempúſque conſtituit ultra quod non retardaret iter. Id accuratè commemorat *Rothadus* in Libello Proclamationis, quem *Nicolao Primo* Pontifici Maximo obtulit. *Dum*, inquit, *ad Synodum, juſſu glorioſi Regis Caroli, pro utilitate Sanctæ Dei Eccleſiæ convocatam, Epiſcopi conveniſſemus, & ipſe quaſi omnium dominus præſidens ac prævalens, Sententiam in me damnationis violenter ac præcipitanter jaculari acceleraret, hanc egò* F *Apoſtolicam Sedem, atque Apoſtolicum Præſulem, univerſalis Eccleſiæ Summum Proviſorem, appellare maturavi. Cúmque mihi hoc denegare non præſumeret, Sancta Synodo decernente, ægrè tamen eundi præbebat aſſenſum, conſtituens dinumeratos dies, ultra quos omnino non retardarem iter.* Confeſtim itaque Auguſtam Sueſſionum reverſus *Rothadus*, ad itèr ſe comparavit. Scripſit ad Regem, & ad ipſum *Hincmarum* ſuum Metropolitanum, Eccleſiam ſuam illis commendans, donec Romanus

Synodus Piſtenſis.

Appellatio Rothadi ad Sedem Apoſtolicam.

A Pontifex cauſam judicaſſet. Presbyterum impudicum, & depoſitum, cujus occaſione ab *Hincmaro* vexabatur, vocavit quoque ad Summi Pontificis audientiam. Quædam præterea Capitula tranſmiſit ad Epiſcopum ſibi amicum, cum aliis Epiſcopis qui ejus damnationi non conſenſerant, communicanda: quibus eos precabatur, ut ſicut fraternitatis amatores, & ſectatores Caritatis, Confratris ſui iniquè oppreſſi innocentiam tuerentur. Piſtis jam receſſerat amicus *Rothadi* Epiſcopus. Ibi cum Rege & nonnullis Epiſcopis ac Proceribus *Hincmarus* manſerat. B Is ubi ſubodoratus eſt adeſſe hominem qui *Rothadi* literas deferret, Regi perſuaſit ut Synodum ſtatim colligeret ex iis, qui ſupererant, Præſulibus. In Conventum vocatus Presbyter, lator literarum *Rothadi*, juſſus eſt illas tradere *Hincmaro*. Ille nec ſe ad Synodum miſſum, neque à *Rothado* Epiſcopo, cujus non erat Clericus, literas accepiſſe reſpondit *Hincmaro* reddendas. Cúmque credita ſibi à *Rothado* Capitula prodere renueret, illa tamen, jubente Rege, coactus reddidit. Mox *Hincmarus* à Rege obtinuit, ut *Traſulfum* Abbatem ad *Rothadum* mitteret. *Traſulfus* ſtatim atque Sueſſionem pervenit, C Regis mandato, & *Hincmari* Metropolitani auctoritate prohibuit in atrio Eccleſiæ, ne *Rothadus* egrederetur è Civitate, & ne Romam ire volentem ullus comitaretur. Ad inſperatam obſtupuit mutationem *Rothadus*; & quem appellaverat, Pontificem Romanum adire ſe velle conteſtatus eſt. Finxerat paucos ante dies *Hincmarus*, *Rothadum* ab appellatione ſua reſiliiſſe, & miſſis Codicillis, poſtulaſſe ut cauſa ſua coram electis Judicibus diſceptaretur. Mendacium fama jam vulgaverat. Vulgabantur & calumniæ, de ſacris vaſis cauponi à *Rothado* oppigneratis, D & Eccleſiæ facultatibus pro libito ab ipſo donatis, abſque Metropolitani, Coëpiſcoporum, Oeconomi, Presbyterorum, & Diaconorum Eccleſiæ Sueſſionenſis conſenſu. Crimen iſtud impingere *Rothado* non erubuit *Hincmarus* Epiſtola 17. ad *Nicolaum* Papam, deſcriptâ à Flodoardo in Hiſtoria Eccleſiæ Remenſis, Lib. 3. Cap XIII. Sed nuſquam in publico Judicio facinoris illius accuſatus eſt *Rothadus*, neque Agentes *Hincmari* id ipſi exprobrare auſi ſunt coram Summo Pontifice; ut teſtatur ipſe *Nicolaus I.* in Epiſtola ad Epiſcopos Synodi Sueſſionenſis; *Frater*, inquit *& Coëpiſcopus noſter Odo nihil accuſationis publicæ voluit à nobis interrogatus ei objicere.*

E Synodus altera Sueſſionenſis contra Rothadum, à Baronio & Sirmondo prætermiſſa.

Interim Synodus altera ab *Hincmaro* congregata eſt in Suburbium Sueſſionenſe, anno ipſo 862. vel 863. ad quam invitatus eſt ab Epiſcopis Rex Chriſtianiſſimus *Carolus Calvus*. *Hincmarus* tres Epiſcopos miſit ad *Rothadum*, qui eum ad Synodum juridicè vocarent. Quibus ille reſpondit, integrum ſibi non eſſe Judicium ſubire Synodi, pendente appellatione ad Romanam Sedem. Ad illam *Summam Auctoritatem*, inquit, *ſine intermiſſione appello, cui nullus poteſt contradicere, quæ à Domino Jeſu Chriſto per B. Petrum Apoſtolum tantum meruit principatum.* F *Judicium ergo illius, ad quam proclamavi, expeto, nec alibi niſi Romæ judicari conſentio, quia præpoſterus ordo eſt inferiorem ſuperiori anteferri.* Secundò & tertiò citatus *Rothadus*, idem reſpondit. Tum *Hincmari* Partiarii, datâ ipſi fide, perſuaſere ut ad locum Synodo proximum Regi occurreret, cum ejus Majeſtate collocuturus. Quod etiam innuerunt Sueſſionenſes Clerici. Progreſſus itaque eſt Sacerdotalibus veſtimentis indutus, Evangelium & Crucem circa pectus gerens ad præſidium. Rex benignè illi occurrit, ipſúmque audivit ſupplicantem, ut antea conceſſam Romam eundi facultatem non tolleret, Sanctámque Apoſtolicam Sedem in ſuis Privilegiis honoraret. Reſpondit Princeps, id negotii ſpectare Synodum, & Archiepiſcopum Remenſem *Rothadi* Metropolitanum: ſe verò Epiſcoporum Decreta mandaturum executioni.

Rothadus depoſitus.

Rege ad Synodum regreſſo, tres Epiſcopi rurſus *Rothadum* convenere, ipſum quà minis, quà blanditiis urgentes, ut Synodo ſe ſiſteret. Quem ubi in appellatione ſua conſtantem compererunt, in cella recludi juſſere, donec Synodi judicium excepiſſet. In hac Synodo, quam *Baronius* & *Sirmondus* prætermiſere, *Hincmarus Rothadum* velut contumacem depoſuit, ut ipſe Rothadus narrat in Libello Proclamationis. *Meus*, inquit, *Archiepiſcopus voluntatis ſuæ propoſitum, quantùm poterat, curavit: factúſque eſt gratis meus ipſe accuſator, ipſe teſtis, ipſéque Judex: & ſicut me abſentem, prout valuit, culpabat; ſic & temerè judicare nec timuit, nec retractavit, ſed inter alia quæ mihi mendaciter objiciebat, hoc unum ſpecialiter ingeſſit, quòd Presbyterum, cujus ſupra feci mentionem, injuſtè depoſuiſſem... Denique ſæpe fatus Archiepiſcopus meus in eodem Concilio tanquam Imperator triumphans, & tanquam Summus Eccleſiæ Pontifex decernens, ſubjugatâ ſuo Potentatui, & oppreſſâ fratrum humilitate, jam mihi intrepidè, & ut reor, impiè Judicium depoſitionis emiſit.* Denuntiata fuit *Rothado* à tribus Epiſcopis exauctorationis Sententia, móxque in carcerem conjectus eſt, multiſque affectus injuriis & incommodis. Spes ipſi facta eſt Abbatiæ ab *Hincmaro*, ſi ab appellatione deſiſteret. Ordinatus denique Epiſcopus in ejus locum eſt. Hæc omnia diſcimus ex Libello Proclamationis *Rothadi* ad *Nicolaum I.*

Rothadi appellatio ad Nicolaum I. Pontif. Max. delata.

Citò ad Magnum illum Pontificem delatæ ſunt *Rothadi* querelæ contra *Hincmarum*, & appellatio à Sententia illius ac Synodi Sueſſionenſis. Reſcripſit quamprimùm ad *Hincmarum Nicolaus I.* eique violationem Paternorum Canonum & Privilegiorum Apoſtolicæ Sedis, quæ intemerata a totâ Chriſti ſervantur Eccleſia, improperavit. Juſſit ut intra dies triginta *Rothadum* Sedi ſuæ reſtitueret, aut Romam cum eo ad cauſam dicendam veniret, Legatúmve mitteret pro ſe reſponſurum, ſub pœna ſuſpenſionis à ſacro Miniſterio; quam & cæteris Epiſcopis qui *Rothadi* exauctorationem cum *Hincmaro* decrevere, comminatus eſt. *Hoc autem*, inquit, *expreſsè decernimus, ut poſt xxx. dies, poſtquam hæc noſtra Epiſtola ad vos delata fuerit, aut præfatum virum Rothadum omnino reſtituatis priſtinæ Dignitati; aut ſi juſtè vos in eum egiſſe putatis, Romam cum eodem vos, vel veſter Legatus, veſtram vicem in omnibus ferens, ut utriuſque partis cauſam ad liquidum ſciamus, adveniat. Quod ſi præfixos xxx. dies quæ in hac Apoſtolica Auctoritate plenâ continentur Epiſtolâ, minimè obedire ac perficere ſtudueritis, decernimus ac promulgamus, ut Miſſarum ſolemnia celebrandi tamdiu non habeatis licentiam, quamdiu quæ definivimus perducta ad conſummationem non fuerint. Quâ Sententiâ non ſolùm vos, ſed & omnes Epiſcopos obligare decernimus, qui vobis in depoſitione præfati viri Rothadi conſenſiſſe noſcuntur.* Scripſit pariter magnus Pontifex ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, * ipſum urgens ut *Rothadum* priſtino honori ac dignitati reſtitui curaret; & ad Apoſtolicam Sedem, quam appellaverat, ſecurum aditum permitteret. Indicavit etiam iiſdem Litteris quid ea de re ſcripſiſſet ad *Hincmarum*.

Epiſt. 29. Nicolai I. vel 19. Tomo III. Concil. Galliæ.

Nicolaus I. jubet Hincmaro ut Rothadum reſtituat, aut Romam veniat cauſam dicturus.

* Epiſt. 30. aut 26. Tom. 3. Concil. Galliæ.

Hincmari contumacia.

Hincmarus ne legere quidem dignatus eſt Pontificis Maximi Litteras: mandatiſque illius inſuperhabitis, *Dioſcori* ſuperbiam atque contumaciam imitatus eſt, ut ipſi exprobrat idem Pontifex Epiſtolâ 41. ſive

41. ſive 46. Tom. III. Conciliorum Galliæ. Anno verò ſequenti, ſcilicet octingenteſimo ſexageſimo-tertio, *Odonem* Bellovacenſem Epiſcopum Romam miſit, tam Regio, quam ſuo & Synodi Sueſſionenſis Epiſcoporum nomine Legatum, qui ejuſdem Synodi, ac depoſitionis *Rothadi*, quaſi à Judicibus electis in ea factæ, confirmationem à Sede Apoſtolica rogaret. Sed *Nicolaus I.* perſpectis *Hincmari* fraudibus ac tyrannide, Acta dictæ Synodi reſcidit, quòd Sardicenſes Canones de appellationibus Epiſcoporum dejectorum violaſſet: juſſit etiam omnibus Epiſcopis qui ad eam Synodum convenerant, ut *Rothadum* ab exilio revocari curarent, & Sedem Apoſtolicam adire permitterent cum eorum Legatis, ut Judicium retractaretur. Niſi verò parerent, ſuſpenſionem à Miſſarum celebratione ipſis minatus eſt. Eâ in Epiſtola, quæ malè inſcribitur apud Baronium, & Sirmondum, *Ad Epiſcopos Synodi Silvanectenſis* præclarè ſcribit Nicolaus I. *Sedis Apoſtolicæ Privilegia eſſe remedia, tegmina, munimina totius Eccleſiæ Catholicæ contra omnes impetus pravitatum.*

Nicolaus I. Acta Synodi Sueſſionenſis reſcindit.

Epiſt. xxi. Tom. III. Concil. Gal.

Scripſit unà ad *Hincmarum* Magnus Pontifex, per *Odonem* Bellovacenſem, ut Sedis Apoſtolicæ mandatis obtemperaret, ac *Rothadum* Romam dirigeret. Secundam hanc ſe recepiſſe Juſſionem meminiſſet, caverétque ne ſi tertiò ad ipſum pro eadem cauſa reſcribere Romanus Epiſcopus cogeretur, diſfinitivam ac peremptoriam in eum Sententiam proferret, ut in ſacrorum Canonum contemptorem. Quia verò *Hincmarus* Eccleſiæ ſuæ Privilegia à Sede Apoſtolica confirmari rogaverat, oſtendit *Nicolaus I.* illa ſubſiſtere non poſſe, niſi Sedis Apoſtolicæ Privilegia ſerventur. *Privilegia*, inquit, *ab Apoſtolica Sede veſtræ Eccleſiæ confirmanda depoſcitis, qui tamen noſtra Privilegia, quantùm in vobis eſt, infirmare ſatagitis. Portum ſalutiferum Sanctam Romanam Eccleſiam appellatis, qui tamen in eo ne aliqui ſalventur, quantum poteſtis, ſatagere procuratis. Quomodo, rogo, Privilegia tua ſtare poterunt, ſi ita Privilegia illa caſſentur, per quæ tua Privilegia initium ſumpſiſſe noſcuntur?*

Nicolai I. litteræ ad Hincmarum pro cauſa Rothadi.

Epiſt. 18. ſive 22. Tom. III. Concil. Galliæ.

Scripſit pariter ad *Carolum* Regem Summus Pontifex, ipſique ſignificavit quæ ad *Hincmarum* & alios Epiſcopos ſcripſerat, illiúſque Majeſtatem hortatus eſt ut *Rothadum* ſuo adjutum ſolatio Romam dirigeret, Sedíſque Apoſtolicæ Privilegia in ſuo Regno ſervaret. *Nam quomodo putatis*, inquit, *ſi opportunitas exegerit, ut veſtro Regno, veſtris niſibus, veſtri Regni Eccleſiis aliquod præſtemus ſolatium, aut contra adverſarios protectionis clypeum conferamus; ſi quantùm in Regni veſtri partibus eſt, quoniam illa omnino ſcindi non poſſunt, ea vos aliquatenus minorari ſinatis, quibus uſi Patres veſtri, omne ſuarum dignitatum incrementum, omnémque gloriam perceperunt? Privilegia namque Romanæ Eccleſiæ, totius ſunt Chriſti, ut ita dicamus, remedia Eccleſiæ Catholicæ. Privilegia, inquam, Petri arma ſunt contra omnes impetus pravitatum, & munimenta atque documenta Domini Sacerdotum, & omnium prorſus qui in ſublimitate conſiſtunt, immo cunctorum qui ab iiſdem Poteſtatibus diverſis afficimur incommodis.*

Epiſt. 19. ſive 24. Tom. III. Concil. Galliæ.

Privilegia Romanæ Eccleſiæ, ſunt remedia totius Eccleſiæ Catholicæ.

Eadem Epiſtola ſignificavit Regi quæ de cauſa *Rothadi* ad *Hincmarum* & cæteros Epiſcopos ſcripſerat, & Suſpenſionis ipſo facto incurrendæ pœnam ſe in ipſos decreviſſe, niſi mandatis Apoſtolicis parerent: &, ſi contumaces fuerint, ipſis graviores pœnas comminatur. *Porro*, inquit, *Dilectio veſtra noverit, miſiſſe nos ad Hincmarum Confratrem noſtrum, Remorum Epiſcopum, & ad cæteros Metropolitas atque Epiſcopos Regni veſtri, ut venerabilem virum Rothadum ab exilio revocarent, Romámque ad ipſius cauſam in noſtra præſentia examinandam dirigerent. Dign[us] quippe eſt, ut quorum Judicio in exilium eſt deportatus, eorum ſit communi ſtudio Beati Petri memoriæ, Sedique ipſius honorificè præſentatus. Ex illis autem præcipimus ut duo vel tres, aut certè quotquot voluerint, veniant, qui ita in cunctis reliquorum, qui occurrere non potuerint, præſentiam præferant, ut quicquid agendum eſt vel experiendum, dum fuerint refricata quæ geſta ſunt, ipſorum omnium vice prorſus utantur. Quòd ſi poſtpoſito noſtro Judicio, quæ Auctoritate Apoſtolica promulgavimus atque decrevimus, perperè contempſerint, Dei omnipotentis, & BB. Apoſtolorum Principum, quorum glorioſo agone Sancta hæc Romana Eccleſia, cui divina diſpenſatione præſumus, eſt Domino conſecrata, atque Sanctorum Canonum, quorum contemptores propriis ſcriptis eſſe ſe liquidò demonſtrarunt, necnon & noſtræ Mediocritatis auctoritate, à Miſſarum ſolemniis celebrandis ſint, quouſque Diffinitionibus noſtris obediant, prorſus extorres: ita ſanè, ſi poſt lectum paginæ ſibi à nobis miſſæ tenorem, infra xxx. dierum ſpatium, quæ de Rothado viro venerabili agenda ſanximus, minimè conſummare ſtuduerint. Scientes profectò, quoniam ſi poſt hanc in Sanctarum Regularum & noſtro contemptu fuerint diutius converſati, ipſum quidem Rothadum à nobis, Apoſtolicæ Sedis more, à damnationis vinculis fore ſolvendum: atque convocato Epiſcoporum cœtu, foveam, quam paravere, ſemet penitus incidendos.*

Minaces Nicolai I. ad Hincmarum & Coepiſcopos Litteræ.

Scripſit etiam ad *Rothadum* ut Romam veniret, cùm primùm ei data fuiſſet licentia: quæ ſi negaretur, Sedem Apoſtolicam appellare non ceſſaret. Data eſt hæc Epiſtola IV. Kalendas Maias, Indictione xi. eodem ſcilicet tempore quo reliquæ *Odoni* Bellovacenſi in Gallias redeunti traditæ ſunt.

Epiſt. 31. ſive 24. Tomo III. Concil. Galliæ.

Nihil interim omiſit Summus Pontifex, quò de rebus in cauſa *Rothadi* geſtis certior fieret. Unde *Rodoaldo* & *Joanni* Epiſcopis, quos eodem anno in Regnum *Lotharii* Legatos miſit, ut de *Theobergæ* Reginæ repudio in Synodo Metis celebranda judicarent, in mandatis dedit ut per Sueſſionum Diœceſim iter haberent, & ſi quæ in *Rothadum* accuſationes ederentur, eas exciperent, & ad Sedem Apoſtolicam referrent. Sed loco querelarum in *Rothadum*, populorum undique confluentium ac Epiſcopum ſuum ſibi reſtitui rogantium, clamores audiere: ut conſtat ex Proclamatione *Rothadi* ad *Nicolaum* Papam.

Pontificis Litteras ab *Odone* Bellovacenſi ſibi traditas adeo neglexit *Hincmarus*, ut eas per quatuor menſes retinens, cum nemine Epiſcoporum ad quos pariter ſcriptæ erant, communicaret, ut teſtatur *Nicolaus I.* Epiſtola 40. ad *Carolum* Regem, ſive 45. Tom. III. Conciliorum Galliæ, & in Epiſtola ſequenti ad ipſum *Hincmarum* datâ. Eodem tamen anno 863. ex Synodi Vermerienſis, octavo Kalendas Novembris habitæ, Decreto, *Rothadus* Monaſteriali carcere ſolutus eſt, ipſique conceſſa facultas Romam eundi, ut Annales Bertiniani referunt. Quamquam plenâ libertate ſtatim donatus non fuerit, Monaſteriali carcere mutato dumtaxat in civilem, ut queritur *Nicolaus I.* Epiſtola xi. Soluto è carcere Monaſterii *Rothado*, *Hincmarus* ſemper moras nectens *Luidonem* Diaconum Romam miſit cum Regis Literis, ſuíſque ad Summum Pontificem, ut Sueſſionenſem Epiſcopum in libertatem aſſertum nuntiaret, ejúſque Beatitudinem deterreret à cauſa ejus diſcutienda, & judicanda. Tranſmontanum iter citò confecit *Luido*, retuliſque *Nicolai I.* Literas ad Regem, ad *Hermentrudem* Reginam, & ad *Hincmarum*, quibus *Rothadum* Romam mitti vehementiùs urgebat, vetabatque ne ſuffectus in ejus locum

Rothado conceſſa libertas Romam eundi.

Epiſt. 15. 16. 17. & 58. Tom. III. Concil. Galliæ.

Epiſcopus conſecraretur, donec ejus cauſa diſcuſſa & judicata fuiſſet.

Tandem *Hincmari* pertinaciam vicit *Nicolai* Pontificis Maximi conſtantia. Sibi enim dilationes illas omnes & tergiverſationes fraudulentas maximum dedecus, utilitatem nullam parere ſerò animadvertens, conſenſit ut *Rothadus* ad Sedem Apoſtolicam, cujus Judicium à duobus annis appellabat, liber abiret. Miſſus eſt à *Carolo* Rege, cum Epiſtolis ad Summum Pontificem, *Robertus* Cœnomanenſium Epiſcopus. Vicarios pariter ſuos miſere *Hincmarus*, & qui in damnatione *Rothadi* ſuffragati fuerant Epiſcopi, cum Synodicis Litteris. Legatis cùm tranſitum negaſſet *Ludovicus* Imperator, clam *Nicolao* Papæ ſignificarunt, impoſſibilem ſibi eſſe Romanæ Urbis aditum. *Rothadus* ſimulatâ infirmitate Veſontione ſubſtitit, illis in patriam redeuntibus; poſt eorum diſceſſum, faventibus Lotharii & Ludovici Germaniæ Regis fautoribus, Ludovicum Imperatorem adiit, à quo liberum tranſitum impetravit anno Chriſti 864. *Rothadus* itaque circa Julias Kalendas ſolus Romam pervenit. Cauſam ejus haud ſtatim diſcuſſit Summus Pontifex; ſed ſex menſes expectavit, donec *Hincmarus* & complices Epiſcopi, Vicarios, quos vellent, *Rothadi* accuſatores, vel aliàs quovis modo in cauſa illius expoſtulatores delegarent.

Hincmarus Legatos mittit Romam contra Rothadum.

Miſit demum *Hincmarus* Vicarios ſuos cum prolixis Litteris ad Romanum Pontificem, quos deſcripſit *Flodoardus* in Remenſis Eccleſiæ Hiſtoria Lib. 3. Cap. 12. 13. & 14. Vicarios autem illos ſe non mittere ut accuſatores ſcripſit, ſed ut Synodi, ſuique defenſores, qui ſcilicet Judicium quaſi ab electis Judicibus prolatum tuerentur. *Cum quo*, inquit, *mittimus Vicarios noſtros, non ut accuſatores ad confligendum, ſed ut à Rothado atque à vicinis noſtris, qui cauſam pleniter ac veraciter aut neſciunt, aut ſcire non volunt, accuſati, quòd non in contemptum Sedis Apoſtolicæ appellantem Rothadum, ſecundùm Sardicenſes Canones, Sedem Apoſtolicam, ſed juxta Carthaginenſes & Africanos Canones, ac Decreta B. Gregorii, regulariter indicavimus veſtræ Summa Auctoritati humiliter intimandum.*

Proclamationis libellum Summo Pontifici porrigit Rothadus.

Secundùm hæc *Rothadus* Proclamationis Libellum Summo Pontifici obtulit, quo damnationis ſuæ ſerie ingenuè expoſitâ, Sententiam à Sede Apoſtolica pro ſe proferri ſupplex rogavit. *Ecce*, inquit, *jam per dimidium annum ante januam Apoſtolicæ Pietatis pulſans aſſiſto, rationem de omnibus, quæ mihi falsò & injuſtè ſunt objecta, reddere paratus; nulluſque eſt qui in præſenti aliquam adverſùm me vocem proferat accuſationis. Et quoniam ante veſtram Dignationem, neque me falſum exhibere, neque negotii mei cauſas exponere, vel preces meas, ut decuerat, ſcio perorare: reſtat ut ipſi ad me, ſecundùm ſapientiam cœlitus vobis donatam, miſericorditer quod cœpiſtis perficiatis, ne ſe jactitent temeratores, propter meam vilitatem, ſeu dignitatem, Apoſtolica Jura & Canonica prævaluiſſe infirmare Statuta.*

Sermo à Nicolao I. habitus de Rothadi cauſa.

Hoc accepto Libello, Pontifex Maximus de *Rothadi* cauſa Sermonem habuit ex ambone, in Pervigilio Dominicæ Nativitatis, in Baſilica Sanctæ Mariæ ad Præſepe, in quo inter alia hæc dixit. *Quatenus is* (videlicet Rothadus) *qui ſemper à finibus terræ, ut ita dicam, ad nos & prius abſens clamavit, & B. Petri Apoſtolorum Principis memoriam inter ſævientium linguas oblivioni non tradidit; ſed de Monaſteriali diſtricta cuſtodia, velut Jonas de ventre ceti, & Daniel de lacu leonum, ad Dominum, & ad dilectores vel dilectos ejus Apoſtolos vociferatus eſt, & deinde abſtractus, licèt deſtitutus vel expoliatus; atque omni ex parte attenuatus, tandem Deo duce præſidium ſuum, id eſt, Sedem Petri, in qua ſpei ac fiduciæ ſuæ pedes, ac ſi ſupra firmam petram, ſtatuerat, requiſivit, & plurimis difficultatibus & incommodis, atque impedimentorum retinaculis, Dei deſtructis virtute, quod inhianter & anxiè deſideravit, adeptus eſt: cum conſolatione & auxilio, ac omnis priſtini ſui ſtatus recuperatione, ad exemplum & fiduciam multorum recedat: Et Privilegia Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſeu Sedis Apoſtolicæ, ſemper intemerata, minimè ulteriùs hæc violare præſumentes, conſiſtant atque permaneant.* Cauſam deinde *Rothadi* ab origine exponit, & *Hincmari* tyrannidem, ac malas artes atque mendacia, declaratque inter alia falſiſſimum eſſe quod ille vulgaverat, *Rothadum* neglectâ appellatione ſua ad Sedem Apoſtolicam, ad electos Judices provocaſſe. *Quamobrem*, inquit, *nimis abſurdum eſt, quod Hincmarus fingit dixiſſe Rothadum, poſtquam ad Judicium Sedis Apoſtolicæ provocavit, iterum mutatâ voce, aliorum Judicia poſtulaſſe. Quod etiamſi ita fuiſſet, ſicut veſtra novit Fraternitas, ab illo fuerat emendandum, & ne à majoris Auctoritatis examine ad minoris valetudinis provocaſſet Judicium, corrigendum. Licet nullis pateat indiciis, à noſtro illum ad alterius Judicium cucurriſſe, quem conſtat in ipſo articulo contra ſe proferendæ Sententiæ, Sedem Apoſtolicam appellaſſe. At qui ab illa ſe judicari popoſcerat, & coram omnibus exclamaverat, juſtum non foret ſi ad eorum ſe Judicia convertiſſet. . . . Quomodo verò alios Judices elegit Rothadus, cùm in illo ſcripto, per quod fingunt eum à noſtro ad ſuum Judicium provocaſſe, nec noſtrum ſpreviſſe, nec illorum petiiſſe Judicium judicetur? Præcipuè cùm ſi Judices præter Nos elegiſſet, & certum numerum eligendorum Judicum expreſſiſſet, & non utique fraternum ſolatium, ſicut per illud ſcriptum poſtulavit, ſolummodo poſtulaſſet.*

Addit *Nicolaus I.* etiamſi *Rothadus* Sedem Apoſtolicam non appellaſſet, illâ inconſultâ, non debuiſſe deponi, quòd Epiſcoporum cauſæ inter majora negotia cenſeantur, de quibus ad Sedem Apoſtolicam referendum eſt. *Quamquam*, inquit, *& ſi numquam provocaſſet, numquam omnino præter ſcientiam noſtram deponi debuerit: Quia ſacra Statuta & veneranda Decreta Epiſcoporum cauſas, utpote majora negotia, noſtræ diffiniendas cenſuræ mandarunt.*

Rothadus Nicolai I. & Romanæ Synodi Sententia reſtituitur.

Mox habita Synodo, decrevit Pontifex, ut *Rothadus* Epiſcopalibus veſtimentis infuliſque ornaretur. Qui ſumptis inſignibus, pollicitus eſt ſe ad reſpondendum ſuis accuſatoribus præſto ſemper futurum. Cujus promiſſionis Libellum poſt aliquot dies Pontifici tradidit, die ſcilicet XII. Kalendas Februarias ſacræ Virgini *Agneti* dicatâ, * cùm in Baſilica ejuſdem Virginis & Martyris Conventum ageret, ac Sacris operaretur. Juſſit Chriſti Vicarius palam recitari dictum Libellum, & Sententiam abſolutionis atque reſtitutionis illius promulgari, ut teſtatur *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Vita *Nicolai I.* Iſtius porro tenoris erat Sententia reſtitutionis *Rothadi* à *Nicolao I.* lata. * *Notum ſit dilectioni veſtræ, fratres mei & filii cariſſimi, quòd quidam Gallorum Epiſcopi, zeli & invidiæ diaboli facibus accenſi, huic fratri noſtro Rothado venerabili viro inſidiantes, & per octo circiter annos, quemadmodum illum proprio privarent Epiſcopatu, judicio meditati ſunt. Sed cùm diutiſſimè laborantes, nihil diſcriminis potuiſſent ſuper eum inducere, noviſſimè mundanis Poteſtatibus uſi, depoſitionis Sententiam in eumdem, Sedem Apoſtolicam appellantem, immaniſſimè protulerunt: & in minutionem & abominationem Privilegiorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, immo Beati Petri Apoſtolorum Principis, gradu proprio pulſum, carcerali cuſtodiæ manciparunt. Unde iſtum clamantem ut adducerent, & ad noſtrum illum Judicium,*

** Anno Chriſti 865.*

** In Epiſt. ad Clerum & Plebem Eccleſiæ Romanæ.*

*dicium, ad quod ante depoſitionem, & poſtea, impretermiſsè provocaverat, cum ſuis Vicariis, qui illum, ſi valerent, accuſatione digna appeterent, deſtinarent, plurimis Epiſtolis eiſdem Epiſcopis juſſimus, & hortati ſumus. Sed ecce, Dilectiſſimi, ſicut ſcitis, ſex menſibus jam præſente Rothado Romæ apud nos manente, & nobis Accuſatores vel Vicarios eorum præſtolantibus, nullus qui hunc accuſaret adeſſe videtur. In quo, fratres, quid aliud datur intelligi, niſi quod S. Papa dicit Bonifacius: * Quia ſicut qui eſt innocens, ut abſolvatur quærit, ita Judicium nocens ſubterfugit? Verùm nos, Deo auctore, Beatorúmque Principis Apoſtolorum Petri Apoſtoli fulti ſuffragio, Deceſſorum quoque noſtrorum ſecuti veſtigia, Privilegia Sedis Apoſtolicæ, quæ illi malè fregiſſe probantur, recuperare ſtudentes, jam ſatum virum, præſentem videlicet Rothadum, priſtino gradui, priſtinis Officiis, ac priſtino Epiſcopatui reſtituimus, & per omnia talem eum reddimus, qualem illum fuiſſe conſtat ante excommunicationis & depoſitionis Sententiam in eum prolatam, vel quando Sedem Apoſtolicam appellabat.* Lege Epiſtolam 44. *Nicolai I.* ad *Rothadum*, ſive 49. Tom. III. Conciliorum Galliæ, quæ abſolutionis ipſius & reſtitutionis Sententiam ſub alia formula complectitur.

** In Epiſt. ad Patroclum & alios.*

Hâc Sententiâ omnium conſenſu firmatâ, *Rothadus* Sacrum ritu ſolenni in Baſilica Sanctæ *Conſtantiæ*, de mandato Summi Pontificis celebravit. Sequenti verò die, turſus congregata Synodo in Æde Leoniana, abſolutio & in gradum priſtinum reſtitutio confirmata eſt, & ad propriam Sedem remiſſus cum Apoſtolico Decreto, ut ſi deinceps à ſuis æmulis atque hoſtibus peteretur, Epiſcopalibus Infulis inſignitus, ſuis accuſatoribus coram Sedis Apoſtolicæ Præſule reſponderet. Ut verò Sedis Apoſtolicæ Sententia executioni mandaretur, *Arſenium* Epiſcopum Legatum in Gallias miſit *Nicolaus I.* ut *Anaſtaſius Bibliothecarius* in ejus Vita commemorat.

Arſenio Literas tradidit *Carolo* Regi offerendas * *Nicolaus I.* quibus ipſum hortabatur ut *Rothado* canonicè reſtituto faveret, & res ejus Eccleſiæ ablatas reddi juberet. Ea in Epiſtola *Hincmari* contumaciam imprimis notat, qui contemptâ Sede Apoſtolicâ *Rothadum* ad eam appellantem depoſuit, & multitudinem juſſionum ejuſdem Sedis *ut peripſema duxit*, ac Epiſtolas Pontificias *more Dioſcori neglexit*. Secundo rem inſolitam videri debere nemini ſcribit *Nicolaus I.* quòd *Rothadum* Sedem Apoſtolicam appellantem Romam venire juſſerit, ibique judicari. *Paternam traditionem, & ſpecialem Sedis Apoſtolicæ prærogativam ſuper hoc ſe ſecutum eſſe.* Id probat ex Concilii Calchedonenſis Canone 9. quo ſancitum eſt, ut ſi adversùs Metropolitanum Provinciæ Epiſcopus vel Clericus habeat querelam, *petat Primatem Diœceſeos, aut Sedem Regiæ Urbis Conſtantinopolitanæ, & apud ipſum judicetur.* Nulli autem dubium eſſe, quin multò magis id Privilegii Romanæ Sedi conveniat. 2. Ex Canone IV. Concilii Sardicenſis, ſecundùm quem *Rothadus* agendum ſibi negotium in Urbe Roma proclamaverat. 3. Ex Innocentio I. * *Qui ſine præjudicio Romanæ Eccleſiæ præcipit, cum cauſæ, vel contentiones inter Clericos tam ſuperioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ, nulli licere, relictis his Sacerdotibus, qui in eadem Provincia Dei Eccleſiam nutu divino gubernant, ad alias convolare Provincias.* 4. Ex *Julio I.* Pontifice Maximo, qui Orientalibus ſcribens, * utramque partem, *Athanaſium* ſcilicet & adverſarios Romam vocavit. Tum *Hincmari* fraudibus, tergiverſationibus, & machinationibus in *Rothadum* expoſitis, ſubdit: *Sed adhuc diſſimulamus, adhuc operimur, & ut cum B. Simplicio Papa dicamus, Nolumus exaggerare quod geſtum eſt, ne cogamur judicare quod dignum eſt. Nam docente Sancto æquè Papa Zoſimo, contumeliæ ſtudio fit, quicquid interdictum toties uſurpatur.* Deinde *Rothadi* confirmat innocentiam. *Sic ergo*, inquit, *ſic depoſitores Rothadi, cùm ad examen Judicii, in quo iidem inimici fuerunt, ipſi accuſatores & Judices, venerunt, in faciem ipſius, quem ſupplantare voluerunt, immobiles perſtiterunt. At ubi ad noſtrum provocatum eſt Judicium, in quo Deo revelante, veritas ſi exaggeraretur, in lucem clareſceret, omnia falſitatis argumenta deſtructa ſunt, & fabricatores mendacii terga ſubitò converterunt. At verò Rothadus Epiſcopus, conſcientiâ purus, converſatione innocens, columbarum ſimplicitate ac prudentia ſerpentis inſignis, cùm ad examen Romanæ Eccleſiæ ventum eſſe perſpexit*, ubi nullum ſuſpectum habet, nullum inimicum paſſus eſt; ubi, inquam, ut Sanctus ait Papa Celeſtinus, ſemper Catholicis ſubvenitur; Judicium non timuit, examen ſuum renovari petivit, & quicquid à nobis deliberari cerneret, libenti ſuſcipiendum mente diſpoſuit.*

** Epiſt. 40. ſive 45. Tom. III. Concil. Galliæ.*

Epiſtola Nicolai I. ad Carolum Calvum Regem pro Rothadi reſtitutione exequenda.

** In Epiſt. ad Victricium.*

** Epiſt. 1.*

In Romanâ Eccleſia ſemper Catholicis ſubvenitur.

Denique Pontifex Regem obſecrat ut ſuis monitis, non pravorum hominum ſuaſionibus pareat, alioqui de caritate & memoria ſua deletum iri. *Quoniam*, inquit, *ita Dei & Apoſtolorum Auctoritate decrevimus & ſtatuimus, ut quicumque ſæpe memorato Rothado Epiſcopo ad recipiendam Eccleſiam ſibi olim commiſſam, vel ad Epiſcopale Miniſterium peragendum, aliquatenus impedimento fuerit, donec acquieſcat, & ad illi reſiſtendum conatus deponat, à ſacro-ſanctis Myſteriis, & ab Eccleſia fieret ingreſſu remotus, atque ab omni Fidelium Communione ſequeſtratus.*

Scripſit etiam *Nicolaus I.* ad *Hincmarum*: * legitimè reſtitutum *Rothadum* oſtendit, ſuámque illi Eccleſiam, & res ablatas reddi juſſit, poteſtatem faciens cum eo Romæ poſtea confligendi, ſi aliquid adversùs ipſum objiciendum haberet. Hâc Epiſtolâ * *Hincmaro* exprobrat Sedis Apoſtolicæ contemptum, & ingratum in eam animum, fraudulenta in *Rothadum* machinamenta, mendacium & calumniam in ſimulando *Rothadi* conſenſu, quaſi neglectâ appellatione ſuâ ad Sedem Apoſtolicam, electos Judices imploraſſet. *Hincmarum* inſontem non fore oſtendit, quamvis *Rothadus* non appellaſſet: ſi quidem hac de cauſa ad Sedem Apoſtolicam referre debuerat, ſecundùm Canones. *Sed arguta ſapientia tua*, inquit, *utinam in bono accepta! fomitem judicii, & materiam diſpoſitionis adversùs Rothadum aſſumpſit, & ab itinere Sedis Apoſtolicæ revocavit, & continuatim Sedem Apoſtolicam appellantem damnavit, & carcerali cuſtodiæ mancipavit: cùm etiamſi nullus à veſtro Judicio provocaſſet, Privilegia tamen Apoſtolicæ Sedis vos oblivioni tradere nullatenus debuiſſetis, quibus venerandi Canones Judicia totius Eccleſiæ ad hanc deferri jubent, & ab illa, ſicut Gelaſius meminit, nuſquam appellari ſanxerunt.* Ideo autem hoc negotium ad Sedem Apoſtolicam ait referri debuiſſe, quòd *inter majora connumeretur, de perſonâ ſcilicet judicare, cujus in Eccleſia cæteris Ordo major eſt.* Reſtitutum Epiſcopatui *Rothadum* denuntiat, monétque *Hincmarum* ut Sedis Apoſtolicæ Mandatis obediat, ſub pœna talionis. *Cui rei monemus*, inquit, *omnimodam patientiam exhibere tua non negligat utcumque Solertia, ne talionem reddere tibi, ſicut dudum promiſimus, noſtra cogatur Auctoritas.... Tandem aliquando unum è duobus, quod vult Fraternitas tua, ſibi à nobis optione propoſitâ eligat: quia utrumque canonicum eſt, utrumque ad Sedis Apoſtolicæ pertinet Privilegium. Videlicet aut quæ de Fratre & Coëpiſcopo noſtro Rothado diſpoſuimus, adimplens, in nullo refragatrix, ſed executrix*

** Epiſt. 41. ſive 46. Tom. III. Concil. Galliæ.*

Epiſtola Nicolai I. ad Hincmarum, ut Rothado reddat Eccleſiam.

Judicia totius Eccleſiæ ad Sedem Apoſtolicam deferenda.

cutrix inveniatur : aut certè Romam coram nobis, ſeu Sancta Romana Eccleſia, cum ipſe conflictum ſumptura, & pro hoc altercatura, properare ſine dilatione matures.... Quòd ſi neutrum procurata mora fortaſſis agere volueris, & reſultare his quæ de illo ſtatuimus, ſolito more ulteriùs curaveris, ab omni ſis Sacerdotali Dignitate, Dei per nos Judicio, & Auctoritate Sedis Apoſtolicæ, de cætero ſequeſtratus, ita ut numquam locum ſatisfactionis, aut Ordinis reſtitutionem operiaris.

* Epiſt. 42. ſive 47. Tomo III. Concil. Gal.

Scripſit quoque Pontifex de eadem reſtitutione ad univerſos Galliæ Epiſcopos, ipsóſque adhortatus eſt, ut *Rothadum* a ſe reſtitutum benignè ſuſciperent. Ea in Epiſtola præmittit inſignem *S. Leonis* ſententiam ad *Anaſtaſium* ſcribentis : *Inter Apoſtolos, in ſimilitudine honoris fuit quædam diſcretio poteſtatis, & cùm omnium par eſſet electio, non tamen datum eſt ut cæteris præemineret. De qua forma Epiſcoporum quoque eſt orta diſtinctio : & magnâ diſpoſitione proviſum eſt, ne omnes ſibi omnia vendicarent : ſed eſſent in ſingulis Provinciis ſinguli, quorum inter Fratres haberetur prima ſententia. Et rurſus quidam in majoribus urbibus conſtituti, ſollicitudinem ſuſciperent ampliorem : per quos ad unam Petri Sedem univerſalis Eccleſiæ cura conflueret, & nihil unquam à ſuo Capite diſſideret.* Quô præmiſsô teſtimoniô, Gallicanos Epiſcopos increpat, quòd inconſultâ Sede Apoſtolica, *Rothadum* depoſuerint. Epiſcoporum depoſitiones inter Majora negotia cenſenda contendit ac probat, de quibus ad Sedem Apoſtolicam referendum eſt. *Quomodo*, inquit, *non omnes vobis omnia vendicatis, qui Judicia Epiſcoporum, quæ meritò inter majora numerantur negotia, veſtræ deliberationi tribuiſtis? An modicum vobis eſſe videtur, Fratres & Coepiſcopos veſtros præter Apoſtolicæ Sedis conſenſum depoſitioni ſubjicere? Quod ſi damnationes Epiſcoporum non inter majora negotia dinumeratis, quorum jam cauſas inter majora computatis negotia? Si Epiſcopos tantâ facilitate deponitis, quomodo per vos, quorum vel in ſingulis Provinciis habetur prima ſententia, vel qui in majoribus urbibus conſtituti, ſollicitudinem ſuſcipitis ampliorem, ad unam Petri Sedem univerſalis Eccleſiæ cura confluit, qui de majoribus deponendis Epiſcopis nihil ad ejus notitiam deferre curatis? An Epiſcopi de univerſali Eccleſia non ſunt, ut de illis damnandis per vos aliquid ad unam Petri Sedem deferri non curetur? Vel quomodo nil uſquam à ſuo Capite diſſidet, cùm de adjudicandis præcipuis membris Eccleſiæ, id eſt, Epiſcopis, à Capite, id eſt, Sede Apoſtolicâ diſſentitis? An Sedes Apoſtolica caput non eſt? Fruſtra ergo, ut multa præteream, Concilium Sardicenſe ad Julium Epiſcopum inter cætera dicit :* »Optimum & valde congruentiſſimum eſſe videtur, » ſi ad Caput, id eſt, ad Petri Apoſtoli Sedem, de » ſingulis quibuſque Provinciis Domini referant » Sacerdotes. *Ecce Sedem Petri Caput appellatam, cui de ſingulis Provinciis Domini referre Sacerdotes debent. Econtra vos adeo hanc deſpicitis, ut ad eam nihil de majoribus Eccleſiæ negotiis referre curetis, ac Epiſcopum, inconſultâ & contemptâ illâ, deponere præſumatis, & præcipuè Sedem Apoſtolicam appellantem.*

Epiſtola Nicolai I. ad Galliæ Epiſcopos.

Depoſitiones Epiſcoporum inter majora negotia cenſendas probat Nicolaus I.

Ad S. Petri Sedem, ut ad Caput, majora Eccleſiæ negotia de ſingulis Provinciis referenda.

Sed dicitis, Judicia Epiſcoporum non eſſe majora negotia, nec difficiliores cauſarum exitus. At nos horum meritò Judicia majora negotia dicimus, & difficiliores cauſarum exitus judicamus : Qui quantò gradûs ſunt præcipui, & in Eccleſia Chriſti ſublimiores, tantò, cùm de horum ſtatu vel caſu agitur, majora negotia & difficiliores cauſarum exitus agitari, vel haberi creduntur? Ipſi quippe primi in Eccleſia, ipſi arundinem tenentes metiuntur Sanctam Hieruſalem, ipſi fabricæ Dei præſunt, ipſi ſpeculatores civitatis Dei ſunt, ipſi arietes, ipſi Paſtores gregis Dominici, ipſi columnæ domûs ſummi Regis exiſtunt. Et infra : *An majora negotia Metropolitanorum tantùm eſſe fatemini? Sed audite rurſus quid de Epiſcopis Sanctus aſſeveret Leo.* Quibus, *inquiens*, etſi dignitas com- « munis eſt, Ordo tamen generalis eſt, & revera « unus de ſeptem Eccleſiæ gradibus eſt, Metropoli- « tanorum ſcilicet & reliquorum Epiſcoporum Or- « do.... *Unde nos non minoris numeri, nec alterius famæ accuſatores, teſtes, vel Judices quærimus in negotiis Epiſcoporum, quàm exigimus in cauſis Metropolitanorum. Unde tam illorum, quàm iſtorum negotiorum nobis exitus reſervari meritò volumus, & jure decrevimus.*

Multis etiam diſceptat in eadem Epiſtola de veterum Pontificum Romanorum Decretalibus, quarum Auctoritatem Gallicani Epiſcopi explodebant. Lege quæ de his ſcripſimus Diſſertatione XXI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi I. Tandem excommunicationem intentat iis, qui *Rothado* ad recipiendam Sedem impedimento fuerint, non adjumento. *Porrò*, inquit, *quiſquis contra hoc noſtri Apoſtolatûs Decretum, poſt notitiam ejus ſe efferens, ſæpefato Rothado Epiſcopo, ad recipiendam & regendam Sueſſionicæ Urbis Eccleſiam, aliquod palam vel occultè præparaverit offendiculum, vel ſi perſonæ ipſius quoquo modo inſidiatus extiterit; quinimmò ſi quis veſtrûm ad Eccleſiam recipiendam illi, tamquam frater fratri, adjutorium non præſtiterit, ab ipſa caritate, quæ Deus eſt, & à Corpore & Sanguine Chriſti, & à nobis qui membra illius ſumus, habeatur omnimodis alienus.*

Ea in Epiſtola notanda hæc ſententia eſt, quâ omnium librorum Auctorúmque cenſura Sedi Apoſtolicæ vindicatur, & ex eo apud Catholicos omnes recepto principio Nicolaus I. colligit, Sedis ejuſdem Decreta ſive fidem, ſive mores, & Chriſtianam Diſciplinam ſpectantia, multò magis ab omnibus cum honore eſſe recipienda & ſequenda. *Sic enim*, inquit, *ipſorum Decreto*, (Romanorum ſcilicet Pontificum) *cæterorum Opuſcula Tractatorum approbantur vel reprobantur, ita ut, quod Sedes Apoſtolica probat, hodie teneatur acceptum, & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur : & quantò potius quæ ipſa pro Catholica Fide, profanis dogmatibus repellendis, pro variis & multifariis Eccleſiæ neceſſitatibus, & fidelium moribus, diverſo tempore ſcripſit, omni debent honore præferri, & ab omnibus prorſus in quibuſlibet opportunitatibus diſcretione vel diſpenſatione magiſtra reverenter aſſumi?*

Sedis Apoſtolicæ judiciò omnium Auctorum Opera approbantur, vel reprobantur.

Sedis Apoſtolicæ Decretis ab omnibus parendum, diſcretione magiſtra.

Nondum Eccleſiæ Gallicanæ moribus receptum erat, vel Canonibus, quibus regebatur, conſentaneum, ut Epiſcoporum depoſitiones non mandarentur executioni, inconſultâ Sede Apoſtolica & abſque ejus mandatis. Jus illud aſſeruit ſuæ Sedi *Nicolaus I.* veterum Pontificum Decretalibus nixus, & interpretatione Juris, quâ Epiſcoporum depoſitiones inter majores cauſas numerandas eſſe, poſt *Gregorium* declaravit. Hanc interpretationem atque Diſciplinam Gallicani Epiſcopi ſtatim non ſuſcepere. Si quis autem noſſe cupit quænam eſſet Gallicanæ Eccleſiæ Diſciplina circa depoſitiones Epiſcoporum, & quid Romanæ Eccleſiæ his in negotiis deferret, quid negaret, his temporibus, legat Epiſtolam *Hincmari* ad *Nicolaum I.* datam in cauſa *Rothadi*, quam deſcribit *Flodoardus* lib. III. cap. XII. & XIII. *Abſit enim à nobis*, inquit, *ut Privilegium primæ & ſummæ Sedis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Pontificis pro ſic parvo pendamus, ut controverſias & jurgia tam ſuperioris quàm etiam inferioris Ordinis, quæ Nicæni, & cæteri ſacrorum Conciliorum Canones, & Innocentii atque aliorum Sanctæ Romanæ Sedis Pontificum Decreta, in Synodis Provincialibus à Metropolitanis præcipiunt terminari,*

Sedis Apoſtolicæ Auctoritas in majorum cauſarum Judicio à Gallicana Eccleſia agnoſcitur & colitur.

minari, ad veſtram ſummam Auctoritatem fatigandam ducamus. At ſi fortè de Epiſcopis cauſa nata fuerit, unde certa & expreſſa in ſacris Regulis non habeamus Judicia, & ob id in Provinciali, vel in Comprovinciali nequeas examine definiri; ad divinum Oraculum, id eſt, Apoſtolicam Sedem, nobis inde eſt recurrendum. Si etiam de majoribus cauſis à Provinciali Epiſcopo ad electorum Judicium non fuerit provocatum: Et in aliqua cauſa idem Epiſcopus fuerit judicatus, id eſt, à gradu ſuo in Comprovinciali Synodo dejectus, & putat ſe bonam cauſam habere, & appellaverit qui dejectus eſt, & confugerit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, & voluerit ſe audiri: ſi juſtum putaverit ut renovetur examen, ſcribendum eſt ab his qui cauſam examinarunt poſt Judicium Epiſcopale, eidem Summo Pontifici, & ad illius diſpoſitionem, ſecundum ſeptimum Sardicenſis Concilii Capitulum, renovabitur examen. Nam de Metropolitano per ſacras Regulas conſtituto, qui ex antiqua conſuetudine ab Apoſtolica Sede Pallium accipit, ſicut Leo ad Anaſtaſium, quod & Nicænum Concilium innuit, & cæteri Romanæ Sedis Pontifices in Decretis ſuis ex ſacris Canonibus monſtrant, Sedis ipſius Pontificis etiam ante Judicium eſt ſententia præſtolanda. Is enim eſt, qui ſecundum Ezechielem Prophetam, moratur in gazophylacio quod reſpicit viam Meridianam, & excubat in cuſtodiis templi. Et nos Metropolitani ad comparationem illius ſumus, qui in miniſterio altaris, quod eſt ante faciem templi in quo carnes incenduntur, ſervimus, & controverſias carnalium in Synodis Provincialibus laborantes dirimimus, & de majoribus ac majorum cauſis ad examen Summæ Sedis Pontificis poſt Judicium referre curamus. Hæc obſervare fuit operæ pretium, ut Gallicanos Epiſcopos Apoſtolicam Sedem maximè coluiſſe, ac jus appellationum Epiſcoporum dejectorum ad ipſam agnoviſſe, immo & Metropolitanorum Judicia ipſi detuliſſe, perſpicuum ſit, neque à priſca aberraſſe Diſciplina: quamvis plurimi ab *Hincmaro* in partes tracti, *Rothadum* cum ipſo depoſuerint, ejúſque depoſitionem pertinaciter propugnarint; quia ipſis perſuaſerat *Hincmarus Rothadum* Judices elegiſſe, & ab electis Judicibus deinde Romam appellaſſe, quod Africanis Canonibus in Eccleſia Gallicana receptis, & longo uſu conſecratis repugnabat.

Epiſt. 43. ſive 4a Tom. III. Concil. Galliæ.

Nicolai I. Epiſtola ad plebem Sueſſionicam.

Scripſit & ad Clerum plebémque Sueſſionicam *Nicolaus* Pontifex, * ipſóſque adhortatus eſt ut reſtitutum ſibi *Rothadum* Epiſcopum omni affectu exciperent. *Ecce enim*, inquit, *venerabilem virum Rothadum, fratrem noſtrum, & Coëpiſcopum noſtrum, veſtrum autem Patrem, Paſtorem, atque Magiſtrum, cujus longâ jam eruditione inſtructi, cujus olim ſacri verbi pane refecti, cujus diuturnis laboribus & vigiliis circumſepti, cujus magiſterio & doctrina Deo eſtis auctore refecti, prioris infulis Sacerdotii, & priſtinis redintegratum honoribus, ac omnibus Epiſcopatûs officiis reſtauratum, veſtræ alacri Devotioni, & piæ dilectioni, remiſimus. Habetis præterea in hoc Beatæ recordationis Athanaſii prudentiſſimi Sacerdotis exemplum: cujus tolerantia cui non conſolationi ſit? Cui non ſpem faciat ejus inexpectata reverſio? Ejicitur Ario perſequente, ſed revocandus Domino proſequente. Paſſus eſt carcerem, paſſus eſt anguſtias; nec mirum ſi Vir Apoſtolicus ea paſſus eſt, quibus ſe Apoſtolus gloriatur exercitatum. In his tamen omnibus ſecutus eſt illum, qui ſibi in tribulationibus ſe placere teſtatur, fugatus illinc, & in noſtris partibus roboratus eſt. Denique hic ei redintegratus ſtatus eſt, & in hac Sede requiem Communionis invenit, à qua ſemper Catholicis ſubvenitur. Sancti autem Papæ Cæleſtini verba ſunt hæc, * quæ nos Rothado poſſimus non inconvenienter aptare, præter quod ille Reverendi Athanaſii, & blaſphemi Arii*

* Epiſt. 4.

mentionem fecit: impræſentiarum verò Hincmarus proſequens, & Rothadus innocens in cauſa ſunt.

Pontificiis itaque Sanctionibus, & literis undique munitus *Rothadus*, innocentiâ ſuâ ab Hincmari calumniis & tyrannide pleniſſimè vindicatâ, cum *Arſenio* Epiſcopo Sedis Apoſtolicæ Legato in Gallias rediit, menſe Martio anni octingenteſimi ſexageſimi-quinti. Dum iter peragerent, *Nicolaus I.* Literas Regis Chriſtianiſſimi, *Caroli Calvi* accepit, *Hincmari* conſcriptas ingenio, forſan & ſtylo, quibus *Rothadi* innocentiam adhuc lacerabat. Cui reſpondit Pontifex his verbis: * *Ad extremum, quod ſilere non poſſumus, quin immò ſuper dictis veſtris obſtupeſcimus, de Sueſſionica ſcilicet Eccleſia, de qua, fili mi Carole, quod loquimini, per os alterius loquimini, quam etiam per XXX. circiter annos ab infructuoſa ficulnea Rothado inutiliter occupatam, exceptô ſolô nomine, Paſtorali dicitis ſollicitudine vacaſſe: miramur cur tantus Rex ſuaſoriis verbis cedit, & non magis nos qualiter de Rothado obediat, lætificare procurat. Deſine ergo, fili, & deceptoria verba pelle à corde, incipéque noſtris monitis parere, ut Excellentiſſima Gloria veſtra cum exultatione fructificet, & cum gaudio manipulos colligat. Tamen qualiter de illo Sublimitatem veſtram oporteat facere, aliis Literis noſtris liquidiùs cognoſcere valebitis. Quibus cognitis, credimus ut quod petimus obtineamus; & quod decrevimus, ratum coram oculis Dei, & coram vobis eſſe videatur. Apud nos namque idem Rothadus fructuoſa ficulnea manet: tamen poſt renovatum Judicium ejus, ſi fructuoſa eſt, an infructuoſa, patenter declarabitur, habitis omnibus, ſecundum quod de illo ſtatuimus.*

* Epiſt. 27 ad Ludovicum Germaniæ, & Carolum Calvum, Reges 13. Tom. III. Concil. Galliæ.

Rothadus in Gallias reverſus, ab Arſenio Sedis Apoſtolicæ Legato Sedi ſuæ reſtitutus eſt.

Reverſus *Rothadus*, in Eccleſiam ſuam reſtitutus eſt per *Arſenium* Legatum Apoſtolicum, quam ſummâ pace ad obitum uſque rexit. De *Nicolao I.* & *Rothadi* reſtitutione ab ipſo decretâ, virulentô ſtylo ſcribit Annalium Bertinianorum Auctor, ad annum octingenteſimum ſexageſimum-quintum. *Nicolaus Papa*, inquit, *Arſenium Ortenſem Epiſcopum & Conſiliarium ſuum, cum Epiſtolis ad Ludovicum & Carolum fratres, ſed & ad Epiſcopos & Primores Regnorum illorum, ea, quæ Lotharius per fratrem petierat, continentes, non cum Apoſtolica manſuetudine & ſolita honorabilitate, ſicut Epiſcopi Romani Reges conſueverant in ſuis Epiſtolis honorare; ſed cum malitioſa interminatione tranſmittit, &c.* Quæ calumnia ex Annalibus Fuldenſibus validè refellitur, qui *Arſenium Nicolai I.* Legatum à Regibus *Ludovico* & *Carolo* honorificè ſuſceptum, & muneribus magnificis honeſtatum teſtantur: quod argumento eſt *Nicolai I.* Legationem & Literas ad Reges Chriſtianiſſimos inurbanas non fuiſſe, ut Bertinianorum Annalium Auctor mentitur. Pergit idem Scriptor: *Arſenius Rothadum canonicè à quinque Provinciarum Epiſcopis dejectum, & à Nicolao Papa, non Regulariter, ſed Potentialiter reſtitutum ſecum reducens, Carolo præſentavit.* Sed facilè convincitur mendacii. Nonne enim canonicè reſtitutus eſt, quem Summus Chriſtianorum omnium, & ipſorum etiam Epiſcoporum Judex, appellantem, causâ cognitâ, citatis adverſariis, nullo quicquam criminis ipſi objiciente, imò ſcribentibus æmulis nulla ipſum accuſatione ſe impetere velle, ipſúmque ad reddendam rationem ſemper paratiſſimum reſtituit? Sanè prudentiſſimo & Sanctiſſimo Pontifici *Nicolao* major fides debetur, quàm Annalium Bertinianorum Auctori. Cujus inſignem maledicentiam, aut certè animum præjudiciis occupatum adverſùs *Rothadum* & *Hincmaro* penitus devotum æquè produnt ejus verba ad annum DCCCLXII. ubi de Synodo Piſtenſi loquens, hæc habet: *Rothadus Sueſſorum Epiſcopus, homo ſingularis amentiæ in Synodo Pro-*

Annaliſta Bertinianus refellitur.

Romanus Pontifex Chriſtianorum omnium, & ipſorum Epiſcoporum judex.

vinciali regulariter Epiſcoporum Communione privatus, cum ſua ſe contumacia quatuor Provinciarum Concilio præſentavit. Quem fraternus Conventus, ne deponeretur penitus, ſub appellatione Sedis Apoſtolicæ ſervare diſpoſuit. Sed idem poſt ejuſdem Concilii Judicium inde appellaverat ..... Conſtitutis XII. ab eadem Synodo Judicii exequendi Judicibus, novus Pharao propter ſui cordis duritiam ..... homo mutatus in belluam propter deſignatos exceſſus ... quoniam corrigi noluit, in ſuburbio Sueſſorum civitatis deponitur. Adfuit poſt reſtitutionem ſuam *Rothadus* Concilio Sueſſionenſi III. anno 866. & Tricaſſino anno 867.

Baronius emendatur.

Illuſtriſſimus Cardinalis *Baronius* ad annum 865. Num. xxx. ſcribit, Gallicanos Epiſcopos, qui *Rothadum* iniquè depoſuerant, *veniam pro delicto exoraſſe à Nicolao Papa, inter quos Franco Epiſcopus magni nominis ejus temporis vir, unus ex his qui interfuerant Concilio Silvanectenſi, reatum ſuum per literas confeſſus, quòd non contradixit Epiſcopis injuſtè cauſam Rothadi judicantibus: ad quem extat reddita Epiſtola Nicolai, quâ ſe ei confitenti remittere peccatum ſignificat.* Sed memoriâ lapſus eſt Eminentiſſimus Scriptor. Nam *Franco* Tungrenſis Epiſcopus, ad quem extat Epiſtola 45. *Nicolai I.* ſive 43. Tom. III. Conciliorum Galliæ, veniam ab eodem Pontifice non poſtulavit, quòd depoſitioni *Rothadi* in Concilio Sueſſionenſi (perperam enim & novo errore Silvanectenſe vocat *Baronius*) aſſenſum præbuiſſet; ſed quòd Synodi Metenſis in cauſa repudii *Teutbergæ* Reginæ particeps fuiſſet: quæ Synodus *Lotharii* Regis divortium, & connubium cum *Vualdrada*, rejectâ *Teutberga*, prævaricantibus Sedis Apoſtolicæ Legatis, approbaverat; ideòque à *Nicolao I.* fuerat reprobata.

Scholion I.

In hac Diſſertatione, pag. 167. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Epiſcopi appellantes ad Romanum Pontificem, non poſſunt Romam pergere ſine licentia Regis.*

R. Paginam integram legentibus & relegentibus hæc Propoſitio non occurret. Eo loci factum ſingulare commemoro, de jure nihil pronuntio. En verba mea: *Mox Hincmarus à Rege obtinuit, ut Traſulſum Abbatem ad Rothadum mitteret. Traſulſus ſtatimque Sueſſionem pervenit, Regis mandato, & Hincmari Metropolitani auctoritate prohibuit in atrio Eccleſiæ, ne Rothadus egrederetur è civitate, & ne Romam ire volentem ullus comitaretur. Ad inſperatam obſtupuit mutationem Rothadus; & quem appellaverat Pontificem Romanum adire ſe velle conteſtatus eſt.*

Scholion II.

In eadem Diſſertatione, pag. 391. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papæ modeſtè, & non cum nimis, Regibus ſcribere debent.*

R. Hæc Propoſitio, etſi innoxia, ibi non legitur. Annalium Bertinianorum Authorem eo loci refello, qui aſſerit Nicolaum I. ad Ludovicum & Carolum Reges Chriſtianiſſimos, necnon ad Epiſcopos & Proceres Regni, *Non cum Apoſtolica manſuetudine & ſolita honorabilitate, ſicut Epiſcopi Romani Reges conſueverant in ſuis Epiſtolis honorare, ſed cum malitioſa interminatione Epiſtolas ſcripſiſſe.* Hunc (inquam) Annaliſtam refello & Annalium Fuldenſium teſtimonio probo Nicolai I. Legationem & literas ad Reges Chriſtianiſſimos injurioſas & inofficioſas non fuiſſe.

DISSERTATIO VII.

De cauſa Vulfadi, aliorúmque Clericorum ab Ebbone Remenſi Archiepiſcopo Ordinatorum, cum Hincmaro ejus Succeſſore.

Et de Synodis Sueſſionenſibus II. & III. & Trecenſi.

Ebbonis ortus.

EBBO ex Regii fiſci familia oriundus, à *Carolo Magno* donatus libertate, ad ſacros Ordines gradatim promotus eſt, & à *Ludovico Pio* Aquitanicum Regnum regente, Bibliothecæ Regiæ Præfectus. Qui cùm in patris Imperium ſucceſſiſſet, mortuo *Vuulfario* Remenſi Archiepiſcopo, Clero plebíque liberam electionem permiſit. Electus eſt *Giſlemarus* quidam, qui ab Epiſcopis ob ignorantiam rejectus eſt. Imperator Ebbonem *pro ſcientiæ capacitate, meritorúmque reverentiâ*, illius Eccleſiæ Archipræſulem deſignavit, quod omnibus fuit gratiſſimum. Ad Danos Prædicator à *Paſchali* Papa miſſus, multos convertit. Miſſi Dominici functus eſt officio anno Chriſti octingenteſimo viceſimo-tertio, & Conventui Epiſcoporum Pariſiis interfuit, ut Capitularia teſtantur. Porro cùm *Lotharii* factione multi à *Ludovico Pio* defeciſſent, ipſúmque filius perduellis in Sueſſionicum *S. Medardi* Monaſterium perduci juſſiſſet, *Ebbo* cum *Lothario* conſpirans, quibuſdam affictis ipſi criminibus, aliis etiam Epiſcopis tractis in partes, in Conventu apud Compendium coacto anno Chriſti 833. publicæ illum Pœnitentiæ addixit. Exauctorato *Ludovico*, multi mox, quibus ſanior mens erat, ad illius reſtitutionem conſilia, operámque contulerunt. Itaque collectis copiis, *Lotharium* in *S. Dionyſii* Monaſterio ubi tunc erat, propiùs aggreſſi, eò adegere, ut relicto ibidem patre, tacitâ fugâ excederet. Ibi ab Epiſcopis reconciliatus eſt *Ludovicus*, anno Chriſti 834. Imperiique inſignia reſumſit. Quod Ebbo audiens, pondere perpetrati in Imperatorem facinoris exterritus, Remis Pariſios fugit ad quemdam Recluſum, ut cum eo deliteſcens, Imperatoris iram evaderet. Fugientem apprehendi juſſit *Ludovicus Pius*, & in carcerem conjici, Remenſi Eccleſiâ *Fulconi* Abbati commendatâ. Mox in Metenſium Urbem ductus eſt, ubi ambonem conſcendens in *S. Stephani* Baſilica, publicè profeſſus eſt Imperatorem injuſtè depoſitum, meritóque Imperii ſolio reſtitutum. Ibi rurſus ab omnibus Epiſcopis, Clero, & populo ritu ſolenni coronatus eſt Imperator *Ludovicus*. Inde convocatâ apud Theodonis-Villam Synodo & Placito generali, *Ebbonem* Lotharianæ factionis incentorem accuſavit Imperator, quòd falſis ab eo criminibus appetitus, Regno dejectus, atque Eccleſiæ aditu excluſus fuiſſet. Epiſcopi ab Imperatore impetrarunt, ut non coram Laïcis, ſed in Sacrario, ipſius *Ebbonis* cauſa diſponeretur. *Ebbo* omni ſolatio deſtitutus, accerſito quodam Recluſo, nomine *Frumegaudo*, miſit per eum *Juditha* Imperatrici anulum, quem ab ea acceperat in nativitate *Caroli* Regis, ut eam ad commiſerationem inflecteret, atque mediatricem apud Imperatorem obtineret. Pia Imperatrix apud Epiſcopos interceſſit, ut Imperatoris animum lenirent, nec Leges divinas violarent, ne fortè vindictam ſumentes de eo qui in illos peccaverat, non viderentur dignam Deo reddere vicem, qui eos à tanto periculo eripuerat. Statuerat enim ut pro reverentia

Ebbonis contra Ludovicum Pium conſpiratio.

Ebbonis damnatio.

reverentia tanti miniſterii nullatenus depoſitioni cujuſquam Epiſcopi præberet aſſenſum. Unde à Pio Imperatore obtinuit ne *Ebbonis* exauctorationem amplius urgeret. *Ebbo* tamen vi conſcientiæ oppreſſus, Epiſcoporúmque quos Confeſſores elegerat, conſiliô uſus, Libellum Synodo in abdicationem ſui ſponte obtulit. Quò perlecto, & Epiſcoporum, quibus confeſſus fuerat, denuntiatione auditâ, omnium ſententiis à Pontificali miniſterio ceſſare juſſus eſt. Hic autem erat Libelli tenor ab *Ebbone* oblati, ut refert *Hincmarus* in poſteriori Opere adversùs *Gotteſchalcum*, cap. 36. *Ego Ebbo indignus Epiſcopus, recognoſcens fragilitatem meam, & pondera peccatorum meorum, teſtes Confeſſores meos Aiulfum videlicet Archiepiſcopum, & Badaradum Epiſcopum, necnon & Medoinum Epiſcopum, conſtitui mihi Judices delictorum meorum: & puram ipſis confeſſionem dedi, quærens remedium pœnitendi, & ſalutem animæ meæ, ut recederem ab Officio & Miniſterio Pontificali, quo me recognoſco eſſe indignum; & alienum me reddens pro reatibus meis, in quibus peccaſſe ſecretò ipſis confeſſus ſum. Eo ſcilicet modo, ut ipſi ſint teſtes alio ſuccedendi & conſecrandi ſubrogandique in loco meo, qui dignè præeſſe & prodeſſe poſſit Eccleſiæ, cui hactenus indignus præfui. Et ut inde ultra nullam repetitionem aut interpellationem Auctoritate Canonica facere valeam, manu mea propria ſubſcribens firmavi. Ebbo quondam Epiſcopus ſubſcripſi.*

Eumdem Libellum refert *Flodoardus* Lib. II. Cap. XX. ubi de Synodo apud Theodonis Villam hæc præmittit: *Ebbo in eadem Synodo præſens ab Imperatore præſente accuſatus eſt, quòd eum falsò fuerat criminatus, & eiſdem falſis criminibus appetitum à Regno dejecerat, armiſque ab eo ablatis, nec confeſſum, nec convictum, contra Regulas Eccleſiaſticas ab Eccleſiæ aditu ac Chriſtianorum ſocietate eliminaverat: ſicut & idem ſcripto ſua ſubſcriptione roborato, & verbis coram omnibus profeſſus fuerat. Et cùm eſſent alia etiam crimina, de quibus poſt hanc accuſationem accuſandus erat, & de quibus apud Imperatorem jam antea fuerat accuſatus, & non canonicè purgatus, ſicut & Epiſtola Epiſcoporum ad Sergium Papam demonſtrat, & pro quibuſdam eorum extiterat à Conſilio Imperatoris ejectus, quæ patefacta veritate negare non valebat, petiit ſeceſſum, ut ſine præſentia Imperatoris liceret ei in Synodo ſuam agere cauſam. Quod obtinens, convocavit ad ſe quoſdam Epiſcopos, & nullo cogente, ſed propria ſponte, ſecundùm eorum conſilium ſequentium Africanum Concilium, ut parceretur ipſius verecundiæ, ac propter Eccleſiæ opprobrium & inſolentem inſultationem ſæcularium, ne Dignitas Sacerdotalis pollueretur ſi publicè de his de quibus impetitus & adhuc impetendus erat, confeſſus aut convictus foret, Libellum ſuæ depoſitionis dictavit, & ſcribi coram ſe fecit, & propria manu ſubſcripſit, ſecundùm traditionem Eccleſiaſticam, eúmque Libellum propria ac viva vocis confeſſione atteſtatum, in abdicationem ſui, nullo ab eo quærente vel exigente, Synodo ultro porrexit.* Id factum anno Chriſti DCCCXXXV.

Poſt hæc, in diverſis Monaſteriis Ciſalpinis vixit *Ebbo* ad annum DCCCXL. quo *Ludovicus Pius* obiit IV. Kalendas Julii. Quo defuncto, *Lotharius* ab Italia in Franciam irruit. Ad quem *Ebbo* venit Vvormatiam. Poſt aliquot dies, ipſum in priſtinam Sedem reſtituit *Lotharius*, dato in Palatio Engilenheim Edicto VIII. Kalendas Julii, cui ſubſcripſerunt Epiſcopi XX. Illud refert *Flodoardus* loco mox laudato, & ex eo *Sirmondus* Tom. II. Conciliorum Galliæ. Pag. 631. Hoc Edicto armatus *Ebbo*, Remos rediit, Sedémque recepit, quo tempore *Carolus* à *Lothario* pulſus ultra Sequanam profugerat, Epiſcopaléque Miniſterium, Suffraganeis Epiſcopis præſentibus & conniventibus obire cœpit, cùm conteſtatus eſſet Ceſſionem ſuam fuiſſe per vim extortam. Canonicam porrò Auctoritatem docere, quòd ſicut ſine certo crimine nunquam dejicitur Epiſcopus, ita nec abſolutione ſpontanea: quantò minùs violentâ alterius ſub cuſtodiâ, inquit, non licet recedere Epiſcopum, ſine concordi præſentia vel conſenſu civium ſubditorum? Quam ob rem rectè judicari omnia irrita, quæcumque non fuerant Auctoritate canonicâ undique fultâ. Humiliationem ſuam, quâ ſe peccatorem & indignum Epiſcopatu confeſſus erat, obeſſe ſibi non poſſe ne dignitatem recuperaret: ſe reum non eſſe mendacii, quamvis Sedem repetat mandato Principis, & Epiſcoporum conſenſu, quam ſe nunquam repetiturum ſubſcripſerat: quia ſolùm promiſerat ſe illam non repetiturum, cùm ſubrogatus ſibi fuiſſet alius Epiſcopus. Hactenùs autem ſubrogatum non eſſe, ſéque ſeptenni fermè ſub Pœnitentiæ ſpatio, quo in Sancta Eccleſia peccatorum Pœnitentibus fieri ſolet remiſſio, patienter expectaſſe, nec alicujus conſecrationem ſuum in locum impediviſſe. Iſta conſtant ex Apologetico *Ebbonis* quod Spicilegii Tomo VII. editum eſt.

Ebbonis in Sedem restitutio.

Reſtitutus in Sedem *Ebbo*, *Vvulfadum*, alióſque Clericos canonico tempore ordinavit. Qui (ſicut poſtea profeſſi ſunt) de excommunicatione & reſtitutione illius tunc non aliud ſcivere, niſi quòd eum in Eccleſia Remenſi ab Epiſcopis, (ut aiebat) regulariter reſtitutum, nullo contradicente, ſolemniter & pacificè ſacrum Officium per annum celebrare viderunt. *Nec ſe provehendos ad ſacros Ordines importunè ingeſſerunt, ſed acclamatione & atteſtatione ipſius Eccleſiæ, ut ordinarentur, obedierunt.*

Vvulfadi & Sociorum Ordinatio.

Anno 841. *Carolus* collectis copiis, Sequanam tranſmeavit, ac in Belgicam regionem reverſus eſt. Quod audiens *Ebbo* ad *Lotharium* fugit, dimiſsâ Eccleſiâ Remenſi, ab eóque obtinuit Abbatiam Sancti *Remacli* in Ciſalpinis regionibus, & Abbatiam *S. Columbani* in Italiâ, ubi & Villam pretio comparavit; multáſque ejuſdem Imperatoris obiit Legationes. Anno Chriſti 844. cum *Drogone* Metenſium Epiſcopo Romam profectus eſt ad *Sergium II.* Pontificem Maximum. *Ebbonem* Laïca tantùm Communione frui juſſit Pontifex ut teſtatur *Hincmarus* in ſecunda Schedula quam Synodo III. Sueſſionenſi obtulit. Qua de re ita ſcribit *Nicolaus I.* ad Synodum Sueſſionenſem: *Porro ſi quiſpiam Sedem Apoſtolicam, per Sergium Sanctæ memoriæ Papam, Ebbonem quondam Archiepiſcopum indignum Clericali Communione ſanxiſſe perhibet; noverit quoniam talem Sedes Apoſtolica debuit Ebbonem, donec Synodali ejus examine cauſa diſcuteretur, habere, qualem ab aliis habitum non ignorabat.* Demum Roma reverſus *Ebbo*, cùm poſtea Legationem à *Lothario* Imperatore ſibi injunctam obire, & in Græciam proficiſci detrectaſſet, Abbatiis & poſſeſſione, ab ipſo mulctatus eſt. Tum Hildenſheimenſem Epiſcopatum vacantem in Saxonia, à *Ludovico* Germaniæ Rege obtinuit, ubi Auctoritate cujuſdam Privilegii ſibi à *Gregorio IV.* collati, Miniſterio Epiſcopali ad obitum uſque perfunctus eſt. Iſta conſtant ex Epiſtolis Synodi Trecenſis, & *Caroli* Regis ad *Nicolaum I.* Pontificem Maximum.

Ebbonis ad Lotharium fuga.

Ejuſdem ad Sergium II. Papam confugium.

Epiſcopatum in Saxonia obtinet à Ludovico Germaniæ Rege.

De reſtitutione *Ebbonis* conſultus ab *Heribaldo* Epiſcopo Autiſiodorenſi *Rabanus* Moguntinus Archiepiſcopus, exauctorationis illius jus attingere noluit, nec ad quæſtionem invidioſam reſpondere. Se verò ad *Hincmarum* ſcripſiſſe ſignificavit, in gratiam Clericorum ab *Ebbone* ordinatorum, quos ille depoſuerat. Sic habet Rabanus Cap. XXXIV.

Rabanus ab Heribaldo Autiſiodorenſi Epiſcopo de reſtitutione Ebbonis conſultus.

Epiſtolæ ad Heribaldum. *De Ebbonis autem Remenſis Epiſcopi depoſitione atque reſtitutione non neceſſe eſſe æſtimo tuæ interrogationi reſpondere. Videant illi qui hoc egerunt, utrum juſtè, an injuſtè hoc fecerint. Ego, dum in Epiſcopatu Moguntienſis Eccleſiæ indignus conſtitutus ſum; inveni eum in Hiltineshaim in Saxonia Epiſcopalem Sedem habere. Nec eum prohibui Officium Præſulis gerere, quia audivi ab Apoſtolica Sede in locum ſuum reſtitutum eſſe. Sicque ad finem vitæ in ſuo Officio remanſit. Rogantibus autem quibuſdam Fratribus, Hincmaro Epiſcopo nuper pro hoc ipſo Epiſtolam direxi: quia audivi eum illos, quos Ebbo poſt reſtaurationem ſuam conſecravit, à Sacerdotali atque Clericali Officio removiſſe. Poſtquam autem inde mihi reſponſum opportunum redditum fuerit, tibi intimare curabo.*

Anno Chriſti 845. Rex Carolus Synodum Epiſcoporum Regni ſui Bellovacum congregavit, ubi inter cætera Eccleſiæ Regnique negotia, de Remenſis Eccleſiæ à decennio Paſtore legitimo per depoſitionem *Ebbonis* deſtitutæ ſtatu actum eſt. A Clero & plebe Remenſi, necnon ab Epiſcopis ejuſdem Provinciæ electus, Archiepiſcopo Senonenſi, & Epiſcopo Pariſienſi annuentibus, conſentiente Abbate Sandionyſiano, *Hincmarus* ejuſdem Cœnobii Monachus Archiepiſcopus ordinatus eſt, favente Rege. Anno ſequenti, *Lotharius* Imperator de Regno Francorum cum *Carolo* fratre contendens, cui planè devotum noverat *Hincmarum*, Epiſtolas à *Sergio* Papa exegit pro refricando Judicio de *Ebbonis* abjectione, quaſi diſcordia eſſet in Remenſi Eccleſia pro ejus Ordinatione. Unde, ut ſcribit *Flodoardus*, idem Papa Domno *Carolo*, ſed & *Guntbaldo* Archiepiſcopo, & eidem *Hincmaro*, litteras miſit, ut cùm poſt diem Sanctæ Reſurrectionis Miſſos ſuos ad Imperatorem dirigeret, Trevirim cum Epiſcopis ad hanc diſcordiam ſopiendam convenire ſtuderent. Sed *Ebbo* ab hujus negotii proſecutione abſtinuit, nec ad Synodum vocatus venit, miſit, aut ſcripſit, nec ad Sedem Apoſtolicam.

Synodum Trevirenſem indicit Sergius II. pro Judicio Ebbonis reſtituendo.

Interim *Hincmarus Vulfadum*, aliòſque ab *Ebbone* ordinatos Clericos à ſacris miniſteriis ſuſpendit. Cauſa ad Concilium Sueſſione II. delata eſt, quod anno Chriſti 853. *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus congregavit. Ad hanc Synodum convenere *Hincmarus* Remenſis, *Vvenilo* Senonenſis, *Amalricus* Turonenſis, Archiepiſcopi, cum ſuarum Provinciarum Epiſcopis, unà cum Epiſcopis Provinciæ Rothomagenſis, abſente eorum Archiepiſcopo. Adfuit Synodo Rex Chriſtianiſſimus. Clerici ab *Ebbone* ordinati Synodo ſupplicarunt ut in Ordinum ſuorum miniſterium reſtituerentur. Juſſi ſunt dare Libellos reclamationis aut poſtulationis, ſecundùm Eccleſiæ morem. Electi Judices ab *Hincmaro Vvenilo* Senonenſis, & *Almaricus* Turonenſis, Archiepiſcopi, cum *Pardulo* Epiſcopo Laudunenſi, ſalvo in omnibus Primatu Metropolis Remorum Eccleſiæ, *Salvâ etiam reverentiâ Apoſtolicæ Sedis, cui in omnibus cauſis reverentia debet exhiberi*: ut ſcribit *Innocentius I.* ad *Victricium* Rothomagenſem. Eoſdem Clerici elegere, addito *Prudentio* Trecenſi Epiſcopo. *Pardulus* Laudunenſis, ut tenens locum Metropolitani Remenſis, hujus cauſæ cognitioni præfuit. Hæc geſta ſunt Actione I.

Vulfadum & Conclericos ſuſpendit Hincmarus Ebbonis Succeſſor.

Eorum cauſa ad Synodum Sueſſionenſem II. delata.

Hujus Concilii hiſtoria.

Sedi Apoſtolicæ reverentia in omnibus cauſis exhibenda.

Actione II. Quæſtio habita eſt de Ebbonis depoſitione ac reſtitutione. Probatum eſt ipſum pro criminibus à ſe confeſſis ſe condemnaſſe, & à Miniſterio Epiſcopali ſe alienum penitus reddidiſſe, & XLIV. Epiſcoporum Sententiâ hanc ejus abdicationem fuiſſe decretam atque confirmatam: Canonicè reſtitutum poſtea non fuiſſe; immò *Sergium II.* Pontificem Maximum dejectionem illius confirmaſſe, & edixiſſe ut Laïca tantummodò Communione frueretur.

Actione III: probatum eſt *Hincmarum* fuiſſe legitimè & canonicè ordinatum Archiepiſcopum Remenſem, ad petitionem Cleri Populíque Remenſis, Pariſienſi Epiſcopo, & Archiepiſcopo Senonenſi conſentientibus, præſentibus omnibus Epiſcopis Provinciæ Remenſis. Porrexit etiam *Hincmarus*, præter Litteras Canonicas, quas Ordinatum à ſuis Ordinatoribus accipere jubent Canones, Epiſtolam omnium Epiſcoporum Gallicanorum ad Apoſtolicam Sedem pro confirmatione ſuæ Ordinationis; necnon Diploma Regium pro ejuſdem approbatione, *ad Sanctam & Apoſtolicam omnium Eccleſiarum Matrem Romanam Eccleſiam* directum.

Actione IV. *Hincmari* electio & Ordinatio ceu Canonica confirmata eſt: ac de iis Clericis agi cœptum, quos *Ebbo* poſt ſuam exauctorationem, abſque ulla reſtitutione Canonica, ordinare præſumpſerat. Tunc *Immo* Noviomagenſis Epiſcopus porrexit Rotulam, Auctoritatem Canonicam & Apoſtolicam continentem, *Quòd qui ab ipſo voluerant & viſi fuerant in gradus Eccleſiaſticos ordinari, ab eodem, quod non habuit, nemo accipere potuit: Damnationem utique, quam habuit, per pravam manûs impoſitionem eis dedit. Quia qui particeps factus eſt damnato, quomodo debeat honorem accipere, ut Innocentius Papa dicit, inveniri non poteſt.* De Ordinis executione, non de Ordine ipſo agebatur, eſtque intelligendum *Immonis* ſuffragium. Ordinem habuit *Ebbo* legitimo & canonico ritu conſecratus Epiſcopus: non habuit juriſdictionem, & Ordinis exequendi poteſtatem, canonicè depoſitus: ſic itaque ab illo Ordinem, quem habebat, ſuſcipere potuere, qui ab illo jam exauctorato ſunt ordinati: non Ordinis exequendi poteſtatem, quâ carebat. Sic etiam intelliguntur hæc verba: *Damnationem utique quam habuit, per pravam manûs impoſitionem eis dedit*: Quòd nimirum illi qui ipſi canonicè depoſito, nec legitimè reſtituto, ſcientes volentes communicaverunt, non potuerint ab illo gratiam quoque Sacramenti cum Ordine recipere, ut rei ſcilicet inobedientiæ adversùs Eccleſiæ Decreta.

Quo ſenſu Ordinationes ab Ebbone poſt depoſitionem factæ irritæ judicatæ ſint?

Actione V. *Decretum eſt à Synodo, ut quidquid in Ordinationibus Eccleſiaſticis idem Ebbo poſt damnationem ſuam egerat, ſecundùm traditionem Apoſtolicæ Sedis, ut in Geſtis Pontificum legitur, præter ſacrum baptiſma, quod in nomine Sanctæ Trinitatis perfectum eſt, irritum & vacuum habeatur: & ordinati ab eo, Eccleſiaſticis gradibus privati perpetuò habeantur.* Quæ exceptio de Baptiſmo id unum ſignificat, ut qui ſcientes ab Epiſcopo depoſito ordinati fuerant, ſuorum ordinum executione privarentur: qui verò ab eodem baptizati, nulli propterea pœnæ canonicæ addicerentur.

Fredebertus illorum Clericorum unus, dato Proclamationis Libello, ſuo ac Sociorum nomine conteſtatus eſt, ſe ac ipſos, Ordines ab Ebbone ſuſcepiſſe bonâ fide, quia Remenſis Eccleſiæ Suffraganeos Epiſcopos cum Imperatoris *Lotharii* Diplomate Remos convenientes, ipſum reſtituiſſe in priſtinam dignitatem viderant. Hæc vera licet ac juſta Clericorum defenſio ab *Hincmaro* accepta eſt ut accuſatio Epiſcoporum, probatione deſtitutâ, & falſi criminis objectio, excommunicatione punienda. Quam tamen pœnam, manſuetudinis larvam aſſumens, temperare velle viſus eſt Actione VI. VII. & VIII. Decrevítque cum aliis Epiſcopis, ut dicti Clerici gradibus Eccleſiaſticis privati manerent; ex indulgentia tamen Synodi, *Caroli* Regis precibus annuentis, Communione fruerentur. Id Actione VIII. decretum. Hujus Synodi hiſtoriam *Flodoardus* ſcripſit Lib. III. Cap. XI.

Clericorum defenſio malam in partem accepta.

Concilii confirmationem à Leone IV. fruſtra petiit Hincmarus.

Iſtius

Iſtius Synodi confirmationem à Leone IV. A Pontifice Maximo obtinere tentavit *Hincmarus*. Renuit Pontifex, tum quòd Acta ad Sedem Apoſtolicam tranſmiſſa non fuiſſent, nec illi adfuiſſent Sedis ejuſdem Legati; tum quòd *Vulfadus* & Socii per proprias literas eamdem Sedem appellaſſent. Præcepit autem *Leo* ut *Hincmarus* ad Concilium cum dictis Clericis occurreret, ad quod ſuum ipſe Legatum *Petrum* Epiſcopum Spoletanum è latere ſuo direxerat, ad renovandum videlicet Judicium vice ſuâ: ita ut ſi eiſdem dejectis Clericis contigiſſet, ut in ipſa debuiſſent depoſitione perſiſtere, & obedire renuiſſent, atque ad Sedem Apoſtolicam iterum provocaſſent, B illis, ad eam veniendi licentia minimè negaretur, ne ejuſdem Sanctæ Sedis diſſolveretur Privilegium. Cum quibus præcepit ut *Hincmarus*, vel miſſus ab eo Procurator veniret: quatenus cum fratribus ſuis Epiſcopis collatò negotiò, & utraque parte conveniente, cauſa eorum à Sancta Sede canonicè finiretur. Verùm Summi Pontificis examen ac Judicium fugit *Hincmarus*.

Obrepſit Benedicto III.

Interea *Leo IV*. ab hac luce migravit. Cui cum *Benedictus III*. ſucceſſiſſet, rurſus *Hincmarus* arma præparavit: *Et eidem Summo Præſuli, tanquam ſuarum inexperto verſutiarum, latenter ſubrepſit, & in ipſo Conſecrationis ejus principio ſuaſit,* C *ut Concilium quidem ad votum unius hominis congregatum firmaret: non tamen ei ullo modo ſubripi aut ſuadere potuit, ut à juſtæ diffinitionis & diſcretiſſimæ moderationis tramite vel aliquantulum declinaret. Verumtamen ita per quoddam ei conceſſum Privilegium, illius Concilii roboravit inſtitutum, ut auctoritatis ſummam Sedi Apoſtolicæ reſervaret. Unde actum eſt, ut quod male petitum fuerat, Spiritu docente Dei, bene Sapiens Præſul concederet: & nihil proficeret humana ſubreptio, ubi pectus tanti Pontificis divina replebat infuſio: nec obeſſet cujuſdam ſuaſio, ubi Antiſtitis ſancti prudens obviavit & prudentiſſima moderatio: dum in ipſo Privilegio tenorem præ-* D *miſerit, quod ſic decretum eſt ab eo manenda inconvulſa, quæ petebantur, ſi ita eſſent per omnia, quæ de illa Synodo ſibi ab Hincmaro referebantur. Interpoſuit enim ancipitem in eo ſententiam dicens: Si ita eſt, noſtróque ut Scriptis Præſulatui intimaſti, & geſtorum ſerie demonſtraſti, ratas eaſdèm quin Diffinitiones Apoſtolicâ fore promulgamus auctoritate.* Sic obrepſit *Benedicto III. Hincmarus*, ut *Nicolaus I.* teſtatur Epiſtola 46. ad Epiſcopos Synodi Sueſſionenſis III. ſive 59. Tom. III. Conciliorum Galliæ. In quâ etiam probat *Benedicti* Tertii Reſcriptum ab *Hincmaro* fœdè interpolatum fuiſſe ac mutilatum. Ex hac E verò clauſula Decreti à *Benedicto III*. dati, *Si ita eſt, &c.* ita colligit Nicolaus I. *Nunc autèm cùm ita non fuiſſe tam à nobis, quàm à Sancto Concilio veſtro extiterit comprobatum, quod ſuggeſſerat, meritò in irritum ductum eſt, quod contra dejectos non ſimpliciter impetraverat.*

Synodi Sueſſionenſis II. confirmationem à *Nicolao I.* etiam obtinuit *Hincmarus*, ut conſtat ex ejuſdem Pontificis Epiſtola, quam refert *Baronius* Cardinalis, ad annum 863. num. LXXIV. in qua hæc habet: *Proinde quia Dilectio tua ſequens Inſtituta Majorum, ea quæ poſſunt aliquam* F *recipere quæſtionem, ad nos quaſi ad Caput & ad Apicem Epiſcopatûs referre ſtuduit: quod nos libenter accepimus, quia hinc Dilectionem tuam memorem Canonum comprobamus: Synodum illam, quæ à te, & cæteris Venerabilibus Archiepiſcopis atque Epiſcopis in Urbe Sueſſionum, anno Incarnationis Dominicæ* DCCCLIII. *Indictione primâ, quinto Kalendas Maii fuerat celebrata, & à Deceſſore noſtro beatæ memoriæ Benedicto Papa eſt confirmata, ſicut idem ſanctæ recordationis Pontifex illam confirmavit; ita & nos eam confirmatam, & irrefragabilem, perpetuóque manſuram, Apoſtolicâ Auctoritate decernimus, ſalvô tamen Romanæ Sedis in omnibus juſſu atque Judicio.*

Obrepſit & Nicolao I.

Extat etiam inter Epiſtolas Nicolai xxv. Tom. III. Concil. Galliæ.

Verùm interpoſitâ, vel potius renovatâ per *Vulfadum*, & Socios, ad Sedem Apoſtolicam appellatione, acceptis eorum literis & querimoniis, vigilantiſſimus Pontifex Acta Concilii II. Sueſſionenſis ab *Hincmaro* dudum tranſmiſſa diligenter expendit, & in iis multa deprehendit ob quæ mitti in irritum jure merito deberent. Verſatile *Hincmari* ingenium, fraudes, violentiam perſpexit, dictóſque Clericos iniquè depoſitos fuiſſe habuit exploratum. Qua de re ita ſcripſit poſtea ad Epiſcopos Synodi III. Sueſſionenſis. *Nos enim clamorem eorumdem dejectorum ſpernere Clericorum ratio nulla ſivit, & ad vociferationes eorum ad Sedem Apoſtolicam, etiam ſub Deceſſoribus meis frequenter emiſſas, aures obturare paterna caritas non permiſit. Portamus quippe onera omnium qui gravantur: quin immo hæc portat in nobis B. Apoſtolus Petrus, qui nos in omnibus, ut confidimus, adminiſtrationis ſuæ protegit ac tuetur hæredes. Verùm cum nulla Scripta Sedi Apoſtolicæ diverſis temporibus delata, vel etiam ab ea data, ob hujus reperiendam rei certitudinem diligenter inveſtigaremus: accidit, ut etiam, Deo revelante, Acta Concilii, quod auctore Fratre & Coëpiſcopo noſtro Hincmaro præfatos viros ſegregaſſe dinoſcitur, ab eodem venerabili Antiſtite nobis dudum tranſmiſſa, cum Actionibus pro Rothadio venerabili.... Epiſcopo, venirent ad manus. In quibus quanta reprehenſionum inveniatur congeries, ſi voluerimus exhibere per ſingula, faciliùs chartæ quam verba deficient. Ibi namque falſitas, in ipſo mox Actionum invenitur principio. An non falſitas, cum ſponte perveniſſe dejecti illi ad Eccleſiæ januas pro ſua neceſſitate ſcribuntur, qui veniſſe probantur inviti? Præcipuè cùm Vulfadus ibidem non fuerit, cujus nomen inter petentium nomina fallaciter extitit recitatum? Ibi ante tempus examinis, jam judicatum, & ante legitimum judicium, condemnatum fuiſſe dinoſcitur. Ibi ante audientiam, & ante certum numerum collectorum Epiſcoporum, Preſbyteri, Diaconique privationi miniſteriorum ſuorum ſubduntur. Ibi Metropolitanus Antiſtes modo ſua jura deponit, modò reſumit, modò ſubeſt Synodo, modò præeſt: modo quaſi accuſatus, modò accuſator, modò Judex accedit: & pro libitu proprio vicibus alternantibus cuncta diſponens, more cujuſdam animantis, non ſemper unius ejuſdémque coloris apparet. Ibi, inquam, nolentes proclamare, proclamare coguntur, & tanquam accuſatores Libellum Proclamationis porrigere compelluntur: licet tenorem Libelli, juxta morem, Geſtis Frater noſter Hincmarus non inſeruerit, cùm eiſdem nonnulla minus etiam neceſſaria probetur inſeruiſſe. Ibi abſens, & ut illic habetur, ægrotus addicitur, & dolor ſuper dolorem apponitur, dum abſens Vulfadus Libello quaſi præſens adſcribitur, & in lecto jacens, nuſquámque reclamans, ſocietatem habere cum præſentibus reclamatoribus falsò prætenditur. In quo conſiderandum eſt, quia ſi leges ſæculi etiam de rebus pecuniariis, quæ extra nos ſunt, ægrotum reſpondere non cogunt, quantò minùs à Domini Sacerdotibus infirmus quilibet compelli ad querimoniam debuit de negotio, quod in eumdem ipſum conflari dinoſcebatur, & quod hunc ad depoſitionis caſum impellere probabatur? Et ut ſtrictim penè omnia complectamur, ibi ſola obedientia ſubditorum, quam Apoſtolus Præpoſitis exhibere jubet, reputatur in culpam, & qui Prælati Judicio teneri non reſtiterunt, ſed humiliter colla ſuppoſuerunt, ſeveriſſimè puniuntur. Ibi qui nullâ propriâ noxâ deliquerunt, in damnationem*

Nicolaus I. Acta Synodi Sueſſionenſis examinat ac reſcindit.

tanquam

tanquam hæretici inciderunt, & qui miſericordiam petivere, nec juſtum Judicium percipere meruerunt. Sed quid mirum ſi exitus & finis ejuſdem Concilii accepti non ſunt, quando in nomine Domini juxta morem inchoatum non eſt? Nam cùm Apoſtolo, Omne quodcumque fecerimus, in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jeſu facienda, præcipiente, Ritus Eccleſiaſticus in colligendis Conciliis id obſervet, & in hoc dumtaxat, abdito permittente divino judicio, fuerit prætermiſſum; conſtat procul dubio non eos in nomine Domini congregatos extitiſſe, ac per hoc Eum minimè in ſui medio habuiſſe, qui Concilium, immò Conventicula ſua de ſanguinibus, contra Pſalmiſtam, congregaverunt, & quoddam animal imitati, nonniſi extinctis propriis filiis poſſe ſubſiſtere putaverunt.

Quæ cùm ita ſe habere animadvertiſſet *Nicolaus I.* prudentiſſimus atque Sanctiſſimus Pontifex, ſcripſit ad *Hincmarum*, juſſitque ut omni odii ac livoris affectu depoſito, *Vulfadum* & Socios ipſe in priſtinos gradus, Ordinúmque functiones reſtitueret, aut cum Gallicanis Epiſcopis ad Synodum conveniret, eorum cauſam retractaturus ac finiturus. Si verò nova diſceptatio oriretur, Procuratores ab utraque parte mitterentur ad Sedem Apoſtolicam, quæ ultimum, hac de cauſa Judicium ferret.

Nicolaus I. Synodum III. Sueſſionensem indicit pro Vulfadi & Sociorum reſtitutione.

Synodum igitur Sueſſione celebrandam indixit *Nicolaus I.* datis ad omnes Galliarum & Neuſtriæ Epiſcopos Literis, ut ipſe teſtatur Epiſtola LVIII. ad *Herardum* Archiepiſcopum Turonenſem ob hunc finem pariter ſcriptâ. Juſſit adeſſe cum cæteris *Hincmarum*, eidémque Synodo ſiſtere ſe *Vulfadum* & Socios; rerum verò geſtarum Relationem ad Sedem Apoſtolicam tranſmitti. Literas quibus, Epiſcopis jubebatur ut ad Synodum convenirent, miſit Pontifex ad *Remigium* Lugdunenſem Archiepiſcopum. Congregata Synodus eſt XV. Kalendas Septembris, anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo-ſexto. Rex *Carolus Vulfadi*, Sociorúmque reſtitutionem vehementer optabat, quòd *Vulfadus Carolomani* filii ſui Præceptor fuiſſet. Unde & ipſum Bituricenſem Epiſcopum deſignaverat, conſentientibus ejuſdem Eccleſiæ Clericis, & Provinciæ Epiſcopis. Ejus tamen ac Sociorum reſtitutioni pro viribus obſtitit *Hincmarus*, quatuor Schedulis ſeu Libellis Synodo per vices oblatis, quas *Sirmondus* exhibuit Tomo III. Conciliorum Galliæ.

Quatuor Schedulæ ab Hincmaro Synodo oblatæ contra Vulfadum & Conclericos.

In Priori Schedula, conteſtatur *Vulfadum*, & Socios, ſuo tantùm & Coëpiſcoporum Provinciæ Remenſis Judicio non fuiſſe depoſitos, ſed à Synodo quinque Provinciarum, & electorum Judicum Sententiâ, à *Benedicto III.* & deinde à *Nicolao I.* Pontificibus Maximis confirmatâ: Proinde ſibi integrum non fuiſſe illos reſtituere in priſtinos gradus, nec reſtitui poſſe ſine Regularum & Sedis Apoſtolicæ præjudicio, ſinéque communi ipſorum Epiſcoporum, qui id aggrederentur, periculo. Se quippe mente defixam tenere *S. Leonis* Sententiam ad *Leonem Auguſtum* ſcribentis: *Si quæ deſtruxi, hæc ædifico, prævaricatorem me conſtituo, & eis me ultionum conditionibus ſubdo, quas non ſolùm auctoritas B. memoriæ Martiani, ſed etiam ego mea confeſſione firmavi.* Ex quibus ita colligit Hincmarus; *Quòd ſi etiam hæc de ſe intelligens, & his Legum conditionibus ſubdi tantus Papa præcavendo refugit, qualiter eiſdem ultionum conditionibus ſubdi præcavendo timere nos debeamus ſubjecti, patenter oſtendit.* Laudat deinde verba *Symmachi* ad *Æonium* Arelatenſem ſcribentis: *Catholicæ Religionis poteſtatem omnem infringi, niſi univerſa, quæ à Domini Sacerdotibus ſemel regulariter ſtatuuntur, perpetua ſint. Quod alias contingere poterit, ſi Succeſſor Deceſſoris actibus non tribuerit firmitatem, & roborando quæ geſta ſunt, faciat eſſe rata quæ geſſerit.* Laudat etiam Gelaſii verba Epiſtola XI. ad Dardanos ſcribentis: *Patres noſtri, Catholici videlicet doctique Pontifices, quicquid pro fide, pro veritate, pro Communione Catholica atque Apoſtolica, ſecundùm Scripturarum tramitem, traditionémque majorum, facta ſemel congregatione ſanxerunt, inconvulſum voluerunt deinceps firmúmque conſtare: nec in hac eadem cauſa denuo, quæ præfixa fuerant, retractari qualibet recenti præſumptione permiſerunt. Sapientiſſimè pervidentes, quoniam ſi Decreta ſalubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra ſingulos quoſque prorsùs errores ſtabile perſiſteret Eccleſiæ Conſtitutum, ac ſemper iiſdem furoribus redivivis omnis integra Definitio turbaretur.* His *Nicolaum I.* obliquè carpit *Hincmarus*, qui *Benedicti III.* Deceſſoris ſui Decretum, ſuúmque priùs datum, reſcindere videbatur, retractatione cauſæ *Vulfadi* & Sociorum imperatâ. Quæ tamen non eo animo à ſe prolata aſſerit verſatilis ingenii Præſul, ut Summi Pontificis Decretis reluctetur; quin immò ſe illis, & Synodi nunc congregatæ Judicio religiosè pariturum. *Hæc*, inquit, *non ad reſultandum, quod abſit, in aliquo Domini Papæ Decretis Apoſtolicis, vel ad reſiſtendum veſtris regularibus Diffinitionibus profero: ſed ut quomodo his, quæ in dejectione illorum hactenus diffinita ſunt, obedivi, ſic in eorum reſtitutione, cujus eſtis à Domino Apoſtolico arbitri conſtituti, ſi à vobis fienda canonicè inventa & patrata fuerit, quantum ex me eſt, præfatis Regulis ſacris, & Epiſcopalibus atque Apoſtolicæ Sedis exinde confirmationibus, periculosè non obviem; & à Præceptionibus, quæ in Apoſtolicis Epiſtolis continentur, à quibus Domino annuente, vel tranſverſo, ut dicitur, ungue ſcienter & per contumaciam non exorbitabo, in nullo per ignorantiam deviem: & qualiter abſque diſcrimine ſequi debeam regularem veſtram, quorum ex delegatione Sedis Apoſtolicæ intereſt, Diffinitionem, per ipſarum Regularum tramitem liquido cognoſcere valeam. Ad hoc enim vel maximè ad Synodum venit Epiſcopus, ut aut diſcat, aut doceat, aut corrigatur, aut corrigat.*

Secundâ Schedulâ demonſtravit *Hincmarus Ebbonem* regulariter depoſitum, & non regulariter reſtitutum, quòd quidam aſſererent ipſum regulariter depoſitum non fuiſſe, & canonicè reſtitutum. Se tamen Pontificis & Synodi Decretis pariturum conteſtatus eſt iterùm *Hincmarus*, nec ſe eſſe animo à *Vulfado* & Sociis alieno. *Qui abſque noſtro detrimento*, inquit, *non ſolùm fratribus, ſed & inimicis prodeſſe deſidero, & Apoſtolicis Mandatis quacumque contumaciâ non reſulto, nec fraternis veſtris monitis & regularibus Diffinitionibus intentionem vel manus obvias tendere paro. Ea tamen conditione, quod & vos velle & ſtudere cognoſco, ut Regularum ſtatus, & Sedis Apoſtolicæ Privilegium maneat, & commune periculum noſtrum vitari prævaleat.*

Cùm autem cerneret *Hincmarus* Epiſcoporum plurimos in reſtitutionem *Vulfadi* & Sociorum inclinare, eò quòd bona fide, palam & publicè, ab *Ebbone* Archiepiſcopo, jure vel injuriâ Sedi ſuæ reſtituto, ſacros Ordines ſuſcepiſſent; temperamentum quoddam propoſuit tertiâ Schedulâ, ut ex indulgentiâ & diſpenſatione in priſtinos gradus acciperentur, inconvulſis manentibus Synodi Sueſſionenſis II. Judicio, & Summorum Pontificum *Benedicti III.* & *Nicolai I.* Decretis. *Unde*, inquit, *manentibus Statutis abſque Regularum & Apoſtolicæ Sedis præjudicio, & judicantium ullo diſcrimine.... Manente etiam, ut oportet & neceſſe eſt, auctoritate Privilegiorum Domini Benedicti, & Domini ac Patris noſtri Nicolai Pa-*

pæ: ſi illi placet, cui cuncta bona placent, ut Deceſſoris ſui Benedicti, & ſua Privilegii à ſe confirmati Sententia de his Fratribus propter miſericordiam per indulgentiam immutetur, ubi exinde ſcriptum ha- » *betur*, Salvo Romanæ Sedis in omnibus juſſu » atque Judicio: *Et aliter decretum confirmetur, nobiſque tenendum mandetur, juxta moderationem Innocentii, qui obſervationem priorem duriorem, poſteriorem autem, interveniente miſericordiâ inclinatiorem dicit: Et veſtra Fraternitas, qui eoſdem Fratres judicaſtis, vel quorum Deceſſores illos judicaverunt, unanimi benignitate, juſtitia, pietate condita conſenſeris atque decreverit, ſicut ſacra & myſtica Nicæna Synodus de Novatianis, & per indulgentiam, de Meletio damnato, clementi conſilio, & ab eo poſt damnationem ordinatis, decrevit..... His ergo ita ſe habentibus, quantùm ex me eſt, & Sedis Apoſtolicæ benignitati, & veſtræ Fraternitatis beneplacitæ conſenſioni, ſollicitus ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis, in Fratrum iſtorum regulari ſtatu non obvio. Quorum, ſicut in præcedenti ſchedula vobis porrectâ præmiſi, ſalubrem ac regularem ſtatum & cupivi, & cupio, & quæſivi, & quæro, & de quorum dejectione dolui ſatis & doleo. Et hæc quidem ſcripſi pro mediocritate ingenioli mei, devotionem mentis meæ circa Fratres oſtendens, priſcis, ut dicit Gelaſius, manentibus Conſtitutis, & reſervato per omnia Sententiæ ac Juris Privilegio Apoſtolicæ Sedis, & non præjudicans veſtræ vel cujuſcumque rationabiliori, ſeu plus tenendæ, ac majoris auctoritatis Sententiæ, quam, ſi mihi oſtenſa fuerit, paratus ſum ſine contradictione aliqua ſequi. Illa tamen modis omnibus in iſtorum ſtatu conditione ſervata, quam & Apoſtolica Sedes pro Eccleſiaſtico vigore ab omnibus petimus faciat conſervari, & à veſtra Fraternitate neceſſe eſt provideri, ne hac, quod abſit, occaſione, auctoritatem in ſacris Ordinibus miniſtrandi uſurpent, qui aut penitus non acceperint, aut contra Regulas acceperint, aut quibus regulariter Miniſterium fuerit interdictum.*

* Innoc. I. in Epiſt. ad Exuperium.

Quartam Schedulam contra *Vulfadum* Synodo porrexit *Hincmarus*; in qua effutit, ipſum ſub jurejurando per Sanctam Trinitatem unius Deitatis profeſſum, ſe nuſquam ad graduum Eccleſiaſticorum adminiſtrationem ulteriùs aſpiraturum: & parjurii reum eſſe, qui Lingonenſem Eccleſiam Paſtore viduatam, ut ibi ordinaretur Epiſcopus, uſurpare præſumpſerit. Verùm hæc Schedula, cùm legi cœpiſſet, ita cunctorum offendit animos, ut penitus ſuppreſſa ſit. Id teſtatur epigraphe ipſi præfixa: *Iſta quæ ſequitur Schedula, Synodo eſt porrecta, ſed quibuſdam ſcandalizantibus non eſt perlecta.*

Vulfadi & Sociorum reſtitutionem Romano Pontifici reſervant Gallicani Præſules.

Is autem fuit Concilii III. Sueſſionenſis exitus, ut ſeptem Provinciarum Epiſcopi in eo congregati *Hincmarum* Summo Pontifici excuſarint, quòd auſus non eſſet ſuâ & Comprovincialium auctoritate *Vulfadum* & Socios reſtituere, qui in Synodo quinque Provinciarum fuerant depoſiti. Sibi etiam in Concilio, tametſi de illorum reſtitutione aſſentirentur, conſentaneum viſum eſſe, rem totam Pontifici, à quo inchoata erat, conſummandam reſervari. Quâ de re ad eumdem Pontificem *Nicolaum I.* ita ſcripſere. *Comperimus Fratrem & Conſacerdotem noſtrum Hincmarum, quem ſalubribus hortari dignati eſtis affatibus, uti memoratos viros clementi animo & tranquilla ſtuderet ad ſe magnanimitate vocare, depoſitâque omni funditus animoſitate, de reſtitutione ipſorum fraternè tractare, atque miſericorditer conſummare contenderet, non procaciter reniſum, ſed neque animoſitate vel malevolentiâ declinaſſe, quin Paternitatis veſtræ piis conſiliis effectum præpropere exhibere maturaret.* Addunt, ipſum Clericos illos non reſtituiſſe, qui à Synodo quinque Provinciarum fuerant depoſiti, *Ne à pauciori numero eorum inconſiderata, & minus debito provida fieret reſtitutio: & quod tantorum virorum ſtatuerat unanimitas, temerè exinaniret unius Sedis auctoritas. De illorum autem Fratrum reformatione*, (inquiunt) *præcedente Pietatis veſtræ libramine, qui oppreſſis miſericorditer ſubvenire, afflictis opem ferre, & innocentes abſolvere, ſolito & indefectivo conſueſtis opere, poſtpoſitâ, quantùm in nobis eſt, totius auſteritatis & ſeveritatis cenſurâ, dejectioni illorum Fratrum compatientes, quos, ut veſtri Apoſtolatus Literæ ad Glorioſiſſimum Seniorem noſtrum Regem Carolum veſtrum peculiarem filium directæ intimavere, non mediocriter moribus & ſcientiâ pollere, & proficuos Eccleſiæ Chriſti novimus eſſe: congregato & devotiſſimè coadunato vobiſcum noſtro Spiritu, quod pium juſtúmque ſentitis, ſentimus: quod decernitis, exequimur, & quod deliberaveritis, eorum in omnibus congratulantes reſtitutioni, efficaciter nos amplectendum fatemur. Et quia de recuperatione eorum à veſtræ Sapientiæ medela ſumpſit exordium, oportet omnino & æquum fore claret, totius ejuſdem negotii ſummam Præſtantiæ veſtræ conſummari Decretis..... Præterea Præceptionibus veſtris ex æquo operam dantes, ſicut nobis de præſignatis Fratribus Apex Sanctitudinis veſtræ edocuit, ſine contradictione perficere, eoſque in ſuis Ordinibus reſtituere maturaremus, niſi Privilegiis Sanctæ Romanæ Sedis per Reverendum Confratrem Hincmarum Archiepiſcopum noſtræ unitati prolatis, quæ de ipſis quædam ſtatuunt, debita reverentia exhiberetur: Quorum ſumma, perfecta & integra firmitas, ut claret & juſtum eſt, in Apoſtolicæ Sedis reſervata eſt arbitrio poteſtatis. Nobis enim in horum Fratrum dejectione non quidem diſceptantibus, nec alia atque alia decernentibus, ſed unum idémque ſentientibus, ne imperfectio pro inobedientia deputetur, oramus. Sed ut quondam Joab obſidens urbem Rabaz, David Regi fideliſſimo,* Ne cùm à me, *inquit*, vaſtata & capta fuerit, vobis, & non nomini meo adſcribatur victoria: *Ita & nobis in præſentis rei negotio decertantibus, & quædam deſtorantibus, non tamen terminantibus, ſolummodo Magiſteriali veſtro Culmini eorum adſignetur reſtitutio.*

Illam itaque viam iniere Gallicani Præſules in Synodo Sueſſionenſi III. juſſu Nicolai I. congregati, ut Synodo Sueſſionenſi II. quinque Provinciarum nihil derogatum vellent, quaſi minùs æquum fuiſſet illius de *Vulfadi* Sociorúmque cauſa Judicium: ſed illam ad cenſuram debitæ ſeveritatis Sententiam protuliſſe aſſererent, quam poſterior ſeptem Provinciarum Synodus, Summo Pontifice præeunte, per miſericordiam immutaret. Id conſtat ex Adnuntiatione *Herardi* Archiepiſcopi Turonenſis, Regis & Synodi juſſu facta. * *Quorumdam*, inquit, *cogitationibus, quorumdam verò verbis ſatisfacere bonum duximus, qui cogitant fortè ac dicunt, Quoniam antea in hoc eodem loco ante aliquot annos quidam noſtrûm, & quorumdam noſtrorum Deceſſores, Synodum tenuimus, & eamdem cauſam, quam tunc diffinivimus, nunc quoque, quaſi non fuerit benè diffinita, cùm etiam & à Sede Apoſtolica ſit terminata, mutavimus, & ob id noſtra Sententia vilis poſſit haberi, quaſi ad mobilitatem humanæ gratiæ noſtras Sententias immutemus, vel, ut dicamus apertiùs, venundemus. Non ita eſt, Fratres, quoniam in Epiſcopali Miniſterio non eſt, Eſt, & Non, ſed ſemper Eſt, id eſt ſtabilitas in illo eſt: quia in Chriſto hoc Sacrum Miniſterium radicatum eſt, qui numquam conſilium, ſed ſæpe mutat Sententiam, tam per ſeipſum, quàm & per ſuos Fideles, de quorum numero ſuâ clementiâ nos computamur......... Quia ut S. Leo Apoſtolicæ Sedis magnus ornatus dicit:* Sicut ſunt quædam

Gallicanorum Præſulum Oeconomia.

* Tom. III. Concil. Gal.

In Epiſcopali miniſterio non eſt, Eſt, & Non.

Epiſt. ad Ruſticum Narbonenſem.

» quædam quæ nullâ poſſunt ratione converti, ita A » multa ſunt, quæ aut pro conſideratione ætatum, » aut pro neceſſitate rerum oporteat temperari: » Sic tamen ut quod ſequendum fuerit inventum, » nec præceptis Evangelicis contrarium, nec De» cretis Sanctorum inveniatur adverſum. *Quod & in hac cauſa ſumus ſecuti, ſicut in ſanctis auctorita»tibus invenimus, qui in Pſalmo canimus,* * Miſe» ricordia & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia & » pax oſculatæ ſunt. *Et ſemper ſuperexaltet judi» cium miſericordia, dicente Apoſtolo,* * Adhuc ex» cellentiorem viam vobis demonſtrabo, *id eſt caritatem, quæ omnibus deſiderat miſereri, & cunctis vult in commune proficere. Perfecta enim ſunt ea, quæ* B *ad correctionem hominum, & ad cenſuram debitæ ſeveritatis Epiſcopali Sententiâ proferuntur: ſed excellentiora ſunt, quibus dilectionis benignitate ſubditorum ſaluti, & communi Eccleſiarum utilitati ac conſultui providemus. Unde manentibus Statutis prioribus, quæ ſecundùm auctoritatem conſtituta ſunt per juſtitiæ ſeveritatem, licitum eſt nobis per eaſdem ſupereminentes auctoritates, quæ impendunt miſericordiam, immutare duriores Sententias, correctione factâ per eminentiorem viam, ſcilicet caritatem. Et ſicut de prioribus Statutis Sedem Apoſtolicam conſuluimus: ita & ex hac Diffinitione noſtra ejuſdem Ma-* C *tris omnium Eccleſiarum reſponſionem expectamus: Quatenus ſi ita ut præduce illius commonitione, quâ ad hunc locum convenimus; his quæ per indulgentiam miſericorditer invenimus, concordaverit atque conſenſerit, Eccleſiæ conſultibus faveamus.*

Pſalm. 8.

1. Cor. 12.

Caroli Regis ad Nicolaum I. Epiſtola.

Scripſit etiam ad *Nicolaum I.* Rex *Carolus*, *Hincmari* obedientiam laudans, Clericorum integram reſtitutionem Sedi Apoſtolicæ à Synodo reſervatam nuntians, & à ſe interim Eccleſiam Bituricenſem *Vulfado* commendatam. Ejus Epiſtola extat poſt Concilium Sueſſionenſe, Tomo III. Conciliorum Galliæ.

Synodus per *Egilonem* Senonenſem Archiepiſ- D copum ſuam ad *Nicolaum I.* Synodicam miſit, ad quem ſcripſit & *Hincmarus*, * & ſe maxima cum obedientia executioni mandaturum profeſſus eſt, quicquid idem Pontifex in cauſa *Vulfadi* & Sociorum decreviſſet. Scripſit etiam ad *Egilonem* Romam euntem Commonitorium, * quô ipſum docuit quomodo in Urbe ſe gerere, quæ Summo Pontifici vehementiùs inculcare, quid reticere deberet, ne ejus offenderet animum. *Verba autem*, inquit, *quæ vos firma habere debetis, & etiam veſtri, ſi aliquis inde fuerit tentatus, iſta ſunt: Quia ſecundùm tenorem Epiſtolarum Domni Apoſto-* E *lici, ſicut in eis ſcriptum habetur, cuncta per ordinem quæ in iſtis Fratribus geſta ſunt, examinantes, inveniſtis Ebbonem juſtè & regulariter depoſitum, & non regulariter reſtitutum, & iſtos Fratres non à me, ſed à Synodo Epiſcoporum quinque Provinciarum judicatos ſecundùm ſacros Canones, & Decreta Innocentii, Zoſimi, & Leonis, ſicut in Synodali Epiſtola continetur. Et quia in Domni Apoſtolici Epiſtolis continetur, ut quæ ſtatuta ſunt, non ducat diſſolvenda, niſi ſacris Legibus inveniantur adverſa. Et in eiſdem Epiſtolis intelligens Synodus ipſius benignitatem erga hos Fratres, inventa eſt iſta auctoritas Nicæni Concilii de ordinatis à Meletio quondam* F *damnato Epiſcopo, quam Epiſcopi in Synodali Epiſtola illi unanimiter mandant, ut priſcis, ſicut dicit Gelaſius, pro ſui reverentiâ manentibus conſtitutis, & ſalvis Sedis Apoſtolicæ Privilegiis, cum eorum etiam ſalvamento qui Synodo ſubſcripſerunt, in qua Fratres de quibus agitur fuere dejecti, per indulgentiam & auctoritatem ipſius in ſuis Ordinibus recipi & provehi poſſint abſque contradictione, migratis jam omnibus, qui in Ebbonis depoſitione fuerunt, Epiſcopis, excepto ſolo Rothado. Verùm & illi Epiſcopi, qui*

Epiſt. xxii.

Epiſt. xxiii.

Epiſtolæ Synodi, & Hincmari ad Nicolaum I.

eidem Ebboni poſt depoſitionem ſuam dicebantur communicaſſe, jam ad divinum Judicium migraverunt, & aliis in eorum locis ſubſtitutis, ac per eos, ut ita dicamus, innumeris ordinatis, à nullo iſtorum Fratrum reſtitutio contradicitur.

Attamen vehementer optaſſe *Hincmarum* ut depoſiti manerent *Vulfadus* & Socii, ſi id à Summo Pontifice obtineri potuiſſet, hæc illius ad *Egilonem* verba demonſtrant. *Sed ſi locum videritis, Domno Apoſtolico aperire debetis, quoniam multi jam dicunt: Si illa firma non fuerunt, quæ tunc inde confirmata ſunt, nec iſta quæ modò fiunt, firma erunt. Et nihil eſt jam firmum, quod Epiſcopi & Apoſtolica Sedes decernunt. Neque de noſtris Judiciis, nec etiam de excommunicatione curant. Nec Epiſcopi à nobis degradati pro noſtro Judicio ſuum miniſterium dimittent, quia nihil eſt firmum quod agimus; ſed ſicut vult Rex, & ſicut nos aut odium movet, aut gratia, aut cupiditas, aut timiditas, ita & noſtra, & Apoſtolicæ Sedis vadunt Judicia.*

Denique cùm *Nicolaus I.* duritiam Pharaonis *Hincmaro* improperaſſet, rogavit ille *Egilonem* ut Pontifici exponeret ſuam erga *Vulfadum* & Socios benignitatem, ut præconceptam adversùs ſe opinionem ex illius animo evelleret. *Peto etiam*, inquit, *ut ad hoc quod Domnus Apoſtolicus mihi ſcripſit de duritia Pharaonis, ſicut in Epiſtola mihi miſſa legetis; ei ex ordine condicatis quàm benignè eoſdem Fratres & antea & poſtea tractavi, ſicut coram ipſis in Synodo comprobavi, ne talem me æſtimet, ſicut me æmuli mei illi depingunt.* His quæ de Synodo Sueſſionenſi ad *Nicolaum I.* ſcripſit *Hincmarus*, planè concinunt Annales Bertiniani ad annum 866.

Accepta Concilii Sueſſionenſis Synodica, cum *Hincmari* & *Caroli* Regis Literis, auditáque *Egilonis* Archiepiſcopi Relatione, *Nicolaus I.* reſcripſit ad Epiſcopos Gallicanos, * qui ad Synodum Sueſſionenſem convenerant. Suâ Epiſtolâ graviter perſtrinxit *Hincmarum*, quòd in cauſa *Vulfadi* & Sociorum callidè ac diſſimulanter egiſſet, quòd Actoris perſonam egiſſet ac Judicis, quòd *Benedicti III.* literas mutilas & corruptas proferre auſus eſſet. Quòd Clerici memorati totius conſonâ voce Concilii graduum receptione ſuorum digni judicati eſſent, gratulatus eſt. Conqueſtus eſt ad ſe miſſam non eſſe omnium quæ in cauſa *Ebbonis*, & dictorum Clericorum geſta fuerant, plenam & accuratam Relationem Inſtrumentis probatam. Illos iterum convenire, & omnia diligenter & enucleatè ad Sedem Apoſtolicam referre juſſit, cauſam illam ſpectantia. Suis interim gradibus reſtituit *Vulfadum* & Socios. Annuum ſpatium conceſſit *Hincmaro*, infra quod probare teneretur memoratos Clericos ab Ordinibus ſuis canonicè dejectos fuiſſe, aut illorum reſtitutionem prorſus approbaret. Improbavit, quòd non expectato Sedis Apoſtolicæ Reſponſo, cujus auctoritati totius negotii ſummam ſe reſervare ſcripſerant, *Vulfadum* interim Bituricenſem Archiepiſcopum conſecraſſent.

* Epiſt. 46. ſive 59. Tom. III. Concil. Gal.

Nicolai I. ad Epiſcopos Synodi Sueſſionenſis, & ad Hincmarum, Epiſtolæ increpatoriæ.

Reſcripſit pariter ad *Hincmarum* idem Pontifex * increpatoriam Epiſtolam ob jura in *Vulfadi* & Sociorum dejectione violata, omniáque perperam Acta in Synodo II. Sueſſionenſi. Laudat eadem Epiſtolâ, quòd ad Synodum ſecundùm Sedis Apoſtolicæ Juſſionem convenerit, & his quæ ceteri Antiſtites de illorum reſtitutione decreverant, annuerit. Ridet quòd verſipellis *Hincmarus* ſcripſerat, memoratos Clericos ab Officio ſe minimè ſuſpendiſſe vel judicaſſe, aut à gradibus ejeciſſe: *Præſertim cùm hæc non veritate fulta multis probentur indiciis. Sed quamvis*, inquit, *ſuperiùs ſummatim tetigiſſemus quæ geſta ſunt, volu-*

* Epiſt. 47. ſive 60. Tom. III. Concil. Galliæ.

mus

mus tamen hæc pleniter exaggerare, ne compellamur quæ digna ſunt judicare. Nam niſi tu illos, etiam ante omnem audientiam, & adhuc cùm ad te non accuſantes, ſed miſericordiam poſtulantes acceſſerint, ab Officio ſuſpendiſti, quid eſt quod in Actis Concilii tui, quod ipſe ad Sedem Apoſtolicam miſiſti, à te ſuſpenſi ab Officio fuiſſe memorantur? Quibus cùm tacens nihil ipſe reſponderis, quid aliud niſi vera eos proſecutos, ſilentio tuo tribuiſti patenter intelligi? Et è diverſo illi ſuper quo querelas ſuas Sanctæ memoriæ Leoni Papæ mittebant, vel quem niſi te ſuum impulſorem à gradibus propriis, infeſtum ſibi, quem circa ſe veluti Patrem benignum debebant cognoſcere, frequenti Relatione pandebant? Poſtremò, niſi tu in dejectione ipſorum ſubſcripſiſti, immò niſi totius depoſitionis eorum ſeriem ipſe ſcripſiſti; quid eſt quod in memorato Privilegio, quod tibi ab Apoſtolica Sede roborari petiſti, B. memoriæ Deceſſor meus ad te loquens, quod tu Diffinitiones illas in Synodo cum cæteris Epiſcopis collectâ, juxta Relationem utique tuam, propriis digitis roboraveris, manifeſtat? Quod ſi dicis numquam te in illa Synodo ſubſcripſiſſe, ergo nec Deceſſor noſter aliquā tibi Synodum Privilegio ſuo firmavit. Quippe cùm ipſe eam, quam auctoritate Apoſtolica ſtabilivit; propriis digitis tuis te ſpecialiter roboraſſe commemoret.

Arguere pergit Hincmari fraudes. *Jam verò quod in Epiſtola tuâ nobis ſcripſiſti, dicens eorumdem Clericorum ſalubrem ac regularem ſtatum & cupiſſe te, & cupere, & quæſiſſe, & quærere, quis audiens eorum qui curſum negotii vel controverſiæ hujus novit, non miretur, & non obſtupeſcat? ... Nam quid eſt quod obtinere modo Legatis, modò literis apud Deceſſores meos, Leonem ſcilicet & Benedictum beatæ recordationis Pontifices te cupere & quærere ſignificas, niſi ut eorum quidem dejectio firmetur, reſtitutio verò numquam ſperetur, caſus perpetuò roboretur, ſtatus aliquando minimè reformetur?*

Indecens eſt Sedi Apoſtolicæ ſubdolè ſcribere.

..... Quamvis fortè verum ſit quod te dejectioni eorum condoluiſſe, & ſtatui gaudere teſtaris: hoc dumtaxat modo, ut ſicut de dejectione ipſorum condolueras, ita nunc de ſtatu congaudeas: Quia videlicet nec tunc caſui eorum condoluiſti, nec nunc ſtatui fortaſſe congaudes. Sed inter hæc libet ad Epiſtolæ tuæ verba intuitum mentis inflectere, & quàm nobis non ſimpliciter ſcripſeris, ſtrictim oſtendere. Indecens quippe eſt, licet te non pudeat, Sedi Apoſtolicæ ſubdolè ſcribere, niſi aſtutia tua argumenta ipſa valeat comprehendere ..... Quod ſi formidatum eſt, ne injuſtâ damnatio eorum in diſcrimen redundaret Auctoris, & ideo quòd injuſtè fuerit prolata, taceatur, non congruum initur conſilium. Faciliùs quippe veniam quis veritate, quàm exquiſitis & minus aptis adinventionibus impetrat. Præſertim cùm veritas liberet, mendacium verò perdat.

Hincmarum deinde carpit *Nicolaus I.* quòd in Privilegiorum ſuorum defenſionem vel elationem immoderatiùs erigatur, & Sedis Apoſtolicæ Jura temerè violaverit. Quâ occaſione, de mala conſuetudine quæ ab improbis in Jus Privilegiorum trahitur, auream hanc ſcribit Sententiam:

Prava conſuetudo in Jus Privilegiorum ab improbis trahitur.

Nam mala conſuetudo, quæ non minùs quàm pernicioſa corruptela vitanda eſt, niſi citiùs radicitus evellatur, in Privilegiorum Jus ab improbis aſſumitur; Et incipiunt prævaricationes & variæ præſumptiones, celerrimè non compreſſæ, pro Legibus venerari, & Privilegiorum more perpetuò celebrari. Ipſum denique arguit, quòd Pallio conceſſo ultra modum uteretur.

His *Nicolai I.* Literis reſpondit *Hincmarus* Epiſtola XXVI. objectâque à Pontifice diluit, ſummam erga Sedem Apoſtolicam & ipſum *Nicolaum* venerationem ac obedientiam profeſſus.

* Epiſt. LXI. Tom. III. Concil. Galliæ.

Scripſit etiam laudatus Pontifex ad *Carolum* Regem, ipſique gratulatus eſt, quòd *Vulfadi* & Sociorum reſtitutionem procurando, & Sedi Apoſtolicæ obediendo, ſtuduerit delere noxam, quam in depoſitione ipſorum conſenſum præbendo, contraxerat. Scripſit etiam ad *Vulfadum* & Socios, de ipſorum gratulatus reſtitutione, eam Auctoritate Apoſtolica ratam habens: ipſóſque monuit ne memores eſſent injuriarum, & ut *Hincmaro* Archiepiſcopo reverentiam ſemper exhiberent; nec unquam eis liceret contra eum, pro eo quòd ab illo fuerant ab Officio ſuſpenſi, querimoniam componere, vel ſiniſtram viciſſitudinem retribuere.

* Epiſt. LXII. Tom. III. Concil. Galliæ.

Concilium Trecenſe in cauſa Vulfadi & Sociorum, juſſu Nicolai I. celebratum.

Tandem *Nicolai I.* juſſu Concilium Tricaſſinum celebratum eſt die VIII. Kalendas Novembris anno Chriſti 867. ab iiſdem Epiſcopis qui anno præcedenti apud Sueſſiones convenerant. Qui totam *Ebbonis*, ordinatorúmque ab eo Clericorum, & ab *Hincmaro* alteráque Synodo Sueſſionenſi depoſitorum, cauſam & hiſtoriam, ſecundùm Pontificis mandata, accuratè & fideliter expoſuere in ſua Synodica ad illum directâ; ejúſque Sanctitatem rogarunt, ne Metropolitanorum & cæterorum Epiſcoporum Privilegia convelli pateretur: *Ita ut* (inquiunt) *nec veſtris, nec futuris temporibus, præter conſultum Romani Pontificis, de gradu ſuo quilibet Epiſcoporum dejiciatur, ſicut eorumdem Sanctorum Anteceſſorum veſtrorum multiplicibus Decretis & numeroſis Privilegiis ſtabilitum modis mirificis extat: Videlicet ne aliqua varietate & utilitate Summus Ordo nutare aut irregulariter labefactari ſinatur.* Rogarunt etiam Summum Pontificem, ut *Vulfado* ad Bituricenſem Archiepiſcopatum promoto Pallium mitteret.

Vulfadus Bituricenſis Archiepiſcopus creatus.

Scripſit etiam uberimè ad *Nicolaum I.* de eadem cauſa Rex Chriſtianiſſimus *Carolus Calvus*, cujus Epiſtola ſubnexa eſt Synodicæ Concilii Tricaſſini, Tomo III. Conciliorum Galliæ.

* Hadrianus II. Epiſt. 19. ſive I. Tom. III. Concil. Galliæ.

Synodicam Trecenſis Concilii recipit Hadrianus II. ad eámque reſpondet.

Gallicanorum Metropolitanorum & Epiſcoporum Literas Synodicas, cùm *Nicolaus* ad vitam immortalem migraſſet, ſuſcepit illius Succeſſor *Hadrianus II.* eorúmque diligentiam & obedientiam plurimùm laudavit, ac reſtitutionem *Vulfadi* & Sociorum confirmavit: Palliúmque libenter conceſſit eidem Vulfado. *Piam*, inquit, *laborem veſtræ Sanctitatis & ſtudium non ſolùm laudabile, ſed & longè latéque prædicabile judicamus. Innocentia quippe jam nunc Fratris & Coëpiſcopi noſtri Vulfadi, & Collegarum ejus, quam quidem emergens caſus per non brevis temporis intercarpedinem obumbraverat, retractatione & refricatione veſtræ ſacratæ & Apoſtolicæ Sedis frequenter adunata ſolertia, ecce Deo gratias, venit ad lucem, & juſtitiæ ſuæ radios ad omnium omnino certitudinem foras quaſi Solis ſplendor extendit. Idéoque nos veſtrum Judicium, ac veſtram Sententiam, quam Apoſtolicæ Sedis Cenſura, ſicut exegit ordo, præceſſit, approbamus, admittimus, & corroboramus: atque poſtulationi veſtræ, cui quicquam negari difficillimum eſt, annuentes, ad pleniorem confirmationem, uſum Pallii jam dicto Fratri noſtro Vulfado Bituricenſi Antiſtiti, ſecundùm priorem conſuetudinem, ad genium & decus Eccleſiæ ſibi commiſſæ, & inſtructionem ipſius concedimus.*

* Epiſt. 20. ſive 3. Tom. III. Concil. Galliæ.

Hadriani II. Epiſtola ad Carolum Calvum Regem.

Scripſit idem Pontifex ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, eique gratias egit de patrocinio *Vulfado* & Sociis impenſo, déque operâ eorum reſtitutioni navatâ, ſecundùm mandata Sedis Apoſtolicæ. Juſſitque contegi ſilentio cauſam *Ebbonis* cùm præ longitudine temporis acta in hoc negotio ſciri non poſſent: atque de his qui ad Dominum migraverunt nobis facilè judicare non liceat. *Cùm enim in manu Judicii Dei conſiſtant, ſi humanis deffinitionibus quidquam de his tribuatur, non ſolùm præſumptionis, ſed & damnationis eſt prorſus indicium. Ille quippe Ebbo ſuo jam*

Domino aut ſtat, aut cecidit. Quod ſi ſtat, quis hunc conetur dejicere? ſi verò cecidit, quis nitatur erigere? Niſi fortè is qui ſua Judicia divino præponere impiâ temeritate deliberat? Relinquatur ergo hujuſmodi Dei cunctarum intentionum ſcrutatoris Judicio: nimirum qui, ſecundùm Apoſtolum, Conſtitutus eſt à Deo Judex vivorum & mortuorum, quique, juxta fidei noſtræ ſtabile fundamentum, judicaturus eſt vivos & mortuos. Præterea non modicas gratias veſtræ Benignitati referimus, quoniam reſtituendis Clericis, quibus Apoſtolicam Sedem manum porrigere ſenſit; ipſa quoque ad laudem Dei & reverentiam Principum Apoſtolorum, necnon & honorem Sedis ipſorum, manum porrigere alacri ſtudio procuravit. Hic fuit cauſæ illius exitus. Nullúmque deinceps negotium *Vulfado* & Sociis faceſſitum eſt. Ex tota porro illius Hiſtoriæ ſerie conſtat, nullum eſſe argumentum quod ex Ordinationum ab *Ebbone* depoſito factarum reſciſſione in Concilio Sueſſionenſi II. facta nonnulli petunt ad probandum ſacrarum Ordinationum iterationem aliquando decretam ex veteri diſciplinâ: ſiquidem nuſquam in controverſia fuit an *Ebbo* & Socii validè, ſed an legitimè ordinati eſſent: & à *Nicolao I.* Pontifice Maximo, Sententiam Concilii III. Sueſſionenſis ex ſeptem Provinciis congregati confirmante, reſtituti ſunt ſuorum ordinum executioni: quæ reſtitutio Tricaſſinæ Synodi, & noviſſimè Hadriani II. auctoritate roborata eſt, nec tamen ullus ſive laudatorum Pontificum, ſive Gallicanorum Antiſtitum dixit aut ſcripſit, memoratos Clericos iterum ordinari debere, & *Vulſadum* rurſus ad Preſbyteratum promoveri oportere, quem malè ab *Ebbone* ſuſceperat, antequam Archiepiſcopus Bituricenſis inaugurararetur.

Sacrarum Ordinationum iterationem olim ex Eccleſiæ Diſciplina decretam, hæc hiſtoria non probat.

SCHOLION.

II. Vulfadi in Eccleſiæ ſibi commiſſæ regimine vigilantiam probat Paſtoralis ejus Epiſtola ad Parochos & Parochianos Diœceſis Bituricenſis, à *Dom. Mabillonio* edita Tom. IV. *Veterum Analectorum.* Obſervatione digna ſunt quæ de Euchariſtiæ ſumptione Diœceſanis ſuis præſcribit. *In tribus etiam Feſtivitatibus anni* (inquit) *Nativitate Domini, Paſcha, Pentecoſte, unuſquiſque mundus ad Eccleſiam veniens communicet, exceptis his qui in publica Pœnitentia ſunt: Quoniam niſi in his tribus ſolemnitatibus communicaverit, non inter Chriſtianos habitare debet. Videat ergo unuſquiſque ut munde & devote Communionem Chriſti percipiat. Etenim qui Corpus Domini & Sanguinem indignè ſumit, Judicium ſibi manducat & bibit.*

DISSERTATIO VIII.

De Cauſa Hincmari Laudunenſis Epiſcopi cum Hincmaro avunculo Remenſi Archiepiſcopo; Déque Conciliis in ea celebratis.

I. Hincmarus Junior, *Hincmari* Archiepiſcopi Remenſis ex ſorore nepos, matre orbatus adhuc puer, ab avunculo educatus & inſtitutus eſt, & inter Clericos Eccleſiæ Remenſis conſcriptus. Ipſum annis potius quàm prudentiâ maturum *Hincmarus* Senior ad negotia admovit, & in publicam lucem eduxit. Capitula quædam apud Cariſiacum per Epiſcopos Remenſis & Rothomagenſis Provinciarum *Ludovico* Germaniæ Regi ſcripta, per illum mittens ad *Carolum* Regem, ut docet ipſe *Hincmarus* Opuſculo V. Se quoque legationem in Gothiam Regis nomine obiiſſe Junior *Hincmarus* gloriatur in Epiſtola ad Avunculum. Mortuo *Pardulo* Epiſcopo Laudunenſi, hunc ipſi Epiſcopatum Regis favore, Cleri & Plebis electione impetravit *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus, eúmque ipſe ordinavit ſummo cum omnium plauſu. Epiſcopatûs initiò Regi, Proceribus, Avunculo fuit gratiſſimus. In ejus gratiam Rex *Carolus* Eccleſiæ Laudunenſi dudum ereptas facultates reſtituit, & ſpeciatim Villam *Pauliacum* ab antiquo divulſam, ut teſtatur *Flodoardus* Lib. 3. C. 4. Ipſi etiam Aulicorum interventu Abbatiam contulit in aliena Provincia, eíque Adminiſtrationem Palatinam commiſit, quam accepit ille, inſcio Metropolitano, contra Canones, ut teſtatur *Hincmarus Senior* Epiſtola 35. A Regis gratiâ non multò poſt excidit eâ occaſione. Anno octingenteſimo ſexageſimo-octavo, ut Annales Bertiniani commemorant, Placitum quoddam in Diœceſi Laudunenſi cùm haberet Rex *Carolus Calvus*, *Ludonis* filius ad ejus Majeſtatem ſupplex acceſſit, ac de *Hincmaro* præſente conqueſtus eſt, quòd cùm dato exenio ſive munere, Patris ſui Beneficium ab ipſo impetraſſet, eo deinde fuiſſet per injuriam ab illo privatus & excluſus. Eam ob cauſam Rex vehementer commotus in *Hincmarum*, ipſum in frequenti Procerum corona conviciis & opprobriis proſcidit, quæ nec Epiſcopum audire, nec Regem dicere conveniret. Deinde ipſi diem dixit, quo ad cauſas ſuas, id eſt, ad ſeculare tribunal ſe ſiſteret, facti illius ſui rationem redditurus, ſuóque nomine, nullo Coëpiſcoporum conſcio, Advocatum nominaret. Veniendi impoſſibilitatem per Eccleſiæ Jura, quæ Epiſcopos ad Judicia ſecularia vocari vetant, apud Regem excuſavit *Hincmarus*. Rex exoniâ requiſitâ, id eſt, teſte idoneo, qui ſacramento confirmaret ipſum venire non poſſe, & certior factus quòd Advocatum non miſiſſet, bona illius omnia per Vicecomitem ipſius pagi proſcripſit. Tum per Cancellarium Palatii prohibuit ne ſubditorum Laudunenſis Eccleſiæ quiſpiam obſequium ullum Epiſcopo deferret, ullúmve ſubſidium de facultatibus Eccleſiaſticis præberet. Deníque cauſæ illius cognitionem infamibus perſonis commiſit, quas ſacræ profanæque Leges à judicandi munere repellunt, & quos liberi & ſani capitis laïci meritò recuſaſſent. Hæc diſcimus ex *Hincmaro* Remenſi, Epiſtola XXIX. ad *Carolum* Regem. Hincmarum Laudunenſem levitate ſua, ſuperbiâ & contumaciâ Regis animum commoviſſe, teſtatur pariter ejus Avunculus Epiſtola XXXV. ad ipſum datâ. *Poſt hæc*, inquit, *more tuæ inſtabilitatis & inconſtantiæ, contra Dominum Regem in tantum te ſine ratione contumaciter erexiſti, ut & Adminiſtrationem Palatinam, & ipſam Abbatiam tibi auferret, & à te exaggeratus, duriora ingerenda tibi proponeret. Unde & ſcriptis, & verbis pro te ſatagens, illum tibi reconciliavi.*

Quam ob cauſam Rex Carolus Calvus Hincmaro Juniori fuerit offenſus?

II. Acceptam à Rege injuriam Archiepiſcopo Remenſi Avunculo ſuo per litteras ſignificavit *Hincmarus* Laudunenſis, haud ſincerè tamen, nec ad omnes veritatis numeros. Id ſcripſit unum, proſcripta bona Eccleſiaſtica, quòd vocatus ad ſeculare Judicium, venire noluiſſet. Cui Senior *Hincmarus* ut Epiſcopo credens, multa ſcripſit ad Regem pro defenſione Eccleſiaſticæ libertatis, ut ipſe teſtatur in Epiſtola ad *Hadrianum II.* Romanum Pontificem poſt Synodum Duziacenſem ſcriptâ. Cúmque interim Rex ad Piſtenſe Caſtrum ſe contuliſſet menſe Auguſto, annua dona accepturus, *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus, cum nepote *Hincmaro* Laudunenſi ipſum adiit, *Scriptis & verbis oſtendens, quantum præjudicium & Epiſcopalis auctoritas, & univerſalis Eccleſia in tali facto patiebatur. Et obtinuit ut reveſtito Epiſcopo quibus fuerat ſpoliatus, ſicut Sacræ Leges præcipiunt, in Provincia ubi hæc cauſa judicanda erat, electorum*

Placitum Piſtenſe.

Hincmarus Remenſis libertatis Eccleſiaſticæ vindicem ſe præſtat.

rum Judicum judicio, & ſi neceſſe foret, poſt hoc Synodali examinaretur examine. Ita referunt Annales Bertiniani. Extant plures Quaterniones *Carolo* Regi apud Piſtas ab *Hincmaro* Remenſi oblati, quibus oſtendit ipſum ad Eccleſiaſtica Privilegia ſervanda, & Ordinis Epiſcopalis tuendam libertatem adſtrictum eſſe; tum ſolenni Profeſſione edita Bellovaci anno 845. tum Capitulis apud Cariſiacum ſubſcriptis, anno 858. Hanc verò ſacrorum hominum libertatem ac immunitatem à foro ſeculari aſſerit Canonum & Legum Imperialium auctoritate, & ex Regum etiam Anteceſſorum Capitularibus. In primo Quaternione ſeu Opuſculo, fatetur Epiſcopum Beneficia ſecularibus dare poſſe, qui Eccleſiæ aut Reipublicæ utiles fuerint. 2. Si collatum beneficium ab ipſis Epiſcopus auferat, poſſe illos apud Regem querelam deponere. 3. Regem illos ſecundùm Leges Eccleſiaſticas judicare debere. De primo Capite ita ſcribit: *Porro Epiſcopus, depoſitis quæ ſunt Eccleſiæ ac ſuis, Eccleſiaſticorum nihilominus & pauperum hoſpitumque ſubſidiis, cùm de rebus Eccleſiæ propter militiam beneficium donat, aut filiis patrum qui eidem Eccleſiæ profuerunt, & patribus utiliter ſuccedere potuerunt: aut talibus dare debet, qui idonei ſint reddere Cæſari quæ ſunt Cæſaris, & quæ ſunt Dei Deo: exceptis hujuſmodi beneficiis, quæ Miniſtris Eccleſiæ, & ſibi neceſſariis, tribuenda ſunt. Qui homines militares ſtudere debent ut ſecundùm quantitatem beneficii, illud erga Epiſcopum, ac per hoc erga Eccleſiam fideliter & utiliter de[...]ant, & Regio obſequio ad defenſionem generaliter [...]æ Dei Eccleſiæ proficere valeant.*

Beneficia Eccleſiaſtica ſecularibus hominibus de Republica bene meritis, ab Epiſcopis dari poſſe Hincmarus aſſerit, id eſt, Eccleſiæ prædia, ad[...] [...]

De altero capite ita ſcribit: *A quibus, vel ab eo qui diu Eccleſiæ utilitatibus ac neceſſitatibus profuit, & Reipublicæ ac militiæ utilis fuit, & infirmitate vel ætate confectus, jam per ſeipſum exequi non valet, præcipuè autem ſibi ſervientem filium habenti, qui pro eo hæc valeat exequi, ſi Epiſcopus Beneficium quacumque occaſione abſtulerit, & à vicini Epiſcopi monitis & precibus, vel cujus alterius juſtitiam obtinere nequiverit, non abhorret à ratione ſi non accuſet Epiſcopum ad publicos Judices, quod non licet, ſed ad Vos ſe reclamet. De Beneficio militiæ quaſi de ſtipendiis & roga, quæ antea, ſicut hodiéque fit alibi, dabantur militibus de publico, & aucta ſi [...]lium devotione apud noſtrates, beneficia de rebus Eccleſiaſticis, quæ ſunt vota Fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum, alimoniæ Domini ſervorum & ancillarum, cum aliis exeniis, obſecutoribus Principis diſpenſandis, cauſa ſuæ defenſionis, Regi ac Reipublicæ vectigalia, quæ nobis Annua Dona vocantur, præſtat Eccleſia, ſervans quod jubet Apoſtolus,* Cui honorem, honorem: cui vectigal, vectigal: *ſubauditur, præſtate Regi ac Defenſoribus veſtris.* Hujuſmodi collationis Beneficiorum viris de Republica bene meritis, & Annui Doni Regi ab Eccleſiaſticis dati æquitatem approbat ex eo principio, quòd *Per jura Regum Eccleſia poſſeſſiones habet*, ut docet S. Auguſtinus, Tractatu VI. in Joannem.

Si Epiſcopus ab iis collata Beneficia abſtulerit, nec Juſtitiam ab Epiſcopis obtineant, poſſe Regis tribunal adire.

De Tertio Capite ita ſcribit ad Regem: *Cariſſima & venerabilis Dominatio veſtra, immo divina Juſſio mihi præcepit, ut quæ ad ſalutem, & veſtri nominis ac miniſterii dignitatem pertinere ſcio, non taceam, humiliter poſtulans moneo, quatenus Sapientia veſtra recogitet, & quod exordinatum eſt, ordinet, ne diutius hæc irreverentia erga Dei Eccleſiam maneat, & quantocyus ſcandalum in Epiſcopos excitatum competenti ſatisfactione ſedetur. Et ideo hinc tam inculcanter ſcribo, quia propter Regem Regum tacere quæ ſaluti & utilitati veſtræ neceſſaria eſſe cognoſco, non audeo: ad cujus Judicium Vos & Ego in conſpectu totius humani generis, omniúmque Angelorum atque Archangelorum veniemus; ubi reddemus rationes non ſolum de propriarum perſonarum actionibus, locutionibus, atque cogitationibus: verùm & de Miniſteriorum ſuſceptorum officiis...... Quanti, Domine Cariſſime, in unius Eccleſiæ, & unius Epiſcopi contra Eccleſiaſticas Regulas præjudicio putatis ſcandalizati ſunt, ſcandalizantur, & quicumque audierint ſcandalizabuntur? .... Non enim levi auditu eorum corda percelluntur, qui audiunt: Quia non de crimine per legitimos accuſatores, ſicut præcipiunt Canones, apud Primatem Provinciæ accuſatus: non ad Synodum regulariter evocatus: non in Judicio præſens, non Judicium regulare refugiens, non in Judicio regulari contra eum aliis accuſatoribus & aliis teſtibus productis, nec vel teſtium teſtimonio facta inquiſitione, utrum ex auditu, an ex ſcientia fuerint teſtificati: non legaliter ac canonicè de perſonis accuſantium ac teſtificantium facta requiſitione, non cauſis actuum ſcriptis incertis, non licentia reſpondendi & defendendi illi conceſſa: non de crimine vel exilii cauſa confeſſus, nec regulariter convictus, non partibus præſentibus, id quod à ſuis Judicibus judicatum fuit ſcriptis Sententiâ recitata, non Canonico & Epiſcopali Judicio, ab Ordine Epiſcopali dejectus Epiſcopus, ſuis rebus ſpoliatus, & cum Eccleſia ſua, cujus res & facultates, vel Officio defuncto, vel morte perfuncto Epiſcopo, per Oeconomum futuro Epiſcopo ſervari debent, contra omnes Leges & contra omnia Jura, divina ſcilicet & humana, ſecularium præjudiciò proſcriptione eſt condemnatus: cùm non tantum aut pravè ſentientes Epiſcopi, aut Majeſtatis rei, aut criminibus accuſati: verùm Arius & Eutyches Preſbyteri nonniſi Conciliorum judicio gradibus ſpoliati, & eorum Decreto ab Imperatoribus leguntur proſcripti? Ego verò verbis non poſſum exprimere quantâ conſtringar in mente anguſtia, quoniam per ora multorum audio volitare, quia homines omnium gentium, etiam & Judæi Chriſtianæ Legis inimici, paſſim Legum ſuarum judicantur judicio: bubulcus quoque & ſubulcus, atque opilio habent legem, & contra omnem conſuetudinem Chriſtianorum Principum Epiſcopus qualiſcumque cum ſua Eccleſia, Legem Eccleſiaſticam, laïcorum, ac quarumdam infimium perſonarum, non judicio, ſed concluſio atque in libro, à vobis ignominiosè proſcriptus, habere non potuit. Unde legalis Sententia, quam ut Prædeceſſores illius, B. Gregorius in Commonitorio Joanni dato* * *decrevit eſſe canonicam, dicit: Neceſſe eſt ut quod contra Leges eſt actum, firmitatem non habeat.*

Cauſam Epiſcopi ſecularium Judicum cognitioni perperam à Rege permiſſam oſtendit, omniáque præter Canones & Leges acta in grave Eccleſiæ ſcandalum.

* Lib. 11. Epiſt. 54.

Et quia verbis B. Geloſii, duo ſunt quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas ſacra Pontificum, & Regalis poteſtas, in quibus tanto gravius eſt pondus Sacerdotum, quantùm etiam pro ipſis Regibus hominum in divino reddituri ſunt examine rationem, ſolerter providere debetis, ne extra miniſterium veſtrum, ſicut, Deo gratias, hactenus providiſtis, manum in Sacerdotalem Ordinem, & in his quæ eidem Ordini Spiritus Sancti dono commiſſa ſunt, contra præceptum Domini extendatis.

Hincmarus Regem graviter monet ne Eccleſiæ jura violare pergat.

Tum Regi revocat in memoriam Hiſtoriam *Oziæ* Regis, qui lepra percuſſus eſt, quòd in Sacerdotale Miniſterium contra fas manum præſumptionis extenderit: & à Sacerdotibus extra domum Domini expulſus eſt. *Sic & eorum judicio*, inquit, *quibus dicit Dominus: Non vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis, & per quos eodem Spiritu ſacri promulgati ſunt Canones, voluntariè atque ex deliberatione quicumque violans & convellens ſtatuta divina: quia docente Petro,* Non eſt perſonarum acceptor Deus, *ab Eccleſiæ corpore ſeparatus, niſi per Pœnitentiam & Sacerdotalis indulgentiæ reconciliationem eidem Eccleſiæ fuerit reincorporatus, erit ab æterna Eccleſia ſeparatus.* Se tandem nullo privato affectu, ſed

Ipſi divinam ultionem comminatur, eique excommunicationem mereri ſignificat.

zelo univerſalis Eccleſiæ, quæ Domus Dei eſt, & ſacri Ordinis Sacerdotalis, qui unus in omnibus Epiſcopis eſt, & Regiæ ſalutis, hæc ſcribere conteſtatur.

** Poſt Acta Concilii Duziacenſis.*

Hincmarus Laudunenſis Schedulam Epiſcopis, & per eos Regi offert.

Hincmarus quoque Laudunenſis, Avunculi conſiliô, apud aliarum Provinciarum Antiſtites, qui ad Placitum Piſtenſe cum Rege convenerant, querelam depoſuit, ſeu potius de rebus ſuis in conſilium eos adhibuit. Extat Schedula * ab ipſo porrecta Epiſcopis, quâ ipſis breviter exponit rem adversùm ſe geſtam: conſilium rogat quid hoc rerum ſtatu ſibi agendum exiſtiment; ſatisfactionem, ſi neceſſaria judicabitur, Regi promittit: occupata Eccleſiæ ſuæ bona ſibi reſtitui poſtulat; & ad id impetrandum à Rege, Fratrum adhibet interceſſionem: cùm in bonorum ſuorum poſſeſſionem redierit, ſe facti ſui rationem Judicibus Eccleſiaſticis in Synodo Provinciali redditurum pollicetur. Si autem res adeo juſtas obtinere non potuerit, Sedem Apoſtolicam appellat, eámque appellationem ſuam Regi ſignificari poſtulat. *Sim*, inquit, *canonicè reveſtitus, de quibus contra ſacros Canones, & decreta Pontificum Sanctæ Romanæ Sedis, contráque Leges; quibus unà cum ſacris Regulis ſancta moderatur Eccleſia, ſum ſpoliatus. In quibus mihi oſtenderit illum me irrationabiliter offendiſſe, voluntariè recognoſcam, & ei ſicut Domino & Seniori ac Regi meo facere debeo, humiliter ſatisfaciam. Et deinde, ſicut Regulæ jubent, meis legitimè uſus, & uti præcipiunt Canones, in Provincia mea regulariter ad Synodum evocatus, de quibuſcumque ibidem fuero interpellatus, coram meis Judicibus reddam canonicè rationem, & Canonicum ſequar Judicium. Alioquin ſecundùm ſacros Canones, & decreta Sanctæ Sedis Romanæ Pontificum, B. Petri Apoſtoli memoria honoretur; & ut mihi nulla ab ullo violentia inferatur, propriâ voce atque libello Sedem Apoſtolicam appello. Et hanc profeſſionem atque appellationem meam Domno noſtro Regi Chriſtianiſſimo à Primate Provinciæ meæ, cui hanc porrigo, dari depoſco; vobis unà cum eo ipſius Domni noſtri Clementiam poſtulantibus, ut propter Dei amorem, atque Sanctæ Mariæ, & Sanctorum Apoſtolorum, omniúmque ſimul Sanctorum venerationem, mihi Leges Eccleſiaſticas ſervet, qui Regia pietate cunctis Legem ſervare, & miſericordiam exhibere monetur.*

Sedem Apoſtolicam appellat, niſi Rex ſua ipſi duxerit.

** Libellum Satisfactionis offert Regi.*

Sed & Chartulam, quæ *Satisfactio* inſcribitur, obtulit Regi, quâ ſuam imprudentiam excuſabat, rogabátque ut eum in gratiam reciperet. Extat poſt Concilium Duziacenſe. Obtinuit tandem à Rege *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis, ut Laudunenſi reſtituerentur omnia, quibus fuerat ſpoliatus, iiſque & inprimis *Pauliaco* Villa paciſicè frueretur, donec legitimo Judicio lites omnes finitæ eſſent.

Ipſi ab Avunculo reconciliatur.

Hincmarus Laudunenſis de Rege imprudenter conqueritur apud Romanum Pontificem.

III. Diu gratiâ Regis, & pace tot laboribus ab Avunculo parta potitus non eſt imprudens Epiſcopus Laudunenſis. De ejus enim facinore conqueſtus apud Romanum Pontificem *Adrianum Secundum* eſt; Avunculo ſuo ac Metropolitano, cæteriſque Epiſcopis inconſultis. Acerbiſſimè tulit Chriſtianiſſimus Princeps ſe ab Epiſcopo ad Apoſtolicam Sedem traduci ut rerum Eccleſiaſticarum pervaſorem. Improbarunt etiam Antiſtites præcipitem *Hincmari* Laudunenſis impetum, qui intempeſtivo ad Papam confugio ſe Provincialis Synodi Judicio ſubducere volebat contra Canones; & Regem cum Pontifice committendo, vulnus refricabat, quod ſanari facilè potuiſſet. Id conſtat ex *Hincmaro Seniore*, in *Opuſculo LV. Capitum*, C. 7.

** Nova Regis in Laudunenſem Hincmarum offenſio.*

IV. Aliud interim accidit, quo Regis in *Hincmarum* magis commotus eſt animus. In gratiam *Normanni* Comitis ſibi amiciſſimi, rogantibus *Rodulpho* & *Conrado* viris Aulicis, *Pauliacum* Villam, & res alias olim Eccleſiæ ſuæ à Rege reſtitutas, eidem Regi libens voléníque tradidit, ut eas eidem Comiti in Beneficium daret. Deinde mutatâ voluntate, ea repetere cœpit, ac per vim extorquere conatus eſt, quibus ſponte ceſſerat. *Normannum* tradere abnuentem, quæ jure ſe poſſidere arbitrabatur, apud Pontificem accuſavit, tanquam rerum Eccleſiaſticarum pervaſorem. Mandatum impetravit ab *Hadriano II.* quo *Hincmaro* Remenſi jubebat, ut *Normannum* excommunicaret, *Niſi præſentialiter ſe omnibus Laudunenſis Eccleſiæ rebus exueret.* Cujus mandati executione abſtinuit *Senior Hincmarus*, quòd *Normannum* res Eccleſiæ non invaſiſſe certò ſciret. Laudunenſis Epiſcopus moras prudentis hac in cauſa Avunculi impatienter ferens, cum armatorum hominum manu, & permixta vulgi multitudine, venit in Villam, irruit in domum in qua *Normanni* conjux de partu jacebat, & direpta omnis generis ſupellectile, nobilem mulierem, languentem immaniter ejecit. Poſtea *Normannum* ipſum eadem vi aggreſſus, à poſſeſſione expulit, omniáque ejus bona corraſit. Iſta conſtant ex Synodo Duziacenſi, P. III. Cap. XV. & ex Epiſtola Synodica, ex *Hadriani II.* Epiſtola XI. & ex Epiſtola XXXV. *Hincmari.* Haud mitiùs ſe geſſit cum *Amalberto* Hincmarus Laudunenſis. Cui cùm ereptum Beneficium Rex juſſiſſet reſtitui, ipſum armata manu ex illo ejecit animi præcipitis Antiſtes. Quin & eumdem *Amalbertum* excommunicavit, quamvis è Laudunenſi Diœceſi non eſſet, ſed ex Remenſi: Nec Archiepiſcopo Remenſi avunculo ſuo obſecutus eſt, jubenti ut Sententiam contra Canones latam immutaret. Id refert *Hincmarus Senior* in Opuſculo Capitum LV. Cap. 11. Hinc nova *Caroli* Regis, & *Hincmari* Remenſis in Laudunenſem offenſio.

Hincmari Laudunenſis in Clericos Eccleſiæ propriæ ſævitia.

V. Qui in alienas oves ſæviebat, ſua in proprias poteſtate violenter ac tyrannicè abutebatur. Ferocis indolis non ſemel ſpecimen præbuerat, quam totam expromſit cùm privatam ultus injuriam, omnes Laudunenſis Diœceſis Clericos, nec accuſatos, neque confeſſos, neque convictos, excommunicavit, ſeu omni Officio Eccleſiaſtico ipſis interdixit. Dies quinque duravit ferale juſtitium, quibus & infantibus multis Baptiſmus, & morientibus Viaticum, & Chriſtiana ſepultura defunctis defuit. Tum Clerici Metropolitanum appellarunt *Hincmarum* Archiepiſcopum Remenſem. Quos ille Communioni ac ſacris Miniſteriis reſtituit, irritam excommunicationem, & fulmen brutum judicans. Mox grandi Canonum & veterum Patrum Collectione, quæ temporum injuriâ periit, factum ſuum probavit, & latæ excommunicationis probavit iniquitatem. Id conſtat ex *Hincmaro Remenſi* in Opuſculo Capitum LV. Cap. 28. 30. 32. 33. Iſti Collectioni aliam oppoſuit *Hincmarus Laudunenſis*, Libellum ex veterum Pontificum, qui Nicænam Synodum præceſſere Pſeudepigraphis Epiſtolis ac Decretis colligens, in quibus, ut ait *Hincmarus Remenſis* Epiſtola 35. ſententias inter ſe diſſonas, & contra Evangelicam & Apoſtolicam, atque Canonicam, & Apoſtolicæ Sedis auctoritatem immiſcuit, & eidem Libello ſine Metropolitani & Coëpiſcoporum Remenſis Provinciæ conſcientiâ & conſenſu, ſubſcripſit, & à Clericis Eccleſiæ ſuæ & Parochianis Preſbyteris ſubſcribi fecit, à Metropolitani obedientia ſe ſubducere volens, effutienſque Remenſem Archiepiſcopum non potuiſſe abſolvere quos ipſe excommunicaverat, ſed reſervare debuiſſe cauſæ Judicium Synodo, aut Sedi Apoſtolicæ. Quod luculenter explodit Remenſis Archipræſul.

Hincmarus Remenſis Clericos inique excommunicatos abſolvit.

Contendit perperam Laudunenſis id ipſum præſtare non potuiſſe.

Quaſi

Digitized by Google

Quaſi, inquit, *non poſſem impietatis tuæ colligationes canonicâ Auctoritate, ſine tuo conſenſu, ac ſine Synodali Conventu, in Parochia tua diſſolvere, cùm de certis ac manifeſtis cauſis, quæ in nullo nobis ſunt dubia vel obſcura, & de quibus finitivas ſententias, quæ nullâ poſſunt ratione convelli, à Sanctis Patribus promulgatas habemus, Synodale Conſultum, vel Coëpiſcoporum noſtræ Provinciæ conſilium, vel conſenſum non debeam expectare, & à Regulis præſtitutis, ut Sanctus Leo dicit, nullâ aut negligentiâ aut præſumptione diſcedere, nec etiam Sedem Apoſtolicam inde inquietare, ſicut ipſius Sanctæ Sedis beati Pontifices, Innocentius, Zoſimus, Cæleſtinus, Leo, Hilarus, Gelaſius, Gregorius in Decretis ſuis oſtendunt.*

Synodus Vermerienſis, illarum prima quæ in cauſa Hincmari Laudunenſis ſunt habitæ.

VI. Ad Synodos tandem perducta eſt *Hincmari Laudunenſis* cauſa. Primùm ad Vermerienſem, anno octingenteſimo ſexageſimo-nono, de qua Annales Bertiniani, ad eumdem annum, hæc habent: *Et quoniam iſdem Epiſcopus, etiam per alios Epiſcopos evocatus, ut ad illum veniret, juſſionem illius detrectavit, Scaram* * *ex quamplurimis Comitibus Regni ſui confectam Laudunum miſit, ut ipſum Epiſcopum ad eum violenter perducerent. Iſdem autem Epiſcopus cum Clericis ſuis juxta Altare reſedit; & quibuſdam Epiſcopis ſatagentibus, actum eſt ut ipſi, qui miſſi fuerant, de Eccleſia eum non extraherent: ſed ſine illo ad Carolum redierunt, omneſque homines ipſius Epiſcopii liberos ſibi Sacramenta fieri fecit. Carolus autem valde commotus, Synodum Epiſcoporum omnium Regni ſui, VIII. Kalendas Maii ſecunda Indictionis apud Vermeriam* * *condidit, quò eumdem Hincmarum Epiſcopum vocari præcepit.* Ante hanc Synodum, audax & protervus Laudunenſium Antiſtes Regem, plurimóſque aliarum Diœceſum homines excommunicaverat, quibus illum ægrè reconciliavit Avunculus Archiepiſcopus Remenſis, ne recentes injurias Synodali Judicio perſequerentur. Id ipſe teſtatur Epiſtola 35.

* Vox Eſcadre.

* Verberie.

Hincmarus Laudunenſis interjecta ad Sedem Apoſtolicam appellatione, Synodi judicium declinat.

Stitit ſe Synodo *Laudunenſis Hincmarus* in quâ quid ipſi fuerit objectum, qui fuerint ejus accuſatores, quæ ejus reſponſiones, nulli produnt Commentarii. Unum certum eſt, ipſum, cùm difficilem ſibi exitum fore ſentiret, ad Sedem Apoſtolicam appellaſſe. Licentiam tamen eundi Romam, quò etiam ab *Hadriano II.* Pontifice Maximo vocabatur, obtinere tunc à Rege & Epiſcopis non potuit. Quâ de re conqueſtus eſt in Pitaciolo quod citat *Hincmarus Remenſis* Epiſtola xxxv. *Jam etiam*, inquit, *per integrum efflagitavi annum, & præcipuè in Synodo apud Vermeriam Palatium olim ab orno habita, obſecrando declamavi; nunc quoque & obſecro, & item declaro, ut & hactenus egi, quò veſtra Archiepiſcopali Auctoritate apud Domni glorioſiſſimi Regis Caroli clementiam obtineatis, quatenus Domni & univerſalis Papæ Hadriani Præceptis ac Inſtitutionibus Eccleſiaſticis, mihi, ut omnibus expedit, velut ei qui de omni Eccleſia fas habet judicandi, liceat obedire: videlicet ut limina SS. Apoſtolorum Petri & Pauli merear, ut devovi, & ab eodem inſuper vocatus ſum, penetrare.* Cui reſpondet Remenſis Archipræſul: *Quod dicis te in Synodo apud Vermeriam, indéque apud Attiniacum, licentiam eundi Romam petiiſſe, & impetrare non potuiſſe; omnes Epiſcopi qui in eiſdem Synodis fuerunt, liquidò ſciunt, quoniam cùm de tuis inſolentiis increpabaris, timens Regulare Judicium, vel Regis caſtigationem, licentiam eundi Romam petebas. Cùm verò videbas quia & Rex & Epiſcopi tibi erant placabiles, de ipſa licentia nihil dicebas.*

A Rege aliquamdiu detinetur.

VII. Paulò poſt Synodum Vermerienſem, aliquamdiu detentus eſt à Rege *Hincmarus Laudunenſis*, velut in carcere, apud Silvacum, qui locus eſt Laudunenſis Diœceſeos. Detentionis auctorem ſuæ dixit, ſcripsítque avunculum *Hincmarum Remenſem*. At ille ſine ſuâ voluntate & conſenſu id factum conteſtatus eſt, Epiſtola 35. Ipsúmque ab hac purgavit calumnia Rex ipſe in Concilio Duziacenſi, p. IV. cap. VI.

Synodus apud Attiniacum celebrata, in qua eadem de cauſa actum eſt.

* Attigny.

VIII. Anno octingenteſimo ſeptuageſimo, Synodus apud Attiniacum * Palatium celebrata eſt, ad quam Epiſcopi ex decem Provinciis convenere. Ibi *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis Librum *LV. Capitum* tradidit turbulento nepoti, quo ejus Collectionem ad ſe miſſam per *Wenilonem* Archiepiſcopum Rothomagenſem, ſibique datam in Gundulfi Villa, prolixè refellebat ac luculenter. Ille verò ex adverſo prolixiſſimum Scriptum contra veritatem & Auctoritatem ac rationem contextum monſtruóſamque Collectionem ſuam à ſe & à ſuis ſubſcriptam protulit. In ea Synodo Rex de rebellione, Remenſis Archiepiſcopus de contumacia, *Nortmannus* Comes de vi manifeſta, Clerici Laudunenſes de injuſtâ excommunicatione, adversùs *Laudunenſem Hincmarum* conqueſti ſunt. Nova fidelitatis Profeſſione Regi & Metropolitano ſuo factâ, ortam adversùs ſe tempeſtatem nonnihil ſedavit. His verbis ſcripta erat Profeſſio: *Ego Hincmarus Eccleſiæ Laudunenſis Epiſcopus amodo & deinceps Domino Seniori meo Carolo Regi fidelis & obediens ero ſecundùm Miniſterium meum, ſicut homo ſuo Seniori, & Epiſcopus quilibet ſuo Regi eſſe debet: ac Privilegio Hincmari Metropolitani Provinciæ Remorum Eccleſiæ, ſecundùm ſacros Canones & Decreta Sedis Apoſtolicæ promulgata pro ſcire & poſſe me obedire velle profiteor.* Iſta conſtant ex Actis Synodi Duziacenſis, ex Annalibus Bertinianis ad annum 870. ex Aimoini Continuatore, & Flodoardo Lib. III. Cap. XXI.

Nortmanni Comitis, Laudunenſiúmque Clericorum, & aliorum examinandis querimoniis electi Judices, *Actardus*, *Ragenelmus*, & *Joannes* Epiſcopi. Comiti & nonnullis aliis adjudicatæ poſſeſſiones ſeu beneficia: cæterorum cauſæ comperendinatæ. Laudunenſis Epiſcopus, ante Diffinitionem contra ſacros Canones, & ſine ulla neceſſitate vel ratione fuga lapſus, Regularem Diffinitionem expectare contempſit. Tum Pitaciolum miſit, quò Romam eundi licentiam poſtulabat. Deinde neſcio quibus machinationibus ſæculares Judices à Rege impetravit, qui non ſolùm cauſas nedum cognitas ac diſcuſſas judicarent, ſed etiam negotia coram ejus Majeſtate per electos Judices finita retractarent. Hi fuere *Hilmigarius* Mercati Palatii Telonearius, *Flotarius*, ac *Urſio* Villarum Regiarum Majores, à quibus quædam ex diffinitis refricata & immutata, quædam ex diffiniendis judicata ſunt. Hoc facinore graviter contra Canones peccavit Laudunenſis Antiſtes, qui ab Eccleſiaſticis Judicibus ad Eccleſiaſticos majoris Auctoritatis Judices, & non à majoribus ad minores; nec ab Eccleſiaſticis ad ſæculares, neque à conſenſu partium electis provocari permittunt, ut obſervat *Hincmarus Remenſis* hanc hiſtoriam commemorans Epiſtola 35. Hoc miſerandâ excuſatione diluere conatur facinus *Hincmarus* Laudunenſis in Epiſtola ad Avunculum, quæ incipit: *Dibis, &c.* Fugam ſuam comparare audet cum fuga *S. Pauli* Damaſco ſe proripientis, & *S. Athanaſii* furorem Arianorum vitantis: Judices ex Ordine Epiſcoporum electos ad dictam diem non adfuiſſe queritur: Nihil ſe præſidii in Metropolitano & avunculo inveniſſe: Non jure & ratione ſecum agi, ſed vi & poteſtate: Appellationis ſuæ ad Sedem Apoſtolicam nullam habitam fuiſſe rationem: Avunculum ſuum Romani Pontificis Juribus derogare, ut Metropolitanorum dignitatem extollat. Poſtremam iſtam calumniam refellit *Hincmarus Remenſis* apud *Flodoardum* Lib. III. Cap. XXII.

Fugit è Synodo, & illuſoriam appellationem meditatur Hincmarus Laudunenſis.

Ab electis Judicibus Eccleſiaſticis provocat ad ſæculares.

Mendaciis & calumniis ſe excuſat.

Digitized by Google

Calumniis [illegible] Hincmarus Remenſis.

Cap. XXII. *Poſt alia multa*, inquit, *ſuper dolorem vulnerum meorum addens, dicis, ſicut in Scriptis tuis perverſis invenio, quia Apoſtolicæ Sedis poteſtati derogo. Unde nemo ſanum ſapiens tibi umquam credidit aut credet. Quoniam & ipſa Scripta, quæ ad Apoſtolicam Sedem ſæpiſſimè miſi, & ea quæ tibi reſultanti ſæpe tranſmiſi, te revincent, & in iſto ſæculo & in futuro Judicio. Non enim de me verum eſſe valebis uſquam probare, quod dicis: ab his, inquiens, à quibus pro Apoſtolicæ Sedis Privilegiis, quæ Chriſti ſunt, uſque ad mortem fas erat decertari, prædicatur & docetur, in his quæ eadem Sedes ſtatuit velut reſpuendum probari. Sed tu probaris ejus Privilegio reſultare, qui ſecundùm Sacroſanctorum Conciliorum Canones ab ipſa Prima Sede atque ab omni Eccleſia Catholica comprobatos, ut revera Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ conſecratos, & juxta Decreta ipſius Sanctæ Sedis ex eiſdem ſacris Canonibus promulgata, Metropolitano Privilegio ſemel & ſecundò ac tertiò commonitus, obedire detrectaſti, &c.*

Hadriano II. Pontif. Max. Hincmarus Laudunenſis [illegible] commovit in Regem, & in Hincmarum Metropolitanum.

IX. Abrupta Synodo Attiniacenſi, *Hincmarus Laudunenſis*, qui appellationem ſuam ad Sedem Apoſtolicam plenis buccis perſonabat, faventem habuit *Hadrianum II.* Pontificem Maximum, qui graves & acerbas pro ipſo literas ſcripſit *Carolo Calvo* Regi Chriſtianiſſimo, & *Hincmaro* Remenſi Metropolitano, quibus ipſos increpabat quòd appellantem Epiſcopum Romam ire prohiberent. Id conſtat ex Epiſtola *Caroli* Regis ad *Hadrianum II.* poſt Synodum Duziacenſem data, & ex Epiſt. poſteriore Epiſcoporum ejuſdem Concilii ad eumdem Pontificem, quas MSS. laudat P. *Cellotius* S. J. in *Vita Hincmari Laudunenſis*, §. XIII. & XIV. *Hadriano* reſpondit *Hincmarus* Epiſtola XLI. malevolum aliquem ejus Sanctitati obrepſiſſe, & verbis aut literis mendacia ſuggeſſiſſe. In poteſtate autem ſua non eſſe ut eum Romam mittat abſque mandatis Regis: immò nec ſibi fas eſſe è Regno ejus exire abſque ejus licentia. *Et ſicut*, inquit, *illa de quibus mihi pro eo ſcripſiſtis, mendaciter dicta ſunt, etiam aliquis vobis ſuggeſſit quòd eum ire Romam prohibuerim, vel diſſuaſerim, mendacium vobis nihilominus dixit, ſicut & plures in iſtis regionibus ſciunt, & ſcriptis ad eum ſæpe directis poſſum oſtendere. De eo quod puſillitati meæ veſtra reſcripſit Sublimitas, ut eumdem Hincmarum, & alios tres Epiſcopos omnium Epiſcoporum Regni Domni Caroli vicem ferentes ad Synodum Romam mitterem, veſtra ſciat Auctoritas, quia nec prædictum Hincmarum, nec etiam quemlibet Epiſcoporum Diœceſeos Remorum, minimè autem aliarum Provinciarum Epiſcopos, niſi Domnus Rex illis præceperit, Romam vel in aliquam partem, mea Commendatione mittendi habeo poteſtatem, nec ipſe ego ultra fines ſui Regni abſque illius ſcientia progredi valeo, ſicut Miſſis veſtræ Sanctitatis coram Odone venerabili Epiſcopo, & Anſegiſo Religioſo Preſbytero & Abbate, quibus noſtræ cauſæ ſunt cognitæ dixi. Epiſtolam quoque, ſicut mihi ſcripſiſtis, Domno noſtro Regi Carolo à vobis directam, & à me dandam pro Hincmaro, quæ ut coram eo relegeretur, &, quod in ea petebatis, impleret, me inſtanter juſſiſtis, Frater Hincmarus mihi non dedit, nec etiam miſit, ſed ſicut audivi, à Remigio & Harduico Archiepiſcopis aliarum Provinciarum eam Regi dari obtinuit.*

Hincmarus Remenſis [illegible] Rex acerbioribus [illegible] offendatur.

X. Literis ab *Hadriano* Papa ad ſuam Majeſtatem ſcriptis utpote aſperioribus vehementer offenſus eſt *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus: & metuendum erat ne *Hincmarum Laudunenſem*, qui ipſum cum Sede Apoſtolica committebat, gravi pœna mulctaret, niſi *Hincmarus* Archiepiſcopus *Odoni* Bellovacenſi cum apud Regem degenti ſcripſiſſet *De Preſbytero, qui Epiſtolam Papæ Româ detulerat, ut Regem admoneret, modificans ejus animum, ne contra Dominum aliquid faceret in Eccleſia Dei, vel Epiſcopali Ordine: Non pro Hincmaro nepote ſuo ſe tantùm id dicere aſſerens, quantùm pro ipſo Seniore ſuo Rege, ne ipſe taliter peccaret, unde æternaliter periret.* Ita refert *Flodoardus*, lib. III. cap. XXIII.

Literæ ab Hincmaro Remenſi ad Hadrianum II. ſcriptæ nomine Regis, ſtylo elatiori.

XI. Ad Literas Pontificis reſcripſit Carolus Rex Chriſtianiſſimus ſtylo acerbiori, Literas compoſuit *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus, Regis mandato. Extant inter ejus Epiſtolas Num. XLIII. Iis ſignificat, ſibi tandem perſuaſum eſſe priores Literas, quas aliorum inſtinctu ſcriptas crediderat, ac per obreptionem ab ipſo Pontifice ſubſcriptas, verè ipſius eſſe idque ex poſterioribus ſe doceri: Utraſque minùs honeſtas eſſe queritur, & Regiæ Majeſtati injurioſas. Se non poſſe ſuſcipere alacri mente omnia quæ à Sede Apoſtolica diriguntur, ut hortabatur *Hadrianus*, ſi contumelioſæ Literæ ad ſuam Majeſtatem ſcriberentur, in quibus perjurii, tyrannidis, ac perfidiæ, diſtractionis rerum Eccleſiaſticarum, murmurationis adversùs Sedem Apoſtolicam, crimina ſibi impinguntur. Se Mandatis Pontificis obedire non poſſe, quibus jubebat ut *Hincmarum Laudunenſem* Romam mitteret: quia & Canonibus, & Juribus Regiis ſunt adverſa. Epiſcopum pro ſuis exceſſibus legitimè damnatum, & publicæ quietis perturbatorem, Romam dirigi non oportere, ut libertas ipſi detur majores turbines excitandi. Poſſe quidem renovari Judicium in Provincia, Sedis Apoſtolicæ auctoritate; &, ſi probetur innoxius, demum ipſi permitti ut Sedem Apoſtolicam adeat. Reges Francorum non eſſe Epiſcoporum Vicedominos, nec ita cum ipſis agi oportere. Non ita ſcripſiſſe *Gregorium Magnum* & alios Pontifices ad Reges Chriſtianiſſimos, nec ita cum ipſis egiſſe. Monet ut judicet Privilegio *S. Petri*, juxta æquitatis ejus Judicium, ſi morem ſibi geri velit. Venerationem ſuam erga Sedem Apoſtolicam teſtatur, ac obedientiam pollicetur in his quæ ad Pontificis Miniſterium pertinent. Rogat ut nec Literas inhoneſtas, nec incongrua Mandata ulteriùs ad ſuam Majeſtatem dirigat, ne cogatur ejus Epiſtolas, & Nuntios minùs honorificè excipere. Hæc Epiſtola ſcripta eſt dumtaxat poſt Synodum Duziacenſem, cùm jam depoſitus eſſet *Hincmarus*, ut ex ejus tenore patet. *Sed valde mirati ſumus*, inquit, *ubi hoc Dictator Epiſtolæ nobis per Actardum Epiſcopum delatæ ſcriptum invenerit, Eſſe Apoſtolica Auctoritate præcipiendum, ut Rex corrector iniquorum & diſtrictor reorum, ac ſecundùm Leges Eccleſiaſticas atque mundanas ultor criminum, reum legaliter ac regulariter pro exceſſibus ſuis damnatum, ſuâ fretum potentiâ Romam dirigat; maximè autem illum qui & ante depoſitionem contra cuſtodiam publicam & contra quietem moliri in tribus Synodis extitit deprehenſus, ſicut in Geſtis Epiſcopalibus Paternitati veſtræ directis continetur, & poſt depoſitionem ſuam, & per ſe, &, per quoſcumque potuit, à ſua pervicacia non quievit. Sed non miramur ſi in poſterioribus Literis ex nomine veſtro nobis directis eſt inſulcitum, ut legaliter ac regulariter damnatus, qui nullis Legibus decernitur à quoquam gradu ſeu rebus ac facultatibus redonandus, antequam, ſi contra cuſtodiam & quietem publicam moliri non fuerit deprehenſus, renovatò Apoſtolicæ Sedis Auctoritate Judicio in Provinciâ, quâ fuerat judicatus, fortè inveniatur innoxius, Regiâ noſtrâ potentiâ ad veſtram veniat fretus, cùm, ſe auctore, damnato debeatur zelus rectitudinis, non clementia reſolutionis. Quæ ſi non de eodem foramine, de eodem tamen conamine manarunt, de quo & anteriores fluxerunt, in quibus continetur: Ut res omnes Hincmaro commiſſæ Eccleſiæ, donec ad propria reverteretur, nobis committeretis, ut indemnes conſiſterent,*

Hæc Epiſtola ſcripta tantum poſt Synodum Duziacenſem.

rent, & aliquod diſpendium non incurrerent. Unde, ſicut vobis reſcripſimus, & nunc iterum vobis ſcribere non piguit, ſed exigente cauſa neceſſarium eſt, quia Reges Francorum ex Regio genere nati, non Epiſcoporum Vicedomini, ſed terræ Domini hactenus fuimus computati: Et ut Leo, ac Romana Synodus ſcripſit, Reges & Imperatores, quos terris divina potentia præcepit præeſſe, Jus diſtinguendorum negotiorum Epiſcopis Sanctis juxta Divalia Conſtituta permiſerunt, non autem Epiſcoporum villici extiterunt. Et S. Auguſtinus dicit: Per jura Regum poſſidentur poſſeſſiones: non autem per Epiſcopale Imperium Reges villici fiunt, actoréſque Epiſcoporum. Et Dominus quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo reddi præcepit, qui etiam cenſum Regi reddidit. Et Apoſtolus voluit ſerviri Regibus, voluit honorari, & non conculcari Reges. Regem, inquit, honorificate, &c. Et ſi revolveritis Regeſta deceſſorum veſtrorum, talia Mandata, ſicut habentur in Literis ex nomine veſtro nobis directis per Actardum Epiſcopum, Deceſſores noſtros à Deceſſoribus veſtris accepiſſe nullatenus invenietis.

Regum auctoritas & jura.

Et infrà. *Nos autem Auctoritatem veſtram judicaturam potius credimus, ut ea ſequamur, quæ Deceſſores veſtri ſecundùm Scripturarum tramitem, prædicationémque Majorum ſcripſerunt, quàm illa quæ Scriptor ſæpe dicta Epiſtola ex nomine veſtro nobis directa confinxit..... Satis ergo mirari non poſſumus unde ſcriptor Epiſtolæ nobis ex nomine veſtro delatæ hanc Legem apud ſe auro ſculptam produxit, quam Dominus digito ſuo non ſcripſit, nec ſcribendam cuiquam inſpiravit, neque ordinatam per Angelos in manu Mediatoris illius dedit, quam non Paganus indixit, non Chriſtianus induxit, non Eccleſiaſticus Vir decrevit; quæ de ſub iſto cœlo, ſicut non atramento manu juſtitia, ita nec Spiritu Dei vivi ſcripta perſonuit; quæ me Regem à Deo conſtitutum, & gladio ex utraque parte acuto, ultore ſcilicet nocentium, & defenſore innocentium, inſignitum, ad vindictam malefactorum, ut exponit Apoſtolus, laudem verò bonorum, rei atque damnati fautorem eſſe præcipit: jubens ut Hincmarum ſacrarum Legum prævaricatorem, Sancti Sacerdotii vituperatorem, Regiæ Dignitatis contra Regulam Apoſtolicam dehortatorem, Regni perturbatorem, perjurum, & ſeditionum auctorem, Eccleſiæ ſibi commiſſæ afflictorem, facultatum Eccleſiaſticarum ſacrilegum fraudatorem ac extirpatorem, Epiſcoporum, ac totius populi noſtrarum partium ſcandalizatorem, alienarum rerum pervaſorem, & veniendo contra profeſſiones, & ſubſcriptiones ſuas à ſe ipſo damnatum, potentiâ Regiâ fretum Romam venire faciamus.*

Et infrà, ubi ex Imperatorum Legibus, & Pontificum Decretis multa protulit de Epiſcopis depoſitis, & poſt exauctorationem ſuam aliquid contra pacem publicam molientibus; ubi Leges publicas & Imperatorum Edicta ſervanda ipſis Pontificum verbis probavit, & maximè *Gelaſii* in Epiſtola X. ad *Anaſtaſium* Imperatorem data, ſcribentis: *Si quantum ad ordinem publicæ pertinet diſciplinæ cognoſcentes Imperium tibi supernâ diſpoſitione collatum, Legibus tuis ipſi quoque parent Religionis Antiſtites.... quo, rogo te affectu eis convenit obedire, qui pro eroganlis venerabilibus ſunt attributi Myſteriis?* His (inquam) recenſitis, ſubjungit: *Quod & nos juxta hortamentum Beati Gelaſii incunctanter atque libenter exequi cupimus, in his quæ ad ſuum Miniſterium pertinent, cunctis generaliter Sacerdotibus rectè divina tractantibus, & potiſſimè Sedis illius Præſuli, quem cunctis Sacerdotibus Divinitas ſumma voluit præeminere, & ſubſequens Eccleſiæ jugiter pietas celebravit: ſicut noſtri Deceſſores ac progenitores Imperatores & Reges egerunt, ut & Apoſtolicæ Sedis Pontifex, & reliqui Domini Sacerdotes, nobis quæ à Deo ſunt conſtituta exhibeant....... Quia ſecundùm Pontificale Miniſterium veſtrum Regio Miniſterio noſtro monita veſtræ Paternitatis obedienter ac libenter cupimus obaudire, patimini nos ea ſervare, quæ Prædeceſſores veſtri ac noſtri de hujuſmodi unde agitur conſtituerunt, & roborantes ſervando quæ geſta ſunt, rata doceamus eſſe debere quæ gerimus. Nam quomodo Leges Principum ritè vocabuntur æternæ, ſi tranſeuntibus Principibus unà cum eis Conſtitutio Legis tranſibit?*

Romanum Pontificem cunctis Sacerdotibus Deus præeminere voluit.

Subdit Rex Chriſtianiſſimus: *Et cùm ita ſacræ Leges, tam Eccleſiaſticæ, quàm mundanæ, de damnato Epiſcopali & Synodali Concilio decernant, non eſt noſtri Regii Miniſterii, reum & ſacrorum Canonum Judicio condemnatum, atque Apoſtolicæ Sedis Definitione, ſicut in Geſtis Synodi invenire poteſtis, anathematizatum, noſtrâ potentiâ fretum quoquam dirigere, cùm apertiſſimè ſacri Canones definiant, & Leges Juſtiniani, ac cæterorum Imperatorum Catholicorum Edicta, qualiter, & pro quibus, & à quibus, Epiſcopus debeat judicari, & poſt Judicium, quid & qualiter, & per quos ſit inde Apoſtolicæ Sedi agendum, quæ non abnuimus, ſed incunctanter ac competenter annuimus.... Quocirca quia Dominus dicit per Prophetam*, "Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & Legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum eſt, *nolite permittere nobis ſcribi ex veſtræ Auctoritatis nomine, quæ in Legibus ſacris Dei ſapientiâ conditis, & in Sanctis Regulis ejuſdem Spiritu promulgatis non continentur, dicente item Propheta, id eſt, Sacerdoti præcipiente*, Audiens nuntiabis eis ex me. *Ex me,* " *inquit, & non ex te.*

a Malach. 2.

Ezech. 33.

Addit, irritum eſſe, quicquid Pontificis nomine ſcribitur à Canonum Conſtitutione diverſum, *Manere Petri Privilegium, ubi ex illius æquitate fertur Judicium* (quemadmodum ait S. Leo) *Non manere ergo Petri Privilegium, ubi ex illius æquitate* " *non fertur Judicium. Ergo*, inquit, *jubete & judicate Privilegio magni Petri, juxta æquitatis ejus judicium, quæ jubenda & judicanda ſunt*, Ne (*ut dicit ejus Coapoſtolus*) * vituperetur Miniſterium veſtrum: *Quia & nos ſecundùm Regium Miniſterium noſtrum, quantùm ex nobis eſt, cupimus ſervare quod ſcriptum eſt;* Filii obedite parentibus veſtris in Domino.

S. Petri Privilegium.

2. Cor. 6.

De eo autem quod in Literis ex nomine veſtro nobis directis habetur, " Ut veniente Hincmaro Romam, veniat accuſator idoneus qui nullâ poſſit Auctoritate legitima reſpui, *reſcribimus, quia licèt hæc commendatio nullâ ſit ratione atque Auctoritate ſuffulta, ſi fortè apud Vos exlex ſolus Hincmarus nova lege, priſcis tam publicis quàm Eccleſiaſticis contraria, immò ordine novóque more habetur, ut nonniſi à vobis & Romæ valeat judicari pro his exceſſibus, de quibus habentur certa ſacrorum Canonum ac Legum Decreta, quæ ut Leo dicit, nullâ poſſunt ratione convelli, cùm etiam de cauſa fidei, ut dicit Gelaſius, cuicumque Pontifici liceat, ſecundùm regulam erroris ante damnati, quemlibet à Catholica Communione diſcernere. Et ego ita exors ab omnibus accuſationibus, non ſolùm ab his, quibus legaliter & regulariter accuſandi adversùs ſeipſum denegatur licentia: verùm & ab his quibus in propriis cauſis accuſatio non negatur, ſicus Leges & Regulæ jubent, in Provincia in qua ſunt orta negotia terminari non valeant, & ſecundùm Antiochenos Canones, Provincialium Synodorum non debeant experiri examen, ſi vobis vias cum conſenſu dilectiſſimi nepotis noſtri Imperatoris veſtri obtinueritis, cooperante Domino, pace in Regno noſtro contra Paganos, virtute, vel quacumque diſpoſitione Dei obtenta, Romam venire congruo tempore non differemus. Et quia illum regulariter aut legaliter in Synodo Epiſcoporum*

rum plurimarum Provinciarum de certis cauſis accuſavimus, idoneum nos accuſatorem illius oſtendemus, & tantos teſtes idoneos diverſi ordinis ac dignitatis nobiſcum ducemus, cum quibus eum legaliter ac regulariter nos accuſaſſe, & comprobaſſe, ſufficientiſſimè comprobabimus.

Denique rogat Summum Pontificem ne ſe erga Sedem Apoſtolicam alioqui maxima veneratione propenſum Literis inhoneſtis & acerbis in contrarium impellat. *Deprecantes vos*, inquit, *in omnipotentis Dei honore, & SS. Apoſtolorum veneratione, ut tales inhonorationis noſtræ Epiſtolas, taliáque Mandata, ſicut hactenus ex nomine veſtro ſuſcepimus, nobis & Regni noſtri Epiſcopis ac Primoribus de cætero non mandetis, & non compellatis nos Mandata veſtra & Epiſtolas inhonorandas contemnere, & Miſſos veſtros dehonorare, qui vobis in his quæ ad veſtrum Miniſterium pertinent, ſi tamen Miniſterium veſtrum, cupimus obtemperare. Quæ pro veſtri honore Privilegii vobis dicimus, quia vobis ſicut revera Vicario B. Petri Apoſtolorum Principis, in omnibus debitè ac competenter obedire deſideramus, & ne aliter eveniat, cavere per omnia cupimus, ac veſtram Sanctitatem idipſum cavere, humili prece depoſcimus, ne nos & noſtros ſatis invitos ad id cogatis convertere, quod in Quinta univerſali Synodo, à Sede Apoſtolica, ut in Apoſtolicis Literis, præcipuè autem in Synodica B. Gregorii ad quatuor Patriarchas, & in aliis ejus Epiſtolis unà cum quatuor præcedentibus legimus collaudatum atque ſuſceptum, invenitur nobis tenendum. Quod adhuc noſtris Literis ad axemplum inſerere noluimus, donec ſciamus ſi duritiam Mandatorum veſtrorum erga nos aliter ad benignitatem inflectere poterimus: Quia quod ex Apoſtolica Sedis nomine, ſecundùm Sanctarum Scripturarum tramitem prædicationémque majorum, & Orthodoxorum Decreta ſcribitur, ſequendum & tenendum non ignoramus, & quod ſecus à quoquam fuerit compilatum ſive confictum, non ſolùm reſpuendum, ſed & redarguendum eſſe cognoſcimus.*

Sedis Apoſtolicæ Mandata Scripturis ſacris, prædicationi majorum, & ſacris Canonibus ſeu Decretis conſona, in omnibus ſequenda & tenenda, Rex Carolus Calvus profitetur.

Eò prorupit Gallorum impetus, ut immodeſtam comminationem literis ſuis inſeruerint. Non negabant tamen *Carolus Calvus* & *Hincmarus* Remenſis, aliique Antiſtites Gallicani, jus appellationis ad Sedem Apoſtolicam, ſed negabant dumtaxat primam cauſæ cognitionem illuc trahi poſſe, quæ nempe ad Synodum Provincialem aut Nationalem jure pertineret. Negabant etiam ſe teneri Epiſcopum dejectum, licèt appellantem, Romam mittere, ſi Majeſtatis reus eſſet, ac ob injurias Regi illatas depoſitus, ac publicam pacem non ceſſaret perturbare. Negabant tertiò ab electis Judicibus appellari poſſe. Si appellationi locus eſſet, contendebant Romanum Pontificem delegare debere Judices in partibus, qui cauſam retractarent. Sed de his poſtea.

Synodus apud Duziacum * contra Hincmarum Laudunenſem celebrata.

* Douzy, villa Remenſis Diœceſis, uno lapide ſupra confluentes Cari in Moſam, æquali ſpatio inter & Moſomagum ſpatio diſtans.

XII. Acris illa de *Hincmari* appellatione cum *Hadriano II.* contentio, poſt Synodum Attiniacenſem cœpta, ultra Duziacenſem perſeveravit. Indicta eſt hæc Synodus à *Carolo* Rege ad menſem Auguſtum, anni 871. ut Annales Bertiniani ad eumdem annum referunt. Ea in Synodo Rex Actorem ſe contra *Hincmarum* Laudunenſem præſtitit, Libellúmque Proclamationis obtulit Patribus. Conqueſtus eſt 1. Quòd Majeſtatem ſuam diſtractionis rerum Eccleſiaſticarum apud Romanum Pontificem per calumniam accuſaſſet, miſſo Romam *Celſano*. 2. Quòd ab ipſo *Carolo* Rege ad *Lotharium* defectionem eſſet meditatus, deſertàque Eccleſia & plebe ſibi commiſſâ, honores in illius Regno accipere decreviſſet. 3. Quòd ſacramentum fidelitatis ſibi præſtitum violaſſet, ab Attiniacenſi Synodo fugiens. 4. Quòd homines Regi infideles, contra ejus Mandata, clanculum emiſiſſet, Miſſóſque Regios armata manu a Sacræ Juſſionis executione prohibuiſſet.

Rex Actorem ſe præſtat, Libellúmque Proclamationis offert Synodo.

Libellum Expoſtulationis contra eumdem *Hincmarum Laudunenſem* obtulit Synodo Remenſis Metropolitanus *Hincmarus*. Capita querimoniarum plurima continebat. 1. Quòd Palatinam adminiſtrationem, & Abbatiam in tertia Provincia ultra Remenſem, per ſæculares Poteſtates, contra Sardicenſes Canones, ſuſcepiſſet, inconſulto Metropolitano ſuo, id eſt, ipſo Archiepiſcopo Remenſi, eóque interdicente per aliquot annos renuiſſet. 2. Quòd ad eamdem Abbatiam, abſque ejuſdem Metropolitani licentia ſæpe profectus fuiſſet; quòd *Hilarii*, *Zoſimi*, & *S. Gregorii* Pontificum Decretis vetitum eſt. 3. Quòd ad Ordinationem Epiſcopi Cameracenſis vocatus, venire, aut Vicarium mittere contempſiſſet. 4. Quòd à Rege vocatus ut de rebus pecuniariis contra conquerentes rationem coram eo redderet, venire noluiſſet, nec advocatum mittere, nec electis Judicibus cauſæ cognitionem permittere. 5. Quòd alienarum Diœceſum Parochianos, nullis criminibus accuſatos, vel confeſſos, ſive convictos, nullâ monitione regulari præmiſsâ, eodem inconſulto Metropolitano, excommunicaſſet. 6. Quòd Preſbyteros omnes & Miniſtros Laudunenſis Eccleſiæ illegitima excommunicatione feriiſſet: & ab iis infantes baptizari, Pœnitentiam & Viaticum morientibus dari, mortuos Eccleſiaſtico ritu ſepulturæ tradi prohibuiſſet. 7. Quòd Metropolitano ipſum de his exceſſibus arguenti morem non geſſiſſet. 8. Quòd ineptam Decretorum inter ſe pugnantium Collectionem ediderit, eique ſubſcripſerit, & à ſuis Clericis ſubſcribi juſſerit, eodem inconſulto Metropolitano. 9. Quòd ea in Collectione Patrum verba ſenſúſque corruperit. 10. Quòd frequenter admonitus à Metropolitano, excuſare culpas maluerit, quàm emendare. 11. Quòd à Synodo apud Attiniacum celebrata noctu fugerit, non expectatâ Judicum à ſe electorum Sententiâ. 12. Quòd res Eccleſiæ Laudunenſis, abſque Metropolitani & Coëpiſcoporum conſilio, & proprii Cleri conſenſu, Regi ceſſiſſet, *Nortmanno* Comiti in Beneficium tradendas. 13. Quòd fruſtratoria appellatione ad Romanum Pontificem ſui Metropolitani & Comprovincialium Epiſcoporum Judicium declinaſſet. 14. Quòd fictam Schedulam quaſi ab Epiſcopis Synodi apud Tuſiacum celebratæ conſcriptam, ad ipſum *Hincmarum* Remenſem Metropolitanum miſiſſet. 15. Quòd poſt fugam ab Attiniaco, relicto Eccleſiæ Judicio, ſæculares Judices à Rege petiiſſet, ac diffinita ab electis Judicibus Eccleſiaſticis negotia retractari curaſſet. 16. Quòd excommunicationi complicum *Carlomanni*, adversùs *Carolum* Regem dominum ac patrem ſuum perduellis, poſt quartam admonitionem, ſubſcribere renuiſſet. 17. Quòd traditionis crimen Metropolitano ſuo per calumniam impoſuiſſet, falsò ipſi exprobrans quòd eum Regi tradidiſſet, cùm ab eo apud Silvacum detentus eſt: quam calumniam Remenſis Hincmarus certiſſimis documentis diſſipavit, ut & complures alias. 18. Quòd à Synodo ipſa jam tertiò vocatus, non ſe ſiſteret. Hæc omnia conſtant ex Libello Proclamationis *Hincmari Remenſis*, triginta quinque Capitibus conſtante, qui extat in Actis Concilii Duziacenſis, P. II.

Hincmarus Remenſis Libellum expoſtulationis Synodo offert contra Hincmarum Laudunenſem.

Accepta Regis adversùs *Hincmarum Laudunenſem* Proclamatione, & *Hincmari Remenſis* adversùs eumdem Expoſtulatione, Epiſcopi quorum Judicium Rex poſtulaverat, Reſponſionem ad ſingula ipſius Libelli Capita adornarunt, ex Scriptura Sacra, Canonibus, & Legibus Imperatorum, exponentes gravitatem criminum quibus accuſa-

batur

batur *Hincmarus*, & quid adverſùs horum criminum reos iidem Canones & Leges decernant. Hæc Reſponſio duodecim conſtans Capitibus, Tertia Pars eſt Synodi Duziacenſis.

Hincmari Laudunenſis contumax ſilentium.

Interim *Hincmarus Laudunenſis* ter ad Synodum vocatus, per Epiſcopum, Preſbyterum, & Diaconum, advenit. Cum ipſo communicata eſt *Caroli* Regis Expoſtulatio adverſùs ipſum Patribus oblata, necnon Epiſtola *Hadriani II.* Pontificis Maximi, quâ ipſi Auctoritate Sancti Spiritus præcipiebat, ut Metropolitano ſuo per omnia ſecundùm ſacros Canones ſubjectus eſſet, *Salvo dumtaxat Apoſtolicæ Sedis Synodico proclamandi Judicio.* Ipſi datæ ſunt induciæ ut ad ſingula capita Proclamationis Regiæ reſponderet. Poſt trinam rurſus citationem, ægrè ſtitit ſe Synodo. Interrogatus, nihil ſe reſponſurum conteſtatus eſt, quòd rebus ſuis & facultatibus Regis mandato ſpoliatus eſſet. Rem aliter ſe habere, certiſſimis documentis & teſtimoniis Rex probavit, & calumniæ ipſum convicit. Spoliati etiam theſauri Laudunenſis Eccleſiæ convictus eſt.

Multorum criminum convincitur.

Ab *Hincmaro* Metropolitano reſpondere juſſus ad objecta, illum recuſavit, appellationem ad Sedem Apoſtolicam ingerens. Recuſationis rationem dixit, quòd nempe ipſum à Rege in cuſtodia detineri feciſſet. Teſtimoniis Regis, Epiſcoporum, Clericorum, & Procerum diſſipata calumnia; recuſatio nulla judicata eſt. Ab *Hincmaro* itaque Metropolitano interrogatus Synodi juſſu appellationem ad Romanum Pontificem oppoſuit, Romámque citavit accuſatores. Fruſtratoriæ appellationis nulla habita ratio. Contumaciter ſilens, ex verbis, ſcriptis, & ſubſcriptionibus ſuis legitimíſque teſtimoniis convictus eſt ſeditionis, calumniæ, inobedientiæ, perjurii, & infidelitatis in Regem, pervaſionis, diſtractionis rerum Eccleſiaſticarum, excommunicationis temerè & injuſtè latæ, contemptûs, inobedientiæ, & contumaciæ erga Metropolitanum, &c. Patres ſententiam rogati, ipſum depoſitione dignum judicarunt,

Damnatur atque depoſitus.

Salvo per omnia Apoſtolicæ Sedis Judicio. Omnium acceptis ſuffragiis, *Hincmarus* Metropolitanus Sententiam depoſitionis in eum protulit, cui poſt ipſum ſeptem alii Metropolitani, tredecim Epiſcopi, Chorepiſcopus unus, ſex Preſbyteri, & Archidiaconi duo Epiſcoporum abſentium Vicarii, pariter ſubſcripſere.

XIII. Denique Synodica Epiſtola ad *Hadrianum II.* Pontificem Maximum ſcripta eſt, cauſæ totius relationem continens, quâ Patres rogarunt Sententiam adverſùs *Hincmarum* Laudunenſem Epiſcopum latam ab Apoſtolica Sede confirmari. Scripſit & privatam Epiſtolam ad eumdem Pontificem *Hincmarus* Remenſis Metropolitanus.

Miſſa Relatio Geſtorum ad Hadrianum II. & Synodi confirmatio petita, quam ille negavit.

Hadriani II. Epiſtola ad Epiſcopos.

Orarunt Antiſtites omnes ſummo conſenſu, ut *Actardum* Epiſcopum Nannetenſem, à Britonibus è Sede ſua ejectum, qui Synodi Relationem ad ejus Sanctitatem deferebat, Legationémque ab eadem Synodo ad Sedem Apoſtolicam ſuſceperat, Eccleſiæ Metropolitanæ Turonenſi præficeret. Id lubentiſſimè conceſſit *Hadrianus*, ſed Synodum, & Sententiam in *Hincmarum* latam confirmare noluit, quòd *cùm clamaret in Synodo ſe ad Sedem Apoſtolicam velle incunctanter venire, atque in præſentia ejus pro objectis ſibi ab adverſario criminibus reſpondere, damnationis in eum fuerit prolata Sententia.* Juſſit illum mitti Romam, & cum eo *Accuſatorem idoneum, qui nulla poſſet auctoritate legitima reſpui*; ut cum Synodali Conventu, ſecundùm morem Judicium retractaretur. Vetuit interim quouſque cauſa illius refricata fuiſſet atque finita, alterum

A Epiſcopum in Eccleſia Laudunenſi ullatenùs ordinari. Id conſtat ex Epiſtola *Hadriani II.* ad Epiſcopos Synodi Duziacenſis, & ex altera ad Regem *Carolum* paulò aſperiori, quâ cùm ejus offenſam Majeſtatem perſpexiſſet, aliam reſcripſit longè honorificentiorem atque mitiorem, quâ ejus virtutes effusè primùm commendavit, ejus ut animum deliniret.

Duplex ad Regem.

Donum, inquit, *ſapientiæ diligimus divinitus tibi collatum. Prædicatur enim de te & longè latéque diffunditur, quòd ſis ſapiens & Deum timens . . . . Narratur etiam* B *quòd ſis juſtus . . . . . . Annuntiatur etiam à pluribus probis, maximè à Comminiſtro & Fratre noſtro, veſtróque & Fratrum noſtrorum Regni veſtri, Duziacenſis Synodi Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Legato, Archiepiſcopo jam à nobis conſtituto Turonenſibus Actardo, quòd ſis amator, exaltator, & illuſtrator ſpecialis in orbe terrarum & permaximus Eccleſiarum Dei: ita ut nullus ſit Epiſcopatus, nullúmque Monaſterium in Regno tuo, quod non auxeris rebus propriis, & reſtitueris ſuis perplurimùm: optaréſque ferventer & deſiderares hanc Principis Apoſtolorum Petri Primam Sedem exaltare, honorare, multiſque muneribus Vicarium ejus, &* C *Clerum ſibi commiſſum ditare, & ab omnibus hoſtibus, prout poſſe & tempus dictaverit, defenſare . . . . In veritate credite nobis, quia tales virtutes ſic diligo in vobis ſicut animam meam.*

Hadrianus II. literas aſperiores Regi ſcriptas excuſat.

Ad hæc, literas aſperiores Româ miſſas ſic excuſat, ut à ſe ſcriptas neget, ſed ab Officiis, ſuo nomine. *Et ſi quædam Literæ delatæ vobis ſunt aliter ſe habentes in ſuperficie, vel ſubreptæ, vel à noſtris, nobis infirmantibus extortæ, vel à qualibet perſona confictæ, duriùs aut acriùs mordaciter ſonantes: id tamen nobis fixum ſemper manſit in mente, quod vobis ſignificavimus devotè.*

Illi pollicetur imperium.

Regi etiam pollicitus eſt patrocinium & operam ad Imperium obtinendum, ſi *Ludovico Juniori* Imperatori nepoti ſuo ſuperſtes eſſet. *Integra fide, & ſinceramente, devotáque voluntate, ut ſermo ſit ſecretior, &* D *litera clandeſtina, nullique niſi fideliſſimis publicanda, vobis confitemur devovendo, & noteſcimus affirmando, ſalva fidelitate Imperatoris noſtri, quia ſi ſuperſtes ei fuerit veſtra Nobilitas, vita nobis comite, ſi dederit nobis quilibet multorum modiorum auri cumulum, numquam acquieſcemus, expoſcemus, aut ſponte ſuſcipiemus alium in Regnum & Imperium Romanum, niſi te ipſum, &c.* Denique devolutus ad *Hincmari* negotium, de ipſo longè remiſſiùs loquitur ac mitiùs quàm antea, vult appellationis ejus habita ratione ut Romam ire permittatur, & accuſationibus, Actis, ac Sen- E tentia Synodi cum illo communicatis, ſi ſe injuſtè damnatum conteſtetur, electis ab ipſo Judicibus, aut miſſis ex latere Pontificis Legatis, cauſa in Provincia finiatur. Nec interim tamen illum ſe reſtituere ſignificat in priſtinum gradum. Quòd ſi Romam juſſus non perrexerit, ratam eſſe vult Sententiam in eum latam à Synodo. *De Pontifice Laudunenſi Hincmaro à Præſulibus decem Provinciarum depoſito, & à Metropolitano ſuo venerabili Fratre Hincmaro Archiepiſcopo, reſervato per omnia hujus Primæ Sedis Privilegii Judicio, cumulata in Synodalibus Literis, & præfati Metropolitani, & veſtris, necnon* F *in Libello Reclamationis Cleri & plebis Laudunenſis, ſeu in Libello continente ſeriem Geſtorum Synodi, tanta turpia, tanta dictu nefanda, tantáque execranda, & auctorem ſuum damnantia referuntur, ut incredibilia ab ignorantibus videantur. At de his nihil audemus judicare, quod poſſit Nicæno Concilio, & quinque cæterorum Conciliorum Regulis, vel Decretis noſtrorum Anteceſſorum obviare. At de his quod præfati Canones & Decreta decernunt,*

Hincmaro Laudunenſi ad Sedem

Apoſtolicam appellanti permitti jubet Hadrianus II. ut Romam veniat, cæterùm ejus cauſam in Provincia finiendam edicit.

ipſique cum ipſis unà vobiſcum congregati cum noſtro ſpiritu ſimiliter decernimus, & quod ſtatuunt, ſtatuimus; & quod judicant, judicamus. Nec in ullo deviantes à tenore Canonico, ſervantes omnibus ſua Jura Metropolitanis, &c....... Sed quia non ſatis idonea videntur & matura noſtris, & huic Sanctæ Sedi condigna, donec ad hanc Sanctiſſimam & Apoſtolicam, quam appellavit, Sedem ſpatium habeat veniendi: ideo veniat, & oſterſis ſibi Litteris, quas nobis miſiſtis, & Libello continente ſeriem Synodi, Libellulo etiam Cleri & Plebis Laudunenſis Proclamationem continente, ſi adhuc juſtam putaverit habere Proclamationem, aſſerens ſe injuſtè damnatum: tunc electis Judicibus, non tamen eo priùs in gradu reſtituto, aut ex latere noſtro directis Legatis, cum Auctoritate noſtra refricentur quæ geſta ſunt, & negotia in qua orta ſunt Provincia canonicè terminentur. Quod ſi venire detrectaverit, clareat quod idem ipſe dederit locum damnationis in ſemetipſum, nec ſacer Ordo differendo, moram patiatur vel detrimentum.

Epiſtola Gallicanorum Præſulum ad Hadrianum II. P. M.

XIV. *Actardus* Metropolitani Turonenſis auctus dignitate, rediit in Gallias cum *Hadriani* Papæ Litteris ad Epiſcopos, & ad Regem: quæ haud æquo animo ab his ſunt ſuſceptæ, metuentibus ne lite adhuc pendente, *Hincmarus Laudunenſis* novas turbas excitaret, ſolitiſque artibus & calumniis Romanæ Curiæ illuderet. Quare Epiſcopi qui ad Synodum Duziacenſem convenerant, ad Pontificem reſcripſere, Acta Concilii, & Synodicam, per *Actardum* miſſa, ab ejus Sanctitate ex integro relecta non fuiſſe, vel ſtudio neceſſario expenſa. Incuſant eum qui Pontificis Epiſtolam ſcripſit, quòd ad locum illum Actorum non attenderit, ubi, antequam damnationis Sententia in *Hincmarum* proferretur, ita ſcriptum eſt: *Tunc lecta ſunt in Synodo ab Adalgario Diacono ſententia Canonum, ita eo dicente: Sardicenſes Canones decreverunt, ut ſi aliquis Epiſcopus judicatus fuerit in aliqua cauſa, & putat ſe bonam cauſam habere, ut iterum Concilium renovetur: Si vobis placet, Sancti Petri Apoſtoli memoriam honoremus, ut ſcribatur ab his qui cauſam examinaverunt, Julio Romano Epiſcopo, & ſi judicaverit renovandum eſſe judicium, renovetur, & det Judices. Si autem probaverit talem cauſam eſſe ut non refricentur ea quæ acta ſunt, quæ decreverit, confirmata erunt. Et Innocentius Papa decrevit, Ut ſi majores cauſæ in medio fuerint devolutæ, ad Sedem Apoſtolicam, ſicut Synodus ſtatuit, & vetus conſuetudo exigit, poſt judicium Epiſcopale referantur. Et Bonifacius Papa dicit: Nos per omnes Provincias Litteris dirigemus, ne excuſationem ſibi ignorationis Maximus obtendat, ut ad Provinciam venire cogatur, & illic ſe conſtituto præſentare Judicio. Quicquid autem veſtra Caritas de hac cauſa duxerit decernendum, cùm ad nos relatum fuerit, noſtrâ, ut condecet, neceſſe eſt Auctoritate firmetur. Et S. Leo Papa decrevit: Si quæ, inquiens, aliæ emerſerint cauſæ, quæ ad ſtatum Eccleſiarum & ad concordiam pertinent Sacerdotum, illic ſub timore Domini volumina ventilentur, & de componendis atque compoſitis omnibus ad nos Relatio plena mittatur, ut ea quæ juxta Eccleſiaſticum morem juſtè & rationabiliter fuerint definita, noſtrâ quoque Sententiâ roborentur.* Hæc & alia plura quæ deſiderantur (Fragmentum enim dumtaxat iſtius Epiſtolæ exhibet Tomus III. Conciliorum Galliæ) ad Pontificem reſcripſerunt, quibus probarent ſe debitam venerationem Sedi Apoſtolicæ ſervaſſe, Appellationi *Hincmari* detuliſſe, modò canonicè interjiceretur, poſt Synodi Nationalis Judicium, ſecundùm Canones Sardicenſes, nec fruſtratoria, & deſultoria

Canon. III. Sardic.

Hincmarus Remenſis, aliique Synodi Duziacenſis Epiſcopi, Jura Sedis Apoſtolicæ in cauſa Hincmari Laudunenſis venerati ſunt ac ſervarunt.

Nec legitimam appellationem prohibuere, ſed deſultoriam ac fruſtratoriam.

eſſet. Veriſimile eſt ipſos hæc pariter verba Sententiæ ab *Hincmaro* Metropolitano latæ, ſuo, Synodique nomine, rogaſſe Pontificem ut attenderet: *Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, cujus Evangelica veritati pertinaci præſumptione perniciosâ excommunicationis repugnavit, judicio Sancti Spiritus, qui locutus eſt in Beatiſſimis Apoſtolis, & Apoſtolicæ Sedis Pontificibus, quorum doctrina atque Decretis cauſâ ſuæ injuriæ crudeliter & contumaciter obviavit, ſecundùm ſacros Sanctorum Conciliorum Canones Spiritu Dei conditos, & totius Mundi reverentia conſecratos, quibus ſæpe correptus, & non correctus, multoties reſultavit: & ideo ipſe contra ſe elicuit Canonicam damnationis proferri Sententiam: Epiſcopali honore ac dignitate privatum judico, & omni Sacerdotali Officio ſpoliatum decerno: reſervato per omnia Juris Privilegio Domni & Patris noſtri Hadriani, Apoſtolicæ ac Primæ Sedis Papæ: ſicut ſacri Sardicenſes Canones decreverunt, & ejuſdem Apoſtolicæ Sedis Pontifices Innocentius, Bonifacius, Leo, ex eiſdem ſacris Canonibus promulgaverunt.*

Sanè Concilii Duziacenſis Patres jus recipiendi ac judicandi Epiſcoporum dejectorum appellationes Sedi Apoſtolicæ non negaſſe, ſed ſolùm contendiſſe primam cauſæ cognitionem in Provincia inſtitui debere, Acta ejuſdem Synodi teſtantur, Cap. VII. ubi dixiſſe refertur Hincmarus Laudunenſis: *Ut quilibet illi quæcumque vellet objicere, iret cum illo Romam & in Domni Apoſtolici Judicio, quæ vellet, illi diceret.* Quod quàm ſit contra Leges & Canones, inquiunt Acta, nemo eſt qui neſciat. *Dicunt enim Leges, ut ultra Provinciæ terminos accuſandi licentia non progrediatur. Oportet enim illic criminum judicia agitari, ubi facinus dicatur admiſſum. Et Carthaginenſes Canones: Placuit ut accuſatus, vel accuſator in eo loco, unde eſt ille qui accuſatur, ſi metuat aliquam vim temerariæ multitudinis, locum ſibi eligat proximum, quo non ſit difficile teſtes producere, ubi cauſa finiatur. Quod Capitulum S. Gregorius in Regeſto*, & Africanum Concilium ad Cæleſtinum ſcribens, non pro accuſato, ſed pro ab accuſatore teſtibus producendis decretum fuiſſe demonſtrant: cùm oſtenditur ratum Judicium eſſe debere, quò teſtium neceſſaria perſona, vel propter ſexus, vel propter ſenectutis infirmitatem, vel pro aliis impedimentis, ad locum proximum poſſunt adduci: quia convinci nemo niſi aut ſcripturâ, aut teſtibus poteſt. Et Sardicenſes Canones Epiſcopum à congregatis regionis Epiſcopis de gradu ſuo dejectum, à finitimis Epiſcopis, cum ejuſdem Provinciæ Epiſcopis, Apoſtolicæ Sedis Auctoritate, vel cum à latere ſuo directo, in Provincia, in qua cauſa ventilata & judicata eſt, jubent audiri.* Et hinc, S. Gregorius ad *Columbum* Numidiæ Epiſcopum dicit: *Indicamus Sanctitati veſtræ, veniſſe ad nos quemdam Petrum nomine, qui ſe aſſerit fuiſſe Epiſcopum; atque cauſæ ſuæ à nobis remedium poſtulaſſe...... Sed quia cauſæ ejus interna ſubtiliter nequaquam addiſcere tam longo itineris intervallo disjuncti potuimus, eam incerti quippe diffinire nequivimus...... Quia ergo præſentes ſubtiliùs cauſam poteſtis ſcire, hortamur ut eidem Petro ſervare quicquid juſtum canonicùmque fuerit debeatis: quatenùs & rectitudinis vigor à vobis in omnibus impleatur, & cauſa ipſius, ſecundùm Dei timorem, & Eccleſia videatur Regulas judicata.*

*Lib. 5. Epiſt. 36. & lib. 12. Epiſt. 13.

Et Cap. VI. ita habent Acta: *Ad hæc Hincmarus reſpondit. In iſta habetur Epiſtola mihi directa, ut vota mea eundi Romam amodo non differam, & ad ipſam Apoſtolicam Sedem me ire velle appello. Cui Synodus reſpondit: Inſpice ordinem Epiſtolæ ipſius Domni Papæ, & ſecundùm ordinem*

in

in ea taxatum tua vota implendo ad Apoſtolicam Sedem perge ; id eſt , ſicut in eadem continetur Epiſtola , Metropolitano tuo per omnia , ſecundùm ſacros Canones ſubjectus exiſte : neque moleſtè feras hunc tibi eſſe prælatum , qui te noſti tuis Ovibus eſſe præpoſitum. Quin potius obedientiam quam à tuis exigis , etiam ipſe Metropolitano tuo , ſalvo dumtaxat Sedis Apoſtolicæ Synodico proclamandi Judicio canonica lege dependens , reſponde ad tibi objecta , ſicut Metropolitanus tuus , & hæc Sancta Synodus Auctoritate ſacrorum Canonum , & Domni Apoſtolici Hadriani Papæ jubet. Et tunc , ſi neceſſe tibi fuerit , ſecundùm Regulas , Sedem Apoſtolicam appellare , ſicut præcipiunt Canones , & Epiſtola ipſius Domini Papæ , appellationem tuam proſequere. Et ſi tibi appellare neceſſe non fuerit , & aut voluntarius , aut à Sede Apoſtolica vocatus , illuc ire volueris , cum licentia Domni Regis , & noſtra Fraternitatis unanimitate , religioſum iter illud aggredere.

Et paulò ante , *Hincmarus* Metropolitanus ſic Laudunenſem Epiſcopum alloquitur : *Suſcipies igitur de quibus oppoſita ſunt tibi , ſi ab eis exuere te non poteris , regulare Judicium : reſervato per omnia Juris Privilegio atque Judicio Romanæ Sedis Pontificis ſicut ſacri Sardicenſes præcipiunt Canones : & poſt Judicium , ſi appellare volueris , cum tua appellatione ad illius examinis perges diffinitionem , nobis ei ſcribentibus , qui juxta ſacras Regulas cauſam examinavimus.* Idem ex Epiſtola Synodica ad *Hadrianum II.* perſpicuum eſt : ſic enim Antiſtites ſcribunt : *Unde obnixè precamur veſtram Auctoritatem , ut à tanto hujus incorrigibilis peſtis tædio , nos etiam ſuo Judicio , quam longius ſupportare nequivimus , liberet : ſecundùm Decreta Bonifacii & Leonis , ea quæ juxta Eccleſiaſticum morem , prout intelleximus , non inimico animo , vel aliquâ cupiditate , aut gratia depravati , juſtè & rationabiliter diffinivimus , veſtrâ quoque ſententia roborando. Et ſi fortè , quòd non putamus , viſum vobis neceſſariò fuerit , ut ſecundùm Sardicenſes Canones renovetis Judicium , & detis Judices , ſcribendo Epiſcopis , qui in finitimis & vicinis Provinciis ſunt , ut & ipſi diligenter omnino requirant , & juxta fidem veritatis definiant. Vel ſi decreveritis mittere à Latere veſtro , habentes Auctoritatem veſtram , qui cum Epiſcopis judicent , eo in gradu adhuc non reſtituto , ſicut ſacri Sardicenſes Canones præcipiunt , non abnuimus.... Verumtamen quanta poſſumus devotionis humilitate depoſcimus , ut etiam in hac cauſa nobis Canonicam Definitionem ſervetis. Videlicet ut ſi , quod non credimus , ea quæ regulariter diffinivimus , prout ſacras Regulas intelleximus , vobis præſentialiter non placuerit veſtrâ Sententiâ roborare , non antea Communioni Sacerdotali à qua ſeparatus eſt , reſtituatur , antequam ſecundùm Regulas & Leges , in Provincia in qua cauſa geſta & judicata ſunt , requirantur. Quia uſque ad noſtra tempora nulla Patrum Diffinitione hoc Eccleſiis Gallicanis & Belgicis eſt derogatum : præſertim quia Decreta Nicæna , ſive inferioris gradus Clericos , ſive Epiſcopos ipſos , ut Africanum ſcribit Concilium , ſuis Metropolitanis aptiſſimè commiſerunt. Sicut & S. Bonifacius exponit , ſcribens ad Hilarium Narbonenſem Epiſcopum.* * ...... *Quia ergo nos , quantùm ſcimus & poſſumus , Privilegium Sanctæ ac Primæ Sedis Romanæ , & conſervare , & obaudire , & extollere cœpimus , atque ſatagimus , pro ſuo ſcilicet Principatu , quem B. Petrus Apoſtolus Domini voce perceptum , Eccleſia nihilo minus ſubſequente , & tenuit ſemper & retinet : ſervet veſtra Paternitas , & à Deo in Prima Sede conſtituta Auctoritas nobis filiis & ſubjectis ſibi Epiſcopis Eccleſiaſtica Privilegia à Sacris Canonibus , & veſtris Deceſſoribus ac Prædeceſſoribus , noſtris Deceſſoribus ac Prædeceſſoribus conſervata : Quatenus & Apoſtolicæ Sedis proprium vigorem retineat , & à ſe conceſſa aliis ſua Jura non minuat.*

* Epiſt. 3.

Hincmarus itaque & alii Antiſtites Gallicani , Sedis Apoſtolicæ Jura Sardicenſis Concilii Canonibus expoſita & firmata agnoſcebant , venerabantur , ſervabant : Appellationes à Synodis Provincialibus & Nationalibus ad Romanum Pontificem interjici poſſe ab Epiſcopis Synodali Judicio dejectis fatebantur , eorùmque cauſam poſſe illius Auctoritate retractari. Id negabant unum , primam cauſæ cognitionem ſubtrahi poſſe Metropolitano , Provincialibus vel Regionalibus Synodis , & deſultoria appellatione Romam evocari Et Canonibus , perpetuiſque Eccleſiæ , non Gallicanæ ſolùm , ſed univerſæ , moribus nitebantur. Falsò igitur ſcripſit *Baronius* Tomo X. Annalium , ad annum 871. *Hincmarum Laudunenſem adverſus Remenſem pro cuſtodia Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Pontificiorum Decretorum certaſſe , quorum contemptorem & prævaricatorem fuiſſe ipſum Hincmarum Seniorem ſæpe redarguit.* An meritò ?

Emendatur Baronius.

XV. Poſt Duziacenſem Synodum , *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus Epiſtolam graviſſimam ſcripſit ad *Adrianum II.* quâ duplici illius Epiſtolæ reſpondit. Extat inter *Hincmari* Epiſtolas * tamquam *Hincmari* ipſius opus , Regis nomine. Conſule quæ de illa diximus in anteceſſum Num. xi. Immeritus verò caſtigatur à Baronio *Carolus Calvus* , quaſi dixerit , *inuſitatum eſſe , & contra morem Prædeceſſorum Romanorum Pontificum , quòd ipſe Hadrianus uſurpaverit , ut Regi Auctoritate Apoſtolica præcipiendum putaverit.* Regem *deliraſſe , furentem iſta dixiſſe , & nec capillum habuiſſe in capite rationis* , ſcribit Auctor Illuſtris , ſed hac in parte minùs æquus. Non enim negabat *Carolus Calvus* Romanum Pontificem Regibus Francorum Auctoritate Apoſtolica præcipere poſſe , ut ei *Baronius* affingit : cùm ſe *Spiritalem* ejus *Filium* in illâ ipsâ Epiſtola , inſcripſerit , ac profeſſus fuerit ſe illi eo nomine pariturum : ſed negavit præcipere poſſe Pontifices Chriſtianiſſimis Regibus , quæ contra Canones & Leges erant , ut ſcilicet Epiſcopus ob crimina depoſitus , & maximè ſeditionum , & perduellionis reus , Romam Regiâ potentiâ fretus mitteretur ; licèt Apoſtolicam Sedem non appellaſſet ſecundùm tenorem Sardicenſium Canonum , ſed fruſtratoria evocatione trium Synodorum Judicium declinaſſet. *Nolite igitur , ut præmiſimus , ex veſtro nomine , vel Apoſtolicæ Sedis Auctoritate , Juſſiones , vel Excommunicationum intentationes , contra ſacrarum Scripturarum tramitem , prædicationémque majorum , ac ſacrarum Legum , Sanctorùmque Canonum Conſtitutiones , nobis de cætero ſcribi cujuſcumque inſtinctu permittere , precamur : Quia ſcitis , & ſcimus totum eſſe irritum , quicquid ab eorum fuerit conſtitutione diverſum.* Dicitur , inquit S. Leo , *à Domino Beatiſſimo Petro* , Tibi dabo claves Regni cœlorum , & quæcumque ligaveris ſuper terram , erunt ligata & in cœlis , & quæcumque ſolveris ſuper terram , erunt ſoluta & in cœlis. *Tranſivit quidem etiam in alios Apoſtolos jus iſtius poteſtatis , & ad omnes Eccleſiæ Principes decreti hujus conſtitutio commeavit : ſed non fruſtra uni commendatur , quod omnibus intimatur. Petro enim ideo hoc ſingulariter creditur , quia cunctis Eccleſiæ Rectoribus Petri forma præponitur. Manet ergo Petri Privilegium , ubi ex ipſius æquitate fertur Judicium. Quâ ſententiâ conſtat , quia non manet Petri Privilegium ubi ex ipſius æquitate non fertur Judicium. Cùm enim ubicumque dicitur , ſicuti nullus locus , ita nemo Rector Eccleſiæ ex Petri æquitate Judi-*

* Epiſt. 42.

cium ferens excipitur, vel contra illius æquitatem Ju- A
dicium ferens commendatur. Et quia ubicumque ſine ullà exceptione non manet Petri Privilegium, ibi ex ipſius æquitate non fertur Judicium, prolatum abaudiemus Juſtum, vel recipiemus Judicium, quod non ex Petri æquitate fuerit prolatum, ac per hoc ipſius Privilegio fuerit deſtitutum? Ergo jubete & judicate Privilegio magni Petri, juxta æquitatis ejus judicium, quæ jubenda, & judicanda ſunt... Quia & nos ſecundùm Regium miniſterium noſtrum, quantùm ex nobis eſt, cupimus ſervare quod ſcriptum eſt, a *Filii obedite parentibus veſtris in Domino.*

a Epheſ. 6.

Et infra: *Vobis ſicut revera Vicario B. Petri Apoſtolorum Principis, in omnibus debitè ac competenter* B *obedire deſideramus, & ne aliter eveniat, cavere per omnia cupimus.*

Hincmari Remenſis & Synodi Duziacenſis Sententia in Hincmarum Laudunenſem à Joanne VIII. Pontif. Max. confirmata.

XVI. Cùm *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus Italiæ Regnum poſt *Ludovici* Imperatoris nepotis ſui mortem occupaſſet, Romæque Imperator à *Joanne VIII.* Pontifice Maximo fuiſſet coronatus anno Chriſti 875. Geſta omnia Gallicanorum Antiſtitum in tribus Synodis, præſertímque in Duziacenſi, contra Laudunenſem quondam Epiſcopum *Hincmarum* Pontifici expoſuit. Is cognita Sententiæ contra ipſum latæ æquitate, ex Actis Synodi, ex Regis Relatione, ex eo quòd *Hincmarus* ipſe depoſitus appellationem ad C Romanam Sedem interjectam proſequi auſus non fuiſſet, plena licèt abeundi Romam libertate donatus, quia illum conſcientia ſcelerum certum faciebat damnationis, dictam Sententiam confirmavit, juſsítque alium Epiſcopum ordinari in Eccleſia Laudunenſi. Dedit ea de re Litteras Pontifex ad *Hincmarum* Remenſem Metropolitanum, Nonis Januarii anni 876. *Quamvis*, inquit, *de Sanctitatis tuæ Judicio nihil dubitaſſemus, quia tamen cariſſimus Filius noſter Carolus invictiſſimus Imperator, à nobis diligentiſſimè percunctatus, circumſtantiam Judicii à Beatitudine tua,* D *Coëpiſcopiſque ſuis, in Hincmarum dudum Laudunenſem Epiſcopum prolati Apoſtolatui noſtro retulit, agnovimus juſtum fuiſſe omnino Judicium. Neque enim tantus Princeps niſi veritate fultum quicquam poterat affirmare. Unde nefas eſſe duximus ejus Relationi non præbere incunctanter auditum. Noli ergo jam nunc Eccleſiam Laudunenſem viduatam, & ſine regimine Paſtorali dimittere, ſed indifferenter electum, & de Laudunenſis Eccleſiæ Clero, virum idoneum, & in quo omnium vota conſentiant, eidem Eccleſiæ præfice prorſus Epiſcopum. Cui electioni volumus etiam Miſſum prælati piiſſimi Imperatoris intereſſe, ut ſine* E *ſæcularium ſtrepitu omni latere talis eligatur, qui aptus ſacris Canonibus eſſe modis omnibus approbetur.* Delata eſt Epiſtola à *Theodorico*, & *Hincmaro Remenſi* 11. Martii, ejuſdem anni tradita. Electus eſt à Clero Laudunenſi, & à plebe poſtulatus *Hedenulfus* ejuſdem Eccleſiæ Preſbyter. Decretum Electionis ipſius miſſum ad *Hincmarum* Metropolitanum habetur Tomo III. Conciliorum Galliæ pag. 430.

Hincmarus Remenſis à calumnia vindicatur. Mauguinus Præſes refellitur.

XVII. Reverſo in Gallias *Carolo Calvo* Imperatore, *Hincmarus Laudunenſis* ejus Edicto in exilium amandatus eſt, in quo per duos annos egit, aliquamdiu etiam carcere detentus, ac demum F oculis orbatus, ut in ſuâ Proclamatione *Joanni VIII.* in Concilio Tricaſſino II. oblatâ lamentatur. Supplicium illud eo ſæculo uſurpatum, & *Carlomanno* perduelli ipſius *Caroli Calvi* filio, poſtquam è Clericorum Ordine dejectus ad Communionem Laïcam Synodi Sylvanectenſis Judicio redactus eſt, irrogatum, *Hincmaro* juſtè inflictum eſt ad præteritas ſeditiones rebellionéſque vindicandas, & novos inquieti animi ad pacem Eccleſiæ ac Regni perturbandam conatus coërcendos. Ejus verò ſupplicii auctorem fuiſſe Remenſem *Hincmarum* illius avunculum, falsò innuit *Mauguinus* Præſes in Epilogo Diſſertationis Hiſtoricæ & Chronicæ de *Gotteſchalco*.

Eò enim ſævitiæ deveniſſe *Hincmarum*, ut excæcandi nepotis auctor eſſet, nemo veriſimile dixerit, qui noverit ipſum indigniſſimè tuliſſe quod ſcripſiſſet nepos, *Calumniatori aut linguam capulandam, aut caput amputandum*: quod ab Eccleſiæ ingenio, & à manſuetudine Sacerdotali id alienum eſſet: qui noverit *Carolum Calvum* in Concilio Duziacenſi profeſſum, ſe *Hincmari* avunculi Archiepiſcopi Remenſis reverentia prohibitum, quominus eum in arcta & diuturna cuſtodia detineret, atque impediſſe ne ab Aulicis per vim abſtractus à Palatio, aut membris mutilaretur, aut ad mortem cæderetur: qui noverit denique non ſolùm nullum antiquitatis monumentum eam immanitatem de *Hincmaro* Seniore teſtari, ſed ne ipſum quidem nepotem infenſiſſimum, in illa Reclamatione ſeu Proclamatione quam *Joanni VIII.* obtulit in Tricaſſina Synodo, id ipſi exprobraſſe.

Reclamatio Hincmari Laudunenſis in Synodo Tricaſſina II.

XVIII. Synodus illa Tricaſſina II. anno Chriſti octingenteſimo ſeptuageſimo octavo à *Joanne Octavo* Romano Pontifice tunc in Galliis agente celebrata eſt. *Hincmarus* Laudunenſis quondam Epiſcopus adductus ad Pontificem, oblato Reclamationis Libello, calamitatum ſuarum Hiſtoriam expoſuit, & cauſam ſuam ab ejus Sanctitate retractari flagitavit. *Nunc autem*, inquit, *veſtram Clementiam ſuppliciter exoro, à veſtra Summa Paternitate parari de me æquitatis Judicium, cui ſecundùm Canonicam Inſtitutionem & Decreta Romanorum Pontificum reſervatus & reſervandus ſum & fueram. Quod ob amorem Dei, & venerationem B. Petri, apud veſtræ Paternitatis pietatem obtinere efflagito, tum pro multitudine miſeriæ meæ, tum pro magnitudine pietatis veſtræ: quæ accendatur Clementiſſimi Redemptoris amore, qui me proprio acquiſivit Sanguine, & qualemcunque ſancto ſuo ſacravit munere.* Hac auditâ Reclamatione, Pontifex, quibuſdam Epiſcopis vehementer orantibus, ipſum ab excommunicatione & irregularitate ſolvit, Miſſæque celebrandæ conceſſit illi facultatem, attributo ad vitæ ſuſtentationem congiario ex reditibus Eccleſiæ Laudunenſis, de Chriſtianiſſimi Regis aſſenſu. *Hedenulfo* tamen cedere Epiſcopatu cupienti ſtudio religioſæ quietis, miſſionem concedere noluit *Joannes Octavus*, ſed juſſit ut in Sede Epiſcopali maneret, Eccleſiámque ſibi commiſſam adminiſtrare pergeret. Tunc aliarum Provinciarum Archiepiſcopi & Epiſcopi nonnulli, *Sine permiſſione Papæ, Hincmarum veſtimentis Sacerdotalibus indutum, in præſentiam ipſius Papæ adduxerunt: indéque ſublatum cantantes in Eccleſiam illum duxerunt, & ſignum benedictionis ſuper populum dare fecerunt*, ut narrant Annales Bertiniani, & ex iis *Aimoini Continuator*. Falſum eſt quod in Auctario Chronici *Adonis* legitur *Epiſcopatu donatum eſſe Hincmarum Laudunenſem* in Synodo Tricaſſina, quaſi fuerit vel ipſi Epiſcopatui Laudunenſi reſtitutus, vel ad alium tranſlatus. Non enim retractata illius cauſa eſt, ut poſtulaverat, non reſciſſa Concilii Duziacenſis Acta, non *Joannis* ipſius Pontificis mutata Sententia, quam audito Imperatore tulerat: & quæ ipſi data facultas eſt Miſſam celebrandi, Benedictionem cum Pontificiis inſignibus dandi, mera gratia, non Judicium, aut miſſio Sententiæ prioris in irritum fuit.

Non eſt reſtitutus in Epiſcopalem Sedem à Pontifice, nec reſciſſa Sententia in eum lata.

Gratia tamen aliqua donatus eſt.

SCHOLION I.

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione, pag. 437. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Appellatio ad Papam contra Canones, hoc eſt, ante ſententiam Concilii, improbatur à Rege Galliæ, & ideo appellantibus negat licentiam eundi Romam.*

R. Non his verbis concepta eſt Propoſitio mea. De Hincmari Laudunenſis cauſa agens, eo loci ita ſcripſi : *Improbarunt etiam Antiſtites præcipitem Hincmari Laudunenſis impetum, qui intempeſtivo ad Papam confugio ſe Provincialis Synodi judicio ſubducere volebat contra Canones.* Et pag. 440. in qua RR. Cenſores eamdem Propoſitionem repeti notant : *Unum (inquam) certum eſt, ipſum, cùm difficilem ſibi exitum fore ſentiret, ad Sedem Apoſtolicam appellaſſe. Licentiam tamen eundi Romam, quò etiam ab Hadriano II. Pontifice Maximo vocabatur, obtinere tunc à Rege & Epiſcopis non potuit.* Facta dumtaxat his locis refero, jus non expendo.

SCHOLION II.

In eadem Diſſertatione, pag. 444. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant : *Papæ omnes appellantes ad ipſos etiam ſine cauſa protegunt, ut ſuam defendant auctoritatem.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea, mihi perperam affingitur. Hæc tantùm eo loci ſcripſi : *Abrupta Synodo Attiniacenſi, Hincmarus Laudunenſis, qui appellationem ſuam ad Sedem Apoſtolicam plenis buccis perſonabat, faventem habuit Hadrianum II. Pontificem Maximum, qui graves & acerbas pro ipſo literas ſcripſit Carolo Calvo Regi Chriſtianiſſimo, & Hincmaro Remenſi Metropolitano, quibus eos increpabat, quòd appellantem Epiſcopum Romam ire prohiberent.* Quantùm hæc diſcrepent à Propoſitione quam Indiculi Cenſorii Authores fabricarunt, nemo non videt.

DISSERTATIO IX.

De Divortio Lotharii Regis, & Teutbergæ Reginæ.

I. LOtharius Imperatoris *Lotharii* filius, *Caroli Calvi* Regis Francorum nepos, ipſéque Regio jure & nomine, patris, in Lotharingiæ, adjunctarúmque ditionum poſſeſſione & gubernatione Succeſſor, *Teutbergæ* legitimo matrimonio junctus, *Vualdradæ* quæ ipſi ab adoleſcentia in deliciis fuerat, amore impotenti, ad Reginæ conjugis faſtidium & contemptum impulſus eſt : tantúmque apud juvenem Regem potuere pellicis blanditiæ & artes, ut de *Teutberga* repudianda & ducenda *Vualdrada* ſeriò cogitarit. Id ut jure & ratione agere videretur, crimen confinxit in Reginam, eámque velut inceſtûs ream traduxit, occultique flagitii cum *Huberto* fratre ſuo perpetrati ; ex quo, licèt contra naturæ ordinem concubuiſſent, concepiſſet, atque hauſta potione fœtum extinxiſſet. Famà criminis vulgatâ, quæſtio de eo habita eſt à Rege in Epiſcoporum Procerúmque Conventu. Regina flagitium negavit ; nullo probari teſtimonio potuit facinus. Ipſa Laïcorum Nobilium Judicio, Epiſcoporum Concilio, Regis aſſenſu, Procuratorem miſit ad Judicium aquæ ferventis (quod purgationis genus adhuc illis temporibus in uſu erat) ſuam ut innocentiam Deo probandam ac vindicandam permitteret. Ex aqua fervente homo illæſus exivit, Reginæ innocentia conclamata eſt, Regióque conjugio ac thoro digna renuntiata. Id refertur in libro *Hincmari* Remenſis Archiepiſcopi *De Divortio Lotharii & Teutbergæ*, Interrogatione prima.

Duplex Synodus Aquiſgranenſis de Lotharii divortio.

II. Nihilominus in conſilio ducendæ *Vualdradæ* pellicis, legitimâ repudiatâ uxore, perſeveravit Rex impudicus. Omnes Regni ſui Epiſcopos aſſentatores habuit, nullum *Joannem* qui ipſi diceret : *Non licet tibi.* Epiſcopis Aulicis divortii ſui cauſam judicandam libens permiſit. Duplicem de ea Synodum Aquiſgrani habuerunt anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo. In priori, Regi renuntiarunt ipſum uxorem pollutione nefaria fœdatam à fratre, quamvis non ſponte, ſed vi oppreſſa rem nefandam perpetraſſet, retinere non poſſe : ſuggeſſerúntque ut ipſi habitum Religionis & ſacrum Velum ſuſcipere permitteret, quod poſtulabat, alienatum à ſe Regis mariti animum videns, ejúſque faventes cupiditati Epiſcopos, Proceréſque. In altera Synodo, ſive Actione ejuſdem Concilii altera, publicam *Teutbergæ* Reginæ Pœnitentiam decreverunt, cùm ipſa ſe in adoleſcentia ab *Huberto* Abbate fratre ſuo vi pollutam confeſſa eſſet. Hujus utriuſque Synodi Acta deſcribit *Hincmarus* in libro *De Divortio Lotharii & Teutbergæ.*

Concilium III. Aquiſgranenſe in cauſa Lotharii & Teutbergæ.

III. Anno octingenteſimo ſexageſimo-ſecundo, III. Kalendas Maias tertium Concilium Aquiſgranum à *Lothario* eadem de cauſa convocatum eſt. Adfuere *Guntharius* Agrippinenſis Archiepiſcopus, & Regii Palatii Archicapellanus, *Teutgaudus* Trevirenſis Archiepiſcopus, *Adventius* Metenſis, *Atto* Virdunenſis, *Arnulfus* Tullenſis, *Franco* Tungrenſis, *Hungarius* Trajectenſis, *Ratoldus* Argentoratenſis, Epiſcopi. His *Lotharius* Libellum Proclamationis obtulit, quo ſuam incontinentiam profeſſus, licentiam alterius ineundi conjugii rogabat, quoniam *Teutbergam* in conjugali thoro retinere non poterat, ut ipſi ante biennium judicarant. *Teutgaudus* Archiepiſcopus Aulicus Regem deguſtatas cum *Vualdrada* concubina voluptates lachrymis, vigiliis, macerationibus, eleemoſynis eluiſſe mentitus eſt. Recenſito deinde Canone IV. Concilii Ilerdenſis, teſtimonio *Hilari Sardi* in Cap. 33. Epiſtolæ 2. ad Corinthios, ſub nomine *S. Ambroſii* citato, & Canone 61. Concilii Agathenſis, quamvis præſentem cauſam nullatenus ſpectantibus, *Lothario* permiſerunt novum conjugium inire, priori cum *Teutberga* dirempto. *De cætero*, inquiunt, *his atque hujuſmodi Canonicis Sanctionibus, & S. Patris Ambroſii oraculis, liquidò perſpectis, credimus non illam fuiſſe idoneam aut legitimam conjugem, neque à Deo præparatam uxorem, quæ publicâ, ut dictum eſt, confeſ[...] inceſtuoſo fornicationis crimine denotata probatur. [...]circa glorioſo Principi noſtro, pro ſua in divino cultu devotiſſima affectione, atque victorioſiſſima Regni tuitione, cui non ſolùm nos, verumetiam canonica auctoritas inceſtuoſum conjugium interdicit, legitimum atque idoneum conjugium à Deo illi conceſſum non denegamus, juxta indulgentiam dicentis Apoſtoli : Melius eſt nubere quàm uri.*

Epiſcopi Regis Lotharii ejus divortium approbant, novique ineundi conjugii dant ipſi licentiam.

1. Cor. 7.

IV. Immaniter ab Apoſtolica Traditione, & ab Evangelica doctrina aberrabant nominati Epiſcopi, ſecundùm quas *Nicolaus I.* Pontifex Maximus *Adoni* Viennenſi ipſum de *Lotharii & Teutbergæ* cauſa conſulenti reſpondit Epiſtola 59. ſive 3. Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Requiritis*, inquit, *ſi dimiſſa uxore, quam legitimè ſponſatam quis duxerit, quia nomen malum poſtmodum ei impoſuit, abſque Decreto Generalis Synodi, liceat ei aut aliam accipere contra auctoritatem Evangelicam, aut illa ſuperſtite, pro uxore concubinam habere. Quibus nos Apoſtolica auctoritate fulti, ſecundùm Evangelicam Sanctionem omnino reſiſtimus, & nec alia uxoris copulam eis qui talia agunt, dimiſſa ſuperſtite habere concedimus, neque concubinam habendi licentiam tribuimus.*

Nicolaus I. Pontif. Max. ab Adone Viennenſi ea de cauſa conſultus, ſecundùm Evangelii & Traditionis doctrinam contrariam reſpondet.

Et Cap. II. *De eo ſi deſponſata neſciente ſponſo corrumpatur, & poſtmodum dote facta maritali more, cum eadem idem ſponſus jacuerit, ſi poſtmodum intercepto tempore liceat ei ipſam, quaſi prius*

ab alio corruptam, dimittere, & ſic aliam ducere, quaſi iſta non fuerit uxor, aut concubinam pro ea tenere. Nec hoc conſentimus, ut hi qui legitimo nuptiarum fœdere conjunguntur, & unum corpus per aliquod temporis ſpatium efficiuntur, divortium faciant. Sed quòd prius initiò conjunctionis corrupta percipiendo voluntariè tacuerunt, poſtmodum intercepto tempore ſuſtinendo, etſi non voluntariè, inviti cuſtodiant, etiam à concubinis omnimodo ſe abſtineant.

Hincmarus librum ſcribit *De Divortio Lotharii & Teutbergæ.*

V. Inter priores duas Synodos Aquiſgranenſes & tertiam, id eſt, ab anno 861. & 862. *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis, ab Epiſcopis Regni *Lotharii* conſultus, illatúmque Synodorum acceptis Actis, librum ſcripſit *De Divortio Lotharii & Teutbergæ Reginæ.* Reſponſionibus conſtat viginti tribus ad totidem Interrogationes. *Interrogatio I.* erat de occulto flagitio uxoris *Lotharii*, & de libello Capitum octo Conventûs Aquiſgranenſis, in quo, per ſecretam confeſſionem, dimiſſionem à Regio thoro & conjugio poſtulaſſe dicebatur. Reſpondit *Hincmarus*, multíſque probavit, de iis, quæ nos latent, judicare nos non poſſe, & quæ ſecreta confeſſione ſciuntur, ſecreto ſananda eſſe conſilio. Regi confeſſam, ſecundùm Leges à Laïcis judicandam fuiſſe; & ſi poſtea ad Epiſcopale Judicium veniſſet, ſecundùm Leges Eccleſiaſticas medicinalem ſubire debuiſſe Sententiam.

Illius libri Synopſis exhibetur.

II. Interrogatio quærebat, utrum ad inſtar ſecretæ confeſſionis *Ebbonis* judicari deberet. Id eſt, utrum ex propria confeſſione removeri deberet à conſortio *Lotharii*, ſicut *Ebbo* ex propria confeſſione fuerat depoſitus? Reſpondet *Hincmarus:* Sicut alius eſt ordo, ita aliam cauſam eſſe & legem viri & uxoris, & aliam non ſolùm Epiſcopi, verùm & Preſbyteri & Diaconi: quia uxor à viro ſeparari non poteſt; Epiſcopus verò gradum amittere poteſt.

III. Interrogatio erat de eo quòd *Hincmarus* tali facto conſenſiſſe dicebatur per *Vvenilonem*, *Hildegarium*, & *Adventium* Epiſcopos. Reſpondet *Hincmarus*, quòd per prædictos Epiſcopos nec conſenſum, nec diſſenſum exhibuerit, biniſque literis ad *Adventium*, in generali potius Synodo diſcutiendum videri negotium, teſtatus ſit.

IV. Interrogatio quærebat qualiter iniri deberet conjugium. Reſpondet *Hincmarus*, Vetere & Nova Lege id edoceri, Domino per *Moyſen* præcipiente, & Evangelio confirmante.

V. Interrogatio quærebat quibus de cauſis inita conjugia ſeparari valeant, & utrum poſt disjunctionem vir aut femina ad aliam copulam aſpirare debeant. Reſpondet *Hincmarus:* Non qualibet de cauſa, ſed ſecundùm Evangelicam veritatem, ob ſolam fornicationem, nec ſine Epiſcopi ſcientia & auctoritate. Separatos autem alia conjugia inire non poſſe. *Northildis* nobilis fœminæ hiſtoriam commemorat, quæ cùm de quibuſdam inhoneſtis inter ſe & virum ſuum *Agembertum* ad Imperatorem *Ludovicum Pium* proclamaſſet, ipſam Imperator ad Synodum deſtinavit, ut inde Epiſcopalis Auctoritas, quid agendum eſſet, decerneret. Sed Epiſcopi ad laïcorum & conjugatorum Judicium eam remiſere: ea lege ut ſi crimen aliquod eſſet, Pœnitentiæ modum, poſt illorum Judicium, ab Epiſcopali Auctoritate depoſceret, quam ipſi ſecundùm ſacros Canones imponerent. Nobilibus autem laïcis Sacerdotalis diſcretio placuit, quia de ſuis conjugibus eis non tollebatur Judicium, nec à Sacerdotali Ordine inferebatur Legibus Civilibus præjudicium. Ita cauſam *Lotharii & Teutbergæ* ab ipſo *Lothario* Judicio ſecularium Judicum atque conjugatorum committendam ait *Hincmarus:* qui tamen certiſſimè perſuaſum habeant, *Legaliter initum conjugium nullâ poſſe ratione diſſolvi, niſi conjunctâ ſeparatione ſpiritali*, (id eſt, quando conjux uterque continentiam vovet) *aut manifeſta confeſſione, vel aperta convictione, ex corporali fornicatione.*

Interrogatio VI. quærit quid videatur de Judicio aquæ calidæ, quod in *Teutbergæ* cauſam actum eſt, & de Purgatione ſacramenti, utrum cauſa ſic purgata debeat in Judicium legale reduci? Reſpondet *Hincmarus* de Judicii & Juramenti Purgatione, juxta Divinas Literas, & Canonum Sanctorúmque Patrum auctoritates. Quare cùm hujuſmodi Judicio *Teutberga* purgata reconciliata ſit & reſtituta, cauſam non videri in quæſtionem revocandam. Præſertim quia ſi Procurator ejus ſuccubuiſſet, illam ad audientiam iterum admitti noluiſſet accuſator.

Interrogatio VII. quærit utrum verum eſſe poſſit quod quidam dicebant, ob ſecretam confeſſionem *Teutbergæ*, Procuratorem ipſius aquæ fervidæ Judicio ſubjectum, illæſum evaſiſſe. Reſpondet *Hincmarus:* Ipſos ſummæ veritati injuriam facere, ipſi fictionem tribuendo, quæ nimirum ſic voluerit *Teutbergam* liberare, ut Judicio ipſius credentes deciperet, cùm ſcriptum ſit: *Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum:* Et ſimplex veritas nihil per duplicitatem faciat.

Interrogatio VIII. quærit, utrum fieri potuerit, quod quidam aiebant, intentionem *Teutbergæ* fuiſſe de alio ejuſdem nominis fratre ſuo, quando Procuratorem in Judicium pro ſe miſit, & idcirco illæſus Procurator ille ex aqua fervente exierit. Reſpondet *Hincmarus*, Abſurdum eſſe ut Judex omnium quæ geruntur, qui novit omnia etiam antequam fiant, tali errore ſeduci potuerit, ut fallere quemquam in ſe rectè credentem in Judicio velit, aut indebitâ miſericordiâ in crimine conſiſtenti, atque crimen ipſum neganti, & ſe tentanti debeat miſereri, qui etiam pauperi in Judicio vel ſub obtentu pietatis miſereri prohibuit.

Interrogatio IX. quærit, utrum ſi in Judicio vel in Sacramento fraus quæcumque reperta fuerit poſt datam Purgationem, cauſa Judicio vel Sacramento purgata in Judicium debeat legale reduci? Reſpondet *Hincmarus:* Fraudem in Judicio fieri poſſe operatione diaboli, qui licèt perdiderit Angelici Spiritus gloriam, ſed non amiſit naturæ ſubtilitatem: quod fit permittente Domino, aut pro infidelitate non rectè credentium, aut pro purgatione fidelium. Et ſi in Judicio, vel Purgationis Sacramento, per quodcumque ingenium fraudulentia reperitur, duplicatâ Judicii ultione, ſive pro peccati admiſſione, ſive pro infideli illuſione, cauſa ad examen revocetur.

Interrogatio X. quærit, ſi hujuſmodi cauſa revocetur ad examen, quis ordo in Judicio ſervandus ſit? Reſpondet *Hincmarus:* In omni Judicio quatuor neceſſarias eſſe perſonas, nimirum Judices electos, accuſatores, defenſores, ac teſtes, ut reus in præſentia poſitus, & convictus, aut certè confeſſus, juſtæ poſſit ſubjacere ſententiæ. Extortam autem confeſſionem, vel coactam ſubſcriptionem nihil vigoris obtinere debere.

Interrogatio XI. quærit, utrum de ſecreta confeſſione, ut dicebatur facta Epiſcopis, vel ex Libello porrecto in Judicio, *Teutberga* judicari potuerit? Reſpondet *Hincmarus:* Nec maritum à conjuge, nec uxorem à marito, ſecreta confeſſione poſſe disjungi; nec porrecto Libello ſecretæ confeſſionis, publicæ Pœnitentiæ quemquam debere ſubmitti: neque per ſcripturam directam, vel ab alio ejus vice porrectam, poſſe quemquam legitimè

Digitized

legitimè condemnari : ſed unde publicè aliquis debet judicari, publicè & præſens debet aut convinci, aut confiteri.

Interrogatio XII. quærit, utrum fœmina de pollutione hujuſmodi nefaria, qualis imputabatur *Teutberga*, concipere poſſit : & ſi ante nuptias tale crimen perpetraſſe deprehenſa fuerit, utrum in conjugio debeat aut valeat permanere ? Reſpondet *Hincmarus :* De prima parte quæſtionis ſeculares conjugatóſque Judices, qui id à ſuis uxoribus diſcere poſſunt licentia maritali, meliùs judicare poſſe quam Eccleſiaſticos harum rerum inexpertos, & quos iſta curioſiùs inveſtigare non decet. Mirum eſſe tamen, ſi *Lotharius* Rex *Teutbergam* Virginem invenit, cur eam denotari quaſi ſtupratam conſentit : ſi verò illam Virginem non invenit, quare tandiu eam retinuit, vel cur de illa Judicium examinationis recepit ? Grave eſſe & indecens, ut in re dubia certa dicatur ſententia, quemadmodum ait *S. Gregorius.* Accuſatum, niſi convictum, vel confeſſum, damnandum non eſſe : quam confeſſionem ſubtilitas examinis ex occultis eliciat, & non afflictio vehemens extorqueat, quæ frequenter efficit ut noxios ſe fateri etiam cogantur innoxii. Æquum videri, ut *Hucbertus Teutberga* frater, in cujus poteſtate erat ante matrimonium, & qui vim ipſi intuliſſe dicebatur, vel eam ad ſcelus pellexiſſe, accerſeretur, & magis per illum cauſa inveſtigaretur, & ipſe ſecundùm Leges examinaretur, & vel legali Judicio liberaretur, vel cum complice puniretur : ne exiſtimaretur *Teutberga* mendacium in ſui perniciem dixiſſe, metu vel tædio afflictionum : quod mendacium à ſe & ab ipſa depellere poterat qui auctor criminis dicebatur, ſi lex ipſi & juſtitia ſervaretur.

Interrogatio XIII. quærit, ſi Rex poſtquam talia de Regina uxore audivit, & eam à thoro ſuo repulit, concubinâ uſus eſt, utrum adulterii cenſendus ſit reus : & ſi hoc ad plurimorum pervenerit notitiam, quo debeat ſanari medicinali Judicio ? Reſpondet *Hincmarus*, Regem adulterii reum eſſe, ſi poſt initum legaliter conjugium cum alia muliere commixtus eſt, etiamſi *Teutberga* convicta fuerit criminum quorum accuſatur : quia poſt initum legaliter conjugium, ante legalem diffinitionem præſumpſit illicita. Pœnitentiam porro ſecundùm Canones, abſque perſonæ reſpectu, ipſi ab Epiſcopis imponendam.

Interrogatio XIV. eſt de Juramento quo quis ad peccatum ſe adſtrinxit. Reſpondet *Hincmarus*, Illud eſſe conſilio ſalubriori mutandum, ut per ſe irritum.

Interrogationes & Reſponſiones XV. XVI. & XVII. de maleficiis quibus odium irreconciliabile inter conjuges quandoque excitatur, & matrimonii uſus impeditur ; vel quibus inter viros & fœminas quaſcumque impurus accenditur amor, multa ſcitu digna complectuntur.

Interrogatio XVIII. quærit, utrum ſi cauſa *Teutberga* iterum in Judicio diſcuſſa fuerit, & innoxia fuerit comprobata, eam *Lotharius* in thorum recipere debeat ; an alteri fœminæ valeat copulari ? Reſpondet *Hincmarus*, Si ante initum legaliter conjugium innoxia, & legaliter nupta ſuo viro fidem ſervaſſe reperta fuerit ; ſecundùm Evangelicam & Apoſtolicam veritatem, & Leges Eccleſiaſticas atque Catholicorum doctrinam, legitimum conjugium non poſſe ſeparari : & ſi vir & uxor ſeparati fuerint, aut innuptos permanere, aut mutuò reconciliari debere.

Interrogatio XIX. quærit utrum Rex alteri fœminæ nubere valeat, ſi *Teutberga* convicta fuerit criminum, quibus accuſatur ? Reſpondet *Hinc*- A *marus*, Poſſe, ſi ſecundùm Leges Chriſtianas, Forenſes ſcilicet atque Eccleſiaſticas, inventum fuerit quòd eorum conjunctio legalis non fuerit, ſed magis inceſtus, & nullo conjugii nomine deputandus.

Interrogatio XX. quærit, ſi Rex publicæ Pœnitentiæ etiam obnoxius fuerit judicatus, poſtquam *Teutberga* criminoſa inventa fuerit, utrum peractâ publicâ Pœnitentiâ conjugem legitimam poſſit accipere ? Reſpondet *Hincmarus :* Si poſtquam Pœnitentiam geſſerit, timens lapſum incontinentiæ juvenilis, copulam uxoris elegerit, B ne crimen fornicationis incurrat, rem facturum venialem, ſi præter conjugem nullam animo cognoverit. In quo tamen, inquit, cum *S. Leone*, non Regulam conſtituimus, ſed quid ſit tolerabilius judicamus.

Interrogatio XXI. quærit, ſi legaliter fuerit rejecta *Teutberga*, utrum Rex, peractâ Pœnitentiâ, concubinam quam habuit, & cum qua poſt initum conjugium adulterio ſe polluit, in conjugem accipere poſſit ? Reſpondet *Hincmarus :* Quia una lex eſt viri & fœminæ, ſi ſolutus fuerit à lege conjugis, ſicut *S. Paulus* dicit de uxore, nubat C cui voluerit, tantùm in Domino. Quæ ſolutio duobus fit modis : ſcilicet in his qui aut nunquam legale conjugium inierunt, aut morte intercedente ſoluti ſunt à lege conjugii. Denique mortuo viro vel fœmina, cum quo, vel cum qua verum connubium fuit, fieri poſt Pœnitentiam verum connubium poſſe, cum qua priùs adulterium fuit. Summopere tamen cavendum eſſe, ne concubinæ, vel cujuſlibet alterius fœminæ copulam conjugalem Rex aliquo modo expetat, antequam legali Virorum Illuſtrium Judicio, & Sacerdotali Decreto, conjux, quam legaliter accepit, ipſo D etiam conjugis nomine judicetur indigna, aut divino judicio migret à corpore : neque ante legitimam Pœnitentiam adulterii peractam, conjugi legitimæ, multò minùs eidem concubinæ ſe copulet.

Interrogatio XXII. quærit, utrum ſequendum ſit quod quidam dicunt docere quoſdam Epiſcopos, ut ſibi confeſſis viris vel fœminis debeant patrocinium defenſionis impendere, ne quiſquam hujuſmodi perſonas ad Judicium Reipublicæ audeat pro criminibus quæ ipſis confeſſæ fuerant, etiamſi multis nota ſint, provocare ? Et ſi ſe, non ex conſenſu, propter continentiam, ſed propter diſſidium aliquod ſeparare voluerint ; vel eorum fragilitati, ſi ſeparati ſe E continere nequiverint, vel reconciliari noluerint, auctoritate ſua poſſe conſulere ; dicentes quòd ſecreta confeſſione ad Eccleſiaſticam confugerint pietatem : & ideo ab aliis quàm ab Epiſcopis, quibus confeſſæ fuerant, non poſſe judicari ? Reſpondet *Hincmarus :* Id abſurdum viſum iri viris quibuſlibet prudentibus, etſi Eccleſiæ Leges ignorent : quia, ut B. Gregorius ait : *Turpe eſt defendere, quod priùs non conſtiterit juſtum eſſe. Ego quidem homines propter juſtitiam diligo, non autem juſtitiam propter homines poſtpono.*

F *Interrogatio XXIII.* quærit de eo quod ſcriptum erat à quibuſdam dici, ſi ſe non ex conſenſu vir & mulier propter continentiam, ſed propter diſſidium aliquod ſeparare voluerint ; vel eorum fragilitati, ſi ſeparati ſe continere nequiverint, vel reconciliari noluerint, auctoritate ſua Epiſcopos poſſe conſulere ? Reſpondet *Hincmarus*, Opinionem illam, ſecundùm quemdam modum, Capitulum quartum erroris fuiſſe illorum, qui Sanctæ Synodo Calchedonenſi derogare & contraire præſumpſerunt, & ab Apoſtolica Sede, atque unanimitate totius mundi Epiſcoporum ſunt ut erronei condemnati, ſicut *S. Leo* multoties, &

B. Gregorius

B. Gregorius etiam in Epiſtola ad *Theoctiſtam Patritiam* ſcripſit: *Per ſe veritas dicit*, Quod Deus junxit, homo non ſeparet. *Quæ etiam ait:* Non licet dimittere uxorem, niſi cauſa fornicationis. *Quis ergo huic cœleſti Legiſlatori contradicat? Scimus quia ſcriptum eſt*, Erunt duo in carne una. *Si igitur vir & uxor una caro ſunt, & religionis cauſa vir dimittit uxorem, vel mulier virum in hoc mundo remanentem, vel etiam fortaſſe ad illicita vota migrantem: quæ eſt iſta converſio, in qua una eademque caro, & ex parte tranſit ad continentiam, & ex parte remanet in pollutione?*

Denique ſeptem Quæſtiones, poſt ſex circiter menſes ad ſe tranſmiſſas, & ejuſdem cauſæ Judicium ſpectantes, breviter ac dilucidè ſolvit Hincmarus. *Prima Quæſtio* hæc erat: Dicunt quidam quoniam Rex *Lotharius* habet in ſuo Regno Epiſcopos, & nobiles, ac fideles laïcos, quorum conſultu atque conſilio cauſam inter ſe & uxorem ſuam diffinivit, & non ad alterius Regni Epiſcopos, vel ad alios quoſcumque inde aliquid pertinet retractare. Reſpondet ad hanc Quæſtionem *Hincmarus:* Hanc cauſam generalem eſſe, & omnes ſpectare Chriſtianos: cùm non ſolùm de Rege & Regina, de Chriſtiano viro, & Chriſtiana fœmina; ſed de lege conjugii in paradiſo primis à Deo data parentibus, & in Eccleſia roborata, & divinis ac humanis legibus per Deum confirmatis cauta, & conſtituta benedictione per Miniſterium Sacerdotale, & quorumcunque fidelium more celebrata, agatur. Quare neceſſe eſt ut hæc cauſa in omnium notitiam veniat, & generali diffinitione determinetur.

Quæſtio ſecunda hæc erat: Dicunt etiam, quia non ſit auctoritas neque ratio, ut cauſa, quæ Judicio Epiſcoporum diffinita eſt, ad Judicium debeat revocari: quia ſi fecerit, nullius auctoritatis erunt de cætero Epiſcopi, qui illam diffinierunt, & quicquid in poſterum diffinierint, firmum eſſe non poterit, ſi valeat retractari. Reſpondet *Hincmarus:* Hanc vocem eſſe imperitorum, & neſcientium Regulas. Quod ex Synodo Sardicenſi, ex *S. Leone*, ac Synodo Romana ad *Theodoſium* ſcribente de Latrocinio Epheſino retractando, ex *Gelaſii*, & aliorum Pontificum Decretis probat, quibus ſancitum eſt, Epiſcoporum Judicia, in Synodo Provinciali; Synodorum Provincialium Judicia, in Nationali; Synodos ipſas Nationales, ab Apoſtolica Sede retractari poſſe.

Quæſtio tertia hæc erat: Dicunt, quia non alii Archiepiſcopi, excepto Apoſtolico, majoris Auctoritatis ſint, quàm illi qui hanc cauſam diffinierunt: quæ ſi iterum ad Judicium revocata fuerit, & inventum fuerit, quia ita permanere non debeat; Epiſcopi, qui eam judicaverunt, ampliùs in Epiſcopatu manere non poterunt. Reſpondet *Hincmarus*: Pluralitatem obtinere, quod ſingularitas non habet. Apoſtolorum Principem, quando per admonitionem Sancti Spiritus ad *Cornelium* Gentilem ingreſſus eſt, quæſtione contra eum à Fidelibus facta, cur ad Gentiles intraſſet, & comediſſet cum eis, cur eos in baptiſmate recepiſſet, non ex poteſtate, ſed ex ratione querelæ reſpondiſſe, cauſam per ordinem expoſuiſſe, humili eos ratione placaſſe, atque in cauſa reprehenſionis ſuæ etiam teſtes adhibuiſſe. Quantò magis igitur nos peccatores, cùm de aliqua re reprehendimur, reprehenſores noſtros ratione humili placare debemus, etiamſi majoris auctoritatis in aliquo judicemur. Denique ſi Fidei, aut Eccleſiaſtico dogmati, vel ſacræ auctoritatis Statutis quilibet obloqui ac repugnare tentaverint, hos ſecundùm præceptum Domini admonendos, & ſi rebelles, contentioſi, contemptoréſque perſtiterint, dignis invectionibus, ſecundùm ſacros Canones, & exempla atque ſtatuta majorum, feriendos atque comprimendos.

Quæſtio quarta hæc erat: Dicunt nihilominus: Si iſti Regi non licuerit aliam uxorem accipere, aut ſuam concubinam, ſicut nunc habet, tenere, quòd velit nolit illa ſua uxor judicabitur ad illum redire: & ille tale ingenium de illa inveniet, ut ab illa liberetur, & ulteriùs non debeat ad Judicium inde venire. Reſpondet *Hincmarus:* Non hujuſmodi Judicium ex Evangelica Veritate & Apoſtolica Auctoritate, vel ſacrorum Canonum promulgatione didicimus: ſed ſicut Africana Synodus diffinivit: * *Placuit*, inquiens, *ut ſecundùm Evangelicam & Apoſtolicam Diſciplinam, neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa à marito, alteri conjungantur, ſed ita maneant, aut ſibi reconcilientur.* Reconcilientur enim dixit, non cogantur. Itaque vir & uxor ſeparari non poſſunt, niſi aut propter continentiam connubii, quo ampliùs, quia ſpiritualiùs, conjuncti perſeverant; aut propter fornicationem, quia unum corpus & unam carnem quiſque eorum diviſerit. Propter quam cauſam ſi dignè pœnitentes ſimul permanere vel reconciliari noluerint, ſeparari, ſi voluerint, poſſunt; cogi autem ut ſimul maneant vel ut reconcilientur, omnino non debent; perſuaderi, ſi poſſunt, debent; quia reconciliatio voluntatem quærit, amorem expetit, quæ ſicuti fides & pura confeſſio ſuaderi poteſt, extorqueri non poteſt; cogi autem ut ſimuletur poteſt: ne verò aliis propter fornicationem disjuncti conjungantur, prohiberi omnimodis debent: quòd ſi contempſerint, debent ad pœnitentiam redigi.

* Can. 69.

Quæſtio quinta erat de *Boſonis* uxore, quam in ſuo Regno degere permittebat *Lotharius*, nec marito repetenti reddebat. Sed hæc quæſtio nihil ad *Teutbergæ* cauſam.

Quæſtio ſexta hæc erat: Dicunt aliqui Sapientes, quia iſte Princeps Rex eſt, & nullorum legibus vel judiciis ſubjacet, niſi ſolius Dei, & ſi voluerit, pro hac vel alia cauſa ibit ad Placitum, vel ad Synodum, & ſi noluerit, liberè & licenter dimittet: & ſicut à ſuis Epiſcopis, quicquid egerit, non debet excommunicari, ita ab aliis Epiſcopis non poteſt judicari. Reſpondet *Hincmarus:* Hanc vocem non eſſe Catholici Chriſtiani, ſed blaſphemi, & ſpiritu diabolico pleni. *Davidem* peccantem à Nathan increpitum; *Saülem à Samuële* accepiſſe quòd è Regno dejectus eſſet; *Roboam* à Propheta audiviſſe, quia de manu illius Regnum, quod bene pater ejus tenuerat, ſcindendum eſſet; alios ab aliis Prophetis Reges correptos. Apoſtolum commonere, ut & Reges etiam obediant Præpoſitis ſuis in Domino, qui pro animabus eorum invigilant. *Gelaſium* Papam ad *Anaſtaſium* Imperatorem ſcripſiſſe, *Duas eſſe perſonas, quibus principaliter hic Mundus regitur, ſcilicet Pontificalem Auctoritatem, & Regiam Dignitatem, & tantò majus eſſe Pondus Pontificum, quantò de ipſis etiam Regibus Domino reddituri ſunt rationem.* Theodoſium Imperatorem à *S. Ambroſio* ſegregatum, & per pœnitentiam revocatum. *Ludovicum Pium* è ſolio dejectum, poſt ſatisfactionem, ab Epiſcopali unanimitate, ſaniore conſilio, cum populi conſenſu, & Eccleſiæ, & Regno reſtitutum. Regem quidem nullorum Legibus vel Judiciis ſubjacere, niſi ſolius Dei, ſi tamen Rex verè ſit, ſicut nominatur. Rex enim à regendo dicitur; & ſi ſeipſum ſecundùm voluntatem Dei regit, & bonos in viam rectam dirigit, malos autem de via prava ad rectam corrigit, tunc Rex eſt,

A eſt, & nullorum Legibus vel Judiciis, niſi ſolius Dei ſubjacet. Secundùm ſanctam Scripturam & ſacros Canones, in judicio perſonam accipi non debere, ſed cauſæ qualitatem diſcerni, *Huncbertum* certi criminis in ſororem ſuam perpetrati accuſatum, & ad Synodum vocatum, jam in tribus Synodis per Legatos & litteras ad rationem reddendam, tantùm ut cum ſervandæ ſibi æquitatis ſecuritate venire valeret, ſuam præſentiam obtuliſſe: & Regem *Lotharium*, Actorem hac in cauſa, toties defuiſſe, aut libertatem reddendæ rationis negaſſe. Quæ Judicii fuga graviſſimum eſt *Teutbergæ* Reginæ innocentiæ præjudicium.

B *Quæſtio ſeptima* hæc erat: Et quoniam ita ut diximus à quibuſdam Sapientibus dicitur, utrum aliquod periculum inde habeant Epiſcopi, & alii Chriſtiani, qui illi adulteranti communicant; vel ſi periculum eſt, quomodo erunt liberi ante Dominum de communicationis periculo? Reſpondet *Hincmarus*: Conſilium hujuſmodi periculum devitandi *S. Auguſtinus* nobis dat dicens [b Serm. 18. de Verbis Domini.], *Duobus modis non te maculat malus; ſi non conſentias, & ſi redarguas. Hoc eſt non communicare, non conſentire. Communicatur quippe quando facto ejus conſortium voluntatis vel approbationis adjungitur. Hoc ergo nos admonens Apoſtolus, ait:* [a Ephes. 5] Nolite communicare operibus infrugiferis tenebrarum. C *Et quia parum erat non conſentire, ſi ſequeretur negligentia diſciplinæ,* Magis autem, *inquit*, ea redarguite. *Quid eſt autem*, Nolite communicare? *Nolite conſentire, nolite laudare, nolite approbare. Quid eſt autem*, Magis redarguite? *Reprehendite, corripite, coercete... Foris terribiliter perſonet increpatio, intus lenitatis teneatur dilectio. Neque ergo conſentientes ſitis malis, ut approbetis: neque negligentes, ut non arguatis: neque ſuperbientes, ut inſultanter arguatis.*

His Quæſtionibus diſcuſſis, ita concludit Hincmarus: *Tandem de his quæ in hac Epiſtola perveniſſe ad nos memoravimus, quantùm Domino inſpirante, ex Sanctarum Scripturarum, atque Catholicorum Patrum doctrina, pro noſtra mediocritate* D *ſenſimus, compellente veritate & ſuper impoſito miniſterio diximus, nullius ſane præjudicantes ſententiæ, nec dehonorantes auctoritatem. Neque enim quiſquam noſtrûm, ut olim S. Cyprianus dixerat, Epiſcopum ſe eſſe Epiſcoporum conſtituit, aut tyrannico terrore ad obſequendi neceſſitatem Collegas ſuos adigit, quando habeat omnis Epiſcopus (ſalvo per omnia Privilegio Sanctæ & Apoſtolicæ Primæ in toto orbe terrarum Romanæ Sedis, atque ipſius Pontificis Domni Nicolai Papæ, & Decreto Sanctorum Canonum Sancto* E *Spiritu conditorum) pro licentia libertatis & poteſtatis ſuæ arbitrium proprium, támque judicari ab alio non poſſit, quàm nec ipſe poteſt alterum ſingulariter judicare: ſed, ſicut dicit Apoſtolus:* Unuſquiſque in ſuo ſenſu abundans, *expectemus univerſi Judicium Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui unus & ſolus habet poteſtatem & præponendi nos in Eccleſiæ ſuæ gubernatione, & de actu noſtro judicandi. Hoc tantùm omnes Dominos & Conſacerdotes noſtros, & nos cum illis pariter admonemus, ut, ſecundùm Præceptionem magni Leonis Papæ ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum,* E *In his quæ dubia fuerint, vel obſcura, id noverimus ſequendum, quod nec præceptis Evangelicis contrarium, nec Decretis Sanctorum inveniatur adverſum.*

[Nicolaus I. Synodum indicit Metis celebrandam.]

VI. Interim *Teutberga* Regina de repudio ſuo *Nicolaum I.* Pontificem Maximum appellavit. Is verò ad iſtius cauſæ cognitionem & judicium Concilium indixit Metis celebrandum: Legatos è latere ſuo miſit, *Lothario* Rege poſtulante, qui negotium iſtud urgerent, rebúſque gerendis præeſſent, *Radoaldum* Portuenſem, & *Joannem* Fico-

[Mittit Legatos in Gallias.]

A lenſem Epiſcopos, quibuſcum duos Epiſcopos è Regno *Caroli Calvi* Regis Chriſtianiſſimi adeſſe juſſit ſtata die. Id docent Epiſtolæ *Nicolai I.* VI. ad *Lotharium* Regem, VII. ad *Carolum Calvum*, VIII. ad *Ludovicum II.* Imperatorem, cui dictos Legatos commendat, datis anno Chriſti 862. IX. Kalendas Decembris, Indictione XI. [* Tomo III. Concil. Galliæ.] Epiſtolam pariter dedit Pontifex ad Epiſcopos Galliæ & Germaniæ, quibus illos Synodo Metenſi adeſſe præcepit, & *Lotharii* cauſam cum Legatis Romanæ Sedis audire, & canonicè communi Sententia definire. Niſi verò Rex adulter Synodo ſe ſiſtat, ac præſens ſatisfaciat, atque reſi- B piſcat à ſcelere, ipſi excommunicationis minas intentat *Nicolaus I.* [* Epiſt. XII. Tom. III. Concil. Galliæ.] Synodi verò celebrandæ Acta ad ſe mitti jubet, ut ea confirmet, vel reſcindat. *Statuimus autem*, inquit, *ut cuncta quæ in eodem Concilio peracta fuerint ac diffinita, noſtro Præſulatui geſtorum ſerie incunctanter ſignificetis: ut ſi ea juſtitiæ pulchritudine, probabilique ſanctione diffinita perſpexerimus, Deo omnipotenti gratias referamus: Si verò injuſtitiæ, quod nolumus, & contrarietatis fuerint acta intentione, ea renovare ſummopere jubeamus.* Hæc ille, Epiſtola XII. Tomo III. Conciliorum Galliæ.

[Commonitorium Legatis à Nicolao I. datum.]

Legatis in Gallias deſtinatis Commonitorium C dedit, quo diſcerent cauſæ in Synodo Metenſi diſcutiendæ ſtatum, *Lotharii* excuſationes & effugia, *Teutbergæ* querelas, ordinem quem in hujus negotii examine ſervare deberent. Sic autem habebat: *Lotharius Rex profitetur Vualdradam ſe à patre accepiſſe, & ſororem poſtmodum admiſiſſe Huncberti. Ubi primùm diligenti inveſtigatione inquirite, & ſi eumdem glorioſum Regem prædictam Vualdradam præmiſſis dotibus, coram teſtibus, ſecundùm legem & ritum, quo nuptiæ celebrari ſolent, per omnia inveneritis accepiſſe, & publicâ manifeſtatione eadem Vualdrada in matrimonium ipſius admiſſa eſt; reſtat ut perſcrutemini, cur illa repudiata ſit, vel* D *filia Boſonis admiſſa. Sed quia idem glorioſus Rex metu Teutbergam ſe admiſiſſe dicit: vos illud Evangelicum recolite, quo Dominus:* Nolite, *inquit*, timere eos qui corpus occidunt: *Et iterum ait:* Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? *In quibus Dominicis Sententiis conſiderandum eſt, quòd ſi occiſores corporum timendi non ſunt contra juſtitiam hominem impellentes, & lucrum totius mundi non proſit homini animâ perditâ; quantò minùs metu unius hominis tantus Rex debuit, contra divinum præceptum in immane præcipitium mergi? in hoc certè ſe magis reprehenſibilem oſtendit, in quo amori mundi* E *amorem Dei poſtpoſuit. Ubi nihil vobis aliud præcipimus, manifeſtatione ſua eodem Rege convicto, niſi ut ſecundùm canonicam auctoritatem noſtræ vice freti; cauſam illius definiatis. Sin verò minimè probatum fuerit Vualdradam uxorem fuiſſe legitimam, neque nuptiis ſecundùm morem celebratis, per benedictionem ſcilicet Sacerdotis, Filio noſtro Lothario extitiſſe conjunctam: ſuggerite illi, ut non moleſtè ferat legitimam ſibi, ſi ipſa innocens apparuerit, reconciliari uxorem.*

Præterea vos ſcire volo, quia præfata Teutberga Apoſtolicam Sedem bis & ter appellavit, & E *ſe à præfato Rege glorioſo queſta eſt injuſtè fuiſſe dejectam, & vi coactam, falſum contra ſe compoſuiſſe piaculum. Nam eo tempore ad Apoſtolicam Sedem libellum appellationis ſuæ miſit, in quo non quidem adhuc confeſſam, ſed ut contra ſe falſum diceret crimen, cogi ſeſe innotuit. Inſuper ſubjungens, quòd ſi ampliùs compulſa fuero, ſcitote non veritate, ſed timore mortis, & evadendi ſtudio, quia aliter non poſſum, quod voluerint, dicam... Unde præcipimus vobis, ut cùm eadem Theutberga ad condictam Synodum, ſicut ſtatuimus, advenerit, cauſam ejus diligenti examina-*

rione tractetis : & ſi ei objicitur , quòd illa crimen ſe aliquod admiſiſſe confeſſa fuiſſet , & contra illa violentiam ſe pertuliſſe proclamaverit , vel ſi inimicos ſibi Judices fuiſſe teſtata fuerit : tunc illud renovetis Judicium ſecundùm æquitatis normam , ut injuſtitia mole non opprimatur.

* Epiſt. 27. Tom. III. Concil. Galliæ.

Reſcripſit etiam *Nicolaus I.* ad *Hubertum* Abbatem , fratrem *Theutbergæ* Reginæ , * qui litteras apologeticas per *Odonem* Bellovacenſem ad Sedem Apoſtolicam miſerat , & de crimine ſibi ac ſorori per calumniam , ut aiebat , impacto in Synodo quæſtionem haberi flagitabat. Hujus proclamationem , ut indicem innocentiæ gratam ſe habere ſignificavit Pontifex , Synodum ſe indixiſſe , & Legatos miſiſſe , quorum cenſurâ in Collegio fratrum aut pro culpa canonicè punirentur , aut pro innocentia juſtè à crimine diluerentur.

Synodus Metenſis in cauſa divortii Lotharii Regis & Teutbergæ Reginæ.

VII. Indictum à *Nicolao I.* Concilium Metis celebratum eſt ab Epiſcopis Regni *Lotharii* , coram Sedis Apoſtolicæ Legatis *Radoaldo* & *Joanne* , menſe Junio anni octingenteſimi ſexageſimi tertii. Legatis *Lotharium* Regem arguentibus , quòd Sedis Apoſtolicæ Judicium antevertens , *Vualdradam* rejecta *Theutberga* ſibi copulaſſet : conſilio & auctoritate Epiſcoporum id ſe feciſſe reſpondit. Quod illi non negarunt : immò ratiuncularum veriſimilium fuco decepere Legatos , qui Divortium *Lotharii* , & initum cum *Vualdrada* connubium approbarunt , muneribus potiùs quàm rationibus victi. Hæc de Synodo Annales Francorum Fuldenſes ad annum DCCCLXIII. hæc habent : *In regno Lotharii pro eo quod dimiſſa uxore legitima alteram duxit , Synodus in Metis congregata eſt omnium Epiſcoporum ejus , præter Hungarium Trajectenſem , quem ægritudo detinuit. Aderant & Miſſi Nicolai Romani Pontificis , ob eamdem cauſam diligenter inveſtigandam directi. In quo negotio ventilato , Rex factum ſuum , propter quod arguebatur , conſilio & auctoritate Epiſcoporum ſe feciſſe teſtatus eſt. Quod illi non inficiantes , quaſdam aſſertiones rationum veriſimilium , quibus geſta rei qualitatem munire niſi ſunt , oppoſuerunt , eaſque litteris comprehenſas , ut Legati Apoſtolici ſuggeſſerunt , per Guntharium Agrippinæ Coloniæ , & Theotgaudum Trevirenſem , Galliæ Belgicæ Archiepiſcopos , Nicolao Apoſtolicæ Sedis Pontifici probandas tranſmiſerunt. Qui convocato Romanæ Sedis Epiſcoporum Concilio , & Metenſem anathematizavit Synodum , & ad ſe miſſos Epiſcopos depoſuit , & Communione privavit : juſtè quidem & canonicè , ut Scriptis ſuis ipſe teſtatur , injuſtè verò , ſicut illi Reſcriptis & aſſertionibus firmare conantur.* Perperam horum Annalium Auctor de æquitate Sententiæ à *Nicolao I.* contra *Guntharium* & *Theutgaudum* latæ dubitat , prævaricatorum & perduellium Antiſtitum inſolentes Epiſtolas in eadem lance cum ſanctiſſimis Romani Pontificis Decretis appendit , ac Lectorum judicio permittit Sedis Apoſtolicæ Sententiam ſecundùm Canones pronuntiatam.

Annalium Fuldenſium Auctor caſtigatur.

Annales Bertiniani ad annum 863. de eadem cauſa , & de Synodo Metenſi hæc habent : *Carolus Miſſos Domni Apoſtolici Nicolai , Rodoaldum ſcilicet Portuenſem Epiſcopum , & Joannem Ficolenſem Epiſcopum , ſatis honorificè Sueſſionis in Monaſterio S. Medardi recipit. Quos aliquandiu ſecum retinuit , & conceſſa Balduino , qui ad limina Apoſtolorum confugium fecerat , indulgentia , pro cujus obtentu venerant , cum Epiſtolis ad Apoſtolicam Sedem redire muneratos abſolvit. Iidem autem Apoſtolicæ Sedis Legati Metis adeunt , Synodum habituri ex delegatione Apoſtolica , circa medium menſem Junium , pro Divortio quod inter Lotharium & uxorem ſuam Theotbergam acciderat , & pro ſuperinductione concubinæ Vualdradæ , quam contra Leges Eccleſiaſticas*

A *& mundanas in uxorem ſibi adſciverat. In qua Synodo præfati Miſſi corrupti muneribus , Epiſtolas Domni Apoſtolici occultantes , nihil de his quæ ſibi commendata fuerunt , ſecundùm ſacram auctoritatem egerunt. Ut autem aliquid viderentur egiſſe , Guntharium Colonienſem Archiepiſcopum , & Theutgaudum Trevirenſem æquè Archiepiſcopum , cum veniis , quas in eadem Synodo ſubſcripſerunt Epiſcopi , Romam ire juſſerunt , ut Judicio Domni Apoſtolici ipſa cauſa diffiniretur . . . Guntharius & Theutgaudus Romam pervenientes , primùm in Synodo , & poſtea in Eccleſia S. Petri , ſicut habetur in ſubditis , ab Apoſtolico ſunt damnati.*

B Annales Francorum Metenſes ad annum Chriſti octingenteſimum ſexageſimum quartum , de *Lotharii* & *Teutbergæ* divortio hæc habent : *Lotharius Rex cœpit occaſiones quærere , qualiter Tiebergam Reginam à ſuo conſortio ſeparare potuiſſet , quam exoſam habebat propter Vualdradam , quæ ejus fuerat concubina , cum adhuc adoleſcens eſſet in domo paterna. Hanc ſiquidem , diabolo inſtammante , nimio diligebat amore. Guntharium itaque Colonienſis urbis Pontificem , qui erat eo tempore Archicapellanus , Rex primò per ſubintroductos Miſſos , deinde per ſemetipſum , ſuper hujuſcemodi diſſidio omni arte aggreditur.* C *Et ut faciliùs aſſenſum præberet , promiſit ſe ejuſdem Epiſcopi neptem in matrimonium accepturum : tantùm ut prædictam Tiebergam ejus aliorùmque Epiſcoporum auctoritate & licentia repudiare quacumque occaſione potuiſſet. Qui , ut erat levis animo , ac inconſideratus actione , protinus omni intentione in rem introducitur : vana ſpe , ut poſtea claruit , ſeductus. Rurſus idem Guntharius Tietgaudum Archiepiſcopum Trevirenſem hac de cauſa alloquitur. Et ſciens eſſe virum ſimplicem , nec in divinis Scripturis adeo eruditum , Canoniciſque Sanctionibus exercitatum , ex utriuſque Teſtamenti paginis quaſdam ſententias profert , quas aliter quàm Eccleſiaſti*D*ca Regula docet , ediſſerens , virum improvidum ſecum in foveam trahit , cæcus cæco ducatum præſtans. Quid plura ? Facta ſunt omnia quæ huic commento videbantur eſſe neceſſaria. Concilium Metis convocant , Reginam quaſi canonicè evocatam in medio ſtatuunt , teſtes producunt unà cum ſcriptis. Qui valde gravia crimina imponentes , inter alia proteſtati ſunt , quòd eadem Tieberga confeſſa fuiſſet , ſemetipſam fratris germani inceſtuoſo concubitu eſſe pollutam. Continuò ſtatuta Patrum de inceſtuoſis recitantur , & non ſolum à legitimo viro ſeparatur , verùm omnis copula maritalis inhibetur , Pœnitentia juxta modum culpæ* E *indicitur , & tali nefaria machinatione de exoptata voluntas Regis adimpletur. Non multò poſt interjecto tempore , iterum Conventum Synodalem Aquiſgrani coadunant , ubi Rex libellum ſuæ Proclamationis obtulit , ubi continebatur qualiter in quadem fœmina Tietberga nomine , factioſis perfidorum hominum argumentis fuerat defraudatus : immò non mediocriter repetiit , quòd Judicio Epiſcoporum diſſidii Sententiam pertuliſſet , quæ ſi idonea eſſet conjugali thoro , & peſtifera inceſtùs pollutione fœdata non fuiſſet , & vivæ vocis confeſſione publicè non condemnata , ſponte eam retineret. Porro ſe incontinentem eſſe profeſſus eſt , & ſine copula juvenilis ætatis ardorem ferre non* F *poſſe. Allatis itaque diverſorum Conciliorum Voluminibus , multa de inceſtuoſis replicata ſunt. Quibus replicatis , hanc diffinitivam Sententiam protulerunt : Credimus illam non fuiſſe idoneam ac legitimam conjugem , neque à Deo præparatam eſſe uxorem , quæ publica confeſſione , inceſtuoſo fornicationis crimine denotata probatur. Quocirca glorioſo Principi noſtro pro ſua in divino cultu devotiſſima aſſertione , atque victorioſiſſima Regni tuitione , cui non ſolùm nos , verumetiam canonica auctoritas interdixit inceſtuoſum conjugium , legitimum matrimonium à Deo*

illi

illi conceſſum non denegamus, juxta indulgentiam Apoſtoli dicentis, Melius eſt nubere, quam uri. *His ita patratis, Vualdrada jam in publicum procedit, ſtipata obſequentium multitudine, omniſque Regia Aula reſultat, Vualdradam Reginam eſſe. Guntharii Epiſcopi neptis ad Regem accerſitur, ac ſemel, ut aiunt, ab eo ſtupratur, atque cum cachinno & omnium deriſione ad avunculum remittitur. Igitur agentibus fratribus Thieberga Regina, hæc omnia ad notitiam Nicolai Papæ deferuntur, qui eo tempore Romanæ præſidebat Eccleſiæ.*

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXV. *miſſi ſunt Hagano & Rodoaldus Apoſtolicæ Sedis Legati in Galliam, ad diſcutiendum utrum res ita ſe haberet, ſicut Summo Pontifici nuntiata fuerat. Qui in Franciam venientes, pecunia corrupti, magis faverunt iniquitati quàm æquitati. Tamen ad Regem venientes, cum ei declaraſſent Legationis ſuæ cauſas, tale Reſponſum ab eo acceperunt: Se nihil aliud egiſſe, niſi quod Epiſcopi ipſius Regni in generali Synodo ſibi agendum demonſtraſſent. Legati itaque conſilium dederunt Regi, ut illos Epiſcopos qui illi Synodo præfuerant, ad Sedem Apoſtolicam deſtinaret, qui verbis ac ſcriptis Univerſali Papæ ſatisfacerent. Legati immenſis ditati opibus Romam regreſſi ſunt, nuntiaveruntque Summo Pontifici quæ in Gallia viderant & audierant. Interea Thietgaudus & Guntharius Romam proficiſcuntur ea intentione ut Regem demonſtrarent innoxium, & ut cæteros Coëpiſcopos ſuos oſtenderent Eccleſiaſtica atque Apoſtolica exercuiſſe Decreta. Stultitiæ elogio denotandi, qui illam Petri Sedem aliquo pravo dogmate fallere poſſe arbitrati ſunt, quæ nec feſellit, nec ab aliqua hæreſi unquam falli potuit.*

S. Petri ſedes nec pravo aliquo dogmate feſellit, nec ab aliqua hæreſi unquam falli potuit.

Annalium Metenſium Scriptor confutatus.

In multis errat Annalium Metenſium Auctor, 1. Quòd Metenſe Concilium Aquiſgranenſi præponit ordine præpoſtero, & primam accuſationem *Teutbergæ* in Metenſi factam commemorat. 2. Quòd *Vualdradam* à *Lothario* non ante ductam ſcribit, quàm Synodus Metenſis celebrata eſſet: quod evidenter falſum. *Vualdradam* enim jam ipſum duxiſſe cùm Concilium Metenſe coactum eſt, & Synodi ipſius Acta probant, & *Nicolai I.* Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ & Germaniæ, in quà *Lotharium* ait legitima repulſa conjuge, ſecundam ſibi adſciviſſe, neque Sedis Apoſtolicæ judicium expectaſſe. 3. Quod Legatos Apoſtolicos *Rodoaldum* & *Haganonem* anno dumtaxat DCCCLXV. peracta jam Synodo Metenſi, quam & perperam figit anno 864. in Galliam miſſos à *Nicolao I.* aſſerit, quos Metenſi Concilio adfuiſſe certum eſt ex Auctoribus Annalium Bertinianorum & Fuldenſium, ex *Nicolai I.* Epiſtolis, & ex *Anaſtaſio Bibliothecario* in ejus Vita. 4. Quòd *Haganonem* cum *Rodoaldo* miſſum in Gallias teſtetur ad obeundam Legationem pro cauſa *Lotharii* & *Teutbergæ*: cùm *Anaſtaſii* etiam teſtimonio conſtet *Haganonem* ante in Galliis fuiſſe, quàm Legati mitterentur, & celebraretur Metenſis Synodus; neque illum inter Legatos hanc ob cauſam miſſos *Nicolaus I.* commemoret.

Regino Prumienſis Monachus, qui Chronicon ſuum ad annum nongenteſimum octavum perduxit, ut ipſe teſtatur in Epiſtola nuncupatoria ad *Adalberonem*, deſcripſit hiſtoriam divortii *Lotharii* & *Teutbergæ*, ex Annalibus Metenſibus, qui deſinunt in anno nongenteſimo tertio, & in eoſdem errores lapſus eſt.

Hi Auctores per *Anaſtaſium* Bibliothecarium coævum Scriptorem corriguntur, qui in Vita *Nicolai I.* hæc habet: *Hlotharius Rex, relicta Theutberga Regina, & Vualdrada concubina in matrimonium ſumpta, licet carnaliter ſuper his Romanam*

A *Sedem, eumdémque pium conſuluiſſet Pontificem, in putredine luxuriæ carniſque petulantia volvebatur. Cúmque hoc Summus Pontifex malum qualiter ab Eccleſia Dei pelleret, ne alios hujus morbi peſte Rex ille pollueret, intra ſe cogitaret, diutiſſimè cœpit affligi, & intimo corde dolens, valde ſuper iſtis gemebat erroribus. Præſertim cùm Theutgaudum Treverenſem, & Guntherium Agrippinæ Coloniæ Archiepiſcopos, cum Haganone Bergomenſi, & cæteris Epiſcopis talem eidem Regi auctoritatem dediſſe audierit, ut Theutbergam liberiùs poſſet rejicere, & Vualdradam concubinam in matrimonium legitimè copulare... Unde ſine* B *mora continuò Miſſos ſuos in Franciam deſtinavit, præcipiens & monens ut in Metenſium urbe aggregato Synodali Conventu, requirerent, cur idem Rex Theutbergam rejiceret, aut Vualdradam ſibi in conjugium copularet? Quo requiſito & invento, legitimum finem imponerent. Sed pervenientes illuc Sedis Apoſtolicæ Legati, ſcrutari cœperunt hujuſcemodi cauſam, & id ab Lothario inter cætera audierunt: Quicquid ego feci, iſtorum Epiſcoporum conſilio uſus feci. Erant autem ibi præcipui prædicti Theutgaudus & Guntherius Archiepiſcopi, quos auctores in tanto ſcelere Sanctus jam Papa compererat, aſtruentes & dicentes le-* C *gitimum illud fuiſſe connubium, quod de Vualdrada concubina Rex conſtruxit Lotharius, & quæ dicebant, coram Domino eximio Papa venientes, ſe defendere poſſe reſpondebant. Cúmque Legati Apoſtolicæ Sedis, licèt in multis ſeducti, Romam iter regrediendo reflecterent, quæ à Rege, ac Theutgaudo, & Gunthario Archiepiſcopis audierant, ac cognoverant, Summo retulerunt Pontifici. Piiſſimus autem Præſul adventum Archiepiſcoporum dum præſtolaretur illorum, ecce ſupernâ dirigente Clementia, idem Theutgaudus & Guntharius Archiepiſcopi Romanam Urbem adeuntes, veſtigiis hujus Præſulis ſe ſacris præſentari petierunt.*

D VIII. Pergit *Anaſtaſius* & quomodo ſe geſſerit *Nicolaus I.* commemorat. *Quibus benignè à Præſule præſtantiſſimo ſuſceptis, libellum ei obtulerunt dicentes, ſe nihil plus vel minùs egiſſe, niſi ſicut libellus ipſe cantabat. Quo diligentiſſimè ſcrutato, non pauca in eo reperta ſunt profani & multis inauditi ſermonis turpitudinem habentia, quæ Epiſcopalem excedentes ordinem, ipſos ſicut phreneticos ligaverunt Archiepiſcopos. Denique convocata Synodo in Lateranenſi poſt hæc Palatio ſub Apoſtolis, inventi ſunt iidem, ut dictum eſt, Archiepiſcopi, unde damnationis notam incurrerent. Præcipuè, quia Auctores ſe tanti divortii fuiſſe clamabant, & Sententiam, quam in Ingiltrudin uxorem Boſonis Papa tulerat (quæ eum-* E *dem virum ſuum Boſonem per ſeptenne tempus reliquerat, atque excommunicata etiam, & à Summo Sedis pio Papa ligata & anathematizatà extiterat) communicantes ac converſantes cum ea, diſſolviſſe ſe non negabant, ſed altiſonè publicabant, & Epiſtolam pii Pontificis, ſicut in illis malè compoſitis Geſtis in ſcrinio hujus Sedis repoſitis declaratur, ad libitum falſaverant. Tunc judicante & eodem Sancto Præſule cum Synodo decernente, Sacerdotali honore privati ſunt, & depoſitionis cenſuram meritò incurrerunt. In hac quidem Synodo benignus Præſul Metenſem Syno-* F *dum, ubi geſta illa contra voluntatem Dei & ſuam digeſta fuerant, illico caſſavit, & quædam neceſſaria in Sancta Eccleſia Capitula promulgavit.* Romana illa Synodus habita eſt anno Chriſti DCCCLXIII. *Nicolai* Papæ VI. in Palatio Lateranenſi. Quatuor in ea Decreta edita ſunt.

Concilium Romanum ſub Nicolao I. quo Synodi Metenſis Acta reſciſſa ſunt, & Guntharius ac Theutgaudus Archiepiſcopi depoſiti.

Primum Decretum eſt de Synodi Metenſis abolitione. *Synodum, quæ nuper, id eſt, ſub Piiſſimo Imperatore Ludovico, per Indictionem* XI. *menſe Junio in Metenſium urbe ab Epiſcopis, qui noſtrum prævenerunt judicium collecta eſt, quique Apoſtolicæ Sedis inſtituta temerè violarunt, ex tunc, & nunc, &*

in æternum judicamus eſſe caſſatam, & cum Epheſino Latrocinio reputatam, Apoſtolica Auctoritate in perpetuum eſſe ſancimus damnandam; nec vocari Synodum, ſed tanquam adulteris faventem, Proſtibulum appellari decernimus.

Alterum Decretum eſt de *Theutgaudi* & *Guntharii* depoſitione. *Theutgaudum Trevirenſem Primatem Belgicæ Provinciæ, & Guntharium Agrippinæ Coloniæ, Epiſcopos, nunc coram nobis & Sancta Synodo, ſub Geſtorum inſinuatione, qualiter cauſam Lotharii Regis, & duarum mulierum ejus, Teutbergæ ſcilicet & Vualdradæ, recognoverint & judicaverint, ſcriptum ſuper hoc propriis roboratum manibus offerentes; nihilque ſe plus vel minùs aut aliter egiſſe, ore proprio, multis coram poſitis affirmantes; & Sententiam, quam à Sede Apoſtolica in Ingeltrudem uxorem Boſonis Sanctiſſimus frater noſter Mediolanenſis Archiepiſcopus Tado, & cæteri Coëpiſcopi noſtri petierant emittendam, & nos divino ſuccenſi zelo ſub anathematis obteſtatione canonicè protuleramus, publicè vivâ voce ſe violaſſe confitentes: in quibus omnibus invenimus eos Apoſtolicas atque Canonicas Sanctiones in pluribus exceſſiſſe, & æquitatis normam nequiter temeraſſe; ab omni judicamus Sacerdotii Officio permanere penitus alienos. Et ideo Spiritus Sancti judicio, & B. Petri per nos auctoritate, omni Epiſcopali exutos Regimine conſiſtere definimus. Quod ſi juxta præcedentem conſuetudinem, tanquam Epiſcopi auſi fuerint aliquid de ſacro miniſterio contingere, nullo modo liceat eis, nec in alia Synodo reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis; ſed communicantes eis omnes abjici ab Eccleſia, & maximè ſi poſtea quam didicerint adversùs memoratos prolatam fuiſſe Sententiam, eis communicare tentaverint.*

Tertium Decretum eſt adversùs Epiſcopos illorum complices: qui eidem pœnæ ſubduntur, ſi cum his conjurationem inierint; vel ſi à Capite, id eſt, à Sede *B. Petri*, illis hærendo diſſenſerint. Si verò Sedis Apoſtolicæ Decretis aſſenſum ſe præbere profeſſi fuerint, veniam ipſis Pontifex & Synodus pollicentur.

Quartum Decretum *Ingeltrudem Mattefredi* Comitis filiam, *Boſonis* uxorem, quæ à ſeptem annis maritum reliquerat, & per varia loca vagabunda diſcurrebat, repetito ferit anathemate, cum fautoribus univerſis, niſi citiùs ad *Boſonem* ipſum redierit, aut ad Sedem Apoſtolicam ſatisfactura properaverit.

Quintum Decretum, dogmata, mandata, interdicta, ſanctiones, vel Decreta pro Catholica Fide, pro Eccleſiaſtica Diſciplina, pro correctione Fidelium, pro emendatione ſceleratorum, vel interdictione imminentium aut futurorum malorum, à Sedis Apoſtolicæ Præſide ſalubriter promulgata, jubet obſervari ſub pœna anathematis.

Guntharii factio, & contumacia.

IX. *Guntharius* & *Theutgandus* exauctorati, Beneventum ad *Ludovicum II.* Imperatorem confugerunt, ipſúmque commoverunt in Pontificem, quòd *Lotharii* fratris ipſius *Ludovici* Legatos, per illius interventionem Romam directos depoſuiſſet. Quare exiſtimatam ulturus injuriam, Romam ſubitò ſe contulit, ut *Nicolaum I.* ad reſtituendos in gradus priſtinos *Guntharium* & *Theutgandum* cogeret. Contra cujus furorem ac impetum ſolennibus ſupplicationibus dumtaxat & jejuniis ſe munivit Pontifex. Ab Imperatoris militia Clerus, Plebéſque ſupplicantes plagis affectæ ac diſperſæ, ſacra vexilla confracta, pars vivificæ Crucis theca incluſa, & Baſilicæ *S. Petri* ab *Helena* Imperatrice donata, in lutum projecta eſt. *Nicolaus* Papa conſcenſa navi per Tyberim ad *S. Petrum* profugit, ubi duobus diebus ac noctibus abſque cibo & potu manſit. Interea ſatelles, cujus præſumptione Crux confracta fuerat, mortuus eſt, ac Imperator febre correptus. Qui divina perterritus ultione, conjugem miſit ad Pontificem, cujus fidejuſſione venit ille ad Imperatorem, & ſermone cum ipſo habito, ad Lateranenſe Palatium rediit. Tunc Imperator *Guntharium* & *Theutgandum* in Gallias redire juſſit. *Guntharius* ſcriptum inſolens & convitioſum ad Pontificem perferri curavit per *Hilduinum* fratrem ſuum, ejuſque exemplar miſit ad Epiſcopos Regni *Lotharii*. De hujuſmodi ſcripto diximus in Diſſertatione de Photiano Schiſmate, §. VII. Illud rejecit Pontifex, ut par erat. *Hilduinus* ſuper corpus Beati *Petri* jactavit: & cùm ipſe, tum confœderati ſatellites, diſtrictis gladiis exeuntes ab Eccleſia, ad *Guntharium* rediere. Ille Coloniam redux, die Cœnæ Dominicæ *Miſſas celebrare, & ſacrum Chriſma conficere, ut homo ſine Deo præſumpſit: Theutgaudus verò à Miniſterio, ſicut ei fuerat præceptum, ſe reverenter abſtinuit.* Cæteris denique Epiſcopis apud *Lotharium* agentibus, *Epiſcopatum à Gunthario Lotharius tulit, & ſuo tantùm conſilio Hugoni Conradi Caroli Regis avunculi, & materteræ ſuæ filio, tonſurâ Clerico, & Ordinatione tantummodo Subdiacono, moribus autem & vita à fideli Laïco diſcrepanti, donavit. Unde motus Guntharius, quicquid de theſauro Eccleſiaſtico in eadem civitate fuit reſiduum, auferens, Romam iterum, ut omnia Lotharii & ſua figmenta de Theutberga & Vualdrada Apoſtolico ex ordine pandat, regreditur. Sed & Epiſcopi Regni Lotharii Legatos ſuos cum Libellis Pœnitentiæ, & Profeſſionibus Canonicis, quoniam ab Evangelica Veritate, & Apoſtolica Auctoritate, ſacriſque Regulis in cauſa Teutbergæ ac Vualdradæ non mediocriter deviaverant, ad Apoſtolicum dirigunt.* Verba ſunt Annaliſtæ Bertiniani, ad annum DCCCLXIV.

Adventius & Franco, Epiſcopi, veniam & pacem à Summo Pontifice poſtulantes.

X. Qui Profeſſiones ſuas miſere ad *Nicolaum I.* ejus in Synodo Romana Statutis acquieſcere ſe atque obſequi conteſtati, veniámque ac pacem implorantes, fuere in primis *Adventius* Metenſis Epiſcopus, pro quo *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus interceſſit, & *Franco* Tungrenſis. *Adventii* Epiſtola extat Tomo III. Conciliorum Galliæ pag. 241. Ex ea diſcimus *Theutgaudi* reverentiam erga Sedem Apoſtolicam, cujus Sententiam humiliter ſubibat, nullam ſacri Miniſterii partem attingens: ſuperbiam verò & contumaciã *Guntharii*, qui inſuperhabita Sententia depoſitionis in ſe lata a Pontifice & Synodo, Sacra facere non verebatur. *In Catalogo Sacerdotum,* (inquit Adventius) *nequaquam recipio Theutgaudum quondam Archiepiſcopum, qui depoſitionis ſuæ Sententiam à Vobis prolatam hactenus patienter ferens, juxta præcedentem conſuetudinem nihil omnino de ſacro Miniſterio contingere præſumpſit: ſed quaſi mitiſſimus vir, incautè ſe proprio ſermone lapſum, atque alterius pertinaciſſima obſtinatione deceptum fatetur: & per humilitatis & obedientiæ viam incedens, à veſtra pia largitate locum ſatisfactionis præſtolatur. Guntharium quondam ſacri Palatii Archicapellanum in Epiſcoporum numero non ſuſcipio, neque ei vel fautoribus ſuis communicare præſumo; quoniam vetito uſus eſt Officio, & Apoſtolicam floccipendere excommunicationem non metuit.*

Epiſtola *Caroli Calvi* pro *Adventio* ad *Nicolaum I.* ſcripta, extat Tomo III. Conciliorum Galliæ pag. 243. Sequitur pag. 244. Epiſtola *Nicolai* Papæ ad *Adventium*, quâ ejus Profeſſionem approbat, eíque veniam & pacem indulget, quam optabat. Docet Epiſcopos Regibus ita ſubditos eſſe debere, ut eorum vitiis non faveant, nec ipſis adulentur, ſed Apoſtolica libertate peccantes arguant. *Illud verò quod dicitis, Regibus & Principibus vos eſſe ſubjectos, eò quòd dicat Apoſtolus:* * Sive

Regi

* 1. Petri 2.

Epiſcopi Regibus ita ſubditi eſſe debent, ut eorum vitiis non faveant.

Regi tanquam præcellenti, *placet. Verumtamen* „ *videte utrum Reges iſti & Principes, quibus vos ſubjectos eſſe dicitis, veraciter Reges & Principes ſint. Videte ſi primùm ſe bene regunt, deinde ſubditum populum. Nam qui ſibi nequam eſt, cui alii bonus erit? Videte ſi jure principantur; alioqui potius Tyranni credendi ſunt, quàm Reges habendi; quibus magis reſiſtere, & ex adverſo aſcendere, quàm ſubdi debemus. Alioquin ſi talibus ſubditi, & non prælati fuerimus nos, neceſſe eſt eorum vitiis faveamus. Ergo Regi, quaſi præcellenti, virtutibus ſcilicet, & non vitiis, ſubditi eſtote; ſed, ſicut Apoſtolus ait, propter Deum, & non contra Deum.*

Adventio autem veniam & pacem concedit, modò ſincerè conditiones impleverit ab Apoſtolica Sede præſcriptas. *Itaque ſi Theutgaudum dudum Epiſcopum, ſicut profiteris, in Catalogo Epiſcoporum non recipis, quouſque de eo humaniùs tractemus, & ſi Guntharium Miniſterium ſibi vetitum uſurpantem, non ſolum inter Epiſcopos non ſuſceperis, ſed nec ipſi, nec fautoribus ejus communicaveris, & Regi in ſcelere permanenti Epiſcopaliter contradixeris, & ſecundùm vires in nullo à Conſtitutis & Sententiis ab Apoſtolicæ Sedis Præſule prolatis deviaveris, ſed de cætero pro Fide Catholica & correctione Fidelium, ac pro conſervandis Sedis Apoſtolicæ Privilegiis, nobiſcum ſenſeris, nobiſcum pro viribus decertaveris, fratres quoque & proximos tuos nobiſcum hortatus fueris, Deus omnipotens, interceſſione Apoſtolorum Principum Petri ac Pauli, vincula omnium peccatorum abſolvat, & quicquid humanitus, quod in oculis Majeſtatis ejus diſplicuit, egiſti, tibi miſeratus indulgeat.* Eodem pene tenore ſcripſit ad *Franconem* Tungrenſem Epiſcopum. Extat Epiſtola Tomo III. Conciliorum Galliæ, p. 245.

Lotharius ad Nicolaum I. ſcribit.

Interea *Lotharius* Rex ad *Nicolaum* Papam ſcribit. Conqueritur quòd Pontifex nimiùm de ipſo ejus æmulis credat. Paratum ſe oſtendit coram ejus Sanctitate adverſariorum calumnias refellere. Dolere ſe ſignificat de *Theutgaudi* & *Guntharii* excommunicatione: & execrari *Guntharii* audaciam, qui ſacra Miniſteria nihilominus uſurpavit: *Theutgaudi* verò humilitatem & obedientiam commendat, qui à Sacris reverenter abſtinuit. *Interea accidit nobis noſſe, quòd Guntharius Miſſarum ſolennia, antequam ad nos perveniret, celebrare non metuit, & juxta præcedentem conſuetudinem Epiſcopale Chriſma conficere & Spiritum Paracletum tradere præſumpſit: quod nos ſatis ægrè tulimus, & ut hoc non fieret, tamquam mortiferum venenum modis omnibus abominamur. Illo autem ad nos veniente, ejus Miſſam audire noluimus, nec in aliquo illi communicare ratum duximus, & juxta veritatis vocem, quaſi ſcandalizantem oculum, à nobis eruere maculam diſponimus, quouſque Sanctiſſimi Apoſtolatus veſtri finitivam Sententiam de illo reſcire valeamus. Epiſtolam quoque à veſtra Sanctitate Epiſcopis Diœceſeos directam illi tranſmiſimus, ut ibidem Canonicas atque Apoſtolicas Sanctiones cognoſcens, videat quid in poſterum illi agendum ſit. De cætero veraciter ac ſinceriter veſtra Paternitas noverit, quòd Theutgandus ſimpliciſſimus atque innocentiſſimus vir, veſtram humiliter ferens cenſuram, in nullo de ſacro Miniſterio contingere præſumſit, magis eligens dehonorationem præſentialiter in oculis hominum pati, quàm per inobedientiam ab illius membris ſecerni, qui caput eſt humilium.*

Arſenii Hortenſis Epiſcopi ad Lotharium aliòſque Reges legatio.

XI. Anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimoquinto, *Nicolaus I.* Pontifex Maximus *Arſenium* Hortenſem Epiſcopum Legatum in Gallias miſit, cum ad pacem inter *Carolum Calvum* & *Ludovicum* Imperatorem ejus nepotem fovendam, tum ad exequendum Sedis Apoſtolicæ Judicium de *Lotharii* & *Theutbergæ* divortio, aliáſque ob cauſas. Plures ipſi Literas perferendas tradidit: ſcripſit in primis ad Epiſcopos in Regno *Lotharii* conſtitutos, eóſque adhortatus eſt ut *Lotharium* liberè arguerent, & adulteram dimittere compellerent. * *Quapropter*, inquit, *obſecro vos per adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti, ante cujus conſpectum vel pro legitimis certaminibus coronam, vel pro deſidia, quod abſit, pœnam percipietis, ut tandem aliquando recogitetis Miniſterium quod accepiſtis, projiciatis deſidiam, pellatis à vobis ſervilem timorem, reſumatis Epiſcopalem libertatem, corripiatis Speculatorum & Paſtorum officium, & precando, obſecrando, ſuadendo, modò caduca hujus mundi proſpera exponendo, modò in æternum manſura gaudia prædicando, jam nominatum Regem frequentiùs adeatis, & tam ex Auctoritate Dei, quàm etiam ex noſtri Apoſtolatùs injunctâ vobis præceptione, quouſque, ſi non obedierit, hanc quam nunc habet adulteram mulierem projiciens, finitivam permanſoriámque demus ſuper eam Sententiam, &c. Eruite hunc virum, qui ducitur ad mortem; qui trahitur ad interitum, liberare ne ceſſetis. Clamate, quaſi tuba exaltate voces veſtras, & annuntiate illi ſcelera ſua quibus peccat, & peccare facit Iſraël. Quod ſi ille non audierit, ipſe in iniquitate ſua morietur, ſanguis ejus ſuper caput ejus erit. Vos autem animas veſtras liberabitis.*

* Epiſtola Nicolai LII. Tom. III. Concil. Galliæ.

Scripſit etiam Sanctiſſimus Pontifex ad *Ludovicum* Germaniæ, & *Carolum Calvum* Reges, quos adhortatus eſt ut *Lotharium* de divortio commonere pergerent. Teutbergæ autem Reginæ ſecuritati proviſum voluit certis conditionibus. * *Si autem ſubdolè Teutbergam ut eam perdat, velle repetere dicitur, ſi ipſa tales elegerit, per quos ſibi ſecuritas certiſſima fiat, ecce bene. Sin autem, idem Lotharius præbeat ſacramentum, quo polliceatur eam digno matrimonio retinere, & ut uxorem legitimam decenter venerari & colere, ac deinceps incolumem conſervare. De Pœnitentia autem ejus noſtro Judicio reſervantes ſtatuimus, ut ſi prædicta Teutberga captiosè aliqua alia crimina, poſtquam eam à ſe repulit, objicere voluerit, hoc expurgetur ſacramento, ſi ita neceſſitas compulerit. Quod ſi innupta manere decreverit, & viro ſuo reconciliari noluerit, ſancimus ut cogatur in amplexus uxorios redire; quia utriuſque ſe ſeparandi non fuit voluntas. Nam ſi utique in divortio conſenſerint, & Lotharius jam omnino copulam concubitus non repetierit, hoc fieri non prohibemus: Quia Dominus de dimittenda uxore cauſam tantùm fornicationis excepit.*

* Epiſt. LIII. Tom. III. Concil. Galliæ.

Arſenius Lotharium compellit ad recipiendam Teutbergam ceu legitimam conjugem, & Vualdradam ejiciendam.

Nicolai I. Legatus *Arſenius tanta Auctoritate* in Gallis *uſus eſt ac poteſtate, ac ſi idem Summus Præſul adveniſſet. Convocato denique Epiſcoporum Conventu, Lotharium Regem alloquitur, ut unum è duobus eligat, aut propria reconcilietur uxori, abdicato Vualdradæ pellicis conſortio, aut protinus Anathematis gladio ferietur ipſe, & omnes qui ei in hoc ſcelere faverent. Hac neceſſitate conſtrictus, vellet, nollet, Tiebergam Reginam in matrimonium recepit, interpoſito juriſjurandi ſacramento, ſe illam ita in reliquum habere, ſicut æquitatis jura dictant, legitimam uxorem eſſe tenendam, nec eam à ſe ſepararet, nec ipſa vivente aliam ſuperinduceret. Poſt hæc Vualdradam ex Auctoritate Dei & Sancti Petri, & verbo Domni Apoſtolici, Romam ire jubet, ut pro ſe rationem reddat. Engiltrudem etiam uxorem quondam Boſonis Comitis, à Sede Apoſtolica excommunicatam eſſe omnibus declaravit, quia proprium dimiſerat maritum, & Vuangerum famulum ſuum in Gallias ſecuta fuerat. Quam excommunicationem cum omnibus qui aderant Epiſcopis renovavit. Poſt hæc eadem Engiltrudis Arſenio in Vuormatia civitate ſe præſentavit. Conſtrinxit itaque ſe in præſentia ipſius Epiſcopi horribili ſacramento, quòd ipſa cum eo Ro-*

 mam

mam iret, & quicquid Domnus Apoſtolicus juberet, ex toto perficeret. Sed quod juravit, minimè adimplevit. Hæc Annales Metenſes ad annum 866. His concinit *Regino Prumienſis*.

Rem breviùs narrant Annales Fuldenſes ad annum 865. & ad annum 866. quo contigiſſe aiunt menſe Junio *Theutberga* reſtitutionem ab *Arſenio* factam. *Theutbergam Reginam*, inquiunt, *à Lothario dudum dimiſſam, ſicut ei ab Apoſtolico injunctum fuerat, eidem reſtituens, Vualdradam concubinam ejus in Italiam duci præcepit: & ut Lotharius, Theutbergam, quemadmodum Rex legitimè ſibi conjunctam deinceps tractaret Reginam, duodecim ex Optimatibus ejuſdem Regis Juramento firmare coëgit.*

Quid in Ingeltrudem Arſenius geſſerit?

Quod *Ingeltrudem* ſpectat *Boſonis* uxorem, cùm præſtiti juramenti fidem fefelliſſet, *Arſenius* cujus à comitatu, ſeſe ad Danubii tranſitum ſubduxerat, ipſam Auctoritate Apoſtolica excommunicatam declaravit, datâ ad omnes Epiſcopos Germaniæ, Galliæ, & Neuſtriæ Epiſtola. Extat Tomo III. Conciliorum Galliæ, pag. 279.

Eodem anno, Idibus Junii, *Nicolaus I.* ſcripſit ad univerſos Epiſcopos per Italiam, Germaniam, Neuſtriam & Gallias conſtitutos, eóſque admonuit de Sententia excommunicationis, quam adversùs *Vualdradam* ejúſque complices promulgarat. Ea in Epiſtola deſcribit impudicæ ac ſuperbæ mulieris ingenium his verbis: *Poſtremò cùm recto itinere Nos illi fuerat adeundum, & Sedis B. Petri ſuffragia requirenda, quatenus juxta quod ſtatutum fuerat, nos de ejus negotio Deo placita conſideratione definiremus: poſtea retro eſt converſa poſt Satanam, & in Provinciam, ut principaretur in ea, iter reflexit: licèt induſtriâ Legati noſtri ad Italiam denuo revocata ſit, & quaſi nihil fuerit operata, unde in Chriſti ſit Eccleſia non modicum ſcandalum generatum, gloriam mundi ſectatur, reique publicæ dominatur, ac (quod eſt gravius) etiam piis locis atque Religioſis perſonis præeſſe dignoſcitur, & à Theutberga Regina cœpta interitus meditatione, ſicut nonnulli teſtantur, minimè ceſſat, dum ea nimirum loca repetere affectat, in quibus facilis ipſius ad Regem Lotharium, & ejuſdem Regis ad eam poſſit eſſe acceſſus. Et ut breviter cuncta complectar, de die in diem qualiter ad priſtinas voluptates redeat, variis argumentis exquirit.* Epiſcopos etiam hortatur *Nicolaus I.* ut ſaltem de illatis *Theutbergæ* Reginæ quotidianis inſidiis doleant, & eximio Dominici corporis membro totius mentis affectu compatiantur.

Theutberga tædio victa contra ſeipſam ſcribit.

XII. Anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimoſeptimo, cùm *Theutberga* Regina à *Lothario*, qui eam invitus receperat, & peſſimè ſemper habebat recedendi honeſtam occaſionem captaret, licentiam à *Nicolao* Pontifice Maximo qui ejus defenſionem ſuſceperat, veniendi Romam poſtulavit, miſſis Legatis & Litteris, quibus eam ſignificare juſſit Pontifici *Lotharius*, ſe ſponte cedere Regia dignitate, in quam introduceretur *Vualdrada* tamquam legitima illius conjux. Quod ubi *Nicolaus I.* intellexit, arguit ipſam per litteras, quòd contra ſe ipſam tædio victa ſcripſiſſet; nequaquam conſenſit ut Romam veniret, negavítque fieri poſſe quod ſuggerebat, ut continentiæ ſtudio conjugium diſſolveret, niſi *Lotharius* maritus cœlibem quoque vitam promitteret. *Illud*, inquit, * *quod Vualdradæ perhibes teſtimonium, dicens eam fuiſſe legitimam uxorem Lotharii, fruſtra conaris adſtruere, quandoquidem tuo nullò prorſus hinc teſtimonio quis indigeat: cùm magis nos ita ſentiamus quod juſtum eſt, & ita intelligamus quod æquum exiſtit, ut te etiam reprobatâ, etiam mortuâ, Lotharius nullis legibus, nullis ſine ſui diſcrimine regulis, Vualdradam mœcham in uxorem unquam permitteretur aſſumere ...... Illud verò quod dicis, Romam te velle venire, nobiſque paſſiones, & quædam ſecreta tui pectoris reſerare, fieri non convenit: quoniam & ſecuritas itineris, quam prætendis, nulla eſt, & quamdiu Vualdrada Lothario ita juxta poſita eſt, ab illo quoquam te diſcedere non permittimus. Dum enim tu diſceſſeris, illa recipi proculdubio creditur, & in longinquitate tua ipſa confeſtim admittitur. Quòd autem ſterilis, ut aſſeris, permanere dinoſceris, non hoc corporis infœcunditas, ſed viri facit iniquitas ...... Cæterùm quis ignorat hæc te multis preſſuris ſubactam depromere, ac innumeris malis attritam proferre? Cùm etiam omnes religioſi & clari Galliarum & Germaniæ viri hæc ita ſe habere frequenti Relatione teſtentur, adeo ut hæc te nobis ſcripturam fore, ante multum temporis agnoverimus. Sed his omiſſis, hortamur te, ac vehementer admonemus, ut ipſa tibimet manum non inferas, nec mortis fomitem generes: Melius enim tibi eſt ut veritatem loquentem alius te occidat, quàm tu te ipſam mendacium dicens, interimas. Sta igitur intrepida atque conſtans, & mortem quam quoquo modo ſemel experiri debes, præcipuè pro veritate ſuſtinere ne paveas.*

Ipſam arguit & ad conſtantiam hortatur Nicolaus I.

* Epiſt. 61. Tomo III. Concil. Galliæ.

Porro ſi amore pudicitiæ, ut aſſeris, ſolutionem matrimonii quæris, hanc tibi nullo pacto noveris tribuendam, niſi vir tuus eamdem pudicitiam non fictè ſectatus extiterit. Denique ut cum B. Gregorio Papa dicatur, * *Si continentiam quam vir appetit, uxor non ſequitur, aut quam uxor appetit, vir recuſat, dividi conjugium non licet: quia ſcriptum eſt, Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.* Data eſt hæc Epiſtola IX. Kalendas Februarias, Indictione XV. anno Chriſti DCCCLXVII.

* lib. 9. Epiſt. 39.

XIII. Pridie ſcripſerat Sanctus Pontifex ad Epiſcopos in Regno *Lotharii* conſtitutos, *Vualdradæ* excommunicationem illis tertiò jam denuntians, illorúmque deſidiam arguens, & referri ad ſe jubens an *Lotharius* cum *Theutberga* converſaretur, & quomodo eam tractaret. *Quapropter*, inquit, * *attonitè ſatis cor veſtrum non ſolùm miramur, ſed & deflemus. Quis enim non lugeat tantam linguæ deſidiam, tam remiſſas negligentiæ manus? Quando inter vos Paſtorum cuſtodias, nec lupi gregi non parcentis inſidiæ præcaventur, nec leonis aditum quærentis quem devoret excluduntur. Et certè cùm unumquemque Chriſtianum zelus Dei comedere debeat, multò magis vos eodem zelo uri oportuit, qui ejuſdem ſanctæ domûs, utinam non ad majus periculum veſtrum! eminentiorem gradum eſtis & ordinem conſecuti ..... Si adeo zelus veſter non accenditur, ut Phinees imitari videatur, videlicet ut quod ille materiali, vos exerceatis gladio ſpirituali; ſaltem Nathan, Eliam, cæteróſque Prophetas, qui delinquentes Reges ſalubriter corripuerunt, æmulatione Sacerdotali, ſeu Paſtorali ſollicitudine revocari non renuat. Nam etſi quondam Elias infirmitate victus humana, furorem Principis fugit, ſed & ſcelera ejus ſæpe redarguit, & impavidus exprobravit. Similiter & iſte B. Paſtor Eccleſiæ Petrus..... poſt acceptum Spiritus Sancti donum, cujus partem & vobis ineſſe non immeritò credimus, adeo etiam poſt minas, poſt cædes, vires Principum preſſit, ut meritò in igneis linguis Spiritum Sanctum accepiſſe probetur. Nimirum qui quos replevit ardentes fecit pariter & loquentes, necnon & flamma divini zeli, atque ſuorum mirabilium verborum facibus corda Principum Mundi accendentes.*

* Epiſt. 62 Tomo III. Concil. Gal.

Epiſcoporum Regni Lotharii zelum excitat Nicolaus I. ut Regem adulterum redarguant.

Sanctimoniam veſtram hortamur, & per incomprehenſibilem Sanctam Trinitatem vos omnes pariter obſecramus, ut Literis veſtris ſine mora per Legatos veſtros idoneos directis, nobis veraciter indicetis, ſi ſecundùm juramentum præſtitum coram Miſſo noſtro,

Lotharius

Digitized by Google

Lotharius cum Teutberga converſetur, aut ſi ita illam tractat, quemadmodum Rex legitimè ſibi conjunctam debet tractare Reginam. Et qui ſint illi, qui nullo pacto à nobis diſſidentes, adulteris nullum conſentiunt præſtare favorem. Necnon & hanc Epiſtolam noſtram oſtendatis, & excommunicationis Vualdradæ tenorem manifeſtum facere ſtudentis. Jam verò qui hæc veſtrûm agere, & intimare, quæ diximus, poſtpoſuerit, ipſe ſe obnoxium & fautorem adulterorum palam oſtendet: & hoc nobis erit ſignum, eum tanto conſenſiſſe facinori, ſi obedire huic inſtituto noſtro neglexerit. Ac per hoc tamquã conventum à nobis & admonitum, ac ſalubri monimini ſatisfacere nolentem, ſed per omnia nobis inobedientem, noſtrâ ſeu totius Eccleſiæ hunc Communione conſtituimus eſſe remotum.

Nicolai I. ad Carolum Calvum Epiſtola de Teutberga Regina.

XIV. Scripſit eodem tempore *Nicolaus I.* ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, ejus tuitioni *Teutbergam* Reginam commendans, cujus Judicium *Lotharius* retractare, ac per Monomachiam velle decernere dicebatur. Negat ejus cauſam ad examen revocari debere: *Quoniam quod bene ſemel diffinitum eſt, & interpoſitis Juramentis deliberatum, nulla debet iteratione, niſi ubi major fuerit Auctoritas, retractari. Deinde, quia Eccleſia refugium quærens, & Eccleſiaſticum Judicium ſemper expetens, ſæculari non debet ſubmitti Judicio.* Tertiò quia *Lotharius* & *Teutberga* cauſam ſuam ad Sedem Apoſtolicam detulerunt. *A Judicibus* autem *quos communis conſenſus elegerit, provocare non licet.*

Epiſt. 66. Tom. III. Concil. Galliæ.

Frivolam deinde & malevolam eſſe demonſtrat accuſationem de adulterio à *Lothario* Rege adverſùs *Teutbergam* factam. *Porro*, inquit, *de adulterio ſi à Lothario accuſatur, & ſi convicta fuerit, ultio præparatur, neceſſe eſt ut fateatur uxorem: quid ergo incaſſum laborat, anxiatur, & quod ſua non fuerit uxor, quibuſcumque modis, & quibuſcumque argumentis ſatagit invenire?*

Deum tentat, qui controverſiam aliquam per duellum vult decernere.

De Monomachia verò quam Lotharius velle decernere dicebatur, hæc ſubdit: *Monomachiam vero in legem aſſumi, nuſquam præceptum fuiſſe reperimus: quam licèt quoſdam iniiſſe legerimus, ſicut Sanctum David & Goliam ſacra prodit Hiſtoria, nuſquam tamen ut pro lege teneatur, alicubi divina ſancit Auctoritas, cùm hoc & hujuſmodi ſectantes Deum ſolummodo tentare videantur.*

Epiſtola Nicolai I. ad Lotharium, 67. Tom. III. Concil. Galliæ.

Denique ipſum rogat Pontifex, ut adjunctam Epiſtolam *Lothario* per fidelem & prudentem virum reddi curet. In ea queritur quòd *Theutberga* tædio afflictionum contra ſeipſam ſcripſerit. Ejus diſſolvi conjugium non poſſe probat, niſi *Lotharius* cælibem quoque vitam ſpondeat. Ipſum hortatur ut reſipiſcat ab adulterio, cujus exemplum tot animas in interitum demergit: *Nam majora facit crimina ſublimitas Dignitatum.*

Graviora Principum crimina.

Ejuſdem Epiſtolæ ad Ludovicum Germaniæ Regem eadem de cauſa.

XV. Ad *Ludovicum* etiam Germaniæ Regem ſcripſit *Nicolaus I.* Nonis Martii ejuſdem anni, rogavitque ut *Lotharium* nepotem ſuum ad diligendam *Theutbergam* excitare pergeret, eúmque ſeveriùs corriperet; ac *Ingeltrudem* ad *Boſonem* maritum redire compelleret; qui nec reconciliari poterat abſenti, nec aliud ea vivente inire connubium. (Extat hæc Epiſtola Tomo III. Conciliorum Galliæ.)

Epiſt. 72. & 73. Tom. 3. Concil. Galliæ.

Scripſit eodem anno idem Pontifex duas alias Epiſtolas ad *Ludovicum* Germaniæ Regem. Priori temporis nota adſcripta non eſt; poſterior data eſt III. Kalendas Novembris Indictione I. Priore conqueritur de *Lothario*, quòd nihil eorum præſtet quæ promiſit. Prohibet ne Romam veniat, priuſquam *Vualdradam*, ut juſſus eſt, eò dirigat, & *Theutbergam* tractet ut Reginam, & Treviris atque Coloniæ legitimi Epiſcopi ordinentur in locum *Guntharii* & *Theutgaudi*, de proprio illarum Eccleſiarum Clero. Ex illa Epiſtola diſcimus, *Lotharium* quidem, poſt diſceſſum *Arſenii* ad *Vualdradam* non rediiſſe, & *Theutbergam* ſemper habuiſſe in Palatio, Reginámque appellaſſe, ſed inviſo ſemper à *Theutberga* fuiſſe animo, & cum ea ſolum nomen Regium, cum *Vualdrada* poteſtatem communicaſſe. *Quid autem*, inquit, *proficit dilecta filia noſtra Theutberga Regina, quia non ex toto ab illa videtur corpore prolongatus, dum tamen eſſe cum ea mente minimè probatur annexus? Quid ei proficit conjugalis fœderis, vel Regiæ Dignitatis nomine ſolo frui, quæ caret omnibus, quæ ad perfectæ dilectionis, & conſimilis ditionis pertinere videntur inſignia? Nam quis niſi æmula ejus, Vualdrada videlicet, quæ non ſolum pro adulterio commiſſo, ſed pro impœnitenti corde vinculis eſt excommunicationis innexa, Regni cum Lothario culmina poſſidet, gloriâ fruitur, jura tenet, & omnia ſuo diſponit arbitrio? Quæ licèt à colloquio ejus ſejuncta ſpecie tenus videatur exiſtere, per internuntios tamen & diverſos ſatellites tantumdem penes ipſum, vel etiam magis valet, quàm ſi legitima conjux haberi quoquo modo potuiſſet. Nam nemo apud Regium apicem eſt adjutus, niſi per illam: vix uſquequaque læſus, niſi propter illam, quiſquam eſſe refertur.*

Poſteriori Epiſtola *Ludovicum* Germaniæ Regem admonet *Nicolaus I.* ut pro *Theutgaudo* & *Gunthario* exauctoratis Epiſcopis intercedere deſinat, quibus ſpes reſtitutionis omnis ablata eſt. *Theutgandus igitur & Guntharius* (inquit) *hujus Sanctæ & Apoſtolicæ Sedis Sententia percuſſi, ſi patienter egerint, & malorum, quorum plantatores fuere, eradicatores extiterint; atque ſi hæc perfectâ in ſe humilitate, dignîſque Pœnitentiæ fletibus abolere ſtuduerint, poterunt utique alia miſerationis Eccleſiaſtica beneficia præſtolari: prioris tamen Miniſterii, aut cujuſcumque Sacerdotalis Officii dignitatem fruſtra quidem ſperare poterunt, reſumere autem in ſempiternum non poterunt.*

Epiſtola Nicolai I. ad Epiſcopos in Regno Ludovici Germaniæ Regis conſtitutos.

XVI. Scripſit demum Sanctiſſimus Pontifex ad Epiſcopos in Regno *Ludovici* conſtitutos, Pridie Kalendas Novembris ejuſdem anni. Reprehendit illos, quòd *Theutgandum* & *Guntharium* ſuis gradibus reſtitui cuperent. Expoſuit quàm graviter deliquiſſent, tum in ſuſcipienda *Ingeltrude Boſonis* conjuge refuga & excommunicata, tum in adſtruendo *Lotharii* repudio, & quòd propterea meritò fuerint depoſiti. Quare ipſos hortatus eſt ne ulteriùs pro illis intercederent, & ut *Lotharium* ad exequenda Sedis Apoſtolicæ Juſſa inflecterent, ſequeſtre eorum Rege Ludovico. *Non ſolum autem hunc glorioſum Regem veſtrum adite,* (inquit) *verùm etiam ſpecialiter deprecamini, ut admoneat & ſuadeat eidem Lothario, quatenus Romam nonniſi purgatus, & quando nos annuerimus, venire præſumat. Nam niſi nobis obediens, ſuſpicionum & malæ famæ ſordes diluere primùm curaverit, videat ne fortè leproſorum more de caſtris Dominicis cum maximâ confuſione pellatur. Quomodo verò ipſas poſſit ponere ſordes, breviter intimamus. Videlicet ſi Theutbergam uxorem ſuam juxta præſtita juramenta benignè tractet, & ſecundùm Regiam Dignitatem retineat, Vualdradámque ad nos accelerare compellat, atque in præfatis Eccleſiis, ordine quo ei dictavimus, Antiſtites ordinare permittat. Nam quamdiu Vualdradam ſic manere dimiſerit, ſicut omnibus liquet, Theutbergámque nec Regio cultu, nec conjugali dilectione tractaverit; quamdiu etiam Theutgaudum & Guntharium Eccleſias dudum ſibi cum Sacerdotio ablatas obtinere permiſerit occupatas, nec à lepra iniuſti criminis, nec à ſordibus peſſimi odoris, id eſt, malæ opinionis, vel ſuſpicionis liber eſſe poterit, nec puris Eccleſiam greſſibus intrare valebit.* Hæc Epiſtola extat Tom. III. Conciliorum Galliæ inter Epiſtolas *Nicolai I.* LXXIV.

XVII.

Hadriani II. Epiſtola in cauſa Theutbergæ.

XVII. Cùm S. Pontifex *Nicolaus* Idibus Novembris obiiſſet, eique ſubſtitutus fuiſſet *Hadrianus* hujus appellationis ſecundus, mox ad ipſum *Lotharius* Rex literas dedit, ſuum ob mortem *Nicolai I.* dolorem ſignificans, conceptámque de ipſius *Hadriani II.* electione lætitiam, rogánſque ut ſibi licentiam adeundi Romam concederet. *Lotharii* Epiſtolam, cujus fragmentum apud *Reginonem* habetur, integram deſcripſit *Baronius* ad annum 867. Num. CLVI.

Epiſt. VIII. Tom. III. Concil. Galliæ.

Ad ipſum reſcripſit *Hadrianus II.* * Literas Commonitorias quibus ſignificavit ſe *Theutbergam*, ſolutionem matrimonii Romæ poſtulantem, ad eum redire juſſiſſe, donec in Synodo ea de re ſtatueret. Juſſit *Lothario* ut eam in conſortium reciperet, cultúque Regio haberet; aut ſi alio in loco ipſam conſiſtere permitteret, promiſſas illi Abbatias ad vitæ ſubſidium concederet. Si quis verò ei moleſtus fuerit, vel nocere præſumpſerit, huic perpetuum anathema Pontifex intentat: ipſique etiam *Lothario*, ſi his aſſenſum præbuerit.

Epiſt. IX. & X. Tom. III Concil. Galliæ.

Idem Pontifex *Vvaldradam*, quia reſipuiſſe dicebatur, *Ludovico* Imperatore rogante, Communioni Eccleſiæ reſtituit; ea lege ut ad *Lotharii* ſocietatem non rediret: Idque Germaniæ Epiſcopis alterâ Epiſtolâ ſignificavit.

Epiſt. IV. Tom. III. * Concil. Galliæ.

Scripſit etiam ad *Hincmarum* Archiepiſcopum Remenſem, eique vices ſuas commiſit, ut Sedis Apoſtolicæ Decreta in cauſa *Lotharii* executioni mandari curaret, ac Regem *Carolum* ad conſtantiam eo in negotio excitaret. *Sanctitas*, inquit, *tua bene novit, quanta Sedes habuerit Apoſtolica in cauſa Lotharii Regis certamina, & per Præſules ſuos, Benedictum ſcilicet & Nicolaum, quot hinc labores aſſumpſerit. Unde & nos habentes eumdem Spiritum, quem & iidem Patres noſtri habuiſſe probati ſunt, eadem hinc quæ illi ſequimur & decernimus. Quamobrem tuæ Fraternitatis induſtriam ſpecialiter admonemus, uti quod ſuper hoc olim geſſiſti negotio ſtudium nullatenus enervari conſentias. Sed vice noſtrâ fretus, coram Regibus & Præſidibus de teſtimoniis Domini loqui non ceſſes: ita ut quod auctore Deo deſtructum eſt, nullis doloſè machinantium reædificari valeat argumentis. In quo videlicet pietatis opere, quia de Regibus idem dilectus filius noſter Carolus: de Sacerdotibus verò, tu potiſſimum Sedi Apoſtolicæ ſedulè laboranti concurriſtis & concertaſtis, tuam propriè cohortamur inſignem ſolertiam, quo & ipſa pravis viriliter obviet, & prædictum Piiſſimum Regem, uti conſummet bonum quod inchoaverat, indeſinenter commoneat.* Data eſt hæc Epiſtola VIII. Idus Martii anni DCCCLXVIII. Mandata Pontificis diligenter executus eſt *Hincmarus*, teſte *Flodoardo* lib. III. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis Cap. XX.

Lotharius Rex Romam venit.

XVIII. Tandem quod à *Nicolao I.* multis precibus ſæpe fruſtra contenderat *Lotharius*, ſibi ut Romam venire, & coram agere liceret, hoc ab *Hadriano II.* conſecutus eſt anno 869. Romæ autem quo pacto Eccleſiaſticæ Communioni reſtitutus ab *Hadriano* fuerit, Annales Metenſes ad hunc annum his verbis commemorant. *Anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXIX. Lotharius Romam profectus eſt. Quò cùm perveniſſet, ab Adriano Papa honorificè ſuſceptus eſt. Qui ab eodem Præſule ſciſcitatus ſi mandata Pii Patris Domni Nicolai cum omni vigilantia cuſtodiſſet, deceptus ab eo qui in veritate non ſtetit, & caput eſt mendacii, reſpondit ſe ita omnia cuſtodiſſe ac ſi divinitus fuiſſent imperata. Cùmque Proceres qui cum eo venerant eadem teſtificarentur, nec eſſet ullus qui Regiæ Poteſtati contrairet, Sanctus Papa talia ſubinfert: Si veſtræ teſtificationi veritas ſuffragatur, omnipotenti Deo multiplices gratiarum actiones referimus. Reſtat ergo, Fili*

Quomodo ab Hadriano II. ſuſceptus?

A *Chariſſime, ut ad Confeſſionem S. Petri accedat, ubi Deo propitio hoſtiam ſalutarem pro incolumitate corporis & animæ tuæ immolabimus, ex qua te nobiſcum participare oportet: ut per hanc participationem membris Chriſti, unde exciſus videbaris, merearis incorporari. Poſt hæc, finitis Miſſarum ſolemniis, invitat Summus Pontifex Regem ad Menſam Chriſti: acceptóque in manibus Corpore & Sanguine Domini, ita eum alloquitur: Si innoxium te recognoſcis ab interdicto tibi à Domno Nicolao adulterii ſcelere, & hoc fixâ mente retines, ut numquam diebus vitæ tuæ Vvaldradæ pellicis tuæ miſcearis nefario concubi-* B *tu, fiducialiter accede, & Sacramentum ſalutis æternæ ad remiſſionem peccatorum tibi profuturum accipe. Si autem ita in mente tua propoſuiſti, ut ad mœchiæ volutabrum redeas, nequaquam ſumere præſume: ne fortè ad Judicium tibi adveniat, quod Dominus fidelibus ſuis ad remedium præparavit. Qui mente captus, Communionem de manu Pontificis abſque retractatione ſumpſit. Deinde Pontifex converſus ad ſocios Regis, unicuique Communionem obtulit in hæc verba: Si Regi tuo Lothario conſenſum non præbuiſti, & Vvaldradæ & aliis ab hac Sede excommunicatis non communicaſti; Corpus & Sanguis Domini noſtri* C *Jeſu Chriſti proſit tibi in vitam æternam. Igitur quiſquis in his ſe læſum ſciens auſu temerario Communionem ſuſcepit, divino judicio mortuus eſt, antequam ſubſequentis anni rediret principium. Perpauci, qui ſe à Communione ſubtraxerunt, vix mortis periculum evaſerunt. Porro Lotharius Roma egreſſus, morbo corripitur, & Placentiæ civitate perveniens, diem clauſit extremum, VI. Idus Auguſti. Tanta autem ſtrages in præfati Regis populo facta eſt, ut non peſte periiſſe, ſed hoſtili gladio corruiſſe virtus & Nobilitas totius Regni videretur.* His gemina ſunt quæ habet *Regino* in Chronico ad eumdem annum 869.

Chriſti Corpus ad Judicium accepit, qui ab occaſione proximæ peccati non receſſit, vel peccati affectum omnino non depoſuit.

Sacrilegæ Communionis pœna.

Annalium Bertinianorum Auctor nec honori- D ficè ſuſceptum Romæ *Lotharium*, neque Communione Corporis Chriſti donatum teſtatur, ſed quibuſdam ſolùm muneribus honeſtatum & convivio exceptum: Miſſos verò in Franciam ab *Hadriano II.* Legatos, qui cum Gallicanis Epiſcopis de his quæ *Lotharius* petebat, communi deliberatione tractarent, & Synodo quam Romæ indixit, renuntiarent. Mortuum verò eſſe *Lotharium* antequam Synodus illa celebraretur. *Adrianus Papa*, inquit, *Romam reverſus eſt. Quem è veſtigio Lotharius eſt proſecutus. Et Adriano Papa Romam ingrediente, Lotharius ad Eccleſiam B. Petri* E *venit, ubi nullum Clericum obvium habuit; ſed tantùm ipſe uſque ad ſepulchrum S. Petri cum ſuis pervenit: indéque ſolarium ſecus Eccleſiam S. Petri manſionem habiturus intravit, quem nec etiã ſcopâ mundatum invenit. Putavitque in craſtina, ſubſequente videlicet Dominica (Nam Sabbatho ad S. Petri Baſilicam pervenit,) ſibi cantari debere Miſſam: ſed à præfato Pontifice hoc obtinere non potuit. Inde ſecunda feria Romam ingrediens, in Palatio Lateranenſi cum ipſo Apoſtolico prandidit, & datis ei muneribus in vaſis aureis & argenteis, obtinuit ut ei ipſe Pontifex leenam & palmam, ac ferulam daret. Quæ munera ita ipſe & ſui interpretati ſunt, videlicet ut per lee-* F *nam de Vvaldrada reveſtiretur, per palmam victorem ſe in his quæ cœperat, demonſtraret, per ferulam Epiſcopos ſuæ voluntati reſiſtentes obſiſtendo diſtringeret. Sed aliter ab eodem Papa & Romanis fuere diſpoſita. Nam idem Pontifex Formoſum Epiſcopum, & alium etiam cum eo Epiſcopum, in has Galliarum partes mittendos diſpoſuit: ut cum pluralitate Epiſcoporum de his quæ Lotharius petebat, tractarent, & illi Kalendis Martii, quæ inventa forent in Synodo renuntiarent, quam Romæ in ipſis Kalendis Martii denuntiavit. Quò etiam quatuor Epiſcopos ex Regno Ludovici Regis Germaniæ, cum ipſius*

ſuis Legatis: & quoſdam Epiſcopos ex Regno Lotharii, cum Epiſtolis ſuis hac conditione venire præcepit, ut quæ in Synodo vel examinanda, vel gerenda forent, in perſonis aliorum confirmarent, tam ex Occidentalibus partibus, quàm ex Orientalibus. Unde Miſſos ſuos, quos nuper Conſtantinopolim pro contentione quam Orientales cum Nicolao Papa habebant, miſerat, tunc venturos ſperabat. Lotharius verò Roma latus promovens, uſque Lucam civitatem venit, ubi febre corripitur: & graſſante clade in ſuos, quos in oculos ſuos coacervatim mori conſpiciebat, ſed Judicium Dei intelligere nolens, uſque Placentiam VIII. Idus Auguſti pervenit. Ibique Dominica die ſuperdiurnans, circa horam nonam inopinatè exanimis pene effectus eſt, & obmutuit, atque in craſtina hora diei ſecunda moritur: & à paucis ſuorum, qui à clade remanſerant, in quodam Monaſteriolo, ſecus ipſam civitatem, terræ mandatur.

Conveniunt tamen Annales Bertiniani cum Metenſibus, & cum *Reginone*, in eo, quòd *Lotharium*, cum ſuis, ab Adriano Communione ſacra donatum memorant, diſſentiunt dumtaxat de loco. Id enim Romæ factum docent Annales Metenſes. Bertiniani verò ad Montem Caſſinum. *Lotharius*, inquiunt, *iter quod tempore inconvenienti, ſcilicet menſe Junio, cauſa uxorum ſuarum in partes Romæ cæperat, contendens perficere, uſque Ravennam venit, ubi Miſſos fratris ſui obviam habuit, per quos ei contradixit, ut nec in antea procederet, nec diutius in eodem Regno immoraretur, ſed ad ſuum Regnum rediret, & tempore commodo & opportuno loco ſimul convenirent, & de quibus vellet, cum eo ſatageret. Lotharius autem Romam rediens à latere ad ſuum fratrem in Beneventum uſque pervenit, & apud eum per Engelbergam multis petitionibus & muneribus obtinuit, ut ipſa Engelberga cum eo uſque ad Monaſterium S. Benedicti, quod in Monte Caſſino ſitum eſt, rediret. Quo etiam Adrianum Papam eidem Engelberga & ſibi ex juſſione Imperatoris venire fecit, & apud eum datis illi multis muneribus, per ipſam Engelbergam obtinuit, ut idem Papa illi Miſſam cantaverit, & ſacram Communionem hac convenientiâ illi donaverit: Si, poſtquam Nicolaus Papa Vvaldradam excommunicavit, nullum cum ea contubernium, vel carnalis copulæ mercimonium, quin nec colloquium quoddam habuerit. Ipſe autem infælix more Judæ ſimulatâ bona conſcientia, & impudenti fronte, eamdem ſacram Communionem ſub hac conventione accipere non pertimuit, nec recuſavit. Sed & ſui fautores cum eo ab ipſo Papa percepere Communionem. Inter quos & Guntharius, auctor & incentor hujus publici adulterii, Communionem inter Laïcos ab eodem Adriano Papa accepit, data illi priùs coram omnibus Profeſſione, quæ ita habetur:*

Ego Guntharius profiteor coram Deo & Sanctis ejus, Vobis Domino meo Adriano Summo Pontifici & univerſali Papæ, ac venerandis tibi ſubditis Epiſcopis, reliquóque Conventu, quoniam Judicium depoſitionis in me à Domno Nicolao canonicè datum non reprehendo, ſed humiliter porto. Unde nec ulteriùs ſacrum Miniſterium contingere præſumo, niſi per miſericordiam mihi ſubvenire volueritis. Nec aliquando contra Sanctam Romanam Eccleſiam, aut ejus Pontificem, aliquod ſcandalum, vel quidquam adverſi movere volo: Sed devotum me eidem Sanctæ Matri Eccleſiæ, ejúſque Præſuli exhibere, atque obedientem permanere proteſtor. Ego Guntharius huic Profeſſioni à me factæ manu propria ſubſcripſi. Data Kalendis Julii, Indictione II. in Eccleſia S. Salvatoris, quæ eſt in Monaſterio S. Benedicti in Caſſino. Hæc verò contigere antequam Romam veniret *Lotharius*.

Auctor libri *De Vita & Miraculis Sancti Deicoli*, cujus Fragmentum ex veteri Codice MS. Monaſterii *B. Mariæ de Valle* apud *Ducheſnium* Tom. III. Hiſtor. Eccl. Sæc. IX. & X.

A legere eſt, à Metenſibus & Bertinianis Annalibus diſcrepat in *Lotharii* receptione à Romano Pontifice narranda. *Cùm Rex*, inquit, *accerſitus veniret, uti Regem decuit, honorificè ſuſceptus eſt. Peracta oratione, in Conſiſtorio Lateranenſi Papa cum Rege colloquium habuit, atque digna cauſatione caſtigavit. Tunc Rex corde compunctus, terra proſtratus, veniam petiit, & ſe culpabilem reddidit. Acceptâque Pœnitentia à Papa, Reginam in præſentia Regis vocavit, & in Chriſto reconciliavit, & Regina dexteram Regis dexteræ reddidit, atque terribili anathemate illum obſtrinxit, ut ſecundùm Apoſtolum, ſicut Chriſ-*
B *tus Eccleſiam, ita & ipſe diligeret amodo uxorem ſuam. Quo peracto, Rex ad Galliam regreditur. Regina autem, ſicut fœmineum iter exigit, protractiùs viam carpſit, adeò ut illam Rex nunc duobus, nunc uno die præcederet. At præfata Maga* (ſcilicet Vvaldrada) *audiens quia Rex Eccleſiaſtico tenore reconciliatus eſſet Reginæ, colubrino ſibilo Regem abſente Regina aggreditur denuo. Cùmque jam ſuperato Monte Pardorum, quadam nocte Rex hoſpitaretur apud Caſtrum Sancti Domnini, præfata lupæ Miſſatici noto agiliores ſupervenêre, veſtimenta ejus proſtibularia Regis oculis inferentes. Quibus inſpectis, ita furoris & invidiæ ignibus in Reginam confeſtim exarſit, ut*
C *irrevocabili cenſurâ ſecum deliberaret non ante repatriare, quàm illam videret decapitari. Sed prævenit voluntatem ejus divina ſeveritas, atque diſpoſitionis ejus juſtiſſima æquitas. Nam cùm in craſtinum de hoſpitio moveret incolumis, priuſquam cibi aliquid attingeret, ita cum ſuis omnibus ſubita aura contagiatus atque plagatus eſt, ut de tanta multitudine nec inventus ſit unus, cui inhæreret cutis aut pilus. Tandem reatum cognoſcentes, Placentinam urbem ſubintrant moribundi. Ibi quippe miſerabilis Rex, cum ſuis omnibus, ſine Redemptionis Viatico vitam finivit.* Errat hic Auctor: Primò, quòd *Lotharium* à Summo

Auctor libri *De Vita & Miraculis S. ... Deicoli* refellitur.

D Pontifice Romam accerſitum ſcribat, cùm & à *Nicolao I.* & ab *Hadriano II.* multis precibus flagitarit, ut ſibi Romam adire liceret. Secundò, quòd Reginam Romæ fuiſſe ſcribat, cùm *Lotharius* illic ſuſceptus eſt, & ritu ſolenni ipſi reconciliatum *Lotharium*. *Theutbergam* enim Romam veniſſe anno DCCCLXVII. & ab *Hadriano II.* in Gallias remiſſam, ejuſdem Pontificis litteræ teſtantur. Poſtea verò ipſam Romam rediiſſe cum *Lothario* non legimus, ejúſque abſentiam, cùm *Lotharius* reconciliatus eſt, Annalium Metenſium, & Bertinianorum, cæterorúmque Scriptorum ſi-
E lentium ſatis probat. Tertiò, in ipſius Reginæ nomine, quam *Berthſindam* vocat, hic Auctor memoriâ lapſus eſt. Quartò, *Vvaldradam præſtigiatricem opinatiſſimam* fuiſſe ſcribit, *quæ maleficiis multigenis Regis animum faſcinavit.* Nullas enim alias quàm formæ, quæ ſuis illecebris Regem libidinoſum irretiebat, præſtigias adhibuiſſe *Vvaldradam*, Hiſtoria prodit. Quintò ſcribit, *Lotharium* Abbatiam *Sancti Deicoli* Vvaldradæ tradidiſſe, atque *infernali dote* ditaviſſe, quia *verecundia agente in Palatio verſari cum illo nequivit.* At *Vvaldradam* à *Lothario*, repudiata *Theutberga*, uxorio nomine
F in Palatium & Regium thorum inductam, & Regio cultu honeſtatam, ex totius Hiſtoriæ ſerie conſtat, nec erubuiſſe meretricem impudentiſſimam de adulterio, quod honeſto conjugii nomine velabatur. Sanè ſi verùm ſit illam Abbatiâ *S. Deicoli* a *Lothario* donatam, quòd in Palatio verſari non poſſet, ad aliud tempus id referendum eſt, quo *Arſenius Nicolai I.* Pontificis Maximi Legatus in Galliam veniens, *Lotharium* compulit ad *Vvaldradam* dimittendam, & recipiendam *Theutbergam*.

Scholion.

In hac Diſſertatione, pag. 481. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *De Matrimonio quoad turpia non debent judicare Sacerdotes.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea. Eo loci recenſeo ſumma capita libri de Hincmaro Archiepiſcopo *De Divortio Lotharii* editi. *Interrogatio XII.* (inquam) *quærit utrum femina de pollutione hujuſmodi nefaria, qualis imputabatur Theutberga, concipere poſſit : & ſi ante nuptias tale crimen perpetraſſe deprehenſa fuerit, utrum in conjugio debeat aut valeat permanere ? Reſpondet Hincmarus, De prima parte quæſtionis ſæculares conjugatóſque judices, qui ea à ſuis uxoribus diſcere poſſunt licentiâ maritali, melius judicare poſſe quàm Eccleſiaſticos harum rerum inexpertos, & quos iſta curioſiùs inveſtigare non decet.* Reſponſum Hincmari Archiepiſcopi refero, quod mihi tribui non debet ab æquis judicibus, ſi quid in eo reprehenſioni obnoxium videatur : Siquidem Hiſtorici dumtaxat partes ago. Verùm rectè ſcripſit Hincmarus, de Phyſica illa quæſtione, quæ ad ſecreta mulierum pertineret, meliùs judicare poſſe viros Laicos & conjugatos, quàm Sacerdotes rerum iſtarum feliciter inexpertos, quos in hæc mulierum arcana curioſiùs inquirere non decet. *Verùm*, (inquit Hincmarus) *Nobiliſſimi Laici conjugati, & æquiſſimi judices, qui de hoc judicare debebunt, meliùs nobis & citiùs per ſe ſcire, & licentiâ maritali ab uxoribus diſcere prævalebunt, utrum tali modo, ſicut de iſta audivimus, femina qualibet poſſit concipere. Et neceſſe eſt illis hoc ſolertiùs & curioſiùs veſtigare, ne fortè in hoc juſtitiæ & æquitatis judicio poſſint quocumque errore interprendere .... Nos autem ut hujus negotii expertes, quæ legimus dicimus, & non inde ampliùs aut ſcire quærimus, aut inveſtigare volemus.* Hæc Archipræſul Hincmarus, cujus ſenſum an fideliter expreſſerim, lectores judicabunt conferendo narrationem meam cum illius Reſponſione. Cæterùm quæſtionem omnem & controverſiam de veritate, validitate & firmitate, ſubſtantiâ, cauſis partibus, contractu, conſenſúque ut materia & formâ, conditionibus, effectiſque Sacramenti Matrimonii, impedimentis, ſponſalibus, divortiis, ad Forum Eccleſiaſticum pertinere non nego.

DISSERTATIO X.

De Paſchaſio Radberto, ejus Scriptis, & Doctrina.

§. I.

De Vita, & Operibus Paſchaſii.

Paſchaſius Radbertus in pago Sueſſionico, aut forſan in ipſa urbe, parentibus ignotis natus, ibidem in Monaſterio Virginum Benedictinarum B. Mariæ ſacro educatus eſt, & corona Clericali E inſignitus, ut ipſe teſtatur in Expoſitione Pſalmi quadrageſimi quarti, utque canit *Engelmodus* Sueſſionenſis Epiſcopus in Poëmate quod ejus de laudibus condidit, eique adhuc viventi nuncupavit. Ex eo Parthenone diſceſſit in ſæculum, in quo mundanis actibus operam dedit, ut ipſe humiliter confitetur loco mox laudato. Poſtea ſæcularis vitæ pertæſus, Religioſam in Cœnobio Corbeienſi profeſſus eſt ſub *S. Adalhardo* Abbate, ibique pietatem ac litteras tanto ſtudio, tantáque induſtria excoluit, F ut brevi ſummam apud omnes exiſtimationem promeritus ſit, ac laudem conſecutus : Diſcipulos quamplures habuit Corbeiæ, quos inter inſigniores fuere *Adalhardus Junior, S. Anſcharius, Hildemannus* & *Odo* poſtea Bellovacenſes Epiſcopi. *Ludovico Auguſto* gratiſſimus fuit, & publicis negotiis ab ipſo adhibitus. De ſe tam modeſtè ſenſit, ut Diaconi gradu fuerit contentus, nec voluerit uſquam Sacerdos inaugurari, quòd ſe tantæ dignitati imparem judicaret. Hinc familiaris illi erat ſubſcriptio iſta : *Paſchaſius Radbertus Levita, Monachorum omnium peripſema.* Iſaac Abbate Cor-A beienſi mortuo, illius Monaſterii Præfecturam anno DCCCXLIV. ſubire coactus eſt. Biennio poſt Concilio Pariſienſi interfuit, & à Patribus obtinuit litteras in confirmationem immunitatis Corbeienſis. Eo in munere variis curis pulſatus, ſtudia intermittere coactus eſt. Quin etiam aliquas ſuſtinuit turbas, ob quas loco cedere, & Centulam ad tempus ſe recipere compulſus fuit, ut ipſe teſtatur tum initio Expoſitionis in Pſalmum 44. tum libro 5. in Matthæum. Regimen abdicavit anno DCCCLI. ſtatimque reditum fecit ad optata ſacrarum litterarum ſtudia, ut ipſe B magna cum animi voluptate teſtatur in Præfatione libri noni in Matthæum. Obiit circa annum DCCCLX. ut colligit *P. Mabillonius* in Elogio ejus Hiſtorico, ex Normannorum irruptione & clade ab ipſis illata Pariſienſi urbi, vaſtatiſque & crematis Eccleſiis ; cujus cladis ipſe *Paſchaſius* meminit lib. 4. Expoſitionis in Threnos : quod de ſecunda Normannorum impreſſione facta anno DCCCLVIII. quam *Aimoinus* lib. I. *de Miraculis S. Germani* commemorat, intelligendum eſt. VIII. Kalendas Maii ejus obitus in veteribus Chartis Corbeienſibus, & in Nevelonis Martyrologio conſignatur. Corpus C ejus è primo tumulo honorificè tranſlatum eſt Auctoritate Sedis Apoſtolicæ anno ſalutis milleſimo ſeptuageſimo tertio, *Fulcone* Corbeiæ Abbate trigeſimo, ut teſtatur vetuſtus Abbatum Corbeienſium Catalogus. Corbeiæ colitur VI. Kalendas Maii.

Plura ſuæ eruditionis monumenta Eccleſiæ utiliſſima reliquit *Paſchaſius Radbertus*, ſcilicet librum *De Corpore & Sanguine Domini*, ſcriptum anno octingenteſimo trigeſimo primo, tempore ſcilicet exilii *Vvala* Abbatis Corbeienſis, quem *ſui temporis Arſenium & Jeremiam* appellat : cùm D *diſcordiarum anfractibus penè laberetur orbis, effuſâ ſuper Magnates contentione Imperii* ; ut ſcribit ipſe eo in libro : cùm ſcilicet *Ludovici Auguſti* filii, & Francorum Proceres de Principatu digladiabantur. Hunc librum ſcripſit *Paſchaſius*, rogante quodam è ſuis Diſcipulis, ſcilicet *Placidio*, cui illum nuncupavit. *Placidii* nomen veteres Codices MSS. Metenſis, Gemblacenſis, & Thuaneus indicant, quem ut *vice Chriſti præſidentem Magiſtrum*, ſalutat. Quod & alii Codices, & *Sigebertus* ac *Trithemius* confirmant. *Placidius* ille, *Vvarinus* fuit Corbeiæ novæ apud Saxones Abbas, ut docet ipſe *Paſchaſius* in Epiſtola ad *Carolum Calvum* Regem Francorum ſcripta, cùm E ad ipſum miſit idem Opus denuo recognitum jam Corbeienſis Abbas. In gratiam Juniorum Corbeiæ novæ Monachorum apud Saxones, qui recèns ad fidem perducti fuerant, illud edidit, ut illi *Quos nec dum unda liberalium attigerat litterarum, vitæ pabulum & ſalutis hauſtum pleniùs caperent ad medelam.* Unum & eumdem eſſe librum Paſchaſii *De Corpore & Sanguine Domini*, & *De Sacramentis* inſcriptum, ex MS. Codice Corbeienſi evincit doctiſſimus *P. Mabillonius* in Præfatione II. Partis Sæculi IV. Benedictini, F C. 1. §. 11. contra P. Cellotium, qui in Notis ad Anonymum, quem edidit in Appendice ad Hiſtoriam *Gotteſchalci*, aſſeruit *Paſchaſium* duos de Euchariſtia libros ſcripſiſſe, unum breviorem, *De Corpore & Sanguine Domini*, qui in omnium manibus verſatur ; alterum prolixiorem *De Sacramentis*, qui exciderit.

Scripſit etiam Paſchaſius Radbertus Commentariorum in *Matthæum* libros 12. quatuor priores adhuc Monachus, quatuor ſequentes Abbas, reliquos abdicato regimine. *Epiſtolam* deinde ſcripſit *ad Frudegardum*, ſeu *Fredugardum*. Vitam *S.*

Adalhardi

Adalhardi Abbatis Corbeienſis ſcripſit circa annum DCCCXXX. *Epitaphium* ſeu Vitam *Vvala* Abbatis edidit duobus libris, quorum priorem ſcripſit anno DCCCXXXVI. poſteriorem abdicatâ Præfectura, id eſt, poſt annum DCCCLI. Hoc Opus egregiè ipſi vindicat *P. Mabillonius* in Elogio iſtius Hiſtorico, Cap. X. II. Parte Sæculi IV. Benedictini. Libellum *De Partu B. Mariæ Virginis*, ſcripſit occaſione libri *De Nativitate Chriſti* à *Ratramno* editi. Liber ille Paſchaſii *S. Hildefonſo* Toletano Archiepiſcopo perperàm olim adſcriptus, Auctori ſuo reſtitutus eſt, & editus Tomo XII. Spicilegii. *Libellum de Paſſione SS. Rufini & Valerii* compoſuit Abbas, rogantibus incolis Oppidi ipſis dicati, quod *Baſilicas* * vocant, in pago Sueſſionenſi.

* Baſichen.

Pſalmum quadrageſimum quartum tribus libris expoſuit, poſt abdicatam Monaſterii Præfecturam, quos Sueſſionenſis Parthenonis Sanctimonialibus nuncupavit. Tandem libros quinque *Explanationum in Threnos Jeremiæ*, Seni *Odilmanno Severo* inſcriptos. *Trithemius* Paſchaſio tribuit librum de Vitis Patrum è Græco in Latinum verſis; ſed eas Paſchaſii Romanæ Eccleſiæ Diaconi, trecentis annis antiquioris, eſſe conſtat.

§. II.

De Paſchaſii doctrina circa Euchariſtiam.

Paſchaſius Radbertus Eccleſiæ Catholicæ Fidem expoſuit doctrinámque tradidit in libro *De Corpore & Sanguine Domini*, in Commentariis Evangelii ſecundùm *Matthæum*, & in Epiſtola ad *Fredugardum*; ut mirum ſit *Henricum Boxernium*, & *Hoſpinianum*, eò temeritatis fuiſſe prolapſos, ut illum in Calviniſtarum partes traherent. Sanè totus in id incumbit *Paſchaſius* in priori Opere, ut doceat verum Corpus & Sanguinem Chriſti Domini exiſtere in Euchariſtia: Panis & vini ſubſtantiam factâ conſecratione non ſupereſſe: ipsúmque Corpus non aliud eſſe, quàm quod de Maria Virgine natum eſt. Ita docet Cap. I. *Nullus*, inquit, *moveatur de hoc Corpore Chriſti & Sanguine, quod in Myſterio vera ſit Caro, & verus Sanguis: dum ſic ille voluit, qui creavit. Omnia enim quæcumque voluit Dominus fecit in cœlo & in terra. Et quia voluit, licèt figura panis & vini hic ſit, omnino nihil aliud quàm Caro Chriſti & Sanguis poſt conſecrationem credenda ſunt. Unde ipſa Veritas ad Diſcipulos:* Hæc, inquit, caro mea eſt pro mundi vita. *Et ut mirabilius loquar, non alia planè quàm quæ nata eſt de Maria, & paſſa in cruce, & reſurrexit de ſepulchro. Hæc, inquam, ipſa eſt, & ideo Chriſti caro eſt, quæ pro mundi vita adhuc hodie offertur. Et cùm dignè percipitur, vita utique in nobis æterna reparatur. Longè ab omnibus, quæ facta ſunt à ſeculo miraculis diſtat hoc Myſterium: quia illa omnia ideo facta ſunt ut hoc unum credatur, quòd Chriſtus eſt veritas, veritas autem Deus eſt. Et ſi Deus veritas eſt, quicquid Deus promiſit in hoc Myſterio, utique verum eſt: & ideo vera eſt Chriſti caro & ſanguis, quam qui manducat dignè, habet vitam æternam in ſe manentem. Sed viſu corporeo & guſtu propterea non demutantur, quatenus fides exerceatur ad juſtitiam, & ob meritum fidei merces juſtitiæ conſequatur.*

Et cap. 2. docet ex Myſterio Corporis & Sanguinis Chriſti non habere poteſtatem edendi non ſolùm omnem alienigenam, inquilinum, & mercenarium; verùm nec qui per ignorantiam tanti myſterii obcæcatur. *Per ignorantiam autem illud percipit, qui virtutem ejus & dignitatem, atque circumſtantiam ipſius penitus ignorat; qui neſcit verè quòd Corpus & Sanguis ſint Domini ſecundum veritatem, licèt in Sacramento accipiatur per fidem. Hic quidem Myſterium accipit, ſed neſcit Myſterii virtutem.*

Ibidem. *Rectè igitur in Deum vivum totus homo exultat, quia licèt ab omnibus Caro Chriſti & Sanguis quotidie comedatur, ipſe tamen Agnus vivus & integer permanet. Non enim moritur, mors ei ultra non dominabitur. Sed tamen in myſterio quotidie veraciter immolatus, in ablutionem delictorum comeditur.*

Capite 4. docet, *Neminem, qui verbis divinis credit, dubitare, quòd in veritate Corpus & Sanguis fiat conſecratione Myſterii. Unde Veritas ait:* Caro mea verè eſt cibus, & Sanguis meus verè eſt potus. *Et ut Diſcipulis non rectè intelligentibus clareſceret, de qua dicebat carne, vel de quo ſanguine, manifeſtans inſinuat:* Qui manducat meam Carnem, *inquit*, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in illo. *Ergo ſi verè eſt Cibus, & vera Caro; & ſi verè eſt Potus, utique & verus Sanguis. Alioqui quomòdo verum erit quod dicit:* Panis quem ego dabo, Caro mea eſt pro mundi vita, *niſi vera ſit Caro? Utique & Panis qui de cœlo deſcendit, verus panis. Sed quia Chriſtum vorari dentibus fas non eſt, voluit in Myſterio hunc panem & vinum verè Carnem ſuam & Sãguinem Conſecratione Spiritus Sancti potentialiter creari: creando verò quotidie pro mundi vita myſticè immolari: ut ſicut de Virgine per Spiritum vera caro ſine coïtu creatur; ita per eumdem ex ſubſtantia panis & vini myſticè idem Chriſti Corpus & Sanguis conſecretur. De qua videlicet Carne ac Sanguine,* Amen, Amen, *inquit*, dico vobis, niſi manducaveritis Carnem Filii hominis & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam æternam in vobis. *Ubi profectò non aliam quàm veram Carnem dicit, & verum Sanguinem, licèt myſticè. Unde quia Myſticum eſt Sacramentum, nec figuram illum negare poſſumus.* Deinde explicat qua ratione ſit veritas & figura. *Veritas ergo*, inquit, *dum Corpus Chriſti & Sanguis, virtute Spiritûs in verbo ipſius, ex panis vinique ſubſtantia efficitur: Figura verò dum Sacerdos quaſi aliud exteriùs gerens, ob recordationem Sacræ Paſſionis ad aram venit, & quod ſemel geſtum eſt, quotidie immolatur Agnus.... Eſt autem figura vel character hoc quod exteriùs ſentitur, ſed totum veritas & nulla adumbratio, quod intrinſecùs percipitur. Ac per hoc nihil aliud hinc inde quàm veritas & Sacramentum ipſius carnis aperitur. Vera utique Caro Chriſti, quæ crucifixa eſt & ſepulta: Verè illius carnis Sacramentum, quod per Sacerdotem ſuper altare in verbo Chriſti per Spiritum Sanctum divinitus conſecratur. Unde ipſe Dominus clamat: Hoc eſt Corpus meum. Et ne mireris, ô homo! neque requiras naturæ ordinem. Si carnem illam verè credis de Maria Virgine in utero, ſine ſemine, poteſtate Spiritûs Sancti creatam, ut Verbum caro fieret: verè crede & hoc quod conficitur in verbo Chriſti per Spiritum Sanctum, Corpus ipſius eſſe ex Virgine. Ubi ſi rationem quæris, quis explicare poterit, aut verbis comprehendere? Immò ſcias, quæſo, quia ratio in virtute Chriſti eſt, ſcientia in fide, cauſa in poteſtate, effectus verò in voluntate: quòd potentia divinitatis contra naturam, ultra noſtræ rationis capacitatem efficaciter operatur.*

a Joan. 6.

Cap. XII. Præſentiam realem & tranſſubſtantiationem ita aſſerit, ut ſi quis non credat, impio deteriorem eſſe pronuntiet. *Sic utique*, inquit, *& in eo quod ſemel voluit, & deinceps Carnem & Sanguinem in hac commemoratione juſſit eſſe, fit quod jubetur. Quæ ſi quis non credit, impio deterior eſt. Quia ille, quod non didicit, approbare non poteſt: iſte quod in multis cognovit contra naturam fieri, etiam in Carne Chriſti non credidit.*

Idem docet in Epiſtola ad *Frudegardum*, & hanc *Sanctorum Fidem* appellat. Et infra: *Hæc namque, ait, ſingulariter victima ab æterno interitu animam ſolvat, quæ illam nobis mortem Unigeniti per*

Digitized by Google

Myſterium reparat. Qui licèt ſurgens à mortuis, jam non moritur, & mors ei ultra non dominabitur: tamen in ſeipſo immortaliter, atque incorruptibiliter vivens, pro nobis iterum in hoc Myſterio Sacræ Oblationis immolatur. Ejus quippe ibi Corpus ſumitur, ejus caro in populi ſalutem partitur, ejus Sanguis non jam in manus infidelium, ſed in ora Fidelium funditur. Hinc ergo penſemus quale ſit pro nobis Sacrificium, quod pro abſolutione noſtra paſſionem Unigeniti Filii ſemper imitatur. Quis enim Fidelium habere dubium poſſit, in ipſa immolationis hora ad Sacerdotis vocem cælos aperiri, in illo Jeſu Chriſti Myſterio Angelorum Choros adeſſe, ſummis ima ſociari, terrena cæleſtibus jungi, unum ex viſibilibus atque inviſibilibus fieri?

Ibidem: *Ecce habes, Amantiſſime, in calce Libelli hujus Sententias Catholicorum Patrum brevitatis compendio adnotatas, ex quibus addiſcere poſſis, non me temeritatis affatu, talia olim puerum vidiſſe, ſed Auctoritate divina & SS. Patrum ea petentibus propoſuiſſe. Nunc autem exinde quia claruit, quòd non omnium eſt fides, diſcant, quæſo, cum talibus credere, ſi adhuc nequeunt intelligere quod Deo nihil eſt impoſſibile: diſcant & verbis divinis in omnibus acquieſcere, & in nullo de his dubitare. Quia uſque ad præſens nemo de his erraſſe legitur, niſi qui & de Chriſto erraverunt: Quamvis plurimi dubitaverint vel ignoraverint tanti Myſterii ſacramenta.* Tum ubi realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia fidem aliquot Patrum teſtimoniis approbavit, nempe SS. Cypriani, Hilarii, Ambroſii, Auguſtini, Cyrilli Alexandrini, & Leonis dicentis, *Hoc ore ſumi, quod fide creditur: Et fruſtra ab illis, Amen, reſpondeti, à quibus contra id, quod accipitur, diſputatur*: ſubdit: *Quòd ſi quævis, Cariſſime, ſuper quibus univerſaliter ab omnibus, Amen, reſpondeatur in tota Eccleſia Chriſti, reſpice in Sacramentorum celebratione, inſtituente B. Petro, ut credimus, quid orat Sacerdos in Canone, exceptis his quæ poſt Communionem dicuntur:* Ut fiat, *inquit*, Corpus & Sanguis dilectiſſimi Filii tui Domini noſtri Jeſu Chriſti. *Quâ prece expletâ, conſonâ voce omnes,* Amen, *dicimus: Sicque omnis Eccleſia in omni gente & lingua orat & confitetur, quòd hoc ſit quod orat. Unde videat, qui contra hoc venire voluerit, magis quàm credere, quid agat contra ipſum Dominum, & contra omnem Chriſti Eccleſiam. Nefarium ergo ſcelus eſt orare cum omnibus, & non credere quod ipſa Veritas teſtatur, & ubique omnes univerſaliter verum eſſe fatentur. Unde quia ipſe ſuum eſſe dicit Corpus, & ſuum Sanguinem, non oportet dubitare de aliquo.*

Et in Commentario in Cap. XXVI. S. Matthæi, ubi hæc verba exponenda ſibi ſumit: *Cœnantibus autem eis, accepit Jeſus panem, benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite & comedite, Hoc eſt Corpus meum, &c.* hæc habet: *Audiant qui volunt extenuare hoc verbum Corporis, quòd non ſit vera Caro Chriſti, quæ nunc in Sacramento celebratur in Eccleſia Chriſti, neque verus Sanguis ejus, neſcio quid volentes plaudere, aut fingere, quaſi quædam virtus ſit Carnis & Sanguinis in eo Sacramento, ut Dominus mentiatur, & non ſit vera Caro ejus, neque verus Sanguis, in quibus vera mors Chriſti annuntiatur, cùm ipſa Veritas dicat:* Hoc eſt Corpus meum. *Similiter & de calice:* Bibite ex hoc omnes: Hic eſt enim Sanguis meus novi Teſtamenti, *non qualiſcumque, ſed*, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum. *Nec itaque dixit, cùm fregit, & dedit eis panem: Hæc eſt, vel in hoc Myſterio eſt quædam virtus vel figura Corporis mei; ſed ait non ficte:* Hoc eſt Corpus meum. *Et ideo hoc eſt quod dixit, & non quod quiſque fingit. Ubi Lucas addidit:* Quod pro vobis tradetur: *vel, ſicut alii Codices habent,* datur. *Sed & Joannes ex perſona Domini:* * Panis, *inquit*, quem ego dabo, Caro mea eſt, *non alia*, quam dabo pro mundi vita. Qui manducat Carnem meam, & bibit Sanguinem meum, in me manet, & ego in eo. *Unde miror quid velint nunc quidam dicere, non in re eſſe veritatem Carnis Chriſti vel Sanguinis; ſed in ſacramento virtutem quamdam Carnis, & non Carnem; virtutem fore Sanguinis, & non Sanguinem; figuram, & non veritatem; umbram, & non Corpus: Cùm hic ſpecies accipit veritatem; & figura veterum hoſtiarum, Corpus. Unde Veritas ait, cum porrigeret Diſcipulis panem;* Hoc eſt Corpus meum, *& non aliud quam* quod pro vobis tradetur. *Et cùm Calicem:* Hic eſt Calix novi Teſtamenti; qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum. *Necdum itaque erat fuſus, & tamen ipſe porrigitur in Calice Sanguinis qui effundendus erat. Et quidem jam in Calice, qui adhuc tamen fundendus erat in pretium. Et ideo idemipſéque Sanguis jam erat in Calice, qui & in Corpore, ſicut & Caro vel Corpus in pane. Erat autem integer Chriſtus, & Corpus Chriſti coram oculis omnium poſitum, necnon & Sanguis in Corpore fuit, ſicut & adhuc hodie integerrimum eſt & manet, quod verè dabatur eis ad comedendum, & ad bibendum in remiſſionem peccatorum.*

* Joannis 6.

Tam luculenta, tam clara, tam conſtans eſt *Paſchaſii* de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento, & de Tranſſubſtantiatione doctrina, ut ejus pondere oppreſſi Lutherani & Calviniſtæ ad varias artes confugerint, quibus ſe ab ejus Auctoritate expedirent. Ex Lutheranis quippe *Hiobus Gaſtus*, Hagenoënſis *Paſchaſii* librum de Corpore & Sanguine Domini vulgavit anno milleſimo quingenteſimo vigeſimo octavo, integris Capitibus expunctis, aliiſque ſubinde verbis ac ſententiis ſubornatis ac intruſis, quò *Paſchaſium* errori ſuo patrocinari perſuaderet. Sed impudentiſſimi falſarii flagitium detexit *Nicolaus Mameranus* Lucemburgenſis, qui *Paſchaſii* librum ſanum & integrum Coloniæ excudi curavit anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo. Calviniſtæ *Berengarium* imitati, qui in *Paſchaſium* infenſiſſimus fuit, ipſum *ineptum, erraticum, & erraticorum ducem* appellans, eumdem ut Novatorem in re Euchariſtica laceſſunt, qui realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam mortalium primus docuerit ac propugnaverit. Hinc varios ipſi adverſarios opponunt, *Rabanum, Amalarium, Ratramnum, Joannem Scotum*, ſæculo nono, & ſequenti *Ratherium* Veronenſem Epiſcopum, *Herigerum* Abbatem Laubienſem, &c. Sed ex his Auctoribus neminem, præter *Joannem Scotum*, doctrinam præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia impugnaſſe, atque Paſchaſio hac in re fuiſſe adverſatum, oſtendemus. Nunc demonſtrare ſatis habebimus, *Paſchaſium* in re Euchariſtica Novatorem non fuiſſe.

§. III.

Paſchaſius contra receptam de Euchariſtia fidem non adinvenit novam: ſed univerſalis Eccleſiæ fidem expoſuit, ac propugnavit.

Id momenta graviſſima perſuadent. Primò ejus hoc de argumento diſſerendi ratio, quæ non ea eſt quæ in controverſiis adhiberi ſolet. Procedit enim ſedato ſimplicique modo, non contento & concitato illo genere dicendi, quod in confutandis erroribus longè latéque regnantibus uſurpatur. Quod argumento eſt, *Paſchaſium* receptam

ptam in Euchariſtiâ fidem impugnandam velut errorem non ſuſcepiſſe, & novam doctrinam tradere ſibi non propoſuiſſe in libro de Corpore & Sanguine Domini, ſed ſolùm exponere Catholicam de Euchariſtiæ Sacramento doctrinam, in gratiam Saxonum puerorum recèns ad Fidem converſorum, qui in Corbeiæ Novæ Monaſterio educabantur, ut ipſe teſtatur in Epiſtola ad Carolum Calvum. *Decrevi*, inquit, *non ignavi ponderis metalli veſtræ Majeſtati munus offerre; ſed Libellum, quamvis exiguum corpore, magnum tamen de Sacramentis Sacræ Communionis, quem dudum Placidio meo, Vvarino Abbati, devoto & fideli veſtro conſecrans, ideo ſic communiùs volui ſtylo temperare ſubulco, ut ea quæ de Sacramento Corporis & Sanguinis Chriſti ſunt neceſſaria reſcire, quos necdum unda liberalium attigerat literarum, vitæ pabulum, & ſalutis hauſtum planiùs caperent ad medelam.* Et in Epiſtola ad *Frudegardum*, dicit eum librum ſe *cuilibet puero dedicaſſe.*

Secundò id perſuadet ſumma *Paſchaſii*, quamdiu vixit, apud omnes Epiſcopos, Abbates, Monachos, Reges ipſos exiſtimatio, qui Novatorem non tuliſſent, nedum tantâ reverentiâ vel amicitiâ non fuiſſent proſecuti. Sanè ſi *Paſchaſius* novam de Euchariſtia doctrinam ab avita fide, ab Apoſtolica Doctrina, ab Eccleſiæ ſui temporis ſenſu alienam tradidiſſet, ac propugnaſſet, incredibile eſt neminem Sodalium, Abbatum, Epiſcoporum futurum fuiſſe, qui ipſum admoneret, argueret, coerceret, confutaret. Sed tantùm abeſt ne aliquis Paſchaſium velut Novatorem habuerit, ipſique novi contra fidem erroris dicam ſcripſerit, ut potius ipſum ceu fidei vitæque integerrimæ virum complexi ſint & commendarint.

Patres Synodi Pariſienſis anno DCCCXLVI. celebratæ, in Privilegio immunitatis Monaſterio Corbeienſi, cui tum præerat *Paſchaſius*, conceſſo, laudant *Venerabilem Fratrem Radbertum Abbatem*, qui non ſolùm *Ludovici* Auguſti, & *Lotharii* filii ejus, ſed etiam *Caroli* tunc regnantis Literas protulit, quibus religioſiſſimi Principes ejus Monaſterium in ſuam defenſionem recepere, ac Immunitate donavere: & *Paſchaſii* Diſcipulos Corbeienſes Monachos vocant *Præclara & pretioſa membra æterni Regis.* Quæ laus in Abbatem refunditur. *Engelmodus* Sueſſionenſis Epiſcopus in Carmine de ejus laudibus edito, ipſum *Eccleſiæ columen, Religionis apicem, Fidei fortiſſimum umbonem & jubar* prædicat: virum quem *non deturpet mentita fidem ſimulatio, ſed pia ſimplicitas, & virtus recti conſcia* exornet. Quem etſi *Imperii faſces, & Regni fulgens gloria*, id eſt, Rex & Optimates *venerarentur*, nunquam tamen inflaret *ventoſus favor.* Ipſum *Lupus* Ferrarienſis Abbas *Dilectiſſimum, & bonis omnibus amplectendum* appellat in Epiſtolis quinquageſima-ſexta & ſeptima. Poſt mortem verò *Paſchaſii* ſequenti ſæculo, doctrinam ejus de Euchariſtia plurimùm commendavit *S. Odo* Cluniacenſis Abbas, qui deſcriptis aliquot locis ex illius libro *De Corpore & Sanguine Domini* in lib. 2. Collationum, Capp. 30. & 31. ſubdit: *Hæc & alia multò plura Paſchaſius ex dictis Patrum ad reverentiam ipſius Myſterii commendandam, atque Majeſtatem ejus demonſtrandam conſcripſit: quæ ſi quis, licèt ſciolus legerit; tanta, credo, diſcet, ut de hoc Myſterio parum ſe catenùs cognoviſſe putet.*

Et *Herigerus* Laubienſis Abbas in ipſo libro, quo modum quemdam loquendi *Paſchaſii* uſurpat, ejus librum & fidem de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia, laudat his verbis: *Sed Paſchaſius Radbertus, ſicut & alia multa in eodem*

A *libro ultra humanam exiſtimationem utiliter tractat, ita & huic Sophiſmati fortiter obviat, dicens, figuram non ſemper umbram eſſe; & jure ſimul hoc Myſterium & figuram, & veritatem dici poſſe.*

Tertiò, neminem *Paſchaſio* vivente doctrinam ipſius de Euchariſtia palam impugnaſſe, teſtatur ipſe in libro Commentariorum in Matthæum. *Hæc idcirco*, inquit, *prolixiùs dixerim & expreſſius, quia audivi quoſdam me reprehendere, quaſi ego in eo libro quem de Sacramentis edideram Chriſti, aliquid his dictis plus tribuere voluerim, quàm ipſa repromittit Veritas, timentes fortè, quod ipſi tunc timuerunt quibus loquebatur, ne partes facere voluerim, &* B *ejus per ſingulos membra dividere conciſa, vel diſpertita, ſicut illi tunc putarunt, qui ſcandalizati dicuntur, & abierunt retrorſum.* Sanè ſi quis eò inſaniæ prolapſus eſſet, ut imagines omnes Regis vel Summi Pontificis, eſſe ipſum Regem aut Pontificem realiter & ſubſtantialiter aſſereret, ac edito libro vellet omnibus perſuadere, incredibile eſt hujuſmodi hominem à nemine admonitum iri tam ſtultæ opinationis, tamque ridiculi conſilii, & totos triginta annos victurum in ſumma apud Epiſcopos, & Reges ipſos exiſtimatione, adfuturum Conciliis, Monaſteriis florentiſſimis præfuturum, magnis negotiis gerendis ad- C movendum, abſque reprehenſione ullâ: aut certè tam obſcuram fore reprehenſionem hujuſmodi, ut aliorum dumtaxat relatione diſcat ſententiam ſuam omnibus non probari. Non minùs incredibile eſt, quod *Albertinus, Claudius*, aliique Calviniſtæ Scriptores de *Paſchaſio* commenti ſunt. Scilicet volunt ipſius tempore Eccleſiam omnem crediſſe Euchariſtiam non eſſe veram Carnem & verum Sanguinem Chriſti, ſed figuram ejus virtute fœcundatam. *Paſchaſium* vero juniorem tunc Cœnobii Corbeienſis Monachum perſuadere voluiſſe Chriſtianis omnibus, Sacramentum, D quod ut figuram dumtaxat Dominici Corporis & Sanguinis habebant, eſſe ſecundùm rem & ſecundùm ſubſtantiam Corpus ipſum Chriſti. Tam cæcos verò ac ſtupidos fuiſſe Sacerdotes, Doctores, Monachos, Chriſtianos omnes, ut non animadverterent, ipſum receptam ab Eccleſia fidem impugnare, falsòque totum orbem ſuæ conſentientem fidei aſſerere: tam ignavos fuiſſe omnes ad unum, ut palam ipſum reprehendere auſus ſit nemo, ſed audiverit ſolùm aliquos obmurmurare, quòd in libro de Corpore & Sanguine Domini verbis Salvatoris plus tribuiſſet, quàm ipſa repromittit Veritas. Nec ibi ſolum, ſed in Epiſtola ad *Frudegardum* poſtea ſcripta ſub vitæ E finem, teſtatur neminem palam ſibi contradixiſſe. *Videat*, inquit, *qui contra hoc venire voluerit, magis quàm credere, quid agat contra ipſum Dominum, & contra omnem Chriſti Eccleſiam: nefarium ergo ſcelus eſt orare cum omnibus, & non credere quod ipſa Veritas teſtatur, & ubique omnes univerſaliter verum eſſe fatentur.... Et ideo quamvis ex hoc quidam de ignorantia errent, nemo tamen eſt adhuc in aperto, qui hoc ita eſſe contradicat, quod totus orbis credit & confitetur.* Non illud eſt Novatorum ingenium, aſſerere ſe cum ſui temporis F Eccleſia omni convenire; immò ipſis familiare eſt Eccleſiam arguere, & ſe primos rectæ fidei auctores, aut inſtauratores jactitare. Cùm ergo *Paſchaſius* totum orbem Chriſtianum, nemine in aperto contradicente, confiteri dicat quod ipſe ſentiebat, ſcribebàtque, argumento eſt ipſum Novatorem non fuiſſe.

Quartò, Auctores qui vel paulò ante *Paſchaſium* ſcripſere, vel ipſi coævi, aut ſuppares fuerunt, cum ipſo in fide Euchariſtiæ conſenſere. Præſentiam enim realem Corporis Chriſti in Eu-

 charistia

chariſtia agnovit Nicæna Synodus II. Seculo VIII. negans Euchariſtiam eſſe imaginem Corporis Chriſti: quia *Si Imago Corporis eſt, non poteſt eſſe hoc divinum Corpus.* Agnovit *S. Joannes Damaſcenus* lib. III. Orthodoxæ Fidei, Cap. 14. Agnovit *S. Germanus* Patriarcha Conſtantinopolitanus. Agnoverunt nono ſeculo, quò floruit Paſchaſius, *Nicephorus* in Sede Conſtantinopolitana *Theraſii* Succeſſor, in Antirrhetico II. & *Theodorus Graptus*, quorum inſignia teſtimonia retulimus Diſſertatione IV. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi VIII.

Idem agnovit *Theodorus Studita*, de quo *Michael* Monachus in ejus Vita ſcribit, ipſum inedia preſſum in carcere Diſcipulo dixiſſe: *Collocemus ſpem noſtram in Deo, qui non in ſolo pane alere poteſt, ſed alio longè præſtantiori cibo, quandoquidem ſpiritus omnis ejus ſolius nutu ſuſtentatur. Et quoniam mihi præ cæteris Dominici Corporis participatio corporis ſimul & animæ alimentum eſſe ſolet (habebat enim ubique Pater ſecum partes aliquas vivifici Corporis, peragebátque Divina Myſteria quandocumque celebrandi facultas erat) hunc ego ſolum cibum capiam, alium penitus nullum deguſtans: tibi verò uni ad victum cedant, quæ duobus præberi ſolent.*

Idem agnovit *Theodorus Abucara* Cariorum Epiſcopus, Opuſculo XXII. ubi Collationem refert cum Saraceno de Euchariſtia habitam. *In alio*, inquit, *Conventu Saracenus cœpit percontari: Age, Epiſcope, quare vos Sacerdotes illuditis Chriſtianis? Ex una farina duobus panibus confectis, unum in cibum communem relinquitis, alterum in particulas partitum populis diſtribuitis, nominatiſque Chriſti Corpus, & remiſſionem peccatorum eis præbere affirmatis: vobiſne illuditis, an iis quibus præfecti eſtis?* Reſpondet Theodorus: *Neque nobis, nec illis illudimus.* Saracenus: *Suade mihi, non ex tua Scriptura, ſed ex communibus & conceſſis notionibus.* Theodorus: *Quid ais? Panis non efficitur Corpus Dei?* Saracenus: *Ad utramque partem contradictionis reſpondere dubito.* Theodorus: *Genuitne te tam procerum mater tua?* Saracenus: *Minimè.* Theodorus: *Sed quantum?* Saracenus: *Parvum.* Theodorus: *Et quis te procerum fecit?* Saracenus: *Alimentum, Deo volente.* Theodorus: *Panis igitur factus eſt tibi corpus.* Saracenus: *Intelligo.* Theodorus: *Et quomodo panis factus eſt tibi corpus?* Saracenus: *Modum ignoro.* Tum modum explicans *Theodorus* quo cibus & potus in carnem & ſanguinem hominis operante natura convertuntur, Saraceno acquieſcenti hoc exemplo perſuadet mutationem panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti, efficiente Deo. *Eodem modo*, inquit, *cogita fieri Myſterium noſtrum. Ponit Sacerdos panem ſuper ſanctam menſam, ſimiliter & vinum, & precante eo precationem ſanctam, deſcendit Spiritus Sanctus in ea quæ propoſita ſunt; & divinitate ſuâ panem & vinum in Corpus & Sanguinem Chriſti mutat, non minùs quàm hepar cibum in corpus alicujus hominis. An, amice, non das ut poſſit Spiritus Sanctus perficere, quod hepar tuum poteſt?*

Id agnovit *Nicolaus I.* Pontifex Maximus Epiſtola 2. de altari ita ſcribens: *Panis, qui ſuper eum offertur, panis eſt quidem communis; ſed quando ipſe Sacramento ſacratus fuerit, Corpus Chriſti in veritate fit & dicitur. Sic & vinum poſt ſanctificationem Spiritus Sanguis Chriſti efficitur.*

Idem agnovit *Petrus Siculus*, qui circa annum DCCCLXX. florebat, ac Legationem in Armeniam obiit ex mandato *Baſilii*, & *Leonis*, atque *Conſtantini*, filiorum ejus, Imperatorum Orientis, ut de captivorum permutatione ageret. Is Tractatum edidit in Bibliothecis Patrum Coloniensi & Lugdunensi editum, qui inſcribitur, *Hiſtoria de Manichæis*: quorum nempe ſecta à Paulicianis ſæculo ſeptimo renovata, per Orientem graſſabatur. Inter erronea porro iſtorum Hæreticorum paradoxa, illud tertio loco recenſet: *Quòd è ſacris Myſteriis divinam ac tremendam Corporis ac Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti converſionem negent, aliáque de hoc Myſterio doceant; à Domino nempe non panem & vinum in Cœna Diſcipulis propinatum, ſed figuratè ſymbola tantùm & verba, tanquam panem & vinum data.* Refert deinde Interrogationem *Geneſii* inter novos illos Manichæos Primarii à Conſtantinopolitano Patriarcha factam, *Leone Iſaurico* imperante, ex qua diſcimus, Patriarcham ab ipſo poſtulaſſe: *Quid cauſæ eſſet cur immaculatum Domini noſtri Jeſu Chriſti Corpus, & pretioſum ejus Sanguinem non participaret, ſed vilipenderet?* Reſpondiſſe verò Geneſium: *Anathema qui non fecerit, aut qui ſpernit Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti.... De ipſis enim verbis loquebatur*, inquit Petrus Siculus; quæ ſcilicet ſolenni Paulicianorum more Corpus & Sanguinem Chriſti appellabat.

Idem agnovit *Hincmarus* lib. *De Prædeſtinatione*, Cap. XXXI. ubi *Joannem Scotum* perſtringens, inter alia prava dogmata, quæ *contra Fidei Catholicæ veritatem* ab ipſo aſſeri ſcribit, id recenſet, *Quòd Sacramenta Altaris non verum Corpus & verus Sanguis ſit Domini, ſed tantùm memoria veri Corporis & Sanguinis ejus.* Et in *Epicolumnis*, apud *Durandum Troarnenſem*, P. 7. libri de Corpore & Sanguine Chriſti laudatis, ait: *Sacrificium Corporis & Sanguinis Chriſti Domini de pane & vino aqua mixto, ineffabili ſanctificatione, Cruce & verbis ipſius conſecratur; & verum ac proprium Corpus ipſius Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Sanguis ejus verus ac proprius efficiuntur, ſicut ipſe proteſtatus eſt. Hoc eſt Corpus meum. Hic eſt Sanguis meus.*

Et in Carmine ad *Carolum Regem*, quod inſcripſit, *Ferculum Salomonis*, De Sacramento Euchariſtiæ hæc habet:

AGNUS lux mundi, proprio nos Corpore paſcens,
In nobis maneat, manſio noſtra fiet.
Agnus fons vitæ, proprio nos Sanguine potans,
Semper more ſuo debriet, atque regat.
Hic Deus omnipotens, per quem Pater omnia fecit,
Naturas rerum mutat, ut ipſe volet.
Hic Cruce noſtra creat, propriis & munera verbis;
Fitque Caro, ac Sanguis, pane, liquore ſuus.
In Cruce nam Corpus fixum eſt, Sanguis quoque fuſus
Chriſti, quæ in Cœna jam dedit ante ſuis.
Cùm nos indigni hæc memoramus juſſa, Redemptor
Emptorum pretium munera noſtra facit.

Id agnovit *Anaſtaſius Bibliothecarius*, qui in Vita *Nicolai I.* refert, illum feciſſe in Baſilica Salvatoris, quæ Cæſarea dicta, Cruces de argento puriſſimo, *quæ pendent ante Sacramentum ſubſtantiæ Carnis ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

Idem agnovit *Vvalafridus Strabo*, lib. *De Rebus Eccleſiaſticis* C. 17. *Igitur*, inquit, *cùm ipſe Filius Dei dicat*, Caro mea verè eſt cibus, & Sanguis meus verè eſt potus: *Ita intelligendum eſt eadem redemptionis noſtræ Myſteria verè eſſe Corpus & Sanguinem Domini, ut illius unitatis perfectæ, quam cum Capite noſtro, jam ſpe, poſtea re tenebimus, pignora credere debemus.*

Et Cap.

Et Cap. XXI. *Agnus Dei in confractione Corporis Domini à Clero & populo decantari Sergius octogeſimus ſextus Romanorum Antiſtes conſtituit, ut dum præparatur ad diſpenſandum Corpus Dominicum, rogent accepturi, quatenus ille qui pro eis oblatus eſt innocens, faciat eos ſalubriter pignora ſalutis æternæ percipere.*

Idem agnovit *Theodulfus Aurelianenſis* lib. *De Ordine Baptiſmi*, Cap. 18. cujus titulus eſt: *Cur Corpore & Sanguine Dominico conſummetur?* In quo hæc habet: *Propter hanc vitam adipiſcendam & baptizamur, & ejus carne paſcimur, & ejus Sanguine potamur: quia nequaquam poſſumus in ejus Corpus tranſire, niſi his Sacramentis imbuamur. Sic enim ipſe ait:* Caro mea verè eſt cibus, & Sanguis meus verè eſt potus, & Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in illo. *Eſt enim Sacrificium ſalutare, quod & in Veteri Teſtamento Melchiſedech Rex Salem in typo Corporis & Sanguinis Domini obtulit, & in Novo idem Mediator Dei & hominum, antequam traderetur, adimplevit, cùm accipiens panem & calicem, & benedicens eis, & tradens Diſcipulis ſuis, hæc in ſui commemoratione fieri præcepit. Hoc ergo Myſterium Sacrificii, derelictis ac finitis veteribus hoſtiis, Eccleſia celebrat, offerens panem propter panem vivum qui de cælo deſcendit: vinum pro eo qui dixit:* Ego ſum vitis vera: *Ut per viſibilem Sacerdotum oblationem, & inviſibilem Sancti Spiritus conſecrationem, panis & vinum in Corporis & Sanguinis Domini tranſeant dignitatem.... Morem ergo accipiendæ Euchariſtiæ à Domino traditum Eccleſia tenet: ut cùm ex aqua & Spiritu Sancto qui renaſcitur, Corpore Domini paſcatur & Sanguine ejus potetur, ut in Corpore Chriſti trajecto, & ille in Chriſto maneat, & Chriſtus in eo.* Perperam verò ex his verbis, *Panis & vinum in Corporis & Sanguinis Domini tranſeant dignitatem,* colligit *Matthæus La Roque* I I. P. Hiſtoriæ Euchariſticæ, *Theodulfum* Aurelianenſem non credidiſſe converſionem panis & vini in ſubſtantiam Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed illa nova duntaxat dignitate, ſcilicet virtute ejuſdem ſacri Corporis & pretioſi Sanguinis augeri. Nam illius nomine dignitatis nihil aliud intellexiſſe *Theodulfum* quàm Corporis & Sanguinis Dominici ſubſtantiam, in quam panis & vinum tranſmutantur, demonſtrant prima & poſtrema iſtius teſtimonii ſententia, ipſaque Capitis inſcriptio, quæ omnia ut parum cauſæ ſuæ commoda Calvinianus ille Miniſter ſuppreſſit. Eo ſenſu dignitatis nomen uſurpavit *Theodulfus*, quo *Hildebertus* Archiepiſcopus Turonenſis, quem ſanè Tranſſubſtantiationis aſſertorem fuiſſe negare non poſſunt Proteſtantes, ſcripſit Panem Corpore, & Calicem Sanguine Domini honorificari:

Sub cruce, ſub verbo natura novatur, & aram
Panis honorificat carne, cruore Calix.

Idem agnovit Auctor Confeſſionis Fidei *Alcuino* adſcriptæ, P. 4. *Adverte jam tandem*, inquit, *ò perverſarum mentium perverſa doctrina, & noli ſurdâ aure, & incircumciſo corde præterire quod dicitur:* Qui manducat me. *Suam nimirum & non aliam carnem demonſtrat. Si enim hoc non eſſet, nequaquam Myſterium illud tam mirabile & ineffabile atque incomprehenſibile dici poſſet. Qui Deum credit omnipotentem, credit utique eum facilè poſſe de re aliqua quod vult facere. Si hoc non eſſet ita, comprehendi ſenſu, & verbis dici certè potuiſſet. Verùm quia longè aliter ſe habet veritas tanti Myſterii, quàm tu hæretico decepta ſpiritu arbitreris, rectè dicitur Myſterium Fidei.*

Id agnovit *Paulus Diaconus* in libro de Vita S. Gregorii Magni, ita ſcribens: *Præparans Conditor noſter infirmitatis noſtræ, ea poteſtate quâ cuncta fecit ex nihilo, & corpus ſibi ex carne ſemper Virginis Mariæ operante Sancto Spiritu fabricavit, panem & vinum aquâ mixtum, manente propria ſpecie, in Carnem & Sanguinem ſuum, ad Catholicam precem, ob reparationem noſtram Spiritus Sancti ſanctificatione convertit.*

Id agnovit *Haimo* Halberſtatenſis Epiſcopus, in Tractatu *De Corpore & Sanguine Domini*,* dicens: *Credimus itaque & fideliter confitemur, & tenemus, quod ſubſtantia illa, panis ſcilicet & vini, per operationem divinæ virtutis ſubſtantialiter convertatur in aliam ſubſtantiam, id eſt, in Carnem & Sanguinem.* Et infra: *Commutat ergo inviſibilis Sacerdos ſuas viſibiles creaturas in ſubſtantiam ſuæ Carnis & Sanguinis, ſecreta poteſtate. In quo quidem Chriſti Corpore & Sanguine propter ſumentium horrorem ſapor panis & vini remanet & figura*; ſubſtantiarum natura in Corpus Chriſti & Sanguinem omnino converſa.*

* Tom. XII. Spicilegii.

Id agnovit *Angelomus* O. B. Monachus doctiſſimus Commentario in cap 6. libri 1. Regum, *Chriſtus*, inquit, *in exemplum David Fideles humileſque benedicens, ſalutaris Myſterii paſcit alimentis.* Partitus ſingulis collyridam panis unam: *Illius utique qui de cælo deſcendit, & dat vitam huic mundo:* Et aſſaturam bubulæ carnis unam: *Illius ſcilicet vituli ſaginati, qui pro revertente ad patrem filio juniore mactatus, & igne paſſionis aſſatus eſt, dicens:* Exaruit velut teſta virtus mea. Et ſimilam frixam oleo; *Carnem videlicet à peccati labe mundiſſimam, ſed ob humanæ ſalutis cauſam, uberrimam delectationibus, crucis ſartagine coctam.*

Id agnovit *Remigius* Autiſiodorenſis Monachus in Expoſitione Miſſæ. *Ille quidem panis*, inquit, *& illud vinum per ſe irrationabile eſt; ſed orat Sacerdos ut ab illo tractatus, & ab omnipotenti Deo conſecratus, rationabile fiat, tranſeundo in Corpus Filii ejus.*

Ibidem: *Chriſti ergo virtute & verbis iſte panis & calix ab initio conſecratus eſt, & ſemper conſecratur, & conſecrabitur. Ipſe enim loquens per Sacerdotes verba ſua, cæleſti benedictione Sanctum Corpus & Sanguinem ſuum perficit.*

Et infra, explicans hæc verba Canonis, *Accipiens hunc præclarum Calicem*, hæc habet: *Ideo dicit, Hunc accepit, quia Calix, quem Sacerdos Catholicus ſanctificat, non eſt alius niſi ipſe quem Dominus Apoſtolis tradidit. Quia ſicut divinitas Verbi Dei eſt una quæ totum implet mundum: ita licèt multis locis & innumerabilibus diebus illud Corpus conſecretur, non ſunt tamen multa Corpora Chriſti, neque multi Calices; Sed unum eſt Corpus Chriſti, & unus Sanguis cum illo quod ſumpſit in utero Virginis, & quod dedit Apoſtolis.*

Ibidem: *Providens nobis dedit hoc Sacramentum ſalutis, ut (quia nos quotidie peccamus, & ille jam mori non poteſt) per iſtud Sacramentum Corporis ſui remiſſionem conſequamur. Quotidie enim comeditur & bibitur in veritate, & tamen integer vivuſque & immaculatus manet. Myſterium enim eſt, quod aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, ſpeciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet ſpiritualem. Sed cùm Myſterium ſit quod aliud ſignificat, ſi in veritate Corpus Chriſti eſt, quare appellatur Myſterium? Propterea utique quia poſt conſecrationem aliud eſt, aliud videtur. Videtur ſiquidem panis & vinum; ſed in veritate Corpus Chriſti eſt & Sanguis.* Eamdem doctrinam tradit in Commentario Cap. x. & xi. Epiſtolæ 1. ad Corinthios.

Id agnovit *Amalarius lib. 3. De Eccleſiaſticis Officiis* Cap. 24. *Hic*, inquit, *credimus naturam ſimplicem*

ſimplicem panis & vini mixti verti in naturam rationabilem, ſcilicet Corporis & Sanguinis Chriſti. Et cap. 25. *Mira & magna fides Sanctæ Eccleſiæ, quæ ſuis oculis videt quod mortalibus deeſt. Videt quid credere debeat, quamvis nondum videat quod in ſpecie eſt. Credit Sacrificium præſens per Angelorum manus deferri ante conſpectum, & ſentit mandendum eſſe ab humano ore. Credit namque Corpus & Sanguinem Domini eſſe, atque hoc morſu cœleſti benedictione impleri animas ſumentium.*

Id agnovit *Florus* Diaconus Lugdunenſis, in Opuſculo de Actione Miſſarum. *Ut*, inquit, *corda Fidelium fierent cœleſtia, non brutorum animalium cruore, ſed rationabili Sanguinis Chriſti oblatione mundari debuerunt: qui per Spiritum Sanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo. Hoc namque nobis in Sacramento Corporis & Sanguinis Filii Dei quotidie inſtauratur. Hoc Corpus, & hic Sanguis, non in ſpicis & in ſarmentis colligitur, ſed certa conſecratione myſticus fit nobis, non naſcitur, cùm panis & vini creatura in Sacramentum Corporis & Sanguinis ejus ineffabili Spiritûs ſanctificatione transfertur... Invitavit ergo Dominus ſervos, & præparavit eis cibum ſeipſum. Quis audeat manducare Dominum ſuum? Et tamen ait:* Qui manducat me, vivet propter me. *Quando Chriſtus manducatur, vita manducatur: nec occiditur ut manducetur, ſed mortuos vivificat quando manducatur: reficit, ſed non deficit. Manducatur Chriſtus, vivit manducatus, quia reſurrexit occiſus; ne quando manducamus, partes de illo faciamus. Et quidem in Sacramento ſic fit. Per partes manducatur in Sacramento, & manet totus integer in cœlo, manet integer totus in corde tuo ..... Ipſe eſt verus Melchiſedech, qui hæc Sancta Sacrificia, quæ ille tunc in Myſterio præfiguravit, per oblationem ſui Corporis ſuique Sanguinis adimplevit: Ipſe ea Spiritus Paracliti virtute & cœleſti benedictione Sanctum Corpus & Sanguinem ſuum eſſe perficit.*

Et explicans iſta verba Canonis: *Simili modo poſtquam cœnatum eſt, accipiens & hunc præclarum calicem:* hæc habet: *Attendat Fidelis quiſque quod eſt quod dicit,* Hunc. *Videlicet quia Calix quem Sacerdos Catholicus ſacrificat, non eſt alius niſi ipſe quem Dominus Apoſtolis tradidit. Sic ergo de Sanguine, ſic quoque de Corpore ſentiendum & tenendum eſt. Quod autem præclarum Calicem, dicit, manifeſtè de Pſalmo ſumptum eſt, ubi canitur:* « Et Calix tuus inebrians, quàm præclarus eſt! *Et verò præclarus, quo Sanguis offertur immaculatus, nulla peccati nebula tactus.*

Homiliarium MS. Eccleſiæ Lugdunenſis, quod *Floro* Diacono à Viris Eruditis tribuitur, in Expoſitione Epiſtolæ in Cœna Domini recitari ſolitæ, quamvis *aliud Corpus quod loquebatur*, cùm Chriſtus dixit, *Hoc eſt Corpus meum*, atque *aliud quod tradebatur*, fuiſſe doceat: illud *ſubſtantiale*, iſtud *Myſticum*: aliud tamen dumtaxat ſecundùm modum exiſtendi, unum & idem ſecundùm rei veritatem eſſe aſſerit. *Fregit* Chriſtus (inquit) *non ſine utili Myſterio. Nam & hodie Sacerdotes Corpus Domini conſecrantes, non antea illud percipiunt, nec Fidelibus tradunt, donec fregerint: ut oſtendatur, quia quicumque Corpus Domini ad ſalutem vult percipere, primùm debet illud frangere, id eſt, inveſtigare & diſcutere quid in illo Myſterio intelligatur. Quodammodo enim frangimus panem, quando ſub figura ejuſdem panis veritatem Corporis Dominici intelligimus.*

Id agnovit *Milo* Elnonenſis Monachus, lib. *De Sobrietate* ita canens:

Cælicolis aſtans operabor civibus audax
Officio huic impar, cui dignus nullus in omni
Orbe litator erit, qui ſacram accedat ad aram:
Cujus corde Pater, Natus manibus, ſit in ore
Spiritus oblati libaminis auctor & actor.

Id agnovit *Chriſtianus Drutmarus* in Commentario in Matthæum, explicans hæc Chriſti verba: *Hoc eſt Corpus meum: ID EST*, inquit, *in Sacramento verè ſubſiſtens:* Et infra: *Sicut ſi aliquis peregre proficiſcens dilectoribus ſuis quoddam vinculum dilectionis relinquit, eo tenore, ut omni die hoc agant, ut illius non obliviſcantur: ita Deus præcepit agi à nobis, transferens panem in Corpus, & vinum in Sanguinem.* Ita habet MS. Codex Bibliothecæ FF. Minorum Lugdunenſium probæ notæ & venerandæ antiquitatis, à noſtro *Sixto Senenſi* laudatus, ex quo hujus Auctoris interpolationem in editione Hagenoënſi *Joannis Secerii* Lutherani, anno 1530. redarguit, qui expunctis his verbis, *verè ſubſiſtens*, illa tantùm retinuit: *Id eſt in Sacramento.* Et adverbium, *Spiritualiter*, addidit poſtremæ periodo, ſic eam reddens: *Transferens ſpiritualiter Panem in Corpus, & Vinum in Sanguinem.* Quamquam vox illa, *ſpiritualiter*, non admodùm officit, cum pro eodem uſurpetur apud Scriptores Eccleſiaſticos, ac *inviſibiliter*, & ab ipſo *Paſchaſio* hoc ſenſu uſurpata ſit libro *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. 6. *Totum*, inquit, *ſpirituale & divinum in eo quod percepit homo.* Et Cap. 2. *Senſibilis res intelligibiliter virtute Dei, & per verbum Chriſti, in Carnem ipſius ac Sanguinem divinitus transfertur.* Nec etiam officit vox illa, *in Sacramento*, etſi non legantur illæ, *verè ſubſiſtens*, quia ſignificat dumtaxat ſtatum inviſibilem Corporis, non negat Corporis præſentiam, quam hæc verba, *transferens panem in Corpus & vinum in Sanguinem*, diſertè probant. Legantur *Sixtus Senenſis* Lib. VI. Bibliothecæ Sanctæ, Annotatione CXII. & Cardinalis *Perronius* lib. 2. *de Euchariſtia*, in Auctore XXV. C. II.

Eamdem fuiſſe totius Eccleſiæ Latinæ fidem, Liturgiæ probant, quibus ſeptimo, octavo, nono, & decimo Sæculo utebatur. *Ordo Romanus* maximam Romanæ Liturgiæ partem exhibet, quam Francorum Eccleſiæ regnante *Pippino Caroli Magni* patre receperunt, ut teſtatur *Carolus Calvus* in Epiſtola ad Eccleſiam Ravennatem. In eo porrò legitur hæc Oratio poſt Conſecrationem: *Supplices te rogamus, omnipotens Deus, jube hæc perferri per manus Angeli tui in ſublime altare tuum, ut quotquot ex hac altaris participatione Sacroſanctum Filii tui Corpus & Sanguinem ſumpſerimus, omni benedictione cœleſti & gratia repleamur.*

In Benedictione Corporalis oratur Deus ut illud benedicat, *Ad tegendum involvendùmque Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti.* In Benedictione vaſculi in quo Euchariſtia reconditur, oratur Deus, *Ut hoc vaſculum Corporis Filii ſui Domini noſtri Jeſu Chriſti gerulum, ſuæ benedictionis tutamine, ſuique Filii Domini noſtri munere, ac Sancti Spiritus virtute implere dignetur.* In Benedictione patenæ orat Antiſtes, *Ut divina gratiæ benedictio conſecret & ſanctificet hanc patenam ad conficiendum in ea Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti patientis Crucem pro ſalute omnium noſtrûm.*

Liturgia, quam *Mathias Flaccus Illyricus* Centuriatorum Magdeburgenſium ac rigidorum Lutheranorum princeps, ex vetuſto Codice MS. typis mandavit Argentinæ anno 1557. quamque ipſe, & doctiſſimus *P. Carolus le Cointe* in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum Tom. II. aliique Viri Eruditi, in uſu Gallicanæ Eccleſiæ fuiſſe putant, antequam Ordo Romanus ab ea receptus eſſet, Euchariſtiam ſemper vocat *Corpus Jeſu Chriſti*, Sacerdos Euchariſtiam ſumens, dicebat:

Corpus

Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit mihi remedium ſempiternum in vitam æternam, Amen. Sanguis Domini noſtri JeſuChriſti cuſtodiat me in vitam æternam. Cùm Presbyteris & Diaconis Calix, in quo utraque ſpecies commixta erat, diſtribuebatur, Celebrans dicebat: *Hæc Sacroſancta Commixtio Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti proſit tibi ad vitam æternam.* In Communione Subdiaconorum, dicebat: *Perceptio Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſanctificet corpus & animam in vitam æternam.*

In Communione populi dicebat: *Corpus & Sanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti proſit tibi in remiſſionem omnium peccatorum, & ad vitam æternam, Amen.* Poſt Communionem ſic orabat Sacerdos: *Domine Jeſu Chriſte fili Dei vivi, qui ex voluntate Patris, cooperante Spiritu Sancto, per mortem tuam mundum vivificaſti, libera me per hoc ſacrum Corpus & Sanguinem tuum à cunctis iniquitatibus & univerſis malis meis, & fac me tuis obedire mandatis, & à te nunquam in perpetuum ſeparari digneris.*

In Miſſali MS. Vaticanæ Bibliothecæ ante annos nongentos exarato, quod Gallicanum eſſe optimè conjicit doctiſſimus Cardinalis *Bona* lib. 2. *Rerum Liturgicarum*, Cap. XII. extat Miſſa *S. Germani*, in qua hæc legitur collectio poſt Euchariſtiæ ſumptionem: *Sumpſimus ex ſacris altaribus Chriſti Domini ac Dei noſtri Corpus & Sanguinem... Oremus ut ſemper nobis fide plenis eſurire detur ac ſitire juſtitiam, ſicque opus ejus confortati ſalutaris eſcæ gratia faciamus, ut non in judicium, ſed in remedium, Sacramentum, quod accepimus, habeamus.*

Legitur ibidem Collectio altera in fine Miſſæ, quæ ſic habet: *Chriſte Domine, qui & tuo veſci Corpore, & tuum Corpus effici vis Fideles, fac nobis in remiſſionem peccatorum eſſe quod ſumpſimus: atque ita ſe anima noſtra divina alimonia per benedictionem tuam facta permiſceat, ut caro ſpiritui ſubdita, & in conſenſum pacificum ſubjugata obtemperet, non repugnet.*

In Miſſali Gotthico-Gallicano, quod octavo ſæculo exaratum eſt, & quod Viri Eruditi *Thomaſius & Mabillonius* in lucem ediderunt, Oratio poſt Secreta in Miſſa Circumciſionis Domini hæc habet: *Oramus uti hoc ſacrificium ſuſcipere & benedicere & ſanctificare digneris, ut fiat nobis Euchariſtia legitima in tuo Filiique tui nomine, & Spiritus-Sancti, in transformationem Corporis & Sanguinis Domini Dei noſtri Jeſu Chriſti unigeniti tui.*

In Miſſa Epiphaniæ: *Pia obſecratione poſcentes, ut qui tunc aquas in vina mutavit, nunc in ſanguinem ſuum oblationum noſtrarum vina convertat.*

Miſſa in Aſſumptione Beatæ Mariæ Virginis: *Deſcendat, Domine, in his ſacrificiis tuæ Benedictionis coæternus & cooperator Paracletus Spiritus, ut oblationem quam tibi de tua terra fructificante porregimus, cæleſti permuneratione* te ſanctificante ſumamus, ut tranſlata fruge in Corpore, Calice in cruore, proficiat meritis, quod obtulimus pro delictis.*

* Forte permutatione.

Miſſa in initium Quadrageſimæ: *Hunc panem, Domine, nobis per hos quadraginta dies miniſtrare digneris, quem ut ſitiamus indeſinenter hortaris. Cujus carne à te ipſo ſanctificatâ dum paſcimur, roboramur: & Sanguine dum hauſto ſitienter potamur, abluimur.*

Miſſa Dominicalis poſtrema, in Oratione poſt Secreta: *Precamur mente devotâ te, Majeſtas æterna, ut operante virtute, panem mutatum in carne, poculum verſum in Sanguine, illum ſumamus in Calice, qui de te fluxit in Cruce ex latere.* Ibidem poſt Orationem Dominicam: *Corpus tuum pro nobis crucifixum edimus, & Sanguinem ſanctum tuum pro nobis effuſum bibimus.*

In Miſſa Mozarabica, quæ ad uſque *Gregorii VII.* Pontificatum in Hiſpania, in Gallia Narbonenſi, & in aliis regionibus Gotthorum ditioni ſubditis celebrabatur, Sacerdos mittens in Calicem particulam Hoſtiæ conſecratæ, dicebat: *Sancta Sanctis, & conjunctio Corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit ſumentibus & potantibus nobis ad veniam, & defunctis præſtetur ad requiem.* Sumpto Calice, factâque ablutione, legitur hæc Antiphona: *Refecti Chriſti Corpore & Sanguine, te laudamus, Domine.*

Ex his omnibus colligitur, *Paſchaſium Radbertum* in re Euchariſtica novatorem non fuiſſe, ſed id unum docuiſſe quod docebat, & credebat ſui temporis Eccleſia, cùm realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & Tranſſubſtantiationem docuit.

§. IV.

Calviniſtarum argumenta in Paſchaſium diluuntur.

CLAUDIUS, Carentonicus Miniſter, & *Matthæus La Roque* Miniſter Vitriacus, Novatorem in fide Euchariſtiæ fuiſſe *Paſchaſium* probare nituntur miſerandis hiſce argumentis. Primò quod *Paſchaſius* ſe ad intelligentiam hujus Myſterii plures excitaſſe teſtetur. 2. Quod à *Frudegardo* poſtulet, ut ſi quid reprehenſione dignum in libro ſuo *De Corpore & Sanguine Domini* deprehendat, ſibi ſignificet. Id autem non poſtulaſſet *Paſchaſius*, ſi fidem ac doctrinam ſui temporis tenuiſſet. 3. Quòd à multis ſit reprehenſus, ſtatim atque librum de Euchariſtia edidit, ut ipſe refert. 4. Quòd aſſerat quoſdam circa hoc Sacramentum de ignorantia errare, multos dubitare. Hæc autem probat *Paſchaſii* verbis, cùm in Epiſtola ad *Frudegardum*, tum *in Commentario in Matthæum.* In priori quidem loco hæc habet: *Tu autem velim relegas Libellum noſtrum de hoc Opere, quem olim te legiſſe dicis: & ſi quid in eo reprehenderis aut dubitaveris, relegere non pigeat. quia etſi nil in eo legentibus dignum ſcripſi, quem cuilibet puero dedicavi, tamen ad intelligentiam hujus Myſterii plures, ut audio, commovi.*

Et intra: *Quamvis*, inquit, *plurimi dubitaverint, vel ignoraverint tanti Myſterii Sacramenta.* Et rurſus: *Quamvis ex hoc quidam de ignorantia errent, &c.*

In poſteriori verò loco: *Hæc*, inquit, *idcirco prolixiùs dixerim & expreſſiùs, quia audivi quoſdam me reprehendere, quaſi ego in eo libro quem de Sacramentis Chriſti edideram, aliquid his dictis,* id eſt verbis Chriſti, *plus tribuere voluerim, aut aliud quàm ipſa Veritas repromittit.*

Verùm hæc leviſſima ſunt & inania planè momenta. Quod enim primum ſpectat, intelligentiæ nomine cognitionem illam Chriſtianis omnibus communem, quâ Myſteria fidei lumine percipiunt, quantùm ad ſalutem neceſſe eſt, non ſignificavit *Paſchaſius*, cùm ait, ſe ad intelligentiam hujus Myſterii plures commoviſſe; ſed luminoſam quamdam & excellentem notitiam, quæ Myſteriorum circumſtantias, analogiam ad Prophetias Veteris Teſtamenti, finem, effectus, fructuſque, ac diſpoſitiones ad illorum participationem adhibendas aſſequitur. Quam notitiam intelligentiæ nomine Sanctus etiam *Auguſtinus* ſignificat, quæ Fidem non præcedit, ſed ſequitur ut merces. *Sic accipite*, inquit, Sermone 51. de Verbis Domini, *ſic credite, ut mereamini intelligere. Fides enim debet præcedere intellectum, ut ſit intellectus fidei præmium.* Licet itaque Chriſtiani om-

A nes tempore *Paſchaſii* crederent Euchariſtiam eſſe verè & realiter Corpus & Sanguinem Chriſti, ſicut & nos credimus: non tamen noverant omnes ſignificationes myſticas ſymbolorum, analogiam hujus Sacramenti ad Veteris Teſtamenti figuras, finem multiplicem ob quem illum Chriſtus inſtituit, quinam ad illud percipiendum jus habeant, quanti ex illius participatione fructus deriventur: quæ ſint ad Sacram Communionem diſpoſitiones adhibendæ; quàm grave ſit indignè communicantium crimen: & alia, quæ *Paſchaſii* libro explicantur. Ad quarum rerum intelligentiam plures hunc legendo librum commoti B ſunt & excitati. Id ipſe ſatis ſignificat Paſchaſius. *Ad intelligentiam*, inquit, *hujus Myſterii plures, ut audio, commovi, quia dictum eſt quòd caro nihil prodeſt, ut ſciant & intelligant dignè cogitare de Chriſto, cujus dum Corpus non corrumpitur, quia ſpirituale eſt, & totum ſpirituale eſt quod celebratur in hoc Sacramento, quia Spiritus eſt qui vivificat & operatur in eo credentibus & dignè percipientibus vitam: non credentibus verò, & indignè illud manducantibus verè judicium damnationis. Facit enim hoc Corpus & Sanguis, quod ipſum feciſſe Chriſtum in Cruce legimus, dum uni eorum qui erant cum eo in patibulo confitenti paradiſi præſtitit Regnum, alC teri verò blaſphemanti mortis judicium determinavit.* Sed & *Sanctus Odo* Cluniacenſis Abbas indicat * ſatis quâ ratione *Paſchaſius* ad intelligentiam hujus Myſterii plures commoverit. Deſcriptis enim aliquot locis ex libro *Paſchaſii*, quorum tamen nullus præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia disertè aſſerit, aut Euchariſtiam ipſum Corpus eſſe, quod de Virgine natum eſt, hæc ſubdit: *Hæc & alia multò plura Paſchaſius ex dictis Patrum ad reverentiam ipſius Myſterii commendandam, atque majeſtatem ejus demonſtrandam conſcripſit: quæ ſi quis licet ſciolus legerit, tanta, credo, diſcet, ut de hoc Myſterio D parum ſe catenus cognoviſſe putet.* Quamquam verò non ad intelligentiam duntaxat pleniorem hujus Myſterii, ſed ad fidem, libri ſui lectione plures fuiſſe commotos diceret *Paſchaſius*, ineptè inde colligeretur ipſum novam Fidem de Euchariſtia propoſuiſſe. Quis enim neſcit ipſam Fidei cognitionem & aſſenſum ſuos habere gradus? Unde Apoſtoli Chriſtum rogabant his verbis: *Domine, adauge nobis fidem.* Et Eccleſia Deo ſupplicat ut Fidelibus *det fidei, ſpei, & caritatis augmentum.* Cùm igitur plures Catholici modicæ Fidei, & maximè Saxones recèns ad Fidem converſi in quorum potiſſimùm gratiam librum ſuum E *De Corpore & Sanguine Domini* Paſchaſius ſcripſerat, ex illius libri lectione in fide Euchariſtiæ confirmati ſint, potuiſſet dicere multos non ſolùm ad intelligentiam, verum etiam ad fidem hujus Myſterii ea lectione fuiſſe commotos; nec propterea Novator habendus eſſet: niſi Novatores dicendi ſint, quicumque rudi Chriſtianorum vulgo fidei Myſteria exponunt.

* Lib. 2. Collat. Cap. 30. & 31.

Secundum *Claudii Miniſtri* momentum levius eſt. Non enim fidem ſuam ac doctrinam cenſuræ *Frudegardi* ſubjicit *Paſchaſius*, ſed ipſum hortatur, ut ſi quid in libro ſuo reprehenſione diF gnum duxerit, vel dubitaverit, illum ſemel iterúmque relegat, quaſi ſignificans omnia illius dubia diſcuſſum iri, & nihil reprehenſione dignum, ipſum judicaturum, cùm illud Opus attentiùs ſtudioſiúſque perlegerit. Cùm verò *Frudegardum* rogat, ut conſideret ex ſuo Reſponſo, & ex ſuis in *Matthæum* Commentariis, quorum fragmentum ſubdit, *quid intelligibiliùs credendum ſit, vel quid in ſe reprehendendum caritate:* fidem ſuam ejus examini ac judicio non permittit, ſed fidei explicandæ modum. Unde jubet ut hanc Epiſtolam, & Expoſitionem in Cap. 26. S. Matthæi, adjungat Libello de Corpore & Sanguine Domini; *quatenus ex hoc Lectori ampliùs augeatur ſenſus, & confirmetur Patrum Auctoritas.* Solemne autem eſt Auctoribus, ut amicorum cenſuram poſtulent, etiam cum de Fidei dogmatibus ſcribunt, ut probent an orationis ſeries & argumenta, quibus utuntur, rectæ fidei, quam ſibi ſumpſere defendendam, vel exponendam, & materiæ dignitati conveniant. Sic *Alcuinus* Opus contra Felicianam hæreſim *Carolo Magno* examinandum obtulit; gratiáſque egit quòd illud ſibi recitari feciſſet, & *quòd notari juſſiſſet errata illius, & remiſiſſet ad corrigendum.* Sic *Agobardus* librum adverſùs Felicem Urgelitanum pariter obtulit *Ludovico Auguſto* diſcutiendum: *Ut veſtro*, inquit, *acerrimo ingenio probetur, aut improbetur.* Sic *Ratramnus* librum ſecundum de Corpore & Sanguine Domini concludens, *Carolum Calvum* his verbis compellat: *Quæ ſi probaveritis catholicè dicta, veſtræ meritis fidei deputate, quæ depoſitâ Regalis Magnificentiæ gloriâ, non erubuit ab humili quærere reſponſum veritatis. Sin autem minùs placuerint, id noſtræ deputetur inſipientiæ, quæ quod optavit, minùs efficaciter valuit explicare.* Non mirùm itaque quòd *Paſchaſius*, qui non ignorabat *Prudentes plerúmque incurrere Sermonis lapſum ubi animus non gerit errandi affectum* (ut ait *S. Eulogius* Cordubenſis in Martyrum Apologetico) aliqua in libro ſuo reprehendi poſſe ſenſerit, quamvis in eo Eccleſiæ fidem ac doctrinam de Euchariſtiæ Sacramento exponeret; & Auctoritate Patrum rationibúſque tam certis quàm piis confirmaret.

Tertium *Claudii Miniſtri* monumentum æquè futile eſt. Licet enim quidam, qui ſuo nimiùm fidentes ingenio, Euchariſtiæ Myſterium humana ratione potiùs quàm fidei lumine ſcrutabantur, & alienas quaſdam à communi Catholicorum doctrina opinationes de tanto Sacramento conceperant, *Paſchaſii* librum reprehenderint, non ſequitur ipſum Novatorem fuiſſe. Non enim Epiſcopi, Preſbyteri, Abbates, quibuſcum Cœtibus Eccleſiaſticis & Synodis adfuit, ipſum reprehenderunt quòd aliquid in re Euchariſtica novaſſet, ſed homines obſcuri, quorum reprehenſionem ex rumore dumtaxat quodam noverat; idque non palam, ſed clam obmurmurando, & inſuſurrando fecere; non ſtatim ac liber vulgatus eſt, ſed poſt viginti ad minus annos. Tot enim ut minimum interceſſere inter editionem libri de Corpore & Sanguine Domini, & poſteriorum librorum Commentarii in Matthæum, ex quibus locus à *Claudio* adductus depromptus eſt. Unde Paſchaſius ibidem ait: *Ideo quamvis quidam de ignorantia errent, nemo tamen eſt adhuc in aperto, qui ita hoc eſſe contradicat, quod totus orbis credit & confitetur.* De paucis illis errantibus, ſive dubitantibus ſcribit ad Frudegardum: *Unde miror quid velint nunc quidam dicere, non in re eſſe veritatem Carnis Chriſti, vel Sanguinis; ſed in Sacramento virtutem quamdam carnis, & non carnem: virtutem fore ſanguinis, & non ſanguinem; figuram & non veritatem.* Et infra: *Sed quidam loquaciſſimi magis quàm docti, dum hæc credere refugiunt, quæcumque poſſunt, ne credant quod Veritas repromittit, opponunt, & dicunt nullum corpus eſſe, quod non ſit palpabile & viſibile. Hæc autem*, inquiunt, *quia Myſteria ſunt, videri nequeunt nec palpari, & ideo Corpus non ſunt. Et ſi Corpus non ſunt, in figura Carnis & Sanguinis hæc dicuntur, & non in proprietate naturæ Carnis Chriſti, & Sanguinis, quæ caro paſſa eſt in Cruce, & nata de Maria Virgine. Ecce quàm bene diſputant contra fidem ſine fide, ne credant; quia fides non eorum eſt, teſte Apoſtolo, quæ videntur, ſed quæ non videntur. Unde quia non videntur, myſteria ſunt*

&

& Sacramenta. Et ideo in fide hoc ſunt quod dicuntur, ut veritas teſtatur. Propterea quia ſperandorum ſunt, non aliud jure quam Caro & Sanguis Chriſti creduntur. Hos autem dubitando potiùs quàm aſſerendo & contumaciter propugnando errorem, iſta dixiſſe, *Paſchaſius* his verbis ſignificat: *Uſque ad præſens nemo de his erraſſe legitur, niſi qui & de Chriſto erraverunt; quamvis plurimi dubitaverint, vel ignoraverint tanti Myſterii Sacramenta.*

Sanè eodem modo affectos illos fuiſſe veriſimile eſt, quo affectus erat *Frudegardus*; qui cùm antea firmiſſimè crediſſet, quod totus orbis Chriſtianus credebat, Euchariſtiam eſſe verè & ſecundùm ſubſtantiam, Corpus & Sanguinem Chriſti, dubio quodam pulſatus fuerat, emergente ex lectione teſtimonii difficilis *S. Auguſtini* lib. 3. *De Doctrina Chriſtiana*: nec attendebat ſatis Fidem credere præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti, ſecundùm quemdam exiſtendi modum, Sacramentalem utique, non naturalem. Quo poſito, nullam difficultatem ingerit laudatus *S. Auguſtini* locus. Sic, inquam, affecti erant illi, quos librum ſuum reprehendiſſe refert *Paſchaſius*; ut putarent ipſum propugnare, Corpus Chriſti, quod de Virgine natum eſt, in Euchariſtia immediatè percipi, & manducari, abſque velo ſymbolorum ſenſibilium. Nec attenderant ſatis ad id, quod in eodem libro tam luculentè *Paſchaſius* aſſeruerat, Euchariſtiam veritatem ſimul eſſe & figuram. Id colligitur ex Epiſtola ad *Frudegardum*, in qua identidem inculcat verum Corpus & Sanguinem Domini in Euchariſtia contineri, ſed in Myſterio, & in Sacramento; & ſi quis ſenſerit hæc ibi abſque figura exhiberi, fidem diſſipare. *Sacramentum*, inquit, *quod vitam tribuit, in ſe habet quod tribuit digne accipientibus ſe, & vita in eo eſt caro verè viventis, & Sanguis in quo verè vita æterna eſt. Quod dicis te ſic antea crediſſe, & in Libello meo, quem de Sacramentis edidi, ita legiſſe: ſed profiteris poſtea te in libro III. de Doctrina Chriſtiana B. Auguſtini legiſſe, quòd tropica locutio ſit, ut Corpus & Sanguis Chriſti eſſe dicatur. Quod ſi figurata locutio eſt, & ſchema potius quàm veritas, neſcio, inquis, qualiter illud ſumere debeam. Deinde addis: Etſi credam ipſum eſſe quod aſſumpſit ex Virgine Maria, Genitrice ſua, è contrario etiam ipſe egregius Doctor hoc magnum facinus eſſe proclamat. Quod ſanè dictum horrorem percipientibus nimium videtur incutere, ſi non credant illud eſſe in Sacramento, quod Veritas eſſe teſtatur in aperto. Et ſi crediderint hoc ita eſſe ut quidam credunt, nihilominus illud incurrunt facinus, eò quòd falſo credunt, quia ſic dictum eſt, ut fas ſit eum dentibus vorari. Unde facinus eſſe ſi credat quis, ſicut illi tunc crediderunt, quibus dicebat;* Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis: *& non potuerunt ferre, quia malè ſapuerunt. Et ideo ſi quis dicit hanc carnem & hunc ſanguinem ſic ipſa eſſe abſque Myſterio & Sacramento, nec in figura ex parte ſumendam, ut illi tunc carnales carnaliter ſapientes ſenſerunt, totum diſſipat.*

Objiciunt *Claudius*, & *La Roque* Miniſtri, Anonymum quemdam, & *Herigerum*, qui à Patre *Cellotio* in Appendice ad Hiſtoriam *Gotteſcalchi* vulgatus eſt, ſub ſolo etiam Anonymi titulo, *Paſchaſii* doctrinam de Euchariſtia velut novam impugnaſſe.

A Paſchaſio circa dogmatis ſubſtantiam non diſſenſerunt Anonymus, Herigerus, & alii qui Euchariſtiam

Reſpondeo, Utrumque revera diſſenſiſſe à *Paſchaſio* in modo loquendi, neutrum in fide præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia: & *Herigerum* longè poſt *Paſchaſii* obitum ſcripſiſſe, ſcilicet poſt annum nongenteſimum nonageſimum, quo factus eſt Abbas Laubienſis. Illi igitur negabant Euchariſtiam dicendam eſſe Corpus ipſum Chriſti quod de Maria natum eſt, quia illuſerant SS. *Hieronymi* & *Auguſtini* dictis, qui duplex, aut triplex Chriſti Corpus diſtinxere. Non tamen aliud eſſe aſſerebant *naturaliter Corpus Domini, quod ex ſubſtantia panis & vini pro mundi vita quotidie per Spiritum Sanctum conſecratur, & quod natum eſt de Maria Virgine; ſed ſpecialiter* (ut loquitur Anonymus cujus Scriptum extat in Codice Gemblacenſis Cœnobii, cum *Herigeri* Opuſculo.) Quibus verbis diverſum duntaxat exiſtendi modum diverſámque ſpeciem, quæ Chriſti Corpori competit in ſtatu naturali & Sacramentali ſignificabant; cujus cauſâ quædam Chriſti Corpori in Sacramento conveniunt, quæ ei præcisè non conveniunt in ſtatu naturali, ut carere extenſione locali, per ſe non moveri, manducari. Hinc Anonymus recenſitâ *S. Auguſtini* ſententiâ, quam laudarat *Paſchaſius*, ita colligit: *Si enim verum, immò quia proculdubio verum quod tantus Auctor faſſus eſt, quia Chriſtum vorari fas dentibus non eſt; quomodo hanc Carnem Chriſti vorari fas, ſi de Maria nata, & in Cruce paſſa, & in ſepulchro reſuſcitata eſt? Præſertim cùm illa Chriſti caro reſurgens de ſepulchro ita glorificata ſit, ut jam vorari nullo modo poſſit.*

[illegible] Paſchaſius negabant.

Cæterùm Anonymum illum crediſſe cum *Paſchaſio*, ceu dogma Fidei, realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & tranſſubſtantiationem, patet ex illius Opuſculo, in quo ſtatim ab exordio hæc habet: *Quod Corpus & Sanguis Domini vera ſit caro, veruſque ſit ſanguis, unuſquiſque debet credere, noſſe, tenere, confiteri pariter & incunctanter aſſerere Fidelis. Porro quiſquis hoc negat, eſſe cognoſcitur & convincitur infidelis, quippe qui non credit ipſi Domino dicenti:* « Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & « biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in « vobis. *Et*, Qui manducat Carnem meam, & bi« bit Sanguinem meum, in me manet, & ego in « eo. *Et*, Caro mea verè eſt cibus, & Sanguis « meus verè eſt potus. . . . . *Hoc ergo profectò fidelissimè confirmo, & addo: quod ſicut veritas eſt Chriſtus, & verus Agnus Dei, qui quotidie pro vita mundi myſticè immolatur: ita proculdubio ex pane vera Caro, & ex vino verus Sanguis ejus Conſecratione Spiritus Sancti potentialiter creatur. Quia revera, quemadmodum S. Auguſtinus veriſſimè teſtatur ſicut de Virgine per Spiritum Sanctum vera caro ſine coitu creatur; ita per eumdem ex ſubſtantia panis & vini myſticè idem Chriſti Corpus & Sanguis conſecratur. Quæ cùm certiſſimè omnia ſint, nec ullus hinc Chriſtianus Chriſto credens ambigere poſſit, quod & ipſum eſſe verum pars etiam Gentilium ſcit. Nam quondam in terra Vulgarorum quidam nobilis potenſque Paganus bibere me ſuppliciter petivit, in illius Dei amore, qui de vino Sanguinem ſuum facit.* Hujus Anonymi Tractatum ex Codice Gemblacenſi edidit doctiſſimus P. *Mabillonius* ad calcem II. Partis Sæculi IV. Benedictini. Hanc præ ſe fert inſcriptionem: *Dicta cujuſdam Sapientis, de Corpore & Sanguine Domini, adverſus Ratbertum.* Hunc verò Tractatum eſſe putat Epiſtolam *Rabani* ad *Egilonem*, aut ejus fragmentum, conjecturis ductus non infirmis. Legatur erudita ejus Admonitio in iſtud Opuſculum.

Joan. 6.

Ejuſdem Auctoris eſſe videtur Fragmentum *De Corpore & Sanguine Domini*, quod ibidem exhibet *P. Mabillonius*, & eamdem adſtruit ſententiam his verbis: *Aliud ſpecialiter Corpus Domini, quod glorificatum ſedet ad dexteram Dei, & tamen naturaliter unum eſt, ipſo Domino dicente;* « Hoc eſt « Corpus meum quod pro vobis, & pro multis « tradetur. *Quod ſimiliter etiam de Sanguine dicit;* « Hic eſt Sanguis meus, &c. *Unde veraciter Augu-*

ſtinus de Judæis ait : Sanguinem quem fuderunt ſævientes, biberunt credentes. *Et Apoſtolus dicit* .... (Deeſt Apoſtolicus locus in MS. Cod. ſed veriſimile eſt, hunc ab ipſo fuiſſe prolatum :)
1. Cor. 10, 3. *Patres noſtri omnes eamdem eſcam ſpiritalem manducaverunt : & omnes eumdem potum ſpiritalem biberunt. Bibebant autem de ſpiritali conſequente eos petra. Petra autem erat Chriſtus.* Ex quo ita colligit. *Unde ſi eadem eſca & idem potus dictus eſt in ſignificatione, non in legis impletione ; nec in re, ſed adhuc in ſpe ; nec in natura, ſed in figura ; multò magis prorſus unius Agni unum Corpus, & unus etiam Sanguis qui effuſus eſt ab infidelibus, & nunc potatur à Fidelibus... Præterea Sacerdos dicit vicarius :* Hic eſt Calix. *Certè necdum vinum verſum eſt : & tamen veriſſimum eſt quod dicit. Si de omni vino, quod ex illo tempore Sacerdotes toto orbe offerunt, poteſt dici : multò magis omnino credendum eſt unum eſſe Domini Sanguinem, qui Domino pendente fuſus eſt in Cruce, & eo poſtmodum benedicente creatur conſecratus in Calice.*

Quòd *Herigerum* attinet, qui Anonymi Cellotiani titulo plerùmque deſignatur, tantùm abeſt ne *Paſchaſii* doctrinam de reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento præſentia impugnarit, ut etiam eam laudaverit impenſiùs. Nonnullis enim dicentibus, in Euchariſtia aut ſolam figuram, aut ſolam veritatem ſine figura exiſtere ; opponit C. 4. *Paſchaſium* his verbis : *Sed Paſchaſius Radbertus, ſicut & alia multa in eodem libro ultra humanam exiſtimationem utiliter tractat, ita & huic ſophiſmati fortiter obviat, dicens ; Figuram non ſemper umbram eſſe : & jure ſimul hoc Myſterium & figuram, & veritatem dici poſſe.* Et quamvis neget idem eſſe ſimpliciter dicendum Corpus Domini, quod ſumitur de altari, & quod natum eſt de Virgine, id non alio ſenſu inficiatur quàm Anonymus ſuprà citatus, quô tamen in *Paſchaſium* æquior eſt ; ſiquidem relatis Cap. 2. *S. Ambroſii* & aliorum Patrum pro ejus ſententia teſtimoniis, quò ipſum excuſet, ita ſubdit : *Hæc ideo poſita ſunt, ſi fortè per ea ſimplicitas Paſchaſii Radberti poſſit excuſari, unde maximè ab obloquentibus Rabano & Ratramno ſugillari videtur, quia dixerat eamdem eſſe carnem quæ de altari ſumitur, & de Virgine generatur, & quotidie adhuc pro mundi ſalute immolatur. Quia licet nobis placeat gratiùs & jucundiùs, quàm quòd de hoc Myſterio valet dici ſublimius ; tamen quid oblocutores ejus econtra afferant, quod non ſit eadem, breviter ponamus.* Et Cap. 6. *Sed jam*, inquit, *Paſchaſium Radbertum ſufficiat excuſatum, librúmque ejus plurimorum auctoritate defenſum ; qui in hoc tantùm peccavit, quia de ſententia B. Ambroſii non verbum de verbo, ſed ſenſum de ſenſu expreſſit.* Hinc Gerardus Sylvæ-majoris Abbas, in Vita *S. Adhalardi*, quam medio ſæculo undecimo ſcribebat, *Herigeri* teſtimonio commendat *Paſchaſium*. Laudato quippe ejus libro de Corpore & Sanguine Domini, hæc ſubdit : *Hic autem qualis fuerit & quantus, in quadam Epiſtola teſtatur Abbas Laubienſis Herigerus, qui eo tempore inter Sapientes habebatur celeberrimus.*

Hinc colligere eſt, quo ſenſu *Sigebertus*, & Chronici Laubienſis Continuator ſcripſerint, *Herigerum multa Catholicorum Patrum Scripta de Corpore & Sanguine Domini contra Radbertum congeſſiſſe* ; ad ſuadendum ſcilicet non omnino idem eſſe in Euchariſtia Corpus Chriſti, quod de Maria Virgine natum eſt, idem (inquam) non eſſe ſecundùm ſpeciem, ſecundùm formam externam, ſecundùm modum exiſtendi & affectiones illum conſequentes : quamvis cum *Paſchaſio* crederet & doceret ... idem eſſe naturaliter, & ejuſdem Corporis ac Sanguinis Dominici veritatem, in Sacramento contineri. Non itaque de re ipſa, ſed de ſolo modo loquendi à *Paſchaſio* diſſidebant Anonymus, *Rabanus, Ratramnus, Herigerus*, qui Euchariſtiam idem Chriſti Corpus eſſe negabant, quod de B. Virgine natum eſt. Quod à Patribus quibuſdam verè aſſertum, ab aliis verè negatum, diverſo ſenſu, *Lanfrancus* adversùs *Berengarium* ſcribens obſervat, Cap. 18. *Credimus*, inquit, *terrenas ſubſtantias, quæ in Menſa Dominica per Sacerdotale Miniſterium divinitus ſanctificantur, ineffabiliter, incomprehenſibiliter, mirabiliter operante ſupremâ potentiâ, converti in eſſentiam Dominici Corporis reſervatis ipſarum rerum ſpeciebus, & quibuſdam aliis qualitatibus, ne percipientes cruda & cruenta horrerent, & ut credentes fidei præmia ampliora perciperent : ipſo tamen Dominico Corpore exiſtente in cœleſtibus ad dexteram Patris, immortali, inviolato, integro, incontaminato, illæſo : Ut verè dici poſſit, & ipſum Corpus, quod de Virgine ſumptum eſt, nos ſumere, & tamen non ipſum. Ipſum quidem quantum ad eſſentiam veræque naturæ proprietatem, atque virtutem ; Non ipſum autem, ſi ſpectes panis vinique ſpeciem.*

Ante Lanfrancus eodem ſæculo idem aſſeruerat *S. Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola 2. *Panis*, inquit, *ab Epiſcopo conſecratus, & panis à Presbytero ſanctificatus in unum & idem Corpus Chriſti transfunditur, propter ſecretam unius operantis potentiæ virtutem. Sed quodammodo aliud eſſe dicitur, quod Virginali utero ſumpta carne crucis injuriam ſuſtinuit, de ſepulchro reſurgens Diſcipulis apparuit .... Nam illud Dominicum Corpus ex mortuis ſuſcitatum, & in cœlis locatum, jam non moritur : Iſtud Sacramentorum quotidie nobis moritur, quotidie nobis reſurgit, apparet, & comeditur. Sed nec in hoc mens Fidelium ſcandalum dubietatis debet incurrere, quòd Chriſtum ſemel guſtata morte jam non ultra moriturum audit ; cùm carnem aſſumpti hominis in Paterna gloria ſedentem, & hic ſanctificatum panem, verum Chriſti Corpus audit nominari ; dum & illud de Virgine aſſumptum, & iſtud de materiali & virginali creatura conſecratum, unus idémque artifex Spiritus inviſibili operatione in ſubſtantiam veræ carnis transfundit ; carnis videlicet non cujuſlibet, ſed verè Chriſti, de qua ipſe ait :* Niſi manducaveritis carnem meam, non habebitis vitam in vobis.

Eodem modo *Algerus* lib. 1. *De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*, C. 17. Patrum ſententias in ſpeciem pugnantes conciliat. *Sancti*, inquit, *de Corpore & Sanguine Domini variè loquuntur, ſed non contrariè : adeo ut B. Hieronymus illud dupliciter, Auguſtinus autem tripliciter adſtruat accipi debere. In quo ne ſibi, vel aliis Sanctis diſſentire videantur ; quomodo Corpus Chriſti duplex credendum ſit, videamus. Ait Hieronymus in Epiſtolam ad Epheſios :* Dupliciter Sanguis Chriſti & Caro intelligitur, vel ſpiritualis illa atque divina, de qua ipſe ait, *Caro mea verè eſt cibus, & Sanguis meus verè eſt potus :* & ; *Niſi manducaveritis Carnem meam, & biberitis Sanguinem meum, non habebitis vitam æternam :* vel Caro illa quæ crucifixa eſt, & Sanguis qui militis effuſus eſt lanceâ. *Quod non dixiſſe quantùm ad duplicem ſubſtantiam credendus eſt, ſed quantùm ad duplicem ejuſdem ſubſtantiæ formam, quæ nunc in panis & vini intelligitur forma. Quod Auguſtinus apertiùs oſtendit : qui cùm tertium modum Corporis Chriſti dixiſſet Eccleſiam, de eodem duplici Corpore, unde Hieronymus, ita diſſeruit :* Corpus Chriſti eſt & illud myſticum, quod ex ſubſtantia panis & vini per Spiritum Sanctum conſecratur. *Et addidit :* Cæterum illud Corpus quod

„ quod natum eſt ex Maria Virgine, in quod illud transfertur, &c. *Quod iſtud per conſecrationem altaris in illud transferri & converti dicit, nota eamdem ſubſtantiam. Quod autem dicens, Hoc vel illud facit, ut dictum eſt, ſecundum diverſam formam. Hoc Corpus dicit Euſebius, ſideribus illatum, coli jugiter à nobis per Myſterium. De hoc Sacerdos in fine cujuſdam Miſſæ orat.* Ut quod nos ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus: *Idem quidem notantes in ſubſtantia, diverſum in forma: Quam ſuam duplicitatem in Cœna ipſe Chriſtus oſtendit, cùm ipſe in humana forma præſens, ſeipſum in Sacramento Diſcipuli exhibuit. Hanc duplicitatem, non ſubſtantia, ſed forma, Sancti notaverunt, quoties de Corpore Chriſti ipſum, non ipſum, dixerunt: ut ipſum ſecundùm ſubſtantiam, non ipſum ſit ſecundùm formam.*

Ex his patet, *Rabanum*, *Ratramnum*, *Anonymum*, *Herigerum*, à *Paſchaſio Radberto* non diſſenſiſſe circa ſubſtantiam dogmatis, & ſummam Fidei, cùm negarunt Euchariſtiam eſſe Corpus Chriſti natum de Virgine, ſed ſolùm in modo loquendi: & utrumque loquendi modum, cùm Paſchaſii, tum Adverſariorum, rectam Fidem expreſſiſſe. Sed de *Rabani*, & *Ratramni* Sententia ſeorſim agemus. Lege Doctiſſimi Viri *Antonii Arnaldi* De Perpetua Eccleſiæ Fide circa Euchariſtiam Volumen 1. lib. VIII. & Doctiſſimi *P. Mabillonii* Doctiſſimam Præfationem in II. Partem Sæculi IV. Benedictini, quæ nobis magno adjumento hac in Diſſertatione fuere.

DISSERTATIO XI.

De Rabano Mauro, ejus Scriptis, ac Nævis.

§. I.

De Vita & Scriptis Rabani.

Rabani Vita.

R*Abanus*, patrio nomine dictus, aliud nomen *Maurus* ab *Alcuino* Præceptore ſuo accepit, ut ipſe in Præfatione Commentarii in libros Regum teſtis eſt. Moguntiæ illuſtri genere natus eſt, & in Fuldenſi Monaſterio à puero inſtitutus, ut ipſe indicat in ſuo Epitaphio. In Schola Turonenſi humanis, ſacriſque litteris ſtuduit ſub *Alcuino* Præceptore, & Condiſcipulos habuit *Haymonem* poſtea Halberſtatenſem Epiſcopum, & *Hattonem*, Fuldenſem poſt ipſum Abbatem, necnon *Samuelem* poſtea Vvormatienſem Epiſcopum. Turonis reverſus, Fuldenſibus Scholis præfectus eſt *Ratgario* Abbate. Diſcipulos habuit *Vvalafridum*, *Strabum*, *Servatum Lupum*, *Rodulfum*, qui Vitam ejus ſcripſit, necnon Acta Sanctæ *Liobæ*, & *Otfridum* Preſbyterum & Monachum Vviſſemburgenſem, qui Evangelia in linguam Theotiſcam tranſtulit, Sacerdos ordinatus eſt ab *Haiſtulfo* Moguntino Archiepiſcopo, anno 814. A *Ratgario* Abbate vexatus, qui ipſi, aliiſque Monachis, libros & ſtudiorum uſum ademerat, ad laborem plus quàm ſervilem eos cogens, loco cedere compulſus eſt. Tunc veriſimile eſt ipſum peregrinationem in loca Sancta ſuſcepiſſe, cujus ipſe meminit in MSS. Commentariis libri *Joſue* Cap. 11. à *P. Mabillonio* laudatis in *Elogio Hiſtorico Rabani*. Ratgario Abbate depoſito juſſu *Ludovici Pii* Imperatoris, rediit *Rabanus* & *Eigile* Abbate ſancto favente, ſtudia Fuldæ inſtauravit. *Eigile* mortuo, *Rabanus* Abbas creatus eſt, anno 822. Quo in munere officium interpretandi ſacras Scripturas in Schola Fuldenſi ſibi ſervavit. Poſt annos viginti regiminis, Præfecturam abdicavit anno Chriſti 842. & toto ferè quinquennio privatus in cella remota deguit. Defuncto *Otgario* Moguntino Archiepiſcopo, ejus in locum *Rabanus* Archiepiſcopus ordinatus eſt, VI. Kalendas Julii anno Chriſti DCCCXLVII. ſecundùm *Trithemium*. Eodem Ordinationis ſuæ anno Moguntiæ Synodum celebravit *Ludovico Pio* jubente. Anno ſequenti alteram Synodum habuit, in qua damnavit *Goteſcalchum*, veterum Prædeſtinatianorum errores ſuſcitantem. Alteram Synodum anno DCCCLIII. coëgit ex omnibus Epiſcopis atque Abbatibus Orientalis Franciæ, Bajoariæ, & Saxoniæ, ut Annales Fuldenſes teſtantur. De Eccleſia optimè meritus, Scriptis eximiæ eruditionis relictis, vitâ cùm in Cœnobio, tum in Epiſcopatu ſanctiſſimè traductâ, obiit die quarta Februarii, anno DCCCLVI. ſecundùm Annales Fuldenſes, & Saxonicos, & *Hermannum*; ac Moguntiæ in Monaſterio *S. Albani* ſepultus eſt. Ipſi appoſitum Epitaphium quod ipſe compoſuerat. Hunc viventem *Humbertus* Vvirtzburgenſis Epiſcopus *Sanctum* appellavit, in Epiſtola ejus Commentario in librum *Judicum* præfixa. *Ermanricus* in Vita *S. Soli*, ipſum *Sanctiſſimum*, *ac in omni arte peritiſſimum* prædicat. *Amolo* Archiepiſcopus Lugdunenſis in Epiſtola ad *Goteſcalchum*, vocat *bonum & eruditum virum*, *atque Catholicum Epiſcopum*. Hincmarus in Opuſculo contra eumdem miſerabilem Monachum, *Rabanum venerabilem Archiepiſcopum*, *ipſum in Sancta Religione Patrem & Catholicum Scriptorem* commendat. *Flodoardus* lib. 2. Hiſtoriæ Remenſis cap. 21. *Beatum Rabanum* dicit *S. Odilo* Cluniacenſis Abbas in Sermone de laude Sanctæ Crucis. *Sæculari ſcientia ad plenum edoctum*. Eum *Fulgens Germaniæ ſidus*, *Theologorum verticem*, Baronius Cardinalis nuncupat.

Rabani Opera.

Rabani Mauri Opera *Rodulfus* Monachus Fuldenſis in ejus Vita, non omnia enumeravit. De iis *Sigebertus* lib. de Viris Illuſtribus, C. 89. *Honorius Auguſtodunenſis* lib. IV. de Luminaribus Eccleſiæ, C. 4. *Trithemius* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis & in Catalogo Illuſtrium Germaniæ Scriptorum, & alii. Omnia collegit vir eruditus *Jacobus Pamelius*: edidit *Georgius Colvenerius*; temporis ordinem quo ſingula ſcripta ſunt, accuratè diſtinxit, multaque ſcitu digna de iiſdem obſervavit doctiſſimus *P. Mabillonius* in *Elogio Hiſtorico Rabani*, P. II. Sæculi IV. Benedictini Cap. X. Libros duos *De laudibus Sanctæ Crucis*; quo rogante *Alcuino* Præceptore inchoavit, ipſum abſolviſſe probat anno ætatis ſuæ XXX. Anno DCCCXIX. jam Preſbyterum libros *De Inſtitutione Clericorum* obtuliſſe *Haiſtulfo* Archiepiſcopo Moguntino, anno quo facta eſt Eccleſiæ Fuldenſis dedicatio, ut conſtat ex carmine dictis libris præfixo. Abbatem factum anno DCCCXXII. *Commentarios in Matthæum*, & *Homilias* quaſdam eidem *Haiſtulfo* nuncupaſſe, qui obiit anno 826. Anno circiter DCCCXXX. *Explanationem in Octateucum*, id eſt, in quinque libros Moyſi, Joſue, Judicum, & Ruth miſiſſe *Frecúlfo* Lexovienſi Epiſcopo. Anno DCCCXXXIV. ſcripſiſſe Ludovico Auguſto *Conſolatoriam Epiſtolam, poſt calamitatem quæ ei accidit ex parte filiorum ſuorum: poſtea Collectarium ex ſententiis divinorum librorum, de reverentia filiorum erga Patres, & ſubditorum erga Reges*. Quod à V. C. Stephano Baluzio editum eſt in III. editione librorum *D. Petri de Marca* Archiepiſcopi Pariſienſis, *De Concordia Sacerdotii & Imperii*. Paulò poſt *libros Regum*, petente

Hilduino

Hilduino Abbate, expoſuiſſe, eámque expoſitionem *Ludovico Auguſto* Fuldæ obtuliſſe. Circa annum DCCCXXXVI. *Juditha* Imperatrici dicaſſe *Commentarium in libros Judith & Eſther*: poſtea *Explanationem in libros Maccabæorum* Geroldo Archidiacono Palatii *Ludovici* Imperatoris nuncupaſſe ante annum DCCCXL: tum *Expoſitionem in Sapientiam & Eccleſiaſticum* Otgario Moguntino Archiepiſcopo: & *Epiſtolam ad Notingum Veronenſem Epiſcopum* ante mortem *Ludovici Pii* ſcripſiſſe. Mortuo Ludovico Auguſto, libros in Hieremiam obtuliſſe *Lothario* Imperatori. Anno DCCCXLII. ineunte, *Collectarium in Epiſtolas S. Pauli* tranſmiſiſſe *Lupo* poſtea Abbati Ferrarienſi. Quo ferè tempore *Commentaria in Ezechielem* Lothario Auguſto nuncupavit: & Otgario Archiepiſcopo librum Pœnitentialem; in cujus Cap. 15. meminit pugnæ Fontaneticæ, inter filios *Ludovici Auguſti* commiſſæ anno DCCCXLI. Ad idem tempus revocandam cenſet P. Mabillonius *Epiſtolam de Chorepiſcopis, ad Drogonem Metenſem, Epiſtolam ad Regimboldum Chorepiſcopum Moguntinum*, De quibuſdam quæſtiunculis Pœnitentiæ: & *Expoſitionem Danielis Prophetæ*, Ludovico Germaniæ Regi inſcriptam; cui etiam nuncupavit *Expoſitionem in Cantica, quæ ad Matutinas per ſeptimanam leguntur*. Scripſiſſe *Rabanum* libros XXII. *De Univerſo* in gratiam *Hemmonis* Halberſtatenſis Epiſcopi, anno circiter DCCCXLIV. tempore ſcilicet vacationis à regimine Abbatiali, idem *P. Mabillonius* obſervat: *Epiſtolam ad* Hebetardum Comitem contra Gotteſcalchum anno DCCCXLVII. Item *Epiſtolam ad Egilum* Abbatem Prumienſem: cujus Epiſtolæ mentionem facit in Epiſtola poſtea data *Ad Heribaldum* Autiſiodorenſem Epiſcopum, quam cum *Reginone* edidit clariſſimus *Baluzius*. *Rabani* Martyrologium ab *Henrico Caniſio* Tomo VI. Antiquarum Lectionum vulgatum eſt. Inter edita *Rabani* Opera, falsò ipſi adſcribuntur libri tres *De Quæſtionibus Canonum Pœnitentialium ad Heribaldum*: & ſequentes libri tres *De virtutibus & vitiis*. Utrumque enim Opus eſt *Halitgarii* Cameracenſis Epiſcopi, ut Viri Eruditi obſervarunt. *Commentarius in Regulam S. Benedicti*, non eſt *Rabani*, ſed *Smaragdi* Abbatis Cœnobii *S. Michaëlis ad Moſam*, in Diœceſi Virodunenſi.

§. II.

De Nævis Rabani, ejúſque doctrina circa Euchariſtiam.

I. Nævus in *Rabano* multis viſus eſt, quod in Epiſtola ad *Heribaldum* Cap. XXXIII. de Euchariſtia ſcripſit. *Quod autem interrogaſtis, utrum Euchariſtia poſtquam conſumitur, & in ſeceſſum emittitur more aliorum ciborum, iterùm redeat in naturam priſtinam, quam habuerat antequam in altari conſecraretur? Superflua eſt hujuſmodi quæſtio, cùm ipſe Salvator dixerit in Evangelio:* Omne quod intrat in os, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur. *Sacramentum Corporis & Sanguinis, id eſt, ex rebus viſibilibus & corporalibus conficitur; ſed inviſibilem tam corporis quam animæ efficit ſanctificationem & ſalutem. Quæ eſt enim ratio ut hoc quod ſtomacho digeritur, & in ſeceſſum emittitur, iterùm in ſtatum priſtinum redeat, cùm nullus hoc unquam fieri aſſeruerit?* His *Rabani* verbis fœdum Stercoraniſtarum errorem contineri Viri Eruditi aſſerunt, qui Euchariſtiam ſeceſſui obnoxiam aſſerebant. *Herigerus* Laubienſis Abbas *Rabanum* hujus erroris accuſat, eúmque acerrimè refellit in libro de Corpore & Sanguine Domini. *Et*

Rabanus Maurus à fœdo Stercoraniſtarum errore vindicatur.

his quidem, inquit, *qui dixerunt ſeceſſui obnoxium (quod nunquam antea eſt auditum) id eſt, Heribaldo Autiſiodorenſi Epiſcopo, qui turpiter propoſuit, & Rabano Maguntino, qui turpius aſſumpſit, turpiſſimè verò concluſit, ſuus ad reſpondendum locus ſervetur.* In conſequentibus verò non aliam ob cauſam ſe *Rabanum* impugnaſſe ſignificat, quàm quòd ipſum Corpus Domini ſeceſſui obnoxium eſſe ſentiret. *Quapropter*, inquit, *cujus potenti virtute panis iſte communis, quem quotidie ſumimus, cùm ſit candidus, mutatur intra nos in colorem ſanguineum, vel alium humorem fluidum: ipſius potentia caro & ſanguis ejus ſumpta, non in noxium & ſuperfluum humorem: ſed in carnem verè reſuſcitandam debet reſervari conformata.* Herigerum ſecuti *Vuilielmus Malmeſburienſis* in Epiſtola ad *Robertum* fratrem, ut videre eſt in Præfatione MS. Epitomes *Amalarii de Divinis Officiis*, quæ invenitur in Bibliotheca Collegii Oxonienſis omnium Animarum, *Thomas Vualdenſis* T. I. Doctrinalis in Præfatione & T. 2. Cap. 19. 52. & 61. & alii plerique homines docti, *Rabano* eumdem errorem tribuerunt. Sed ab illo hanc labem abſtergit doctiſſimus *P. Mabillonius* in Præfatione Partis ſecundæ Sæculi quarti Benedictini, & graviſſimis argumentis oſtendit ipſum neutiquam Chriſti Domini Corpus, ſed ad ſummum ſymbola ſola communi aliorum ciborum legi ſubjeciſſe. Primum petitur ex ejus verbis in *Epiſtola ad Heribaldum*, ubi negat Euchariſtiam, ſecundùm id, quod ſeceſſui obnoxium eſſe præmiſit, *redire in naturam priſtinam, quam habuerat antequam in altari conſecraretur.* At de Corpore Domini id intelligi non poſſe, evidens eſt; cùm ante conſecrationem in altari non exiſtat: intelligendum itaque eſt de re illa, cujus natura conſecratione mutatur, de pane ſcilicet ac vino, de quorum ſymbolis interrogarat *Heribaldus*, utrum in priſtinam, quam ante conſecrationem habuerant, naturam redirent: quod negat *Rabanus*. Euchariſtiam igitur ſecundùm ſola ſymbola ſeu partem externam, quæ ſenſibus objicitur, ſeceſſui obnoxiam ſenſit.

Confirmatur ex eo quod *Rabanus* ex eadem Epiſtola magnum eſſe diſcrimen Euchariſtiæ à communibus cibis innuat, quod hi non-niſi ad corporis incolumitatem ſumantur, Euchariſtia verò *inviſibilem tam corporis quam animæ ſanctificationem efficiat*. Quamvis ex rebus viſibilibus & corporalibus confecta ſit, ſymboliſque corporeis conſtet, de quibus fruſtra quæritur, quod quæſierat *Heribaldus*, cùm Chriſtus dixerit: *Omne quod intrat in os, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur*: nec ulla ſit conſecutio, ut id quod in ſeceſſum vadit, in priſtinam denuo redeat naturam.

Alterum argumentum ſumitur ex verbis cujuſdam *Sapientis*, ab *Herigero* contra *Rabanum* adductis. *Abſit*, inquit, *ut tantum Myſterium ſeceſſui fiat obnoxium: in quo ſi fortè ordo naturæ ſervetur, Myſterium quod ſola fide conſpicitur, humilietur. Si corpus in corpore ordinem ſervat; non violatur Myſterium, quod divinitatis firmavit Sacramentum: nec Spiritus amittit quod fide integra in re corporali ſpiritaliter ſumpſit.* Diſtinguit Sapiens ille, & cum eo *Herigerus*, in Myſterio Corporis Chriſti rem corpoream ſeu ſenſibilem, & ſpiritualem, id eſt, inviſibilem. Aſſerit, ſi ordo naturæ ſervetur in re corporea, ita ut ſeceſſui obnoxia ſit; inde conſequi, ut *Myſterium quod fide conſpicitur*, id eſt, res ſpiritalis & inviſibilis, ſeu Corpus ipſum Chriſti, pariter *humilietur*. Etſi tamen res ſenſibilis communem ordinem ſervaret, non violatum iri Myſterium quod

* Hujus Sapientis Opus extat Tom. XII. Spicilegii.

Digitized by Goo

quod ſpiritaliter ſumitur. Non ſenſit itaque *Rabanus*, quem Sapientis illius verbis *Herigerus* refellit, Corpus Domini ſeceſſui obnoxium eſſe, ſed Symbola dumtaxat, cum quibus Chriſti Corpus conjunctum eſt. Quo poſito, conſequi putabant tùm *Herigerus*, tùm Anonymus ille Sapiens ab ipſo laudatus, Corpus quoque Chriſti *humiliari*.

Tertium argumentum ſumitur ex lib. 1. *Rabani de Inſtitutione Clericorum* Cap. 31. ubi diſtinguit Sacramentum à virtute ſeu à re Sacramenti; & Sacramentum quidem converti cenſet in ſubſtantiam ſumentium; non ſic autem rem Sacramenti, ſed nos potius in eam transformari. Res itaque ſenſibilis ſecundùm *Rabani* ſententiam, in ſeceſſum abit: non verò virtus ſeu res Sacramenti ſub ea latens, id eſt, Corpus & Sanguis Chriſti. *Aliud eſt*, inquit, *Sacramentum, aliud virtus Sacramenti. Sacramentum enim ore percipitur: virtute Sacramenti interior homo ſatiatur. Sacramentum in alimentum Corporis redigitur; virtute Sacramenti æterna vita adipiſcitur. In Sacramento Fideles quique communicantes pactum ſocietatis & pacis ineunt: in virtute autem Sacramenti omnia membra Capiti ſuo conjuncta & coadunata, in æterna claritate gaudebunt. Sicut ergo in nos id convertitur, cum id manducamus & bibimus: ſic & nos in Corpus Chriſti convertimur, dum obedienter & piè vivimus.*

II. Graviorem errorem præ ſe ferre videntur illa verba ejuſdem Epiſtolæ *Rabani* ad Heribaldum: *Quidam nuper de ipſo Sacramento Corporis & Sanguinis Domini non rite ſentientes dixerunt, hoc ipſum Corpus & Sanguinem Domini, quod de Maria Virgine natum eſt, & in quo ipſe Dominus paſſus eſt in Cruce, & reſurrexit de ſepulchro, idem eſſe quod ſumitur de altari. Cui errori, quantùm potuimus, ad Egilum Abbatem ſcribentes, de corpore ipſo quid verè credendum ſit, aperuimus.*

Ex his verbis Calviniſtæ recentiores qui de Euchariſtia ſcripſere, * colligunt *Rabanum Paſchaſii* Sententiam, quæ Catholicorum omnium eſt, de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia impugnaſſe, ſolámque præſentiam virtutis admiſiſſe. Sanè *Rabanum* in Epiſtola ad *Egilonem Paſchaſium* impugnaſſe conſtat ex *Herigero*. Quid verò in *Paſchaſii* Sententiâ impugnavit *Rabanus*? Num realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis aſſertionem? Minimè. Utramque enim aſſerit lib. 7. *De ſacris Ordinibus* ad *Theotmarum*, cap. 10. *Quis*, inquit, *unquam crederet, quòd panis in carnem potuiſſet converti, vel vinum in ſanguinem, niſi ipſe Salvator diceret, qui panem & vinum creavit, & omnia ex nihilo fecit? Facilius eſt aliquid ex alio facere, quàm omnia ex nihilo creare.* Ex lib. 1. *De Inſtitutione Clericorum*, Cap. 31. ubi de pane & vino ita ſcribit: *Hæc autem dum ſunt viſibilia; ſanctificata tamen per Spiritum Sanctum, in Sacramentum divini Corporis tranſeunt.* Quæ de converſione reali, non morali dumtaxat intelligenda, perſpicuum eſt ex hujus loci collatione cum Epiſtola ad *Heribaldum*, in qua negat, *Euchariſtiam*; (id eſt, ſymbola panis & vini) *redire in naturam priſtinam, quam habuerat antequam in altari conſecraretur.* Cùm enim veriſimile ſit neminem unquam fuiſſe dubitaturum quin ſymbola, ſi poſt conſecrationem mera figura eſſent Corporis Chriſti, illius virtute perfuſa, per conſumptionem id amitterent; intelligenda eſt *Rabani* reſponſio de reditu vero ac reali: cui proinde vera ac realis ſubſtantiæ converſio reſpondet. Qui ergo verum ac realem reditum ſymbolorum in naturam priſtinam negavit *Rabanus*, veram ac realem ſubſtantiæ panis & vini converſionem in Euchariſtia agnovit. Denique in fine Commentarii in librum *Joſue* nondum editi, ſed à P. *Mabillonio* ex MS Codice laudati, ait, Victimis legalibus ſucceſſiſſe *Novi Teſtamenti Sacerdotium: ubi Agni immaculati caro & ſanguis in ſacris altaribus quotidie offertur, & Fidelium ore in paſtum animarum ſuarum ſalubriter percipitur: ut umbra Legis recedente, veritas pateat Evangelii per ipſum Dominum Jeſum Chriſtum.*

Ex his cùm exploratum ſit, *Rabanum* in doctrina de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & de tranſſubſtantiatione, cum *Paſchaſio* planè convenire; in ipſo nihil aliud impugnavit, quàm loquendi modum quemdam, qui novus ipſi viſus eſt, quo *Paſchaſius* dixit, Euchariſtiam eſſe carnem Chriſti datam pro mundi vita, *Non aliam planè, quàm quæ nata eſt de Maria, & paſſa in Cruce, & reſurrexit de ſepulchro.* Hunc loquendi modum ex *S. Ambroſio*, quem ad marginem citat, *Paſchaſius* accepit. Is ſcilicet lib. *De Myſteriis* Cap. IX. ait; *Liquet igitur quòd præter naturæ ordinem Virgo generavit, & hoc quod conficimus, de Virgine eſt. Quid hic quæris naturæ ordinem in Chriſti Corpore, cum præter naturam ſit ipſe Dominus Jeſus natus ex Virgine? Vera utique caro Chriſti, quæ crucifixa eſt, quæ ſepulta eſt: vera ergo illius carnis Sacramentum eſt.* Id *Rabanus* in Epiſtola ad *Egilonem* & Anonymus, cujus lucubratio extat in MS. Codice Gemblacenſi, impugnarunt, inſuperhabita S. Ambroſii Auctoritate, quòd alii Patres præſertim *SS. Hieronymus* & *Auguſtinus*, non ita locuti viderentur, ſed triplex Chriſti Corpus diſtinxiſſe, Eccleſiam, Euchariſtiam, & illud quod de Maria Virgine natum eſt, quod pependit in cruce: Paſchaſium verò ſugillarunt, quòd *S. Ambroſii* ſententiam exponere, & cum aliis Patribus ipſum conciliare nequaquam ſtuduiſſet. Anonymum illum non alium eſſe à *Rabano*, ejúſque ſcriptionem ipſammet *Rabani* Epiſtolam ad Egilonem, aut illius fragmentum eſſe conjicit *P. Mabillonius* in Præfatione II. Partis Sæculi IV. Benedictini: quòd *Herigerus* Paſchaſii adverſarios de unico Chriſti corpore duos tantùm enumeret, *Rabanum* in Epiſtola ad *Egilonem* & *Ratramnum*. Et tamen *Herigero* notus erat ille Anonymus: adeóque à *Rabano* non videtur diſtinguendus. Ut ut eſt, *Rabanus* alio ſenſu non negavit Euchariſtiam eſſe Corpus Chriſti, quod de Maria Virgine natum eſt, quam Anonymus: cùm ipſi coævus fuerit, niſi idem ipſe extiterit: id eſt, negavit Euchariſtiam eſſe idem Corpus Chriſti quod ex Maria natum eſt, *ſpecialiter*, quod idem valet ac ſecundùm ſpeciem formámque externam: quamvis idem eſſe *naturaliter*, id eſt, realiter, & ſecundùm ſubſtantiam ſenſerit. Anonymum audire juvat. *Hæc*, inquit, *omnium Eccleſiarum Magiſtri*, id eſt, S. Auguſtini, *dicta, ſi fideliter, ferventer, diligenter, intelligenter & frequenter legeritis: manifeſtiſſimè cognoſcetis, non quidem, (quod abſit) naturaliter, ſed ſpecialiter aliud eſſe Corpus Domini, quod ex ſubſtantia panis ac vini pro mundi vita quotidie per Spiritum Sanctum conſecratur, quòd à Sacerdote poſtmodum Deo Patri ſuppliciter offertur: & aliud ſpecialiter Corpus Chriſti, quod natum eſt de Maria Virgine, in quod iſtud transfertur: & aliud ſpecialiter Corpus Chriſti, Sanctam ſcilicet Eccleſiam, qui Corpus Chriſti ſumus.*

III. Catechumenos abſque Baptiſmo decedentes à vita æterna excludit *Rabanus*, quantumvis bonis operibus inſtructi ſint. *Nullum Catechumenum*, inquit, *quamvis in bonis operibus defunctum*,

vitam

* Albertinus, Claudius, & Le Rocus Miniſtri refelluntur.

Rabanus Paſchaſii Sententiam & Eccleſiæ Fidem de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti non impugnavit, ſed certum dumtaxat loquendi modum à Paſchaſio uſurpatum.

Rabani error de Catechumenis.

vitam æternam habere credamus; excepto martyrio, ubi tota Baptiſmi Sacramenta complentur. (Lib. 4. *De Univerſo*. Cap. 10.) Quæ ſententia falſa eſt, & doctrinæ SS. Auguſtini, & Ambroſii oppoſita; quos S. Bernardus Epiſtola 77. ſeu *Tractatu ad Hugonem de Sancto Victore* ſecutus eſt.

DISSERTATIO XII.

De Amalario, ejúſque Operibus, ac Nævis, in re præſertim Euchariſtica.

I. Amalarius Diaconus primùm & Abbas Metenſis fuit, deinde Presbyter, ut colligitur ex illius Epiſtola ad *Guntardum*, denique Epiſcopus, ut teſtantur Vaticanæ Bibliothecæ MSS. Codices, & Epiſtola Conventûs Pariſienſis de imaginibus habiti, anno 824. Cujus Sedis, incertum. Non utique Metenſis, quod *Honorius Auguſtodunenſis* ſcripſit lib. 4. *De Luminaribus Eccleſiæ*, Cap. 3. non Lugdunenſis, ut putavit *Uſſerius*, eum cum *Amolone* perperam confundens; non Trevirenſis ille qui nomine *Caroli Magni* Imperatoris Legationem obiit Conſtantinopoli anno octingenteſimo undecimo, ex qua reverſus, obiit anno octingenteſimo decimo-quarto, & Succeſſorem habuit *Hettum*.

II. Libros IV. *De Eccleſiaſticis Officiis* anno octingenteſimo vigeſimo-ſeptimo conſcripſit juſſu *Ludovici Pii* Imperatoris. Librum *De Ordine Antiphonarii* poſtea edidit, in quo ſe miſſum teſtatur ab eodem *Ludovico Auguſto* ad *Gregorium* Papam Quartum, qui ab anno octingenteſimo vigeſimo-ſeptimo ad octingenteſimum quadrageſimum-primum in S. Petri Cathedra ſedit. Rituales illos libros *Amalario* Trevirenſi Epiſcopo falsò tribuerunt *Trithemius*, *Bellarminus*, *Poſſevinus*, & *Conſtantinus Cajetanus*, repugnante *Ademaro*, in Chronico. Ad Abbatem *Conſtantinum*, ut eum à veteri perſuaſione dimoveret, elegantem ſcripſit Epiſtolam doctiſſimus *P. Sirmondus*, quam *P. Labbeus* in Diſſertatione Hiſtorica de Scriptoribus Eccleſiaſticis Tom. 1. refert inter addenda. *Formam inſtitutionis Canonicorum, & Sanctimonialium canonicè viventium*, ex veterum Patrum ſententiis concinnavit; quam Patres Aquiſgranenſis Concilii anno octingenteſimo decimo-ſexto probaverunt, ut diximus in Synopſi.

Eccleſia Lugdunenſis graviter perſtringit Amalarium.

Liber quem *De Præſcientia & Prædeſtinatione* contra *Gotteſcalchum*, hortatu *Hincmari* edidit, non extat. Ipſum graviter perſtringit Lugdunenſis Eccleſia lib. De tribus Epiſtolis. *Quod autem*, inquit, *inter cæteros qui de tanta quæſtione, divinæ videlicet præſcientiæ, & prædeſtinationis apud eos ſcripſiſſe memorantur, etiam Amalarius ponitur, & Scotus Joannes ab eis adſcribendum compulſus eſſe refertur, multùm moleſtè & dolenter accipimus, ut Eccleſiaſtici & prudentes viri tantam injuriam ſibimetipſis fecerint; ut Amalarium de Fidei ratione conſulerent, qui & verbis, & libris ſuis, mendaciis, & erroribus, & phantaſticis atque hæreticis diſputationibus plenis, omnes penè apud Franciam Eccleſias, & nonnullas etiam aliarum regionum, quantùm in ſe fuit, infecit atque corrupit, ut non tam ipſe de Fide interrogari, quam omnia Scripta ejus, ſaltem poſt mortem ipſius, debuerint igne conſumi: ne ſimpliciores quique, qui eos multùm diligere, & legendo frequentare dicuntur, eorum lectione & inaniter occuparentur, & perniciosè fallerentur & deciperentur.*

IV. *Florus* in lib. MS. contra *Amalarium*, quem laudat *Blondellus* in familiaribus Elucidationibus Controverſiæ de Euchariſtia, Cap. 18. A teſtatur illius errorem *De Corpore Chriſti triformi, & tripartito*, fuiſſe in Synodo Cariſiaca damnatum. *Vvillelmus Malmeſburienſis* in Epitome Hiſtoriæ MS. ipſi tribuit quòd Chriſti Corpus in Euchariſtia egeſtioni ſenſerit obnoxium. Quod & *Mauguinus* Præſes aſſerit in Hiſtorica & Chronica Diſſertatione *De Gotteſcalcho*, Cap. 18. Et probabile cenſet Vir doctiſſimus *Antonius Arnaldus* Tomo I. De perpetua Eccleſiæ Fide circa Euchariſtiam, Lib. VIII. Cap. 11. Ut ut eſt, *Amalarium* inter *Paſchaſii* adverſarios, & realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia impugnatores falsò numerant *Claudius*, & *La Roque* B Calviniani Miniſtri. Quos vel brevis iſta ſententia ex Lib. 3. *De Eccleſiaſticis Officiis* Cap. XXIV. quod inſcribitur *De inſtitutione Dominica in conficiendo Corpus & Sanguinem*, convincere debent: *Hic credimus naturam ſimplicem panis & vini mixti, verti in naturam rationabilem, ſcilicet Corporis & Sanguinis Chriſti.* Id probat non minùs luculenter ejus *Epiſtola* ad *Guntardum*, edita Tomo VII. Spicilegii, cum aliis ejuſdem Epiſtolis. Offendi ſe ſignificaverat *Guntardus*, quòd Amalarius *ſe cum majori cautela non cuſtodiret, ne illicò poſt conſumptum Sacrificium ſpueret: quaſi ſumptum Corpus ſimul cum ſputo projiceret.* Reſpondit *Amalarius*, C ſibi difficile eſſe *diu abſtinere à ſputo*: confidere ſe, modò *Si mens pura fuerit & humilis in conſpectu Dei, ut faciat intrare Corpus Chriſti ad animam vivificandam, & quod exeundum eſt propter ſanitatem corporis, faciat exire ſine diſpendio animæ.* Non hoc ſe dicere, *quòd non debeamus venerari Corpus Domini præ omnibus ſumptibus*, id eſt, præ omnibus cibis quos ſumimus, *ſed quod, ſi veneratum fuerit ab interiore homine, quicquid naturaliter ab exteriore agitur, Dominico honori deputatur: ..... Ita verò veſtrum eſt velle & precari Dominum cor mundum, ſuum eſt Corpus ſuum per artus & venas* D *diffundere ad ſalutem nobis æternam. Ipſe enim dixit, quando panem tradidit Apoſtolis:* Hoc eſt Corpus meum quod pro vobis tradetur. *Suum Corpus, quando voluit, & quando vult, in terra verſatur.... Sola mala voluntas facit vas ſuum pollutum ad ſuſcipiendum Dominum. Hæc propterea dico, ut ſi fortè me ignorante, aut non conſentiente, exierit de ore meo, ex Corpore Domini, non me putes alienum à Religione Chriſtiana, quaſi contemptuè habeam corpus Domini mei, aut ipſum illuc dirigatur quò non voluit, ſeu non vult venire. Per hoc Corpus anima noſtra vivit, dicente eodem Domino:* E Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobiſmetipſis. *Si enim ipſum Corpus vita nobis eſt, non ei aufertur propter noſtram ſeparationem ubicumque fuerit, quod ex ſe habet, & nobis ex ſe tribuit.*

Amalarius inter adverſarios Paſchaſii, & realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia impugnatores falsò ab Hæreticis numeratur.

Indecens & periculoſa Amalarii conſuetudo ſtatim ſpuendi poſt ſacram Communionem.

Hæc expedita quæſtione, aliam à *Guntardo*, ut veriſimile eſt, propoſitam ſic exponit: *Ita verò ſumptum Corpus Domini bona intentione, non eſt mihi diſputandum, utrum inviſibiliter aſſumatur in cœlum, ac reſervetur in corpore noſtro uſque in diem ſepulturæ, aut exhaletur in auras, aut exeat de corpore cum ſanguine, aut per poros emittatur, dicente* F *Domino:* Omne quod intrat in os, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur. *Hoc ſolùm cavendum eſt: ne Judæ corde ſumatur illud, & ne contemptui habeatur, ſed diſcernatur ſaluberrimè à communibus cibis.* Ex hoc loco Viri Eruditi colligunt, *Amalarium* Stercoraniſtam fuiſſe, & Euchariſtiam ſeceſſui obnoxiam ſenſiſſe. Alii ipſum de Chriſti corpore tam propudiosè ſenſiſſe negant, ſed reſponſionem ſuam ita temperaſſe aiunt, ut *Guntardum* aliósque à tam curioſis cogitationibus revocaret; nec quidquam hac de re definiret. Ut ut eſt,

Durior Amalarii locutio, & Stercoraniſtarum fœdo errori ſpeciem favens.

eſt, pinguioris quidem minervæ *Amalarium* fuiſſe conſtat, qui circa quæſtiones tam abſurdas hæſitaverit; ſed illum a *Paſchaſio*, & Eccleſia univerſa non diſſenſiſſe de dogmate præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & tranſſubſtantiationis, evidens eſt: iterùmque confirmatur ex ipſius ad *Rangarium* Epiſcopum Noviomenſem Epiſtola: *Calix*, inquit, *veteris Teſtamenti ſanguine animalium irrationabilium redundabat. Ille ſanguis figura fuit veri Sanguinis Chriſti. Quem Calicem, id eſt, in quo bibimus Sanguinem Chriſti, initiavit nobis ipſe in memorata Cœna poſt conſummatum priorem calicem, ut idem Lucas memorat in ſequentibus: Similiter & Calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic eſt Calix novi Teſtamenti, in Sanguine meo, qui pro vobis fundetur.*

Non ita tamen Calicem Novi Teſtamenti verum Sanguinem Chriſti continere docet, ut non etiam ſit figura Sanguinis in paſſione effuſi, per hoc quòd gladio verborum Sanguis Chriſti per ſe ponitur in Calice ſeorſim à corpore, quod nonniſi concomitanter ponitur; & ſignificatur effuſus in remiſſionem peccatorum in quo propriè ratio Sacrificii ſita eſt. At mera non eſt figura, aut ſola Sanguinis Chriſti virtute plena; alioqui legem veterem non compleret, in qua & ſanguis victimarum figura erat Sanguinis Chriſti in Paſſione effundendi; egena quidem & vacua ſecundùm ſe, plena autem virtutis per fidem eorum qui Chriſtum in his figuris præſignatum apprehendebant, in eum ſperabant, & jam tunc adorabant. *Hic Calix*, inquit Amalarius, *eſt in figura Corporis mei, in quo eſt Sanguis qui manabit de latere meo, ad complendam Legem Veterem: quo effuſo, deinceps erit Novum Teſtamentum, quoniam novus Sanguis & innocens, id eſt, hominis abſque peccato, effundetur pro redemptione humana, quod antea non eſt factum ſanguine alicujus animalis.* Amalarius docet Calicem Veteris Teſtamenti *figuram* fuiſſe *veri Sanguinis Chriſti*: hunc verò *Sanguinem* nos *bibere* in *Calice Novi Teſtamenti*. Quid clarius?

Dices, *Amalarius* in Epiſtola ad *Guntardum* ait, periculum eſſe ne cum ſputo aliquid de Corpore Domini ex ore exeat: Atqui de Corpore Chriſti vero & naturali pars exire cum ſputo non poteſt ac projici, ſed ſolùm de Corpore Symbolico & Sacramentali: credebat igitur *Amalarius*, Euchariſtiam non eſſe Corpus Chriſti verum, ſed typicum & Sacramentale dumtaxat.

Reſpondeo, Ex reali præſentia & intima conjunctione Corporis Chriſti cum Symbolis ortum eſſe vulgarem hunc loquendi modum, quo ipſi Corpori & Sanguini Domini tribuuntur, quæ Symbolis tantùm conveniunt: ſic pars Corporis Chriſti ſpui dicitur, cùm pars hoſtiæ conſecratæ ſpuitur: ſic Chriſti Corpus frangi, cum hoſtia frangitur, &c. ſic denique omnia quæ circa ſpecies exercentur, dicuntur circa Chriſti Corpus & Sanguinem exerceri. Et hunc loquendi modum popularem Auctores Eccleſiaſticos qui Berengarianæ hæreſeos ortum præceſſerunt, uſurpaſſe mirum eſſe non debet, poſſumuſque Calviniſtis reſpondere, quod S. Hieronymus ait de Patribus qui ante Arianorum ortum ſcripſere quædam paulò duriora de Filio Dei: *Innocenter quædam & minùs cautè locuti ſunt.* Et quod S. Auguſtinus de S. Joanne Chryſoſtomo, cujus Auctoritate Pelagiani abutebantur: *Vobis nondum litigantibus, ſecuriùs loquebatur.*

Multa in libris Amalarii *De Divinis Officiis* meritò reprehendit Agobardus.

V. Libros quatuor *Amalarii De Divinis Officiis Agobardus* Lugdunenſis Archiepiſcopus opere ſingulari impugnavit, in iiſque multa inutilia, abſurda, & noxia reprehendit. Meritò reprehendiſſe videtur quod lib. 1. cap. 27. ſcripſerat *Amalarius* de Signaculo Spiritus Sancti in Sacramento Confirmationis dato: *Sine iſto ſignaculo non oportet nos præſentari ante Deum. De quo quaſi de aliquo veſtimento dicebat Paulus ad Corinthios: Etenim qui ſumus in iſto corpore, ingemiſcimus gravati, eò quod nolumus ſpoliari, ſed ſuperveſtiri, ut abſorbeatur mortale à vita. De quo veſtimento dicat, in ſequentibus monſtrat: Qui autem perficit nos in hoc ipſum Deus, qui dedit nobis pignus Spiritûs.* Quæ verba Apoſtoli, inquit Agobardus, *talem ſenſum habere, qualem ille intromittit, ſi alicubi legit, illius forſitan error eſt qui ſcripſit. Si autem ex ſemetipſo excogitavit, nimia præſumptio eſt. Quid namque ingemiſcit gravatus? Certè eo quòd non vult ſpoliari, ſed ſuperveſtiri. Et ſi non vult ſpoliari veſtimento Spiritus Sancti, quid vult veſtire ſuper Spiritum Dei? Sed quoniam laborioſum eſt refutare ſenſum ejus, hoc nobis dixiſſe ſufficiat, quòd Doctor Catholicus B. Auguſtinus hoc veſtimentum mortalitatem carnis eſſe dicit, quam geſtamus in hoc corpore viventes. Et propterea ingemiſcimus gravati, quia timemus per mortem temporalem ſpoliari veſtimento carnis: & ſi fieri poſſet, vellemus ſuperveſtiri immortali vita, non depoſitâ per mortem ipſâ mortalitate, ſed potiùs abſorptâ à vita.*

Meritò reprehendit *Agobardus* & illud quod lib. 3. cap. 23. *Amalarius* ſcripſerat: *Nunc de* Te « igitur *dicendum eſt. Ab initio Orationis, uſque ad* « *locum ubi dicitur*, Et in electorum tuorum jubeas grege numerari, *celebratur Sacrificium electorum, qui non habent in carne quod eis repugnet, neque in conſcientia quod conturbet. Sicut enim duo altaria erant in Tabernaculo Moyſi, ſive in Templo Salomonis; unum thymiamatis, alterum holocauſti; ita ſunt duo Sacrificia Sanctæ Eccleſiæ.* Hac Sententiâ Pelagianum errorem aſſeri *Agobardus* obſervat. *Nec Pelagius*, inquit, *nec Celeſtinus auſi ſunt tam irreverenter hæreſim prædicare. Nam illi poſſibilitatem tantùm adſtruebant, dicendo, poſſe eſſe hominem ſine peccato, ſi velit: non tamen audebant dicere, ſe ſine peccato eſſe. Amalarius autem multò pejus dicere audet: qui aſſerit plures eſſe, qui nec in* « *corpore habent quod repugnet, nec in conſcientia quod* « *conturbet.* «

Rectè etiam reprehendit, quòd *Duo Eccleſiæ Sacrificia* dixerit. *Sicut enim Eccleſia Catholica non habet duas fides, aut duo Baptiſmata, ſic non habet duo Altaria, aut duo Sacrificia.*

Denique meritò arguit *Agobardus*, quod *Amalarius* lib. 4. cap. 4. ſcripſerat; *Sacerdotem, qui eſt in terra, nolle, neque poſſe dicere, quòd abſque peccato ſit: Qui tamen, quamvis ſit peccator, non debet à conſcientia ſuâ morderi, ut tantùm ſit peccator, quantùm multos cognoſcit eſſe in populo terræ.* Quæ verba *non tantùm eſſe inutilia, ſed multùm noxia, & veritati contraria*, Agobardus obſervat. *Catholica namque fides ſic ſe habet, ut nullius credat acceptari à Deo Sacrificium, vel orationem, niſi ejus qui cognoverit iniquitatem ſuam*: ut conſtat ex oratione Davidis Pſalm. L. dicentis: *Ampliùs lava me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me: Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco.*

Digitized by Google

DISSERTATIO XIII.

De Ratramno, & ejus Operibus, ac præcipuè de libro ſub nomine Bertrami vulgato, DE CORPORE ET SANGUINE DOMINI.

§. I.

RAtramnus, aliis *Rattramnus*, & *Rotramnus*, *Bertramus* etiam & *Bertrannus*, Monachus Corbeienſis in Gallia, *Ludovico Pio*, & *Carolo Calvo* regnantibus floruit. Scripſit Libellum *De Nativitate Chriſti*, qui Tom. I. Dacheriani Spicilegii editus eſt; *Reſponſionum ad objecta Græcorum* libros tres, qui ejuſdem Spicilegii Tomo II. habentur; *De Prædeſtinatione* libros duos, quos *Gilbertus Mauguinus* Vir clariſſimus cum aliis Scriptis Auctorum noni Sæculi *De Prædeſtinatione & Gratia*, in lucem edidit; librum unum *De trina Deitate*, teſte *Hincmaro*, & librum *De Anima*. Scripſit etiam librum *De Corpore & Sanguine Domini*, ut *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Cap. LXXXXV. & *Trithemius* libro etiam de Scriptoribus Eccleſiaſticis teſtantur. Hic verò commendat *Ratramnum* ceu virum *in divinis Scripturis valde peritum, & in libris ſecularium diſciplinarum egregiè doctum, ingenio ſubtilem, & clarum eloquio, nec minus vitâ quàm doctrinâ inſignem.* Librum *De Corpore & Sanguine Domini*, qui ſub nomine *Bertrami* vulgatus extat, & ab aliquibus Viris Eruditis, præcipuè ab Illuſtriſſimo Archipræſule *Petro de Marca* in Epiſtola ad Dom. *Lucam Dacherium*, & ab erudito Ordinis Canonicorum Regularium Congregationis S. Genovefæ Theologo, in Diſſertatione edita ad finem Tomi I. *De Perpetua Eccleſiæ Fide circa Euchariſtiam*, Joanni Scoto Erigenæ aſſeritur: Hunc, inquam, librum Codex M S. Laubienſis Cœnobii ab annis octingentis exaratus, ſub nomine *Ratramni* exhibet, ut *P. Mabillonius* obſervat. Præterea *Herigerus* ſub titulo Anonymi Cellotiani vulgò citatus, *Paſchaſium* à *Ratramno* impugnatum ait in iis quæ de Corpore & Sanguine Domini ſcripſerat. Ubi porro impugnatus; niſi *Ratramni* ſit liber ille, qui ſub nomine *Bertrami* vulgatus eſt? Iiſdem tamen temporibus viſus eſt ac citatus alius liber de eodem argumento ſub nomine *Joannis Scoti*. Adrevaldus enim Floriacenſis Monachus, qui *Carolo Calvo* regnante floruit, collegit Sententias Patrum *Contra ineptias Joannis Scoti, De Corpore & Sanguine Chriſti.* At ab ingenio *Joannis Scoti*, cujus temeritas nota eſt, alienum planè videtur, ut librum ſuum, quantumvis à Catholico ſenſu diſcrepantem, ſub alieno nomine vulgaverit, & *Carolo* Regi dicarit: cùm hac fraude non ſit uſus in publicandis libris *De Naturis*, qui graviſſimis alioqui erroribus ſcatent. Sanè *Ratramnus* etiam tum vivens, fraudem ſola negatione refutaſſet.

Liber De Corpore & Sanguine Domini ſub Bertrami nomine vulgatus, non eſt Joannis Scoti, ſed Ratramni.

Objectionibus reſpondetur.

Qui *Bertrami* ſeu *Ratramni* nomini inſcriptum librum *De Corpore & Sanguine Domini*, Joanni Scoto aſſerunt, nituntur *Aſcelini* teſtimonio in Epiſtola ad *Berengarium* ſcribentis: *Joannem Scotum nec inconſideratè, nec impiè, nec indignè Sacerdotio meo hæreticum habeo, quem toto niſu, totâque intentione ad hoc ſolùm tendere video, ut mihi perſuadeat, hoc videlicet quod in altari conſecratur, neque verè Corpus, neque verè Chriſti Sanguinem eſſe. Hoc autem adſtruere nititur ex SS. Patrum Opuſculis, quæ pravè exponit; quorum illam S. Gregorii Orationem hîc annotari ſufficiat:* Perficiant in nobis tua, Domine, Sacramenta, quod continent, ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus. *Quam exponendo prædictus Joannes, inter cætera fidei noſtræ contraria;* Specie, *inquit*, geruntur iſta, non veritate. *Quod non catholicè dictum, ſi bene vigilantiam tuam novi, non ignoras; præſertim cùm in ſæpe dicto colloquio non negaveris, quando eamdem Orationem cum expoſitione ſua ex Joannis libro recitavi. Verùm tunc, quod & nunc, objeciſti nobis, te Libellum illius nondum ad finem uſque perlegiſſe. Unde ſatis mirari nequeo te, tantæ ſcilicet prudentiæ virum, tantopere laudare quod ignoras. Neque enim, ſi noveris, te laudaviſſe crediderim. Novit namque Prudentia tua, ſic cavenda eſſe verba Hæreticorum, ceu pocula veneficorum, quæ priùs dulciter mulcent, ut poſtmodum lethaliter necent.* At eadem S. Gregorii Oratione abutitur liber ſub nomine *Bertrami* vulgatus, eodémque modo ipſam exponit. Ejus itaque libri Auctor non alius eſt à *Joanne Scoto*.

Objiciunt ſecundò, *Joannem Scotum* librum ſuum *De Corpore & Sanguine Chriſti* jubente *Carolo Magno* ſcripſiſſe, ut teſtatur *Berengarius*, in Epiſtola ad *Richardum*, editâ Tom. II. Spicilegii. *Bertramni* verò librum *Carolo Magno* pariter dicatum, quo nomine *Carolum Calvum* adulatoriè compellavit. Sic enim inſcribitur: *Bertrami Preſbyteri, de Corpore & Sanguine Domini, ad Carolum Magnum Imperatorem.* Sic autem præfatur: *Jubes, Glorioſe Princeps, ut quid De Sanguinis & Corporis Chriſti Myſterio ſentiam, veſtræ Magnificentiæ ſignificem, &c.*

Reſpondeo ad primum, cum doctiſſimo *P. Mabillonio*, ſolemne eſſe illius ævi Scriptoribus in eadem materia eadem argumenta, eaſdémque Patrum ſententias uſurpare: adeóque mirum non eſſe quòd eadem *S. Gregorii* Oratione uſi ſint *Ratramnus* & *Joannes Scotus*: maximè cùm aliter ab utroque expoſita fuerit. *Joannes* enim illam exponens, ſcripſit: *Specie geruntur iſta, non veritate*, ut refert *Aſcelinus*, qui & iſtud non catholicè dictum rectè obſervat. *Ratramnus* verò verba Eccleſiæ in laudata Oratione dicentis, *Ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus*, ſic exponit: *Dicit quod in ſpecie geruntur iſta, non in veritate: id eſt, per ſimilitudinem, non per ipſius rei manifeſtationem.* Qui Commentarius prorſus Catholicus eſt, ut ex *Lantfranco* patet hanc Orationem eodem modo exponente in Dialogo contra Berengarium: *Poſtulat quippe Sacerdos*, inquit, *ut Corpus Chriſti, quod ſub ſpecie panis vinique nunc geritur, manifeſtâ viſione, ſicut revera eſt, quandoque capiatur. Veritas enim pro manifeſtatione in Sacris ſæpe Literis reperitur.*

Ad ſecundùm Reſpondeo, & *Ratramnum* & *Joannem Scotum*, Carolo Calvo jubente, de Corpore & Sanguine Domini ſcribere potuiſſe, ſicut uterque de Prædeſtinatione ſcripſit: & ſicut *Lupus Ferrarienſis*, & idem *Ratramnus* de eadem re *Caroli* juſſu ſcripſerunt.

Objiciunt tertiò, Berengarianos librum *Joannis Scoti* laudaſſe, eóque uſum eſſe plurimùm *Berengarium*, non *Bertrami*: Ut conſtat ex *Durando Troarnenſi*, & *Lantfranco*, lib. de Corpore & Sanguine Domini. At librum *Bertrami* ſeu *Ratramni* pariter laudaſſent, cùm æquè ipſis faveat. Argumento igitur eſt librum *Joannis Scoti* hunc ipſum eſſe qui ſub nomine *Bertrami* vulgatus eſt.

Reſpondeo, *Berengarium* & ejus diſcipulos hunc forſan librum non legiſſe, cujus MSS. Codices admodum pauci inveniuntur, aut ſi legerant, eum ſibi faventem non exiſtimaſſe. Numquid

enim

enim favere ſibi putaſſent Auctorem, qui de Euchariſtia ita ſcribit? *Exteriùs quidem panis, quod ante fuerat, forma prætenditur, color oſtenditur, ſapor accipitur: aſt interiùs longè aliud multóque pretioſius, multóque excellentius intimatur, quia cæleſte, quia divinum, id eſt, Chriſti Corpus oſtenditur, quod non ſenſibus carnis, ſed animi fidelis contuitu vel aſpicitur, vel accipitur, vel comeditur. Vinum quoque quod Sacerdotali conſecratione Chriſti Sanguinis efficitur Sacramentum, aliud ſuperficie tenus oſtendit, aliud interiùs continet. Quid enim aliud in ſuperficie, quàm ſubſtantia vini conſpicitur? At interiùs ſi conſideres, jam non liquor vini, ſed liquor Sanguinis Chriſti credentium mentibus & ſapit dum guſtatur, & agnoſcitur dum conſpicitur, & probatur dum adoratur.* An ſibi favere judicaſſet *Berengarius* Auctorem qui hæc habet? *Panis qui offertur, ex frugibus terræ cùm ſit aſſumptus, in Chriſti Corpus, dum ſanctificatur, tranſponitur: ſicut & vinum, cùm ex vite defluxerit, divini tamen ſignificatione Myſterii efficitur Sanguis, non quidem viſibiliter, ſed operante inviſibiliter Spiritu Sancto. Unde & Sanguis, & Corpus Chriſti dicuntur; quia non quod exteriùs videntur, ſed quod divino Spiritu operante facta ſunt, accipiuntur: & quia longè aliud per potentiam inviſibilem exiſtant, quàm viſibiliter appareant.* Numquid favere ſibi ſenſiſſent hominem ita ſcribentem? *Tunc verè intelligeris, non, ſicut infideles arbitrantur, carnem meam à credentibus comedendam; ſed verè per Myſterium panem & vinum in Corporis & Sanguinis converſa ſubſtantiam, à credentibus ſumendam.* Numquid ſecum ſentire arbitrati eſſent Auctorem ita concludentem? *Ex his omnibus, quæ ſunt hactenus dicta, monſtratum eſt, quòd Corpus & Sanguis Chriſti, quæ Fidelium ore in Eccleſia percipiuntur, figura ſunt ſecundùm ſpeciem viſibilem: at verò ſecundùm inviſibilem ſubſtantiam Corpus & Sanguis Chriſti verè extant.* Qui denique ſic de adverſariis loquitur: *Corpus etenim Sanguinémque Chriſti fideliter confitentur: & cùm hoc faciunt, non hoc jam eſſe quod priùs fuere, proculdubio proteſtantur.*

Sacramentarios non favet Ratramni liber.

§. II.

Qua in re Adverſariorum Sententiam de Euchariſtia impugnet Ratramnus?

Ratramnum cum Adverſariis ſuis in fide realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis convenire, perſpicuè ſatis oſtendunt, quæ ex eo ſuperiùs prolata ſunt. Quid verò in eorum doctrina impugnet, intelligi facilè poteſt ex ſtatu quæſtionis quam tractandam ſuſcipit, ac in duas partes divisit. Prima, *An quod in Eccleſia ore Fidelium ſumitur, Corpus & Sanguis Chriſti in Myſterio fiat, an in veritate? Id eſt, utrum aliquid ſecreti contineat, quod oculis fidei ſolummodo pateat: an ſine cujuſquam velatione Myſterii hoc aſpectus corporis intueatur exteriùs, quod mentis viſus inſpiciat interiùs, ut totum quod agitur, in manifeſtationis luce clareſcat.* Altera pars eſt, *Utrum ipſum corpus ſit, quod de Maria natum eſt?* Utrumque negat *Ratramnus.* Priori parte impugnat eos qui dicebant, aut dicere ipſi videbantur, Corpus Chriſti in Euchariſtia abſque ulla figura, abſque ullo Myſterio, abſque ulla obvelatione contineri. *Dicunt*, inquit, *quod nulla ſub figura, nulla ſub obvelatione fiat, ſed ipſius veritatis nudâ manifeſtatione peragatur.* Quæ *Paſchaſii* Sententia non fuit, ſed *Haymonis Halberſtatenſis* eſſe videbatur. Siquidem *Paſchaſius* libri ſui cap. 4. Corpus Chriſti in Euchariſtia probat veritatem ſimul eſſe & figuram; & in Epiſtola ad *Frudegardum* ſcribit: *Si quis dicit hanc Carnem, & hunc Sanguinem ſic ipſa eſſe abſque Myſterio & Sacramento, nec in figura ex parte ſumenda, totum diſſipat.* Contra verò *Haymo* negat panem & vinum, conſecratione factâ, ſigna eſſe Carnis & Sanguinis. *Notandum*, inquit ille in tractatu, de Corpore & Sanguine Domini, *quòd panis ille ſacratus & Calix ſigna dicuntur. Non autem hoc quantùm ad Carnem Chriſti & Sanguinem accipiendum eſt. Quod tamen quidam erronei ſenſibus carnis omnino dediti, mente cæcati, ſtolidiſſimè putant. Jam enim Corpus & Sanguis Chriſti non eſſent. Nullum enim ſignum eſt illud cujus eſt ſignum: nec res aliqua ſui ipſius dicitur ſignum, ſed alterius. Et omnino omne ſignum, in quantum eſſe ſignum deprehenditur, diverſum eſt ab eo quod ſignificat. Corpus ergo Chriſti & Sanguis Sacramenta dicuntur, id eſt, ſacrum ſignum, non ſui ipſius, ut præmiſſum eſt & probatum, ſed ad ſimilitudinem ſumentium reverà ſigna dicuntur.* Quâ ex ſententia conſequens eſſe putabat *Ratramnus*, Corpus Chriſti in Euchariſtia velatum non eſſe, nulliúſque in ea eſſe Myſterium: quod tamen ab *Haymonis* mente ac verbis alieniſſimum erat. Fictitium autem errorem illum *Ratramnus* impugnat hac ratione. *Si nulla ſub figura Myſterium illud peragitur, jam Myſterium non rectè vocitatur. Quoniam Myſterium dici non poteſt, in quo nihil eſt abditum, nihil à corporalibus ſenſibus remotum, nihil aliquo velamine contectum.* Eodem ſpectat iſtud ratiocinium: *Si ſecundùm quoſdam figuratè nihil hîc accipiatur, ſed totum in veritate conſpiciatur; nihil hic fides operatur. Quia cùm fides, ſecundùm Apoſtolum, ſit rerum argumentum non apparentium, id eſt, non earum quæ videntur ſubſtantiarum; nihil hic ſecundùm fidem accipiemus: quoniam quidquid exiſtit, ſecundùm corporis ſenſus dijudicamus.* Eodem & iſtud collineat: *Nihil enim hic vel tactu; vel colore, vel ſapore permutatum eſſe deprehenditur. Si ergo nihil eſt hîc permutatum, non aliud quàm ante fuit. Eſt autem aliud; quoniam panis Corpus, & vinum Sanguis facta ſunt.* Duas permutationes diſtinguit *Ratramnus*, viſibilem unam, inviſibilem alteram; utramque veram atque realem, quippe *quâ aliud fit ante quam fuit.* Negat permutationem *factam eſſe ſecundùm ſpeciem formámque rerum viſibilium*: Id eſt, ſecundùm ſpeciem externam panis & vini. Admittit permutationem inviſibilem, quâ *Panis Corpus, & vinum Sanguis facta ſunt.* Ratramnus itaque cum *Paſchaſio*, *Haymone*, & omnibus Fidelibus agnovit Corpus & Sanguinem Chriſti in Euchariſtia realiter extare: negavit dumtaxat illa eſſe manifeſta & oculis expoſita; quod conſequens ipſi videbatur, ſi Panis & Calix conſecratus negarentur eſſe figuræ. Nec aliud ſenſum habent verba illa à *Ratramno* prolata ex Oratione Eccleſiæ: *Pignus æternæ vitæ capientes humiliter imploramus, ut quod in imagine contingimus Sacramenti, manifeſta participatione ſumamus*: Id eſt, ut Corpus Chriſti, quod ſub ſpecie panis & vini contingimus, manifeſta viſione in cœlo poſſideamus. Idem eſt ſenſus alterius Orationis, quam pariter ad fulciendam Sententiam ſuam *Ratramnus* profert: *Perficiant in nobis, quæſumus, Domine, tua Sacramenta quod continent; ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus*: Id eſt, ut quæ in hac vita ſub Myſterio gerimus, in alia vita manifeſta viſione capiamus, ut *Lanfrancus* explicat. Cui *Ratramnus* præiverat ita hæc verba ſupplicantis Eccleſiæ exponens: *Dicit quòd in ſpecie gerantur iſta, non in veritate: id eſt, per ſimilitudinem,*

Duriora & obſcuriora loca Ratramni ex clarioribus explicantur. Et oſtenditur illum à Paſchaſio non diſſenſiſſe in ſubſtantia dogmatis de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento, & de Tranſſubſtantiatione.

ſimilitudinem, non per ipſius rei manifeſtationem. Scilicet Corpus Chriſti *nunc per ſimilitudinem*, id eſt, per externam Sacramenti ſpeciem, *oſtenditur: in futuro per manifeſtationem revelabitur*, (inquit *Ratramnus*.)

Hæc *Ratramni* ſententia ex aliis ejus verbis luculentiùs declaratur. *Hic etiam*, inquit, *ſurgit auditor, & dicit, Corpus eſſe Chriſti quod cernitur, & Sanguinem qui bibitur: nec quærendum quomodo factum ſit. Bene quidem ſentire videris: ſed ſi vim verborum diligenter inſpexeris, Corpus Chriſti quidem, Sanguinémque fideliter credis. Sed ſi perſpiceres, quia quod credis nondum vides: Nam ſi videres, diceres, Video, non diceres, Credo Corpus Sanguinémque eſſe Chriſti. Nunc autem quia fides totum quicquid illud eſt aſpicit, & oculus carnis nihil apprehendit, intellige quod non in ſpecie, ſed in virtute Corpus & Sanguis Chriſti exiſtant quæ cernuntur.* Id eſt, non in ſpecie propria Corpus & Sanguis Chriſti extant in Sacramento altaris, ſed ut objectum fidei; & inviſibili modo, tametſi reali: ſicut virtutes & facultates rerum verè & realiter ipſis inſunt, quamquam ſub oculos non cadant. *In virtute* ergo, & *non in ſpecie* exiſtere Corpus Chriſti in Euchariſtia, idem eſt ac *non quidem viſibiliter, ſed operante inviſibiliter Spiritu Sancto*, exiſtere, ut ipſe *Ratramnus* explicat.

Idem ſignificant hæc *Ratramni* verba: *Nihil in potu iſto corporaliter ſentiendum, ſed totum ſpiritualiter attendendum.* Et iſta: *Secundùm inviſibilem ſubſtantiam, id eſt, divini potentiam Verbi, Corpus & Sanguis Chriſti verè exiſtunt.* Et rurſus: *Eſt ergo in illo pane vita quæ non oculis apparet corporeis, ſed fidei contuetur aſpectu. Verbum autem Dei, qui eſt panis inviſibilis inviſibiliter in illo exiſtens Sacramento, inviſibiliter participatione ſui mentem viviſicando paſcit.* Iſta denique: *Hinc in conſequentibus, quia Spiritus Chriſtus, ut legimus, Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus, patenter oſtendit ſecundùm quod habeatur Corpus Chriſti, videlicet ſecundùm id quod ſit in eo Spiritus Chriſti, id eſt divini potentia Verbi, quâ non ſolùm animam paſcit, ſed etiam purgat.* Nam per *Potentiam Verbi*, & *Spiritum Chriſti*, quæ in pane conſecrato agnoſcit, iiſque nutriri animas aſſerit, non intelligit Verbum & Spiritum Sanctum dumtaxat, ſed Verbum ut conjunctum Corpori Chriſti, & per illud operans; ac Spiritum Sanctum ut Chriſti Corpus modo inviſibili in Euchariſtia producentem.

Huc etiam ſpectat comparatio petita ex aqua Baptiſmatis, in quâ *Si requiras quod ſuperficie tenus lavat, elementum eſt: ſi verò perpendas quod interiùs purgat, virtus vitalis eſt, virtus ſanctificationis, virtus immortalitatis:* Ita *Chriſti Corpus & Sanguis ſuperficie tenus conſiderata, creatura eſt mutabilitati corruptelæque ſubjecta: ſi Myſterii verò perpendis virtutem, vita eſt participantibus ſe tribuens immortalitatem.* Sicut ergo virtus illa vitalis, ſecundùm *Ratramnum*, eſt realiter in aqua baptiſmatis, ſic vita participantibus ſe tribuens immortalitatem, id eſt, Chriſti Caro & Sanguis, eſt verè & realiter in Myſterio Euchariſtiæ, quamvis illam ſola fides conſpiciat ſub ſymbolis latentem, ſicut ſola fides conſpicit virtutem ſanctificationis latentem in elemento, quod ſuperficie tenus lavat.

Difficultatem majorem faceſſit comparatio mannæ cum Euchariſtia. Manna enim in Chriſti Corpus, & aquam in Sanguinem Chriſti converſam aſſerit: & tamen figuram ſolùm Corporis & Sanguinis Chriſti fuiſſe manna & aquam de petra certiſſimum eſt. Quantumvis ergo (inquient Calviniſtæ) *Ratramnus* panem & vinum in Chriſti Corpus & Sanguinem aſſerat permutari; non ideò ſenſit aliud in Euchariſtia percipi, quam figuram & virtutem Corporis & Sanguinis Chriſti. En Ratramni verba: *Ipſe namque qui nunc in Eccleſia omnipotenti virtute panem & vinum in ſui Corporis carnem, & proprii cruoris undam ſpiritualiter convertit: ipſe tunc quoque manna de cœlo datum, & aquam de petra profuſam proprium Sanguinem inviſibiliter operatus eſt.*

Sed facilè reſpondetur Calviniſtis, primò, comparationem illam inter manna & Euchariſtiam quantum ad omnia non inſtitui: ſed in hoc ſolùm, quòd Corpus Chriſti ſpiritaliter fuerit in manna, & nunc ſpiritaliter ſit in Euchariſtia; quamvis non eodem modo. In manna enim erat ſpiritaliter ſecundùm nudam figuram; in Euchariſtia item ſpiritaliter, ſed per ipſam ſubſtantiam, quæ ſpirituali, id eſt inviſibili modo ibi exiſtit.

Reſpondet ſecundò *P. Mabillonius*, veriſimile eſſe, quòd *Ratramnus* ſenſerit manna in Chriſti Corpus, aquam de petra in ejus Sanguinem verè & realiter converſa fuiſſe, ad eum modum quo *Tertullianus* lib. De Carne Chriſti, cap. 6. ait Filium Dei in veteri Teſtamento *in veritate carnis* Patribus *apparuiſſe, nondum* quidem *natæ, quia nondum morituræ, ſed & jam diſcentis inter homines converſari.* Ne autem id incredibile videatur, ſubjicit *Ratramni* verba, quibus ſententiam ſuam comprehendi non poſſe fatetur, quæ tamen comprehendi facilè poſſet, ſi Patres antiquos figuram tantùm Corporis Chriſti in manna percepiſſe ſenſiſſet. *Mirum certè*, inquit, *quoniam incomprehenſibile & ineſtimabile. Nondum hominem aſſumpſerat, nondum pro ſalute mundi mortem guſtaverat, nondum Sanguine ſuo nos redemerat; & jam noſtri Patres in deſerto per eſcam ſpiritualem, potúmque inviſibilem ejus Corpus manducabant, & ejus Sanguinem bibebant.* Verùm perſuadere mihi non poſſum hanc fuiſſe Viri Doctiſſimi ſententiam, nec verba ejus id ſignificare mihi videntur.

Porro quod in altera libri ſui parte probandum ſibi ſumit *Ratramnus*, Corpus Chriſti in Euchariſtia non idem eſſe quod ex Maria Virgine natum, quod mortuum, paſſum, ac ſepultum eſt; ita ab ipſo aſſeritur, ut idem Corpus quoad ſubſtantiam eſſe agnoſcat, idem neget quoad exiſtendi modum: quia Corpus Chriſti in ſtatu naturali viſibile & palpabile erat; ut verò in Euchariſtia contentum, inviſibile eſt ac ſub myſterio velatum. Illud *oſſibus & nervis compactum, & humanorum membrorum lineamentis diſtinctum:* hoc *nullis nervis oſſibusquè compactum, nullâ membrorum varietate diſtinctum, nulla rationali ſubſtantia vegetatum, nullos proprios potens motus exercere:* ut loquitur *Ratramnus*. Licèt enim Corpus Chriſti cum tota membrorum integritate in Euchariſtia contineatur, inſitque anima corpori cum divinitate; tamen neque membra in ſtatu naturali conſiſtunt, neque anima vitales actus exercet.

Eodem ſenſu negat *Ratramnus* Corpus Chriſti eſſe in Euchariſtia corporaliter, id eſt, quantum ad ſpeciem corpoream; quamvis ibi ſit ſpiritaliter, id eſt, ſecundùm ſpiritalem exiſtendi modum. Unde etiam ait, panis & vini converſionem in Corpus & Sanguinem Chriſti corporalem non eſſe, ſed ſpiritalem, qualis reperitur in pane & aqua ratione populi Chriſtiani, cujus figuræ ſunt. *Et ſicut*, inquit, *non corporaliter, ſed ſpiritaliter panis ille credentium corpus dicitur: ſic quoque Chriſti Corpus, non corporaliter, ſed ſpiritaliter neceſſe eſt intelligatur.* Et poſt: *Igitur ſi vinum illud ſanctificatum per Miniſtrorum officium in Chriſti Sanguinem corporaliter convertitur: aqua quoque quæ pariter admiſta eſt,*

eſt, in ſanguinem populi credentis neceſſe eſt corporaliter convertatur. Ubi namque una ſanctificatio eſt, una conſequenter operatio: & ubi par ratio, par quoque conſequitur Myſterium. At videmus in aqua ſecundum corpus nihil eſſe converſum. Conſequenter ergo & in vino nihil corporaliter oſtenſum. Accipitur ſpiritaliter, quicquid in aqua de populi corpore ſignificatur. Accipiatur ergo neceſſe eſt ſpiritualiter, quicquid in vino de Chriſti Sanguine intimatur. Quibus verbis ſignificat quidem *Ratramnus*, Corpus Chriſti verum ac myſticum eſſe in Euchariſtia ſpiritaliter; ſed non eodem modo ſpiritali extandi. Iſtud nempe eſt in Sacramento per ſymbolorum ſignificationem: illud per ipſam ſubſtantiam, etſi modo ſpirituali exiſtentem.

Denique hæc loca quæ obſcuriora & duriora ſunt, ex *Ratramni* ſcopo, & ex aliis locis clarioribus exponi debent. Non enim *Ex levi ſono verborum, ſed ex intentione dicentis æſtimanda ſunt quæ dicuntur. Dicentis autem intentio, cùm jam perſona defuncta eſt, ex Communione religioſius æſtimatur*; (inquit Facundus Hermianenſis lib. x. C. 5.) *Et ſolitum eſt prudentiæ ac pietatis Catholicæ ex indubitatis atque evidentibus & firmare ambigua, & latentia declarare:* Non verò *Quemadmodum calumniantium Hæreticorum mos eſt, ex dubiis & obſcuris, quæ certa & manifeſta ſunt, malè interpretari* (ut idem ait lib. 9. C. 15.) Quid verò clarius, quid luculentius ad realem Corporis Chriſti præſentiam & tranſſubſtantiationem in Euchariſtia ſignificandam his *Ratramni* verbis? *Non enim putamus ullum Fidelium dubitare, panem illum fuiſſe Chriſti Corpus effectum, quod Diſcipulis donans dicit: Hoc eſt Corpus meum quod pro vobis datur: ſed neque Calicem dubitare Sanguinem Chriſti continere, de quo idem ait: Hic eſt Calix novi Teſtamenti in Sanguine meo, qui pro vobis fundetur. Sicut ergo paulo ante quàm pateretur, panis ſubſtantiam, & vini creaturam convertere potuit in proprium Corpus, quod paſſurum erat, & in ſuum Sanguinem, qui poſt fundendus extabat: ſic etiam in deſerto manna & aquam de petra in ſuam Carnem & Sanguinem convertere prævaluit.*

Perperam itaque *Albertinus*, *Claudius* & *La Roque* Calviniſtæ Ratramnum ſuas in partes trahunt adeo repugnantem, & inter fictitios *Paſchaſii* adverſarios numerant, cujus, immò Eccleſiæ doctrinam de reali Corporis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ præſentia & Tranſſubſtantiatione impugnaverit. Ingenui magis hac in parte Centuriatores Magdeburgenſes Centur. IX. Cap. *De Doctrina*, ubi ita ſcribunt: *Tranſſubſtantiationis habet ſemina Bertramus, utitur enim vocabulis commutationis & converſionis.* Quod pluribus ipſius teſtimoniis confirmant. Et cap. 6. de Cærimoniis & ritibus Eccleſiæ: *Bertramus*, inquiunt, *Lib. de Corpore & Sanguine oſtendit Corpus Domini & Sanguinem ſuper altare ſeu menſam poni, & inde populo diſtribui*, &c.

Ratramni tamen ſeu *Bertrami* liber in Indice juſſu *Clementis VIII.* Pontificis Maximi edito inter libros non ſanam, aut ſuſpectam doctrinam continentes rejectus eſt, ob duriores quaſdam & obſcuriores ſententias, quas expoſitione aliqua molliri opus erat. Lege doctiſſimum Cardinalem *Perronium* in Opere egregio *De Euchariſtia*, lib. II. in Auctore XXXIX. Cap. 1. *Aubertum Miræum* in Notis ad Cap. 95. Sigeberti De Scriptoribus Eccleſiaſticis, *Gilbertum Mauguinum* in Hiſtoricæ & Chronologicæ Diſſertationis *De Gotteſchalco*, Cap. XVII. ad annum DCCCL. Illuſtriſſimum Archipræſulem *Petrum Marca*, in Epiſtola ad Religioſum Spicilegii Editorem P. *Lucam Dacherium*, Præfationi Tomi II. ejuſdem Spicilegii ſubnexam; *Antonium Arnaldum*, Tomo I. *De Perpetua Eccleſiæ Catholicæ Fide circa Euchariſtiam*, lib. VIII. cap. XII. & Diſſertationem *De Bertramo* ad calcem ejuſdem Voluminis editam, necnon P. *Mabillonii* Præfationem in II. Partem Sæculi IV. Benedictini, §. VI. & VII.

§. III.

Qua occaſione ſcriptus Ratramni Libellus De Nativitate Christi? *Deque ejus nævis.*

Cùm in Germania nova quæſtio moveretur de modo quo Chriſtus prodiit ex utero Deiparæ Virginis, & quidam ipſum via communi natum negarent, affirmarent alii, audito contentionis illius nuntio, *Ratramnus* Libellum *De Nativitate Chriſti* edidit, quo affirmantem ſententiam tuitus eſt, novúmque, ut ipſe vocat, errorem impugnavit. Controverſiæ originem initio I. Capitis aperit. *Fama eſt*, inquit, *& quorumdam non contemnenda cognovimus relatione, quòd per Germaniæ partes ſerpens antiquus perfidia nova venena diffundat, & Catholicam ſuper Nativitate Salvatoris fidem, neſcio quâ fraudis ſubtilitate ſubvertere molitur, dogmatizans Chriſti infantiam per Virginalis januam vulvæ humanæ nativitatis verum non habuiſſe ortum, ſed monſtruosè de ſecreto ventris, incerto tramite, luminis in auras exiiſſe. Quod non eſt naſci, ſed erumpi.* Hunc errorem ſeu verum, ſeu fictitium, toto Libello evertit, & probat Chriſtum *per naturæ januam; per ſolemnem parturitionis viam*, ex utero ſacratiſſimæ Virginis proceſſiſſe, ac *vulvam aperuiſſe*: non tamen ita ut clauſam *corrumperet, ſed ut eam ſuæ nativitati oſtium aperiret: non quo violaret integritatem uteri, ſed quo ventris palatium vacuaret.* Sic loquitur C. 5. Probat autem Chriſtum ex vulva intemeratæ Virginis exiviſſe, teſtimoniis Sacrarum Scripturarum. Vulvam autem aperuiſſe probat teſtimonio *S. Ambroſii*, lib. 2. *in Lucam*, cap. 2. de Chriſto ſcribentis: *Qui ergo vulvam ſanctificavit alienam ut naſceretur Propheta, hic eſt qui aperuit Matris ſuæ vulvam ut immaculatus exiret.* S. Auguſtini in Sermone de Nativitate, dicentis: *Dominus noſter natus ut homo, ſed non genitus ut homo.* S. Hilarii qui *lib. 2. de Trinitate*, Ambroſio & Auguſtino præivit, dicens: *Qui omnia continet, & intra quem, & per quem cuncta ſunt, humani partus lege profertur.* S. Hieronymi *lib. adverſus Helvidium.* Contra Catholicos objiciebat Helvidius: *Turpius eſt juxta eos Deum per Virginis pudenda genitum, quàm Virginem viro ſuo nupſiſſe poſt partum.* Reſpondet S. Hieronymus: *Junge, ſi libet, & alias naturæ contumelias, novem menſibus uterum inſoleſcentem, faſtidia, partum, ſanguinem, pannos. Ipſe tibi deſcribatur infans tegmine membranarum ſolito convolutus: ingerantur dura præſepia, vagitus parvuli, octava diei circumciſio, tempus purgationis, ut probetur immundus, non erubeſcimus, non ſilemus. Quantò ſunt humiliora quæ pro me paſſus eſt, tantò illi plus debeo. Et cùm omnia replicaveris, nihil cruce contumelioſius proferes, quam profitemur, & credimus, & in qua de hoſtibus triumphamus. Sed ut hæc, quæ ſcripta ſunt, non negamus, ita ea, quæ non ſunt ſcripta renuimus: natum Deum eſſe de Virgine credimus, quia legimus: Mariam nupſiſſe poſt partum non credimus, quia non legimus.* Vulvam tamen intemeratæ Virginis Chriſtum aperuiſſe non aſſeruit cum Patribus laudatis *Ratramnus*, quòd propriè

Ratramni ſententia, & ductor de Chriſti nativitate locus explicatus.

ipſam aperuiſſe putaret, ſed quòd tam verè de vulva exierit, ac ſi eam aperuiſſet: ac primogenitus, unigenitúſque ex utero Matris prodierit. Phraſi enim Scripturæ ſacræ, *aperire vulvam* dicitur, quicumque primus naſcitur, quòd viam aliis poſt ſe naſcituris aperire videatur. Unde lex illa in Exodo ſcripta & in Evangelio repetita: *Omne maſculinum adaperiens vulvam, Sanctum Domino vocabitur.* Quam Auctores laudati, non de apertione ipſa, ſed de apertionis effectu intelligunt, cùm eam Chriſto accommodant. Quaſi dicant, Chriſtum via communi natum, integro licet vulvæ virgineæ ſigillo: & ut ſignificent ipſum ſolum propriè aperuiſſe matris vulvam naſcendo, quia ſolus clauſam invenit: cùm alii infantes propriè non aperiant, quam corruptâ jam matris virginitate apertam inveniunt. Hanc fuiſſe *Ratramni* mentem conſtat ex Cap. VIII. ubi adducto S. Gregorii loco Homilia 26. in Evangelia dicentis: *Illud Corpus Domini introivit ad Diſcipulos januis clauſis, quod videlicet ad humanos oculos per nativitatem ſuam clauſo exiit utero Virginis:* ita reponit. *Dicitur quòd quemadmodum Dominus Jeſus Chriſtus poſt reſurrectionis gloriam cum corporis veritate diverſorium Diſcipulorum, non per parietem, nec per poſtica, ſed per januam, non tamen reſeratam ingreſſus eſt: ita de matris alvo procedens, non aliunde, ſed per vulvam, clauſam tamen, exivit.* Hac in re ſibi contrarium eſſe *Ratramnum* P. *Mabillonius* ait. Nam, inquit, ſi Chriſtus vulvam aperuit, ut in ſuperioribus probat, quomodo per clauſam exivit? Et hoc ſanè videtur hominis non ſatis ſibi conſtantis aut ſincerè agentis effugium: inquit Vir Eruditus. At non magis ſibi contrarius hac in re fuiſſe videtur *Ratramnus*, quàm S. *Hieronymus* ſibi* contrarius fuerit, lib 1. contra Pelagianos ſcribens: *Solus Chriſtus clauſas portas vulvæ Virginalis aperuit, quæ tamen clauſæ jugiter permanſerunt.* Quia ſcilicet non verè aperuit, ſed tam verè exiit, ac ſi aperuiſſet.

* In Præf. II. P. Sæc. IV Benedict. C. III.

Ratramnus Deiparæ integritatem perpetuam ut dogma fidei confitetur.

Cæterùm integerrimam etiam in partu Deiparæ virginitatem ut dogma fidei confitetur ac propugnat *Ratramnus*, quod à Calviniſtis ejuſdem perpetuæ virginitatis hoſtibus obſervari velim. *Intellige tandem vecors præſumptio*, inquit cap. 2. *quoniam ſi per quamcumque Virginei Corporis partem ortus Salvatoris potuit fieri ſine damno integritatis, conſequenter & hoc potuit per januam vulvæ. Quod ſi hanc fuerat violaturus, nihilominus quacumque eſt egreſſus violavit. At Catholica Fides de Virgine Salvatoris Matre confitetur, quòd Virgo fuerit ante partum, Virgo in partu, Virgo poſt partum... Propter namque inviolatam pudoris aulam, Virginitatem prædicat & ante partum, & in partu, & poſt partum: & propter veræ nativitatis exortum, verum parientis partum confitetur... Non peperit autem, ſi partus aliter quàm per naturæ januam proceſſit. Siquidem jam talis ortus non Virgini eſt partus, ſed proprius videlicet ipſius infantis egreſſus. Obmuteſcat igitur hujuſce commentum falſitatis, & Catholica Fides inconcuſſa teneatur, quæ & verè natum de Matre confitetur Chriſtum, & verè Virginem Mariam concepiſſe, peperiſſe, & poſt partum, id eſt, poſt editum filium, credit, prædicat, & veneratur permanſiſſe Virginem.*

Tandem ita Libellum concludit: *Ergo omnifariàm adverſario devicto, teneamus verâ fide, confiteamur ore veridico, Verbum Carnem factum, per miniſterium vulvæ naturaliter natum, & ſecundùm rationis conſequentiam, & ſecundùm divinarum teſtimonia Scripturarum, & ſecundùm Doctorum non contemnendam auctoritatem: ſatis abundéque, ut æſtimo, monſtratum eſt, Dominum Salvatorem de Virgine ſicut hominem natum; non ut integritatem violaret illa nativitas, quia Maria Virgo fuit ante partum, Virgo in partu, Virgo manſit & poſt partum. Sed ut qui de Virgine corpus aſſumpſit, & intra gremium Virginale concrevit, per aulam quoque Virgineam naturaliter naſceretur.*

Ratramnum ſuo libro impugnavit Paſchaſius, qui de hoc argumento accuratiùs loquitur. Verumtamen Ratramni mentem non videtur aſſecutus.

Ratramno adverſatus eſt *Paſchaſius Radbertus* Corbeienſis pariter Monachus, ejúſque Libello *De Nativitate* Chriſti, alterum oppoſuit *De partu Virginis*, quem *Matronæ Chriſti*, id eſt, *Theodradæ* Abbatiſſæ, & *Sacris Virginibus Veſonæ*, hoc eſt Sueſſione, *Monaſticè degentibus* dicavit. *Matronæ Chriſti* nomine ſignificari Abbatiſſam, quæ olim in ſæculo conjugata fuerit, (qualem fuiſſe *Theodradam* conſtat ex Vita S. Adalhardi Abbatis) obſervat P. *Mabillonius*; adeóque eam controverſiam natam eſſe ante annum DCCCXLVI. quo *Imma* Abbatiſſa *Theodradæ* matri ſuæ ſucceſſit. Hunc autem librum, qui Tomo XII. Spicilegii editus eſt, ideo ſcripſit *Paſchaſius*, quòd Ratramni libro obliquè & ex conſequenti perpetua Deiparæ Virginitas impugnari ipſi videretur. *Dicunt*, inquit, *non aliter Beatam Virginem Mariam parere potuiſſe, neque aliter debuiſſe, quàm communi lege naturæ, & ſicut mos omnium fœminarum: ut vera Nativitas Chriſti poſſit dici. Alii autem inquiunt: Si non ita natus eſt ut cæteri naſcuntur infantes, vera nativitas non eſt. Et ideo ne phantaſia putetur, aut ne ſicut aqua, per alveum tranſiiſſe, ita per uterum Virginis abſque naſcentis ordine natus credatur; pium eſt ſentire ſic eum lege naturæ natum fuiſſe, quomodo cæteri naſcuntur infantes; & eam ſic peperiſſe, ſicut reliquæ pariunt mulieres. O cæca pietas, quæ tam impiè ſentit de Maria Virgine! & cæca præſumptio, quæ tam impiè loquitur de Chriſto.*

Non dico quòd dicant virginitatem amiſiſſe, quæ neſciens virum Virgo concepit, Virgo peperit, & Virgo permanſit: ſed quia id ipſum quod confitentur, negant, cùm dicunt eam communi lege naturæ puerperam, filium edidiſſe. Et infra: *Audiant igitur novi diſputatores & inveſtigatores novi & inauditi partûs. Audiant & intelligant primùm quia viri ſunt, quomodo benè diſputare queant de natura & ſexu mulierum: deinde recogitent ne quid naturam requirunt, & communem legem naſcendi, ubi totum divinum eſt & ineffabile, divina virtus quod operatur....... Hinc ergo colligitur, quod ſuperſtitioſa ſit iſtorum cunctatio, & ſuperflua diſputatio, qui dicunt oſtia ventris & vulvæ eum aperuiſſe, & colluvione ſanguinis, ut cæteri omnes, & ſecundas ſpurcitias poſt ſe traxiſſe: in quibus omnibus gemitus & dolor multiplicantur, triſtitia & ærumna augentur, &c.* Laudat *S. Leonem* aſſerentem, *Chriſtum nova nativitate natum ex Virgine, ſine paterna carnis concupiſcentia, ſine maternæ integritatis injuria; quia futurum hominum Salvatorem talis decebat ortus, qui & in ſe haberet humanæ ſubſtantiæ naturam, & humanæ carnis inquinamenta neſciret.* Laudat *S. Petrum Chryſologum* dicentem: *Stulte, unde ſordes in Virgine Matre, ubi non eſt concubitus cum homine patre? Unde ſordes in ea, quæ nec concipiendo libidinem, nec pariendo eſt paſſa dolorem? Unde ſordes in domo, ad quam nullus hoſpes acceſſit, ſed ſolus ad eam fabricator Dominus venit, veſtem quam non habebat, induit, eámque, ſicut invenit, clauſam reliquit? Et ſicut ille natus eſt ſolus inter mortuos liber, ſic iſtius, ex qua natus eſt, matris pudor ſolus integer eſt. Et ideo nemo veſtrûm judicet humanò modò, quod divinò geritur ſacramento.* Laudat *S. Ambroſium* in Hymno ſacro ita canentem: *Veni Redemptor Gentium, Oſtende partum Virginis, Miretur omne Sæculum, Talis decet partus Deum.* Talis utique, inquit, qualem

lem Chriſti confitetur Eccleſia, non qualem iſti A
autumant, & confingunt ſibi mendosè: non qui
materna corrumpat viſcera, ſed qui corrupta re-
ſtauret, & innovet univerſa. Laudat *S. Auguſti-
num* dicentem: *Quid enim in homine, qui à Sal-
vatore noſtro aſſumptus eſt, non novum fuit? Con-
ceptus, nativitas, partus, infantia, doctrina, vita,
virtutes.* Tandem ſic Virgines ſacras compellat:
*Nolite, obſecro, cum iſtis perſcrutari latebras Virgi-
nei partus, quaſi corruptas: quia & ipſi defecerunt
ſcrutatores ſcrutantes ſcrutinium vanitatis; quia ta-
lia ſentiunt, qualia Domini Matrem non decent. Sed
venite cum gaudio & videte procedentem Dominum
pleniſſimâ fide, tanquam Sponſum de thalamo ſuo;* B
*non ut iſti garriunt, doloribus virginea membra cor-
rumpentem, nec genitale matris ſecretum violantem,
ſed divinitus exultantem, ut Propheta canit.* At *Ra-
tramni* mentem non eſt aſſecutus *Paſchaſius* ipſi-
que tribuit, quod non admittebat, & quod ex
illius ſententia non conſequebatur, B. Virginem
cum dolore peperiſſe, & genitale matris ſecre-
tum fuiſſe violatum. Sed nec Germanos illos con-
tra quos Libellum *De Nativitate Chriſti* compo-
ſuit Ratramnus, veriſimile eſt ſenſiſſe quòd Chri-
ſtus non per viam communem, ſed per aliam
corporis partem prodiiſſet.

§. IV. C

Qua occaſione librum De Anima *Ratramnus ſcripſerit?*

Hunc librum, qui Manuſcriptus extat in Co-
dice membraneo Bibliothecæ *S. Eligii* Novio-
menſis, *Odoni* Epiſcopo Bellovacenſi inſcriptus,
Ratramnus edidit contra Monachum quemdam
Corbeienſem, qui unam in omnibus hominibus
animam eſſe contendebat; quam opinionem hauſe-
rat à *Macario* Scoto. Occaſionem autem erroris
ſumpſerant ex loco malè intellecto *S. Auguſtini*,
in libro *De Quantitate Animæ*, in quo Sanctus D
Doctor de unitate animæ in diverſis hominibus
dubitanter ſcripſiſſe videtur. *Macarium*, qui hanc
excitarat quæſtionem, per deridiculum *Bacha-
rium* vocat Ratramnus; *Quoniam non beatus*, in-
quit, *ſed ſtultus & ebrius talia ſomniavit.* Non abſ-
que ratione, *Macarii*, Diſcipulique illius ſenten-
tiam ſeu errorem impugnavit *Ratramnus*, cùm
non ſolùm Philoſophiæ, ſed etiam Fidei repu-
gnaret, & à Scripturæ ſenſu aliena eſſet, quæ vel
plures animas paſſim innuit, vel ſingulas pro-
priè tribuit ſingulis, ac diverſis diverſas. Hinc
Averrois, unicum omnium hominum intellectum E
aſſerentis, errorem S. Thomas & omnes poſt ip-
ſum Theologi confutarunt. Hinc Leo X. in Con-
cilio Lateranenſi V. contra quoſdam qui unicam
in omnibus hominibus animam eo tempore aſſe-
rere audebant; *Omnes id aſſerentes, vel etiam ver-
tentes in dubium, ſe reprobare* denuntiat, & *pro cor-
porum, quibus infunditur, multitudine ſingulariter
multiplicabilem & multiplicandam* credi oportere
decernit, ut & *omnes hujuſmodi erroneis aſſertioni-
bus inhærentes, tanquam Hæreticos, & puniendos,* F
& vitandos.

DISSERTATIO XIV.

De Joanne Scoto, ejúſque Operibus, & erroribus.

§. I.

Joannes Scotus Erigena Æthelingienſis in Angliâ Abbas non fuit.

Tribus id argumentis probatur. Primum eſt: quòd *Joannes Erigena* erat *genere Scotus*, teſ-
tibus *Nicolao I.* Pontifice Maximo in Epiſtola *ad Carolum Calvum*, *Hincmaro* lib. *De Prædeſtinatio-
ne*, Cap. 31. ubi *Joannem Scottigenam* appellat, id eſt, à Scotis genitum, è Scotia ſeu Hibernia
ortum. Quo etiam nomine eum vocat *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Epiſtola ad *Carolum Calvum* De
Areopagiticis, in qua Joannes *Scottigena* Verſio-
nis librorum S. Dionyſii Areopagitæ Auctor,
dicitur *Barbarus, in finibus mundi poſitus*, quod
homini Hiberno convenit. At *Joannes* Æthelingiæ
Abbas genere erat Eald-Saxo, id eſt, è Saxonia
veteri ſeu Germanica oriundus, ut teſtatur *Aſſe-
rus* Bancorenſis Abbas, tum Schireburgenſium
Epiſcopus, coævus Auctor, in lib. De Rebus ge-
ſtis *Ælfridi* Regis. *Cùm*, inquit, *de neceſſitate ani-
mæ ſuæ ſolitò cogitaret, inter cætera diurna & noc-
turna bona, quibus aſſiduè & maximè ſtudebat, duo
Monaſteria conſtruere imperavit, unum Monachorum,
in loco qui dicitur Æthelingaëg..... In quo Mo-
naſterio diverſi generis Monachos undique congrega-
vit... Primitus Joannem Preſbyterum Monachum,
ſcilicet Eald-Saxonum genere, Abbatem conſtituit.*
Eald-Saxo dicitur ab *Aſſero Joannes* Æthelingien-
ſis, non Eaſt-Saxo: non enim ex Eaſt-Saxonia,
ſeu ex Anglo-Saxonibus Orientalibus ortus erat,
ſed ex antiquis Germaniæ Saxonibus, quos Eald-
Saxonum nomine *Aſſerus* indigitat, ut ex illius
verbis conſtat ad annum octingenteſimum octo-
geſimum-quartum. *Eodem quoque anno magnus Pa-
ganorum exercitus de Germania in regionem antiquo-
rum Saxonum, quod Saxonicè dicitur Eald-Saxum,
ſupervenit. Contra quos, adunatis viribus, iidem Sa-
xones, & Friſones ibidem in uno illo anno viriliter
pugnavere, in quibus duobus bellis Chriſtiani, divi-
na opitulante miſericordia victoriam habuere.*

Secundum argumentum quo *Joannis Scoti* à
Joanne Æthelingiæ Abbate diſcrimen demonſtra-
tur, eſt quòd ille *Preſbyter ac Monachus* ab *Aſſe-
ro* dicatur, *Ælfredo* Regi *A Sacris*. At *Joannes
Scotus* à nemine Auctorum iſtius ætatis Preſbyter
aut Monachus dicitur, nec in ſuorum Operum
inſcriptione, aut alibi hæc nomina uſurpat, ſed
Extremum Sophiæ Studentium, vel ſimpliciter *Joan-
nem*. Nuſquam in Monaſterium aliquod ſe rece-
pit, ſed ſemper in Palatio *Caroli Calvi* Regis
Francorum verſatus eſt.

III. Argumentum ex eo petitur quòd *Joannes
Scotus* ſponte in Angliam è Galliis trajecerit,
quòd infamiam nomini ſuo ob errores aſperſam
ferre diutiùs non poſſet, ut *Simeon Dunelmenſis* ad
annum 882. *Matthæus Weſtmonaſterienſis* ad an-
num 883. & *Rogerius de Hoveden* teſtantur. At
Joannes, *S. Grimbaldi* ſocius, *Ælfredi* Regis Præ-
ceptor, ac deinde Æthelingienſis Abbas, ab eo-
dem Rege è Gallia in Angliam honorificè voca-
tus eſt per Legatos, ut *Aſſerus* ad annum 884.
Matthæus Weſtmonaſterienſis ad annum 872. &
Florentius

Florentius Vvorceſtrenſis ad annum pariter 872. teſtantur.

IV. Argumentum hinc eruitur, quòd *Joannes* Saxonicus ante annum octingenteſimum octogeſimum-quartum in Angliam non trajecerit; quòd ſub annum octingenteſimum nonageſimum quintum cum duobus ſicariis luctatus ſit, ab iiſque necatus; quòd *bellicoſæ artis non expers* fuerit, ut *Aſſerus* memorat. Hæc autem *Joanni Scoto* convenire non poſſunt; qui cùm ſub initia regni *Caroli Calvi* in Galliam acceſſerit ex Hibernia, jam vir factus & litteris inſtructus, uſque ad annum octingenteſimum nonageſimum-quintum pervenire non potuit, multò minus cùm duobus Clericis luctari.

V. Argumentum eſt, quòd *Joannem Scotum* ab *Ælfredo* Rege in Angliam è Galliis accitum non fuiſſe, perſuadeat *Aſſeri* ſilentium, qui inter Viros doctos ab *Ælfredo* Rege è Galliis advocatos *Grimbaldum*, & *Joannem* Eald-Saxonem, *Vverfritum*, *Plemundum*, *Æthelſtanum*, ſeque ipſum; nuſquam *Joannem Scotum* commemorat. Unde conjicere licet, erraſſe *Villelmum Malmesburienſem* cum aliis nonnullis, & Auctorem Anonymum Chronici, qui in anno milleſimo centeſimo trigeſimo-ſeptimo deſinit, apud *Duchesnium Tom.* 3. *Hiſtoricorum Franciæ*, apud quem leguntur hæc verba: *Rogatu Ælfredi Joannes Scotus rediit à Francia, ubi erat cum Carolo Calvo.* In hoc quoque falſus *Ingulfus* Abbas, qui *Joannem Scotum* cum *Joanne* Æthelingiæ Abbate confudit. Falſus & *Harpsfeldius*, qui Joannem Saxonicum & Joannem Scotum ab *Aſſero* memoratos ſcripſit.

VI. *Anaſtaſius Bibliothecarius* Joannem Scotum excuſans quòd Opera *S. Dionyſii* è verbo ad verbum Latinè reddidiſſet, de eo ceu de homine jam vita functo loquitur. *Quod eum*, inquit, *non egiſſe ob aliam cauſam exiſtimo, niſi quia, cùm eſſet humilis ſpiritu, non præſumpſit verbi proprietatem deſerere, ne aliquo modo à ſenſus veritate decideret. Unde factum eſt, ut tantum virum (Dionyſium) intra cujuſdam labyrinthi difficilia irretiret, & in antris profundioribus inviſibiliorem quodammodo collocaret: & quem interpretaturum ſuſceperat, adhuc redderet interpretandum.* In MS. Codice Bibliothecæ PP. Societatis Jeſu Bituricenſium, datæ hujus ab *Anaſtaſio* ad *Carolum Calvum* Epiſtolæ tempus conſignatur X. Kalendas Aprilis Indictione VIII. id eſt, anno Chriſti 875. ſex annis poſt Octavam Synodum Oecumenicam, cujus meminit. Quod argumento eſt, Joannem *Scotum* non fuiſſe *Ælfredi* Regis Præceptorem, qui in ſtudia litterarum non incubuit ante annum 884. adeóque à *Joanne* Æthelingienſi Abbate, qui *Ælfredi* Regis Præceptor fuit, diſtinguendum. Sanè incredibile eſt *Ælfredum* Religioſiſſimum Principem, eum ſibi Præceptorem aſſumpturum fuiſſe, qui hæreſeos infamiâ laboraret, & è Galliis, poſtulante *Nicolao I.* Pontifice Maximo, fuiſſet ejectus.

§. II.

Joannes Scottus Bedæ diſcipulus, & Alcuini ſocius non fuit, nec Univerſitatis Pariſienſis Conditor.

Poſſevinus in Apparatu Sacro, *Arnoldus Vvion*, & alii quidam, *Joannem Scottum* Bedæ Venerabilis diſcipulum, condiſcipulum Alcuini, & unum è primis Pariſienſis Univerſitatis noſtræ conditoribus fuiſſe ſcripſere: Alii, ut *Trithemius*, *Balæus*, & *P. Cellotius*, duplicem *Joannem* Scottum diſtinguendum cenſent; unum *Carolo Calvo* familiarem, qui Opera *S. Dionyſii* Latinè reddidit; alterum *Bedæ* diſcipulum, qui *Carolo Magno* Imperante, Univerſitatis Pariſienſis cum *Alcuino* fundamenta jecerit. Nituntur Anonymi teſtimonio, apud *Vincentium Bellovacenſem*, *in Speculo Hiſtoriali* lib. 23. C. 173. *Alcuinus*, inquit, *Studium de Roma Pariſius tranſtulit, quod illuc à Græcia tranſlatum fuerat à Romanis: fuerúntque Pariſius Fundatores illius Studii quatuor Monachi Bedæ diſcipuli, ſcilicet Rabanus, & Alcuinus, Claudius, & Joannes Scottus.*

Verùm utraque hæc ſententia falſi convincitur. Prior quidem, quia *Beda* vivere deſiit anno Chriſti 735. *Joannes* autem *Scottus* adhuc ſuperſtes erat anno 870. Quomodo igitur *Bedæ* diſcipulus eſſe potuit, integro ſæculo ipſo poſterior? Secunda ſententia æquè corruit. Auctor enim Anonymus, quem unum teſtem advocant illius ſententiæ vindices, *Joanni Scotto* quem Univerſitatis Pariſienſis cum *Alcuino* conditorem facit, *Rabanum* Archiepiſcopum Moguntinum adjungit, cujus obitus anno 856. conſignatur; & *Claudium Taurinenſem* Antiſtitem, qui adhuc ſuperſtes erat anno 839. ut teſtatur *Ferdinandus Ughellus in Italia Sacra* Tom. 2. quod argumento eſt hunc Anonymum de altero *Joanne Scotto* non loqui, quam de eo qui vulgò *Erigena* cognominatur: quem *Bedæ* Diſcipulum non fuiſſe, ratio temporum demonſtrat. Accedit, quòd *Alcuinus* Pariſienſis Academiæ conditor non fuerit, nec Pariſiis publicas Scholas moderatus ſit unquam, ut obſervavimus in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculi VIII. de *Alcuino* & ejus Operibus agentes. In Univerſitate tamen noſtra turbas excitavit *Joannes Scottus*, ejúſque alumnis errores ſuos afflare conatus eſt: à qua ut hanc peſtem averteret *Nicolaus I.* rogavit *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, ut eum Romam mitteret, nec deinceps morari Pariſiis pateretur. *Dilectioni veſtræ*, inquit, *vehementer rogantes mandamus, quatenus Apoſtolatui noſtro prædictum Joannem repræſentari faciatis; aut certè Pariſius in Studio cujus olim Capital fuiſſe perhibetur, morari non ſinatis; ne cum tritico ſacri eloquii grana lolii & zizania miſcere dignoſcatur, & panem quærentibus, venenum porrigat.*

§. III.

Joannes Scottus Martyr non fuit.

Joannem Scottum martyrio coronatum fuiſſe, *Vvillelmus Malmesburienſis*, *Simeon Dunelmenſis*, *Rogerius de Hoveden*, Matthæus Vveſtmonaſterienſis, Vincentius Bellovacenſis, & *S. Antoninus*, ſcripſere, quos plerique recentiores ſecuti ſunt. Id cùm primus omnium *Vvillelmus* tradiderit, aliique ex ipſo exſcripſerint, ſatis erit, quæ ipſe ſcripſit, expendere. Sic autem habet lib. 2. De Geſtis Regum Anglorum C. 4. *Hoc tempore creditur fuiſſe Joannes Scottus, vir perſpicacis ingenii, & multa facundia, qui dudum concrepantibus undique bellorum fragoribus, in Franciam ad Carolum Calvum tranſierat ... Succedentibus annis, munificentiâ Alfredi allectus, venit in Angliam, & apud Monaſterium noſtrum, à pueris, quos docebat, graphariis, ut fertur, perforatus, etiam Martyr æſtimatus eſt; quod ſub ambiguo ad injuriam ſanctæ animæ non dixerim, cùm celebrem ejus memoriam ſepulchrum in ſiniſtro latere altaris, & Epitaphii prodant verſus, ſcabri quidem & moderni temporis*

poris limâ carentes, ſed ab antiquo non ita deformes:

Clauditur hoc tumulo Sanctus Sophiſta Joannes ;
Qui ditatus erat jam vivens dogmate miro.
Martyrio tandem Chriſti conſcendere regnum
Quo meruit, Sancti regnant per ſæcula cuncti.

Hæc in Hiſtoria diſtinguendum quod ex antiquis Malmesburienſis Eccleſiæ monumentis refert *Vuillelmus*, ab iis quæ ex propriis conjecturis addidit. Prioris generis eſt vetus illud Epitaphium quod recenſet; poſterioris eſt illius ad *Joannem Scotum* accommodatio. *Joannem Malmesburienſem* qui *Sophiſta* ſive *Sapiens* nuncupatus eſt, inter Martyres conſcribendum eſſe conſtat non ſolum ex Epitaphio à *Vuillelmo* laudato; ſed etiam ex *Gotzelino* in Catalogo Sanctorum in Anglia ſepultorum; quem duodecimo ineunte ſæculo edidit, paulò ante quam Hiſtoriam ſuam *Vuillelmus* vulgaret. Sed *Joannem* illum *Sapientem*, Martyrem Malmesburienſem, cum *Joanne Scoto* incautè confudit *Vuillelmus*; & ſicut lapſus eſt, cùm *Joannem Scotum Ælfredi* Regis præceptorem fecit: quemadmodum eſt à nobis ſuperiùs obſervatum, ita & cùm eundem Martyrio coronatum ſcripſit. Quanquam illa toties repetita dubitantis verba, *ut fertur, æſtimatus eſt, quod ſub ambiguo ad injuriam ſanctæ animæ non dixerim*, ſatis indicant hunc Hiſtoricum, qui ſimiles loquendi formulas adhibere non ſolet, de *Joannis Scoti* martyrio certum non fuiſſe.

Præterea nullus ante *Vuillelmum Malmesburienſem Joannis Scoti* Sanctitatem & Martyrium jactitavit: non ipſe *Berengarius*, qui ejus auctoritate nitebatur, quique ad *Richardum* ſcribens, Regem ejus nomini patrocinari debere, ipſum rogandum ait, non ut Viri Sancti & Martyris, quod non prætermiſiſſet, ſed ut viri docti memoriam tueatur: *Erudito verò Joanni illi*; & ut defunctum contra calumniatores defendat. *Unde ferat oportet defuncto patrocinium contra calumnias nunc viventium.* Extat hæc *Berengarii* Epiſtola Tomo II. *Spicilegii.*

Tertiò *Aſcelinus Joannem Scotum* Hæreticum fuiſſe, cúmque pro Hæretico ſemper ſe habiturum, ad *Berengarium* non ſcripſiſſet, ſi tunc temporis Sanctus & Martyr fuiſſet exiſtimatus. Majori certè reverentia de ipſo ſcripſiſſet vir pius & doctus: Librum quidem ejus de Euchariſtia damnandum hæreſeos ſcripſiſſet, non *Joannem* ipſum.

Quartò nec Eccleſia Romana cæterarum Mater & Magiſtra, cujus eſt Martyres vindicare, & Sanctos proclamare, nec ulla alia Eccleſia *Joannem Scotum* ſacris Faſtis adſcripſit. Quamobrem *Hectori Boëtio* Hiſtoriæ Scoticæ Auctori haud ſatis accurato nulla fides abhibenda, qui *Joannem Scotum* Auctoritate ſacra Pontificum in Martyrum album relatum fuiſſe aſſeruit; cujus teſtimonium abſque diſcuſſione ſecutus *Molanus*, ipſum ut Sanctum celebravit in Appendice ad Martyrologium *Vſuardi*, quam vulgavit Antuerpiæ anno 1583. Qua Appendice oſcitanter lecta: Arnoldus Vvion *Ligni Vitæ lib* 3. ad x. Novembris duplici errore ſcripſit, *Joannis Scoti* nomen inſertum eſſe Martyrologio Romano typis dedito Antuerpiæ anno 1583. Molanum errantem ſecutus eſt *Sanſſaius* in Martyrologi Gallicani Supplemento, & in Appendice.

Legatur P. *Pariſii* Ordinis Canonicorum Regularium S. Auguſtini Congregationis Gallicanæ Diſſertatio *De Joanne Scoto*, ad calcem prioris Voluminis *De Perpetua Eccleſiæ Catholicæ Fide circa Euchariſtiam, contra Claudium Miniſtrum.* Legitur etiam Elogium Hiſtoricum *Joannis Abbatis Æthelingienſis* P. II. Sæculi IV. Benedictini: ubi *P. Mabillonius* obſervat, alium *Joannem Scotum* Epiſcopum Magnopolitanum & Martyrem ab *Adamo* Bremenſi Canonico Cap. 139. 167. & 206. Hiſtoriæ commendari, ejúſque mortem conſignari IV. Idus Novembris; quo ipſo die *Joannes Sapiens* Malmesburienſis Martyr in Anglicanis, & in *Gregorii* Papæ XIII. Martyrologio Antuerpiæ excuſo commemoratur. Quod forſan errore nominis factum eſt. Forſan etiam poſteri vulgatam *Joannis Scoti* eruditionem, *Joannis Æthelingiæ Abbatis* mortis genus, ac demum diem obitus *Joannis Scoti* Magnopolitani Antiſtitis, aptarunt *Joanni* illi Sophiſtæ ſive Sapienti; qui apud Malmesburienſes ſepultus erat.

§. IV.

De Joannis Scoti Operibus, Erroribus, & Damnatione.

Librum de Euchariſtia ſcripſit *Joannes Scotus*; quo *Berengario* cæteriſque Sacramentariis prælulit: Docuit nimirum, *Quòd Sacramenta Altaris non verum Corpus & verus Sanguis ſit Domini, ſed tantùm memoria veri Corporis & Sanguinis ejus* (inquit *Hincmarus lib. De Prædeſtinatione* C. 31.) *De Joanne Scoto* & ejus libro *Aſcelinus* Monachus ad *Berengarium* ita ſcribebat: *Joannem verò Scotum nec inconſideratè, nec impiè, nec indignè Sacerdotio meo habeo: quem toto niſu, totâque intentione ad hoc ſolum tendere video, ut mihi perſuadeat, hoc videlicet quod in altari conſecratur, neque verè Corpus, neque verè Chriſti Sanguinem eſſe. Hoc autem aſtruere nititur ex SS. Patrum Opuſculis quæ pravè exponit Quorum illam Sancti Gregorii Orationem hic annotari ſufficiat: Perficiant in nobis tua quæſumus Domine, Sacramenta quod continent: ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus. Quam exponendo prædictus Joannes inter cætera fidei noſtræ contraria; Specie, inquit, geruntur iſta, non veritate.* Adrevaldus Floriacenſis Ordinis Benedictini Monachus veterum Patrum Sententias *De Corpore & Sanguine Chriſti, contra ineptias Joannis Scoti* collegit. Quæ ſententiæ eò collineant omnes, ut Corpus Chriſti & Sanguinem verè in Euchariſtia contineri probetur. Collectaneus ille *Adrevaldi* Libellus excuſus eſt Tomo XII. Spicilegii. *Joannis Scoti* librum plurimùm laudavit *Berengarius*, ut qui ipſius patrocinaretur errori. De ipſo ita ſcribebat ad Lanfrancum: *Pervenit ad me, Frater Lanfrance, quiddam auditum ab Ingelranno Carnotenſi, in quo diſſimulare non debui admonere Dilectionem tuam. Id autem eſt, diſplicere tibi, immo hæreticas habuiſſe ſententias Joannis Scoti de Sacramento Altaris, in quibus diſſentit à ſuſcepto tuo Paſchaſio. Hac ergo in re ſi ita eſt, Frater, indignum feciſti ingenio quod tibi Deus non aſpernabile contulit... Si hæreticum habes Joannem, cujus ſententias de Euchariſtia probamus, habendus tibi eſt hæreticus Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, ut de cæteris taceam.* Et in Epiſtola ad *Richardum*, ſcribit: *Injuſtiſſimè damnatum Scotum Joannem in Concilio Vercellenſi.* Ejus quippe *Liber de Euchariſtia* in illa Synodo *lectus eſt ac damnatus in audientia omnium qui de diverſis hujus mundi partibus illuc convenerant*; teſtibus *Lanfranco* lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. 4. & Anonymo coætaneo in Opuſculo *De Berengarii Damnatione multiplici.* Damnatus etiam eſt idem *Joannis Scoti* Liber in Concilio Pariſienſi anno ML,

Joannes Scotus libro De Corpore & Sanguine Domini Sacramentariorum hæreſim præformavit.

Hoc plurimum amatus eſt Berengarius.

Hic liber multis in Conciliis damnatus.

ML. teſte *Durando* Abbate Troarnenſi, lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, P. IX. *Damnato*, inquit, *communi ſententia talium Auctore, damnatis ejus complicibus, cum Codice Joannis Scoti, ex quo ea quæ damnantur, ſumpta videbantur, Concilio ſoluto diſceſſum eſt*. De hoc Joannis Scoti libro poſt Synodum Vercellenſem ad Berengarium ſcribebat Aſcelinus: *Pudeat te patrocinari librum, quem Vercellis in Plenària Synodo damnatum, te quoque propter eum hæreſis maculâ notatum audivimus.* Hunc *Joannis Scoti* Librum in Synodo Romana ſub *Nicolao II.* anno MLIX. *Berengarius* comburere coactus eſt Pontificis & Patrum Decreto, ut *Guitmundus* & *Lanfrancus* teſtantur. Excidit omnino pravus ille *Joannis Scoti* liber.

Joannis Scoti liber De prædeſtinatione, erroribus ſcatens.

Librum præterea unum ſcripſit *De Prædeſtinatione*, quinque *De Naturis*; alium *De Viſione Dei*. Librum *De Prædeſtinatione* edidit *Mauguinus Præſes*; illum *S. Prudentius* Trecenſis Epiſcopus, & *Florus Magiſter* confutarunt, quorum lucubrationes idem *Mauguinus* vulgavit. Has præſertim Propoſitiones reprehendunt:

1. *Quadruvio Regularum quatuor totius Philoſophiæ, omnem quæſtionem ſolvi.*

2. *Prædeſtinationem & præſcientiam Dei, ejus eſſe eſſentiam, ſicut voluntatem, ſapientiam, veritatem.*

3. *Præſcientiam & Prædeſtinationem unum & idem eſſe.*

4. *Prædeſtinationem Dei unam eſſe.*

5. *Subſtantiam hominis eſſe tria, eſſe, velle, & ire, & hanc peccando non amiſiſſe.*

6. *Nullam naturam poſſe perire.*

7. *Velle homini à ſe per naturam eſſe, inchoare verò, poſſe, & perficere, nonniſi per gratiam.*

8. *Deum, ſicut neminem compellit peccare, ita nec bene vivere.*

9. *Nullum peccatum, nullamque ejus pœnam aliunde naſci, niſi propria hominis voluntate, libero malè utentis arbitrio.*

10. *Dei præſcire, aut prædeſtinare peccata, vel mortem, vel pœnas, hominum, vel Angelorum, à contrario intelligendum.*

11. *Omne malum peccatum, & ejus pœnam eſſe, & hæc nihil eſſe.*

12. *Mortem, miſeriámque ſuppliciorum æternalium omnino nihil eſſe, ac per hoc nec præſciri, nec prædeſtinari.*

13. *Non eſſe Dei prædeſtinationem, niſi de his qui præparati ſunt ad æternam felicitatem.*

14. *Abuſivè, tranſlatèque dici, præſcire Deum, & prædeſtinare.*

15. *Omnem præſcientiam Dei prædeſtinationem eſſe, & omnem prædeſtinationem præſcientiam.*

16 *Nullâ naturâ naturam puniri.*

17. *Nihil aliud eſſe pœnas peccatorum, niſi peccata eorum.*

18. *In igne æterno nihil aliud eſſe pœnam, quàm beatæ felicitatis abſentiam.*

19. *In illo igne nullum eſſe, qui non habeat inſitam ſibi naturaliter abſentis beatitudinis notionem, ejúſque deſiderium.*

20. *Habituros miſeros felicitatis & veritatis notionem, atque ſcientiam, ac per hoc non eſſe miſeros, nec puniri.*

21. *In primo homine non peccaſſe naturæ generalitatem, ſed uniuſcujuſque individuam voluntatem.*

22. *Ex nullo bono malum eſſe.*

23. *Deum ubicunque fuerit præſentiâ, ibi eſſe habitatione.*

24. *Intra hanc domum cœli & terræ malos in aëre, bonos in æthere conſtitui.*

25. *Ignem æternum ad urendum Diabolum & Angelos ejus, non homines, factum.*

26. *Diabolo, poſtquam æthere detruſus ſit, ubi in æthereo corpore non poterat pœnas ſentire, additum corpus aëreum, in quo ignem ſentiret.*

27. *Non eſſe ignem illum pœnam, neque ad eam præparatum, ſed prædeſtinatum.*

28. *Eundem ignem ſedem factum eſſe impiorum, in quo non minus habitent beati, quàm miſeri.*

29. *Miſeriam nullam eſſe, niſi mortem æternam; mortem æternam niſi veritatis ignorantiam, & ubi ignoretur veritas, ibi nullam vitam.*

30. *Errorem geminæ Prædeſtinationis ex liberalium diſciplinarum ignorantia, & Græcarum literarum inſcitia ortum eſſe.*

31. *Deum non prædeſtinaſſe mortem & pœnas, quia nihil ſunt.*

32. *Nihil appetere impiorum omnium, & diaboli nequitiam, niſi ab eo, qui eſt ſumma eſſentia, recedere, in tantum ut eorum natura, ſi lex divina ſineret, in nihilum rediret.*

33. *Invitos Deo ſervire impios: non naturam, quam in eis fecit, & in eis non punit: ſed malam voluntatem, quam in eis non fecit, & in eis punit; in eo quòd ei inviti ſerviunt, puniri in ſe ipſis ſuâ pœnâ. De qua pœna quos juſtè non liberet, ad eam illos quodammodo præparet, dum eos ad eam ſeipſos præparare permittat.*

34. *Ignem æternum eſſe ipſum quartum mundi elementum. In eo corpora Sanctorum in ætheream mutari qualitatem, impiorum verò in aëream qualitatem tranſitura. In eodem igne, naturarum intra ſe mirabile perfici gaudium, malarum verò voluntatum ineffabile tormentum.*

35. *Ipſum ignem omnibus corporibus fieri gloriam.*

36. *Impiorum Angelorum & hominum corpora pulchritudinem & naturalem incolumitatem habitura & refulſura.*

Joannis Scoti librum De prædeſtinatione confutarunt S. Prudentius Epiſcopus Trecenſis & Florus Magiſter.

De Joannis Scoti erroribus in Libro *De Prædeſtinatione* ita *S. Prudentius* præfatur: *Deprehendi quantum divinitus inſpiratus potui, Pelagii, Celeſtii, eorúmque ſequacis ac defenſoris acerrimi Juliani per omnia ſectatorem, Joannem videlicet Scotum, tantâ impudentia Orthodoxæ fidei, Patribúſque Catholicis oblatrantem, ac ſi unus ſpiritus Julianum, Joannémque docuerit; unus idémque ſpiritus in eis fuerit, nec diſpar ſpiritus per eorum linguas tot tantáſque blaſphemiarum nauſeas evomuerit. Nam & gratuitam Dei Gratiam pariliter impugnant, & Dei juſtitiam ſimiliter denegant, & originale peccatum, quod naſcentes trahimus, quoque non niſi cæleſti gratiâ per myſterium baptiſmatis ſolvimur, indiſſimili garrulitate diſſuadent, argutiiſque Dialecticis ſimillimâ vanitate deſipiunt. Rectiſſimum etiam Sanctarum Scripturarum intellectum, patrúmque Catholicorum ſenſum ſaniſſimum tam concinna varicoſitate pervertunt, ac ſi nunquam adversùs eorum errores quippiam fuerit actitatum.*

Ita verò præfatur *Florus Magiſter*, in eundem *Scotum* Eccleſiæ Lugdunenſis nomine ſcribens: *Pervenerunt ad nos, id eſt, ad Eccleſiam Lugdunenſem, cujuſdam vaniloqui & garruli hominis Scripta, qui velut de Præſcientia & Prædeſtinatione divina, humanis, &, ut ipſe gloriatur, Philoſophicis argumentationibus diſputans, nullâ ratione redditâ, nullâ Scripturarum, ſive Sanctorum Patrum Auctoritate prolatâ, velut ſequenda & tenenda ſolâ ſuâ præſumptione definire auſus eſt: Quæ à Fidelibus, & in doctrina ſacra exercitatis lectoribus, (eo quod ſint vaniſſima, & contra Fidem ac veritatem Dei plena mendacii & erroris) Deo opitulante facillimè judicantur & reſpuuntur, immò etiam contemptui & riſui habentur. Sed quia à multis, (ut audivimus,) idem homo quaſi Scholaſticus & eruditus, admirationi habetur, & talia garriens, ſive ſcribens, alios ad hæſitationem deducit; alios, quaſi magnum aliquid*

Digitized by

quid dicat, erroris ſui ſequaces efficit; omnes tamen auditores, & admiratores ſuos inani verboſitate, & ventoſa loquacitate pernicioſiſſimè occupat, ut non divinis Scripturis, non auctoritatibus Paternis ſe humiliter ſummittant, ſed ejus potius phantaſtica deliramenta ſequantur: neceſſarium omnino duximus, ut ſtudio caritatis, & debito noſtri loci atque Ordinis, ejus inſolentiæ, auctore Domino, reſponderemus: ut quicumque hæc cum Dei timore, & cura ſalutis ſuæ, fideliter legere voluerint, agnoſcant veraciter quantùm neceſſe ſit in his maximè periculoſiſſimis, & extremis temporibus, inhærere firmiter Scripturæ Sanctæ immobili veritati, obedire humiliter Sanctorum Patrum fundatiſſimæ auctoritati: claudere & obſtruere auditum indiſciplinatæ & vaniſſimæ verboſitati.

A

Eccleſia Lugdunenſis, lib. *De tribus Epiſtolis*, in Reſponſione ad ſecundam, dolere ſe ſignificat, quòd *Hincmarus*, aliique Antiſtites, *Joannem Scotum* ad ſcribendum de Prædeſtinatione compulerint, virum in Scripturis Sacris hoſpitem & peregrinum, & fœdos in errores prolapſum. *Et, quod majoris eſt ignominiæ atque opprobrii*, inquit, *Scotum illum ad ſcribendum compellerent: qui, ſicut ex ejus ſcriptis veriſſimè comperimus, nec ipſa verba Scripturarum adhuc habet cognita; & ita quibuſdam phantaſticis adinventionibus & erroribus plenus eſt, ut non ſolum de Fidei veritate nullatenus conſulendus; ſed etiam cum ipſis omni irriſione & deſpectione dignis Scriptis ſuis, niſi corrigere & emendare feſtinet, vel ſicut demens ſit miſerandus, vel ſicut hæreticus anathematizandus.*

Liber Joannis Scoti De Prædeſtinatione à Conciliis Valentino, Lingonenſi, & Tullenſi damnatus.

Librum Joannis Scoti *De Prædeſtinatione* damnavit Valentina III. Synodus, Canone IV. *Porro Capitula quatuor*, inquit, *quæ à Concilio Fratrum noſtrorum minùs proſpectè ſuſcepta ſunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati: Sed & alia XIX. ſyllogiſmis ineptiſſimè concluſa, &, licet jactetur, nulla ſeculari literatura nitentia, in quibus commentum diaboli, potiùs quàm argumentum aliquod fidei deprehenditur, à pio auditu Fidelium penitus explodimus, & ut talia & ſimilia caveantur, per omnia, Auctoritate Spiritus Sancti interdicimus. Novarum etiam rerum introductores, ne diſtrictiùs feriantur, caſtigandos eſſe cenſemus.*

Et Canone VI. *Ineptas autem quæſtiunculas, & aniles pene fabulas, Scottorúmque pultes, puritati fidei nauſeam inferentes, quæ periculoſiſſimis & graviſſimis temporibus, ad cumulum laborum noſtrorum uſque ad ſciſſionem caritatis miſerabiliter & lacrymabiliter ſuccreverunt, ne mentes Chriſtianæ inde corrumpantur, & excidant à ſimplicitate & caſtitate fidei, quæ eſt in Chriſto Jeſu, penitus reſpuimus, & ut fraterna caritas cavendo à talibus auditum caſtiget, Domini Chriſti amore monemus. Recordetur Fraternitas malis mundi graviſſimis ſe urgeri, meſſe nimia iniquorum, & paleis levium hominum ſe duriſſimè ſuffocari. Hæc vincere ferveat, hæc corrigere laboret, & ſuperfluis cœtum piè dolentium & gementium non oneret: ſed potius certa & vera fide, quod à Sanctis Patribus de his & ſimilibus ſufficienter proſecutum eſt, amplectatur.*

Hanc damnationem Lingonenſe Concilium, cujus Decreta in Concilio Tullenſi XII. Provinciarum relecta & confirmata ſunt, ratam habuit. Ita enim ſanxit Canone IV. *Porro Capitula numero XIX. ſyllogiſmis ineptiſſimè ac mendaciſſimè à quodam Scoto concluſa, ubi non argumentum Fidei, ſed potius commentum perfidiæ patet, nulla omnino Philoſophiæ arte, ut arroganter à quibuſdam jactatur, conſtructum, ſed inani fallacia & deceptione imperitiſſimè confuſum, à pio Fidelium auditu penitus explodimus*, &c.

Liber Joannis Scoti De Naturis, ab Eccleſia damnatus.

Libros Joannis Scoti *De Naturis* damnavit Provincialis Synodus Senonenſis ab *Honorio III.* Pontifice Maximo confirmata, anno milleſimo ducenteſimo vigeſimo-quinto, ut ex *Alberici* MS. Chronico Viri Eruditi pridem obſervarunt. Libri illi ſunt inediti, ut & Tractatus *De Viſione Dei.*

Approbatio librorum qui de Dogmatibus Eccleſiaſticis agunt, ad Sedem Apoſtolicam maximè pertinet.

Verſionem operum *S. Dionyſii* de Græca in Latinam linguam, & Scholiorum *S. Maximi* in quædam loca *S. Gregorii Nyſſeni*, Joannes Scotus adornavit. Hanc ad Sedem Apoſtolicam mitti examinandam juſſit *Nicolaus I.* Pontifex Maximus, tum quòd librorum cenſura juris ſit Pontificii, tum quòd ſuſpectæ fidei eſſet illius Verſionis Auctor. *Relatum eſt*, inquit, *Apoſtolatui noſtro, quòd Opus B. Dionyſii Areopagitæ, quod de Divinis Nominibus, vel Cœleſtibus Ordinibus, Græco deſcripſit eloquio, quidam vir Joannes, genere Scotus, nuper in Latinum tranſtulerit. Quod juxta morem nobis mitti, & noſtro debuit Judicio approbari: præſertim cùm idem Joannes, licèt multæ ſcientiæ eſſe prædicetur, olim non ſanè ſapere in quibuſdam frequenti rumore diceretur. Itaque quod hactenus omiſſum eſt, veſtra induſtria ſuppleat, & nobis præfatum Opus ſine ulla cunctatione mittas: quatenus dum à noſtri Apoſtolatus Judicio fuerit approbatum, ab omnibus incunctanter noſtrâ Auctoritate acceptiùs habeatur.*

B C

DISSERTATIO XV.

De Fide Chriſtianorum X. Sæculi circa Euchariſtiam.

D

ASSERTIO UNICA.

Sæculo X. nihil in Fide & Doctrina Eccleſiæ de Euchariſtia novatum eſt.

CAlvinianæ ſectæ Miniſtri, *Albertinus*, *Claudius* & *La Roque*, poſtquam *Paſchaſium Ratbertum* Auctorem doctrinæ de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia fuiſſe effutierunt, ipſique magni nominis adverſarios oppoſuere, *Frudegardum*, *Rabanum Maurum*, *Amalarium*, *Bertramum* ſeu *Ratramnum*, *Joannem Scotum Erigenam*, *Herigerum*, doctrinam illam fidémque *Paſchaſii* ab exitu noni Sæculi ad initium uſque undecimi, omnium hominum mentes toto terrarum orbe invaſiſſe comminiſcuntur, faventibus decimi ſæculi tenebris; ita ut inſequenti ſæculo quamvis literatiores facti, hac tamen opinione unà cum lacte imbuti, illam tanquam veram confidenter obtruſerint. Cùm itaque jam demonſtraverimus *Paſchaſium* contra receptam de Euchariſtia fidem non adinveniſſe novam, ſed Eccleſiæ de hoc Sacramento fidem ac doctrinam expoſuiſſe & propugnaſſe; cùm oſtenderimus etiam *Rabanum Maurum*, *Amalarium*, *Bertramum* ſeu *Ratramnum*, *Herigerum*, à *Paſchaſio* non diſſenſiſſe de ſumma Fidei, circa Euchariſtiam: reliquum eſt ut aliud Miniſtrorum Calvinianorum figmentum evertamus, probemúſque omni ſpecie veritatis deſtitutum eſſe illorum ſyſtema, quo mutationem circa fidem Euchariſtiæ decimo ſæculo ſenſim ſine ſenſu in omnium Chriſtianorum animis, per totum Occidentem, factam fabulantur: ita ut nono ſæculo Antiſtites omnes, Clerici, Laïci, Chriſti Corpus & Sanguinem ab Euchariſtia reipſa abeſſe, ſolámque illius figuram & virtutem in ea extare crediderint;

E F

rint; undecimo verò ſæculo ineunte omnes Eccleſiæ Ordines Euchariſtiam eſſe verum Chriſti Corpus & Sanguinem ſecundùm ſubſtantiam, velut dogma fidei profeſſi fuerint. Cujus fabulæ abſurditas cùm à viris doctiſſimis, qui hoc argumentum copioſè & luculenter tractarunt, convicta ſit, eorum rationes ſtrictim proponemus, noſtrámque ſymbolam etiam addemus, ne id ad Hiſtoriæ decimi ſæculi complementum deeſſe videatur.

Prima igitur ratio hæc eſto. Abſurdum eſt & ab omni rationis ſpecie penitus alienum, ut adeo ſtupenda novitas, adeo immanis error, quo religionis & Fidei Chriſtianæ fundamenta concuti, Calviniſtæ ſupponunt, plurimorum animos occupaſſet, contradicente nemine, imò nec advertente. Itane à Fide Patrum diſcedere facile eſt? Itane dogmata ſummam Religionis ſpectantia, quibus ſemel imbuti ſunt animi, abjiciuntur? Siccine aliorum Myſteriorum, & Incarnationis præſertim Dominicæ fides ſtabilita & propagata eſt? Adversùs ejus Prædicatores orbis penè omnis inſurrexit, perſecutiones concitatæ adversùs eos qui Chriſtianam fidem ſunt profeſſi: prædicationibus, diſputationibus, ſcriptis, miraculis, martyriis fundata & confirmata Eccleſia eſt. Hiſque fuit opus ad vincendam ſenſuum, rationis, Philoſophiæ oppugnationem, ad evertenda omnium ingeniorum præjudicia. Quis igitur ſibi perſuadeat orbem totum, ſi (ut Calviniſtis Miniſtris placet) nono ſæculo credidiſſet Corpus & Sanguinem Chriſti reipſa in cœlo dumtaxat eſſe, non in Euchariſtia, illámque meram eſſe figuram, Corporis & Sanguinis Dominici ad ſummum virtute fœcundatam; quis, inquam, ſibi perſuadeat, totum orbem hac imbutum fide ac doctrina, ad doctrinam ſenſim ſine ſenſu traductum fuiſſe, quæ Corpus & Sanguinem Chriſti in Euchariſtia reipſa & ſecundùm ſubſtantiam præſentia profitetur ac propugnat: idque nemine doctrinam tam ſenſibus adverſam, tam imperviam rationi, tam novam & inſolentem (ut Calviniſtæ loquuntur) prædicante, nemine ipſam ſcriptis aſſerente, aut miraculis confirmante, nullatenus repugnantibus Eccleſiæ Paſtoribus, nec obſiſtentibus Principibus religioſiſſimis, nec viris ſanctiſſimis, quibus decimum ſæculum non minùs abundavit quàm ſuperiora, religionem ac fidem antiquam defendentibus? Sanè decimi ſæculi Eccleſiam non ita ſterilem fuiſſe, ut popularis habet opinio, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ monumenta teſtantur. Italiam ſcilicet per ea tempora illuſtrarunt *S. Nilus* Abbas ſanctiſſimus, origine quidem Græcus, ſed in Calabria natus, ubi diu in eremo vixit, ac deinde in Campaniam cum ſuis deſcendit ob futuram Saracenorum in Calabriam irruptionem, ac Monaſterium *Vallis lucis* habitandum à Caſſinenſibus Monachis ſuſcepit. *Romualdus* Camerinenſis, *Amicus* Rumibonenſis, *Guido* Pompeſianus, *Firmanus* Firmienſis, & complures alii Epiſcopi, *Sanctæ converſationis ſtudio floruerunt, ſuper quorum veneranda cadavera, ex Sacerdotalis Concilii auctoritate, ſacra ſunt altaria erecta, ubi Divina Myſteria miraculis exigentibus offerebantur*: ut refert B. *Petrus Damiani* Epiſtola XVII. Florere cœpit eodem ſæculo *S. Romualdus*, qui ab *Honeſto* Ravennate Archiepiſcopo Monachi habitu indutus eſt anno nongenteſimo ſeptuageſimo-primo, & in Monaſterio Claſſenſi prima Vitæ Monaſticæ tyrocinia poſuit; deinde Vitam Anachoreticam ſectatus eſt, & poſtea Cœnobio Claſſenſi ab *Ottone III.* præfectus Abbas, poſtulantibus unanimi conſenſu Monachis. Sæculo verò undecimo ineunte novum inſtituit Ordinem, ſanctiſſimóſque diſcipulos habuit. Ex Romualdi Schola prodiit *S. Bonifacius* Ruſſorum Apoſtolus & Martyr: cujus glorioſum agonem cùm Romualdus accepiſſet, Martyrii cupiditate & ipſe incenſus, Apoſtolatum ad Gentes à *Joanne XIX.* Pontifice Maximo poſtulavit; ſed morbo impeditus, ab itinere, quod ſuſceperat, reverti coactus eſt, Deo ipſum aliis providentiæ ſuæ conſiliis exequendis ſervante. Germaniam illuſtrarunt admirandæ ſanctitatis Præſules *Udalricus* Auguſtanus Epiſcopus, *Adalbertus* Magdeburgenſis, *Bruno*, *Heribertus*, & *Anno* Colonienſes, *Vvolfangus* Ratiſbonenſis, *Bernardus*, & *Gothardus* Hildesheimenſes, *Harduinus* Saliſburgenſis. Inſignis fuit *Ottonum I. & III.* Imperatorum pietas, & in Chriſtianam Religionem Eccleſiámque amor, ut eorum geſta ab Auctoribus coævis literis mandata teſtantur. Sanctitate etiam in Germania floruere fœminæ Principes, *Mathildis* uxor *Henrici I.* Germaniæ Regis & *Ottonis I.* mater, cujus eximias virtutes *Vvitikindus* lib. III. celebrat; *Editha* uxor *Ottonis I.* cujus ſanctimoniam & miracula commendat *Ditmarus*; & *Adelaïs*, ejuſdem Imperatoris conjux altera, cujus Vitam ſcripſit *S. Odilo* Cluniacenſis Abbas.

In Septemtrionalibus regionibus Antiſtites etiam ſanctiſſimos habuit Eccleſia, *Hogerum*, & *Unni* Hamaburgenſes Archiepiſcopos, necnon *Libentium*, quem *Adam Bremenſis* lib. 2. c. 19. *Virum literatiſſimum, & omni morum probitate decoratum* appellat: *S. Adelbertum* Pragenſem Archiepiſcopum, Ungarorum, Pruſſorum, & Lithuanenſium Apoſtolum & Martyrem. In Hungaria hoc ſæculo imperavit Rex Sanctiſſimus *Stephanus*, qui & Chriſtianam Religionem in Regno ſuo ſtabilivit, & Tranſſilvanos ad fidem adduxit. *Olaph* Norvegiæ Rex & inſigni pietate vixit, & Martyrii coronam adeptus eſt, occiſus à Magis, quos è ſuis ditionibus exterminare nitebatur; & poſt mortem miraculis claruit, ut *Adam Bremenſis* lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. IV. commemorat.

In Anglia decimo ſæculo pariter ſidera Sanctitatis radiarunt, *Odo*, & *Dunſtanus* Cantuarienſes Archiepiſcopi, *Oſvualdus* Vvigornienſis, *Ethelvuoldus*, & *Elphegus* Vvintonienſes. Reges etiam pietate inſignes in Anglia dominati ſunt, *Ælfredus*, *Eduardus Senior*, *Æthelſtanus*, *Edmundus*, *Edgarus*, & *Junior Eduardus*, qui novercæ occiſus inſidiis, Martyris appellationem cultúmque promeruit. Horum Principum pro Chriſtiana Religione ſtudium, amorémque in Eccleſiam, Leges Sanctiſſimæ ab ipſis conditæ teſtantur.

Hiſpanica Eccleſia, quamvis ſub Saracenorum tyrannide & infeſtationibus gemens, haud ſterilis fuiſſe & obſcura decimo ſæculo cenſenda eſt, quam ſcilicet Martyres non pauci ſanguine ſuo fœcundarunt; quam ſanctitate ſua nobilitarunt *Gennadius* Zamorenſis, *Attilanus* Aſturicenſis, & *Rudeſindus* Compoſtellanus, Epiſcopi; quam Catholici Reges *Alfonſus Magnus*, *Ramirus II.* & *Veremundus Podagricus*, pietatis exemplis illuſtrarunt.

Gallicana Eccleſia Epiſcopos eo ſæculo habuit in curandis Eccleſiæ rebus non ſegnes, ut variæ apud Troſleium habitæ Synodi teſtantur. In ea quæ anno nongenteſimo nono celebrata eſt, Remenſis Provinciæ Præſules de Græcorum confutandis erroribus iniere conſilium, ſecundùm ſanctiſſima *Sergii Tertii* Romani Pontificis monita, qui Gallicanorum Antiſtitum pro tuenda fide ſacrum ardorem noverat. Id conſtat ex Cap. XIV. cujus verba in Synopſi deſcripſimus. *Heriveum* Remenſem, & *Adalberonem* Metenſem, ſtudium reſtaurandæ diſciplinæ celebres fecit. *Radbodus* Trajectenſis Epiſcopus, *Geraldus* Aureliacenſis Comes, *Berno*, *Odo*,

Digitize

Odo, *Aimardus*, *Majolus*, & *Odilo* Cluniacenſes Abbates, *Abbo* Floriacenſis Abbas, & Martyr, *Robertus* Rex Chriſtianiſſimus, Gallicanam Eccleſiam ſanctitate eximia decimo ſæculo illuſtrarunt. Num, amabo, tot Præſules, Abbates, Principes, in omnibus occidui orbis regionibus pietate conſpicui, Fidei ac Diſciplinæ Chriſtianæ tuendæ ac promovendæ ſtudioſi, Eccleſiæ inprimis amantes, priſcam fidem adulterari paſſi eſſent, novámque introduci hæreſim, & ſiluiſſent, ac diſſimulaſſent?

II. Non minores ſanè tempeſtates excitaſſet mutatio fidei & doctrinæ circa Euchariſtiam, ſi quæ decimo ſæculo facta fuiſſet, quàm excitatæ ſunt ſuperiori ſæculo, cùm *Lutherus*, *Zuinglius*, & *Calvinus* fidem ac doctrinam quam in Eccleſia invenerant, immutare & evertere aggreſſi ſunt. Eſt enimvero longè faciliùs ſenſim ſine ſenſu in Lutheranum aut Calvinianum dogma prolabi abjectâ Eccleſiæ Doctrinâ, quàm hujuſmodi Hæreticorum repudiatis erroribus ad Eccleſiæ Catholicæ Fidem accedere; cùm ſenſus illorum dogmatibus faveant, noſtris repugnent. Cogita verò quos turbines Lutherana hæreſis in Germania, Calviniana in Galliis & in Belgio excitarint. Quot inter Theologos diſputationes? Quot libri à variis partibus editi, aut ad tuenda antiqua, aut ad aſſerenda nova dogmata? Factiones impiæ conventiculis clandeſtinis roboratæ, tandem in apertum ſchiſma eruperunt: intonuere adversùs Hæreſiarchas, eorúmque ſectatores ac fautores, Eccleſiæ Fulmina: celebrata Concilia: diſſenſiones circa dogmata obſtinatæ bella acerbiſſima inflammarunt. Et perſuadebunt *Albertinus*, *Claudius*, *La Roque* Miniſtri, viris cordatis, factam eſſe innovationem in Doctrina Eccleſiæ circa Euchariſtiam, non ſubitò, ſed ſenſim, abſque tumultu, abſque contentionibus, Eccleſiæ Regnorúmque pace haud minimùm turbata? Epiſcopos, Preſbyteros, Monachos, Laïcos de ſumma Fidei diſſentientes, quorum alii alios ut idololatras execrari, iſti illos ut hæreticos & impios fugere debuiſſent, ſi eodem affecti fuiſſent modo, quo nunc ſunt homines, ſimul communicaſſe, habitaſſe, & pacificè convixiſſe in iiſdem Eccleſiis, Cœnobiis, domibus? Neminem conatum eſſe revocare confratres & proximos ab errore? Neminem inventum qui ingenii doctrinæque vires adhiberet ad hæreſim confutandam? Neminem Præſulum anathemate damnaſſe novæ doctrinæ Auctores & Sectatores, aut de congregando Concilio ad eam exſcindendam curaſſe, antequam latiùs ſerperet? Stipitem eſſe oportet qui id ſibi perſuadeat.

III. Summum præterea omnium Scriptorum de hujuſmodi doctrinæ innovatione ſilentium, illam nuſquam fuiſſe probat, ſed è ſolo *Albertini*, *Claudii*, & *La Roque* Miniſtrorum Calvinianorum cerebro natam. Enimvero ſi à nono ſæculo præcipitante ad undecimi exordia, Chriſtianorum Fides & Eccleſiæ Doctrina circa Euchariſtiam immutata eſt, hujus immutationis auctores fuerint oportet, qui tum Eccleſiam regebant Sancti Antiſtites. Omnes qui aliquâ ſcientiæ & pietatis famâ tum in Eccleſia celebres erant, in tantæ molis opus totis viribus incubuiſſent: eorúmque ſtudia ac labores in deſtruenda, quam putabant hæreſi, in ſtabilienda & propaganda fide quam ſolam veram eſſe cenſebant, commemoraſſent & commendaſſent Auctores, qui illorum Acta literis mandarunt, vel Hiſtoriam Eccleſiæ & Imperiorum ſcripſere. Quod enim omnes in hujuſcemodi rerum ſilentium conſpirarint, abſurdiſſimum eſt. At altum eſt de hocce negotio ſilentium apud eos qui Geſta Sanctorum X. ſæculi, vel Hiſtorias ſcripſere; ſcilicet in Vita *S. Radbodi* Trajectenſis Epiſcopi, apud *Surium* die 29. Novemb. in Vita *S. Dunſtani* ab Oſberto ſcripta, apud eumdem *Surium* die 19. Maii, in Vita *S. Ethelvoldi*. ibidem die 1. Auguſti, in Vita *Bernardi* Hildesheimenſis Epiſcopi, apud *Brouverum*, in Vita *S. Remacli* à *Notgero* Leodienſi Epiſcopo ſcripta, apud *Surium* die 3. Septemb. in Vita *S. Mauri* Ceſenatis Epiſcopi, & *SS. Odilonis*, & *Romualdi* à *Petro Damiani* ſcriptis. Celeberrimorum ſui temporis Antiſtitum cum laude meminit *Ditmarus* Merſeburgenſis Epiſcopus, ſcilicet *Sigiſmundi* Halberſtatenſis lib. 1. pag. 13. *Brunonis* Virdunenſis lib. 2. pag. 23. *Geronis* Colonienſis lib. 3. pag. 28. *Udalrici* Auguſtani, quem *Gemmam Sacerdotum* vocat ibidem pag. 29. *Adalberti* Magdeburgenſis, ibidem pag. 30. *Tagmonis* ejuſdem urbis Archiepiſcopi lib. 5. pag. 58. & lib. 6. pag. 75. *Gotteſchalci* Friſingenſis lib. 6. pag. 16. & 6. *Lievizonis* Bremenſis, ibidem pag. 80. *S. Brunonis* Pruſſorum Apoſtoli & Martyris, pag. 82. *Eidi* Miſnenſis, lib. 7. pag. 91. *Bernardi* Virdunenſis ibidem. Hos verò, aut alios quos commemorat Antiſtites, laboraſſe in confutandis erroribus qui circa Euchariſtiam irrepſerant, in ſtabilienda vel propaganda *Paſchaſii* doctrina, in revocandis ad fidem præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti ſub Sacramento populis, ne leviter quidem innuit. Sanè cùm in Germanicis Eccleſiis ea ætate divinæ humanæque leges maximè vigerent, & Epiſcopi Eccleſiaſticam & Monaſticam diſciplinam curarent diligentiſſimè, incredibile eſt ipſos circa res Fidei indormiiſſe. Ipſorum vigilantiam commendat hujus Sæculi Scriptor Vvitikindus lib. 1. Annalium. *Igitur*, inquit, *cùm bella inteſtina externáque ceſſarent, Leges divinæ atque humanæ auctorali vigore pollent. Graviſque perſecutio Monachis oritur in diebus illis, affirmantibus quibuſdam Pontificibus, melius arbitrari paucos vita claros, quàm plures negligentes ineſſe Monaſteriis oportere.*

His de converſionibus populorum à priſca doctrina, ad Paſchaſianam (ut Miniſtri Calviniani loquuntur) par ſilentium eſt in Chronico *Flodoardi*, quod rerum geſtarum ab anno nongenteſimo decimo nono ad nongenteſimum ſexageſimum ſextum hiſtoriam complectitur, & in Hiſtoria Remenſis Eccleſiæ ab eodem Auctore ſcripta; in Chronico *Odoranni*, quod ab anno ſexcenteſimo ſeptuageſimo quinto ad annum milleſimum trigeſimum-ſecundum excurrit; in Annalibus *Hepidani* Monachi Sancti Galli, quos ab anno ſeptingenteſimo nono ad milleſimum quadrageſimum-quartum perduxit; in Chronico Hildesheimenſi, quod exordium ducit ab anno ſeptingenteſimo decimo-quarto, & deſinit in milleſimo centeſimo trigeſimo octavo; apud *Glabrum Rodulfum*, cujus Hiſtoria res decimo ſæculo geſtas commemorat, & initio undecimi, uſque ad annum ſcilicet milleſimum quadrageſimum-ſextum; in Chronico *Hermanni Contracti*, quod ad annum quinquageſimum-quartum ſupra milleſimum progreditur; & in Chronico *Mariani Scoti*, quod ad annum milleſimum octogeſimum-tertium continuatum eſt. Merum itaque figmentum eſt, & abſurdiſſimum quidem, quod *Albertinus*, *Claudius*, & *La Roque*, Calviniani Miniſtri, obtruſerunt de immutatione fidei & doctrinæ omnium Chriſtianorum circa Euchariſtiam decimo ſæculo.

IV. Licèt pauci admodum Sæculo X. ſcripſerint Auctores, quæ tamen reliquerunt aliqui de rebus Divinis & Eccleſiaſticis monumenta lu-

culenter probant tum credidiſſe Eccleſiam ut modò credit, & ab initio credidit, Chriſti Corpus & Sanguinem verè & reipſa in Euchariſtia ſecundùm ſubſtantiam contineri. Id probant Collationes *S. Odonis* Abbatis Cluniacenſis Lib. II. ubi poſtquam præmiſit graviſſimum eſſe illorum peccatum, *Qui Sacroſanctum Myſterium Dominici Corporis temerare præſumunt: Hoc enim beneficium majus eſſe inter omnia bona quæ hominibus conceſſa ſunt, & hoc eſſe quod Deus majori caritate mortalibus indulſit: quia in hoc Myſterio ſalus mundi tota conſiſtit. Et dum indignè tractatur, per hoc maximè divina quotidie Majeſtas injuriatur.* His, inquam, præmiſſis, multiſque de præparatione ad Sacrificium & ad Communionem præclarè dictis, multis etiam *Paſchaſii* locis ex libro de Corpore & Sanguine Domini deſcriptis, ſubdit: *Hæc & alia multò plura Paſchaſius ex dictis Patrum ad reverentiam tanti Myſterii commendandam, atque majeſtatem ejus demonſtrandam conſcripſit. Quæ ſi quis licèt ſciolus legerit, tanta, credo, diſcet, ut de hoc Myſterio parum ſe catenus cognoviſſe putet.* Cùm in probanda præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia *S. Odo* non verſetur, nec ea proferat *Paſchaſii* loca quæ ipſam evidenter adſtruunt, ſed ſolùm agat de diſpoſitionibus ad Euchariſtiam percipiendam neceſſariis, & de gravitate criminis indignè communicantium, argumento eſt unam eamdémque fuiſſe doctrinam ac fidem Chriſtianorum omnium de hoc Myſterio. Alioqui non contra indignè tractantes & ſumentes dumtaxat, ſed contra non credentes ſtylum acuiſſet; nec ſolùm impietatem hominum, ſed etiam infidelitatem arguiſſet. Sed cùm [illegible] librum commendet, ſatis ſupérque ſignificat, ſe & Eccleſiam omnem ſui Sæculi, eamdem de Euchariſtia fidem ac doctrinam tenuiſſe, quam *Paſchaſius* & Eccleſia tota ſuperiori Sæculo tenuerat. Et lib. 1. cap. XXI. ait: *Per manus juſti aut injuſti Sacerdotis Oblationem conſecrat ipſe Chriſtus, & ſicut Joannes in Homilia de Proditione Judæ diſſeruit, Nunc ipſe Chriſtus præſto eſt, & non ipſe Sacerdos Corpus Chriſti conſecrat, ſed ipſe Chriſtus per ipſum,* &c.

V. Idem probat *S. Adelaidis* Imperatricis Vita ſcripta a *S. Odilone* Cluniacenſi pariter Abbate, in quâ de pia ejus ad mortem præparatione ſic loquitur: *Tum Sacri olei Unctione peruncta, Sacramentum Dominici Corporis humiliter & devotiſſimè adorando percepit: in quem ſemper credidit & ſperavit.* Adoravit certè Euchariſtiam ex ritu & more Eccleſiæ. Adoratio autem, fidei præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia teſtimonium eſt. Credebat igitur Eccleſia decimo ſæculo Corpus & Sanguinem Chriſti reipſa ſecundùm ſubſtantiam in Euchariſtia contineri.

VI. Idem probant Antiquæ Conſuetudines Monaſterii Cluniacenſis, à *S. Udalrico* conſcriptæ undecimo cadente ſæculo, in quibus *Euchariſtia Corpus & Sanguinis Domini* perpetuò nuncupatur, & maximam ſemper non ſolùm in ipſa Sacrificii actione, ac perceptione Sacramenti, ſed in præparatione etiam omnium quæ ad illud ordinabantur, & præcipuè in confectione Hoſtiarum, Religionem ſanctiſſimæ Congregationis viros adhibuiſſe ab illius exordiis ad hæc uſque tempora, compertum eſt. Ex quibus, evidenter patet, Cluniacenſem Congregationem decimo ſæculo realem præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia credidiſſe, nec mutaſſe ſententiam orta *Berengarii* hæreſi, ut mentitur *La Roque* Miniſter, id ineptè colligens ex eo quòd die Paraſceves, poſt generalem communionem, quicquid Hoſtiarum conſecratarum reſiduum erat, à Sacerdotibus conſumeretur: & ex eo quòd Corpus Domini Sanguine intinctum Monachis qui Sacerdotes non erant, porrigeretur: cùm ejuſmodi conſuetudines nullam cum fide realis præſentiæ connexionem neceſſariam habeant, & ex earum mutatione fidei mutatio colligi ſapienter non poſſit. Sed mirum eſt quòd Miniſter ille Vitriacus colligat Congregationem Cluniacenſem non credidiſſe præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, ex eo quòd apud illam in conſuetudine poſitum eſſet, ut calix deforis tergeretur, ne fortè quid vini vel aquæ exteriùs remaneret, *& conſecratum periret:* Et quòd patena ſuper quam Domini Corpus fractum fuerat, & calix, diligentiſſimè inſpicerentur à Subdiacono *ſi quid forte vel minutiſſimum de Corpore Domini remanſiſſet.* Perire autem, & in minutiſſimas particulas dividi non convenit Corpori & Sanguini Domini vero, ſed typico, ſcilicet pani & vino. Sed ea tribui Corpori & Sanguini Chriſti metaphoricè, quæ ſpeciebus conveniunt, propter realem ipſorum ſub ſpeciebus præſentiam & intimam cum illis conjunctionem, evidens eſt. Verùm his Miniſtri argutiolis, quæ reſponſionem non merentur, dimiſſis, mirum eſt quantum ſibi in eadem pagina contradicat. Aſſerit Cluniacenſes Monachos ſententiam Eccleſiæ Romanæ de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia fuiſſe amplexos, ſtatimátque *Berengarii* opinio à Romanis Pontificibus ceu hæreſis damnata eſt. At cùm antiquas Conſuetudines Cluniacenſis Cœnobii Scriptis commendavit *Udalricus*, *Berengarii* ſententia hæreſeos damnata erat ab Eccleſia non ſemel. Itaque Cluniacenſes, ut & reliqua Eccleſia, credebant realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, ut fatetur Vitriacus Miniſter. Secum itaque pugnat, & ſapientibus omnibus ludibrium debet, cùm ex popularibus illis loquendi modis, *Si quid forte vel minutiſſimum de Corpore Domini remanſiſſet, ſi particula eſt minutiſſima, & atomo ſimilis,* & aliis ſimilibus, uſurpatis ab *Udalrico*, concludit Monachos Cluniacenſes non credidiſſe verum Chriſti Corpus in Euchariſtia contineri: hoc eſt, id non credidiſſe cùm illud credebant. Tandem cui tam religioſa cautio, ne aliquid pereat de hoſtiis & vino conſecratis, non perſuadeat ipſos exiſtimaſſe Euchariſtiam meram figuram non eſſe?

VII. Idem probatur ex *Herigero* Abbate Lobienſi, qui ſub finem decimi ſæculi floruit, in libro de Corpore & Sanguine Domini; in quo ipſum à *Paſchaſio* non diſſentire in doctrina & fide præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, in anteceſſum oſtendimus Diſſertatione X. de *Paſchaſii* Scriptis & doctrina §. 4.

VIII. Idem probat Epiſtola *Ratherii* Veronenſis Epiſcopi ad *Patricium* Sacerdotem, in qua de Euchariſtia ſic loquitur: *Sed fortè tranſitoriè accipis, aut etiam figuratè te dicere ipſe putas, dum accipienti loqueris:* Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti propitietur tibi in vitam æternam. *Quod ſi ita eſt, cæcitas tui intellectus magis eſt dolenda & inſtruenda, quàm miranda & irridenda, quâ ſcilicet præſumptionis foveam declinare neſciens, frequentare quod ignoras cujus virtutis ſit, minimè ceſſas. Sed crede, Frater, quia ſicut in Cana Galilææ vinum Dei imperio verum & non figurativum fuit ex aqua factum; ita iſtud Dei Benedictione vinum, verus & non figurativus efficitur Sanguis, & Caro panis. Quòd ſi ſapor idem manet, & color ita ſe haberi*

diſſuadent

diſſuadent tibi aliud. Credis Auctoritati Scripturæ, quæ dicit hominem de limo terræ formatum? Non dubito credere te reſponſurum. Noſti præterea dictum: Pulvis es, & in pulverem reverteris? *Novi, reor ais, & credo ita eſſe. Ergo pulvis eſt homo quem coram vides & cinis. Eſt utique, inquis, quia de limo eſt factus. Quæ igitur hæc figura limi? Nulla: Terram poti(u)s vocitem, Terra aliqua? Non aliqua, & tamen terra eſt. Quid de limi figura? Transfigurata eſt operantis ſapientiâ. Manet tamen ſubſtantia? Manet. Ita ergò, & hic manente colore atque ſapore, eadem ſapientia operante, veram Carnem & Sanguinem quod percipis eſſe crede, ſicut econtra mutata limi ſpecie hominis creatione, limi tamen ſubſtantiam manere non diffiteris. Sed cujus corporis ſit iſta, rogas, à quo ſuccіſa, & ſi deleta ipſa, & panis forſitan inviſibiliter mutatus, aut ipſe panis in carnem mutatus. Iſti etenim ſunt, ut reor, lapides quibus beſtia, id eſt, carnale cor, & animalis homo, qui non percipit ea quæ ſunt ſpiritûs Dei, lapidatur, ſi montem Myſteriorum Dei tangere præſumat. Evangelium itaque interrogemus.* Accipiens, *inquit*, Panem Jeſus, gratias egit & dedit eis dicens, Accipite & comedite; Hoc eſt Corpus meum. Similiter & Calicem poſtquam cœnavit, dicens: Hic eſt Calix Sanguinis mei, novi & æterni teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. *Habes cujus ſit Corporis Caro iſta & Sanguis, tantò certius, quantò Veritatis ejuſdem quæ loquitur voce inſtructus. De cæteris, quæſo, ne ſolliciteris, quandoquidem myſterium eſſe audis, & hoc fidei: Nam ſi myſterium eſt, non vales comprehendi: ſi fidei, debet credi, non diſcuti:* Ratherius, & qui ſupra laudati ſunt, *Odo*, & *Odilo*, vixere cum hominibus plurimis qui aliquam ætatis ſuæ partem nono ſæculo tranſegerant, vel ſaltem à Doctoribus & Sacerdotibus noni ſæculi fuerant inſtituti; viri erant doctiſſimi & piiſſimi, ut eorum Scripta teſtantur: alienum igitur eſt ab omni ſpecie veri, quòd aliam de Euchariſtia doctrinam ac fidem propoſuerint, quàm quæ ipſis tradita fuerat à noni ſæculi Doctoribus.

Objicit *Matthæus La Roque* Vitriacus Miniſter, teſtimonium *Ratherii* Veronenſis Epiſcopi, *lib. De contemptu Canonum* P. I. ubi cum verba *S. Zenonis* retulit, quibus Corporis Dominici manducatio ad ſolos Juſtos reſtringi videtur, hæc ſubdit: *De ſubſtantia verò corporali quam ſumit, cum ſit mea nunc quæſtio, mihi nunc quoque ipſi loquar, ita ſuccumbo; cùm ſit enim dignè ſumenti vera caro, panis licet quod olim fuerat, videatur, & ſanguis, quòd vinum, indignè ſumenti, id eſt, non in Deo manenti, quid ſit, nedum dicibile, incogitabile fateor mihi, &c.* Altiora te ne quæſieris, & profundiora te ne ſcrutatus fueris, *dictum putare hinc quoque mihi.* Ex quibus colligit Miniſter, non crediſſe *Ratherium* quòd Euchariſtia eſſet realiter & ſubſtantialiter vera Caro Chriſti & Sanguis: non dubitaſſet enim quin hoc eſſet impiis æquè ac juſtis.

Reſpondeo, Illum loquendi modum non ſignificare dubium *Ratherii* de reali præſentia & veritate Carnis Chriſti in Euchariſtia, & de illius ſumptione ac manducatione corporali ab impiis, ſed de ejus operatione & efficacia in ipſis. Cùm enim illis non præſtet ut in Chriſto maneant, ac in ipſis viciſſim Chriſtus maneat, nedum dicere, ſed neque cogitare ſe poſſe aſſerit, quem in illis producat effectum. Non negat igitur impios veram Carnem Chriſti recipere, ſed negat ipſis eſſe veram Carnem, ſeu illos recipere fructum veræ Carnis, ſicut ii qui dignè ſumunt. Hanc eſſe *Ratherii* mentem ſequentia demonſtrant, quæ inſigni fraude ſuppreſſit Vitriacus Miniſter. *Sed audiamus*, inquit, *quid inde quidam*, id eſt, Joannes dicat Chryſoſtomus: *Forſitan enim conjectare hinc aliquid poterimus.* Nemo, *inquit*, ſit Judas in menſa: Hoc Sacrificium cibus eſt ſpiritalis. Nam ſicut corporalis cibus, cùm ventrem invenerit adverſis humoribus occupatum, ampliùs lædit, magis nocet, nullum præſtat auxilium; ita & iſte ſpiritalis cibus, ſi aliquem reperit malignitate pollutum, magis eum perdet, non ſuâ naturâ, ſed vitio accipientis... *Auguſtinus quoque*: Quod accepit Judas bonum fuit, ſed malo ſuo bonum accepit. Non mirum ergo ſi datus Judæ panis Chriſti per quem manciparetur Diabolo, cùm videas è contrario datum Paulo Angelum Diaboli per quem proficeret in Chriſto. *Hoc itaque ſenſu mihi videtur idem eſſe hoc Sacrificium bono, quod malo: digno, quod indigno; ſed non idem præſtare. Digno videlicet, quia vitam; indigno quod tribuit mortem; digno, quod gratiam; indigno, quod iram. Ita enim & continet Pſalmus:* Adhuc, *inquiens*, eſcæ eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos: *De manna utique referens facti ſitu: quod intelligi minimè obſtat de Sacrificio Domini indignè accepto, cùm & Judæ hoc demonſtret perditio, & in ſermone Domini aliquid ſubintelligi oportere: hoc eſt*, Qui manducat Carnem meam *dignè*, & bibit meum Sanguinem *dignè*, in me manet, & ego in eo. Hæc Ratherius. Neque hic ſolùm, ſed in Synodica etiam ad Presbyteros, veram Carnem Domini ab impiis in Euchariſtia ſumi agnoſcit. *Omni ergo Dominica*, inquit, *clamat nobis Apoſtolus*, Itaque epulemur, *id eſt, Carnem Domini manducemus, & Sanguinem ipſius bibamus: ubi ſunt autem qui quotidie Miſſam celebrant, quotidie Paſcha faciunt, id eſt, Carnem Agni comedunt, & Sanguinem ejus bibunt, & ut cætera ſileam, de coitu adulterino filios & filias generant? Ubi qui heſternam ebrietatem vel crapulam, ante Altare Domini ſuper ipſam Carnem vel Sanguinem ructant Agni?*

IX. Eamdem hoc Sæculo fuiſſe Eccleſiæ Græcæ cum Romana Communione junctæ fidem, Vita *Lucæ Junioris* Anachoretæ, cujus Excerpta Combefiſius noſter Tomo II. Auctarii Bibliothecæ Patrum edidit, locupletiſſimè teſtatur. Ipſum enim quæſiviſſe refert ab Archiepiſcopo Corinthiorum: *Amabo, ô Domine, quâ nos ratione, qui propter multa peccata noſtra montes colimus ac ſolitudines, horrenda Myſteria poſſimus percipere? Vides enim ut nedum Collecta, ſed neque Sacerdos ſuppetat.* Archipræſulem verò *Lucæ* reſpondiſſe: *Bene, Pater, deque bona re ac maxima interrogaſti. Nam bonum quoque, ut aiunt, non bonum eſt, ut non bene fieri contingat. Primò igitur ac principaliter, Sacerdotem adeſſe decet. Quod ſi ille neceſſaria omnino ratione abſit, imponendum ſacræ menſæ Præſanctificatorum vaſculum, ſiquidem eſt Oratorium; ſin autem Cella, ſcamno mundiſſimo. Tum explicans velum minus, propones in eo Sacras Particulas; accenſoque thymiamate, Typicorum Pſalmos, aut Hymnum ter Sanctus cantabis, cum Symbolo Fidei: trinâque genuum flexione adorans, manus quidem contrahes, ore autem, ſacrum pretioſi Chriſti ac Dei noſtri Corpus ſumes, dicendo, Amen. Loco autem ſacri Laticis, vini poculum bibens..... Rurſum verò reliquas particulas in vaſe linteolo colliges, omnem diligentiam adhibens, ut ne margarita decidat, ac conculcetur.*

X. *Dunſtani* Cantuarienſis Archiepiſcopi, & Anglicanæ Eccleſiæ de Euchariſtia fidem ſæculo decimo, teſtantur quæ de ipſo commemorat *Osbernus* in ejus Vita. *Reverſus*, inquit, *ad Altare, panem & vinum in Corpus & Sanguinem*

Jeſu

Jeſu Chriſti immaculata benedictione convertit. Ubi verò ad benedictionem ſuper populum ventum eſt, iterum populo prædicaturus, ab Altari digreditur, & ebriatus Spiritu Dei, ſic de veritate Corporis Chriſti, ſic de futura reſurrectione & vita perenni tractavit, ut ipſius perpetis vitæ civem loqui putares. Odoni ſucceſſerat *Dunſtanus*, de quo *Vuillelmus Malmeſburienſis* Lib. 1. *De Geſtis Pontificum Anglorum* ſcribit, ipſum plurimos quorum in animis Euchariſtiæ myſterium dubia quædam excitarat, in fide præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti miraculo confirmaſſe. *Plurimos*, inquit, *de veritate Dominici Corporis dubitantes ita roboravit, ut Panem Altaris verſum in Carnem, vinum Calicis in Sanguinem propalam oſtenderet, & denuo in genuinam ſpeciem retorta, uſui humano conducibilia faceret.*

Hæc accepit *Vuillelmus Malmeſburienſis* ex vita ipſius *Odonis* ab Auctore pervetuſto ſcripta, cujus iſtud fragmentum refert Dominus *Mabillonius* in Diſquiſitione De Confeſſione Fidei ſub Alcuini nomine edita, Tom. I. Veterum Analectorum pag. 207. *Quidam Clerici maligno errore ſeducti aſſeverare conabantur, panem & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem in priori ſubſtantia permanere, & figuram tantummodo eſſe Corporis & Sanguinis Chriſti, non verum Chriſti Corpus & Sanguinem. Quorum enormem perfidiam B. Odo deſtruere cupiens, dum quadam die in conſpectu totius populi Sacroſanctis Miſſarum ſolemniis devotus intenderet, expreſſis lacrymis Dei omnipotentis potentiam in ſuo miniſterio adfore poſtulavit, quæ ad depellendos hominum errores ſubſtantivam divinorum Myſteriorum declararet proprietatem. Cùmque ad confractionem vivifici panis ventum fuiſſet, confeſtim inter manus Pontificis, fragmenta Corporis Chriſti tenentis, ſanguis guttatim defluere cœpit.* Addit hoc miraculo perculſos Clericos errorem ſuum ſtatim abjeciſſe, Pontificem verò cum ſuis in magna gratiarum actione lætitiam egiſſe; *Propterea quòd omnis error de Dominico Corpore in pectore ſuorum abolitus fuiſſet; nec ultra panem in altari poſitum verum Chriſti Corpus eſſe diffiderent, qui verum ſanguinem inde manare conſpexiſſent.* Sæculo itaque decimo *enormis perfidia errorque* cenſebatur, ſi quis de reali Præſentia Corporis Chriſti, in Euchariſtia dubitaſſet. Ex quibus occurrit non levis dubitandi ratio an Sermones Anglicè in Eccleſia per annum recitandi, & præſertim Sermo *De Sacrificio in die Paſche*, quem *Abrahamus Vuelocus* Proteſtans Anglus in Notis ad Librum V. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Gentis Anglorum Venerabilis Bedæ Anglo-Saxonicæ inſeruit pag. 462. ſint decimi ſæculi fœtus. Quamquam revera Catholicæ Doctrinæ non adverſetur ille Sermo, ſicut nec *Ratramni* liber de Corpore & Sanguine Domini, ex quo magnam partem deſumptus eſt; & eodem modo explicari poſſint quæ ex illo objicit *La Roque* Miniſter, quo expoſuimus ea quæ ex libro *Ratramni* à Miniſtris objiciuntur. Sanè Calvinianis non favent hæc Sermonis illius verba: *Quare ergo vocatur Sacra illa Euchariſtia Corpus Chriſti aut Sanguis ejus, ſi non ſit id verè quod vocatur? Panis quidem & vinum quæ per Miſſam Sacerdotum conſecrantur, rem aliam humanis ſenſibus foris oſtendunt, rémque aliam fidelibus animis intus declarant. Foris videntur panis & vinum, cùm in ſpecie, tùm in ſapore: ſunt tamen verè poſt conſecrationem Corpus Chriſti, & Sanguis ejus, per ſpirituale Sacramentum*: id eſt, ſub Sacramento, in quo modo ſpirituali exiſtunt. Idem etiam ſenſus eſt alterius Sermonis, qui *Vulſino* Epiſcopo Sariſberienſi à quibuſdam, *Ælfrico* ab aliis tribuitur, cujus fragmentum refertur ab eodem *Vueloco* in Notis ad Cap. 24. L. 4. Saxonicè & Latinè. *Dominus*, inquit, *qui conſecravit Euchariſtiam ante Paſſionem ſuam, dixitque panem Corpus ſuum fuiſſe, & vinum revera Sanguinem ſuum, ipſe quotidie conſecrat per manus Sacerdotis panem in Corpus ſuum, vinumque in Sanguinem ſuum, in Myſterio ſpirituali; ſicut in libris legimus.* Verba verò illa quæ ſequuntur: *Panis ille vividus non eſt utcumque idem Corpus quo Chriſtus paſſus eſt, neque vinum illud ſacrum Servatoris erat Sanguis, qui pro nobis fuit effuſus, in re corporali, ſed in ratione ſpirituali*: nihil aliud ſignificant, quàm non eſſe idem Corpus & eumdem Sanguinem quoad ſtatum paſſibilem quia Corpus eſt & Sanguis Chriſti à mortuis redivivi, nec ampliùs morituri: non eſſe eadem quoad modum exiſtendi, quia Chriſti Corpus non eſt in Euchariſtia viſibile, palpabile, loco circumſcriptum, membrorum ſuorum functiones exercens, ſed modo ſpirituali & ineffabili: non eſſe eadem ſecundùm ſpeciem externam, quamvis ſint eadem ſecundùm ſubſtantiam. Uno verbo, ad eum ſenſum reducenda ſunt hæc verba; quo Algerus, L. 1. Cap. XI. ait, *Poſt Reſurrectionem Corpus Chriſti ſicut incorruptibile, ita & inviſibile fuit: quia, ut ait Apoſtolus, non animale, ſed ſpiritale ſurrexit: & quale prodiit de ſepulcro, tale eſt in panis & vini Sacramento.* At licèt *ſpirituale & inviſibile Corpus Chriſti* in Euchariſtia adſtruat, docet tamen *eundem* nos Chriſtum *habere ad tuitionem noſtram in Viatico, quem ad glorificationem habituri ſumus in præmio, ut ſubſtantialiter & verè in Sacramento ſuo eſſe credatur, quo ipſe nobis, & nos ſibi unimur.* (Cap. XII.)

XI. Sub initia undecimi ſæculi execrandus error ab Eccleſia cenſebatur negatio præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia. Anno enim decimo ſeptimo ſupra milleſimum, Concilium in Urbe Aurelianenſi celebratum eſt, in quo damnati ſunt Hæretici quidam, præſente *Roberto* Rege Chriſtianiſſimo, qui inter alia errorum capita, negabant *Panem & Vinum, quod ſub Altare manibus Sacerdotum Sancti Spiritus operatione effici videtur Sacramentum, converti poſſe in Corpore & Sanguine Chriſti.* Id conſtat ex Hiſtoria iſtius Concilii *Tom. II. Spicilegii*. Idem probatur ex errore *Leotherici* Senonenſis Archiepiſcopi; qui probationem in Corpore Domini pro quibuſdam cauſis poſtulabat, id eſt, examen per Corpus Domini, non autem probationem præſentiæ realis Corporis Chriſti in Euchariſtia, ut inſcitè fingit Claudius Miniſter. Quem hujus Antiſtitis errorem Rex Chriſtianiſſimus *Robertus* iis verbis emendavit, quæ ipſum & totam Eccleſiam Gallicanam ſenſiſſe demonſtrant, Euchariſtiam eſſe ipſum Corpus Domini, non meram figuram. *Leotherico Senonenſi Archiepiſcopo* (inquit *Helgaldus* in Epitome vitæ *Roberti* Regis) *de Domino non bene ſentienti, & quærenti pro quibuſdam cauſis probationem in Corpore Domini noſtri Jeſu Chriſti, indignè tulit Rex amator bonitatis, & ſcripſit ei in his verbis: Cùm ſit tibi nomen ſcientiæ, & non luceas in te lumen ſapientiæ, miror qua ratione quæſieris, pro tuis iniquiſſimis imperiis, & pro infeſtato odio quod erga ſervos Dei habes, examinationem in Corpore & Sanguine Domini. Et cùm hoc ſit quod à dante Sacerdote dicitur:* Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit tibi ſalus animæ & Corporis; *Cur tu temerario ore & polluto dicas:* Si dignus es, accipe; *cùm ſit nullus qui habeatur dignus? Cur divinitati attribuis ærumnas corporis, & infirmum doloris humani divinæ connectis naturæ? Juro Domini fidem, Princeps Dei: Privaberis*, inquit, *honore Pontificii, niſi ab his reſipueris, &*

damnaberis

damnaberis cum eis qui dixerunt Domino, Recede à nobis. His verbis Præſul non bene doctus à Rege pio & bono ſapienter inſtructus, quievit & ſiluit à dogmate perverſo, quod erat contrarium omni bono, & jam creſcebat in ſæculo. Robertus Rex Sanctus & eruditus annos triginta decimo ſæculo vixerat, atque ab iis fuerat inſtitutus, qui ſub illius ſæculi exordia orti erant. Ipſi verò à Doctoribus noni ſæculi Chriſtianam fidem fuerant edocti. Quod adhuc evidentius eſt de Gallicanis Epiſcopis, quorum plurimi ætatis erant provectæ. Ipſos itaque non fugiebat quænam fuiſſet Eccleſiæ fides & doctrina circà Euchariſtiam nono ſæculo: & ſi quæ fuiſſet ea de re diſſenſio ſæculo decimo, ſi quid in doctrina novatum, ſi ab antiquis erroribus adducti Sacerdotes & Populi. Cùm igitur nihil hujuſmodi à Rege, aut Præſulibus dictum, aut ab Hæreticis in Concilio Aurelianenſi damnatis in ſui defenſionem prolatum Hiſtoriæ tradant, argumento eſt innovationem illam circa doctrinam & fidem de Euchariſtia X. Sæculo à Miniſtris Calvinianis ſolo veritatis obnubilandæ ſtudio eſſe confictam.

IX. Undecimo denique Sæculo *Berengarii* hæreſim, ut primùm exorta eſt, omnis damnavit Eccleſia. Qui ipſam impugnarunt Doctores *Berengario* & ejus Sectatoribus exprobarunt, quòd à fide univerſalis Eccleſiæ defeciſſent. Nullum undecimi aut decimi Sæculi Auctorem laudarunt Hæretici ut ſui patronum erroris. A ſuis Paſtoribus hanc ſe doctrinam accepiſſe nemo illorum dixit: ſed præſidium omne ſuum in aliquibus *S. Auguſtini* locis, & in libro *Joannis Scoti Erigenæ* pene collocabant. Catholicis exiguum numerum ipſis objicientibus non reſponderunt ſe tunc quidem paucos eſſe, at initio decimi Sæculi ſuam in Eccleſia prævaluiſſe doctrinam, ſuique dogmatis aſſertores fuiſſe & numero & merito longè ſuperiores. Nullus ſcilicet inter Berengarianos *Albertinus* erat, nullus *Claudius*, nullus *La Roque* homines perſpicaciſſimi, qui, ſi ſuperis placet, de rebus decimo Sæculo geſtis feliciùs vaticinentur, quam eas cognoverint undecimi Sæculi non admodum provecti homines, qui partem ætatis decimo Sæculo tranſegerant, vel fuerant educati & inſtituti à parentibus & magiſtris qui ſub initia decimi Sæculi vixerant. Hinc apparet vanitas illius inſomnii recentiorum Miniſtrorum.

Quænam autem eſſet Eccleſiæ totius de Euchariſtia fides ſub hæreſeos Berengarianæ exordia, conſtat primò ex *Fulberto* Carnotenſi Epiſcopo, cujus auditor fuerat *Berengarius*, Epiſtola 1. ad Adeodatum. *Tria*, inquit, *nobis ſunt ad profectum Chriſtianæ Religionis propoſita, ſed ad conſummatam juſtitiam perinde neceſſaria, ut in his tota humanæ ſalutis ſumma conſiſtat. Horum primum eſt intelligere, & firmiter tenere myſterium Trinitatis, & unius veritatem deitatis. Secundum, ſalutaris Baptiſmi rationem noſſe vel cauſam. Tertium, in quo duo vitæ Sacramenta, id eſt, Dominici Corporis & Sanguinis continentur. In his tribus multi nimis carnaliter intuentes, dum plus carnalem ſenſum quàm fidei arcana myſteria contemplantur, in abruptum pernicioſi erroris præcipitium devoluti, nec rerum veritatem, nec Sacramentorum virtutem percipiunt: & ideo ab unitate Eccleſiæ diviſi, dum fieri nolunt diſcipuli veritatis, magiſtri fiunt erroris.*

Et infrà: *Chriſtus adversùs quotidianas noſtræ prolapſionis offenſas, Sacrificii placabilis nobis providit expiamenta, ut quia Corpus ſuum, quod ſemel pro nobis offerebat in pretium, paulò poſt à noſtris viſibus ſublaturus fuerat in cælum, ne ſublati corporis fraudaremur præſenti munimine, Corporis nihilominus & Sanguinis ſui pignus ſalutare nobis reliquit, non inanis myſterii ſymbolum, ſed compaginante Spiritu Sancto Corpus Chriſti verum, quod quotidiana veneratione ſub viſibili creaturæ forma inviſibiliter virtus ſecreta in ſacris ſolemnibus operatur. De quo ſub hora Paſſionis ſuæ ipſe familiaribus ſuis ait* Hoc eſt Corpus meum. Hic eſt Sanguis meus Novi Teſtamenti, qui pro vobis fundetur. *Et alibi:* Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in eo. *Quâ veri Magiſtri Auctoritate animati, dum Corpori & Sanguini ejus communicamus, audenter fatemur nos in Corpus illius transfundi, & ipſum in nobis manere. In nobis ipſum manere dico, non ſolùm per concordiam voluntatis, ſed etiam per naturæ unitæ veritatem. Si enim Verbum Caro factum eſt, & nos verè Verbum Carnem cibo Dominico ſumimus, quomodo non naturaliter Chriſtus in nobis manere exiſtimandus eſt: Qui & naturam carnis noſtræ jam inſeparabilem ſibi homo natus aſſumpſit, & naturam carnis ſuæ ad naturam æternitatis ſub Sacramento nobis communicandæ Carnis admiſcuit?* .... Et infrà: *Si ergo Deum omnia poſſe credis, & hoc conſequitur ut credas; nec humanis diſputationibus diſcernere curioſus inſiſtes, ſi creaturas quas de nihilo potuit creare, has ipſas multò magis valeat in excellentioris naturæ dignitatem convertere, & in ſui Corporis ſubſtantiam transfundere.*

Idem probat Epiſtola *Adelmanni* Scholaſtici, ad *Berengarium*, cum quo ſub *S. Fulberti* diſciplina Sacris Litteris ſtuduerat. *Ecce*, inquit, *ſcandalum, vel potius ſcandala, quæ occurrunt in ſemitis Hæreticorum viam pacis Catholicæ noſſe recuſantium. Avertat Dominus à te, Sancte Frater, ſemitas tales, & mendaces oſtendat, qui famam tuam tam fœda labe maculare nituntur, ſpargentes uſquequaque ut non ſolùm Latinas, verùm etiam Teutonicas aures inter quos diu peregrinor, repleverint, quaſi te ab unitate Sanctæ Matris Eccleſiæ divulſeris, & de Corpore & Sanguine Domini, quod quotidie in univerſa terra ſuper ſanctum Altare immolatur, aliter quàm Fides Catholica teneat, ſentire videaris. Hoc eſt, ut illorum de te dictis utar, non eſſe verum Corpus Chriſti, neque verum Sanguinem, ſed figuram quamdam & ſimilitudinem.* At ſi in Germania, Italia, & Gallia multi fuiſſent ante *Berengarium* realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia negantes, qui dogma iſtud à ſuis Paſtoribus didiciſſent, ut *Claudius* Miniſter contendit, non adeo *Adelmannium*, & Germanos omnes commoviſſet perlatum ad ipſos de Berengariano dogmate nuntium.

Idem probat Epiſtola *Hugonis* Lingonenſis Epiſcopi ad *Berengarium*, quâ ſic ipſum convenit: *Dicis in hujuſmodi Sacramento Corpus Chriſti ſic eſſe, ut panis & vini natura & eſſentia non mutetur: Corpúſque quod dixeras crucifixum, intellectuale conſtituis. In quo evidentiſſimè patet quòd incorporeum confiteris. Quâ in re univerſalem Eccleſiam ſcandalizas, ipsúmque tuum offendis Auctorem, qui palpabile obtulit quod incorporeum affirmas .... Ne ultra quæſo argumenteris de omnipotentia divina. Sicut enim non capis, quomodo Verbum Caro factum ſit, ſic non potes capere quomodo panis iſte mutetur in Carnem, & vinum in Sanguinem transformetur, niſi te docuerit omnipotentiæ fides. Alioquin luctaris cum Deo, ſed non in brachiis Patriarchæ: ſed neque cum aurora: imò etiam tota tua hæc luctatio nocturna eſt, magiſque videtur eſſe inſidioſè luctantis, quàm amicabiliter amplexantis .... Deſiſte ergo fore erroris miles, deſiſte impugnare cæleſte Myſterium: perpende quòd Dei voluntas & verbum omni naturæ ſupereminet: & qui in facturis potens eſt, potentem*

transformare credas, ſicut ſcriptum eſt: Mutabis ea, & mutabuntur. *Dei enim velle pro facto eſt. Exue igitur erroris involucrum, & caſto fidei velamine in mentem para. Memorare quod in Ambroſio legitur de Sacramentis:* * *Quia Corpus quod conficimus, ex Virgine eſt.*

* Lib. de Initiandis Cap. 9.

Idem probat Epiſtola *Deoduini* Leodienſis Epiſcopi ad *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum. *Fama*, inquit, *ſupremos Galliæ fines prætergreſſa totam Germaniam pervaſit, jámque omnium noſtrum replevit aures, qualiter Bruno Andegavenſis Epiſcopus, item Berengarius Turonenſis, antiquas hæreſes modernis temporibus introducendo, adſtruant Corpus Domini non tam corpus eſſe, quàm umbram & figuram Corporis Domini*, &c. Et infra, ſcribit non eſſe neceſſarium Concilium ad illam hæreſim damnandam. *Tunc quippe*, inquit, *Hæretici neceſſariò audiendi fuerunt, quando & hæ ipſæ, & hujuſmodi quæſtiones, utpote quæ nondum ad unguem diſcuſſæ fuiſſent, in dubium venire potuerunt, ut per congreſſum certaminis pateſceret utra pars ſtaret pro defenſione veritatis. Quod idem nunc profectò fieri non oportet, quia creberrimis SS. Patrum Conciliis, tum etiam venerabilium Doctorum clariſſimis ſententiis ita omnia ſunt eliquata, ut ne minimum quid reſederit de omni fæce dubitationis.*

Idem probat Epiſtola *Gozechini* Scholaſtici Moguntini ad *Valcherum* Scholaſticum Leodienſem, ſuum olim Diſcipulum, à Dom. *Mabillonio* edita Tom. IV. *Veterum Analectorum*, in qua de Berengario tum hæreſim diſſeminante ita ſcribit: *Quidam verò facti ſuæ cujuſdam inſtitutionis Pſeudomagiſtri, dum certum ignorant præſepe, nec in ſua quæ non habent, ſe poſſunt recipere hàc illuc per villas, pagóſque, urbeſque circumcurſant, novas Pſalterii, Pauli, Apocalypſis Lectiones tradunt: juventutem novorum cupidam, levitatis pediſſequam, Diſciplinæ refugam, poſt ſe per voluptatum declivia trahunt; reverentiam Diſciplinæ, ſubjectionem obedientiæ, obſervantiam Religionis, poſtremò omnia Regularis Vitæ munia, perditiſſima morum corruptione confundunt. Et ne fortè me putes in hujuſmodi derogantis linguæ tela dirigere, & novorum, immò meliorum ſugillationem invidioſè texere, non omninò credas verbis meis, crede potiùs oculis & auribus tuis. Vide ſi placet quàm ſana doctrina, quàm ſalubris Diſciplina Theologi de Turonenſi emergant Academia, cui præſidet ille Apoſtolus Satanæ Berengarius. Vide, inquam, quàm peſtilentes, immò letiferi ſcorpiones & reguli de cavernis erumpant totius noſtri temporis Babylonia: Qui Hæreſiarchæ ſui muſto ebrii, & veneno delibuti, de ſacris ſacrilegas introducunt novitates quæſtionum, ad nihil utiles niſi ad ſubverſionem audientium, quorum ſermo ut cancer ſerpit; quia ſcientia quæ inflat, non ædificat, ſed ſubvertit. Iſti de rebus ſacroſanctis, de cœleſtibus ſcilicet Sacramentis, quæ Sancti Patres; quoties ad ea ſe audebat tractatus eorum attollere, videntes ea non ſolum ſermonem, ſed etiam humanam ſuperare rationem, & reverenter, ut oportébat, attingebant, & ubi opus erat, habentes clavem David, ſubtili diſcretione aperiendi & claudendi, quantùm ad ſobrietatem ſapientibus ſatis eſſet, ea Catholicè exponebant. De his, inquam, rebus & Sacramentis & novas cudunt à Fide intelligentias, & ipſa Sacramenta cœleſtia, quæ in Altari conſecrantur, dicentes umbram eſſe, non veritatem (quod lingua refugit, & auditus perhorreſcit) obnoxia contendens ventri & ſeceſſui juxta naturæ neceſſitatem; quæ ſcilicet natura Dominus in fœdere humanæ reconciliationis omnipotentiâ ſuâ Sacramentum fecit, & Chriſtianæ Animæ eſcam ſpiritualem, ut in æternum vivat, dedit. Iſti eumdem Agnum Paſchalem, qui eadem Sacramenta in ſeipſum mirabiliter transformans, nobis condidit & conſecravit, crudum vel coctum aquâ, non aſſum igni comedunt; & quod ejus reſiduum eſt & ſemper erit (quia nullus unquam mortalis quantumlibet ſciens ad incarnati Verbi arcanum plena intelligentiâ in hac vita penetrare potuit aut poterit) igni non comburunt.... Hanc mortiferi dogmatis peſtem ab Eccleſia ſua Chriſtus Jeſus radicitus evellat, priùs quàm modicum fermentum totam maſſam corrumpat.*

Idem conſtat ex *Durando* Troarnenſi Abbate, Lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, Parte II. *Sed valde*, inquit, *incompetens videtur & abſurdum, ut abjecti, ſpurcique homines, qui neque honeſtate vitæ, neque ſcientiæ utilitate aliquod Eccleſiæ Catholicæ contulerunt emolumentum, eatenus convaleſcant, ut tot Patribus atque Doctoribus, quorum vitâ hactenus & inſtitutione florere dignoſcitur Fides Orthodoxa; prædicatione quoque & inſtantia ſuccreviſſe, fructum ſui laboris auferant........ Abſit autem ut tam perverſis, & à veritate ipſa tantùm averſis pari jungamur perfidia, atque in ſancta Dominici Corporis ac Sanguinis Communione minùs aliquid fateamur, quàm Catholica per univerſum orbem prædicat Eccleſia. In qua revera tam vera Chriſti caro, veruſque ſanguis exiſtit, quàm verax eſſe ipſe Chriſtus probatur qui ea prior ſanctificavit, ſuiſque demum auctoritatem formámque ſanctificandi ſua poteſtate conceſſit.*

Idem conſtat ex *Lanfranco*, Cap. XXII. Libri de Corpore & Sanguine Domini. *Si verum eſt*, inquit, *quod de Corpore Chriſti tu credis & adſtruis, falſum eſt quod ab Eccleſia ubique gentium de eadem re creditur & adſtruitur. Omnes enim qui Chriſtianos ſe & eſſe & dici lætantur, veram Chriſti carnem, verumque ejus Sanguinem, utraque ſumpta de Virgine, in hoc Sacramento ſe percipere gloriantur. Interroga univerſos qui Latinæ linguæ noſtrarumve litterarum notitiam perceperunt. Interroga Græcos, Armenos ſeu cujuſlibet nationis Chriſtianos quoſcumque homines. Uno ore hanc fidem ſe teſtantur habere. Porro ſi univerſalis Eccleſiæ fides falſa exiſtit, aut nunquam fuit Catholica Eccleſia, aut periit. Nihil autem efficacius ad interitum animarum, quàm perniciosus error. Sed non fuiſſe, aut periiſſe Eccleſiam, Catholicus nemo conſenſerit.* Et Cap. 23. *Adverſus tam clara ipſius Domini, & Sancti Spiritûs ejus ab Eccleſia, & de ſtatu Eccleſiæ teſtimonia objicis tu, & objiciunt qui à te decepti, alios decipere moliuntur. Itaque dicitis: Prædicatum eſt Evangelium in omnibus gentibus, credidit mundus; facta eſt Eccleſia, crevit, fructificavit, ſed imperitiâ malè intelligentium poſtea erravit, & periit: in nobis ſolis, & in his qui nos ſequuntur, ſancta in terris Eccleſia remanſit. Hanc ſacrilegam vanitatem evertit Evangelica veritas, & Prophetarum atque Sanctorum Patrum non violanda Auctoritas..... Falſum eſt igitur quod de Corpore Chriſti à te creditur & adſtruitur. Ergo vera ejus caro quam accipimus, & verus eſt ejus Sanguis, quem potamus.* In confeſſo igitur erat, cùm apud Catholicos, tum apud Berengarianos, hanc fuiſſe ante *Berengarium* unam Eccleſiæ univerſalis fidem, quod Chriſti Caro & Sanguis reipſa verè & ſecundùm ſubſtantiam in Euchariſtia contineantur. Circa quam fidem ſi novatum aliquid ſæculo decimo ſuſpicati fuiſſent, id ante omnia objeciſſent.

Idem conſtat ex *Guitmundo* Archiepiſcopo Averſano Lib. III. *De Euchariſtiæ Sacramento*, in quo Berengarianos totius pariter Eccleſiæ perpetuo conſenſu in fide præſentiæ realis Corporis

poris & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia prenuit *Dum*, inquit, *attendimus quam favorabiliter ubique tanto tempore mundus iſta ſuſceperit, quæ fuerit hactenus Catholica Fides de Corpore Domini, latere non poteſt. Tanti quippe temporis ſummè docti ſanctique Pontifices, eruditi Religioſique Abbates, Monachi, Clerici, univerſuſque populus Dei ſi contraria rectæ fidei iſta cognoverant, quare non damnaverunt? Quare non deſtruxerunt, quare vel legi non prohibuerunt? Atqui ipſi ea legerunt, ipſi dilexerunt, ipſi ob ædificationem fidei legenda uſque hodie tradiderunt. Omnes favere, nemo auditus eſt, nemo lectus eſt refragatus. Non igitur contra fidem rectam eſſe ſentiebant. Eamdem igitur fidem de Corpore Domini omnes tenebant. Aut igitur iſtis omnibus Umbratici noſtri correcti conſentiant: aut iſtos omnes contra ſe teſtes irrefragabiles damnandi perſentiant.*

Et infrà: *Si illud quod ſemper Eccleſia tenuit, nullis munitum Conciliis, Apoſtolicum eſt; quantò magis illud quod & ſemper tenuit; & multis eſt Conciliis Generalibus confirmatum, ex Apoſtolica Auctoritate traditum eſſe credendum eſt? Sed panem & vinum Altaris Domini in Corpus & Sanguinem Chriſti ſubſtantialiter commutari (non ſicut delirat Berengarius, Corporis & Sanguinis Domini figuras tantum eſſe & umbras, aut intra ſe latentem Chriſtum tegere) univerſalis Eccleſiæ conſenſione roboratum eſt. Secura igitur voce, gubernante Domino Deo noſtro & Salvatore Jeſu Chriſto, id à nobis aſſeri poteſt........ Notiſſimum namque eſt hoc tempore, prinſquam Berengarius inſaniiſſet, hujuſmodi veſanias numquam fuiſſe. Sed ex tempore Chriſti Eccleſia in Apoſtolis & Apoſtolorum Diſcipulis fuit: ſed neque poſtea umquam defuit. Mentiretur enim Scriptura per Prophetas clamans:* « Et regni ejus non erit finis. » *Mentiretur & ipſa Veritas quæ ait:* « Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi. » *Sed abſit hoc ut mentiri poſſit Veritas vel in verbis propriis, vel in tantis teſtibus ſuis. Numquam igitur poſt Chriſtum Eccleſia Chriſti eſſe ceſſavit. Non ſunt igitur Eccleſia Chriſti. Aut certè ſi ſe à Chriſto cœpiſſe, & hucuſque perſeveraſſe, impudentiſſimè mentientes dicunt; oſtendant juxta Danielis vaticinium, quatuor principalia Regna mundi ſe contriviſſe, oſtendant ſe orbem terrarum impleviſſe...... Quapropter Eccleſia noſtra à Chriſto fundata, non à Berengario, neque incœpta à Turonis vel Andegavis; ſed ſicut præcepit Chriſtus, & Prophetæ prædixerunt, ab Hieroſolymis, in æternum valeat; Berengariana verò veſania ad Eccleſiam Chriſti non pertinens, in æternum confuſa conticeſcat.* Legatur Volumen primum *De Perpetua Fide Eccleſiæ Catholicæ circa Euchariſtiam*, Gallico idiomate à viro doctiſſimo *Antonio Arnaldo* conſcriptum adversùs *Claudium* Miniſtrum Calvinianum, toto libro IX.

DISSERTATIO XVI.

De Exauctoratione Joannis XII. à Romana Synodo.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Joannes XII. à Romana Synodo anno DCCCCLXII. *legitimè fuerit exauctoratus.*

Hujus Synodi hiſtoriam expoſuimus in Synopſi noſtra, Cap. I. Articulo XXI. quam legitimam fuiſſe & *Joannem XII.* jure depoſuiſſe, ac in ejus locum ſubſtituiſſe *Leonem VIII.* non dubitavit Auctor Appendicis ad Hiſtoriam *Luitprandi*, quæ ſex poſtrema libri VI. Capita complectitur. Non dubitarunt alii qui ipſum ſecuti ſunt, & Imperatoribus, vel Synodis particularibus plus æquo tribuerunt. Dubitavit *Otto Friſingenſis* lib. VI. cap. XXIII. ubi prudenter admodum ſcribit: *Otto miſſa legatione Papam revocat, ſed eo venire nolente, collectâ Synodo Epiſcoporum, Leonem ei in Pontificatu ſubſtituit. Quæ omnia utrum licitè an ſecus acta ſint, dicere præſentis non eſt operis. Res enim geſtas ſcribere, non geſtarum rerum rationem reddere propoſuimus. Inveni tamen in quibuſdam Chronicis, ſed Teutonicorum, præfatum Joannem reprehenſibiliter vixiſſe, & ſuper hoc frequenter ab Epiſcopis, aliiſque ſubditis ſuis conventum fuiſſe. Cui rei durum videtur fidem accommodare, &c.* Nos verò in dubium minimè revocamus, quin *Joannes XII.* fuerit nequiſſimus Pontifex: nec fugere hanc quæſtionem volumus, utrum legitimè fuerit depoſitus; ſed eam breviter diſcutere in animo eſt.

PROPOSITIO.

Exauctoratio Joannis XII. in Synodo Romana anno DCCCCLXII. *illegitima fuit. Unde qui ipſi ſubſtitutus eſt Leo VIII. Antipapa cenſendus eſt.*

Multis probat Illuſtriſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens omnia in illa Synodo contra juris ordinem acta fuiſſe, adeóque memorati Pontificis exauctorationem nullam fuiſſe & irritam. 1. Non fuiſſe teſtium ſufficientem numerum obſervat. Sed numerum LXXII. teſtium neceſſarium perperam arguit ex Synodo Sinueſſana ſuppoſititia in cauſa *Marcellini*. Meliùs dixiſſet nullos fuiſſe teſtes legitimos, ſed eoſdem accuſatores, & teſtes, & de uno eodemque crimine vix plures teſtimonium tuliſſe. 2. Sententiam latam non fuiſſe poſt trinam citationem; ſed bis dumtaxat fuiſſe vocatum, nec ullas datas eſſe inducias. 3. Epiſcopos ab Imperatore poſtulaſſe ut *Joannes* è Sede Apoſtolica expelleretur, aliúſque in ejus ſufficeretur locum, quod in Principis Laïci non erat poteſtate. 4. Nullam fuiſſe latam Sententiam, ſed una brevíque Imperatoris interlocutione tantum negotium confectum eſſe. 5. Conciliabulum potiùs, quàm legitimum Concilium dicendum eſſe, quod abſque Pontificis conſenſu coactum eſt. Nam Epiſcopi quotquot Romanæ Synodo in *Symmachi* cauſa aderant, conteſtati ſunt Synodum ab alio quàm ab ipſo, in cauſa etiam propria, convocari jure non potuiſſe. *Memorati Pontifices*, (ut habent illius Synodi Acta) *ſuggeſſerunt; ipſum, qui dicebatur impetitus, debuiſſe Synodum convocare, ſcientes quia ejus Sedi primùm Petri Apoſtoli meritum vel Principatus: deinde, ſecuta juſſione Domini,*

Conciliorum venerandorum Auctoritas, ſingularem in Eccleſiis tradidit poteſtatem.

Sedis Apoſtolicæ Præſules ſuo ſine quæſtione Deus reſervavit arbitrio.

Sed ratio palmaris ea eſt, quòd Superior ab inferiori judicari non poſſit. Id Antiſtites Romanæ Synodi in Symmachi cauſa congregatæ conteſtati ſunt dicentes: *Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem minorum numquam ſubjacuiſſe Judicio.* Quod & *Ennodius* in Apologetico confirmat. *Aliorum fortè hominum cauſas*, inquit, *Deus voluit homines terminare: ſed Sedis iſtius Præſules ſuo ſine quæſtione reſervavit arbitrio. Voluit Beati Petri Apoſtoli Succeſſores cœlo tantùm debere innocentiam.* Id etiam confirmat *Avitus* Viennenſis Epiſcopus in Epiſtola nomine Gallicanorum Antiſtitum ſcripta ad Senatores Urbis Romæ dicens, Symmachum Papam, *Si ſæculo primùm fuerat accuſatus, Conſacerdotum ſuorum ſolatium potiùs, quàm recipere debuiſſe Judicium. Quia ſicut ſubditos nos eſſe terrenis Poteſtatibus jubet Arbiter cæli, ſtaturos nos ante Reges & Principes in quacumque accuſatione prædicens: ita non facilè datur intelligi, quâ vel ratione, vel lege ab inferioribus eminentior judicetur. Nam cùm celebri præcepto Apoſtolus clamet Accuſationem vel in Preſbyterum recipi non debere, quid in Principatum generalis Eccleſiæ criminationibus liceret cenſendum eſt? ...... In Sacerdotibus cæteris poteſt, ſi quid fortè nutaverit, reformari: At ſi Papa urbis vocatur in dubium, Epiſcopatus jam videbitur, non Epiſcopus vacillare.* Lege Diſſertationem I. in Hiſtoriam Sæculi VI. Hoc fundamento, quòd ſcilicet major à minori judicari non debeat, nitebatur *S. Cyrillus* Alexandrinus Patriarcha, cùm in Concilii Epheſini Actione IV. de temeraria & præcipiti adversùm ſe & *Memnonem* Epheſinum à *Joanne* Patriarcha Antiocheno lata depoſitionis Sententiâ, oblatô libellô conqueritur; nempe quòd adversùs *Majorem Thronum* pronuntiaverit. Sedes enim Alexandrina ſuperiorem locum præ Antiochena obtinebat, juxta Nicænam Synodum. Rationem illam non ſprevit Epheſina Synodus: immò ut vitium iſtius Sententiæ *Celeſtino I.* Pontifici Maximo probaret, hinc oritura diſcordiarum ſemina perſcribit, *Si majores Sedes* injuria afficiendi facultas detur (ut patet ex Epiſtola Synodi ad *Celeſtinum*, quæ extat Actione V.) In eamdem ivere Sententiam Calchedonenſes Patres, cùm inter præcipuas damnati *Dioſcori* cauſas hanc protulere, quòd excommunicationem adversùs eum deſignaſſet, *cui vineæ cuſtodia à Domino credita eſt, quique indefeſſam unienda Eccleſiæ curam gerit*: id eſt, adversùs Romanum Pontificem; ut conſtat ex Relatione Concilii ad *S. Leonem*. Quam *Dioſcori* inſolentiam depoſitione ulti ſunt Patres: adeo ut *Anatolius* Conſtantinopolitanus dixerit: *Propter fidem non eſt damnatus Dioſcorus, ſed quia excommunicationem fecit Domno Archiepiſcopo Leoni.* Quibus ex momentis colligitur, Sedem Romanam, quæ omnium prima eſt, à cæteris Epiſcopis judicari non poſſe: Non potuit ergo Romana Synodus ex quibuſdam ſolùm Italiæ & Germaniæ Epiſcopis congregata *Joannem XII.* Pontificem Maximum judicare, & deponere.

Sedes Apoſtolica, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum, à nemine judicatur.

Id confirmatur ex Purgatione Canonica *Leonis III.* qui cùm variorum criminum accuſatione peteretur, ea de cauſa coacta eſt Romana Synodus præſente *Carolo Magno*, & Francorum Proceribus, atque plurimis cùm Italiæ, tum Galliarum Epiſcopis, qui has in voces erupere, teſte *Anaſtaſio Bibliothecario*, in Vita Leonis III. *Nos Sedem Apoſtolorum, quæ eſt Caput omnium Dei Eccleſiarum, judicare non audemus. Nam & ab ipſa nos omnes, & ab ejus Vicario judicamur:*
A *Ipſa autem à nemine judicatur, quemadmodum antiquitus mos fuit. Sed ſicut ipſe Pontifex cenſuerit, canonicè obedimus.* Temerè igitur Synodus Romana *Joannem XII.* depoſuit.

Confirmatur iterum quod multis jam momentis probatum eſt, Synodum, de qua agimus, *Joannis XII.* exauctorationem temerè aggreſſam fuiſſe, ex Concilio Romano *ſub Adriano II.* in quo Patres ita locuti ſunt: *Romanum Pontificem de omnium Eccleſiarum Præſulibus judicaſſe legimus; de eo verò quemquam judicaſſe non legimus. Licèt enim Honorio ab Orientalibus poſt mortem Anathe-*
B *ma ſit dictum; ſciendum tamen eſt, quia ſuper hæreſi fuerat accuſatus, propter quam ſolùm licitum eſt minoribus Majorum ſuorum motibus reſiſtendi, vel pravos ſenſus liberè reſpuendi.* Cùm itaque *Joannes XII.* hæreticus non fuerit, nec hæreſeos accuſatus, non licuit Italis & Germanis quibuſdam Epiſcopis in Romana Synodo congregatis, illum judicare ac exauctorare.

Denique idem confirmatur Auctoritate Synodi VIII. Oecumenicæ Canone XXI. cujus hæc ſunt verba: *Si quis aliqua ſæculi Poteſtate fruens, vel potens pellere tentaverit præfatum Apoſtolicæ Ca-*
C *thedræ Papam, aut aliorum Patriarcharum quemquam, Anathema ſit. Porro ſi Synodus Univerſalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de Sancta Romanorum Eccleſia quævis ambiguitas & controverſia; oportet venerabiliter, & cum convenienti reverentia, de propoſita quæſtione ſciſcitari, & ſolutionem accipere, aut proficere: non tamen audacter Sententiam dicere contra Summos Senioris Romæ Pontifices.* Multò minùs id potuit Synodus & numero & merito infra Oecumenicam longè poſita, qualis ea eſt quæ contra *Joannem XII.* congregata eſt.

D Ex his omnibus liquet, iniquam fuiſſe, & contra Canones tentatam *Joannis XII.* exauctorationem, adeòque *Leonem* qui dictus eſt VIII. ejus in locum ſuffectum, ex albo Romanorum Pontificum expungendum eſſe, quamvis Auctores plerique coævi, legitimum Pontificem ipſum dixerint, maximè Germani, *Ottoni* Imperatori ut adularentur; & legitimum Concilium cenſuerint, à quo exauctoratus eſt, ut Continuatores *Luitprandi* & *Reginonis*, quos Farfenſis Monaſterii Chronographus Anonymus, *Sigebertus, Martinus Polonus, Blondus Flavius* lib. 3. Decade 2. *Platina*, *Hartmannus Schedelius* in Ætate VI. Mundi, *Philippus Bergomas* in Supplemento
E Chronicorum, lib. 11. *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi, *Onuphrius* Annotatione in Benedicti V. Vitam, *Papyrius Maſſo* lib. IV. de Epiſcopis Urbis, in Joanne XII. *Dominicus Tempeſta* in lib. de Vitis Pontificum, & alii quos appellat *Launoius* in Epiſtola ad *Ludovicum Mareſium*: quamquam hi plerique omnes rem ut geſta eſt, commemorant, an rectè geſta ſit non expendunt. Sanè major eſſe debet Synodi Auctoritas in quâ reſciſſa ſunt Acta Synodi contra *Joannem XII.* & damnatus *Leo VIII.* ſe pro Pontifice gerens, quam Synodi contra *Joannem* habitæ. Illam enim Imperator moderabatur, ipſe Actor, teſtis, & Judex: hanc
F Pontifex, vitioſus quidem, ſed non ideo Auctoritate ſumma in Eccleſia privatus. Prior contra Canones omnia perperam egit: immò & propoſitionem contra fidem aſſeruit, Pontificem ſcilicet improbum ligandi & ſolvendi poteſtatem amittere: *Judas*, inquit, *quamdiu bonus inter Diſcipulos fuit, ligare atque ſolvere valuit: poſtquam verò cupiditatis veneno homicida factus, Vitam occidere voluit, quem poſtea ligatum ſolvere, ſolutum ligare potuit, niſi ſeipſum, quem infeliciſſimo laqueo ſtrangulavit?* At Synodus contra *Leonem VIII.* nuncupatum habita, Canones ſecuta

Synodus contra Joannem XII. congregata non ſolum contra Canones egit, verùm etiam propoſitionem contra fidem aſſeruit.

ſecuta eſt, & præcedentium Conciliorum exempla, *Leonem* deponendo, *Mœchum*, & *Neophytum* depoſuit, ut *Photium* Octava Synodus; *Mœchum*, qui uxorem alienam, ſcilicet Romanam Eccleſiam vivente viro, *Joannes* ſcilicet XII. Papa, uſurparat; *Neophytum*, qui ſubitò abſque probatione & interſtitiis, ad omnes Ordines, & ad omnium Ordinum apicem, Summum nempe Pontificatum provectus fuerat. Prima Synodus Eccleſiæ ingenium nullatenus ſapit, altera ſapit prorſus. Prima tumultuosè habita, ſecunda ordinatè.

Unus *Launoius* in memorata ad *Mareſium* Epiſtola aſſerit Concilium Romanum quo damnatus eſt *Leo VIII.* pro Pontifice ſe gerens, ſuppoſititium eſſe. Argumento, ut ſolet, negativo ſolùm utitur: quòd nempe *Luitprandi*, & *Reginonis* Continuatores, *Flodoardus*, Farſenſe Chronicon, *Sigebertus* ad exemplar Gemblacenſis Cœnobii recenſitus, *Martinus Polonus*, *Blondus*, *Trithemius*, *Onuphrius*, *Platina*, &c. illius Concilii non meminerint. At *Launoium* Vaticanum iſtius Concilii exemplar antiquitate venerandum refellit, ex quo ejus acta edidit *Baronius* ad annum DCCCCLXIV. quæ Acta nec ipſi Centuriatores Magdeburgenſes in dubium revocare auſi ſunt, adeo ſapiunt antiquitatem. Unde exemplar *Sigeberti* probæ notæ à Baronio laudatum iſtius Concilii hiſtoriam ſummatim recenſet, ipſiúſque meminit *Vincentius Bellovacenſis*, Speculi Hiſtorialis lib. XXIV. Cap. LXXXVI.

Launoii objectionibus reſpondetur.

Objicit Launoius cum Papirio Maſſono, *Cedrenum & Curopalatam*, qui *Joannem XII. ad omnem laſciviam ac malum propenſum, ab Ottone Imperatore expulſum, aliúmque Eccleſiæ Paſtorem conſtitutum* ſcribunt. Addit Puellæ Saxonicæ teſtimonium in Hiſtoria *Ottonis* Poëticè ſcripta. En carmina cauſam *Joannis XII.* ſpectantia:

Summum Pontificem quædam perverſa parantem,
Ejus nec monitis dignantem credere crebris,
Sedis Apoſtolicæ fraudari fecit honore,
Conſtituens alium Rectoris nomine dignum.

Reſpondemus, *Cedreno*, *Curopalati*, & Poëtæ Saxonicæ, ſicut & Continuatoribus *Luitprandi* & *Reginonis*, nos credere de perditis *Joannis XII.* moribus, & de Synodo contra ipſum celebrata, non de juſtitia illius depoſitionis, quam non attingunt *Cedrenus & Curopalates*. *Luitprandi* verò & *Reginonis* Continuatores ſupponunt quidem, ſed non probant, ſicut nec *Flodoardus* in Chronico, ipſum juſtè fuiſſe depoſitum, & *Leonem VIII.* in ejus locum legitimè ſubſtitutum. Vitia *Joannis XII.* ipſum ita exoſum fecerant, ut magno Eccleſiæ commodo videretur exauctoratus, nec inquirerent plerique an jure id factum eſſet. Saxonicæ mulieris, quæ *Leonem VIII. Rectoris nomine dignum*, id eſt, Pontificia Sede canit, haud magna auctoritas eſt. Mulier eſt, Poëta, & Saxonica, *Ottonis* partibus addicta.

Objicit *Launoius*, *Leonem* qui ab anno milleſimo quadrageſimo-nono ad milleſimum quinquageſimum quartum in Cathedra Apoſtolica ſedit, Sanctiſſimum Pontificem, in Martyrologio Romano ad XIII. Kalendas Maii *Leonem IX.* appellari, ſicque paſſim nominari ab omnibus. Si autem *Leo VIII.* qui *Joanni XII.* ſubſtitutus eſt, non fuit verus Papa ſed Schiſmaticus, *Leo* ille Sanctus *Octavus* dici debuit, non *Nonus*.

Reſpondeo, Errorem in appellandis Pontificibus, vel proprio numero deſignandis ex conſuetudine ortum, non efficere ut veri fuerint Pontifices, qui revera non fuere. Sic *Felix Quartus* à pleriſque appellatus eſt atavus *S. Gregorii*, qui III. dici debet, cùm *Felix* dictus II. qui contra *Liberium* a *Conſtantio* Imperatore intruſus eſt, è numero Pontificum ſit expungendus, ut probavimus Diſſertatione XXI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi Quarti. Veritatis ea conditio eſt, ut *Nemo ipſi præſcribere poſſit, non ſpatium temporum, non patrocinia perſonarum, non Privilegium regionum. Ex his enim ferè conſuetudo initium ab aliqua ignorantia, vel ſimplicitate ſortita, in uſum per ſucceſſionem corroboratur, & ita adverſus veritatem vindicatur.* Sanè *Benedictorum* Pontificum numerus in Eccleſiaſticis monumentis non quadrat, niſi, qui Joanni XII. ſubſtitutus eſt, & quem *Leo VIII.* nuncupatus tyrannicè depoſuit, *Benedictus V.* legitimus Pontifex habeatur. Emendandum itaque Martyrologium, & *S. Leo* qui *Damaſo II.* ſucceſſit anno MXLIX. *Leo VIII.* non *IX.* dicendus eſt.

Objicit *Launoius*, Incredibile eſſe eoſdem Epiſcopos ſubſcripſiſſe Concilio in quo exauctoratus eſt *Joannes XII.* & Concilio in quo reſtituto *Joanne*, in ordinem redactus eſt *Leo VIII.*

Reſpondeo, Incredibile non eſſe quòd Imperatore dominante & præſidente Synodo, Epiſcopi haud ſatis conſtantes, & aliunde vitioſam *Joannis XII.* vitam meritò averſati, illius depoſitioni ſubſcripſerint, eóque in Sedem regreſſo, mutarint conſilium, ſeu tempori ſervientes, ſeu facti temerarii pœnitentes. Eos enimverò qui, mortuo *Joanne*, *Benedictum V.* elegerunt, ut Hiſtorici omnes teſtantur, nec *Leonem* ſuſcepere, niſi ab *Ottone* Imperatore Urbem fame & obſidione premente coacti, Synodo quæ *Leonem* exauctoravit, ſubſcripſiſſe haud incredibile eſt: Sicut non eſt incredibile eoſdem qui Latrocinio Epheſino ſubſcripſerant, Concilio Calchedonenſi ſubſcripſiſſe.

Nævos quoſdam ſermonis eo in Concilio *Launoius* arguit, qui ferre non poteſt quòd *Baronius* vexet Synodum contra *Joannem* habitam ob Italicos quoſdam idiotiſmos, & locutiones, quas inter temporum detrimenta & annorum vices ætas minùs integra pepererat. Cui reponere liceat, quod *Baronio* reſpondet: *Nonne unicuique ætati ſuus ſemper fuit & rectè, & minùs rectè ſcribendi modus, qui narrationi rerum ut veritatem non tribuit, ita & non adimit? Eleganter omnino & ſcitè Plinius Junior in lib.* v. *Epiſtola* VIII. Orationi, *inquit*, & Carmini eſt parva gratia, niſi eloquentia ſit ſumma: Hiſtoria quoquo modo ſcripta delectat. *Romanum noſtrum Concilium ad Hiſtoriam pertinet, non ad ſpecimen eloquentiæ.*

Joannes XII. contra Canones graviter peccavit.

Non eo tamen inficias, quin *Joannes XII.* contra Canones graviter peccarit, cùm recuſavit adeſſe Synodo. Etſi enim Sententia in Romanum Pontificem ferri non debeat nec poſſit, niſi in cauſa hæreſeos, aut ſchiſmatis, idque non a Synodo Nationali, ſed Oecumenica, ut Octava Synodus decernit Canone XXI. ſupra laudato; ab Epiſcopis tamen in Synodo quacumque cum ejus aſſenſu congregatis, moneri & argui, ſervatâ debitâ reverentiâ, poteſt: illiſque ſatisfacere tenetur, à ſe malè conceptam criminis ſuſpicionem amoliendo, aut, ſi facti reus teneatur, in meliorem frugem ſe recipiendo. Hanc regulam jus ipſum naturale dictat, firmarunt exempla *Leonis III.* & *Paſchalis I.* ſcripto edidit Synodus VIII. Canone laudato; luculentis demum verbis aſſeruit B. *Petrus Damiani* in Tractatu *De Correptione Epiſcopi & Papæ*, ſeu Epiſtola XII. ad *Alexandrum II.* datâ, quam nonnullis ſub hoc titulo laudare placuit; ubi de *S. Petro* ſic loquitur: *Si igitur iſte, cùm à Diſcipulis culparetur,*

Digitized by Google

auctoritatem, quam in ſancta ſortitus fuerat Eccleſia voluiſſet oſtendere: reſpondere poterat, ut paſtorem ſuum oves, quæ ſibi commiſſæ fuerant, reprehendere non auderent. Sed ſi in querela Fidelium poteſtatis ſuæ titulum objeciſſet, Doctor profectò manſuetudinis non fuiſſet. Non ergo eos privilegii ſui auctoritate repreſſit: ſed humili potiùs ſatisfactione placavit: & tanquam ſolus ipſe ad faciendam fidem non ſufficeret, etiam teſtes adhibuit. Venerunt, inquit, mecum & ſex fratres iſti. Ex quibus verbis, & aliis eumdem in ſcopum collineantibus colligit, titulum Præſulatus non eſſe opponendum, quò minùs Eccleſiæ filiis, qui ſe gravatos aſſerunt, æquo judicio reſpondeatur.

Synodo non licuit exauctorare Pontificem, ſed monere, & arguere licuit, ſalvâ dignitatis Apoſtolicæ reverentiâ.

Porro quamvis Concilio non licuerit exauctorare Summum Pontificem, aliúmque in ejus locum ſubſtituere, licuit ipſum admonere, arguerèque ſalvâ Apoſtolicæ Dignitatis reverentiâ. Et Concilium ad hunc finem congregatum utile eſſe potuiſſet, ſi ſubſtitiſſet intra limites à jure poſitos. Ad hunc ſenſum revocandum eſt quod *Joannes* de *Turrecremata* Cardinalis, *Sylveſter Prierias* Sacri quondam Palatii Magiſter, & *Franciſcus Victoria* Pariſienſis Theologus & in Academia Salmanticenſi Primarius Theologiæ Profeſſor, aiunt de Synodo contra *Joannem XII.* congregata; & ſi quid aliud voluerint tria illa Ordinis noſtri Prædicatorum Lumina, cum ipſis non ſentimus. Sic *Turrecremata lib.* III. *Summæ De Eccleſia*, Cap. X. *Quintò celebratio Conciliorum utilis eſt ad refrenandum exorbitantias quorumdam Pontificum, qui Pontificatum ſuum, aut ſpretis SS. Patrum Regulis pro voluntate exercent, aut ſimoniaca pravitate dehoneſtant, aut ſæculi vanitate, & vita ſcandaloſa confundunt. Hujus cauſa congregatum legitur Concilium Epiſcoporum Italiæ Romæ per Imperatorem contra Joannem Papam XII. qui venator & lubricus publicus & incorrigibilis erat. Ut enim ait Hormiſdas Papa in Epiſtola Decretali ad Epiſcopos per Hiſpaniam conſtitutos: Difficile eſt ut cujuſquam cor ſic pravis cogitationibus induretur, ut in ſe patiatur culpandus fieri, cùm noverit Judicium ſubeundum Concilii.*

Ita *Silveſter* in Summa, verbo PAPA: *Quòd ſi Papa ſuis moribus deſtruit Eccleſiam Dei, poteſt convocari Concilium contra ejus voluntatem, ut per illud Papa moneatur, & Deus invocetur, & reſiſtendo malis remedium apponatur.*

Ita *Franciſcus Victoria* lib. *De poteſtate Papæ & Concilii*, Propoſitione XXIII. *Propter injuſtas diſpenſationes, vel alia Mandata inſolentia, quæ in perniciem Eccleſiæ procedunt, poſſet convocari & congregari Concilium contra voluntatem Papæ, ut ei reſiſteret & obviaret.* Et laudat *Silveſtrum*, ac *Turrecremata*.

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione, pag. 680. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa vocatus ad Concilium Provinciale tenetur comparere*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea, mihi perperam affingitur. Nec de Romano Pontifice abſolutè, indefinitè, & quicumque ſit, nec de Synodo Provinciali aut Nationali quacumque loquor in eo loci; ſed de Synodo Italiæ, qualis congregari potuit in cauſa Joannis XII. graviſſimorum criminum accuſati, & de ipſo Joanne Duodecimo. Comparere autem debere Pontificem ſic accuſatum aut reum in ſimili Synodo, non ut judicetur, ſed ut vel canonicè ſe purget, vel monitus ab Epiſcopis emendationem ſpondeat, rectè aſſeruiſſe mihi videor. Scandalum enim amovere non minùs tenetur, immo multò magis Romanus Pontifex, quàm alius quilibet Chriſtianus. Cæterùm ſententiam ferri in Romanum Pontificem non debere nec poſſe niſi in cauſa hæreſis vel Schiſmatis, idque non à Synodo Provinciali vel Nationali, ſed Oecumenica, ibidem ſcripſi, ac repeto. Quæ verò ſcripſi, ex Antiquitatis Eccleſiaſticæ Monumentis probavi.

SCHOLION II.

Diſſertationis ejuſdem pag. 581. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Contra Papam poteſt congregari Concilium, ipſo renuente, propter ejus exceſſus.*

R. Indefinita illa Propoſitio non eſt mea. Ita ſcripſi loco à RR. Cenſoribus notato: *Quamvis Concilio non licuerit exauctorare Summum Pontificem, aliumque in ejus locum ſubſtituere, licuit ipſum admonere, arguereque ſalvâ Apoſtolicæ Dignitatis reverentiâ. Et Concilium in hunc finem congregatum utile eſſe potuiſſet, ſi ſubſtitiſſet intra limites à jure poſitos.* Ipſa tamen Propoſitio quam notant RR. Cenſores, eſt trium ex Ordine Dominicano illuſtrium Theologorum, Sedique Apoſtolicæ addictiſſimorum, ſcilicet *Joannis de Turrecremata* S. R. E. Cardinalis; *Silveſtri Prieratis* Sacri Palatii Magiſtri, & *Franciſci Victoria* Primarii in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ Profeſſoris, quorum verba deſcripſi. Ab illis tamen me diſſentire præmonui, ſi quid aliud velint præter id quod à me dictum eſt. Quamobrem ſi duriùs locuti videntur, id mihi tribui non debet. His tribus primi Ordinis Theologis adjungo Clementem Monilianum ex FF. Minorum Ordine S. R. E. Cardinalem, qui Joannis De Turrecremata ſententiam ſequitur & verba ipſa uſurpat in compendio Inſtitutionum Theologicarum, Cap. XIX. Clementis Moniliani librum approbavit Michaël Cardinalis Alexandrinus, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Pius Quintus* ſanctitate & eruditione conſpicuus.

DISSERTATIO XVII.

De Septem Electorum Imperii Inſtitutione.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum à Gregorio V. Romano Pontifice inſtituti ſint?

G*Regorius Quintus* Pontifex Maximus Synodum Romæ habuiſſe dicitur ab Auctoribus pleriſque non infimi ſubſellii, in qua ſeptem Principes Germanos Imperii Electores conſtituerit. Id aſſerunt *S. Thomas* ſeu alius Auctor Libri III. *De Regimine Principum*, Cap. 19. *S. Antoninus* P. III. Chronici, Tit. XXII. Cap. V. §. XIII. *Philippus Bergomenſis*, Supplementi Chronicorum Lib. XII. *Blondus Flavius* Lib. III. Decadis II. *Platina* in Vita *Gregorii V. Joannes Nauclerus* Lib. II. Generatione XXXIV. *Albertus Krantzius* Lib. IV. Saxoniæ Cap. XXV. *Bellarminus* Lib. *De Tranſlatione Imperii*, Cardinalis *Cuſanus*, &c.

Septemvirûm Imperatoris Electorum inſtitutio longè poſterior Gregorio V.

Verùm Electoralis Collegii, ſeu ſeptem Virorum penes quos ſolos eſſet Imperatoris eligendi poteſtas, inſtitutionem longè poſteriorem eſſe *Gregorio V.* probat primò veterum Auctorum, qui de rebus Germaniæ ſcripſere, *Vvitikindi, Ditmari, Lamberti Scafnaburgenſis, Reginonis Prumienſis, Ottonis Friſingenſis, Abbatis Uſpergenſis, Sigeberti*, & aliorum ſilentium.

Secundò, quòd Imperatores ab *Ottone III.* uſque ad *Fridericum II.* non à Septem dumtaxat Principibus præcipuis Officiis Imperii conſpicuis, ſed vel à populis per Deputatos ad Comitia convenientibus, vel à Principibus Imperii feudatariis electi ſint. *Henricus II.* Rex, & Imperator ejus nominis primus, qui *Ottoni III.* proximè ſucceſſit, *ab omnibus Regni Primoribus electus eſt* (ex Ottone Friſingenſi Lib. 6. Cap. 27.) *Conradus I.* defuncto ſine filiis Henrico *ab omnibus electus*, Imperium ſortitus eſt, anno Chriſti M. XXV. Bambergenſem Epiſcopum inter ejus Electores Abbas Uſpergenſis nominat, qui numquam fuit in ſeptem Principum Collegium adſcriptus

ſcriptus ex quo ad eum numerum eligendi Imperatoris poteſtas devoluta eſt. *Henricus III.* morti proximus filium ſuum Henricum IV. *Romani Pontificis, cunctorúmque Pontificum & Principum Regni electione* Imperatorem conſtituit anno MLVI. (ex Abbate Uſpergenſi) *Ad Henricum V.* poſt mortem patris *Optimates Imperialia detulerunt, eúmque primò à patre electum, per impoſitionem manûs Apoſtolicæ Sedis Legatorum, cunctorúmque electione Regem crearunt anno MCVI.* (Ex Ottone Friſingenſi Lib. VII. Cap. XI.) *Abbas Uſpergenſis* electum ſcribit in totius Regni Teutonici Conventu, cui aderant LII. Optimates, vel eò ampliùs, adeò ut ſolus Dux Saxoniæ propter graviorem ætatem abfuerit. Et infra: *Primùm*, inquit *à Patre, deinde ab univerſis Germaniæ Principibus in Regem ſecundò electus, ab Apoſtolicis quoque Legatis per manus impoſitionem Catholicè confirmatus.*

Henrico V. Imperante, forma electionis Imperatorum immutata eſt. Proceres namque & Deputati Urbium univerſi nominabant aliquem, & interdum plures Imperii Candidatos, & ad Principes Imperii Primarios electionem illius, vel unius ex illis referebant. Si verò illi alterum à Comitiis non deſignatum eligerent, electionem eorum frequentioribus Deputatorum ſuffragiis approbari neceſſum erat. Sic electus *Lotharius II.* ut *Otto Friſingenſis* Lib. 7. Cap. 17. teſtatur. Anno, inquit, M. CXXV. *defuncto abſque herede Henrico V. Principes Moguntiæ conveniunt, ibique habito de Succeſſore conſilio, quatuor Regni Optimates, Lotharius Dux Saxonum, Fridericus Dux Suevorum, Leopoldus Marchio Orientalis, Carolus Comes Flandriæ, ad Regnum deſignantur. Tandem Lotharius natione Saxo, Patre Gebhardo, voto omnium, renitens valde ac reclamans, ad Regnum tractus, ſub præſentia Sedis Apoſtolicæ Legati.* De ejuſdem electione ita ſcribit *Robertus de Monte* Sigeberti Continuator, ad annum MCXXVI. *Menſe Auguſto, Legati Apoſtolicæ Sedis, & Archiepiſcopi, cum Epiſcopis & Optimatibus Imperii, ex condicto convenientes Moguntiæ, conſulunt ſibi & toti Romano Imperio de ſubſtituendo Rege. Lotharius Dux Saxonum, omnium aſſenſu eligitur. Hic menſe Septembri cum eiſdem Legatis, & duobus Archiepiſcopis, & octo Epiſcopis, & multis Abbatibus, & cum eminentioribus Aulæ Regalis Primatibus, Aquiſgranum veniens, à Friderico Archipræſule Colonienſi in Regem benedicitur & ungitur.*

Anno M. CXXXVIII. defuncto ſine filiis Lothario, *Conventus generalis Principum Moguntiæ in proxima Pentecoſte indicitur. Quidam autem ex Principibus timentes ne forte in generali Curia Henricus Dux Noricorum per potentiam prævaleret, circa mediam Quadrageſimam Concilio habito, in oppido Galliæ Confluentia Conventum celebrant: ibique Conradum Imperatoris Henrici ſororium, præſente Theoduino Epiſcopo Cardinali ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Legato, Summi Pontificis, ac totius Romani populi, Urbiúmque Italiæ aſſenſum promittente XCIV. ab Auguſto Regem creant.* (Ex Ottone Friſingenſi, lib. 7. C. 22.)

Epiſt. 5. lib. 4. *Gregorius VII.* ſcripſit * ad omnes Epiſcopos, Duces, atque Comites Teutonicos de novi Regis electione facienda, ſi *Henricus IV.* in Synodo excommunicatus non reſipiſceret. Tunc igitur ſoli Imperii feudatarii Principes, cùm Eccleſiaſtici, tum laïci, iique Germani, magno tamen numero, in electione Imperatoris ſuffragabantur.

Cum mortuo *Henrico VI.* Germaniæ Principes inter ſe ſciſſi eſſent, aliis *Ottonem IV.* aliis *Philippum* Sueviæ Ducem eligentibus, utraque pars *Innocentium III.* Pontificem Maximum ad ſe trahere conata eſt ſcriptis Litteris, quas refert *Baronius* ad annum 996. ex quibus perſpicuum eſt, non penès ſeptem Viros dumtaxat fuiſſe jus eligendi, ſed penès omnes tam Eccleſiaſticos quàm Laïcos, feudatarios Imperii, in utraque Germania Principes.

Idem conſtat ex Cap. *Venerabilem, de Electione*, quod ex Epiſtola *Innocentii III.* ad *Bertholdum* Zaringiæ Ducem poſt *Ottonis IV.* Imperatoris electionem data deſumptum eſt. *Illis Principibus*, inquit, *jus & poteſtatem eligendi Regem in Imperatorem poſtmodum promovendum recognoſcimus, ut debemus, ad quos de jure & antiqua conſuetudine noſcitur pertinere: præſertim cùm ad eos jus & poteſtas hujuſmodi ab Apoſtolica Sede pervenerit, quæ Romanum Imperium in perſona Magnifici Caroli à Græcis tranſtulit in Germanos. Sed & Principes recognoſcere debent, & utique recognoſcunt (ſicut iidem in noſtra recognovere præſentia) quòd jus & auctoritas examinandi perſonam electam in Regem & promovendam ad Imperium, ad nos ſpectat, qui eum inungimus, & coronamus. Eſt enim regulariter & generaliter obſervatum, ut ad eum examinatio perſonæ pertineat, ad quem impoſitio manûs ſpectat. Nunquid enim ſi Principes non ſolùm in diſcordia, ſed etiam in concordia, ſacrilegum quemcumque, vel excommunicatum, tyrannum, fatuum, vel hæreticum eligerent, aut paganum, nos inungere, conſecrare, ac coronare hominem hujuſmodi deberemus? Abſit omnino.*

Friderici Primi electionem, nec à ſeptem dumtaxat Imperii Principibus, nec à ſolis Germanis factam, conſtat ex *Ottone Friſingenſi* lib. 2. *De Geſtis Friderici*, Cap. 1. *Anno*, inquit, *MCLII. III. Nonas Martii, in oppido Francofurt, de tam immenſa Tranſalpini Regni latitudine, univerſum (mirum dictu) Principum robur, non ſine quibuſdam ex Italia Baronibus, tanquam in unum corpus coadunari potuit. Ubi cùm de eligendo Principe Primates conſultarent (Nam id juris Romani Imperii Apex videlicet non per ſanguinis propaginem deſcendere, ſed per Principum electionem Reges creare, ſibi tanquam ex ſingulari vindicat prærogativa) Tandem ab omnibus Fridericus Suevorum Dux Friderici Ducis filius petitur, cunctorúmque favore in Regem ſublimatur.* Omnes Proceres cùm Eccleſiaſtici, tùm Laïci, qui ad Comitia convenerant, *Fridericum* petiere, ſed Principes dumtaxat primariis Officii Imperii inſigniti elegere, ut ex duobus Manuſcriptis diſcimus, uno *Velberti* Capellani *Conradi III.* altero *Amandi* Amanuenſis *Friderici I.* quorum fragmenta profert *Paulus Vindekius* in ſuo *de Electoribus* Commentario, Capp. 4. & 5.

Fridericus II. à Germaniæ Principibus, non à ſolis Septemviris electus eſt, ut conſtat ex *Abbate* Uſpergenſi. *Anno*, inquit, *Domini* M. CCX. *Otto excommunicatus denuntiatur. Tunc Principes Alemanniæ, Rex videlicet Bohemiæ, Dux Bavariæ, & Lantgravius Thuringiæ, & alii quamplures convenientes, Fridericum Regem Siciliæ elegerunt in Imperatorem coronandum.* Subdit, *Anſelmum* Legatum ab ipſis Romam miſſum, *ubi conſilio & interventu Domini Papæ obtinuit, ut à civibus & populo Romano Fridericus Imperator collaudaretur: & de ipſo factam electionem Papa confirmavit.*

Sub Imperio *Friderici II.* Germaniæ Principes jus eligendi Imperatorem Septemviris detulere, qui deinceps ſoli Electores ab Hiſtoricis numerantur. Horum ante *Albertum*, Stadenſem Abbatum, qui anno M. CCXL. Chronicum ſuum ſcribebat, nemo meminit. En ejus verba: *Papa Gregorius IX. inſolentias Imperatoris contra Eccleſiam metuens, Principes ſuper electione alterius ſollicitavit, ſed nihil profecit; quia quidam Principum*

ei

ei reſcripſerunt, non eſſe ſui juris Imperatorem ſubſti- A *tuere, ſed tantum electum à Principibus coronare. Electio enim ad illos dignoſcitur pertinere. Ex prætaxatione Principum & conſenſu, eligunt Imperatorem Trevirenſis, Moguntinus, & Colonienſis. Palatinus eligit, quia Dapifer eſt, Dux Saxoniæ, quia Mareſcalchus, & Margravius de Brandeburga, quia Camerarius. Rex Bohemiæ qui Pincerna eſt non eligit, quia Teutonicus non eſt.* Regem Bohemiæ extra numerum appellat, quòd potiùs locum haberet Definitoris, ſi Electores diſcreparent, quàm unius Electoris. Eorum quoque meminit *Martinus Polonus* Ordinis Prædicatorum, qui ſub ejuſdem *Friderici II.* Imperio florebat, in Chroni- B co, ubi de *Ottone III.* agit. *Et licet iſti tres Ottones*, inquit, *per ſucceſſionem generis regnaverint, tamen poſtea* * *fuit inſtitutum, ut per Officiales Imperii Imperator eligeretur, qui ſunt ſeptem, videlicet primi tres Cancellarii, Moguntinus Germaniæ, Trevirenſis Galliæ, Colonienſis Italiæ. Marchio Brandeburgenſis Camerarius eſt, Palatinus Dapifer, Dux Saxoniæ enſem portat, Rex Boëmus Pincernam agit. Unde verſus:*

* Tempore ſcilicet ipſius Martini Poloni.

Moguntinenſis, Trevirenſis, Colonienſis,
Quilibet Imperii ſit Cancellarius horum,
Et Palatinus Dapifer, Dux portitor enſis,
Marchio Præpoſitus Cameræ, Pincerna Boëmus.
Hi ſtatuunt Dominum cunctis per ſæcula Summum.

Ab his *Vvillelmus* Hollandiæ Comes in locum *Friderici II.* ab *Innocentio IV.* in Concilio Lugdunenſi excommunicati electus eſt anno M. CCXLVIII. Tandem ne hæc electionis forma cæteris melior aliquando mutaretur, *Carolus IV.* anno M. CCCLVI. Bulla Aurea D ſanxit ut firma in perpetuum maneret. Quo ex tempore Germani illi Principes ad quos ſolos eligendi Imperatoris jus ſpectat, *Electorum* titulum, qui poſt Imperatoris, & Regis Romanorum nomen in Imperio illuſtrior eſt, ſibi aſſumpſere.

Ex his evidens eſt, ſeptem Electores à *Gregorio V.* Pontifice Maximo inſtitutos non fuiſſe, multominùs ab *Ottone III.* ut quidam fabulantur. Nec veriſimilis ratio eſt cur Electores inſtituendi ipſe *Otto Gregorio V.* auctor fuiſſe videri poſſit. Quòd ſcilicet, cùm eſſet abſque liberis, & ſpes omnis adempta ut in filium (quod E fecerant Deceſſores,) transferret Imperium, ne poſt ejus obitum bellis civilibus Imperium conflagraret, in Electores eam refundere poteſtatem Imperatoris eligendi, auctoritate Pontificia ſatius exiſtimavit. Ita quidem *Baronius* ad annum 996. Num 52. Verum ſi attendiſſet Vir Maximus *Ottonem* tum annos dumtaxat ſex ſupra viginti natum, uxorémque duxiſſe ex qua filios ſperare poterat, non exiſtimaſſet veriſimile ipſum eorum fortunam Electoribus commiſiſſe.

Baronius emendatur.

Nec veriùs alii ſeptem Electorum inſtitutio- F nem *Innocentio IV.* in Concilio Lugdunenſi tribuunt. Quod ex Actis iſtius Concilii probandum infeliciter ſibi ſumpſit *Baronius* ineptam *Matthæi Pariſii* Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptoris digreſſionem pro Actis Concilii obtrudens. Præterea, cùm *Albertus* Abbas Stadenſis ſeptem illorum Electorum meminerit ad annum M. CCXL. evidens eſt illos, ante Concilium Lugdunenſe, quod annis quinque poſterius fuit, inſtitutos. Dici multò minùs poteſt, quod *Aventinus* Lib. 5. Annalium Boiorum, & ipſum ſecutus *Onuphrius Panvinus* Lib. *De Comitiis Imperii* ſcripſere, in altero Concilio Lugdunenſi, quod poſt annos viginti novem, ſcilicet anno M. CCLXXIV. celebratum eſt, ſeptem Electores Imperii creatos fuiſſe.

Septem Electores inſtituti non fuerunt in Concilio Lugdunenſi.

Non negandum tamen quin jus eligendi Imperatores à Sede Apoſtolica quodam modo emanaverit. Id enim Innocentius III. in Cap. *Venerabilem, de Electione*, Clemens V. in Concilio Viennenſi in Clementina, *Romani Principes, de Jurejurando*, Electores ipſi in Epiſtola ad *Nicolaum III.* Pontificem Maximum data anno M. CCLXXIX. * & Juramentum fidelitatis ab *Alberto* Imperatore *Bonifacio VIII.* præſtitum, * diſertè ac luculenter teſtantur. A *Joanne autem* XII. jus illud videtur conceſſum * Principibus & Optimatibus Imperii, cùm *Ottonem I.* Romæ Imperatorem coronavit. Dignitate namque Imperiali Germaniæ Regno conjuncta, jus etiam eligendi Imperatorem à jure eligendi Germaniæ Regem indivulſum eſſe cœpit. Qui *Leonis VIII.* Antipapæ Conſtitutionem, deſcriptam à *Gratiano* Diſt. LXIII. C. XXIII. *Ego Leo*, genuinam eſſe putant, ab eo quoque jus eligendi Imperatorem *Ottoni Magno* & ejus Succeſſoribus collatum arceſſunt. *Silveſtro II.* id acceptum re- C fert *Nauclerus* Auctor Germanus, Tom. 2. Generatione XXXIV. ejúſque ea de re Decretum ſervari ait in Tabulario Eccleſiæ Aquileienſis. Ut ut eſt, duo ſunt diligenter in Electione Imperatoris diſtinguenda: unum quòd electus ſit Rex Germaniæ, cui adeò omnia illius Regni membra ſubeſſe debeant; alterum, quòd Imperialem Coronam à Romano Pontifice recipere poſſit, ac Imperator appellari, primum inter Chriſtianos Principes tenere locum, ut Eccleſiæ Defenſor ex Officio ſit & agnoſcatur. Primum immediatè à Deo habent Imperatores, & hac ratione de ipſis cum *Tertulliano* dici poteſt: * *Inde eſt Imperator, unde & homo antequam Imperator; inde illi poteſtas, unde & ſpiritus.... Sentiunt Deum eſſe ſolum in cujus ſolius poteſtate ſunt, à quo ſunt ſecundi, poſt quem primi, ante omnes Deos, & ſuper omnes homines.* Et in lib. ad Scapulam: *Colimus Imperatorem ſic quomodo & nobis licet, & ipſi expedit, ut hominem à Deo ſecundum, & quicquid eſt à Deo conſecutum, ſolo Deo minorem. Hoc & ipſe volet. Sic enim omnibus major eſt, dum ſolo vero Deo minor eſt.* Unde jus eligendi Regem Germaniæ, ad illius Regni Ordines pertinere cœpit, ex quo Regnum Germaniæ electitium factum eſt, ſicut in Polonia & quovis Regno electitio jus eligendi penès Ordines eſt, ſive Comitia. Jus autem illud Germaniæ Principes & Comitia Septem Electoribus poſtmodum detulere, qui non magis habent à Romano Pontifice jus eligendi Germaniæ Regem, quàm habuerint primùm ab eo Germaniæ Ordines & Comitia. Secundum verò quod in electione Imperatoris obſervandum eſſe dixi, quòd ſcilicet Germaniæ Rex electus jus habeat Coronæ Imperialis à Romano Pontifice recipiendæ, ut Imperator appelletur, ut primum inter Principes Chriſtianos locum teneat, ut Eccleſiæ univerſæ, & Romanæ præſertim Protector ſit ex Officio, &c. Id Romanis Pontificibus debent, qui ſe ad eum Imperatorem confirmandum & coronandum obſtrinxere, qui Germaniæ Rex electus eſſet: modò tamen nullus occurreret in electione defectus, nec eligeretur Paganus, Hæreticus, Tyrannus, aut quovis alio eſſentiali impedimento ad gerendam Rempublicam, & Eccleſiæ defenſionem incapax. Quod examinare ad Summum Pontificem ſpectat, ut conſtat ex Cap. *Venerabilem, De Electione*

Jus eligendi Imperatores à Sede Apoſtolica quodam modo manavit.

* Apud Odoricum Raynaldum ad hunc annum Num. 16.

* Apud eumdem ad annum 1301. Num. 10.

* Apud Baronium, ad annum 996. & Bellarminum lib. 1. De Tranſlatione Imperii.

* In Apolog.

ctione. Id ſi ſpectetur in Imperatoris electione, jus eligendi à Pontifice Romano Germaniæ Ordines & Comitia, & conſequenter Electores VII. in quos jus ſuum Principes cæteri & Comitia transfuderunt; ſe accepiſſe profitentur. Hæc occaſione Concilii Romani à *Gregorio V.* habiti paulò uberiùs tractata, ut perſpicuum eſſet quàm levi, immò nullo fundamento Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens, & Conciliorum Collectores, in eo inſtitutos Imperii Electores aſſerant.

SCHOLION.

In hac Diſſertatione Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa non inſtituit Electores Imperii.* .. Tota Diſſertatio expungenda, ipſorum judicio.

R. Mera Hiſtoriæ & facti Quæſtio eſt. Cæterùm hæc Propoſitio à me non aſſeritur, ſed ſolùm Septem Electores à Gregorio V. aut Innocentio IV. non fuiſſe inſtitutos, quod firmis argumentis probo. *Non negandum* (inquam) *quin jus eligendi Imperatores à Sede Apoſtolica quodammodo emanaverit, &c. A Joanne autem XII. jus illud videtur conceſſum Principibus & Optimatibus Imperii, cùm Ottonem I. Romæ Imperatorem coronavit.* Sic aſſero, quod me ne-

A gate obſervant Indiculi Cenſorii Authores. Sed etſi illud abſolutè dixiſſem, quod mihi Religioſi Cenſores affingunt, Viros Eruditos conſentientes haberem. De hoc Hiſtoriæ capite ita ſcribit *Franciſcus Feu* Doctor Theologus Pariſienſis, & SS. Gervaſii & Protaſii in Urbe Regia Paſtor, in Tractatu *De Legibus*, Quæſtione IV. Articulo IV. pag. 155. *Nec etiam Imperatoris eligendi jus à Pontificibus fuit inſtitutum; ſibi quippe defuiſſent Pontifices, qui tam eximio jure ſemetipſos ſpoliaſſent. Scilicet Electorum inde profecta fuit neceſſitas, quòd cùm non ſupereſſent filii, qui jure hereditario in Patrum locum ſuccederentur; aut cùm impares eſſent filii, qui onus Imperii ſuſtinerent, graviſſimi motus & bella vulgò concitabantur: quæ calamitates ut propulſarentur, Bullâ Aureâ cautum fuit, non Pontificum Auctoritate, ſed Imperii Principum & Ordinum conſenſione*

B *ut Electorum jus quibuſdam deferretur. Unde cùm jus illud noſtro Sæculo Comiti Palatino fuit ademptum, & Bavarorum Duci conceſſum: iterùmque tranquillitatis publicæ causâ Comiti Palatino reſtitutum, ſimùlque Duci Bavaro ſervatum; Pontificum nequaquam interceſſit Auctoritas, ſed Imperatoris ſimul & Imperii conſenſus; & inter Principes illos facta pactio pace Monaſterienſi firmata eſt. Nunc quoque temporis Duci d'Hanovre Electoratûs jus ab Imperatore fertur delatum, reclamantibus plurimis Principibus, qui non ad Pontificis Auctoritatem, ſed ad arma pro tuendo Imperii jure dicuntur confugere: Unde jus illud ex eorum, ſententiâ in ſola Imperii conſenſione poſitum videtur.* Hæc eruditus ille Theologus.

Digitized by Google

PANOPLIA ADVERSUS HÆRESES NONI ET DECIMI SÆCULI

DISSERTATIO XVIII.

Adverſùs Photium, aliòſque Græcos Schiſmaticos

De Proceſſione Spiritûs Sancti à Patre, & Filio.

ASSERTIO I.

ERROREM *Photii, aliorúmque Schiſmaticorum Græcorum, negantium Spiritum Sanctum à Filio procedere, Scriptura Sacra, Patres Græci, & Latini, ab utraque Eccleſia in Conciliis* B *recepti, refellunt, nec validâ ratione propugnatur ullâ.*

Proceſſio Spiritus Sancti à Patre & Filio, Scripturæ ſacræ teſtimoniis demonſtratur.

Prima pars probatur ex verbis Chriſti Joannis XVI. *Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur à ſemetipſo: ſed quæcumque audiet, loquetur, & quæ ventura ſunt, annuntiabit vobis. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet & annuntiabit vobis. Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt. Propterea dixi: Quia de meo accipiet & annuntiabit vobis.* Et antea de eodem Spiritu dixerat: *Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos.* Perſona divina quæ mittitur ab alia, & ab ea accipit, ab ipſa certè procedit: cùm divinarum perſonarum miſſiones non ſint ſecundùm imperium, aut ſecundùm conſilium, ſed ſecundùm originem intelligendæ. Præterea ex eo probat Chriſtus, Spiritum Sanctum ab ipſo accipere, quia omnia quæ habet Pater, ſua ſunt: nihil ergo excipiendum, niſi id quod Pater eſt. Virtus itaque ſpirativa Spiritus Sancti communis eſt Filio cum Patre. Ideò dicitur *Spiritus veritatis*, id eſt Filii. Et ab Apoſtolo ad Romanos 8. & ad Galatas 4. *Spiritus Filii* vocatur; congruè omnino, ſiquidem Chriſtus illum eſſe ſuum, & à ſe procedere, ſicut ſpiritus hominis ex ore ipſius procedit, proportione ſervatâ, disertè ſignificavit *Joannis XX.* inſufflans & dicens Apoſto- A lis: *Accipite Spiritum Sanctum.* Et quamvis eum à Patre procedere doceat, non tamen à ſolo Patre; immò *Joannis XV.* à ſe pariter procedere docet verbis æquivalentibus, cùm eum ſe miſſurum Apoſtolis à Patre pollicetur: *Cùm autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis qui à Patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me.* Perperam itaque loco illo Scripturæ Sacræ & Chriſti verbis Græcorum Schiſmaticorum parens *Photius* in Epiſtola ſua Encyclica, & in Epiſtola ad Aquileienſem Patriarcham abutitur. * Denique Spiritus Sanctus accipit à Filio, non aliquid creatum, ut nos accipimus, ſed divinum eſſe; cùm nihil aliud poſſit accipere à Filio in Trinitate Sanctiſſima: Nam omne quod accepit, & accipit & accipiet, id æternaliter habet. Et quod Filius à Patre audit, B idem eſt quod ſcientia: Scientia verò in divinis idem eſt quod eſſe: & audire à Patre, juxta expoſitionem Græcorum ac Latinorum Patrum, eſt accipere eſſentiam & ſcientiam à Patre: atque ita Spiritus audiens accipit à Filio, & auditio ſcientia eſt, & eſſe & divina eſſentia, quæ omnia Spiritus à Filio accipit.

* *Sic ratiocinabatur Joannes Provinc. Ord. Prædic. contra Græcos, Seſſ. xxi. Conc. Florentini.*

Dogma Catholicum de Proceſſione Spiritus Sancti à Filio Græci Patres confirmant.

Probatur ſecunda pars teſtimoniis Patrum Græcorum, quos inter primus in aciem prodit contra Græcos Schiſmaticos *S. Athanaſius* in lib. *De humana natura ſuſcepta*, ubi pluribus è Scriptura Sacra locis allatis, in quibus Deus fonti, Spiritus Sanctus aquæ comparatur, ut Joannis IV. *Omnis qui bibet ex aqua hac, ſitiet iterum. Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ* C *ſalientis in vitam æternam.* Et Cap. VII. *Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum.* Et Pſalmo xxxv. *Quoniam apud te eſt fons vitæ:* Ex iis ita colligit. *Noverat enim* (David) *apud Patrem Filium eſſe fontem Spiritus Sancti.* Et in Epiſtola ad Serapionem: *Ergo*, inquit, *non ex creatarum rerum genere eſt Spiritus Sanctus: ac demonſtratum eſt magis proprium ipſum eſſe Filii, neque alienum à Deo... Quòd ſi Filius, quoniam ex Deo eſt, proprius eſt ſubſtantiæ ipſius, neceſſe eſt & Spiritum qui ex Deo dicitur, proprium eſſe Filii ſecundum ſubſtantiam.* Et Oratione iv. adverſùs Arianos: *Non enim* (inquit) *& Filius particeps eſt Spiritus, ut prop-*

tereâ ſit in Patre: neque accipit Spiritum: quin potius hunc omnibus largitur. Neque verò Spiritus Verbum cum Patre copulat, ſed potius Spiritus à Verbo accipit... Ipſe enim, ut dictum eſt, Spiritum dat; & quacunque habet Spiritus, hæc habet à Verbo.

II. *S. Baſilius* lib. III. contra Eunomium *Quid enim*, inquit, *neceſſe eſt, ſi dignitate & ordine tertius eſt Spiritus, tertium ipſum eſſe natura? Nam dignitate ſecundum eſſe à Filio, * ut qui ab illo eſſe habeat, & ab ipſo accipiat, & annuntiet nobis, [& omnino ex illa cauſa pendeat, pietatis ſermo * tradit: verùm tertiam uſurpare naturam, neque à ſacris Literis edocti ſumus: neque ex ſupra-dictis conſequenter poteſt colligi. Nam ut Filius ordine quidem eſt ſecundus à Patre, quoniam ab eo eſt; & dignitate, quoniam principium & cauſa exiſtendi ipſi Pater eſt; tum quod per ipſum acceſſus eſt, & introductio ad Deum & Patrem; naturâ verò non eſt ſecundus, quia una eſt in utroque divinitas: Eodem modo Spiritus Sanctus, etſi poſterior Filio eſt ordine ac dignitate: * Non tamen perinde id, tanquam aliena naturæ ſit, habebit.* De iſto S. Baſilii loco inter Marcum Epheſium, & *Joannem* Doctorem Theologum & Provincialem Lombardiæ Ordinis FF. Prædicatorum, qui Latinæ Eccleſiæ quaſi ingenium & os erat in Synodo Florentina, Seſſionibus XX. XXI. & XXII., ejuſdem Synodi acerrimè diſputatum eſt. *Marcus Epheſius* mendoſos ac interpolatos Codices aſſerebat, ex quibus *Joannes* noſter hunc locum depromebat, & ejuſmodi quatuor vel quinque Codices Conſtantinopoli reperiri, ſed alios ibidem extare ſinceros ampliùs mille, qui illum exhiberent, prout à Græcis legebatur. Reſpondit *Joannes*, primò Codicem illum, quo uſus eſt, antiquiſſimum eſſe optimæque notæ, ut qui ante ſexcentos annos, quàm Florentina celebraretur Synodus, ſcriptus eſſet, in membranis, non in chartis; & à *Nicolao Cuſano* Cardinali Conſtantinopoli advectus. Secundò, hancce clauſulam, *Tradit fortaſſe pietatis ſermo*, non eſſe Baſilii, ſed particulam *fortaſſis*, in ejus textum eſſe intruſam demonſtrat hac ratione: Semper id per quod demonſtratur aliquid, eſſe debet notius eo quod demonſtratur. In iſto autem Cap. *S. Baſilius* conſequentiam *Eunomii* refellendam ſibi ſumit hoc pacto: Etſi tertius eſt dignitate Spiritus Sanctus, ut ex Scripturis Sacris *Eunomius* habebat, non ſequitur tamen ut naturâ quoque ſit tertius. Et toto Capite ex Scripturis colligit, Angelorum quoſdam eſſe primos, alios ſecundos, alios tertios dignitate & ordine; ſed non ſequi naturâ tertios eſſe. Si ergo dixiſſet: *Tradit fortaſſe pietatis ſermo, &c.* dubitaſſet de eo quod velut fundamentum ponebat ad confutandum *Eunomium*. Præterea, de S. Baſilio dixit Chalcedonenſis Synodus: *Iſte doctrinam magis exactam tradidit.* At accuratiſſimam non tradidiſſet doctrinam, ſi loquendo de perſona Spiritus Sancti & ejus origine, dixiſſet: *Tradit fortaſſe pietatis ſermo, &c.* Tertiò, quia *S. Baſilius* in Homilia *De Spiritu Sancto* quam ex venerandæ vetuſtatis Codice à *Leonardo Aretino* prolato *Joannes* idem Provincialis FF. Prædicatorum laudavit, hæc habet: *Unum quidem Patrem, unum verò Filium, unum quoque Spiritum Sanctum, juxta divinam traditionem fateri oportet.* Deinde ſubdit: *Neque duos Patres dicendum, neque duos Filios; quandoquidem Spiritus nec eſt, nec nominatur Filius. Neque enim à Spiritu accipimus aliqua, quomodo à Filio Spiritus; ſed eo ad nos veniente & ſanctificante, ſuſcipimus divinitatis communionem, & filiationis communicatam poſſeſſionem, æternæque hæreditatis arrhabonem, bonorumque primitias æternorum. Hæc ſunt quæ accipimus à Spiritu, & quæ in nobis creata ſunt & cauſata à*

* Græci hæc verba ſuppreſſerant.

* Græci addidere, fortaſſe.

* Græci addiderunt, (ut hoc omnino concedatur à nobis)

A *Spiritu Sancto.* S. Baſilius ait, non eo modo Spiritum accipere à Filio, quo nos à Spiritu accipimus. Divinum eſt igitur quod Spiritus à Filio accipit. Nam quicquid eſt, aut divinum, aut creatum eſt: hoc nos à Spiritu Sancto accipimus: Spiritus verò Sanctus non eo modo, neque creata hæc accipit: ſequitur ergo ut accipiat quod divinum eſt. Cùm itaque tam diſertè aſſerat *S. Baſilius* in iſta Homilia, Spiritum Sanctum accipere à Filio, veriſimile non eſt quod alibi ſcripſerit hoc ipſo de argumento loquens, *Tradit fortaſſe pietatis ſermo, &c.* Quartò, ſecunda vel tertia perſona non dicitur in divinis, niſi ab alia procedat. B Igitur *S. Baſilius* hoc ipſo Spiritum Sanctum à Filio procedere ſignificavit, quò tertium dixit ordine & dignitate.

Hunc eumdem *S. Baſilii* locum profert contra Græcos *Manuël Calecas* Ordinis FF. Prædicatorum & ipſe Natione Græcus, lib. 1. & de eo ſubdit: *Hoc autem ſi quis non eſſe Baſilii contendat, adjectùmque Exemplaribus dicat, penitus delirat. Quippe in vetuſtiſſimis Codicibus ita ſcriptum invenitur: quos quidem Codices pro antiquitate ſua antequam Schiſma oriretur, conſcriptos eſſe, nullus ambigere omnino poſſit: quorum obliterati nonnulli cernuntur: quibuſdam hoc illius Viri dictum quaſi adulteratum ſuſcipere nolentibus, ac ferro contra mutos apices* C *impiè utentibus.*

Certè autem ſi tertium à Patre eſſe Spiritum Sanctum atque à Filio ſecundum, & à Doctoribus cæteris, & à Magno Baſilio accepimus: id autem nunquam ita eſſet, niſi tertius eſſet ex primo per medium, hoc eſt, ex Patre per Filium procederet: quomodo id quod præmiſimus, non omni veritate fulcitur? Videlicet propter ſubſtantiales proceſſus perſonarum ad invicem apparere ordinum? quomodo item non idem eſt, & per Filium procedere, quod dicitur, & à Filio eſſe habere, juxta S. Baſilium; quod etiam cauſam eſſe poſuit, ut à Filio ſecundus ſit? Quomodo D *autem & eſſe & procedere non idem intelligatur, ſi quidem, quod cauſam eſſe conſtat ut à Filio Spiritus ſecundus ſit, quod per Filium ſcilicet procedit: pro hoc ille eum à Filio eſſe habere, dicere maluit? Quomodo item per Filium & à Filio æquabiliter ponens: non apertè ſignificat, ex & per tantumdem in divinis valere? ... Ex his igitur, quòd dicitur à Filio eſſe habere, conſtat Sancti Viri textum eſſe. Quin imò & his quæ calumniatores improbi in hac clauſula contra Magiſtri fidem & veritatem addunt, manifeſtè quidem Sancti ſenſus elucet: ipſi verò per omnia malignitatis arguuntur, ut eorumdem ſit pro voluntate, & delere, & adjicere. Nam præter id quod* E *in vetuſtiſſimis exemplaribus inferendam protinus malignitatem, & poſitione, & formâ literarum, poſtmodum adjectam eſſe: manifeſtè apparet, ait in ſubſequentibus Sanctus: Ut enim Filius ordine quidem ſecundus à Patre eſt; quoniam ab ipſo eſt: & dignitate, quoniam initium illi & cauſa ut ſit, Pater eſt, & quia per ipſum acceſſus & adductio ad Deum & Patrem nobis eſt, naturâ verò jam non ſecundus: Divinitas enim in utroque una: ita videlicet & Spiritus Sanctus, etſi Filio concedit ordine & dignitate, non tamen quaſi aliena natura exiſtens. Ubi ergo ait:* Etſi concedit Filio ordine & dignitate, *addiderunt:* F Omnino & concedemus. *Ubi verò ait:* Tradit pietatis ratio: *Ipſi cum hac adjectione legunt & dicunt:* Tradit fortaſſe pietatis ratio.

III. *S. Gregorius Nyſſenus lib. 1. contra Eunomium*, pag. 164. eidem Catholico dogmati ſuffragatur. *Porro*, inquit, *idem nobis & de Spiritu Sancto dicendum eſt; cujus in ſolo ordine differentia conſtituta eſt. Nam ut Patri conjunctus eſt Filius, & cùm ex illo eſſe habeat, non tamen poſterius exiſtit; ſic etiam Spiritus Sanctus proximè hæret Filio; qui*

ſola

Digitized by Google

ſola cogitatione, ſecundùm rationem principii, priùs conſideratur productione Spiritûs. Nam temporum intervalla in illa vita, quæ ſæculum omne præcedit, locum non habent, adeo ut detractâ principii ratione, nulla re Sancta Trinitas à ſe ipſa diſſideat. Docet *S. Gregorius Nyſſenus* 1. Spiritum Sanctum ab aliis duabus perſonis ſolo ordine differre; at hujuſmodi ordo non alius eſt quàm originis & proceſſionis. 2. Quemadmodum cum Patre conjunctus eſt Filius; ita ut licet eſſe ab illo habeat, non tamen poſteriùs exſtat: ſic cum Unigenito hærere Spiritum Sanctum. 3. Ratione principii priorem conſiderari Filium, quàm Spiritum Sanctum. Quartò, ſublata ratione principii, nullam eſſe in Trinitate differentiam. Quam doctrinam & in Epiſtola ad *Ablavium* luculenter confirmat.

IV. *S. Epiphanius* in *Ancorato*, Num. 8. diſertè eamdem veritatem docet, *Spiritus Dei*, inquit, *& Spiritus Patris, & Spiritus Filii, non compoſitione aliquâ, quemadmodum in nobis anima & corpus, ſed inter Patrem Filiúmque medius, ex Patre, & Filio, appellatione tertius.* Et Num. 67. *Jam verò cùm Chriſtus ex Patre credatur Deus ex Deo, & Spiritus ex Chriſto, ſive ab ambobus: ut Chriſtus his verbis aſſerit:* Qui à Patre procedit: *Et,* Hic de meo accipiet. Et Num. 71. *Tu quis es, qui contradicas Deo: Nam ſi filium vocat eum qui ab ipſo. Spiritum verò Sanctum qui ab ambobus, &c.* Et Num. 72. *Igitur ſi à Patre procedit, & de meo, ut ait Dominus, accipiet, quemadmodum nemo novit Patrem niſi Filius, neque Filium niſi Pater, ita dicere audeo: Neque Spiritum niſi Pater, & Filius, à quo procedit, & à quo accipit: & neque Filium ac Patrem, niſi Spiritus Sanctus: qui verè glorificat, qui docet omnia, qui teſtatur de Filio, qui à Patre, & ex Filio.* Et Hæreſi LXII. quæ eſt Sabellianorum. *Non alienus eſt à Patre & Filio; ſed ex eademſubſtantia, ex eadem divinitate, ex Patre & Filio, cum Patre & Filio ſubſiſtens ſemper Spiritus Sanctus.*

V. *Didymus* lib. 2. *De Spiritu Sancto*, exponens illa verba Chriſti: *Non enim loquetur à ſemetipſo,* ita ſcribit: *Hoc eſt, non ſine me, & Patris arbitrio: quia inſeparabilis à mea & Patris eſt voluntate: Quia non ex ſe, ſed ex Patre & me eſt. Hoc enim ipſum, quod ſubſiſtit, à Patre, & me, illi eſt.... Spiritus quoque Sanctus, qui eſt Spiritus veritatis, Spiritúſque Sapientiæ, non poteſt Filio loquente audire quæ neſcit: cùm hoc ipſum ſit, quod profertur à Filio, id eſt, procedens à veritate, conſolator manans de conſolatore Deus de Deo, Spiritus veritatis procedens.* Et infra, ubi protulit Chriſti verba ex Joannis 16. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet:* Subdit: *Rurſum hic accipere, ut divinæ naturæ conveniat, intelligendum. Quomodo ergo Filius dans non privatur his quæ tribuit, neque cum damno ſuo impertit aliis: Sic & Spiritus non accipit quod ante non habuit: Si enim quod priùs non habebat: accepit, tranſlato in alium munere, vacuus largitor effectus eſt, ceſſans habere quod tribuit. Quomodo igitur ſupra de naturis incorporalibus diſputantes intelleximus ſic & nunc Spiritum Sanctum à Filio accipere id quod ſuæ naturæ fuerat, cognoſcendum eſt, & non dantem, & accipientem, ſed unam ſignificare ſubſtantiam. Siquidem & Filius eadem à Patre accipere dicitur, quibus ipſe ſubſiſtit. Neque enim quid aliud eſt Filius, exceptis his quæ ei dantur à Patre: neque alia ſubſtantia eſt Spiritus Sancti, præter id quod datur ei à Filio.*

VI. *S. Cyrillus Alexandrinus* paſſim idem dogma confirmat In Lib. *De Recta Fide* ad Reginas: *Vivificatio*, inquit, *attribuenda eſt & jure quidem meritiſſimo, non ipſi utique naturæ corporis: & ſi id proprium Verbi fuerit, quod ex Deo natum eſt: ſed ſupremæ potius virtuti, at creatas res omnes ſuperanti; tanquam ex perſona Dei ac Patris, ex quo Filius, æqualis & ſimilis ipſi per omnia. Procedit autem per ambos & vivifica[illegible] Spiritus*, Spiritum Sanctum à Filio procedere pariter aſſerit, ac Filium à Patre; non igitur temporaria dumtaxat miſſione, & ratione donorum quæ cum hominibus communicat, ſed æterna & ſubſtantiali. Et certè ſi Patrum teſtimonia Spiritum à Filio procedere aſſerentia, ad temporariam profuſionem & miſſionem Spiritus Sancti detorquere liceat; eodem jure loca omnia quæ à Patre procedere eumdem Spiritum docent, de donorum illius largitione, non ſubſtantiali proceſſione, intelligere licebit. Inane ergo eſt illud Græculorum Schiſmaticorum effugium.

Idem *S. Cyrillus* in Reſponſione ad Orientalium objectiones ad Anathematiſmum IX. æquè expreſſis verbis Spiritum Sanctum à Filio procedere affirmat. *Omnia*, inquit, *exiſtens quæcumque eſt Pater, excepto eo ſolo quod Pater eſt: & proprium habens qui ex ipſo eſt, & ſubſtantialiter ineſt ei, Spiritum Sanctum, divina miracula faciebat.*

Et Lib. XXXIV. [illegible] *Theſauri*, in Cap. cujus ea inſcriptio eſt: *Ex ſubſtantia Patris & Filii eſſe Spiritum Sanctum:* hæc habet: *Cum ergo Spiritus Sanctus in nobis exiſtens conformes nos efficiat Deo, procedat autem ex Patre & Filio; perſpicuum eſt divinæ ipſum eſſe ſubſtantiæ, ſubſtantialiter in ipſa & ex ipſa procedentem: quemadmodum utique flatus ille, qui ex ore hominis excurrit.* Ibidem: *Cùm igitur legem fert Chriſtus, Spiritus ipſe, utpote qui in ipſo, & ex ipſo naturaliter exiſtit, legem fert.* Ibidem: *Neceſſe eſt fateri Spiritum è ſubſtantia eſſe Filii Nam ut ex ipſo naturaliter exiſtens, & in creaturam ab ipſo miſſus, renovationem efficit: complementum nempe Sanctiſſimæ Trinitatis. Quod ſi ita eſt, Deus ergo & ex Deo eſt Spiritus, & non creatura,*

Et in Epiſtola ad Neſtorium. *Quamvis enim Spiritus in ſubſtantia propria ſit, quatenus Spiritus eſt, & non Filius: eſt tamen ab ipſo non alienus. Profunditur autem ab ipſo, non minus profectò quàm ex Deo & Patre.*

Et Lib. X. Commentarii in Joannem. *Cùm*, inquit, *venturum ad eos Paracletum antea dixiſſet, Spiritum veritatis eum nominavit, id eſt, ſuum: Ipſe enim eſt veritas. Nam ut ſcirent Diſcipuli non alienæ ac peregri[illegible] virtutis illapſum, ſed ſemetipſum tradendum polliceri, Spiritum veritatis, id eſt, ſuum, Paracletum appellat. Spiritus enim Sanctus nullo modo ab Unigeniti ſubſtantia alienus intelligitur, ſed ex ea naturaliter procedit, identitate naturæ aliud nihil ab ipſo exiſtens, licet in propria perſona ſubſiſtere intelligatur... Cùm ergo venerit*, inquit, *Paraclitus, nihil à ſemetipſo loquetur... Nihil enim loquetur prorſus quod mihi non placeat, ſed nec peregrinam vobis doctrinam tradet. Nec enim ſuas vobis leges inferet, ſed cùm Spiritus & mens quodammodo mea ſit, omnino quæ in me ſunt loquetur.*

In eodem libro, *Ut enim Chriſtus in nobis, ita & Spiritus ejus. Idcirco ait:* Ipſe vos docebit omnia quæ ego dixi vobis. *Nam cùm ſit Chriſti Spiritus & mens ejus, non aliud quiddam exiſtens ab ipſo naturalis identitatis ratione, licet in propria hypoſtaſi intelligatur ac ſit, omnia novit quæ in eo ſunt.... Quocirca ut qui novit omnia quæ ſunt in voluntate Unigeniti, omnia nobis annuntiat, non diſciplinâ comparatam ſcientiam habens, ne Miniſtri vicem implere videatur, & alterius ſermones deferre, ſed ut Spiritus ejus, & qui citra Doctoris operam novit omnia quæ ſunt ejus ex quo & in quo eſt, Divina Sanctis revelat myſteria. Sicuti nimirum & mens humana*

omnia

omnia quæ in ſe ſunt agnoſcens, enuntiativo verbo ut foras emittat voluntates animæ miniſtrat, cujus eſt etiam mens; aliud quidem ab ipſa nomine & conceptu, ſed alia ſecundùm naturam non exiſtens, ſed quæ veluti pars com[...]tiva totius, in ea exiſtit, & ex ea prodire creditur.

Et lib. XI. *Clarificat itaque Filium Paracletus, id eſt, proprius ejus Spiritus, qui omnia poteſt, & omnia novit. Quomodo verò clarificat? Nam quæ novit ac poteſt Spiritus ejus, quomodo ipſe non noverit, aut quomodo non poſſit? Quod ſi, ut ipſe ait, de ſuo Spiritus accipit, quamvis omnia poſſit, & faciat, quomodo ipſe omnium rerum poteſtatem non habebit? ..... Quoniam conſubſtantialis eſt Filio, & modo Deo congruenti per ipſum procedit, omnem ejus perfectiſſimam in omnibus operandi vim atque efficacitatem habens, idcirco dicit:* Quia de meo accipiet. *Ipſum enim ſubſiſtere per ſe Spiritum credimus, & eſſe revera id quod eſt ac dicitur: inexiſtere tamen in ſubſtantia Dei, & ex ea procedere, omnia quæ ejus ſunt in ſe habentem naturaliter. Nec enim per participationem, neque per modum habitudinis, neque tanquam aliud quiddam ſit ab ea, quia proprius eſt ejus. Quemadmodum enim qui ex odoriferis floribus exiſtit odor, naturalem ſuam efficacitatem, ſeu odoriferam qualitatem extrinſecus edit, corporis partibus odorandi vi præditis illabendo: & quoad ex ſenſu colligi poteſt, videtur quid diſtinctum atque aliud eſſe à natura rei à qua emittitur: ſi verò in ſeipſo conſideretur, nihil aliud à rebus ex quibus & in quibus exiſtit, habet: ita de Deo & Spiritu Sancto intelliges, ſi tamen ſublimius exempli vim acceperis. Citra reprehenſionem igitur omnem dici poteſt, ab Unigenito quiddam accipere Spiritum ejus. Nam cùm per ipſum procedat naturaliter, utpote cùm ſit ejus proprius, unà cum omnibus quæ perfectè habet, accipere dicitur quæ ejus ſunt.*

In eodem libro. *At proprius quoque Unigeniti eſt hic Spiritus, conſubſtantialis enim eſt Patri. Quia ergo proprium eſſe videtur Deo ac Patri in ſuo Spiritu dignis revelari, & per ipſum quæcumque libuerit, operari, mihique illud naturaliter ineſt, eam ob cauſam dixi. Eum de meo accipere, & annuntiaturum vobis. Nemo verò turbetur, cùm hic audiet accipiendi vocabulum: ſed illud potius in animum inducat, noſtro more enuntiari quidem res divinas; non ſic tamen intelligi, ſed modo noſtrum captum excedente: atque ita nos dicere Spiritum accipere à Patre & Filio quæ eorum ſunt, non quod cognitionem & virtutem, quæ in eis eſt, aliquando non haberet, ac vix tùm habeat, cùm habere cenſetur. Sapiens enim ſemper eſt ac potens Spiritus; immò verò ipſiſſima Sapientia ac Virtus, non ex participatione, ſed naturâ ſuâ: Quemadmodum aromatum fragrantiam noſtris naribus affuſam, diverſam quodammodo ab iis, ſed conceptu & cogitatione tantum, non aliter tamen prodire putaveris, quàm ab iis, ex quibus eſt, acceptâ virtute, quâ ſe exerat, cùm alia non ſit, propter ea quod ex iis & in iis exiſtat. Tale quid, imò verò ſupra id de Deo & Sancto Spiritu cogitabis. Eſt enim odor veluti quidam ſubſtantiæ ejus, vivens & efficax, qui, quæ à Deo ſunt, creaturæ transmittit, & ſupremæ omnium ſubſtantiæ per ſeipſum participationem inſerit. Nam ſi aromatum fragrantia vim ſuam veſtibus imprimit, & in ſe ipſam quodammodo transformat ea in quibus fuerit, qui non poterit Sanctus Spiritus, ſiquidem naturaliter eſt ex Deo, divinæ conſortes naturæ per ſe ipſum eos reddere in quibus ſit? Fructus igitur & character ſubſtantiæ Genitoris cùm ſit Filius, omnia quæ ejus ſunt ſecundùm naturam ſibi vendicat. Idcircò ait:* Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt: Propterea dixi vobis quia de me accipiet, & annuntiabit vobis, *Spiritus nimirum, qui per ipſum, & in ipſo eſt: per quem Sanctis ut ipſe, inhabitat. Nec enim diverſus eſt ab eo Spiritus ejus, licèt in propria perſona ſubſiſtere intelligatur.*

VII. Non eſt audiendus hac in controverſia *Theodoretus*, qui nimio contentionis æſtu in *S. Cyrillum* abreptus, errorem de Proceſſione Spiritus Sancti à ſolo Patre primus omnium effudit in Confutatione XII. ipſius Capitulorum. Cùm enim *S. Cyrillus* in Capitulo IX dixiſſet, *Spiritum Sanctum Filii eſſe proprium*, Theodoretus ſic illum reprehendit: *Quod autem Spiritum Filii eſſe proprium dixerit; ſi quidem ut ejuſdem cum eo naturæ, & ex Patre procedentem dixit, aſſentiemur, & eam vocem tanquam piam admittemus. Sin hoc aſſerit: tanquam ex Filio & per Filium exiſtentiam habeat, velut blaſphemum hoc impiùmque rejiciemus. Fidem enim adhibemus dicenti Domino: Spiritus qui ex Patre procedit; necnon diviniſſimo Paulo ſimiliter loquenti: Nos autem non Spiritum mundi accepimus, ſed Spiritum qui ex Deo Patre eſt.*

VIII. *S. Maximus* Martyr in Tractatu *De Candelabro Zachariæ Prophetæ*, quem contra ſuos Græcos *Joannes Beccus* adducit, eorum errorem evertit his verbis: *Nam Spiritus Sanctus, quemadmodum naturâ Dei eſt, ac Patris ſecundùm ſubſtantiam: ſic eſt Filii ſecundùm ſubſtantiam: tanquam qui ex Patre ſubſtantialiter per filium genitum inexplicabili modo procedat.* Porrò Spiritus Sanctus non poteſt dici Filii, niſi tanquam Principii. Hæc enim loquendi ratio relationem ſignificat; relatio autem nulla eſt in divinis, niſi ex origine petita. Deinde cùm unum alterius dici, vel hoc hujus proprium in divinis, rejectâ materiâ, & iis quæ materiam conſequuntur, neque tanquam membrum, neque ut poſſeſſio, neque ratione alicujus excellentiæ, vel alterius cujuſpiam affinitatis queat; ſed ratione ſola principii, & ejus quod eſt à principio; in quo uno alterum ab altero diſcerni comprehendimus: perſpicuum eſt, cùm dicimus, Spiritum Sanctum proprium eſſe Filii, id ſola illa principii ratione dictum intelligi poſſe. Non enim ideo ita loquimur, quòd ſint ejuſdem ſubſtantiæ: quia ſi vera eſſet hæc ratio, non minùs Filius dici poſſet eſſe Spiritus Sancti, quàm Spiritus Filii. Quod cùm inauditum ſit, conſequens eſt, ideò Spiritum Filii dici, quòd à Filio procedat. Sed neque ob id proprius Filii dicitur Spiritus Sanctus, quòd ab illo donetur ac mittatur. Nam præter quàm quòd miſſio divinæ perſonæ indicium eſt originis ejus, quæ mittitur, à mittente: Donatio Spiritus Sancti ſit in tempore: At proprium eſſe Filii Spiritum Sanctum, ſempiternum quidpiam eſt. Non poteſt autem, quod in tempore ſit, cauſa illius eſſe, quod eſt æternum. Nam ſi homini, quod ei proprium eſt, ineſt ſemper quamdiu vivit: multò magis quod Filii Dei proprium eſt, ſemper ipſi ineſt. Ita ratiocinantur *Demetrius Cydonius* in lib. *De Proceſſione Spiritus Sancti*, Cap. X. & *Manuel Calecas* noſter *lib. 2. contra Græcos.*

IX. Non repugnat huic doctrinæ *S. Maximus* in Epiſtola ad *Marinum*, in qua de Synodicis Romani Pontificis agens, in quibus ſcriptum erat, *Spiritum Sanctum etiam à Filio procedere:* Sic illud à Romanis intelligi ait. *Non ut cauſam Spiritus Sancti Filium faciant. Unam enim noverunt Filii & Spiritus eſſe cauſam: alterius quidem ſecundùm nativitatem, alterius verò ſecundùm proceſſionem: ſed ut per ipſum procedere inſinuarent: Sicque conjunctionem eſſentiæ, & incommutabilitatem commendarent.* Vult tantùm *S. Maximus*, quod etiam à Romanis intelligi & prædicari obſervat: Spiritum Sanctum ex Patre & Filio ceu ex uno principio procedere, *Ob id tamen quod Filius ſit ex Patre*

ſin

ſine medio, Spiritus autem per Filium procedat, ac per ipſum Patri conjungatur, quodque Filii omnia ad Patrem referantur, Pater unus Spiritus Sancti Principium dicetur: quocirca ſolus quoque fons deitatis dictus eſt: fonſque & radix Filii & Spiritus, & ſolus cauſa dici poteſt, quòd nihil ante ſe cogitatum habeat, atque ad ipſum referantur omnia. Conſonant ſequentia *S. Maximi* verba. Nam dicere: *Propterea ex Filio procedere dixerunt, ut per ipſum illum procedere ſignificarent:* nihil eſt aliud quàm dicere: *Idcirco ex Filio procedit, quia procedit per Filium: quia enim per Filium procedit, naturaliter ſcilicet atque eſſentialiter procedit. Ita quippe & eſſentia conjunctio & incommutabilitas declarabitur. Quod autem per aliquod naturaliter atque eſſentialiter prodit, ex ipſo etiam ſubſtantiam habet..... Sic itaque, & quæ in prædicta Epiſtola poſita ſunt, veritati, & ſibi ipſis concinunt: & quæ à S. Cyrillo, Latiniſque Doctoribus de Spiritu Sancto dicta ſunt, interroganti S. Maximo Romani allegaverunt. Impoſſibile namque eſt, Magiſtros Eccleſiæ, ex Filio eſſe, atque procedere Spiritum dicere: & rurſus per Filium eſſe, atque procedere: deinde cauſam à Filio auferre. Hoc enim eſt aperta contradictio.* Ex, *enim præpoſitio, & maximè in divinis perſonis proceſſum cum cauſa commendat:* &, per, *tantumdem valet.* Ita de hoc *S. Maximi* loco diſſerit *Manuël Calecas, lib. 3. contra Græcos.*

X. *S. Joannes Damaſcenus* lib. 1. de Fide Orthodoxa cap. 18. eidem dogmati ſuffragatur. *Imago*, inquit, *Patris eſt Filius, & Filii Spiritus: per quem Chriſtus habitans in homine, dat ipſi ut ad imaginem ſit.* Porro ex eo quod Spiritus Sanctus Imago Filii nominatur, rectè colligit *Hugo Ætherianus* lib. 2. cap. 7. ipſum à Filio procedere; quemadmodum Filium à Patre procedere demonſtramus inde quòd illius imago dicatur. *Imago enim dicitur Filii Pater* (inquit S. Gregorius Nazianzenus Oratione XXVI.) *tanquam conſubſtantialis Patri, & quia ex illo eſt, non autem ex hoc Pater.* Secundò, ad imaginis rationem neceſſe eſt, ut originem habeat à prototypo. Alioqui non magis unum erit Imago alterius, quàm hoc illius. *Omnis Imago* (inquit S. Auguſtinus in lib. Imperfecto de Geneſi ad literam) *ſimilis eſt ei cujus Imago eſt. Nec tamen omne quod eſt ſimile alicui, etiam Imago eſt ejus...... Imago enim tunc eſt, cùm de aliquo exprimitur.*

S. Joannes Damaſcenus Græcorum Schiſmaticorum errori non favet.

XI. Objiciunt nihilominus Græci Schiſmatici teſtimonium *S. Joannis Damaſceni* velut eorum errori patrocinantis, lib. 1. *De Fide Orthodoxa.* Cap. XI. *Scire*, inquit, *oportet, nos non dicere Patrem eſſe ex aliquo; ſed ipſum dicimus Patrem eſſe Filii: Filium verò non dicimus principium, neque Patrem: ſed eum dicimus ex Patre eſſe, & Filium Patris. Porro Spiritum Sanctum tam ex Patre eſſe profitemur, quàm Patris appellamus Spiritum. Ex Filio autem Spiritum non dicimus, ſed eum Filii Spiritum nominamus.* Et Cap. XIII. *Sed & Filii Spiritus eſt, non tanquam ex ipſo: ſed quod per ipſum ex Patre procedat. Solus enim Pater principium eſt.*

S. Joannem Damaſcenum eodem modo exponunt Nicephorus Blemmida, Oratione ad Jacobum Bulgariæ Archiepiſc. de Proceſſione Spiritus Sancti. Beſſario Epiſt. ad Alexium Laſcarim, Demetrius Cydonius, Opuſc.

Sed optimè reſpondet *Manuël Calecas* lib. 3. contra Græcos, *S. Joannem Damaſcenum* ideo negare Spiritum Sanctum ex Filio procedére, quia particula, *ex*, principalem cauſam ſignificat; hoc eſt, eam quæ ab altera producendi vim non accipit, ſed habet à ſeipſa. Ejuſmodi autem non eſt Filius, qui, quæ habet, à Patre accepit omnia: & unum eſt atque idem cum Patre principium Spiritus Sancti. At Spiritum Sanctum à Patre per Filium procedere docet *S. Joannes Damaſcenus.* Idem autem ſignificant hæ præpoſitiones, *ex*, &, *per*, in Patre & Filio; perſonas dumtaxat diſcernunt. Ait enim Magnus *Baſilius* ad Amphilochium ſcribens, 5. Cap. *Unus Deus & Pater ex quo omnia: & unus Dominus Jeſus Chriſtus, per quem omnia. Iſta non ſunt legem ponentis voces, ſed diſtinguentis potiùs ſubſtantias. Non enim ut alienum naturæ introducat, ſed ut inconfuſam Patris & Filii intelligentiam commendet, ita pronuntiavit Apoſtolus.* Et Gregorius Theologus ait: *Ex quo, & per quem, quod dicitur, non naturas ſcindentium eſt, ſed unius inconfuſæque naturæ proprietates exprimentium.* Idcirco itaque *S. Joannes Damaſcenus* particulam, *per*, uſurpavit, (inquit Calecas) ut conſubſtantialitatem, ſimul & perſonarum ordinem ac diſcretionem ſignificet ex ipſis Proceſſionibus apparentem. In quo ſanè ordine ac diſcretione Filii perſona medium obtinet locum: & ne vel una perſona Pater & Filius exiſtimetur propter Præpoſitionum ſimilitudinem; vel duo, & contra ſe diviſa ambo Spiritus principia videantur, taliſve eſſe Filii perſona, qualis & Patris eſt, nihil ante ſe cogitatum habens, quemadmodum & Pater. *Ex*, enim ſiſtit mentem, & ulterius ire non cogit, principalémque cauſam quærere, cui præpoſitio, *ex*, principaliter attributa eſt. At præpoſitio, *per*, ad alteram perſonam, præter illam ex qua immediatè alia oritur, provehit mentem, principalémque illam deſignat cauſam, in qua hæc ponitur medium & primi, & ejus ad quem proceſſus, ſive operatio. Atque ita Trinitatem integrè nobis commendat præpoſitio, *per*, ſimúlque proceſſionum ordinem ad invicem indicat.

de Proceſſione Spiritus Sancti, Joſephus Methonenſis, & Gregorius Protoſyncellus, Apolog. contra Epiſt. Marci Epheſii, Gennadius Patriarcha pro Concil. Florentin.

Addit *Manuël Calecas*, Aliud eſſe quòd aliquid non dicatur, & quòd revera non ſit. Eſſe enim Filium Patri conſubſtantialem, Deique Genitricem ſemper Virginem prædicari in Eccleſia: atque humanæ naturæ Filium Dei ſecundùm ſubſtantiam unitum eſſe, vera quidem ſunt: fuit tamen quando non dicebantur. Non tamen ideo falſa fuerunt. Nam poſtea, neceſſitate urgente, propter contraria dicentes, etiam ut in Eccleſia publicè dicerentur, inſtitutum, & firmatum eſt. Quid ergo mirum ſi *S. Joannes Damaſcenus*, quod non pronuntiabatur, ut multa alia, & tunc, & priùs, non dici ait? Non enim per hoc oſtendit: quia non eſt; ſed hoc ſolùm, quia in conſuetudine dicto non profeſſretur.

Addit rurſus Vir Doctiſſimos, plurimos SS. Patrum eaſdem dictiones in Theologia, ſecundùm differentes intelligentias & ſuſcipere, & non ſuſcipere, & aliquando ſic, aliquando aliter: ut Magnus *Baſilius* in Quæſtionibus ad Eunomium, *germen*, Filium dicentem non ſuſcipit: dictionem hanc imperfectioribus congruere exiſtimans: quocirca eam maximè ponebat *Eunomius.* Verùm *Gregorius Theologus*, in primo libro de Filio, de eo & Spiritu Sancto loquens, ait: *Horum autem alterum quidem germen, alterum verò productum eſt.* Et cauſam quidem & cauſale in divinis perſonis dici vetat *B. Cyrillus* dicens; *Cauſam verò & cauſale ne nominare quidem fas eſt:* Si quis illud ſcilicet juxtà creaturarum morem accipiat. Communis autem fides, omneſque Theologi (*Græci*) in ſola cauſa & cauſali (quibus nominibus intelligunt principium & id quod eſt ex principio) divinas perſonas diſtingui dicunt: majúſque quod dicitur, Patri, cauſæ ratione plurimi Doctorum aſſignarunt: Juxta opinionem autem Arianorum, ab Eccleſiæ ambitu repellitur. Nihil ergo mirum, ſi etiam SS. Doctorum alii quidem, *Ex*, principali cauſæ, & ante quam nihil cogitatur, huic ſoli eam congruere arbitrati, ex Patre per Filium procedere Spiritum Sanctum, productorémque Patrem per

Verbum

» Verbum aſſeverant : quia Filii omnia ad Patrem A
» referuntur, non tamen, *ex Filio*, dicunt. Alii
» verò & ei, qui ex cauſa eſt; ut Filio, congruere
» ponentes, cujus Pater principalis præcogitatur
» cauſa : eò quòd unum principium, & una cauſa ſit
» Pater & Filius, ſicut & una eſſentia : nunc qui-
» dem *per Filium* eſſe ac procedere dicunt, nunc au-
» tem *ex Filio* eſſe ac procedere : Per utraque idem
» volentes etſi ſyllabis differant. Hæc *Manuel Ca-*
» *lecas*. Sed quid prolixiori expoſitione opus eſt cùm
» *S. Joannes Damaſcenus* Cap. XV. ejuſdem libri, de
» Patre ſermonem habens, ſubinferat : *Et productor*
» *per Verbum explanantis Spiritûs*. Et his verbis *S.*
» *Joannem Damaſcenum* Proceſſionem ab utroque
» cognoviſſe, celeberrima Græcorum Synodus ſub B
» *Andronico* Imperatore celebrata Conſtantinopoli
» declaravit, de qua *Pachimeres*, Lib. VII.

Latinorum Patrum teſtimonia de Spiritus Sancti Proceſſione à Patre & Filio.

XII. In aſſerenda Proceſſione Spiritus Sancti à
Filio Latini Patres cum Græcis conſpirant. Quos
inter *S. Hilarius* lib 2. de Trinitate ait : *Loqui de*
eo (ſcilicet Spiritu Sancto) *non neceſſe eſt, quia de*
Patre & Filio auctoribus confitendus eſt. Et lib. 8.
A Filio igitur accipit, qui & ab eo mittitur, & à
Patre procedit: & interrogo utrum idipſum ſit à Fi-
lio accipere, quod à Patre procedere. Quod ſi nihil
differre credetur inter accipere à Filio, & à Patre
procedere: certè idipſum atque unum eſſe exiſtimabi- C
tur à Filio accipere, quod ſit accipere à Patre. Ipſe
» *enim Dominus ait* : Quoniam de meo accipiet, &
» annuntiabit vobis. *Hoc quod accipiet, ſive poteſtas*
eſt ſive virtus, ſive doctrina eſt, Filius à ſe accipien-
dum dixit... Ac mox: *Omnia quæ Patris ſunt, Filii*
ſunt: & idcirco quidquid accipiet, à Filio accipiet ille
mittendus, quia Filii ſunt univerſa, quæ Patris ſunt.

XIII. *Marius Victorinus* Lib. 1. contra *Arium*,
idem aſſerit. *Duo ergo & iſti*, inquit, *alius ex alio;*
Ex Filio Spiritus Sanctus, ſicut ex Deo Filius, conra-
tionaliter & Spiritus Sanctus ex Patre.

XIV. *S. Ambroſius* idem planè docet *Lib. de*
Spiritu Sancto. Cap. X. *Spiritus quoque Sanctus*
(inquit) *cùm procedit à Patre, non ſeparatur à Fi-* D
lio. Et lib. *De Symbolo*, Cap. 3. *Spiritus autem*
Sanctus verè Spiritus eſt, procedens quidem à Patre
& Filio; ſed non eſt ipſe Filius, quia non genera-
tur : neque Pater, quia procedit ab utroque, non ge-
nitus, non ingenitus, non factus. Legatur & Lib.
VIII. in Lucam, Cap. XXVIII.

XV. *S. Auguſtinus* idem prædicat variis in lo-
cis; ſed maximè Lib. XV. *De Trinitate*, Cap.
XVII. ubi explicans quod præm ſerat, Spiritum
Sanctum principaliter à Patre procedere, ait: *Ideo*
autem addidi, principaliter, quia & de Filio Spi-
ritus Sanctus procedere reperitur. Sed hoc quoque
illi Pater dedit, non jam exiſtenti, & nondum haben- E
ti : Sed quicquid unigenito Verbo dedit, gignendo
dedit. Sic ergo eum genuit, ut etiam de illo Donum
commune procederet, & Spiritus Sanctus eſſet am-
borum. Idem confirmat Cap. XXVI. Et Tractatu
XCIX. in Joannem : *Cur ergo*, inquit, *non creda-*
mus, quod etiam de Filio procedat Spiritus Sanctus,
cùm Filii quoque ipſe ſit Spiritus? Si enim ab eo non
procederet, non poſt Reſurrectionem ſe repræſentans
Diſcipulis ſuis, inſufflans diceret: Accipite Spiritum
Sanctum. Quid enim aliud ſignificavit illa inſufflatio, F
niſi quòd procedat Spiritus Sanctus & de ipſo.

XVI. *S. Leo Magnus* idem tradit *Sermone II.*
de Pentecoſte, verba illa Chriſti apud S. Joannem*
exponens : *Adhuc multa habeo vobis dicere, &c.*
Numquid ſeſe Dominus inferioris ſcientiæ volebat in-
telligi, aut minus aliquid quàm Spiritum Sanctum à
Patre didiciſſe, cùm ipſe ſit veritas, & nihil Pater
dicere, nihil docere poſſit ſine Verbo, ideoque dictum
ſit; De meo accipiet; quoniam quod accipit Spiritus
Patre dante, dat Filius.

* c. 16.

XVII. *Gennadius* Maſſilienſis, Lib. *De Eccle-*
ſiaſticis Dogmatibus, Cap. I. idem profitetur fidei
dogma. *Spiritus Sanctus*, inquit, *ex Deo Patre, &*
Deo Filio Deus procedens.

Sic & *S. Fulgentius* in lib. *De Fide ad Petrum*,
Cap. XI. *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, eum-*
dem Spiritum Sanctum, qui Patris & Filii unus eſt
Spiritus, de Patre & Filio procedere.

XVIII. Toletana Concilia, Primum, Tertium,
Quartum, Octavum, Undecimum, Duodecimum,
& Decimum-tertium, *Spiritum Sanctum à Patre*
Filióque procedere aſſerunt. *S. Gregorius Turonen-*
ſis idem prædicat in Profeſſione Fidei quæ extat
initio Lib. 1. Hiſtoriæ Francorum.

XIX. Sic Auctor Symboli, quod Athanaſianum
vulgò inſcribitur: *Spiritus Sanctus à Patre & Fi-*
lio non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens.
Synodus Forojulienſis ſub *Paulino* Patriarcha idem
tradit in Symbolo Fidei.

XX. Ita ante Paulinum *S. Gregorius Magnus*
Homilia XXVI. in Evangelia: *Spiritus Sancti miſ-*
ſio, ipſa proceſſio eſt, qua de Patre procedit & Filio.

XXI. Quæſtio de Proceſſione Spiritus Sancti
agitata eſt in Concilio Aquiſgranenſi ſub *Carolo*
Magno anno DCCCIX. teſte *Adone*. Romam directi
Bernharius Vvormacienſis Epiſcopus, & *Adalar-*
dus Corbeienſis Abbas : anno ſequenti ab iis ha-
bita cum *Leone* Pontifice Maximo collatio. *Lectis*
per ordinem teſtimoniis de Proceſſione Spiritus San-
cti, *atque à Domno Apoſtolico diligentiſſimè auditis,*
ait: Ita ſentio, ita teneo cum his Auctoribus, & Sacræ
Scripturæ auctoritatibus. Si quis aliter de hac re ſen-
tire vel docere voluerit, defendo; & niſi converſus
fuerit, & ſecundùm hunc ſenſum tenere voluerit, con-
trariaſentientem funditus abjicio. Ita referunt acta
Collationis à *Smaragdo* Abbate conſcripta.

Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus hiſce tem-
poribus Libellum *De Proceſſione Spiritus Sancti*
juſſu *Caroli Magni* conſcripſit, in quo antiquorum
Patrum collegit ſententias, qui Spiritum Sanctum
à Patre Filioque procedere ſcripſerunt. Horum
Indiculus ita texitur : Athanaſius, Cyrillus, Hila-
rius, Ambroſius, Didymus, Auguſtinus, Fulgen-
tius, Hormiſda, Leo, Gregorius : Iſidorus, Proſ-
per, Vigilius Afer, Proclus, Agnellus, Caſſiodo-
rus, Prudentius. Quid intendat *Theodulfus*, in
Metrica Operis ad *Carolum Magnum* Præfatione
ſic exponit :

Imperii veſtri, Rex inclyte! juſſa ſecutus,
Defero Theudulfus hæc documenta libens.
Queis Patre ſeu Nato procedere Spiritus almus
Adſtruitur, Legis hoc reſonante tuba.
Hoc Evangelium, hoc premit Apoſtolus auctor,
Hoc canit unanimis vox pia ſacra Patrum.

Lege de eodem dogmate *Ratramnum* Corbeienſem
Monachum, & *Æneam* Pariſienſem Epiſcopum,
illum in Reſponſione ad Græcorum Oppoſita,
iſtum in libro contra Græcos.

XXII. *S. Anſelmus* lib. *De Proceſſione Spiritus*
Sancti contra Græcos, cap. 2. ſtatuit illud Princi-
pium, quo in hac dirimenda controverſia poſt
Angelicum Doctorem plurimùm utuntur Theo-
logi : *In divinis omnia ſunt unum, ubi non obviat*
relationis oppoſitio. Sic autem habet. *Sequitur ſe-*
cundùm unitatis Dei, quæ nullas habet partes, pro-
prietatem, ut quicquid de uno Deo, qui totus eſt,
quicquid eſt, dicitur de toto Deo Patre, dicatur & de
Filio, & de Spiritu Sancto : quia unuſquiſque ſolus
& totus, & perfectus Deus eſt. Supradicta verò rela-
tionis oppoſitio, quæ ex eo naſcitur, quia ſupradictis
duobus modis Deus de Deo eſt, prohibet Patrem, & Fi-
lium, & Spiritum Sanctum de invicem dici: & propria
ſingulorum

Digitized by Google

ſingulorum aliis attribui. Si , ergo hujus unitatis, & hujus relationis conſequentia ſe contemperant, ut nec pluralitas , quæ ſequitur relationem , tranſeat ad ea in quibus prædicta ſimplicitas ſonat unitatis : nec unitas cohibeat pluralitatem, ubi eadem relatio ſignificatur : quatenus nec unitas amittat aliquando ſuam conſequentiam, ubi non obviat aliqua relationis oppoſitio , nec relatio perdat quod ſuum eſt , niſi ubi obſiſtit unitas inſeparabilis. Hoc poſito principio , *S. Anſelmus* colligit , neceſſe eſſe ut aut Filius ſit de Spiritu Sancto , aut Spiritus Sanctus de Filio : ſiquidem relationis oppoſitio oritur ex eo quòd Deus ſit de Deo. At Filius non procedit à Spiritu Sancto ; conſequens ergo eſt Spiritum Sanctum procedere à Filio ſimul & Patre , ſiquidem nulla id relatio originis impedit. Præterea , cùm dicitur Deus de Deo , aut ſignificatur totum eſſe de toto , aut partem de parte , aut partem de toto. Sed Deus nullam habet partem : impoſſibile igitur eſt ut ſi Deus eſt de Deo , totus ſit de parte , aut pars de toto , aut pars de parte. Neceſſe eſt igitur , ut ſi eſt Deus de Deo, totus ſit de toto. Cùm ergo Filius dicitur eſſe de Deo qui eſt Pater, & Spiritus Sanctus ; aut alius totus erit Pater , alius totus Spiritus Sanctus , ut de toto Patre ſit , & non de toto Spiritu Sancto : aut ſi idem totus Deus eſt Pater & Spiritus Sanctus ; ex neceſſitate , cùm eſt de Deo toto , eſt pariter de Patre & de Spiritu Sancto , ſi non repugnat aliud. Eodem modo , cùm dicitur Spiritus Sanctus eſſe de toto Deo , qui eſt Pater & Filius : aut alius totus erit Pater , alius totus Filius, ut ſit de toto Patre , & non de toto Filio Spiritus Sanctus : aut cùm eſt de Patre Spiritus Sanctus, non poteſt non eſſe de Filio , ſi non eſt Filius de Spiritu Sancto. Nulla enim alia ratione poteſt negari Spiritus Sanctus eſſe de Filio.

Contra hoc ratiocinium objici poſſe ait *S. Anſelmus* , Non eſſe conſequens ; ex eo , quòd Pater unus eſt totus cum Filio , & à Patre oritur Spiritus Sanctus, etiam à Filio hunc oriri : neque unitatem Deitatis in Patre & Filio hanc habere vim conſequentiæ. Sicut ex eo , quòd unus Deus eſt Filius & Spiritus Sanctus , non ſequitur genitum eſſe de Patre Spiritum Sanctum , ſicut Filius gignitur.

Cui objectioni ſic reſpondet : *Habent utique à Patre eſſe Filius & Spiritus Sanctus, ſed diverſo modo : quia alter naſcendo , alter procedendo. Et ideo cùm naſcitur unus, non poteſt cum eo naſci ille, qui per hoc alius eſt ab eo , quia non ſimiliter naſcitur , ſed procedit. Et cum unus procedit, nequit ille ſimul procedere, qui per hoc eſt alius ab illo, quia non ſimiliter procedit , ſed naſcitur. Et ideo non habet hic unitas illa vim conſequentiæ : quia pluralitas obviat , quæ ex nativitate naſcitur & proceſſione. Nam etſi per aliud non eſſent plures Filius & Spiritus Sanctus , per hoc ſolum eſſent diverſi.* Id ſenſu cauſali intelligendum , non formali , ut Theologi de Schola loquuntur , ex diverſa enim Proceſſione diverſæ Relationes exiſtunt , & perſonæ diſtinctæ. Quæ Theologorum diſtinctio ex ipſomet S. Anſelmo accepta eſt , dicente : *Supradicta verò relationis oppoſitione, quæ ex eo naſcitur , quia ſupradictis duobus modis Deus de Deo eſt ; &c.*

Et Cap. V. probat Filium docuiſſe , Spiritum Sanctum à ſe procedere , cùm docuit ipſum procedere à Patre his Domini verbis : *Paracletus Spiritus Sanctus , quem mittet Pater in nomine meo.* Et : *Cùm autem venerit ille Paracletus , quem ego mittam vobis à Patre.* Quid porro eſt, *Mittet Pater in nomine Filii , niſi mittet Pater , tanquam ſi mittat Filius ; ut in miſſione Patris , miſſio intelligatur Filii ?* Quid verò eſt : *Ego mittam à Patre , niſi , Ego mittam tanquam ſi Pater mittat , ut una & eadem ſit miſſio mea & Patris ? . . . . . Unde enim Filio cum*

A *Patre dare ſimul vel mittere Spiritum Sanctum , & hunc eſſe utriuſque , ſi ſimul non eſt de utroque ? Cur enim magis dat Filius Spiritum Sanctum , quam Spiritus Sanctus Filium ? Aut cur magis Spiritus Sanctus eſt Filii, quàm Filius Spiritûs Sancti : niſi quia Filius non eſt ita de Patre ſimul & Spiritu Sancto, ſicut Spiritus Sanctus eſt de Patre ſimul & Filio ? Si ergo Spiritus Sanctus non de Filio , non datur à Filio, nec dicitur eſſe Filii ; ſicut Filius non datur à Spiritu Sancto, nec dicitur eſſe Spiritûs Sancti, quoniam non eſt de Spiritu Sancto. Si autem dicunt, quia Spiritus Sanctus miſit etiam Filium, ſicut idem ipſe dicit per Prophetam :* Et nunc Dominus miſit me & Spiritus
B ejus : *hoc ſecundùm hominem quem gerebat , intelligendum eſt , qui Patris & Spiritûs Sancti unâ voluntate & diſpoſitione mundum redempturus in mundo apparuit.*

Idem confirmat Cap. VI. ex illis Domini verbis de Spiritu Sancto : *Non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcumque audiet , loquetur.* Quid eſt , *Non loquetur à ſemetipſo*, inquit S. Anſelmus, *niſi ab alio habet quod loquetur ?* Unde addidit : *Sed quæcumque audiet , loquetur.* Quid eſt, *Audire Spiritum Sanctum, niſi quaſi diſcere ? Et quid eſt diſcere, niſi ſcientiam accipere ? Si ergo ſcientia ejus non eſt aliud niſi eſſentia ejus , ab illo habet eſſentiam , à quo audit ea*
C *quæ loquitur , & quæ docet : Quoniam idem eſt illi loqui , quod docere. Non audit autem , neque habet eſſentiam ab alio , niſi à Patre & Filio. Verùm ſi habet eſſe à Patre ſecundum ſupradictam rationem , habet & à Filio. Unde & idem Filius dicit :* Ille de meo accipiet , & annuntiabit vobis. *Quippe quid eſt aliud hoc dicere , quàm me audiet ? hoc eſt, à me ſciet, quod annuntiabit vobis ? cùm dixit :* Quæcumque audiet loquetur, *non determinavit à quo audiet. Cùm verò ait ,* De meo accipiet : *ne quis ſoli Patri attribuat quod ab alio audit, apertè ſe eſſe à quo , ſicut à Patre , ſcientiam , ſive eſſentiam accipiat , de-*
D *monſtrat. Sicut enim cùm dicitur :* Non loquetur à ſeipſo , ſed quæcumque audiet , loquetur ; *ſignificatur ab eo eſſe & procedere, à quo audit : ita cùm profert Filius :* De meo accipiet ; *palam oſtendit eum de ſuo : hoc eſt , de eſſentia ſua, eſſentiam habere & procedere.* His adde Julianum Pomerium, Vigilium Tapſenſem, Agnellum, Caſſiodorum, Iſidorum Hiſpalenſem , Alcuinum , quorum teſtimonia profert *Æneas Pariſienſis* Lib. adversùs Græcos , Tomo VII. Spicilegii.

XXII. Ex his *Photius* refellitur , qui tum in Epiſtola Encyclica , tum in Epiſtola ad Aquileienſem Archiepiſcopum , effutiit , Dogma de Proceſ- Photius refellitur.
E ſione Spiritûs Sancti à Patre & Filio blaſphemum eſſe , repugnare Chriſti verbis , dicentis : *Spiritus qui procedit à Patre :* & Sacris Synodis & SS. Patribus , Athanaſio præcipuè , Gregorio Theologo, Baſilio, Chryſoſtomo, S. Leoni, adverſari. Si decem, vel viginti ex Patribus dixerint Spiritum Sanctum à Filio procedere , ſexcentos id nequaquam dixiſſe. Quoſdam SS. Patrum multis in rebus ſæpè à rectorum dogmatum exactâ viâ receſſiſſe : in iis eos non admitti , in aliis tamen recipi : Quod Dionyſii Alexandrini , Methodii , Irenæi , Papiæ , probat exemplis. *Eodem etiam pacto*, inquit , *ſi qui illorum*
F *deducti ſunt ut dicerent Spiritum Sanctum à Filio procedere , illud quidem quod repugnat Dominicis verbis , non ſuſcipimus ; ipſos tamen veneramur , & à Patrum numero non ſegregamus.* S. Leonem impudenter appellat velut errori ſuo faventem : quem tamen evertit , non ſolùm loco inter Probationes laudato , ſed etiam Epiſtola XCIII. ſeu XV. in Editione P. Quenellii , ad *Turribium* data , Cap. I. ubi contra Priſcillianiſtas ſic loquitur : *Primò itaque Capitulo demonſtratur quàm impiè ſentiant de Trinitate divina , qui & Patris & Filii , & Spiritûs Sancti*

Conciliorum venerandorum Auctoritas, ſingularem in Eccleſiis tradidit poteſtatem.

Sedis Apoſtolicæ Præſules ſuo ſine quæſtione Deus reſervavit arbitrio.

Sed ratio palmaris ea eſt, quòd Superior ab inferiori judicari non poſſit. Id Antiſtites Romanæ Synodi in Symmachi cauſa congregatæ conteſtati ſunt dicentes: *Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem minorum numquam ſubjacuiſſe Judicio.* Quod & *Ennodius* in Apologetico confirmat. *Aliorum fortè hominum cauſas*, inquit, *Deus voluit homines terminare: ſed Sedis iſtius Præſules ſuo ſine quæſtione reſervavit arbitrio. Voluit Beati Petri Apoſtoli Succeſſores cœlo tantùm debere innocentiam.* Id etiam confirmat *Avitus* Vienneníis Epiſcopus in Epiſtola nomine Gallicanorum Antiſtitum ſcripta ad Senatores Urbis Romæ dicens, Symmachum Papam, *Si ſæculo primùm fuerat accuſatus, Conſacerdotum ſuorum ſolatium potiùs, quàm recipere debuiſſe Judicium. Quia ſicut ſubditos nos eſſe terrenis Poteſtatibus jubet Arbiter cœli, ſtaturos nos ante Reges & Principes in quacumque accuſatione prædicens: ita non facilè datur intelligi, quâ vel ratione, vel lege ab inferioribus eminentior judicetur. Nam cùm celebri præcepto Apoſtolus clamet Accuſationem vel in Preſbyterum recipi non debere, quid in Principatum generalis Eccleſiæ criminationibus licere cenſendum eſt? ...... In Sacerdotibus cæteris poteſt, ſi quid fortè nutaverit, reformari: At ſi Papa urbis vocatur in dubium, Epiſcopatus jam videbitur, non Epiſcopus vacillare.* Lege Diſſertationem I. in Hiſtoriam Sæculi VI. Hoc fundamento, quòd ſcilicet major à minori judicari non debeat, nitebatur *S. Cyrillus* Alexandrinus Patriarcha, cùm in Concilii Epheſini Actione IV. de temeraria & præcipiti adversùm ■ & *Memnonem* Epheſinum à *Joanne* Patriarcha Antiocheno lata depoſitionis Sententiâ, oblatô libellô conqueritur; nempe quòd adversùs *Majorem Thronum* pronuntiaverit. Sedes enim Alexandrina ſuperiorem locum præ Antiochena obtinebat, juxta Nicænam Synodum. Rationem illam non ſprevit Epheſina Synodus: immò ut vitium iſtius Sententiæ *Celeſtino I.* Pontifici Maximo probaret, hinc oritura diſcordiarum ſemina perſcribit, *Si majores Sedes* injuria afficiendi facultas detur (ut patet ex Epiſtola Synodi ad *Celeſtinum*, quæ extat Actione V.) In eamdem ivere Sententiam Calchedonenſes Patres, cùm inter præcipuas damnati *Dioſcori* cauſas hanc protulere, quod excommunicationem adversùs eum deſignaſſet, *cui vineæ cuſtodia à Domino credita eſt, quique indefeſſam uniendæ Eccleſiæ curam gerit:* id eſt, adversùs Romanum Pontificem; ut conſtat ex Relatione Concilii ad *S. Leonem.* Quam *Dioſcori* inſolentiam depoſitione ulti ſunt Patres: adeo ut *Anatolius* Conſtantinopolitanus dixerit: *Propter fidem non eſt damnatus Dioſcorus, ſed quia excommunicationem fecit Domno Archiepiſcopo Leoni.* Quibus ex momentis colligitur, Sedem Romanam, quæ omnium prima eſt, à cæteris Epiſcopis judicari non poſſe: Non potuit ergo Romana Synodus ex quibuſdam ſolùm Italiæ & Germaniæ Epiſcopis congregata *Joannem XII.* Pontificem Maximum judicare, & deponere.

Sedes Apoſtolica, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum, à nemine judicatur.

Id confirmatur ex Purgatione Canonica *Leonis III.* qui cùm variorum criminum accuſatione peteretur, ea de cauſa coacta eſt Romana Synodus præſente *Carolo Magno*, & Francorum Proceribus, atque plurimis cùm Italiæ, tum Galliarum Epiſcopis, qui has in voces erupere, teſte *Anaſtaſio Bibliothecario*, in Vita Leonis III. *Nos Sedem Apoſtolorum, quæ eſt Caput omnium Dei Eccleſiarum, judicare non audemus. Nam & ab ipſa nos omnes, & ab ejus Vicario judicamur: Ipſa autem à nemine judicatur, quemadmodum antiquitùs mos fuit. Sed ſicut ipſe Pontifex cenſuerit, canonicè obediemus.* Temerè igitur Synodus Romana *Joannem XII.* depoſuit.

Confirmatur iterum quod multis jam momentis probatum eſt, Synodum, de qua agimus, *Joannis XII.* exauctorationem temerè aggreſſam fuiſſe, ex Concilio Romano *ſub Adriano II.* in quo Patres ita locuti ſunt: *Romanum Pontificem de omnium Eccleſiarum Præſulibus judicaſſe legimus; de eo verò quemquam judicaſſe non legimus. Licèt enim Honorio ab Orientalibus poſt mortem Anathema ſit dictum; ſciendum tamen eſt, quia ſuper hæreſi fuerat accuſatus, propter quam ſolam licitum eſt minoribus Majorum ſuorum motibus reſiſtendi, vel pravos ſenſus libere reſpuendi.* Cùm itaque *Joannes XII.* hæreticus non fuerit, nec hæreſeos accuſatus, non licuit Italis & Germanis quibuſdam Epiſcopis in Romana Synodo congregatis, illum judicare ac exauctorare.

Denique idem confirmatur Auctoritate Synodi VIII. Oecumenicæ Canone XXI. cujus hæc ſunt verba: *Si quis aliqua ſæculi Poteſtate fruens, vel potens pellere tentaverit præfatum Apoſtolicæ Cathedræ Papam, aut aliorum Patriarcharum quemquam, Anathema ſit. Porro ſi Synodus Univerſalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de Sancta Romanorum Eccleſia quævis ambiguitas & controverſia; oportet venerabiliter, & cum convenienti reverentia, de propoſita quæſtione ſciſcitari, & ſolutionem accipere, aut proficere: non tamen audacter Sententiam dicere contra Summos Senioris Romæ Pontifices.* Multò minùs id potuit Synodus & numero & merito infra Oecumenicam longè poſita, qualis ea eſt quæ contra *Joannem XII.* congregata eſt.

Ex his omnibus liquet, iniquam fuiſſe, & contra Canones tentatam *Joannis XII.* exauctorationem, adeóque *Leonem* qui dictus eſt VIII. ejus in locum ſuffectum, ex albo Romanorum Pontificum expungendum eſſe, quamvis Auctores plerique coævi, legitimum Pontificem ipſum dixerint, maximè Germani, *Ottoni* Imperatori ut adularentur; & legitimum Concilium cenſuerint, à quo exauctoratus eſt, ut Continuatores *Luitprandi & Reginonis*, quos Farfenſis Monaſterii Chronographus Anonymus, *Sigebertus*, *Martinus Polonus*, *Blondus Flavius* lib. 3. Decade 2. *Platina*, *Hartmannus Schedelius* in Ætate VI. Mundi, *Philippus Bergomas* in Supplemento Chronicorum, lib. 11. *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi, *Onuphrius* Annotatione in Benedicti V. Vitam, *Papyrius Maſſo* lib. IV. de Epiſcopis Urbis, in Joanne XII. *Dominicus Tempeſta* in lib. de Vitis Pontificum, & alii quos appellat *Launoius* in Epiſtola ad *Ludovicum Marcſiden*: quamquam hi plerique omnes rem ut geſta eſt, commemorant, an rectè geſta ſit non expendunt. Sanè major eſſe debet Synodi Auctoritas in quâ reſciſſa ſunt Acta Synodi contra *Joannem XII.* & damnatus *Leo VIII.* ſe pro Pontifice gerens, quam Synodi contra *Joannem* habitæ. Illam enim Imperator moderabatur, ipſe Actor, teſtis, & Judex: hanc Pontifex, vitioſus quidem, ſed non ideo Auctoritate ſumma in Eccleſia privatus. Prior contra Canones omnia perperam egit: immò & propoſitionem contra fidem aſſeruit, Pontificem ſcilicet improbum ligandi & ſolvendi poteſtatem amittere: *Judas*, inquit, *quamdiu bonus inter Diſcipulos fuit, ligare atque ſolvere valuit: poſtquam verò cupiditatis veneno homicida factus, Vitam occidere voluit, quem poſtea ligatum ſolvere, ſolutum ligare potuit, niſi ſeipſum, quem infeliciſſimo laqueo ſtrangulavit?* At Synodus contra *Leonem VIII.* nuncupatum habita, Canones

Synodus contra Joannem XII. congregata non ſolùm contra Canones egit, verùm etiam propoſitionem contra fidem aſſeruit.

ſecuta

ſecuta eſt, & præcedentium Conciliorum exempla, *Leonem* deponendo, *Mœchum*, & *Neophytum* depoſuit, ut *Photium* Octava Synodus; *Mœchum*, qui uxorem alienam, ſcilicet Romanam Eccleſiam vivente viro, *Joanne* ſcilicet XII. Papa, uſurparat; *Neophytum*, qui ſubitò abſque probatione & interſtitiis, ad omnes Ordines, & ad omnium Ordinum apicem, Summum nempe Pontificatum provectus fuerat. Prima Synodus Eccleſiæ ingenium nullatenus ſapit, altera ſapit prorſus. Prima tumultuosè habita, ſecunda ordinatè.

Unus *Launoius* in memorata ad *Mareſium* Epiſtola aſſerit Concilium Romanum quo, damnatus eſt *Leo VIII.* pro Pontifice ſe gerens, ſuppoſititium eſſe. Argumento, ut ſolet, negativo ſolùm utitur: quòd nempe *Luitprandi*, & *Reginonis* Continuatores, *Flodoardus*, Farfenſe Chronicon, *Sigebertus* ad exemplar Gemblacenſis Cœnobii recenſitus, *Martinus Polonus*, *Blondus*, *Trithemius*, *Onuphrius*, *Platina*, &c. illius Concilii non meminerint. At *Launoium* Vaticanum iſtius Concilii exemplar antiquitate venerandum refellit, ex quo ejus acta edidit *Baronius* ad annum DCCCCLXIV. quæ Acta nec ipſi Centuriatores Magdeburgenſes in dubium revocare auſi ſunt, adeo ſapiunt antiquitatem. Unde exemplar *Sigeberti* probæ notæ à Baronio laudatum iſtius Concilii hiſtoriam ſummatim recenſet, ipſiúſque meminit *Vincentius Bellovacenſis*, Speculi Hiſtorialis lib. XXIV. Cap. LXXXVI.

Launoii objectionibus reſpondetur.

Objicit Launoius cum Papirio Maſſono, *Cedrenum* & *Curopalatam*, qui *Joannem XII. ad omnem laſciviam ac malum propenſum, ab Ottone Imperatore expulſum, aliúmque Eccleſia Paſtorem conſtitutum* ſcribunt. Addit Puellæ Saxonicæ teſtimonium in Hiſtoria *Ottonis* Poëticè ſcripta. En carmina cauſam *Joannis XII.* ſpectantia:

Summum Pontificem quadam perverſa parantem,
Ejus nec monitis dignantem credere crebris,
Sedis Apoſtolica fraudari fecit honore,
Conſtituens alium Rectoris nomine dignum.

Reſpondemus, *Cedreno*, *Curopalati*, & Poëtæ Saxonicæ, ſicut & Continuatoribus *Luitprandi* & *Reginonis*, nos credere de perditis *Joannis XII.* moribus, & de Synodo contra ipſum celebrata, non de juſtitia illius depoſitionis, quam non attingunt *Cedrenus* & *Curopalates*. *Luitprandi* verò & *Reginonis* Continuatores ſupponunt quidem, ſed non probant, ſicut nec *Flodoardus* in Chronico, ipſum juſtè fuiſſe depoſitum, & *Leonem VIII.* in ejus locum legitimè ſubſtitutum. Vitia *Joannis XII.* ipſum ita exoſum fecerant, ut magno Eccleſiæ commodo videretur exauctoratus, nec inquirerent plerique an jure id factum eſſet. Saxonicæ mulieris, quæ *Leonem VIII.* *Rectoris nomine dignum*, id eſt, Pontificia Sede canit, haud magna auctoritas eſt. Mulier eſt, Poëta, & Saxonica, *Ottonis* partibus addicta.

Objicit *Launoius*, *Leonem* qui ab anno milleſimo quadrageſimo-nono ad milleſimum quinquageſimum quartum in Cathedra Apoſtolica ſedit, Sanctiſſimum Pontificem, in Martyrologio Romano ad XIII. Kalendas Maii *Leonem IX.* appellari, ſicque paſſim nominari ab omnibus. Si autem *Leo VIII.* qui *Joanni XII.* ſubſtitutus eſt, non fuit verus Papa ſed Schiſmaticus, *Leo* ille Sanctus *Octavus* dici debuit, non *Nonus*.

Reſpondeo, Errorem in appellandis Pontificibus, vel proprio numero deſignandis ex conſuetudine ortum, non efficere ut veri fuerint Pontifices, qui revera non fuere. Sic *Felix Quartus* à pleriſque appellatus eſt atavus *S. Gregorii*, qui III. dici debet, cùm *Felix* dictus II. qui contra *Liberium* à *Conſtantio* Imperatore intruſus eſt, è numero Pontificum ſit expungendus, ut probavimus Diſſertatione XXI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi Quarti. Veritatis ea conditio eſt, ut *Nemo ipſi præſcribere poſſit, non ſpatium temporum, non patrocinia perſonarum, non Privilegium regionum. Ex his enim fere conſuetudo initium ab aliqua ignorantia, vel ſimplicitate ſortita, in uſum per ſucceſſionem corroboratur, & ita adverſus veritatem vindicatur.* Sanè *Benedictorum* Pontificum numerus in Eccleſiaſticis monumentis non quadrat, niſi, qui Joanni XII. ſubſtitutus eſt, & quem *Leo VIII.* nuncupatus tyrannicè depoſuit, *Benedictus V.* legitimus Pontifex habeatur. Emendandum itaque Martyrologium, & *S. Leo* qui *Damaſo II.* ſucceſſit anno MXLIX. *Leo VIII.* non *IX.* dicendus eſt.

Objicit *Launoius*, Incredibile eſſe eoſdem Epiſcopos ſubſcripſiſſe Concilio in quo exauctoratus eſt *Joannes XII.* & Concilio in quo reſtituto *Joanne*, in ordinem redactus eſt *Leo VIII.*

Reſpondeo, Incredibile non eſſe quòd Imperatore dominante & præſidente Synodo, Epiſcopi haud ſatis conſtantes, & aliunde vitioſam *Joannis XII.* vitam merito averſati, illius depoſitioni ſubſcripſerint, eóque in Sedem regreſſo, mutarint conſilium, ſeu tempori ſervientes, ſeu facti temerarii pœnitentes. Eos enimvero qui, mortuo *Joanne*, *Benedictum V.* elegerunt, ut Hiſtorici omnes teſtantur, nec *Leonem* ſuſcepere, niſi ab *Ottone* Imperatore Urbem fame & obſidione premente coacti, Synodo quæ *Leonem* exauctoravit, ſubſcripſiſſe haud incredibile eſt: Sicut non eſt incredibile eoſdem qui Latrocinio Epheſino ſubſcripſerant, Concilio Calchedonenſi ſubſcripſiſſe.

Nævos quoſdam ſermonis eo in Concilio *Launoius* arguit, qui ferre non poteſt quòd *Baronius* vexet Synodum contra *Joannem* habitam ob Italicos quoſdam idiotiſmos, & locutiones, quas inter temporum detrimenta & annorum vices ætas minùs integra pepererat. Cui reponere liceat, quod *Baronio* reſpondet: *Nonne unicuique ætati ſuus ſemper fuit & rectè, & minùs rectè ſcribendi modus, qui narrationi rerum ut veritatem non tribuit, ita & non adimit? Eleganter omnino & ſcitè Plinius Junior in lib. v. Epiſtola* VIII. Orationi, *inquit*, & Carmini eſt parva gratia, niſi eloquentia ſit ſumma: Hiſtoria quoquo modo ſcripta delectat. *Romanum noſtrum Concilium ad Hiſtoriam pertinet, non ad ſpecimen eloquentiæ.*

Joannes XII. contra Canones graviter peccavit.

Non eo tamen inficias, quin *Joannes XII.* contra Canones graviter peccarit, cùm recuſavit adeſſe Synodo. Etſi enim Sententia in Romanum Pontificem ferri non debeat nec poſſit, niſi in cauſa hæreſeos, aut ſchiſmatis, idque non a Synodo Nationali, ſed Oecumenica, ut Octava Synodus decernit Canone XXI. ſupra laudato; ab Epiſcopis tamen in Synodo quacumque cum ejus aſſenſu congregatis, moneri & argui, ſervatâ debitâ reverentiâ, poteſt: illiſque ſatisfacere tenetur, à ſe malè conceptam criminis ſuſpicionem amoliendo, aut, ſi facti reus teneatur, in meliorem frugem ſe recipiendo. Hanc regulam jus ipſum naturale dictat, firmarunt exempla *Leonis III.* & *Paſchalis I.* ſcripto edidit Synodus VIII. Canone laudato; luculentis demum verbis aſſeruit B. *Petrus Damiani* in Tractatu *De Correptione Epiſcopi & Papæ*, ſeu Epiſtola XII. ad *Alexandrum II.* datâ, quam nonnullis ſub hoc titulo laudare placuit; ubi de *S. Petro* ſic loquitur: *Si igitur iſte, cùm à Diſcipulis culparetur,*

 auctoritatem

auctoritatem, quam in ſancta ſortitus fuerat Eccleſia voluiſſet oſtendere: reſpondere potuerat, ut paſtorem ſuum oves, quæ ſibi commiſſæ fuerant, reprehendere non auderent. Sed ſi in querela Fidelium poteſtatis ſuæ titulum objeciſſet, Doctor profectò manſuetudinis non fuiſſet. Non ergo eos privilegii ſui auctoritate repreſſit; ſed humili potiùs ſatisfactione placavit: & tanquam ſolus ipſe ad faciendam fidem non ſufficeret, etiam teſtes adhibuit. Venerunt, inquit, mecum & ſex fratres iſti. Ex quibus verbis, & aliis eumdem in ſcopum collineantibus colligit, titulum Præſulatus non eſſe opponendum, quò minùs Eccleſiæ filiis, qui ſe gravatos aſſerunt, æquo judicio reſpondeatur.

Synodo non licuit exauctorare Pontificem, licuit tamen admonere, & arguere illum, ſalvâ dignitatis Apoſtolicæ reverentiâ.

Porro quamvis Concilio non licuerit exauctorare Summum Pontificem, aliúmque in ejus locum ſubſtituere, licuit ipſum admonere, arguereque ſalvâ Apoſtolicæ Dignitatis reverentiâ. Et Concilium ad hunc finem congregatum utile eſſe potuiſſet, ſi ſubſtitiſſet intra limites à jure poſitos. Ad hunc ſenſum revocandum eſt quod *Joannes* de *Turrecremata* Cardinalis, *Sylveſter Prierias* Sacri quondam Palatii Magiſter, & *Franciſcus Victoria* Pariſienſis Theologus & in Academia Salmanticenſi Primarius Theologiæ Profeſſor, aiunt de Synodo contra *Joannem XII.* congregata; & ſi quid aliud voluerint tria illa Ordinis noſtri Prædicatorum Lumina, cum ipſis non ſentimus. Sic *Turrecremata lib.* III. *Summæ De Eccleſia*, Cap. X. *Quintò celebratio Conciliorum utilis eſt ad refrænandum exorbitantias quorumdam Pontificum, qui Pontificatum ſuum, aut ſpretis SS. Patrum Regulis pro voluntate exercent, aut ſimoniaca pravitate dehoneſtant, aut ſæculi vanitate, & vita ſcandaloſa confundunt. Hujus cauſa congregatum legitur Concilium Epiſcoporum Italiæ Romæ per Imperatorem contra Joannem Papam XII. qui venator & lubricus publicus & incorrigibilis erat. Ut enim ait Hormiſdas Papa in Epiſtola Decretali ad Epiſcopos per Hiſpaniam conſtitutos: Difficile eſt ut cujuſquam cor ſic pravis cogitationibus induretur, ut in ſe patiatur culpandus fieri, cùm noverit Judicium ſubeundum Concilii.*

Ita *Silveſter* in Summa, verbo PAPA: *Quòd ſi Papa ſuis moribus deſtruit Eccleſiam Dei, poteſt convocari Concilium contra ejus voluntatem, ut per illud Papa moneatur, & Deus invocetur, & reſiſtendo malis remedium apponatur.*

Ita *Franciſcus Victoria* lib. *De poteſtate Papæ & Concilii*, Propoſitione XXIII. *Propter injuſtas diſpenſationes, vel alia Mandata inſolentia, quæ in perniciem Eccleſiæ procedunt, poſſet convocari & congregari Concilium contra voluntatem Papæ, ut ei reſiſteret & obviaret.* Et laudat *Silveſtrum*, ac *Turrecremata.*

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione, pag. 480. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa vocatus ad Concilium Provinciale tenetur comparere.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea, mihi perperam affingitur. Nec de Romano Pontifice abſolutè, indefinitè, & quicumque ſit, nec de Synodo Provinciali aut Nationali quacumque loquor in eo loci, ſed de Synodo Italiæ, qualis congregari potuit in cauſa Joannis XII. graviſſimorum criminum accuſati, & de ipſo Joanne Duodecimo. Comparere autem debere Pontificem ſic accuſatum aut reum in ſimili Synodo, non ut judicetur, ſed ut vel canonicè ſe purget, vel monitus ab Epiſcopis emendationem ſpondeat, rectè aſſeruiſſe mihi videor. Scandalum enim amovere non minùs tenetur, immo multò magis Romanus Pontifex, quàm alius quilibet Chriſtianus. Cæterùm ſententiam ferri in Romanum Pontificem non debere nec poſſe niſi in cauſa hæreſis vel ſchiſmatis, idque non à Synodo Provinciali vel Nationali, ſed Oecumenica, ibidem ſcripſi, ac repeto. Quæ verò ſcripſi, ex Antiquitatis Eccleſiaſticæ Monumentis probavi.

SCHOLION II.

Diſſertationis ejuſdem pag. 481. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Contra Papam poteſt congregari Concilium, ipſo renuente, propter ejus exceſſus.*

R. Indefinita illa Propoſitio non eſt mea. Ita ſcripſi loco à RR. Cenſoribus notato: *Quamvis Concilio non licuerit exauctorare Summum Pontificem, aliumque in ejus locum ſubſtituere, licuit ipſum admonere, arguereque ſalvâ Apoſtolicæ Dignitatis reverentiâ. Et Concilium in hunc finem congregatum utile eſſe potuiſſet, ſi ſubſtitiſſet intra limites à jure poſitos.* Ipſa tamen Propoſitio quam notant RR. Cenſores, eſt trium ex Ordine Dominicano illuſtrium Theologorum, Sedique Apoſtolicæ addictiſſimorum, ſcilicet *Joannis de Turrecremata* S. R. E. Cardinalis; *Silveſtri Prieratis* Sacri Palatii Magiſtri, & *Franciſci Victoria* Primarii in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ Profeſſoris, quorum verba deſcripſi. Ab illis tamen me diſſentire præmonui, ſi quid aliud velint præter id quod à me dictum eſt. Quamobrem ſi duriùs locuti videntur, id mihi tribui non debet. His tribus primi Ordinis Theologis adjungo Clementem Moniliarium ex FF. Minorum Ordine S. R. E. Cardinalem, qui Joannis De Turrecremata ſententiam ſequitur & verba ipſa uſurpat in compendio Inſtitutionum Theologicarum, Cap. XIX. Clementis Moniliarii librum approbavit Michaël Cardinalis Alexandrinus, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Pius Quintus* ſanctitate & eruditione conſpicuus.

DISSERTATIO XVII.

De Septem Electorum Imperii Inſtitutione.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum à Gregorio V. Romano Pontifice inſtituti ſint?

G*Regorius Quintus* Pontifex Maximus Synodum Romæ habuiſſe dicitur ab Auctoribus pleriſque non infimi ſubſellii, in qua ſeptem Principes Germanos Imperii Electores conſtituerit. Id aſſerunt *S. Thomas* ſeu alius Auctor Libri III. *De Regimine Principum*, Cap. 19. *S. Antoninus* P. III. Chronici, Tit. XXII. Cap. V. §. XIII. *Philippus Bergomenſis*, Supplementi Chronicorum Lib. XII. *Blondus Flavius* Lib. III. Decadis II. *Platina* in Vita *Gregorii V. Joannes Nauclerus* Lib. II. Generatione XXXIV. *Albertus Krantzius* Lib. IV. Saxoniæ Cap. XXV. *Bellarminus* Lib. *De Tranſlatione Imperii*, Cardinalis *Cuſanus*, &c.

Septemvirûm Imperatorem Electorum inſtitutio longè poſterior Gregorio V.

Verùm Electoralis Collegii, ſeu ſeptem Virorum penes quos ſolos eſſet Imperatoris eligendi poteſtas, inſtitutionem longè poſteriorem eſſe *Gregorio V.* probat primò veterum Auctorum, qui de rebus Germaniæ ſcripſere, *Vvitikindi, Ditmari, Lamberti Scafnaburgenſis, Reginonis Prumienſis, Ottonis Friſingenſis, Abbatis Uſpergenſis, Sigeberti*, & aliorum ſilentium.

Secundò, quòd Imperatores ab *Ottone III.* uſque ad *Fridericum II.* non à Septem duntaxat Principibus præcipuis Officiis Imperii conſpicuis, ſed vel à populis per Deputatos ad Comitia convenientibus, vel à Principibus Imperii feudatariis electi ſint. *Henricus II.* Rex, & Imperator ejus nominis primus, qui *Ottoni III.* proximè ſucceſſit, *ab omnibus Regni Primoribus electus eſt* (ex Ottone Friſingenſi Lib. 6. Cap. 27.) *Conradus I.* defuncto ſine filiis Henrico *ab omnibus electus*, Imperium ſortitus eſt, anno Chriſti M. XXV. Bambergenſem Epiſcopum inter ejus Electores Abbas Uſpergenſis nominat, qui numquam fuit in ſeptem Principum Collegium adſcriptus

Digitized by Google

ſcriptus ex quo ad eum numerum eligendi Imperatoris poteſtas devoluta eſt. *Henricus III.* morti proximus filium ſuum Henricum IV. *Romani Pontificis, cunctorúmque Pontificum & Principum Regni electione* Imperatorem conſtituit anno M L V I. (ex Abbate Uſpergenſi) *Ad Henricum V.* poſt mortem patris *Optimates Imperialia detulerunt, eúmque primò à patre electum, per impoſitionem manûs Apoſtolicæ Sedis Legatorum, cunctorúmque electione Regem crearunt anno MCVI.* (Ex Ottone Friſingenſi Lib. VII. Cap. XI.) *Abbas Uſpergenſis* electum ſcribit in totius Regni Teutonici Conventu, cui aderant LII. Optimates, vel eò ampliùs, adeò ut ſolus Dux Saxoniæ propter graviorem ætatem abfuerit. Et infra: *Primùm*, inquit *à Patre, deinde ab univerſis Germaniæ Principibus in Regem ſecundò electus, ab Apoſtolicis quoque Legatis per manus impoſitionem Catholicè confirmatus.*

Henrico V. Imperante, forma electionis Imperatorum immutata eſt. Proceres namque & Deputati Urbium univerſi nominabant aliquem, & interdum plures Imperii Candidatos, & ad Principes Imperii Primarios electionem illius, vel unius ex illis referebant. Si verò illi alterum à Comitiis non deſignatum eligerent, electionem eorum frequentioribus Deputatorum ſuffragiis approbari neceſſum erat. Sic electus *Lotharius II.* ut *Otto Friſingenſis* Lib. 7. Cap. 17. teſtatur. Anno, inquit, M. C X X V. *defuncto abſque herede Henrico V. Principes Moguntiæ conveniunt, ibique habito de Succeſſore conſilio, quatuor Regni Optimates, Lotharius Dux Saxonum, Fridericus Dux Suevorum, Leopoldus Marchio Orientalis, Carolus Comes Flandriæ, ad Regnum deſignantur. Tandem Lotharius natione Saxo, Patre Gebhardo, voto omnium, renitens valde ac reclamans, ad Regnum tractus, ſub præſentia Sedis Apoſtolicæ Legati.* De ejuſdem electione ita ſcribit *Robertus de Monte* Sigeberti Continuator, ad annum M C X X V I. *Menſe Auguſto, Legati Apoſtolicæ Sedis, & Archiepiſcopi, cum Epiſcopis & Optimatibus Imperii, ex condicto convenientes Moguntiæ, conſultant ſibi & toti Romano Imperio de ſubſtituendo Rege. Lotharius Dux Saxonum, omnium aſſenſu eligitur. Hic menſe Septembri cum eiſdem Legatis, & duobus Archiepiſcopis, & octo Epiſcopis, & multis Abbatibus, & cum eminentioribus Aulæ Regalis Primatibus, Aquiſgranum veniens, à Friderico Archipræſule Colonienſi in Regem benedicitur & ungitur.*

Anno M. C X X X V I I I. defuncto ſine filiis Lothario, *Conventus generalis Principum Moguntiæ in proxima Pentecoſte indicitur. Quidam autem ex Principibus timentes ne forte in generali Curia Henricus Dux Noricorum per potentiam prævaleret, circa mediam Quadrageſimam Concilio habito, in oppido Galliæ Confluentia Conventum celebrant: ibique Conradum Imperatoris Henrici ſororium, præſente Theoduino Epiſcopo Cardinali ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Legato, Summi Pontificis, ac totius Romani populi, Urbiúmque Italiæ aſſenſum promittente XCIV. ab Auguſto Regem creant.* (Ex Ottone Friſingenſi, lib. 7. C. 22.)

Epiſt. 3. lib. 4.

Gregorius VII. ſcripſit * ad omnes Epiſcopos, Duces, atque Comites Teutonicos de novi Regis electione facienda, ſi *Henricus IV.* in Synodo excommunicatus non reſipiſceret. Tunc igitur ſoli Imperii feudatarii Principes, cùm Eccleſiaſtici, tum laïci, iique Germani, magno tamen numero, in electione Imperatoris ſuffragabantur.

Cum mortuo *Henrico VI.* Germaniæ Principes inter ſe ſciſſi eſſent, aliis *Ottonem IV.* aliis *Philippum* Sueviæ Ducem eligentibus, utraque pars *Innocentium III.* Pontificem Maximum ad ſe trahere conata eſt ſcriptis Litteris, quas refert *Baronius* ad annum 996. ex quibus perſpicuum eſt, non penès ſeptem Viros dumtaxat fuiſſe jus eligendi, ſed penès omnes tam Eccleſiaſticos quàm Laïcos, feudatarios Imperii, in utraque Germania Principes.

Idem conſtat ex Cap. *Venerabilem, de Electione*, quod ex Epiſtola *Innocentii III.* ad *Bertholdum* Zaringiæ Ducem poſt *Ottonis IV.* Imperatoris electionem data deſumptum eſt. *Illis Principibus*, inquit, *jus & poteſtatem eligendi Regem in Imperatorem poſtmodum promovendum recognoſcimus, ut debemus, ad quos de jure & antiqua conſuetudine noſcitur pertinere: præſertim cùm ad eos jus & poteſtas hujuſmodi ab Apoſtolica Sede pervenerit, quæ Romanum Imperium in perſona Magnifici Caroli à Græcis tranſtulit in Germanos. Sed & Principes recognoſcere debent, & ut quæ recognoſcunt (ſicut iidem in noſtra recognovere præſentia) quòd jus & auctoritas examinandi perſonam electam in Regem & promovendam ad Imperium, ad nos ſpectat, qui eum inungimus, & coronamus. Eſt enim regulariter & generaliter obſervatum, ut ad eum examinatio perſonæ pertineat, ad quem impoſitio manûs ſpectat. Nunquid enim ſi Principes non ſolùm in diſcordia, ſed etiam in concordia, ſacrilegum quemcumque, vel excommunicatum, tyrannum, fatuum, vel hæreticum eligerent, aut paganum, nos inungere, conſecrare, ac coronare hominem hujuſmodi deberemus? Abſit omnino.*

Friderici Primi electionem, nec à ſeptem dumtaxat Imperii Principibus, nec à ſolis Germanis factam, conſtat ex *Ottone Friſingenſi* lib. 2. *De Geſtis Friderici*, Cap. 1. *Anno*, inquit, *MCLII. III. Nonas Martii, in oppido Francofurt, de tam immenſa Tranſalpini Regni latitudine, univerſum (mirum dictu) Principum robur, non ſine quibuſdam ex Italia Baronibus, tanquam in unum corpus coadunari potuit. Ubi cùm de eligendo Principe Primates conſultarent (Nam id juris Romani Imperii Apex videlicet non per ſanguinis propaginem deſcendere, ſed per Principum electionem Reges creare, ſibi tanquam ex ſingulari vindicat prærogativa) Tandem ab omnibus Fridericus Suevorum Dux Friderici Ducis filius petitur, cunctorúmque favore in Regem ſublimatur.* Omnes Proceres cùm Eccleſiaſtici, tùm Laïci, qui ad Comitia convenerant, *Fridericum* petiere, ſed Principes dumtaxat primariis Officii Imperii inſigniti elegere, ut ex duobus Manuſcriptis diſcimus, uno *Velberti* Capellani *Conradi III.* altero *Amandi* Amanuenſis *Friderici I.* quorum fragmenta profert *Paulus Vindekius* in ſuo *de Electoribus* Commentario, Capp. 4. & 5.

Fridericus II. à Germaniæ Principibus, non à ſolis Septemviris electus eſt, ut conſtat ex *Abbate* Uſpergenſi. *Anno*, inquit, *Domini* M. CCX. *Otto excommunicatus denuntiatur. Tunc Principes Alemanniæ, Rex videlicet Bohemiæ, Dux Bavariæ, & Langravius Thuringiæ, & alii quamplures convenientes, Fridericum Regem Siciliæ elegerunt in Imperatorem coronandum.* Subdit, *Anſelmum* Legatum ab ipſis Romam miſſum, *ubi conſilio & interventu Domini Papæ obtinuit, ut à civibus & populo Romano Fridericus Imperator collaudaretur: & de ipſo factam electionem Papa confirmavit.*

Sub Imperio *Friderici II.* Germaniæ Principes jus eligendi Imperatorem Septemviris detulere, qui deinceps ſoli Electores ab Hiſtoricis numerantur. Horum ante *Albertum*, Stadenſem Abbatum, qui anno M. CCXL. Chronicum ſuum ſcribebat, nemo meminit. En ejus verba: *Papa Gregorius IX. inſolentias Imperatoris contra Eccleſiam metuens, Principes ſuper electione alterius ſollicitavit, ſed nihil profecit: quia quidam Principum*

ei

A *vi reſcripſerunt, non eſſe ſui juris Imperatorem ſubſtituere, ſed tantum electum à Principibus coronare. Electio enim ad illos dignoſcitur pertinere. Ex prætaxatione Principum & conſenſu, eligunt Imperatorem Trevirenſis, Moguntinus, & Colonienſis. Palatinus eligit, quia Dapifer eſt, Dux Saxoniæ, quia Mareſcalcbus, & Margravius de Brandeburga, quia Camerarius. Rex Bohemiæ qui Pincerna eſt non eligit, quia Teutonicus non eſt.* Regem Bohemiæ extra numerum appellat, quòd potiùs locum haberet Definitoris, ſi Electores diſcreparent, quàm unius Electoris. Eorum quoque meminit *Martinus Polonus* Ordinis Prædicatorum, qui ſub ejuſdem *Friderici II.* Imperio florebat, in Chronico, B ubi de *Ottone III.* agit. *Et licet iſti tres Ottones*, inquit, *per ſucceſſionem generis regnaverint, tamen poſtea* * *fuit inſtitutum, ut per Officiales Imperii Imperator eligeretur, qui ſunt ſeptem, videlicet primi tres Cancellarii, Moguntinus Germaniæ, Trevirenſis Galliæ, Colonienſis Italiæ. Marchio Brandeburgenſis Camerarius eſt, Palatinus Dapifer, Dux Saxoniæ enſem portat, Rex Boëmus Pincernam agit. Unde verſus:*

* Tempore ſcilicet ipſius Martini Poloni.

Moguntinenſis, Trevirenſis, Colonienſis,
Quilibet Imperii ſit Cancellarius horum,
Et Palatinus Dapifer, Dux portitor enſis,
Marchio Præpoſitus Cameræ, Pincerna Boëmus.
Hi ſtatuunt Dominum cunctis per ſæcula Summum.

Ab his *Vuillelmus* Hollandiæ Comes in locum *Friderici II.* ab *Innocentio IV.* in Concilio Lugdunenſi excommunicati electus eſt anno M. CCXLVIII. Tandem ne hæc electionis forma cæteris melior aliquando mutaretur, *Carolus IV.* anno M. CCCLVI. Bulla Aurea ſanxit ut firma in perpetuum maneret. Quo ex tempore Germani illi Principes ad quos ſolos eligendi Imperatoris jus ſpectat, *Electorum* titulum, qui poſt Imperatoris, & Regis Romanorum nomen in Imperio illuſtrior eſt, ſibi aſſumpſere.

Ex his evidens eſt, ſeptem Electores à *Gregorio V.* Pontifice Maximo inſtitutos non fuiſſe, multominùs ab *Ottone III.* ut quidam fabulantur. Nec veriſimilis ratio eſt cur Electores inſtituendi ipſe *Otto Gregorio V.* auctor fuiſſe videri poſſit. Quòd ſcilicet, cùm eſſet abſque liberis, & ſpes omnis adempta ut in filium (quod E fecerant Deceſſores,) transferret Imperium, ne poſt ejus obitum bellis civilibus Imperium conflagraret, in Electores eam refundere poteſtatem Imperatoris eligendi, auctoritate Pontificia ſatius exiſtimavit. Ita quidem *Baronius* ad annum 996. Num 52. Verum ſi attendiſſet Vir Maximus *Ottonem* tum annos dumtaxat ſex ſupra viginti natum, uxorémque duxiſſe ex qua filios ſperare poterat, non exiſtimaſſet veriſimile ipſum eorum fortunam Electoribus commiſiſſe.

Baronius emendatur.

Nec veriùs alii ſeptem Electorum inſtitutionem F *Innocentio IV.* in Concilio Lugdunenſi tribuunt. Quod ex Actis iſtius Concilii probandum infeliciter ſibi ſumpſit *Baronius* ineptam *Matthæi Pariſii* Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptoris digreſſionem pro Actis Concilii obtrudens. Præterea, cùm *Albertus* Abbas Stadenſis ſeptem illorum Electorum meminerit ad annum M. CCXL. evidens eſt illos, ante Concilium Lugdunenſe, quod annis quinque poſterius fuit, inſtitutos. Dici multò minùs poteſt, quod *Aventinus* Lib. 5. Annalium Boiorum, & ipſum ſecutus *Onuphrius Panvinus* Lib. *De Comitiis Imperii* ſcripſere, in altero Concilio Lugdunenſi, quod poſt annos viginti novem, ſcilicet anno M. CCLXXIV. celebratum eſt, ſeptem Electores Imperii creatos fuiſſe.

Septem Electores inſtituti non fuerunt in Concilio Lugdunenſi.

Non negandum tamen quin jus eligendi Imperatores à Sede Apoſtolica quodam modo emanaverit. Id enim Innocentius III. in Cap. *Venerabilem, de Electione*, Clemens V. in Concilio Viennenſi in Clementina, *Romani Principes, de Jurejurando*, Electores ipſi in Epiſtola ad *Nicolaum III.* Pontificem Maximum data anno M. CCLXXIX. * & Juramentum fidelitatis ab *Alberto* Imperatore *Bonifacio VIII.* præſtitum, * diſertè ac luculenter teſtantur. A *Joanne autem XII.* jus illud videtur conceſſum * Principibus & Optimatibus Imperii, cùm *Ottonem I.* Romæ Imperatorem coronavit. Dignitate namque Imperiali Germaniæ Regno conjuncta, jus etiam eligendi Imperatorem à jure eligendi Germaniæ Regem indivulſum eſſe cœpit. Qui *Leonis VIII.* Antipapæ Conſtitutionem, deſcriptam à *Gratiano* Diſt. LXIII. C. XXIII. *Ego Leo*, genuinam eſſe putant, ab eo quoque jus eligendi Imperatorem *Ottoni Magno* & ejus Succeſſoribus collatum arceſſunt. *Silveſtro II.* id acceptum C refert *Nauclerus* Auctor Germanus, Tom. 2. Generatione XXXIV. ejúſque ea de re Decretum ſervari ait in Tabulario Eccleſiæ Aquileienſis. Ut ut eſt, duo ſunt diligenter in Electione Imperatoris diſtinguenda: unum quòd electus ſit Rex Germaniæ, cui adeò omnia illius Regni membra ſubeſſe debeant; alterum, quòd Imperialem Coronam à Romano Pontifice recipere poſſit, ac Imperator appellari, primum inter Chriſtianos Principes tenere locum, ut Eccleſiæ Defenſor ex Officio ſit & agnoſcatur. Primum immediatè à Deo habent Imperatores, & hac D ratione de ipſis cum *Tertulliano* dici poteſt: * *Inde eſt Imperator, unde & homo antequam Imperator; inde illi poteſtas, unde & ſpiritus.... Sentiunt Deum eſſe ſolum in cujus ſolius poteſtate ſunt, à quo ſunt ſecundi, poſt quem primi, ante omnes Deos, & ſuper omnes homines.* Et in lib. ad Scapulam: *Colimus Imperatorem ſic quomodo & nobis licet, & ipſi expedit, ut hominem à Deo ſecundum, & quicquid eſt à Deo conſecutum, ſolo Deo minorem. Hoc & ipſe volet. Sic enim omnibus major eſt, dum ſolo vero Deo minor eſt.* Unde jus eligendi Regem Germaniæ, ad illius Regni Ordines pertinere cœpit, ex quo Regnum Germaniæ electitium fac- E tum eſt, ſicut in Polonia & quovis Regno electitio jus eligendi penès Ordines eſt, ſive Comitia. Jus autem illud Germaniæ Principes & Comitia Septem Electoribus poſtmodum detulere, qui non magis habent à Romano Pontifice jus eligendi Germaniæ Regem, quàm habuerint primùm ab eo Germaniæ Ordines & Comitia. Secundum verò quod in electione Imperatoris obſervandum eſſe dixi, quòd ſcilicet Germaniæ Rex electus jus habeat Coronæ Imperialis à Romano Pontifice recipiendæ, ut Imperator appel- F letur, ut primum inter Principes Chriſtianos locum teneat, ut Eccleſiæ univerſæ, & Romanæ præſertim Protector ſit ex Officio, &c. Id Romanis Pontificibus debent, qui ſe ad eum Imperatorem confirmandum & coronandum obſtrinxere, qui Germaniæ Rex electus eſſet; modò tamen nullus occurreret in electione defectus, nec eligeretur Paganus, Hæreticus, Tyrannus, aut quovis alio eſſentiali impedimento ad gerendam Rempublicam, & Eccleſiæ defenſionem incapax. Quod examinare ad Summum Pontificem ſpectat, ut conſtat ex Cap. *Venerabilem, De Electione*

Jus eligendi Imperatores à Sede Apoſtolica quodam modo manavit.

* Apud Odericum Reynaldum ad hunc annum Num. 16.

* Apud eundem ad annum 1301. Num. 10.

* Apud Baronium ad annum 996. & Bellarminum lib. 1. De Tranſlatione Imperii.

* In Apolog.

ctione. Id ſi ſpectetur in Imperatoris electione, jus eligendi à Pontifice Romano Germaniæ Ordines & Comitia, & conſequenter Electores VII. in quos jus ſuum Principes cæteri & Comitia transfuderunt, ſe accepiſſe profitentur. Hæc occaſione Concilii Romani à *Gregorio V.* habiti paulò uberiùs tractata, ut perſpicuum eſſet quàm levi, immò nullo fundamento Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens, & Conciliorum Collectores, in eo inſtitutos Imperii Electores aſſerant.

SCHOLION.

In hac Diſſertatione Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa non inſtituit Electores Imperii*... Tota Diſſertatio expungenda, ipſorum judicio.

R. Meræ Hiſtoriæ & facti Quæſtio eſt. Cæterùm hæc Propoſitio à me non aſſeritur, ſed ſolùm Septem Electores à Gregorio V. aut Innocentio IV. non fuiſſe inſtitutos, quod firmis argumentis probo. *Non negandum* (inquam) *quin jus eligendi Imperatores à Sede Apoſtolica quodammodo emanaverit, &c. A Joanne autem XII. jus illud videtur conceſſum Principibus & Optimatibus Imperii, cùm Ottonem I. Romæ Imperatorem coronavit.* Sic aſſero, quod me negare obſervant Indiculi Cenſorii Authores. Sed etſi illud abſolutè dixiſſem, quod mihi Religioſi Cenſores affingunt, Viros Eruditos conſentientes haberem. De hoc Hiſtoriæ capite ita ſcribit *Franciſcus Feu* Doctor Theologus Pariſienſis, & SS. Gervaſii & Protaſii in Urbe Regia Paſtor, in Tractatu *De Legibus*, Quæſtione IV. Articulo IV. pag. 151. *Nec etiam Imperatoris eligendi jus à Pontificibus fuit inſtitutum: ſibi quippe defuiſſent Pontifices, qui tam eximio jure ſemetipſos ſpoliaſſent. Scilicet Electorum inde profecta fuit neceſſitas, quòd cùm non ſupereſſent filii, qui jure hereditario in Patrum locum ſuccederent; aut cùm impares eſſent filii, qui onus Imperii ſuſtinerent, graviſſimi motus & bella vulgò concitabantur: quas calamitates ut propulſarentur, Bullâ Aureâ cautum fuit, non Pontificum Auctoritate, ſed Imperii Principum & Ordinum conſenſione ut Electorum jus quibuſdam deferretur. Unde cùm jus illud noſtro Sæculo Comiti Palatino fuit ademptum, & Bavarorum Duci conceſſum: iterùmque tranquillitatis publicæ causâ Comiti Palatino reſtitutum, ſimùlque Duci Bavaro ſervatum; Pontificum nequaquam interceſſit Auctoritas, ſed Imperatoris ſimul & Imperii conſenſus; & inter Principes illos facta pactio pace Monaſterienſi firmata eſt. Nunc quoque temporis Duci d'Hanovre Electoratûs jus ab Imperatore fertur delatum, reclamantibus plurimis Principibus, qui non ad Pontificis Auctoritatem, ſed ad arma pro tuendo Imperii jure dicuntur confugere: Unde jus illud ex eorum, ſen u in ſola Imperii conſenſione poſitum videtur.* Hæc eruditus ille Theologus.

PANOPLIA
ADVERSUS HÆRESES
NONI ET DECIMI SÆCULI

DISSERTATIO XVIII.

Adverſùs Photium, aliòſque Græcos Schiſmaticos

De Proceſſione Spiritûs Sancti à Patre, & Filio.

ASSERTIO I.

ERROREM *Photii, aliorúmque Schiſmaticorum Græcorum, negantium Spiritum Sanctum à Filio procedere, Scriptura Sacra, Patres Græci, & Latini, ab utraque Eccleſia in Conciliis* B *recepti, refellunt, nec validâ ratione propugnatur ullâ.*

Proceſſio Spiritus Sancti à Patre & Filio, Scripturæ Sacræ teſtimoniis demonſtratur.

Prima pars probatur ex verbis Chriſti Joannis XVI. *Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur à ſemetipſo: ſed quæcumque audiet, loquetur, & quæ ventura ſunt, annuntiabit vobis. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet & annuntiabit vobis. Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt. Propterea dixi: Quia de meo accipiet & annuntiabit vobis.* Et antea de eodem Spiritu dixerat: *Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos.* Perſona divina quæ mittitur ab alia, & ab ea accipit, ab ipſa certè procedit: cùm divinarum perſonarum miſſiones non ſint ſecundùm imperium, aut ſecundùm conſilium, ſed ſecundùm originem intelligendæ. Præterea ex eo probat Chriſtus, Spiritum Sanctum ab ipſo accipere, quia omnia quæ habet Pater, ſua ſunt: nihil ergo excipiendum, niſi id quod Pater eſt. Virtus itaque ſpirativa Spiritus Sancti communis eſt Filio cum Patre. Ideò dicitur *Spiritus veritatis*, id eſt Filii. Et ab Apoſtolo ad Romanos 8. & ad Galatas 4. *Spiritus Filii* vocatur; congruè omnino, ſiquidem Chriſtus illum eſſe ſuum, & à ſe procedere, ſicut ſpiritus hominis ex ore ipſius procedit, proportione ſervatâ, disertè ſignificavit *Joannis XX.* inſufflans & dicens Apoſto- A lis: *Accipite Spiritum Sanctum* Et quamvis eum à Patre procedere doceat, non tamen à ſolo Patre; immò *Joannis XV.* à ſe pariter procedere docet verbis æquivalentibus, cùm eum ſe miſſurum Apoſtolis à Patre pollicetur: *Cùm autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis qui à Patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me.* Perperam itaque loco illo Scripturæ Sacræ & Chriſti verbis Græcorum Schiſmaticorum parens *Photius* in Epiſtola ſua Encyclica, & in Epiſtola ad Aquileienſem Patriarcham abutitur. * Denique Spiritus Sanctus accipit à Filio, non aliquid creatum, ut nos accipimus, ſed divinum eſſe; cùm nihil aliud poſſit accipere à Filio in Trinitate Sanctiſſima: Nam omne quod accepit, & accipit & accipiet, id æternaliter habet. Et quod Filius à Patre audit, B idem eſt quod ſcientia: Scientia verò in divinis idem eſt quod eſſe: & audire à Patre, juxta expoſitionem Græcorum ac Latinorum Patrum, eſt accipere eſſentiam & ſcientiam à *Patre*: atque ita Spiritus audiens accipit à Filio, & auditio ſcientia eſt, & eſſe & divina eſſentia, quæ omnia Spiritus à Filio accipit.

* Sic ratiocinabatur Joannes Provenienſis O. Prædic. contra Græcos, Seſſ. xxi. Concilii Florentini.

Probatur ſecunda pars teſtimoniis Patrum Græcorum, quos inter primus in aciem prodit contra Græcos Schiſmaticos *S. Athanaſius* in lib. *De humana natura ſuſcepta*, ubi pluribus è Scriptura Sacra locis allatis, in quibus Deus fonti, Spiritus Sanctus aquæ comparatur, ut Joannis IV. *Omnis qui bibet ex aqua hac, ſitiet iterum. Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ* C *ſalientis in vitam æternam.* Et Cap. VII. *Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum.* Et Pſalmo xxxv. *Quoniam apud te eſt fons vitæ*: Ex iis ita colligit. *Noverat enim* (David) *apud Patrem Filium eſſe fontem Spiritus Sancti.* Et in Epiſtola ad Serapionem: *Ergo*, inquit, *non ex creatarum rerum genere eſt Spiritus Sanctus; ac demonſtratum eſt magis proprium ipſum eſſe Filii, neque alienum à Deo... Quòd ſi Filius, quoniam ex Deo eſt, proprius eſt ſubſtantiæ ipſius, neceſſe eſt & Spiritum qui ex Deo dicitur, proprium eſſe Filii ſecundùm ſubſtantiam.* Et Oratione IV. adversùs Arianos: *Non enim* (inquit) *& Filius particeps eſt Spiritus, ut propterea*

Dogma Catholicum de Proceſſione Spiritus Sancti à Filio Græci Patres confirmant.

terra ſit in Patre: neque accipit Spiritum: quin potius hunc omnibus largitur. Neque verò Spiritus Verbum cum Patre copulat, ſed potius Spiritus à Verbo accipit.. Ipſe enim, ut dictum eſt, Spiritum dat; & quæcumque habet Spiritus, hæc habet à Verbo.

II. *S. Baſilius* lib. III. contra Eunomium *Quid enim*, inquit, *neceſſe eſt, ſi dignitate & ordine tertius eſt Spiritus, tertium ipſum eſſe natura? Nam dignitate ſecundum eſſe a Filio, * ut qui ab illo eſſe habeat, & ab ipſo accipiat, & annuntiet nobis, [& omnino ex illa cauſa pendeat, pietatis ſermo * tradit: verùm tertiam uſurpare naturam, neque à ſacris Literis edocti ſumus: neque ex ſupra-dictis conſequenter poteſt colligi. Nam ut Filius ordine quidem eſt ſecundus à Patre, quoniam ab eo eſt; & dignitate, quoniam principium & cauſa exſtendi ipſi Pater eſt; tum quod per ipſum acceſſus eſt, & introductio ad Deum & Patrem; naturâ verò non eſt ſecundus, quia una eſt in utroque divinitas: Eodem modo Spiritus Sanctus, etſi poſterior Filio eſt ordine ac dignitate: * Non tamen perinde id, tanquam aliena natura ſit, habebis.* De iſto *S. Baſilii* loco inter Marcum Epheſium, & *Joannem* Doctorem Theologum & Provincialem Lombardiæ Ordinis FF. Prædicatorum, qui Latinæ Eccleſiæ quaſi ingenium & os erat in Synodo Florentina, Seſſionibus XX. XXI. & XXII., ejuſdem Synodi acerrimè diſputatum eſt. *Marcus Epheſius* mendoſos ac interpolatos Codices aſſerebat, ex quibus *Joannes* noſter hunc locum depromebat, & ejuſmodi quatuor vel quinque Codices Conſtantinopoli reperiri, ſed alios ibidem extare ſinceros ampliùs mille, qui illum exhiberent, prout à Græcis legebatur. Reſpondit *Joannes*, primò Codicem illum, quo uſus eſt, antiquiſſimum eſſe optimæque notæ, ut qui ante ſexcentos annos, quàm Florentina celebraretur Synodus, ſcriptus eſſet, in membranis, non in chartis; & à *Nicolao Cuſano* Cardinali Conſtantinopoli advectus. Secundò, hancce clauſulam, *Tradit fortaſſe pietatis ſermo*, non eſſe Baſilii, ſed particulam *fortaſſis*, in ejus textum eſſe intruſam demonſtrat hac ratione: Semper id per quod demonſtratur aliquid, eſſe debet notius eo quod demonſtratur. In iſto autem Cap. *S. Baſilius* conſequentiam *Eunomii* refellendam ſibi ſumit hoc pacto: Etſi tertius eſt dignitate Spiritus Sanctus, ut ex Scripturis Sacris *Eunomius* habebat, non ſequitur tamen ut naturâ quoque ſit tertius. Et toto Capite ex Scripturis colligit, Angelorum quoſdam eſſe primos, alios ſecundos, alios tertios dignitate & ordine; ſed non ſequi naturâ tertios eſſe. Si ergo dixiſſet: *Tradit fortaſſe pietatis ſermo, &c.* dubitaſſet de eo quod velut fundamentum ponebat ad confutandum *Eunomium*. Præterea, de S. Baſilio dixit Chalcedonenſis Synodus: *Iſte doctrinam magis exactam tradidit.* At accuratiſſimam non tradidiſſet doctrinam, ſi loquendo de perſona Spiritus Sancti & ejus origine, dixiſſet: *Tradit fortaſſe pietatis ſermo, &c.* Tertiò, quia *S. Baſilius* in Homilia *De Spiritu Sancto* quam ex venerandæ vetuſtatis Codice à *Leonardo Aretino* prolato *Joannes* idem Provincialis FF. Prædicatorum laudavit, hæc habet: *Unum quidem Patrem, unum verò Filium, unum quoque Spiritum Sanctum, juxta divinam traditionem fateri oportet.* Deinde ſubdit: *Neque duos Patres dicendum, neque duos Filios; quandoquidem Spiritus nec eſt, nec nominatur Filius. Neque enim à Spiritu accipimus aliqua, quomodo à Filio Spiritus; ſed eo ad nos veniente & ſanctificante, ſuſcipimus divinitatis communionem, & filiationis communicatam poſſeſſionem, æternæque hæreditatis arrhabonem, bonorumque primitias æternorum. Hæc ſunt quæ accipimus à Spiritu, & quæ in nobis creata ſunt & cauſata à*

A *Spiritu Sancto.* S. Baſilius ait, non eo modo Spiritum accipere à Filio, quo nos à Spiritu accipimus. Divinum eſt igitur quod Spiritus à Filio accipit. Nam quicquid eſt, aut divinum, aut creatum eſt: hoc nos à Spiritu Sancto accipimus: Spiritus verò Sanctus non eo modo, neque creata hæc accipit: ſequitur ergo ut accipiat quod divinum eſt. Cùm itaque tam diſertè aſſerat *S. Baſilius* in iſta Homilia, Spiritum Sanctum accipere à Filio, veriſimile non eſt quod alibi ſcripſerit hoc ipſo de argumento loquens, *Tradit fortaſſe pietatis ſermo, &c.* Quartò, ſecunda vel tertia perſona non dicitur in divinis, niſi ab alia procedat. B Igitur *S. Baſilius* hoc ipſo Spiritum Sanctum à Filio procedere ſignificavit, quò tertium dixit ordine & dignitate.

Hunc eumdem *S. Baſilii* locum profert contra Græcos *Manuël Calecas* Ordinis FF. Prædicatorum & ipſe Natione Græcus, lib. I. & de eo ſubdit: *Hoc autem ſi quis non eſſe Baſilii contendat, adjectúmque Exemplaribus dicat, penitus delirat. Quippe in vetuſtiſſimis Codicibus ita ſcriptum invenitur: quos quidem Codices pro antiquitate ſua antequam Schiſma oriretur, conſcriptos eſſe, nullus ambigere omnino poſſit: quorum obliterati nonnulli cernuntur: quibuſdam hoc illius Viri dictum quaſi adulteratum ſuſcipere nolentibus, ac ferro contra mutos apices* C *impiè utentibus.*

Certè autem ſi tertium à Patre eſſe Spiritum Sanctum atque à Filio ſecundum, & à Doctoribus cæteris, & à Magno Baſilio accepimus: id autem nunquam ita eſſet, niſi tertius eſſet ex primo per medium, hoc eſt, ex Patre per Filium procederet: quomodo id quod præmiſimus, non omni veritate fulcitur? Videlicet propter ſubſtantiales proceſſus perſonarum ad invicem apparere ordinum? quomodo item non idem eſt, & per Filium procedere, quod dicitur, & à Filio eſſe habere, juxta S. Baſilium; quod etiam cauſam eſſe poſuit, ut à Filio ſecundus ſit? Quomodo D *autem & eſſe & procedere non idem intelligatur, ſi quidem, quod cauſam eſſe conſtat ut à Filio Spiritus ſecundus ſit, quod per Filium ſcilicet procedit: pro hoc ille eum à Filio eſſe habere, dicere maluit? Quomodo item per Filium & à Filio æquabiliter ponens: non apertè ſignificat, ex & per tantumdem in divinis valere? ..., Ex his igitur, quòd dicitur à Filio eſſe habere, conſtat Sancti Viri textum eſſe. Quin imò & his quæ calumniatores improbi in hac clauſula contra Magiſtri fidem & veritatem addunt, manifeſtè quidem Sancti ſenſus elucet: ipſi verò per omnia malignitatis arguuntur, ut eorumdem ſit pro voluntate, & delere, & adjicere. Nam præter id quod* E *in vetuſtiſſimis exemplaribus inferendam protinus malignitatem, & poſitione, & formâ literarum, poſtmodum adjectam eſſe: manifeſtè apparet, ait in ſubſequentibus Sanctus: Ut enim Filius ordine quidem ſecundus à Patre eſt; quoniam ab ipſo eſt: & dignitate, quoniam initium illi & cauſa ut ſit, Pater eſt, & quia per ipſum acceſſus & adductio ad Deum & Patrem nobis eſt, naturâ verò jam non ſecundus: Divinitas enim in utroque una: ita videlicet & Spiritus Sanctus, etſi Filio concedit ordine & dignitate, non tamen quaſi aliena natura exiſtens. Ubi ergo ait:* Etſi concedit Filio ordine & dignitate, *addiderunt:* F Omnino & concedemus. *Ubi verò ait:* Tradit pietatis ratio: *Ipſi cum hac adjectione legunt & dicunt:* Tradit fortaſſe pietatis ratio.

III. *S. Gregorius Nyſſenus lib. I. contra Eunomium*, pag. 164. eidem Catholico dogmati ſuffragatur. *Porro*, inquit, *idem nobis & de Spiritu Sancto dicendum eſt; cujus in ſolo ordine differentia conſtituta eſt. Nam ut Patri conjunctus eſt Filius, & cùm ex illo eſſe habeat, non tamen poſterius exiſtit: ſic etiam Spiritus Sanctus proximè hæret Filio; qui ſolo*

* Græci hæc verba ſuppreſſerant.

* Græci addiderunt, fortaſſe.

* Græci addiderunt, (et hoc omnino concedatur à nobis)

Digitized by

ſola cogitatione, ſecundùm rationem principii, priùs conſideratur productione Spiritûs. Nam temporum intervalla in illa vita, quæ ſæculum omne præcedit, locum non habent, adeo ut detractâ principii ratione, nulla re Sancta Trinitas à ſe ipſa diſſideat. Docet *S. Gregorius Nyſſenus* 1. Spiritum Sanctum ab aliis duabus perſonis ſolo ordine differre; at hujuſmodi ordo non alius eſt quàm originis & proceſſionis. 2. Quemadmodum cum Patre conjunctus eſt Filius; ita ut licet eſſe ab illo habeat, non tamen poſteriùs exiſtat; ſic cum Unigenito hærere Spiritum Sanctum. 3. Ratione principii priorem conſiderari Filium, quàm Spiritum Sanctum. Quartò, ſublata ratione principii, nullam eſſe in Trinitate differentiam. Quam doctrinam & in Epiſtola ad *Ablavium* luculenter confirmat.

IV. *S.º Epiphanius* in *Ancorato*, Num. 8. diſertè eamdem veritatem docet, *Spiritus Dei*, inquit, *& Spiritus Patris, & Spiritus Filii, non compoſitione aliquâ, quemadmodum in nobis anima & corpus, ſed inter Patrem Filiumque medius, ex Patre, & Filio, appellatione tertius.* Et Num. 67. *Jam verò cum Chriſtus ex Patre credatur Deus ex Deo, & Spiritus ex Chriſto, ſive ab ambobus: ut Chriſtus his verbis aſſerit:* Qui à Patre procedit*: Et,* Hic de meo accipiet. Et Num. 71. *Tu quis es, qui contradicas Deo: Nam ſi filium vocat eum qui ab ipſo. Spiritum verò Sanctum qui ab ambobus*; *&c.* Et Num. 72. *Igitur ſi à Patre procedit, & de meo, ut ait Dominus, accipiet, quemadmodum nemo novit Patrem niſi Filius, neque Filium niſi Pater, ita dicere audeo: Neque Spiritum niſi Pater, & Filius, à quo procedit, & à quo accipit: & neque Filium ac Patrem, niſi Spiritus Sanctus: qui verè glorificat, qui docet omnia, qui teſtatur de Filio, qui à Patre, & ex Filio.* Et Hæreſi LXII. quæ eſt Sabellianorum. *Non alienus eſt à Patre & Filio; ſed ex eadem ſubſtantia, ex eadem divinitate, ex Patre & Filio, cum Patre & Filio ſubſiſtens ſemper Spiritus Sanctus.*

V. *Didymus* lib. 2. *De Spiritu Sancto*, exponens illa verba Chriſti: *Non enim loquetur à ſemetipſo,* ita ſcribit: *Hoc eſt, non ſine me, & Patris arbitrio: quia inſeparabilis à mea & Patris eſt voluntate: Quia non ex ſe, ſed ex Patre & me eſt. Hoc enim ipſum, quod ſubſiſtit, à Patre, & me, illi eſt.... Spiritus quoque Sanctus, qui eſt Spiritus veritatis, Spiritúſque Sapientia, non poteſt Filio loquente audire quæ neſcit: cùm hoc ipſum ſit, quod profertur à Filio, id eſt, procedens à veritate, conſolator manans de conſolatore Deus de Deo, Spiritus veritatis procedens.* Et infra, ubi protulit Chriſti verba ex Joannis 16. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet:* Subdit: *Rurſum hic accipere, ut divinæ naturæ conveniat, intelligendum. Quomodo ergo Filius dans non privatur his quæ tribuit, neque cum damno ſuo impertit aliis: Sic & Spiritus non accipit quod ante non habuit. Si enim quod priùs non habebat: accepit, tranſlato in alium munere, vacuus largitor effectus eſt, ceſſans habere quod tribuit. Quomodo igitur ſupra de naturis incorporalibus diſputantes intelleximus ſic & nunc Spiritum Sanctum à Filio accipere id quod ſuæ naturæ fuerat, cognoſcendum eſt, & non dantem, & accipientem, ſed unam ſignificare ſubſtantiam. Siquidem & Filius eadem à Patre accipere dicitur, quibus ipſe ſubſiſtit. Neque enim quid aliud eſt Filius, exceptis his quæ ei dantur à Patre: neque alia ſubſtantia eſt Spiritus Sancti, præter id quod datur ei à Filio.*

VI. *S. Cyrillus Alexandrinus* paſſim idem dogma confirmat In Lib. *De Recta Fide* ad Reginas: *Vivificatio*, inquit, *attribuenda eſt & jure quidem meritiſſimo, non ipſi utique naturæ corporis; & ſi id proprium Verbi fuerit, quod ex Deo natum eſt: ſed ſupremæ potius virtuti, ac creatas res omnes ſuperanti; tanquam ex perſona Dei ac Patris, ex quo Filius], æqualis & ſimilis ipſi per omnia. Procedit autem per ambos & vivifica[…] Spiritus*, Spiritum Sanctum à Filio procedere pa[…]iter aſſerit, ac Filium à Patre; non igitur temporaria dumtaxat miſſione, & ratione donorum quæ cum hominibus communicat, ſed æterna & ſubſtantiali. Et certè ſi Patrum teſtimonia Spiritum à Filio procedere aſſerentia, ad temporariam profuſionem & miſſionem Spiritus Sancti detorquere liceat; eodem jure loca omnia quæ à Patre procedere eumdem Spiritum docent, de donorum illius largitione, non ſubſtantiali proceſſione, intelligere licebit. Inane ergo eſt illud Græculorum Schiſmaticorum effugium.

Idem *S. Cyrillus* in Reſponſione ad Orientalium objectiones ad Anathematiſmum IX. æquè expreſſis verbis Spiritum Sanctum à Filio procedere affirmat. *Omnia*, inquit, *exiſtens quæcumque eſt Pater, excepto eo ſolo quod Pater eſt: & proprium habens qui ex ipſo eſt, & ſubſtantialiter ineſt ei, Spiritum Sanctum, divina miracula faciebat.*

Et Lib. XXXIV *Theſauri*, in Cap. cujus ea inſcriptio eſt: *Ex ſubſtantia Patris & Filii eſſe Spiritum Sanctum:* hæc habet: *Cum ergo Spiritus Sanctus in nobis exiſtens conformes nos efficiat Deo, procedat autem ex Patre & Filio; perſpicuum eſt divina ipſum eſſe ſubſtantia, ſubſtantialiter in ipſa & ex ipſa procedentem: quemadmodum utique flatus ille, qui ex ore hominis excurrit.* Ibidem: *Cùm igitur legem fert Chriſtus, Spiritus ipſe, utpote qui in ipſo, & ex ipſo naturaliter exiſtit, legem fert.* Ibidem: *Neceſſe eſt fateri Spiritum è ſubſtantia eſſe Filii Nam ut ex ipſo naturaliter exiſtens, & in creaturam ab ipſo miſſus, renovationem efficit: complementum nempe Sanctiſſimæ Trinitatis. Quod ſi ita eſt, Deus ergo & ex Deo eſt Spiritus, & non creatura.*

Et in Epiſtola ad Neſtorium. *Quamvis enim Spiritus in ſubſtantia propria ſit, quatenus Spiritus eſt, & non Filius: eſt tamen ab ipſo non alienus. Profunditur autem ab ipſo, non minus profectò quàm ex Deo & Patre.*

Et Lib. X. Commentarii in Joannem. *Cùm*, inquit, *venturum ad eos Paracletum antea dixiſſet, Spiritum veritatis eum nominavit, id eſt, ſuum: Ipſe enim eſt veritas. Nam ut ſcirent Diſcipuli non alienæ ac peregri[…] virtutis illapſum, ſed ſemetipſum tradendum polliceri, Spiritum veritatis, id eſt, ſuum, Paracletum appellat. Spiritus enim Sanctus nullo modo ab Unigeniti ſubſtantia alienus intelligitur, ſed ex ea naturaliter procedit, identitate naturæ aliud nihil ab ipſo exiſtens, licet in propria perſona ſubſiſtere intelligatur... Cùm ergo venerit*, inquit, *Paraclitus, nihil à ſemetipſo loquetur... Nihil enim loquetur prorſus quod mihi non placeat, ſed nec peregrinam vobis doctrinam tradet. Nec enim ſuas vobis leges inferet, ſed cùm Spiritus & mens quodammodo mea ſit, omnino quæ in me ſunt loquetur.*

In eodem libro, *Ut enim Chriſtus in nobis, ita & Spiritus ejus. Idcirco ait:* Ipſe vos docebit omnia quæ ego dixi vobis. *Nam cùm ſit Chriſti Spiritus & mens ejus, non aliud quiddam exiſtens ab ipſo naturalis identitatis ratione, licet in propria hypoſtaſi intelligatur ac ſit, omnia novit quæ in eo ſunt.... Quocirca ut qui novit omnia quæ ſunt in voluntate Unigeniti, omnia nobis annuntiat, non diſciplinâ comparatam ſcientiam habens, ne Miniſtri vicem implere videatur, & alterius ſermones deferre, ſed ut Spiritus ejus, & qui citra Doctoris operam novit omnia quæ ſunt ejus ex quo & in quo eſt, Divina Sanctis revelat myſteria. Sicuti nimirum & mens humana*

omnia

Digitized by Google

omnia quæ in ſe ſunt agnoſcens, enuntiativo verbo ut foras emittat voluntates animæ miniſtrat, cujus eſt etiam mens; aliud quidem ab ipſa nomine & conceptu, ſed alia ſecundùm naturam non exiſtens, ſed quæ veluti pars com[...]*iva totius, in ea exiſtit, & ex ea prodire credi*[...]*.*

Et lib. xi. *Clarificat itaque Filium Paracletus, id eſt, proprius ejus Spiritus, qui omnia poteſt, & omnia novit. Quomodo verò clarificat? Nam quæ novit ac poteſt Spiritus ejus, quomodo ipſe non noverit, aut quomodo non poſſit? Quod ſi, ut ipſe ait, de ſuo Spiritus accipit, quamvis omnia poſſit, & faciat, quomodo ipſe omnium rerum poteſtatem non habebit? ..... Quoniam conſubſtantialis eſt Filio, & modo Deo congruenti per ipſum procedit, omnem ejus perfectiſſimam in omnibus operandi vim atque efficacitatem habens, idcirco dicit:* Quia de meo accipiet. *Ipſum enim ſubſiſtere per ſe Spiritum credimus, & eſſe reverà id quod eſt ac dicitur: inexiſtere tamen in ſubſtantia Dei, & ex ea procedere, omnia quæ ejus ſunt in ſe habentem naturaliter. Nec enim per participationem, neque per modum habitudinis, neque tanquam aliud quiddam ſit ab ea, quia proprius eſt ejus. Quemadmodum enim qui ex odoriferis floribus exiſtit odor, na*[...]*alem ſuam efficacitatem, ſeu odoriferam qualitatem extrinſecus edit, corporis partibus odorandi vi præditis illabendo: & quoad ex ſenſu colligi poteſt, videtur quid diſtinctum atque aliud eſſe à natura rei à qua emittitur: ſi verò in ſeipſo conſideretur, nihil aliud à rebus ex quibus & in quibus exiſtit, habet: ita de Deo & Spiritu Sancto intelliges, ſi tamen ſublimius exempli vim acceperis. Citra reprehenſionem igitur omnem dici poteſt, ab Unigenito quiddam accipere Spiritum ejus. Nam cùm per ipſum procedat naturaliter, utpote cùm ſit ejus proprius, unà cum omnibus quæ perfectè habet, accipere dicitur quæ ejus ſunt.*

In eodem libro. *At proprius quoque Unigeniti eſt hic Spiritus, conſubſtantialis enim eſt Patri. Quia ergo proprium eſſe videtur Deo ac Patri in ſuo Spiritu dignis revelari, & per ipſum quæcumque libuerit, operari, mihique illud naturaliter ineſt, eam ob cauſam dixi. Eum de meo accipere, & annuntiaturum vobis. Nemo verò turbetur, cùm hic audiet accipiendi vocabulum: ſed illud potius in animum inducat, noſtro more enuntiari quidem res divinas; non ſic tamen intelligi, ſed modo noſtrum captum excedentes: atque ita nos dicere Spiritum accipere à Patre & Filio quæ eorum ſunt, non quod cognitionem & virtutem, quæ in eis eſt, aliquando non haberet, ac vix tùm habeat, cùm habere cenſetur. Sapiens enim ſemper eſt ac potens Spiritus; immò verò ipſiſſima Sapientia ac Virtus, non ex participatione, ſed naturâ ſuâ: Quemadmodum aromatum fragrantiam noſtris naribus affuſam, diverſam quodammodo ab iis, ſed conceptu & cogitatione tantum, non aliter tamen prodire putaveris, quàm ab iis, ex quibus eſt, acceptâ virtute, quâ ſe exerat, cùm alia non ſit, propterea quod ex iis & in iis exiſtat. Tale quid, imò verò ſupra id de Deo & Sancto Spiritu cogitabis. Eſt enim odor veluti quidam ſubſtantiæ ejus, vivens & efficax, qui, quæ à Deo ſunt, creaturæ tranſmittit, & ſupremæ omnium ſubſtantiæ per ſeipſum participationem inſerit. Nam ſi aromatum fragrantia vim ſuam veſtibus imprimit, & in ſe ipſam quodammodo transformat ea in quibus fuerit, qui non poterit Sanctus Spiritus, ſiquidem naturaliter eſt ex Deo, divinæ conſortes naturæ per ſe ipſum eos reddere in quibus ſit? Fructus igitur & character ſubſtantiæ Genitoris cùm ſit Filius, omnia quæ ejus ſunt ſecundùm naturam ſibi vendicat. Idcircò ait:* Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt: Propterea dixi vobis quia de me accipiet, & annuntiabit vobis, *Spiritus nimirum, qui per ipſum, & in ipſo eſt: per quem Sanctis ut ipſe, inhabitat. Nec enim diverſus eſt ab eo Spiritus ejus, licèt in propria perſona ſubſiſtere intelligatur.*

VII. Non eſt audiendus hac in controverſia *Theodoretus*, qui nimio contentionis æſtu in *S. Cyrillum* abreptus, errorem de Proceſſione Spiritus Sancti à ſolo Patre primus omnium effudit in Confutatione xii. ipſius Capitulorum. Cùm enim *S. Cyrillus* in Capitulo ix dixiſſet, *Spiritum Sanctum Filii eſſe proprium*; Theodoretus ſic illum reprehendit: *Quod autem Spiritum Filii eſſe proprium diſſeris; ſi quidem ut ejuſdem cum eo naturæ, & ex Patre procedentem dixit, aſſentiemur, & eam vocem tanquam piam admittemus. Sin hoc aſſeris: tanquam ex Filio & per Filium exiſtentiam habeat, velut blaſphemum hoc impiùmque rejiciemus. Fidem enim adhibemus dicenti Domino: Spiritus qui ex Patre procedit; necnon diviniſſimo Paulo ſimiliter loquenti: Nos autem non Spiritum mundi accepimus, ſed Spiritum qui ex Deo Patre eſt.*

VIII. *S. Maximus* Martyr in Tractatu *De Candelabro Zachariæ Prophetæ*, quem contra ſuos Græcos *Joannes Beccus* adducit, eorum errorem evertit his verbis: *Nam Spiritus Sanctus, quemadmodum naturâ Dei eſt, ac Patris ſecundùm ſubſtantiam: ſic eſt Filii ſecundùm ſubſtantiam: tanquam qui ex Patre ſubſtantialiter per filium genitum inexplicabili modo procedat.* Porrò Spiritus Sanctus non poteſt dici Filii, niſi tanquam Principii. Hæc enim loquendi ratio relationem ſignificat; relatio autem nulla eſt in divinis, niſi ex origine petita. Deinde cùm unum alterius dici, vel hoc hujus proprium in divinis, rejectâ materiâ, & iis quæ materiam conſequuntur, neque tanquam membrum, neque ut poſſeſſio, neque ratione alicujus excellentiæ, vel alterius cujuſpiam affinitatis queat; ſed ratione ſola principii, & ejus quod eſt à principio; in quo uno alterum ab altero diſcerni comprehendimus: perſpicuum eſt, cùm dicimus, Spiritum Sanctum proprium eſſe Filii, id ſola illa principii ratione dictum intelligi poſſe. Non enim ideo ita loquimur, quòd ſint ejuſdem ſubſtantiæ: quia ſi vera eſſet hæc ratio, non minùs Filius dici poſſet eſſe Spiritus Sancti, quàm Spiritus Filii. Quod cùm inauditum ſit, conſequens eſt, ideò Spiritum Filii dici, quòd à Filio procedat. Sed neque ob id proprius Filii dicitur Spiritus Sanctus, quòd ab illo donetur ac mittatur. Nam præter quàm quòd miſſio divinæ perſonæ indicium eſt originis ejus, quæ mittitur, à mittente: Donatio Spiritus Sancti fit in tempore: At proprium eſſe Filii Spiritum Sanctum, ſempiternum quidpiam eſt. Non poteſt autem, quod in tempore fit, cauſa illius eſſe, quod eſt æternum. Nam ſi homini, quod ei proprium eſt, ineſt ſemper quamdiu vivit: multò magis quod Filii Dei proprium eſt, ſemper ipſi ineſt. Ita ratiocinantur *Demetrius Cydonius* in lib. *De Proceſſione Spiritus Sancti*, Cap. x. & *Manuel Calecas* noſter lib. 2. *contra Græcos.*

IX. Non repugnat huic doctrinæ *S. Maximus* in Epiſtola ad *Marinum*, in qua de Synodicis Romani Pontificis agens, in quibus ſcriptum erat, *Spiritum Sanctum* etiam *à Filio procedere*: Sic illud à Romanis intelligi ait. *Non ut cauſam Spiritus Sancti Filium faciant. Unam enim noverunt Filii & Spiritus eſſe cauſam: alterius quidem ſecundùm nativitatem, alterius verò ſecundùm proceſſionem: ſed ut per ipſum procedere inſinuarent: Sicque conjunctionem eſſentiæ, & incommutabilitatem commendarent.* Vult tantùm *S. Maximus*, quod etiam à Romanis intelligi & prædicari obſervat: Spiritum Sanctum ex Patre & Filio ceu ex uno principio procedere. *Ob id tamen quod Filius ſit ex Patre*

ſin,

ſine medio, Spiritus autem per Filium procedat, ac per ipſum Patri conjungatur, quodque Filii omnia ad Patrem referantur, Pater unum Spiritus Sancti Principium dicetur: quocirca ſolus quoque fons deitatis dictus eſt: fonſque & radix Filii & Spiritus, & ſolus cauſa dici poteſt, quòd nihil ante ſe cogitatum habeat, atque ad ipſum referantur omnia. Conſonant ſequentia *S. Maximi* verba. Nam dicere: *Propterea ex Filio procedere dixerunt, ut per ipſum illum procedere ſignificarent:* nihil eſt aliud quàm dicere: *Idcirco ex Filio procedit, quia procedit per Filium: quia enim per Filium procedit, naturaliter ſcilicet atque eſſentialiter procedit. Ita quippe & eſſentiæ conjunctio & incommutabilitas declarabitur. Quod autem per aliquid naturaliter atque eſſentialiter prodit, ex ipſo etiam ſubſtantiam habet..... Sic itaque, & quæ in prædicta Epiſtola poſita ſunt, veritati, & ſibi ipſis concinunt: & quæ à S. Cyrillo, Latiniſque Doctoribus de Spiritu Sancto dicta ſunt, interroganti S. Maximo Romani allegaverunt. Impoſſibile namque eſt, Magiſtros Eccleſiæ, ex Filio eſſe, atque procedere Spiritum dicere: & rurſus per Filium eſſe, atque procedere: deinde cauſam à Filio auferre. Hoc enim eſt aperta contradictio. Ex, enim præpoſitio, & maximè in divinis perſonis proceſſum cum cauſa commendat: &, per, tantumdem valet.* Ita de hoc *S. Maximi* loco diſſerit *Manuël Calecas, lib. 3. contra Græcos.*

X. *S. Joannes Damaſcenus* lib. 1. de Fide Orthodoxa cap. 18. eidem dogmati ſuffragatur. *Imago*, inquit, *Patris eſt Filius, & Filii Spiritus; per quem Chriſtus habitans in homine, dat ipſi ut ad imaginem ſit.* Porro ex eo quod Spiritus Sanctus Imago Filii nominatur, rectè colligit *Hugo Ætherianus* lib. 2. cap. 7. ipſum à Filio procedere: quemadmodum Filium à Patre procedere demonſtramus inde quòd illius imago dicatur. *Imago enim dicitur Filii Pater* (inquit S. Gregorius Nazianzenus Oratione XXVI.) *tanquam conſubſtantialis Patri, & quia ex illo eſt, non autem ex hoc Pater.* Secundò, ad imaginis rationem neceſſe eſt, ut originem habeat à prototypo. Alioqui non magis unum erit Imago alterius, quàm hoc illius. *Omnis Imago* (inquit S. Auguſtinus in lib. Imperfecto de Geneſi ad literam) *ſimilis eſt ei cujus Imago eſt. Nec tamen omne quod eſt ſimile alicui, etiam Imago eſt ejus...... Imago enim tunc eſt, cùm de aliquo exprimitur.*

S. Joannes Damaſcenus Græcorum Schiſmaticorum errori non favet.

XI. Objiciunt nihilominus Græci Schiſmatici teſtimonium *S. Joannis Damaſceni* velut eorum errori patrocinantis, lib. 1. *De Fide Orthodoxa.* Cap. X. *Scire*, inquit, *oportet, nos non dicere Patrem eſſe ex aliquo; ſed ipſum dicimus Patrem eſſe Filii: Filium verò non dicimus principium, neque Patrem: ſed eum dicimus ex Patre eſſe, & Filium Patris. Porro Spiritum Sanctum tam ex Patre eſſe profitemur, quàm Patris appellamus Spiritum. Ex Filio autem Spiritum non dicimus, ſed eum Filii Spiritum nominamus.* Et Cap. XIII. *Sed & Filii Spiritus eſt, non tanquam ex ipſo: ſed quod per ipſum ex Patre procedat. Solus enim Pater principium eſt.*

S. Joannem Damaſcenum eodem modo exponunt Nicephorus Blemmida, Oratione ad Jacobum Bulgariæ Archiepiſc. de Proceſſione Spiritus Sancti. Beſſario Epiſt. ad Alexium Laſcarim, Demetrius Cydonius, Opuſc. de Proceſſione Spiritus Sancti, Joſephus Methonenſis, & Gregorius Protoſyncellus, Apolog. contra Epiſt. Marci Epheſi, Gennadius Patriarcha pro Concil. Florent.

Sed optimè reſpondet *Manuël Calecas* lib. 3. contra Græcos, *S. Joannem Damaſcenum* ideo negare Spiritum Sanctum ex Filio procedere, quia particula, *ex*, principalem cauſam ſignificat; hoc eſt, eam quæ ab altera producendi vim non accipit, ſed habet à ſeipſa. Ejuſmodi autem non eſt Filius, qui, quæ habet, à Patre accepit omnia: & unum eſt atque idem cum Patre principium Spiritus Sancti. At Spiritum Sanctum à Patre per Filium procedere docet *S. Joannes Damaſcenus.* Idem autem ſignificant hæ præpoſitiones, *ex*, &, *per*, in Patre & Filio; perſonas dumtaxat diſcernunt. Ait enim Magnus *Baſilius* ad Amphilochium ſcribens, 5. Cap. *Unus Deus & Pater ex quo omnia: & unus Dominus Jeſus Chriſtus, per quem omnia. Iſta non ſunt legem ponentis voces, ſed diſtinguentis potiùs ſubſtantias. Non enim ut alienam naturam introducat, ſed ut inconfuſam Patris & Filii intelligentiam commendet, ita pronuntiavit Apoſtolus.* Et Gregorius Theologus ait: *Ex quo, & per quem, quod dicitur, non naturas ſcindentium eſt, ſed unius inconfuſæque naturæ proprietates exprimentium.* Idcirco itaque *S. Joannes Damaſcenus* particulam, *per*, uſurpavit, (inquit Calecas) ut conſubſtantialitatem, ſimul & perſonarum ordinem ac diſcretionem ſignificet ex ipſis Proceſſionibus apparentem. In quo ſanè ordine ac diſcretione Filii perſona medium obtinet locum: & ne vel una perſona Pater & Filius exiſtimetur propter Præpoſitionum ſimilitudinem; vel duo, & contra ſe diviſa ambo Spiritus principia videantur, taliſve eſſe Filii perſona, qualis & Patris eſt, nihil ante ſe cogitatum habens, quemadmodum & Pater. *Ex*, enim ſiſtit mentem, & ulterius ire non cogit, principalémque cauſam quærere, cui præpoſitio, *ex*, principaliter attributa eſt. At præpoſitio, *per*, ad alteram perſonam, præter illam ex qua immediatè alia oritur, provehit mentem, principalémque illam deſignat cauſam, in qua hæc ponitur medium & primi, & ejus ad quem proceſſus, ſive operatio. Atque ita Trinitatem integrè nobis commendat præpoſitio, *per*, ſimúlque proceſſionum ordinem ad invicem indicat.

Addit *Manuël Calecas*, Aliud eſſe quòd aliquid non dicatur, & quòd revera non ſit. Eſſe enim Filium Patri conſubſtantialem, Deique Genitricem ſemper Virginem prædicari in Eccleſia: atque humanæ naturæ Filium Dei ſecundùm ſubſtantiam unitum eſſe, vera quidem ſunt: fuit tamen quando non dicebantur. Non tamen ideo falſa fuerunt. Nam poſtea, neceſſitate urgente, propter contraria dicentes, etiam ut in Eccleſia publicè dicerentur, inſtitutum, & firmatum eſt. Quid ergo mirum ſi *S. Joannes Damaſcenus*, quod non pronuntiabatur, ut multa alia, & tunc, & priùs, non dici ait? Non enim per hoc oſtendit: quia non eſt: ſed hoc ſolùm, quia in conſuetudine dicto non proferretur.

Addit rurſus Vir Doctiſſimus, plurimos SS. Patrum eaſdem dictiones in Theologia, ſecundùm differentes intelligentias & ſuſcipere, & non ſuſcipere, & aliquando ſic, aliquando aliter: ut Magnus *Baſilius* in Quæſtionibus ad Eunomium, *germen*, Filium dicentem non ſuſcipit: dictionem hanc imperfectioribus congruere exiſtimans: quocirca eam maximè ponebat *Eunomius.* Verùm *Gregorius Theologus*, in primo libro de Filio, de eo & Spiritu Sancto loquens, ait: *Horum autem alterum quidem germen, alterum verò productum eſt.* Et cauſam quidem & cauſale in divinis perſonis dici vetat *B. Cyrillus* dicens; *Cauſam verò & cauſale ne nominare quidem fas eſt:* Si quis illud ſcilicet juxtà creaturarum morem accipiat. Communis autem fides, omneſque Theologi (*Græci*) in ſola cauſa & cauſali (quibus nominibus intelligunt principium & id quod eſt ex principio) divinas perſonas diſtingui dicunt: majúſque quod dicitur, Patri, cauſæ ratione plurimi Doctorum aſſignarunt: Juxta opinionem autem Arianorum, ab Eccleſiæ ambitu repellitur. Nihil ergo mirum, ſi etiam SS. Doctorum alii quidem, *Ex*, principali cauſæ, & ante quam nihil cogitatur, huic ſoli eam congruere arbitrari, ex Patre per Filium procedere Spiritum Sanctum, productorémque Patrem per

Verbum

» Verbum aſſeverant : quia Filii omnia ad Patrem
» referuntur, non tamen, *ex Filio*, dicunt. Alii
» verò & ei, qui ex cauſa eſt; ut Filio, congruere
» ponentes, cujus Pater principalis præcogitatur
» cauſa: eò quòd unum principium, & una cauſa ſit
» Pater & Filius, ſicut & una eſſentia : nunc qui-
» dem *per Filium* eſſe ac procedere dicunt, nunc au-
» tem *ex Filio* eſſe ac procedere: Per utraque idem
» volentes etſi ſyllabis differant. Hæc *Manuel Ca-*
» *lecas*. Sed quid prolixiori expoſitione opus eſt cùm
» *S. Joannes Damaſcenus* Cap. XV. ejuſdem libri, de
» Patre ſermonem habens, ſubinferat : *Et productor*
» *per Verbum explanantis Spiritûs*. Et his verbis *S.*
» *Joannem Damaſcenum* Proceſſionem ab utroque
» cognoviſſe, celeberrima Græcorum Synodus ſub
» *Andronico* Imperatore celebrata Conſtantinopoli
» declaravit, de qua *Pachimeres*, Lib. VII.

Latinorum Patrum intelligentia de Spiritus Sancti Proceſſione à Patre & Filio.

XII. In aſſerenda Proceſſione Spiritus Sancti à Filio Latini Patres cum Græcis conſpirant. Quos inter *S. Hilarius* lib 2. de Trinitate ait: *Loqui de eo* (ſcilicet Spiritu Sancto) *non neceſſe eſt, quia de Patre & Filio auctoribus confitendus eſt.* Et lib. 8. *A Filio igitur accipit, qui & ab eo mittitur, & à Patre procedit: & interrogo utrum idipſum ſit à Filio accipere, quod à Patre procedere. Quod ſi nihil differre credetur inter accipere à Filio, & à Patre procedere: certè idipſum atque unum eſſe exiſtimabitur à Filio accipere, quod ſit accipere à Patre. Ipſe enim Dominus ait* : »Quoniam de meo accipiet, & » annuntiabit vobis. *Hoc quod accipiet, ſive poteſtas eſt ſive virtus, ſive doctrina eſt, Filius à ſe accipiendum dixit...* Ac mox: *Omnia quæ Patris ſunt, Filii ſunt: & idcirco quidquid accipiet, à Filio accipiet ille mittendus, quia Filii ſunt univerſa, quæ Patris ſunt.*

XIII. *Marius Victorinus* Lib. 1. contra *Arium*, idem aſſerit. *Duo ergo & iſti*, inquit, *alius ex alio; Ex Filio Spiritus Sanctus, ſicut ex Deo Filius, consequenter & Spiritus Sanctus ex Patre.*

XIV. *S. Ambroſius* idem planè docet *Lib. de Spiritu Sancto.* Cap. X. *Spiritus quoque Sanctus* (inquit) *cùm procedit à Patre, non ſeparatur à Filio.* Et lib. *De Symbolo*, Cap. 3. *Spiritus autem Sanctus verè Spiritus eſt, procedens quidem à Patre & Filio; ſed non eſt ipſe Filius, quia non generatur: neque Pater, quia procedit ab utroque, non genitus, non ingenitus, non factus.* Legatur & Lib. VIII. in Lucam, Cap. XXVIII.

XV. *S. Auguſtinus* idem prædicat variis in locis; ſed maximè Lib. XV. *De Trinitate*, Cap. XVII. ubi explicans quod præmiſerat, Spiritum Sanctum principaliter à Patre procedere, ait: *Ideo autem addidi, principaliter, quia & de Filio Spiritus Sanctus procedere reperitur. Sed hoc quoque illi Pater dedit, non jam exiſtenti, & nondum habenti: Sed quicquid unigenito Verbo dedit, gignendo dedit. Sic ergo eum genuit, ut etiam de illo Donum commune procederet, & Spiritus Sanctus eſſet amborum.* Idem confirmat Cap. XXVI. Et Tractatu XCIX. in Joannem: *Cur ergo*, inquit, *non credamus, quod etiam de Filio procedat Spiritus Sanctus, cùm Filii quoque ipſe ſit Spiritus? Si enim ab eo non procederet, non poſt Reſurrectionem ſe repræſentans Diſcipulis ſuis, inſufflans diceret: Accipite Spiritum Sanctum. Quid enim aliud ſignificavit illa inſufflatio, niſi quòd procedat Spiritus Sanctus & de ipſo.*

XVI. *S. Leo Magnus* idem tradit *Sermone II. de Pentecoſte*, verba illa Chriſti apud S. Joannem* exponens : *Adhuc multa habeo vobis dicere, &c. Numquid ſeſe Dominus inferioris ſcientiæ volebat intelligi, aut minùs aliquid quàm Spiritum Sanctum à Patre didiciſſe, cùm ipſe ſit veritas, & nihil Pater dicere, nihil docere poſſit ſine Verbo, ideòque dictum ſit; De meo accipiet: quoniam quod accipit Spiritus Patre dante, dat Filius.*

* C. 16.

XVII. *Gennadius* Maſſilienſis, Lib. *De Eccleſiaſticis Dogmatibus*, Cap. I. idem profitetur fidei dogma. *Spiritus Sanctus*, inquit, *ex Deo Patre, & Deo Filio Deus procedens.*

Sic & *S. Fulgentius* in lib. *De Fide ad Petrum*, Cap. XI. *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, eumdem Spiritum Sanctum, qui Patris & Filii unus eſt Spiritus, de Patre & Filio procedere.*

XVIII. Toletana Concilia, Primum, Tertium, Quartum, Octavum, Undecimum, Duodecimum, & Decimum-tertium, *Spiritum Sanctum à Patre Filióque procedere* aſſerunt. *S. Gregorius Turonenſis* idem prædicat in Profeſſione Fidei quæ extat initio Lib. I. Hiſtoriæ Francorum.

XIX. Sic Auctor Symboli, quod Athanaſianum vulgò inſcribitur: *Spiritus Sanctus à Patre & Filio non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens.* Synodus Forojulienſis ſub *Paulino* Patriarcha idem tradit in Symbolo Fidei.

XX. Ita ante Paulinum *S. Gregorius Magnus* Homilia XXVI. in Evangelia: *Spiritus Sancti miſſio, ipſa proceſſio eſt, quâ de Patre procedit & Filio.*

XXI. Quæſtio de Proceſſione Spiritus Sancti agitata eſt in Concilio Aquiſgranenſi ſub *Carolo Magno* anno DCCCIX. teſte *Adone*. Romam directi *Bernharius* Vvormacienſis Epiſcopus, & *Adalardus* Corbeienſis Abbas: anno ſequenti ab iis habita cum *Leone* Pontifice Maximo collatio. *Lectis per ordinem teſtimoniis* de Proceſſione Spiritus Sancti, *atque à Domno Apoſtolico diligentiſſimè auditis, ait: Ita ſentio, ita teneo cum his Auctoribus, & Sacræ Scripturæ auctoritatibus. Si quis aliter de hac re ſentire vel docere voluerit, defendo; & niſi converſus fuerit, & ſecundùm hunc ſenſum tenere voluerit, contrariè ſentientem funditus abjicio.* Ita referunt acta Collationis à *Smaragdo* Abbate conſcripta.

Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus hiſce temporibus Libellum *De Proceſſione Spiritus Sancti* juſſu *Caroli Magni* conſcripſit, in quo antiquorum Patrum collegit Sententias, qui Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere ſcripſerunt. Horum Indiculus ita texitur: Athanaſius, Cyrillus, Hilarius, Ambroſius, Didymus, Auguſtinus, Fulgentius, Hormiſda, Leo, Gregorius: Iſidorus, Proſper, Vigilius Afer, Proclus, Agnellus, Caſſiodorus, Prudentius. Quid intendat *Theodulfus*, in Metrica Operis ad *Carolum Magnum* Præfatione ſic exponit :

Imperii veſtri, Rex inclyte! juſſa ſecutus,
Defero Theodulfus hæc documenta libens.
Queis Patre ſeu Nato procedere Spiritus almus
Adſtruitur, Legis hoc reſonante tuba.
Hoc Evangelium, hoc promit Apoſtolus auctor,
Hoc canit unanimis vox pia ſacra Patrum.

Lege de eodem dogmate *Ratramnum* Corbeienſem Monachum, & *Æneam* Pariſienſem Epiſcopum, illum in Reſponſione ad Græcorum Oppoſita, iſtum in libro contra Græcos.

XXII. *S. Anſelmus* lib. *De Proceſſione Spiritus Sancti contra Græcos*, cap. 1. ſtatuit illud Principium, quo in hac dirimenda controverſia poſt Angelicum Doctorem plurimùm utuntur Theologi: *In divinis omnia ſunt unum, ubi non obviat relationis oppoſitio.* Sic autem habet. *Sequitur, ſecundùm unitatis Dei, quæ nullas habet partes, proprietatem, ut quicquid de uno Deo, qui totus eſt, quicquid eſt, dicitur de toto Deo Patre, dicatur & de Filio, & de Spiritu Sancto: quia unuſquiſque ſolus & totus, & perfectus Deus eſt. Supradicta verò relationis oppoſitio, quæ ex eo naſcitur, quia ſupradictis duobus modis Deus de Deo eſt, prohibet Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum de invicem dici: & propria*

ſingulorum

ſingulorum aliis attribui. Si, ergo hujus unitatis, & hujus relationis conſequentia ſe contemperant, ut nec pluralitas, quæ ſequitur relationem, tranſeat ad ea in quibus prædicta ſimplicitas ſonat unitatis: nec unitas cohibeat pluralitatem, ubi eadem relatio ſignificatur: quatenus nec unitas amittat aliquando ſuam conſequentiam, ubi non obviat aliqua relationis oppoſitio, nec relatio perdat quod ſuum eſt, niſi ubi obſiſtit unitas inſeparabilis. Hoc poſito principio, *S. Anſelmus* colligit, neceſſe eſſe ut aut Filius ſit de Spiritu Sancto, aut Spiritus Sanctus de Filio: ſiquidem relationis oppoſitio oritur ex eo quòd Deus ſit de Deo. At Filius non procedit à Spiritu Sancto; conſequens ergo eſt Spiritum Sanctum procedere à Filio ſimul & Patre, ſiquidem nulla id relatio originis impedit. Præterea, cùm dicitur Deus de Deo, aut ſignificatur totum eſſe de toto, aut partem de parte, aut partem de toto. Sed Deus nullam habet partem: impoſſibile igitur eſt ut ſi Deus eſt de Deo, totus ſit de parte, aut pars de toto, aut pars de parte. Neceſſe eſt igitur, ut ſi eſt Deus de Deo, totus ſit de toto. Cùm ergo Filius dicitur eſſe de Deo qui eſt Pater, & Spiritus Sanctus; aut alius totus erit Pater, alius totus Spiritus Sanctus, ut de toto Patre ſit, & non de toto Spiritu Sancto: aut ſi idem totus Deus eſt Pater & Spiritus Sanctus; ex neceſſitate, cùm eſt de Deo toto, eſt pariter de Patre & de Spiritu Sancto, ſi non repugnat aliud. Eodem modo, cùm dicitur Spiritus Sanctus eſſe de toto Deo, qui eſt Pater & Filius: aut alius totus erit Pater, alius totus Filius, ut ſit de toto Patre, & non de toto Filio Spiritus Sanctus: aut cùm eſt de Patre Spiritus Sanctus, non poteſt non eſſe de Filio, ſi non eſt Filius de Spiritu Sancto. Nulla enim alia ratione poteſt negari Spiritus Sanctus eſſe de Filio.

Contra hoc ratiocinium objici poſſe ait *S. Anſelmus*, Non eſſe conſequens; ex eo, quòd Pater unus eſt totus cum Filio, & à Patre oritur Spiritus Sanctus, etiam à Filio hunc oriri: neque unitatem Deitatis in Patre & Filio hanc habere vim conſequentiæ. Sicut ex eo, quòd unus Deus eſt Filius & Spiritus Sanctus, non ſequitur genitum eſſe de Patre Spiritum Sanctum, ſicut Filius gignitur.

Cui objectioni ſic reſpondet: *Habent utique à Patre eſſe Filius & Spiritus Sanctus, ſed diverſo modo: quia alter naſcendo, alter procedendo. Et ideo cùm naſcitur unus, non poteſt cum eo naſci ille, qui per hoc alius eſt ab eo, quia non ſimiliter naſcitur, ſed procedit. Et cum unus procedit, nequit ille ſimul procedere, qui per hoc eſt alius ab illo, quia non ſimiliter procedit, ſed naſcitur. Et ideo non habet hic unitas illa vim conſequentiæ: quia pluralitas obviat, quæ ex nativitate naſcitur & proceſſione. Nam etſi per aliud non eſſent plures Filius & Spiritus Sanctus, per hoc ſolum eſſent diverſi*, Id ſenſu cauſali intelligendum, non formali, ut Theologi de Schola loquuntur, ex diverſa enim Proceſſione diverſæ Relationes exiſtunt, & perſonæ diſtinctæ. Quæ Theologorum diſtinctio ex ipſomet S. Anſelmo accepta eſt, dicente: *Supradicta verò relationis oppoſitione, quæ ex eo naſcitur, quia ſupradictis duobus modis Deus de Deo eſt, &c.*

Et Cap. V. probat Filium docuiſſe, Spiritum Sanctum à ſe procedere, cùm docuit ipſum procedere à Patre his Domini verbis: *Paracletus Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo.* Et: *Cùm autem venerit ille Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre.* Quid porro eſt, *Mittet Pater in nomine Filii, niſi mittet Pater, tanquam ſi mittat Filius: ut in miſſione Patris, miſſio intelligatur Filii?* Quid verò eſt: *Ego mittam à Patre, niſi, Ego mittam tanquam ſi Pater mittat, ut una & eadem ſit miſſio mea & Patris? ..... Unde enim Filio cum Patre dare ſimul vel mittere Spiritum Sanctum, & hunc eſſe utriuſque, ſi ſimul non eſt de utroque? Cur enim magis dat Filius Spiritum Sanctum, quam Spiritus Sanctus Filium? Aut cur magis Spiritus Sanctus eſt Filii, quàm Filius Spiritûs Sancti: niſi quia Filius non eſt ita de Patre ſimul & Spiritu Sancto, ſicut Spiritus Sanctus eſt de Patre ſimul & Filio? Si ergo Spiritus Sanctus non de Filio, non datur à Filio, nec dicitur eſſe Filii; ſicut Filius non datur à Spiritu Sancto, nec dicitur eſſe Spiritûs Sancti, quoniam non eſt de Spiritu Sancto. Si autem dicunt, quia Spiritus Sanctus miſit etiam Filium, ſicut idem ipſe dicit per Prophetam:* Et nunc Dominus miſit me & Spiritus ejus: *hoc ſecundùm hominem quem gerebat, intelligendum eſt, qui Patris & Spiritûs Sancti unà voluntate & diſpoſitione mundum redempturus in mundo apparuit.*

Idem confirmat Cap. VI. ex illis Domini verbis de Spiritu Sancto: *Non enim loquetur à ſemetipſo; ſed quæcumque audiet, loquetur.* Quid eſt, *Non loquetur à ſemetipſo*, inquit S. Anſelmus, *niſi ab alio habet quod loquetur?* Unde addidit: *Sed quæcumque audiet, loquetur.* Quid eſt, *Audire Spiritum Sanctum, niſi quaſi diſcere? Et quid eſt diſcere, niſi ſcientiam accipere? Si ergo ſcientia ejus non eſt aliud niſi eſſentia ejus, ab illo habet eſſentiam, à quo audit ea quæ loquitur, & quæ docet: Quoniam idem eſt illi loqui, quod docere. Non audit autem, neque habet eſſentiam ab alio, niſi à Patre & Filio. Verùm ſi habet eſſe à Patre ſecundùm ſupradictam rationem, habet & à Filio. Unde & idem Filius dicit:* Ille de meo accipiet, & annuntiabit vobis. *Quippe quid eſt aliud hoc dicere, quàm me audiet? hoc eſt, à me ſciet, quod annuntiabit vobis? cùm dixit:* Quæcumque audiet loquetur, *non determinavit à quo audiet. Cùm verò ait,* De meo accipiet; *ne quis ſoli Patri attribuat quod ab alio audit, apertè ſe eſſe à quo, ſicut à Patre, ſcientiam, ſive eſſentiam accipiat, demonſtrat. Sicut enim cùm dicitur:* Non loquetur à ſeipſo, ſed quæcumque audiet, loquetur; *ſignificatur ab eo eſſe & procedere, à quo audit: ita cùm profert Filius:* De meo accipiet; *palam oſtendit eum de ſuo: hoc eſt, de eſſentia ſua, eſſentiam habere & procedere.* His adde Julianum Pomerium, Vigilium Tapſenſem, Agnellum, Caſſiodorum, Iſidorum Hiſpalenſem, Alcuinum, quorum teſtimonia profert *Æneas Pariſienſis* Lib. adverſùs Græcos, Tomo VII. Spicilegii.

XXII. Ex his *Photius* refellitur, qui tum in Epiſtola Encyclica, tum in Epiſtola ad Aquileienſem Archiepiſcopum, effutiit, Dogma de Proceſſione Spiritûs Sancti à Patre & Filio blaſphemum eſſe, repugnare Chriſti verbis, dicentis: *Spiritus qui procedit à Patre*: & Sacris Synodis & SS. Patribus, Athanaſio præcipuè, Gregorio Theologo, Baſilio, Chryſoſtomo, S. Leoni, adverſari. Si decem, vel viginti ex Patribus dixerint Spiritum Sanctum à Filio procedere, ſexcentos id nequaquam dixiſſe. Quoſdam SS. Patrum multis in rebus ſæpè à rectorum dogmatum exactâ viâ receſſiſſe: in iis eos non admitti, in aliis tamen recipi: Quod Dionyſii Alexandrini, Methodii, Irenæi, Papiæ, probat exemplis. *Eodem etiam pacto*, inquit, *ſi qui illorum deducti ſunt ut dicerent Spiritum Sanctum à Filio procedere, illud quidem quod repugnat Dominicis verbis, non ſuſcipimus; ipſos tamen veneramur, & à Patrum numero non ſegregamus.* S. Leonem impudenter appellat velut errori ſuo faventem: quem tamen evertit, non ſolùm loco inter Probationes laudato, ſed etiam Epiſtola XCIII. ſeu XV. in Editione P. Quenellii, ad *Turribium* data, Cap. I. ubi contra Priſcillianiſtas ſic loquitur: *Primò itaque Capitulo demonſtratur quàm impiè ſentiant de Trinitate divina, qui & Patris & Filii, & Spiritûs Sancti*

Photius refellitur.

unam atque eamdem aſſerunt eſſe perſonam: tanquam idem Deus nunc Pater, nunc Filius, nunc Spiritus Sanctus nominetur: Nec alius ſit qui genuit, alius qui genitus eſt: alius qui de utroque proceſſit. A

Græcorum Schiſmaticorum objectionibus reſpondetur.

Objiciunt Schiſmatici, in Synodo Epheſina *Chariſium* Preſbyterum de confiſto Symbolo Neſtorii, quod *Anaſtaſius* & *Photius* Neſtoriani per *Antonium* & *Jacobum*, qui Teſſaradecatitarum hæreſi antea ejuratâ, *Neſtorio* ſe addixerant, publicarunt, verba facientem, inter alia in eo contenta, hæc recitare: *Et in Spiritum Sanctum, qui, cùm ſit ex Dei ſubſtantia, Filius non eſt, ſed ſubſtantialiter Deus; utpote ejus ſubſtantia exiſtens, cujus eſt Deus & Pater, ex quo quidem eſt ſecundùm ſubſtantiam* B *peculiari ratione; præ univerſa creatura; quam non eſſentialiter, ſed cauſalitate creationis, ex Deo cenſemus eſſe: Sed nec Filium illum putamus, neque per Filium ſubſtantiam ſortitum.* In hac Profeſſione Fidei, inquiunt, Spiritus per Filium non eſſe aſſeritur. Illam Synodus audivit, diſcuſſit, reprehendit ea quæ reprehenſione digna erant; quod traditur de Sancti Spiritûs origine, relinquit intactum. *S. Cyrillus* duodecim Capitula propoſuit *Neſtorio*, ejus erroribus oppoſita, quæ profiteri, & quibus ſubſcribere deberet: in quibus de proceſſione Spiritûs Sancti ne verbum quidem habetur. Immò *Celeſtinus* Papa, tum in Epiſtola ad *Neſtorium*, tum C ad Clerum Conſtantinopolitanum, hunc *Neſtorio* errorem non exprobrat. Denique *Theodoretus* S. Cyrilli Capitula XII. reprehendens, Propoſitionem quæ ex *Filio*, aut per *Filium* Spiritum Sanctum exiſtentiam habere aſſerit, ut blaſphemam ac impiam rejicit. Cui objectioni *S. Cyrillus* nihil reſpondit omninò, *Theodoreti* ſententiam, quod in aliis ſibi objectis non fecit, ſilentio ſuo approbare viſus. Cùm itaque Proceſſio Spiritûs Sancti ex ſolo Patre publicè lecta in Synodo, & *Theodoreti* Scripto publicè contra *S. Cyrillum* defenſa, non fuerit à Patribus Epheſinis rejecta, ſententiam illam hæreticam non judicarunt. D

Reſpondeo, Synodi Epheſinæ Patres non omnes *Neſtorii* errores examinaſſe ac damnaſſe, ſed eos tantùm quos in Myſterium Incarnationis evomuerat, parùm ſollicitos ſi quid non ſatis cautè de Trinitate aſſirmaſſet. Quæ quamvis poſtea *Theodoretus* in pejorem ſenſum traxerit; attamen Sancta Synodus, & *S. Cyrillus*, ne Eccleſiæ Chriſti novam inferre Controverſiam viderentur, in præcipuum & manifeſtum errorem ſubvertendum toti incubuere; quæ verò in rectum ſenſum trahi poſſe videbantur, neglexere. Verba porro Symboli quod à *Cariſio* Preſbytero lectum eſt, ſenſum Catholicum patiebantur: Scilicet Spiritum Sanctum exiſtentiam per Filium non habere, id eſt, non fuiſſe E factum, nec creatum à Deo per Filium, cum reliquis omnibus creaturis. Ideo hæc propoſitio non eſt à Concilio reprobata. Sed cùm in eodem falſo Symbolo ſcriptum eſſet: *Primo quidem ac præcipuè Deum Verbum, qui ſecundùm eſſentiam Dei Filius & Dominus eſt, mente concipientes, mox verò in illo & cum illo quod aſſumptum eſt, hoc eſt, Jeſum à Nazareth animo complexi, quem Deus ſpiritu & virtute inunxit, tanquam in conjunctione cum Dei Verbo, Filiationis & dominationis participem:* Ex quibus verbis dubium F naſcebatur an Spiritum Sanctum proprium Filii, vel alienum: & aliena, non propria virtute Chriſtum miracula facientem *Neſtorius* aſſereret; *S. Cyrillus* latenti veneno antidotum oppoſuit Anathematiſmo IX. docens *Spiritum*, per quem Filius in natura aſſumpta miracula patravit, *proprium Filii eſſe.* Quod *Theodoretus* ad Proceſſionem Spiritûs Sancti converſum, calumniandi libidine reprehendit. Ejus verò criminationem *S. Cyrillus* non neglexit, ſed ejus objectionem confutavit ipſius Chriſti verbis, Omnia quæcumque habet Pater, ſua eſſe, &c. *Procedit enim*, inquit, *ex Deo & Patre Spiritus Sanctus, ſecundùm Salvatoris vocem; ſed non eſt alienus à Filio: omnia enim habet cum Patre, & hoc ipſe docuit de Spiritu Sancto. Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt. Propterea dixi vobis, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Manuel Calecas lib. II. contra Græcos, ait *S. Cyrillum*, & Epheſinos Patres, ſapientiores Medicos imitatos fuiſſe, qui cùm infirmum gemino morbo laborare animadverterint, adversùs eum qui perturbat magis, & ſectione indiget, etſi in ſuo genere minor eſſe videatur, priùs armantur. Et Judices ſæpenumero reum aliquem nacti plurimis criminibus obnoxium, illud unum in quo deprehenſus fuerit, omiſſis interim cæteris, illis maximè objiciunt. Ita in cauſa *Neſtorii* Patres ſe geſſiſſe, præcipuum errorem diſcuſſiſſe ac damnaſſe, alios qui non ita erant manifeſti, neglexiſſe.

Objicit *Photius*, *Leonem III.* Romanum Pontificem immaculatam fidei doctrinam quibuſdam ancilibus quaſi clypeis conſtructis, & columnis erectis ſcripſiſſe, & ad Eccleſiæ valvas in conſpectu omnium collocaſſe, ut nullo modo Novatoribus pateret aditus depravandi Fidei Symbolum, & aſſerendi Filium ſecundam cauſam Spiritus Sancti præter Patrem. Ita ſcribit in Epiſtola ad Aquileienſem Patriarcham.

Reſpondeo, Factum *Leonis III.* Photio non favere, qui tametſi illud, *Filioque*, addi Symbolo, & cantari non probaverit, nulla cauſa tunc id poſtulante, nulla urgente neceſſitate, & Symbolum abſque illa additione in argenteis tabulis exaratum ſervari juſſerit ad memoriam poſteritatis ſempiternam: tamen Proceſſionem Spiritus Sancti à Patre & Filio, ceu dogma fidei ab Eccleſia credi profeſſus eſt, ut conſtat ex Actis Collationis Legatorum Gallicanæ Eccleſiæ, & *Caroli Magni* Imperatoris, ex Synodo Aquiſgranenſi ad Sedem Apoſtolicam directorum, cum *Leone III.* quæ ex Abbate *Smaragdo* Sirmondus deſcripſit Tomo II. Conciliorum Galliæ. *Lectis enim à prædictis Miſſis* * *per ordinem teſtimoniis*, de Proceſſione Spiritus Sancti à Patre & Filio, *atque à Domno Apoſtolico diligentiſſimè auditis, ait: Ita ſentio, ita teneo, cum his Auctoribus, & Sacræ Scripturæ Auctoritatibus. Si quis aliter de hac re ſentire vel docere voluerit, defendo; & niſi converſus fuerit, & ſecundùm hunc ſenſum tenere voluerit, contraria ſentientem funditus abjicio.* Rogantibus deinde Legatis, cur non eſſet bonum inſerere Symbolo, & cantare, quod credere bonum erat: Reſpondet Pontifex: *Bonum certè & valde bonum, utpote jam fidei ſacramentum magnum, quod non licet non credere, quiſquis ad hoc valet pertingere.* Quærentibus rurſus Legatis, Num Patres, qui in ſex univerſalibus præcipuis Conciliis ſederant, rectè non feciſſent, ſi quatuor tantùm addendo ſyllabas tam pernéceſſarium fidei ſacramentum cunctis deinceps ſæculis perſpicuum redderetur; Pontifex reſpondet: *Sicut non audeo dicere, non bene feciſſe, ſi feciſſent; quia proculdubio ſicut cætera quæ vel omiſerunt, ſcientes utique, & non tam humanâ, quàm divinâ illuminati ſapientiâ fecerunt: ita quoque non audeo dicere, iſtud eos nobis minùs intellexiſſe: perpendiſſe cur dimiſerunt, vel cur dimiſſum, ne ultra mitteretur, ſicut & cætera prohibuere. Tu & tui videte quid ſentiatis de vobis. Nam & ego me illis non dico præferam: ſed etiam illud abſit mihi, ut coæquare præſumam.* Reponunt Legati, nec tam ſuperbos ſe eſſe, ut illis ſeſe non tantùm præferre, ſed vel coæquare præſumant. *Sed*, inquiunt, *quia præfatum Symbolum à quibuſdam ita cantari reperimus, & quod id Eccleſiaſticæ congruere fidei, ſicut ſentimus utique cognovimus: atque per hoc & nunc jam plurimos doctos,*

* Bernario Vvormatienſi, Jeſſe Ambianenſi, Epiſcopis, & Adalardo Abbate Corbeienſi.

doctos, & ſine fine uſque in finem ſæculi, de tanto myſterio, ſi ita teneatur, inſtructos eſſe cognovimus: melius nobis viſum fuit cantando tantos inſtruere, quàm tacendo, indoctos relinquere. Pontifex ipſos interrogat: *Num univerſa hujuſcemodi fidei myſtica Sacramenta, quæ Symbolo non continentur, ſine quibus quiſque, qui ad hoc pertingere poteſt, Catholicus eſſe non poteſt, Symbolis inſerenda, & propter compendium minus intelligentium, ut cuique libuerit, addenda ſunt?* Legati reſpondent: *nequaquam: quia non æquè omnia neceſſaria ſunt.* Et rogant Papam ut det aliquid æquè neceſſarium, quod Symbolo deſit, ac illud de Proceſſione Spiritûs Sancti à Patre & Filio. Reſpondet ille: *Numquid magis ſalutare eſt credere, periculoſumve non credere, Spiritum Sanctum à Filio ſicut à Patre procedere, quàm Filium Sapientiam Deum à Sapientia Deo, veritatem Deum à veritate Deo genitum eſſe, & tamen utrumque unam ſapientiam, unam veritatem eſſentialiter Deum eſſe, cùm tamen conſtet id à SS. Patribus eidem Symbolo inditum non eſſe?* Objicientibus Legatis, cantandi Symboli datam eſſe ab ipſo Pontifice licentiam; reſpondet ille: *Ego licentiam dedi cantandi, non autem cantando quippiam addendi, minuendi, ſeu mutandi: & ut expreſſius aliquid, quia vos cogitis, loquar, quamdiu vobis in hoc ſatis fuit, quomodo in hujuſmodi cantando vel celebrando Sacroſanctis Myſteriis Sancta Romana tenet Eccleſia, nequaquam aut nobis in talibus laborare, aut aliis laborandi occaſionem neceſſe fuit ingerere. Quod verò aſſeritis, ideo vos ita cantare, quoniam alios in iſtis partibus vobis priores audiſtis cantaſſe, quid ad nos? Nos enim idipſum non cantamus, ſed legimus, & legendo docere, nec tamen legendo aut docendo addere quippiam eidem Symbolo inſerendo præſumimus. Quæ verò prædictis Symbolis fidei tantùm non congruentia deeſſe cognoſcimus, non (ut ſæpè dictum eſt) inſerere præſumimus; ſed locis temporibuſve opportunis, quibus competit, miniſtrare curamus.*

Objiciunt *Photius*, cæterique Schiſmatici Synodum Conſtantinopolitanam ſub *Joanne VIII.* celebratam, in qua Legati Apoſtolici Symbolo Fidei, quo Spiritus Sanctus tantùm dicebatur à Patre procedere, ſubſcripſere; & ne aliquid Symbolo Fidei adderetur, vetitum eſt.

Reſpondeo, Synodum illam non fuiſſe legitimam, cui *Photius* præfuit, depravatis Literis Romani Pontificis, Octavámque Synodum Oecumenicam damnavit, & in qua Legati mandata Sedis Apoſtolicæ violarunt, & Eccleſiæ cauſam prodidere. Nec tamen ulla mentio de Proceſſione Spiritûs Sancti, aut de adjectione ad Symbobum, hac in Synodo facta eſt. *Si quis enim in extremo Geſtorum Synodi ipſius ordine de additione dictum putat, quòd ſcilicet non oporteat auferre vel addere: quod etiam quidam ad ſeducendos ſimpliciores obtendunt: ſciendum eſt hoc à quibuſdam poſtea Geſtis Synodalibus appoſitum, hinc oſtendere nitentibus, hujuſmodi additionem fuiſſe prohibitam. Hoc autem rationem non habere, perſpicuum eſt. Primùm quidem, quoniam in Geſtis hujus Synodi Commentariolum quoddam eſt,* [a] *eorum, quæ in eo Concilio erant diſcutienda, expoſitionem per diem continens, quod Legati Synodo propoſuerunt: Commentarium ſibi à Summo Pontifice datum aſſerentes, ut meminiſſent quæ in ea Synodo vel dicenda vel facienda eſſent. Neque enim in eo quidquam de additione, vel de Symbolo omninò ſcriptum eſt. Et certè id in prima ſtatim fronte ponendum fuit, ſive à Romano Pontifice illis de hoc fuiſſet quidquam imperatum, ſive etiam Synodus illa, quam quadringentorum fermè Epiſcoporum implebat numerus, blaſphemam hanc additionem putabat, cur non principaliter de illa verba fecit? Ita enim in præcedentibus Synodis de fide primo loco ſemper agebatur.*

[a] Sive Commonitorium Legatis datum à Summo Pontifice.

Cur autem in Deum blaſphemantibus conveniebant, ipſiſque de concordia ad invicem tuenda, obtemperabant, vel omninò ſub ſilentio ſe continebant? Quando verò nihil dixiſſe comprobantur, cui non perſpicuum ſit, verum eos illam additionem exiſtimaſſe? Neque enim dici poteſt eos ignoraſſe Latinos cum additione Symbolum legere, cùm id Oriens totus jam tunc, ſaltem è B. Maximi temporibus didicerit? Deinde, ut concedamus, Photium additionem non admiſiſſe: rationabile certè non erat, poſteaquam à Romano Pontifice Patriarcha confirmatus fuerat, verbum de additione movere: ne vix tandem voti compos effectus, per illum rursùs abrogatus amitteret omnia..... Et illud autem indicant adjectum à quibuſdam, quòd poſt plurima, Imperatorum anni, ſubſcriptionéſque Epiſcoporum annotata ſint, & gloria reddita ſit Deo pro Eccleſiæ unione. Quæ omnia in fine Geſtorum Synodalium ſcribuntur. Quod autem de non adjiciendo vel auferendo adjectum eſt, ſeorſim poſitum, & ab aliis apertè disjunctum & ſeparatum eſt. Non igitur ſuſcipiendum eſt, poſt eorum, quæ inquirebantur, enodationem, poſt compoſitas res, poſt finem denique Concilii, poſt illa quæ in fine Synodorum apponi conſueverunt, rurſum illos putare de his agere cœpiſſe, de quibus nulla eſſet facta mentio. Aut enim principaliter ea res agenda fuit, aut non ita prætereunter, & intempeſtivè, & præter locum debitum agenda. Ita reſpondet Manuël Calecas lib. 4. contra Græcos.

Objicit *Photius*, Quis cultui initiatus Chriſtiano, ferre queat duplicem in Trinitate cauſam dari, Patrem nempe cauſam Filii & Spiritus; Spiritûs autem cauſam Filium? Hoc eſt, inquit, Monarchiam in duplicem Deïtatem diſſolvere.

Præterea. Si proprium ſit Spiritus ſolius, in diverſa principia relationem habere, ſolius erit Spiritus principium habere multiplex & non unum.

Tertiò, Spiritus procedit à Filio? Utrumne eadem Proceſſione, an adverſa Proceſſioni à Patre? Si eadem, quomodò, non communicantur proprietates. Si contraria, in Marcionis & Manetis hæreſim impingitur.

Reſpondeo, non eſſe duplicem cauſam (ut Græci loquuntur) id eſt, Principium duplex Spiritus Sancti, quia vis eadem ſpirativa eſt Patris & Filii: ad quos unica relatione refertur Spiritus Sanctus ut ad unum Principium, ſicut & eadem Proceſſione ab utroque procedit, ut amborum communis amor. Nec propterea communicantur proprietates, immò communicarentur, niſi Spiritus Sanctus à Filio procederet, quia nulla Filium inter & Spiritum Sanctum intercederet relatio, quæ in ſola origine fundatur. *Non igitur ſimpliciter aliqua duo ſunt Pater & Filius, ex quibus Spiritus Sanctus provenit. Nam neque duæ res propriæ ſunt, ſed una; neque duæ ſubſtantiæ, ſed una; neque duo principia, ſed unum: neque duo Dii, vel Domini, ſeu Sancti, ſed unus Deus, unus Dominus, unus Sanctus. Unde patet, quod ſecundùm quid duo dicuntur, Pater, & Filius; veluti duæ perſonæ, duæ hypoſtaſes. Igitur cùm hæ duæ perſonæ non ſint duo principia, neque duo ſimpliciter, manifeſtum quicquid ab iis provenit, ex duobus minimè prodire principiis, poſito & conceſſo Spiritum Sanctum ex utroque procedere. Atque ideo impoſſibile eſt colligi duo principia eſſe Patrem cum Filio.* Id illuſtratur exemplis. *Eadem ſubſtantia ſemen, fructus, & eſca dici poteſt; ſemen reſpectu ferendæ telluris; fructus, reſpectu præteritæ meſſis: Eſca verò, ut in corporis permutanda ſubſtantiam.* Nec tamen rectè colligitur: *ſi eſca ex ſemine & fructu proveniat, quod ex duobus ideo principiis progrediatur. Quippe non ſunt duo ſemen & fructus, niſi ratione; quemadmodum aſcenſio & deſcenſio: via ſcilicet Thebis Athenas, & Athenis Thebas.... Sic quidem Pater & Filius unum ambo principium exiſtunt Spiri-*

rus Sancti, neque ideo colligitur Patrem eſſe Filium vel Filium Patrem, ſeu ambos duo principia. Ita reſpondet *Hugo Etherianus*, lib. 1. *De Hæreſibus quas in Latinos Græci devolvunt, Cap.* IV. Qui & inde perperam colligi oſtendit perſonalium proprietatum confuſionem. *Quemadmodum enim Pater, non in eo quod Pater emittit: ita & Filius, non in eo quod Filius, cauſſa principiúmque Spiritûs.* Id exponit exemplo. *Si enim Dei & hominis Filius una perſona eſt, & divina humanáque natura unus Chriſtus: non debet inopinabile, duas perſonas unam Spiritus Sancti cauſam eſſe, videri.* Sic ille, lib. 2. *Cap.* 4.

Id ſurſus alio illuſtratur exemplo. Tres perſonæ mundum hunc, creatáſque res univerſas producunt: neque tamen aut non perſonæ tres ſunt invicem diſtinctæ; aut cauſæ tres; principiáque ſunt. Eccur? Quia non ea ratione res creatas producunt, quâ mutuò differunt; ſed quatenus in eamdem eſſentiam & vim procreatricem conveniunt. Sic Pater & Filius, etſi duæ perſonæ ſint, non tamen principia ſunt duo Spiritus Sancti, quia unam eandémque numero ſpirandi vim habent. Id egregiè explicat *S. Anſelmus*, lib. De Proceſſione Spiritûs Sancti; cap. IX. *Quemadmodum igitur lacus non eſt de hoc unde diverſi ſunt ab invicem fons & rivus; ſed de aqua in quâ unum ſunt. Si ergo non magis eſt Pater hoc, unde Spiritus Sanctus eſt, quam Filius, intelligi nequit cur magis ſit de Patre, quàm de Filio. Quod ſi dicunt, non eum eſſe poſſe de duabus cauſis; ſive ex duobus principiis: Reſpondemus, Quoniam ſicut non credimus Spiritum Sanctum eſſe de hoc, unde duo ſunt Pater & Filius, ſed de hoc in quo unum ſunt: ita non dicimus duo ejus principia ſed unum principium. Quippè cùm dicimus, Deum principium creaturæ, intelligimus Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum unum principium, non tria principia, ſicut unum Creatorem, non tres Creatores; quamvis tres ſint, Pater & Filius, & Spiritus Sanctus; quoniam per hoc, in quo unum ſunt, non per hoc in quo tres ſunt, eſt Pater, aut Filius, aut Spiritus Sanctus, principium ſive Creator. Sicut igitur quamvis Pater ſit principium, & Filius ſit principium, & Spiritus Sanctus ſit principium, non tamen ſunt tria principia, ſed unum: ita cùm Spiritus Sanctus dicitur eſſe de Patre & Filio, non eſt de duobus principiis, ſed de uno, quod eſt Pater & Filius.*

Addit *Manuël Calecas* lib. III. contra Græcos, *Tantùm verò abeſt, ut Romani & Latini duo Spiritus principia duoſve proceſſus confiteantur, ut eos quoque anathematizent, qui talia dicere præſumunt. Denique in Lugdunenſi Concilio, Græcis, Latiniſque congregatis, hæc ſententia promulgata eſt: quam plurimis in locis, Græcis, Latiniſque inſcriptam literis & libris, facilè, qui quærit, invenit.*

"*Gregorius X. in Generali Concilio Lugdunenſi. Fideli ac devota Profeſſione fatemur, quòd Spiritus Sanctus æternaliter ex Patre & Filio, non tamquam ex duobus principiis, ſed tanquam ex uno principio, non duabus ſpirationibus, ſed unicâ ſpiratione procedit. Hoc profeſſa eſt hactenus, prædicavit, & docuit: Hoc firmiter tenet, prædicat, profitetur, & docet Sacro-ſancta Romana Eccleſia, Mater omnium Fidelium & Magiſtra: Hoc habet Orthodoxorum Patrum atque Doctorum, Latinorum pariter & Græcorum incommutabilis & vera ſententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis ignorantiam veritatis in errores varios prolapſi ſunt: Nos hujuſmodi erroribus viam præcludere cupientes, ſacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus omnes qui negare præſumpſerint, æternaliter Spiritum Sanctum ex Patre & Filio procedere; ſive etiam temerario auſu aſſerere, quòd Spiritus Sanctus ex Patre & Filio, tamquam ex duobus principiis, & non tamquam ex uno procedat.*

Objicit *Photius*: Si Spiritus Sancti ſpiratio commune quiddam eſt Patri & Filio, Spiritus Sanctus pluribus proprietatibus diſtinguitur à Patre, quàm Filius; ideóque proximior erit Paternæ ſubſtantiæ Filius quàm Spiritus Sanctus. Id Photiani ſchiſmatis hæredes alio modo proponunt apud Manuëlem Calecam lib. III. contra Græcos. *Si Spiritus Sanctus etiam ex Filio procedit; major quidem Spiritu Filius erit ſecundùm cauſam: eritque tertius à Patre. Ac Filius quidem ſimilior Patri utpote ex ipſo ſine medio exiſtens: Spiritus verò Patri diſſimilior: neque ita idem ſicut & filius. Erit etiam Filio minor, quippe qui per filium majorem connectitur Patri. Et Filius quidem minorem diſtantiam habebit ad Patrem: Spiritus autem majorem, maximè cùm nullius cauſa ſit.*

Reſpondeo, nego conſecutionem Antecedentis. Sola enim Proceſſione ſive Spiratione paſſivâ diſtinguitur à Patre & Filio Spiritus Sanctus. Nec Paternæ ſubſtantiæ unus altero proximior eſt, cùm uterque à Patre immediatè procedat, ab eóque divinitatem totam accipiat, ſed ille naſcendo, iſte procedendo. Quamquam non ita immediatè ſe habeat ad Patrem Spiritus Sanctus, ſi perſonarum ordo ſpectetur. *At iſta ſacris Doctoribus potius imputanda ſunt, ſi quidem abſurda videantur. Ipſi quippe ſunt, qui Spiritum à Patre tertium docent, ſumptâ ſcilicet ab ipſo Domino occaſione in ſalutaris traditione Baptiſmatis, ac per Filium procedere dicunt; perque ipſum Patri conjungi. Majorem quoque Filium Spiritu Sancto, magnus ait Athanaſius. Quod ſi iſta à Sanctis dicta ſunt: omnino nulla eos, qui iſta dicunt, abſurditas ſequitur. Præteréaque Spiritus Sanctus, ſi à Patre quidem alio proceſſu: à Filio autem alio procederet, eſſétque proceſſus ex ambobus duplex, fortaſſis haberet rationem, culpare differentiam proceſſuum: quod etiam differenter à Patre & Filio diſtaret Spiritus; ac propterea gradus in perſonis quoſdam cogitare. Sin verò unus idémque ſibi ab utroque proceſſus eſt: ſimiliter etiam ad utrumque referetur. Itaque aut ſimiliter utrique æqualis erit, nihilque diſtans atque diſſimilis. Sed enim, quemadmodum Pater non magis perfectus eſt quàm Filius: quòd ille cauſa, iſte cauſalis ſit: neque ideo ab illo diſtat, etſi ſecundus ab eo cauſæ ratione dicitur: Divinitas enim in utroque una: ita & Spiritus Sanctus, etſi juxta unicum ejus ſimplicémque Proceſſum, ex Patre per Filium eſt; & ad Patrem & Filium veluti ad unum productorem ſpirantémque refertur; quorum & Spiritus eſt, & ſpiraculum dicitur: non tamen minor eſt Filio; neque Patre minor erit, licet per Filium Patri conjungatur: alioquin & Filius erit diſſimilis Patri, eo quòd cauſalis ſit; etſi non ita ſicut Spiritus, juxta tamen proportionis rationem. Et ſicuti Pater, cauſæ ratione, Filio major à pleriſque Patribus aſſeritur, neque idcirco tamen patre minor eſt Filius: ita & Filius, etſi major Spiritu dicitur, non tamen propterea Spiritus ipſo erit minor. Quocirca Magnus quoque Baſilius dicebat:* Etſi Filio "ſuccedit ordine & dignitate, non tamen alienæ "naturæ eſt. *Iſta enim propter cauſæ & cauſalis ad invicem ordinem & relationem dicuntur. Ordo autem & ad aliquid quomodolibet habere, naturarum non facit differentiam. Nam verbi gratia, eò quòd amicus ſit, vel vicinus, vel magiſter, nihil in ſe ipſum alicui accedit, ut propter habitum perfectior in ſe ipſo ſecundùm eſſentiam ſit. Neque ſi quiſpiam filium ac nepotem habeat, tertius maximè erit vel ſimilior, vel diſſimilior avo ſecundùm eſſentiam, quàm filius. Quod ſi in rebus humanis ita contingit, multò magis in divinis perſonis, ubi una aſſeritur natura, ac præter ſolam, quæ ſecundùm cauſam & cauſale eſt differentiam, nulla alia diſcretio eſt.* Ita reſpondet *Manuel Calecas* lib. III. contra Græcos.

Breviùs

Breviùs id explicat *Beſſario Cardinalis* in Refutatione Antirrhetici *Palamæ* adverſus duodecim *Joannis Becci* Capita. *Jam verò*, inquit, *ſi quis ad ſingularem emiſſionem, & identitatem Proceſſionis ex utroque reſpiciet; tum hoc animadvertat, Patrem eſſe fontem & cauſſam divinitatis; immediatè ex Patre eſſe Spiritum inveniet; eóque pertinere quas affers ſententias. Sin ordinem conſideret, qui reipſa ineſt in Trinitate, nec ſolâ noſtrâ cogitatione conſtat; medium videbit eſſe Filium: & tertium à Patre Spiritum, ac per Filium à Patre procedentem, ac priorem ſe cogitatione habentem Filium: quemadmodum Patrem habet Filius.*

Objiciunt Schiſmatici: Una erit Patris & Filii persona, ſi ſpiratio Spiritus Sancti ſit utrique communis, cùm personæ proprietatibus diſtinguantur.

Reſpondet *Gennadius* Conſtantinopolitanus Patriarcha, in Expoſitione pro Concilio Florentino, Cap. 1. Sectione 1. Id nequaquam eſſe conſequens, quia ſpiratio non eſt proprietas conſtitutiva Patris & Filii, ſive proprietas hypoſtatica, ſed notionalis. *Si*, inquit, *perſonale, ſive hypoſtaticum perſonæ Patris actum producendi poneremus, tunc utique id inconveniens ſequeretur, veréque eſſet Filius una cum Patre perſona conſtitutivæ proprietatis cum eo communicans. Sed quia perſonæ Patris conſtitutiva proprietas Paternitas & generatio dicta eſt eſſe; producere verò proprietas, ſive notio quæ ſequitur perſonam conſtitutam ipſius; quæ neceſſitas eſt eum qui cum illo communem habet eam proprietatem, quæ perſonæ ejus conſtitutiva non eſt, unam eſſe cum eo perſonam? Nam ſicuti communicans cum Patre Filius, ſcilicet Spiritum ejus eſſe, quemadmodum & Patris, & mitti ab eo, quemadmodum & à Patre; tamen non cum eo perſonas communicat, quia Spiritum dici Patris, vel ab eo mitti, non eſt Paternæ Perſonæ conſtitutivum; ſic neque qui productionem cum Patre communem habet, in unam perſonam conjungitur, quia producere non eſt Paternæ Perſonæ conſtitutivum. Quòd ſi mirum eſt duas perſonas unum eſſe Principium & non conjungi; magis mirum erit quod tres perſonæ ſint unum principium, nec conjungantur.*

Objicit *Photius*. Si Spiritus Sanctus à Patre procedit & Filio, in duplicem exiſtentiæ ſuæ cauſam relatus, non evadet quin & compoſitus ſit.

Reſpondet *Manuel Calecas* lib. III. contra Græcos, primùm id ipſos Patribus objicere debuiſſe, qui id quod dicitur; *De meo accipiet*, pro eo quod eſt, *Ex Filio*, expoſuere. Deinde Spiritum Sanctum aliud à Patre, aliud à Filio non accipere. *Sive igitur per ſe quis compoſitionem vult, nihil aliud quam eſſentiam, & eſſe, & quod eſt, accipit: Eſſe verò & eſſentia Sancti Spiritûs, & quod eſt, unum quiddam & ſimplex eſt: ſive propter eos qui dant aut producunt, unum eſt Pater & Filius. Non enim in quantum duo ſunt, ſed in quantum unum, ex Patre & Filio eſt Spiritus Sanctus: ſed quemadmodum Filius totus ex toto; ita Spiritus totus ex toto aſſeritur. Neque aliud quidem totum Pater, aliud autem totum Filius: ſed unum totum eſt juxta fidei poſitionem, gignendi ac naſcendi diſcretione ſervatâ. Nullo ergo modo compoſitionem cogitare licet. Quamquam etiam ſi pluſquam tres perſonæ eſſet Deus, nulla neceſſitas compoſitionis eſſet, & quod extremum, Proceſſionis ordine à ſingulis acciperet. Non enim dantium multitudine, ſed ex eorum qui dant, eorúmque, quæ inſunt, differentiâ, compoſitio judicatur. Si autem, quæ dantur, differentia ſunt, & quæ inſunt differre neceſſe eſt: atque ita compoſitum erit, quod ex hujuſmodi conſtabit: quod in Sancto Spiritu nuſquam habet locum.*

Objicit Photius: Quorſum è Filio procederet Spiritus Sanctus, ſi Proceſſio à Patre ſit perfecta? A Eſt autem perfecta; quia perfectus Deus à Deo perfecto. Quæ autem illa à Filio Proceſſio, & quam ob rem?

Reſpondet *Beſſario* lib. *De Proceſſione Spiritûs Sancti*, hanc objectionem erroneo niti fundamento, quòd nimirum Pater & Filius duo ſint diſtincta Spiritus Sancti principia, duæque ſint ſpirationes quibus Spiritum Sanctum producunt. Sed cùm unica ſit & ſingularis vis ſpiratrix, una & ſingularis ſpiratio, una & ſingularis Spiritus ab utroque Proceſſio, nulla inter ipſos & eorum actiones comparatio fieri poteſt.

Idem ante *Beſſarionem* reſponderat *Manuel Calecas* B lib. III. contra Græcos, additque eumdem Paralogiſmum poſſe in Græcos retorqueri. *Nam ſi perfectè à Patre mittitur Spiritus Sanctus, ſuperfluum erit & à Filio mitti: ſin autem imperfectè; non ergo perfectus eſt Pater. Et ſi perfectè omnia à Patre creata ſunt, quid neceſſe fuit dicere:* Omnia per ipſum facta ſunt? *Sin autem imperfectè; contra Patrem blaſphema nihilominus ora laxabunt.*

Præterea viciſſim illi interrogandi ſunt, *An perfecta ſit mundi ex Patre creatio, vel non? Si perfecta, cur Filius & Spiritus Sanctus cauſa ejus ſunt? At ſi imperfecta, & ideo Filius & Spiritus aſſumuntur, animadvertant quid affirment. Sed perfecta, ut ar-* C *bitror, eſt ex Patre entium productio, una & eadem numero Filii & Spiritus ad ea producenda operatio, neque alia eſt illius, alia horum. Sic ergo & hic evenit. Perfecta eſt, & magis quàm perfecta eſt ex Patre Spiritus Sancti Proceſſio: una & eadem numero eſt, quæ eſt ex eodem Filio Proceſſio... Cùm una & eadem numero poteſtate uterque producat.*

Objicit *Photius*. Si omnia Patris & Filii communia ſunt, certè ea quæ Spiritum ſpectant, ſunt etiam communia; nempè Deus, Rex, Creator, Omnipotens, &c. Quod ſi Proceſſio Spiritus Sancti ſit Patri communis atque Filio; tum à ſeipſo procedet Spiritus Sanctus, ipſe ſibi principium erit.

D Reſpondeo, Abſoluta omnia attributa perſonis tribus eſſe communia, & quæ ad creaturas ordinem habent, ut Creator, Dominus, &c. Non autem proprietates perſonarum. Harum enim quædam ſunt hypoſtaticæ, quas *Hugo Etherianus* vocat *perſonarum inſignitivas*, ſive quæ perſonas conſtituunt, cujuſmodi tres ſolæ in Deo reperiuntur, ſcilicet Paternitas, Filiatio, & Proceſſio. Aliæ ſunt notionales, quæ non conſtituunt, ſed indicant perſonas, & harum nonnullæ uni perſonæ tantùm conveniunt, ut eſſe ingenitum, Patri; aliæ duobus, ut ſpiratio activa Patri & Filio.

E Nec verò conſequens eſt, etiam Spiritum Sanctum ſuæ Proceſſionis auctorem futurum; quia eamdem habet eſſentiam cum Patre & Filio. Siquidem non præcisè id eſſentiæ divinæ convenit, quâ eſſentia eſt, ut producat Spiritum Sanctum, ſed eſſentiæ, quâ Paternitate, Filiatioнéque affecta eſt & modificata; quibuſcum ſpirandi proprietas complexa eſt, ut Theologia docet.

Objicit *Nicolaus Metonenſis*, apud Hugonem Etherianum, lib. II. Si quia naturâ unum ſunt Pater & Filius, ideo ut ex Patre, ita ex Filio dandum eſt procedere Spiritum Sanctum; conſequens F erit & Filium ex Spiritu Sancto, ſicut ex Patre generari, quia Pater & Spiritus Sanctus unum ſunt naturâ.

Reſpondet *Hugo Etherianus*, Latinos non ideo aſſerere, Spiritum ex Filio eſſe, quòd Pater & Filius unus Deus ſint; ſed propterea propugnare ipſius ex utroque Proceſſionem, *Quia æqualiter Filii atque Patris exiſtit, non condibiliter, non naſcibiliter, non poſſeſſivè, ſed ſimiliter amborum eſt, nequaquam ut actus & opus eſt hominis, ſed quodammodo ut radii alma lux exiſtit & Solis..* Quamobrem conſequens

quens non eſt ut Filius ſit ex Patre & Spiritu Sancto, propter unitatem naturæ, ſicut Spiritus Sanctus eſt ex Patre & Filio propter unitatem virtutis ſpiratricis. *In quibus enim nihil indignum nec indecens Divinas perſonas conſequitur, in his Patrem dicimus cauſam, & Filium concauſam; nec aliqua injuria Filio, Patrive, aut Sancto Spiritui corrogatur. Nam in legationibus & donationibus Spiritus, ſemper Patris Filius conſors eſt. At Spiritum dicere Patrem, ſeu Filium Spiritus appellare, execrabile, profanúmque eſt. Sed propoſitio quæ dicit, Emiſſionem Spiritus Patri & Filio communem eſſe, proprium Paternæ Perſonæ, quo aptus natus eſt inſigniri Pater ſolus, non interimit:* Sicut interimeret proprietatem inſignitivam Filii Proceſſio ex Spiritu Sancto.

Objiciunt Schiſmatici Græci: Si ex Patre eſt Filius; ex Patre autem & Filio Spiritus Sanctus; nepos erit Patris Spiritus.

Reſpondent Catholici Doctores, Id non eſſe conſequens. Nam ut nepos quiſpiam ſit, gigni eum oportet à patre, & diverſa quidem generatione ab illa, quâ is, qui nepotem proximè genuit pater, à ſuo patre, nepotis avo, genitus eſt. At Spiritus Sancti Proceſſio neque generatio, neque Patris & Filii actio diverſa.

Objiciunt Græci Schiſmatici, poſt ſuum *Photium*, illa Chriſti verba, Joannis XV. *Cum autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit.*

Reſpondet *Hugo Etherianus, lib.* III. Morem hunc eſſe Scripturæ Sacræ, ut quædam certis perſonis attribuat, quæ aliis æquo jure conveniunt. De Filio enim ſcriptum eſt: *Erat lux vera. Nec ideo falſa lux eſt Pater vel Spiritus: tres enim perſonæ unum lumen exiſtunt indifferenter & indemutabiliter: quia nihil minorationis habet Filius ex eo quod dicit:* Omnia quæ dediſti mihi: *Sicut nec Pater, ex eo quod ſcriptum eſt.*: Cùm tradiderit Filius Regnum Deo & Patri: *Quia non ei ut poſſeſſionem donando tribuit, ſed ut Filio & hæredi univerſorum quæ Patris ſunt, Chriſto ſcilicet qui eſt Dei virtus & Dei ſapientia. Ampliùs de conſummatione Salvator Diſcipulos inſtruens dicit:* De die illa & hora nullus ſcit, neque Angeli in cœlo, niſi Pater ſolus. *Quis cogitet Filium exceptum eſſe, ſeu Spiritum, ab illa cognitione?... Igitur ſicut falſum eſt, Dominum non habere conſummatiſſimam illorum temporum, & illius diei ſcientiam, quòd dixit:* Nemo novit niſi Pater ſolus: *Et*, Quæ Pater poſuit in ſua poteſtate: *ita non eſt credendum, Filium non emittere Spiritum, quòd is dixerit:* Qui à Patre procedit: *& non adjecerit, à ſe Filio. Quod ſi pro eo quod ibi ſcriptum eſt, maniſeſtè Spiritum ex Filio procedere, credere non oportet; propter eamdem cauſam, neque dicendum, neque credendum erit, quòd Spiritus apud Deum erat.* In principio erat, *Deus ex Deo erat lumen verum, terræ cœlique factor, & quòd Deus Trinitas ſit, tres quoque perſonæ unus Deus: cùm neque hoc nomen*, Perſona, *neque hoc nomen*, Trinitas, *Sancti Symboli editio expreſſit. Ampliùs:* Quicumque, *inquit Apoſtolus*, in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. *At nuſquam ſine Spiritu ſanctificatio perficitur, ſed in Filio Patrem Spiritúmque ſignificavit. Et alibi:* Nemo cognovit Patrem niſi Filius, aut cui voluerit Filius revelare. *Quo in loco Spiritus non nominatur, & tamen intelligitur: Nam Spiritus Sanctus & Filium cognoſcit & Patrem. Apud Matthæum loquitur Salvator:* Si ergo vos, cùm ſitis mali, ſcitis bona data dare filiis veſtris: quantò magis Pater veſter qui eſt in cœlis, dabit bona petentibus ſe? *Ergo non dabit eadem Filius bona? Et iterum:* Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis. *Numquid eum Patris Spiritum eſſe profitetur, eumdem Filii abnegat eſſe? ſed ſcriptum eſt:* Spiritum Filii ſui miſit. *Si ergo in memorato Capitulo ſcilicet*, Spiritus qui à Patre procedit *intelligendum eſt*, ſolo: *hoc intelligendum eſt*, ſolius, *&* ſolùm: *ut ſyllogiſtica neceſſitate inferri poſſit, Spiritum eſſe Patris ſolius, & non ſolius; & Filii ſolius, & non ſolius. Igitur ubicumque de Patre dicitur aliquid, niſi ad perſonalis diſtinctionem proprietatis vocabulum Patris proferatur; ut eſt; Pater dicitur, quia generat, quo in loco non ſubintelligitur cum eo generare Filius; idem de Filio intelligi oportet. Unde cùm dicitur: Qui à Patre procedit:* qui non nominatur cum Patre, ſubintelligitur neceſſariò.

Cæteras Græcorum Schiſmaticorum arguriolas, & levioris momenti paralogiſmos, ſcilicet *Photii, Nicolai* Methonenſis Epiſcopi, *Nicetæ* Philoſophi Byzantini, *Euſtratii* Metropolitæ Nicæni, *Maximi Planudis, Nicolai Cabaſilæ, Andronici Sebaſti, Nili* Theſſalonicenſis Archiepiſcopi, *Marci* Epheſini Metropolitæ, *Palamæ, Germani* Conſtantinopolitani Patriarchæ, *Metrophanis* Epiſcopi Smyrnenſis, *Maximi Margunii*, confutatos legere potes apud *Hugonem Etherianum*, in libris tribus de Hæreſibus quas Græci in Latinos devolvunt, *S. Thomam* in Opuſculo contra Græcos, *Joannem Beccum* Patriarcham Conſtantinopolitanum, *Demetrium Cydonium, Manuëlem Calecam* in libris quatuor adversùs Græcos, *Joannem* Ordinis FF. Prædicatorum Provincialem Provinciæ Lombardiæ, cauſæ Latinorum in Synodo Florentina Patronum, cùm in ejuſdem Synodi Actis, tum in Lib. de Proceſſione Spiritus Sancti, *Beſſarionem* Cardinalem Lib. de Proceſſione Spiritus Sancti, ad Alexium Laſcarim; *Gregorium* Patriarcham Conſtantinopolitanum, & *Gennadium* ejuſdem Urbis Patriarcham, in Expoſitione pro Concilio Florentino, Cap. I.

Ex quibus omnibus compertum eſt, quàm rectè in Concilio Lugdunenſi I. ſub *Gregorio X.* & in Concilio Florentino ſub *Eugenio IV.* definiverit Eccleſia; Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere. Verba Lugdunenſis Concilii ſupra dedimus. Concilii Florentini verba in Definitione Fidei ſubjicimus. *In nomine Sanctæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* (inquit Eugenius) *hoc ſacro univerſali approbante Florentino Concilio, diffinimus, ut hæc fidei veritas ab omnibus Chriſtianis credatur & ſuſcipiatur, ſicque omnes profiteantur, quod Spiritus Sanctus ex Patre & Filio æternaliter eſt, & eſſentiam ſuam, ſuúmque eſſe ſubſiſtens habet ex Patre ſimul & Filio, & ex utroque æternaliter tanquam ab uno Principio, & unica ſpiratione procedit; declarantes quòd id, quod Sancti Doctores & Patres dicunt, Ex Patre per Filium procedere Spiritum Sanctum, ad hanc intelligentiam tendit, ut per hoc ſignificetur, Filium quoque eſſe ſecundùm Græcos quidem cauſam, ſecundùm Latinos verò principium ſubſiſtentiæ Spiritus Sancti, ſicut & Patrem. Et quoniam omnia, quæ Patris ſunt, Pater ipſe unigenito Filio ſuo, gignendo dedit, præter eſſe Patrem, hoc ipſum quod Spiritus Sanctus procedit ex Filio, ipſe Filius à Patre æternaliter habet, à quo etiam æternaliter genitus eſt.*

ASSERTIO SECUNDA.

Additio verborum illorum, FILIOQUE, *ad Symbolum, jure facta eſt, nec Latini propterea violati Symboli rei dici poſſunt. Ratio igitur legitima hæc nequaquam fuit, cur Græci à Romanæ & totius Occidentalis Eccleſiæ Communione deficerent.*

REvocanda ſunt in memoriam, quæ de tempore hujus ad Symbolum factæ acceſſionis diſſeruimus Articulo III. Diſſertationis XXXVII.

In

in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi IV. Legitur (ut diximus) in Concilio Toletano III. ſub *Reccaredo* Rege, anno Chriſti quingenteſimo octogeſimo-nono, in quo Symbolum Conſtantinopolitanum à Rege cum hac additione recitatur. In Concilio Toletano Quarto, anno Chriſti ſexcenteſimo triceſimo-tertio, legitur, non quidem in Symbolo, ſed in Expoſitione Fidei, Cap. 1. In Concilio Toletano Sexto legitur pariter, non in Symbolo, ſed Cap. 1. quo explicatur doctrina Fidei. In Concilio Toletano VIII. ſub *Receſuinto* Rege, anno Chriſti ſexcenteſimo quinquageſimo-tertio, Symbolum recenſetur, prout in ſacris Miſſarum ſolemniis in Eccleſiis Hiſpaniæ recitari conſueverat, in eóque hæc habentur de Spiritu Sancto: *Credimus in Spiritum Sanctum, Dominum, vivificatorem, ex Patre & Filio procedentem.* Legitur & in Profeſſione Fidei edita à Patribus Concilii Toletani XI. In Symbolo recenſito à Patribus Concilii Toletani XII. anno Chriſti ſexcenteſimo octogeſimo-primo, & Concilii Toletani XIII. anno Chriſti ſexcenteſimo octogeſimo-tertio, & Toletani XV. anno Chriſti ſexcenteſimo octogeſimo-octavo. Et XVII. anno ſexcenteſimo nonageſimo-quarto. In Concilio Forojulienſi ſub *Paulino* Patriarcha, habito anno Chriſti ſeptingenteſimo nonageſimo-primo, in Symbolo fidei hæc de Spiritu Sancto leguntur: *Qui ex Patre, Filióque procedit.* De additione illa Miſſi *Caroli Magni*, Bernarius, & Jeſſe, Epiſcopi, & Adalardus Corbeienſis Abbas, anno Chriſti octingenteſimo nono cum *Leone III.* Pontifice Maximo Romæ diſceptarunt. Qua ex Collatione ſuperiùs nonnulla recenſuimus, & in Diſſertatione laudata Sæculi Quarti. Quæſtio de Proceſſione Spiritus Sancti agitata fuerat in Synodo Aquiſgranenſi, eodem anno, quam *Joannes* quidam Hieroſolymitanus Monachus commoverat, teſte *Adone* Vienneníi in Chronico, cui & *Regino* Abbas ſuffragatur.

Sanctum Henricum Imperatorem auctorem fuiſſe Benedicto Octavo Pontifici Maximo ut hæc verba, *Filióque*, ad Symbolum adderet, illúdque eo cum additamento juberet Romæ decantari, aſſerit *Ludovicus Maimbourg* in Hiſtoria Schiſmatis Græcorum, lib. 11. teſtémque laudat *Bernonem* Augienſem Abbatem in lib. de Rebus ad Miſſam ſpectantibus. At de hac additione ſilet omnino Abbas *Berno*, cujus hæc ſunt verba, Cap. 11. *Si ideo illum Angelicum Hymnum prohibemur in feſtivis diebus canere, eo quod Romanorum Preſbyteri non ſolent eum canere, poſſumus ſimiliter modo, poſt Evangelium, Symbolum reticere, Quod Romani uſque ad hæc tempora divæ memoriæ Henrici Imperatoris nullo modo cecinerunt. Sed ab eodem interrogati, cur ita agerent, me coram aſſiſtente, audivi eos hujuſmodi reſponſum reddere, videlicet, quòd Romana Eccleſia non fuiſſet aliquando ulla hæreſeos fæce infecta; ſed ſecundùm Sancti Petri doctrinam in ſoliditate Catholicæ fidei permaneret inconcuſſa: & ideo magis his neceſſarium eſſe illud Symbolum ſæpius cantando frequentare, qui aliquando ulla hæreſi potuerunt maculari. At Dominus Imperator non antea deſiit, quam omnium conſenſu id Domino Benedicto Apoſtolico perſuaſit, ut ad publicam Miſſam illud decantarent. Sed utrum hanc conſuetudinem ſervent adhuc, affirmare non poſſumus, quia certum non tenemus.* Non minus falſum eſt quod ibi aſſerit *L. Maimbourg*, Benedictum VIII. in Synodo Romæ celebrata, additionem verborum, *Filióque* ad Symbolum approbaſſe. Nulla enim Synodi iſtius, aut Decreti in Monumentis Eccleſiaſticis mentio penitus occurrit, nec *P. Coſſartius*, Societatis Jeſu Preſbyter, qui cœptam à *P. Labbe* Conciliorum poſtremam Collectionem ſtudioſè continuavit, ullam hujuſmodi memorat Synodum. Laudat *L. Maimbourg* ad marginem, *Hugonem Etherianum lib. III. de Hæreſibus* Cap. 16. & Concilium Florentinum Seſſione 7. Ferrariæ habita: Sed *Hugo Etherianus* ait, Antiquioris Romæ Antiſtitem Symbolo hanc dictionem, *Filióque*, appoſuiſſe, *Sanctorum plurium Epiſcoporum, & ſcientiſſimorum Cardinalium conſenſu habito:* Pontificem verò non nominat, qui hujus auctor fuerit, nec ullo modo indicat fuiſſe *Benedictum VIII.* aut quo tempore id factum ſit. Nec etiam quo auctore Pontifice, & quando hæ voces ad Symbolum additæ ſint, vel leviter innuit. En ejus verba: *Hac ratione coacta fuit Romana Eccleſia, cùm magnum videret impendere periculum: jam enim canebatur in Galliis & Hiſpaniis. Quare placuit Summo Pontifici, cum multorum Occidentalium Patrum conſeſſu, qui nec dignitate tenues, nec modici erant numero, illud explicare quod dicimus, & ſicut in Symbolo canimus. Nec verò exiſtimavit Romana Eccleſia rem agere quæ dedeceret.* Et inferiùs: *Unde, Patres optimi, ſequitur, quod in Symbolo Romana dicit Eccleſia, neque additamentum eſſe, neque abrogatum: & juſtam explicationis illius cauſam fuiſſe, fidei veritatem, rei neceſſitatem, Romani Pontificis auctoritatem, tot tantorúmque Patrum collectam Societatem.*

Hanc in additionem, quocumque tempore facta ſit, velut in Symboli interpolationem, Græci Schiſmatici impotenter debacchantur, Latinóſque illius auctores in Sacræ Synodi Epheſinæ Decretum peccaſſe inclamant. Cùm enim *Chariſius* Philadelphiæ Preſbyter Neſtorianam quamdam Fidei Expoſitionem ad Epheſinos Patres detuliſſet, eâ perlectâ & diris devotâ, ſancivere: *Alteram Fidem nemini licere proferre, vel conſcribere, aut componere, præter eam quæ definita eſt à SS. Patribus Nicææ congregatis cum Sancto Spiritu. Qui autem auſi fuerint aut componere Fidem alteram, aut proferre, vel offerre converti volentibus ad agnitionem veritatis, ſive ex Gentilitate, ſive ex Judaiſmo, ſive ex quacumque hæreſi: hos quidem, ſi ſunt Epiſcopi, aut Clerici, alienos eſſe Epiſcopos ab Epiſcopatu, & Clericos à Clericatu decrevit: Si verò Laïci fuerint, anathemati ſubjici.* Eadem repetit Synodus Chalcedonenſis, in Definitione Fidei.

Idem confirmant ex Epiſtola *S. Cyrilli* ad Joannem Antiochenum, quæ incipit, *Lætentur cæli*, & Confeſſionem fidei Orientalium continet. *Nullo autem modo patimur*, inquit, *ut ab aliquo fides illa ſive fidei Symbolum concutiatur, quod à Sanctis quondam Patribus Nicænis editum eſt. Neque enim aut nobis, aut ulli omnino alteri, vel unam voculam ibi poſitam immutare, aut unam etiam ſyllabam præterire permittimus; memores ejus qui dixit:* Ne transferas terminos antiquos, quos poſuerunt Patres tui. *Non enim ipſi locuti ſunt, ſed ipſe Spiritus Dei ac Patris; qui procedit quidem ex ipſo: eſt autem non alienus à Filio exigente hoc eſſentiæ ratione.*

Id rurſus confirmant ex Synodo Chalcedonenſi, quæ Nicænum & Conſtantinopolitanum Symbolum ſufficere aſſerit, nec alias voces ad expoſitionem Fidei cenſet addendas Symbolo. *Sufficeret quidem*, inquit, *ad plenam cognitionem & confirmationem pietatis hoc ſapiens & ſalutare divinæ gratiæ Symbolum: de Patre enim & Filio, & Spiritu Sancto perfectionem docet, ac Domini noſtri inhumanationem fideliter accipientibus repræſentat. Sed quoniam hi qui veritatis reprobare prædicationem conantur, per proprias hæreſes novas voces genuerunt: alii quidem Myſterium Diſpenſationis Domini, quæ propter nos facta eſt, corrumpere præſumentes, & vocem Deiparæ de Virgine dici denegantes; alii autem confuſionem*

Ludovicus Maimbourg refellitur.

Romana Eccleſia in ſoliditate Catholicæ Fidei permanet inconcuſſa.

Additio vocis, Filióque ad Symbolum, Conciliorum Decretis non repugnat.

Digitized by Google

fuſionem & mixtionem introducentes, &c. Propter hoc illis omnem machinationem contra veritatem volens claudere, Sancta, magna, & Oecumenica Synodus, prædicationem hanc ab initio immobilem docens, decrevit ante omnia, Fidem integram & intemeratam permanere trecentorum decem & octo SS. Patrum: & confirmat doctrinam, quæ de ſubſtantia Spiritûs Sancti à Patribus centum quinquaginta poſtea congregatis in Regia Civitate, tradita eſt propter illos qui Spiritui Sancto repugnabant; quam illi omnibus notam fecerunt, non quaſi aliquid deeſſet prioribus, adjicientes; ſed ſuum de Spiritu Sancto intellectum contra illos, qui dominationem ejus reſpuere tentaverunt, Scripturarum teſtimoniis declarantes, &c.

Ne verò quis reſpondeat, prohiberi additionem quæ ſit contraria Symbolo, non quæ ejus expoſitio ſit, objiciunt Geſta Synodi Chalcedonenſis, Actione II. ubi cùm Judices expoſitionem Fidei poſtulaſſent à Patribus, non quidem Symbolis Nicæno & Conſtantinopolitano repugnantem, ſed conſentaneam: Reverendiſſimi Epiſcopi clamaverunt: *Expoſitionem alteram nullus facit. Neque tentamus, neque audemus exponere. Docuerunt enim Patres, & in ſcriptis cuſtodiuntur quæ ab eis ſunt expoſita, & citra ea dicere non poſſumus.* Et infra: *Iſta omnes dicimus: Sufficiunt quæ expoſita ſunt: alteram expoſitionem non licet fieri.* Rationem adducunt inferiùs: *In ſcriptis expoſitionem non facimus. Regula eſt quæ prædicat ſufficere quæ ſunt expoſita. Regula vult aliam expoſitionem non fieri. Ea quæ ſunt Patrum teneantur.*

Id rursùs confirmant ex Epiſtola *Vigilii* Romani Pontificis ad *Eutychium* Patriarcham Conſtantinopolitanum: quâ ſe Synodum Chalcedonenſem ſuſcipere profitetur, quæ anathemate conſtrixit eos, qui *aliud præter Symbolum* Nicænum à Patribus Conſtantinopolitanæ Synodi Oecumenicæ II. explicatum *præſumunt docere, aut exponere, aut tradere Sanctis Eccleſiis Dei.*

Idem præterea confirmant ex Epiſtola *Agathonis* Romani Pontificis ad Imperatores, lecta & recepta in VI. Synodo, Actione IV. quæ ſic habet: *Quæ regulariter à Sanctis atque Apoſtolicis Prædeceſſoribus, & venerabilibus quinque Conciliis definita ſunt, cum ſimplicitate cordis & ſine ambiguitate à Patribus traditæ Fidei conſervamus: unum ac præcipuum bonum habere ſemper optantes atque ſtudentes, ut nihil de eis quæ regulariter definita ſunt, minuatur, nihil mutetur, vel augeatur; ſed eadem & verbis & ſenſibus illibata cuſtodiantur.*

Id demum confirmant ex Synodo VII. poſt Fidei Definitionem exclamante: *Nos leges Patrum cuſtodimus. Nos eos, qui addunt quid, vel adimunt, anathematizamus.* His momentis Latinos impugnabat *Marcus Epheſius* Seſſione V. Florentinæ Synodi, habita Ferrariæ.

Reſpondit *Andreas* Rhodius Antiſtes, cauſam agens Eccleſiæ Latinæ, Seſſione VI. Illius vocis, *Filióque*, poſitionem in Symbolo non eſſe propriè additionem, ſed explanationem & declarationem; nulla enim expoſitio ſeu declaratio alicujus ſcientiæ vel diſciplinæ, dicenda eſt additio; ſed vox illa, *Filióque*, continetur in altera voce, ſcilicet, *ex Patre*, cùm ſit explicatio illius: non eſt ergo additio. Quod verò expoſitio non ſit additio, ſic probat: Omnis additio fit extrinſecus. Expoſitio verò non fit extrinſecus, ſed ex eis quæ in textu jacent. Quoties igitur fit explicatio alicujus quod in præjacente contineatur, non eſt additio. Si enim omnis explicatio eſſet additio, conſequens eſſet ad ſacram Scripturam multas factas fuiſſe additiones. Patres namque Nicæni Symbolo ſuo Scripturam expoſuere, inſerendo vocem *Conſubſtantialis*: & Patres Secundæ Synodi Nicænum

A explicuere Symbolum cui tamen ipſos aliquid addidiſſe negat *Gregorius Nazianzenus* in Epiſtola ad Cledonium: *Nos*, inquit, *Fidei, quam SS. Patres Nicææ convenientes expoſuere ad improbandam Arianam hæreſim, nihil unquam aut prætulimus, aut præferre poſſumus: ſed illam tenemus ac tenebimus fidem, dilucidiùs explicantes quod de Spiritu Sancto minùs declaratum eſt: nondum enim mota erat hæc quæſtio.* Oſtendit ſubinde quid explicuerint Conſtantinopolitani Patres in Nicæno Symbolo. In illo ſcilicet non dicebatur; *Viſibilium omnium, & inviſibilium*; nec illud, *Deum verum de Deo vero*, nec, *Spiritum Sanctum Dominum & vivificantem.* B Et tamen Secundæ Synodi Patres, poſitis illis vocibus, nihil ſe addidiſſe arbitrati ſunt. Præterea, nulla eſt Synodus quæ non hoc modo aliquid adjecerit. Ita Synodus Chalcedonenſis, loco ejus quod in Nicæno habetur, *Natum ex Patre*, dixit; *Conſubſtantialem Patri ſecundùm Deitatem, & conſubſtantialem nobis ſecundùm humanitatem*; contra hæreſim Eutychetis. Tertiò ipſe *Marcus Epheſius* ad interrogationem, cur Patres Epheſinæ Synodi non meminerint Symboli Conſtantinopolitani; ſed Nicæni tantùm, rationem aſſignaverat: Quòd unum ſint illa, nec inter ea ſit ulla diverſitas: & tamen multa verba in Symbolo C Conſtantinopolitano poſita ſunt, quæ in Nicæno non habentur; poſitio igitur aliquarum vocum in Symbolo explicandæ fidei causâ, non eſt propriè additio. Quod verò vox illa, *Ex Filio*, ſit mera expoſitio illius, *Ex Patre*, cùm dicitur Spiritus Sanctus ex Patre Filióque procedens, probat *Andreas Rhodius* teſtimoniis Patrum Græcorum: ex quibus colligit, hanc vocem, *Filióque*, non eſſe additamentum, ſed interpretamentum. Porro licitam eſſe novarum vocum adjectionem ad Symbolum, ſi neceſſitas poſtulet probat ex eo quòd una ſit Eccleſiæ ab initio uſque D ad finem ſæculorum Auctoritas: cùm itaque olim Eccleſiæ licuerit novas voces addere Symbolo, fidei explicandæ & contra hæreticos tuendæ gratiâ, id & poſtea licuit, & modò licet, licebitque perpetuò. Alioquin magnum Chriſtianæ rei damnum impenderet. *Exorientibus enim quovis tempore multis ac diverſis hæreſibus, neceſſe eſt Eccleſiam illis obſiſtere prædicatione & argumentis, &c.* Addit denique, adjectionem vocum, quarum ſit idem ſenſus, non eſſe *alteram Fidem*: adeóque non eſſe prohibitam à Synodo Epheſina. Seſſione verò VII. idem Præſul reſpondit, Epheſinos Patres vetuiſſe ne aliquid Synodo adderetur, quod attinet ad veritatem Fidei Chriſtianæ, non verò E quoad explanationem. Et quemadmodum in unaquaque ſcientia omnia, quæ ejus ſcientiæ vel artis ſunt, virtute in ejuſdem principiis continentur; ita & Symbolum illud implicitè continet doctrinam omnem & fidem Chriſtianorum, non explicitè. Quando enim dicitur: *Et in Filium, &c. ex Patre natum*; hoc facit contra Arium: Cùm dicitur: *In Spiritum Sanctum Dominum & vivificantem, qui cum Patre & Filio ſimul adoratur*; contra Macedonium & Eunomium: Cùm dicitur *Filius incarnatus & natus*, contra Neſtorium. F Et ſi quis percurrendo inquirat, nullam inveniet hæreſim natam vel naſcituram; cujus in illo Symbolo virtute non inſit everſio. Quoniam igitur Sancta Nicæna Synodus divinum hoc edidit Symbolum veluti fidei fundamentum, neceſſe erat ut nulla mutatione affici poſſet: ſicut in ſcientiis Concluſiones mutantur; Principia verò nuſquam Quod ergo adjectum eſt Symbolo *Spiritum Sanctum ex Filio procedere*, cùm virtute contineatur in illa ſententia, *Qui ex Patre procedit* quam Symbolum Conſtantinopolitanum ſenſu à Nicæno nullatenus diverſum (ut Græci fatentur) expli-

cationis

Digitized by Google

cationis gratia habet ; ejus adjectione corruptum vel mutatum Nicænum Symbolum dici non poteſt. Sanè Evangelium perfectam continet Fidei doctrinam , & tamen Græci , Latinique Patres illud multis modis explanarunt. Symbolum Apoſtolorum omnia credenda complectitur : & tamen Synodi Oecumenicæ & Patres illud explicarunt. Neque igitur ab Epheſino , neque à Chalcedonenſi Concilio vetita eſt expoſitio Symboli , urgente neceſſitate , ſed alteriùs dumtaxat , ſive contrariæ fidei editio. Unde Synodus Chalcedonenſis ait: *Suffi ceret quidem ad plenam cognitionem & confirmationem pietatis , &c.* Non ait, *Sufficit.* Ratio eſt ; quia ſi non emergerent hæreſes , proculdubio ſufficeret Symbolum Nicænum : ſed quoniam variæ exortæ ſunt hæreſes , manente eadem fide & eodem Symbolo, neceſſe fuit alias atque alias pro tempore fieri expoſitiones. Symbolum ergo perfectiſſimum eſt , & ſufficit quoad Fidem, nulloque indiget additamento : non ſufficit quoad explicationem , propter hæreſes emergentes , quas non præviderunt Nicæni Patres , cùm futura non noſſent , utpote homines , non Dii. Addit, Decreta prohibentia additionem condita fuiſſe poſt receptum Symbolum , editáſque Fidei definitiones ; adeóque ad illas æquè extendi. Quamobrem ſicut in dies , novis emergentibus hæreſibus , novæ Definitiones fieri poſſunt , ita & novæ Symboli explicationes.

Ad id verò quod objiciebant Græci , Patres vocem , *Deipara* , non addidiſſe Symbolo , ſed in Definitionibus Fidei dumtaxat expreſſiſſe ; reſpondet *Rhodius Præſul* : non fuiſſe neceſſarium ut Symbolo adderetur , quia manifeſtè ſatis innoteſcebat ex Symbolo B. Virginem eſſe Deiparam. In eo namque profitemur Filium ex Patre natum & conſubſtantialem Patri : ex quo evidens eſt Deum eſſe æquè ac Patrem : & rurſus , incarnatum & hominem factum , ex quo ſatis compertum eſt B. Virginem Deum & hominem peperiſſe. Eadem prætereà vis eſt Definitionum Fidei , ac Symboli. Igitur vox , *Deipara* , æquè poterat addi Symbolo ab Epheſinis Patribus, ſicut addita definitioni eſt . & ſi addidiſſent , vel ipſi , vel Patres Conciliorum ſequentium, an ideo anathemati fuiſſent obnoxii ? (inquit Julianus Cardinalis.)

Ad hæc Rhodii Præſulis , ſive Latinorum omnium , quorum partes tuebatur , momenta repoſuit *Beſſario* Nicænus Archiepiſcopus , ſemper quidem licuiſſe explicationes Fidei tradere , non autem eas inſerere Scripturæ Sacræ , vel Symbolo. Uſque ad ſecundum Concilium Oecumenicum fas fuiſſe Patribus Symbolum nonnullarum vocum additione explicare : ſed cum ea facultate quidam in Religionis damnum abuterentur , Symboláque pro arbitrio fabricantes , nova ipſis & perverſa dogmata insererent ; ac in populos ſpargerent , Epheſinæ Synodi Patres hanc ſuo Decreto ademiſſe libertatem : ne ex mutatione vocum ad mutationem ſententiarum facilè veniretur. Id ſtatuiſſe primò Epheſinos Patres , ut conſtat ex Epiſtola *S. Cyrilli* ad Acacium Melitenenſem , in qua hæc habet : *Sancta quippe & Oecumenica Synodus , quæ Epheſi convenit , neceſſariò providit, non oportere aliam fidei expoſitionem in Eccleſias Dei inferri , præter eam , quæ jam extabat ; quam Beatiſſimi Patres noſtri in Sancto Spiritu locuti definiverunt.* Ex quibus obſervat *Beſſario*, Synodum Epheſinam id primùm inhibuiſſe , quod ſignificat vox illa , *Providit.* Secundò id ſanxiſſe neceſſariò. Tertiò , prohibuiſſe alteram fidei expoſitionem , non alterius fidei expoſitionem. Quartò , id univerſo Eccleſiæ corpori interdictum : hoc enim ſibi vult illud : *non inferri in Eccleſias Dei.* Quibus obſervatis , ita colligit. Id primùm prohibuit Epheſina Synodus ; atqui contraria exponere dogmata jam olim vetitum erat. Itaque vel ipſa vocum additio ad Symbolum , explicationis gratiâ vetita eſt. Hanc verò legem univerſæ Eccleſiæ impoſuere Patres , eámque religioſè ſervarunt ; vocem , *Deipara* , Symbolo non addentes , etſi neceſſaria eſſet ad *Neſtorii* confodiendum errorem. Nec referre ait , quòd clariſſimè in articulis de Filii divinitate & incarnatione contineretur. Alia namque non ita perſpicuè in Symbolo contenta, novis emergentibus erroribus , Patres non addidere. Neque enim Epheſina ipſa Synodus unionem Verbi cum natura humana ſecundùm hypoſtaſim : neque duarum naturarum poſt unitionem inconfuſarum confeſſionem Chalcedonenſis : nec duarum voluntatum & operationum in Chriſto prædicationem Sexta Synodus, addidere. Fidem quidem explicarunt contra Hæreticos, ſed Symbolum intactum ſervarunt. Tandem contra id quod *Rhodius Præſul* dixerat , Hanc vocem , *Filióque* , virtute in illis verbis contineri , *Ex Patre procedit* , objicit *Beſſario* non ideo fuiſſe addendam Symbolo. Omnia quippe ſacra dogmata ex fontibus Sacrarum Scripturarum haurimus , quæ ſunt principia & fundamenta noſtræ fidei : nihil tamen eſt ad illas adjectum , nec adjici poteſt. Ex quo eſt conſequens , ſacro etiam Symbolo nihil eſſe addendum , quoniam in Eccleſia locum obtinet principii. Licet porrò ſit eadem ſemper auctoritas Eccleſiæ : tamen , inquit *Beſſario* , antiquorum Decreta ſervari debent à poſteris : alioquin adverſùs ſe ipſam pugnaret , ſéque ipſam deſtrueret Eccleſia.

Beſſarionis confutationem aggreſſus eſt *Joannes* Forolivienſis Epiſcopus : Seſſione X. Probandum primò ſibi ſumpſit , harum vocum , *ex Filio* , poſitionem in Symbolo , non eſſe propriè additamentum. Duplici medio id probavit , primò ex eo quòd Novum Teſtamentum virtute contineatur in Veteri ; ſecundò ex progreſſu ſucceſſionis in expoſitione articulorum Fidei. Quoad primùm , *S. Auguſtinum* laudat , lib. de Catechizandis rudibus , dicentem : *In veteri Teſtamento eſt occultatio novi : in Novo Teſtamento eſt manifeſtatio Veteris.* Et *S. Gregorium* Homilia VI. in Ezechielem , dicentem : *Rota in medio rotæ : Novum Teſtamentum in Veteri.* Si ergò ſecundùm *S. Auguſtinum* , tanta Myſteriorum novi Teſtamenti copia , eorúmque prædicatio , non dicitur additio , quia in Veteri Teſtamento continebatur : multò minus eorum explicatio propriè additio dicenda eſt. Quoad ſecundùm medium , ponit illud *S. Auguſtini* principium : *Tempora variata ſunt , non fides.* In articulis tamen ſucceſſionem extitiſſe obſervat aliquam , impliciti explicationem , & indeterminati determinationem. Id illuſtrat exemplo explicationis Fidei de humani generis per Chriſtum reparatione ; quæ obſcuriùs Abrahæ revelata eſt Geneſis 22. his verbis : *In ſemine tuo benedicentur omnes gentes.* Deinde clariùs Iſaiæ revelata , & per ipſum expoſita , Cap. 7. his verbis : *Ecce Virgo concipiet & pariet Filium , &c.* Poſtea lucidiùs adhuc explicata B. Virgini ab Angelo ; his verbis : *Spiritus Sanctus ſuperveniet in te :* [illegible] in articulo de Spiritu Sancto factum eſt. Apoſtolicis temporibus , Eccleſia ſuam de Spiritu Sancto fidem his verbis profitebatur : *Credo in Spiritum Sanctum.* Quod verò poſtmodum in Synodo protulit, *Qui ex Patre procedit* , non fuit Articuli novi additio , ſed clarior ejuſdem explicatio : ita cùm poſtea dictum eſt , *Ex Filio* , non conditus dituſque eſt novus articulus , ſed idem magis explicatus. Hujuſmodi porro , ſi ita vocan-

da eſt additio, non eſt prohibita. Nam (ut ex *S. Bonaventura* obſervat *Beſſario*) triplicis generis additio eſt. Una cùm id, quod adjicitur, contrarium eſt: altera, cùm diverſum eſt: tertia; quando conſonum eſt. Prima eſt additio erroris, & eſt Hæreticorum; ut ſi quis diceret Patrem genitum, Filium non ingenitum, Spiritum Sanctum à nullo procedentem; Secunda temerariorum eſt: inſignis enim temeritatis argumentum eſt, in Fidei & Sacræ Scripturæ dogmatibus diverſum ab eo loquendi modum uſurpare, qui in Eccleſia ſolennis eſt, ut ſi quis Patrem dixerit Geometram, Filium Aſtronomum, Spiritum Sanctum Arithmeticum. Nam etſi ita loquens non multùm à veritate diſcrepet, cum unaquæque divina perſona omnia poſſit, & omnia ſciat; quia tamen hic loquendi modus à modo loquendi Scripturæ Sacræ & Sanctorum valdè alienus eſt, abſque temeritatis nota non poteſt uſurpari. Tertia Catholicorum eſt, ut ſi dicam Patrem omnipotentem, æternum; Filium conſubſtantialem, coæternum; Spiritum Sanctum procedentem, ſpiratum; additamentum hoc pium & Catholicum eſt: Spectat enim ad doctrinam fidei; quandoquidem explicat quod implicitum eſt. Priores additiones duæ, quibus contrarium quid additur, vel diverſum, graviſſimæ pœnæ comminatione prohibitæ ſunt: (Apocalypſis ultimo) *Si quis appoſuerit ad hæc, apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto.* Tertii verò generis additio commendatur potiùs quàm vetetur; ad eamque referri poſſunt hæc Salvatoris verba, Lucæ 10. *Quodcumque ſupererogaveris, ego, cùm red ero, reddam tibi.* At vox illa, *Ex Filio*, nec eſt contraria, nec diverſa, ſed conveniens & conſona Symbolo Fidei. Unde ſicut Proceſſionem Spiritus Sancti ex Patre Symbolo inſerentes Patres non violarunt Symbolum Apoſtolicum: ita Eccleſia Proceſſionem ejus ex Filio declarans & in Symbolo exponens, minimè violavit Symbolum Nicænum. His præmiſſis, addit Forolivienſis Præſul, Legem Eccleſiaſticam intelligendam eſſe ad mentem eorum à quibus lata eſt: Epheſinos verò Patres ſolam adjectionem contrariam fidei Patrum prohibuiſſe. Id ex Actis Concilii Epheſini probat. Actione enim prima Epiſcopi dixere: *Recitetur expoſitio Nicænorum Patrum, ut cum ea ſermones de fide conferamus; & ſuſcipiantur quidem quæ cum illis conveniunt; quæ verò diſcrepant, rejiciantur.* Ex quo liquet Synodum illud velle, ut fides conſona Patribus non prohibeatur, ſed quæ ab illis diſſentit. Unde patet quid verba illa ſibi velint: *Nulli liceat proferre alteram fidem præter eam quæ Nicæa conſtituta eſt*; hoc eſt, fidem diſcrepantem & contrariam. Poſt hæc lectum eſt Symbolum Nicænum. Lecta eſt & *S. Cyrilli* Epiſtola ad *Neſtorium*, de qua interrogati Patres dixere, eam cum Nicæno Symbolo convenire. Deinde lecta eſt Epiſtola *Neſtorii* ad *Cyrillum*, quam à Fide Nicæna penitus alienam judicarunt. Ex his conſtat, Epheſinos Patres, cùm prohibuere ne fides altera præter Nicænam proferretur, fidem intellexiſſe contrariam, pugnantem, diverſam, peregrinam, alienam à rectâ fide; non alteram expoſitionem fidei conſentientem.

Triplicis generis additio.

Id egregiè confirmat *Julianus Cardinalis* Seſſione XI. occaſionem exponens quæ Patres Epheſinos impulit ad illud edendum Decretum. Scilicet recitata eſt à *Chariſio* Presbytero expoſitio fidei *Anaſtaſii & Photii* Diſcipulorum *Neſtorii*, à quibus miſſus erat *Jacobus* quidam ad prædicandam *Neſtorii* hæreſim; qui etiam multos ſeduxerat, & aliud Symbolum infidelitatis potiùs quàm fidei tradiderat. Inter alia verò conqueſtus eſt *Chariſius* fidem ſuam fuiſſe *Jacobi* & Symmiſtarum criminationibus impetitam. Propterea fidei ſuæ expoſitionem præmiſit: tum *Neſtorii* Symbolum ſubdidit. Expoſitio autem fidei à *Chariſio* facta neque Nicænum Symbolum erat, neque Conſtantinopolitanum. Neque enim in ea legebatur: *Eos autem qui dicunt: Erat aliquando quando non erat, &c.* Quod in Nicæno habetur. Legebatur verò *Et in Spiritum Sanctum conſubſtantialem Patri & Filio*: quod neque in Nicæno, neque in Conſtantinopolitano extat. Audita *Chariſii* fide, & Neſtorianorum Symbolo, Synodus ita ſanxit: *Nemini liceat proferre, aut docere alteram fidem.* Poſtmodum iis damnatis qui Neſtorianum Symbolum tenerent, nullam facit *Chariſii* mentionem, nec illius Confeſſionem improbat. Porro ſi Nicænum dumtaxat Symbolum atque Conſtantinopolitanum approbaſſet, non autem & expoſitiones fidei illis conſonas, *Chariſii* quoque Confeſſionem rejeciſſet.

Idem confirmat *Julianus Cardinalis* ex Chalcedonenſis Concilii Geſtis. *Eutyches* in Synodo Conſtantinopolitana *Flaviano* Præſide damnatus, in Epheſina II. Pſeudo Synodo cauſam ſuam agens, & ab hæreſi ſe purgare ſatagens, Nicænum Symbolum profeſſus eſt. Quô recitatô, dixit: *Hæc eſt Fides Patrum, & in hac volo vivere & mori: ſed quia Fides Nicæna confirmata eſt per Epheſinam Synodum; ea verò prohibuit aliam proferri Fidem præter illam primam, decrevitque ut nihil adderetur, nihil minueretur; propterea dicebat: Ego rectam Fidem teneo; Flavianus autem non tenet rectam Fidem, cùm aſſerat Chriſtum ex duabus & in duabus naturis; & in Symbolo Nicæno non dicatur Chriſtus habere duas naturas, vel eſſe ex duabus naturis.* Quo audito, *Euſebius* Dorylei Epiſcopus exclamavit: *Mentitus eſt, nullus eſt Canon qui hoc præcipiat.* Reſpondit Dioſcorus: *Quomodo nullus eſt Canon? Apud nos duo ſunt Codices, & in omnibus legitur, Non licere quidquam addi Nicæno Symbolo.* Mox *Dioſcorus* contra *Flavianum* ſententiam tulit, ipſum inter alia reum agens violati Decreti Synodi Epheſinæ, quo ſancitum eſt, ut Epiſcopus vel Clericus proferens aliam Fidem, aut addens, ſive detrahens, Epiſcopatu deponatur. Et omnes Epiſcopi Prædatoriæ Synodi conclamarunt: *Oſtenderunt ſeſe ab omni Sacerdotali dignitate alienos Flavianus & Euſebius, qui aggreſſi ſunt addere vel demere de Sancta Fide per Nicænam Synodum expoſitâ, & per celebratam Epheſi comprobatâ. Quapropter juſtum eſt addentes vel detrahentes alienos eſſe, Epiſcopos ab Epiſcopatu, & Clericos à Clero.* Cùm verò hæc relegerentur in Synodo Chalcedonenſi, dixerunt omnes: *Anathema Dioſcoro qui malè judicavit, Hac hora damnetur Dioſcorus.* Tum Synodus omnia contra *Flavianum* in Prædatoria Synodo geſta reſcidit, nihilque ab eo commiſſum cenſuit contra Nicænam aut Epheſinam Synodum: & verba illa quibus dicitur Chriſtus *ex duabus & in duabus naturis*, etſi expreſsè non habeantur in Symbolo Nicæno, non eſſe contraria veritati: quia ex eo derivantur. Non eſt igitur increpatione dignus qui addit, vel explicat dum veteri fideique Catholicæ conſona proferat. Decretum itaque Concilii Epheſini de iis intelligendum eſt, qui fidem contrariam tenent, aut à verâ diverſam, ſeu Scripturam Sacram, aut Nicænum Symbolum immutant. Quamobrem cùm Eccleſia Latina inſerendo Symbolo hæc verba, *Filióque*, nihil contra Scripturam Sacram, nihil contra Nicænum Symbolum, nihil contra Synodorum Definitiones cæterarum, nihil contra veritatem addiderit, ipſi vitio verti non debet hujuſmodi additio.

Hanc additionem contra Græcos egregiè tu-

tus eſt *Ratramnus* Corbeienſis Monachus, *lib. II. contra Græcorum oppoſita*, Cap. II. *Nicæna*, inquit, *Synodus trecentorum decem & octo Epiſcoporum, poſtquam de conſubſtantialitate Filii cum Patre Symbolum dictavit, ubi ventum eſt ad Spiritum, ſic ait :* Credimus in Spiritum Sanctum : *Nihil vel majus, vel minus ſuper ejus vel ſubſtantiâ, vel Proceſſione decernens. Ubi ergo nunc Regulæ, quâ vos muniri, vel Latinos arbitramini conſtringi, ut vobis liceat dicere procedentem à Patre Spiritum Sanctum, Romanis non liceat dicere procedentem à Filio? Quod ſi ſequentes auctoritatem Nicæni Concilii nihil ultra vultis addere, removete* procedentem à Patre, *quia non continetur in Nicæni Concilii Symbolo. Et fortaſſis liceat removeri, quod à Romanis ſuperadditum eſt,* Procedentem à Filio. *Quod ſi reſpondentes dixeritis, in Conſtantinopolitana Synodo à centum quinquaginta Epiſcopis, qui Conſtantinopoli congregati ſunt, hoc poſitum eſſe : reſpondemus, Non licuiſſe quicquam Nicæni Concilii Symbolo de fide vel demere, vel addere, vel immutare. Quòd ſi dicatis de Filii conſubſtantialitate non licuiſſe quod determinatum eſt in illo Conventu quicquam ſuperaddi, de Spiritu Sancto verò quia perparum hinc dictum eſt, licuiſſe propter futuras Hæreticorum quæſtiones, ſecundum Sanctarum auctoritatem Scripturarum : Reſpondemus, Hoc idem licuiſſe Romanis, propter futuras Hæreticorum quæſtiones, ſecundùm divinarum auctoritatem Scripturarum. Nec enim convincere poteſtis, majorem Conſtantinopolitanæ civitatis auctoritatem, quàm civitatis Romanæ, quæ Caput eſt omnium Chriſti Eccleſiarum ; quod Majorum tam veſtrorum, quàm noſtrorum teſtimonio comprobatur. Sed neque centum quinquaginta Epiſcoporum tanta conſtat auctoritas, ut univerſis totius orbis Epiſcopis præſcribere poſſit, ut quod illis licuit, non liceat tam Romano Pontifici, quàm univerſis Chriſti Eccleſiis.*

» *Addiderunt etiam illi Symbolo præfato, dicentes :* Spiritum Sanctum cum Patre & Filio adorandum, & conglorificandum, qui locutus eſt per Sanctos Prophetas : *& alia plura. Hæc ſuperadjicientes, non præſcripſerunt Eccleſiis Chriſti, ſed exemplum dederunt, ſi quid ſecundum Scripturas Sanctas ſuperaddere vellent de Spiritu Sancto, quod Hæreticos expugnaret, & fidem credentium roboraret. Quòd ſi malitiis opponere, quod inveniri non poſſit in Sanctis Evangeliis, ſive cæteris Divinis Paginis ſcriptum, Spiritum Sanctum procedentem à Filio ; ſed tantummodo procedentem à Patre, ac propterea nolle vos recipere quod in Scripturis Sanctis ſcriptum non reperitur ; quemadmodum Ariani nolebant recipere unius ejuſdémque ſubſtantiæ Patrem & Filium, quoniam Scripturæ Sacræ non hoc continebant : Dicite ubi legeritis quòd Conſtantinopolitanum Concilium in Symbolo poſuit de Spiritu Sancto, dicens, Eum cum Patre & Filio ſimul adorandum & conglorificandum, &c. Qui locutus eſt per Sanctos Prophetas? Quod ſi dicatis, in Scripturis Sanctis non nudis verbis ita reperiri, ſed virtutem intelligentiæ in eis contineri, ut quomodo eſt unius cum Patre Filióque ſubſtantiæ, unius potentiæ, non diſſimilis majeſtatis, & propterea cum Patre Filióque ſimul adorandus & conglorificandus ; eadem concedite Latinis Eccleſiis, ut licet nudis verbis Evangelii non dicant de Filio procedere Spiritum Sanctum, multis tamen modis oſtendunt Spiritum eſſe Filii, ſicut eſt Spiritus Patris, & à Filio procedere, ſicut procedit à Patre. Iſta cùm ſe ſic habeant, & de Spiritu Sancto Fides Catholica per Salvatorem & Apoſtolos fundata ſemper tenuit, nec prædicare omiſit, quòd ejuſdem ſit cum Patre Filióque virtutis, & ejuſdem ſubſtantiæ, procedátque de utroque : Quid eſt nunc quòd Catholicam Fidem reprehendere nitimini : & contra catholica dogmata neſcio quid moliri conamini ? Fortaſſis vel Arium, vel Macedonium reſuſcitare tentatis, & eorum pravi dogmatis cineres olim ſopitos in Eccleſiam introducere. Numquid Majores veſtri neſcierunt quemadmodum de Spiritu Sancto Romana crebat Eccleſia ? Nec tamen aliquando à Romanæ Sedis communione ſeſe removêre, ſcientes Catholicæ Fidei veritatem fore quod tenet & prædicat, nec meritò reprehenſioni patere, quod Sanctarum Scripturarum auctoritate conſiſtit.*

Uſque ad Arii tempus nulla confuſio vexâbat credentes de Patris Filiíque conſubſtantialitate, nec Omouſion prædicabatur. Virtus tamen illius verbi credentium mentibus inſita conſiſtebat, quoniam omnipotentem Filium in nullo diſſimilem Patri fore credebat, benè dictum Salvatoris recolens dicentis : Qui videt me, videt & Patrem. *Neque Chriſtum aliud quàm creaturarum auctorem omnium, ſciens ex Joanne dictum,* Omnia per ipſum facta fuiſſe : *Nec tamen in Symbolo Apoſtolorum collatione facto, continebatur aliud, quàm quod novimus omnes : Credere nos oportere in Deum Patrem omnipotentem, & in Jeſum Chriſtum Filium ejus unicum Dominum noſtrum. Sufficiebat iſta fides credentium ſaluti, quæ multorum ſanguine Martyrum, & innumerabilium ore Confeſſorum per univerſum orbem & approbata eſt, & commendata. Verùm ubi Arius impugnator veritatis cœpit in Chriſti divinitatem inſanire, & blaſphema non pauca jaculari, Fidelium mentes ad pietatem incitantur, & veritatis arma contra impietatis errorem proferunt, confodiunt unà cùm Auctore impium dogma, quod Filium Dei creaturam, & non de Patre genitum ; Spiritum quoque Sanctum minorem Filio blaſphemabat. Poſt quem Macedonius ſurrexit, de Patre Filióque cum Catholicis ſimilia ſentiens, Spiritus verò Sancti perſonam non recipiens. Adverſus iſtum Catholici decertantes Epiſcopi, Spiritum Sanctum probaverunt unum eſſe in Sancta Trinitate conſubſtantialem tam Patri quàm Filio, & de Patre procedentem, coadorandum, & conglorificandum Patri Filióque. Dein Ariana repullulante veſaniâ, volentéque confirmare, non eſſe rectæ fidei Spiritum Sanctum dicere de Patre procedere, hoc quia videretur eſſe blaſphemum, quoniam duorum profiteretur Pater eſſe, id eſt, Filii, ſeu Spiritus Sancti : Hanc quoque blaſphemiam propellendam decernentes Eccleſiæ Doctores, ſuperaddidere Symbolo, Spiritum Sanctum de Filio quoque procedere. Ne ſi de Patre tantùm procedens diceretur, putaretur Filius, nec diceretur Spiritus Filii, quod eſt impium & blaſphemum, & adverſus Evangelicam, Apoſtolicámque doctrinam veniens. Nam ſi velitis dicere, quòd procedere verbum ſatis diſtinguat, ne Spiritus Sanctus putetur eſſe Filius : ſcitote quod etiam de Filio prædicetur ; ait enim ipſe in Evangelio Joannis :* Ego ex Deo proceſſi & veni. *Si ergo ex Deo Patre procedit Filius, procedit & Spiritus Sanctus ; quid erit quod Arianis ſilentium imponat, ne Spiritum Sanctum Patris eſſe Filium blaſphement ? Hanc igitur intuentes cauſam Doctores tam Latinorum quàm Græcorum dixerunt Filium quidem ex Patre tantùm genitum, Spiritum verò Sanctum de Patre Filióque procedentem, quomodo Divinarum edocti magiſterio Literarum intellexerunt tam Patris quàm Filii Spiritum eſſe, ac propterea de utroque procedere.*

Hugo Etherianus lib. III. *De Hæreſibus quas Græci in Latinos devolvunt*, Cap. XVI. de eadem additione ita diſſerit : *Si Conſtantinopolitana Synodus Nicæno adjecit Symbolo,* In Spiritum Dominum & vivificantem, & ex Patre procedentem : *Si Chalcedonenſis Synodus quoque Conſtantinopolitanæ addidit Synodo,* Perfectum in humanitate, perfectum in divinitate, conſubſtantialem Patri ſecundùm Deitatem, conſubſtantialem nobis ſecundùm humanitatem : *Nullâ inſimulatione, nullâ repre-*

benſione, nullâque calumniâ notandus eſt antiquioris Romæ Antiſtes, quòd causâ interpretationis, dictionem unam (dico autem, Ex Filio procedere Spiritum *) Sanctorum plurium Epiſcoporum, & ſcientiſſimorum Cardinalium conſenſu habito, appoſuerit. Licuit enim ei, ſempérque licebit fratres confirmare, Decreta edere, cudere interpretationes, ſi ubi aliquid obſcurè ſcriptum ſit, & de voluntate Scriptoris argumentari, indicio voluntatis illius relicto facere hoc perſuadente. Is enim eſt, cui oves & agni commiſſi ſunt, & idcirco non ſolùm Scripti recitator eſſe debet, verùm interpres illorum quæ adſcripta non ſunt, ut Caput, Ovium Dei Paſtor, &c.* Tum nonnullis de Romani Pontificis Primatu magnificè dictis, hæc ſubdit: *Verùm Chriſtus æqualem Petro conſortem nullum aſſociavit. Qua in re manifeſtum, antiquioris Romæ Præſulem poteſtatem à Petro accepiſſe fidem renovandi, ut verbis Patrum utar, habendi curam & regnum omnium Sacerdotum: quin etiam omnium Chriſtianorum. Ergo qui reſiſtunt Primæ Sedis totius orbis Præſuli, Chriſti diſpoſitioni reſiſtunt, & niſi reſipiſcant, contumaciæ judicio plectuntur. Propterea illud Evangelicum:* Qui à Patre procedit: *& ſalutare Symbolum, ut Chalcedonis Synodus Conſtantinopolitanam, & ea Nicænam, interpretata eſt, nullo modo Tertiæ Synodi Decreto contradicens, cujus tenor & inſtitutio talis eſt:* Conſtituit ſacra & univerſalis Synodus aliam Fidem non licere alicui conſcribere, aut componere, aut ſapere, aut docere aliter, &c. *Quod ſi propter interpretationem præfati Capituli enuntiantem ex Filio verè Spiritum procedere, cum omni cautela ſub SS. Patrum Athanaſii & Baſilii, Gregorii, Auguſtini, Ambroſii, Hilarii, aliorúmque plurium teſtimonio, aliam Fidem conſcripſiſſe aut docuiſſe Apoſtolica Eccleſia credenda eſt: Simili ratione congregati SS. Patres Conſtantinopoli aliud à Nicæno Symbolum ediderunt; & Chalcedonem convenientes, aliam Fidem ab ea quam Conſtantinopoli SS. Patres perdocuere. Quale palam, ut puto, fit ex his, nequaquam licere cuipiam omnium calumniari Sanctiſſimam & magnam omniúmque Principem Romanam Eccleſiam, quaſi aliam fidem conſcripſerit, aut compoſuerit, aut docuerit. Nam neque affert, neque perdocet, neque aliud tradit Symbolum, ſi editum a SS. Patribus interpretatur; non perpetiens Fidem labefactari, apud quos ſemper effulſit. Quæ licet Primatum habeat, attamen humiliat ſeipſam, reſpondendo quod Chalcedone celebrata Synodus quondam ſe calumniantibus reſpondit. Injuſtè,* inquit, *arguor, dum non Fidem, ſed memoriam renovo; non appoſui, non ademi ſalutari Symbolo, ſi dictionem occultam manifeſtavi. Renovavi enim, ut Patres antedicti, Fidem, & appoſui Nicænæ Conſtantinopolitanæ, atque Chalcedonenſi Synodis, ſed nullo modo illis contraria: quia dum illorum Patrum veſtigia perſequor, ſolummodo quæ tunc quæſita non ſunt, tempore poſt per interpretationem & appoſitionem verbi, quod non perſpicuè ab omnibus intelligebatur, enucleavi.*

Chriſtus æqualem Petro conſortem nullum aſſociavit.

Qui reſiſtunt Romano Pontifici, Chriſti diſpoſitioni reſiſtunt.

Eccleſia Romana, licet primatum habeat, humiliat ſe ipſam.

Cap. XVII. *Æquum igitur eſt ratum habere quod tanta Eccleſia decernit: quod tantus Pontifex enuntiat, ſine quo vitor calami omnis Eccleſiaſticæ Traditionis arreſcit, ut memorandus inter Sanctos B. Junior Stephanus aſſerit, qui non modo apud Deum magnus, verùm apud omnem Græcam multitudinem Apoſtolicæ prædicatur ſanctitatis. Hic magnus Vir cuidam Synodo ſubſcribere invitatus, hujuſmodi voces cum fiducia extulit:* » Quomodo qui ſanctuaria profanaſtis, Sanctam conſtituiſtis Synodum? » O nefas! Quomodo utique univerſalis vocetur » Synodus, in qua Romanus Pontifex non complacuit, præter quem impoſſibile prorſus Canonica ſtabiliri? *Ei ergo vertices montium, & omnium turba Fidelium genua flectere debet, & pro bellicis increpationibus jugum complecti ſubjectionis. Namque Petri Coryphæi & Succeſſoris ejus gentium principatus & regna gubernaculo ſubduntur. Hujus Eccleſia de ſe ſplendorem emittit ſemper, & non tenebreſcit: à qua exit lex & judicium, ad quam homines undique terrarum conveniunt, & merito, &c.*

Sine Romano Pontifice impoſſibile prorſus eſt Canonica ſtabiliri.

Romana Eccleſia de ſe ſplendorem emittit ſemper, & non tenebreſcit.

Manuel Calecas lib. 4. contra Græcos, de eodem argumento ſic diſſerit: *Nam & qui additionem interdixere, adjectionem Fidei, corruptáque dogmata conſcribere prohibuerunt. Nam in Epheſina Synodo:* « Lecto, *inquit*, Nicæni Concilii Symbolo, com« muniter decernunt, jam nemini licere Fidem « aliam conſcribere, aut proferre, aut tradere his « qui ex Judæis, vel Gentibus, ſeu ex alia quavis « hæreſi ad Eccleſiam veniunt... *Fidem aliam dixerunt... Non igitur communem Fidem declarare interdictum eſt; ſed vel aliam, vel contrariam inducere, ut ipſa quoque littera teſtantur; ſive quibuſlibet hominibus interdictum eſt, ne quiſque horum paſſim proprium ſibi Symbolum conſcribens, & alios ſuos à communi confeſſione ſeparans, cum hoc deceptos baptizet, fiántque Conventicula, cujuſmodi tunc plurima fiebant. Porro ipſa Eccleſia ſibi ipſi docendi atque aliis dictandi, quæ vera ſint & ſalubria, licentiam poteſtatémque non abſtulit. Non enim poſtmodum novis in dies blaſphemiis exorientibus, in Fidei Terminis* * *adjiceret, quæ pios impióſque diſcerneret. Aut enim neceſſarium eſt confiteri omnia tunc confeſſioni Fidei plenissimè adjecta, & ad futuras novitates vocum ſufficere arcendas; & poſthac futuris Conciliis minimè licere de Fide ſtatuere: aut Eccleſiam initio quidem potuiſſe de dogmatibus ſtatuere, & alia quidem addere, alia auferre; poſtmodum verò hanc amiſiſſe poteſtatem. At primum quidem illud verum non eſſe, poſt hæc Acta Conciliа teſtantur, quæ profectò nunquam conveniſſent, ſi prima illa ſcandalis futuris ſatis obviaſſent. Dei enim eſt futura prænoſcere. Singula verò Concilia ad præſens periculum inſtantia, contra Hæreticos pugnant, non futurum propellunt. Hoc enim certum eſt. Ex quibus & illud conſtat, poſtea Concilia utiliter & neceſſariò fuiſſe conſtata, quoties neceſſitas urgeret. Nempe enim eamdem vim Eccleſiæ non ſemper ac ſimiliter adeſſe exiſtimare, Myſteria fidei tollentium eſt, maxime cùm Salvator dixerit, ſe cum illa uſque ad conſummationem ſæculi futurum. Si igitur primis ſufficienter habentibus, ad occurrendum periculis omnibus futuris, nulla poſtea neceſſitas fuiſſet Concilia cogendi: eamdem ſic quoque poteſtatem temporibus omnibus Eccleſiam habere, putandum eſt, alitérque hac libertate ſublatâ, non parva detrimenta, ſed ſummam perniciem ſequi neceſſariò, niſi liceret Eccleſiæ de Fide ſtatuere, ſcribere atque definire.*

* Id eſt, De finitionibus.

Ex quibus perſpicuum eſt, *Non adjectionem dictionis, ſed alterius Fidei conſcriptionem interdici: Eccleſiámque non ſibi ipſi, ſed hominibus ſingulis de fide ſtatuendi ademiſſe poteſtatem. Neque enim in Fidei Terminis deinceps à ſacris Conciliis quomodolibet fuiſſet adjectum, ſi ea ſe poteſtate privaſſet. Aliter enim qui iſta dicunt, eos etiam qui Nicæno Concilio convenerunt, anathemati ſubjicerent, qui non pauca Apoſtolorum Symbolo addiderunt; & eos qui poſtmodum Conſtantinopoli convenientes, & ipſi Nicæno Symbolo adjeciſſe comprobantur quædam, quædam etiam abſtuliſſe, nemine inſimulante, quia ſic viſum eſt. Nempe & reliqua deinceps Concilia adjeciſſe aliqua vel immutaſſe, quis neſciat, cùm hæ vel iſtæ neceſſitates caſúſque requirerent? Porro Conciliorum de fide ſanctiones æquè ac Symbolum ſuſcipimus, quæ in ipſo complexa continentur. Sed & cùm B. Paulus dicat: Etiamſi Angelus evangelizaverit præter id quod evangelizavi vobis, anathema ſit: Conſubſtantiale tamen Patres adjecerunt: Cùm nemo tamen*

ante illos hanc dictionem tradideris. Idcirco etiam à contradicentibus hanc non inveniri in ſacris libris arguebantur. Addiderunt tamen literæ ſenſum conferentes, & contra adverſarios conſtanter dimicantes, » *juxta Theologum Gregorium, qui ait :* Non de » verbis & nominibus pugnamus, dummodo ſyl» labæ ad eamdem intelligentiam ferant. *Et certè non propter eamdem adjectionem Pauli ſubjiciuntur anathemati. Prorsùs verò Synodus omnis pro reprehenſione blaſphemorum congregata. Fidei terminum exponit per id quod veteribus ditiones adduntur, nova dogmata reſecant. Ita enim ſe res habet. Siquidem eſſet poſſibile, ſine aliqua contradictione eorum qui communem fidem oppugnare volunt, manere Eccleſiam in antiquis principiis immotam, nulla fuiſſet neceſſitas aliquid quomodolibet adjicere, ſed ſuffeciſſet ad confeſſionem fidei compoſitum à SS. Apoſtolis ab initio Symbolum breve ſimul ac ſimplex. Quoniam verò primus Arius Dei Filium Patris eſſentiâ detrudere præſumpſit, quod in Apoſtolorum Symbolo ſcriptum apertè non fuerat, Filium ejuſdem eſſentiæ cum Patre eſſe ; cùm hujuſmodi venenum per corpus Eccleſiæ ſerperet, eâque peſtis effunderetur in plures : qui in Nicæa convenere Patres, veritatis ac Fidelium curam habentes, Symbolo alio compoſito, & conſubſtantiale addiderunt, atque ante omnia ſæcula Filium ex Patre genitum, non factum, & ex Deo vero, Deum eſſe verum, & quæ tunc adjecerunt, cùm Apoſtoli natum ſolummodo ex Patre dixiſſent.*

Erant iſta ſic, videbatúrque tunc abundè munita fides, cùm parvo poſt tempore contra Spiritûs Sancti divinitatem ſe erexit impietas.... Convenerunt Conſtantinopoli Patres, & illud, quod nunc legitur, Symbolum compoſuerunt. Cùmque Nicæni Concilii Patres ſolùm, Et in Spiritum Sanctum, *credere dixiſſent, nihilque adjeciſſent amplius, iſti, quæ plura ſunt addita, appoſuerunt de Spiritûs Sancti dominatione & deitate. In Chalcedonenſi quoque Concilio congregati, pro his veluti rationem reddentes, hos neque adjeciſſe aiunt Fidei Nicænorum Patrum, quaſi novum quippiam & varium dicentes : neque quod ab illis fuerat relictum, hoc impleviſſe, ſed illorum de Spiritu Sancto intelligentiam, contra eos qui illius dominationem auferre nitebantur, Scripturæ teſtimoniis feciſſe planiorem. Videmus autem & ipſos qui illic convenerunt, Symbolo Nicæno addidiſſe. Nam cùm illi Patri Filium Conſubſtantialem tantummodo* » *dixerint, iſti addiderunt,* Conſubſtantialem Patri » ſecundùm Deitatem, conſubſtantialem nobis ſe» cundùm humanitatem ; *Eutychis in hoc opinionem corrigentes. Et qui Epheſi primùm convenerunt, Fidei Terminum expoſuerunt, quò Dei Genitrix B. Virgo prædicatur. Virgo enim ſolummodo Beata in Symbolo appellata fuerat. Etſi enim Symbolo id adjectum non eſt, nihilominus Definitionem illam veneramur, hujuſmodi vocabulum, illiúſque ſenſum ut rectiſſimè poſitum ſuſcipientes atque confitentes...... Ex his perſpicue conſtat, eos qui auferre aliquid vel addere prohibuerunt, non adjectionem dictionis, ſed Fidei alterius editionem vetuiſſe, alioqui nullum eſſet Concilium à crimine immune.*

Multa deinde ſubdit *Manuël Calecas* de tempore & occaſione iſtius additionis, in quibus aliorum potiùs opiniones refert, quàm propriam ſtatuat. *Joannem Scylacem* Byzantinum Hiſtoricum laudat. In eam propendet ſententiam, quæ vocem illam, *Filióque*, additam Symbolo vult ad eorum errorem refellendum, qui Filii Dei majeſtatem imminuentes, à ſolo Patre Spiritum Sanctum prodire propugnabant, & ad Nicæni Concilii Symbolum quicquam addendum eſſe negabant. Cæterùm hanc additionem ſchiſmatis occaſionem fuiſſe negat, cùm tempore *S. Maximi* & Sextæ Synodi Oecumenicæ jam factam, colligatur ex

A Epiſtola illius ad Marinum. *Propterea*, inquit, *rebus urgentibus, cùm quoſdam Occidentalis Eccleſiæ hæc peſtis paulatim ac ſenſim inficeret : conveniens Synodus, ex Filio etiam Spiritum procedere, Symbolo adjecit : ad quod Romani Pontificis ſuffeciſſet auctoritas, quæ etiam Synodos reliquas roborat. Neque ſanè mirandum eſt, Romanum Epiſcopum, Eccleſiæ Principem, convocato Occidentalium Epiſcoporum Concilio illud decreviſſe. Nam ſi Provinciæ ſæpè ſingulæ Concilia celebraverunt, eiſque auctoritas derogata non eſt : multò ſanè magis hoc ille potuit cum omnibus circum ſe Epiſcopis, qui Paſtor Primus, & Eccleſiæ totius Pater, univerſaliſque Chriſtianorum* B *omnium Judex eſſe comprobatur.* Et ſi verò Synodus illa totius Occidentis celebrata non fuerit, quam *Calecas* noſter commemorat, hæc tamen additio jure fieri potuit à Romano Pontifice, conſpirantibus maximè cæteris Occidentis Eccleſiis, quarum nonnullæ etiam multò ante verba illa, *Filióque*, Symbolo inſeruerant, ut Hiſpanienſis & Gallicana.

Ad particulam, Filióque, addendam Symbolo, ſuffeciſſet Romani Pontificis Auctoritas.

Quærit poſtea *Manuël Calecas*, quid cauſæ ſit quòd iſta additio, cùm ſit antiqua, Symbolo ab Orientalibus inſerta non fuerit ? Reſpondet, *Quod debita ſubjectione ac reverentia Romano Pontifici, ejúſque Eccleſiæ, ſecundùm Eccleſiaſticas Regulas* C *redditâ, nihil ex hoc in fide vel differre, vel contra ſentire putabantur, quod etiam verè ſic erat. Deinde neceſſe non fuit, rectam & congruam de Filio & Sancto Spiritu intelligentiam habentes, cum additione Symbolum legere. Satis enim erat etiam ſine iſta legendo, non eſſe contrariæ opinionis neque putare eos qui cum iſta legerent, fidei veritate excidiſſe, illiſque unitos eſſe. Nam & poſt antiquum ſchiſma cùm rurſus utriuſque Eccleſiæ facta eſſet unio, Græcos Latini non coëgerunt Symbolum cum additione legere, vel alius Eccleſiaſticis ritibus more ſuo uti ; ſed tria ſolùm ab eis poſt factam unionem requiſita ſunt : Pri*D*mum quidem ut Romani Epiſcopi memoriam in Diptychis, hoc eſt, in Canone Miſſæ facerent. Secundum, ut univerſalem Judicem Chriſtianorum omnium putarent, ei ſecundùm antiquam Eccleſiæ conſuetudinem reverentiam reddentes. Tertium, ut Romanam Eccleſiam in Eccleſiaſticis dogmatibus Matrem Fidelium atque Magiſtram ſana ſemper fide eſſe crederent. Cætera locis ſuis manere permiſſa ſunt. Sed nunc quoque in Sicilia & ea quæ magna & antiqua Græcia dudum vocabatur, cum Græci plurimi inhabitent, Orientaliſque Eccleſiæ moribus & ritibus utantur : quia ſolùm Romanæ Eccleſiæ ſubditi ſunt, non coguntur Symbolum cum additione legere.*

Græci non coguntur Symbolum cum additione legere.

E Poſtea *Calecas* oſtendit eam additionem fuiſſe ab Eccleſia Græca in Concilio Lugdunenſi ſub *Gregorio X.* approbatam. *Communis*, inquit, *Synodus, ſive noſtris ad obedientiam priorem remeantibus, ſive de hujuſmodi additione doceri cupientibus, ſive per ſeipſos veritatem agnoſcentibus, Lugduni congregata eſt, & apertè ante plures annos conſummata. Ubi aderat quidem Romanus Pontifex per ſeipſum, illius convocationis auctor, atque cum eo quadringenti fermè Epiſcopi. Aderant autem & Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Legati, qui illorum implerent locum. Tunc igitur, ut patet ex illic ſcriptis com*F*mentariis, communiter ab omnibus eſt declaratum, Antiquiſſimam Eccleſiæ traditionem eſſe, & ad Sanctæ Trinitatis ſaluberrimam & veram fidem ſummè neceſſariam, Græcorum, Latinorúmque Doctorum æqualiter dogmate & doctrinâ roboratam, Spiritum Sanctum ex Patre & Filio ſimiliter velut ex uno principio procedere. Damnant autem & anathematizant qui tunc convenere omnes, qui deinceps duo principia conarentur introducere...... Nuſquam verò illic quiſpiam additioni indignari, ſed vera omnia, & voces, & actiones, quæ Lugduni tunc geſta ſunt : &*

qui

qui ex noſtris adfuerunt Concilio; Legatique, & Epiſcopi confeſſi, fœderati redierunt, agentes Deo gratias cum omnibus pro communi fidei concordia, quâ in prædictis tribus Capitulis ſimul conſenſerunt. Cùmque animis conjuncti eſſent, coacti non ſunt Symbolum cum additione legere; ſed, ſicut temporibus B. Maximi, ſic tunc ſe habebant res.

Ex his liquet, Florentinam Synodum in Definitione Fidei meritò additionem illius vocis, *Filióque*, ad Symbolum approbaſſe his verbis: *Definimus inſuper explicationem verborum illorum*, Filióque, *veritatis declarandæ gratiâ, & imminente tunc neceſſitate, licitè ac rationabiliter Symbolo fuiſſe appoſitum.* Legatur *Joſephi* Methonenſis Epiſcopi Reſponſio ad Libellum *Marci Epheſii* contra Florentinam Synodum, & *Gregorii* Protoſyncelli & Patriarchæ Apologia pro eadem Synodo.

Hac Diſſertatione, quâ Spiritûs Sancti Proceſſionem à Patre & Filio, contra Græcos ſchiſmaticos propugnavi, Nono Decimóque Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculo finem imponens, eidem Adorando Spiritui humillimè & qua poſſum animi devotione ſupplico, ut ſuis me donis cumulet, ut mentem illuminet, inflammet affectum, ſtudia mea regat, ſibique & Filio ac Patri ex quibus procedit, grata reddat; & Eccleſiæ utilia: Cujus in fide & unitate, atque etiam pro iis defendendis, mori velim. Supplex oro Divinam Majeſtatem tuam, Adorande Spiritus, ut hancce, quam mihi inſpiras, confirmes, ac in perpetuum conſerves voluntatem. Amen.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SÆCULI XI. ET XII. SYNOPSIS

CAPUT PRIMUM.

De Pontificibus Maximis, qui Eccleſiam Romanam & Univerſalem rexerunt XI. Sæculo, & Conciliis Romæ vel alibi, ab ipſis celebratis.

ARTICULUS I.

Joannes XVII.

De Joanne XVII. & Joanne XVIII.

IOANNES XVII. cui cognomen *Sicco*, patria Romanus, defuncto *Silveſtro II.* Tuſculanorum Comitum factione creatus eſt Pontifex VII. Idus Junii anni M. III. & Menſes dumtaxat quinque ſedit, nulla re geſta celebris, nec aliunde notus quàm ex Indicibus Vaticanis. Obiit Romæ pridie Kalendas Novembris anno M. III.

Joannes XVIII.

II. Ejus in locum eadem factione ſuffectus eſt *Joannes XVIII.* cognomento Faſanus. Is Legatum Apoſtolicum in Germaniam miſit, ad Magdeburgenſis Epiſcopi conſecrationem, *Ditmaro* teſte Lib. 5. Privilegio namque ab *Ottone Magno* illi Eccleſiæ collato cautum erat, ne ab alio quàm à Romano Pontifice illius Antiſtites conſecrarentur. Bambergenſem Epiſcopatum in Synodo Francofordienſi, agente *Henrico* Germaniæ Rege Sanctiſſimo erectum, idem Pontifex confirmavit, ut conſtat ex ejus diplomate edito à *Jacobo Gretſero* S. J. in vita *S. Henrici*. *S. Elphegum* Cantuarienſem Archiepiſcopum, Romam profectum, Pallio donavit, ut *Oſbernus* in ejuſdem Sancti Archipræſulis Vita refert. *S. Brunonem* ad Ruſſos Apoſtolum deſtinavit, qui martyrii coronam capite truncatus à Barbaris, conſecutus eſt. Hunc *Ditmarus* ejus conſanguineus & condiſcipulus commendat lib. 6. Martyrium ejus anno octavo ſupra milleſimum conſignant *Marianus Scotus* & *Abbas Urſpergenſis*. In eadem regione Eccleſiam propagavit *S. Bonifacius*, à Sede Apoſtolica pariter miſſus, martyrii gloria pariter inſignis, à *B. Petro Damiani* celebratus in Vita *S. Romualdi*, capp. 29. & 30. Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ cum Romana communionem Joannes XVIII. procuravit ac fovit, ut ejus Epitaphium, & *Petri* Antiocheni Patriarchæ ad *Michaelem Cerularium* Literæ teſtantur. Sedit annos quinque, menſes ſeptem, dies octo & viginti. *Gregorium* SS. Coſmæ & Damiani ad Micam Auream Abbatem ſanctiſſimum, Epiſcopum Cardinalem Oſtienſem, & S. R. E. Bibliothecarium creavit, ut obſervat *Ferdinandus Ughellus* in Additionibus ad *Ciaconium*.

Ad Bellilocenſis Eccleſiæ conſecrationem Legatum in Gallias non miſit Joannes XVIII. ſed ejus Succeſſor.

Petrum Romanæ Eccleſiæ Cardinalem in Gallias dicitur miſiſſe *Joannes XVIII.* Apoſtolica Legatione ornatum, rogante *Fulcone* Andegavorum Comite, ut Eccleſiam Bellilocenſis Monaſterii ab ipſo conditi conſecraret; quòd conſecrationis ritum celebrare Turonenſis Archiepiſcopus recuſaſſet, in cujus Diœceſi Monaſterium illud ſitum eſt prope Caſtrum Lucacenſe: quia *Fulconis* votum Deo gratum eſſe non poſſe conteſtabatur, niſi prædia & mancipia Eccleſiæ Turonicæ ſurrepta priùs reſtitueret. Id Glaber lib. II. Hiſtoriæ cap. IV. commemorat: qui & addit, Galliarum Epiſcopos iſtud facinus execratos eſſe: *Quoniam nimium indecens videbatur, ut is, qui Apoſtolicam regebat Sedem, Apoſtolicum primitus ac Canonicum tranſgrediebatur tenorem. Cùm inſuper multiplici ſit antiquitus auctoritate roboratum, ut non quiſpiam Epiſcoporum in alterius Diœceſi iſtud præſumat exercere, niſi Præſule, cujus fuerit, compellente, ſeu permittente.* Narrat ibidem, Eccleſiam illam ipſo Conſecrationis die, miraculo corruiſſe, ut documento eſſet, Romanum Pontificem contra Canones id ſuſcepiſſe. *Licèt namque*, inquit, *Pontifex Romanæ Eccleſiæ ob dignitatem Apoſtolicæ Sedis cæteris in orbe conſtitutis reverentior habeatur, non tamen ei licet tranſgredi in aliquo Canonici moderaminis tenorem. Sicut enim unuſquiſque*

Glaber Monachus taxatur.

Orthodoxæ

Orthodoxæ Eccleſiæ Pontifex ac Sponſus propriæ Sedis uniformiter gerit ſpeciem Salvatoris; ita generaliter nulli convenit quippiam in alterius procaciter patrare Epiſcopi Diœceſi.

Bellus locus, vulgò *Beaulieu*, O. B. in Diœceſi Turonenſi, prope Caſtrum Lucacen e vulgò *Loches*.

Verùm rem aliter geſtam eſſe quàm narret *Glaber*, nec Pontificem aliquid tentaſſe contra Canones, nec Turonenſi Archiepiſcopo repugnante factum eſſe Bellilocenſis Eccleſiæ conſecrationem, docent ipſius *Joannis XVIII.* & *Sergii IV.* Diplomata, ex Chartophylacio ejuſdem Abbatiæ deſcripta, & edita à Clariſſimis Sammarthanis fratribus Tom. IV. Galliæ Chriſtianæ, pag. 150. & 151. Ex iis, inquam, diſcimus; *Joannem* oblatum à *Fulcone* Comite Monaſterium *Bellilοci*, Sanctæ Trinitati, & SS. Cherubim atque Seraphim memoriæ devotum, ſub tuitione Romanæ Eccleſiæ ſuſcepiſſe, interdixiſſeque omnibus Epiſcopis, ne quam ibi juriſdictionem exercerent. *Ipſum locum*, inquit, Joannes XVIII. *ſub tuitione & defenſione SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, Succeſſorumque noſtrorum hujus Sanctæ Sedis Pontificum, humiliter deprecando & commendando poſuit, ut nullius dominatio Regis & Principis, ſeu Archiepiſcopi, Epiſcopi, aut cujuſcumque dignitatis perſona, præfatum Monaſterium inquietare, vel diſturbare, ſeu minuere audeat ...... Statuimus autem eidem Monaſterio Apoſtolicæ Auctoritatis privilegium, ut nullo modo ab ullo Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, ſententiam excommunicationis ſuſtineat, neque pro aliquo jure, nec Ordinatione, quamcumque moleſtiam ab eiſdem Epiſcopis cogatur ſuſtinere, ut ſit quietus idem locus ſub jure & defenſione BB. Apoſtolorum Petri & Pauli, & Pontificum ſuæ Sedis hujus in perpetuum. Quod ſi aliquis rebellis contra hanc noſtram Auctoritatem, ſcilicet Archiepiſcopus, vel Epiſcopus quicumque ipſum locum excommunicare voluerit, ipſe ſit excommunicatus, & locus iſte abſolutus in æternum.*

Privilegium Bellilocenſi Cœnobio à Joanne 18 conceſſum.

Privilegii illius inſoliti Reſcriptum *Hugonem* Archiepiſcopum Turonenſem commovit. Qui Romam accedens, ſummiſſis precibus à *Sergio IV.* Joannis Succeſſore contendit, ut Monaſterii conſecrationem ſibi juxta Canones & Juſtinianam Legem, permitteret. Sed repulſus fuit, hac exceptione quòd *Fulconi* liberum fuerit in fundo ſuo, propriaque hereditate, Monaſterium conſtruenti, Monaſterium ipſiúſque conſecrationem Romanæ Eccleſiæ conferre, quia *Cujus eſt hereditas, ipſius & conſecratio.* Quare *Hugo* acceptâ è manibus *Gregorii* Silvæ Candidæ Epiſcopi virgulâ, jus omne quod ſibi competebat, in Romanam Eccleſiam tranſtulit. *Sergius* verò *Petrum* Viterbienſis Eccleſiæ Epiſcopum in Gallias direxit, Eccleſiam illam vice ſua conſecraturum. Verba ſunt Illuſtriſſimi & doctiſſimi Archipræſulis *Petri de Marca*, hanc Hiſtoriam ex veteribus Tabulis Monaſterii Belliloci referentis, Lib. IV. *De Concordia Sacerdotii & Imperii.* Cap. VIII. Num. 11. Ita vero *Sergius IV.* in ſuo Diplomate: *Quidam Comes nomine Fulco conſtruxit quoddam Monaſterium in ſuo proprio alodio, quod & S. Petro Apoſtolorum Principi tradidit, ac noſtræ dominationi, Succeſſorûmque noſtrorum in perpetuo jure ſubmiſit: quem locum ego per memetipſum ſacrare non valens, quemdam noſtrum Suffraganeum Epiſcopum illuc direxi, ut ipſum Monaſterium vice S. Petri, ac noſtra ſacraret, ac benediceret.* Iſta conſecratio peracta eſt anno M. X. ut teſtatur Chronicon Turonenſe. Ex quibus Monumentis emendandi ſunt doctiſſimi Cardinalis *Baronii* Annales, hiſtoriam illam, quam ex ſolo *Glabro* memorat, ad *Joannem* illum Pſeudopontificem referentis, qui per factionem *Creſcentii* Schiſmate excitato adverſus

Sergius IV. miſit Legatum in Gallias ad illam Eccleſiæ conſecrationem.

Gregorium V. Romanam ſedem invaſit anno 996. Sed corrigendus præcipuè *Glaber* qui ſe Juris ac veræ Theologiæ haud ſatis peritum oſtendit, cùm Romanum Epiſcopum in aliorum Præſulum Diœceſibus munia Epiſcopalia exercere non poſſe aſſerit, niſi ipſis permittentibus. Longè aliter & veriùs ſenſit *S. Bernardus*, ad Eugenium ſcribens: *Tu poteſtate Petrus, unctione Chriſtus .... Sunt & alii gregum Paſtores ..... Habent illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos: Tibi univerſi crediti, uni unus. Non modò ovium, ſed & Paſtorum tu unus omnium Paſtor. Paſce oves meas, inquit. Quas? Illius, vel illius populos civitatis, aut regionis, aut certi Regni? Cui non planum eſt non deſignaſſe aliquas, ſed aſſignaſſe omnes? Nihil excipitur, ubi diſtinguitur nihil.* Si quas tamen exercet in aliorum Epiſcoporum, jure divino etiam inſtitutorum, Diœceſibus functiones, ſecundùm Canones obire debet. Nam, *Si ſua unicuique Epiſcopo juriſdictio non ſervatur, quid aliud agitur, niſi ut per nos, per quos Eccleſiaſticus cuſtodiri debet ordo, confundatur?* (inquiebat S. Gregorius.) *Glabro* Monacho multa alia opponi poſſent, quæ non ſunt hujus loci: ſatis erit addere *Joannis Gerſonis* Academiæ Pariſienſis Cancellarii verba, in ipſo Opuſculo quod inſcripſit, *De Auferibilitate Papæ*, Conſideratione VIII. *Nullam aliam politiam inſtituit Chriſtus immutabiliter Monarchicam & quodammodo Regalem, niſi Eccleſiam. Et oppoſitum ſentientes de Eccleſia, quòd fas eſt eſſe plures Papas, aut quòd quilibet Epiſcopus eſt in ſua Diœceſi Papa, vel Paſtor ſupremus æqualis Papæ Romano, errant in fide & unitate Eccleſiæ contra Articulum illum: Et unam Sanctam &c. Et ſi pertinaces maneant, judicandi ſunt Hæretici, ſicut Marſilius de Padua, & quidam aliorum.* Hæc obiter dixiſſe ſufficit, ne ultra Hiſtoriæ metas divagemur.

Romanus Pontifex in aliorum Epiſcoporum Diœceſibus munia Epiſcopalia ubique Chriſtianarum gentium exercere poteſt.

Lib. II. de conſiderat.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 6. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papa poteſt munia Epiſcopalia exercere in aliena Diœceſi, cum limitatione tantùm, nempe juxta Canones.*

R. Meam erga Sedem Apoſtolicam obſervantiam, & de Romani Pontificis Primatu integerrimam fidem eo loci demonſtro *Corrigendus (inquam) præcipuè Glaber qui ſe juris ac veræ Theologiæ haud ſatis peritum oſtendit, cùm Romanum Epiſcopum in aliorum Præſulum Diœceſibus munia Epiſcopalia exercere non poſſe aſſerit, niſi ipſis permittentibus. Longè aliter & veriùs ſenſit S. Bernardus ad Eugenium ſcribens*, &c. Rectè autem addidi, quod argumenti neceſſitas poſtulabat: *Si quas tamen exercet in aliorum Epiſcoporum, jure etiam divino inſtitutorum, Diœceſibus functiones, ſecundùm Canones obire debet. Nam* SI SUA UNICUIQUE EPISCOPO JURISDICTIO NON SERVATUR, QUID ALIUD AGITUR NISI UT PER NOS, PER QUOS ECCLESIASTICUS CUSTODIRI DEBET ORDO CONFUNDATUR? (inquiebat S. Gregorius.) Ampliſſimæ Romanorum Pontificum poteſtati & Auctoritati nullos alios limites præfigo, quàm quos ipſi Pontifices Sanctiſſimi præfixerunt.

ARTICULUS II.

Sergius IV.

De Sergio IV. & Benedicto VIII.

Sergius IV. nomen mutat.

I. J*Oannis VIII.* poſt unius menſis & dierum tredecim Interpontificium, legitimis ſuffragiis ſuffectus eſt *Petrus*, Bucca Porci cognominatus, pridie Kalendas Septemb. anno nono ſupra milleſimum. Ob Principis Apoſtolorum reverentiam, potiùs quàm ob cognominis fœditatem; quod nonnullis viſum eſt, nomen mutavit, ac *Sergium IV.* ſe appellari voluit. Litem inter *Libentium* Hamaburgenſem Archiepiſcopum, & *Bernarium* Epiſcopum Verdenſem, de finibus Diœceſeon, ſecundùm *Libentium* judicavit, ut ſcribit *Adam* Bremenſis Canonicus Lib. 1. Hiſtoriæ Cap. xxiii. & Lib. 2. Cap. 32. Sub ejus Pontificatu Romæ in quadam Eccleſia oleum miraculo ſcaturiiſſe, ex quo vas impletum ad Henricum Germaniæ Regem miſſum eſt, teſtatur *Ditmarus* Lib. vii. Obiit optimus Pontifex anno duodecimo ſupra milleſimum incunte; cùm annos duos, menſes octo, & dies tredecim ſediſſet, ut conſtat ex ejus Epitaphio, quod *Baronius Cardinalis*, deſcripſit. Ordinis Benedicti Monachum fuiſſe ſcribit Ciaconius noſter.

Benedictus VIII. Schiſma.

II. *Sergio IV.* canonica electione ſucceſſit *Benedictus VIII.* adversùs quem *Gregorius* quidam in Sedem Apoſtolicam intruſus, legitimum Pontificem expulit. Ad *Henricum* Germaniæ Regem confugit *Benedictus.* Religioſiſſimus Princeps collecto exercitu Romam properavit, præmiſſo ante ſe, cùm numeroſo & honorifico comitatu, Pontifice. Imminente Regis adventu territus Antipapa, ex Urbe aufugit, *Benedictus* receptus in Sedem eſt. Is *Henrico* Regi cum omnibus Urbis Ordinibus proceſſit obviam, eique globum aureum gemmis diſtinctum, Crucis figura deſuper ornatum, novum Imperii inſigne obtulit, quod Principi documento eſſet, non aliter eum imperare debere, quàm ut Crucis vexillo protegi dignus haberetur. Auguſtum munus ad Monaſterium Cluniacenſe in Gallias miſit pius Princeps, ab illis aſſervari volens, *qui pompis mundi calcatis, Crucem expeditius ſequebantur Salvatoris*: ut refert *Glaber* ad finem Lib. 1. Hiſtoriæ anno M. XIII. Anno ſequenti, VI. Kalendas Martii, Dominica die, *Henricum* Regem à Senatoribus Romanis XII. in Baſilicam S. Petri deductum, *Benedictus VIII.* Imperatorem inauguravit, cùm antea fidem ſuam ad Eccleſiæ Romanæ defenſionem obſtrinxiſſet, ut teſtatur *Ditmarus*, Chronici Lib. VII. *Antequam*, inquit, *introduceretur, ab eodem interrogatus ſi fidelis vellet Romanæ Patronus eſſe & Defenſor Eccleſiæ, ſibi autem, ſuiſque Succeſſoribus per omnia fidelis, devota profeſſione reſpondit.* Coronavit unà Pontifex *Cunegundem* Henrici caſtiſſimam conjugem. Saracenos, Statûs Eccleſiaſtici litora infeſtantes, indicto bello fugavit Pontifex magnanimus. Græcos qui in Apulia graſſabantur, miſſo contra illos *Rodulfo* Normanno, debellavit Anno M. XVIII. De præclaris Normannorum in Italia facinoribus, ad Eccleſiæ Imperiique defenſionem, legantur *Glaber* Lib. III. Hiſtoriæ Cap. 1. *Leo Oſtienſis* Lib. II. Chronici Caſſinenſis Cap. XXXVIII. *Gaufredus Malaterra*, & *Alexander* Celeſinus Abbas.

Benedictus VIII. Henricum Pium Germaniæ Regem Imperatorem coronat.

In Germaniam profectus *Benedictus VIII.* ut Henricum Imperatorem ad ferendas contra Græcos ſuppetias hortaretur; varias ibi conſecravit Eccleſias, ac Bambergenſem Epiſcopatum confirmavit. Imperator, in grati animi vicem, Bambergam, Romanæ Eccleſiæ cum omnibus juribus contulit: quàm à *Leone IX.* redemit Henricus III. dato pro ipſa Benevento, ut *Leo Oſtienſis* Lib. 2. Cap. 47. commemorat. Judæos qui Chriſti Salvatoris imaginem die Paraſceves deluſerant, capite plecti juſſit; ut iratum numen ſacrilegorum ſupplicio placaret. Sanctiſſimos viros *Odilonem* & *Romualdum* in primis coluit. Henrico Imperatore ſuadente, Symbolum in ſacris Miſſarum ſolemniis in Romana Eccleſia cani juſſit, quod antea factum non fuerat. Cur ea conſuetudo Romæ inſtituta non eſſet; rationem reddiderunt Imperatori Cleri nobiliſſimi Principes; quòd Romana Eccleſia nulla unquam hæreſi fœdata fuiſſet, ſicut aliæ, quibus propterea neceſſe fuerat Fidei Symbolum ſæpiùs cantando frequentare. Ita refert *Berno* Augienſis Abbas Lib. de Rebus ad Miſſam ſpectantibus, Cap. 2. *Guidonem* Aretinum, Monachum, Muſicæ peritiſſimum, qui novam ediſcendi cantus methodum per Notas, *Ut, Re, Mi, Fa, Sol, La*, invenit, librúmque de Muſica edidit, quem inſcripſit *Micrologum*, Romam vocavit *Benedictus VIII.* ut Clerum facilem cantûs rationem edoceret. Hujus rei teſtis ipſe *Guido* in Epiſtola ad Michaëlem Monachum, quam *Baronius* ad annum 1022. exhibet. Robertum Regem Chriſtianiſſimum ad limina *S. Petri* voti causâ profectum, congruo, tantæ Majeſtati honore ſuſcepit: ab eóque & Aulæ ipſius Proceribus, necnon à Monachis quos miſerat *Odilo* ſanctus Cluniacenſium Abbas, de invaſionibus & deprædationibus bonorum Cluniacenſis Cœnobii certior factus; invaſores nominatim diris devovit, eorúmque excommunicationem à Galliarum Epiſcopis confirmari juſſit, atque promulgari: declarans Cluniacenſe Monaſterium, agente *Vuillelmo* Aquitanorum Duce cum Romano Pontifice, cum Imperatore, & Regibus Francorum atque Burgundionum, ita ab omni ſubjectione cujuſlibet perſonæ, ſive Regis, ſive Epiſcopi, ſive Comitis, liberum factum eſſe, *Ut nulli aliquid debeat, niſi Deo, & Sancto Petro, & Sedis Apoſtolicæ Summo Præſuli.* Iſta conſtant ex Epiſtola *Benedicti VIII.* ad Epiſcopos Burgundiæ, Aquitaniæ, & Provinciæ. Romæ Concilium habuit anno 1015. è cujus Actis unum ſupereſt Privilegium Cœnobio Fructuarienſi collatum, quod exhibet *Ferdinandus Ughellus* Tomo II. Italiæ Sacræ pag. 996.

Symbolum in Miſſa cani juſſit in Eccleſia Romana.

Nova cantum ediſcendi methodus.

Robertus Rex Chriſtianiſſimus à Benedicto VIII. Romæ ſuſceptus.

Cœnobii Cluniacenſis immunitas.

Concilium Romanum.

Aliud Ticini celebravit; quo anno incertum: in quo adversùs Clericos incontinentes, eorúmque concubinas, & filios, Leges latæ. Eccleſiæ dedecus, & bonorum Eccleſiaſticorum ſecutam ex Clericorum libidine dilapidationem, gravi ac luculenta oratione Pontifex expoſuit. Tum Canones ſeptem promulgavit. Primo ſanxit, ne quis è Clero uxorem aut concubinam admitteret, ſub pœna depoſitionis. Secundo, ne Epiſcopus cum aliqua femina habitet, alioqui concordantibus Eccleſiaſticis mundaniſque Legibus, exauctoretur. Tertio, Ut filii Clericorum ex quacumque muliere, quomodocumque ipſis conjuncta geniti, cum omnibus bonis per manus cujuſcumque acquiſitis, Eccleſiæ in perpetuum ſervi ſint. Quarto, Ut nullus Judex ipſos in libertatem aſſerat, ſub pœna anathematis. Quinto, ne ſervi Eccleſiæ aliquid per manus aut nomen alicujus liberi hominis acquirant, ſub pœna verberum & carceris, donec Eccleſia Inſtrumenta & Contractus receperit. Sexto, Ut ille qui nomen ſuum Eccleſiæ ſervo commodavit, ſeu per cujus manus Eccleſiæ ſervus quidpiam acquiſivit, aut Eccle-

Concilium Ticinenſe.

Summa Canonum.

ſiam indemnem præſtet, aut furum & ſacrilegorum maledictionem pœnáſque ſubeat. Septimo, Judices aut Tabelliones, qui Chartas & Inſtrumenta ſcripſerint acquiſitionis à ſervis Eccleſiæ factæ ſub alieno nomine, anathemate plectit. Subſcripſere Synodo, poſt Summum Pontificem, Archiepiſcopus Mediolanenſis, & alii quinque Epiſcopi. His Canonibus vim & Auctoritatem publicæ Legis per omnes ditiones ſuas addidit rogatus à Pontifice & Synodo *Henricus* Imperator.

Abſolutionem ab Excommunicatione fraude à ſe extortam Benedictus VIII. irritam declarat.

Pontium Arvernenſem Comitem, à *Stephano* Arvernenſi Epiſcopo excommunicatum, cùm abſolviſſet *Benedictus VIII.* apud ipſum ea de re Epiſcopus conqueſtus eſt. Reſpondit Pontifex, Excommunicationem illam ſibi ignotam fuiſſe, de qua ſi certior ab ipſo factus fuiſſet, non ſolùm Comitem repuliſſet, ſed etiam Epiſcopi ipſius auctoritatem firmando, excommunicationem aggravaſſet. Ideo abſolutionem fraude extortam in irritum miſit, ſic ad Stephanum ſcribens: *Debueras mihi, antequam illa morbida ovis Romam veniret, ejus cauſam tuis innoteſcere apicibus: & ego eam omni modo abjicerem, tuámque firmando Auctoritatem, cum Anathematis ictu repercuterem.*

Coëpiſcoporum adjutorem & conſolatorem ubique terrarum ſe fore profitetur.

Profiteor quippe omnibus Conſacerdotibus meis ubique terrarum, adjutorem me & conſolatorem potiùs eſſe, quàm contradictorem. Abſit enim Schiſma à me & à Coëpiſcopis meis. Itaque illam pœnitentiam & abſolutionem, quàm tuo excommunicato ignoranter dederam, & ille fraudulenter accepit, irritam facio & caſſam, ut de illa nihil aliud ſperet quàm maledictionem, quoad ſatisfactum tu juſtè abſolvas. Hæc Epiſtola inſerta eſt Actis Concilii Lemovicenſis II. anno M. XXXI. celebrati.

Obiit *Benedictus VIII.* tertio Kalendas Martii, anno M. XXIV. cùm annos duodecim Eccleſiam optimè rexiſſet. Ad S. Petri ſepultus eſt. Pœnis Purgatoriis expiatum, & *S. Odilonis* Cluniacenſis Abbatis interceſſione, Germanique fratris in Sede Apoſtolica Succeſſoris eleemoſynis liberatum, *B. Petrus Damiani* in Vita *S. Odilonis*, & in Epiſtola ad *Nicolaum II.* Ponticem Maximum memoriæ prodidit.

Scholion.

Ad hunc Articulum, pag. 11. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Refert Pontificem ex errore ſolùm excommunicatum ab Epiſcopo abſolviſſe; quod ubi Pontifex didicit, ſe excuſavit, quia id neſciebat.* „Hinc, inquiunt Cenſores, inferre intendit Alexander, quòd non poteſt nec debet abſolvere excommunicatum ab Epiſcopo in ſua Diœceſi, quia hoc eſſet facere Schiſma?

„R. Pontium Arvernenſem Comitem à Stephano Arvernenſi Epiſcopo excommunicatum, cùm abſolviſſet „Benedictus VIII. apud ipſum ea de re conqueſtum „eſſe Epiſcopum obſervavi. Reſpondiſſe verò Summum „Pontificem, Excommunicationem illam ſibi ignotam „fuiſſe, de qua ſi certior ab illo factus fuiſſet, non „ſolùm Comitem repuliſſet, ſed etiam Epiſcopi Auctoritatem firmando, Excommunicationem aggravaſſet. „Ideo Abſolutionem fraude extortam in irritum miſit. His concepta verbis eſt obſervatio mea. Hiſtoriæ caput eſt, quod probo ex ipſa Benedicti VIII. Epiſtola ad Stephanum Arvernenſem Epiſcopum. Hinc non infero nec inferre intendo, quod inferre me velle divinant Religioſi Cenſores, ſed rem geſtam ſimpliciter enarro.

ARTICULUS III.

De Joanne XIX.

BEnedicto VIII. ſtatim ſuffectus eſt *Joannes XIX.* germanus ejus frater, Anno M. XXIV. pridie Kalendas Martii, Tuſculanorum Comitum factione, cùm laïcus eſſet, ut *Glaber* ſcribit lib. IV. cap. 1. Unde falſus eſt *Ciaconius*, qui ipſum ex Epiſcopo Portuenſi creatum Pontificem ait. Ipſum largitione pecuniæ in Sedem Apoſtolicam adrepſiſſe, fama fuit, ut ex eodem *Glabro* conſtat. Græci miſſa ad ipſum Legatione Conſtantinopolitanam Eccleſiam *Univerſalem*, aſſentiente Romana, dici contenderunt. Quibus cùm id concedere moliretur, Literis Gallicanorum Præſulum, ac præcipuè *Vuillelmi* Abbatis S. Benigni *Divionenſis*, & *Richardi* Abbatis *S. Vvintoni* Virdunenſis, deterritus eſt. Literas *Vuillelmi*, quibus & ad Eccleſiaſticæ Diſciplinæ acrius ſtudium Pontificem hortatur, deſcribit *Glaber Rodulfus* lib. IV. Hiſtoriæ cap. 1. Has ceu glorioſum Eccleſiæ Gallicanæ monumentum exhibeo.

Gallicani Præſules & Abbates Joannem XIX. deterrent ne Conſtantinop. Epiſcopo titulum Univerſalis concedat.

Gratiâ Dei & Reverentiâ B. Apoſtolorum Principis Petri, Sedium in orbe terrarum excellentiſſimo, indepto Papa Joanni, Vuillelmus Crucis Chriſti Servus, Sedem Judicii cum Apoſtolis, & Regni coronam.

Magiſtri gentium dictis inſtruimur, ſeniorem non increpandum. Idem tamen aliàs dicit: „Factus ſum „inſipiens, vos me coëgiſtis. *Idcirco igitur filiationis diligentiâ hortamur communem veſtram Paternitatem, qualiter in uno imitemini cogitationes hominum providentem Dominum Salvatorem, ut dicatis ad aliquem vobis unanimem, quemadmodum ipſe Petro;* „Quid dicunt homines de me? *Si verò reſponſum illius ex fide fuerit, animadvertite qualiter ſonuerit: Si autem clarè, cuſtodite, ne obfuſcetur. Si verò obſcurè, Lux mundi oranda eſt, qualiter ita fulgeatis, ut univerſis in gremio Eccleſiæ conſtitutis ad viam mandatorum Dei gradiendam lumen præbeatis. Sed eſt fama rei, quæ nuper erga nos accidit, de qua quis audiens non ſcandalizatur, noverit ſe longè ab amore ſuperno diſparari. Quoniam licet poteſtas Romani Imperii, quæ olim in orbe terrarum Monarches viguit, nunc per diverſa terrarum innumeris regatur Sceptris: Ligandi, ſolvendique in terra & in cælo poteſtas, dono inviolabili incumbit Magiſterio Petri. Atque iſta idcirco diximus, ut animadvertatis, non aliter Græcis quàm cenodoxia hujuſce quam audivimus, apud vos requirere impetraviſſe. De cætero quoque optamus, uti Univerſalem decet Antiſtitem, vos acrius in correctione ac Diſciplina Sanctæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ vigere, æternéque ac feliciter valere.* De eadem Legatione legendum Hugonis Flaviniacenſis Chronicum ad annum M. XXIV.

Ad hunc Pontificem ſcripſit *Fulbertus* ſanctiſſimus Carnotenſium Epiſcopus Epiſtolam XXII. adversùs *Rodulfum* Comitem, qui res Eccleſiæ Carnotenſis invaſerat, & Clericum interfecerat; Quamobrem fuerat à *Fulberto* excommunicatus. Romam verò contendebat ut communioni à Summo Pontifice reſtitueretur, nulla exhibita ſatisfactione. Quod ut impediret Sanctus Antiſtes & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudioſiſſimus, ad *Joannem XIX.* hanc Epiſtolam dedit. *Corradum* Imperatorem, poſt mortem *S. Henrici* electum, Romæ coronavit, cùm ei Comum uſque magnifico apparatu occurriſſet. Id factum anno 1026. ipſa die Dominicæ Reſurrectionis, teſtantur *Glaber Rodulfus* in Præfatione Lib. IV. Hiſtoriæ & Auctor Vitæ *S. Gothardi* Hildeſeimenſis Epiſcopi apud *Surium*, & *Bollandi* Continuatores ad diem

Corradi Imperatoris coronatio.

Digitized by

diem IV. Maii. *S. Martialis* Apoſtolatum aſſeruit, Eccleſiæque Lemovicenſis traditionem de illius à *S. Petro* miſſione approbavit, data ad *Jordanum* Lemovicenſem, cæteróſque Galliarum Epiſcopos Epiſtola. Obiit VI. Idus Novembris anni Domini M. XXXIII. cùm annos novem & menſes octo ſediſſet.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 12. Edit. primæ, Religioſi Cenſores has velut meas Propoſitiones notant. *Joannes Decimus-nonus pecuniâ Pontificatum acquiſivit.... Deinde volens dare Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ titulum Eccleſiæ univerſalis, à Gallis deterretur, à quibus etiam monetur ne ſit obſervator Canonum.*

R. Joannem Decimum-nonum pecuniâ Pontificatum acquiſiviſſe non ſcripſi, ſed hujus rei famam increbuiſſe, ut refert Glaber. Si mendacem hanc famam fuiſſe aliquo argumento probare potuiſſem, illud non prætermiſiſſem. Cùm nullum ſuppeteret, rem in ancipiti reliqui. Addidi aliud obſervatione dignius, Hunc Pontificem Literis Gallicanorum Præſulum, ac præcipuè *Vuillelmi* Abbatis S. Benigni Divionenſis, & *Richardi* Abbatis S. Vvitoni Virdunenſis deterritum fuiſſe, ne Conſtantinopolitanam Eccleſiam *Univerſalem* appellari permitteret, quod Græcorum ambitioſæ petitioni jam erat conceſſurus. Res eſt meri facti & hiſtoriæ. Facti veritas conſtat ex *Glabro Rodulfo*, qui & *Vuillelmi* Abbatis literas refert Lib. IV. Hiſtoriæ, Cap. I. Has fideliter deſcripſi, geſtam narrari, memoriâque dignam, nihil finxi: quorſum ergo animadverſione Cenſoria me vexant Religioſi Viri?

ARTICULUS IV.

De Benedicto IX. & Gregorio VI.

Benedictus IX. pravus Pontifex.

I. JOanni XIX. anno M. XXXIII. ſubſtitutus eſt ejus nepos *Benedictus IX.* Alberici Tuſculani Comitis filius, decem annorum adoleſcens, pravæ indolis, & ſtatim atque pubertatem attigit, in libidines effuſus; non legitimis comitiis, ſed patris factione, tyrannide, & pecunia, ut *Glaber* Lib. IV. Hiſtoriæ Cap. V. ſcribit. Monſtrum iſtud, & alia quædam, paſſa Eccleſia eſt gemens & oppreſſa, & Pontificem ſolo nomine *Benedictum* coluit, ut majus malum, ſcilicet ſchiſma, vitaret. *S. Odilonem*, Clero & Plebe poſtulante, Lugdunenſem Archiepiſcopum creavit, miſitque ad eum Pallium & annulum: ſed ampliſſimam Dignitatem conſtantiſſimè recuſavit Abbas ſanctiſſimus, teſte *Glabro Rodulfo* Lib. V. Cap. IV. Mediolanenſem Archiepiſcopum, adversùs Imperatorem perduellem excommunicavit. (Ex *Ottone Friſingenſi* lib. 6. cap. 31.) *Simeonem* Anachoretam apud Treviros incluſum, eodem, quo è vita migravit, anno in Sanctorum numerum retulit anno M. XXXVII. ut aſſerit *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi. Vitam *S. Simeonis* ab *Evervino* Abbate ſcriptam apud *Surium* ad diem I. Junii legere eſt. Apud *Benedictum IX.* Eccleſia Polonica per legatos conqueſta eſt de *Buzetiſlai* Bohemorum Ducis ſacrilegio, qui Gneſnenſem Eccleſiam fuerat deprædatus, ſacra vaſa jure belli ſibi vindicans, *Severo* Pragenſium Archiepiſcopo approbante. Cardinales quidam muneribus corrupti Pontificem à ferendo in ſacrilegos prædones anathemate deterruere, Bohemorum Legatis reſtitutionem Ducis & Epiſcopi nomine promittentibus, ut *Longinus* Hiſtoriæ Polonorum Scriptor commemorat. Afflictis & pene deſperatis Poloniæ rebus, cùm nullus præſto eſſet, qui labentem Rempublicam ſuſtineret, Regni Ordines Legationem ad Sedem Apoſtolicam decrevere, ut *Caſimirum* Principem, Regni legitimum heredem, qui vitam Monaſticam apud Cluniacenſes

Benedictus IX. Caſimirum Poloniæ Principem, Cluniacenſem Monachum à votis abſolvit.

profeſſus fuerat, jamque Diaconus erat ordinatus, Profeſſionis Monaſticæ vinculis ſolutum, Regem impetrarent. Eorum votis annuit *Benedictus. IX. Caſimirum* à votis abſolvit, eíque ducendæ uxoris fecit poteſtatem; ea conditione ut ad perennem beneficii à Sede Apoſtolica accepti memoriam, Poloni Nobiles uſualem nummum Sedi Apoſtolicæ quotannis viritim ſolverent; caput Monachorum inſtar tonderent, & in præcipuis Chriſti & Virginis Deiparæ Solemnitatibus panno lineo albo in Stolæ modum pendente, cervicem exornarent. Teſtis eſt hujus facti *Longinus*, Rerum Polonicarum Scriptor accuratus.

Schiſma.

Annos decem & ampliùs ſederat *Benedictus IX.* cùm Romani vitam ejus diſſolutam averſati, *Ptolomæi* favore Conſulis, ipſum ejecerunt; ac *Joannem* Sabinenſem Epiſcopum in Cathedram Apoſtolicam intruſere, qui malis artibus & pecunia ſibi ad ſummam Dignitatem aditum aperuit. Nomen ſibi ſumpſit *Silveſter III.* Antipapam poſt tres menſes *Benedictus IX.* Tuſculanorum Comitum auxilio depulit. Interim Pontificatus inſignia uſurpavit tertius quidam, *Joannes* Archipreſbyter Romanus, ut *Leo Oſtienſis* lib. 2. Chronici Caſſinenſis cap. 80. ſcribit.

Gratianus Preſbyter tribus Pontificatum gerentibus ceſſionem pactâ pecuniâ perſuadet.

II. Schiſma ſedavit *Gratianus* religioſius Preſbyter, ceſſionem tribus Pontificatum gerentibus pactâ pecuniâ perſuadens. *Benedicto* Angliæ reditus relicti, qui ut genio liberiùs indulgeret, in paternas ædes ſe recepit, ut ex *Leone Oſtienſi*, & *Ottone Friſingenſi* conſtat lib. VI. cap. XXXII. ita ſcribente: *Circa idem tempus pudenda confuſio Eccleſiæ Dei in urbe Roma fuit, tribus ibi Invaſoribus, quorum unus Benedictus dicebatur, Sedem illam ſimul occupantibus, atque ad majoris miſeriæ cumulum diviſis ſimul cum reditibus Patriarchis, uno ad S. Petrum, altero ad Sanctam Mariam Majorem, tertio, id eſt, Benedicto, in Palatio Lateranenſi ſedente flagitioſam & turpem vitam, ut egomet in Urbe, Romanis tradentibus audivi, duxere. Hunc miſerrimum ſtatum Eccleſiæ religioſus quidam Preſbyter Gratianus nomine videns, Zelóque pietatis Matri ſuæ compatiendo, animadvertens, præfatos viros adiit, eiſque à Sede Sancta cedere pecunia perſuaſit, Benedicto reditibus Angliæ, quia majoris videbatur Auctoritatis eſſe, relictis.* Sed & *Bartholomæum* Abbatem Cryptæ Ferratæ ſanctiſſimum *Benedicto* ceſſionem perſuaſiſſe, eíque pœnitentiæ agendæ fuiſſe auctorem, Acta ejus teſtantur: ſed pœnitentiam ipſum non egiſſe ex eo compertum eſt, quòd Sedem Apoſtolicam mortuis *Clemente II.* & *Damaſo II.* rurſus invaſerit, ejúſque æterna damnatio ſupernis viſionibus ſit revelata, ut refert *B. Petrus Damiani* coævus Auctor Opuſculo XIX. Cap. III.

Gregorius VI.

II. Depulſis Pſeudopontificibus, Romanus Clerus *Gratianum* Preſbyterum, tanquam *Eccleſiæ Liberatorem*, in Summum Pontificem elegit; qui nomen ſibi ſumpſit, *Gregorius VI.* ut refert *Otto Friſingenſis* loco ſupra laudato. Statum Eccleſiæ reformavit: Sicarios ac prædones, qui Romæ & in vicinis regionibus circumquaque graſſabantur, utroque gladio coërcuit, Eccleſiæque poſſeſſiones recuperavit. Ejus religionem ac ſeveritatem *Glaber* loco laudato, & *Vuillelmus Malmeſburienſis* Lib. II. de Geſtis Regum Anglorum, cap. XIII. commendant. Hunc *Virum religioſiſſimum ac ſanctitate præcipuum* Glaber vocat: *Cujus videlicet bona fama, quidquid prior fœdaverat, reformavit.* Annos duos & menſes octo ſedit *Gregorius VI.* plurimis contra ejus electionem velut ſimoniacam muſſitantibus, quod ad quietem Eccleſiæ redimendam certos reditus Pſeudopontificibus aſſignaſſet, ut

Gregorii VI. electio in ſimoniæ ſuſpicionem vocata.

 dignitatis

dignitate cederent : Ad quorum ceſſionem hoc medio procuratam ejus electio fuerat conſecuta. Anno autem Chriſti M. XLVI. *Henricus III.* Germaniæ Rex in Italiam venit : cui obviàm profectus *Gregorius*, ab ipſo primùm honorificè ſuſceptus eſt. Sed paulò poſt Synodo apud Sutrium coacta circa Natale Domini, *Gregorio* ſuaſit Henricus ut ſe Pontificatu abdicaret ob Simoniæ ſuſpicionem. *Apud Sutrium Synodo acta*, inquit, *Hermannus* coævus Auctor, *cauſáque erroneorum Pontificum diligentius ventilata, Gratianum Papam convictum Baculo Paſtorali privavit.* Revera tamen *Gregorium*, nec lata ſententia exauctoratum fuiſſe, nec eo repugnante fuiſſe habitam Sutrinam Synodum, ſed illi præfuiſſe, tandémque ipſum cauſa ventilata ſponte ſe abdicaſſe, *Leo Oſtienſis* teſtatur Lib. II. Chronici Caſſinenſis, Cap. LXXX. ubi de *Henrico* Rege ita ſcribit : *Cupiens Sedem Apoſtolicam hujuſmodi purgare maculis, Sutri reſtitit : & ſuper tali tantóque negotio deliberaturus, univerſale ibi Epiſcoporum Concilium fieri ſtatuit. Igitur ad ejus Imperium congregata illic Epiſcoporum, Abbatum, Religioſorúmque Virorum grandi multitudine, Romanum quoque Pontificem, qui Concilio præeſſet, invitat. Quid multa? Concilio habito, Synodicis Canonibus atque Sententiis Gregorius ſimoniacus probatus, ſponte ſua deſiliens, Pontificalibus ſe Inſulis exuit : & humi proſtratus, temeratæ dignitatis veniam ſibi humiliter petiit. Hoc facto Imperator exultans, Romam cum omnibus ipſius Concilii Epiſcopis venit : & in Eccleſia B. Petri Apoſtoli congregato Clero Populóque Romano, quid Sutri geſtum eſſet, exponit. Dehinc de ordinando Pontifice Romanæ Eccleſiæ tractare communiter cœpit.* Favet etiam *Otto Friſingenſis* lib. VI. cap XXXII. *Collecto*, inquit, *Epiſcoporum Conventu, à Pontificatu pro notâ Simoniæ cedere perſuaſit.* Clemens II. ejus ſucceſſor, in Literis ad Eccleſiam Bambergenſem, ſcribit, Henricum Imperatorem, *expulſis tribus illis, quibus idem nomen Papatus rapina dederat* (quorum unus erat Gregorius) ſuam mediocritatem eligi voluiſſe. Ipſum tamen Eccleſia ſecutis temporibus, inter legitimos Pontifices numeravit, Sutrina Synodo inſuperhabita, ejúſque Diſcipulus *Hildebrandus* ſanctiſſimus Pontifex, *Gregorius VII.* appellari voluit, ut hac appellatione ſua illius Pontificatum ceu legitimum approbaret. Qua de re ita ſcribit *Otto Friſingenſis* loco laudato : *Hunc Gratianum Alpes tranſcendentem, ſecutum fuiſſe tradunt Hildebrandum, qui poſtmodum Summus Pontifex factus, ob ejus amorem, quia de catalogo Pontificum ſemotus fuerat, ſe Gregorium VII. vocari voluit : & ſicut in Lucano habes :*

» *Victrix cauſa Diis placuit, ſed victa Catoni :*

Ita & huic Hildebrando, qui ſemper in Eccleſiaſtico rigore conſtantiſſimus fuit, cauſa iſta, in qua ſententia Principis & Epiſcoporum prævaluit, ſemper diſplicuit.

In Germaniam ductus eſt ab *Henrico III. Gregorius* exauctoratus Pontifex, ne ipſo præſente, aliquid novandi Romanis daretur occaſio, ut teſtatur *Gregorius VII.* in Synodo Romana anni M. LXXX. Unde veniunt in ſuſpicionem falſitatis quæ de ejus obitu, & de Januis *S. Petri* Romæ ſponte reſeratis, ut dignus Pontificum ſepultura probaretur, narrat *Vuillelmus Malmeſburienſis* lib. II. De Geſtis Regum Anglorum, cap. XIII. & poſt eum *Platina* & *Ciaconius*; quorum poſtremus *Leonem Marſicanum* in Chronico Caſſinenſi, hujus miraculi teſtem falsò appellabat. Duæ leguntur *B. Petri Damiani* ad *Gregorium VI.* Epiſtolæ. Ex altera diſcimus, quàm depravati eſſent tunc temporis mores Clericorum. Siquidem illos ad Epiſcopatum promovere neceſſe erat, non qui abſolutè digni eſſent, ſed qui minùs indigni. *Noverit beatitudo veſtra*, inquit, *quia pro peccatis noſtris Clerici digni Epiſcopatus Officio in noſtris partibus non inveniuntur : Omnes enim quærunt quæ ſua ſunt, & non quæ Jeſu Chriſti. Avaritiæ quippe & elationis igne ſuccenſi, ambiunt quidem ad Sacerdotium promoveri, ſed non ſtudent digni Sacerdotio fieri. Præeſſe inhiant, prodeſſe non curant. Veruntamen pro qualitate temporis & penuria perſonarum videtur mihi hic Archipreſbyter poſſe ad Epiſcopatus apicem provehi, ſi veſtræ Sanctitatis id decernat Auctoritas: excepto, quòd avaritiâ honoris æſtuat, conſcendere ad Paſtoralis officii culmen anhelat. Hoc autem veſtro relinquatur judicio. Sed, ſi hoc non obſit, cum Sempronienſis Eccleſiæ Clericalis Ordo in mea mente revolvitur, hic aliquantò cæteris quaſi meliuſculus invenitur.*

Minùs indigni ad Epiſcopatum promovere his temporibus neceſſe fuit, qui non reperiebantur abſolutè digni.

ARTICULUS V.

De Clemente II. & Damaſo II.

Clemens Secundus.

I. CUm *Gregorius VI.* in Sutrina Synodo ſe Pontificatu abdicaſſet, *Suidgerus* Bambergenſis Epiſcopus, opera ſtudióque *Henrici III.* Germaniæ Regis ſummo Romani Cleri conſenſu creatus eſt Pontifex in Dominicæ Nativitatis Pervigilio, anno M. XLVI. & in ipſis diei ſacratiſſimæ ſolemniis conſecratus, *Clemens II.* appellatus eſt. *Henricum* Regem ſtatim Imperatorem coronavit, & Agnetem Reginam ejus conjugem Auguſtam dixit. *Joannem* Peſtanum Epiſcopum ad Salernitanum Archiepiſcopatum tranſtulit, ut conſtat ex Diplomate ea de re dato XII. Kalendas Martii anni Domini M. XLVII. cujus Diplomatis ea notanda ſententia eſt, à Summis Pontificibus in Tranſlationibus Epiſcoporum religiosè obſervanda : *Quoties ita contingit, ut exigente neceſſitate, & maxima utilitate, tranſmutandus eſt quiſquam Epiſcopus de propria Sede ad aliam : diligentiſſimè perquirenda eſt perſona, utrum neceſſario ſit tranſmutanda, ut ſic major utilitas oriatur, ſicut major Sedes aſſumitur.* Ad *Clementem II.* ſcripſit *B. Petrus Damiani*, cùm ab Imperatore mandatum accepiſſet ut adiret Romanum Pontificem, ipſique ſtatum Eccleſiarum Italiæ exponeret, & quid in iis pro Diſciplinæ reſtauratione agendum eſſet, ejus ſuggereret Sanctitati. Romæ Synodum habuit, in qua adversùs Simoniacos actum eſt, ſancitúmque inter alia, *Ut quicumque à Simoniaco conſecratus eſſet, in ipſo Ordinationis ſuæ tempore non ignorans Simoniacum, cui ſe obtulerat promovendum, quadraginta nunc dierum Pœnitentiam ageret, & ſic in accepti Ordinis officio miniſtraret.* Id refert B. Petrus Damiani in libro qui inſcribitur, *Gratiſſimus*, cap. XXXV. Ravennati Archiepiſcopo ſecundum à Pontifice Romano locum in Conciliis, abſente Imperatore, tribuit ut conſtat ex ejus Diplomate, apud Ughellum in *Italia Sacra*. Obiit *Clemens II.* tertio Idus Octobris M. XLVII. cùm ſediſſet menſes novem. Ejus corpus in Bambergenſem Eccleſiam tranſlatum eſt, teſte *Hermanno Contracto*. Poſt *Clementis II.* obitum Romanam Sedem rurſus invaſit *Benedictus IX.* jamdudum exauctoratus, eámque octo menſes occupavit.

Regula in Tranſlationibus Epiſcoporum ſervanda.

Romana Synodus contra Simoniacos.

Damaſus Secundus.

II. Menſe tandem Julio anni M. XLVIII. pax Eccleſiæ reddita eſt, cùm *Poppo* Brixienſis Epiſcopus, *Henrici* Imperatoris nutu, creatus eſt Pontifex, qui nomen ſibi ſumpſit, *Damaſus II.* Dies dumtaxat viginti tres ſedit, Præneſte defunctus, ut *Leo Oſtienſis* ſcribit lib. II. cap. LXXXII.

ART. VI.

ARTICULUS VI.

De S. Leone IX.

I. D*Amaſo II.* ſucceſſit *S. Leo IX.* ante Pontificatum *Bruno* appellatus. Ex nobiliſſima Dapſburgenſi in Alſatia familia prognatus, in *Bertholdi* Epiſcopi Tullenſis, ac deinde *Herimanni* illius ſucceſſoris diſciplinam à parentibus traditus eſt. Inde ad Aulam *Conradi* Imperatoris tranſlatus, & Diaconus ordinatus, anno M. XXV. *Herimanni* Tullenſis Epiſcopi vice militares copias in Longobardiam duxit. Anno ſequente, abſens in Epiſcopum Tullenſem electus eſt, & die 9. Septembris conſecratus. Cordis compunctione, humilitate & patientia, pietate in pauperes, beneficentia in Monachos & Sanctimoniales, morum comitate, conſpicuum ſe præbuit. Pacem inter *Conradum* Imperatorem, & *Robertum* Regem Chriſtianiſſimum conciliavit. Quotannis Romam adibat, ut ſuam erga *S. Petrum* & Summum Pontificem devotionem teſtaretur. His virtutibus ad Supremam Eccleſiæ Dignitatem ſibi gradum fecit. Defuncto namque *Damaſo II.* ab *Henrico* Imperatore id Auctoritatis peſſimis illis temporibus ſibi tribuente, in Conventu Vvormatienſi anno M. XLVIII. Romanus Pontifex deſignatus eſt. Imperatoris deſignationi ea conditione conſenſit, *ſi audiret totius Cleri ac Romani populi communem eſſe ſine diſſidio conſenſum*: inquit *Vvibertus* ejus Archidiaconus in ipſius Vita: Idémque teſtatur *S. Bruno* Epiſcopus Signienſis. Romam peregrini habitu profectus, dum iter ageret, apud Auguſtam urbem Angelico concentu recreatus eſt. Romam nudis pedibus ingreſſus, Summo Cleri Populique conſenſu electus eſt die 11 Februarii, anno M. XLIX. & XII. ejuſdem menſis, quæ prima erat Quadrageſimæ Dominica, ritu ſolemni coronatus, ac *Leo IX.* appellatus. *Hildebrandum* Cluniacenſem Monachum, Vvormatia, ubi aderat cùm deſignatus eſt Pontifex, Romam ſecum adduxit, eúmque inter Eccleſiæ Romanæ Cardinales conſcripſit, ob ſanctimoniæ, doctrinæ, prudentiæque meritum ſingularis. *Udalricum* Abbatem Augienſem VII. Kalendas Aprilis Romæ conſecravit, & hebdomade poſt Dominicam in Albis, Romæ Synodum habuit contra Simoniacos, cum Italiæ & Galliæ Epiſcopis, ut colligitur ex *Hermanno Contracto*, & ex Chronico S. Benigni Divionenſis ſimul collatis. In hac Synodo, *Clementis II.* Decretum de pœnitentia eorum qui à Simoniacis fuerant ordinati, œconomia quadam confirmatum eſt, ne Eccleſiæ Miniſtris omnino deſtituerentur, ſi Canonum ſumma in ipſos exerceretur ſeveritas. Pauci enim erant hujus labis puri. Id conſtat ex *B. Petro Damiani* in lib. qui inſcribitur *Gratiſſimus*, Cap. 35. Hujus Concilii Acta ſtrictim commemorat *Vvibertus* Archidiaconus in Leonis IX. Vita Cap. III. his verbis: *Quantam autem ſolertiam in Catholica Lege conſervanda adhibuerit in primo Romano Concilio, quod multis Epiſcopis conſidentibus, habuit, demonſtratio: ubi Statuta quatuor Synodorum Principalium viva voce corroboravit: Decretáque omnium Anteceſſorum ſuorum Pontificum tenenda confirmavit: Simoniacam etiam hæreſim damnavit; quæ jam nonnullas mundi partes invaſerat; & in eodem Concilio quoſdam depoſuit Epiſcopos, quos prædicta hæreſis nævo ſuæ nequitiæ maculaverat. In quo Concilio quid contigerit, non congruit reticere, ubi Chriſtus Auctoritatem ejus ſua dignatus eſt gratia roborare. Nam Epiſcopus de Sutrio reus ejuſdem culpæ accuſatus, voluit injuſtè ſe accuſare, falſis prolatis teſtibus: Sed peracturus juſjurandum, repentè eſt divinitus percuſſus; & inter manus exportatus, non longo poſt tempore humanis rebus eſt exemptus .... Decimas quoque à cunctis dandas Chriſtianis, quarum nec mentio erat apud Apuliam, & per quoſdam orbis fines, Eccleſiæ reſtituit. Venditiones Altarium ſub anathemate prohibuit; ſed conſtituit ut partes decimarum ad Epiſcopum pertinentes, aut quiſque Præſul ſibi teneret, aut quicumque vellet, tribueret: partem autem ad Altare pertinentem proprio Paſtori Eccleſiæ gratis concederet. Inceſtas conſanguineorum nuptias in multis orbis partibus indiſcretè habitas diſcidit; pluréſque Nobilium hoc turpi devictos nexu, ſeparavit. Alia quoque perplura Canonum capita ſtuduit renovare, quæ, ne faſtidium gignant, hic ſuperſedimus recitare.*

I. Synodus Romana Leonis IX

Simoniaca Hæreſis damnata.

II. Hæc celebrata Synodo, tranſmontanum iter ſuſcepit *Leo IX.* Concilium habuit Papiæ hebdomade Pentecoſtes, teſte *Hermanno Contracto.* Inde Alpes prætergreſſus, Imperatorem adiit in Saxonia: ſimulque cum ejus Majeſtate Coloniam Agrippinam ſe contulit: *Herimanno* iſtius Sedis Archiepiſcopo inſignia contulit Privilegia. Hinc Tullum petiit, Synodúmque indixit Remis menſe Octobri celebrandam. Remos pervenit die vigeſima nona Septembris. Die trigeſima, in Eccleſia *Sanctæ Mariæ* Sacris operatus eſt. Prima Octobris Corpus *S. Remigii* tranſtulit. Die ſequenti, Eccleſiam conſecravit. Die tertia Synodum inchoavit.

Concilium Ticinenſe habitum à Leone IX.

III. Adfuere huic Synodo viginti Epiſcopi, Abbates pene quinquaginta, aliíque Eccleſiaſtici Ordinis quam plurimi. Præfuit Summus ipſe Pontifex. Locus Conventus fuit Baſilica Deiparæ Virgini ſacra. *Petrus* Romanæ Eccleſiæ Diaconus Cardinalis os Concilii fuit, exponens capita de quibus deliberandum eſſet; de Simoniaca ſcilicet Hæreſi; de Miniſteriis Eccleſiaſticis & Altaribus, quæ à Laïcis tenebantur, de inceſtis conjugiis; & de iis qui legitimas relinquentes uxores, adulterinis iterum nuptiis implicabantur; de Monachis & Clericis à ſancto propoſito & habitu recedentibus; item de Clericis mundiali militiæ ſtudentibus; de rapinis; pauperúmque injuſtis captionibus; de Sodomitico vitio, & quibuſdam hæreſibus, quæ in eiſdem pullulaverant partibus. Tum Sermone ad Epiſcopos & Abbates converſo, commonuit illos ſub anathemate Apoſtolicæ Auctoritatis, ut ſi quis eorum ad ſacros Ordines per Simoniacam hæreſim perveniſſet, vel præmio quemlibet ad eamdem dignitatem promoviſſet, publica confeſſione patefaceret. Alii ſe ab hujuſmodi labe purgarunt, alii inducias petiere: quidam ſilentio & pudore crimen prodiderunt. Pultarienſis Abbas, qui libidini ſerviebat, qui Romanæ Eccleſiæ debitum cenſum quotannis perſolvere detrectaverat, & has ob cauſas ab Epiſcopo Lingonenſi excommunicatus, Miſſarum Sacramenta celebrare præſumpſerat, dignitate dejectus eſt. Lectis ſententiis Patrum, declaratum eſt, *Solum Romanæ Sedis Pontificem Univerſalis Eccleſiæ Primatem eſſe & Apoſtolicum.* Summus Pontifex ſub pœna excommunicationis prohibuit, ne quis abſque licentia recederet ante finem Concilii. Hæc geſta ſunt Seſſione I.

Concilium Remenſe.

Ejus Acta.

Solus Romanus Pontifex Univerſalis Eccleſiæ Primas & Apoſtolicus.

Sequenti die, Remenſis Archiepiſcopus qui inducias impetraverat ut Simoniæ ſuſpicionem elueret, rationem reddere, ac de objectis ſe purgare criminibus juſſus eſt. Petiit ille facultatem cauſæ ſuæ arcana cum ſelectis Epiſcopis communicandi: quod ipſi à Pontifice conceſſum. Silvanectenſis illorum unus, ipſum Simoniæ reum non eſſe, palam conteſtatus

De Simoniacis Epiſcopis Judicia quædam.

conteſtatus eſt. Juſſit Pontifex, ſiquidem res ita ſe haberet, ut ſacramento ſe purgaret. Petiit ille canonicas inducias, ſéque ſatisfacturum ſpopondit. Cauſa ejus ad Synodum menſe Aprili proximo Romæ celebrandum remiſſa, cui ſe ſiſtere juſſus eſt. Ad eamdem vocatus eſt Dolenſis Britanniæ Epiſcopus, qui ſe cum ſeptem Suffraganeis à Turonenſi Metropolitano jam olim ſubtraxerat, ſibique Archiepiſcopi nomen arrogabat. Lingonenſis deinde Epiſcopus Simoniæ, homicidii, tyrannidis, adulterii, accuſatus, & convictus eſt, Veſontionenſi Epiſcopo, qui defenſionem ejus ſuſceperat, divinitus adempto linguæ motu, tandem ſe ſacros Ordines vendidiſſe confeſſus eſt: criminum verò ſe reum eſſe negavit cæterorum. Juſſit Pontifex Decretum Synodi Chalcedonenſis contra Simoniacos legi: ſicque finis impoſitus eſt Seſſioni ſecundæ.

Seſſione tertia, de cauſa Lingonenſis Epiſcopi actum, qui cùm ſe judicio Synodi ſubduxiſſet, excommunicationis ſententiâ damnatus eſt. Interea Nivernenſis Epiſcopus confeſſus eſt procuratum ſibi Epiſcopatum data à ſuis parentibus pecuniâ, ſe tamen ignorante: unde divini Judicii metu cedere ſe Dignitate ſignificavit, pedúmque Paſtorale ad pedes Summi Pontificis depoſuit. Ejus verò pœnitentia & humilitate motus Pontifex, juſſit eum comprobare ſacramento, quòd abſque ſuo conſenſu data eſſet pecunia; illúmque de Synodi ſententia, redditis Inſignibus, priſtinæ reſtituit Dignitati. Conſtantienſis Epiſcopus emptum ſibi à fratre ſuo Epiſcopatum, ſe ignorante confeſſus eſt, quod cùm reſciviſſet, ac voluiſſet aufugere, ne illicitam Ordinationem ſuſciperet, ſe ab eo vi captum, invitum conſecratum eſſe. Id ſacramento comprobare juſſus à Simoniæ crimine immunis judicatus eſt. Nannetenſis Antiſtes, qui patri ſuo in Epiſcopatum, largitione pecuniæ, ſucceſſerat, depoſitus. Controverſia de Abbatia Dervenſi inter Epiſcopum Tullenſem, & Remenſem Archiepiſcopum, ſecundùm Remenſem finita. In Epiſcopos à Synodo, abſque cauſa legitima, abſentes, & qui ad Regiam expeditionem profecti erant ut Synodum declinarent, lata excommunicationis ſententia; necnon in Archiepiſcopum Gallicienſem, qui ſibi nomen Apoſtolici culminis arrogabat. Damnati novi hæretici, qui in Gallicanis partibus emerſerant, Sacramentarii nimirum. Damnatæ etiam libidinum furiæ contra naturam, quæ non tam crimina ſunt quàm monſtra. Viri quidam nobiles & potentes, propter inceſtum, adulterium, aut tyrannidem, excommunicati. Demum duodecim promulgati Canones.

Remenſis Concilii Canones.

Primo vetitum eſt, ne quis ſine cleri populique electione ad regimen Eccleſiaſticum provehatur. Secundo, ne quis ſacros Ordines, aut Miniſteria Eccleſiaſtica, vel Altaria, emat aut vendat. Tertio, ne quis Laïcorum Eccleſiaſtica Miniſteria vel Altaria teneat. Quarto, ne quis in atriis Eccleſiarum, præter Epiſcopum & ejus Miniſtrum, quaſlibet conſuetudines exigere præſumat. Quinto, ne quis pro Baptiſmo, pro Euchariſtia, pro viſitatione infirmorum, pro ſepulturis, quidquam exigat. Sexto, ne Clerici arma gerant. Septimo, uſurarii: Octavo, Monachi & Clerici apoſtatæ damnantur. Nonus, Clericorum itinerantium: Decimus, pauperum vexationes, & rapinas quaſlibet, prohibent. Undecimus, inceſtuoſa matrimonia damnat. Duodecimus, legitimi ſolutionem matrimonii; & alterius uxoris ſuperductionem vetat, priori ſuperſtite. Hæc geſta ſunt Seſſione III. Demum Pontifex ſcripta ad univerſos Regni Francorum Catholicos homines Epiſtola, ipſos hortatus eſt, ut Feſtum S. Remigii Kalendis Octobris celebrarent: *Quia*, inquit, *etſi aliis non eſt Apoſtolus, tamen vobis eſt. Nam primitiæ ejus vos eſtis in Domino.* Iſta conſtant ex Itineratio *Leonis IX.* quod ſcripſit *Anſelmus* Remenſis Monachus, ſeu ex Actis Concilii Remenſis.

S. Remigii Galliarum Apoſtoli, dies feſtus.

Moguntinum Concilium Leonis IX.

IV. Remis profectus Metas Sanctiſſimus Pontifex, Baſilicam *S. Arnulfi* conſecravit, & Reſponſoria de *S. Gregorio* Martyre edidit. Inde perrexit Moguntiam, ubi celebravit Concilium, cui XL. Epiſcopi adfuere, ut teſtatur *Hermannus Contractus*. Ibi Simoniaca Hæreſis, & nefanda Sacerdotum conjugia damnata ſunt, inquit *Adamus Bremenſis* lib. III. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. XXXI. In ea Synodo *Sibicho* Spirenſis Præſul graviſſimo crimine accuſatus, purgare ſe voluit Sacramento Dominici Corporis: ſed, ut fertur, maxilla ejus, quamdiu vixit, paralyſi contorta manſit in ſacrilegii pœnam, inquit *Vvibertus* in Actis S. *Leonis IX.* lib. I. cap. 3. Moguntia profectus Augiam Sanctus Pontifex, Eccleſiam in honorem vivificæ Crucis ibi dedicavit, & dæmoniacum liberavit.

Sacrilegium à Deo punitum.

Sipontina Synodus Leonis IX.

Sipontum, urbs Regni Neapolitani, cujus Archiepiſcopatus Manfredoniam tranſlatus.

Epiſt. XII.

Concilium Vercellenſe.

V. Anno Chriſti M. L. Romam reverſus *Leo IX.* Apuliam petit, Clinicam Beneventi ſanavit: Synodum Siponti prope montem Garganum celebravit, in qua duos Archiepiſcopos Simoniacos depoſuit, *Vvilberto* teſte. Inde Montem Garganum petiit orationis gratiâ. Romam redux Caſſinenſibus Monachis Privilegia conceſſit ampliſſima. *Gerardum* Tullenſem olim Epiſcopum in album Sanctorum retulit: *Berengarium* Hæreticum anathemate damnavit. Sub id tempus ſcripſit ad Britanniæ Principes, illiúſque regionis Epiſcopos excommunicatos denuntiavit propter Simoniacam Hæreſim, & contumacem præſumptionem, quâ Turonenſi Metropolitano ſubjici renuebant. Beneventanos perduelles ſub idem tempus excommunicavit, teſte *Hermanno Contracto*. Archiepiſcopum Ravennatem, qui res Eccleſiæ Romanæ pervaſerat, à communione removit. Menſe Septembri Concilium Vercellis celebravit, in quo Berengarianam damnavit hæreſim. Inde Tullum antiquam Sedem profectus, corpus *S. Gerardi* Tullenſis Epiſcopi tranſtulit. Tunc ex Cœnobio *S. Manſueti* apud Tullenſes aſſumpſit *Humbertum* Monachum pium & eruditum, quem ad prædicandum Siculis verbum Dei Archiepiſcopum ordinavit, & poſtea S. R. E. creavit Cardinalem. Eodem anno varias in Germania conſecravit Eccleſias, *Trithemio* teſte in Chronico Hirſaugienſi.

VI. Anno M. LI. Auguſtæ Vindelicorum Conventum habuit, quarto Nonas Februarii, in quo *Hunfridum* Archiepiſcopum, quem à ſacris Miniſteriis ſuſpenderat, abſolvit, teſte *Hermanno Contracto*.

II. Synodus Romana Leonis IX.

Poſt Paſcha, Romæ Synodum celebravit in cauſa *Gregorii* Vercellenſis Epiſcopi, de adulterio & perjurio accuſanti; quem abſentem & neſcientem excommunicavit, ſed non multò poſt Romam venientem, & ſatisfactionem promittentem, Officio reſtituit. Ad eamdem Synodum refertur Decretum de meretricibus Preſbyterorum expellendis, & ſervituti addicendis, de quo *B. Petrus Damiani*, Opuſculo XVIII. Cap. VII. *In plenaria*, inquit, *Synodo ſanctæ memoriæ Leo Papa conſtituit, ut quæcumque damnabiles fœminæ intra Romana mœnia reperirentur Preſbyteris proſtitutæ, & tunc & deinceps Lateranenſi Palatio adjudicarentur ancillæ.*

VII. Anno M. LII. Capua, Benevento, & Salerno luſtratis, in Germaniam profectus eſt, cùm

Digitized by Google

cùm ut *Henricum* Imperatorem, & *Andream* Hungariæ Regem diſſidentes reconciliaret, tum ut auxilium ab Imperatore contra Normannos obtineret, ut ex *Vviberto*, *Sigeberto*, & *Leone Oſtienſi* lib. II. cap. 48. colligitur. Illo in itinere *Vvolfangum* & *Erhardum* Epiſcopos Ratiſponenſes in numerum Sanctorum retulit, ut *Vvigulejus Hundius* lib. I. Metropolis Saliſburgenſis, in *Gebhardo* & *Andreas Brunerus*, Parte II. Annalium Bojorum, commemorant. Ratiſponæ Nonis Octobris dediſſe fertur Diploma de corpore *S. Dionyſii* Areopagitæ ibidem exiſtentis: Regi Francorum, & ejuſdem Regni Prælatis & ſubditis inſcriptum. Sed iſtud Diploma pſeudepigraphum eſt. Prima ratio falſi petitur ex inſcriptione, quæ ſic habet: *In Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti nomine, Amen. Leo Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Chariſſimo filio, inclyto Regi Francorum &c.* Ubi Regem Galliæ nullo modo nominat, contra quàm in cæteris omnibus Diplomatibus factum eſt.

Diploma de corpore S. Dionyſii Areopagitæ Ratiſponæ exiſtente, pſeudepigraphum & Leoni IX. perperam adſcriptum.

Secunda petitur ex his verbis: *Quatenus litem, inter vos & urbem prædictam ſuper ſacroſanctis oſſibus B. Dionyſii Areopagitæ diutiſſimè ventilatam, veritate diſcuſſa dirimere curaremus.* At hujus litis apud coævos vel ſuppares Auctores nulla mentio.

Tertia ex his verbis: *Tam Imperialibus, quàm Papalibus Anteceſſorum noſtrum Literis ſufficienter inſtructi.* At nullæ proferri poſſunt ea de re Literæ, ſive Pontificiæ, ſive Imperatoriæ ante ſpurium iſtud *Leonis IX.* Diploma. Taceo quòd præponitur Imperator Papæ contra ſtilum Diplomatum.

Quartò, miracula vocat *Portenta* inſolenti & profano loquendi genere.

Quintò, rem factam ait, petentibus Regis Chriſtianiſſimi Legatis. At conſtat ex *Rigordo* Chronographo Regio in Vita Philippi Auguſti Francorum Regis, apud *Ducheſnium* Tom. V. pag. 18. anno M. LIII. tempore *Leonis IX.* Pontificis Maximi ſacra lypſana S. Dionyſii & Sociorum Martyrum in Galliis detecta fuiſſe ac reſerata, ibique inventa illorum corpora, præſentibus *Henrici* Imperatoris Oratoribus, quem *Henricus* Rex Francorum rogaverat ut diem elevationis illius Corporis Sancti protelaret, quod in Monaſterio *S. Emmerani* conditum, Germani corpus eſſe S. Dionyſii Areopagitæ prædicabant, donec inquiſitio fieret diligentior, an ſacrum illius Martyris corpus in Abbatia, quam *Dagobertus* Rex Chriſtianiſſimus prope Lutetiam Pariſiorum ædificaverat, reperiretur. Annum M. L. *Rigordus* adſcribit, ſed hac in re falſus eſt. *Helinandus* enim Laudunenſis Epiſcopus, qui huic reſerationi aderat, teſte Anonymo, quem *Ducheſnius* edidit Tom. IV. pag. 157. anno tantùm M. LII. Epiſcopus creatus eſt.

Sexta ratio falſi petitur ex his verbis: *Nec Majeſtas Imperialis, nec Regia Celſitudo, pii furis hic notam aut nomen erubuit in Arnulfo, dummodo beati corporis opibus, vel doli, vel furti, vel ſacrilegii modo ſacrari atque diteſcere mereretur.* Quis verò Sanctum Pontificem ita locutum eſſe ſibi perſuadeat? Tandem V. perperam notatur Indictio: ſexta enim labi incipiebat à Kalendis Septembribus.

In Monaſterio quidem *S. Emmeranni* Monumentum extat cum hac inſcriptione: *Dionyſius Areopagita hic requieſcit. Sub Arnulfo Imperatore & Ottone Rege, ſub Eubulone Abbate S. Dionyſii, Giſalbertus furatus eſt V. Nonas Julii. Furto ſublatus huc venit pridie Nonas Decembris, tempore Tutonis Epiſcopi.* Sed hæc Inſcriptio convincitur falſitatis. Prima ratio falſi eſt, quòd inter Galliæ Reges nullus *Otho.* memoretur. Secunda quòd inter Abbates S. Dionyſii nullus *Eubulo* occurrat. Tertiò, ſi Odonem, ſeu Eudonem intellexerint illius inſcriptionis auctores, qui anno 892. nomine Caroli Simplicis adhuc Regnum adminiſtrabat; nullus tunc Regularis Abbas Sandionyſiano præerat Cœnobio: Sed *Robertus* Comes Pariſienſis, tanquam ipſe Abbas, Monaſterii reditus ampliſſimos percipiebat. Quartò, ſupponit hæc narratio ducentos Monachos regularis cumprimis vitæ, vino immerſos, & ſopore obrutos, *Giſalbertum* non audiviſſe portas effringentem, irrumpentem adyta, capſas reſerantem, quod ſanè incredibile eſt. Quintò, nec veriſimile eſt poſt prædonem illum non diligentiſſimè decurſum, nihil renuntiatum civibus, nihil Regi, nihil inquiſitum poſtea de ſacrilego illo *Giſalberto.* Sextò, veriſimile non eſt, quòd iter quindecim dierum *Giſalbertus* nihil ſibi metuens à Gallis periculi, quinque menſibus confecerit. Hæc occaſione Diplomatis *Leoni IX.* ſuppoſiti obiter dicta.

VIII. Anno Domini M. LIII. in Italiam remeans exeunte Februario Synodum Mantuæ habere decreverat, ſed quorumdam Epiſcoporum ſeveritatem ejus metuentium factione prohibitus eſt, ut refert *Vvibertus* in ejus Vita Lib. II. Cap. IV.

Mantuana Synodus.

Romæ poſt Paſcha iterum celebratum à *Leone IX.* Synodum, teſtis eſt *Hermannus Contractus.* Quid in ea geſtum ſit, non ita certum. Veriſimile eſt damnatam fuiſſe tunc exortam Fermentaceorum hæreſim, & à *Michaële Cerulario*, ac *Leone Acridano* ſcriptis aſſertam, quæ Latinam Eccleſiam in azymis vivificum Sacrificium Deo offerentem ſugillabat, verùmque Sacrificium eſſe negabat, niſi ex pane fermentato offerretur. Tunc *Leonem* contra Schiſmaticos illos libellum ſcripſiſſe luculentiſſimum ait *Vvibertus*: quæ eſt Epiſtola I. in XLI. Capita diſtincta. Direxit etiam Conſtantinopolim Apocriſiarios ad cauſam Eccleſiæ tuendam, *Humbertum* Silvæ Candidæ Epiſcopum & Cardinalem, *Petrum* Amalphitanorum Epiſcopum, & *Fredericum* Diaconum & Cancellarium.

III. Synodus Romana Leonis IX.

Lib. 2. c. 5.

Poſtea contra Normannos in Apulia inſolenter ſe gerentes ducit exercitum. Pontificis copias cæcidere Normanni. Victoribus leges dedit victus ipſe, ac religione mitigavit, quos armis domare non poterat. Sanctiſſimo Pontifici ad nutum obtemperatunt; cæſorum ſepelivere corpora, & ſuper eorum tumulos Baſilicam opere magnifico erexerunt: cæſi à Normannis Martyres ſunt habiti, & miraculis claruere, ſi *Vviberto* fides. Poſt hanc cladem *Leo* Beneventum profectus eſt, *Hunfrido* Comite, aliiſque Nobilibus Normannis ipſum honorificè ſtipantibus, eique miniſtrantibus, ut *Vvibertus* & *Hermannus Contractus* teſtantur. Verum etiam & Iſtriæ Epiſcopis præcepit, ut Gradenſi Patriarchæ parerent. Data ad Thomam Africanum Epiſcopum Epiſtola, Carthaginenſis Archiepiſcopi Primatum in univerſam Africam confirmavit: finitiva ſententia deponi Epiſcopos non poſſe, inconſulta Sede Apoſtolica, declaravit: quòd eæ ſint majores cauſæ ad eam ſecundùm Canones referendæ. *Hoc autem*, inquit, *nolo vos lateat, non debere præter Sententiam Romani Pontificis univerſale Concilium celebrari, aut Epiſcopos damnari, vel deponi: quia etſi licet vobis aliquos Epiſcopos examinare, diffinitivam tamen Sententiam abſque conſultu Romani Pontificis non licet dare quod in ſanctis Canonibus ſtatutum, ſi quæritis, poteſtis invenire... Scilicet quia omnium Eccleſiarum majores & difficiliores cauſæ, per Sanctam*

Expeditio contra Normannos.

Epiſt. 2.

Epiſt. 3.

Varia Decreta.

Epiſcopi definitivâ ſententiâ non damnandi inconſultâ Sede Apoſtolicâ.

Majores cauſæ ad eam referendæ.

&

Digitized by Google

& principalem B. Petri Sedem à Succeſſoribus ejus ſunt definienda. Ne poſt Epiſcoporum obitum domus Epiſcopales diriperentur, vetuit data ad Auximanos Epiſtola. Eccleſiæ Salernitanæ Metropolitica jura confirmavit. *Joannis* Tuſcanenſis Epiſcopi tranſlationem ad Portuenſem Epiſcopatum confirmavit ex ſententia Synodi, cùm probatum eſſet, illam tam *neceſſitatis*, quàm *utilitatis cauſa* factam eſſe: ut conſtat ex Epiſtola xiv. Labbeanæ Conciliorum Editionis, ex Tomo I. Italiæ Sacræ *Ferdinandi Ughelli* tranſcripta. Privilegia Cluniacenſis & Corbeienſis Cœnobiorum confirmavit, necnon Cœnobii *Sanctæ Sophiæ* Beneventi. Ad eum ſcripſit *B. Petrus Damiani*, ut malevolorum quorumdam obtrectationes adversùs ſe ad ejus Sanctitatem delatas diſſiparet.

Epiſt. 12.

Epiſt. 4. Lib. 1.

Ejuſdem Beati Viri Librum *Gomorrhianum*; contra nefandum vitium, quo Clerici pleríque in Italia polluti erant, conſcriptum, ſibique dicatum approbavit: Decretúmque edidit, ut Clericos tam fœdè peccantes coërceret.

Leonis IX. ſanctitas.

IX. Eximia fuit *Leonis IX.* ſanctitas. Pſalterium diebus ſingulis recitabat, Miſſæque Sacrificium offerebat. Quandiu Romæ verſatus eſt, tribus per Hebdomadam diebus, à Lateranenſi Eccleſia ad S. Petri, privato habitu nudiſque pedibus, cum duobus aut tribus Clericis, pſallendo & orando peragebat. Humi cubabat, cilicio ad carnem indutus. Caritate fuit in pauperes incredibili. Leproſum in angulo Palatii inventum propriis ſublatum humeris in lecto ſuo collocavit, quem deinde requiſitum cùm non inveniſſet, oſtiis licet omnibus obſeratis, agnovit ſe Chriſtum ſub hac forma ſuſcepiſſe. Quamvis eſſet eruditiſſimus, ſacra ſtudia jugiter colebat, nec Græcam Linguam addiſcere prope quinquagenarius dedignatus eſt, ut Scripturam Sacram Græcè legere ac intelligere poſſet. Obitus ſui die prænuntiato, Extrema Unctione & Dominici Corporis & Sanguinis Communione munitus, ferventiſſimis pro Eccleſia fuſis precibus, ad vitam migravit immortalem, anno Chriſti M.LIV. ætatis L. Pontificatus VI. Annis ſcilicet quinque, duobus menſibus & novem diebus ſedit. Obiit die XIX. Aprilis, in Baſilica Vaticana ſepultus. Multis poſt obitum miraculis clarus, ſacris Eccleſiæ Faſtis adſcriptus eſt. Ejus Vita à *Vviberto* ejus apud Tullenſes Archidiacono duobus libris ſcripta, extat inter Acta Sanctorum mensis Aprilis à viris eruditis *Henſchenio & Papebrochio* S.J. collecta & variis obſervationibus illuſtrata.

Ex Vviberto in Actis.

Obitus.

ARTICULUS VII.

De Victore II.

Poſt obitum *S. Leonis IX.* Clerus Romanus Legationem miſit ad *Henricum III.* Imperatorem, ut *Gebehardum* Eyſtetenſem Epiſcopum Romam mitti obtineret in Summum Pontificem eligendum. Eam Legationem obiit *Hildebrandus* Eccleſiæ Romanæ Subdiaconus. Aliunde petere Pontificem opus fuit, quia in Romana Eccleſia nemo ſatis idoneus videbatur ad tantam Dignitatem ſuſtinendam. Magna autem de *Gebehardo* erat expectatio ob exquiſitam ipſius prudentiam, & peritiam regiminis; nec non ob auctoritatem opibus æquè ac meritis fultam. Ægrè virum ſuis rebus utiliſſimum ſibi eripi paſſus eſt Imperator: ægrè conſenſit Antiſtes ipſe, ut ſcribit *Leo Oſtienſis* lib. 2. Cap. xc. Romam profectus, maxima Cleri populíque lætitia ſuſceptus eſt, & die Cœnæ Domini conſecratus, anno M. LV. teſte *Hermanno Contracto*. Paulò poſt inaugurationem ſuam, Synodum Florentiæ celebravit *Henrico* Imperatore præſente: in qua *Berengarii* damnavit hæreſim, ut colligitur ex *Lanfranco*: & bonorum Eccleſiaſticorum diſtractionem & alienationem ſub pœna excommunicationis prohibuit, ut refert *B. Petrus Damiani* Epiſtola XII. Libri IV. ad V. Epiſcopum. *Hildebrandum* R. E. Cardinalem Legatum à Latere in Gallias miſit: qui indicto in Gallia Lugdunenſi Concilio, in Simoniam, aliáque vitia, quæ tum in hoc Regno graſſabantur averruncanda, Epiſcopum Simoniacum ad criminis Confeſſionem miraculo adegit, dum juſſus recitare Hymnum Glorificationis, hæc verba, *Et Spiritui Sancto*, proferre non poſſet; ut *Deſiderius* Caſſinenſis Abbas, *Vvillelmus Malmeſburienſis* lib. III. de Geſtis Regum Anglorum, & *B. Petrus Damiani* Opuſculo XIX. cap. VI. commemorant. Turonenſe quoque Concilium, cujus *Lanfrancus*, & *Guitmundus* meminere, idem Legatus contra *Berengarium* Victoris II. auctoritate congregavit eodem anno M. LV. Ejuſdem mandato Pontificis Toloſana Synodus anno M. LVI. celebrata eſt, de qua inferiùs agemus. Aliam Synodum Romæ habuit Victor anno M. LVII. in qua Marſorum Epiſcopatus antea diviſus, in unam redintegratus Diœceſim eſt, ut diſcimus ex Epiſtola II. *Stephani IX.* Anno Pontificatus altero, Germaniam ab *Henrico III.* invitatus, eum ex hac vita migrantem Apoſtolica benedictione proſecutus eſt, & filium ejus, tunc ſolùm quinquennem, in ſucceſſionem Imperii à Principibus quoque electum, in ſuam & Romanæ Eccleſiæ tutelam ſuſcepit, teſte *Mariano Scoto & Gregorio VII. Epiſtola XIX. Lib. I.* Hoſtes nonnullos *Victori II.* fecit ſtudium diſciplinæ ſeverioris, & Decretorum *Leonis IX.* Deceſſoris ſui obſervantia Venenum in Sacro Calice ipſi propinavit Subdiaconus quidam anno primo Pontificatus, ſed ab eo diſcrimine miraculo duplici ereptus eſt. Calix námque ita gravis & ponderoſus evaſit, illum ut attollere non poſſet: ſacrilegúſque Subdiaconus à dæmone arreptus eſt, ut refert *Lambertus Schafnaburgenſis*. Patientiſſimè tulit adverſa, illáque ſibi à Deo immitti exiſtimavit, quia *Leoni* Deceſſori ſuo moleſtiam creaverat, auxiliares avertendo copias, quæ ipſi contra Normannos deſtinabantur. *Meritò*, inquiebat, *hæc patior, quia peccavi in Dominum meum. Dignum eſt ut quod fecit Saulus, patiatur Paulus: quod egit lupus, ſuſtineat agnus.* Ita refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi, cap. XCI. lib. II.

Synodus Florentina.

Simoniacus miraculo ad criminis Confeſſionem compulſus.

Aliæ Synodi.

Victor Secundus miraculo duplici à veneno ſibi propinato liberatus.

Ad *Victorem II.* graviſſimam ſcripſit Epiſtolam *B. Petrus Damiani*, cum ipſo expoſtulans, quòd *Henricum* quemdam illuſtrem virum, qui ſpretis rebus terrenis ad Chriſti militiam confugerat, à quibuſdam injuſtè vexari & opprimi ſineret, pro quo etiam Chriſtum loquentem inducit; monétque Pontificem ut videat etiam atque etiam, ne illi de ſe conquerenti, quid poſſit reſpondere non habeat. *Quid enim*, inquit, *ſi ipſe te Salvator ſuis conveniat verbis, & has effundat improperando querelas? Ego te*, inquit, *de communi Clericorum grege ad Sacerdotale faſtigium extuli, & de clientela Epiſcopi ad obtinenda Epiſcopalis Officii jura promovi. Ego te quaſi Patrem Imperatoris eſſe conſtitui, & cor illius ad gratiam tui præ cunctis pene mortalibus inclinavi. Ego claves totius univerſalis Eccleſiæ meæ tuis manibus tradidi, & ſuper eam te mihi Vicarium poſui, quam proprii ſanguinis effuſione redemi. Et ſi pauca ſunt iſta, etiam Monarchias addidi: immò ſublato Rege de medio, totius Romani Imperii vacantis tibi jura permiſi. Ego itaque qui tibi talia & tanta praſtiti, legem ſive juſtitiam in tuo examine non invenio: atque à tuis tribunalibus*

Petri Damiani gravis ad illum Epiſtola.

tribunalibus d ſpectus & incultus abſcedo. Si ergo te Illuſtriſſime Domine, is qui judicaturus eſt vivos & mortuos, his verbis impeteret, quid ad hæc tua Sanctitas excuſationis opponeret? Fredericum Gozzelonis Lotharingiæ Ducis filium, Abbatem Caſſinenſem Cardinalem *Victor II.* creavit. Obiit Florentiæ die vigeſima-octava Julii, anno M. LVII. cùm annos duos & ſex menſes ſediſſet.

ARTICULUS VIII.

De S. Stephano IX.

VIctore II. ad Superos tranſlato, *Fredericus*, Ducis Lotharingiæ filius à Leone IX. R. E. Cancellarius creatus, & Legatus Conſtantinopolim cum *Humberto* Silvæ-Candidæ Epiſcopo, & *Petro Amalfitano*, deinde Vitam Monaſticam Caſſini profeſſus, & Abbas electus, noviſſimè à *Victore II.* creatus Cardinalis, ipſi uno conſilio & concordi voluntate in Sede Apoſtolica ſubſtitutus eſt, die ſecunda Auguſti annii M. LVII. & *Stephanus* appellatus. In Diſciplinæ Eccleſiaſticæ reſtitutionem, morúmque emendationem ſtatim incubuit, crebris Synodis Romæ habitis, in quibus de conjugiis Clericorum, & Sacerdotum, necnon conſanguineorum nuptiis, quæ duo mala tunc Eccleſiæ faciem fœdabant, prohibendis & tollendis actum eſt, ut *Leo Caſſinenſis* in Chronico lib. II. cap. XCVIII. teſtatur. Circa Feſtum S. Andreæ, Caſſinum ſe contulit, ubi vitium proprietatis, quod ſenſim irrepſerat, radicitus evelli juſſit: Cantum etiam Ambroſianum in ea Eccleſia prohibuit; Abbatem denique eligi curavit. Fratrum vota in *Deſiderii* Monachi probatiſſimi ac meritiſſimi electionem conſpirarunt, quam Pontifex laudavit & confirmavit, teſte *Leone Oſtienſi* Zelum Phinees contra Clericos incontinentes æmulatus eſt, ut prædicat B. *Petrus Damiani* in Epiſtola ad *Cunibertum* Taurinenſem Epiſcopum, Opuſculo ipſius XVIII. inſerta. *Alio quoque tempore*, inquit, *cùm Papa Stephanus, qui zeli Phinees æmulabatur ardorem, omnes Clericos Romæ, qui poſt interdictum Papæ Leonis incontinentes extiterant, de Conventu Clericorum, & Choro Eccleſiæ præcepiſſet exire: ut quanquam relictis fœminis, per Pœnitentiæ ſe lamenta corrigerent, tamen quia Sancto viro inobedientes fuerant, & de Sacrariis ad tempus exirent, & celebrandæ Miſſæ licentiam de cætero non ſperarent: juxta Canonicam B. Cæciliæ trans Tyberim conſtitutam Presbyter habitabat, quod nec fœminam illo modo acquieſcebat abjicere, nec unquam poterat hæc ſtatuta niſi vana prorſus & frivola judicare. Quadam itaque die, dum incolumis, vegetus ac robuſtus exiſteret, veſpertinis horis ad quieſcendum ſe in lecto compoſuit. Sed repentina divinæ ultionis animadverſione percuſſus, mane repertus eſt cadaver exanime.*

Synodi à Stephano Nono celebratæ.

Cœnobii Caſſinenſis Viſitatio.

Stephani Noni zelus contra Clericos incontinentes.

Petrum Damiani Monachum ſanctiſſimum, doctiſſimum & Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimum Diſciplinæ, Cardinalem Epiſcopum Oſtienſem creavit *Stephanus IX.* Quam ille Dignitatem cùm invicta humilitate recuſaret, ipſum ad ſuſcipiendas Infulas Apoſtolico mandato adegit. Quamobrem illum perſecutorem ſuum appellare ſolebat Vir Sanctus, ut conſtat ex ejus Opuſculo XIX. ad *Nicolaum II.* Pontificem Maximum de Abdicatione Epiſcopatus. *Sacrarium*, inquit, *Spiritûs Sancti veſtrum pectus agnoſcit, quia niſi me tunc neceſſitas Apoſtolicæ Sedis impelleret, & antiqua, quam jamdudum circa vos habueram, charitas invitaret, poſt Sanctæ memoriæ Domini Stephani, veſtri quidem Deceſſoris, mei autem perſecutoris, obitum, ego à me protinus Epiſcopatum non canonicè traditum, ſed violenter injectum, funditùs abſcidiſſem.*

B. Petrum Damiani Cardinalem creat.

Legationem Conſtantinopolim decrevit *Stephanus IX.* ut Eccleſiæ Græcæ cum Latina unionem procuraret, cujus onus & honorem impoſuit *Stephano* Cardinali *Mainardo* Silvæ-Candidæ poſtea Epiſcopo, & *Deſiderio* Abbati Caſſinenſi. *Godefridum* Lotharingiæ Ducem fratrem ſuum Imperatorem renuntiare, ejúſque auxilio Normannos ſibi inviſos ex Italia pellere decreverat *Stephanus IX.* ob idque Theſaurum Caſſinenſem ad ſe afferri juſſerat; ſed inſpirante & terrente Numine ab eo abſtinuit: quin etiam magnificis muneribus idem Cœnobium donavit, teſte *Leone Oſtienſi*, Lib. II. cap. C. & CIII. Iſta ſecundùm hominem cogitaſſe, zelum habentem, ſed ea non fuiſſe ſecundùm divinum conſilium, rectè obſervat Cardinalis Baronius, quia *Deus* (ut exitus declaravit) *Normannos illic voluit Sedes figere pro Eccleſiæ Romanæ ſubſidio adversùs Schiſmaticos Principes.* Hildebrando Romanæ Eccleſiæ Subdiacono miſſo ad Agnetem Auguſtam pro negotiis Eccleſiæ Legato, communi conſilio ſtatuit, ut ſi ante ejus reditum Sedes Apoſtolica per ſuum obitum vacaret, ſuſpenderetur Pontificis electio, donec eſſet à Legatione redux. (Ex Leone Oſtienſi Lib. II. Cap. CI.) Mortis præſenſionem quamdam habuiſſe viſus eſt *Stephanus IX.* Antequam enim è portu ſolverent Hildebrandus & Socii Conſtantinopolim navigaturi, obiit Florentiæ, quò ſe contulerat, *S. Hugone* Cluniacenſi Abbate illi in extremis adſiſtente, IV. Aprilis, anni M L V I I I. In eadem ſepultum urbe, miraculis poſt obitum claruiſſe, *Leo Oſtienſis* Lib. II. cap. CI. & *Petrus Diaconus* Lib. de Viris Illuſtribus Cœnobii Caſſinenſis referunt. Virum eruditiſſimum fuiſſe, & cum *Humberto* Silvæ-Candidæ Epiſcopo Librum de Corpore Domini adversùs Michaëlem Græcorum Patriarcham, & alterum adversùs Nicetam Pectoratum ſcripſiſſe, Petrus teſtatur.

Legatos mittit Conſtantinopolim.

Normanni Eccleſiæ Romanæ utiles.

ARTICULUS IX.

De Nicolao II.

STephano IX. ad meliorem vitam tranſlato, *Gregorii* Lateranenſis & Tuſculanenſis Comitis, necnon *Gerardi* Galeſenſis, & potentum aliquot Romanorum factione & armis, in Sedem Apoſtolicam intruſus eſt *Joannes Mincius* Velitrenſis Epiſcopus, & *Benedictus X.* appellatus, *Petro Damiani*, cum cæteris Cardinalibus fruſtra reclamante; & Antipapam diris devovente. Cardinales fugere coacti. Miſſa ab iis eſt ad Agnetem Imperatricem Legatio, ejúſque aſſenſu *Gerardus* Florentinus Epiſcopus Senis Pontifex electus eſt. Antipapæ violentam ac ſimoniacam intruſionem, electi verò Pontificis optimas dotes deſcribit *Petrus Damiani* Epiſt. XIV. ad Archiepiſcopum Ravennatem. (Ad *Nicolaum* nempe II. & *Joannem Mincium* Antipapam hæc Epiſtola referenda eſt, non ad *Alexandrum II.* & *Cadaloum*, ut retulit Conſtantinus Gaëtanus, Operum S. Petri Damiani editor.) Sic porro de *Mincio* Antipapa ſcribit: *Ille abſque ulla excuſatione Simoniacus eſt, quia nobis omnibus ejuſdem Urbis Cardinalibus Epiſcopis reclamantibus, obſiſtentibus, & terribiliter anathematizantibus, nocturno tempore cum armatorum turbis undique tumultuantibus, & frementibus inthronizatus eſt. Dehinc ad marſupiorum patrocinia funeſta concurrit. Pecunia per regiones, andronas, vel*

Schiſma.

angiportus in populos erogatur, B. Petri venerabilis A *arca pervaditur, ſicque per totam urbem velut officinam malè fabricantis Simonis fallam, vix aliud quam (ut ita loquar) malleorum, atque incudum tinnitus auditur. En, ò ſcelus & ferale prodigium! Petrus cogitur nundines Simonis ex ſua quantitate perſolvere, qui Simonem cum omni ſuo commercio cognoſci ur perpetua maledictione damnaſſe. Quod autem ille crimen hoc palliat, & tractum ſe atque coactum, quibus poteſt verbis, excuſat, hoc ego licet ad liquidum neſciam: tamen & ipſe non uſquequaque diffiteor. Ita quippe eſt homo ſtolidus, deſes ac nullius ingenii, ut credi poſſit neſciſſe pro ſe talia machinari; verumtamen in hoc reus eſt, quia in cæni vo-* B *ragine in quam ſemel eſt violenter injectus, volutatur ultroneus, & in adulterio, quod nolens antè commiſerat, del ſtabiliter perſeverat. Ut autem & de ipſa ejus promotione lacrymoſa verba non protraham; nobis Epiſcopis per diverſa latibula fugientibus, Preſbyter Oſtienſis Eccleſia, qui utinam ſyllabatim noſſet vel unam paginam ritè percurrere! ut cum ad Apoſtolatus culmen proveheret, raptus à ſatellitibus Satanæ, & violenter attractus eſt. Et ecce, ut vos Canonicæ Sanctionis Decreta non latent, ſi cuncta etiam, quæ ſibi opponi poſſunt objectionum capitula ſupprimantur, hoc ſolum tale eſt, ut ex eo ſe nullatenus valeat expedire. Nam ſi Preſbyter pro-* C *cul dubio deponendus eſt, quia ſui ſibimet privilegium Pontificis uſurpavit; quo pacto poterit is qui ordinatus eſt ſtare, propter quem ſolum Ordinator ejus judicatus eſt à ſua dignitate corruere? Hoc accedit, quia piæ memoriæ Stephanus Papa congregatis intra Eccleſiam Epiſcopis, civibúſque Romanis, Clero & Populo, hoc ſub diſtricti anathematis excommunicatione ſtatuerat, ut ſi eum de hoc ſæculo migrare contingeret, antequam Hildebrandus Romanæ Eccleſiæ Subdiaconus, qui cum communi omnium conſilio mittebatur, ab Imperatrice rediret, Papam nullus eligeret, ſed Sedes Apoſtolica, uſque ad illius reditum* D *intacta vacaret.* Tum ſubdit de *Gerardi* electi Pontificis dotibus: *De electo hoc mihi videtur, quia bene literatus eſt & vivacis ingenii, ſine ſuſpicione caſtus, in erogandis eleemoſynis pius. His ultra non addo, ne non videar univerſitatis amator, ſed ſingularitatis aſſertor.* Antipapæ verò imperitiam ita ſugillat: *Ille autem econtra, ſi unum, non dicam Pſalmi, ſed vel Homiliæ quidem verſiculum planè mihi valeat exponere, multum adverſus eum ultra non facio, manus do, plantas oſculor, & non jam Apoſtolicum, ſed Apoſtolum, ſi jubetis, appello.*

E Anno Chriſti M. LIX. menſe Januario, *Gerardus* Pontifex electus, ab *Hildebrando* Cardinali & *Godefrido* Florentiæ Duce Romam ductus, à Clero Populóque Romano in Sede Apoſtolica conſtitutus eſt, noménque ſibi ſumpſit, *Nicolaus II.* móxque *Mincium* Antipapam, cum ejus fautoribus, anathemate confixit. Quem tamen haud multò poſt Communioni reſtituit, Sacerdotali gradu dejectum, ut *Leo Oſtienſis* Lib. III. Cap 12. commemorat. *Deſiderium* Caſſinenſem Abbatem ob eximia merita S. R. E. Cardinalem creavit (Ex *Leone Oſtienſi* ibidem) Romæ Concilium habuit anno M. LIX. cui CXIII. Epiſcopi F interfuere. Huic ſiſtere ſe juſſus Berengarius Hæreſiarcha, Fidem Catholicam de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia profiteri compulſus eſt, ſecundùm formulam ab *Humberto* Cardinali Silvæ Candidæ Epiſcopo conſcriptam, & librum *Joannis Scoti Erigenæ*, quo ad ſuum propugnandum errorem plurimùm utebatur, igni tradere. A *Nicolao* Pontifice Maximo & Patribus reliquis damnata Sacramentaria hæreſis. (Ex Lanfranco, Guitmundo, & Algero, in Lib. *De Corpore & Sanguine Domini.*)

Concilium Romanum.

In eodem Concilio Simoniaca Hæreſis damnata eſt: ſtatuit Pontifex Simoniacos abſque miſericordia deponendos; *juxta Canonum Sanctiones, & Decreta SS. Patrum.* Eos autem qui à Simoniacis gratis fuerant ordinati, quoniam ingens erat eorum multitudo, in acceptis Ordinibus manere permiſit, *Non tam cenſura juſtitiæ, quàm intuitu miſericordiæ.* Cavit nihilominus ne Succeſſorum aliquis hanc diſpenſationem ſuam in exemplum traheret: *Quia hoc non auctoritas antiquorum Patrum jubendo aut concedendo promulgavit, ſed temporis nimia neceſſitas permittendum extorſit.* Si quis verò deinceps à Simaniaco ſe conſecrari permitteret, & Conſecrator, & Conſecratus, privari Sacra Dignitate, Pœnitentiæ ſubjicerentur. Iſta conſtant ex Actis Synodi, & ex *B. Petro Damiani*, Opuſculo xxx. cap. 1.

Acta contra Simoniacam Hæreſim.

Eadem Synodus, auctore Pontifice Maximo, frequentibus Schiſmatibus prohibendis Decretum de Romani Pontificis electione edidit, ſtatuens ut vacante Sede Cardinales Epiſcopi convenirent, de electione tractaturi, aſſumptiſque ſecum Clericis Cardinalibus, communibus ſuffragiis Pontificem eligerent ex Eccleſiæ Romanæ gremio, ſi reperiretur idoneus, accedente reliqui Cleri populique conſenſu, *Salvo debito honore & reverentia Henrici* Germaniæ *Regis*, & futuri; ut ſperabatur, Imperatoris: cui *Nicolaus* ipſe Privilegium confirmavit, ejus Patri ab Apoſtolica Sede collatum, ut abſque ipſius aſſenſu Romani Pontificis electio rata non eſſet. Id conſtat ex Actis Concilii, ex Diſceptatione Regii Advocati cum Romanæ Eccleſiæ Defenſore, apud B. Petrum Damiani, ex Anſelmo Lucenſi Epiſcopo Lib. II. contra Guibertum Antipapam, & ex Chronico Virdunenſi Hugonis Flaviniacenſis: Extat ea Conſtitutio, apud Gratianum Diſtinct. XXIII. Cap. *In nomine.* Clericorum incontinentiam in eadem Synodo coërcuit *Nicolaus II.* edito Decreto: *Ne quis concubinarii Preſbyteri, aut ſubintroductam mulierem habentis, Miſſam audiret:* & Sacerdotibus, Diaconis, Subdiaconis incontinentibus, ſacris miniſteriis interdixit. Zelum ipſius contra hanc peſtem excitavit *B. Petrus Damiani*, Opuſculo XVII. *De Cœlibatu Sacerdotum*, ipſi nuncupato.

Decretum de Romani Pontificis electione.

Privilegium Imperatori conceſſum.

Clericorum incontinentia caſtigata.

Aliis Canonibus Eccleſiaſticæ Diſciplinæ reſtaurationi in hac Synodo Pontifex optimus proſpexit. Peſſima invaluerat conſuetudo, ut Romani Pontificis, aliorúmque Epiſcoporum morientium bona diriperentur. Id Canone ſecundo prohibitum eſt, juſsúmque ut Succeſſoribus integra ſervarentur. Quartus Canon Clericis, qui *Leonis IX.* parentes Decreto caſtitatem ſervaverant, præcepit ut juxta Eccleſias, quibus erant ordinati, in communi viverent. Quintus, decimas, primitias, oblationes Eccleſiis reddi fideliter à laicis, & in diſpoſitione Epiſcoporum eſſe jubet. Quas qui retinuerint, à Communione removentor. Sextus vetat ne Preſbyteri & quivis Clerici, Eccleſiam ſeu Beneficium auctoritate Laïcorum obtineant. Septimus prohibet ne quis ſpe Abbatiæ habitum Monachi ſuſcipiat. Octavus, ne quis duas Eccleſias, ſive duo Beneficia ſimul obtineat Nonus decernit ut per Simoniacam Hæreſim nemo ordinetur vel promoveatur ad quodlibet Eccleſiaſticum Officium. Decimus cujuſlibet Ordinis Clericos à Laïcis judicari vetat. Undecimus Matrimonia inter conſanguineos ad ſeptimam uſque generationem prohibet. Duodecimus laïcos, qui cum uxore concubinam habent, à communione repellit. Decimus tertius cavet ne laïcus ullus

Summa Canonum Concilii Romani ſub Nicol. ſecundo.

Pluralitas Beneficiorum vetita, & Monaſticum habitum ſuſcipere ſpe Abbatiæ.

Digitized by

ſus ad quemlibet gradum Eccleſiaſticum repente promoveatur, niſi mutato habitu ſeculari, diuturna converſatione fuerit inter Clericos comprobatus. Contra Clericos etiam & Monachos Apoſtatas diſtrictum anathema in eadem Synodo, *Nicolaus II.* Epiſtola VIII. ad Epiſcopos Galliæ teſtatur.

Iſtius tempore Synodi, *Aldredus* Eboracenſis Epiſcopus, qui accipiendi Pallii causâ Romam venerat, Simoniæ convictus, à *Nicolao II.* depoſitus eſt. Verùm cùm ipſe, & duo Epiſcopi, Comeſque Northumbrorum, itineris ſocii, à prædonibus exſpoliati eſſent redeundo in patriam, hæc calamitas *Aldredo* recuperandi honoris occaſio fuit. Comes enimverò verbis durioribus Pontificem convenit, *Parum metuendam à longinquis gentibus ejus excommunicationem eſſe* dicens, *quam propinqui latrunculi deriderent: aut ſua ſibi per ejus auctoritatem reddenda, aut futurum ut hæc Rex Anglorum audiens, Tributum S. Petri* Romanæ Eccleſiæ *ſubtraheret.* His minis territi Romani, *Nicolaum II.* flexerunt ut *Aldredum* priſtinæ reſtitueret Dignitati, ne honore ſimul & facultatibus ſpoliatus in patriam rediret. Iſta refert *Vuillelmus Malmeſburienſis* lib. III. *De Geſtis Pontificum Anglorum.* In *Gerardum* Comitem Galeriæ, prædonum ducem, injuriam Anglis illatam anathemate ultus eſt Pontifex Maximus, in Plenaria ſua Synodo, ut refert *B. Petrus Damiani* in Diſceptatione Synodali Regii Advocati cum Eccleſiæ Romanæ Defenſore.

Nota Nicolaitæ in Provincia Mediolanenſi damnati à Nicolai Summi Legatis.

Ut verò quod ſanctiſſimè ſtatutum erat, diligenter executioni mandaretur, Legatos Mediolanum miſit *Nicolaus II.* viros ſanctiſſimos & doctiſſimos, *Petrum Damiani* Cardinalem Epiſcopum Oſtienſem, & *Anſelmum* Lucenſem Antiſtitem, ad illius Eccleſiæ ſtatum reformandum; maximéque ad Simoniacam hæreſim, & hæreſim alteram Nicolaitarum extirpandas.* Nicolaitæ vocabantur Clerici mulieroſi, qui incontinentiam ſuam, fœdique commercii copulas velut ex auctoritate defendebant. *Vitium quippe in hæreſim vertitur, cùm perverſi dogmatis aſſertione firmatur;* (inquit Petrus Damiani.) Legatione ſibi impoſita ſtrenuè functi ſunt viri ſanctiſſimi. Eccleſiæ Romanæ jura & ſacrum Principatum contra Mediolanenſes Clericos è ſuggeſtu propugnavit, populúmque ſuas in partes, immò Juſtitiæ, & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ traxit Petrus. Tum animadvertens malum longè latéque ſerpſiſſe, vixque ullum in Clero abſque pretio ordinatum reperiri, expenſis Pontificum & Conciliorum ea de re Decretis, Canonum ſeveritatem eo in negotio cenſuit eſſe temperandam, nec ſummo jure contra reos agendum: Sed perverſæ conſuetudini finem imponendum, ac gratuitæ promotionis ordini futuris temporibus providendum. Promiſſionem itaque propriæ manus ſubſcriptione, & juramento ſuper Sanctâ Evangelia firmatam ab Archiepiſcopo, Clero, & Populo Mediolanenſi exegit Cardinalis Legatus, quo Simoniacam & Nicolaitarum hæreſim execrati, ſtudium omne ad utriuſque extirpationem ſe adhibituros polliciti ſunt: ipſiſque impoſita pœnitentia eſt. Clericique inter Miſſarum ſolemnia reconciliati ab Epiſcopo fuere, ornamenta de ejus manibus recipientes. Archiepiſcopo centum annorum pœnitentia præfixa, cujus annos ſingulos certa pecuniæ quantitate redimere poſſet. Clericis, qui nefaria conſuetudine ſtatutam pecuniam pro Ordinationibus ſolverant, ita ut nonnulli eorum vix peccatum hoc eſſe cognoſcerent, quinque annorum pœnitentia injuncta eſt, hoc modo ut duabus anni Quadrageſimis, Natale videlicet & Sanctum Paſcha præcedentibus, tres dies per hebdomadam in pane & aqua jejunarent, reliquo verò anni tempore duos dies. Iis verò qui plus dederant quàm ſacrilega conſuetudine receptum eſſet, ſeptennis eſt impoſita Pœnitentia, cum iiſdem jejuniis, additúmque ſextæ feriæ jejunium toto vitæ decurſu obſervandum. Iis tamen qui facilè jejunare non poſſent, conceſſa facultas eſt diem unum ſingulis hebdomadibus redimendi unius recitatione Pſalterii, aut medii cum quinquaginta metaneis, aut unius pauperis refectione, & lotis ipſi pedibus nummi erogatione. Spopondit inſuper Archiepiſcopus, ſe omnes orationis cauſa procul directurum, Romam videlicet, aut Turonum ad Sepulchrum Sancti Martini; ſeu verò in Hiſpaniam ad Sancti Jacobi profecturum. Decrevit denique ſanctiſſimus Legatus, ut non mox paſſim omnibus redderetur Officium; ſed his dumtaxat qui & literis eruditi, & caſti, & morum gravitate viderentur honeſti, cæteris autem Communionis gratia ſufficeret. Iſta conſtant ex ipſo B. Petro Damiani, Acta Legationis ſuæ *Nicolao II.* exponente, Opuſculo V. quod inſcribitur: *Actus Mediolanenſes.* Porro Acta illa ſua Pontificis cujus Legatione functus erat, judicio humiliter ſubjecit. *Nos enim*, inquit, *ſi quid erravimus, ad Petri magiſterium corrigendi libenter accedimus, & retractationis opprobrium non veremur. Hæc eſt enim illa, ut ita loquar, officina fabrilis, cui nimirum is qui Fabri dicebatur Filius, præſidet: ad cujus regulam omnis meritò moneta reducitur; ad cujus rectitudinis lineam, quicquid uſpiam depravatum fuerit, reformatur.*

Simoniaca Hæreſis extirpata.

Pœnitentia reis impoſita.

B. Petrus Damiani Acta Legationis ſuæ Summi Pontificis judicio humiliter ſubjicit.

Eidem Pontifici Libellum obtulit B. Petrus Damiani *de abdicatione Epiſcopatus*, quod Opuſculum eſt XIX. Pro Anconitanorum, quos ob defectionem excommunicarat, reconciliatione apud eumdem interceſſit, Epiſt. VII. Lib. I. Concilium Amalphiæ in Apulia celebravit *Nicolaus II.* eodem anno M. LIX. in quo Tranenſem Epiſcopum ob cauſas Canonicas depoſuit, teſte B. Petro Damiani Opuſculo XXXI. Cap. VI. In eadem Synodo Normannos Principes *Richardum*, & *Robertum Guiſcardum*, in gratiam Sedis Apoſtolicæ receptos, & *Richardo* Capuanum Principatum, *Roberto* Apuliæ, Calabriæ atque Siciliæ Ducatum à *Nicolao II.* confirmatum fuiſſe veriſimile eſt, cùm fidelitatis Sacramentum ipſi & Succeſſoribus præſtitiſſent, annuúmque cenſum denariorum duodecim per juga boum ſingula, Sedi Apoſtolicæ in recognitionem Beneficii, ſe perſoluturos juraſſent, ut refert *Leo Oſtienſis* in Caſſinenſi Chronico lib. III. cap. XV. Normanni tanto beneficio devincti, Summo Pontifici & Eccleſiæ Romanæ grati animi vicem rependerunt. Eorum virtute Præneſtini, Tuſculani, & Nomentani perduelles caſtigati, & Papæ Domino ſuo ſubditi, Tyranni expugnati; exterminati prædones, qui ditione tota Romani Pontificis graſſabantur; Gerardi Galeriæ Comitis deſtructa Præſidia, Caſtelláque complanata; libertas, pax, ſecuritas Urbi, totique Ditioni Eccleſiaſticæ reſtituta eſt, ut Acta antiqua Romanorum Pontificum à Nicolao Aragonio Cardinali edita & illuſtrata, & ab Eminentiſſimo *Baronio* laudata teſtantur.

Concilium Amalphitanum.

Amalphis, vulgo *Amalfi*, urbs Agri Picentini in Regno Neapolit. Archiepiſcop.

Richardi & Roberti Guiſcardi Normannorum Principum virtus.

Anno MLIX.

Reſtaurandæ gratiâ diſciplinæ, *Stephanum* Cardinalem Legatum Apoſtolicum in Gallias direxit *Nicolaus II.* qui Pontificis auctoritate & mandatis Synodum Turonenſis celebravit Kalendis Martii, anno Chriſti M. LX. in qua ſimonia, pluralitas beneficiorum, rerum Eccleſiaſticarum alienatio, beneficiorum acceptio à Laïcis, inceſtæ nuptiæ, quæ vitia tunc in Galliis graſſabantur, damnata ac prohibita ſunt. Mulieroſis etiam & incontinentibus

Concilium Turonenſe.

Summi Canones.

continentibus Clericis, qui poſt *Nicolai II.* Decretum, aut mulieres, aut miniſterium Eccleſiæ cum Beneficio non ſtatim deſeruiſſent, ſpes omnis reſtitutionis adempta eſt. Monachi Apoſtatæ excommunicati; item Abbates; & Abbatiſſæ; quæ Apoſtatas pœnitentes recipere nollent. Laici denique, aliquid de oblationibus, eleemoſynis; decimis, vel ſepulturis Eccleſiæ ſibi vindicantes, aut vendere, vel alicui in beneficium dare præſumentes, anathemate confixi. Concilii iſtius Canones à Domno *Luca Dacherio*, Congregationis S. Mauri O. B. erudito Monacho, editi ſunt in Notis ad Vitam Lanfranci, indeque tranſcripti Tomo IX. Conciliorum Labbeanæ Editionis.

Eduardo Regi Anglorum tuitio omnium Angliæ Eccleſiarum à Nicolao II. conceditur.

S. Eduardi, Magnæ Britanniæ Regis, Legationem *Nicolaus II.* eodem anno ſuſcepit, confirmavitque commutationem à Deceſſore ſuo factam voti, quod nuncupaverat eundi Romam, cum ædificatione Cœnobii in honorem *S. Petri*: quod Cœnobium ampliſſima donavit Immunitate. Regi verò tuitionem ejuſdem Monaſterii, & omnium Angliæ Eccleſiarum commiſit, ut conſtat ex Epiſtola ejuſdem Pontificis, quam *Ealredus* in Vita Eduardi Regis refert. *Vobis verò*, inquit, *& poſteris veſtris Regibus committimus advocationem & tuitionem ejuſdem loci, & omnium Angliæ Eccleſiarum, ut vice noſtra, cum conſilio Epiſcoporum & Abbatum, conſtituatis ubique quæ juſta ſunt:* Ampliſſimum Privilegium! Quo utinam Sereniſſimus Magnæ Britanniæ Rex in communione Catholicæ Apoſtolicæ & Romanæ Eccleſiæ ſemper frui malit, quam ſe Eccleſiæ Anglicanæ Caput in Schiſmate & Hæreſi nuncupare!

Nicolaus II. Ordinis Monaſtici [illegible].

Ordinis Monaſtici amantiſſimus *Nicolaus II.* Caſſinenſes Monachos ad primarias Eccleſiæ Dignitates provexit. Nam præter *Deſiderium* Caſſinenſem Abbatem, quem initio Pontificatus Cardinalem creaverat, *Oderiſium* Comitis Marſorum filium, ejuſdem Cœnobii alumnum, Cardinilitiis Infulis etiam exornavit. Domnum *Martinum* ex eodem Monaſterio ad Aquinatem Epiſcopatum, *Angelo* Epiſcopo exauctorato, *Petrum* ad Venefranam & Iſernienſem Sedem aſſumpſit, teſte *Leone Oſtienſi* lib. III. Chronici Caſſinenſis, cap. XIV. Monaſterio *Sanctæ Felicitatis* juxta Florentiam, Privilegium indulſit. Præerat Sanctimonialibus *Teiberga* Abbatiſſa.

Quatuor Epiſtolas ad *Gervaſium* Remenſem Archiepiſcopum dedit *Nicolaus II.* quarum primâ ipſum hortatur ut *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum admoneat, ne pravis credens conſiliis, Sacris Canonibus reſiſteret, ac Summum Pontificem contra ſe commoveret. *Proinde*, inquit, *agere ſtude quod de te ſperavit Apoſtolica Sedes: & veſtrum Regem glorioſum caſtiga, precare, admone, ne pravo nitatur peſſimorum conſilio, qui noſtrâ diſcordia putant ſe Apoſtolicam cenſuram evadere. Caveátque ſacris Canonibus, immò B. Petro reſiſtere, nóſque, qui eum ſicut pupillam volumus amare oculi, contra ſe movere. Satis enim mirari poteſt, ſi pro aliquo ſtulto, ſicut eſt, quem voluit ordinari, Matiſconenſis Epiſcopus, vult Dominum & S. Petrum offendere, noſtram caritatem atque ſinceram dilectionem circa ſe parvipendere. An putat aliquis membrorum Antichriſti, quod plus non poſſit ei prodeſſe gratia B. Petri, quàm omnium impiorum perfida fidelitas? Agat itaque glorioſus Rex, ut libet, contra nos, quamvis pro illo, ejúſque exercitu Deum ſemper precari parati ſumus.*

Ejus in Regem Chriſtianiſſimum caritas.

Nullus *Nicolao II.* præteribat dies, quo duodecim pauperum pedes non ablueret, teſte *B. Petro Damiani* Opuſculo IX. quod *De eleemoſyna* inſcribitur, cap. VII. Obiit Optimus Pontifex anno Chriſti M. LXI. menſe Junio, cùm annos duos & ſex menſes ſediſſet.

ARTICULUS X.

De S. Alexandro II.

I. *Nicolao II.* vita functo, Procerum quorumdam factio, *Galeriani* præcipuè Comitis, & Longobardorum quorumdam Epiſcoporum, Simoniæ & incontinentiæ vitiis infamium, favente *Guiberto Corrigia* Parmenſi, Aulæ Cæſareæ Cancellario, in Schiſma erupit obſtinatiſſimum. Nonnullis enim Germaniæ Epiſcopis tractis in partes, habito Baſileæ Conciliabulo, *Nicolai II.* Pontificis Optimi Maximi Acta omnia reſcindere & abrogare præſumpſerunt. Facinoris inſolentia Cardinales movit ut Eccleſiæ citò proſpicerent. Legationem ad *Henricum* Germaniæ Regem adhuc puerum decreverunt, quam *Stephano* Cardinali Preſbytero ex Monaſterio Cluniacenſi aſſumpto impoſuere, ut Pſeudoſynodum Edicto Regio irritam dici obtineret, eligendique Pontificis libertatem Cardinalibus impetraret. Malis Aulicorum artibus repulſa Legatio, Stephanóque negata audientia eſt, qui rebus infectis Romam rediit. Summum Eccleſiæ periculum Cardinales impulit ad Pontificis electionem maturandam. Eum autem elegere, quem vitæ ſanctimonia, eruditio inſignis, & regiminis Eccleſiaſtici peritia, tantæ Dignitati parem dudum fecerant, & cujus electionem *Henrico* Regi non ingratam fore confidebant, qui ipſi familiaris erat. Suffragia in *Anſelmum de Badagio*, Mediolanenſem, tunc Lucenſem Epiſcopum concurrerunt. Luca Romam accitus, Kalendis Octobris ejuſdem anni M. LXI. inauguratus eſt, & *Alexander II.* appellatus. Iſta conſtant ex Diſceptatione Synodali inter Advocatum Regium & Romanæ Eccleſiæ Defenſorem, apud *B. Petrum Damiani*. Electionis Pontificiæ Nuntio ad Aulam Regiam perlato, Guibertus Cancellarius, aliiſque adulatores, in Regis contemptum ac injuriam factam conclamarunt, & *Cadaloum Palavicinum*, Parmenſem Epiſcopum, ab Epiſcopis Vercellenſi & Placentino, hominibus nequiſſimis eligi curarunt Antipapam. Qui Pontificatus inſignia mox uſurpavit, ſibique nomen ſumpſit *Honorius II.* Pecunia & armis Romanos ſibi ſubjicere conatus eſt, Urbem non ſemel aggreſſus, magnáque edita ſtrage. Prævaluere tandem Alexandrini, & repulſus eſt Pſeudopontifex, *Gottefredo* Tuſcorum Duce ſuppetias ferente. In Papienſi, Florentino, Oſborienſi, & Mantuano Conciliis damnatus eſt.

Alexandri II. electio.

Cadalous Antipapa.

Frequentibus Synodis damnatus.

II. Tria commemorat B. Petrus Damiani Epiſtola XX. lib. I. ad ipſum Cadaloum data: *In tribus*, inquit, *Conciliis Synodalibus, Papienſi ſcilicet, Mantuano, & Florentino, perſpicua damnationis in te ſententia claruit.* Oſborienſe curis & auctoritate *Annonis* Colonienſis Archiepiſcopi ſanctiſſimi coactum eſt, qui condolens malis, quæ *Agnetis* Imperatricis, & *Guiberti* Cancellarii peſſima adminiſtratio Eccleſiæ & Imperio inferebat, juvenem Regem à tutela matris abſtraxit, & paulopoſt habitis Comitiis, Regni adminiſtrationem ſuſcepit, deferentibus Ordinibus, *Guiberto* Cancellario privatam ad ſortem redacto. Ipſi facinus egregium gratulatus eſt *B. Petrus Damiani*, Epiſtola VI. lib. III. cúmque hortatus eſt ut Concilium ad extinctionem ſchiſmatis celebrari curaret. *Servaſti*, inquit, *venerabilis Pater! relictum tuis manibus puerum, firmaſti Regnum, reſtituiſti pupillo paterni juris Imperium. Ad Sacerdotium quoque manum tua prudentiæ protinus extendiſti*

Concilium Oſborienſe in Germania auctoritate S. Annonis Colonienſis Archiepiſcopi congregatum.

extendiſti, dum & Parmenſis beſtiæ ſquammea colla Evangelici mucronis vigore præcidere, & Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem in ſuæ Dignitatis elaboraſti ſolium reformare. Sed cœpto operi niſi poſtrema manus accedat, Sanctum veſtri operis ædificium minatur ut corruat. Cadalous enim ille Sanctæ perturbator Eccleſiæ, everſor Apoſtolicæ Diſciplinæ, inimicus ſalutis humanæ: ille, inquam, radix peccati, præco diaboli, Apoſtolus Antichriſti, ſagitta nimirum producta de pharetra Satanæ, virga Aſſur, filius Belial, filius perditionis, velut draco teterrimus adhuc ſufflat; adhuc fœtore venenatæ pecuniæ nares hominum fœdat, fidémque multorum vento perfidiæ vacillantem novus Hæreſiarcha perturbat, &c. Quamobrem, venerabilis Pater, ut ſanctus ſtudii tui labor ad effectum omnino perveniat. . . . neceſſe eſt ut veſtra prudentia totis niſibus elaboret, quatenus Generale Concilium quantocyus fiat, & pernicioſi hujus erroris ſpinas, in quo miſer mundus verſatur: evellat. Ad Concilium Oſborienſe pertinet Diſceptatio Synodalis inter Advocatum Regium & Romanæ Eccleſiæ Defenſorem à *B. Petro Damiani* adornata, quæ Opuſculum IV. ipſius eſt. Inter alia, hac in Diſceptatione oſtendit, Romanam Eccleſiam *Henrici* Regis Privilegium non violaſſe, quamvis ejus aſſenſu non expectato, Pontificem elegerit. Sic enim eleganter ac luculentè Romanæ Eccleſiæ Defenſor: *Privilegium invictiſſimo Regi noſtro ipſi quoque defendimus, & ut ſemper plenum, illibatúmque poſſideat, vehementer optamus. Porro autem Romana Eccleſia multò nobiliùs atque ſublimiùs, quàm mater carnis, mater eſt Regis: Illa ſiquidem peperit, ut per ejus traducem revertatur in pulverem: iſta genuit ut Chriſti ſine fine regnantis efficiat cohæredem. Et cuncti liquido novimus, quia Rex, licèt egregiæ indolis, tamen adhuc puer eſt. Quid ergo mali Romana fecit Eccleſia, ſi filio ſuo, cum adhuc impubis eſſet, cum adhuc tutoris egeret, ipſa tutoris Officium ſubiit, & jus quod illi competebat, implevit? Quis enim neſciat quia Sacerdotem eligere puer ignorat? Sæpe mater Judicis tribunal irrumpit, teſtes adſciſcit, Notarios convocat, ſicque per aſtipulationes & rata, inſuper & apicum monumenta, omnia bonorum ſuorum jura filio delegat: Interim tamen uſque dum ille ad juvenilis ætatis incrementa perveniat, & rationis capax fiat, illa cuncta diſpenſat, omnia ordinat: ſicque quod jam alieni juris eſt patrimonium, ad propria diſponit proviſionis arbitrium. Numquid ob hoc dicenda eſt mulier illa filio ſuo conceſſa ſubtrahere? Immo verò perhibetur pietatis ſtudio deſervire: Quia quæ rudis adhuc filius dilapidare ac prodigere poterat, hæc illa ſibimet aptè diſpoſita, cautè retenta, & rationabiliter ordinata conſervat. Carnalis ergo mater adjuvat filium in rebus terrenis; & mater Eccleſia filio ſuo Regi præbere non debet auxilium in ſpiritualibus donis? . . . . . Huc accedit, quia nonnumquam ob varietatem temporum ſæpe mutandus eſt ordo cauſarum. Tunc enim quando Pontificem Romana ſibi præfecit Eccleſia, tanta ſimultatis fomes in ſeditionem cives accenderat, tantus livor & odium tumultuantis populi corda turbaverat, ut de tam longinquis terrarum ſpatiis nequaquam Regiæ clementiæ præſtolari poſſemus oraculum. Niſi enim quantocyus ordinaretur Antiſtes, pernicioſus in populo gladius mutuis vulneribus deſæviret, & non parva Romanorum ſtrages fieret.*

III. Ad *Cadaloum* Antipapam graviſſimas duas Epiſtolas ſcripſit *B. Petrus Damiani*, ut ei ſceleris magnitudinem ob oculos poneret, cúmque ad inſignia uſurpatæ Dignitatis deponenda adduceret. De ejus Electoribus & fautoribus ita ſcribit: *Multum ſanè lætificat, quod hujuſmodi te Pontifices elegerunt, Placentinus videlicet & Vercellinus, qui nimirum multùm petulci ac proſtibularii, ſicut norunt diſputare de ſpecie fœminarum, ſic utinam potuiſſent in eligendo Pontifice perſpicax habere judicium . . . . Salvâ planè dignâ reverentiâ Regibus noſtris, quibus utique ſive pro ſexus, ſive pro ætatis infirmitate ſubripi potuit: præter illos, quicumque te ad hoc flagitium impulerunt, filii Caiphæ, primogeniti dicendi ſunt Satanæ, adjutores Antichriſti, adverſarii veritatis. O tragœdia omnibus ante nos ſæculis inaudita! ut alienus Epiſcopus propriâ Sede contemptâ, ignorante Deo, neſciente Petro, rejiciente Romanâ Eccleſiâ, ſuper Romanam conſtituatur Eccleſiam: & quod non fert Eccleſia cujuſlibet infimæ dignitatis, perferat illa quæ Mater eſt & Magiſtra totius Eccleſiaſticæ rationis.*

IV. Ex eadem Epiſtola diſcimus ordinem his temporibus in Romanorum Pontificum electione obſervari ſolitum. *Nimirum*, inquit, *cùm electio illa per Epiſcoporum Cardinalium fieri debeat principale judicium, ſecundo loco jure præbeat Clerus aſſenſum, tertio popularis favor attollat applauſum: ſicque ſuſpendenda eſt cauſa, uſque dum Regiæ Celſitudinis conſulatur Auctoritas, niſi, ſicut nuper contigit, periculum fortaſſis immineat, quod rem quantocyus accelerare compellat.*

V. Ad *Alexandrum II.* plures variis de cauſis & argumentis Epiſtolas dedit *B. Petrus Damiani*, ipſique Apologeticum pro dimiſſo Epiſcopatu nuncupavit, quod Opuſculum eſt XX. Illi ſuaſit ut duas, quæ tunc temporis inoleverant, pravas conſuetudines aboleret. Prima erat, quòd cunctis fere Conſtitutionibus Apoſtolicis Anathematis pœna ſubjungeretur: altera, quòd Epiſcopi à Preſbyteris apud Metropolitanum & Primatem accuſari non poſſent. Primam periculoſam eſſe, & in perniciem animarum vergere oſtendit. *Notandum*, inquit, *quàm lubrica, quàm præceps ſubitò ruendi procuretur occaſio, ut ante quis in æternæ mortis barathrum corruat, quàm ſe vel leviter impegiſſe cognoſcat: & ſubſtrata quodammodo tendicula jam pes ejus innectitur, dum ſe liberis adhuc incedere greſſibus arbitratur. Delinquit itaque quiſquis ille eſt in illud Apoſtolicæ Conſtitutionis Edictum, & aliquando levi quadam ac perexigua offenſione tranſgreditur; & continuò velut Hæreticus, & tanquam cunctis criminibus teneatur obnoxius, anathematis ſententia condemnatur. Et cum dictante juſtitia, alia ſit ultione plectendus qui plus delinquit, aliâ qui minus excedit: Hic graviter leviterque peccantibus æqua cunctis & indifferens pœna, ſolius ſcilicet anathematis irrogatur. Non tribunalium more, vel forenſis examinis, aut libertas ceditur, aut poſſeſſio confiſcatur, nec pecuniaria mulcta reus addicitur, ſed Deo potiùs omnium bonorum auctore privatur. Hanc itaque homo de homine pœnam ſumit, quam de ſui tranſgreſſione mandati ipſe quoque Deus omnipotens non præſumit.* Qui amat, *inquit* patrem aut matrem pluſquam me, *non continuò addidit, ſit anathematizatus, vel maledictus, ſed tantum ait*, Non eſt me dignus . . . . *Porro nec B. Papa Gregorius, vel cæteri Patres qui diverſis temporibus in Apoſtolicæ Sedis regimine floruerunt, hunc morem in ſuis reperiuntur obſervaſſe Decretis, & vix eorum aliquando Statutis anathema ſubnectitur, niſi cùm Catholicæ Fidei clauſulâ terminatur. Quamobrem, ſi Sanctæ Prudentiæ veſtræ placet, hunc morem de cætero à Decretalibus Paginis amoveri præcipias, & vel damni pecuniæ, vel alterius cujuſlibet ultionis calculum in earum tranſgreſſione præfigat; ne quod aliis eſt ad tuitionis munimenta proviſum, aliis ad perniciem proveniat animarum.* Alteram conſuetudinem tollendam ſuadet, quòd criminum impunitatem foveat.

Oſborienſe [illegible] in Germania [illegible].

B. Petri Damiani graves ad Cadaloum Antipapam Literæ.

Ordo in Romana Pontificia electione ſervari ſolitus.

B. Petri Damiani ad Alexandrum II. Epiſtolæ.

Ipſi auctor eſt ne formam anathematis Diplomatibus Apoſtolicis facilè adjungat.

Digitized by Google

** Ab eodem Legatus mittitur in Gallias.*

VI. *B. Petrum Damiani* Legatum in Gallias miſit *Alexander II.* rogante *Hugone* Cluniacenſium Abbate Sanctiſſimo, ut de Cluniacenſis Monaſterii cauſis cognoſceret, ejúſque jura & privilegia contra *Gaufredum* Comitem Andegavenſem, & *Drogonem* Epiſcopum Matiſconenſem, Auctoritate Apoſtolica tueretur. A Legato Apoſtolico Synodus Cabiloni celebrata eſt, tredecim conſidentibus Epiſcopis. Decretis ſaluberrimis ad Eccleſiaſticæ reſtaurationem Diſciplinæ conditis, Cluniacenſia Privilegia recenſita & confirmata ſunt, Epiſcopo ipſo Matiſconenſi approbante; qui præſtito Sacramento, ſatisfacere coactus eſt, veniam petere à Legato & Patribus, ac Pœnitentiam accipere. Formula Sacramenti hæc fuit: *Audiat Dominus Petrus Oſtienſis Epiſcopus, & omnis Sancta Synodus, quia eo die quo Cluniacum commotus adveni, non in contemptu, ſive deſpectu Sedis Apoſtolicæ, vel Domni Alexandri Romani Pontificis hæc egi: & Privilegiorum tenorem ac ſeriem qua modo in noſtris auribus lecta ſunt, tunc ad liquidum non cognovi. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Evangelia.* Hujus Legationis ſuæ meminit Petrus Damiani lib. IV. Epiſt. V. ad Monachos Cluniacenſes. De ea ſcripſit *Alexander* ad Archiepiſcopos Galliarum, Epiſtola XXI. His verbis: *Talem vobis virum deſtinare curavimus, qui & noſter eſt oculus, & Apoſtolicæ Sedis immobile firmamentum. Huic itaque vicem noſtram pleno jure commiſimus; ut quicquid in illis partibus ſtatuerit, ita ratum teneatur & firmum, ac ſi ſpeciali noſtri examinis fuerit ſententia promulgatum.*

Anno 1063.

** Concilium Cabilonense à Sanctiſſimo Legato celebratum.*

Tria Concilia ab Alexandro II. Romæ celebrata.

VII. Tria Romæ Concilia celebravit idem Pontifex. Primum anno MLXIII. cui Epiſcopi centum & ampliùs interfuere. In eo duodecim conditi Canones, quibus Leonis IX. & Nicolai II. Decreta contra Simoniacos renovantur & confirmantur, vita communis Clericorum ſancitur. Beneficiorum pluralitas prohibetur, conſanguineorum nuptiæ, ad ſeptimam uſque generationem vetantur, repentina Laïcorum Ordinatio interdicitur, & ne quis ſpe Abbatiæ Monachus fiat. In eadem Synodo Petrus Florentinus Epiſcopus, Simoniæ convictus, depoſitus eſt, ut conſtat ex Actis *S. Joannis Gualberti.*

In altero Concilio anno MLXV. Inceſtuoſorum Hæreſis damnata eſt. Sic appellatus eſt Juriſperitorum quorumdam error pertinax, qui Auctoritate *Juſtiniani* Imperatoris freti, gradus conſanguinitatis numerandos eadem ratione ab Eccleſia eſſe docebant, qua in ſucceſſionibus numerantur; atque matrimonia inter cognatos eſſe licita propugnabant.

Inceſtuoſorum hæreſis ab Alexandro II. in Synodis damnata, ſeu Juriſconſultorum error, conſanguinitatis gradus perperam numerantium.

Ad hanc Synodum pertinet Epiſtola XXVIII. Alexandri II. ad Epiſcopos, Clericos, & Judices Italiæ data, cujus hæc ſunt verba: *Ad Sedem Apoſtolicam perlata eſt quæſtio noviter exorta de gradibus conſanguinitatis: quam quidam Legum & Canonum imperiti excitantes, eoſdem propinquitatis gradus contra Sacros Canones, & Eccleſiaſticum morem numerare nituntur, novo & inaudito errore affirmantes quòd germani fratres vel ſorores inter ſe ſint in ſecunda generatione: filii eorum, vel filiæ in quarta; nepotes, vel neptes eorum in ſexta. Talique modo progeniem computantes, & in hujuſmodi ſexto eam gradu terminantes, dicunt, deinceps viros ac mulieres inter ſe poſſe nuptialia jura contrahere. Et ad hujuſmodi profanum errorem confirmandum, in argumentum aſſumunt ſæculares Leges, quas Juſtinianus Imperator promulgavit de Succeſſionibus conſanguineorum. Quibus confiſi, oſtendere moliuntur, fratres in ſecundo gradu eſſe numeratos, filios eorum in quarto, nepotes in ſexto. Sic ſeriem genealogiæ terminantes, numerationem SS. Patrum & antiquam Eccleſiæ computationem ad nos uſque perductam, perverſa quadam calliditate diſturbare nituntur. Nos verò, Deo annuente, hanc quæſtionem diſcutere curavimus in Synodo habita in Lateranenſi Conſiſtorio, convocatis ad hoc opus Epiſcopis & Clericis, atque Judicibus diverſarum Provinciarum. Denique diu ventilatis Legibus & ſacris Canonibus, diſtinctè invenimus ob aliam cauſam, alteram Legum fieri, alteram Canonum computationem. In Legibus ſiquidem ob nihil aliud ipſorum graduum mentio facta eſt, niſi ut hæreditas vel ſucceſſio ab una ad alteram perſonam inter conſanguineos deferatur. In Canonibus verò ob hoc progenies computatur, ut apertè monſtretur uſque ad quotam generationem conſanguineorum ſit nuptiis abſtinendum. In Legibus diſtinctè non numerantur gradus, niſi uſque ad ſextam: in Canonibus autem uſque ad ſeptimam diſtinguuntur generationem. Hac igitur de cauſa, quia hæreditates nequeunt deferri niſi de una ad alteram perſonam: idcirco curavit Imperator in ſingulis perſonis ſingulos præfigere gradus. Quia vero nuptiæ ſine duobus non valent fieri perſonis, ideo Sacri Canones duas in uno gradu conſtituêre perſonas. Utramque tamen computationem ſi attente ac ſubtiliter perſpecta fuerit, ad eumdem terminum convenire, manifeſtum erit. Juſtinianus namque uſque ad quem gradum conſanguinitas ipſa perduret, in ſuis Legibus non definivit. Canones verò ultra ſeptimam, nullam numeravere generationem. Sexto quippe gradu determinato, in ipſis Legibus ſubintulit Imperator:* Hactenus oſtendiſſe ſufficiat, quemadmodum gradus cognationes numerentur. Namque ex his palam eſt intelligere, quemadmodum ulteriores quoque gradus numerare debeamus. Generata quippe perſona ſemper gradum adjicit. *Ecce in his brevibus verbis apertè oſtenditur, tales gradus, quales iſti computant, non tantùm uſque ad ſextum, verùm etiam ultra numerari debere: quippe cùm ultra ſextum ulteriores gradus numerandos eſſe decernat. Ubi enim ulteriores nominat gradus, apertè indicat non ſex tantummodo eſſe gradus, ſed ſex finitis, adhuc alios numerandos. Cum enim decimum nominat, non eſſe tantummodo ſex, luce clariùs confitetur. Hi ergo evigilent, & aciem mentis, ſi poſſunt, intendant, quos hactenus iſtiuſmodi pervaſit error. Enimverò ubi ſecundùm Leges inter agnatos vel cognatos defertur ſucceſſio, conſanguineos eſſe non dubium eſt. Neque enim ſibi ſuccederent, niſi inter ſe parentelæ vinculo tenerentur. Succedunt autem inter ſe, teſte Juſtiniano, in decimo gradu: conſanguinei igitur ſibi ſunt, qui ſibi ſuccedunt. Quod ſi in decimo gradu conſanguinei ſibi exiſtunt, non eſt terminata conſanguinitas, ut iſti fatentur, in ſexto tantummodo gradu........ Taliter igitur determinatis gradibus conſanguinitatis, Apoſtolicâ vos Auctoritate monemus, fratres & filii, ut omnibus ſic ſeriem genealogiæ computandam eſſe intimetis, quemadmodum SS. Patres numerandam eſſe ſanxerunt, & antiquus mos Sanctæ & Univerſalis Eccleſiæ per longa tempora olim computaſſe monſtratur. Nam ſi quis perverſa & obſtinata mente à recto tramite Apoſtolicæ Sedis deviare voluerit, & aliter quam nos in nuptiis celebrandis gradus parentelæ numerare contenderit, primùm pro ſua temeritate cœleſti pœna plectetur, poſtmodum verò gladio perpetui Anathematis ſe noverit jugulandum.* Hoc Decretum Collectioni ſuæ inſeruit *Gratianus* Cauſa XXXV. Quæſt. IV. Cap. *Ad Sedem Apoſtolicam.*

In tertia Synodo Romana eodem anno 1056. omnes inceſtuoſi, juxta Canonum Decreta, Eccleſiaſtica ſunt communione privati, teſte *B. Petro Damiani* in Apologetico *De contemptu ſæculi*, quod eſt Opuſculum XII. cap. XXIX.

VIII.

Varia Alexandri II. Acta.

VIII. Cùm *Richardus* Normannorum Princeps Aquinum uſque victor perveniſſet, jámque Urbi immineret ut à Summo Pontifice Imperii inſignia conſequeretur, *Alexander II.* Gudefridum Tuſciæ Marchionem in eos immiſit, cujus virtute ipſorum cohibitus eſt impetus. (Ex Leone Oſtienſi Lib. 3. Cap. 25.) Id factum anno 1066. Ad *Vvillelmum* Normanniæ Ducem, quem *S. Eduardus* Angliæ Rex ſucceſſorem ſupremis tabulis conſtituerat, vexillum miſit, ut *Haraldum* Tyrannum, qui defuncto Eduardo Regnum invaſerat, juſto bello expelleret. (Ex Ingulpho, & Matthæo Vveſtmonaſterienſi.) Id factum eodem anno 1066. Anno ſequenti, Legationem ad Mediolanenſes impoſuit *Mainardo* Cardinali Sylvæ Candidæ Epiſcopo, & *Joanni* Preſbytero Cardinali, ut Simoniacam & Nicolaïtarum Hæreſim, quæ in Clero illius Eccleſiæ adhuc graſſabantur, penitus extirparent. Quod pro ſua virili præſtiterunt, edita Conſtitutione, quæ Leges Mediolanenſibus ad hunc finem tunc præſcriptas complectitur, die prima Auguſti. Extat inter Epiſtolas VI. & VII. Alexandri II. Tomo IX. Conciliorum Labbeanæ Editionis *Adalberto* Hamaburgenſi Archiepiſcopo vices in Dania ſuas demandavit, ejúſque Synodo ſiſtere ſe juſſit *Edbertum* Farienſem Epiſcopum. (Ex Epiſtola VII. Alexandri II. & Adamo Bremenſi lib. 4. cap. 42. & ſequentibus.) *Haraldum* Norvegiæ Regem per literas hortatus eſt, ut Hamaburgenſem Archipræſulem, Sedis Apoſtolicæ Vicarium coleret, eíque obedientiam à Regni ſui Epiſcopis exhiberi juberet. (*Epiſt. II.*) A *Vvillelmo* Rege Anglorum Denarium Sancti Petri: à *Suenone* Rege Danorum, cenſum quem ejus Majores Eccleſiæ Romanæ pendere conſueverant, exegit. (*Epiſt. VIII. & III.*) Uſum Mithræ, Laïcis hactenus inconceſſum, *Vratiſlao* Bohemorum Duci roganti conceſſit. (Ex Gregorio VII. lib. 1. Epiſtola XXXVIII.) *B. Petrum Damiani* Legatum à latere miſit in Germaniam, ut Henricum Regem à repudio conjugis Auctoritate Apoſtolicâ prohiberet. (Ex Lamberto Scafnaburgenſi ad annum 1069.)

Geſta adverſus Epiſcopos Simoniacos.

IX. Archiepiſcopum Moguntinum, Colonienſem, & Bambergenſem, Simoniæ accuſatos, Romam ad dicendam cauſam vocavit, quos graviter objurgatos, & jurejurando de vitanda Simonia obſtrictos remiſit. (Ex eodem Auctore.) *Gervaſio* Remenſi Archiepiſcopo prohibuit ne *Joſſelinum* Sueſſionenſem Epiſcopum deſignatum, Simoniæ convictum, conſecraret. (Epiſt. 18.) Eidem gratulatus eſt ejectionem Simoniaci Invaſoris Carnotenſis Eccleſiæ, quodque Regi Chriſtianiſſimo *Philippo* auctor fuiſſet ut alter dignus & idoneus eidem Eccleſiæ ſubſtitueretur. Eum quoque adhortatus eſt, ut Aurelianenſem Epiſcopum, pariter Simoniacum, ab Archiepiſcopo Senonenſi deponi curaret. (Epiſt. 23.) Ejuſdem Pontificis mandato Synodus Moguntina à *Sigefrido* ejuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopo convocata & celebrata eſt in cauſa *Caroli* Conſtantienſis Epiſcopi deſignati, Simoniæ, aliorúmque criminum accuſati, anno 1071. Cauſa ipſius *Caroli* confeſſione & ceſſione finita eſt, ut Acta Concilii primùm à *Tegnagelio*, deinde à *P. G. Coſſartio S. J.* Tom. 9. Conciliorum edita teſtantur, & *Lambertus Scafnaburgenſis* in Chronico.

Legatio ab Alexandro II. miſſa in Angliam.

Concilia, Vvintonienſe, & Vindeſhorenſe ab Alexandri II. Legatis celebrata.

X. Legatos in Angliam miſit *Alexander II.* *Hermenfredum* Epiſcopum Sedunenſem, *Joannem* & *Petrum* S. R. E. Preſbyteros Cardinales, Anglicanæ Eccleſiæ ſtatum ordinaturos, qui Synodo Vvintonienſi à *Vvillelmo* Rege convocatæ præſidentes, Stigandum Archiepiſcopum Cantuarienſem, qui vivente *Roberto* legitimo Archipræſule Sedem invaſerat, & à *Benedicto* Pſeudo-Pontifice Pallium acceperat, & Vvintonienſem Epiſcopatum cum Cantuarienſi Archiepiſcopatu ſimul occupabat, exauctorarunt. *Agelmarum* quoque Eſtanglorum Antiſtitem, & Abbates nonnullos depoſuere.

Stigandus, Cantuar. Archiepiſc. depoſitus.

Politicis *Vvillelmi* Regis Conſiliis, meriſque ſuſpicionibus, nullâ cauſæ æquitate factum, *Rogerius de Hoveden* ad annum 1070. ſcribit. Quod minùs probabile eſt, cùm à tribus Legatis, Apoſtolicis, & frequenti Concilio latæ ſint ſententiæ, nec id credi ſinat *Vvillelmi* Regis ab *Alexandro II.* laudata virtus, qui ita ad ejus Majeſtatem ſcribit Epiſtola X. *Inter mundi Principes & Rectores egregiam veſtræ Religionis famam intelligimus, & quantum honoris Sanctæ Eccleſiæ, tum Simoniacæ hæreſis vires opprimendo, tum Catholicæ libertatis uſus & officia confirmando, veſtra virtus impendat, non dubia relatione cognoſcimus.* Licifeldenſem quoque Epiſcopum, incontinentiæ, aliorúmque criminum, accuſatum, & Synodo ſiſtere ſe renuentem, iidem Legati excommunicarunt, Regique ſubſtituendi Succeſſorem licentiam dederunt, ut teſtatur *Lanfrancus* ad Alexandrum II. ſcribens.

Vvindſor, urbs Angliæ ad Tameſim.

Reverſis aliis Legatis, *Hermenfredus* Sedunenſis Epiſcopus Synodum habuit alteram Vindleſhoræ, in qua *Agelricum* Sudſaxonum Epiſcopum, pluréſque Abbates depoſuit. Id præter jus factum ſcribit *Rogerius de Hoveden*, in gratiam ſcilicet Regis, qui Normannos ſuos Epiſcopatibus & Abbatiis præficere volebat, ut Regnum ſibi firmaret. Contra verò *Ordericus Vitalis* Lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ & Vita *Lanfranci* ab Auctore coævo ſcripta, & cum ejus Operibus à Domno *Luca Dacherio* edita, id jure factum ſignificant.

Lanfrancus ſubſtitutus, & Alexandri II. mandato Archiepiſcopatum ſuſcipere compulſus.

XI. Exauctorato *Stigando*, Cantuarienſis Archiepiſcopus à *Vvillelmo* Rege nominatus eſt *Lanfrancus*, quem *Alexandri II.* Legati *Hermenfredus* Sedunenſis Epiſcopus, & *Hubertus* S. R. E. Cardinalis, in Normanniam ea de cauſa profecti, excuſatione incognitæ linguæ, gentiúmque Barbararum, qua impoſitum onus declinare nitebatur inſuperhabita, ad ſuſcipiendum Archiepiſcoparum Auctoritate Apoſtolica compulerunt, ut ipſemet *Lanfrancus* teſtatur in Epiſtola ad *Alexandrum II.* qua miſſionem ab Archiepiſcopatu petit:

Lanfranco Pallium duplex tribuit Alexander II.

Anno 1071. Romam profectus *Lanfrancus*, Pallium duplex ab *Alexandro II.* accepit. Non enim illud ſolùm, quod omnibus Archiepiſcopis tribui conſueverat, ex Altari ipſi exhibuit, ſed & illud quo ſua Sanctitas exornata Miſſas celebrabat, ipſi impendit, in amoris ſignificationem ſingularis, ut teſtatur *Lanfrancus* ipſe in Epiſtola ad eumdem Pontificem, de his quæ in Synodo Anglicana geſta erant in cauſa Thomæ Eboracenſis Archiepiſcopi, & *Vvillelmus Malmeſburienſis* lib. De Geſtis Pontificum Anglorum *Lanfranci* in Romana peregrinatione comes fuit Eboracenſis Archiepiſcopus, qui Pallio etiam à Pontifice donatus eſt.

Ejus auctoritate finitur controverſia de Primatu inter Cantuarienſem & Eboracenſem Eccleſiam.

Ortam inter utrumque de Primatu controverſiam, contendente *Thoma*, Eboracenſem & Cantuarienſem Eccleſias dignitate & honore pares eſſe, ſecundùm *S. Gregorii* Decreta, ab utroque appellatus *Alexander II.* in Anglia, totius Regni Epiſcoporum & Abbatum teſtimonio, finiendam decrevit. Anno M. LXXII. ex mandato *Alexandri II.* habita eſt Synodus in Anglia, cui *Hubertus* Sedis Apoſtolicæ Legatus præfuit. Cauſa coram Epiſcopis & Abbatibus, & Rege Sereniſſimo diſceptata: Eccleſiæ Cantuarienſis Primatum ſupra cæteras Angliæ Eccleſias, ipſámque Eboracenſem, ex Hiſtoria Eccleſiaſtica

Digitized by Google

cleſiaſtica Venerabilis Bedæ, ex variis Angliæ Conciliis, ex Ordinationibus Epiſcoporum, & Profeſſionibus Obedientiæ ab iis factis Cantuarienſi Archiepiſcopo, ex Romanorum Pontificum Reſcriptis, *Lantfrancus* vindicavit, *Thomæ* Objectiones facilè diluit. Cantuarienſis Archiepiſcopi Primatus confirmatus eſt. Iſta conſtant ex Relatione Geſtorum Synodalium, quam ad *Alexandrum II.* miſit *Lantfrancus*, & ex *Vuillelmo* Malmeſburienſi lib. I. De Geſtis Pontificum Anglorum.

Scribit ad Vuillelmum Anglorum Regem.

XII. Scripſit *Alexander II* ad *Vuillelmum* Regem Anglorum, eúmque ad Regias virtutes conſtanter colendas hortatus eſt, utque conſiliis ſanctiſſimis *Lantfranci* Cantuarienſis Archiepiſcopi lubenter uteretur. *Excellentiam veſtram*, inquit, *plena dilectione monemus, ut in ſtudio Chriſtaniſſimæ devotionis veſtræ perſiſtatis: Et primò quidem Eccleſias Chriſti, quæ in Regno veſtro ſunt religioſe culta, & juſtis diſpoſitionibus exornetis, commiſſa vobis Regni gubernacula ita juſtitiam tenendo tractetis, ut ex operum rectitudine, quod ſcriptum eſt,* Cor Regis in manu Dei, *vobis manifeſtè congruat. Rogamus etiam Dilectionem veſtram, ut Eccleſiaſticas perſonas ab injuria defendatis: viduas, & orphanos, & oppreſſos miſericorditer relevando protegatis. Quoniam licet ille Rex Regum & ſupernus arbiter totius Regni, quod vobis tradidit, rationem à vobis exigat: pro his tamen diſtrictiùs appellabit, quibus non fuerunt vires & arma, niſi veſtra potentia. Ad hæc igitur perficienda, & aliarum virtutum incrementa percipienda, fratris noſtri Lantfranci Cantuarienſis Archiepiſcopi monitis & conſiliis hortamur Gloriam veſtram acquieſcere: quem cariſſimum membrum, & unum ex primis Romanæ Eccleſiæ filiis, lateri noſtro aſſiduè non adjunctum eſſe dolemus; ſed ex fructu quem Eccleſia in Regno veſtro tribuit, conſolationem ejus abſentia ſumimus.* (Epiſt. X.)

Lanfranci commendatio.

Studium Alexandri II. in viros literatos.

XIII. Viros Literatos & Religioſos maximi fecit, coluitque *Alexander II* Hujus rei argumentum eſt, quod refert *Vuilelmus Malmeſburienſis* Lib. I. de Geſtis Pontificum Anglorum. *Erat*, inquit, *Lantfrancus tunc temporis in doctrina & mundi ſapientia famoſiſſimus & quem venerabiliter ſuſpiceret Alexander Apoſtolicus. Honoris maximum fuit indicium, cùm Romam venienti, ſeque fracto illo Romani ſupercilii faſtu, digniter aſſurgeret; profeſſus, hanc venerationem non ſe illius Archiepiſcopatui, ſed Magiſterio literarum deferre. Quapropter ſe feciſſe quod eſſet honoris: illum debere facere quod eſſet juſtitiæ, ut, pro more omnium Archiepiſcoporum, Sancti Petri Vicarii veſtigiis advolveretur.* Eumdem arbitrum fecit reſtitutionis *Thomæ* Archiepiſcopi Eboracenſis, & *Remigii* Lincolnienſis Antiſtitis in ſacrum Officium, à quo exciderant; prior quidem quòd filius eſſet Preſbyteri; alter quòd pro auxiliis *Vuilelmo* Angliæ Regnum adeundi præſtitis factus eſſet Epiſcopus, *Divinum munus bellicoſis laboribus nundinatus*; inquit Vuillelmus Malmeſburienſis.

Honorem exhibuimus, inquit, non quem Archiepiſcopatui tuo, ſed quem Magiſtro, cujus ſtudio ſumus in illis quæ ſcimus imbuti debuimus. Ita refert Eadmerus, lib. I. Hiſtor. Novorum.

XIV. *B. Petrum Damiani* Apoſtolica Legatione ornatum, Ravennam miſit Alexander II. anno M. LXXII. ut Ravennates ab excommunicatione abſolveret, quam incurrerant ob communionem cum Archiepiſcopo hujus Urbis excommunicato, contumace, & in anathemate defuncto, ut teſtatur Joannes Monachus in Petri Damiani Vita.

B. Petrus Damiani Ravennam Legatus.

Studium Alexandri II. in Monachos.

XV. *Alexandri II.* ſtudium in Monachos, præter ea quæ jam dicta ſunt, teſtantur Immunitatis Privilegia Monaſterio Sigebergenſi in Germania; Corbeienſi, Sandionyſiano, Cluniacenſi, in Galliis, conceſſa, vel confirmata, & contra Epiſcopos vindicata (Epiſt. IX. XIX. XX. & XLIII.) Decretum in gratiam Monachorum quos Clerici Ordinis iſtius hoſtes, invocato Laïcorum auxilio, ex Eccleſiis Cathedralibus ejicere nitebantur. (Epiſt. XXXIX. ad Lantfrancum) & Privilegium ampliſſimum *Odrico* Abbati Vindocinenſi, & ejus Succeſſoribus conceſſum, quo Romana *B. Priſcæ* Eccleſia, ejuſdémque Eccleſiæ Cardinalitia Dignitas, hujus Cœnobii Abbatibus conceditur. (Epiſt. XL.)

Legatio in Gallias altera.

XVI. Ad Gallicanam Eccleſiam reformandam *Geraldum* Oſtienſem Epiſcopum in Gallias Legatum miſit, qui habito Cabiloni Concilio, in urbem Dienſem divertens, *Lancelinum* Epiſcopum Simoniacum depoſuit, & *Hugonem* Lugdunenſem Camerarium eligi curavit anno M. LXXIV. ut refert *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi.

Varia Alexandri II. Decreta de Pœnitentiis & Remiſſionibus.

XVII. Varia *Alexandri II.* Decreta in Panormiam ſuam transfudit *Yvo Carnotenſis* Epiſcopus, quæ vota, pœnitentias, & remiſſiones ſpectant. *Landulphum*, qui in infirmitate poſitus, votum continentiæ, inconſulta uxore, emiſerat, & Monaſticam Vitam amplexus fuerat, abſque conſenſu uxoris, votum imprudens & re ipſa irritum exequi non poſſe declaravit. *Coſaldo* Preſbytero, qui in morbo Monachatum voverat, & Beneficiis ſe abdicaverat, nec tamen Monaſterio ſe tradiderat, vel Profeſſionem emiſerat, Beneficia reſtitui juſſit (Epiſt. XXVI.) Preſbyterum alterius Preſbyteri occiſorem, quatuordecim annorum pœnitentia, in Monaſterio peragenda, damnavit, (Epiſt. XXIX.) Cuidam, qui Preſbyterum armatum in ſe irruentem, ictúmque inferentem interfecerat, decennem pœnitentiam injunxit, (Epiſt. XXX.) Cuidam Abbati Sacerdoti, cujus ſervus, ira ſtimulante, ab ipſo uno fuſtis ictu in dorſo percuſſus, poſt ſex menſes obierat, & quem propterea *Rumoldus* Conſtantienſis Epiſcopus gradu & dignitate velut homicidam privaverat, pœnam remiſit, temperavítque ſententiam duriorem. Juſſit nimirum ut ipſi reſtitueretur Abbatia, & ſi jam annus Pœnitentiæ tranſactus eſſet, ſacris etiam altaribus miniſtrare & Sacerdotio fungi ſineretur. (Epiſt. XXXI.) Cuidam, qui fraternæ cædis cauſa fuerat, licet præter voluntatem, imperavit ſeceſſum in Monaſterium per annum, ſeptennem Pœnitentiam, interdicto per illud tempus conjugii uſu, & armorum geſtatione toto vitæ decurſu prohibita: utque patrimonium pro fratris animæque ſuæ remedio pauperibus erogaret, medietatis tantum uſufructu ſibi reſervato. Cujus tamen pœnitentiæ moderandæ poteſtatem Petracoricenſi & Toloſano Epiſcopis, & *Hugoni* Abbati fecit. (Epiſt. XXXIII.) *Theoderico*, qui filium non ſponte occiderat, ſeptennium Pœnitentiæ indixit. (Epiſt. XXXVII.) Ipſi & alia Decreta ab *Yvone*, & *Gratiano* tribuuntur.

Alexander II. Henricum Germaniæ Regem ad dicendam cauſam Romam vocavit.

XVIII. *Henrico* Regi, Simoniæ, aliorúmque criminum à Saxonibus accuſato, diem dixit *Alexander II.* ipsúmque Romam vocavit, ut Deo & Eccleſiæ ſatisfaceret, anno M. LXXIII. ut *Otto* Friſingenſis, Lib. VI. Cap. XXXIV. & Abbas Uſpergenſis teſtantur. Huic Pontifici elogium iſtud tribuit *Otto*, quòd *Eccleſiam jamdiu ancillatam in priſtinam reduxerit libertatem*. Ipſi Opuſculum XXIII. *De Brevitate vitæ Romanorum Pontificum*, & XXIV. *Contra Clericos Regulares proprietarios*, dicavit B. Petrus Damiani.

XIX. Obiit Pontifex vitæ ſanctimonia & miraculis clarus, decimo Kalendas Maii anni M. LXXIII.

M. LXXIII. cùm annos XI. menſes VI. dies XXII. Eccleſiam rexiſſet. Ipſum hoc elogio Guillelmus Pictavenſis ornat in Geſtis Guillelmi I. Ducis Normannorum & Regis Anglorum : *Tempore eodem ſedebat in Cathedra S. Petri Romæ Papa Alexander, digniſſimus cui obediret, quemque conſuleret Eccleſia univerſa. Reſponſa etenim edebat juſta ſalutariáque. Is Præſul Lucenſis, cùm altiorem gradum nullatenus appeteret, violento plurimorum conſenſu, quorum apud Romanos tunc præcellebat auctoritas, ingenti Concilio aſſentiente in eo locatus eſt Primatu, quo Præſulum orbis terræ caput exiſteret atque Magiſter. Affectionem hanc ſanctitate meruerat atque doctrina. Per eadem poſt ad ortum Solis & occaſum effulgebat.........ubicumque per mundum potuit iniquum corrigens, nulli concedens.*

Alexandri ſecundi elogium.

ARTICULUS XI.

De S. Gregorio VII.

I. ALexandro II. ad Superos tranſlato, *Hildebrandus* natione Etruſcus, patria Soanenſis, *Bonicii* filius, ex Monacho Cluniacenſi S. R. E. Cardinalis ſub Summis Pontificibus Leone IX. Victore II. Stephano IX. Nicolao II. & Alexandro II. præcipuis muneribus & Legationibus perfunctus, vir ingenii vehementis; eruditionis exquiſitæ, ſeveræ ſanctimoniæ, ſtudii in Diſciplinam Eccleſiaſticam incredibilis, animi intrepidi, quem *ſanctiſſimi ac puriſſimi conſili virum* B. Petrus Damiani ad Nicolaum II ſcribens prædicat, conſpirantibus Cardinalium ſuffragiis, Cleri totius ſummo conſenſu, omnium Ordinum applauſu, electus eſt Pontifex decimo Kalendas Maii quo ſepultus eſt Alexander II. anno Chriſti 1073. ut conſtat ex Decreto Electionis ipſius, in quo & hoc elogio exornatur : *Eligimus nobis in Paſtorem & Summum Pontificem, virum religioſum, gemina ſcientia prudentia pollentem, æquitatis & juſtitiæ præſentiſſimum amatorem, in adverſis fortem, in proſperis temperatum, & juxta Apoſtoli dictum, bonis moribus ornatum, pudicum, modeſtum, ſobrium, caſtum, hoſpitalem, domum ſuam bene regentem, in gremio hujus matris Eccleſiæ à pueritia ſatis nobiliter educatum & doctum, atque pro vitæ merito in Archidiaconatûs honorem uſque hodie ſublimatum, Hildebrandum, quem amodo uſque in ſempiternum & eſſe & dici Gregorium Papam & Apoſtolicum volumus & approbamus.* Invitum ad ſupremæ faſtigium Dignitatis evectum fuiſſe, conſtat ex illius ad *Deſiderium* Abbatem Caſſinenſem Epiſtola, ſtatim poſt electionem data. Henrici Germaniæ Regis conſenſus acceſſit, teſte Lamberto Scafnaburgenſi. Dum Miſſarum ſolemnia perageret, viſa eſt à viris piis columba è cœlo delapſa humero ejus dextro inſidens, alis extenſis caput ejus velare, quo ſignificatum eſt Spiritus Sancti afflatu, non humanæ prudentiæ rationibus ipſum duci in Eccleſiæ regimine, ut *Paulus Bernriedenſis* in ejus Vita commemorat.

Gregorii VII. electio

Ejus præclaræ dotes & virtutes

Cœleſte viſum, quo ejus regimen à Deo probari ſignificatur.

II. In id præcipuè *Gregorius VII.* incubuit, ut Simoniacam hæreſim, quæ in Germania, Italia, & Galliis impunè graſſabatur extirparet, necnon hæreſim Nicolaïtarum, ſive pertinacem errorem incontinentium Clericorum, qui licitum ſibi concubinarum conſortium propugnabant, nec à fœda libidine ullis Eccleſiæ Decretis avocabantur. Id conſtat ex eodem Auctore, & ex pleriſque Gregorii Conciliis ac Epiſtolis. Anno tertio Pontificatûs, inſidias paſſus eſt à *Cincio* Romanæ Urbis Præfecto, quem ob tyrannidem excommunicaverat. Ipſa nempe nocte Dominici Natalis, dum Sacris operaretur, à nefario homine cum armatorum manu in Eccleſiam irruente appetitus, contumeliis & verberibus affectus, & in turrim captivus abductus, eſt ex qua à Populo Romano liberatus, inſigne Chriſtianæ moderationis ſpecimen dedit, ſeditionis Auctori ſacrilego ignoſcens, modò ſacrilegium Hieroſolymitana peregrinatione expiaret. Ita refert *Paulus Bernriedenſis* : ejuſdem ſeditionis *Lambertus Scafnaburgenſis* meminit.

Simoniacos & incontinentes Clericos coërcet.

Ipſi ſtructæ inſidiæ.

Chriſtianæ moderationis exemplum.

III. *Berengarii* Hæreſim in duplici Synodo Romana annis M. LXXVIII. & M. LXXIX. damnavit *Gregorius VII.* ipſumque compulit ad hæreſim ejurandam, & ad duplicem fidei profeſſionem edendam, de quibus Synodis & Profeſſionibus in Diſſertatione de cauſa *Berengarii* agemus. Unde quorumdam Calviniſtarum calumniæ contra *Gregorium VII.* diſſlantur, qui ipſum de tranſſubſtantiatione dubitaſſe ſcripturiunt, quòd *Benno* Pſeudo Cardinalis Schiſmaticus aſſerat ipſum dubium fuiſſe in fide, quia nimirum ſignum à Deo poſtularit, quo teſtaretur quænam ſententia verior eſſet, an Romanæ Eccleſiæ, an *Berengarii*. Quod etſi fabuloſum ſit, non probaret tamen *Gregorium* de veritate realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia, aut Tranſſubſtantiationis dubitaſſe; ſicut nec *Elias* dubitavit an Deus Iſraël verus Deus eſſet, quia ut Prophetas Baal confunderet ac populum ab Idololatria revocaret, miraculum ignis cœlitus ſuper holocauſta delapſi à Deo poſtulavit & impetravit, ut ipſum unum verum Deum eſſe confirmaret, dicens : *Invocate nomina Deorum veſtrorum, & ego invocabo nomen Domini mei : & Deus qui exaudierit per ignem, ipſe ſit Deus.*

Berengarium damnat.

A calumnia vindicatur.

IV. *Gregorio VII.* diuturnum fuit ac pene perpetuum adversùs *Henricum IV.* Germaniæ Regem certamen, ut Eccleſiam in libertatem aſſereret. Simonia cum inveſtituris conjuncta præcipua ratio fuit quæ Pontificis Sanctiſſimi zelum adversùs *Henricum* excitavit. Legationibus fruſtra conventum, admonitum, increpitum, à communione primùm removit, deinde Regno privavit, ſubditis à Sacramento fidelitatis abſolutis, miſsáque ad *Rodulphum* Sueviæ Ducem, quem Saxones Regem elegerant, corona. *Gregorii* ſeveritas impium *Henricum* ut alterum Pharaonem induravit, & ad nefarium Schiſma compulit. Coactis enim Ultrajectino & Moguntino Conciliabulis, multis calumniis in Sanctum Pontificem adornatis, ipſius depoſitionem de ſententia conjuratorum Epiſcoporum decrevit, quam in Brixienſi Conventiculo exſecutus eſt, *Guiberto* Ravennate quondam Epiſcopo Antipapa creato. De Gregorii VII. & Henrici IV. diſſidio Diſſertationem Hiſtoricam inferiùs dabimus, Romanam Eccleſiam & Gregorium VII. viriliter juverunt fœminæ Principes & comprimis religioſæ, *Agnes* Auguſta Regis Henrici mater, *Beatrix* Godefridi Lotharingiæ & Tuſciæ Ducis uxor, quæ defuncto marito Tuſciæ Ducatum non minori prudentia & integritate quàm pietate moderabatur; & Mathildis Comitiſſa ejus filia, quæ conſiliis, opibus, copiis, Eccleſiæ cauſam contra Schiſmaticos defendit, ac Liguriam, Tuſciámque Provincias Romanæ Eccleſiæ donavit, Henrico Rege, conſobrino ſuo, poſthabito, anno M. LXXVII. Quæ Donatio Henrici invidiam & odium in Pontificem incendit magis (*Ex Leone Oſtienſi* lib. 3. cap. 48. & *Domnizone* Presbytero in Vita Mathildis, quam carmine edidit.)

Ejus cum Henrico IV. Germaniæ Rege diſſidium.

Mathildem Conſiliſ am ad Chriſtianam perfectionem inſtituit.

V. *Mathildis* Gregorium VII. Chriſtianæ perfectionis Magiſtrum ſibi delegerat, qui eam *Anſelmo* Lucenſi Epiſcopo viro ſanctiſſimo dirigendam commendavit; ut Vitæ *Anſelmi* coævus Auctor commemorat. Plures ad illam Epiſtolas dedit *Gregorius*, quas inter obſervatione ſingulari digna eſt XLVII. Libri primi, qua ipſi duo armorum genera contra mundi principem ſubminiſtrat, frequentem ſcilicet Communionem & pietatem erga Virginem Deiparam. Sanctiſſimi Pontificis verba præclaras & omnino ſequendas Chriſtianæ pietatis, ac ſinceræ devotionis Regulas exponentia ſubjicio.

Ad frequentem Communionem, & pietatem erga Virginem Deiparam, ep ... hortatur.

Inter cætera, inquit, *quæ tibi contra principem mundi arma, Deo favente contuli, quod potiſſimum eſt, ut Corpus Dominicum frequenter acciperes, indicavi: & ut certa fiducia Matris Domini te omnino committeres, præcepi. Quid inde B. Ambroſius, videlicet de ſumendo Corpore Domini ſenſerit, his Literis intimavi. Ait enim in Lib. IV. de Sacramentis inter cætera:* » Si mortem Domini annuntiamus, annuntiamus remiſſionem peccatorum. Si quotieſcumque effunditur Sanguis Domini, in remiſſionem peccatorum funditur, debeo illum ſemper accipere, ut ſemper mihi peccata dimittantur. Qui ſemper pecco, ſemper debeo habere medicinam. *Item ipſe Ambroſius in lib. 5. de Sacramentis:* » Si quotidianus eſt panis, cur poſt annum illum ſumas, quemadmodum Græci in Oriente conſuevere facere? Accipe quotidie quod quotidie tibi proſit. Sic vive, ut quotidie merearis accipere. Qui non meretur quotidie accipere, non meretur poſt annum accipere: quomodo Job Sanctus pro filiis ſuis offerebat quotidie Sacrificium, ne fortè aliquid vel in corde, vel in ſermone peccaſſent. Ergo tu audis, quòd quotieſcumque offertur Sacrificium, mors Domini, reſurrectio Domini ſignificetur, & remiſſio peccatorum; & panem iſtum vitæ quotidianum non aſſumis? Qui vulnus habet, medicinam requirit. Vulnus eſt, quia ſub peccato ſumus: Medicina eſt cœleſte & venerabile Sacramentum.

Frequens Communio, & pietas erga Deiparam Virginem, duo ſinceræ devotionis characteres.

Item Gregorius Papa in lib. 4. Dialogorum: Debemus itaque præſens ſæculum, vel quia jam conſpicimus defluxiſſe, tota mente contemnere, quotidiana Deo lacrymarum ſacrificia, quotidianas Carnis ejus & Sanguinis Hoſtias immolare. Hæc namque ſingulariter victima ab æterno interitu animam ſalvat, quæ illam nobis mortem Unigeniti per myſterium reparat. Quòd licèt ſurgens à mortuis jam non moritur, & mors ei ultra non dominabitur, tamen in ſeipſo immortaliter atque incorruptibiliter vivens pro nobis iterum in hoc Myſterio ſacræ Oblationis immolatur. Ejus quippe ibi Corpus ſumitur, ejus caro in populi ſalute partitur, ejus Sanguis non jam in manus infidelium, ſed in ora fidelium funditur. Hinc ergo penſemus quale ſit pro nobis hoc Sacrificium, quod pro abſolutione noſtra Paſſionem unigeniti Filii ſemper imitatur. Quis enim Fidelium habere dubium poſſit in ipſa immolationis hora ad Sacerdotis vocem cœlos aperiri, in illo Jeſu Chriſti Myſterio Angelorum choros adeſſe, ſummis ima ſociari, terrena cœleſtibus jungi, unum quid ex viſibilibus & inviſibilibus fieri? *Item Joannes Chryſoſtomus ad Neophytos:* Videte quemadmodum ſponſam ſibi Chriſtus conjunxit. Videte quo nos cibo ſatietatis enutrit. Ipſe nobis cibi ſubſtantia eſt atque nutrimentum. *Debemus, ô Filia, ad hoc ſingulare confugere Sacramentum, ſingulare appetere medicamentum. Hæc ideo, cariſſima B. Petri filia, procuravi, ut fides ac fiducia in accipiendo Corpus Domini major accreſcat. Talem quidem theſaurum, aliáque dona non aurum, non lapides pretioſos amore Patris tui, cælorum videlicet Principis, à me tua requirit anima, licet ab aliis Sacerdotibus longè meliora pro meritis accipere poſſis. De Matre vero Domini, cui te principaliter commiſi & committo, & nuſquam committere, quo uſque illam videamus, ut cupimus, omittam, quid tibi dicam; quam cælum & terra laudare, licet ut meretur, nequeant, non ceſſant? Hoc tamen procul dubio teneas, quia quanto altior & melior ac ſanctior eſt omni matre, tantò clementior & dulcior circa converſos peccatores & peccatrices. Pone itaque finem in voluntate peccandi, & proſtrata coram illa, ex corde contrito & humiliato lacrymas effunde. Invenies illam, indubitanter promitto, promptiorem carnali matre, ac mitiorem in tui dilectione.*

Virgo Deipara patrocinium ſuum illis tantùm impendit, qui finem ponunt voluntati peccandi.

Sacra neceſſitudo quæ Gregorio VII. cum *Mathilde* interceſſit, anſam dedit Sanctiſſimi Pontificis hoſtibus, præcipuè Clericis, quibus uxorum uſum, aut concubinarum conſortium ſeveriſſimis Decretis prohibebat, præclaram ejus famam atrociſſimis calumniis proſcindendi, quaſi furtivis Mathildis amoribus frueretur. Verùm inculpata ipſius vita, & utriuſque nota caſtitas, fecere nullam ut fidem apud viros prudentes tam putidæ obtrectationes ac mendaciorum portenta invenirent, ut ſcribit *Lambertus Scafnaburgenſis* ad annum 1077. *Sed*, inquit, *apud omnes ſanum aliquid ſapientes luce clarius conſtabat, falſa eſſe quæ dicebantur. Nam & Papa tam eximie támque Apoſtolicè vitam inſtituebat, ut nec minimam ſiniſtri rumoris maculam converſationis ejus ſublimitas admitteret, & illa in Urbe celeberrima, atque in tanta obſequentium frequentia, obſcœnum aliquid perpetrans, latere nequaquam potuiſſet. Signa etiam & prodigia, quæ per orationes Papæ frequentiùs fiebant, & zelus ejus ferventiſſimus pro Deo & Eccleſiaſticis Legibus, ſatis eum contra venenatas detractorum linguas communiebat.*

Gregorius VII. vindicatur à calumnia.

VI. Unionis Eccleſiæ Græcæ cum Romana redintegrandæ ſtudioſiſſimus fuit, ut probat ejus Epiſtola ad *Michaëlem* Imperatorem XVIII. libri primi. Statuerat etiam pacatis Eccleſiæ rebus, in Orientem proficiſci, ut Græcos & Armenos ad veram fidem, & Catholicam unitatem revocaret; Chriſtianóſque ſub Saracenorum tyrannide gementes numeroſo præmiſſo exercitu liberaret, ut conſtat ex ipſius Epiſtola ad *Henricum* Regem Romanorum, XXX. libri ſecundi. *Michaeli Parapinacio* Græcorum Imperatori, qui injuſtè fuerat depoſitus, auxiliares copias ſuppeditare decrevit ad recuperandum Imperium, ut conſtat ex Epiſtola ad Epiſcopos Apuliæ & Calabriæ, VI. lib. octavi.

Ejus geſta pro Eccleſiâ & Imperio Orientis.

VII. *Vratiſlao* Bohemorum Duci indultum ab *Alexandro II.* Mitræ uſum confirmavit, Epiſtola 38. libri primi. Legatos Apoſtolicos ad eumdem miſit, cauſas Apoſtolicas in illius ditionibus finituros; & *Jeromirum* Pragenſem Epiſcopum, necnon *Joannem* Moravenſem, Romam vocavit ut controverſiam inter eos ortam judicaret: juſſitque Duci ut dicto *Jeromiro* Præſuli fratri ſuo manu captos Epiſcopatûs reditus reſtitueret (Epiſtola 44. & 45. lib. primi.) Hunc verò de objectis criminibus purgatum, in Sedem reſtituit (Epiſtola 78.) Jubente Pontifice, Dux cum fratre Epiſcopo pacem iniit, & censûs nomine centum marchas argenti Sedi Apoſtolicæ obtulit (Epiſt. 7. libri ſecundi.) Divinum Officium lingua Sclavonica celebrari vetuit, quamvis id enixè poſtulaſſet; quia *Omnipotenti Deo placuit Scripturam ſacram quibuſdam locis eſſe occultam, ne, ſi ad liquidum cunctis pateret, fortè vileſceret, & ſubjaceret deſpectui, aut pravè intellecta à mediocribus in errorem induceret. Neque enim ad excuſationem juvat, quòd quidam religioſi viri hoc quod ſimpliciter*

Geſta pro Eccleſia, & Duce Bohemorum.

Divinum Officium lingua Sclavonica celebrari vetat.

Digitized by Google

pliciter populus quærit, patienter tulerunt, ſeu incorrectum dimiſerunt, cùm primitiva Eccleſia multa diſſimulaverit, quæ à ſanctis Patribus poſtmodum firmata Chriſtianitate, & religione creſcente, ſubtili examinatione correcta ſunt. Unde ne id fiat quod à veſtris imprudenter expoſcitur, Auctoritate Beati Petri inhibemus, Tique ad honorem omnipotentis Dei huic vanæ temeritatis viribus totis reſiſtere præcipimus.

Geſta cum Regibus Hungarorum, Danorum, Suecorum, Norvegorum.

VIII. *Salomonem* Hungarorum Regem increpuit, quòd Regni Hungarici inveſtituram ab *Henrico* Germaniæ Rege accepiſſet, quam à Romano Pontifice accipere debuerat, cùm Eccleſiæ Romanæ Beneficiarium ſit, utpote ipſi à *Stephano I.* Rege cum omni jure & poteſtate ſua quondam oblatum & addictum. Quare juſſit ut Sceptrum quod tenebat, Apoſtolicæ, non Regiæ Majeſtatis Beneficium eſſe cognoſceret. (Epiſt. 13. lib. 11.) Ad *Suenum* Danorum Regem amiciſſimas literas ſcripſit, quibus ipſum ad rectam Regni adminiſtrationem vehementer hortatus eſt, utque unum è filiis ſuis Apoſtolicæ Aulæ militaturum daret, ceu *Ducem ac Principem, & Defenſorem Chriſtianitatis*, contra quoſdam Hæreticos qui in Italiæ Provincia quadam graſſabantur. (Epiſt. 51. lib. 11.) Ipſi etiam obſervantiam erga Sedem Apoſtolicam gratulatus eſt, & propenſiſſimam in ejus utilitates voluntatem ſignificavit, Epiſtola 75. quâ & de cæteris penè Principibus graviter conqueritur. *Apud Anteceſſores noſtros*, inquit, *juris & conſuetudinis erat caritativis Legationibus docere viam Domini, univerſas nationes corripere, in his quæ arguenda erant, omnes Reges & Principes, & ad æternam Beatitudinem cunctos invitare legalibus diſciplinis. Plus enim terrarum Lex Romanorum Pontificum, quàm Imperatorum obtinuit. ..... Nunc verò Reges & Præſides terræ contemptores facti Eccleſiaſticæ Legis, qui ampliùs juſtitiam ſervare & eam defendere debuerant, ad tot irrogandas Eccleſiæ contumelias convenerunt, atque ad tantam inobedientiam, quæ ſecundùm Samuëlem, ſimilis eſt Idololatriæ, devoluti ſunt, ut ferè jam quieſcentibus Legationibus noſtris, quoniam penè ſine fructu videntur, verba noſtra tantummodo convertamus ad Dominum Regum, & Deum ultionum.*

Aconum Sueni Regis filium & in Daniæ Regno ſucceſſorem, ad paternarum æmulationem virtutum; & ad parem Apoſtolicæ Sedis obſervantiam hortatus eſt Epiſtola XXI. Lib. VI. *Inter cæteras ergo virtutes*, inquit, *Eccleſiarum defenſionem in mente tua volumus eminere, Sacerdotalis Ordinis reverentiam proximum locum tenere, ac deinde juſtitiam & miſericordiam in cunctis te judiciis diſcretè ſervare.*

Gallicana Eccleſia Doctrinam ex theſauris Romanæ Eccleſiæ Matris ſuæ acceptam Suecis tradit.

Regi Suecorum gratulatus eſt, quòd ſacri verbi Miniſtros ex Eccleſia Gallicana ſuſcepiſſet, qui ſalutarem doctrinam & ex Romanæ Eccleſiæ theſauris acceptam, ejus ſubditis tradiderant. *Gallicana ſiquidem Eccleſia*, inquit, *non vos alienis documentis inſtruxit, ſed quod de theſauris matris ſuæ Sanctæ Romanæ Eccleſiæ accepit, ſalubri vobis eruditione contradidit.* Atque ut uberiorem religionis & doctrinæ gratiam obtinerent, juſſit ab ejus Majeſtate ad Sedem Apoſtolicam Epiſcopum aliquem, vel idoneum Clericum dirigi, qui Gentis mores exponeret, & ſacra Mandata inde referret. (Epiſt. XI. lib. VIII.)

Scripſit ad *Olavum* Norvegiæ Regem, ipſum in fide confirmans, & optare ſe vehementer ſignificavit, ut è junioribus & Nobilibus Regni ſui aliquos ad Apoſtolicam Aulam mitteret, qui divinis legibus diligenter edocti, Apoſtolicæ Sedis mandata in patriam referrent, & quæ Chriſtianæ religionis ordo poſtularet, prædicarent & excolerent. Ipſum etiam admonuit, ne fratres Regis Danorum, qui Regem fratrem armata manu cogere volebant ut Regnum cum ipſis divideret, adversùs ipſum juvaret; immò potiùs auctoritate ſua efficeret, ut Rex fratres ſuos in Regnum cum caritate ſuſciperet, & ita eis de reliquis honoribus & bonis divideret, ut nec illos premeret neceſſitas, nec Regni ſtatus labefactaretur, aut dignitas. (Epiſt. 13. lib. 6.)

Necem S. Staniſlai ulciſcitur.

Necem *S. Staniſlao*, Cracovienſium Epiſcopo & Martyri, juſſu *Boleſlai* Polonorum Regis illatam, ultus eſt *Gregorius VII. Petro* Gneſnenſium Archiepiſcopo, cæteriſque Poloniæ Præſulibus dans in mandatis, ut in iſtius facinoris execrationem, Provinciæ Gneſnenſi ſacris omnibus interdicerent; *Boleſlaum*, & Poloniæ Regnum, omni honore & dignitate Regali privarent, & omnes ſubditos ab ejus obedientia abſolverent: Filiis denique militum, qui huic facinori, auxilio, conſilio, vel aſſenſu, eſſent cooperati, aditum ad Ordines, & Beneficia Eccleſiaſtica, uſque ad quartam generationem, interclusum eſſe denuntiarent. (Ex Longino Rerum Polonicarum Scriptore.)

Geſta cum Hiſpaniæ Regibus.

IX. *Alphonſum* Caſtellæ, & *Sancium* Aragoniæ Reges hortatus eſt *Gregorius VII.* ad Romanæ Eccleſiæ Ordinem, Officiúmque recipiendum, Gothicis Ritibus dimiſſis (Epiſt. LXIV. Lib. I.) quâ de re & mandata dedit *Simeoni* Epiſcopo, Epiſt. XVIII. Lib. III. Id ab *Alphonſo* Caſtellæ Rege impetratum, ipſi gratulatus eſt, eúmque monuit ne Judæos Chriſtianis dominari ſuis in ditionibus pateretur. (Epiſt. 11. lib. IX.) Ingentem *Gregorii VII.* animum & Apoſtolicam virtutem probant hæc iſtius Epiſtolæ verba: *Nos ex hujus vitæ termino, & temporalium commodorum qualitate perpendentes, nunquam meliùs quemquam poſſe Epiſcopum nominari, quàm cùm perſecutionem patitur propter juſtitiam, decrevimus potiùs divinis mandatis obtemperando, pravorum inimicitias incurrere, quàm illis malè placendo, iram Dei provocare.*

Nunquam melius aliquis Epiſcopus nominatur, quam cum perſecutionem propter juſtitiam patitur.

Eumdem Regem *Alphonſum*, qui connubium alterum cum uxoris ſuæ conſanguinea contraxerat, id reſcindere juſſit, ac inceſtam mulierem abjicere, ne gloriam ſuam macularet, poſteritatémque ſuam inutilem ac reprobam faceret. Alioqui ſe B. Petri gladium in ipſum diſtricturum. Monuit ut à ſe quantocyùs removeret *Conſiliarios falſitatis*, & Sedis Apoſtolicæ Legato *Richardo* Maſſilienſi Abbati acquieſceret. *Robertum* autem Monachum, Regis ſeductorem, communione privavit, & in Cœnobium Cluniacenſe ad agendam pœnitentiam detrudi juſſit. (Epiſt. XII. Lib. VIII.) Comiti *de Roceio* Hiſpaniæ partem conceſſit, quam è Saracenorum manibus eriperet, ea ratione fultus, quòd Hiſpaniæ Regnum ab antiquo juris eſſet Sancti Petri. (Epiſt. VI. Lib. I. & Epiſt. XXVIII. Libri IV.

Gregorius VII. Canonum cuſtos diligentiſſimus.

Sacrorum Canonum ita ſtudioſus obſervator fuit, ut de iis diſpenſare noluerit, etiam rogantibus Regibus, cùm diſpenſationes illas pravo exemplo Succeſſoribus ſuis eſſe poſſe prævidit, nec Eccleſiæ honori & utilitati congruas. Sic rejecit commendationem & preces *Sancii* Aragoniæ Regis, poſtulantis ut Clericus de concubina natus ad Epiſcopatum Aragoniæ promoveretur. *Et quia*, inquit, *venerandi Canones ad Sacerdotii gradum provehi tales contradicunt, probare eos non ſatis cautum fore putavimus, ne quic-*

quam à nobis contrarium Sanctis Patribus, in exemplum & auctoritatem relinquatur. Solet enim Sancta & Apoſtolica Sedes pleráque conſiderata ratione tolerare, ſed nunquam in ſuis Decretis & Conſtitutionibus à concordia Canonicæ Traditionis diſcedere. (Lib. II. Epiſt. L. ad *Sancium* Aragoniæ Regem.)

Robertum Guiſcardum Principem Normannum beneficiis ſuis addicit Eccleſiæ Romanæ defendendæ Gregorius VII.

X. Cum *Landulpho* Beneventano Principe pactum iniit Pontificatus anno 1. cujus tenorem lib. 1. Regeſti ipſius poſt Epiſtolam 18. videre eſt *Robertum Guiſcardum* Normannorum Principem, Apuliæ, Calabriæ Siciliæque Ducem, fines ſuos excurrentem, & Eccleſiæ juribus infeſtum excommunicavit. (Ex Leone Oſtienſi lib. III. cap. 44.) Guillelmum Burgundiæ Comitem rogavit ut Eccleſiæ Romanæ ſuccurreret, copiáſque in Italiam trajiceret, ut Normanni certaminis aleam cum ingenti exercitu veriti, juſtitiæ faciliùs ſubderentur, pacéque ipſis imperata, Conſtantinopolim in auxilium Chriſtianorum properaret (Epiſt. 46. lib. 1.) Ducem *Robertum* in communionem & gratiam Sedis Apoſtolicæ recepit *Gregorius VII.* qui juramentum fidelitatis Pontifici præſtitit, séque ad cenſum duodecim denariorum Papienſis monetæ quotannis perſolvendum obſtrinxit. Inveſtituram porro Ducatuum Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ, ipſi conceſſit Pontifex, ſicut ejus Deceſſores Alexander II. & Nicolaus II. conceſſerant. Quas autem injuſtè occupabat ditiones, Salernum ſcilicet, Amalphiam, & Marchiæ Firmanæ partem, ipſum tenere patienter ſuſtinuit. Iſta erga *Robertum* Gregorij VII. moderatio, illum Eccleſiæ Romanæ ac Pontificis defenſioni penitus addidit. Urbe namque ab *Henrico* Rege obſeſſa, *Robertus* ex Oriente, ubi adversùs *Alexium Comnenum* bellum gerebat, in Italiam advolans, Urbem ac Pontificem, fugato *Henrico* liberavit, ut *Domnizo* Preſbyter in Vita Mathildis, & *Leo Oſtienſis* lib. 3. cap. 52. teſtantur.

Canonica de Epiſcopis Judicia.

XI. *Rogerio* Catalaunenſi Epiſcopo diem dixit, *Gregorius VII.* ut ad Apoſtolicum tribunal, ad querimonias Eccleſiæ ſuæ reſponderet. (Epiſt. LVI. Lib. 1.) *Iſembertum* Pictavenſem Epiſcopum, qui *Gozelino* Burdigalenſi Archiepiſcopo Metropolitano ſuo injuriam irrogaverat, Romam pariter vocavit cauſam dicturum; juſsítque Metropolitanum per ſe vel per Procuratores adeſſe, qui dictum Epiſcopum reum probarent. (Epiſt. IV. lib. II.) Sententiam Interdicti contra *Iſembertum* à Legato Apoſtolico latam non ſolùm confirmavit, verumetiam illum communione privavit, donec Romam Synodi judicium ſubiturus veniſſet. Si verò maneret adversùs Apoſtolica mandata contumax, ipſi velut Epiſcopo jam exauctorato negaretur obedientia, & Metropolitanus res Eccleſiaſticas Pictavenſis Diœceſeos; *Guillelmus* verò Dux Aquitaniæ juſtitiæ adminiſtrationem curaret. (Epiſt. 23. & 24. Lib. II.) Bambergenſem Epiſcopum Simoniæ convictum in Synodo depoſuit, ut ipſe teſtatur Epiſtola 76. Lib. II. & Epiſtolis 1. 2. & 3. Lib. 3. *Rainerium* Aurelianenſem ſiſtere ſe juſſit Romanæ Synodo rationem geſtorum redditurum: Quem, ſi Literas quibus ipſum jam convenerat, acceperit, ab omni Epiſcopali Officio, & Communione Corporis Domini ſuſpendit. (Epiſt. 9. lib. 4.) Cauſam Dolenſis Epiſcopi, propter crimina exauctorati, rogante Anglorum Rege *Vuillelmo*, coram Legatis ſuis retractari juſſit in partibus. (Epiſt. 17. ejuſdem Libri.) Plurimorum Franciæ & Burgundiæ Epiſcoporum, quos *Hugo* Dienſis Epiſcopus Sedis Apoſtolicæ Legatus ſuſpenderat, ſeu damnaverat, cauſas œconomia prudenti finivit; rigore Canonum temperato, ſecundùm conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ, quæ *tolerare plurima*, nonnulla etiam *diſſimulare* ſolita eſt.

Eccleſia Romana tolerat plurima, nonnulla diſſimulat.

Inter cæteros, *Manaſſem* Remenſem Archiepiſcopum, qui ſe à Synodis ab Apoſtolico Legato coactis ſubſtraxerat, ob idque fuerat ab ipſo ſuſpenſus, in proprium gradum officiúmque reſtituit, poſtquam juramentum obedientiæ ſupra corpus *S. Petri* præſtitit: quia ſententia in eum lata *non Romana Eccleſiæ gravitate, & ſolita manſuetudine videbatur.* (Epiſt. 17. lib. 5.) Depoſitionis ſententiam in eumdem Archiepiſcopum poſtea latam ab eodem Legato in Concilio Lugdunenſi, confirmavit Pontifex, datis ipſi induciis ut Romam ſe purgaturus accederet: ita tamen ut cederet interim ſacro regimine, & *Cluniacum* vel *Caſam Dei* ſecederet, humilitatem probaturus. (Epiſt. 20. Lib. 7. Epiſtolis 17. 18. 19. & 20. Lib. 8. ad Clerum & populum Remenſem, ad *Hebolum* Comitem, ad Suffraganeos Eccleſiæ Remenſis, & ad *Philippum* Francorum Regem, quibus ſententiam à Concilio Lugdunenſi latam & à ſe confirmatam, executioni mandari, & Archiepiſcopum in locum *Manaſſis* eligi jubet.)

Eccleſiaſticæ cauſæ qua ratione finiendæ?

In his cauſis judicandis religiosè obſervavit, quod ad *Manaſſem* ipſum ſcripſit Epiſtola 58. lib. II. *Eccleſiaſticas cauſas non potentia magnitudine, ſed juſtitia cenſura finiri oportere.*

Canonum obſervantiam procurat Gregorius VII.

Quam tenax eſſet Canonum, oſtendunt hæc ejus verba in Epiſtola ad Aquileienſes 5. lib. 5. *Cæterùm quod ad ſervitium, & debitam fidelitatem Regis pertinet, nequaquam contradicere aut impedire volumus. Et ideo nihil novi, nihil noſtris adinventionibus ſuperinducere conamur, ſed illud ſolummodo quærimus quod & omnium ſalus poſtulat & neceſſitas, ut in Ordinatione Epiſcoporum, ſecundum communem SS. Patrum intelligentiam & approbationem, primò omnium Evangelica & Canonica ſervetur auctoritas... In hujuſmodi cauſa non ſecundum arbitrium noſtrum, ſed per viam & doctrinam Orthodoxorum Patrum incedere cupimus.*

Eccleſiæ Lugdunenſi Primatialem dignitatem confirmat.

XII. Eccleſiæ Lugdunenſi Primatum ſuper quatuor Provincias, Lugdunenſem, Rothomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem confirmavit *Gregorius VII.* quo tamen ii dumtaxat Lugdunenſes Archiepiſcopi fruerentur, qui nullo interveniente munere, à manu, ab obſequio, vel à lingua, electi & conſecrati fuiſſent. (Epiſtola XXXIV. ad *Gebuinum* Archiepiſcopum Lugdunenſem, & Epiſtola XXXV. ad Rothomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem Archiepiſcopos.)

Ejus manſuetudo erga Normannos Epiſcopos, ne Rex Anglorum offendatur.

XIII. *Hugoni* Dienſi Epiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato, qui Normannos Antiſtites, propter abſentiam à Synodo depoſuerat, juſſit ut eos reſtitueret, ac mitiùs cum eis ageret, ne Regem Angliæ Sedi Apoſtolicæ devotiſſimum exaſperaret. *Rex Anglorum*, inquit, *licèt in quibuſdam non ita religiosè, ſicut optamus, ſe habeat, tamen in hoc quod Eccleſias Dei non deſtruit, neque vendit, & pacem juſtitiámque in ſubditis ſuis moderari procurat; & quia contra Apoſtolicam Sedem, rogatus à quibuſdam inimicis crucis Chriſti pactum inire, conſentire noluit; Preſbyteros uxores, Laïcos decimas, quas detinebant, etiam juramento dimittere compulit; cæteris Regibus ſe ſatis probabiliorem ac magis honorandum oſtendit. Unde non indignum debet exiſtimari Poteſtatem illius mitiùs eſſe tractandam atque reſpectu probitatis ipſius, ſubditorum, & eorum quos diligit, negligentias ex parte fore portandas.... Quare volumus ut Fraternitas veſtra ſupra memoratis Epiſcopis & Abbatibus, non prætermiſſo Culturenſi Abbate, quos ſuſpendiſtis, per præſentium portitorem reſtitutionis literas mittas; & præfatum Regem*

Regem in talibus ulteriùs ſine aſſeſſu noſtro non exaſperet. Videtur enim vobis multò meliùs atque facilius lenitatis dulcedine ac rationis oſtenſione, quàm auſteritate vel rigore juſtitiæ, illum Deo lucrari, & ad perpetuum B. Petri amorem poſſe provocari. Hæc ille, Epiſtola v. lib. IX. Sic agendum eſſe cum Regibus religionis & juſtitiæ ſtudio conſpicuis, & Sedi Apoſtolicæ devotis, Optimus Pontifex intellexit; & in eorum gratiam aliquid interdum de ſeveriori diſciplina remittendum.

Gregorii VII. certa cum Philippo Rege Francorum

XIV. Sacratum electionum libertatem in Galliis vindicavit *Gregorius VII.* minis anathematis *Philippo* Regi intentatis, niſi Epiſcopos Cleri populique ſuffragiis, ac ſuæ Majeſtatis aſſenſu electos, Epiſcopatu dono conceſſo, Eccleſiæ præfici pateretur (Epiſt. XXXV. ad *Roclenum* Cabilonenſem Epiſcopum, & XXXVI. ad *Humbertum* Lugdunenſem Archiepiſcopum, lib. I.) Miſſis ad Summum Pontificem Legatis, ſpopondit Rex Chriſtianiſſimus emendaturum ſe quæ in Eccleſiam peccaverat, & in his quæ Religionem & Ordinationem Eccleſiarum ſpectarent, ſe monitis Apoſtolicis obtemperaturum, ut ipſe *Gregorius* teſtatur Epiſtola LXXV. lib. I. Ea in Epiſtola, Regni Francorum ſplendorem auctum eſſe ſcribit, cùm Reges Eccleſiis amplificandis & tuendis ſtuduerunt: imminutum verò cùm divina & humana jura temerarunt. Idque ſe frequenter ejus Majeſtati aſpero etiam ſermone, ſi neceſſe ſit, inculcare debere. *Attendere te nobiſcum*, inquit, *& diligenter conſiderare volumus, in quanta dilectione Sedis Apoſtolicæ, quantáque gloria & laudibus ferè per orbem terrarum Anteceſſores tui Reges clariſſimi & famoſiſſimi habiti ſunt, dum illorum Regia Majeſtas in amplificandis & defendendis Eccleſiis pia ac devota conſtitit, in tenendo juſtitiam libera ac diſtricta permanſit. Poſtquam verò divina & humana jura ſubvertendo tanta virtus in poſterioribus cœpit hebeſcere, totius Regni gloria, decus & honor, & potentia, cum perverſis moribus immutata ſunt, & nobiliſſima fama & Status Regni, à culmine ſuæ claritatis inclinata ſunt. Hæc quidem, & alia talia frequenter, &, ſi oportet, aſpero etiam ſermone Tibi inculcare, ſuſcepti nos Officii cura compellit.*

Gallicanorum Antiſtitum zelum ad crimina, quæ hoc in Regno graſſabantur, & Regis præcipuè, corrigenda excitavit *Gregorius VII.* utque ipſum ad reſtituendam pecuniam mercatoribus ad forum quoddam Franciæ pergentibus ereptam, etiam negatione obedientiæ, & generali totius Galliæ interdicto cogerent. Quem ſi hujuſmodi ſeveritas minimè emendaverit, ſe Regnum ipſi erepturum comminatur. Si verò ipſum foveant, illos Epiſcopali Officio privandos. Gregorius exauctorationis minas Regi Francorum intentans, non ex traditionis doctrina, & Eccleſiæ ſententia, ſed ex privata opinione locutus eſt. Ejuſdem eſt argumenti Epiſtola XVIII. ad *Guillelmum* Comitem Pictavenſem, Lib. II. & XXXIII. ad *Manaſſen*.

Gregorio VII. contra Philippum I. Regem Chriſtianiſſimum obreptum.

His Epiſtolis in Regem invehitur, ipſi Eccleſiarum diſperſionem & deſtructiones varias, rapinas nefandiſſimas, adulteria, perjuria, multimodam fraudem, prædonum morem, deprædationes exprobat, falſis, ut credere par eſt, delationibus occupatus ac deceptus. Nam de hujuſmodi *Philippi I.* criminibus altum eſt apud Hiſtoricos ſilentium. Obreptum fuiſſe *Gregorio* probant, quæ ad Pictavenſem Comitem ſcribit, *Diu ſe Regis iniquitatem portaſſe, Eccleſiarum injuriam diſſimulaſſe*, &c. At unam dumtaxat vel alteram corripiendi Regis occaſionem habuerat; primò quòd Matiſconenſis Epiſcopi, cujus electioni præbuerat aſſenſum, conſecrationem impediret: Secundò, quòd exteros quoſdam mercatores, ſive mulctæ, ob violatas Regni conſuetudines, nomine; ſive alio, grandi pecuniæ ſumma ſpoliaſſet. An ſæpe redarguiſſe dici poteſt, qui ſemel, aut bis tantùm redarguit? Quomodo qui vix per ſeſqui-annum Pontificatum tenuerat, nec ante affectum annum de Rege queſtus erat, decimo poſt menſe diu ſe iniquitates ejus portaſſe ac diſſimulaſſe dici poteſt? Sed quaſcumque in Philippum I. invehendi cauſas habuerit *Gregorius VII.* novum, inauditum, ipſóque jure nullum fuit, quòd eripiendum ipſi quomodocumque affecto Regnum, & ſequeſtrandos, quicumque ipſi Regalem honorem vel obedientiam exhiberent, ſcripſerit. Hæc certè animo agitans ac ſcribens, *Nicolaum II.* Deceſſorem ſuum non imitabatur, qui *Henricum* Regem, *Philippi* Patrem, in Matiſconenſis Electi cauſa adverſarium paſſus, nihil ſimile comminatus fuerat, ſed ſolas preces ejus conatibus ſe oppoſiturum profeſſus erat, ad *Gervaſium* Remenſem Archipræſulem ita ſcribens: *Veſtrum Regem glorioſum caſtiga, precare, admone, ne pervertatur peſſimorum conſilio, qui noſtra diſcordia putant ſe Apoſtolicam cenſuram evadere &c. Agat itaque glorioſus Rex ut libet contra nos, quia nos pro illo, ejuſque exercitu, Deum ſemper precari parati ſumus.*

Apud Ducheſnium, Tom. IV. pag. 198.

Studia Gregorii VII. erga Monaſticum Ordinem.

XV. *Gregorii VII.* de Ordine Monaſtico ſolicitudinem ſtudiúmque in Monachos probant Epiſtola XIII. Lib. I. ad *Manaſſen* Remenſem Archiepiſcopum data in gratiam Monachorum *S. Remigii*; Epiſtola XXXI. ad *Lanfrancum* Cantuarienſem Archiepiſcopum, in gratiam Abbatiæ *S. Edmundi*, cui *Arfaſtus* quidam moleſtus erat; Epiſtola XXX. ad Fratres Monaſterii *B. Mariæ* in Epiſcopatu Dordonenſi, quibus iniquum Privilegium negavit, ac veteris, quod *Alexandri II.* nomine inſcriptum erat confirmationem, quia illud pſeudepigraphum eſſe comperit, tum ex corrupta Latinitate, tum ex diſſenſione à Canonibus. Privilegium tamen Canonica auctoritate ſuffultum, de conſenſu Epiſcopi, ipſis conceſſurum ſe ſpondet: Epiſtola LXII. ad *Hugonem* Cluniacenſem Abbatem ſibi amiciſſimum. Epiſtola LXVIII. ad *Froterium* Nemauſenſem Epiſcopum, qui Monaſterii *S. Ægidii* Privilegia violaverat; Epiſtola LXXXI. ad *Udonem* Trevirenſem Archiepiſcopum, cui dat in mandatis, ut *Theodericum* Virdunenſem Epiſcopum increpet ob violata Cœnobii *S. Michaelis* Privilegia illúdque Cœnobium ab Interdicti ſententia in illud lata ipſum abſolvere jubeat; aut ſi renuerit, abſolvat ipſe Archipræſul Trevirenſis ejus Metropolitanus. Epiſtola LXXXII. univerſos qui bona Augienſis Monaſterii detinerent, excommunicatos denuntiavit. Epiſtola XV. Lib. II. jubet Lugdunenſi Archiepiſcopo, & Epiſcopis Auguſtodunenſi, & Matiſconenſi, ut Lingonenſes Clericos Pultarienſi Abbatiæ moleſtos coerceant, & pro damnis illatis ſatisfacere cogant. Epiſtola XLIX. miſerrimum Eccleſiæ ſtatum, anguſtiáſque ſuas exponit *Hugoni* Cluniacenſi Abbati, Monachorum precibus ſe commendat, jubétque ut Sanctus Abbas manum præbeat Eccleſiæ, Fideles monendo, rogando, exhortando, ut Sancto *Petro* cariores non habeant ſeculares Principes. Epiſtola LIX. *Romanenſem* Abbatiam in clientelam Sedis Apoſtolicæ recipit, Canonicum Abbatem creari vetat, niſi ſe regulariter victurum profeſſus fuerit, quoſlibet Eccleſiaſticæ diſpenſationis Adminiſtros communi Fratrum electione præfici jubet. Epiſtola LXIX. *Cunibertum* Epiſcopum Taurinenſem increpat, quòd Monachis *S. Michaelis* moleſtiam crearit, jubet ut vel

vel pacem ineat cum Abbate; vel litem ad Apoſtolicum Tribunal dirimendam deferat. Interim verò neque vocando ad Synodum, nec aliquo Interdicto, neque exactione, Monachos vexet; abſolvátque quantocyus quos excommunicavit. Si poteſtate ſua abuti pergat, minatur ſe Monaſterio Immunitatem ab illius juriſdictione conceſſurum, ut aliis Cœnobiis, propter infeſtationem Præſidentium, conceſſere plerumque SS. Patres. *Hugonem* Cluniacenſem Abbatem *Hugoni* Dienſi Epiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato, adjunxit ad cauſas Remenſis Archiepiſcopi, & Dolenſis, aliorúmque Epiſcoporum cognoſcendas & finiendas, ut conſtat ex Epiſtola xxii. lib. v. *Bernardi* Maſſilienſis Abbatis induſtriâ & operâ in Legationibus difficillimis uſus eſt, in Germanica præcipuè & Hiſpanienſi. Ad Maſſilienſes Monachos Epiſtolam ſcripſit x. lib. vi. qua eos de laudati Abbatis abſentia peramanter ſolatus eſt, eorúmque Cœnobium Sedi Apoſtolicæ unire ſe velle, Cluniacenſis inſtar, ſignificavit. Viros ſanctiſſimos & doctiſſimos ex Cœnobiis ad Eccleſiaſticas Dignitates aſſumpſit, ac inter alios *Petrum Aldobrandinum*, Vallis Umbroſæ Monachum, *S. Joannis Gualberti* Diſcipulum, qui ignis judicio in quo ſtetit illæſus, unde *Igneus* appellatus eſt, *Petrum* Florentinum Epiſcopum Simoniacum eſſe probavit, poſt multas inter illum Antiſtitem & Monachos ſub *Alexandri II.* Pontificatu contentiones, de quibus legenda Vita *S. Joannis Gualberti* à *S. Attone* Piſtorienſi Epiſcopo ſcripta. Iiſdem exornavit Inſulis *Gebizzonem* Monachum & Abbatem Cœnobii *SS. Bonifacii & Alexii* in Monte Aventino, *Othonem de Caſtilione* Monachum Cluniacenſem, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Urbanus II.* & *Joannem* Monachum & Abbatem Sublacenſem.

Inter Cardinales *Gregorii VII.* eruditione eximius fuit *Deuſdedit*, qui Canonum Collectionem edidit, aliúdque doctiſſimum Opus *Victori III.* nuncupavit, cujus argumentum eſt: *Non licere Laïcis in Sacerdotiorum collationibus, quæ Cleri & Monachorum jure ſunt, auctoritatem ſuam interponere.* In quo Henricum Germaniæ Regem, & *Guibertum* Antipapam graviter perſtrinxit.

Gregorii Septima Concilia.

XVI. Undecim Concilia Romæ celebravit Sanctus Pontifex *Gregorius VII.* Primum anno M. LXXIV. prima Dominica Quadrageſimæ. Adfuere L. Epiſcopi, & Abbatum atque Clericorum multitudo, ut *Hugo Flaviniacenſis* Abbas teſtatur in Chronico Virdunenſi. In eo decrevit Pontifex de ſententia Patrum, *Ut qui per Simoniacam hereſim, hoc eſt, interventu pretii ad aliquem Sacrorum Ordinum gradum & officium promoti ſunt, nullum in Sancta Eccleſia ulterius miniſtrandi locum habeant. Qui verò Eccleſias datione pecuniæ obtinent omnino eas perdant.* Id conſtat ex ipſomet *Gregorio* in Epiſtola ad *Ottonem* Conſtantienſem Epiſcopum, ex Apologiſta Decretorum *Gregorii VII.* & ex *Mariano Scoto* ad eum annum. Secundò, Sacerdotibus uxoriis & incontinentibus Miſſarum celebratione; Diaconis & Subdiaconis Altaris miniſterio interdixit. Teſtis eſt Gregorius VII. in laudata Epiſtola. Hoc Decretum ejus Apologiſta defendit Cap. XII. & ſequentibus.

I. Concilium contra Simoniacos & incontinentes Clericos.

Hujus occaſione Decreti, cujus executionem infracto animo urgebat Sanctiſſimus Pontifex, Clericorum conjugatorum factio graviſſimos in Germania tumultus excitavit, *Gregorium Hæreticum, & veſani dogmatis* eſſe clamitans, qui *oblitus ſermonis Domini, quo ait*, Non omnes capiunt verbum hoc, *violenta exactione homines vivere cogeret vita Angelorum, & dum conſuetum curſum naturæ negaret, fornicationi & immunditiæ fræna laxaret. Quod ſi pergeret ſententiam confirmare, malle ſe Sacerdotium, quàm conjugium deſerere: & tunc viſurum eum, cui homines ſorderent, unde gubernandis per Eccleſiam Dei plebibus Angelos comparaturus eſſet.* Ita refert *Lambertus Schafnaburgenſis* ad hunc annum.

Decretum pro Eccleſia Pictavenſi.

In eadem Synodo decrevit *Gregorius*, ut Clerici Regulares *S. Hilarii* Pictavenſis Matricis Eccleſiæ Canonicos ad Eccleſiam ſuam ritu ſolemni procedentes in Feſtivitate omnium Sanctorum, & *S. Hilarii*, honorificè ſuſciperent, & Miſſam ab Epiſcopo, vel, eo abſente, à Decano, aut aliquo ex majoribus Canonicis ejuſdem Eccleſiæ Cathedralis, celebrari paterentur. Id conſtat ex Epiſtola *Gregorii VII.* LIV. lib. I.

II. Concilium.

XVII. Altera Synodus à *Gregorio VII.* anno M. LXXV. Romæ VI. Kalendas Martii celebrata eſt, in qua decrevit rurſus Pontifex, de ſententia Patrum, ne quis Chriſtianorum *Miſſam conjugati Preſbyteri audiret*, ut teſtatur, qui tum ſcribebat *Marianus Scotus* ad hunc annum. Imprudenter & temerè Decretum iſtud *Gregorii VII.* & Romanæ Synodi, *Novo exemplo, & inconſiderato prajudicio* editum ſcribit, *contra Sanctorum Patrum ſententiam, qui ſcripſerunt; quòd Sacramenta quæ in Eccleſia fiunt, Baptiſmus ſcilicet, Chriſma, Corpus & Sanguis Chriſti, Spiritu Sancto latenter operante eorum effectum, ſeu per bonos, ſeu per malos intra Eccleſiam Dei diſpenſentur.* Calumniatur & *Sigebertus* Auctor in Gregorium VII. iniquiſſimus, & Henricianis partibus addictiſſimus, cùm Pontificis ac Synodi Decretum in eum ſenſum torquet, quòd nulla ſint per incontinentes Sacerdotes confecta Sacramenta. Non enim id innuit *Gregorius*, ſed in pœnam & confuſionem illorum ſtatuit, ne Chriſtiani Miſſas ipſorum audiant; ut publico contemptu & infamia, ad uxores dimittendas, & ad cœlibem vitam agendam compellantur. *Sigebertum* falſi convincunt ipſius *Gregorii* verba in Epiſtola ad *Ottonem* Conſtantienſem Epiſcopum: *Statuimus etiam*, inquit, *ut ſi ipſi contemptores fuerint noſtrarum, imò SS. Patrum Conſtitutionum, populus nullo modo eorum Officia recipiat, ut qui pro amore Dei & Officii dignitate non corriguntur, verecundia ſæculi, & objurgatione populi reſipiſcant.* Hoc *Gregorii VII.* Decretum tuetur ejus Apologiſta à Capite XVI. ad XX. De hoc quoque exequendo Decreto Epiſtolam dedit *Gregorius VII.* ad *S. Annonem* Colonienſem Archiepiſcopum LXVII. lib. II.

Gregorii VII. in iſto Concilio Decretum Marianus Scotus temerè reprehendit.

Gregorius VII. à calumnia Sigeberti vindicatur.

Non minùs invidioſè ſcripta ſunt, quæ apud *Sigebertum* ſequuntur: *Porro continentiam paucis tenentibus, aliquibus eam modo cauſa quæſtus ac jactantia ſimulantibus, multis incontinentiam perjurio, aut multipliciori adulterio cumulantibus, ad hoc hac opportunitate Laïcis inſurgentibus contra ſacros Ordines, & ſe ab omni Eccleſiaſtica ſubjectione excutientibus, Laïci Sacra Myſteria temerant, & de his diſputant, infantes baptizant, ſordido humore aurium pro ſacro oleo & Chriſmate utentes, in extremo vitæ Viaticum Dominicum, & uſitatum Eccleſiæ obſequium ſepulturæ, à Preſbyteris conjugatis accipere parvi pendunt, decimas Preſbyteris deputatas igne cremant, & ut in uno cætera perpendas, Laïci Corpus Domini à Preſbyteris conjugatis conſecratum, ſæpe pedibus conculcaverunt & Sanguinem Domini voluntariè effuderunt, & multa alia contra jus & fas geſta in Eccleſia ſunt: & hac occaſione multi Pſeudomagiſtri exurgentes in Eccleſia profanis novitatibus plebem ab Eccleſiaſtica Diſciplina avertunt.* Hæc à *Sigeberto* conficta vel exaggerata nemo non videt ut ſanctiſſima illa *Gregorii VII.* Decreta odioſa redderet. Quæ tamen veterum Pontificum

Digitized by Google

tificum Decretis, & Canonibus Conciliorum omnino congruebant, ut ejus Apologiſta luculenter probat.

Errat quoque *Sigebertus*, cùm Decretum de quo agimus, tribuit primæ *Gregorii VII.* Synodo, anno M. LXXIV. celebratæ: ad ſecundam namque, pertinere teſtantur *Marianus Scotus*, cui *Rogerius de Hoveden, Simeon Dunelmenſis* & *Joannes Bromton* conſentiunt.

Legatio in Germaniam miſſa.

Ad hujus executionem Decreti, miſſa eſt in Germaniam Legatio, de ſententia Synodi, quam obiit Curienſis Epiſcopus. Concilium Moguntiæ celebratum. Apoſtolica mandata *Sigefrido* Archiepiſcopo tradita, ut univerſos Diœceſeos ſuæ Clericos *cogeret, aut in præſentiarum conjugibus renuntiare, aut in perpetuum Sacri Altaris miniſterio abdicare. Quod dum facere vellet, exurgentes qui undique aſſidebant Clerici, ita eum verbis confutabant, & manibus & totius corporis geſtu in eum debacchabantur, ut ſe, vita comite, inde exiturum deſperaret. Sic tandem rei difficultate ſuperatus, ſtatuit ſibi deinceps, tali quæſtioni ſuperſedendum, & Romano Pontifici relinquendum, ut cauſam quam ipſe toties inutiliter propoſuiſſet, ille per ſemetipſum, quando vellet, & quo modo vellet, peroraret.* Ita refert *Lambertus Scafnaburgenſis*, ad annum M. LXXV.

In eadem Synodo, prioris Concilii Decreta contra Simoniacam Hæreſim confirmata ſunt, ut ipſe *Gregorius* teſtatur Epiſtola ad *Annonem* Colonienſem Archiepiſcopum LXVII. Lib. II. Nonnulli *Henrici* Germaniæ Regis Proceres perverſique Conſiliarii, quòd ſacrilegis beneficiorum nundinationibus interventores, atque etiam auctores fuiſſent, Communione privati ſunt. De his intelligendum videtur quod *Lambertus Scafnaburgenſis* ad annum ſequentem ſcribit: *Ottonem Ratiſponenſem Epiſcopum, & Ottonem Conſtantienſem Epiſcopum, & Burchardum Lauſanenſem Epiſcopum, Eberardum Comitem, Udalricum, & alios nonnullos, quibus Rex potiſſimum Conſiliariis utebatur, jam pridem Gregorius Pontifex excommunicaverat.* Privatorum præterea cauſæ quædam hac in Synodo examinatæ ſunt.

Decretum contra inveſtituras.

Editum in ea Synodo celebre contra Inveſtituras Decretum, ut colligitur ex Epiſtola *Gregorii VII.* ad *Henricum* Regem, X. Lib. III. quanquam *Hugo Flaviniacenſis*, in Chronico Virdunenſi, & Conſiliorum Collectores, illud ad primam Synodum referant.

III. Gregorii VII. Concilium.

XVIII. Tertiam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* anno M. LXXVI. in qua *Henricus* Rex Germaniæ, *Sigefridus* Moguntinus, *Vuillelmus* Trajectenſis, & Robertus Bambergenſis, Epiſcopi Schiſmatis incentores, excommunicati ſunt, ut conſtat ex Actis, ex *Lamberto Scafnaburgenſi*, ad hunc annum, ex Vita *S. Anſelmi Lucenſis*, ab Auctore coævo ſcripta, & ex *Domnizone* Presbytero in Vita *Mathildis*. Hujus Concilii hiſtoriam fuſiùs exponam in Diſſertatione Hiſtorica de diſſidio *Gregorii VII.* & *Henrici* Germaniæ Regis.

Quartum Gregorii VII. Concilium.

XIX. Quartam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* anno 1078. cui centum penè Epiſcopi, præter Abbates & Clericos interfuere. In ea *Thebaldus* Mediolanenſis, & *Guibertus* Ravennas, Archiepiſcopi, qui *Henricum* Regem, poſt ſpeciem pœnitentis Canuſii exhibitam, ad faciendum Schiſma incitarant, ab omni Sacerdotali Officio ſuſpenſi ſunt, latúmque jam olim in ipſos anathema confirmatum. *Arnulphus* in Sedem Cremonenſem ſimoniacè intruſus, abſque ſpe reſtitutionis ulla, dejectus eſt, & uſque ad ſatisfactionem Communione privatus. *Rolandus* Tarviſienſis Epiſcopus ab *Henrico* Rege deſignatus, fax altera belli, quod adversùs Summum Pontificem & unitatem Eccleſiæ moliebatur, ſpe Conſecrationis Epiſcopalis omnino excidit Synodico Decreto, & perpetuo anathemate alligatus eſt, niſi reſipiſceret ac ſatisfaceret. *Hugo Blancus*, Cardinalitia Dignitate jam pridem ob Schiſma privatus, Officio Sacerdotali dejectus, & Eccleſiæ aditu uſque ad ſatisfactionem prohibitus eſt. *Gaufredus* Archiepiſcopus Narbonenſis eamdem ſententiam ſubiit. Legatis à Pontifice miſſis in Germaniam, ut pacem Regni componerent, Germani in duas factiones diviſi, aliis ab *Henrico*, aliis à *Rodulpho* ſtantibus, pars utraque parere juſſa: Diris Chriſtiano ritu devoti, qui Legationis effectum malis artibus prohiberent.

Naufragorum deprædatio prohibita.

In eadem Synodo Naufragorum bonis ac libertati condito Canone proviſum eſt, ac præceptum, *Ut quicumque Naufragum quemlibet & illius bona invenerit, ſecurè tam eum, quam omnia ſua dimittat.* Jam olim naufragorum deprædatio Lege lata ab Imperatoribus prohibita fuerat, ut conſtat ex *Juſtiniani* Codice Tit. V. ubi *Conſtantinus Magnus*, vel, ut *Cujacius* & alii viri Juris peritiſſimi volunt, *Antoninus Pius* ita edicit: *Si quando naufragio navis expulſa fuerit ad litus, vel ſi quando aliquam terram attigerit, ad dominos pertineat, Fiſcus meus ſe non interponat. Quod enim jus habet Fiſcus in aliena calamitate, ut de re tam luctuoſa compendium ſectetur?* Lege Digeſtum, *de Lege Rhodia.*

Ordinationes ab excommunicatis celebratæ quo ſenſu irritæ.

Altero iſtius Synodi Canone, Ordinationes ab excommunicatis celebratas Pontifex de ſententia Patrum, *irritas* dixit, quoad executionem utique, non quoad ſubſtantiam & caracterem, ut Theologi de Schola loquuntur.

Canone III. qui excommunicatis fidelitate aut ſacramento conſtricti ſunt, ab his vinculis abſolvuntur, ne ſcilicet ipſis communicare teneantur, & eorum criminibus connivere, aut favere conſiliis ſuis vel obſequiis, non ita tamen abſolvuntur ut alios Dominos agnoſcere poſſint, & ab illis deficere.

Quinam cum excommunicatis communicantes, à Cenſura ſunt immunes.

Canone IV. excipiuntur à ſententia anathematis lata in eos, qui cum excommunicatis communicant, uxores, liberi, ſervi, ancillæ, necnon ruſtici & ſervientes, & omnes alii *qui non adeo Curiales ſunt, ut eorum conſilio ſcelera perpetrentur.* Excipiuntur & illi, qui ex ignorantia, cum excommunicatis communicant. Et qui communicant cum illis, qui excommunicatorum communione fœdantur. Oratoribus etiam, peregrinis, viatoribus, permittit ut ab excommunicatis emant, vel accipiant neceſſaria, ſi aliunde comparare non poſſint. *Gregorii* moderationem probat hic Canon ab *Hugone Flaviniacenſi* plurimùm laudatus, à *Bennone* Pſeudocardinali ſchiſmatico perperam accuſatus. De eodem Canone *Bertoldus* Conſtantienſis Presbyter ad annum M. LXXVIII. ſcribit: *Gregorius Papa facto Concilio menſe Martio in quo Concilio facta eſt exceptio quarumdam perſonarum de Henriciana excommunicatione, & hoc uſque ad tempus, id eſt, uxorum, filiorum, ſervorum, & reliquorum, qui non ſcienter, vel ſaltem non libenter excommunicatis ſociantur,) idoneos Legatos iterum deſtinavit*, &c.

XX. Quintam Romæ Synodum III. Kalendas Decembris ejuſdem anni M. LXXVIII. celebravit *Gregorius VII.* in qua Græcorum Imperator, & alii nonnulli anathemate plexi ſunt: *Henrici* & *Rodulphi* Regum Oratores jurarunt eorum nomine, nullis ſe malis artibus Colloquium Legatorum Sedis Apoſtolicæ, in Germania, de cauſa Regni, habendum prohibituros: Plurimi Canones ad ſanciendam Diſciplinam conditi, ex quibus ſelectos duodecim Chronico ſuo Virdunenſi

dunenſi inſeruit *Hugo Flaviniacenſis.*

Decreta Quinti Concilii Gregorii VII.

Primus Canon prædia Eccleſiaſtica à quocumque ſuſcepta, vel occupata, etiam de conſenſu Rectorum, Eccleſiis reſtitui jubet, ſub pœna excommunicationis. *Secundus* Inveſtituras damnat. *Tertius*, Præbendas, Archidiaconatus, Præpoſituras, aliáque Eccleſiaſtica Officia vendi vetat ab Epiſcopis, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio. *Quartus* irritas dicit Ordinationes, quæ interveniente pretio, vel precibus, vel obſequio alicujus perſonæ ea intentione impenſo; vel quæ non communi conſenſu Cleri & populi, ſecundùm Canonicas ſanctiones, fiunt, & ab his, ad quos conſecratio pertinet, non comprobantur. *Quintus* falſas Pœnitentias execratur, eáſque deſcribit verbis ſanè luculentis, & quæ memoriæ commendare Sacerdotes omnes qui Confeſſiones audiunt, & Concionatores populis inculcare, operæ pretium eſt, ut quod miſeris hiſce temporibus tam latè adhuc graſſatur falſæ Pœnitentiæ malum ab Eccleſia eliminetur. *Falſas*, inquit, *Pœnitentias dicimus, quæ non ſecundùm auctoritatem Sanctorum Patrum, pro qualitate criminum imponuntur. Ideóque quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri non poſſit, ſi culpis gravioribus irretitus, ad pœnitentiam venerit; vel qui bona alterius injuſtè detinet; vel qui odium in corde gerit, recognoſcat ſe veram pœnitentiam non poſſe peragere, niſi arma deponat, ulteriuſque non ferat, niſi conſilio religioſorum Epiſcoporum, pro defendenda juſtitia; vel negotium derelinquat, vel officium deſerat, & odium ex corde dimittat, bonáque quæ injuſtè abſtulit, reſtituat. Ne tamen deſperet; interim quicquid boni facere poterit, hortamur ut faciat, ut omnipotens Deus cor illius illuſtret ad pœnitentiam.* Ad veram pœnitentiam tres imprimis conditiones exigit *Gregorius VII.* 1. ut affectus peccandi deponatur; 2. ut occaſiones proximæ deſerantur; ut aliena, cùm fieri poteſt, reſtituantur. Hæc Moralis Chriſtianæ certiſſima principia, quæ abſque hæreſeos nota, nemo, ut arbitror, negaverit. Ad eamdem falſæ pœnitentiæ conſuetudinem eradicandam, Synodum in Britannia minori celebrari juſſit *Gregorius VII.* præſide *Amato* Oleronenſi Epiſcopo, S. R. E. Legato Apoſtolico, ut conſtat ex illius Epiſtola x. lib. VII.

Decretum ſaluberrimum contra falſas pœnitentias.

Tres ad veram pœnitentiam conditiones requirit Gregorius VII.

Decimas à Laicis poſſideri prohibet.

Canon Sextus, decimas in uſum pietatis conceſſas, poſſideri prohibet à Laïcis, ſive ab Epiſcopis ſive à Regibus, vel quibuſlibet aliis perſonis eas acceperint, & niſi eas Eccleſiæ reſtituant, ſacrilegii reos eſſe docet. At circa hujus Canonis executionem diſſimulandum fuit, perturbatis Eccleſiæ temporibus, erga Nobiles, qui ad Presbyteros fornicarios & Simoniacos coërcendos operam Eccleſiæ commodarant. Hos cùm excommunicaſſet *Hugo* Dienſis Epiſcopus, niſi Decimas Eccleſiæ dimitterent, nimiam ſeveritatem *Gregorius VII.* prudentiſſimus Pontifex improbavit, lib. IX. Epiſtola v. *Innotuit nobis*, inquit, *quòd multos Milites, qui priùs ad Presbyteros fornicarios & Simoniacos coërcendos favorem & auxilium vobis impenderant, propterea quòd decimas dimittere nolebant, excommunicando turbaveritis: Quales nos adhuc anathematis vinculis alligare Synodali Judicio per diſcretionem diſtulimus. Super his igitur conſulimus, atque hortamur, ut nunc pro tempore Canonicum rigorem Sapientia veſtra temperet, atque hac turbationis tempeſtate quædam parcendo, nonnulla diſſimulando, ita ſtudeat moderari, ut non ſeveritate juſtitiæ deteriorando occaſionem ſumant; ſed ſuſpenſo nunc judicio, ſpatium recognoſcendi æquitatem habentes, poſtmodum faciliùs adquieſcant: ut demum in eos tranquillitatis tempore, quod, Deo annuente, citò futurum ſperamus, id quod nunc Apoſtolicæ Sedis diſcretio patienter differt, juſtitia dirimens ad ſtatum ſuum reſtauret.*

Hugonis Dienſis nimiam ſeveritatem in hujus executione Canonis improbat.

Canon ſeptimus admonet, ut *Quicumque ſe Chriſtianæ Religionis participem eſſe deſiderat, ab eſu carnium die Sabbati, niſi majori Feſtivitate interveniente, vel infirmitate impediente, abſtineat.* Nondum lege ſancita erat Sabbati abſtinentia; hanc introducere Diſciplinam in honorem ſepulturæ Dominicæ voluit *Gregorius VII.* ſed admonitione ſola, non præcepto uſus eſt. Quamobrem nec diu poſtea univerſalis fuit illa obſervantia. Duas exceptiones addidit Pontifex, infirmitatis; quam augere vel fovere poſſet abſtinentia; & majoris Feſtivitatis intervenientis, puta Natalis Domini vel Epiphaniæ.

Abſtinentia Sabbati.

Canon octavus, decimas & primitias, & reliqua, quæ ſecundùm ſtatuta Canonum ad Epiſcopos pertinent, ſine Romani Pontificis auctoritate, vel Epiſcopi conſenſu, à Monachis & Abbatibus detineri vetat.

Canon nonus prohibet ne Epiſcopi onera, ſervitia, cenſus, contra Eccleſiaſticam normam Abbatibus & Clericis imponant: & ne interdictum Sacerdotale Officium pretio reſtituant, ſub periculo gradus.

Canon decimus, invaſores patrimonii *S. Petri*, aut invaſionis conſcios, nec eam revelantes, velut ſacrilegos damnat, reſtitutionem imperat, & pœnam quadrupli de propriis bonis perſolvendi inſligit.

Canon undecimus, ſuſpenſione ab Officio caſtigandum Epiſcopum edicit, qui Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum fornicationes, vel crimen inceſtus in ſua Diœceſi, precibus, vel pretio interveniente permiſerit, vel cognitis impunitatem conceſſerit. Hunc Canonem *Ottonis* Conſtantienſis, & aliorum plerorúmque Germaniæ Epiſcoporum pudenda erga Clericos conjugatos conniventia & negligentia neceſſarium fecit, ut conſtat ex Epiſtolis *Gregorii VII.* ad eumdem *Ottonem*, ad Conſtantienſis Eccleſiæ Clerum, & ad omnem Clerum & populum Imperii.

Canon duodecimus, Fidelibus Oblationes ad Miſſarum ſolemnia imperat, ſecundùm uſum SS. Patrum, & revocare jubet in memoriam quod Deus per Moyſen dixit: *Non apparebis in conſpectu meo vacuus.*

Oblationes ad Miſſarum ſolemnia fidelibus imperatæ.

His Decretis Gregorii VII. & Synodi Romanæ V. deſcriptis, ſubdit *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico: *Hæc ſunt Beatiſſimi Papæ Synodalia Decreta, moribus corrigendis idonea, SS. Patrum Decretis conſona, cœlo rorante ſtillata, univerſis Fidelibus inculcanda, amplectenda, atque tenenda; juſtitia dictante prolata, fortitudine roborata, prudentia promulgata, temperantia virtute prædita.*

XXI. Sextam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* anno MLXXIX. menſe Februario, in qua Berengariana hæreſis proſcripta eſt, quam ejurare rursùs compulſus eſt relapſus Auctor, & Fidem Catholicam tertia Profeſſione teſtari. Qua de re uberiùs agemus in Diſſertatione *De Cauſa Berengarii.* In eadem Synodo, *Henrici* & *Rodulphi* Regum Oratores, Dominorum ſuorum nomine, liberum in Germania Conventum promiſere, ad quem dicti Reges convenirent per ſe vel per Legatos, Summi Pontificis, vel Legatorum ejus ſententiam de cauſa Regni inter eos controverſa, ſubituri.

Sextum Gregorii VII. Concilium.

XXII. Septimam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* anno MLXXX. in qua hæc promulgavit Decreta. Primo damnatæ Inveſtituræ: Inter Epiſcopos vel Abbates ſedere prohibiti, qui Epiſcopatum

Septimum Concilium, Inveſtituræ damnatæ.

Epiſcopatum vel Abbatiam de manu Laïcæ perſonæ ſuſcepiſſent, iiſque aditu Eccleſiæ interdictum, donec beneficio ceſſerint. Eadem ſententia in ſeculares Poteſtates lata, quæ Inveſtituram dare præſumpſerint. Deinde Normannis invaſio Patrimonii *S. Petri* ſub excommunicationis pœna prohibetur. Ipſis tamen concedit Pontifex, ut ſi adversùs incolas terrarum illarum juſtam cauſam quis habuerit, priùs apud Apoſtolicam Sedem, vel Rectores & Miniſtros ibi conſtitutos, de injuria expoſtulet: ac niſi jus ipſi dixerint, *pro recuperatione ſuarum rerum de terra illa accipiat, non tamen ultra modum, nec more prædonum, ſed ut decet Chriſtianum, & eum qui ſua magis quærit accipere, quàm aliena diripere.* Denegata juſtitia, præmiſſiſque violentæ exactionis minis, bellum etiam privatum ad repetendum ſua non injuſtum eo ſæculo cenſebatur.

Falſa Pœnitentia cavendæ.

Quartò Fideles omnes admoniti, ut à falſis ſibi caveant pœnitentiis. Falſam autem illius pœnitentiam eſſe docet, qui peccandi affectum non deponit, aut proximas occaſiones peccati non relinquit, vel aliena non reſtituit, cùm poteſt. *Ita ſe unuſquiſque ad Dominum convertat, ut relictis omnibus iniquitatibus ſuis, deinde in fructibus bonæ operationis permaneat. Sic enim Dominus per Prophetam docet:* Si converſus fuerit impius ab omnibus iniquitatibus ſuis, & cuſtodierit univerſa mandata mea, vita vivet, & non morietur. *In quibus verbis manifeſtè datur intelligi, quoniam qui aliena bona diripuit, & ea cùm poſſit, reddere, vel emendare noluerit, vel qui arma contra juſtitiam portaverit, aut odium in corde retinet: vel qui hujuſmodi negotiationibus aut officiis implicatus fuerit, quæ ſine fraude, ſine falſitate, ſine invidia, ſine deceptione fratrum, exercere non poſſit, nec ad Dominum converſus, nec de perpetratis facinoribus veram pœnitentiam facere credendus eſt.*

Ezech. 18. & 33.

Confeſſarii eligendi Religione & Scripturarum doctrina inſtructi.

Addit Sanctiſſimus Pontifex cum ſua Synodo, Sacerdotes vita & doctrina probatiſſimos in accipiendis Pœnitentiis eligendos eſſe. Scientiam autem poſtulat, non recentiorum duntaxat Auctorum, ſed Divinarum Scripturarum. *Inter omnia vos hortamur*, inquit, *atque monemus, ut in accipiendis Pœnitentiis non ad illos curratis, in quibus nec religioſa vita, nec eſt conſulendi ſcientia, qui animas hominum magis ad interitum, quàm ad ſalutem ducunt, teſte Veritate, quæ ait:* Si cæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadunt: *Sed ad eos qui religione & Scripturarum doctrina inſtructi, viam veritatis & ſalutis vobis oſtendere valeant.*

Matth. 15. 14.

Sacræ Electiones Epiſcoporum.

Quintò, de ſacris Epiſcoporum electionibus ſtatuit Synodus, ut Eccleſia vacante, cura Viſitatoris Epiſcopi, ab Apoſtolica vel Metropolitana Sede directi, Clerus & populus, remota omni ſeculari ambitione, timore atque gratia, Apoſtolicæ Sedis, vel Metropolitani ſui conſenſu, Paſtorem ſibi ſecundùm Deum eligat. Si vitioſa fuerit electio, jus ad Metropolitanum, vel ad Summum Pontificem devolutum eſto. Denique *Gregorius VII.* de Synodi ſententia, *Henricum* Germaniæ Regem rurſus excommunicavit, & Regno Teutonicorum & Italiæ privavit. *Rodulphi* verò electionem confirmavit.

Henrici Germaniæ Regis excommunicatio & exauctoratio.

Octavum Concilium.

XXII. Octavam Romæ Synodum celebravit *Gregorius VII.* anno M. LXXXI. In qua *Henrici* Regis & omnium ejus fautorum confirmata excommunicatio eſt, Arelatenſis & Narbonenſis Archiepiſcopi depoſiti; *Ilsimundus* & *Landus*, Campaniæ Tyranni, anathemate confixi, ut hujus Synodi Acta teſtantur.

Nonum.

XXIII. Nonam celebravit anno Domini M. LXXXIII. duodecimo Kalendas Decembris, cùm triennio toto ſolita Concilia Bellum Henricianum, & Urbis obſidio prohibuiſſet. Hanc ideo congregavit *Gregorius*, ut Eccleſiæ Imperiique paci conſuleret. A Romanis quippe diuturna & gravi obſidione fatigatis exoratus, ut *Henrici* cauſam, & ſuas in eum Sententias retractari Synodaliter permitteret, ac reſtituto, ſi fieri poſſet, *Henrico*, Reipublicæ tot malis attritæ mederetur. Ab his pacis conſiliis non alienum fuiſſe Pontificem, probat ejus Epiſtola ad *Altmannum* Paſſavienſem Epiſcopum, tertia Libri noni, & vigeſima octava ejuſdem Libri *Ad univerſos Fideles* inſcripta. Sed *Henrici* nequitiâ Sanctiſſimi Pontificis vota pro Eccleſiæ Imperiique pace, & bonorum omnium expectatio, fruſtrata ſunt. Qua de re uberiùs agemus in Diſſertatione de diſſidio *Gregorii VII.* & *Henrici* Germaniæ Regis. In ea Synodo de fidei forma, & Chriſtianæ Religionis converſatione, necnon de animi conſtantia ad præſentem preſſuram neceſſaria, Pontifex egregiè peroravit, ut Acta teſtantur.

Decimum & Undecimum.

XXIV. Decimam & undecimam Synodum Romæ celebravit *Gregorius VII.* anno M. LXXXIV. In quibus *Guibertus* Antipapa, & *Henricus* Rex iterato Anathemate confixi ſunt, ut *Bertholdus* Conſtantienſis, ad hunc annum, & *Leo Oſtienſis* lib. III. cap. LIII. commemorant.

Concilium Quintilinoburgenſe.

Henriciana & Vveciliana Hæreſis damnatæ.

XXV. Ejuſdem auctoritate Pontificis Concilium *Quintilinoburgi* anno M. LXXXV. celebratum eſt, cui per Legatum præfuit, in quo Henriciana, & Vveciliana hæreſis damnatæ ſunt. Henriciani ſummam auctoritatem Imperatori in electionibus Epiſcoporum, & ipſius Romani Pontificis vindicabant, & Pontificem negabant eſſe legitimum, quem Imperator, ſeu Rex Germaniæ non nominaſſet, ac latæ in Regem excommunicationis nullam habendam eſſe rationem contendebant, quòd injuſta eſſet. Vveciliani, à Vvecilone Moguntinæ Sedis invaſore nuncupati, ſeculares ſuis rebus expoliatos, Eccleſiaſtico non ſubjacere judicio aſſerebant. *Vvecilonis* & aliorum Schiſmaticorum Ordinationes irritæ declaratæ ſunt. In *Guibertum* Antipapam & Schiſmatis ejus fautores, repetita anathematis ſententia. *Gebehardi* Conſtantienſis Epiſcopi confirmata Ordinatio. Quæſtio de conſanguinitate Regis *Hermanni*, & uxoris ipſius ventilata eſt, qui Patrum judicio ſe pariturum ſpopondit. Septem editi Canones: Primo ſtatutum eſt, ut quicumque ab Epiſcopo ſuo, nec Officio, nec Communione privato, excommunicatus eſſet, *etſi injuſtè, nullatenus reciperetur ad Communionem, niſi abſolutus Eccleſiaſtico more.* Canon alter excommunicatos pro ſacrilegio vetat abſolvi, niſi reſtitutione prævia. *Tertius*, legem de Preſbyterorum & Sacrorum Miniſtrorum cœlibatu confirmat. *Quartus* Laïcis prohibet ne vaſa ſacra & pallas altaris contingant. *Quintus*, ne decimas in proprietatem, vel etiam in beneficium ſibi vindicent, niſi conceſſione legitimorum poſſeſſorum. *Sextus*, ſtata eſſe jubet verni & æſtivi Jejunii tempora, ut illud quidem prima hebdomada Quadrageſimæ, iſtud verò in Pentecoſte celebretur. *Septimus*, ovorum, & caſei eſu in Quadrageſima interdicit.

Septem Canones.

Eccleſiaſtici Ritus à Gregorio VII. inſtituti.

XXVI. Imparem numerum ſignorum crucis ſuper ſacram Oblationem obſervandum *Gregorius VII.* edixit, ob myſticam utique rationem, ut Auctor *Micrologi* teſtatur cap. XIV. *De ſignis*, inquit, *quæ ſuper Oblationem à diverſis diverſè fiunt, nos ab Apoſtolica Sede formam ſumere præſertim decrevimus, unde totius Chriſtianæ Religionis ordinem & originem ſuſcepimus. Nam & illi Sedi noſtro tempore talem Deus Gubernatorem, reverendæ, inquam, memoriæ Gregorium Papam impoſuit, qui ſub decem ſuis Anteceſſoribus à puero Romæ nutritus & eruditus,*

omnes Apoſtolicas Traditiones diligentiſſimè inveſtigavit ; & inveſtigatas ſtudioſiſſimè in actum referre curavit. Hunc ergo Doctorem religione & auctoritate præcipuum, immo Apoſtolicam Traditionem per ipſum in conſecrandis Myſteriis potiſſimum imitari decrevimus. Sicut nos ipſi per ipſum, & per Epiſcopos qui ipſum imitati ſunt, accipimus, imparem numerum ſemper in diſpenſatione ſignorum ſuper Oblationem obſervamus : videlicet unam crucem, vel tres, vel quinque faciendo. Et hoc utique non ſine cauſa myſterii. Nam in una & tribus, unum & trinum Deum intimamus : in quinque autem, quinquepartitam Domini Paſſionem ſignificamus. Meritò autem impar numerus in Eccleſiaſticis Officiis frequentatur, quia numquam in duo æqualia, unitate impediente, dividitur ; ſicut unitas ſanctæ Eccleſiæ nullatenus eam in duos ſecari patitur.

Inventio Corporis S. Matthæi. XXVII. *Gregorio VII.* Pontifice Maximo Corpus *S. Matthæi* Apoſtoli Salerni inventum, anno MLXXX. ac de tanti revelatione theſauri *Alphano* Salernitano Epiſcopo Sanctus Pontifex gratulatus eſt, Epiſtola VIII. lib. VIII.

Gregorii VII. Obitus. XXVIII. Eam in urbem confugit *Gregorius*, poſtquam à furore *Henrici* Regis, Caſtrum *S. Angeli*, in quod ſe receperat, obſidentis, *Roberti* Siciliæ, Apuliæ, & Calabriæ Ducis virtute & induſtria ereptus eſt, anno MLXXXIV. Anno ſequenti, præſcito mortis die, cùm Cardinalibus, Epiſcopis, viriſque religioſis omnium Ordinum, qui ultimum agonem agenti aderant, præcepiſſet, ut neminem ceu Romanum Pontificem haberent ac venerarentur, niſi canonicè electum & ordinatum, & de Succeſſore deſignando rogatus, trium dediſſet optionem quos regendæ ac tuendæ Eccleſiæ pares cenſebat, ſcilicet Deſiderii Cardinalis & Abbatis Cœnobii Caſſinenſis, *Ottonis* Oſtienſis Epiſcopi, & *Hugonis* Archiepiſcopi Lugdunenſis ; præ cœteris tamen in *Deſiderium* ut pote viciniorem inclinans, obiit die XXV. Maii anni MLXXXV. cùm ſediſſet annis duodecim, menſe uno, diebus tribus. *Poſtrema verba.* Suprema ejus verba hæc fuere : *Dilexi juſtitiam, & odi iniquitatem, propterea morior in exilio.* Salerni in templo *S. Matthæi* Evangeliſtæ ſepultus eſt. *Miracula.* Miraculis ante & poſt obitum ejus ſanctitas comprobata, quorum unum *Paulus Benriedenſis* in ejus Vita, & *S. Anſelmi* Lucenſis Epiſcopi Pœnitentiarius in ejus actis referunt. *Olim* (inquit Paulus) *Elias ex mortalium cohabitatione tranſiturus, dimiſit Heliſæo pallium ſuum, Prophetici muneris inſtrumentum: Similiter & Gregorius ex hac mortali vita migraturus, tranſmiſit Anſelmo Pontificalis inſigne poteſtatis, videlicet mitram capitis ſui, hoc mirum Deo cooperante, ut, ſicut ille Prophetiæ per pallium hæreditavit prærogativam, ita & iſte Sacerdotalem per mitram obtineret eminentiam. Nempe eò uſque proceſſit ſimilitudo, ut ſicut Heliſæus per pallium Eliæ virtutum ſigna demonſtraverat, ita & Anſelmus per mitram Gregorii quædam magnalia exhibuerit. Nam, ut de pluribus unum magis divulgatum proferamus, Reverendus Mantuanæ Præſul Eccleſiæ Ubaldus, multis jam annis graviſſimè ſpleneticus, & toto corpore ulceratus, præſertim in cruribus, ſic ut vix quomodolibet ſtare poſſet, vix etiam jacere, vel ſedere, qui & multa in Medicos erogaverat, nihilque profecerat, appoſita eadem mitra ubi major ingruerat dolor priſtinæ redditus eſt ſanitati.* *Sanctitas.* Sacris Eccleſiæ Faſtis poſt obitum adſcriptus eſt *Gregorius VII.* & in Martyrologio Romano *Eccleſiaſticæ libertatis propugnator, ac defenſor acerrimus* prædicatur. De ejus obitu legendus & Leo Oſtienſis lib. III. Chronici Caſinenſis cap. LXIV. Ipſi hoc Elogium ſcribit *Trithemius* Abbas lib. IV. *Elogium.* de Viris Illuſtribus Ordinis S. Benedicti, cap. XI. *Vir fuit multæ doctrinæ, magnæ pietatis, prudentiæ, juſtitiæ, conſtantiæ & religionis, qui multa pro Eccleſiæ defenſione & peregit, & ſuſtinuit.*

Scholion I.

Huic Articulo, pag. 74. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt : *Gregorium VII. appellas Virum ingenii vehementis & ſeveræ ſanctimoniæ.*

R. Hic Gregorii VII. Character. Addidi, *Eruditionis exquiſitæ, ſtudii in Diſciplinam Eccleſiaſticam incredibilis, animi intrepidi, quem ſanctiſſimi ac puriſſimi conſilii virum B. Petrus Damiani ad Nicolaum II. ſcribens prædicat.* Alia ad ejus commendationem congeſſi, ne ejus effigiem ex parte tantùm delineaſſe viderer.

Scholion II.

In eodem Articulo, pag 77. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Gregorii VII. ſeveritas impium Henricum ut alterum Pharaonem induravit, & ad impium Schiſma compulit.*

R. Nemo id neſcit, qui hujus Pontificatus hiſtoriam & Henrici IV. Imperatoris Vitam legit. Cæterùm Gregorii VII. ſanctitatem eo in Articulo prædico, miracula commemoro, elogia paſſim velut floſculos ſpargo, illum à calumnia vindico, ſanctiſſima ejus Decreta refero, nullum ex præclarè geſtis diſſimulo, ut quid ergo vapulo ?

Scholion III.

In eodem Articulo, pag. 86. Edit. primæ, hanc velut meam Propoſitionem Religioſi Cenſores reprehendunt : *Gregorius VII. diſpenſare noluit de Canonibus, quia id prævidit pravi exempli futurum Succeſſoribus.*

R. Non dixi, Ipſum diſpenſare noluiſſe de Canonibus, quia id prævidit pravi exempli futurum, ſed quando id prævidit. *Sacrorum Canonum* (inquam) *ita ſtudioſus obſervator fuit, ut de iis diſpenſare noluerit, etiam rogantibus Regibus, cùm diſpenſationes illas pravo exemplo Succeſſoribus ſuis eſſe poſſe prævidit, nec Eccleſiæ honori & utilitati congruat. Sic rejecit commendationem & preces Sancii Aragoniæ Regis, poſtulantis ut Clericus de concubina majus ad Epiſcopatum Aragoniæ promoveretur.* Quod in magna Gregorii VII. laude ponendum eſt, eóque nomine à me refertur & obſervatur, id Religioſi Cenſores reprehendunt.

Scholion IV.

In eodem Articulo, pag. 91. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant : *Gregorius VII. minatur Excommunicationem Regi Galliæ, & negationem obedientiæ à ſubditis, non ex Traditionis doctrina, ſed ex privata opinione.*

R. Prima Pars Propoſitionis non eſt mea, de minis Excommunicationis non loquor ; Reges ipſos juſtis de cauſis, & ſervato ordine Canonibus præſcripto, excommunicari poſſe à Summis Pontificibus non diffiteor ; Sed de minis exauctorationis, ſeu negationis obedientiæ à ſubditis, ut Cenſores loquuntur, ita ſcripſi : *Gregorius exauctorationis minas Regi Francorum* Philippo I. *intentans, non ex Traditionis doctrina & Eccleſiæ Sententia, ſed ex privata opinione locutus eſt.* Ita cenſent Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana. Id verò Sedi Apoſtolicæ & Sancto Pontifici Gregorio VII. minimè injurioſum eſt : Siquidem Romanos Pontifices ut Doctores privatos errare poſſe fatentur Cardinales Bellarminus, A Turrecremata, Theologique omnes.

Scholion V.

In eodem Articulo, pag. 93. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Novum, inauditum, & ipſo jure nullum, velle Reges Galliæ privare Regno....* Sibi contradicit (inquiunt) quia id factum dicit cum « Rege Poloniæ, pag. 84. & cum Henrico, pag. 76. »

R. Scripſi revera : *Quaſcumque in Philippum I. invehendi cauſas habuerit Gregorius VII. novum, inauditum, ipſoque jure nullum fuit, quod eripiendum ipſi quomodocumque affecto Regnum, & ſequeſtrandos quicumque ipſi Regalem honorem vel obedientiam exhiberent, ſcripſerit.* Ex Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ Sententia id me dixiſſe fateor. Nec pugnantia ſcripſi, ut mihi RR. Cenſores

Cenſores impróperant, quia quod in Poloniæ Regem & Henricum Imperatorem à Gregorio VII. tentatum eſt, ut eos Regnis privaret, æquè novum, inauditum, ipſóque jure nullum fuiſſe cenſuı, ſecundùm Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ Doctrinam. De minis à Gregorio VII. Philippo I. Regi Chriſtianiſſimo intentatis ſcribit Magiſter *Franciſcus Feu* Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor & SS. Gervaſii & Protaſii in hac Regia Urbe Parochus in Tractatu *de Legibus* Quæſt. IV. Art. IV. pag. 141. *A Gregorio VII. excommunicationis comminationem fuiſſe adhibitam ut in officio contineretur juvenis Princeps annos 21. nondum natus; Quamquam priùs monendus fuiſſet juxta Evangelii leges. Undenam autem Gregorio VII. pietatis & eruditionis ſpectata viro, quæ hic objiciuntur exciderint, & quomodo i Menoſtire proſiteor. Hinc Epiſcopi qui tunc temporis regebant Eccleſias, licèt Apoſtolica Sedis eſſent addictiſſimi, has tamen Gregorii literas improbarunt; præſertim Manaſſes Remenſis. Eas quoque improbare viſus eſt ipſe Gregorius, qui poſtmodum Gervaſio Manaſſis Succeſſori ſignificavit Regem Philippum & illuſtrem & glorioſum eſſe; & ſe pro ipſo ſemper precatum fuiſſe.* Hæc Doctor Clariſſimus.

ARTICULUS XII.

De Victore III.

DEſiderius, Beneventi in Samnio, familia Principe natus, ſponſam paris nobilitatis ſibi à parentibus deſtinatam, domúmque paternam, Spiritu Dei afflante deſerens, clam eremum petiit, & *Hyacinto* Monacho Sanctiſſimo favente, ſeculares veſtes cùm Monaſticis commutavit. A parentibus vi ex eremo abſtractus, & ſacro habitu exutus, in urbem, domúmque reductus eſt, in qua ſub vigili cuſtodia annum pene tranſegit, propoſiti conſtantiſſimè tenax. Tum Salernum fugiens, favente *Guaimario* Principe conſanguineo ſuo, in Monaſterio Cavenſi *S. Trinitatis* vitam religioſam profeſſus eſt. Inde in Monaſteriis *S. Sophiæ* ad Beneventum, Tremitenſi, in Inſulâ Maris Hadriatici, & in Majellæ eremo, viris tunc ſanctiſſimis referta, caſtiſſimè vixit. Hinc *Leonis IX.* Pontificis Maximi auctoritate Beneventum revocatus eſt. Hunc B. Petrus Damiani *Monachorum Archangelum* vocat lib. II. Epiſtola XV. Anno M LVII. Caſſinenſis Abbas, *Stephano IX.* approbante, creatus, Legatúſque Conſtantinopolim ab eodem deſignatus, à *Nicolao II.* ejus ſucceſſore conſecratus, & Cardinalitia dignitate cum Titulo Sanctæ *Cæciliæ* auctus eſt, & Apoſtolica Legatione in Campania, Brutiis, & Apulia ornatus. Sub hoc Pontifice, & ejus ſucceſſoribus *Alexandro II.* & *Gregorio VII.* ſtrenuam Eccleſiæ operam navavit. Defuncto *Gregorio*; ſecundùm ejus deſignationem Pontifex electus, & Inſignibus per vim ornatus, *Victor III.* appellatus eſt. A Præfecto Imperatoris vexatus, Româ Terracinum, & depoſitis Inſignibus Pontificatus, Caſſinum perrexit, anno penè integro ſummam conſtanter recuſans Dignitatem. Anno tandem ſequenti M. LXXXVII. in Synodo Capuana Cardinalium, Epiſcoporum, Principúmque precibus ac rationibus victus, electionem de ſe factam conſenſu ſuo firmavit XII. Kalendas Aprilis, & Romam profectus, Dominica poſt Aſcenſionem Chriſti Eccleſiaſtico ritu conſecratus eſt. Iſta conſtant ex *Leone Oſtienſi* lib. III. Chronici Caſſinenſis, quo *Deſiderii planè admirabilis & ſingularis Ordinis ſui viri*, ut ipſe vocat, rés geſtas complexus eſt.

Victor III. à calumnia vindicatur. *Deſiderii* fluctuatio; & (ut multis videbatur) inconſtantia, reſumentis Inſignia quæ depoſuerat, nonnullis diſplicuit, imprimis *Hugoni* Lugdunenſi Archiepiſcopo, qui malam de illo opinionem imbiberat. Cujus rei teſtis eſt Epiſtola ejuſdem Archipræſulis ad *Matildem* Comitiſſam ita ſcribentis: *Electionem verò Caſſinenſis Abbatis, antequam ego Romam venerim, factam ſuffic. cæter*

A *audiſtis; cui tam ego, quàm & cæteri fratres mei Sanctæ Romanæ Eccleſiæ filii, diligentes magis gloriam hominum quàm Dei, pro temporis infirmitate aſſenſum præbuimus. Poſtquam autem ad Montem Caſſinum pervenimus, ex ejuſdem familiaribus nobiſcum colloquiis, dum videlicet nefandiſſimos actus ſuos in auribus Epiſcoporum & Cardinalium jactanter recitare non erubeſceret, copioſius neceſſariò deprehendimus, quàm intolerabiliter Deum in ipſius electione offenderimus. Quis enim niſi ex ipſius ore audiſſet, unquam crederet Henrico dicto Regi fidem eum dediſſe, ut de obtinenda Romani Imperii corona fideliter eum adjuvaret? Aut cujus accuſatio* B *contra talem virum reciperetur, niſi ipſe quaſi ad cumulum gloriæ ſuæ adſcribendo, nobis narraſſet, prædictum Regem ad invadendas terras B. Petri, nunquam, niſi ſuo conſilio & perſuaſione animaretur, Romam tranſiſſe? Numquid non delirans videretur, ſi quis Romanum electum, poſt abſolutionem à Beatiſſimo Papa Gregorio ſuſceptam, excommunicatum garriret, niſi ipſe Attonem Cardinalem Mediolanenſem electum, à prædicto Papa, eodem Abbate ſubſcribente, excommunicatum, & ſine pœnitentia defunctum, non ſolùm beatum in communi noſtra obedientia prædicare præſumeret, verùm etiam ſe ipſum non in alia, niſi in qua ipſe eſt, gloria fu-* C *turum oraret? In quibus omnibus dilectiſſimos fratres noſtros H. & B. Cardinales teſtes advocamus, qui vel ipſi de ejus ore audierunt, vel à bonis viris, quibus indubitanter credunt, referentibus, ſe audiſſe dixerunt. Quoties Decreta Domini ſui Papæ Gregorii, aliorúmque SS. Patrum, non ſolùm verbo apertè improbaverit, verùm etiam manifeſtis operibus poſtea deſtruxerit: in quot & quibus locis electionem ſuam non ſecundùm Deum, ſed tumultuariò factam aſſeverans, publicè refutaverit, & nunquam ſe acquieviſſe, vel in perpetuum acquieturum, ſub terribili atteſtatione affirmaverit: Quaſve perſonas* D *electionem reddendo Eccleſiæ, idoneas eligi in Romanum Pontificem dixerit, quoniam vobis magna ex parte manifeſta ſunt, & epiſtolarem modum excederent, ex ordine ſcribere omittimus. Nunc verò cùm jam tandem poſt tantum laborem inaniter inſumptum reſpirare videamur, & electionem toties refutatam, & Eccleſiæ redditam, divina gratia, & veſtro fulti conſilio & auxilio in proximo liberè facere ſperabamus, ſub occaſione eligendi Romanum Pontificem, Concilium in Capua, ſicut illarum partium Vicarius Apoſtolicus congregavit...Cùm ergo de propoſito negotio tractare diſponeremus, Abbas quibuſdam mollibus & geſtuoſis repulſionibus fautores ſuos Epiſcopos, & Principem ad compellendum ſe provocare* E *cœpit. Comperta autem verſutia ſua, cùm prædicti ad reſtitutionem ſui quaſi invitum eum compellerent, nos prænominati, cum Oſtienſi Epiſcopo, & Vuitmundo Monacho, & quibuſdam aliis, conſilium habuimus, qualiter aſtutiæ illius contrairemus. Poſtquam ergo ipſe jam paratus erat Inſignia Pontificatus reſumere, & electionem etiam in ipſo Conventu multoties refutatam iterum in ſe retorquere, prædictorum conſilio, nos tantam hominis levitatem & propoſiti ſui mutabilitatem improbantes, in audientia omnium nos nequaquam aſſenſum præbituros di-* F *ximus: niſi de quibuſdam contra famam ſuam, & tanti Ordinis Dignitatem, quæ poſt electionem ſuam de eo nobis innotuerant, primum examinatio fieret. Quod ipſe indignè ferens, neque ad examinationem venturum, neque electionem unquam ſuſcepturum ſe publicè affirmavit. Sicque data nobis iterum licentia ab eo, quem vellemus, eligere, excutiens brachia ſua, cœpit à nobis recedere, cùm Vuitmundus ex conſilio Oſtienſis Epiſcopi publicè exclamavit, infamem perſonam non debere in Romanum Pontificem eligi, vel ordinari; cùm con-*

ſtaret eum indubitanter infamiam incurriſſe, quoniam quidem excommunicationem Domini Papæ Gregorii per annum integrum & continuum, & eo plus, ſine canonica pœnitentia ſuſtinuiſſet. Taliter itaque diſſoluto conventu, & quia nox imminebat, nobis recedentibus, remanſit Dux cum eo, retento ſecum Oſtienſi, cum cæteris R. Epiſcopis & Cardinalibus. Ubi cum diu rogando Rex inſtitiſſet, ut quemdam Alfanum in Salernitanum Epiſcopum conſecraret, ſed Oſtienſi contradicente, Abbas voluntatem Ducis implere non auderet, quoniam de manifeſtiſſima ambitione Alfanus convictus fuerat, Dux graviter indignatus, receſſit ab eis. Abbas igitur gratia deſtitutus, quoniam ſine eo ad Romanum Pontificatum aſpirare deſperabat, profunda jam nocte, cunctis dormientibus, Legationem ad Ducem miſit, ſicque Duce ad Abbatem redeunte, & Abbas gratiam apud Ducem ut Papa fieret, & Dux, quod quærebat, obtinuit apud Abbatem, ut Alfanus conſecraretur ſequenti die .... Eadem itaque die, cùm poſt prandium Abbas, Dux, & Princeps, uterque à ſomno meridiano ſurrexiſſent, ſole declinante ad inferiora, ſed vino obtinente ſuperiora, heu, proh dolor! Abbas pro mercede n ſanctiſſimæ conſecrationis, fultus auctoritate Ducis, pluvialem ſibi ipſe impoſuit, Oſtienſi, & nobis inconſultis, & prorſus ignorantibus. His ita geſtis, cùm Epiſcopus nobiſcum per omnia cucurriſſet, ut vidit, quòd Abbas per potentiam Principis Jordani ad conſecrandum ſe Romam ire intendebat; timens fortè ne ſua dignitate privaretur, ſi ab alio prima manus conſecratio ei imponeretur, converſus eſt in die belli, & immemor factus propoſiti, & factæ nobis ſponſionis, quod dicere pudet, pacem cum Abbate faciens, reverentiam ei per omnia ſicut Papæ perſolvit. Qualiter autem vel quomodo Romam ire diſponat, quoniam præſentium lator, & peregrini, quicquid, poſtquam à nobis receſſerunt per Capuam tranſeuntes, de hujuſmodi apparatu fieri viderunt, vel aliis referentibus didicerunt, plenius vobis referre poterunt.

Calumniis hæc *Hugonis* Archiepiſcopi Epiſtola, ab *Hugone* Flaviniacenſi in Chronico Virdunenſi relata, tota ſcatet. Fictitia ſunt crimina, quæ *Victori III.* objicit, à quibus ipſum ſatis ſupérque purgat *Gregorii VII.* de ipſo judicium, qui ipſum inter omnes Pontificatu digniſſimum & Eccleſiæ utiliſſimum judicavit: ipſum purgat inſignis ejus humilitas, quâ tam conſtanter ſupremam dignitatem recuſavit, nec ſuſcepit niſi caritate Eccleſiæ compulſus. Promiſerat quidem *Henrico* Regi ſuam apud *Gregorium VII.* interceſſionem ut Imperator crearetur, ſed optimè noverat Pontificem Sanctiſſimum coronam Imperii ipſi non conceſſurum, niſi Pœnitentiam ageret, Eccleſiæque ſatisfaceret; eámque hypotheſim involvebat *Deſiderii* promiſſum. Cæterùm quàm eſſet Sedis Apoſtolicæ & Eccleſiaſticæ Libertatis ſtudioſus, demonſtravit ea occaſione. *Henricum* enim jam excommunicatum non adiit, niſi ut eum ad pacem hortaretur, & ab everſione Caſſinenſis Monaſterii prohiberet. Cum Regis Cancellario, aliiſque Miniſtris, quamvis amicis olim ſuis, excommunicatione pariter irretitis, comedere, bibere, orare noluit. Præcipienti *Henrico* ut ſibi fidem juraret, ac Monaſterium de manu ſua ſuſciperet, ac minas intentanti reſpondit, *Se non modò Monaſterii cauſa, ſed ne pro mundo quidem toto id facturum. Cùmque ipſius rigidum animum Imperator & inflexibile propoſitum cerneret, iratus eſt valdè: præcepitque Principi, ut acceptis ſecum nuntiis ſuis ad Monaſterium pergeret, eiſque ipſum ille aſſignaret. Sed cum Princeps multa illi bona ſæpe de Deſiderio locutus eſſet, eo tandem ad illum perducto ita mutatus eſt, ut ipſe coram Principe amicum illum appellaverit, oraveritque, ut de acquirenda Imperii corona, ipſe ſibi fautor exiſteret. Fa[..]turum ſe pro viribus Principe adſtante promiſit: & cùm exigeret ut Virgam Abbatiæ de manu ſua ſuſciperet, renuit dicens: Quando illi coronam Imperii collatam cerneret, tunc, ſi placeret, Abbatiam ſe ab eo percepturum; vel etiam, ſi illi ita viſum eſſet, dimiſſurum ..... Interim quamdiu illic permanſit Deſiderius, ſæpè diebus ſingulis cum Epiſcopis, qui cum Imperatore aderant, de Apoſtolicæ Sedis dignitate contendit, præcipuéque cum Oſtienſi Epiſcopo, qui etiam Gregorio Papæ favere videbatur. Cum ille Privilegium Nicolai Papæ, quod cum Hildebrando Archidiacono, & Epiſcopis centum viginti quinque fecerat, proferret, quo ſcilicet ſtatutum fuerat, ut nunquam in Romana Eccleſia ſine Imperatoris nutu Pontifex fieret: Quod ſi contingeret fieri, ſciret ſe hujuſmodi non pro Papa habendum, ſed anathematizandum. Deſiderius hujuſmodi rationibus occurrit dicens: Neque Papam, neque Archidiaconum, neque Epiſcopum aliquem, ſeu Cardinalem, vel quemlibet omnino hominem licitò facere id potuiſſe. Sedes enim, inquit, Apoſtolica domina eſt noſtra, non ancilla; nec alicui ſubdita, ſed omnibus prælata: & ideo nulla omnino ratione ſub jugum à quoquam mitti poteſt.*

Sedes Apoſtolica ſub jugum à nemine mitti poteſt.

Quod ſi à Nicolao Papa factum eſt, injuſtè profectò ac temerè præſumptum eſt. Non tamen cujuſquam ſtultitia vel temeritate amittit Eccleſia dignitatem ſuam. Neque vos id aſſentiri ulla ratione debetis, neque favente Deo ultra continget, ut ex Alamanni Regis nutu Papa Romanis ordinetur. Ad hæc cùm iratus Epiſcopus indignationem illi Regis, & omnium ultra montes habitantium, ſi iſta præſentirent, minitaretur: Deſiderius conſuetâ conſtantiâ, Neque Regem ipſum, neque totum ſimul orbem, ſi in unum conveniret, ſe ab hac depellere poſſe ſententia aſſeveravit. Poteſt quidem, inquit, Imperator ad tempus vim libertati Eccleſiaſticæ inferre: noſtrum tamen ad hoc nunquam poterit inclinare conſenſum. His & hujuſmodi pluribus quotidie cum eis contendebat, juſtiſque eos convincebat rationibus. Cum Archiepiſcopo quoque Ravennate de eadem re ſæpe contendit, & prædictum Privilegium juſtè confutavit, arguens cur ſe de Papatu præſumpſiſſet intromittere, idque ſeverius. Ita refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Lib. III. Cap. XLIX. Porrò qui ita ſe geſſit, ac libertate tanta Imperatorem, ejúſque Miniſtros & Antipapam allocutus eſt, Imperatori non eſt adulatus, nec abſque calumnia dici poteſt illum ad invadendum Patrimonium *S. Petri* excitaſſe: nec etiam veriſimile eſt illum parvipendiſſe Pontificias excommunicationes, qui excommunicatos, etſi amicos ſuos, oſculari noluit, nec orare cum eis, neque cum iis manducare aut bibere, quod laudatus Auctor teſtatur. Quanti verò fecerit *Gregorii VII.* Deceſſoris ſui Decreta, Beneventana probat Synodus, in qua ipſa renovavit, præcipuè quæ contra dantes & accipientes Inveſtituras ſanxerat.

Denique *Hugonem* ad maledicendum *Victori III.* ambitio & rivalitas impulere. *Gregorius VII.* de Succeſſore rogatus, ipſum *Hugonem* è tribus unum propoſuerat. Cæteris ob Religionem, prudentiam, & amicitiam Principum Italiæ antepoſitus eſt *Deſiderius.* Hugo electionem ſe abſente canonicè factam approbavit, electúmque ut legitimum Pontificem veneratus eſt. Sed cùm in recuſanda ſuprema Dignitate obſtinatum *Deſiderii* animum videret, qui & inſignia depoſuerat, Synodúmque Capuanam ad novi Pontificis electionem convocatam, ſpes illius de obtinendo Pontificatu revixere. Verùm cùm *Deſiderius* in Synodo, Cardinalium, Epiſcoporum, Principum rationibus precibúſque victus tandem ſuſcepiſſet

Pontificatum

Pontificatum, ac inſignia reſumpſiſſet, ſpes fallaces, & cogitationes inanes ſuas videns Archiepiſcopus Lugdunenſis, in *Deſiderium* ſeu *Victorem III.* blaterare cœpit, ac penè uſque ad Schiſma furere, juncto ſecum *Richardo* Maſſilienſi Abbate, qui eodem ſpiritu ferebatur. Ob ſuas in Pontificem machinationes uterque in Beneventana Synodo à Communione ſuſpenſus eſt *Victoris III.* hac in Synodo Conſtitutionem refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi Lib. 3. Cap. 71. in qua hæc Lugdunenſis Archiepiſcopi Hugonis, & Maſſilienſis Abbatis cauſam ſpectant: *Noſtis prætereà, & benè noſtis, quos dolos machinati ſint, quantáſque nobi preſſuras intulerint Hugo Lugdunenſis Archiepiſcopus, & Richardus Maſſilienſis Abbas, qui pro faſtu & ambitione Sedis Apoſtolicæ, ad quam dudum clam inhiabant, ubi votis ſuis potiti non ſunt, Schiſmata in Eccleſia Sancta fecerunt. Et Richardus quidem Romæ noſtram electionem cum Cardinalibus & Epiſcopis egerat, Hugo autem ad nos poſt paululum veniens, effuſus veſtigiis, dum obſequium nobis Summo Pontifici debitum invitis ac retractantibus exhiberet, Legationem à nobis in Partibus Galliarum poſtulaverat, & acceperat. Itaque donec Paritatem noſtram electioni factæ atque à ſe approbatæ repugnare conſpexerant; ipſi modis omnibus inſiſtebant, ne onus pro utilitate Eccleſiæ nobis impoſitum abjiceremus. Ubi verò nos tandem cedere prohibuerunt, conceptam diu flammam clibanus exſaturatus evomuit. Quapropter cernentes ſibi Fratrum omnium unanimitatem conſtanter obluctari, ab eorum & noſtra ſunt continuò communione ſejuncti. Unde vobis Apoſtolica Auctoritate præcipimus, ut ab eis abſtinere curetis, neque illis omninò communicetis, quia Eccleſiæ Romanæ communione ſua ſe ſponte privarunt. Nam ut B. ſcribit Ambroſius, Qui ſe à Romana Eccleſia ſegregat, verè habendus eſt hæreticus.*

Victor III. Hugonem Lugdunenſem Archiepiſc. & Richardum Maſſilienſem Abbatem à Communione ſuſpendit.

Hæreticus habendus qui ſe ab Eccleſia Romana ſegregat.

Hugonis tamen turbas uſque ad conſummatum Schiſma progreſſas non eſſe, probat ejus ad *Mathildem* Comitiſſam Epiſtola altera è Chartulario Cluniacenſi edita in Spicilegio Dacheriano, & inde tranſcripta Tomo 10. Conciliorum Editionis Labbeanæ, in quâ ita ſcribit: *Et nos quidem licèt de recuperatione electionis Domini Abbatis Montis Caſſini à quibuſdam Sanctæ Eccleſiæ Romanæ Epiſcopis & Cardinalibus Preſbyteris diſſenſerimus: Unde aliquibus illorum, cur nobis aliter videretur, etiam apud Capuam palam rationes reddidimus: Tandem ſcire vos volumus, ab unitate eorum, quâ in corpore Sanctæ Eccleſiæ ad ſerviendum B. Petro divina dignatione compacti ſumus, nec diſceſſiſſe, nec in perpetuum, Deo miſerante diſceſſuros: immò habere propoſitum Apoſtolicæ Sedis profectibus modis omnibus deſervire.* Ibidem contra Cluniacenſes Monachos expoſtulat, quòd ipſum ab Eccleſiæ Romanæ Communione diſceſſiſſe dicerent: *Inter alia autem*, inquit, *unum impudentiſſimè mentiuntur, quia à Communione Romanæ Eccleſiæ nos ſponte noſtra ſejunximus; cùm teſtis nobis ſit conſcientia noſtra & caritas quâ in Domino copulamur, nos non ſolum Communionem eorum non evitaſſe, ſed omnibus hoc perſuadentibus reſtitiſſe.*

Sacra contra Saracenos expeditio.

Ab Antipapa *Guiberto* vexatus *Victor*, animum nihiloſecius ad res Eccleſiæ & Reipublicæ promovendas adjecit. Ingentem ex omnibus penè Italiæ populis collectum exercitum contra Saracenos tranſmiſit in Africam ſub vexillo *S. Petri*; & omnes ad eam expeditionem pergentes, peccatorum omnium remiſſione, ſeu Plenaria Indulgentia donavit. Commiſſo prælio, centum millia Saracenorum cæſa. Urbs primaria capta & exciſa eſt. Partæ miraculo victoriæ argumentum fuit, nuntius ipſa die, quâ reportata eſt, de illa in Italia acceptus. (Ex Leone Oſtienſi lib. 3. cap. 70.)

Synodus Apuliæ.

Apulia Italiæ regio Mari Adriatico conterminus, inter Dauniam & Calabriam.

Anno 1087. cùm Apuliæ & Calabriæ Epiſcopis Synodum celebravit Auguſto menſe: in qua egregia & luculenta Oratione habita de præſentibus Eccleſiæ calamitatibus ac periculis, *Guibertum* Antipapam omni Sacerdotali Officio & honore privatum, & ab Eccleſiæ Communione ſegregatum renuntiavit. Ab eadem Communione ſuſpendit *Hugonem* Lugdunenſem Archiepiſcopum, & *Richardum* Maſſilienſem Abbatem, ob cauſam, de qua ſuperiùs diximus. Ibidem proſcriptæ Inveſtituræ, & tam dantibus, quàm accipientibus, aditus Eccleſiæ interclusus eſt. Vetitum ne Pœnitentia & Communio ab Hæreticis, & à Simoniacis, qui in Hæreticorum cenſentur numero, ſuſcipiatur. Quia, *Si nullus adſit Catholicus Preſbyter, rectius eſt ſine viſibili Communione perſiſtere & inviſibiliter Domino communicare, quàm eam ab Hæretico ſumendo, à Deo ſeparari.* Nulla enim « conventio Chriſti ad Belial, neque pars aliqua « fideli cum infideli. *Simoniacus verò, quia hære* « *ticus, idcirco infidelis.*

Peracta Synodo, Pontifex infirmitate correptus, Caſſinum rediit, ac ingraveſcente morbo, in Capitulum ſe deferri juſſit, ubi ſe ad ſupremum diem chriſtianè & ſanctè obeundum comparavit. Tum quibuſdam in gratiam Caſſinenſis Monaſterii ſtatutis, *Oderiſium* S. R. E. Diaconum Cardinalem Abbatem præfecit.

Victoris morbus & deſignatio Succeſſoris.

Secundùm hæc, Epiſcopis & Cardinalibus ad ſe convocatis, *monuit ac juſſit, ut juxta Gregorii Papæ ſtatutum, Ottonem Oſtienſem Epiſcopum quamprimùm eligerent, Pontificémque conſtituerent, quem, quia præſens aderat, manu apprehenſum cæteris Epiſcopis tradidit dicens: Accipite eum, & in Romana Sede locate, meámque vicem in omnibus, quouſque id facere poſſitis, habetote.* Id conſtat ex Actis Concilii deſcriptis à *Leone Oſtienſi* lib. 3. Chronici Caſſinenſis Cap. 71. & 72. His ita diſpoſitis, ſepulchrum ſibi parari juſſit in ipſa Capituli abſide, obiitque poſt triduum, anno Domini 1087. 16. Kalendis Octobris, cùm Eccleſiæ à Conſecratione ſua menſes quatuor & dies ſeptem præfuiſſet. Inſidiis *Henrici* Imperatoris periiſſe, veneno in ſacrum Calicem, dum celebraret, injecto, ſuſpicio fuit, inquit, *Trithemius* Lib. 4. de Viris Illuſtribus Ordinis Sancti Benedicti, cap. 13.

Ex Leonis Oſtienſis Chronico ad obitum uſque *Victoris III*, perducto, & à *Petro* Diacono Caſſinenſi deinceps continuato, refelluntur quæ de ejuſdem Pontificis ſupremis ſcripſit *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi: *Hic igitur*, inquit, *conſecratus ab Oſtienſi Epiſcopo, cùm Miſſas apud S. Petrum diceret, infra Actionem judicio Dei percuſſus eſt. Et quamvis tardè cognoſcens ſe erraſſe, ſeipſe depoſuit, & accitis Fratribus de Monte Caſſino, qui ſecum aderant, præcepit ſe illò deferri, & in Capitulo non ut Papam, ſed ut Abbatem ſepeliri.* Falſis rumoribus ab *Hugone* Lugdunenſi Archiepiſcopo. *Richardo* Maſſilienſi Abbate, aliiſque *Victoris III.* æmulis jactatis nimium credidit *Hugo Flaviniacenſis*. Calumnia eſt, quòd errorem cognoſcens, ſe Pontificatu abdicarit. Ad extremum enimverò ſpiritum Pontificium munus obiit, deſignato etiam Succeſſore. Calumnia pariter eſt, quòd Dei judicio ſit percuſſus, quem potiùs Deo fuiſſe gratiſſimum ſanctitas vitæ miraculis comprobata teſtatur. Ipſum *Compunctione timoris Dei plenum, caſtitate ſingularem, profeſſione & opere Monachum*, Petrus Diaconus lib. de Viris Illuſtribus Cœnobii Caſſinenſis prædicat. In Martyrologio Benedictino XVI. Septembris celebratur

Victor III. vindicatur à calumnia.

Ejus Sanctitas.

his

his verbis : *In Monaſterio Caſſinenſi*, obitus ; *B. Victoris Papæ III. ſanctitate vitæ & miraculorum gloria clariſſimi.* Ad *Philippum* Regem Francorum, & ad *S. Hugonem* Cluniacenſem Abbatem plures Epiſtolas dedit. Libros etiam quatuor *Dialogorum* de *S. Benedicti* & SS. Monachorum Caſſinenſium miraculis conſcripſit, teſte *Petro Caſſinenſi* in lib. ſupra laudato, Cap. 18.

Imperitè & ineptè omninò Anonymus in Compilatione Chronologica quam inter Rerum Germanicarum Scriptores ex *Piſtorii* Bibliotheca editos legere eſt, de *Victore III.* ſcripſit : *Victor Papa ſedis menſes quatuor. Iſte in Schiſmate Schiſmaticus fuit.*

Scholion.

In hoc Articulo, pag. 121. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Quod ſi à Nicolao Papa factum eſt, injuſtè profectò ac temerè eſt præſumptum?*

R. Hæc verba mea non ſunt, ſed *Deſiderii* Caſſinenſis Abbatis, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Victor III.* Cùm Henrico Imperatore contendebat Religioſiſſimus Abbas de Sedis Apoſtolicæ Dignitate, præſentibus Epiſcopis quamplurimis. Protulit *Henricus* Privilegium *Nicolai II.* quo cautum fuerat ut nunquam in Romana Eccleſia ſine Imperatoris nutu Pontifex fieret. Reſpondit *Deſiderius* Abbas ſpectatæ pietatis & eruditionis : Nec Papam, nec quemlibet hominem, Sedem Apoſtolicam quæ nemini homini ſubdita eſt, huic ſervituti ſubjicere potuiſſe: *QUOD SI A NICOLAO PAPA FACTUM EST* (inquit) *INJUSTE PROFECTO AC TEMERE PRÆSUMPTUM EST*, &c. Hæc Deſiderii Abbatis verba, totámque Dialogi ejus cum Henrico Imperatore ſeriem deſcripſi ex Leone Oſtienſi in Chronico Libro III. Cap. XLIX. Hæc autem Deſiderii Abbatis Sententia & verba non prohibuerunt quin à Gregorio VII. digniſſimus judicaretur qui ipſi in S. Petri Sede ſuccederet ; non prohibuerunt quin poſt ejus obitum Pontifex crearetur. Virum Sanctum, miraculis clarum, à B. Petro Damiani, à Leone Oſtienſi, à Petro Diacono Caſſinenſi multis laudibus celebratum, Cenſores Religioſi revereantur, nec illius damnent Propoſitionem ac Sententiam, quam deſcribere non affectavi, ſed tamen ſupprimere non debui, ſicut non ſuppreſſit Leo Oſtienſis ; nec potui, ſecundùm Hiſtoriæ Leges.

ARTICULUS III.

De Urbano II.

OTTO è Gallia oriundus, ex Oppido Remenſis Diœceſeos, cui *Caſtellioni* nomen, ad Matronam fluvium, Canonicus primùm Regularis Ordinis S. Auguſtini in Monaſterio Lateranenſi, deinde Ordinis *S. Benedicti* Monachus, à *Gregorio VII.* cum quo arctiſſimam in Cœnobio Cluniacenſi amicitiam contraxerat, Oſtienſis Epiſcopus & S. R. E. Cardinalis creatus eſt, ob vitæ ſanctimoniam & doctrinam ſingularem. Multos pro Eccleſia Romana labores in *Guiberti* Schiſmate paſſus eſt, multa ab *Henrico* Germaniæ Rege, ad quem Legatus à Gregorio VII. miſſus erat, contumelias, immò & carcerem. Ab ipſo, & ab ejus Succeſſore *Victore III.* dignus Summo Pontificatu judicatus, defuncto *Victore*, ad ſupremam Dignitatem aſſumptus eſt, & *Urbanus II.* appellatus, IV. Idus Martii, anno 1088. De cujus creatione legendus *Petrus Diaconus* lib. 4. Chronici Caſſinenſis, cap. 11. Caſſini poſtea à graviſſimo & inveterato lateris dolore, *S. Benedicti* interceſſione ſanatus eſt, ut idem refert cap. 5. Primatum Archiepiſcopo Toletano in cæteras Hiſpaniarum Eccleſias conceſſit. Præerat tunc Eccleſiæ Toletanæ Sacris *Bernardus*. Legationem in Germaniam impoſuit *Gebehardo* Conſtantienſi Epiſcopo ad confirmandam & promulgandam Anathematis ſententiam in *Guibertum* Antipapam, & *Henricum* Imperatorem à Deceſſoribus ſuis latam, &

Urbanus II. Primatum Archiepiſcopo Toletano in cæteras Hiſpaniarum Eccleſias confirm.

Schiſmaticorum Ordinationes reprobandas, teſte *Bertholdo*, in Chronico, ad annum MLXXXIX. *Mathildem* Comitiſſam *Vvuelphoni* Duci, filio *Vvuelphonis* Bajoariæ Ducis, matrimonio conjunxit : Quæ has conciliante Pontifice pacta nuptias eſt, ut Romanæ Eccleſiæ faciliùs ſubvenire poſſet, ut idem *Bertholdus* teſtatur. Excommunicationem *Henrici* Imperatoris aggravavit, ob ejus erga uxorem *Praxedem* nefarium ſcelus, quam in carcerem detruſam, à pleriſque violari juſſerat, immò à proprio filio Conrado conſtuprari, quod renuens juvenis Princeps, & ipſe immani injuria à patre affectus eſt ; ſpurius nimirum declaratus. Quæ calumnia, viſque illata caſtiſſimæ Reginæ matri ipſum ad rebellandum Patri adegerunt, ſi *Dodechino* fides. *Gaufredo* Carnotenſi Epiſcopo Simoniæ convicto & depoſito, ſeu criminum conſcientia cedente, & Epiſcopatum in manibus ſuis, abſque ullâ prorſus conditione dimittente, *Yvonem* Canonicorum Regularium S. Quintini Bellovacenſis Præpoſitum, canonicè electum Romæ conſecravit, ut ipſe teſtatur in Epiſtola 8. ad Clerum & plebem Carnotenſem datâ : id fecit *Richerio* Senonenſi Archiepiſcopo injuſtè recuſante, & ſalva Obedientia, quam dicto Metropolitano ſuo debebat conſecratus Epiſcopus, ut ipſe ad *Richerium* ſcripſit Epiſtola IX. Daniam Hamaburgenſis Metropolitani Juriſdictioni ſubſtraxit, novámque Lundiæ erexit Metropolim rogante *Erico* Rege, ut tradit *Saxo Grammaticus* Lib. 12. *Hugoni* Lugdunenſi Archiepiſcopo Legationem Sedis Apoſtolicæ in Galliis decrevit, qui congregata Synodo, *Philippum* Francorum Regem excommunicavit, quòd legitima dimiſſa uxore, alteram, & quidem cognatam, *Fulconis* Andegavenſis Comitis uxorem ſuperduxiſſet, ut *Bertholdus* ad annum 1094. memorat. Concilium illud Auguſtoduni celebratum ; *Oſtionem* vulgariter dici ait Bertholdus, *Oſtun* proferens, quod Gallicè *Autun* dicimus. Ejuſdem Concilii ab *Hugone* celebrati meminit *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi.

Yvonem Carnotenſem Epiſcopum Romæ conſecrat.

Synodus Auguſtodunt ab Hugone Sedis Apoſtolicæ Legato celebrata.

Urbanum II. Pontificem non agnoſcebat *Vvillelmus* Rex Anglorum, ſed *Guiberto* adhærebat Antipapæ. Regi, Proceribus, & adulatoribus, Epiſcopis incredibili magnanimitate reſtitit *S. Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, propter hoc violatæ Regi fidei accuſatus ; quaſi Pontificem venerari, quem Rex non agnoſceret, nihil aliud eſſet quàm in Majeſtatem committere. Colloquium S. Anſelmi cum Epiſcopis, Abbatibus, & Principibus ea de re Rochingamiæ anno 1094. habitum refert *Eadmerus* Hiſtoriæ Novorum lib. 1. Hæc verba Anſelmo digna : *In quo terrenis Principibus ſubdi ac miniſtrare debeamus, docet & inſtruit Magni Conſilii Angelus dicens:* Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. *Hæc verba, hæc conſilia Dei ſunt, hæc approbo, hæc ſuſcipio, hæc nulla ratione exibo. Quare cuncti noveritis in communi, quòd in his quæ Dei ſunt Vicario B. Petri obedientiam, & in his quæ terrenæ Domini mei Regis dignitati jure competunt, & fidele conſilium, & auxilium pro ſenſus mei capacitate impendam.* Vicit tandem *Anſelmi* conſtantia : Cùm enim paulò poſt Legatus Apoſtolicus ab *Urbano II.* adveniſſet, *Anſelmo* Pallium afferens, Pontificem in Legato Rex veneratus eſt, eique obedientiam præſtitit.

Rogerio Comiti, *Roberti Guiſchardi* filio, Siciliæ, Calabriæ, Apuliæ Ducatum in feudum conceſſit, quas Provincias Pater ipſius poſſederat, indulſitque ut nullum in ſuis ditionibus Sedis Apoſtolicæ Legatum recipere teneretur, qui præter voluntatem ſuam miſſus eſſet. Immò ut ipſe Auctoritate Apôſtolica, quæ per Legatum Sedis Apoſtolicæ

Privilegium quod Rogerio Siciliæ Calabriæ & Apuliæ Duci conceſſiſſe fertur Urbanus II.

Digitized by Google

Apoſtolicæ cohibenda forent, cohiberent. Porro interpolatum *Urbani II.* Decretum contendit Annalium Eccleſiaſticorum Parens, & Siculæ Monarchiæ nullatenus favere, Tom. XI. Annalium Eccleſiaſticorum Romanæ & Colonienſis editionis ad annum milleſimum nonageſimum ſeptimum. *S. Brunonem* Inſtituti Carthuſienſium auctorem è Magna Carthuſia Romam vocavit, ac ſolido biennio retinuit: ejus conſiliis in Eccleſiæ regimine plurimùm uſus. Laïcorum vitæ, communis Profeſſionem ſub obedientia Clericorum aut Monachorum, abſque mutatione habitus ineuntium, pium Inſtitutum approbavit, quòd primitivæ Eccleſiæ formam gereret, ut conſtat ex ejus Reſcripto, ſeu potiùs fragmento Reſcripti, quod refert *Bertholdus* in Chronico, ad annum M. XCI. Sedente in Cathedra *S. Petri* Urbano II. *Berengarius Raymundi* Comes Barcinonenſis Tarraconenſem civitatem Romanæ Eccleſiæ donavit. Inſtrumentum Donationis extat inter Epiſtolas *Urbani II.* Tarraconenſem Metropolim inſtauravit Pontifex, & *Berengarium* Auſonenſem Epiſcopum ejus Urbis Archipræſulem conſtituit. (*Epiſt. VII.*) Barenſem Archiepiſcopum privilegiis ornavit, in honorem Sancti Confeſſoris Nicolai. (*Epiſt. V.*) Cavenſe Monaſterium ampliſſimo Privilegio, & immunitate ab Epiſcopi Salernitani juriſdictione donavit. Attrebatenſem Epiſcopatum reſtituit, temporum calamitate collapſum, & Remenſi Archiepiſcopo ſubjacere, prout ab initio ſubjacuerat, decrevit. Multos enim annos Epiſcopo deſtituta, & Cameracenſi ſubdita fuerat Eccleſia Attrebatenſis. Id conſtat ex pluribus *Urbani II.* Epiſtolis ad *Raynoldum* Remenſem Archiepiſcopum, & ad Clerum Attrebatenſem. *Lambertum* Clerus Attrebatenſis Epiſcopum elegit, quem Remenſis Metropolitanus miſit Romam à Summo Pontifice conſecrandum.

Concilia. Troianum. *Troia*, in Apulia Daunia, ſeu ut vulgò dicitur Capitaneata, in Regno Neapolitano, Epiſcopatus ſub Manfredonenſi Archiepiſcopo.

Plura celebravit Concilia, cùm in Italia, tum in Galliis, quò ſe velut in azilum tutiſſimum receperat, *Urbanus II.* Primum habuit *Troïæ* in Apulia, in quo de conjugiis conſanguineorum diſſolvendis Canon editus eſt, ab *Ivone* Carnotenſi, & à *Gratiano*, Cauſa XXXV. Quæſt. V. Cap. IV. deſcriptus. Meminit iſtius Synodi *Petrus Diaconus* in Chronico Caſſinenſi lib. 4. cap. 8. Habita eſt anno 1089. aut 1093. Synodum Trojanam duplicem, abſque fundamento, Annalium Eccleſiaſticorum Parens diſtinxit.

Melphitanum. *Melphis*, vulgò *Melfi*, urbs Lucaniæ ſive Baſilicatæ, Epiſcopatus ſub Metropoli Manfredonienſi, vel tamen Romano Pontifici obnoxius.

Alteram Synodum Melphiæ in Apulia anno etiam 1089. habitam *Lupus Protoſpatha* in Chronico, & *Joannes* S. R. E. Cancellarius in Epiſtola ad Abbatem Moliſmenſem, teſtantur. Et in Synodo 16. conditi, ac promulgati Canones. *Primus* Epiſcopalem, cæteraſque Eccleſiaſticas Dignitates & Officia, gratis & abſque munere à manu, à lingua, ab obſequio, dari ſtatuit: alioqui dantes & accipientes proprii Ordinis dignitate privantor. *Secundus* Clericos, à ſuſcepto Subdiaconatu, cœlibes eſſe jubet, ſecundùm Canonum inſtituta.

Summa Canonum.

Tertius neminem ad Sacros Ordines admitti, niſi Virginem, aut probatæ caſtitatis Monogamum. *Quartus*, Subdiaconos ante decimum-quartum, Diaconos ante vigeſimum-quartum, Preſbyteros ante trigeſimum ætatis annum ordinari vetat.

Ordinandorum ætas.

Quintus, Eccleſias, decimas, & quicquid eſt Eccleſiaſtici juris, Monaſteriis aut Canonicis à Laïcis offerri prohibet ſine conſenſu Epiſcopi, vel Romani conceſſione Pontificis. *Sextus*, Abbatibus & Præpoſitis idipſum accipere ſine conceſſione Epiſcopi. *Septimus*, ne Abbas pretium ab iis exigat qui ad converſionem veniunt, ſeu Vitam Monaſticam profitentur. *Octavus*, Inveſtituras damnat. *Nonus*, Clericos in Aula; & apud Proceres commorari, viriſque ac fœminis potentibus, ad ſui Ordinis dedecus, obſequi vetat. *Decimus*, Monachos vagos coërcet. *Undecimus*, ſervilis conditionis, aut Curialium Officiorum homines repellit à Clero. Rationem aſſignat Synodus: *Ne gravamen aliquod*, inquit, *Sancta patiatur Eccleſia, nullum jus Laïcis in Clericos eſſe volumus, & cenſemus.*

Pro ingreſſu Monaſterii pretium exigere nefas.

Sacrorum Miniſtrorum cœlibatus.

Duodecimus, Subdiaconos rei uxoriæ operam dantes, ab Ordine, Officio & Beneficio, removet: Principibus indulget ut eorum fœminas ſervituti mancipent. *Decimus-tertius*, ſæculares veſtes omnémque luxum Clericis prohibet, ne Laïcis ſint offenſioni. *Decimus-quartus* Preſbyterorum filios ab Altaris Miniſteriis removet, niſi Monaſticam aut Canonicam Vitam profeſſi fuerint, ac religiosè conſervati probentur. *Decimus-quintus* interdicit ne à ſuis Epiſcopis excommunicati, ab aliis recipiantur. *Poſtremus* Sacerdotes admonet ut circa falſas Laïcorum Pœnitentias invigilent, háncque tradit Moralis Chriſtianæ Regulam, ab omnibus qui Confeſſiones excipiunt, ſtudiosè tenendam & obſervandam: *Sanè quia inter cætera unum eſt quod Sanctam maximè perturbat Eccleſiam, falſa videlicet Pœnitentia, Confratres noſtros Epiſcopos & Preſbyteros admonemus, ne falſis Pœnitentiis Laïcorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falſam autem Pœnitentiam eſſe conſtat, cùm ſpretis pluribus, de uno ſolo peccato Pœnitentia agitur; aut cùm ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio.... Falſa etiam fit Pœnitentia, cùm Pœnitens ab officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quæ ſine peccato agi nulla ratione prævalent: aut ſi odium in corde geſtet; aut ſi offenſus non indulgeat; aut ſi arma quis contra juſtitiam gerat.*

Falſa Pœnitentia damnatur. Quænam illa ſit?

Toloſanum.

Tertiam Synodum anno milleſimo nonageſimo *Toloſæ* celebravit per Legatos, in qua multa, quæ correctione indigebant, in cauſis Eccleſiaſticis emendata ſunt, & decreta in Hiſpanias Legatio, *Alphonſo* Rege ſupplicante, ad Chriſtianam Diſciplinam in Toletana civitate reſtaurandam, ut *Bertholdus* in Chronico commemorat.

Beneventanum. *Beneventum*, urbe Ditionis Pontificiæ in Regno Neapolit. Archiepiſcop.

Quartam celebravit ipſe *Beneventi*, anno milleſimo nonageſimo-primo, in qua ſententiam Anathematis in *Guibertum* Antipapam & ejus fautores confirmavit, ut idem teſtatur *Bertholdus*.

Conſtantienſe. *Conſtantia*, urbs Germaniæ libera, Epiſcop. ſub Metropoli Moguntina.

Quintam celebravit *Conſtantiæ* per *Gebehardum* Epiſcopum, ſuum in Germania Legatum, anno milleſimo nonageſimo-quarto; in qua Preſbyterorum incontinentia caſtigata, Simoniacorum violentia coërcita eſt. (Ex *Bertholdo* Preſbytero Conſtantienſi in Chronico.)

Placentinum. *Placentia*, vulgò *Piacenza*, *Plaiſance*, caput Ducatus, Epiſcop. ſub Metropoli Bononienſi.

Sextam celebravit Placentiæ, anno milleſimo nonageſimo quarto. In ea *Praxedes* Imperatrix abſoluta eſt à ſpurcitiis, quas invita pertulerat, vim ipſi inferri jubente *Henrico* marito nequiſſimo. *Philippi* Galliarum Regis ſuſcepta Legatio, illiſque conceſſæ induciæ in cauſa repudii *Bertæ* Reginæ, & inceſtarum cum *Bertrada* nuptiarum. Auditi item Imperatoris Orientis Legati, auxilium contra Paganos poſtulantes. Berengariana Hæreſis damnata. *Guibertus* Antipapa, & fautores, diris Chriſtiano ritu devoti. Simoniacæ Ordinationes miſſæ in irritum. Qui à Simoniacis, abſque Simoniæ labe & Simoniacos eſſe neſcientes, ordinati erant, in Clero miſericorditer tolerati. Cum iis qui parentum cupiditate, per pecuniam, beneficia fuerant adepti, cum adhuc parvuli eſſent, ſi ea omnino dimitterent majores facti, diſpenſatum eſt ut in ea reſtituerentur, & ad ſacros Ordines promoverentur. Ordinati à Schiſmaticis, miſericorditer in propriis Ordinibus ſuſcepti, ſi vita & ſcientia eos commendaret. Quam diſpenſationem fruſtra ſperarent, qui ab iis in poſterum ordinarentur.

Ordinationes Simoniacæ vel à Simoniacis factæ.

Diſpenſationes ſumma cautione concedit Urbanus II.

*Cæterùm

Cæterùm hanc diſpenſationem in exemplum trahi Pontifex & Synodus vetant, Canoneſque integros remanere decernunt. *Quamvis autem*, inquiunt, *miſericordiæ intuitu, magnâque neceſſitate cogente, hanc in ſacris Ordinibus diſpenſationem conſtituerimus, nullum tamen præjudicium ſacris Canonibus fieri volumus; ſed obtineant proprium robur. Et ceſſante neceſſitate, illud quoque ceſſet quod factum eſt pro neceſſitate. Ubi enim multorum ſtrages jacet, ſubtrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut detur amplius Caritati.* Prohibuit præterea hæc Synodus, ne pro Chriſmate, Baptiſmo, & Sepultura quicquam exigatur. Jejunia denique Quatuor Temporum ſtatis hebdomadibus obſervari juſſit.

Ubi multorum ſtrages jacent, ſubtrahendum aliquid ſeveritati.

Concilium Claromontanum.

Claromontium, vulgò Clermont en Auvergne, Epiſcop. ſub Metropoli Bituricenſi.

Septimam Synodum ad *Clarum-Montem* celebravit *Urbanus II.* anno milleſimo nonageſimo-quinto, cui tredecim Archiepiſcopi, ducenti & viginti-quinque Epiſcopi, ingénſque Abbatum numerus, adfuere. Pontifex, cùm de Sacrorum Locorum à Turcis infeſtatione, & de Chriſtianorum in Oriente degentium calamitate vehementer peroraſſet, Expeditionem Hieroſolymitanam indixit, plena Pœnitentiarum relaxatione & indulgentia iis facta, qui ad bellum ſacrum proficiſcerentur, impenſa quoque illis bonorum tuitione, donec rediiſſent. Cujus tuitionis prætextu, ſi qua de rebus ad Cruce-ſignatos pertinentibus moveretur quæſtio, Epiſcoporum erat cognitio, qui cenſuris invaſores obſtringebant, ut teſtatur *Yvo Carnotenſis*, Epiſtola 173. Confirmata pax quotidiana Clericis, Monachis, feminis, & earum ſociis inermibus, agricolis, & mercatoribus, ſancitæque certorum dierum induciæ Laïcis; ſive feriatio à bellis privatis, quæ prava conſuetudo invexerat, & quæ perverſa hominum opinione legitima habebantur, ſi provocatio, ſeu (ut vulgo loquebantur) diffidatio præceſſiſſet. Sic privatarum injuriarum ultioni modus adhibitus, cùm ſubitò aboleri pravus, qui invaluerat uſus, non poſſet. Induciæ autem indictæ ſunt diebus Jovis, Veneris, Sabbathi, & Dominica, quos Chriſtus ſub finem vitæ præcipuis ſalutis noſtræ Myſteriis conſecravit. Fractæ his diebus pacis rei pœnis Eccleſiaſticis & civilibus mulctabantur. Hic primi Canonis ſenſus. Honeſtati Clericorum ab eadem Synodo conſultum eſt, præſcripta ſingulorum ad certum titulum Ordinatione; cœlibatu Clericis indicto, eorúmque filiis ab omni Ordine & Honore Eccleſiaſtico depulſis, niſi Monachorum, vel Canonicorum Inſtitutum amplexi eſſent: vetitis Beneficiorum Eccleſiaſticorum mercimoniis, Beneficiorum pluralitate prohibita, ſive in duabus, ſive in eadem Eccleſia (*Canonibus VI. IX. X. XI. XII. XIII. & XIV.*)

Expeditio Hieroſolymitana decernitur.

Summa Canonum Concilii Claromontani.

Nonnullis etiam Canonibus aſſerta Eccleſiæ libertas; vetitæ ſcilicet Principibus Epiſcopatuum & Abbatiatum Inveſtituræ; prohibitum Epiſcopis, cæteriſque Sacerdotibus ligiæ fidelitatis Sacramentum, quod ante Principibus præſtabant. (*Canonibus XV. XVI. XVII.*)

Facultates etiam Eccleſiæ dudum collapſas in integrum reſtituit, ademptâ Laïcis Altarium poſſeſſione, & decimarum, atque Beneficiorum Eccleſiaſticorum uſu. (Canonibus 19. & 20.) In Chriſtianæ tandem plebis emendationem Pontifex cum Synodo incubuit, damnatis fictis Pœnitentiis, ſtatiſque jejuniis conſtitutis. (*Canonibus XXII. XXIII. XXVI. & XXVII.*)

Altarium redemptio vetita.

Eadem Synodus Altarium redemptiones prohibuit Canone VII. Scilicet cùm Laïci plerique poſſeſſionem Eccleſiarum ac decimarum dimittere coacti, eas Capitulis, vel Monaſteriis contuliſſent, nec tamen ſine conſenſu Epiſcopi id fieri poſſet, nec Preſbyteri ad regimen animarum, & ſacra Miniſteria obeunda, in iis conſtitui, niſi ipſius auctoritate: Inde turpis lucri occaſionem quidam Præſules captarunt, permittentes Monachis ut Vicarium ſubſtituerent ad Altarium Miniſteria peragenda, ipſi verò reditus Eccleſiarum perciperent, alimentis Vicario præſtitis: ea tamen lege, ut nec Vicarium inſtituere, nec defuncto ſubſtituere alterum poſſent, niſi certa pecuniæ ſumma Epiſcopo ſoluta: quæ pecuniæ ſolutio, *Altarium redemptio* dicebatur. Hanc exactionem velut Simoniacam damnarunt *Urbanus II.* & Synodus Claromontana, teſte *Goffrido* Vindocinenſi Abbate, Epiſtola 12. lib. 3. Ipſa enim Altaria, quæ per triginta aut quadraginta annos à Monaſteriis poſſeſſa eſſent, ipſis in perpetuum attributa ſunt & confirmata, ut teſtatur *Paſchalis II.* in Epiſtola ad *Yvonem Carnotenſem & Ranulphum Santonenſem*, Epiſcopos, quam refert *Sirmondus* in Notis ad Epiſtolas *Goffridi* Vindocinenſis. Monachis etiam inhibitum, ne in Parochialibus Eccleſiis, quas tenebant, abſque Epiſcoporum conſilio Preſbyteros inſtituerent.

Vetuit etiam eadem Synodus, *Ne quis de Altari communicaret, niſi Corpus ſeparatim, & Sanguinem ſumeret, niſi per neceſſitatem, & per cautelam.* Abuſus in Euchariſtiæ adminiſtratione quibuſdam in locis irrepſerat, ut Corpus Domini Sanguine intinctum Fidelibus porrigeretur; ut ex Auctore *Micrologi*, cap. 16. ex *Humberto* Cardinali in Diſputatione cum *Niceta Pectorato*, & ex *Yvone Carnotenſi* in Tractatu *de Divinis Officiis* conſtat. Illam communicandi formam *Urbanus II.* & Synodus Claromontana proſcripſere hocce Canone, qui ſeorſim utramque ſpeciem ſumi ſtatuit, excepto caſu neceſſitatis, puta ſi ægris, vel pueris porrigenda eſſet Communio: tunc enim ſymbolum panis intingi poterat. Similiter ſi periculum eſſet, ne ſanguis effunderetur, ſub ſola ſpecie panis Laïci communicabant. Hic iſtius exceptionis ſenſus eſt: *Niſi per neceſſitatem, & per cautelam.*

Communio nemo ſub utraque ſpecie ſeorſim, niſi neceſſitas vel cautio aliud poſtulent, Synodus ſumi decernit.

Vetuit præterea Synodus, ne morientium Epiſcoporum bona diriperentur, ſub pœna excommunicationis, quæ ad pravam conſuetudinem abolendam neceſſaria fuit: Juſſitque Pontifex de ſententia Patrum, ut per Archipreſbyterorum, aut Archidiaconorum manus, aut ſecundùm Antiſtitis defuncti ſupremam voluntatem, pro ipſius ſalute in eleemoſynas erogarentur, aut futuro Succeſſori reſervarentur. Lugdunenſis Eccleſiæ Primatus in quatuor Provincias, Lugdunenſem ſcilicet, Rothomagenſem, Senonenſem, & Turonenſem confirmatus eſt: causâ cecidit, qui diu huic Primatui reſtiterat, *Richerius* Archiepiſcopus Senonenſis. Denique Pontifex Deiparæ Virgini devotiſſimus, ut ejus interceſſione Dei auxilium in tantis Chriſtianæ rei anguſtiis impetraret, ac tam generoſum de ſacra expeditione conſilium ad optatum exitum perduceret ea favente, rogata Patrum ſententia, decrevit ut horariæ illæ preces ac laudes, quas Beatæ Virginis Officium nuncupamus, à Clericis perſolverentur. Quod & Laïci paulò religioſiores, tam viri, quam feminæ, certatim deinceps frequentarunt. Exhinc Sabbatum B. Virginis cultu & Officio conſecratum. Præfationis de Beata Virgine Auctor etiam creditur *Urbanus II.* ut docet inter alios eruditus Cardinalis *Bona*, Rerum Liturgic. lib. II. cap. X. *Philippum* Galliarum Regem ob repudiatam uxorem, & ſuperductam *Bertradam*, in eadem Synodo excommunicatum fuiſſe, *Bertholdus*, *Sigebertus*, & *Vuillelmus Malmeſburienſis* teſtantur.

Lugdunenſis Eccleſiæ Primatus.

Officii Beatæ Virginis Mariæ recitatio Clericis præſcripta.

Canonum Claromontanorum Breviarium ex Codice

Codice *Lamberti* Atrebatenſis Epiſcopi, qui Concilio interfuit, à *Binio* editum eſt. Alia eorumdem Breviaria legere eſt apud *Ordericum Vitalem* lib. IX. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, ad annum M. XCV. apud *Vuillelmum Malmeſburienſem* lib. IV. de Geſtis Regum Anglorum, ad eumdem annum, apud *Matthæum Pariſium*; & apud *Belleforeſtium*, qui ex MS. Codice Abbatiæ *S. Dionyſii* ſe deſcripſiſſe profitetur, lib. IV. Annalium Francorum: ſed ut linguâ vernaculâ ſcribebat, eos Gallicè exhibet. Vetuſtam præterea hujus Concilii Notitiam ex *Cencii Camerarii* Volumine MS. ediderunt Viri Eruditi, *Stephanus Baluzius* in Additionibus ad Caput XXXI. lib. VI. D. *de Marca*, *de Concordia Sacerdotii & Imperii*, & *Gabriël Coſſartius* Tomo X. Conciliorum. Quatuor Canones integros ea notitia repræſentat. Illuſtriſſimi Archipræſulis *Petri de Marca* Notas doctiſſimas ad Canones I. II. VII. & XXVIII. Concilii Claromontani, magno fructu, & delectatione ſingulari nemo non leget.

Concilium Lemovicenſe, De Limoges.

Octavam Synodum *Lemovicis* habuit Urbanus II. anno milleſimo nonageſimo quinto exeunte, ubi Regalem *S. Martialis* Baſilicam, ab *Ademaro* Abbate inſtauratam, ſolemni ritu dedicavit; de Hieroſolymitana Expeditione cum Præſulibus contulit; *Humbaldum* Lemovicenſem Epiſcopum, certis criminibus accuſatum & convictum, exauctoravit. Iſta conſtant ex Notitia iſtius Synodi, quam ex Tabulario Lemovicenſi edidit *Joannes Beſlyus* in Hiſtoria Comitum Pictavorum, & Ducum Aquitanorum; ex *Gaufredo* Priore Voſienſi, ad annum M. XCV. & ex Chronico Malleacenſi ad eumdem annum.

Turonenſe.

Nonam Synodum habuit *Turonis* anno M. XCVI. in qua rurſus de Hieroſolymitana profectione, aliiſque negotiis Eccleſiaſticis actum eſt. Hujus Concilii meminere *Bertholdus*, & Chronica Turonenſe & Malleacenſe. In ea Synodo compoſuit etiam Pontifex Controverſiam inter Canonicos *S. Martini*, & Monachos Cormeriacenſes. * Sententia ſecundùm Canonicos lata, quâ ſtatuit ut Abbates Cormeriacenſes Baculum Paſtoralem de Sepulchro *S. Martini*, communi Decani & Capituli juſſu ſumerent. Extat *Urbani II.* Diploma poſt Synodum Turonenſem, Tomo X. Conciliorum Labbeanæ Editionis. * Monaſterium Glannafolienſe à ſubjectione Foſſatenſis in eadem Synodo abſolvit. Quâ de ſententia Foſſatenſes * apud *Paſchalem II.* Urbani II. Succeſſorem conqueſti ſunt, *Urbano* à Glannafolienſibus obreptum fuiſſe cauſati. Cauſam verò ipſorum *Paſchali* commendavit *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola 159.

* Cormery. O. B. Diœc. Turon.

* Glanfeuil, O. B. Diœc. Andegav.

* Saint Maur les Foſſez.

Concilium Nemauſenſe. Nemauſus, vulgò Niſmes, in Occitania, Epiſcop. ſub Metropoli Narbonenſi.

Decimam Synodum celebravit *Nemauſi*, menſe Julio ejuſdem anni M. XCVI. in qua *Philippum* Regem Francorum, dimiſſâ *Bertrada* pellice, Pœnitentem ab excommunicatione abſolvit. Sexdecim de Eccleſiaſtica Diſciplina ibidem conditi Canones. *Primus* Claromontanos confirmat, quibus redemptio Altarium vetita, & Eccleſiæ ac decimæ ab annis triginta poſſeſſæ à Monachis, perpetuo jure ipſis attributæ ſunt; ea tamen lege ut Preſbyteros abſque Epiſcoporum auctoritate in iis non collocent. *Secundus* quoſdam ſtulti dogmatis homunciones perſtringit atque ab Epiſcopis reprimi jubet, qui Monachos à Sacerdotio, & Sacramentorum adminiſtratione arcendos eſſe effutiebant. *Tertius* Monachos, ſpectata profeſſionis ipſorum ſanctitate, digniùs ſacra miniſteria obire docet, quàm ſæculares Preſbyteros. Hæc Decreta Cap. de Politia Eccleſiaſtica XI. & XII. Sæculi uberiùs exponam, Canonéſque integros repræſentabo.

Summa Canonum.

Barenſe, Barum, vulgò Bari, urbs Apuliæ, Archiepiſc. in Regno Neapolit.

Undecimam Synodum *Bari* in Apulia celebravit *Urbanus II.* anno milleſimo nonageſimo-octavo, non ſeptimo, ut Conciliorum Editores perperam notarunt, Sanctus enim *Anſelmus*, qui hujus Concilii os ingeniúmque fuit, anno M. XCVII. feria V. Idibus Octobris ab Aula diſceſſit Vuillelmi magnæ Britanniæ Regis, & die ſequenti Romam profecturus, ad portum Dofris venit. Lugduni moratus eſt uſque ad feriam tertiam ante Dominicam Palmarum, anni proinde M. XCVIII. quo die Lugduno receſſit, & poſt aliquot dies Romam pervenit, & propter calorem æſtivum in Villam Schlaviam divertit: unde *Barum* cum *Urbano II.* petiit & Concilio adfuit, ut narrat *Eadmerus* lib. II. *Hiſtoriæ Novorum*. Ex quibus rectè colligit Domnus *Gerberonius* in Cenſura Operum *S. Anſelmi*, qui novæ Editionis honore donavit, Concilium Barenſe anno milleſimo nonageſimo-octavo celebratum fuiſſe. In eo mota quæſtio eſt de Proceſſione Spiritûs Sancti, quem à ſolo Patre procedere Græci pertinaciter contendebant. Quos divinis teſtimoniis firmiſſimiſque rationibus, *S. Anſelmus*, jubente Papa, confutavit. Ibidem cùm *Urbanus II.* de ſententia Patrum, ad fulmen excommunicationis in Regem Anglorum vibrandum paratus eſſet, flexis genibus pro ipſo ſupplicans *S. Anſelmus*, cujus ob vexationem Summi Pontificis indignationem meritò incurrerat fulmen ab ejus cervicibus avertit, teſte *Eadmero* mox laudato, & *Vuillelmo Malmeſburienſi*.

Concilium Romanum.

Duodecimam Synodum Romæ celebravit anno milleſimo nonageſimo-nono, in qua Anglorum Regi *Vuillelmo* inducias ad cauſam dicendam roganti annuit *Urbanus II.* Decreta de Hieroſolymitana expeditione confirmavit; Jejunium ſingulis feriis ſextis per annum, ad divinam miſericordiam pro præſentibus Eccleſiæ neceſſitatibus exorandam indixit, ut Chronicon Malleacenſe teſtatur: Inveſtituras rurſus proſcripſit, & hominium quod Sacerdotes Laïcis Principibus pro honoribus Eccleſiaſticis exhibebant, prohibuit, ut *Rogerius de Hoveden* refert I. Parte Annalium. Octodecim denique Canones promulgavit, quorum duodecim primi iidem ſunt qui Synodi Placentinæ. Hæc Romana Synodus habita eſt 7. Kalendas Maii, ut habet Chronicon Malleacenſe, tertia hebdomada poſt Paſcha, ſecundùm *Rogerium de Hoveden*. Unde omnino eadem videtur cum illa in qua de cauſa Regis Anglorum actum eſt, ipſique conceſſæ induciæ; quam tertia pariter hebdomada poſt Paſcha celebratam, Eadmerus in Vita *S. Anſelmi* teſtatur. Perperam ergo Conciliorum Editores Synodum Romanam ab iſta diſtinctam, in qua induciæ Regi Anglorum conceſſæ ſint, adſcribunt anno 1098. quam poſt Concilium Barenſe conſtat celebratam, Eadmero teſte. Illud verò poſt æſtatem anni M. XCVIII. celebratum obſervavimus. Conſtantienſi in Germania Epiſcopo conceſſit *Urbanus II.* ut Preſbyteris, Diaconis, Subdiaconis, qui in aliquod crimen, ſive ſecretum, ſive publicum lapſi fuerant, ſuorum Ordinum functiones permitteret, *neceſſitate Eccleſiæ urgente, & ipſorum ſancta converſatione promerente*, modò tamen infamiæ notis non eſſent aſperſi. Si quis verò, peremptorio quolibet eorum, quæ ſecundùm ſæculi Leges morte mulctantur, ſive clam, ſive palam occupatus crimine inveniretur, hunc ab omni Sacri Miniſterii parte decrevit arcendum. *Sicut enim*, inquit, *Pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum: ita & poſt pœnitudinem ac reconciliationem nulli unquam Laïco liceat honorem Clericatus adipiſci, vel Clerico ad altiores Ordines promoveri.*

Irregularitas infamiæ & criminis capitalis.

Quo ſenſu Ordinationes ab Hæreticis vel Simoniacis factas iterari dixerit Urbanus II.

Urbano II. quidam perperam tribuunt, quòd Ordinationes ab Hæreticis & Excommunicatis celebratas nullas, eſſe ac proinde iterandas judicaverit, ipſéque *Diabertum* à *Nezelone* Epiſcopo Moguntino Schiſmatico, Hæretico, Simoniaco Diaconum ordinatum iterum ordinarit. Id verò colligunt ex ipſius Epiſtola ad *Petrum* Paſtorienſem Epiſcopum & *Ruſticum* Abbatem Vallis Umbroſæ, quod Decretum etiam à *Gratiano* refertur Cauſ. 1. Quæſt. 7. cap. 25. *Daibertum*, inquit, *à Nezelone, licet Simoniaco, non ſimoniacè, ejuſdem confeſſione reperimus in Diaconum ordinatum: & B. Innocentii Papæ ſententiâ conſtat declaratum, quòd Nezelon (quem conſtat ab Hæreticis ordinatum) quia nihil habuit, nihil dare potuit ei cui manus impoſuit. Nos igitur tanti Pontificis Auctoritate firmati, & Damaſi Papæ teſtimonio roborati, qui ait;* Reiterari oportet, quod malè actum eſt: *Daibertum ab Hæreticis corpore & ſpiritu digreſſum, atque utilitatibus Eccleſiæ pro viribus inſudantem, ex integro, (Eccleſiæ neceſſitate ingruente) Diaconum conſtituimus. Quod non reiterationem exiſtimari cenſemus, ſed tantùm integram Diaconii dationem: quoniam ut prædiximus, qui nihil habuit, nihil dare potuit.* Verùm nullam & irritam Ordinationem à Nezelone celebratam non pronuntiavit *Urbanus II.* quoad ipſam ſubſtantiam Ordinis, ſed quoad ſacri muneris executionem, locum, privilegia, quæ ex integro ſe conferre *Daiberto*, potiùs quàm iterare profitetur. Non aliam fuiſſe *Urbani II.* doctrinam, colligitur ex ipſius Epiſtola ad *Lucium* Præpoſitum *S. Juventii* apud Ticinum. Inter cætera quæſierat Lucius, *Utrum ſit utendum Ordinationibus & reliquis Sacramentis à criminoſis exhibitis, ut ab adulteris, vel Sanctimonialium violatoribus*, &c. Reſpondet Urbanus: *Si ſchiſmate vel hæreſi ab Eccleſia non ſeparantur: eorumdem Ordinationes & reliqua Sacramenta, ſancta & veneranda non negamus, ſequentes B. Auguſtinum, &c. . . . . Cæterum Schiſmaticorum & Hæreticorum Sacramenta, quoniam extra Eccleſiam ſunt, juxta SS. Patrum traditiones, ſcilicet Pelagii, Gregorii, Cypriani, Auguſtini, Hieronymi, formam quidem Sacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitemur, niſi cùm ipſi, vel eorum Sacramentis initiati, per manus impoſitionem ad Catholicam redeunt unitatem.*

Epiſt. xvii.

Congregationem Vallis Umbroſæ Ordinis S. Benedicti, in tuitionem Sedis Apoſtolicæ ſuſcepit, ac Privilegiis ornavit, ut conſtat ex Bulla, *Cùm univerſis*, Tom. I. Bullarii Romani.

Dubia Privilegia Eccleſiæ S. Martini Turonenſis, nomine Urbani Secundi inſcripta.

Tria proferuntur Privilegia ſub Urbani II. nomine in gratiam Turonenſis Eccleſiæ S. Martini data, quæ Annalibus Eccleſiaſticis inſeruit Cardinalis Baronius; non in Regeſtis Vaticanis Pontificum, ſive ſcriniis Eccleſiæ Romanæ inventa, ſed ex Tabulario Sammartiniano deſcripta & ad ejus Eminentiam à Canonicis miſſa: quæ Privilegia poſtea edidit Radulfus Moſnyerus, in Vindiciis Privilegiorum ejuſdem Eccleſiæ. Primum inſcribitur *Univerſis Sanctæ Eccleſiæ filiis*; & incipit: *Notum fore volumus tam futuris quàm præſentibus.* Id in ſuſpicionem ſuppoſitionis venit apud ſeveriores Criticos: ob ipſam inſcriptionem, quòd Univerſæ Eccleſiæ filios non ſpectarent Privilegia Sammartiniani Capituli. Quid enim hæc ad Orientalium Eccleſiarum Chriſtianos? Quid ad Germanos, Hiſpanos, & diviſos toto orbe Britannos? 2. Quòd Pontificiorum Diplomatum ſtylum non ſapiat exordium illud: *Notum fore volumus tam futuris quàm præſentibus.* 3. Quòd malè conſutæ ſint phraſes & barbara Latinitas. 4. Quòd incredibile videatur Romanos Pontifices Privilegium conceſſiſſe Canonicis S. Martini, ne Legatis Apoſtolicis, Reginis & filiis Regum Proceſſionis honorem exhiberent, id eſt, ne ipſis obviam irent, cóſque exciperent ſolemni ritu, imò, ne Turonenſem quidem Archiepiſcopum, niſi ſemel in vita ſua, ſed ſolùm Pontificem Romanum & Regem. *Illis itaque humiliter nobis ſcripta Patrum noſtrorum Romanorum Pontificum prætendentibus, diligenter attendimus eorum Privilegia, & quia præter Apoſtolicum, & Regem, & Turonenſem Archiepiſcopum ſemel in vita ſua, neminem ad Proceſſionis ſuſceptionem admittebant . . . . Porro nos tantâ auctoritate refecti, eorum antiquam conſuetudinem, eorum Scriptis ſuffragantes auctoritate noſtrâ corroboravimus.* Neque enunciatur à quibus Pontificibus conceſſa ſint iſta Privilegia, neque ulla ex Capituli Sammartiniani Tabulario proferuntur. 5. Quia de Amato Burdegalenſi Archiepiſcopo eo in inſtrumento dicitur: *Et quia filius noſter Amatus Burdegalenſis Archiepiſcopus unus erat de Legatis Romanæ Eccleſiæ à Gregorio VII. Prædeceſſore noſtro in Galliam deſtinatus, non ab hac Eccleſia Proceſſionis ſolemnitate ſuſceptus, unde etiam graviter contra eoſdem Clericos commotus, eos in Exoldunenſi Concilio excommunicatione perfoderat, eum in concordiam & pacem eorum confirmavimus.* At Amatus Burdegalenſis Epiſcopus non erat, cùm Apoſtolica Legatio à Gregorio VII. illi demandata eſt, ſed Oleronenſis Epiſcopus, ex qua Sede tranſlatus non fuit ad Burdegalenſem ante annum milleſimum octogeſimum-octavum, ut conſtat ex Chronico Malleacenſi & ex Gallia Chriſtiana, cùm Gregorius VII. obierit anno milleſimo octogeſimo-quinto. 6. Decanus & Canonici Turonenſis Eccleſiæ S. Martini ne ſemel quidem eo in inſtrumento nominantur. 7. Vetera Privilegia memorantur, quibus eis conceſſum ſit proprium habere Epiſcopum, eóque ſuppreſſo, ſubjiciuntur immediatè Romano Pontifici. *Quoniam in quibuſdam ſuæ Eccleſiæ Privilegiis proprium eis habere Epiſcopum conceſſum eſt, ejus vice nos Romano eos ſancimus ſpecialiter adhærere Pontifici, & graviores eorum cauſas ejus pendere judicio.* At narratio illa fabulam olet, cùm nulla Epiſcoporum propriorum Eccleſiæ S. Martini, inſtitutio, nulla ſucceſſio ac ſeries in antiquis Eccleſiæ Monumentis appareat. Atque hîc uſurpare liceat illud Tertulliani lib. *De Præſcriptionibus Hæreticorum* cap. 32. *Evolvant Ordinem Epiſcoporum ſuorum per ſucceſſiones ab initio decurrentem.* Decem Epiſcopos Sammartinianæ Eccleſiæ ex Chartis quibuſdam admodum obſcuris commemorat Radulfus Moſnyerus in libro cui titulus eſt, *Eccleſiæ S. Martini jura propugnata*, ſcilicet Amaraldum circa annum Chriſti 700. vivente Berthone Turonenſi Præſule; Nicentium circa annum 732. ſub Gumtranno Turonenſi Epiſcopo, Paternum circa annum 760. Benignum circa annum 800. Deſiderium circa annum 821. Vvichardum anno 852. Maximum circa annum 900. Junianum circa annum 954. Philippum & Lucianum ſine temporis nota. Addit, ſeriem & geſta Epiſcoporum S. Martini combuſta fuiſſe per Normannos, ad cujus rei fidem faciendam citat fragmentum antiqui Chronici ejuſdem Baſilicæ. Verùm hæc ſeverioribus Criticis ad Sammartinianæ Baſilicæ proprium Epiſcopatum probandum ſatis firma non videntur, cujus nec erectionis tempus notari, nec erectionis tabulæ proferri poſſunt, nulli antiquæ Hiſtoriæ Scriptores teſtes appellantur. Chorepiſcopi fortè quidam fuerint; ſeu Vicarii Turonenſium Epiſcoporum in Pontificalibus, ab ipſis interdum ordinati: Epiſcopos fuiſſe propriam juriſ-

dictionem

diſtionem à Turonenſi Epiſcopo independentem exercentes, & Sancti Martini Eccleſiam velut ſingularem Diœceſim regentes, perſuadere mihi non poſſum, & Romanos Pontifices Dignitatem & jura Eccleſiæ Metropolitanæ Turonenſis imminuere, Sancti Martini Sedem deprimere voluiſſe, alteram Cathedram in eadem Urbe contra ipſam erigendo, obtentu honoris exhibendi memoriæ S. Martini. Nec nullius momenti eſt quòd in primo illo Urbani II. nomine inſcripto Privilegio, poſtremus Sancti Martini Epiſcopus ſive tunc vivens, ſive defunctus non nominetur, nec prohibentur in poſterum electio & Ordinatio proprii hujuſmodi Epiſcopi. 8. Quis facilè credat Urbanum II. pœnam exauctorationis intentaſſe Cardinalibus, Legatis Apoſtolicis, & Epiſcopis, qui Proceſſionis honorem à Canonicis Sancti Martini exigerent? *Si quis Cardinalis, aut Legatus, aut Epiſcopus, aut quilibet à noſtro Latere Miſſus, Proceſſionem ab ipſa Sancti Confeſſoris Eccleſia expetierit, ſi commonitus non deſtiterit, Poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat.* Deníque falſa eſt temporis nota. Privilegium enim illud dicitur. *Datum Turonis in Caſtello Sancti Martini per manum Joannis S.R.E. Diaconi Card. ſecundo Idus Martii, Indict. quarta, anno Dominica Incarnationis* 1097. *Pontificatus Domini Urbani II. Papa nono.* At Urbanus II. in Gallia non erat anno 1097. ſed in Italia, ut colligitur ex Chronico Malleacenſi. Unde Exemplar ad ſe miſſum Baronius emendavit, & reſtituendum duxit 1096. loco 1097. quæ Doctiſſimi Cardinalis emendatio ſi conſona ſit autographo, bene eſt.

Privilegium alterum ſub Urbani II. nomine profertur, inſcriptum, *Dilectis filiis Eccleſia Beati Martini Canonicis tam præſentibus quam futuris in perpetuum.* Incipit: *Bonorum omnium largitori.* Illud ex Tabulario Sammartiniani Capituli ad ſe miſſum Annalibus Eccleſiaſticis pariter inſeruit Cardinalis Baronius. A ſeverioribus Criticis in dubium etiam vocatur, tum ob alia momenta, tum ob falſam temporis notam. Datum dicitur *Pictavis per manum Joannis Sancta Romana Eccleſia Diaconi Cardinalis, quarto Kalendas Aprilis, indictione quarta, anno Dominica Incarnationis MXCVII. Pontificatus autem Domini Urbani ſecundi Papa nono.* At anno milleſimo nonageſimo ſeptimo in Gallia non erat Urbanus II. ſed in Italiam redierat. 2. Supponitur Urbanum II. jam tumulum Beati Martini devotionis cauſa viſitaſſe, & Simoniacam pravitatem quâ illius Eccleſiæ Canonici execrandum in modum infecti erant, emendaſſe. At Cæſarodunum Turonum non adierat Urbanus, cùm Pictavum venit, ut ex Chronico Malleacenſi diſcimus, cujus hæc ſunt verba: *Anno MXCVI. Urbanus Papa veniens ad feſtivitatem Sancti Hilarii fuit Pictavis, & benedixit Monaſterium novum ſexto Kalendas Februarii. Poſt hæc perrexit Andegavis, & benedixit Monaſterium S. Nicolai. Inde abiens Turonis, Concilium tenuit in Monaſterio S. Martini. Inde reverſus eſt Santonas Civitatem, & celebravit ibi Sanctum Paſcha, & inde remeavit Romam, & in eundo remeavit Nemauſum Civitatem, & ibi tenuit Concilium, & reconciliavit Philippum Regem Francorum.* 3. Eo in Inſtrumento hæc clauſula ex primo Privilegio repetitur: *Et quia in quibuſdam veſtra Eccleſia Privilegiis proprium habere Epiſcopum conceſſum eſt, nos ejus vice Romano vos ſancimus ſpecialiter adhærere Pontifici, & graviores veſtri cauſas ex ejus pendere judicio.* Quorſum verò Pontifex novo Privilegio iterum conceſſiſſet eodem verborum tenore, quòd ab uno vel altero menſe jam conceſſiſſe ſupponitur? 4. Veriſimile non eſt quòd Canonicos Simoniaca peſte dudum infectos, & ſacrilegæ nundinationis reos ampliſſimis Privilegiis adauxiſſet Pontifex, qui nefarium illud crimen zelo planè Apoſtolico perſequebatur & ſecundùm ſacros Canones puniebat, ut ex ejus Epiſtolis ac Decretis, Conciliiſque ab ipſo habitis compertum eſt. Magnum ſatis Beneficium ipſis præſtiterit, ſi pœnas canonicas remiſerit pœnitentibus. Porrò quàm fœda eſſet Eccleſiæ S. Martini tunc temporis facies, ſecundum iſtud Privilegium deſcribit his verbis: *Quia vero in ejuſdem Beati Confeſſoris Eccleſia conſuetudo pravitatis hujuſmodi inoleverat, ut Honores ſeu Præbenda omnes pretio acquirerentur, nos locum illum Sanctum emundare ab hac peſte execrabili cupientes, religioſos viros ad præmonitionem noſtram decrevimus præmittendos. Quibus eſtis fideliter, Domino inſpirante, polliciti, & præceptis noſtris omnimodis obedire, & ſimoniacæ pravitatis inquinamenta deſerere. Quod & præſentibus nobis per Dei gratiam perfeciſtis, in noſtra tanquam Petri manu firmantes, nihil vos ulteriùs Honorum, nihil Præbendarum vendituros, nec ut vendantur aut emantur, aliquando conſenſuros.* 4. Urbanus II. Eccleſiam S. Martini à Juriſdictione & Diœceſana Lege Turonenſis Archiepiſcopi eximere volens, ac Romanæ Eccleſiæ ſine medio ſubjicere, Concilii Chalcedonenſis meminiſſet, ejuſque Canonibus ſpeciali clauſulâ (ut loquuntur) ſeu diſertis verbis derogaſſet, ne Privilegium per obreptionem impetratum cenſeretur. Canonibus ſiquidem Chalcedonenſis Concilii 4. & 8. ſancitum eſt. *Ut Monachi & Clerici ſub Epiſcoporum qui in unaquaque Civitate ſunt, ſecundum Sanctorum Patrum Traditiones, poteſtate permaneant.* Sanè ſi quis litteras vel Privilegia contra Concilii Generalis Decreta & Canones impetraverit, (quorum diſpenſationem ad Summum Pontificem pertinere pro Eccleſiæ neceſſitate vel utilitate, ratione Primatus ipſi divino Jure in Eccleſia Univerſa competentis agnoſcimus & fatemur) hujuſmodi Reſcripta meritò veniunt in ſuſpicionem falſitatis, ſecundùm Canonicam Regulam, Cap. *Ex parte*, Extra, *De Capellis Monachorum*, cujus hæc ſunt verba: *Cum autem id obviet Lateranenſi Concilio, de quo nulla mentio eſt in Literis antedictis: Fraternitati tuæ breviter reſpondemus, quòd hujuſmodi Litteras ab Apoſtolica Sede non credimus emanaſſe. Quòd ſi per occupationem forſitan emanaverint, nolumus per hoc derogari Concilio ſupradicto.* 5. Temporalia Regis Chriſtianiſſimi jura ſupremámque in rebus merè civilibus poteſtatem non convulſiſſet Urbanus II. æquiſſimus Pontifex, ut convellunt hæ ſuppoſiti Privilegii ſententiæ: *Eadem auctoritate ſtatuimus nullum Pontificum, nullum Regum, nullum cujuſque Dignitatis aut Ordinis præter Prepoſitos veſtros in Eccleſia veſtra, vel ejus pertinentiis poteſtatem aut dominium exercere.* Item: *Nullus in villis, aut manſionibus, ſive Eccleſiis, aut pagis ad veſtram Eccleſiam pertinentibus, invitis vobis judicia agere, ingenuos ſervoſve ſæculi poteſtate conſtringere, nec teloneum aut naulum præſumat exigere.* Noverat enim Urbanus II. duo eſſe quibus principaliter Mundus hic regitur, Auctoritatem ſcilicet Pontificum, & Regalem Poteſtatem: Legibus Regum ipſos quoque parere Antiſtites eorum Imperio ſubditos: Aliam eſſe rationem rerum ſæcularium, aliam divinarum, ut S. Leo & Gelaſius I. loquuntur. 6. Privilegium iſtud, qualecumque ſit, Sancti Martini Canonicos ab Archiepiſcopi Turonenſis juriſdictione non abſolvit, aut immunes liberoſque declarat in iis quæ hierarchicas & ſpirituales functiones ſpectant,

vel pacem ineat cum Abbate; vel litem ad Apoſtolicum Tribunal dirimendam deferat. Interim verò neque vocando ad Synodum, nec aliquo Interdicto, neque exactione, Monachos vexet; abſolvátque quantocyus quos excommunicavit. Si poteſtate ſua abuti pergat, minatur ſe Monaſterio Immunitatem ab illius juriſdictione conceſſurum, ut aliis Cœnobiis, propter infeſtationem Præſidentium, conceſſere plerumque SS. Patres. *Hugonem* Cluniacenſem Abbatem *Hugoni* Dienſi Epiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato, adjunxit ad cauſas Remenſis Archiepiſcopi, & Dolenſis, aliorúmque Epiſcoporum cognoſcendas & finiendas, ut conſtat ex Epiſtola XXII. lib. V. *Bernardi* Maſſilienſis Abbatis induſtriâ & operâ in Legationibus difficillimis uſus eſt, in Germanica præcipuè & Hiſpanienſi. Ad Maſſilienſes Monachos Epiſtolam ſcripſit XVI. lib. VI. qua eos de laudati Abbatis abſentia peramanter ſolatus eſt, eorúmque Cœnobium Sedi Apoſtolicæ unire ſe velle, Cluniacenſis inſtar, ſignificavit. Viros ſanctiſſimos & doctiſſimos ex Cœnobiis ad Eccleſiaſticas Dignitates aſſumpſit, ac inter alios *Petrum Aldobrandinum*, Vallis Umbroſæ Monachum, *S. Joannis Gualberti* Diſcipulum, qui ignis judicio in quo ſterit illæſus, unde *Igneus* appellatus eſt, *Petrum* Florentinum Epiſcopum Simoniacum eſſe probavit, poſt multas inter illum Antiſtitem & Monachos ſub *Alexandri II.* Pontificatu contentiones, de quibus legenda Vita *S. Joannis Gualberti* à *S. Athone* Piſtorienſi Epiſcopo ſcripta. Iiſdem exornavit Infulis *Gebizzonem* Monachum & Abbatem Cœnobii *SS. Bonifacii & Alexii* in Monte Aventino, *Othonem de Caſtilione* Monachum Cluniacenſem, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Urbanus II.* & *Joannem* Monachum & Abbatem Sublacenſem.

Inter Cardinales *Gregorii VII.* eruditione eximius fuit *Deuſdedit*, qui Canonum Collectionem edidit, aliúdque doctiſſimum Opus *Victori III.* nuncupavit, cujus argumentum eſt: *Non licere Laicis in Sacerdotiorum collationibus, quæ Cleri & Monachorum juris ſunt, auctoritatem ſuam interponere.* In quo Henricum Germaniæ Regem, & *Guibertum* Antipapam graviter perſtrinxit.

Gregorii Septimi Concilia.

XVI. Undecim Concilia Romæ celebravit Sanctus Pontifex *Gregorius VII.* Primum anno M.LXXIV. prima Dominica Quadrageſimæ. Adfuere L. Epiſcopi, & Abbatum atque Clericorum multitudo, ut *Hugo Flaviniacenſis* Abbas teſtatur in Chronico Virdunenſi. In eo decrevit Pontifex de ſententia Patrum, *Ut qui per Simoniacam hæreſim, hoc eſt, interventu pretii ad aliquem Sacrorum Ordinum gradum & officium promoti ſunt, nullum in Sancta Eccleſia ulterius miniſtrandi locum habeant. Qui verò Eccleſias datione pecuniæ obtinent omnino eas perdant.* Id conſtat ex ipſomet *Gregorio* in Epiſtola ad *Ottonem* Conſtantienſem Epiſcopum, ex Apologiſta Decretorum *Gregorii VII.* & ex *Mariano Scoto* ad eum annum. Secundò, Sacerdotibus uxoriis & incontinentibus Miſſarum celebratione; Diaconis & Subdiaconis Altaris miniſterio interdixit. Teſtis eſt Gregorius VII. in laudata Epiſtola. Hoc Decretum ejus Apologiſta defendit Cap. XII. & ſequentibus.

I. Concilium contra Simoniacos & incontinentes Clericos.

Hujus occaſione Decreti, cujus executionem infracto animo urgebat Sanctiſſimus Pontifex, Clericorum conjugatorum factio graviſſimos in Germania tumultus excitavit, *Gregorium Hæreticum*, & *veſani dogmatis* eſſe clamitans, qui *oblitus ſermonis Domini, quo ait*, Non omnes capiunt verbum hoc, *violenta exactione homines vivere cogeret vita Angelorum, & dum conſuetum curſum naturæ negaret, fornicationi & immunditiæ fræna laxaret. Quod ſi pergeret ſententiam confirmare, malle ſe Sacerdotium, quàm conjugium deſerere: & tunc viſurum eum, cui homines ſorderent, unde gubernandis per Eccleſiam Dei plebibus Angelos comparaturus eſſet.* Ita refert *Lambertus Scafnaburgenſis* ad hunc annum.

Decretum pro Eccleſia Pictavenſi.

In eadem Synodo decrevit *Gregorius*, ut Clerici Regulares *S. Hilarii* Pictavenſis Matricis Eccleſiæ Canonicos ad Eccleſiam ſuam ritu ſolemni procedentes in Feſtivitate omnium Sanctorum, & *S. Hilarii*, honorificè ſuſciperent, & Miſſam ab Epiſcopo, vel, eo abſente, à Decano, aut aliquo ex majoribus Canonicis ejuſdem Eccleſiæ Cathedralis, celebrari paterentur. Id conſtat ex Epiſtola *Gregorii VII.* LIV. lib. I.

II. Concilium.

XVII. Altera Synodus à *Gregorio VII.* anno M.LXXV. Romæ VI. Kalendas Martii celebrata eſt, in qua decrevit rurſus Pontifex, de ſententia Patrum, ne quis Chriſtianorum *Miſſam conjugati Preſbyteri audiret*, ut teſtatur, qui tum ſcribebat *Marianus Scotus* ad hunc annum. Imprudenter & temerè Decretum iſtud *Gregorii VII.* & Romanæ Synodi, *Novo exemplo, & inconſiderato præjudicio* editum ſcribit, *contra Sanctorum Patrum ſententiam, qui ſcripſerunt: quòd Sacramenta quæ in Eccleſia fiunt, Baptiſmus ſcilicet, Chriſma, Corpus & Sanguis Chriſti, Spiritu Sancto latenter operante eorum effectum, ſeu per bonos, ſeu per malos intra Eccleſiam Dei diſpenſentur.* Calumniatur & *Sigebertus* Auctor in Gregorium VII. iniquiſſimus, & Henricianis partibus addictiſſimus, cùm Pontificis ac Synodi Decretum in eum ſenſum torquet, quòd nulla ſint per incontinentes Sacerdotes confecta Sacramenta. Non enim id innuit *Gregorius*, ſed in pœnam & confuſionem illorum ſtatuit, ne Chriſtiani Miſſas ipſorum audiant; ut publico contemptu & infamia, ad uxores dimittendas, & ad cœlibem vitam agendam compellantur. *Sigebertum* falſi convincunt ipſius *Gregorii* verba in Epiſtola ad *Ottonem* Conſtantienſem Epiſcopum: *Statuimus etiam*, inquit, *ut ſi ipſi contemptores fuerint noſtrarum, imò SS. Patrum Conſtitutionum, populus nullo modo eorum Officia recipiat, ut qui pro amore Dei & Officii dignitate non corriguntur, verecundia ſæculi, & objurgatione populi reſipiſcant.* Hoc *Gregorii VII.* Decretum tuetur ejus Apologiſta à Capite XVI. ad XX. De hoc quoque exequendo Decreto Epiſtolam dedit *Gregorius VII.* ad *S. Annonem* Colonienſem Archiepiſcopum LXVII. lib. II.

Gregorii VII. in iſto Concilio Decretum Marianus Scotus temere reprehendit.

Gregorius VII. à calumnia Sigeberti vindicatur.

Non minùs invidioſè ſcripta ſunt, quæ apud *Sigebertum* ſequuntur: *Porro continentiam paucis tenentibus, aliquibus eam modo cauſa quæſtus ac jactantiæ ſimulantibus, multis incontinentiam perjurio, aut multipliciori adulterio cumulantibus, ad hoc hac opportunitate Laïcis inſurgentibus contra ſacros Ordines, & ſe ab omni Eccleſiaſtica ſubjectione excutientibus, Laïci Sacra Myſteria temerant, & de his diſputant, infantes baptizant, ſordido humore aurium pro ſacro oleo & Chriſmate utentes, in extremo vitæ Viaticum Dominicum, & uſitatum Eccleſiæ obſequium ſepulturæ, à Preſbyteris conjugatis accipere parvi pendunt, decimas Preſbyteris deputatas igne cremant, & ut in uno cætera perpendas, Laïci Corpus Domini à Preſbyteris conjugatis conſecratum, ſæpe pedibus conculcaverunt & Sanguinem Domini voluntariè effuderunt, & multa alia contra jus & fas geſta in Eccleſia ſunt: & hac occaſione multi Pſeudomagiſtri exurgentes in Eccleſia profanis novitatibus plebem ab Eccleſiaſtica Diſciplina avertunt.* Hæc à *Sigeberto* conficta vel exaggerata nemo non videt ut ſanctiſſima illa *Gregorii VII.* Decreta odioſa redderet. Quæ tamen veterum Pontificum

tificum Decretis, & Canonibus Conciliorum omnino congruebant, ut ejus Apologiſta luculenter probat.

Errat quoque *Sigibertus*, cùm Decretum de quo agimus, tribuit primæ *Gregorii VII.* Synodo, anno M. LXXIV. celebratæ: ad ſecundam namque, pertinere teſtantur *Marianus Scotus*, cui *Rogerius de Hoveden, Simeon Dunelmenſis* & *Joannes Bromton* conſentiunt.

Legatio in Germaniam miſſa.

Ad hujus executionem Decreti, miſſa eſt in Germaniam Legatio, de ſententia Synodi, quam obiit Curienſis Epiſcopus. Concilium Moguntiæ celebratum. Apoſtolica mandata *Sigefrido* Archiepiſcopo tradita, ut univerſos Diœceſeos ſuæ Clericos *cogeret, aut in præſentiarum conjugibus renuntiare, aut in perpetuum Sacri Altaris miniſterio abdicare. Quod dum facere vellet, exurgentes qui undique aſſidebant Clerici, ita eum verbis confutabant, & manibus & totius corporis geſtu in eum debacchabantur, ut ſe, vita comite, inde exiturum deſperaret. Sic tandem rei difficultate ſuperatus, ſtatuit ſibi deinceps, tali quæſtioni ſuperſedendum, & Romano Pontifici relinquendum, ut cauſam quam ipſe toties inutiliter propoſuiſſet, ille per ſemetipſum, quando vellet, & quo modo vellet, peroraret.* Ita refert *Lambertus Scafnaburgenſis*, ad annum M. LXXV.

In eadem Synodo, prioris Concilii Decreta contra Simoniacam Hæreſim confirmata ſunt, ut ipſe *Gregorius* teſtatur Epiſtola ad *Annonem* Colonienſem Archiepiſcopum LXVII. Lib. II. Nonnulli *Henrici* Germaniæ Regis Proceres perverſique Conſiliarii, quòd ſacrilegis beneficiorum nundinationibus interventores, atque etiam auctores fuiſſent, Communione privati ſunt. De his intelligendum videtur quod *Lambertus Scafnaburgenſis* ad annum ſequentem ſcribit: *Ottonem Ratiſponenſem Epiſcopum, & Ottonem Conſtantienſem Epiſcopum, & Burchardum Lauſanenſem Epiſcopum, Eberardum Comitem, Udalricum, & alios nonnullos, quibus Rex potiſſimum Conſiliariis utebatur, jam pridem Gregorius Pontifex excommunicaverat.* Privatorum præterea cauſæ quædam hac in Synodo examinatæ ſunt. Editum in ea Synodo celebre contra Inveſtituras Decretum, ut colligitur ex Epiſtola *Gregorii VII.* ad *Henricum* Regem, X. Lib. III. quanquam *Hugo Flaviniacenſis*, in Chronico Virdunenſi, & Conſiliorum Collectores, illud ad primam Synodum referant.

Decretum contra Inveſtituras.

III Gregorii VII Concilium.

XVIII. Tertiam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* anno M. LXXVI. in qua *Henricus* Rex Germaniæ, *Sigefridus* Moguntinus, *Vuillelmus* Trajectenſis, & Robertus Bambergenſis, Epiſcopi Schiſmatis incentores, excommunicati ſunt, ut conſtat ex Actis, ex *Lamberto Scafnaburgenſi*, ad hunc annum, ex Vita *S. Anſelmi Lucenſis*, ab Auctore coævo ſcripta, & ex *Domnizone* Preſbytero in Vita *Mathildis*. Hujus Concilii hiſtoriam fuſiùs exponam in Diſſertatione Hiſtorica de diſſidio *Gregorii VII.* & *Henrici* Germaniæ Regis.

Quartum Gregorii VII. Concilium.

XIX. Quartam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* anno 1078. cui centum penè Epiſcopi, præter Abbates & Clericos interfuere. In ea *Thebaldus* Mediolanenſis, & *Guibertus* Ravennas, Archiepiſcopi, qui *Henricum* Regem, poſt ſpeciem pœnitentis Canuſii exhibitam, ad faciendum Schiſma incitarant, ab omni Sacerdotali Officio ſuſpenſi ſunt, latúmque jam olim in ipſos anathema confirmatum. *Arnulphus* in Sedem Cremonenſem ſimoniacè intruſus, abſque ſpe reſtitutionis ulla, dejectus eſt, & uſque ad ſatisfactionem Communione privatus. *Rolandus* Tarviſienſis Epiſcopus ab *Henrico* Rege deſignatus, fax altera belli, quod adversùs Summum Ponti-

A ficem & unitatem Eccleſiæ moliebatur, ſpe Conſecrationis Epiſcopalis omnino excidit Synodico Decreto, & perpetuo anathemate alligatus eſt, niſi reſipiſceret ac ſatisfaceret. *Hugo Blancus*, Cardinalitia Dignitate jam pridem ob Schiſma privatus, Officio Sacerdotali dejectus, & Eccleſiæ aditu uſque ad ſatisfactionem prohibitus eſt. *Gaufredus* Archiepiſcopus Narbonenſis eamdem ſententiam ſubiit. Legatis à Pontifice miſſis in Germaniam, ut pacem Regni componerent, Germani in duas factiones diviſi, aliis ab *Henrico*, aliis à *Rodulpho* ſtantibus, pars utraque parere juſſa: Diris Chriſtiano ritu devoti, qui Legationis effectum malis artibus prohiberent. In eadem Synodo Naufragorum bonis ac libertati condito Canone proviſum eſt, ac præceptum, *Ut quicumque Naufragum quemlibet & illius bona invenerit, ſecurè tam eum, quam omnia ſua dimittat.* Jam olim naufragorum deprædatio Lege lata ab Imperatoribus prohibita fuerat, ut conſtat ex *Juſtiniani* Codice Tit. V. ubi *Conſtantinus Magnus*, vel, ut *Cujacius* & alii viri Juris peritiſſimi volunt, *Antoninus Pius* ita edicit: *Si quando naufragio navis expulſa fuerit ad litus, vel ſi quando aliquam terram attigerit, ad dominos pertineat, Fiſcus meus ſe non interponat. Quod enim jus habet Fiſ-*
C *cus in aliena calamitate, ut de re tam luctuoſa compendium ſectetur?* Lege Digeſtum, *de Lege Rhodia.*

Naufragorum deprædatio prohibita.

Altero iſtius Synodi Canone, Ordinationes ab excommunicatis celebratas Pontifex de ſententia Patrum, *irritas* dixit, quoad executionem utique, non quoad ſubſtantiam & caracterem, ut Theologi de Schola loquuntur.

Ordinationes ab Excommunicatis celebratæ quo ſenſu irritæ.

Canone III. qui excommunicatis fidelitate aut ſacramento conſtricti ſunt, ab his vinculis abſolvuntur, ne ſcilicet ipſis communicare teneantur, & eorum criminibus connivere, aut favere conſiliis ſuis vel obſequiis, non ita tamen abſolvun-
D tur ut alios Dominos agnoſcere poſſint, & ab illis deficere.

Canone IV. excipiuntur à ſententia anathematis lata in eos, qui cum excommunicatis communicant, uxores, liberi, ſervi, ancillæ, necnon ruſtici & ſervientes, & omnes alii *qui non adeo Curiales ſunt, ut eorum conſilio ſcelera perpetrentur.* Excipiuntur & illi, qui ex ignorantia, cum excommunicatis communicant. Et qui communicant cum illis, qui excommunicatorum communione fœdantur. Oratoribus etiam, peregrinis,
E viatoribus, permittit ut ab excommunicatis emant, vel accipiant neceſſaria, ſi aliunde comparare non poſſint. *Gregorii* moderationem probat hic Canon ab *Hugone Flaviniacenſi* plurimùm laudatus, à *Bennone* Pſeudocardinali ſchiſmatico perperam accuſatus. De eodem Canone *Bertoldus* Conſtantienſis Preſbyter ad annum M. LXXVIII. ſcribit: *Gregorius Papa facto Concilio menſe Martio in quo Concilio facta eſt exceptio quarumdam perſonarum de Henriciana excommunicatione, & hoc utique ad tempus, id eſt, uxorum, filiorum, ſervorum, & reliquorum, qui non ſcienter, vel ſaltem non li-*
F *benter excommunicatis ſociantur,) idoneos Legatos iterum deſtinavit*, &c.

Quinam cum excommunicatis communicantes, à Cenſura ſunt immunes.

XX. Quintam Romæ Synodum III. Kalendas Decembris ejuſdem anni M. LXXVIII. celebravit *Gregorius VII.* in qua Græcorum Imperator, & alii nonnulli anathemate plexi ſunt: *Henrici* & *Rodulphi* Regum Oratores jurarunt eorum nomine, nullis ſe malis artibus Colloquium Legatorum Sedis Apoſtolicæ, in Germania, de cauſa Regni, habendum prohibituros: Plurimi Canones ad ſanciendam Diſciplinam conditi, ex quibus ſelectos duodecim Chronico ſuo Virdunenſi

Digitized by Google

dunenſi inſeruit *Hugo Flaviniacenſis*.

Decreta Quinti Concilii Gregorii VII.

Primus Canon præſidia Eccleſiaſtica à quocumque ſuſcepta, vel occupata, etiam de conſenſu Rectorum, Eccleſiis reſtitui jubet, ſub pœna excommunicationis. *Secundus* Inveſtituras damnat. *Tertius*, Præbendas, Archidiaconatus, Præpoſituras, aliáque Eccleſiaſtica Officia vendi vetat ab Epiſcopis, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio. *Quartus* irritas dicit Ordinationes, quæ interveniente pretio, vel precibus, vel obſequio alicujus perſonæ ea intentione impenſo; vel quæ non communi conſenſu Cleri & populi, ſecundùm Canonicas ſanctiones, fiunt, & ab his, ad quos conſecratio pertinet, non comprobantur. *Quintus* falſas Pœnitentias execratur, eáſque deſcribit verbis ſanè luculentis, & quæ memoriæ commendare Sacerdotes omnes qui Confeſſiones audiunt, & Concionatores populis inculcare, operæ pretium eſt, ut quod miſeris hiſce temporibus tam latè adhuc graſſatur falſæ Pœnitentiæ malum ab Eccleſia eliminetur. *Falſas*, inquit, *Pœnitentias dicimus, quæ non ſecundùm auctoritatem Sanctorum Patrum, pro qualitate criminum imponuntur. Ideóque quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri non poſſit, ſi culpis gravioribus irretitus, ad pœnitentiam venerit; vel qui bona alterius injuſtè detinet; vel qui odium in corde gerit, recognoſcat ſe veram pœnitentiam non poſſe peragere, niſi arma deponat, ulteriúſque non ferat, niſi conſilio religoſorum Epiſcoporum, pro defendenda juſtitia; vel negotium derelinquat, vel officium deſerat, & odium ex corde dimittat, bonáque quæ injuſtè abſtulit, reſtituat. Ne tamen deſperet; interim quicquid boni facere poterit; hortamur ut faciat, ut omnipotens Deus cor illius illuſtret ad pœnitentiam.* Ad veram pœnitentiam tres imprimis conditiones exigit *Gregorius VII.* 1. ut affectus peccandi deponatur; 2. ut occaſiones proximæ deſerantur; ut aliena, cùm fieri poteſt, reſtituantur. Hæc Moralis Chriſtianæ certiſſima principia, quæ abſque hæreſeos nota, nemo, ut arbitror, negaverit. Ad eamdem falſæ pœnitentiæ conſuetudinem eradicandam, Synodum in Britannia minori celebrari juſſit *Gregorius VII.* præſide *Amato* Oleronenſi Epiſcopo, S. R. E. Legato Apoſtolico, ut conſtat ex illius Epiſtola x. lib. VII.

Decretum ſaluberrimum contra falſas pœnitentias.

Tres ad veram pœnitentiam conditiones requirit Gregorius VII.

Decimas à Laïcis poſſideri prohibet.

Canon Sextus, decimas in uſum pietatis conceſſas, poſſideri prohibet à Laïcis, ſive ab Epiſcopis ſive à Regibus, vel quibuſlibet aliis perſonis eas acceperint, & niſi eas Eccleſiæ reſtituant, ſacrilegii reos eſſe docet. At circa hujus Canonis executionem diſſimulandum fuit, perturbatis Eccleſiæ temporibus, erga Nobiles, qui ad Preſbyteros fornicarios & Simoniacos coërcendos operam Eccleſiæ commodarant. Hos cùm excommunicaſſet *Hugo* Dienſis Epiſcopus, niſi Decimas Eccleſiæ dimitterent, nimiam ſeveritatem *Gregorius VII.* prudentiſſimus Pontifex improbavit, lib. IX. Epiſtola v. *Innotuit nobis*, inquit, *quòd multos Milites, qui priùs ad Preſbyteros fornicarios & Simoniacos coërcendos favorem & auxilium vobis impenderant, propterea quòd decimas dimittere nolebant, excommunicando turbaveritis: Quales nos adhuc anathematis vinculis alligare Synodali Judicio per diſcretionem diſtulimus. Super his igitur conſulimus, atque hortamur, ut nunc pro tempore Canonicum rigorem Sapientia veſtra temperet, atque hac turbationis tempeſtate quædam parcendo, nonnulla diſſimulando, ita ſtudeat moderari, ut non ſeveritate juſtitiæ deteriorando occaſionem ſumant; ſed ſuſpenſo nunc judicio, ſpatium recognoſcendi æquitatem habentes, poſtmodum faciliùs adquieſcant: ut demum in eos tranquillitatis tempore, quod, Deo annuente, citò futurum ſperamus, id quod nunc Apoſtolicæ Sedis diſcretio patienter differt, juſtitia dirimens ad ſtatum ſuum reſtauret.*

Hugonis Dienſis nimiam ſeveritatem in hujus executione Canonis improbat.

Abſtinentia Sabbati.

Canon ſeptimus admonet, ut *Quicumque ſe Chriſtianæ Religionis participem eſſe deſiderat, ab eſu carnium die Sabbati, niſi majori Feſtivitate interveniente, vel infirmitate impediente, abſtineat.* Nondum lege ſancita erat Sabbati abſtinentia; hanc introducere Diſciplinam in honorem ſepulturæ Dominicæ voluit *Gregorius VII.* ſed admonitione ſola, non præcepto uſus eſt. Quamobrem nec diu poſtea univerſalis fuit illa obſervantia. Duas exceptiones addidit Pontifex, infirmitatis; quam augere vel fovere poſſet abſtinentia; & majoris Feſtivitatis intervenientis, puta Natalis Domini vel Epiphaniæ.

Canon octavus, decimas & primitias, & reliqua, quæ ſecundùm ſtatuta Canonum ad Epiſcopos pertinent, ſine Romani Pontificis auctoritate, vel Epiſcopi conſenſu, à Monachis & Abbatibus detineri vetat.

Canon nonus prohibet ne Epiſcopi onera, ſervitia, cenſus, contra Eccleſiaſticam normam Abbatibus & Clericis imponant: & ne interdictum Sacerdotale Officium pretio reſtituant, ſub periculo gradus.

Canon decimus, invaſores patrimonii *S. Petri*, aut invaſionis conſcios, nec eam revelantes, velut ſacrilegos damnat, reſtitutionem imperat, & pœnam quadrupli de propriis bonis perſolvendi infligit.

Canon undecimus, ſuſpenſione ab Officio caſtigandum Epiſcopum edicit, qui Preſbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum fornicationes, vel crimen inceſtus in ſua Diœceſi, precibus, vel pretio interveniente permiſerit, vel cognitis impunitatem conceſſerit. Hunc Canonem *Ottonis* Conſtantienſis, & aliorum plerorúmque Germaniæ Epiſcoporum pudenda erga Clericos conjugatos connivenția & negligentia neceſſarium fecit, ut conſtat ex Epiſtolis *Gregorii VII.* ad eumdem *Ottonem*, ad Conſtantienſis Eccleſiæ Clerum, & ad omnem Clerum & populum Imperii.

Oblationes ad Miſſarum ſolemnia Fidelibus imperat.

Canon duodecimus, Fidelibus Oblationes ad Miſſarum ſolemnia imperat, ſecundùm uſum SS. Patrum, & revocare jubet in memoriam quod Deus per Moyſen dixit: *Non apparebis in conſpectu meo vacuus.*

His Decretis Gregorii VII. & Synodi Romanæ V. deſcriptis, ſubdit *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico: *Hæc ſunt Beatiſſimi Papæ Synodalia Decreta, moribus corrigendis idonea, SS. Patrum Decretis conſona, cælo rorante ſtillata, univerſis Fidelibus inculcanda, amplectenda, atque tenenda; juſtitia dictante prolata, fortitudine roborata, prudentia promulgata, temperantia virtute prædita.*

Sextum Gregorii VII. Concilium.

XXI. Sextam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* anno MLXXIX. menſe Februario, in qua Berengariana hæreſis proſcripta eſt, quam ejurare rursùs compulſus eſt relapſus Auctor, & Fidem Catholicam tertia Profeſſione teſtari. Qua de re uberiùs agemus in Diſſertatione *De Cauſa Berengarii*. In eadem Synodo, *Henrici* & *Rodulphi* Regum Oratores, Dominorum ſuorum nomine, liberum in Germania Conventum promiſere, ad quem dicti Reges convenirent per ſe vel per Legatos, Summi Pontificis, vel Legatorum ejus ſententiam de cauſa Regni inter eos controverſa, ſubituri.

Septimum Concilium, Inveſtituræ damnatæ.

XXII. Septimam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* anno MLXXX. in qua hæc promulgavit Decreta. Primo damnatæ Inveſtituræ: Inter Epiſcopos vel Abbates ſedere prohibiti, qui

Epiſcopatum

Digitized by Google

Epiſcopatum vel Abbatiam de manu Laïcæ perſonæ ſuſcepiſſent, iiſque aditu Eccleſiæ interdictum, donec beneficio ceſſerint. Eadem ſententia in ſeculares Poteſtates lata, quæ Inveſtituram dare præſumpſerint. Deinde Normannis invaſio Patrimonii *S. Petri* ſub excommunicationis pœna prohibetur. Ipſis tamen concedit Pontifex, ut ſi adverſùs incolas terrarum illarum juſtam cauſam quis habuerit, priùs apud Apoſtolicam Sedem, vel Rectores & Miniſtros ibi conſtitutos, de injuria expoſtulet: ac niſi jus ipſi dixerint, *pro recuperatione ſuarum rerum de terra illa accipiat, non tamen ultra modum, nec more prædonum, ſed ut decet Chriſtianum, & eum qui ſua magis quærit accipere, quàm aliena diripere.* Denegata juſtitia, præmiſſiſque violentæ exactionis minis, bellum etiam privatum ad repetendum ſua non injuſtum eo ſæculo cenſebatur.

Falſæ Pœnitentiæ cavendæ.

Quartò Fideles omnes admoniti, ut à falſis ſibi caveant pœnitentiis. Falſam autem illius pœnitentiam eſſe docet, qui peccandi affectum non deponit, aut proximas occaſiones peccati non relinquit, vel aliena non reſtituit, cùm poteſt. *Ita ſe unuſquiſque ad Dominum convertat, ut relictis omnibus iniquitatibus ſuis, deinde in fructibus bonæ operationis permaneat. Sic enim Dominus per Prophetam docet:* Si converſus fuerit impius ab omnibus iniquitatibus ſuis, & cuſtodierit univerſa mandata mea, vita vivet, & non morietur. *In quibus verbis manifeſtè datur intelligi, quoniam qui aliena bona diripuit, & ea cùm poſſit, reddere, vel emendare noluerit, vel qui arma contra juſtitiam portaverit, aut odium in corde retinet: vel qui hujuſmodi negotiationibus aut officiis implicatus fuerit, quæ ſine fraude, ſine falſitate, ſine invidia, ſine deceptione fratrum, exercere non poſſit, nec ad Dominum converſus, nec de perpetratis facinoribus veram pœnitentiam facere credendus eſt.*

Ezech. 18. & 31.

Addit Sanctiſſimus Pontifex cum ſua Synodo, Sacerdotes vita & doctrina probatiſſimos in accipiendis Pœnitentiis eligendos eſſe. Scientiam autem poſtulat, non recentiorum duntaxat Auctorum, ſed Divinarum Scripturarum. *Inter omnia vos hortamur*, inquit, *atque monemus, ut in accipiendis Pœnitentiis non ad illos curratis, in quibus nec religioſa vita, nec eſt conſulendi ſcientia, qui animas hominum magis ad interitum, quàm ad ſalutem ducunt, teſte Veritate, quæ ait:* Si cæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadunt; *Sed ad eos qui religione & Scripturarum doctrina inſtructi, viam veritatis & ſalutis vobis oſtendere valeant.*

Confeſſarii eligendi Religione & Scripturarum doctrinâ inſtructi. Matth. 15. 14.

Quintò, de ſacris Epiſcoporum electionibus ſtatuit Synodus, ut Eccleſia vacante, cura Viſitatoris Epiſcopi, ab Apoſtolica vel Metropolitana Sede directi, Clerus & populus, remota omni ſeculari ambitione, timore atque gratia, Apoſtolicæ Sedis, vel Metropolitani ſui conſenſu, Paſtorem ſibi ſecundùm Deum eligat. Si vitioſa fuerit electio, jus ad Metropolitanum, vel ad Summum Pontificem devolutum eſto. Denique *Gregorius VII.* de Synodi ſententia, *Henricum* Germaniæ Regem rurſus excommunicavit, & Regno Teutonicorum & Italiæ privavit. *Rodulphi* verò electionem confirmavit.

Sacræ Electiones Epiſcoporum.

Henrici Germaniæ Regis excommunicatio & exauctoratio.

XXII. Octavam Romæ Synodum celebravit *Gregorius VII.* anno M. LXXXI. In qua *Henrici* Regis & omnium ejus fautorum confirmata excommunicatio eſt, Arelatenſis & Narbonenſis Archiepiſcopi depoſiti; *Haimundus & Landus*, Campaniæ Tyranni, anathemate confixi, ut hujus Synodi Acta teſtantur.

Octavum Concilium.

XXIII. Nonam celebravit anno Domini M. LXXXIII. duodecimo Kalendas Decembris, cùm triennio toto ſolita Concilia Bellum Henricianum, & Urbis obſidio prohibuiſſet. Hanc ideo congregavit *Gregorius*, ut Eccleſiæ Imperiique paci conſuleret. A Romanis quippe diuturna & gravi obſidione fatigatis exoratus, ut *Henrici* cauſam, & ſuas in eum Sententias retractari Synodaliter permitteret, ac reſtituto, ſi fieri poſſet, *Henrico*, Reipublicæ tot malis attritæ mederetur. Ab his pacis conſiliis non alienum fuiſſe Pontificem, probat ejus Epiſtola ad *Altmannum* Paſſavienſem Epiſcopum, tertia Libri noni, & vigeſima octava ejuſdem Libri *Ad univerſos Fideles* inſcripta. Sed *Henrici* nequitiâ Sanctiſſimi Pontificis vota pro Eccleſiæ Imperiique pace, & bonorum omnium expectatio, fruſtrata ſunt. Qua de re uberiùs agemus in Diſſertatione de diſſidio *Gregorii VII.* & *Henrici* Germaniæ Regis. In ea Synodo de fidei forma, & Chriſtianæ Religionis converſatione, necnon de animi conſtantia ad præſentem preſſuram neceſſaria, Pontifex egregiè peroravit, ut Acta teſtantur.

Nonum.

XXIV. Decimam & undecimam Synodum Romæ celebravit *Gregorius VII.* anno M. LXXXIV. In quibus *Guibertus* Antipapa, & *Henricus* Rex iterato Anathemate confixi ſunt, ut *Bertholdus* Conſtantienſis, ad hunc annum, & *Leo Oſtienſis* lib. III. cap. LIII. commemorant.

Decimum & Undecimum.

XXV. Ejuſdem auctoritate Pontificis Concilium *Quintilinoburgi* anno M. LXXXV. celebratum eſt, cui per Legatum præfuit, in quo Henriciana, & Vveciliana hæreſis damnatæ ſunt. Henriciani ſummam auctoritatem Imperatori in electionibus Epiſcoporum, & ipſius Romani Pontificis vindicabant, & Pontificem negabant eſſe legitimum, quem Imperator, ſeu Rex Germaniæ non nominaſſet, ac latæ in Regem excommunicationis nullam habendam eſſe rationem contendebant, quòd injuſta eſſet. Vveciliani, à Vvecilone Moguntinæ Sedis invaſore nuncupati, ſeculares ſuis rebus expoliatos, Eccleſiaſtico non ſubjacere judicio aſſerebant. *Vvecilonis* & aliorum Schiſmaticorum Ordinationes irritæ declaratæ ſunt. In *Guibertum* Antipapam & Schiſmatis ejus fautores, repetita anathematis ſententia. *Gebehardi* Conſtantienſis Epiſcopi confirmata Ordinatio. Quæſtio de conſanguinitate Regis *Hermanni*, & uxoris ipſius ventilata eſt, qui Patrum judicio ſe pariturum ſpopondit. Septem editi Canones: Primo ſtatutum eſt, ut quicumque ab Epiſcopo ſuo, nec Officio, nec Communione privato, excommunicatus eſſet, *etſi injuſtè, nullatenus reciperetur ad Communionem, niſi abſolutus Eccleſiaſtico more.* Canon alter excommunicatos pro ſacrilegio vetat abſolvi, niſi reſtitutione prævia. *Tertius*, legem de Preſbyterorum & Sacrorum Miniſtrorum cœlibatu confirmat. *Quartus* Laïcis prohibet ne vaſa ſacra & pallas altaris contingant. *Quintus*, ne decimas in proprietatem, vel etiam in beneficium ſibi vindicent, niſi conceſſione legitimorum poſſeſſorum. *Sextus*, ſtata eſſe jubet verni & æſtivi Jejunii tempora, ut illud quidem prima hebdomada Quadrageſimæ, iſtud verò in Pentecoſte celebretur. *Septimus*, ovorum, & caſei eſu in Quadrageſima interdicit.

Concilium Quintilinoburgenſe.

Henriciana & Vveciliana hæreſis damnatæ.

Summa Canonum.

XXVI. Imparem numerum ſignorum crucis ſuper ſacram Oblationem obſervandum *Gregorius VII.* edixit, ob myſticam utique rationem, ut Auctor *Micrologi* teſtatur cap. XIV. *De ſignis*, inquit, *quæ ſuper Oblationem à diverſis diverſè fiunt, nos ab Apoſtolica Sede formam ſumere præſertim decrevimus, unde totius Chriſtianæ Religionis ordinem & originem ſuſcepimus. Nam & illi Sedi noſtro tempore talem Deus Gubernatorem, reverendæ, inquam, memoriæ Gregorium Papam impoſuit, qui ſub decem ſuis Anteceſſoribus à puero Romæ nutritus & eruditus,*

Eccleſiaſtici Ritus à Gregorio VII. inſtituti.

Digitized by Google

omnes Apoſtolicas Traditiones diligentiſſimè inveſtigavit, & inveſtigatas ſtudioſiſſime in actum referre curavit. Hunc ergo Doctorem religione & auctoritate præcipuum, immo Apoſtolicam Traditionem per ipſum in conſecrandis Myſteriis potiſſimum imitari decrevimus. Sicut nos ipſi per ipſum, & per Epiſcopos qui ipſum imitati ſunt, accipimus, imparem numerum ſemper in diſpenſatione ſignorum ſuper Oblationem obſervamus: videlicet unam crucem, vel tres, vel quinque faciendo. Et hoc utique non ſine cauſa myſterii. Nam in una & tribus, unum & trinum Deum intimamus: in quinque autem, quinquepartitam Domini Paſſionem ſignificamus. Meritò autem impar numerus in Eccleſiaſticis Officiis frequentatur, quia numquam in duo æqualia, unitate impediente, dividitur; ſicut unitas ſanctæ Eccleſiæ nullatenus eam in duos ſecari patitur. A B

Inventio Corporis S. Matthæi.

XXVII. *Gregorio VII.* Pontifice Maximo Corpus *S. Matthæi* Apoſtoli Salerni inventum, anno MLXXX. ac de tanti revelatione theſauri *Alphano* Salernitano Epiſcopo Sanctus Pontifex gratulatus eſt, Epiſtola VIII. lib. VIII.

Gregorii VII. Obitus.

XXVIII. Eam in urbem confugit *Gregorius*, poſtquam à furore *Henrici* Regis, Caſtrum *S. Angeli*, in quod ſe receperat, obſidentis, *Roberti* Siciliæ, Apuliæ, & Calabriæ Ducis virtute & induſtria ereptus eſt, anno MLXXXIV. Anno ſequenti, præſcito mortis die, cùm Cardinalibus, C Epiſcopis, viriſque religioſis omnium Ordinum, qui ultimum agonem agenti aderant, præcepiſſet, ut neminem ceu Romanum Pontificem haberent ac venerarentur, niſi canonicè electum & ordinatum, & de Succeſſore deſignando rogatus, trium dediſſet optionem quos regendæ ac tuendæ Eccleſiæ pares cenſebat, ſcilicet Deſiderii Cardinalis & Abbatis Cœnobii Caſſinenſis, *Ottonis* Oſtienſis Epiſcopi, & *Hugonis* Archiepiſcopi Lugdunenſis; præ cœteris tamen in *Deſiderium* ut pote viciniorem inclinans, obiit die XXV. Maii anni MLXXXV. cùm ſediſſet annis duodecim, D menſe uno, diebus tribus. Suprema ejus verba hæc fuere: *Dilexi juſtitiam, & odi iniquitatem, propterea morior in exilio.* Salerni in templo *S. Matthæi* Evangeliſtæ ſepultus eſt. Miraculis ante & poſt obitum ejus ſanctitas comprobata, quorum unum *Paulus Benriedenſis* in ejus Vita, & *S. Anſelmi* Lucenſis Epiſcopi Pœnitentiarius in ejus actis referunt. *Olim* (inquit Paulus) *Elias ex mortalium cohabitatione tranſiturus, dimiſit Heliſæo pallium ſuum, Prophetici muneris inſtrumentum: Similiter & Gregorius ex hac mortali vita migraturus, tranſmiſit Anſelmo Pontificalis inſigne poteſtatis, videlicet mitram capitis ſui, hoc nimirum Deo cooperante, ut, ſicut ille Prophetiæ per pallium hæreditavit prærogativam, ita & iſte Sacerdotalem per mitram obtineret eminentiam. Nempe eò uſque proceſſit ſimilitudo, ut ſicut Heliſæus per pallium Eliæ virtutum ſigna demonſtraverat, ita & Anſelmus per mitram Gregorii quædam magnalia exhibuerit. Nam, ut de pluribus unum magis divulgatum proferamus, Reverendus Mantuanæ Præſul Eccleſiæ Ubaldus, multis jam annis graviſſimè ſpleneticus, & toto corpore ulceratus, præſertim in cruribus, ſic ut vix quomodolibet ſtare poſſet, vix etiam jacere, vel ſedere, qui & multa in Medicos erogaverat, nihilque profecerat, appoſita eadem mitra ubi major ingruerat dolor priſtinæ redditus eſt ſanitati.* E F

Poſtrema verba.

Miracula.

Sanctitas.

Sacris Eccleſiæ Faſtis poſt obitum adſcriptus eſt *Gregorius VII.* & in Martyrologio Romano *Eccleſiaſticæ libertatis propugnator, ac defenſor acerrimus* prædicatur. De ejus obitu legendus & Leo Oſtienſis lib. III. Chronici Caſinenſis cap. LXIV. Ipſi hoc Elogium ſcribit *Trithemius* Abbas lib. IV. de Viris Illuſtribus Ordinis S. Benedicti, cap.

Elogium.

XI. *Vir fuit multæ doctrinæ, magnæ pietatis, prudentiæ, juſtitiæ, conſtantiæ & religionis, qui multa pro Eccleſiæ defenſione & peregit, & ſuſtinuit.*

Scholion I.

Huic Articulo, pag. 74. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Gregorium VII. appellas Virum ingenii vehementis & ſeveræ ſanctimoniæ.*

R. Hic Gregorii VII. Character. Addidi, *Eruditionis exquiſitæ, ſtudii in Diſciplinam Eccleſiaſticam incredibilis; animi intrepidi, quem ſanctiſſimi ac puriſſimi conſilii virum B. Petrus Damiani ad Nicolaum II. ſcribens prædicat.* Alia ad ejus commendationem congeſſi, ne ejus effigiem ex parte tantùm delineaſſe viderer.

Scholion II.

In eodem Articulo, pag. 77. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Gregorii VII. ſeveritas impium Henricum ut alterum Pharaonem induravit, & ad impium Schiſma compulit.*

R. Nemo id neſcit, qui hujus Pontificatus hiſtoriam & Henrici IV. Imperatoris Vitam legit. Cæterùm Gregorii VII. ſanctitatem eo in Articulo prædico, miracula commemoro, elogia paſſim velut floſculos ſpargo, illum à calumnia vindico, ſanctiſſima ejus Decreta refero, nullum ex præclarè geſtis diſſimulo, ut quid ergo vapulo?

Scholion III.

In eodem Articulo, pag. 86. Edit. primæ, hanc velut meam Propoſitionem Religioſi Cenſores reprehendunt: *Gregorius VII. diſpenſare noluit de Canonibus, quia id prævidit pravi exempli futurum Succeſſoribus.*

R. Non dixi, ipſum diſpenſare noluiſſe de Canonibus, quia id prævidit pravi exempli futurum, ſed quando id prævidit. *Sacrorum Canonum* (inquam) *ita ſtudioſus obſervator fuit, ut de iis diſpenſare noluerit, etiam rogantibus Regibus, cùm diſpenſationes illas pravo exemplo Succeſſoribus ſuis eſſe poſſe prævidit, nec Eccleſiæ honori & utilitati congruat. Sic rejicit commendationem & preces Sancii Aragoniæ Regis, poſtulantis ut Clericus de concubina natus ad Epiſcopatum Aragonæ promoveretur.* Quod in magna Gregorii VII. laude ponendum eſt, eòque nomine à me refertur & obſervatur, id Religioſi Cenſores reprehendunt.

Scholion IV.

In eodem Articulo, pag. 92. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Gregorius VII. minatur Excommunicationem Regi Galliæ, & negationem obedientiæ à ſubditis, non ex Traditionis doctrina, ſed ex privata opinione.*

R. Prima Pars Propoſitionis non eſt mea, de minis Excommunicationis non loquor; Reges ipſos juſtis de cauſis, & ſervato ordine Canonibus præſcripto, excommunicari poſſe à Summis Pontificibus non diffiteor: Sed de minis exauctorationis, ſeu negationis obedientiæ à ſubditis, ut Cenſores loquuntur, ita ſcripſi: *Gregorius exauctorationis minas Regi Francorum* Philippo I. *intentans, non ex Traditionis doctrina & Eccleſiæ ſententia, ſed ex privata opinione locutus eſt.* Ita cenſent Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana. Id verò Sedi Apoſtolicæ & Sancto Pontifici Gregorio VII. minimè injurioſum eſt: Siquidem Romanos Pontifices ut Doctores privatos errare poſſe fatentur Cardinales Bellarminus, A Turrecremata, Theologique omnes.

Scholion V.

In eodem Articulo, pag. 93. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Novum, inauditum, & ipſo jure nullum, velle Reges Galliæ privare Regno....* Sibi contradicit (inquiunt) quia id factum dicit cum Rege Poloniæ, pag. 84. & cum Henrico, pag. 76.

R. Scripſi revera: *Quaſcumque in Philippum I. invehendi cauſas habuerit Gregorius VII. novum, inauditum, ipſoque jure nullum fuit, quod eripiendum ipſi quomodocumque affecto Regnum, & ſequeſtrandas quicumque ipſi Regalem honorem vel obedientiam exhiberent, ſcripſerit.* Ex Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ Sententia id me dixiſſe fateor. Nec pugnantia ſcripſi, ut mihi RR. Cenſores

Cenſores improperant, quia quod in Poloniæ Regem & Henricum Imperatorem à Gregorio VII. tentatum eſt, ut eos Regnis privaret, æquè novum, inauditum, ipſóque jure nullum fuiſſe cenſui, ſecundùm Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ Doctrinam. De minis à Gregorio VII. Philippo I. Regi Chriſtianiſſimo intentatis ſcribit Magiſter *Franciſcus Feu* Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor & SS. Gervaſii & Protaſii in hac Regia Urbe Parochus in Tractatu *de Legibus* Quæſt. IV. Art. IV. pag 141. *À Gregorio VII. excommunicationis comminationem fuiſſe adhibitam ut in officio contineretur juvenis Princeps annos 21. nondum natus; Quamquam prius monendus fuiſſet juxta Evangelii leges. Undenam autem Gregorio VII. pietatis & eruditionis ſpectata viro, quæ hic objiciuntur exciderint, & quomodo? Me neſcire profiteor. Hinc Epiſcopi qui tunc temporis regebant Eccleſias, licèt Apoſtolicæ Sedis eſſent addictiſſimi, has tamen Gregorii literas improbarunt; præſertim Manaſſes Remenſis. Eas quoque improbare viſus eſt ipſe Gregorius, qui poſtmodum Gervaſio Manaſſis Succeſſori ſignificavit Regem Philippum & illuſtrem & glorioſum eſſe; & ſe pro ipſo ſemper precatum fuiſſe.* Hæc Doctor Clariſſimus.

ARTICULUS XII.

De Victore III.

D*Eſiderius*, Beneventi in Samnio, familia Principe natus, ſponſam paris nobilitatis ſibi à parentibus deſtinatam, domúmque paternam, Spiritu Dei afflante deſerens, clam eremum petiit, & *Hyacinto* Monacho Sanctiſſimo favente, ſeculares veſtes cùm Monaſticis commutavit. A parentibus vi ex eremo abſtractus, & ſacro habitu exutus, in urbem, domúmque reductus eſt; in qua ſub vigili cuſtodia annum pene tranſegit, propoſiti conſtantiſſimè tenax. Tum Salernum fugiens, favente *Guaimario* Principe conſanguineo ſuo, in Monaſterio Cavenſi *S. Trinitatis* vitam religioſam profeſſus eſt. Inde in Monaſteriis *S. Sophiæ* ad Beneventum, Tremitenſi, in Inſula Maris Hadriatici, & in Majellæ eremo, viris tunc ſanctiſſimis referta, caſtiſſimè vixit. Hinc *Leonis IX.* Pontificis Maximi auctoritate Beneventum revocatus eſt. Hunc B. Petrus Damiani *Monachorum Archangelum* vocat lib. II. Epiſtola XV. Anno M. LVII. Caſſinenſis Abbas, *Stephano IX.* approbante, creatus, Legatúſque Conſtantinopolim ab eodem deſignatus, à *Nicolao II.* ejus ſucceſſore conſecratus, & Cardinalitia dignitate cum Titulo Sanctæ *Cæciliæ* auctus eſt, & Apoſtolica Legatione in Campania, Brutiis, & Apulia ornatus. Sub hoc Pontifice, & ejus ſucceſſoribus *Alexandro II.* & *Gregorio VII.* ſtrenuam Eccleſiæ operam navavit. Defuncto *Gregorio*; ſecundùm ejus deſignationem Pontifex electus, & Inſignibus per vim ornatus, *Victor III.* appellatus eſt. A Præfecto Imperatoris vexatus, Româ Terracinum, & depoſitis Inſignibus Pontificatus, Caſſinum perrexit, anno penè integro ſummam conſtanter recuſans Dignitatem. Anno tandem ſequenti M. LXXXVII. in Synodo Capuana Cardinalium, Epiſcoporum, Principúmque precibus ac rationibus victus, electionem de ſe factam conſenſu ſuo firmavit XII. Kalendas Aprilis, & Romam profectus, Dominica poſt Aſcenſionem Chriſti Eccleſiaſtico ritu conſecratus eſt. Iſta conſtant ex *Leone Oſtienſi* lib. III. Chronici Caſſinenſis, quo *Deſiderii planè admirabilis & ſingularis Ordinis ſui viri*, ut ipſe vocat, rès geſtas complexus eſt.

Victor III. à calumnia vindicatur.

Deſiderii fluctuatio; & (ut multis videbatur) inconſtantia, reſumentis Inſignia quæ depoſuerat, nonnullis diſplicuit, imprimis *Hugoni* Lugdunenſi Archiepiſcopo, qui malam de illo opinionem imbiberat. Cujus rei teſtis eſt Epiſtola ejuſdem Archipræſulis ad *Matildem* Comitiſſam ita ſcribentis: *Electionem verò Caſſinenſis Abbatis, antequam ego Romam venerim, factam ſufficienter* A *audiſtis; cui tam ego, quàm & cæteri fratres mei Sanctæ Romanæ Eccleſiæ filii, diligentes magis gloriam hominum quàm Dei, pro temporis infirmitate aſſenſum præbuimus. Poſtquam autem ad Montem Caſſinum pervenimus; ex ejuſdem familiaribus nobiſcum colloquiis, dum videlicet nefandiſſimos actus ſuos in auribus Epiſcoporum & Cardinalium jactanter recitare non erubeſceret, copioſius neceſſariò deprehendimus, quàm intolerabiliter Deum in ipſius electione offenderimus. Quis enim niſi ex ipſius ore audiſſet, unquam crederet Henrico dicto Regi fidem eum dediſſe, ut de obtinenda Romani Imperii corona fideliter eum adjuvaret? Aut cujus accuſatio* B *contra talem virum reciperetur, niſi ipſe quaſi ad cumulum gloriæ ſuæ adſcribendo, nobis narraſſet, prædictum Regem ad invadendas terras B. Petri, nunquam, niſi ſuo conſilio & perſuaſione animaretur, Romam tranſiſſe? Numquid non delirans videretur, ſi quis Romanum electum, poſt abſolutionem à Beatiſſimo Papa Gregorio ſuſceptam, excommunicatum garriret, niſi ipſe Attonem Cardinalem Mediolanenſem electum, à prædicto Papa, eodem Abbate ſubſcribente, excommunicatum, & ſine pœnitentia defunctum, non ſolùm beatum in communi noſtra obedientia prædicare præſumeret, verùm etiam ſe ipſum non in alia, niſi in qua ipſe eſt, gloria futurum oraret?* C *In quibus omnibus dilectiſſimos fratres noſtros H. & B. Cardinales teſtes advocamus, qui vel ipſi de ejus ore audierunt, vel à bonis viris, quibus indubitanter credunt, referentibus, ſe audiſſe dixerunt. Quoties Decreta Domini ſui Papæ Gregorii, aliorúmque SS. Patrum, non ſolùm verbo apertè improbaverit, verùm etiam manifeſtis operibus poſtea deſtruxerit: in quos & quibus locis electionem ſuam non ſecundùm Deum, ſed tumultuariè factam aſſeverans, publicè refutaverit, & nunquam ſe acquieviſſe, vel in perpetuum acquieturum, ſub terribili atteſtatione affirmaverit: Quaſve perſonas,* D *electionem reddendo Eccleſiæ, idoneas eligi in Romanum Pontificem dixerit, quoniam vobis magna ex parte manifeſta ſunt, & epiſtolarem modum excederent, ex ordine ſcribere omittimus. Nunc verò cùm jam tandem poſt tantum laborem inaniter inſumptum reſpirare videamur, & electionem toties refutatam, & Eccleſiæ redditam, divina gratia, & veſtro fulti conſilio & auxilio in proximo liberè facere ſperabamus, ſub occaſione eligendi Romanum Pontificem, Concilium in Capua, ſicut illarum partium Vicarius Apoſtolicus congregavit... Cùm ergo de propoſito negotio tractare diſponeremus, Abbas quibuſdam mollibus & geſtuoſis repulſionibus fautores ſuos Epiſcopos, & Principem ad compellendum ſe provocare* E *cœpit. Comperta autem verſutia ſua, cùm prædicti ad reſtitutionem ſui quaſi invitum eum compellerent, nos prænominati, cum Oſtienſi Epiſcopo, & Vvitmundo Monacho, & quibuſdam aliis, conſilium habuimus, qualiter aſtutiæ illius contrairemus. Poſtquam ergo ipſe jam paratus erat Inſignia Pontificatus reſumere, & electionem etiam in ipſo Conventu multoties refutatam iterum in ſe retorquere, prædictorum conſilio, nos tantam hominis levitatem & propoſiti ſui mutabilitatem improbantes, in audientia omnium nos nequaquam aſſenſum præbituros diximus; niſi de quibuſdam contra famam ſuam, &* F *tanti Ordinis Dignitatem, quæ poſt electionem ſuam de eo nobis innotuerant, primum examinatio fieret. Quod ipſe indignè ferens, neque ad examinationem venturum, neque electionem unquam ſuſcepturum ſe publicè affirmavit. Sicque data nobis iterum licentia ab eo, quem vellemus, eligere, excutiens brachia ſua, cœpit à nobis recedere, cùm Vvitmundus ex conſilio Oſtienſis Epiſcopi publicè exclamavit, infamem perſonam non debere in Romanum Pontificem eligi, vel ordinari; cùm con-*

ſtaret eum indubitanter infamiam incurriſſe, quoniam quidem excommunicationem Domini Papa Gregorii per annum integrum & continuum, & eo plus, ſine canonica pœnitentia ſuſtinuiſſet. Taliter itaque diſſoluto conventu, & quia nox imminebat, nobis recedentibus, remanſit Dux cum eo, retento ſecum Oſtienſi, cum cæteris R. Epiſcopis & Cardinalibus. Ubi cum diu rogando Rex inſtitiſſet, ut quemdam Alfanum in Salernitanum Epiſcopum conſecraret, ſed Oſtienſi contradicente, Abbas voluntatem Ducis implere non auderet, quoniam de manifeſtiſſima ambitione Alfanus convictus fuerat, Dux graviter indignatus, receſſit ab eis. Abbas igitur gratia deſtitutus, quoniam ſine eo ad Romanum Pontificatum aſpirare deſperabat, profunda jam nocte, cunctis dormientibus, Legationem ad Ducem miſit, ſicque Duce ad Abbatem redeunte, & Abbas gratiam apud Ducem ut Papa fieret, & Dux, quod quærebat, obtinuit apud Abbatem, ut Alfanus conſecraretur ſequenti die.... Eadem itaque die, cùm poſt prandium Abbas, Dux, & Princeps, uterque à ſomno meridiano ſurrexiſſent, ſole declinante ad inferiora, ſed vino obtinente ſuperiora, heu, proh dolor! Abbas pro mercede nefandiſſimæ conſecrationis, fultus auctoritate Ducis, pluvialem ſibi ipſe impoſuit, Oſtienſi, & nobis inconſultis, & prorſus ignorantibus. His ita geſtis, cùm Epiſcopus nobiſcum per omnia concurriſſet, ut vidit, quòd Abbas per potentiam Principis Jordani ad conſecrandum ſe Romam ire intendebat; timens fortè ne ſua dignitate privaretur, ſi ab alio prima manus conſecratio ei imponeretur, converſus eſt in die belli, & immemor facilus propoſiti, & factæ nobis ſponſionis, quod dicere pudet, pacem cum Abbate faciens, reverentiam ei per omnia ſicut Papæ perſolvit. Qualiter autem vel quomodo Romam ire diſponat, quoniam præſentium lator, & peregrini, quicquid, poſtquam à nobis receſſerunt per Capuam tranſeuntes, de hujuſmodi apparatu fieri viderunt, vel aliis referentibus didicerunt, plenius vobis referre poterunt.

Calumniis hæc *Hugonis* Archiepiſcopi Epiſtola, ab *Hugone* Flaviniacenſi in Chronico Virdunenſi relata, tota ſcatet. Fictitia ſunt crimina, quæ *Victori III.* objicit, à quibus ipſum ſatis ſupérque purgat *Gregorii VII.* de ipſo judicium, qui ipſum inter omnes Pontificatu digniſſimum & Eccleſiæ utiliſſimum judicavit: ipſum purgat inſignis ejus humilitas, quâ tam conſtanter ſupremam dignitatem recuſavit, nec ſuſcepit niſi caritate Eccleſiæ compulſus. Promiſerat quidem *Henrico* Regi ſuam apud *Gregorium VII.* interceſſionem ut Imperator crearetur, ſed optimè noverat Pontificem Sanctiſſimum coronam Imperii ipſi non conceſſurum, niſi Pœnitentiam ageret, Eccleſiæque ſatisfaceret; eámque hypotheſim involvebat *Deſiderii* promiſſum. Cœterùm quàm eſſet Sedis Apoſtolicæ & Eccleſiaſticæ Libertatis ſtudioſus, demonſtravit ea occaſione. *Henricum* enim jam excommunicatum non adiit, niſi ut eum ad pacem hortaretur, & ab everſione Caſſinenſis Monaſterii prohiberet. Cum Regis Cancellario, aliiſque Miniſtris, quamvis amicis olim ſuis, excommunicatione pariter irretitis, comedere, bibere, orare noluit. Præcipienti *Henrico* ut ſibi fidem juraret, ac Monaſterium de manu ſua ſuſciperet, ac minas intentanti reſpondit, *Se non modo Monaſterii cauſa, ſed ne pro mundo quidem toto id facturum. Cùmque ipſius rigidum animum Imperator & inflexibile propoſitum cerneret, iratus eſt valdè: præcepitque Principi, ut acceptis ſecum nuntiis ſuis ad Monaſterium pergeret, eiſque ipſum ille aſſignaret. Sed cùm Princeps multa illi bona ſæpe de Deſiderio locutus eſſet, eo tandem ad illum perducto ita mutatus eſt, ut ipſe coram Principe amicum illum appellaverit, oraveritque, ut de acquirenda Imperii corona, ipſe ſibi fautor exiſteret. Ea facturum ſe pro viribus Principe adſtante promiſit: & cùm exigeret ut Virgam Abbatiæ de manu ſua ſuſciperet, renuit dicens: Quando illi coronam Imperii collatam cerneret, tunc, ſi placeret, Abbatiam ſe ab eo percepturum: vel etiam, ſi illi ita viſum eſſet, dimiſſurum..... Interim quamdiu illic permanſit Deſiderius, ſæpè diebus ſingulis cum Epiſcopis, qui cum Imperatore aderant, de Apoſtolicæ Sedis dignitate contendit, præcipuéque cum Oſtienſi Epiſcopo, qui etiam Gregorio Papæ favere videbatur. Cùm ille Privilegium Nicolai Papæ, quod cum Hildebrando Archidiacono, & Epiſcopis centum viginti quinque fecerat, proferret, quo ſcilicet ſtatutum fuerat, ut nunquam in Romana Eccleſia ſine Imperatoris nutu Pontifex fieret: Quod ſi contingeret fieri, ſciret ſe hujuſmodi non pro Papa habendum, ſed anathematizandum. Deſiderius hujuſmodi rationibus occurrit dicens: Neque Papam, neque Archidiaconum, neque Epiſcopum aliquem, ſeu Cardinalem, vel quemlibet omnino hominem licitò facere id potuiſſe. Sedes enim, inquit, Apoſtolica domina eſt noſtra, non ancilla; nec alicui ſubdita, ſed omnibus prælata: & ideo nulla omnino ratione ſub jugum à quoquam mitti poteſt.*

Sedes Apoſtolica ſub jugum à nemine mitti poteſt.

Quod ſi à Nicolao Papa factum eſt, injuſtè proſectò ac temerè præſumptum eſt. Non tamen cujuſquam ſtultitia vel temeritate amittit Eccleſia dignitatem ſuam. Neque vos id aſſentiri ulla ratione debetis, neque favente Deo ultra continget, ut ex Alamanni Regis nutu Papa Romanis ordinetur. Ad hæc cùm iratus Epiſcopus indignationem illi Regis, & omnium ultra montes habitantium, ſi iſta præſentirent, minitaretur: Deſiderius conſueta conſtantiâ, Neque Regem ipſum, neque totum ſimul orbem, ſi in unum conveniret, ſe ab hac depellere poſſe ſententia aſſeveravit. Poteſt quidem, inquit, Imperator ad tempus vim libertati Eccleſiaſticæ inferre: noſtrum tamen ad hoc nunquam poterit inclinare conſenſum. His & hujuſmodi pluribus quotidie cum eis contendebat, juſtiſque eos convincebat rationibus. Cum Archiepiſcopo quoque Ravennate de eadem re ſæpe contendit, & prædictum Privilegium juſtè confutavit, arguens cur ſe de Papatu præſumpſiſſet intromittere, idque ſeveriùs. Ita refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Lib. III. Cap. XLIX. Porrò qui ita ſe geſſit, ac libertate tanta Imperatorem, ejúſque Miniſtros & Antipapam allocutus eſt, Imperatori non eſt adulatus, nec abſque calumnia dici poteſt illum ad invadendum Patrimonium *S. Petri* excitaſſe: nec etiam veriſimile eſt illum parvipendiſſe Pontificias excommunicationes, qui excommunicatos, etſi amicos ſuos, oſculari noluit, nec orare cum eis, neque cum iis manducare aut bibere, quod laudatus Auctor teſtatur. Quanti verò fecerit *Gregorii VII.* Deceſſoris ſui Decreta, Beneventana probat Synodus, in qua ipſa renovavit, præcipuè quæ contra dantes & accipientes Inveſtituras ſanxerat.

Denique *Hugonem* ad maledicendum *Victori III.* ambitio & rivalitas impulere. *Gregorius VII.* de Succeſſore rogatus, ipſum *Hugonem* è tribus unum propoſuerat. Cæteris ob Religionem, prudentiam, & amicitiam Principum Italiæ antepoſitus eſt *Deſiderius.* Hugo electionem ſe abſente canonicè factam approbavit, electúmque ut legitimum Pontificem veneratus eſt. Sed cùm in recuſanda ſuprema Dignitate obfirmatum *Deſiderii* animum videret, qui & inſignia depoſuerat, Synodúmque Capuanam ad novi Pontificis electionem convocatam, ſpes illius de obtinendo Pontificatu revixere. Verùm cùm *Deſiderius* in Synodo, Cardinalium, Epiſcoporum, Principum rationibus precibúſque victus tandem ſuſcepiſſet

Pontificatum

Pontificatum, ac inſignia reſumpſiſſet, ſpes fallaces, & cogitationes inanes ſuas videns Archiepiſcopus Lugdunenſis, in *Deſiderium* ſeu *Victorem III.* blaterare cœpit, ac penè uſque ad Schiſma furere, juncto ſecum *Richardo* Maſſilienſi Abbate, qui eodem ſpiritu ferebatur. Ob ſuas in Pontificem machinationes uterque in Beneventana Synodo à Communione ſuſpenſus eſt *Victoris III.* hac in Synodo Conſtitutionem refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi Lib. 3. Cap. 71. in qua hæc Lugdunenſis Archiepiſcopi Hugonis, & Maſſilienſis Abbatis cauſam ſpectant: *Noſtis prætereà, & benè noſtis, quos dolos machinati ſint, quantáſque mihi preſſuras intulerint Hugo Lugdunenſis Archiepiſcopus, & Richardus Maſſilienſis Abbas, qui pro faſtu & ambitione Sedis Apoſtolicæ, ad quam dudum clam inhiabant, ubi votis ſuis potiti non ſunt, Schiſmata in Eccleſia Sancta fecerunt. Et Richardus quidem Romæ noſtram electionem cum Cardinalibus & Epiſcopis egerat, Hugo autem ad nos poſt paululum veniens, effuſus veſtigiis, dum obſequium nobis Summo Pontifici debitum invitis ac retractantibus exhiberet, Legationem à nobis in Partibus Galliarum poſtulaverat, & acceperat. Itaque donec Parvitatem noſtram electioni factæ atque à ſe approbatæ repugnare conſpexerant: ipſi modis omnibus inſiſtebant, ne onus pro utilitate Eccleſiæ nobis impoſitum abjiceremus. Ubi verò nos tandem cedere prohibuerunt, conceptam diu flammam clibanus exſaturatus evomuit. Quapropter cernentes ſibi Fratrum omnium unanimitatem conſtanter obluctari, ab eorum & noſtra ſunt continuò communione ſejuncti. Unde vobis Apoſtolica Auctoritate præcipimus, ut ab eis abſtinere curetis, neque illis omninò communicetis, quia Eccleſiæ Romanæ communione ſua ſe ſponte privarunt. Nam ut B. ſcribit Ambroſius, Qui ſe à Romana Eccleſia ſegregat, verè habendus eſt hæreticus.*

Victor III. Hugonem Lugdunenſem Archiepiſc. & Richardum Maſſilienſem Abbatem à Communione ſuſpendit.

Hæreticus habendus qui ſe ab Eccleſia Romana ſegregat.

B · **C**

Hugonis tamen turbas uſque ad conſummatum Schiſma progreſſas non eſſe, probat ejus ad *Mathildem* Comitiſſam Epiſtola altera è Chartulario Cluniacenſi edita in Spicilegio Dacheriano, & inde tranſcripta Tomo 10. Conciliorum Editionis Labbeanæ, in quâ ita ſcribit: *Et nos quidem licèt de recuperatione electionis Domini Abbatis Montis Caſſini à quibuſdam Sanctæ Eccleſiæ Romanæ Epiſcopis & Cardinalibus Presbyteris diſſenſerimus: Unde aliquibus illorum, cur nobis aliter videretur, etiam apud Capuam palam rationes reddidimus: Tandem ſcire vos volumus, ab unitate eorum, quâ in corpore Sanctæ Eccleſiæ ad ſerviendum B. Petro divina dignatione compacti ſumus, nec diſceſſiſſe, nec in perpetuum, Deo miſerante diſceſſuros: immò habere propoſitum Apoſtolicæ Sedis profectibus modis omnibus deſervire.* Ibidem contra Cluniacenſes Monachos expoſtulat, quòd ipſum ab Eccleſiæ Romanæ Communione diſceſſiſſe dicerent: *Inter alia autem*, inquit, *unum impudentiſſimè mentiuntur, quia à Communione Romanæ Eccleſiæ nos ſponte noſtra ſejunximus; cùm teſtis nobis ſit conſcientia noſtra & caritas quâ in Domino copulamur, nos non ſolùm Communionem eorum non evitaſſe, ſed omnibus hoc perſuadentibus reſtitiſſe.*

Sacra contra Saracenos expeditio.

Ab Antipapa *Guiberto* vexatus *Victor*, animum nihiloſecius ad res Eccleſiæ & Reipublicæ promovendas adjecit. Ingentem ex omnibus penè Italiæ populis collectum exercitum contra Saracenos tranſmiſit in Africam ſub vexillo *S. Petri*; & omnes ad eam expeditionem pergentes, peccatorum omnium remiſſione, ſeu Plenaria Indulgentia donavit. Commiſſo prælio, centum millia Saracenorum cæſa. Urbs primaria capta & exciſa eſt. Partæ miraculo victoriæ argumentum fuit, nuntius ipſa die, quâ reportata eſt, de illa

A in Italia acceptus. (Ex Leone Oſtienſi lib. 3. cap. 70.)

Synodus Apuliæ.

Apulia Italiæ regio Mari Adriatico contermina, inter Dauniam & Calabriam.

Anno 1087. cùm Apuliæ & Calabriæ Epiſcopis Synodum celebravit Auguſto menſe: in qua egregia & luculenta Oratione habita de præſentibus Eccleſiæ calamitatibus ac periculis, *Guibertum* Antipapam omni Sacerdotali Officio & honore privatum, & ab Eccleſiæ Communione ſegregatum renuntiavit. Ab eadem Communione ſuſpendit *Hugonem* Lugdunenſem Archiepiſcopum, & *Richardum* Maſſilienſem Abbatem, ob cauſam, de qua ſuperiùs diximus. Ibidem proſcriptæ Inveſtituræ, & tam dantibus, quàm accipientibus, aditus Eccleſiæ intercluſus eſt. Vetitum ne Pœnitentia & Communio ab Hæreticis, & à Simoniacis, qui in Hæreticorum cenſentur numero, ſuſcipiatur. Quia, *Si nullus adſit Catholicus Presbyter, rectius eſt ſine viſibili Communione perſiſtere & inviſibiliter Domino communicare, quàm eam ab Hæretico ſumendo, à Deo ſeparari.* Nulla enim « conventio Chriſti ad Belial, neque pars aliqua « fideli cum infideli. *Simoniacus verò, quia hæreticus, idcirco infidelis.* «

Peracta Synodo, Pontifex infirmitate correptus, Caſſinum rediit, ac ingraveſcente morbo, in Capitulum ſe deferri juſſit, ubi ſe ad ſupremum diem chriſtianè & ſanctè obeundum comparavit. Tum quibuſdam in gratiam Caſſinenſis Monaſterii ſtatutis, *Oderiſium* S. R. E. Diaconum Cardinalem Abbatem præfecit.

Victoris morbus & deſignatio Succeſſoris.

Secundùm hæc, Epiſcopis & Cardinalibus ad ſe convocatis, *monuit ac juſſit, ut juxta Gregorii Papæ ſtatutum, Ottonem Oſtienſem Epiſcopum quamprimùm eligerent, Pontificémque conſtituerent, quem, quia præſens aderat, manu apprehenſum cæteris Epiſcopis tradidit dicens: Accipite eum, & in Romana Sede locate, meámque vicem in omnibus, quouſque id facere poſſitis, habetote.* Id conſtat ex Actis Concilii deſcriptis à *Leone Oſtienſi* lib. 3. Chronici Caſſinenſis Cap. 71. & 72. His ita diſpoſitis, ſepulchrum ſibi parari juſſit in ipſa Capituli abſide, obiitque poſt triduum, anno Domini 1087. 16. Kalendis Octobris, cùm Eccleſiæ à Conſecratione ſua menſes quatuor & dies ſeptem præfuiſſet. Inſidiis *Henrici* Imperatoris periiſſe, veneno in ſacrum Calicem, dum celebraret, injecto, ſuſpicio fuit, inquit, *Trithemius* Lib. 4. de Viris Illuſtribus Ordinis Sancti Benedicti, cap. 13.

D · **E**

Ex Leonis Oſtienſis Chronico ad obitum uſque *Victoris III.* perducto, & à *Petro* Diacono Caſſinenſi deinceps continuato, refelluntur quæ de ejuſdem Pontificis ſupremis ſcripſit *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi: *Hic igitur*, inquit, *conſecratus ab Oſtienſi Epiſcopo, cùm Miſſas apud S. Petrum diceret, infra Actionem judicio Dei percuſſus eſt. Et quamvis tardè cognoſcens ſe erraſſe, ſeipſe depoſuit, & accitis Fratribus de Monte Caſſino, qui ſecum aderant, præcepit ſe illò deferri, & in Capitulo non ut Papam, ſed ut Abbatem ſepeliri.* Falſis rumoribus ab *Hugone* Lugdunenſi Archiepiſcopo, *Richardo* Maſſilienſi Abbate, aliiſque *Victoris III.* æmulis jactatis nimium credidit *Hugo Flaviniacenſis*. Calumnia eſt, quòd errorem cognoſcens, ſe Pontificatu abdicarit. Ad extremum enimverò ſpiritum Pontificium munus obiit, deſignato etiam Succeſſore. Calumnia pariter eſt, quòd Dei judicio ſit percuſſus, quem potiùs Deo fuiſſe gratiſſimum ſanctitas vitæ miraculis comprobata teſtatur. Ipſum *Compunctione timoris Dei plenum, caſtitate ſingularem, profeſſione & opere Monachum*, Petrus Diaconus lib. de Viris Illuſtribus Cœnobii Caſſinenſis prædicat. In Martyrologio Benedictino XVI. Septembris celebratur

Victor III. vindicatur à calumnia.

F

Ejus Sanctitas.

his

his verbis : *In Monaſterio Caſſinenſi*, obitus ; *B. Victoris Papæ III. ſanctitate vitæ & miraculorum gloria clariſſimi.* Ad *Philippum* Regem Francorum, & ad *S. Hugonem* Cluniacenſem Abbatem plures Epiſtolas dedit. Libros etiam quatuor *Dialogorum* de *S. Benedicti* & SS. Monachorum Caſſinenſium miraculis conſcripſit, teſte *Petro Caſſinenſi* in lib. ſupra laudato, Cap. 18.

Imperitè & ineptè omninò Anonymus in Compilatione Chronologica quam inter Rerum Germanicarum Scriptores ex *Piſtorii* Bibliotheca editos legere eſt, de *Victore III.* ſcripſit : *Victor Papa ſedit menſes quatuor: Iſte in Schiſmate Schiſmaticus fuit.*

Scholion.

In hoc Articulo, pag. 121. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Quod ſi à Nicolao Papa factum eſt, injuſtè profectò ac temerè eſt præſumptum!*

R. Hæc verba mea non ſunt, ſed *Deſiderii* Caſſinenſis Abbatis, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Victor III.* Cùm Henrico Imperatore contendebat Religioſiſſimus Abbas de Sedis Apoſtolicæ Dignitate, præſentibus Epiſcopis quamplurimis. Protulit *Henricus* Privilegium *Nicolai II.* quo cautum fuerat ut nunquam in Romana Eccleſia ſine Imperatoris nutu Pontifex fieret. Reſpondit *Deſiderius* Abbas ſpectatæ pietatis & eruditionis : Nec Papam, nec quemlibet hominem, Sedem Apoſtolicam quæ nemini homini ſubdita eſt, huic ſervituti ſubjicere potuiſſe: *QUOD SI A NICOLAO PAPA FACTUM EST* (inquit) *INJUSTE PROFECTO AC TEMERE PRÆSUMPTUM EST*, &c. Hæc Deſiderii Abbatis verba, totámque Dialogi ejus cum Henrico Imperatore ſeriem deſcripſi ex Leone Oſtienſi in Chronico Libro III. Cap. XLIX. Hæc autem Deſiderii Abbatis Sententia & verba non prohibuerunt quin à Gregorio VII. digniſſimus judicaretur qui ipſi in S. Petri Sede ſuccederet ; non prohibuerunt quin poſt ejus obitum Pontifex crearetur. Virum Sanctum, miraculis clarum, à B. Petro Damiani, à Leone Oſtienſi, à Petro Diacono Caſſinenſi multis laudibus celebratum, Cenſores Religioſi revereantur, nec illius damnent Propoſitionem ac Sententiam, quam deſcribere non affectavi, ſed tamen ſupprimere non debui, ſicut non ſuppreſſit Leo Oſtienſis ; nec potui, ſecundùm Hiſtoriæ Leges.

ARTICULUS III.

De Urbano II.

OTTO è Gallia oriundus, ex Oppido Remenſis Diœceſeos, cui *Caſtelliani* nomen, ad Matronam fluvium, Canonicus primùm Regularis Ordinis S. Auguſtini in Monaſterio Lateranenſi, deinde Ordinis *S. Benedicti* Monachus, à *Gregorio VII.* cum quo arctiſſimam in Cœnobio Cluniacenſi amicitiam contraxerat, Oſtienſis Epiſcopus & S. R. E. Cardinalis creatus eſt, ob vitæ ſanctimoniam & doctrinam ſingularem. Multos pro Eccleſia Romana labores in *Guiberti* Schiſmate paſſus eſt, multa ab *Henrico* Germaniæ Rege, ad quem Legatus à Gregorio VII. miſſus erat, contumelias, immò & carcerem. Ab ipſo, & ab ejus Succeſſore *Victore III.* dignus Summo Pontificatu judicatus, defuncto *Victore*, ad ſupremam Dignitatem aſſumptus eſt, & *Urbanus II.* appellatus, IV. Idus Martii, anno 1088. De cujus creatione legendus *Petrus Diaconus* lib. 4. Chronici Caſſinenſis, cap. 11. Caſſini poſtea à graviſſimo & inveterato lateris dolore, *S. Benedicti* interceſſione ſanatus eſt, ut idem refert cap. 5.

Urbanus II. Primatum Archiepiſcopo Toletano in cæteras Hiſpaniarum Eccleſias confert.

Primatum Archiepiſcopo Toletano in cæteras Hiſpaniarum Eccleſias conceſſit. Præerat tunc Eccleſiæ Toletanæ Sacris *Bernardus*. Legationem in Germaniam impoſuit *Gebehardo* Conſtantienſi Epiſcopo ad confirmandam & promulgandam Anathematis ſententiam in *Guibertum* Antipapam, & *Henricum* Imperatorem à Deceſſoribus ſuis latam, & Schiſmaticorum Ordinationes reprobandas, teſte *Bertholdo*, in Chronico, ad annum MLXXXIX. *Mathildem* Comitiſſam *Vvuelphoni* Duci, filio *Vvuelphonis* Bajoariæ Ducis, matrimonio conjunxit : Quæ has conciliante Pontifice pacta nuptias eſt, ut Romanæ Eccleſiæ faciliùs ſubvenire poſſet, ut idem *Bertholdus* teſtatur. Excommunicationem *Henrici* Imperatoris aggravavit, ob ejus erga uxorem *Praxedem* nefarium ſcelus ; quam in carcerem detruſam, à pleriſque violari juſſerat, immò à proprio filio Conrado conſtuprari, quod renuens juvenis Princeps, & ipſe immani injuria à patre affectus eſt ; ſpurius nimirum declaratus. Quæ calumnia, viſque illata caſtiſſimæ Reginæ matri ipſum ad rebellandum Patri adegerunt, ſi *Dodechino* fides. *Gaufredo* Carnotenſi Epiſcopo Simoniæ convicto & depoſito, ſeu criminum conſcientia cedente, & Epiſcopatum in manibus ſuis, abſque ullâ prorſus conditione dimittente, *Yvonem* Canonicorum Regularium S. Quintini Bellovacenſis Præpoſitum, canonicè electum Romæ conſecravit, ut ipſe teſtatur in Epiſtola 8. ad Clerum & plebem Carnotenſem datâ : id fecit *Richerio* Senonenſi Archiepiſcopo injuſtè recuſante, & ſalva Obedientia, quam dicto Metropolitano ſuo debebat conſecratus Epiſcopus, ut ipſe ad *Richerium* ſcripſit Epiſtola IX.

Yvonem Carnotenſem Epiſcopum Romæ conſecrat.

Daniam Hamaburgenſis Metropolitani Juriſdictioni ſubſtraxit, novámque Lundiæ erexit Metropolim rogante *Erico* Rege, ut tradit *Saxo Grammaticus* Lib. 12. *Hugoni* Lugdunenſi Archiepiſcopo Legationem Sedis Apoſtolicæ in Galliis decrevit, qui congregata Synodo, *Philippum* Francorum Regem excommunicavit, quòd legitima dimiſſa uxore, alteram, & quidem cognatam, *Fulconis* Andegavenſis Comitis uxorem ſuperduxiſſet, ut *Bertholdus* ad annum 1094. memorat. Concilium illud Auguſtoduni celebratum ; *Oſtiunem* vulgariter dici ait Bertholdus, *Oſtun* proferens, quod Gallicè *Autun* dicimus. Ejuſdem Concilii ab *Hugone* celebrati meminit *Hugo Flavinianenſis* in Chronico Virdunenſi.

Synodus Auguſtoduni ab Hugone Sedis Apoſtolicæ Legato celebrata.

Urbanum II. Pontificem non agnoſcebat *Vvillelmus* Rex Anglorum, ſed *Guiberto* adhærebat Antipapæ. Regi, Proceribus, & adulatoribus, Epiſcopis incredibili magnanimitate reſtitit *S. Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, propter hoc violatæ Regi fidei accuſatus ; quaſi Pontificem venerari, quem Rex non agnoſceret, nihil aliud eſſet quàm in Majeſtatem committere. Colloquium S. Anſelmi cum Epiſcopis, Abbatibus, & Principibus ea de re Rochingamiæ anno 1094. habitum refert *Eadmerus* Hiſtoriæ Novorum lib. 1. Hæc verba Anſelmo digna : *In quo terrenis Principibus ſubdi ac miniſtrare debeamus, docet & inſtruit Magni Conſilii Angelus dicens:* Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. *Hæc verba, hæc conſilia Dei ſunt, hæc approbo, hæc ſuſcipio, hæc nulla ratione exibo. Quare cuncti noveritis in communi, quòd in his quæ Dei ſunt Vicario B. Petri obedientiam, & in his quæ terrenæ Domini mei Regis dignitati jure competunt, & fidele conſilium, & auxilium pro ſenſus mei capacitate impendam.* Vicit tandem *Anſelmi* conſtantia : Cùm enim paulò poſt Legatus Apoſtolicus ab *Urbano II.* adveniſſet, *Anſelmo* Pallium afferens, Pontificem in Legato Rex veneratus eſt, eique obedientiam præſtitit.

Rogerio Comiti, *Roberti Guiſchardi* filio, Siciliæ, Calabriæ, Apuliæ Ducatum in feudum conceſſit, quas Provincias Pater ipſius poſſederat, indulſitque ut nullum in ſuis ditionibus Sedis Apoſtolicæ Legatum recipere teneretur, qui præter voluntatem ſuam miſſus eſſet. Immò ut ipſe Auctoritate Apoſtolica, quæ per Legatum Sedis Apoſtolicæ

Privilegium quod Rogerio Siciliæ Calabriæ & Apuliæ Duci conceſſiſſe fertur Urbanus II.

Digitized by Google

Apoſtolicæ cohibenda forent, cohiberent. Porro interpolatum *Urbani II.* Decretum contendit Annalium Eccleſiaſticorum Parens, & Siculæ Monarchiæ nullatenus favere, Tom. XI. Annalium Eccleſiaſticorum Romanæ & Colonienſis editionis ad annum milleſimum nonageſimum ſeptimum. *S. Brunonem* Inſtituti Carthuſienſium auctorem è Magna Carthuſia Romam vocavit, ac ſolido biennio retinuit: ejus conſiliis in Eccleſiæ regimine plurimùm uſus. Laïcorum vitæ, communis Profeſſionem ſub obedientia Clericorum aut Monachorum, abſque mutatione habitus ineuntium, pium Inſtitutum approbavit, quòd primitivæ Eccleſiæ formam gereret, ut conſtat ex ejus Reſcripto, ſeu potiùs fragmento Reſcripti, quod refert *Bertholdus* in Chronico, ad annum M. XCI. Sedente in Cathedra *S. Petri* Urbano II. *Berengarius Raymundi* Comes Barcinonenſis Tarraconenſem civitatem Romanæ Eccleſiæ donavit. Inſtrumentum Donationis extat inter Epiſtolas *Urbani II.* Tarraconenſem Metropolim inſtauravit Pontifex, & *Berengarium* Auſonenſem Epiſcopum ejus Urbis Archipræſulem conſtituit. (*Epiſt. VII.*) Barenſem Archiepiſcopum privilegiis ornavit, in honorem Sancti Confeſſoris Nicolai. (*Epiſt. V.*) Cavenſe Monaſterium ampliſſimo Privilegio, & immunitate ab Epiſcopi Salernitati juriſdictione donavit. Attrebatenſem Epiſcopatum reſtituit, temporum calamitate collapſum, & Remenſi Archiepiſcopo ſubjacere, prout ab initio ſubjacuerat, decrevit. Multos enim annos Epiſcopo deſtituta, & Cameracenſi ſubdita fuerat Eccleſia Attrebatenſis. Id conſtat ex pluribus *Urbani II.* Epiſtolis ad *Raynoldum* Remenſem Archiepiſcopum, & ad Clerum Attrebatenſem. *Lambertum* Clerus Attrebatenſis Epiſcopum elegit, quem Remenſis Metropolitanus miſit Romam à Summo Pontifice conſecrandum.

Concilia. Trojanum. *Troia*, in Apulia Daunia, ſeu ut vulgò dicitur Capitaneata, in Regno Neapolitano, Epiſcopatus ſub Manfredonenſi Archiepiſcopo.

Plura celebravit Concilia, cùm in Italia, tum in Galliis, quò ſe velut in azilum tutiſſimum receperat, *Urbanus II.* Primum habuit *Troiæ* in Apulia, in quo de conjugiis conſanguineorum diſſolvendis Canon editus eſt, ab *Yvone* Carnotenſi, & à *Gratiano*, Cauſa XXXV. Quæſt. V. Cap. IV. deſcriptus. Meminit iſtius Synodi *Petrus Diaconus* in Chronico Caſſinenſi lib. 4. cap. 8. Habita eſt anno 1089. aut 1093. Synodum Trojanam duplicem, abſque fundamento, Annalium Eccleſiaſticorum Parens diſtinxit.

Melphitanum. *Melphis*, vulgò *Melfi*, urbs Lucaniæ ſive Baſilicatæ, Epiſcopatus ſub Metropoli Manfredonienſi, uni tamen Romano Pontifici obnoxius.

Alteram Synodum Melphiæ in Apulia anno etiam 1089. habitam *Lupus Protoſpatha* in Chronico, & *Joannes* S. R. E. Cancellarius in Epiſtola ad Abbatem Moliſmenſem, teſtantur. Et in Synodo 16. conditi, ac promulgati Canones. *Primus* Epiſcopalem, cæteraſque Eccleſiaſticas Dignitates & Officia, gratis & abſque munere à manu, à lingua, ab obſequio, dari ſtatuit: alioqui dantes & accipientes proprii Ordinis dignitate privantor.

Summa Canonum.

Secundus Clericos, à ſuſcepto Subdiaconatu, cœlibes eſſe jubet, ſecundùm Canonum inſtituta. *Tertius* neminem ad Sacros Ordines admittit, niſi Virginem, aut probatæ caſtitatis Monogamum.

Ordinandorum ætas.

Quartus, Subdiaconos ante decimum-quartum, Diaconos ante vigeſimum-quartum, Presbyteros ante trigeſimum ætatis annum ordinari vetat. *Quintus*, Eccleſias, decimas, & quicquid eſt Eccleſiaſtici juris, Monaſteriis aut Canonicis à Laïcis offerri prohibet ſine conſenſu Epiſcopi, vel Romani conceſſione Pontificis. *Sextus*, Abbatibus & Præpoſitis idipſum accipere ſine conceſſione Epiſcopi.

Pro ingreſſu Monaſterii pretium exigere nefas.

Septimus, ne Abbas pretium ab iis exigat qui ad converſionem veniunt, ſeu Vitam Monaſticam profitentur. *Octavus*, Inveſtituras damnat. *Nonus*, Clericos in Aula, & apud Proceres commorari, viriſque ac fœminis potentibus, ad ſui Ordinis dedecus, obſequi vetat. *Decimus*, Monachos vagos coërcet. *Undecimus*, ſervilis conditionis, aut Curialium Officiorum homines repellit à Clero. Rationem aſſignat Synodus: *Ne gravamen aliquod*, inquit, *Sancta patiatur Eccleſia, nullum jus Laïcis in Clericos eſſe volumus, & cenſemus.*

Sacrorum Miniſtrorum cœlibatus.

Duodecimus, Subdiaconos rei uxoriæ operam dantes, ab Ordine, Officio & Beneficio, removet: Principibus indulget ut eorum fœminas ſervituti mancipent. *Decimus-tertius*, ſæculares veſtes omnémque luxum Clericis prohibet, ne Laïcis ſint offenſioni. *Decimus-quartus* Presbyterorum filios ab Altaris Miniſteriis removet, niſi Monaſticam aut Canonicam Vitam profeſſi fuerint, ac religioſè conſervati probentur. *Decimus-quintus* interdicit ne à ſuis Epiſcopis excommunicati, ab aliis recipiantur. *Poſtremus* Sacerdotes admonet ut circa falſas Laïcorum Pœnitentias invigilent, hancque tradit Moralis Chriſtianæ Regulam, ab omnibus qui Confeſſiones excipiunt, ſtudioſè tenendam & obſervandam:

Falſa Pœnitentia damnatur. Quænam illa ſit?

Sanè quia inter cætera unum eſt quod Sanctam maximè perturbat Eccleſiam, falſa videlicet Pœnitentia, Confratres noſtros Epiſcopos & Presbyteros admonemus, ne falſis Pœnitentiis Laïcorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falſam autem Pœnitentiam eſſe conſtat, cùm ſpretis pluribus, de uno ſolo peccato Pœnitentia agitur; aut cùm ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio.... Falſa etiam fit Pœnitentia, cùm Pœnitens ab officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quæ ſine peccato agi nulla ratione prævalent: aut ſi odium in corde geſtet; aut ſi offenſus non indulgeat; aut ſi arma quis contra juſtitiam gerat.

Toloſanum.

Tertiam Synodum anno milleſimo nonageſimo *Toloſæ* celebravit per Legatos, in qua multa, quæ correctione indigebant, in cauſis Eccleſiaſticis emendata ſunt, & decreta in Hiſpanias Legatio, *Alphonſo* Rege ſupplicante, ad Chriſtianam Diſciplinam in Toletana civitate reſtaurandam, ut *Bertholdus* in Chronico commemorat.

Beneventanum. Beneventum, urbs Ditionis Pontificiæ in Regno Neapoli. Archiepiſcop.

Quartam celebravit ipſe *Beneventi*, anno milleſimo nonageſimo-primo, in qua ſententiam Anathematis in *Guibertum* Antipapam & ejus fautores confirmavit, ut idem teſtatur *Bertholdus*.

Conſtantienſe. *Conſtantia*, urbs Germaniæ libera, Epiſcop. ſub Metropoli Moguntina.

Quintam celebravit *Conſtantiæ* per *Gebehardum* Epiſcopum, ſuum in Germania Legatum, anno milleſimo nonageſimo-quarto; in qua Presbyterorum incontinentia caſtigata, Simoniacorum violentia coërcita eſt. (Ex *Bertholdo* Presbytero Conſtantienſi in Chronico.)

Placentinum. *Placentia*, vulgò *Piacenza*, *Plaiſance*, caput Ducatus. Epiſcop. ſub Metropoli Bononienſi.

Sextam celebravit Placentiæ, anno milleſimo nonageſimo quarto. In ea *Praxedes* Imperatrix abſoluta eſt à ſpurcitiis, quas invita pertulerat, vim ipſi inferri jubente *Henrico* marito nequiſſimo. *Philippi* Galliarum Regis ſuſcepta Legatio, illique conceſſæ induciæ in cauſa repudii *Bertæ* Reginæ, & inceſtarum cum *Bertrada* nuptiarum. Auditi item Imperatoris Orientis Legati, auxilium contra Paganos poſtulantes. Berengariana Hæreſis damnata. *Guibertus* Antipapa, & fautores, diris Chriſtiano ritu devoti.

Ordinationes Simoniacæ vel à Simoniacis factæ.

Simoniacæ Ordinationes miſſæ in irritum. Qui à Simoniacis, abſque Simoniæ labe & Simoniacos eſſe neſcientes, ordinati erant, in Clero miſericorditer tolerati. Cum iis qui parentum cupiditate, per pecuniam, beneficia fuerant adepti, cum adhuc parvuli eſſent, ſi ea omnino dimitterent majores facti, diſpenſatum eſt ut in ea reſtituerentur, & ad ſacros Ordines promoverentur.

Diſpenſationes ſumma cautione concedit Urbanus II.

Ordinati à Schiſmaticis, miſericorditer in propriis Ordinibus ſuſcepti, ſi vita & ſcientia eos commendaret. Quam diſpenſationem fruſtra ſperarent, qui ab iis in poſterum ordinarentur.

*Cæterùm

Cæterùm hanc diſpenſationem in exemplum trahi Pontifex & Synodus vetant, Canonéſque integros remanere decernunt. *Quamvis autem*, inquiunt, *miſericordiæ intuitu, magnáque neceſſitate cogente, hanc in ſacris Ordinibus diſpenſationem conſtituerimus, nullum tamen præjudicium ſacris Canonibus fieri volumus; ſed obtineant proprium robur. Et ceſſante neceſſitate, illud quoque ceſſet quod factum eſt pro neceſſitate. Ubi enim multorum ſtrages jacet, ſubtrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut demus amplius Caritati.* Prohibuit præterea hæc Synodus, ne pro Chriſmate, Baptiſmo, & Sepultura quicquam exigatur. Jejunia denique Quatuor Temporum ſtatis hebdomadibus obſervari juſſit.

Ubi multorum ſtrages jacent, ſubtrahendum aliquid ſeveritati.

Concilium Claromontanum.

Claromontium, vulgò Clermont en Auvergne, Epiſcop. ſub Metropoli Bituricenſi.

Septimam Synodum ad *Clarum-Montem* celebravit *Urbanus II.* anno milleſimo nonageſimo-quinto, cui tredecim Archiepiſcopi, ducenti & viginti-quinque Epiſcopi, ingénſque Abbatum numerus, adfuere. Pontifex, cùm de Sacrorum Locorum à Turcis infeſtatione, & de Chriſtianorum in Oriente degentium calamitate vehementer peroraſſet, Expeditionem Hieroſolymitanam indixit, plena Pœnitentiarum relaxatione & indulgentia iis facta, qui ad bellum ſacrum proficiſcerentur, impenſa quoque illis bonorum tuitione, donec rediiſſent. Cujus tuitionis prætextu, ſi qua de rebus ad Cruce-ſignatos pertinentibus moveretur quæſtio, Epiſcoporum erat cognitio, qui cenſuris invaſores obſtringebant, ut teſtatur *Ivo Carnotenſis*, Epiſtola 173. Confirmata pax quotidiana Clericis, Monachis, feminis, & earum ſociis inermibus, agricolis, & mercatoribus, ſancitæque certorum dierum induciæ Laïcis; ſive feriatio à bellis privatis, quæ prava conſuetudo invexerat, & quæ perverſa hominum opinione legitima habebantur, ſi provocatio, ſeu (ut vulgo loquebantur) diffidatio præceſſiſſet. Sic privatarum injuriarum ultioni modus adhibitus, cùm ſubitò aboleri pravus, qui invaluerat uſus, non poſſet. Induciæ autem indictæ ſunt diebus Jovis, Veneris, Sabbathi, & Dominica, quos Chriſtus ſub finem vitæ præcipuis ſalutis noſtræ Myſteriis conſecravit. Fractæ his diebus pacis rei pœnis Eccleſiaſticis & civilibus mulctabantur. Hic primi Canonis ſenſus. Honeſtati Clericorum ab eadem Synodo conſultum eſt, præſcripta ſingulorum ad certum titulum Ordinatione; cœlibatu Clericis indicto, eorúmque filiis ab omni Ordine & Honore Eccleſiaſtico depulſis, niſi Monachorum, vel Canonicorum Inſtitutum amplexi eſſent; vetitis Beneficiorum Eccleſiaſticorum mercimoniis, Beneficiorum pluralitate prohibita, ſive in duabus, ſive in eadem Eccleſia (*Canonibus VI. IX. X. XI. XII. XIII. & XIV.*)

Expeditio Hieroſolymitana decernitur.

Summa Canonum Concilii Claromontani.

Nonnullis etiam Canonibus aſſerta Eccleſiæ libertas; vetitæ ſcilicet Principibus Epiſcopatuum & Abbatiarum Inveſtituræ; prohibitum Epiſcopis, cæteriſque Sacerdotibus ligiæ fidelitatis Sacramentum, quod ante Principibus præſtabant. (*Canonibus XV. XVI. XVII.*)

Facultates etiam Eccleſiæ dudum collapſas in integrum reſtituit, ademptâ Laïcis Altarium poſſeſſione, & decimarum, atque Beneficiorum Eccleſiaſticorum uſu. (Canonibus 19. & 20.) In Chriſtianæ tandem plebis emendationem Pontifex cum Synodo incubuit, damnatis fictis Pœnitentiis, ſtatiſque jejuniis conſtitutis. (*Canonibus XXII. XXIII. XXVI. & XXVII.*)

Altarium redemptio vetita.

Eadem Synodus Altarium redemptiones prohibuit Canone VII. Scilicet cùm Laïci plerique poſſeſſionem Eccleſiarum ac decimarum dimittere coacti, eas Capitulis, vel Monaſteriis contuliſſent; nec tamen ſine conſenſu Epiſcopi id fieri poſſet, nec Preſbyteri ad regimen animarum, & ſacra Miniſteria obeunda, in iis conſtitui, niſi ipſius auctoritate: Inde turpis lucri occaſionem quidam Præſules captarunt, permittentes Monachis ut Vicarium ſubſtituerent ad Altarium Miniſteria peragenda, ipſi verò reditus Eccleſiarum perciperent, alimentis Vicario præſtitis: ea tamen lege, ut nec Vicarium inſtituere, nec defuncto ſubſtituere alterum poſſent, niſi certa pecuniæ ſumma Epiſcopo ſoluta: quæ pecuniæ ſolutio, *Altarium redemptio* dicebatur. Hanc exactionem velut Simoniacam damnarunt *Urbanus II.* & Synodus Claromontana, teſte *Goffrido* Vindocinenſi Abbate, Epiſtola 12. lib. 3. Ipſa enim Altaria, quæ per triginta aut quadraginta annos à Monaſteriis poſſeſſa eſſent, ipſis in perpetuum attributa ſunt & confirmata, ut teſtatur *Paſchalis II.* in Epiſtola ad *Ivonem Carnotenſem & Rannulphum Santonenſem*, Epiſcopos, quam refert *Sirmondus* in Notis ad Epiſtolas *Goffridi* Vindocinenſis. Monachis etiam inhibitum, ne in Parochialibus Eccleſiis, quas tenebant, abſque Epiſcoporum conſilio Preſbyteros inſtituerent.

Vetuit etiam eadem Synodus, *Ne quis de Altari communicaret, niſi Corpus ſeparatim, & Sanguinem ſumeret, niſi per neceſſitatem, & per cautelam.* Abuſus in Euchariſtiæ adminiſtratione quibuſdam in locis irrepſerat, ut Corpus Domini Sanguine intinctum Fidelibus porrigeretur; ut ex Auctore *Micrologi*, cap. 26. ex *Humberto* Cardinali in Diſputatione cum *Niceta Pectorato*, & ex *Ivone Carnotenſi* in Tractatu *de Divinis Officiis* conſtat. Illam communicandi formam *Urbanus II.* & Synodus Claromontana proſcripſere hocce Canone, qui ſeorſim utramque ſpeciem ſumi ſtatuit, excepto caſu neceſſitatis, puta ſi ægris, vel pueris porrigenda eſſet Communio: tunc enim ſymbolum panis intingi poterat. Similiter ſi periculum eſſet, ne ſanguis effunderetur, ſub ſola ſpecie panis Laïci communicabant. Hic iſtius exceptionis ſenſus eſt: *Niſi per neceſſitatem, & per cautelam.*

Communio ſub utraque ſpecie ſeorſim, niſi neceſſitas vel cautio aliud poſtulent, Synodus ſumi decernit.

Vetuit præterea Synodus, ne morientium Epiſcoporum bona diriperentur, ſub pœna excommunicationis, quæ ad pravam conſuetudinem abolendam neceſſaria fuit: Juſſitque Pontifex de ſententia Patrum, ut per Archipreſbyterorum, aut Archidiaconorum manus, aut ſecundùm Antiſtitis defuncti ſupremam voluntatem, pro ipſius ſalute in eleemoſynas erogarentur, aut futuro Succeſſori reſervarentur. Lugdunenſis Eccleſiæ Primatus in quatuor Provincias, Lugdunenſem ſcilicet, Rothomagenſem, Senonenſem, & Turonenſem confirmatus eſt: causâ cecidit, qui diu huic Primatui reſtiterat, *Richerius* Archiepiſcopus Senonenſis. Denique Pontifex Deiparæ Virgini devotiſſimus, ut ejus interceſſione Dei auxilium in tantis Chriſtianæ rei anguſtiis impetraret, ac tam generoſum de ſacra expeditione conſilium ad optatum exitum perduceret ea favente, rogata Patrum ſententia, decrevit ut horariæ illæ preces ac laudes, quas Beatæ Virginis Officium nuncupamus, à Clericis perſolverentur. Quod & Laïci paulò religioſiores, tam viri, quam feminæ, certatim deinceps frequentarunt. Exhinc Sabbatum B. Virginis cultu & Officio conſecratum. Præfationis de Beata Virgine Auctor etiam creditur *Urbanus II.* ut docet inter alios eruditus Cardinalis *Bona*, Rerum Liturgic. lib. II. cap. X. *Philippum* Galliarum Regem ob repudiatam uxorem, & ſuperductam *Bertradam*, in eadem Synodo excommunicatum fuiſſe, *Bertholdus*, *Sigebertus*, & *Willelmus Malmeſburienſis* teſtantur.

Lugdunenſis Eccleſiæ Primatus.

Officii Beatæ Virginis Mariæ recitatio Clericis præſcripta.

Canonum Claromontanorum Breviarium ex Codice

Digitized by Google

Codice *Lamberti* Attrebarenſis Epiſcopi, qui Concilio interfuit, à *Binio* editum eſt. Alia eorumdem Breviaria legere eſt apud *Ordericum Vitalem* lib. IX. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, ad annum M. XCV. apud *Vuillelmum Malmeſburienſem* lib. IV. de Geſtis Regum Anglorum, ad eumdem annum, apud *Matthæum Pariſium*; & apud *Belleforeſtium*, qui ex MS. Codice Abbatiæ *S. Dionyſii* ſe deſcripſiſſe profitetur, lib. IV. Annalium Francorum: ſed ut linguâ vernaculâ ſcribebat, eos Gallicè exhibet. Vetuſtam prætereà hujus Concilii Notitiam ex *Cencii Camerarii* Volumine MS. ediderunt Viri Eruditi, *Stephanus Baluzius* in Additionibus ad Caput XXXI. lib. VI. D. *de Marca*, *de Concordia Sacerdotii & Imperii*, & *Gabriel Coſſartius* Tomo X. Conciliorum. Quatuor Canones integros ea notitia repræſentat. Illuſtriſſimi Archipræſulis *Petri de Marca* Notas doctiſſimas ad Canones I. II. VII. & XXVIII. Concilii Claromontani, magno fructu, & delectatione ſingulari nemo non leget.

Concilium Lemovicenſe, De Limoges.

Octavam Synodum *Lemovicis* habuit Urbanus II. anno milleſimo nonageſimo quinto exeunte, ubi Regalem *S. Martialis* Baſilicam, ab *Ademaro* Abbate inſtauratam, ſolemni ritu dedicavit; de Hieroſolymitana Expeditione cum Præſulibus contulit; *Humbaldum* Lemovicenſem Epiſcopum, certis criminibus accuſatum & convictum, exauctoravit. Iſta conſtant ex Notitia iſtius Synodi, quam ex Tabulario Lemovicenſi edidit *Joannes Beſlyus* in Hiſtoria Comitum Pictavorum, & Ducum Aquitanorum; ex *Gaufredo* Priore Voſienſi, ad annum M. XCV. & ex Chronico Malleacenſi ad eumdem annum.

Turonenſe.

Nonam Synodum habuit *Turonis* anno M. XCVI. in qua rurſus de Hieroſolymitana profectione, aliiſque negotiis Eccleſiaſticis actum eſt. Hujus Concilii meminere *Bertholdus*, & Chronica Turonenſe & Malleacenſe. In ea Synodo compoſuit etiam Pontifex Controverſiam inter Canonicos *S. Martini*, & Monachos Cormeriacenſes.* Sententia ſecundùm Canonicos lata, quâ ſtatuit ut Abbates Cormeriacenſes Baculum Paſtoralem de Sepulchro *S. Martini*, communi Decani & Capituli juſſu ſumerent. Extat *Urbani II.* Diploma poſt Synodum Turonenſem, Tomo X. Conciliorum Labbeanæ Editionis. • Monaſterium Glannafolienſe à ſubjectione Foſſatenſis in eadem Synodo abſolvit. Qua de ſententia Foſſatenſes * apud *Paſchalem II.* Urbani II. Succeſſorem conqueſti ſunt, *Urbano* à Glannafolienſibus obreptum fuiſſe cauſati. Cauſam verò ipſorum *Paſchali* commendavit *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola 159.

** Cormery. O. B. Diœc. Turon.*

*Glanfeuil. O. B. Diœc. Andegav. * Saint Maur les Foſſez.*

Concilium Nemauſenſe. Nemauſus, vulgò Niſmes, in Occitania, Epiſcop. ſub Metropoli Narbonenſi.

Decimam Synodum celebravit *Nemauſi*, menſe Julio ejuſdem anni M. XCVI. in qua *Philippum* Regem Francorum, dimiſſa *Bertrada* pellice, Pœnitentem ab excommunicatione abſolvit. Sexdecim de Eccleſiaſtica Diſciplina ibidem conditi Canones. *Primus* Claromontanos confirmat, quibus redemptio Altarium vetita, & Eccleſiæ ac decimæ ab annis triginta poſſeſſæ à Monachis, perpetuo jure ipſis attributæ ſunt; ea tamen lege ut Presbyteros abſque Epiſcoporum auctoritate in iis non collocent. *Secundus* quoſdam ſtulti dogmatis homunciones perſtringit atque ab Epiſcopis reprimi jubet, qui Monachos à Sacerdotio, & Sacramentorum adminiſtratione arcendos eſſe effutiebant. *Tertius* Monachos, ſpectata profeſſionis ipſorum ſanctitate, digniùs ſacra miniſteria obire docet, quàm ſæculares Presbyteros. Hæc Decreta Cap. de Politia Eccleſiaſtica XI. & XII. Sæculi uberiùs exponam, Canonéſque integros repræſentabo.

Summa Canonum.

Barenſe, Barum, vulgò Bari, urbs Apuliæ, Archiepiſc. in Regno Neapolit.

Undecimam Synodum *Bari* in Apulia celebravit *Urbanus II.* anno milleſimo nonageſimo-octavo, non ſeptimo, ut Conciliorum Editores perperam notarunt, Sanctus enim *Anſelmus*, qui hujus Concilii os ingeniúmque fuit, anno M. XCVII. feria V. Idibus Octobris ab Aula diſceſſit Vuillelmi magnæ Britanniæ Regis, & die ſequenti Romam profecturus, ad portum Dofris venit. Lugduni moratus eſt uſque ad feriam tertiam ante Dominicam Palmarum, anni proinde M. XCVIII. quo die Lugduno receſſit, & poſt aliquot dies Romam pervenit, & propter calorem æſtivum in Villam Schlaviam divertit: unde *Barum* cum *Urbano II.* petiit & Concilio adfuit, ut narrat *Eadmerus* lib. II. *Hiſtoriæ Novorum.* Ex quibus rectè colligit Domnus *Gerberonius* in Cenſura Operum *S. Anſelmi*, qui novæ Editionis honore donavit, Concilium Barenſe anno milleſimo nonageſimo-octavo celebratum fuiſſe. In eo mota quæſtio eſt de Proceſſione Spiritûs Sancti, quem à ſolo Patre procedere Græci pertinaciter contendebant. Quos divinis teſtimoniis firmiſſimiſque rationibus, *S. Anſelmus*, jubente Papa, confutavit. Ibidem cùm *Urbanus II.* de ſententia Patrum, ad fulmen excommunicationis in Regem Anglorum vibrandum paratus eſſet, flexis genibus pro ipſo ſupplicans *S. Anſelmus*, cujus ob vexationem Summi Pontificis indignationem meritò incurrerat fulmen ab ejus cervicibus avertit, teſte *Eadmero* mox laudato, & *Vuillelmo Malmeſburienſi.*

Concilium Romanum.

Duodecimam Synodum Romæ celebravit anno milleſimo nonageſimo-nono, in qua Anglorum Regi *Vuillelmo* inducias ad cauſam dicendam roganti annuit *Urbanus II.* Decreta de Hieroſolymitana expeditione confirmavit; Jejunium ſingulis feriis ſextis per annum, ad divinam miſericordiam pro præſentibus Eccleſiæ neceſſitatibus exorandam indixit, ut Chronicon Malleacenſe teſtatur: Inveſtituras rurſus proſcripſit, & hominium quod Sacerdotes Laïcis Principibus pro honoribus Eccleſiaſticis exhibebant, prohibuit, ut *Rogerius de Hoveden* refert I. Parte Annalium. Octodecim denique Canones promulgavit, quorum duodecim primi iidem ſunt qui Synodi Placentinæ. Hæc Romana Synodus habita eſt 7. Kalendas Maii, ut habet Chronicon Malleacenſe, tertia hebdomada poſt Paſcha, ſecundùm *Rogerium de Hoveden.* Unde omnino eadem videtur cum illa in qua de cauſa Regis Anglorum actum eſt, ipsique conceſſæ induciæ; quam tertia pariter hebdomada poſt Paſcha celebratam, Eadmerus in Vita *S. Anſelmi* teſtatur. Perperam ergo Conciliorum Editores Synodum Romanam ab iſta diſtinctam, in qua induciæ Regi Anglorum conceſſæ ſint, adſcribunt anno 1098. quam poſt Concilium Barenſe conſtat celebratam, Eadmero teſte. Illud verò poſt æſtatem anni M. XCVIII. celebratum obſervavimus. Conſtantienſi in Germania Epiſcopo conceſſit *Urbanus II.* ut Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, qui in aliquod crimen, ſive ſecretum, ſive publicum lapſi fuerant, ſuorum Ordinum functiones permitteret, *neceſſitate Eccleſiæ urgente, & ipſorum ſancta converſatione promerente*, modò tamen infamiæ notis non eſſent aſperſi. Si quis verò, peremptorio quolibet eorum, quæ ſecundùm ſæculi Leges morte mulctantur, ſive clam, ſive palam occupatus crimine inveniretur, hunc ab omni Sacri Miniſterii parte decrevit arcendum. *Sicut enim*, inquit, *Pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum: ita & poſt pœnitudinem ac reconciliationem nulli unquam Laïco liceat honorem Clericatus adipiſci, vel Clerico ad altiores Ordines promoveri.*

Irregularitas ex homicidio & crimine capitali.

Quo ſenſu Ordinationes ab Hæreticis vel Simoniacis factas iterari decrevit Urbanus II.

Urbano II. quidam perperam tribuunt, quòd Ordinationes ab Hæreticis & Excommunicatis celebratas nullas, eſſe ac proinde iterandas judicaverit, ipſéque *Diabertum* à *Nezelone* Epiſcopo Moguntino Schiſmatico, Hæretico, Simoniaco Diaconum ordinatum iterum ordinarit. Id verò colligunt ex ipſius Epiſtola ad *Petrum* Paſtorienſem Epiſcopum & *Ruſticum* Abbatem Vallis Umbroſæ, quod Decretum etiam à *Gratiano* refertur Cauſ. 1. Quæſt. 7. cap. 25. *Daibertum*, inquit, *à Nezelone, licet Simoniaco, non ſimoniacè, ejuſdem confeſſione reperimus in Diaconum ordinatum: & B. Innocentii Papæ ſententiâ conſtat declaratum, quòd Nezelon (quem conſtat ab Hæreticis ordinatum) quia nihil habuit, nihil dare potuit ei cui manus impoſuit. Nos igitur tanti Pontificis Auctoritate firmati, & Damaſi Papæ teſtimonio roborati, qui ait;* Reiterari oportet, quod malè actum eſt: *Daibertum ab Hæreticis corpore & ſpiritu digreſſum, atque militatibus Eccleſiæ pro viribus inſudantem, ex integro, (Eccleſiæ neceſſitate ingruente) Diaconum conſtituimus. Quod non reïterationem exiſtimari cenſemus, ſed tantùm integram Diaconii dationem: quoniam ut prædiximus, qui nihil habuit, nihil dare potuit.* Verùm nullam & irritam Ordinationem à Nezelone celebratam non pronuntiavit *Urbanus II.* quoad ipſam ſubſtantiam Ordinis, ſed quoad ſacri muneris executionem, locum, privilegia, quæ ex integro ſe conferre *Daiberto*, potiùs quàm iterare profitetur. Non aliam fuiſſe *Urbani II.* doctrinam, colligitur ex ipſius Epiſtola ad *Lucium* Præpoſitum *S. Juventii* apud Ticinum. Inter cætera quæſierat Lucius, *Utrum ſit utendum Ordinationibus & reliquis Sacramentis à criminoſis exhibitis, ut ab adulteris, vel Sanctimonialium violatoribus*, &c. Reſpondet Urbanus: *Si ſchiſmate vel hæreſi ab Eccleſia non ſeparantur: eorumdem Ordinationes & reliqua Sacramenta, ſancta & veneranda non negamus, ſequentes B. Auguſtinum, &c. . . . . Cæterum Schiſmaticorum & Hæreticorum Sacramenta, quoniam extra Eccleſiam ſunt, juxta SS. Patrum traditiones, ſcilicet Pelagii, Gregorii, Cypriani, Auguſtini, Hieronymi, formam quidem Sacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitemur, niſi cùm ipſi, vel eorum Sacramentis initiati, per manus impoſitionem ad Catholicam redeunt unitatem.*

Epiſt. xvii.

Congregationem Vallis Umbroſæ Ordinis S. Benedicti, in tuitionem Sedis Apoſtolicæ ſuſcepit, ac Privilegiis ornavit, ut conſtat ex Bulla, *Cùm univerſis*, Tom. I. Bullarii Romani.

Dubia Privilegia Eccleſiæ S. Martini Turonenſis, nomine Urbani Secundi inſcripta.

Tria proferuntur Privilegia ſub Urbani II. nomine in gratiam Turonenſis Eccleſiæ S. Martini data, quæ Annalibus Eccleſiaſticis inſeruit Cardinalis Baronius; non in Regeſtis Vaticanis Pontificum, ſive ſcriniis Eccleſiæ Romanæ inventa, ſed ex Tabulario Sammartiniano deſcripta & ad ejus Eminentiam à Canonicis miſſa: quæ Privilegia poſtea edidit Radulfus Moſnyerus, in Vindiciis Privilegiorum ejuſdem Eccleſiæ. Primum inſcribitur *Univerſis Sanctæ Eccleſiæ filiis*; & incipit: *Notum fore volumus tam futuris quàm præſentibus.* Id in ſuſpicionem ſuppoſitionis venit apud ſeveriores Criticos; ob ipſam inſcriptionem, quòd Univerſæ Eccleſiæ filios non ſpectarent Privilegia Sammartiniani Capituli. Quid enim hæc ad Orientalium Eccleſiarum Chriſtianos? Quid ad Germanos, Hiſpanos, & diviſos toto orbe Britannos? 2. Quòd Pontificiorum Diplomatum ſtylum non ſapiat exordium illud: *Notum fore volumus tam futuris quàm præſentibus.* 3. Quòd malè conſutæ ſint phraſes & barbara Latinitas. 4. Quòd incredibile videatur Romanos Pontifices Privilegium conceſſiſſe Canonicis S. Martini, ne Legatis Apoſtolicis, Reginis & filiis Regum Proceſſionis honorem exhiberent, id eſt, ne ipſis obviam irent, eóſque exciperent ſolemni ritu, imò, ne Turonenſem quidem Archiepiſcopum, niſi ſemel in vita ſua, ſed ſolùm Pontificem Romanum & Regem. *Illis itaque humiliter nobis ſcripta Patrum noſtrorum Romanorum Pontificum prætendentibus, diligenter attendimus eorum Privilegia, & quia præter Apoſtolicum, & Regem, & Turonenſem Archiepiſcopum ſemel in vitâ ſua, neminem ad Proceſſionis ſuſceptionem admittebant . . . . . Porro nos tantâ auctoritate refecti, eorum antiquam conſuetudinem, eorum Scriptis ſuffragantes auctoritate noſtrâ corroboravimus.* Neque enuntiatur à quibus Pontificibus conceſſa ſint iſta Privilegia, neque ulla ex Capituli Sammartiniani Tabulario proferuntur. 5. Quia de Amato Burdegalenſi Archiepiſcopo eo in inſtrumento dicitur: *Et quia filius noſter Amatus Burdegalenſis Archiepiſcopus unus erat de Legatis Romanæ Eccleſiæ à Gregorio VII. Prædeceſſore noſtro in Galliam deſtinatus, non ab hac Eccleſia Proceſſionis ſolemnitate ſuſceptus, unde etiam graviter contra eoſdem Clericos commotus, eos in Exoldunenſi Concilio excommunicatione perfoderat, eum in concordiam & pacem eorum confirmavimus.* At Amatus Burdegalenſis Epiſcopus non erat, cùm Apoſtolica Legatio à Gregorio VII. illi demandata eſt, ſed Oleronenſis Epiſcopus, ex qua Sede tranſlatus non fuit ad Burdegalenſem ante annum milleſimum octogeſimum-octavum, ut conſtat ex Chronico Malleacenſi & ex Gallia Chriſtiana, cùm Gregorius VII. obierit anno milleſimo octageſimo-quinto. 6. Decanus & Canonici Turonenſis Eccleſiæ S. Martini ne ſemel quidem eo in inſtrumento nominantur. 7. Vetera Privilegia memorantur, quibus eis conceſſum ſit proprium habere Epiſcopum, eóque ſuppreſſo, ſubjiciuntur immediatè Romano Pontifici. *Quoniam in quibuſdam ſuæ Eccleſiæ Privilegiis proprium eis habere Epiſcopum conceſſum eſt, ejus vice nos Romano eos ſancimus ſpecialiter adhærere Pontifici, & graviores eorum cauſas ejus pendere judicio.* At narratio illa fabulam olet, cùm nulla Epiſcoporum propriorum Eccleſiæ S. Martini inſtitutio, nulla ſucceſſio ac ſeries in antiquis Eccleſiæ Monumentis appareat. Atque hic uſurpare liceat illud Tertulliani lib. *De Præſcriptionibus Hæreticorum* cap. 32. *Evolvant Ordinem Epiſcoporum ſuorum per ſucceſſiones ab initio decurrentem.* Decem Epiſcopos Sammartinianæ Eccleſiæ ex Chartis quibuſdam admodum obſcuris commemorat Radulfus Moſnyerus in libro cui titulus eſt, *Eccleſiæ S. Martini jura propugnata*, ſcilicet Amaraldum circa annum Chriſti 700. vivente Berthone Turonenſi Præſule; Nicentium circa annum 732. ſub Gumtranno Turonenſi Epiſcopo, Paternum circa annum 760. Benignum circa annum 800. Deſiderium circa annum 821. Vvichardum anno 852. Maximum circa annum 900. Junianum circa annum 954. Philippum & Lucianum ſine temporis nota. Addit, ſeriem & geſta Epiſcoporum S. Martini combuſta fuiſſe per Normannos, ad cujus rei fidem faciendam citat fragmentum antiqui Chronici ejuſdem Baſilicæ. Verùm hæc ſeverioribus Criticis ad Sammartinianæ Baſilicæ proprium Epiſcopatum probandum ſatis firma non videntur, cujus nec erectionis tempus notari, nec erectionis tabulæ proferri poſſunt, nulli antiquæ Hiſtoriæ Scriptores teſtes appellantur. Chorepiſcopi fortè quidam fuerint; ſeu Vicarii Turonenſium Epiſcoporum in Pontificalibus, ab ipſis interdum ordinati: Epiſcopos fuiſſe propriam juriſdictionem

Digitized by Google

dictionem à Turonenſi Epiſcopo independentem exercentes, & Sancti Martini Eccleſiam velut ſingularem Diœceſim regentes, perſuadere mihi non poſſum, & Romanos Pontifices Dignitatem & jura Eccleſiæ Metropolitanæ Turonenſis imminuere, Sancti Martini Sedem deprimere voluiſſe, alteram Cathedram in eadem Urbe contra ipſam erigendo, obtentu honoris exhibendi memoriæ S. Martini. Nec nullius momenti eſt quòd in primo illo Urbani II. nomine inſcripto Privilegio, poſtremus Sancti Martini Epiſcopus ſive tunc vivens, ſive defunctus non nominetur, nec prohibeantur in poſterum electio & Ordinatio proprii hujuſmodi Epiſcopi, 8. Quis facilè credat Urbanum II. pœnam exauctorationis intentaſſe Cardinalibus, Legatis Apoſtolicis, & Epiſcopis, qui Proceſſionis honorem à Canonicis Sancti Martini exigerent? *Si quis Cardinalis, aut Legatus, aut Epiſcopus, aut quilibet à noſtro Latere Miſſus, Proceſſionem ab ipſa Sancti Confeſſoris Eccleſia expetierit, ſi commonitus non deſtiterit, Poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat.* Denique falſa eſt temporis nota. Privilegium enim illud dicitur. *Datum Turonis in Caſtello Sancti Martini per manum Joannis S.R.E. Diaconi Card. ſecundo Idus Martii, Indict. quarta, anno Dominicæ Incarnationis 1097. Pontificatus Domini Urbani II. Papæ nono.* At Urbanus II. in Gallia non erat anno 1097. ſed in Italia, ut colligitur ex Chronico Malleacenſi. Unde Exemplar ad ſe miſſum Baronius emendavit, & reſtituendum duxit 1096. loco 1097. quæ Doctiſſimi Cardinalis emendatio ſi conſona ſit autographo, bene eſt.

Privilegium alterum ſub Urbani II. nomine profertur, inſcriptum, *Dilectis filiis Eccleſiæ Beati Martini Canonicis tam præſentibus quam futuris in perpetuum.* Incipit: *honorum omnium largitori.* Illud ex Tabulario Sammartiniani Capituli ad ſe miſſum Annalibus Eccleſiaſticis pariter inſeruit Cardinalis Baronius. A ſeverioribus Criticis in dubium etiam vocatur, tum ob alia momenta, tum ob falſam temporis notam. Datum dicitur *Pictavis per manum Joannis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconi Cardinalis, quarto Kalendas Aprilis, indictione quarta, anno Dominicæ Incarnationis MXCVII. Pontificatus autem Domini Urbani ſecundi Papæ nono.* At anno milleſimo nonageſimo ſeptimo in Gallia non erat Urbanus II. ſed in Italiam redierat. 2. Supponitur Urbanum II. jam tumulum Beati Martini devotionis cauſa viſitaſſe, & Simoniacam pravitatem quâ illius Eccleſiæ Canonici execrandum in modum infecti erant, emendaſſe. At Cæſarodunum Turonum non adierat Urbanus, cùm Pictavum venit, ut ex Chronico Malleacenſi diſcimus, cujus hæc ſunt verba: *Anno MXCVI. Urbanus Papa veniens ad feſtivitatem Sancti Hilarii fuit Pictavis, & benedixit Monaſterium novum ſexto Kalendas Februarii. Poſt hæc perrexit Andegavis, & benedixit Monaſterium S. Nicolai. Inde abiens Turonis, Concilium tenuit in Monaſterio S. Martini. Inde reverſus eſt Santonas Civitatem, & celebravit ibi Sanctum Paſcha, & inde remeavit Romam, & in eundo remeavit Nemauſum Civitatem, & ibi tenuit Concilium, & reconciliavit Philippum Regem Francorum.* 3. Eo in Inſtrumento hæc clauſula ex primo Privilegio repetitur: *Et quia in quibuſdam veſtræ Eccleſiæ Privilegiis proprium habere Epiſcopum conceſſum eſt, nos ejus vice Romano vos ſancimus ſpecialiter adhærere Pontifici, & graviores veſtri cauſas ex ejus pendere judicio.* Quorſum verò Pontifex novo Privilegio iterum conceſſiſſet eodem verborum tenore, quòd ab uno vel altero menſe jam conceſſiſſe ſupponitur? 4. Veriſimile non eſt quòd Canonicos Simoniaca peſte dudum infectos, & ſacrilegæ nundinationis reos ampliſſimis Privilegiis adauxiſſet Pontifex, qui nefarium illud crimen zelo planè Apoſtolico perſequebatur & ſecundùm ſacros Canones puniebat, ut ex ejus Epiſtolis ac Decretis, Conciliiſque ab ipſo habitis compertum eſt. Magnum ſatis Beneficium ipſis præſtiterit, ſi pœnas canonicas remiſerit pœnitentibus. Porrò quàm fœda eſſet Eccleſiæ S. Martini tunc temporis facies, ſecundum illud Privilegium deſcribit his verbis: *Quia vero in ejuſdem Beati Confeſſoris Eccleſia conſuetudo pravitatis hujuſmodi inoleverat, ut Honores ſeu Præbendæ omnes pretio acquirerentur, nos locum illum Sanctum emundare ab hac peſte execrabili cupientes, religioſos viros ad præmonitionem noſtram decrevimus præmittendos. Quibus eſtis fideliter, Domino inſpirante, polliciti, & præceptis noſtris omnimodis obedire, & ſimoniacæ pravitatis inquinamenta deſerere. Quod & præſentibus nobis per Dei gratiam perfeciſtis, in noſtra tanquam Petri manu firmantes, nihil vos ulteriùs Honorum, nihil Præbendarum venditures, nec ut vendantur aut emantur, aliquando conſenſuros.* 4. Urbanus II. Eccleſiam S. Martini à Juriſdictione & Diœceſana Lege Turonenſis Archiepiſcopi eximere volens, ac Romanæ Eccleſiæ ſine medio ſubjicere, Concilii Chalcedonenſis meminiſſet, ejuſque Canonibus ſpeciali clauſulâ (ut loquuntur) ſeu diſertis verbis derogaſſet, ne Privilegium per obreptionem impetratum cenſeretur. Canonibus ſiquidem Chalcedonenſis Concilii 4. & 8. ſancitum eſt. *Ut Monachi & Clerici ſub Epiſcoporum qui in unaquaque Civitate ſunt, ſecundùm Sanctorum Patrum Traditiones, poteſtate permaneant.* Sanè ſi quis litteras vel Privilegia contra Concilii Generalis Decreta & Canones impetraverit, (quorum diſpenſationem ad Summum Pontificem pertinere pro Eccleſiæ neceſſitate vel utilitate, ratione Primatus ipſi divino Jure in Eccleſia Univerſa competentis agnoſcimus & fatemur) hujuſmodi Reſcripta meritò veniunt in ſuſpicionem falſitatis, ſecundùm Canonicam Regulam, Cap. *Ex parte,* Extra, *De Capellis Monachorum,* cujus hæc ſunt verba: *Cùm autem id obviet Lateranenſi Concilio, de quo nulla mentio eſt in Literis antedictis: Fraternitati tuæ breviter reſpondemus, quòd hujuſmodi Litteras ab Apoſtolica Sede non credimus emanaſſe. Quòd ſi per occupationem forſitan emanaverint, nolumus per hoc derogari Concilio ſupradicto.* 5. Temporalia Regis Chriſtianiſſimi jura ſupremámque in rebus merè civilibus poteſtatem non convulſiſſet Urbanus II. æquiſſimus Pontifex, ut convellunt hæ ſuppoſiti Privilegii ſententiæ: *Eadem auctoritate ſtatuimus nullum Pontificum, nullum Regum, nullum cujuſque Dignitatis aut Ordinis præter Præpoſitos veſtros in Eccleſia veſtra, vel ejus pertinentiis poteſtatem aut dominium exercere.* Item: *Nullus in villis, aut manſionibus, ſive Eccleſiis, aut pagis ad veſtram Eccleſiam pertinentibus, invitis vobis judicia agere, ingenuos ſervoſve ſæculi poteſtate conſtringere, nec teloneum aut naulum præſumat exigere.* Noverat enim Urbanus II. duo eſſe quibus principaliter Mundus hic regitur, Auctoritatem ſcilicet Pontificum, & Regalem Poteſtatem: Legibus Regum ipſos quoque parere Antiſtites eorum Imperio ſubditos: Aliam eſſe rationem rerum ſæcularium, aliam divinarum, ut S. Leo & Gelaſius I. loquuntur. 6. Privilegium iſtud, qualecumque ſit, Sancti Martini Canonicos ab Archiepiſcopi Turonenſis juriſdictione non abſolvit, aut immunes liberoſque declarat in iis quæ hierarchicas & ſpirituales functiones ſpectant,

ſed contra injurias dumtaxat & gravamina ipſos muniit Sedis Apoſtolicæ præſidio, ut hæc verba probant: *Epiſcopus autem in cujus Diœceſi ſunt eadem poſſeſſiones, ordinandorum Clericorum tantùm curam gerat, nihil de cætero gravaminis Clericis inferat*, &c. Et *Romanæ Eccleſiæ libertate perpetua gaudeatis, ſalvo nimirum jure ſeu conſuetudine, quam hactenus erga vos Turonenſis noſcitur Archiepiſcopus habuiſſe*. 7. Turonenſes S. Martini Canonicos ſecundùm Prædeceſſorum ſuorum Romanæ Eccleſiæ Pontificum Privilegia *in ſpirituales filios Apoſtolicæ Sedis ſe aſſumpſiſſe* teſtatur Auctor Privilegii. Quæ verba ſingularem quidem Sedis Apoſtolicæ de inſigni S. Martini Eccleſia curam, & præcipuum quoddam patrocinium eidem impenſum à Romanis Pontificibus ſignificant, non immunitatem & libertatem omnimodam à Juriſdictione Turonenſis Archiepiſcopi. Id probat exemplum Bambergenſis Eccleſiæ, de qua Gregorius VII. ſcribit Epiſtola 76. Libri 11. *Notum eſt penè omnibus iis in Teutonicis partibus habitantibus, quod Bambergenſis Eccleſia ſpecialis quodammodo filia adhæreat Matri ſuæ Romanæ Eccleſiæ, cui Deo auctore deſervimus, licèt indigni; ac proindè tantò ſollicitius vigilantia noſtra nos oportet ſibi curam impendere, quantò familiarius Apoſtolicæ Sedis eſt munimine continenda*. Sed quantumvis Bambergenſis Eccleſia ſpecialis filia eſſet Eccleſiæ Romanæ, Summi tamen Pontifices eam à Metropolitani ſubjectione non abſolverunt. Cùm enim Herimannus Bambergenſis Epiſcopus in Concilio Romano ſub Gregorio VII. depoſitus eſſet, Sanctus ille Pontifex Sigefrido Moguntino Archiepiſcopo præcepit, ut ſecundùm inſtituta Patrum Paſtorem in Eccleſia Bambergenſi ordinare curaret. Et Paſchalis Secundus, cùm Othonem Bambergenſem Epiſcopum electum Romæ ſecundùm Cleri Bambergenſis deſiderium conſecraſſet, id ſe feciſſe declaravit *ſalvo Metropolitano jure*. Sic & Urbanus Secundus Turonenſes S. Martini Canonicos *in ſpirituales filios Apoſtolicæ Sedis aſſumpſiſſe* cenſendus eſt, ſalvo jure Turonenſis Archiepiſcopi.

Gregorius 7. Lib. 3. Ep. 1.

Paſchalis 2. Epiſt. ad Clerum & Populum Bamberg.

Secundum illud Urbani II. Privilegium Innocentio Quarto Pontifici Maximo Lugduni exhibuerunt, & ab eo recognoſci curarunt Turonenſes S. Martini Canonici, quòd *vetuſtate conſumi jam inciperet* (ſi credere fas eſt.) Primum Privilegium non exhibuerunt, quod non minùs vetuſtum eſſe debuit, adeóque non minùs eguit recognitione ac renovatione Pontificia. Cæterum nihil novi contulit Eccleſiæ & Capitulo S. Martini jus dumtaxat illi Eccleſiæ per ipſum Privilegium acquiſitum illi futuris temporibus conſervari edixit. Nullum autem jus per illud acquiſitum fuerit, niſi genuinum ſit, & canonicum, non ſuppoſitum, aut per obreptionem impetratum. Non enim *firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non ſubſiſtit*; ut habet Regula juris; &, *Enuntiata, vel enuntiativa non probant*. Quamobrem, ſi enuntiatum falſum ſit, nihil confirmavit Innocentius Quartus. Citantur & aliorum Pontificum Litteræ, ſcilicet Calliſti II. Honorii II. Innocentii II. Alexandri III. Martini Quarti, in quibus enuntiatur *Eccleſiam B. Martini Turonenſis ad jus & proprietatem Romanæ Eccleſiæ ſpecialiter pertinere*. Sed omnimodam exemptionem ſeu immunitatem à Lege Diœceſana & Juriſdictione Turonenſis Archiepiſcopi hæc verba per ſe non probant, ſecundùm Bonifacii VIII. declarationem Cap. *Si Papa*, Tit. *De Privilegiis*, in Sexto. *Si Papa in aliquo Privilegio vel ſcriptura non facta principaliter ſuper Donatione vel Sententia exemptionis, ſed etiam libertatis, aliquam Eccleſiam ad jus & proprietatem Romanæ Eccleſiæ pertinere, vel conſimilia verba narret, non propterea illius Eccleſiæ exemptio eſt probata, niſi de libertate aliter doceatur.... Si aliqui recipiantur in proprios & ſpeciales ſubjectos, cenſentur exempti. Non ſic ſi in proprios & ſpeciales filios Romanæ Eccleſiæ ſint ſuſcepti: tales quippe exempti propterea non exiſtunt*. Vox etiam *Patrocinii & Protectionis Sedis Apoſtolicæ*, quâ inſignem S. Martini Turonenſis Eccleſiam muniunt nonnulli Pontifices, exemptionem à Juriſdictione Epiſcopi per ſe non ſignificat, ut invictè probat Cap. *Ex parte*, Ext. *De Privilegiis*.

a Cap. Quia intelleximus, Ext. De Privilegiis.

Cæterum ultra facti quæſtionem in iſtorum Privilegiorum examine non progredior (quod & de illis dictum ſit quæ Hadriani I. & Adeodati nominibus inſcribuntur.) Nec inſignis Eccleſiæ S. Martini, aut Metropolitanæ Turonenſis ejuſdem Sanctiſſimi Confeſſoris & Epiſcopi Sedis, legitimis Privilegiis & Juribus per ea quæ ſcripſi præjudicatum velim. Sua ſingulis Eccleſiis Privilegia ſerventur, quæ vera, ſincera, & canonicæ auctoritati convenientia probantur. Quædam enim rata non eſſe manifeſtis deprehenduntur indiciis, *corruptione videlicet Latinitatis, necnon diverſitate canonicæ auctoritatis*, ut loquitur Gregorius VII.[a] Literis Pontificium nomen præferentibus fidem adhiberi non vult Apoſtolica Sedes, ſi *manifeſtum* contineant *in conſtructione peccatum*.[b] Privilegia & conſuetudines Eccleſiarum Sedes Apoſtolica tuetur & confirmat, *Quæ Sanctorum Patrum Regulis minimè contradicunt, & canonicis non obviant Inſtitutis*; ut loquitur Gregorius XI.[c] *Neque enim credendum eſt Romanum Pontificem (qui jura tuetur) quod aliàs excogitatum eſt multis vigiliis & inventum, uno verbo ſubvertere voluiſſe*; ut ait idem Pontifex.[d] Pontifices Optimi Maximi cum Sancto Gregorio Magno dicunt:[e] *Si ſua unicuique Epiſcopo Juriſdictio non ſervatur, quid aliud agitur, niſi ut per nos, per quos Eccleſiaſticus cuſtodiri debuit ordo, confundatur?* Intelligunt denique, *Privilegia & exemptiones quæ variis titulis pleriſque conceduntur, hodie perturbationem in Epiſcoporum Juriſdictione excitare, & Exemptis occaſionem laxioris vitæ præbere*; ut ait Sacra Synodus Tridentina.[f] Et ex ſacro illorum ore frequenter auditur Canonicum illud Oraculum:[g] *Privilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate*.

a Lib. 1. Epiſt. 33.

b Cap. Ad audientiam Ext. De Reſcriptis.

c Epiſt. ad Regem & Reginam Armeniæ.

d Cap. Eccleſia, Tit. De Electione.

e Lib. 9. Epiſt. 32.

f Seſſ. 24. de Reform. C. 11. Secundùm Cap. Cùm a plantare Ext. De Privilegiis.

g Cap. Tantum. & Cap. Ut Privilegia, ibid.

Obiit Urbanus II. ſanctus, doctus, magnanimus Pontifex quarto Kalendas Auguſti, anno MXCIX. cùm annos undecim, menſes quatuor, dies duodeviginti Eccleſiam gubernaſſet. Ejus memoria in Martyrologio Monaſtico, & apud *Philippum Ferrarium* in Catalogo Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non ſunt adſcripti, celebratur. Ejus Elogium inculta quidem, ſed verace Muſa cecinit *Domnizo* Preſbyter in Vita *Mathildis*.

Urbani II. Sanctitas & elogium.

Non erat hic Rector tremulus quaſi cannula vento,
Sed veluti ferrum truncabat noxia verbo:
Ut cervum ſerpens, Hæreſum ſic turba timet quem.
Cuncta ſibi prava ſubduntur dogmata falſa.
Nunquam decrevit libertas denique Sedis
Romanæ per eum, Sanctum peramat quia Petrum
Aureus Antiſtes, color optimus extitit ipſe
Scilicet Urbanus, Sanctis meritò ſociatus.

Inter Cardinales ab *Urbano II.* creatos celebres fuere *Bernardus* Florentinus, ex nobili *Ubertorum* familia, Congregationis Vallis Umbroſæ Abbas Generalis, & Parmenſis deinde Epiſcopus, Vir Sanctiſſimus, cujus memoria in Romano Martyrologio

Cardinales meritiſſimi ab Urbano II. creati.

Martyrologio, die IV. Decembris celebratur. *Odo*, ſive *Otho Caſtillonaus*, Urbani ipſius nepos, ex Monacho Cluniacenſi ad Oſtienſem Epiſcopatum à Patruo Pontifice evectus, *Baldrici* Burgulienſis Abbatis carminibus commendatus, ob religionem, doctrinam, cæteraſque dotes Summo etiam Pontificatu dignus: *Berardus*, ſive *Bernardus*, Beneventanus, Sedis Apoſtolicæ Legatione in Oriente functus, Prænestinus Epiſcopus ab *Alphano* Salernitano Archiepiſcopo laudatus: *Robertus Capiſuccus*, nobilis Romanus: *Leo Marſicanus*, ex Monaſterio Caſſinenſi ad Eminentiſſimam aſſumptus Dignitatem: *Gregorius de Papa*, ſeu *de Papareſchis*, ex Canonico Regulari Lateranenſi in Sacrum Collegium cooptatus, à *Gelaſio* II. deinde in Gallias, à *Calliſto* II. in Germaniam, Legatus Apoſtolicus miſſus, demum Summus Pontifex Innocentius II. *Geffridus* Vindocinenſis Abbas, &c.

CAPUT II.

De Pontificibus qui Romanam & univerſalem Eccleſiam rexerunt XII. Sæculo; Et de Conciliis Romæ vel alibi ab ipſis celebratis.

ARTICULUS I.

De Paſchali II.

Bellum contra Schiſmaticos indicit Paſchalis II.

RAynerius, Romæ, ut Abbas Uſpergenſis docet, vel ut alii tradunt, Bledæ in Tuſcia ortus, in Monaſterio Cluniacenſi, ſub *Hugone* Abbate, Deo ſe devovit. Morum integritate, doctrina, ſolertia, prudentiâque in rebus gerendis ſingulari, tantam in Religioſa Congregatione de ſe opinionem excitavit, ut ad gerenda Ordinis negotia Romam miſſus ſit anno ætatis vigeſimo, ubi à *Gregorio VII.* Pontifice Maximo ob inſignia merita Abbas Cœnobii *S. Laurentii* extra muros, viâ Tiburtinâ conſtitutus, & Cardinalis Presbyter Titulo *S. Clementis* creatus eſt. Defuncto *Urbano* II. ſub quo Romanæ Eccleſiæ contra Schiſmaticos egregiam operam navarat, conſentientibus Cleri ſuffragiis, omniumque Ordinum applauſu, Pontifex electus eſt, Idibus Auguſti, MXCIX. invitus, fugiénſque celſiſſimam dignitatem, (quam tamen antea vir ſanctus ipſi à Deo auguratus fuerat) conclamantibus univerſis: *Paſchalem Papam S. Petrus elegit.* Paſchalis itaque Secundus appellatus eſt. Exercitum contra *Guibertum* conſcripſit, & ejus partiarios, qui Romanæ Eccleſiæ ditiones depopulabantur, ſuppetias ferente *Rogerio* Siciliæ Duce. Fauſtum Eccleſiæ annum centeſimum ſupra milleſimum *Guiberti* Antipapæ obitus, & trium, qui ipſi in Schiſmate ſucceſſere, exitus infœlix; atque *Godefridi Bullionei* in Regem Hieroſolymorum inauguratio fecerunt. Multa fuere adversùs Principes Paſchali pro Dei cauſa, Eccleſiæque juribus difficillima negotia, & conflictus acerrimi. *Henricum IV.* Germaniæ Regem à Decefforibus ſuis, & frequentibus Synodis toties excommunicatum, non ſolùm execratus eſt, & anathemate confixit in Synodo Lateranenſi anno MCII. ut teſtatur Abbas Uſpergenſis; ſed Chriſtianos Principes ad ipſum juſto bello laceſſendum & comprimendum eſt adhortatus, & maximè *Robertum* Flandrenſium Comitem, cujus etiam arma contra Leodienſes Clericos in Schiſmate pertinaces excitavit. Quòd illi ut audivere, Epiſtolam, ſeu potiùs Declamationem acerrimam contra *Paſchalem* II. infrunitò ſtylo ſcripſere. *Nos*, inquiunt, *attoniti hac novitate rerum, quærimus unde ſit hoc novum exemplum, ut prædicator pacis ſuo ore & alterius manu inferat Eccleſiæ bellum. Contra Barbarorum & inimicorum Dei aſſultus, concedunt Canones etiam Clericis arma ad defenſionem Urbis & Eccleſiæ. Bella verò indici Eccleſiæ per auctoritatem canonicam, nuſquam Scripturarum legimus. Pacem Jeſus, Pacem Apoſtoli, pacem Apoſtolici Viri prædicant; peccantes arguunt, increpant, obſecrant in omni patientia & doctrina*, &c. Sed facile erat Leodienſibus reſpondere, Paſchalem Papam bellum Eccleſiæ non indicere, ſed Schiſmaticis & Eccleſiæ hoſtibus, ut eos ad pacem & unitatem Eccleſiæ matris revocaret; nec ſæculi Poteſtates novo exemplo provocare ad eos coërcendos, qui Eccleſiæ perduelles eſſent. Sic enim contra Schiſmaticos Donatiſtas actum, teſte *S. Auguſtino* Epiſtola XXVIII. lib. I. contra Epiſtolam Parmeniani Cap. VII. & alibi: & poteſtatem Principibus Chriſtianis à Deo eſſe conceſſam, *Ut per eam Diſciplinam Eccleſiaſticam muniant*, & quod Eccleſia efficere non poteſt per doctrinæ ſermonem, id ipſi obtineant per *Diſciplinæ terrorem*, ut ait *S. Iſidorus*.

Leodienſium Schiſmaticorum contra Paſchalem Secundum Epiſtola rebellans.

Poſt emendat. 166.

Se excommunicari non potuiſſe effutiunt, multominùs bello impeti, quòd *Henrico* Regi adhærerent, cùm jubeat Deus, ut *Quæ ſunt Cæſaris, Cæſari reddamus*: Et *S. Paulus*, ut *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*. At quæ *ſunt Dei Deo*, reddenda; audienda Eccleſia, *quæ eſt columna & firmamentum veritatis*: Præpoſitis obediendum, quos *qui ſpernit, Chriſtum ipſum ſpernit*: quod ſanè Leodienſis Eccleſiæ contumax Clerus non præſtabat.

Mirari ſe ſcribunt, cur excommunicati dicantur, quia non ſunt auditi, nec ab Epiſcopo, aut Metropolitano ſuo judicati, per quos Eccleſiaſtica Judicia tertio gradu ad Romanum Pontificem deferuntur appellatione legitima. *Quando*, inquit, *à quo & quare excommunicati ſumus? Non ab Epiſcopo noſtro, non ab Archiepiſcopo, cui Epiſcopus noſter ſuffragatur, nos excommunicatos eſſe ſcimus: ſed nec à Papa Romano nos excommunicatos eſſe credimus, quia ſcimus eum non ignorare quod ait Nicodemus*; Lex noſtra non judicat quemquam, niſi audierit ab ipſo priùs. *Nec Sodomitas damnaſſet Deus, niſi deſcendiſſet ad ipſos videre, utrum clamorem qui venerat ad eum, opere compleſſent. Qui nihil à nobis audivit, quem non Epiſcopus, non Archiepiſcopus aliquando contra nos interpellavit, quis crederet quòd nos excommunicaverit? Per ſcalam ad cœlos uſque pertingentem vides Jacob aſcendentes & deſcendentes Angelos. Et Jeſus ait Diſcipulis:* Amen amen, dico vobis, videbitis cœlum apertum & Angelos Dei aſcendentes & deſcendentes ſuper Filium hominis. *Nos filios hominis, id eſt Adæ, in ſua exprimit perſona. In aperto Eccleſia cœlo & boni & mali intrant. Vos Præſules Eccleſiæ, qui eſtis Angeli Dei, gradatim ad nos aſcendere debetis; gradatim & nos ad vos aſcendere debemus. Quot gradibus ad vos aſcendimus, tot ad nos aſcendere debetis. Eſt primus gradus nobis ad Epiſcopum, ſecundus ad Archiepiſcopum, per quos aſcendere debemus ad gradum tertium, id eſt, ad Papam Romanum. Super filium hominis deſcenditis, cùm humilibus compatiendo condeſcenditis. Super filium hominis aſcenditis, cùm verbo & exemplo humiles ad cœlum ſuſtollitis.*

At neſcire non debebant Leodienſes, cùm agitur de hæreſi vel ſchiſmate jam ab Eccleſia damnatis, nova audientia non eſſe opus, ut excommunicentur qui in caſtris Hæreticorum & Schiſmaticorum

rumpere: Quàm multi hoc, etiam poſt Sacramentum, præſumpſerunt? Nonne Prædeceſſor tuus, præter Romani Pontificis conſcientiam, damnavit Epiſcopum? Quibus hoc Canonibus, quibus Conciliis legitur eſſe permiſſum? Quid ſuper Epiſcoporum tranſlationibus loquar, quæ apud vos, non Auctoritate Apoſtolica, ſed nutu Regis præſumuntur? Propter hæc mala, & alia evitanda, hujuſmodi juramentum exigitur.... Aiunt in Conciliis ſtatutum non inveniri quaſi Romana Eccleſia legem Conciliis ulla præfixerint: Cùm omnia Concilia per Eccleſiæ Romanæ auctoritatem & facta ſint, & robur acceperint, & in eorum Statutis Romana patenter auctoritas excipiatur.

Romanæ Eccleſiæ auctoritas in Conciliorum Decretis excepta, quæ per eam robur accipiunt.

Adversùs *Vuillelmum II.* & *Henricum I.* Angliæ Reges Paſchalis II. Eccleſiæ jura ac libertatem fortiter propugnavit, *S. Anſelmo* Cantuarienſi Archiepiſcopo cooperante. Cantuarienſis Eccleſiæ Primatum confirmavit (Epiſtola xxx. ad Epiſcopos & Regem Angliæ data.)

Concilia per Legatos Paſchalis II. in Gallia celebrata.

Philippum Francorum Regem, qui *Bertradæ* conſuetudinem, anno MXCVI. in Concilio Nemauſenſi dimiſſam, repetierat, per Legatos Apoſtolicos *Joannem* & *Benedictum* Cardinales, in Pictavenſi Concilio, anno MC. cum pellice excommunicavit, ut referunt *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico, *Goffredus Groſſus* in Vita *S. Bernardi* primi Abbatis Tironienſis, & Chronicon Malleacenſe. Alium poſtea Legatum in Gallias miſit, *Richardum* S. R. E. Cardinalem, Albanenſem Epiſcopum, qui Balgenciaci, quod Aurelianenſis Diœceſeos municipium eſt, Synodum celebravit, in qua de *Philippi* Regis & *Bertradæ* abſolutione actum eſt, cùm parati eſſent, tactis ſacris Evangeliis, abjurare abſolutè omnem carnalis copulæ conſuetudinem, inſuper & mutuam collocutionem, niſi ſub teſtimonio perſonarum minimè ſuſpectarum. Negotium tamen hac in Synodo finiri non potuit, orta inter Epiſcopos diſſentione ut docet *Yvo Carnotenſis* Epiſcopus Epiſtola CXLIV. Tandem Paſchalis II. Archiepiſcopis & Epiſcopis Provinciarum Remenſis, Senonenſis, & Turonenſis, unà cum *Lamberto* Attrebatenſi Epiſcopo, Regem, Bertradámque abſolvendi poteſtatem fecit (Epiſt. xxxv.) Apud ipſum interceſſit *Yvo Carnotenſis* ne Legatos è Latere mitteret in Gallias, ſed potius alicui Epiſcopo Tranſalpino Legationem committeret, quod Eccleſiæ Gallicanæ rebus opportunius futurum erat. Hoc vero munere dignum eſſe imprimis ſuggeſſit *Hugonem* Lugdunenſem Archiepiſcopum, qui eo jam perfunctus erat ſub *Gregorio VII.* & *Urbano II.* (Epiſt. CIX.) *Cum*, inquit, *à Latere veſtro mittitis ad nos Cardinales veſtros tanquam filios uterinos; quia in tranſitu apud nos ſunt, non tantùm non poſſunt curanda curare, ſed nec curanda proſpicere. Inde eſt quòd multi Præpoſitorum facta gladio linguæ ferire cupientes, dicunt Sedem Apoſtolicam, non ſubditorum quærere ſanitatem, ſed ſuam, aut Lateralium ſuorum quærere commoditatem. Unde ego & quidam conregionales noſtri, hoc murmur non æquanimiter ferentes, utpote Romanæ Eccleſiæ filii unanimes, ſcribere decrevimus Sanctitati veſtræ, ut alicui Tranſalpino Legationem Sedis Apoſtolicæ injungatis, qui & vicinius ſubrepentia mala cognoſcat, & ea vel per ſe, vel per relationem ad Sedem Apoſtolicam, maturius curare valeat. Cui ſollicitudini nullum magis cognovimus idoneum, quàm Domnum Lugdunenſem Archiepiſcopum, qui & in eodem Officio jam diu miniſtravit & (ut experimento cognovimus) tam Romanæ Eccleſiæ, quàm Tranſalpinis Eccleſiis, mirabiliter profuit.* Pro *Hugone* exauditus non eſt *Yvo*: ſed *Girardo* Engoliſmenſi Epiſcopo Legationem per quinque Provincias *Paſchalis* conceſſit, Bituricenſem, Burdegalenſem, Auſcitanam, Turonenſem, atque Britannicam (Epiſt. XXXVII. Tom. x. Concil. Labbeanæ Editionis.) Viennenſis Metropoleos jura confirmavit, Pallium, & Sedis Apoſtolicæ Legationem *Guidoni* Archiepiſcopo conceſſit. (Epiſtolis LXXVII. LXXIX. & LXXX.) *Balduino* Hieroſolymorum Regi annuit, ut Urbes, quas ſubegiſſet, Hieroſolymitano Patriarchæ tanquam proprio Metropolitano ſubjacerent, ſalvâ tamen Antiochenæ Eccleſiæ dignitate. (Epiſtolis XVIII. XIX. & XX. XXVIII. & & XXIX.) Tunc Hieroſolymitanæ Eccleſiæ Sacris præerat *Gibelinus*, è Sede Arelatenſi ad iſtam tranſlatus. Pariſienſem Epiſcopum Romæ conſecravit, *ſalvo in omnibus Senonenſis Eccleſiæ jure, & Daimberti Metropolitani reverentia.* (Epiſt. XXXIII.) Pariſienſi Epiſcopo conceſſit facultatem excommunicandi quemvis ex altera Diœceſi, qui ſuæ Eccleſiæ bona retineret, ſi ejus Epiſcopus vel nollet, vel cunctaretur eum ad ſatisfaciendum adigere. Pravam conſuetudinem, qua majores Præbendarii in minoribus hominium in Eccleſia Pariſienſi exigebant, aboleri juſſit. *Galoni* Pariſienſi Epiſcopo præcepit ut Monaſterio *S. Eligii* provideret. *Galo* diſſolutas Moniales eliminavit, & locum Foſſatenſibus Monachis tradidit. Nunc à Clericis Regularibus *S. Pauli* tenetur. *Cluniacenſe* Cœnobium, ac Vezeliacenſe, novis ornavit Privilegiis: *Beſuenſe* & *S. Maxentii*, in tuitionem Sedis Apoſtolicæ ſuſcepit. Cluniacenſibus vetuit ne Corpus Chriſti intinctum porrigerent, ſed ſeorſum utramque ſpeciem, præterquam parvulis & infirmis: quem morem in univerſa Eccleſia juſſit obſervari. (Epiſtola XXXII. ad *Pontium* Cluniacenſem Abbatem) *Igitur*, inquit, *in ſumendo Corpore & Sanguine Domini, juxta B. Cyprianum, Dominica Traditio ſervetur, nec ab eo, quod Chriſtus Magiſter & præcepit & geſſit, humana & novella inſtitutione diſcedatur. Novimus enim per ſe panem, per ſe vinum, ab ipſo Domino traditum. Quem morem ſic ſemper in Sancta Eccleſia conſervandum docemus atque præcipimus, præter in parvulis ac omnino infirmis, qui panem abſorbere non poſſunt.* Cauſam Monachi qui in Monaſterium invitus intruſus fuerat à Rogerio Siciliæ Comite, ad ſe delatam, ad Caſſinenſis Abbatis judicium remiſit Paſchalis II. in Concilio apud *Cyperannum*; ut conſtat ex Chronico Caſſinenſi lib. IX.

Pariſienſis Epiſcopus à Paſchali II. Romæ conſecratus, ſalvo Senonenſis Eccleſiæ jure.

Communio ſub utraque ſpecie ſeorſim, exceptis parvulis & omnino infirmis.

Cyperanum; locus in Regno Neapolitano.

Idem Pontifex *Petrum* Anagniæ Epiſcopum in Sanctorum album retulit Lateranenſis Eccleſiæ Parochiale regimen Canonicis Regularibus conceſſit, Conſtitutione *Quantò Lateranenſis Eccleſia*, Tom. I. Bullarii Romani. Nucem ad Portam Flaminiam, ſub qua *Neronis* Imperatoris cineres latitabant, antiquam dæmonum ſedem, everti juſſit ac eradicari, ibique Aram Deo in memoriam Deiparæ Virginis conſecravit. Populus Romanus Baſilicam à fundamentis erexit, quæ *Beata Maria de Populo* appellata eſt. Id ex *Jacobo Alberto* in compendio Hiſtoriæ *S. Mariæ de Populo* refert *Andreas Victorellus* in Additionibus ad *Ciacconium*. Inter Cardinales à *Paſchali II.* creatos celebriores fuere, *Leo Marſicanus*, ex Caſſinenſis Monaſterii Bibliothecario Epiſcopus Oſtienſis, Chronici Caſſinenſis Auctor: *Anaſtaſius Junior*, Romanus, Tituli S. Clementis Cardinalis Preſbyter, *Petrus Gerardeſcus* ex Comitibus Donaratici de Natalico, Nobilis Piſanus, pro cujus reconciliatione *S. Bernardus* ad *Innocentium II.* ſcripſit contra quem Antipapæ *Anacleto* adhæſerat: *Saxo* Comes Signiæ, Legatione Calliſti II. ad Imperatorem perfunctus: *Joannes Cremenſis* Tituli *S. Chryſogoni* Cardinalis Preſbyter, qui *Calliſto II.* contra *Burdinum*, & *Innocentio II.*

Cardinales à Paſchali Secundo creati.

Innocentio II. contra *Anacletum* Antipapam, egregiam navavit operam, & *Honorii II.* Legatione in Anglia, & Scotia perſunctus eſt. *Galo*, ex Abbate *S. Quintini* Bellovacenſis ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopus, ac deinde ad Pariſienſem tranſlatus, inter Paſchalis II. Cardinales à *Ciaconio* recenſetur, & Legatione Apoſtolica functus dicitur in Polonia, & in Gallia: ipsique tribuit Conſtitutiones, quæ in Bibliothecis Patrum, & Collectionibus Conciliorum extant, ſed veriſimilius eſt hunc *Galonem* Cardinalem non fuiſſe, cum nec in Tabulario Pariſienſis Eccleſiæ, nec alibi monumentum ullum extet, quo Epiſcopo illi Pariſienſi Cardinalis dignitas tribuatur. Immò in Magno Paſtorali ejuſdem Eccleſiæ legitur *Paſchalis II.* Epiſtola ad hunc *Galonem*, quem Pariſienſem tantùm Epiſcopum, non Cardinalem nominat. Legatione quidem functus eſt in Polonia, antequam Pariſienſis Epiſcopus eſſet, ſed non ideo Cardinalem fuiſſe certum eſt. Legationem verò in Gallia non obiit, nec id probat Epiſtola *Hildeberti* Cenomanenſis Epiſcopi 58. (ut volunt) quæ non eſt inſcripta *Galoni Legato*, ſed *Engoliſmenſi Epiſcopo*, id eſt, *Girardo Legato.* Nec *Galonis* Pariſienſis Epiſcopi ſunt Conſtitutiones illæ, ſed alterius *Gallonis* Cardinalis Diaconi *S. Mariæ in Porticu*, quem *Innocentius III. Legatum* in Gallias miſit, teſte *Rigordo*: De quo intelligi debet quod legitur in Martyrologio S. Victoris Pariſienſis: II. *Kalendas Junii obiit Dominus Galo Frater noſter*; non de Pariſienſi Epiſcopo, cujus obitus VII. Kalendas Martii notatur in Necrologio *S. Quintini* Bellovacenſis, cujus Abbas fuit. Hæc dudum obſervarunt Sammarthani fratres in Gallia Chriſtiana Tom. I & P. G. *Coſſartius* S. J. in Notis ad Conſtitutiones *Gallonis*, quas ad annum MCCVIII. prudenter rejicit, Tom. XI. Concil. p. 1. A *Paſchali II.* ad Eminentiſſimam Dignitatem pariter aſſumpti ſunt. *Petrus* Monachus Caſſinenſis, Tituli *S. Hadriani* Diaconus Cardinalis R. E. Bibliothecarius, Auctor lib. IV. Chronici Caſſinenſis: *Oderiſius de Sangro*, Monachus Caſſinenſis, Tituli *S. Agathæ* Diaconus Cardinalis; *Berardus*, *Berardi* Marſorum Comitis filius, Tituli S. Angeli Diaconus Cardinalis poſtea Marſorum Epiſcopus, quem inter Sanctos recenſet *Philippus Ferrarius* in Catalogo Sanctorum qui Romano Martyrologio non ſunt adſcripti: *Dietericus*, qui Saxones Romanæ Eccleſiæ reconciliavit, dum Legatione Apoſtolica fungeretur, teſte Abbate Uſpergenſi, in Chronico: *Joannes* Preſbyter Cardinalis, *Paſchalis* ejuſdem Legatione in Galliis functus, &c.

Galo Pariſienſis Epiſcopus inter Cardinales Paſchalis II. non eſt numerandus.

Nec ei tribuendæ Conſtitutiones in Conciliorum Collectionibus editæ.

Obiit optimus Pontifex anno Chriſti milleſimo centeſimo decimo-octavo, cùm annos duodecim, menſes quinque, & dies quatuor Eccleſiam rexiſſet.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 149. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem damnant: *Excommunicatio debet à Papa fieri in tertia inſtantia, & reis auditis*. Talem nihilominus ordinem negat eſſe ſervandum pag. 150. (inquiunt) dum agitur de Excommunicatione propter hæreſim.

R. Neque farrago illa, & barbaræ voces, neque ipſa ſententia, meæ ſunt, ſed Leodienſium Schiſmaticorum contra Paſchalem II. Pontificem Maximum declamantium. En verba mea: *Mirari ſe ſcribunt, cur excommunicati dicantur, quia non ſunt auditi, nec ab Epiſcopis aut Metropolitano ſuo judicati, per quos Eccleſiaſtica judicia tertio gradu ad Romanum Pontificem deferuntur appellatione legitimâ.* Non ſolùm Schiſmaticorum declamationem affingunt mihi Religioſi Cenſores, ſed & mihi vitio vertunt, quòd Schiſmaticos illos confutaverim his verbis: *Ac neſcire non debebant Leodienſes, cùm agitur de hæreſi vel Schiſmate ab Eccleſia damnatis, novâ audientiâ non eſſe opus, ut excommunicentur qui in caſtris Hæreticorum vel Schiſmaticorum militant; ſatis eſſe evidentiam facti*, &c. *Præterea noſſe debebant, Romanum Pontificem poſſe interdum primam cognitionem cauſæ ſuſcipere, ſi nempe ſit cauſa Hæreſis vel Schiſmatis, quibus Metropolitanus Epiſcopus & Antiſtites plerique omnes implicati ſint*, &c. Qua ratione hæc reprehendunt RR. Cenſores? Volunt-ne Romanum Pontificem cujuſcumque cauſæ primam cognitionem pro arbitrio ſuo ad ſe trahere poſſe, nullâ habitâ ratione Canonum & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ? Volunt-ne illum inauditos damnare poſſe jure naturali inſuperhabito? Id ipſi Pontifices Maximi nolunt.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, ad pag. 151. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *In quibus Epiſcopi non ſint ſubditi Regibus*: Quâ quidem notâ indicant me Epiſcopos aliqua in re ſubjeciſſe Regibus, in quâ ſubditi non ſunt.

R. In ſpiritualibus, in iis quæ Sacramentorum adminiſtrationem, Eccleſiæ regimen, Juriſdictionem & Diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectant, Epiſcopos Regibus ſubditos non eſſe cenſeo; ſed in temporalibus duntaxat, quorum ratione fidelitatem ipſis jurant. Ecce verba mea: *Fidelitas quam Regi Epiſcopus juraverat; non excuſabat ipſe in Schiſmate communicantem, & Eccleſiæ Decreta ſpernentem..... De Regalibus quæſtio non erat, ob quæ fidelitatem Principibus deberi fatebantur Pontifices, ſed de ſervitute quam Eccleſiæ imponebat Imperator, canonicas electiones impediendo, ſibi tribuendo auctoritatem inſtituendi Epiſcopos & ſpiritalis poteſtatis inſignia ipſis tradendi, non ſolùm ante conſecrationem, verumetiam nullâ omninò electione præmiſſâ.* Quid in hac obſervatione non Catholicum? Quid non Hiſtoriæ ac Theologiæ conſonum?

ARTICULUS II.

De Gelaſio II.

PAſchali II. in Sede Apoſtolica ſucceſſit legitimis ſuffragiis electus VIII. Kalendas Februarii anno milleſimo centeſimo duodevigeſimo *Joannes* natione Campanus, patriâ Cajetanus, profeſſione Monachus Caſſinenſis, à *Paſchali II.* S. R. E. Diaconus Cardinalis & Cancellarius ob ſingularem pietatem & eximiam eruditionem creatus, qui *Gelaſius II.* appellari voluit. A *Cencio* Frangipane, & Henrico Imperatore dirè vexatus eſt, qui & *Mauritium Burdinum*, patriâ Lemovicenſem, Archiepiſcopum Braccarenſem, excommunicatum, in Sedem *S. Petri* extulit Antipapam. Quam ob rem Româ non abſque magnis periculis ac laboribus ſecedere *Gelaſius* coactus eſt. Interim Gallicanam Eccleſiam de Romanæ Eccleſiæ ſtatu commonuit, & contra Pſeudopontificem excitavit. (Epiſt. 1.) Ejuſdem argumenti Epiſtolam dedit ad *Bernardum* Toletanum Archipræſulem. Celebrata Capuæ Synodo Antipapam & Imperatorem damnavit Anathemate; ut teſtatur Abbas Uſpergenſis ad annum MCXVIII. Schiſmatici Principis excommunicationem in Synodis Colonienſi & Frideſlarienſi promulgavit *Conon* Præneſtinus Epiſcopus, *Gelaſii II.* per Germaniam Legatus, ut idem Auctor commemorat. Eodem anno *Conradus* Gelaſii Pontificis Legatus alter, ab Epiſcopis & Abbatibus Normanniæ in Synodo Rothomagenſi congregatis, orationum & pecuniarum ſubſidium pro Eccleſia Romana & Pontifice Maximo rogavit, obtinuit. (Ex *Orderico Vitali* lib. XII. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.) *Gualterum* Ravennatem Archiepiſcopum, ejurato Schiſmate, confirmavit, Palliòque donavit *Gelaſius II.* Petrum Cæſarauguſtanum Epiſcopum conſecravit. Chriſtianis Cæſarauguſtam à Saracenis occupatam obſidentibus, qui accepta de peccatis

Schiſma.

Capuana Synodus.

Capuæ, vulgò *Capoa*, Capuæ, urbs olim Campaniæ urbe præſtantiſſima ad Vulturnum flumen, in Regno Neapolit. Sedes Archiepiſc.

Frideslaria, vulgò *Friſlar*, in Haſſiæ Principatu.

Sacra expeditio in Hiſpaniam adverſus Saracenos.

Digitized by Google

catis ſuis Pœnitentia, in hac Expeditione moreretur, Indulgentiam conceſſit: & omnibus ad eam aliquid conferentibus, & ad rei Chriſtianæ in illa Urbe reſtaurationem, Pœnitentiarum remiſſionem ad Epiſcoporum arbitrium, ſecundùm laborum ſuorum ac beneficiorum quantitatem, impartiendam conſtituit. (Epiſt. v.) Indulgentiam promulgarunt Cæſaraugustanus Epiſcopus, Toletanus Archipræſul, aliique Antiſtites Hiſpaniæ, & *Bojo* Cardinalis Sedis Apoſtolicæ per Hiſpanias Legatus, *Divina Clementia, & Domini Gelaſii Papæ auctoritate freti*: ut teſtatur eorum Epiſtola, quam *Hieronymus Blanca* ex Tabulario Cæſaraugustano edidit, in Commentariis Rerum Aragonenſium.

Indulgentia à Gelaſio II. conceſſa.

De ſacra in Hiſpaniam Expeditione adversùs Saracenos in Concilio Toloſæ celebrato eodem anno M. CXVIII. actum eſſe, Chronicon Malleacenſe teſtatur. In Galliam tanquam ad azylum tutiſſimum Romanorum Pontificum ſe contulit Gelaſius, auxilium contra Antipapam & Schiſmaticorum Imperatorem à Ludovico Groſſo Rege Chriſtianiſſimo rogaturus, teſte *Sugerio* Abbate in Vita Ludovici Groſſi. *Ad tutelam*, inquit, *& protectionem Sereniſſimi Regis Ludovici, & Gallicanæ Eccleſiæ compaſſionem, ſicut antiquitus conſueverunt, confugit.* Magalonam applicuit, quò Rex Chriſtianiſſimus *Sugerium* Abbatem, alióſque Viros Illuſtres miſit, ejus Sanctitatem ſuo nomine ſalutaturos, & ad colloquium cum ſua Majeſtate Vezeliaci habendum invitaturos. Interim Synodum Viennæ Pontifex celebravit, ut ſcribit Urſpergenſis Abbas ad annum M. CXIX. Rerum in ea Synodo geſtarum monumentum ad poſteros nullum tranſmiſſum eſt. Matiſcone gravi infirmitate correptus (Pleuritidem *Pandulphus*, & Epitaphium ejus Sepulchro inſcriptum, podagram *Sugerius* dicit) Cluniacum delatus eſt, ibique perceptis Eccleſiæ Sacramentis, corpore in terra cinere conſperſa, Monaſtico ritu, jacente, ſanctam animam Deo reddidit, IV. Kalendas Februarii anno M. CXIX. Ab *Arnoldo Wion* in Martyrologio Monaſtico, à *Philippo Ferrario*, & aliis Sanctus prædicatur. Paſſionem *S. Eraſmi* Epiſcopi & Martyris ſoluta oratione; Paſſiones item *SS. Eraſmi, Anatoliæ, & Ceſarii*, Carmine Heroico ſcripſit, & *Paſchalis II.* Regeſtum adornavit. Unicum Cardinalem Diaconum Titulo *Sanctæ Mariæ in Coſmedin* creavit *Petrum Ruffum* Nobilem Neapolitanum. Sedit *Gelaſius II.* annum unum & dies quatuor.

Gelaſii II in Gallias confugium.

Synodus Viennenſis.

ARTICULUS III.

De Calliſto II.

QUi *Gelaſium II.* in Gallias venientem comitati fuerant Cardinales, Epiſcopi, & Clerici Romani, die poſt ejus obitum tertio Comitia pro Succeſſoris electione in Cœnobio Cluniacenſi habuerunt: in quibus electus eſt *Guido*, Guillelmi Magni Burgundiæ Comitis filius, Adelaidis Francorum Reginæ, Ludovici Craſſi uxoris, avunculus, Henrico etiam Imperatori conſanguinitate junctus, vir pietate, doctrina, induſtria, auctoritate, Principum gratiâ ſpectatiſſimus, Viennenſis Archiepiſcopus, *Paſchalis II.* per Gallias Apoſtolicus Legatus, qui, accedente Cardinalium Romæ degentium aſſenſu, Inſignia Pontificiæ Dignitatis accepit, & nomen ſibi ſumpſit *Calliſtus II.* Cùm in Italiam veniſſet anno Pontificatus tertio, Antipapam *Burdinum* à Schiſmaticis *Gregorium VIII.* appellatum, juvantibus Normannis in civitate Sutrina obſedit, cepit, in Cœnobii Cavenſis arce incluſit, ut ipſe in Epiſtola ad Gallicanam Eccleſiam, & *Sugerius* in Vita *Ludovici Groſſi* Regis, & *Petrus Diaconus* lib. IV. Chron. Caſſin. cap. LXX. teſtantur.

Vel Caſſinenſi, ut alii ſcribunt, & colligitur ex Caſſinenſi Chronico.

Duo in Galliis Concilia celebravit Calliſtus II. primum *Toloſæ*, VII. Idus Junii anno M. CXIX. *Remis* alterum XIV. Kalendas Novembris ejuſdem anni. In Toloſano decem conditi Canones. *Primo* Simonia in Sacris Ordinationibus & Promotionibus Eccleſiaſticis damnata. *Secundo* ſtatutum ut Præpoſiti, Archidiaconi, Decani, ex Ordine tantùm Preſbyterorum; Archidiaconi ex Diaconorum numero dumtaxat aſſumantur. *Tertio* Hæretici Petrobuſiani anathemate damnati, & per exteras poteſtates coërceri juſſi. *Quarto* Primitiæ, decimæ, oblationes, Cœmeteria, Bona morientium Epiſcoporum & Clericorum, Principibus & quibuſlibet Laïcis, qui ea uſurpare ſolebant, ſub pœna excommunicationis interdicta. *Quinto* vetitum ne liberi homines ſervituti addicantur. *Sexto*, ne Clerici pro Eccleſiaſticis Beneficiis ſervire Laïcis compellantur. *Septimo* ſtatutum ut oblationum partem Epiſcopo debitam nemo auferat. *Octavo*, ut nullus Eccleſiaſticas Dignitates & Beneficia alteri quaſi jure hereditario derelinquat. *Nono*, prohibita pretii exactio pro Oleo ſacro, Chriſmate & Sepultura. *Decimo* Clerici & Monachi Apoſtatæ, aut qui comam, barbámque, tanquam Laïci nutriunt, Communione privantur, donec ſatisfecerint. In eodem Concilio diſcepta lis eſt, quam Arelatenſis Archiepiſcopus, & Monachi Caſæ Dei intendebant Anianenſi Monaſterio de Cella *S. M. de Gordiano*, & ſecundùm Anianenſes lata ſententia, ut conſtat ex Epiſtola Synodica.

Concilia à Calliſto II. celebrata. Toloſanum.

Summa Canonum Concilii Toloſani.

Clerici & Monachi Apoſtatæ excommunicantur.

In Concilio *Remenſi*, cui Archiepiſcopi tredecim, Epiſcopi ducenti, ingens Abbatum multitudo, & *Ludovicus Craſſus* Rex Chriſtianiſſimus aderant, quinque conditi Canones. *Primo* Simoniaca damnatur hæreſis: vendentes & ementes res ſacras Officio ac Beneficio privantur, & niſi reſipuerint, Anathemate confodiuntur. *Secundo*, Inveſtituræ Epiſcopatuum & Abbatiarum per manum Laïcam damnatæ. *Tertio*, poſſeſſionum Eccleſiaſticarum conſervationi proviſum eſt, lato in earum invaſores Anathemate. *Quarto*, vetitum ne quis Eccleſiaſticas Dignitates & Beneficia cuiquam velut hereditario jure relinquat: & ne pro Baptiſmatis, Chriſmatis, & Olei ſacri acceptione, infirmorum viſitatione & Unctione, aut Sepultura pretium exigat. *Quinto*, Preſbyteris, Diaconis, & Subdiaconis, concubinæ & uxores penitus interdictæ ſub pœna privationis Officiorum & Beneficiorum; immo & excommunicationis, ſi in immunditia ſua perſeverent. Decretum præterea de *Trenga Domini*, ſeu de privatorum bellorum induciis edidit in iſta Synodo *Calliſtus II.* Háſque inducias ab Adventu Domini uſque ad Octavas Epiphaniæ, à Quinquageſima uſque ad Octavas Pentecoſtes, in Jejuniis Quatuor Temporum, & in Vigiliis Sanctorum jejunio conſecratis, & in Feſtis eorumdem in duabus Synodis à Dominica in Dominicam, in omnibus Feſtis Sanctæ Mariæ Virginis Deiparæ, & à ſuprema die Mercurii uſque ad ortum Solis diei Lunæ qualibet hebdomada, obſervari juſſit: Pacem verò perpetuam habere ſanxit Monachos eorúmque bona, mulieres & earum comitatum, mercatores, agricolas, peregrinos. Excommunicationis pœna in hujus Decreti violatores lata, & ſingulis diebus Dominicis per Parochias promulgari juſſa. In eadem Synodo *Ludovicus Craſſus* Rex

Concilium Remenſe.

Summa Canonum.

Simoniæ & Inveſtiturarum damnatio.

Decretum de Trenga Domini.

Chriſtianiſſimus multa querelarum capita contra Regem Anglorum expoſuit; cujus patrocinium palam ſuſcepit *Goffredus* Rothomagenſis Archiepiſcopus, teſte *Orderico Vitali* lib. XII. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, ubi & alias cauſas privatas in hac Synodo diſceptatas commemorat.

Concilia Romana.

Romæ Concilium celebravit idem Pontifex anno milleſimo centeſimo vigeſimo-ſecundo, in quo *Oderiſius* Caſſinenſis Abbas inauguratus eſt, & libertas ejuſdem Cœnobii ab Epiſcoporum juriſdictione confirmata, inſuperhabitis Epiſcoporum querelis: ut teſtatur Caſſinenſe Chronicon lib. IV. cap. LXXX.

Concilium Lateranenſe I.

Celebravit etiam Romæ Concilium alterum multò frequentius, quod eſt Lateranenſe Primum, & Nonum Oecumenicum, anno milleſimo centeſimo vigeſimo-tertio, in quo Inveſtiturarum controverſia fœliciter compoſita eſt, Canones viginti duo editi, de quibus in Diſſertationibus agemus.

Toletani Primatum Archiepiſcopi in cæteros Hiſpaniæ Epiſcopos confirmavit. *Gerardum* Engoliſmenſem Epiſcopum Legatum inſtituit per quinque Provincias, Bituricenſem, Burdegalenſem, Auſcitanam, Turonenſem, & Britanniam. Viennenſis Eccleſiæ antiqua innovavit, roboravitque Privilegia. Benriedenſium Canonicorum Regularium Inſtitutum approbavit. Ciſtercienſes Conſtitutiones confirmavit. Cœnobia Cluniacenſe, Vindocinenſe, Trenorcienſe, Privilegiis ornavit. Litem Eccleſiarum Veſontionenſium *S. Joannis* & *S. Stephani*, de Maternitate contendentium, judicavit ſecundùm *S. Joannis* Canonicos, ſicut ipſe præjudicaverat in Concilio *Trenorcienſi* anno M. CXV. cùm Legationem Sedis Apoſtolicæ obiret. Quam illius ſententiam *Paſchalis II.* evocata ad ſe cauſa reſciderat, Primatum adjudicans Eccleſiæ *S. Stephani*. Sic tamen finitam non eſſe Controverſiam notat P. *Chifletius* S. J. in Hiſtoria Trenorcienſi, donec *Hugo de S. Caro* Cardinalis primus ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptus, per Germaniam Legatus Apoſtolicus, anno milleſimo ducenteſimo quinquageſimo-tertio, utriuſque conſentientibus Canonicis, ſic Eccleſias illas uniit, ut una in poſterum eſſet Eccleſia, unum ærarium, ſigillùmque unum cùm hâc Epigraphe, *Sigillum Eccleſiæ Biſontinæ*, iiſdem horis, iiſdémque ritibus divinum Officium perageretur, & in utraque ſuam Sedem haberet Epiſcopus.

Trenorcium, vulgò Tornus, urbs & Abbatia in Burgundia, Diœceſis Cabilonenſis.

Calliſti II. auctoritate Evangelium Pomeranis prædicatum.

Hujus auctoritate Pontificis Otto Bambergenſis Epiſcopus vir ſanctiſſimus, Pomeranorum gentem Chriſtianis rudimentis imbuit. Inter præcepta ipſis tradita iſta refert Urſpergenſis Abbas ad annum M. CXXIV. *Injunxit etiam eis, ut dum ſani ſunt, veniant ad Sacerdotes Eccleſiæ, ut confiteantur peccata ſua; in infirmitate autem ſua vocent Preſbyteros ad ſe, ut confiteantur peccata ſua, & Corpus Domini accipiant. Ut Solemnitates Sanctorum cum Vigiliis obſervent. Ut Sacro-ſanctam Quadrageſimam in jejuniis, vigiliis, eleemoſynis & orationibus, diligentiſſimè obſervare ſtudeant.* Videte Lutherani, & Calviniſtæ! utrum hæc veſtris pſeudonominis Eccleſiis tradideritis, quæ, *ſecundùm Sanctorum Patrum Inſtituta*, Pomeranos ſervare docuit Sanctiſſimus Bambergenſium Epiſcopus.

Præcepta illis tradita ab Ottone Bambergenſi Epiſcopo Sanctiſſimo.

Qua ratione celebranda Dominica dies.

Sed & illud animadverſione dignum eſt, quod de Dominicæ diei obſervantia docet. *More Chriſtianorum Dominica die vacent ab omni opere malo, & ad Eccleſiam divinum Officium audituri veniant, ibique orationibus ſtudioſè inſiſtant.* Ad Dominicam Diem Chriſtiano ritu ac more (ut par eſt) celebrandam, haud ſatis eſt ab operibus manuum abſtinere, quæ ſervilia vocantur; ſed præſertim à peccato abſtinendum eſt, quod opus eſt maximè ſervile: Qui enim facit peccatum, ſervus eſt peccati; & in laqueum ac ſervitutem diaboli incidit, à quo ducitur captivus ad ejus voluntatem. Nec Miſſam raptim audire diebus Dominicis ac Feſtis ſatis eſt, ut quis ſuo functus cenſeatur officio: nec audito ſacro, die reliqua ſecularibus negotiis, vel otio, aut ludis, ac voluptati vacare licet, ſed ad Eccleſiam conveniendum ut Officium Divinum audiatur, & Orationibus, non curſim & perfunctoriè, ſed ſtudioſè inſiſtendum eſt. Hæc ſanctorum documenta Patrum.

Calliſti II. ſanctitas.

Obiit Calliſtus II. Romæ, anno ſalutis milleſimo centeſimo vigeſimo-quarto, Idibus Decembris, cùm annos quinque, menſes decem, & dies tredecim Eccleſiam rexiſſet. In Martyrologio Gallicano Andreæ de Sauſſay his verbis celebratur: *Romæ, depoſitio Beatæ memoriæ Calliſti Papæ II. ex Archiepiſcopo Vienneſi, qui pacem cum Henrico V. Imperatore Eccleſiæ infeſtiſſimo feliciter compoſuit, vir planè Apoſtolicus, virtutibus atque miraculorum ſignis enituit.*

Calliſti II. Cardinales.

Inter Cardinales à *Calliſto II.* creatos celebres fuere, *Stephanus de Monte Beliard* ejus ex ſorore nepos, ad Metenſem etiam Epiſcopatum ab eodem promotus, *S. Bernardo* amiciſſimus, à quo Ciſtercienſium habitum, Cardinalis licet ac Epiſcopus, devotionis ergo ſuſcepiſſe dicitur: *Haimericus* è Gallia oriundus, è Caſtra Burgundiæ oppido, *Sanctæ Mariæ Novæ* Diaconus Cardinalis & S. R. E. Cancellarius, ad quem plures literas *S. Bernardus* ſcripſit, & Tractatum *de diligendo Deo* ipſi nuncupavit: *Guillelmus* natione Gallus, Epiſcopus Præneſtinus: *Ægidius* Monachus Cluniacenſis, Tuſculanus Epiſcopus, Sedis Apoſtolicæ Legatione unà cum *Vuillelmo* Tyrio Archiepiſcopo in Syria functus ſub *Honorii II.* Pontificatu: *Gerardus* Caccianemicus, Canonicus Regularis Monaſterii *Sanctæ Crucis in Hieruſalem*, ejuſdémque Tituli Cardinalis, deinde Summus Pontifex *Lucius II.*

ARTICULUS IV.

De Honorio II.

C*allixto II.* ad ſuperos tranſlato, Comitia novo creando Pontifici congregata ſunt, in quibus diviſis Cardinalium ſtudiis, duo electi fuere Pontifices. Pars *Lambertum* de *Fagnano*, Oſtienſem Epiſcopum; pars *Theobaldum* Titulo *Sanctæ Anaſtaſiæ* Preſbyterum Cardinalem elegit: illum *Honorium II.* hunc *Celeſtinum II.* appellarunt. Sed ne diſſenſio iſta in Schiſma erumperet, Dei providentia effecit: Nam *Theobaldus* inſigni vir modeſtia, Dignitatem ſuſcipere noluit haud canônicè delatam.

Honorii II. humilitas.

Lambertus poſt dies duodecim electionem ſuam pariter vitioſam eſſe intelligens, quod *Frangipanum* arte conciliata, non liberis ſuffragiis facta eſſet, Inſignia depoſuit coram Cardinalibus: qui ejus humilitatem laudantes, ipſum ſummo conſenſu Pontificem venerati ſunt, ut *Pandulfus* Subdiaconus, & *Vuillelmus Tyrius* lib. XIII. *de Bello Sacro*, referunt; electus primò fuit XIX. Kalendas Januarii, anno M. CXXIV.

Legati varias in regiones miſſi.

In varias orbis Chriſtiani regiones Legatos Apoſtolicos miſit pro urgentibus Eccleſiæ negotiis, Ægidium Epiſcopum Tuſculanum in Orientem, *Gerardum* Cardinalem in Germaniam, *Humbertum* in Hiſpanias, *Joannem Cremenſem* in Angliam & Scotiam, *Gregorium de Creſcentio* in Daniam, *Matthæum* Albanenſem Epiſcopum in Gallias. Joannes Cremenſis *Honorii II.* in Angliam Legatus, ejus auctoritate præfuit Londonienſi Concilio anno M. CXXVI.

Matthæus

Matthæus Albanenſis Epiſcopus, ejuſdem Pontificis in Gallias Legatus, Concilium Pariſiis celebravit anno M. CXXIX. in quo Argentolienſe Monaſterium, ejectis haud integræ famæ Monialibus, *Sugerio* Abbati & Sandionyſiano Cœnobio, cujus juris eſſe probabatur, reſtitutum eſt, annuente imprimis *Stephano* Pariſienſi Epiſcopo. Synodale Decretum ab *Honorio II.* Summo Pontifice confirmatum eſt, & Sacra Juſſione Regis Chriſtianiſſimi Ludovici, executioni mandatum. Trecis etiam Concilium habuit *Matthæus* Sedis Apoſtolicæ Legatus, in quo Templariorum Inſtitutio confirmata eſt, Reguláque ipſis tradita.

Concilium Nannetenſe
Decretorum Summa.

Nannetenſe Concilium ab *Hildeberto* Archiepiſcopo Turonenſi & Coëpiſcopis celebratum anno M. CXXVII. eodem per literas rogante, confirmavit: in quo inceſtuoſa matrimonia damnata, contrahentes Anathemate percuſſi, filii inde nati ſpurii declarati ſunt, & ad hereditatem adeundam inhabiles. Vetitum ne filii Sacerdotum ordinentur, niſi Canonici Regulares aut Monachi fiant; eiſque ſpes adempta in Beneficia paterna ſuccedendi. Pravæ conſuetudines duæ damnatæ, favente Britanniæ Comite. Prima, qua decedente marito, vel uxore, bona eorum mobilia à Poteſtate ſeculari diripiebantur; altera qua quicquid evadebat ex naufragiis, totum ſibi fiſcus vendicabat lege patriæ; paſſimque naufragium miſerabiliùs violentia Principis ſpoliabat, quàm procella. Id conſtat ex Epiſtola *Hildeberti* ad *Honorium II.* & ex ipſius *Honorii* Reſcripto ad Epiſcopos Provinciæ Turonenſis. *Vuillelmum Tyrium* Archiepiſcopum Pallio donavit Honorius II. *Oderiſium* Juniorem Abbatem Caſſinenſem, ob ſpreta Pontificia Mandata, & contumaciam, exauctoravit, & excommunicavit, ut conſtat ex Chronico Caſſinenſi, lib. IV. *Pontium* Cluniacenſem olim Abbatem, qui Monachorum querelis ad abdicandum ante triennium compulſus, Hieroſolyma petierat, ac ſimulatione ſanctitatis famam ſibi pepererat tantam, ut etiam miraculorum patrator ab iis quibus illuſerat, prædicaretur; & Hieroſolymis reverſus, Cluniacenſem Abbatiam invaſerat, turbarat, diripuerat; idem Pontifex ob omni Officio & honore Eccleſiaſtico depoſuit; ut teſtatur *Petrus* Cluniacenſis Abbas *lib. II. Miraculorum*, cap. XII. *Rogerium* Siciliæ, Calabriæ, & Apuliæ Ducatu inveſtivit, poſtquam ſibi hominium præſtitit ac fidelitatem juravit, ut *Falco* in Beneventano Chronico teſtatur. Miſſo Ravennam Legato Apoſtolico *Petro*, Tituli *Sanctæ Anaſtaſiæ* Presbytero Cardinali, per ipſum Aquileienſem & Venetum Patriarchas depoſuit, celebrata ibidem Synodo, ut ex veteri Pontificali refert Annalium Eccleſiaſticorum Parens, ad annum M. CXXVIII. Viros Sanctitate & doctrina his temporibus præſtantes, *Norbertum* Præmonſtratenſis Ordinis Conditorem, *Hugonem* Gratianopolitanum Epiſcopum, *Hildebertum* Turonenſem Archiepiſcopum, *Bernardum* Claræ-vallenſem Abbatem, *Petrum* Cluniacenſem, *Stephanum* Ciſtercienſem, *Hugonem à Sancto Victore*, ſingulari benevolentia complexus eſt Honorius II. *Hugoni* miſſionem ab Epiſcopatu roganti, recuſavit, teſte *Guidone* Carthuſiæ Priore in ejus Vita. Ad hunc Pontificem nonnullas pro variarum Eccleſiarum neceſſitatibus Epiſtolas dedit *S. Bernardus*.

S. Bernardi ad Honorium II. Epiſtolæ.
Pro Epiſcopo Pariſienſi.

Scripſit præſertim pro Epiſcopo Pariſienſi, quem Rex *Ludovicus* Craſſus vexabat, etiam bonorum captione. *Henricus* Senonenſis Archipræſul & ejus Suffraganei, cùm Regem fruſtra monuiſſent ut Pariſienſi Antiſtiti æquum ſe præberet, Urbem Pariſienſem ſubjecerunt Interdicto. Rex Interdicti ſolutionem ab *Honorio* Summo Pontifice obtinuit, indéque ferocior quodammodo factus, quod Epiſcopis promiſerat, ſcilicet juſtitiam & pacem, bonorúmque reſtitutionem Epiſcopo Pariſienſi ablatorum, implere noluit. Quamobrem ad *Honorium* querimonias detulit *S. Bernardus*, ſuo & *Hugonis* Pontiniacenſis nomine, Epiſtola XLVI. *Triſtes*, inquiunt, *vidimus, triſtes eloquimur, honorem Eccleſiæ Honorii tempore non minime læſum. Jam Regis flexerat iram humilitas vel potius conſtantia Epiſcoporum, cùm ecce à Summo Pontifice ſumma ſupervenìens auctoritas, heu! dejecit conſtantiam, ſuperbiam ſtatuit. Scimus quidem id vobis per mendacium fuiſſe ſurreptum, quod ex veſtris Literis palam datur adverti, ut everti tam juſtum, tam neceſſarium Interdictum juberetis. Sed numquid non vel tandem deprehenſo mendacio, mentitam ſe ſentiet iniquitas ſibi, & non tamen utique Majeſtati?* Ad eumdem ſcripſit unà cum *Stephano* Ciſtercienſi, & *Hugone* Pontiniacenſi, Abbatibus, Epiſtolam XLIX. pro *Henrico*

Pro Senonenſi Archiepiſcopo.

Senonenſi Archiepiſcopo, cui Rex idem *Ludovicus* VI. moleſtus erat. *Degentes*, inquiunt, *in Monaſteriis, ad quæ nos noſtra peccata compulerunt, non ceſſamus orare pro vobis, & pro commiſſa vobis Eccleſia Dei, congaudentes & Sponſæ Domini ſuper tam fido Cuſtode, & Sponſi amico ſuper labore tam fructuoſo. Fidenter proinde atque fideliter veſtræ Paternitati ſuggerimus, quæ in Regno noſtro eidem Matri noſtræ dolentes cernimus adverſari. Quantùm quidem nos ſentimus, qui vicini ſumus, Rex Ludovicus non tam Epiſcopos, quàm in ipſis juſtitiæ perſequitur zelum, pietatis cultum, habitúmque religionis. Quod veſtra quoque prudentia Sanctitatis vel ex eo facilè advertere poteſt, quod qui ante in habitu actúque ſeculari honorati ſunt ſublimes, judicati fideles, habiti familiares, modo inimici facti ſunt, digne Sacerdotio ſuo converſantes, & per omnia honorificantes miniſterium ſuum. Hinc gravibus contumeliis & injuriis Epiſcopi Pariſienſis innocentia pulſata eſt, ſed non quaſſata, quia Dominus ſuppoſuit manum ſuam, cùm veſtram oppoſuit. Hic & nunc Domini hujus Senonenſis conſtantiam concutere & labefactare conatur: ut Metropolitano (quod abſit) ejecto, facilè, prout voluerit, graſſetur in Suffraganeos. Poſtremo quis ambigit non aliud eum quàm oppugnare Religionem, quàm apertè ſui Regni deſtructionem, ſi a corona pronuntiat inimicam? Et alter Herodes Chriſtum jam non in cunabulis habet ſuſpectum, ſed in Eccleſiis invidet exaltatum. Nec aliud ſanè credimus eum habere adversùs Archiepiſcopum, niſi quòd Spiritum in ipſo, ſicut in cæteris, laborat extinguere.* Acerbiores contra Regem Literas ad Summum Pontificem *Honorium* S. Bernardi zelus dictavit: in quo quidem Rege vehementer arguenda fuit duritiies in Epiſcopos, qui Aulam deſerebant, ut Eccleſiæ ſe totos devoverent; nec ejus Majeſtati ignavè poterant adulari, & Eccleſiæ jura, quæ Rex interdum uſurpabat, prodere; ſed tamen religioſiſſimus aliunde Princeps fuit, & Eccleſiæ defenſor egregius, ac Romanorum Pontificum adversùs Antipapas & Schiſmaticos Imperatores. Quæ ratio, ut exiſtimo, *Honorium II.* movit ut œconomia quadam erga ipſum uteretur, & Apoſtolica manſuetudine ipſum Epiſcopis reddere conaretur æquiorem.

Honorii II. Cardinales.

Cœnobii Cluniacenſis Privilegia confirmavit auxitque *Honorius II.* Inter Cardinales ab ipſo creatos præ cæteris celebres fuere, *Matthæus* Gallus, ex Monacho & Priore Cluniacenſi ad Oſtienſem Epiſcopatum aſſumptus, vir ſanctitate & doctrina eximius, Legatione Apoſtolica in Galliis functus, à *S. Bernardo* & *Petro* Venerabili Abbate Cluniacenſi egregiè laudatus, & Martyrologio Benedictino, & Gallicano ad VIII.

Kalendas Januarii adſcriptus : *Joannes* Camaldulenſis Eremi Prior : *Udalricus Cibo* : *Anſelmus* Cœnobii Papienſis *S. Petri in Cælo Aureo* Monachus Benedictinus : *Guido de Caſtello*, ad quem *S. Bernardus* Epiſtolam centeſimam nonageſimam ſecundam dedit : de *Abailardi* erroribus, & qui poſtea Summus Pontifex fuit *Celeſtinus II. Yvo* ex Regali Cœnobio *S. Victoris* Pariſienſis, Ordinis Canonicorum Regularium *S. Auguſtini* aſſumptus, ad quem ſcripſit *S. Bernardus* Epiſtolam centeſimam nonageſimam tertiam ejuſdem argumenti. Apoſtolicam Legationem in Galliis obiit *Innocentii II.* nomine, & excommunicationis ſententiam tulit contra *Radulfum* Viromanduorum Comitem, qui uxore propria dimiſſa, alteram duxerat, & Epiſcopos *Bartholomæum* Laudunenſem, *Simonem* Noviomenſem, & *Petrum* Silvanectenſem, qui divortium illud permiſerant, ab officio ſuſpendit. Obiit *Honorius II.* decimoſexto Kalendas Martii, anno M. CXXX. cùm annos quinque, menſem unum, ac dies ſeptemdecim Eccleſiam rexiſſet.

ARTICULUS V.

De Innocentio II.

Defuncto *Honorio II.* eadem die à majori & ſaniori parte Cardinalium electus eſt *Gregorius de Papareſcis*, quæ familia nunc *de Mattheis* appellatur, ex Canonico Regulari Lateranenſi, Titulo *S. Angeli* Cardinalis ab *Urbano II.* creatus. Contra ipſum à factioſis intruſus eſt Antipapa *Petrus Leonis* Cardinalis, qui domus ſuæ præcipua in Urbe auctoritate, & muneribus, Senatum Populumque Romanum facilè traxit in partes, & nomen ſibi ſumens, *Anacletus II. Innocentium* legitimum Pontificem ut uſurpatorem eſt inſectatus. Qui in Gallias fugiens, ab Eccleſia Gallicana & Chriſtianiſſimo Rege *Ludovico* Craſſo, in Concilio Stampenſi, ceu legitimus Pontifex agnitus & ſuſceptus eſt, agente *S. Bernardo*, qui ad Schiſma extinguendum præcipuam *Innocentio II.* navavit operam. Concilium apud Clarummontem eodem anno M. CXXX. *Innocentius II.* celebravit, in quo Anathemate confixit Antipapam.

Schiſma Petri Leonis.

Concilia in Galliis celebrata.

S. Bernardus pro Schiſmate extinguendo plurimum laborat.

Paulò poſt à Regibus Angliæ, Hiſpaniæ, Hieroſolymorum, & Lothario Imperatore ſuſceptus eſt. *Anacleti* Antipapæ partes in Italia ſuſtentabat *Rogerius* Siciliæ Dux, ab eodem Regio Titulo donatus : in Galliis *Villelmus* Dux Aquitaniæ, & Comes Pictavenſis, quem *Gerardus* Engoliſmenſis Epiſcopus, & *Anacleti* Antipapæ Legatus in ejus partes traxerat, & quem demum *S. Bernardus* demum miraculo ejus contumaciâ ad *Innocentii II.* obedientiam, & Eccleſiæ unitatem revocavit.

Anno M. CXXXI. Feſtum Paſchatis in Sandionyſiano propè Pariſios Cœnobio cùm celebraſſet *Innocentius II.* Remos perrexit, ibique Synodum habuit, cui *S. Norbertus* Magdeburgenſis Archiepiſcopus, & *S. Bernardus* Claræallenſis Abbas interfuerunt. In qua rurſus damnavit Antipapam; Canones ſeptemdecim condidit, qui poſtea in Lateranenſi Concilio II. Oecumenico X. omnes iterum promulgati fuere; denique *Ludovicum Juniorem*, Rege *Ludovico Craſſo* ejus patre rogante, in Francorum Regem unxit; ut *Sugerius* Abbas, *Robertus de Monte*, & Mauriniacenſis Chronographus teſtantur. Ejuſdem Concilii meminit Abbas Urſpergenſis. Poſt hæc, Leodium, comite *S. Bernardo*, profectus *Innocentius*, Concilium inibi celebravit, in quo *Ottonem*, ex Halberſtatenſi Epiſcopatu depoſitum, in Sedem reſtituit, ut ſcribit Abbas Stadenſis, *Anacletum* Antipapam tertiò damnavit, *Lotharium* Germaniæ Regem ad Eccleſiæ Romanæ defenſionem excitavit, promiſſa Ipſi Imperiali Corona, ut *Otto Friſingenſis* lib. VII. cap XVIII. & *Arnoldus* Abbas Bonævallis in Vita *S. Bernardi* lib. II. cap. I. teſtantur. Ibi *Lotharius* nactus opportunitatem, importunè inſtitit apud *Innocentium*, ut ſibi reſtitueret Inveſtituras Epiſcoporum. At S. Bernardus *audacter reſiſtens Regi, verbum malignum mira libertate redarguit, mira auctoritate compeſcuit*; inquit Arnoldus Bonævallis in ejus Vita. Quo teſtimonio falſi convincitur *Petrus Diaconus* in Chronico Caſſinenſi, ſcribens Innocentium II. *Lothario* Regi *Virgam & Annulum ex antiquo more confirmaſſe.* Sed & *Otto Friſingenſis* Caſſinenſis Chronici Continuatorem ſatis refellit, cùm ſcribit lib. VII. cap. XVIII. *Lotharium* quidem expoſuiſſe modeſtè quantùm diſpendium Regnum paſſum ſit, cedendo Inveſtituris, non tamen earum reſtitutionem extorſiſſe. Leodio redux *Innocentius*, Claramvallem adiit, ac Monachorum gravitatem & modeſtiam miratus eſt, qui defixis in terram oculis, comploſiſque palpebris, nequidem, ut eos extollerent ad Summum Pontificem videndum, curioſitate ducebantur. Inde cum *Lothario* Germaniæ Rege Romam profectus, Placentiæ Concilium habuit : inde ad Urbem veniens, *Lotharium* coronavit Imperatorem anno M. CXXXIII. Sed cùm adhuc *Petri Leonis* factio prævaleret, nec frangendis *Rogerii* Siciliæ Ducis viribus, qui ipſum tuebatur, *Lotharii* copiæ impræſentiarum ſatis eſſent, *Innocentius* Piſas ſeceſſit, ibique celebrata Synodo anno M. CXXXIV. ſacras execrationes in Antipapam & fautores ipſius iteravit, teſte *Arnoldo* Abbate Bonævallis lib. II. de Vita *S. Bernardi* cap. II. Ibidem de ſententia Patrum, *Hugonem* Gratianopolitanum Epiſcopum in album Sanctorum retulit anno poſt ejus obitum, & *Guigoni* Carthuſiæ Priori juſſit ut Vitam ipſius ſcriberet, data ad eum Epiſtola. Tandem *Lotharii* Imperatoris armis, & *S. Bernardi* adhortationibus ac miraculis fractæ Schiſmaticorum vires. Cum *Anacleto* Antipapa Schiſma pene extinctum, qui poſt duodecim annos tyrannidis, impœnitens obiit anno M. CXXXVIII. Cardinales Schiſmatici, favente *Rogerio* Siciliæ Duce, *Gregorium* Cardinalem Preſbyterum, Pontificis ornatum inſignibus, & *Victorem IV.* appellatum *Innocentio II.* oppoſuere. Quod non tam ex pertinacia Schiſmatis fecere, quàm ut aliqua temporis mora interpoſita pacem cum legitimo Pontifice commodiùs inirent. Hujus ſequeſter fuit *S. Bernardus*, qui *Victorem* Antipapam inſignibus exutum mox ad *Innocentii* pedes ſupplicem abjecit. Cardinales quoque, & Clerici Schiſmatici, necnon filii *Leonis*, Antipapæ defuncti fratres, ipſi obedientiam & fidelitatem juraverunt, ut *Falco* Beneventanus in Chronico, *Arnoldus* Bonævallis Lib. II. de Vita *S. Bernardi*, & Sanctus ipſe Claræallenſis Abbas Epiſtola CCCXX. ad *Godefridum* poſtea Lingonenſem Epiſcopum, teſtantur.

Lothario Germaniæ Regi inveſtituras non reſtituit Innocentius II.

Concilium Piſis celebrat.

Hugonis Epiſcopi Gratianopolitani Canonizatio.

Novus Antipapa.

Extinctio Schiſmatis.

Rebus compoſitis, & refloreſcente Romanæ Eccleſiæ ſtatu, Synodum Generalem, quæ Lateranenſis ſecunda eſt, Romæ celebravit *Innocentius II.* qua de Synodo in Diſſertationibus agemus. In ſacro illo conſeſſu *Rogerium* Siciliæ Ducem excommunicatum fuiſſe, Chronicon Beneventanum docet. Poſt Synodum, defuncto *Rainulpho* Duce, *Rogerius* Apuliam invaſit. Ei cum copiis obviam progreſſus *Innocentius*, inſidioſè ac fraudulenter

Synodus Oecumenica Lateranenſis.

fraudulenter captus ab ipſo eſt. Pontificem captivum *Rogerius* veneratur, eique ſupplicat pro pace; fidelitatem ipſi jurat, ab eoque Siciliæ Regnum in feudum accipit, ac inveſtituram Ducatus Apuliæ, Calabriæ, & Principatus Capuæ, pro ſe ſuiſque hæredibus. Prudenter ceſſit Pontifex potentiſſimo Principi, ut cum ejuſque Filios, Eccleſiæ Romanæ penitus devinciret, Normannorumque Principum, quorum virtuti multùm debebat Apoſtolica Sedes, merita in nepotibus muneraret: quod in ſuo Diplomate *Innocentius II.* non tacuit. *Manifeſtis*, inquit, *probatum eſt argumentis, quòd egregiæ memoriæ ſtrenuus & fidelis miles B. Petri Robertus Guiſcardus Prædeceſſor tuus, Dux Apuliæ magnificus, & potentes hoſtes Eccleſiæ viriliter expugnavit, & poſteritati ſuæ dignum memoriæ nomen, & imitabile probitatis exemplum reliquit. Pater quoque tuus illuſtris recordationis Rogerius per bellicos ſudores & militaria certamina inimicorum Chriſtiani nominis intrepidus extirpator, & Chriſtianæ Religionis diligens propagator, multimoda obſequia Matri ſuæ Sanctæ Romanæ Eccleſiæ impertivit. Unde & Prædeceſſor noſter religioſus & prudens Papa Honorius Nobilitatem tuam de prædicta generoſitate deſcendentem intuitus, plurimum de te ſperans, & prudentia ornatum, juſtitia munitum, atque ad regimen populi te idoneum eſſe credens, valdè dilexit, & ad altiora provexit. Nos ergo ejus veſtigiis inhærentes, & de potentia tua ad decorem & utilitatem Sanctæ Dei Eccleſiæ ſpem atque fiduciam obtinentes, Regnum Siciliæ tibi ab eodem Anteceſſore noſtro conceſſum, cùm integritate honoris Regii, & dignitate Regibus pertinente, Excellentiæ tuæ concedimus, & Apoſtolica auctoritate firmamus.*

Regnum Siciliæ Rogerio confirmatum.

Petrum Abælardum & Arnaldum de Brixia, eorumque errores Innocentius II. damnat.

Petrum Abælardum, ejúſque errores, damnavit *Innocentius II.* ſecundùm Relationem Gallicanorum Epiſcoporum, & *S. Bernardi* anno M. CXL. *Arnaldum* etiam *de Brixia* Hæreſiarcham in Synodo Oecumenica Lateranenſi II. jam damnatum, & perverſa dogmata in Galliis ſeminantem, ipſumque Abælardum, in aliquo Monaſterio recludi juſſit & libros eorum comburi, data ad Remenſem & Senonenſem Archiepiſcopos, nec-non ad *S. Bernardum* Epiſtola. Varias variis temporibus Legationes decrevit. Sancto *Malachiæ* Hiberniæ Metropolitano Apoſtolatum pro fide propaganda confirmavit eúmque Pallio ornatum, & Apoſtolica Legatione, in regionem illam remiſit anno M. CXXXVII. *Albericum* Cardinalem Oſtienſem deſtinavit in Angliam Legatum anno M. CXXXVIII. *Guidonem de Caſtello*, in Gallias anno M. CXL. *Yvonem* Cardinalem in idem Regnum pro cauſa *Radulphi* Viromanduorum Comitis, qui legitima uxore injuſtè repudiata, alteram duxerat; *Petrum* Lugdunenſem Archiepiſcopum, ac deinde *Albericum* Oſtienſem Epiſcopum in Orientem, ubi Patriarcham Antiochenum, habita Synodo, exauctoravit, & in altero Concilio Hieroſolymis celebrato, de corrigendis Armenorum erroribus cum eorum Catholico egit, anno M. CXLII. ut *Vuillelmus Tyrius* lib. XV. cap. XV. prolixè refert.

Legati ab Innocentio II. miſſi.

Summâ œconomiâ & manſuetudine erga Chriſtianos & Catholicos Reges uſus eſt *Innocentius II.* diſcordiam Sacerdotii & Imperii Eccleſiæ & Reipublicæ exitioſam eſſe ratus. *Hugo* Rotomagenſis Archiepiſcopus à quibuſdam Abbatibus obedientiæ profeſſionem exigebat, ſecundùm *Innocentii* ipſius in Synodo Remenſi Decretum. Vetabat *Henricus* Rex Angliæ & Dux Normanniæ, rem in ſuo Regno & Ducatu inſolentem eſſe objiciens. Res in magnum diſſidium erupiſſet, niſi Summus Pontifex, de contentione certior factus, Archiepiſcopo juſſiſſet, ut voluntati Regis, ſtudio caritatis & pacis, obſequeretur, ac de jure ſuo aliquid remitteret. *Quemadmodum*, inquit, *ſit concedendum Regibus & terrarum Principibus, quorum poteſtate ac juſtitia Dei Eccleſia & Chriſtianus populus protegitur, prout credimus, tua Fraternitas non ignorat. Caterùm clariſſimus filius noſter Rex Anglorum Henricus, prout accepimus, eſt adversùm te graviter indignatus, quòd contra conſuetudinem ſuam & aliorum Ducum Normanniæ, à quibuſdam Abbatibus Profeſſionem & obedientiam ſuſcepiſti. Quod profectò quamvis juſtum fuerit, & à nobis in Concilio Remenſi mandatum: pro ejus caritate à rigore juſtitiæ aliquando condeſcendere debemus, & pro tempore, ipſius voluntati aſſenſum præbere. . . . Unde Fraternitatem tuam rogamus, & mandamus, quatenus de Abbatibus illis ejus voluntati conſentias; & ſi quem de Abbatibus ligaſti, abſolvas.*

Innocentii II. erga Regem Anglorum œconomia.

Cùm *Ludovicus VII.* Rex Francorum *Petrum de Caſtra* Bituricenſem Archiepiſcopum abſque aſſenſu ſuo electum, & ab eodem Pontifice nihilominus Romæ conſecratum, à poſſeſſione Archiepiſcopatus adeunda prohiberet, maximè timebant viri quique religioſi & pii, ne Summus Pontifex Apoſtolicæ Sedis contemptum & violatam Eccleſiæ libertatem, Anathemate in Regem lato ulciſceretur, indéque grave diſſidium oriretur, in Schiſma fortaſſis erupturum. Rex enim erat in propoſito nimiùm conſtans, quòd juraſſet *Petrum*, ſe vivente, numquam futurum Epiſcopum, ut *Vuillelmus Nangius* in Chronico ad annum 1142. teſtatur. Ad quatuor Epiſcopos Cardinales ſcripſit *S. Bernardus*, ut apud *Innocentium II.* ſequeſtres eſſent pro Rege, quem *ira, ætas, majeſtas excuſabant.* (Epiſt. 219.) Ad *Innocentium* enim ipſum ita liberè ſcribere deinceps non decreverat, qui ipſi erat ſuboffenſus, & malevolorum calumniis occupatus ob Teſtamenti *Yvonis* Cardinalis in Galliis defuncti executionem. Ejuſdem Pontificis benignitatem pro Rege pariter ſolicitavit *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, ſcriptis ad eum literis. *Pro Domino Rege Franciæ,* (inquit, Epiſtola 11. lib. V.) *magno, nobili, & ſpeciali filio veſtro, Benignitatem Apoſtolicam deprecor, ut quia non ſolùm magnificus Rector Chriſtiani populi eſt; ſed etiam quia opus manuum veſtrarum eſt, quem ad Regnum provexiſtis, quem ſacris manibus veſtris inunxiſtis, quem Galliis noſtris potentiorem Patribus Regem deſignaſtis: ſi quid fortè adhuc ut ætate juvenis inconſultè egit, ei condeſcendatis, & ejus fortè errorem ſapientiæ veſtræ velamine contegatis. Eſt enim patris, ut filii, & maximè tanti, errorem emendet, & honorem conſervet. Hoc pro diſſidio quod inter ipſum & Dominum Archiepiſcopum Bituricenſem eſt, dico. Eſt enim, ſicut ſenſi, res non levis; & ne de gravi incœpto graviorem vergat in exitum, multùm cavenda. Spiritus autem conſilii, qui ſpirat ubi vult, qui per vos Eccleſiæ ſuæ per totum orbem diffuſæ aſſiduè conſulit, etiam nunc per vos Regno Franciæ, non vili portioni Eccleſiæ ſuæ conſulat, & tam de his, quàm de omnibus, unctio ejus cor veſtrum edoceat.*

S. Bernardus, & Petrus Cluniacenſis Abbas, apud Innocentium II pro Ludovico VII. Rege ſequeſtres.

Ad *Innocentium II.* plures variis de cauſis Epiſtolas dedit *S. Bernardus.* Inter eas memoranda eſt CLVIII. de cæde Magiſtri *Thomæ* Prioris Sancti *Victoris*, quem *Theobaldi* Archidiaconi Pariſienſis nepotes in *Stephani* Pariſienſis Epiſcopi comitatu ac pene in ejus ſinu occiderunt, quòd *Theobaldo* illicitis exactionibus, Archidiaconatus occaſione Preſbyteros vexanti, pro virili reſiſteret, ſolo Eccleſiaſticæ Diſciplinæ juſtitiæque ſtudio incenſus. Ad *Innocentium II. Stephanus* Pariſienſis, & *S. Bernardus* flebiles ſcripſere literas, ut ejus zelum ad vindicandum ſanguinem Martyris excitarent. *Gaufridus* Carnotenſium Epiſcopus

S. Bernardi Epiſtolæ ad Innocentium II.

Concilium Jotrenſe, Jotrum, vulgo Jouarre, Abbatia Monialium O. S. B. ad Matronam in Diœceſi Meldenſi.

pus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Synodum apud A Jotrum ea de cauſa congregavit: in qua adversùs Sancti Viri occiſores, & eos quorum conſilio & admonitione patratum erat facinus: necnon adversùs omnes qui eos foverent, eiſque communicarent, lata excommunicationis ſententia eſt: Quam *Innocentius II.* confirmavit, & remiſſiorem judicans, aggravavit; Divinorum Officiorum celebratione interdicens in quibuſcumque locis præſentes eſſent homicidæ illi ſacrilegi. Extat *Innocentii* Reſcriptum Tomo X. Concil. Edit. *P. Labbe*, ſub titulo Concilii Jotrenſis pag. 977. Necatus eſt *Magiſter Thomas* XIII. Kalendas Septembris, anno 1133 quo litera Dominicalis E. B diei 13. ante Kalendas Septembris reſpondebat. Die enim Dominica occiſum certum eſt.

Pro Adalberone Trevirenſi Archiepiſcopo libertate maxima ad Innocentium II. ſcribit S. Bernardus.

Obſervandæ ſunt etiam Epiſtolæ CLXXVIII. & CLXXIX. pro *Adalberone* Trevirenſi Archiepiſcopo ſcriptæ, cujus jura in pleriſque capitibus læſa erant, quia ipſum Pontifex à negotiis ſuæ Diœceſeos terminandis, aut Provincialium Epiſcoporum cauſis cognoſcendis, quaſi ſuſpectum aut minùs expertum excluſerat, & Abbati Sancti *Maximini* contra ipſum, per obreptionem, favebat. Exponit *S. Bernardus* libertate maxima querimonias & murmura non prorſus injuſta multorum adversùs Romanam Eccleſiam tunc temporis, C quæ flagitioſos Clericos, Monachos, Laïcos, ab Epiſcoporum ſententiis & correctionibus canonicis appellantes, non ſolùm ambabus ulnis paſſim recipiebat; ſed etiam inauditis Epiſcopis quandoque abſolvebat. Oſtendit Vir Sanctus hac agendi ratione enervari diſciplinam, Auctoritatem Epiſcopalem vileſcere, & vires ipſius Pontificiæ poteſtatis imminui. *Vox una omnium*, inquit, *qui fideli apud nos cura populis præſunt, juſtitiam in Eccleſia deperire, annullari Eccleſiæ claves, Epiſcopalem omnino vileſcere auctoritatem, dum nemo Epiſcoporum in promptu habeat ulciſci injurias Dei, nulli liceat illicita quævis ne in propria quidem Caracia* D *caſtigare. Cauſam referunt in Vos, Curiámque Romanam. Rectè geſta ab ipſis, ut aiunt, deſtruitis, juſtè deſtructa ſtatuitis. Quique flagitioſi & contentioſi de populo, ſive de Clero, aut etiam ex Monaſteriis, pulſati currunt ad vos, redeuntes jactant & geſtiunt ſe obtinuiſſe tutores, quò magis ultores ſenſiſſe debuerant. Annon gladius Phinees promptiſſimè atque juſtiſſimè eductus fuerat ad condemnandum inceſtuoſum concubitum Drogonis & Milis? Sed confuſus atque retuſus abiit retrorſum, ſcuto nimirum Apoſtolicæ defenſionis oppoſito. Proh pudor! quos cachinnos res iſta movit & movet Eccleſiæ inimicis, iiſque etiam ipſis, quorum fortaſſe aut metu,* E *aut favore, à recto tramite abducti ſumus? Amici confunduntur, fidelibus inſultatur, Epiſcopi ubique in opprobrium veniunt & contemptum, quorum dum recta judicia contemnuntur, veſtræ quoque plurimùm derogatur auctoritati. Ipſi ſunt enim qui honorem veſtrum ædificant, qui veſtra pro pace & exaltatione laborant, fideliter quidem, ſed vereor ne inefficaciter. Quid vobis vires minuitis? Quid robur veſtrum deprimitis?* Non dubitat S. Bernardus quin iſta contra jus & Diſciplinam Eccleſiæ à Pontifice F per obreptionem impetrentur; ſed quæ ſic impetrata ſunt revocanda eſſe ſcribit, ſecundùm laudabilem perpetuúmque morem Apoſtolicæ Sedis. *Hoc*, inquit, *ſolet habere præcipuum Apoſtolica Sedes, ut non pigeat revocare, quod à ſe fortè deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum. Res plena æquitate, & laude digna, ut de mendacio nemo lucretur, præſertim apud Sanctam & Summam Sedem.*

Summos Pontifices revocare non pigeat quæ ab ipſis per obreptionem & fraudem ſunt impetrata.

Cœnobium Cluniacenſe variis ornavit Privilegiis Innocentius II. quæ in Cluniacenſi Bibliotheca legere eſt, & *SS. Facundi & Primitivi* Cœnobium in Hiſpania ſitum, rogante *Alfonſo* Hiſpaniarum Rege, eidem celeberrimæ Congregationi univit. Obiit octavo Kalendas Octobris anno 1143. cùm annos quatuordecim, menſes ſeptem & dies octo ſediſſet; & in Titulo *Calliſti* ſepultus eſt, ut ejus Epitaphium probat. Inter Cardinales ab Innocentio II. creatos hi celeberrimi fuere: *Balduinus* patriâ Tuſcus, S. Bernardi Diſcipulus, primus ex Ordine Ciſtercienſi ad Eminentiſſimam Dignitatem aſſumptus, Piſanus Archiepiſcopus, vir ſanctitate clarus: cæteroquin Purgatoriis flammis poſt obitum expiatus, quòd civilibus diſcordiis ſe immiſcens, Bello Piſanorum cum Lucenſibus occaſionem dediſſet, ut habent Origines Ciſtercienſes: *Lucas*, natione Gallus, ex Claræ-vallenſi Monaſterio aſſumptus: *Martinus*, Italus, patriâ Genuenſis, ex nobili *Ciborum* familia, Ciſtercienſis Monachus, Apoſtolica Legatione in Daniam functus, à *S. Bernardo* ob ſummam integritatem, & in reſpuendis muneribus conſtantiam commendatus lib. 4. de conſideratione, cap. 7. *Guido de Vico*, Legati officio ad Mediolanenſes, & Gallos functus, ad quem extat Epiſtola *S. Bernardi* CXCVI. *Drogo*, Gallus, Ordinis Benedictini Monachus, doctrinâ, eloquentiâ, pietate inſignis, S. Joannis Laudunenſis primus Abbas, Auctor Eccleſiaſticus. *Theodevinus*, Germanus, Portuenſis & Silvæ Candidæ Epiſcopus, Germanica Legatione functus, in qua *Conradum III.* Romanorum Regem coronavit; & altera Legatione in Syriam. *Lucius Boetius*, ex Vallis Umbroſæ Cœnobio aſſumptus. *Chryſogonus*, natione Gallus, Claræ-vallenſis Monachus, quem propterea *S. Bernardus* Epiſtola CXLIV. *Fratrem uterinum* vocat. *Albericus*, natione Gallus, Bellovacenſis, Cluniacenſis Monachus, Pontificiis Legationibus ejuſdem *Innocentii* in Oriente & Anglia, & *Eugenii III.* in Galliis functus, ad quem plures extant *S. Bernardi* Epiſtolæ, vir ſanctitate conſpicuus. *Stephanus de Cialon*, patriâ Catalaunenſis, ex Claræ-vallenſi Monacho ad Prænestinum Epiſcopatum evectus, quem *Arnoldus* Bonævallis Abbas in Vita S. Bernardi, *totius gloriæ virum* appellat; cujus ut Sancti Feſtum in Ordine Ciſtercienſi die XIII. Februarii celebratur. *Rainaldus Colimentanus* ex Marſorum Comitum domo, Caſſinenſis Abbas, vir pietate & doctrina inſignis, cui *Petrus* Diaconus librum IV. Chronici Caſſinenſis nuncupavit. *Hubaldus*, Lucenſis, Titulo *Sanctæ Praxedis* Cardinalis ab *Innocentio II.* Epiſcopus Oſtienſis ab *Hadriano IV.* creatus, qui *S. Thomæ* Cantuarienſi Archiepiſcopo egregiè patrocinatus eſt, rejectis *Henrici II.* Angliæ Regis muneribus, ut idem S. Archipræſul & Martyr in quadam Epiſtola teſtatur. Poſtea fuit Summus Pontifex *Lucius III.* *Hugo de Folietto*, Gallus, Corbeienſis Ordinis Benedictini Monachus, Auctor librorum *de Clauſtro Animæ*, ſub nomine *Hugonis de Sancto Victore* editorum. *Ymarus*, Gallus ex Cluniacenſi Monacho Epiſcopus Tuſculanus. *Petrus de Pareſchis*, germanus Innocentii frater, Epiſcopus Albanenſis. *Hugonem de Sancto Victore* inter Cardinales Innocentii II. perperam numerant *Ciaconius & Ferdinandus Ughellus*, quem Cardinalem fuiſſe nulla monumenta teſtantur.

Cardinales ab Innocentio II. creati.

SCHOLION I.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 179. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Prudenti Oeconomiâ ceſſit Pontifex potentiſſimo Principi; ut eum ejúſque filios, Romanæ Eccleſiæ penitus devinciret.*

R. Innocentii Secundi Oeconomiam prudentem erga Rogerium Siciliæ Ducem, quam ejuſdem Pontificis Diploma teſtatur, commemoraſſe crimen eſt, Religioſorum Cenſorum judicio, qui Romanos Pontifices nullâ œconomiâ cum Regibus agendo uti volunt? Ideo & hæc pag. 181. ejuſdem Editionis notant? *Summâ œconomiâ & manſuetudine erga Chriſtianos & Catholicos Reges uſus eſt Innocentius II. diſcordiam Sacerdotii & Imperii Eccleſiæ & Reipublicæ exitioſam eſſe ratus.*

SCHOLION II.

Ad ejuſdem Articuli pag. 185 Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Quale murmur contra Eccleſiam Romanam, quæ uſurpat Juriſdictionem Epiſcoporum cum eorum vilipendio?* Verba refert S. Bernardi, in fine paginæ: *Non dubitat S. Bernardus dicere id eſſe contra jus & Diſciplinam Eccleſiaſticam per obreptionem impetratum?*

R. De querelis & murmure contra Romanam Eccleſiam, ne verbum quidem ullum, nec juriſdictionem Epiſcoporum à Romana Eccleſia uſurpatam ſcribit S. Bernardus cujus verba refero; ſed de *Romana Curia* loquitur: nec barbara illa vox, *Vilipendium*, ibi legitur. *Innocentii Secundi* geſta recenſens, Epiſtolas commemoro quas ad illum dedit S. Bernardus, præſertim CLXXVIII. CLXXIX. in quibus ejus Sanctitati libertate maxima exponit querimonias & *murmura non prorſus injuſta multorum adverſus* ROMANAM CURIAM TUNC TEMPORIS, *qui flagitioſos Clericos, Monachos, Laïcos, ab Epiſcoporum Sententiis & correctionibus canonicis appellantes, non ſolùm ambabus ulnis excipiebat, ſed etiam inauditis Epiſcopis quandoque abſolvebat. Oſtendit Vir Sanctus hac agendi ratione enervari Diſciplinam, Auctoritatem Epiſcopalem vileſcere, & vires ipſius Pontificiæ Poteſtatis imminui.* Subdo S. Bernardi verba, quibus deſcriptis, aio: *Non dubitat S. Bernardus quin iſta contra jus & Diſciplinam Eccleſiæ à Pontifice per obreptionem impetrentur.* Obſervatio Hiſtorica ex S. Bernardo ſumpta Religioſis Cenſoribus non placet? Hujus ſancti Patris verba deſcribere piaculum eſt? Nihil contra jus & Diſciplinam per obreptionem à Romanis Pontificibus impetrari poteſt, quicquid ipſi in contrarium S. Bernardus ſcripſerit, quidquid ipſi Pontifices infirmitatis humanæ conſcii ſenſerint, & ſentiant?

ARTICULUS VI.

De Celeſtino II. & Lucio II.

Celeſtinus II.

JUſtis *Innocentio II.* perſolutis, legitimis pacificiſque Cardinalium ſuffragiis, Clero ac populo Romano acclamante, tertia die electus eſt Pontifex *Guido de Caſtello*, natione Tuſcus, Titulo *Sancti Marci* Preſbyter Cardinalis, qui *Celeſtinus II.* appellatus eſt. De ſua electione Cluniacenſes Monachos ſtatim certiores fecit, eorúmque preces poſtulavit. Ipſi electionem pacificam, quæ ab *Alexandri II.* tempore viſa non fuerat, gratulatus eſt *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, Epiſtola XVII. Lib. V. Ad eum ſcripſit *S. Bernardus* pro cauſa Eboracenſis Eccleſiæ contra nequiſſimum ejus invaſorem, qui ipſi Pontifici obrepſerat, & ab eo fovebatur, quamvis ejus electio ab *Innocentio II.* in irritum miſſa eſſet. (Epiſtola 234.) *Henricum* Wintonienſem Epiſcopum Sedis Apoſtolicæ Legatione ornavit, qui Synodum celebravit Londoniæ, præſente *Stephano* Rege, in qua Excommunicationis Sententia in eos lata eſt, qui Eccleſias aut Cœmeteria violarent, aut manus violentas in Clericos, vel Monachos mitterent, abſolutione uni Romano Pontifici reſervata; ut *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis teſtatur. Obiit *Celeſtinus II.* apud *Palladium*, VIII.

Concilium Londinenſe à Legato Celeſtini II. celebratum.

Caſus Summo Pontifici reſervatus.

Idus Martii anno MCXLIV. cùm in *Sancti Petri* Cathedra menſes quinque & dies tredecim ſediſſet. Inter Cardinales ab ipſo creatos celeberrimi fuere, *Julius* Titulo *S. Marcelli* Preſbyter Cardinalis, ab *Hadriano IV.* Prænеſtinus poſtmodum Epiſcopus renuntiatus, ejúſque, & *Alexandri III.* Legationibus functus; *Joannes de Papiro*, ſeu *de Paparo*, *S. Hadriani* Diaconus Cardinalis in Ordinem verò Preſbyterorum, & Titulum *SS. Laurentii, & Damaſi*, ab *Eugenio III.* aſſumptus, ab eóque Legatus in Hiberniam miſſus; *Hyacinthus*, *Petri Bubonis de Urſinis* filius, Hadriani IV. & Alexandri III. Legationibus ornatus, &c.

Cardinales à Cœleſtino II. creati.

II. *Celeſtino II.* ſuffectus eſt *Geraldus* Bononiæ, ex nobili Caccianimicorum gente ortus, Canonicus primum Regularis, Cardinalis *Sanctæ Crucis in Jeruſalem* à *Calixto II.* creatus, ab *Innocentio II.* Sedis Apoſtolicæ Cancellarius, *Honorii II.* Legatione in Germania functus, qui nomen ſibi ſumpſit *Lucius II.* & VII. Kalendas Aprilis anni 1144. coronatus eſt. Arnaldiſtas Romæ infeſtos habuit. Contra Romanorum tumultus, qui non ſolùm priſcam Senatorum dignitatem inſtaurare, verùm etiam Patricium inſtituere auſi fuerant, & omnes Eccleſiæ Romanæ reditus ipſi attribuere nitebantur, inſtigantibus Arnaldiſtis; Pontificem, Cardinales, omnémque Clerum aſſerentes de decimis tantùm & oblationibus vivere oportere, *Conradi* Romanorum Regis auxilium imploravit. (Epiſtola II.) Induciis pactis cum *Rogerio* Siciliæ Rege, paulò poſt cum ipſo plenam pacem compoſuit, Toletanæ Primatum confirmavit Eccleſiæ (Epiſtolis III. & IV.) Cluniacenſes Privilegio donavit, ac tredecim ex eo Cœnobio, quod tunc *Religionis Monaſticæ ſpeculum, & in Galliarum partibus documentum erat* (ut ipſe teſtatur) Monachos ad ſe mitti juſſit, quos Romæ in celebri *S. Sabæ* Monaſterio collocavit: Vezeliacenſes contra Abbatem *S. Germani Antiſiodorenſis*, & contra Nivernenſis Comitis injurias protexit; & *S. Bernardo* juſſit ut Comitem Sedis Apoſtolicæ nomine commoneret, ne quid præter jus à Vezeliacenſibus exigeret. Id conſtat ex *Lucii II.* Epiſtolis, Tomo III. Spicilegii Dacheriani, editis. Obiit V. Kalendas Martii, anno MCXLV. cùm menſes undecim, & dies quatuordecim Eccleſiam rexiſſet. Ex ictu lapidis incerta manu in ſeditione jacti occubuiſſe, Vaticanus Codex à *Baronio* laudatus teſtatur. Inter Cardinales à *Lucio II.* creatos, celebres fuere *Robertus Pullus*, Anglus; *Hubaldus Caccianimicus* ejus propinquus, ex Canonicis Regularibus *Sanctæ Mariæ Rhenanæ* aſſumptus; *S. Guarinus* è nobili Fuſcariorum familia, ut ſcribit *Ciaconius*, vel ex Guarinia Bononienſi gente, ut *Ferdinandus Ughellus* ex gentilitio ſtemmate colligit, ex Canonicorum Regularium Ordine ad Cardinalitiam Dignitatem, & Prænеſtinum Epiſcopatum aſſumptus, cujus memoria in Martyrologio Romano VIII. Idus Februarii celebratur, cujus Vita ab Auguſtino Ticinenſi Canonico Regulari ſcripta legitur apud *Surium* Tomo VII. *Guido Clemens Cibo*, Genuenſis, Tituli S. Pudentianæ Cardinalis Preſbyter, doctrinâ & vitæ caſtimoniâ præſtans, *Hadriani IV.* Legatione ad *Fridericum* Imperatorem poſtea perfunctus; *Nicolaus* Pontificiæ Bibliothecæ Præfectus, vir Hebraïcæ linguæ, & Doctrinæ ſacræ peritiſſimus, qui de Scripturæ ſacræ emendatione Opus eruditum edidit, à *Beſſarione* laudatum in Opuſculo de his Chriſti Verbis apud S. Joannem: *Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te?* Sub *Lucio II. Alfonſus* Portugalliæ Rex Provinciam ſuam Romanæ Eccleſiæ vectigalem annuo cenſu unciarum auri quatuor, ſingulari

Lucius II.

Arnaldiſtæ Romæ infeſti Lucio.

Lucii II. Cluniacenſes Monachi benevolentia.

Lucio II. Pontifice Alfonſus Luſitaniæ

Rex dictio nem ſuam Romanæ Eccleſiæ vectigalem fecit.

ſingulari pietate conſtituit, ea conditione ut defenſionem ac ſolatium Apoſtolicæ Sedis haberet, & nullam Poteſtatem alicujus Eccleſiaſtici ſæculariſque Domini, niſi tantùm Apoſtolicæ Sedis, vel ipſius Legatorum, in terra ſua reciperet. *Innocentio II.* jam hominium fecerat *Alfonſus*, qui ſe Regem Inſcribit, ſed à *Lucio II.* Dux tantùm ſalutatur. *Alfonſi*, & Lucii Epiſtolas edidit clariſſimus *Baluzius* Lib. II. Miſcellaneorum, pag. 220. & 221.

ARTICULUS VII.

De Eugenio III.

POſt *Lucii II.* obitum, cùm Senatus Populúſque Romanus tumultuaretur, & ex eligendi mora Pontificis periculum certiſſimum Eccleſiæ immineret, Cardinales, contra morem Decreto Romanæ ſub Stephano III. Synodi inductum extra Collegium ſuum elegere *Petrum Bernardum*, Natione Piſanum, Monachum Ciſtercienſem, *S. Bernardi* Clarævallenſis Abbatis diſcipulum, Romani *SS. Vincentii & Anaſtaſii* ad Aquas Salvias Monaſterii Abbatem, qui ſibi nomen ſumpſit, *Eugenius Tertius*. De ejus electione cùm ad ipſum tum ad Cardinales, *S. Bernardus* præclaras Literas dedit. In iis quas ſcripſit ad *Eugenium*, ſuſpicere eſt ſancti viri libertatem cum caritate conjunctam.

S. Bernardi ad Eugenium III. recens electum literæ, libero ſtilo, ſed caritatem ſpirantes ſcriptæ.

Altiorem, inquit, *locum ſortitus es, ſed non tutiorem; ſublimiorem, non ſecuriorem. Terribilis prorſus, terribilis eſt locus iſte. Locus, inquam, in quo ſtas, terra ſancta eſt, locus Petri eſt, locus Principis Apoſtolorum, ubi ſteterunt pedes ejus. Si fortè declinaveris à via Domini, ſepultus eſt in eodem loco, ut ſit tibi contra te in teſtimonium...... Quis mihi det, antequam moriar, videre Eccleſiam Dei ſicut in diebus antiquis, quando Apoſtoli laxabant retia in capturam; non in capturam argenti vel auri, ſed in capturam animarum! Quàm cupio illius te hereditare vocem, cujus adeptus es Sedem! Pecunia*, inquit, *tua tecum ſit in perditionem..... In omnibus operibus tuis memento te eſſe hominem...... Quantorum in brevi Romanorum Pontificum mortes tuis oculis aſpexiſti? Ipſi te Prædeceſſores tui tua certiſſima & citiſſima deceſſionis admoneant; & modicum tempus dominationis eorum, paucitatem dierum tuorum nuntiet tibi. Jugi proinde meditatione inter hujus tranſeuntis gloriæ blandimenta memorare noviſſima tua, quia quibus ſucceſſiſti in Sedem, ſine dubio ſequeris ad mortem.*

Arnaldiſtarum Hæreticorum ſeditio in Urbe.

Statim atque electus eſt *Eugenius*, fugam cum Cardinalibus capeſſere coactus, ob ſeditionem ab Arnaldiſtis in Urbe excitatam. Viterbium receſſit, ibique aliquamdiu moram fecit, dum interim Arnaldiſtæ Nobiles quoſque ac Populum Romanum ad *Jordanem* Patritium, ſectæ ſuæ hominem, quem pulſo Præfecto extulerant, accedere compellebant, & Cardinalium, Clericorum, illuſtriúmque virorum Eccleſiæ & Patriæ amantium domos, ipsámque, *B. Petri* Baſilicam diripiebant, ut *Otto Friſingenſis* lib. VII. Chronic. cap. XXXI. teſtatur. Romanos graviſſimis litteris increpuit iſtius temporis Elias alter *Bernardus* Clarævallenſis; & *Conradum* Regem Romanorum ad Eccleſiæ defenſionem adhortatus eſt, data ad ejus Majeſtatem Epiſtola; *Utrumque intereſſe Cæſaris ſcribens, & propriam tueri Coronam, & Eccleſiam defenſare. Alterum Regi, alterum convenire Eccleſiæ Advocato.* Dum Viterbii ageret *Eugenius*, Legationem Armeniæ & Syriacæ Eccleſiæ ſuſcepit.

Armeni Romanum ſequendum miraculo docentur.

Legati ab Armenorum Catholico, cæteriſque Epiſcopis miſſi, divina viſione radii cœlitus ſuper caput A Pontificis ſacra Myſteria celebrantis immiſſi, & duarum columbarum aſcendentium & deſcendentium, Romanum Divini Sacrificii Ritum ſequendum eſſe ſunt edocti, teſte *Ottone Friſingenſi*, qui tunc Viterbii præſens erat, lib. VII. Chronici cap. XXXII.

Expeditionem ſacram contra Turcas indicit Eugenius III.

Expeditionis in Terram Sanctam procurandæ & promovendæ conſilium iniit *Eugenius III.* cùm Edeſſam ab Infidelibus captam audiviſſet, ac Antiochiæ & Hieroſolymis periculum imminere: & ad Bellum ſacrum *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum, Principes & univerſos Fideles in Galliis conſtitutos, Apoſtolicis Literis hortatus B eſt: Cruce ſignatis Plenariam Indulgentiam conceſſit, eorum uxores, filios, & bona, ſub Sedis Apoſtolicæ protectione ſuſcepit, eos qui ære premebantur alieno, ab uſuris de præterito pendendis abſolvit; licentiámque dedit ut terras, cæteráſque poſſeſſiones ſuas, poſtquam commoniti propinqui aut domini, ad quorum feudum pertinebant, commodare pecuniam recuſaſſent, Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis, vel aliis quoque Fidelibus oppignerare poſſent. (*Epiſt. I.*) Romanos, confixo priùs Anathemate Patritio *Jordane* Arnaldiſta, coërcuit, ac in Urbem regreſſus eſt C *Eugenius*, ibique pacatis rebus, Natale Domini celebravit anno M. XLV. Anni ſequentis initio, de expeditione ſacra contra Turcas, ſecundùm *Eugenii* vota, in Galliis actum eſt, in Concilio apud Vezeliacum celebrato, cujus meminere Anonymus in Geſtis *Ludovici VII.* Tom. IV. Hiſtoriæ Franciæ, Mauriniacenſe Chronicon, & *Odo de Diogilo*, lib. I. de Profectione Ludovici Regis in Orientem. De eadem Expeditione deliberatum eſt in Concilio Carnotenſi, ad quod omnes Galliarum Antiſtites convenere, *S. Bernardus*, qui negotium iſtud Chriſti ſtudiis omnibus promovebat, ſacræ militiæ veluti Dux & Princeps delectus eſt, ut ipſe teſtatur Epiſtola CCXXXVI. ad Eugenium. Tandem D poſtrema Hieroſolymitanæ profectionis capta ſunt conſilia in Conventu Stampenſi, Dominica Septuageſimæ, anno Chriſti M. CXLVII. Sacri Belli claſſicum in Germania quoque cecinit ferventiſſimus Prædicator *S. Bernardus*, & ad Crucem ſumendam *Conradum* Regem & plurimos Germaniæ Principes impulit, *Ottone Friſingenſi* teſte, lib. I. *de Geſtis Friderici Imperatoris*, cap. XXXIX. Nec in Palæſtinam ſolùm adversùs Turcas, verùm etiam adversùs Boreales Paganos, indicta ab *Eugenio III.* expeditio eſt, ad quam Saxones & Dani junctis viribus conſpirarunt, ut *Otto Friſingenſis* E cap. XL. libri primi, & *Saxo Grammaticus* lib. XIV. teſtatur. Duos à Latere Legatos S. R. E. Cardinales pro expeditione in Terram Sanctam decrevit Pontifex, *Guidonem* ſcilicet qui cum *Ludovico* Francorum Rege, & *Theodwinum* Portuenſem Epiſcopum, qui cum Germaniæ Rege *Conrado* proficiſceretur.

Concilia Vezeliaci, Carnuti, & Stampis celebrata.

Vezeliacum, vulgò Vezelay, urbs & Abbatia O. B. in Diœceſi Auguſtodunenſi.

Carnutum, ſive Autricum Carnutum, vulgò Chartres, Epiſcop. ſub Metropoli olim Senonenſi, nunc ſub Pariſienſi.

Stampæ, vulgò Eſtampes, oppidum Belſiæ, Beauſſe, ad Juinam fluvium, La Juine, Diœceſis Senonenſis.

Eugenius III. in Gallias venit.

His ita diſpoſitis, *Eugenius III.* tumultuantium ſemper Arnaldiſtarum perſecutionem fugiens, in Gallias ſe contulit, ubi à *Ludovico VII.* Rege Chriſtianiſſimo honorificentiſſimè ſuſceptus eſt, cui Vexillum, & Apoſtolicam Benedictionem ad F ſacram expeditionem dedit, ut *Odo de Diogilo* teſtatur.

Concilia Pariſienſe Remenſe.

Pariſiis Synodum habuit, in qua *Gilberti Porretani*, Pictavenſis Epiſcopi, quibuſdam erroribus accuſati, delatam ad ſe cauſam diſcuſſit, & ad frequentiorem Synodum judicandam remiſit. Ea Remis celebrata eſt XI. Kalendas Aprilis anni M. CXLVIII. *Eugenio* Præſide damnati *Gilberti* errores, Pontificis Patrúmque ſententiis: octodecim Canones conditi, quibus de Clericorum continentia, & modeſtia in tonſura & veſtibus ſtatutum eſt, & in contumaces Beneficiorum Eccleſiaſticorum

Summa Canonum Concilii Remenſis, Eugenio III. Præſide celebrati.

Digitized by Google

ſiaſticorum decreta privatio. Immo ſuſpenſionis ſententia lata in Epiſcopos, qui hanc ipſis pœnam non infligerent: *Quia inferiorum culpæ ad nullos magis referendæ ſunt, quàm ad deſides negligentéſque Rectores.* Sanctimonialium Canonicarum ſtatuta reformatio, cujus duo præcipuè capita, Clauſura & vita communis, pœna Interdicti, & privationis Chriſtianæ Sepulturæ, decreta in eas quæ Pontificium & Synodicum mandatum non implerent. Eccleſiaſticorum negotiorum judicium Laïcis vetitum. Decimarum iiſdem prohibita poſſeſſio. Juſſum ut Archidiaconi ex Diaconorum vel Preſbyterorum Ordine aſſumerentur. Conductitii Preſbyteri ab Eccleſiis eliminati, ſancitúmque ut ſingulis proprius Sacerdos præficeretur; nullius, niſi Epiſcopi aut Archidiaconi judicio depellendus. Treuga & Pax confirmatæ. Militum ad nundinas vel ferias pugnæ vetitæ. Clericorum, & Monachorum percuſſores excommunicati, eorúmque abſolutio Romano Pontifici reſervata. Eccleſiarum & Cœmeteriorum Immunitati proviſum. Incendiarii Anathemate damnati. Pretii exactio pro Chriſmatis, Olei ſacri & Sepulturæ acceptione prohibita. Ordinationes à Schiſmaticis & Hæreticis factæ, miſſæ in irritum. Decretum contra Hæreticos, qui in Vaſconiæ aut Provinciæ partibus graſſabantur, editum eſt; juſſúmque ne illos recipere aut fovere quiſquam præſumeret, ſub pœna Anathematis, & Interdicti in eorum terras ferendi. Hæreticı illi fuere, *Henricus Apoſtolici*, & *Eudo* ſive *Eon*, de quibus cap. 4. agemus. *Albericum* Cardinalem, Epiſcopum Oſtienſem, in Toloſanas partes adverſus Hæreticos Legatum deſtinavit *Eugenius III.* Idem Pontifex Sanctæ *Hildegardis* Virginis, in *Monte S. Ruperti* Abbatiſſæ, ſpiritum probavit, inquiſitione facta per viros graves, & in diſcretione ſpirituum perſpicaces: eíque dona Dei per literas Treviris anno 1148. datas gratulatus, facultatem conceſſit Revelationes ſuas proferendi ac ſcribendi, ut *Theodorus* Abbas in Vita ejuſdem Sanctæ Virginis, apud *Surium* ad diem XVII. Septembris, & *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi, ad annum MCL. teſtantur. Infœlicem Orientalis expeditionis exitum luxit *Eugenius III.* & Conradum Regem Romanorum, Hieroſolymis reducem conſolatus eſt (Epiſt. VI.) *S. Bernardus* ob indictam, quæ tam infauſtè ceſſerat, expeditionem, calumniam paſſus, Apologiam ſcripſit Capite I. libri ſecundi *De Conſideratione* ad *Eugenium III.* Legationem in Germaniam decrevit idem Pontifex pro cauſa Moguntini Archiepiſcopi *Henrici* cognoſcenda. Depoſitum *Henricum* ob rerum Eccleſiaſticarum diſtractionem, Otto Friſingenſis lib. II. de Geſtis Friderici cap. IX. commemorat. Tranſlationem Cicenſis Epiſcopi ad Magdeburgenſem Archiepiſcopatum factam abſque Sedis Apoſtolicæ Auctoritate, irritam dixit Epiſtola 8. Apoſtolico ſanè pectore digna Eugenii III. Sententia: *Contra Deum, & Sacrorum Canonum Sanctiones, nulli omninò petitioni poſſumus præbere conſenſum.* Controverſiam de Jure Metropolitico inter Cantuarienſem Archiepiſcopum, & *Bernardum* Epiſcopum *Sancti Davidis*, compoſuit *Eugenius III.* (*Epiſt. II.*) *Henricum I.* Imperatorem in Sanctorum numerum retulit, (*Epiſt VII.*) Quartam partem oblationum Canonicis *S. Petri* Romæ conceſſit (*Epiſt. IX.*) Colonienſis Eccleſiæ Privilegia confirmavit (*Epiſt. X.*) Ejus Auctoritate Canonicos Regulares Ordinis *S. Auguſtini* in Eccleſiam Pariſienſem Sanctæ *Genoveſæ* introduxit *Sugerius* Sandionyanus Abbas, Regni ſub *Ludovico VII.* Rege Chriſtianiſſimo Adminiſter, Ex Regali *S. Victoris* ad muros Pariſienſes Abbatia duodecim Canonici ad *Sanctæ Genoveſæ* tranſlati, ejuſdémque Cœnobii Prior *Odo*, primus Abbas inſtitutus eſt. Teſtes ſunt Literæ *Eugenii III.* ad *Sugerium*, & *Sugerii* ad Eugenium, & *Acta S. Vitelmi*, apud *Surium*, & Bollandum, ad diem VI. Aprilis. Toletani Archiepiſcopi Primatum in cæteras Hiſpaniæ confirmavit Eccleſias *Eugenius III.* ut conſtat ex ipſius Epiſtolis ad *Joannem* Toletanum Archipræſulem, ad *Alfonſum* Hiſpaniarum Regem, ad Bracarenſem, Tarraconenſem, cæteróſque ejuſdem Regni Archiepiſcopos, & Epiſcopos, Primatum in Provincias Bituricenſem & Burdigalenſem *Petro* Bituricenſi Archiepiſcopo confirmavit. (*Epiſtol.* LXIX.) Vizeliacenſis Monaſterii tuitionem contra Guillelmum Nivernenſem Comitem, Odonem Burgundiæ Ducem, & Eduenſem Epiſcopum ſuſcepit, ejúſque defenſionem *Ludovico* Regi Chriſtianiſſimo commendavit: ut probant plures ejus Epiſtolæ in Hiſtoria Vizeliacenſi deſcriptæ. Ciſtercienſis Ordinis Conſtitutiones confirmavit. (*Epiſtol.* LXXI.) *Anſelmum S. Vincentii* Laudunenſis Abbatem, Eccleſiæ Tornacenſi à longo tempore vacanti conſecravit Epiſcopum: & ea de re ad *Ludovicum VII.* Regem Francorum, & ad Clerum, populúmque Tornacenſem literas dedit, Tomo V. Dacheriani Spicilegii editas. *Tarracinam, Setiam, Narnium, & Arcem Fummonis*, à dominio *S. Petri* jamdiu alienatas recuperavit, ut Codex Vaticanus à *Baronio* laudatus teſtatur. Viros Religioſos & eruditos *Eugenius III.* dilexit, fovit, ornavit. *S. Bernardum* Claræuallenſem Abbatem, Patrem ſuum ac Magiſtrum, & *Petrum Mauritium* Cluniacenſem Abbatem præ cæteris coluit. Quàm honorificè, quam amanter ab ipſo Romæ fuiſſet exceptus, ſcripſit Petrus Venerabilis ad S. Bernardum: *Nunquam*, inquit, *amicum fideliorem, nunquam fratrem ſinceriorem, nunquam Patrem puriorem expertus ſum: auris patiens ad audiendum, lingua prompta & efficax ad reſpondendum: non ut major minori, ſed ut aut par pari, aut quandóque ut inferior ſuperiori. Nihil faſtus, nihil dominium, nihil majeſtas, ſed totum ſibi hominem æquitas, totum humilitas, totum ratio vindicabant. Si quid ibi, vel alibi petii, aut indultum eſt, aut rationabiliter, ita ut queri non poſſem, negatum.* Ab avaritia muneribúſque recipiendis alienus omnino fuit *Eugenius*, quod probarünt primarii duo Germaniæ Archipræſules, Moguntinus & Colonienſis, qui Romam cauſas ſuas acturi adierant, maximiſque muneribus ab Eugenio ſeu gratiam, ſeu juſtitiam obtinere ſe poſſe confidebant. Quæ munera conſtantiſſimè repulit integerrimus Pontifex, propterea laudatus à *S. Bernardo* Lib. III. de Conſideratione Cap. III. *Quando*, inquit, *hactenus aurum Roma reſudit? Et nunc Romanorum conſilio id uſurpatum non credimus. Duo venerunt, ambo locupletes, & ambo rei, ſi quidem unus Moguntinus, Colonienſis alter: Alteri gratia gratis reddita eſt; alter indignus credo cui gratia redderetur, audivit; Cum quali veſte intraſti, cum tali egredieris. O vocem magnificam, vocem prorſus Apoſtolicæ libertatis! Quid minus ab illa hæc habuit*, Pecunia tua tecum ſit in perditionem: *Niſi quod in illa plus zeli, in iſta plus modeſtiæ ſonuit.* Priori cuidam ſibi marcam auri ante audientiam offerenti, magna ſeveritate reſpondit: *Nondum domum ingreſſus es, & jam vis corrumpere Dominum?* Ita refert Joannes *Sareſberienſis* Lib. V. *Polycratici* cap. XV. Humilitatem admirabilem cum Dignitatis excelſitate conjunxit, Vitæque Monaſticæ aſperitatem, quantùm in illo faſtigio licuit, ſectatus eſt. Qua de re *Arnoldum* Bonævallis Abbatem Lib. II. de Vita *S. Bernardi* cap. 8. audire juvat, ubi narrat, quomodo

[Re]formatio [Sancti]monialium præcipua capita, clauſura, & vita communis.

Sanctæ Hildegardis ſpiritus Eugenio Tertio probatus.

Eugenii Tertii Sententia Apoſtolico pectore digna.

Eugenii III. virtutes.

quomodo *Eugenius III.* Clarævallenſes inviſerit, antequam è Gallia diſcederet. *Claramvallem*, inquit, *humiliter viſitat, & gloriam Pontificatus Romani pauperum præſentat aſpectibus. Mirantur omnes in tanta altitudine humilitatem immobilem, & in tam excellenti culmine propoſiti ſancti permanere virtutem, ut altitudini ſociata humilitas pro officio exteriùs ſplendeat, & pro virtute nequaquam interiùs inaneſcat. Adhærebat carni ejus lanea tunica, & diebus & noctibus cuculla veſtitus, ſic cub bat. Intus Monachi habitum retinens, extra ſe Pontificem & moribus & veſtibus exhibebat, rem difficilem agens, diverſarum in uno homine proprietatem exprimens perſonarum. Segmentata ei circumferebantur pulvinaria. Lectus ei palliis opertus, cortina ambiebatur purpurea, ſed ſi revolveres operimenta, invenires ſuperjectis lineis compoſa ſtramina, & palleas conglobatas. Homo in facie, Deus videt in corde; ipſe verò bona coram Deo & hominibus providebat. Alloquitur Fratres non ſine lacrymis, miſcens ſermonibus avulſa è corde ſuſpiria; hortatur & conſolatur, & ſe inter eos Fratrem & Socium, non Dominum exhibet vel Magiſtrum.*

Eugenii Tertii Sanctitas. Obiit *Eugenius III.* Tibure, VII. Idus Julii. anni M.CLIII. cùm annos octo, menſes quatuor, & dies tredecim Eccleſiam rexiſſet. Ejus corpus in Baſilica Vaticana conditum eſt. In Kalendario Ciſtercienſi ut Sanctus celebratur. Miraculis poſt obitum claruiſſe teſtantur Anonimus ſed coævus Auctor, in Tractatu de iis edito, quem Henriquez ex Codice MS. Dunenſis Cœnobii publicavit; *Gaufridus* in Vita *Sancti Bernardi* Lib. V. cap. II. Chronicon Autiſiodorenſe, *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali, Faſciculus temporum, & Chronicon Magnum Belgicum. Quibus addendus eſt Illuſtris Tullenſium Antiſtes Andreas Sauſaius in Martyrologio Gallicano.

Cardinales ab Eugenio Tertio creati. Inter Cardinales ab Eugenio III. creatos celebres inprimis fuere, *Bernardus*, ex Ordine Canonicorum Regularium ad Eminentiſſimam Dignitatem aſſumptus & ab *Hadriano IV.* Portuenſis Epiſcopus renuntiatus, & utriuſque Pontificis Legationibus ad *Fridericum* perfunctus. *Jordanus Urſinus*, qui ejuſdem Eugenii Legationem obiit in Germania, cum *Octaviano* Cardinali. Hunc rerum antiquarum ſtudioſiſſimum fuiſſe ſcribit *Sanſovinus* in Hiſtoria Urſinæ Gentis. *Rolandus Bandinellus*, S. R. E. Cancellarius, & Summus poſtea Pontifex Alexander III. *Nicolaus Breakſpear*, Anglus, ex Abbate *S. Rufi* in Galliis ad Albanenſis Eccleſiæ infulas ab *Eugenio* promotus, ac in Sueciam, Norvegiámque miſſus Legatus, ubi fidem propagavit, & *S. Henricum* Upſacenſem Epiſcopum conſecravit, *Olao* teſte. Fuit poſtea Summus Pontifex Hadrianus IV. *Gerardus Cajetanus*, Piſanus, *Eugenii III.* affinis. *Joannes Sutrinus*, Alexandri III. Legationibus graviſſimis poſtea functus, *Hugo*, Gallus, Monachus Ciſtercienſis, & Abbas *Trium Fontium* in Catalaunenſi Diœceſi, ad Oſtienſem Epiſcopatum ab *Eugenio III.* aſſumptus, vir ſanctitatis opinione inſignis *Henricus Moricottus*, Piſanus, Monachus Clarævallenſis, Abbas deinde Monaſterii *SS. Vincentii & Anaſtaſii* extra Urbem ad Aquas Salvias, *Hadriani IV.* & *Alexandri III.* cui contra *Octavianum* Antipapam ſtrenuam operam navavit, præcipuis Legationibus functus. *Hildebrandus*, Bononienſis, ex nobili *Graſſorum* gente, ex Canonico Regulari, & Rectore Eccleſiæ *S. Geminiani* apud Mutinenſes, Diaconus Cardinalis Titulo S. Euſtachii renuntiatus, ac deinde Mutinenſis Epiſcopus ab *Anaſtaſio IV.* creatus. Magiſter *Odo*, Italus, Brixienſis, qui *Hadriani IV.* Legationem ad Longobardos, & *Alexandri III.* ad Hiſpanos obiit, ejuſdem *Alexandri* partes contra Schiſmaticos egregiè tuitus. *Bernardus* Rechedonenſis, Piſanus, ex Monacho Clarævallenſi Titulo *SS. Coſmæ & Damiani* Diaconus Cardinalis, vir ſanctiſſimus, à Joanne Sareſberienſi ob continentiam, pecuniæque contemptum, in Polycratico celebratus. *Joannes Gallus*, Cluniacenſis Monachus, Cœnobii Dolenſis in Bituricenſi Provincia Abbas, vir eruditus, & in negotiis Eccleſiaſticis tractandis ſtrenuus, &c.

ARTICULUS VIII.

De Anaſtaſio IV. & Adriano IV.

Anaſtaſius Quartus. I. Eugenio III. ſucceſſit *Conradus* de *Suburra* Canonicus olim Regularis & Abbas *S. Rufi*, Aurelianenſis Diœceſeos, in Galliis, ab *Honorio II.* Epiſcopus Cardinalis Sabinus creatus, ab *Innocentio II.* Pontificis Vicarius, *Homo veteranus & in conſuetudine Curiæ exercitatus*, qui nomen ſibi ſumpſit, *Anaſtaſius IV.* Gerhardum Cardinalem ad finiendam Magdeburgenſis Electi Archiepiſcopi cauſam in Germaniam Legatum miſit, qui *Friderici* Regis offenſionem incurrens, infecto negotio, reverſus eſt, & præ mœrore in itinere deceſſit. *Oto Friſing. lib. II. cap. 10.* Princeps miſſis ad *Anaſtaſium* Oratoribus, cum *Guicmano* Archipræſule deſignato, non ſolùm facti ſui ratihabitionem, ſed etiam Pallium pro ipſo impetravit, ut *Otto Friſingenſis* lib. II. cap. X. commemorat. Graſſante fame, ingentes eleemoſynas in pauperes profudit pius Pontifex. Vizeliacenſis Abbatiæ Privilegia adversùs Comitem Nivernenſem, & Vizeliacenſes oppidanos tuitus eſt, ut ejus Epiſtolæ teſtantur. Canonicos Regulares Lateranenſes, & Equites *Sancti Joannis* Hieroſolymitani, Privilegiis adauxit. Defunctus eſt III. Nonas Decembris, anno M.CLIV. cùm annum unum, menſes quatuor, & dies viginti quatuor Eccleſiam pacificè rexiſſet. Unicum creavit Cardinalem Epiſcopum Sabinum, *Gregorium de Suburra*, nepotem, ut ſcribit *Ughellus* in Italia Sacra.

Hadrianus Quartus. II. In locum *Anaſtaſii* electus eſt *Nicolaus* Albanenſis Epiſcopus. Ex Anglia oriundus erat, patre admodum paupere, qui relicto, cum ſæculo, filio impubere, apud *Sanctum Albanum* Monachus factus eſt. Filius cui Nicolao nomen erat, adoleſcentiam ingreſſus, cùm propter inopiam Scholis vacare non poſſet, idem Monaſterium quotidianæ ſtipis gratia frequentabat. Unde pater erubuit, verbíſque mordacibus ſocordiam ejus increpitans, omni ſolatio deſtitutum cum gravi indignatione abegit. Ille verò ſibi relictus; & forti neceſſitate aliquid audere coactus, Gallicanas adiit regiones, ingenuè erubeſcens in Anglia vel fodere, vel mendicare. Pervenit ad Monaſterium Canonicorum Regularium *S. Rufi*, & quibus potuit obſequiis ſe ipſis commendare curavit. Et quoniam erat corpore elegans, vultu jucundus, prudens in verbis, & ad injuncta impiger, placuit omnibus, ac in eorum conſortium adlectus, multum in ſcientia & eloquentia progreſſum fecit. Abbate defuncto, ipſe ſummo omnium conſenſu electus Abbas. Sed cùm in exigenda regulari diſciplina eſſet accuratiſſimus, brevi ipſos pœnituit quòd hominem peregrinum ſibi ipſis præfeciſſent, eique deinceps infidi & infeſti fuere. Odiis igitur crudeſcentibus, quaſdam contra ipſum querelas ad Sedem Apoſtolicam detulerunt. *Eugenius III.* pacem Abbatem inter & Canonicos compoſuit: At non diu quievit neſcia quietis malitia,

Digitized by Google

malitia, grandiúſque intonuit rediviva tempeſtas. Interpellatus iterum eſt Summus Pontifex. Utrique ergo parti proſpiciens, permiſit Canonicis ut alterum Abbatem eligerent. *Nicolaum* verò Romæ retinuit, & Cardinalem Epiſcopum Albanenſem creavit. Inde ad Dacos & Norvegos Legatus miſſus, eo munere cum laude maxima functus eſt. Mortuo tandem *Anaſtaſio IV.* Summus Pontifex electus, nomen ſibi ſumpſit *Hadrianus IV.* Ejus fortunam diſcimus à *Guilelmo Neubrigenſi*, lib. II. *De Rebus Anglicis*, cap. VI. Pontificatus iſtius exordia *Arnaldus*, ejúſque fautores, novis ſeditionibus turbarunt. *Gerardus* Preſbyter Cardinalis vulneratus, & pene interemptus ab illis eſt. Pontifex hoc ſacrilegium Interdicto ultus; à quo Urbem non abſolvit, donec Senatores, à Clero Populóque Romano compulſi, veniam à Chriſti Vicario exorarunt, & *Arnaldum* ejúſque ſectatores, ſe ex Urbe, & ejus finibus, expulſuros jurarunt, ut Acta *Hadriani*, ab Annalium Eccleſiaſticorum Parente ex Codice Vaticano laudata teſtantur. Fridericum I. Imperatorem Romæ coronavit *Hadrianus* anno M. CLV. (ut refert Otto Friſingenſis, lib II. de Geſtis Friderici, cap. XXII.) *Vuillelmum* Siciliæ Regem, Eccleſiæ ditiones infeſtantem excommunicavit; nec prius abſolvit, quàm præſtito hominio, ea quæ invaſerat, Eccleſiæ Romanæ reſtituiſſet. Legatos miſit Conſtantinopolim ad *Manuelem* Imperatorem, Literáſque dedit ad *Baſilium* Acridanum Theſſalonicenſem Archiepiſcopum, de pace inter utramque Eccleſiam concilianda. Reſpondit *Baſilius*, facilè coaleſcere poſſe unitatem, ſiquidem nulla erat de ſumma Fidei diſſenſio. *Neque enim*, inquit, *aliud novimus fundamentum, quàm quod ſubſtractum eſt; eadémque tecum prædicamus, & docemus ego, iique omnes, qui ad magnam Apoſtolicámque Sedem Conſtantinopolitanam pertinemus. Et unus, qui in utriſque Eccleſiis perſonat ſermo Fidei, idémque ſacrificatur Agnus, qui tollit peccata mundi, Chriſtus, inter Occidentales Antiſtites, qui ſub tuum principale culmen agunt, & nos qui ab oriente ſole ſublimi Conſtantinopolitana Sede Sacerdotii accepimus ſplendorem: quamvis parva quædam offendicula in medio interjecta nos ſepararint, quæ tollere è medio, unitatémque Eccleſiarum ſine offendiculo conſtituere, tuæ Sanctitatis erit, quæ Chriſti exemplo velut è cœlo proſpiciens, diſtantia in unum congregare vult & poteſt.* Extant hæ Literæ in Codice Juris Occidentalis.

Legati ab Hadriano Quarto missi Constantinopolim de pace inter Ecclesias Orient. & Occid. conciliandа.

Cùm Londonienſem Epiſcopum ab Apoſtolorum Liminibus redeuntem *Friderici* Imperatoris milites ſpoliaſſent, vexaſſent, & etiamnum detinerent captivum, ut majorem ab ipſo pecuniam emungerent, *Hadrianus IV.* Legatos ad Imperatorem miſit, *Rolandum* & *Bernardum* S. R. E. Cardinales, qui ipſum circa tanti ultionem ſceleris indormientem, & neſcio quas ob cauſas diſſimulantem, ad ſacrilegos prædones plectendos, & Epiſcopum in libertatem aſſerendum excitarent. Bizuntii Comitia tum celebrabat *Fridericus*. Quò ipſum adiere Legati, ejúſque Majeſtati Pontificias Epiſtolas tradidere, quæ gravi diſſidio præbuerunt occaſionem ac fomentum, propter verba quædam ambigua, quibus Pontifex beneficia Sedis Apoſtolicæ Friderico in memoriam revocans, innuere videbatur ipſum ſibi Imperium debere, ac velut feudum à Romana Eccleſia tenere. *Debes*, inquiebat, *ante oculos mentis reducere, quàm gratanter & quàm jucundè alio anno Mater tua Sacro-Sancta Romana Eccleſia te ſuſceperit, quanta cordis affectione tractaverit, quantam tibi Dignitatis plenitudinem contulerit & honoris: & qualiter Imperialis inſigne Coronæ libentiſſimè conferens, benigniſſimo gremio ſuo tuæ Sublimitatis apicem ſtuduerit confovere. Neque tamen pœnitet, nos deſideria tuæ voluntatis in omnibus implevisse; ſed ſi majora Beneficia Excellentia tua de manu noſtra ſuſcepiſſet, ſi fieri poſſet, conſiderantes quanta Eccleſia Dei & nobis per te incrementa poſſint & commoda provenire, non immeritò gauderemus.* Hadriani Literæ gravem offenſionem Imperatori & Principibus moverunt, non ignorantibus quoſdam Romanorum palam aſſerere, *Imperium Urbis, & Regnum Italicum, donatione Pontificum, Germaniæ Reges hactenus poſſediſſe, idque non ſolùm dictis, ſed & ſcriptis atque picturis repræſentare.* Unde *Lotharium II.* ad pedes Summi Pontificis *Innocentii II.* Vaſſalli ſpecie depictum in Palatio Lateranenſi videre erat, cum hac inſcriptione.

Diſſidium inter Fridericum Imperatorem & Hadrianum IV.

Non patitur Fridericus ut Imperium Summi Pontificis Beneficium dicatur.

Rex venit ante fores, jurans priùs Urbis honores:
Poſt homo fit Papæ, ſumit quo dante coronam.

Quam picturam & inſcriptionem ſe de medio ablaturum *Hadrianus* Imperatori promiſerat; & nihilominùs idem Literis ſuis aſſerere videbatur. Contentione Principes inter & Legatos orta, dixiſſe fertur Legatorum alter: *A quo ergo habet, ſi à Domino Papa non habet Imperium?* Quæ verba tantam offenſionem concitarunt, ut *Otto* Palatinus Comes de Bajoaria, propè exerto gladio, mortem Legato Apoſtolico intentaret, niſi tumultum Auctoritate ſua compeſcuiſſet Imperator. Dimiſſi in craſtinum rebus infectis Legati; cum mandatis, ut rectà in Urbem reverterentur. Ita refert *Radevicus* Canonicus Friſingenſis Lib. I. de Geſtis *Friderici I.* cap. 8. 9. & 10.

Remiſſis Cardinalibus Legatis, *Fridericus* Encyclicas Literas per univerſum Imperii ambitum ſcripſit, quibus de Pontificis Legatione & Literis conquerebatur, adversùs quas ſupremam & à quovis Deo inferiore independentem Imperatoris poteſtatem aſſerebat. *Cùmque*, inquit, *per electionem Principum, à ſolo Deo Regnum & Imperium noſtrum ſit, qui in Paſſione Chriſti Filii ſui duobus gladiis neceſſariis regendum orbem ſubjecit: cùmque Petrus Apoſtolus hac doctrina mundum informaverit;* Deum timete, Regem honorificate: *Quicumque nos Imperialem Coronam pro Beneficio à Domino Papa ſuſcepiſſe dixerit, divinæ inſtitutioni, & doctrinæ Petri contrarius eſt, & mendacii reus erit. Quia verò hactenus honorem ac libertatem Eccleſiarum à manu Ægyptiorum ſtuduimus eripere, & omnia eis Dignitatum ſuarum jura conſervare intendimus: univerſitatem veſtram ſuper tanta ignominia nobis & Imperio condolere rogamus, ſperantes ne honorem Imperii, qui à conſtitutione Urbis, & Chriſtianæ Religionis inſtitutione ad veſtra uſque tempora glorioſus & imminutus extitit, fidei veſtræ indiviſa ſinceritas tam inaudita novitate, tam præſumptuoſa elatione, imminui patiatur.* Hæc refert *Radevicus* Cap X. Libri I.

De injuria Legatis & in eorum perſona Sedi Apoſtolicæ illata certior factus *Adrianus IV.* ad Germaniæ Epiſcopos Literas dedit, quibus eos hortabatur ut Imperatorem ad officium & ad reverentiam erga Sedem Apoſtolicam revocarent, & ad ſatisfactionem *Rainaldo* Cancellario & Palatino Comiti, qui Legatos malè affecerant, imperandam urgerent. Reſponderunt Germani Antiſtites, ſe Pontificis Literas, quæ totum Imperium commoverant, approbare ac tueri non poſſe. Cæterùm ſe admonuiſſe Principem, ſicut juſſerat ſua Sanctitas, reſponsúmque Catholico Rege dignum ab eo retuliſſe. *Duo ſunt*, inquit, *quibus noſtrum*

Germanorum Epiſcoporum Conſilium.

regi oportet Imperium, Leges ſanctæ Imperatorum & uſus bonus Prædeceſſorum & Patrum noſtrorum. Iſtos limites Eccleſiæ nec volumus præterire, nec poſſumus: Quicquid ab his diſcordat, non recipimus. Debitam Patri noſtro reverentiam libenter exhibemus: liberam Imperii noſtri Coronam divino tantùm beneficio adſcribimus .... In capite orbis Deus per Imperium exaltavit Eccleſiam: in capite orbis Eccleſia non per Deum (ut credimus) nunc demolitur Imperium. A pictura cœpit, ad ſcripturam pictura proceſſit, ſcriptura in auctoritatem prodire conatur: non patiemur, non ſuſtinebimus: Coronam antè ponemus, quàm Imperii Coronam unà nobiſcum ſic deponi conſentiamus. Picturæ deleantur, ſcripturæ retractentur, ut inter Regnum & Sacerdotium æterna inimicitiarum monumenta non remaneant. Denique Summum Pontificem orant ſupplices, ut Imperatoris animum ſuavioribus literis leniat ac demulceat. *Hadriani IV.* & Germanorum Præſulum mutuas literas deſcripſit *Radevicus* coævus Auctor, lib. 1. de Geſtis Friderici Cap. 5. & 6.

Prudens Germanorum Epiſcoporum conſilium ſecutus *Hadrianus*, ad placandum Imperatorem animum adjecit, Legatóſque miſit *Henricum* & *Hyacinthum* Cardinales, ad Eccleſiaſtica & Curialia negotia tractanda aptiſſimos. Hi cùm ſuperatis itineris difficultatibus & periculis, ad *Fridericum* in Campeſtribus Auguſtæ caſtrametatum perveniſſent, Pontificis Literas ejus Majeſtati reverenter ac modeſtè obtulerunt; quas *Ottoni Friſingenſi* Epiſcopo legendas & interpretandas tradidit. Iis Literis invidioſa priorum verba purgabat *Hadrianus IV.* nec ſe eo ſenſu ſcripſiſſe profitebatur, *Inſigne Coronæ Beneficium tibi contulimus*, quaſi Imperium Sedis Apoſtolicæ feudum exiſtimaret; ſed Beneficii nomen pro bono facto accepiſſe, quòd imponendo Coronam capiti Principis ad Imperium electi, & præclaris dotibus tantæ Dignitati pari, benè egiſſet. *Licet*, inquit, *hoc nomen, quod eſt Beneficium, apud quoſdam in alia ſignificatione, quam ex impoſitione habeat aſſumatur: tunc tamen in ea ſignificatione accipiendum fuerat, quam nos ipſi poſuimus, & quam ex inſtitutione ſua noſcitur retinere. Hoc enim nomen ex bono & facto eſt editum, & dicitur Beneficium apud nos, non feudum, ſed bonum factum. In qua ſignificatione in univerſo Sacræ Scripturæ corpore invenitur, ubi ex Beneficio Dei, non tanquam ex feudo, ſed velut ex benedictione & bono facto ipſius gubernari dicimur & nutriri. Et tua quidem Magnificentia liquidò recognoſcit, quod nos ita benè & honorificè Imperialis Dignitatis Inſigne tuo capiti impoſuimus, ut bonum factum valeat ab omnibus judicari. Unde quod quidam verbum hoc, & illud ſcilicet,* Contulimus tibi inſigne Imperialis Coronæ; *à ſenſu ſuo niſi ſunt ad alium retorquere; non ex merito cauſæ, ſed de voluntate propria, & illorum ſuggeſtione, qui pacem regni & Eccleſiæ nullatenus diligunt, hoc egerunt. Per hoc enim verbum,* Contulimus, *nil aliud intelleximus, niſi quod ſuperiùs dictum eſt impoſuimus.* Porro his placatus literis *Fridericus*, pacem & amicitiam *Hadriano* Papæ reddidit, ut *Radevicus* teſtatur lib. 1. capp. 22. & 23.

Hadrianus Quartus ambigua & invidioſa priorum Literarum verba explicat & excuſat.

Sed brevis de pace Regnum inter & Sacerdotium lætitia: Novi ſiquidem brevi ſparſa fuere ſemina diſſidii. Cùm enim Imperatorem hominium ab Epiſcopis Longobardis ratione Regalium exegiſſe Pontifex accepiſſet, ipſum acrioribus Literis commonuit, ne id ſibi tribuere pergeret, ac ne controverſiæ cujuſdam, quæ Brixienſes inter & Pergamenſes intercedebat, judicium ſibi ſumeret. Quas Literas per vilem & indignum Nuntium deferri juſſit, qui ſtatim illis oblatis, ab Imperatoris conſpectu ſe ſubduxit. Prima hæc offenſionis cauſa; quam altera mox ſecuta eſt. Poſtulaverat *Fridericus* à Pontifice ut *Guidonem* Eccleſiæ Romanæ nobilem Clericum, ſcientia & moribus inſignem, Ravennatenſis Eccleſiæ Archiepiſcopum electum confirmaret. Recuſavit Pontifex, quòd Romanam Eccleſiam tam pretioſo pignore privare nollet. Imperator ignominiæ loco repulſam ducens, vehementer comminatus eſt, indignationémque ſuam ſolatus eſt inſolentibus literis, quibus nomen Summi Pontificis poſtponi ſuo voluit, & ſingularis numeri dictionibus ipſum alloqui, contra morem illa ætate, reverentiæ ergo, introductum. Ea res vehementer Pontificem commovit; & periculum erat ne diſploſis in *Fridericum* Eccleſiæ fulminibus, levius illud diſſidium in Schiſma erumperet. Quamobrem *Henricus* Titulo *SS. Nerei & Achillei* Preſbyter Cardinalis, *Eberardum* Bambergenſem Epiſcopum per Literas hortatus eſt, ut Eccleſiæ cauſam apud Imperatorem ageret, ac ſequeſter pacis inter ejus Majeſtatem, & Sedem Apoſtolicam eſſe vellet. Reſcripſit *Eberardus*, Imperatórem offenſum fuiſſe Summi Pontificis Literis: cauſam offenſionis aperuit, *Hadrianum* Papam obviàm malis imminentibus ire poſſe monuit, ſcribendo leniores literas, & Legatos mittendo. Imperatorem diligentes ſe diligere, ab aliis eſſe alienum, quia inimicos etiam diligere nondum perfectè didicerat.

Novum inter Pontificem & Imperatorem diſſidium.

Scripſit idem *Eberardus*, pietate, doctrina, prudentia ſpectatiſſimus Præſul, ad *Hadrianum IV.* eum commonens ut ſcintillas in magnum erupturas incendium extingueret, ſcribendo placidè & benignè ad Imperatorem: eúmque paterno affectu demulceret, atque ad ſe revocaret. Præſulis ſapientiſſimi verba prætereire nefas arbitror. *Inter vos, Domine, & filium veſtrum Dominum noſtrum Imperatorem, verbo tenus adhuc aliquid perturbationis eſt. Timendum valde ne verba verbis obviantia, ſua colliſione flammam tandem excutiant, quæ ſe latiùs diffundat in Sacerdotio & Regno, quod Deus avertat. Ipſe filius veſter, ſicut noſtis, Dominus noſter eſt: Vos autem, quemodo Chriſtus, Magiſter & Dominus. Nemo noſtrûm audet dicere hinc vel inde, Cur hoc facitis, aut dicitis? Optamus tantùm & rogamus ea quæ ad pacem ſunt. Quod ſi liceret ſalva reverentia, verba ſingula trutinare, & rationem ſingulorum exigere, non (ut arbitror) expediret: quia potiùs ignis ſine mora diſcutiendus eſt, quàm de igne, qua de parte venerit, diſceptandum.... Omiſſis illis quæ aliter & aliter ſecundùm varias auditorum & interpretum mentes poſſunt accipi, dignetur ex integro ſcribere veſtra Paternitas placidè & benignè filio veſtro Domino Imperatori, & ad ſe paterno affectu eum revocare, promptum ad exhibendam vobis omnem reverentiam. Samuël David ſuum amplectatur, nec dimittat à ſe ſeparari, ut nulla ſciſſura chlamydis fiat.* Has Epiſtolas apud *Radevicum* lib. 1. cap. 19. legere eſt.

Eberardi Bambergenſis Epiſcopi ad Hadrianum Literæ de concordia Sacerdotii & Imperii.

Legatos interim ad *Fridericum* mittit *Hadrianus IV. Octavianum, Henricum, Vuillelmum* & *Guidonem* S. R. E. Cardinales: qui Pontificis nomine quædam gravamina ejus proponunt Majeſtati, & ſequentia Capitula ab ea firmari ac ſervari, eodem nomine poſtulant. Primò, ne Imperator nuntios ad Urbem inconſulto Pontifice mitteret, cùm omnis urbanus Magiſtratus, ac Regalia, juris ſint *B. Petri*. Secundò, ne de dominicalibus, ſive de agris & locis ad Romani Pontificis dominium pertinentibus, fœnum & paleæ, aliáque ad equorum pabulum colligantur niſi tempore Imperialis coronationis. Tertiò, ut Italiæ Epiſcopi Sacramentum duntaxat fidelitatis, abſque homini-

Gravamina hinc inde propoſita à Pontifice & Imperatore.

Digitized by

nio Imperatori præſteut. Quartò, nè Imperatoris nuntii jus hoſpitii in Palatiis Epiſcoporum ſibi vindicent. Quintò, poſſeſſionum Eccleſiæ Romanæ, & tributorum Ferrariæ, Maſſæ, totius terræ Comitiſſæ Mathildis, territorii ab Aquapendente Romam uſque interjacentis, Ducatus Spoletani, Inſularum Sardiniæ & Corſicæ reſtitutionem petunt. Sua viciſſim contra Pontificem gravamina proponit Imperator, violata pacta de Græcis, de Siculo, de Romanis abſque communi conſenſu non recipiendis. De Cardinalibus ſine permiſſione Imperatoris liberè per Regnum tranſeuntibus, & Regularia Epiſcoporum Palatia ingredientibus, & Eccleſias gravantibus. De injuſtis Appellationibus, &c. Iſta conſtant ex Epiſtola *Eberhardi* Bambergenſis Epiſcopi ad Salzburgenſem Archiepiſcopum cognominem, apud *Radevicum* lib. II. cap. XXX.

Ad Hadriani poſtulata reſpondit Imperator: *Epiſcoporum Italiæ ego quidem non affecto hominium, ſi tamen & eos de noſtris Regalibus nihil delectat habere. Qui ſi gratanter audierint à Romano Præſule, Quid tibi & Regi? Conſequenter quoque eos ab Imperatore non pigeat audire; Quid tibi & poſſeſſioni?*

Nuncios noſtros non eſſe recipiendos in Palatiis Epiſcoporum aſſerit. Concedo, ſi forte aliquis Epiſcoporum habet in ſuo proprio ſolo, & non in noſtro Palatium. Si autem in noſtro ſolo & allodio ſunt Palatia Epiſcoporum; cum profecto omne quod ædificatur, ſolo cedat, noſtra ſunt & Palatia. Injuria ergo eſſet, ſi quis Nuncios noſtros à Regiis Palatiis prohiberet.

Legatos ab Imperatore ad Urbem non eſſe mittendos affirmat, cum omnis Magiſtratus inibi B. Petri ſit, cum univerſis Regularibus. Hæc res, fateor, magna eſt & gravis, graviorique & maturiori egens conſilio. Nam cum divina ordinatione Imperator & dicar & ſim, ſpeciem tantum dominantis effingo, & inane utique porto nomen ac ſine re, ſi Urbis Romæ de manu noſtra poteſtas fuerit excuſſa.

Placuit Imperatori & Principibus, ut ſex Cardinales à Romano Pontifice; totidem Epiſcopi ab ipſo Imperatore eligerentur, qui mutua querelarum capita diſcuterent, tantæque liti finem imponerent. Sed alias ſe nolle pacis conditiones *Hadrianus* ſignificavit, præter illas quas ipſe *Fridericus* cum *Eugenio III.* pepigerat. Hæc tandem controverſia, quæ mutuâ conventione dirimi non potuit, Pontificis morte finita eſt. De his *Radevicus* cap. XXX. libri ſecundi *de Geſtis Friderici I. Imperatoris.*

Henrico II. Angliæ Regi, Hiberniam occupandi pro Chriſtianæ Religionis propagatione, facultatem tribuit *Hadrianus IV.* Privilegium illud refert *Matthæus Paris* ad annum M. CLV. *Ludovicum VII.* Francorum Regem monuit ne ſacram expeditionem in Hiſpaniam contra Saracenos ſuſciperet, inconſultis illius terræ Principibus: alioqui periculum eſſe ne bellum abſque maturo conſilio ſuſceptum infauſtè cederet. Ejuſdem Regis Cancellarium *Henricum*, Pariſienſis Eccleſiæ Canonicis commendavit, ut primam Dignitatem in ea vacantem, & domos in Clauſtro ejuſdem Eccleſiæ ipſi concederent: annuitque ut Præbendæ ſuæ redditibus, etiam abſens frueretur. Eidem Archidiaconatum Attrebatenſis Eccleſiæ confirmavit, ut conſtat ex ejus Litteris à *Duchefnio* Tomo IV. Hiſtoriæ Francorum inſertis. Eidem Regi tutelam Cœnobii Vezeliacenſis commendavit, juſsitque Lingonenſi, Eduenſi, Nivernenſi, & Autiſiodorenſi Epiſcopis, ut Nivernenſem Comitem ab ejus vexatione revocarent, ac pertinacem excommunicarent. Ejus ea de re Epiſtolas exhibet *Hiſtoria Vezeliacenſis*, Tomo III. Spicilegii Dacheriani. Balmenſe Monaſterium, in Diœceſi Biſuntina, Cluniaco ſubjecit. Extat ea de re Diploma *Hadriani IV.* in Bibliotheca Cluniacenſi.

Toletanæ Primatum Eccleſiæ confirmavit, data ad *Joannem* Archiepiſcopum Epiſtola, quam refert *Caſtejonus* in Opere de Primatu Toletano. *Henrico* Gradenſi Patriarchæ Primatum tribuit ſuper Jadertinum Archiepiſcopum, & Epiſcopos ipſi ſubditos. Eidémque conceſſit ut Conſtantinopoli, & in aliis Urbibus Orientalis Imperii, in quibus Veneti plures tunc habebant Eccleſias, Epiſcopos conſecrare poſſet. Id probant Diplomata deſcripta à *Ferdinando Ughello* Tomo V. *Italiæ Sacræ*. Vetuit ne defuncto Narbonenſi Archiepiſcopo illius Eccleſiæ bona quiſpiam diriperet, aut direpta retineret, ſub pœna excommunicationis, cujus abſolutionem Romano Pontifici, vel ejus à Latere Legato reſervavit. (Epiſtola ad *Berengarium* Archiepiſcopum & Clerum Narbonenſem data, quam edidit *Baluzius*, ad calcem Capitis XVIII. libri VIII. Domini *de Marca*, de *Concordia Sacerdotii & Imperii.*) Joannem Sareſberienſem, gentilem ſuum, virum pietate juxta & eruditione conſpicuum, maximo in pretio habuit *Hadrianus IV.* intimos animi ſui affectus cum ipſo communicavit; eique dixit aliquando, Neminem eſſe Romano Pontifice miſeriorem. Se nunquam à natali ſolo Angliæ malle exiiſſe, aut in clauſtro *B. Rufi* perpetuò latuiſſe, quàm tantas ſubiiſſe anguſtias. Cùm è clauſtrali Clerico per omnes honorum gradus ad Sedem Pontificiam aſcendiſſet, nihil unquam fœlicitatis aut quietis vitæ priori adjectum eſſe ab aſcenſu. Ita refert *Joannes Sareſberienſis* lib. VIII. *Polycratici*, cap. XXIII. Idem cum *Hadriano IV.* de vitiis quæ popularis fama Romanæ Curiæ affingebat, avaritia præſertim inſatiabili, & animorum duplicitate, ſumma libertate diſſeruit, ut ipſe refert lib. VI. *Polycratici*, cap. XXIV. Profitetur nihilominus, quod res eſt, nuſquam honeſtiores Clericos ſe vidiſſe quam in Romana Eccleſia, aut qui magis avaritiam deteſtentur. Stupendum illud de *Hadriano IV.* narrat *Joannes Sareſberienſis*, quòd ita fuerit à bonis Eccleſiæ in propinquos profundendis alienus, ut nec ipſi matri ſenio confectæ ad ſummam egeſtatem redactæ, aliquid ad vitam ſuſtentandam reliquerit. De qua *Alexander III.* ad *S. Thomam* Cantuarienſem Archiepiſcopum ſcribebat: *Quid fecit pro nobis Cantuarienſis Eccleſiæ amator Hadrianus, cujus mater apud vos algore torquetur & inedia.*

Epiſt. 24 lib. 1. Quam ex Cod. Vatic. laudat Baronius ad ann. 1159.

Obiit *Hadrianus IV.* Ananiæ anno M. CLIX. Kalendis Septembris. Ejus corpus Romam delatum, in Baſilica *S. Petri* honorificè conditum eſt. Sedit annos quatuor, menſes octo, dies viginti quatuor. Ipſum ſcripſiſſe Catecheſes ad Populos Norvegiæ & Sueviæ, Homilias quaſdam, librum de Legatione ſua, & alterum de Conceptione Beatiſſimæ Virginis, ad Petrum Pontiniaci Abbatem, Nomenclator Cardinalium, *Ludovicus Jacobus à S. Carolo*, *Hippolytus Marracius* in Bibliotheca & in Pontificibus Marianis, & *Auguſtinus Oldoinus* in Additionibus ad *Ciaconium*, referunt.

Inter Cardinales ab *Hadriano IV.* creatos, celebres extitere, *Joannes Pizzutus*, Neapolitanus, ex Monaſterio Canonicorum Regularium *S. Victoris* Pariſienſis, ad Titulum *S. Mariæ Novæ* aſſumptus, deinde ad Titulum *S. Anaſtaſiæ*, tranſlatus, *Alexandri III.* Legatione functus Conſtantinopoli, ubi Martyr occubuit, teſte Roberto de Monte. *Boſo*, natione Anglus, ipſius *Hadriani IV.* nepos & Scriba, Monachus Benedictinus ex *S. Albani* Cœnobio, vir pius, eruditus & in rebus gerendis ſtrenuus; *Albertus Sartorii de Mo-*

Cardinales ab *Hadriano IV.* creati.

ra

Digitized by Google

rus, ex Ordine Ciſtercienſi, ut *Guido* Claræuallenſis teſtatur in lib. de Vitis Illuſtribus ſui Ordinis, vir doctrina & facundia pollens, S. R. E. Cancellarius Ab *Alexandro III.* renunciatus, ejúſque Legationibus in Anglia & Luſitania functus, tandémque Romanus Pontifex Gregorius VIII. *Guillelmus Matengus*, Papienſis, ex Monacho Ciſtercienſi in Cœnobio propè Mediolanum, ad Eminentiſſimam Dignitatem aſſumptus, *Adriani IV.* & *Alexandri III.* præcipuis Legationibus perfunctus eſt. *Cynthius Guidonis de Papa*, ſeu de *Paparaſchis*, Romanus, *Innocentii II.* nepos. *Joannes* ex Comitibus Signiæ, qui plures Apoſtolicæ Sedis Legationes obiit, &c.

Scholion I.

In hoc Articulo, pag. 205. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Magna contentio inter Papam & Imperatorem orta, quòd palam diceretur Imperatorem à Papa ſuſcepiſſe Imperium.*

Pag. 207. *Imperator mittit encyclicas Epiſtolas per Imperium, ne id nullus ampliùs auderet aſſerere.*

Pag. 208. *Papa retractavit quod dixerat, & fatetur non eſſe Imperium Imperatori à Papa collatum tanquam beneficium*, &c. Uno verbo declarat, *Imperium non pendere à Papa donante.*

R. Diſſidium inter *Fredericum I.* Imperatorem & Hadrianum Quartum exortum refero propter verba quædam ambigua, quibus Pontifex Beneficia Sedis Apoſtolicæ Frederico in memoriam revocans, innuere videbatur ipſum ſibi Imperium debere, ac velut Feudum à Romana Eccleſia tenere. Fredericus encyclicas litteras per univerſum Imperii ambitum ſcripſit, quibus de Pontificis legatione & litteris conquerebatur, adversùs quas ſupremam & à quovis Deo inferiore independentem voluntatem ſuam aſſerebat. Novis litteris ad Imperatorem per Legatos miſſis invidioſa priorum verba mollivit & purgavit *Adrianus Quartus*, nec ſe eo ſenſu ſcripſiſſe profeſſus eſt, *Inſigne Coronæ beneficium tibi contulimus*, quaſi Imperium Sedis Apoſtolicæ *Feudum* exiſtimaret, ſed *Beneficii* nomen pro *bono facto* accepiſſe, quòd imponendo Coronam capiti Principis ad Imperium electi, & præclaris donibus tantæ Dignitati pari, benè egiſſet. Hæc rei geſtæ, narrationiſque meæ ſumma. Meri facti & hiſtoriæ res eſt, ex Pontificis & Imperatoris litteris, quarum verba deſcripſi, necnon ex *Radevico* Friſingenſi Canonico & Scriptore coævo lib. 1. *de Geſtis Frederici I.* probata. Diſplicet-ne Religioſis Cenſoribus quòd Imperium Sedis Apoſtolicæ *Feudum* non eſſe profeſſus ſit *Hadrianus Quartus*, idque ego fideliter & abſque fuco & exaggeratione narraverim? Voluntne Regna & Imperia ſic *A Papa donante pendere*, ut niſi Papæ placuerit, nec Imperatores nec Reges ſint quibus Imperium & Regnum legitimâ electione vel ſucceſſionis jure delatum eſt? Ab hac Sententia non ſola Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana, ſed Academiæ omnes Chriſtianæ, & Eccleſiæ omnes cum Romana communicantes, immò & ipſa Romana Eccleſia, abhorrent. *Bellarmini* quidem libros *de Romano Pontifice* ſub Sixti V. Pontificatu proſcriptos à Romanis Cenſoribus notum eſt, & in librorum prohibitorum Indicem relatos, quòd indirectam dumtaxat poteſtatem Summo Pontifici in temporalia Regum tribuiſſet, directam verò in eorum Regna autoritatem & dominium illi negaſſet. Sed poſt Sixti V. obitum nullam proſcriptionis hujus habitam rationem, & Eminentiſſimos Dominos Cardinales tanti viri libros ex Indice librorum prohibitorum expunxiſſe certum eſt, ut referunt *P. Fuligatti* & *Silveſter à Petra Sancta* S. I. in Vita Cardinalis *Bellarmini*.

Scholion II.

Ad eundem Articulum, pag. 216. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Dicit (fortè per ironiam) quòd Clerus Romanus nec eſt avarus nec ambitioſus.*

R. De *Joanne Sarſberienſi*, qui maxima in gratia fuit apud *Hadrianum Quartum*, ſcripſi eo loci: *Profitetur nihilominus, quod res eſt, nuſquam honeſtiores Clericos ſe vidiſſe, quam in Romana Eccleſia, aut qui magis avaritiam deteſtentur.* Quod ad Romanæ Eccleſiæ laudem à me obſervatum eſt, id *fortè per ironiam* à me dictum RR. Cenſores ariolantur. Qui me, indolemque meam ac mores, Religionem ac devotionem in Romanam Eccleſiam & Sedem Apoſtolicam (quod Dei donum eſt) noverunt, id ab animo meo quàm alienum ſit, perſpectum & exploratum habent. Tam per ironiam id à me dictum non eſt (Deus teſtis eſt) quàm per ironiam ſcriptum non eſt à Joanne Sarſberienſi pio & erudito Carnotenſis Eccleſiæ Epiſcopo. Non de verbis dumtaxat meis, ſed de animo & intentione judicant RR. Cenſores, uſurpato Dei jure qui renes & corda ſcrutatur. Cùm verba ſint innoxia, Catholica, ad laudem florentiſſimi Romanæ Eccleſiæ Cleri ſcripta, illa *fortè per ironiam dicta* malè divinant; quæ vel dubia, ſi quæ fuiſſent, ſecundùm caritatis & juſtitiæ regulas debuiſſent in partem interpretari meliorem.

Scholion III.

Ibidem, hanc velut meam propoſitionem Religioſi Cenſores notant: *Stupendum quod Pontifex non ditet ſuos.*

R. Non ſic ego: Obſervatio mea ſi verbis meis reddatur, innoxia apparebit, *Stupendum*, inquam, *illud in Hadriano Quarto narrat Joannes Sareſberienſis, quòd ita fuerit à bonis Eccleſiæ in propinquos profundendis alienus, ut nec ipſi Matri ſenio confectæ & ad ſummam egeſtatem redactæ aliquid ad vitam ſuſtentandam reliquerit.* Factum teſtimonio Joannis Sareſberienſis probatum, ad laudem *Hadriani Quarti* à me obſervatum & commemoratum RR. Cenſores ægrè ferunt? An Hadriani Quarti, Pii Quinti, Innocentii XI. Innocentii XII. & ſimilis Sanctorum Pontificum exempla, nonnullis ex Eccleſiæ bonis & ærario ſuos ditantibus, proponi vetant?

ARTICULUS IX.

De Alexandro III.

HAdriano IV. Pontifice, duas in factiones Sacrum Cardinalium Collegium diviſum erat. Prima numeroſior ac potentior, Duce *Rolando* Titulo *S. Marci* Cardinali & R. E. Cancellario, partibus *Guillelmi* Siciliæ Regis contra Imperatorem palam, apertèque favebat, & Hadrianum ad pacem cum illo ineundam impellebat, quem defenſorem Apoſtolica Sedes haberet, ſi *Fridericum* infeſtum pateretur. Pars altera, duce *Octaviano* Titulo *Sanctæ Cæciliæ* Cardinali, *Friderico* Imperatori ſtudebat. *Hadrianus IV.* majorem Cardinalium numerum ſibi addictiſſimum hortatus eſt, ut eum Pontificem poſt obitum ſuum crearent, qui Eccleſiæ jura & libertatem fortiter contra Cæſarem tueretur: non verò *Octavianum*, aut aliquem ex ejus factione, quippe qui Imperatori fœda aſſentatione ſervirent, & Eccleſiæ cauſam proderent. Defuncto itaque *Hadriano*, Cardinales, qui tunc triginta omnino erant, diem tertium Comitiis præſcribunt, Nonas Septembris. Quo die in Baſilica Vaticana congregati, de Pontificis electione tractarunt. Quatuordecim *Rolandum* Patria Senenſem, familia nobili *Bandinella*, quæ poſtea *Paparona* dicta eſt, ortum, ex Canonico Lateranenſi, non ex Monacho Ciſtercienſi (ut vult *Henriquez*) ab *Eugenio III.* creatum Cardinalem & R. E. Cancellarium, *Friderico* Imperatori, à quo fuerat in Legatione contumelioſè habitus, inviſum, Pontificem priùs elegere. Novem deinde Imperatoris partibus devoti, *Octavianum* earumdem partium in ſacro Collegio anteſignanum, Pontificem deſignarunt. Rolandus, *Alexander III.* Octavianus, *Victor IV.* appellatus eſt. Quinque Cardinales reliqui, hæſitantes primùm conſiliiſque ſuſpenſi, mox ad majorem partem ſe adjungere, & ſuffragiorum numerum ad XIX. auxere. Tum quinque ex iis qui *Victori* fuerant ſuffragati, ad *Alexandrum* etiam acceſſere: atque ita XXIII. Cardinales ſuffragatores habuit *Alexander*: Quinque tantùm, *Octavianus*. Hic nihilominus ſuperbia & audacia incredibili, Pontificiis veſtimentis, quæ per vim eripuerat *Alexandro*, ornatus, faventibus Senatoribus & Nobilibus Romanis *Friderico* Imperatori addictis, Sedem Apoſtolicam invaſit. *Alexander* vim metuens, cum ſuis Cardinalibus, in Molem *Hadriani* ſeceſſit, in qua ab adverſa factione concluſi, diebus novem detenti ſunt. Tandem populus

Schiſma Octaviani.

Digitized by Google

lus veritate & æquitate cognita, duce *Hectore Frangipane*, & aliis Nobilibus Romanis, Pontificem & Cardinales in libertatem aſſeruit. Nympham ſe contulit cum ſuis *Alexander*, ibíque Dominica poſt feſtum *S. Matthæi*, ab Oſtienſi Epiſcopo conſecratus eſt. *Victor* verò Antipapa tardiùs inauguratus eſt, ſcilicet Dominica I. Octobris, quòd unicum haberet à partibus ſuis Epiſcopum Cardinalem. *Alexander* Octavianum ejúſque Conſecratores Anathemate confixit. Legationes & Literæ ab utraque parte miſſæ ad Principes. *Fridericus* Imperator, Curiam in ſpeciem Conſilii Papiam convocavit, cui ſiſtere ſe cùm renuiſſet *Alexander*, quinquaginta Epiſcoporum quos Imperatoris favor impellebat, ſententiâ damnatus eſt: & *Octavianus* legitimus Pontifex ſub *Victoris IV.* nomine declaratus, ut conſtat ex *Radevico* lib. II. *de Geſtis Friderici* cap. LXIV. & ſequentibus, quæ varias Schiſmaticæ partis Epiſtolas exhibent. *Alexandrum III.* ceu legitimum Pontificem recepere, *Victorem IV.* ut Antipapam rejecere cum Anathemate, Orientales Epiſcopi in Concilio Nazareno anno M. CLX. Angli in Concilio apud Novum Mercatum Neuſtriæ Caſtrum: Gallicani in Bellovacenſi, & Toloſano, anno M. CLXI. celebratis. *Octaviani* intruſio in Laudenſi Conciliabulo eodem anno confirmata. *Alexander* Julio Cardinali Vicario Romæ inſtituto, in Gallias confugit, ubi à *Ludovico VII.* Rege Chriſtianiſſimo perhonorifice ſuſceptus, apud Montempeſſulanum habito Concilio anno M. CLXII. in *Victorem Antipapam*, & ejus ſectatores, excommunicationis ſententiam tulit. Anno ſequenti frequentiorem Synodum habuit Turonis, in qua ſacræ execrationes in Antipapam *Victorem* & ejus partiarios ac fautores iteratæ ſunt & confirmatæ. Canones decem editi. *Primus*, contra Præbendarum diviſionem, & permutationem Dignitatum. *Secundus*, contra Clericorum uſuras, qui commodatâ indigentibus pecuniâ, poſſeſſiones eorum accipiebant in pignus, & fructus percipiebant ultra ſortem. *Tertius*, contra Laïcos Eccleſiaſtica jura uſurpantes; & contra Prælatos, qui ipſis Eccleſiæ decimas, oblationeſve concedebant. *Quartus*, contra Albigenſes Hæreticos, cum quibus commercium omne prohibet. *Quintus*, contra conductitios Sacerdotes, quos ad Eccleſiarum regimen ſub annuo pretio conſtitui vetat. *Sextus*, contra Simoniam, & Clericorum avaritiam. *Septimus*, contra Epiſcopos, qui Decanos vel Archipreſbyteros ad cauſarum Eccleſiaſticarum judicium, ſub annuo pretio conſtituebant, quod in Sacerdotum gravamen, & judiciorum ſubverſionem redundabat. *Octavus* Medicinæ praxim, & phyſicas confectiones, Legúmque Civilium lectionem, Viris Religioſis prohibet, ne mundanis rurſum actionibus involvantur, & in interioribus eo ipſo deficiant, ex quo ſe aliis putant in exterioribus providere. *Nonus*, contra Schiſmaticorum Ordinationes. *Decimus*, de rerum Eccleſiaſticarum immunitate. Obiit *Octavianus* Pſeudopontifex anno Chriſti M. CLXIV. Ipſi ſubſtitutus eſt à Schiſmatica factione duorum ipſius Cardinalium ſuperſtitum alter, *Guido Cremenſis*, cui nomen inditum, *Paſchalis III.* Anno M. CLXV. à Romanis invitatus in Urbem rediit *Alexander*. Conciliabulum Herbipoli convocavit Imperator Fridericus, in quo *Guidonis* Antipapæ intruſio confirmata, anno M. CLXVI. *Alexander* habita Romæ Synodo in Baſilica Lateranenſi anno M. CLXVIII. *Fridericum* Imperatorem Schiſmatis auctorem ab Eccleſiæ communione ritu ſolemni removit, immò Imperio privare aggreſſus eſt. Interea *Manuel* Græcorum Imperator Legationem miſit ad *Alexandrum III.* quâ unionem cum Eccleſia Romana ſpondens, ejúſque favorem ad Imperium quoque Occidentis, conſequendum rogans, non Romam tantùm, ſed univerſam Italiam, Sedi Apoſtolicæ ſubjugaturum ſe pollicebatur. Res difficilis *Alexandro* viſa eſt; qui tamen Legatos ad *Manuëlem* direxit, de Eccleſiarum unitate tractaturos, ut ejus Acta teſtantur. Anno M. CLXX. mortuo Paſchali Pſeudopontifice, *Fridericus* Imperator, cæteríque Schiſmatici tertium Antipapam *Alexandro* oppoſuerunt, *Joannem* Abbatem Strumenſem. Tandem Deus Optimus Maximus, in cujus manu cor Regis eſt, *Friderici* Imperatoris animum ad pacem & legitimi Pontificis obedientiam inclinavit. Congreſſus eſt cum *Alexandro III.* Venetiis, juratáque pace, & Regalium *S. Petri* reſtitutione, ipſe & Teutonici Principes ab excommunicatione ſunt abſoluti, cúmque ut Imperatorem coluit *Alexander*, quemadmodum ipſe *Alexandrum* ceu legitimum Pontificem veneratus eſt. Pax confecta anno Chriſti M. CLXXVII. Pontificatus *Alexandri XVIII.* quo Venetum Concilium ab Annalium Eccleſiaſticorum Parente, & Conciliorum Collectoribus conſignatur. *Alexandrum III. Friderici* Imperatoris ad pedes ſuos proſtrati caput pede preſſiſſe, ipsíque inſultaſſe his verbis ex Pſalmo petitis: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem*: & læſum Imperatorem in ipſum illud intorſiſſe, *Non tibi, ſed Petro*: cui repoſuerit Alexander, *Et mihi, & Petro*: putidiſſima fabula eſt, Auctoris coævi qui *Alexandri* Acta conſcripſit, *Romualdi* Salernitani Archiepiſcopi, qui Concilio Veneto & *Friderici* abſolutioni intererat, *Matthæi Paris*, in Hiſtoria Anglica ad hunc annum, *Vuilelmi Tirii*, & *Rogeris de Hoveden* in Annalibus Angliæ, ſilentio convicta. Sed & *Alexandri* manſuetudo, qui *Joannem Strumenſem*, Antipapam à ſuis *Calixtum III.* nuncupatum, Schiſma ejurantem, anno M. CLXXVIII. tanta benignitate ſuſcepit, ut eum familiaritate ſua & menſa dignaretur, teſte *Romualdo Salernitano*, probat Pontificem illum alienum prorſus fuiſſe à faſtu & arrogantia, qua *Friderico* Imperatori inſultaſſe jactatur. Extincto Schiſmate, Concilium Generale indixit *Alexander*, prohibendo in poſterum ſchiſmati, damnandis hæreſibus, reſtaurandæ diſciplinæ. Romæ in Baſilica Lateranenſi celebratum eſt anno M. CLXXIX. Inter Oecumenica Undecimum, & Lateranenſe Tertium eſt. De quo in Diſſertationibus. Ante iſtud Concilium Alexander III. juſſit *Vuilelmo* Senonenſi Archiepiſcopo ut errorem quemdam *Petri Lombardi*, congregatis Pariſios Provinciæ ſuæ Epiſcopis, damnaret. *S. Thomam* Cantuarienſem Archiepiſcopum Pallio donavit, & Privilegiis auxit *Alexander III.* eidémque pro libertate Eccleſiæ adversùs *Henricum II.* Angliæ Regem pugnanti favit. Conſuetudines Anglicanas eidem libertati contrarias damnavit, necem Sancti Martyris excommunicatione in parricidas lata ultus eſt, eúmque Sanctorum albo adſcripſit anno M. CLXXIII. Sed quæ S. Thomæ Cantuarienſis cauſam ſpectant, in Diſſertatione ſingulari exponemus. Inter Sanctos etiam retulit ſolemni Canonizationis ritu *Eduardum* Angliæ Regem, anno M. CLXI. *S. Bernardum* Claræuallenſem Abbatem, *S. Helenam* Viduam genere Vuiſigotham, *S. Canutum* Daniæ Regem, anno M. CLXIV.

Acceptâ Legatione à Soldano Iconii, Chriſtianæ Fidei ardore flagrante, Legatos ad ipſos miſit, Literáſque Catecheticas, anno M. CLXIX. teſte *Matthæo Paris*. Extant inter Opera *Petri Bleſenſis*, & inter Epiſtolas Alexandri, XXII. in Conciliis Editionis P. *Labbe*. Ad Æthiopum Regem Literas dedit precibus *Philippi* Medici ſui, qui in illis regionibus peregrinatus

Alexander III in Gallias confugit.

Antipapam in Concilio Montipeſſulani damnat.

Concilium Turonis ab Alexandro III. celebratum.

Summa Canonum.

Conductitios Sacerdotes ad regimen Parochiarum aſſumi vetat.

Medicinæ Praxis, Phyſicæ confectiones, Legum civilium lectio, Viris Religioſis prohibita.

Concilium Romanum.

Fridericus I. Imp. excommunicatur.

Extinctio Schiſmatis. Pax Sacerdotium inter & Imperium inita.

Concilium Lateranenſe III.

Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo adversùs Henricum II. Angliæ Regem pro Eccleſiæ libertate pugnanti favet Alexander III.

Digitized by Google

peregrinatus, retulerat, Principem Fide Chriſtianum, in aliquibus tamen à Romana Eccleſia diſſidentem, optare in omnibus erudiri, & cum Eccleſia Romana conſentire, & Eccleſiam Romæ habere pro ſuæ gentis hominibus, in qua de Fide & Ritibus Eccleſiæ Romanæ edocti, quæ ibi didiciſſent, poſtmodum in patria docerent. Altare quoque Hieroſolymis ad S. Sepulchrum ſibi concedi rogabat. Literas ſuas, per eumdem Medicum

Epiſt. xc.v.i.

Legatione ornatum miſit *Alexander* anno M. CLXXVII. Has refert *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis. Inſcribuntur, *Illuſtri & Magnifico Indorum Regi, Sacerdotum Sanctiſſimo.* Quo titulo Reges Abyſſinorum gloriantur. Presbyterum Joannem vulgus Europæorum vocat, qui error inde natus, quòd Rex Abyſſinorum à Perſis & Indis *Preſter Chem*, id eſt, *Rex mancipiorum*, quorum magnus advehitur ex Æthiopia numerus, appelletur: Abyſſini verò ipſum *Belul Giam*, id eſt, *Gemmam Pretioſam*, appellent: à vocabulo nempe *Preſter Cham*, vel *Giam*, nomen *Preſte Joan*, & *Presbyter Joannes*, interpolatum. *Laurentium*, Dublinenſium Archiepiſcopum ſanctiſſimum, Legatum Apoſtolicum in Hibernia conſtituit, ut conſtat ex illius Vita apud *Surium*, ad diem XIV. Novembris. *Alphonſum I.* Portugaliæ Ducem Regio titulo adauxit anno Chriſti M. CLXXIX. Cujus rei Diploma *Alexandri III.* in Turri de Tombo aſſervatum, & Innocentii III. Literæ ex Codice Vaticano à *Baronio* laudatæ, fidem faciunt. Alexandriæ novæ in Longobardia civitati, extructæ, ut contra Schiſmaticos præſidium eſſet, ac de ſuo nomine appellatæ, ſibique oblatæ, primum Epiſcopum dedit anno M. CLXXX. Legationem miſit in Scotiam eodem anno, ad diſſidium quod in electione Epiſcopi *S. Andreæ* ortum erat, componendum; de qua legendus *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis. Varias ad Chriſtianos Principes & Epiſcopos pro ſubſidio Terræ Sanctæ Literas dedit, quas idem Hiſtoricus exhibet. Decretalem Epiſtolam ſcripſit ad Epiſcopos Angliæ. Contra Inveſtituras à Laïcis uſurpatas ſeu contra collationes Beneficiorum pleno jure, & abſque Epiſcoporum auctoritate. Conſtitutiones à *Caſimiro* Poloniæ Duce pro Eccleſiæ ac Reipublicæ bono editas confirmavit.

Epiſt. xxvii.

Upſalenſem Archiepiſcopum, Regni Sueciæ Gothiæque Metropolitanum, per Literas monuit, ut Simoniam plurimáque in Diſciplinam Eccleſiaſticam peccata emendari curaret. (Epiſt. XIX. inter eas quas dedit Sirmondus) Ciſtercienſium Monachorum Inſtitutiones confirmavit (Epiſt. I. inter eas quas ex Tomo IV. Collectionis Ducheſnianæ Francorum Hiſtoricorum exhibet Appendix II.) *Petrum* Titulo *S. Chryſogoni* Cardinalem in Gallias Legatum miſit. Plures ad *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum ſcripſit Literas, quibus ejus erga Sedem Apoſtolicam pietatem commendat, & de ſuo Eccleſiæque ſtatu ejus Majeſtatem certiorem facit. Diſciplinam Regularem in Cœnobio *S. Victoris* ad muros Pariſienſes, reſtitui juſſit eámque Provinciam commiſit *Guillelmo* Senonenſi Archiepiſcopo, Epiſcopo Meldenſi, & Abbati Vallis Secretæ, rogavitque Regem Chriſtianiſſimum *Ludovicum VII.* ut ipſis ad ſancti operis executionem faveret. Metropolitanorum auctoritati adeo conſultum voluit, ut interdictum à Remenſi Archiepiſcopo latum, ipſo inconſulto, relaxare noluerit, quamvis Rex Chriſtianiſſimus vehementer rogaret.

Interdictum à Remenſi Archiepiſcopo latum ipſo inconſulto relaxare non vult Alexander Tertius.

Minùs, inquit, *honeſtum eſſet, ut Sententiam à tanto viro canonicè promulgatam ſine ejus conſcientia facilè ſolveremus.* (Epiſt. LIX. Appendicis II.) Eumdem Principem rogavit ut *S. Thomæ* Cantuarienſi Archiepiſcopo Epiſcopatum aut Abbatiam in ſuo Regno, ad ipſius ſuſtentationem, quamdiu exul eſſet, concederet. (Epiſt. LXXI. ſecundæ Appendicis.)

Cùm *Nicolaus* quidam Turonenſis, à Canonico Eccleſiæ *S. Martini* injuriam paſſus, contra conventionem inter eos *Eugenii III.* mandato factam, & juramento firmatam, apud Sedem Apoſtolicam expoſtulaſſet; idque ægrè tuliſſet *Ludovicus VII.* quaſi contra Regia jura tentatum, factum *Nicolai* Pontifex excuſavit. *Non eo*, inquit, *intuitu hoc fecit, quod crederet Magnificentiam Regiæ Sublimitatis offendere; ſed ut de pace ſibi temerè violata, apud Romanam Eccleſiam, cujus auctoritate facta fuerat, & Religione juramenti munita, plenam juſtitiam obtineret. Sic enim ſacrorum Canonum ſanxit auctoritas, & Imperatores, qui anteceſſores tui fuerunt, & Reges Francorum, in ſuis Inſtitutionibus hoc ipſum ſanxerunt, quod hi quibus à Clericis injuria irrogatur, eos apud Eccleſiaſticos Judices debeant ſolummodo convenire. Id ipſum præſertim ſuper his, quorum injuria infra ſacros Ordines peragitur, de conſuetudine Regni tui, uſque ad hæc tempora, accepimus obſervatum. Inde utique fuit, quod prædictus Nicolaus non credens Excellentiam tuæ Celſitudinis minuere, nec juri vel conſuetudini Regni tui in aliquo obviare, pro violatione pacis favore Apoſtolicæ Sedis firmatæ, nobis ſuam querimoniam præſentavit. Nos verò non attendentes hoc ad diminutionem honoris & exaltationis tuæ ulla ratione accedere, nec credentes Dignitati & Magnificentiæ tuæ in aliquo derogare, qui volumus ſemper honorem & gloriam exaltationis tuæ augere multipliciter, & ardenti deſiderio conſervare: Cauſam ipſam Venerabili Fratri noſtro Cenomanenſi Epiſcopo, & illius Eccleſiæ Canonico commiſimus terminandam.*

Ep. LXVIII. Append. II.

Gallicanam Eccleſiam ſua diſciplina, ſuiſque moribus uti, & ſecundùm illos judicare permiſit prudentiſſimus & æquiſſimus Pontifex; etiamſi Romanorum Pontificum Decretis, & Eccleſiæ Romanæ diſciplinæ ac moribus repugnarent. Id conſtat ex ejus Reſponſo ad Ambianenſem Epiſcopum, à quo fuerat interrogatus, quomodo gerere ſe deberet in cauſa mulieris, quæ à viro impotente & leproſo, à quo nuſquam cognita fuerat, ſeparata, alteri nubere volebat. Sic autem reſpondet Alexander III. *Licet Eccleſia Romana non conſueverit propter naturalem frigiditatem, nec propter alia maleficia, legitimè conjunctos dividere; ſi tamen conſuetudo generalis Gallicanæ Eccleſiæ habet, ut hujuſmodi matrimonium diſſolvatur, ut patienter tolerabimus, ſi ſecundùm illam conſuetudinem, eidem mulieri, cui voluerit, nubendi in Domino conceſſeris facultatem.* (Lib IV. Antiquæ Collectionis Primæ Decretalium, ab *Antonio Auguſtino* editæ, Tit. XVI. *De Frigidis & Maleficiatis*, Cap. *Quod Sedem Apoſtolicam.*)

Gallicanam Eccleſiam ſuâ Diſciplinâ & moribus uti permittit Alexander Tertius.

Ordinem Militiæ S. Jacobi in Hiſpania approbavit *Alexander III.* Diplomate quod incipit, *Benedictus Deus.* Ordinis Carthuſiani domos ſub Sedis Apoſtolicæ tuitione ſuſcepit, & Privilegiis munivit, Diplomate ad *Guidonem* Priorem Carthuſiæ dato, quod incipit: *Cùm vos per Dei gratiam.* Statuta Præmonſtratenſis Ordinis confirmavit Diplomate quod incipit, *In Apoſtolicæ Sedis:* quod in Chronico Præmonſtratenſi refert Miræus. Decretales ſui temporis Epiſtolas in unum volumen redactas, *Conſulta Alexandri* inſcribi voluit. Plures illius Decretales inſertæ ſunt libris Decretalium à *S. Raymundo* juſſu *Gregorii IX.* adornatis. Prior inter antiquas Decretalium Collectiones, à *Bernardo* Papienſi Præpoſito compilata, quam *Antonius Auguſtinus* edidit, ex *Alexandri III.* & *Lucii III.* Conſtitutionibus maximam partem

Digitized by

tem conſtat. Ex iis etiam magna ex parte confecta eſt Collectio illa, quæ Concilio Oecumenico Lateranenſi III. Appendicis inſtar ſubjicitur ab Editoribus Conciliorum, quam *Alano* veteri Juris Canonici Doctori tribuit *Antonius Auguſtinus*. Obiit laudatiſſimus Pontifex VI. Kalendas Septembris, vel (ut alii volunt) XII. Kalendas Octobris, anno M. CLXXXI. cùm annos XXII. minus ſeptem diebus, Eccleſiam rexiſſet. Quo poſt *S. Petrum*, uſque ad ipſius tempora, ſi *S. Silveſtrum & Hadrianum I.* excipias, nemo diutiùs Pontificatum geſſit.

Cardinales ab Alexandro Tertio creati.

Inter Cardinales ab Alexandro III. creatos celebres extitere, *Conradus de Vvittelesbach* Comes Palatinus Rheni, Imperatoris *Friderici* conſanguineus, Moguntinus, Sabinenſis, Salzburgenſis Epiſcopus, Titulo *S. Marcelli* Cardinalis. *Manfredus*, patria Senenſis, ex Ordine *S. Benedicti* aſſumptus, Epiſcopus Prænestinus. *Oderiſius*, Creſcentii Marſorum Comitis filius, vir pietate & doctrina inſignis, ex eodem Ordine. *Berneredus*, Cœnobii SS. Criſpini & Criſpiniani Diœceſis Sueſſionenſis, Abbas, O. B. ad Concilium Lateranenſe cum *Nevelone*, Sueſſionenſi Epiſcopo profectus, & Romæ Cardinalitiis Infulis & Epiſcopatu Prænestino à Summo Pontifice ornatus, ad quem una *Stephani* Tornacenſis Epiſcopi, plures *Petri Cellenſis* extant Epiſtolæ. Ejus Sanctitas miraculis comprobata eſt, eodem *Petro Cellenſi* teſte in Epiſtola ad Epiſcopum Tuſculanum. *S. Galdinus*, Mediolanenſis, ex *Sala* familia, Cardinalis, Archiepiſcopus Mediolanenſis, & in Gallia Ciſalpina Sedis Apoſtolicæ Legatus, qui multam *Alexandro III.* contra Schiſmaticos operam navavit; cujus memoria in Martyrologio Romano XIV. Kalendas Maii celebratur. *Theoduinus*, ex Mantuano Cœnobio Ordinis Benedictini ad Titulum *S. Victoris*, mox ad Portuenſem Epiſcopatum aſſumptus, & *Alexandri III.* Legatione in Angliam functus, ut *Henricum II.* Regem à culpa necis *S. Thomæ* abſolveret, eiſque penitentiam injungeret. *Petrus de Bona*, Veronenſis, ex Canonico Regulari *S. Mariæ de Rheno*, Preſbyter Cardinalis Titulo *S. Suſannæ*, unus ex ſeptem Patribus, coram quibus *Fridericus* Imperator Schiſma ejuravit. *Petrus*, Preſbyter Cardinalis Titulo *S. Chryſogoni*, plurimis *Alexandri III.* Legationibus functus, ſed præcipuam obiit in Galliis contra Hereticos Albigenſes, in qua *Guarinum* Bituricenſem, & *Petrum* Narbonenſem, Archiepiſcopos, nécnon *Henricum* Abbatem Clarævallenſem, Collegas habuit. Scripſit egregiam contra Hæreticos illos Epiſtolam, quam *Rogerius de Hoveden* Annalibus ſuis Anglicanis inſeruit. *Vivianus Thomaſius*, Urbevetanus Archidiaconus, & Advocatione Romanæ Eccleſiæ benè adminiſtrata conſpicuus, ut ſcribit *Joannes Sareſberienſis* ad Epiſcopum Pictavenſem, Titulo *S. Stephani in Cœlio Monte* Preſbyter Cardinalis, Legatus in Angliam ab *Alexandro III.* miſſus ad placandum *Henricum II.* Regem *S. Thomæ* Cantuarienſi Archiepiſcopo infenſum, & pacem Eccleſiæ procurandam. *Hugo*, Romanus, ex *Petri Leonis* familia, Diaconus Cardinalis Titulo *S. Angeli*, deinde Preſbyter Titulo *S. Clementis* Alexandri III. Legatus in Anglia, Scotia, & Gallia. *Magiſter Laborans*, vir Theologiæ & Juris Canonici peritiſſimus, qui Quadripartitum Opus *de Juſti Juſtitiæque rationibus* ad *Majonem Barienſem* Magnum Siciliæ Ammiratum ſcripſit, teſte *Antonio Beatillo*, in Hiſtoria Barienſi. Edidit etiam Tripartitum Opus *De vera Libertate*, Epiſtolam *De Appellationibus*, ad *Vivianum* Cardinalem, & alteram contra Sabellianos reviviſcentes, Canonum præterea Decretorúmque Compilationem, ut Nomenclator Cardinalium & *Turrigius* teſtantur; Cardinalis primùm *S. Mariæ in Porticu*, deinde *S. Mariæ Trans-Tyberim* ab *Alexandro III.* creatus eſt, magniſque Sedis Apoſtolicæ Legationibus perfunctus. *Herbertus Boshan*, Anglus, Doctor Oxonienſis, Theologus & Jureconſultus inſignis, *S. Thomæ* Cantuarienſi Archiepiſcopo ab Epiſtolis, de cujus Geſtis librum edidit, ab *Alexandro III.* Cardinalis, & à *Lucio III.* Beneventanus Archiepiſcopus creatus dicitur. De Cardinalitia ipſius Dignitate non adeo certa ſunt monumenta. *Ciaconius* tamen, Nomenclator Cardinalium & Turrigius in lib. de Scriptoribus Cardinalibus ipſum in Ordine Eminentiſſimo collocant. *Petrus Papienſis*, ex Mantuano Ordinis Benedictini Cœnobio, ut *Arnoldus* Uuion probat, ad Tuſculanas Cardinalitias infulas ab *Alexandro III.* promotus, ad quem *Petrus Cellenſis* plenas officii Literas dedit. *Arduinus*, ex Ordine Canonicorum Regularium, vir doctiſſimus, ab *Alexandro III* Preſbyter Cardinalis *S. Crucis in Jeruſalem* creatus. *Gratianus*, Piſanus, *Alexandri III.* Legationibus ad Regem Anglorum functus, in quibus integritatis, & Eccleſiaſticæ fortitudinis ſpecimen præbuit. *Henricus* Gallus, Clarævallenſis Abbas, vir eruditus & ſanctus, Concionator ferventiſſimus, *Petri* Cardinalis Sedis Apoſtolicæ Legati, & Archiepiſcoporum Bituricenſis & Narbonenſis, in Albigenſium expugnatione ſocius, ab *Alexandro III.* ad Lateranenſe Concilium vocatus, & Cardinalis Epiſcopus Albanenſis creatus, multis Legationibus & laboribus pro Eccleſia perfunctus. *Girardus*, Gallus, ex Archidiacono Eduenſis Eccleſiæ, *S. Stephani in Cœlio Monte* Preſbyter Cardinalis, in Hybernia, Scotia, & Norvegia anno M. CLXXVI. Legatus, teſte *Rogerio de Hoveden* in Annalibus Anglicanis. *Petrus de Urſinis*, Romanus, ex nobiliſſima Urſinorum familia. *Theobaldus*, Gallus O. B. Congregationis Cluniacenſis Monachus & Abbas, quem ſibi vindicant Ciſtercienſes, ab *Alexandro III.* Preſbyter Cardinalis Titulo *S. Crucis in Jeruſalem*, à *Lucio III.* Epiſcopus Oſtienſis renuntiatus. *Guillelmus*, Gallus, *Theobaldi* Magni, Campaniæ & Bleſenſium Comitis filius, Carnotenſis primùm Epiſcopus, deinde Senonenſis, ac demum Remenſis Archipræſul, Preſbyter Cardinalis Titulo *S. Sabinæ*, qui nepotem Philippum Auguſtum Regem unxit, ac ſub eo Regni fuit Adminiſter; Sedis Apoſtolicæ Legationibus, in Germania, Anglia, & Gallia ornatus eſt, &c.

Alexandri Tertii eruditio.

Ad Alexandri III. literaturam paucos ex ejus Prædeceſſoribus infra centum annos attigiſſe, *Robertus de Monte* obſervat. *Fuit enim*, inquit, *in divina Pagina præceptor maximus, & in Decretis & Canonibus, & Romanis Legibus præcipuus: Nam multas quæſtiones difficillimas & graves in Decretis & Legibus abſolvit & enucleavit.*

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 225. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Tentatum aliquid contra Jura Regia ægrè tulit Rex Francorum: Factum excuſat Papa.*

R. Alexandri III. geſta perſequor in hunc modum: *Cùm Nicolaus quidam Turonenſis, à Canonico Eccleſiæ S. Martini injuriam paſſus contraventionem inter eos Eugenii III. mandato factam, & juramento firmatam, apud Sedem Apoſtolicam expoſtulaſſet; idque ægrè tuliſſet Ludovicus VII. quaſi contra Regia Jura tentatum, factum Nicolaus Pontifex excuſavit.* Pontificis verba ex ejus Literis deſcripſi. Meri facti & Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION II.

Eidem Articulo, pag. 226. Edit. primæ, hanc notam appingunt Religioſi Cenſores: *Papa Gallicanæ Eccleſiæ conceſſit uti ſuis Juribus: Quanquam id factum ſit contra conſuetudi-*

nem

nem Romana Eccleſia. Ad Gallicanos remittit ſolutionem cujuſdam Matrimonii.

R. Quod Cenſoris Indiculi Authores ſuis verbis notant, ſtylo meo ſic expreſſi de eodem Pontifice loquens: *Gallicanam Eccleſiam ſuâ Diſciplinâ, ſuiſque moribus uti, & ſecundùm illos judicare permiſit prudentiſſimus & æquiſſimus Pontifex, etiamſi Romanorum Pontificum Decretis, & Eccleſiæ Romanæ Diſciplinæ ac Moribus repugnarent. Id conſtat ex ejus Reſponſo ad Ambianenſem Epiſcopum, à quo fuerat interrogatus quomodo ſe gerere deberet in cauſâ Mulieris, quæ à Viro impotente & leproſo, à quo nuſquam cognita fuerat, ſeparata, alteri nubere volebat. Sic autem reſpondet*, &c. Pontificis verba fideliter refero. Mera facti & Hiſtoriæ res eſt.

ARTICULUS X.

De Lucio III.

CElebratis *Alexandri III.* exequiis, *Hubaldus Allucingolus*, patriâ Lucenſis, Oſtienſis Epiſcopus, & Sacri Collegii Decanus, vir ut ætate, ſic prudentia gravis, & vitæ ante actæ innocentiâ conſpicuus, mediocris licèt literaturæ, Legationibus *Innocentii II.* in Galliis, *Eugenii III.* in Sicilia, *Alexandri III.* ad Fridericum Imperatorem pro componenda pace, cum laude perfunctus, ſecundùm formam in Concilio Lateranenſi III. præſcriptam electus eſt Pontifex, & III. Kalendas Septembris anni MCLXXXI. coronatus, noménque ſibi ſumpſit *Lucius III.* Temporalem Romanorum Pontificum auctoritatem à Senatûs Populique Romani ſervitute vindicare meditabatur, cùm excitatâ eam ob cauſam plebis ſeditione, ex Urbe ſecedere compulſus eſt. Veronæ cum Imperatore *Friderico I.* congreſſus, de Chriſtianæ Reipublicæ rebus in Aſia labefactatis, & de ſacra Expeditione contra Turcas ducenda, qui *Saladino*, Rege Ægypti, duce, Hieroſolymorum fines & totam latè Palæſtinam populabantur, tractavit.

Lucii Tertii cum Friderico Imperatore Colloquium.

Henricum II. Angliæ Regem ad arma pro eadem cauſa capeſcenda, ferendúmque Chriſtianis ibi gementibus præſidium, datis ad ejus Majeſtatem literis hortatus eſt.

Epiſt. II.

Veronam confluxerat ingens Clericorum numerus, qui Schiſmate fœdati, abſolutionem & in gradus Eccleſiaſticos reſtitutionem à Summo Pontifice deprecabantur. Pro illis intercedebat Auguſtus, & ad gratiam ipſis faciendam Pontifex propendebat; ſed mutato conſilio reſpondit; ſe Venetianæ Synodi, in qua damnati fuerant, Decreta, niſi de alterius Synodi ſententia reſcindere non poſſe, quàm brevi ſe coacturum pollicitus eſt. Ita refert *Albertus Krantzius* lib. VI. *Saxoniæ*, cap. XLVII. De *Mathildis* Comitiſſæ patrimonio in illo etiam congreſſu actum eſt, quod *Fridericus* Imperio vindicabat. Cauſa diù ventilata, nihil concludi potuit (inquit idem Hiſtoricus.) Orta diſſenſione in electione Archiepiſcopi Trevirenſis, cùm *Ruinulphum* à minori parte electum foveret Imperator, *Volmarus*, à majori & ſaniori parte electus, ad Sedem Apoſtolicam appellavit. Auguſtus cauſam examinari voluit à quatuor viris Juris utriuſque peritiſſimis. Sed eorum diſputatione minimè finita eſt. Pontifex erat in *Volmarum* propenſior; at pertinax Imperatoris pro *Rodulpho* ſtudium ipſum à ferenda ſententia prohibuit, ne pax Imperium inter & Sacerdotium ea occaſione dirimeretur, ut ibidem teſtatur *Krantzius* pag. 169. Miſſis deinde ad Pontificem Oratoribus, ejus Sanctitatem *Fridericus* rogavit, ut filium ſuum *Henricum*, ſe ſuperſtite, Imperatorem coronaret. Id verò Pontifex recuſavit, monſtrum fore, dicens, ſi in eodem corpore, ſcilicet Imperio, duo capita conſtituerentur: teſte eodem Krantzio. *Vuillelmum* Scotiæ Regem, olim à *Rogerio* Eboracenſi Archiepiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato, excommunicatum abſolvit, & Regnum ab Interdicto relaxavit *Lucius III.* qua de re extat ejus Epiſtola ad Epiſcopos & Clericos Scotiæ data, quam deſcribit *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis pag. 616. Plura *Lucii III.* Decreta in I. & II. Collectione antiqua Decretalium ab *Antonio Auguſtino* edita legere eſt, quorum aliqua data occaſione laudabimus cum de Politia Eccleſiaſtica ſermo erit. Ad *Lucium III.* ſcripſit *Philippus Auguſtus* Rex Francorum, ipſúmque rogavit ut *Vuillelmum à Campania*, Remenſem Archiepiſcopum, quem Romam ab ipſo Pontifice vocatum retinuerat, ut ſuæ Majeſtati rebúſque Gallicis maximè neceſſarium, in Regno manere permitteret. Extant ea de re *Philippi Auguſti* Literæ inter Epiſtolas Stephani Tornacenſis, quibus ſcribendis, ipſe *Stephanus* calamum & ſtylum commodavit, ad eáſque offerendas miſſus ab ejus Majeſtate Romam fuit, cùm adhuc Abbas eſſet *Sanctæ Genovefæ*.

Epiſt. CI. Edit. P. Du Moulinet Canonici Regularis.

Recruduit *Lucio III.* Pontifice, controverſia dudum exorta inter Archiepiſcopum Turonenſem, & Epiſcopum Dolenſem, qui Archiepiſcopum ſe inſcribens, & Britanniæ minoris Metropolitanum, Turonenſis Metropoleos juriſdictioni ſe cum totius Aremoricæ Epiſcopis ſubduxerat. *Lucius III.* in partes Dolenſis Epiſcopi, quas Britanniæ Dux fovebat, inclinare videbatur, & Archiepiſcopum Turonenſem Romam vocaverat ut jus ſuum tueretur. Hunc verò *Philippus Auguſtus* retinuit, & rationes expoſuit Pontifici Maximo, datis ad ejus Sanctitatem Literis, eámque rogavit ne Turonenſis Eccleſiæ, immò Regni Gallici dignitatem imminueret vel imminui pateretur.

Philippi Auguſti Regis Chriſtianiſſimi Literæ ad Lucium Tertium pro Juribus Eccleſiæ Turonenſis.

Extant *Philippi Auguſti* Literæ inter Epiſtolas *Stephani Tornacenſis*, ab ipſo tunc Abbate *S. Genovefæ* ſcriptæ.

Epiſt. CVII.

Incipiunt à commemoratione beneficiorum à Regibus & Regno Francorum in Eccleſiam Romanam collatorum. *Si oblivisci* (inquit) *potuerit Mater Filiorum uteri ſui, & Eccleſia Romana Regni Francorum oblivionem aſſumet, cùm utrumque de jure ſit impoſſibile, de natura difficile, de facto enorme. Quid enim ultrà facere debuimus Matri noſtræ, & non fecimus ei? Uſque in hodiernos dies in Partibus noſtris cum gaudente gaviſi ſumus, cum flente flevimus, utrumque calicem paſſionis & lætitiæ, ſine ſimultatis dolo aut diſcordiæ combibentes, perſecutiones ipſius, quæ frequentiùs acciderunt, Patres noſtri Reges Francorum & robuſtis portabant humeris & extentis brachiis defendebant. Exempla proponere, retractare eſt beneficia, quorum debet is in quem collata ſunt, non qui contulit, meminiſſe.* Tum de cauſa Turonenſis Metropolitani ſubdit: *Cariſſimum ac fidelem noſtrum Turonenſem Archiepiſcopum, ſuggeſtione quorumdam, & favore, ut dicitur, cujuſdam infra breviſſimi temporis anguſtias vocatis, ut de cauſa, quæ magis noſtra eſt, quàm ſua reſpondeat, & ſtatum coronæ in ancipiti ſtatera ponat, periculoſum ſanè & ignominioſum nobis & poſteris qui ſuccedent. Proinde Sanctitati veſtræ preces ex toto corde prodeuntes fundimus, ut intuitu Dei, & pacis Regni Francorum, quæ in hoc articulo, ſi proceſſerit, peritura eſt, à cauſa iſta penitùs deſiſtatis. Sed ſicut temporibus Anteceſſorum noſtrorum Turonenſis Eccleſia Metropolitanum ſuum in tota minori Britannia obtinuit, ita diebus noſtris, quos perturbare nec debetis, nec vultis, obtineat & obſervet. Quòd ſi fortè, quod non credimus, inexorabilem vos invenerimus, uſque ad congruum tempus, quo Dominus pacem & quietem Regno noſtro dare voluerit, Archiepiſcopo noſtro Turonenſi dilationes indulgeat benignitas veſtra; quoniam propter neceſſarias Regno noſtro cauſas eum retinuimus; Primò propter difficillimam quam cum Comite Flandriæ guerram habemus. Secundò, propter motus pluſquam civiles, qui in*

Rex Turonenſem Archiepiſcopum à Lucio Tertio Romam vocatum retinet, ac Pontifici excuſat.

Provincia

Provinciâ Britanniæ inſurgunt inter Principes ejuſdem Provinciæ, & Regis Anglorum Filios. Tertio propter proximum colloquii terminum, quod cum Imperatore, poſt Paſcha, Deo volente, ſumus habituri. In quibus omnibus ipſius Archiepiſcopi præſentiâ, induſtriâ, conſilio, & auxilio indigemus. Sciat autem Paternitas veſtra, quoniam in generali Conventu noſtro, quem initio Quadrageſimæ, propter hanc cauſam, & alias Regni neceſſitates Pariſios convocavimus, conſilio Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, ac Baronum noſtrorum, prædictum Archiepiſcopum ab incœpto itinere retinuimus; ut per neceſſarium nobis, & utilem rebus inceptis, & per Dei gratiam ad honorem Regni noſtri peragendis.

Apud Stephanum Tornacenſem Epiſt. CVIII.

Cùm verò Inducias concedere *Lucius III.* recuſaret, ac propenderet in Britones, *Philippus Auguſtus* pauló amariores Literas ad ipſum ſcripſit, quarum hic erat tenor: *Clauſa nobis & Regno Francorum, quod hactenus Eccleſia Romana fideliſſimum extitit, paterna viſcera veſtra, ſaltem in dilatione quam pro Eccleſia Turonenſi poſtulavimus, ſentientes, & inexorabilem animum veſtrum, non ſine confuſione noſtra nunc experti: Cœlum & terram in teſtimonium vocamus, ut ſi quando Regias aures noſtras vobis aut Fratribus veſtris clauſerimus, excuſabiles valeamus apud Deum & homines apparere. Suſtinemus pacem veſtram, & ecce turbatio, & in læſione Turonenſis Eccleſiæ, quæ tempore Patrum noſtrorum integram Metropolitani juriſdictionem in tota minori Britannia obtinuit, Regnum noſtrum turpiter imminuere ac mutilare contendit Eccleſia Romana, coronam de capite noſtro dejicere, frangere & pedibus conculcare. Quid enim aliud eſt Archiepiſcopum in eadem Provincia contra Metropolitanum ſuum, & hæreditatem Regni noſtri erigere velle, quam ab hæreditate Patrum noſtrorum nos, tanquam imbecilles & reſiſtere non valentes, ejicere & fugare? Videat Dominus & judicet, quod ſi proceſſerit factum iſtud, minus amodo vos æſtimabimus Patrem, quam Vitricum; minùs ſentietis nos Filium, quàm Privignum. Uſque ad animam noſtram pertinget gladius iſte, ut exhæredati clamemus, plangamus nudati, contempti & abjecti à vobis ultionem quandoque Dei & hominum expectemus. Neque enim ſolummodo vulnerabit plaga iſta, ſed & omnes totius Regni Barones in compaſſionem accendet, ut de manu veſtra requirat Dominus aliquando ſanguinem qui propterea fundi poteſt.*

Obiit *Lucius III.* Veronæ VII. Kalendas Decembris anno MCLXXXV. Pontificatus anno V. per menſes duos & dies viginti ſeptem inchoato. Corpus ejus in Eccleſia Cathedrali Veronenſi conditum eſt. Cui Poëta non ineptus hoc Epitaphium ſcripſit:

Luca dedit Lucem tibi, Luci, Pontificatum
Oſtia: Papatum Roma: Verona mori.
Immò Verona dedit tibi Lucis gaudia: Roma
Exilium: Curas Oſtia: Luca mori.

Cardinales à Lucio Tertio creati.

Inter Cardinales à *Lucio III.* creatos celebrantur *Hubertus* & *Gerardus Allucingoli* ejus agnati, quorum poſterior Legationibus *Lucii III.* ad Spoletinum Ducem abſolvendum in Umbria: *Celeſtini III.* in Galliis, *Innocentii III.* in Siciliâ functus eſt. Magiſter *Pandulphus Moſca* Piſanus, à *Calliſto II.* Sacri Palatii Apoſtolici Subdiaconus ordinatus, vir eruditus qui Vitas Romanorum Pontificum ſcripſit, à *Lucio III.* ob egregia merita Cardinalis *Baſilicæ SS. duodecim Apoſtolorum* creatus, *Celeſtini III.* & *Innocentii III.* Legationibus functus. *Bubo de Urſinis*, Titulo *S. Angeli* primùm Diaconus Cardinalis, mox Titulo *S. Anaſtaſiæ* Preſbyter. *Octavianus*, Nobilis Romanus, Sedis Apoſtolicæ Legationibus plurimis perfunctus, à Clemente III. ex Diacono Cardinali *SS. Sergii & Bacchi* Epiſcopus Oſtienſis ac Veliternenſis renuntiatus, Ad ipſum Legatione in Anglia & Scotia fungentem *Petrus Bleſenſis* Epiſtolam dedit XXIII. qua ipſum hortatus eſt, ut ambitioni & ſimoniæ cauterium apponeret; eóſque ordinari curaret Epiſcopos, *quos humilitas, quos innocentia, quos vita probatior & literatura* commendabat. Ad hunc etiam ſcripſit *Philippus Auguſtus* Rex Chriſtianiſſimus pro jure Turonenſis Archiepiſcopi contra Dolenſem Epiſcopum: Eſt inter Stephani Tornacenſis Epiſtolas CIX. Magiſter *Goffredus*, ſeu (ut alii vocant) *Soffredus de Cajetanis*, nobilis Piſanus, à *Lucio III.* Cardinalis Diaconus *S. Mariæ* in Via Lata à *Celeſtino III.* Preſbyter Titulo *S. Priſcæ* renuntiatus *Urbani III.* Legatione in Longobardia, *Innocentii III.* ad Venetos, & in Syria tempore Sacræ Expeditionis perfunctus eſt, ac Hieroſolymitanus Patriarcha deſignatus; quam Dignitatem recuſavit. Ipſum ceu *Virum nobilem & honeſtum, facundum & literatum, in temporalibus providum, in ſpiritualibus circumſpectum*, Innocentius III. prædicat. Magiſter *Albinus* Mediolanenſis, Canonicus Regularis Monaſterii *Sanctæ Mariæ de Creſcentiaco*, primò Diaconus Cardinalis *Sanctæ Mariæ Novæ*, deinde Preſbyter Cardinalis *Sanctæ Crucis in Jeruſalem*, à *Lucio III.* demum à *Clemente III.* Epiſcopus Albanenſis creatus, *Collectionem Canonum* condidit. Ad eum *Gaufridus* Clarævallenſis Monachus de Actis Concilii Remenſis ſcripſit. Ad ipſum Epiſtolam dedit CVI. *Stephanus* Abbas S. Genovefæ, poſtea Tornacenſis Epiſcopus, cum ſuperpelliceo novo & talari, atque Sermone de myſtica ſignificatione Superpellicei, quem ad fratres habuerat. *Boſo*, Gallus; ad quem Epiſtolam ſcripſit Joannes Sareſberienſis. Magiſter *Melior*, Gallus, Preſbyter Cardinalis *SS. Joannis & Pauli* Celeſtini III. Legatione ad Philippum Auguſtum Regem Chriſtianiſſimum functus, ad quem extat Archiepiſcopi Remenſis Epiſtola, Turonenſis Eccleſiæ cauſam contra Dolenſem Epiſcopum commendans, inter Epiſtolas Stephani Tornacenſis CX. *Adelardus*, ſeu *Alardus* ex Canonico Veronenſis Eccleſiæ, ad Cardinalitium *S. Marcelli* Titulum aſſumptus, Clementis III. Legatione in Oriente functus, Veronenſis tandem Epiſcopus, ad quem extant plures Innocentii III. Epiſtolæ. *Rolandus*, Gallus, vir Religioſus & literatus, ex Decano Abrincenſis Eccleſiæ, Dolenſis Epiſcopus, *Sanctæ Mariæ in Porticu* Diaconus Cardinalis, *Lucii III.* Legatione in Scotia, *Urbani III.* in Longobardia functus eſt. *Petrus* Nobilis Placentinus, *S. Nicolai in carcere Tulliano* Diaconus Cardinalis, in Preſbyterorum Ordinem Titulo *S. Cæciliæ à Clemente III.* tranſlatus, *Celeſtini III.* in Sicilia, *Innocentii III.* in Germania Legatus. *Rodulphus de Neſle*, Gallus, quem *Robertus* Abbas *de Monte S. Michaëlis*, Continuator Chronici Sigeberti, magnæ religionis & literaturæ hominem fuiſſe ſcribit, ejuſque amicitiâ gloriatur; *S. Gregorii in Velabro* Diaconus Cardinalis, à *Clemente* verò *III.* inter Preſbyteros conſcriptus, &c.

Schol1on I.

In hoc Articulo, pag. 291. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Papa ipſe dicit ; Acta in uno Concilio ſe diſſolvere non poſſe, niſi congregato alio Concilio ?*

R. *Lucii Tertii* Acta commemoro tum ex Ejus Epiſtolis, tum ex probatis Authoribus. *Veronam (inquam) confluxerat ingens Clericorum numerus, qui Schiſmate fœdati, Abſolutionem & in Gradus Eccleſiaſticos reſtitutionem à Summo Pontifice deprecabantur. Pro illis intercedebat Auguſtus, & ad gratiam illis faciendam Pontifex propendebat ; ſed mutato conſilio reſpondit, ſe Veneticanæ Synodi, in qua damnati fuerant, decreta, niſi de alterius Synodi Sententia reſcindere non poſſe, quam brevi ſe coacturum pollicitus eſt.* Ita refert *Albertus Krantzius*, Lib. VI. *Saxoniæ*, Cap. XLVII. Mera hiſtoriæ res eſt : de Summi Pontificis Poteſtate eo loci non diſputo, *Lucii III.* Reſponſum dumtaxat refero. Se non poſſe plerumque reſpondent Pontifices uſitato loquendi modo, quod facere nolunt, aut ſalvâ Juſtitiâ, vel Eccleſiæ Diſciplinâ non poſſunt, quod denique Eccleſiæ bono & ædificationi non expedit.

Scholion II.

In eodem Articulo, ad pag. 234. Edit. primæ, hæc notant Religioſi Cenſores : *Rex narrat Beneficia Romanæ Eccleſiæ à Gallis præſtita : Rogat Papam ne Romam venire cogat quemdam Epiſcopum, ne Dignitas Regni Galliæ minuatur.*

R. Quæ ibi narro, ex *Philippi Auguſti* Literis, inter Epiſtolas *Stephani Tornacenſis* editis, perſpecta ſunt. Ipſa Regiarum Literarum verba exhibeo, de meo nihil addo. Quid igitur RR. Cenſores reprehendunt ? Ipſiſne diſplicet quòd Regum Regnique Francorum Beneficia in Sedem Apoſtolicam commemorentur ? Mihi propterea minùs ſuccenſeant, quàm Stephano Tornacenſi. Immò ſuccenſere nullatenus debent, cùm Beneficia Regno Regibuſque Francorum à Sancta Romana Eccleſia & à Summis Pontificibus collata obſervare in hoc Opere non prætermiſerim, quoties in Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſerie occurrunt ; ſicut & Beneficia Romanæ Eccleſiæ à Regibus Chriſtianiſſimis collata commemoravi.

ARTICULUS XI.

De Urbano III.

LUcio III. ſummâ Cardinalium concordiâ ſuffectus eſt in Sede Apoſtolica *Lambertus Cribellus*, patriâ Mediolanenſis, ab *Alexandro III.* Cardinalis Presbyter, ac paulò poſt Mediolanenſis Archiepiſcopus creatus, qui ſibi nomen ſumpſit, *Urbanus III.* Veronæ in Eccleſia Cathedrali coronatus eſt, die Natalis Domini anni 1185. ibique manſit, cùm Romæ turbatis adhuc rebus tutò commorari non poſſet. Statim atque creatus fuit, Encyclicas ad univerſos orbis Chriſtiani Epiſcopos Literas de exaltatione ſuâ dedit. Scripſit ad *Vuilhelmum* Scotiæ Regem de cauſa Epiſcoporum *S. Andreæ*, & Dunkeldenſis. Scripſit etiam eadem de cauſa ad Glaſcuenſem Epiſcopum & quoſdam Abbates. Balduino Cantuarienſi Archiepiſcopo Pallium miſit, cui novus Archipræſul aſſumptionem ad Pontificatum gratulatus eſt, & de munere gratias egit, ſtylum commodante *Petro Bleſenſi*, cujus inter Epiſtolas hæc extat xcix. Ordinem Cruciferorum Hoſpitalis Bononienſis approbavit, Privilegiiſque communivit. Ipſum cum *Friderico* Imperatore commiſere negotia *Lucii III.* diſſimulatione ſopita, ſcilicet repetitio Patrimonii Comitiſſæ *Mathildis*, quod Auguſtus occupabat : Defunctorum Epiſcoporum Spolia, quæ redigebat in Fiſcum : & Sanctimonialium diſperſio è ſuis Monaſteriis, ſpecie Reformationis, quarum in locum alias ad honorem Dei & Religionis incrementum non ſubſtituerat, ſed Parthenonum redditus percipiebat. Acceſſit nova diſſenſionis cauſa, *Volmari* in Trevirenſem Archiepiſcopum facta à Pontifice conſecratio. Ad hæc Imperatoris filium, ſuperſtite patre, Imperatorem coronare, Deceſſoris exemplo recuſavit *Urbanus* ; quæ repulſa Principis animum ampliùs commovit. Auguſtum de primis tribus articulis, ſcilicet de *Mathildis* patrimonio injuſtè detento ; de morientium Epiſcoporum exuviis ; de ſtipendiis Abbatiſſarum & Sanctimonialium ſibi arrogatis, acriter arguit magnanimus Pontifex, eique, niſi Eccleſiæ faceret ſatis, excommunicationis minas intentavit. Quam ob cauſam à Germanis quibuſdam ad Schiſmata propenſiſſimis *Turbanus* per contumeliam appellatus eſt, ut ex Abbate Uſpergenſi diſcimus, qui & ipſe *Urbano* iniquiſſimum ſe præbuit. Adversùs *Fridericum* Archiepiſcopi Moguntinus & Trevirenſis, cum duodecim Epiſcopis, pro Eccleſiæ cauſa ſtabant ; Summique Pontificis, qui rem ipſorum agebat, æquiſſimas poſtulationes tuebantur. Vias omnes Alpium Auguſtus concluſit, ne ad Sedem Apoſtolicam pateret aditus. Deinde *Philippum* Colonienſem Archiepiſcopum vocavit, animum ipſius ſuper his cauſis exploraturus. Reſpondit Archipræſul, cæterorum Epiſcoporum nomine, Majeſtatem Imperialem devotiores & ad obſequia ſua promptiores Præſules habituram, ſi paulò mitiùs cum ipſis agere, Cleróque Germanico impoſitum onus levare dignaretur. Nam, inquit, *Etſi non injuſtè, indecenter tamen gravati ſumus. Unde etiam videtur domno Apoſtolico, quòd juſtam contra vos cauſam proponat, quòd mortuis Epiſcopis confiſcantur Eccleſiæ : ita ut ablatis omnibus mobilibus & ſtipendiis præſentis anni, Epiſcopus ſubintrans, omnia exinanita, & evacuata inveniat. Si ergo juſtitiæ obtentu, & noſtri ſervitii intuitu, per Imperialem Clementiam ſuper hoc nobis peperceritis, mediatores juſtitiæ inter vos & Dominum Papam humiliter erimus : ſin autem, à veritatis via recedere nequaquam poterimus.* Repoſuit Imperator, ſe non permiſſurum ut *minima* hæc *ſcintilla juris* antiqui Inveſtiturarum extingueretur : ſatis eſſe ut Epiſcoporum electiones Eccleſiæ permitteret, prout olim pactum erat. Deinde Conventum Epiſcoporum & Principum indicit *Fredericus* ; ſuam in Sedem Apoſtolicam obſervantiam exponit, ſed jura ſua intrepidè ſe defenſurum profitetur. Romanum Pontificem Laïcorum Dominorum jura turbare addit : ſiquidem prohibet ne Laïcorum ullus Decimas poſſideat : cùm tamen Viri Nobiles Decimas olim ab Eccleſiis ceu *Beneficium ſtabile* acceperint, ut eas tuerentur. Vetare inſuper Dominum Papam, ne aliquis *in prædiis, ſeu hominibus Eccleſiarum*, Advocatiam ſibi uſurpet, ac decreviſſe ut *res Eccleſiaſticæ à Prælatis tantùm liberè diſpenſentur.* Jus quidem Prælatis favere videri : *Non tamen ita facilè mutari poſſe, quæ ex longa antiquitate uſus in conſuetudinem vertit, immò ipſa conſuetudo à progenie in progeniem deſcendens, quaſi juſta traditione roboravit.* Demum Præſulum rogavit ſententiam, ipſóſque hortatus eſt, ut quoniam ſcriptum eſt, *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ Dei Deo :* ita *Domino Papæ in vice Chriſti debitam perſolverent obedientiam, ut in parte altera à Deo conſtitutam non negligerent juſtitiam.* Moguntinus Archipræſul, vir prudentiſſimus, ſententiam hoc modo temperavit, ut nec Summo Pontifici, nec Imperatori ingrata fore videretur. Auctor ſcilicet fuit, ut Epiſcopi inter Summum Pontificem & Imperatorem ſequeſtres eſſent, datiſque ad ejus Sanctitatem Literis, omnium ſubſcriptione munitis, eam rogarent ut Imperatori jura ſua ſervaret, pacémque foveret Sacerdotium inter

Urbani Tertii cum Friderico Imperatore diſſidium.

Qua ratione in illo diſſidio ſe geſſerint Germaniæ Epiſcopi.

inter & Imperium. *Caſus iſte*, inquit, *in quo laborare videmur, gravis eſt, nec noſtrum inter vos tantas componere lites. Quia, ſicut dixiſtis, ex una parte tenemur reddere Deo quæ Dei ſunt; ex altera parte, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari. Domino enim Papæ ut Patri ſpirituali, qui ſupra omnes eſt, juſtum eſt ad omnia promptiſſime obedire: Vobis autem, cui hominium fecimus, à quo temporalia poſſidemus, ad aſſequendas omnes juſtitias veſtras jure tenemur aſſiſtere. Nunc ergo, ſine præjudicio melioris conſilii, ſi placet, ſcribatur Domino Papæ ex perſona Epiſcoporum, in quibus commoneatur, ut ea quæ ad pacem ſunt, vobiſcum ſentiat, & juſtitiam vobis faciat. Imperatori placuit Archipræſulis conſilium. Scripta eſt ad Summum Pontificem Epiſtola, Præſulum omnium ſubſcriptionibus & ſigillis munita.* Hanc ubi accepit, legitque *Urbanus III. Obſtupuit de immutatione Epiſcoporum, quia ipſe cauſam pro eis videbatur ſumpſiſſe.* Conſtans tamen in propoſito fuit: & Imperatorem Eccleſiæ minimè ſatisfacientem excommunicare decrevit, ſed pauliſper diſtulit ſententiam, deprecantibus Veronenſibus. Quod verò decreverat, morte præventus exequi non potuit. Hanc hiſtoriam diſcimus ex *Arnoldo* Abbate Lubecenſi in Chronico Sclavorum lib. 3. cap. 16. 17. & 18. Nonnulla *Urbani III.* Decreta Collectionibus Decretalium inſerta ſunt. Ipſi Hiſtoriam ſuam nuncupavit *Gotfridus* Viterbienſis. De procuranda Chriſtianorum principum concordia, eorúmque armis contra Infideles convertendis plurimùm ſolicitus fuit. Cùm autem Venetias comparandæ claſſis gratiâ proficiſceretur, Nuntium accepit Ferrariæ de captione Hieroſolymorum, & vivificæ Crucis, & Regis Hieroſolymitani à *Saladino*. Quam ob cladem mœrore confectus, obiit Ferrariæ XIII. Kalendas Novembris, anni M. CLXXXVII. cùm annum unum, menſes decem, & dies viginti quinque Eccleſiam rexiſſet.

Henricus de Soliaco, Cardinalis Urbani Tertii.

In Cardinalium Ordinem adlegit *Henricum de Soliaco*, Gallum, virum genere, ingenio, ſcientia & virtute clariſſimum, Archiepiſcopum Bituricenſem; cui & Legationis Apoſtolicæ munus per Aquitaniam commiſit. De quo legendum Patriarchium Bituricenſe editum à *P. Labbe* Tom. II. Bibliothecæ Novæ Manuſcriptor. Librorum, cap. LXVII. Hujus etiam cum laude meminit *Petrus Bleſenſis* Epiſtola CXXVI. ut & fratris ipſius, *Odonis* Pariſienſis Epiſcopi. Ex Ordine Ciſtercienſi ad Bituricenſem Archiepiſcopatum aſſumptus eſt.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 241. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Imperator in Concilio determinat eſſe ſervanda Cæſari quæ ſunt Cæſaris.*

R. Non ſcripſi, *Imperatorem in Concilio determinaſſe* (ut loquuntur Indiculi Cenſorii Authores) ſed in Comitiis hortatum fuiſſe Epiſcopos, ut quoniam ſcriptum eſt, *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo; ita Domino Papæ in vice Chriſti debitam perſolverent obedientiam, ut in parte altera à Deo conſtitutam non negligerent Juſtitiam.* Ex Arnoldo Lubecenſi Abbate, probatæ fidei Authore id refero. Quid in ea narratione Cenſoria animadverſione dignum? Abſit ut expungenda videatur Chriſti Jeſu Domini noſtri Sententia: *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.*

ARTICULUS XII.

De Gregorio VIII. & Clemente III.

I. Die poſt *Urbani III.* obitum altera, electus eſt Pontifex *Albertus*, patria Beneventanus, ex Ordine *S. Benedicti* ab *Hadriano IV.* in Collegium Cardinalium adlectus, & Sedis Apoſtolicæ Cancellarius ab *Alexandro III.* creatus; qui ſibi nomen ſumpſit, *Gregorius VIII.* Ut primum coronatus eſt, encyclicam ad Fideles univerſos Epiſtolam ſcripſit, ut eos ad Expeditionem Hieroſolymitanam hortaretur, & ad pœnitentiam agendam: Siquidem iratus ob hominum peccata Deus præpotens, cladem illam Chriſtianæ rei permiſerat. Ad placandam autem divinam Juſtitiam, jejunium qualibet Sexta Feria, inſtar Quadrageſimalis indixit; abſtinentiam verò à carnibus, Feria Quarta & Sabbatho, iis qui bene valerent. Sibi verò & Cardinalibus, ac eorum familiis, etiam Secunda Feria, niſi aut infirmitas, aut magna Solemnitas, vel alia evidens cauſa impediret. Cardinalium animos ſacer ardor invaſit, hortatore *Gregorio*, & unà promiſerunt, ſe abjectis omnibus divitiis & deliciis, Crucem verbo & exemplo prædicaturos & Hieroſolyma cæteris præituros. Inducias etiam Principibus Chriſtianis bello ſe laceſſentibus, ad ſeptennium indixerunt. Denique promiſerunt ſe non equitaturos, quamdiu terra veſtigiis & Myſteriis Domini conſecrata eſſet in poteſtate Infidelium; ſéque nulla munera ab iis qui cauſas in Curia haberent, accepturos. Ita refert *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis, pag. 636. Deſcribit idem Auctor laudatus *Gregorii VIII.* Epiſtolas, necnon illam quam ſcripſit ad Eccleſiarum Prælatos, de Jure juxta Literas & Mandata *Urbani III.* Deceſſoris ſui reddendo. Hujus Epiſtolæ prima ſententia obſervatione digna, quâ ſe unum ex Epiſcopis profitetur. *Quoniam*, inquit, *ad Epiſcoporum maxime ſpectat officium afflictis & laborantibus ſubvenire, unúmque illorum, licet deficientibus meritis noſtris, Deus eſſe nos voluit*, &c. Primam Gregorii VIII. Epiſtolam ad univerſos Fideles datam deſcripſit quoque *Guillelmus Neubrigenſis* lib. III. *De Rebus Anglicanis*, cap. XXI. Piſas poſtmodum profectus eſt optimus Pontifex, Piſanos & Januenſes diu diſſidentes conciliaturus, & ad Sacram expeditionem pariter ſuſcipiendam fœderaturus. Ubi febre correptus, poſt aliquot dies è vita migravit, VII. Kalendas Januarii, anno 1187. cùm duos tantùm menſes Eccleſiam rexiſſet. Nonnullos Cardinales creavit. Ipſum *Virum planè & ſapientia, & vitæ ſinceritate conſpicuum, æmulationem Dei habentem in omnibus ſecundum ſcientiam, & ſuperſtitioſarum conſuetudinum, quarum in Eccleſia per quorumdam ruſticorum ſimplicitatem multitudo inolevit, reprehenſorem acerrimum* prædicat *Vuillelmus Neuburgenſis ſive Neubrigenſis.*

Gregorius Octavus

Gregorii Octavi epiſtola de Hieroſolymitana Expeditione conſulenda.

Se unum ex Epiſcopis profitetur.

Gregorii Octavi elogium.

II. Cùm Sedes Apoſtolica poſt obitum *Gregorii VIII.* diebus viginti vacaſſet, Piſis in Eccleſia Cathedrali, legitimis Comitiis, electus eſt *Paulinus* Romanus, Epiſcopus Cardinalis Præneſtinus ab *Alexandro III.* creatus, ſibique nomen ſumpſit, *Clemens III.* octavo Idus Januarii anni M. CLXXXVIII. Duo maximi momenti negotia confecit, nimirum pacem cum Senatu Populóque Romano, & Chriſtianorum Principum fœdus ad Turcarum expugnationem, & recuperationem Terræ Sanctæ. Pacis conditiones fuere, 1. Ut Urbs in Romani Pontificis eſſet poteſtate. 2. Ut abrogato Patritio Præfectus reſtitueretur. 3. Ut Senatores annui, Pontificis Auctoritate crearentur, qui fidelitatem, pacem, & ſubſidium, ſi opus eſſet, ipſi

Clemens Tertius.

Pacem facit cum Senatu Populóque Romano.

Digitized by Google

ipſi & Eccleſiæ Romanæ jurarent. 4. Ut populus Baſilicam Vaticanam, ejúſque redditus, flagrante bello occupatos, integrè reſtitueret. 5. Ut vectigalia & redditus publici eſſent in Pontificis poteſtate, ea lege ut tertia pars in uſus populi diſpenſaretur. 6. Ut Senatus populúſque Romanus Summi Pontificis coleret atque tueretur majeſtatem. 7. Ut Pontifex Senatoribus, Judicibus, Advocatis, Scrinariis, & Senatus Miniſtris conſueta donativa tribueret. 8. Ut annuam penſionem pro mœniis Urbis reſtaurandis ſolveret. 9. Ut Tuſculum ſolo æquaretur, agris & hominibus in Eccleſiæ poteſtate manentibus. Iſta conſtant ex *Cencio Camerario* in Libro Cenſuum Romanæ Eccleſiæ, qui extat in Bibliotheca Vaticana. His conditionibus in Urbem regreſſus eſt *Clemens III.* & maximo honore ac publica lætitia ab omnibus Ordinibus ſusceptus.

Chriſtianos Principes ad Sacram Expeditionem contra Turcas fœderat.

Quod negotium ſpectat alterum, ſacræ ſcilicet contra Turcas expeditionis ad recuperandum Terram-Sanctam, *Clemens III.* miſſis ad Chriſtianos Principes Legatis, pacéque inter *Philippum Auguſtum*, Francorum, & Henricum II. Angliæ, Reges, conciliata, ipſos ad ſacrum bellum fœderavit. Cæteris præivit Imperator *Fredericus I.* ſecuti ſunt Francorum, Anglorúmque Reges. Publicas interim preces pro Chriſtianorum exercitu indixit, earúmque formam præſcripſit pius Pontifex. *Hugonem* Sancti *Andreæ* in Scotia Epiſcopum, quem ad Tribunal Apoſtolicum *Urbanus III.* vocaverat, ut, quæ inter eum & *Joannem* Epiſcopum intercedebat, controverſia dirimeretur, ob contumaciam & contemptum Sedis Apoſtolicæ, depoſuit, & *Joanni* Epiſcopatum confirmavit. Plures hac de cauſa ſcripſit Epiſtolas, ſcilicet ad *Vuillelmum* Scotiæ, ad *Henricum* Angliæ Regem, ad Clerum Epiſcopatus *S. Andreæ*, & ad omnes Scotiæ Epiſcopos, quibus præcipit ut niſi Rex Judicio Sedis Apoſtolicæ pareat, in ejus regnum, perſonam, fautoréſque omnes, Interdicti ſententiam ferant, & eos qui *Hugoni*, poſt exauctorationem paruerunt, excommunicatos denuntient. Has Epiſtolas deſcribit *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis, pag. 646. 647. & 648. Scoticanæ quoque Eccleſiæ Libertates & Immunitates confirmavit idem Pontifex, noviſque auxit Privilegiis, ut conſtat ex ejus Epiſtola ad *Vuillelmum* Regem, quam exhibet idem *Rogerius* pag. 651. *Clementem III.* de pactis cum *Tancredo* Siciliæ Rege initis certiorem fecit *Richardus I.* Angliæ Rex, & diſpenſationem pro matrimonio inter ejus filiam & *Arthurum* Britanniæ Ducem nepotem ſuum, contrahendo, ab ejus Sanctitate poſtulavit. *Richardi* Regis Epiſtolam apud *Rogerium de Hoveden*, pag. 677. legere eſt. Incipit his verbis, quæ ſummam ejus devotionem erga Sedem Apoſtolicam teſtantur: *Juſtiorem exitum facta Principum ſortiuntur, cum ab Sede Apoſtolica robur & favorem accipiunt, & Sancta Romana Eccleſiæ colloquio diriguntur.*

Richardi Angliæ Regis præclara ſententia.

S. Ottonem Bambergenſem Epiſcopum, Pomeranorum Apoſtolum, in Sanctorum numerum idem Pontifex retulit. E vivis exceſſit IV. Idus Aprilis anno 1191. cùm annos tres, menſes totidem, & dies quatuor Eccleſiam rexiſſet; ac in Baſilica Lateranenſi ſepultus eſt.

Cardinales à Clemente Tertio creati.

Inter Cardinales à *Clemente III.* creatos, celebres fuere, *Gregorius Galganus*, Sanctæ Mariæ, in Porticu Diaconus Cardinalis, deinde Preſbyter Sanctæ *Anaſtaſiæ*: Clementis ipſius, Celeſtini III. & Innocentii III. variis Legationibus functus. *Jordanus de Ceccano*, Campanus, Monachus & Abbas Foſſæ Novæ Ordinis Ciſtercienſis, Legatione Sedis Apoſtolicæ in Galliis & Germania nomine Clementis III. functus. *Bernardus*, Canonicus Regularis Congregationis *S. Fridiani* Lucenſis. *Gregorius de Creſcentio*, Diaconus Cardinalis *S. Mariæ in Aquiro*, deinde ad Ordinem Preſbyterorum & Titulum *S. Vitalis* ab Innocentio III. tranſlatus, ab eóque Spoleto & Umbriæ Legatus & Rector præfectus. *Joannes*, natione Longobardus, Preſbyter Cardinalis *S. Clementis*, Viterbienſis deinde, ac demum Albanenſis Epiſcopus. *Petrus Gallocia*, Romanus, ex Subdiacono Apoſtolico, Epiſcopus Cardinalis Portuenſis, & Sanctæ Rufinæ. *Guido de Papa* ſeu *Papareſchus*, ex Innocentii II. familia Diaconus Cardinalis, deinde ab *Innocentio III.* Preſbyter *Sanctæ Mariæ Trans-Tyberim*, ac demum Epiſcopus Præneſtinus creatus. *Gregorius*, Tuſcus, de Monte Catello, vir nobilitate & probitate inſignis. *Lotharius Anagninus*, ex ſtirpe Comitum Signiæ, ob ſingularem eruditionem cùm in Theologia, tum in jure, & morum integritatem cum nobilitate conjunctam, Diaconus Cardinalis *SS. Sergii & Bacchi* creatus, poſtea Summus Pontifex Innocentius III. *Gregorius* Cardinalis *S. Angeli in Piſcina*, qui *Celeſtini III.* Legationem in Hiſpania obiit. *Guido de Pore*, ex Abbate Ciſtercienſi Preſbyter Cardinalis *S. Mariæ Trans-Tyberim*, deinde Præneſtinus Epiſcopus ab *Innocentio III.* renuntiatus, & in Germaniam & Galliam Legatus ad *Ottonis* electionem confirmandam. Pietatis erga Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, & Deiparam Virginem eximiæ ſive dum Religioſam Præfecturam gereret, ſive dum Apoſtolicam Legationem obiret, egregia ſpecimina dedit. *Maynardus*, Monachus Ciſtercienſis, & Abbas Ponciniaci, vir omni diſciplinarum genere excultus & in expediendis pro Eccleſia conſiliis promptus & alacer, Epiſcopus Cardinalis Præneſtinus.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 145. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant *Papa Sententia obſervatione digna, quâ ſe unum ex Epiſcopis profitetur.*

R. Pœnitenda certè obſervatio! Scripſit *Gregorius VIII.* ad Eccleſiarum Prælatos: *Quoniam ad Epiſcoporum maximè ſpectat officium afflictis, & laborantibus ſubvenire, unúmque illorum, licet deficientibus meritis noſtris, Deus eſſe nos voluit, &c.* Papa verè *Unus Epiſcoporum* eſt, quamvis Epiſcopis cæteris jure divino ſuperior, & non ovium ſolùm, ſed *Paſtorum omnium unus ſit Paſtor*, ut probavi luculenter in Diſſertatione *De Primatu S. Petri & Romani Pontificis*, Sæculo I. & quavis occaſione datâ confirmo in hujus Operis ſerie.

ARTICULUS XIII.

De Celeſtino III.

TRiduo poſt Clementis III. obitum, *Hyacinthus*, Petri Bubonis *de Urſinis* filius, Diaconus Cardinalis *Sanctæ Mariæ in Coſmedin* à Celeſtino II. creatus, & maximis Sedis Apoſtolicæ Legationibus functus, annis ſexaginta quinque in Ordine Eminentiſſimo numeratis, jamque annum agens ætatis octogeſimum-quintum, electus eſt Pontifex, & *Celeſtinus III.* appellatus. *Henricum V.* Imperatorem, & *Conſtantiam* ejus uxorem coronavit, cùm jurium Eccleſiaſticorum conſervationem, & patrimonii *S. Petri* reſtitutionem integram juraſſet. Pontificem Coronam Imperialem pede percuſſiſſe ac dejeciſſe; ut ſignificaret ſe Poteſtatem habere exuendi ipſum Imperio, ſi poteſtate ſua contra Eccleſiam abuteretur, tradit *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis. At narratio iſta, quam *Baronius* Cardinalis approbat, apud me laborat ſuſpicione falſitatis, propter aliorum Hiſtoricorum, & maximè *Arnoldi* Lubecenſis Abbatis, & *Gotfridi* Viterbien-

Fabuloſa narratio.

ſis

ſis ſilentium ; nec veriſimile eſt Pontificem pluſquam octogenarium, manſuetiſſimum, prudentiſſimum, ac modeſtiſſimum, Chriſtiano Imperatori, in ſacro Inaugurationis Ritu, palam inſultare voluiſſe.

Ad annum 1186. Num. 25.

Conſtantia Imperatrix Monialis non fuit.

Conſtantiam illam, *Rogerii* Siciliæ Regis filiam, in Monaſterio Panormitano Monialem fuiſſe votis obſtrictam, atque à *Celeſtino*, ut *Henrico V.* Imperatori nuberet, à votis abſolutam, recentiores nonnulli commenti ſunt : quos doctiſſimus Cardinalis *Baronius* luculentè refellit, Monialem nunquam fuiſſe probans, ex Gotfridi Viterbienſis, Hugonis Falcandi, Arnoldi Lubecenſis, Romualdi Salernitani Archiepiſcopi, Guillelmi Neubrigenſis, Rogerii de Hoveden, Rigordi, & Abbatis Uſpergenſis coævorum Scriptorum ſilentio. Epitaphia verò, ex quibus fidem huicce commento adſtruere quidam nituntur, adſcititia eſſe probat. Nec à *Celeſtino III.* diſpenſata dici poteſt ut *Henrico V.* Imperatori nuberet, quæ anno M. CLXXXVI. eidem adhuc Germaniæ Regi nupſerat, Urbano III. Pontifice, ut *Gotfridus Viterbienſis* teſtatur.

Celeſtini Tertii Acta pro eccleſiis Regno Angliæ.

Cùm abſente *Richardo I.* Anglorum Rege & in Palæſtina contra nominis Chriſtiani hoſtes pugnante, *Joannes* Comes Moretonii, & *Gaufredus* Eboracenſis Archiepiſcopus, turbas in Angliæ Regno excitaſſent, ac *Vuillelmum* Elienſem Epiſcopum, Regis Cancellarium, & ſupremum Regni Adminiſtrum, calumniis impetitum, quas Hugo Conventrenſis Epiſcopus, illius juratus hoſtis famoſo libello vulgavit, depoſuiſſent, ac ejeciſſent, Celeſtinus III. Elienſis Epiſcopi ac Regni defenſionem ſuſcepit, datiſque ad Anglicanos Epiſcopos Literis, juſſit ut Comitem Moretonii, & alios, qui dicto Epiſcopo vim intulerant, aut aliquid in ſtatu Regni à *Richardo* Rege ante diſceſſum diſpoſito, immutare auſi fuerant, excommunicatos denunciarent ; & eorum terras Interdicto Eccleſiaſtico ſupponerent. *Celeſtini* Literas deſcribit *Rogerius de Hoveden* pag. 706. Sententiam excommunicationis ab Archiepiſcopo Eboracenſi in Dunelmenſem Epiſcopum & quoſdam alios promulgatam, cauſa per appellationem ad Sedem Apoſtolicam delata, miſit in irritum idem Pontifex. Ejus Literas ea de re ad Lincolnienſem & Roffenſem Epiſcopos, & Abbatem *de Burgo* ſcriptas deſcribit idem *Rogerius* pag. 713. Capitulum Eboracenſe, & Abbates plurimi *Gaufredum* Eboracenſem Archiepiſcopum apud *Celeſtinum III.* accuſarunt, quòd venationi, & aucupio deditus, ac militaribus curis implicatus, Epiſcopale miniſterium prorſus negligeret ; quòd excommunicandi poteſtate contra Clericos & Abbates imprudenter ac immaniter abuteretur : quod Eccleſiæ ſuæ libertates & conſuetudines everteret atque antiquaret : Quòd appellationum ad Sedem Apoſtolicam nulla habita ratione, appellantes nihilominus excommunicaſſet, beneficiis privaſſet, In carcerem conjeciſſet : Quòd Pontificia mandata non fineret executioni mandari : Quòd vim Capitulo ſuo intuliſſet, bonáque Canonicorum, & aliorum qui res ſuas in Eccleſia, vel in Theſauraria depoſuerant, curaſſet detineri : Quòd Eccleſiis vacantibus, præſentatos ſibi à Patronis Clericos idoneos non admitteret, ſed eas aut pueris, aut minùs honeſtis perſonis conferret : plerúmque etiam illas diu vacare permitteret, ut earum fructus uſurparet : Quòd beneficia conferens, ea ſcinderet per partes, contra ſtatuta Eccleſiæ, ut in iis novam & indebitam retineret penſionem : Quòd excommunicatos & ſuſpenſos pretio abſolveret : Quòd viros religioſos & honeſtos deſpiceret, viles & ſuſpectas perſonas familiaritate & gratia ſua honeſtaret. Has ob cauſas *Celeſtinus III.* inquirendi in ejus facinora provinciam Lincolnienſi Epiſcopo, & Archidiaconis de Northamtum, & Priori de Ponte-fracto commiſit : Qui inquiſitione facta diem ipſi dicerent, quo ſe coram Sede Apoſtolica ſiſteret, ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto incurrendæ. *Celeſtini III.* Literas ea de re datas ad Epiſcopum, Archidiaconos & Priorem laudatos, deſcribit *Rogerius de Hoveden*, pag. 749. Sedem Apoſtolicam, ante audientiam, appellavit Archipræſul Eboracenſis. Tempus ipſi præfixere Commiſſarii Apoſtolici, Infrà quod Pontificio tribunali ſe ſiſteret. Inducias ampliavit Summus Pontifex. Tandem contumacem ab Officio ſuſpendit, adminiſtratione Diœceſeos ad *Simonem* Decanum Eboracenſem, & Capitulum tranſlata. *Celeſtini III.* Literas ea de re datas deſcribit *Rogerius de Hoveden*, pag. 760. *Huberto* Cantuarienſi Archiepiſcopo munus Apoſtolicæ Legationis per Angliam commiſit, rogante *Richardo* Anglorum Rege. Literas ad *Hubertum* datas apud eumdem Authorem legere eſt, pag. 753. Item datas ad Epiſcopos, Abbates, cæteróſque Prælatos Eccleſiarum per Regnum Angliæ conſtitutos, pag. 754. Ad Præſules Anglicanos ſcripſit, de ſacra contra Turcas expeditione promovenda, juſſitque ut eos, qui privatis diſſidiis belli ſacri progreſſum impedirent, Cenſuris Eccleſiaſticis cogerent ad obſervandas inducias Eccleſiæ Auctoritate impetratas. Literas illas *Celeſtini III.* deſcribit *Rogerius de Hoveden*, pag. 722.

Cùm *Richardus* Angliæ Rex ab Expeditione Hieroſolymitana rediens, naufragiúmque in mari Hadriatico paſſus, à *Leopoldo* Auſtriæ Duce, privatæ injuriæ memore, captus eſſet, atque Imperatori *Henrico V.* traditus, qui captivum ipſum detinuit, *Vualterus* Archiepiſcopus Rothomagenſis, & cæteri Normanniæ Præſules, ad *Celeſtinum III.* ſcripſere, obſecrantes ut pro tanti Regis libertate, quem Eccleſia Romana in ſuam protectionem ſuſceperat, ejus Sanctitas ſolicita eſſet, gladiúmque *S. Petri* contra *Leopoldum* Ducem & *Henricum* Imperatorem captivitatis ejus authores, diſtringeret. Eſt inter Epiſtolas *Petri Bleſenſis* ſexageſima quarta. Sed & *Aleonora* Regina Mater ejuſdem Regis, ad eumdem Pontificem ſemel iterúmque ſcripſit Literas vehementes, quibus ejus Auctoritatem pro filii ſui liberatione imploravit. *Aleonora Regina ad Celeſtinum III.* Epiſtolæ ſunt CXLIV. CXLV. & CXLVI. apud *Petrum Bleſenſem.* His Epiſtolis excitatus Pontifex, *Leopoldum* Auſtriæ Ducem, qui Regem Angliæ ceperat, Anathemate perculit, ac Imperatori, ejúſque ditionibus, Cenſuras Eccleſiaſticas etiam comminatus eſt, niſi eum liberum dimitteret : ut refert *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis.

Canonicos ſæculares in Conventrenſi Eccleſia, ejectis Monachis, à Ciceſtrenſi Epiſcopo inſtitutos, ſecundùm Mandata *Clementis III.* per obreptionem impetrata, expelli juſſit, & Ordinis Benedictini Monachos reſtitui, datis ad Cantuarienſem Archiepiſcopum Literis, ad hujuſce Decreti executionem : quia *Id in Monaſtica Religionis, & totius Eccleſiaſticæ Diſciplinæ redundabat opprobrium*, & Clemens III. *tantæ irregularitati, niſi circumventus, auctoritatem non præſtiterat aut favorem.* Eccleſiæ Scoticæ libertates confirmavit, datis ad *Vuillelmum* Regem Literis. *Epiſt. 16.*

Acta Celeſtini Tertii in cauſa Divortii Philippi Auguſti, & Ingeburgis Reginæ.

Cùm *Ingeburgem* Reginam, *Canuti* Danorum Regis ſororem, quam uxorem duxerat *Philippus Auguſtus* repudiaſſet, & ratione conſanguinitatis allegata,

allegata, ſolutionem matrimonii, & facultatem alterius conjugii incundi à Celeſtino III. per Oratores poſtulaſſet, Pontifex *delegavit Judices ex Regno poſtulantis, forti tamen mandato adſtrictos; uti in hoc negotio juxta integritatem Canonicæ procederent Sanctionis.* Verba ſunt *Guillelmi Neubrigenſis*, lib. IV. cap. XXVI. Conſanguinitate probata, duorum Epiſcoporum, & Procerum quorumdam teſtimoniis, Remenſis Archiepiſcopus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, cum aliquot Epiſcopis Gallicanis, divortium decrevit. Deinde Rex *Mariam Agnetem* Ducis Moravorum filiam duxit. De injuria ſorori illata apud *Celeſtinum III.* expoſtulavit Canutus Danorum Rex. Pontifex Legatos miſit in Gallias, qui cauſam cognoſcerent ac judicarent, *Meliorem* Preſbyterum Cardinalem, & *Cencium* Subdiaconum, anno M. CXXVI. Illi Concilium Pariſiis ad cauſæ hujus examen celebravere, cum Eccleſiæ Gallicanæ Præſulibus, nullo penitus fructu. Nam, inquit Rigordus in Vita Philippi Auguſti, *Quia facti ſunt Canes muti non valentes latrare, timentes etiam pelli ſuæ, nihil ad perfectum deduxerunt.*

Castrum Miliacum, in agro Bellovacenſi.

Cùm *Philippus* Bellovacenſis Epiſcopus, *Philippi Auguſti* conſanguineus, in bello quod Gallos inter & Anglos flagrabat, ad ſolvendam Caſtri Miliaci obſidionem ductis copiis, prælióque cum hoſtibus commiſſo, victus, captus, & vinctus eſſet, *Celeſtinus III.* Pontificem Maximum interpellavit ut de ſua liberatione ſatageret. Cui reſpondit Pontifex, ſe Regi Angliæ opportunè ſupplicaturum, non importunè rogaturum, multò minùs imperaturum, quoniam Præſulem pacificum exuens, militem induerat clypeum pro Infulis, gladium pro Stola, loricam pro Alba, galeam pro Mitra, lanceam pro Baculo Paſtorali ferens. Epiſtolas *Philippi* Bellovacenſis Epiſcopi ad *Celeſtinum*, & *Celeſtini* ad *Philippum*, deſcribit Rogerius de Hoveden, pag. 770. & 771. Qua de re legendus etiam *Guillelmus Neubrigenſis* lib. V. *de Rebus Anglicanis*, cap. XXX. *Adelfonſo* Galleciæ Regi ſacris interdixit *Celeſtinus III.* quod *Tarſiam* filiam *Sancii* Regis Luſitaniæ patrui ſui, tanquam uxorem contra Leges Eccleſiaſticas, invictâ contumaciâ retineret. *S. Ubaldum* Eugubinum Epiſcopum anno M. CXCII. inter Cœlites adſcripſit, Diplomate quod incipit *Benedictus D.us*, ejúſque Feſtum quotannis celebrari ſtatuit XVII. Kalendas Junii. In album quoque Sanctorum retulit *B. Joannem Gualbertum* Abbatem, Congregationis Vallis Umbroſæ O. B. Inſtitutorem, Diplomate quod incipit, *Glorioſus Deus*. Ejus Feſtum celebratur die XII. Julii. Ordinem Militarem *S. Mariæ Teutonicorum* confirmavit, rogante Imperatore *Henrico*. Approbavit etiam Congregationem Monachorum *Montis Virginis* O. B. eámque Privilegiis ornavit, Diplomate quod incipit: *Religioſam vitam eligentibus.* Plurima *Celeſtini III.* Decreta in Libros Decretalium relata ſunt. Chriſtianam uxorem, cujus odio vir Chriſtum negavit, ſibique copulavit paganam, ipſo ſuperſtite alteri nubere poſſe Catholico; atque hujuſmodi & ſimili apoſtaſiâ matrimonium dirimi, ſenſit *Celeſtinus III.* & Apoſtoli ſententiam de his intellexit: *Si Infidelis diſcedit, diſcedat. Non enim frater aut ſoror ſubjectus eſt in hujuſmodi ſervituti.* Decretum iſtud legere eſt cap. *Laudabilem*, *De converſione Infidelium*, Lib. III. Antiquæ Collectionis II. Decretalium, *ab Antonio Auguſtino editæ*, pag. 195. At iſta *Celeſtini III.* opinio, Eccleſiæ conſenſu non eſt approbata, eámque emendavit *Innocentius III.* cap. *Quanto*, *De divortiis*, & pars illa Capitis *Laudabilem*, Collectioni juſſu *Gregorii* IX. à *S. Raymundo* adornatæ non eſt inſerta: Et Concilium Tridentinum Seſſione XXIV. Canone V. Anathemate ferit eos qui dixerint, *propter hæreſim diſſolvi poſſe matrimonii vinculum.* Obiit *Celeſtinus III.* ſexto Idus Januarii, anno M. CXCVIII. cùm ſex annos & menſes novem Eccleſiam rexiſſet. Ipſum lethali ægritudine decumbentem juſſiſſe Cardinalibus ut de Succeſſoris electione tractarent, & abdicationem obtuliſſe, modo *Joannem de S. Paulo* Cardinalem Preſbyterum *Sanctæ Priſcæ* eligerent; Cardinales verò propoſitionem antea inauditam rejeciſſe, author eſt *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis, pag. 774.

Tom. I. Bullarii Romani, pag. 77.

Ibidem, pag. 76.

Celeſtinus Tertius Matrimonium apoſtaſiâ dirimi ſenſit.

Alias Decretalis ab Innocentio Quarto emendata.

Inter Cardinales à *Celeſtino III.* creatos, celebres fuere, *Hugutio de Thienis* patriâ Vicentinus, *SS. Sylveſtri* & *Martini in Montibus* Preſbyter Cardinalis, vir juris peritiſſimus, cui *Celeſtinus III.* & *Innocentius III.* Pontifices Maximi cauſas pene omnes dirimendas committebant. *Joannes* patriâ Salernitanus, Monachus Caſſinenſis, *S. Stephani in Cœlio Monte* Cardinalis, poſt obitum *Celeſtini III.* decem ſuffragiis ad Summum Pontificatum poſtulatus, ejúſque & *Innocentii III.* Legationibus functus, in Germania, in Regnis Neapolitano & Siciliæ, in Anglia, Scotia, & Hibernia. *Rofredus*, Caſſinenſis Abbas, *SS. Marcellini* & *Petri* Preſbyter Cardinalis, vir eximii conſilii, ſapientiæ, magnanimitatis. *Cynthius*, Romanus, *S. Laurentii in Lucina* Cardinalis Preſbyter, *Innocentii III.* Legationes in Piceno & in Sicilia obiit. *Joannes de Sancto Paulo*, ex illuſtri Columnenſium familia, *S. Priſcæ* Cardinalis Preſbyter, deinde ab *Innocentio III.* Sabinenſis Epiſcopus creatus, ejúſque Legationibus in agro Piceno, in Gallia & in Sicilia functus, qui naſcentem *S. Franciſci* Ordinem favit ac protexit, & Seraphico Patriarchæ *S. Franciſco* amiciſſimus fuit, pro cujus Regulæ confirmatione apud *Innocentium III.* & Cardinales peroravit dicens: *Si petitionem Pauperis hujus refellimus, cùm petat ſibi confirmari formam Evangelicæ vitæ, cavendum eſt nobis ne in Chriſti Evangelium offendamus.* Ita refert *S. Bonaventura*, qui eumdem Joannem *omnis ſanctitatis amatorem, & adjutorium pauperum Chriſti*, prædicat in Vita *S. Franciſci*, cap. III. *Petrus Capuanus*, Diaconus Cardinalis *S. Mariæ in Via Lata*, ad Ordinem Preſbyterorum & Titulum *S. Marcelli ab Innocentio III.* tranſlatus, ejuſdem Legationes obiit in Galliis, & in Oriente *Cencius Sabellus*, *S. Luciæ in Orphea* Diaconus Cardinalis, S. R. E. Camerarius ac Procancellarius, ab *Innocentio III.* ad Ordinem Preſbyterorum, & Titulum *SS. Joannis & Pauli* aſſumptus, poſtea fuit Summus Pontifex Honorius III. *Albertus*, Godefridi III. Lotharingiæ & Brabantiæ Ducis, ex Margareta Limburgica filius, Epiſcopus Leodienſis, qui pro tuenda Eccleſiaſtica libertate Martyr occubuit Remis anno M. CXCIII. die XXIV. Novembris, quo in Romano Martyrologio ejus memoria celebratur. *Simon*, Henrici Limburgenſis Ducis filius, poſt *S. Albertum* Leodienſis Epiſcopus. *Nicolaus Bodo*, Celeſtini III. nepos, &c.

SCHOLION I.

Huic Articulo, pag. 250. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Rejicit tanquam falſam narrationem de conculcata Corona Imperiali à Celeſtino III. ad ſignificandum quod Papa poteſt Imperatorem deponere contra Baronium.*

R. Mera facti quæſtio. Conjecturas meas adversùs narrationem illam propoſui, admodum certè probabiles: opinionem amplexus ſum, quæ & veriſimilior, & Celeſtino III. honorificentior viſa eſt. Sed RR. Cenſoribus diſplicet quod à *Baronio* diſſentiam.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 251 Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa promittit ſe rogaturum Regem Angliæ, non coacturum, pro liberatione cujuſdam Epiſcopi, qui armatus, in Bello fuerat ab ipſo captus.*

R. Hiſtoriæ res eſt. Facti teſtes ſunt Literæ Celeſtini III. ad Philippum Bellovacenſem Epiſcopum captum à Rege Angliæ: *Regi tamen Anglorum* (inquit) *pro te Literas dirigimus ſupplicatorias. Qualitate namque captionis tuæ meditullitus inſpectâ, in tali caſu non poſſumus, non debemus imperare, ſed tantùm ſupplicare.... Nos autem pro te ſupplicamus, non importunè, ſed opportunè.* Celeſtini III. literas refert *Rogerius de Hoveden* parte poſteriori Annalium. in *Richardo I.* pag. 771. An Pontificiæ Majeſtati injuriam fieri putant Religioſi Cenſores, cùm dicitur Pontificem Regibus ſupplicaſſe, non imperaſſe? ſic tamen Celeſtinus III. locutus eſt.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 256. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa erravit circa diſſolutionem Matrimonii, ejuſque Decretum non fuit approbatum ab Eccleſia.* Hinc inferre intendit Alexander (inquiunt) quòd Decreta Pontificum ſine conſenſu Eccleſiæ ſunt opiniones & non Decreta infallibilia.

R. Chriſtianam uxorem, cujus odio vir Chriſtum negavit, ſibique copulavit paganam, ipſo ſuperſtite alteri nubere poſſe Catholico, atque hujuſmodi & ſimili apoſtaſia Matrimonium dirimi, ſenſit *Celeſtinus III.* Decretum illud habetur cap. *Laudabilem*, Tit. *De Converſione Infidelium*, lib. III. ſecundæ Collectionis Antiquæ Decretalium ab *Antonio Auguſtino* editæ. Illam *Celeſtini III.* opinionem Eccleſiæ conſenſu non eſſe approbatam obſervavi, ab *Innocentio* III. emendatam, cap. *Quantò*. Ext. *De Divortiis*: Partem illam capitis, *Laudabilem*, inſertam non fuiſſe Collectioni novæ Decretalium juſſu Gregorii Noni editæ: Concilium denique Tridentinum Seſſione XXIV. Canone V. anathemate feriiſſe eos qui dixerint, propter Hæreſim diſſolvi poſſe Matrimonii vinculum. Hæc verba, *Papa erravit*, affingunt mihi RR. Cenſores, mea non ſunt. Quamvis Celeſtinum III. in ea Decretali erraſſe verum ſit. Ejus opinionem Eccleſiæ conſenſu non fuiſſe approbatam dixi, quod certiſſimum. De infallibilitate Summi Pontificis, ne verbum quidem ullum habeo eo loci; nec id infero, quod me inferre voluiſſe RR. Cenſores in omnem eventum divinant; tametſi ea ſit Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ Sententia. Sanè aut Celeſtinus III. erravit, aut Innocentius III. qui Decretalem ejus correxit, cùm eorum opiniones contrariæ ſint, ut ipſe Innocentius in Decretali ſua notat: *Nos igitur conſultationi tuæ reſpondentes, diſtinguimus, licèt quidam Prædeceſſor noſter ſenſiſſe aliter videatur*, &c. Non erravit *Innocentius Tertius*, cujus ſententiam approbavit & amplexa eſt Eccleſia: Quid igitur de *Celeſtini* III. Sententia dicendum eſt, niſi quod notat Gloſſa capitis *Quantò*, mox laudati! PRÆDECESSOR *ſcilicet Celeſtinus, dictum cujus habuiſti olim in Decretali.* S. De Converſ. Infid. C. Laudabilem. *Et malè dixit Celeſtinus.* Hæc Gloſſa, quæ in Scholis Juris Canonici toto orbe Chriſtiano legitur. Longiùs progreſſus eſt *Alfonſus de Caſtro* Ordinis FF. Minorum vir eruditus, qui lib. I. *De Hæreſibus*, cap. IV. ſcribere non dubitavit, *Celeſtinum III.* non poſſe excuſari ab Hæreſi, quòd docuerit per hæreſim ita Matrimonium ſolvi, ut liceat ei conjugium aliud inire, cujus prior conjux in hæreſim lapſus ſit. Ego verò ab Alfonſo diſſentio, & Celeſtinum III. excuſari poſſe exiſtimo ab hæreſi, quia tunc temporis veritas non erat adhuc eliquata, ſed illum ab errore excuſare non valeo, quamvis *Decretum ejus planè Apoſtolicum, & ex Cathedra*

A *non fuiſſe*, (ut ait *Bellarminus* lib. IV. *De Romano Pontifice* cap. XIV.) non diffitear. Explicari poteſt & in rectum ſenſum flecti Gregorii II. Reſponſum ad Bonifacii Moguntini Archiepiſcopi Conſulta, quod habetur II. Parte Decreti, Cauſa XXXII. Quæſt. VII. Cap. XVIII. *Quod propoſuiſti*, inquit, *ſi mulier infirmitate correpta non voluerit debitum viro reddere, quid ejus faciat jugalis: Bonum eſſet ſi ſic permaneret, ut abſtinentiæ vacaret: Sed quia hoc magnorum eſt, ille qui ſe non poterit continere, nubat magis: Non tamen ſubſidii opem ſubſtrahat ab illa quam infirmitas præpedit, non deteſtabili culpa excludit.* Quia tamen Reſponſum illud *Gregorii II.* in bonum ſenſum flecti non poſſe viſum eſt *Gratiano*, hanc ille Notam appoſuit, quam Romani Correctores ad collectionis ejus emendationem à *Gregorio XIII.* adhibiti expungendam non duxerunt: *Illud Gregorii, Sacris Canonibus,*
B *imò Evangelicæ & Apoſtolicæ doctrinæ penitus reperitur adverſum.* Quamvis ergo *Celeſtinum* III. in Decretali, *Laudabilem*, erraſſe ſimpliciter dixiſſem, non eſſem propterea reprehendendus: ſed mitiùs ac modeſtiùs locutus ſum, dicendo: *Iſta Celeſtini III. opinio Eccleſiæ conſenſu non eſt approbata.*

CAPUT III.

De cæteris Conciliis quibus ſancita eſt variis in Eccleſiis Diſciplina ſæculis XI. & XII.

C

DE Conciliis à Romanis Pontificibus celebratis, Romæ, & in aliis Italiæ civitatibus, apud Clarummontem, Nemauſi, Remis, &c. cùm egerimus Capitibus I. & II. quibus eorum Geſta expoſuimus; de Conciliis contra Berengarium, & contra *Petrum Abælardum* congregatis: de his quæ in cauſa Inveſtiturarum, & in cauſa *S. Thomæ* Cantuarienſis, habita fuere; nec non de tribus Oecumenicis Lateranenſibus, ſimus in Diſſertationibus acturi; pauca hîc nobis ſuperſunt recenſenda, quæ compendio attingemus.

D

ARTICULUS I.

De Concilio Ænhamenſi.

NOno ſupra milleſimum anno Ænhami in Anglia celebrata eſt Synodus juſſu Regis *Æthelredi* ad quam Angliæ Epiſcopi & Optimates univerſi convenere, ita ut Concilium Eccleſiaſticum ſimul & Politicum eſſet & Regni Comitia cum Synodo celebrarentur. Conventûs agendi authores Regi fuere *Ælfagus* Cantuarienſis & *Vulſtanus* Eboracenſis, Archipræſules. *(Ænhamum ignotus nobis Angliæ locus.)*

E Canones conditi duo ſuprà triginta. *Primus* Clericos, Abbates, Abbatiſſas, Monachos hortatur ut vitam profeſſione ſua dignam ducant, ſuiſque, ut par eſt, Officiis fungantur, Chriſtianos omnes ut Pœnitentiam agant. *Secundus*, de Sacerdotum, aliorúmque Miniſtrorum ſacrorum cœlibatu decernit. *Tertius*, de cultu & amore Dei. *Quartus* de ſagis, incantatoribus, necromanticis, meretricibus exterminandis. *Quintus*, de juſtis Legibus ferendis, injuſtis abrogandis. *Sextus*, prohibet ne Chriſtiani Paganis vendantur. *Septimus*, Legum ſeveritatem jubet temperari, ne pro *(Summa Canonum.)*
F delictis minùs gravibus homines morte damnentur. *Octavus* ſtatuit de Matrimonii impedimentis, illúdque contrahi vetat cum conſanguineis vel affinibus in quarto gradu, cum Sanctimoniali, cum ſuſceptrice ſua è ſacro fonte. *Nonus*, Eccleſiæ paci & libertati proſpicit. Aliquod onus imponit Eccleſiis: & Miniſtros, inconſultis Epiſcopis, ejici prohibet. *Decimus* de juribus Eccleſiæ ſeu decimis ſolvendis. *Undecimus*, Denarium Sancti Petri: *Duodecimus & Deci-* *(Matrimonii impedimenta.)*

Jura ſepulcralia Parochiæ ſolvenda, licèt ſepulturam alibi quis elegerit.

mus tertius, Luminarium cenſum, & pecuniam ſepulchralem pendi jubent: quam pecuniam Parochiæ ſolvi, etiamſi ſepulturam quis extra Parochiam elegerit, mandat Canon *Decimus-quartus.* Canones *Decimus-quintus*, *Decimus-ſextus*, & *Decimus-ſeptimus*, de Feſtivitatum& jejuniorum obſervantia decernunt. Mercaturas & nundinas, venationem; & mundana opera diebus ſacris prohibent. Jejunium in Vigilia ſummi Feſti *Sanctæ Mariæ*, id eſt glorioſæ ipſius Aſſumptionis, & in Vigiliis ſingulorum Apoſtolorum præter quàm *Philippi & Jacobi*, quatuor ſtatis temporibus, & ſingulis ſextis Feriis indicunt. *Decimus-octavus* litium conteſtationem, juramenti præſtationem, nuptiarum celebrationem in Feſtis ſolemnibus & Jejuniis Quatuor Temporum prohibet. Item ab Adventu ad Octavas Epiphaniæ, & à Septuageſima ad quintam decimam noctem ultra Paſcha. *Decimus-nonus*, Viduas per annum poſt obitum viri innuptas manere jubet. *Vigeſimus* Chriſtianos ad Confeſſionem Sacramentalem & Euchariſtiam frequentandam adhortatur, ſaltem ter in anno. *Vigeſimus-primus* Chriſtianæ plebis mores in verbis & operibus informat. *Vigeſimus-ſecundus*, de pacis violatæ redintegratione, de numiſmatis emendatione, de juſtis ponderibus & menſuris, de pontibus inſtaurandis, & militari expeditione decernit. Hoc etiam ſpectant duo ſequentes Canones. *Vigeſimus-quintus*, *Vigeſimus-ſextus*, *Vigeſimus ſeptimus*, & *Vigeſimus octavus*, adversùs homicidas, reos Majeſtatis, Monialis aut viduæ conſtupratores conditi. *Vigeſimus-nonus* incundum eſſe monet Concilium de religione promovenda. *Trigeſimus* adhortationem ad utrumque Ordinem continet. *Trigeſimus-primus* ſtatuit ut mulctæ propter delicta in Deum & Eccleſiam patrata impoſitæ in pios uſus convertantur. *Trigeſimus-ſecundus*, Potentiores graviùs mulctandos, & pœnam unicuique juxta conditionem ſuam & qualitatem criminis imponendam edicit.

Præcepta jejunia.

Quibus temporibus nuptiæ & litium conteſtationes prohibitæ in Eccleſia Anglicana.

ARTICULUS II.

De Concilio Salegunſtadienſi.

Salegunſtadium, vulgò Selgenſt, in Moguntina Diœceſi.

Summa Canonum.

ANno milleſimo vigeſimo-ſecundo, *Aribo* Moguntinus Archiepiſcopus, cum quinque Coëpiſcopis, Salegunſtadii, ad Mœnum, Synodum celebravit, *Henrici II.* Imperatoris anno ſexto. Canones viginti condidit.. *Primus* abſtinentiam à carne & ſanguine indicit quatuordecim diebus ante ſolemnitatem *Sancti Joannis Baptiſtæ*, & ante Nativitatem Domini, in Vigiliis Epiphaniæ, Aſſumptionis Beatæ Virginis, omnium Apoſtolorum *S. Laurentii*, & omnium Sanctorum, & unicam dumtaxat refectionem his diebus permittit. *Secundus*, ſtata & fixa eſſe jubet Quatuor Temporum Jejunia. *Tertius*, Nuptias celebrari vetat ab Adventu Domini uſque ad Octavas Epiphaniæ, à Septuageſima ad Octavas Paſchæ, & omnibus diebus jejunio conſecratis, aut majoribus Solemnitatibus. *Quartus* Preſbyteris, qui poſt galli cantum biberint, ne ſacrum faciant,, interdicit. *Quintus* ne uno die pluſquam tres Miſſas celebrent. Plurium Miſſarum celebrationem Preſbyteris qui plures Parochias regebant aliàs permittebat Eccleſia Moguntina, ſed cavit ne trium numerum excederent. *Sextus*, corporale Domini corpore conſecratum in ignem ad extinguendum incendium projici vetat. *Septimus* ſtatuit ut cùm duorum nomen de adulterio delatum eſt; qui negat, probabili judicio ſe expurget; confeſſus pœnitentiam ſubeat. *Octavus*, gladium, excepto Regali, in Eccleſia geſtari vetat. *Nonus* colloquia in Eccleſiis vel in earum atriis miſceri prohibet. *Decimus*, Miſſas votivas de Sancta Trinitate, aut de Sancto Michaële, & Evangelium *In principio erat verbum*, pro Matronarum deſiderio, quæ divinationis, non devotionis causâ illas audire volebant, celebrari vetat, ac recitari. Cæterùm Miſſas votivas, ſi pro reverentia Sanctæ Trinitatis poſtulentur, Synodus non improbat. *Undecimus*, à nepote, non à fratre & ſorore, gradus conſanguinitatis numerandos eſſe docet. *Duodecimus*, Laïcorum ædificia Eccleſiis contigua eſſe prohibet. *Decimus-tertius* vetat ne Patroni Laïci Eccleſias ſuas, inconſulto Epiſcopo, Preſbyteris commendent. *Decimus-quartus* ſtatuit ut cùm duo adulteri accuſantur, & uterque negat, alteruter ambos divino purget judicio. *Decimus-quintus*, bannitum jejunium religioſè ſervari præcipit in Diœceſibus, in quibus indictum eſt. Bannitum jejunium vocabatur, quòd ad bannum divinum, ſeu Dei indignationem & flagella avertenda indiceretur ab Epiſcopis, ſuſciperetur à populis, qui ſe dignos judicabant propter peccata ut à Regno Dei bannirentur (ſic loquebantur, eo ævo) id eſt, exularent. Auſterius ſolito erat jejunium illud, triduanum, octo rerum abſtinentia celebre: ſi alicujus uſum quis redimere vellet; pauperem reficeret, Salegunſtadienſis juſſit Synodus. *Decimus-ſextus* vetat ne aliquis Romam petat abſque licentia ſui Epiſcopi, vel ejus Vicarii. *Decimus-ſeptimus* ſub anathemate prohibet, ne Preſbyteri carrinam Pœnitentibus dividant, niſi ſint infirmi. Erat autem carrina vel carena, dictum quadraginta continuorum jejunium in pane & aqua, ut *Buchardus* lib. XIX. cap. V. exponit. *Canon decimus-octavus* ſtatuit, ut eis qui Pœnitentiam à Sacerdotibus ſuis recipere nolunt, & ad Summum Pontificem confugiunt, ut Indulgentiam obtineant, Indulgentia non proſit, niſi priùs Pœnitentiam à Sacerdotibus ſuis indictam adimpleant. *Quia multi*, inquit, *tanta mentis ſuæ falluntur ſtultitia, ut in aliquo capitali crimine inculpati, Pœnitentiam à Sacerdotibus ſuis accipere nolint, in hoc maxime confiſi, ut Romam euntibus Apoſtolicus omnia ſibi dimittat peccata: Sancto viſum eſt Concilio, ut talis indulgentia illis non proſit, ſed prius juxta modum delicti Pœnitentiam ſibi datam à Sacerdotibus adimpleant: & tunc Romam ire, ſi velint ab Epiſcopo proprio licentiam, & literas ad Apoſtolicum de iiſdem rebus deferendas accipiant*, Lapſorum malas artes & impœnitentiam, non Summam Romani Pontificis in tota Eccleſia Auctoritatem Synodus impugnat. *Decimus-nonus* vetat ne Pœnitens, dum carrinam ſuam jejunat, de loco in locum migret, ſed ibi permaneat ubi ſuam acceperit Pœnitentiam, ut proprius Sacerdos ſibi præbeat teſtimonium. *Vigeſimus* cavet ne Preſbyteri excommunicatos aut Pœnitentes abſque mandato Epiſcopi in Eccleſiam introducant, vel abſolvant.

Miſſæ votivæ.

Bannitum jejunium.

Carrina Pœnitentialis.

Lapſorum malæ artes & impœnitentia damnantur, qui Pœnitentiam à Sacerdotibus ſibi impoſitam adimplere nolentes, ad indulgentiam ſeu remiſſionem Pœnitentiæ à Summo Pontifice impetrandam Romam ibant.

SCHOLION.

Digitized by Google

Scholion.

In hoc Articulo, pag. 264. Edit primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Concilium declarat abſolutos à Papa, à Pœnitentia priùs impoſita non eximi.*

R. Synopſim Canonum Concilii Saleguntſtadienſis exhibens, Canone XVIII. ſtatutum eſſe obſervo, *Ut iis qui Pœnitentiam à Sacerdotibus ſuis recipere nolunt, & ad Summum Pontificem confugiunt, ut Indulgentiam obtineant, Indulgentia non proſit, niſi priùs Pœnitentiam à Sacerdotibus ſuis inditam adimpleant.* Tum Canonis verba deſcribo, de meo nihil addo niſi hanc obſervationem, quæ laudem meretur, non reprehenſionem: *Lapſorum malas artes & impœnitentiam, non Summam Romani Pontificis in tota Eccleſia Auctoritatem Synodus impugnat.* Ad hanc obſervationem non attenderunt, aut certè ipſam diſſimularunt Religioſi Cenſores.

ARTICULUS III.

De Conciliis Bituricenſi, & Lemovicenſi II.

§. I.

Summa Canonum Concilii Bituricenſis.

ANno Chriſti millesimo trigeſimo-primo, Kalendis Novembris, *Aymo* Bituricenſis Archiepiſcopus, Concilium in Metropoli ſua cum quinque Provinciæ ſuæ Epiſcopis celebravit. In eo quinque & viginti conditi Canones. *Primo* ſancitum eſt ut in omnibus Aquitaniæ Primæ Diœceſibus, *S. Martialis* memoria, non inter Confeſſores, ſed inter Apoſtolos proponatur ac celebretur, ſicut à Romana Sede & à pluribus antiquis Patribus definitum eſt. *Secundo*, ut Hoſtiæ conſecratæ diutiùs non ſerventur quàm una hebdomade, ſed ſingulis diebus Dominicis renoventur. *Tertio*, ut nec Epiſcopi, nec eorum Notarii, munus ab Ordinandis accipiant. *Quarto*, ut Archidiaconi minimè fiant, qui Diaconi non fuerint. *Quinto*, ne Preſbyteri, Diaconi, & Subdiaconi uxores aut concubinas habeant, ſub pœna exauctorationis. *Sexto*, ut deinceps nemo Subdiaconus ordinetur, niſi qui Cœlibatum voverit. *Septimo*, ut Eccleſiaſtici Miniſtri Tonſuram Eccleſiaſticam, Coronam, & Barbam raſam habeant. *Octavo*, ut filii Preſbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum in ſacris Ordinibus geniti, & nothi omnes, deinceps à Clero arceantur. *Nono*, ut ſervi & colliberti, ad Clerum non admittantur, niſi à ſuis Dominis libertate donati ſint. *Decimus*, Clericorum filios cenſendos non eſſe declarat, qui ab ipſis geniti ſunt, poſtquam ad Laïcorum ſtatum reverſi, legitimum iniere conjugium. *Undecimus*, ab Archidiacono deponendos edicit, qui ex ſervis, aut Clericorum filiis, deinceps in Clero conſcripti, vel ad ſacros Ordines promoti fuerint. *Duodecimus*, pro Baptiſmo, Pœnitentia, & Sepulturis aliquid accipi vetat præter ſpontaneas oblationes. *Decimus-tertius*, oblationes & luminaria quæ Preſbyteris ad manus offeruntur, ipſis attribuit. *Decimus-quartus*, Pallia mortuorum feretris impoſita ſuper altare poni vetat. *Decimus quintus*, vectigalia die Dominico fieri prohibet, niſi amore Dei, timore hoſtium vel propter magnam neceſſitatem. *Decimus-ſextus*, ne qui uxorem ſine culpa fornicationis dimittit, aliam accipiat, illa ſuperſtite. Quatuor proximè ſequentes Canones diſciplinam ſpectant circa Matrimonia contrahenda: vetant connubia conſanguineorum uſque ad ſextum vel ſeptimum gradum, & affinium; & cum Clericis, vel eorum filiis, aut uxoribus, vel filiabus. *Vigeſimus-primus* prohibet ne Laïci Beneficia Eccleſiaſtica ſuper Preſbyteros habeant, quæ fevos ſeu feudos Preſbyterales appellabant. *Vigeſimus ſecundus*, ne Patroni Laïci Preſbyteros Eccleſiis ſuis præficiant, ſed Epiſcopo conſtituendos nominent. *Vigeſimus tertius*, Clericos militiæ ſacræ deſertores ab aliis ſeparari jubet. *Vigeſimus-quartus* Monachos Apoſtatas anathemate percellit. *Vigeſimus-quintus*, Canonicis & Monachis prohibet, ne à propriis Monaſteriis ad alia tranſeant, *propter adipiſcendum aliquod miniſterium, vel honorem, vel occupationem terrenam*; ſed tantùm *cauſà rationabilis neceſſitatis, vel ædificationis animæ, vel ordinem meliùs obſervandi*; idque cum Epiſcopi ſui, vel Abbatis conſenſu. In eodem Concilio de compeſcendis privatis Bellis, & pace firmanda actum eſt; & anathemate percuſſi, qui pacem protervè recuſarent, ut conſtat ex Concilio Lemovicenſi II.

Irregularitas ex natalium defectu.

Impedimenta Matrimonii.

Canonicorum Regularium & Monachorum in propriis Eccleſiis ſtabilitas.

Canonibus adjunctum eſt *Aymonis* Archiepiſcopi Bituricenſis Edictum de *S. Martialis* memoria, ſive in Litaniis, ſive in cæteris Officiis inter Apoſtolos colenda, ſecundùm Apoſtolicas *Joannis* Papæ XVIII. Literas. Quod ex Geſtis *S. Martialis* ait *Aymo*, ipſum in Cœna Domini adfuiſſe, auctoritate caret, ac Evangelio repugnat, quod duodecim dumtaxat Apoſtolos cum Chriſto diſcubuiſſe teſtatur, Matth. XXVI. Marci XIV. Lucæ XXII. Conſignatum eſt iſtud *Aymonis* Edictum anno MXXXI. Indictione XIV. quo refellitur *Baronius* illud ad annum MXXXIV. referens. *Jordani* Lemovicenſis Epiſcopi nomen inter Præſules, qui adfuiſſe Bituricenſi Concilio memorantur in fine illius Edicti, Librariorum errore irrepſit: Se enim abfuiſſe ipſe teſtatur Actione I. Concilii Lemovicenſis II.

S. Martialis memoria inter Apoſtolos.

§ II.

Summa Decretorum Concilii Lemovicenſis Secundi.

Die poſt Bituricenſe Concilium XV. ſcilicet XIV. Kalendas Decembris, altera Synodus Lemovicis habita eſt in Eccleſia Protomartyris Stephani. Variis documentis *S. Martialis* Apoſtolatus probatus eſt, ejuſque memoriam Apoſtolorum ritu celebrandam, ſecundùm Literas Romani Pontificis, & Bituricenſis Decreta Synodi, ſancitum eſt. Bituricenſis Archiepiſcopus ſententiam dixit, & Comprovinciales Epiſcopos admonuit ut Romanæ Sedis Edicto parerent, alioqui ad obedientiam auctoritate compellendi. *Veruntamen Comprovinciales noſtros nec ſic eſt, niſi ſuſceperint, admoniti obediant Romanæ Sedi Capiti ſuo, ſevera auctoritate noſtra compulſi.* Mox ad Eccleſiam Præſules proceſſere, Stationem feſtam acturi. Archipræſul Sacrum ſolemne celebravit, in quo hanc Orationem recitavit, à *Joanne* Papa ad Lemovicenſes jamdudum directam: *Omnipotens ſempiterne Deus, qui Beatum Martialem Apoſtolum Eccleſiæ tuæ præeſſe voluiſti, quæſumus, nobis ejus ſuffragantibus meritis, pietatis tuæ gratiam largiaris.* Secundùm hæc, Patres ritu ſolemni excommunicarunt Milites Lemovicenſis Diœceſeos, qui pacem Epiſcopo ſuo, prout exigebat, firmare contumaciter renuebant. Et hæc quidem Seſſione prima.

S. Martialis Apoſtolatus confirmatus.

Seſſione II. *S. Martialis* Apoſtolatus contra quoſdam adversùs priora Decreta murmurantes iterum confirmatus eſt. Denique Bituricenſis Concilii roborata Statuta, præcipuè quoad renovationem Corporis Domini in Eccleſiis, in quibus continuò cuſtoditur, quam in anno duodenis vicibus fieri Patres decrevere. Hujus verò & aliarum Regularum executionem, in Monaſteriis, Abbatum arbitrio Synodus permiſit, Epiſcopo Lemovicenſi ſuggerente. *Monaſteria verò Monachorum Regularis*, inquit, *quia diligentiùs, & nitidiùs omnia ad cultum altaris procurant, in Abbatum ſuorum arbitrio de his, ſicut de aliis Regulis permittimus. Illi enim noſtris Legibus conſtringi non debent, qui ultra nos per arctam & anguſtam portam vitæ ingredi*

Renovatio Corporis Domini, ſive Hoſtiarum conſecratarum, præcepta.

Monachi à Synodo diſtinguuntur.

gredi appetunt, qui voluntatem propriam frangunt, A *qui jugum ab adoleſentia portant, qui Epiſcoporum juſſis ſummopere in omnibus obediunt: Tales, inquam, Legibus non oportet ſubjici Conciliorum, niſi fortè reprehenſioni vel contemptui patuerint. Sic Apoſtolus ait*: Juſto lex non eſt poſita, &c. *Nam & Abbates Regulares non ideo ad Synodum venire cogo hujus Sedis, ut arguantur: ſed ut mihi de rebus Eccleſiaſticis moderandis conſultum præbeant. Quatenus ipſi ſpirituales viri, dum mihi per diverſas multorum curas diſperſo opem ferunt ad ſublevandum onus, in retributione coronæ mecum participentur. De cultu enim Eccleſiaſtico & reverentia Corporis Domini probavi ipſe oculis meis Regulares* B *per Lemovicinum Monachos, Altaria & Codices, veſtimenta, Calices, Linteamina, & cuncta quæ ad Altare pertinent, mundiſſima quotidie & cum reverentia ſervare.* Poſtea de Abbate Laïco actum, qui Solemniacenſe Monaſterium occupabat. Id emendari Synodi judicio ipſe conſenſit. Dixerunt Patres: *Idoneum ex Regularibus Monachis aliquem adducito ante Dominum Jordanum, ut ipſe eum regulariter ordinet Abbatem ad regendum ipſum locum: & tu extrinſecùs non diſſipator, ſed Defenſor & Proviſor loci adeſſe memento.* Abbatis ſecundùm Regulam ordinandi cura Lemovicenſi Epiſcopo demandata eſt. C

Abbatum erga Epiſcopos reverentia.

Actum eſt præterea de Abbate Uſercenſi, qui excommunicatum in ſuo Cœnobio ſepeliviſſe dicebatur. Ille accuſationem diluit, dixitque: *Abſit à me ut abſque veſtra licentia aliquando ſuſcipiam excommunicatum. Ordo enim noſter quantò ſublimior eſt, tantò ſubjectior & promptior ad obediendum Epiſcopis ut ſit neceſſe eſt. In Epiſcopis enim ipſum Deum honoramus, vel contemnimus, ſicut ipſe ait: Qui vos audit, me audit, qui vos ſpernit, me ſpernit.*

Nonnullis aliis propoſitis ac ſolutis quæſtionibus, conqueſti ſunt Patres de excommunicatis D Aquitanis, qui ignorantibus Epiſcopis ſuis à Romano Pontifice Pœnitentiam & abſolutionem accipiebant. *Hac* enim *de cauſa*, inquiebant, *pax & Concilium in Aquitania deſtruitur, dum quos iſti juſtè ligant, ille injuſtè abſolvit.* Engelricus Sanctæ Mariæ Anicienſis Canonicus *Benedicti* VIII. literas ad *Stephanum* Arvernenſem Epiſcopum protulit, quibus abſolutionem *Pontio* Comiti, quem à dicto Epiſcopo excommunicatum ignorabat, conceſſam, Pontifex irritam declaravit. Dixerunt Epiſcopi: *Fruſtra hæc querela adverſùs noſtrum muſire auderet. Apoſtolicus enim abſque culpa eſt, & potiùs nos culpabiles ſumus, niſi literis no-* E *ſtris ei notum faciamus, de quibus nolumus ut abſolvantur. Cum ergo tales deceperint Apoſtolicum ut fraudulenter abſolvantur ab eo, irrita eſt eis illa abſolutio, ideóque nec ab eo, nec à nobis confirmanda.*

Irrita judicatur abſolutio à Romano Pontifice per obreptionem impetrata.

Tunc de Engoliſmenſi Epiſcopo in ipſo Concilio ſedente quiſpiam narravit, quòd cùm ex Diœceſanis ejus nonnemo ab ipſo excommunicatus, ſine ejus licentia Pœnitentiæ legem à Romano Pontifice ſurripuiſſet, ejúſque Literas Epiſcopo ſuo in Cœna Domini obtuliſſet, rogantes ut Pœnitentiam ipſi Romæ impoſitam approbaret; Epiſcopus obreptum eſſe Apoſtolicæ Sedi cognoſcens, F hominem his verbis perſtrinxit: *Verſa vice, quod ego poſtulare debueram ab Apoſtolico, Apoſtolicus poſtulat à me. Non credere poſſum hoc Mandatum ab eo exortum: Hoc tibi nihil utile eſt: & donec aut à me, aut ab hujus Sedis Archidiacono, me jubente, accipies Pœnitentiam, permane in excommunicatione. Et ejecit eum foras de Eccleſia.*

Romani Pontificis Auctoritas in imponendis vel relaxandis per totam Eccleſiam Pœnitentiis.

Hâc auditâ relatione, Epiſcopi dixere: *Hoc ab ipſis Apoſtolis & Romanis Orthodoxis Patribus cautum tenemus: ut Parochiano ſuo Epiſcopus, ſi Pœnitentiam imponit, eúmque Papæ dirigit, ut judicet utrum ſit an non Pœnitentia digna pro tali reatu, poteſt eam confirmare Auctoritas Papæ, aut levigare, aut ſuperadjicere. Judicium enim totius Eccleſiæ maximè in Apoſtolica Romana Sede conſtat. Item ſi Epiſcopus Parochianum ſuum cum teſtibus vel literis Apoſtolico ad Pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro graviſſimis reatibus fieri ſolet, in quibus Epiſcopi ad dignam haſitant Pœnitentiam imponendam: hic talis licenter à Papa remedium ſumere poteſt, nam inconſulto Epiſcopo ſuo, ab Apoſtolico Pœnitentiam & Abſolutionem nemini accipere licet.*

Scholion.

Ad hunc Articulum, pag. 270. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Notam adſcribunt: *Valde notanda quæ hic dicit de Auctoritate Papæ circa Abſolutionem ab Excommunicatione lata ab Epiſcopis in ſuis Diœceſibus.*

R. Ex Actis Synodi Lemovicenſis Secundæ, quorum verba profero, irritam ab iſtius Concilii Patribus judicari obſervo Abſolutionem à Romano Pontifice per obreptionem impetratam. Summi tamen Pontificis Auctoritatem in imponendis vel relaxandis per totam Eccleſiam Pœnitentiis, ex ipſius Synodi Lemovicenſis Actis probo, cujus hæc verba non omitto: Judicium enim totius Eccleſiæ maximè in Apoſtolica Romana Sede conſtat. Quid hîc reprehenſione dignum? Quod in Concilio geſtum eſt, fideliter refero; quod ad commendationem Auctoritatis Pontificiæ pertinet, diligenter obſervo.

ARTICULUS IV.

De Conciliis Rothomagi undecimo Sæculo celebratis.

ROthomagi, quæ Normanniæ Metropolis eſt, quatuor XI. Sæculo celebres habitæ ſunt Synodi. Prima anno ML. altera anno MLXXII. tertia anno MLXXIV. quarta anno MXCVI. de quibus ſigillatim agendum.

Rothomagus vulgò Rouen, Sedes Archiepiſcop. Normanniæ caput.

§. I.

Primæ Synodo præfuit *Malgerius* Archiepiſcopus Rothomagenſis, & Comprovincialibus Epiſcopis ſuffraganibus, undeviginti condidit Canones. *Primus* eſt de Fidei Symbolo firmiter tenendo. *Secundus*, Epiſcopatum muneribus Principi aut familiaribus ejus datis ambiri vetat. *Tertius*, ne Epiſcopi ad aliam Sedem, *amplioris honoris causâ*, tranſmigrent. *Quartus*, ne Monachi aditum ad honores pecuniâ ſibi aperiant. *Quintus*, ne Epiſcopi vel Abbates ſe mutuò ſupplantent. *Sextus*, Simoniam in ſacris Ordinationibus damnat, uti & *Septimus*. *Octavus* ad ſacros Ordines promoveri tantùm eruditos, & legitima ætate, ſtatuit. *Nonus*, alienos Clericos vetat ordinari. *Decimus*, ne Clericorum ſtipendia Laïcis tribuantur. *Undecimus*, ne Archidiaconus Archidiaconum: *Duodecimus*, ne Clericus Clericum ſupplantet. *Decimus-tertius*, ne Preſbyter alterius Eccleſiam uſurpet. *Decimus-quartus*, ne Chriſma vendatur. *Decimus-quintus*, ne pro Eccleſiarum Dedicatione: *Decimus-ſextus*, ne pro Baptiſmatis adminiſtratione pecunia exigatur. *Decimus-ſeptimus*, ut Baptizatorum in albis candela & chriſmale dumtaxat donentur, niſi ſponte aliud offerre Sacerdotibus voluerint. *Decimus-octavus* prohibet ne Pœnitentes per avaritiam graventur aut leventur, ſed pro modo culpæ, & poſſibilitate naturæ, imponatur pœnitentia. Qui Sacerdotes hoc Decretum violaverint, gradu ſuo privantor. *Decimus nonus*, Baptizatos in ipſa Eccleſia, in qua regenerationis gratiam acceperunt, per octo dies in albis repræſentari jubet.

Summa Canonum Concilii Rothomagenſis anno 1050. celebrati.

Pœnitentia imponenda pro modo culpæ, & poſſibilitate naturæ.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

Summa Canonum Concilii Rothomagensis anno 1072. celebrati.

Alterum Concilium Rothomagenſe in Eccleſia Cathedrali Deiparæ Virgini ſacra à *Joanne* Archipræſule & ejus Suffraganeis habitum eſt. Canones viginti-quatuor conditi. *Primus*, Chriſma & Oleum ab Epiſcopo horâ debitâ conſectari ſtatuit, duodecimque Presbyteros veſtibus ſacris ornatos Conſecranti adſiſtere. *Secundus & tertius* de Chriſmaris renovatione & diſtributione decernunt. *Quartus* ut Sacerdos Miſſam celebrans, Chriſti Corpus & Sanguinem ſumat. *Quintus*, ut infantem, citra urgentem neceſſitatem, non baptizet, niſi jejunus, & Alba Stolâque indutus. *Sextus*, ut Viaticum & Aqua Benedicta ultrà octo dies non ſerventur. *Septimus*, Ut Confirmationem conferens & ſuſcipiens jejuni ſint, nec abſque igne conferatur. *Octavus*, Ut poſt diem Sabbati, vel die Dominicâ manè, ſacri Ordines jejunis à jejunantibus conferantur. *Nonus*, religioſam Quatuor Temporum obſervantiam præcipit. *Decimus*, depoſitione multat eos qui inter Ordinandos irrepunt, & furtim ad Ordines provehuntur. *Undecimus*; Clericos coronas relinquentes, excommunicatione plectit! Clericos Ordinandos quinta feria Epiſcopo ſiſtere ſe jubet. *Duodecimus* Monachos vagos & Sanctimoniales extra Monaſteria diſcurrentes, compelli ſtatuit ut ad illa redeant. *Decimus-tertius*, Parochialium Eccleſiarum regimen vendi vetat. *Decimus quartus*, Matrimonia clam contrahi prohibet, aut poſt prandium, & inter Conſanguineos infra ſeptimam generationem. *Decimus-quintus*, Sacerdotes, Diaconos, & Subdiaconos continentiam non ſervantes arcet à ſacris miniſteriis, & Beneficiorum fructibus privat. *Decimus-ſextus* vetat ne quis uxorem ducat qua-cum adulterii perpetrati, priori uxore ſuperſtite, infamiâ flagravit. *Decimus-ſeptimus*, ne quis velatâ uxore, aliam ducat, quamdiu ipſa vixerit. *Decimus-octavus*, excommunicatam denuntiat mulierem, quæ viro abſente, priùs nupſerit, quàm de ipſius morte certis documentis fuerit edocta. *Decimus-nonus*, Clericos publicum in crimen lapſos ſacris Miniſteriis facilè reſtitui prohibet. *Vigeſimus* mandat ut Epiſcopus, qui ad Presbyteri vel Diaconi lapſi depoſitionem vocatus, venire non potuerit, Vicarium mittat. *Vigeſimus-primus* ſtatuit, *Ut nullus in Quadrageſima prandeat, antequam hora nona peracta, veſpertina incipiat: Non enim jejunat, qui ante manducat,* (inquit Synodus.) *Vigeſimus-ſecundus*, Sabbati Paſchæ Officium ante horam nonam incohari prohibet. *Vigeſimus-tertius* Sanctorum Feſtivitatem, quæ ipſa die, in quam incidit, celebrari non poteſt, infrà diem octavum celebrari mandat. *Vigeſimus-quartus*, generale & ſolemne Baptiſma non fieri ſtatuit extra Sabbatum Paſchatis & Pentecoſtes.

Baptiſmum & Confirmationem adminiſtrari decet à jejunis.

Matrimonii impedimenta.

Refectionis hora diebus jejunii.

§. III.

Summa Canonum Concilii Rothomagenſis anno 1074. celebrati.

Tertiam Synodum anno MLXXIV. idem Archipræſul Rothomagenſis *Joannes* in ſua Metropoli, cum ſuis Suffraganeis, celebravit, cujus meminit Chronicon Rothomagenſe à Patre *Labbe*, S. J. excuſum Tom. I. Bibliothecæ Novæ MSS. Librorum. Adfuit *Villelmus* Rex Anglorum & Normanniæ Dux. Canones decem & quatuor conditi. *Primus*, Simoniacam hæreſim & ſacrilegam Beneficiorum Eccleſiaſticorum nundinationem damnat. *Secundus*, ordinari prohibet Abbatem, niſi qui priùs diuturna converſatione vitæ Monaſticæ diſciplinam fuerit aſſecutus. *Tertius*, Clericos ſuſcipi vetat abſque commendatitiis proprii Epiſcopi A literis. *Quartus*, interſtitia Canonum auctoritate præſcripta in ſacris Ordinationibus obſervari mandat. *Quintus*, Subdiaconos, Diaconos, Presbyteros Parochianos ordinari prohibet, niſi legitimam Profeſſionem coram Epiſcopo, & in omnium circumſtantium audientia emittant. *Sextus*, Monachum vel Sanctimonialem in crimen corporale publicè lapſos, ab Officiis arcet. *Septimus*, Regulam *S. Benedicti* ad amuſſim obſervari jubet à Monachis & Sanctimonialibus. *Octavus*, in MSS. & editis mutilus eſt. *Nonus*, ſtatuit, ne Chriſtiana ſepultura & exequiæ negentur illis, qui nullo crimine mortali, publico ſcilicet contaminati, B morte præoccupati fuerint. *Decimus*, viros qui ſe cum ſororibus aut conſanguineis uxorum ſuarum ante conjugium commixtos fuiſſe aiunt: quod mentiuntur interdum ut eas dimittant quæ ſunt ipſis faſtidio, non eſſe audiendos decernit, niſi id judicio probent. *Undecimus*, minimè etiam audiendos ſtatuit Clericos, qui ſacris Ordinibus initiati, ſe omnes Ordines non recepiſſe mentiuntur, ut ab Ordine deponantur. *Duodecimus*, propter crimen depoſitos Sæculo militare vetat more Laïcorum, quaſi ab omni Clericatus obliga- C tione liberi eſſent. *Decimus tertius*, viros & mulieres, propter inceſtum matrimonium ſeparatos continere jubet, quoadusque legitimè nupſerint. *Decimus-quintus*, vetat ne Judæis Chriſtiani ſerviant, aut Judæorum pueros Chriſtianæ feminæ nutriant, ut ſacrorum Canonum & *Sancti Gregorii* auctoritate dudum ſtatutum eſt.

§. IV.

Quartum Concilium Rothomagi celebratum eſt à *Guillelmo* Archiepiſcopo, & ejus Suffraganeis anno MXCVI. menſe Februario. Decreta Synodi Claromontanæ anno precedenti ab Urbano D II. celebratæ confirmarunt. Octo condidere Canones. Quatuor priores Treugam & pacem conſtituunt; eos qui ipſas jurare vel cuſtodire neglexerint, necnon falſarios & raptores, anathemate percutiunt. *Quintus* Eccleſiis res ſuas & conſuetudines ſartas tectas ſervari jubet, Laïcos à participatione decimarum & oblationum excludit. *Sextus*, ſtatuit, ut nullus Laïcus det vel adimat Presbytero Eccleſiam ſine conſenſu Præſulis, nec vendat. Prohibet etiam ne Chriſtiani comam immodeſtè nutriant ſub pœna excommunicationis. *Septimus* vetat ne Laïcus conſuetudines Epiſcopales ſibi vindicet, E vel juſtitiam quæ pertinet ad curam animarum. *Octavus* prohibet ne Presbyter hominium faciat Laïco: Quia indignum eſt ut manus Deo conſecratæ mittantur inter manus non conſecratas, & plerumque cædibus aut impudicis actionibus, vel prædationibus pollutas: Sed ſi Feudum à Laïco Sacerdos tenuerit; talem ipſi fidelitatem juret ut ſecurus ſit.

Summa Canonum.

Comam immodeſtè nutrire Synodus vetat Chriſtianis quibusvis hominibus.

ARTICULUS V.

De Synodo Coyacenſi.

F ANno Chriſti ML. *Ferdinandus* Magnus Rex Caſtellæ Synodum, ad reſtaurationem Eccleſiaſticæ Diſciplinæ congregavit in Caſtro Coyaco, Diœceſis Ovetenſis. Adfuere novem Epiſcopi, Abbates plurimi, & Optimates. Capitula tredecim condita, partim Eccleſiaſticam, partim civilem Politiam ſpectantia. *Primum*, ſtatuit ut Epiſcopi Eccleſiarum miniſterium cum ſuis Clericis accuratè exequantur. *Secundum*, ut Abbates & Abbatiſſæ Monaſteria ſua regant ſecundùm Regulam *S. Benedicti*

Oviedo.

Benedicti, & cum ſuis Congregationibus obedientes & per omnia ſub iiſi ſint Epiſcopis. Tertium ut omnes Eccleſiæ & Clerici ſint juris Epiſcoporum propriorum; ita ut Laïci nullam in Eccleſias vel Clericos poteſtatem uſurpent. Statuit prætetea de ornamentis Altarium, & veſtibus Miniſtrorum, de materia Sacrificii, de honeſtate & modeſtia Clericorum. *Quartum*, ut omnes Archidiaconi & Preſbyteri adulteros, inceſtuoſos, & nefarii criminis reos, fures, homicidas, maleficos, ad Pœnitentiam vocent, quam ſubire ſi noluerint, à Communione ſeparentur. *Quintum*, decernit ut Archidiaconi tales Clericos ſtatis temporibus ordinandos offerant, qui perfectè totum Pſalterium, Hymnos & Cantica, Epiſtolas, Evangelia & Orationes ſciant. Ut Preſbyteri ad nuptias non eant niſi cauſa benedicendi, non edendi. *Sextum*, ut omnes Chriſtiani die Sabbati adveſperaſcente ad Eccleſiam concurrant, & Dominica matutina *Miſſas & omnes Horas audiant, opus ſervile non exerceant, nec ſectentur itinera, niſi orationis cauſâ, aut ſepeliendi mortuos, aut viſitandi infirmos, aut pro Regis ſecreto, pro Saracenorum impetu.* Convictus etiam, & manducatio cum Judæis prohibetur. Hanc violantibus Conſtitutionem, Pœnitentiam ſeptem dierum Patres imponunt. Pœnitere nolentes, majores perſonas per annum à Communione ſuſpendunt; inferiores centum flagellis plectendos edicunt. *Septimo Capitulo* Comites & Majorinos Regales admonent, ut juſtitiam rectè adminiſtrent. Eodem ſpectat *Octavum* capitulum. *Nonum*, diuturnam quamvis poſſeſſionem adversùs Eccleſiam, non præſcribere declarat, ſecundùm Canones, & Legem Gotthicam. *Decimum*, ut qui vineas aut terras in contentione poſitas coluit, colligat fruges, quas, ſi cauſâ ceciderit, reddet Domino hereditatis. *Undecimum*, ſingulis Feriis Sextis jejunium indicit. *Duodecimum*, vetat ne rei, qui ad Eccleſiam confugerint, per vim inde abſtrahantur, niſi vitæ & membrorum data ſecuritate, ſub pœna Anathematis, & mulctæ mille ſolidorum puriſſimi argenti Epiſcopo perſolvendorum. *Poſtremum* de fidelitate Regi ſervanda decernit.

Clericorum ordinandorum qualitates.

Qua Religione obſervanda Dominica dies.

Nulla quamvis diuturna poſſeſſio, adversùs Eccleſiam præſcribat.

Regula de Reſtitutione.

Sextæ Feriæ Jejunium.

ARTICULUS VI.

De Conciliis Narbonenſi, & Toloſano.

I. ANno Chriſti milleſimo quinquageſimo-quarto, octavo Kalendas Septembris Concilium Narbonenſe celebratum eſt. Adfuere decem Epiſcopi, duorúmque abſentium Vicarii. Præfuit *Guifredus* Narbonenſis Archiepiſcopus. Abbatum, Clericorum, Optimatum ingens fuit numerus, *Petrus Raymondi*, Comes Barcinonenſis, & *Berengarius* Vicecomes, operam Synodò navarunt. De Pace & Treugâ actum, quæ Capitulis novem & viginti confirmata eſt. Pro eadem cauſa habita eſt altera Synodus apud *S. Ægidium* in Provincia Narbonenſi anno circiter MLVI. cui Præſules Gallicani duo & viginti adfuere.

Concilium Narbonenſe.

Et apud S. Ægidium.

Narbo, vulgò Narbonne caput Galliæ Narbonenſis, Sedes Archiepiſcopalis.

S. Ægidii villa, Saint Gilles, in Diœceſi Nemauſenſi.

II. Anno Chriſti milleſimo quinquageſimo-ſexto, Idibus Septembris, *Victoris II.* Papæ Mandato duodeviginti Epiſcopi Concilium Toloſæ celebrarunt. Præfuere *Rambalbus* Arelatenſis, & *Pontius* Aquenſis, Archipræſules, Sedis Apoſtolicæ Legati. Capitulis tredecim ſancita Diſciplina eſt. *Primum* Epiſcopos pecuniam ab Ordinandis exigentes, & Clericos per Simoniam ordinatos, à Dignitate & Ordine dejicit. *Secundum* ſtatuit ut Epiſcopi, Abbates, Preſbyteri, ante annum ætatis trigeſimum; Diaconi ante vigeſimum-quintum non ordinentur: nec Ordinatio fiat extra tempora ſecundùm Canones ſtatuta: alioquin irrita eſto. *Tertium & Quartum* Simoniam ab Eccleſiarum Dedicatione, & Beneficiorum collatione ac adeptione eliminant. *Quintum* Clericos obtinendæ Abbatiæ causâ Monachos effectos, ab omni ſpe hujuſmodi honoris in perpetuum tempus excludit: ambientes excommunicatione feriendos edicit. *Sexto Capitulo* Monaſtica Diſciplina ſancitur, jubetúrque Abbatibus, ne Monachis proprium habere permittant. *Septimum* Clericos incontinentes honore & Officio privat, & à propriis Epiſcopis excommunicari mandat. *Octavum* Laïcos, res Eccleſiæ uſurpantes, excommunicatione plectit. *Nonum* vetat ne quis res defunctorum ſuſcipiat, niſi quæ, adhibitis idoneis teſtibus, ſibi ſuprema ipſorum voluntate relictæ ſunt. *Decimum* ſtatuit ut Eccleſiæ Diœceſeos Epiſcopis & Clericis ſolitam decimarum oblationúmque partem ſolvant. *Undecimum*, de Eccleſiis in alodiis Laïcorum conſtitutis ſtatuit, ut tertia pars decimarum, cum primitiis, & Preſbytero, & cæteris, in poteſtate Preſbyteri, ad ſervitium ipſius Eccleſiæ, ſub Epiſcopi vel Cleri ditione permaneant. Qui autem allodia ad Collegia Canonicorum vel Monachorum pertinentia retinent, Anathemate feriuntor. *Duodecimum* adulteros, inceſtuoſos, perjuros ad pœnitentiam & ſatisfactionem hortatur. *Poſtremum* eos anathemate plectit, qui cum Hæreticis & Excommunicatis ſocietatem & communionem habent.

Summa Canonum Concilii Toloſani. Toloſa, vulgò Toulouſe, caput Tectoſagum, Sedes Archiepiſcop. ex erectione Joannis XXII cùm antea ſimplex Epiſcopatus eſſet ſub Metropoli Narbonenſi.

Abbatiæ causâ Monachum fieri non licet.

ARTICULUS VII.

De duplici Concilio Pictavenſi.

I. ANno Chriſti milleſimo ſeptuageſimo-octavo, Concilium in Urbe Pictavenſi celebravit *Hugo* Dienſis Epiſcopus & Sedis Apoſtolicæ Legatus, in cauſa quorumdam Epiſcoporum Simoniacorum, de quibus ejus Epiſtola ad *Gregorium VII.* Pontificem Maximum legenda eſt, ab *Hugone Flaviniacenſi* Abbate in Chronico Virdunenſi deſcripta. Decem Canones in iſta Synodo conditi ſunt & promulgati, quos *Baronius & Binius* ad alterum Concilium Pictavenſe anno centeſimo ſupra milleſimum celebratum minùs accuratè referunt. *Primus* decernit ut nullus Epiſcopus, Abbas, Preſbyter, vel quilibet Clericus, donum Epiſcopatûs, vel Abbatiæ, vel Eccleſiæ, vel rerum aliquarum Eccleſiaſticarum, de manu Regis, vel Comitis, vel perſonæ cujuſvis Laïcæ accipiat; ſed Epiſcopus à ſuo Metropolitano; Abbas, Preſbyter, & cæteræ perſonæ inferiores, à proprio Epiſcopo. Laïci Eccleſias violenter retinentes excommunicatione plectuntor: Eccleſiæ ipſæ interdicto ſubduntor. *Secundus Canon* Beneficiorum pluralitatem, Simoniámque damnat. *Tertius* vetat ne quis Eccleſiaſtica bona jure conſanguinitatis ſibi vindicet. *Quartus*, ne pro ſacris Ordinationibus aut Benedictionibus quibuſlibet munus accipiatur. *Quintus*, ne Abbates, Monachi, vel alii Preſbyteri, abſque proprii Epiſcopi Mandato Pœnitentias injungant. *Sextus*, ne Abbates & Monachi novas Eccleſias ſibi quovis modo vindicent, abſque conſenſu Epiſcopi in cujus Diœceſi ſunt conſtitutæ. Statuit etiam ut Preſbyter de cura animarum & de Chriſtianitatis miniſterio Epiſcopo rationem reddat. *Septimus*, ut Abbates & Decani qui Preſbyteri non ſunt, ad Sacerdotii Ordinem, Archidiaconi ad Diaconatum promoveantur, aut Dignitatibus excidunt. *Octavus* filiis Preſbyterorum & nothis cæteris, ſacrorum Ordinum aditum intercludit, niſi Monachi aut Canonici Regulares fiant. A Prælationibus verò ipſos penitus excludit. *Nonus*, Sacerdotum

Pictavum, vulgò Poitiers, caput Pictonum, de Poitou, urbs Epiſcopalis ſub Metropoli Bituricenſi.

Summa Canonum.

Juriſdictio Epiſcopalis.

Irregularitas ex Natalium defectu, tollitur per vitam Regularis vel

Monaſticæ Profeſſionem.

dotum per Simoniam Ordinatorum, vel concubines, aliaſve feminas malæ ſuſpicioni obnoxias in domibus ſuis retinentium, Miſſas audientes, excommunicatione plectendos decernit. *Decimus*, Clericos arma geſtantes, & uſurarios pari anathemate ferit.

II. Alterum Concilium in eadem urbe celebratum eſt anno Chriſti centeſimo ſupra milleſimum, XIV. Kalendas Decembris. Præfuere *Joannes & Benedictus* Cardinales, Sedis Apoſtolicæ Legati: adfuere Epiſcopi & Abbates octoginta. Qua in Synodo de *Norigaudi* Auguſtodunenſis Epiſcopi causâ paulò antè ab iiſdem Legatis in Valentino Concilio tractari cœpta, actum eſt. Adversùs illum exauctorationis & excommunicationis lata ſententia.

Adulteri Regis excommunicatio.

Secundò, *Philippus* Rex Francorum, & *Bertrada*, *Fulconis* Andegavenſis Comitis uxor, cujus ille conſuetudinem anno milleſimo nonageſimo-ſexto in Concilio Nemauſenſi dimiſſam repetierat, à Synodo ſunt excommunicati. Aliæ etiam cauſæ privatæ ibidem diſceptatæ.

Summa Canonum.

Canones ſexdecim conditi. *Primus*, Tonſuram Eccleſiaſticam à ſolis Epiſcopis conferri jubet. Abbatibus tamen permittit, ut eam ſuis Monachis conferant. *Secundus* vetat, ne quid pro hujuſmodi Tonſura exigatur.

Clerici ne Laicis hominium faciant.

Tertius, ne Clerici hominium Laïco faciant, *aut à quolibet Laico Eccleſiaſticum Beneficium accipiant.* Quartus ſtatuit, ut nullus Sacerdotalia veſtimenta, & Altaris utenſilia, præter Epiſcopum, benedicere præſumat. *Quintus*, ut Monachi, niſi Subdiaconi fuerint, Manipulis non utantur. *Sextus*, ut Abbates Chirothecis, Sandaliis, Annulo non utantur, niſi quibus fuerit per Privilegium à Romana Eccleſia conceſſum. *Septimus*, ut Præbendæ non vendantur, nec paſtus ſeu convivia propter earum collationem exigantur, ſub pœna excommunicationis. *Octavus*, ut Inveſtituræ Præbendarum, Altarium, ſive Prælationum, viventibus poſſeſſoribus, non fiant. *Nonus*, ut Clerici vel Monachi Altaria vel Decimas per pecuniam à Laïcis non acquirant: alioquin excommunicatione feriuntor. *Decimus*, Clericis Regularibus permittit, ut proprio jubente Epiſcopo, baptizent, concionentur, Confeſſiones excipiant, mortuos ſepeliant. *Undecimus* ſtatuit, ut nullus Monachorum Parochialia Miniſteria præſumat, nimirum baptizare, prædicare, Pœnitentiam dare. *Duodecimus*, ad prædicandum admitti prohibet eos, qui Sanctorum Reliquias, quæſtûs causâ circumferunt. *Decimus-tertius*, pro Epiſcopi vel Abbatis inauguratione aliquid exigi vetat. *Decimus-quartus*, ne Laïci partem oblationum ſibi vindicent, ſub excommunicatione interdicit. *Decimus-quintus* ſub eadem pœna cavet, ne quis res Epiſcopi, ſive ſuperſtitis, ſive defuncti, invadat aut retineat.

Canonum Concilii Claromontani præcipitur obſervantia.

Decimus-ſextus, Canones Claromontani Concilii *Urbano II.* Præſide celebrati, obſervari jubet. De Concilio iſto Pictavenſi legendum *Hugonis Flaviniacenſis* Chronicon, ad annum centeſimum ſupra milleſimum.

ARTICULUS VIII.

De Concilio Juliobonenſi in Normannia.

Juliobona, vulgò, l'Illebonne au pays de C[illegible].

ANno Chriſti octogeſimo ſupra milleſimum, Concilium Juliobonæ, qui vicus eſt in Caletibus, Diœceſeos Rothomagenſis, celebratum eſt, præſente *Vuilielmo* Anglorum Rege & Normanniæ Duce. Præfuit *Vuilielmus* Rothomagenſis Archiepiſcopus. Adfuere Normanniæ Proceres & Conſules.

Decretorum ſumma.

Tredecim condita Decreta. *Primum* de Treuga & pace ſervanda. *Alterum* de his, qui conſanguineas uxores ducunt, Epiſcoporum judicio puniendis. *Tertium*, de Judicio Clericorum, qui de vetito feminarum contubernio accuſantur.

Ordo Judiciorum in Clericorum incontinentium cauſis conſtitutus in Provincia Rothomagenſi.

Statuit Rex, ut ſi per Miniſtros Epiſcopi priùs accuſentur, in Curia Epiſcopi ſe purgent. Si à Parœcianis vel Dominis deferantur, inducias habeant ut cum Epiſcopo loqui poſſint; & ſi purgare ſe voluerint, præſentibus Parochianis pluribus, ante Miniſtros Epiſcopi, & coram Judicio ſe purgent. Si verò infamiæ labem abſtergere non potuerint, Beneficiis priventur. Hunc autem Judiciorum ordinem in Clericorum cauſis ſtatuere ſe Rex profitetur, *Non perenniter Epiſcopis ſuis debitam auferendo Juſtitiam: Sed quia eo tempore Epiſcopi minùs quàm conveniſſet, inde fecerant;* (id eſt, in puniendis Clericis mulieroſis fuerant negligentes) *donec ipſe eorum videns emendationem, eis redderet pro Beneficio, quod tunc de manu eorum temporaliter tulerat pro Commiſſo.* Quartum Capitulum ſtatuit, ut Laïci in partem redituum Eccleſiæ, oblationum, & decimarum non veniant. *Quintum*, ut Epiſcopi vel eorum Miniſtri à Preſbyteris, præter juſtos reditus, nihil exigant: nec mulctam pecuniariam propter eorum feminas imponant. *Sextum*, ut Archidiaconi quotannis Preſbyterorum ſuorum veſtes ſacras, Calices & libros inſpiciant. *Septimum*, ut ſi de delicto in foreſtis Regis vel Baronum ejus commiſſo ſatisfactionem fecerit Preſbyter, pœnam Epiſcopus non imponat. *Octavum*, ut Preſbyteri quotannis circa Pentecoſtem cum Clericis & plebe ritu ſolemni ſupplicantes ad Matrem Eccleſiam procedant, & de ſingulis domibus ceræ denaratam Altari offerant. *Nonum*, ut Laïcus Preſbytero non det vel adimat Eccleſiam, abſque conſenſu Epiſcopi. *Decimum*, & *Undecimum*, ſtatuunt de Juribus Epiſcoporum in Cœmeteriis. *Duodecimum*, ut cùm Monachis donatur Eccleſia, Preſbyter qui eam regit, iiſdem juribus ac reditibus fruatur, quibus ante Monachorum ingreſſum fruebatur. Quo defuncto, Abbas idoneum Preſbyterum Epiſcopo inſtituendum offerat. Qui ſi vivere cum Monachis noluerit, *Tantùm ei debet Abbas de bonis Eccleſiæ, unde & bene vivere, & Eccleſia ſervientium convenienter valeat adimplere. Quod ſi Abbas facere noluerit, ab Epiſcopo cogatur ut faciat.*

Portio congrua Parochiarum Rectoribus aſſignanda.

Id Portionem Congruam vocant, Vicariis Perpetuis aſſignandam. Quod verò reliquum eſt redituum, in uſus Monaſterii cedit. Idem in Eccleſiis Canonicorum obſervator. *Poſtremum Capitulum* eſt de cauſis, quarum cognitio ad Curiam Epiſcopalem pertinet. Hujus Concilii Decreta refert *Ordericus Vitalis* libro v. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ad annum M. LXXX.

ARTICULUS IX.

De Conciliis quinque Londonienſibus duodecimo Sæculo celebratis.

§. I.

Londinum, Londres, urbs Regia Angliæ ſedes Epiſcop. ſub Cantuarienſi Metropoli.

ANno milleſimo centeſimo-ſecundo, *S. Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus Londini Concilium celebravit, annuente *Henrico I.* Anglorum Rege. Adfuerunt cum *S. Anſelmo* Primate totius Angliæ & Concilii Præſide, Archipræſul Eboracenſis, & duodecim Epiſcopi, necnon Regni Proceres, ut quicquid ejuſdem Concilii auctoritate decerneretur, utriuſque Ordinis concordi cura & ſollicitudine executioni mandaretur. Primò de Abbatibus quibuſdam Simoniæ vel aliorum criminum reis habita quæſtio, qui Concilii ſententiâ ſunt exauctorati.

Summa Canonum Conc.

Secundò, undetriginta

[illegible] Londinensis anni [illegible].

triginta conditi Canones, quorum Breviarium *Eadmerus* exhibet, lib. III. *Hiſtoriæ Novorum.* *Primo* ſtatutum, ut Epiſcopi Secularium Placitorum Officium non ſuſcipiant, ut modeſtas veſtes habeant, ut ſemper & ubique honeſtas perſonas teſtes habeant converſationis ſuæ. *Secundo*, ne Archidiaconatus dentur ad firmam; ſeu conductitiis Clericis conferantur. *Tertio*, ut Archidiaconi è Diacononum Ordine aſſumantur. *Quarto*, ut nullus Archidiaconus, Preſbyter, Diaconus, Canonicus, Subdiaconus, uxorem ducat, aut ductam retineat. *Quinto*, ut Preſbyter illicita mulieris converſatione contaminatus Miſſam non celebret; ſi celebraverit, Sacrum ejus non audiatur. *Sexto*, ut nullus Subdiaconus ordinetur ſine Profeſſione caſtitatis. *Septimo*, ut filii Preſbyterorum in Eccleſias patrum ſuorum non ſuccedant. *Octavo*, ne Clerici procurationes ſuſcipiant, aut judicia ſanguinis exerceant. *Nono*, ut Preſbyteri popinas & compotationes non frequentent. *Decimo*, ut veſtes Clericorum ſint unius coloris, & calceamenta modeſta. *Undecimo*, ut Clerici & Monachi Apoſtatæ ad Eccleſias ſuas & Monaſteria, officiumque redeant, aut excommunicentur. *Duodecimo*, ut Clerici patentes Coronas habeant. *Decimo-tertio*, ut Decimæ ſolis Eccleſiis dentur. *Decimo-quarto*, ne Eccleſiæ aut Præbendæ emantur. *Decimo-quinto*, ne novæ Capellæ, ſine conſenſu Epiſcopi extruantur. *Decimo-ſexto*, ne conſecretur Eccleſia donec Preſbytero & Eccleſiæ neceſſaria provideantur. *Decimo-ſeptimo*, ne Abbates milites conſcribant, utque in eadem domo cum Monachis ſuis manducent & dormiant. *Decimo-octavo*, ne Monachi Pœnitentiam cuivis injungant, ſeu Confeſſiones excipiant, abſque conſenſu Abbatis: quam ille dare non poteſt, niſi de iis qui ipſius regimini ſubduntur. *Decimo-nono*, ne Monachi compatres, aut Moniales commatres fiant. *Vigeſimo*, ne Monachi Villici ſint. *Vigeſimo-primo*, ne abſque Epiſcoporum auctoritate Eccleſias accipiant: nec ſibi datarum reditus ita ſibi vindicent, ut Preſbyteri ibi ſervientes, in his quæ ſibi & Eccleſiæ neceſſaria ſunt, penuriam patiantur. *Vigeſimo-ſecundo*, ut fides inter virum & mulierem clam & ſine teſtibus de conjugio data, ſi ab alterutro negata fuerit, irrita habeatur. *Vigeſimo-tertio*, ut crinici ſic tondeantur, ut pars aurium appareat, & oculi non tegantur. De Secularibus, qui comam puellarum inſtar nutriebant, hic Canon intelligitur: qua de immodeſtia & vanitate, zeloque *S. Anſelmi* in ea reſecanda, ſcribit *Eadmerus* lib. I. Hiſtoriæ Novorum. *Eo tempore*, inquit, *Curialis Juventus ferme tota crines ſuos Juvencularum more nutriebat, & quotidie pexa, ac irreligioſis nutibus circumſpectans, delicatis veſtigiis, tenero inceſſu obambulare ſolita erat. De quibus cùm in Capite Jejunii Sermonem in populo ad Miſſam ſuam & ad Cinerem confluentem idem Pater habuiſſet, copioſam turbam ex illis in Pœnitentiam egit, & attonſis crinibus in virilem formam redegit. Illos autem, quos ab hac ignominia revocare nequiverit, à Cinerum ſuſceptione, & à ſua Abſolutionis benedictione ſuſpendit.*

Sacerdotum Matrimonia [illegible].

Filii Preſbyterorum ſucceſſio in Eccleſias Patrum vetita.

Vita & honeſtas Clericorum.

Monaſtica Diſciplina.

Damnata Secularium hominum vanitas [illegible] nutriebant.

Vigeſimo-quarto ſtatutum eſt ne cognati uſque ad ſeptimam generationem copulentur, vel copulati ſimul permaneant. *Vigeſimo-quinto*, ne corpora defunctorum extra Parochiam ſuam ſepelienda portentur, ut Preſbyter Parochiæ juribus defraudetur ſuis. *Vigeſimo-ſexto*, ne quis corporibus mortuorum, ſine auctoritate Epiſcopi reverentiam ſanctitatis exhibeat. *Vigeſimo-ſeptimo*, ne homines venundentur. *Vigeſimo-octavo*, nefariæ nec nominandæ libidinis rei, anathemate damnati. Quorum crimen publicum fuerit, Clerici deponuntor, & à ſuperioribus gradibus excluduntor: Laïci etiam civili dignitate, in toto Regno Angliæ exuuntor. Hujus criminis abſolutio Epiſcopis reſervata. Poſtremò denique ſtatutum eſt ut per Angliam univerſam ſingulis diebus Dominicis hæc excommunicatio renovetur. Quod tamen poſtea *S. Anſelmus*, ob delinquentium multitudinem, omitti conceſſit, *Eadmero* teſte. De hujus Concilii Canonibus legenda Epiſtola *S. Anſelmi* ad *Vuillelmum* Archidiaconum, LXII. Libri Tertii.

Pœnæ in nefarii criminis reos conſtitutæ. Eorum Abſolutio [illegible] Epiſcopis [illegible] Eccleſia Anglicana.

§. II.

Anno Chriſti milleſimo centeſimo vigeſimo quinto, *Honorii II.* Papæ anno I. *Henrici I.* Regis Anglorum anno vigeſimo-quinto, die nona Septembris, Londini in Eccleſia *S. Petri* Apoſtolorum Principis, altera Synodus celebrata eſt, Præſide *Joanne de Crema* S. R. E. Cardinali, Sedis Apoſtolicæ Legato. Adfuere præter *Vuillelmum* Cantuarienſem, & Turſtinum Eboracenſem, Epiſcopi viginti, & Abbates circiter quadraginta. Septemdecim Canones conditi. Tres priores aliquod pretium aut munus exigi prohibent pro Sacris Ordinationibus, pro Chriſmate, Oleo, Baptiſmate, Pœnitentia, Unctione Infirmorum, Communione Corporis Chriſti, Sepultura; pro Conſecrationibus Epiſcoporum, Benedictionibus Abbatum, Dedicationibus Eccleſiarum. *Quartus*, Beneficia Eccleſiaſtica *de dono Laïci, ſine proprii Epiſcopi auctoritate & aſſenſu*, ſuſcipi vetat. *Quod ſi præſumptum fuerit, irrita erit donatio ejuſmodi, & ipſe canonicæ ultioni ſubjacebit.* Quintus cavet ne quis Eccleſiam ſibi paterna vindicet hereditate, aut ſucceſſorem ſibi in Eccleſiaſtico Beneficio conſtituat. *Sextus*, ut Eccleſiis & Beneficiis priventur, qui ad Ordines promoveri nolunt, quò liberiùs vivant. *Septimus*, ut in Decanum, aut Priorem, nemo niſi Preſbyter; in Archidiaconum, niſi Diaconus promoveatur. *Octavus*, ut nemo niſi ad certum Titulum ordinetur. *Nonus*, ut nemo Clericum ex Beneficio ſuo ejiciat, abſque proprii Epiſcopi judicio, ſub pœna excommunicationis. *Decimus*, ut nullus Epiſcopus alterius Diœceſanum ordinet aut judicet. *Undecimus*, ut excommunicatum ab alio nemo ſuſcipiat; alioqui careat ipſe communione. *Duodecimus*, uni Clerico plures honores Eccleſiaſticos conferri prohibet. *Decimus-tertius*, mulierum contubernio Preſbyteris, Diaconis, Subdiaconis interdicit. *Decimus-quartus* uſuras & turpe lucrum vetat Clericis, ſub periculo gradûs. *Decimus-quintus*, ſortilegos, ariolos, & auguria quæque ſectantes, eiſque conſentientes, excommunicatione plectit, & infamia notat. *Decimus-ſextus*, matrimonia inter conſanguineos & affines, uſque ad ſeptimam generationem, contrahenda impedit, contracta dirimit. *Decimus-ſeptimus* ſtatuit ut viri propriis uxoribus conſanguinitatem objicientes, quò eas dimittant aliaſque ducant, & teſtes quos proferunt, non ſuſcipiantur; ſed ſecundùm Patrum Decreta res examinetur ac judicetur. De hac Synodo legantur *Simeon Dunelmenſis*, & alii Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptores.

Summa Canonum Concilii Londinenſis anni 1125.

§. III.

Anno Chriſti milleſimo centeſimo vigeſimo-ſeptimo, tertio Idus Maii, & duobus diebus ſequentibus, Generale Concilium totius Angliæ Londini celebratum eſt, Præſide *Vuillelmo* Cantuarienſi Archipræſule. Duodecim Canonibus Eccleſiaſtica Diſciplina ſancita eſt. Tres priores pecuniam

Summa Canonum Concilii Londinenſis anni 1127.

cuniam pro Beneficiorum collatione, pro Sacris Ordinationibus, pro recipiendis Monachis, Canonicis, & Sanctimonialibus, exigi vetant. *Quartus*, nullum Decanum niſi ex Preſbyteris, nullum Archidiaconum, niſi ex Diaconis conſtitui jubet. *Quintus*, contubernia mulierum Sacris Miniſtris & Canonicis interdicit. Qui concubinis vel conjugibus adhæſerint, ordine, honore, beneficio privantur. *Sextus*, Archidiaconis, & aliis quibus incumbit, mandat ut omni ſtudio hoc propudium ab Eccleſia amoveant. *Septimus*, Preſbyterorum & Canonicorum concubinas extra Parochiam ejici præcipit: in crimen relapſas à Miniſtris Eccleſiæ capi, & Epiſcopali Judicio Diſciplinæ Eccleſiaſticæ atque Pœnitentiæ ſubjici vel ſervituti mancipari. *Octavus*, ſtatuit ut nullus plures Archidiaconatus teneat. *Nonus*, ut Clerici villarum Procuratores non fiant. *Decimus*, ut Decimæ ex integro reddantur. *Undecimus*, ut Eccleſiaſtica Beneficia & Decimas ſine conſenſu & auctoritate Epiſcopi nemo det, vel accipiat. *Duodecimus*, ut Abbatiſſæ & Sanctimoniales pretioſis non utantur indumentis, ſed agninis vel cattinis. Concilii ſtatutis Rex *Henricus* aſſenſum præbuit. De his *Florentii Vvigornienſis* Continuator in Hiſtoria Anglicana.

Synodorum Angliæ Collector emendatur.

Aliud Concilium Londinenſe ad annum milleſimum centeſimum vigeſimum nonum Synodorum Angliæ Collector ex *Matthæi Paris* Hiſtoria refert, in quo juſtitia de focariis Sacerdotum Regi permiſſa ſit, quod etiam teſtatur *Henricus Hontidonienſis* antiquior Hiſtoricus. *Gabriel Coſſartius* S. J. Theologus obſervat, unum Concilium anni milleſimi centeſimi vigeſimi ſeptimi ab Anglicano Collectore in duo diſtractum fuiſſe, quia *Henricus* Hontidonienſis ait morte prohibitos Dunelmenſem & Vvintonienſem Epiſcopos ne Concilio intereſſent: quod anno M. CXXIX. convenire non poteſt; cùm *Galfridus Rufus*, qui Dunelmi tum Epiſcopus erat, anno tantùm M. CXL. obierit: & qui Vvintoniæ, *Henricus Bleſenſis*, anno M. CLXXI. vivendi finem fecerit. Bellè autem convenire anno M. CXXVI. vir eruditus exiſtimat: quia *Galfridi Dunelmenſis* Deceſſor *Ranulfus*; cùm ad Londinenſe Concilium eo anno tenderet, morbo eſt prohibitus, & Septembri deinde obiit. *Guillelmus* verò Dunelmenſis, qui *Henricum* proximè anteceſſit, vigeſima-quinta Januarii, anno M. CXXVII. ſublatus eſt. Conveniunt quoque Londinenſi Concilio anni M. CXXVII. tùm cenſuræ in focarias Preſbyterorum tum Regni hereditas *Mathildi* Henrici filiæ juramento aſſerta, de qua *Joannes Bromton* in Chronico. At cum *Henrico Huntidonienſi* conciliari necdum iſta poſſunt, quia non morbo, ſed morte præpeditos fuiſſe ſcribit Dunelmenſem & Vvintonienſem Epiſcopos ne Concilio Londinenſi intereſſent. Præterea Concilium Londinenſe anni M. CXXVII. non permiſit Regi juſtitiam de focariis Preſbyterorum, imò ſub excommunicatione præcepit, ne ab aliqua poteſtate minore vel majore detinerentur, ſed liberè Miniſtris Eccleſiæ traderentur, & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, vel ſervituti Judicio Epiſcopali manciparentur.

§. IV.

Anno Chriſti milleſimo centeſimo trigeſimo-octavo, Pontificatûs *Innocentii II.* nono, *Stephani* Regis Anglorum III. die XIII. Decembris, Londini in Eccleſia *S. Petri* celebrata eſt Synodus, Præſide *Alberico* Cardinali Epiſcopo Oſtienſi, Sedis Apoſtolicæ Legato. Adfuere Epiſcopi ex diverſis Provinciis octodecim, Abbates circiter triginta, Cleri populique ingens multitudo. Sub finem Concilii, vacanti Eccleſiæ Cantuarienſi *Theobaldus* electus & conſecratus eſt Archiepiſcopus Canones ſeptemdecim conditi. *Primus* pro Sacramentis & rebus ſacris pretium exigi vetat. *Secundus* ſtatuit ut Hoſtiæ conſecratæ ultra octo dies non ſerventur: ut Corpus Chriſti ad infirmos, niſi per Sacerdotem aut Diaconum, aut urgente neceſſitate per quemlibet, cum ſumma reverentia deferatur. *Tertius* & *Quartus*, ut in conſecrationibus Epiſcoporum, benedictionibus Sacerdotum, & Dedicationibus Eccleſiarum nihil exigatur, præter procurationem Sacris Canonibus inſtitutam. *Quintus*, ut nullus de manu Laïci Eccleſiaſtica Beneficia accipiat. Cùm autem inveſtituram ab Epiſcopo accipit, juret ſuper Evangelium, ſe nihil propter hoc, vel per ſe, vel per alium, alicui dediſſe vel promiſiſſe. *Sextus*, ne quis Beneficia Eccleſiaſtica paterna ſibi vendicet hereditate, aut Succeſſorem in iis ſibi conſtituat. *Septimus*, Clericos ab alienis Epiſcopis, abſque literis proprii Epiſcopi, ordinatos, à ſuſceptorum officiis Ordinum prohibet, eorumdem plenaria reſtitutione ſoli Romano Pontifici reſervata, niſi Religionis habitum ſuſceperint. *Octavus*, Preſbyteros, Diaconos, & Subdiaconos incontinentes, Eccleſiaſticis Officiis & Beneficiis privat, eorúmque Miſſas audiri vetat. *Nonus*, Clericos fœneratores, & turpia lucra ſectantes, & publica ſecularium negotia procurantes, ab Officio & Beneficio Eccleſiaſtico removet. *Decimus*, anathemate ferit eos, qui Clerico, Monacho, vel Sanctimoniali violentas manus intulerint: & abſolutionem ab hocce crimine, extra mortis urgens periculum, uni Romano Pontifici reſervatam denuntiat. *Undecimus*, excommunicari mandat rerum Eccleſiaſticarum invaſores. *Duodecimus*, prohibet ne quis Eccleſiam, vel Oratorium, abſque licentia Epiſcopi, in ſua poſſeſſione conſtituat. *Decimus-tertius*, vetat ne Clerici arma ferant, & Sæculo militent. *Decimus-quartus* ſtatuit, ut Monachi ad Clericatum promoti, in priori propoſito permaneant. *Decimus-quintus*, Sanctimoniales variis veſtibus ac pellibus indui, annulis aureis uti, capillos compoſitos & calamiſtratos gerere prohibet, ſub pœna anathematis. *Decimus-ſextus*, de omnibus Primitiis Decimas dari præcipit, ſub pœna excommunicationis. *Decimus-ſeptimus*, Magiſtris Scholarum interdicit, ne Scholas ſuas aliis pretio locent. De iſto Concilio legantur Continuator *Florentii Vvigornienſis*, *Henricus Huntidonienſis*, & *Matthæus Pariſius*.

Summa Canonum Concilii Londinenſis anni 1138.

Sine proprii Epiſcopi dimiſſoriis ordinati ſuſpenſione mulctantur.

Clerici, Monachi vel Monialis gravis percuſſor, caſus Romano Pontifici ſpecialiter reſervatus.

Monialium in exteriori cultu modeſtia.

§. V.

Anno Chriſti milleſimo centeſimo ſeptuageſimo-quinto, quintum Londini Concilium celebratum eſt die Dominica ante Aſcenſionem Domini. Præfuit *Richardus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, adfuere Suffraganei Epiſcopi, & Abbates. Undeviginti Canones conditi, ſeu potius ex aliis Conciliis repetiti. *Primus* Clericos incontinentes, qui ter admoniti pellices ſuas non dimiſerint, Officio & Beneficio ſpoliandos decernit. *Secundus*, vetat ne Clerici edendi & bibendi causâ tabernas ingrediantur, niſi peregrinationis neceſſitate compulſi, ſub pœna depoſitionis. *Tertius*, ne majores Clerici Judicium ſanguinis exerceant: Et ne Sacerdos Vicecomitatum aut Præpoſiti Sæcularis Officium habeat. *Quartus*, Clericos qui comam nutriunt, ab Archidiacono, etiam invitos, tonderi jubet: ac veſtimentis & calceamentis uti, quæ honeſtatem & religionem deceant, ſub pœna excommunicationis. *Quintus*, Clericorum qui ab alienis Epiſcopis ordinantur, irritam Ordinationem declarat, Ordinatores verò uſque ad con-

Summa Canonum Concilii Londinenſis anni 1175.

Vita & honeſtas Clericorum.

Suſpenſio Clericorum, qui ab alienis Epiſcopis ordinantur.

gruam ſatisfactionem ſuſpenſos. *Sextus*, ſeculares cauſas, in quibus de ſanguinis effuſione, vel de pœna corporali agitur, in Eccleſiis, vel in Cœmeteriis agitari prohibet, ſub anathematis interminatione. *Septimus*, ne pro Sacramentorum adminiſtratione & ſepultura aliquid exigatur. Octavus, *Ne Prælatus in recipiendo Monacho vel Canonico, vel Sanctimoniali, pretium ſumat vel exigat aliqua pacti occaſione; ſi quis hoc fecerit, Anathema ſit.* Nonus, ne Eccleſia nomine dotalitii ad aliquem transferatur: & ne Patronus pro præſentatione alicujus perſonæ pecuniam, vel aliquod emolumentum, pacto interveniente, accipiat. *Decimus*, ne Clerici vel Monachi, cauſa lucri, negotientur, aut villas teneant. *Undecimus*, ne Clerici armati incedant, alioqui gradus amiſſione mulctentur. *Duodecimus*, ne Vicarii ſe contra Perſonas erigant, quibus fide & ſacramento obligati ſunt: Alioqui in tota Diœceſi ab Officii executione ſuſpendantur. *Decimus-tertius*, integram Decimarum ſolutionem, ſub pœna anathematis præcipit. *Decimus quartus*, ſtatuit, ut in cauſis pecuniariis, quæ inter Clericos agitabuntur, victus victori condemnetur in expenſis. *Decimus-quintus*, ne decem Præfationibus Miſſæ receptis aliæ addantur. *Decimus-ſextus*, ne intincta Euchariſtia porrigatur. *Decimus-ſeptimus*, ne conſecretur niſi in Calice argenteo, vel aureo. *Decimus-octavus*, Clandeſtina Matrimonia prohibet: Sacerdotem qui aliquos clam conjunxerit, triennio ab Officio ſuſpendit. *Decimus-nonus*, vetat ne Matrimonio jungantur, qui ad ætatem legibus conſtitutam & Canonibus determinatam non pervenere.

Pretium pro ingreſſu Monaſterii paciſci Simoniacum.

Decreta Miſſam & Communionem ſpectantia.

Clandeſtina Matrimonia prohibentur.

ARTICULUS X.

De Concilio Abrincatenſi.

ANno milleſimo ſeptuageſimo ſecundo, quinto Kalendas Octobris, Abrincæ in Normannia inferiori Synodus celebrata eſt, cui præfuere *Theodinus* & *Albertus* Cardinales Sedis Apoſtolicæ Legati. Adfuere omnes Epiſcopi ac Abbates Neuſtriæ, *Henricus II.* Rex Angliæ, cum *Henrico* filio Regni Succeſſore. A cæde *S. Thomæ Cantuarienſis* Rex Sacramento ſe purgavit, & certis Articulis, quos ipſi Legati præſcripſerunt, juramento firmatis, abſolutus eſt, ut in Diſſertatione de cauſa S. Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi & Martyris oſtendi. Tredecim Canones ea in Synodo conditi ſunt. *Primus*, pueros ad regimen Eccleſiarum, quibus animarum cura annexa eſt, admitti vetat. *Alter*, filios Sacerdotum in Eccleſiis patrum ſuorum conſtitui prohibet. *Tertius*, ne Laïci partem oblationum in Eccleſiis percipiant. *Quartus*, ne Eccleſiæ Vicariis annuis committantur. *Quintus* ſtatuit ut Sacerdotes majorum Eccleſiarum, quibus ad hoc facultates ſuppetunt, alium ſub ſe Preſbyterorum habere cogantur. *Sextus*, ut Sacerdotes ſine certo Titulo non ordinentur. *Septimus*, ut Eccleſiæ ad firmam annuam non tradantur. *Octavus*, ut tertia pars decimarum integra cedat in uſus Preſbyteri, qui Eccleſiæ ſervit. *Nonus*, ut his, qui Decimas hereditario jure tenent, liceat eas, cui voluerint, idoneo Clerico dare, ea lege ut poſtea ad Eccleſiam, cui jure competunt, revertantur. *Decimus*, ut vir ad Monaſterium non tranſeat, uxore in Sæculo remanente, aut uxor viro non converſo, niſi ambo vacandi operibus carnis tempus exceſſerint. *Undecimus* abſtinentiam & jejunium omnibus, qui poterunt, maximè autem Clericis, tempore Adventûs indicit. *Duodecimus* Clericos, ad Juriſdictiones Sæcularium Poteſtatum adminiſtrandas, Judices conſtitui prohibet; alioqui à Beneficiis Eccleſiaſticis arceantur. *Decimus-tertius*, de certis capitibus, quæ Legati propoſuerant, nihil ſtatutum eſſe docet, Normanniæ Epiſcopis interdicentibus.

Abrincæ, vulgo Avranches, urbs inferioris Normanniæ, Epiſcop. ſub Metropoli Rothomagenſi.

Summa Canonum.

Ordinandorum titulus.

De Converſione Conjugatorum.

Abſtinentia & jejunium tempore Adventûs commendatur.

ARTICULUS XI.

De Concilio Eboracenſi.

ANno Chriſti milleſimo centeſimo nonageſimo-quinto, menſe Junio, Synodus Eboraci in Anglia celebrata eſt, Præſide *Huberto* Cantuarienſi Archiepiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato; in qua duodecim Canones conditi. *Primus* eſt de reverentia & cura circa Euchariſtiæ confectionem & diſpenſationem adhibenda. *Secundus*, de Canone Miſſæ ad verum & probatum exemplar diligenter corrigendo. *Tertius*, prohibet *ne Sacerdos Laïco ad Pœnitentiam venienti, obtentu cupiditatis, injungat ut Miſſas faciat celebrari: & ne Sacerdos pro celebratione Miſſarum pretio conſtituto pactum ineat, ſed hoc duntaxat quod offeretur, in Miſſa recipiat.* Quartus ſtatuit ne in Baptiſmate plures quàm tres puerum ſuſcipiant, maſculum duo mares & una femina, feminam duæ feminæ & mas unus. Præterea ut infans expoſitus, cujus Baptiſma ignoratur, ſive cum ſale, ſive ſine ſale fuerit inventus, baptizetur, cùm non intelligatur iteratum, quod neſcitur fuiſſe collatum. Denique ut nonniſi gravi urgente neceſſitate Diaconus baptizet, vel Corpus Chriſti eroget, vel Pœnitentiam confitenti imponat. *Quintus* de Eccleſiis reſtaurandis & ordinandis decernit. *Sextus*, de Tonſura, Corona, & modeſto habitu Clericorum. *Septimus*, Juſtitiam gratis exhiberi jubet. *Octavus*, Decimas integrè ſolvi mandat. *Nonus*, divagandi occaſionem Canonicis Regularibus, Monachis, & Sanctimonialibus aufert, prohibendo ne reditus, quos Obedientias vocant, villicorum inſtar procurent ac adminiſtrent, & ne abſque gravi cauſa, & ſine ſocio extra Monaſteria proficiſcantur. *Decimus* prohibet ne Laïcus Eccleſias vel Decimas ad firmam recipiat, id eſt, annua penſatione redimat & conducat, ſive ſolus, ſive Clerico ſociatus. *Undecimus* ſtatuit ut falſi teſtes & perjurii in judicio rei, ſolemni ritu excommunicentur. Si reſipiſcere velint, ad Archiepiſcopum, vel Epiſcopum, aut Generalem Diœceſeos Confeſſarium, abſente Archiepiſcopo vel Epiſcopo, tranſmittantur, Pœnitentiam ab eo accepturi. In extremis verò laborantibus inſinuandam, non imponendam eſſe Pœnitentiam; eiſque injungendum, ut ſi vixerint, Archiepiſcopum, vel Epiſcopum, aut Generalem Diœceſis Confeſſorem ſeu Magnum Pœnitentiarium, abſente Archiepiſcopo vel Epiſcopo adeant, ut eis Pœnitentia competens imponatur. *Duodecimus*, Preſbyteris jubet ut à tabernis abſtineant, & ſuſpectarum mulierum contubernio. Hæc verò Decreta ſe promulgaſſe profitetur Synodus, *Salva in omnibus Sacroſanctæ Romanæ Sedis auctoritate & dignitate.* De iſta Synodo legendus *Rogerius de Hoveden* in Annal. Angl. Parte II.

Eboracum, York, urbs Angli[c]ani Regni ſecunda ſedes Archiepiſcop.

Summa Canonum.

Confeſſarius Pœnitenti injungere non debet cupiditatis ingenio, ut Miſſas celebrari faciat.

Diſciplina circa baptiſmum.

Caſus Epiſcopis in Eccleſia Anglicana reſervatus.

Eccleſia Anglicanæ erga ſanctam Sedem Romanam reverentia.

A

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 299. Edit primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *In Concilio Anglicano poſt Canones ponitur*, *SALVA AUCTORITATE SEDIS APOSTOLICÆ.*

R. Canonum Concilii Eboracenſis exhibitâ Synopſi, obſervo, Synodum proſiteri ſe illa Decreta promulgaſſe, *ſalvâ in omnibus Sacroſanctæ Romanæ Sedis Auctoritate & Dignitate.* Concilii verba ſunt. Non adverterunt RR. Cenſores, ad Romani Pontificis Primatum, ſummámque in omnes Eccleſias auctoritatem & poteſtatem prædicandam hæc pertinere, eáque ratione à me obſervata fuiſſe. Quæ ſi expungenda illis videantur ob arcanam quamdam rationem quam divinare non poſſum, conſiderent attentiùs hæc verba Concilii Tridentini, Seſſione xxv. *De Reformatione*, Cap. xx. *Poſtremo Sancta Synodus, omnia & ſingula, ſub quibuſcumque clauſulis & verbis; quæ de morum Reformatione, atque Eccleſiaſtica Diſciplina, tam ſub felicis recordationis Paulo III. ac Julio III. quàm ſub Beatiſſimo Pio Quarto Pontificibus Maximis, in hoc Sacroſancto Concilio ſtatuta ſunt, declarat ita decreta fuiſſe*, *UT IN EIS SALVA SEMPER AUCTORITAS SEDIS APOSTOLICÆ ET SIT, ET ESSE INTELLIGATUR.* Hæc Tridentina Synodus.

ARTICULUS XII.

De Concilio Dalmatiæ.

Dalmatia, Pars Illyrici, vulgo Eſclavonia.

ANno Chriſti milleſimo centeſimo nonageſimo-nono, *Joannes* Capellanus, & *Simon* Subdiaconus, Sedis Apoſtolicæ Legati, Concilium in Dalmatia celebrarunt auctoritate *Innocentii III.* Pontificis Maximi ad curandam Eccleſiæ Diſciplinam. Duodecim condidere Canones, ſive potiùs ex antiquis Conciliis excerptos renovarunt ac promulgarunt. *Primus* ſtatuit, ut quicumque Epiſcopus ab Ordinandis pecuniam acceperit, omni Eccleſiaſtica dignitate careat, ſine ſpe reſtitutionis: Qui dederit, in ſortem Laïcorum dejiciatur. *Secundus* ſtatuit de Clericorum Cœlibatu, & de Ordinationum temporibus. *Tertius* de Oblationum & Decimarum canonica in quatuor partes diviſione, & diſtributione. *Quartus* de Sigillo Confeſſionis Sacramentalis inviolatè ſervando, ſub pœna privationis Officii & Beneficii. *Quintus* de reverentia Sacerdotibus exhibenda, & de excommunicatione eorum, qui ſacris hominibus violentas manus injiciunt. Summo Pontifici vel ejus Legatis reſervata. *Sextus*, Matrimonia inter conſanguineos in quarto gradu, vel infra, dirimit, excommunicatione in eos lata, qui in gradibus ab Eccleſia prohibitis conjuncti, ſeparari & Eccleſiæ ſatisfacere noluerint. *Septimus* Clericos ad Tonſuram Clericalem ſervandam compellit. *Octavus* Clericos de manu Laïcâ Beneficia Eccleſiaſtica ſuſcipientes, & Laïcos dantes, excommunicatione percellit, donec fecerint ſatis; & quod contra Canones factum fuerit, irritum declarat & inane. *Nonus* excommunicationem vibrat in eos qui Theſauros Eccleſiarum injuſtè poſſident; & qui Latinos in ſervitute detinent, donec Eccleſiæ bona, hominibus libertatem reſtituant. *Decimus* eamdem pœnam decernit in viros, qui uxores ſuas, ſine Eccleſiæ Judicio, dimittunt. *Undecimus* nothos à ſacris Ordinibus arcet. *Duodecimus* prohibet ut nullus ordinetur Sacerdos, niſi trigeſimum annum expleverit.

Summa Canonum.

Sigillum Confeſſionis.

Caſus Summo Pontifici reſervatus.

Impedimentum Matrimonii.

Ordinandorum ætas.

CAPUT IV.

De Hæreſibus & Erroribus Sæculi XI. & XII.

ARTICULUS I.

De Novis Manichæis, Stephano, & Liſoio, &c. Et de Gandulfo Italo.

B I. NOVA Hæreſis, Manichææ Propago, regnante *Roberto* Rege Chriſtianiſſimo in Gallias ab Itala muliere invecta, Aurelianis graſſata eſt. *Stephanum* Eccleſiæ Sancti Petri Puellaris Scholaſticum, & *Liſoium* Sanctæ Crucis Canonicum, viros Religionis & ſapientiæ opinione celebres, ac per ipſos plures alios cùm è Clero, tum ex populo infecit. Errorum capita hæc erant. I. Vetus & Novum Teſtamentum rejiciebant velut figmenta carnalium hominum, ſolámque Legem in cordibus ſcriptam ſe admittere gloriabantur. II. Chriſtum de Virgine Maria non eſſe natum, neque pro hominibus paſſum, nec verè in ſepulchro poſitum, nec à mortuis ſurrexiſſe, effutiebant. C III. in Baptiſmo nullam eſſe peccatorum ablutionem. IV. Sacramenta Corporis & Sanguinis Chriſti non eſſe in conſecratione Sacerdotis, ſive, panem & vinum converti non poſſe in Corpus & Sanguinem Chriſti. V. Sanctorum invocationem eſſe inutilem. VI. Bona opera eſſe inania, ſuperfluíque laboris. VII. Iis qui ſuæ ſectæ myſteriis eſſent initiati, viſiones Angelicas pollicebantur, quarum ſolatio recreati, cum ipſis Angelis quovis locorum ſine mora vel difficultate, pro arbitrio ire poſſint. VIII. Nocturnos agitabant conventus, in quibus ſinguli lucernas tenentes, nomi- D na Dæmonum Litaniæ inſtar recitabant, donec Dæmonem ſub forma cujuſdam beſtiolæ conſpicerent. Tum extinctis lucernis, promiſcuam libidinem accendebant, exercebántque, nullo conſanguinitatis, aut voti habito reſpectu; matrem etiam, vel ſororem, aut Sanctimonialem, ut primùm occurrebat, conſtuprabant. Ex fœdo concubitu natus infans, octava die cremabatur. Cineres ſtudiosè colligebantur, & religione ſervabantur non minori; quàm Chriſti Corpus dandum Fidelibus moribundis in Viaticum aſſervat Eccleſia: ex quibus qui vel tantillum prælibaverant, ita confirmabantur in hæreſi, ut ex ipſa un- E quam emergere vix poſſent.

Novorum Manichæorum errores.

Ex cœnoſo illo fonte ſuos errores hauſerunt Lutherani & Calviniſtæ.

Hæreſim prodidit *Arefaſtus* Vir Nobilis, ex ſtirpe Ducum Normanniæ, morum integritate & prudentiâ ſpectatiſſimus, & *Richardi* Ducis apud Regem Francorum Legatione ornatus. Cùm enim Clericum quemdam ſuum *Heribertum nomine*, qui ad Aurelianenſem Urbem ſtudiorum causâ ſe contulerat, hæreſeos venenum combibiſſe animadvertiſſet, rem indicavit *Richardo* Normanniæ Duci, ipſúmque rogavit ut *Roberto* Regi Chriſtianiſſimo peſtem in Regno ipſius adhuc latitantem & occultè ſerpentem patefaceret, ſibí- F que neceſſarium ad eam exterminandam præberet auxilium. Tam religioſis precibus Dux annuit *Richardus*, & *Arefaſtum* cum Literis ad Chriſtianiſſimum Regem direxit. *Robertus* Rex pro cauſa Dei ſollicitus, *Arefaſtum* Aurelianum miſit, eíque comitem adjunxit Sacelli ſui Clericum, omnem ipſi neceſſariam opem pollicitus. Iter agens, Carnutum divertit, conſilium ad tanti momenti negotium exequendum, à *S. Fulberto* Epiſcopo rogaturus. Quo abſente (Romam enim

Hæreſis revelatio.

orationis cauſâ profectus fuerat) collationem habuit cum *Ebrardo* religioſiſſimo inſignis ejuſdem Eccleſiæ Clerico, qui ipſum docuit quale antidotum contra venenum hæreſeos peſtiferæ adhiberet; nempe ut quotidie multo mane adiret Eccleſiam, orationi incumberet, Communione Corporis & Sanguinis Chriſti ſe muniret, deinde ſignaculo Crucis protectus ad audiendam hæreticam pravitatem procederetur, cum erroris Magiſtris non contenderet, ſed ſimulato diſcipuli habitu, attentè audiret omnia & memoriæ commendaret. Paruit Religioſi viri conſiliis, cùm Aurelianum pervenit, *Areſaſtus*: & ad Hæreticorum admiſſus colloquia, omnia nefariæ ſectæ arcana didicit. Interea Rex Chriſtianiſſimus *Robertus*, & Regina *Conſtantia* uxor ejus caſtiſſima, cum Epiſcopis ad celebrandam Synodum convocatis, Aurelianum ſe contulere. Hæretici, à Regiis Satellitibus, *Areſaſto* ſuggerente comprehenſi, in Eccleſiam Sanctæ Crucis adducti, & Regi, Synodóque exhibiti ſunt. Rationem fidei reddere juſſi, errores diſſimulabant; quos cùm expoſuiſſet *Areſaſtus*, Bellovacenſis Epiſcopus *Guarinus* ſciſcitatus ab ipſis eſt an ita ſentirent & crederent. Reſponderunt, ita planè ſentire ſe atque credere. Quibus cùm Præſul diceret, *Chriſtum naſci voluiſſe de Virgine, quia voluit; & pro noſtra ſalute pati in humanitate, ut tertiâ die devictâ morte reſurgeret in ſua deitate, noſque doceret eſſe reſurrecturos in reformatione*: reſponderunt: *Nos neque interfuimus, neque hæc vera eſſe credere poſſumus.* Ad hæc Præſul; *Carnales*, inquit, *parentes habuiſſe creditis, an non?* Illi credere ſe reſponderunt. Tum Præſul inſtitit: *Si ex parentibus vos eſſe procreatos creditis, cum non eratis, ante ſæcula Deum de Deo genitum ſine matre, in fine temporis Sancti Spiritus obumbratione de Virgine natum, cur credere reſpuitis?* Reſponderunt: *Quod natura denegat, ſemper à creatione diſcrepat.* Repoſuit Præſul: *Antequam quicquam fieret per naturam, non creditis per Filium Deum Patrem feciſſe omnia ex nihilo?* Tum veritatis & fidei hoſtes: *Iſta*, inquiunt, *illis narrare potes, qui terrena ſapiunt, atque credunt figmenta carnalium hominum ſcripta in membranis animalium: nobis autem qui legem ſcriptam habemus in interiori homine à Spiritu Sancto, & nihil aliud ſapimus niſi quod à Deo omnium Conditore didicimus, incaſſum ſuperflua, & à divinitate devia profers: idcirco verbis finem impone, & de nobis quicquid velis facito. Jam Regem noſtrum in cæleſtibus regnantem videmus, qui ad immortales triumphos dextera ſua nos ſublevat.* Diu, ſed fruſtra laboratum eſt ab Epiſcopis, ut ab hæreſi revocarentur. Tandem ſacris veſtibus ſecundùm Ordines ſuos induti, móxque iiſdem ad execrationem exuti ſunt, & exauctorati. Secundùm hæc, ejecti ſunt ex Eccleſia, & ſæculari Poteſtati traditi. Dum exirent Reginâ ſpectante *Conſtantiâ*, hæc *Stephani*, ſui quondam Confeſſarii, oculum baculo eruit indignabunda. Tum extra muros civitatis educti, vivi combuſti ſunt, uno Clerico, & Sanctimoniali exceptis, quibus Deus Pœnitentiam dedit. Conjectus in eumdem rogum pulvis ille nefarius, quo in Myſteriis ſectæ utebantur. Geſta ſunt iſta anno Chriſti milleſimo decimo-ſeptimo. Quæ de his Hæreticis diximus, docuerunt Acta Concilii Aurelianenſis in eorum cauſa habiti, edita à *D. Luca Dacherio.* Tom. II. Spicilegii, *Glaber Rodulphus* lib. III. Hiſtoriæ cap. VIII. *Ademarus* Monachus, & *Chronicon S. Petri Vivi* apud Senonas, editum eodem Spicilegii Tomo.

Synodus Aurelianenſis.

Hæretici damnati & ſæculari poteſtati traditi.

III. Anno M. XXV. in Diœceſi Cameracenſi graſſata eſt Hæreſis altera, quæ à *Gandulfo* quodam Italo habuit originem. Hujus ſectæ Hæretici *quamdam juſtitiam præferentes, hâc ſolâ purificari homines aſſerebant, nullúmque in Sancta Eccleſia aliud eſſe Sacramentum, per quod ad ſalutem pervenire potuiſſent.* Se à Gaudulfo *Evangelicis mandatis & Apoſtolicis informatos; nullámque præter hanc Scripturam ſe recipere, ſed hanc verbo & opere tenere.* Sacri Baptiſmatis Myſterium, Euchariſtiæ, Pœnitentiæ, Ordinis & Matrimonii Sacramenta negabant. Nullum Confeſſoribus cultum, nullam Dominicæ Cruci, Sanctorum imaginibus, Templis, Altaribus, venerationem tribuebant. Purgatorium negabant, nihil prodeſſe defunctis Chriſtianam Sepulturam effutiebant. Damnata Hæreſis eſt in Synodo Attrebatenſi à *Gerardo* Cameracenſi & Attrebatenſi Epiſcopo eodem anno congregata. Adversùs ſingulos errores ſingula Capitula edita ſunt. De Sacrificio Altaris hæc tradit Synodus: *Quod quidem Sacrificium dum de pane & vino cum aqua mixto ineffabili ſanctificatione, Cruce & verbis illius in Altari conſecrato, dúmque Paſſionis & Reſurrectionis ejus atque in Cœlum Aſcenſionis, ibidem ſalutifera memoria agitur; verum ac proprium Corpus ipſius Domini noſtri Jeſu-Chriſti, & Sanguis verus & proprius efficitur, quamvis aliud eſſe videatur. Videtur namque panis materialis: Sed veriſſimè efficitur Corpus Chriſti, ſicut ipſa eadem Veritate atteſtante, dicimus.* Iſta conſtant ex Actis iſtius Synodi, Tomo XIII. Spicilegii Dacheriani editis. Cœterum Hæreticos de quibus habita quæſtio fuerat, & qui ad Synodum fuerant adducti, errores ejuraſſe, & Fidem Catholicam fuiſſe profeſſos, eadem Acta teſtantur.

Gandulfi Hæreſis.

In Concilio Attrebatenſi damnata. *Atrebatum*, vulgò *Arras*, Arteſiæ caput, *Artois*, urbs Epiſcopalis ſub Metropoli Cameracenſi.

Euchariſtia verum & proprium Chriſti Corpus, verum Sacrificium.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 303. Edit primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *A Rege petitur auxilium contra Hæreticos, qui & convocat Concilium in Gallia.*

R. *Robertum* Regem Chriſtianiſſimum Concilium Aurelianenſe contra novos Manichæos *Stephanum*, *Liſoium* &c. congregaſſe ſcripſi. Id ex Actis iſtius Concilii conſtat, editis Tom. II. Spicilegii Dacheriani, pag. 670. Facti & Hiſtoriæ res eſt.

ARTICULUS II.

De Berengariana Hæreſi.

B*Erengarius*, Andegavenſis Archidiaconus, Sacramentariorum Parens, docuit Euchariſtiam eſſe merum ſignum & figuram Corporis & Sanguinis Chriſti, non verum & ſubſtantiale Corpus & Sanguinem: & conſequenter panis & vini ſubſtantiam conſecratione non mutari. Ejus hæreſeos exordia ad annum milleſimum trigeſimum-quintum refert Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens: ſed ſuo ipſe refellitur teſtimonio; cùm ad eumdem annum referat Epiſtolam *Theoduini* Leodienſis Epiſcopi ad *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum, quæ docet *Brunonem* Andegavenſem Epiſcopum in ejuſdem Hæreſeos ſuſpicionem veniſſe. At *Bruno* ante annum milleſimum quadrageſimum-ſeptimum non eſt conſecratus Epiſcopus. Veriſimilius itaque eſt eam prodiiſſe anno ipſo M. XLVII. *Clemente II.* Summo Pontifice, ut teſtatur vetus Exemplar Floriacenſe Hiſtoriæ Francorum à *Roberto* Rege ad mortem *Philippi I.* aut anno ſequenti, *Damaſo II.* Pontifice, regnante *Henrico I.* ut Chronicon Magnum Belgicum refert. Damnata eſt in Concilio Romano ſub *Leone IX.* anno milleſimo quinquageſimo, in Conventu Brionenſi, in Conciliis Vercellenſi, & Pariſienſi

Hæreſeos exordia.

Damnatio.

Digitized by Google

& Pariſienſi, eodem anno celebratis, in Florentino, ſub *Victore II.* anno milleſimo quinquageſimo-quinto, & in Turonenſi, eodem anno: in Romano, ſub *Nicolao II.* anno milleſimo quinquageſimo-nono: in Rothomagenſi, anno milleſimo ſexageſimo-tertio: in Pictavenſi, anno milleſimo ſeptuageſimo-quinto: in Romanis duobus ſub *Gregorio VII.* annis milleſimo ſeptuageſimo-octavo, & ſeptuageſimo-nono. Berengarianam Hæreſim ſcriptis impugnarunt Viri doctiſſimi, *Adelmannus*, *Hugo* Lingonenſis Epiſcopus, *Lanfrancus*, *Durandus* Troarnenſis Abbas, *Guitmundus*, & *Algerus*. Retractato errore, pœnitens *Berengarius* obiit. De his uberiùs in Diſſertatione *De cauſa Berengarii.*

ARTICULUS III.

De Schiſmate Michaëlis Cerularii.

MIchaël Cerularius, patria Conſtantinopolitanus, genere illuſtris, indole turbulentus, cùm adversùs Imperatorem *Michaëlem Paphlagonem* conjuraſſet, in Monaſterium, ad eluendum ſcelus, detruſus eſt, teſte *Cedreno*, ad annum M. XXXV. E Monaſterio eductus, Conſtantinopolitanus Patriarcha inauguratus eſt anno M. XLIII. *Conſtantino Monomacho* Imperante. Decem annos integerrimæ Præſul fidei habitus, virus diu occultatum effudit anno Chriſti M. LIII. ac in Romanam, omnémque Latinam Eccleſiam cœpit debacchari, ſcripta ſuo & *Leonis Aeridani* Archiepiſcopi nomine ad *Joannem* Tranenſem in Apulia Epiſcopum Epiſtola, quæ ab *Humberto* Silvæ-Candidæ Epiſcopo Latinitate donata, ad *Leonem Nonum* Pontificem Maximum delata eſt. Aliam quoque anno ſequenti ad *Petrum* Antiochenum Patriarcham Epiſtolam dedit, fœdis in Latinam Eccleſiam calumniis ſcatentem, & quoſdam ipſius mores temerè damnantem. Hæc autem accuſationum capita. I. Quòd Latini Azyma conſecrantes, cum Judæis communicent, nec aptam aſſumant Euchariſtiæ conficiendæ materiam. II. Quòd ſuffocata comedant. III. Quòd barbas radant. IV. Quòd* Sabbatis jejunent. V. Quòd immundorum animalium carnibus veſcantur. VI.* Quòd Monachi Latini carnes edant. VII. Quòd Latini primam Quadrageſimæ hebdomadam, necnon Quinquageſimæ, carnium eſu violent. VIII. Quòd ſacro Symbolo particulam, *Filióque*, addiderint, & malè de Spiritu Sancto ſentiant. IX. Quòd in ſacra Liturgia hæc verba alta voce proferant: *Unus Sanctus, Unus Dominus Jeſus Chriſtus in gloria Dei Patris per Spiritum Sanctum.* X. Quòd apud Latinos duo fratres, duas ſorores ducant. XI. Quòd in Miſſa tempore Communionis Miniſtrorum alter alterum oſculetur. XII. Quòd Latini Epiſcopi annulis ornentur ceu Eccleſiarum Sponſi. XIII. Quòd Latini Epiſcopi ad bellum proficiſcantur, & manus ſuas humano ſanguine contaminent. XIV. Quòd merſionem unicam in Baptiſmo uſurpent. XV. Quòd ſalem in os Baptizandorum immittant. XVI. Quòd nec Sanctorum Reliquias, nec ſacras Imagines venerentur. XVII. Quòd *Alleluia* Quadrageſimali tempeſtate non canant.

Michaël Cerularius Eccleſiam Latinam in multis erroris accuſat.

Leo IX. Sanctiſſimus Pontifex *Michaelis* Patriarchæ, & *Leonis Aeridani* Archiepiſcopi Schiſmaticam vanitatem, & inſultus in Romanam Eccleſiam procaciſſimos, prolixa, erudita, & vehementi Epiſtola redarguit, quæ inter ejus Epiſtolas prima eſt in Collectionibus Conciliorum, & Capitibus uno & quadraginta conſtat. Eâ *Leo*, ante omnia, pacem illis offert, ſi verè pacem ament, Eccleſiæ unitatem commendat, Romanæ firmitatem & auctoritatem oſtendit, Conſtantinopolitanæ levitatem, temeréque uſurpata Privilegia diluit.

Leonis Noni Epiſtola contra Schiſmaticos.

Michaël, ſive juſſu Imperatoris *Monomachi*, ſive etiam minis civium erga Romanam Eccleſiam propenſiorum, ad eundem Pontificem conciliatrices pacis Literas ſcripſit. Pontifex unitatis & concordiæ Eccleſiarum ſtudioſiſſimus, Legatos mittit Conſtantinopolim, *Humbertum* Cardinalem Silvæ-Candidæ Epiſcopum, *Fredericum* Cardinalem & S. R. E. Cancellarium, & *Petrum* Amalphitanum Archiepiſcopum, cum Literis ad *Michaëlem* Patriarcham & ad *Conſtantinum* Imperatorem, pro Eccleſiaſtica pace conciliandâ. (Sunt ſexta & ſeptima Leonis IX. Epiſtolæ.) Legati ab Imperatore honorificentiſſimè ſuſcepti.

Legati à Leone Nono miſſi Conſtantinopolim.

Nicetas Pectoratus Studita, Hieromonachus, librum contra Romanam Eccleſiam, à ſe editum igni tradidit coram Legatis, approbante Imperatore, omnéſque execratus eſt & anathemate confixit, qui Romanæ Eccleſiæ Primatum negarent, vel qui ejus Fidem reprehenderent. Sed cùm *Michael* Patriarcha Decretis parere nollet, colloquiúmque Legatorum vitaret; quin etiam Eccleſiis ad Sacra celebranda interdixiſſet, ideo ſæpius monitus, nec reſipiſcens, multotiúmque convictus errorum, ſimúlque *Leo Acridenus* eadem ſentiens, & eorum Sectatores, in Magna Eccleſia *Sanctæ Sophiæ*, coram univerſo populo & Clero ſunt excommunicati.

Michael Cerularius & Leo Acridanus excommunicati.

His peractis, Legati à *Michaëlis* Patriarchæ inſidiis per Imperatorem liberati, in Italiam remearunt. Patriarcha Schiſmaticus excommunicationem in Legatos Apoſtolicos ferre auſus eſt, noménque Romani Pontificis è Dypticis delere, & datis mendaciorum & calumniarum plenis Literis ad Petrum Antiochenum, alióſque Patriarchas, eos à Communione Romanæ Eccleſiæ divellere conatus eſt. Quid alii egerint, incertum. *Petrus* Antiochenus reſcripſit, & multas illius objectiones tanquam leves futiléſque redarguit. Non ita tamen ut in aliquibus etiam Latinos non carperet. Iſta conſtant ex Actis Legationis ab *Humberto* Cardinali, Legatorum uno conſcriptis, ex Epiſtola *Michaëlis Cerularii* ad *Petrum* Antiochenum, & ex *Petri* ejuſdem Reſponſo: quæ Inſtrumenta doctiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens deſcribit ad annum M. LIV. ex Actis *S. Leonis IX.* à *Wiberto* conſcriptis, Lib. II. Cap. V. ubi & Schiſma illud vocat *Hæreſim Fermentaceorum*, & ex *Leone Oſtienſi* lib. II. cap. LXXXIX. Diſputationem de Azymo & Fermentato Conſtantinopoli ab *Humberto* Cardinali adversùs Græcos habitam: item *Nicetæ Pectorati* Librum contra Latinos, ejúſque confutationem ab *Humberto* editam, publici juris fecit Cardinalis *Baronius* ad calcem Tomi XI. Annalium Eccleſiaſticorum.

Schiſma tamen *Cerularii* in univerſam Eccleſiam Orientalem hoc ſæculo non eſt propagatum: Siquidem *Alexander II.* anno M. LXXI. miſit ad *Michaëlem* Imperatorem *Petrum* Epiſcopum Anagninum Apocriſiarium, qui Conſtantinopoli manſit annum unum. Nec aliam ob cauſam *Gregorius VII.* anno. M. LXXVIII. *Nicephorum* Botoniatam excommunicavit, quàm quòd *Michaele*, qui cum Latinis communicabat, ejecto, Imperium uſurpaſſet.

Schiſma hoc ſæculo in univerſam Eccleſiam Orientalem non eſt propagatum.

A Paſchali II. *Groſolanus*, quem alii *Chryſolanum*, alii *Proculanum* dicunt, Mediolanenſis Archiepiſcopus, ad *Alexium Comnenum* Imperatorem miſſus eſt, ut ſi quid in Græcia noxium ex *Cerularii* ſemente pullulaverat, illud radicitus extirparet, Græcóſque cæteros in fide & unitate contineret. Is cùm perveniſſet Conſtantinopolim, coram ipſo Imperatore diſputationem de Spiritu Sancto inſtituit, quâ ex Patre Filióque ipſum procedere

Digitized by Google

cedere demonſtravit; quam & Scriptis mandavit. A Contra hunc ſcripſere Græci complures, & inter cæteros *Joannes Furnus* Monachus, & *Nicolaus Methonenſis*, quorum meminit *Joſephus Methonenſis*, in Reſponſione ad Epiſtolam *Marci Epheſii*. Contra *Furnum* reſcripſit *Petrus* Mediolanenſis Archiepiſcopus; cujus liber extat in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi. *Euſtratius* etiam Nicænus Metropolita in eumdem *Groſſolanum* ſeu *Proculanum*, ſtylum exercuit pro Græcis. Opus illius extat in Vallicellana Bibliotheca, teſte *Leone Allatio*. His penè temporibus *Niceta Seidus*, cum à Latinis hanc propoſitionem propugnari videret, *Opinio-* B *nibus Eccleſiæ Romanæ tanquam antiquioris inhærendum eſſe*, ſcripſit adversùs eoſdem Opuſculum, cujus hæc inſcriptio eſt: *Non ſimpliciter antiqua novis venerabiliora, ideóque neque Novâ Vetus Roma, nec Sedes Sede.* (Ex Allatio.) *Theophylactus*, Bulgariæ Archiepiſcopus, qui florebat circa annum M. LXXVII. ſub *Michaële Duca*, & ſequentibus Imperatoribus, etiam *Alexio Comneno*, in quem Orationem Encomiaſticam habuit, quæ aſſervatur in Bibliotheca Bavarica, ſcripſit ad *Nicolaum Diaconum & Caſtrenſem*, qui poſtea fuit Meleſobæ Epiſcopus, Tractatum *De erroribus Latinorum*: C in quo totam Græcos inter & Latinos diſcordiam ponit in articulo de Proceſſione Spiritûs Sancti. Meminit illius *Joannes Veccus* in Apologetico ſecundo. Circa hæc tempora, vel paulò poſt, vixiſſe videtur *Niceta Byzantius*, cujus *Syllogiſmi* contra Latinos extant in Bibliotheca Bavarica, teſte *Leone Allatio*. Illius meminit *Hugo Etherianus*, in Opere contra Græcos. *Euthymius Zygabenus* floruit ſub *Alexio Comneno* Annæ Comnenæ Patre, à quo ipſi *Panopliæ* conſcribendæ provincia demandata eſt, ut Patrum ſententias adversùs ſingulas Hæreſes in unum veluti Corpus redigeret. Si Græci eo tempore Latinos tanquam Hæreticos condemnaſſent, & ab eorum fuiſſent communio- D ne diviſi, in hac ſua contra Hæreſes Panoplia Latinorum etiam Hæreſim aut Sectam *Euthymius* recenſuiſſet. Sola tunc de Spiritûs Sancti Proceſſione controverſia Græcos inter & Latinos vertebatur. Extat in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi Tractatus ſic inſcriptus: *Euthymii Monachi Zygabeni adversùs Romæ Veteris cives ſive Italos, Capita duodecim, demonſtrantia non ex Filio procedere Spiritum Sanctum.*

Duodecimo ſæculo, Græcorum pleroſque, cum Latinis Communione conjunctos probant Sacrarum Expeditionum Hiſtoriæ, *Annæ Comnenæ Alexias*, Vita *Manuëlis* Imperatoris à *Niceta Cho-* E *niate* edita, *Petri Venerabilis* Abbatis Cluniacenſis ad *Joannem Comnenum* Imperatorem, & ad Patriarcham Conſtantinopolitanum Epiſtolæ 39. & 40. Libri IV. quibus orationum, omniúmque bonorum operum ſui Ordinis ſocietatem ipſis pollicetur. Plures tamen Schiſmaticos fuiſſe conſtat ex *Adriano IV*. in Epiſtola ad *Baſilium* Theſſalonicenſem Archiepiſcopum; quamquam Baſilius ſe à Romani Pontificis communione ſeparatum neget, eadémque cum ipſo ſe prædicare ſcribat: ex *Vuillelmi Tyrii* Hiſtoria, & ex *S. Bernardo* ad F *Eugenium III.* ſcribente: *Ego addo & de pertinacia Græcorum, qui nobiſcum ſunt, & non ſunt, juncti fide, pace diviſi, quamquam & in fide claudicaverunt, à ſemitis rectis.* Theodorus Balſamon, in Reſponſis *de Privilegiis Patriarcharum*, Latinos ceu Hæreticos habendos effutiit, ſed *Balſamonem* hac in re à pleriſque Græcorum non probari & Communionem Eccleſiarum abruptam non eſſe, teſtatur *Demetrius Chomaterus*, Bulgariæ Archiepiſcopus in Reſponſione ad *Nicolaum Cabaſilam* Dyrrachii Archipræſulem, Juris Orientalis pag. 321. 322. & 323. Idem conſtat ex Dialogis *Anſelmi Havelbergenſis* Epiſcopi *Eugenio III.* Pontifici Maximo dicatis, & Tom. XIII. Spicilegii Dacheriani editis, quibus Collationes cum doctioribus Eccleſiæ Græcæ viris habitas exponit, dum *Lotharii II.* Imperatoris nomine Legationem Conſtantinopoli obiret. *Nechites* namque Nicomedienſis Archiepiſcopus Cap. XXII. Libri III. ait: *Quia non in magnis, ſed in minimis aliquatenus diſcrepare videmur, quæ licet ſalutem animarum non impediant, tamen caritatem non ædificant, ſummo ſtudio elaborandum eſſet, ut Generale Concilium congruo loco & tempore fieret, ubi univerſa quæ nos & vos ab eodem Ritu diſſociant, in unam redacta concordiam formarent, & tam Græci quàm Latini unus populus ſub uno Domino Jeſu Chriſto, in una fide, in uno Baptiſmate, uno Sacramentorum ritu efficeretur.* Anſelmus Havelburgenſis Epiſcopus dixit: *Hæreticorum eſt angulos & latebras quærere; ſed tu qui Generale Concilium deſideras, videtur quòd id, quod Catholicum eſt intendas: ideóque & ego Concilium Univerſale futurum expecto, &c.*

ARTICULUS IV.

De Roſcelino.

Roſcelini error.

ROſcelinus, Compendienſis, Dialecticus, *Petri Abælardi* Præceptor, in Hæreſim circa Myſterium Sanctæ Trinitatis impegit, aſſerens, *In Deo tres perſonas eſſe tres res ab invicem ſeparatas; ſicut ſunt tres Angeli: ita tamen ut una ſit voluntas & poteſtas: aut Patrem & Spiritum Sanctum eſſe incarnatum, & tres Deos verè poſſe dici, ſi uſus admitteret.* Lanfrancum in ea ſententia fuiſſe mentiebatur, pro qua etiam falsò laudabat *S. Anſelmum* Beccenſem Abbatem. Ejus error in Concilio Sueſſionenſi, Præſide *Reynaldo* Remenſi Archiepiſcopo, damnatus eſt, anno Chriſti milleſimo nonageſimo-ſecundo, quem coram Synodo ejuravit. Verùm poſtea in eamdem Hæreſim relapſus eſt, cui ficté & metu mortis nuntium dixerat. Id conſtat ex *S. Anſelmo*, Lib. II. Epiſtolis XXXV. & XLI. ex *Yvone Carnotenſi*, Epiſtola XXVII. & ex *Petro Abælardo* Epiſtola XXI. ad Pariſienſem Epiſcopum. Hunc *Roſcelinum* graviter perſtringit *Theobaldus Stampenſis* Magiſter Oxnefordiæ, in Epiſtola ad ipſum ſcripta, & edita Tomo III. Spicilegii Dacheriani, pag. 142. Quòd filios Sacerdotum non eſſe admittendos ad Sacros Ordines pertinaciter contenderet.

In Concilio Sueſſionenſi damnatur.

Ejurat errorem.

Relapſus in Hæreſim.

Errorem illius impugnat S. Anſelmus.

Quo ſenſu tres Perſonæ S. Trinitatis tres Res dici poſſint, vel non poſſint?

Contra *Roſcelini* errorem ita ſcribit S. Anſelmus Epiſtola XXXV. Libri II. *Quod ergo dicit tres perſonas tres res, aut vult intelligi ſecundùm tres relationes, id eſt, ſecundùm quòd Deus dicitur Pater, & Filius, & à Patre & Filio procedens Spiritus, aut ſecundùm id quod Deus dicitur. Sed ſi ipſas tres Relationes dicit tres res eſſe, ſuperfluè hoc dicit: Nullus enim negat hoc modo tres perſonas eſſe tres res. Sic tamen ut diligenter intelligatur, quomodo ipſæ Relationes dicantur res, & ejuſmodi res; & ſi aliquid faciunt eædem Relationes circa ſubſtantiam, quemadmodum multa accidentia, an non. Quamvis videatur non intelligere hoc modo tres res, quas dicit: ex eo quia ſubjungit, trium Perſonarum unam eſſe voluntatem, aut poteſtatem. Nam tres ipſæ Perſonæ non habent voluntatem, aut poteſtatem ſecundùm Relationes, ſed ſecundùm hoc quòd unaquæque Perſona Deus eſt. Quòd ſi dicit, tres Perſonas eſſe tres res, ſecundùm quod unaquæque Perſona eſt Deus: aut tres Deos vult conſtituere, aut non intelligit quod dicit.*

Contra hunc Hæreticum ſcripſit *S. Anſelmus* librum *de Fide Trinitatis & de Incarnatione Verbi*, quod inceperat cùm adhuc eſſet Beccenſis Abbas, ſed intermiſerat, audiens *Roſcelinum* in Concilio Sueſſionenſis errorem abjuraſſe. At cùm accepiſſet, ipſum in ſua perſeverantem ſententia, dicere ſe non ob aliud abjuraſſe quod dicebat, niſi quia à populo interfici timebat, precibus Fratrum coactus, cœptum Opus abſolvit, ut ipſe teſtatur Cap. I.

De *Roſcelino* ita ſcribit Abælardus ad G. Pariſienſem Epiſcopum: *Relatum eſt nobis à quibuſdam Diſcipulorum noſtrorum ſupervenientibus, quod ere-ctus ille & ſemper inflatus Catholicæ Fidei Hoſtis antiquus, cujus hæreſis deteſtabilis tres Deos confiteri, imo & prædicare, in Sueſſionenſi Concilio à Patribus convicta eſt, atque inſuper exilio punita, multas in me contumelias & minas evomuerit, viſo Opuſculo quodam noſtro de Fide Sanctiſſimæ Trinitatis, maximè adverſus hæreſim præfatam, quâ ipſe infamis eſt, conſcripto*, &c. *Hic ſicut Pſeudo-Dialecticus, ita Pſeudo-Chriſtianus cum in Dialectica ſua nullam rem Partes habere æſtimat, ita Divinam Paginam impudenter pervertit; ut eo loco quo dicitur Dominus partem piſcis aſſi comediſſe, partem hujus vocis, quæ eſt piſcis aſſi, non partem rei intelligere cogatur.* Hoc ideo dictum à *Petro Abælardo*, quod *Roſcelinus* Sectæ Nominalium author fuerit, quam melioribus auſpiciis poſtea ſuſcitavit *Ocamus*.

Roſcelinus Sectæ Nominalium Author.

ARTICULUS V.

De Bogomilorum Hæreſi.

EX Paulicianorum novorum Manichæorum, & Meſſalianorum deliriis conflata Bogomilorum Hæreſis, ante annum M. CXVIII. erupit, *Alexio Comneno* Imperante, cujus prudentiâ detecta eſt, ejúſque Mandato nefariæ Sectæ Princeps *Baſilius*, Medicus, habitu Monachus, igne damnatus, ut referunt *Euthymius* in Panoplia, *Anna Comnena*, lib. XV. *Alexiados*, & *Zonaras* in Annalibus. *Euthymio* porro juſſit Imperator, ut ridicula iſtius Hæreſis Myſteria patefacta atque convicta literarum monumentis mandaret. Id præſtitit *Panoplia Titulo XXIII.* ex quo illius Hæreſeos capita exponam impræſentiarum. I. Rejiciebant Bogomili Moſaïcos omnes Libros, cæteróſque Scripturæ Sacræ, præter Pſalterium, ſexdecim Prophetas, quatuor Evangelia, Actus Apoſtolorum, & ipſorum Epiſtolas, atque Apocalypſim. Illud cum Manichæis commune ipſis dogma erat, Vetus Teſtamentum boni Dei non eſſe, nec ad ipſum pertinere Viros Juſtos qui in eo celebrantur. Narrat porro *Euthymius*, ipſos ex libris etiam quos rejiciebant, ad errores ſuos propugnandos loca protuliſſe: aliorum verò librorum ſententiis convictos, ſtatim ad Allegoriam confugiſſe. II. Simplicibus fucum faciebant, dicendo ſe credere in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum: Sed revera Patri hæc tria nomina tribuebant; eúmque corporea forma præditum, ex binis cerebri panniculis binos radios emittere, alterum Filii, alterum Spiritus Sancti delirabant. III. Filium & Spiritum Sanctum in Patrem rurſum reſolvi, & qui à multis retro ſæculis tres Perſonæ fuerat, rurſus unam factum eſſe Perſonam. IV. Filium & Spiritum Sanctum uſque ad quinquies milleſimum & quingenteſimum annum extitiſſe negabant. V. Filium à Patre, Spiritum Sanctum à Filio genitum, hunc autem Judam Proditorem & undecim Apoſtolos genuiſſe effutiebant. VI. Dæmonem, qui à Servatore appellatus eſt Satanas, filium etiam Dei Patris eſſe, & vocari Satanaël, & Filio Verbo natu majorem, præſtantiorémque, ſed ſua dignitate elatum, de defectione cogitaſſe, & miniſtras tentaſſe Poteſtates. VII. Satanaëlem è Cœlo dejectum, Angelis quos ſecum traxerat, audaciam injeciſſe, & habito cum ipſis conſilio, firmamentum produxiſſe, terram ornaſſe, plantas, animantia, ipsúmque hominem procreaſſe, &c. VIII. Cùm homines acerbo Dæmonum imperio premerentur, crudelitérque perderentur, vix paucos ex parte Patris extitiſſe, & in Angelorum Ordinem aſcendiſſe, eos nimirum qui in Genealogiis Evangelii ſecundùm Matthæum, & ſecundùm Lucam recenſentur. Tandem aliquando Patrem ſe decipi, atque injuria affici animadvertiſſe, qui cùm præſtantiorem hominis partem tribuiſſet, majore tamen hominum numero privaretur: animæque miſertum quam inſufflarat, ad ultionem Verbum ex corde ſuo eructaſſe, id eſt, Filium & Deum: Hunc eſſe Michaëlem Archangelum. Deſcendiſſe de Cœlis, & per aurem Virginis dexteram influxiſſe: carnem induiſſe, quæ ſpecie tenus ex materia conſtet & humani corporis ſit ſimilis, cùm tamen revera materiæ ſit expers ac divina: Paſſionem, Mortem, Reſurrectionem ſimulaſſe, ac demum peractâ ſcœnâ & depoſitâ perſonâ, confudiſſe Deſertorem, ipſum in tartara detruſiſſe, illiúſque nomini ademiſſe ſyllabam, *El*, quæ eſt Angelica, voluiſéque ut non Satanaël, ſed Satana deinceps nominaretur. Expleto autem miniſterio, reverſum ad Patrem, & ad illius dexteram aſſidere in Solio ex quo Satanaël fuerat ejectus. IX. Comminiſcebantur, Angelos qui ceciderant, cùm intellexiſſent Satanaëlem Patri eſſe pollicitum loca ipſorum ex hominum genere completum iri, filias hominum impudicè conſpexiſſe, eáſque in uxores accepiſſe, quo ſemen ipſorum in cœlum reverteretur ad loca patrum ſuorum. X. Moyſen à Satanaële deceptum, Judæorum populum eduxiſſe de Ægypto portentis & ſignis virtute Satanaëlis ejuſdem patratis, & ab ipſo Legem accepiſſe in Monte Sinaï, per illámque infinitam hominum multitudinem perdidiſſe. Atque hujus rei Paulum Apoſtolum teſtem laudabant dicentem: *Concupiſcentiam neſciebam niſi per Legem*: Et rurſus *Adveniente Mandato, peccatum revixit.* XI. Eos tantùm Sanctos prædicabant, qui apud Matthæum & Lucam in Genealogiis commemorantur, & ſexdecim Prophetas, & Apoſtolos, & Martyres, qui ne Idola adorarent, occiſi ſunt. Sacerdotes autem & Patres omnes, tanquam Idolorum cultores reprobos eſſe. Cultum enim imaginum Idololatriam appellabant. XII. Sanctorum ſepulchris aſſidere Dæmones effutiebant, portentáque edere ſub eorum perſona, ut homines decipiant. XIII. Dæmones tanquam arcus ſagittam à ſe ſolis aufugere; ſingulis autem reliquis hominibus ſingulos inhabitare. XIV. Crucem deſpiciebant, quòd in ea Salvator occiderit; & cum argumento ab Energumenis petito premerentur, qui ad Crucem accurrebant, & vociferabantur; Crucem à Dæmonibus ut proprium opus amari reſpondebant, quamvis illam interdum fugiant, ut homines in errorem inducti eam magis honorent, ut Dæmonum inimicam & expultricem. Cum *Alexius* pyras duas parari juſſiſſet, quarum uni Crux ſupereminebat, ignéque damnaſſet omnes de Hæreſi delatos, optione data, ut quam vellent pyram eligerent, agniti ſunt Bogomili, quòd pyram Cruce carentem eligerent, Catholici rogum Cruce inſignem. Judicium ſimulaverat Imperator, ut Hæreticos detegeret. Ita refert *Anna Comnena*. XV. Noſtrum Baptiſmum, *Joannis* eſſe dicebant quòd per aquam fiat: ſuum verò Chriſti, quod

Sectæ Caput Baſilius Medicus igne damnatus.

Bogomilorum errores.

De Bogomilorum hæreſi agit & *Harmenopulus* lib. VIII. *De ſectis*, Cap. XII. Tom. I. *Juris Græco-Rom.*

per

Per Spiritum. Quamobrem Catholicos, qui ad impiam ipſorum deficiebant Sectam rebaptizabant, hoc ritu: Statuto ad Confeſſionem, continuámque Precationem tempore, *Joannis* Evangelium capiti eorum imponebant, & Spiritum Sanctum ſuum invocabant: & *Pater noſter* canebant. XVI. Myſticum adorandúmque Eccleſiæ Sacrificium contemnebant: & Sanctam Corporis & Sanguinis Domini Communionem, Dæmonum in Templis habitantium Sacrificium appellabant homines blaſphemi. Porro Communionis panem, precationem illam, *Pater noſter*, vocabant: Communionis Calicem, Teſtamentum quod in Evangelio commemoratur: utriuſque perceptionem, Myſticam Cœnam. De hoc errore *Anna Comnena* lib. XV. *Quin etiam templa, heu mihi, ſacra templa, fana dæmonum profanus appellabat. Et quòd legitimis ceremoniis ritè conſecrari ac fieri apud nos ſolent Corpus & Sanguis ejus, qui primus Pontifex idem fuit & victima, aſpernabatur conſuetudinem religioſam, & reprobabilem revocandámque cenſebat.* XVII. Dæmones in templis habitare, & Satanam ſibi celeberrimum quondam Hieroſolymorum delegiſſe, eóque everſo, Templum Sanctæ Sophiæ Conſtantinopoli ſuſcepiſſe blaſphemabant. XVIII. Unicam eſſe orationem, quam Dominus in Evangelis tradidit, ſcilicet, *Pater noſter*. Et eam ſolam frequentabant, ſepties die, quinquies nocte, immò quoties ad precandum accedebant. Reliquas verò precandi formulas tanquam multiloquium Gentibus conveniens aſpernabantur & rejiciebant. XIX. *Baſilius* Sectæ Princeps aſſerebat hanc Domini vocem ſuis in Evangeliis ſcriptam eſſe: *Dæmonia colite, non ut vobis proſint, ſed ne obſint*: eóſque Chriſto & Spiritu Sancto fortiores. O linguam præcidendam! XX. Hanc item Domini vocem in Evangelio ſcriptam mentiebantur: *Omni ratione ſaluti veſtræ conſulite*: Id eſt, inquiebant, omni arte & dolo ſimulantes fidem eorum qui vos opprimunt, ſervate vos à periculo & morte, quæ vobis ab illis imminet. XXI. Suos omnes, in quibus Spiritus Sanctus habitaret, Dei parentes eſſe & nominari gloriabantur, quòd Dei Verbum conciperent, in utero gererent, & alios docendo parerent, nihílque præ ipſis habuiſſe Virginem Deiparam. Hos verò non mori, ſed tanquam in ſomno tranſmutari. XXII. Se non in ſomnis ſolùm, ſed revera cernere Patrem ut Senem denſâ barbâ ornatum, Filium tanquam Juvenem pubeſcentem, Spiritum Sanctum imberbem Adoleſcentem. XXIII. Monachorum habitu incedebant ad ſuſpicionem vitandam. Quâlibet Feriâ ſecundâ, quartâ, & ſextâ jejunium indicebant uſque ad horam nonam, quod ſolvebant invitati, & occaſione datâ opiparè epulabantur. Initiandis ſtatim errorum venena non propinabant. XXIV. Scripturæ Sacræ libros, quos recipiebant, ſuis accommodabant erroribus. Sectam ſuam vocabant Bethleem, in ſe Chriſtum naſci dicentes, ſeu Verbum Dei, quo fidei veritas prædicatur. Catholicam Eccleſiam eſſe *Herodem*, quæ Verbum apud eos natum occidere conetur. XXV. *Rachelem* fuiſſe mulierem viduam, quæ cùm duas haberet infantes filias, quo tempore *Herodes* pueros omnes interfecit, honorem & gratiam apud ipſum ſe inituram arbitrata, eas in marium ſpeciem mutatas attulit. Quæ cùm eſſent pariter interfectæ, *Rachel* ita lugebat, nullam ut conſolationem admitteret. *Rachelem*, Patrem eſſe Cœleſtem, cujus filiæ ſint anima Adæ, & anima Chriſti, quibus ab *Herode*, id eſt, à mundi Principe ſublatis, Patrem lugere mortem illatam, & conſolationem omnem reſpuere. XXVI. Cameli pilos, ex quibus *S. Joannis Baptiſtæ* contextum veſtimentum in Evangelio legimus, Moſaïcæ Legis præcepta interpretabantur, quæ inſtar cameli impura ſit, cùm & eſum carnium, nuptias & jusjurandum, & ſacrificia, & cædes, & alia multa his ſimilia permittant. Zonam pelliceam, Evangelium, quod ovium pellibus inſcriptum eſt. Moſaïcæ Legis adhortationes, locuſtas; mel ſilveſtre, Evangelium: Catholicos appellabant Phariſæos & Saducæos, qui ad *Joannis* Baptiſma accedebant; & genimina viperarum. Chriſti calceamenta dicebant eſſe miracula, quæ diſcipulis & turbis demonſtravit. Quæ quidem *Joannes* ſolvere non poterat, quippe qui nullo modo valebat ea miracula patrare. Ventilabrum, eſſe Evangelicum Sermonem, aream Chriſtianos homines, triticum fidem ſuam, paleam fidem noſtram. Montem altum eſſe ſecundum Cœlum, in quem Chriſtus à Diabolo ſublatus, vidit omnia Regna Mundi. Beatitudines omnes Evangelicas, de Bogomilis dictas. XXVII. In his Evangelii verbis, *Eſto conſentiens adverſario tuo*, adverſarii nomine Diabolum intelligi. XXVIII. Ad Cœlibatus neceſſitatem adſtruendam, & ad ſugillationem matrimonii, verba illa Chriſti proferebant: *In Reſurrectione, neque nubent, neque nubentur*: Reſurrectionem, Pœnitentiam & vitam Evangelicam interpretati. XXIX. In his verbis: *Tu autem cùm oras, intra in cubiculum tuum*, cubiculi nomine mentem intelligi: adeóque preces in Eccleſiis non eſſe fundendas. XXX. Hæc verba exponentes, *Reſpice volatilia Cœli, quòd non ſerunt, neque metunt, &c.* Volatilia Cœli, Monachos eſſe dicebant, in columnis, aut domunculis degentes, qui cùm inertem vitam traducant, tamen à Patre Cœleſti nutriuntur. Se ipſos verò eſſe lilia agri, propter morum candorem & ornatum virtutum. Pleráſque hujuſmodi fabulas & blaſphemias ineptiſſimas effutiebant. XXXI. E quibuſlibet tormentis Angelorum ope ſe eripiendos jactitabant, ut refert *Anna Comnena*. Baſilium Sectæ autorem noctu à dæmonibus lapidibus impetitum, quòd Sectæ arcana *Alexio* Imperatori Proſelytum ſimulanti imprudens revelaſſet, eadem teſtatur. Legatur libro XV. *Alexiados*, ubi prolixè agit de quæſtione in Baſilium, in ejus duodecim Apoſtolos, cæteróſque Sectatores habita.

ARTICULUS VI.

De Tanchelini Hæreſi.

T*Anchelinus*, homo flagitioſiſſimus, ter mille ſtipatoribus vallatus incedebat apparatu magnifico, veſtibus deauratis ornatus, convivia lautiſſima inſtruens, ut plebis gratiam ſibi conciliaret. Palmares ejus errores duo. I. Quòd Miniſterium Epiſcoporum & Sacerdotum inane eſſe, nec à Chriſto inſtitutum diceret. II. Quòd Sacroſancti Corporis & Sanguinis Chriſti perceptionem ad ſalutem perpetuam prodeſſe negaret. Propagandæ Hæreſi locum ſelegit opportunum, Antuerpiam nobilem in Belgio civitatem, in qua tum unicus erat Sacerdos, cui inceſta cum nepte familiaritas omnem apud populum fidem & auctoritatem derogabat. In gregem Paſtoris cuſtodia deſtitutum graſſatus eſt nefarius Hæreſiarcha, & Belgarum Antuerpienſium ita ſibi devinxit animos, ut, quâ corpus laverat, aquam biberent, ac Reliquiarum loco reconderent. Et cùm filias ſub matrum oculis, uxores, præſentibus maritis conſtupraret, opus ſpiritale id eſſe aſſerebat, miſeriſque perſuadebat infamis Ganeo. Ad hanc exterminandam Hæreſim & Antuerpienſes ad veritatem fidei revocandos, *S. Norbertus* Ordinis Præmonſtratenſis Conditor, cum ſelectis Fratribus invitatus, ingentem erran-

Antuerpia vulgò *Anvers*, ad Scaldim fluvium, in Brabantia, urbs Epiſcopalis ſub Metropoli Mechlinienſi, ex Pauli Quarti inſtitutione.

S. Norbertus ad Hæreſim Tanchelini extirpandam à Deo ſuſcitatus.

tium

tium numerum ad Eccleſiam reduxit. Iſta conſtant ex *Hugone* in ejus vita cap. XXXIV. apud *Surium* ad diem 6. Junii. Graſſata eſt *Tanchelini* hæreſis ab anno circiter MCXI. ad annum MCXXVI quo *S. Norbertus* Antuerpiam profectus eſt.

ARTICULUS VII.

De Petrobuſianis, & Henricianis.

Petrobuſiani.

PEtrus de Bruis Sectæ nomen dedit ante annum milleſimum centeſimum undevigeſimum exortæ. Errores ſuos in Provincia Arelatenſi, aliiſque finitimis diſſeminavit. Errorum Capita refert *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, in Epiſtola ad Archiepiſcopos Arelatenſem & Ebredunenſem, & Epiſcopos Dienſem & Vapincenſem, quæ in alia Epiſtola ſeu potiùs Tractatu iiſdem Præſulibus nuncupato confutaverat. *Scripſi nuper*, inquit, *Epiſtolam Reverentiæ veſtræ, contra Hæreſes Petri de Bruis diſputantem, ſed innumeris & magis negotiis à dictando animum, à ſcribendo ſtylum retardantibus, hucuſque mittere diſtuli. Mitto nunc tandem eam Prudentiæ veſtræ, ut per vos Hæreticis contra quos ſcripta eſt, & etiam Catholicis, quibus forſitan prodeſſe poterit, innoteſcat. Vobis eam mitto, quoniam in Partibus veſtris, aut circa eaſdem, ſtulta illa & impia hæreſis more peſtis validæ multos interfecit, plures infecit. Sed gratia Dei concitante & adjuvante ſtudia veſtra, à veſtris regionibus ſeſe paululum removit. Migravit tamen, ſicut audivi, ad loca ſatis vobis contigua, & à Septimania veſtra vobis perſequentibus expulſa, in Provincia Novempopulana; quæ vulgò Guaſconia vocatur, & in partibus ei adjacentibus, ſibi foveas præparavit. In quibus nunc ſe timore occultans, nunc de ipſis audaciâ aſſumptâ prodiens, quos poteſt, decipit, quos poteſt corrumpit, & nunc iſtis, nunc illis, lethalia venena propinat. Veſtrum eſt igitur, ad quos præcipuè tam ex officio, quàm ex ſingulari ſcientia, in partibus illis cura Eccleſiæ Dei ſpectat, & quibus ipſa velut fortibus columnis maximè innititur: veſtrum eſt, inquam, & à locis illis in quibus ſe latibula inveniſſe gaudet, & Prædicatione & etiam, ſi neceſſe fuerit, vi armata per Laïcos exturbare. Sed quia majorem operam eos convertendi, quàm exterminandi, adhibere Chriſtianam Caritatem decet, proferatur eis auctoritas, adhibeatur & ratio; ut ſi Chriſtiani permanere volunt, auctoritati; ſi homines, rationi cedere compellantur.*

Chriſtiani cedere debent auctoritati, homines rationi.

De eorum verò Capitibus ita ſubdit: *Et quia prima erronei dogmatis ſemina à Petro de Bruis per viginti ferè annos ſata & aucta, quinque præcipua & venenata virgulta produxerunt, contra illa maximè, ut potui, egi, ut circa ea ſe animus & verba intentiùs occuparent, in quibus major fidei læſio, majus monſtrabant eſſe periculum.*

Petrobuſianorum errores.

Primum Hæreticorum Capitulum negat parvulos infra intelligibilem ætatem conſtitutos, Chriſti Baptiſmate poſſe ſalvari, & aliquam fidem poſſe illis prodeſſe, qui ſuâ uti non poſſunt: Quoniam juxta eos, non aliena fides, ſed propria cum Baptiſmate ſalvat, Domino dicente: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit. Qui verò non crediderit, condemnabitur.

Hinc Anabaptiſtæ.

Secundum Capitulum dicit, Templorum vel Eccleſiarum fabricam fieri non debere, factas inſuper ſubrui oportere, nec eſſe neceſſaria Chriſtianis ſacra loca ad orandum, quoniam æquè in taberna & in Eccleſia, in foro & in templo, ante altare vel ante ſtabulum, invocatus Deus audit, & eos qui merentur exaudit.

Tertium Capitulum, Cruces ſacras confringi præcipit & ſuccendi: Quia ſpecies illa vel inſtrumentum, quo Chriſtus tam dirè tortus, tam crudeliter occiſus eſt, non adoratione, non veneratione, vel aliqua ſupplicatione digna eſt, ſed ad ultionem tormentorum & mortis ejus, omni dedecore dehoneſtanda, gladiis concidenda, ignibus ſuccendenda eſt.

Quartum Capitulum non ſolum veritatem Corporis & Sanguinis Domini quotidie & continuè per Sacramentum in Eccleſia oblatum negat, ſed omnino illud nihil eſſe, neque Deo offerri debere decernit.

Hinc Calviniſtæ [illegible]

Quintum Capitulum, Sacrificia, orationes, eleemoſynas, & reliqua bona Defunctis Fidelibus à vivis Fidelibus facta deridet, nec ea aliquem Mortuorum vel in modico poſſe juvare affirmat.

Ad hæc, Traditionis & SS. Patrum Auctoritatem Petrobuſiani rejiciebant, ut idem Petrus Cluniacenſis in priori ſua Epiſtola, ſeu Tractatu teſtatur cap. 1. *Ad veſtram*, inquit, *brutam impiam Hæreſim refellendam, innumera mihi Doctorum Eccleſiaſticorum teſtimonia ſuffragantur, ſed veſtra auctoritas & ſapientia tanta eſt, ut eos coram producere non præſumam, maximè cum didicerim, Hilarium, Ambroſium, Auguſtinum, Hieronymum, Gregorium, & cæteros judicio majeſtatis veſtræ eſſe damnatos. . . . . Viderint Catholici hujus Operis lectores, quid pro ſolo iſto, quod nunc commemoravi, capitulo, mereamini, qui Eccleſiam Dei armis ſuis ſpoliare, & inter hoſtes inermem conſtituere decreviſtis, immò quantum ad vos jam telis & gladiis hoſtilibus expoſuiſtis.*

SS. Patrum auctoritatem [illegible], Eccleſiam Dei armis ſuis ſpoliant.

Vetus & Novum Teſtamentum ipſos rejicere, ac Manichæos eſſe fama vulgavit, quam tamen incertam fuiſſe ſignificat Petrus Cluniacenſis. *Quia*, inquit, *Sanctis Eccleſiæ Doctoribus fidem præbere dedignamini, ad puriſſimum rivulorum omnium fontem mihi eſt revertendum, & de Evangelicis, Apoſtolicis, ſeu Propheticis dictis teſtimonia (ſi tamen vel illa ſuſcepitis) ſunt proferenda. Videndum eſt utrum hi qui tanti orbis terrarum Magiſtris non cedunt, ſaltem Chriſto, Prophetis, vel Apoſtolis acquieſcant. Hoc ideo dico, quoniam nec ipſi Chriſto vel Prophetis, aut Apoſtolis vos ex toto credere fama vulgavit, ipſique majeſtati Veteris ac Novi Teſtamenti, quæ jam ab antiquo totum orbem ſubdidit, vos detrahere (ſi tamen verum eſt) indicavit. Sed quia fallaci rumorum monſtro non facile aſſenſum præbere debeo, maximè cum quidam vos totum Divinum Canonem abjeciſſe affirment, alii quædam ex ipſo vos ſuſcepiſſe contendant, culpare vos de incertis nolo.*

Sanè Manichæum non fuiſſe *Petrum Bruiſium*, id palam oſtendit, quòd à carnibus non abſtineret, nec ab ipſis ſibi temperarent ejus Diſcipuli, ut Manichæi. Nam ipſo die Sancto Paraſceves ipſos ignem ſtruxiſſe ex ligneis Crucibus, & carnes impiè comediſſe, Petrus Cluniacenſis teſtatur. *Prævenistis*, inquit, *ſceleſtis operibus celeritatem verborum, & profundis in Religionem odiis, quod vel cogitare ſcelus fuerat: Inſigne noſtræ Fidei tollere tentaſtis. Quod tunc factum eſt, quando ad inauditam Divinitatis contumeliam, magno de Crucibus aggere inſtructo, ignem immiſiſtis, pyram feciſtis, carnes coxiſtis, & ipſo Paſſionis Dominicæ die Paſchalem Dominicam præcedente, invitatis publicè ad talem eſum populis, comediſtis.* Præterea, ipſos Vetus & Novum Teſtamentum admiſiſſe, conſtat ex libro *De Antichriſto* ab ipſis ſcripto anno circiter 1120. qui ipſorum Fidei Profeſſionem complectitur, & à *Paulo Perrino* in Hiſtoria Vualdenſium lib. III. editus eſt. Sic enim habent cap. 1. *Si le Chriſtian es entengu per commandament departir ſe de l'Antechriſt, lo es dis, & es prova del Velli & de Novel Teſtament*, &c. Id eſt, *Chriſtianum ex mandato teneri ſe ab Antichriſto ſeparare, patet tam*

Petrobuſiani Manichæi non erant.

Digitized by Google

ex Veteri, quàm ex Novo Teſtamento. Atque in hunc finem varia Iſaïæ, Jeremiæ, Levitici, Numerorum, Deuteronomii, Exodi, Ezechielis, Matthæi, Joannis in Evangelio & Apocalypſi loca proferunt.

De Euchariſtia ſic differentes introducit Petrus Cluniacenſis: *Nolite, ô Populi, Epiſcopis, Preſbyteris, ſeu Clero vos ſeducenti credere, qui ſicut in multis, ſic & in Altaris Officio vos decipiunt, ubi Corpus Chriſti ſe conficere, & vobis ad veſtrarum animarum ſalutem ſe tradere mentiuntur. Mentiuntur planè. Corpus enim Chriſti ſemel tantùm ab ipſo Chriſto in Cœna ante Paſſionem factum eſt: & ſemel hoc eſt, tunc tantum Diſcipulis datum eſt. Exinde neque confectum ab aliquo, neque alicui datum eſt.* At id ex falſa relatione didicerat Petrus Venerabilis: *Verba veſtra*, inquit, *quæ ad nos pervenire potuerunt, iſta ſunt.* Chriſtum enim Apoſtolis dediſſe Corpus ſuum in figura, & quotidie pariter Chriſtianis diſtribui profitebantur: ipſius autem veritatem & ſubſtantiam in Euchariſtia contineri pertinaciter negabant: ut conſtat ex eodem ipſorum libro *De Antichriſto*, cap. I. *Li fait de lui*, inquiunt, *ſon le Sacrament, ſpecialment, lo Sacrament de la Euchariſtia, que el col per Dio & per Jeſu Chriſt.* Id eſt: *Opera ipſius* (ſcilicet Antichriſti) *ſunt Sacramenta, ſpecialiter Sacramentum Euchariſtiæ, quod adorat velut Deum & Chriſtum.* Et cap. IV. *Lo maniar del Pan Sacramantal, es maniar lo Corps de Chriſt en figura, dizent Chriſt: Per quanta via vos fare aizo, faſe lo en la mia recordanza.* Id eſt: *Manducatio Panis Sacramentalis, eſt manducatio Corporis Chriſti in figura, cùm Chriſtus dixerit: Quotieſcumque id feceritis, facite in memoriam mei.*

Petrus de Bruis igne damnatus.

Petrum de Bruis in Villa *S. Ægidii* in Diœceſi Nemanſenſi, igne damnatum, & combuſtum, Petrus Cluniacenſis teſtatur.

Quo tempore nata hæc Hæreſis?

Petrobuſianæ Hæreſeos ortum ad annum MCXXVI. refert Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens. Verum anno MCXIX. jam exortos fuiſſe Petrobuſianos, colligitur ex Concilio Toloſano, quod eo anno celebratum eſt, *Calliſto II.* Pontifice Maximo Præſide, Canone III. quo damnantur Hæretici, *Qui Religionis ſpeciem ſimulantes, Dominici Corporis & Sanguinis Sacramentum, Baptiſma puerorum, Sacerdotium, & cæteros Eccleſiaſticos Ordines, & legitimarum damnant fœdera Nuptiarum*: eóſque *per Poteſtates exteras coerceri*, Pontifex & Synodus præcipiunt. Hos autem Petrobuſianos fuiſſe omnino veriſimile eſt; cùm in eiſdem erroribus fuerint, quos *Petrus* Cluniacenſis Abbas Petrobuſianis tribuit.

Petrobuſiani etiam erant Hæretici, de quibus Ivodii in Diœceſi Trevirenſi detectis, à *Brunone* Archipræſule quæſtionem habitam commemorat Hiſtoria Trevirenſis, Tom. XII. Spicilegii Acheriani, pag. 243. his verbis. *Ivodii, quod Treverica Diœceſis appenditium eſt, fuerunt eo tempore Hæretici, qui ſubſtantiam panis & vini, quæ in altari per Sacerdotes benedicitur, in Corpus Chriſti & Sanguinem veraciter tranſmutari negabant, nec Baptiſmi Sacramentum parvulis ad ſalvationem proficere dicebant, & alia perplura profitebantur erronea, quæ memoriæ tradere nefas duxi.* Obiit autem *Bruno* Trevirenſis Archiepiſcopus anno MCXXIII. ſeptimo Kalendas Maii.

Henriciani.

II. Sectam propagavit Henricus, Monachus Apoſtata circa annum MCXL. De quo *Petrus Cluniacenſis* ſcribit: *Sed poſt rogum Petri de Bruis, quo apud S. Ægidium zelus Fidelium flammas Dominicæ Crucis ab eo ſuccenſas, eum concremando, ultus eſt.... hæres nequitiæ ejus Henricus, cum neſcio quibus aliis, Doctrinam diabolicam non quidem emendavit, ſed immutavit: & ſicut nuper in Tomo qui ab ejus ore exceptus dicebatur, ſcriptum vidi, non quinque tantùm, ſed plura capitula edidit, contra quæ animus accenditur rurſus agere .... Sed quia eum ita ſentire vel prædicare; nondùm mihi plenè fides facta eſt, differo reſponſionem, quouſque & horum quæ dicuntur, indubiam habeam certitudinem.* Quod verò Petrobuſianæ Hæreſi addidit *Henricus*, iſtud eſt: *Irrideri Deum Cantibus Eccleſiaſticis: quia qui ſolis piis affectibus delectatur, nec altis vocibus advocari, nec muſicis modulis poteſt mulceri.*

De Henrici Petrobuſiani hæreſi ſcribit S. Bernardus ad Comitem S. Ægidii *Hildefonſum*, Epiſtola CCLII. *Quanta audivimus, & cognovimus mala, quæ in Eccleſia Dei fecit & facit quotidie Henricus Hæreticus? Verſatur in terra veſtra ſub veſtimentis ovium Lupus rapax, ſed ad Domini deſignationem à fructibus ejus cognoſcimus illum. Baſilicæ ſine plebibus, plebes ſine Sacerdotibus, Sacerdotes ſine debita reverentia ſunt, & ſine Chriſto deinde Chriſtiani. Eccleſiæ Synagogæ reputantur, Sanctuarium Dei Sanctum eſſe negatur, Sacramenta non ſacra cenſentur, dies feſtivis fruſtrantur ſolemniis. Moriuntur homines in peccatis ſuis, rapiuntur animæ paſſim ad tribunal terrificum, heu! nec Pœnitentia reconciliati; nec Sacra Communione muniti. Parvulis Chriſtianorum, Chriſti intercluditur vita, dum Baptiſmi negatur gratia, nec ſaluti propinquare ſinuntur: Salvatore licet piè clamante pro eis:* Sinite, *inquit*, « parvulos venire ad me. »

Henrici Hæretici mores.

Tum de ejuſdem Hæreſiarchæ moribus ſubdit: *Sub tuo Dominatu in gregem Chriſti toto furore bacchatur. Quod tuo ne honori congruat, Princeps Illuſtris, ipſe judicato. Nec mirum tamen ſi Serpens ille callidus decepit te, quippe ſpeciem pietatis habens, cujus virtutem penitus abnegavit. Sed nunc audi quis ille ſit. Homo apoſtata eſt, qui relicto Religionis habitu (nam Monachus extitit) ad ſpurcitias carnis & ſæculi, tanquam canis ad ſuum vomitum eſt reverſus. Præ confuſione habitare inter cognatos & notos non ſuſtinens, vel potiùs non permiſſus ob magnitudinem criminis, ſuccinxit lumbos ſuos, & iter quà neſciebat, arripuit, factus gyrovagus & profugus ſuper terram. Cùmque mendicare cœpiſſet, poſuit in ſumptu Evangelium, nam literatus erat: & venale diſtrahens Verbum Dei, evangelizabat ut mendicaret. Si quid ſupra victum elicere poterat à ſimplicioribus populi, vel ab aliqua Matronarum, id ludendo aleis, aut certè in uſus turpiores effundebat. Frequenter ſiquidem poſt diurnum populi plauſum, nocte inſequuta cum meretricibus inventus eſt Prædicator inſignis, & interdum etiam cum conjugatis. Inquire, ſi placet, Vir Nobilis, quomodo de Lauſana civitate exierit, quomodo de Cenomanis, quomodo de Pictavis, quomodo de Burdegali; nec patet ei uſpiam reverſionis aditus; utpote qui fœda poſt ſe ubique reliquerit veſtigia.*

Diſertum quidem fuiſſe, ſed ignarum, Chronicon Cenomanenſe teſtatur.

De *Henrico*, ejúſque Secta, & ſtrage quam Cenomanis fecit anno circiter MCXVI. fusè diſſerit Cenomanenſis Eccleſiæ Chronicon Cap. XXXV. ubi de *Hildeberto* Epiſcopo agit. *Per idem ferè tempus*, inquit, *in adjacentium finibus regionum ſurrexit quidam Hypocrita, quem propria actio, mores perverſi, dogma deteſtabile, ſcorpionibus & parricidalibus dignum proteſtantur ſuppliciis. Is enim ovium ſpoliis lupi rapacis rabiem occultans, vultûs & oculorum incitatione mari conformis naufragoſo: coma ſuccinctus, intonſus barba, corpore procerus, pernix inceſſu, nudis humo, bruma debacchante, ſerpens veſtigiis, expeditus affatu, terribilis ſono, juvenis ætate. Nullus ei nitor in veſtitu, victus ejus à publico in promptu diſſimilis, hoſpitium in ædibus Burgenſium, manſio in porticu; cœna, cubile in cœnaculo, minimè ſi quidem ad inſtar Danielis Prophetæ, ſed juxta illud,* Mors intravit per feneſtras veſtras. *Quid multa? Idem namque mira ſanctita-*

tis

A *tis & ſcientiæ circumquaque rumore, non merito; falſitate, non verò habitu erat celebrior, non moribus, non religione, ſed opinione. Matronæ etiam atque impuberes pueri (Nam utriuſque ſexûs utebatur lenocinio) pro varia vice huic accedentes, exceſſus ſuos profitentur, ſed augmentant, plantas ejus, clunes, unguina, tenera manu demulcendo. Iſti planè tanti viri laſciviâ exhilarati, & adulterii enormitate, publicè teſtabantur, nunquam ſe virum attrectaſſe tantæ rigiditatis, humanitatis & fortitudinis; cujus affatu cor etiam lapideum facilè ad compunctionem poſſet provocari. Hujus itaque religionem & cœlibem vitam Monachi & Anachoretæ, & univerſi Regulares deberent imitari.* B *Aſſerebant quoque ſibi à Domino Deo antiquam & authenticam Prophetarum collatam fuiſſe benedictionem, & Spiritum quo mortalium exceſſus cæteris incognitos, viſa tantùm eorum facie cognoſceret & proderet.*

Narrat ſubinde iſtius Chronici Auctor, *Henricum* duos ex Diſcipulis ſuis Cenomanum miſiſſe; quos incauti Cenomanenſes quaſi Angelos Domini ſuſceperunt. Gerebant ex Magiſtri conſuetudine Baculos, in quorum vertice ſignum Crucis ferro fabricatum eminebat, habitu & exteriori converſatione ſpeciem prætendentes Pœnitentium. Horum fraude ac hypocriſi deceptus *Hildebertus*, qui tunc C ad Romanum iter ſe comparabat, ſumma humanitate & liberalitate ipſos excepit, juſſitque Archidiaconis ſuis, ut venientem *Henricum* benignè ſuſciperent, eique Conciones ad populum habere permitterent. Abſente Paſtore, in ovile irruit lupus agni habitu larvatus. Seductorem vulgus ſecutum eſt novitatis amans. Ejus factione & muneribus plerique Clericorum excæcati, plebi in errorem trahendæ cooperabantur, Hæretico tribunal præparantes, ex quo certatim confluentes auditores pro concione alloqueretur. Plebs hæreſeos veneno afflata, effrænato & præcipiti in Cle- D rum furore continuò graſſata eſt. A Virorum Eccleſiaſticorum communione, & civili etiam commercio abhorrere, eorum bona diripere, ædes ſubruere, extrema ſupplicia ipſis intentare, inſanum vulgus vidiſſes: nec ſteriſſent intra minas, niſi à Comite & Optimatibus fuiſſent coërciti. Quidam ex Cenomanenſibus Clericis, *Hugo* ſcilicet *de Oſello*, & *Vuillus Qui non bibit aquam*, & *Paganus Aldricus*, cùm ad eum diſceptandi gratiâ acceſſiſſent, à furioſa plebe contumeliis & verberibus affecti fugam capeſſere coacti ſunt. His commotus Inſignis Eccleſiæ Clerus ſilentium Hæreſiarchæ indixit, eumque & diſcipulos, fautoréſque, diris omnibus ſacro ritu devovit, ſi contumaces eſſent. Sententia his verbis concepta erat: E *Eccleſia noſtra te & Socios tuos in veſtimentis ovium venientes, ſed intrinſecùs lupi rapacis molientis inſidias, cum pace recepit & honore. Ipſa etiam tibi affectum & effectum fraternæ caritatis exhibuit, exiſtimans quòd populum de ſalute animarum fideliter commoneres, & ſemen Verbi Dei in cordibus eorum ſinceriter ſeminares: ſed tu pro pace iram, pro honore opprobrium, pro caritate odium, maledictionem pro benedictione perverſo ordine reddere, & Eccleſiam Dei fallacia tua perturbare præſumpſiſti. Nam inter Clerum & populum diſcordiam ſemina-* F *ſti, ac ſeditioſæ plebis multitudinem cum gladiis & fuſtibus adverſus Matrem Eccleſiam traditione decies iterata commoviſti: Nobis oſculum Judæ porrexiſti, nóſque & univerſum Clerum publicâ injuriâ Hæreticos appellaſti. Inſuper (quod pejus eſt) multa contra Fidem Catholicam, quæ fidelis Chriſtianus retractare exhorreſcit, pernicioſè & infideliter protuliſti. Igitur ex Auctoritate Summæ & Individuæ Trinitatis, & totius Orthodoxæ Eccleſiæ, & Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, & S. Petri Apoſtolorum Prin-*

Hæreſeos ſuæ virus Cenomanenſibus afflat Henricus.

Ab Inſigni Clero Cenomanenſis Eccleſiæ excommunicatur, abſente Hildeberto Epiſcopo.

A *cipis, & Vicarii ejus Reverendi Patris noſtri Paſchalis Papæ, atque Antiſtitis noſtri Hildeberti, tibi ſociiſque tuis, malè & damnoſè errori tuo blandientibus, penitùs prohibemus, ne te toto Cenomanenſi Epiſcopatu ulteriùs, nec privatim, nec publicè prædicationem facere, nec perverſorum dogmatum ineptias propagare præſumas. Si verò contra tantam auctoritatem uſurpaveris nefandis faucibus tuis dehiſcentibus denuò virus eiicere, eadem auctoritate, ejúſque privilegio ſuffulti, excommunicamus te, omnes complices, fautores, & adjutores tuos: & ipſe, cujus Divinitati non deſinis contraire, te in die diſtricti Judicii æternæ maledictione faciat mancipari.*

B Denuntiatâ Sententiâ, nihilominùs ſacrilegos conventus apud S. Germanum & S. Vincentium agebat Henricus, in quibus novi dogmatis virus effundebat, & feminas quæ minùs caſtè vixerant, adhortabatur: *Coram omnibus veſtes ſuas cum crinibus nudæ comburerent; nec quilibet ampliùs aurum, argentum, poſſeſſiones, ſponſalia cum uxore ſumeret: nec illi dotem conferret: ſed nudus nudam, debilis ægrotam, pauper duceret egenam; nec curarent ſive caſtè, ſeu inceſtè connubium ſortirentur. Dum ea, ſicut in poſterum dixerat, egerentur, ille quid ſingula haberent venuſtatis mirabatur, quæ cæteris candore excelleret, vel nitore corporis ſplendidior habere-* C *tur. Ex juſſu tamen illius plebis actio pendebat univerſa, & affectus. Tanta auri, tanta argenti affluentia, ſi vellet, redundaret, ut opes omnium ſolus videretur poſſidere. Licèt planè multa reciperet, tamen parcebat cupiditati, ne nimis ambitioſus videretur. Verumtamen plura ſibi retinens, pauca ad reſtaurationem pannorum, qui (ſicut dictum eſt) incenſi fuerant, conferebat. Ejus quoque admonitu multi juvenum ducebant venales mulieres, quibus ipſe pannos pretio quatuor ſolidorum emebat, quæ nuditatem ſuam tantummodo ſupertegerent.......*
Juvenes, qui nequam ejus conſilio uxores acceperant, D *parvo temporis dilapſo curriculo, aut fame, aut ſtupro compulſi mulierum, ad alias partes tranſvolabant, feminas relinquentes totius egentes auxilii. Sicque illi aliis in adulterio adhærebant; & ipſæ adhuc maritis ſuis ſuperſtitibus, aliorum connubia illicitè expectabant: Nemo enim ex illis qui ejus exhortatione conjugium inierunt, cùm multi eſſent, unquam uxori ſuæ, vel viro conjux fidem exhibuit, vel reverentiam: vel qualibet alia mulier, quæ fornicationi, deliciis veſtimentorum, jurejurando abrenuntiaſſet, potuit ſe continere: ſed in dies augmentando facinora, in deteriora lapſa eſt.*

Rediit interim ex Romano itinere *Hildebertus*, cujus cognito adventu, *Henricus* in Caſtrum *S. Kalireſi* * ſeceſſit. E Die ſacro Pentecoſtes Militis cujuſdam ædem noctu ingreſſus, uxorem ipſius conſtupravit. Solemni pompa à Clero exceptus Epiſcopus, plebem ab *Henrico* depravatam cognovit, ingemuit, quæ ſcilicet benedictionem ſuam reſpueret, Hæreſiarcham laudibus efferret, in ſe ac univerſum Clerum verbis petulantibus, & contumelioſis baccharetur. *Henricum* adiit, interrogavit, ignorantiæ, impietatis, hæreſos convicit. *Ille vero clam aufugit, & cæteras regiones niſi ocyor eſſet fama, ſimili modo perturbaret, viperino* F *hiatu ſuo inficeret* (inquit Chronicon Cenomanenſis Eccleſiæ à doctiſſimo viro Domno *Mabillonio* O. B. editum Tom. III. *veterum Analectorum.*)

** S. Calais*

Ad Henricianam Hæreſim expugnandam & exterminandam, *Eugenius III.* Pontifex Maximus Legationem Apoſtolicam in Gallias commiſit *Alberico* Oſtienſi Epiſcopo, qui *S. Bernardum* Legationis comitem ſuæ adſcivit. Hic verò concionibus, collationibus, miraculis innumeros Hæreticos ad fidem convertit, & multùm apud Toloſanos rem Chriſtianam promovit. Idem conſtat

Albericus Sedis Apoſtolicæ Legatus & S. Bernardus Hæreſim impugnant.

Digitized by Google

ex ipſomet *S. Bernardo* in Epiſtola mox laudata, & in ſequenti ad Toloſanos, & ex *Goffrido* Monacho, Lib. III. de Vita *S. Bernardi*, Cap. V. qui *Henricum* fugiſſe ac delituiſſe, ſed tandem captum, vinctúmque, Legato Apoſtolico traditum fuiſſe: à quo perpetuo carcere damnatum credere par eſt, ne plures corrumperet. Porro *Petrum de Bruis*, & *Henricum* tanquam Patriarchas ſuos, Lutherani: Calviniſtæ, Anabaptiſtæ venerantur.

ARTICULUS VIII.

De Arnaldiſtis.

ARnaldiſtarum Hæreſis anno circiter 1138. emerſit auctore *Arnaldo Brixienſi*, qui è Galliis reverſus, ubi ſtudiis operam navarat, *Petro Abelardo* Præceptore uſus, Brixiæ, & Romæ rem Chriſtianam turbavit, aſſumpta larva ſanctitatis, Monaſtico ſcilicet habitu. De Euchariſtia, & Baptiſmo Parvulorum pravè ſenſit. Epiſcopis Regalia, feudóſque, Clericis & Monachis, bonorum quorumlibet proprietatem ac poſſeſſionem abrogabat. Damnatus eſt in Synodo Oecumenica Lateranenſi ſub *Innocentio II.* anno M. CXXXIX. Sed de hoc Hæreſiarcha præſtat audire coævos Scriptores, imprimis *Ottonem Friſingenſem*, lib. II. *De Rebus Geſtis Friderici* Imperatoris, cap. XX. *Arnaldus iſte*, inquit, *ex Italiæ civitate Brixia oriundus, ejuſdémque Eccleſiæ Clericus, ac tantùm Lector ordinatus, Petrum Abalardum olim Præceptorem habuerat: Vir quidem natura non hebetis, plus tamen verborum profluvio, quàm ſententiarum pondere copioſus, ſingularitatis amator, novitatis cupidus; cujuſmodi hominum ingenia ad fabricandas Hæreſes Schiſmatúmque perturbationes, ſunt prona. Is à ſtudio è Galliis in Italiam revertens, Religioſum habitum, quò ampliùs decipere poſſet, induit, omnia lacerans, omnia rodens, nemini parcens, Clericorum ac Epiſcoporum derogator, Monachorum perſecutor, Laïcis tantùm adulans. Dicebat enim nec Clericos proprietatem, nec Epiſcopos Regalia, nec Monachos poſſeſſiones habentes, aliquâ ratione poſſe ſalvari, cunctáque hæc Principis eſſe, ab ejúſque beneficentia in uſum tantùm Laïcorum cedere oportere. Præter hæc de Sacramento Altaris, & Baptiſmo Parvulorum non rectè dicitur ſenſiſſe. His, aliiſque modis, quos longum eſt enumerare, dum Brixienſem Eccleſiam perturbaret, Laïciſque terræ illius prurientes erga Clerum aures habentibus, Eccleſiaſticas malitioſè exponeret Paginas: in Magno Concilio Romæ ſub Innocentio habito, ab Epiſcopo civitatis illius viriſque religioſis accuſatur, Romanus ergo Pontifex, ne pernicioſum dogma ad plures ſerperet, imponendum viro ſilentium decernit, ſicque factum eſt. Ita homo ille de Italia fugiens, ad Tranſalpina ſe contulit: ibique in Oppido Alemanniæ Turego officium Doctoris aſſumens, pernicioſum dogma aliquot diebus ſeminavit.* Ita lego apud Ottonem Friſingenſem, Editionis *Chriſtiani Urſtiſii* Baſileenſis, pag. 460. & 461.

Audiendus etiam *Guntherus* Ligurinus ejuſdem temporis Poëta clariſſimus, ita canens:

Cujus origo mali, tantæque voraginis auctor
Extitit Arnaldus, quem Brixia protulit ortu*
Peſtifero, tenui nutrivit Gallia ſumptu,
Edocuitque diu: tandem natalibus oris
Redditus, aſſumpta Sapientis fronte, diſerto
Fallebat ſermone rudes, Clerúmque procaci
Inſectans odio, Monachorum acerrimus hoſtis,
Plebis adulator, gaudens popularibus auris,
Pontifices, ipſúmque gravi corrodere lingua
Audebat Papam; ſceleratáque dogmata vulgo
Diffundens, variis implebat vocibus aures.

* *Breſſa.*

Nil proprium Cleri, fundos & prædia nullo
Jure ſequi Monachos, nulli Fiſcalia Jura
Pontificum; nulli curæ popularis honorem
Abbatum, ſacras referens concedere Leges.
Omnia Principibus terrenis ſubdita, tantùm
Committenda viris popularibus atque regenda.
Illis Primitias, & quæ devotio plebis
Afferat, & Decimas caſtos in corporis uſus,
Non ad luxuriam ſive oblectamina carnis
Concedens, molléſque cibos, cultúſque nitorem,
Illicitóſque jocos, laſciváque gaudia Cleri.
Pontificum faſtus, Abbatum denique laxos
Damnabat penitus mores, Monachóſque ſuperbos.
Veráque multa quidem, niſi tempora noſtra Fideles
Reſpuerent monitus, falſis admixta monebat.
Et fateor, pulchram fallendi noverat artem,
Veris falſa probans: quia tantùm falſa loquendo
Fallere nemo poteſt.
Articulos etiam Fidei, certúmque tenorem,
Non ſatis exacta ſtolidus pietate fovebat,
Impia mellifluis admiſcens toxica verbis.
Ille ſuam vecors in Clerum, Pontificémque,
Atque alias plures adeo commoverat Urbes,
Ut jam ludibrio facer, extremóque pudori,
Clerus haberetur. Quod adhuc (ni fallor) in illa
Gente nocet, multúmque ſacro detruncat honori.
Mox in Concilio Romæ damnatus ab illo
Præſule, qui numeros vetitum contingere noſtros
Nomen ab innocua ducit laudabile vita.
Territus, & miſera confeſſus imagine culpæ,
Fugit ab Urbe ſua, Tranſalpiniſque receptus;
Qua ſibi vicinas Alemannia ſuſpicit Alpes,
Nobile Turegum, Doctoris nomine falſo
Inſedit, totámque brevi ſub tempore terram
Perfidus impuri fœdavit dogmatis aura.
Unde venenato dudum corrupta ſapore,
Et nimiùm falſi doctrinæ Vatis inhærens,
Servat adhuc uvæ guſtum gens illa paternæ.

Arnaldus Cleri ac Monachorum ſeverus cenſor.

Hæc apud *Ligurinum* Editionis Hanoviæ, *Juſti Reuberi*, pag. 322. & 323.

De Arnaldo Brixienſi ſcribit ad Epiſcopum Conſtantienſem *S. Bernardus*, Epiſtola CXCV. *Scitis quia fur de nocte irruperit domum, non veſtram, ſed Domini, vobis tamen commiſſam.... Forſan hæretis & miramini quemnam dicere velim. Arnaldum loquor de Brixia, qui utinam tam ſanæ eſſet doctrinæ, quàm diſtrictæ eſt vitæ. Et ſi vultis ſcire, homo eſt neque manducans, neque bibens, ſolo cum Diabolo eſuriens & ſitiens ſanguinem animarum: unus de numero illorum quos Apoſtolica vigilantia notat,* Habentes formam pietatis, virtutem illius penitus abnegantes. *Et ipſe Dominus:* Venient, *inquiens*, ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecùs autem ſunt lupi rapaces. *Is ergo uſque ad hanc ætatem, ubicumque converſatus eſt, tam fœda poſt ſe & tam ſæva reliquit veſtigia, ut ubi ſemel fixerit pedem, illuc ultra redire omnino non audeat. Denique ipſam, in qua natus eſt, valde atrociter commovit terram, & conturbavit eam. Unde & accuſatus apud Dominum Papam Schiſmate peſſimo, natali ſolo pulſus eſt, etiam & abjurare compulſus reverſionem, niſi ad ipſius Apoſtolici permiſſionem. Pro ſimili deinde cauſa & à Regno Francorum exturbatus eſt Schiſmaticus inſignis. Execratus quippe à Petro Apoſtolo, adhæſerat Petri Abaillardo, cujus omnes errores ab Eccleſia jam deprehenſos atque damnatos, cum illo etiam & pro illo defendere acriter & pertinaciter conabatur. Et in his omnibus non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta... Nam etiam ita vagus & profugus ſuper terram, quod non licet inter*

Auſtera Arnaldi vita.

Contra illum ſcribit agitque S. Bernardus.

inter ſuos ; non ceſſat apud alienos . . . Inimicus Crucis Chriſti, ſeminator diſcordiæ, fabricator Schiſmatum, turbator pacis, unitatis diviſor . . . . Solet ſibi allicere blandis ſermonibus, & ſimulatione virtutum, divites & potentes . . . Demum cùm fuerit de illorum captata benevolentia & familiaritate ſecurus, videbitis hominem apertè inſurgere in Clerum, fretum tyrannide militari, inſurgere in ipſos Epiſcopos : & in omnem paſſim Eccleſiaſticum Ordinem deſævire. Hoc ſcientes, neſcio an meliùs ſalubriùſve in tanto diſcrimine rerum agere valeatis, quàm juxta Apoſtoli monitum, auferre malum ex vobis : quamquam Amicus Sponſi ligare potiùs quàm fugare curabit, ne jam diſcurrere, & eò nocere plus poſſit. Hoc enim & Dominus Papa (Innocentius II.) *dum adhuc eſſet apud nos, ob mala quæ de illo audiebat fieri, ſcribendo mandavit, ſed* Non fuit qui faceret bonum. *Denique ſi capi vulpes parvulas demolientes vineam Scriptura ſalubriter monet, non multò magis lupus magnus & ferus religandus eſt ; ne Chriſti irrumpat ovilia, oves mactet & perdat ?*

De eodem ſcripſit ad *Guidonem* Cardinalem & Legatum Apoſtolicum, apud quem verſari ferebatur, Epiſtola CXCVI. *Arnaldus de Brixia, cujus converſatio mel & doctrina venenum, cui caput columba, cauda ſcorpionis eſt, quem Brixia evomuit, Roma exhorruit, Francia repulit, Germania abominabitur, Italia non vult recipere, fertur eſſe vobiſcum : Videte, quæſo, ne veſtra auctoritate plus noceat. Nam cùm & artem habeat, & voluntatem nocendi, ſi acceſſerit favor veſter, erit funiculus triplex qui difficilè rumpitur, ſupra modum (ut vereor) nociturus . . . Deinde videtis qualia poſt ſe ubicumque habitavit, reliquit veſtigia. Non ſine cauſa vigor Apoſtolicus hominem Italia ortum tranſalpinare coëgit, repatriare non patitur. Quis verò extraneorum ad quos ejectus eſt non eum omnimode cuperet ſuis reddidiſſe ? Et certè ſic ſe habere ad omnes, ut omnibus odio habeatur, approbatio Judicii eſt quod portat, ne quis dicat ſubreptum fuiſſe Domino Papæ. Quale eſt ergo Summi Pontificis ſigillare ſententiam, & illam ſententiam cujus rectitudinem ejus ipſius in quem data eſt etſi lingua diſſimulat, vita clamat.*

Arnaldi & Arnaldiſtarum factio Romæ ſeditiones excitat.

Anno M. CXLIV. Romæ ſeditionem excitavit Arnaldiſtarum factio, ut probat Epiſtola tunc ab ipſis data ad *Conradum* Regem Romanorum, quem in Urbem invitarunt & cum Romano Pontifice committere ſunt aggreſſi. Hac ex Epiſtolâ conſtat Senatores pleroſque *Arnaldi Brixienſis* partibus fuiſſe penitus addictos. In fine ſalutationem ejus Majeſtati impertiunt hoc Pentaſthico :

Rex valeat, quicquid cupit, obtineat ſuper hoſtes.
Imperium teneat, Romæ ſedeat, regat orbem
Princeps terrarum, ceu fecit Juſtinianus,
Cæſaris accipiat Cæſar, quæ ſunt ſua Præſul,
Ut Chriſtus juſſit, Petro ſolvente tributum.

Hanc Epiſtolam, quæ incipit his Verbis : *Regali Excellentiæ*, apud Ottonem Friſingenſem legere eſt, lib. 1. *De Geſtis Friderici Imperatoris*, Cap. XXVIII. pag. 422. & 423.

Anno M. CXLV. *Eugenii III.* primo in Urbem irrepſit *Arnaldus* fax ſeditionis, quæ ipſo præſente magis ac magis exarſit. Reſtaurandum Capitolium, renovandam Dignitatem Senatoriam, reformandum Equeſtrem Ordinem docuit. Nihil in diſpoſitione Urbis ad Romanum ſpectare Pontificem, ſufficere ſibi Eccleſiaſticum Judicium debere. In tantùm verò hujus peſtiferæ doctrinæ cœpit invaleſcere malum, ut non ſolùm Nobilium Romanorum ſeu Cardinalium diruerentur domus, & ſplendida Palatia, verùm etiam Cardinales aliqui à furenti plebecula inhoneſtè tractarentur, ac in ſeditione vulnerarentur. Ita refert Otto Friſingenſis Lib. 2. de Geſtis Friderici Imperatoris, Cap. XX. pag. 461.

De his eleganter cecinit *Guntherus Ligurinus* lib. III. *de Geſtis Friderici I.* p. 324.

Aſt ubi de medio ſublato Præſule Summo,
Eugenius ſacræ ſuſcepit jura Cathedræ,
Ille Petri ſolidam cupiens convellere Petram,
Ut caput infirmum per cætera membra dolorem,
Diffundit, Romana petit temerarius auſu
Mœnia ſacrilego, totámque nefarius Urbem
Inficit, impuri corruptam ſemine verbi :
Et populi tantas in Clerum concitat iras,
Ut penitus nullum Summo deferret honorem
Pontifici, Clerúmque odio vexaret iniquo.
Et ſi quis, cui mens æqui & reverentior eſſet ;
Et meliora pio flagrarent viſcera voto,
Fortè refragari, ſeu diſſuadere furorem
Auſus erat, ſeſéque novis opponere monſtris,
Omnibus ereptis, everſa funditus æde,
Corporis afflictu, ſeu tandem ſanguine fuſo,
Clericus, aut etiam popularis facta luebat.
Quin etiam titulos Urbis renovare vetuſtos,
Patricios recreare viros, priſcóſque Quirites,
Nomine plebeio ſecernere nomen Equeſtre,
Jura Tribunorum, Sanctum reparare Senatum ;
Et ſenio feſſas, mutáſque reponere Leges :
Lapſa ruinoſis & adhuc pendentia muris
Reddere primævo Capitolia priſca nitori.
Conſiliis, armiſque, ſua moderamina ſummâ
Arbitrio tractare ſuo : nil Juris in hac re
Pontifici Summo, modicum concedere Regi,
Suadebat Populo : Sic læſa ſtultus utraque
Majeſtate, reum geminæ ſe fecerat Aulæ.

Arnaldus Romæ comburitur.

Novas denique turbas Romæ cùm cieret *Arnaldus* anno M. CLV. juſſu *Frederici* Imperatoris captus, à *Petro* Urbis Præfecto ad rogum damnatus eſt, cineteſque in Tyberim projecti, ut *Otto Friſingenſis*, & *Guntherus* commemorant :

Ne ſtolidæ plebis, quem fecerat improbus error,
Martyris oſſa novo cinerêſve foveret honore.

ARTICULUS IX.

De Petro Abelardo, & Gilberto Porretano.

PEtrus Abelardus circa annum M. CXVI. Pariſiis maxima cum nominis celebritate docebat. In plurimos lapſus eſt errores, de quibus *S. Bernardus* Epiſtola CLXXXIX. & CXC. ad *Innocentium II.* legendus. Damnati ſunt in Synodo Sueſſionenſi anno M. CXX. & in Senonenſi anno M. CXL. Ante audientiam, ad *Innocentium II.* Pontificem Maximum appellavit. Ipſum, ejúſque errores damnavit Pontifex ; illíque ceu Hæretico perpetuum ſilentium indixit. Emendatis erroribus ſanctè vixit, obiitque in Cœnobio Cluniacenſi, anno M. CXLII. De his plura dicemus in Diſſertatione *de Cauſa Petri Abelardi*. Illius novitates propugnavit, & aliquas addidit *Guillelmus de Conchis*, homo leviculus, de quo legenda Epiſtola *Guillelmi* Abbatis *S. Theodorici* ad *S. Bernardum* Tom. IV. Bibliothecæ Ciſtercienſis, pag. 191.

Abælardus à Conciliis Gallicanis, & Innocentio II. Papa damnatus.

II *Gilbertus Porretanus*, Pictavenſis Epiſcopus, integerrimæ vitæ, & Chriſtianæ gravitatis, Præceptores habuerat celeberrimos *Hilarium Pictavenſem*, *Bernardum Carnotenſem*, *Anſelmum & Radulfum* Laudunenſes. Philoſophus ſubtiliſſimus cùm evaſiſſet,

Gilberti Porretani ſubtilitas.

Digitized by Google

ſiſſet, ac variis in locis docuiſſet, ſolebat etiam poſt inaugurationem ſuam, *ex ingenii ſubtilis magnitudine, ac rationum acumine multa præter communem hominum morem dicere.*

Aliquando in Sermone quem habuit ad Clericos in Diœceſana Synodo congregatos, de Fide Sanctæ Trinitatis diſſerens, propoſitiones quaſdam protulit, quæ Catholicæ doctrinæ repugnare videbantur. Quamobrem ab *Arnaldo* & *Calone* Archidiaconis ad Romani Pontificis tribunal vocatus eſt. *Eugenio III.* Senis ſupplicatum, ut cauſæ, in qua de Fide agebatur, cognitionem ſuſciperet. Is cùm iter in Gallias haberet, examen controverſiæ diſtulit, quouſque illuc perveniſſet, ubi *propter Literatorum Virorum copiam*, opportuniùs poſſet inſtitui. Archidiaconi in Gallias reduces *Bernardum* Claræuallenſem Abbatem ſanctiſſimum, zelo incredibili Catholicæ Fidei flagrantem, convenere, à quo obtinuere ut errorum à *Gilberto Porretano* aſſertorum damnationem urgeret. Iſta conſtant ex Ottone Friſingenſi lib. I. de Geſtis Friderici, cap. XLVI. & L.

Ad Romani Pontificis tribunal multiplicis erroris accuſatus.

Hos errores *Gilberto* objectos commemorat *Otto* Friſingenſis Cap. L. *Quod aſſereret divinam eſſentiam non eſſe Deum. II. Quòd proprietates perſonarum non eſſent ipſæ perſonæ. III. Quòd Theologicæ perſonæ in nulla prædicarentur propoſitione. IV. Quòd divina natura non eſſet incarnata. V. Quòd meritum humanum attenuando, nullum mereri diceret præter Chriſtum. VI. Quòd Eccleſiæ Sacramenta evacuando, diceret, nullum baptiZari, niſi ſalvandum.* Sed palmaris error ille fuit, quòd Divinitatem, Deique proprietates, cùm abſolutas, tùm relativas, Deum non eſſe propugnabat, ſed Divinitatem eſſe formam, qua Deus eſt; Magnitudinem quâ Magnus; Bonitatem, quâ bonus; Paternitatem, quâ Pater. Id conſtat ex *S. Bernardo*, Sermone octogeſimo in Cantica: *Recedant à nobis* (inquit) *Chariſſimi, recedant novelli, non Dialectici, ſed Hæretici, qui magnitudinem quâ magnus eſt Deus, & bonitatem quâ bonus, ſed & ſapientiam quâ ſapiens, & juſtitiam quâ juſtus, poſtremò divinitatem quâ Deus eſt, Deum non eſſe impiiſſimè diſputant. Divinitate, inquiunt, Deus eſt, ſed divinitas non eſt Deus. Forſitan non dignatur Deus eſſe, quæ tanta eſt ut faciat Deum. Sed ſi Deus non eſt, quid eſt! Aut enim Deus eſt, aut aliquid quod non eſt Deus; aut nihil. Equidem non das Deum eſſe. Sed ne nihilum quidem (ut opinor) dabis, quam uſque adeo neceſſariam Deo eſſe fateris, ut non modo abſque ea Deus eſſe non poſſit, ſed eâ ſit. Quod ſi aliquid eſt quod non eſt Deus: aut minor Deo, aut major, aut par. At quomodo minor, quâ Deus eſt? Reſtat ut aut majorem fatearis, aut parem. Sed ſi major, ipſa eſt ſummum bonum, non Deus: ſi par, duo ſunt ſumma bona, non unum. Quod utrumque Catholicus refugit ſenſus. Jam de magnitudine, bonitate, ſapientia, juſtitiaque, idem per omnia quod de Divinitate ſentimus, unum in Deo ſunt, & cum Deo: nec enim aliunde bonus, quàm unde magnus: nec aliunde juſtus & ſapiens, quàm unde magnus & bonus; nec aliunde denique ſimul hæc omnia eſt, quàm unde Deus: & hæc quoque nonniſi ſeipſo.*

Gilberti Porretani præcipuus error.

Addit S. *Bernardus* Eugenio III. & Remenſis Concilii Patribus, perverſam viſam eſſe, & omnino ſuſpectam expoſitionem illam verborum *Boëtii* in libro de Trinitate: *Pater eſt veritas, id eſt, verus. Filius eſt veritas, id eſt verus. Spiritus Sanctus eſt veritas, id eſt, verus. Et hi tres ſimul non tres veritates, ſed una veritas, id eſt, unus verus.* Tum exclamat S. Bernardus: *O obſcuram perverſámque explanationem! quàm veriùs ſaniúſque per contrarium ita dixiſſet: Pater eſt verus, id eſt, veritas: Filius eſt verus, id eſt, veritas: Spiritus Sanctus eſt verus, id eſt, veritas: Et hi tres unus, verus, id eſt una veritas. Quod quidem feciſſet, ſi Sanctum dignaretur Fulgentium imitari, qui ait: Una quippe veritas unius Dei, imò una veritas unus Deus, non patitur ſervitium atque culturam Creatoris creaturæque conjungi.*

Addit in nonnullis aliis locis à rectitudine fidei viſum eſſe librum *Gilberti* diſcrepare. Scripſerat Boëtius: *Cùm dicitur; Deus, Deus, Deus, pertinet ad ſubſtantiam.* Gilbertus addidit, *non quæ eſt, ſed quâ eſt.*

Idem conſtat ex *Gaufredo* Claræuallenſi Monacho in Epiſtola ad Epiſcopum Albanenſem, in qua teſtatur, in Concilio Remenſi Capitulum iſtud ex libro *Gilberti Porretani* fuiſſe prolatum: *Cùm dicitur Deus, pertinet ad ſubſtantiam, non quæ eſt, ſed quâ eſt. Quod dum alii atque alii clamantes, Auctorem arguerent, & adverſus eum adhuc tergiverſantem non immeritò cauſarentur: Sanctus Bernardus ad Epiſcopum ait, Quid neceſſe eſt circa hujuſmodi verba diutius immorari? Non aliunde procedit ſcandali hujus origo, niſi quod plures credere vos credunt & docere, quòd Divina eſſentia vel natura, Divinitas ejus, ſapientia, bonitas, magnitudo, non eſt Deus, ſed eſt forma quâ eſt Deus. Hoc ſi creditis, palam dicite, aut negate. Auſus eſt dicere: Forma Dei & Divinitas, quâ Deus eſt, ipſe non eſt Deus.*

Idem rurſus conſtat ex *Ottone Friſingenſi* qui refert, Libri I. de Geſtis Friderici Imperatoris, cap. LVI. *Gilbertum* in Concilio Remenſi à Summo Pontifice rogatum, an *Summam eſſentiam, quâ tres perſonas unum Deum profitebatur, crederet eſſe Deum:* Reſpondiſſe, *Non.* Quæ reſponſio in Acta relata eſt hoc modo: *Epiſcopus Pictavenſis ſcripſit & dixit, quod Divina Eſſentia non eſt Deus. In Commentario enim ſuper Boëtium de Trinitate, ubi Auctor Theologica à naturalibus prædicamenta diſcernens, inter cætera poſuit,* Subſtantia quâ Deus eſt, *iſte appoſuit,* Non quæ Deus eſt; *Id eſt, ut non ad ſubſiſtentem, ſed ad ſubſiſtentiam referatur.* Addit, eum poſtea diſtinctione adhibita, dixiſſe: *Divinitatem eſſe Deum, ſe illo tantùm ſenſu concedere, quo Deus ponitur pro natura. In eo verò abſolutè concedere non audere, quòd pro qualibet perſonarum hoc nomen, Deus accommodatur: ne videlicet ſi indeterminatè profiteretur Divinitatem eſſe Deum, id eſt, quamlibet perſonarum, cogeretur ſine determinatione concedere quicquid de qualibet perſonarum, & de eſſentia: ſicque in hanc incideret abſurditatem, ut ſicut perſonam Filii, ita Divinam eſſentiam indeterminatè incarnatam, paſſam confiteretur. Ex qua abſurditate facilè ſenſus Hæreticus juxta Sabellium emergeret, ut eadem res diceretur & generans, & genita, & eadem ſe ipſam genuiſſe. Quòd autem inter Naturam & Perſonam, non Mathematica abſtractione, ſed Theologica conſideratione, quoquomodo divideretur ratio, & ratione, & auctoritate probare nitebatur. Ratione, ne videlicet juxta Arium, ſicut Perſonarum, ita & pluralitatem admitteret Eſſentiarum; vel ſecundùm Sabellium, ad Eſſentiæ ſingularitatem Chriſtianæ Fidei religio pluralitatem reſtringeret Perſonarum; hac Theodoreti contra Sabellium utens auctoritate:* Oportet deſiderantem ſpiritales divitias, & volentem Chriſtianorum dogmata vindicare, rerum non ignorare proprietatem, ne fortè aliud pro aliis intelligens, circa dogmata peccet. Qui enim Naturam & Perſonam idem eſſe intelligit, aut in diviſionem Arii incidit, aut in confuſionem Sabelli.

Item illud *S. Hilarii* proferebat: Diſcerne igitur, ô Hæretice, Spiritum Chriſti à Spiritu Dei. Et quæro nunc in Spiritu Dei utrum naturam, an rem naturæ ſignificantem exiſtimes? Non idem eſt enim

enim natura, quod naturæ res eſt. Sicuti non idem eſt homo, & quod hominis eſt, nec idem ignis, & quod ipſius ignis eſt: & ſecundùm hoc non idem eſt Deus; & quod Dei eſt.

Aliæ Aſſertiones erroneæ Gilberti Porretani, in Actis Concilii Remenſis, recenſentur; nempe: *Quod cùm Pater & Filius, & Spiritus Sanctus unum eſſe dicuntur, non niſi unâ divinitate eſſe intelligantur, nec converti poſſit ut unus Deus, vel una ſubſtantia, vel unum aliquid, Pater & Filius, & Spiritus Sanctus eſſe dicatur.*

Quod tres Perſonæ tribus unitatibus ſint tria, & diſtinctæ proprietatibus tribus, quæ non ſunt ipſæ Perſonæ, ſed ſunt tres æternæ, & ab invicem à divina ſubſtantia in numero differentes.

Quòd divina natura non ſit incarnata.

Attributa divina nec à ſe invicem, nec ab Eſſentia re ipſa diſtingui exiſtimavit Gilbertus Porretanus.

Gilberti Porretani ſententiam de Divinitatis & proprietatum diſcrimine uberiùs expoſui, ut omnibus innoteſcat ipſum exiſtimaſſe attributa neque à ſe invicem, neque ab eſſentia, re ipſa exiſtimaſſe diſtingui. Quippe S. Bernardus lib. V. *de Conſideratione*, Cap. VII. fatetur, ab ipſo ejúſque diſcipulis, magnitudinem, bonitatem, juſtitiam, & innumera talia aſſeri unam eſſe divinitatem: Sed eam non eſſe Deum; verùm ipſi ut Deus ſit, conferre. Ex quo non omnino ſimplicem ab illis conſtitui Deum S. Bernardus colligit. *Non multa, inquiunt, ſed unam tantùm Divinitatem, quæ omnia illa ſunt, Deo ut ſit conferre aſſerimus. Aſſeritis ergo etſi non multiplicem, duplicem Deum, & non ad merum ſimplex perveniſtis, neque ad id quo melius cogitari non poteſt. Tam non eſt ſimplex quod vel non fuerit obnoxium formæ, quàm nec virgo vel uni cognita viro. Securus loquor, nec is quidem qui vel duplex eſt, erit meus. Habeo enim meliorem. Eſto quod hunc numeroſo & multiplici anteponam, ſed planè præ ſimplici ſperno. Meus Deus ipſe catholicè eſt. Tam non habet hoc & illud, quàm non hæc & illa. Eſt qui eſt, non quæ eſt.* Quamobrem à *Gilberti Porretani* errore, vel nihil, vel parum diſcrepat opinio *Scoti*: *qui citra notionem & intelligentiam noſtram per ſe ab eſſentia divina differre proprietates & inter ſeſe ipſas exiſtimat.* Doctiſſimi *Petavii* Judicium eſt Tomo. I. *Theologicorum Dogmatum*, lib. I. cap. VIII. num. VIII. Idem tulerat olim de doctrina *Scoti* Judicium venerabilis *Gerſo* Pariſienſis Academiæ Cancellarius in Epiſtola ſcripta ad quemdam Fratrem Minorem anno M. CCCCXXVI. *Gilbertus Porretanus, ſi minùs errabat in materia de relationibus divinis, quàm plurimi poſterioris temporis, patebit evidenter illi qui ſubtiliter & abſque perſonarum acceptione voluerit & ſciverit judicare. & argumentum B. Bernardi à Petro de Tarentaſia recitatum ponderare. Damnata eſt nuper per Prædeceſſores meos in Sacra Theologiæ Facultate, ſub pluribus Articulis, Doctrina, quam nonnulli ſolùm impurè Subtilem garriunt: quam ignorantes vocem propriam, nonnulli veluti picæ loquaciſſimæ ſtabilire nituntur, cùm ſit mera inſania, & vanitas falſa. Unus Articulus inter cæteros eſt: Quòd aliquid ſit Deus realiter, quod non ſit formaliter Deus.*

A Gilberti Porretani errore parum abeſſe opinio Scoti videtur.

Concilia in cauſa Gilberti Porretani celebrata.

Auditus eſt primùm Autiſſiodori *Gilbertus Porretanus*, Ottone Friſingenſi teſte. Synodi Autiſſiodorenſis in ejus cauſa habitæ, nulla alibi memoria, & quid in ipſa actum fuerit, ignotum eſt. Deinde auditus eſt in Concilio Pariſienſi, Præſide *Eugenio III.* Pontifice Maximo, anno M. CXLVII. Teſtimonium contra ipſum dixerunt Magiſter *Adam de Parvo Ponte*, Pariſienſis Eccleſiæ Canonicus, & *Hugo de Campo Florido*, Ludovici VII. Regis Chriſtianiſſimi Cancellarius. Multis objectionibus pulſatus, dixiſſe traditur: *Audacter confiteor, Patrem alio eſſe Patrem, alio Deum, nec tamen eſſe hoc & hoc.* Cujus dicti obſcuritatem, tanquam verborum profanam novitatem, *Joſſelinus* Sueſſionenſis Epiſcopus redarguit. Ipſi etiam vitio datum eſt, quòd in Proſa de Sancta Trinitate tres Perſonas *tria ſingularia* vocaviſſet. Qui reſpondit, ſe trium ſingularium nomine, non divinas Perſonas, ſed earum excellentiam intellexiſſe, ſicut Deiparam dicere ſolemus Virginem ſingularem. Tandem plenior cauſæ diſcuſſio ad frequentius Concilium, Remis proximè celebrandum, remiſſa eſt. Ita refert *Otto Friſingenſis*, lib I. *De Geſtis Frederici* Imperatoris Cap. L. LI. LII. & LIII.

Concilium Remenſe.

Concilium Remenſe anno ſequenti M. CXLVIII. habitum eſt. Ibi *Gilbertus Porretanus* erroris convictus eſt à *Godeſcalco de Monte S. Eligii* Ordinis Præmonſtratenſis Abbate, à *S. Bernardo* Clarævallenſi, à *Gaufredo de Oratorio* Burdigalenſi Archipræſule, *Hugone Autiſſiodorenſi*, & *Milone Morinenſi* Epiſcopis, *Sugerio* Abbate S. Dionyſii, &c. Cauſa diſceptata, cùm illius Judicium ſibi unis ſervarent, ac *Gilberto* faverent Cardinales, Præſules Gallicani unà cùm *S. Bernardo*, aliiſque viris religioſis & eruditis, Symbolum Fidei novis erroribus oppoſitum condidere, his verbis conceptum.

Symbolum à Præſulibus Gallicanis contra Gilberti errores conditum.

Credimus ſimpliciter naturam Divinitatis eſſe Deum: nec aliquo ſenſu Catholico poſſe negari, quin Divinitas ſit Deus, & Deus Divinitas, &c. Dum de tribus Perſonis, Patre, & Filio, & Spiritu Sancto loquimur, ipſas unum Deum, unam divinam ſubſtantiam fatemur eſſe. Et è converſo, cùm de uno Deo, una divina ſubſtantia loquimur: ipſum unum Deum, unam Divinam ſubſtantiam, eſſe tres Perſonas profitemur. Credimus ſolum Deum Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum æternum eſſe, nec aliquas omninò res, ſive relationes, ſive proprietates ſive ſingularitates, vel unitates dicantur, & hujuſmodi alia, adeſſe Deo, quæ ſint ab æterno, & non ſint Deus. Credimus ipſam Divinitatem incarnatam, ſed in Filio eſſe.

Gilberti errores damnavit Eugenius III. R. P.

Editi Symboli occaſione, diſſidium Cardinales inter & Gallicanos Præſules ortum eſt, de quo in Diſſertationibus. Summus Pontifex decrevit *Ne aliquâ ratio in Theologia inter naturam & Perſonam divideret, néve Deus divina eſſentia diceretur ex ſenſu ablativi tantùm, ſed etiam nominativi*, ut refert *Otto Friſingenſis*, lib. I. *de Geſtis Frederici*, cap. LVI. Idem teſtatur *Gaufredus* Monachus Clarævallenſis, docétque *Gilbertum* errores ſuos ejuraſſe, & ejus librum à Romano Pontifice fuiſſe prohibitum, donec emendatus eſſet. *Interrogatus*, inquit, *Epiſcopus Pictavenſis, Capitulis ſingulis libere renuntiavit, hæc eadem verba locutus: Si vos aliter creditis, & ego: ſi aliter dicitis, & ego: ſi aliter ſcribitis, & ego. Ibidem Dominus Papa Autoritate Apoſtolica, de aſſenſu totius Eccleſiæ quæ convenerat, Capitula ipſa damnavit, diſtrictè præcipiens, ne eumdem librum legere vel tranſcribere etiam ſic reprobatum quis auderet, niſi priùs eum Romana Eccleſia correxiſſet. Cùmque reſponderet Epiſcopus, Corrigam ad arbitrium veſtrum: Non vobis*, ait Pontifex, *hæc correctio committetur.* Tandem *Gilbertus*, Summi Pontificis ſententia reverenter excepta, Archidiaconis qui ipſum accuſarant, in gratiam receptis, *cum honoris plenitudine* ad ſuam Diœceſim reverſus eſt, ut refert *Otto Friſingenſis*. Legatur & *Gaufredus* Monachus Clarævallenſis lib. III. de Vita *S. Bernardi*, Cap. V. Contra *Petrum Abalardum* & *Gilbertum Porretanum* ſcripſit *Walterius* Abbas *S. Victoris* ad muros Pariſienſes. Extant in MS. Codice Regalis ejuſdem Abbatiæ *Libri IV. Contra quatuor Labyrinthos Franciæ Abalardum, Petrum Lombardum, Petrum Pictavenſem, & Giſlebertum Porretanum*, inſcripti.

Librum ejus prohibuit, donec eum Romana Eccleſia correxiſſet.

Errores ejuravit, & Summi Pontificis Sententiam ſumma animi demiſſione excepit Gilbertus.

ART. X.

ARTICULUS X.

De Eudone, ſive Eone.

E*Udo de Stellâ*, ex Britannia oriundus, præſtigiis Dæmonum rudem plebeculam ſibi paſſim aggregans, per diverſa loca oberrabat, Eccleſiis maximè & Monaſteriis infeſtus. In eam lapſus eſt erroris amentiam ut ſe, quod *Eon* vernaculè vocaretur Judicium vivorum & mortuorum jactitaret, ac de ſe dici in exorciſmis Eccleſiæ. *Per eum qui judicaturus eſt vivos & mortuos, & ſeculum per ignem.* Quoſdam è ſuis Diſcipulis Angelos, alios Apoſtolos credebat; hunc *Sapientiam*, illum appellabat *Judicium*, &c. Baculum ſuperiori parte bifurcum gerebat ad Myſterii ſignificationem. Rogatus enim quid hoc ſibi vellet, reſpondit homo ſtultiſſimus: Quandiu baculus duobus cœlum capitibus ſuſpicit, duas Deus orbis partes poſſidet; tertiam mihi cedens: porro ſi inferiorem baculi partem cœlum verſus erigam, duabus mundi partibus mihi retentis, tertiam tantummodo partem Deo relinquam. Dementem Hæreſiacham ad ſe perductum *Eugenius III.* & Synodi Remenſis Patres anno M. CXL. 1148. mitti in carcerem, & diligenter cuſtodiri decrevere: ubi paulò poſt Dæmonibus, quorum uſus fuerat famulatu, miſeram animam conſignavit. Iſta conſtant ex *Ottone Friſingenſi*, lib. 1. de Geſtis Friderici Imperatoris Cap. LIV. ex *Roberto de Monte* in Appendice ad Chronicon *Sigeberti*, & ex *Vuilhelmo Neuburgenſi lib. I. de Rebus Anglicis*, Cap. XIX. Diſcipulos verò inſani *Eudonis* Curiæ ſeculari traditos; & igne damnatos idem autor teſtatur; eorúmque alterum, qui *Judicii* nomine gloriabatur, cùm duceretur ad ſupplicium, crebrò dixiſſe; *Terra! findere:* Quaſi ejus Imperio terra aperienda, & hoſtes ipſius devoratura eſſet, ut *Dathan* & *Abiron* quondam abſorpſit.

ARTICULUS XI.

De Apoſtolicis.

EAdem pene tempeſtate emerſit nova hæreſis ruſticanorum & illiteratorum hominum, qui cùm Sectæ Authorem & Magiſtrum alium à Diabolo non haberent, ſe ipſos *Apoſtolicos* ambitioſè nuncupabant. De his *S. Bernardus Sermone LXV. & LXVI in Cantica.*

Apoſtolicorum errores

I. Nuptias damnabant, continentiæ voto ſe obſtringentes, & tamen feminis cohabitabant. *Quo nomine*, inquit S. Bernardus, *iſtos, titulove cenſebis? Nullo, quoniam non eſt ab homine illorum Hæreſis, neque per hominem illam acceperunt, ſed per immiſſionem & fraudem Dæmoniorum in hypocriſi loquentium mendacium, prohibentium nubere. In hypocriſi planè, hoc & vulpina doloſitate loquuntur, fingentes ſe amore id dicere caſtitatis, quod magis cauſa turpitudinis fovendæ, & multiplicandæ adinvenerunt.* De mulierum verò contubernio ita adversùs ipſos expoſtulat: *Ubi Apoſtolica forma & vita quam jactatis? ... An quod vobiſcum mulierculas non utique circumducitis, ſed includitis? Non æquè comitatio ac cohabitatio ſuſpicioni patet. Verùm quiſquam de illis ſiniſtrum quippiam ſuſpicaretur, qui mortuos ſuſcitabant? Fac tu ſimiliter, & unà recubantem putabo feminam virum.... Cum femina ſemper eſſe, & non cognoſcere fœminam, nonne plus eſt quàm mortuum ſuſcitare? Quod minus eſt non potes, & quod majus eſt vis credam tibi? Quotidie latus tuum ad latus juvenculæ eſt in menſa, lectus tuus ad lectum ejus in camera, oculi tui ad illius oculos in colloquio, manus tuæ ad manus ipſius in opere, & continens vis putari? Eſto ut ſis, ſed ego ſuſ-*

A *picione non careo. Scandalo mihi es, tolle ſcandali cauſam, quò te probes verum, ut jactitas, Evangelii æmulatorem.*

II. Baptiſmum parvulorum, invocationem Sanctorum, Orationes pro defunctis rejiciebant ac damnabant. *Irrident nos*, inquit S. Bernardus, *quia baptizamus infantes, quòd oramus pro mortuis, quod Sanctorum ſuffragia poſtulamus. In omni genere hominum, atque in utroque ſexu feſtinant proſcribere Chriſtum, in adultis & parvulis, in vivis & mortuis. Hinc quidem infantibus ex impoſſibilitate naturæ: inde verò adultis ex difficultate continentiæ praeſcribentes: Porro mortuos viventium fraudantes* B *auxiliis, viventes nihilominus Sanctorum qui deceſſerunt ſuffragiis ſpoliantes....Non credunt ignem Purgatorium reſtare poſt mortem, ſed ſtatim animam ſolutam à corpore, vel ad requiem tranſire, vel ad damnationem.*

Anabaptiſtæ & Calviniani hinc hauſerunt.

III. Suam dumtaxat ſectam Eccleſiam eſſe aſſerebant, ſe Apoſtolorum ſucceſſores eſſe gloriabantur, & quotidie in menſa ſua Chriſti Corpus & Sanguinem conſecrandi habere ſe poteſtatem. *Non ignoro*, inquit S. Bernardus, *quod ſe ſolos Corpus Chriſti eſſe glorientur: Sed ſibi hoc perſuadeant, qui illud quoque perſuaſum habent, poteſtatem ſe habere quotidie in menſa ſua Corpus Chriſti & Sanguinem* C *conſecrandi, ad nutriendum ſe in Corpus Chriſti & membra. Nempe jactant ſe eſſe ſucceſſores Apoſtolorum, & Apoſtolicos nominant, nullam tamen Apoſtolatus ſui ſignum valentes oſtendere ... Se dicunt Eccleſiam: ſed contradicunt ei qui dicit:* Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita. *Itane lapidem de monte abſciſſum ſine manibus, montem factum, & implentem mundum, veſtris creditis incluſum antris! Habet, & ſemper habebit Chriſtus integram hæreditatem ſuam & poſſeſſionem terminos terræ. Se potius ſubtrahunt huic magnæ hæreditati, qui Chriſto illam conantur detrahere.*

Sectam ſuam Eccleſiam Chriſti tam falsè vocant Lutherani & Calviniſtæ, quàm Apoſtolici Hæretici.

D De iiſdem ſcribit Everuinus ad S. Bernardum: *Quemlibet (ſicut inter eos baptizatum dicunt) electum habere poteſtatem alios baptizandi, & in menſa ſua Corpus Chriſti & Sanguinem conſecrandi.*

IV. Eccleſiaſticis Ordinibus & Prælatis derogabant, nulla ipſos in conficiendis & adminiſtrandis Sacramentis poteſtate præditos eſſe aſſerentes, ſi peccatores eſſent. *Jam verò*, inquit S. Bernardus, *qui Eccleſiam non agnoſcunt, non eſt mirum ſi Ordinibus Eccleſiæ detrahunt, ſi Inſtituta non recipiunt, ſi Sacramenta contemnunt, ſi Mandatis non obediunt. Peccatores, inquiunt, ſunt Apoſtolici, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Preſbyteri, ac per hoc nec* E *dandis, nec recipiendis idonei Sacramentis.* Verùm hunc errorem alteri Sectæ tribuit *Everuinus* Steinfeldenſis Præpoſitus, in Epiſtola ad S. Bernardum. *Sunt item*, inquit, *alii Hæretici quidam in terra noſtra omnino ab iſtis diſcordantes. Iſti negant in altari fieri Corpus Chriſti, eò quòd omnes Sacerdotes Eccleſiæ non ſunt conſecrati. Apoſtolica enim dignitas, dicunt, corrupta eſt, implicans ſe negotiis ſecularibus: & in Cathedra Petri non militans Deo, ſicut Petrus: poteſtate conſecrandi, quæ tanta fuit Petro, ſe privavit: & quod ipſa non habet, Archiepiſcopi & Epiſcopi, qui in Eccleſia ſeculariter vivunt, ab ea* F *non accipiunt*, &c.

V. Non ſolùm ex nuptiarum damnatione, verùm etiam ex abſtinentia à carnibus, à lacte, & omnibus ex coitu genitis, Manichæorum ſobolem ſe probabant. *Abſtinent*, inquit S. Bernardus, *à cibis quos creavit Deus ad percipiendum cum gratiarum actione. Hinc quoque Hæreticos ſe probantes, non ſanè quia abſtinent ſed quia hæreticè abſtinent. Nam & ego interdum abſtineo: ſed abſtinentia mea ſatisfactio eſt pro peccatis, non ſuperſtitio pro impietate. Abſtineo à vino, quia in vino luxuria eſt... Abſti-*

Apoſtolici Manichæorum ſoboles.

neo

neò à carnibus, nedum nimium nutriunt carnem, ſimul & carnis nutriant vitia.... Hæreticus aliter. Nempè horret lac, & quicquid ex eo conficitur, poſtremo omne quod ex coitu procreatur. Rectè & Chriſtianè, ſi non idcirco quia ex coitu, ſed ne ad coitum provocent. Cæterùm quid ſibi vult, quòd ita generaliter omne quod ex coitu generatur, vetatur? Suſpicionem generat mihi obſervatio iſta ciborum tam ſignanter expreſſa. Verumtamen ſi de regula Medicorum hæc profers nobis, non reprehendimus curam carnis, quam nemo unquam odio habuit, ſi tamen non nimia fuerit. Si ne diſciplina abſtinentium, id eſt, Spiritualium Medicorum Schola: etiam virtutem approbamus qua carnem domas, frænas libidinem. At ſi de inſania Manichæi præſcribis beneficentiæ Dei, ut quod ille creavit & donavit ad percipiendum cum gratiarum actione, tu non modo ingratus, ſed & cenſor temerarius, immundum decernas, & tanquam à malo abſtineas: non planè abſtinentiam collaudabo, ſed execrabor malitiam & blaſphemiam.

Apoſtolicorum Diſciplina.

VI. Externa morum diſciplina Hæreticis iſtis integerrima erat, uno feminarum excepto contubernio. *Quod ſignum dabitis*, inquit S. Bernardus, *ut palam fiat peſſima hæreſis hæc, docta mentiri non lingua tantum, ſed vita? Et quidem recens vaſtatio vineæ vulpem indicat adfuiſſe; ſed neſcio quâ arte fingendi ita ſua confundit veſtigia calidiſſimum animal, ut quà vel intret vel exeat, haud facile queat ab homine deprehendi. Cùmque pateat opus, non apparet auctor: ita per ea quæ in facie ſunt, cuncta diſſimulat. Denique ſi fidem interroges, nihil Chriſtianius. Si converſationem, nihil irreprehenſibilius, & quæ loquitur, factis probat. Videas hominem in teſtimonium ſuæ fidei frequentare Eccleſiam, honorare Preſbyteros, offerre munus ſuum, Confeſſionem facere, Sacramentis communicare. Quid fidelius? Jam quod ad vitam moréſque ſpectat, neminem circumvenit, neminem ſupergreditur. Pallent inſuper ora jejuniis, panem non comedit otioſus, operatur manibus unde vitam ſuſtentat. Ubi jam vulpes? Tenebamus eam: quomodo elapſa eſt è manibus? Inſtemus, inveſtigemus: A fructibus ejus cognoſcemus eam. Et certè vinearum demolitio teſtatur vulpem, Mulieres relictis viris, & item viri dimiſſis uxoribus, ad iſtos ſe conferunt. Clerici & Sacerdotes, populis, Eccleſiiſque relictis, intonſi & barbati, apud eos inter textores & textrices plerumque inventi ſunt. An non gravis demolitio iſta? An non opera vulpium hæc? .... Quonam modo capimus illos? Revertamur ad conſortium, & contubernium feminarum: Hac enim inter eos nemo qui careat. Interrogo unumquempiam horum, Heus tu, bone vir, quænam hæc mulier, & unde hæc tibi? Uxorne tua? Non (inquit.) Nam voto meo iſtud non convenit. Filia ergo? Non. Quid? Num ſoror, num neptis, num aliquo ſaltem propinquitatis vel affinitatis gradu attinens tibi? Nullo prorsùs. Et quomodo tuta tibi cum iſta continentia tua? Sane nec licet tibi iſtud. Cohabitationem (ſi neſcis) virorum & feminarum in iis qui vovêre continentiam, Eccleſiam vetat: ſi non vis ſcandalizare Eccleſiam, ejice feminam. Alioquin ex hoc uno cætera, quæ non adeo manifeſta ſunt, proculdubio credibilia fiunt.*

Apoſtolici Sectam diſſimulabant adhibito perjurio.

VII. A Priſcillianiſtarum Schola diſſimulandæ Sectæ, etiam adhibito perjurio artem hauſerant: quamvis aliàs à quocumque juramento caverint. *Quid faciemus*, inquit S. Bernardus, *his maligniſſimis vulpibus ut capi queant: quæ nocere quàm vincere malunt, & ne apparere quidem volunt, ſed ſerpere? omnibus una intentio Hæreticis ſemper fuit, captare gloriam de ſingularitate ſcientiæ, ſola iſta malignior cæteris, verſutiórque hæreſis, damnis paſcitur alienis, propriæ gloriæ negligens. Doctor, credo, exemplis veterum, quæ prodita evadere non valebant, ſed confeſtim capiebantur; cauta eſt novo maleficii genere operari myſterium iniquitatis, eò licentiùs quò latentiùs. Denique indixere, (ut dicitur) latebras ſibi, firmaverunt ſibi ſermonem nequam: Jura perjura, ſecretum prodire noli. Enimverò alias ne tenuiter quidem jurare ullatenus acquieſcunt.*

Eorum pertinacia.

VIII. De Apoſtolicorum pertinacia, etiam in ſuppliciis invicta, *S. Bernardus* ita ſcribit: *Nec rationibus convincuntur, quia non intelligunt, nec auctoritatibus corriguntur, quia non recipiunt, nec flectuntur ſuaſionibus, quia ſubverſi ſunt. Probatum eſt, mori magis eligunt, quàm converti. Horum finis interitus; horum noviſſima incendium manet.... Plerumque Fideles injectis manibus aliquos ex eis ad medium traxerunt. Quæſiti fidem, cùm de quibus ſuſpecti videbantur, omnia prorsùs ſuo more negarent, examinati Judicio aquæ, mendaces inventi ſunt. Cùmque jam negare non poſſent, quippe deprehenſi, aqua eos non recipiente, tam miſere quàm liberè impietatem non confeſſi, ſed profeſſi ſunt, palam pietatem aſtruentes, & pro ea mortem ſubire parati: nec minùs parati inferre qui aſtabant. Itaque irruens in eos populus, novos Hæreticis ſua ipſorum perfidia Martyres dedit.* Duos iſtius Sectæ prope Coloniam, cùm per triduum admoniti, reſipiſcere noluiſſent, raptos à populis nimio zelo permotis, & in ignem conjectos, atque combuſtos, non ſolùm cum patientia, ſed & cum lætitia introiſſe ac ſuſtinuiſſe, teſtatur *Evervinus* in Epiſtola ad *S. Bernardum.*

Probatio per aquam horum eo tempore abuſiva.

Circa Coloniam Agrippinam maximè viguit hæc hæreſis, de qua *Evervinus*, Steinfeldenſis Præpoſitus ſcripſit ad *S. Bernardum*, ipſum rogans ut in Sermonibus ſuper Cantica, ad illum verſum, *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas*, omnes partes illius Hæreſeos diſtingueret, & contra poſitis rationibus & auctoritatibus noſtræ Fidei, illas deſtrueret. Id præſtitit *S. Bernardus* locis laudatis, eoſdemque errores ipſis tribuit, quos *Evervinus* commemorat. Ejus Epiſtolam ad *S. Bernardum* edidit Domnus *Mabillonius* Tomo III. *Veterum Analectorum*, pag. 152.

ARTICULUS XII.

De Erroribus Folmari.

FOlmarus, Præpoſitus *Petræ ſtillantis* ſeu *Triefſenſteinii* in Franconia, infra Herbipolim, varios errores ſcriptis ſuis aſſeruit duodecimo cadente ſæculo. Palmaris fuit circa Sacramentum Euchariſtiæ: propugnavit ſcilicet, ſub ſpecie vini ſolum Chriſti ſanguinem ſumi ſine carne, ſub ſpecie panis, ſolam Chriſti carnem, ſine oſſibus, ſine membris corporeis, & ſine humani corporis plenitudine; nec Filium hominis, ſed carnem Filii hominis manducari. Ubi verò caro Chriſti, ibi eſſe conſequenter & Chriſtum non pro parte, ſed totum ſeorſum in carne, totum ſeorſum in ſanguine, totum ſimul in utroque: quod non ad humani corporis integritatem ſed ad Perſonæ Chriſti individuam unitatem referendum eſt: Ubicumque enim Chriſtus eſt, totus eſt: etſi totum non eſt, ſicut uno eodemque tempore totus in ſepulchro, & totus in inferno erat: ſed totum non erat: eò quòd trium ſubſtantiarum, quæ unam faciunt in Chriſto Perſonam, aliquid deerat. Errorem ſuum ita explicat in Epiſtola ad *Eberhardum* Salzburgenſem Archiepiſcopum. Hunc alióſque *Folmari* errores confutavit *Gerochus* Reicherſpergenſis in Bavaria Præpoſitus, cujus extat ea de re Epiſtola cum aliis hanc cauſam ſpectantibus edita ex probatæ fidei MSS. Tomo XXV. Bibliothecæ Maximæ Patrum Editionis Lugdun.

Digitized by Google

Errorem ſuum retractavit Folmarus.

dun. Hunc errorem retractavit *Folmarus* Epiſtola ad Prælatos Bavariæ & Auſtriæ ſcripta, his verbis : *Scripſi Domino meo quondam Ebberardo Salzburgenſi Archiepiſcopo, de Corpore Domini, quod omnino non debui : aſſerens quòd in Altari eſſet quidem verum, ſed non integrum, id eſt non in omnium ſuorum plenitudine ac diſtinctione membrorum, idque videbar mihi cùm multis ſapere argumentis, & rationibus : immò & auctoritatibus, quas necdum fortè intellexeram, arguiſſe. Quod ſi quis improbat, & ego : ſi cui diſplicet, & mihi : ſi quis eradit & conſpuit, mecum facit. Confiteor enim quia non ſolummodo verum, ſed & plenum, perfectum & integrum in Altari Corpus eſt Chriſti : ibique in humana ſubſtantia veritate & integritate, ſub aliena licèt ſpecie, mirabiliter & inviſibiliter ſumitur, qui ad dexteram Patris viſibiliter dominatur. Quod qualiter in parte ſit totum, in ſingulis integrum, frangatur in forma, nec in eſſentia dividitur confectum .... ſupra omnem ſenſum eſt, non ſolùm hominum, ſed (ut ego reor) Angelorum : nec habet cauſam niſi voluntatem ſive potentiam Creatoris. Et hoc quidem in Libello quem de carne & anima Verbi ad Gerochum ſcripſi, plenius fortaſſis expreſſum eſt, ſed abſque præjudicio ſententiæ melioris. Nec enim in quæſtionibus & articulis fidei pudor eſt vel ab hoſte doceri : ubi nemo debet naturalia ſequi, & ſenſum ſuum quaſi ex ratione defendere. Si quidem naturæ uſum & rationis terminos, & Phyſicas ſive Logicas facultates, fidei Majeſtas excedit : idcóque, ubi Fides quæritur, argumenta non valent. Et inde eſt forſitan quòd, contra naturæ uſum, Caput agni cum inteſtinis & pedibus vorare præcipimur : ſed oſſa non confringere : quia quidquid divinum vel humanum eſt Chriſti, in Sacroſancto Myſterio ſumimus, ſed minimè facti hujus altitudinem inveſtigare præſumimus. Experimento enim didici quòd opprimatur à gloria, qui contra Legem diſcutit Majeſtatem.*

In quæſtionibus Fidei pudor eſſe non debet vel ab hoſte doceri.

ARTICULUS XIII.

De Vvaldenſibus

§. I.

De Secta Auctore, & Nominibus.

AUtor Sectæ *Petrus Vvaldo*, quam hac occaſione condidit, anno circiter milleſimo centeſimo ſexageſimo. Cùm civis quidam Lugdunenſis inter præcipuos coram eis ſubitò cecidiſſet, *Petrus Vvaldo* mortis imagine territus, pecuniæ vim ingentem pauperibus erogavit. Quæ beneficentiæ actio multitudinem pauperum maximam ipſi conſociavit, quos voluntariam paupertatem, & Chriſti ac Apoſtolorum exempla ſectari docuit. *Cùm autem eſſet aliquantulum literatus, Novi Teſtamenti Textum docuit eos vulgariter.* Quam ob temeritatem à Prælatis Eccleſiaſticis reprehenſus, eorum correctionem contempſit, Diſcipulis perſuadens, Clerum, quòd moribus eſſet depravatis, ſanctæ ipſorum vitæ & doctrinæ invidere. Qui cum anathemate à Romano Pontifice confixi eſſent, ipſum nihili fecerunt. Iſta conſtant ex *Reinero*, qui quondam inter Vvaldenſes Epiſcopus, Dei aſpirante miſericordia, Catholicam ad fidem converſus eſt, & Ordini FF. Prædicatorum nomen dedit ; in Opuſculo *de Hæreticis*, quod pene totum eſt de Vvaldenſium Secta, ejúſque ſurculis.

Hæretici illi *Vvaldenſes* nuncupati ſunt ab Autore Petro Vvaldo, *Leoniſtæ* & *Pauperes de Lugduno* ab urbe ex qua eruperunt ; *Picardi*, *Albigenſes*, *Lombardi*, *Bohemi*, *Bulgari*, quia in his regionibus graſſabantur. *Arnoldiſtæ*, *Eſperoniſtæ*, *Joſephiſtæ*, *Lollardi*, à variis ipſorum Doctoribus ſunt appellati. *Patareni*, quòd ſe perſecutionibus pati gloriarentur. *Cathari*, quòd ſe præ cæteris puros jactitarent, ſeu quòd Sectam ſingularem profiterentur, à Germanica voce *Kazer* ſive *Kazar*, ex qua, *Kazari*, & mutato *Z* in *T*, *Cathari Boni homines*, ob morum apparentem integritatem : *Texerant*, quia plerique infimæ ſortis artifices & textores. *Poplicani* quoque, *Turlupini*, *Ribaldi*, *Piphles*, à Catholicis vocati ſunt in odium & execrationem Sectæ. *Inzabbathati*, quia in calceo, quem Hiſpani *Capato*, vel *Zapato*, appellant, ſignum ſpeciale ad modum ſcuti deferebant, inquit *Eymericus* noſter. Vel *Inſabbathati*, quòd nulla Sabbatha ſeu Feſtivos dies celebrarent, nec à ſuis ceſſarent operis diebus apud Catholicos ſolemnibus, & Chriſti, Beatæ Virginis, & Sanctorum cultui conſecratis.

§ II.

De Vvaldenſium Erroribus contra Eccleſiam.

Vvaldenſium errores omnium accuratiſſimè recenſuit *Reinerus*, cui ſanè fides adhibenda major, cùm Sectæ doctrinam & arcana penitus noſſet, qui nimirum olim Vvaldenſium Epiſcopus fuerat, ut ipſe teſtatur. Floruit circa annum M. CCLIV. vir Philoſophiæ, Theologiæ, & Juris Canonici peritiſſimus, teſte *Antonio Senenſi*. Is verò Vvaldenſium errores in tria Capita partitur. Primum complectitur blaſphemias in Romanam Eccleſiam & Statuta ipſius, & Clerum. Secundum errores circa Eccleſiaſtica Sacramenta & Sanctos. Tertium, execrationes quibus honeſtas quaſvis & appprobatas Eccleſiæ conſuetudines deteſtantur & laceſſunt. (Cap. V.)

Primum Caput in viginti & amplius errorum Articulos dividit. I. Aſſerebant, quòd « Romana Eccleſia non ſit Eccleſia Jeſu Chriſti, ſed Eccleſia malignantium, eámque ſub *Silveſtro* defeciſſe, cùm venenum poſſeſſionum temporalium in Eccleſiam infuſum eſt. Sectam ſuam eſſe Eccleſiam Chriſti, quia doctrinam Chriſti, Evangelii, & Apoſtolorum, verbis & exemplis obſervabant. *Reinero* conſentit *Claudius Seyſellus* Archiepiſcopus Taurinenſis lib. adverſùs errores & Sectam Vvaldenſium Fol. IX. verſo, ubi hunc præcipuum ipſorum errorem recenſet, à quo cæteri omnes, velut à fonte rivuli defluunt : Quòd ſcilicet Catholicam Eccleſiam apud ſe ſolos conſiſtere credunt, & Romanam Sedem Meretricem Magnam, & errorum omnium Magiſtram appellant ; ejúſque ſequaces, præcipuè Eccleſiaſtici Ordinis, aliter ac ipſi credentes, Hæreticos atque Infideles arbitrantur. II. Quòd Eccleſia Romana ſit omnium ſentina vitiorum, ipsíque ſoli juſtè vivant. III. Quòd doctrinam Evangelicam nullus pænè præter eos in Eccleſia obſervet. IV. Quòd ipſi ſint verè pauperes ſpiritu, & perſecutionem propter juſtitiam & fidem patiantur. V. Quòd Romana Eccleſia ſit meretrix in Apocalypſi deſcripta, propter ſuperfluum ornatum. VI. Quòd omnia Statuta Eccleſiæ, ob multitudinem, & gravitatem contemni debeant. VII. Quòd Papa ſit omnium errorum Caput. VIII. Quòd Prælati ſint Scribæ & Religioſi Phariſæi. IX. Romanum Pontificem, & omnes Epiſcopos homicidas eſſe, propter Bella ab ipſis approbata, vel decreta. X. Uni Deo parendum eſſe, non Prælatis. Eumdem errorem ipſis tribuunt *Bernardus* Abbas *de Fonte Calido*, lib. contra Vvaldenſes, Cap. I. & 2. & *Claudius Seyſellus* Fol. VII. XI. Neminem in Eccleſia eſſe altero majorem, ſecundùm illud Matthæi 23. *Omnes vos fratres eſtis.*

Digitized by Google

æſtis. xII. Genua non eſſe flectenda Sacerdoti; ſiquidem Angelus Apocalypſis 2. Sancto *Joanni* dixit: *Vide ne feceris*. xIII. Decimas ſolvendas non eſſe: ſiquidem Eccleſiæ primitivæ non ſolvebantur. Hinc etiam eorum errorem commemorant *Ebrardus de Bethunia* lib. *Antihæreſeos*, cap. 2. & *Claudius Seyſſellus* Fol. vII. XIV. Clericos poſſeſſiones habere non debere, ſecundùm illud Deuteronomii xvIII. *Non habebunt Sacerdotes, & omnes qui de tribu Levi ſunt, partem & hereditatem cum populo Iſraël, quia ſacrificia comedunt, & nihil aliud accipient*. Quem etiam eorum errorem *Petrus de Pilichdorf* commemorat lib. contra Vvaldenſes, cap. 1. eumdémque refellit *Claudius Seyſſellus* Archiepiſcopus Taurinenſis à Folio xxvIII. ad xxxvI. XV. Clericos & Clauſtrales, Præbendas habere non debere. xvI. Epiſcopos & Abbates Jura Regalia obtinere non poſſe. xvII. Terram & populum non eſſe per partes dividendum. xvIII. Malum eſſe fundare, dotaréque Eccleſias & Clauſtra. Item non eſſe condenda Eccleſiis Teſtamenta. Nullum Eccleſiæ cenſualem fieri debere. Clericos omnes manibus operari debere, Apoſtolorum inſtar. xIx. Nomina Prælationem Eccleſiaſticam ſignificantia, ut *Papa*, *Epiſcopus*, &c. reprobant. Officia Eccleſiaſtica inania ducunt. Privilegia & immunitates Eccleſiæ, perſonarum & rerum Eccleſiaſticarum aſpernantur. Concilia, Synodos, & Conventus Eccleſiæ Catholicæ contemnunt. Omnia jura Parochialia velut humanas adinventiones explodunt. xx. Obſervantias Regulares Ordinum Religioſorum Phariſaïcis Traditionibus annumerant. Hunc etiam errorem ipſis tribuit ac refellit *Ebrardus de Bethunia*, lib. *Antihæreſeos*, cap. xIx. XXI. Aſſerebant ad fidem neminem eſſe cogendum.

§. III.

De Vvaldenſium Erroribus contra Sacramenta.

I. Omnia Sacramenta Eccleſiæ damnant, inquit *Reinerus*, ſeu potiùs errant circa omnia. Duo tantùm Sacramenta ſe credere profitentur, Baptiſmum & Euchariſtiam, ut docet eorum Catechiſmus à *Joanne Paulo Perrino* editus in Hiſtoria Vvaldenſium & Albigenſium. II. Catechiſmum in Baptiſmo inanem putant. III. Omnes exorciſmos, Benedictiones, cæteraſque Baptiſmi cerimonias rejiciunt; ut conſtat etiam ex ipſorum doctrina lib. III. Cap. IV. de Sacramentis, apud *Joannem Paulum Perrinum*. IV. Baptiſmum infantibus nihil prodeſſe dicunt, *Reinero* teſte: nihilominus infantes ſuos baptizandos offerunt, ut conſtat ex ipſorum libro cui titulus eſt *Kalendarium Spirituale*. Immeritò tamen *Reinerum* noſtrum calumniæ accuſat *Joannes Paulus Perrinus*: ſiquidem abſque Baptiſmo ſalvari credebant infantes, ut ipſe fatetur, quos potiùs abſque hoc Sacramento è vita migrare, quàm ab Eccleſiæ Romanæ Sacerdotibus baptizari patiebantur; & abſentibus Barbis ſeu Paſtoribus ſuis, non baptizabant, quamvis in mortis diſcrimine conſtitutos. Denique Baptiſmum ipſos non exiſtimaſſe abſolutè neceſſarium ad ſalutem, & infantes etiam abſque ejus ſuſceptione, ſalvos credidiſſe, ſi recipere illum non poſſent, conſtat ex illorum Confeſſione Fidei exſcripta ex Kalendario Spirituali (qui liber ipſorum eſt) in quo de Sacramentis ita loquuntur: *Nos creſen que li Sacrament ſon ſegnal de la coſa Sancta, o forma veſibla de gratia non veſibla, tenent eſſer bon que li fidel uzan alcunas vees daquiſti dict. ſignal, o forma veſibla, ſi la ſe po far. Ma imperço nos creſen & tenen que li predict fidel pon eſſer fait ſalfs non recebent li predict. ſegnal quand non han lo luoc, ni lo modo de porr uzar de li predict ſegnal*. Id eſt: *Credimus Sacramenta eſſe ſigna rei ſanctæ, aut formas viſibiles gratiæ inviſibilis. Bonum eſſe perſuaſi ut Fideles quandoque hujuſmodi ſignis aut formis utantur, ſi fieri poteſt. Credimus nihilominus & tenemus, prædictos Fideles ſalvari poſſe, etiamſi hujuſmodi ſigna non recipiant, cum illis utendi locus deeſt, aut modus*. Tum alia Sacramenta à Baptiſmate & Euchariſtia ſe non agnoſcere profitentur. Idem conſtat ex *Ebrardo de Bethunia* cap. vI. ubi hunc refellit errorem. Idem teſtatur *Ermengardus* lib. contra Vvaldenſes, cap. xII. ubi eumdem errorem confutat. v. Sacramentum Confirmationis reprobant. Id etiam conſtat ex ipſorum libro *de Antichriſto* cap. IV. & ex *Ebrardo de Bethunia* Cap. xI. *Antihæreſeos*. vI Sacramentum Euchariſtiæ à Sacerdotibus in mortali peccato confici non poſſe aſſerunt: non confici in manu indigni Miniſtri, ſed in ore digrè ſumentis: in menſa communi, verbiſque vulgaribus, ſeu vulgari idiomate conſecrandam. Miſſam inanem Ritum eſſe, ab Apoſtolis minimè traditum, ſed quæſtûs gratiâ adinventum. Cùm ait *Reinerus*, Vvaldenſes aſſerere quòd Tranſſubſtantiatio fiat per verba vulgaria, loquitur ut Catholicæ Romanæque Fidei Profeſſor: at non ita loquebantur Vvaldenſes qui Tranſſubſtantiationem non admittebant, immò nec realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam: ut conſtat ex ipſorum libro *De Antichriſto* cap. IV. *Lo maniar del Pan Sacramentel, es maniar lo Corps de Chriſt en figura*. Id eſt, *Manducatio panis Sacramentalis eſt manducatio Corporis Chriſti in figura*. Idem teſtatur *Ebrardus de Bethunia*, lib. *Antihæreſeos*, cap. vIII. *Sacræ quidem Cœnæ*, inquit, *Myſteria neſcientes, Panis Benedictionem à Deo nobis collatam floccipendunt. Dixit enim*: Hoc facite in meam commemorationem. *Et quod Chriſtus Corpus ſuum eſſe dixit, tanquam Judæ ſucceſſores, Corpus Chriſti non affirmant, imò negant*. Contra hunc errorem diſputat *Ermengardus* cap. xI. Idem docet de Vvaldenſibus *Claudius Seyſſellus* Archiepiſcopus Taurinenſis, *lib. Adverſus errores & Sectam Vvaldenſium*, Fol. LV. aitque laborandum non eſſe iis qui in ipſorum converſionem incumbunt, ut hujus Sacramenti difficultates ipſis exponant, quarum explicationem illi, ut ſunt homines agreſtes, montani, & litterarum penitus ignari, percipere non poſſunt: ſed ſatis eſſe « illis recèns Dei Fide renatis perſuaſum eſſe, eumdem « Chriſtum in Hoſtia illa, quam adorant realiter « conſiſtere. Quo autem modo ibi ſit, & cætera ad « apices illos Theologicos pertinentia, ad fidem Ec- « cleſiæ rejicere, nihilque ulteriùs propter conſcien- « tiam inquirere. « vII. Cantum Eccleſiæ ceu *clamorem infernalem* adverſantur: Et Horas canonicas reprobant; cæteras precum formulas, excepta Oratione Dominica, rejicientes. Quod præter *Reinerum Petrus Pilichdorffius* lib. *Contra Vvaldenſes*, Capp. XXVII. & XXVIII. & *Emengardus* Cap. X. teſtantur. vIII. De Pœnitentia ita ſentiebant: Neminem ab improbo Sacerdote abſolvi. Bonum Laïcum abſolvendi poteſtatem habere. Probo Laïco potiùs quàm malo Sacerdoti confitenda peccata. Graves pœnitentias imponendas non eſſe, ſed exemplum Chriſti ſectandum, dicentis: *Vade, & jam ampliùs noli peccare*. Publicas Pœnitentias, & peccatorum Confeſſionem annuam rejiciebant. Uno verbo, pœnitentiam è Sacramentorum numero expungebant. Confeſſionis Sacramentalis nullam agnoſcebant neceſſitatem, ſed Chriſtianis omnibus audiendarum Confeſſionum autoritatem à Chriſto conceſſam, ſecundùm illud *S. Jacobi* præceptum: *Confitemini alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem ut ſalvemini*. Id teſtatur *Claudius Seyſſellus*

Fol. LIII. & Fol. VIII. *Dimittendorum*, inquit, *peccatorum nullam Sacerdotes noſtros poteſtatem habere apertè proteſtantur, & proinde neque illis confitendum eſſe affirmant*, &c. Confeſſionis quam uni Deo facere ſolebant, Formulam legere eſt in in illorum libro, cui titulus, *Novel Confort*. IX. Sacramentum conjugii damnant, inquit *Reinerus*, id eſt Matrimonium Sacramentum eſſe negant. Cæterùm ipſos nuptias abſolutè damnaſſe, *Reinerus* non intellexit: Quos ibidem ſenſiſſe refert, mortaliter peccare conjuges, ſi abſque ſpe prolis conveniant. Ex quo conſequens eſt, eos exiſtimaſſe conjuges non peccare, ſi ſpe prolis convenirent. X. Gradus affinitatis & conſanguinitatis carnalis & ſpiritualis ab Eccleſia inſtitutos, & impedimenta Ordinis, publicæ honeſtatis, aliáque ab Eccleſia ſtatuta ſpernebant: Id conſtat etiam ex ipſorum libro *De Diſciplina*, cap. VII. *apud Joannem Paulum Perrinum*, pag. 237. & ex *Claudio Seyſello*, Fol. VII. verſo. XI. Eccleſiam erraſſe dicebant, cùm cœlibatum Clericis indixit. XII. Continentes oſculis & amplexibus non peccare. XIII. Sacramentum Unctionis Extremæ rejiciunt. Id conſtat ex ipſorum libro *De Antichriſto*, cap. IV. apud *Perrinum* pag. 330. idque præter *Reinerum*, *Ebrardus de Bethunia* cap. XI. teſtatur. Loco Extremæ Unctionis, ipſos *Conſolamentum* (ut vocabant) frequentaſſe, teſtis eſt *Ermengardus* lib. *Contra Vualdenſes*, Cap. IV. cujus *Conſolamenti* Ritum ibi deſcribit: » Qui Major vel Ordinatus dicitur, ablutis manibus, librum Evangeliorum tenens, cum vel eos qui ad Conſolamentum recipiendum conveniunt, admonet ut ſpem ſalutis in Deo, & in eo Conſolamento ponant. Et ſic ſuper capita eorum libro poſito, Orationem Dominicam ſepties dicunt, & *S. Joannis* Evangelium ab *In principio*, uſque ad hæc verba, *Gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*. Viris abſentibus, mulieres Conſolamentum infirmis faciebant. Eo peccatorum omnium remiſſionem, abſque ſatisfactione aliqua ſe conſequi credebant. Formulam conſolandi infirmos ab ipſis uſurpatam legere eſt in ipſorum libro, cui titulus, *Kalendarium ſpirituale*, ex quo eam Gallicè reddit *Perrinus* lib. I. *De Doctrina Vualdenſium*, cap. VIII. Infirmum inter alia adhortabantur, ut certam fiduciam & ſecuritatem remiſſionis peccatorum per merita Chriſti haberet, quod nunc quoque Calviniſtæ noſtri faciunt; & cum hoc Viatico mittunt hominem ad inferos, ut aiebat *Grotius*. XIV. Sacramentum Ordinis rejiciebant, probum quemlibet Laïcum Sacerdotem eſſe aſſerentes. Id etiam patet ex ipſorum libro *De Antichriſto*, cap. IV. apud *Perrinum* pag. 327. Errorémque ſuum *S. Petri* Oraculo tuebantur, dicentis: *Unuſquiſque ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes, tanquam boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei*. Ita refert *Claudius Seyſellus* lib. *adverſus Errores & Sectam Vualdenſium*, Fol. LII. verſo. XV. Laïcis omnibus, quin etiam mulieribus, prædicandi poteſtatem tribuebant, verbis illis Apoſtoli I. ad Corinthios cap. 14. freti. *Volo vos loqui linguis, ut Eccleſia ædificationem accipiat*. Item illis *S. Jacobi* cap. 4. *Scienti bonum, & non facienti, peccatum eſt illi*: ex quibus colligebant, omnes qui verbum Dei prædicare ſciunt, eo munere fungi debere. Item illis Apoſtoli ad Philippenſes I. *Quid enim dum omni modo, ſive per occaſionem, ſive per veritatem Chriſtus annuntietur, & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo*. Item loco illo *S. Marci* cap. 9. ubi Diſcipuli Chriſto dixere: *Magiſter, vidimus quemdam in nomine tuo dæmonia ejicientem, qui non ſequitur nos, & prohibuimus eum. Jeſus autem ait: Nolite prohibere eum. Nemo eſt enim qui faciat virtutem in nomine meo, & poſſit citò male loqui de me. Qui enim non eſt adverſùm vos, pro vobis eſt*. Ecce, inquiebant, iſte non ſequebatur Apoſtolos: & tamen quia dæmonia ejiciebat in nomine Chriſti, Dominus imperat eis ne prohibeant. Quare, ſi Chriſti nomen prædicamus, quamvis non ſequamur Epiſcopos & alios Sacerdotes, non tamen debent nos prohibere. Item illis verbis *Moyſi* ad *Joſue* Numerorum XI. cùm ille inſtaret ut duos viros in caſtris prophetantes prohiberet: *Quid æmularis pro me? Quis tribuat ut omnis populus prophetet, & det eis Dominus Spiritum ſuum!* Ita referunt *Reinerus*, & *Bernardus* Abbas *De Fonte Calido* lib. *Contra Vualdenſes*, cap. IV. & VIII. ubi hunc errorem evertit. De quo & *Claudius Seyſellus* lib. *Adverſùs errores & Sectam Vualdenſium*, Fol. L. XVI. Solum Scripturæ Sacræ Textum recipiebant, Traditionem, Expoſitiones Patrum, Decreta & Decretales rejiciebant; habentes pro fabulis quicquid præter Textum Bibliorum à Prædicatoribus diceretur. Id præter *Reinerum* teſtatur *Claudius Seyſellus* Fol. X. XVII. Excommunicationem, aliáſque Cenſuras Eccleſiaſticas contemnebant. Quod præter *Reinerum Petrus Pilichdorffius* lib. *contra Vualdenſes*, cap. XXXII. teſtatur. Quod intelligendum de Cenſuris à Prælatis Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ latis: Nam poteſtatem excommunicandi contumaces Eccleſiæ à Chriſto collatam credebant: & Excommunicatos omni Eccleſiæ auxilio, miniſterio, conſortio, & unione privari: ut docet liber ab ipſis editus de Diſciplina Sectæ, cap. VI. apud *Perrinum* in Hiſtoria Vualdenſium & Albigenſium, pag. 235. Sed quia Sectam dumtaxat ſuam veram eſſe Chriſti Eccleſiam contendebant; auctoritatem excommunicandi apud ſe ſolos aiebant reſidere. XVIII. Diſpenſationes Eccleſiæ, & Indulgentias reſpuebant, necnon ſacras Peregrinationes. Id præter *Reinerum* tradit *Pilichdorffius* hos refellens errores, cap. XXX. Peregrinationes ſacras contra ipſos defendit *Ebrardus de Bethunia*, lib. *Antihæreſeos*, cap. XII. *Claudius Seyſellus* Taurinenſis Archiepiſcopus Fol. LXI. & ſequentibus, indulgentiarum concedendarum poteſtatem contra Vualdenſes Eccleſiæ egregiè vendicat.

Almanach Spirituel.

§. IV.

De Vualdenſium erroribus circa cætera Dogmata & Conſuetudines Eccleſiæ.

I. Sanctorum Invocationem impugnabant, Reliquias, Tranſlationes, Canonizationes, Vigilias, Feſtivitates Sanctorum contemnebant. Miraculis ad ipſorum monumenta & ob ipſorum merita à Deo patratis nullam adhibebant fidem. Id non ſolùm *Reinerus*, ſed *Pilichdorffius* cap. 16. eum refellens errorem, *Ermengardus* cap. 10. & *Claudius Seyſellus* Fol. LXXII teſtantur. « Sanctos electos Dei, (inquit ille) immò & ipſam Chriſti Genitricem honorandos negant: illiſque cerimoniarum cultum prohibent exhiberi, hoc pacto Divinæ Majeſtati derogatum iri reputantes, quòd ipſe dixit: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*. Quod & Apoſtolus confirmat dicens: *Soli Deo honor & gloria*. Idem conſtat ex ipſorum Confeſſione fidei exarata in libro ipſorum qui inſcribitur *Kalendarium Spirituale*, & à *Joanne Paulo Perrino* exſcripta in Hiſtoria Vualdenſium, Cap. XII. & ex lib. eorumdem *De Antichriſto*, Cap. III. Item ex ipſorum Catechiſmo, apud eumdem *Perrinum* lib. I. de Doctrina Vualdenſium pag. 175. ubi & Beatam Virginem Mariam gratiâ plenam profitentur, ſed in ſeipſa (inquiunt) non ut eam aliis communicet, quod unius Chriſti proprium eſt, de quo legimus: *De plenitudine ejus*

Digitized by Google

omnes accepimus, & gratiam pro gratia. II. Crucem Chriſti, ejúſque ſignum & Sanctorum imagines execrabantur. Id præter *Reinerum* teſtantur *Pilichdorffius* cap. XXXIII. & *Ebrardus de Bethunia* cap. XVII. Eorum errorem circa Crucem Dominicam & ejus ſignum, refellentes. Vvaldenſium quoque errorem circa Imagines confutat *Claudius Seyſellus* Fol. LXXV. & ſequentibus. Hunc errorem adſtruunt in Expoſitione Decalogi inſerta ipſorum libro *De Virtutibus*, ex quo eam Gallicè exhibet *Perrinus* Lib. I. *de Doctrina Vvaldenſium*, Cap. III. Purgatorium negabant, duo tantùm loca, duóſque ſtatus animarum poſt mortem agnoſcentes, cœlum & inferos; æternam beatitudinem, æternámque damnationem: conſequenter Fidelium viventium orationes defunctis prodeſſe negabant. Teſtes ſunt *Reinerus*, *Pilichdorffius* Cap. XXI. ubi hunc errorem refellit, *Bernardus* Abbas *de Fonte Calido* cap. IX. ubi eumdem confutat, & *Claudius Seyſellus* lib. *Adverſus errores & Sectam Vvaldenſium* Fol. LXVI. ubi & ipſe, (cui ſanè comperti erant errores Vvaldenſium in Vallibus Sabaudiæ & Pedemontii degentium, quorum in converſionem viſitationibus, concionibus, ſcriptis, diligenter incubuit) docet ipſos haud abſolutè negare « Purgatorium eſſe poſſe. Sed ſe duas tantùm vias ex Sacris Scripturis poſt præſentis vitæ exitum didiciſſe, neque de hac tertia ſatis ſibi conſtare. Quo poſito, contra illos diſſerit luculenter doctiſſimus Archiepiſcopus. Concedamus, inquit, & hanc rem in ambiguo eſſe: nonne multò humanius eſt & præſtabilius ſecuriorem hanc viam amplecti: ex qua nihil omnino evenire poſſit mali, etiamſi proficiat nihil? Ex ipſa mentis pietate præmium aliquod expectare à Deo poſſumus: ſicut qui eleemoſynam facit ei, quem & bonum putat, & pauperem, cùm ſit dives & malus. Si enim Chriſto credimus, non perdet hîc mercedem ſuam. Igitur, ſi verùm eſt quod tui Barbæ aſſeverant, nihil perdis, imò etiam Deum tibi propitias. Sin vera eſt Romanæ Eccleſiæ in hoc articulo fides non modò ſi non facis, maximum præmium amittis: verùm cum ſumma ingratitudine ſummam committis impietatem: utpote qui cum exigua re inæſtimabile beneficium proximis tuis conferre facillimè poſſis, illud aut deneges, aut negligas. Quis enim non eum crudelem exiſtimaret, qui parenti vel amico ægrotanti ea ratione Medicorum & medicaminum opem negaret, quòd an profutura ſint, non habeat compertum? » Sic ad hominem contra ipſos argumentatur eruditus Archipræſul. Hunc errorem aſſerunt in Confeſſione Fidei, quam ex ipſorum Kalendario Spirituali (ut vocant) deſcripſit *Perrinus* in Hiſtoria Vvaldenſium cap. 12. eúmque uberiùs exponunt ac propugnant lib. *De Antichriſto* cap. 11. apud *Perrinum* lib. III. *De Doctrina Vvaldenſium*, pag. 295. & ſequentibus. IV. Eccleſias, Altaria, eorúmque conſecrationes, ornatum, & ſacram ſupellectilem, Sacerdotalia indumenta, luminaria, thurificationes, Aquam Benedictam, Proceſſiones, alióſque ſacros ritus rejiciebant, deridebant: Deum in Templis habitare negantes, quòd ſcriptum ſit Actuum 17. *Non in manufactis templis habitat.* Nec ibi fuſas orationes majoris eſſe virtutis quàm in cubiculo, in hunc ſenſum detorquentes verba Chriſti, Matthæi 16. *Tu autem cùm oraveris, intra in cubiculum tuum*, &c. Sacram ſepulturam nihili faciebant, meliùs non eſſe aſſerentes ut defuncti hominis cadaver in Cœmeterio, quàm in agro, vel alio quocumque loco ſepeliatur. Id conſtat ex *Reinero*, & ex *Pilichdorffio* qui hos errores impugnant capp. 22. 23. 24. 25. & 26. Templis Deo conſecratis reverentiam eſſe exhibendam, eáque domum eſſe orationis, contra Vvaldenſes probat *Bernardus* Abbas *de Fonte Calido*, Cap. XII. Eoſdem Vvaldenſium errores circa Eccleſias manufactas & Altaria impugnat *Ermengardus*, capp. VIII. & IX. Confraternitates etiam contemnebant, quaſi propter quæſtum inſtitutas: & piam conſuetudinem Fidelium, Sanctos in altari eligentium. V. Exorciſmos, & curam omnem Eccleſiæ circa energumenos improbabant, aſſerentes nullum hominem à tempore Paſſionis Chriſti poſſe à dæmonio vexari. Contra hunc errorem pugnat *Pilichdorffius* cap. 34. VI. Eccleſiaſtica Jejunia quaſi idololatriam & ſuperſtitionem redolentia averſabantur, liberum eſſe Chriſtiano cuivis aſſerentes, quolibet die & hora manducare, vel jejunare. Id conſtat ex ipſorum libro *de Antichriſto*, cap. 4. apud *Perrinum* lib. III. *de Vvaldenſium Doctrina*, pag. 331. & Archipræſule *Seyſello* Fol. LXXIV. verſo. VII. Nullum veniale peccatum, ſed omnia mortalia: Juramentum nuſquam eſſe licitum, etiam in Judicio, & peccatum eſſe mortale docebant, fréti Chriſti verbis Matthæi V. *Nolite jurare omninò, ſed ſit ſermo veſter; Eſt, eſt, Non, non.* Perfecti inter eos potiùs mori, quàm jurare eligebant: imperfecti verò jurabant impoſita ſibi neceſſitate: coactionis metu & prodendorum arcanorum periculo, juramentum excuſantes: ita refert *Reinerus*. Hunc etiam errorem impugnant *Pilichdorffius* cap. 36. *Ebrardus de Bethunia*, cap. 14. *Ermengardus* cap. 18. & *Claudius Seyſellus* Fol. 77. Mendacium omne peccatum eſſe mortale aſſerebant, eodem *Seyſello* teſte. Homicidium omne ipſos lethalis criminis damnaſſe, & docuiſſe, Maleficos non damnandos, juxta illud, *Mihi vindicta, ego retribuam*: Et, *Sinite utraque creſcere*: tradit *Reinerus*. Idem teſtatur Index errorum quibus Vvaldenſes infecti ſunt, poſt *Pilichdorffii* librum editus in Bibliotheca Patrum. Idem colligitur ex *Ermengardo*, cap. 19. « Hunc tamen errorem tam latè non defendunt, inquit *Claudius Seyſellus* Fol. 87. verſo, ut non aliqua homicidia excuſent; quæ ſcilicet ex rationabili cauſa, lege aliqua ad publicam vindictam ſunt permiſſa, ſatiſque illis foret ut in eos ob hæreſim hanc corporali pœna ſæcularis poteſtas non animadverteret. » Et revera ſæculares Magiſtratus pœnam capitis in malefactores jure decernere, docuerunt in libro quem inſcripſere, *Lumen & Theſaurum Fidei*, cujus fragmentum profert *Perrinus* in Hiſtoria Vvaldenſium pag. 24. quòd ſic Latinè reddo: *Scriptum eſt:* Maleficos non patieris vivere. *Sine ira, doctrina non prodeſſet, nec agnoſcerentur Judicia, nec peccata caſtigarentur: Juſta itaque ira, diſciplina mater eſt; & patientia ſine ratione, vitia ſeminat, maléſque prævaricari ſinit.* Quod itaque *Reinerus* refert, puris Vvaldenſibus tribuendum non eſt, ſed Catharis; ut ex eodem colligitur cap. VI. VIII. Principes ac Judices univerſos æternum damnari aſſerebant, referente *Reinero*. Reverentiam nihilominus & obedientiam Principibus & Magiſtratibus exhibendam profitebantur. Id conſtat ex ipſorum Confeſſione Fidei, quam ex Kalendario Spirituali exſcripſit *Perrinus* in Hiſtoria Vvaldenſium cap. 12. Sic enim habent Articulo XIV. *Nos deven honor à la Poteſta ſecular, en ſubjection, en obediença, en promteza, & en pagament.* Id eſt: *Honorem debemus Sæculari Poteſtati in ſubjectione, obedientia, prompto animo, & ſolutione tributorum.* Idem profitentur in altera Confeſſione, quam exhibet *Carolus Molinæus* lib. *De Monarchia Francorum Art. VI.* IX. Publicas Academias & Studia Privilegiata (ut loquuntur) damnabant ceu meram vanitatem, teſte *Pilichdorffio*, qui & hunc errorem impugnat cap. 35. De Vvaldenſium erroribus legatur & *Eymericus* Ordinis FF. Prædicatorum in

Directorio

Directorio Inquiſitorum, Parte II. Quæſt. XIV. in hoc falſus, quòd eorum originem ad *Gregorii IX.* tempora, & ad annum circiter milleſimum ducenteſimum ſeptuageſimum referat. *Guidonem Carmelitam, Prateolum, Bernardum Lutzemburgum*, & alios tralatitios Scriptores, qui de Hæreſibus egere, ſilentio prætereo.

§. V.

Vvaldenſes in varias Sectas diviſi.

Varia nomina Sectarum in quas Vvaldenſes diviſi ſunt, varióſque illorum errores ſingulatim recenſet *Reinerus* noſter cap. vi. Libri ſui de Hæreticis. Primùm ab ipſo *Runcarii* memorantur, qui ad Vvaldenſium dogmata infamem illum errorem addebant, quòd à cingulo deorſum non committeretur peccatum mortale, quia Dominus ait: *Ex corde procedunt fornicationes.*

II. *Sciſcidenſes*, qui à Vvaldenſibus puris eò differunt quòd Euchariſtiam recipiant.

III. *Ortlibenſes*, qui de Articulis fidei interrogati, omnes confitentur, ſed myſticè intelligunt. Trinitatem fuiſſe negant ante Nativitatem Chriſti. Tunc primùm Deum habuiſſe Filium *Jeſum* ex ſemine *Joſeph* natum, aiunt, quem B. Virgo in Sectam ipſorum traxit: qua ratione Filius Dei factus eſt. Ipſo verò prædicante, acceſſiſſe tertiam perſonam, Scilicet *S. Petrum*, ejus cooperatorem, eúmque eſſe Spiritum Sanctum. Mundum æternum eſſe: Reſurrectionem corporum vitámque æternam Spirituum nullas eſſe. Tunc Judicium ſupremum futurum, cùm Papa & Imperator ad eorum Sectam convertentur. De Paſſione, Reſurrectione, aliiſque Chriſti Myſteriis nihil credunt. Filium Dei ſuſcepiſſe Crucem, id eſt, veram Pœnitentiam, ſive vitam ipſorum, in quam peccatum mortale non cadit. Baptiſmum nihil valere, niſi quantùm valent merita Baptizantis. Parvulis non prodeſſe. Judæos in Secta ſua ſine Baptiſmo ſalvari, Corpus Chriſti purum eſſe panem. Corpus ſuum verum eſſe Chriſti Corpus. Matrimonium licitum eſſe ac bonum, ſi conjugati continenter vivant, cæterùm copulam carnalem malum eſſe.

IV. *Ordibarii*, qui Mundum non habere principium aſſerebant. *Chriſtum* fuiſſe filium *Joſeph* & *Mariæ*, peccatorem, qui Sectam ipſorum reſtaurando ſalvus factus ſit. Hunc paſſum non fuiſſe. Ipſos eſſe Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum: Illum, inquam eſſe Patrem, qui primò Sectam ipſorum intraret: Filium, qui ejus prædicatione ad Sectam adduceretur: Spiritum Sanctum, qui in Secta ipſorum eſſet perfectus. Et alia id genus blaſphemiarum portenta commenti ſunt, quæ referre tædet.

V. *Cathari*, qui Diabolum Mundi hujus, & omnium quæ in eo ſunt, conditorem aſſerunt. Baptiſmum & cætera Sacramenta, nihil prodeſſe ad ſalutem, nec eſſe vera Chriſti, & ejus Eccleſiæ Sacramenta, ſed deceptoria, Diabolica & Eccleſiæ Malignantium. Matrimonium & ejus uſum peccatum eſſe mortale, nec à Deo graviùs puniri homines propter adulterium & inceſtum, quàm propter connubium. Carnis Reſurrectionem futuram negant. Eſum carnium, ovorum, vel caſei, urgente etiam neceſſitate, lethalis peccati damnant: Quòd omnis caro immunda ſit, utpote ex concubitu nata, imò factura Diaboli. Poteſtates ſæculares mortalis peccati reas dicunt, quòd malefactores vel Hæreticos capite plectant. Parvulos etiam non baptizatos haud leviùs puniri affirmant, quàm homicidas & latrones. Iſta conſtant ex *Reinero*, & ex *Ekberto* Abbate Monaſterii *S. Florini*, Ordinis Benedictini, Sermone I. è tredecim illis quos ſcripſit contra Catharos. Chriſtum ſpecie tenus hominem fuiſſe & paſſum eſſe: Animas hominum eſſe apoſtatas Spiritus è cœlo quondam ejectos, &c. Germaniæ Cathari aſſerebant, *Ekberto* teſte.

VI. Catharos tres in Sectas diviſos *Reinerus* memorat; *Albanenſes*, *Contorezenſes*, *Bagnolenſes*: qui in Lombardia potiſſimùm graſſabantur. Albanenſium factiones duæ. Prioris caput *Geleſinanza*, Veronenſis: Poſterioris, *Joannes de Lugduno*, Bergomenſis, eorum Epiſcopi. Prioris factionis Cathari, præter communes Sectæ errores, clariùs aſſerebant duo Principia, videlicet boni & mali. Trinitatem, ſcilicet Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, non eſſe unum Deum, ſed Patrem majorem eſſe Filio, & Spiritu Sancto. Utrumque Principium ſuos creaſſe Angelos, Mundúmque ſuum. Diabolum cum Angelis ſuis in cœlum aſcendiſſe, commiſſóque prælio cum *Michaele* Archangelo, tertiam partem creaturarum boni Dei extraxiſſe, & in humana corpora & bruta quotidie infundere; imò de uno corpore transferre in aliud, donec dictæ creaturæ in Cœlum reducantur. Filium Dei humanam naturam verè non aſſumpſiſſe, ejúſque Paſſionem, Mortem, Reſurrectionem, ſpecie tenus contigiſſe. Abraham, Iſaac, Jacob, Moyſen, cæteróſque Patres Veteris Teſtamenti, & *S. Joannem Baptiſtam*, fuiſſe Dei inimicos, & Miniſtros Diaboli. Totum Vetus Teſtamentum, auctore Diabolo editum blaſphemabant, exceptis libris Job, Pſalmorum, Salomonis, Sapientiæ, Eccleſiaſtici, & Prophetarum, quorum nonnullos in cœlo ſcriptos eſſe ſomniabant. Mundum nunquam finem habiturum. Supremum Judicium jam factum eſſe. Infernum & pœnas æternas extra Mundum iſtum non eſſe.

Cathari à *Joanne de Lugduno* edocti aſſerebant, bonas creaturas à bono Deo ab æterno eſſe productas ut radios à Sole. Has ad alterum Mundum pertinere: Hunc enim aſpectabilem à Diabolo, vel potiùs à patre Diaboli factum; nec principium durationis pariter habuiſſe, nec finem habiturum. Deum non eſſe omnipotentem: cùm ejus bona voluntas in ſuas creaturas ab ipſius hoſte impediatur. In Chriſto fuiſſe potentiam peccandi, ſed ita oppreſſam per Summum Bonum, ſuo ut caruerit effectu. Deum bonum malorum præſcium non eſſe, ſicut nec autorem. Animas è corporibus in corpora migrare, & tandem aliquando à culpa & pœna liberandas. Omnes Scripturæ Sacræ libros divinos eſſe, at in alio Mundo ſcriptos, in quo etiam Adamus & Eva conditi. Veteres Patriarchas & Prophetas, necnon *S. Joannem Baptiſtam*, Deo placuiſſe, ſed alterius Mundi homines fuiſſe. Chriſtum verè natum, paſſum, mortuum, ſepultum, verè etiam reſurrexiſſe: ſed hæc omnia in Mundo illo ſuperiori geſta. Hujus Hæreſiarchæ errores immaneſque blaſphemias in libro ab ipſo edito ſe elegiſſe, *Reinerus* teſtatur.

VII. Aliam Catharorum Sectam Mediolani graſſatam conſtat ex *Bonacurſo* illorum quondam ea in civitate Magiſtro, qui ad Fidem Catholicam converſus, librum contra illos edidit, inſcriptum, *Vita Hæreticorum*, & præcipuos ipſorum confutavit errores; quos ita deſcribit: *Quidam illorum dicunt Deum creaſſe omnia elementa; alii dicunt illa elementa Diabolum creaſſe. Sententia tamen omnium eſt, illa elementa Diabolum diviſiſſe. Dicunt etiam eumdem Diabolum Adam de limo terræ feciſſe, & quemdam Angelum lucis in eo ſumma vi incluſiſſe, de quo credunt dictum eſſe in Evangelio:* Homo quidam deſcendebat à Jeruſalem in Jericho, *&c. Hevam dicunt feciſſe, cum qua concubuit, & inde na-*

tus eſt Cain, de ſanguine cujus dicunt natos eſſe canes, idéoque tam fideles ſunt hominibus. Conjunctio Adæ cum Eva, ut dicunt, fuit pomum vetitum. Avium et rerum inducunt, ſcilicet omnia quæ facta ſunt in aëre, in mari & in terra, facta eſſe à Diabolo, ſicut homines, animata & inanimata... Ex filiabus Evæ & dæmonibus, natos eſſe gigantes. Quæcumque ſunt facta vel dicta Abrahæ, Iſaac & Jacob, à dæmone dicta & facta eſſe. Dicta Prophetarum quædam eſſe revelata à Spiritu Dei, quædam à Spiritu maligno. David propter adulterium, & homicidium damnatum. Heliam in curru à Diabolo delatum. Angelum Zachariæ miſſum, Angelum Diaboli aſſerunt. Joannem, quo nemo major eſt, damnant: quia Dominus dixit: » Qui minor eſt in Regno Cœlorum, major eſt » illo. *Et quia dubitavit de Chriſto cùm dixit:* » Tu es qui venturus eſt, an alium expectamus? *Mariam Matrem Domini noſtri credunt natam fuiſſe.... De Chriſto dicunt, quòd non habuit animatum Corpus, non manducavit, neque bibit, ſed nec aliqua ſecundùm hominem fecit, ſed videbatur ita. Dextrum Latronem dicunt in inferno eſſe. Non credunt corpus Chriſti reſurrexiſſe, nec in cœlum aſſumptum fuiſſe, neque carnis Reſurrectionem, nec Chriſtum deſcendiſſe in infernum. Non credunt Filium æqualem Patri, quia dixit:* Pater major me eſt. *Crucem dicunt characterem eſſe beſtiæ, quæ in Apocalypſi eſſe legitur, & abominationem ſtantem in loco ſancto. Beatum Sylveſtrum dicunt Antichriſtum fuiſſe. A tempore illo Eccleſiam eſſe perditam. Nullum credunt in conjugio ſalvari poſſe. Ambroſium, Hieronymum, Auguſtinum, Gregorium, & alios Doctores univerſaliter damnant. Si quis manducaverit carnem, vel ova, ſeu caſeum, vel aliquid beſtialis naturæ, quòd damnationem ſibi manducat. Per Baptiſmum aquæ Spiritum Sanctum nullo modo credunt poſſe accipi: nec aliquam ſubſtantiam viſibilem credunt ullo modo in Chriſti Corpus poſſe converti. Credunt etiam, quod omnis qui jurat damnabitur. Et credunt nullum poſſe ſalvari, niſi quadam ſua impoſitione manuum, quam Baptiſmum appellant, & renovationem Sancti Spiritus. Ipſum Diabolum credunt eſſe ſolem, lunam dicunt eſſe Evam, & per ſingulos menſes dicunt eos fornicari, ut vir cum aliqua meretrice. Omnes ſtellas dicunt eſſe dæmones. Ad ultimum dicunt, ſine illis neminem poſſe ſalvari.* Opus *Bonacurſi* editum eſt Tom. XIII. *Spicilegii.*

VIII. *Contorezenſes* plerique circa Trinitatem errabant. Deum ex nihilo creaſſe Angelos & quatuor elementa fatebantur, ſed Diabolum de limo Dei omnia viſibilia creaſſe: Corpus hominis condidiſſe, inque illud infudiſſe primum Angelum, qui in modico peccaverat. Vetus omne Teſtamentum reprobabant, opus eſſe Diaboli blaſphemantes, his tantùm verbis exceptis, quæ à Chriſto & Apoſtolis laudata ſunt in Novo. Moyſen damnabant: de cæteris Patribus antiquis dubitabant. Chriſtum humanæ naturæ non fuiſſe, ſed Angelicæ, & B. Virginem ex qua illam ſumpſit, eſſe Angelum aſſerebant nonnulli. Quicumque verò Cathari Chriſtum verum corpus humanum de Virgine ſumpſiſſe confitebantur, illud tamen glorificatum negabant; ſed Chriſtum illud depoſuiſſe effutiebant aëreo in cœlo in die Aſſumptionis ſuæ; iterúmque reſumpturum illud in die Judicii. Quo peracto, in præjacentem materiam inſtar cadaveris reſolvetur. Animas Beatæ Virginis, Apoſtolorum, Sanctorúmque reliquorum, nondum gloria frui, nec ad diem uſque Judicii beatas fore, ſed cum Jeſu Chriſti corpore in loco aëreo verſari.

IX. *Bagnolenſes* Cathari, Animas creatas à Deo ante mundi conſtitutionem aſſerebant, & tunc in peccatum prolapſas. Beatam Virginem fuiſſe Angelum, & Chriſtum ex ea humanam naturam non ſumpſiſſe, nec verè paſſum; ſed corpus cœleſte habuiſſe. In cæteris, Contorezenſibus conſentiebant.

X. *Paterini*, Minorem Creatorem, ſcilicet Luciferum, omnia viſibilia condidiſſe aſſerebant, Matrimonium eſſe adulterium; aliáque errorum portenta.

XI. *Paſſagini*, Moſaïcam Legem ad literam eſſe obſervandam dicebant, Chriſtum non eſſe æqualem Patri. Tres Perſonas Trinitatis non eſſe unum Deum & unam ſubſtantiam. Omnes Doctores, totámque Romanam Eccleſiam damnabant: (inquit *Bonacurſus.*

XII. Vvaldenſium quoque Catharorum propago Secta *Albigenſium*, de quibus agemus ſequenti Sæculo. Catharos Toloſanos Albanenſium errores ſectatos fuiſſe: Catharos Franciæ idem ſenſiſſe cum Bagnolenſibus, qui paucos errores ad Contorezenſium blaſphema dogmata addebant, *Reinerus* teſtatur. Cùm verò Albanenſes & Contorezenſes Cathari duo principia crederent cum Manichæis, nuptias damnarent, Vetus Teſtamentum reprobarent: circa Trinitatem etiam errarent: hinc factum eſt ut ab Autoribus pleriſque Vvaldenſes omnes indiſcriminatim horum errorum accuſati ſint, & Manichæi, vel Ariani appellati: cùm tamen Vvaldenſes puros de Deo & Chriſto rectè ſenſiſſe, & Matrimonium bonum aſſeruiſſe, atque à Deo in Paradiſo Terreſtri inſtitutum, eorum Confeſſiones ac libri teſtentur: & de illis *Vvillelmus Neubrigenſis* lib. II. *De Rebus Anglicis* cap. XIII. ſcripſerit: *Interrogati per Ordinem de Sacræ Fidei Articulis, de ſubſtantia quidem Superni Medici recta; de ejus vero Remediis, quibus humanæ infirmitati mederi dignatur, id eſt, de Divinis Sacramentis, perverſa dixerunt.* Hæc ab eo ſcripta occaſione quorumdam ex illa ſecta Germanorum, qui cùm in Angliam transfretaſſent, ab Epiſcopis damnati, & ſæculari Poteſtati traditi ſunt.

Vvaldenſes puri de Deo & Chriſto rectè ſenſerunt, & Matrimonium bonum eſſe.

Nec de puris Vvaldenſibus, ſed de variis ipſorum Sectis, Catharis præcipuè intelligendus eſt *Ebrardus de Bethunia*, in Prologo libri ſui ſcribens: *In fide claudicantes, Trinitatem diffitentur, & lacerant unitatem: Legem Moyſi deſtruunt, Patres Legis judicant, Deum qui Legem dedit, deteſtantur; Creatorem Mundi abnuunt & hominum Plaſmatorem nubere prohibent*, &c. Quamquam verò *Ebrardi* liber *Contra Vvaldenſes* inſcribatur, perperam inde colligeres, Vvaldenſes omnes Ariana & Manichæa hæreſi infectos fuiſſe. Hanc enim inſcriptionem libro ſuo non appoſuit *Ebrardus* ipſe, ſed ejus Editor *P. Gretſerus* S. J. cùm Autor librum *Antihæreſeos* ſimpliciter inſcripſiſſet. Tractatus *Bernardi* Abbatis *Fontis Calidi*, inſcribitur quidem *Contra Vvaldenſes & contra Arianos*: ſed Arianorum nomen in ſolo Titulo legitur, nullum ipſorum errorem Vvaldenſibus objicit in toto Tractatu. *Ermengaudus*, Hæreticis quos impugnat, tribuit, quòd Deum verum omnium Creatorem eſſe negaverint, quòd duos eſſe Deos dixerint: Legem Moſaïcam ab omnipotenti Deo minimè datam, ſed à Principe malignorum Spirituum: Matrimonium non eſſe licitum, &c. Sed Vvaldenſes omnes non petit *Ermengardus*, cujus librum *Contra Sectam Vvaldenſium* proprio ingenio Gretſerus inſcripſit, cùm *Ermengardus* hanc dumtaxat inſcriptionem appoſuiſſet: *Contra Hæreticos qui dicunt & credunt, Mundum iſtum & omnia viſibilia non eſſe à Deo facta, ſed à Diabolo.*

Denique *Reinerus* noſter de puris Vvaldenſibus, qui *Leoniſtæ* & *Pauperes de Lugduno* dicti ſunt; ſermonem faciens Cap. IV. Opuſculi ſui *de Hæreticis*, ipſos à Manichæorum, & Arianorum blaſphemiis abſolvit. Cùm enim præmiſiſſet LXX. & ampliùs

amplius Hæreticorum Sectas, quæ Eccleſiam olim infeſtarant, delatas eſſe, *Præter Sectas Manichæorum, Arianorum, Runcariorum, & Leoniſtarum,* ſubdit: *Inter omnes has Sectas, quæ adhuc ſunt, vel fuerunt, non eſt pernicioſior Eccleſiæ, quàm Leoniſtarum. Et hoc tribus de cauſis: Prima eſt, quia diuturnior. Aliqui enim dicunt quòd duraverit à tempore Silveſtri: aliqui à tempore Apoſtolorum. Secunda, quia eſt generalior. Ferè enim nulla eſt terra in qua hæc Secta non ſit. Tertia, quia cùm omnes aliæ Sectæ immanitate blaſphemiarum in Deum audientibus errorem inducant, hæc ſcilicet Leoniſtarum, magnam habet ſpeciem pietatis: eò quòd coram hominibus juſtè vivant, bene omnia de Deo credant, & omnes Articulos qui in Symbolo continentur: ſolummodo Romanam Eccleſiam blaſphemant, & Clerum, cui multitudo Laïcorum facilis eſt ad credendum.* Quamobrem minùs accuratè *Eymericus* noſter in Directorio Inquiſitorum, Parte II. Quæſt. XIV. inter Vvaldenſium hæreſes hanc recenſuit decimam-ſeptimam: *Quòd Symbolo Fidei non eſſe ſtandum, nec credendum dicerent.* Sanè veram Fidem Catholicam & Apoſtolicam in Symbolo Apoſtolorum in Articulos duodecim diſtinctam profiteri ſe gloriantur in ſuo Catechiſmo, ut legere eſt apud *Perrinum* lib. 1. *de Vvaldenſium Doctrina*, pag. 159. Idem ex aliis ipſorum libris, & Confeſſionibus Fidei compertum eſt.

XIII. Quædam erat inter Catharos inanis Pœnitentiæ, & Confeſſionis ſpecies, nulla contritionis & ſatisfactionis veſtigia, teſte *Reinero*, qui ſeptemdecim annos in hujus hæreſeos luto hæſerat. Quoddam etiam erat apud eos Hierarchiæ ſimulachrum. Ordines quatuor habebant. Qui erat in ſupremo Ordine, vocabatur Epiſcopus: qui in ſecundo, vocabatur Filius Major: qui in tertio, Filius Minor: qui in quarto, Diaconus. Epiſcopus primas tenebat in impoſitione manus, in fractione Panis, in inchoatione orationis. Filius Major & Filius Minor viſitabant omnes Catharos ſub Epiſcopo conſtitutos. Diaconi excipiebant Confeſſionem venialium ſemel in menſe, & ſubditis abſolutionem impendebant. Manus impoſitionem frequentabant Cathari, quæ ab eis *Conſolamentum*, & ſpirituale Baptiſma, ſeu Baptiſma Spiritûs Sancti vocabatur: quo ſine nullum peccatum mortale dimitti cenſebant. Hæc & alia Sectæ arcana *Reinerus* exponit Cap. VI.

§. VI.

De Diſciplina & Moribus Vvaldenſium.

Vvaldenſes Paſtores ſuos habebant, qui *Barbæ* vocabantur. Miniſterii candidati Evangelia SS. *Matthæi & Joannis*, Epiſtolas omnes Canonicas, Salomonis, Davidis, & Prophetarum libros, maximam partem recitare memoriter debebant. Deinde ſi teſtimonio bono probati, ad prædicandi munus impoſitione manuum admittebantur. Miniſtris alimenta & indumenta communibus ſumptibus tribuebantur. Seniores præterea ad regendum populum eligebant. In grave crimen lapſis prædicandi munere interdicebatur, & extra Societatem ejiciebantur. Quotannis in Synodum, ubi licebat, conveniebant Paſtores, ut de Sectæ rebus agerent. Quamdam excommunicationis ſpeciem uſurpabant, qua gravium criminum reos contumaces plectebant. Nefas exiſtimabant filios abſque parentum conſenſu nubere. Popinarum frequentationem prohibebant, ac popinam *Fontem peccati*, & *Schelam Diaboli* nuncupabant: in qua ſua miracula patrat iis contraria quæ Deus in Eccleſia operatur. Non enim claudos erigit, ſed rectè gradientes ibi claudicare facit: non cæcos illuminat, ſurdis auditum, mutis loquendi facultatem reſtituit; ſed ebrietate cæcos, ſurdos, mutos reddit. Caupones omnium peccatorum, quæ ibi committuntur, conſcios aſſerebant, illud Eccleſiaſtici cap. 26. Oraculum laudantes: *Non juſtificabitur caupo à peccatis labiorum.* Choreas execrabantur & diſſuadebant, ut *Proceſſionem Diaboli*; in qua ſingulis ſenſibus peccatur, in qua omnia Decalogi præcepta violantur; adorantur idola, vanitati ſervitur, dies Domini profanatur, parentes contemnuntur & pacta pleràque contra ipſorum honorem & reverentiam fiunt, occiduntur animæ, fornicationes & adulteria animo primùm, deinde opere committuntur, mendacia & juramenta proferuntur, corda Deo eripiuntur, aliena concupiſcuntur ornamenta. Proprium corpus ita ab unoquoque Fidelium regi oportere docebant, ut deſideriis carnis non obediat, ut membra ſua cuſtodiat ne ſint arma iniquitatis ut ſobrietatem ſervet ac temperantiam in cibo, potu, verbis, & curis ſæculi, ut otium fugiat, opera miſericordiæ faciat, contra cupiditates pugnet, religionis operibus vacet, conſcientiam diſcutiat, ac emundet. Has converſationis externæ regulas proponebant; Mundum non diligere: malorum conſortium fugere; pacem habere cum omnibus, quantùm fieri poteſt; non contendere in judicio, non ulciſci injurias, inimicos amare, parato eſſe animo ad labores, calumnias, & omnis generis tormenta pro veritate perferenda; Jugum cum infidelibus non ducere; operibus malis non communicare. Hæc ex libro Vvaldenſium *de Diſciplina*, quem ad calcem Hiſtoriæ ſuæ edidit *Joannes Paulus Perrinus*. Ipſorum quoque mores ſpecie tenus caſtiſſimos & integerrimos fuiſſe *Reinerus* Cap. VII. libri ſui *de Hæreticis* teſtatur: *Sunt*, inquit, *in moribus compoſiti & modeſti: ſuperbiam in veſtibus non habent, quia nec pretioſis, nec multùm abjectis utuntur. Negotiationes non habent, propter mendacia, & juramenta, & fraudes vitandas; ſed tantum vivunt de labore, ut Opifices. Doctores etiam ipſorum ſunt ſutores & textores. Divitias non multiplicant, ſed neceſſariis ſunt contenti: caſti etiam ſunt, maximè Leoniſtæ: temperati in cibo & potu, ad tabernas non eunt, nec ad choreas, nec ad alias vanitates. Ab ira ſe cohibent. Semper operantur, diſcunt, vel docent, & ideo parum orant. Ad Eccleſiam fictè vadunt, offerunt, confitentur, communicant, interſunt prædicationibus, ſed ut Prædicantem capiant in ſermone. Cognoſcuntur etiam in verbis præciſis & modeſtis. Cavent à ſcurrilitate, detractione, verborum levitate, mendacio, & juramento: nec dicunt, verè, vel certè, & ſimilia, quia hæc reputant juramenta. Item ad quæſtiones raro directè reſpondent, ut ſi quæratur ab ipſis: Scis tu Evangelium, vel Epiſtolas? Reſpondet, Quis docuiſſet me iſta? Vel dicit: Hujus modi debent ſcire qui ſunt magni vel profundi intellectus; vel qui ad hoc ſunt otioſi & idonei.* Teſtamenti Novi Textum, & magnam partem Veteris, linguâ vernaculâ memoriter complectebantur, eodem *Reinero* teſte, Cap. VI. Vvaldenſibus puris non convenit, quod ſcribit *Ebrardus de Bethunia* Cap. XXII. Antihæreſeos: *Omiſerunt ludicra, ſed non lucra: abjecerunt otia, ſed non negotia, ita enim mundanis abrenuntiant, ut avaritiæ obligentur vinculo fortiori.* Reinerus enim contrarium omnino de Vvaldenſibus teſtatur. Nec etiam ipſis conveniunt quæ idem ſcribit Cap. XXI. *Mali quidem & perversè operantes in quibuſdam latebris ſe abſcondunt: quædam quoque facientes abuſiva, ab aliis, & eorum Novitiis ſe videri non permittunt.* Contra verò ipſorum caſtitati *Reinerus* teſtimonium perhibet. *Caſti etiam ſunt*, (inquit) *maximè Leoniſtæ*: quoſſit ut *Eymerico* noſtro fidem

non

non adhibeam, qui Vvaldenſium errores recenſens Parte II. *Directorii Inquiſitorum* Quæſt. XIV. ſcribit: *Sextus-decimus error & hæreſis eſt, quòd melius eſt ſatisfieri libidini quocumque actu turpi, quàm carnis ſtimulis fatigari: ſed eſt (ut dicunt & ipſi fatentur) in tenebris licitum quemlibet, cum qualibet indiſtinctè, carnaliter commiſceri, quandocumque & quotieſcumque carnalibus deſideriis ſtimulantur.*

Vvaldenſes Sectam ſuam à Romano Pontifice petierunt approbari.

II Abbas Urſpergenſis in Chronico ad annum M. CCXII. ſuperſtitioſam quidem fuiſſe Vvaldenſium converſationem & hæretica dogmata, cæteroquin integros mores ſignificat, hoc excepto, quod mulieres circumducendo, pravis ſuſpicionibus anſam præbuerint: & in tantam erectos eſſe fiduciam, ut Sectam ſuam Religionis nomine ab *Innocentio III.* Pontifice Maximo rogaverint approbari, Sedi Apoſtolicæ illudere conati. *Mundo jam ſeneſcente,* inquit, *exortæ ſunt duæ Religiones in Eccleſia, cujus ut aquilæ renovatur juventus, quæ etiam à Sede Apoſtolica ſunt confirmatæ, videlicet Minorum Fratrum & Prædicatorum, quæ fortè hac occaſione ſunt approbatæ, quia olim in Italia exortæ adhuc perdurant; quorum alii Humiliatos, alii Pauperes de Lugduno ſe nominabant. Quos Lucius Papa quondam Hæreticos ſcribebat, eò quod ſuperſtitioſa dogmata & obſervationes in eis reperirentur: in occultis quoque prædicationibus quas faciebant, plerumque in latibulis, Eccleſiæ Dei & Sacerdotio derogabatur. Vidimus tunc temporis aliquos de numero eorum qui dicebantur Pauperes de Lugduno, apud Sedem Apoſtolicam cum Magiſtro ſuo quodam (ut puto) Bernardo; & hi petebant Sectam ſuam à Sede Apoſtolica confirmari & privilegiari. Sanè ipſi dicentes ſe gerere vitam Apoſtolorum, nihil volentes poſſidere, aut certum locum habere, circuibant per vicos & caſtella. At Dominus Papa quædam ſuperſtitioſa in converſatione ipſorum eiſdem objecit, videlicet quòd calceos deſuper pedem præcidebant & quaſi nudis pedibus ambulabant. Præterea cùm portarent quaſdam cappas quaſi Religionis, capillos capitis non attondebant, niſi ſicut Laïci. Hoc quoque probroſum in eis videbatur, quòd viri & mulieres ſimul ambulabant in via, & plerumque ſimul manebant in una domo; & de eis dicebatur, quòd quandoque ſimul in eiſdem lectulis accubabant. Quæ tamen omnia ipſi aſſerebant ab Apoſtolis deſcendiſſe, &c.*

Claudius Seyſſellus, Taurinenſis Archiepiſcopus, cujus liber adversùs Errores & Sectam Vvaldenſium Pariſiis in lucem prodiit anno M. DXX. Vvaldenſes integerrimis fuiſſe moribus teſtatur. *Nonnihil etiam* (inquit) *ad horum Vvaldenſium confirmandam tolerandámque Sectam confert, quòd præter hæc (quæ contra Fidem Religionémque noſtram aſſerunt) in reliquis fermè puriorem quàm cæteri Chriſtiani vitam agunt. Non enim niſi coacti jurant, neque nomen Dei in vanum proferunt. Promiſſáque ſua bona fide implent, & in paupertate pars maxima degentes, Apoſtolicam vitam doctrinámque ſervare ſe ſolos proteſtantur.* Verùm operibus externis perperam gloriabantur Vvaldenſes, perperam & alii Hæretici gloriantur, cùm opera abſque fide nihil omnino proſint ad ſalutem, & inſtar magni curſus extra viam ſe habeant. De quibus appoſitè ſcribit *Ebrardus de Bethunia*, Antihæreſos Cap. XVI. *Fidem negligentes Chriſtianam, Chriſti Diſcipulos ſe faciunt appellari, cùm ſint potiùs Antichriſti. In operibus enim ſolummodo confidentes fidem prætermittunt, cùm fides operibus potius ſit præponenda. Revolvens etenim paginas Scripturarum, opera præter fidem valere non reperi.*

Fol. 12.

Hæretici de operibus externis ſtultè gloriantur.

Cauſæ cur plures Catholici ad Sectam Vvaldenſium deficerent.

Sex cauſas enumerat *Reinerus*, quæ in Vvaldenſium Sectam Catholicos non paucos pertraherent. Prima, inquit, eſt inanis gloria: quia enim vident Doctores in Eccleſia honorari, idcirco etiam ipſi Doctrinæ honorem ambiunt. Porrò omnes, viri & feminæ, parvi & magni, diu noctúque docent vel diſcunt. Narrat *Reinerus*, Vvaldenſem quemdam, depravandi Catholici hominis causâ hyemali tempore, intempeſtiva nocte, per tractum aquæ ad ipſum enataſſe. In quo, inquit ille, reprehendi poteſt negligentia Fidelium Doctorum, qui non ſic zelant Catholicæ Fidei veritatem, ſicut perfidi Leoniſtæ zelant infidelitatis errorem. Altera cauſa eſt, Tranſlatio ab ipſis facta Veteris & Novi Teſtamenti in linguam vulgarem. Audivi, inquit Reinerus, & vidi quemdam Ruſticum idiotam, qui Job recitavit de verbo ad verbum; & plures qui totum Novum Teſtamentum perfectè ſciverunt. Et quia ſunt Laïci idiotæ, falsò & corruptè Scripturam exponunt, ut illud Joannis I. *Et ſui eum non receperunt*, ita exponunt, *id eſt porci.* Et illud Pſalmi: *Increpa feras arundinis*; ita legunt: *Increpa feras hirundinis.* Prima hæc Scripturarum Verſio in linguam Gallicam à Vvaldenſibus facta eſt in urbe Metenſi, quam *Innocentius III.* Pontifex Maximus improbavit Epiſtola ad univerſos Chriſti Fideles in Urbe & Diœceſi Metenſi conſtitutos, quæ in ejus Regeſto CXXXI. Libri II. eſt, & refertur à *Bzovio* ad annum M. CXCIX. illóſque damnavit, quòd Officium Prædicationis abſque Miſſione uſurparent. *Cum Doctorum ordo ſit quaſi præcipuus in Eccleſia, non debet ſibi quiſquam indifferenter Prædicationis officium uſurpare: nam, ſecundùm Apoſtolum,* Quomodo prædicabunt, niſi mittantur? *Et Veritas ipſa præcipit Apoſtolis:* Rogate Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam. Tum Hæreticorum Vvaldenſium reſponſionem occupat eruditus Pontifex, dicentium, ſe inviſibiliter à Deo miſſos. *Cùm*, inquit, *interior illa miſſio ſit occulta, non ſufficit cuiquam nudè tantùm aſſerere, quod ipſe ſit miſſus à Deo, cùm hoc quilibet Hæreticus aſſeveret. Sed oportet ut adſtruat illam inviſibilem miſſionem per operationem Miraculi, vel per Scripturæ teſtimonium ſpeciale. Unde cùm Dominus vellet mittere Moyſem in Ægyptum ad Filios Iſraël, ut crederetur ei quod mitteretur ab ipſo, dedit ei ſignum, ut converteret virgam in colubrum, & colubrum iterum reformaret in virgam. Joannes quoque Baptiſta ſuæ Miſſionis ſpeciale protulit teſtimonium de Scriptura, reſpondens Sacerdotibus & Levitis qui miſſi fuerant ad interrogandum quis eſſet, & quare baptizandi ſibi officium aſſumpſiſſet:* Ego, *inquit*, vox clamantis in deſerto, Dirigite viam Domini, ſicut dixit Iſaias Propheta. *Non ergo credendum ei qui ſe dicit miſſum à Deo, cùm non ſit miſſus ab homine, niſi de ſe ſpeciale proferat teſtimonium de Scripturis, vel evidens Miraculum operetur. Nam & de his qui miſſi leguntur à Deo, Evangeliſta teſtatur: Quòd* Ipſi profecti prædicabant ubique Domino cooperante, & Sermonem confirmante ſequentibus ſignis.

Tranſlatio Veteris & Novi Teſtamenti in linguam vulgarem à Vvaldenſibus facta.

Innocentius Tertius Vvaldenſes damnat, quòd abſque Miſſione Officium Prædicationis uſurpent.

Quæ miſſionis inviſibilis & extraordinariæ argumenta.

De memorata Scripturæ Sacræ Verſione in linguam Gallicam, legenda eſt & altera Innocentii III. Epiſtola ad Abbates Ciſtercienſem, Morimundenſem, & de Chriſta, lib. 2. Regeſti, in qua ſe dediſſe in mandatis Epiſcopo & Capitulo Metenſi teſtatur, ut inquirerent, *Quis fuerit Auctor Tranſlationis? Quæ intentio transferentis? Quæ fides utentium? Quæ cauſa docendi? &c.*

In Verſionibus Scripturæ Sacræ in linguam vulgarem, quatuor examinanda.

Hæc contra Calviniſtas & Lutheranos uſui eſſe poſſunt, qui Vvaldenſium fraternitate gloriantur. Nunc ad inſtitutum revertamur.

Tertia cauſa propagationis Sectæ Valdenſium, ex *Reinero*, eſt ſcandalum ex malo quorumdam exemplo. Unde cùm quoſdam è Catholicis, &

Digitized by Google

præcipuè è Clericis, perverſam vitam ducere viderent, protinus dicebant: Sic Apoſtoli non vixerunt, nec nos qui ſumus Sectatores Apoſtolorum. *Reinero* concinit *Seyſſellus* Archipræſul, Fol. VIII. Quarta cauſa, eſt quorumdam Concionatorum ignorantia, qui quandoque frivola, quandoque falſa è ſacro Suggeſtu prædicabant. Quinta cauſa, eſt irreverentia quorumdam Miniſtrorum Eccleſiæ erga Sacramenta. Sexta cauſa, eſt odium contra Eccleſiam. Se à Vvaldenſi quodam audiviſſe, *Reinerus* teſtatur, *Cap. III.* Hoc ipſorum eſſe conſilium, ut Clericos & Clauſtrales ad ſtatum Foſſorum, ablatis decimis & poſſeſſionibus, deprimerent.

Tam latè diffuſa erat Vvaldenſium hæreſis, ut ſexdecim Eccleſias ſola Catharorum Secta obtineret; ſcilicet Albanenſem, Contorezenſem, Bagnolenſem, Vicentinam, Florentinam, de Valle Spoletana, Franciæ, Toloſanam, Cadurcenſem, Albigenſem, Sclavoniæ, Conſtantinopolitanam Latinorum, Conſtantinopolitanam Græcorum, Philadelphiæ, Romaniolæ, Bulgariæ, Duzraniciæ. In Germania præcipuè vigebat Secta Catharorum, necnon in Italia: Sed Patarenorum inferior non erat in Longobardia numerus. Ex omnibus penè iſtius Provinciæ, & quibuſdam Tuſciæ civitatibus, Juvenes ad Scholas Pariſienſes transmiſerant, quoſdam Logicis cavillationibus, alios etiam Theologicis diſciplinis imbuendos, quo ad Sectæ propugnandos errores, & Catholica dogmata confutanda aptiores evaderent. Multos etiam eo conſilio mittebant ad nundinas, ut perverterent divites laïcos, & commenſales hoſpites: ut multipliciter negociantes, aliorum pecunias hinc ſibi lucrarentur; inde animas theſaurizarent Antichriſto. Ita refert *Yvo Narbonenſis*, qui ſe Patarenum ſimulans omnia ipſorum arcana didicerat, in Epiſtola ad *Giraldum* Burdigalenſem Archiepiſcopum, apud *Matthæum Paris*, ad annum M. CCXLIII.

§. VII.

De Vvaldenſium Damnatione, & Impugnatoribus.

Damnati ſunt Vvaldenſes primùm ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo in Concilio Turonenſi, anno M. CLXIII. Secundò in Concilio Lumberienſi à *Giraldo* Albigenſi Epiſcopo, *Gancelino* Lodovenſi, Caſtrenſi Abbate, & Abbatibus *De Ardurello*, & *De Candelio*, Judicibus ab utraque parte electis; Archiepiſcopo Narbonenſi, Epiſcopis Toloſano, & Agathenſi, Abbatibúſque plurimis, *Conſtantia* quoque Regis Francorum ſorore, *Raimundi* Toloſani Comitis uxore, præſentibus, & ſententiam in eos latam approbantibus. Hanc Synodum ad annum M. CLXXVI. refert *Rogerius Hovedenus*. Annum M. CLXXV. adſcriptum habent Acta ex *Sirmondi* MS. Codice à *P. Coſſartio* edita, Hæreticos illos Arianos vocat *Rogerius*: cùm tamen nullius erroris circa Sanctiſſimam Trinitatem convicti atque damnati ſint. Vvaldenſes potiùs erant, non tamen puri. Sectæ dux his in partibus erat *Oliverius* quidam. *Bonos homines* appellari ambibant. Hæreſeos convicti ſunt circa ſex capita. Primò quòd Veteris Teſtamenti Scripturas non reciperent, niſi quoad ſententias à Chriſto & Apoſtolis laudatas. Secundò, quòd Fidem ſuam exponere & profiteri etiam interrogati renuerent, ad id ſe non teneri contendentes. Tertiò quòd parvulos per Baptiſmum ſalvari negarent. Quartò, quòd Euchariſtiam ab omni homine fideli & probo tam Laïco quàm Clerico dicerent conſecrari. Quintò, quòd uſum Matrimonii fornicationem eſſe, & ab æterna ſalute prohibere conjugatos prædicarent. Sextò, quòd ſolos Sacerdotes ſolvendi & ligandi non accepiſſe Poteſtatem, & Confeſſionem ſolam, ſive Clericis, ſive Laïcis faciendam, ſub præcepto cadere, non ſatisfactionem. Ut hæreſeos notam ac pœnas evaderent, Fidem Catholicam & dogmata ſingulis erroribus oppoſita, ore tenus, profeſſi ſunt. At ſuam illam Profeſſionem juramento confirmare compulſi, contumaciam & hæreſim rurſus prodidere, quam fucato animo ejurabant. Nam jurare ſe nolle reſponderunt, quòd Evangelio & Apoſtolicis Epiſtolis juramentum prohibitum ſit. Novi Teſtamenti auctoritate convictus error, Hæretici damnati & ab Eccleſia ejecti. Conferatur *Rogerius Hovedenus*, poſteriori Parte Annalium pag. 555. uſque ad 560. cum Actis Concilii ex MS. editis Tom X. Conciliorum editionis Labbeanæ, pag. 1470.

Concilium Lumberienſe.

Lumbaria, vulgò Lombez, urbs Epiſcop. in Vaſconia, ſub Metropoli Toloſana.

Anno M. CLXXVIII. Quæſtio rurſus de ejuſdem Sectæ erroribus Toloſæ habita eſt à *Petro* S. R. E. Titulo *S. Chryſogoni* Preſbytero Cardinali, Sedis Apoſtolicæ Legato, præſentibus Archiepiſcopis Bituricenſi & Narbonenſi, *Reginaldo* Bathonienſi, & *Joanne* Pictavenſi, Epiſcopis, necnon *Henrico* Abbate ClaræVallenſi, aliiſque Viris Eccleſiaſticis, miſſis à *Ludovico VII.* Franciæ, & *Henrico II.* Angliæ, Regibus. Idem fuit hujus ac præcedentis Synodi exitus. In iiſdem capitibus Hæretici manifeſtè deprehenſi juramenti recuſatione, contumaces damnati, & Anathemate palam confixi ſunt. Ita refert *Rogerius Hovedenus*, poſteriori Parte Annalium ad hunc annum. *Petrus Moranus* vir locuples, quem *Joannem Evangeliſtam* nominabant, errorem ejuravit. Indicta illi in Pœnitentiam Hieroſolymitana Peregrinatio, utque ibi ſolido triennio pauperibus miniſtraret: interimque ante diſceſſum, qui ad quadrageſimum diem dilatus eſt, Eccleſias omnes Toloſanæ civitatis nudis pedibus circuiret, ac flagellis corpus palam cæderet, illata Eccleſiis, pauperibus damna, uſuris, ac rapinis, reſtitueret: Caſtrum quoddam ſuum, Hæreticorum Conventiculis profanum & infame à fundamentis everteret. Quòd incredibili cum Orthodoxorum lætitia præſtitit. *Rogerius de Beders* Albigenſis civitatis & agri Dominus, Hæreticorum fautor manifeſtus, qui Albigenſem Epiſcopum ſub comm cuſtodia detinebat, publico Anathemate damnatus eſt. Comes *Sancti Ægidii* juravit ſe nec prece, nec pretio, favorem hæreticis præſtiturum. Iſta conſtant ex Epiſtolis *Petri* Cardinalis & Sedis Apoſtolicæ Legati, & *Henrici* ClaræVallenſis Abbatis, quas *Rogerius Hovedenus* Annalibus ſuis inſeruit. Eoſdem ipſis errores tribuit Legatus, quos *Oliverio* & aliis Hæreticis, Synodi Lumberienſis Acta. Hæc Albigenſium exordia, qui iidem ac Vvaldenſes, non puri quidem, ſed Cathari, præcipuè Contorezenſes, Manichæorum hæreſi afflati.

In Synodo Toloſana damnati Vvaldenſes.

Quartò in Concilio Oecumenico Lateranenſi III. Canone XXVII. damnati ſunt, anno MCLXXIX. Eoſdem Hæreticos à *Lucio III.* Pontifice Maximo damnatos teſtatur *Bernardus* Abbas *Fontis Calidi*, in ſui contra ipſorum hæreſim Tractatus Præfatione. Iniit autem Pontificatum *Lucius III.* anno Chriſti MCLXXXI. Paulò poſt à *Bernardo* Narbonenſi Archiepiſcopo ad Judicium vocati ſunt atque damnati, qui in Vvaſconia graſſabantur. *Quamvis à præfato Summo Pontifice condemnati*, (inquit Bernardus Abbas) *virus perfidiæ longè latéque per orbem temerario auſu evomuerant. Ea propter contrà eos pro Eccleſia Dei Dominus Bernardus Narbonenſis Archiepiſcopus, Religione & Dei honeſtate inſignis, zelans legem Dei, ſe fortem murum oppoſuit. Accitis itaque pluribus tam Clericis quàm Laïcis, Religioſis ac Sæcularibus, ad Judicium vocavit. Quid plura? Cauſa diligentiſſimè inveſtigata, condemnati*

In Concilio Lateranenſi III.

Item à Lucio III.

A Bernardo Narbonenſi Archiepiſcopo.

damnati ſunt. Narbonenſes Infulas conſecutus eſt *Bernardus* anno MCLXXXI. Sacretâ Eccleſiæ Sententiâ, *Nihilominus poſtea, & clam, & publicè, ſemen ſuæ nequitiæ ſpargere auſi ſunt. Unde rurſum, quamvis ex abundanti, ad diſceptationem vocati ſunt per quoſdam, tam Clericos, quàm Laïcos. Et ne lis diutius protraheretur, electus eſt ab utraque Parte Judex quidam Sacerdos, Raimundus ſcilicet de Daventria, vir ſiquidem religioſus ac timens Deum, nobili genere, ſed converſatione nobilior. Aſſignata igitur die cauſæ adveniente, congregatis invicem partibus, aliiſque quàm plurimis Clericis & Laïcis, de quibuſdam Capitulis in quibus malè ſentiebant, à Viris Catholicis accuſati ſunt: ei que per ſingula reſpondentibus, hinc inde diù diſputatum eſt, & ab utraque parte multæ productæ auctoritates. Auditis igitur Partium allegationibus, præfatus Judex, per Scriptum, definitivam dedit Sententiam, & Hæreticos eſſe in Capitulis, de quibus accuſati fuerant, pronunciavit.* Ita refert *Bernardus* Abbas *Fontis Calidi*, qui huic Collectioni & Judicio aderat, & utriuſque Partis argumenta & reſponſiones Tractatui ſuo inſeruit. *Quibus autem auctoritatibus vel rationibus ſuam aſſertionem defenderent* (inquit) *Quidve eis à nobis Catholicis reſponſum ſit: aut quibus Scripturarum teſtimoniis Fidem tueremur Catholicam, præſenti inteximus Opuſculo.*

Collatio coram Judice ab ipſis electo, & Catholicis contemplabatur. In qua Hæretici pronunciantur.

Sextò damnati ſunt in Concilio Senonenſi anno MCXCVIII. in quo Nivernenſis Decanus, & Abbas *S. Martini*, hæreſeos infamiâ laborantes, & familiaritatis cum Hæreticis convicti, pœnis canonicis damnati ſunt. Abbas exauctoratus, Decanus ab Officio ſuſpenſus eſt: ambo ad Summum Pontificem *Innocentium III.* remiſſi: Qui Decano *Purgationem quartæ decimæ manus ſui Ordinis* indixit, id eſt, quatuordecim Sacerdotum teſtimoniis faciendam: ab Officio manere ſuſpenſum decrevit, donec ſcandalum ſopiretur: útque in urbe Nivernenſi & villis adjacentibus Fidem Catholicam profiteretur & prædicaret, Si verò in probatione deficeret ab Officio & Beneficio depoſitus, ad agendam Pœnitentiam in arctum Monaſterium detruderetur, Abbatem verò *Rainaldum* ab Officio Sacerdotali deponi juſſit, Inquiſitione habita à *Petro* S. R. E. Cardinali Titulo *S. Mariæ in Via Lata*, Sedis Apoſtolicæ Legato, & *Odone* Epiſcopo Pariſienſi, niſi aliquid occurreret quod à ferenda in ipſum ſententia meritò retardaret. Duorum enim errorum manifeſtis fuerat convictus teſtimoniis, quòd nempè aſſeruiſſet *Corpus Domini mitti in ſeceſſum: &, juxta verbum Origenis, omnes tandem fore ſalvandos.* Præfuit Concilio Senonenſi *Michaël* Archiepiſcopus: adfuere Trecenſis, Autiſiodorenſis, & Nivernenſis Epiſcopi. Iſta conſtant ex *Roberto* Monacho *S. Martini* in Chronico Autiſiodorenſi, & ex *Innocentio III.* Epiſtola LIX. & XC. lib. II. Chronicon Autiſiodorenſe hæreſim illam *Populicanam* vocat, omnium hæreſeon *feculentiſſimam*, quæ *virulentas radices ſuas, latè quidem, ſed latenter hoc tempore propagarat.* Eamdem autem eſſe hæreſim, quæ ab *Alexandro III.* in Concilio Lateranenſi Oecumenico, Can. XXVII. damnata fuerat, conſtat. *In Gaſconia*, inquit, *Albigeſio, & Partibus Toloſanis, & aliis locis Hæreticorum, quos alii Catharos, alii Patarenos, alii Publicanos, alii aliis nominibus vocant, invaluit damnata perverſitas.*

Damnantur iterum in Concilio Senonenſi.

Damnati ſunt præterea in Concilio Oecumenico Lateranenſi IV. ſub *Innocentio III.* anno MCCXV. Item à Gregorio IX. in Conſtitutione edita anno MCCXXXVI. quæ inſerta eſt Lib. V. Decretalium Tit. VII. *De Hæreticis*, Cap. *Excommunicamus* (XV.) cujus hæc ſunt verba: *Excommunicamus & anathematizamus univerſos Hæreticos, Catharos Patarenos, Pauperes de Lugduno, Paſſagines, Joſepinos, Arnaldiſtas, Speroniſtas, &c. Damnati verò per Eccleſiam, ſæculari Judicio relinquantur animadverſione debita puniendi: Clericis priùs à ſuis Ordinibus degradatis. Si qui autem de prædictis, poſtquam fuerint deprehenſi, redire voluerint ad agendam condignam Pœnitentiam, in perpetuo carcere detrudantur.*

In Concilio Lateranenſi Quarto: & à Gregorio Nono.

Eoſdem temporalibus pœnis damnavit *Fridericus II.* Imperator ſolemni Conſtitutione, cujus hæc verba ſunt: *Patarenos, Speroniſtas, Leoniſtas, Arnaldiſtas, Circumciſos, Paſſagines Joſeppinos.... Vvaldenſes.... Pauperes de Lugduno, & omnes Hæreticos utriuſque ſexus, quocumque nomine cenſeantur, perpetua damnatus infamia, diffidamus atque bannimus, cenſentes ut bona ipſorum confiſcentur, nec ad eos ulteriùs revertantur: ita quòd filii eorum ad ſucceſſionis perveniri non poſſint, cùm longè ſit graviùs æternam quàm temporalem offendere Majeſtatem.* Hanc *Friderici II.* Conſtitutionem lego apud *Goldaſtum*, Tom. I. Conſtitutionum Imperialium, pag. 295.

Pœnæ temporales à Principibus in Vvaldenſes conſtitutæ.

Ante *Fridericum II. Ildephonſus* ſeu *Alphonſus* Rex Aragonum anno M. CXCIV. in Vvaldenſes Edictum tulit, quo eos è ſuis ditionibus exulare juſſit, & eorum fautores bonorum proſcriptione mulctavit, & velut reos Majeſtatis puniendos declaravit. Hanc piiſſimi Regis Conſtitutionem edidit *Franciſcus Pegna*, in Commentariis Directorii Inquiſitorum *Eymerici*, pag. 281. Eoſdem Hæreticos publicis Legibus inſectatus eſt, & convictos igne damnavit *Philippus Auguſtus*, Rex Chriſtianiſſimus, teſte *Vvillelmo* Britone lib. I. *Philippidos.*

Dehinc perſcrutari citiùs facis Hæreſiarchas,
Simplicium falſo qui fallunt dogmate corda,
Incautas animas occulta fraude necantes:
Qui bona conjugii reprobant, qui carnibus uti
Eſſe nefas dicunt, aliáſque ſuperſtitiones
Inducunt, breviter quas tangit Epiſtola Pauli,
Omnes qui Fidei ſaperent contraria noſtræ.
Quos Popelicanos vulgari nomine dicunt.
De tenebris latebríſque ſuis prodire coacti
Producebantur, ſervatóque ordine Juris
Convincebantur, & mittebantur in ignem.

Vvaldenſes etiam coërcuit *Ludovicus VIII.* Rex Chriſtianiſſimus, teſte *Dubravio* Olomuzenſi Epiſcopo, lib. XIV. Hiſtoriæ Bohemorum. *Poſt Edicta*, inquit, *& minas, ad arma poſtremò venire, infamamque fanaticorum ferro & ſanguinis miſſione coercere coactus eſt.*

Scriptores Eccleſiaſtici, qui Vvaldenſium Hæreſim confutarunt.

In Vvaldenſes ſcripſere, *Ekbertus* Abbas, *S. Elizabethæ* Schonaugienſis Abbatiſſæ frater duodecimo inclinante ſæculo. Ejus tredecim Sermones contra Catharos in Bibliotheca Patrum extant. Cathari autem erant portio Vvaldenſium. *Ebrardus de Bethunia* Flandrenſis, eoſdem confutavit libro cui titulus eſt ANTIHÆRESIS. *Bernardus* Abbas *Fontis Calidi* contra eoſdem Tractatum ſcripſit ſub finem XII. ſæculi. *Ermengardus* eoſdem impugnavit libro cui titulus eſt: *Contra Hæreticos qui dicunt & credunt Mundum iſtum, & omnia viſibilia non eſſe à Deo facta, ſed à Diabolo.* Scripſit contra eoſdem *Reinerus* ſeu *Reinerius Sachonus*, ex Hæretico Vvaldenſi & Epiſcopo Sectæ Catharorum, Catholicus, Ordinis FF. Prædicatorum poſt converſionem ſuam Profeſſor, Philoſophus, Theologus, Jure-conſultus inſignis; Inquiſitor Fidei in Longobardia, circa annum 1254. teſte *Antonio Senenſi*, Ord. Prædicator. Ejus liber inſcribitur, *Opuſculum de Hæreticis.* In eodem verſatus eſt argumento *Petrus de Pilichdorf* Sacræ Theologiæ Profeſſor, anno Chriſti circiter M. CCCXLIV. Hos Authores *Jacobus Gretſerus*

S. J. Theologus magno rei Chriſtianæ commodo edidit. Eorum opera extant in Bibliotheca Patrum. Vvaldenſes etiam quinque libris impugnavit *F. Moneta* Cremonenſis, Ordinis Prædicatorum ab *Antonio Senenſi* commendatus, cujus Opus MS. penes ſe habebat, & publico deſtinabat laudatus *P. Gretſerus.* Denique *Claudius Seyſellus* Archiepiſcopus Taurinenſis, annis ab hinc centum & ſexaginta, librum ſcripſit *Adversus Errores & Sectam Vvaldenſium: Claudius Conſſordius* Theologus Pariſienſis in eadem palæſtra cum laude ſe exercuit.

§. VIII.

De Vvaldenſium Bohemorum poſtrema Confeſſione: Et Lutheri, Calvini, aliorúmque Hæreticorum de illa Judicio.

Cùm Vvaldenſes in Germania Eccleſiaſtica & ſæcularis Poteſtas coërceret, eorum Reliquiæ in Bohemiam confluxere, quo ſentina omnium Sectatorum confluere ſolet (inquit *Dubravius* Olomuzenſis Epiſcopus lib. XIV. Hiſtoriæ Bohemicæ.) Ad *Calvini* uſque tempora infœlices illæ Reliquiæ permanſerunt. *Ferdinando* Romanorum & Bohemiæ Regi Fidei ſuæ Confeſſionem anno MDXXXV. obtulere, cui præfatus eſt honorificè *Lutherus.* Ipſos veterum Vvaldenſium errores emolliviſſe, condiiſſe, ac ipſorum doctrinam pexuiſſe, fuco liniviſſe, ornaſſe, ut novis Pſeudo-Apoſtolis *Luthero & Calvino* placeret; maximè in Articulo de Euchariſtia, compertum eſt. Articulis conſtat viginti Bohemica Confeſſio. Extat in Syntagmate Confeſſionum Fidei in diverſis Regnis editarum.

Articulo XIII *De Cœna Domini*, docent, *Corde credendum, ac ore confitendum, Panem Cœnæ Dominicæ verum Corpus Chriſti eſſe, quod pro nobis traditum eſt, Calicemque verum Sanguinem ejus; qui pro nobis in remiſſionem peccatorum fuſus eſt, ut Chriſtus Dominus apertè dicit.* Hoc eſt Corpus meum. Hic eſt Sanguis meus, *&c. His Chriſti verbis, quibus ipſe panem corpus ſuum & vinum ſpeciatim ſanguinem ſuum eſſe pronuntiat, neminem de ſuo quicquam affingere, admiſcere, aut detrahere debere, ſed ſimpliciter his Chriſti verbis, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram declinando, credere. Phanaticos Spiritus* vocant, *qui Panem & Calicem Cœnæ verum Chriſti Corpus & Sanguinem eſſe pernegant. Juxta Domini præceptum Corpus & Sanguinem ejus, promiſcuè ab omnibus, ſub utraque ſpecie, ſumi oportere.* Miniſtros Dominicæ Cœnæ verba referentes, plebem adhortari *Ut Corporis Chriſti præſentiam adeſſe credat. Et procumbentibus interim in genua diſtribuere.* De Euchariſtia eodem ſenſu loquuntur in Profeſſione Fidei ad *Uladiſlaum* Regem in Hungariam miſſa: *Quando Preſbyter ritè ordinatus verba teſtimonii Chriſti, expreſſerit, continuò Panis eſt Corpus Chriſti, verum, naturale, ex caſtiſſima Virgine ſumptum, quod erat traditurus, quemadmodum vivens Panis teſtatur*, &c. Subſtantialiter tamen Chriſti Corpus eſſe non cenſebant, ſed efficaciâ tantùm & virtute. Hîc Chriſtum non eſſe *cum ſuo corpore naturali, manſione, exiſtenter, & corporaliter,* ſed *in cœlo tantum: eſſe verè ſpiritualiter, potenter, benedictè in veritate.* (In Reſponſione Excuſatoria contra Literas Doctoris *Auguſtini*, quæ extat cum dicta ipſorum Confeſſione, in *Faſciculo Rerum Expetendarum & Fugiendarum.*) *Lutherus* hanc Vvaldenſium Bohemorum Confeſſionem approbavit honorificâ Præfatione. Eamdem laudarunt *Melancton & Bucerus.* Non idem *Calvini* de illa fuit judicium. Concoquere enim non potuit, quòd Panem & Vinum in Euchariſtia verum Chriſti Corpus & Sanguinem præciſè & abſque explicatione aſſererent. Qua de re ita ſcribit ad Polonos Miniſtros: *Legimus*, inquit, *locum illum ubi ſuam de ſacra Chriſti Cœna ſententiam exponunt. Breviter & ferè conciſè aſſerunt, Panem & Vinum eſſe verum Chriſti Corpus & Sanguinem. Statim ad Confeſſionem tranſeunt, quæ noſtro judicio doctrinam obſcurat vel involvit, magis quàm illuſtret. Queruntur injuſtis ſe calumniis gravari, imò traduci ludibriis & ſubſannationibus, ſed primos ſibi adverſarios ſtatuere videntur, quicumque certiùs definiri poſtulant, quomodo panis ſit Corpus. Tantum dico, cùm non ſatis disertè & enucleatè de hoc Myſterio locuti ſint Vvaldenſes, faſtidium à Chriſtiana modeſtia procul remotum fore, ſi ab ipſis omnis interpretatio reſpuitur. Formulam verò Confeſſionis amplecti, quæ ſine diſcrimine in unum faſciculum damnationis omnes involvit, qui præciſè non fatentur Panem eſſe præſentiſſimè Chriſti Corpus, an fas ſit Chriſtiano homini videritis: nos certè non putamus.* Cùm ad eumdem *Calvinum* anno MDLX. Vvaldenſes Bohemi duos ex Symmiſtis ſuis miſiſſent cùm literis, fraternitatem inituros, reſpondit ille, Manere ſe in eadem ſententia, quòd eorum Confeſſio recipi ſimpliciter non poſſet abſque periculo. *Nos quidem*, inquit, *manemus in ſententia, non poſſe ſimpliciter recipi Confeſſionis veſtræ formulam abſque periculo: ac ſubſcriptionem, niſi adhibita dextra interpretatione, Polonis multarum contentionum originem & materiam fore.*

Melancton in Epiſt. in ſcripta, [illegible] Fratribus Vvalden- ſibus in Bohemia, Bucerus, in lib. cui titulus, Scripta duo adverſaria Latomi, &c.

CAPUT V.

De Scriptoribus Undecimi Sæculi.

ARTICULUS I.

De Meginfredo, Burchardo, Olberto, S. Fulberto, Bernone, & Glabro Rodulpho, &c.

I. MEginfredus Magdeburgenſis Præpoſitus ex Fuldenſi Monacho, vixit anno circiter decimo ſupra milleſimum, ut obſervat *Aubertus Miræus.* Scripſit *Vitam S. Emmerammi Ratiſponenſis Archiepiſcopi.* Is forſan ipſe eſt, quem *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi ut celebrem Chronographum laudavit.

II. S. Burchardus, ex Monacho Lobienſi Ordinis Benedictini Vvormarienſis Epiſcopus, collaborante *Olberto* Magiſtro ſuo; magnum Canonum Volumen edidit, ex Conciliis, Decretis Romanorum Pontificum, & Catholicorum Patrum teſtimoniis deſloratum, ut *Sigebertus* in Chronico ad annum MVIII. & in libro *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, cap CXLI. commemorat. Ejus collectio libros XX. complectitur. Magnam partem ſuæ Collectionis ipſum ex *Reginone* accepiſſe probat Clariſſimus *Baluzius* in Præfatione ad *Reginonem.* Sanè ipſum *Antonius Auguſtinus* reprehendit, *Quòd non ex fontibus ipſis hauſit ſingula, ſed ex rivulis & ſtagnis aliorum.* Obiit *S. Burchardus anno* MXXVI. *die* XIV. Octobris.

III. Olbertus ex Monacho Lobienſi Ordinis Benedictini, quartus Gemblacenſis, ac primus *Sancti Jacobi* apud Leodienſes Abbas, ſcripſit Hiſtoriam Veteris Teſtamenti, Vitas aliquot Sanctorum, & Cantus in eorum honorem compoſuit, *Vir humanæ & Eccleſiaſticæ ſcientiæ ſtudio, & Religionis fervore inſignis*, (inquit Sigebertus cap. 142.) Qui & eum inde maximè commendat, quòd *Burchardus Vvormatienſis ejus magiſterio ad hoc eſt provectus, ut ita Eccleſiaſticæ utilitati intenderet, & ejus ſtudio*

ore,

ore, & manu, illud magnum Canonum Volumen ad communem omnium utilitatem ederet.

S. Fulberti Vita.

IV. Fulbertus, vitæ ſanctimonia & eruditione, ſua ætate celeberrimus, *Guillelmi* Aquitaniæ Ducis favore Pictavenſis Eccleſiæ *S. Hilarii* Theſaurarius factus, ut Fragmentum Hiſtoriæ Aquitanicæ refert: *Roberti* Regis Chriſtianiſſimi, cui gratiſſimus erat, autoritate Carnotenſis Epiſcopus poſt *Rodulphum* creatus eſt. *S. Odiloni* Abbati Cluniacenſi amiciſſimus fuit. Pietate erga Deiparam Virginem eximia promeritus eſt ut ab ea, dum gravi morbo premeretur, ſibi per viſum apparente, ſacris uberibus lactaretur, ut referunt *Albericus* in Chronico, & *Vuillelmus Malmeſburienſis*, lib. III. *De Geſtis Regum Anglorum.* Cùm urbs Carnotenſis, & Baſilica *Sanctæ Mariæ* anno M. XX. conflagraſſent, inſignem illam Eccleſiam à fundamentis excitavit, ſumptus in primis ſuppeditante *Cnutone* Rege Anglorum, ut laudatus *Vuillelmus* lib. II. *De Geſtis Regum Anglorum* commemorat. Obiit anno Chriſti M. XXVIII. quarto Idus Aprilis, cùm annos viginti & unum ſéxque inſuper menſes Eccleſiam Carnotenſem rexiſſet.

S. Fulberti Opera.

Plures ſcripſit Epiſtolas, quæ ipſum Eccleſiaſticæ diſciplinæ ac libertatis ardentiſſimum æmulatorem fuiſſe probant. Sermones etiam, & Hymnos aliquot + Canonem *De Pœnitentia Mulierum*, & Tractatum adverſùs Judæos, negantes hanc Jacob morientis Propheriam, *non auferetur Sceptrum de Juda*, &c. in Chriſto Domino fuiſſe impletam.

S. Fulberti Elogium.

Epiſtolam Fulberti *De rebus Eccleſiæ religiosè & cautè diſtribuendis*, antea ineditam, publici juris fecit Domnus *Lucas Dacherius* in Appendice ad Tom. II. Specilegii. A *Glabro Rodulpho* lib. IV. cap. IV. *Præſul ſapientiſſimus & incomparabilis* appellatur. *Epiſcopum in Sanctitate & Philoſophia nominatiſſimum* Vuillèlmus Malmeſburienſis lib. ſecundo *De Geſtis Regum Anglorum* prædicat. *Doctrinæ fluvium duplicis egregium & Pontificum Sydus*, Epitaphium: *Doctorem clariſſimum* Baldericus Noviomenſis Epiſcopus in Chronico Cameracenſi, lib. I. Cap. LXXVII. *Roberti* Francorum Regis Cancellarium fuiſſe, Veteres Annales MSS. Collegii Navarrici teſtantur, idque etiam *Aubertus Miræus* aſſerit in Notis ad librum *Henrici Gandavenſis*, De Scriptoribus Eccleſiaſticis. *Henricus ipſe*, qui Catalogum ſuum ab eo incipit Authore, *Fulbertum liberalium artium ſuo tempore peritiſſimum, Virum Religioſum, & erga Beatam Virginem devotiſſimum* celebrat.

V. Berno, ex Monacho *S. Galli*, Ordinis Benedictini, Abbas Augiæ Divitis prope Conſtantiam ad Rhenum, Coronationi *S. Henrici* Imperatoris factæ à Benedicto VIII. Romano Pontifice interfuit. Unde ipſum *Hincmar.* Archiepiſcopi Remenſis diſcipulum fuiſſe, perperam aſſeruit *Gerardus Joannes Voſſius* libri ſecundi *De Hiſtoricis Latinis*, Cap. XLIV. Humana & divina Scientia ipſum claruiſſe teſtatur *Sigebertus* lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, cap. CLVI. Libellum ſcripſit *De quibuſdam rebus ad Miſſæ Officium pertinentibus*, qui in Bibliotheca Patrum editus eſt, & *Vitam S. Udalrici, Auguſtani Epiſcopi*, quam apud *Surium* legere eſt ad diem IV. Julii. Obiit anno M. XLV. die ſeptima Januarii.

VI. Glaber Rodulphus, Ordinis Benedictini in Cœnobio *S. Germani Autiſiodorenſis* Monachus, vixit ſub Regibus Francorum *Roberto* & *Henrico I.* Scripſit *Hiſtoriam* quinque libris comprehenſam, ab anno circiter nongenteſimo nonageſimo ad annum milleſimum quadrageſimum ſextum: quam in lucem edidit *Franciſcus Ducheſnius* inter Antiquos Scriptores Hiſtoriæ Francorum, Tom. IV. Hanc *S. Odiloni* Abbati Cluniacenſi nuncupavit *Glaber*. Scripſit etiam Vitam *S. Guillelmi* Abbatis *S. Benigni* Divionenſis, qui Fiſcani in Neuſtria mortuus eſt, ut ipſemet teſtatur lib. IV. Hiſtoriæ ſuæ, Cap. IV. Edita eſt à *Bollando* inter Acta Sanctorum, Tom. I. Kalendis Januarii.

ARTICULUS II.

De Helgaldo, Brunone Herbipolenſi, Everhelmo, Vuiberto, Anſelmo Remenſi, Humberto Cardinali, &c.

I. HElgaldus, Floriacenſis Ordinis Benedictini Monachus, ſcripſit *Epitomen Vitæ Roberti Regis Francorum*, quam inter antiquos Rerum Francicarum Scriptores edidit *Franciſcus Ducheſnius*, Tom. IV. Obiit autem *Robertus* Rex anno M. XXXI.

II. S. Bruno, Conradi Romanorum Imperatoris patruelis, obiit anno Chriſti M. XLV. die XVII. Maii, cum Herbipolenſem Eccleſiam plures annos Epiſcopus rexiſſet. *Commentaria* ſcripſit *in Pſalterium & in Cantica tam Veteris quàm Novi Teſtamenti, in Orationem Dominicam, in Symbolum Apoſtolicum & S. Athanaſii*: Quæ à *Joanne Cochlæo* viro doctiſſimo recenſita, in Bibliothecis Patrum Colonienſi & Lugdunenſi edita ſunt. Hunc *Trithemius* Abbas lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* celebrat.

III. Everhelmus primùm Altimontenſis in Hannonia, deinde Blandinienſis Abbas juxta Gandavum, Ordinis Benedictini, ſcripſit *Vitam S. Popponis Stabulenſis Abbatis*, qui ad Superos migravit anno M. XLVIII. die XXV. Januarii. Huic Vitæ *Onulphi Monachi* præfixa eſt Præfatio ad ipſum *Everhelmum*, qua ſe Vitam *S. Popponis* eo rogante, ſcribendam ſuſcepiſſe profitetur. At fortaſſis eam non perfecit: aut ſi perfecit, minùs probata eſt *Everhelmo*, qui aliam propterea edidit, aut illam ita recudit, ut ejus, non *Onulphi* Opus meritò cenſeretur. Ita conjicit *Bollandus* in Annotationibus præviis ad hanc Vitam, quam edidit inter Acta Sanctorum menſis Januarii, Tom. II. Sanè *Everhelmum* Authorem hæc verba probant: *Ego igitur poſitus in Cœnobio Blandinienſi, ſcribendo ſummatim perſtrinxi, non ut omnia, quæ de Beato Viro dicenda erant, videlicet comprehenderem.*

IV. Vuibertus Sancti Leonis Noni Romani Pontificis, cùm Tullenſis Epiſcopus eſſet, Archidiaconus, Vitam ejus libris duobus ſcripſit, quam primùm à doctiſſimo *Sirmondo* S. J. editam, *Henſchenius* & *Papebrochius*, ejuſdem Societatis eruditi & pii Profeſſores, cùm duobus MSS. collatam, ex iiſque auctam & emendatam, inter Acta Sanctorum menſis Aprilis, ad diem XIX. Tom. II. retulere.

V. Anſelmus, Remenſis Monachus, Ordinis Benedictini, ſcripſit *Itinerarium S. Leonis Noni* Romani Pontificis Roma in Gallias, ob hoc maximè, (inquit *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis Cap. CLII.) ut notificaret quanta autoritate Remis vel in aliis urbibus Synodum celebrarit, quanta ſubtilitate & juſtitia examinarit cauſas Eccleſiaſticas, qua diſcretione peccantes correxerit, quomodo ei virtus Dei cooperata ſit. Quod ſatis patuit in una cauſa Remenſis Synodi, ubi dum Epiſcopus Friſingenſis contumaciter ageret contra Apoſtolicam Autoritatem, repente in oculis omnium obmutuit.

VI. Humbertus, è Tullenſis Cœnobii Ordinis Benedictini Monacho, propter ſingularem eruditionem Silvæ Candidæ Epiſcopus creatus, & inter S. R. E. Cardinales conſcriptus eſt. A. *S. Leone IX.* Conſtantinopolim Legatus anno M. LIII.

Eccle-

Digitized by

Eccleſiæ cauſam ſtrenuè propugnavit adverſùs *Michaëlem Cerularium*, *Leonem Acridanum*, & *Nicetam Pectoratum*, quorum calumnias in Latinos editis libris egregiè confutavit. Extant in Appendice Tom. XI. Annalium Eccleſiaſticorum Cardinalis *Baronii*, apud *Henricum Caniſium*. Tom. VI. *Lectionis Antiquæ* & in Bibliotheca Patrum. Jubente *Nicolao II.* Pontifice Maximo, Formulam* abjurationis *Berengario* Sacramentariorum Hæreticorum parenti præſcripſit. Quam ob rem *Humbertum* laceſſivit Berengarius, *Burgundum* per contemptum appellans. Quem ab ejus inſultu præclaro hoc elogio vindicat *Lanfrancus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. II.

Humberti elogium.

Humbertum, inquit, *virum fuiſſe Religioſum, fide Chriſtiana & ſanctiſſimis operibus perſeverantiſſimè decoratum, ſcientia divinarum ac ſecularium literarum apprimè eruditum, teſtantur omnes qui vel propria experientia eum noverunt; vel ab aliis, qui ipſum experti ſunt, ejus cognitionem acceperunt. Hunc non de Burgundia, ſed de Lotharingia, S. Leo Romam traduxit, ad prædicandum Siculis verbum Dei Archiepiſcopum ordinavit: Poſtea verò Sancta Romana Eccleſia Præſulem ſibi Cardinalem conſtituit. Quo in loco poſitus, taliter vixit, taliter docuit, ut de fide vel doctrina ipſius nec ſaltem ſiniſtræ ſuſpicionis fama aliquando exorta ſit. Hujus rei teſtis eſt tota ferè Latinitas, quæ pro excellentia Apoſtolicæ Sedis, cujus Conciliis & Conſiliis ſemper aderat, ac præerat, eum ignorare non potuit. Qui ſi etiam Burgundus eſſet, inſipienter tamen arrogantia tua nomen ſuæ gentis pro infamia ſibi adſcriberet, cùm Spiritus Domini, ubi vult, ſpiret, & quem vult adſpiret, & Domini ſit terra, & univerſi qui habitant in ea, &c.* Ejus cum laude meminit *Sigebertus* lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, cap. CL.

ARTICULUS III.

De Hermanno Contracto, Hugone Lingonenſi, Adelmanno, Durando Troarnenſi, & Deoduino Leodienſi.

HErmannus, ab infantia membris omnibus *Contractus*, unde ipſi cognomen, *Vvolferadi* Vveringenſis in Suevia Comitis filius, Augiæ Divitis, Ordinis Benedictini Monachus, *Vir* (ut ait Trithemius Abbas) *in divinis Scripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis univerſaliter doctiſſimus, Philoſophus, Poëta, Aſtronomus, Rhetor, & Muſicus, nulli ſuo tempore ſecundus, trium linguarum, Græcæ, Latinæ, & Arabicæ peritiſſimus:* Multa ſtricta & ſoluta oratione compoſuit, & Græcorum Philoſophorum, Arabúmque Aſtronomorum Tractatus aliquot Latio donavit. Scripſit *Chronicon* ab ortu Chriſti uſque ad annum milleſimum quinquageſimum-quartum, quo & obiit. A *Chriſtiano Urſtiſio* Tomo unico rerum Germanicarum editum eſt, gemino contextu. Tertiam Editionem aliis auctiorem & locupletiorem unàque emendatiorem, ex MS. Codice Auguſtani Cœnobii *SS. Afræ & Udalrici* in lucem *Caniſius* edidit Tom. I. Antiquæ Lectionis. Secundùm quam editionem Bibliothecis Patrum Colonienſi & Lugdunenſi inſertum eſt. Hanc varietatem quidam ipſi Authori tribuunt, cui evenerit, quod olim & hodie multis Scriptoribus, qui fœtum lambendo formare, variare, & ſubinde augere ſolent. Alii de Scriptoribus, quorum alius nonnulla adjecerit, alius reſecuerit, pro ſuo quiſque captu, inquit *Aubertus Miræus* in Notis ad Caput duodecimum lib. *Honorii Auguſtodunenſis*, De Scriptoribus Eccleſiaſticis, ubi *Hermanni Contracti* meminit. Author quoque creditur *Hermannus* Antiphonarum *Salve Regina*, & *Alma Redemptoris Mater*.

II. Hugo de Breteuil, filius *Gildnini* Britolii Comitis in agro Bellovacenſi, ex Carnotenſi Clerico ad Lingonenſem Epiſcopatum, *Henrici I.* Regis Chriſtianiſſimi favore aſſumptus eſt. In Concilio Remenſi anno M. XLIX. ob ſimoniam depoſitus, ut Chronicon Autiſiodorenſe & Benignianum teſtantur, *Leonem IX.* Summum Pontificem, qui ſententiam in ipſum dixerat, Romam adiit nudis pedibus, & ab eo ac Synodo cui tum præerat, veniam poſtulans, abſolutionem impetravit. Roma redux, in Cœnobio Virdunenſi *S. Vitoni*, Ordinis Benedictini, cui frater ejus *Valerianus* Abbas præerat, Monachum profeſſus eſt, & quod vitæ fuit reliquum, in Pœnitentia continua & pietatis operibus tranſegit, ut teſtantur *Vvibertus* in Vita *S. Leonis Noni*, lib. II. cap. III. Chronicon MS. *Sancti Vitoni*, *Richardus Vaſſeburgius* lib. IV. Antiquitatum Belgicarum, & *Jacobus Vignerius* in Chronico Lingonenſi. Dum in Lingonenſi Cathedra ſederet, Catholicum de Euchariſtia dogma propugnavit edito contra Berengarium erudito Tractatu *De Corpore & Sanguine Chriſti*. Acta quoque *S. Victoris* Carmine expreſſit. Ejus Tractatus contra *Berengarium* extat in Bibliotheca Patrum.

III. Adelmannus, quem *Almannum* Sigebertus vocat, ex Clerico & Scholaſtico Leodienſi, Brixienſis in Italia Epiſcopus, ab anno M. XLVIII. ad annum circiter M. LXI. ut docet *Ferdinandus Ughellus* Tom. V. *Italiæ Sacræ*, ſcripſit Epiſtolam ad *Berengarium*, ſuum olim ſub *S. Fulberto* Carnotenſi Præſule Condiſcipulum, ut ipſum ab errore revocaret; quâ realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, paníſque & vini ſubſtantialem in idem ſacratiſſimum Corpus & Sanguinem Salvatoris converſionem, fortiter propugnat. Opus illud commendat *Sigebertus*, lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. CLIII. Extat in Bibliothecis Patrum.

IV. Durandus, ex Monacho Friſcanenſi primus Abbas Troarnenſis Cœnobii in Diœceſi Bajocenſi ad Divam fluvium, Ordinis Benedictini, de cujus electione ſibi gratulabatur *Guillelmus Conqueſtor* Dux Normannorum & Rex Anglorum, Prælatos enumerans, quibus *ob vitæ meritum & ſapientiæ doctrinam digniſſimis*, regimen Eccleſiarum commendaverat, ut refert *Ordericus Vitalis* lib. VII. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, ad annum M. LXXXVII. Ipſum hoc elogio exornat idem Hiſtoricus lib. VIII. *Durandus Troarnenſis Abbas grandævus, ab infantia Monachus, religione & ſapientia præcipuus, Eccleſiaſtici cantus, & divini dogmatis Doctor peritiſſimus, ſibi durus carnifex, aliiſque mitis opifex, poſt multos in Dei cultu labores, in lectum decubuit, & bene ut prudens & fidelis ſervus ire ad Curiam Domini ſui paratus, III. Idus Februarii, de ſeculo migravit:* Anno milleſimo-octogeſimo-octavo. Librum eruditum contra Berengarianam hæreſim ſcripſit, *De Corpore & Sanguine Domini*. Extat in Bibliotheca Patrum. Paulò poſt annum milleſimum quinquageſimum, quo Pariſienſis contra *Berengarium* Synodus celebrata eſt, hunc librum emiſit in lucem: Alias enim Synodos poſtea in eadem cauſa celebratas non commemorat.

De Troarn.

V. Deoduinus, ſeu *Theoduinus*, Henrici III. Imperatoris conſanguineus, Leodienſis Epiſcopus, obiit nono Kalendas Junii, anno M. LXXV. ut *Albericus* in Chronico teſtatur. Scripſit *Epiſtolam De Corpore & Sanguine Domini contra Berengarium* ad *Henricum I.* Regem Francorum, ejúſque Majeſtatem rogavit, ne homini hæretico audientiam *Concilii* concederet.

Cardinalis Baronius, & alii Scriptores lapſi ſunt, qui

Baronius emendatur

qui hanc Epiſtolam *Durando* Leodienſi ante hæc tempora defuncto tribuerunt. Erroris occaſionem dedit litera D. nomen proprium utriuſque deſignans. Hanc Epiſtolam ex Codice MS. clariſſimi Viri *Emerici Bigotii* collato cum Codice Abbatiæ Rothomagenſis Sancti *Audoeni*, edidit Dom. *Mabillonius*, Tom. IV. *Veterum Analectorum.*

ARTICULUS IV.

De Samuele Marrochiano, Michaële Pſello, Georgio Cedreno, Joanne Curopalate, Theophylacto, Samona Gazenſi, & Occumenio.

I. SAmuel ab urbe natali Marrochianus appellatus, ex Judæo Chriſtianus librum ſcripſit *De Adventu Meſſiæ, quem Judæi temere expectant*, Mille annos & ultra, ab ultima Hieroſolymorum everſione, & Judæorum captivitate per *Titum* Imperatorem cùm numeret, ipſum ſcripſiſſe poſt annum Chriſti milleſimum ſeptuageſimum colligere eſt. Si quidem à *Tito* everſa eſt Sancta Civitas anno Chriſti ſeptuageſimo.

Michaëlis Pſelli elogium.

II. Michaël Pſellus, ab eo diſtinguendus, quem *Philoſophi Leonis* Imperatoris Præceptorem fuiſſe *Joannes Curopalates* teſtatur; *Conſtantinus* etiam appellatus, ut ex *Cedreno* colligitur, floruit ſub Imperatoribus *Michaële Stratiotico*, cujus Legationem obiit ad *Iſaacum Comnenum*, ſub ipſo *Comneno*, *Conſtantino Duca*, *Romano Diogene*, & *Michaële Duca*, cujus Præceptor fuit Ipſum commendat *Cedrenus*, Legationem ſupradictam commemorans: *Comnenus*, inquit, *fractis diſſipatiſque hoſtium viribus, Nicomediam venit. Ibi ei occurrerunt Legati Imperatoris, Præſes Conſtantinus Leichudes, Præſes Theodorus Alopus, Conſtantinus Pſellus Philoſophorum Princeps. Etenim hi tres viri ſapientia & facundia omnium qui tunc vivebant primi habiti, & quidem extra ſortis comparationem Pſellus, ad eam Legationem fuerant delecti, quod Imperator eorum eloquentiâ & gratiâ ſe maxima conſecuturum ſperabat.*

Eundem commendat *Anna Comnena* Lib. V. *Alexiados* loquens de *Italo* Philoſopho. *Deinde etiam, inquit, Michaëli Pſello dedit operam illi latè inclyto homini, non tam cura Magiſtrorum ſapientum, quorum limina non multùm triverat, quam indolis præſtantia, & velocitate mentis divinitus adjuta (id videlicet imperantibus ardentiſſimis per crebras vigilias continuatis matris ejus precibus, in templo Cyri, ad Sanctam Imaginem Dei Matris, haud ſine ferventibus lacrymis fundi ſolitis) in eminentiſſimum ſapientia atque eruditionis omnis apicem evecto: quippe qui ad Græcorum literas atque artes omnes quas perfectè noverat, etiam Chaldæorum diſciplinas adjunxerat, famámque meruerat doctiſſimi omnium qui tunc eſſent.*

Michaëlis Pſelli Opera.

Scripſit ad *Michaëlem Ducam* Imperatorem *Synopſim Legum*, item *Reſponſiones ad diverſas Quæſtiones Theologicas*, & *Doctrinam omnifariam*, quæ centum nonaginta & octo capita complectitur. Triplex illud Opus in Bibliotheca olim Palatina extitiſſe teſtis eſt *Marquardus Freherus* in Chronologia Juri Græco-Latino præfixa. Librum *De Fide* eidem imperatori à *Pſello* conſecratum, Viennæ in Bibliotheca Cæſarea extare, *Poſſevinus* ait in Apparatu Sacro. Libellum etiam *de ſeptem Synodis*: * *Dioptram* ſive *Diſſertationem animi & corporis*, & alia plurima ab ipſo edita idem Author enumerat. Hiſtoriam ipſum ſcripſiſſe conſtat ex *Cedreno*, qui ipſam laudat initio Compendii ſui. *Paraphraſim in Canticum Canticorum* è *S. Gregorii Nyſſeni* Homiliis defloratam *Nicephoro Botoniata* Imperatori dicavit. Extat cum ejuſdem *Dialogo de operatione*

* Ejuſdem argumenti liber à Philippo Solitario editus eſt.

Dæmonum, in Bibliotheca Patrum. Lege *Leonem Allatium*, Libro *De Pſellis & eorum ſcriptis.*

III. Georgius Cedrenus, Monachus Compendium Hiſtoriarum ſcripſit ab orbe condito ad *Iſaaci Comneni* Imperium & annum Chriſti M.LVII. Typis Regiis prodiit in lucem inter Hiſtoriæ Byzantinæ Scriptores ex Verſione *Xilandri*, cùm ejuſdem, & Patris *Goar* Ordinis Prædicatorum Notis, & *Annibalis Fabroti* Gloſſario. De hoc Hiſtorico lege *Gerardum Joannem Voſſium* libro de Hiſtoricis Græcis, *Aubertum Miræum* in Auctario de Scriptoribus Eccleſiaſticis Cap. CCCVI. & *P. Labbe* S. J. in Apparatu ad Corpus Hiſtoriæ Byzantinæ. Quo præcisè tempore vixerit, haud ſatis compertum. Undecimo tamen cadente ſeculo floruiſſe veriſimile eſt.

An Joannem Scylitzam Cedrenus, an ipſe Cedrenum exſcripſerit.

IV Joannes Scylitza, Curopalates, Hiſtoriam ſcripſit ab exitu *Nicephori Logothetæ* Imperatoris: id eſt ab anno DCCCXI. quo *Michael Rangabe*, imperare cœpit, ad annum M.LXXXI & *Alexii Comneni* inaugurationem. *Cedreni* Hiſtoriam ſub nomine *Joannis Curopalatis* legi, paucis exceptis, *Voſſius*, aliique viri eruditi jam olim obſervarunt: adeo ut alterutrum plagiarium fuiſſe perſpicuum ſit. Qui *Cedrenum* ſub *Iſaaco Comneno* vixiſſe putant, plagii invidiam derivant in *Joannem Scylitzam*: alii qui hunc ante *Cedrenum* ſcripſiſſe & obiiſſe cenſent, *Cedrenum* ipſum exſcripſiſſe, non ſecus ac *Gregorium Syncellum*, *Theophanem*, & alios Hiſtoricos, aſſerunt. Qua in opinione fuere viri in hoc ſtudiorum genere verſati *P. Labbe* S. J. in Apparatu in Hiſtoriam Byzantinam, & *P. Goar* Ordinis Prædicatorum, in Notis ad *Cedrenum*, poſt cujus Compendium Hiſtoriarum, Typis Regiis pariter edita ſunt *Excerpta ex Breviario Hiſtorico Joannis Scylitzæ Curopalatæ, excipientia ubi Cedrenus deſinit.* Sanè ex *Joanne Scylitza*, ſicut ex aliis, Hiſtoriarum Compendium ſe adornaſſe, profitetur *Cedrenus* ipſe, quamvis *Curopalatem* non appellet, ſed *Protoveſtiarium*, quod maximum erat in Aula Officium, quo etiam functum eſſe *Joannem* illum veriſimile eſt, ut obſervat *Goar* noſter. *Thraceſium* quidem vocat Cedrenus, non *Scylitzam*; ſed *Scylitzam* familiæ, *Thraceſium* patriæ nomen eſſe, abſque veriſimilitudine vir eruditus non conjicit, nec nullius momenti eſt ratio qua ſuam ſuſtentat conjecturam: ſcilicet *Joannem Curopalatam* prævios Hiſtoricos enumerantem, *Joannis Thraceſii* mentionem facturum, ſi alius ab ipſo fuiſſet; ipſiúſque *Cedreni*, ſi ante ipſum ſcripſiſſet, ejúſque Opere fuiſſet uſus. Quamobrem conjectura eſt non inanis, *Cedrenum* ætate *Joanni Scylitzæ* ſuppatem, nondum abſolviſſe Hiſtoriam, cum ille ſuam in lucem emiſit: *Joannem* verò ſuam ulteriùs perduxiſſe; & ex eo, necnon ex aliis quos laudat, plura ſuam in Synopſim *Cedrenum* tranſtuliſſe. Verba Cedreni de *Joanne* adſcribo. *Jam Joannes Protoveſtiarius, cognomento Thraceſius, compendioſiorem eorum quæ diverſis evenerunt temporibus, notitiam tradere conatus, ſupra commemoratorum Scriptorum Hiſtoriis accuratè perlectis, indéque in ſuos Commentarios, quæ ad rem facerent, collatis ab exitu Nicephori, cujus paulò ante meminimus, exorſus eſt, repudiatiſque quæ ex animi commotione, aut in gratiam alicujus ſcripta fuerant, nudam Hiſtoriam tradidit. Nos autem evolutis horum libris, indéque iis, quæ attinebat, collectis: adjectis etiam quæ, cum non eſſent ſcripta, ab antiquis hominibus tradita didiceramus; non pauca etiam ex parva Geneſi, Eccleſiaſticis Hiſtoriis aliiſque libris complexi, curſim omnium unum compoſuimus Volumen.*

Theophylacti ætas.

V. Theophylactus, Patriâ Conſtantinopolitanus, Actidæ Archiepiſcopus, totiúſque Bulgariæ Metropolitanus, vir doctiſſimus, & in lectione

Græco-

Græcorum Patrum, ac præſertim *S. Joannis Chryſoſtomi* verſatiſſimus, ab *Onuphrio Panvino* in Faſtis ſub *Baſilio Seniore* Imperatore anno Chriſti DCCCLXXXIII. à *Sixto Senenſi* in ſua Bibliotheca, ſub *Michaële Porphyrogenito*, qui cœpit imperare cum *Theodora* Auguſta Matre anno DCCCXLII. à *Poſſevino* in apparatu ſacro, & *Perronio* Cardinali in Opere *De Euchariſtia*, anno DCCCLX. claruiſſe falsò dicitur. Ipſum ſub Imperatoribus *Michaële Duca*, *Nicephoro*, *Botoniate*, & *Alexio Comneno* ab anno circiter MLXI. & ultra annum MLXXXI. (De tempore namque obitûs ipſius haud certò conſtat) floruiſſe, invictis argumentis ex ipſius Epiſtolis petitis probat *Baronius* Tom. XI. Annalium ad annum MLXXI. Num. XV. & ſequentibus. Scripſit *Commentaria in IV. Evangelia*, *in Acta Apoſtolorum*, *in Epiſtolas S. Pauli*, *in Habacuch*, *Jonam*, *Nahum*, & *Oſeam*. Ejuſdem *Orationem in adorationem Crucis* edidit *Gretſerus* S. J. Theologus, Tom. II. *De Cruce*. LXXV. ipſius Epiſtolæ, à *Joanne Meurſio* primùm editæ, à *Vincentio Marinerio* Latinitate donatæ, in Bibliotheca Patrum leguntur. Ejuſdem *Inſtitutio Regia ad Conſtantinum Porphyrogenitum Michaelis Ducæ & Mariæ Auguſtæ filium*, Græcè & Latinè Typis Regiis primùm edita eſt, interprete *P. Petro Poſſino* S. J. Theologo, ex Medicea Bibliotheca Magni Hetruriæ Ducis. Latinè extat Tom. XVIII. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis.

Opera.

Theophylacti Commentarii, præcipuè in *S. Pauli* Epiſtolas, ex *Joannis Chryſoſtomi* Commentariis deflorati ſunt, quorum Breviarium jure poſſunt appellari. In *Alexium Comnenum* Orationem Encomiaſticam habuit, quam in Bibliotheca Bavarica extare, ſupra ex *Leone Allatio* obſervavimus: necnon *Tractatum de Latinorum erroribus* edidiſſe, in quo diſcordiam Græcos inter & Latinos in uno de Proceſſione Spiritûs Sancti articulo conſtituit, ut notavit *Joannes Veccus* Patriarcha Conſtantinopolitanus Oratione II. *De injuſtâ ſui depoſitione*, Græciæ Orthodoxæ Tom. II. *Invenio porro*, inquit, *Theophylactum Bulgariæ Archiepiſcopum dicendi arte percelebrem, additionem in Symbolo tantum reprehendentem.*

Catholicum dogma de reali ſubſtantialique præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia luculenter ac disertè adſtruit in Commentariis Cap. XXVI. *S. Matthæi*, XIV. *S. Marci* & VI. *S. Joannis*. Quæ loca contra *Albertinum* & *Claudium* Calvinianæ Sectæ Miniſtros acriter urget clariſſimus & eruditiſſimus Author *Perpetuitatis Fidei Eccleſiæ Catholicæ circa Euchariſtiam propugnatæ* Tom. I. lib. II. Cap. IX.

VI. *Samonas* Gazenſis Epiſcopus, à *Joanne Garetio* in Indice libri *De Sacrificio Miſſæ*, floruiſſe dicitur anno M. L. ab aliis circa annum Domini M. LXXII. ut idem refert Centenario XI. Seculo quoque XI. ipſum *Coccius collocat*. Alii ad Seculum XIII. rejiciunt: ex quorum ſententia *Albertinus* & *Claudius* Calviniani Miniſtri colligunt fictitium Authorem, inanéque nomen eſſe; quòd tunc temporis Palæſtina Græcos Epiſcopos nullos haberet, recèns inde pulſis per Saracenos Latinis, qui ſuæ linguæ Epiſcopos in illa regione habebant. Sed nullius hæc ratio ponderis eſt, ſiquidem Hieroſolyma *Saladinus* occupavit Seculo XII. cadente, quo tempore quoſdam Epiſcopos Græcos in Palæſtina fuiſſe, licèt Latini rerum potirentur, certum eſt. *Jacobus de Vitriaco* lib. I. Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ cap. 74. de Surianis ſcribit: *Habent proprios Epiſcopos Græcos.* Potuiſſet igitur Seculo XII. cadente, Gazenſis Eccleſiæ Sacris præeſſe *Samonas*, & initio Seculi XIII. ſcribere: maximè cùm Saladinus occupata Palæſtina, Græcos Epiſcopos non expulerit, Imò Latinorum Eccleſias Græcis tradiderit, conſtat ex Epiſtola *Conradi* filii Marchionis de Monte Ferrato, apud *Baronium* ad annum M. C. LXXXVII. Num. IX. Malim tamen de incerta epocha pronuntiare nihil. Ut ut eſt, extat in Bibliotheca Patrum *Samonæ Gazenſis Epiſcopi Diſceptatio cum Achmed Saraceno, ſuper veritate Corporis & Sanguinis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ*: Qua dogma Catholicum de converſione panis & vini in ſubſtantiam ejuſdem ſacri Corporis & pretioſi Sanguinis luculenter aſſeritur. Ex *Theodoro Abucara*, *Anaſtaſio Sinaita*, *S. Gregorio Nyſſeno*, & aliis Patribus Græcis, Tractatus iſte defloratus eſt. Horum ſenſum, tacitis nominibus exprimit ad Myſterium Euchariſtiæ illuſtrandum & exponendum, ſicut *Paſchaſius* Latinorum Patrum ſenſum expreſſit. De hoc Scriptore & ejus Tractatu legatur liber III. Tom. I. *Perpetuitatis Fidei Eccleſiæ Catholicæ circa Euchariſtiam propugnatæ*, Cap. VI.

VII. *Oecumenius*, decimo Seculo floruiſſe creditur. Scripſit Commentarios in Acta Apoſtolorum, in Epiſtolas *S. Pauli*, aliáſque omnes Canonicas; ſeu potiùs ex Patribus Græcis compilavit, addita interdum propria expoſitione. Commentarios in Octateuchum, & Catenam in quatuor Evangelia ipſum pari ſtudio adornaſſe, ſcribit *Sixtus* noſter *Senenſis* lib. IV. Bibliothecæ Sanctæ. Extat in Bibliotheca Patrum *Catena in Epiſtolam S. Pauli ad Romanos*, ſub nomine *Theoduli Presbyteri Cœleſyriæ*, quæ ex *Oecumenio* maximam partem excerpta eſt. Sed aut mentitum eſt nomen, aut alter ille *Theodulus* eſt ab eo quem *Gennadius* in Catalogo celebrat; ut obſervat *Aubertus Miræus* in Auctario De Scriptoribus Eccleſiaſticis. *S. Jacobum* Hieroſolymorum Epiſcopum filium fuiſſe *S. Joſephi* ex priori uxore, *Oecumenius* in cap. XXIII. Actorum aſſerit, nonnullóſque alios nævos habet, ſed iis in rebus quæ fidei ſummam non ſpectent; eóſque ex Antiquiorum lectione contraxit.

ARTICULUS V.

De S. Petro Damiani, Lamberto Schafnaburgenſi, Bertoldo Conſtantienſi, Adamo Bremenſi, & Mariano Scoto.

S. *Petrus Damianus*, vel *Damiani*, (in ejus enim appellatione variant Authores, & alii à patre, alii à fratre quem loco patris habuit, & cujus cura ſtudiis liberalibus imbutus eſt, cognomen ſumpſiſſe cénſent) malè confunditur à quibuſdam cum *Petro de Honeſtis*, Clericorum Regularium Monaſterii Portuenſis in Diœceſi Ravennate Priore, quibus & Conſtitutiones præſcripſit à *Paſchali II.* Pontifice Maximo X. Kalendis Januarii anno MCVI. approbatas, quíque obiit anno MCXIX. Ravenna oriundus erat *Petrus Damiani*. Vitam Monaſticam in Eremo Sanctæ Crucis Fontis Avellani, quæ millibus paſſuum quatuordecim ab Eugubina civitate diſtat, profeſſus, Prior Eremitarum fuit: tres diſcipulos habuit Sanctis adſcriptos, *S. Rodulphum* Epiſcopum Eugubinum, *S. Dominicum Loricatum*, & *S. Joannem Laudenſem*. Sub Romanis Pontificibus *Gregorio VI. Clemente II. Leone IX. Victore II. Stephano IX. Nicolao II. Alexandro II.* egregiam Eccleſiæ navavit operam. A *Stephano IX.* S. R. E. Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis creatus eſt. Schiſmati *Benedicti* Antipapæ contra *Nicolaum II.* & *Cadaloi* contra *Alexandrum II.* extinguendo omnem operam contulit. *Alexandri* nomine Legationem obiit in Galliis, & in Germania: qui ad Galliarum Archiepiſcopos

B. Petri Damiani elogium.

Digitized by Google

chiepiſcopos ſcribens, hoc ipſum celebrat elogio: *Talem vobis virum deſtinare curavimus, quo poſt nos major in Romana Eccleſia non habetur: Petrum Damianum Oſtienſem Epiſcopum, qui nimirum & noſter eſt oculus, & Apoſtolicæ Sedis immobile firmamentum.* Lambertus Schafnaburgenſis de ejus Legatione ad *Henricum* Germaniæ Regem agens, qui juvenili furore abreptus, *Bertam* conjugem repudiare ſtatuerat, ipſum vocat *Virum ætate & vita innocentiâ admodum reverendum.* Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus fuit, quam propugnavit acerrimè, præſertim contra Simoniacos, contra Clericos incontinentes, & contra Laicos nubentes conſanguineis. Obiit Faventiæ die XXIII. Februarii anno M. LXXII. ut teſtatur *Bertoldus* Preſbyter in Chronico. Illuſtria reliquit ingenii ſui ac doctrinæ Monumenta, quæ in tres Tomos diſtincta edidit *Conſtantinus Cajetanus* Monachus Benedictinus Cœnobii Catanenſis *S. Nicolai de Arena.*

B. Petri Damiani Opera.

Primus Tomus continet Epiſtolarum libros octo: Secundus, varios Sermones & Sanctorum Hiſtorias: Tertius, illuſtria de variis argumentis Opuſcula ſexaginta. Sermo LVI. *De S. Martino,* non eſt *Petri Damiani,* ſed hominis Galli, qui ſe prodit his verbis: *Clementia divinitatis, & Regibus, & Regno noſtro providit miſericorditer, ubi tantum lumen ad remedium peccatorum in ſeculum collocavit.* Sermo ſecundus de *S. Andrea,* & Sermo de *S. Nicolao,* apud *S. Bernardum* leguntur. Sermo in Vigilia Natalis Domini, eſt ejuſdem *S. Bernardi.* Sermonem de Nativitate Domini, qui his verbis incipit: *Non poterit explicari ſermone,* malè ab *Aloyſio Lipomano, Surio,* & aliis *B. Petro Damiani* adſcriptum, inde compertum eſt, quod *S. Bernardum* laudet. Ejuſdem mellifiui Doctoris eſt Sermo de *S. Stephano.* Librum *De Correctione Papæ & Epiſcopi,* Argentorati ab Hæreticis excuſum anno M. D. LXII. venerando *B. Petri Damiani* nomini ſuppoſitum, *Poſſevinus* monuit in apparatu Sacro. Vitam *B. Petri Damiani* à *S. Joanne Laudenſi* ejus Diſcipulo ſcriptam, cum ejus Operibus edidit *Conſtantinus Cajetanus,* quam & inter Acta Sanctorum menſis Februarii, Tomo III. ad diem XXIII. *Bollandus* & *Henſchenius* recuderunt, ac prævíis Commentariis illuſtrarunt.

II. Lambertus Schafnaburgenſis Cœnobii Hirsfeldenſis in Diœceſi Moguntina Monachus, veſtem Religioſam induit anno M. LVIII. ut ipſe teſtatur. Rerum Germanicarum ſcripſit Hiſtoriam, quam ad annum M. LXXVII. perduxit. Veracis Hiſtorici laudem conſecutus eſt. Ipſius haud inculta ſcribendi ratio. Rerum geſtarum ad annum uſque M. CCCCLXXII. Monachus Anonymus Erphordienſis continuavit Hiſtoriam, haud pari accuratione & elegantia. Edita eſt *Lamberti Schafnaburgenſis* Hiſtoria, illiúſque Continuatio in Collectione Illuſtrium Veterum Scriptorum, qui Rerum Germanicarum Hiſtorias vel Annales poſteris reliquerunt, à *Joanne Piſtorio* adornata.

III. Bertoldus, Conſtantienſis ad Rhenum Preſbyter, ab *Ottone Oſtienſi* Epiſcopo *Gregorii VII.* Pontificis Maximi per Germaniam Legato conſecratus, & poteſtate abſolvendi reſipiſcentes à Guibertino Schiſmate, donatus anno M. LXXXIV. Chronicon ab anno M. LIII, ubi *Hermannus Contractus* deſierat, ad annum uſque M. C. perduxit *Gregorii VII.* & *Henrici IV.* Hiſtoriam accuratè ſcripſit ac fideliter. Eumdem eſſe cum *Bernardo* Preſbytero, qui varia Opuſcula pro *Gregorio VII.* contra Schiſmaticos ſcripſit, partim à *Gretſero* in Apologia pro eodem Pontifice, partim à *Sebaſtiano Tengnagel* edita, cenſent *Aubertus Miræus,* & *Philippus Labbeus.* Hunc Romani Ordinis Authorem aſſerunt *Honorius Auguſtodunenſis,* lib. IV. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis,* & *Trithemius* Abbas; ſed antiquior eſt Bertoldo *Ordo Romanus,* & ad tempora Gelaſii, aut certè Gregorii M. videtur revocandus.

IV. Adamus, *Bremenſis Canonicus,* anno Chriſti M. LXXVII. ab *Adalberto* Hammaburgenſi & Bremenſi Archiepiſcopo creatus, ſcripſit *Hiſtoriam Eccleſiaſticam Hammaburgenſis & Bremenſis Diœceſeon, vicinarúmque regionum Septentrionalium:* cui libellum *De Situ Daniæ, & reliquarum, quæ trans Daniam ſunt, regionum natura,* ſubjunxit. Ab introitu *Sancti Vvillehadi,* cùm Saxonia tota & armis ſubacta Francorum, & divino cultui mancipata eſt, Hiſtoriam exorſus, ad *Liemari* Archiepiſcopi Hammaburgenſis Pontificatum perduxit, cui dicavit Opus. Hujus Authoris ſinceritatem & diligentiam in ſcribendo maximam colligere eſt ex ipſius verbis in Epiſtola nuncupatoria ad *Liemarum.* Opus abſolvit juvenis, ut ipſe teſtatur in Carmine ad *Liemarum,* ad finem Libri. Ejus honorificè meminit *Helmoldus* in *Chronico Sclavorum.*

V. Marianus Scotus, in Scotia ſeu Hibernia natus eſt anno M. XXVIII. Anno M. LII. Seculo vale dixit, & pro Chriſto peregrinus factus, patrio ſolo relicto, Coloniam venit, ubi Monachus Ordinis Benedictini factus eſt Kalendis Auguſti anno M. LVI. Inde Fuldam tranſlatus, Preſbyter apud Virzeburgum inauguratus eſt media Quadrageſima, III. Idus Martii, anno M. LIX. Secundo Idus Maii ſequentis, Feria VI. poſt Aſcenſionem, in Cella Fuldenſis Monaſterii incluſus, decem annos ſtrictam ſolitudinem & clauſuram ſervavit. Anno M. LXIX. juſſu Epiſcopi Moguntini, & Abbatis Fuldenſis è Cluſa Fuldenſi (ut ipſe loquitur) Nonis Aprilis ſolutus, Moguntiam venit, ubi in Feſtivitate SS. ſeptem Fratrum ſecundo incluſus eſt charæ ſolitudinis & ſilentii deſiderio. Obiit in ſacro illo quo ſe ipſum incluſerat ergaſtulo vir religioſiſſimus anno M. LXXXVI. ætatis LVIII & ad *S. Martini* ſepultus eſt. Iſta conſtant ex ipſius Hiſtoria, & ex *Dodechino* ejus Continuatore. Chronicon ſcripſit à Chriſto nato ad annum M. LXXXIII. A *Sigeberto* lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* Cap. CLIX. & à *Trithemio* Abbate celebratur. Ejus Chronicon à *Piſtorio* inter Veteres Scriptores Rerum Germanicarum editum eſt.

Eadem ætate *Marianus* alter *Scotus* Ordinis Benedictini vir ſanctiſſimus, & Scriptor etiam Eccleſiaſticus, author ſcilicet Commentariorum in Pſalmos, in Germania floruit. Ejus Vitam à Monacho Ratiſponenſi Anonymo ſcriptam ediderunt *Bollandus* & *Henſchenius* S. J. Profeſſores ad diem IX. Februarii.

ARTICULUS VI.

De Guitmundo, Lanfranco, Deſiderio Caſſinenſi; S. Anſelmo Lucenſi, S. Gebhardo, Stephano Halberſtatenſi, Paulo Benriedenſi, Domnizone, & Gerocho.

I. GUitmundus, Ordinis Benedictini in Cœnobio *Crucis S. Leufredi,* † Diœceſis Ebroicenſis, in Normania, Monachus eruditus, non ſemel ad Eccleſiaſticas Dignitates poſtulatus, Rothomagenſis etiam Archiepiſcopus à Rege Angliæ & aliis electus, cedere maluit, quàm diſſenſiones fovere, quòd plerique ejus æmuli ipſius inaugurationi obſiſterent, Preſbyteri filium eſſe objicientes. Ab *Odilone* Monaſterii ſui Abbate illiterato, qui metiri neſciebat quantus in ipſo lateret ſapientiæ theſaurus, peregrinandi acce-

† De la Croix Saint Leufroy.

pta licentia, Romam profectus eſt, quem *Gregorius VII.* Pontifex Maximus cum gaudio excepit & S. R. E. Cardinalem creavit, Urbanus verò ſecundus Averſanunn in Italia Archiepiſcopum renuntiavit, ut ſcribit *Ordericus Vitalis* lib. V. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. XVII. Ab *Yvone Carnotenſi*, Epiſtola LXXVIII. *Vuillelmo Malmeſburienſi*, *Petro Venerabili* Abbate Cluniacenſi, & aliis celebratur. Scripſit adverſùs *Berengarium* libros tres

Guitmundi Opera.

De Corporis & Sanguinis Chriſti veritate in Euchariſtia. Item, *Confeſſionem de Sancta Trinitate, humanitate Chriſti, & veritate Corporis & Sanguinis Domini.* Ejus Orationem ad *Guillelmum* Conqueſtorem Angliæ Regem, qui ipſum transfretare juſſerat ut in Anglia Epiſcopus fieret, apud *Ordericum Vitalem* legere eſt. In ea ſanctam *Guitmundi* libertatem ſuſpicere licet, qui in terra prædaritia, & apud gentem, quæ exteros Epiſcopos ſibi præfici moleſtè ferebat, Epiſcopatum recuſavit, ac Regem hortatus eſt ne ſecundis eventibus efferretur, utque judicii divini memor eſſet. *Dum*, inquit, *me ipſum ſalubriter moderari nequeo, qualiter aliorum vitam ad ſalutis viam dirigere valeo? Omnibus vigili mente perluſtratis, non video qua lege digniter præeſſe valeam illorum cuneo, quorum extraneos mores, barbaráque locutionem neſcio, quorum patres charóſque parentes & amicos occidiſtis gladio, vel exheredatos opprimitis exilio, vel carcere, vel indebito intolerabilique ſervitio. Scrutamini ſcripturas & videte, ſi qua lege ſancitur ut Dominico gregi Paſtor ab inimicis electus violenter imponatur. Eccleſiaſtica electio prius debet ab ipſis ſubjectis fidelibus cum ſinceritate fieri, ac poſtmodùm adſtipulatione Patrum & amicorum (ſi canonica eſt) reverenter confirmari. Alioquin cum caritate debet emendari. Quod bello & effuſione multi cruoris truculenter rapuiſtis, qua ratione mihi aliiſque contemptoribus mundi, qui ſponte pro Chriſto nudati ſumus propriis, ſine culpa impartiri poteſtis? Generalis omnium Religioſorum lex eſt, à rapinis abſtinere, & de præda (etiamſi offeratur) pro juſtitiæ obſervantia nolle recipere. Dicit enim Scriptura:* Immolans ex iniquo, oblatio eſt maculata ... Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia pauperum, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris. *Hæc & his ſimilia divinæ Legis præconia pertractans expaveſco, & totam Angliam quaſi ampliſſimam prædam dijudico, ipſámque cum gazis ſuis, velut ignem ardentem contingere formido ... Normanniam cum veſtra licentia redire diſpono, & opimam Angliæ prædam amatoribus mundi quaſi quiſquilias derelinquo. Liberam paupertatem Chriſti amo, quam Antonius & Benedictus amplexati ſunt, magis quàm divitias mundi, quas Crœſus & Sardanapalus nimis amaverunt.* Hæc Oratio *Guitmundo* Regis admirationem & reverentiam conciliavit; multorum verò adverſùs ipſum concitavit invidiam, ut *Ordericus* teſtatur: Sed *Guitmundi* virtus & merita invidia ſuperiora erant.

Guitmundi humilitas & ſancta libertas.

II. Lantfrancus, Papia Italiæ civitate oriundus, Ordinis Benedictini Monachus, ex Priore Beccenſi Cadomenſis Abbas, & demum Cantuarienſis Archiepiſcopus & Primas Angliæ anno M. LXX. creatus Catholicam fidem contra *Berengarium* acerrimè propugnavit in Concilio Romano ſub *Nicolao II.* anno M. LIX. ipsúmque ita confutavit, ut hæreſim ejurare, & Scripta ſua in ignem conjicere cogeretur: cùm verò ad ingenium poſtea rediiſſet, ac libellum contumelioſum contra Romanam Synodum, & contra *Humbertum* Cardinalem ſcripſiſſet, librum *De Corpore & Sanguine Domini* contra ipſum ſcripſit *Lantfrancus.* Omnes S. Pe[illegible] Epiſtolas brevi Commentario illuſtravit. [illegible]a, Decreta pro Ordine *S. Benedicti* edidit, ſeu Ordinis Conſuetudines ſcripto mandavit, nonnullis circa Ritus immutatis; cujus quidem immutationis rationem affert. *Addidimus quoque perpauca*, inquit, *& mutavimus nonnulla, & maximè in celebrandis quibuſdam Feſtis, excellentiùs in noſtra Eccleſia oportere ea agi cenſentes propter Primatem Sedem. In quibus nec nobis qui præſentes ſumus, nec iis qui poſt nos venturi ſunt, in aliquo præjudicamus, ut non vel eis addere, vel ab eis tollere, vel in eis permutare aliqua valeamus, ſi aliter ea commodiùs poſſe fieri, vel magiſtra ratione, vel doctiorum auctoritate intelligamus.* QUANTUMLIBET *enim quiſquam proficiat, maximus ei defectus eſt exiſtimare ſe ultra non poſſe proficere. Nam numerus Fratrum auctus vel diminutus, facultates locorum, varietates rerum, quæ ſæpe eveniunt, diverſitates ſenſuum (quod alii quidem ſic & alii ſic intelligunt) pleráque diu ſervata plerumque aliter ordinare compellunt. Hinc eſt quod nulla ferè Eccleſia imitari aliam per omnia poteſt. Illud tamen cautiſſimè attendendum, ut ea ſine quibus anima ſalvari non poteſt, omnibus modis inviolata ſerventur, fidem dico, contemptum mundi, charitatem, caſtitatem, humilitatem, patientiam, obedientiam, de perpetratis culpis, pœnitudinem, earúmque humilem confeſſionem, frequentes orationes, competens ſilentium, multáque in hunc modum. Hæc ubi ſerventur, rectiſſimè poteſt dici Regulam B. Benedicti, & Monachorum Ordinem ibi cuſtodiri, quoquo modo varientur cætera, quæ pro arbitrio diverſorum in diverſis ſunt Cœnobiis inſtituta.* Plures ad diverſos Epiſtolas ſcripſit, quibus Eccleſiaſtica Diſciplina multùm illuſtratur. Denique Libellum edidit Lantfrancus *De celanda Confeſſione*; in quo hæc ſententia explicatione indiget: *De occultis omni Eccleſiaſtico Ordini confiteri debemus; de apertis verò ſolis convenit Sacerdotibus, per quos Eccleſia, quæ publicè novit, & ſolvit & ligat.* Per *occulta*, peccata venialia; per *aperta*, id eſt, apertè mala, lethalia intelligi poſſunt. Vel, de occultis confiteri, eſt confeſſionem in genere edere, ac ſe peccatorem humiliter profiteri, nullis nominatim recenſitis peccatis. De apertis confiteri eſt, ſpeciatim peccata exponere. Alterutro iſtorum ſenſuum dixit Lantfrancus, *De occultis omni Eccleſiaſtico Ordini confiteri debemus; de apertis verò ſolis convenit Sacerdotibus.* Lantfranci Opera, ejúſque Vitam in lucem edidit Dominus *Lucas Dacherius*, Ordinis Benedictini, Congregationis *S. Mauri* Monachus doctiſſimus. Obiit magnus Archipræſul, ſanctitate, non minùs quàm doctrinâ illuſtris, anno M. LXXXIX. die XXIV. Maij. *Lantfrancum* plurimi fecit *Alexander II.* qui diſcipulus ejus fuerat, ipſum honorificè ac peramanter excepit Romæ, Pallióque duplici donavit, uno ex Altari ſumpto, ſecundùm morem, altero quo ſua Sanctitas in celebratione Miſſarum utebatur. Eumdem ceu Patrem & amicum *S. Anſelmus* coluit eique *Monologium* miſit emendandum. Ipſi etiam parentavit carmine quod Robertus de Monte refert in Appendice ad Sigebertum. Eum celebrant *Eadmerus* in Vita *S. Anſelmi* & Lib. I. Hiſtoriæ Novorum, *Sigebertus* Lib. De Scriptoribus Eccleſiaſticis Cap. CLV. *Honorius Auguſtodunenſis*, Lib. IV. Cap. XIV. *Guillelmus Pictavenſis* de Geſtis *Guillelmi* Normannorum Ducis & Anglorum Regis, *Vuillelmus Malmeſburienſis*, Lib de Geſtis Pontificum Anglorum, & Lib. III. de Geſtis Regum; *Ordericus Vitalis* lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & *Trithemius.*

Lantfranci elogium.

Quæcumque in Monaſteriis mutatio fiat, ea ſemper inviolata ſervanda ſunt ſine quibus anima non ſalvatur.

Obſcura Lantfranci de Confeſſione Peccatorum ſententia explicatur.

III. *Deſiderius* Ordinis Benedictini Monachus, & Caſſinenſis Abbas, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Victor III.* Libros IV. Dialogorum *De Miraculis S. Benedicti, & SS. Monachorum Caſſinenſium* ſcripſit, teſte *Petro Diacono*, Lib. *De Viris*

Digitized by

ris Illuſtribus Caſſinenſibus, Cap. XVIII. Tres tantùm editi ſunt operâ *Joannis Baptiſtæ Mari* Romani, Collegiatæ Eccleſiæ Sancti Angeli in Foro Piſcium Canonici. Extant Tom. XVIII. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis.

IV. *S. Anſelmus*, Mediolanus, familia nobili natus, *Alexandri II.* Pontificis Maximi nepos, ab eodem Epiſcopus Lucenſis deſignatus, ab ejus Succeſſore *Gregorio VII.* conſecratus eſt anno Chriſti MLXXIII. cùm interim Monachus Regulæ *S. Benedicti* ſubjectus factus eſſet. *Mathildis* fuit Comitiſſæ Director. *Gregorio VII.* & Eccleſiæ navavit operam contra *Vuilbertum* Antipapam & *Henricum IV.* Germaniæ Regem. Sedis Apoſtolicæ Legationibus functus eſt, eique Epiſcopalis inſpectio per Longobardiam omnem commiſſa. Omnem penè Scripturam Sacram & Sanctorum expoſitiones memoriâ tenebat. Multos libros ſcripſit, quos domeſticus ipſius Presbyter Pœnitentiarius in ejus Vita recenſet: nempe *Apologeticum ex diverſis Sanctorum Patrum voluminibus compilavit*, quibus *Gregorii VII. Sententiam* in Henricum IV. *& univerſa ejus facta atque præcepta canonicis defenderet rationibus & approbaret orthodoxis auctoritatibus.* Quibus verbis ſignificantur ejus Libri contra *Vuibertum* ſeu *Guibertum* Antipapam pro defenſione *Gregorii VII.* primò ab *Henrico Caniſio* editi Tom. VI. *Antiquæ Lectionis*, deinde in Bibliotheca Patrum recuſi. Scripſit etiam Commentarium *in Lamentationes Jeremiæ & in Pſalterium*, uſque ad illud verſum: *Benediximus vobis in nomine Domini* Fragmentum ex his Commentariis in Pſalmos, Vitæ Gregorii VII. *Paulus Benriedenſis* inſeruit. Latent hactenus *Expoſitiones* illæ in Threnos & Pſalterium; quas *Sixtus* noſter *Senenſis* Lib. IV. Bibliothecæ *S. Anſelmo* Epiſcopo Mantuano, qui nunquam extitit, perperam adſcribit. Inde natus error, quòd Mantuæ obierit, ipſumque Sanctis adſcriptum Mantuani in Patronum civitatis elegerint. Obiit anno MLXXXVI. die XVIII. Martii. Ejus Vitam ſcripſit domeſticus ejus Presbyter Pœnitentiarius. Edidit primùm *Sebaſtianus Tengnagellus* Cæſareus Viennæ Bibliothecharius inter *Vetera Monumenta contra Schiſmaticos pro Gregorio VII. PP.* deinde *Henſchenius* & *Papebrochius* S.J. Scriptores eruditi inſeruerunt Actis Sanctorum menſis Martii, Tom. II. *A Domnizone* Presbytero in Vita Comitiſſæ Mathildis Lib. II. Cap III. *à Bertoldo* Conſtantienſi in Chronico ad annum MLXXXII. *à Sigeberto* in Chronico, & in lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* Cap. CLXI. *à Paulo Benriedenſi* in *Vita Gregorii VII.* *à Conrado* Abbate Urſpergenſi in Chronico ad annum MLXXX. & à *Trithemio* Abbate commendatur. Collectionem Canonum *S. Anſelmi* Lucenſis Epiſcopi nomine perperam inſcribi jam olim obſervavi, Diſſertatione XX. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi I. in Appendice Diſſertationis, ubi de variis Juris Canonici Collectionibus: Tum quia *Urbani II.* & aliorum Pontificum Decreta continet, quorum ævo jam obierat *Anſelmus*: Tum quia vetus Author Vitæ *S. Anſelmi*, ejus Pœnitentiarius, qui Lucubrationes ejus recenſet, iſtius Collectionis non meminit: de qua etiam apud *Sigebertum* & *Trithemium* altiſſimum ſilentium eſt. In veteribus Codicibus, quos *Antonius Auguſtinus* vidit, & in eo quem habet Cœnobii *S. Germani* Pariſienſis Bibliotheca, nec titulus ullus extat, neque nomen Auctoris. Veteri quidem Codici Bibliothecæ Barberinæ ad Dominum *Luccam Dacherium* Spicilegii Editorem miſſo adſcriptum eſt *S. Anſelmi Lucenſis Epiſcopi* nomen. Sed fallere titulum, adductæ rationes probant.

V. S. GEBHARDUS Salisburgenſis Epiſcopus, & *Stephanus Alberſtatenſis*, Epiſtolas pro *Gregorio VII.* contra Schiſmaticos ſcripſere, quas inter alia Vetera Monumenta ex MSS. Codicibus edidit *Sebaſtianus Tengnagellus*.

VI. PAULUS BENRIEDENSIS, Canonicus Regularis, Vitam *S. Gregorii* Papæ hujus nominis Septimi ſcripſit. *Domnizo* Presbyter eiſdem temporibus libros duos, veraci, quanquam inculto Carmine, compoſuit *De Geſtis Mathildis Comitiſſæ*, quos laudatus *Tengnagellus* pariter edidit.

VII. GEROCHUS ſeu *Gerochus*, Reichelſpergenſis in Bavaria præpoſitus, ſcripſit Syntagma de *Henrico IV.* & *V.* Imperatoribus, & de *Gregorio VII.* nonnulliſque conſequentibus Pontificibus Romanis: Quod P. *Gretſerus* S. J. Theologus in lucem emiſit.

ARTICULUS VII.

De Auctore Micrologi.

MICROLOGI Anonymus Author, ita librum *De Eccleſiaſticis Obſervationibus* inſcripſit, ſeu *De Divinis Officiis*, Capitibus duobus ſupra ſexaginta conſtantem. Tempore *Gregorii VII.* floruiſſe, ex Cap. XIV. certum eſt. *Bernoni* Augiæ-Divitis Abbati perperam ipſum tribuit *Claudius Eſpencæus* in Tractatu *De Miſſa Publica & Privata.* Nec meliùs adſcribitur ab aliis *Guidoni* Abbati *S. Crucis* Avellanæ prope Aretium. Notarum Muſicarum Inventori, de quo *Domnizo* Presbyter in Carmine de Geſtis Comitiſſæ *Mathildis*, agens de *Thebaldo* Aretino Epiſcopo, ita canit:

Micrologum librum ſibi dictat Guido peritus
Muſicus & Monachus, necnon Eremita beandus.

At Micrologum *Guidonis* Abbatis fuiſſe librum de Muſica, non autem de Officiis Eccleſiaſticis, & tempore *Joannis XIX.* ſcriptum eſſe ante annum M.XXXIII. non poſt Gregorii VII. Pontificatum, qui anno M. LXXXV. ad Superos migravit, certum eſt ex iſtius libri titulo, & ex Præfatione ad *Thebaldum* Epiſcopum Aretinum, à *Baronio* Cardinali relatis Tom. XI. Annalium ad annum M.XXII. Num. XXIII. XXIV. & XXV. *Micrologum* in Bibliothecis Patrum legere eſt,

Author Micrologi cenſet vinum non conſecratum verè propriéque conſecrari per immiſſionem & contactum Hoſtiæ conſecratæ.

Senſit Author *Micrologi* Cap. XIX. vinum non conſecratum verè propriéque conſecrari per immiſſionem & contactum Particulæ conſecratæ. *Non eſt autem authenticum*, inquit, *quòd quidam Corpus Domini intingunt, & intinctum pro complemento Communionis Populo diſtribuunt. Nam Ordo Romanus contradicit, qui & in Paraſceve vinum non conſecratum, cum Dominica Oratione & Dominici Corporis immiſſione jubet conſecrare, ut Populus poſſit cõmunicare. Quod utique ſuperflue preciperet ſi intinctum Dominicum à priori die Corpus ſervaretur, & ita intinctum Populo ad communicandum ſufficere videretur.* Ex his verbis perſpicuum eſt, Authorem illum cenſuiſſe veram Conſecrationem Dominica Oratione & Dominici Corporis immiſſione fieri: tum quia ex Calice ita conſecrato *complementum Communionis* dari aſſerit: tum quia ejuſmodi Conſecrationis vim eamdem eſſe putat, ac intinctionis ex vero Sanguine. In hanc porro Sententiam inductus eſt ex verbis Ordinis Romani, cujus hæc verba ſunt in libris vulgatis, in Officio Feriæ Sextæ in Paraſceve: *Sanctificet autem vinum non conſecratum per Sanctificatum panem, & communicent omnes cum ſilentio: & ſic expleta ſunt univerſa.* Illum in ea ſententia confirmavit Amalarius Lib. *De Eccleſiaſticis Officiis*, Cap. V. in quo hæc pariter leguntur: *Sanctificatur enim vinum non conſecratum per ſanctificatum*

Opinio illa expenditur, & refellitur.

panem: poſtea communicant omnes. In ejuſdem verò Operis recognitione ſeu emendatione ſcribit Amalarius, *juxta Ordinem Libelli* Romani *per commixtionem panis & vini conſecrari vinum.* Et ne quis de metaphorica Conſecratione id interpretetur, addit, eum qui hoc fecerit, *non obſervare traditionem Eccleſiæ, de qua dicit Innocentius, iſto biduo Sacramenta penitus non celebrari.* Atqui Innocentius agit de vera Conſecratione Myſteriorum: ac proinde Amalarius, qui hac commixtione prædictam traditionem violari exiſtimavit, eamdem commixtionem veræ Conſecrationis vim habere opinatus eſt. Atque eadem invaluiſſe videtur in quibuſdam Eccleſiis opinio, ut colligitur ex veteri Miſſali Eccleſiæ Remenſis, in quo præſcribitur ut de Sacrificio particula mittatur in Calicem, dicendo: *Fiat unitio & conſecratio Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſumentibus in remiſſionem peccatorum in vitam æternam.* Favet Pontificale Eccleſiæ Noviomenſis, in quo hæc diſtinctè leguntur: *Commixtio Corporis & Conſecratio Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti,* &c. ubi commixtio diſtinguitur à Conſecratione Sanguinis quæ fit per illam commixtionem. Eidem ſententiæ favent Miſſales Libri veteres Eccleſiæ Sueſſionenſis & Ambianenſis, Ordinarium Viennenſe, Pontificale Mimatenſe, &c. Decimus etiam Ordinis Romani Libellus à Dom. *Mabillonio* editus Tom. II. *Muſei Italici*, ubi cùm agitur de Viatico infirmorum, præſcribitur eis tradi *Euchariſtiam Dominici Corporis vino intincti, & vinum tali intinctione ſanctificatum, in Chriſti Sanguinem tranſmutatum, dicendo, Accipe frater Viaticum Corporis & Sanguinis,* &c. Ad eamdem Sententiam revocari poteſt quoddam de Euchariſtia Miraculum, quod *Helmoldus* Abbas ſuo tempore, id eſt, Sæculo XII. deſinente accidiſſe narrat cuidam in Turingia Puellæ, quæ cùm ſuſcepto à Sacerdote Viatico, *Portiunculam Euchariſtiæ in bicarium,* in quo Sacerdos datâ Communione manus ſuas abluerat, cecidiſſe animadvertiſſet, & ſibi ad bibendum juſſiſſet afferri; totam aquam *in Sanguinem mutatam* deprehendit, & portiunculam ipſam verſam *in cruentam carnem.* Hoc factum refert Cardinalis Baronius ad annum milleſimum centeſimum nonageſimum ſecundum, atque hanc narrationem ita concludit. *Hæc de tranſſubſtantiatione aquæ in Sanguinem Chriſti, per commiſſionem Corporis Chriſti divinitùs facta: quod ſemper fieri in vino, cùm commixtio intercederet, Antiquitas exiſtimavit. Undè illud Romani Ordinis: Vinum, etiam non conſecratum, ſanctificatur per ſanctificatum panem.* Hæc ad Authoris *Micrologi* excuſationem dicta.

Contrariam enim opinionem ſolam veram cenſeo: & quod Baronius Antiquitati tribuit, non ita accipiendum eſſe rectè monet Dom. *Mabillonius* Commentario in Ordinem Romanum, quaſi generalis ea fuerit totius Antiquitatis perſuaſio. Nam octo prioribus Nominis Chriſtiani Sæculis, nulla hujuſce opinationis apparent veſtigia; immò converſio vini in Sanguinem Chriſti nonniſi verbis Chriſti à Sacerdote prolatis fieri ſemper & ubique credita eſt: Subſequentibus verò Sæculis, quo tempore apud nonnullos hæc opinio invaleſcere cœpit multi Auctores graviſſimi in contrariam abierunt ſententiam: alii verò mediâ viâ incedentes, rem ſub dubio reliquerunt. S. Bernardus Epiſtola LXIX. immiſſione particulæ conſecratæ in vinum non conſecratum, ſeu *contactu Corporis Sacri,* vini quidem liquorem *Sacrum* fuiſſe docet, *non* tamen *ex Conſecratione propria atque ſolemni in Sanguinem mutatum.* Eamdem ſententiam confirmat *Joannes Belethus* Cap. nonageſimo nono. *Si quis roget* (inquit) *num iſtud vinum, quod eo die,* ſcilicet Paraſceves, *ſumitur, ex Dominici Corporis contactu conſecretur? Quamvis complurium Scripta illud aſſerere videantur; nos tamen veritatem magis ſequentes, & ea quæ Sancti Patres tradiderunt, dicimus Vinum illud omninò non eſſe conſecratum ex illo contactu, ſed ſanctificatum.* Negantem quoque ſententiam ſequitur *Jacobus à Vitriaco* Cap. XXXVIII. Hiſtoriæ Occidentalis. *Non dicimus,* inquit, *quòd ex tactu Sanguinis vinum ablutionis convertatur in Sanguinem: ſed remanet purum vinum, licet ex contactu ſanctæ rei ſit ſanctificatum, ſicut aqua fluminis Aqua benedicta commixta dicitur ſanctificari. Mentiuntur ergo qui dicunt quòd in die Paraſceve Corpus Chriſti ex contactu mutat vinum in Sanguinem. Illo enim die Corpus, ſed non Sanguis ſumitur: Neutrum autem conficitur, eo quòd die illo in veritate immolata fuit Hoſtia: & ideò non immolatur in figura.* Idem confirmat *Guillelmus Durandus* in *Rationali Divinorum Officiorum* Lib. VI. Cap. LXXV. Vinum ex contactu Sacræ Hoſtiæ *non conſecrari,* ſed tantummodo *ſanctificari* & *benedictum* atque *reverendum effici* confirmant Miſſale Pariſienſis Eccleſiæ poſterioribus Sæculis ſcriptum, Pontificale quoddam Eccleſiæ Remenſis, Miſſalia Rotomagenſia Sæculo ſuperiori vulgata, Rituale vetus Sandionyſianum, & Miſſale Cluniacenſe anni milleſimi quingenteſimi trigeſimi.

Quod ſpectat Ordinem Romanum, meritò dubitari poteſt an clauſula hæc, *Sanctificet autem vinum non conſecratum per ſanctificatum panem,* in primigenio exemplari Ordinis Romani ſcripta fuerit. Neque enim in Sacramentariis Gelaſiano & Gregoriano, neque in antiquioribus Ordinis Romani Libellis reperitur, ut obſervat Dom. *Mabillonius*: Unde Gloſſema redolet interpretis, non primi Authoris ſententiam. Quamquam & hæc verba, ſi intruſa non ſunt in Ordinem Romanum, ita explicari poſſint, ut Vinum non conſecratum ſanctificationem accidentariam accipiat ex particulæ conſecratæ immiſſione atque contactu, non conſecrationem veram ac realem, qua vinum in Chriſti Sanguinem re vera commutetur. Legitur enim in Officio Cœnæ Domini: *Pontifex veniens ad Altare dividat Oblatas, & ſumat de ipſis Oblatas integras ad ſervandum uſque mane diei Paraſceves, de quibus communicant abſque Sanguine Domini. Sanguis verò eadem die penitus conſumatur.* Mens igitur Authoris eſt, vinum verè ac propriè non conſecrari & in Chriſti Sanguinem tranſmutari ex contactu particulæ conſecratæ quæ in Calicem immittitur: aliàs Communio non fieret *abſque Sanguine Domini.* Huic interpretationi favet *Eccleſiæ Traditio,* cujus meminit Innocentius I. in Epiſtola ad Decentium, quæ traditio habet, *Iſto Biduo,* quod Paſchæ diem antecedit, *Sacramenta penitus non celebrari.* At ſi vini Conſecratio vera fieret, Sacramenta celebrarentur. Ut ergo ſibi conſtet Eccleſiæ Traditio, ea ſola admittenda eſt in Paraſceve ſanctificatio vini non conſecrati, quæ Sacramentorum omnimodam celebrationem excludat, ſcilicet ſanctificatio extrinſecùs adveniens ex contactu particulæ antea conſecratæ. Quod verò in decimo Ordinis Romani Libello habetur, *Vinum tali intinctione ſanctificatum, in Chriſti Sanguinem tranſmutatum,* poſtrema illa verba iſti Rituali Ordinique Romano à privato quodam Authore Commentarii loco inſerta conjicit Dom. *Mabillonius*, quæ adeo non communem Eccleſiæ Romanæ, ſed privatam Gloſſatoris ſententiam exprimunt. Nam in Rituali Romano Florentiæ in Bibliotheca Sanctæ Crucis aſſervato, idem Ritus iiſdem verbis refertur, his exceptis, *in Chriſti Sanguinem tranſmutatum.* Quod autem diceretur ægroto, *Accipe Viaticum Corporis & Sanguinis Domini noſtri J. C.* non probat veram & realem Conſecrationem vini immiſſione & contactu particulæ conſecratæ factam; ſed Chriſti Corpus & Sanguinem ſub unicâ ſpecie à Fidelibus ſumi, ex neceſſaria concomitantia.

ART. VIII.

ARTICULUS VIII.

De S. Brunone Carthuſianorum Patriarcha, Roberto Monacho S. Remigii Remenſis, & S. Brunone Signino Epiſcopo.

I. SANCTUS BRUNO, Coloniæ Aggrippinæ natus, Remenſis Eccleſiæ Canonicus & Scholarum Magiſter, Ordinis Carthuſianorum Inſtitutor, cum ſex annis Carthuſiam rexiſſet, vocante *Urbano II.* Pontifice Maximo, cujus olim Præceptor fuerat, Romam perrexit, ut eumdem Pontificem ſolatio conſilióque ſuo in Eccleſiaſticis negotiis juvaret. Sed cùm tumultus & mores Curiæ ferre non poſſet, charæ ſolitudinis & quietis amore flagrans, relicta Curia, Rhegienſi etiam Epiſcopatu recuſato, in Calabriæ Eremum, cui Turri nomen eſt, ſeceſſit, ibique Sociis plurimis poſtmodum congregatis, ſolitariæ vitæ propoſitum, quandiu vixit, exercuit. Defunctus eſt die VI. Octobris, anno MCI. ut conſtat ex libello *De Inſtitutionibus Ordinis Carthuſienſis*, quem ex Codice MS. *S. Remigii* Remenſis edidit *P. Labbe* S. J. Theologus, Tom. I. Bibliothecæ novæ MSS. Librorum. A Leone X. in album Sanctorum relatus eſt, anno MDXIV.

S. Brunonis Opera.

Scripſit *S. Bruno* Commentarios in Pſalmos, & in omnes Epiſtolas *S. Pauli*, Epiſtolam ad *Radulphum viridem* Remenſis Eccleſiæ Præpoſitum, & ad ſuos Majoris Carthuſiæ alumnos. Libros *De Laudibus Eccleſiæ*, *De ornamentis Eccleſiæ*, *De Novo Mundo*, *De Feſtivitatibus Feſtivitatum*, *de laudibus Beatiſſimæ Virginis*, *de Martyribus*, *Confeſſoribus*, &c. Sanctiſſimo Parenti ſuo vindicant Carthuſiani; eoſdem verò *S. Brunoni* Signino Epiſcopo aſſerit *D. Maurus Marcheſius*, Panormitanus, Congregationis Caſſinenſis Monachus, in Diſſertatione Hiſtorica *De S. Brunone Aſtenſi*, librisque ab eo conſcriptis, quæ omnium Operum illius editioni præfixa eſt.

S. Brunonis Elogium.

S. Brunonem commendant, *Guigo* quintus Carthuſiæ prior in Vita *S. Hugonis* Gratianopolitani Epiſcopi, eum vocans *Virum religione ſcientiáque famoſum, honeſtatis & gravitatis, ac totius maturitatis quaſi quoddam ſimulachrum.* Guibertus Abbas de Novigento in Tractatu de Vita ſua, *Mirabilem Brunonem* appellans. Petrus Venerabilis Cluniacenſis Abbas lib. II. *De Miraculis*, Cap. XXVIII. ubi Carthuſienſium Ordinem inſtitutum ſcribit à *Patribus magnis, doctis, & ſanctis, Magiſtro Brunone*, &c. *Gaufredus* Prior Voſienſis in Chronico Cap. XXI. *Joannes Brontom* Regum Anglicarum Scriptor in Chronico, ad annum MLXXVII, *Sigebertus* in Chronico editionis Piſtorii ad annum MLXXXIV. Chronicon Malleacenſe, in quo *Bruno perfectus Philoſophus, Monachus & Eremita* prædicatur. Monachus Autiſiodorenſis in Chronico ad annum MLXXXI. ubi *Magiſtrum Brunonem virum religione ſcientiáque famoſiſſimum* appellat. *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali lib. XXVI. cap. XXVIII & lib. XXVIII. cap. VIII. *Chronicon S. Martini Turonenſis* ad annum MLXXXVI. *S. Antoninus II.* P. Hiſtoriæ Tit. XV. Cap. XIII. &c. Profeſſionem Fidei *S. Brunonis* Carthuſianorum Patris quam morti proximus edidit, publici juris fecit Dom. *Mabillonius* Tom. IV. *Veterum Analectorum.* In ea diſertè damnat Hæreſim *Berengarii*, cujus olim Diſcipulus fuerat, ſi fides adhibeatur Chronico Malleacenſi. *Credo* (inquit) *Sacramenta quæ Catholica credit & veneratur Eccleſia, & nominatim quod conſecratur in Altari verum Corpus eſſe, veram carnem & verum Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, quem & nos accipimus in remiſſionem peccatorum noſtrorum, in ſpem ſalutis æternæ.*

II. ROBERTUS Monachus S. Remigii Remenſis Ordinis Benedictini, ſcripſit *Hiſtoriam Hieroſolymitanam* de rebus per Chriſtianos geſtis in Sacra Expeditione contra Turcas, à tempore Concilii Claromontani cui ipſe interfuit, id eſt, ab anno MXCV. ad annum MXCIX. quo celebrem de Ammiraviſo victoriam Chriſtianus Exercitus ad Aſcalonam reportavit. Hunc cum *Roberto de Monte* Continuatore *Sigeberti* malè confudit *Poſſevinus* in Apparatu Sacro. Libros octo complectitur ejus Hiſtoria. Decem commemorat Abbas *Trithemius*: quia Opus aliter diviſum habuit, & forſan auctius. Ipſum quoque laudat *Blondus*, lib. IV. *Decade II.* Extat hæc Hiſtoria cum aliis Bellorum Sacrorum, à *Bongarſio* edita Hannoviæ, Typis Wechelianis, anno MDCXI. Eodem tempore, de eodem argumento ſcripſit *Anonymus*, ut conjicere licet, Italus; qui in comitatu *Boamundi* Apuliæ Ducis viam ingreſſus, primæ illi expeditioni ab Urbano II. in Synodo Claromontana indictæ interfuit. Liber ejus inſcribitur: *Geſta Francorum, & aliorum Hieroſolymitanorum.* Eadem tempeſtate *Raimundus Agilaus*, Canonicus Podienſis, ſcripſit *Hiſtoriam Francorum qui ceperunt Hieruſalem.*

III. BRUNO, Aſtæ apud Inſubres ex familia *Soleria* nobiliſſima natus, ſanctitate & doctrina clariſſimus, *Berengarium* Hæreſiarcham in Synodo Romana anno MLXXIX. confutavit. Deinde à *Gregorio VII.* qui huic Synodo præerat, *Signinus* Epiſcopus creatus, cùm annos aliquot Paſtorale munus ſumma cum laude exercuiſſet, deſiderio contemplationis illectus, Caſſinum migravit, ac Religioſam Vitam profeſſus eſt; & Caſſinenſis Abbas electus: Sed inſtante populo ad Eccleſiam ſuam, Apoſtolica Autoritate redire juſſus, XVIII. Julii, anno circiter MCXXV. ad vitam migravit immortalem. A *Lucio III.* Pontifice Maximo Sanctorum numero adſcriptus eſt. Inter multa & præclara ingenii ſui monumenta ſcripſit, rogatu Signienſium Canonicorum, *Expoſitionem in Pentateuchum, in libros Judicum, in Pſalterium, & Canticum Canticorum.* Item Sermones plurimos, quos inter *Petrus Diaconus* lib. *De Viris Illuſtribus Caſſinenſibus*, Cap. XXXIV. eos enumerat, quos *Theodorus Petræus* Carthuſiæ Colonienſis alumnus ſub nomine *S. Brunonis* Carthuſianorum Patriarchæ edidit Tomo III. Operum ipſius. Quos ſanè ipſius non eſſe, cùm *Petri Diaconi* auctoritas, tum alia monumenta evincunt. *S. Bruno* Signinus Epiſcopus & Caſſinenſis Abbas, *Splendidiſſimus Eccleſiæ Defenſor & Doctor*, à Petro Diacono prædicatur. *Brunonis* Signini Epiſcopi *Expoſitionem de Conſecratione Eccleſiæ* ad *Gotofredum* Magalonenſem Epiſcopum: Item *De Conſecratione Chriſmatis*: *De Significatione veſtimentorum Sacerdotalium*, edidit Domnus *Lucas Dacherius* Tom. XII. *Spicilegii.*

ARTICULUS IX.

De Chronicis quibuſdam XI. Sæculi.

Gemblacens.

I. AD undecimum ſæculum pertinet *Gemblacenſis Monaſterii* O. B. & Diœceſis Namurcenſis, *Abbatum Geſta*, Auctore Monacho ejuſdem Cœnobii, ab anno nongenteſimo vigeſimo ſecundo ad annum milleſimum decimum-tertium, Tom. VI. Spicilegii Dacheriani edita.

Moſom.

II. *Chronicon Moſomenſis Monaſterii*, O. B. Diœceſis Remenſis, ab anno nongenteſimo ſeptuageſimo-primo ad milleſimum trigeſimum-tertium, editum ejuſdem *Spicilegii* Tom. VII. cum Additione ad annum uſque milleſimum ducenteſimum duodecimum.

III.

S. Vvandrille.

III. Chronicon Fontanellenſis Abbatiæ O. B. Diœceſis *Rotomagenſis*, nunc S. *Vvandregeſili* nuncupatæ, cum Appendice ad annum uſque milleſimum quinquageſimum-tertium. Editum eſt Tom. III. *Spicilegii.*

Afflighem.

IV. *Hiſtoria Monaſterii Afflegemenſis*, ſive *Affligenienſis* O. B. in Brabantia, ab ejuſdem Cœnobii Monacho ſcripta, & Tom. X. *Spicilegii* edita.

S. Riquier.

V. *Chronicon Centulenſis Abbatiæ*, ſive *S. Richarii* O. B. Diœceſis Ambianenſis, Authore *Harinlfo* Monacho, ab anno circiter ſexcenteſimo-vigeſimo-quinto, ad annum milleſimum octogeſimum-octavum perductum, & quatuor libris abſolutum. Editum eſt Tom. IV. *Spicilegii.*

Andres.

VI. *Chronicon Andrenſis** ſive *Adernenſis Monaſterii* O. B. in Diœceſi olim Morinenſi ſive Tervanenſi, nunc Bolonienſi, à Guillelmo ipſius Cœnobii Abbate conſcriptum; quod tamen ab alio Authore continuatum eſt, cùm ab anno milleſimo octogeſimo-ſecundo ad milleſimum ducenteſimum trigeſimum-quartum res geſtas commemoret. Tom. IX. *Spicilegii* editum eſt.

CAPUT VI.

De Scriptoribus XII. Sæculi.

ARTICULUS I.

De Radulpho Ardente, S. Udalrico, Lupo Protoſpata, Petro Alphonſi, Philippo Solitario, Francone Abbate, Ingulpho, & Berengoſo.

I. RADULPHUM ARDENTEM, Pictavum, *Guillelmo IV.* Aquitanorum Duci à Concionibus, cujus *Sermones de Tempore & Sanctis* editi ſunt, anno centeſimo ſupra milleſimum, claruiſſe ſcribit *Aubertus Miræus* in Auctario de Scriptoribus Eccleſiaſticis. Eadem tempeſtate *S. Udalricus* Ordinis Benedictini Monachus *Antiquas Conſuetudines Cluniacenſes* collegit, Editæ ſunt Tom. IV. *Spicilegii.*

II. LUPUS PROTOSPATA, quem ita cognominatum aiunt, quòd Officio Protoſpatarius eſſet, ſive Palatinorum Militum Primipilus, ex Apulia oriundus, ſcripſit *Chronicon de Rebus in Regno Neapolitano Geſtis* ab anno DCCCLX. ad annum MCII breve quidem, ſed accuratum, inquit *Aubertus Miræus.*

III. MOYSES, Judæus, ad Chriſtianam fidem converſus, & Baptiſmate initiatus anno Chriſti MCVI. ætatis ſuæ XLVI. die natali Apoſtolorum *Petri & Pauli* à *Stephano* Epiſcopo Oſcenſi in Hiſpania, Suſceptorem habuit è ſacro fonte *Alphonſum* Regem, ideóque *Petrus Alphonſi* appellatus eſt. *Dialogum* ſcripſit *contra Judæos*, in Titulos XII. diſtinctum, quo Religionis Chriſtianæ veritatem aſſeruit. Extat in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis Tom. XXI.

IV. PHILIPPUS SOLITARIUS, Græcus, anno 1105 Alexio Comneno Imperante, *Dioptram*, id eſt, Regulam ſive Amuſſim rei Chriſtianæ ſcripſit in modum Dialogi ad *Callinicum* Monachum. Quatuor libros complectitur. *Anima* ut Diſcipula, *Caro* ut Magiſtra interloquuntur: quæ ſanè perſonæ minùs conveniunt his quibus tribuuntur, cùm in ſermone de rebus ad Chriſtianam perfectionem pertinentibus Anima potiùs Magiſtra, Caro diſcipula dicenda ſit. Quoſdam nævos habet *Dioptra*;

Philippi Solitarii Nævi.

libro quippe ſecundo, Cap. XI. & XII. aſſerit Chriſtum ad Inferos deſcendentem omnes animas cùm amicorum, tum inimicorum à captivitate & pœnis liberaſſe,* cùm hoc diſcrimine duntaxat, quòd illas in gloriam ſtatim receperit: illas verò infra reliquerit ad diem uſque Judicii. Hypotheſim illam ſuam *Philippus* confirmat *S. Joannis Damaſceni* teſtimonio, in Oratione quæ ipſius non eſt. Antichriſtum ſpecie & opinione ſola, non re ipſa hominem fore ait lib. III. cap. X. De aliis Dioptræ nævis lege Notas *P. Gretſeri* Societatis Jeſu Theologi. Hoc Opus ex Bibliotheca Auguſtana erutum Latinitate donavit *P. Jacobus Pontanus* ejuſdem Societatis Theologus. Extat in Bibliotheca Patrum.

V. FRANCO, Cœnobii Afflegemienſis, ſive (ut alii loquuntur) Affligenienſis in Brabantia, Ordinis Benedictini Monachus ſub *Fulgentio I.* Abbate, ineunte Sæculo XII. & poſt ejus obitum, qui anno 1122 contigit ejuſdem Monaſterii ſecundus Abbas, libros XII. *De gratia Dei*, juſſu *Fulgentii* ipſius ſcripſit, qui in Bibliotheca Patrum leguntur. Item, Carmen *De ſtatu futuræ gloriæ*, quod forſan aliud non eſt ab eo, quod libro XII. *De gratia* inſertum eſt. Sermones item de B. Virgine, & varias Epiſtolas; quarum duas Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis Tom. XXI. exhibet. Celebratur Abbas *Franco* à *Trithemio* in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & ab *Odone Cambiero* Monacho Afflegemenſi in continuatione Hiſtoriæ Afflegemenſis ex veteribus Monumentis conſcripta, & à Domno *Luca Dacherio* Hiſtoriæ ejuſdem Cœnobii adjecta, Tom. X. *Spicilegii.*

VI. INGULPHUS, Patria Londinenſis, *Guillelmo* Normannorum Duci à Secretis fuit. Deinde Fontanallenſis O. B. Monachus in Neuſtria factus eſt. Tandem favore ejuſdem *Guillelmi* Ducis, jam Anglorum Regis, Abbas *Croylandenſis** in Anglia creatus, ſui, aliorúmque Cœnobiorum ſcripſit Hiſtoriam; in qua multa paſſim de Regibus Angliæ ab anno DCLXIV. ad annum MLXVII. quo *Guillelmus I.* regnare cœpit commemorat. Scripſit etiam *Vitam S. Guthlaci.* Obiit anno milleſimo centeſimo nono. *Ingulphi* Hiſtoria cum aliis Rerum Anglicarum Scriptoribus à *Savilio* edita eſt.

De Croyland.

VII. BERENGOSUS, Abbas *S. Maximini* extra muros Trevirenſes, O. B. florebat anno MCXII. Scripſit libros tres *De Inventione & Laude S. Crucis*, Libellum *De Myſterio Ligni Dominici*, & Sermones aliquot. Quæ Opera extant in Bibliotheca Patrum. Fabulam de lepra Conſtantini Magni Imperatoris multis capitibus adornat libro III. cumque à *S. Silveſtro* Romæ fuiſſe baptizatum aſſerit, apocryphis Actis deceptus. Eumdem porrò Pontificem à Latinis Silveſtrum, à Græcis Euſebium appellari fabulatur: quia ſicut à legendo lector, vel à pingendo pictor, ſic Euſebius à Scribendo dicitur bonus Scriptor. Hinc factum conjicit ut Græci ab Euſebio, Latini à Silveſtro baptizatum Conſtantinum commemorent. Quàm lacrymabilis ſit hæc Obſervatio, lector judicet.

ART. II.

Digitized by

ARTICULUS II.

De Sancto Anſelmo Cantuarienſi, Eadmero, & Joanne Abbate Fiſcanenſi.

I. SAnctus Anſelmus, Auguſtæ ad Alpium radices natus, anno ætatis ſuæ vigeſimo-ſeptimo in Cœnobio Beccenſi Monachum induit *Helluino* Abbate, Priore *Lanfranco*. Cùm verò *Lanfrancus* Cœnobii Cadomenſis Abbas factus eſſet, Prior ipſe Monaſterii Beccenſis factus eſt anno Chriſti 1063. Qua in Præfectura ſcripſit, *Monologion*, *Proſlogion*, *librum contra Gaunilonem reſpondentem pro Inſipiente*, *Dialogos De Veritate*, *De Caſu Diaboli*, *De Libero Arbitrio*, *De Grammatico*, & aliquot *Meditationes*. Poſt *Helluinum* Beccenſis Abbas electus eſt anno M. LXXVIII. menſe Septembri. Archiepiſcopus Cantuarienſis electus eſt pridie Nonas Martii anno M. XCIII. & pridie Nonas Decembris Cantuariæ conſecratus. Librum *De Fide Trinitatis & de Incarnatione Verbi contra Roſcelinum Hæreticum*, quem inchoaverat Abbas, anno M. XCIV. perfecit, & *Urbano II.* Romano Pontifici dicavit. Libros, *Cur Deus homo*, eodem anno cœptos, perfecit anno M. XCVIII. Anno ſequenti ſcripſit librum *De Conceptu Virginali*. Librum *De Proceſſione Spiritus Sancti*; & Epiſtolam *De Azymo* ad *Vualeramnum* ſcripſit anno M. CI. Epiſtolam verò *De Diverſitate Sacramentorum* ad eumdem, anno ſequenti. Librum *De Concordia Præſcientiæ, Prædeſtinationis, & Gratiæ Dei cum libero arbitrio*, ſub finem vitæ elucubravit. Obiit anno M. CIX. die XI. Aprilis, multis pro Eccleſia perfunctus laboribus, anno ætatis LXXVI. Ab *Eadmero*, in ejus Vita, & in *Hiſtoria Novorum*, Vvillelmo Malmeſburienſi lib. *De Geſtis Regum*, & *Pontificum Anglorum*, Honorio Auguſtodunenſi lib. IV. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. XV. *Sigeberto* cap. CLXVIII. *Hildeberto* Cœnomanenſi Epiſcopo, Epiſtolis XXI & XXII. *Vvillelmo Gemeticenſi*, *Vvillelmo Neuburgenſi*, *Orderico Vitali*, *Vincentio*, *Bellovacenſi*, *S. Antonino*, *Trithemio*, Abbate, &c. commendatur. *Anſelmus* (inquit Vvillelmus Malmeſburienſis) *quo nemo unquam juſti tenacior, nemo tam anxiè doctus, nemo tam penitus ſpiritalis, Pater Patriæ, Mundi Speculum.*

S. Anſelmi Cantuarienſis Opera.

S. Anſelmi elogium.

Dubia vel ſuppoſita S. Anſelmi Opera.

Librum *De voluntate Dei*, MSS. Codices Operum *S. Anſelmi* non exhibent, *Eadmerus* in ejus Vita non commemorat. Non abſurdè forſan quis conjiceret eſſe *Anſelmi Laudunenſis*, qui eo Sæculo de voluntate Dei diſputavit, & contra quem ſcripſit *Rupertus* Abbas. Verumtamen verba ac ſententias *S. Anſelmi* iſto in Libello deprehendi aſſerit Domnus *Gerberonius*, in Cenſura ipſius Operum, quam accuratiſſimæ illorum editioni à ſe procuratæ præfixit.

Tractatus *De Malo*, cujus ipſe meminit *Anſelmus* Epiſtola ad *Mauritium*, quæ eſt octava libri ſecundi, eſt Fragmentum Dialogi *De Caſu Diaboli*, ex cap. XI. tranſcriptum.

Declaratio cujuſdam in librum S. Anſelmi *De Conceptu Virginali & originali peccato*, in MSS. Operum illius Codicibus non extat. Ejus Auctor S. Bernardo coævus fuit, quem ita laudat, *Bernardus noſtrorum temporum Spiritûs Sancti organum.* Imò S. *Anſelmum* laudat his verbis, *Anſelmus noſter.*

Offendiculum Sacerdotum, eſt excerptum ex Epiſtola *S. Anſelmi* ad *Guillelmum* Abbatem Hirſaugienſem, quæ eſt quinquageſima ſexta libri primi. *Honorio Auguſtodunenſi* hic liber falsò à nonnullis eſt adſcriptus. Tamet ſi librum ejuſdem argumenti ſe ſcripſiſſe ipſe reſtetur in fine libri IV. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*.

Librum *de Nuptiis conſanguineorum*, inſcriptio, & ſtylus *S. Anſelmo* adjudicandum ſuadent. Unum difficultatem faceſſit, quòd ſcilicet cap. 3. & 7. doceat matrimonium inter cognatos in ſexto gradu poſſe contrahi, cùm tamen in Conciliis Angliæ, quibus ipſe præfuit, connubia uſque ad ſeptimum cognationis gradum vetita ſint. Sed facilè diluitur difficultas iſta, dicendo, Concilia Anglicana Conſanguineorum nuptias prohibuiſſe, quoadusque parentela ex alterutra parte ad ſeptimum gradum perveniat, ut ex Synodo Londonienſi, ſub *Lanfranco* anno M. LXXV. compertum eſt; adeo, ut ſi contrahentium unus alterum in ſexto, hunc verò in ſeptimo gradu alter contingat, matrimonium iniri poſſit legitimum.

Homiliæ & Exhortationes, quæ nec ab *Eadmero* commemorantur, nec in MSS. comparent, inter dubios *Sancti Anſelmi* fœtus reponendæ videntur.

Carmen *De Contemptu Mundi*, MSS. Codices *S. Anſelmo* non tribuunt. Sed *Bernardo Cluniacenſi* adſcribit Aldenburgenſis, Gemmeticenſis *Claudiano*, Beccenſis *Rogerio Cadomo*.

Meditatio IX. quæ inſcribitur, *Speculum Evangelici Sermonis*, & incipit his verbis, *Jeſum Nazarenum*, inter Opera *S. Bernardi* legitur ſub hoc titulo: *Sermo de Paſſione Domini*, ſed tam ab *Anſelmi*, quàm à *Bernardi* ſtylo abhorret. XII. XIII. & XIV. cùm in MSS. pene omnibus deſiderentur, nec S. Anſelmi ſtylum referant, ſaltem poſteriores duæ, dubios inter *S. Anſelmi* fœtus meo quidem judicio cenſentur. XV. Quæ tripartita eſt, cùm ſcripta ſit ad Sororem Authoris Virginem, *S. Anſelmi* non videtur, qui Sororem unicam habuit *Richeram*, conjugatam, non Virginem. Leguntur capite 47. libelli *De Vita Eremitica ad Sororem*, perperam olim *S. Auguſtino* adſcripti. In XVI initium legitur capitis VIII. libri Meditationum *S. Auguſtino* ſuppoſitarum.

Orationum S. Anſelmi nomine inſcriptarum pleræque leguntur in libellis *De Contritione Cordis* & *Meditationum*, *S. Auguſtino* perperam adſcriptis. Aliquas tamen & Codicum MSS. fides, & *Eadmeri*, imò & ipſius *Anſelmi* Epiſtola XX, libri primi, & Epiſtola LI. libri ſecundi, teſtimonium illi vindicat. Aliquas *S. Anſelmi* eſſe dixi, quia *Joannis* Fiſcanenſis Abbatis nonnullas eſſe, Codex MS. *S. Arnulphi* Metenſis, Opera ipſius continens, fidem facit. Harum ſpecimen exhibet vir doctiſſimus D. *Joannes Mabillonius*, Veterum *Analectorum* Parte I. obſervátque in iſto Codice priores undecim Orationes, prima manu ſcriptas, eſſe *Joannis* Abbatis; duodecimam & ſequentes ſecunda manu exaratas, eſſe *S. Anſelmi*. Non eſſe quippe veriſimile, *Joannem*, *qui* Libellum ſuum ex Scripturis & Verbis Patrum ſe defloraſſe profitetur, quidquam delibaſſe ex *Anſelmo*, qui Joanne ſene, juvenis erat, annos ſcilicet quadraginta quatuor natus, cùm Abbas electus eſt anno Chriſti M. LXXVIII. qui *Joannis* Abbatis Fiſcanenſis obitum præceſſit.

Pſalterium Beatæ Virginis, ne S. Anſelmo aſſeram, prohibent MSS. Codices Operum ipſius, qui vel illud non exhibent, vel mutilum & abſque Authoris nomine repræſentant, ut Victorinum & Floriacenſe, teſte Domno *Gerberonio*.

Elucidarium, S. Anſelmi non eſſe conſtat, eòque indignum prorſus eſſe. *Honorio Auguſtodunenſi* id Operis tribuit Abbas *Trithemius* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis: *Guillelmo Convenrienſi* Carmelitæ, qui anno circiter M. CCCLX. florebat.

Digitized by Google

P. Theophilus Raynaldus S. J. in Erotematis aſſeruit. At ſententiam *Theophili* refellit. *P. Labbe* in Diſſertatione Hiſtorica de Scriptoribus Eccleſiaſticis, ex MS. Codice Bibliothecæ Collegii Pariſienſis ejuſdem Societatis, in quo cum pluribus *Guiberti Novigentini* tractatibus reperitur *Elucidarium*. Qui Codex ætatem *Guillelmi Conventrienſis* ſuperat. Illud inter Opera ſua cùm recenſeat *Honorius Auguſtodunenſis*, non video cur ipſi abjudicetur.

Dialogum de Paſſione Domini, Eadmeri ſilentium, hæc Prologi verba, *Beatus Anſelmus*, &c. & fabulæ pueriliſque nugæ quibus ſcatet, *S. Anſelmo* abjudicant.

Liber *De Menſuratione Crucis*, in nullis Codicibus MSS. Operum *S. Anſelmi* reperitur. *S. Bernardum* laudat, qui nondum Monachum induerat, cùm obiit *S. Anſelmus*. Loquitur de merito *ex condigno*, quæ vox ante Sæculum XIII. non erat in uſu. Quamobrem falsò præfert *S. Anſelmi* nomen.

Liber *De Conceptione Beatæ Virginis, non eſt S. Anſelmi.*

Liber *De Conceptione B. Virginis*, ſuppoſititius eſt *Sancti Anſelmi* fœtus. I. Deeſt in pluribus & ſincerioribus MSS. Regiæ, Victorinæ, Thuanææ, & aliarum in Gallia, in Anglia, in Belgio Bibliothecarum. II. Ab hujus libri doctrina prorſus alienus eſt *S. Anſelmus*, qui lib II. *Cur Deus homo*, cap. XVI. & XVII. diſertè docet Beatam Virginem in peccato conceptam eſſe, & neceſſe fuiſſe Deum hominem fieri ut illa mundaretur, ipſámque fuiſſe de illis qui ante Nativitatem ejus per eam mundati ſunt à peccato. III. De feſtiva Solemnitate Conceptionis Beatæ Virginis ſic loquitur hujus Tractatus Auctor: *Principium quo ſalus mundi proceſſit, mihi conſiderare volenti occurrit hodierna ſolemnitas, quæ Conceptione Beatæ Matris Dei Mariæ multis in locis feſtiva redditur. Et quidem priſcis temporibus frequentiori uſu celebrabatur, ab eis præcipuè in quibus pura ſimplicitas & humilior in Deum vigebat devotio. At ubi & major ſcientia & præpollens examinatio rerum mentes quorumdam imbuit & erexit; eamdem ſolemnitatem, ſpreta pauperum ſimplicitate de medio ſuſtulit: & eam quaſi ratione vacantem redegit in nihilum. Quorum ſententia eo maximè in robur excrevit, quòd ii qui eam protulerunt, ſæculari & Eccleſiaſtica Auctoritate, divitiarúmque abundantia præeminebant.* Hæc verò *S. Anſelmi* temporibus non congruunt, ſed *Sancti Bernardi* ætati, qui Lugdunenſes Canonicos reprehendit ſtatim atque compertam habuit hanc novitatem. *Superſtitione*, inquit, *deprehenſa*, &c. Quòd verò *S. Anſelmi* ætate Feſtiva Conceptionis Beatæ Virginis ſolemnitas abolita fuerit, vel ab Anſelmo, dum Lugduni ageret, inſtituta, ut quidam comminiſcuntur, nulli hujus temporis Scriptores tradunt. *Eadmerus* cùm in Vita *Sancti Anſelmi*, tum in *Hiſtoria Novorum*, hac de re omnino ſilet, eam non prætermiſſurus Controverſiam, ſi orta fuiſſet Magiſtri ſui ætate, præcipuáſque partes in illa habuiſſet. Denique doctiſſimus Cardinalis *Baronius* in Notis ad Martyrologium Romanum, ſexto Idus Decembris, de iſto Tractatu ita cenſet: *S. Anſelmus de Conceptione Virginis Commentarium ſcripſiſſe fertur: Sed an ejus ſit, à multis meritò ducitur in controverſiam, cùm habeat multa quæ eidem authori repugnent, ut notat Joannes Turre-Cremata in Tractatu de Veritate Conceptionis Beatiſſimæ Virginis.* Hac porro & ſequentibus obſervationibus abſit ut opinioni piæ de Immaculata Conceptione Deiparæ Virginis præjudicatum velim.

Epiſtola De Conceptione Beatæ Virginis, ſuppoſita eſt S. Anſelmo.

Epiſtola de Conceptione Beatæ Virginis, & Miraculi ſequens Narratio, non ſunt *Sancti Anſelmi*. I. Quia adeò variè deſcripta eſt hæc Epiſtola, ut mendacio in incerto fluctuanti, quàm veritati quæ ſibi conſtat propior ſit. II. Refert in Daniam miſſum *Elſinum* à *Guillelmo Conquæſtore* ſtatim atque Rex Angliæ inauguratus eſt, qui exploraret utrum Dani Claſſem ad expugnandam Angliam inſtruerent: Quod nullus Rerum Anglicarum Scriptor memoriæ prodidit: imò teſtantur omnes *Guillelmum* Regem ſtatim ab inauguratione ſua in Normanniam transfretaſſe, quòd non feciſſet, ſi à Danorum incurſu ſibi caviſſet. III. *S. Elſinus* electus in Abbatem Rameſientem non fuit ante annum M. LXXX. At *Guillelmus I.* Angliam ditioni ſuæ ſubjecit anno M. LVI. Tunc ergo *Elſinum* Cœnobii Rameſienſis Abbatem in Daniam non miſit exploratorem. IV. Fabuloſa eſt narratio de quodam Diacono Hungariæ Regis germano, qui uxorem ducturus, à B. Virgine deterritus ſit, ac æternorum præmiorum promiſſione inductus ad Feſtum Conceptionis ipſius celebrandum, quod demum inſtituerit factus ſubinde Aquileienſis Patriarcha. Hunc unum ex *Caroli Calvi* filiis, *Fridericum* nomine fuiſſe fingunt. At *Ughellus* Tom. V. *Italiæ Sacræ* hoc figmentum explodit. Et ſanè *S. Bernardus*, *Petrus Pronienſis*, & alii celebritatem Conceptionis non arguiſſent novitatis, ſi ab anno DCCCLXXIV. quo *Fridericus* Aquileienſes Archiepiſcopos inter quadrageſimus-tertius electus eſt, in celeberrima Italiæ Eccleſia inſtituta fuiſſet. Adde hunc *Fridericum* Caroli Calvi filium nullo antiquitatis monumento probari. V. Miraculum aliud quod narratur ibidem de Sacerdote, qui à villa quadam rediens, ubi fuerat cum aliena uxore fornicatus, à Dæmonibus ſubmerſus eſt in Sequanam, & ad tormenta raptus, tertia verò die à B. Virgine liberatus, quia ejus Horarias preces poſt adulterium ſacrilegum recitaverat, apocryphum eſt, & impœnitentiæ finali favet iſta narratio; neque cum Eccleſiæ fide convenit, quæ à Spiritu Sancto edocta profitetur, ibi lignum fore ubi ceciderit; damnatorum pœnas æternas, nullámque in inferno redemptionem eſſe. VI. Beata Virgo non jubet, ſed rogat, & eodem prorſus modo rogat hominem ab inferis favore ſuo liberatum, ne adulterium deinceps committat, & ut ſuæ Conceptionis Feſtum celebret: *Cui Mater Jeſu ait: Precor te ne de cætero in adulterii peccatum cadas. Precor te iterum ut de cætero Feſtum Conceptionis meæ devotè celebres annuatim ſexto Idus Decembris, & ubique celebrandum prædices.* VII. Ratio iſta qua ejus Conceptionem æquè ac Nativitatem celebrandam ſuadet Epiſtolæ iſtius Author, quia *Niſi conciperetur, nunquam naſceretur*, ætate *S. Bernardi* inventa eſt, qui eam refellit in ſua ad Canonicos Lugdunenſes Epiſtola. VIII. Eos qui Conceptionem B. Virginis celebrare reſpuunt, *inſenſatos, ſtultos, ignorantiæ tenebris excæcatos* appellat, quod à *S. Anſelmi* modeſtia & manſuetudine alienum eſt. IX. Minùs appoſitè dicit, *Per Beatam Virginem omnes Sanctos ſanctificari*: immo errorem verba iſta continent, niſi ad eum ſenſum coërceantur, quòd B. Virgo Chriſtum peperit, per quem omnes Sancti ſanctificantur, & ſua interceſſione gratiam ac ſanctitatem devotis ſibi Chriſtianis obtinet. X. In Codice MS. Gemmeticenſi quo Revelatio *Elſino* Abbati in naufragio facta de celebranda Conceptione B. Virginis continetur, alia miracula Deiparæ precibus edita narrantur, quæ ad ædificationem Fidelium nullatenus conducunt, imò potiùs cachinnis & calumniis Hæreticorum Catholicam Religionem exponerent, ſi leviter crederentur, & præſumptionem de miſericordia Dei fœdiſſimis peccatoribus ingenerarent, modò preces aliquas Beatæ Virgini perfunctoriè funderent. Ejuſmodi eſt illud quod in

in dicto Codice narratur de Abbatiſſa, quæ cùm Caſtitatis votum ſacrilego ſtupro violaſſet, & prægnans Beatæ Mariæ preces funderet, ab ea, duobus Angelis obſtetricantibus, liberata eſt. Apage fabulas in Chriſtianæ Religionis dedecus confictas.

Paſſio SS. Guigneri, Fingaris, Pialæ; & Sociorum omnium Eruditorum judicio *S. Anſelmo* abjudicatur.

Diſputatio Judæi cum Chriſtiano eſt *Giſleberti* Abbatis Vveſtmonaſterienſis, qui eam ad *S. Anſelmum* examinandam tranſmiſit.

Annulus, ſeu *Dialogus Chriſtiani & Judæi de Fidei Sacramentis*, eſt *Ruperti* Abbatis Tuitienſis, ut ipſe teſtatur in Prologo ad Libros *De Glorificatione Sanctæ Trinitatis, & Proceſſione Spiritus Sancti.*

Liber *De Sacramento Altaris*, non eſt *S. Anſelmi.* Reprehendit enim aliqua quæ in Libris *Ruperti De Divinis Officiis* leguntur, quos anno MCXI. ſcripſit. Sanctus verò *Anſelmus* obierat anno MCIX. *Guillelmo* Abbati *S. Theodorici* hunc librum MSS. probatæ fidei ſibi vindicant: Et inter ejus Opera editus eſt in Bibliotheca Ciſtercienſi.

Liber *De membris & actibus Deo attributis*, qui in prioribus *Sancti Anſelmi* Editionibus habebatur, tam non eſt illius, quàm non eſt *S. Auguſtini* cujus inter Opera Tom. IV. legitur inſcriptus, *De eſſentia Divinitatis*, nec eſt S. Hieronymi, cujus Operum Tomo IX. extat Epiſtola *De iis quæ Deo in Scripturis Sanctis attribuuntur.* Editum etiam inter *S. Bonaventuræ* Opuſcula.

Libri *De imagine mundi*, non ſunt *S. Anſelmi*, ſed *Honorii Auguſtodunenſis*, qui ipſos inter Opera ſua recenſet; unde inter ipſa meritò editi ſunt in Bibliotheca Patrum. *De S. Anſelmi* Operibus lege Robertum de Monte ad annum 1109. Qui plura volet, legat Domni *Gerberoni* Monachi Benedictini, qui poſtremam, eàmque omnium uberrimam & accuratiſſimam Operum *S. Anſelmi* editionem procuravit. Cenſuram, ex cujus lectione multùm profeci.

II. Eadmerus, ſive *Edmerus*, quem nonnulli *Edinerum* corruptè vocant, Natione Anglus, Cantuarienſis Ordinis Benedictini Monachus, *S. Anſelmi* auditor & diſcipulus, deinde convictor & amicus, laborùmque & exiliorum individuus comes, Vitam ejus ſcripſit duobus Libris; *Hiſtoriam Novorum*, ſex libris diſtinctam, quâ rerum mutationes inſolitas ſuis temporibus in Anglia factas memoriæ tradidit, & in hoc maximè verſatur, ut ea quæ inter Reges Angliæ & *S. Anſelmum* Cantuarienſem Archiepiſcopum geſta ſunt, inconcuſſa veritate deſignet. Item librum unum, *de Geſtis ſui temporis*, *Hiſtoriarum Collectanea*, *Vitam S. Vvilfridi Archiepiſcopi*, librum *de libertate Eccleſiaſtica*, ſeu *de diſcordia inter Guillelmum Rufum Anglorum Regem, & S. Anſelmum*: item *querelam ſuper morte S. Anſelmi*, *Carmine Elegiaco*: *Carmen de S. Dunſtano*, librum *de Inſtitutis Chriſtianæ vitæ*, libros *de Excellentia B. Virginis Mariæ*, *de beatitudine cœleſtis patriæ*, *de S. Anſelmi Similitudinibus*: Varias etiam Epiſtolas ſcripſit. Vitam S. Anſelmi, Hiſtoriam Novorum, libros de Excellentia B. Virginis, de beatitudine cœleſtis patriæ, & de S. Anſelmi Similitudinibus, edidit *Domnus Gabriel Gerberonius* cum Operibus *S. Anſelmi.* A *Vvillelmo Malmeſburienſi Eadmerus* lib. IV. hoc ornatur elogio: *Edmerus noſtrorum temporum Hiſtoricus, ſinceritate veritatis laudandus.* Eum etiam commendant Trithemius Abbas, & alii.

III. Joannes *Fiſcanenſis Abbas*, Ordinis Benedictini, in Normannia, ab Rothomagenſi Archiepiſcopatu, in Cœnobio Divionenſi *Sancti Benigni* Monachum induerat. Deinde Fiſcani Prior à *Vvillelmo* Abbate conſtitutus, eo cedente Abbas electus eſt anno MXXXVIII. Præfuit & Eibreſtenſi Abbatiæ in Suevia, *Henrico III.* Imperatore favente. Natione Italus, Ravenna oriundus erat, exili corpore, ſtaturâque puſillus, unde *Joannellinus* appellatus eſt: cæterùm doctrina & omnium virtutum apparatu maximus, ut mirum eſſet in tam parvo corpore gratiæ Dei tanta dona exuberare, inquit *Joannes* Chronographus *Sancti Benigni*, de ipſo adhuc ſuperſtite ſermonem faciens. Quatuor aut quinque ſcripſit Opuſcula. I. *De Inſtitutione Viduæ.* II. *De vita & moribus Virginum.* III. *De eleemoſynarum diſpenſatione.* IV. & V. *De divina contemplatione & de ſuperna Hieruſalem*: qui orationes pleráſque continet *S. Anſelmo* adſcriptas. Duos iſtos poſteriores Libellos exhibet Codex Metenſis *Sancti Arnulphi* circa annum MLXXX. exaratus, ut conjicit vir doctiſſimus Domnus *Mabillonius*, cujus Annotationes in iſtos Libellos, quorum ſpecimen exhibet *Tomo I. Veterum Analectorum*, legi poſſunt à ſtudioſis. Illos *Agneti Auguſtæ*, Viduæ *Henrici III.* Imperatoris dicavit, ut colligit vir idem eruditus ex Prologo ejuſdem Abbatis *Joannis*, quem in laudato Volumine edidit: In eo *Joannes* edita à ſe Opuſcula recenſet.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 455. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Hæc propoſitio ſapit errorem. PER Beatam Virginem omnes Sancti juſtificantur.*

R. Non ita ſcripſi: ſed, *Errorem verba iſta continent niſi ad eum ſenſum coërceantur, quòd Beata Virgo Chriſtum pepererit, per quem omnes Sancti ſanctificantur, & ſua interceſſione gratiam ac ſanctitatem devotis ſibi Chriſtianis obtinet.* Alio modo intellecta hæc propoſitio, immò per ſe ſumpta, ſecundùm verborum ſenſum quibus expreſſa eſt, falſa eſt & erronea. A ſolo enim Deo per unum Jeſum Chriſtum peccatores juſtificari, dogma fidei eſt. Ad *Romanos III.* cap. *Juſtitia autem Dei per Fidem Jeſu Chriſti in omnes & ſuper omnes qui credunt in eum: Non enim eſt diſtinctio. Omnes enim peccaverunt & egent gloria Dei. Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu, quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in Sanguine ipſius, ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præcedentium delictorum.* Et Cap. V. *Commendat caritatem ſuam Deus in nobis: Quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus ſecundùm tempus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt, multò igitur magis nunc juſtificati in ſanguine ipſius, ſalvi erimus ab ira per ipſum.* .... *Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & Juſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum. Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obeditionem juſti conſtituentur multi.* Plura hac de re congerere non eſt opus. *Juſtificationis cauſa efficiens miſericors Deus, qui gratuitò abluit & ſanctificat, ſignans & ungens Spiritu promiſſionis Sancto, qui eſt pignus hereditatis noſtræ: Meritoria autem dilectiſſimus unigenitus Filius ſuus, Dominus noſter Jeſus Chriſtus: qui cùm eſſemus inimici, propter nimiam caritatem quâ dilexit nos: ſuâ ſanctiſſimâ Paſſione in ligno Crucis nobis juſtificationem meruit, & pro nobis Deo Patri ſatisfecit.* Hæc Eccleſiæ doctrina eſt in Concilio Tridentino, Seſſione VI. Cap. VII. explicata.

S. J. Theologus magno rei Chriſtianæ commodo edidit. Eorum opera extant in Bibliotheca Patrum. Vualdenſes etiam quinque libris impugnavit *F. Moneta* Cremonenſis, Ordinis Prædicatorum ab *Antonio Senenſi* commendatus, cujus Opus MS. penes ſe habebat, & publico deſtinabat laudatus *P. Gretſerus*. Denique *Claudius Seyſſellus* Archiepiſcopus Taurinenſis, annis ab hinc centum & ſexaginta, librum ſcripſit *Adversùs Errores & Sectam Vualdenſium*: *Claudius Conſſordius* Theologus Pariſienſis in eadem palæſtra cum laude ſe exercuit.

§. VIII.

De Vualdenſium Bohemorum poſtrema Confeſſione: Et Lutheri, Calvini, aliorúmque Hæreticorum de illa Judicio.

Cùm Vualdenſes in Germania Eccleſiaſtica & ſæcularis Poteſtas coërceret, eorum Reliquiæ in Bohemiam confluxere, quo ſentina omnium Sectatorum confluere ſolet (inquit *Dubravius* Olomuzenſis Epiſcopus lib. XIV. Hiſtoriæ Bohemicæ.) Ad *Calvini* uſque tempora infœlices illæ Reliquiæ permanſerunt. *Ferdinando* Romanorum & Bohemiæ Regi Fidei ſuæ Confeſſionem anno MDXXXV. obtulere, cui præfatus eſt honorificè *Lutherus*. Ipſos veterum Vualdenſium errores emolliviſſe, condiiſſe, ac ipſorum doctrinam pexuiſſe, fuco liniviſſe, ornaſſe, ut novis Pſeudo-Apoſtolis *Luthero* & *Calvino* placeret; maximè in Articulo de Euchariſtia, compertum eſt. Articulis conſtat viginti Bohemica Confeſſio. Extat in Syntagmate Confeſſionum Fidei in diverſis Regnis editarum.

Articulo XIII *De Cœna Domini*, docent, *Corde credendum, ac ore confitendum, Panem Cœnæ Dominicæ verum Corpus Chriſti eſſe, quod pro nobis traditum eſt, Calicemque verum Sanguinem ejus; qui pro nobis in remiſſionem peccatorum fuſus » eſt, ut Chriſtus Dominus apertè dicit.* Hoc eſt » Corpus meum. Hic eſt Sanguis meus, *&c. His Chriſti verbis, quibus ipſe panem corpus ſuum & vinum ſpeciatim ſanguinem ſuum eſſe pronuntiat, neminem de ſuo quicquam affingere, admiſcere, aut detrahere debere, ſed ſimpliciter his Chriſti verbis, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram declinando, credere. Phanaticos Spiritus* vocant, *qui Panem & Calicem Cœnæ verum Chriſti Corpus & Sanguinem eſſe pernegant. Juxta Domini præceptum Corpus & Sanguinem ejus, promiſcuè ab omnibus, ſub utraque ſpecie, ſumi oportere.* Miniſtros Dominicæ Cœnæ verba referentes, plebem adhortari *Ut Corporis Chriſti præſentiam adeſſe credat. Et procumbentibus interim in genua diſtribuere.* De Euchariſtia eodem ſenſu loquuntur in Profeſſione Fidei ad *Uladiſlaum* Regem in Hungariam miſſa: *Quando Preſbyter ritè ordinatus verba teſtimonii Chriſti, expreſſerit, continuò Panis eſt Corpus Chriſti, verum, naturale, ex caſtiſſima Virgine ſumptum, quod erat traditurus, quemadmodum vivens Panis teſtatur*, &c. Subſtantialiter tamen Chriſti Corpus eſſe non cenſebant, ſed efficaciâ tantùm & virtute. Hîc Chriſtum non eſſe *cum ſuo corpore naturali, manſione, exiſtenter, & corporaliter*, ſed *in cælo tantùm: eſſe verò ſpiritualiter, potenter, benedictè in veritate.* (In Reſponſione Excuſatoria contra Literas Doctoris *Auguſtini*, quæ extat cum dicta ipſorum Confeſſione, in *Faſciculo Rerum Expetendarum & Fugiendarum.*) *Lutherus* hanc Vualdenſium Bohemorum Confeſſionem approbavit honorificâ Præfatione. Eamdem laudarunt *Melanthon* & *Bucerus*. Non idem *Calvini* de illa fuit judicium. Concoquere enim non potuit, quòd Panem & Vinum in Euchariſtia verum Chriſti Corpus & Sanguinem præciſè & abſque explicatione aſſererent. Qua de re ita ſcribit ad Polonos Miniſtros: *Legimus*, inquit, *locum illum ubi ſuam de ſacra Chriſti Cœna ſententiam exponunt. Breviter & ferè conciſè aſſerunt, Panem & Vinum eſſe verum Chriſti Corpus & Sanguinem. Statim ad Confeſſionem tranſeunt, quæ noſtro judicio doctrinam obſcurat vel involvit, magis quàm illuſtret. Queruntur injuſtis ſe calumniis gravari, imò traduci ludibriis & ſubſannationibus, ſed primos ſibi adverſarios ſtatuere videntur, quicumque certiùs definiri poſtulant, quomodo panis ſit Corpus. Tantum dico, cùm non ſatis disertè & enucleatè de hoc Myſterio locuti ſint Vualdenſes, faſtidium à Chriſtiana modeſtia procul remotum fore, ſi ab ipſis omnis interpretatio reſpuitur. Formulam verò Confeſſionis amplecti, quæ ſine diſcrimine in unum faſciculum damnationis omnes involvit, qui præciſè non fatentur Panem eſſe præſentiſſimè Chriſti Corpus, an fas ſit Chriſtiano homini videritis; nos certè non putamus.* Cùm ad eumdem *Calvinum* anno MDLX. Vualdenſes Bohemi duos ex Symmiſtis ſuis miſiſſent cùm literis, fraternitatem inituros, reſpondit ille, Manere ſe in eadem ſententia, quòd eorum Confeſſio recipi ſimpliciter non poſſet abſque periculo. *Nos quidem*, inquit, *manemus in ſententia, non poſſe ſimpliciter recipi Confeſſionis veſtræ formulam abſque periculo: ac ſubſcriptionem, niſi adhibita dextra interpretatione, Polonis multarum contentionum originem & materiam fore.*

[Margin, left: Melanchon in Epiſt. in ſcripta, benedicta catechetica Fratribus Vualdenſ.]

[Margin, right: ſtant in Bohemia, Bucerus, in lib. cui titulus, Scriptæ duo adverſaria Latomi, &c.]

CAPUT V.

De Scriptoribus Undecimi Sæculi.

ARTICULUS I.

De Meginfredo, Burchardo, Olberto, S. Fulberto, Bernone, & Glabro Rodulpho, &c.

I. MEginfredus Magdeburgenſis Præpoſitus ex Fuldenſi Monacho, vixit anno circiter decimo ſupra milleſimum, ut obſervat *Aubertus Miræus*. Scripſit *Vitam S. Emmerani Ratiſponenſis Archiepiſcopi*. Is forſan ipſe eſt, quem *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi ut celebrem Chronographum laudavit.

II. S. Burchardus, ex Monacho Lobienſi Ordinis Benedictini Vuormatienſis Epiſcopus, collaborante *Olberto* Magiſtro ſuo; magnum Canonum Volumen edidit, ex Conciliis, Decretis Romanorum Pontificum, & Catholicorum Patrum teſtimoniis deſloratum, ut *Sigebertus* in Chronico ad annum MVIII. & in libro *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, cap CXLI. commemorat. Ejus collectio libros XX. complectitur. Magnam partem ſuæ Collectionis ipſum ex *Reginone* accepiſſe probat Clariſſimus *Baluzius* in Præfatione ad *Reginonem*. Sanè ipſum *Antonius Auguſtinus* reprehendit, *Quòd non ex fontibus ipſis hauſit ſingula, ſed ex rivulis & ſtagnis aliorum.* Obiit *S. Burchardus anno* MXXVI. *die* XIV. Octobris.

III. Olbertus ex Monacho Lobienſi Ordinis Benedictini, quartus Gemblacenſis, ac primus *Sancti Jacobi* apud Leodienſes Abbas, ſcripſit Hiſtoriam Veteris Teſtamenti, Vitas aliquot Sanctorum, & Cantus in eorum honorem compoſuit, *Vir humanæ & Eccleſiaſticæ ſcientiæ ſtudio, & Religionis fervore inſignis*, (inquit Sigebertus cap. 142.) Qui & eum inde maximè commendat, quòd *Burchardus Vuormatienſis ejus magiſterio ad hoc eſt provectus, ut ita Eccleſiaſticæ utilitati intenderet, & ejus ſtudio-*

ore,

ore, & manu, illud magnum Canonum Volumen ad communem omnium utilitatem ederet.

S. Fulberti Vita.

IV. Fulbertus, vitæ ſanctimonia & eruditione, ſua ætate celeberrimus, *Guillelmi* Aquitaniæ Ducis favore Pictavenſis Eccleſiæ *S. Hilarii* Theſaurarius factus, ut Fragmentum Hiſtoriæ Aquitanicæ refert: *Roberti* Regis Chriſtianiſſimi, cui gratiſſimus erat, autoritate Carnotenſis Epiſcopus poſt *Rodulphum* creatus eſt. *S. Odiloni* Abbati Cluniacenſi amiciſſimus fuit. Pietate erga Deiparam Virginem eximia promeritus eſt ut ab ea, dum gravi morbo premeretur, ſibi per viſum apparente, ſacris uberibus Jactaretur, ut referant *Albericus* in Chronico, & *Vuillelmus Malmeſburienſis*, lib III. *De Geſtis Regum Anglorum*. Cùm urbs Carnotenſis, & Baſilica *Sanctæ Mariæ* anno M. XX. conflagraſſent, inſignem illam Eccleſiam à fundamentis excitavit, ſumptus in primis ſuppeditante *Canutone* Rege Anglorum, ut laudatus *Vuillelmus* lib. II. *De Geſtis Regum Anglorum* commemorat. Obiit anno Chriſti M. XXVIII. quarto Idus Aprilis, cùm annos viginti & unum séxque inſuper menſes Eccleſiam Carnotenſem rexiſſet.

S. Fulberti Opera.

Plures ſcripſit Epiſtolas, quæ ipſum Eccleſiaſticæ diſciplinæ ac libertatis ardentiſſimum æmulatorem fuiſſe probant. Sermones etiam, & Hymnos aliquot, Canonem *De Pœnitentia Mulierum*, & Tractatum adverſus Judæos, negantes hanc Jacob morientis Prophetiam, *non auferetur Sceptrum de Juda*, &c. in Chriſto Domino fuiſſe impletam. Epiſtolam Fulberti *De rebus Eccleſiæ religioſè & cautè diſtribuendis*, antea ineditam, publici juris fecit Domnus *Lucas Dacherius* in Appendice ad Tom. II. Specilegii.

S. Fulberti Elogium.

A *Glabro Rodulpho* lib. IV. cap. IV. *Præſul ſapientiſſimus & incomparabilis* appellatur. *Epiſcopum in Sanctitate & Philoſophia nominatiſſimum* Vuillélmus Malmeſburienſis lib. ſecundo *De Geſtis Regum Anglorum* prædicat. *Doctrinæ fluvium duplicis egregium & Pontificum Sydus*, Epitaphium: *Doctorem clariſſimum* Baldericus Noviomenſis Epiſcopus in Chronico Cameracenſi, lib. I. Cap. LXXVII. *Roberti* Francorum Regis Cancellarium fuiſſe, Veteres Annales MSS. Collegii Navarrici teſtantur, idque etiam *Aubertus Miræus* aſſerit in Notis ad librum *Henrici Gandavenſis*, De Scriptoribus Eccleſiaſticis. *Henricus ipſe*, qui Catalogum ſuum ab eo incipit Authore, *Fulbertum liberalium artium ſuo tempore peritiſſimum, Virum Religioſum, & erga Beatam Virginem devotiſſimum* celebrat.

V. Berno, ex Monacho *S. Galli*, Ordinis Benedictini, Abbas Augiæ Divitis prope Conſtantiam ad Rhenum, Coronationi *S. Henrici* Imperatoris factæ à Benedicto VIII. Romano Pontifice interfuit. Unde ipſum *Hincmari* Archiepiſcopi Remenſis diſcipulum fuiſſe, perperam aſſeruit *Gerardus Joannes Voſſius* libri ſecundi *De Hiſtoricis Latinis*, Cap. XLIV. Humana & divina Scientia ipſum claruiſſe teſtatur *Sigebertus* lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, cap. CLVI. Libellum ſcripſit *De quibuſdam rebus ad Miſſæ Officium pertinentibus*, qui in Bibliotheca Patrum editus eſt, & *Vitam S. Udalrici, Auguſtani Epiſcopi*, quam apud *Surium* legere eſt ad diem IV. Julii. Obiit anno M. XLV. die ſeptima Januarii.

VI. Glaber Rodulphus, Ordinis Benedictini in Cœnobio *S. Germani Autiſſiodorenſis* Monachus, vixit ſub Regibus Francorum *Roberto* & *Henrico I.* Scripſit *Hiſtoriam* quinque libris comprehenſam, ab anno circiter nongenteſimo nonageſimo ad annum milleſimum quadrageſimum ſextum: quam in lucem edidit *Franciſcus Ducheſnius* inter Antiquos Scriptores Hiſtoriæ Francorum, Tom. IV. Hanc *S. Odiloni* Abbati Cluniacenſi nuncupavit *Glaber*. Scripſit etiam Vitam *S. Guillelmi* Abbatis *S. Benigni* Divionenſis, qui Fiſcani in Neuſtria mortuus eſt, ut ipſemet teſtatur lib. IV. Hiſtoriæ ſuæ, Cap. IV. Edita eſt à *Bollando* inter Acta Sanctorum, Tom. I. Kalendis Januarii.

ARTICULUS II.

De Helgaldo, Brunone Herbipolenſi, Everhelmo, Vuiberto, Anſelmo Remenſi, Humberto Cardinali, &c.

I. HElgaldus, Floriacenſis Ordinis Benedictini Monachus, ſcripſit *Epitomen Vitæ Roberti Regis Francorum*, quam inter antiquos Rerum Francicarum Scriptores edidit *Franciſcus Ducheſnius*, Tom. IV. Obiit autem *Robertus* Rex anno M. XXXI.

II. S. Bruno, Conradi Romanorum Imperatoris patruelis, obiit anno Chriſti M. XLV. die XVII. Maii, cum Herbipolenſem Eccleſiam plures annos Epiſcopus rexiſſet. *Commentaria* ſcripſit *in Pſalterium & in Cantica tam Veteris quàm Novi Teſtamenti, in Orationem Dominicam, in Symbolum Apoſtolicum & S. Athanaſii*: Quæ à *Joanne Cochlæo* viro doctiſſimo recenſita, in Bibliothecis Patrum Colonienſi & Lugdunenſi edita ſunt. Hunc *Trithemius* Abbas lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* celebrat.

III. Everhelmus primùm Altimontenſis in Hannonia, deinde Blandinienſis Abbas juxta Gandavum, Ordinis Benedictini, ſcripſit *Vitam S. Popponis Stabulenſis Abbatis*, qui ad Superos migravit anno M. XLVIII. die XXV. Januarii. Huic Vitæ *Onulphi Monachi* præfixa eſt Præfatio ad ipſum *Everhelmum*, qua ſe Vitam *S. Popponis* eo rogante, ſcribendam ſuſcepiſſe profitetur. At fortaſſis eam non perfecit: aut ſi perfecit, minùs probata eſt *Everhelmo*, qui aliam propterea edidit, aut illam ita recudit, ut ejus, non *Onulphi* Opus meritò cenſeretur. Ita conjicit *Bollandus* in Annotationibus præviis ad hanc Vitam, quam edidit inter Acta Sanctorum menſis Januarii, Tom. II. Sanè *Everhelmum* Authorem hæc verba probant: *Ego igitur poſitus in Cœnobio Blandinienſi, ſcribendo ſummatim perſtrinxi, non ut omnia, quæ de Beato Viro dicenda erant, videlicet comprehenderem.*

IV. Vuibertus Sancti Leonis Noni Romani Pontificis, cùm Tullenſis Epiſcopus eſſet, Archidiaconus, Vitam ejus libris duobus ſcripſit, quam primùm à doctiſſimo *Sirmondo* S. J. editam, *Henſchenius* & *Papebrochius*, ejuſdem Societatis eruditi & pii Profeſſores, cùm duobus MSS. collatam, ex iiſque auctam & emendatam, inter Acta Sanctorum menſis Aprilis, ad diem XIX. Tom. II. retulere.

V. Anſelmus, Remenſis Monachus, Ordinis Benedictini, ſcripſit *Itinerarium S. Leonis Noni* Romani Pontificis Roma in Gallias, ob hoc maximè, (inquit *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis Cap. CLII.) ut notificaret quanta autoritate Remis vel in aliis urbibus Synodum celebrarit; quanta ſubtilitate & juſtitia examinarit cauſas Eccleſiaſticas, qua diſcretione peccantes correxerit; quomodo ei virtus Dei cooperata ſit. Quod ſatis potuit in una cauſa Remenſis Synodi, ubi dum Epiſcopus Friſingenſis contumaciter ageret contra Apoſtolicam Autoritatem, repente in oculis omnium obmutuit.

VI. Humbertus, è Tullenſis Cœnobii Ordinis Benedictini Monacho, propter ſingularem eruditionem Silvæ Candidæ Epiſcopus creatus, & inter S. R. E. Cardinales conſcriptus eſt. A *S. Leone IX.* Conſtantinopolim Legatus anno M. LIII.

Eccle-

Eccleſiæ cauſam ſtrenuè propugnavit adversùs *Michaëlem Cerularium*, *Leonem Acridanum*, & *Nicetam Pectoratum*, quorum calumnias in Latinos editis libris egregiè confutavit. Extant in Appendice Tom. XI. Annalium Eccleſiaſticorum Cardinalis *Baronii*, apud *Henricum Caniſium*. Tom. VI. *Lectionis Antiquæ* & in Bibliotheca Patrum. Jubente *Nicolao II.* Pontifice Maximo, Formulam abjurationis *Berengario* Sacramentariorum Hæreticorum parenti præſcripſit. Quam ob rem *Humbertum* laceſſivit Berengarius, *Burgundum* per contemptum appellans. Quem ab ejus inſultu præclaro hoc elogio vindicat *Lanfrancus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. II. *Humbertum*, inquit, *virum fuiſſe Religioſum, fide Chriſtiana & ſanctiſſimis operibus perſeverantiſſimè decoratum, ſcientia divinarum ac ſecularium literarum appr imè eruditum, teſtantur omnes qui vel propria experientia eum noverunt; vel ab aliis, qui ipſum experti ſunt, ejus cognitionem acceperunt. Hunc non de Burgundia, ſed de Lotharingia, S. Leo Romam traduxit, ad prædicandum Siculis verbum Dei Archiepiſcopum ordinavit: Poſtea verò Sancta Romana Eccleſia Præſulem ſibi Cardinalem conſtituit. Quo in loco poſitus, taliter vixit, taliter docuit, ut de fide vel doctrina ipſius nec ſaltem ſiniſtræ ſuſpicionis fama aliquando exorta ſit. Hujus rei teſtis eſt tota ferè Latinitas, quæ pro excellentia Apoſtolicæ Sedis, cujus Conciliis & Conſiliis ſemper aderat, ac præerat, eum ignorare non potuit. Qui ſi etiam Burgundus eſſet, inſipienter tamen arrogantia tua nomen ſuæ gentis pro infamia ſibi adſcriberes, cùm Spiritus Domini, ubi vult, ſpiret, & quem vult adſpiret, & Domini ſit terra, & univerſi qui habitant in ea, &c.* Ejus cum laude meminit *Sigebertus* lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, cap. CL.

Humberti elogium.

ARTICULUS III.

De Hermanno Contracto, Hugone Lingonenſi, Adelmanno, Durando Troarnenſi, & Deoduino Leodienſi.

HErmannus, ab infantia membris omnibus *Contractus*, unde ipſi cognomen, *Vvolferadi* Vveringenſis in Suevia Comitis filius, Augiæ Divitis, Ordinis Benedictini Monachus, *Vir* (ut ait Trithemius Abbas) *in divinis Scripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis univerſaliter doctiſſimus, Philoſophus, Poëta, Aſtronomus, Rhetor, & Muſicus, nulli ſuo tempore ſecundus, trium linguarum, Græcæ, Latinæ, & Arabicæ peritiſſimus:* Multa ſtricta & ſoluta oratione compoſuit, & Græcorum Philoſophorum, Arabúmque Aſtronomorum Tractatus aliquot Latio donavit. Scripſit *Chronicon* ab ortu Chriſti uſque ad annum milleſimum quinquageſimum-quartum, quo & obiit. A *Chriſtiano Urſtiſio* Tomo unico rerum Germanicarum editum eſt, gemino contextu. Tertiam Editionem aliis auctiorem & locupletiorem unàque emendatiorem, ex MS. Codice Auguſtani Cœnobii *SS. Afræ* & *Udalrici* in lucem *Caniſius* edidit Tom. I. Antiquæ Lectionis. Secundùm quam editionem Bibliothecis Patrum Colonienſi & Lugdunenſi inſertum eſt. Hanc varietatem quidam ipſi Authori tribuunt, cui evenerit, quod olim & hodie multis Scriptoribus, qui fœtum lambendo formare, variare, & ſubinde augere ſolent. Alii deſcriptoribus, quorum alius nonnulla adjecerit, alius reſecuerit, pro ſuo quiſque captu, inquit *Aubertus Miræus* in Notis ad Caput duodecimum lib. *Honorii Auguſtodunenſis*, De Scriptoribus Eccleſiaſticis, ubi *Hermanni Contracti* meminit. Author quoque creditur *Hermannus* Antiphonarum *Salve Regina*, & *Alma Redemptoris Mater*.

II. Hugo de Breteuil, filius *Gilduini* Britolii Comitis in agro Bellovacenſi, ex Carnotenſi Clerico ad Lingonenſem Epiſcopatum, *Henrici I.* Regis Chriſtianiſſimi favore aſſumptus eſt. In Concilio Remenſi anno M. XLIX. ob ſimoniam depoſitus, ut Chronicon Autiſiodorenſe & Benignianum teſtantur, *Leonem IX.* Summum Pontificem, qui ſententiam in ipſum dixerat, Romam adiit nudis pedibus, & ab eo ac Synodo cui tum præerat, veniam poſtulans, abſolutionem impetravit. Roma redux, in Cœnobio Virdunenſi *S. Vitoni*, Ordinis Benedictini, cui frater ejus *Valerianus* Abbas præerat, Monachum profeſſus eſt, & quod vitæ fuit reliquum, in Pœnitentia continua & pietatis operibus tranſegit, ut tèſtantur *Vvibertus* in Vita *S. Leonis Noni*, lib. II. cap. III. Chronicon MS. *Sancti Vitoni*, *Richardus Vaſſeburgius* lib. IV. Antiquitatum Belgicarum, & *Jacobus Vignerius* in Chronico Lingonenſi. Dum in Lingonenſi Cathedra ſederet, Catholicum de Euchariſtia dogma propugnavit edito contra Berengarium erudito Tractatu *De Corpore & Sanguine Chriſti.* Acta quoque *S. Victoris* Carmine expreſſit. Ejus Tractatus contra *Berengarium* extat in Bibliotheca Patrum.

III. Adelmannus, quem *Almannum* Sigebertus vocat, ex Clerico & Scholaſtico Leodienſi, Brixienſis in Italia Epiſcopus, ab anno M. XLVIII. ad annum circiter M. LXI. ut docet *Ferdinandus Ughellus* Tom. V. *Italiæ Sacræ*, ſcripſit Epiſtolam ad *Berengarium*, ſuum olim ſub *S. Fulberto* Carnotenſi Præſule Condiſcipulum, ut ipſum ab errore revocaret; quâ realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, paniſque & vini ſubſtantialem in idem ſacratiſſimum Corpus & Sanguinem Salvatoris converſionem, fortiter propugnat. Opus illud commendat *Sigebertus*, lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. CLIII. Extat in Bibliothecis Patrum.

IV. Durandus, ex Monacho Friſcanenſi primus Abbas Troarnenſis Cœnobii in Diœceſi Bajocenſi ad Divam fluvium, Ordinis Benedictini, de cujus electione ſibi gratulabatur *Guillelmus Conqueſtor* Dux Normannorum & Rex Anglorum, Prælatos enumerans, quibus *ob vitæ meritum & ſapientiæ doctrinam digniſſimis*, regimen Eccleſiarum commendaverat, ut refert *Ordericus Vitalis* lib. VII. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, ad annum M. LXXXVII. Ipſum hoc elogio exornat idem Hiſtoricus lib. VIII. *Durandus Troarnenſis Abbas grandævus, ab infantia Monachus, religione & ſapientia præcipuus, Eccleſiaſtici cantus, & divini dogmatis Doctor peritiſſimus, ſibi durus carnifex, aliiſque mitis opifex, poſt multos in Dei cultu labores, in lectum decubuit, & bene ut prudens & fidelis ſervus ire ad Curiam Domini ſui paratus, III. Idus Februarii, de ſeculo migravit:* Anno milleſimo-octogeſimo-octavo. Librum eruditum contra Berengarianam hæreſim ſcripſit, *De Corpore & Sanguine Domini.* Extat in Bibliotheca Patrum. Paulò poſt annum milleſimum quinquageſimum, quo Pariſienſis contra *Berengarium* Synodus celebrata eſt, hunc librum emiſit in lucem: Alias enim Synodos poſtea in eadem cauſa celebratas non commemorat.

De Troarn.

V. Deoduinus, ſeu *Theodvinus*, Henrici III. Imperatoris conſanguineus, Leodienſis Epiſcopus, obiit nono Kalendas Junii, anno M. LXXV. ut *Albericus* in Chronico teſtatur. Scripſit *Epiſtolam De Corpore & Sanguine Domini contra Berengarium* ad *Henricum I.* Regem Francorum, ejúſque Majeſtatem rogavit, ne homini hæretico audientiam *Concilii* concederet.

Cardinalis Baronius, & alii Scriptores lapſi ſunt, qui

Baronius emendatur

Digitized by Google

qui hanc Epiſtolam *Durando* Leodienſi ante hæc tempora defuncto tribuerunt. Erroris occaſionem dedit litera D. nomen proprium utriuſque deſignans. Hanc Epiſtolam ex Codice MS. clariſſimi Viri *Emerici Bigotii* collato cum Codice Abbatiæ Rothomagenſis Sancti *Audoeni*, edidit Dom. *Mabillonius*, Tom. IV. *Veterum Analectorum.*

ARTICULUS IV.

De Samuele Marrochiano, Michaële Pſello, Georgio Cedreno, Joanne Curopalate, Theophylacto, Samona Gazenſi, & Oecumenio.

I. SAmuel ab urbe natali Marrochianus appellatus, ex Judæo Chriſtianus librum ſcripſit *De Adventu Meſſiæ, quem Judæi temere expectant*, Mille annos & ultra, ab ultima Hieroſolymorum everſione, & Judæorum captivitate per *Titum* Imperatorem cùm numeret, ipſum ſcripſiſſe poſt annum Chriſti milleſimum ſeptuageſimum colligere eſt. Si quidem à *Tito* everſa eſt Sancta Civitas anno Chriſti ſeptuageſimo.

Michaëlis Pſelli elogium.

II. Michaël Pſellus, ab eo diſtinguendus, quem *Philoſophi Leonis* Imperatoris Præceptorem fuiſſe *Joannes Curopalates* teſtatur; *Conſtantinus* etiam appellatus, ut ex *Cedreno* colligitur, floruit ſub Imperatoribus *Michaële Stratiotico*, cujus Legationem obiit ad *Iſaacum Comnenum*, ſub ipſo *Comneno, Conſtantino Duca, Romano Diogene, & Michaële Duca*, cujus Præceptor fuit. Ipſum commendat *Cedrenus*, Legationem ſupradictam commemorans: *Comnenus*, inquit, *fractis diſſipatiſque hoſtium viribus, Nicomediam venit. Ibi ei occurrerunt Legati Imperatoris, Præſes Conſtantinus Leichudes, Præſes Theodorus Alopus, Conſtantinus Pſellus Philoſophorum Princeps. Etenim hi tres viri ſapientia & facundia omnium qui tunc vivebant primi habiti, & quidem extra ſortis comparationem Pſellus, ad eam Legationem fuerant delecti, quod Imperator eorum eloquentiâ & gratiâ ſe maxima conſecuturum ſperabat.*

Eundem commendat *Anna Comnena* Lib. V. *Alexiados* loquens de *Italo* Philoſopho. *Deinde etiam*, inquit, *Michaëli Pſello dedit operam illi late inclyto homini, non tam cura Magiſtrorum ſapientum, quorum limina non multum triverat, quam indolis præſtantia, & velocitate mentis divinius adjuta (id videlicet imperantibus ardentiſſimis per crebras vigilias continuatis matris ejus precibus, in templo Cyri, ad Sanctam Imaginem Dei Matris, haud ſine ferventibus lacrymis fundi ſolitis) in eminentiſſimum ſapientia atque eruditionis omnis apicem evecto: quippe qui ad Græcorum literas atque artes omnes quas perfectè noverat, etiam Chaldæorum diſciplinas adjunxerat, famâmque meruerat doctiſſimi omnium qui tunc eſſent.*

Michaëlis Pſelli Opera.

Scripſit ad *Michaëlem Ducam* Imperatorem *Synopſim Legum*, item *Reſponſiones ad diverſas Quæſtiones Theologicas, & Doctrinam omnifariam*, quæ centum nonaginta & octo capita complectitur. Triplex illud Opus in Bibliotheca olim Palatina extitiſſe teſtis eſt *Marquardus Freherus* in Chronologia Juri Græco-Latino præfixa. Librum *De Fide* eidem imperatori à *Pſello* conſecratum, Viennæ in Bibliotheca Cæſarea extare, *Poſſevinus* ait in Apparatu Sacro. Libellum etiam *de ſeptem Synodis*; * *Diopteram* ſive *Diſſertationem animi & corporis*, & alia plurima ab ipſo edita idem Author enumerat. Hiſtoriam ipſum ſcripſiſſe conſtat ex *Cedreno*, qui ipſam laudat initio Compendii ſui. *Paraphraſim in Canticum Canticorum* è *S. Gregorii Nyſſeni* Homiliis defloratam *Nicephoro Botoniata* Imperatori dicavit. Extat cum ejuſdem *Dialogo de operatione Dæmonum*, in Bibliotheca Patrum. Lege *Leonem Allatium* Libro *De Pſellis & eorum ſcriptis.*

* Ejuſdem argumenti liber à *Philippo Solitario* editus eſt.

III. Georgius Cedrenus, Monachus Compendium Hiſtoriarum ſcripſit ab orbe condito ad *Iſaaci Comneni* Imperium & annum Chriſti M.LVII. Typis Regiis prodiit in lucem inter Hiſtoriæ Byzantinæ Scriptores ex Verſione *Xilandri*, cùm ejuſdem, & Patris *Goar* Ordinis Prædicatorum Notis, & *Annibalis Fabroti* Gloſſario. De hoc Hiſtorico lege *Gerardum Joannem Voſſium* libro de Hiſtoricis Græcis, *Aubertum Miræum* in Auctario de Scriptoribus Eccleſiaſticis Cap. CCCVI. & *P. Labbe* S. J. in Apparatu ad Corpus Hiſtoriæ Byzantinæ. Quo præciſè tempore vixerit, haud ſatis compertum. Undecimo tamen cadente ſeculo floruiſſe veriſimile eſt.

An Joannem Scylitzam Cedrenus, an ipſe Cedrenum exſcripſerit.

IV. Joannes Scylitza, Curopalates, Hiſtoriam ſcripſit ab exitu *Nicephori Logothetæ* Imperatoris: id eſt ab anno DCCCXI. quo *Michael Rangabe*, imperare cœpit, ad annum M.LXXXI & *Alexii Comneni* inaugurationem. *Cedreni* Hiſtoriam ſub nomine *Joannis Curopalatis* legi, paucis exceptis, *Voſſius*, aliique viri eruditi jam olim obſervarunt: adeo ut alterutrum plagiarium fuiſſe perſpicuum ſit. Qui *Cedrenum* ſub *Iſaaco Comneno* vixiſſe putant, plagii invidiam derivant in *Joannem Scylitzam*: alii qui hunc ante *Cedrenum* ſcripſiſſe & obiiſſe cenſent, *Cedrenum* ipſum exſcripſiſſe, non ſecus ac *Gregorium Syncellum, Theophanem*, & alios Hiſtoricos, aſſerunt. Qua in opinione fuere viri in hoc ſtudiorum genere verſati *P. Labbe* S. J. in Apparatu in Hiſtoriam Byzantinam, & *P. Goar* Ordinis Prædicatorum, in Notis ad *Cedrenum*, poſt cujus Compendium Hiſtoriarum, Typis Regiis pariter edita ſunt *Excerpta ex Breviario Hiſtorico Joannis Scylitzæ Curopalatæ, excipientia ubi Cedrenus deſinit.* Sanè ex *Joanne Scylitza*, ſicut ex aliis, Hiſtoriarum Compendium ſe adornaſſe, profitetur *Cedrenus* ipſe, quamvis *Curopalatem* non appellet, ſed *Protoveſtiarium*, quod maximum erat in Aula Officium, quo etiam functum eſſe *Joannem* illum veriſimile eſt, ut obſervat *Goar* noſter. *Thraceſium* quidem vocat Cedrenus, non *Scylitzam*; ſed *Scylitzam* familiæ, *Thraceſium* patriæ nomen eſſe, abſque veriſimilitudine vir eruditus non conjicit, nec nullius momenti eſt ratio qua ſuam ſuſtentat conjecturam: ſcilicet *Joannem Curopalatam* prævios Hiſtoricos enumerantem, *Joannis Thraceſii* mentionem facturum, ſi alius ab ipſo fuiſſet; ipſiúſque *Cedreni*, ſi ante ipſum ſcripſiſſet, ejúſque Opere fuiſſet uſus. Quamobrem conjectura eſt non inanis, *Cedrenum* ætate *Joanni Scylitzæ* ſuppatem, nondum abſolviſſe Hiſtoriam, cum ille ſuam in lucem emiſit: *Joannem* verò ſuam ulteriùs perduxiſſe; & ex eo, necnon ex aliis quos laudat, plura ſuam in Synopſim *Cedrenum* tranſtuliſſe. Verba Cedreni de Joanne adſcribo. *Jam Joannes Protoveſtiarius, cognomento Thraceſius, compendioſiorem eorum quæ diverſis evenerunt temporibus, notitiam tradere conatus, ſupra commemoratorum Scriptorum Hiſtoriis accuratè perlectis, indéque in ſuos Commentarios, quæ ad rem facerent, collatis ab exitu Nicephori, cujus paulò ante meminimus, exorſus eſt, repudiatiſque quæ ex animi commotione, aut in gratiam alicujus ſcripta fuerant, nudam Hiſtoriam tradidit. Nos autem evolutis horum libris, indéque iis, quæ attinebat, collectis: adjectis etiam quæ, cùm non eſſent ſcripta, ab antiquis hominibus tradita didiceramus; non pauca etiam ex parva Geneſi, Eccleſiaſticis Hiſtoriis aliiſque libris complexi, curſim omnium unum compoſuimus Volumen.*

Theophylacti ætas.

V. Theophylactus, Patriâ Conſtantinopolitanus, Acridæ Archiepiſcopus, totiúſque Bulgariæ Metropolitanus, vir doctiſſimus, & in lectione

Græco-

Græcorum Patrum, ac præſertim *S. Joannis Chryſoſtomi* verſatiſſimus, ab *Onuphrio Panvino* in Faſtis ſub *Baſilio Seniore* Imperatore anno Chriſti DCCCLXXXIII. à *Sixto Senenſi* in ſua Bibliotheca, ſub *Michaële Porphyrogenito*, qui cœpit imperare cum *Theodora* Auguſta Matre anno DCCCXLII. à *Poſſevino* in apparatu ſacro, & *Perronio* Cardinali in Opere *De Euchariſtia*, anno DCCCLX. claruiſſe falsò dicitur. Ipſum ſub Imperatoribus *Michaële Duca*, *Nicephoro*, *Botoniate*, & *Alexio Comneno* ab anno circiter MLXI. & ultra annum MLXXXI. (De tempore namque obitûs ipſius haud certò conſtat) floruiſſe, invictis argumentis ex ipſius Epiſtolis petitis probat *Baronius* Tom. XI. Annalium ad annum MLXXI. Num. XV. & ſequentibus. Scripſit *Commentaria in IV. Evangelia*, *in Acta Apoſtolorum*, *in Epiſtolas S. Pauli*, *in Habacuch*, *Jonam*, *Nahum*, *& Oſeam*. Ejuſdem *Orationem in adorationem Crucis* edidit *Gretſerus* S. J. Theologus, Tom. II. *De Cruce*. LXXV. ipſius Epiſtolæ, à *Joanne Meurſio* primùm editæ, à *Vincentio Marinerio* Latinitate donatæ, in Bibliotheca Patrum leguntur. Ejuſdem *Inſtitutio Regia ad Conſtantinum Porphyrogenitum Michaelis Duca & Mariæ Auguſtæ filium*, Græcè & Latinè Typis Regiis primùm edita eſt, interprete *P. Petro Poſſino* S. J. Theologo, ex Medicea Bibliotheca Magni Hetruriæ Ducis. Latinè extat Tom. XVIII. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis.

Opera.

Theophylacti Commentarii, præcipuè in *S. Pauli* Epiſtolas, ex *Joannis Chryſoſtomi* Commentariis deflorati ſunt, quorum Breviarium jure poſſunt appellari. In *Alexium Comnenum* Orationem Encomiaſticam habuit, quam in Bibliotheca Bavarica extare, ſupra ex *Leone Allatio* obſervavimus: necnon *Tractatum de Latinorum erroribus* edidiſſe, in quo diſcordiam Græcos inter & Latinos in uno de Proceſſione Spiritûs Sancti articulo conſtituit, ut notavit *Joannes Veccus* Patriarcha Conſtantinopolitanus Oratione II. *De injuſtâ ſui depoſitione*, Græciæ Orthodoxæ Tom. II. *Invenio porro*, inquit, *Theophylactum Bulgariæ Archiepiſcopum dicendi arte percelebrem, additionem in Symbolo tantum reprehendentem.*

Catholicum dogma de reali ſubſtantialique præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia luculenter ac disertè adſtruit in Commentariis Cap. XXVI. *S. Matthæi*, XIV. *S. Marci* & VI. *S. Joannis*. Quæ loca contra *Albertinum* & *Claudium* Calvinianæ Sectæ Miniſtros acriter urget clariſſimus & eruditiſſimus Author *Perpetuitatis Fidei Eccleſiæ Catholicæ circa Euchariſtiam propugnatæ* Tom. I. lib. II. Cap. IX.

VI. *Samonas* Gazenſis Epiſcopus, à *Joanne Garetio* in Indice libri *De Sacrificio Miſſæ*, floruiſſe dicitur anno M. L. ab aliis circa annum Domini M. LXXII. ut idem refert Centenario XI. Seculo quoque XI. ipſum *Coccius collocat*. Alii ad Seculum XIII. rejiciunt: ex quorum ſententia *Albertinus* & *Claudius* Calviniani Miniſtri colligunt fictitium Authorem, inanéque nomen eſſe; quòd tunc temporis Palæſtina Græcos Epiſcopos nullos haberet, recèns inde pulſis per Saracenos Latinis, qui ſuæ linguæ Epiſcopos in illa regione habebant. Sed nullius hæc ratio ponderis eſt, ſiquidem Hieroſolyma *Saladinus* occupavit Seculo XII. cadente, quo tempore quoſdam Epiſcopos Græcos in Palæſtina fuiſſe, licèt Latini rerum potirentur, certum eſt. *Jacobus de Vitriaco* lib. I. Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ cap. 74. de Surianis ſcribit: *Habent proprios Epiſcopos Græcos.* Potuiſſet igitur Seculo XII. cadente, Gazenſis Eccleſiæ Sacris præeſſe *Samonas*, & initio Seculi XIII. ſcribere: maximè cùm Saladinus occupata Palæſtina, Græcos Epiſcopos non expulerit, Imò Latinorum Eccleſias Græcis tradiderit, conſtat ex Epiſtola *Conradi* filii Marchionis de Monte Ferrato, apud *Baronium* ad annum M. C. LXXXVII. Num. IX. Malim tamen de incerta epocha pronuntiare nihil. Ut ut eſt, extat in Bibliotheca Patrum *Samonæ Gazenſis Epiſcopi Diſceptatio cum Achmed Saraceno, ſuper veritate Corporis & Sanguinis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ*: Quâ dogma Catholicum de converſione panis & vini in ſubſtantiam ejuſdem ſacri Corporis & pretioſi Sanguinis luculenter aſſeritur. Ex *Theodoro Abucara*, *Anaſtaſio Sinaita*, *S. Gregorio Nyſſeno*, & aliis Patribus Græcis, Tractatus iſte defloratus eſt. Horum ſenſum, tacitis nominibus exprimit ad Myſterium Euchariſtiæ illuſtrandum & exponendum, ſicut *Paſchaſius* Latinorum Patrum ſenſum expreſſit. De hoc Scriptore & ejus Tractatu legatur liber III. Tom. I. *Perpetuitatis Fidei Eccleſiæ Catholicæ circa Euchariſtiam propugnatæ*, Cap. VI.

VII. *Oecumenius*, decimo Seculo floruiſſe creditur. Scripſit Commentarios in Acta Apoſtolorum, in Epiſtolas *S. Pauli*, aliáſque omnes Canonicas; ſeu potiùs ex Patribus Græcis compilavit, addita interdum propria expoſitione: Commentarios in Octateuchum, & Catenam in quatuor Evangelia ipſum pari ſtudio adornaſſe, ſcribit *Sixtus* noſter *Senenſis* lib. IV. Bibliothecæ Sanctæ. Extat in Bibliotheca Patrum *Catena in Epiſtolam S. Pauli ad Romanos*, ſub nomine *Theoduli Preſbyteri Cœleſyriæ*, quæ ex *Oecumenio* maximam partem excerpta eſt. Sed aut mentitum eſt nomen, aut alter ille *Theodulus* eſt ab eo quem *Gennadius* in Catalogo celebrat; ut obſervat *Aubertus Miræus* in Auctario De Scriptoribus Eccleſiaſticis. *S. Jacobum* Hieroſolymorum Epiſcopum filium fuiſſe *S. Joſephi* ex priori uxore, *Oecumenius* in cap. XXIII. Actorum aſſerit, nonnullóſque alios nævos habet, ſed iis in rebus quæ fidei ſummam non ſpectent; eóſque ex Antiquorum lectione contraxit.

ARTICULUS V.

De S. Petro Damiani, Lamberto Schafnaburgenſi, Bertoldo Conſtantienſi, Adamo Bremenſi, & Mariano Scoto.

S. *Petrus Damianus*, vel *Damiani*, (in ejus enim appellatione variant Authores, & alii à patre, alii à fratre quem loco patris habuit, & cujus cura ſtudiis liberalibus imbutus eſt, cognomen ſumpſiſſe cenſent) malè confunditur à quibuſdam cum *Petro de Honeſtis*, Clericorum Regularium Monaſterii Portuenſis in Diœceſi Ravennate Priore, quibus & Conſtitutiones præſcripſit à *Paſchali II.* Pontifice Maximo X. Kalendis Januarii anno MCVI. approbatas, quique obiit anno MCXIX. Ravenna oriundus erat *Petrus Damiani*. Vitam Monaſticam in Eremo Sanctæ Crucis Fontis Avellani, quæ millibus paſſuum quatuordecim ab Eugubina civitate diſtat, profeſſus, Prior Eremitarum fuit: tres diſcipulos habuit Sanctis adſcriptos, *S. Rodulphum* Epiſcopum Eugubinum, *S. Dominicum Loricatum*, & *S. Joannem Laudenſem*. Sub Romanis Pontificibus *Gregorio VI. Clemente II. Leone IX. Victore II. Stephano IX. Nicolao II. Alexandro II.* egregiam Eccleſiæ navavit operam. A *Stephano IX.* S. R. E. Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis creatus eſt. Schiſmati *Benedicti* Antipapæ contra *Nicolaum II.* & *Cadaloi* contra *Alexandrum II.* extinguendo omnem operam contulit. *Alexandri* nomine Legationem obiit in Galliis, & in Germania: qui ad Galliarum Archiepiſcopos

B. Petri Damiani elogium.

chiepiſcopos ſcribens, hoc ipſum celebrat elogio: *Talem vobis virum deſtinare curavimus, quo poſt nos major in Romana Eccleſia non habitur: Petrum Damianum Oſtienſem Epiſcopum, qui nimirum & noſter eſt oculus, & Apoſtolicæ Sedis immobile firmamentum.* Lambertus Schafnaburgenſis de ejus Legatione ad *Henricum* Germaniæ Regem agens, qui juvenili furore abreptus, *Bertam* conjugem repudiare ſtatuerat, ipſum vocat *Virum ætate & vitæ innocentiâ admodum reverendum.* Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus fuit, quam propugnavit acerrimè, præſertim contra Simoniacos, contra Clericos incontinentes, & contra Laicos nubentes conſanguineis. Obiit Faventiæ die XXIII. Februarii anno M. LXXII. ut teſtatur *Bertoldus* Preſbyter in Chronico. Illuſtria reliquit ingenii ſui ac doctrinæ Monumenta, quæ in tres Tomos diſtincta edidit *Conſtantinus Cajetanus* Monachus Benedictinus Cœnobii Catanenſis *S. Nicolai de Arena.* Primus Tomus continet Epiſtolarum libros octo: Secundus, varios Sermones & Sanctorum Hiſtorias: Tertius, illuſtria de variis argumentis Opuſcula ſexaginta. Sermo LVI. *De S. Martino,* non eſt *Petri Damiani*, ſed hominis Galli, qui ſe prodit his verbis: *Clementia divinitatis, & Regibus, & Regno noſtro providit miſericorditer, ubi tantum lumen ad remedium peccatorum in ſeculum collocavit.* Sermo ſecundus de *S. Andrea*, & Sermo de *S. Nicolao*, apud *S. Bernardum* leguntur. Sermo in Vigilia Natalis Domini, eſt ejuſdem *S. Bernardi.* Sermonem de Nativitate Domini, qui his verbis incipit: *Non poterit explicari ſermone**, malè ab *Aloyſio Lipomano, Surio*, & aliis *B. Petro Damiani* adſcriptum, inde compertum eſt, quod *S. Bernardum* laudet. Ejuſdem melliflui Doctoris eſt Sermo de *S. Stephano.* Librum *De Correctione Papæ & Epiſcopi*. Argentorati ab Hæreticis excuſum anno M. D. LXII. venerando *B. Petri Damiani* nomini ſuppoſitum, *Poſſevinus* monuit in apparatu Sacro. Vitam *B. Petri Damiani* à *S. Joanne Laudenſi* ejus Diſcipulo ſcriptam, cum ejus Operibus edidit *Conſtantinus Cajetanus*, quam & inter Acta Sanctorum menſis Februarii, Tomo III. ad diem XXIII. *Bollandus* & *Henſchenius* recuderunt, ac præviis Commentariis illuſtrarunt.

B. Petri Damiani Opera.

II. Lambertus Schafnaburgenſis Cœnobii Hirsfeldenſis in Diœceſi Moguntina Monachus, veſtem Religioſam induit anno M. LVIII. ut ipſe teſtatur. Rerum Germanicarum ſcripſit Hiſtoriam, quam ad annum M. LXXVII. perduxit. Veracis Hiſtorici laudem conſecutus eſt. Ipſius haud inculta ſcribendi ratio. Rerum geſtarum ad annum uſque M. CCCCLXXII. Monachus Anonymus Erphordienſis continuavit Hiſtoriam, haud pari accuratione & elegantia. Edita eſt *Lamberti Schafnaburgenſis* Hiſtoria, illiúſque Continuatio in Collectione Illuſtrium Veterum Scriptorum, qui Rerum Germanicarum Hiſtorias vel Annales poſteris reliquerunt, à *Joanne Piſtorio* adornata.

III. Bertoldus, Conſtantienſis ad Rhenum Preſbyter, ab *Ottone Oſtienſi* Epiſcopo *Gregorii VII.* Pontificis Maximi per Germaniam Legato conſecratus, & poteſtate abſolvendi reſipiſcentes à Guibertino Schiſmate, donatus anno M. LXXXIV. Chronicon ab anno M. LIII, ubi *Hermannus Contractus* deſierat, ad annum uſque M. C. perduxit *Gregorii VII.* & *Henrici IV.* Hiſtoriam accuratè ſcripſit ac fideliter. Eumdem eſſe cum *Bernardo* Preſbytero, qui varia Opuſcula pro *Gregorio VII.* contra Schiſmaticos ſcripſit, partim à *Gretſero* in Apologia pro eodem Pontifice, partim à *Sebaſtiano Tengnagel* edita, cenſent *Aubertus Miræus*, & *Philippus Labbæus.* Hunc Romani Ordinis Authorem aſſerunt *Honorius Auguſtodunenſis*, lib. IV. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, & *Trithemius* Abbas; ſed antiquior eſt Bertoldo *Ordo Romanus*, & ad tempora Gelaſii, aut certè Gregorii M. videtur revocandus.

IV. Adamus, *Bremenſis Canonicus*, anno Chriſti M. LXXVII. ab *Adalberto* Hammaburgenſi & Bremenſi Archiepiſcopo creatus, ſcripſit *Hiſtoriam Eccleſiaſticam Hammaburgenſis & Bremenſis Diœceſeon, viciparúmque regionum Septentrionalium*: cui libellum *De Situ Daniæ, & reliquarum, quæ trans Daniam ſunt, regionum natura*, ſubjunxit. Ab introitu *Sancti Vvillehadi*, cùm Saxonia tota & armis ſubacta Francorum, & divino cultui mancipata eſt, Hiſtoriam exorſus, ad *Liemari* Archiepiſcopi Hammaburgenſis Pontificatum perduxit, cui dicavit Opus. Hujus Authoris ſinceritatem & diligentiam in ſcribendo maximam colligere eſt ex ipſius verbis in Epiſtola nuncupatoria ad *Liemarum.* Opus abſolvit juvenis, ut ipſe teſtatur in Carmine ad *Liemarum*, ad finem Libri. Ejus honorificè meminit *Helmoldus* in *Chronico Sclavorum.*

V. Marianus Scotus, in Scotia ſeu Hibernia natus eſt anno M. XXVIII. Anno M. LII. Seculo vale dixit, & pro Chriſto peregrinus factus, patrio ſolo relicto, Coloniam venit, ubi Monachus Ordinis Benedictini factus eſt Kalendis Auguſti anno M. LVI. Inde Fuldam tranſlatus, Preſbyter apud Virzeburgum inauguratus eſt media Quadrageſima, III. Idus Martii, anno M. LIX. Secundo Idus Maii ſequentis, Feria VI. poſt Aſcenſionem, in Cella Fuldenſis Monaſterii incluſus, decem annos ſtrictam ſolitudinem & clauſuram ſervavit. Anno M. LXIX. juſſu Epiſcopi Moguntini, & Abbatis Fuldenſis è Cluſa Fuldenſi (ut ipſe loquitur) Nonis Aprilis ſolutus, Moguntiam venit, ubi in Feſtivitate SS. ſeptem Fratrum ſecundo incluſus eſt charæ ſolitudinis & ſilentii deſiderio. Obiit in ſacro illo quo ſe ipſum incluſerat ergaſtulo vir religioſiſſimus anno M. LXXXVI. ætatis LVIII & ad *S. Martini* ſepultus eſt. Iſta conſtant ex ipſius Hiſtoria, & ex *Dodechino* ejus Continuatore. Chronicon ſcripſit à Chriſto nato ad annum M. LXXXIII. A *Sigeberto* lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* Cap. CLIX. & à *Trithemio* Abbate celebratur. Ejus Chronicon à *Piſtorio* inter Veteres Scriptores Rerum Germanicarum editum eſt.

Eadem ætate *Marianus* alter *Scotus* Ordinis Benedictini vir ſanctiſſimus, & Scriptor etiam Eccleſiaſticus, author ſcilicet Commentariorum in Pſalmos, in Germania floruit. Ejus Vitam à Monacho Ratiſponenſi Anonymo ſcriptam ediderunt *Bollandus* & *Henſchenius* S. J. Profeſſores ad diem IX. Februarii.

ARTICULUS VI.

De Guitmundo, Lanfranco, Deſiderio Caſſinenſi; S. Anſelmo Lucenſi, S. Gebhardo, Stephano Halberſtatenſi, Paulo Benriedenſi, Donnizone, & Gerocho.

I. GUitmundus, Ordinis Benedictini in Cœnobio *Crucis S. Leufredi*, † Diœceſis Ebroicenſis, in Normania, Monachus eruditus, non ſemel ad Eccleſiaſticas Dignitates poſtulatus, Rothomagenſis etiam Archiepiſcopus à Rege Angliæ & aliis electus, cedere maluit, quàm diſſenſiones fovere, quòd plerique ejus æmuli ipſius inaugurationi obſiſterent, Preſbyteri filium eſſe objicientes. Ab *Odilone* Monaſterii ſui Abbate illiterato, qui meriri neſciebat quantus in ipſo lateret ſapientiæ theſaurus, peregrinandi acce-

† *De la Croix Saint Leufroy.*

pta licentia, Romam profectus eſt, quem *Gregorius VII.* Pontifex Maximus cum gaudio excepit & S. R. E. Cardinalem creavit, Urbanus verò ſecundus Averſanum in Italia Archiepiſcopum renuntiavit, ut ſcribit *Ordericus Vitalis* lib. V. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. XVII. Ab *Yvone Carnotenſi*, Epiſtola LXXVIII. *Vuillelmo Malmeſburienſi*, *Petro Venerabili* Abbate Cluniacenſi, & aliis celebratur. Scripſit adversùs *Berengarium* libros tres *De Corporis & Sanguinis Chriſti veritate in Euchariſtia.* Item, *Confeſſionem de Sancta Trinitate, humanitate Chriſti, & veritate Corporis & Sanguinis Domini.* Ejus Orationem ad *Guillelmum* Conqueſtorem Angliæ Regem, qui ipſum transfretare juſſerat ut in Anglia Epiſcopus fieret, apud *Ordericum Vitalem* legere eſt. In ea ſanctam *Guitmondi* libertatem ſuſpicere licet, qui in terra prædatitia, & apud gentem, quæ exteros Epiſcopos ſibi præfici moleſtè ferebat, Epiſcopatum recuſavit, ac Regem hortatus eſt ne ſecundis eventibus efferretur, utque judicii divini memor eſſet. *Dum*, inquit, *me ipſum ſalubriter moderari nequeo, qualiter aliorum vitam ad ſalutis viam dirigere valeo? Omnibus vigili mente perluſtratis, non video qua lege digniter præeſſe valeam illorum cuneo, quorum extraneos mores, barbaramque locutionem neſcio, quorum patres charóſque parentes & amicos occidiſtis gladio, vel exheredatos opprimitis exilio, vel carcere, vel indebito intolerabilique ſervitio. Scrutamini ſcripturas & videte, ſi qua lege ſancitur ut Dominico gregi Paſtor ab inimicis electus violenter imponatur. Eccleſiaſtica electio priùs debet ab ipſis ſubjectis fidelibus cum ſinceritate fieri, ac poſtmodum adſtipulatione Patrum & amicorum (ſi canonica eſt) reverenter confirmari. Alioquin cum caritate debet emendari. Quod bello & effuſione multi cruoris truculenter rapuiſtis, qua ratione mihi aliiſque contemptoribus mundi, qui ſponte pro Chriſto nudati ſumus propriis, ſine culpa impartiri poteſtis? Generalis omnium Religioſorum lex eſt, à rapinis abſtinere, & de præda (etiamſi offertur) pro juſtitia obſervantia nolle recipere. Dicit enim Scriptura:* Immolans ex iniquo, oblatio eſt maculata . . . Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia pauperum, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris. *Hæc & his ſimilia divina Legis præconia pertractans expaveſco, & totam Angliam quaſi ampliſſimam prædam dijudico, ipſámque cum gazis ſuis, velut ignem ardentem contingere formido . . . Normanniam cum veſtra licentia redire diſpono, & optimam Angliæ prædam amatoribus mundi quaſi quiſquilias derelinquo. Liberam paupertatem Chriſti amo, quam Antonius & Benedictus amplexati ſunt, magis quàm divitias mundi, quas Craſſus & Sardanapalus nimis amaverunt.* Hæc Oratio *Guitmundo* Regis admirationem & reverentiam conciliavit; multorum verò adversùs ipſum concitavit invidiam, ut *Ordericus* teſtatur: Sed *Guitmundi* virtus & merita invidia ſuperiora erant.

Guitmondi Opera.

Guitmundi humilitas & ſancta libertas.

II. Lantfrancus, Papia Italiæ civitate oriundus, Ordinis Benedictini Monachus, ex Priore Beccenſi Cadomenſis Abbas, & demum Cantuarienſis Archiepiſcopus & Primas Angliæ anno M. LXX. creatus Catholicam fidem contra *Berengarium* acerrimè propugnavit in Concilio Romano ſub *Nicolao II.* anno M. LIX. ipsúmque ita confutavit, ut hæreſim ejurare, & Scripta ſua in ignem conjicere cogeretur: cùm verò ad ingenium poſtea rediiſſet, ac libellum contumelioſum contra Romanam Synodum, & contra *Humbertum* Cardinalem ſcripſiſſet, librum *De Corpore & Sanguine Domini* contra ipſum ſcripſit *Lantfrancus.* Omnes *S. Pauli* Epiſtolas brevi Commentario illuſtravit. Præterea, Decreta pro Ordine *S. Benedicti* edidit, ſeu Ordinis Conſuetudines ſcripto mandavit, nonnullis circa Ritus immutatis; cujus quidem immutationis rationem affert. *Addidimus quoque perpauca*, inquit, *& mutavimus nonnulla, & maximè in celebrandis quibuſdam Feſtis, excellentiùs in noſtra Eccleſia oportere ea agi cenſentes propter Primatem Sedem. In quibus nec nobis qui præſentes ſumus, nec iis qui poſt nos venturi ſunt, in aliquo præjudicamus, ut non vel eis addere, vel ab eis tollere, vel in eis permutare aliqua valeamus, ſi aliter ea commodiùs poſſe fieri, vel magiſtra ratione, vel doctiorum auctoritate intelligamus.* QUANTUMLIBET *enim quiſquam proficiat, maximus ei defectus eſt exiſtimare ſe ultra non poſſe proficere. Nam numerus Fratrum auctus vel diminutus, facultates locorum, varietates rerum, quæ ſæpe eveniunt, diverſitates ſenſuum (quod alii quidem ſic & alii ſic intelligunt) pleráque diu ſervata plerumque aliter ordinare compellunt. Hinc eſt quod nulla ferè Eccleſia imitari aliam per omnia poteſt. Illud tamen cautiſſimè attendendum, ut ea ſine quibus anima ſalvari non poteſt, omnibus modis inviolata ſerventur, fidem dico, contemptum mundi, charitatem, caſtitatem, humilitatem, patientiam, obedientiam, de perpetratis culpis, pœnitudinem, earúmque humilem confeſſionem, frequentes orationes, competens ſilentium, multáque in hunc modum. Hæc ubi ſervantur, rectiſſimè poteſt dici Regulam B. Benedicti, & Monachorum Ordinem ibi cuſtodiri, quoquo modo varientur cætera, quæ pro arbitrio diverſorum in diverſis ſunt Cœnobiis inſtituta.* Plures ad diverſos Epiſtolas ſcripſit, quibus Eccleſiaſtica Diſciplina multùm illuſtratur. Denique Libellum edidit Lantfrancus *De celanda Confeſſione*; in quo hæc ſententia explicatione indiget: *De occultis omni Eccleſiaſtico Ordini confiteri debemus; de apertis verò ſolis convenit Sacerdotibus, per quos Eccleſia, quæ publicè novit, & ſolvit & ligat.* Per *occulta*, peccata venialia; per *aperta*, id eſt, apertè mala, lethalia intelligi poſſunt. Vel, de occultis confiteri, eſt confeſſionem in genere edere, ac ſe peccatorem humiliter profiteri, nullis nominatim recenſitis peccatis. De apertis confiteri eſt, ſpeciatim peccata exponere. Alterutro iſtorum ſenſuum dixit Lantfrancus, *De occultis omni Eccleſiaſtico Ordini confiteri debemus; de apertis verò ſolis convenit Sacerdotibus.* Lantfranci Opera, ejúſque Vitam in lucem edidit Dominus *Lucas Dacherius*, Ordinis Benedictini, Congregationis *S. Mauri* Monachus doctiſſimus. Obiit magnus Archipræſul, ſanctitate, non minùs quàm doctrinâ illuſtris, anno M. LXXXIX. die XXIV. Maij. *Lantfrancum* plurimi fecit *Alexander II.* qui diſcipulus ejus fuerat, ipſum honorificè ac peramanter excepit Romæ, Pallióque duplici donavit, uno ex Altari ſumpto, ſecundùm morem, altero quo ſua Sanctitas in celebratione Miſſarum utebatur. Eumdem ceu Patrem & amicum *S. Anſelmus* coluit eique *Monologium* miſit emendandum. Ipſi etiam parentavit carmine quod Robertus de Monte refert in Appendice ad Sigebertum. Eum celebrant *Eadmerus* in Vita *S. Anſelmi* & Lib. I. Hiſtoriæ Novorum, *Sigebertus* Lib. De Scriptoribus Eccleſiaſticis Cap. CLV. *Honorius Auguſtodunenſis*, Lib. IV. Cap. XIV. *Guillelmus Pictavenſis* de Geſtis *Guilelmi* Normannorum Ducis & Anglorum Regis, *Vuillelmus Malmeſburienſis*, Lib de Geſtis Pontificum Anglorum, & Lib. III. de Geſtis Regum; *Ordericus Vitalis* lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & *Trithemius.*

Lantfranci elogium.

Opera.

Quæcumque in Monaſteriis mutatio fiat, ea ſemper inviolata ſervanda ſunt ſine quibus anima non ſalvatur.

Obſcura Lantfranci de Confeſſione Peccatorum ſententia explicatur.

III. *Deſiderius* Ordinis Benedictini Monachus, & Caſſinenſis Abbas, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Victor III.* Libros IV. Dialogorum *De Miraculis S. Benedicti, & SS. Monachorum Caſſinenſium* ſcripſit, teſte *Petro Diacono*, Lib. *De Vi-*

ris

ris Illuſtribus Caſſinenſibus, Cap. XVIII. Tres tantùm editi ſunt operâ *Joannis Baptiſtæ Mari* Romani, Collegiatæ Eccleſiæ Sancti Angeli in Foro Piſcium Canonici. Extant Tom. XVIII. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis.

IV. *S. Anſelmus*, Mediolanus, familia nobili natus, *Alexandri II.* Pontificis Maximi nepos, ab eodem Epiſcopus Lucenſis deſignatus, ab ejus Succeſſore *Gregorio VII.* conſecratus eſt anno Chriſti MLXXIII. cùm interim Monachus Regulæ *S. Benedicti* ſubjectus factus eſſet. *Mathildis* fuit Comitiſſæ Director. *Gregorio VII.* & Eccleſiæ navavit operam contra *Vuilbertum* Antipapam & *Henricum IV.* Germaniæ Regem. Sedis Apoſtolicæ Legationibus functus eſt, eique Epiſcopalis inſpectio per Longobardiam omnem commiſſa. Omnem penè Scripturam Sacram & Sanctorum expoſitiones memoriâ tenebat. Multos libros ſcripſit, quos domeſticus ipſius Presbyter Pœnitentiarius in ejus Vita recenſet: nempe *Apologeticum ex diverſis Sanctorum Patrum voluminibus compilavit*, quibus *Gregorii VII. Sententiam* in Henricum IV. *& univerſa ejus facta atque præcepta canonicis defenderet rationibus & approbaret orthodoxis auctoritatibus.* Quibus verbis ſignificantur ejus Libri contra *Vuibertum* ſeu *Guibertum* Antipapam pro defenſione *Gregorii VII.* primò ab *Henrico Caniſio* editi Tom. VI. *Antiquæ Lectionis*, deinde in Bibliotheca Patrum recuſi. Scripſit etiam Commentarium *in Lamentationes Jeremiæ & in Pſalterium*, uſque ad illud verſum: *Benediximus vobis in nomine Domini.* Fragmentum ex his Commentariis in Pſalmos, Vitæ Gregorii VII. *Paulus Benriedenſis* inſeruit. Latent hactenus *Expoſitiones* illæ in Threnos & Pſalterium; quas *Sixtus* noſter *Senenſis* Lib. IV. Bibliothecæ *S. Anſelmo* Epiſcopo Mantuano, qui nunquam extitit, perperam adſcribit. Inde natus error, quòd Mantuæ obierit, ipſumque Sanctis adſcriptum Mantuani in Patronum civitatis elegerint. Obiit anno MLXXXVI. die XVIII. Martii. Ejus Vitam ſcripſit domeſticus ejus Presbyter Pœnitentiarius. Edidit primùm *Sebaſtianus Tengnagellus* Cæſareus Viennæ Bibliothecharius inter *Vetera Monumenta contra Schiſmaticos pro Gregorio VII. PP.* deinde *Henſchenius & Papebrochius* S.J. Scriptores eruditi inſeruerunt Actis Sanctorum menſis Martii, Tom. II. *A Domnizone* Presbytero in Vita Comitiſſæ Mathildis Lib. II. Cap. III. *à Bertoldo* Conſtantienſi in Chronico ad annum MLXXXII. *à Sigeberto* in Chronico, & in lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* Cap. CLXI. *à Paulo Benriedenſi* in *Vita Gregorii VII.* *à Conrado* Abbate Urſpergenſi in Chronico ad annum MLXXX. & *à Trithemio* Abbate commendatur. Collectionem Canonum *S. Anſelmi* Lucenſis Epiſcopi nomine perperam inſcribi jam olim obſervavi, Diſſertatione XX. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi I. in Appendice Diſſertationis, ubi de variis Juris Canonici Collectionibus: Tum quia *Urbani II.* & aliorum Pontificum Decreta continet, quorum ævo jam obierat *Anſelmus*: Tum quia vetus Author Vitæ *S. Anſelmi*, ejus Pœnitentiarius, qui Lucubrationes ejus recenſet, iſtius Collectionis non meminit: de qua etiam apud *Sigebertum* & *Trithemium* altiſſimum ſilentium eſt. In veteribus Codicibus, quos *Antonius Auguſtinus* vidit, & in eo quem habet Cœnobii *S. Germani* Pariſienſis Bibliotheca, nec titulus ullus extat, neque nomen Auctoris. Veteri quidem Codici Bibliothecæ Barberinæ ad Dominum *Lucam Dacherium* Spicilegii Editorem miſſo adſcriptum eſt *S. Anſelmi Lucenſis Epiſcopi* nomen. Sed fallere titulum, adductæ rationes probant.

V. S. Gebhardus Saliſburgenſis Epiſcopus, & *Stephanus Alberſtatenſis*, Epiſtolas pro *Gregorio VII.* contra Schiſmaticos ſcripſere, quas inter alia Vetera Monumenta ex MSS. Codicibus edidit *Sebaſtianus Tengnagellus.*

VI. Paulus Benriedensis, Canonicus Regularis, Vitam *S. Gregorii* Papæ hujus nominis Septimi ſcripſit. *Domnizo* Presbyter eiſdem temporibus libros duos, veraci, quanquam inculto Carmine, compoſuit *De Geſtis Mathildis Comitiſſæ*, quos laudatus *Tengnagellus* pariter edidit.

VII. Gerochus ſeu *Gerohus*, Reicherſpergenſis in Bavaria præpoſitus, ſcripſit Syntagma de *Henrico IV.* & *V.* Imperatoribus, & de *Gregorio VII.* nonnulliſque conſequentibus Pontificibus Romanis: Quod P. *Gretſerus* S. J. Theologus in lucem emiſit.

ARTICULUS VII.

De Auctore Micrologi.

Micrologi Anonymus Author, ita librum *De Eccleſiaſticis Obſervationibus* inſcripſit, ſeu *De Divinis Officiis*, Capitibus duobus ſupra ſexaginta conſtantem. Tempore *Gregorii VII.* floruiſſe, ex Cap. XIV. certum eſt. *Bernoni* Augiæ-Divitis Abbati perperam ipſum tribuit *Claudius Eſpencæus* in Tractatu *De Miſſa Publica & Privata.* Nec meliùs adſcribitur ab aliis *Guidoni* Abbati *S. Crucis* Avellanæ prope Aretium, Notarum Muſicarum Inventori, de quo *Domnizo* Presbyter in Carmine de Geſtis Comitiſſæ Mathildis, agens de *Thebaldo* Aretino Epiſcopo, ita canit:

Micrologum librum ſibi dictat Guido peritus
Muſicus & Monachus, necnon Eremita beandus.

At Micrologum *Guidonis* Abbatis fuiſſe librum de Muſica, non autem de Officiis Eccleſiaſticis, & tempore *Joannis XIX.* ſcriptum eſſe ante annum M.XXXIII. non poſt Gregorii VII. Pontificatum, qui anno M.LXXXV. ad Superos migravit, certum eſt ex iſtius libri titulo, & ex Præfatione ad *Thebaldum* Epiſcopum Aretinum, à *Baronio* Cardinali relatis Tom. XI. Annalium ad annum M.XXII. Num. XXIII. XXIV. & XXV. *Micrologum* in Bibliothecis Patrum legere eſt.

Senſit Author *Micrologi* Cap. XIX. vinum non conſecratum verè propriéque conſecrari per immiſſionem & contactum Particulæ conſecratæ. *Non eſt autem authenticum*, inquit, *quòd quidam Corpus Domini intingunt, & intinctum pro complemento Communionis Populo diſtribuunt. Nam Ordo Romanus contradicit, qui & in Paraſceve vinum non conſecratum, cum Dominica Oratione & Dominici Corporis immiſſione jubet conſecrare, ut Populus poſſit communicare. Quod utique ſuperfluè præciperet ſi intinctum Dominicum à priori die Corpus ſervaretur, & ita intinctum Populo ad communicandum ſufficere videretur.* Ex his verbis perſpicuum eſt, Authorem illum cenſuiſſe veram Conſecrationem Dominica Oratione & Dominici Corporis immiſſione fieri: tum quia ex Calice ita conſecrato *complementum Communionis* dari aſſerit: tum quia ejuſmodi Conſecrationis vim eamdem eſſe putat, ac intinctionis ex vero Sanguine. In hanc porro Sententiam inductus eſt ex verbis Ordinis Romani, cujus hæc verba ſunt in libris vulgatis, in Officio Feriæ Sextæ in Paraſceve: *Sanctificet autem vinum non conſecratum per Sanctificatum panem, & communicent omnes cum ſilentio: & ſic expleta ſunt univerſa.* Illum in ea ſententia confirmavit Amalarius Lib. *De Eccleſiaſticis Officiis*, Cap. V. in quo hæc pariter leguntur: *Sanctificatur enim vinum non conſecratum per ſanctificatum*

> Author Micrologi cenſet vinum non conſecratum verè propriéque conſecrari per immiſſionem & contactum Hoſtiæ conſecratæ.

> Opinio illa expenditur, & refellitur.

panem: poſtea communicant omnes. In ejuſdem verò Operis recognitione ſeu emendatione ſcribit Amalarius, *juxta Ordinem Libelli* Romani *per commixtionem panis & vini conſecrari vinum.* Et ne quis de metaphorica Conſecratione id interpretetur; addit, eum qui hoc fecerit, *non obſervare traditionem Eccleſiæ, de qua dicit Innocentius, iſto biduo Sacramenta penitus non celebrari.* Atqui Innocentius agit de vera Conſecratione Myſteriorum: ac proinde Amalarius, qui hac commixtione prædictam traditionem violari exiſtimavit, eamdem commixtionem veræ Conſecrationis vim habere opinatus eſt. Atque eadem invaluiſſe videtur in quibuſdam Eccleſiis opinio, ut colligitur ex veteri Miſſali Eccleſiæ Remenſis, in quo præſcribitur ut de Sacrificio particula mittatur in Calicem, dicendo: *Fiat unitio & conſecratio Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſumentibus in remiſſionem peccatorum in vitam æternam.* Favet Pontificale Eccleſiæ Noviomenſis, in quo hæc diſtinctè leguntur: *Commixtio Corporis & Conſecratio Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti,* &c. ubi commixtio diſtinguitur à Conſecratione Sanguinis quæ fit per illam commixtionem. Eidem ſententiæ favent Miſſales Libri veteres Eccleſiæ Sueſſionenſis & Ambianenſis, Ordinarium Viennenſe, Pontificale Mimatenſe, &c. Decimus etiam Ordinis Romani Libellus à Dom. *Mabillonio* editus Tom. II. *Muſæi Italici,* ubi cùm agitur de Viatico infirmorum, præſcribitur eis tradi *Euchariſtiam Dominici Corporis vino intinctam, & vinum tali intinctione ſanctificatum, in Chriſti Sanguinem tranſmutatum, dicendo, Accipe frater Viaticum Corporis & Sanguinis,* &c. Ad eamdem Sententiam revocari poteſt quoddam de Euchariſtia Miraculum, quod *Helmoldus* Abbas ſuo tempore, id eſt, Sæculo XII. deſinente accidiſſe narrat cuidam in Turingia Puellæ, quæ cùm ſuſcepto à Sacerdote Viatico, *Portiunculam Euchariſtiæ in bicarium,* in quo Sacerdos datâ Communione manus ſuas abluerat, cecidiſſe animadvertiſſet, & ſibi ad bibendum juſſiſſet afferri; totam aquam *in Sanguinem mutatam* deprehendit, & portiunculam ipſam verſam *in cruentam carnem.* Hoc factum refert Cardinalis Baronius ad annum milleſimum centeſimum nonageſimum ſecundum, atque hanc narrationem ita concludit. *Hac de tranſſubſtantiatione aquæ in Sanguinem Chriſti, per commiſtionem Corporis Chriſti divinitùs facta: quod ſemper fieri in vino, cùm commixtio intercederet, Antiquitas exiſtimavit. Undè illud Romani Ordinis:* VINUM, *etiam non conſecratum, ſanctificatur per ſanctificatum panem.* Hæc ad Authoris *Micrologi* excuſationem dicta.

Contrariam enim opinionem ſolam veram cenſeo: & quod Baronius Antiquitati tribuit, non ita accipiendum eſſe rectè monet Dom. *Mabillonius* Commentario in Ordinem Romanum, quaſi generalis ea fuerit totius Antiquitatis perſuaſio. Nam octo prioribus Nominis Chriſtiani Sæculis, nulla hujuſce opinationis apparent veſtigia; immò converſio vini in Sanguinem Chriſti nonniſi verbis Chriſti à Sacerdote prolatis fieri ſemper & ubique credita eſt: Subſequentibus verò Sæculis, quo tempore apud nonnullos hæc opinio invaleſcere cœpit multi Auctores graviſſimi in contrariam abierunt ſententiam: alii verò mediâ viâ incedentes, rem ſub dubio reliquerunt. S. Bernardus Epiſtola LXIX. immiſſione particulæ conſecratæ in vinum non conſecratum, ſeu *contactu Corporis Sacri,* vini quidem liquorem *Sacrum* fuiſſe docet, *non tamen ex Conſecratione propria atque ſolemni in Sanguinem mutatum.* Eamdem ſententiam confirmat *Joannes Belethus* Cap. nonageſimo nono. *Si quis roget* (inquit) *num iſtud vinum, quod eo die,* ſcilicet Paraſceves, *ſumitur, ex Dominici Corporis contactu conſecretur? Quamvis complurium Scripta illud aſſerere videantur; nos tamen veritatem magis ſequentes, & ea quæ Sancti Patres tradiderunt, dicimus Vinum illud omninò non eſſe conſecratum ex illo contactu, ſed ſanctificatum.* Negantem quoque ſententiam ſequitur *Jacobus à Vitriaco* Cap. XXXVIII. Hiſtoriæ Occidentalis. *Non dicimus,* inquit, *quòd ex tactu Sanguinis vinum ablutionis convertatur in Sanguinem: ſed remanet purum vinum, licet ex contactu ſanctæ rei ſit ſanctificatum, ſicut aqua fluminis Aqua benedicta commixta dicitur ſanctificari. Mentiuntur ergo qui dicunt quòd in die Paraſceve Corpus Chriſti ex contactu mutat vinum in Sanguinem. Illo enim die Corpus, ſed non Sanguis ſumitur: Neutrum autem conficitur, eo quòd die illo in veritate immolata fuit Hoſtia: & ideò non immolatur in figura.* Idem confirmat *Guillelmus Durandus* in *Rationalis Divinorum Officiorum* Lib. VI. Cap. LXXV. Vinum ex contactu Sacræ Hoſtiæ *non conſecrari,* ſed tantummodo *ſanctificari* & *benedictum* atque *reverendum effici* confirmant Miſſale Pariſienſis Eccleſiæ poſterioribus Sæculis ſcriptum, Pontificale quoddam Eccleſiæ Remenſis, Miſſalia Rotomagenſia Sæculo ſuperiori vulgata, Rituale vetus Sandionyſianum, & Miſſale Cluniacenſe anni milleſimi quingenteſimi trigeſimi.

Quod ſpectat Ordinem Romanum, meritò dubitari poteſt an clauſula hæc, *Sanctificet autem vinum non conſecratum per ſanctificatum panem,* in primigenio exemplari Ordinis Romani ſcripta fuerit. Neque enim in Sacramentariis Gelaſiano & Gregoriano, neque in antiquioribus Ordinis Romani Libellis reperitur, ut obſervat Dom. *Mabillonius*: Unde Gloſſema redolet interpretis, non primi Authoris ſententiam. Quamquam & hæc verba, ſi intruſa non ſunt in Ordinem Romanum, ita explicari poſſint, ut Vinum non conſecratum ſanctificationem accidentariam accipiat ex particulæ conſecratæ immiſſione atque contactu, non conſecrationem veram ac realem, qua vinum in Chriſti Sanguinem re vera commutetur. Legitur enim in Officio Cœnæ Domini: *Pontifex veniens ad Altare dividat Oblatas, & ſumat de ipſis Oblatas integras ad ſervandum uſque mane diei Paraſceves, de quibus communicant abſque Sanguine Domini. Sanguis verò eadem die penitus conſumatur.* Mens igitur Authoris eſt, vinum verè ac propriè non conſecrari & in Chriſti Sanguinem tranſmutari ex contactu particulæ conſecratæ quæ in Calicem immittitur: aliàs Communio non fieret *abſque Sanguine Domini.* Huic interpretationi favet *Eccleſiæ Traditio,* cujus meminit Innocentius I. in Epiſtola ad Decentium, quæ traditio habet, *Iſto Biduo,* quod Paſchæ diem antecedit, *Sacramenta penitus non celebrari.* At ſi vini Conſecratio vera fieret, Sacramenta celebrarentur. Ut ergo ſibi conſtet Eccleſiæ Traditio, ea ſola admittenda eſt in Paraſceve ſanctificatio vini non conſecrati, quæ Sacramentorum omnimodam celebrationem excludat, ſcilicet ſanctificatio extrinſecùs adveniens ex contactu particulæ antea conſecratæ. Quod verò in decimo Ordinis Romani Libello habetur, *Vinum tali intinctione ſanctificatum, in Chriſti Sanguinem tranſmutatum,* poſtrema illa verba iſti Rituali Ordi..iq; Romano à privato quodam Authore Commentarii loco inſerta conjicit Dom. *Mabillonius*, quæ adeo non communem Eccleſiæ Romanæ, ſed privatam Gloſſatoris ſententiam exprimunt. Nam in Rituali Romano Florentiæ in Bibliotheca Sanctæ Crucis aſſervato, idem Ritus iiſdem verbis refertur, his exceptis, *in Chriſti Sanguinem tranſmutatum.* Quod autem diceretur ægroto, *Accipe Viaticum Corporis & Sanguinis Domini noſtri J. C.* non probat veram & realem Conſecrationem vini immiſſione & contactu particulæ conſecratæ factam; ſed Chriſti Corpus & Sanguinem ſub unicâ ſpecie à Fidelibus ſumi, ex neceſſ.aria concomitantia.

ART. VIII.

ARTICULUS VIII.

De S. Brunone Carthuſianorum Patriarcha, Roberto Monacho S. Remigii Remenſis, & S. Brunone Signino Epiſcopo.

I. SANCTUS BRUNO, Coloniæ Aggrippinæ natus, Remenſis Eccleſiæ Canonicus & Scholarum Magiſter, Ordinis Carthuſianorum Inſtitutor, cum ſex annis Carthuſiam rexiſſet, vocante *Urbano II.* Pontifice Maximo, cujus olim Præceptor fuerat, Romam perrexit, ut eumdem Pontificem ſolatio conſilióque ſuo in Eccleſiaſticis negotiis juvaret. Sed cùm tumultus & mores Curiæ ferre non poſſet, charæ ſolitudinis & quietis amore flagrans, relicta Curia, Rhegienſi etiam Epiſcopatu recuſato, in Calabriæ Eremum, cui Turri nomen eſt, ſeceſſit, ibique Sociis plurimis poſtmodum congregatis, ſolitariæ vitæ propoſitum, quandiu vixit, exercuit. Defunctus eſt die VI. Octobris, anno MCI. ut conſtat ex libello *De Inſtitutionibus Ordinis Carthuſienſis*, quem ex Codice MS. *S. Remigii* Remenſis edidit *P. Labbe* S J. Theologus, Tom. I. Bibliothecæ novæ MSS. Librorum. A Leone X. in album Sanctorum relatus eſt, anno MDXIV. Scripſit *S. Bruno* Commentarios in Pſalmos, & in omnes Epiſtolas *S. Pauli*, Epiſtolam ad *Radulphum viridem* Remenſis Eccleſiæ Præpoſitum, & ad ſuos Majoris Carthuſiæ alumnos Libros *De Laudibus Eccleſiæ*, *De ornamentis Eccleſiæ*, *De Novo Mundo*, *De Feſtivitatibus Feſtivitatum*, *de laudibus Beatiſſimæ Virginis*, *de Martyribus*, *Confeſſoribus*, &c. Sanctiſſimo Parenti ſuo vindicant Carthuſiani; eoſdem verò *S. Brunoni* Signino Epiſcopo aſſerit *D. Maurus Marcheſius*, Panormitanus, Congregationis Caſſinenſis Monachus, in Diſſertatione Hiſtorica *de S. Brunone Aſtenſi*, libriſque ab eo conſcriptis, quæ omnium Operum illius editioni præfixa eſt. *S. Brunonem* commendant, *Guigo* quintus Carthuſiæ prior in Vita *S. Hugonis* Gratianopolitani Epiſcopi, eum vocans *Virum religione ſcientiâque famoſum, honeſtatis & gravitatis, ac totius maturitatis quaſi quoddam ſimulachrum.* Guibertus Abbas de Novigento in Tractatu de Vita ſua, *Mirabilem Brunonem* appellans. Petrus Venerabilis Cluniacenſis Abbas lib. II. *De Miraculis*, Cap. XXVIII. ubi Carthuſienſium Ordinem inſtitutum ſcribit *à Patribus magnis, doctis, & ſanctis, Magiſtro Brunone*, &c. *Gaufredus* Prior Voſienſis in Chronico Cap. XXI. *Joannes Bromton* Rerum Anglicarum Scriptor in Chronico, ad annum MLXXVII, *Sigebertus* in Chronico editionis Piſtorii ad annum MLXXXIV. Chronicon Malleacenſe, in quo *Bruno perfectus Philoſophus, Monachus & Eremita* prædicatur. Monachus Antiſiodorenſis in Chronico ad annum MLXXXI. ubi *Magiſtrum Brunonem virum religione ſcientiâque famoſiſſimum* appellat. *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali lib. XXVI. cap. XXVIII. & lib. XXVIII. cap. VIII. *Chronicon S. Martini Turonenſis* ad annum MLXXXVI. *S. Antoninus II.* P. Hiſtoriæ Tit. XV. Cap. XIII. &c. Profeſſionem Fidei *S. Brunonis* Carthuſianorum Patris quam morti proximus edidit, publici juris fecit Dom. *Mabillonius* Tom. IV. *Veterum Analectorum.* In ea diſertè damnat Hæreſim *Berengarii*, cujus olim Diſcipulus fuerat, ſi fides adhibeatur Chronico Malleacenſi. *Credo (inquit) Sacramenta quæ Catholica credit & veneratur Eccleſia, & nominatim quod conſecratur in Altari verum Corpus eſſe, veram carnem & verum Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, quem & nos accipimus in remiſſionem peccatorum noſtrorum, in ſpem ſalutis æternæ.*

S. Brunonis Opera.

S. Brunonis Elogium.

II. ROBERTUS Monachus S. Remigii Remenſis Ordinis Benedictini, ſcripſit *Hiſtoriam Hieroſolymitanam* de rebus per Chriſtianos geſtis in Sacra Expeditione contra Turcas, à tempore Concilii Claromontani cui ipſe interfuit, id eſt, ab anno MXCV. ad annum MXCIX. quo celebrem de Ammiraviſo victoriam Chriſtianus Exercitus ad Aſcalonam reportavit. Hunc cum *Roberto de Monte* Continuatore *Sigeberti* malè confudit *Poſſevinus* in Apparatu Sacro. Libros octo complectitur ejus Hiſtoria. Decem commemorat Abbas *Trithemius*: quia Opus aliter diviſum habuit, & forſan auctius. Ipſum quoque laudat *Blondus*, lib. IV. *Decade II.* Extat hæc Hiſtoria cum aliis Bellorum Sacrorum, à *Bongarſio* edita Hannoviæ, Typis Vvechelianis, anno MDCXI. Eodem tempore, de eodem argumento ſcripſit *Anonymus*, ut conjicere licet, Italus; qui in comitatu *Boamundi* Apuliæ Ducis viam ingreſſus, primæ illi expeditioni ab Urbano II. in Synodo Claromontana indictæ interfuit. Liber ejus inſcribitur: *Geſta Francorum, & aliorum Hieroſolymitanorum.* Eadem tempeſtate *Raimundus Agilæus*, Canonicus Podienſis, ſcripſit *Hiſtoriam Francorum qui ceperunt Hieruſalem.*

III. BRUNO, Aſte apud Inſubres ex familia *Soleria* nobiliſſima natus, ſanctitate & doctrina clariſſimus, *Berengarium* Hæreſiarcham in Synodo Romana anno MLXXIX. confutavit. Deinde à *Gregorio VII.* qui huic Synodo præerat, *Signinus* Epiſcopus creatus, cùm annos aliquot Paſtorale munus ſumma cum laude exercuiſſet, deſiderio contemplationis illectus, Caſſinum migravit, ac Religioſam Vitam profeſſus eſt; & Caſſinenſis Abbas electus: Sed inſtante populo ad Eccleſiam ſuam, Apoſtolica Autoritate redire juſſus, XVIII. Julii, anno circiter MCXXV. ad vitam migravit immortalem. A *Lucio III.* Pontifice Maximo Sanctorum numero adſcriptus eſt. Inter multa & præclara ingenii ſui monumenta ſcripſit, rogatu Signienſium Canonicorum, *Expoſitionem in Pentateuchum, in libros Judicum, in Pſalterium, & Canticum Canticorum.* Item Sermones plurimos, quos inter *Petrus Diaconus* lib. *De Viris Illuſtribus Caſſinenſibus*, Cap. XXXIV. eos enumerat, quos *Theodorus Petræus* Carthuſiæ Colonienſis alumnus ſub nomine *S. Brunonis* Carthuſianorum Patriarchæ edidit Tomo III. Operum ipſius. Quos ſanè ipſius non eſſe, cùm *Petri Diaconi* auctoritas, tum alia monumenta evincunt. *S. Bruno* Signinus Epiſcopus & Caſſinenſis Abbas, *Splendidiſſimus Eccleſiæ Defenſor & Doctor*, à Petro Diacono prædicatur. *Brunonis* Signini Epiſcopi *Expoſitionem de Conſecratione Eccleſiæ* ad *Gotefredum* Magalonenſem Epiſcopum: Item *De Conſecratione Chriſmatis*; *De Significatione veſtimentorum Sacerdotalium*, edidit Dominus *Lucas Dacherius* Tom. XII. *Spicilegii.*

ARTICULUS IX.

De Chronicis quibuſdam XI. Sæculi.

I. AD undecimum ſæculum pertinet *Gemblacenſis Monaſterii* O. B. & Diœceſis Namurcenſis, *Abbatum Geſta*, Auctore Monacho ejuſdem Cœnobii, ab anno nongenteſimo vigeſimo ſecundo ad annum milleſimum decimum-tertium, Tom. VI. Spicilegii Dacheriani edita.

Gemblours.

II. *Chronicon Moſomenſis Monaſterii*, O. B. Diœceſis Remenſis, ab anno nongenteſimo ſeptuageſimo-primo ad milleſimum trigeſimum-tertium, editum ejuſdem *Spicilegii* Tom. VII. cum Additione ad annum uſque milleſimum ducenteſimum duodecimum.

Mouſon.

III.

S. Vvandrille. III. Chronicon Fontanellenſis Abbatiæ O. B. Diœceſis *Rotomagenſis*, nunc S. *Vvandregeſili* nuncupatæ, cum Appendice ad annum uſque milleſimum quinquageſimum-tertium. Editum eſt Tom. III. *Spicilegii.*

Afflinghem. IV. *Hiſtoria Monaſterii Afflegemenſis*, ſive *Affligenienſis* O. B. in Brabantia, ab ejuſdem Cœnobii Monacho ſcripta, & Tom. X. *Spicilegii* edita.

S. Riquier. V. *Chronicon Centulenſis Abbatia*, ſive S. *Richarii* O. B. Diœceſis Ambianenſis, Authore *Hariulfo* Monacho, ab anno circiter ſexcenteſimo-vigeſimo-quinto, ad annum milleſimum octogeſimum-octavum perductum, & quatuor libris abſolutum. Editum eſt Tom. IV. *Spicilegii.*

Andres. VI. *Chronicon Andrenſis* * ſive *Aderuenſis Monaſterii* O. B. in Diœceſi olim Morinenſi ſive Tervanenſi, nunc Bolonienſi, à Guillelmo ipſius Cœnobii Abbate conſcriptum; quod tamen ab alio Authore continuatum eſt, cùm ab anno milleſimo octogeſimo-ſecundo ad milleſimum ducenteſimum trigeſimum-quartum res geſtas commemoret. Tom. IX. *Spicilegii* editum eſt.

CAPUT VI.

De Scriptoribus XII. Sæculi.

ARTICULUS I.

De Radulpho Ardente, S. Udalrico, Lupo Protoſpata, Petro Alphonſi, Philippo Solitario; Francone Abbate, Ingulpho, & Berengoſo.

I. RADULPHUM ARDENTEM, Pictavum, *Guillelmo IV.* Aquitanorum Duci à Concionibus, cujus *Sermones de Tempore & Sanctis* editi ſunt, anno centeſimo ſupra milleſimum, claruiſſe ſcribit *Aubertus Miræus* in Auctario de Scriptoribus Eccleſiaſticis. Eadem tempeſtate *S. Udalricus* Ordinis Benedictini Monachus *Antiquas Conſuetudines Cluniacenſes* collegit. Editæ ſunt Tom. IV. *Spicilegii.*

II. LUPUS PROTOSPATA, quem ita cognominatum aiunt, quòd Officio Protoſpatarius eſſet, ſive Palatinorum Militum Primipilus, ex Apulia oriundus, ſcripſit *Chronicon de Rebus in Regno Neapolitano Geſtis* ab anno DCCCLX. ad annum MCII breve quidem, ſed accuratum, inquit *Aubertus Miræus.*

III. MOYSES, Judæus, ad Chriſtianam fidem converſus, & Baptiſmate initiatus anno Chriſti MCVI. ætatis ſuæ XLVI. die natali Apoſtolorum *Petri & Pauli* à *Stephano* Epiſcopo Oſcenſi in Hiſpania, Suſceptorem habuit è ſacro fonte *Alphonſum* Regem, ideòque *Petrus Alphonſi* appellatus eſt. *Dialogum* ſcripſit *contra Judæos*, in Titulos XII. diſtinctum, quo Religionis Chriſtianæ veritatem aſſeruit. Extat in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis Tom. XXI.

IV. PHILIPPUS SOLITARIUS, Græcus, anno 1105. Alexio Comneno Imperante, *Dioptram*, id eſt, Regulam ſive Amuſſim rei Chriſtianæ ſcripſit in modum Dialogi ad *Callinicum* Monachum. Quatuor libros complectitur. *Anima* ut Diſcipula, *Caro* ut Magiſtra interloquuntur: quæ ſanè perſonæ minùs conveniunt his quibus tribuuntur, cùm in ſermone de rebus ad Chriſtianam perfectionem pertinentibus Anima potiùs Magiſtra, Caro diſcipula dicenda ſit. *Philippi Solitarii Nævi.* Quoſdam nævos habet *Dioptra*; libro quippe ſecundo, Cap. XI. & XII. aſſerit Chriſtum ad Inferos deſcendentem omnes animas cùm amicorum, tum inimicorum à captivitate & pœnis liberaſſe,* cùm hoc diſcrimine duntaxat, quòd illas in gloriam ſtatim receperit: illas verò infra reliquerit ad diem uſque Judicii. Hypotheſim illam ſuam *Philippus* confirmat *S. Joannis Damaſceni* teſtimonio, in Oratione quæ ipſius non eſt. Antichriſtum ſpecie & opinione ſola, non re ipſa hominem fore ait lib. III. cap. X. De aliis Dioptræ nævis lege Notas *P. Gretſeri* Societatis Jeſu Theologi. Hoc Opus ex Bibliotheca Auguſtana erutum Latinitate donavit *P. Jacobus Pontanus* ejuſdem Societatis Theologus. Extat in Bibliotheca Patrum.

V. FRANCO, Cœnobii Afflegemienſis, ſive (ut alii loquuntur) Affligenienſis in Brabantia, Ordinis Benedictini Monachus ſub *Fulgentio I.* Abbate, ineunte Sæculo XII. & poſt ejus obitum, qui anno 1122. contigit ejuſdem Monaſterii ſecundus Abbas, libros XII. *De gratia Dei*, juſſu *Fulgentii* ipſius ſcripſit, qui in Bibliotheca Patrum leguntur. Item, Carmen *De ſtatu futuræ gloriæ*, quod forſan aliud non eſt ab eo, quod libro XII. *De gratia* inſertum eſt. Sermones item de B. Virgine, & varias Epiſtolas; quarum duas Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis Tom. XXI. exhibet. Celebratur Abbas *Franco* à *Trithemio* in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & ab *Odone Cambiero* Monacho Afflegemenſi in continuatione Hiſtoriæ Afflegemenſis ex veteribus Monumentis conſcripta, & à Domno *Luca Dacherio* Hiſtoriæ ejuſdem Cœnobii adjecta, Tom. X. *Spicilegii.*

VI. INGULPHUS, Patria Londinenſis, *Guillelmo* Normannorum Duci à Secretis fuit. Deinde Fontanallenſis O. B. Monachus in Neuſtria factus eſt. Tandem favore ejuſdem *Guillelmi* Ducis, jam Anglorum Regis, Abbas *Croylandenſis* * in Anglia creatus, ſui, aliorúmque Cœnobiorum ſcripſit Hiſtoriam; in qua multa paſſim de Regibus Angliæ ab anno DCLXIV. ad annum MLXVII. quo *Guillelmus I.* regnare cœpit commemorat. Scripſit etiam *Vitam S. Guthlaci.* Obiit anno milleſimo centeſimo nono. *Ingulphi* Hiſtoria cum aliis Rerum Anglicarum Scriptoribus à *Savilio* edita eſt. *De Croyland.*

VII. BERENGOSUS, Abbas *S. Maximini* extra muros Trevirenſes, O. B. florebat anno MCXII. Scripſit libros tres *De Inventione & Laude S. Crucis*, Libellum *De Myſterio Ligni Dominici*, & Sermones aliquot. Quæ Opera extant in Bibliotheca Patrum. Fabulam de lepra Conſtantini Magni Imperatoris multis capitibus adornat libro III. cumque à *S. Silveſtro* Romæ fuiſſe baptizatum aſſerit, apocryphis Actis deceptus. Eumdem porrò Pontificem à Latinis Silveſtrum, à Græcis Euſebium appellari fabulatur: quia ſicut à legendo lector, vel à pingendo pictor, ſic Euſebius à Scribendo dicitur bonus Scriptor. Hinc factum conjicit ut Græci ab Euſebio, Latini à Silveſtro baptizatum Conſtantinum commemorent. Quàm lacrymabilis ſit hæc Obſervatio, lector judicet.

ART. II.

ARTICULUS II.

De Sancto Anſelmo Cantuarienſi, Eadmero, & Joanne Abbate Fiſcanenſi.

S. Anſelmi Cantuarienſis Opera.

I. SAnctus Anſelmus, Auguſtæ ad Alpium radices natus, anno ætatis ſuæ vigeſimo-ſeptimo in Cœnobio Beccenſi Monachum induit *Herluino* Abbate, Priore *Lanfranco.* Cùm verò *Lanfrancus* Cœnobii Cadomenſis Abbas factus eſſet, Prior ipſe Monaſterii Beccenſis factus eſt anno Chriſti 1063. Qua in Præfectura ſcripſit, *Monologion*, *Proſlogion*, *librum contra Guannilonem reſpondentem pro Inſipiente*, *Dialogos De Veritate*, *De Caſu Diaboli*, *De Libero Arbitrio*, *De Grammatico*, & aliquot *Meditationes.* Poſt *Herluinum* Beccenſis Abbas electus eſt anno M. LXXVIII. menſe Septembri. Archiepiſcopus Cantuarienſis electus eſt pridie Nonas Martii anno M. XCIII. & pridie Nonas Decembris Cantuariæ conſecratus. Librum *De Fide Trinitatis & de Incarnatione Verbi contra Roſcelinum Hæreticum*, quem inchoaverat Abbas, anno M. XCIV. perfecit, & *Urbano II.* Romano Pontifici dicavit. Libros, *Cur Deus homo*, eodem anno cœptos, perfecit anno M. XCVIII. Anno ſequenti ſcripſit librum *De Conceptu Virginali.* Librum *De Proceſſione Spiritus Sancti*; & Epiſtolam *De Azymo* ad *Vvaleramnum* ſcripſit anno M. CI. Epiſtolam verò *De Diverſitate Sacramentorum* ad eumdem, anno ſequenti. Librum *De Concordia Præſcientiæ, Prædeſtinationis, & Gratiæ Dei cum libero arbitrio*, ſub finem vitæ elucubravit. Obiit anno M. CIX. die XI. Aprilis, multis pro Eccleſia perfunctus laboribus, anno ætatis LXXVI. Ab *Eadmero*, in ejus Vita, & in *Hiſtoria Novorum*, Vvillelmo Malmeſburienſi lib. *De Geſtis Regum*, & *Pontificum Anglorum*, Honorio Auguſtodunenſi lib. IV. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. XV. *Sigeberto* cap. CLXVIII. *Hildeberto* Cœnomanenſi Epiſcopo, Epiſtolis XXI & XXII.

S. Anſelmi elogium.

Vvillelmo Gemetienſi, *Vvillelmo Neuburgenſi*, *Orderico Vitali*, *Vincentio*, *Bellovacenſi*, *S. Antonino*, *Trithemio*, Abbate, &c. commendatur. *Anſelmus* (inquit Vvillelmus Malmeſburienſis) *quo nemo unquam juſti tenacior, nemo tam anxiè doctus, nemo tam penitus ſpiritalis, Pater Patriæ, Mundi Speculum.*

Dubia vel ſuppoſita S. Anſelmi Opera.

Librum *De voluntate Dei*, MSS. Codices Operum *S. Anſelmi* non exhibent, *Eadmerus* in ejus Vita non commemorat. Non abſurdè forſan quis conjiceret eſſe *Anſelmi Laudunenſis*, qui eo Sæculo de voluntate Dei diſputavit, & contra quem ſcripſit *Rupertus* Abbas. Verumtamen verba ac ſententias *S. Anſelmi* iſto in Libello deprehendi aſſerit Domnus *Gerberonius*, in Cenſura ipſius Operum, quam accuratiſſimæ illorum editioni à ſe procuratæ præfixit.

Tractatus *De Malo*, cujus ipſe meminit *Anſelmus* Epiſtola ad *Mauritium*, quæ eſt octava libri ſecundi, eſt Fragmentum Dialogi *De Caſu Diaboli*, ex cap. XI. tranſcriptum.

Declaratio cujuſdam in librum S. Anſelmi *De Conceptu Virginali & originali peccato*, in MSS. Operum illius Codicibus non extat. Ejus Auctor S. Bernardo coævus fuit, quem ita laudat, *Bernardus noſtrorum temporum Spiritûs Sancti organum.* Imò S. *Anſelmum* laudat his verbis, *Anſelmus noſter.*

Offendiculum Sacerdotum, eſt excerptum ex Epiſtola *S. Anſelmi* ad *Guillelmum* Abbatem Hirſaugienſem, quæ eſt quinquageſima ſexta libri primi. *Honorio Auguſtodunenſi* hic liber falsò à nonnullis eſt adſcriptus. Tamet ſi librum ejuſdem argumenti ſe ſcripſiſſe ipſe teſtetur in fine libri IV. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis.*

Librum *de Nuptiis conſanguineorum*, inſcriptio, & ſtylus *S. Anſelmo* adjudicandum ſuadent. Unam difficultatem faceſſit, quòd ſcilicet cap. 3. & 7. doceat matrimonium inter cognatos in ſexto gradu poſſe contrahi, cùm tamen in Conciliis Angliæ, quibus ipſe præfuit, connubia uſque ad ſeptimum cognationis gradum vetita ſint. Sed facilè diluitur difficultas iſta, dicendo, Concilia Anglicana Conſanguineorum nuptias prohibuiſſe, quoadusque parentela ex alterutrâ parte ad ſeptimum gradum perveniat, ut ex Synodo Londonienſi, ſub *Lanfranco* anno M. LXXV. compertum eſt; adeo, ut ſi contrahentium unus alterum in ſexto, hunc verò in ſeptimo gradu alter contingat, matrimonium initi poſſit legitimum.

Homiliæ & Exhortationes, quæ nec ab *Eadmero* commemorantur, nec in MSS. comparent, inter dubios *Sancti Anſelmi* fœtus reponendæ videntur.

Carmen *De Contemptu Mundi*, MSS. Codices *S. Anſelmo* non tribuunt. Sed *Bernardo Cluniacenſi* adſcribit Aldenburgenſis, Gemmeticenſis *Claudiano*, Beccenſis *Rogerio Cadomo.*

Meditatio IX. quæ inſcribitur, *Speculum Evangelici Sermonis*, & incipit his verbis, *Jeſum Nazarenum*, inter Opera *S. Bernardi* legitur ſub hoc titulo: *Sermo de Paſſione Domini*, ſed tam ab *Anſelmi* quàm à *Bernardi* ſtylo abhorret. XII. XIII. & XIV. cùm in MSS. pene omnibus deſiderentur, nec S. Anſelmi ſtylum referant, ſaltem poſteriores duæ, dubios inter *S. Anſelmi* fœtus meo quidem judicio cenſentur. XV. Quæ tripartita eſt, cùm ſcripta ſit ad Sororem Authoris Virginem, *S. Anſelmi* non videtur, qui Sororem unicam habuit *Richeram*, conjugatam, non Virginem. Leguntur capite 47. libelli *De Vita Eremitica ad Sororem*, perperam olim *S. Auguſtino* adſcripti. In XVI initium legitur capitis VIII. libri Meditationum *S. Auguſtino* ſuppoſitarum.

Orationum S. Anſelmi nomine inſcriptarum pleræque leguntur in libellis *De Contritione Cordis* & *Meditationum*, *S. Auguſtino* perperam adſcriptis. Aliquas tamen & Codicum MSS. fides, & *Eadmeri*, imò & ipſius *Anſelmi* Epiſtola XX, libri primi, & Epiſtola LI. libri ſecundi, teſtimonium illi vindicat. Aliquas *S. Anſelmi* eſſe dixi, quia *Joannis* Fiſcanenſis Abbatis nonnullas eſſe, Codex MS. *S. Arnulphi* Metenſis, Opera ipſius continens, fidem facit. Harum ſpecimen exhibet vir doctiſſimus D. *Joannes Mabillonius*, Veterum *Analectorum* Parte I. obſervátque in iſto Codice priores undecim Orationes, prima manu ſcriptas, eſſe *Joannis* Abbatis; duodecimam & ſequentes ſecunda manu exaratas, eſſe *S. Anſelmi.* Non eſſe quippe veriſimile, *Joannem*, *qui* Libellum ſuum ex Scripturis & Verbis Patrum ſe defloraſſe profitetur, quidquam delibaſſe ex *Anſelmo*, qui Joanne ſene, juvenis erat, annos ſcilicet quadraginta quatuor natus, cùm Abbas electus eſt anno Chriſti M. LXXVIII. qui *Joannis* Abbatis Fiſcanenſis obitum præceſſit.

Pſalterium Beatæ Virginis, ne S. Anſelmo aſſeram, prohibent MSS. Codices Operum ipſius, qui vel illud non exhibent, vel mutilum & abſque Authoris nomine repræſentant, ut Victorinum & Floriacenſe, teſte Domno *Gerberonio.*

Elucidarium, S. Anſelmi non eſſe conſtat, eoque indignum prorſus eſſe. *Honorio Auguſtodunenſi* id Operis tribuit Abbas *Trithemius* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis: *Guillelmo Conventrienſi* Carmelitæ, qui anno circiter M. CCCLX. florebat,

P.

Digitized by Google

P. Theophilus Raynaldus S. J. in Erotematis aſſeruit. At ſententiam *Theophili* refellit. *P. Labbe* in Diſſertatione Hiſtorica de Scriptoribus Eccleſiaſticis, ex M S. Codice Bibliothecæ Collegii Pariſienſis ejuſdem Societatis, in quo cum pluribus *Guiberti Novigentini* tractatibus reperitur *Elucidarium*. Qui Codex ætatem *Guillelmi Conventrienſis* ſuperat. Illud inter Opera ſua cùm recenſeat *Honorius Auguſtodunenſis*, non video cur ipſi abjudicetur.

Dialogum de Paſſione Domini, Eadmeri ſilentium, hæc Prologi verba, *Beatus Anſelmus*, &c. & fabulæ pueriliſque nugæ quibus ſcatet, *S. Anſelmo* abjudicant.

Liber *De Menſuratione Crucis*, in nullis Codicibus M S S. Operum *S. Anſelmi* reperitur. *S. Bernardum* laudat, qui nondum Monachum induerat, cùm obiit *S. Anſelmus*. Loquitur de merito *ex condigno*, quæ vox ante Sæculum XIII. non erat in uſu. Quamobrem falsò præfert *S. Anſelmi* nomen.

Liber De Conceptione Beatæ Virginis, non eſt S. Anſelmi.

Liber *De Conceptione B. Virginis*, ſuppoſititius eſt *Sancti Anſelmi* fœtus. 1. Deeſt in pluribus & ſincerioribus MSS. Regiæ, Victorinæ, Thuanææ, & aliarum in Gallia, in Anglia, in Belgio Bibliothecarum. 2. Ab hujus libri doctrina prorſus alienus eſt *S. Anſelmus*, qui lib II. *Cur Deus homo*, cap. XVI. & XVII. diſertè docet Beatam Virginem in peccato conceptam eſſe, & neceſſe fuiſſe Deum hominem fieri ut illa mundaretur, ipſámque fuiſſe de illis qui ante Nativitatem ejus per eam mundati ſunt à peccato. III. De feſtiva Solemnitate Conceptionis Beatæ Virginis ſic loquitur hujus Tractatus Auctor: *Principium quo ſalus mundi proceſſit, mihi conſiderare volenti occurrit hodierna ſolemnitas, quæ Conceptione Beatæ Matris Dei Mariæ multis in locis feſtiva redditur. Et quidem priſcis temporibus frequentiori uſu celebrabatur, ab eis præcipuè in quibus pura ſimplicitas & humilior in Deum vigebat devotio. At ubi & major ſcientia & præpollens examinatio rerum mentes quorumdam imbuit & erexit; eamdem ſolemnitatem, ſpreta pauperum ſimplicitate de medio ſuſtulit: & eam quaſi ratione vacantem redegit in nihilum. Quorum ſententia eo maximè in robur excrevit, quod ii qui eam protulerunt, ſæculari & Eccleſiaſtica Auctoritate, divitiarúmque abundantia præeminebant.* Hæc verò *S. Anſelmi* temporibus non congruunt, ſed *Sancti Bernardi* ætati, qui Lugdunenſes Canonicos reprehendit ſtatim atque compertam habuit hanc novitatem. *Superſtitione*, inquit, *deprehenſa*, &c. Quòd verò *S. Anſelmi* ætate Feſtiva Conceptionis Beatæ Virginis ſolemnitas abolita fuerit, vel ab Anſelmo, dum Lugduni ageret, inſtituta, ut quidam comminiſcuntur, nulli hujus temporis Scriptores tradunt. *Eadmerus* cùm in Vita *Sancti Anſelmi*, tum in *Hiſtoria Novorum*, hac de re omnino ſilet, eam non prætermiſſurus Controverſiam, ſi orta fuiſſet Magiſtri ſui ætate, præcipuáſque partes in illa habuiſſet. Denique doctiſſimus Cardinalis *Baronius* in Notis ad Martyrologium Romanum, ſexto Idus Decembris, de iſto Tractatu ita cenſet: *S. Anſelmus de Conceptione Virginis Commentarium ſcripſiſſe fertur: Sed an ejus ſit, à multis meritò ducitur in controverſiam, cùm habeat multa quæ eidem authori repugnent, ut notat Joannes Turre-Cremata in Tractatu de Veritate Conceptionis Beatiſſimæ Virginis.* Hæc porro & ſequentibus obſervationibus abſit ut opinioni piæ de Immaculata Conceptione Deiparæ Virginis præjudicatum velim.

Epiſtola De Conceptione Beatæ Virginis, ſuppoſita eſt à S. Anſelmo.

Epiſtola de Conceptione Beatæ Virginis, & Miraculi ſequens Narratio, non ſunt *Sancti Anſelmi*. I. Quia adeò variè deſcripta eſt hæc Epiſtola, ut mendacio in incerto fluctuanti, quàm veritati quæ ſibi conſtat propior ſit. II. Refert in Daniam miſſum *Elſinum* à *Guillelmo Conquæſtore* ſtatim atque Rex Angliæ inauguratus eſt, qui exploraret utrum Dani Claſſem ad expugnandam Angliam inſtruerent: Quod nullus Rerum Anglicarum Scriptor memoriæ prodidit: imò teſtantur omnes *Guillelmum* Regem ſtatim ab inauguratione ſua in Normanniam transfretaſſe, quòd non feciſſet, ſi à Danorum incurſu ſibi caviſſet. III. *S. Elſinus* electus in Abbatem Rameſienſem non fuit ante annum M. LXXX. At *Guillelmus I.* Angliam ditioni ſuæ ſubjecit anno M. LVI. Tunc ergo *Elſinum* Cœnobii Rameſienſis Abbatem in Daniam non miſit exploratorem. IV. Fabuloſa eſt narratio de quodam Diacono Hungariæ Regis germano, qui uxorem ducturus, à B. Virgine deterritus ſit, ac æternorum præmiorum promiſſione inductus ad Feſtum Conceptionis ipſius celebrandum, quod demum inſtituerit factus ſubinde Aquileienſis Patriarcha. Hunc unum ex *Caroli Calvi* filiis, *Fridericum* nomine fuiſſe fingunt. At *Ughellus* Tom. V. *Italiæ Sacræ* hoc figmentum explodit. Et ſanè *S. Bernardus*, *Petrus Pruvinienſis*, & alii celebritatem Conceptionis non arguiſſent novitatis, ſi ab anno DCCCLXXIV. quo *Fridericus* Aquileienſes Archiepiſcopos inter quadrageſimus-tertius electus eſt, in celeberrima Italiæ Eccleſia inſtituta fuiſſet. Adde hunc *Fridericum* Caroli Calvi filium nullo antiquitatis monumento probari. V. Miraculum aliud quod narratur ibidem de Sacerdote, qui à villa quadam rediens; ubi fuerat cum aliena uxore fornicatus, à Dæmonibus ſubmerſus eſt in Sequanam, & ad tormenta raptus, tertia verò die à B. Virgine liberatus, quia ejus Horarias preces poſt adulterium ſacrilegum recitaverat, apocryphum eſt, & impœnitentiæ finali favet iſta narratio; neque cum Eccleſiæ fide convenit, quæ à Spiritu Sancto edocta profitetur, ibi lignum fore ubi ceciderit; damnatorum pœnas æternas, nullámque in inferno redemptionem eſſe. VI. Beata Virgo non jubet, ſed rogat, & eodem prorſus modo rogat hominem ab inferis favore ſuo liberatum, ne adulterium deinceps committat, & ut ſuæ Conceptionis Feſtum celebret: *Cui Mater Jeſu ait: Precor te ne de cætero in adulterii peccatum cadas. Precor te iterum ut de cætero Feſtum Conceptionis meæ devotè celebres annuatim ſexto Idus Decembris, & ubique celebrandum prædices.* VII. Ratio iſta qua ejus Conceptionem æquè ac Nativitatem celebrandam ſuadet Epiſtolæ iſtius Author, quia *Niſi conciperetur, nunquam naſceretur*, ætate *S. Bernardi* inventa eſt, qui eam refellit in ſua ad Canonicos Lugdunenſes Epiſtola. VIII. Eos qui Conceptionem B. Virginis celebrare reſpuunt, *inſenſatos, ſtultos, ignorantiæ tenebris excæcatos* appellat, quod à *S. Anſelmi* modeſtia & manſuetudine alienum eſt. IX. Minùs appoſitè dicit, *Per Beatam Virginem omnes Sanctos ſanctificari*: immo errorem verba iſta continent, niſi ad eum ſenſum coërceantur, quòd B. Virgo Chriſtum peperit, per quem omnes Sancti ſanctificantur, & ſua interceſſione gratiam ac ſanctitatem devotis ſibi Chriſtianis obtinet. X. In Codico M S. Gemmeticenſi quo Revelatio *Elſino* Abbati in naufragio facta de celebranda Conceptione B. Virginis continetur, alia miracula Deiparæ precibus edita narrantur, quæ ad ædificationem Fidelium nullatenus conducunt, imò potiùs cachinnis & calumniis Hæreticorum Catholicam Religionem exponerent, ſi leviter crederentur, & præſumptionem de miſericordia Dei fœdiſſimis peccatoribus ingenerarent, modò preces aliquas Beatæ Virgini perfunctoriè funderent. Ejuſmodi eſt illud quod in

Digitized by Google

in dicto Codice narratur de Abbatiſſa, quæ cùm Caſtitatis votum ſacrilego ſtupro violaſſet, & prægnans Beatæ Mariæ preces funderet, ab ea, duobus Angelis obſtetricantibus, liberata eſt. Apage fabulas in Chriſtianæ Religionis dedecus confictas.

Paſſio SS. Guigneri, Fingaris, Pialæ; & Sociorum omnium Eruditorum judicio *S. Anſelmo* abjudicatur.

Diſputatio Judæi cum Chriſtiano eſt *Giſleberti* Abbatis Vveſtmonaſterienſis, qui eam ad *S. Anſelmum* examinandam tranſmiſit.

Annulus, ſeu *Dialogus Chriſtiani & Judæi de Fidei Sacramentis*, eſt *Ruperti* Abbatis Tuitienſis, ut ipſe teſtatur in Prologo ad Libros *De Glorificatione Sanctæ Trinitatis, & Proceſſione Spiritûs Sancti*.

Liber *De Sacramento Altaris*, non eſt *S. Anſelmi*. Reprehendit enim aliqua quæ in Libris *Ruperti De Divinis Officiis* leguntur, quos anno MCXI. ſcripſit. Sanctus verò *Anſelmus* obierat anno MCIX. *Guillelmo* Abbati *S. Theodorici* hunc librum MSS. probatæ fidei ſibi vindicant: Et inter ejus Opera editus eſt in Bibliotheca Ciſtercienſi.

Liber *De membris & actibus Deo attributis*, qui in prioribus *Sancti Anſelmi* Editionibus habebatur, tam non eſt illius, quàm non eſt *S. Auguſtini* cujus inter Opera Tom. IV. legitur inſcriptus, *De eſſentia Divinitatis*, nec eſt S. Hieronymi, cujus Operum Tomo IX. extat Epiſtola *De iis quæ Deo in Scripturis Sanctis attribuuntur*. Editum etiam inter *S. Bonaventuræ* Opuſcula.

Libri *De imagine mundi*, non ſunt *S. Anſelmi*, ſed *Honorii Auguſtodunenſis*, qui ipſos inter Opera ſua recenſet; unde inter ipſa meritò editi ſunt in Bibliotheca Patrum. *De S. Anſelmi* Operibus lege Robertum de Monte ad annum 1109. Qui plura volet, legat Domni *Gerberoni* Monachi Benedictini, qui poſtremam, eàmque omnium uberrimam & accuratiſſimam Operum *S. Anſelmi* editionem procuravit. Cenſuram, ex cujus lectione multùm profeci.

II. Eadmerus, ſive *Edmerus*, quem nonnulli *Edinerum* corruptè vocant, Natione Anglus, Cantuarienſis Ordinis Benedictini Monachus, *S. Anſelmi* auditor & diſcipulus, deinde convictor & amicus, laborúmque & exiliorum individuus comes, Vitam ejus ſcripſit duobus Libris; *Hiſtoriam Novorum*, ſex libris diſtinctam, quâ rerum mutationes inſolitas ſuis temporibus in Anglia factas memoriæ tradidit, & in hoc maximè verſatur, ut ea quæ inter Reges Angliæ & *S. Anſelmum* Cantuarienſem Archiepiſcopum geſta ſunt, inconcuſſa veritate deſignet. Item librum unum, *de Geſtis ſui temporis*, *Hiſtoriarum Collectanea*, *Vitam S. Vvilfridi Archiepiſcopi*, librum *de libertate Eccleſiaſtica*, ſeu *de diſcordia inter Guillelmum Rufum Anglorum Regem, & S. Anſelmum*: item *querelam ſuper morte S. Anſelmi*, *Carmine Elegiaco*: *Carmen de S. Dunſtano*, librum *de Inſtitutis Chriſtianæ vitæ*, libros *de Excellentia B. Virginis Mariæ*, *de beatitudine cœleſtis patriæ*, *de S. Anſelmi Similitudinibus*: Varias etiam Epiſtolas ſcripſit. Vitam S. Anſelmi, Hiſtoriam Novorum, libros de Excellentia B. Virginis, de beatitudine cœleſtis patriæ, & de S. Anſelmi Similitudinibus, edidit *Domnus Gabriel Gerberonius* cum Operibus *S. Anſelmi*. A *Vvillelmo Malmeſburienſi* *Eadmerus* lib. IV. hoc ornatur elogio: *Edmerus noſtrorum temporum Hiſtoricus, ſinceritate veritatis laudandus*. Eum etiam commendant Trithemius Abbas, & alii.

III. Joannes *Fiſcanenſis Abbas*, Ordinis Benedictini, in Normannia, ab Rothomagenſi Archiepiſcopatu, in Cœnobio Divionenſi *Sancti Benigni* Monachum induerat. Deinde Fiſcani Prior à *Vvillelmo* Abbate conſtitutus, eo cedente Abbas electus eſt anno MXXXVIII. Præfuit & Erbreſtenſi Abbatiæ in Suevia, *Henrico III.* Imperatore favente. Natione Italus, Ravenna oriundus erat, exili corpore, ſtaturáque puſillus, unde *Joannellinus* appellatus eſt: cæterùm doctrina & omnium virtutum apparatu maximus, ut mirum eſſet in tam parvo corpore gratiæ Dei tanta dona exuberare, inquit *Joannes* Chronographus *Sancti Benigni*, de ipſo adhuc ſuperſtite ſermonem faciens. Quatuor aut quinque ſcripſit Opuſcula. I. *De Inſtitutione Viduæ*. II. *De vita & moribus Virginum*. III. *De eleemoſynarum diſpenſatione*. IV. & V. *De divina contemplatione & de ſuperna Hieruſalem*: qui orationes pleráſque continet *S. Anſelmo* adſcriptas. Duos iſtos poſteriores Libellos exhibet Codex Metenſis *Sancti Arnulphi* circa annum MLXXX. exaratus, ut conjicit vir doctiſſimus Domnus *Mabillonius*, cujus Annotationes in iſtos Libellos, quorum ſpecimen exhibet *Tomo I. Veterum Analectorum*, legi poſſunt à ſtudioſis. Illos *Agneti Auguſtæ*, Viduæ *Henrici III.* Imperatoris dicavit, ut colligit vir idem eruditus ex Prologo ejuſdem Abbatis *Joannis*, quem in laudato Volumine edidit: In eo *Joannes* edita à ſe Opuſcula recenſet.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 455. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Hæc propoſitio ſapit errorem, PER Beatam Virginem omnes Sancti juſtificantur*.

R. Non ita ſcripſi: ſed, *Errorem verba iſta continent niſi ad eum ſenſum coërceantur, quòd Beata Virgo Chriſtum peperit, per quem omnes Sancti ſanctificantur, & ſua interceſſione gratiam ac ſanctitatem devotis ſibi Chriſtianis obtinet*. Alio modo intellecta hæc propoſitio, immò per ſe ſumpta, ſecundùm verborum ſenſum quibus expreſſa eſt, falſa eſt & erronea. A ſolo enim Deo per unum Jeſum Chriſtum peccatores juſtificari, dogma fidei eſt. Ad Romanos III. cap. *Juſtitia autem Dei per Fidem Jeſu Chriſti in omnes & ſuper omnes qui credunt in eum: Non enim eſt diſtinctio. Omnes enim peccaverunt & egent gloria Dei. Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu, quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in Sanguine ipſius, ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præcedentium delictorum.* Et Cap. V. *Commendat caritatem ſuam Deus in nobis: Quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus ſecundùm tempus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt, multò igitur magis nunc juſtificati in ſanguine ipſius, ſalvi erimus ab ira per ipſum. . . . . . . Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & Juſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum. Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obeditionem juſti conſtituentur multi.* Plura hac de re congerere non eſt opus. *Juſtificationis cauſa efficiens miſericors Deus, qui gratuitò abluit & ſanctificat, ſignans & ungens Spiritu promiſſionis Sancto, qui eſt pignus hereditatis noſtræ: Meritoria autem dilectiſſimus unigenitus Filius ſuus, Dominus noſter Jeſus Chriſtus: qui cùm eſſemus inimici, propter nimiam caritatem quâ dilexit nos: ſuâ ſanctiſſimâ Paſſione in ligno Crucis nobis juſtificationem meruit, & pro nobis Deo Patri ſatisfecit.* Hæc Eccleſiæ doctrina eſt in Concilio Tridentino, Seſſione VI. Cap. VII. explicata.

ARTICULUS III.

De Odone Cameracenſi, Marbodo, Leone Marſicano, Petro Diacono Caſſinenſi, Sigeberto: & Anſelmo Gemblacenſi.

I. ODo ex Aurelianenſi Scholaſtico Abbas & inſtaurator Cœnobii *S. Martini* in Urbe Tornacenſi, Ordinis Benedictini, demum anno MCV. Epiſcopus Cameracenſis, cùm virgam & annulum, quæ conſecratus ab Eccleſia acceperat, iterato ab *Henrico* Germaniæ Rege nollet accipere, Sede ſua pulſus, ut ipſe teſtatur lib. *De Blaſphemia in Spiritum Sanctum*, in Prologo; in Monaſterio Aquicinctino prope Duacum exul obiit anno MCXIII. Scripſit *Expoſitionem Canonis Miſſæ*, libros tres. *De peccato originali*. *Diſputationem de Adventu Chriſti contra Leonem Judæum*, Librum *De Blaſphemia in Spiritum Sanctum*; Homiliam *De villico iniquitatis*, quæ Opera Tom. XV. Bibliothecæ Patrum Editionis Colonienſis & XXI. Editionis Lugdunenſis leguntur. Scripſit etiam librum *Collationum*, *Parabolas*, &c. Ipſum commendant *Henricus Gandavenſis*, & *Trithemius* Abbas.

II. Marbodus, Patriâ Andinus, ex Archidiacono Andegavenſi, ab *Urbano II.* in Concilio Turonenſi anno MXCVI. Redonenſis Epiſcopus creatus eſt. Quam Eccleſiam cùm annos pene XXVII. ſanctiſſimè rexiſſet, ſenio confectus, & obitum imminentem præſentiens, depoſitis Infulis Monachum induit in Cœnobio Andegavenſi *S. Albini*, Ordinis Benedictini, ubi Sanctam Regulam profeſſus, paulò poſt obiit anno Chriſti 1023. die XI. Septembris. Ejus egregias virtutes *Ulgerius* Canonicus Andegavenſis, & *Rivallo* Archidiaconus Redonenſis, qui ipſi demortuo Epitaphia ſcripſere, Carmine cecinere, eximiámque illius eruditionem & facundiam prædicarunt. Ejus Elogium ex veteri Cartulario S. Albini Andegavenſis pariter referunt Sammarthani Fratres Tom. III. *Galliæ Chriſtianæ*, pag. 927. *Cantica Canticorum* Carmine illuſtravit, literalem una & allegoricum ſenſum exponens. Præterea, *Vitam S. Laurentii* & *Paſſionem Thebæorum Martyrum*, eleganti metro deſcripſit, ut refert *Sigebertus* lib. De Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. CLVIII. Scripſit Epiſtolam ad *Rainaldum* Andegavenſem Epiſcopum, quæ eſt inter Epiſtolas *Hildeberti* octogeſima. Sub ejuſdem nomine circumfertur Epiſtola ad *Robertum de Abriſſello*, de qua ſententiam dicemus in Diſſertationibus. Alia *Marbodi* Epiſtola ad *Hildebertum* Cenomanenſem Epiſcopum, qui illum conſuluerat de viro à quo uxor debitum tori poſtulabat, licèt ipſe votum Monaſticæ Vitæ, conſenſu ejus, emiſiſſet; edita eſt Tomo XIII. *Spicilegii*.

III. Leo Marſicanus, ex Caſſinenſi Monaſterio ad Cardinalitias Infulas & Oſtienſem Epiſcopatum aſſumptus, vir eruditionis eximiæ, quem *Petrus Diaconus* lib. *De Viris Illuſtribus Caſſinenſibus*, Cap. XXX. *Sanctitate, & Monaſticis Diſciplinis ad plenum imbutum, & in Divinis Scripturis apprimè eruditum* prædicat. Hiſtoriam Caſſinenſis Monaſterii, jubente *Oderiſio* Abbate, libris tribus complexus eſt, eámque à Sancto Patre *Benedicto* ad *Deſiderium* Abbatem perduxit. Scripſit præterea *Hiſtoriam Peregrinorum*, *Vitam S. Mennatis* ſeu *Mennæ Confeſſoris*, *Sermones de Paſchate & Nativitate*. Obiit poſt annum MCXV. quo ſubſcripſit Diplomati *Paſchalis II.* Eccleſiæ Marſorum conceſſo. Ab altero *Leone* Monacho pariter Caſſinenſi, qui *Urbano II.* fuit ab Epiſtolis, & Regeſtum ejus compoſuit, quique à *Paſchal. II.* inter Cardinales Diaconos conſcriptus eſt, quem *Inſignem ſtudio ac eloquentia* Petrus Diaconus Cap. XXXI. prædicat, *Leo Marſicanus* diſtingui debet. Hos enim Cardinalis *Baronius*, & *Poſſevinus* in Apparatu Sacro non confudiſſent, ſi *Petri Diaconi* Libellum ipſis legere licuiſſet.

IV. Petrus gente Patricia Romæ natus, anno ætatis ſuæ quinto Monaſterio Caſſinenſi oblatus eſt, & à *Girardo* Abbate ſuſceptus, à quo annos octo eruditus, anno ætatis vigeſimo-primo animum ad ſcribendum appulit. Plurium Sanctorum Geſta, Sermones varios, & Epiſtolas, Sacros Hymnos, *Scholia in Vetus Teſtamentum*, *Expoſitionem in Regulam S. Benedicti*. Libris quatuor diſtinctam, librum *De Viris Illuſtribus Cœnobii Caſſinenſis*, compoſuit. In Phyſicis, Mathematicis, Aſtronomia, Muſica, peritum fuiſſe, Veterum qui iis in ſtudiis excelluerunt, breviati libri & illuſtrati, quidam etiam propria minerva ſcripti, teſtantur. Chronicon Cœnobii ſui Caſſinenſis à *Leone Marſicano* cœptum, & ad *Deſiderii* Abbatis tempora perductum, proſecutus eſt, & quæ ille de Geſtis *Deſiderii*, morte interceptus omiſerat, tertio ipſius libro ſubnectens, reliqua adjecto quarto libro complexus eſt, jubente *Rainaldo* S. R. E. Cardinali & Abbate Caſſinenſi, cui & illum dicavit. Quamobrem *Leoni Marſicano* Petrum Diaconum hic ſubjunximus, quamvis paulò junior fuerit. Quo obierit anno, incertum.

V. Sigebertus, Gemblacenſis * in Brabantia Monachus, Ordinis Benedictini, multa ſcripſit, quæ ipſe recenſet poſtremo Capite libri ſui De Scriptoribus Eccleſiaſticis. In his præcipuum locum tenent *Chronicon* ab anno Æræ Chriſtianæ CCCLXXXIX. ad annum M. CXIII. perductum, quod ad fidem autographi Codicis Gemblacenſis edidit *Aubertus Miræus*; Carmen Heroïcum in *Eccleſiaſten*, liber *De Viris Illuſtribus*, ſive *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, & quorumdam *Sanctorum Vitæ*. Quæ verò contra *Gregorium VII.* & *Paſchalem II.* ſcripſit Opuſcula, *Henrici* Imperatoris Schiſmatici partibus addictus, cenſorio inuſta ſtigmate rejiciuntur: nimirum Reſponſio ad Epiſtolam *Gregorii VII.* ad *Herimannum*, & Reſponſio ad Epiſtolam *Paſchalis II.* Leodienſis Eccleſiæ nomine. Obiit anno M. CXIII. die V. Octobris. Libellus *De Geſtis Abbatum Gemblacenſium* à Monacho ejuſdem Cœnobii circa annum M. CXL. ſcriptus, quem Domnus *Lucas Dacherius* Tom. VI. *Spicilegii* edidit, *Guirini* Abbatis Geſta commemorans, & Illuſtres Monachos qui ſub eo floruerunt, de *Sigeberto* hæc habet: *Item floruit Domnus Sigebertus, morum probitate & ſcientia multiplicitate laudabilis, & gratus ſui temporis Sapientibus: non indiget noſtris laudibus, quia laudant eum opera ejus. Cum enim eſſet juvenilis ætatis tempore Maſcellini Abbatis Metenſibus notificatus, & in Cœnobio S. Vincentii Martyris cum Fulcuino Abbate diu converſatus, ſapientiæ fons patens erat, non ſolùm Monachis, ſed & Clericis ad ſe undique confluentibus*, &c. Addit, ipſum non ſolùm Chriſtianis, ſed etiam Judæis ea in urbe fuiſſe cariſſimum, quòd Hebraïcam Veritatem à cæteris aſſertionibus diſcernere erat peritus. Cùm verò ad Cœnobium Gemblacenſe rediiſſet, rogante *Henrico* Archidiacono & Decano Eccleſiæ *S. Lamberti* Leodienſis, ſcripſiſſe ad Trevirenſes librum *De Jejuniis Quatuor Temporum*, &c. Ab eo ſe inſtitutum gloriatur, qui Geſta Gemblacenſium Abbatum ſcripſit. *Scripturarum maximè Divinarum lectio & meditatio eum occupabat*, inquit idem Author; *ſed tamen quotidiana Miſſarum celebratio, & devota ad Deum oratio*

* *De Gemblours.*

tio

tio ſemper eum præoccupabat. Denique in extrema ægritudine, cùm ſciret ſibi decretam eſſe honorificam intra Monaſterium ſepulturam, obnixè petiit ut Fratribus in Cœmeterio conſepeliretur. Maximis propter eruditionem & religionem laudibus dignus fuiſſet Sigebertus, niſi in Schiſmaticorum caſtris militaſſet, ac extra Romanæ Eccleſiæ communionem, cujus legitimum Pontificem non venerabatur, (ut veriſimile eſt) obiiſſet. *Robertus de Monte* in Appendice ad Sigeberti Chronicon, ipſum vocat Virum in omni ſcientia literarum incomparabilis ingenii.

VI. Anſelmus, Gemblacenſis Abbas poſt *Leitardum* anno MCXIV. vir eruditus, quem laudatus *De Geſtis Abbatum Gemblacenſium* libellus commendat pag. 539. *Chronicon Sigeberti* ad annum uſque MCXXXVI. continuavit.

ARTICULUS IV.

De S. Yvone Carnotenſi, Rodulpho S. Trudonis Abbate, Baldrico, Anſelmo Laudunenſi, S. Norberto, & Florentio Vigorniciensi.

I. SAnctus Yvo Bellovaci natus, Cœnobii *S. Quintini* in eadem urbe Canonicus Regularis, & poſtmodum Abbas, Epiſcopus Carnotenſis ab *Urbano II.* inauguratus eſt anno labente MXCII. ut indicant Epiſtolæ *Urbani II.* Epiſtolis Yvonis præfixæ. Nam Capuæ VII. Kalendas Decembris datæ leguntur paulòpoſt ejus conſecrationem. Annum autem Chriſti MXCII. illum fuiſſe, non ſequentem, quod nonnulli tradunt, argumento eſt locus unde ſcriptæ ſunt. Urbanus enim anno MXCIII. ad VIII. Kalendas Decembris Tarenti erat, non Capuæ. Præterea, ſi hoc anno conſecratus dicatur, non conſtabit ante obitum *Urbani II.* ſeptem annorum numerus, quos à ſuſcepto Epiſcopatu exactos numerat Epiſtola LXVII. Itaque ab *Urbano* conſecratus eſt anno MXCII. Hanc obſervationem debemus doctiſſimo Patri *Sirmondo* S. J. in Notis ad Librum II. Epiſtolarum *Goffridi Vindocinenſis*. Yvone Carnotenſi curante Canonicorum Regularium Ordo in Galliis refloruit. Diſciplinæ Eccleſiaſticæ acerrimum fuiſſe propugnatorem, ejus Epiſtolæ & Acta probant. Vir fuit minimè ſervilis, nec Poteſtatum adulator, etiam ſummarum. *Philippo I.* Galliarum Regi *Bertradam* Fulconis Comitis Andegavenſis uxorem, viro ſuperſtite, *Bertha* uxore legitima repudiata ſuperducenti, multis Epiſcopis conniventibus, renuit aſſentiri, & adulteram conjunctionem conſtanti improbavit animo, Regis offenſionis, reddituum interceptionem, carcerem ab *Hugone* Carnutûm Vicecomite propterea paſſus; ex quo cùm cives Carnotenſes armis ipſum liberare vellent, ipſos deterruit, *ſolis orationibus, & ſeveritate Eccleſiaſtica* libertatem ſuam procurandam ſcribens. Iſta conſtant ex ejus Epiſtolis XV. XIX. XX. & XXI. Conciliis Claromontano, Exoldunenſi, Pictavenſi, & inaugurationi *Ludovici VI.* conſilio ſuo Aureliæ celebratæ interfuit. Pluribus pro Eccleſia laboribus ſuperatis, obiit anno MCXV. Idibus Decembris, ut conſtat ex Martyrologio Carnotenſi. Commendatur à *Sugerio* Abbate in Vita *Ludovici Groſſi* Regis; à *Goffrido Vindocinenſi* Lib. II. Epiſtola I. ab *Hildeberto* Cenomanenſi Epiſcopo, Epiſtola XXVI. & XXXIX. à *Sigeberto* in Chronico ad annum MLXXVIII. & MXCII. & lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. CLXVII. *Roberto de Monte* in Appendice ad *Sigebertum*, ad annum MCXVII. quo perperàm ejus obitum conſignat, ubi *Lanfranci* diſcipulum fuiſſe tradit, *Virúmque Religioſum, & magnæ literaturæ* prædicat. Juvat tamen *Robertus* Chronologiam noſtram de anno obitus Yvonis Carnotenſis, cùm ſcribit ipſum *rexiſſe Eccleſiam Carnotenſem viriliter & religioſè ferè annos viginti tres.* Conſtat enim ille numerus ab anno MXCII. quo eum inauguratum fuiſſe diximus, ad annum MCXV. quo obitum ejus conſignamus. Ipſum item laudibus ornarunt *Philippus Bonæ Spei* Abbas, in Epitaphio quod ipſi compoſuit, *Matthæus Paris* ad annum MCXVII. *Ordericus Vitalis* ad annum MCIII. ita ſcribens: *Tunc Venerabilis Yvo Carnotenæ urbis Epiſcopus, inter præcipuos Franciæ Doctores eruditione literarum tam divinarum quam ſæcularium floruit.* Trithemius in lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, &c. *Pius V.* Pontifex Maximus Canonicis Regularibus Congregationis Lateranenſis diem ejus feſtum die XX. Maii celebrare permiſit, Diplomate, dato XVIII. Decembris MDLXX. quod incipit, *Licet Eccleſia.* Extat in Romano Bullario Tom. II. pag. 321.

Yvonis Carnotenſis Opera.

Collectionem Decretorum edidit, ſeu potiùs Collectiones duas: unam breviorem, quæ *Pannormia*, ſeu (ut aliis placet) *Pannomia* inſcribitur, quam ipſi vindicavimus in Appendice ad Diſſertationem XX. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam I. Sæculi, ubi *De variis Juris Canonici Collectionibus* egimus; prolixiorem alteram, in partes XVII. diſtinctam, quæ ſimpliciter appellatur *Decretum Yvonis.* Fontes ex quibus hauſit, indicat in Prologo. *Excerptiones*, inquit, *Eccleſiaſticarum Regularum, partim ex Epiſtolis Romanorum Pontificum, partim ex Geſtis Conciliorum Catholicorum Epiſcoporum, partim ex Tractatibus Orthodoxorum Patrum, partim ex Inſtitutionibus Catholicorum Regum, nonnullo labore in unum corpus adunare curavi: ut qui Scripta illa, ex quibus iſta excerpta ſunt ad manum habere non poterit, hinc ſaltem accipiat quod ad commodum cauſæ ſuæ valere perſpexerit.* Scripſit præterea Epiſtolas 287. quas Eccleſiaſticæ Diſciplinæ promptuarium meritò appellaveris. Item Sermones XXIV. & *Chronicon breve de Regibus Francorum.* Chronicon alterum à *Nino* uſque ad *Ludovicum Pium*, quod à nonnullis *Yvoni Carnotenſi* incautè tributum eſt, *Hugonis Floriacenſis* eſſe conſtat ex duobus MSS. præſtantiſſimis, quæ in Bibliotheca Regalis Abbatiæ *S. Victoris* ad muros Pariſienſes aſſervantur.

Yvonis Carnotenſis elogium.

II. Rodulphus, Abbas Monaſterii *S. Trudonis*, * Ordinis Benedictini in Diœceſi Leodienſi anno MCVIII. creatus, vir religione & doctrina inſignis, ſcripſit Chronicon ejuſdem Abbatiæ in Libros XIII. diſtinctum, quod Tomo VII. *Spicilegii* Dacheriani editum eſt. Præterea, Patrum ſententias & multorum Decreta Conciliorum compilavit, ut ipſe teſtatur lib. octavo pag. 439. item *Septem libros contra Simoniacos*, qui extant in Bibliotheca Gemblacenſi, Volumen *Sacrorum Cantuum*, ut ipſe refert pag. 450. Obiit anno MCXVII. Scripſit & Vitam *Lietberti* Cameracenſis Epiſcopi, ut conſtat ex MS. Codice Aquicinctenſi. Abſque Auctoris nomine edita eſt Tom. IX. *Spicilegii.* Ad ipſum ſcripſit *Sibertus* Prior Cœnobii *S. Pantaleonis*, quærens *An & quâ ratione liceat aliquid exigere pro ſuſceptione puerorum in Monaſteriis.* Reſpondit *Rodolphus* Epiſtola prolixa & erudita ad quæſtionem à *Siberto* propoſitam. Utramque Epiſtolam edidit *P. Mabillonius* Tom II. Veterum Analectorum. Obiit anno MCXVII.

* *S. Trond*

III. Baldricus, Magduno ad Ligerim oriundus, Cœnobii Burgulienſis, * Ordinis Benedictini, in Andibus, Monachus & Abbas, vir religione, ſapientiâ & doctrina conſpicuus, Dolenſium Epiſcopus electus & conſecratus eſt anno Chriſti MCXIV. Pallio donatus eſt à *Paſchali II.* Pontifice Maximo in Concilio Remenſi. *In Epiſcopatu Monachatum ſervavit, & cum Monachis plurimque*

* *De Bourgueil en Vallée.*

Baldrici elogium.

rumque hab:tabat. Indomitis enim Britonibus præerat, quorum perverſitatem tolerare non poterat: unde protervos, & exleges frequenter deſerebat, & in Normanniam fugiebat, Fiſcanenſe, Fontanellenſe, & Gemmeticenſe Cœnobia luſtrans, & Monachos ſacris Sermonibus confortans: (inquit *Ordericus Vitalis* Lib. IX. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*) Ipſum his verbis commendat *Petrus Malleacenſis* Abbas in Epiſtola ad ipſum data. *De virtute*, inquit; *in virtutem aſcendens, ad ſummum Sacerdotii apicem ſublimari meruit: populúmque ſibi ſubjectum, tam prædicationis ſanctæ vomere, quàm bonorum operum oſtenſione, arguendo, obſecrando, pennis virtutum ad ſublimia provehit. Felix revera & Deo amabilis terra Britannia, tanti Syderis illuſtrata coruſcationibus. .... O admiranda atque prædicanda ſupernæ diſpenſationis clementia! Ut ferocium miſereretur, fatuitatémque excluderet, Patronum mitiſſimum, atque incomprehenſibilis ſapientiæ ſale conditum, ad edomandam bellu:nam eorum cervicoſitatem direxit.*

Balderici Operæ. Scripſit *Hiſtoriam Hieroſolymitanam* quatuor Libris, quæ in collectione *Bongarſii* edita eſt. Prope ſexagenarius manum Operi admovit, ut teſtatur ipſe in Præfatione. Ab initio expeditionis ſacræ, id eſt, ab anno MXCV. exordium ducit, & in expugnatione Hieroſolymorum deſinit. *Veraciter & eloquenter* hanc Hiſtoriam ipſum ſcripſiſſe, rectè judicavit Ordericus Vitalis. *Vitam* quoque ſcripſit *S. Samſonis Dolenſis Epiſcopi, Pontificum Dolenſium Geſta, Vitam S. Hugonis Archiepiſcopi Rothomagenſis, Vitam Magiſtri Roberti Arbriſſellenſis*, Ordinis Fontis-Ebraldi Inſtitutoris, rogante *Petronilla* prima Abbatiſſa. Nonnulla etiam Carmina Hiſtorica edidit, quæ publici juris fecit *FranciſcusDucheſnius* Tom. IV. Hiſtoriæ Francorum. Obiit *Baldricus* die VII. Januarii MCXXXI. & *Pratellis* in Eccleſia *S. Petri* ſepultus eſt. Alius ab ipſo eſt *Baldericus* Noviomenſis ac Tornacenſis Epiſcopus, qui *Cameracenſe Chronicon* ſcripſit, ſeu Hiſtoriam Cameracenſis & Attrebatenſis Eccleſiarum, olim unitarum, tribus libris diſtinctam. Obiit anno MCXII. Chronicon iſtud edidit *Georgius Colvenerius*, Doctor Duacenſis.

Anſelmi Laudunenſis elogium. IV. *Magiſter Anſelmus*, Laudunenſis Decanus, quem *Gibertus* Novigentinus Abbas lib. III. de Vita ſua. *Virum totius Franciæ, imo Latini orbis lumen in liberalibus diſciplinis ac tranquillis moribus* prædicat, & lib. I. *De Miraculis S. Mariæ Laudunenſis*, cap. I. de ipſo ſcribit: *Vir Sapientiſſimus Magiſter Anſelmus, tunc temporis Eccleſiæ noſtræ Canonicus & Decanus per totum pene orbem Latinum ſcientiæ & eloquentiæ ſuæ fama notiſſimus, &c.* Et in Prooemio Commentarii in Geneſim, ita *Bartholomæum* Laudunenſem Epiſcopum compellat: *A dextris habes Anſelmum, totius Latini orbis Magiſterio prædicatum, cujus tam ſincera eſt in Scripturarum ac fidei aſſertione ſeveritas, ut plures veros ſuis probetur documentis feciſſe Catholicos, quàm inſtituere potuerit Erroneus quiſpiam temporis hujus Hæreticos.* Hunc Joannes Canonicus *S. Victoris* Pariſienſis in Chronico MS. vocat *Virum in literatura ſuis temporibus nulli ſecundum, morum honeſtate, & conſilii maturitate venerabilem*: de quo dixiſſe fertur *Eugenius III.* Pontifex Maximus *Deum Spiritum ejus ſuſcitaſſe, ne Scriptura periret*: cujus ingenium, eruditionem, prudentiam, caritatem, manſuetudinem, facundiam, commendat Epitaphium ejus tumulo inſcriptum ab uno ex ipſius Diſcipulis, Lauduni in Eccleſia S. Vincentii. *Petrum Abælardum* diſcipulum habuit, ſibi non ſatis æquum.

Anſelmi Laudunenſis Opera. *Gloſſas Marginales & Interlineares in Pſalterium compoſuit*: teſte *Joanne* Canonico *S. Victoris*, in Chronico. *Epiſtolas quoque S. Pauli, & alias utriuſque Teſtamenti Scripturas pari modo delineando expoſuit, & in eis exponendis atque gloſſandis juxta antiquorum Patrum ſcripta, uſque ad ſenilem ætatem deſudavit* (inquit Anonymus Author alterius Chronici MS. ab *Andrea Ducheſnio* laudati in Notis ad Hiſtoriam Calamitatum *Petri Abælardi*, pag. 1163.) Eruditam Epiſtolam *Magiſtri Anſelmi Laudunenſis* ad H. *S. Laurentii Leodienſis* Abbatem, ex Bibliotheca Beccenſi edidit Domnus *Lucas Dacherius* in Notis ad *Guiberti* Novigentini Abbatis Opera, pag. 642. Obiit anno M. CXVII. & in San-Vincentiana Baſilica Lauduni ſepultus eſt.

Plures Anſelmi Laudunenſes. Diſtinguendus eſt *Anſelmus* Laudunenſis Decanus ab altero *Anſelmo* Cœnobii S. Medardi Sueſſionenſis O. B. Monacho, & *S. Vincentii* Laudunenſi his temporibus Abbate, ex cujus Monachis novem Abbates electos, ipsúmque Tornacenſem Epiſcopum renuntiatum, & ab *Eugenio III.* conſecratum anno M. CXLV. tradit *Hermannus* Monachus lib. III. *De Miraculis S. Mariæ Laudunenſis*, capp. XX. & XXI. Ab hoc item alius eſt *Anſelmus* cognomento *Beſſus*, Laudunenſis Eccleſiæ Theſauri Cuſtos, & fur ſacrilegus; de cujus facinore *Bartholomæus* Epiſcopus, Canonicorum, & Magiſtri *Anſelmi* in primis, conſilium rogavit, ut refert *Hermannus* Monachus cap. XXVIII. libri mox laudati.

Purgatio judicialis per aquam. Is auctor fuit, ut ex *ſingulis urbis Parochiis unus infans innocens in vaſe Aquâ Benedictâ repleto poneretur; & quæcumque Parochia fortè culpabilis inveniretur, de ſingulis domibus ejuſdem Parochiæ unus infans in aqua poneretur; & quæcumque domus deprehenſa fuiſſet, omnes viri vel feminæ ad eam pertinentes Judicio aquæ ſe purgare cogerentur.*

S. Norberti elogium. V. S. Norbertus, Sanctis, Cliviæ oppido natus; abdicato Canonicatu, quo in Eccleſia Colonienſi ornatus erat, copioſiſque divitiis in pauperes erogatis, *Præmonſtrati*, loco ſylvis horrido ac ſolitario, in Diœceſi Laudunenſi, Cœnobium fundavit, quod Ordini Præmonſtratenſi nomen dedit, anno M. CXX. Deinde Magdeburgenſis Archiepiſcopus divina inſpiratione electus eſt à Sedis Apoſtolicæ Legatis, quibus Clerus eligendi poteſtatem fecerat. Eccleſia illâ ſanctiſſimè adminiſtratâ, obiit anno Chriſti M. CXXIV. Ejus Vita à coævo Authore ſcripta juſſu *Hugonis* Socii ipſius, primique Abbatis Præmonſtratenſis, extat apud *Surium*, ſed ab ipſo paululum interpolata ſive eleganciori ſtylo reddita. *Hermannus* Monachus lib. III. *De Miraculis S. Mariæ Laudunenſis*, ipſum à Cap. I. ad X. commendat, ac Præmonſtratenſis Ordinis exordia deſcribit, de quo inferiùs agemus, in Cap. *De Politia Eccleſiaſtica*, ubi *De Canonicis Regularibus*, ſermo erit. *Os Norberti cæleſtem fiſtulam* vocat *S. Bernardus* Epiſtola LVI. De eodem Epiſtola VIII. ſcribit: *Tantò vir ille in divinis aperiendis myſteriis nobis promptior, quantò & Deo propior eſſe cognoſcitur.* Multa ſcripſiſſe dicitur, quæ *Guillelmus Eiſengrenius* in Catalogo teſtium veritatis recenſet: Unicus ex iis *Sermo* ſupereſt in Bibliotheca Præmonſtratenſi, & in Bibliotheca Patrum editus. Ipſi libros Tropologiarum in Prophetas Oſee, & Amos, & Lamentationes Jeremiæ, dicavit *Guibertus* Novigentinus Abbas.

VI. Florentius, Vigornienſis * Monachus in Anglia, Ordinis Benedictini, *Chronicon* ab initio mundi ad annum Chriſti M. CXIX. quo defunctus eſt, conſcripſit. Ad eamdem circiter ætatem pertinet *Trevirenſis Hiſtoria*, ad annum M. CXXII. perducta, incerto Auctore. Edita eſt Tom. XII. *Spicilegii*.

* *De Worceſter.*

ART. V.

Digitized by Google

ARTICULUS V.

De Euthymio, Zonara, & Anna Comnena.

I. EUTHYMIUS ZIGABENUS, Monachus Græcus Ordinis *S. Baſilii*, Commentaria in Pſalmos, in quatuor Evangelia, & in Epiſtolas *S. Pauli*, ex veteribus Patribus deſloravit. Catenæ quoque Græcæ in Pentateuchum, quæ in Bibliotheca Vaticana aſſervatur, Authorem cenſet *Sixtus* noſter *Senenſis*. Scripſit præterea *Panopliam Dogmaticam Orthodoxæ Fidei adverſus omnes Hæreſes*, Alexii Comneni Imperatoris mandato, quod opus, Authorémque egregiè commendat *Anna Comnena*, lib. xv. *Alexiados*, pag. 490.

II. Joannes Zonaras, vir in Imperio clariſſimus, Magni Drungarii & Proto à Secretis dignitatibus in juventute ornatus, Sæculo nuncium remiſit & Monachum induens, Regulam *S. Baſilii* profeſſus eſt. Floruit ſub *Alexio*, & *Joanne Comnenis* Imperatoribus Orientis. *Annales* ſcripſit ab orbe condito, ad annum M. CXVIII. *Alexii Comneni* fatalem. *Commentarios* etiam adornavit in *Canones Apoſtolorum, & Sacrorum Conciliorum*, necnon in Epiſtolas Canonicas SS. Patrum *Dionyſii & Petri Alexandrinorum, Gregorii Thaumaturgi, & Baſilii*. Canonum porro & reliquarum Epiſtolarum Canonicarum Expoſitionem eamdem eſſe cum illa quam *Theodorus Balſamon* affert, viri eruditi jampridem obſervarunt. *Balſamonem* tamen ex *Zonara* mutuatum falsò conjicere videntur, immò potius hunc ex *Balſamon* hauſiſſe dixerim, quem ante ipſum floruiſſe veriſimilius eſt. *Canon de Sancta Virgine*, authore *Zonara*, extat in Bibliotheca Patrum. *Glycas* in ſuis Annalibus *Zonaram* non ſemel laudat.

III. Anna Comnena, *Alexii* Imperatoris & *Irenes Auguſtæ* filia, *Nicephori Brienni* Cæſaris conjux, Principis qui ad bellicas artes eximiam eruditionem adjunxerat. Hiſtoriámque *Alexii* Imperatoris ſoceri ſui fuerat aggreſſus; ipſo defuncto, Opus ſuſcepit, quod ille a *Romani Diogenis* Imperio, ad *Nicephori Botoniatæ* tempora perduxerat; patriſque ſui *Alexii Comneni* res geſtas quindecim libris complexa eſt, quos *Alexiadem*, inſcripſit. Fuit illa omnibus exculta diſciplinis, quibus præſtantiſſimi ingenii fœmina Princeps imbui poteſt, ut ipſa de ſe modeſtè teſtatur in Præfatione. Elegantiſſimus ac ornatiſſimus eſt Annæ ſtylus, an par omnino ſinceritas, dubitatur. *Multa de parente ſuo longè aliter narrat, quàm Latini ſolent: qui omnes prope, ſi unum excipias Albertum Canonicum Aquenſem, Cæſarem eum deſcribunt tanquam hominem fraudulentum ac perfidum: ſed ſatis veriſimile eſt, tum Latinos ſuo erga Græcum Imperatorem odio, tum filiam Comnenam amori erga patrem ſuo, aliquantò ampliùs induſiſſe, quàm per Hiſtoriæ leges liceret.* Verba ſunt Voſſii lib. II. *De Hiſtoricis Græcis*, cap. XXVII. Quanquam in Præfatione exquiſiti Operis Heroina doctiſſima profitetur, ſe veritatis damno domeſticæ ac privatæ gloriæ nullatenus ſervituram, & Hiſtorici officio functam iri, quod favore pariter atque odio interdicit ei, qui res geſtas ad memoriam ſcribendas ſuſcipit, jubétque ex æquo vituperationes & laudes, in eos qui merentur, diſpenſare, nullo amicitiæ neceſſitudiniſve, hoſtilitatis ſimultatiſve diſcrimine. *Anna Comnena Alexias* inter Hiſtoriæ Byzantinæ Scriptores, interprete *P. Poſſino* S. J. Preſbytero, Typis Regiis edita eſt. Doctiſſimam Cæſariſſam commendat *Zonaras*, Tomo III. Annalium pag. 242. Eamdem Philoſophiæ deditam, & omnibus artibus eruditam prædicat *Nicetas Choniates* in Annalibus, pag. 7.

ARTICULUS VI.

De Alberto Aquenſi, Fulcherio Carnotenſi, Guiberto Novigentino, Hermanno Monacho, Coſma Pragenſi, Stephano Educnſi, Herveo Burgidolenſi, & Honorio Auguſtodunenſi.

I. ALBERTUS, Aquenſis Eccleſiæ Canonicus & Cuſtos, ardens Sacræ Expeditionis deſiderio, cùm votis potiri non potuiſſet, ac rebus geſtis adeſſe, ex eorum qui adfuerant auditu & relatione Hiſtoriam ejuſdem Hieroſolymitanæ Expeditionis ſcripſit, in libros duodecim diviſam. Incipit à ſacri belli indictione, & annorum XXVI. res geſtas perſequitur. A *Bongarſio* inter Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ Scriptores edita eſt.

II. Fulcherius, Carnotenſis, Balduini fratris *Godefridi Bullonii* Capellanus, ſacrum iter ingreſſus cum *Roberto Normanniæ* Duce, & cum *Stephano* Bleſenſi & Carnotenſi Comite; ſcripſit *Geſta peregrinantium Francorum cum armis Jeruſalem pergentium*: ab anno M. XCV ad annum M. CXXIV. *Ab Orderico Vitali* lib. IX. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ & à *Vuillelmo Malmeſburienſi*, lib. IV. De Geſtis *Regum* Anglorum commendatur. *Stylo non quidem agreſti ſcripſit, ſed, ut dici ſolet, ſine nitore & palæſtra, & qui alios admonere potuit ut accuratiùs ſcriberent* (inquit Vuillelmus Malmeſburienſis.) *Fulcheri* ampullas & ſeſquipedalia verba ſugillat, eúmque in pluribus Hiſtoriæ capitibus falſum probat venerabilis *Guibertus* Novigentinus Abbas lib. 8. *Geſtorum Dei per Francos*, cap. 9.

Guiberti Novigentini elogium.

III. Guibertus, patriâ Bellovacenſis, in Cœnobio Flaviacenſi ſive *S. Geremari*, Ordinis Benedictini, Bellovacenſis Diœceſeos, Monachum induit, generis nobilitate, divitiiſque poſthabitis. A *S. Anſelmo* tum Priore Beccenſi, qui Flaviacenſem Abbatiam ſæpius adibat, ad vitam ſpiritualem, & Sacrarum Scripturarum intelligentiam informatus eſt. Senſui morali potiſſimum ſtuduit, ad quem aſſequendum, lectione Operum *S. Gregorii Magni* plurimùm adjutus eſt. Doctrina & pietate ſingulari, quâ præcipuè erga Deiparam Virginem affectus erat, magnum ſibi nomen peperit, adeo ut ad Eccleſiaſticas Dignitates omnium votis ac deſideriis deſtinaretur: à quibus tamen ambiendis procul erat vir religioſiſſimus, ut ipſe Deum teſtem appellans profitetur *lib. 1. de Vita ſua*, cap. XVIII. Deo nihilominus volente à Monachis *Beatæ Mariæ de Novigento*, * Laudunenſis Diœceſeos, Abbas electus eſt anno M. CIV. Ipſi uni diſplicuit, præ humilitate, facta ſui electio; de qua ibidem ita ſcribit. *Quorumdam remotorum, & mihi funditus ignotorum emerſit electio. Sed quænam electio? Verè me fatear egregium, cùm inter omnes, qui mihi obverſabantur, ſordidior, imò teterrimus, Deus! ſub tuo teſtimonio judicarer.* Eo in munere per annos viginti variis elucubrandis Operibus, & Fratrum ſaluti procurandæ adlaborans, piè prudentérque ſe geſſit.

* Nogent.

Guiberti Opera.

Scripſit *libros decem Moralium in Geneſim*; *in Oſee Prophetam* libros tres, *in Amos* Librum unum, *in Lamentationes Jeremiæ* unum: *Epiſtolam ad Sigefridum S. Nicolai Priorem*, *De buccella Judæ data, & de veritate Dominici Corporis*: Librum *de Laude B. Mariæ Virginis*: Opuſculum *de Virginitate*, quod in tenera adoleſcentia ſe edidiſſe teſtatur.

Libros IV. ſcripſit *de Pignoribus Sanctorum*, occaſione dentis, quem à Chriſto novenni emiſſum, Tammedardenſes Monachi habere ſe gloriabantur. In Epiſtola nuncupatoria ad *Odonem* Abbatem *S. Symphoriani*, diluit quod ſibi fuerat objectum, quòd

in

in ſecundo libro *panis ac vini Myſterium Vicarium Chriſti* appellaſſet; cùm id quod vicarium dicitur, minus eo, cujus vicarium eſt, appelletur. Id à ſe rectè dictum propugnat, ſiquidem Chriſtus ipſe in ſui memoriam id fieri præcepit. Et Spiritus Sanctus pignus dicitur: & Filius ipſe *Spendor gloriæ, Figura ſubſtantiæ, Imago Dei. Et certè,* inquit, *Vicarium quid obſiſtat vocari, non video, quod & ipſe quotidianum appellat: ac ſi ſuggereret, ſic eo in præſenti dum dicitur hodie, utendum, ut ad illud æterne fruendum, quod conſidet dextera Paternæ, nos ducat. Quod plane ſic in hoc ſæculo fiendum mandat, ut in ſeculis ſeculorum, cùm ad ſpeciem hujus originis pertigerimus, fieri non egeat, ſentire non poſſum quin opportune vicis cujuſdam ſpeciem, ipſa licet omnimoda veritas gerat.*

Euchariſtiæ Myſterium Vicarium Chriſti an ſenſu catholico dici poſſit?

In eodem libro de ſacrarum Reliquiarum ſuppoſitione ubertimè diſſerit: circa ipſas pene infinitos errores facti ait contingere, dum hi illum, & alii eumdem habere ſe aſſerunt: verbi gratia, Conſtantinopolitani & Angeriacenſes Monachi caput *S. Joannis Baptiſtæ* ſe habere teſtantur, quaſi biceps fuiſſet Sanctiſſimus Præcurſor. Ambianenſem Epiſcopum *Godefridum*, cùm corpus (ut putabat) *S. Firmini* Martyris transferre vellet, nullamque inveniſſet inſcriptionem, nullum teſtimonium in theca, plumbeæ laminæ inſcripſiſſe, *Firminus Martyr Ambianorum Epiſcopus*: eodem verò tempore in Monaſterio *S. Dionyſii* facta corporis ſancti Tranſlatione, membranulam in Martyris naribus repertam, quæ *Firminum* Ambianenſem Martyrem eſſe teſtabatur. *Odonem* Bajocenſem Epiſcopum, cùm *S. Exuperii* corpus, quod in Caſtro *Corbolio* colitur, corrupto muneribus Ædituo, ſe obtinuiſſe putaret, cujuſdam Ruſtici *Exuperii* nomine corpus accepiſſe, & Bajocas abſtuliſſe. Hos errores inde ortos ſcribit, quod è tumulis eruerentur Sanctorum corpora: *Et cùm pietatis obtentus occaſio circumulationis extiterit, ad hoc ſubeunte nequitia, detorqueri cœpta eſt intentionis rectitudo, ut pene quæ ſimpliciter fieri conſueverant, rumperet univerſa cupido.* Non probat quòd ſacra Pignora auro aut argento includantur ad quæſtum, cum Chriſti corpus ſepulchro conditum fuerit: Et graviſſimè puniti qui corpora *S. Pauli* Apoſtoli & *S. Laurentii* Martyris tempore *S. Gregorii* inſcii conſpexerant. Quæ cùm ita ſint; *Quid de iis,* inquit, *judicii proferetur, quibus avaritia ſola in cauſa eſt, & Sanctorum corpora faciunt irrequieta diſpergi, immò, ut ſic dicam, pro ſola oblationum illatione, quotidiano oſtentui haberi? Solent namque pyxidibus eburneis aut argenteis nuda Sanctorum oſſa contegere, & ad tempus & horam pretio ſeſe ingerente retegere.* Abuſum, perverſitatem, avaritiam, non pietatem improbat *Guibertus* qua viri ſanctiſſimi ab antiquo Sanctorum corpora argento, auro, gemmis circumveſtiverunt, & adornarunt: qua de re *Sozomenus* lib. 9. cap. 11. *S. Audoënus* in Vita *S. Elegii* lib. 1. cap. 32. aliique Veteres legi poſſunt. Lib. 3. contra Sammedardenſes probat Chriſtum dentem in terris non reliquiſſe, quia perfecta ejus Reſurrectio non fuiſſet, ſi aliquod ejus membrum, & pars vel minima corporis à gloria reſurrectionis fuiſſet excluſa. Quamobrem nec umbilicum, aut alia ad Chriſti corpus pertinentia, in terris haberi cenſet. *Ponamus itaque,* inquit, *quaſi poſſe fieri vos tanto munere locupletes: velim ergo reſpondere dignemini in cujus corporis jus in Reſurrectione ceſſurum dentem & cætera quæque putatis? Non minùs etenim de umbilico, & cæteris quæ de ipſo haberi dicuntur, quàm de dente apud vos agitur: quod planè de uno dicitur, redundat ad cætera. Ubi igitur ſe conferent, quæ de Domino Salvatore ſervantur, cùm ultimus dies ille ingruerit? Si ad priſtinum reditura ſunt corpus, quâ ſe recipient? Quæ loca ſeſe iis recipiendis aperient? An edentulus Salvator clarificatus hucuſque manſit, ut locum denti superventuro ſervaret? Et certè denti cuntillo locus conveniens in virili, quod eſt dominica fauce, nequaquam competeret. Iſte, quo ſe umbilicus, quaſo, reponet? Nunquid duæ clarificationes in eodem corpore celebrantur? Res eſt quæ nuſquam legitur, quæ nullis teſtimoniis approbatur.* Lac Beatæ Virginis, quod in Eccleſia Laudunenſi aſſervari dicebatur, nec ibi, nec alibi haberi cenſet ac probat.

Floret circa ſacrarum Reliquiarum veritatem errores facti contingere probat Guibertus Abbas.

Sanctorum Reliquias exponendas & oſtentandas non eſſe quæſtûs gratiâ.

Chriſti dentem, vel umbilicum in terris non haberi, cenſet Guibertus Abbas: ut nec lac Beatæ Virginis.

Scripſit inſuper Guibertus Novigentinus Abbas *Geſtorum Dei per Francos* libros octo, ſive Hieroſolymitanæ Expeditionis Hiſtoriam, ex aliorum relatione, & ex præcedentibus Autoribus. Exordium ducit ab ortu Sectæ Mahometicæ, & auxilio Chriſtianorum Occidentis Principum per Epiſtolam Conſtantinopolitani Imperatoris ad *Robertum* Flandriæ Comitem petito, & ad *Balduini I.* Regnum perduxit. *Liſiardo* Sueſſionenſi Epiſcopo dicavit Opus. Tres præterea libros *De Vita ſua*, ſive *Monodiarum* edidit; qui ſummam Authoris religionem, modeſtiam, & humilitatem teſtantur, Denique Documenta Concionatoribus longè utiliſſima tradidit in libro inſcripto, *Quo ordine Sermo fieri debeat.* Cujus lectionem plurimùm ſuadeo omnibus Sacri hujus Miniſterii candidatis, immo omnibus qui Evangelico illò munere perfunguntur.

IV. Hermannus Monachus Ordinis Benedictini *Guiberto* Novigentino coævus, tres libros ſcripſit *De Miraculis Beatæ Mariæ Laudunenſis*, quos *Bartholomæo* Laudunenſium Epiſcopo, qui anno M. CXIII. ad Cathedram illam eſt evectus, dicavit. Editi ſunt à *Domno Luca Dacherio* cum *Guiberti Novigentini* Operibus.

V. Coſmas, Pragenſis Eccleſiæ in Bohemia Decanus, *Hiſtoriam Bohemorum* libris tribus conſcripſit, in quibus gentis originem & priſcos Duces ad *Uratiſlaum* uſque Regem primum ab *Henrico III.* Imperatore anno M. CXXVI. quo tempore & ipſe *Coſmas* floruit, creatum, commemorat.

VI. Stephanus I. *Æduenſis* * *Epiſcopus*, anno M. CXIII. cùm plures annos Eccleſiam illam rexiſſet, in Cœnobio Cluniacenſi Monachum induit, Epiſcopalibus Infulis abdicatis, & inter manus *Petri* Venerabilis Abbatis ſpiritum Deo reddidit, ut ipſe *Petrus* teſtatur in Epiſtola ad *Humbertum* Archidiaconum Æduenſem, ejus nepotem, quæ eſt ſexta libri quinti. Obiit anno circiter M. CXXX. Æduenſis Eccleſiæ Sacris eodem Seculo præfuit *Stephanus* alter ab anno circiter M. CLXX. ad Kalendas Junias anni M. CLXXXIX. ut *Gallia Chriſtiana* Authores obſervant. Alterutrius eſt *Tractatus de Sacramento Altaris*, editus in Bibliothecis Patrum. De Ordinibus Eccleſiaſticis primùm agit Author, tum de ſignificatione veſtimentorum Sacerdotalium, de obſervandis in Miſſæ celebratione, ac tandem Canonem explicat, quæ Tractatus præcipua pars eſt: Vocem *Tranſſubſtantiationis* uſurpat Cap. XIV. *Si Benedictione ſua,* inquit, *Chriſtus panem in corpus ſuum convertit in verbis iſtis,* Hoc eſt Corpus meum; *non reliquit nobis virtutem Sacramenti: quia prinſquam hæc verba diceret, benedixit, fregit, & dans Diſcipulis, prædicta verba protulit, dans eis virtutem Sacramenti; quaſi diceret: Panem quem accepi in corpus meum tranſſubſtantiavi, & illud do vobis.*

* D'Autun.

VII. Herveus Patria Cenomanenſis, Cœnobii Burgidolenſis, * in Diœceſi Bituricenſi Monachus, Ordinis Benedictini, pietate & doctrina inſignis, floruit anno circiter milleſimo centeſimo undecimo. Vitæ ejus, ac Scriptorum compendioſam narrationem complectitur Epiſtola Encyclica Monachorum Burgidolenſis Abbatiæ, edita Tom. II. *Spicilegii Dacheriani*, pag. 514. Scripſit Commentarios

* De Bourgdieux.

mentarios in *Iſaiam*, in *Lamentationes Jeremiæ*, in extremam partem *Ezechielis*, inde incipiens ubi deſinit *S. Gregorius*; in *Deuteronomium*, in *Eccleſiaſten*, in libros *Judicum*, *Ruth*, *Tobiæ*, in Epiſtolas *S. Pauli*, in duodecim *Prophetas*, in *Geneſim*, in *Evangelia* & *Cantica* quæ in Eccleſia leguntur, in librum *S. Dionyſii de Hierarchiis Angelorum*: Libellum de Connexione quarumdam Lectionum, oſtendens aliter in quibuſdam Eccleſiis legi, quàm in ſacra Hiſtoria continentur: Librum de Miraculis *B. Virginis Mariæ* in Templo Dolenſi, &c. Commentarii in Paulinas Epiſtolas jam olim inter Opera *S. Anſelmi* editi ſunt; ipsíque perperam adſcripti. Nec veriùs *Herveo Natali* Ordinis FF. Prædicatorum Generali Magiſtro à *Bellarmino* & *Auberto Miræo* tribuuntur.

* D'Autun.

VIII. Honorius, Auguſtodunenſis * Preſbyter & Scholaſticus, floruit anno circiter M. CXXIV. Tres libros ſcripſit *De Mundi Imagine*, quatuor *De Mundi Philoſophia*, *Seriem Romanorum Pontificum*, Libros quatuor *De Luminaribus Eccleſiæ* ſive *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, ad ſua uſque tempora: Libellum *De Hæreſibus*, *Gemmam Animæ*, quod Opus in quatuor libros diſtinxit. In primo agit de Miſſa, de Miniſtris, & eorum ornamentis: In altero de Horis Canonicis: In tertio de Anni Solemnitatibus: In poſtremo de concordia Officiorum. Scripſit item Dialogum de Prædeſtinatione & libero arbitrio, quem inſcripſit, *Inevitabile*: *Quæſtiones & Reſponſiones in Proverbia & Eccleſiaſten Salomonis*: *Commentarium in Cantica Canticorum*: *Sigillum B. Mariæ* quo eadem Cantica de B. Virgine exponit. Quæ Opera extant in Bibliotheca Patrum Editionis Colonienſis & Lugdunenſis. Item *Elucidarium* in tres libros diſtinctum, quod ex fide Codicum MSS. quorumdam falſam inſcriptionem præferentium ſub *S. Anſelmi* nomine prælo primus commiſit *Eſpenſeus* Pariſiis anno M. DLX. Unde poſtea inter *S. Anſelmi* Opera excuſum eſt. Item ſcripſit Expoſitionem totius Pſalterii, & alia quæ ipſe commemorat in fine libri IV. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*. A *Trithemio* Abbate celebratur.

ARTICULUS VII.

De Goffrido Vindocinenſi, Hildeberto, Algero & Guillelmo de Campellis.

* De Vendôme.

I. GOffridus, ex Andegavenſi Provincia natus, nobili genere, in Cœnobio Vindocinenſi * Ordinis Benedictini, Carnotenſis Diœceſeos, Monachum induit adoleſcens. Ejuſdem Cœnobii Abbas, adhuc juvenis renuntiatus eſt, & ab *Yvone* Carnotenſi Epiſcopo inauguratus. Romam profectus, *Urbano II.* metu Guibertinæ factionis latitanti pecuniam contulit, unde Lateranum & Turrim Creſcentiam redimeret. Ab eodem Pontifice Preſbyter conſecratus eſt, qui Eccleſiam beatæ *Priſcæ*, ex qua vi à Guibertinis pulſi fuerant Vindocinenſes, cum annexa dignitate Cardinalis ab *Alexandro II.* Vindocinenſibus Abbatibus conceſſa, reſtituit. Claromontano Concilio, ab *Urbano II.* vocatus, interfuit. Summis Pontificibus *Urbano II. Paſchali II. Caliſto II.* chariſſimus fuit, ac Sedi Apoſtolicæ ſemper addictiſſimus: cæterùm ab adulatione prorſus alienus, ut ejus Epiſtolæ ac Opuſcula teſtantur. *Ludovico VI.* Galliarum Regi venerandum fuit *Goffridi* nomen, quem elegit inter arbitros Controverſiæ quæ de Majoratu & Seneſcallia Franciæ ab Andegavorum Comite movebatur. Abbatiam ſibi commiſſam piè prudenteŕque rexit, amplificavit. Pro Romanæ Eccleſiæ utilitate duodecies Alpes tranſcendit, ter ab ejus adverſariis captus eſt. Obiit anno M. CXXXII. VII. Kalendas Aprilis Epiſtolarum libros quinque, Sermones undecim, & tractatus octodecim ſcripſit, quos inter præcipui ſunt; I. *De Corpore ac Sanguine Domini.* II. *De Ordinatione Epiſcoporum, & Inveſtitura Laicorum, ad Petrum Leonis Cardinalem.* III. *De Simonia & inveſtitura Laicorum, ad Calliſtum Papam.* IV. *De poſſeſſionum Eccleſiaſticarum inveſtiturâ, quod Regibus concedatur.* V. *Qualiter diſpenſationes in Eccleſia fieri debeant; ad Calliſtum Papam.* Ejus Opera editionis honore donavit doctiſſimus *P. Sirmondus*; Epiſtolam ad Venerabilem *Robertum de Arbriſello* datam, diſcutiemus in Diſſertationibus.

* De Lavardin.

II. Hildebertus, in Cenomanis Lavardinenſi * Caſtro oriundus, *Berengarii* in ſeceſſu illo ſuo Turonenſi, poſt abdicationem hæreſeos, diſcipulus; Scholarum Magiſter & Archidiaconus ab *Hoëllo* Cenomanenſi Epiſcopo factus, eo defuncto Epiſcopus electus eſt anno M. XCVIII. deindè poſt obitum *Gilleberti* Archiepiſcopi, ad Turonenſem Metropolim tranſlatus anno M. CXXV: Pietate & eruditione inter ævi ſui Præſules celebris fuit. Ipſi, cùm Archidiaconus eſſet, diſſolutioris vitæ & impudicitiæ notam inurunt Cardinalis *Baronius*, & *P. Sirmondus* in Notis ad Epiſtolas *Goffridi Vindocinenſis*, immo ante ipſos *Yvo Carnotenſis*, Epiſtola CCLXXVII. cujus auctoritate nituntur. Quam ad *Albertum*, non ad *Hildebertum* ſcriptam, fruſtra contendit *Juretus*, in Obſervationibus ad Epiſtolas *Yvonis*. Quamquam rumores illos de *Hildeberti* incontinentia tam publica, ut filios & filias genuiſſet, falſos exiſtimare par ſit, & meras calumnias ab ipſius æmulis ſparſas; nec hominem tam profligatæ famæ Epiſcopum electum & conſecratum iri. Atque hanc labem ab *Hildeberto* abſtergit Chronicon Cenomanenſe à P. *Mabillonio* editum Tom. III. *Veterum* Analectorum, cap. 35. ubi poſtquam ipſum ab *Hoëllo* Epiſcopo Archidiaconum conſtitutum dixit, ſubdit: *Et poſt deceſſum ipſius, propter ſcientiæ & honeſtatis ſuæ meritum, communi Cleri, plebiſque aſſenſu in ejus loco ſubſtitutus eſt. Vir utique moribus placidus, verbo & actione modeſtus, & inter omnes illius regionis Clericos literarum ſtudiis præcipuus.* A S. *Bernardo* commendatur Epiſtolâ CXXIV. inſcriptâ, *Magno Sacerdoti & excelſo in verbo gloriæ Hildeberto Dei gratia Turonenſium Archiepiſcopo*: Et *Eccleſiæ Columnam* prædicat. *Goffridus* Vindocinenſis Abbas ipſum Eccleſiaſticæ libertatis vindicem acerrimum aſſerit Epiſtola XIII. lib. III. Ad ipſum quoque Cenomanenſem adhuc Epiſcopum ſexdecim ſequentes Epiſtolas dedit, quas inſcripſit, *Hildeberto beatæ vitæ Epiſcopo, clariſſimo Domino ſuo & Amico*: *Hildeberto bonæ vitæ Epiſcopo*: *Hildeberto vitæ laudabilis Epiſcopo*: *Hildeberto prudenti ac ſimplici Cenomanorum Epiſcopo.* Plures ſcripſit Epiſtolas, Vitas *S. Hugonis* Cluniacenſis, *S. Mariæ Ægyptiacæ*, *S. Radegundis*, cujus Prologum edidit *P. Mabillonius* Tom. I. *Veterum Analectorum*, quoſdam Sermones & nonnulla Poëmata, inter quæ præcipuum eſt *Carmen de Myſterio Miſſæ*. Ejus Opera edita ſunt in Bibliotheca Patrum. De quibus *Ordericus Vitalis* Lib. X. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* ſcribit. *Eleganter & ſapienter loquitur de Chriſto & Eccleſia, de corpore & anima, de Geſtis Sanctorum & virtutibus eorum, de laude virtutum & vituperatione vitiorum.* De iiſdem Chronicon Autiſiodorenſe: *Hildebertus vir ſcientia perſpicuus, & tam in verſificando, quàm in dictando, gratiam peculiarem adeptus. Indicant hoc diverſa ejus Opuſcula, quæ metricè edidit, Epiſtolæ, quas ad diverſos direxit. Quæ omnia miro modo commendat & elegantia ſenſuum, & lepos brevitáſque verborum. Unde quidam de eo ſic ait:*

Hildebertus à calumnia vindicatur.

Hildeberti Opera.

Inclytus

Digitized by Google

Inclytus & proſa, verſûque per omnia primus
Hildebertus olet prorſus ubique Roſam.

Ejus etiam cum laude meminerunt *Vvillelmus Malmeſburienſis* lib. III.° *de Geſtis Regum Anglorum* & *Albertus* in Chronico. *Petrus Bleſenſis* Epiſtola CI. his verbis *Hildeberti* Epiſtolas commendat: *Profuit mihi quòd Epiſtolas Hildeberti Cenomanenſis Epiſcopi, ſtyli elegantia & ſuavi urbanitate præcipuas firmare, & corde tenus reddere adoleſcentulus compellebar.* De ipſo denique Chronicon Cenomanenſis Eccleſiæ ſupra laudatum hæc habet: *In lege Domini die ac nocte meditabatur, & Divinarum Scripturarum libros aut ipſe legebat, aut coram ſe legi faciebat; atque inde quaſi apis prudentiſſima multiplicium ſententiarum floſculos colligens, dulciores melle ſententias excerpebat, ex quibus tanquam ſapiens pigmentarius potum melliſluum conficiens, ſuis auditoribus aliquando ſcriptis, aliquando vivis vocibus propinabat: Utriuſque ſexûs & diverſæ ætatis perſonis Epiſtolas exhortatorias dirigens, in quibus tam utiliter ac ſubtiliter diſputabat; ut characterem veterem imitatus, omnium illius temporis Scriptorum ingenia, & ſententiarum gravitate, & verborum venuſtate videatur excedere.* Cætera Vitam ejus ſpectantia ibidem legi poſſunt. Obiit anno M. CXXXVI. prope octogenarius. Epiſtolam *Hildeberti* Cenomanenſis Epiſcopi ad *Reginaldum* Monachum Cantuarienſem, Ordinis Benedictini, qua laudat Carmen ejus *De Hiſtoria Malchi* ad ſe miſſum, edidit Domnus *Mabillonius* ex apographo Cœnobii *S. Taurini* apud Ebroicas Tom. I. *Veterum Analectorum*. Plures ejus Epiſtolæ Tom. VI. & in calce Tomi XIII. *Spicilegii* editæ ſunt.

III. « Algerus, Leodienſis, ab ipſa infantia totum ſe literarum ſtudio tradens, ſub clariſſimis viris, quorum ſcientia & moribus tunc temporis Leodienſis fulgebat Eccleſia, & Francia illuſtrabatur, nobiliter floruit; adeo ut nulla ei Chriſtianæ fidei regula videretur incognita, nulla liberalium artium aliena. Primò in Eccleſia *S. Bartholomæi* Apoſtoli, in Suburbio Leodii, Deo militavit, profeſſione & habitu Clericus, gradu Diaconus, Officio Scholaſticus. Deinde in Majorem Eccleſiam *S. Mariæ*, Sanctique *Lamberti* ab *Oberto* Epiſcopo honorabiliter tranſlatus, uſque ad obitum *Friderici* Epiſcopi, annis fere viginti, pro Eccleſiaſticis negotiis ad diverſas perſonas & Eccleſias multas inſignes conſcripſit Epiſtolas. Antiquam dignitatem Leodienſis Eccleſiæ, relatione & ſcriptis Majorum adeo habuit cognitam, ut eam totam ad ſubſidium memoriæ ſcriptam poſteritati reliquerit. Poſt obitum *Friderici* Epiſcopi, nudum Chriſtum nudus ſequens, arctiorem, & ideo fœliciorem vitam ſub *S. Benedicti* Regula aggreſſus eſt in Cluniacenſi Cœnobio. Inter cætera ingenii ſui monimenta in Clericatu adhuc poſitus, duos Tractatus edidit Eccleſiaſticis negotiis & Catholicæ Fidei valde utiles. Primum intitulavit *De Miſericordia & Juſtitia*, Auctoris nomine humilitatis gratiâ ſuppreſſo, quem tribus diviſit particulis: Prima agit de Malorum tolerantia: Secunda de Eccleſiaſticis peccatoribus, & eorum canonica correctione: Tertia de his qui extra Eccleſiam ſunt; & eorum ſacrilega Communione. Alium verò Tractatum edidit tantò nobiliorem, quantò ſublimiorem, utpotè de re mirifica & neceſſaria, *De Sacramento ſcilicet Corporis & Sanguinis Domini.* Verba ſunt *Nicolai* Leodienſis Canonici in Elogio *Algeri*, quod ipſo adhuc ſuperſtite compoſuit. Illud edidit *P. Mabillonius* Tom. I. *Veterum Analectorum*, cùm ejuſdem *Algeri* Præfatione in librum *De Miſericordia & Juſtitia*. Algeri ſanctimoniam, & *Librum* De Sacramento Altaris, *auctoritatibus SS. Patrum invincibiliter communitum*, commendat *Petrus* Venerabilis Abbas Cluniacenſis Epiſtola 2. Lib. III.

* De Campellis.

IV. Guillelmus de Campellis, * à natali ſolo, quod oppidum eſt Pariſienſis Diœceſeos in Bria, cognominatus, *Anſelmum* Laudunenſem Decanum Præceptorem habuit, cujus ſub diſciplina cùm magnos in Philoſophia & Sacris Literis progreſſus feciſſet, Pariſienſis Eccleſiæ Archidiaconus, & Scholaſticus inſtitutus eſt. Inter diſcipulos habuit *Petrum Abalardum*, ex auditore mox æmulum. Deinde perfectioris vitæ ſtudio Canonicorum Regularium inſtitutum profeſſus eſt, & Cœnobiò *S. Victoris* ad muros Pariſienſes initium dedit. Ad Catalaunenſem denique Epiſcopatum aſſumptus eſt anno M. CXIII. *S. Bernardum* Claræ-vallenſem Abbatem benedixit anno M. CXV. Ipſius honorificè meminit *Hildebertus* Cenomanenſis Epiſcopus Epiſtola I. ad ipſum data, & *S. Bernardus* Epiſtola III. *Virum Clariſſimum* nuncupat. Chronicon Mauriniacenſe ipſum eo nomine commendat, quòd *Cononis* Prænestini Epiſcopi, Sedis Apoſtolicæ Legati, præcipuus adjutor fuerit, & quòd *Zelum Dei habens ſuper omnes Epiſcopos totius Galliæ, Divinarum Scripturarum ſcientia fulgeret.* Obiit VIII aut XV. Kalendas Februarii, anno M. CXXI. *Moralia S. Gregorii* Papæ ipſum in Compendium redegiſſe, *Albericus* in Chronico teſtatur. *Altercationem* edidit *Judæi cum Chriſtiano*, ſive Dialogum, in quo Judæus & Chriſtianus de Religione diſputant, quem *Alexandro* Lincolnienſi Epiſcopo dicavit: Extat in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis Tom. XX.

ARTICULUS VIII.

De Ruperto Tuitienſi Abbate.

§. I.

Ejus Opera recenſentur.

Ruperti elogium.

RUpertus Cœnobii *S. Laurentii* in publico Monte Leodii Ordinis Benedictini Monachus, deinde Tuitienſis Cœnobii è regione Coloniæ Agrippinæ creatus Abbas, anno M. CXI. ad annum M. CXXXV. Beatæ Virginis, in quam piè affectus erat, interceſſione, Sacræ Scripturæ intelligentiam divinitùs obtinuit, ut teſtantur *Reinerus* Monaſterii *S. Laurentii* Monachus Lib. *De Viris Illuſtribus* iſtius Cœnobii, *Trithemius* Abbas in Catalogo Virorum Illuſtrium, in Chronico Hirſaugienſi, & in Oratione quam D. *Gerlaco de Breitbach* Abbate Tuitienſi rogante, de *Ruperto* habuit. Quos ante *Honorius Auguſtodunenſis*, quo vivente, *Rupertus* florebat, ejus elogium paucis his, ſed luculentis verbis complexus eſt, in fine libri IV. de Scriptoribus Eccleſiaſticis: *Rupertus Tuitienſis Monaſterii Abbas, à Spiritu Sancto per viſionem illuminatus, totam penè Scripturam egregio ſtylo expoſuit.*

Ruperti Opera.

Junior ſcripſit *Hymnum Saphicum de Spiritu Sancto*, quem integrum deſcribit lib XII. in Matthæum *De gloria Filii hominis*, & *Hymnum Iambicum* de eodem, qui ad calcem libri XIII. legitur. Item, Librum *De Diverſis Scripturarum ſententiis*, qui non extat. Carmen *Heroïcum De Incarnatione Domini*, Libellum *De Statu Cœnobii S. Laurentii in Monte Leodii ab Eraclo Leodienſium Epiſcopo uſque ad Ogbertum*: Carmen Saphicum de eodem, *Vitas S. Auguſtini*, & *S. Odiliæ Virginis*. Quæ omnes *Ruperti* junioris lucubrationes à *Reinero* Monacho recenſentur, ſed non extant. Presbyter factus, ſcripſit *Cantus de Sanctis Theobaldo Martyre*, *Goare*,

Digitized by Google

re, *& Severo Confeſſoribus.* Item libros XII. *De Divinis Officiis* anno M. CXI. Quos Libros cùm ipſe in Catalogo ſuorum Operum recenſeat *lib.* I. *in Regulam S. Benedicti*, in Epiſtola ad *Cunonem* Epiſcopum, & in Epiſtola ad *Romanum* Pontificem, eoſdémque *Trithemius* Abbas, & *Reinerus S. Laurentii* Monachus agnoſcant, mirum eſt quod Thomas Vvaldenſis, Dominicus Soto, Alanus, Sanctius, & Vaſquezius *Valeranno* adſcribant. Nituntur maximè Epiſtola *S. Anſelmi* nomine inſcripta ad Valerannum, libro *De Corpore & Sanguine Chriſti* præfixa, quâ Liber ipſius *De Divinis Officiis*, reprehenditur, ex eóque proferuntur verba, quæ in eo ipſo Opere legere eſt, quod *Ruperto* adſcribitur. Sed hanc Epiſtolam & Librum *S. Anſelmi* non eſſe, ſupra obſervavimus: & *Eadmeri*, *Roberti de Monte* in Appendice ad *Sigebertum*, & *Trithemii* ſilentium, cùm *S. Anſelmi* Opera recenſent, id ſatis probat; maximè cùm MSS. Codices abſque nomine Authoris illam habeant, & inter alios pervetuſtus Bibliothecæ *S. Germani à Pratis*, in quo libri *de Divinis Officiis* inſcribuntur nomine *Roberti* (quod Germanis idem eſt ac *Ruperti*) Monachi *S. Laurentii in Leodio*. Eſto igitur, *Valerannus*, quiſquis ille fuerit (nam multi his temporibus *Valeranni* celebrantur) Librum ſcripſerit *De Divinis Officiis*, non ſequitur duodecim ejuſdem argumenti libros à *Ruperto* editos non fuiſſe. Eſto & in Rupertinis quædam legantur quæ & in *Valeranni* Opere legit Author Epiſtolæ *S. Anſelmo* adſcriptæ: Non propterea *Ruperto* ſunt abjudicandi, quem aliqua interdum aliorum Authorum loca proferre, tacito ipſorum nomine, perinde ac ſua, Viri in ejus lectione verſati obſervarunt. Quod ſibi in iſto *De Divinis Officiis* Opere contigiſſe declarat in ſuo Apologetico ſive *lib.* I. *in Regulam S. Benedicti*, ubi inſcitiam ſimul ac invidiam arguit æmuli cujuſdam in ipſo *S. Gregorium* imprudenter damnantis, ut rectè obſervat *P. Gabriel Gerberonius* Aſceta Benedictinus in *Apologia pro Ruperto*, pag. 113. *Joannes Pariſienſis Valramo*, ſeu *Valeranno* ea verba tribuens quæ leguntur cap. VII. libri II. *De Divinis Officiis*, proculdubio deceptus eſt, nec eſt audiendus contra teſtimonium *Trithemii*, *Reineri* Monachi & ipſius *Ruperti*, qui in Epiſtola ad Romanum Pontificem lucrubrationes ſuas recenſens ait: *Scripſeram & ante hæc omnia Opuſculum de Sacramentis ſive Officiis Divinis per circulum anni, diſtinctum libellis ſive Tomis duodecim.*

Lib. I de Divinis Officiis Ruperto vindicatur.

Scripſit præterea *Rupertus* Abbas *Commentariolum Librorum decem in Job, abbreviatum ex abundantia ſenſuum atque verborum S. Gregorii.* Qui non alius eſt ab eo qui in editis habetur per duo & quadraginta capita diſtributus, juxta numerum Capitum libri Job, abſque librorum diſtinctione. Item librum I. *De voluntate Dei*, alterum *De omnipotentia Dei*, ad *Guillelmum* Catalaunenſem Epiſcopum, & *Anſelmum* Laudunenſem Decanum, quos perperam de Dei voluntate ſentire inaudiverat. Item *Commentariorum in Evangelium S. Joannis Libros XIV.* anno M. CXVII. complevit. Libros quadraginta duos *De Sanctæ Trinitate & Operibus ejus*, anno etiam M. CXVII. perfectos. Tres primi ſunt de Patris opere, à creatione uſque ad ejectionem *Adami* à paradiſo: Triginta ſequentes, de proprio Filii opere, quo à Juſtitia vel morte *Abel* per figuras pervenit uſque ad ſuſceptionem carnis & mortem crucis: Novem poſtremi, de proprio Spiritus Sancti opere, ſcilicet ab Incarnatione Verbi ad finem uſque Sæculi. Opus iſtud ſic ipſe diſtribuit in Epiſtola ad *Cunonem* Abbatem. Scripſit & *libros duodecim in Apocalypſim*, ad *Fridericum* Colonienſem Archiepiſcopum. *In Cantica Canticorum*, libros ſeptem. *In duodecim Minores Prophetas*, libros triginta quatuor. Unde *Sixtus* noſter *Senenſis* deficit, triginta tantùm numerans. *De Victoria Verbi Dei*, libros tredecim ad *Cunonem* Abbatem. *De Gloria Filii hominis*, libros tredecim ad *Cunonem* tum Epiſcopum, quos jam Abbas compoſuit. Libros quindecim *De Glorioſo Rege David*, ad *Fridericum* Archiepiſcopum Colonienſem, qui non extant, *Annulum* ſeu *Dialogum Chriſtiani & Judæi*, libris tribus diſtinctum. Libros novem *De Glorificatione Trinitatis, & de Proceſſione Spiritus Sancti*, ad *Cunonem* Ratiſponenſem Epiſcopum. *In Regulam S. Benedicti* libros quatuor ad *Cunonem*, quorum prior eſt Apologeticus. Lapſus eſt *Trithemius*, unicum librum in Regulam S. Benedicti, & Apologeticum ſeorſim recenſens. Item *De incendio oppidi Tuitii*, librum unum. *Meditationum mortis* libros duos. In Eccleſiaſten libros quinque, ad *Gregorium*. Vitam *S. Heriberti* Colonienſis Archiepiſcopi, *Marcuvardo* dicatam. Paſſionem *S. Eliphii* Martyris, *Albano* Abbati *S. Martini* nuncupatam. *Altercationem Clerici & Monachi. Epiſtolam ad Everhardum* Cœnobii Brunuvylarenſis Abbatem. Reſponſionem *De virginitatis læſione, & quòd corrupta poſſit conſecrari.* Item *adversùs quoſdam Religioſos, quorum unus Presbyter concubinarius, imprudenter aſſeruerat, Presbyteris licitum eſſe uti concubinis.* Denique librum *De Monacho, qui Clericus factus, egreſſus eſt Monaſterium; & ſuum errorem allegationibus defenſabat improbis.* Hos *Ruperti* libros memorant partim ipſe *Lib. I. in Regulam S. Benedicti*, in Epiſtola ad *Cunonem* Epiſcopum, & in Epiſtola ad Romanum Pontificem; partim *Reinerus* S. Laurentii Monachus; partim *Trithemius* Abbas. Epiſtolarum *Ruperti* ad diverſos librum unum inter ejus Opera *Trithemius* recenſet: ſed vix aliquæ extant præter eas quæ diverſis ejus Operibus vice Prologi præfiguntur, aut Prologis ſunt adjunctæ: Nec alias *Rupertus* & *Reinerus* indicant. *Librum Sermonum* addunt Centuriatores Magdeburgenſes, omnino fictitium, cujus nemo præter ipſos meminit.

§. II.

Ruperti Abbatis ſententia circa Euchariſtiam diſcutitur.

Rupertum Abbatem in graviſſimum errorem circa Euchariſtiæ Sacramentum impegiſſe, Cardinalis *Bellarminus* lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, & alii Authorem Eminentiſſimum ſecuti, aſſerunt; quòd nimirum unionem hypoſtaticam panis & vini Euchariſtici cum Verbo admiſerit atque propugnaverit. Et quidem ut hæc ſibi tribueret opinio, locum dedit *Rupertus* durioribus & ſubobſcuris quibuſdam locis. Libro enim ſecundo *De Divinis Officiis*, cap. II. *Similiter*, inquit, *unum Verbum & olim carnem de Maria Virgine ſumpſit, & nunc de Altari ſalutarem Hoſtiam accipit.*

Duræ & obſcuræ Ruperti ſententiæ, quæ Bellarmino & aliis perſuaſerunt unionem hypoſtaticam panis & vini Euchariſtici cum Verbo illum admiſiſſe.

Et Cap IX. *Cùm diceret idem magnus Pontifex panem & vinum tenens*, Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus, *vox erat Verbi Incarnati... Verbum quod humanam acceperat naturam*, id eſt, *in carne manens, panis & vini accipiebat ſubſtantiam. Vitâ mediâ panem cum ſua carne, vinum cum ſuo jungebat ſanguine. Quemadmodum in corporeis ſenſibus menti & corpulento aëri media lingua intervenit, & utrumque conjungens unum efficit: Sic Verbum Patris Carni & Sanguini, quem de utero Virginis aſſumpſerat; & pani ac vino, quod de Altari aſſumpſit, medium interveniens, unum Sacrificium efficit.*

Et lib. VI. in *Joannem*, pag. 208. *Ipſe Panis Cæleſtis panem terrenum nobis dat, quem viventibus*

& quibus manducari poteſt, vitam det æternam, in carnem ſuam transmutat. Et ſic Verbum, quod eſt Panis Angelorum, caro factum eſt, non mutatum in carnem, ſed aſſumendo carnem: Sic id ipſum Verbum jamdudum caro factum, panis viſibilis fit, non mutatum in panem, ſed aſſumendo, & in unitatem Perſonæ ſuæ transferendo panem. Proinde ſicut de carne noſtra, quam Virgo Maria peperit, verè fatemur propter unitatem perſonæ, quia Deus eſt: Sic nihilominus de pane iſto viſibili, quem ejuſdem Verbi inviſibilis Divinitas aſſumens in carnem ſuam transfert, verè & catholicè confitemur, quia Corpus Chriſti eſt.

Et Lib VII. pag. 211. in fine ſecundæ columnæ: *Non ita conſenuit Fides noſtra, neque adeo caligaverunt oculi ejus, ut non videat ſe frangere Panem Dei, & integrum ſervare Filium Dei, quomodo ſenex Abraham videre potuit, ut & arietem percuteret, & filium aræ ſuperpoſitum non læderet. Licet panis iſte viſibilis cum inviſibili Filio Dei unum factus ſit; aries autem ille cum Iſaac, pro quo eidem aræ impoſitus eſt, unum eſſe vel fieri non potuerit. Nam Dei Filius,* id eſt, *Deus homo habet in ſe poteſtatem effectivam, qua ſibi uniat panem iſtum viſibilem. Iſaac autem illum ſibi concorporare, ſalva utraque ſubſtantia, non poterat arietem. Proinde illic in figura immolatus eſt Iſaac in ariete: Hic pane & vino immolatur Dei Filius in Carnis & Sanguinis ſui veritate.* Et pag. 213. columna 2. *Proinde & nos, non quia intellexinus, credimus; ſed credimus ut intelligamus. Quia revera ſicut Deus & homo unus eſt Chriſtus; ſic & iſte panis viſibilis conſecratus, cum illa carne quæ pependit in cruce una caro eſt, unum eſt Chriſti Corpus.* Denique Libro II. in Exodum, Cap. X. *Comedetis,* inquit, *aſſum tantum, igni,* id eſt, *totum attribuetis operationi Spiritus Sancti, cujus effectus non eſt corrumpere vel deſtruere ſubſtantiam, quamcumque ſuos in uſus aſſumit, ſed ſubſtantiæ bono permanenti quod erat, inviſibiliter adjicere quod non erat. Sicut naturam humanam non deſtruxit, cùm illam operatione ſua ex utero Virginis Deus Verbo in unitatem perſonæ conjunxit: ſic ſubſtantiam panis & vini, ſecundum exteriorem ſpeciem quinque ſenſibus ſubactam non mutat aut deſtruit, cùm eidem Verbo in unitatem Corporis ejuſdem quod in Cruce pependit, & Sanguinis ejuſdem quem de latere ſuo fudit, iſta conjungit. Item quomodo Verbum à ſummo demiſſum, caro factum eſt, non mutatum in carnem, ſed aſſumendo carnem, ſic & panis & vinum, utrumque ab imo ſublevatum, fit Corpus Chriſti & ſanguis, non mutatum in carnis ſaporem, ſive in ſanguinis horrorem, ſed aſſumendo inviſibiliter, utriuſque divinæ ſcilicet & humanæ, quæ in Chriſto eſt, immortalis ſubſtantiæ veritatem. Proinde ſicut hominem, qui de Virgine ſumptus in Cruce pependit, rectè & catholicè Deum confitemur: ſic veraciter hoc quod ſumimus de Sancto Altari, Chriſtum dicimus, Agnum Dei prædicamus.*

Rupertus ab errore vindicatur, ejúſque ſententiæ & verba explicantur.

Hæc tamen *Ruperti* loca, ſi propiùs inſpiciantur, & expendantur diligentiùs, unionis hypoſtaticæ panis & vini Euchariſtici cum Verbo Deo errori non favent. In primo quippe loco, id eſt lib. II. *De Divinis Officiis*, Cap. II. ſolùm docet unum eſſe Chriſti Corpus, quod ſinguli Sacerdotes, ſive eodem, ſive diverſo tempore conficiunt: Et unam eſſe Chriſti carnem quæ in Altari offertur, & quæ cruci appenditur. Cujus individuæ unitatis carnis Chriſti rationem aſſignat Divini Verbi unitatem. Unius enim Divini Verbi nonniſi unum corpus, una caro eſt. *Nec duo corpora dicuntur aut ſunt,* inquit, *hoc quod de Altari, & illud quod acceptum eſt de utero Virginis. Quia videlicet unum idemque Verbum, unus idémque Deus ſurſum eſt in carne, hic in pane* (externam ſpeciem panis intelligit) *Alioquin & ille panis, quem hodie vel cras ſacrificabimus, plura ſunt corpora, nec rectè dicimus offerri ab Eccleſia Corpus Chriſti, ſed multa, ut diceremus corpora, quia quotidie penè tot offeruntur panes, quot habentur in Eccleſia Sacerdotes. Sed hoc prohibet conſenſa, convincit ratio, Religio reſpuit. Unitas enim Verbi, unitatem efficit Sacrificii. Similiter enim unum Verbum, & olim carnem de Mariæ Virgine ſumpſit, & nunc de Altari Salutarem Hoſtiam accipit... Igitur unum Corpus eſt, & quod de Maria genitum in cruce pependit, & in Sancto Altari oblatum, quotidie nobis ipſam invocat Paſſionem Domini.*

Materiam ſacrificii deſignat.

Nec aliud vult Cap. IX. ejuſdem libri, ex quo locus alter ſumptus eſt, cùm ait: *Verbum Patris Carni & Sanguini, quem de utero Virginis aſſumpſerat, ac pani & vino quod de Altari aſſumpſit, medium interveniens, unum Sacrificium efficit.*

Nihil enim aliud hæc ſignificant, quàm Verbum Divinum ſua unitate efficere, ut non duo ſint, ſed unum Corpus & unum Sacrificium, quod de Virgine ſumptum eſt, & quod in Altari ſiſtitur: quia unius Chriſti & unum Corpus & unum Sacrificium. Nec refert, quòd comparationem inſtituat *Rupertus* inter aſſumptionem carnis à Verbo Divino in utero Virginis, & aſſumptionem panis & vini ab eodem in Altari. Vis enim comparationis in eo tantùm eſt, quòd ſicut caro aſſumpta fit caro Verbi, atque in eo ſubſiſtit, ſic panis & vinum fiunt corpus & ſanguis ejus: ſed diverſo modo; quia caro in ſubſtantia ſua manens hypoſtaticè utitur Verbo; panis autem & vinum, non in ſubſtantia ſua permanentia, ſed in ejuſdem carnis & ſanguinis, quæ de Virginis utero ſumpta ſunt, & in cruce immolata & Patri Æterno oblata, tranſmutata ſubſtantiam, Verbo uniuntur. Hoc ſenſu ait, *Verbum jungit panem cum Carne, & vinum cum ſuo Sanguine.* Omnium enim unionum illa perfectiſſima eſt, quâ res ſic tranſit in aliam, ut eadem ipſa ſit.

Idem ſenſus eſt locorum ex lib. VI. & VII. in Joannem adductorum; ubi cum aſſerat *Rupertus*, quòd *Verbi Divinitas panem aſſumens, in carnem ſuam transfert*, Hypoſtaticam unionem panis & vini cum Verbo non agnoſcit, ſed evertit. Cum iſto quippe figmento & errore conciliari Tranſſubſtantiatio non poteſt. Unio enim hypoſtatica ex duabus naturis unam conſtituere non poteſt naturam, nec ex duobus corporibus efficere unum corpus. Tranſſubſtantiationis autem panis & vini Euchariſtici doctrinam tradit diſertè Rupertus lib. VI. in Joannem. *Crede & hoc,* inquit, *quia panis iſte viſibilis & vinum, quamvis nihil de exteriori ſpecie mutatum ſit, in alium tranſierint cibum, qui Angelorum victus eſt. Panis cœleſtis, ipſe qui dicit,* Ego ſum panis qui de cœlo deſcendit, *Verbum ſcilicet Patris panem terrenum nobis dat, quem in carnem ſuam transmutat; & ſic Verbum, quod eſt Panis Angelorum, jamdudum caro factum eſt, Panis viſibilis fit: & nihilominùs de pane iſto viſibili verè & catholicè confitemur quòd Corpus Chriſti eſt.*

Demùm libro II. in Exodum, ex quo deſumptus eſt poſterior locus, ait quidem panis & vini ſubſtantiam à Spiritu Sancto non mutari, ſed ſecundùm exteriorem ſpeciem dumtaxat quinque ſenſibus ſubactam, quamvis ſecundùm interiorem ſubſtantiam in illud unum verum Chriſti corpus, quod à Verbo aſſumptum eſt, mutari agnoſcat. Non mutari aſſerit deſtructiva mutatione, quæ nobiliorem non introducat ſubſtantiam: mutari agnoſcit mutatione perfectiva, qua in Chriſti corpus & ſanguinem convertuntur. Mutationes porro quibus res ita deſinit eſſe quod erat, ut in majus & melius provehatur, Spiritus Sancti virtuti non detrahit Rupertus, ſed eas duntaxat quibus in primum ſui nihilum ita reduci-

tur

tur, ut nihil ex ea ſuperſit.] Unde lib. II. in Joannem ait: *Dominus nec de nihilo vinum, quo convivas lætificaret; nec de nihilo panem fecit, quo turbas eſurientes ſatiaret: nec aliquid omninò in tota ſuorum ſerie ſignorum de non exiſtentibus fecit; ſed vel exiſtentia in majus & melius provexit, faciendo de aqua vinum*, &c. Sic autem intellexiſſe *Rupertum*, laudato in Exodum loco, verba iſta demonſtrant: *Sic & panis & vinum, utrumque ab imo ſublevatum, fit Corpus Chriſti & Sanguis, non mutatum in carnis ſaporem, ſive in ſanguinis horrorem; ſed aſſumendo inviſibiliter utriuſque, divinæ ſcilicet & humanæ, quæ in Chriſto eſt, Immortalis Subſtantiæ veritatem*, &c. Idque præclarè confirmat cap. VII. libri IV. *Species utraque panis & vini*, inquit, *de terra ſumuntur, ſed accedit ſubſtantiarum ac ſpecierum Creator Deus: non ſuperficie tenus induit, ſed efficaciter hæc in Carnem & Sanguinem ejus convertit, permanente licèt ſpecie exteriori.*

Accedit non leve rationum pondus, quo ab errore hypoſtaticæ unionis panis & vini cum Verbo Divino in Euchariſtia immunem fuiſſe *Rupertum* demonſtratur. I. Quòd Veterum nemo ad poſteriora uſque tempora hujus erroris notam ipſi inuſſerit, quamvis plures habuerit æmulos. II. Quòd ejus Opera ſibi nuncupata *Cuno* Ratiſponenſis Epiſcopus, & *Fridericus* Colonienſis Archiepiſcopus & Sedis Apoſtolicæ Legatus, ipſéque Romanus Pontifex gratulabundi ſuſceperint. III. Quòd non ſolùm hunc errorem nuſquam docuerit, ſed oppoſitam veritatem pluribus in locis expreſſerit, aſſerens panem & vinum *tranſmutari, converti in* Chriſti *Corpus & Sanguinem*; qui loquendi modus hypoſtaticam unionem excludit. Unde nemo unquam hypoſtaticam carnis cum Verbo unionem his vocibus, *Caro tranſmutatur, convertitur in Verbum*, expreſſit, aut expreſſam intellexit. Legatur uberrima & doctiſſima Domni *Gabrielis Gerberoni* Aſcetæ Benedictini *Apologia pro Ruperto.*

ARTICULUS IX.

De Guigone Carthuſiano, Hugone Victorino, Falcone Beneventano, Vuillelmo Malmeſburienſi & Vuaſcelino.

I. GUIGO Carthuſiæ Majoris Prior quintus, vir pietate & doctrina celebris, Valentiâ in Delphinatu oriundus, Religioſam Præfecturam iniit anno MXXX. obiit anno MCXXXVII. Primus Conſuetudines Ordinis in Scriptum redegit. *S. Bernardo* Abbati Claræ-vallenſi & *Petro Venerabili* Abbati Cluniacenſi fuit amiciſſimus, ut ipſorum Epiſtolæ ad illum datæ teſtantur. Ex illis *S. Bernardi* quæ XI & XII numerantur, facile eſt intelligere quantâ Carthuſienſes ſub *Guigone* vitæ ſanctimoniâ floruerint. *Guigonis* pietatem, eruditionem, ſacram facundiam commendat *Petrus Sutor* lib. II. *Vitæ Carthuſianæ*, Tractatu V. Cap. VII. Tres *Guigonis* Carthuſiani Epiſtolas edidit *D. Mabillonius* in Appendice Operum *S. Bernardi*. Scripſit Vitam *S. Hugonis* Gratianopolitani Epiſcopi jubente *Innocentio II.* Pontifice Maximo cui ipſam dicavit. Edita eſt ab *Henſchenio* & *Papebrochio* inter Acta Sanctorum menſis Aprilis, Tom. I. ad diem I. Scripſit etiam *Pias Meditationes*, quæ extant in Bibliotheca Patrum; Librum de *Contemplatione*, Epiſtolam ad Durbornenſes Fratres, *De ſuppoſititiis B. Hieronymi Epiſtolis*, quam edidit D. *Mabillonius* Tom. I. *Veterum Analectorum* pag. 331. Durbornenſis porro Cartuſia in Provincia ſita eſt, in Pago Maſſilienſi. Librum de Vita Contemplativa inter Opera *S. Auguſtini* editum ſub titulo Scalæ Paradiſi, Tomo IX. & inter Opera *S. Bernardi* ſub titulo *Scalæ Clauſtralium*, ſive Tractatus *de modo orandi*, Guigoni Carthuſiano legitimo parenti reſtituit *Horſtius* auctoritate MS. Codicis Carthuſiæ Colonienſis, in qua etiam MS. extat Authoris ejuſdem Tractatus *de Veritate & Pace*. Alter eodem ſeculo floruit *Guigo* Carthuſiæ Majoris Prior, qui obiit anno MCLXXXVIII. poſt abſolutionem à Religioſo Magiſtratu XII. cui tribuitur Liber *de quadripartito Exercitio Cellæ*. Extat in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis Tom. XXIV.

II. Hugo à Sancto Victore, Canonicus Regularis Ordinis *S. Auguſtini* in Cœnobio *S. Victoris* ad muros Pariſienſes, non ex Saxonia, ſed ex Yprenſi territorio oriundus erat, ut probat *D. Mabillonius* Tom. I. *Veterum Analectorum* pag. 326. & 327. ex veteri Codice Aquicinctenſi, & ex *Roberto de Torinneio* Abbate in Monte *S. Michaelis* de Periculo Maris, in Tractatu *de Immutatione Ordinis Monachorum*, ubi agens de Cœnobio Pariſienſi *S. Victoris*, ſcribit multos Clericos nobiles in illum locum conveniſſe: *Inter quos*, inquit, *Magiſter Hugo Lotharienſis, & ſcientia litterarum & humili Religione maximè effloruit.* Robertus Abbas *Hugoni Victorino* ſuppar, cum de Regno *Lotharii* oriundum teſtatur, ſub quo Belgium atque adeò territorium Yprenſe olim continebatur, non verò Saxonia, quæ pars erat Regni Germanici. *Ad Hugonem de S. Victore* ſcripſit *S. Bernardus* Epiſtolam LXXVII. quæ tota dogmatica eſt, propoſitis ab eo quæſtionibus reſpondens: Quam *Horſtius* inter Tractatus edidit. Multa ſcripſit *Hugo* eruditione ſingulari, quorum indicem texere inutile eſſet. Libri quatuor, *de Clauſtro Animæ*, non ſunt ipſius, ſed *Hugonis de Folieto*, Monachi Corbeienſis, Ordinis Benedictini, ut docet *Trithemius* Abbas. Primus Liber *de Anima*, idem eſt cum *Meditationibus piiſſimis ad humanæ conditionis cognitionem*, S. Bernardi nomen præferentibus. Neutrius eſſe cenſet *Horſtius*. Liber III. *de Anima*, eſt Tractatus ipſe *de Interiori Domo*, inter Opera *S. Bernardi* editus. Opuſcula *de Medicina Animæ, de fructibus carnis & ſpiritus, de Canone myſtici libaminis*, Authorem *Hugonem* non ſatis referunt. De ipſius Operibus *Petrus Cellenſis* ad Monachum de *S. Bertino* ita ſcribit Epiſtola XIX. Libri VII. *Si nova placent, ecce Magiſtri Hugonis, ecce S. Bernardi, ecce Magiſtri Gilliberti, & Magiſtri Petri Scripta, in quibus nec roſa nec lilia deſunt.* Hugonis à Sancto Victore dicta *Magiſtralia* vocat *S. Thomas*; ejúſque auctoritate interdum utitur. *Jacobus à Vitriaco*, cap. XXIV. Hiſtoriæ Occidentalis, *Magiſtrum Hugonem à Sancto Victore vocat Citharistam Domini, organum Spiritus Sancti.* Opuſculi ipſius *de ſtudio legendi* caput ultimum *de Ingenio*, quod in editis deeſt, ex MS. Codice Monaſterii *S. Taurini* Ebroicenſis edidit *D. Mabillonius* Tom. I. *Veterum Analectorum* pag. 124. Obiit anno Chriſti M. CXLII. III. Februarii, ut verus Codex Aquicinctenſis docet atque hoc Epitaphio donatus eſt:

Dormit in hoc tumulo Doctor celeberrimus Hugo,
Quàm brevis eximium continet urna virum!
Dogmate præcipuus, nulliqne ſecundus in orbe
Claruit ingenio, moribus, ore, ſtylo.

In *S. Auguſtini* doctrina & Operibus ita verſatum fuiſſe, ut vulgò *Lingua Auguſtini* ſuo tempore diceretur, obſervat *Sixtus Senenſis*.

III. Falco Beneventanus, Sacri Palatii Notarius ac Scriba, ab *Innocentio II.* Pontifice Maximo cui Schiſmatis tempore fuit addictiſſimus, Judex patriæ ſuæ renuntiatus eſt. *Chronicon Beneventanum*

gum edidit ab anno MCII. ad annum M. CXL. Ab A Annalium Eccleſiaſticorum Eminentiſſimo Parente ſæpiùs laudatur.

III. Vvillelmus Malmeſburienſis in Anglia Cœnobii, Ordinis Benedictini Monachus, & Bibliothecarius, ſcripſit *De Geſtis Regum Anglorum* libros quinque, *Hiſtoria Novella* libros duos, *De Geſtis Pontificum Anglorum* libros quatuor. Novellam Hiſtoriam ad annum uſque M. CXLII. perduxit: Rerúmque geſtarum teſtis partim ipſe fuit, partim à viris fide dignis audivit. Quæ verò de Hiſtoria veteri ſcripſit, eorum fidem eſſe vult penès antiquiores Authores quos ſecutus eſt. Ita enim B ſcribit in Prologo: *Si quis hæc quoque captus amore leget, ſciat me nihil de retro actis, præter cohærentiam annorum, pro vero paciſci: fides dictorum penès Authores erit. Quicquid verò de recentioribus ætatibus appoſui, vel ipſe vidi, vel à viris fide dignis audivi. Cæterum in utramvis partem præſentium non magnipendo judicium, habiturus, ut ſpero, apud poſteros poſt deceſſum amoris & livoris, ſi non eloquentiæ titulum, ſaltem induſtriæ teſtimonium.*

IV. Vvaſelinus, Abbas Monaſterii *S. Laurentii* in ſuburbio Leodienſi, cognomento *Momalius*, vir Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudio inſignis, obiit anno. M. CXLVII. ut refert *Bartholomæus Fiſſenus* C S. J. in Floribus Leodienſibus. Scripſit Epiſtolam ad Florinenſem Abbatem, *De continentia conjugatorum ante Communionem*, quam primùm edidit Domnus *Mabillonius*, Tom. I. *Veterum Analectorum*. Ait pius & eruditus Abbas, quæſtionem eſſe ejuſmodi, *quam non contentioſa diſputatione ad publicum proferri, ſed diſcreta ratione oporteat in conſilio tractari*. Status quæſtionis erat, ſi fortè conjugati *nocte celebri, nocte obſervabili*, propria ſuperati fragilitate ſe non continuiſſent, an illis ipſa die pro Solemnitatis reverentia & plebis adſtantis frequentia, *Diſcretione aliqua credenda eſſent Divina Myſteria*, ne publicè in Eccleſia confunde- D rentur, & minùs Catholici judicarentur. Præmittit, conjugum copulam, quamvis licitam, non carere culpa, ſed quæ venialis ſit, & levi ſolvatur Pœnitentia. Uſum matrimonii, ad propagandam ſobolem à Deo inſtitutum, *Habere tam ex antiqua Legis auctoritate, quàm ex reverenda Canonum ſanctione, præfixam ſibi legem continentiæ*. Arctiorem continentiam jure exigi in Nova Lege ubi verus immolatur Agnus, cujus Caro & Sanguis à Fidelibus piè ſumitur. Tandem ubi de diſpoſitionibus ad Sacram Communionem præviis diſſeruit, ad propoſitam Quæſtionem reſpondet, eos qui in nocte obſervabili, intra terminos legitimæ copulæ lapſi fuerint, ipſa die Pœnitentia expiatos ad Sacram E Communionem admitti poſſe. *Videtur*, inquit, *nobis indiſcretum, ut dicat quis negandam illi in Eccleſia participationem Sacramentorum Divinorum, cujus negare non poteſt ante Deum per Pœnitentiam ſolutum eſſe peccatum. Erit autem in arbitrio Sacerdotis, ut judicet & faciat ſecundùm quòd viderit animum & cor Pœnitentis.*

Quæſtionis de continentia Conjugum ante Sacram Communionem ſolutio.

Ad hanc circiter attinent ætatem, *Peregrini Abbatis Hiſtoria Prælatorum*, &c. *Eccleſiæ B. Mariæ de Fontanis*, O. C. Diœceſis Turonenſis (Anno ſcilicet M. CXXXIV.) Tom. X. *Spicilegii* edita eſt. F Item *Chronicon S. Benigni Divionenſis* O. B. ad annum circiter M. LII. cui plura addita ſunt à recentiori Scriptore: & *Chronicon Beſuenſe*. Utriuſque Auctorem unum *Johannem* Monachum putat Domnus *Lucas Dacherius*. Edita ſunt *Tom. I. Spicilegii*.

ARTICULUS X.

De S. Bernardo.

§. I.

Ejus Elogium.

SAnctus Bernardus, in Caſtro Fontanis, propè Divionem nobili ortus genere, ingenio ſublimi, indole ad virtutem formata præditus, anno MXCI. in Cœnobio Ciſtercienſi Monachum induit anno MCXIII. Claræuallenſis Abbas creatus eſt anno MCXV. Obiit anno MCLIII. die XX. Auguſti. Haud abſque miraculo ita doctus evaſit, ut aliorum Doctor eſſet in ſempiternum tempus, cui ab adoleſcentia inter fagos verſato, præſtantes ingenii dotes excolere vix licuit, nullis horis ab actionibus vitæ Religioſæ vacantibus. Ipſum non lectio docuit, ſed unctio; non litera, ſed Spiritus; non exercitatio, ſed jugis Divinæ Scripturæ meditatio, unius verè Libri virum. Fidei Veritatem adversùs Hæreticos & quoſvis errores, Eccleſiæ unitatem adversùs Schiſmaticos, Sanctitatem ac Diſciplinam adversùs diſſolutos mores incomparabili ſtudio & ardore defendit. Ejus Vitam ac Miracula literis mandarunt *Guillelmus* ex Abbate *S. Theodorici* Monachus Ciſtercienſis; *Arnoldus*, non *Bernardus* Abbas Bonævallis, ut docet *Henricus de Gandavo*, lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. XI. *Ganfridus* Igniacenſis & poſtea Claræuallenſis Abbas, *Philippus* Monachus ejuſdem Cœnobii, *Alanus* Epiſcopus Autiſſidorenſis, quondam ipſius *S. Bernardi* diſcipulus, qui poſt alios ſcripſit; & Autor *Exordii Ordinis Ciſtercienſis*. Ipſum in album Sanctorum retulit *Alexander III.* & in Bulla Canonizationis egregiè prædicavit. Ipſum laudavit *Innocentius II.* data ad eum Epiſtola, quòd in Schiſmate *Petri Leonis* cauſam *B. Petri* & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſuſcepiſſet defendendam, & *Se murum inexpugnabilem pro domo Dei opponens, animos Regum ac Principum, & aliarum tam Eccleſiaſticarum, quàm ſecularium Perſonarum, ad Catholicæ Eccleſiæ unitatem frequentibus argumentis & rationе munitis inducere laboraſſet*. B. Hildebertus Cenomanenſis Epiſcopus, ac demum Archiepiſcopus Turonenſis, *S. Bernardum* adeo coluit, ut abdicato Epiſcopatu ipſi in Cœnobio Claræuallenſi convivere optaret. *Maximum duco atque habeo* (inquit Epiſt. XXIV.) *quod mihi ſacrarium familiaritatis aperuiſtis. In eo ſuſceptus, multis & magnis expertus ſum periculis, quantum valeat deprecatio juſti aſſidua.... Habeo igitur atque ago veſtræ gratias Religioni, cujus ſinum, quaſi reus aram, jamduàm complexus eſſem, ſi conſultus Papa Pontificis munus amoliri permiſiſſet. Ille dum me remiſit ad laborem, invidit gloriam, non imputet ei Dominus. Interim in umbra alarum tuarum ſperabo, donec educar de lacu miſeriæ & de luto fæcis.* Laurentius de Leodio, in Hiſtoria Epiſcoporum Virdunenſium, de *Henrico* Epiſcopo ſic loquitur: *Henricus capit conſilium à Bernardo Sanctæ Memoriæ Abbate, cujus conſiliis Regna & Eccleſiæ Galliarum hodieque innituntur.*

Evervinus Steinteldenſis prope Coloniam Præpoſitus in Epiſtola ad ipſum data, quam edidit Domn. *Mabillonius* Tom. III. Veterum Analectorum: *Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui invenit ſpolia multa, qui nobis memoriam abundantis ſuavitatis Dei eructare in omnibus dictis & Scriptis veſtris ſoletis, maximè in Cantico amoris Sponſi & Sponſæ, hoc eſt Chriſti & Eccleſiæ: ita ut & idem Sponſo dicere veraciter poſſimus*: Servaſti bonum vinum uſque adhuc. *Hujus vini tam pretioſi Pincernam tu nobis ipſe conſtituit.*

Guerricus

Guerricus Abbas ipſum de Canticis Canticorum diſſerentem vocat *Interpretem Spiritus Sancti*, Sermone III. in Natali Apoſtolorum Petri & Pauli; & hæc quidem ait de *S. Bernardo* adhuc ſuperſtite & ſcribente.

Petrus Venerabilis Abbas Cluniacenſis *S. Bernardum* ceu Angelorum jam concivem veneratus eſt ac dilexit. Id cùm plures ipſius Epiſtolæ teſtentur, tum maximè XXIX. Libri ſexti ad ipſum data: *Maluiſſem* (inquit) *Chariſſime, Beatitudini tuæ nexu indiſſolubili adhærere, quàm vel principari inter mortales alicubi, vel regnare. Quid enim? Nonne Regnis omnibus terrenis præferri à me deberet grata non ſolùm hominibus, ſed & Angelis ipſis cohabitatio tua? Concivem te illorum ſi dixero, licet nondum ſpes in rem tranſierit, per miſericordis Dei gratiam mendax non ero*, &c. Epiſtolam inſcribit: *Forti ac ſplendidæ Monaſtici Ordinis, imò totius Eccleſiæ Dei columnæ.*

Otto Friſingenſis Epiſcopus Lib. I. De Geſtis Friderici I. cap. XXXIV. ipſum *Vita & moribus venerabilem, Religionis ordine conſpicuum, ſapientia literarúmque ſcientia præditum, ſignis & miraculis clarum* prædicat.

Petrus Cellenſis Abbas Epiſtola XXIII. Libri VI. ad *Nicolaum S. Albani* in Anglia Monachum, *S. Bernardo* poſt obitum obtrectantem, ita de ipſo ſcribit: *Vita ejus, fama ejus, opera, ſcripta, miracula, fides, ſpes, charitas, caſtitas, abſtinentia, mortificatio demum in membris ejus, ſermo, vultus, habitus & geſtus ejus, & his ſimilia, ipſa ſunt quæ teſtimonium perhibent de eo. Prætermitto iſta omnia, ſi nondum emolliri cor tuum potuit. Unum eſt in quo clavis in altum defixis arbitror me te apprehenſurum, & in amorem S. Bernardi liquefacturum. Alumnus enim familiariſſimus fuit Dominæ noſtræ, cui non unam tantum Baſilicam, ſed totius Ordinis Ciſtercienſis Baſilicas ædicavit, ad cujus laudem poliſſimos Tractatus & facundos compoſuit. Si ergo potes tangere pupillam oculi Dominæ noſtræ, ſcribe contra Bernardum ſuum, cui loquitur ipſa: Qui tangit te, quaſi qui tangit pupillam oculi mei.* Immenſus eſſem, ſi omnia quibus à magnis viris aut Spiritu Dei afflatis feminis ornatus eſt, præconia congererem, eorúmque verba exhiberem: ſcilicet *Cæſarii Heiſterbacenſis* Lib. XIV. Miraculorum, Cap. XXVII. *Theobaldi* Epiſcopi in Vita *Guillelmi* Ducis Aquitaniæ, apud *Surium*, ad diem X. Februarii, *Helinandi* lib. *De Reparatione Lapſi* Cap. VIII. *S. Mechtildis* in Libro *Gratiæ Spiritalis*, cap. XCI. *S. Gertrudis* lib. IV. *Inſinuationum divinæ pietatis*, cap. L. *S. Bonaventura* in Meditationibus Vitæ Chriſti, cap. XXXVI. *Jacobi de Vitriaco*, Hiſtoriæ Occidentalis cap. XIV. *B. Henrici Suſonis* Ordinis Prædicatorum in *Dialogo Æternæ Sapientiæ* cap. XIV. *Franciſci Petrarchæ* lib. II. *De Vita Solitaria*, cap. XIV. *Henrici de Haſſia* in Tractatu ad *Jacobum* Abbatem Eberbacenſem, *Joannis Gerſonis* Sermone de *S. Bernardo*, &c. Ipſi etiam Heterodoxi *S. Bernardum* cogente veritate laudarunt. *Lutheri* Judicio *Omnes Eccleſiæ Doctores vincit*. Bucerus *Virum Dei* nuncupat. Calvino teſte, *In libris de Conſideratione ita loquitur, ut Veritas ipſa loqui videatur*. Ipsúmque *Pium & Sanctum Scriptorem* appellat. *Daniel Heinſius* Bernardi Opera *Rivum Paradiſi*, *Ambroſiam Animarum*, *Pabulum Angelicum*, *Medullam Pietatis* vocat. Soli pene Rapſodi Magdeburgenſes in Mellifluum Doctorem venenatum calamum acuerunt; Sed imperitiam ſuam prodidere non minùs in *S. Bernardi*, quàm in aliorum cenſura Patrum.

Luther in Colloquiis Convivial. Bucerus lib. De Concord. Art. de Juſtific. Calvinus lib. 4. Inſtit. cap. 10 &c. Heinſius Orat. 3.

§. II.

De Operibus Sancti Bernardi Critica.

De *S. Bernardi* Operibus accuratam Cenſuram edidit *Horſtius* vir eruditus, qui illa meliori ordine diſpoſita in lucem edidit, & Notis illuſtravit. Sermones dumtaxat LXXXVI. in Cantica ſunt *S. Bernardi*, cujus morte interceptum eſt divinum Opus, cùm in illis verbis enarrandis verſaretur, *In lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anima mea*, qui tertii Capitis verſus primus eſt.

Epiſtola ſeu *Tractatus de vita ſolitaria ad Fratres de Monte Dei*, non eſt *S. Bernardi*, ſed *Guillelmi* Abbatis *S. Theodorici*, ut conſtat ex Codicibus MSS. antiquioribus, ex Præfatione in qua Author Operum ſuorum texit Catalogum, & ex ſtylo *Guillelmi*, non *S. Bernardi* venam referente. In Codice MS. Bibliothecæ quondam Thuaneæ inſcripta eſt hæc Epiſtola, *Cariſſimis Fratribus & Dominis H. Priori, & H. Vu. Sabbathum delicatum.* Id eſt, *Dominis & Fratribus Hamoni Priori, & H.* (*P. Mabillonius* qui *S. Bernardi* Opera poſt *Horſtium* edidit, legendum conjicit N. id eſt, *Novitiis*, ut ex Præfatione intelligitur) *Vuillelmus precatur Sabbathum delicatum.* In quibuſdam Codicibus MSS. inſcribitur, *Liber de triplici aſcenſu ad perfectionem.*

Tractatus De Vite Myſtica, non eſt S. Bernardi.

Tractatum *De Vite Myſtica ſeu Chriſti Paſſione*, *S. Bernardi* non eſſe probant, diſcrepantia ſtyli; 2. Frequentes Patrum, imò & Poëtarum citationes quæ in germanis Melliflui Doctoris Operibus raræ ſunt; 3. Nonnulla ex *S. Bernardo* paſſim deflorata; 4. Quòd hujus Tractatus Author nomen *Aureola* à ſuis Majoribus dicat uſurpatum ad ſpecialem Virginum coronam ſignificandam. Quo nomine ante XIII. Sæculum Eccleſiaſtici Scriptores non ſunt uſi ad ſingulare operis cujuſdam excellentis præmium deſignandum. Unde nec *Sententiarum Magiſter* in IV. Diſt. XLIX. ubi de præmio Sanctorum diſſerit, *Aureolæ* ullatenus meminit.

Meditationes De Cognitione humanæ conditionis, non ſunt *S. Bernardi*, ſed ex ipſius & aliorum Patrum Operibus excerptæ, ut docet hæc Epigraphe Codici MS. Dunenſi præfixa: *Tractatus utilis ex verbis B. Bernardi Abbatis Claravallenſis, & aliorum Patrum, de interiori homine, quomodo Deum inveniat.*

Liber De interiori Domo, non eſt S. Bernardi.

Tractatum *de interiori Domo*, tertium eſſe librum *de Anima* inter Opera *Hugonis à S. Victore*, ſupra monuimus. *S. Bernardi* non eſſe conſtat: pius tamen & utilis eſt. Alicujus Ciſtercienſis eſſe *S. Bernardo* æqualis, ex victus qualitate cap. XXX. deſcripta conjicit *D. Mabillonius*.

Tractatus *de Conſcientia, ad Religioſum quemdam Ordinis Ciſtercienſis*, qui incipit his verbis, *Petis à me, Dilecte mi*, eſt Authoris qui nomen ſuum præ modeſtia ſupprimi voluit, ut indicant hæc ipſius verba cap VIII. *Verumtamen abſconde Epiſtolam vel librum, ſi ſic magis eligis nominare: vel ſi propalare decreveris, tace nomen Authoris.* Atque in his verbis Caput VIII. & totus Tractatus deſinit: *Vale, & ora pro me.* Unde quæ in aliis Editionibus aſſuta erant ex *Tractatu de Interiori Domo*, *D. Mabillonius* prudenter reſecuit.

Tractatus *de Ordine Vitæ & Morum inſtitutione*, ſive *de Doctrina puerorum*, eſt alicujus Monachi Benedictini, ut probant illa verba Capitis V. *Multi namque de virtute obedientiæ multa ſcripſerunt: inter quos Sanctus Pater noſter Benedictus de ea tam terribiliter locutus eſt, ut Fratrum etiam bene obedientium corda præ nimio timore concuti valeant.*

Scalam

Digitized by Google

Scala Clauſtralium non eſt S. Bernardi.

Scalam Clauſtralium, ſive Tractatum *De modo orandi*, *Guigoni* Carthuſiano aſſerit MS. Codex Carthuſiæ Colonienſis: idque omnino probat hæc Epiſtolæ nuncupatoriæ inſcriptio: *Dilecto Fratri ſuo Gervaſio F. Guigo delectari in Domino.*

Liber I. *De amore Dei*, & alter *De Natura ac dignitate amoris*, Authorem agnoſcunt *Guillelmum à S. Theodorico*, ut probat Præfatio Epiſtolæ ipſius ad Fratres de Monte Dei.

Liber tertius *de Amore Dei*, ſeu *Tractatus de Caritate*, à quodam Anonymo excerptus eſt tum ex *Richardo à S. Victore*, nimirum ſex priora Capita ex Tractatu ipſius *de Gradibus Caritatis*: tum ex *Petro Bleſenſi* à Cap. nono uſque ad finem, ex duobus ſcilicet ipſius libris *de Caritate Dei & Proximi*; & ex diverſis *S. Bernardi* locis, à Cap. ſexto ad nonum, ut viri eruditi *Horſtius* & *P. Mabillonius* obſervarunt.

Inſtructionem Sacerdotis ſeu Tractatum *de Præcipuis Myſteriis noſtræ Religionis*, pium cæteroquin Opus, ſtylus *S. Bernardo* abjudicat.

Sermones S. Bernardo falsò adſcripti.

Sermo in Adventu Domini, de undecim Oneribus Iſaiæ, qui incipit his verbis, *Tempus eſt, Fratres Chariſſimi*, eſt *Ælredi* Abbatis Rievallenſis in Anglia, Ordinis Ciſtercienſis. Sermones *de Nativitate Domini*, primus qui incipit, *Non poterit explicari Sermo*, &c. Secundus, *Exultate, Fratres, in Domino.* Tertius, *Tandem de mari ad portum*, & Sermo *de S. Stephano*, qui incipit, *Atbus Filium Virginis habemus in manibus*, ſunt *Nicolai* Monachi Claravallenſis. Tractatus *de Jeſu puero duodenni*, eſt *Ælredi* Abbatis Rievallenſis. *Sermones XV. de Sermone Domini in ultima Cœna ad Diſcipulos habito, ſunt Ogerii* Abbatis Lucedii Ordinis Ciſtercienſis, in Diœceſi Vercellenſi, ut conſtat ex veteri MS. Abbatiæ Stafardæ in Diœceſi Salucienſi, quod nunc extat in Bibliotheca Sereniſſimi Ducis Sabaudiæ: quod primus obſervavit doctiſſimus Cardinalis *Bona*. Sermo *de duobus Diſcipulis euntibus in Emaus*, & Sermo *de Sacerdotum dignitate, Sermo in Nativitate S. Joannis Baptiſtæ* incipiens his verbis, *Hodie, dilectiſſimi, dies nobis illuxit inſignis*. Item Sermo in Parabolam Evangelicam *de Villico* iniquitatis. Sermo *de Beata Maria Deipara*, qui incipit: *Miraculum fuit quòd Virgo peperit*; Sermo in illum Sapientiæ locum, *Sapientia vincit malitiam*; alter in Parabolam Evangelicam *de decem Virginibus*, non ſunt S. Bernardi. Sermo *de S. Andrea*, incipiens his verbis, *Et quietum ſtudium*, & Sermo *de S. Nicolao*, incipiens: *Nicolaus iſte noſter*; ſunt *Nicolai* Monachi Claravallenſis. Sermones IV. & Meditationes in Antiphonam, *Salve Regina*, non eſſe *S. Bernardi* probant ſtylus, frequentes citationes. *Sermo ad Clerum in Concilio Remenſi congregatum*, non eſt *S. Bernardi*, ſed ex ejus centonibus eſt conſarcinatus. Sermo alter *ad Paſtores in Synodo congregatos*, etſi elegans, non refert *S. Bernardi* venam. Alter *ad Prælatos in Concilio Generali*, qui incipit, *Non pro ſapientia quæ in me ſit*; cùm *ante paucos annos, ſub bonæ memoriæ Eugenio Papa ſimiliter convenisse Eccleſiam* memoret, *S. Bernardi* eſſe non poteſt, qui duobus tantùm menſibus *Eugenio* ſupervixit. Sermo *de fugienda cordis & corporis immunditia*, incipiens his verbis, *Amator Caſtitatis*, ex *Guerrico* Abbate maximam partem excerptus eſt. Sermo *de miſeria humana*, incipiens his verbis. *O homo*, inter nothos eſt rejiciendus, ſicut & alter *de ſeptem donis Spiritus Sancti*, incipiens, *Prima gratia eſt timor Domini.* Sermo *de duodecim portis Jeruſalem*, in MS. Carthuſiæ Colonienſis, ex quo cum edidit *Horſtius*, nomen *S. Bernardi* præferens, eo non omnino indignus à viris eruditis cenſetur. Sermo *in Canticum B. Virginis*, Sancti Bernardi nomen præfert in Codice MS. Monaſterii *Horti Mariæ* Ordinis Ciſtercienſis, ex quo eum edidit *Horſtius* & in Codice Gemmeticenſi, ad cujus fidem ipſum recenſuit. *P. Mabillonius.*

Liber De modo bene vivendi non eſt S. Bernardi.

Librum *de modo bene vivendi ad ſororem*, ſtylus languens, crebræ Patrum citationes, ſententiæ oſcitanter repetitæ; & ſororis, ad quam ſcribit Author, virginitas, *S. Bernardi* eſſe negant, qui ſororem unicam habuit *Humbelinam*, ante Religionis ingreſſum conjugatam, cui proinde verba illa capitis xx. convenire non poſſunt: *Tu ergo venerabilis ſoror, non deſpicias mulieres quæ de ſæculo genuerunt, maritos habuerunt.*

Liber *Sententiarum* dubios fœtus inter cenſetur, ob ſtyli diverſitatem. *Diſputationem cujuſdam Juſti cum Deo*, &c. *Soliloquium*, quod incipit: *Cor meum, rogo te &c. Formula honeſtæ vitæ*: *Varia & brevia documenta piè vivendi*, non ſunt S. Bernardi. *Speculum Monachorum*, eſt *Arnulphi* Monachi *de Boeriis*, Ordinis Ciſtercienſis in Diœceſi Laudunenſi. *Documenta Vitæ Religioſæ*; *Otio puellæ perfectionis eſſe quænda*: *Epiſtola de Regimine Vitæ ſpiritualis*; Opuſculum, *Ad quid veniſti?* Tractatus *de ſtatu Virtutum*; *Expoſitio in Orationem Dominicam*, *Meditatio in Paſſionem & Reſurrectionem Domini*; *Lamentatio in Paſſionem Chriſti*, *Lamentatio Virginis Mariæ*, ſpuria judicantur.

Liber in Hexaëmeron, quem *Poſſevinus* & *Horſtius S. Bernardo* tribuunt, ex Codice Bibliothecæ Caſſinenſis, hoc exordio, *Omnium quæ ſunt, moventur, & vivunt*, &c. fœtus eſt *Arnoldi* Bonævallis in Diœceſi Carnotenſi Abbatis.

Commentarius in Pſalmos Pœnitentiales, ſub nomine *S. Bernardi* Venetiis editus anno 1583. eſt *Innocentii III.* Pontificis Maximi, ut obſervavit doctiſſimus Cardinalis *Bona*, in lib. *de Divina Pſalmodia.*

Commentarius in Epiſtolas *S. Pauli* qui MS. aſſervatur in Bibliotheca *S. Andreæ* Ferrarienſis, *S. Bernardo* malè tribuitur ab *Horſtio*: eſt *Bernardi Clavorenſis*, Auguſtiniani Theologi, ut ex Joſepho Pamphilo *Poſſevinus* & *P. Mabillonius* obſervant.

Tractatum ſeu *Declamationem in Evangelium, Ecce nos reliquimus omnia*, Gaufrido *S. Bernardi* Notario tribuunt Codices MSS. Claravallenſis, Vallisſucenſis, & Regiæ Navarræ Pariſienſis à *P. Mabillonio* laudati in Præfatione. Ex variis *S. Bernardi* Sermonibus hic Tractatus excerptus eſt, ut monet Auctor, utque ejus inſcriptione conſtat in MS. Codice Albo-Mantellorum.

Inter *Parabolas de Pugna ſpirituali*, ſecundam & tertiam ad primæ imitationem confictas, iiſque Codicibus MSS. in quibus prima occurrit, alteram ſemper deeſſe, quartam verò *de Chriſto & Eccleſia* & quintam *de Fide, Spe & Caritate*, inter notha rejiciendas, monuit *P. Mabillonius.* Inter Sermones de tempore, ſecundus in Cœna Domini, in illud Proverbiorum, *Sediſti ad menſam divitis*, &c. cùm in omnibus Cod. MSS. deſideretur, non videtur eſſe Melliflui Doctoris. *Meditatio in Vitam & Paſſionem Domini*, quæ incipit, *Jeſum Nazarenum*, ſtylum *S. Bernardi* non ſapit. Eſt nona inter eas quæ *S. Anſelmo* tribuuntur, ſub hoc titulo, *Stimulus amoris*; vel *Speculum Evangelici ſermonis*; nec in MSS. Codicibus Operum *Sancti Bernardi* legitur. Inter Sermones *de Sanctis*, ſecundus *in Converſione S. Pauli*, dubius eſt, cùm in MSS. deſideretur. *Sermo in Feſto S. Mariæ Magdalenæ*, à *Nicolao* Claravallenſi conflatus eſt ex Sermonibus *S. Bernardi* in Cantica. *Sermo V. in Aſſumptione B. Virginis*, incipiens his Verbis: *Quòd Dominus ac Salvator noſter*, non videtur eſſe *S. Bernardi*, cùm deſit in MSS. de Sermone Panegyrico ad

Beatam

Digitized by Google

Beatam Virginem, qui Sermoni de illius Nativitate ſubjicitur, idem eſto judicium: inter Sermones *De Diverſis*, plerique ſunt ex ore dicentis excepti, & compendio deſcripti. Sermones VIII. XXVIII. LXXI. LXXIII. LXXVI. & LXXIX. dubium an ſint *S. Bernardi*, an *Guerrici* Abbatis. VI. & XXI. *Nicolao* Claravallenſi tribuuntur, XI. *De gradibus Confeſſionis*, & XLI. *De gradibus Obedientiæ*, in ſpuriorum claſſem rejiciuntur. Inter Epiſtolas CCCXL. ad *Henricum* Archidiaconum, à nonnullis viris eruditis *S. Bernardi* eſſe negatur. In pluribus MSS. deeſt. Baptiſmum approbat ſub hac verborum formula collatum, *Baptizo te in nomine Dei, & Sanctæ & veræ Crucis*, quod facturum *S. Bernardum* ægrè mihi perſuaſerim.

Epiſtola dubia.

Epiſtolam CLXXIV. *Ad Canonicos Lugdunenſes*, quâ ipſos perſtringit, quòd Feſtum Conceptionis B. Virginis inconſultâ Sede Apoſtolicâ celebrarent, quidam recentiores *S. Bernardo* ſuppoſitam aſſerunt, ratiunculis freti, quas hîc exſufflare non eſt opus, cum ſuaptè levitate abeant in ventos. Sanè ipſam *S. Bernardo* vindicant omnium Codicum MSS. fides, & Veterum conſenſus, *B. Alberti Magni, Thomæ Alenſis, SS. Thomæ & Bonaventuræ*, &c. & ſtyli unitas. Porro hac in Epiſtola *S. Bernardus* ſententiam ſuam ex Eccleſiæ Auctoritate totam ſuſpendit: *Nulla*, inquit, *Virgini ratione placebit contra Eccleſiæ ritum præſumpta novitas, mater temeritatis, ſoror ſuperſtitionis, filia levitatis. Nam ſi ſic videbatur (celebrandus ſcilicet Conceptionis Deiparæ dies feſtus) conſulenda erat priùs Apoſtolicæ Sedis Auctoritas, & non ita præcipitanter atque inconſultè paucorum ſequenda ſimplicitas imperitorum. Et ante quidem apud aliquos errorem compereram, ſed diſſimulabam, parcens devotioni, quæ de ſimplici corde & amore Virginis veniebat. Verùm apud Sapientes, atque in famoſa nobilique Eccleſia, & cujus ſpecialiter filius ſum, ſuperſtitione deprehenſa, neſcio an ſine gravi offenſa, etiam veſtri omnium, diſſimulare potuerim. Quæ autem dixi abſque præjudicio ſanè dicta ſint ſaniùs ſapientis. Romanæ præſertim Eccleſiæ Auctoritati atque examini totum hoc, ſicut, & cætera quæ ejuſmodi ſunt, univerſa reſervo: ipſius, ſi quid aliter ſapio, paratus judicio emendare.*

Epiſtola ad Canonicos Lugdunenſes, à S. Bernardo ſcripta eſt.

Ad Sedem Apoſtolicam pertinet novarum inſtitutio Solemnitatum.

Romanæ Eccleſiæ Auctoritati atque examini, quæ ad Religionem pertinent univerſa reſervat S. Bernardus.

Atque hanc *S. Bernardi* ſententiam viri eadem ætate in Eccleſia religione & doctrina celebres propugnarunt. Inter alios *Petrus* Abbas Cellenſis *Nicolaum S. Albani* in Anglia Monachum, *Sancti Bernardi* memoriæ & glorioſo nomini obtrectantem ob novam Feſtivitatem Conceptionis Beatæ Virginis impugnatam, per Epiſtolas caſtigavit, & Sancti Abbatis doctrinam, factúmque vindicavit. Qua de re legenda eſt ipſius Epiſtola XXIII. Libri VI. *Sed fortè dices mihi*, inquit, *Audeſnè qualiſcumque Abbas occulere puteos continuandæ ſemper devotionis, & profundiùs quotidie fodiendæ venerationis? Nonne eodem Spiritu potantur Moderni, quo & Antiqui? .... Non erat ab initio Nativitas Virginis in Eccleſia Solemnis, ſed creſcente Fidelium devotione, addita eſt præclaris Eccleſiæ Solemnitatibus. Quare igitur non ſimiliter & diem Conceptionis obtineat ſedulitas Chriſtianæ devotionis? Ad quod ego: Cataractas cœli, & fontes abyſſi libentiùs in obſequium Virginis ſolverem, quam clauderem. Et ſi filius ejus Jeſus aliquid omiſiſſet in prærogativa exaltationis ſuæ Matris, ego ſervus, ego mancipium, non quidem de effectu, ſed ſaltem affectu ſupplere geſtirem. Mallem certè non habere linguam, quàm aliquid dicere contra Dominam noſtram. Ante eligerem non habere animam, quàm vellem ejus extenuare gloriam. Licuit quoque, ſempérque licebit, Sponſam Chriſti Eccleſiam, quæ in terris peregrinatur, ſecundùm mutationes rerum, perſonarum, & temporum, variare rationes Decretorum, & nova adinvenire medicamina remediorum, & ſtatuere Sanctis adeptione gloriæ frequentiam Solemnitatum. Eſt tamen auro locus in quo conflatur, & argentum habet venarum ſuarum principia, Sedem Petri & Curiam Romanam, quæ claves cœli principaliter tenet: & clauſura conſiliorum Dei reſerata diſpenſante Deo, unguentum gratiæ à capite, uſque in oram veſtimenti habet complere. Hæc Sedes Petri, id eſt, Petra in qua Moyſes reſidet, videlicet Lex Dei immaculata convertens animas, fragoſa quæque Hæreticorum conciliabula elidit & allidit, profanas vocum novitates reſecat & reſcindit, ſuperflua confundit & jugulat, hiantia & eccliptica complet & illuſtrat. Utinam ſalva veritatis auctoritate, lance communis conſilii, hæc Domina & Moderatrix totius Chriſtianitatis, Conceptionem Virginis libraſſet & approbaſſet, à mari uſque ad mare hanc propagaſſet! Sole, id eſt, Apoſtolico, ac Luna, id eſt, Curia Romana præeunte, tam ſecurè quàm expeditè in lumine vultus eorum greſſus meos ponerem & diſponerem ex hoc videns vitare lubricum, & ſequi ſolidum & ſecurum.*

Pietas Petri Cellenſis Abbatis in Virginem Deiparam.

Romanæ S. Petri Sedes commendatur.

Domina eſt & moderatrix totius Chriſtianitatis.

Potho Prumienſis Preſbyter S. *Bernardo* coëvus, adversùs novarum Celebritatum inſtitutionem abſque Romanæ Eccleſiæ Auctoritate factam, privatâ & imprudenti Monachorum quorumdam pietate, eodem ſpiritu declamat in fine Libri III. De Statu Domus Dei. *Ecce*, inquit, *Vita Monaſtica, quæ erat columna & firmamentum Religionis, in qua videlicet viguit diſciplinæ cenſura, morum gravitas, maturitas conſiliorum, auctoritatis pondus, antiquitatis inſigne, & Eccleſiaſticis Officiis repentinis viſa eſt novitatibus acquieſcere, & quadam juvenili paſſa eſt decolorari levitate. Miramur ergo ſatis quid viſum fuerit hoc tempore quibuſdam Monaſteriis mutare colorem optimum, novas quaſdam inducendo celebritates. Numquid Patribus doctiores aut devotiores ſumus? Superba mente præſumimus, quicquid ipſorum in talibus prudentia præterivit. Neque vero nos in hujuſmodi aliquid invenire poſſumus, quod illorum quiverit diligentiam præteriſſe. Quæ igitur ratio hæc Feſta celebranda nobis induxit, Feſtum videlicet Sanctæ Trinitatis, Feſtum Transfigurationis Domini? Additur his à quibuſdam, quod magis abſurdum videtur, Feſtum quoque Conceptionis Sanctæ Mariæ. Nos in his omnibus devotioni Fidelium minimè derogamus, dum rationem quærimus, quâ rationabile obſequium noſtrum offerre Domino debemus, ne fortè à via recta deviantes, præſumptionis ſpiritu ducamur.* Non negabat vir pius & eruditus Feſta S. Trinitati, Chriſto Transfigurato, Virgini Deiparæ Conceptæ, ab Eccleſia poſſe inſtitui ac celebrari; ſed expectandam cenſebat Romani Pontificis aut concilii Juſſionem ac Decretum; idque Monachos imprudenti ac præcipiti devotione uſurpare.

§. III.

S. Bernardi Sententia de Sanctorum Beatitudine diſcutitur.

S. Bernardum ſenſiſſe, animas Juſtorum poſt hanc vitam ante generalem corporum Reſurrectionem, & extremum Judicium, non admitti ad illam Beatitudinem quæ in Dei viſione conſiſtit, quiſpiam ex ejus Sermonibus *De omnibus Sanctis* imprudens colligeret. Sic enim habet Sermone II. *Interim ſub Altari eos eſſe, & non ſupra, ipſe nos doceat, cujus teſtimonium credibile factum eſt nimis, qui (ut ſcribit in Apocalypſi) ſub Altari ipſo eorum etiam voces audivit. Adhuc ergo ſignatum eſt ſuper eos lumen vultûs Domini, & licèt non plenam, habent*

bent tamen lætitiam multam in corde ſuo, donec veniat dies illa quæ implebit eos lætitia cum vultu ſuo. Interim, inquam, convertuntur animæ illæ in requiem ſuam, donec veniat dies qua introire merentur in requiem Domini. Adhuc laudant eas in portis opera ſua, donec veniat cùm erit unicuique laus à Deo. Et Sermone III. docet *Tres eſſe Sanctarum ſtatus Animarum. Primum videlicet in corpore corruptibili, ſecundum ſine corpore, tertium in corpore jam glorificato. Primum in tabernaculis, ſecundum in atriis, tertium in Domo Dei.* Et Sermone IV. explicat quid ſit illud Altare, ſub quo interim Sanctorum Animæ eſſe dicuntur in Apocalypſi, aliique eſſe Chriſti humanitatem, quam ſolam vident: poſt Reſurrectionem autem exaltandas ſuper Altare, ad videndam ejus Divinitatem. *Interim ergo*, inquit, *ſub Chriſti humanitate fœliciter Sancti quieſcunt, in quam nimirum deſiderant etiam Angeli ipſi proſpicere, donec veniat tempus quando jam non ſub Altari collocentur, ſed exaltentur ſuper Altare. Sed quid dixit? Numquid Humanitatis Chriſti gloriam, non dicam hominum, ſed vel Angelorum aſſequi poterit quis, nedum ſuperare? Quonam igitur modo ſuper Altare dixerim exaltandos, qui nunc ſub Altare quieſcunt? Viſione utique & contemplatione, non prælatione. Oſtendet enim nobis Filius (ut pollicitus eſt) ſemetipſum, non in forma ſervi, ſed in forma Dei. Oſtendet etiam nobis Patrem & Spiritum Sanctum, ſine qua nimirum viſione nihil ſufficeret nobis. Quoniam hæc eſt vita æterna, ut cognoſcamus Patrem verum Deum, & quem miſit Jeſum Chriſtum, & in eis etiam Spiritum utriuſque. Tranſiens quippe miniſtrabit nobis, novas utique & uſque ad tempus illud nobis penitus inexpertas delicias manifeſtæ ſuæ contemplationis.*

Verùm de Beatitudine conſummata loqui *S. Bernardum*, ex adjunctis perſpicuum eſt, & negare tantùm Animas Sanctorum tam perfectè nunc videre Deum, quàm viſuræ ſint receptis corporibus, quia naturalis impetus quo erga corpus feruntur, ut ei rurſum uniantur, ipſas remoratur quominus Angelorum inſtar tota intentione in Deum ferantur. Id planè ſignificant ejus verba Sermone III. *De omnibus Sanctis*, ubi eaſdem ita compellat: *Animæ Sanctæ, quas propria Deus inſignivit imagine te deſiderant: quas redemit proprio ſanguine te expectant: & ipſarum ſine te compleri lætitia, perfici gloria, conſummari Beatitudo non poteſt, ut necdum tota earum affectio liberè pergat in Deum; ſed contrahatur quodammodo & rugam faciat, cùm inclinantur deſiderio tui.* Ibidem: *Neque enim præſtari decet integram Beatitudinem, donec ſit homo integer cui detur.... Acceperunt jam ſingulas ſtolas, ſed non veſtientur duplicibus donec veſtiamur & nos..... Stola enim prima eſt fœlicitas & requies animarum: ſecunda verò immortalitas & gloria corporum.*

Et Sermone IV. diſtinguens inter ſinum Abrahæ, & locum Animarum Sanctarum, ait: *Jam verò ſi cubi forte præſens quoque Sanctorum requies Abrahæ ſinus vocatur, certum eſt de Evangelio hanc inoleviſſe conſuetudinem: licèt neminem oporteat dubitare longè alium hunc ſinum eſſe quàm illum, quippe cùm ille in tenebris, hic in luce multa: in inferno ille fuerit, iſte in cœlo. Non incongruè tamen etiam nunc dictum videtur Patriarcharum filios paternum in ſinum recipi, cùm ad eorum conſortium ab hoc ſæculo tranſire meruerint.*

Et alibi paſſim Animas Sanctas ſtatim poſt obitum viſione divina frui docet. Sermone II. De Sancto Malachia: *Non immeritò hodie Malachias in conſortium Angelorum recipitur, re adeptus, quod nomine dicebatur. Et quidem ante Angelos erat non minùs puritate, quàm nomine: ſed nunc felicius glorioſè in eo interpretatio nominis adimpletur, quando pari cum Angelis gloria & fœlicitate lætatur.*

In Sermone De Obitu *Humberti* Monachi: *Ecce*, inquit, *jam coram te eſt, Pater dulciſſime, fons ille puritatis, quem tanto ardore animi ſitiebas: Ecce immerſus es in illam divinæ pietatis abyſſum, cujus memoriam abundantia ſuavitatis tam devotè eructare ſolebas.*

In Epiſtola ad *Sugerium* Abbatem: *Quid tibi*, inquit, *& terrenis exuviis, qui ad cœlum iturus, ſtola gloriæ mox indui habes?* Epiſtola CCCXI. ad Fratres de Hibernia, ita *S. Malachiam* jam defunctum compellat: *Abſit autem ut tua nunc, ô Anima Sancta, minùs efficax æſtimetur oratio, quando præſens vividiùs ſupplicare eſt Majeſtati, nec jam in fide ambulas, ſed in ſpecie regnas. Abſit ut imminuta, nedum exinanita tua illa tam operoſa caritas reputetur, cùm ad Fontem ipſum caritatis æternæ procumbis pleno hauriens ore, cujus & ipſa priùs ſtillicidia ſitiebas.*

SCHOLION.

Huic Articulo, §. 11. pag. 514. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Aliqua dicit de Epiſtola S. Bernardi contra Conceptionem.*

R. *De S. Bernardi* Operibus agens eo loci, Epiſtolam ejus CLXXIV. ad Canonicos Lugdunenſes genuinam eſſe probavi, non ipſi ſuppoſitam. Hac in Epiſtola *S. Bernardum* ſententiam ſuam ex Eccleſiæ Auctoritate totam ſuſpendere obſervavi. Ad Sedem Apoſtolicam pertinere novarum Inſtitutionem Solemnitatum. Contra piam de Immaculata Virginis Deiparæ Conceptione ſententiam tantùm abeſt ut aliquid dixerim, ut ne quidem Quæſtionem ipſam attigerim. Ex illa Epiſtola hæc verba deſcripſi: *Conſulenda erat priùs Apoſtolicæ Sedis Auctoritas..... Romanæ præſertim Eccleſiæ Auctoritati atque examini totum hoc, ſicut & cætera quæ ejuſmodi ſunt, univerſa reſervo: ipſius ſi quid aliter ſapio, paratus judicio emendare.* An hæc *S. Bernardi* verba deſcripſiſſe, eundémque devotionis & ſummiſſionis affectum erga Romanam Eccleſiam induiſſe, & illius verbis expreſſiſſe, crimen eſt? Verùm quamvis de S. Bernardi ſententia circa Beatæ Virginis Conceptionem dixiſſem aliquid, reprehenſionem propterea non mererer, modò intra Criticæ fines me continuiſſem, expendens duntaxat quæ fuerit Patris ſanctiſſimi opinio, quod *Horſtius & P. Mabillonius* Viri Eruditi in Notis ſuis ad hanc S. Bernardi Epiſtolam fecerunt animadvertentes: *Illum impugnaſſe non ſolùm Feſtivitatem Conceptionis Deiparæ Virginis inconſultâ Sede Apoſtolica inſtitutam, verùm etiam ipſam Conceptionis ſanctitatem ſeu immunitatem à peccato originali. Nam in iſta Epiſtola nullum omninò diſcrimen agnoſcit (niſi penes majorem ac minorem gratiæ plenitudinem) inter Beatam Virginem, ac Jeremiam, & S. Joannem Baptiſtam, quos quidem in utero ſanctificatos affirmant omnes, immunes à culpa originali, nullus. Et hanc quidem fuiſſe Bernardi ſententiam, colligitur ex Sermone ſecundo in Aſſumptione, in quo apertè concedere videtur Beatam Virginem à parentibus originalem maculam traxiſſe. Quòd autem nonnulli quoſdam contextus Bernardo tribuunt in gratiam Immaculatæ Conceptionis, ex ſuppoſititiis ejus Operibus ut plurimùm adducuntur.* Hæc Viri illi Eruditi. Quæ obſervatio & in poſtrema Editione S. Bernardi Alexandro Octavo Pontifici Maximo dicata legitur. Cæterùm nullum ex hac Obſervatione præjudicium fieri velim adversùs piam de Immaculata conceptione Deiparæ Virginis ſententiam, circa quam Eccleſiæ Romanæ ſenſum & propenſionem Conſtitutionibus Summorum Pontificum expreſſam, præ Sancto Bernardo aut aliis quibuſdam Doctoribus, quorum alioqui revereor auctoritatem, ſequi religioſi officii loco ſemper ducam: *QUIA & ipſa Doctrina Catholicorum Doctorum ab Eccleſia Auctoritatem habet: Unde magis ſtandum eſt Auctoritati Eccleſiæ, quàm auctoritati vel Auguſtini vel Hieronymi,* (vel Bernardi) *vel cujuſcumque Doctoris.* Verba ſunt Sancti *Thomæ* Secunda Secundæ Quæſtione X. Articulo XII.

ART. XI.

ARTICULUS XI.

De Drogone Oſtienſi, Petro Venerabili, Petro Pictavienſi, Roberto Retenenſi, Gilberto de Hoilandia, Guillelmo à S. Theodorico, Guerrico Abbate Anſelmo Havelburgenſi, Nicolao Claravallenſi, & Iſaac Magnæ Armeniæ Catholico.

I. DRogo, primùs Abbas *S. Joannis Laudunenſis* à *Bartholomæo* ejuſdem urbis Epiſcopo conſtitutus eſt, anno M. CXXVIII. ex Priore Cœnobii *S. Nicaſii* Remenſis O. B. Deinde *bono odore ſapientiæ & probitatis ejus longè latéque diffuſo*, inquit, *Hermannus* Monachus lib. III. *De Miraculis S. Mariæ Laudunenſis*, Cap XXII. ab *Innocentio II.* Romam vocatus, Epiſcopus Cardinalis Oſtienſis creatus eſt. Ab Authore Appendicis ad *Sigebertum* à Piſtorio editæ *Religione & facundia venerabilis* prædicatur; & ad annum 1138. quo ejus obitum conſignat, *Vir religione & ſapientia clarus.* Sermonem ſcripſit *de Paſſione Domini*, item Librum *de Creatione & Redemptione hominis*, Opuſculum *de Septem donis Spiritus Sancti*, & Tractatum *de Horis Canonicis.* Extant in Bibliotheca Patrum.

II. S. Petrus Mauritii, Arvernia, ex nobili genere oriundus, inter Cluniacenſes Monachos à *S. Hugone* adſcriptus, deinde Prior Vezeliacenſis, & de Domina, defuncto *Hugone*, Cluniacenſis Abbas electus eſt anno M. CXXIII. die Aſſumptæ in Cœlum Virginis annos dumtaxat triginta natus. Ob morum gravitatem, vitæ ſanctimoniam, & eruditionem eximiam, *Venerabilis* cognomen promeritus eſt, atque ita ab *Innocentio II.* & *Eugenio III.* Pontificibus Maximis appellatus. Vitam ejus in Cluniacenſi Chronico ſcriptam legere eſt, in quo & ejus Opera recenſentur, ſcilicet *Epiſtolarum libri ſex*, Tractatus adversùs *Judæos*, *Tractatus adversùs Petrobuſianos*, Libri duo *de Miraculis*, *Sermones quatuor*, Hymni & Rithmi quidam, & *Statuta Congregationis Cluniacenſis.* Ejus Opera excuſa ſunt in Bibliotheca Patrum. Librum quoque *de Vita ſolitaria* ipſi tribuit *Trithemius* Abbas. *S. Bernardus* hoc ipſi ſcripſit elogium Epiſtola CCLXXVII. qua ipſum Romam euntem *Eugenio III.* Pontifici Maximo commendavit: *Honorate Virum, ut verè honorabile membrum in Chriſti corpore. Vas in honorem (ni fallor) plenum gratiæ & veritatis, refertum plurimis bonis. Remittite eum cum lætitia, quamplurimos ſub reditu lætificaturum. Dignemini eum ampliori, ut dignum eſt, gratia, & ita ut de plenitudine ejus omnes, cum redierit, accipiamus. Sanè ſi quid petierit in nomine Domini Jeſu, non debet apud vos pati difficultatem. Nam ſi neſcitis, iſte eſt qui manus ſuas extendit ad pauperes Ordinis noſtri. Iſte eſt qui de poſſeſſionibus Eccleſiæ ſuæ, quantum cum pace poteſt ſuorum, libenter frequentérque largitur ad victum. In nomine Jeſu cur dixerim, audite. Si enim petierit (quod ſuſpicor, vereórque) dimitti à regimine Monaſterii, quis illum noſcens in nomine Jeſu petere putet? Fallor, non ſolitò timoratior, ſi non ſe ipſo melior factus ſit, ex quo vidiſtis eum. Quamquam pene ab introitu ſuo in multis Ordinem illum melioraſſe cognoſcitur.* Eumdem in Epiſtola ad ipſum data vocat *Virtutis exemplar, diſciplinæ ſummam, ſpeculum Sanctitatis.* Obiit VIII. Kalendas Januarii anno M. CLVI. ut conſtat ex Martyrologio Monaſtico Benedictino. De quo legatur *Trithemius* Abbas.

Petrus venerabilis elogium.

III. Petrus Pictavenſis Ordinis Benedictini Monachus, *Petro Venerabili* Abbati Cluniacenſi Carmen Panegyricum cecinit: ad eumdem Epiſtolam dedit quâ ipſum ad ſcribendum adhortatus eſt, ejus eruditionem plurimùm commendans; aitque ipſum non modò doctrina & pietate ad monumenta ingenii poſteris relinquenda, verùm etiam officio impelli debere: *Cùm ſcribendi ſtudium ſpeciali prærogativa Cluniacenſes Abbates à temporibus antiquis obtineant. Nec certè ſola auctoritate compelluntur ut ſcribant: ſed etſi non fecerint, ſicut degeneres, multúmque patriæ formæ diſſimiles, neceſſe eſt erubeſcant.* Scripſit idem *Petrus* Epitaphium *Gelaſii II.* Pontificis Maximi, &c.

Studia Monaſtica.

IV. Robertus Retenenſis, Anglus, Pompelonenſis Eccleſiæ Archidiaconus, vir Arabicæ linguæ peritiſſimus, rogante *Petro Venerabili* Abbate Cluniacenſi, *Alcoranum* ex Arabico Latinum fecit, & eidem Abbati Verſionem ſuam dicavit. A *Theodoro Biliandro* Miniſtro Zuingliano editum eſt Alcoranum à *Roberto Retenenſi* Latio donatum. Id autem operæ ab ipſo poſtularat *Petrus Cluniacenſis*, ut Mahometanæ Legis errores & figmenta refellere poſſet. Qua de re ejus ad *S. Bernardum* Epiſtola legenda eſt.

V. Gillebertus de Hoilandia, Anglus ſub *S. Bernardo* Ciſtercienſis Ordinis Monachus, deinde Suinsherenſis Abbas in agro Lincolnienſi, vir Religioſus & eruditus, magnúſque *S. Bernardi* æmulator, ſcripſit in tria Canticorum Capita Sermones XLVIII. elegantiſſimos, inde incipiens ubi *S. Bernardus* ſcribendi ſimul & vivendi finem fecerat; quos unà cum Epiſtolis quibuſdam & Diſſertationibus Aſceticis ejuſdem in Appendice Operum *S. Bernardi* Editionis *P. Mabillonii*, Tom IV. legere eſt. Scripſiſſe etiam *In Pſalterium, in Evangelium S. Matthæi, in Epiſtolas S. Pauli, in Apocalypſim S Joannis*, Librum *Theologicarum Sententiarum, de ſtatu Animæ, & de Caſu Diaboli*, refert *Joannes Piſeus* lib. *de Illuſtribus Scriptoribus* Angliæ. Obiiſſe anno 1172. Chronicon Clarævallenſe teſtatur.

VI. Guilielmus, Patria Leodienſis, Ordinis primùm Benedictini in Cœnobio *S. Nicaſii* Remenſis Monachus, deinde Monaſterii *Sancti Theodorici* prope Rhemos creatus Abbas, anno M. CXX. arctiſſimam cum *S. Bernardo* iniit amicitiam. Abdicata Præfectura, Ciſtercienſem Ordinem in Cœnobio Signiacenſi * profeſſus eſt anno circiter M. CXXXV. ubi cùm aliquot annos in jugi rerum cœleſtium contemplatione & ſumma animi demiſſione exegiſſet, ſanctè obiit anno circiter M. CL. Cum ipſo de amicitia certat *S. Bernardus* Epiſtolis LXXXV. & LXXXVI. Orta Cluniacenſes inter & Ciſtercienſes contentione ob Regulam *Sancti Benedicti* diſpari habitu & religione ſervatam, cùm hujus diſſidii Authorem *S. Bernardum* calumnia proclamaret, *Guillelmus à Sancto Theodorico* virum ſanctiſſimum ad ſcribendam Apologiam induxit, & ad ea, quæ in Cluniacenſibus correptione digna erant, reprehendenda. Ejus votis obſecutus eſt *S. Bernardus*, ipſique *Apologiam* dicavit. Ipſi etiam Librum *de Gratia & Libero Arbitrio* nuncupavit, ejúſque cenſuræ ſubjecit, antequam publici juris fieret. Scripſit præclaram *Epiſtolam ad Fratres Chartuſianos de Monte Dei*, cujus in Præfatione Operum ſuorum Catalogum inſtruxit. Hæc verò ſunt quæ ſe ediſſe teſtatur: *Speculum Fidei, Ænigma Fidei*, Libros duos *de contemplando Deo*, alterum *de natura & dignitate amoris*: Libellum *de Sacramento Altaris*: *Meditationes* Novitiis ad orandum informandis utiles: *In Cantica Canticorum*, uſque ad illum locum, *Paululum, cùm pertranſiſſem eos, inveni quem diligit anima mea*: Librum *contra errores Petri Abælardi.* Commentarios in Cantica & in Epiſtolam ad Romanos, ex Libris SS. Patrum.

* De Signy.

Digitized by Google

trum defloravit. *Sententias de fide* fortes & graves ex libris *S. Auguſtini* excerpſit. Edidit præterea Opuſculum *de natura Animæ & Corporis*. Scripſit denique librum unum *de Vita S. Bernardi*. Epiſtola ad Fratres de Monte Dei, *Tractatus de contemplando Deo*, & Tractatus *de natura & dignitate amoris*, extant inter Opera *S. Bernardi*, Tom V. Editionis *P. Mabillonii*. Hæc verò & alia ejus Opera edita ſunt Tomo IV. Bibliothecæ Ciſterciensis.

D'Igny

VII. Guerricus, Ordinis Ciſtercienſis Monachus *S. Bernardi* diſcipulus, Igniacenſis Monaſterii, * quartæ Clarævallis Filiæ, in Diœceſi Remenſi, ſecundus Abbas, pietate juxta & eruditione clariſſimus, Sermones piiſſimos & elegantiſſimos edidit. Obiiſſe dicitur anno M. CLVII. die XIX. Auguſti. A *Trithemio*, *Manrique*, *Henrique*, *Viſchio* in Bibliotheca Ciſtercienſi, & aliis qui de Sanctiſſimi Ordinis Viris Illuſtribus ſcripſerunt, celebratur; necnon in Exordio Magno Ciſtercienſi, Capp. VII. & VIII.

Havelburgum Germaniæ urbs eſt in Marchia Brandeburgenſi, Epiſcopatus ſub Archiep. Magdeburgenſi.

VIII. Anſelmus Havelburgenſis Epiſcopus à *Lothario II.* Imperatore Legatus Conſtantinopolim miſſus, à Græcis ſapientioribus Epiſcopis provocatus, celebrem Conventum inſtitui curavit, in quo de Controverſiis Græcos inter & Latinos ultro citròque diſputatum eſt. Collationes illic habitas præcipuè cum *Nechite* Nicomediæ Archiepiſcopo in unum collegit Eugenio III. Pontifice Maximo jubente & quaſi *Antycimenon*, id eſt, *Librum Contrapoſitorum*, ſub forma Dialogi conſcripſit. Tres Libros complectitur hoc Opus. Primus eſt *de unitate Fidei, & multiformitate vivendi ab Abel Juſto uſque ad noviſſimum electum.* Secundus, *de Proceſſione Spiritus Sancti.* Tertius, *de diverſo Euchariſtiæ Ritu Græcorum & Latinorum, videlicet Azymi & Fermentati: Et de Autoritate Romanæ Eccleſiæ*, Authoris eximiam eruditionem cum ſumma pietate & modeſtia conjunctam Opus teſtatur.

IX. Nicolaus, ex Monacho Artemarenſi factus Clarævallenſis, & *Sancti Bernardi* Amanuenſis ſive Notarius, eique, & Petro Venerabili Abbati Cluniacenſi, clariſſimus, ut ex iſtius Epiſtolis XXXIII. XXXIV. XXXV. libri ſexti compertum eſt, homo verſipellis ingenii, Sigillo *S. Bernardi* non ſemel abuſus, & deprehenſus falſarius, fugam arripuit. De ejus fuga, fraudibus, impoſturis, ſcripſit *S. Bernardus* ad *Eugenium* Papam Epiſtolam CCXVIII. & perpetua dignum incluſione perpetuòque ſilentio denuntiavit, ſi fortè Romam ſe conferret. In Angliam profugiſſe vulgò creditur, iſque eſſe *Nicolaus S. Albani* in Anglia Monachus, qui *S. Bernardi* jam defuncti ſententiam de Conceptione B. Virginis impugnavit: ad quem graves ea de re Epiſtolas *Sancti Bernardi* vindices ſcripſit *Petrus Cellenſis*, nempè XXIII. libri VI. & X. libri IX. At vulgarem illam opinionem falſam eſſe evincit, I. Diverſitas patriæ. *Nicolaus* enim Sancti Bernardi Amanuenſis, Gallus erat; *Nicolaus* Monachus *Sancti Albani*, Anglus; ut conſtat ex Petro Cellenſi. *Nicolaus* Clarævallenſis *Petro Cellenſi* familiariter notus erat, & cariſſimus, ut probant mutuæ ipſorum Epiſtolæ: *Nicolaus S. Albani* Monachus ipſi notus non erat niſi occaſione petulantis in doctrinam & nomen *S. Bernardi* jam in Cœlum tranſlati inſultûs. II. Diverſos homines fuiſſe probat ſtyli diſparitas, cultior enim eſt & urbanior *Nicolai* Clarævallenſis ſtylus, ut ex ejus Epiſtolis à *Joanne Picardo* Canonico Regulari *S. Victoris* Pariſienſis editis compertum eſt. III. Idem probat contrarietas opinionum. *Nicolaus* enim *S. Albani* Monachus tam alienus fuit à ſententia *S. Bernardi* circa Conceptionem Deiparæ Virginis, ut propterea ipſum poſt obitum dediſſe pœnas commentus ſit, quòd eam in peccato conceptam docuiſſet, ac novæ Celebritati Conceptionis ipſius repugnaſſet. En verba ipſius ad *Petrum Cellenſem* ſcribentis: *In Claravallenſi Collegio quidam Converſus bene religioſus in viſu noctis vidit Abbatem Bernardum niveis indutum veſtibus, quaſi ad mamillam pectoris furvam habere maculam. Quem ex admiratione triſtior alloquens: Quid eſt, inquit, Pater! quòd nigram in te maculam video? Et ille: Quia de Domina noſtra Conceptione ſcripſi non ſcribenda, ſignum purgationis meæ maculam in pectore porto. Frater viſa Conventui innotuit, & aliquis Fratrum in ſcriptum redegit. Relatum in Generali Ciſtercienſi Capitulo, & de communi Conſilio ſcriptum periit incendio, maluitque Abbatum univerſitas Virginis periclitari gloriam, quàm S. Bernardi opinionem ..... Porro facto levi per Purgatorium tranſitu, intravit in gaudium Domini ſui, qui in diebus ſuis ſanctitate venerabilis, opinione ſingularis, eloquentia jucundus, & ſignorum innovatione mirabilis.*

Fallitur, qui Nicolaum Claravallenſem cum Nicolao S. Albani in Anglia Monacho confundunt.

Apud Petrum Cellenſem Epiſt. XX. lib. IX.

At *Nicolaus Claravallenſis*, Sermone *de B. Maria*, qui incipit his verbis, *Miraculum fuit*, (Hunc enim ipſius eſſe viri eruditi conjiciunt) aſſerit B. Virginem in peccato originali fuiſſe conceptam. *Licet*, inquit, *Maria de Patrum natura per peccatum vitiata duceret originem prælecta tamen per Spiritum Sanctum, & præſervata ad purum, Deum nobis protulit & hominem.* Ut ut eſt, *Nicolaus Claravallenſis* varias Epiſtolas ſcripſit, varios item Sermones, Obſervationes Morales in aliquot Verſus Pſalmorum, quædam Reſponſoria & Lectiones de Cruce & de Virgine, & Sequentias decem de Chriſti & Sanctorum Feſtivitatibus. Hæc autem Opera ſua recenſet in Epiſtola nuncupatoria Sermonum ad *Henricum* Trecenſium Comitem, quam Tom. III. Bibliothecæ Ciſtercienſis legere eſt.

Inter Sermones S. Bernardi.

X. Iſaac Magnæ Armeniæ Catholicus, id eſt, omnibus Armeniæ Epiſcopis Primatis jure præſidens, non longè ab anno M. CXLV. vixit, quo *Baronius* Cardinalis ex *Ottone Friſingenſi* lib. VII. cap. XXXII. conſignat Armenorum Legationem ad Romanum Pontificem, quem ſuper iis in quibus à Græcis diſſentiebant, & quæ illi in ipſis traducebant, Judicem poſtularunt; inquit, *Combefiſius* noſter, qui hanc epocham ex eo colligit, quòd *Conſtantinum* ante octingentos annos à ſuo tempore baptizatum dicat. Scripſit *Orationes* duas *Invectivas adverſus Armenorum errores*: quibus exprobrat. 1. Eutychianam & Monothelitarum hæreſim. 2. Quòd Annuntiationem B. Virginis, & Chriſti Nativitatem non celebrarent. 3. Perperam ipſos arguit quòd Euchariſtiam ex pane azymo conficerent. 4. Ipſos meritò reprehendit quòd aquam vino in Sacrificio non miſcerent. 5. Quòd auctario *Petri Fullonis* Triſagion interpolarent, his nimirum verbis, *Qui crucifixus es pro nobis*. 6. Quòd ſacras Imagines non colerent, ſed velut Idola ſugillarent. 7. Quòd Chriſmate carerent, & in Baptiſmo non ungerent recens baptizatos. 8. Quòd Cathecumenos in Baptiſmo non inſufflarent. 9. Quòd Jejunium ſingulare, obſcurum, & à totius Eccleſiæ Ritu alienum, obſervarent. 10. Quòd Quadrageſimæ tempore Eccleſiam non ingrederentur, neque Crucem adorarent. 11. Quòd Feria V. in Cœna Domini Sacram Communionem non perciperent. 12. Quòd agnum in Paſchate Ritu Judaïco immolarent. 13. Quòd Orationem Dominicam à ſolo Sacerdote, eòque rem ſacram agente, recitari permitterent, &c. Apoſtolicam Eccleſiam, ejuſque Pontifices perperam ab Armenis ſugillari docet,

Armenorum errores.

Digitized by Google

docet, quaſi in hæreſim prolapſos, quia ex hoc ſequeretur mendacem eſſe Chriſtum, qui portas inferi adverſùs eam nuſquam prævalituras declaravit. *Chriſtus ipſe dixit Petro:* Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùm eam; *id eſt, hæreſes. Qui itaque blaſphemè dicitis Eccleſiam Catholicam ac Apoſtolicam lapſam in hæreſim, periiſſe, ac Chriſtum mendacem facitis dicentes, Romanos omnes in interitum ire, vóſque ſolos conſequi ſalutem?* Et infra: *Qui verò Magnæ Urbis Romæ Antiſtites, Sanctorum Apoſtolorum Confeſſores ac Fidei hæredes, qui duas naturas, duáſque operationes in Chriſto prædicent, uti Dominus ipſe in Evangelio docet, blaſphemant, eorúmque pietatem impietatem nuncupant, ac confeſſionem negationem dicunt, rectámque fidem alienam à fide doctrinam? Si quidem enim Apoſtolica Eccleſia ejúſque Pontifices in hæreſin prolapſi ſunt, palam eſt mendacem eſſe Chriſtum. Sin autem Chriſtus non eſt mendax, qui ſit verus Deus, ejúſque Catholica ac Apoſtolica Eccleſia cum ſuis omnibus Pontificibus rectam fidem tenet atque prædicat, liquet Eutychetem & Dioſcorum eorúmque dogmatis conſentientes Armenios, hæreticos ac blaſphemos, Chriſtique adverſarios errare.* Invectivas *Iſaaci Catholici* contra Armenos edidit & eruditis Notis illuſtravit *Combefiſius* noſter in *Auctario Bibliothecæ Patrum*, Tom. II.

Eccleſiæ Infallibilitas.

ARTICULUS XII.

De Roberto Pullo, Sugerio, Arnoldo Bonævallenſi, Ælredo Rievallenſi, Serlone Savigniacenſi, Iſaac de Stella, & Aiano Inſulenſi.

I. ROBERTUS Pullus, natione Anglus, Facultatis Pariſienſis Doctor & Profeſſor, Oxonienſis Academiæ reſtaurator, ob ſingularem doctrinam & morum integritatem ab *Innocentio II.* Romam vocatus, à *Lucio II.* ejus Succeſſore inter Cardinales conſcriptus eſt, & ab *Eugenio III.* Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cancellarius renuntiatus, ſub ejus Pontificatu finem vivendi fecit. Ipſum commendat *S. Bernardus* Epiſtola ccv. ad Roffenſem Epiſcopum data. *Si monui,* inquit, *Magiſtrum Robertum Pullum aliquantum tempus facere Pariſius, ob ſanam doctrinam quæ apud illum eſſe dignoſcitur, id putavi neceſſarium, & adhuc puto. Si dixi hominem fultum gratia amicorum, quorum in Curia non minima auctoritas eſt, id dixi, quod vobis formidavi & adhuc formido.* Ad *Robertum Pullum* jam Cardinalem *S. Bernardum* Epiſtolam cccxxxiv. ſcripſiſſe, probat *P. Mabillonius* ex Codice MS. Ciſtercienſi, quamvis in editis ad *Rolandum* Cardinalem & Cancellarium inſcribatur. Et ſanè *Robertus Pullus* Cancellarii munere functus eſt uſque ad annum III. *Eugenii*, teſte Onuphrio: *Rolandus* verò cognomento *Blandinellus*, ſeu *Paparo*, Cancellarii dignitate non eſt ornatus ante annum *Eugenii* octavum. Recèns autem electus erat *Eugenius*, cùm *S. Bernardus* hanc, de qua agimus, Epiſtolam ſcripſit; in qua Pullum his verbis compellat: *Benedictus Deus, qui ſecundùm ſuam miſericordiam Eugenium noſtrum, imò ſuum prævenit in benedictionibus dulcedinis, parare ſcilicet lucernam Chriſto ſuo; & præmittere virum fidelem, ad adjutorium ejus, & noſtram quoque plurimam conſolationem. . . . . Age, Dilectiſſime, pro loco quem tenes, pro ea quam adeptus es dignitate: viriliter & prudenter exerce qui in te eſt Zelum Dei, ad gloriam ejus, & ſalutem tuam, & Eccleſiæ Sanctæ plurimam utilitatem, ut dicere poſſis & tu, quia* Gratia Dei in me non vacua fuit. *Hactenus quippe erudiſioni multorum fideliter inſtabas, cælo & terra teſtibus: ſed jam tempus faciendi Domino: ne patiaris, quod in te eſt, diſſipari ab impiis legem ejus.* Clariſſima ingenii & eruditionis monumenta tranſmiſit ad poſteros *Robertus Pullus*, quorum indicem *Pitſæus* texuit in libro De Illuſtribus Scriptoribus Angliæ. *Octo Sententiarum Libros* edidit, & Notis exquiſitis illuſtravit *Domnus Hugo Mathoud* Aſceta Benedictinus Congregationis *S. Mauri.*

Cardinalis Pulli elogium.

Cardin. Pulli Opera.

II. Sugérius, humili loco natus, virtutis & doctrinæ gradibus ad ſumma conſcendit. In celebri *S. Dionyſii* prope Pariſios Monaſterio *S. Benedicti* Regulam profeſſus, ingenii fœlicitate & ad res magnas gerendas capacitate *Ludòvico VI.* Regi Chriſtianiſſimo innotuit, cujus Legatione ad *Calliſtum II.* Pontificem Maximum cum laude perfunctus, Abbas *S. Dionyſii* abſens electus eſt, adhuc Diaconus, & accedente Regis aſſenſu inauguratus anno M. CXXIII. Regularem Obſervantiam in Cœnobio ſibi commiſſo *abſque ſcandalo & perturbatione Fratrum* reſtituit: Baſilicam inſignem, eo quo etiamnum conſpicitur ſchemate inſtauravit, ornavit, locupletavit, Deo Sanctam Reformationem bonorum etiam temporalium copia munerante, ut dicere poſſent: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.* Quæ commemorans ipſe *Sugerius* in lib. de Vita *Ludovici Groſſi* Regis, ſic Monachos obteſtatur: *Quo experimento glorioſiùs ad Fratres Succeſſores noſtros obteſtando per Dei miſericordiam & terribile ejus Judicium ſollicitamus, ne Sanctam Religionem quæ & homines & Deum conciliat, convalſa conſolidat, perdita reſtaurat, paupertatem opimat, tepeſcere permittant; quia ſicut timentibus Dominum nihil deeſt, non timentibus, etiam Regibus, omnia, ipſi quoque ſibi deficiunt.* Anno poſt Ordinationem, ne grati animi ſignificationi deeſſet ob favores à Romano Pontifice acceptos, Romam ſe contulit, ubi à *Calliſto* Papa honorificè & amanter ſuſceptus, ſex menſes in Curia demoratus eſt, & Concilio Oecumenico Lateranenſi, quo diuturna de Inveſtituris compoſita eſt controverſia, interfuit. *Ludovico VI.* & *Ludovico VII.* fuit ab intimis Conſiliis ac Miniſterio, adeo ut *Ludovicus* ille Junior in Palæſtinam, cum exercitu profectus, ſupremam ipſi Regni adminiſtrationem commiſerit, quâ maximo Eccleſiæ ac Reipublicæ commodo perfunctus eſt, Regnúmque redeunti *Ludovico* florentiſſimum & pacatiſſimum tradidit. Ipſi graviſſima negotia, quæ ad Sedem Apoſtolicam perferebantur, judicanda committebat *Eugenius III.* Pontifex Maximus. A *S. Bernardo*, *Petro Venerabili* Abbate Cluniacenſi, *Roberto* Herefordienſi Epiſcopo, *Joanne Sareſberienſi*, *Guillelmo* Sandionyſiano Monacho qui Vitam ejus ſcripſit, & ab aliis pleriſque omnium Ordinum Scriptoribus, qui de rebus Eccleſiæ & Regni Francorum ſcripſerunt, celebratur. De *Sugerio* Abbate ad Summum Pontificem Eugenium ita ſcribebat S. Bernardus: *Si quod magnæ domus Magni Regis vas in honorem apud noſtram habetur Eccleſiam Gallicanam; ſi quis ut David fidelis ad Imperium Domini ingrediens & egrediens, meo quidem judicio ipſe eſt Venerabilis Abbas Sancti Dionyſii. Novi ſiquidem virum, quòd & in temporalibus fidelis & prudens, & in ſpiritualibus fervens & humilis, in utriſque (quod eſt difficillimum) ſine reprehenſione verſetur. Apud Cæſarem eſt tanquam unus de Curia Romana: Apud Deum tanquam unus de curia Cæli. Petimus & obſecramus, benignè à vobis ſuſcipi nuncios tanti viri, & ſicut vos decet, & ipſe omnino dignus eſt, reſcribi ei verba bona, verba amicabilia, plena familiaritatis & dilectionis, plena favoris & gratiæ, ſiquidem ſpecialius diligere & honorare perſonam ejus, eſt honorificare miniſterium veſtrum.*

Sugerii Abbatis elogium.

Sancta Reformatio bonorum etiam temporalium copiam Monaſteriis affert.

Sugerii elogium.

De ipſo Joannes Saraſberienſis, in Epiſtola ad ipſum data: *Quis non miretur hominem unum tot & tanta ſuſtinere negotia, ut Eccleſiarum pacem conſervet, ſtatum reformet, & Regnum Francorum armis tu.atur, moribus ornet, Legibus emendet?* Legatur Carmen Panegyricum ab Anonymo Poëta ingenioſo ſanè & acuto ad *Sugerium* Abbatem, ejus Epiſtolis præfixum, apud *Ducheſnium* Tom. IV. Scriptorum Hiſtoriæ Francorum. Legere etiam juvabit Epiſtolam *Sancti Bernardi* LXXVIII. ad *Sugerium*, qua ipſi ſuſceptam & introductam in Cœnobium Sandionyſianum Reformationem gratulatur; & CCLVI. quâ ipſi gratias agit, ob Cœnobium *Sanctæ Genovefæ* Ordini & Diſciplinæ reſtitutum. Eumdem Epiſtola CCLXVI ad mortem alacri animo ſuſcipiendam hortatus eſt, tenerrimæque amicitiæ officia exhibuit. Obiit anno M. CLII. Lethali ægritudine correptus, in Capitulum ſe duci juſſit, *ubi poſt verba ædificationis, cum lacrymis & gemitu omnium pedibus provolutus, Fratrum ſe judicio expoſuit lacrymabiliter, poſtulans, ut quod in eos deliquerat, vel negligentius egerat, reſpectu pietatis ei relaxarent.* Obiit *inter verba Dominicæ Orationis & Symboli*, Idibus Januarii, anno ætatis ſuæ LXXX. Prælationis ſuæ XXIX. cujus ſepulturæ & exequiis interfuere ſex Epiſcopi, cum multis Abbatibus, Chriſtianiſſimòque Rege Ludovico, *& ubi pietatis memor, & immemor Regiæ Celſitudinis*, dum ſepelitur, amariſſimè flevit, ut Sandionyſianum Chronicon teſtatur. Elegantiſſimum ipſi Epitaphium compoſuit *Simon Capra-aurea*, S. Victoris Pariſienſis Canonicus, quod poſt *F. Chiffletium*, *P. Mabillonius* exhibet in Notis ad Epiſtolas *S. Bernardi*, pag. 138.

Sugerii Opera. Scripſit *Sugerius* Abbas *Vitam Ludovici VI. Francorum Regis* cognomento *Groſſi*, Librum *Epiſtolarum*, de gravioribus Regni negotiis, quibus, *Ludovico VII.* dicto *Juniore* ad Sacram Expeditionem profecto digniſſimè præfuit; Librum *De Rebus in Adminiſtratione Cœnobii Sandionyſiani à ſe geſtis*, & alterum *De Conſecratione Eccleſiæ à ſe ædificatæ & Tranſlatione Corporum Sancti Dionyſii & Sociorum*: Edita ſunt hæc *Sugerii* Opera à *Franciſco Ducheſnio* Tom. IV. Scriptorum Hiſtoriæ Francorum.

De Bonaeval. III. Arnoldus Ordinis Benedictini Monachus, & Bonævallis Abbas in Diœceſi Carnotenſi, vir pius & eruditus, *S. Bernardo* amiciſſimus, qui Epiſtolam CCCX. ad ipſum ſcripſit in extremis politus anno 1153. familiaris etiam *Arnulpho* Lexovienſi Epiſcopo, qui plures ad ipſum Epiſtolas dedit, ab eo, uti ab Henrico Gandavenſi, *Ernaldus* appellatus. Vixit uſque ad annum 1154. Scripſit *Hexaëmeron*, ſeu *Tractatum de opere ſex dierum*: Librum *de Carnalibus Chriſti operibus ad Adrianum IV. Pontificem Maximum*, qui liber olim *S. Cypriano* perperam adſcriptus fuit; & Librum ſecundum *de Vita S. Bernardi*, quem recentiores quidam *Bernardo* Abbati Bonævallis in Diœceſi Viennenſi Ordinis Ciſtercienſis, perperam tribuunt. Librum enim ſecundum Vitæ Sancti *Bernardi* ſcriptum eſſe *Godeffrido* adhuc Lingonenſi Epiſcopo, ex Capite V. certum eſt. Adeòque ante annum 1161. quo *Godefridus* dimiſſo Epiſcopatu Claramvallem rediit, ubi defunctus eſt anno 1164. 6. Idus Novembris, ut docet Chronicon Clarævallenſe. Cùm itaque à fundatione Bonævallis Viennenſis anno 1117. uſque ad annum 1180. nullus Abbas in ea *Bernardus* appellatus fuerit, conſtat Autorem Libri II. Vitæ Sancti *Bernardi* non eſſe *Bernardum* Abbatem Bonævallis Viennenſis, ſed *Arnoldum* Abbatem Bonævallis Carnotenſis, Ordinis Benedictini, ut demonſtrat *P. Mabillonius* in Notis ad Epiſtolas Sancti Bernardi, pag. 154. Editi ſunt in Bibliotheca Patrum Arnoldi Tractatus *de ſeptem Verbis Domini, de opere ſex dierum*, & *de Laudibus Beatæ Mariæ.*

IV. B. Ælredus, natione Anglus, Ordinis Ciſtercienſis Monachus, Abbas Rievallenſis in Eboracenſi Diœceſi. pietate, doctrina, mellifluo ſtylo *Bernardus* alter, obiit anno ætatis ſuæ quinquageſimo ſub *Henrico II.* Anglorum Rege, anno 1166. Scripſit Sermones XXXI. *de Oneribus Iſaiæ*, alioſque variis de argumentis & Solemnitatibus Sanctorum: *Speculi Charitatis* libros tres: Libros totidem Dialogorum *de ſpirituali Amicitia*: *Tractatum de Jeſu Puero duodenni*: Quæ Opera Tom. V. Bibliothecæ Ciſtercienſis & in Bibliotheca Patrum edita ſunt: & alia quæ recenſet *Pitſaus* lib. de Illuſtribus Angliæ Scriptoribus. Ejus Hiſtoria *de Bello Standardii tempore Stephani Regis*: *Genealogia Regum Anglorum*: *Vita & Miracula Sancti Eduardi Regis & Confeſſoris* & *Narratio Miraculi* patrati in Sanctimoniali de *Vvatium*, edita ſunt à *Rogerio Tvviſden* inter Antiquos Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptores. *Ælredum* celebrat *Gilbertus de Hoilandia* coævus Autor Sermone 41. in Cantica.

V. B. Serlo, de Valle Badoni juxta Bajocas in Neuſtria oriundus, in Ceraſiacenſi * Ordinis Benedictini Cœnobio Monachum induit, deinde *Saviniaci* * Abbas electus, quod Monaſterium eſt in Diœceſi Abrincenſi, anno 1148. Cœnobium illud à *P. Vitali* ante annos triginta ſex conditum, & triginta alia quæ ipſi velut Ordinis Capiti parebant, Ordini Ciſtercienſi tradidit, & *S. Bernardo*, ac Monaſterio Clarævallenſi addixit, quo receſſit ipſe, regimine abdicato, poſt *S. Bernardi* obitum, qui permittere noluerat ut Officio nuncium remitteret. Ejus *Sermones* & Sententiæ extant Tomo VI. Bibliothecæ Ciſtercienſis. *Serlonis* cum laude meminit *Robertus de Monte* in Tractatu *de Immutatione Ordinis Monachorum.*

* Ceriſy.
* De Savigny.

VI. Iſaac, Ciſtercienſis Ordinis Monachus, tum Abbas *de Stella*, * in Diœceſi Pictavenſi, anno 1147. varios Sermones, librum *de Anima*, & Epiſtolam ad Joannem Pictavenſem Epiſcopum, *de Officio Miſſæ* tranſmiſit ad poſteros. Edidit *P. Bertrandus Tiſſier*, Bibliothecæ Ciſtercienſis Tomo VI.

* De l'Etoile.

VII. Alanus Inſulenſis, ſub *S. Bernardo* in Cœnobio Clarævallenſi Vitam Monaſticam profeſſus, *Ripatorii* * in Diœceſi Trecenſi primus Abbas anno 1140. creatus, Epiſcopus Autiſiodorenſis anno 1151. electus, & conſecratus; cùm illi Eccleſiæ annos tredecim præfuiſſet, Epiſcopatu, de licentia Sedis Apoſtolicæ abdicato, ad ſuam rediit Claramvallem. Scripſit Vitam *Sancti Bernardi*, quam *Pontio V.* Abbati Clarævallenſi nuncupavit, *Commentarium in Cantica Canticorum*: *Parabolas* Carmine Elegiaco: *Anticlaudianum*, ſive *de viro optimo*, libros novem metro pariter compoſuit: item librum *de Planctu Naturæ*, contra Sodomiæ crimen. *Summam* ad Sacras Conciones utilem, &c. De quibus lege *Henricum de Gandavo*, lib. *de Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. XXI. ubi eum Pariſiis Eccleſiaſticæ Scholæ præfuiſſe docet; & *Aubertum Miræum*, in Notis qui ipſum ob multiplicem eruditionem *Doctorem Univerſalem* fuiſſe nuncupatum obſervat. Obiit pridie Idus Octobris anno circiter MCLXXXI.

* De Lari-our.

ART. XIII,

ARTICULUS XIII.

De Philippo Abbate Bonæ Spei, Hugone Rotomagenſi, Amedeo Lauſanenſi, & Pothone Prumienſi.

Philippus Abbas bonæ Spei malè confunditur cum Philippo Abbate de Eleemoſyna.

I. PHilippus, Ordinis Præmonſtratenſis Canonicus Regularis, Monaſterii *Bonæ Spei*, primo lapide à Binchio Hannoniæ oppido ſiti ſecundus Abbas, ſcripſit *Commentaria in Cantica Canticorum*, Librum *De lapſu primi hominis & de damnatione Salomonis*: Libros tres *De Clericorum dignitate, ſcientia, continentia*, &c. Vitas aliquot Sanctorum Selectorum, varias Epiſtolas, nonnulláque Poëmata. Hunc recentiores nonnulli perperam confundunt cum altero *Philippo*, Epiſcopo quondam Tarentino, ſed in Schiſmate Anacleti inaugurato, qui in Synodo Romana anno M. CXXXIX. depoſitus & ſuſpenſus à Sacris, Claramvallem ſe recepit, ibique Vitam Monaſticam profeſſus eſt, pro quo *S. Bernardus* ſcripſit Epiſtolam CCLVII. ad *Eugenium III.* rogans ut ipſi ſacrorum Ordinum munia obire permitteret. Prior deinde Claræval-lenſis inſtitutus eſt, eámque gerebat Præfecturam, cùm *S. Bernardus* obiit. Denique Cœnobii *de Eleemoſyna*, in Diœceſi Carnotenſi Abbas creatus eſt. Ejus Epiſtolæ editæ ſunt Tom. III. Bibliothecæ Ciſtercienſis.

Hugonis Archiepiſcopi Rothomagenſis elogium.

II. Hugo Ambianenſis, Monachus Cluniacenſis, Radingæ in Anglia primus Abbas, Rotomagenſis Archiepiſcopus creatus eſt anno M. CXXX. teſte *Orderico Vitali* lib. XII. Ad ipſum recèns inauguratum Epiſtolam ſcripſit XXV. *S. Bernardus*, quâ ipſum hortatus eſt ut apud ſuos Rotomagenſes patiens ſimul ac pacificus eſſe ſtuderet, zelúmque prudentia moderaretur. *Sufficiebat tibi apud Cluniacenſes cuſtodire innocentiam. Porro apud Rothomagenſes opus eſt patientiâ ..... Eſto ergo patiens, quia es cum malis: eſto pacificus, quia præes malis. Habeat Caritas Zelum, ſed adhibeat pro tempore modum ſeveritas. Cenſura quidem nunquam remiſſa, intermiſſa tamen, plerumque plus proficit. Vigor juſtitiæ ſemper fervidus, ſed nunquam præceps.*

Præclara Eccleſiaſticæ Regiminis Regula.

Fidei & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ zelum in Hugone commendat Innocentius II. Epiſtola ad ipſum data: *Fervorem*, inquit, *tuæ dilectionis, & conſtantiam fidei, quæ in perſona tua hactenus claruerunt, tam apud Eccleſiaſticas, quàm apud ſeculares perſonas, ipſis operum fructibus Sancta Dei Eccleſia comprobavit. Unde & in ſpecula domus Domini divinâ providentiâ conſtitutus, ſuper commiſſum gregem more boni Paſtoris diligenter invigilas, & te ſeverum in corrigendis vitiis exhibendo, Epiſcopale Officium verbis & exemplis adimplere contendis.* Ipſius Elogium apud Petrum Venerabilem Abbatem Cluniacenſem Epiſtola XXXII. lib. VI. legere eſt.

Hugonis Rotomag. Opera.

Scripſit *Hugo* Rotomagenſis Archipræſul tres libros *contra Hæreticos* ſui temporis, ſive *de Eccleſia & ejus Miniſtris*, ad *Albericum* Oſtienſem Epiſcopum Sedis Apoſtolicæ Legatum, qui à viro doctiſſimo Domno *Luca Dacherio* O. B. Monacho editi ſunt cum *Guiberti Novigentini* Operibus. Extant etiam in Bibliotheca Patrum: & alterum *de diverſis Quæſtionibus* ad *Matthæum* Albanenſem. Obiit anno M. CLXIV. quarto Idus Novembris. Ipſi Epitaphium ſcripſit Arnulphus Lexovienſis Epiſcopus, cujus poſtremi duo verſus ſic habent:

Par, Martine, tibi conſorſque futurus, eamdem
Sortitus tecum eſt, commoriendo diem.

Hac ætate ſcripta eſt *S. Martini Tornacenſis Hiſtoria* ab *Herimanno* Abbate. In anno M. CLX. deſinit. Edita eſt Tom. XII. *Spicilegii*.

III. B. Amedeus, de Caſtro quod dicitur *Coſta*, prope *S. Antonium* in agro Viennenſi, in Allobrogibus, nobili genere oriundus, Ordinis Ciſtercienſis Monachus, ac *S. Bernardi* apud Claramvallem diſcipulus, exinde Abbas Altæcumbæ in Diœceſi Gebennenſi, ac demum Epiſcopus Lauſanenſis conſecratus eſt die Sanctæ Agneti Virgini & Martyri ſacra, anno Chriſti M. CXLV. Cancellarius fuit *Friderici I.* Imperatoris. Homilias octo *de Laudibus B. Virginis*, quæ ejus eruditionem cum ſumma pietate conjunctam teſtantur, tranſmiſit ad poſteros. Obiit anno M. CLIX. die XXVII. Septembris. Ejus Memoria in Menologio Ciſtercienſi die VII. Januarii celebratur. Ipſius cum laude meminerunt *Alanus* Autiſiodorenſis Epiſcopus in Vita S. *Bernardi* Cap. XX. & *Arnoldus* Bonævallis lib. II. cap. VIII. Nicolaus Clarævallenſis Monachus Epiſtola XXXIV. ad ipſum data his eum præconiis exornat: *Non amo Pontificem, ſed hominem qui zelum legis Cathedræ contulit, non à Cathedra ſuſcepit. Quis ille, aiunt, vigor, quæ ſolertia ſpiritus, quæ ſuâ ſubtilitatis obſtantia quæque perrumpit: & quæ poſſit de ſingulis artibus etiam cum ſingulis artificibus philoſophari? Propterea ſupereminet illa mortalitatis tuæ liberalitas, quæ ſe præbet blandam pueris, juvenibus comem, gravem ſenibus, confortans omnes, omnibus ſe conformans, in ſermone communis, in contubernio æqualis, in conſiliis præcellens, & multùm ambienda, quia minimè ambitioſa. Vidi enim te ſine ſuperbia nobilem, ſine invidia potentem, ſine ſuperſtitione religioſum, ſine jactantia literatum, ſine ineptia gravem, ſine ſtudio ſ[illegible]cetum, ſine aſperitate conſtantem, ſine pluralitate communem: illud admirans, quòd eminenti ſcientiæ conſcientiam habes ſuperiorem.*

B. Amedæi elogium.

IV. Potho, Prumienſis Monachus & Presbyter Ordinis Benedictini, ſcripſit libros quinque *de Statu Domûs Dei*, & librum *de Magna Domo Sapientiæ*. Scribere aggreſſus eſt anno Chriſti M. CLII. ut ipſe teſtatur. Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudium, eruditionem ac pietatem eximiam ſpirant *Pothonis* Prumienſis libri. Statum Domûs Dei à Romano Pontifice ordinandum verbis magnificis aſſerit, & divinam illius auctoritatem prædicat. *Domus Dei*, inquit, *Eccleſia eſt, columna & firmamentum veritatis. In tota hac Domo ſolus Beatus Petrus cum ſuis Succeſſoribus plenitudinem poteſtatis accepit. Unde quicumque in partem ſolicitudinis vocati ſunt, ut ea quæ in partem regenda ſuſceperunt provida diſpenſatione gubernent, ejus auctoritate roborandi, ejus exemplis informandi ſunt, qui plenitudine poteſtatis toti Eccleſiæ præeſſe dignoſcitur.*

Status Domûs Dei à Summo Pontifice ordinandus.

ART. XIV.

Digitized by Google

ARTICULUS XIV.

De Henrico Huntidonienſi, Zacharia Chryſopolitano, Radulpho Flaviacenſi, Petro Lombardo: Gratiano, Mauritio Epiſcopo Pariſienſi, & Petro Comeſtore.

I. HEnricus Huntidonienſis, natione Anglus, Lincolnienſis Eccleſiæ Canonicus & Archidiaconus, floruit anno M. CLIII. Scripſit *Hiſtoriam Anglorum* libris decem, ab Anglorum tranſitu in Britanniam, uſquead annum M. CLIII. Stephani Regis Angliæ fatalem. Editi ſunt cum aliis Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptoribus. Ejuſdem Epiſtola *de contemptu mundi* ad *Vualterum*, edita eſt Tom. 8. *Spicilegii*.

II. Zacharias Chryſopolitanus, Ordinis Præmonſtratenſium in Cœnobio *S. Martini* Laudunenſis Canonicus Regularis, quem plerique Epiſcopum perperam faciunt, Volumen egregium in quatuor Evangelia edidit, inſcriptum, *Monoteſſaron*, ſive *Unum ex quatuor*. Florebat anno M. CLVII. ut conſtat ex *Helinando*, & *Alberico* in Chronico.

III. Eodem tempore, ut iidem Chronographi teſtantur, celebris erat RADULFUS, Ordinis Benedictini Monachus, in Cœnobio Flaviacenſi, * ſive Flaicenſi *S. Geremari*, Diœceſis Bellovacenſis. Viginti libros Commentariorum in *Leviticum* compoſuit. Extant in Bibliotheca Patrum. *Doctorem præcipuum, & eximiæ converſationis virum*, prædicat vetus Codex MS. in Bibliotheca *S. Germani* à Pratis aſſervatus.

* *Saint Geremer de Flaii.*

Nævi Petri Lombardi.

IV. Petrus Lombardus, Novariæ in Longobardia natus, *Magiſter Sententiarum* appellatus, ex Canonico Carnotenſi Pariſienſis Epiſcopus inauguratus eſt anno M. CLIX. eam Dignitatem adeptus ceſſione *Philippi à Francia*, Ludovici VI. Regis filii, cujus quondam Præceptor fuerat, ut *Robertus de Monte* in Appendice ad *Sigebertum* teſtatur. Scripſit *IV. Libros Sententiarum*, Theologorum Scholaſticorum Commentationibus uberrimam præbens ſegetem: *Gloſſas in Pſalterium, & in Epiſtolas S. Pauli*. Nævos ſuos habet, quos ad Articulos quatuordecim revocat *S. Antoninus IV.* Parte, Tit. XI. Cap. VIII. Primus, *Quòd charitas quâ diligimus Deum & proximum, ſit Spiritus Sanctus, & non aliquis habitus creatus.* (Lib. I. Diſt. 17.) Secundus, *Quòd termini numerales, ut trinus & unus & hujuſmodi, non dicunt poſitionem.* (Diſt. 24.) Tertius, *Æqualitas & ſimilitudo nihil ponunt, ſed privant, ſicut termini numerales* (Diſt. 31.) Quartus: *Præmium in Angelis præceſſit merita*, (Lib. 2. Diſt. 5.) Quintus: *Nihil de cibis tranſit in veritatem humanæ naturæ.* (Diſt. 30. ejuſdem libri. (Sextus: *Semen eſt de ſubſtantia Patris.* (Ibidem.) Septimus: *Anima humana ſeparata à corpore eſt perſona.* (Lib. 3. Diſt. 5.) Octavus: *Chriſtus in triduo quo Anima à corpore fuit ſeparata, fuit homo* (Diſt. 22. ejuſdem libri.) Nonus: *Sacramenta veteris Legis nullomodo juſtificabant, etiam ex caritate facta* (Lib. 4. Diſt. 1.) Decimus: *Baptizati Baptiſmo Joannis, non ponentes in eo ſpem, non rebaptizantur.* (Diſt. 12. ejuſdem libri.) Undecimus: *Deus potuit communicare potentiam creandi creaturæ.* (Diſt. 5. ejuſdem libri.) Duodecimus: *Hæretici, præciſi, ſchiſmatici, ſuſpenſi, degradati, conſecrare non poſſunt.* (Diſt. 13. ejuſdem libri.) Decimus-tertius: *Maritus alicujus ſponſa per conſenſum de præſenti, quam tamen non cognoviſſet, Bigamus vocatur, & ad Sacros Ordines promoveri non poteſt* (Diſt. 27.) Decimus quartus: *Cognoſcens ſponſæ legitimæ ſororem poſtremò non poteſt uxori debitum reddere.* Obiit Petrus Lombardus anno M. CLXIV. die XX Auguſti, ac in Eccleſia Collegiali ſuburbana *S. Marcelli* ſepultus eſt. Poſt obitum apud *Alexandrum III.* hæreſeos nomine delatus eſt, quòd Chriſtum, ut hominem, non eſſe *aliquid* docuiſſet. Quæ Propoſitio Summi Pontificis juſſu à *Vuillelmo* Senonenſi Archiepiſcopo, & Suffraganeis Epiſcopis Pariſiis congregatis damnata eſt, ut conſtat ex Epiſtola *Alexandri III.* à *Matthæo Paris* in Hiſtoria Anglicana relata. Contra *Petrum Lombardum* poſtea librum ſcripſit *Joachim* Cœnobii Florenſis Abbas, ſed accuſator ipſe in Concilio Oecumenico Lateranenſi IV. ſub *Innocentio III.* anno M. CCXV. damnatus eſt, ut ſuo loco videbimus.

V. Gratianus, Cluſii in Etruriâ natus, Ordinis Benedictini Monachus, Bononiæ in Monaſterio *SS. Felicis & Naboris* anno circiter M. CL. *Decretorum Collectionem* adornavit ex Patrum Sententiis, Pontificum Decretis, & Conciliorum Canonibus. Quod Opus hodiéque *Decretum Gratiani* appellatur, & *Concordia diſcordantium Canonum* etiam inſcribitur. In plura impegit errata vir minimè criticus, & qui *Authorum delectum non habuit*, Bellarmino judice: quorum in correctionem incubuere primùm Galli duo eruditiſſimi, *Antonius Demochares*, & *Antonius Contius*; deinde ſelecti viri ſub *Pio IV.* & *Pio V.* & eo ipſo tempore *Antonius Auguſtinus*, Taraconenſis Epiſcopus, Dialogorum *De Emendatione Gratiani* libros duos, multa & varia doctrina refertos conſcripſit. Libri ſinguli Dialogos viginti complectuntur. Ante hos omnes *S. Antoninus* Archiepiſcopus Florentinus IV. Parte, Tit. 9. Cap. 8. plura in *Gratiano* animadvertit, *quæ non tenentur: Quædam alia à Conciliis vel Summis Pontificibus edita, quæ ſunt revocata, ſeu immutata per conſuetudinem generalem contrariam, & abrogata.* *S. Antonini* cenſura in *Gratianum*. Dialogis duobus *Antonii Auguſtini* argumentum præbuit, ſcilicet XVI. & XVII. libri prioris. Hic verò Dialogo primo genera errorum qui in *Gratiano* occurrunt, ſic proponit: *Sæpe erratum eſſe video in nominibus hominum, urbium, Provinciarum, Conciliorum, & aliarum rerum, quæ poſtea exemplis apertiora fient. Sæpe falſæ ſunt inſcriptiones, & quæ Conciliorum ſunt, Pontificum Maximorum eſſe dicuntur; & quæ ſunt unius Epiſcopi inferioris, Romano Pontifici, aut Concilio Generali, vel Provinciali tribuuntur. Ex hoc genere ſunt illa quæ ex Concilio Martini Papæ aut Hadriani Papæ ſumpta eſſe feruntur, quæ vel Martino Bracarenſi, & Græcis Conciliis, vel Engelramo Epiſcopo, vel Hadriano ad Engilramum, inſcribi debuerunt. Multa Gregorii, Ambroſii, Auguſtini, vel Hieronymi verba eſſe dicuntur, quæ aut nuſquam extant, aut aliena ſunt. Illa quoque ipſa quæ inſcriptiones habent veras, non rectè referuntur. Sæpe enim contrarias ſententias referri ſcimus, ſæpe valdè præciſas. Jam verò quæ ex Græcis fontibus manant, ex variis interpretationibus afferuntur, quaſi ſint aliorum Scriptorum: ac ſæpe aliud Græcè quàm Latinè ſignificant.* Petrus Galeſius Collocutorum unus *Gratiani* Collectionem floccipendit, quòd Compilator inſignis, nihil fere habeat valde utile, quod proprium dicere poſſis; *ſed cornicula illi ſimilis, ut eſt in fabulis, riſum ſcientibus, admirationem ignorantibus movet.* Si verba conſideres, nihil illo tritius, « ſi artem requiras & ordinem docendi, fruſtra laborabis. Ita multa refert alieno loco ponenda, ita pro « certis incerta conſtituit, ut malis illa eadem in ipſis « libris non ſolùm Conciliorum, ſed etiam *Burchardi*, & *Yvonis*, & aliorum Collectorum requirere. « At Cenſorem minùs æquum Antonius Auguſtinus emendat. *Ut dem tibi*, inquit, *nihil fere aut pauca de ſuo Gratianum attuliſſe, quod falſum eſt; affert enim multa quæ in aliis Collectionibus non invenies,*

Gratiani Collectio.

Gratiani emendatio.

qualia

qualia ſunt quæ poſt Burchardum & Yvonem ſunt nata, item multarum difficultatum ſolutiones. Sed quamvis nulla attulerit, feliciorem tamen cæteris Collectoribus fuiſſe, negare non poteris, quos in tenebris diu fuiſſe noveras, dum hic in omnium manibus verſatur; Multorum Interpretum illuſtratur lucubrationibus, refertur denique in Judiciis omnibus, atque à Theologis non minùs quàm à Juris utriuſque Peritis in pretio habetur. Quod ſi in illo verborum elegantiam deſideras, temporis eſt, non hominis culpa. Tritis utitur verbis, ut omnibus prodeſſe poſſit. Artem & ordinem docendi flagitas? Quaſi verò meliore cæteri ſint uſi. A

Gratiani Collectio non eſt approbata ab Eugenio Tertio.

Gratiani Collectionem eſſe ab *Eugenio III.* approbatam quidam aiunt; ſed commentum iſtud explodit *Antonius Auguſtinus* Dialogo III. *Si credas omnia quæ Gratianus ſcripſit, Apoſtolica eſſe auctoritate confirmata, multiplex hic error erit tuus, & omnia complectetur hoc Volumine conſcripta. C. Nunc planè intelligo. Sed quo pacto probas non eſſe confirmata? A. Tu qui ais, redige memoriam. Vidiſti ne unquam Eugenii confirmationem? C. Minime gentium. A. Habeſne aliquem dicere qui ſe dicat vidiſſe, aut qui ex ea partem aliquam referat? C. Ne hoc quidem; Sed ſunt qui aſſerant eum confirmaſſe. A. Sunt etiam qui id negant.* Approbatam *Gratiani* Compilationem pariter negarunt *Joannes Andreas*, ad Caput II. *de Reſcriptis*, *Extra*, & *Panormitanus*, in Proœmio Decretalium. B C

VI. Mauritius de Soliaco, humili apud Soliacum * ad Ligerim loco natus, ob eruditionem & facundiam eximiam ad Pariſienſem Epiſcopatum evectus eſt poſt obitum *Petri Lombardi*, anno M. CLXIV. Cathedralem Eccleſiam Deiparæ Virgini Sacram à fundamentis erexit, quatuor Abbatias condidit ac dotavit, Herivallem, Hermerias, Hederam, & de Giffo. *Pater pauperum* jure nuncupatus. Obiit anno M. CXCVI. tertio Idus Septembris, & ad *S. Victoris* ſepultus eſt, cum Chartula quam ſupra pectus ſuum poni juſſerat, ut viros pleroſque literatos circa Reſurrectionem corporum hæſitantes in fide confirmaret, cui hæc verba inſcripta legebantur: *Credo quòd Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & in carne mea videbo Salvatorem meum, quem viſurus ſum ego ipſe & non alius, & oculi mei conſpecturi ſunt. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.* Ita refert *Rigordus* in Vita *Philippi Auguſti*. Sermones per totum annum tam de Dominicis quàm de Sanctorum Feſtivitatibus, & Exhortationes ad Presbyteros de Cura Animarum fideliter gerenda ipſum ſcripſiſſe, *Henricus Gandavenſis* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. XIV. testatur. *Mauritio* Epitaphium compoſuit *Stephanus Tornacenſis*, rogantibus Canonicis Pariſienſis Eccleſiæ. Epiſtolæ ipſius CCLX. inſertum eſt. D E

* De Sully.

Herivaux, Hermieres, Hiere, Giff.

VII. Petrus Comeſtor, Trecis in Campania oriundus, Eccleſiæ *S. Petri* ejuſdem urbis Canonicus & Decanus, tum Eccleſiæ Pariſienſis Cancellarius, ac tandem Canonicus Regularis Ordinis S. Auguſtini *Hiſtoriæ Scholaſticæ* in XVI. libros diſtinctæ Author, obiit XII. Kalendas Novembris anno circiter M. CXCVIII. Hiſtoriam Veteris & Novi Teſtamenti, brevibus interdum Patrum Sententiis illuſtratam, externiſque Hiſtoriis, imò & apocryphis narrationibus intermixtis, in unum corpus redactam hoc Opus complectitur. Scripſit etiam Sermones de Tempore & de Sanctis. Extant in Bibliotheca Regalis Abbatiæ *S. Victoris* Pariſienſis, in cujus Eccleſia ſepultus eſt. Petrum Lombardum, Gratianum, & Petrum Comeſtorem, germanos fratres fuiſſe ex adulterio natos, quorum Mater de peccato vix dolere poſſet, quo tantos viros pepererat, fabula eſt, quam S. etiam *Antoninus III. Parte Chronicorum* Tit. XVIII. Cap. VI. refellit. F A *De Petro Comeſtore* intelligendum *Petri Cellenſis* locum Epiſtola XIX. libri. VII. ubi ait: *Si nova placent, ecce Magiſtri Hugonis, ecce S. Bernardi, ecce Magiſtri Gilleberti, & Magiſtri Petri ſcripta, in quibus nec roſæ nec lilia deſunt*; P. Sirmondus, & Voſſius conjiciunt.

Fabula de Petri Lombardi, Gratiani, & Petri Comeſtoris natalibus.

ARTICULUS XV.

De Ottone Friſingenſi, Radevico, Helmoldo, Roberto de Monte, Hugone Pictavino, Richerio, Theoriano, Richardo à Sancto Victore, Hugone Etheriano, Ekberto, & Joanne Beleth.

I. OTTO, Henrici IV. Imperatoris nepos, Henrici V. Sororius, Conradi Regis frater uterinus, Friderici I. patruus, Ordini Ciſtercienſi nomen dedit, Abbáſque Morimundenſis * in Burgundia, ac demum Friſingenſis Epiſcopus creatus eſt. Vir fuit in Philoſophicis Diſciplinis ac Sacris Scripturis doctiſſimus. Scripſit *Chronicorum Libros ſeptem* ab orbe condito ad annum M. CXLVI. His addidit *Librum VIII. de fine mundi, & Antichriſti perſecutione*. Scripſit & Libros duos *de Geſtis Friderici I. Imperatoris*; quos eidem Auguſto dicavit. Fuit in *S. Bernardum* minùs æquus, de quo ita ſcripſit lib. I. cap. XLVII. *Erat autem prædictus Abbas, tam ex Chriſtianæ Religionis fervore zelotypus, quam ex habitudinali manſuetudine quodammodo credulus, ut & Magiſtros qui humanis rationibus, ſeculari ſapientia confiſi, nimium inhærebant, abhorreret: & ſi quicquam ei Chriſtianæ Fidei abſonum de talibus diceretur, facilè aurem præberet. Ex quo factum eſt, ut non multò ante hos dies, ipſo auctore, primò ab Epiſcopis Galliæ, poſt à Romano Pontifice, Petro Abailardo ſilentium impoſitum fuerit.* Et Cap. LVI de Gilberti Porretani cauſa loquens, ait: *Utrum autem prædictus Abbas Claravallenſis in hoc negotio ex humana infirmitatis fragilitate tanquam homo deceptus fuerit, vel Epiſcopus tanquam vir literatiſſimus, propoſitum aſtute celando, Eccleſiæ Judicium evaſerit, diſcutere vel judicare noſtrum non eſt. Quod enim ſancti & ſapientes viri corruptibili carne circumdati, frequenter in talibus fallantur, & novis & antiquis probatur teſtimoniis.*

* De Morimond.

Otto Friſingenſis in S. Bernardum minùs æquus.

Verùm quæ in favorem *Gilberti Porretani* contra *S. Bernardum* imprudens ſcripſerat, emendari voluit Antiſtes religioſiſſimus, ut *Radevicus* teſtatur, ejus obitum commemorans, qui in annum MCLVIII incidit & diem XXI Septembris. *Dum ſacro liquore Olei (inquit) perunctus fuiſſet, & de pecunia ſua laudabili Teſtamento ordinaſſet, inter cætera quæ ſolicitus de ſalute ſua prævidebat, etiam hunc Codicem manibus ſuis offerri præcepit, eúmque literatis & religioſis viris tradidit, ut ſi quid pro ſententia Magiſtri Gilleberti (ut patet in prioribus) dixiſſe viſus eſſet, quod quempiam poſſet offendere, ſe que Catholicæ Fidei aſſertorem, juxta Sanctæ Romanæ, imò & univerſalis Eccleſiæ Regulam profeſſus eſt. Deinde multa prius cordis contritione, & humili Confeſſione reatum ſuum recognoſcens, ſumptis Sacroſanctis Myſteriis, in medio multitudinis Sanctorum tam Epiſcoporum, quàm Abbatum, Domino ſpiritum reddidit.* Hæc ille, cap. XI. lib. II. ubi & Epitaphium ejus tumulo à ſe inſcriptum exhibet. Edita ſunt *Ottonis Friſingenſis* Opera à *Chriſtiano Urſtiſio* inter illuſtres Germaniæ Hiſtoricos.

Otto Friſingenſis retractavit quæ pro Gilberto Porretano contra S. Bernardum ſcripſerat.

Otto Friſingenſis Veritatem Corporis Chriſti recipit poſt Berengarium Unitionem.

II. Radevicus ſub *Ottonis Friſingenſis* diſciplina inſtitutus, ejuſdémque Eccleſiæ Canonicus, Hiſtoriam de rebus Geſtis Friderici I. ab Ottone cœptam, ad annum uſque MCLX. perduxit, duobus libris deſcriptam. Editi ſunt Tomo Illuſtrium Germaniæ Hiſtoricorum, Editionis *Chriſtiani Urſtiſii* III.

A III. Hermoldus, Batzovienſis in agro Lubecenſi Canonicus, ſcripſit *Hiſtoriam Sclavorum* à Caroli Magni temporibus uſque ad annum 1168. quo tempore finem vivendi fecit.

IV. Robertus de Torinneio Ordinis Benedictini Monachus, & Beccenſis Monaſterii Prior, Cœnobii S. Michaëlis in Periculo maris, * ſive de Monte, Abbas electus eſt VI. Kalendas Junii anno M. CLIV. Scripſit *Acceſſiones, & Appendicem ad Sigeberti Chronicon, Geſta Henrici II. Regis Anglorum, Tractatum de Immutationibus Monachorum, de Abbatibus & Abbatiis Normannorum, & ædificatoribus earum: Hiſtoriam Monaſterii S. Michaelis in Monte, & Commentarium ex verbis S. Auguſtini in Epiſtolas S. Pauli*. Ipſum commendant Chronicon Beccenſe ad annum MCLIV. & *Henricus Huntidonienſis* in Epiſtola ad *Varinum*, ubi *Robertum de Torinneio tam divinorum quàm ſecularium librorum inquiſitorem & coacervatorem ſtudioſiſſimum* prædicat. Chronicon ſuum ab anno M. C. ubi deſierat *Sigebertus*, ad annum M. CLXXXII. perduxit. Quæ inter Illuſtres Germaniæ Hiſtoricos edita eſt Appendix ad *Sigebertum*, maxima ex parte eſt alterius Authoris, nempe ab anno M. CX. ad annum M. CLV. Germanam autem Appendicem *Roberti de Monte* ad Chronicon Sigeberti ex Autographo Monaſterii *S. Michaelis de Monte*, necnon ejuſdem Acceſſiones ad Sigebertum, & Tractatum de Immutationibus Monachorum, & de Abbatiis Normanniæ, edidit vir doctiſſimus *D. Lucas Dacherius* cum Operibus *Guiberti Novigentini*.

* Du Mont Saint Michel.

V. Hugo Pictavinus, Ordinis Benedictini Monachus, *Guillelmi* Vezeliacenſis Abbatis Notarius, illius Monaſterii Hiſtoriam juſſu *Pontii* Abbatis ſcribere aggreſſus eſt anno M. CLVI. & ſub ipſo *Guillelmo* abſolvit anno M. CLXVII. Quatuor Libros complectitur. Extat Tom. III. Spicilegii Dacheriani.

Ad idem Sæculum pertinet *Chronicon Senonienſis* Abbatiæ in Voſago, O. B. Diœceſis Tullenſis, Authore RICHERIO Monacho. Editum eſt Tom. III. *Spicilegii Dacheriani*.

De Senon.

VI. Theorianus, vir Orthodoxus & eruditus, ſub *Manuele Comneno* Græcorum Imperatore floruit, à quo in Armeniam miſſus eſt anno M. CLXX. ut Armenis ad veram fidem & Græcæ Eccleſiæ Ritum revocandis operam navaret. Scripſit *Dialogum Orthodoxi cum Catholico, ſeu Primate Armenorum Norſeſe, & Geſta Legationis ſuæ*. Theologicum Opus eſt, & luculentum adversùs hæreſim Eutychianam. Extat. Tom. I. Bibliothecæ Patrum Græco-Latinæ.

VII. Richardus à Sancto Victore, natione Scotus, Ordinis *S. Auguſtini* in Cœnobio S. Victoris Pariſienſis Canonicus Regularis, ejuſdemque Prior anno M. CLXIV. *S. Bernardi* amicus, vir pietate & eruditione conſpicuus, Theologiæ Myſticæ peritiſſimus, varios Tractatus ſcripſit, quibus non ſolùm humana mens illuminetur, ſed affectus ad Dei amorem accendatur. De his *Henricus Gandavenſis* lib. *de Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. XXVI. *Trithemius* Abbas, *Sixtus* noſter *Senenſis* Lib. quarto *Bibliotheca Sanctæ*, ubi ſtylum ejus medium eſſe ait inter *S. Auguſtini* argutiam, & *S. Bernardi* dulcedinem: *Bellarminus* in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, ubi quatuor *Exceptionum* Libros non ſpernendis momentis ipſi abjudicat, quamquam *Vincentius Bellovacenſis* Libro XXVIII. *Speculi Hiſtorialis* cap. LVIII. & *Trithemius* Abbas, id Operis *Richardo Victorino* tribuant, & alii qui de Scriptoribus Eccleſiaſticis ſcripſere. Obiit IV. Idus Martii anno M. CLXXIII.

VIII. Hugo Etherianus, natione Tuſcus, vir Græcè & Latinè doctus, ſcripſit libros tres *de Hæreſibus quas Græci in Latinos devolvunt, ſive de Proceſſione Spiritus Sancti*, cùm apud *Manuëlem* Imperatorem Conſtantinopoli ageret, anno M. CLXXVII. quos *Alexandro III.* Romano Pontifici conſecravit. Scripſit etiam librum *de Regreſſu Animarum ab inferis*, ad Piſanum Clerum.

IX. Ekbertus, Bonnenſis ad Rhenum oppidi in Diœceſi Colonienſi Canonicus, Schonaugienſis deinde Cœnobii in Diœceſi Trevirenſi Monachus & Abbas, Ordinis Benedictini, multis adversùs Hæreticos victoriis inſignis, ſcripſit Sermones tredecim contra Catharos ſeu novos Manichæos; item Sermones plurimos de aliis argumen-
B tis, Librum in Principium Evangelii S. Joannis, Librum in Evangelium S. Lucæ, *Miſſus eſt Angelus*, Librum in Canticum B. Virginis, varias Orationes, Epiſtolas, & Carmina, Librum de obitu *S. Elizabethæ* Virginis & Abbatiſſæ Schonaugienſis Sororis ſuæ; quæ & ipſa inter Authores Eccleſiaſticos connumerari meruit, editis Revelationum libris tribus, & uno Epiſtolarum. Obiit Sancta *Eliſabetha*, anno M. CLIV. die XVIII. Junii, annos nata dumtaxat triginta ſex. Quo verò obierit anno *Ekbertus*, non conſtat. De ipſo & Sorore ſanctiſſima legendus *Trithemius* lib II. De Viris Illuſtribus
C Ordinis S. Benedicti, cap. CXX. & CXXI.

X. Joannes Belethus Pariſienſis Theologus, anno circiter milleſimo centeſimo ſexageſimo-ſecundo celeber, Librum *de Divinis Officiis* tranſmiſit ad poſteros. Ejus meminit Henricus Gandavenſis in Libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

ARTICULUS XVI.

De Arnulfo Lexovienſi S. Thoma Cantuarienſi, Joanne Sareſberienſi, Petro Cellenſi, Godefrido Viterbienſi, & Guillelmo Tyrio.

I. ARnulfus, Patriâ Normannus, ex Archidiacono Sagienſi Lexovienſis Epiſcopus,
D vir eruditione & induſtria in rebus gerendis conſpicuus, *Innocentio II. & Alexandro III.* adversùs Schiſmaticos operam navavit, eorúmque electionem Scriptis, conſiliis, & factis defendit. *S. Thomæ Cantuarienſis* & Eccleſiaſticæ libertatis cauſam pro ſua virili etiam tuitus eſt. Varias variis de cauſis Epiſtolas ſcripſit, Sermones duos, & Epigrammata. Extant in Bibliotheca Patrum. Tractatus de Schiſmate *Petri Leonis* editus eſt à Domno Luca *Dacherio*, Tomo II. Spicilegii. Cùm Eccleſiam ſuam annos quadraginta rexiſſet, in Cœnobium *S. Victoris* Pariſienſis ſeceſſit, & Epiſcopatu ab-
E dicato Canonicum Regularem induit, anno M. CLXXXII. ibique paulò poſt obiit pridie Kalendas Septembris, ut ex Necrologio Victorino conſtat. Sunt qui ejus obitum ad annum M. CLXXVII. referant: ſed *Roberti de Monte* coævi Authoris teſtimonium, & Epitaphium ipſius quod in Victorino Templo legitur, quo dicitur *populo ſuo quadraginta annis præfuiſſe, potens opere & ſermone*, eum diutius ſuperſtitem fuiſſe probant. A *S. Bernardo* in Epiſtola ad *Innocentium II.* CCCLXXXVIII. Editionis P. Mabillonii, *Petro Venerabili* Epiſtola VII.
F libri IV. *Vuillelmo Tyrio* lib. VII. c. I. *Petro Bleſenſi* Epiſtola XLIV. & aliis celebratur.

II. S. Thomas, Londinenſis, parentum mediocrium illuſtris proles, Archidiaconus primùm Cantuarienſis, deinde Angliæ Cancellarius ab *Henrico II.* Rege creatus, tandem Archiepiſcopus Cantuarienſis, Eccleſiaſticæ Libertatis aſſertor conſtantiſſimus, pro qua Martyrii Coronam promeritus eſt, Virorum Eruditorum Mœcenas fuit, Eruditus ipſe. Lectiſſimos quoſdam in familiam ſuam aſciverat, qui ad Primarias Eccleſiæ Dignitates ob pietatem & eruditionem ſunt aſſumpti. Ex ea prodiere,

S. Thomæ Cantuar. elogium.

Hubertus

Hubertus Bituricenſis primùm Archidiaconus, tum Mediolanenſis Archipræſul, demùm Summus Pontifex *Urbanus III.*, *Lombardus*, ab exilio, in quo *S. Thomam* comitabatur, Romam à Summo Pontifice vocatus, & Cardinalitiis Infulis ornatus; *Joannes Sareſberienſis*, Carnotenſis Epiſcopus; *Robertus Filiolb*, ad Epiſcopatum Herfordenſem ex Oxoneforidenſi Archidiacono promotus; *Reginaldus Lombardus*, Bathonienſis poſtmodum Epiſcopus; *Girardus Puella*, Conventrenſi Epiſcopatu adauctus; *Hugo Teminant*, Epiſcopali pariter Dignitate poſtea inſignitus; *Gilbertus de Glanvilla*, ad Epiſcopatum Roffenſem aſſumptus; *Heribertus Boſahamenſis*, qui Vitam *S. Thomæ* ſcripſit, Beneventanus Archiepiſcopus poſtmodum creatus. Epiſtolas ad diverſos ſcripſit Archipræſul & Martyr Sanctiſſimus, quæ in quinque libros digeſtæ, cum ejus Vita ab Auctoribus quatuor ſcripta, ex MS. Codice Vaticano editæ ſunt à viro doctiſſimo P. *Chriſtiano Lupo*, Ordinis Auguſtin. Profeſſore, in Sacra Facultate Lovanienſi Doctore.

Epiſtolæ.

III. Joannes Sareſberienſis, natione Anglus, *Petri* Cellenſis Abbatis quondam Clericus, indéque à *Theobaldo* Cantuarienſi Archiepiſcopo inter Clericos domeſticos aſſumptus; à *S. Thoma* Theobaldi Succeſſore in familiaritatem receptus, ejúſque Notarius, & in exilio individuus comes, vir pietate, doctrina, ſtudio diſciplinæ & libertatis Eccleſiaſticæ inſignis, dignus tandem Archipræſule & Martyre ſanctiſſimo diſcipulus, ceſſione *Guillelmi à Campania*, Carnotenſis Epiſcopus creatus eſt. De cujus electione *Petrus Cellenſis* ad eumdem *Guillelmum* Senonenſem & Remenſem Archiepiſcopum ita ſcribit, lib. VII. Epiſtola VIII. *In inſigni electione Carnotenſi de Magiſtro Joanne Stellam matutinam produxit Deus de theſauris ſuis. Adſuit, adſuit huic prædeſtinationis Dei partui vigilantiſſima ſagacitas Domini mei, & manum obſtetricantem ſuppoſuit, ne aborſum pateretur incommutabilis Dei prælectio.... Ubicunque hoc Evangelium Dei prædicabitur, dicetur quod ſis amicus Sponſi, cùm tam verax ſis & fidelis, non jam in quærenda uxore Iſaac, ſed inveniendo Joſeph virum Mariæ. Verè Maria veneratur in Carnotenſi Eccleſia. Verè vir iſte Joannes pretioſo ſanguine Beati Thomæ Pontificis & Martyris intinctus, lege divina ad plenum inſtructus, bonis moribus & piis actionibus ornatus, Apoſtolico ad Timotheum catalogo virtutum benè depictus, ad Dei honorem, & ad veſtram perpetuam laudem, columna factus eſt in Eccleſia Dei.* Plures ad *Joannem Sareſberienſem* Epiſtolas idem *Petrus Cellenſis*, & *Petrus Bleſenſis* dedere, quæ ſummam inter ipſos neceſſitudinem teſtantur. Scripſit juſtum Epiſtolarum volumen, Vitam *S. Thomæ* Archiepiſcopi Cantuarienſis & Martyris, cujus ipſum *oculum & manum* Petrus Bleſenſis vocat; & *Polycraticon*, ſive *De nugis Curialium*, libris octo comprehenſum, quos idem *Petrus Bleſenſis* commendat Epiſtola XXII. ad ipſum data. *Librum veſtrum*, inquit, *De Nugis Curialibus legi, & mirabiliter me reficit: nam & ibi optima forma eruditionis eſt, & propter artificioſam ſcientiarum varietatem inæſtimabilis materia voluptatis.* Obſervatione & memoriæ digniſſima eſt Moralis & Prudentiæ Chriſtianæ Regula, quam tradit *Joannes Sareſberienſis* in Epiſtola ad *Robertum de Fevereshem*, quæ eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ Cantuarienſis* à *P. Lupo* editas CLVII. libri I. *Ecce coram Deo, quem hujus verbi in extremo Examine teſtem invoco, tota ſpiritûs libertate, & fide illi tanquam Patri promiſſa & debita, reſpondeo, quod in omni ardua dubietate cenſeo faciendum. Scilicet ut primò omnium quæramus & ſequamur, quod ſuper hoc Lex Divina præſcripſit;*

Joannis Sareſberienſis elogium.

* Obſervanda in dubiis Moralia Chriſtianæ Regula.

* Doctrinam probabilitatum evertit Joannes Sareſberienſis.

A *Quæ ſi nihil certi exprimit, recurratur ad Canones & exempla Sanctorum. Ubi ſi nihil certum occurrit, tandem explorentur ingenia & conſilia Sapientum in timore Domini: illique, ſeu pauciores, ſeu plures ſint, cæteris præferantur, qui honorem Dei commodis omnibus anteponunt. Nullus enim ſalubriter incedit, Lege Dei, quæ omnibus eſt certiſſima forma vivendi, neglecta. Et qui Patrum veſtigia detrectat imitari, ad conſortium Regni, quo illi gaudent, intrare non poterit. Nam & Joſue & Seniores Iſraël, in fœdere Gabaonitarum paruerunt culpæ, quia, ſicut Scriptura teſtis eſt, ſumpſis eorum cibariis, Os Domini non in-* B *terrogaverunt. Quid autem ſignificatur per os, niſi verbum Domini quo ſemel locutus eſt?* Obiit Joannes Sareſberienſis anno MCLXXXI. teſte *Roberto de Monte* in Appendice ad *Sigebertum*. Vel potius anno præcedente, die XXV. Octobris, ut conſtat ex Necrologio Monaſterii Joſaphatenſis prope Carnutum, & ex Chronico Autiſiodorenſi.

IV. Petrus, Cellenſis * Abbas in ſuburbio Tricaſſino, deinde *S. Remigii* Remenſis, Ordinis Benedictini, demum Epiſcopus Carnotenſis poſt *Joannis* Sareſberienſis obitum creatus eſt. Ad ipſum, cùm adhuc Cellenſis Abbas eſſet, *S. Bernardus* Epiſtolam CCXCIII. Joannes Sareſberienſis plures C Epiſtolas ſcripſit. A *Nicolao* Claræyallenſi Epiſtola XXV. hoc præconio celebratur: *Abbas Cellenſis, vir religioſus & timens Deum, homo bonus, & teſtimonium bonum habens à Bonis, vita & literatura conſpicuus, nobis quoque tanta familiaritate devinctus eſt, ut non ſit unus de cæteris, ſed præ cæteris unus*, &c. Scripſit varios Sermones, Epiſtolarum libros novem, Librum *de Panibus*, ad Joannem Sareſberienſem, amicum ſuum. *De Tabernaculi* Moſaïci myſtica Expoſitione libros duos: Librum *de conſcientia*, ad *Alcherum* Monachum Claræyallenſem: Librum denique *de Diſciplina Clauſtrali*, ad *Henricum* Campaniæ Comitem. Obiit anno M. D CLXXXVII.

* De Monſtier en Celle, lez Troyes.

Petri Cellenſis elogium.

Opera.

V. Godefridus, Viterbienſis à patriâ cognominatus, Preſbyter, *Conradi III. Frederici I.* & *Henrici VI.* Imperatorum Capellanus & Notarius, *Chronicon Univerſale*, partim carmine, partim ſoluta oratione intermixtis ſcripſit, ab orbe condito ad annum uſque M. CLXXXVI. Multis fabulis refertum Critici obſervant. Opus dicavit *Urbano III.* Pontifici Maximo. In Epiſtola nuncupatoria ſupremam Romanæ Eccleſiæ in Cenſura librorum auctoritatem magnificè prædicat; *Cujus doctrina & regimine omnes Reges & Principes, & univerſa orbis Eccleſia adornentur; & ab ea tanquam à fonte Juſtitiæ, totius ſapientiæ regulis inſtruantur: Quia nullum Scripturarum elogium noſcitur eſſe authenticum, niſi* E *ab ejus ſapientiæ fluminibus ſitientibus propinetur. Quare, ſi quod Hiſtoriarum Opus novæ per aliquem inſtitutione conficitur, ratio ſuggerit ut antequam in Publicum deveniat, Apoſtolico Examini præſentetur: quatenus ſi acceptione dignum eſſe perpenditur, ejus Mandato & Judicio approbetur: & ab eo vires auctoritatémque recipiat, cui terrena & cæleſtia divinitus ſunt commiſſa.*

Romani Pontificis in cenſura librorum auctoritas.

Ad ea fermè tempora referendi ſunt natales Chronici *S. Petri Vivi* * Senonenſis, auctore *Clario* Monacho O. B. ad annum Chriſti M. CLXXXIV. F perducti, quod Tom. II. *Spicilegii*: & *Caſaurienſis*, ſive *Piſcarienſis*, * quod & Tom. V. editum eſt.

* De Saint Pierre le Vif.

* De Peſcaire: in Inſula Piſcaria, ad Mare Adriaticum, in Aprutia ulteriori.

VI. Vvillelmus, natione Syrus, *Amalrico* Hieroſolymorum Regi ob eruditionem, magnarúmque rerum tractandarum capacitatem carus, ab eo Balduino filio Præceptor datus eſt, & Cancellarius poſtea creatus: Anno denique MCLXXIV. die XXX. Maii, Cleri, Populique concordibus ſuffragiis, aſſidente Regis aſſenſu, Archiepiſcopus Tyri electus

ctus eſt, infra decem dies in Eccleſia Dominici Sepulchri ab *Amalrico* Hieroſolymorum Patriarcha conſecratus. Adſuit Concilio Oecumenico Lateranenſi ſub *Alexandro III.* ejuſdémque Acta ſcripſit, rogantibus Patribus. Libros XXIII. *De Bello Sacro* edidit, quibus Sacrarum Expeditionum Hiſtoriam à Concilii Claromontani ſub *Urbano II.* tempore, id eſt, ab anno M XCV. uſque ad annum M.CLXXX. complectitur. Accurati & elegantis Hiſtorici laudem promeritus & aſſecutus eſt.

ARTICULUS XVII.

De Guillelmo Neuburgenſi, Petro Cantore, Stephano Tornacenſi, Henrico Albanenſi, Balduino Cantuarienſi, Rogerio de Hoveden, & Theodoro Balſamone.

I. Guillelmus Litle, hoc eſt *Parvus*, *Neuburgenſis*, ſeu *Novoburgenſis* appellatus, quòd in Cœnobio Neuburgenſi Canonicorum Regularium inſtitutus, & *S. Auguſtini* Regulam profeſſus fuerit; vulgo, ſed corruptè, dictus *Neubrigenſis*, anno M.CXXXV. *Stephani* Regis I. natus eſt. Vixit ad finem uſque iſtius Seculi. Hiſtoriam Rerum Anglicarum ab anno M.LXVI. *Guillelmi Conqueſtoris I.* ad annum M.CXCVII. & extrema *Richardi* Thymoleontis Anglorum Regis tempora, quinque libris complexus eſt, quos *Joannes Picardus* Canonicus Regularis *S. Victoris* Pariſienſis edidit & Notis illuſtravit. Alia ipſi Opera tribuunt, qui de Illuſtribus Angliæ Scriptoribus egere, & inter alia, Commentarium in Canticum Canticorum.

Petri Cantoris Pariſienſis electum.

II. Petrus Cantor Eccleſiæ Pariſienſis Theologus celeberrimus, anno M.CXCI. Tornacenſis Epiſcopus electus eſt. Electione in controverſiam vocata, *Stephanus* Abbas *Sanctæ Genovefæ* Guillelmum Archiepiſcopum Remenſem, tunc ſupremum Regni Adminiſtrum per literas rogavit ut electo faveret. Verba ejus adſcribo, quibus eximia *Petri Cantoris* merita commendat. Epiſtola CLXXV. *Vir eſt* inquit, *cujus per omnes Eccleſias fama ſuavis diffunditur opinio, qui gemina ſcientia efficaciſſimè clarens, & doctrinam monitis ornat, & moribus diſciplinam. Origeni parem in aliquo, ſic enim docere credimus, ut vivere: ſic vivere, ut docere. Tales in candelabro veſtro lucernas, tales in diademate capitis Aaron lapides, tales in Sancta Remenſi Eccleſia Suffraganeos eſſe decet, ut vicina Provincia ſancta æmulatione moveantur ad promotionem conſimilium, & ſollicitudo vobis commiſſa faciliùs & frequentiùs juvetur per religionem & prudentiam ipſorum*, &c. Virum piiſſimum infulas Epiſcopales declinaſſe & Monachum induiſſe in Monaſterio *Longipontis* * Ordinis Ciſtercienſis, ubi ſanctitatem vitæ beato fine complevit, Necrologium Tornacenſis Eccleſiæ teſtatur. Obiit X. Kalendas Octobris, anno M.CXCVII. ut ejuſdem Abbatiæ, in qua obiit, Necrologium commemorat. Scripſit Summam Moralem, quæ dicitur *Verbum Abbreviatum*, quòd his verbis incipiat. Extat MS. in Abbatia S. Genovefæ Pariſienſis. Edita eſt & notis illuſtrata à Dom. *Georgio* Galopino Monaſterii S. Guiſleni O. B. in Hannonia Monacho. Scripſit præterea *Grammaticam Theologorum*, Opus ad Scripturæ Sacræ intelligentiam utile: *Gloſſam Scholaſticam* in Biblia Sacra, cujus maximam partem in Conventu noſtro Lugdunenſi FF. Prædicatorum aſſervari, *Poſſevinus* monuit in Apparatu Sacro. *Petrum Cantorem* hoc ornat elogio Jacobus de Vitriaco in Hiſtoria Occidentali cap. 8. *Magiſter Petrus, Venerabilis Cantor Pariſienſis, vir potens opere & ſermone, aurum ſuum & argentum ſimiliter conflans, & verbis ſuis ſtateram faciens, morum honeſtate pondus & gravitatem conferens ſua doctrinæ: Cœpit enim facere & docere; velut lucerna ardens & lucens, & civitas ſupra montem poſita, & candelabrum aureum in domo Domini.*

* De Longo ponte.

Petrum Cantorem pariter commendant Cæſarius Heiſterbacenſis Libro XII. Hiſtoriarum memoralium Cap. 48. Vincentius Bellovacenſis lib. 29. Speculi Hiſtorialis cap. 59. S. Antoninus P. II. Chronicorum Tit. 17. Cap. 9. Henricus de Gandavo, & Trithemius Libro De Scriptoribus Eccleſiaſticis.

Petrus Cantor vagam & effrenem opinandi licentiam in materia Morum, non minus quàm Fidei, im[?]atur.

Præclara ſunt quæ ſcribit Petrus Cantor Cap. LXXX. *contra mollientes arcum Scripturæ Sacræ*, vagámque & effrenem recentium Probabiliſtarum opinandi licentiam evertunt. *Sicut*, inquit, *per novarum traditionum adinventionem Mandata Dei irritantur, ſic & per mollientes & laxantes rigorem Sacræ Scripturæ.* Dominus enim *tetendit arcum ſuum*, & paravit illum, & in eo paravit vaſa mortis. *Levigantes autem & remittentes hunc arcum, quid aliud ſatagunt, niſi ut Lex Divina de ſua pendeat interpretatione, voluntate, moribus & conſuetudine, cùm potiùs hæc omnia de illa pendere deberent? . . In caſibus & humanis negotiis ſequenda ſunt exempla Prudentum: in via verò Fidei, vitæ, & morum imitanda & attendenda eſt potiùs regula & forma vivendi & credendi ſufficienter præſcripta à Domino: quia* Verba ejus ſpiritus & vita ſunt: Sermo ejus vivus eſt & efficax: Præceptum ejus lucidum illuminans oculos: Fidelia omnia Mandata ejus, *nullo mendacio vel prava expoſitione variata:* Confirmata in ſæculum ſæculi, *non in caſſum miſſa, ut verba humana, quæ ad libitum noſtrum mutari, vel interpretari poſſunt.* Qui *autem* timet Dominum in Mandatis ejus volet nimis, *ut magis ei innitatur quàm voluntati ſuæ; non judicans ea difficilia impleri ſicut Mahometus, qui arcum Domini relaxavit. Cui ſimiles videntur, qui juxta mores & voluntatem ſuam illum levigantes exponunt.* Juſtus autem ex fide vivens, *ait:* Adhæſi teſtimoniis tuis, Domine, *non interponens ſuperfluam vel pravam expoſitionem & voluntariam, quaſi repagulum inter me & illa, quo minùs percurrerem viam Mandatorum tuorum, quò minùs ipſa mihi lucerent. Nam* Lucerna pedibus meis verbum tuum, & Lumen ſemitis meis. *Iſaiæ I.* Caupones tui miſcent aquam vino. *Hieronymus.* Qui præcepta Sacræ Scripturæ, quibus debet auditores corrigere ad eorum voluntatem emollit, ſuo ſenſu immixto, vinum corrumpit. *Unde idem:* Vinum tuum, *id eſt, pura & ſincera veritas in Sacra Scriptura contenta,* mixtum eſt aquâ, *prava expoſitione corrumpente & molliente rigorem Scripturæ Sacræ inſipiditate ſua . . . Quomodo* conſentit adverſario ſuo, *id eſt, Sacra Scriptura, quæ adverſatur carni & ſenſualitati hominis docens eum viam Mandatorum Dei, & in illis ambulare, qui Mandata ipſa confirmata in ſæculum ſæculi, dicit eſſe temporalia, localia, perſonalia, & Præcepta conſilia, addens & ſubtrahens, interpretans & exponens ad voluntatem & libitum ſuum. Tales, inquam, graviter peccant, quia* Os Domini *non ſanè & ſincerè* interrogant. . . . . *Duo ſunt neceſſaria ad Salutem, via Fidei, & lux morum. Si ergo parum deviantem à fide vocamus Hæreticum, & increpantes dicimus eum non eſſe in via, ſed extra: quare & ſimiliter recedentem in modico à Luce moralium præceptorum non arguimus, objicientes ei quòd jam non ſit in luce, ſed in tenebris. Cùm etiam fides ex quibuſdam cellulis, parvis locis ſcilicet Scripturæ Sacræ & ſubobſcuris ſit elicita, in quarum cellularum expoſitione deviaretur de facili, ſi aliter addendo, vel minuendo, vel remittendo, quàm nobis ſtatutum eſt & expoſitum à Sanctis, exponerentur & interpretarentur: Cur in Luce morum ſimiliter neceſſaria Saluti, nobiſque tradita in luce & manifeſtatione verborum, licet nobis ſine errore notabili aſſerre noſtram expoſitionem qualitercumque*

Pſal. 7. 13.
Joan. 6.
Hebr. 4.
Pſal. 18.
Pſal. 110.
Pſal. 118.
Heb. 10.
Pſal. 118. 31.
Luc. 5.
Matt. 5.
Joſue 9.

circumque eum remittentem & obſcurantem, tenoreque ſuo privantem?

III. Stephanus, patriâ Aurelianenſis, Ordinis *S. Auguſtini* Canonicus Regularis, *S. Evurtii* Aurelianenſis primùm Abbas, deinde *S. Genovefæ* Pariſienſis, utriuſque Cœnobii reſtaurator, regularem obſervantiam & ſtudium apud ſuos excitavit. *Alberico* S. R. E. Cardinali, Sediſque Apoſtolicæ Legato comes adjunctus eſt ad Albigenſium & Cotetellorum hæreſim exſcindendam. *Philippo Auguſto* Regi Francorum, & *Guillelmo* à Campania Archiepiſcopo Remenſi & Summo Regni Adminiſtro acceptiſſimus fuit, qui ipſius conſilio, induſtria, calamo in privatis publiciſque negotiis uſi ſunt. Regis Chriſtianiſſimi Legationem obiit ad Sedem Apoſtolicam, Summo Pontifici his verbis ab ejus Majeſtate commendatus: *Et quoniam magnum & cordi noſtro profundè inſitum eſt negotium, mittimus ad vos prædilectum & familiarem noſtrum Stephanum Abbatem S. Genovefæ, diſcretum & fidelem Regno: quem loco noſtro benignè ſuſcipite, & ei tanquam nobis, in his quæ ex parte noſtra vobis dixerit, indubitanter fidem adhibete.* Ludovicum VIII. *Philippi Auguſti* filium ex ſacro fonte ſuſcepit. *Petri Cantoris* electione miſſa in irritum, *Stephanus* Epiſcopus Tornacenſis electus eſt, favente *Guillelmo* Archiepiſcopo Remenſi, anno M. CXCII. Ejus promotionem falſis relationibus deceptus *Cæleſtinus III.* Pontifex Maximus minùs gratam habuit: Cujus ille delinivit animum literis ſummam reverentiam & devotionem erga Sedem Apoſtolicam ſignificantibus. *Inter ſpem*, inquit, *& timorem medius accedo, filius ad Patrem, ſervus ad Dominum, ad Succeſſorem Petri minimus diſcipulorum Chriſti, fortè mitigabit iram ſuam Pater, remittet indignationem Dominus, Petri Succeſſor humilem reſpiciet Sacerdotem. Quis ſcit ſi convertatur & ignoſcat, & relinquat ſuper me benedictionem? Vocatus ad Eccleſiam Tornacenſem, loco & animo remotus & ignarus, nihilque minùs ſpirans quàm Cathedram: cur exceſſi ſi acceſſi? Quid peccavi, ſi non præcavi? An deliqui, quia non dereliqui? Divinare certè non potui, placeret-ne an diſpliceret Summo Pontifici, cujus placita ſunt jura; in cujus dextera ignea lex, quæ appendit merita ſingulorum in ſtatera Canonum, & apprehendit aſtutias in perpendiculo Legum, & circino Decretorum. Sed quoniam bonarum mentium eſt ibi culpas cognoſcere ubi culpa non eſt, & periculoſum valdè eſt filio ſeparari diutius à conſpectu Patris, exceptiones omitto, veniam peto, gratiam quæro, miſericordiam imploro. Aperiatur mihi, obſecro, Sinus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, qui nemini claudi conſuevit, pandatur aditus ſupplicandi, porrigantur ubera materna: Cum Matre placabilem ſeſe Pater exhibeat, ut & ſimplici conſulat, & ſimplicem conſoletur.* Eccleſiaſticam diſciplinam in ſua Diœceſi reſtituit Præſul religioſiſſimus. Quomodo in Epiſcopali dignitate ſe gereret, neceſſitate compulſus exponit Epiſtola CCVIII. qua famam ſuam tuetur adversùs *Bertrum* Cameracenſem Archidiaconum, qui ipſi detrahebat, quaſi Pontificali Cathedræ ſeſe conformare neſciret. *Doce me, obſecro*, inquit, *quæ ſit illa Cathedralis forma quam depingis, ut ei, ſi non informis fuerit, me conformem. Civitatem rarò egredior, Regulares Horas cum aliis, quantùm licet, frequento. Secundùm gratiam mihi collatam, verbum Dei Parochianis meis annuntio. Contra novam Hæreſim, cæteraque monſtra id genus, pro poſſe meo declamans, tanquam ad beſtias depugno. Sacramenta quæ gratis accepi, gratis impertior, Pravitatem Simonis, Giezi lepram, modis omnibus abhorreo, deteſtor, anathematizo. Manus meas, etſi non ab omni munere, ab illicito ſemper excutio. Venientibus ad me in Confeſſione conſilium, in Pœnitentia remedium, in tribulatione ſolatium, quan-*

Erat inter Epiſtolas Stephani Tornacenſis.

Stephani Tornacenſis vivendi ratio in Epiſcopatu.

A *tùm Dominus permittit, exhibeo. Horis vacuis, Sacræ Scripturæ intendo, legens & ruminans, quæ poſt lectionem decoquo, & ad memoriæ cellulam trajicio. Honeſtis hoſpitibus libenter occurro, liberaliter accurro. In menſa nec ſolitarius, nec obſcurus eſſe volo, in qua faciliùs eſt ut ſuperfluitatem accuſet natura, quàm curioſitas eſuriem. Hiſtrionibus & ſcurris patrimonium Chriſti non diſpergo. Hæc exteriùs. Occultorum autem cognitor eſt ſcrutans corda & renes Deus.* Obiit Optimus Antiſtes anno M. CCIII. die IX. Septembris. Scripſit Epiſtolas CCLXXXVII. quas *P. Claudius du Moulinet* Congregationis Gallicanæ Canonicorum Regularium vir eruditus novæ B Editionis honore donavit, & Notis illuſtravit. Officium *S. Geraldi* Abbatis Sylvæ-Majoris compoſuit; rogantibus ejuſdem Cœnobii Monachis, Statuta Synodalia edidit, plures ſcripſit, habuitque Sermones. Decretum denique *Gratiani* commentatus eſt.

Stephani Tornacenſis Opera.

Theologiæ Scholaſticæ & Decretalibus jam ſylveſcentibus nonnihil adversùs fuit *Stephanus Tornacenſis*, & Romanum Pontificem hortatus eſt, ut inutiles Commentarios Theologiæ, & inextricabilem Sylvam Decretalium ſuccideret. *Lapſa ſunt* (inquit) *apud nos in confuſionem officinarum ſacrarum, ſtudia Litterarum, dum & diſcipuli ſolis noviC tatibus applaudunt, & Magiſtri gloriæ potiùs invigilant quàm doctrinæ, novas recenteſque Summulas & Commentaria firmantia ſuper Theologia paſſim conſcribunt, quibus auditores ſuos demulceant, detineant, decipiant, quaſi nondum ſufficerent Sanctorum Opuſcula Patrum, quos eodem Spiritu Sacram Scripturam legimus expoſuiſſe, quo eam compoſuiſſe credimus Apoſtolos & Prophetas. Ignota & peregrina conviviis apponunt fercula, cum in nuptiis Filii Regis tauri & altilia ejus ſint occiſa parataque omnia: nec reſtat venientibus ad nuptias, niſi quæ appoſita ſunt prendere & prandere. Diſputatur publicè contra Sacras Conſtitutiones, de incomprehenſibili Deitate; D de Incarnatione Verbi verboſa caro & ſanguis irreverenter litigat. Individua Trinitas in triviis ſecatur & diſcerpitur, ut tot jam ſint errores, quot Doctores; tot ſcandala, quot auditoria; tot blaſphemiæ, quot plateæ. Rurſus ſi ventum fuerit ad Judicia quæ Jure Canonico ſunt tractanda, vel vobis commiſſa, vel ab Ordinariis Judicibus cognoſcenda, profertur à venatoribus inextricabilis ſylva Decretalium Epiſtolarum, quaſi ſub nomine Sanctæ recordationis Alexandri Papæ: & antiquiores Sacri Canones abjiciuntur, reſpuuntur, expuuntur. Hoc involucro prolata in medium ea quæ in Conciliis SS. Patrum ſalubriter inſtituta ſunt, nec formam conſiliis, nec finem E negotiis imponunt, prævalentibus Epiſtolis quas forſitan advocant, & conductitii ſub nomine Romanorum Pontificum jam Prophetæ in cubiculis ſuis confingunt & conſcribunt. Novum Volumen ex eis compactum & in Scholis ſolemniter legitur, & in foro venaliter exponitur, &c. Hæc omnia, Pater, correctionis Apoſtolicæ manum deſiderant, ut uniformitas docendi, diſcendi, diſputandi, auctoritate veſtra certam redigatur ad formam, ne ſermo divinus attritione vulgari viteſcat.*

Inutiles Theologiæ Scholaſticæ Commentarios, & inextricabilem ſylvam Decretalium, à Romano Pontifice ſuccidi optat Stephanus Tornacenſis.

Summus Pontifex uniformem docendi modum omnibus Theologiæ & Juris Canonici Academiis & Profeſſoribus totius orbis Chriſtiani præſcribere poteſt.

F Tanta erat fama eruditionis Stephani, cùm adhuc *S. Evurtii* Aurelianenſis Abbas eſſet, ut *Pontius* Claromontanus Epiſcopus de quæſtione circa validitatem baptiſmi ſub hac verborum formula collati, *In Nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti* emergente, una cum Mauritio Pariſienſi Epiſcopo eum conſuluerit. Varias in ſententias abierunt viri eruditi. *Mauritius* reſpondit, irritum fuiſſe Baptiſma, quod ſuppreſſis his verbis, *Ego te baptizo*, cæteris licet prolatis, collatum eſſet. Ita quippe Scripturarum Divinarum auctoritate, & SS. Patrum teſtimonio traditum. *Stephanus* reſpondit, va-

De Saint Euverne.

Quæſtio de forma Baptiſmi.

Stephani Tornacenſis opinio minimè expenda.

lidum eſſe Baptiſmum ſic adminiſtratum, tum quia Chriſtus Baptiſmi formam tradidit his verbis : *Ite; docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* : non dixit ; *baptizantes vos, & dicentes, Ego te baptizo*, &c. Tum quia *S. Auguſtinus* docet, *Baptiſmum ubicumque & à quibuſcumque verbis Evangelicis conſecratum* ; validum eſſe. Quod etiam *Innocentii I.* & *Zachariæ* Summorum Pontificum auctoritate confirmat. Hæc itaque verba, *Ego te baptizo*, eſſe *de ſolemnitate miniſterii, non de ſubſtantia Sacramenti* aſſerit. Eccleſiæ Judicio vicit *Mauritii* Pariſienſis Præſulis opinio, ut conſtat ex *Alexandro III.* Lib. III. Decretalium Tit. XLII. *De Baptiſmo*, Cap. I. Condonandum tamen eſt *Stephano* quod ita ſenſerit, nondum eliquata quæſtione, maximè cùm opinando potiùs quàm aſſerendo reſponderit, ſeque *Mauritii* Epiſcopi ſententiæ ceſſurum ſit profeſſus. *Opiniones*, inquit, *profundo, non aſſertiones, paratus Summi & Catholici Viri Domini Pariſienſis ſequi veſtigia.* Hæc ille Epiſtola V. quam *Pontii* Claromontani & *Mauritii* Pariſienſis Literæ præcedunt.

IV. Henricus, Caſtro Marciaco prope Cluniacum nobili genere ortus, adoleſcens in Cœnobio Claræsvallenſi Monachum induit. Juvenis Altacumbæ * primùm, deinde Claræsvallis Abbas electus eſt : Ciſtercienſem Abbatiam & Toloſanum Epiſcopatum recuſavit : ſed virum Eccleſiæ utilitati natum Deus in Cœnobio deliteſcere noluit. Nam à *Clemente III.* Romam ad Synodum nominatim vocatus, ab ipſo Cardinalis & Epiſcopus Albanenſis creatus eſt, ac Legatus contra Hæreticos Albigenſes miſſus in Gallias, Imperatorem, & Reges Galliæ Majoríſque Britanniæ, ad Sacram Expeditionem & ad ſuccurrendum Terræ Sanctæ fœderavit. Obiit in Belgio, quò fuerat profectus ad pacem inter illius Provinciæ Comitem & Eccleſiam Attrebatenſem conciliandam anno circiter M. CLXXXVI. Corpus ejus Claramvallem delatum eſt. Scripſit librum *de Peregrinante Civitate Dei*, in Tractatus octodecim diſtributum : & *Declamationem Hiſtoricam de rebus à ſe Geſtis in ſua Legatione adversùs Albigenſes.* Edita ſunt hæc Opera Tom. III. Bibliothecæ Ciſtercienſis.

De Hautecombe, in Diœceſi Gebevenſi.

V. Balduinus, cognomento *Devonius*. Oxoniæ in Anglia natus, à *Bartholomæo* Oxonienſi Epiſcopo inſtitutus eſt, ac iſtius Eccleſiæ Archidiaconatu poſtmodum ornatus. Quâ deinde abdicatâ Dignitate, Ordini Ciſtercienſi nomen dedit. Cœnobii Fordenſis, in quo Monachum induerat, poſt hæc electus Abbas, tum Vigornienſis Epiſcopus, ac tandem Archiepiſcopus Cantuarienſis, anno MCLXXXIV. Sacræ Expeditionis negotium facundiâ & induſtriâ ſuâ promovit ; zelóque pro Eccleſia ſuccenſus ſumpta Crucis teſſera, in Syriam ipſe trajecit. Scripſit Tractatum, *de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini* : alióſque editos Tom. V. Ciſtercienſis Bibliothecæ. De illo videſis *Manriquem* in Annalibus, & cæteros qui de Rebus Ciſtercienſium ſcripſere.

VI. Rogerius de Hoveden, Eboraci in Anglia natus, Oxonienſis Academiæ Theologus celeberrimus, Annales Anglorum edidit ab anno Chriſti DCCXXXI. ubi *Venerabilis Beda*, deſinit, ad annum M. CXCIX. Accurati Hiſtorici partes ut pluſimum implevit.

VII. Theodorus Balſamon, Antiochenus Patriarcha, Schiſmaticus & Romanæ Eccleſiæ hoſtis, vixit duodecimo cadente ſeculo. Nomo-Canonem Photii, Canones Apoſtolorum, Oecumenicarum & particularium Synodorum, SS. Patrum Dionyſii Alexandrini, Petri Alexandrini, Gregorii Taumaturgi, Athanaſii, Baſilii, &c. Canonicas Epiſtolas Commentariis illuſtravit. *Balſamonis Reſponſa ad Interrogationes Marci Alexandrini Patriarchæ* edita ſunt Lib. V. Juris Græco-Romani. Ejuſdem *Meditata*, ſive *Reſponſa* de quibuſdam aliis quæſtionibus extant Lib. VII. ejuſdem Juris Zonaram Balſamone poſteriorem videri, & ex ipſo hauſiſſe, ſuperiùs obſervavi.

ARTICULUS XVIII.

De Petro Bleſenſi, & Sancta Hildegarde.

I. PEtrus Bleſenſis, à natali ſolo, Bleſis videlicet urbe Galliæ nobiliſſima cognominatus, vir humanioribus literis excultiſſimus, Sacrarum Literarum, & Juris Canonici peritiſſimus, *Guillelmi* Regis Siciliæ Præceptor ac Sigillarius, ut ipſe teſtatur Epiſtola CXXXI. in Angliam ab *Henrico II.* Rege vocatus eſt, ab eóque ad Regem Francorum magnis de rebus miſſus. Deinde Aulæ faſtidio ad *Richardum* Cantuarienſem Archiepiſcopum ſe contulit, à quo ad graviſſima Eccleſiæ negotia tractanda admotus eſt. Vir fuit morum integritate, non minùs quàm doctrina ſpectatiſſimus, adeo ab ambitione alienus, ut Neapolitanum Archiepiſcopatum, ad quem electus fuerat, & Roffenſem Epiſcopatum bis ſibi oblatum recuſaverit, & honorem metiens ex onere, motus ambitioſos ad ſobrios mediocritatis terminos limitaverit, ut ipſe loquitur Epiſtola CXXXI. Bathonienſi Archidiaconatu, & deinde Londinenſi, exigui admodum reddítus Beneficio contentus fuit. Tanta erat in eo ingenii vis ac memoriæ, ut de diverſis argumentis tribus amanuenſibus ſimul & ſemel dictaret, & quartam ipſe ſcriberet Epiſtolam, ut ex ipſo diſcimus Epiſtola XCII. Epiſtolas CLXXXIII. Sermones LXV. & varios Tractatus edidit, in quibus pietatem & Eccleſiaſticam libertatem cum varia doctrina conjunctam ſuſcipere eſt. Suos libros recenſet in Tractatu contra Operum ſuorum Depravatorem, qui ipſius Opuſculum in *Job* cavillatus fuerat & ipſum Adulatorem Principum appellaverat. *Spiritus Dei*, inquit, *reddit teſtimonium ſpiritui meo, quia nunquam fui olei venditor, nec ſoleo Magnates palpare in vitiis, aut laudare peccatorem in deſideriis animæ ſuæ. In Compendio meo ſuper Iob. In Epiſtolis meis. In libro Exhortationum mearum. In Dialogo meo ad Regem Henricum. In Tractatu meo de Hieroſolymitana peregrinatione. In libro meo de præſtigiis fortunæ ; & in Opere meo novello de aſſertione Fidei. In libro contra Perfidiam Judæorum. In libro de Confeſſione & Pœnitentia. Et in eo qui Canon Epiſcopalis inſcribitur, & in quamplurimis aliis Scriptis meis, Regem veſtrum & alios terræ magnates, ubi materia ſe offert, plena libertate redarguo, ſollicitè ſuggerens quicquid ad eorum ædificationem, citra invectivam injuriam, poteſt humana devotio.*

Petri Bleſenſis Mores ſanctiſſimi.

Vis memoriæ admirabilis.

Opera;

II. *S. Hildegardis*, ex Comitatu Spanheimenſi oriunda, in beatæ *Juttæ* diſciplinam à teneris tradita in Monte *S. Diſibodi*, Chriſto Virginitatem conſecravit, & ſancti *Benedicti* Regulam profeſſa eſt. Poſtea Monaſterio *S. Ruperti* propè Bingam, Moguntinæ Diœceſeos, præfecta eſt prima Abbatiſſa. Sanctitate & divinis Revelationibus illuſtris fuit, quas juſſu *Eugenii III.* Pontificis Maximi, qui ſpiritum ejus probaverat, ſcripto tradidit. Nec *Eugenius* ſolùm, ſed *Anaſtaſius IV.* & *Hadrianus IV.* ſuis illam Epiſtolis honorarunt, ejúſque orationibus ſe ac Romanam Eccleſiam commendarunt. *S. Bernardus* ſpiritalia chariſmata ipſi gratulatus eſt, ejúſque interceſſionem apud Deum flagitavit Epiſtola CCCLXXXVI. *Congratulamur*, inquit, *gratiæ Dei quæ in te eſt, & ut eam tanquam gratiam habeas, & toto ei humilitatis & devotionis affectu ſtudeas reſpondere, admonemus, ſciens quod Deus ſu-*

Sanctæ Hildegardis Revelationes & Prophetiæ probatæ.

pèrbis

Digitized by Google

„ perbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. *Quod in nobis eſt, hortamur, & obſervamus. Cæterùm ubi interior eruditio eſt, & unctio docens de omnibus, quid nos aut docere poſſumus, aut monere? Diceris enim cœleſtia ſecreta rimari, & ea quæ ſupra homines ſunt, Spiritu Sancto illuſtrante dignoſcere. Unde rogamus magis & ſuppliciter poſtulamus, ut noſtri memoriam habeas apud Deum, & eorum pariter qui nobis in ſpirituali ſocietate juncti ſunt. Nam cùm Spiritus Deo conjungitur, confidimus quòd nobis multùm prodeſſe valeas & ſubvenire.* Scripſit tres Revelationum libros, plurimas Epiſtolas, librum inſcriptum *Scivias*, id eſt, *de ſcientia viarum Dei & hominis*: & alios Tractatus, quos *Trithemius* Abbas lib. *de Viris Illuſtribus Ordinis Sancti Benedicti*, Cap. CXIX. & Lib. *de Scriptoribus Eccleſiaſticis* commemorat. Vitam ejus admirabilem *Godefridus* ſcribere aggreſſus eſt; ſed vix unum librum abſolvit, quem recenſuit, & ſecundum tertiúmque adjecit *Theodericus* Benedictinus Abbas XIII. ineunte Sæculo. Extat apud *Surium* Tom. V. ad diem XVII. Septembris. Obiit *Sancta Hildegardis* anno M.CLXXX. Ejus cum laude meminit Monachus Autiſiodorenſis in Chronico. Author Anonymus Ordinis Præmonſtratenſis, qui Vitam *Sancti Gerlaci* Eremitæ anno circiter M.CCXXV. ſcripſit, à *P. Bollandó* editam inter Acta Sanctorum menſis Januarii, *S. Hildegardem* his verbis commendat Cap. VIII: *Erat eo tempore in partibus Maguntiæ Virgo quædam Sanctiſſima, Hildegardis nomine, famoſiſſima illa Propheteſſa Novi Teſtamenti, cum qua familiariter locutus eſt Deus, & oſtendit ei ſecreta cœleſtia: Hæc per manum ſanctæ memoriæ Domini Henrici Maguntinenſis Archiepiſcopi ſacro velamine Domino conſecrata, cùm nullis literis, niſi tantùm Pſalmis Davidicis eſſet erudita, per Spiritum Sanctum edocta, de divinis oraculis & ſacramentis, ſibi revelatis grandia edidit volumina, quæ ab Eugenio Papa, mediante S. Bernardo Claravallenſe Abbate canonizata, & inter Sacras Scripturas ſunt connumerata: Hæc per multa temporum curricula, doctrinæ ſalutaris lampade Sanctam Eccleſiam illuminavit, Epiſtolis ad diverſas Perſonas miſſis corroboravit, & claris Miraculis illuſtravit.* De eadem legendum *Chronicon Senonienſ.* Lib. IV. Cap. XV. cujus Author *Richerius* Monachus narrat ipſam linguâ Latinâ, quam nunquam didicerat, & locutam fuiſſe, & ſcripſiſſe Libros de Statu Regnorum, & eventibus futurorum: De futuris FF. Prædicatorum & Minorum Ordinibus fuiſſe vaticinatam: Librum etiam de Medicina edidiſſe, quem ipſe Argentinæ vidit.

S. Hildegardis elogium.

Id eſt approbata, & inter optimos pòſtque lib. os numerata.

Tom. III. Spicilegii.

CAPUT VII.

De Politia Eccleſiaſtica XI. & XII. Sæculi.

ARTICULUS I.

De Romano Pontifice, & Apoſtolica Auctoritatis uſu.

ROmanos Pontifices Auctoritatem *S. Petro* & Succeſſoribus ejus divinitus collatam univerſam Eccleſiam regendi, Leges Eccleſiaſticas condendi, Concilia congregandi Oecumenica, & ſacris illis Cœtibus præſidendi, temperandi Canones & de illis diſpenſandi exercuiſſe, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ horum Sæculorum varia Monumenta teſtantur, paſſim jam à nobis obſervata, Capp. I. & II. ubi de Romanis Pontificibus egimus. Sed abſque urgente neceſſitate, & evidenti Eccleſiæ utilitate diſpenſationes concedere nuſquam voluerunt, & ſalvam ſemper eſſe juſſere Sacrorum Canonum Auctoritatem ac obſervantiam. Sic *Nicolaus II.* & Synodus Romana anno 1059. celebrata, eos qui ab Epiſcopis Simoniacis, non ſimoniacè, ſed gratis ordinati fuerant, honoribus ſuis frui, & Ordinum ſuorum obire miniſteria permiſere, *Non tam cenſura juſtitiæ, quàm intuitu miſericordiæ. Tanta quippe*, inquiunt, *talium multitudo eſt, ut dum rigorem Canonici vigoris ſuper eos ſervare non poſſumus, neceſſe ſit ut diſpenſatoriè ad pia condeſcenſionis ſtudium noſtros animos ad præſens inclinemus.* Vetat tamen Pontifex, ne quis Succeſſorum ſuorum ex hac ſua diſpenſatione Regulam ſibi vel alicui aſſumat, vel præfigat: *Quia non hoc auctoritas antiquorum Patrum jubendo, aut concedendo promulgavit: ſed temporis nimia neceſſitas permittendum extorſit.* Sic *Urbanus II.* in Synodo Romana anni M.XCVI. Canone XI. cum iis, qui recens à Schiſmaticis ordinati fuerant, diſpenſavit, ut muniis Ordinum ſuorum fungerentur, & fruerentur honoribus, *Miſericordiæ intuitu, magnâque neceſſitate cogente. Nullum tamen* inquit, *præjudicium ſacris Canonibus fieri volumus, ſed obtineant proprium robur: & ceſſante neceſſitate, illud quoque ceſſet, quod factum eſt pro neceſſitate. Ubi enim multorum ſtrages jacent, ſubtrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut addatur ampliùs caritati.* Sic *Paſchalis II.* Epiſtola XVI. ad *S. Anſelmum* Cantuarienſem Archiepiſcopum, ſe erga Regem Angliæ & Epiſcopos ac Abbates qui ab ipſo Inveſtituras acceperant, aut ipſi hominium præſtiterant, diſpenſatione uſum ſcribit, compaſſionis affectu, ut jacentes erigeret. *Qui enim ſtans jacenti, ad ſublevandum, manum non porrigit, nunquam jacentem eriget, niſi & ipſe curvetur. Cæterùm quamvis caſui propinquare inclinatio videatur, ſtatum tamen rectitudinis non amittit.* Sic *Paſchalis II.* cum Preſbyterorum filiis in Anglia diſpenſavit, ut ad ſacros Ordines promoverentur, hujúſque diſpenſationis executionem prudentiæ *S. Anſelmi* commiſit Epiſtola CII. *Eos*, inquit, *quos ſcientia & vita commendat, apud vos, ad ſacra officia promoveri, pro neceſſitate temporis, & utilitate Eccleſiæ concedimus: ut in poſterum Conſtitutionis Eccleſiaſticæ præjudicium caveatur... Cæterùm quæ in Regno illo pro neceſſitatis tempore diſpenſanda ſunt, juxta gentis barbariem, juxta Eccleſiæ opportunitates, Sapientia ac Religionis tuæ ſolicitudo diſpenſet.*

Summi Pontifices diſpenſationes abſque urgenti neceſſitate, aut evidenti utilitate concedere noluit.

Quando porro concedendæ ſint diſpenſationes, Doctores illorum ſæculorum explicatiùs adhuc tradunt,

Quando concedendæ diſpenſationes?

tradunt. *Yvo Carnotenſis* in Prologo Decreti, præceptiones alias eſſe mobiles, alias immobiles docet. *Præceptiones immobiles ſunt, quas lex æterna ſanxit: quæ obſervatæ ſalutem conferunt, non obſervatæ eamdem auferunt: qualia ſunt,* Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & proximum tuum ſicut te ipſum. *Et,* Honora Patrem tuum & Matrem tuam: *& ſi quæ ſunt his ſimilia. Mobiles verò ſunt, quas lex æterna non ſanxit, ſed poſteriorum diligentia ratione utilitatis invenit, non ad ſalutem principaliter obtinendam, ſed ad eam tutiùs muniendam: quale eſt illud Apoſtoli:* Hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correptionem devita: *Non quòd eorum colloquium per ſe ſaluti obeſſet, ſed quòd frequentatum ex obliquo quorumdam ſimplicitatem corrumpere poſſet. Similiter immobiles prohibitiones ſunt quæ adverſus vitia loquuntur, qualia ſunt;* Non occides: Non mœchaberis, &c. *Sunt alia interdicta, in quibus, ſi interdicta non fuiſſent, nec mors operaretur, nec ſalus periclitaretur. Sed ad hoc ea SS. Patrum auctoritas reverenda ita decrevit, ut & præſentibus non obeſſet, & compeſcendis majoribus malis vel cavendis caritas ſincera provideret, quale eſt illud:* Clericus poſt arctam de crimine damnabili Pœnitentiam Clericus non maneat, vel ad Clericatum non accedat..... *In his igitur in quibus obſervatis ſalus acquiritur, vel in quibus neglectis mors indubitata conſequitur, nulla eſt admittenda diſpenſatio: ſed ita ſunt omnia Mandata vel Interdicta ſervanda, ſicut ſunt æterna lege ſancita. In his verò quæ propter rigorem diſciplinæ, vel muniendam ſalutem, poſteriorum ſanxit diligentia, ſi honeſta vel utilis ſequatur compenſatio, poteſt præcedere auctoritate Præſidentium diligenter deliberata diſpenſatio,* &c. Et Epiſtola CXIV. ad *Brunonem* Epiſcopum de Controverſia Inveſtiturarum ita ſcribit: *Videmus ſciſſum Regnum & Sacerdotium, quibus tanquam principalibus & fortioribus paxillis tabernaculi Dei ſtatus firmiter figebatur, nec ullo impetu procellarum & turbinum everteretur. In tanta ſciſſura, in tanta procella florere & fructificare non poteſt Mater Eccleſia, de qua dicitur;* Una eſt columba mea, ſponſa mea. *Ad hanc unitatem reſarciendam laborare debent membra Chriſti, quæ medicinaliter ferro putredines iſtas reſecarent, aut competenti diſpenſationis malagmate tantam ſciſſuram procurarent ſolidare: Non enim in tanto ſalutis periculo ſolus medicinæ rigor ſervandus eſt; ſed & diſpenſationis modus, qui nulli Sapienti diſplicuit, ad ſedandas tantas perturbationes, in aliquibus admittendus eſt. Monente enim Cyrillo Alexandrino, ſicut nautæ in mari periclitantes, cùm non habent ſpem ſervandorum omnium negotiorum ſuorum, quædam projiciunt, ut quædam ſervent: ſic in diſpenſationibus Eccleſiaſticis ubi non periclitatur Fidei veritas, & morum honeſtas, quædam Inſtituta temperare debemus, ut tantis Eccleſiæ ruinis ſubvenire valeamus.... Facit hoc caritas, quæ operit multitudinem peccatorum, quæ cum infirmantibus infirmatur, cum ſcandalizatis uritur, & omnibus omnia fit, ut omnibus prodeſſe mereatur. Unde à ſubditis non debet reprehendi Prælatorum diſpenſatio, ſi ſalvo Fidei fundamento, & nota communi Regula morum, aliqua infirma faciunt aut tolerant, ut vitam ſubditorum in propoſito ſuæ ſanctitatis conſervare prævaleant.*

Et Epiſtola CCLX. *Novi conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ, quia non ſolet, neque vult Decretis ſuis patenter obviare. Solet autem diſpenſatoriè multa infirma tolerare poſtquam patrata ſunt, tam pro locorum neceſſitate, quàm pro perſonarum utilitate & honeſtate. Neque aliter cogendus eſt Summus Pontifex contraria ſibi ſcribere vel facere, ne cogatur dicere illud Apoſtolicum: Si quæ deſtruxi, iterum ædifico, prævaricatorem me conſtituo.*

Ad Gal. 2.

De eodem argumento audiendus *S. Bernardus* lib. IV. *de Conſideratione ad Eugenium*, cap. IV. *Quid, inquis, prohibes diſpenſare? Non, ſed diſſipare. Non ſum tam rudis, ut ignorem poſitos vos diſpenſatores, ſed in ædificationem, non in deſtructionem. Denique quæritur inter diſpenſatores ut fidelis quis inveniatur. Ubi neceſſitas urget, excuſabilis diſpenſatio eſt. Ubi utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt. Utilitas dico, communis, non propria. Nam cum nihil horum eſt, non planè fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt.* Et lib. *de Præcepto & Diſpenſatione*, Cap. II. triplicis generis leges diſtinguit, ſtabiles, inviolabiles, incommutabiles. De primis diſpenſare poſſunt Prælati Eccleſiaſtici: de ſecundis ſolus Deus; de tertiis nec ipſe Deus. De primis, earúmque diſpenſatione ait: *Quamdiu caritati militant, immobiliter fixa ſunt, mutarique omnino ne ab ipſis quidem Præpoſitis ſine offenſa poſſunt. At ſi contrario contraria fortè aliquando caritati viſa fuerint, his dumtaxat quibus hoc poſſe videre datum eſt, & providere creditum eſt: nonne juſtiſſimum eſſe liquet, ut quæ pro caritate inventa fuerunt, pro caritate quoque, ubi expedire videbitur, vel omittantur, vel intermittantur; vel in aliud fortè commodiùs demutentur? Sicut è regione iniquum proculdubio foret, ſi ſtatuta pro ſola caritate, contra caritatem tenerentur. Tenent ergo fixam firmámque immobilitatem, etiam apud Prælatos, quæ ex ſtabili neceſſariò ſunt, ſed quatenus caritati deſerviunt. Numquid autem hoc ego vel ſolus ſentio, vel primus dico? An non hoc ipſum & Papa Gelaſius ſenſit? Ait ſiquidem: Ubi neceſſitas non eſt, inconvertibilia maneant SS. Patrum Decreta. Leo quoque Papa: Ubi, inquit, neceſſitas non eſt, nullo modo SS. Patrum Inſtituta violentur. Et infert: Ubi ergo neceſſitas fuerit, ad utilitatem Eccleſiæ, qui Poteſtatem habet, ea diſpenſet. Ex neceſſitate enim fit mutatio legis.* Diſpenſationes porrò à Summo Pontifice fraude elicitas, vel importunitate extortas, eos qui ipſas obtinent, iiſque utuntur, à prævaricatione non excuſare docet, cùm abſque cauſa legitima impetrantur. *Malum quod jam corde conceperunt* (inquit Epiſtola VII.) *opere tamen cauti fuerunt non implere, niſi cum licentia. Conceperunt dolorem, ſed non pepererunt iniquitatem, donec iniquo Papa conceptui præbuiſſet aſſenſum. Numquid ideo aut malum eſſe deſiit, aut vel minoratum eſt, quia Papa conceſſit? Quis verò malum eſſe neget, aſſenſum præbere malo? Quod tamen Summum feciſſe Pontificem nequaquam crediderim, niſi aut circumventum mendacio, aut importunitate victum.*

Diſpenſationes abſque evidenti Eccleſiæ utilitate, & caritate magiſtra concedi non poſſe pariter docuit *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, Epiſtola XXVIII. libri primi. Ubi enim præmiſit Mandata quædam eſſe mobilia, quædam immobilia, ſubdit: *Inter alia quæ moveri diſpenſatione poſſunt, Patrum auctoritatem ſequentes, ea eſſe dicimus quorum pleraque in Eccleſiaſticis Canonibus invenimus, quæ ſicut pro communi totius, vel propria alicujus Eccleſiæ utilitate, cum non exiſterent, inventa ſunt: Sic rurſum pro communi totius, vel propria alicujus, aut gentis, aut Eccleſiæ ſalute, prævia in omnibus caritate mutata ſunt..... Quid enim coëgit Regulam de non transferendis Epiſcopis à præcedentibus Patribus datam immutari, niſi meliùs providens Eccleſiis caritas? Quid Hæreticos & criminoſos, poſt condignam de criminibus Pœnitentiam, quod primi Patres prohibuerant, Eccleſiis Dei præfecit, niſi multorum ſaluti conſulens caritas? Quid Preſbyterorum filios epiſcopari, contra Sanctorum Apoſtolicorum antiqua Decreta aliquando juſſit, niſi earumdem perſonarum utilitatem Eccleſiæ utilem eſſe judicans caritas? Quid Anglis conjugia indulſit, à quibus ce-*

Diſpenſationes non conc[e]dendæ abſque evidenti Eccleſiæ utilitate, & Caritate Magiſtra.

teros inhibuit, niſi novella eorum fidei timens caritas? Quid multa in hunc modum vetuſta præcepta mutavit, quid nova inſtituit, quid nunc iſta, nunc illa mandavit, niſi pro moribus, temporibus, locis, nunc generaliter, nunc ſpecialiter, ſemper tamen humanæ ſaluti ſollicite inſerviens caritas?

Goffridus Vindocinenſis Abbas, Opuſculo V. eaſdem conditiones poſtulat ut diſpenſationes licitè in Eccleſia fiant. *Diſpenſationes*, inquit, *aliquando in Eccleſia faciendæ ſunt, non quidem amore pecuniæ, vel quolibet humano favore, ſed pia & miſericordi intentione. Tunc enim à Paſtore Eccleſiæ diſpenſatio piè & miſericorditer fieri creditur, cùm aliquid minùs perfectè ad tempus fit ab illo vel fieri permittitur, non voluntate ſua, ſed aliorum neceſſitate: ne in ipſis videlicet Fides Chriſtiana periclitetur... Poſſunt etiam & debent fieri diſpenſationes, quibus Eccleſiarum & Monaſteriorum conſuetudines immutentur, ſed ubi poſtponitur minus bonum, ut quod eſt melius inſinuatur.... Si quis verò aliter in Eccleſia diſpenſationes facit, rationi ſimul & veritati contradicit: nec ſolùm lucernam ardentem non habet, verumetiam aliorum ardentes extinguit. Et ideo non rectè dicitur Chriſti Vicarius, ſed dux eſt cæcorum ipſe cæcus.*

Quo ſenſu Summi Pontifices Succeſſoribus ſuis Legem dare poſſint, vel non poſſint?

Arnulphus Lexovienſis Epiſcopus ad *Alexandrum III.* qui Regulari Capitulo Sagienſi Archidiaconum Sæcularem ex diſpenſatione dederat, admiranda libertate ſcripſit, diſpenſationes hujuſmodi, quæ majori bono non compenſantur, immo diſciplinam evertunt, omnino illicitas eſſe; nec integrum eſſe Romano Pontifici Deceſſorum ſuorum ſanctiſſima Decreta evertere. *Quod autem dicitur*, inquit, *Prædeceſſorem Succeſſori ſuo legem dare non poſſe, vel præcisè falſum eſt, vel omnia poſſunt impunè SS. Patrum Inſtituta convelli, quorum tamen ſapientiam narrant populi, quorum laudem Eccleſia nuntiat, & ſepulchra eorum frequentibus miraculis gloria magnificentia cæleſtis illuſtrat. Privilegia ſiquidem Romanorum Pontificum quaſi quædam ipſorum teſtamenta credenda ſunt, nec à morte teſtatoris exſpirant, ſed potiùs ab ipſa contrahunt firmitatem; nec defectu perſonæ ſublata perit auctoritas eorum quæ religioſè ſemel inſtituta noſcuntur. Nos tamen errores Prædeceſſorum à Succeſſoribus poſſe corrigi non negamus, & ipſorum etiam in melius poſſe bona mutari, ubi major ſcilicet mutationem ſuadet utilitas, nullumque ſentit Religio detrimentum...* Et infra: *Sacras Veterum Inſtitutionum in deterius revocare non convenit, nec auctoritatem præbere defectus, ut inde fomenta comparentur audaciæ, unde timeri debuit ſeveritas diſciplinæ. Planè ſunt quædam, quibus ut fiant, conſenſum adhibere non licet, quæ tamen, ſi facta ſunt, diſſimulare neceſſe eſt, quia non poſſunt habere remedium: vel, ſi quid recompenſationis habent, diſcreta manſuetudine diſpenſare. Culpam tamen indulgentia prævenire non debet, ne ſecuritas alat audaciam, & ad delinquendum fiducia remiſſionis invitet... Tunc in poteſtate Judicis eſt mollire ſententiam, & mitiùs judicare quàm Leges, cùm rerum vel perſonarum merita poſtulant, aut inſtantia neceſſitatis extorquet. In æſtimanda tamen neceſſitate non convenit puſillanimes inveniri, ne virtuti ſubduxiſſe materiam, vel de divina videamur gratia deſperare. Scio quoſdam diſpenſationum prodigos tanta benignitatis exiſtere, ut nihil reſervent Legibus, affectibus omnia largiantur, nec offenſam rationis attendant; dum hominum ſibi præcaviſſe videantur offenſam. Metiuntur igitur affectatos de prærogativa potentia ſua, potiùs quàm de merito rationis effectus: & nomine neceſſitatis indulgentiam quamlibet excuſantes, divinæ gratiæ bonitatem non ſuſtinent experiri, ſed humanum favorem præ omnibus auſpicantes fugaces auras & inanes ventos, ſtudiis fallacibus amplectuntur. Quieti ſcilicet Eccleſiæ providere ſe prædicant, cujus proſtituunt Libertatem, & Majeſtatem redigunt in contemptum, quæ tamen in virtute Sanctorum debet apparere terribilis ut caſtrorum acies ordinata.*

Summi Pontificis eſt Canonum executionem in orbe Chriſtiano procurare.

Romano Pontifici curam incumbere de Canonum executione per totum orbem Chriſtianum procuranda, undecimi, & duodecimi Sæculi Patres docuerunt. Unus pro omnibus loquatur *S. Bernardus* lib. IV *de Conſideratione* Cap. V. ubi *Eugenium III.* ita compellat: *Supereſt ut generaliter ſuper univerſum Eccleſiæ ſtatum intendat conſideratio tua, ſi plebes Clericis, ſi Clerici Sacerdotibus, ſi Sacerdotes Deo in ea qua oportet humilitate ſubjecti ſint; ſi in Monaſteriis & Religioſis locis ſervetur ordo, vigilet diſciplina: ſi ſuper prava opera & dogmata cenſura Eccleſiaſtica vigeat, ſi floreant vineæ honeſtate & Sanctimonia Sacerdotum, ſi flores fructus parturiant, obedientiam fidelium populorum; ſi demum veſtra ipſorum Apoſtolica Mandata & Inſtituta eâ quâ dignum eſt ſollicitudine obſerventur, ne quid in agro Domini tui aut neglectu incultum, aut fraude ſubreptum inveniatur.*

Modum Appellationibus ad Romanam Curiam adhibendum Patres docuere.

Appellationes ad Sedem Apoſtolicam ex omnibus orbis Eccleſiis deferebantur, idque divini Primatus teſtimonium eſſe Patres agnoſcebant; ſed modum iis docebant eſſe adhibendum. Qua de re audiendus *S. Bernardus* lib. 3. *de Conſideratione*, Cap. II. *Appellatur*, inquit, *de toto mundo ad te, id quidem in teſtimonium ſingularis Primatus tui. At tu, ſi ſapis, non Primatu gaudebis, ſed fructu.... Appellatur ad te, & utinam tam fructuosè, quàm neceſſariè!... Formulam hanc Juſtitia præfigit tibi & divina incommutabilis ratio æquitatis, & ni fallor, ipſa appellationum lex, ut illicitè uſurpata appellatio nec proſit appellanti, nec appellato obſit... Appellaſſe inique, iniquum eſt: Inique & impunè, iniquarum appellationum fomes. Iniqua autem omnis appellatio, ad quam juſtitiæ inopia non coegit. Appellare, non ut graves, ſed ſi graveris, licet. Appellandum à ſententia. Ante ſententiam improbè omnino, niſi ob manifeſtum gravamen, præſumitur appellatio. Qui igitur non gravatus appellat, liquet quia aut gravare intendit, aut tempus redimere. Non eſt autem ſuffugium appellatio, ſed refugium. Quantos novimus appellaſſe pulſatos, quo interim liceret, quod nunquam licet? Nonnullis etiam, quoad vixerunt, licuiſſe appellationis ſuffragio nefaria ſcimus, verbi gratiâ, inceſtum, adulterium. Quale eſt hoc, turpitudini patrocinari, quod vel maximè formidari à turpibus oportebat? Quouſque murmur univerſæ terræ aut diſſimulas, aut non advertis? Quouſque non evigilat conſideratio tua ad tantam appellationum confuſionem atque abuſionem? Præter jus & fas, præter morem & ordinem fiunt. Non locus, non modus, non tempus, non cauſa diſcernitur aut perſona. Præſumuntur leviter, paſſim, plerumque & nequiter. Volentes malignari, nonne his potiſſimum terreri ſolebant? Nunc terrori ipſi ex his magis fiunt, atque id bonis. Antidotum verſum in venenum: non mutatio dexteræ Excelſi hæc.... Fateor grande & generale mundo bonum eſſe appellationes: idque tam neceſſarium, quàm Solem ipſum mortalibus. Revera quidam Sol Juſtitiæ eſt prodens ac redarguens opera tenebrarum. Prorſus fovendæ, & manu tenendæ ſunt, ſed quas extorſit neceſſitas, non calliditas adinvenit. Uſurpatoriæ ſunt hujuſmodi omnes, non ſubvenientes in neceſſitate, ſed opitulantes iniquitati.*

Laudatur Summus Pontifex quod negotia in partibus judicanda ut plurimum remittat.

Eugenium tandem laudat, quòd negotia in partibus judicanda ut plurimùm remittat. *Bene facis tu, quòd appellationum negato ſuffragio, imò ſuffugio, multa remittis negotia ad cognoſcentes, vel qui noſcere citiùs poſſunt. Ubi enim certior ac facilior notio, ibi deciſio tutior expeditiórque eſſe poteſt. Quàm plurium*

lenum gratiæ; quàm multorum perinde per hoc & laboribus parcis, & ſumptibus?

Solus Appellationum abuſus, ſi quis ſit, à Patribus improbatur.

Idem Pater Epiſtola CLXXVIII. ad *Innocentium II.* queritur Epiſcoporum Auctoritatem contemni ac minui, quod appellationes ab ipſorum Sententiis Romæ faciliùs recipiantur, ipſorúmque Decreta etſi æquiſſima ſuſpendantur. *Vox una*, inquit, *omnium qui fideli apud nos cura populis præſunt, juſtitiam in Eccleſia deperire, annullari Eccleſiæ claves, Epiſcopalem omnino vileſcere auctoritatem, dum nemo Epiſcoporum in promptu habeat ulciſci injurias Dei, nulli liceat illicita quævis ne in propria quidem Parochia caſtigare. Cauſam referunt in Vos, Curiámque Romanam. Rectè geſta ab ipſis (ut aiunt) deſtruitis, juſtè deſtructa ſtatuitis. Quique flagitioſi & contentioſi de populo ſive de Clero, aut etiam ex Monaſteriis pulſati currunt ad vos, redeuntes jactant & geſtiunt ſe obtinuiſſe tutores, quos magis ultores ſenſiſſe debuerant . . . . Amici confunduntur, fidelibus inſultatur; Epiſcopi ubique in opprobrium veniunt & contemptum, quorum dum recta Judicia contemnuntur, veſtra quoque plurimùm derogatur Auctoritati. Ipſi ſunt enim qui honorem veſtrum zelant, qui veſtra pro pace & exaltatione laborant fideliter quidem, ſed vereor ne inefficaciter. Quid vobis vires minuitis? Quid robur veſtrum deprimitis?*

Querela de Auctoritatis Epiſcopalis imminutione per Appellationum promiſcuam ſuſceptionem.

Contra eumdem Appellationum abuſum, & Epiſcopalis Auctoritatis depreſſionem, *Hildebertus* Archiepiſcopus Turonenſis Epiſtola LXXXII. ad *Honorium II.* Pontificem Maximum ita ſcribit: *Quaſlibet Appellationes in Romana vigere & ſuſcipi Eccleſia, cis Alpes auditum non eſt, nec ex ſacris traditum Inſtitutis. Quod ſi fortè hujuſmodi emerſit novitas, ut placeat omnem indifferenter admittere appellationem, Pontificalis cenſura peribit, & omnino conteretur Eccleſiaſticæ robur diſciplinæ. Quis enim raptor ad ſolam anathematis comminationem non ſtatim appellabit? Quis Clericus aut Presbyter, fruſtratoriæ appellationis refugio non putrebit, aut etiam ſepelietur in ſtercore ſuo? Quis Epiſcopus habebit in promptu, non omnem dico, ſed aliquam ulciſci inobedientiam? Ejus virgam quævis appellatio quaſſabit, ſolvet conſtantiam, ſeveritatem emolliet, adducens & illi ſilentium, & reis impunitatem delictorum . . . . Dilatione nempe cenſuræ facinora fovebuntur, & venient in profundum iniquitatis impunè delinquentes*, &c.

Plenitudinem poteſtatis in Eccleſia univerſa Patres XI. & XII. Sæculi in Romano Pontifice venerati ſunt.

Verùm hi fines æquitatis, quibus Pontificiam circumſcribi poteſtatem Patres agnovere; immò quibus ipſa impulſu Spiritûs Sancti ſeſe circumſcripſit, non pugnant cum plenitudine poteſtatis in Eccleſia univerſa, & in omnes ac ſingulos Chriſtianos, quam in Summo Pontifice venerati ſunt. Qua de re *S. Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus in libro *de Fide Trinitatis & Incarnatione Verbi*, quem inſcribit *Domino & Patri Univerſæ Eccleſiæ in terra peregrinantis, Summo Pontifici Urbano*, ita ipſum compellat: *Quoniam Divina providentia veſtram elegit Sanctitatem, cui Vitam & Fidem Chriſtianam cuſtodiendam, & Eccleſiam ſuam regendam committeret, ad nullum alium rectiùs refertur, ſi quid contra Catholicam Fidem oritur in Eccleſia, ut ejus auctoritate corrigatur: nec ulli alii tutiùs, ſi quid contra errorem reſpondetur, oſtenditur, ut ejus prudentiâ examinetur. Quapropter ſicut nulli digniùs poſſum, ita nulli libentiùs præſentem Epiſtolam, quam veſtræ deſtino Sapientiæ: quatenus ſi quid in ea corrigendum eſt, veſtrâ cenſura caſtigetur; & quod Regulam veritatis tenet, veſtra auctoritate roboretur.*

De eadem Pontificiæ plenitudine poteſtatis *S. Bernardus* Lib. II. *de Conſideratione* ad *Eugenium* Cap. VIII. ita ſcribit: *Quis es? Sacerdos Magnus, Summus Pontifex. Tu Princeps Epiſcoporum, Tu Heres Apoſtolorum, Tu Primatu Abel, Gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchiſedech, Dignitate Aaron, Auctoritate Moyſes, Judicatu Samuel, Poteſtate Petrus, Unctione Chriſtus. Tu es cui Claves traditæ, cui Oves creditæ ſunt. Sunt quidem & alii Cæli Janitores, & gregum Paſtores; ſed tu tantò glorioſiùs, quantò & differentiùs utrumque præ cæteris nomen hereditaſti. Habent illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos: Tibi univerſi crediti, uni unus. Nec modo ovium, ſed & Paſtorum tu unus omnium Paſtor. Unde id probem quæris? Ex verbo Domini*, &c. *Ergo juxta Canones tuos, alii in partem ſolicitudinis, tu in plenitudinem poteſtatis vocatus es. Aliorum poteſtas certis arctatur limitibus, tua extenditur & in ipſos qui poteſtatem ſuper alios acceperunt. Nonne ſi cauſa extiterit, tu Epiſcopo cælum claudere, tu ipſum ab Epiſcopatu deponere, etiam & Satanæ tradere potes?*

Romani Pontificis ſumma dignitas & auctoritas non ſolum in oves, ſed in Paſtores Eccleſiæ univerſæ.

De eodem argumento magnificè ſcribit *Potho Prumienſis* Lib. I. *de Statu Domûs Dei*. Ejus verba ſilentio premere mihi religio eſſet. *Domus Dei*, inquit, *Eccleſia eſt, columna & firmamentum veritatis, quæ in unitate indiviſa firmatur, quæ una columba, una perfecta, Deo unicè dilecta, Scriptura teſte declaratur. In tota hac domo ſolus B. Petrus cum Succeſſoribus ſuis, Plenitudinem Poteſtatis accepit. Unde quicumque in partem ſolicitudinis vocati ſunt, ut ea quæ in partem regenda ſuſceperunt, provida diſpenſatione gubernent, ejus auctoritate roborandi, ejus exemplis informandi ſunt, qui in plenitudine poteſtatis toti Eccleſiæ præeſſe dignoſcitur.*

Solus Beatus Petrus cum Succeſſoribus ſuis Summis Pontificibus in tota Eccleſia Plenitudinem Poteſtatis accepit.

Et Libro III. *Ex B. Gelaſii dictis, aliorúmque SS. Patrum ſcriptis declaratur, quòd Romanæ Sedis ſpeciali privilegio omnium Eccleſiarum privilegia confirmentur: quodque illius ſingulari diſpoſitione, omnium Ordinum, Dignitatum ac Profeſſionum Jura, Inſtitutionúmque moderamina gubernentur. Sicut Enim Deus Pater omne Judicium dedit Filio, ſic Filius Dei omne Judicium ſuum Apoſtolicæ Sedi conceſſit; quæ videlicet totius Eccleſiæ caput à Domino conſtituta, ſua ſapientia & diſcretione, tanquam duorum in uno capite oculorum proviſione, totum Eccleſiæ corpus, cum ſubjectis ſingulorum membrorum officiis regit. Et ſingula quidem membra ſuis funguntur officiis, & pro parte ſolicitudinis ſuæ corporis curam gerunt. Tua verò, Pater, vigilantiſſima ſolicitudo in plenitudine Poteſtatis totius corporis Eccleſiæ ſtatum provida gubernatione diſponit.*

Sicut Deus Pater omne Judicium dedit Filio, ſic Filius Dei Omne Judicium ſuum Apoſtolicæ Sedi conceſſit.

Temperandorum poteſtatem Canonum penes unum Romanum Pontificem eſſe docet. *Præſumptuoſum eſt*, inquit, *quibuſlibet Prælatis Veterum ſtatuta immutare, nova ſtatuere, cùm ſolùm id Apoſtolicæ Sedis diſpenſationi conceſſum ſit, ut pro temporis neceſſitate, vel pro utilitate Eccleſiæ, aliquid de Inſtitutis Patrum commutare poſſit... Ipſe namque eſt, qui tanquam fidelis & prudens diſpenſator ſuper familiam Domini conſtitutus, ut det illis in tempore tritici menſuram, ſolus totius Domus Dei, quæ eſt Eccleſia, curam gerit. Hanc ergo diſpenſationem, quâ menſura Dominici tritici datur, id eſt, facultas temperandorum ſive mutandorum Canonum conceditur, Romano Pontifici potiſſimùm adjacere non dubitamus, ut SS. Patres docuerunt. Nec mireris ſi Romani Pontifices hanc ſemper peculiariter habuerint poteſtatem, ut Canones pro tempore diſpenſarent, Ipſi enim ſunt Auctores Canonum: & illa Sedes ſemper hoc habuit privilegium, ut ligatum vel ſolutum ſit, quicquid ipſa ligaverit vel ſolverit. Unde juxta atteſtationem SS. Patrum, omnibus Eccleſiis præeminet, & de omnibus judicare poteſt.* Obſervat tamen quòd *Romani Pontifices ſemper magis antiqua exequi & obſervare, quàm nova inſtituere, niſi aliqua rationabilis cauſa perurgeret, conſueverunt. Unde B. Gelaſius Papa ad Epiſcopos Dardaniæ: Nullus*

Temperandorum Canonum poteſtas Romano Pontifici tota quà latè patet Eccleſia convenit.

Romani Pontifices Auctores Canonum.

Antiqua magis exequi & obſervare, quàm nova inſtituere conſueverant.

Nullus (*inquit*, *jam veraciter Chriſtianus ignorat*, A *uniuſcujuſque Synodi conſtitutum*, *quod Univerſalis Eccleſiæ probavit Aſſenſus*, *nullam magis Sedem præ cæteris*, *exequi oportere quàm primam*, *quæ unamquamque Synodum & ſua auctoritate confirmat*, *& continuata moderatione cuſtodit*.

De obedientia Sedi Romanæ & Summo Pontifici debita ante *S. Bernardum* præclarè ſcribebat alterum Gallicanæ Eccleſiæ Lumen *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola VIII. *Sedis Apoſtolicæ Judiciis & Conſtitutionibus obviare*, *planè eſt Hæreticæ pravitatis notam incurrere*. Si qui Romanæ Eccleſiæ judicio ſe gravatos quererentur, hoc eis conſilii dabat, ut ab ipſa ad ipſam appellarent, non in Ægyptum propter auxilium deſcenderent: *Quoniam*, inquit, *Judicia Romanæ Eccleſiæ à nemine foris retractari poſſe*, *eadem Romana Eccleſia docente didicimus*, *ſi qui aliquando ſe prægravatos ipſius Eccleſiæ Auctoritate conqueruntur*, *hoc eis conſilium damus*, *ut non deſcendant in Ægyptum propter auxilium*, *ſed ab ipſa ad ipſam confugiant*; *& indè expetant levamen*, *unde ſe conqueruntur accepiſſe gravamen*: *Quoniam quæ aliquando corripit paterna ſeveritate*, *eadem frequenter colligit materna pietate*. Hæc ille Epiſtola CLIX. Idem Sanctus & eruditus Antiſtes ſuam Romanæ Sedi & Summo Pontifici adhæſionem atque obſervantiam Epiſtola LVII. ſignificat his verbis: *Non eſt meum adverſum vos intrare in judicium*. *Malo enim Epiſcopatui renuntiare*, *quàm iram veſtram juſtè vel injuſtè ſuſtinere*. *Hæc ſatisfactio ſi placuerit veſtræ Paternitati*; *placet*, *& meæ parvitati*. *Hanc*, *ſi placet*, *accipite*: *ſi plus placet*, *plus addite*. *Si deſiſto veſter eſſe ſervus*, *non deſiſtam veſter eſſe filius*.

Sedis Apoſtolicæ Conſtitutionibus & judiciis eſſe omnibus Catholicis parendum.

Si qui ſe gravatos ſententiâ, ab ipſa confugiendum ad ipſam eſt.

Yvo Carnotenſis mavult Epiſcopatui renuntiare, quàm iram Summi Pontificis ſuſtinere.

S. Thomas Cantuarienſis Epiſtola CXXII. Libri I. ſic *Gilbertum* Londonienſem Epiſcopum alloquitur: *Non eſt ſub Sole*, *qui de manu Summi Pontificis poſſit eruere*. *Solus Infidelis*, *aut qui eum ſuperat Hæreticus*, *aut Schiſmaticus*, *Apoſtolicis obtrectat obedire Mandatis*. Idem Epiſtola LXXV. Libri III. D his verbis Summum Pontificem *Alexandrum III.* convenit: *Sed Divina Manſuetudo veſtra*, *quæ ſuo merito*, *& univerſalis Eccleſiæ precibus*, *Spiritus Sancti gratiam poſſidet ampliorem*, &c. Et infra: *Probabile eſt hoc à Spiritu Sancto*, *qui conſilia veſtra regit*, *& opera dirigit*, *fuiſſe procuratum*. Idem Epiſtola LXXIII. Lib. V. *Nulli*, inquit, *hominum licet infirmare*, *quod Apoſtolica Sedes decreverit*. Sed nihil illuſtrius pro Romani Pontificis Auctoritate proferri poteſt iis quæ habet Epiſtola XCVII. Libri I. quem locum inferiùs Diſſertatione X. opportunè deſcribam. E

Magiſtro Diſcipulum ſubjungo *Joannem Sareſberienſem*, poſtea Carnotenſem Epiſcopum, ad *Alexandrum III.* ſcribentem, *Os meum in Cœlum ponere non præſumo*, *fateor*, *& verum eſt*, *omnia licere Romano Pontifici*, *ſed ea dumtaxat*, *quæ jure Divino Eccleſiaſtica conceſſa ſunt Poteſtati*. *Liceat ei nova Jura condere*, *vetera abrogare*; *dum tamen illa*, *quæ à Dei Verbo*, *& Evangelio*, *vel Lege perpetuam cauſam habent*, *mutare non poſſit*. .... Ibidem: *Clamamus ergo*, inquit, *ad Succeſſorem Petri*, *Vicarium Crucifixi*.... F *qui Amator & Patronus eſt Veritatis*; *& cujus miniſterio Spiritus Sanctus totius falſitatis figmenta condemnat*. Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ Cantuarienſis* à *P. Lupo* editas LX. Libri II. Hæc Eccleſiæ XI. & XII. ſæculi de Romani Pontificis Auctoritate, ejuſdémque Divinæ Auctoritatis uſu doctrina. Quam adversùs Heterodoxos oculis ſubjicere, Hiſtorici Eccleſiaſtici officium erat, ne prioribus *S. Bernardi*, aliorúmque Doctorum ſententiis abutantur.

Romani Pontificis miniſterio Spiritus Sanctus totius falſitatis figmenta condemnat.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 571. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Vetat Pontifex ne quis Succeſſorum ſuorum ex ſua diſpenſatione exemplum aſſumat*.

R. De Nicolao II. Pontifice Maximo loquor eo loci, deque diſpenſatione ab eo & Synodo Romana conceſſa iis qui ab Epiſcopis ſimoniacis, non tamen ſimoniacè fuerant ordinati, ut Ordinum ſuorum Miniſteria & functiones obtinerent. Vetuiſſe tamen Pontificem obſervo, ne quis Succeſſorum ſuorum ex hac ſua diſpenſatione Regulam ſibi vel alicui aſſumeret vel præfigeret. Religioſi Cenſores cùm hanc obſervationem reprehendunt, Pontificis Maximi Synodíque Romanæ Decretum ſe reprehendere non animadvertunt. *Ita tamen* (inquit Pontifex Synodo Præſidens) B *Auctoritate Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli omnimodis interdicimus*, *ne aliquando aliquis Succeſſorum noſtrorum ex hac noſtra permiſſione Regulam ſibi vel alicui aſſumat vel præfigat*: *quia hoc non auctoritas antiquorum Patrum jubendo aut concedendo promulgavit*, *ſed temporis nimia neceſſitas permittendum à nobis extorſit*.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag 575. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Diſpenſationes à Summo Pontifice fraude elicita*, *vel importunitate extorta*, *eos qui ipſas obtinent*, *ipſiſque utuntur*, *à prævaricatione non excuſant*, *cum abſque cauſa legitima impetrantur*.

R. Id docet *S. Bernardus* Epiſtola VII. cujus verba eo loci deſcripſi. An hæc S. Bernardi Regula Cenſoribus C Religioſis diſplicet? An diſpenſationes à Summo Pontifice fraude elicitas, vel importunitate extortas, eos qui ipſas obtinent, illiſque utuntur, à culpa excuſare, & in Dei judicio tutos præſtare volunt, etſi abſque cauſa legitima fuerint impetratæ?

SCHOLION III.

Religioſi Cenſores ibidem hanc Propoſitionem reprehendunt: *Numquid ideo malum eſſe deſiit*, *quia Papa conceſſit?*

R. Ipſa *S. Bernardi* verba ſunt, non mea.

SCHOLION IV.

D Hanc Propoſitionem ibidem notant Religioſi Cenſores: *Diſpenſationes abſque evidenti Eccleſiæ neceſſitate & caritate Magiſtra concedi non poſſunt*.

R. *Abſque evidenti Eccleſiæ utilitate*, &c. dixi, non *neceſſitate*. Ita docuit *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis Epiſtola XXVIII. Libri I. cujus verba deſcripſi. Volunt-ne Religioſi Cenſores Romanum Pontificem diſpenſationes concedere arbitraria poteſtate, etiamſi Eccleſiæ utilitas, animarum ſalus, Dei gloria id minimè poſtulent, etiamſi caritas ad id non moveat.

SCHOLION V.

E In eodem Articulo, pag. 576. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Diſpenſationes ut licitè fiant*, *non debent fieri amore pecuniæ*, *vel quolibet humano favore*, *ſed pia & miſericordi intentione* ...... *Aliàs non rectè dicitur Chriſti Vicarius*, *ſed dux eſt cæcorum ipſe cæcus*.

R. *Gaffridi* Vindocinenſis Abbatis & S. R. E. Cardinalis verba ſunt, Opuſculo V. non mea.

SCHOLION VI.

F In eodem Articulo, pag. 577. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Diſpenſationes quæ majori bono non compenſantur*, *immo diſciplinam evertunt*, *omnino ſunt illicitæ*, *ſed integrum eſt Romano Pontifici Deceſſorum ſuorum ſanctiſſima Decreta evertere*. *Quòd autem dicitur*, *Prædeceſſorem Succeſſori ſuo Legem dare non poſſe*, *vel præcisè falſum eſt*, *vel omnia poſſunt impunè Sanctorum Patrum inſtituta convelli*.

R. *Arnulphi* Lexovienſis Epiſcopi ad Alexandrum III. ſcribentis doctrina & verba ſunt, non mea.

SCHOLION VII.

Ad eumdem Articulum, pag. 579. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *In appellationibus mo-*

dus eſt adhibendus, ex S. Bernardo, *ſatis mordaciter* (inquiunt.) [A]

R. Ea de re ita ſcripſi: *Appellationes ad Sedem Apoſtolicam ex omnibus orbis Eccleſiis deferebantur, idque divini Primatûs teſtimonium eſſe Patres agnoſcebant, ſed modum iis docebant eſſe adhibendum. Quâ de re audiendus S. Bernardus Lib. III. De Conſideratione, cap. II.* S. Bernardi verba ſubjicio. His in verbis meis nihil mordax. Si quid in S. Bernardi verbis mordax Religioſis Cenſoribus videatur, Cenſuram ſuam in ſanctiſſimum Patrem diſtringant. Mihi verò lacteus ſemper & mellifluus, non mordax S. Bernardi ſtylus videbitur.

Scholion VIII.

[B] Ad eumdem Articulum, pag. 581. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Plura de abuſu Appellationum ad Curiam Romanam, & de imminutione Auctoritatis Epiſcopalis, cum deſtructione totali Eccleſiaſticæ Diſciplinæ.*

R. Quidquid de abuſu Appellationum eo loci ſcripſi, ipſis *S. Bernardi* & *Hildeberti* Cenomanenſis Epiſcopi verbis ſcripſi.

Scholion IX.

In eodem Articulo, pag. 582. Edit. primæ, hæc notant Religioſi Cenſores: *Verùm hi fines æquitatis, quibus Pontificiam circumſcribi Auctoritatem Patres agnovere, immo quibus ipſa impulſu Spiritus Sancti ſe circumſcripſit, non pugnant cum Plenitudine Poteſtatis*, &c. [C] Quam quidem *Plenitudinem Poteſtatis multùm commendat Alexander* (inquiunt) *ſed aſtute.*

R. Plenitudinem poteſtatis in Eccleſia univerſâ Patres XI. & XII. ſæculi in Romano Pontifice agnoviſſe & veneratos fuiſſe, probo teſtimoniis ſelectis, luculentis, magnificis S. Anſelmi, S. Bernardi, Pothonis Prumienſis, S. Yvonis Carnotenſis, S. Thomæ Cantuarienſis, Joannis Sariſberienſis: Meam de Primatu Romani Pontificis inconcuſſam Fidem; meam in Sedem Apoſtolicam, Sedentéſque in ea Chriſti Jeſu Domini noſtri Vicarios & S. Petri Succeſſores ſummam venerationem & devotionem his obſervationibus teſtor. Cenſores qui doctrinam iſtam reprehendere non poſſunt, intentionem ſcribentis accuſant. *Plenitudinem Poteſtatis Pontificiæ multum commendat Alexander* (inquiunt) *ſed aſtutè.* [D] Qui me norunt, moréſque meos ac indolem, me ab aſtutia planè alienum, candorémque ac ſinceritatem in dictis, factis & ſcriptis profiteri ſciunt. Aſtutiam ſi quam profiteor, illa eſt de qua ſcribit Apoſtolus II. ad Chorinthios XII. 16. *Cùm eſſem aſtutus, dolo vos cepi.* Sed in doctrina Catholica & in Fide ut aliquid ex ſimulatione ſcribam vel dicam, abſit à me. Romani Pontificis Primatum ex inſtitutione Chriſti, ac Plenitudinem Poteſtatis ad regendum & paſcendum univerſum Chriſti Domini gregem, oves omnes pretioſo ejus Sanguine redemptas, ipſóſque ovium & ſingularium gregum Paſtores, quemadmodum corde credo ad juſtitiam, ſic ore confiteor ad ſalutem: *Credidi propter quod locutus ſum.*

Scholion X.

[E] In eodem Articulo, pag. 586. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Omnia licent Romano Pontifici, ſed ea duntaxat quæ jure divino Eccleſiaſticæ Poteſtati conceſſa ſunt: Nova jura condere, vetera abrogare; dum tantùm illa quæ à Dei verbo, & Evangelio, vel Lege perpetuam cauſam habent, mutare non poſſit.*

R. Verba ſunt *Joannis Sareſberienſis*, poſtea Carnotenſis Epiſcopi in Epiſtola ad *Alexandrum III* Quo in me eſſent animo RR. Cenſores, hæc eorum nota oſtendit. *Videtur de Papa multa dicere bona, ſed ea ſtatim ſublimitat.* Non alios tamen limites Pontificiæ Poteſtatis plenitudini pono, quàm quos Patres omnium ſæculorum, Concilia, [F] ipſique Pontifices poſuerunt. Patrum teſtimonia nec exaggero, nec reſtringo, ſed refero ſimpliciter, fideliter deſcribo: Nihilque prætermitto quod Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Privilegia, Summámque Romani Pontificis in omnes & ſingulas Eccleſias poteſtatem ſpectet.

ARTICULUS II.

De Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus.

Undecimo ſæculo novis radiis fulgere cœpit Cardinalium S. Romanæ Eccleſiæ dignitas, cùm præcipuas ipſis partes in Summi Pontificis electione tribuit Eccleſia. Id in Synodo Romana ſub *Nicolao II.* anno M. LIX. decretum eſt. *Obeunte Pontifice in primis Cardinales Epiſcopi diligentiſſimè ſimul de electione tractantes, mox ipſi Clericos Cardinales adhibeant; ſicque reliquus Clerus &* [B] *populus ad conſenſum novæ electionis accedat. Quia verò Sedes Apoſtolica cunctis in orbe terrarum præfertur Eccleſiis, atque ideo ſupra ſe Metropolitanum habere non poteſt; Cardinales Epiſcopi proculdubio Metropolitani vice funguntur; qui videlicet electum Epiſcopum ad Apoſtolici culminis apicem provehant:* Eadem Synodus Canone I. ſtatuit *Ut electio Romani Pontificis in poteſtate Cardinalium Epiſcoporum ſit.* S. Petrus Damiani ad *Cadaloum* Antipapam ſcribens, ejus intruſionem damnandam probat, quòd à Cardinalibus Epiſcopis non fuerit electus. *Taceamus interim de Senatu*, inquit, *de inferioris ordinis Clero, de populo; quid tibi de Car-* [C] *dinalibus videtur Epiſcopis, qui videlicet & Romanum Pontificem principaliter eligunt, & quibuſdam aliis prærogativis, non modo quorumlibet Epiſcoporum, ſed & Patriarcharum atque Primatum Jura tranſcendunt?* Non tamen ſolos Epiſcopos, ſed omnium ordinum Cardinales jus habuiſſe ſuffragii in electione Romani Pontificis, conſtat ex Decreto electionis *Gregorii VII.* quod ejus Epiſtolis præmittitur. Et *Alexander III.* in Concilio III. Lateranenſi ſtatuit duas partes Cardinalium in poſterum fore neceſſarias, ut Romani Pontificis electio ſit Canonica. Ipſis inconſultis fidei cauſas, cæteráſque ma- [D] jores quæſtiones finiri nefas erat. Unde cùm Gallicani Præſules Fidei Formulam contra errores Gilberti Porretani in Concilio Remenſi, auctore *S. Bernardo*, propoſuiſſent anno M. CXLVIII. S. R. E. Cardinales ea de re apud *Eugenium III.* graviter expoſtularunt, ut refert *Otto Friſingenſis* Lib. I. *De Geſtis Friderici*, Cap. LVI. cujus verba Diſſertatione X. profero.

B. Petrus Damiani Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis Epiſtola I. Lib. II. ad Cardinales Epiſcopos Lateranenſis Eccleſiæ data, Eminentiſſimam Dignitatem eminentiſſimis virtutibus ornandam eſſe docet. *Nos itaque*, inquit, *Fratres mei, ut & me vo-* [E] *bis audenter interſeram: nos, inquam, qui tanquam ſeptem ſumus oculi ſuper lapidem unum, qui ſtellarum portamus imaginem, qui Angelorum tenemus per annuntiationis officium dignitatem, videamus, ſplendeamus, & verba vitæ populis, non ſolùm vocibus, ſed & moribus nuntiemus. Porro quia ad Lateranenſe Palatium à diverſis populis de toto terrarum orbe confluitur, neceſſe eſt ut ibi præ cæteris uſpiam locis, recta ſemper vivendi ſit forma, diſtricta teneatur aſſiduè ſub honeſtis moribus diſciplina.* Et ubi contra ſimoniam & ambitum declamavit, ſic rurſus ad ipſos convertit orationem: *Vos autem,* [F] *Dilectiſſimi! quibus hæc & alia prava datum eſt ex Apoſtolicæ Sedis Auctoritate corrigere, voſmetipſos cæteris non modò Fidelibus, ſed & Sacerdotibus, quamdam vivendi Regulam exhibere. In vita noſtra legatur quid agi, quid vitari conveniat*, &c. *Quia igitur non modò Sacerdotes, ſed & Sacerdotum vos decet eſſe Magiſtros: neceſſe eſt ut vita veſtra quadam ſit linea, & velut adamantis ſignaculum, quod vivendi cæteris adhibeat formam. . . . . . . Sic ſic videlicet cum Petro claves Eccleſiæ meritò facti participes obtinemus: dum noſmetipſos certam vivendi*

Romani Pontificis electio Cardinalibus attributa.

Cardinalium dotes, & virtutes.

Cardinalium vita Sacerdotibus & Fidelibus omnibus eſſe debet ſanctè vivendi norma.

Digitized by Google

di formam atque ſignaculum cæteris Fidelibus exhibeamus.

Zelo gloriæ [illegible] ſalutis animarum ſuccenſa eſſe debent Cardinalium pectora.

Idem Opuſculo XXXI. Cap. VIII. exponit quantum in Cardinalibus ſtudium ſalutis animarum eſſe debeat. *Romana*, inquit, *Eccleſia quæ Sedes eſt Apoſtolorum, antiquam debet imitari Curiam Romanorum. Sicut enim tunc terrenus ille Senatus ad hoc communicabat omne conſilium, in hoc dirigebat & ſubtiliter exercebat communis induſtriæ ſtudium, ut cunctarum gentium multitudo Romano ſubderetur Imperio; Ita nunc Apoſtolicæ Sedis Æditui, qui ſpirituales ſunt univerſalis Eccleſiæ Senatores, huic ſoli ſtudio debent ſolerter inſiſtere, ut humanum genus veri Imperatoris Chriſti valeant legibus ſubjugare.*

Cardinales de toto orbe Chriſtiano eligendi.

S. Bernardus lib. IV. *De Conſideratione* cap. IV. *Eugenio* Pontifici Maximo ſuggerit quales eligere debeat Cardinales. *Veniamus*, inquit, *ad Collaterales & Coadjutores tuos . . . Tuum eſt undecumque evocare & aſciſcere tibi (exemplo Moyſi) ſenes, non juvenes: ſed ſenes non tam ætate, quam moribus, quos tu noſti quia ſenes populi ſunt. An non eligendi de toto orbe orbem judicaturi? Sane huic negotio non ſe ingerat rogans. Conſilio, non prece agendum eſt . . . Pro quo rogaris, ſit ſuſpectus. Qui ipſe rogat pro ſe, jam judicatus eſt. Clericum Curiam frequentantem, qui non ſit de Curia, ad idem noris pertinere ambientium genus. Adulantem, & ad placitum cujuſque loquentem, unum de rogantibus puta, etiamſi nihil rogaverit . . . Quærendi quibus nec defectus timeatur, nec profectus optetur, utpote jam perfectis. Itaque non volentes neque currentes aſſumito, ſed cunctantes, ſed renuentes: Etiam coge illos & compelle intrare. In talibus, ut opinor, requieſcet ſpiritus tuus, qui non ſint attritæ frontis, ſed verecundi, ſed timorati; præter Deum tamen timeant nihil, nihil ſperent niſi à Deo. Qui adventantium non manus attendant, ſed neceſſitates. Qui ſtent viriliter pro afflictis, & judicent in æquitate pro manſuetis terræ. Qui ſint compoſiti ad mores, probati ad ſanctimoniam, parati ad obedientiam, manſueti ad patientiam, ſubjecti ad diſciplinam, rigidi ad cenſuram, Catholici ad fidem, fideles ad diſpenſationem, concordes ad pacem, conformes ad unitatem. Qui ſint in judicio recti, in conſilio providi, in jubendo diſcreti, in diſponendo induſtrii, in agendo ſtrenui, in loquendo modeſti, in adverſitate ſecuri, in proſperitate devoti, in zelo ſobrii, in miſericordia non remiſſi, in otio non otioſi, in hoſpitio non diſſoluti, in convivio non effuſi; in cura rei familiaris non anxii, alienæ non cupidi, ſuæ non prodigi; ubique & in omnibus circumſpecti. Qui Legatione pro Chriſto fungi nec juſſi renuant, nec non juſſi affectent. Qui quod verecundè excuſant, obſtinatius non recuſent. Qui miſſi, poſt aurum non eant, ſed Chriſtum ſequantur: Qui quæſtum legationem non æſtiment, nec requirant datum, ſed fructum: qui Regibus Joannem exhibeant, Ægyptiis Moyſen, fornicantibus Phinees, Eliam Idololatris, Eliſæum avaris, Petrum mentientibus, Paulum blaſphemantibus, negotiantibus Chriſtum. Qui vulgus non ſpernant, ſed doceant: divites non palpent, ſed terreant: Pauperes non gravent, ſed foveant: minas Principum non paveant, ſed contemnant. Qui non cum turba intrent, nec cum ira exeant: Qui Eccleſias non ſpolient, ſed emendent. Qui marſupia non exhauriant, ſed corda reficiant, & crimina corrigant; famæ provideant ſuæ, nec invideant alienæ. Qui orandi ſtudium gerant, & uſum habeant, ac de omni re orationi plus fidant, quàm ſuæ induſtriæ vel labori. Quorum ingreſſus pacificus, non moleſtus exitus ſit: Quorum ſermo ædificatio, quorum vita juſtitia, quorum præſentia grata, quorum memoria in benedictione. Qui ſe amabiles præbeant, non verbo, ſed opere: reverendos exhibeant, ſed actu, non faſtu. Qui humiles cum humilibus, & cum innocentibus innocentes; duros durè redarguant, malignantes coërceant, reddant retributionem ſuperbis. Qui non de dote viduæ, & patrimonio Crucifixi, ſe vel ſuos ditare feſtinent, gratis dantes quod gratis acceperunt, gratis facientes judicium injuriam patientibus, vindictam in nationibus, increpationes in populis. Qui de tuo denique ſpiritu, illorum inſtar ſeptuaginta Moyſi accepiſſe cernantur, per quem ſive abſentes, ſive præſentes contendant placere tibi, placere Deo. Qui ad te redeant fatigati quidem, ſed non ſuffarcinati: ſimul & gloriantes non quòd curioſa ſeu pretioſa quæque terrarum attulerint, ſed quòd reliquerint pacem Regnis, legem Barbaris, quietem Monaſteriis, Eccleſiis ordinem, Clericis diſciplinam, Deo populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.*

Quales?

Cardinalium virtutes & officia.

S. Thomas Cantuarienſis, Epiſtola XLVI. lib. II. S. R. E. Cardinales his verbis convenit: *Chriſti vicem gerere debetis in terra . . . Decet vos eſſe vacuos ab omni offenſa, ab aliena gratia penitus liberos, ſi rectè tractatis aliena negotia; ſi loquimini veritatem in populo; ſi diligitis, qui facitis Judicium in gente.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 588. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Inconſultis Cardinalibus Fidei cauſas, cæteráſque majores Quæſtiones finiri nefas erat.*

R. Sæculi XI. & XII. hæc erat Diſciplina, quæ etiamnum viget. Romanæ enim Eccleſiæ Cardinales ſunt Summi Pontificis *collaterales*, & in Eccleſiæ Regimine *Coadjutores*, ſunt *Univerſalis Eccleſiæ Senatores*, ut loquuntur *S. Bernardus*, & *B. Petrus Damiani.*

ARTICULUS III.

De Primatibus.

§. I.

De Primatu Lugdunenſi.

Lugdunenſis Eccleſiæ antiquitatem ac nobilitatem Hiſtoria Eccleſiaſtica *Euſebii* commendat. Hanc *SS. Pothinus* & *Irenæus* Sacerdotio ſuo illuſtrarunt, Martyres innumeri ſanguine conſecrarunt. Hanc *Lotharius I.* Imperator in Reſcripto quo Saviniacum Monaſterium illi contulit, anno DCCCLIV. *Primam Gallorum Eccleſiam* vocat. Synodus Cabillonenſis II. in Decreto de purgatione *Gerfredi* Monachi anno DCCCXCIV. *Aurelianum* Lugdunenſem Archiepiſcopum *Primatem omnium Galliarum* appellavit. *S. Odilo* Cluniacenſis Abbas in Vita *S. Majoli* urbem Lugdunenſem *Philoſophiæ nutricem & matrem* appellat, *& quæ totius Galliæ ex antiquo more & Eccleſiaſtico Jure non immeritò retineret arcem.* Gregorius VII. Pontifex Maximus *Gebuino* Lugdunenſi Archiepiſcopo & ejus Succeſſoribus Primatum in quatuor Provincias, Lugdunenſem nimirum, Rothomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem contulit, imò ſe confirmare profeſſus eſt Diplomate dato Romæ III. Kalendas Maii anno 1079. *Poſtulaſti à nobis*, inquit, *quatenus dignitatem ab Anteceſſoribus noſtris conceſſam Eccleſiæ, cui Deo authore præeſſe dignoſceris, confirmaremus, & quæque ſua ab infeſtatione hoſtili Apoſtolicæ Sedis defenſione tueremur, inclinati precibus tuis, confirmamus Primatum ſuper quatuor Provincias Lugdunenſi Eccleſiæ tuæ, & per eam tibi, tuiſque Succeſſoribus.*

Novum Primatum coluit *Rodulfus* Archiepiſcopus Turonenſis, qua de re ipſi, ejúſque Suffraganeis *Gebuinus* gratulatus eſt: *Reverentiæ*, inquit, *&*

ſubjectionis, quam ô ſanctiſſimi Confratres! Eccleſiæ Lugdunenſi non denegatis, immo matrem & dominam more bonæ ſobolis vocatis, Domnus Papa Gregorius gratias vobis non minimas refert; nos verò quas poſſumus vobis ad præſens reddimus, fidem ſine mora facturi dictis, ſi Fraternitas veſtra poſtulaverit. Novum jugum ſubire renuit *Richerius* Senonenſis Archiepiſcopus. Quam ob rem *Urbanus II.* in Synodo Claromontana *Gregorii VII.* Decretum confirmavit, & Senonenſem ac Rothomagenſem Archipræſules, niſi *Hugonem* qui in Sede Lugdunenſi *Gebuino* ſucceſſerat, ceu Primatem revererentur, Pallii privatione multavit, eorúmque auctoritatem in Suffraganeos ſuſpendit. Aberat uterque. Ipſorum interim Suffraganei obedientiam Apoſtolicis Mandatis profeſſi ſunt. Iſta conſtant ex Decreto *Urbani II.* & Synodi Claromontanæ, edito ab Illuſtriſſimo Archipræſule *Petro de Marca* in Diſſertatione *de Primatibus.* Pontificis & Synodi Judicio non paruit *Richerius*, quamvis *Yvo Carnotenſis*, Eccleſiæ Senonenſis Suffraganeus, ipſi author eſſet ut Sententiæ Synodicæ ac Pontificiæ pareret, donec Inſtrumentis authenticis Eccleſiæ ſuæ vindicare poſſet Libertatem. Sic ille Epiſtola L. *De veteri querela quàm habet adverſus Senonenſem Eccleſiam Lugdunenſis Eccleſia, laudo & conſulo, ut ſi qua habetis Privilegia Apoſtolicâ manu roborata, vel Scripta authentica, quæ Primatum Lugdunenſis Eccleſiæ quem aliquando ex Catalogis civitatum conjicimus extitiſſe, ab Eccleſia veſtra removeant; & libertatem quam deſideramus, eidem Eccleſiæ defendant, ea Confratribus noſtris oſtendatis, & eadem Parvitati noſtræ tranſmittatis, quibus tanquam firmis ſuſtentaculis, innitamur, & libertatem Matris noſtræ pro poſſe noſtro tueamur: Quæ ſi modò ad manum non habetis, non eſt conſilium meum ut contra torrentem brachia dirigatis, immo Apoſtolicis Sanctionibus interim acquieſcatis abſque præjudicio Privilegiorum vel authenticarum Scripturarum, ſi quando reperiri poterunt, quæ hanc ſubjectionem ab Eccleſia veſtra removeant, & ejuſdem Eccleſiæ libertatem defendant. Qui meliùs ſentiunt, melius conſulant. Hoc tantùm provideant, quia rerum exitus prudentia metitur, ut ab imminenti gladio caput veſtrum eripiant.*

Prudens Yvonis Carnotenſis conſilium Richerio Senonenſi Archiepiſcopo datum.

Richerii pertinacia *Yvonem* coëgit ut, ſecundùm *Urbani II.* & Synodi Claromontanæ Decretum, ipſi obedientiam negaret. Unde cùm Aurelianenſis Clerus *Sancionem* ejuſdem Eccleſiæ Decanum, virum ætate gravem & moribus maturum, Epiſcopum elegiſſet, & à *Richerio* Yvo cum cæteris Epiſcopis Comprovincialibus, ad Caſtrum Nantonenſe pro Electi conſecratione vocatus fuiſſet, parere recuſavit, ut ipſe teſtatur Epiſtola LIV. *Quem*, inquit, *cùm à nobis ex admonitione Senonenſis Archiepiſcopi conſecrari poſtulaſſet, apud Caſtrum Nantonenſe, quod eſt juxta Parochiam Senonenſem, omnino recuſavimus, propter Primatum Lugdunenſis Eccleſiæ quem irrationaliter refutat illa Sedes, & interdictum Sedis Apoſtolicæ.* Conſecratus eſt *Sancio* Carnoti ab *Yvone*, cæteriſque Provinciæ Sepsonenſis Epiſcopis, Aurelianenſi Clero & Rege rogantibus.

Eccleſia Senonenſis Libertatem ſuam pro viribus vindicat.

Poſt obitum *Richerii*, *Daimbertus* in Archiepiſcopum Senonenſem electus eſt anno M. XCVI. quem ſibi ſiſti juſſit ac obedientiam profiteri *Hugo* Lugdunenſis Archiepiſcopus & Primas, antequam conſecraretur, & Apoſtolica Auctoritate prohibuit ne ante manus ipſi imponerent Provinciæ Senonenſis Præſules, quàm id officii Eccleſiæ Lugdunenſi præſtitiſſet. Ægrè paruerunt illi. Omnium nomine reſcripſit *Yvo Carnotenſis*, Epiſtola LX. Rem inſolitam, & nullo jure, nulla conſuetudine fultam ipſum poſtulare. Id ipſi non deberi nec ratione Primatus, nec Apoſtolicæ Legationis. *Cùm ergo*, inquit, *tam iſta quàm alia generalia Inſtituta tam abſolutè conſecrationem Metropolitani contineant, miramur cur privatis legibus & novis traditionibus veteres traditiones & conſuetudines removere contenditis; præcipiendo ut Senonenſis Electus ante conſecrationem ſuam vobis præſentetur, & Jure Primatus veſtri ſubjectionem & obedientiam profiteatur. Quod hactenus nec in Senonenſi Provincia, nec in aliis Provinciis antiquitas inſtituit, nec conſuetudo ſervavit.... Quòd ſi Privilegio veſtræ Legationis eum vobis contenditis præſentari, qui nec apud nos, nec apud vos ab aliquo eſt accuſatus, non ita Papa Leo Anaſtaſio inſtituit Theſſalonicenſi Epiſcopo Vicario ſuo, ſed ut tantùm de nomine Electi ad notitiam ejus Provinciales referant Sacerdotes: ipſe autem nullis difficultatibus, nullis dilationibus juſtas fatigaret electiones.* Quamobrem rogavit ut liberam *Daimberti* Conſecrationem Comprovincialibus permitteret Epiſcopis. *Nunc vero*, inquit, *ſpecialiter ad hoc intendit ſtylus meus, ut Electum Senonenſis Eccleſiæ, ſi nihil in eo, quod Sacris Canonibus obviet, repertum fuerit, ſecundùm morem antiquum conſecrari permittatis: quia de tantillo jure cedere quod habent Eccleſia noſtra, nec volumus, nec debemus.* Se ipſi perſuaſurum pollicetur ut Primatum Lugdunenſis Eccleſiæ colat: Quod ſi renuerit, ſe & Coëpiſcopos Sedis Apoſtolicæ Mandatis parituros. *Quod ſi huic petitioni noſtræ adquieveritis, Conſecrato omni ſtudio perſuadebimus, ut Primatum Lugdunenſis Eccleſiæ recognoſcat, vobis ſicut Primati ſuo deferat, & omnem debitam reverentiam ſecundùm Traditiones Patrum exhibeat. Qui ſi adquieſcere noluerit noſtris perſuaſionibus, nos tamen ab his quæ præceperit Apoſtolica Sedes, non recedemus.*

Interim *Urbanum II.* Pontificem Maximum ea de Controverſia certiorem fecit, ejúſque voluntatem exploravit *Yvo Carnotenſis* Epiſtola LXV. *De Senonenſi Electo*, inquit, *cujus conſecratio à Legato veſtro Lugdunenſi Archiepiſcopo ob hoc impeditur quia ei Jure Primatus ſui, ante conſecrationem ſuam obedientiam non profitetur, quid nobis agendum ſit, reſcribat veſtra Paternitas. Cùm enim nulla aliquo accuſante, alia cauſa prætenderetur, propter quam ejus conſecratio differretur, eo tamen jubente, propter reverentiam veſtram, manus ab ejus conſecratione continuimus, cùm de Profeſſione à Metropolitanis Primatibus facienda nihil legamus conſuetudine firmatum, vel legibus inſtitutum: ultra quas metas nihil conceſſum eſſe Primatibus teſtatur Papa Nicolaus.* Daimbertus Romam profectus, in ipſa Urbe conſecratus eſt ab *Urbano II.* Paulòpoſt ad Synodum ab eodem Pontifice vocatus, cauſa Lugdunenſis & Senonenſis Eccleſiæ iterum diſcuſſa, & Sententia ſecundùm Lugdunenſem à Pontifice prolata, profiteri coactus eſt ſe Lugdunenſis Archipræſulis Primatum reveriturum, eíque pariturum. Id docet *Urbani II.* Epiſtola ad *Hugonem* Archiepiſcopum Lugdunenſem. *Ea cauſa*, inquit, *in Plenario Arvernenſi Concilio tractata ac definita eſt. Et cùm Richerius Senonenſis Archiepiſcopus Synodali Definitioni minimè acquieviſſet, in Turonenſi pariter ac Nemauſenſi Concilio per tuam eſt induſtriam repetita. Et ſupra dictus quidem Richerius pro ſua pertinacia interdictus obiit, Suffraganeis ejus tibi tanquam Primati, & Synodali Judicio obedientiam jam profeſſis. Frater autem noſter Daimbertus, qui eidem nunc Eccleſiæ diſponente Domino præſidet, ſicut tibi noſtris ſignificatum eſt Literis, ſub eadem querela per Miniſterium meum gratiam conſecrationis accepit. Nuper autem cùm ad Apoſtolorum limina, tam pro ejuſdem cauſæ actione, quàm pro communi Synodica vocatione rediiſſet, præſentibus Legatis tuis, Sedis Apoſtolicæ cogente Judicio, omni demum tergiverſatione caſſata, in manu noſtra profeſſus eſt ſe & Lugdunenſis Eccleſiæ*

Edita eſt à D. de Marca in Diſſertat. De Primatibus.

Eccleſiæ ſuper Senonenſem Primatum cognoſcere, & de cætero ſibi ſuiſque legitimis Succeſſoribus tanquam Primatibus obedire. Similiter etiam pollicitus eſt ſtatuto à nobis tempore, id eſt, uſque ad proximam B. Dionyſii Solemnitatem, ſe ad vos venturum & in conſpectu Lugdunenſis Eccleſiæ idipſum ore proprio profeſſurum. Id factum anno M. XCIX. *Daimbertum* promiſſa impleviſſe diſcimus ex *Goffrido* Abbate Vindocinenſi, Epiſtola XVIII. libri II.

Joannes, Hugonis in Sede & Primatu Lugdunenſi Succeſſor, novam controverſiam excitavit, Concilium de Laïcorum Inveſtituris apud *Anſam* indicens, ad quod ipſius Provinciæ Senonenſis Epiſcopos evocavit. Omnium nomine reſcripſit *Ivo Carnotenſis*, id juris non convenire Primatibus ut Epiſcopos ad alienæ Provinciæ Concilium vocent, niſi ex Mandato Sedis Apoſtolicæ, aut in cauſa appellationis, ſi una ex Provincialibus Eccleſiis Primam Sedem appellaret. *Nuſquam*, inquit, *reverenda Patrum ſanxit auctoritas, nuſquam hoc ſervare conſuevit antiquitas, ut Primæ Sedis Epiſcopus Epiſcopos extra Provinciam propriam poſitos invitaret ad Concilium; niſi hoc aut Apoſtolica Sedes imperaret, aut una de Provincialibus Eccleſiis, pro cauſis quas intra Provinciam terminare non poterat, Primæ Sedis audientiam appellaret. Quod non de corde noſtro prophetamus, ſed Apoſtolica Auctoritate muniti, irrefragabilibus ſententiis approbamus.* Hæc ille Epiſtola CCXXXVI.

Pro Senonenſis Eccleſiæ libertate adversùs Lugdunenſem Primatum *Ludovicus VI.* Rex Chriſtianiſſimus apud *Calliſtum II.* interceſſit, data ad ejus Sanctitatem Epiſtola, anno M. CXXI. Edita eſt Tomo III. Spicilegii Dacheriani pag. 147. *De Sententia*, inquit, *in Metropolitanum Senonenſem pro noſtro honore relaxata animum noſtrum ex parte mitigaſtis; ſed quoniam ad tempus eſt relaxata, ſuſpenſum vehementer ac dubium reddidiſtis. Videtur enim aliquam adhuc ſpem habere Lugdunenſis Archiepiſcopus ſuper illa quam quærit ſubjectione: Sed ut verum fatear, ſuſtinerem potiùs Regni noſtri totius incendium, capitis etiam noſtri periculum, quàm novæ ſubjectionis & abjectionis opprobrium. Videtur enim ad noſtrum reſpicere contemptum, contra nos hoc modo fieri, quod nunquam extiterit factum...... Si quid igitur valet, ſi quid poteſt apud vos amor noſter, & obſequium noſtrum, rogamus & petimus ut Senonenſis Eccleſia, quæ ab ipſa, de qua nunc pulſatur, ſubjectione hucuſque aliena extitit & libera, per vos non fiat ancilla: ſed antiqua ejus libertas Auctoritate Apoſtolica roboretur, & Privilegii firmitate muniatur; in quo tamen nihil à vobis contra juſtitiam exigitur. Si enim opponitur quod Veterum inſtitutio Lugdunenſi Eccleſiæ Primatum contulerit, reſpondetur ex oppoſito quòd antiquæ libertatis poſſeſſio Senonenſem Eccleſiam ab ejus ſubjectione defendit. Quod enim antiqua poſſeſſione acquiritur, nullo, ut fertur, jure adimitur, etiam ſi de jure Romanæ Eccleſiæ fuiſſe cognoſcitur. Hac igitur ratione Senonenſis Eccleſiæ libertas remanere debet inconcuſſa & intacta, nec pulſari aut violari debet pro ſubjectione noviter & imprudenter facta. Facta eſt enim, ut dicitur, latenter & quaſi furtivè ſubjectio iſta, neſciente ſcilicet Clero Senonenſi, inconſultis etiam Epiſcopis illius Diœceſis, ignorante etiam Rege, in quibus omnibus dignitas pendet Eccleſiæ, & ſubjectio taliter facta reſpicere potiùs videtur ad ignominiam malè accipientis, quàm ad commodum Eccleſiæ neſcientis. Res enim communis communi tractanda eſt conſilio, non latenti & privato terminanda colloquio. Cum igitur dignitas ſit Eccleſiæ, non perſonæ, ſi Senonenſis Archiepiſcopus iſte, & quidem ſolus, de non ſua fecit quod non oportuit, ſi promiſit quod non debuit; Eccleſia tamen Senonenſis, quod ſuum eſt, non amiſit, nec privatam libertatem quam ex antiquitate habuit, nec cogenda eſt ad ſubjectionem quam nunquam exhibuit. His ita ſe habentibus, videat, Dulciſſime Pater, Diſcretio veſtra, ne civitas Lugdunenſis, quæ de alieno eſt Regno, de noſtro floreat detrimento, nec ſubjiciatur amicus amico; quia ſi decipitur pro amico amicus, juſtè fit de amico inimicus. Rex ergo Franciæ qui proprius eſt Romanæ Eccleſiæ filius, ſi in facili cauſa, ſi in levi petitione contemnitur, nulla ſpes in majori relinquitur, nec ulterius in aliis patitur repulſam, ſi in iſtis ſuſtinet repulſionis offenſam.*

Lugdunenſis jugum Primatis excuſſerant Archiepiſcopi Senonenſes anno MCXLIX. quo *Humbertus* Lugdunenſis Archiepiſcopus à *Sugerio* Sandionyſiano Abbate ſupremo Regni Adminiſtro Carnutum ad Synodum ſeu Conventum Regni vocatus, ubi de Orientali Eccleſiæ ſubſidiis deliberandum erat, abſentiam excuſavit, quòd ſalva dignitate in eum locum ſe conferre non poſſet, ubi non agnoſcebatur ejus Primatus. *Verum*, inquit, *quia nos pro officio Primatûs ex parte Domini Regis & Optimatum Regni ad colloquium, quod apud Carnutum celebrari debet, invitaſtis, ſciat Caritas veſtra, quod donec Senonenſis Archiepiſcopus in eadem cauſa Primatus nobis derogare non veretur, & Apoſtolicis Mandatis contumax & rebellis exiſtit, pudor nobis eſt ad illas progredi partes, ubi Domino Papæ contradicitur, & Lugdunenſis Eccleſia debito honore fraudatur.* Eſt inter *Sugerii* Abbatis Epiſtolas CXXXIV. apud *Ducheſnium* Tom. IV. Veterum Scriptorum Hiſtoriæ Francorum.

Ideo autem tam alieni fuere his temporibus à colendo Primate Lugdunenſi Archipræſules Senonenſes, quia Lugdunenſis Primatus novo jure inſtitutus erat, & apocryphis Notitiis & Decretalibus ipſi aliquis antiquitatis fucus inducebatur: tum etiam quia olim *Anſegiſus* Senonenſis Archiepiſcopus, & *Seguinus* ac *Leothericus* ejus Succeſſores, dignitate Primatûs à Sede Apoſtolica ornati fuerant, & hæc Privilegia perſonalia non fuiſſe, ſed Eccleſiæ Senonenſi collata, contendebant Archipræſules Senonenſes: Tandem quia Lugdunum Regi Francorum non parebat: Præſules autem Gallicanos, & Senonenſem in primis, cui ut Metropolitano ſubditus erat Regiæ Urbis Epiſcopus, ejus parere Primatis Imperio, qui Regis Chriſtianiſſimi ſubditus non eſſet, durius videbatur. Quam ob rem *Ludovicus VI.* adversùs Lugdunenſem Primatum pro Senonenſis Eccleſiæ libertate apud *Calliſtum II.* interceſſit. Hinc *Philippus Auguſtus* ad *Innocentium III.* ſcribebat his verbis: *Sola Bituricenſis Eccleſia in toto Regno noſtro Primatus obtinet dignitatem.* Attamen eo regnante, Lugdunenſis Primatus colebatur, & ad illius Sedis Archipræſules appellabatur à Sententiis Metropolitanorum, ut teſtatur Guillelmus Britto.

Cur Senonenſes Archiepiſcopi à Primate Lugdunenſi colendo tam alieni fuerunt.

Et Lugdunenſis, quo Gallia tota ſolebat,
Ut fama eſt, Paſtore regi, cauſiſque referre
Difficiles, ut ibi lis ultima litibus eſſet:
Nec mittebatur Romam lis ulla, niſi quam
Lugdunenſe forum per ſe finire nequiſſet.

Verùm Lugdunenſis Primatus Regia etiam auctoritate firmatus eſt, cùm Civitas Lugdunenſis à Rege *Philippo Pulchro* Gallicanæ Monarchiæ vindicata eſt, conventione facta cum Archiepiſcopo & Capitulo Lugdunenſi, penes quos erat antea Urbis dominium, à *Frederico I.* Imperatore conceſſum *Heraclio* Archiepiſcopo Lugdunenſi.

Rothomagenſem Archiepiſcopum, aut nunquam, aut non diu Lugdunenſi Primati paruiſſe, ſed Romano Pontifici immediatè fuiſſe ſubjectum, & Primatis titulo in Provincia ſua ornatum, colligitur

Rothomagenſis Archiepiſcopus uni Romano Pontifici immediatè ſubjectus.

gitur ex *Orderico Vitali* Lib. XIII. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ad annum MCXXXV. ubi de *Innocentio II.* Pontifice Maximo loquens ait: *Hugo Rothomagenſis Archiepiſcopus ipſum ſummopere adjuvit & ab eodem honoratus, Primatum ſuper multos Pontifices accepit.* Anno MCCXXVI. teſte *Matthæo Paris* in Hiſtoria Anglicana, cùm *Romanus* Sedis Apoſtolicæ Legatus Concilium Bituricenſe congregaſſet. *Quoniam Lugdunenſis Archiepiſcopus vendicabat ſibi Primatum ſuper Archiepiſcopum Senonenſem & Rothomagenſem, & Bituricenſis ſuper Auxianenſem & Narbonenſem, timebatur de diſcordia, & ideo non fuit ſeſſum quaſi in Concilio, ſed ut in Conſilio.* Ita emendandum locum illum *Matthæi Paris* rectè monet vir multæ & exquiſitæ eruditionis P. *Ludovicus Thomaſſinus* Oratorii Sacerdos Parte IV. Diſciplinæ Eccleſiaſticæ lib. I. Cap. X. Num. XI. non prout legitur in editis: *Et Rothomagenſis ſuper Bituricenſem, Auxianenſem, Narbonenſem.* Inde verò patet Rothomagenſem Archiepiſcopum tunc temporis Lugdunenſi Primati minimè paruiſſe. Anno M. CCXXXII. *Gregorius IX.* Pontifex Maximus ad *Ludovicum IX.* Regem Chriſtianiſſimum ſcribens pro Archiepiſcopo Rothomagenſi, cujus bona Regii Miniſtri occupaverant, Eccleſiæ Rothomagenſis antiquam libertatem prædicat, uniſque Romano Pontifici illius Archipræſulem ſubeſſe aſſerit. *Gravem ſiquidem*, inquit, *Venerabilis Fratris noſtri Rothomagenſis Archiepiſcopi recepimus quæſtionem, quòd cùm in ſpiritualibus & temporalibus nullum poſt Deum præter nos Judicem habeat; de antiqua Rothomagenſis Eccleſiæ libertate, ac ipſius conſuetudine haƈtenus obſervata... Ipſum ad tuam præſentiam evocans, eum inducere voluiſti, ut ſuper eo, quod in quoſdam excommunicationis ſententiam promulgarat, ac quibuſdam aliis articulis, ſub tuo examine reſponderet.* Refertur ab *Odorico Raynaldo* ad annum M. CXXXII. Num. XXVI. *Calliſto III.* Pontifice Maximo rurſus de Primatu inter Archiepiſcopos Rothomagenſem & Lugdunenſem certatum eſt. Pontifex eam litem Cardinali *Dominico Capranica*, judicandam commiſit: *Qui ritè & rectè procedens per diffinitivam Sententiam Rothomagenſem Eccleſiam, ejúſque Suffraganeos atque ſuppoſitos, Romanæ Eccleſiæ immediatè, & nulli alteri Primatiali jure ſubeſſe, ipſi Archiepiſcopo Lugdunenſi ſuper prætenſo Primatiali Jure perpetuum ſilentium imponendo pronuntiavit: quæ quidem Sententia, nulla ſaltem legitima provocatione ſuſpenſa, in rem tranſivit judicatam.* Verba ſunt *Calliſti III.* apud *Odoricum Raynaldum* ad annum M. CCCCLVIII. Num. XXXVII. Cardinalis *Dominici* Sententiam confirmavit Pontifex, & Lugdunenſi Archiepiſcopo, ejúſdemque Eccleſiæ Procuratoribus, qui ad Regium Tribunal ea de re provocare auſi fuerant, ſub anathematis interminatione ſilentium indixit.

§. II.

De Primate Viennenſi.

Vienna quondam Regni Burgundiæ Sedes, ejúſque Archiepiſcopus Comes & Cancellarius Regni, tum *Friderici II.* beneficio Sacri Palatii Archicancellarius, à *Calliſto II.* Pontifice Maximo nova dignitate auctus eſt. Is enim Viennenſi Eccleſiæ, cujus ante aſſumptionem ſuam Archipræſul fuerat, Primatum in ſeptem Provincias contulit, Viennenſem, Bituricenſem, Burdigalenſem, Auſcitanam, Narbonenſem, Aquenſem, & Ebredunenſem, quarum in capite *Civitatem Viennenſium* Notitia adſcriptam habebat. Tarentaſienſem etiam Archiepiſcopum, qui Provinciæ Alpium Penninarum Metropolitanus erat, Viennenſi ut Primati ſubjecit, *S. Leonis & Symmachi* exemplo. Et ut antiquam potiùs confirmaſſe dignitatem, quàm novam inſtituiſſe videretur, à *Silveſtro I.* & aliis Pontificibus ejus originem arceſſit, quorum ſuppoſititia Reſcripta ſeu veros priſci honoris titulos ſpectabat. *Sanctam*, inquit, *Viennenſem Eccleſiam diligere, honorare, & B. Petri patrocinio decrevimus confovere. Omnem itaque dignitatem & omnem munitionem ac liberalitatem, quam vel per authentica Prædeceſſorum noſtrorum, Silveſtri, Nicolai, Leonis, Gregorii, & cæterorum Romanorum Pontificum Privilegia, vel per Imperatorum, Regum, Principum, & cæterorum Fidelium largitionem conceſſam obtinet, Nos quoque authore Deo concedimus, & præſentis Privilegii pagina confirmamus; ut videlicet ſuper ſeptem Provincias Primatum obtineat ſuper ipſam Viennenſem, ſuper Bituricam, Burdegalam, Auxitanam, quæ Novempopulitana dicitur, ſuper Narbonam, Aquenſem, & Ebredunenſem, & in eis Viennenſis Archiepiſcopus Romani Pontificis vices agit, Synodales Conventus indicat, & negotia Eccleſiaſtica juſtè canonicéque definiat. Porro illa ſex oppida vel civitates, Gratianopolis videlicet, Valentia, Dia, Alba Vivarium, Geneva, Maurienna, in ejus tanquam in proprii Metropolitani obedientia & ſubjectione permaneant. Tarentaſienſis autem Archiepiſcopus, licet aliquibus habeatur ex Apoſtolicæ Sedis liberalitate Prælatus, Viennenſi Archiepiſcopo tanquam Primati ſuo ſubjectus obediat.* Hoc Diploma dedit *Calliſtus* anno Chriſti M. CXX. V. Kalendas Martii, cùm Valentiæ in Galliis verſaretur. Reſcripto *Calliſti* freti Viennenſes Archipræſules, ſe *Primates Primatum* inſcripſerunt, quippe qui Bituricenſem Eccleſiam, Primatu in Aquitania ornatam, & Narbonenſem, quæ *Urbani II.* Decreto Primatu in Provinciam Aquenſem ſeu Narbonenſem ſecundam aucta erat, ſubditas ſe habere gloriabantur. Unde & monetæ, quam cudi curabant Viennæ ut urbis Comites, hanc inſcriptionem adjecere: *Maxima Sedes Galliarum.* Verùm cùm antiquis Primatibus & Metropolitanis inauditis editum eſſet *Calliſti II.* Decretum, vim nullam obtinuit. Dienſem duntaxat & Vivarienſem Epiſcopatus ab Arelatenſi Provincia diſtractos Metropoli ſuæ ſubdidit.

Primatus in ſeptem Provincias Archiepiſcopo Viennenſi à Calliſto II. collatus.

Calliſti II. Decretum vim nullam obtinuit.

§. III.

De Toletano Primate.

Cùm *Ildefonſus* ſeu *Alphonſus VI.* Rex Caſtellæ Toletum à Maurorum tyrannide, ſub qua per trecentos ſexaginta & octo annos gemuerat, liberaſſet, *Urbanus II.* Pontifex Maximus Pallium & Primatum *Bernardo* Archiepiſcopo Toletano per totam Hiſpaniam contulit, anno M. LXXXVIII. perſuaſus ſe priſcam Eccleſiæ Toletanæ potiùs excitare dignitatem, quàm novam conferre. *Téque*, inquit, *ſecundùm quod ejuſdem urbis conſtat extitiſſe Pontifices, in totis Hiſpaniarum Regnis Primatem Privilegii noſtri Sanctione ſtatuimus, & Primatem te univerſi Præſules Hiſpaniarum recipient, & ad te, ſi quid inter eos quæſtione dignum exortum fuerit, referent.* Ad Ildefonſum verò Regem ſcribit: *Fratrem Bernardum venerabilem ejuſdem urbis Præſulem, tuis exhortationibus invitati, dignè ac reverenter excepimus, & ei Pallium contradentes, Privilegium quoque Toletanæ Eccleſiæ antiquæ Majeſtatis indulſimus. Ipſum enim in totis Hiſpaniarum Regnis Primatem ſtatuimus, & quicquid Toletana Eccleſia antiquitus noſcitur habuiſſe, nunc quoque ex Apoſtolicæ Sedis liberalitate in poſterum habere cenſuimus.* Tarraconenſis Archiepiſcopus adverſùs Privilegium iſtud quaſi ſubreptitium reclamavit, certus Archiepiſcopos Toletanos nullam olim Juriſdictionem in cæteris Hiſpaniæ

Hiſpaniæ Provinciis exercuiſſe; quam tamen ut ipſis antiquo jure & conſuetudine debitam reſtituere ſe ſcribebat *Urbanus.* Quare juſſit Pontifex ut Tarraconenſis Archipræſul Toletano Primati ſine cunctatione pareret. *Memineris*, inquit, *ita te Archiepiſcopum inſtitutum, ut tam tu, quam univerſi Provinciæ Tarraconenſis Epiſcopi Toletano tanquam Primati debeatis eſſe ſubjecti. Sic enim à nobis in Toletanæ Eccleſiæ Privilegio conſtitutum eſt, quod nos omnino ratum volumus permanere.* Reclamavit etiam Archiepiſcopus Narbonenſis. Ideo Pontifex ad querelas hujuſmodi compeſcendas Legationem Sedis Apoſtolicæ per univerſam Hiſpaniam & Provinciam Narbonenſem *Bernardo* Toletano Archiepiſcopo commiſit, quò faciliùs auctoritatem colerent, quæ ipſius perſonæ non Sedi collata, nec ad Succeſſores tranſmittenda videretur. Ei, inquit, *noſtræ ſollicitudinis vices in Hiſpania univerſa, & in Narbonenſi Provincia miniſtrandas injunximus.* Provinciæ verò Taraconenſis Præſulibus injunxit: *Ut Toletano ſicut Primati reverentiam exhiberent, donec Narbonenſis Archiepiſcopus ſe eorum Primatem fuiſſe, certa poſſet auctoritate monſtrare.* Ita enim Toletani Archiepiſcopi dignitatem auxit Summus Pontifex, ut Metropolitanorum Privilegia ſalva & integra eſſe vellet. *Toletanum ſiquidem Archiepiſcopum Privilegii noſtri auctoritate Primatem in totis Hiſpaniarum Regnis fore decrevimus, ſalva Sedis Apoſtolicæ auctoritate, & Metropolitanorum Privilegiis ſingulorum. Si quid igitur inter vos grave contigerit, quia ab Apoſtolica Sede procul eſtis, ad eum velut ad Primatem veſtrum omnino recurretis, ejúſque Judicio quæ vobis ſunt gravia terminabitis. Quod ſi quid fortè ipſius quoque Judicio nequiverit definiri, ad Apoſtolicam Sedem, ut dignum eſt, velut Sedium omnium Principem referetur.*

Tom. X. Concil. Edit. Labb. pag. 419. & 420.

Urbanus II. Toletanum Archiepiſcopum totius Hiſpaniæ Primatem inſtituit, ſalvis Metropolitanorum Juribus.

Paſchalis II. Gelaſius II. Caliſtus II. Eugenius II. Anaſtaſius IV. & Hadrianus IV. Alexander III. & Innocentius III. Toletanum Primatum *per Hiſpaniarum Regna* confirmarunt. Deceſſorum ſuorum veſtigiis inſiſtere ſe profeſſus eſt *Innocentius*, qui hanc Eccleſiæ Toletanæ aſſeruerant dignitatem. In Concilio Lateranenſi IV. ſub eodem Pontifice de Primatu Eccleſiæ Toletanæ diſceptatum eſt, quem agnoſcere Tarraconenſis, Bracarenſis, Compoſtellanus & Narbonenſis Epiſcopi recuſabant. Productæ pro Eccleſia Toletana veteres Pontificum Romanorum & Conciliorum tabulæ: Producta argumenta ab ipſa prima Hiſpaniæ ad Chriſtum converſæ antiquitate. Roderici Orationem cùm Bracarenſis qui aderat, & Auſetanus Epiſcopus pro Tarraconenſi refellere aggreſſi eſſent, abeſſent alii quorum intererat, lite integra diſceſſum eſt, neutrò inclinatis ſententiis. Roderico tantùm Legati Pontificii partes per Hiſpaniam decennio implere datum: Conceſſúmque, ſi quando Hiſpalis piorum armis cederet, Toletano Epiſcopo ſubdita eſſet quaſi Primati. » Verba ſunt *Marianæ* lib. XII. *De Rebus Hiſpaniæ*, Cap. IV. Legere præſtat quæ de ejuſdem Primatûs origine diſſerit accuratus & elegans Hiſtoricus libro IX. cap. XIX. Eorum opinionem refellit, qui Eccleſiæ Toletanæ Primatum ad ipſa Apoſtolorum tempora referri contendunt. Obſervat inſuper quinque Archiepiſcopos in Hiſpania extitiſſe olim, qui aliquando Metropolitani, aliquando Primates dicti ſunt, diverſo nomine, ſententia non alia: Tarraconenſem, Bracarenſem, Emeritenſem, Hiſpalenſem, Toletanum: & præter hos Narbonenſem in Gallia Gothica, quæ Gothorum tempore Hiſpaniæ contributa erat. Hos æquo jure parique poteſtate ſubnixos, nullius majoris, præterquam Romani Pontificis Imperio devinctos fuiſſe. In Conciliis eum obtinuiſſe locum, quem Ordinationis antiquitas dabat. Toletanorum Epiſcoporum auctoritatem creſcere cœpiſſe cum Hiſpaniam univerſam Gothi in poteſtatem redigere, imperiíque Sedem Toleti conſtituerunt. Futuræ amplitudinis haud obſcura fundamenta poſita fuiſſe in Concilio Toletano ſeptimo, cujus poſtremo Canone ſancitum eſt, ut vicini urbis Epiſcopi admoniti à Metropolitano, ſingulis per annum menſibus Toletum veniant, menſis duntaxat & vindemiæ feriis exceptis. Ab his initiis Toletanorum Præſulum creviſſe auctoritatem, prorſus ut *Ervigio* Rege Concilii Toletani duodecimi Patres Canone ſexto decreverint, Epiſcoporum Hiſpaniæ electiones, quas Rex facere conſueverat, Toletani Præſulis Judicio aſſenſúque ratas fore. Ex eo tempore Toletanos Archiepiſcopos primum ſedendo ſubſcribendóque locum in Conciliis Hiſpaniæ obtinuiſſe; non tamen alia Primatum Jura, inſignia dignitatis, aut Juriſdictionem ampliorem. Obſervat tertiò, Toletana urbe Mauris erepta, *Bernardum* Archipræſulem ab *Urbano II.* Primatis dignitatem obtinuiſſe. *Urbani* Judicium *Paſchalem* & *Gelaſium* ejus in Pontificatu Succeſſores novis Diplomatibus comprobaſſe. *Caliſtum II.* Toletani Primatûs auctoritatem imminuere viſum, cum Emeritenſis Metropolitani dignitatem in Compoſtellanum Epiſcopum tranſtulit, quem à Toletani Præſulis exemptum imperio, auxit Legati Pontificii majeſtate in Provincias Emeritenſem & Bracarenſem. Honorium II. Innocentium II. Celeſtinum II. Lucium II. & Eugenium III. Toletanum Primatum confirmaſſe. Hadrianum Quartum novo Diplomate eumdem ſanxiſſe, Compoſtellano abrogato. Tum Joannem Bracarenſem Epiſcopum, qui Toletano de Primatu litem intenderat, Toletum veniſſe, & in ejus verba jurare compulſum, ejúſque Imperium colere. *Alexandrum III.* exemptionis Privilegium Compoſtellano Præſuli ab *Anaſtaſio IV.* conceſſum abrogaſſe, & *Cerebruno* Toletano Archiepiſcopo Primatum in tota Hiſpaniarum regione confirmaſſe: In Concilio Oecumenico Lateranenſi IV. ſub *Innocentio III.* litem à *Roderico* Toletano Archipræſule diſceptatam, qui reliquos Hiſpaniæ Metropolitanos vicit: non ita tamen ut Primatûs confirmationem à Patribus obtineret, ſed ut res eo in ſtatu manerent quo ante Synodum fuerant. Concludit tandem vir doctiſſimus, *Toletanos Præſules Primatum jura & auctoritatem obtinuiſſe, ex quo tempore à Mauris Toletum recepta eſt: nunquam defuiſſe tamen qui obſiſterent auctoritati, detrectarent imperium: ac ne nunc quidem præter nomen ullam ejus poteſtatis partem exercent in alias Provincias Hiſpaniæ: neque componendis certè litibus, neque ſontibus plectendis, neque legibus promulgandis.*

Innocent. III. Reg. 10. Epiſt. 11. Reg. 14. Epiſt. 57.

Qua ratione creverit Archiepiſcopi Toletani auctoritas?

§. IV.

De Primatu Cantuarienſi.

Cantuarienſes Archiepiſcopos jam olim Primatum ſuper omnes Angliæ Præſules obtinuiſſe ac exercuiſſe, teſtatur *Joannis* Papæ Diploma *S. Dunſtano* Cantuarienſi Archiepiſcopo inſcriptum, & ab *Eadmero* relatum lib. V. Hiſtoriæ Novorum, pag. 97. *Primatum tuum*, inquit, *in quo tibi ex more Anteceſſorum tuorum, vices Apoſtolicæ Sedis exercere convenit, ita tibi ad plenum confirmamus, ſicut B. Auguſtinum, ejúſque Succeſſores, præfatæ Eccleſiæ Pontifices pleniùs habuiſſe dignoſcitur.* Anno Chriſti M. LXX. *Lanfranco* ad Cantuarienſem Archiepiſcopatum aſſumpto, controverſia de Primatu inter Cantuarienſem & Eboracenſem Eccleſiam moveri cœpit. *Thomas Eboracenſis Eccleſiæ Antiſtes electus Cantuariam ex priſca conſuetudine ab eo ſacrandus advenit.*

Cantuarienſem inter & Eboracenſem Eccleſiam de primatu diu & acriter diſceptatum eſt.

Digitized by Google

ctus eſt, infra decem dies in Eccleſia Dominici Sepulchri ab *Amalrico* Hieroſolymorum Patriarcha conſecratus. Adfuit Concilio Oecumenico Lateranenſi ſub *Alexandro III.* ejuſdémque Acta ſcripſit, rogantibus Patribus. Libros XXIII. *De Bello Sacro* edidit, quibus Sacratum Expeditionum Hiſtoriam à Concilii Claromontani ſub *Urbano II.* tempore, id eſt, ab anno M XCV. uſque ad annum M.CLXXX. complectitur. Accurati & elegantis Hiſtorici laudem promeritus & aſſecutus eſt.

ARTICULUS XVII.

De Guillelmo Neuburgenſi, Petro Cantore, Stephano Tornacenſi, Henrico Albanenſi, Balduino Cantuarienſi, Rogerio de Hoveden, & Theodoro Balſamone.

I. Guillelmus Litle, hoc eſt *Parvus*, *Neuburgenſis*, ſeu *Novoburgenſis* appellatus, quòd in Cœnobio Neuburgenſi Canonicorum Regularium inſtitutus, & *S. Auguſtini* Regulam profeſſus fuerit; vulgo, ſed corruptè, dictus *Neubrigenſis*, anno M. CXXXV. *Stephani* Regis I. natus eſt. Vixit ad finem uſque iſtius Seculi. Hiſtoriam Rerum Anglicarum ab anno M. LXVI. *Guillelmi Conqueſtoris I.* ad annum M.CXCVII. & extrema *Richardi* Thymoleontis Anglorum Regis tempora, quinque libris complexus eſt, quos *Joannes Picardus* Canonicus Regularis *S. Victoris* Pariſienſis edidit & Notis illuſtravit. Alia ipſi Opera tribuunt, qui de Illuſtribus Angliæ Scriptoribus egere, & inter alia, Commentarium in Canticum Canticorum.

Petri Cantoris Pariſienſis elogium.

II. Petrus Cantor Eccleſiæ Pariſienſis Theologus celeberrimus, anno M. CXCI. Tornacenſis Epiſcopus electus eſt. Electione in controverſiam vocata, *Stephanus* Abbas *Sanctæ Genovefæ* Guillelmum Archiepiſcopum Remenſem, tunc ſupremum Regni Adminiſtrum per literas rogavit ut electo faveret. Verba ejus adſcribo, quibus eximia *Petri Cantoris* merita commendat. Epiſtola CLXXV. *Vir eſt* inquit, *cujus per omnes Eccleſias fama ſuavis diffunditur opinio, qui gemina ſcientia efficaciſſimè clarens, & doctrinam monitis ornat, & moribus diſciplinam. Origeni parem in aliquo, ſic enim docere credimus, ut vivere: ſic vivere, ut docere. Tales in candelabro veſtro lucernas, tales in diademate capitis Aaron lapides, tales in Sancta Remenſi Eccleſia Suffraganeos eſſe decet, ut vicinæ Provinciæ ſancta æmulatione moveantur ad promotionem conſimilium, & ſollicitudo vobis commiſſa faciliùs & frequentiùs juvetur per religionem & prudentiam ipſorum*, &c. Virum piiſſimum infulas Epiſcopales declinaſſe & Monachum induiſſe in Monaſterio *Longipontis* * Ordinis Ciſtercienſis, ubi ſanctitatem vitæ beato fine complevit, Necrologium Tornacenſis Eccleſiæ teſtatur. Obiit X. Kalendas Octobris, anno M. CXCVII. ut ejuſdem Abbatiæ, in qua obiit, Necrologium commemorat. Scripſit Summam Moralem, quæ dicitur *Verbum Abbreviatum*, quòd his verbis incipiat. Extat MS. in Abbatia S. Genovefæ Pariſienſis. Edita eſt & notis illuſtrata à Dom. *Georgio* Galopino Monaſterii S. Guiſleni O. B. in Hannonia Monacho. Scripſit præterea *Grammaticam Theologorum*, Opus ad Scripturæ Sacræ intelligentiam utile: *Gloſſam Scholaſticam* in Biblia Sacra, cujus maximam partem in Conventu noſtro Lugdunenſi FF. Prædicatorum aſſervari, *Poſſevinus* monuit in Apparatu Sacro. *Petrum Cantorem* hoc ornat elogio Jacobus de Vitriaco in Hiſtoria Occidentali cap. 8. *Magiſter Petrus, Venerabilis Cantor Pariſienſis, vir potens opere & ſermone, aurum ſuum & argentum ſimiliter conflans, & verbis ſuis ſtateram faciens, morum honeſtate pondus & gravitatem conferens ſuæ doctrinæ: Cœpit enim facere & docere, velut lucerna ardens & lucens, & civitas ſupra montem poſita, & candelabrum aureum in domo Domini.*

* *De Longo-ponte.*

Petrum Cantorem pariter commendant Cæſarius Heiſterbacenſis Libro XII. Hiſtoriarum memoralium Cap. 48. Vincentius Bellovacenſis lib. 29. Speculi Hiſtorialis cap. 59. S. Antoninus P. II. Chronicorum Tit. 17. Cap. 9. Henricus de Gandavo, & Trithemius Libro De Scriptoribus Eccleſiaſticis.

Petrus Cantor vagam ac effrenem opinandi licentiam in materia Morum, non minùs quàm Fidei, inſectatur.

Præclara ſunt quæ ſcribit Petrus Cantor Cap. LXXX. *contra mollientes arcum Scripturæ Sacræ*, vagámque & effrenem recentium Probabiliſtarum opinandi licentiam evertunt. *Sicut*, inquit, *per novarum traditionum adinventionem Mandata Dei omittuntur, ſic & per mollientes & laxantes rigorem Sacræ Scripturæ.* Dominus enim *tetendit arcum ſuum*, & paravit illum, & in eo paravit vaſa mortis. *Levigantes autem & remittentes hunc arcum, quid aliud ſatagunt, niſi ut Lex Divina de ſua pendeat interpretatione, voluntate, moribus & conſuetudine, cùm potiùs hæc omnia de illa pendere deberent? . . In caſibus & humanis negotiis ſequenda ſunt exempla Prudentum: in via verò Fidei, vitæ, & morum innitenda & attendenda eſt potiùs regula & forma vivendi & credendi ſufficienter præſcripta à Domino: quia* Verba ejus ſpiritus & vita ſunt: Sermo ejus vivus eſt & efficax: Præceptum ejus lucidum illuminans oculos: Fidelia omnia Mandata ejus, *nullo mendacio vel prava expoſitione variata:* Confirmata in ſæculum ſæculi, *non in caſſum miſſa, ut verba humana, quæ ad libitum noſtrum mutari, vel interpretari poſſunt.* Qui *autem* timet Dominum in Mandatis ejus volet nimis, *ut magis ei innitatur quàm voluntati ſuæ; non judicans ea difficilia impleri ſicut Mahometus, qui arcum Domini relaxavit. Cui ſimiles videntur, qui juxta mores & voluntatem ſuam illum levigantes exponunt.* Juſtus autem ex fide vivens, *ait:* Adhæſi teſtimoniis tuis, Domine, *non interponens ſuperfluam vel pravam expoſitionem & voluntariam, quaſi repagulum inter me & illa, quo minùs percurrerem viam Mandatorum tuorum, quò minùs ipſa mihi lucerent. Nam* Lucerna pedibus meis verbum tuum, & Lumen ſemitis meis. *Iſaiæ I.* Caupones tui miſcent aquam vino. *Hieronymus.* Qui præcepta Sacræ Scripturæ, quibus debet auditores corrigere ad eorum voluntatem emollit, ſuo ſenſu immixto, vinum corrumpit. *Unde idem:* Vinum tuum, *id eſt, pura & ſincera veritas in Sacra Scriptura contenta,* mixtum eſt aquâ, *prava expoſitione corrumpente & molliente rigorem Scripturæ Sacræ inſipiditate ſua... Quomodo* conſentit adverſario ſuo, *id eſt, Sacræ Scripturæ, quæ adverſatur carni & ſenſualitati hominis docens eum viam Mandatorum Dei, & in illis ambulare, qui Mandata ipſa confirmata in ſæculum ſæculi, dicit eſſe temporalia, localia, perſonalia, & Præcepta conſilia, addens & ſubtrahens, interpretans & exponens ad voluntatem & libitum ſuum. Tales, inquam, graviter peccant, quia* Os Domini *non ſanè & ſincerè* interrogant. . . . *Duo ſunt neceſſaria ad Salutem, via Fidei, & lux morum. Si ergo parum deviantem à fide vocamus Hæreticum, & increpantes dicimus eum non eſſe in via, ſed extra; quare & ſimiliter recedentem in modico à Luce moralium præceptorum non arguimus, objicientes ei quòd jam non ſit in luce, ſed in tenebris. Cùm etiam fides ex quibuſdam cellulis, parvis locis ſcilicet Scripturæ Sacræ & ſubobſcuris ſit elicita, in quarum cellularum expoſitione deviaretur de facili, ſi aliter addendo, vel minuendo, vel remittendo, quàm nobis ſtatutum eſt & expoſitum à Sanctis, exponerentur & interpretarentur: Cur in Luce morum ſimiliter neceſſaria Saluti, nobiſque tradita in luce & manifeſtatione verborum, licet nobis ſine errore notabili aſſerre noſtram expoſitionem qualitercumque*

Pſal. 7. 13. *Joan 6. Hebr. 4. Pſal. 18. Pſal. 110. Pſal. 118.* *Heb. 10. Pſal. 118. 31.* *Luc. 3. Matt. 5.* *Joſue 9.*

circumque eum remittentem & obſcurantem, tenoreque ſuo privantem?

III. Stephanus, patriâ Aurelianenſis, Ordinis *S. Auguſtini* Canonicus Regularis, *S. Evurtii* Aurelianenſis primùm Abbas, deinde *S. Genovefæ* Pariſienſis, utriuſque Cœnobii reſtaurator, regularem obſervantiam & ſtudium apud ſuos excitavit. *Alberico* S. R. E. Cardinali, Sediſque Apoſtolicæ Legato comes adjunctus eſt ad Albigenſium & Cotellorum hæreſim exſcindendam. *Philippo Auguſto* Regi Francorum, & *Guillelmo* à Campania Archiepiſcopo Remenſi & Summo Regni Adminiſtro acceptiſſimus fuit, qui ipſius conſilio, induſtria, calamo in privatis publiciſque negotiis uſi ſunt. Regis B Chriſtianiſſimi Legationem obiit ad Sedem Apoſtolicam, Summo Pontifici his verbis ab ejus Majeſtate commendatus: *Et quoniam magnum & cordi noſtro profundè inſitum eſt negotium, mittimus ad vos prædilectum & familiarem noſtrum Stephanum Abbatem S. Genovefæ, diſcretum & fidelem Regno; quem loco noſtro benigne ſuſcipite, & ei tanquam nobis, in his quæ ex parte noſtra vobis dixerit, indubitanter fidem adhibete.* Ludovicum VIII. *Philippi Auguſti* filium ex ſacro fonte ſuſcepit. *Petri Cantoris* electione miſſa in irritum, *Stephanus* Epiſcopus Tornacenſis electus eſt, favente *Guillelmo* Archiepiſcopo Remenſi, anno M. CXCII. Ejus pro- C motionem falſis relationibus deceptus *Celeſtinus III.* Pontifex Maximus minùs gratam habuit: Cujus ille delinivit animum literis ſummam reverentiam & devotionem erga Sedem Apoſtolicam ſignificantibus. *Inter ſpem*, inquit, *& timorem medius accedo, filius ad Patrem, ſervus ad Dominum, ad Succeſſorem Petri minimus diſcipulorum Chriſti, fortè mitigabit iram ſuam Pater, remittet indignationem Dominus, Petri Succeſſor humilem reſpiciet Sacerdotem. Quis ſcit ſi convertatur & ignoſcat, & relinquat ſuper me benedictionem? Vocatus ad Eccleſiam Tornacenſem, loco & animo remotus & ignarus, nihilque minùs ſpirans quam Cathedram: cur exceſſi ſi acceſ- D ſi? Quid peccavi, ſi non precavi? An deliqui, quia non direl qui? Divinare certè non potui, placeret-ne an diſpliceret Summo Pontifici, cujus placita ſunt jura; in cujus dextera ignea lex, quæ appendit merita ſingulorum in ſtatera Canonum, & apprehendit aſtutias in perpendiculo Legum, & circino Decretorum. Sed quoniam bonarum mentium eſt ibi culpas cognoſcere ubi culpa non eſt, & periculoſum valdè eſt filio ſeparari diutius à conſpectu Patris, exceptiones omitto, veniam peto, gratiam quæro, miſericordiam imploro. Aperiatur mihi, obſecro, Sinus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, qui nemini claudi conſuevit, pandatur E aditus ſupplicandi, porrigantur ubera materna: Cum Matre placabilem ſeſe Pater exhibeat, ut & ſimplici conſulat, & ſimplicem conſoletur.* Eccleſiaſticam diſciplinam in ſua Diœceſi reſtituit Præſul religioſiſſimus. Quomodo in Epiſcopali dignitate ſe gereret, neceſſitate compulſus exponit Epiſtola CCVIII. qua famam ſuam tuetur adversùs *Bertrum* Cameracenſem Archidiaconum, qui ipſi detrahebat, quaſi Pontificali Cathedræ ſeſe conformare neſciret. *Doce me, obſecro*, inquit, *quæ ſit illa Cathedralis forma quam depingis, ut ei, ſi non informis fuerit, me con- F formem. Civitatem verò egredior, Regulares Horas cum aliis, quantùm licet, frequento. Secundùm gratiam mihi collatam, verbum Dei Parochianis meis annuntio. Contra novam Hæreſim, cæteraque monſtra id genus, pro poſſe meo declamans, tanquam ad beſtias depugno. Sacramenta quæ gratis accepi, gratis impertior, Pravitatem Simonis, Giezi lepram, modis omnibus abhorreo, deteſtor, anathematizo. Manus meas, etſi non ab omni munere, ab illicito ſemper excutio. Venientibus ad me in Confeſſione conſilium, in Pœnitentia remedium, in tribulatione ſolatium, quan- A tùm Dominus permittit, exhibeo. Horis vacuis, Sacræ Scripturæ intendo, legens & ruminans, quæ poſt lectionem decoquo, & ad memoriæ cellulam trajicio. Honeſtis hoſpitibus libenter occurro, liberaliter accurro. In menſa nec ſolitarius, nec obſcurus eſſe volo, in qua facilius eſt ut ſuperfluitatem accuſet natura, quàm curioſitas eſuriem. Hiſtrionibus & ſcurris patrimonium Chriſti non diſpergo. Hæc exteriùs. Occultorum autem cognitor eſt ſcrutans corda & renes Deus.* Obiit Optimus Antiſtes anno M. CCIII. die IX. Septembris. Scripſit Epiſtolas CCLXXXVII. quas *P. Claudius du Moulinet* Congregationis Gallicanæ Canonicorum Regularium vir eruditus novæ Editionis honore donavit, & Notis illuſtravit. Officium *S. Geraldi* Abbatis Sylvæ-Majoris compoſuit; rogantibus ejuſdem Cœnobii Monachis. Statuta Synodalia edidit, plures ſcripſit, habuitque Sermones. Decretum denique *Gratiani* commentatus eſt.

Extat inter Epiſtolas Stephani Tornacenſis ct.

Stephani Tornacenſis vivendi ratio in Epiſcopatu.

Stephani Tornacenſis Opera.

Theologiæ Scholaſticæ & Decretalibus jam ſylveſcentibus nonnihil adversùs fuit *Stephanus Tornacenſis*, & Romanum Pontificem hortatus eſt, ut inutiles Commentarios Theologiæ, & inextricabilem Sylvam Decretalium ſucciderent. *Lapſa ſunt* (inquit) *apud nos in confuſionem officinarum ſacrarum, ſtudia Litterarum, dum & diſcipuli ſolis novitatibus applaudunt, & Magiſtri gloriæ potiùs invigilant quàm doctrinæ, novas recenteſque Summulas & Commentaria firmantia ſuper Theologia paſſim conſcribunt, quibus auditores ſuos demulceant, detineant, decipiant, quaſi nondum ſufficerent Sanctorum Opuſcula Patrum, quos eodem Spiritu Sacram Scripturam legimus expoſuiſſe, quo eam compoſuiſſe credimus Apoſtolos & Prophetas. Ignota & peregrina conviviis apponunt fercula, cum in nuptiis Filii Regis tauri & altilia ejus ſint occiſa parataque omnia: nec reſtat venientibus ad nuptias, niſi quæ appoſita ſunt prendere & prandere. Diſputatur publice contra Sacras Conſtitutiones, de incomprehenſibili Deitate; D de Incarnatione Verbi verboſa caro & ſanguis irreverenter litigat. Individua Trinitas in triviis ſecatur & diſcerpitur, ut tot jam ſint errores, quot Doctores; tot ſcandala, quot auditoria; tot blaſphemiæ, quot plateæ. Rurſus ſi ventum fuerit ad Judicia quæ Jure Canonico ſunt tractanda, vel vobis commiſſa, vel ab Ordinariis Judicibus cognoſcenda, profertur à venatoribus inextricabilis ſylva Decretalium Epiſtolarum, quaſi ſub nomine Sanctæ recordationis Alexandri Papæ: & antiquiores Sacri Canones abjiciuntur, reſpuuntur, expuuntur. Hoc involucro prolata in medium ea quæ in Conciliis SS. Patrum ſalu- E briter inſtituta ſunt, nec formam conſiliis, nec finem negotiis imponunt, prævalentibus Epiſtolis quas forſitan advocant, & conductitii ſub nomine Romanorum Pontificum jam Prophetæ in cubiculis ſuis confingunt & conſcribunt. Novum Volumen ex eis compactum & in Scholis ſolemniter legitur, & in foro venaliter exponitur, &c. Hæc omnia, Pater, correctionis Apoſtolicæ manum deſiderant, ut uniformitas docendi, diſcendi, diſputandi, auctoritate veſtrâ certam redigatur ad formam, ne ſermo divinus attritione vulgari vileſcat.*

Inutiles Theologiæ Scholaſticæ Commentarios, & inextricabilem ſylvam Decretalium, à Romano Pontifice ſuccidi optat Stephanus Tornacenſis.

Summus Pontifex uniformem docendi modum omnibus Theologiæ & Juris Canonici Auditoribus & Profeſſoribus tanquam Chriſtiano præſcribere poteſt.

F Tanta erat fama eruditionis Stephani, cùm adhuc *S. Evurtii* Aurelianenſis Abbas eſſet, ut *Pontius* Claromontanus Epiſcopus de quæſtione circa validitatem baptiſmi ſub hac verborum formula collati, *In Nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti* emergente, una cum Mauritio Pariſienſi Epiſcopo eum conſuluerit. Varias in ſententias abierunt viri eruditi. *Mauritius* reſpondit, irritum fuiſſe Baptiſma, quod ſuppreſſis his verbis, *Ego te baptizo*, cæteris licet prolatis, collatum eſſet. Ita quippe Scripturarum Divinarum auctoritate, & SS. Patrum teſtimonio tradi…um. *Stephanus* reſpondit, validum

De Saint Euverte.

Quæſtio de forma Baptiſmi.

Stephani Tornacenſis opinio minimè ſequenda.

lidum eſſe Baptiſmum ſic adminiſtratum, tum quia Chriſtus Baptiſmi formam tradidit his verbis: *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti:* non dixit; *baptizantes eos, & dicentes, Ego te baptizo*, &c. Tum quia S. *Auguſtinus* docet, *Baptiſmum ubicumque & à quibuſcumque verbis Evangelicis conſecratum*, validum eſſe. Quod etiam *Innocentii I.* & *Zachariæ* Summorum Pontificum auctoritate confirmat. Hæc itaque verba, *Ego te baptizo*, eſſe *de ſolemnitate miniſterii, non de ſubſtantia Sacramenti* aſſerit. Eccleſiæ Judicio vicit *Mauritii* Pariſienſis Præſulis opinio, ut conſtat ex *Alexandro III.* Lib. III. Decretalium Tit. XLII. *De Baptiſmo*, Cap. I. Condonandum tamen eſt *Stephano* quod ita ſenſerit, nondum eliquata quæſtione, maximè cùm opinando potiùs quàm aſſerendo reſponderit, ſeque *Mauritii* Epiſcopi ſententiæ ceſſurum ſit profeſſus: *Opiniones*, inquit, *profundo, non aſſertiones, paratus Summi & Catholici Viri Domini Pariſienſis ſequi veſtigia.* Hæc ille Epiſtola V. quam *Pontii* Claromontani & *Mauritii* Pariſienſis Literæ præcedunt.

IV. Henricus, Caſtro Marciaco prope Cluniacum nobili genere ortus, adoleſcens in Cœnobio Clarævallenſi Monachum induit. Juvenis Altacumbæ * primùm, deinde Clarævallis Abbas electus eſt: Ciſtercienſem Abbatiam & Toloſanum Epiſcopatum recuſavit: ſed virum Eccleſiæ utilitati natum Deus in Cœnobio deliteſcere noluit. Nam à *Clemente III.* Romam ad Synodum nominatim vocatus, ab ipſo Cardinalis & Epiſcopus Albanenſis creatus eſt, ac Legatus contra Hæreticos Albigenſes miſſus in Gallias, Imperatorem, & Reges Galliæ Majoriſque Britanniæ, ad Sacram Expeditionem & ad ſuccurrendum Terræ Sanctæ fœderavit. Obiit in Belgio, quò fuerat profectus ad pacem inter illius Provinciæ Comitem & Eccleſiam Attrebatenſem conciliandam anno circiter M. CLXXXVI. Corpus ejus Claramvallem delatum eſt. Scripſit librum *de Peregrinante Civitate Dei*, in Tractatus octodecim diſtributum: & *Declamationem Hiſtoricam de rebus à ſe Geſtis in ſua Legatione adversùs Albigenſes.* Edita ſunt hæc Opera Tom. III. Bibliothecæ Ciſtercienſis.

* *De Hautecombe, in Diœceſi Gebennenſi.*

V. Balduinus, cognomento *Devonius*, Oxoniæ in Anglia natus, à *Bartholomæo* Oxonienſi Epiſcopo inſtitutus eſt, ac iſtius Eccleſiæ Archidiaconatu poſtmodum ornatus. Quâ deinde abdicatâ Dignitate, Ordini Ciſtercienſi nomen dedit. Cœnobii Fordenſis, in quo Monachum induerat, poſt hæc electus Abbas, tum Vigornienſis Epiſcopus, ac tandem Archiepiſcopus Cantuarienſis, anno MCLXXXIV. Sacræ Expeditionis negotium facundiâ & induſtriâ ſuâ promovit; zelóque pro Eccleſia ſuccenſus ſumpta Crucis teſſera, in Syriam ipſe trajecit. Scripſit Tractatum, *de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*: alibíſque editos Tom. V. Ciſtercienſis Bibliothecæ. De illo videſis *Manriquem* in Annalibus, & cæteros qui de Rebus Ciſtercienſium ſcripſere.

VI. Rogerius de Hoveden, Eboraci in Anglia natus, Oxonienſis Academiæ Theologus celeberrimus, Annales Anglorum edidit ab anno Chriſti DCCXXXI. ubi *Venerabilis Beda*, deſinit, ad annum M. CXCIX. Accurati Hiſtorici partes ut plurimum implevit.

VII. Theodorus Balſamon, Antiochenus Patriarcha, Schiſmaticus & Romanæ Eccleſiæ hoſtis, vixit duodecimo cadente ſeculo. Nomo-Canonem Photii, Canones Apoſtolorum, Oecumenicarum & particularium Synodorum, SS. Patrum Dionyſii Alexandrini, Petri Alexandrini, Gregorii Taumaturgi, Athanaſii, Baſilii, &c. Canonicas Epiſtolas Commentariis illuſtravit. *Balſamonis Reſponſa ad Interrogationes Marci Alexandrini Patriarchæ* edita ſunt Lib. V. Juris Græco-Romani. Ejuſdem *Meditata*, ſive *Reſponſa* de quibuſdam aliis quæſtionibus extant Lib. VII. ejuſdem Juris Zonaram Balſamone poſteriorem videri, & ex ipſo hauſiſſe, ſuperiùs obſervavi.

ARTICULUS XVIII.

De Petro Bleſenſi, & Sancta Hildegarde.

I. Petrus Bleſenſis, à natali ſolo, Bleſis videlicet urbe Galliæ nobiliſſima cognominatus, vir humanioribus literis excultiſſimus, Sacrarum Literarum, & Juris Canonici peritiſſimus, *Guillelmi* Regis Siciliæ Præceptor ac Sigillarius, ut ipſe teſtatur Epiſtola CXXXI. in Angliam ab *Henrico II.* Rege vocatus eſt, ab eóque ad Regem Francorum magnis de rebus miſſus. Deinde Aulæ faſtidio ad *Richardum* Cantuarienſem Archiepiſcopum ſe contulit, à quo ad graviſſima Eccleſiæ negotia tractanda admotus eſt. Vir fuit morum integritate, non minùs quàm doctrina ſpectatiſſimus, adeo ab ambitione alienus, ut Neapolitanum Archiepiſcopatum, ad quem electus fuerat, & Roffenſem Epiſcopatum bis ſibi oblatum recuſaverit, & honorem metiens ex onere, motus ambitioſos ad ſobrios mediocritatis terminos limitaverit, ut ipſe loquitur Epiſtola CXXXI. Bathonienſi Archidiaconatu, & deinde Londinenſi, exigui admodum redditus Beneficio contentus fuit. Tanta erat in eo ingenii vis ac memoriæ, ut de diverſis argumentis tribus amanuenſibus ſimul & ſemel dictaret, & quartam ipſe ſcriberet Epiſtolam, ut ex ipſo diſcimus Epiſtola XCII. Epiſtolas CLXXXIII. Sermones LXV. & varios Tractatus edidit, in quibus pietatem & Eccleſiaſticam libertatem cum varia doctrina conjunctam ſuſcipere eſt. Suos libros recenſet in Tractatu contra Operum ſuorum Depravatorem, qui ipſius Opuſculum in *Job* cavillatus fuerat & ipſum Adulatorem Principum appellaverat. *Spiritus Dei*, inquit, *reddit teſtimonium ſpiritui meo, quia nunquam fui olei venditor, nec ſoleo Magnates palpare in vitiis, aut laudare peccatorem in deſideriis animæ ſuæ. In Compendio meo ſuper Job. In Epiſtolis meis. In libro Exhortationum mearum. In Dialogo meo ad Regem Henricum. In Tractatu meo de Hieroſolymitana peregrinatione. In libro meo de præſtigiis fortunæ; & in Opere meo novello de aſſertione Fidei. In libro contra Perfidiam Judæorum. In libro de Confeſſione & Pœnitentia. Et in eo qui Canon Epiſcopalis inſcribitur, & in quamplurimis aliis Scriptis meis, Regem veſtrum & alios terræ magnates, ubi materia ſe offert, plena libertate redarguo, ſollicitè ſuggerens quicquid ad eorum ædificationem, citra invectivæ injuriam, poteſt humana devotio.*

Petri Bleſenſis Mores ſanctiſſimi.

Vis memoriæ admirabilis.

Opera.

II. *S. Hildegardis*, ex Comitatu Spanheimenſi oriunda, in beatæ *Juttæ* diſciplinam à teneris tradita in Monte *S. Diſibodi*, Chriſto Virginitatem conſecravit, & ſancti *Benedicti* Regulam profeſſa eſt. Poſtea Monaſterio *S. Ruperti* propè Bingam, Moguntinæ Diœceſeos, præfecta eſt prima Abbatiſſa. Sanctitate & divinis Revelationibus illuſtris fuit, quas juſſu *Eugenii III.* Pontificis Maximi, qui ſpiritum ejus probaverat, ſcripto tradidit. Nec *Eugenius* ſolùm, ſed *Anaſtaſius IV.* & *Hadrianus IV.* ſuis illam Epiſtolis honorarunt, ejúſque orationibus ſe ac Romanam Eccleſiam commendarunt. *S. Bernardus* ſpiritalia chariſmata ipſi gratulatus eſt, ejúſque interceſſionem apud Deum flagitavit Epiſtola CCCLXXXVI. *Congratulamur*, inquit, *gratiæ Dei quæ in te eſt, & ut eam tanquam gratiam habeas, & toto ei humilitatis & devotionis affectu ſtudeas reſpondere, admonemus, ſciens quod* Deus ſuperbis

Sanctæ Hildegardis Revelationes & Prophetiæ probatæ.

» perbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. *Quod in nobis eſt, hortamur, & obſervamus. Cæterùm ubi interior eruditio eſt; & unctio docens de omnibus, quid nos aut docere poſſumus, aut monere? Diceris enim cœleſtia ſecreta rimari, & ea quæ ſupra homines ſunt, Spiritu Sancto illuſtrante dignoſcere. Unde rogamus magis & ſuppliciter poſtulamus, ut noſtri memoriam habeas apud Deum, & eorum pariter qui nobis in ſpirituali ſocietate juncti ſunt. Nam cùm Spiritus Deo conjungitur, confidimus quòd nobis multùm prodeſſe valeas & ſubvenire.* Scripſit tres Revelationum libros, plurimas Epiſtolas, librum inſcriptum *Scivias*, id eſt, *de ſcientia viarum Dei & hominis*: & alios Tractatus, quos *Trithemius* Abbas lib. *de Viris Illuſtribus Ordinis Sancti Benedicti*, Cap. CXIX. & Lib. *de Scriptoribus Eccleſiaſticis* commemorat. Vitam ejus admirabilem *Godefridus* ſcribere aggreſſus eſt; ſed vix unum librum abſolvit, quem recenſuit, & ſecundum tertiúmque adjecit *Theodericus* Benedictinus Abbas XIII. ineunte Sæculo. Extat apud *Surium* Tom. V. ad diem XVII. Septembris. Obiit *Sancta Hildegardis* anno M.CLXXX. Ejus cum laude meminit Monachus Autiſiodorenſis in Chronico. Author Anonymus Ordinis Præmonſtratenſis, qui Vitam *Sancti Gerlaci* Eremitæ anno circiter M.CCXXV. ſcripſit, à *P. Bollando* editam inter Acta Sanctorum menſis Januarii, *S. Hildegardem* his verbis commendat Cap. VIII. *Erat eo tempore in partibus Moguntiæ Virgo quædam Sanctiſſima, Hildegardis nomine, famoſiſſima illa Propheteſſa Novi Teſtamenti, cum qua familiariter locutus eſt Deus, & oſtendit ei ſecreta cœleſtia: Hæc per manum ſanctæ memoriæ Domini Henrici Moguntinenſis Archiepiſcopi ſacro velamine Domino conſecrata, cùm nullis literis, niſi tantùm Pſalmis Davidicis eſſet erudita, per Spiritum Sanctum edocta, de divinis oraculis & ſacramentis, ſibi revelatis grandia edidit volumina, quæ ab Eugenio Papa, mediante S. Bernardo Claravallenſi Abbate canonizata, & inter Sacras Scripturas ſunt connumerata: Hæc per multa temporum curricula, doctrina ſalutaris lampade Sanctam Eccleſiam illuminavit, Epiſtolis ad diverſas Perſonas miſſis corroboravit, & claris Miraculis illuſtravit.* De eadem legendum *Chronicon Senonienſ.* Lib. IV. Cap. XV. cujus Author *Richerius* Monachus narrat ipſam linguâ Latinâ, quam nunquam didicerat, & locutam fuiſſe, & ſcripſiſſe Libros de Statu Regnorum, & eventibus futurorum: De futuris FF. Prædicatorum & Minorum Ordinibus fuiſſe vaticinatam: Librum etiam de Medicina edidiſſe, quem ipſe Argentinæ vidit.

S. Hildegardis elogium.

Id eſt approbata, & inter optima ejuſque lib. co numerata.

Tom. III. Spicilegii.

CAPUT VII.

De Politia Eccleſiaſtica XI. & XII. Sæculi.

ARTICULUS I.

De Romano Pontifice, & Apoſtolica Auctoritatis uſu.

ROmanos Pontifices Auctoritatem *S. Petro* & Succeſſoribus ejus divinitus collatam univerſam Eccleſiam regendi, Leges Eccleſiaſticas condendi, Concilia congregandi Oecumenica, & ſacris illis Cœtibus præſidendi, temperandi Canones & de illis diſpenſandi exercuiſſe, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ horum Sæculorum varia Monumenta reſtantur, paſſim jam à nobis obſervata, Capp. I. & II. ubi de Romanis Pontificibus egimus. Sed abſque urgente neceſſitate, & evidenti Eccleſiæ utilitate diſpenſationes concedere nuſquam voluerunt, & ſalvam ſemper eſſe juſſere Sacrorum Canonum Auctoritatem ac obſervantiam. Sic *Nicolaus II.* & Synodus Romana anno 1059. celebrata, eos qui ab Epiſcopis Simoniacis, non ſimoniacè, ſed gratis ordinati fuerant, honoribus ſuis frui, & Ordinum ſuorum obire miniſteria permiſere, *Non tam cenſura juſtitiæ, quàm intuitu miſericordiæ. Tanta quippe*, inquiunt, *talium multitudo eſt, ut dum rigorem Canonici vigoris ſuper eos ſervare non poſſumus, neceſſe ſit ut diſpenſatoriè ad piæ condeſcenſionis ſtudium noſtros animos ad præſens inclinemus.* Vetat tamen Pontifex, ne quis Succeſſorum ſuorum ex hac ſua diſpenſatione Regulam ſibi vel alicui aſſumat, vel præfigat: *Quia non hoc auctoritas antiquorum Patrum jubendo, aut concedendo promulgavit; ſed temporis nimia neceſſitas permittendum extorſit.* Sic *Urbanus II.* in Synodo Romana anni M.XCVI. Canone XI. cum iis, qui recens à Schiſmaticis ordinati fuerant, diſpenſavit, ut muniis Ordinum ſuorum fungerentur, & fruerentur honoribus, *Miſericordiæ intuitu, magnâque neceſſitate cogente. Nullum tamen* inquit, *præjudicium ſacris Canonibus fieri volumus, ſed obtineant proprium robur: & ceſſante neceſſitate, illud quoque ceſſet, quod factum eſt pro neceſſitate. Ubi enim multorum ſtrages jacent, ſubtrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut addatur ampliùs caritati.* Sic *Paſchalis II.* Epiſtola XVI. ad *S. Anſelmum* Cantuarienſem Archiepiſcopum, ſe erga Regem Angliæ & Epiſcopos ac Abbates qui ab ipſo Inveſtituras acceperant, aut ipſi hominium præſtiterant, diſpenſatione uſum ſcribit, compaſſionis affectu, ut jacentes erigeret. *Qui enim ſtans jacenti, ad ſublevandum, manum non porrigit, nunquam jacentem eriget, niſi & ipſe curvetur. Cæterùm quamvis caſui propinquare inclinatio videatur, ſtatum tamen rectitudinis non amittit.* Sic *Paſchalis II.* cum Preſbyterorum filiis in Anglia diſpenſavit, ut ad ſacros Ordines promoverentur, hujúſque diſpenſationis executionem prudentiæ *S. Anſelmi* commiſit Epiſtola CII. *Eos*, inquit, *quos ſcientia & vita commendat, apud vos, ad ſacra officia promoveri, pro neceſſitate temporis, & utilitate Eccleſiæ concedimus: ut in poſterum Conſtitutionis Eccleſiaſticæ præjudicium caveatur... Cæterùm quæ in Regno illo pro neceſſitatis tempore diſpenſanda ſunt, juxta gentis barbariem, juxta Eccleſiæ opportunitates, Sapientia ac Religionis tua ſolicitudo diſpenſet.*

Summi Pontifices diſpenſationes abſque urgenti neceſſitate, aut evidenti utilitate concedere nolunt.

Quando porro concedendæ ſint diſpenſationes, Doctores illorum ſæculorum explicatiùs adhuc tradunt,

Quando concedendæ diſpenſationes?

tradunt. *Ivo Carnotenſis* in Prologo Decreti, præceptiones alias eſſe mobiles, alias immobiles docet. *Præceptiones immobiles ſunt, quas lex æterna ſanxit; quæ obſervata ſalutem conferunt, non obſervata eamdem auferunt: qualia ſunt,* Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & proximum tuum ſicut te ipſum. *Et,* Honora Patrem tuum & Matrem tuam: *& ſi quæ ſunt his ſimilia. Mobiles verò ſunt, quas lex æterna non ſanxit, ſed poſteriorum diligentia ratione utilitatis invenit, non ad ſalutem principaliter obtinendam, ſed ad eam tutiùs muniendam: quale eſt illud Apoſtoli:* Hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correptionem devita: *Non quòd eorum colloquium per ſe ſaluti obeſſet, ſed quòd frequentatum ex obliquo quorumdam ſimplicitatem corrumpere poſſet. Similiter immobiles prohibitiones ſunt quæ adverſus vitia loquuntur, qualia ſunt;* Non occides: Non mœchaberis, &c. *Sunt alia interdicta, in quibus, ſi interdicta non fuiſſent, nec mors operaretur, nec ſalus periclitaretur. Sed ad hoc ea SS. Patrum auctoritas reverenda ita decrevit, ut & præſentibus non obeſſet, & compeſcendis majoribus malis vel cavendis caritas ſincera provideret, quale eſt illud:* Clericus poſt artam de crimine damnabili Pœnitentiam Clericus non maneat, vel ad Clericatum non accedat..... *In his igitur in quibus obſervatis ſalus acquiritur, vel in quibus neglectis mors indubitata conſequitur, nulla eſt admittenda diſpenſatio: ſed ita ſunt omnia Mandata vel Interdicta ſervanda, ſicut ſunt æterna lege ſancita. In his verò quæ propter rigorem diſciplinæ, vel muniendam ſalutem, poſteriorum ſanxit diligentia, ſi honeſta vel utilis ſequatur compenſatio, poteſt præcedere auctoritate Præſidentium diligenter deliberata diſpenſatio,* &c. Et Epiſtola CXIV. ad *Brunonem* Epiſcopum de Controverſia Inveſtiturarum ita ſcribit: *Videmus ſciſſum Regnum & Sacerdotium, quibus tanquam principalibus & fortioribus paxillis tabernaculi Dei ſtatus firmiter figebatur, nec ullo impetu procellarum & turbinum everteretur. In tanta ſciſſura, in tanta procella florere & fructificare non poteſt Mater Eccleſia, de qua dicitur;* Una eſt columba mea, ſponſa mea. *Ad hanc unitatem reſarciendam laborare debent membra Chriſti, quæ medicinaliter ferro putredines iſtas reſecarent, aut competenti diſpenſationis malagmate tantam ſciſſuram procurarent ſolidare: Non enim in tanto ſalutis periculo ſolus medicinæ rigor ſervandus eſt; ſed & diſpenſationis modus, qui nulli Sapienti diſplicuit, ad ſedandas tantas perturbationes, in aliquibus admittendus eſt. Monente enim Cyrillo Alexandrino, ſicut nautæ in mari periclitantes, cùm non habent ſpem ſervandorum omnium negotiorum ſuorum, quædam projiciunt, ut quædam ſervent: ſic in diſpenſationibus Eccleſiaſticis ubi non periclitatur Fidei veritas, & morum honeſtas, quædam Inſtituta temperare debemus, ut tantis Eccleſiæ ruinis ſubvenire valeamus.... Facit hoc caritas, quæ operit multitudinem peccatorum, quæ cum infirmantibus infirmatur, cum ſcandalizatis uritur, & omnibus omnia fit, ut omnibus prodeſſe mereatur. Unde à ſubditis non debet reprehendi Prælatorum diſpenſatio, ſi ſalvo Fidei fundamento, & nota communi Regula morum, aliqua infirma faciunt aut tolerant, aut vitam ſubditorum in propoſito ſuæ ſanctitatis conſervare prævaleant.*

Et Epiſtola CCLX. *Novi conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ, quia non ſolet, neque vult Decretis ſuis patenter obviare. Solet autem diſpenſatoriè multa infirma tolerare poſtquam patrata ſunt, tam pro locorum neceſſitate, quàm pro perſonarum utilitate & honeſtate. Neque aliter cogendus eſt Summus Pontifex contraria ſibi ſcribere vel facere, ne cogatur dicere illud Apoſtolicum: Si quæ deſtruxi, iterum ædifico, prævaricatorem me conſtituo.*

Ad Gal. 2.

De eodem argumento audiendus *S. Bernardus* lib. IV. *de Conſideratione ad Eugenium*, cap. IV. *Quid, inquis, prohibes diſpenſare? Non, ſed diſſipare. Non ſum tam rudis, ut ignorem poſitos vos diſpenſatores, ſed in ædificationem, non in deſtructionem. Denique quæritur inter diſpenſatores ut fidelis quis inveniatur. Ubi neceſſitas urget, excuſabilis diſpenſatio eſt. Ubi utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt. Utilitas dico, communis, non propria. Nam cum nihil horum eſt, non planè fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt.* Et lib. *de Præcepto & Diſpenſatione*, Cap. II. triplicis generis leges diſtinguit, ſtabiles, inviolabiles, incommutabiles. De primis diſpenſare poſſunt Prælati Eccleſiaſtici: de ſecundis ſolus Deus; de tertiis nec ipſe Deus. De primis, earúmque diſpenſatione ait: *Quandiu caritati militant, immobiliter fixa ſunt, mutarique omnino ne ab ipſis quidem Præpoſitis ſine offenſa poſſunt. At ſi contrario contraria fortè aliquando caritati viſa fuerint, his dumtaxat quibus hoc poſſe videre datum eſt, & providere creditum eſt: nonne juſtiſſimum eſſe liquet, ut quæ pro caritate inventa fuerunt, pro caritate quoque, ubi expedire videbitur, vel omittantur, vel intermittantur; vel in aliud fortè commodiùs demutentur? Sicut è regione iniquum proculdubio foret, ſi ſtatuta pro ſola caritate, contra caritatem tenerentur. Tenent ergo fixam firmámque immobilitatem, etiam apud Prælatos, quæ ex ſtabili neceſſariò ſunt, ſed quatenus caritati deſerviunt. Numquid autem hoc ego vel ſolus ſentio, vel primus dico? An non hoc ipſum & Papa Gelaſius ſenſit? Ait ſiquidem: Ubi neceſſitas non eſt, inconvertibilia maneant SS. Patrum Decreta. Leo quoque Papa: Ubi, inquit, neceſſitas non eſt, nullo modo SS. Patrum Inſtituta violentur. Et infert: Ubi ergo neceſſitas fuerit, ad utilitatem Eccleſiæ, qui Poteſtatem habet, ea diſpenſet. Ex neceſſitate enim fit mutatio legis.* Diſpenſationes porrò à Summo Pontifice fraude elicitas, vel importunitate extortas, eos qui ipſas obtinent, iiſque utuntur, à prævaricatione non excuſare docet, cùm abſque cauſa legitima impetrantur. *Malum quod jam corde conceperunt* (inquit Epiſtola VII.) *opere tamen cauti fuerunt non implere, niſi cum licentia. Conceperunt dolorem, ſed non pepererunt iniquitatem, donec inique Papa conceptui præbuiſſet aſſenſum. Numquid ideo aut malum eſſe deſiit, aut vel minoratum eſt, quia Papa conceſſit? Quis verò malum eſſe neget, aſſenſum præbere malo? Quod tamen Summum feciſſe Pontificem nequaquam crediderim, niſi aut circumventum mendacio, aut importunitate victum.*

Diſpenſationes abſque evidenti Eccleſiæ utilitate, & caritate magiſtra concedi non poſſe pariter docuit *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, Epiſtola XXVIII. libri primi. Ubi enim præmiſit Mandata quædam eſſe mobilia, quædam immobilia, ſubdit: *Inter alia quæ moveri diſpenſatione poſſunt, Patrum auctoritatem ſequentes, ea eſſe dicimus quorum pleraque in Eccleſiaſticis Canonibus invenimus, quæ ſicut pro communi totius, vel propria alicujus Eccleſiæ utilitate, cum non exiſterent, inventa ſunt: Sic rurſum pro communi totius, vel propria alicujus, aut gentis, aut Eccleſiæ ſalute, pravia in omnibus caritate mutata ſunt..... Quid enim coëgit Regulam de non transferendis Epiſcopis à præcedentibus Patribus datam immutari, niſi meliùs providens Eccleſiis caritas? Quid Hæreticos & criminoſos, poſt condignam de criminibus Pœnitentiam, quod primò Patres prohibuerant, Eccleſiis Dei præfecit, niſi multorum ſaluti conſulens caritas? Quid Preſbyterorum filios epiſcopari, contra Sanctorum Apoſtolicorum antiqua Decreta aliquando juſſit, niſi earumdem perſonarum utilitatem Eccleſiæ utilem eſſe judicans caritas? Quid Anglis conjugia indulſit, à quibus cæteros*

Diſpenſationes non concedendæ abſque evidenti Eccleſiæ utilitate, & Caritate Magiſtra.

teros inhibuit, niſi novella eorum fidei timens caritas? Quid multa in hunc modum vetuſta precepta mutavit, quid nova inſtituit, quid nunc iſta, nunc illa mandavit, niſi pro moribus, temporibus, locis, nunc generaliter, nunc ſpecialiter, ſemper tamen humanæ ſaluti ſollicite inſerviens caritas?

Goffridus Vindocinenſis Abbas, Opuſculo V. eaſdem conditiones poſtulat ut diſpenſationes licitè in Eccleſia fiant. *Diſpenſationes*, inquit, *aliquando in Eccleſia facienda ſunt, non quidem amore pecuniæ, vel quolibet humano favore, ſed piâ & miſericordi intentione. Tunc enim à Paſtore Eccleſiæ diſpenſatio piè & miſericorditer fieri creditur, cùm aliquid minùs perfectè ad tempus fit ab illo vel fieri permittitur, non voluntate ſua; ſed aliorum neceſſitate; ne in ipſis videlicet Fides Chriſtiana periclitetur. . . Poſſunt etiam & debent fieri diſpenſationes, quibus Eccleſiarum & Monaſteriorum conſuetudines immutentur, ſed ubi poſtponitur minus bonum, ut quod eſt melius inſinuatur. . . . Si quis verò aliter in Eccleſia diſpenſationes facit, rationi ſimul & veritati contradicit: nec ſolùm lucernam ardentem non habet, verumetiam aliorum ardentes extinguit. Et ideo non rectè dicitur Chriſti Vicarius, ſed dux eſt cæcorum ipſe cæcus.*

Arnulphus Lexovienſis Epiſcopus ad *Alexandrum III.* qui Regulari Capitulo Sagienſi Archidiaconum Sæcularem ex diſpenſatione dederat, admiranda libertate ſcripſit, diſpenſationes hujuſmodi, quæ majori bono non compenſantur, immo diſciplinam evertunt, omnino illicitas eſſe; nec integrum eſſe Romano Pontifici Deceſſorum ſuorum ſanctiſſima Decreta evertere. *Quod autem dicitur*, inquit, *Prædeceſſorem Succeſſori ſuo legem dare non poſſe, vel præcisè falſum eſt, vel omnia poſſunt impunè SS. Patrum Inſtituta convelli, quorum tamen ſapientiam narrant populi, quorum laudem Eccleſia nuntiat, & ſepulchra eorum frequentibus miraculis gloria magnificentia cæleſtis illuſtrat. Privilegia ſiquidem Romanorum Pontificum quaſi quædam ipſorum teſtamenta credenda ſunt, nec à morte teſtatoris expirant, ſed potiùs ab ipſa contrahunt firmitatem; nec defectu perſonæ ſublatæ perit auctoritas eorum quæ religioſè ſemel inſtituta noſcuntur. Nos tamen errores Prædeceſſorum à Succeſſoribus poſſe corrigi non negamus, & ipſorum etiam in melius poſſe bona mutari, ubi major ſcilicet mutationem ſuadet utilitas, nullùmque ſentit Religio detrimentum. . .* Et infra: *Sacrâ Veterum Inſtitutionum in deterius revocare non convenit, nec auctoritatem præbere defectus, ut inde fomenta comparentur audaciæ, unde timeri debuit ſeveritas diſciplinæ. Planè ſunt quædam, quibus ut ſtent, conſenſum adhibere non licet, quæ tamen, ſi facta ſunt, diſſimulare neceſſe eſt, quia non poſſunt habere remedium; vel, ſi quid recompenſationis habent, diſcreta manſuetudine diſpenſare. Culpam tamen indulgentia prævenire non debet, ne ſecuritas alat audaciam, & ad delinquendum fiducia remiſſionis invitet. . . Tunc in poteſtate Judicis eſt mollire ſententiam, & mitiùs judicare quàm Leges, cùm rerum vel perſonarum merita poſtulant, aut inſtantia neceſſitatis extorquet. In æſtimanda tamen neceſſitate non convenit puſillanimes inveniri, ne virtuti ſubduxiſſe materiam, vel de divina videamur gratia deſperare. Scio quoſdam diſpenſationum prodigos tantæ benignitatis exiſtere, ut nihil reſervent Legibus, affectibus omnia largiantur, nec offenſam rationis attendant; dum hominum ſibi præcaviſſe videantur offenſam. Metiuntur igitur affectatos de prærogativa potentiæ ſuæ, potiùs quàm de merito rationis effectus: & nomine neceſſitatis indulgentiam quamlibet excuſantes, divinæ gratiæ bonitatem non ſuſtinent experiri, ſed humanum favorem præ omnibus auſpicantes, fugaces auras & inanes ventos, ſtudiis fallacibus amplectuntur.*

Quo ſenſu Summi Pontifices Succeſſoribus ſuis Legem dare poſſint, vel non poſſint?

Quieti ſcilicet Eccleſiæ providere ſe prædicant, cujus proſtituunt Libertatem, & Majeſtatem redigunt in contemptum, quæ tamen in virtute Sanctorum debet apparere terribilis ut caſtrorum acies ordinata.

Romano Pontifici curam incumbere de Canonum executione per totum orbem Chriſtianum procuranda, undecimi, & duodecimi Sæculi Patres docuerunt. Unus pro omnibus loquatur *S. Bernardus* lib. IV *de Conſideratione* Cap. V. ubi *Eugenium III.* ita compellat: *Supereſt ut generaliter ſuper univerſum Eccleſiæ ſtatum intendat conſideratio tua, ſi plebes Clericis, ſi Clerici Sacerdotibus, ſi Sacerdotes Deo in ea qua oportet humilitate ſubjecti ſint; ſi in Monaſteriis & Religioſis locis ſervetur ordo, vigilet diſciplina; ſi ſuper prava opera & dogmata cenſura Eccleſiaſtica vigeat; ſi floreant vineæ honeſtate & Sanctimonia Sacerdotum, ſi flores fructus parturiant, obedientiam fidelium populorum; ſi demum veſtra ipſorum Apoſtolica Mandata & Inſtituta eâ quâ dignum eſt ſolicitudine obſerventur, ne quid in agro Domini tui aut neglectu incultum, aut fraude ſubreptum inveniatur.*

Summi Pontificis eſt Canonum executionem toto orbe Chriſtiano procurare.

Appellationes ad Sedem Apoſtolicam ex omnibus orbis Eccleſiis deferebantur, idque divini Primatus teſtimonium eſſe Patres agnoſcebant; ſed modum iis docebant eſſe adhibendum. Quâ de re audiendus *S. Bernardus* lib. 3. *de Conſideratione*, Cap. II. *Appellatur*, inquit, *de toto mundo ad te, id quidem in teſtimonium ſingularis Primatus tui. At tu, ſi ſapis, non Primatu gaudebis, ſed fructu. . . . Appellatur ad te, & utinam tam fructuosè, quàm neceſſariè! . . . Formulam hanc Juſtitiæ præfigit tibi & divina incommutabilis ratio æquitatis, & ni fallor, ipſa appellationum lex, ut illicitè uſurpata appellatio nec proſit appellanti, nec appellato obſit . . . Appellaſſe iniquè, iniquum eſt: Iniquè & impunè, iniquarum appellationum fomes. Iniqua autem omnis appellatio, ad quam juſtitiæ inopia non coegit. Appellare, non ut graves, ſed ſi graveris, licet. Appellandum à ſententia. Ante ſententiam improbè omnino, niſi ob manifeſtum gravamen, præſumitur appellatio. Qui igitur non gravatus appellat, liquet quia aut gravare intendit, aut tempus redimere. Non eſt autem ſuffugium appellatio, ſed refugium. Quantos novimus appellaſſe pulſatos, quò interim liceret, quod nunquam licet: Nonnullis etiam, quoad vixerunt, licuiſſe appellationis ſuffragio nefaria ſcimus, verbi gratiâ, inceſtum, adulterium. Quale eſt hoc, turpitudini patrocinari, quod vel maximè formidari à turpibus oportebat? Quouſque murmur univerſæ terræ aut diſſimulas, aut non advertis? Quouſque non evigilat conſideratio tua ad tantam appellationum confuſionem atque abuſionem? Præter jus & fas, præter morem & ordinem fiunt. Non locus, non modus, non tempus, non cauſa diſcernitur aut perſona. Præſumuntur leviter, paſſim, plerùmque & nequiter. Volentes malignari, nonne his potiſſimum terreri ſolebant? Nunc terrori ipſi ex his magis fiunt, atque id bonis. Antidotum verſum in venenum: non mutatio dexteræ Excelſi hæc. . . . Fateor grande & generale mundo bonum eſſe appellationes: idque tam neceſſarium, quàm Solem ipſum mortalibus. Revera quidam Sol Juſtitiæ eſt prodens ac redarguens opera tenebrarum. Prorſus fovendæ, & manu tenendæ ſunt, ſed quas extorſit neceſſitas, non calliditas adinvenit. Uſurpatoriæ ſunt hujuſmodi omnes, non ſubvenientes in neceſſitate, ſed opitulantes iniquitati.*

Modum Appellationibus ad Romanam Curiam adhibendum Patres docuere.

Eugenium tandem laudat, quòd negotia in partibus judicanda ut plurimùm remittat. *Bene facis tu, quòd appellationum negato ſuffragio, imò ſuffugio, multa remittis negotia ad cognoſcentes, vel qui noſcere citiùs poſſunt. Ubi enim certior ac facilior notio, ibi deciſio tutior expeditiórque eſſe poteſt. Quàm plurima*

Laudatur Summus Pontifex quòd negotia in partibus judicanda ut plurimùm remittat.

Nullus, inquit, jam veraciter Chriſtianus ignorat, uniuſcujuſque Synodi conſtitutum, quod Univerſalis Eccleſiæ probavit Aſſenſus, nullam magis Sedem præ cæteris, exequi oportere quàm primam, quæ unamquamque Synodum & ſua auctoritate confirmat, & continuata moderatione cuſtodit.

Sedis Apoſtolicæ Conſtitutionibus & judiciis à ſingulis Catholicis parendum.

De obedientia Sedi Romanæ & Summo Pontifici debita ante *S. Bernardum* præclarè ſcribebat alterum Gallicanæ Eccleſiæ Lumen *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola VIII. *Sedis Apoſtolicæ Judiciis & Conſtitutionibus obviare, plane eſt Hæreticæ pravitatis notam incurrere.* Si qui Romanæ Eccleſiæ judicio ſe gravatos quererentur, hoc eis conſilii dabat, ut ab ipſa ad ipſam appellarent, non in Ægyptum propter auxilium deſcenderent: *Quoniam*, inquit, *Judicia Romanæ Eccleſiæ à nemine foris retractari poſſe, eadem Romana Eccleſia docente didicimus, ſi qui aliquando ſe prægravatos ipſius Eccleſiæ Auctoritate conqueruntur, hoc eis conſilium damus, ut non deſcendant in Ægyptum propter auxilium, ſed ab ipſa ad ipſam confugiant; & inde expetant levamen, unde ſe conqueruntur accepiſſe gravamen: Quoniam quæ aliquando corripit paterna ſeveritate, eadem frequenter colligit materna pietate.*

Si qui ſe gravatos ſentiant, ab ipſa confugiendum ad ipſam eſt.

Hæc ille Epiſtola CLIX. Idem Sanctus & eruditus Antiſtes ſuam Romanæ Sedi & Summo Pontifici adhæſionem atque obſervantiam Epiſtola LVII. ſignificat his verbis: *Non eſt meum adverſum vos intrare in judicium. Malo enim Epiſcopatui renuntiare, quàm iram veſtram juſtè vel injuſtè ſuſtinere. Hæc ſatisfactio ſi placuerit veſtræ Paternitati; placet, & meæ parvitati. Hanc, ſi placet, accipite: ſi plus placet, plus addite. Si deſiſto veſter eſſe ſervus, non deſiſtam veſter eſſe filius.*

Yvo Carnotenſis mavult Epiſcopatui renuntiare, quam iram Summi Pontificis ſuſtinere.

S. Thomas Cantuarienſis Epiſtola CXXII. Libri I. ſic *Gilbertum* Londonienſem Epiſcopum alloquitur: *Non eſt ſub Sole, qui de manu Summi Pontificis poſſit eruere. Solus Infidelis, aut qui eum ſuperat Hæreticus, aut Schiſmaticus, Apoſtolicis obtrectat obedire Mandatis.* Idem Epiſtola LXXV. Libri III. his verbis Summum Pontificem *Alexandrum III.* convenit: *Sed Divina Manſuetudo veſtra, quæ ſuo merito, & univerſalis Eccleſiæ precibus, Spiritus Sancti gratiam poſſidet ampliorem,* &c. Et infra: *Probabile eſt hoc à Spiritu Sancto, qui conſilia veſtra regit, & opera dirigit, fuiſſe procuratum.* Idem Epiſtola LXXIII. Lib. V. *Nulli*, inquit, *hominum licet infirmare, quod Apoſtolica Sedes decreverit.* Sed nihil illuſtrius pro Romani Pontificis Auctoritate proferri poteſt iis quæ habet Epiſtola XCVII. Libri I. quem locum inferiùs Diſſertatione X. opportunè deſcribam.

Magiſtro Diſcipulum ſubjungo *Joannem Sareſberienſem*, poſtea Carnotenſem Epiſcopum, ad *Alexandrum III.* ſcribentem, *Os meum in Cœlum ponere non præſumo, fateor, & verum eſt, omnia licere Romano Pontifici, ſed ea dumtaxat, quæ jure Divino Eccleſiaſticæ conceſſa ſunt Poteſtati. Liceat ei nova Jura condere, vetera abrogare; dum tamen illa, quæ à Dei Verbo, & Evangelio, vel Lege perpetuam cauſam habent, mutare non poſſit.* .... Ibidem: *Clamamus ergo*, inquit, *ad Succeſſorem Petri, Vicarium Crucifixi.... qui Amator & Patronus eſt Veritatis; & cujus miniſterio Spiritus Sanctus totius falſitatis figmenta condemnat.* Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ Cantuarienſis* à *P. Lupo* editas LX. Libri II.

Romani Pontificis miniſterio Spiritus Sanctus totius falſitatis figmenta condemnat.

Hæc Eccleſiæ XI. & XII. ſæculi de Romani Pontificis Auctoritate, ejuſdémque Divinæ Auctoritatis uſu doctrina. Quam adversùs Heterodoxos oculis ſubjicere, Hiſtorici Eccleſiaſtici officium erat, ne prioribus *S. Bernardi*, aliorúmque Doctorum ſententiis abutantur.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 571. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Vetat Pontifex ne quis Succeſſorum ſuorum ex ſua diſpenſatione exemplum aſſumat.*

R. De Nicolao II. Pontifice Maximo loquor eo loci, deque diſpenſatione ab eo & Synodo Romana conceſſa iis qui ab Epiſcopis ſimoniacis, non tamen ſimoniacè fuerant ordinati, ut Ordinum ſuorum Miniſteria & functiones obtinerent. Vetuiſſe tamen Pontificem obſervo, ne quis Succeſſorum ſuorum ex hac ſua diſpenſatione Regulam ſibi vel alicui aſſumeret vel præfigeret. Religioſi Cenſores cùm hanc obſervationem reprehendunt, Pontificis Maximi Synodique Romanæ Decretum ſe reprehendere non animadvertunt. *Ita tamen* (inquit Pontifex Synodo Præſidens) *Auctoritate Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli omnimodis interdicimus, ne aliquando aliquis Succeſſorum noſtrorum ex hac noſtra permiſſione Regulam ſibi vel alicui aſſumat vel præfigat: quia hoc non Auctoritas antiquorum Patrum jubendo aut concedendo promulgavit, ſed temporis nimia neceſſitas permittendum à nobis extorſit.*

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 575. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Diſpenſationes à Summo Pontifice fraude elicita, vel importunitate extorta, eos qui ipſas obtinent, ipſiſque utuntur, à prævaricatione non excuſant, cum abſque cauſa legitima impetrantur.*

R. Id docet *S. Bernardus* Epiſtola VII. cujus verba eo loci deſcripſi. An hæc S. Bernardi Regula Cenſoribus Religioſis diſplicet? An diſpenſationes à Summo Pontifice fraude elicitas, vel importunitate extortas, eos qui ipſas obtinent, illiſquè utuntur, à culpa excuſare, & in Dei judicio tutos præſtare volunt, etſi abſque cauſa legitima fuerint impetratæ?

SCHOLION III.

Religioſi Cenſores ibidem hanc Propoſitionem reprehendunt: *Numquid ideo malum eſſe deſiit, quia Papa conceſſit?*

R. Ipſa *S. Bernardi* verba ſunt, non mea.

SCHOLION IV.

Hanc Propoſitionem ibidem notant Religioſi Cenſores: *Diſpenſationes abſque evidenti Eccleſiæ neceſſitate & caritate Magiſtra concedi non poſſunt.*

R. *Abſque evidenti Eccleſiæ utilitate*, &c. dixi, non *neceſſitate*. Ita docuit *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis Epiſtola XXVIII. Libri I. cujus verba deſcripſi. Volunt-ne Religioſi Cenſores Romanum Pontificem diſpenſationes concedere arbitraria poteſtate, etiamſi Eccleſiæ utilitas, animarum ſalus, Dei gloria id minimè poſtulent, etiamſi caritas ad id non moveat.

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 576. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Diſpenſationes ut licitè fiant, non debent fieri amore pecuniæ, vel qualibet humano favore, ſed pia & miſericordi intentione...... Alias non rectè dicitur Chriſti Vicarius, ſed dux eſt cæcorum ipſe cæcus.*

R. *Goffridi* Vindocinenſis Abbatis & S. R. E. Cardinalis verba ſunt, Opuſculo V. non mea.

SCHOLION VI.

In eodem Articulo, pag. 577. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Diſpenſationes quæ majori bono non compenſantur, immo diſciplinam evertunt, omnino ſunt illicitæ, ſed integrum eſt Romano Pontifici Deceſſorum ſuorum ſacratiſſima Decreta evertere. Quòd autem dicitur, Prædeceſſorem Succeſſori ſuo Legem dare non poſſe, vel præcisè falſum eſt, vel omnia poſſunt impunè Sanctorum Patrum inſtituta convelli.*

R. *Arnulphi* Lexovienſis Epiſcopi ad Alexandrum III. ſcribentis doctrina & verba ſunt, non mea.

SCHOLION VII.

Ad eumdem Articulum, pag. 579. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *In appellationibus mo-*

» dus eſt adhibendus, ex S. Bernardo, ſatis mordaciter A (inquiunt.)

R. Ea de re ita ſcripſi : *Appellationes ad Sedem Apoſtolicam ex omnibus orbis Eccleſiis deferebantur, idque divini Primatûs teſtimonium eſſe Patres agnoſcebant, ſed modum iis docebant eſſe adhibendum. Qua de re audiendus S. Bernardus Lib. III. De Conſideratione, cap. II.* S. Bernardi verba ſubjicio. His in verbis meis nihil mordax. Si quid in S. Bernardi verbis mordax Religioſis Cenſoribus videatur, Cenſuram ſuam in ſanctiſſimum Patrem diſtringant. Mihi verò lacteus ſemper & mellifluus, non mordax S. Bernardi ſtylus videbitur.

Scholion VIII.

Ad eumdem Articulum, pag. 581. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt : *Plura de abuſu Appellationum ad Curiam Romanam, & de imminutione Auctoritatis Epiſcopalis, cum deſtructione totali Eccleſiaſtica Diſciplina.* B

R. Quidquid de abuſu Appellationum eo loci ſcripſi, ipſis *S. Bernardi* & *Hildeberti* Cenomanenſis Epiſcopi verbis ſcripſi.

Scholion IX.

In eodem Articulo, pag. 581. Edit. primæ, hæc notant Religioſi Cenſores : *Verùm hi fines æquitatis, quibus Pontificiam circumſcribi Auctoritatem Patres agnovere, immo quibus ipſa impulſu Spiritus Sancti ſe circumſcripſit.* » *non pugnant cum Plenitudine Poteſtatis*, &c. Quam » quidem *Plenitudinem Poteſtatis multùm commendas Alexander* (inquiunt) *ſed aſtute.* C

R. Plenitudinem poteſtatis in Eccleſia univerſi Patres XI. & XII. ſæculi in Romano Pontifice agnoviſſe & veneratos fuiſſe, probo teſtimoniis ſelectis, luculentis, magnificis S. Anſelmi, S. Bernardi, Pothonis Prumienſis, S. Yvonis Carnotenſis, S. Thomæ Cantuarienſis, Joannis Sariſberienſis : Meam de Primatu Romani Pontificis inconcuſſam Fidem ; meam in Sedem Apoſtolicam, Sedentéſque in ea Chriſti Jeſu Domini noſtri Vicarios & S. Petri Succeſſores ſummam venerationem & devotionem his obſervationibus teſtor. Cenſores qui doctrinam iſtam reprehendere non poſſunt, intentionem ſcribentis accuſant. *Plenitudinem Poteſtatis Pontificia multum commendat Alexander* (inquiunt) *ſed aſtutè.* Qui me norunt, D moréſque meos ac indolem, me ab aſtutia planè alienum, candorémque ac ſinceritatem in dictis, factis & ſcriptis profiteri ſciunt. Aſtutiam ſi quam profiteor, illa eſt de qua ſcribit Apoſtolus II. ad Chorinthios XII. 16. *Cùm eſſem aſtutus, dolo vos cepi.* Sed in doctrina Catholica & in Fide ut aliquid ex ſimulatione ſcribam vel dicam, abſit à me. Romani Pontificis Primatum ex inſtitutione Chriſti, ac Plenitudinem Poteſtatis ad regendum & paſcendum univerſum Chriſti Domini gregem, oves omnes pretioſo ejus Sanguine redemptas, ipſóſque ovium & ſingularium gregum Paſtores, quemadmodum corde credo ad juſtitiam, ſic ore confiteor ad ſalutem : *Credidi propter quod locutus ſum.*

Scholion X.

In eodem Articulo, pag. 586. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Omnia licent Romano Pontifici, ſed ea dumtaxat quæ jure divino Eccleſiaſtica Poteſtati conceſſa ſunt : Nova jura condere, vetera abrogare ; dum tantùm illa quæ à Dei verbo, & Evangelio, vel Lege perpetuam cauſam habent, mutare non poſſit.*

R. Verba ſunt *Joannis Sareſberienſis*, poſtea Carnotenſis Epiſcopi in Epiſtola ad *Alexandrum III.* Quo in me eſſent animo RR. Cenſores, hæc eorum nota oſtendit. *Videtur de Papa multa dicere bona, ſed ea ſtatim ſublimitat.* Non alios tamen limites Pontificiæ Poteſtatis plenitudini pono, quàm quos Patres omnium ſæculorum, Concilia, ipſique Pontifices poſuerunt. Patrum teſtimonia nec exaggero, nec reſtringo, ſed refero ſimpliciter, fideliter deſcribo : Nihilque prætermitto quod Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Privilegia, Summámque Romani Pontificis in omnes & ſingulas Eccleſias poteſtatem ſpectet.

ARTICULUS II.

De Romanæ Eccleſia Cardinalibus.

Romani Pontificis electio Cardinalibus attributa.

UNdecimo ſæculo novis radiis fulgere cœpit Cardinalium S. Romanæ Eccleſiæ dignitas, cùm præcipuas ipſis partes in Summi Pontificis, electione tribuit Eccleſia. Id in Synodo Romana ſub *Nicolao II.* anno M. LIX. decretum eſt. *Obeunte Pontifice in primis Cardinales Epiſcopi diligentiſſimè ſimul de electione tractantes, mox ipſi Clericos Cardinales adhibeant, ſicque reliquus Clerus & populus ad conſenſum novæ electionis accedat. Quia verò Sedes Apoſtolica cunctis in orbe terrarum præfertur Eccleſiis, atque ideo ſupra ſe Metropolitanum habere non poteſt ; Cardinales Epiſcopi procul dubio Metropolitani vice funguntur ; qui videlicet electum Epiſcopum ad Apoſtolici culminis apicem provehant :* Eadem Synodus Canone I. ſtatuit *Ut electio Romani Pontificis in poteſtate Cardinalium Epiſcoporum ſit.* S. Petrus Damiani ad *Cadaloum* Antipapam ſcribens, ejus intruſionem damnandam probat, quòd à Cardinalibus Epiſcopis non fuerit electus. *Taceamus interim de Senatu*, inquit, *de inferioris ordinis Clero, de populo ; quid tibi de Cardinalibus videtur Epiſcopis, qui videlicet & Romanum Pontificem principaliter eligunt, & quibuſdam aliis prærogativis, non modo quorumlibet Epiſcoporum, ſed & Patriarcharum atque Primatum Jura tranſcendunt?* Non tamen ſolos Epiſcopos, ſed omnium ordinum Cardinales jus habuiſſe ſuffragii in electione Romani Pontificis, conſtat ex Decreto electionis *Gregorii VII.* quod ejus Epiſtolis præmittitur. Et *Alexander III.* in Concilio III. Lateranenſi ſtatuit duas partes Cardinalium in poſterum fore neceſſarias, ut Romani Pontificis electio ſit Canonica. Ipſis inconſultis fidei cauſas, cæteráſque majores quæſtiones finiri nefas erat. Unde cùm Gallicani Præſules Fidei Formulam contra errores Gilberti Porretani in Concilio Remenſi, auctore *S. Bernardo*, propoſuiſſent anno M. CXLVIII. S. R. E. Cardinales ea de re apud *Eugenium III.* graviter expoſtularunt, ut refert *Otto Friſingenſis* Lib. I. *De Geſtis Friderici*, Cap. LVI. cujus verba Diſſertatione X. profero.

Cardinalium dotes, & virtutes.

B. Petrus Damiani Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis Epiſtola I. Lib. II. ad Cardinales Epiſcopos Lateranenſis Eccleſiæ data, Eminentiſſimam Dignitatem eminentiſſimis virtutibus ornandam eſſe docet. *Nos itaque*, inquit, *Fratres mei, ut & me vobis audenter interſeram : nos, inquam, qui tanquam ſeptem ſumus oculi ſuper lapidem unum, qui ſtellarum portamus imaginem, qui Angelorum tenemus per annuntiationis officium dignitatem, videamus, ſplendeamus, & verba vitæ populis, non ſolùm vocibus, ſed & moribus nuntiemus. Porro quia ad Lateranenſe Palatium à diverſis populis de toto terrarum orbe confluitur, neceſſe eſt ut ibi præ cæteris uſpiam locis, recta ſemper vivendi ſit forma, diſtricta teneatur aſſiduè ſub honeſtis moribus diſciplina.* Et ubi contra ſimoniam & ambitum declamavit, ſic rurſus ad ipſos convertit orationem : *Vos autem, Dilectiſſimi! quibus hæc & alia prava datum eſt ex Apoſtolica Sedis Auctoritate corrigere, voſmetipſos cæteris non modò Fidelibus, ſed & Sacerdotibus, quamdam vivendi Regulam exhibere. In vita noſtra legatur quid agi, quid vitari conveniat, &c. Quia igitur non modò Sacerdotes, ſed & Sacerdotum vos decet eſſe Magiſtros : neceſſe eſt ut vita veſtra quadam ſit linea, & velut adamantis ſignaculum, quod vivendi cæteris adhibeat formam. . . . . . Sic ſic videlicet cum Petro claves Eccleſia merito facti participes obtinemus : dum noſmetipſos certam viven-*

Cardinalium vita Sacerdotibus & Fidelibus omnibus eſſe debet ſanctè vivendi norma.

di

Digitized by Google

di formam atque ſignaculum cæteris Fidelibus exhibemus.

Zelo gloriæ Dei & ſalutis animarum [illegible] Cardinalium pectora.

Idem Opuſculo XXXI. Cap. VIII. exponit quantum in Cardinalibus ſtudium ſalutis animarum eſſe debeat. *Romana*, inquit, *Eccleſia quæ Sedes eſt Apoſtolorum, antiquam debet imitari Curiam Romanorum. Sicut enim tunc terrenus ille Senatus ad hoc communicabat omne conſilium, in hoc dirigebat & ſubtiliter exercebat communis induſtriæ ſtudium, ut cunctarum gentium multitudo Romano ſubderetur Imperio: Ita nunc Apoſtolicæ Sedis Æditui, qui ſpiritales ſunt univerſalis Eccleſiæ Senatores, huic ſoli ſtudio debent ſolerter inſiſtere, ut humanum genus veri Imperatoris Chriſti valeant legibus ſubjugare.*

Cardinales de toto orbe Chriſtiano eligendi.

S. Bernardus lib. IV. *De Conſideratione* cap. IV. *Eugenio* Pontifici Maximo ſuggerit quales eligere debeat Cardinales. *Veniamus*, inquit, *ad Collaterales & Coadjutores tuos . . . Tuum eſt undecumque evocare & aſciſcere tibi (exemplo Moyſi) ſenes, non juvenes: ſed ſenes non tam ætate, quam moribus, quos tu noſti quia ſenes populi ſunt. An non eligendi de toto orbe orbem judicaturi? Sane huic negotio non ſe ingerat rogans. Conſilio, non prece agendum eſt. . . Pro quo rogaris, ſit ſuſpectus. Qui ipſe rogat pro ſe, jam judicatus eſt. Clericum Curiam frequentantem, qui non ſit de Curia, ad idem noris pertinere ambientium genus. Adulantem, & ad placitum cujuſque loquentem, unum de rogantibus puta, etiamſi nihil rogaverit. . . . Quærendi quibus nec defectus timeatur, nec profectus optetur, utpote jam perfectis. Itaque non volentes neque currentes aſſumito, ſed cunctantes, ſed renuentes: Etiam coge illos & compelle intrare. In talibus, ut opinor, requieſcet ſpiritus tuus, qui non ſint attritæ frontis, ſed verecundi, ſed timorati: præter Deum tamen timeant nihil, nihil ſperent niſi à Deo. Qui adventantium non manus attendant, ſed neceſſitates. Qui ſtent viriliter pro afflictis, & judicent in æquitate pro manſuetis terræ. Qui ſint compoſiti ad mores, probati ad ſanctimoniam, parati ad obedientiam, manſueti ad patientiam, ſubjecti ad diſciplinam, rigidi ad cenſuram, Catholici ad fidem, fideles ad diſpenſationem, concordes ad pacem, conformes ad unitatem. Qui ſint in judicio recti, in conſilio providi, in jubendo diſcreti, in diſponendo induſtrii, in agendo ſtrenui, in loquendo modeſti, in adverſitate ſecuri, in proſperitate devoti, in zelo ſobrii, in miſericordia non remiſſi, in otio non otioſi, in hoſpitio non diſſoluti, in convivio non effuſi; in cura rei familiaris non anxii, alienæ non cupidi, ſuæ non prodigi; ubique & in omnibus circumſpecti. Qui Legatione pro Chriſto fungi nec juſſi renuant, nec non juſſi affectent. Qui quod verecundè excuſant, obſtinatius non recuſent. Qui miſſi, poſt aurum non eant, ſed Chriſtum ſequantur: Qui quæſtum legationem non æſtiment, nec requirant datum, ſed fructum: qui Regibus Joannem exhibeant, Ægyptiis Moyſen, fornicantibus Phinees, Eliam Idololatris, Eliſæum avaris, Petrum mentientibus, Paulum blaſphemantibus, negotiantibus Chriſtum. Qui vulgus non ſpernant, ſed doceant: divites non palpent, ſed terreant: Pauperes non gravent, ſed foveant: minas Principum non paveant, ſed contemnant. Qui non cum turba intrent, nec cum ira exeant: Qui Eccleſias non ſpolient, ſed emendent. Qui marſupia non exhauriant, ſed corda reficiant, & crimina corrigant; famæ provideant ſuæ, nec invideant alienæ. Qui orandi ſtudium gerant, & uſum habeant, ac de omni re orationi plus fidant, quàm ſuæ induſtriæ vel labori. Quorum ingreſſus pacificus, non moleſtus exitus ſit: Quorum ſermo ædificatio, quorum vita juſtitia, quorum præſentia grata, quorum memoria in benedictione. Qui ſe amabiles præbeant, non verbo, ſed opere: reverendos exhibeant, ſed actu, non feſtu. Qui humiles cum humilibus, & cum innocentibus innocentes; duros duri redarguant, malignantes coërceant, reddant retributionem ſuperbis. Qui non de dote viduæ, & patrimonio Crucifixi, ſe vel ſuos ditare feſtinent, gratis dantes quod gratis acceperunt, gratis facientes judicium injuriam patientibus, vindictam in nationibus, increpationes in populis. Qui de tuo denique ſpiritu, illorum inſtar ſeptuaginta Moyſi accepiſſe cernantur, per quem ſive abſentes, ſive præſentes contendant placere tibi, placere Deo. Qui ad te redeant fatigati quidem, ſed non ſuffarcinati: ſimul & gloriantes non quòd curioſa ſeu pretioſa quæque terrarum attulerint, ſed quod reliquerint pacem Regnis, legem Barbaris, quietem Monaſteriis, Eccleſiis ordinem, Clericis diſciplinam, Deo populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.*

Quales?

Cardinalium virtutes & officia.

S. Thomas Cantuarienſis, Epiſtola XLVI. lib. II. S. R. E. Cardinales his verbis convenit: *Chriſti vicem gerere debetis in terra. . . Decet vos eſſe vacuos ab omni offenſa, ab aliena gratia penitus liberos, ſi rectè tractatis aliena negotia: ſi loqui amini veritatem in populo: ſi diligitis, qui facitis Judicium in gente.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 588. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Inconſultis Cardinalibus Fidei cauſas, cæteráſque majores Quæſtiones ſtatui nefas erat.*

R. Sæculi XI. & XII. hæc erat Diſciplina, quæ etiamnum viget. Romanæ enim Eccleſiæ Cardinales ſunt Summi Pontificis *collaterales*, & in Eccleſiæ Regimine *Coadjutores*, ſunt *Univerſalis Eccleſiæ Senatores*, ut loquuntur *S. Bernardus*, & *B. Petrus Damiani*.

ARTICULUS III.

De Primatibus.

§. I.

De Primatu Lugdunenſi.

Lugdunenſis Eccleſiæ antiquitatem ac nobilitatem Hiſtoria Eccleſiaſtica *Euſebii* commendat. Hanc *SS. Pothinus & Irenæus* Sacerdotio ſuo illuſtrarunt, Martyres innumeri ſanguine conſecrarunt. Hanc *Lotharius I.* Imperator in Reſcripto quo Saviniacum Monaſterium illi contulit, anno DCCCLIV. *Primam Gallorum Eccleſiam* vocat. Synodus Cabillonenſis II. in Decreto de purgatione *Gerfredi* Monachi anno DCCCXCIV. *Aurelianum* Lugdunenſem Archiepiſcopum *Primatem omnium Galliarum* appellavit. *S. Odilo* Cluniacenſis Abbas in Vita *S. Majoli* urbem Lugdunenſem *Philoſophiæ nutricem & matrem* appellat, & *quæ totius Galliæ ex antiquo more & Eccleſiaſtico Jure non immeritò retineret arcem.* Gregorius VII. Pontifex Maximus *Gebuino* Lugdunenſi Archiepiſcopo & ejus Succeſſoribus Primatum in quatuor Provincias, Lugdunenſem nimirum, Rothomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem contulit, imò ſe confirmare profeſſus eſt Diplomate dato Romæ III. Kalendas Maii anno 1079. *Poſtulaſti à nobis*, inquit, *quatenus dignitatem ab Anteceſſoribus noſtris conceſſam Eccleſiæ, cui Deo authore præeſſe dignoſceris, confirmaremus, & quæque ſua ab infeſtatione hoſtili Apoſtolicæ Sedis defenſione tueremur, inclinati precibus tuis, confirmamus Primatum ſuper quatuor Provincias Lugdunenſi Eccleſiæ tuæ, & per eam tibi, tuiſque Succeſſoribus.*

Novum Primatum coluit *Rodulfus* Archiepiſcopus Turonenſis, qua de re ipſi, ejúſque Suffraganeis *Gebuinus* gratulatus eſt: *Reverentia*, inquit, & *ſubjectionis*

ſubjectionis, quam ò ſanctiſſimi Confratres! Eccleſiæ Lugdunenſi non denegatis, immo matrem & dominam more bonæ ſobolis vocatis, Domnus Papa Gregorius gratias vobis non minimas refert; nos verò quas poſſumus vobis ad præſens reddimus, fidem ſine mora facturi dictis, ſi Fraternitas veſtra poſtulaverit. Novum jugum ſubire renuit *Richerius* Senonenſis Archiepiſcopus. Quam ob rem *Urbanus II.* in Synodo Claromontana *Gregorii VII.* Decretum confirmavit, & Senonenſem ac Rothomagenſem Archipræſules, niſi *Hugonem* qui in Sede Lugdunenſi *Gebuino* ſucceſſerat, ceu Primatem revererentur, Pallii privatione multavit, eorúmque auctoritatem in Suffraganeos ſuſpendit. Aberat uterque. Ipſorum interim Suffraganei obedientiam Apoſtolicis Mandatis profeſſi ſunt. Iſta conſtant ex Decreto *Urbani II.* & Synodi Claromontanæ, edito ab Illuſtriſſimo Archipræſule *Petro de Marca* in Diſſertatione *de Primatibus*. Pontificis & Synodi Judicio non paruit *Richerius*, quamvis *Yvo Carnotenſis*, Eccleſiæ Senonenſis Suffraganeus, ipſi author eſſet ut Sententiæ Synodicæ ac Pontificiæ pareret, donec Inſtrumentis authenticis Eccleſiæ ſuæ vindicare poſſet Libertatem. Sic ille Epiſtola L. *De veteri querela quàm habet adversùs Senonenſem Eccleſiam Lugdunenſis Eccleſia, laudo & conſulo, ut ſi qua habetis Privilegia Apoſtolicâ manu roborata, vel Scripta authentica, quæ Primatum Lugdunenſis Eccleſiæ quem aliquando ex Catalogis civitatum conjicimus extitiſſe, ab Eccleſia veſtra removeant; & libertatem quam deſideramus, eidem Eccleſiæ defendant, ea Confratribus noſtris oſtendatis, & eadem Parvitati noſtræ tranſmittatis, quibus tanquam firmis ſuſtentaculis, innitamur, & libertatem Matris noſtræ pro poſſe noſtro tueamur. Quæ ſi modo ad manum non habetis, non eſt conſilium meum ut contra torrentem brachia dirigatis, immo Apoſtolicis Sanctionibus interim acquieſcatis abſque præjudicio Privilegiorum vel authenticarum Scripturarum, ſi quando reperiri poterunt, quæ hanc ſubjectionem ab Eccleſia veſtra removeant, & ejuſdem Eccleſiæ libertatem defendant. Qui meliùs ſentiunt, melius conſulant. Hoc tantùm provideant, quia rerum exitus prudentia metitur, ut ab imminenti gladio caput veſtrum eripiant.*

Prudent Yvonis Carnotenſis conſilium Richerio Senonenſi Archiepiſcopo datum.

Richerii pertinacia *Yvonem* coëgit ut, ſecundùm *Urbani II.* & Synodi Claromontanæ Decretum, ipſi obedientiam negaret. Unde cùm Aurelianenſis Clerus *Sancionem* ejuſdem Eccleſiæ Decanum, virum ætate gravem & moribus maturum, Epiſcopum elegiſſet, & à *Richerio* Yvo cum cæteris Epiſcopis Comprovincialibus, ad Caſtrum Nantonenſe pro Electi conſecratione vocatus fuiſſet, parere recuſavit, ut ipſe teſtatur Epiſtola LIV. *Quem*, inquit, *cùm à nobis ex admonitione Senonenſis Archiepiſcopi conſecrari poſtulaſſet, apud Caſtrum Nantonenſe, quod eſt juxta Parochiam Senonenſem, omnino recuſavimus, propter Primatum Lugdunenſis Eccleſiæ quem irrationaliter refutat illa Sedes, & interdictum Sedis Apoſtolicæ.* Conſecratus eſt *Sancio* Carnoti ab *Yvone*, cæteriſque Provinciæ Senonenſis Epiſcopis, Aurelianenſi Clero & Rege rogantibus.

Eccleſia Senonenſis Libertatem ſuam pro viribus vindicat.

Poſt obitum *Richerii*, *Daimbertus* in Archiepiſcopum Senonenſem electus eſt anno M. XCVI. quem ſibi ſiſti juſſit ac obedientiam profiteri *Hugo* Lugdunenſis Archiepiſcopus & Primas, antequam conſecraretur, & Apoſtolica Auctoritate prohibuit ne ante manus ipſi imponerent Provinciæ Senonenſis Præſules, quàm id officii Eccleſiæ Lugdunenſi præſtitiſſet. Ægrè paruerunt illi. Omnium nomine reſcripſit *Yvo Carnotenſis*, Epiſtola LX. Rem inſolitam, & nullo jure, nulla conſuetudine fultam ipſum poſtulare. Id ipſi non deberi nec ratione Primatus, nec Apoſtolicæ Legationis. *Cùm ergo*, inquit, *tam iſta quàm alia generalia Inſtituta tam abſolutè conſecrationem Metropolitani contineant, miramur cur privatis legibus & novis traditionibus veteres traditiones & conſuetudines removere contenditis; præcipiendo ut Senonenſis Electus ante conſecrationem ſuam vobis præſentetur, & Jure Primatus veſtri ſubjectionem & obedientiam profiteatur. Quod hactenus nec in Senonenſi Provincia, nec in aliis Provinciis antiquitas inſtituit, nec conſuetudo ſervavit.... Quòd ſi Privilegio veſtræ Legationis eum vobis contenditis præſentari, qui nec apud nos, nec apud vos ab aliquo eſt accuſatus, non ita Papa Leo Anaſtaſio inſtituit Theſſalonicenſi Epiſcopo Vicario ſuo, ſed ut tantùm de nomine Electi ad notitiam ejus Provinciales referant Sacerdotes: ipſe autem nullis difficultatibus, nullis dilationibus juſtas fatigaret electiones.* Quamobrem rogavit ut liberam *Daimberti* Conſecrationem Comprovincialibus permitteret Epiſcopis. *Nunc vero*, inquit, *ſpecialiter ad hoc intendit ſtylus meus, ut Electum Senonenſis Eccleſiæ, ſi nihil in eo, quod Sacris Canonibus obviet, repertum fuerit, ſecundùm morem antiquum conſecrari permittatis: quia de tantillo jure cedere quod habent Eccleſia noſtra nec volumus, nec debemus.* Se ipſi perſuaſurum pollicetur ut Primatum Lugdunenſis Eccleſiæ colat: Quod ſi renuerit, ſe & Coëpiſcopos Sedis Apoſtolicæ Mandatis parituros. *Quod ſi huic petitioni noſtræ adquieveritis, Conſecrato omni ſtudio perſuadebimus, ut Primatum Lugdunenſis Eccleſiæ recognoſcat, vobis ſicut Primati ſuo deferat, & omnem debitam reverentiam ſecundùm Traditiones Patrum exhibeat. Qui ſi adquieſcere noluerit noſtris perſuaſionibus, nos tamen ab his quæ præceperit Apoſtolica Sedes, non recedemus.*

Interim *Urbanum II.* Pontificem Maximum ea de Controverſia certiorem fecit, ejúſque voluntatem exploravit *Yvo Carnotenſis* Epiſtola LXV. *De Senonenſi Electo*, inquit, *cujus conſecratio à Legato veſtro Lugdunenſi Archiepiſcopo ob hoc impeditur quia ei Jure Primatus ſui, ante conſecrationem ſuam obedientiam non profitetur, quid nobis agendum ſit, reſcribat veſtra Paternitas. Cùm enim nulla aliquo accuſante, alia cauſa prætenderetur, propter quam ejus conſecratio differretur, eo tamen jubente, propter reverentiam veſtram, manus ab ejus conſecratione continuimus, cùm de Profeſſione à Metropolitanis Primatibus facienda nihil legamus conſuetudine firmatum, vel legibus inſtitutum: ultra quas metas nihil conceſſum eſſe Primatibus teſtatur Papa Nicolaus.* Daimbertus Romam profectus, in ipſa Urbe conſecratus eſt ab *Urbano II.* Paulòpoſt ad Synodum ab eodem Pontifice vocatus, cauſa Lugdunenſis & Senonenſis Eccleſiæ iterum diſcuſſa, & Sententia ſecundùm Lugdunenſem à Pontifice prolata, profiteri coactus eſt ſe Lugdunenſis Archipræſulis Primatum reveriturum, eiſque pariturum. Id docet *Urbani II.* Epiſtola ad *Hugonem* Archiepiſcopum Lugdunenſem. *Ea cauſa*, inquit, *in Plenario Arvernenſi Concilio tractata ac definita eſt. Et cùm Richerius Senonenſis Archiepiſcopus Synodali Definitioni minimè acquieviſſet, in Turonenſi pariter ac Nemanſenſi Concilio per tuam eſt induſtriam repetita. Et ſupra dictus quidem Richerius pro ſua pertinacia interdictus obiit, Suffraganeis ejus tibi tanquam Primati, & Synodali Judicio obedientiam jam profeſſis. Frater autem noſter Daimbertus, qui eidem nunc Eccleſiæ diſponente Domino præſidet, ſicut tibi noſtris ſignificatum eſt Literis, ſub eadem querela per Miniſterium meum gratiam conſecrationis accepit. Nuper autem cùm ad Apoſtolorum limina, tam pro ejuſdem cauſæ actione, quàm pro communi Synodica vocatione rediiſſet, præſentibus Legatis tuis, Sedis Apoſtolicæ cogente Judicio, omni demum tergiverſatione caſſata, in manu noſtra profeſſus eſt ſe & Lugdunenſis Eccleſiæ*

Edita eſt à D. de Marca in Diſſertat. De Primatibus.

Eccleſiæ ſuper Senonenſem Primatum cognoſcere, & de cætero ſibi, ſuiſque legitimis Succeſſoribus tanquam Primatibus obedire. Similiter etiam pollicitus eſt ſtatuto à nobis tempore, id eſt, uſque ad proximam B. Dionyſii Solemnitatem, ſe ad vos venturum & in conſpectu Lugdunenſis Eccleſiæ idipſum ore proprio profeſſurum. Id factum anno M. XCIX. *Daimbertum* promiſſa impleviſſe diſcimus ex *Goffrido* Abbate Vindocinenſi, Epiſtola XVIII. libri II.

Joannes, Hugonis in Sede & Primatu Lugdunenſi Succeſſor, novam controverſiam excitavit, Concilium de Laïcorum Inveſtituris apud *Anſam* indicens, ad quod ipſius Provinciæ Senonenſis Epiſcopos evocavit. Omnium nomine reſcripſit *Yvo Carnotenſis*, id juris non convenire Primatibus ut Epiſcopos ad alienæ Provinciæ Concilium vocent, niſi ex Mandato Sedis Apoſtolicæ, aut in cauſa appellationis, ſi una ex Provincialibus Eccleſiis Primam Sedem appellaret. *Nuſquam*, inquit, *reverenda Patrum ſanxit auctoritas, nuſquam hoc ſervare conſuevit antiquitas, ut Primæ Sedis Epiſcopus Epiſcopos extra Provinciam propriam poſitos invitaret ad Concilium; niſi hoc aut Apoſtolica Sedes imperaret, aut una de Provincialibus Eccleſiis, pro cauſis quas intra Provinciam terminare non poterat, Primæ Sedis audientiam appellaret. Quod non de corde noſtro prophetamus, ſed Apoſtolica Auctoritate muniti, irrefragabilibus ſententiis approbamus.* Hæc ille Epiſtola CCXXXVI.

Pro Senonenſis Eccleſiæ libertate adversùs Lugdunenſem Primatum *Ludovicus VI.* Rex Chriſtianiſſimus apud *Calliſtum II.* interceſſit, data ad ejus Sanctitatem Epiſtola, anno M. CXXI. Edita eſt Tomo III. Spicilegii Dacheriani pag. 147. *De Sententia*, inquit, *in Metropolitanum Senonenſem pro noſtro honore relaxata animum noſtrum ex parte mitigaſtis; ſed quoniam ad tempus eſt relaxata, ſuſpenſum vehementer ac dubium reddidiſtis. Videtur enim aliquam adhuc ſpem habere Lugdunenſis Archiepiſcopus ſuper illa quam quærit ſubjectione: Sed ut verum fatear, ſuſtinerem potiùs Regni noſtri totius incendium, capitis etiam noſtri periculum, quàm novæ ſubjectionis & abjectionis opprobrium. Videtur enim ad noſtrum reſpicere contemptum, contra nos hoc modo fieri, quod nunquam extiterit factum...... Si quid igitur valet, ſi quid poteſt apud vos amor noſter, & obſequium noſtrum, rogamus & petimus ut Senonenſis Eccleſia, quæ ab ipſa, de qua nunc pulſatur, ſubjectione hucuſque aliena extitit & libera, per vos non fiat ancilla: ſed antiqua ejus libertas Auctoritate Apoſtolica roboretur, & Privilegii firmitate muniatur; in quo tamen nihil à vobis contra juſtitiam exigitur. Si enim opponitur quod Veterum inſtitutio Lugdunenſi Eccleſiæ Primatum contulerit, reſpondetur ex oppoſito quòd antiquæ libertatis poſſeſſio Senonenſem Eccleſiam ab ejus ſubjectione defendit. Quod enim antiqua poſſeſſione acquiritur, nullo, ut fertur, jure adimitur, etiamſi de jure Romanæ Eccleſiæ fuiſſe cognoſcitur. Hac igitur ratione Senonenſis Eccleſiæ libertas remanere debet inconcuſſa & intacta, nec pulſari aut violari debet pro ſubjectione noviter & imprudenter facta. Facta eſt enim, ut dicitur, latenter & quaſi furtivè ſubjectio iſta, neſciente ſcilicet Clero Senonenſi, inconſultis etiam Epiſcopis illius Diœceſis, ignorante etiam Rege, in quibus omnibus dignitas pendet Eccleſiæ, & ſubjectio taliter facta reſpicere potiùs videtur ad ignominiam malè accipientis, quàm ad commodum Eccleſiæ neſcientis. Res enim communis communi tractanda eſt conſilio, non latenti & privato terminanda colloquio. Cum igitur dignitas ſit Eccleſiæ, non perſonæ, ſi Senonenſis Archiepiſcopus iſte, & quidem ſolus, de non ſua fecit quod non oportuit, ſi promiſit quod non debuit; Eccleſia tamen Senonenſis, quod ſuum eſt, non amiſit, nec privatam libertatem quam ex antiquitate habuit; nec cogenda eſt ad ſubjectionem quam nunquam exhibuit. His ita ſe habentibus, videat, Dulciſſime Pater, Diſcretio veſtra, ne civitas Lugdunenſis, quæ de alieno eſt Regno, de noſtro floreat detrimento, nec ſubjiciatur amicus amico; quia ſi decipitur pro amico amicus, juſtè fiet de amico inimicus. Rex ergo Franciæ qui proprius eſt Romanæ Eccleſiæ filius, ſi in facili cauſa, ſi in levi petitione contemnitur, nulla ſpes in majori relinquitur, nec ulterius in aliis patitur repulſam, ſi in iſtis ſuſtinet repulſionis offenſam.*

Lugdunenſis jugum Primatis excuſſerant Archiepiſcopi Senonenſes anno MCXLIX. quo *Humbertus* Lugdunenſis Archiepiſcopus à *Sugerio* Sandionyſiano Abbate ſupremo Regni Adminiſtro Carnutum ad Synodum ſeu Conventum Regni vocatus, ubi de Orientali Eccleſiæ ſubſidiis deliberandum erat, abſentiam excuſavit, quòd ſalva dignitate in eum locum ſe conferre non poſſet, ubi non agnoſcebatur ejus Primatus. *Verùm*, inquit, *quia nos pro officio Primatûs ex parte Domini Regis & Optimatum Regni ad colloquium, quod apud Carnutum celebrari debet, invitaſtis, ſciat Caritas veſtra, quod donec Senonenſis Archiepiſcopus in eadem cauſa Primatus nobis derogare non veretur, & Apoſtolicis Mandatis contumax & rebellis exiſtit, pudor nobis eſt ad illas progredi partes, ubi Domino Papæ contradicitur, & Lugdunenſis Eccleſia debito honore fraudatur.* Eſt inter *Sugerii* Abbatis Epiſtolas CXXXIV. apud *Duchesnium* Tom. IV. Veterum Scriptorum Hiſtoriæ Francorum.

Cur Senonenſes Archiepiſcopi à Primate Lugdunenſi colendo tam alieni fuerunt.

Ideo autem tam alieni fuere his temporibus à colendo Primate Lugdunenſi Archipræſules Senonenſes, quia Lugdunenſis Primatus novo jure inſtitutus erat, & apocryphis Notitiis & Decretalibus ipſi aliquis antiquitatis fucus inducebatur: tum etiam quia olim *Anſegiſus* Senonenſis Archiepiſcopus, & *Seguinus* ac *Leothericus* ejus Succeſſores, dignitate Primatûs à Sede Apoſtolica ornati fuerant, & hæc Privilegia perſonalia non fuiſſe, ſed Eccleſiæ Senonenſi collata, contendebant Archipræſules Senonenſes: Tandem quia Lugdunum Regi Francorum non parebat: Præſules autem Gallicanos, & Senonenſem in primis, cui ut Metropolitano ſubditus erat Regiæ Urbis Epiſcopus, ejus parere Primatis Imperio, qui Regis Chriſtianiſſimi ſubditus non eſſet, durius videbatur. Quam ob rem *Ludovicus VI.* adversùs Lugdunenſem Primatum pro Senonenſis Eccleſiæ libertate apud *Calliſtum II.* interceſſit. Hinc *Philippus Auguſtus* ad *Innocentium III.* ſcribebat his verbis: *Sola Bituricenſis Eccleſia in toto Regno noſtro Primatûs obtinet dignitatem.* Attamen eo regnante, Lugdunenſis Primatus colebatur, & ad illius Sedis Archipræſules appellabatur à Sententiis Metropolitanorum, ut teſtatur Guillelmus Britto.

Et Lugdunenſis, quæ Gallia tota ſolebat,
Ut fama eſt, Paſtore regi, cauſaſque referre
Difficiles, ut ibi lis ultima litibus eſſet:
Nec mittebatur Romam lis ulla, niſi quam
Lugdunenſe forum per ſe finire nequiſſet.

Verùm Lugdunenſis Primatus Regia etiam auctoritate firmatus eſt, cùm Civitas Lugdunenſis à Rege *Philippo Pulchro* Gallicanæ Monarchiæ vindicata eſt, conventione facta cum Archiepiſcopo & Capitulo Lugdunenſi, penes quos erat antea Urbis dominium, à *Frederico I.* Imperatore conceſſum *Heraclio* Archiepiſcopo Lugdunenſi.

Rothomagenſis Archiepiſcopus uni Romano Pontifici immediatè ſubjectus.

Rothomagenſem Archiepiſcopum, aut nunquam, aut non diu Lugdunenſi Primati paruiſſe, ſed Romano Pontifici immediatè fuiſſe ſubjectum, & Primatis titulo in Provincia ſua ornatum, colligitur

gitur ex *Orderico Vitali* Lib. XIII. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ad annum MCXXXV. ubi de *Innocentio II.* Pontifice Maximo loquens ait: *Hugo Rothomagenſis Archiepiſcopus ipſum ſummopere adjuvit & ab eodem honoratus, Primatum ſuper multos Pontifices accepit.* Anno MCCXXVI. teſte *Matthæo Paris* in Hiſtoria Anglicana, cùm *Romanus* Sedis Apoſtolicæ Legatus Concilium Bituricenſe congregaſſet. *Quoniam Lugdunenſis Archiepiſcopus vendicabat ſibi Primatum ſuper Archiepiſcopum Senonenſem & Rothomagenſem, & Bituricenſis ſuper Auxianenſem & Narbonenſem, timebatur de diſcordia, & ideo non fuit ſeſſum quaſi in Concilio, ſed ut in Conſilio.* Ita emendandum locum illum *Matthæi Paris* rectè monet vir multæ & exquiſitæ eruditionis P. *Ludovicus Thomaſſinus* Oratorii Sacerdos Parte IV. Diſciplinæ Eccleſiaſticæ lib. I. Cap. X. Num. XI. non prout legitur in editis: *Et Rothomagenſis ſuper Bituricenſem, Auxianenſem, Narbonenſem.* Inde verò patet Rothomagenſem Archiepiſcopum tunc temporis Lugdunenſi Primati minimè paruiſſe. Anno MCCXXXII. *Gregorius IX.* Pontifex Maximus ad *Ludovicum IX.* Regem Chriſtianiſſimum ſcribens pro Archiepiſcopo Rothomagenſi, cujus bona Regii Miniſtri occuparant, Eccleſiæ Rothomagenſis antiquam libertatem prædicat, utique Romano Pontifici illius Archipræſulem ſubeſſe aſſerit. *Gravem ſiquidem*, inquit, *Venerabilis Fratris noſtri Rothomagenſis Archiepiſcopi recepimus quæſtionem, quod cùm in ſpiritualibus & temporalibus nullum poſt Deum præter nos Judicem habeat, de antiqua Rothomagenſis Eccleſiæ libertate, ac ipſius conſuetudine hactenus obſervata... Ipſum ad tuam præſentiam evocans, eum inducere voluiſti, ut ſuper eo, quod in quoſdam excommunicationis ſententiam promulgarat, ac quibuſdam aliis articulis, ſub tuo examine reſponderet.* Refertur ab *Odorico Raynaldo* ad annum MCCXXXII. Num. XXVI. *Calliſto III.* Pontifice Maximo rurſus de Primatu inter Archiepiſcopos Rothomagenſem & Lugdunenſem certatum eſt. Pontifex eam litem Cardinali *Dominico Capranica*, judicandam commiſit: *Qui ritè & rectè procedens per diffinitivam Sententiam Rothomagenſem Eccleſiam, ejúſque Suffraganeos atque ſuppoſitos, Romanæ Eccleſiæ immediatè, & nulli alteri Primatiali jure ſubeſſe, ipſi Archiepiſcopo Lugdunenſi ſuper prætenſo Primatiali Jure perpetuum ſilentium imponendo pronuntiavit: quæ quidem Sententia, nulla ſaltem legitima provocatione ſuſpenſa, in rem tranſivit judicatam.* Verba ſunt *Calliſti III.* apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCCCLVIII. Num. XXXVII. Cardinalis *Dominici* Sententiam confirmavit Pontifex, & Lugdunenſi Archiepiſcopo, ejúſdemque Eccleſiæ Procuratoribus, qui ad Regium Tribunal ea de re provocare auſi fuerant, ſub anathematis interminatione ſilentium indixit.

§. II.

De Primate Viennenſi.

Vienna quondam Regni Burgundiæ Sedes, ejúſque Archiepiſcopus Comes & Cancellarius Regni, tum *Friderici II.* beneficio Sacri Palatii Archicancellarius, à *Calliſto II.* Pontifice Maximo nova dignitate auctus eſt. Is enim Viennenſi Eccleſiæ, cujus ante aſſumptionem ſuam Archipræſul fuerat, Primatum in ſeptem Provincias contulit, Viennenſem, Bituricenſem, Burdigalenſem, Auſcitanam, Narbonenſem, Aquenſem, & Ebredunenſem, quarum in capite *Civitatem Viennenſium* Notitia adſcriptam habebat. Tarentaſienſem etiam Archiepiſcopum, qui Provinciæ Alpium Penninarum Metropolitanus erat, Viennenſi ut Primati ſubjecit, *S. Leonis* & *Symmachi* exemplo. Et ut antiquam potiùs confirmaſſe dignitatem, quàm novam inſtituiſſe videretur, à *Silveſtro I.* & aliis Pontificibus ejus originem arceſſit, quorum ſuppoſititia Reſcripta ſeu veros priſci honoris titulos ſpectabat. *Sanctam*, inquit, *Viennenſem Eccleſiam diligere, honorare, & B. Petri patrocinio decrevimus confovere. Omnem itaque dignitatem & omnem munitionem ac liberalitatem, quam vel per authentica Prædeceſſorum noſtrorum, Silveſtri, Nicolai, Leonis, Gregorii, & cæterorum Romanorum Pontificum Privilegia, vel per Imperatorum, Regum, Principum, & cæterorum Fidelium largitionem conceſſam obtinet, Nos quoque authore Deo concedimus, & præſentis Privilegii pagina confirmamus; ut videlicet ſuper ſeptem Provincias Primatum obtineat ſuper ipſam Viennenſem, ſuper Bituricam, Burdegalam, Auxitanam, quæ Novempopulitana dicitur, ſuper Narbonam, Aquenſem, & Ebredunenſem, & in eis Viennenſis Archiepiſcopus Romani Pontificis vices agit, Synodales Conventus indicat, & negotia Eccleſiaſtica juſtè canonicéque definiat. Porrò illa ſex oppida vel civitates, Gratianopolis videlicet, Valentia, Dia, Alba Vivarium, Geneva, Maurienna, in ejus tanquam in proprii Metropolitani obedientia & ſubjectione permaneant. Tarentaſienſis autem Archiepiſcopus, licet aliquibus habeatur ex Apoſtolicæ Sedis liberalitate Prælatus, Viennenſi Archiepiſcopo tanquam Primati ſuo ſubjectus obediat.* Hoc Diploma dedit *Calliſtus* anno Chriſti MCXX. V. Kalendas Martii, cùm Valentiæ in Galliis verſaretur. Reſcripto *Calliſti* freti Viennenſes Archipræſules, ſe *Primates Primatum* inſcripſerunt, quippe qui Bituricenſem Eccleſiam, Primatu in Aquitania ornatam, & Narbonenſem, quæ *Urbani II.* Decreto Primatu in Provinciam Aquenſem ſeu Narbonenſem ſecundam aucta erat, ſubditas ſe habere gloriabantur. Unde & monetæ, quam cudi curabant Viennæ ut urbis Comites, hanc inſcriptionem adjecere: *Maxima Sedes Galliarum.* Verùm cùm antiquis Primatibus & Metropolitanis inauditis editum eſſet *Calliſti II.* Decretum, vim nullam obtinuit. Dienſem duntaxat & Vivarienſem Epiſcopatus ab Arelatenſi Provincia diſtractos Metropoli ſuæ ſubdidit.

Primatus in ſeptem Provincias Archiepiſcopo Viennenſi à Calliſto II. collatus.

Calliſti II. Decretum vim nullam obtinuit.

§. III.

De Toletano Primate.

Cùm *Ildefonſus* ſeu *Alphonſus VI.* Rex Caſtellæ Toletum à Maurorum tyrannide, ſub qua per trecentos ſexaginta & octo annos gemuerat, liberaſſet, *Urbanus II.* Pontifex Maximus Pallium & Primatum *Bernardo* Archiepiſcopo Toletano per totam Hiſpaniam contulit, anno MLXXXVIII. perſuaſus ſe priſcam Eccleſiæ Toletanæ potiùs excitare dignitatem, quàm novam conferre. *Téque*, inquit, *ſecundùm quod ejuſdem urbis conſtat extitiſſe Pontifices, in totis Hiſpaniarum Regnis Primatem Privilegii noſtri Sanctione ſtatuimus, & Primatem te univerſi Præſules Hiſpaniarum recipient, & ad te, ſi quid inter eos quæſtione dignum exortum fuerit, referent.* Ad Ildefonſum verò Regem ſcribit: *Fratrem Bernardum venerabilem ejuſdem urbis Præſulem, tuis exhortationibus invitati, dignè ac reverenter excepimus, & ei Pallium contradentes, Privilegium quoque Toletanæ Eccleſiæ antiquæ Majeſtatis indulſimus. Ipſum enim in totis Hiſpaniarum Regnis Primatem ſtatuimus, & quicquid Toletana Eccleſia antiquitus noſcitur habuiſſe, nunc quoque ex Apoſtolicæ Sedis liberalitate in poſterum habere cenſuimus.* Tarraconenſis Archiepiſcopus adversùs Privilegium iſtud quaſi ſubreptitium reclamavit, certus Archiepiſcopos Toletanos nullam olim Juriſdictionem in cæteris

Hiſpaniæ

Digitized by Google

Hiſpaniæ Provinciis exercuiſſe; quam tamen ut ipſis antiquo jure & conſuetudine debitam reſtituere ſe ſcribebat *Urbanus*. Quare juſſit Pontifex ut Tarraconenſis Archipræſul Toletano Primati ſine cunctatione pareret. *Memineris*, inquit, *ita te Archiepiſcopum inſtitutum, ut tam tu, quam univerſi Provinciæ Tarraconenſis Epiſcopi Toletano tanquam Primati debeatis eſſe ſubjecti. Sic enim à nobis in Toletanæ Eccleſiæ Privilegio conſtitutum eſt, quod nos omnino ratum volumus permanere.* Reclamavit etiam Archiepiſcopus Narbonenſis. Ideo Pontifex ad querelas hujuſmodi compeſcendas Legationem Sedis Apoſtolicæ per univerſam Hiſpaniam & Provinciam Narbonenſem *Bernardo* Toletano Archiepiſcopo commiſit, quò faciliùs auctoritatem colerent, quæ ipſius perſonæ non Sedi collata, nec ad Succeſſores tranſmittenda videretur. Ei, inquit, *noſtræ ſollicitudinis vices in Hiſpania univerſa, & in Narbonenſi Provincia miniſtrandas injunximus.* Provinciæ verò Taraconenſis Præſulibus injunxit: *Ut Toletano ſicut Primati reverentiam exhiberent, donec Narbonenſis Archiepiſcopus ſe eorum Primatem fuiſſe, certa poſſet auctoritate monſtrare.* Ita enim Toletani Archiepiſcopi dignitatem auxit Summus Pontifex, ut Metropolitanorum Privilegia ſalva & integra eſſe vellet. *Toletanum ſiquidem Archiepiſcopum Privilegii noſtri auctoritate Primatem in totis Hiſpaniarum Regnis fore decrevimus, ſalva Sedis Apoſtolicæ auctoritate, & Metropolitanorum Privilegiis ſingulorum. Si quid igitur inter vos grave contigerit, quia ab Apoſtolica Sede procul eſtis, ad eum velut ad Primatem veſtrum omnium recurretis, ejúſque Judicio quæ vobis ſunt gravia terminabitis. Quod ſi quid fortè ipſius quoque Judicio nequiverit definiri, ad Apoſtolicam Sedem, ut dignum eſt, velut Sedium omnium Principem referetur.*

Tom. X. Concil. Edit. Labb. pag. 459. & 460.

Urbanus II. Toletanum Archiepiſcopum totius Hiſpaniæ Primatem inſtituit, ſalvis Metropolitanorum juribus.

Paſchalis II. Gelaſius II. Caliſtus II. Eugenius II. Anaſtaſius IV. & Hadrianus IV. Alexander III. & Innocentius III. Toletanum Primatum *per Hiſpaniarum Regna* confirmarunt. Deceſſorum ſuorum veſtigiis inſiſtere ſe profeſſus eſt *Innocentius*, qui hanc Eccleſiæ Toletanæ aſſeruerant dignitatem. In Concilio Lateranenſi IV. ſub eodem Pontifice de Primatu Eccleſiæ Toletanæ diſceptatum eſt, quem agnoſcere Tarraconenſis, Bracarenſis, Compoſtellanus & Narbonenſis Epiſcopi recuſabant. Producta pro Eccleſia Toletana veteres Pontificum Romanorum & Conciliorum tabulæ: Producta argumenta ab ipſa prima Hiſpaniæ ad Chriſtum converſæ antiquitate. Roderici Orationem cùm Bracarenſis qui aderat, & Auſetanus Epiſcopus pro Tarraconenſi refellere aggreſſi eſſent, abeſſent alii quorum intererat, lite integra diſceſſum eſt, neutrò inclinatis ſententiis. Roderico tantùm Legati Pontificii partes per Hiſpaniam decennio implere datum: Conceſſúmque, ſi quando Hiſpalis piorum armis cederet, Toletano Epiſcopo ſubdita eſſet quaſi Primati. » Verba ſunt *Marianæ* lib. XII. *De Rebus Hiſpaniæ*, Cap. IV. Legere præſtat quæ de ejuſdem Primatûs origine diſſerit accuratus & elegans Hiſtoricus libro IX. cap. XIX. Eorum opinionem refellit, qui Eccleſiæ Toletanæ Primatum ad ipſa Apoſtolorum tempora referri contendunt. Obſervat inſuper quinque Archiepiſcopos in Hiſpania extitiſſe olim, qui aliquando Metropolitani, aliquando Primates dicti ſunt, diverſo nomine, ſententia non alia: Tarraconenſem, Bracarenſem, Emeritenſem, Hiſpalenſem, Toletanum: & præter hos Narbonenſem in Gallia Gothica, quæ Gothorum tempore Hiſpaniæ contributa erat. Hos æquo jure paríque poteſtate ſubnixos, nullius majoris, præterquam Romani Pontificis Imperio devinctos fuiſſe. In Conciliis eum obtinuiſſe locum, quem Ordinationis antiquitas dabat. Toletanorum Epiſcoporum auctoritatem creſcere cœpiſſe cum Hiſpaniam univerſam Gothi in poteſtatem redigere, imperiíque Sedem Toleti conſtituerunt. Futuræ amplitudinis haud obſcura fundamenta poſita fuiſſe in Concilio Toletano ſeptimo, cujus poſtremo Canone ſancitum eſt, ut vicini urbis Epiſcopi admoniti à Metropolitano, ſingulis per annum menſibus Toletum veniant, menſis duntaxat & vindemiæ feriis exceptis. Ab his initiis Toletanorum Præſulum creviſſe auctoritatem, prorſus ut *Ervigio* Rege Concilii Toletani duodecimi Patres Canone ſexto decreverint, Epiſcoporum Hiſpaniæ electiones, quas Rex facere conſueverat, Toletani Præſulis Judicio aſſensúque ratas fore. Ex eo tempore Toletanos Archiepiſcopos primum ſedendo ſubſcribendóque locum in Conciliis Hiſpaniæ obtinuiſſe; non tamen alia Primatum Jura, inſignia dignitatis, aut Juriſdictionem ampliorem. Obſervat tertiò, Toletana urbe Mauris erepta, *Bernardum* Archipræſulem ab *Urbano II.* Primatis dignitatem obtinuiſſe. *Urbani* Judicium *Paſchalem* & *Gelaſium* ejus in Pontificatu Succeſſores novis Diplomatibus comprobaſſe. *Caliſtum II.* Toletani Primatûs auctoritatem imminuere viſum, cum Emeritenſis Metropolitani dignitatem in Compoſtellanum Epiſcopum tranſtulit, quem à Toletani Præſulis exemptum imperio, auxit Legati Pontificii majeſtate in Provincias Emeritenſem & Bracarenſem. Honorium II. Innocentium II. Celeſtinum II. Lucium II. & Eugenium III. Toletanum Primatum confirmaſſe. Hadrianum Quartum novo Diplomate eumdem ſanxiſſe, Compoſtellano abrogato. Tum Joannem Bracarenſem Epiſcopum, qui Toletano de Primatu litem intenderat, Toletum veniſſe, & in ejus verba jurare compulſum, ejúſque Imperium colere. *Alexandrum III.* exemptionis Privilegium Compoſtellano Præſuli ab *Anaſtaſio IV.* conceſſum abrogaſſe, & *Cerebruno* Toletano Archiepiſcopo Primatum in tota Hiſpaniarum regione confirmaſſe. In Concilio Oecumenico Lateranenſi IV. ſub *Innocentio III.* litem à *Roderico* Toletano Archipræſule diſceptatam, qui reliquos Hiſpaniæ Metropolitanos vicit: non ita tamen ut Primatûs confirmationem à Patribus obtineret, ſed ut res eo in ſtatu manerent quo ante Synodum fuerant. Concludit tandem vir doctiſſimus, *Toletanos Præſules Primatum jura & auctoritatem obtinuiſſe, ex quo tempore à Mauris Toletum recepta eſt: nunquam defuiſſe tamen qui obſiſterent auctoritati, detrectarent imperium: ac ne nunc quidem præter nomen ullam ejus poteſtatis partem exercent in alias Provincias Hiſpaniæ: neque componendis certè litibus, neque ſontibus plectendis, neque legibus promulgandis.*

Innocent. III. Reg. 10. Epiſt. 11. Reg. 14. Epiſt. 57.

Qua ratione crevit Archiepiſcopi Toletani auctoritas?

§. IV.

De Primatu Cantuarienſi.

Cantuarienſes Archiepiſcopos jam olim Primatum ſuper omnes Angliæ Præſules obtinuiſſe ac exercuiſſe, teſtatur *Joannis* Papæ Diploma *S. Dunſtano* Cantuarienſi Archiepiſcopo inſcriptum, & ab *Eadmero* relatum lib. V. Hiſtoriæ Novorum, pag. 97. *Primatum tuum*, inquit, *in quo tibi ex more Anteceſſorum tuorum, vices Apoſtolicæ Sedis exercere convenit, ita tibi ad plenum confirmamus, ſicut B. Auguſtinum, ejúſque Succeſſores, præfatæ Eccleſiæ Pontifices pleniùs habuiſſe dignoſcitur.* Anno Chriſti M. LXX. *Lanfranco* ad Cantuarienſem Archiepiſcopatum aſſumpto, controverſia de Primatu intér Cantuarienſem & Eboracenſem Eccleſiam moveri cœpit. *Thomas Eboracenſis Eccleſiæ Antiſtes electus Cantuariam ex priſca conſuetudine ab eo ſacrandus advenit.*

Cantuarienſem inter & Eboracenſem Eccleſiam de primatu diu & acriter diſceptatum eſt.

Digitized by Google

advenit. A quo cùm Lanfrancus ſcriptam de obedientia Profeſſionem, cum adjectione Juriſjurandi, cuſtodito Anteceſſorum ſuorum more expoſceret, reſpondit Thomas, ſe id nunquam facturum, niſi priùs ſcriptas de hac re auctoritates legeret, niſi teſtes hujus antiquitatis aſſertores cerneret: Poſtremò niſi congruas ſuper hac re rationes audiret, quibus id juſtè & rationabiliter ſine ſuæ Eccleſiæ prajudicio facere deberet. Lanfrancus in præſentia paucorum Epiſcoporum, qui ad eum pro hac conſecratione advenerant, quod poſtulabat oſtendit. At ille aſpernatus omnia, non ſacratus abſceſſit. Rex audiens graviter accepit, exiſtimans Lanfrancum injuſta petere, & ſcientia literarum magis quàm veritate & ratione confidere. Lanfrancus ad Curiam venit, à Rege audientiam poſtulavit, redditis rationibus ejus animum mitigavit; Tranſmarinis, qui aderant, ſuæ parti juſtitiam adeſſe ſuaſit & perſuaſit: Angli enim qui rem noverant, aſſertionibus ejus per omnia conſtantiſſimè teſtimonium perhibebant. Itaque Regio Edicto, communique omnium Decreto ſtatutum eſt, ad præſens debere Thomam ad Matrem totius Regni Eccleſiam redire, Profeſſionem ſcribere, ſcriptam legere, lectam inter examinandum in præſentia Epiſcoporum Lanfranco porrigere: in qua præceptis quidem ejus in omnibus, quæ ad Chriſtianæ Religionis cultum pertinent, ſe obtemperaturum abſolute nulla interpoſita conditione promitteret, Succeſſoribus verò ejus non ita, niſi prius vel coram vel in Epiſcopali Concilio, competens ei ratio redderetur, quâ Anteceſſores ſuos Dorobernenſis Eccleſiæ Primatibus id feciſſe & facere debuiſſe, evidentiſſimè comprobaretur. Igitur rediit, quæ juſſa ſunt implevit, ſacratus abſceſſit. Non multos poſt dies Lanfrancus ab univerſis Anglici Regni Epiſcopis, qui diverſis temporibus, diverſis in locis, ab aliis Archiepiſcopis vel à Papa, tempore Stigandi ſacrati ſunt, Profeſſiones petiit & accepit. Ita refert *Vuillelmus Malmeſburienſis* lib. I. *De Geſtis Pontificum Anglorum*, pag. 206.

Anno ſequenti, *Lanfrancus* Cantuarienſis & *Thomas* Eboracenſis, Archipræſules, Romam ſe contulere. Litem de Primatu coram *Alexandro II.* Pontifice Maximo *Thomas* diſceptavit contendens *Cantuarienſem Eccleſiam atque Eboracenſem parem ad invicem honorem habere, nec alteram alteri ſecundùm B. Gregorii Conſtitutionem debere ullatenus ſubjacere: excepto quòd alterutrius Archiepiſcopum priorem & digniorem oporteat eſſe eo quem conſtiterit fuiſſe poſteriùs ordinatum.* Reſpondit Lanfrancus, *Gregorianam illam Conſtitutionem non de Cantuarienſi & Eboracenſi Eccleſia, ſed de Londinenſi & Eboracenſi eſſe prolatam.* Decrevit Pontifex, oportere cauſam in Anglia audiri, & *illic totius Regni Epiſcoporum & Abbatum teſtimonio & judicio definiri.* Uterque Archipræſul in Paſchali Solemnitate ad Regem venit, ibique prolatis in medium partium rationibus, *Sententiam de negotio Regalis Curia dedit.* Compulſus eſt Eboracenſis abſolutam Cantuarienſi ejúſque Succeſſoribus obedientiam profiteri his verbis: *Ego Thomas ordinatus jam Eboracenſis Eccleſiæ Metropolitanus Antiſtes, auditis cognitiſque rationibus, abſolutam tibi Lanfrance Dorobernenſis Archiepiſcope! tuiſque Succeſſoribus, de canonica obedientia Profeſſionem facio: & quicquid à te vel ab eis juſtè & canonicè mihi injunctum fuerit, ſervaturum me eſſe promitto. De hac re autem, dum à te ordinandus eſſem, dubius fui. Ideòque tibi quidem ſine conditione, Succeſſoribus vero tuis conditionaliter obtemperaturum me eſſe promiſi.* Ad hæc, ſancitum eſt, ut Eboracenſis Archiepiſcopus cum omnibus & ſingulis Suffraganeis ſuis ad Concilia conveniret ab Archiepiſcopo Cantuarienſi convocanda. Evicit inſuper *Lanfrancus*, Eboracenſem Archipræſulem ex antiquo more Profeſſionem cum Sacramento Cantuarienſi facere debere: *Sed ob amorem Regis, Thomæ Sacramentum relaxavit, ſcriptámque tantum Profeſſionem recepit, non præjudicans Succeſſoribus ſuis, qui Sacramentum cum Profeſſione à Succeſſoribus Thomæ exigere vellent.* De rebus in Anglicana Synodo geſtis *Alexandrum II.* Pontificem Maximum certiorem fecit Lanfrancus. *Allata eſt*, inquit, *Eccleſiaſtica Gentis Anglorum Hiſtoria, quam Eboracenſis Eccleſiæ Presbyter & Doctor Anglorum Beda compoſuit: Lecta ſententia, quibus pace omnium demonſtratum eſt à tempore B. Auguſtini primi Dorobernenſis Archiepiſcopi, uſque ad ipſius Bedæ ultimam ætatem, quæ fere centum & quadraginta annorum ſpatio terminatur, Anteceſſores meos ſuper Eboracenſem Eccleſiam, totámque Inſulam, quam Britanniam vocant, necnon & Hyberniam, Primatum geſſiſſe, curam Paſtoralem omnibus impendiſſe, in ipſa Eboracenſi urbe perſæpè, locíſque finitimis, ubi eis viſum fuit, Epiſcopales Ordinationes atque Concilia celebraſſe, Eboracenſes Antiſtites ad ipſa Concilia vocaſſe, & cum res popoſciſſet, de ſuis eos actibus rationem reddere compuliſſe.... Ultimum quaſi robur totiúſque cauſæ firmamentum, prolata ſunt Anteceſſorum veſtrorum Gregorii, Bonifacii, Honorii, Vitaliani; Item Gregorii, Leonis, Joannis Privilegia atque Scripta, quæ Dorobernenſis Eccleſiæ Præſulibus, Anglorúmque Regibus, aliis atque aliis temporibus, variis de cauſis ſunt data atque tranſmiſſa.* Narrat ibidem *Vuillelmus Malmeſburienſis* quomodo *Lanfrancus* Thomæ Archiepiſcopi Eboracenſis rationes diluerit, objectiones retuderit. Æquitate porro nitebatur Cantuarienſis Archipræſulis in totam Angliam Primatus, quia fides à Cantuarienſi Eccleſia in reliquas provincias & urbes fuerat propagata. *Sedis Apoſtolicæ Præſules*, (inquit Vuillelmus Malmeſburienſis) *æquum cenſent ut omnes Anglorum Eccleſiæ ab eo loco mutuentur vivendi diſciplinam, à cujus fomite rapuerunt credendi flammam. Quis enim neſciat quod à Cantia manavit Chriſti credulitas in Eboracum, & in cæteras Angliæ Eccleſias?*

Idem *Lanfrancus* Herebertum Epiſcopum, quem Primatis auctoritate emendaverat, arguit Epiſtola XXIII. quòd ea de re obmurmuraret, quaſi alienos fines excurreret, docétque Angliam univerſam velut unam eſſe Cantuarienſis Archiepiſcopi Diœceſim: *Nec ſobrius quiſquam putaverit, hoc eſſe in aliena Parochia aliquid temerè præſumere, cum per miſericordiam Dei totam hanc, quam vocant Britannicam Inſulam, unam unius noſtræ Eccleſiæ conſtet eſſe Parochiam.*

Cantuarienſis Eccleſiæ dignitatem Alexander II. & Paſchalis II. confirmarunt, Lanfranco & S. Anſelmo propugnantibus.

Non minori ardore & magnanimitate Cantuarienſis Eccleſiæ Primatum defendit *S. Anſelmus.* Cùm enim *Thomas* in locum *Gerardi* Eboracenſis Archiepiſcopus electus obedientiam ipſi ante conſecrationem profiteri nollet, interceſſit apud *Paſchalem II.* ne Pallium ipſi concederet, niſi certior factus eſſet ipſum huic officio feciſſe ſatis. Id conſtat ex ipſius Epiſtola CLII. libri III. *Hæc eſt igitur ſumma precum mearum in hac re, ut antequam conſecretur, & mihi debitam obedientiam profiteatur, & hoc factum eſſe literis noſtris cognoſcatis, à veſtra Excellentia Pallium non ſuſcipiat. Quod non idcirco dico quòd illi Pallium invideam: ſed quoniam quidam autumant & etiam procurant, ut ſi hoc à vobis conceſſum fuerit, confidant ſe Profeſſionem debitam mihi poſſe denegare. Si enim hoc contingat, ſcitote quia Eccleſia Angliæ ſcinderetur, & ſecundum ſententiam Domini dicentis:* Omne regnum in ſe ipſum diviſum deſolabitur, *deſolaretur, & vigor Apoſtolicæ diſciplinæ in ea non parum debilitaretur. Ego quoque nullatenus remanerem in Anglia; non enim deberem aut poſſem pati, ut me in ea vivente, Primatus Eccleſiæ*

cleſia noſtra deſtrueretur. Reſpondit Paſchalis II. ſe Cantuarienſis Eccleſiæ dignitati nuſquam derogaturum. *Benè*, inquit, *& ſapienter egiſti, quod nos de cauſa & honore Cantuarienſis Eccleſiæ præmonitos & cautos reddidiſti. Nos ſiquidem in te ipſius Beati Auguſtini Anglorum Apoſtoli perſonam veneranter intuemur: & ideo honori tuo vel Eccleſiæ tuæ detrahere omninò refugimus. Unde quæ rogaſti, libenter ſuſcepimus, & ad ſervandum tuum & Eccleſiæ tuæ honorem, cuſtodiam & ſolicitudinem adhibemus.* Thomas Eboracenſis Archiepiſcopus electus Cantuariam venire decreverat, ut à *S. Anſelmo* inauguraretur, eique Profeſſionem obedientiæ faceret, ſed Canonicorum ſuorum conſilio mutavit ſententiam. Quare hunc literis primùm convenit *S. Anſelmus*, cum duos Epiſcopos miſit qui ipſum ad officium compellerent. Res ad Regem delata, qui conſecrationem Eboracenſis Archiepiſcopi, litémque totam uſque ad Paſcha ſuſpendi juſſit, ſe conſilio Epiſcoporum & Baronum Angliæ concordiam inter utramque Eccleſiam conciliaturum pollicitus. Interea *S. Anſelmus* graviſſima licèt ægritudine afflictus, Eccleſiæ ſuæ Primatum adversùs *Thomæ* pertinaciam interdictione Sacerdotalis Officii ultus eſt, hâc ad eum ſcriptâ Epiſtolâ: *Tibi Thoma, in conſpectu omnipotentis Dei Ego Anſelmus Archiepiſcopus Cantuarienſis & totius Britanniæ Primas loquor. Loquens ex parte ipſius Dei, Sacerdotale Officium, quod meo juſſu in Parochia mea per Suffraganeum meum ſuſcepiſti, tibi interdico atque præcipio, ne te de aliqua cura Paſtorali ullo modo præſumas intromittere, donec à rebellione quam contra Eccleſiam Cantuarienſem incœpiſti, diſcedas, & ei ſubjectionem quam Anteceſſores tui Thomas & Girardus Archiepiſcopus, ex Antiqua Anteceſſorum conſuetudine profeſſi ſunt, profitearis. Quòd ſi in iis quæ cœpiſtis, magis perſeverare, quàm ab eis deſiſtere delegeris, omnibus Epiſcopis totius Britanniæ ſub perpetuo Anathemate interdico, ne tibi ullus eorum manus ad promotionem Pontificatus imponat; vel ſi ab externis promotus fueris pro Epiſcopo, vel in aliqua Chriſtiana Communione te ſuſcipiat. Tibi quoque, Thoma, ſub eodem Anathemate ex parte Dei interdico, ut nunquam benedictionem Epiſcopatus Eboracenſis ſuſcipias, niſi prius Profeſſionem, quam Anteceſſores tui Thomas & Girardus Eccleſiæ Cantuarienſi fecerunt, facias. Si autem Epiſcopatum Eboracenſem ex toto dimiſeris, concedo ut Officio Sacerdotali, quod jam ſuſcepiſti, utaris.* Hanc Epiſtolam ſigillo ſuo munitam omnibus Epiſcopis Angliæ direxit *S. Anſelmus*, præcipiens ut ſecundùm illius tenorem deinceps erga *Thomam* ſe gererent. Paulò poſt ad Superos migravit *S. Anſelmus*, XI. Kalendas Maii anno M. CIX. In ſubſequenti Feſtivitate Pentecoſtes Rex *Henricus* Londini Curiam tenuit. Cum Epiſcopis & Regni Proceribus deliberavit quid de conſecratione Electi Eboracenſis agendum eſſet. Lecta eſt poſtrema illa *S. Anſelmi* Epiſtola. Epiſcopi ſummo conſenſu ſtatuerunt, *Suis omnibus, ſi Regia ſententia hoc fortè dictaret, ſe malle deſpoliari, quàm iis quæ Anſelmus de præſenti querela præceperat, non obtemperare.* De ſuo conſilio Regem certiorem fecere: qui, etſi Comes de Mellento Eboracenſi Electo faveret, dixit: *Quicquid in iis aliorum ſententia ferat, de me conſtat, quia cum Epiſcopis ſentio, nec vel ad horam excommunicationi Anſelmi ſubjacere aliquatenus volo.* Prolatis deinde inſtrumentis Primatum Cantuarienſis Eccleſiæ comprobantibus & diligenter inſpectis, ejus Majeſtas dixit: Quid amplius quæritur? *Auctoritates & Privilegia Apoſtolicæ Sedis, & quæ in præſentia Patris & Matris meæ ſub teſtimoniis & confirmatione Epiſcoporum, Abbatum & Procerum Regni definita ſunt, ut quaſi de Epiſtola Anſelmi penitus taceatur, ego in quæſtionem mitterem, ego novis ambagibus agitari permitterem? Immo ſciat Thomas ſe aut ſubjectionem & obedientiam Eccleſiæ Cantuarienſi, ejuſque Primatibus, ut Anteceſſores ſui profeſſi ſunt, profeſſurum, aut Archiepiſcopatui Eboracenſi ex toto ceſſurum. Eligat quod vult.* Tum Profeſſionem à *Thoma* Eccleſiæ Cantuarienſi, tempore Conſecrationis ſuæ faciendam coram ſe dictari, ſcribi, ſigillóque ſuo muniri Rex juſſit, ne quid in ea mutaretur. Selecti Epiſcopi IV. Kalendas Julii in Eccleſiam Londinenſem *S. Pauli* ad Eboracenſis Archipræſulis inaugurationem convenere; ubi reſeratam oblatámque ſibi Profeſſionem emiſit hunc in modum: *Ego Thomas, Eboracenſis Eccleſiæ conſecrandus Metropolitanus, profiteor ſubjectionem & canonicam obedientiam Sanctæ Dorobernenſi Eccleſiæ & ejuſdem Eccleſiæ Primati canonicè electo & conſecrato, & Succeſſoribus ſuis canonicè inthronizatis, ſalva fidelitate Domini mei Regis Henrici Anglorum, & ſalva obedientia ex parte mea tenenda, quam Thomas Anteceſſor meus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ex parte ſua profeſſus eſt.* Lectam Profeſſionem à *Thoma* ſibi oblatam *Richardus* Londinenſis Epiſcopus Priori & Fratribus Eccleſiæ Cantuarienſis tradidit aſſervandam in perpetuum dignitatis ejuſdem Eccleſiæ monumentum. Conſecratus autem eſt *Thomas* ab Epiſcopo Londinenſi, cui Regis, Ordinúmque ſententiâ id deberi, vacante Eccleſia Cantuarienſi, judicatum eſt, quòd Epiſcopus Londinenſis ſit Eccleſiæ Cantuarienſis Decanus. *Hujus* Hiſtoriæ ſeries refertur ab *Eadmero* libro IV. *Hiſtoriæ Novorum.*

Thoma Eboracenſi Archipræſule defuncto, *Thurſtanus* in locum ipſius electus eſt; qui obedientiam *Radulpho* Cantuarienſi Archiepiſcopo ritu ſolemni profiteri recuſavit. Rex conteſtatus eſt *Illum aut morem Anteceſſorum ſuorum tam in Profeſſione facienda, quàm & in aliis Dignitati Eccleſiæ Cantuarienſis ex antiquo Jure competentibus executurum, aut Epiſcopatu Eboracenſi cum benedictione funditus cariturum.* Radulphus Cantuarienſis Archiepiſcopus, & Herbertus Noruvicenſis Epiſcopus, à Rege *Henrico* ad Sedem Apoſtolicam miſſi Legati, gravibus infirmitatum præpediti moleſtiis, Romam pervenire non potuere. *Paſchalis II.* Pontifex Maximus, acceptis Regis Legatorúmque literis, Cantuarienſis Eccleſiæ Primatum & Jura omnia atque Privilegia, quibus potitus fuerat S. Anſelmus, confirmavit, ſcripta ad Epiſcopos & Regem Angliæ Epiſtola. *Veſtræ*, inquit, *Dilectioni notum haberi volumus, quia Cantuarienſis Eccleſiæ Dignitatem nec imminuimus, nec imminuere deliberamus. Beatum namque Gregorium Apoſtolicæ Sedis Pontificem, tanquam præcipuum Chriſti membrum, tanquam Chriſtiani populi Paſtorem & Doctorem, tanquam ſalutis æternæ Miniſtrum in omnibus veneramur. Et rata eſſe cupimus, quæ ab ejus Inſtitutionibus proceſſerunt. Illam ergo Dignitatem, quam ab eo per Beatum Auguſtinum Cantuarienſis ſuſcepit Eccleſia, & quam Frater noſter ſanctæ memoriæ Anſelmus jure ac poſſeſſione legitima tenuiſſe cognoſcitur, nos profectò nullatenus imminuimus, ſed in eodem ſtatu eſſe Cantuarienſem Eccleſiam volumus, ut authentica ejus Privilegia, juxta Canonum Sanctiones, nullis perturbationibus violentur.* Clerus Eboracenſis apud *Paſchalem*, miſſis Agentibus pro *Thurſtani* conſecratione & Eccleſiæ ſuæ libertate interceſſit: reſcripſit ille ad *Henricum*, juſsitque ut *Thurſtanus* Eccleſiæ reſtitueretur, & *S. Gregorii* Conſtitutio de Cantuarienſi & Eboracenſi Eccleſia accuratè ſervaretur; ad Sedem Apoſtolicam evocans quæſtiones de Primatu inter utramque Eccleſiam excitatas. *Nos quidem*, inquit, *neque Cantuarienſem Eccleſiam minui, neque Eboracenſem præjudicium volumus pati, ſed*

A Paſchali II. poſt S. Anſelmi obitum, ſicut & poſtea ab Alexandro III. Primatus Cantuarienſis concuſſus eſt.

eam Conſtitutionem, quæ à B. Gregorio Anglicæ Gentis Apoſtolo inter eaſdem Eccleſias conſtituta eſt, firmam cenſemus illibatámque ſervari. Idem ergo Electus ut juſtitia exigit, ad ſuam Eccleſiam omnimodis revocetur. Si quid autem quæſtionis inter eaſdem Eccleſias agitur, præſentibus utriſque partibus in noſtra præſentia pertractetur. Res in ſuſpenſo manſit uſque ad Remenſem ſub *Calliſto Secundo* Synodum. Ad eam cum Regis *Henrici* licentia profectus eſt *Thurſtanus*, fide data ſe apud Pontificem nihil acturum, unde Eccleſia Cantuarienſis ullum antiquæ Dignitatis ſuæ diſpendium incurreret, nec Epiſcopalem Conſecrationem ab ejus Sanctitate ſuſcepturum. Remis tamen à *Calliſto* Papa conſecratus eſt. Quare ipſi Rex Angliæ & Normanniæ cunctiſque locis ditionis ſuæ interdixit, nec Summi Pontificis precibus adduci potuit ut eum ad Eboracenſem Eccleſiam regredi permitteret, niſi priùs obedientiam ac ſubjectionem Cantuarienſi Eccleſiæ profiteretur. Ita refert *Eadmerus* lib. v. *Hiſtoriæ Novorum.* Poſt hæc (inquit idem Hiſtoricus) *Thurſtanus literas ab ipſo Calliſto, more quo cuncta Romæ impetrantur, adeptus eſt, quibus jubebatur, ut ipſe Epiſcopatu ſuo potiretur, aut Rex Anathemate, & Radulphus ſuſpenſione Pontificalis Officii plecteretur.* Quare *communi conſilio permiſſus eſt Angliam redire, & Eboracum venire. Quod & factum eſt ea diſpenſatione, ut nullatenus extra Parochiam Eboracenſem divinum Officium celebraret, donec Eccleſiæ Cantuarienſi de injuria quam intulerat, abjurata cordis ſui obſtinatione ſatisfaceret.*

Alexandri III. Decreto fortiùs concuſſa eſt Primatûs Cantuarienſis dignitas, qui ſecundùm *S. Gregorii* Conſtitutionem Cantuarienſem & Eboracenſem Archiepiſcopos pares eſſe declaravit. *Auctoritate Apoſtolica prohibemus,* (inquit,) *ne ulteriùs aut Cantuarienſis Archiepiſcopus ab Eboracenſi Profeſſionem exigat, aut Eboracenſi Cantuarienſis exhibeat; neque, quod à B. Gregorio prohibitum eſt, ullo modo Cantuarienſis Eboracenſis Juriſdictioni ſubjaceat: ſed juxta Patris ejuſdem Conſtitutionem: iſta honoris diſtinctio in perpetuum conſervetur, ut qui prior ordinatur, prior habeatur. Sed ſi Cantuarienſis Archiepiſcopus ab Eboracenſi electo munus conſecrationis ſubtraxerit, quod videlicet juxta Eccleſiarum ſuarum morem, ab Honorio Sedis Apoſtolicæ Pontifice, ſibi debetur: liceat eidem Eboracenſi ſecundùm communem conſuetudinem, & Honorii Patris, noſtri Sanctionem, vel Domini noſtri Paſchalis Mandatum, à Suffraganeis, auctoritate Romani Pontificis conſecrari.* Extat hæc *Alexandri III.* Conſtitutio in Appendice Concilii Lateranenſis III. Parte XLIV. Cap. II. Eboracenſi Archiepiſcopo conceſſit idem Pontifex ut Crucem ante ſe deferri faceret per totam Angliam, etiam in Provincia Cantuarienſi. Interceſſit Archipræſul Cantuarienſis contra ſubrepititium Privilegium. Illud reſcidit *Alexander.* Inſtitit Eboracenſis, oppoſuitque exui ſe non debere jure ſuo inauditum, & pendente lite. Quam ob rem proviſorio Decreto ſanxit idem Pontifex ut Eboracenſis Archiepiſcopus eo Privilegio interim frueretur, donec de Jure poſſeſſionis haberetur cognitio & ſententia ferretur, ut conſtat ex Cap. *A Memoria*, Tit. *Ut lite pendente nihil innovetur.*

ARTICULUS IV.

De Metropolitanis.

Novarum Metropoleon erectio Romani Pontificis auctoritate, accedente Principum conſenſu.

I. NOvarum Metropoleon erectionem ad Sedem Apoſtolicam pertinere dubium non erat duodecimo Seculo. De hoc Politiæ Eccleſiaſticæ capite *S. Bernardus* Epiſtola CXXXI. ad Mediolanenſes ita ſcribit: *Plenitudo poteſtatis ſuper univerſas orbis Eccleſias, ſingulari prærogativa Apoſtolicæ Sedi donata eſt. Poteſt, ſi utile judicaverit, novos ordinare Epiſcopatus, ubi hactenus non fuerunt. Poteſt eos qui ſunt, alios deprimere, alios ſublimare, prout ſibi ratio dictaverit: ita ut de Epiſcopis creare Archiepiſcopos liceat: & e converſo ſi neceſſe viſum fuerit.* Plures à Summis Pontificibus undecimo & duodecimo Seculo erectas fuiſſe Metropoles Eccleſiaſtica Monumenta teſtantur. Accedebat tamen Principum & Metropolitanorum à quibus Diœceſes ſubtrahebantur, conſenſus, & abſque evidenti Eccleſiæ neceſſitate vel utilitate id minimè faciebant. Non enim novas Regulas ſtatuit, ſed antiquas ſequitur *Innocentius III.* cùm ad Regem Bohemorum pro erectione novæ Metropoleos ſupplicantem ita ſcripſit anno M. CCIV. *Oſtendenda nobis eſt priùs & urgens neceſſitas, & utilitas evidens, quæ fieri hoc expoſcat; facultas & voluntas Eccleſiæ in qua Sedes Metropolitica debet ſtabiliri; & utrum in Bohemia Diœceſes poſſint ſtatui competenter ſtatuendæ Metropoli ſupponendæ. Præterea convenienda & commonenda ſuper hoc eſt Eccleſia Maguntina, ne ſi aliter factum fuerit, Venerabilem Fratrem noſtrum Siffridum Maguntinum Archiepiſcopum, quem ereximus, dejicere videamur, ſi ex hoc concitaverimus plus in eum Eccleſiæ ſuæ odium & ſcandalum civitatis.* Epiſt. 51.

Metropolitanorum erat ſupplere negligentiam Epiſcoporum ſuæ Provinciæ in Beneficiorum collatione.

II. Metropolitanorum erat ſupplere negligentiam Epiſcoporum ſuæ Provinciæ in collatione Beneficiorum, ſi infra tempus Canonibus ſtatutum viros idoneos in illis inſtituere omiſiſſent, ex Canone VIII. Concilii III. Lateranenſis ſub Alexandro Tertio. *Cùm verò*, inquit, *Præbendas Eccleſiaſticas, ſeu quælibet Officia in aliqua Eccleſia vacare contigerit, vel etiam ſi modò vacant, non diu maneant in ſuſpenſo, ſed infra ſex menſes perſonis quæ dignè adminiſtrare valeant, conferantur. Si autem Epiſcopus, ubi ad eum ſpectaverit, conferre diſtulerit, per Capitulum ordinetur. Quòd ſi ad Capitulum electio pertinuerit, & infra prædictum terminum hoc non fuerit: Epiſcopus hoc ſecundùm Deum cum virorum religioſorum conſilio exequatur. Aut ſi omnes forte neglexerint, Metropolitanus de ipſis ſecundùm Deum abſque illorum contradictione diſponat.*

Pravas conſuetudines in Provinciis ſuis extirpare.

III. Metropolitanorum erat pravas conſuetudines in ſuis Provinciis ſtabilitas extirpare, adhibitis etiam Cenſuris Eccleſiaſticis. Id conſtat ex *Alexandri III.* Decretali, Cap. *Ex frequentibus*, Tit. *De Inſtitutionibus*, lib. III. Decretalium. *Ex frequentibus querelis didicimus, in partibus veſtris conſuetudinem pravam à multis retroactis temporibus invaluiſſe, quod Clerici Eccleſiaſtica Beneficia, ſine conſenſu Epiſcopi Diœceſis vel Officialium ſuorum qui hoc de jure poſſunt, recipiunt: minùs quàm deceat cogitantes, quomodo id à SS. Patrum eſt inſtitutionibus alienum, & Eccleſiaſticæ contrarium honeſtati. Unde cùm tu, Frater Archiepiſcope, ex officio tibi commiſſo, tam iniquam conſuetudinem de Provincia tua vellis, ſicut debes, radicitùs extirpare; tam in illos qui Eccleſiaſtica Beneficia taliter occupata ſcienter detinent, quàm in eos qui de cætero occupare præſumpſerint, excommunicationis Sententiam protuliſti. Nos itaque eamdem Sententiam ratam habentes, & eam Auctoritate Apoſtolica confirmantes, Mandamus quatenus*

tenus Clericos ipſos, qui ipſam Sententiam incurrerint, niſi congruè ſatisfecerint, abſolvere minime præſumatis.

Confirmare, examinare, conſecrare Suffraganeos.

IV. Ad Metropolitanum confirmatio, examen, ordinatio, conſecratio Suffraganeorum ſpectabant. Id conſtat ex Decretali Lucii III. *Si Archiepiſcopus* Tit. *De temporibus Ordinationum*, lib. 1. Decretalium. *Si Archiepiſcopus obierit, & alter fuerit ordinandus; omnes Epiſcopi ejuſdem Provinciæ ad Sedem Metropolitanam conveniant, ut ab omnibus ordinetur. Reliqui verò Comprovinciales Epiſcopi (ſi neceſſe fuerit) cæteris conſentientibus, à tribus juſſu Archiepiſcopi poterunt ordinari: ſed melius eſt, ſi ipſe cum omnibus eum qui dignus eſt elegerit, & cuncti pariter Pontificem conſecraverint.*

Metropolitanum adire, & ipſi obedientiam profiteri, Epiſcopi ipſi ſubditi tenebantur.

V. Metropolitanum adire, & ipſi obedientiam profiteri Comprovinciales Epiſcopi tenebantur. *Lambertus* ab *Urbano II.* Pontifice Maximo Atrebatenſis Epiſcopus conſecratus fuerat. *Raynoldus* Archiepiſcopus Remenſis propterea ipſi ſuccenſens, eum præoccupatorem Sedis Atrebatenſis appellabat, graviterque ferebat quòd Metropolitanam Eccleſiam Remenſem non adiiſſet, ſibique debitam reverentiam non exhibuiſſet. Apud ipſum humillimè ſe excuſavit *Lambertus*, Profeſſionem Obedientiæ miſit, data opportunitate ſe Remenſem Eccleſiam quamprimùm viſitaturum promiſit. *Literas*, inquit, *direxiſtis, in quibus nos quaſi contemptorem Remenſis Eccleſiæ inſinuare voluiſtis; quanquam non lateat Prudentiam veſtram, nos hanc Sedem non præoccupaſſe, ſed coactos, & conſtrictos, & Apoſtolicæ Auctoritatis obedientiâ eamdem Sedem obtinuiſſe. Ne autem quaſi contemptor Sanctæ Remenſis Eccleſiæ videar in oculis miſericordiæ veſtræ, hos Fratres noſtros in perſona & verbo noſtro, pro excuſatione noſtra ſatisfacturos tranſmittimus. Precamur itaque Clementiam veſtram, ut per præſentes Fratres noſtros, tum pro caritate Spiritûs Sancti, tum pro dilectione & reverentia Domini Papæ, noſtram Profeſſionem integram ſuſcipiatis, conſimile opus miſericordiæ nobiſcum facientes, quod in Apoſtolica benevolentia tempore veſtræ Profeſſionis conſecuti eſtis. Cùm autem Deo miſerante, ad vos proficiendi facultas attributa fuerit, quod nunc per Fratres noſtros facimus, tunc Deo volente, in propria perſona nos facturos profitemur.* Ejuſdem argumenti literas dedit ad Clericos Remenſes. *De quaſi contemptu*, inquit, *veniendi apud Sanctam Remenſem Sedem, unde placuit Domino Archiepiſcopo nos arguere, ſatisfacere per præſentes Fratres noſtros vobis paratus. Noſtis enim & inopiam rerum Sedis noſtræ, & difficultatem viarum, & tempeſtatem bellorum, & odium Cameracenſium in nos, & quorumdam aliorum in viis poſitorum. Proſtratus itaque Sanctitatis veſtræ pedibus, ut me in verbo veritatis audiatis, & excuſatum me habere velitis, ſuppliciter exoramus.* Profeſſionem ejus ſuſcepit, ejuſque Conſecrationem à Romano Pontifice factam confirmavit Remenſis Archiepiſcopus in Synodo Remenſi, cui aderat, ac *Robertum* Flandrenſem rogavit, immò ipſi juſſit *Lambertum* cum debito honore ceu Atrebatenſem Epiſcopum ſuſciperet. *Nolumus*, inquit, *lateat Cariſſimam nobis Prudentiam veſtram, nos ipſum plurimis diebus, ut quod de eo agendum erat, legitimè & Epiſcoporum noſtrorum conſilio fieret, detinuiſſe: ad ultimum in Concilio, quod Remis cum Coarchiepiſcopis & Epiſcopis noſtris, atque Principibus multis, habuimus, juxta Domini Papæ Urbani præcepta, quibus inobedire nefas eſt, conſilio & aſſenſu Coëpiſcoporum noſtrorum more Eccleſiaſtico illius Profeſſionem ſuſcepimus, ejuſque conſecrationem confirmantes, confirmavimus. Unde veſtræ mandamus ſolicitudini, quatenus eumdem modo cum debito honore, cum debita reverentia ſuſcipiatis, ſed & in quantum Eccleſiaſtica permittit ratio, ei ut Paſtori veſtro obediatis.* Editæ ſunt iſtæ Epiſtolæ Tomo V. *Spicilegii Dacheriani*, pag. 548. 549. & 550.

Auctoritas viſitandi Provinciam.

VI. Unum è præcipuis Metropolitani Juribus erat auctoritas viſitandi Provinciam. De qua *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus ad *Daimbertum* Senonenſem Metropolitanum ſuum ſcribebat Epiſtola CLXXXII. *Quòd ſi petitioni meæ addere præſumerem, flexis genibus cordis poſtularem ut Carnotenſem Eccleſiam viſitaretis, & in propria perſona injurias mihi, immò omni Pontificali Ordini in me illatas, à Clericis & Laicis plenius audiretis. Decens enim eſt ut etiam in tranquillitate mater filiam conſoletur; quantò magis in perturbatione?*

In Comprovincialium Diœceſibus nihil agere poterant, niſi ex præſcripto Canonum.

VII. Metropolitani in Comprovincialium Epiſcoporum Diœceſibus nihil abſque ipſorum conſenſu agere poterant, niſi ſecundùm præſcripta Canonum. Unde cùm Remenſis Archiepiſcopus in Diœceſi Epiſcopi Sueſſionenſis Suffraganei ſui Juriſdictionem aliquam uſurpaſſet, *Yvo Carnotenſis* Epiſcopos Remenſis Provinciæ ad communem propulſandam injuriam hortatus eſt Epiſtola LXXXIII. *Si enim*, inquit, *conceſſum fuerit, ut Metropolitanus in Eccleſiis Comprovincialibus, abſque conſenſu Epiſcoporum qui eis præſunt, quicquid voluerit, valeat imperare, Clericos earumdem judicare, vel ab officio ſuo ſuſpendere, dignitati Epiſcoporum indigna fiet violentia, & auctoritati SS. Patrum ruinoſa injuria.* Et *Nicolai I.* Sententiam profert ad *Rodulphum* Bituricenſem Archiepiſcopum ſcribentis: *Primates vel Patriarchas nihil Privilegii habere præ cæteris Epiſcopis, niſi quantum ſacri Canones concedunt, & priſca conſuetudo illis contulit; ita ut ſecundùm Nicænas Regulas ſua Privilegia ſerventur Eccleſiis.*

Stephanus Pariſienſis Epiſcopus *Henrico* Senonenſi Archiepiſcopo *Galonis* cujuſdam Pariſienſis Scholæ Magiſtri cauſam ad ſe trahere volenti viriliter reſtitit. *Nunquam* (inquit in Epiſtola ad ipſum data) *reverenda Patrum ſanxit auctoritas, nuſquam hoc ſervare conſuevit antiquitas, ut aliarum Eccleſiarum cauſas alicui Metropolitano liceat terminare, vel ſine conſenſu illius Epiſcopi, cui cura commiſſa eſt, Judicia judicare.* Mox prolatis Callixti & Nicolai I. Decretis, ſubdit: *His & aliis auctoritatibus muniti, nolumus, nec debemus ad præſens noſtræ & Fratrum meorum Eccleſiis inauditam novitatem inducere, & earum Jura antiquitus ſtatuta permutare. Hoc dicentes, non inſtruimus Prudentiam veſtram, quæ ſatis novit plura de paucis colligere: nec tollimus quin poſſint Metropolitani Epiſcopos Comprovinciales convocare, & quæ præcipienda ſunt præcipere, ſed antiquum Jus pro parvitate noſtra volumus conſervare.* Edita eſt hæc Epiſtola Tomo III. *Spicilegii Dacheriani* pag. 155.

Romani Pontifices latas à Metropolitanis Sententias facilè non reſcindebant.

VIII. Sententias à Metropolitanis latas ſe facilè reſcindere aut ſuſpendere non debere perſuaſum habebant Romani Pontifices, ſed potiùs ipſos eſſe commonendos ut ſententiam corrigerent, aut temperarent, vel abſolutionem concederent, ſi ſalva æquitate concedi poſſet. Teſtis *Alexander III.* qui Sententiam Interdicti à Remenſi Archiepiſcopo latam mittere in irritum noluit, aut ab ea abſolvere, *Ludovico VII.* Rege Chriſtianiſſimo rogante; ſed oravit duntaxat Archiepiſcopum ut Interdictum relaxaret, donec cauſa in Curia ejus vel Bellovacenſis Epiſcopi fuiſſet judicata. Qua de re ita ad Regem ſcripſit: *Illud honeſtius viſum eſſe cognoſcas ut Venerabili Fratri Remenſi Archiepiſcopo deprecatorias literas, ſicut ex Reſcripto earum videre poteris, mitteremus, rogantes ut interventu noſtro & tui honoris obtentu, Interdictum illud relaxaret, donec cauſa illa in Curia ejus vel Bellovacenſis Epiſcopi finem debitum ſortiatur... Aliter*

ter enim minùs honeſtum eſſet, ut Sententiam à tanto Viro canonicè promulgatam, ſine ejus conſcientia facile ſolveremus. A

Scholion I.

In hoc Articulo, pag. 621. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Metropoles Papa inſtituere poteſt, accedente Principum conſenſu & Eccleſiæ utilitate.*

R. Non ita ſcripſi. Non quæro quid poſſit vel non poſſit Romanus Pontifex, ſed Sæculorum XI. & XII. Diſciplinam moréſque deſcribo. *Novarum* (inquam) *Metropoleon erectionem ad Sedem Apoſtolicam pertinere, dubium non erat. Plures à Summis Pontificibus XI. & XII. Sæculo erectas fuiſſe Metropoles, Eccleſiaſtica Monumenta teſtantur. Accedebat tamen Principum & Metropolitanorum, à quibus Diœceſes ſubtrahebantur, conſenſus: & abſque evidenti Eccleſiæ neceſſitate vel utilitate id minimè faciebant.* Quod ibidem probo. Mera hæc facti quæſtio eſt. B

Scholion II.

In eodem Articulo, pag. 625. Edit. primæ, hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Conſecratio cujuſdam Epiſcopi facta à Papa, confirmanda ab Epiſcopo.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea. Rem geſtam ſimpliciter commemoro, quæſtionem juris non attingo. *Lamberti* (inquam) Attrebatenſis Epiſcopi *Conſecrationem à Romano Pontifice factam confirmavit Remenſis Archiepiſcopus in Synodo Remenſi.* Religioſos Cenſores fortè movet iſtud verbum, *confirmavit*: Sed ſic loquebantur XI. & XII. Sæculo quorum Hiſtoriam ſcribo & Diſciplinam expono. Sic ad Flandriæ Comitem de *Lamberto* reſcripſit *Raynoldus* Remenſis Archiepiſcopus: *More Eccleſiaſtico illius Profeſſionem ſuſcepimus, EJUSQUE CONSECRATIONEM CONFIRMAVIMUS.* Hæc Raynoldi Remenſis Archiepiſcopi Epiſtola edita eſt Tom. V. *Spicilegii Dacheriani*, pag. 550. & 551. cujus ad marginem hæc nota legitur: *Conſecrationem Lamberti in Concilio confirmavit Raynoldus.* C

Scholion III.

In eodem Articulo, pag. 628. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Sententia à Metropolitanis lata non debent à Papa reſcindi. Unde etiam inſtante Rege noluit Papa quamdam ſententiam reſcindere, ſed ipſum rogavit ut eam temperaret.* D

R. Hæc Propoſitio non eſt mea; mihi perperam affingitur. Quid poſſint vel debeant facere Summi Pontifices, non expendo, ſed quid fecerint, aut quid ſe facere debere perſuaſum habuerint Sæculis XI. & XII. *Sententias* (inquam) *à Metropolitanis latas ſe facile reſcindere aut ſuſpendere non debere perſuaſum habebant Romani Pontifices, ſed potius ipſos eſſe commonendos ut ſententiam corrigerent aut temperarent... Teſtis Alexander III. qui ſententiam Interdicti à Remenſi Archiepiſcopo latam mittere in irritum noluit, aut ob ea abſolvere, Ludovico VII. Rege Chriſtianiſſimo rogante; ſed oravit dumtaxat ut Interdictum relaxaret*, &c. Non Regem (ut me ſcripſiſſe finxerunt Cenſorii Libelli Authores) Sed Remenſem Archiepiſcopum rogavit Summus Pontifex ut Interdictum ſolveret. Id ex ipſis *Alexandri III.* Literis ad Regem probo, deſcriptis earum verbis. Mera facti & hiſtoriæ res eſt. E

ARTICULUS V.

De Epiſcopis.

I. Novorum Epiſcopatuum erectio undecimo & duodecimo ſeculo fiebat auctoritate Romani Pontificis, accedente Principum conſenſu, ut pax Regnum inter & Sacerdotium foveretur; & propter utilitatem Eccleſiæ. Ideo cùm Clerici Tornacenſes erectionem Sedis Epiſcopalis in ſua urbe à *Paſchali II.* ſupplices rogarent, & Rex *Ludovicus VII.* vehementer repugnaret, *Ivo* apud Summum Pontificem interceſſit, ne maturaret erectionem, quæ diſſidii cauſa eſſe poterat. (Epiſtola CCXXXVIII.) *Novit Paternitas veſtra* (inquit) *quia Regnum Francorum præ cæteris Regnis Sedi Apoſtolicæ ſemper fuit obnoxium: & idcirco, quantum ad ipſas Regias Perſonas pertinuit, nulla fuit diviſio inter Regnum & Sacerdotium. Quod ergo hactenus cum pace & utilitate Eccleſiæ obſervatum eſt, humiliter petimus ut de cætero obſervetur, & Regni Francorum pax & Summi Sacerdotii nulla ſubreptione diſſolvatur. Quod idcirco prælibamus, quia audivimus Clericos Tornacenſes ad Apoſtolicam Sedem veniſſe, petituros ut Apoſtolica Præceptione proprium poſſint habere Epiſcopum, & Noviomenſis Eccleſia fruſtrare Privilegium; quod ne fiat, ſicut filii & fideles rogamus & conſulimus: ut ſtatum Eccleſiarum, qui quadringentis fermè annis duravit, inconcuſſum manere concedatis, ne hac occaſione ſchiſma, quod eſt in Germanico Regno adverſus Sedem Apoſtolicam, in Galliarum Regno ſuſcitetis. Nec in hoc reſiſtimus, quin poſſit Sedes Apoſtolica Parochiarum amplitudinem minorare, aut brevitatem dilatare, ſi utilitas populi Dei ita exigat, & nullum inde ſchiſma contingat. Quia ergo Rex Francorum, utpote homo ſimplicis naturæ erga Eccleſiam Dei eſt devotus, & Sedi Apoſtolicæ benevolus, petimus & conſulimus ut à benevolentia ejus nulla vos ſubreptio ſubtrahat, nulla perſuaſio ſejungat. Novit enim Paternitas veſtra, quia cùm Regnum & Sacerdotium inter ſe conveniunt, bene regitur mundus, floret & fructificat Eccleſia. Cùm verò inter ſe diſcordant, non ſolùm parvæ res non creſcunt, ſed etiam magnæ res miſerabiliter dilabuntur. Ad hoc quod petimus cum Coepiſcopis noſtris, non eſt contra Majeſtatem Sedis Apoſtolicæ, non eſt contra utilitatem, ut non dicam dignitatem Tornacenſis Eccleſiæ ſervare terminos antiquos quos Patres eorum poſuerunt, & longa antiquitate ſervaverunt. Præterea cùm Dignitas Epiſcopalis paupertatem his diebus honeſtè ferre non valeat, providendum eſt ne iſta diviſione uterque Epiſcopus fiat pauper: quod teſtantur Noviomenſes, qui utriuſque Eccleſiæ experti ſunt facultates.* Tam juſtis rationibus ceſſit *Paſchalis II.* At *Eugenio III.* è bono Eccleſiæ eſſe viſum eſt, Epiſcopum Tornacenſibus concedere, ubi fuerat antiquitus Sedes Epiſcopalis, ut conſtat ex *Fortunato* Presbytero in Vita *S. Medardi* Noviomenſis Epiſcopi. *Anſelmus* Abbas *S. Vincentii* Laudunenſis ab *Eugenio III.* Tornacenſis Epiſcopus conſecratus eſt anno M. CXL. teſte *Hermanno* Monacho lib. III. *de Miraculis Sanctæ Mariæ Laudunenſis*, cap. XXI. Ea de re ſcripſit Summus Pontifex ad *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum, ut gratum haberet quod propter Chriſtianæ plebis ſpiritualem utilitatem fecerat, & ad Regni ipſius gloriam conducebat. *Tornacenſis Eccleſia* (inquit) *à longis retro temporibus, proprio Paſtore caruiſſe dignoſcitur, unde ſicut multorum religioſorum & diſcretorum virorum veridica relatione cognovimus, præter alia detrimenta, multa millia hominum abſque illa ſacri Chriſmatis unctione, quam Fideles* F

Quâ auctoritate fiebat novorum Epiſcopatuum erectio?

Quàm neceſſaria concordia Regni & Sacerdotii.

Tornacenſis Epiſcopatus ab Eugenio III. erectus. Tornacum, vulgò Tournay, Belgii Civitas, ſub Archiepiſcopatu Cameracenſi.

contra diaboli inſidias pugnaturi per manus Epiſcoporum ſuſcipiunt, de præſenti ſeculo migraverunt; & tam his, quàm aliis diverſis modis, tam animarum, quàm corporum, in eodem Epiſcopatu, propter proprii Paſtoris abſentiam, damna plurima provenerunt: Ideóque & nobis & ipſis providere volentes, tantis malis occurrere Domino auctore decrevimus, atque dilectum filium noſtrum Anſelmum S. Vincentii Laudunenſis Abbatem, Spiritûs Sancti gratiâ invocatâ, in Tornacenſem Epiſcopum conſecravimus: quod ad Magnum Regni tui à Deo commiſſi & coronæ tuæ incrementum credimus proventurum. Regem tandem petitioni Summi Pontificis conſenſiſſe teſtatur *Hiſtoria S. Martini Tornacenſis* Edita Tomo XII. Spicilegii Dacheriani.

* Helienſis Epiſcopatus erectus à Paſchali II.

* Ely in inſula Lincolniæ.

Helienſis * Epiſcopatus in Anglia ex Lincolnienſis * diviſione erectus eſt, *S. Anſelmi* & cæterorum Epiſcoporum conſilio, Regis & Principum aſſenſu, *Paſchalis II.* Romani Pontificis Auctoritate, ad quem *S. Anſelmus* ea de re ſcripſit. Ita refert *Eadmerus* lib. IV. Hiſtoriæ Novorum. *His diebus ſermo habitus eſt de Parochia Epiſcopi Lincolnienſis, quæ in nimium tendebatur, eóque proceſſit, ut quoniam ratio Chriſtianitatis id utile fore ſuadebat, Regi, & Archiepiſcopo, cæteriſque Principibus Regni viſum fuerit, de ipſa Parochia ſumendum quo fieret alter Epiſcopatus, cujus Cathedra Principatus poneretur in Abbatia de Heli. Sed Anſelmus, quem ipſius negotii ſumma reſpiciebat, ſciens præter conſenſum & Romani Pontificis Auctoritatem novum Epiſcopatum nunquam ritè inſtitui poſſe, ſcripſit ei ſic: Quoniam robur diſpoſitionum quæ utiliter fiunt in Eccleſia Dei de veſtræ pendet auctoritate Prudentia, quando fiunt, ad veſtram referendæ ſunt notitiam, & Judicium, ut cùm Apoſtolico aſſenſu fuerint confirmata, nulla præſumptione à poſteris, quæ ſalubriter ſtatuta ſunt, queant violari, ſed rata permaneant in perpetuum. In Anglia eſt quidam Epiſcopatus, ſcilicet Lincolnienſis, cujus Diœceſis tam ampla eſt, ut ad ea quæ non niſi ab Epiſcopali perſona fieri queunt, unus Epiſcopus plenè ſufficere non poſſit. Quod cùm conſideraret Rex, & Epiſcopi, & Principes, & alii rationabiles & Religioſi viri Regni Anglorum, ad utilitatem Eccleſiæ viſum conſilium eſt, Epiſcopatum præfatum in duos dividere; ita ut Sedes Epiſcopalis in quadam Abbatia, quæ ſita eſt in Inſula vocata Heli, & eſt intra præfatam Diœceſim, conſtituatur, Monachis ibidem permanentibus: ſicut ſunt multi Epiſcopatus, qui Monachos in Matre Eccleſia habent, non Canonicos. Quod libenter concedit ipſe Epiſcopus Lincolnienſis, quia pro iis quæ aſſumuntur de ſua Eccleſia ad inſtaurandum novum Epiſcopatum in Heli, tantum Eccleſiæ Lincolnienſi reſtauratur, ut ipſe ſufficiens & gratum ſibi eſſe fateatur, cui rei mihi tum propter prædictam neceſſitatem, tum propter multitudinem prædictorum qui in hoc conſentiunt, viſum eſt, ut, ſalva veſtra auctoritate, aſſenſum præberem. Precatur igitur ſuppliciter mea Parvitas, quatenus hoc quod pro utilitate Eccleſiæ ſic diſpoſitum eſt, veſtra auctoritate in perpetuum roboretur, ne à poſteris ulla præſumptione, quod benè ſtatutum fuerit, violetur.* Diploma Paſchalis II. & Cartam Regis Henrici pro Elienſis Epiſcopatus erectione deſcripſit *Seldenus* in Notis ad *Eadmerum*. Cartam tamen illam dubiæ fidei eſſe ſuſpicatur vir eruditus, conjecturis certè minimè ſpernendis.

Præter Romani Pontificis Auctoritatem novus Epiſcopatus nunquam ritè inſtitui poteſt.

Epiſcopatus in Abbatia conſtituitur, Monachis ibidem permanentibus.

Epiſcoporum electiones. Aſſenſus Regius in Eccleſia Gallicana neceſſarius.

Epiſcopi à Clero & populo eligebantur, Sacrarúmque Electionum libertatem Pontifices, Concilia, & Epiſcopi Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſi propugnabant. Regius conſenſus in Galliis deſiderabatur. Gregorius VII. Pontifex Maximus *Philippum I.* Francorum Regem admoneri juſſit à *Rocleno* Cabilonenſi Epiſcopo, ut Archidiaconum Auguſtodunenſis Eccleſiæ ad Matiſconenſes Infulas electum Majeſtatis ipſius aſſenſu, conſecrari pateretur, ipſúmque in poſſeſſionem Eccleſiaſticorum bonorum gratis mitteret. *Hujus ergo promiſſionis fidem in Matiſconenſi Eccleſia Paſtoris regimine diu deſolata, & ad nihilum penè redacta, in primis volumus experiri, ut ſcilicet Auguſtodunenſem Archidiaconum unanimi Cleri & Populi conſenſu ipſius etiam, ut audivimus Regis aſſenſu electum, Epiſcopatus dono gratis, ut decet, conceſſo Eccleſiæ præfici patiatur.*

Cùm Dolenſes juvenem quemdam Epiſcopum elegiſſent, quem Romam conſecrandum miſerant, cum Abbate *S. Melanii* & aliis Clericis ſumma rei gerendæ poteſtate inſtructis, *Gregorius VII.* electionem approbare noluit utpote Canonibus contrariam: ſed ejuſdem Juvenis rogatu, aſſensúque Sociorum ejus, *Yvonem S. Melanii* Abbatem Epiſcopum Dolenſem conſecravit, ut ipſe teſtatur Epiſtolis IV. & V. Lib. IV. Idem Pontifex Epiſtola V. ad Aquileienſes data, Canonicam Auctoritatem in Epiſcoporum electione ſervari juſſit. *Nihil novi*, inquit, *nihil noſtris adinventionibus ſuperinducere conamur, ſed illud ſolummodo quærimus, quod & omnium ſalus poſtulat, & neceſſitas, ut in ordinatione Epiſcoporum ſecundum communem SS. Patrum intelligentiam & approbationem, primò omnium Evangelica & Canonica ſervetur auctoritas. Quod autem nobis de electione apud vos facta ſignificaſtis, gratanter accepimus: & ſi ita ritè factum eſſe conſtiterit, ut in nullo nobis ſacra contradicat auctoritas, teſte conſcientia noſtra valde gaudemus, & omnipotenti Deo gratias agimus. Verùm quia in hujuſmodi cauſa, non ſecundùm arbitrium noſtrum, ſed per viam & doctrinam Orthodoxorum Patrum incedere cupimus, miſimus ad vos Legatos noſtros, ut diligenter inquirant; & ſi eum, quem vos elegiſſe dicitis, vitâ, moribus, & ſcientiâ ad apicem tantæ Dignitatis idoneum & regulariter aſſignatum eſſe perſpexerint, electionem veſtram noſtra vice confirment, &c.*

Philippus Rex Chriſtianiſſimus Gregorium VII. rogaverat ut *Robertum* S. Euphemiæ in Calabria Abbatem Carnotenſis Eccleſiæ Epiſcopum inſtitueret ac ordinaret. Pontificem adiit *Robertus*, expoſuit *ſe donum Epiſcopatûs offerente Rege refutaſſe*, nec inconſulta ejus Sanctitate accipere voluiſſe. Ejuſdem Eccleſiæ Clerici coram Vicario Chriſti affirmarunt, omnium penè majorum & meliorum de eadem Eccleſia voluntates in *Robertum* conveniſſe, nullam tamen electionem factam. Annuere noluit Regiis votis *Gregorius VII.* niſi dictus Abbas canonicè eligeretur: cujus rei examen *Hugoni* Dienſi Epiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato commiſit, qui ad Sedem Apoſtolicam negotii ſtatum referret, (Epiſt. XI. Lib. V.) *Verùm*, inquit, *quia SS. Patrum ſtatuta ſequi & obſervare cupientes, nihil de eo aut de promotione ejus ſine electione Eccleſiæ nobis probandum eſſe judicavimus, Prudentiam tuam admonemus, ut Eccleſiam illam aut per te, aut per fidelem & probatam tibi perſonam viſitare ſtudeas, & voluntatem omnium, tam majorum, quàm minorum ſuper hac re diligenti inquiſitione cognoſcas. Quod ſi cauſam ita coaptari poſſe videris, ut illorum in hunc Abbatem voluntas libera, conſideratio prudens, electio Canonica, & SS. Patrum Regulis conſonans dignoſcatur, quàm certiſſimè nobis judicare procures, ut quæ ad effectum hujus diſpenſationis neceſſaria ſunt, Deo auctore exequi & implere poſſimus.*

Eadem ſancita diſciplina eſt in Concilio Romano ſub Gregorio VII. anno MLXXX. Canone VI. cujus hæc ſunt verba: *Inſtantiâ Viſitatoris Epiſcopi, qui ab Apoſtolica vel Metropolitana Sede directus eſt, Clerus & Populus, remota omni ſæculari*

ambitione

ambitiòne ; timore atque gratia, Apoſtolicæ Sedis vel Metropolitani ſui conſenſu, Paſtorem ſibi ſecundùm Deum eligat. Quod ſi corruptus aliquo vitio aliter agere præſumpſerit, electionis perperam factæ omni fructu carebit, & de cætero nullam electionis poteſtatem habebit.

Huic Diſciplinæ teſtimonium perhibet *Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola VIII. ubi de *Franconis* Epiſcopi electione ita ſcribit : *Subſtitutus eſt Franco, eligente Clero, ſuffragante populo, dono Regis, approbatione Romani Pontificis, per manum Metropolitani Senonenſis.*

Epiſcopi fidelitatem ſuam Regi magis probant corrigendo quæ in Eccleſiæ Diſciplina emendanda ſunt, quàm tacendo vel adulando

Canonici Carnotenſes conqueſti ſunt apud Archiepiſcopum Turonenſem, & Epiſcopos Aurelianenſem & Bellovacenſem, quòd Senonenſis Archiepiſcopus, & Rex ipſis invitis Epiſcopum dare vellent indignum & ignarum, ipſóſque rogarunt ut huic Eccleſiaſticæ Diſciplinæ vulneri communi conſilio mederentur : nec propter reverentiam Regis hac in cauſa ſilerent, cui fidelitatem ſuam magis erant probaturi corrigendo ea quæ in ejus Regno corrigenda erant ; ipſúmque de iis corrigendis admonendo, quàm tacendo, vel adulando. *Nec propter Regis reverentiam hoc agere pigritemini, quaſi hoc pertineat ad fidelitatem ejus. Verè etenim illi fideliores eritis, ſi quæ ſunt corrigenda in Regno ejus correxeritis, & animum ejus ad eandem correctionem compuleritis.* (Apud *Fulbertum* Carnotenſem, Epiſtola CXXXII.) Idem Præſul Epiſtola LXII. de *Theoderico* ſcribens, quem Rex eligi juſſerat, ait : *Cum ſit electio unius de pluribus maximè complaciti ſecundùm liberam arbitrii voluntatem acceptio, quomodo electio ritè dici poſſit, ubi ſic à Principe unus obtruditur, ut nec Clero, nec Populo, nec ipſis Summis Sacerdotibus ad alium deflectere concedatur ?*

Yvo Carnotenſis Epiſtola LX. & Clero jus eligendi, & Regi conſentiendi jus, & bona Eccleſiaſtica conferendi aſſerit. *Reges ipſos*, inquit, *Apoſtolica Auctoritate à conceſſione Epiſcopatuum prohibitos minimè vidimus. Legimus enim Sanctæ recordationis Summos Pontifices aliquando apud Reges pro Electis Eccleſiarum, ut eis ab ipſis Regibus concederentur Epiſcopatus ad quos electi erant, interceſſiſſe ; aliquorum, qui à conceſſione Regum nondum conſecuti fuerant, conſecrationes diſtuliſſe*, &c. Idem Epiſtola CII. ad *Manaſſen* Remenſem Archiepiſcopum ſcribit : *Non licet Regibus, ſicut ſanxit Octava Synodus, quam Romana Eccleſia commendat & veneratur, electionibus Epiſcoporum ſe immiſcere, vel aliqua contradictione impedire. Francorum etiam Reges Carolus & Ludovicus electiones Epiſcoporum Eccleſiis conceſſerunt, quod & in ſuis Capitularibus ſcriptum reliquerunt, & in Conciliis Epiſcoporum Provincialibus ſanciri permiſerunt. Habeat ergo Deus principaliter in Eccleſia ſua quod ſuum eſt. Habeat Rex poſteriori ordine poſt Deum ; quod ſibi à Deo conceſſum eſt.*

Goffridus Vindocinenſis ejuſdem diſciplinæ teſtis eſt Epiſtola XI. Libri III. ad *Rainaldum* Andegavenſem Epiſcopum. *Bonus Mauritius* (inquit) *quem veſtrum Prædeceſſorem fuiſſe gloriamini, beato eligente Martino, & præſignante Spiritu Sancto electus eſt & conſecratus. Vos autem vulgo furente, & ſpreta canonica electione eſtis creatus...... Tota utique Ordinatio Epiſcopi in ſola electione conſiſtit, & conſecratione, ſi tamen illam electio recta præceſſerit. Hæc autem prius per ſemetipſum fecit Chriſtus, deinde verò Vicarii ejus. Et in Apoſtolis quidem à Chriſto facta ſunt, quoniam ab ipſo electi & conſecrati fuerunt : in aliis verò omnibus à nullis aliis fieri licet, niſi à Chriſti Vicariis. Sunt autem Vicarii Chriſti Clerici in Electione, Epiſcopi in Conſecratione. Cæteri* A *omnes petere quidem Epiſcopum poſſunt ; eligere verò vel conſecrare non poſſunt.*

Epiſcopatus virtutis & ſcientiæ merces.

Teſtis *Hildebertus* Cenomanenſis Epiſcopus Epiſtola III. ad Amicum ſcribens, quem Rex Epiſcopum eligi curaverat. *Virtuti*, inquit, *gratulor, cui ſub ſolo Rege noſtro ſuam video non deeſſe mercedem. Novit ille, Regiam manum melius donativo ſplendere, quàm ſceptro : nec ſatis eſſe Principi ſubditos ad benè agendum exemplis provocare, niſi provocentur & præmiis. Hinc eſt quod defæcati mores tui ſummo donati ſunt Sacerdotio, quo nihil convenientius ſanctiorum vel remuneratio eſt, vel materia* B *ſtudiorum. Sanè ſana Regis diſpoſitio, Eccleſiæ nihil melius potuit providere quàm te, cujus & ſcientiâ ſubjecti proficiunt, & Patrocinio virtus exultat.*

Petrus de Caſtra ab Archiepiſcopatu Bituricenſi à Rege excluſus, nihilominus eligitur, & à Romano Pontifice conſecratur.

Mortuo *Alberico* Archiepiſcopo Bituricenſi, anno MCXLI. Rex *Ludovicus VII.* eligendi libertatem Clero conceſſerat, excluſo *Petro de Caſtra*, quem ſe vivente, non futurum Archiepiſcopum juraverat. Is nihilominus electus Romam ſe contulit, ab *Innocentio II.* eſt inauguratus, *Judicante, veram non eſſe electionis libertatem ubi quis excipitur à Principe, niſi fortè docuerit coram Eccleſiaſtico Judice, illum non eſſe eligendum : tunc enim auditur ut alius.* Verba ſunt *Nangii* in C Chronico. Archipræſulem recipere noluit Rex iratus. Hic in *Theobaldi* Campaniæ Comitis ditionem ſe recepit. Pontifex Maximus Sacris interdixit Regi. Pro ipſo ſcripſit *S. Bernardus* ad tres Epiſcopos Curiæ, *Albericum* Hoſtienſem, *Stephanum* Præneſtinum, *Igmarum* Tuſculanum, & *Gerardum* Cancellarium, Epiſtola CCXIX. *De duobus*, inquit, *non excuſamus Regem : Nam & juravit illicitè : & perſeverat injuſtè. Verùm id non voluntate, ſed verecundia : Nam probro ducitur, ſicut optimè noſtis, apud Francigenas juramentum ſolvere, quamlibet malè publicè juratum ſit, quamvis nemo ſapiens dubitet illicita juramenta non eſſe tenenda. Verumtamen ne in hoc quidem excuſari poſſe fatemur : Neque* D *enim excuſare nos, ſed veniam poſtulare ſuſcipimus : vos videte an excuſare eum aliquatenus poſſit ira, ætas, Majeſtas. Poteris ſine dubio, ſi miſericordiam judicio ſuperexaltandam decernatis, quatenus videlicet talis aliqua conſideratio in Rege & puero habeatur, ut hac ei vice tali quidem tenore parcatur, quo tale aliquid de cætero non præſumat. Parcatur ſanè dixerim, ſi fieri poſſit, ſalva in omnibus Eccleſiæ libertate, ſimul & Archiepiſcopo debita veneratione ſervata, quem manus Apoſtolica conſecravit. Hoc ipſe Rex humiliter petit : Hoc noſtra univerſa citramontana nimium jam afflicta Eccleſia ſuppliciter deprecatur.* Veniam & abſolutionem Regi ab *Eugenio III.* S. Bernardus impetravit.

Regi Archiepiſcopum recipere nolenti Sacris interdicit Summus Pontifex.

Pro Rege S. Bernardus intercedit, eique Abſolutionem impetrat.

E Rex Philippus Auguſtus expeditionem ſacram in Palæſtinam ſuſcipiens, Reginæ Matri & Remenſi Archiepiſcopo, quibus Regni regimen commiſit, dedit in mandatis, ut libertatem electionum Canonicis vel Monachis rogantibus concederent. *Si fortè contigerit Sedem Epiſcopalem vel aliquam Abbatiam Regalem vacare, volumus ut Canonici Eccleſiæ, vel Monachi Monaſterii vacantis veniant ad Reginam & Archiepiſcopum, ſicut ante nos venirent, & liberam electionem ab eis petant : & nos volumus quod ſine contradictione eis concedant. Nos verò* F *tam Canonicos, quàm Monachos monemus, ut talem Paſtorem eligant qui Deo placeat, & utilis ſit Regno. Regina verò & Archiepiſcopus tandiu Regalia in manu ſua teneant, donec electus conſecratus ſit & benedictus : & tunc Regalia ſine contradictione eis reddantur.*

Eligendi Paſtores Deo grati, & Regno utiles.

Eamdem in Anglia viguiſſe diſciplinam, conſtat ex *Lanfranci* & *S. Anſelmi* electionibus, ex ipſius *S. Anſelmi* Epiſtolis, & ex Rerum Angli-

Vuillelmus I. Angliæ Rex cum conſilio Conſiliariorum Epiſcopos & Abbates eligebat; non opes & potentiam, ſed ſanctitatem & doctrinam conſiderans.

catum Scriptoribus. De *Vuillelmo Conqueſtore* A Anglorum Rege & Duce Normanniæ ſcribit Ordericus Vitalis : *Cum Paſtor quilibet de mundo migraret, ſolicitus Princeps Præſules, & Abbates, aliôſque Sapientes Conſiliarios convocabat, & eorum conſilio quis melior & utilior tam in divinis rebus, quàm in ſæcularibus, ad regendam domum Dei videretur, ſummopere indagabat. Denique illum, quem pro vitæ merito & ſapientiæ doctrina proviſio Sapientum eligebat, benevolus Rex Diſpenſatorem & Rectorem Epiſcopatus conſtituebat. Hanc nimirum obſervationem quinquaginta ſex annis cuſtodivit, quibus regimen in Ducatu Normanniæ ſeu Regno Angliæ tenuit. Et inde religioſum* B *morem & exemplum poſteris dereliquit. Simoniacam hæreſim omnimodis abhorrebat, & ideo in eligendis Abbatibus & Epiſcopis non tam opes ſeu potentiam, quàm ſanctitatem & ſapientiam perſonarum conſiderabat.*

Idem conſtat ex *Richardi I.* Epiſtola ad Londonienſem Epiſcopum : *Sanè*, inquit, *ſicut ex quorundam relatione didicimus, Prior & Monachi Dunelmenſes clandeſtinam electionem, nobis inconſultis & irrequiſitis facere præſumpſerunt. Quod ſi ita eſt, in Regiam Majeſtatem noſtram non modicum eſt offenſum : unde Sinceritati veſtræ decrevimus eſſe man-* C *dandum, quòd ſolerta proviſione curetis, ne id juris & dignitatis, quod noſtri Progenitores in electionibus Epiſcoporum Angliæ habuêrunt, & nos habere debemus, in aliquo minuatur, ne humanitatis & benignitatis noſtræ Eccleſiaſticis Perſonis indulgentius exhibitæ pœnam in honoris noſtri diſpendio ſentiamus. Non enim aliqua ratione ſuſtineremus quod à præfatis Monachis, vel ab aliis quicquam cum detrimento honoris noſtri in electione Epiſcopi fieret. Et ſi fortè factum eſſet, quin in irritum revocaretur.* Refert *Radulphus de Diceto*, in *Imaginibus Hiſtoriarum.*

In Hiſpania jus idem viguiſſe docet *Paſchalis II.* Epiſtola LXV. ad *Bernardum* Toletanum D Archiepiſcopum data. *A Clero*, inquit, *& Populo Burgenſi Literas accepimus, quibus Paſchalis Archidiaconus tuo quidem conſilio, ſed Rege neſciente, & populo ignorante, ſignificabatur electus. Sed poſt illius electionem, populo expectante, univerſo Clero conſentiente, Rege quoque volente, ipſius Regis germanus aſſerebatur ad Pontificatum Burgenſis Eccleſiæ deſtinatus. Sanè in iis diſſenſionum varietatibus, noſtrum eſt, & Canonum juſtitiam conſervare, & ſaluti Eccleſiæ providere. Unde Solicitudini tuæ præſentia ſcripta dirigimus, præcipientes ut Comprovincialibus Epiſcopis convocatis, loco & tempore op-* E *portuno, utramque partem ad veſtram jubeatis præſentiam convenire : ubi præcipimus earumdem electionum cauſam omnino canonicè definiri.*

Electiones in Italia locum habuiſſe, Romanorum Pontificum Epiſtolæ & Synodi teſtantur, quarum Decreta proferre longum eſſet. *Alexander III.* Alexandriæ novæ civitati, quam condiderat, Epiſcopum dedit, ſervato Clericis illius Eccleſiæ in poſterum electionis Jure. *De novitate*, inquit, *& neceſſitate proceſſit, quòd nulla præcedente electione, auctoritate noſtra, vobis & Eccleſiæ veſtræ Electum providimus .... Statuimus ut non præjudicetur in poſterum, quo minus electionem liberam habeatis,* F *ſicut Canonici Eccleſiarum Cathedralium, quæ Mediolanenſi Eccleſiæ ſubjacent.*

Electionum confirmatio à quibus facta?

III. Jus confirmandi Epiſcopos penès Metropolitanos erat : jus confirmandi Metropolitanos penès Romanum Pontificem. Metropolitani Franciæ, & Angliæ, & Germaniæ concorditer electi confirmationem Summi Pontificis non expectabant ad ſuarum Eccleſiarum adminiſtrationem ſuſcipiendam : id quippe Sedes Apoſtolica ob locorum A diſtantiam permiſerat, teſte *Innocentio III.* Cap. *Quod ſicut*, Extra de *Electione & Electi poteſtate*, quod ex ejus Reſcripto ad Cardinalem *S. Stephani in Cœlio Monte* ſuum in Anglia legatum excerptum eſt. *Cæterùm*, inquit, *cùm antequam tu ad partes Hibernicas perveniſſes, illa fuit electio celebrata, & Electus ipſe ſtatim cœperit miniſtrare, tu ſatis id potes ſub diſſimulatione tranſire : cùm id, ſicut noſti, de Metropolitanis Angliæ & Franciæ, & Alemaniæ, & aliarum partium remotarum, Romana Eccleſia patiatur, Eccleſiarum utilitate penſata ; quia ſi tanto tempore, quouſque poſſet Electus confirmationem cum Pallio à Sede Apoſtolica ob-* B *tinere, Regalia non reciperet Eccleſia, quæ interim adminiſtratione careret, non modicum incurreret detrimentum.* De Epiſcopis extra Italiam conſtitutis idem ſanxit *Innocentius III.* Cap. *Nihil eſt*, *De Electione & Electi poteſtate*, ita ſcribens : *Interim valde remoti, videlicet ultra Italiam conſtituti, ſi electi fuerint in concordia, diſpenſativè, propter neceſſitates Eccleſiarum & utilitates, in ſpiritualibus & temporalibus adminiſtrent.*

Lib. I. Antiquæ Collect. III. Decretal. ab Antonio Auguſtino editæ.

Cùm *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus à *Richerio* Senonenſi Metropolitano conſecrationis repulſam paſſus eſſet, Romam, à Canonicis Carnotenſi- C bus perductus eſt, & ab *Urbano II.* conſecratus. Ipſum propterea Metropolitanæ Sedis imminuiſſe dignitatem, & Regiam Majeſtatem offendiſſe, *Richerius* calumniabatur. Reſpondit *Yvo*, in conſecratione ſua nihil contra jus factum : id quidem ad Sedem Apoſtolicam pertinebat, non Metropolitanorum tantùm, ſed omnium Epiſcoporum electiones & conſecrationes confirmare. *Eſt & aliud*, inquit, *in quo evidentiſſimè & irreverentiſſimè os veſtrum poſuiſtis in cœlum, & lingua veſtra tranſivit in terra, cùm benedictionem per manus impoſitionem Papæ datam, & Cardinalium Romanæ Eccleſiæ, non ſimpliciter benedictio-* D *nem, ſed qualemcumque, hoſtili irriſione appellaſtis, cùm ad ipſam principaliter & generaliſſimè pertineat tam Metropolitanorum, quàm cæterorum Epiſcoporum Conſecrationem vel confirmare, vel infirmare ; Conſecrationes veſtras & Judicia retractare, ſuas verò inconcuſſas retinere, & nullius inferioris judicio retractandas vel corrigendas concedere.* Hæc ille Epiſtola VIII.

Jus eſt Romani Pontificis, omnium Epiſcoporum electiones confirmare.

IV. Metropolitani ſubjectionem & obedientiam Romano Pontifici profitebantur. *S. Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus lib. III. Epiſt. XXXVI. ſe conſecratum ſcribit *ſub profeſſione obedientiæ Romani Pontificis.* Gregorius VII. & ejus Succeſſores E Juramentum Fidelitatis inſuper exegere, novámque præſcripſere Formulam. Edita eſt in Concilio Romano VI. ſub *Gregorio VII.* anno M. LXXIX. & *Henrico* Aquileienſi Patriarchæ præſcripta ; & Libro II. Decretalium inſerta, Tit. *De Jurejurando*, Cap. *Ego N. Epiſcopus.* Hoc Juramentum neceſſarium fecit Principum & Epiſcoporum Germaniæ & Italiæ conſpiratio, & Schiſma contra *Gregorium VII.* & ſequentes Pontifices. His verbis conceptum erat : *Ego N. Epiſcopus, ab hac hora in antea fidelis ero Sancto Petro, Sanctæque Romanæ Eccleſiæ, Dominóque meo Papæ G. ejúſque Suc-* F *ceſſoribus canonicè intrantibus : non ero neque in conſilio, neque in facto ut vitam perdat, aut membrum, vel capiatur mala captione. Conſilium quod mihi aut per ſe, aut per literas, aut per nuncium manifeſtabit, ad ejus damnum nulli pandam. Papatum Romanæ Eccleſiæ, & Regulas SS. Patrum, adjutor ero ad defendendum & retinendum, ſalvo ordine meo contra omnes homines. Vocatus ad Synodum veniam : niſi præpeditus fuero Canonica præpeditione, Legatum Apoſtolicæ Sedis, quem certum eſſe cognovero,*

Metropolitanorum & Epiſcoporum Conſecrandorum Profeſſio canonica.

Juramentum fidelitatis, inſuper ab Summis Pontificibus à Metropolitanis exigebatur.

Digitized by Google

vero, in eundo & redeundo honorificè tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adjuvabo. Apoſtolorum limina ſingulis annis, aut per me aut per certum nuncium viſitabo: niſi eorum abſolvat licentia. Sic Deus me adjuvet, & hæc Sancta Evangelia.

Paſchalis II. qui paucis annis poſt Gregorium VII. ſedit, hujus juramenti exactionem vindicavit Epiſtola quinta & ſexta. Poſteriorem illam ad Poloniæ Archiepiſcopum perperàm inſcribi, & legendum *Colocenſi*, vel *Colocienſi Archiepiſcopo*, rectè probat vir Juris Conſultiſſimus *Franciſcus Florens* ad Titulum VIII. Decretalium, *De uſu & auctoritate Pallii*, pag. 338. Colocia urbs eſt in Pannonia ſive Hungaria inferiori, ad ulteriorem Danubii ripam, Dacis proxima, iis maximè qui vulgò Tranſſylvani. Nam & quidam Epiſcopatus in Tranſſylvania parent Colocenſi Metropolitano. Iſtud *Paſchalis II.* Reſcriptum Lib. I. Decretalium inſertum eſt. Tit. VI. *de electione & electi poteſtate*, Cap. *Significaſti*. Quod perperam inſcribi *Panormitano Archiepiſcopo*, & ad Panormitanam Eccleſiam non pertinere, adversùs *Baronium* probavit Scriptor *de Jure antiquo Eccleſiæ Siculæ*, Parte II. Cap. XVII. & XVIII. *Paſchalis* verba adſcribere operæ pretium. *Significaſti, Regem, & Regni Majores, admiratione permotos, quod Pallium tibi ab Apocriſiariis noſtris tali conditione oblatum fuerit; ſi ſacramentum, quod à nobis ſcriptum detulerant, exhiberes....... Mirentur in hac cauſa Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui cùm ovium ſuarum curam Petro committeret, conditionem poſuit dicens:* » Si diligis me, paſce oves meas. *Si conſcientiarum factor, & cognitor ſecretorum, conditione hac uſus eſt, nec ſemel tantùm, ſed & ſecundo, & uſque ad contriſtationem: Qua nos ſolicitudine oportet tantam Eccleſiæ Prælationem imponere Fratribus, quorum conſcientias non videmus? Aiunt, omne jusjurandum in Evangelio à Domino eſſe prohibitum, nec ab Apoſtolis poſt Dominum, nec in Conciliis inveniri poſſe ſtatutum. Quid eſt ergo quod Dominus ſubſequenter ait:* » Quod amplius eſt, à malo eſt? *Hoc enim amplius ut exigamus, malum nos, illo permittente, compellit. Nonne malum eſt ab Eccleſiæ unitate, & à Sedis Apoſtolicæ obedientia reſilire, & contra Canonum ſtatuta prorumpere? Quod multi etiam poſt ſacramentum præſtitum, præſumpſerunt.... Hoc nimirum malo ac neceſſitate compellimur Juramentum pro fide, pro obedientia, pro unitate requirere. Aiunt in Conciliis ſtatutum non inveniri: quaſi Romanæ Eccleſiæ legem Concilia ulla præfixerint: cùm omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ Auctoritatem & facta ſint, & robur acceperint & in eorum Statutis Romani Pontificis patenter excipiatur Auctoritas... Cùm igitur à Sede Apoſtolica veſtræ Inſignia Dignitatis exigitis, quæ à B. Petri tantùm corpore aſſumuntur, juſtum eſt ut vos quoque Sedi Apoſtolicæ ſubjectionis debitæ ſigna ſolvatis, quæ vos cum B. Petro tanquam membra de membro habere, & Catholici Capitis unitatem ſervare declarent.*

Dictum Juramentum Schiſmatum occaſione introductum fuiſſe confirmat *Petrus Diaconus* libro IV. Chronici Caſinenſis, cap. XCVII. ubi narrat quomodo *Honorius II.* Pontifex Maximus illud à *Senioreto* Caſinenſi Abbate exegerit, & quomodo Monachi repugnarint. *Interea*, inquit, *Apoſtolicus ex Urbe ad Monaſterium venit. A quo idem Abbas primus in hac Eccleſia conſecrationem accepit. Cœpit poſtea ſacramentum fidei vehementer exquirere, atque ad id animo inſiſtere. Fratres omnimodis reniti & contradicere, nunquam id Caſinenſes Abbates feciſſe dicentes. Cùmque objiceret, quòd Epiſcopi & Archiepiſcopi omnes facerent, id Abbatem quoque Caſinenſem facere debere: Noſtri contra, illos Hæreſum cauſa meritò jurare compelli, fidémque exigi, quia ſæpius in Hæreſim lapſi, contra Romanam Eccleſiam feciſſent. At verò Caſinenſis Eccleſia nunquam in Hæreſim lapſa eſt, nec contra Apoſtolicum ſenſit. Hâc ratione ſuſceptâ Papa conticuit.* At cùm poſtea Caſinenſes *Anacleto* Antipapæ contra *Innocentium II.* ſtuduiſſent, Gerardus Cardinalis *Innocentii II.* Legatus Sacramentum fidelitatis ab ipſis exegit. *Petrus Diaconus* Fratrum nomine reſpondit, Regulam *S. Benedicti* Juramentum Monachis prohibere. Imperatorum etiam Legibus cautum ne Monachi ad Sacramentum compellantur. Prolata ſunt Principum Diplomata. Monachis favit Imperator *Lotharius*, cujus precibus annuens Romanus Pontifex, Juramentum dumtaxat obedientiæ, non fidelitatis exegit. *Noverit veſtra Celſitudo, Cæſar Invicte!* (inquit Gerardus Legatus) *hæc Dominum Apoſtolicum veſtris ita annuiſſe Mandatis, ut veſtri cauſa, fidelitate omiſſa, Sacramentum ſolummodo obedientiámque requirat.* Necdum paruere Caſinenſes. Se Patrum exemplo excuſarunt; à quibus Romani Pontifices nunquam Sacramentum exegere. Legatus reſpondit, Juramentum ab ipſis poſtulatum non fuiſſe quamdiu in Eccleſiæ unitate manſerant. *Sed poſtquam Schiſma incurriſſent, abſque Sacramento recipiendos non eſſe: protulitque juſſu Papæ Innocentii Capitulum Niceni concilii, Ut revertentes à Schiſmate abſque Sacramento non reciperentur.* Imperator precibus, minis, Legationibus ab *Innocentio II.* impetrare conatus eſt ut Caſinenſes à Juramento diſpenſaret. Supplex ipſe ad Sedem Apoſtolicam acceſſit hac de cauſa; cui ſatisfecit *Innocentius*, graviores pœnas in Schiſmaticos decretas Caſinenſibus in gratiam ejus Majeſtatis ſe condonare ſignificans, modò Schiſmati ſolenni ritu nuntium dicerent, ac obedientiam ſibi ſuiſque Succeſſoribus jurarent. Quod *Rainaldus*, Abbas, eóque jubente Monachi tandem præſtitere, ſub hac Formula: *Ego Rainaldus refuto & anathematizo omne Schiſma, & omnem hæreſim extollentem ſe adversùs ſanctam & Apoſtolicam Eccleſiam. Anathematizo etiam filium Petri Leonis, & Rogerium Siciliæ Comitem, omnéſque illorum complices: & obediens ero Domino Papæ Innocentio, & Succeſſoribus canonicè intrantibus.* Iſta conſtant ex Chronico Caſinenſi lib. IV. Capp. CX. CXIV. & CXVI.

S. Thomas Cantuarienſis Epiſtola CXVIII. Lib. I. ad Herefordenſem & Vigornenſem Epiſcopos ſcribit; ſibi perſuaſum eſſe quòd nullius turbinis impetus ipſos à fide & obedientia Sanctæ Romanæ Eccleſiæ poterit ſeparare: *Ad quam*, inquit, *cùm ex inſtitutione Filii Dei Eccleſiam in ſe Petro ſolidiſſima fundantis, omnis anima teneatur, arctiori quidem vinculo adſtrictus eſt Ordo Pontificum, qui in Conſecratione de obſervatione Legis Divinæ, & Sacrorum Canonum, & de Obedientia Mandatorum Sedis Apoſtolicæ, &c. profitentur.*

Epiſcopi Metropolitanis canonicam obedientiam promittebant.

Epiſcopi Metropolitanis canonicæ obedientiæ profeſſione ſe obſtringebant. Hinc illa *Eadmeri* in Vita *S. Anſelmi* querela: *Quidam ex Epiſcopis Archiepiſcopo ſuo atque Primati omnem ſubjectionem profeſſámque obedientiam uno impetu abnegant.* Yvo Carnotenſis Epiſtola LXXXIII. Prælatos omnes ſubalternos obedientiam ſuis Superioribus profeſſos fuiſſe docet. *Quomodo enim*, inquit, *connexa ſibi adinvicem poterunt eſſe membra corporis Chriſti, niſi Diſpenſatores Canonicarum vel Monaſticarum Congregationum eam obedientiam exhibeant Prælatis ſuis, quam ſibi exhiberi volunt à ſubditis ſuis...... Debitores autem eſſe, qui ad Dignitates promoventur Eccleſiaſticas, promittendæ obedientiæ, teſtatur Concilium Toletanum Undecimum, &c. Ipſe enim Summus Pontifex, antequam Conſecrationis gratiam conſequatur*

tur, Conſuetudines Romanæ Eccleſiæ, & Decreta Prædeceſſorum ſuorum ſe inviolabiliter ſervaturum profitetur. Sic reliqui Pontifices ante Conſecrationem examinantur; omnem veterum morum honeſtatem & debitam obedientiam ſe exhibituros ſuis Ordinatoribus pollicentur.

VI. Reges Juramentum fidelitatis, & Hominium ab Epiſcopis exigebant. Hominia Laïcis præſtari ab Epiſcopis vel Preſbyteris, prohibuere Gregorius VII. Urbanus II. in Concilio Claromontano Canone XVII. & in Synodo Romana anno MXCIX. & Concilium Rothomagenſe anno MXCVI. Reges hiſce Decretis parere noluerunt, quæ Regia Jura convellere videbantur. Diſſimularunt ac ceſſerunt interdum œconomiæ paciſque gratiâ, Romani Pontifices. *Radulphum* Remenſem Archiepiſcopum ad hominium & ſacramentum fidelitatis præſtandum compulit *Ludovicus VI.* Rex Chriſtianiſſimus in Conventu Ordinum Regni in Urbe Aurelianenſi celebrato anno MCXV. Qua de re *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola CXC. ad Paſchalem II. ita ſcripſit: *Reclamante Curia, plenariam pacem impetrare nequivimus, niſi prædictus Metropolitanus per manum & Sacramentum eam fidelitatem Regi faceret, quam Prædeceſſoribus ſuis Regibus Francorum antea fecerant omnes Remenſes Archiepiſcopi, & cæteri Regni Francorum quamlibet Religioſi & Sancti Epiſcopi. Quòd perſuadentibus & impellentibus totius Curiæ Optimatibus, etſi propter Mandatorum rigorem minùs licebat, factum eſt tamen: quia Eccleſiaſticæ paci & fraternæ dilectioni ſic expediebat..... Conſulendo & monendo rogamus, ut ibi conſilii & pietatis ſtudeatis viſceribus abundare, ubi fas non eſt debitam fortitudinem exercere.* Hac de quæſtione inter *Henricum I.* Angliæ Regem, & *S. Anſelmum* Paſchalis II. Papæ Decretis inhærentem diu multùmque diſceptatum eſt. Annuit tandem Pontifex, ut Hominia ab Epiſcopis & Abbatibus electis Rex acciperet, nec propterea Benedictionis munere privarentur; modò Inveſtituras Eccleſiarum per annulum & baculum non conferret. Id conſtat ex Epiſtola XVI. *Paſchalis II.* ex *Eadmero* in *Hiſtoria Novorum*, & *Vuillelmo Malmeſburienſi* lib. 1. *de Geſtis Pontificum Anglorum.* Inter conſuetudinum Regiarum Articulos quas Rex Angliæ *Henricus II.* in Conventu Clarendonenſi promulgavit, quibus Epiſcopi omnes Anglicani, uno excepto Cantuarienſi Archiepiſcopo & Martyre Sanctiſſimo *Thoma* ſubſcripſere, anno MCLXIV. hunc legere eſt Epiſcopos electos ſpectantem: *Electus homagium & fidelitatem Regi, ſicut ligio Domino ſuo, de vita ſua, & de membris, & honore terreno, ſalvo ordine ſuo faciet, priuſquam conſecretur.*

Juramentum fidelitatis & hominium præſtitum Regibus. Quod tulere ſummi Pontifices ut hominium exigeretur. Regula pro eadem re in Eccleſiaſtico Regimine ſequenda.

Fredericus I. Imperator Hominium & Juramentum fidelitatis ab Epiſcopis exigebat, quod ipſi exprobravit *Hadrianus IV.* anno MCLIX. his verbis: *Quid dicam de fidelitate B. Petro & nobis à te promiſſa & jurata, quomodo eam obſerves, cùm ab iis qui Dii ſunt, & filii excelſi omnes, Epiſcopis videlicet, homagium requiris, fidelitatem exigis, & manus eorum ſacratas manibus tuis innectis.* Cùm de concordia Sacerdotii & Imperii ageretur, poſtulavit Pontifex ut ab Epiſcopis Italiæ ſolùm ſacramentum fidelitatis *ſine hominio* exigeret. *Fredericus* reſpondit: *Epiſcoporum Italiæ ego quidem non affecto Hominium: ſi tamen & eos de noſtris Regalibus nihil delectat habere. Qui ſi gratanter audierint à Romano Præſule, Quid tibi & Regi? Conſequenter eos ab Imperatore non pigeat audire, Quid tibi & poſſeſſioni?* Ita refert *Radevicus* lib. II. cap. XXX.

Rex Chriſtianiſſimus Ludovicus VI. Epiſcopos Burdegalenſis Provinciæ ab *Hominii* ſervitute abſolvit, ipſiſque canonicatum electionum libertatem conceſſit, Diplomate dato Pariſiis in Parlamento, anno MCXXXVII. cujus hæc ſunt verba: *Regiæ Majeſtatis eſt, Eccleſiarum quieti pia ſolicitudine providere, & ex officio ſuſceptæ à Domino poteſtatis, earum libertates tueri, & ab hoſtium ſeu malignantium incurſibus defenſare. Sic nimirum Regalis apicem Dignitatis nos à Domino, à quo omnis poteſtas eſt, conſecutos eſſe conſtabit, ſi juxta Evangelicam Inſtitutionem, & Apoſtolicæ doctrinæ traditionem, in Sancta Dei Eccleſiæ Miniſterium accincti, pro ejuſdem contuenda libertate, qua Chriſtus eam liberaverit, & pacis quiete operam demus. Eâ propter petitionibus veſtris, communicato priùs Epiſcoporum, Abbatum, & Procerum noſtrorum conſilio, aſſentiente Ludovico filio noſtro jam in Regem ſublimato, innuendum: & in Sede Burdegalenſi, & in prænominatis Epiſcopalibus Sedibus & Abbatiis ejuſdem Provinciæ, quæ defuncto Illuſtri Aquitanorum Duce ac Comite Pictavis Guillelmo, per filiam ipſius Alienoram jam dicto filio noſtro Ludovico jorte Matrimonii ceſſit, in Epiſcoporum & Abbatum ſuorum electionibus canonicam omninò concedimus libertatem, abſque Hominii, Juramenti, ſeu Fidei per manum datæ obligatione.* Hoc Diploma ediderunt *P. Labbe* S. J. in Miſcellaneis Curioſis, Cap. XII. & *Bollandus* in Commentario prævio ad Vitam *S. Guillelmi*, §. IV. inter Acta Sanctorum Februarii menſis, Tom. II.

Ludovicus Sextus Provinciæ Burdegalenſis Epiſcopos ab hominii ſervitute abſolvit.

VII. Qui in alieno Regno aut Principatu deſignabantur Epiſcopi, licentiam ſuſcipiendi Epiſcopatus à Principe cujus erant ſubditi, & ab Epiſcopo è cujus erant Diœceſi, ex officio poſtulabant. Id probat *S. Anſelmi* factum relatum ab *Eadmero*, lib. I. *Hiſtoriæ Novorum.* Cùm enim Cantuarienſis Archiepiſcopus à *Vuillelmo II.* Rege deſignatus, & ab Epiſcopis electus eſſet, atque ad Regem duceretur, Inveſtituram Archiepiſcopatûs accepturus, totis viribus reſtitit, hâc inter alias ratione diſſenſum ſuum excuſans: *Abbas ſum Monaſterii Regni alterius, Archiepiſcopum habens cui obedientiam; terrenum Principem, cui ſubjectionem; Monachos, quibus debeo conſilii atque auxilii ſubminiſtrationem. His omnibus ita ſum adſtrictus, ut nec Monachos deſerere poſſim ſine illorum conceſſione, nec me à dominatu Principis mei valeam exuere ſine ejus permiſſione; nec obedientiam Pontificis mei ſubterfugere queam, cum ſalute animæ meæ, abſque illius abſolutione. Interea* (inquit Eadmerus) *miſſi ſunt à Rege Nuntii cum literis in Normanniam ad Comitem, ad Pontificem Rothomagenſem, ad Monachos Beccenſes, quatenus his quæ in Anglia de Abbate Beccenſi geſta fuerant, ſinguli, quantum ſua intererat, præberent aſſenſum...... Tandem importuna ratione devicti, quæ de Anſelmo cœpta erant, perfici conceſſerunt, & ne onus impoſitum ſubterfugeret, ei per obedientiam injunxerunt. Unde & literæ ſingulis ſingulæ ſcriptæ ſunt, quæ in uno eodémque concordantes per Nuncios Anſelmo & Regi ſunt tranſmiſſæ.* Guillelmi Archiepiſcopi Rothomagenſis literas *Eadmerus* deſcribit, quarum hic erat tenor: *Frater Guillelmus Archiepiſcopus, ſuo Domino & amico Anſelmo, Dei benedictionem & noſtram. De his quæ de vobis à me Rex quæſivit, & de quibus ipſe mihi conſcripſiſtis, ſicut de tanta re decuit, hucuſque diu multùmque pertractavi...... Noſtram voluntatem Divinæ ſubjicimus, atque ex parte Dei, & Sancti Petri, omniúmque amicorum meorum ac veſtrorum, qui ſecundùm Deum vos diligunt, jubeo ut Paſtoralem Curam Cantuarienſis Eccleſiæ & Eccleſiaſtico more Benedictionem Epiſcopalem ſuſcipiatis, oviúmque veſtrârum vobis (ut credimus) divinitus commiſſarum ſaluti deinceps invigiletis. Valete, Viſcera mea!*

Licentia ſuſcipiendi Epiſcopatus quando & à quibus petenda?

Ceſſiones Epiſcoporum quando licitæ.

VIII. Ceſſiones Epiſcopatuum fieri non poterant niſi gravibus de cauſis & canonicis, cum licentia Metropolitani, vel Synodi, & maximè Summi Pontificis. *B. Petrus Damiani* abſolutionem ab Epiſcopatu ſemel iterúmque petiit à Summis Pontificibus Nicolao II. Alexandro II. & Gregorio VII. Quibus Opuſcula *De abdicatione Epiſcopatûs*, & *Apologeticum ob dimiſſum Epiſcopatum* dicavit. Miſſionem ſe non obtinuiſſe ait, cùm primùm petiit à *Nicolao II.* Quia tunc Eccleſiæ res poſtulabant ne è ſtatione decederet. *Apud vos*, inquit, *tunc non obtinui miſſionem, quia Romana Eccleſia, quæ ruinam minari videbatur, id utilitas non poſcebat.* Nunc autem pacatis Eccleſiæ rebus, Ceſſionem ſuam ratam haberi poſtulat, & ſibi quietem indulgeri ob grandævam ſenectutem, & ut vitæ reliquum in Pœnitentia tranſigere poſſit. *Cùm igitur ſub ſancto Pontificatu veſtro jucunda pace univerſalis Eccleſia potiatur, canis meis & grandævæ jam ſenectuti, quæſo, requies non negetur: Quapropter ob remiſſionem omnium peccatorum meorum, quæ nequiter perpetravi, cedo jure Epiſcopatûs, & per hunc Annulum (Virgam enim tuliſtis) deſperata deinceps omni repetendi querela, renuncio. Utrumque etiam vobis Monaſterium reddo: & ut quieſcendi municipium veterano & emerito Militi permittatur, imploro.* Epiſcopatum verò dimitti poſſe, multis probat Sanctorum exemplis, nec tamen licitè deſeri docet abſque neceſſitate, aut gravi de cauſa. *Plerique* (inquit) *Pontificatûs Jura non deſerunt, & de ſiniſtris ſunt: quotquot autem legimus recta intentione dimiſiſſe, certa ſpes eſt eos de æterna cum Chriſto ſocietate gaudere. Neque tamen hoc dicimus, ut paſſim deſeri Epiſcopatum liceat, niſi videlicet id fieri neceſſitas, ſive rationalis qualibet cauſa depoſcat.* Denique Opuſculum his verbis concludit: *Horum igitur, aliorúmque Patrum auctoritate ſuffultus, Epiſcopatui ſimul & Monaſterio in Sanctis manibus veſtris irretractabiliter abrenuncio, omnique jus à me movendæ in poſterum quæſtionis ac repetitionis abſcindo: Et quia pro innumeris peccatis meis non ſum dignus in Eccleſiaſtica Dignitate perſiſtere, det mihi divina miſericordia per ſanctas orationes veſtras, Venerabilis Pater! eo ipſo vitæ quod reſtat, in luctu & Pœnitentia permanere.*

Lanfrancus Cantuarienſis Archiepiſcopus ab *Alexandro II.* abſolutionem ab onere Paſtorali pariter petiit, repulsámque paſſus eſt. *Rogo*, inquit,

Epiſt. 1.

ſicut veſtra, cui contradici fas non fuit, me auctoritate alligaſtis: ſic quoque alligatum, abrupto per eandem auctoritatem hujus neceſſitatis vinculo abſolvatis, vitámque Cœnobialem, quam præ omnibus rebus diligo, repetendi licentiam concedatis: nec in hujus ſperni petitione debeo, quam tam piè, tam neceſſariè, tam juſtis ex cauſis concedi mihi à vobis depoſco..... Quod ſi fortaſſe conſiderata aliorum utilitate ſicut agendum, mihique id denegandum eſſe decernitis, valde vobis cavendum atque timendum eſt, ne unde vos mercedem habere apud Deum exiſtimatis, inde peccati periculum incurratis. Nullus eſt enim à me aut per me in hac terra animarum profectus: aut ſi ullus exiſtit, tam parvus eſt, ut detrimentis meis comparari non poſſit.

Hermannus Epiſcopus ex Monaſterio aſſumptus, ſenio confectus, & ſuſtinendæ ſarcinæ Paſtorali jam impar, Epiſcopatu cedere, & in Monaſterium redire volebat. Ipſum Cenſurarum Eccleſiaſticarum minis prohibuit *Lanfrancus* ejus Metropolitanus, & *Alexandrum II.* Pontificem Maximum conſuluit quid facto opus eſſet. *Niſi ego Cenſura Canonica obſtitiſſem*, inquit, *jampridem aut Regi Epiſcopatum reddidiſſet, aut clam ad Monaſterium confugiſſet. Et quidem dum virili robore*

Epiſt. 5.

atque juventa viguit, ſcientia divinarum atque humanarum rerum, præditus, ad Paſtorale officium ſatis utilis perſona exiſtit; ſed jam ſenili ætate, prolixâque ægritudine confectus, debito officio curam impendere ulteriùs non valet. Nec exiſtimet Sancta colendáque Beatitudo veſtra, quòd aut quibuſlibet injuriis laceſſitus, aut Regalibus angariis ultra vires prægravatus, hoc facere velit...... Sed, ſicut puto, & revera eſt, exactis in hac vita compluribus annis, jam tandem proximus morti, priuſquam moriatur, à vinculis ac mole tanti oneris deſiderat abſolvi ac liberari, & in extremo ſaltem vitæ ſuæ, Pſalmis, Hymnis, orationibus, lectionibus occupari. Propterea Apoſtolicæ Sedis Celſitudinem conſulendam putavi, quatenus ab ea inſtructi certiſſimè teneamus quid concedere vel facere debeamus. Nec id differri oportet, quia valdè timendum eſt; niſi ſolertia veſtra provideat, ne ejus corporalis incommoditas multis animabus cauſa perditionis exiſtat.

Gregorius VII. Rothomagenſem Archiepiſcopum non corporis dumtaxat, ſed mentis ægritudine laborare cùm accepiſſet, *Hubertum* Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Subdiaconum miſit ad *Guillelmum* Anglorum Regem Apoſtolica Legatione ornatum, ut dicti Archiepiſcopi ſtatu comperto, ipſum ad Ceſſionem compelleret, aut ſi amentem ægritudo feciſſet, alius in ejus locum eligeretur par tanti ponderis Dignitati. *Hubertum*, inquit, *miſimus, qui cum viris religioſis Epiſcopis & Abbatibus, ejuſdem etiam Eccleſiæ Fratribus prædictum Archiepiſcopum adeat, diligenti & pia conſideratione examinet, an Paſtorali Moderamini præeſſe, ut oportet, valeat. Si verò valetudine corporali ſic judicent deſtitutum, ut amodo Epiſcopali non ſit aptus Regimini, priùs admonitionibus ſibi perſuadere non deſiſtant, ſi oportuerit, etiam Auctoritate Apoſtolica, ut ſuo conſenſu ordinetur Eccleſiæ. At ſi valetudo ſic eum oppreſſerit, ut inſenſatum & officii ſui oblitum reddiderit, non dijudicans quanti ſibi, & univerſæ patriæ, ægritudo ſit detrimenti, præcipimus Auctoritate Apoſtolica virum tanto ponderi competentem, bene moratum & ſapientem, univerſorum conſenſu canonicè eligi, & in Archiepiſcopum promoveri.* (Lib. V. Epiſt. XIX.)

Idem Pontifex *Tranſmundum* Vvalvenſem Epiſcopum caſtigavit, quòd Epiſcopatum abſque ratione dimiſiſſet, ut ipſe teſtatur Epiſtola XV. Libri VIII. ad Vvalvenſes ſcripta. *Duris verbis increpuimus*, inquit, *propterea quòd Epiſcopatum ſine ratione dimiſerat. Præcipimus etiam illi propter iſtam ſtultitiam, ut de Epiſcopatu ſe deinde non intromitteret, ſed iret ad Montem Caſſinum, ibique tamdiu eſſet, donec cum præfati loci Abbate, aliiſque religioſis & prudentibus viris conſilium caperemus, quid de illo & veſtra Eccleſia eſſet faciendum.*

Azelinus Pariſienſis Epiſcopus ægritudinis causâ Epiſcopatu ceſſit, *Franconem* in locum ſuum eligi rogavit: poſtea repetere voluit Epiſcopatum, ſed fruſtra id ipſum tentare ſcripſit *S. Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus, eúmque graviter increpuit quòd Dignitatem canonicè abdicatam rursùs ambiret. *Si*, inquit, *de repetendo Epiſcopio querimoniam incipere velis, non ſatis apparet cui tam jure intendere poſſis. Nullus enim te expulit, nullus Cathedram tuam te renitente pervaſit, ſed ultrò, causâ ægritudinis (ut aiebas) curam Epiſcopalem ſimul & Cathedram reliquiſti, ut perhibent. Et ſive Franconem tunc Decanum Pariſienſis Eccleſiæ, ſive quemlibet alium, ſubrogari tibi verbis & ſcriptis à Rege petiiſti. Quòd, ſi ita eſt, & ſic tibi conſequenter ſubſtitutus eſt Franco, eligente Clero, ſuffragante populo, dono Regis, approbatione Romani Pontificis, per manum Metropolitani Senonenſis, fulcitur utique ſub itutio & conſecratio ejus favore & Auctoritate B. Gregorii Papæ, qui ſcriptis ſuis, ſicut nulli Pon-*

tificum

viſicum non petenti pro qualibet ægritudine ſuccedendum fore docuit. Ita voluntariè renuntianti Sedi ſuæ Succeſſorem nullo modo denegavit.

S. Anſelmus apud *Urbanum II.* interceſſit pro Bellovacenſi Epiſcopo ex Monaſterio Beccenſi aſſumpto, ut eum ab Epiſcopatu abſolveret, propter ſimplicitatem rebus gerendis imparem. *Nihil proficit in Epiſcopatu*, inquit, *ſed & ipſe à ſui cuſtodia impeditur, nec rebus Eccleſiæ prodeſt; nec in futuro ego, aut aliquis eorum qui rem noverunt, & ſecundum Deum eam conſiderare volunt, aliquid melius, ſed deterius expectamus. Non quia in ejus innocenti vita aliqua culpa malæ voluntatis ſit; ſed quia non eſt talis qui tantum onus poſſit ſuſtinere, tantam malitiam irruentem, tantas inſidias circumſtantes cavere..... Quapropter ego, & alii ſecundum Deum amici ejus, corde cum ipſo proſternimur ad veſtigia veſtræ Miſericordiæ, ut ei viſcera ſua aperiat, & de tanto malo & periculo, in quibus ſine utilitate eſſe ſe ſentit, clementer eripiat.* (Epiſtola xxxiv. lib. II.)

Sanctus ipſe *Anſelmus* Urbanum II. enixè rogavit ut ſibi miſſionem ab Archiepiſcopatu concederet. *Hæc eſt*, inquit, *ſumma ſupplicationis meæ, propter quam ad vos ire volebam, ut ſicut Deum anima mea, & animam meam Deo deſideratis, per paternam & Apoſtolicam pietatem, animam meam de vinculo tantæ ſervitutis abſolvatis.* (Apud Eadmerum lib. II. *Hiſtoriæ Novorum.*) Non obtinuit S. Anſelmus quod rogabat: quia Summus Pontifex tam Sanctum Archipræſulem, tam ſtrenuum Eccleſiaſticæ Diſciplinæ & libertatis vindicem, Eccleſiæ Anglicanæ eſſe neceſſarium intellexit.

Hildebertus Cenomanenſis primùm Epiſcopus, deinde Archiepiſcopus Turonenſis, de ſe ipſo ſcribebat ad *S. Bernardum* Epiſtola xxiv. *Habeo atque ago gratias veſtræ Religioni; cujus ſinum, quaſi ventarum, jam dudum complexus eſſem, ſi conſultus Papa Pontificis onus amoliri permiſiſſet. Ille dum me remiſit ad laborem, invidit gloriam, non imputet ei Dominus.*

S. Hugo Gratianopolitanus Epiſcopus miſſionem ab Epiſcopatu ſemel, iterùmque petiit ab *Honorio II.* Pontifice Maximo, eámque ut impetraret, Romam ſe contulit. Recuſavit Pontifex, exiſtimans *Quod ſola auctoritate & ſanctæ converſationis exemplo plus poſſet plebi prodeſſe ſubjectæ debilis & ægrotus, quàm quivis alius, robuſtus licèt & ſanus.* Ita refert *Guigo* Carthuſienſis in ejus Vita, inter Acta Sanctorum menſis Aprilis à Patribus *Henſchenio & Papebrochio* Edita Tom. I.

S. Malachias Archiepiſcopus Armachanus ab Innocentio II. *cum multis lacrymis implorabat licere ſibi vivere & mori in Claravalle, permiſſu & benedictione ipſius. Non autem obtinuit, quòd Virum Apoſtolicum lucris potiùs uberioribus occupandum decerneret*, (inquit *Sanctus Bernardus* in ejus Vita cap. xvi.)

Idem *S. Bernardus* Epiſtola cccLxxiii. *Thurſtino* Eboracenſi Archiepiſcopo ſuadet ne curam Paſtoralem dimittat, niſi forſan crimen aliquod commiſerit, aut licentiam à Summo Pontifice obtinuerit. *Iſtæ*, inquit, *quas prætenditis, cauſæ curæ Paſtorali non videntur poſſe præſcribere: niſi fortè (quod abſit, & nos non credimus) mortale aliquod commiſſum ſit, aut Summi Pontificis Auctoritate emerito fuerit indulta licentia. Nam neque vos ignorare credimus illud Apoſtoli:* Alligatus es uxori? Noli quærere ſolutionem. *Verbo ſiquidem promiſſionis qualem vos feciſſe dicitis, non tenetur Epiſcopus, quominus in eo quo vocatus eſt, Miniſterio perſeveret. Videtur ergo nobis, ſanius ſapienti non præ-*

A *ſcribentibus, ut quod tenetis, teneatis, & humilitatis habitu vitaque ſanctitate Monachum exhibeatis in Epiſcopo. Quòd ſi aut cauſa latens cedere compellat, aut Dominus Papa quietem indulgeat; pro noſtro exiguo ſapere conſilium damus, ut nulla victus aut veſtitus aſperitas, nulla omnium paupertas vos deterreat, quominus tranſeatis, ubi majorem invenire ſperatis puritatem.*

Petrus Bleſenſis Arnulpho Lexovienſi Epiſcopo ſuaſit ne Epiſcopatu cederet ob moleſtias à Principe, à Capitulo, aut ab aliis illatas, ſed tantùm ſi per ambitionis ſuffragia ad eum perveniſſet. (Epiſtola XLIV.) *Scio*, inquit, *quia jam declinatis in ſenectam & ſenium, corpúſque confractum laboribus & ætate ſuum pronuntiat imperfectum. Habet quidem SS. Patrum inſtitutio ut Epiſcopis infirmis & ſenibus Coadjutor addatur..... Quod ſi Principis indignationem, aut Capituli veſtri vexationes, aut alias hujus vitæ moleſtias formidatis, & ideo pacem eligitis & quietem, hominem degeneris & dejecti animi decet hæc facere...... Si verò veſtri Principis gratiam affectatis, eam poteſtis obtinere leviſſime, dummodo vos habeatis circa eum humiliter & devotè. Ipſe homo eſt qui rebellionem & contumaciam in Epiſcopis ſuper omnia deteſtatur. Ipſe eſt qui ſola humilitate vincit & vincitur. Porro aliunde ſubeſſe poteſt legitimæ reſignationis occaſio. Cum enim ſcriptum ſit, quia proni ſunt ſenſus hominis ab adoleſcentia in malum; dicitur quòd ab adoleſcentia cœpiſtis Eccleſiaſticos honores olfacere, & ad hunc honorem qui nunc oneroſus eſt vobis, obſequiis atque interceſſionibus, & aliis ambitionis humanæ ſuffragiis aſpirare. Currite ergo ad conſcientiæ veſtræ teſtimonium, & ſi inveneritis vos minus canonicum habuiſſe ingreſſum, ſitis ſoliciti de egreſſu. Nam hic reſignatio habet locum. Beato enim Gregorio teſte, Qui in ovile ovium non per oſtium, ſed aliunde aſcendit, ad æternæ ſalutis bravium in vanum ſe fatigat, niſi honorem, in quo deliquit, penitus derelinquat.*

Qui minùs canonicum in Epiſcopatum ingreſſum habuit, ſolicitus eſſe debet de egreſſu.

Cùm Goffridus Angliæ Princeps, Lincolnienſis Epiſcopus electus, Ordinem Sacerdotii & Epiſcopalem Conſecrationem ſuſcipere negligeret; *Alexander III.* Cantuarienſi Archiepiſcopo injunxit ut eum Eccleſiaſticâ Cenſurâ compelleret ad renuntiandum electioni, aut ad ſuſcipiendum Ordinem. Renunciare maluit, ſcripſitque ad Archiepiſcopum Cantuarienſem his verbis: *Omne jus electionis meæ, & Lincolnienſem Epiſcopatum, ſpontaneè, liberè, & integrè in manu veſtra, Pater Sancte! reſigno, tam electionis, quàm Epiſcopatus abſolutionem poſtulans à vobis tanquam à Metropolitano meo, & ad hoc ab Apoſtolica Sede ſpecialiter delegato.* Ita refert, *Rogerus de Hoveden*, parte poſteriori Annalium pag. 611. Lincopenſem in Dania Epiſcopum, qui abdicato Epiſcopatu, in Monaſterium ſeceſſerat, id præſtare non potuiſſe abſque Auctoritate Romani Pontificis, ſcripſit *Alexander III.* Epiſtola XXIII. Appendicis primæ. *Verùm*, inquit, *licèt ei non licuerit abſque Auctoritate Romani Pontificis Epiſcopali Dignitati abrenuntiare, &c.*

Reſignationes Epiſcopatuum in favorem, ſeu Coadjutorum aſſumptiones, non fiebant abſque gravi neceſſitate, Auctoritate Romani Pontificis, & ſalvo electionum jure. *Sancius* Aragonenſis Epiſcopus *Gregorium VII.* adiit, & deſerendi Epiſcopatum licentiam ab ipſo poſtulavit ratione infirmitatis penè continuæ, qua confectus erat, ac prope conſumptus: duóſque ipſi propoſuit Clericos, quorum alterum Pontifex Epiſcopum conſecraret, ſibique Succeſſorem daret. *Gregorius* inquiſitione facta de eorum origine, vita, & mo-

Reſignatio in favorem, & Coadjutoris aſſumtio, quibus de cauſis, qua auctoritate, quibus conditionibus facta.

ribus,

ribus, ſpurios eſſe cognovit, eóſque propterea rejecit. Epiſcopo verò præcepit, ut ipſe, quantum poterat, Epiſcopali Officio in Spiritualibus inſiſtens, & auxilia Comprovincialium Epiſcoporum petens, ad gerendas exteriores curas, id eſt, ad Juriſdictionis, & temporalia negotia, talem Clericum in Eccleſia conſtitueret, qui ad tantam procurationem providus, & ſi res poſtularet ad ſuccedendum in Epiſcopalem Dignitatem eſſet idoneus. Quo per annum ſolidum aut ampliùs probato, ſi illius vita, mores, & diſciplina Summum Sacerdotium mererentur, Epiſcopi Regiíque literis adjuncto Cleri ejuſdem Eccleſiæ teſtimonio, id Sedi Apoſtolicæ denuntiaretur, quæ de Ordinatione Eccleſiæ deliberato conſilio certum & ſalubre Reſponſum daret. Conſtat iſtud ex Epiſtola *Gregorii VII.* ad *Sancium* Aragonum Regem, quinquageſima libri ſecundi.

Chriſtianus Armachanus Archiepiſcopus, Hiberniæ Primas, infirmitate confectus & ſenio, ſibi deſignari atque conſecrari Succeſſorem poſtulavit quemdam Ciſtercienſis Ordinis Monachum. Celebrata electio eſt; Cleri, Procerum, Populi in ipſam conſpiravit aſſenſus. *Henricus* Cardinalis Albanenſis Epiſcopus, Sedis Apoſtolicæ Legatus ipſam confirmavit. Neceſſe tamen fuit ut Summi Pontificis Auctoritate negotium iſtud conſummaretur. Quare Legatus ad *Alexandrum III.* ſcripſit: *Infirmitate confectus & ſenio quietis & vacationis vota concepit, fatiſcentem nimirum cauſatus ætatem. Facta igitur ceſſione Pontificii quod gerebat, ne gentem in qua hactenus laboraverat, abſque conſolatione dimittat, virum venerabilem, ſcilicet latorem præſentium, ordinari ſibi deſiderat Succeſſorem, celebrata electione in ipſum à Clero, & Populo, & Magnatibus terræ ejus. Unde nos, licèt tales in obſervantiæ Ordinis adjutores nequaquam in Eccleſiaſticis functionibus fieri cupiamus Antiſtites, adducimur tamen aſſenſum noſtrum præſenti negotio non negare, timentes utique illi Barbaræ Nationi.... Quapropter ſi ita videtur & vobis, rogamus ut votis & deſideriis prædicti Pontificis, tam in abſolutione ejus, quàm in Ordinatione illius efficaciter annuatis.* Edita eſt hæc Epiſtola cum aliis ejuſdem *Henrici* Cardinalis Tomo III. Bibliothecæ Ciſtercienſis.

Eſkilius, Lundenſis Eccleſiæ in Dania Metropolitanus, & Sedis Apoſtolicæ Legatus, ab *Alexandro III.* miſſionem ab Epiſcopatu, & licentiam Monaſticæ Profeſſionis in Ordine Ciſtercienſi amplectendæ importunis precibus anno MCLXXVII. obtinet. *Romani Pontificis Epiſtola, ſine cujus nutu Rex Dignitatem ab ipſo deponendam negabat in commune relegenda profertur.* Rex optare ſe ſignificat ut Religioſiſſimus Archipræſul ſibi ipſe deſignaret Succeſſorem. Ille *aliam Romanæ Dignitatis Epiſtolam explicat, qua ſibi Legationis habenas tenenti, ſubrogandi Antiſtitis arbitrium mandabatur. Ea perlecta, poteſtatem, quam ſibi indulgentia Romana detulerat, ad eos, quibus eligendi jus eſſe conſueverit, transferre ſe dixit: quod ultro jure ſuo cedere, quàm alienum offendere malit: ne Eccleſiam pro cujus Majeſtate tuenda ſemper excubuerit, conſuetæ libertatis beneficio fraudare videretur.* Clero & Rege urgentibus, *Abſalonem* Roſchildenſem Epiſcopum elegit. Suam ille dimittere Eccleſiam ut nobilioris regimen ſuſciperet, omninò recuſavit. Regis Mandato, Collegarum precibus, amicorum ſuaſionibus cùm urgeretur, Sedem Apoſtolicam appellavit. Miſſi utrinque Legati. Alexander III. rem ita compoſuit, ut pars utraque ſibi pro votis conſultum gauderet. *Nam & Abſaloni Lundenſem Pontificatum aſſumere juſſum, & Roſchildenſem adminiſtrare permiſſum.* Ita refert *Saxo Grammaticus* lib. XIV.

Tranſlationes Epiſcoporum ob neceſſ. Eccleſiæ utilitatem licitæ & Romani Pontificis Auctoritate.

X. Tranſlationes Epiſcoporum fieri non poterant niſi ob Eccleſiæ utilitatem, & Romani Pontificis Auctoritate. Ita verbis & facto docuit *Clemens II.* Pontifex Maximus *Joannis* Peſtani Epiſcopi tranſlationem ad Sedem Salernitanam confirmans, ad eúmque ſcribens: *Quoties ita contingit ut exigente neceſſitate, & maxima utilitate, tranſmutandus eſt quiſquam Epiſcopus de propria Sede ad aliam: diligentiſſimè perquirenda eſt perſona, utrum neceſſario ſit tranſmutanda, ut ſic major utilitas oriatur, ſicut major Sedes aſſumitur. Te verò, Frater Cariſſime, quem unanimitas Cleri & Populi Salernitanæ Eccleſiæ, unà cum glorioſiſſimo Principe Guaimario, de Sede Peſtana accepit, & in ſuum Pontificem elegit, diligenter diſcuſſimus, ne tuæ ambitionis causâ; & non majoris utilitatis neceſſitate electus fuiſſes aut fortè per Simoniacam Hæreſim. Quod ita ab omnibus eſt abnegatum, ut nullius audiretur ore prolatum.... Quapropter annuentes petitioni votóque eorum omnium; & maximè prædicti glorioſi Principis Guaimarii, te, Frater! ſicut & de Sede propria ad ſuam tranſtulerunt, poſcentibus tuorum meritis morum, non rapina tuæ avaritiæ id efflagitante, Apoſtolica aſſenſione per hoc noſtræ auctoritatis Privilegium incardinamus & inthronizamus eidem Salernitanæ Sedi.*

Anno MXLVII.

Leo IX. Joannis Tuſcanenſis Epiſcopi Tranſlationem ad Portuenſem Eccleſiam, cauſis in Synodo diſcuſſis, approbavit, anno MXLIX. ut ipſe teſtatur Epiſtola XIV. *Quia*, inquit, *tranſmigrationem feciſti de Sede Tuſcanenſi ad Portuenſem, dignum duximus in Synodo priùs ventilare, utrum juſtè facta fuerit, vel injuſtè: quod & fecimus reſidentes in Synodo & in Eccleſia Salvatoris. Cúmque ibi diligenter eſſet examinatum, qua ratione de Epiſcopatu ad Epiſcopatum tranſieris, inventum eſt tam neceſſitatis quàm utilitatis causâ hoc factum fuiſſe, & judicatum eſt hoc fieri potuiſſe. Quæ etiam fuerit neceſſitas, quæ utilitas, ſatis patenter eſt expreſſum: Neceſſitas, quia jam Romana Eccleſia in filios, quos ipſa lactaverat, defecerat, quorum tu pars ſuperſtes eras congrua: Utilitas verò, ſive pro rebus ipſius Eccleſiæ, quæ tibi notæ erant præ aliis, ſive conſiliis dandis, ſive etiam pro meditatione Romanæ Eccleſiæ & Imperatorum, quorum tu ſæpè Mediator fuiſti.*

Concilium Rothomagenſe anno MI. Canone III. migrationes Epiſcoporum ab una Sede ad aliam, quam cupiditas, non Eccleſiæ utilitas ſuadet, omninò damnat *Ut nullus Epiſcoporum de civitate in qua denominatus & ordinatus eſt, ad aliam, amplioris honoris causâ tranſire præſumat: ſicut de quibuſdam auditum eſt qui putabant Evangelico exemplo poſſe tueri cupiditatem ſuam: per quod, ex occaſione perſecutionis, Apoſtolici Prædicatores jubentur tranſire de civitate in civitatem.*

Joanne Abrincenſi Epiſcopo in Archiepiſcopum Rothomagenſem electo, anno MLXVII. *Lanfrancus* Cadomenſis Abbas, *Ut canonicè fieret iſta conjugatio Romam adiit, Prædictæ Ordinationis licentiam ab Alexandro Papa impetravit*, (inquit *Ordericus Vitalis* Lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.)

Inter propoſitiones quæ *Gregorii VII.* Dictatus inſcribuntur, iſtam legere eſt: *Quòd liceat Romano Pontifici de Sede ad Sedem, neceſſitate cogente, Epiſcopos tranſmutare.* Idem Pontifex ad *Hugonem* Dienſem Epiſcopum ſcripſit ut in Sede Lugdunenſi Archiepiſcopum citò ordinandum curaret: ſi verò non poſſet quamprimùm aliquis idoneus reperiri, ipſe ad ejus regimen accederet. *Quòd ſi citò non poteſt reperiri, ex Apoſtolica tibi præcipimus auctoritate,*

ut

ut rogatus à Fratribus tuis, & electus ab ejuſdem A *Eccleſiæ filiis, ad regimen prædictæ Lugdunenſis Sanctæ accedas Eccleſiæ, imitando Dominum & Patrem noſtrum B. Petrum Apoſtolum, qui de minori Eccleſia Antiochena translatus eſt ad Romanam.* (Epiſt. XVII. Libri IX.).

Paſchalis II. Epiſtola VI. Polonos arguit, quòd una Regis auctoritate, abſque Sedis Apoſtolicæ conſenſu tranſlationes Epiſcoporum decernerent. *Quid*, inquit, *ſupèr Epiſcoporum tranſlationibus loquar, quæ apud vos, non Auctoritate Apoſtolica, ſed nutu Regis præſumuntur?* Idem exprobrat Regi & Epiſcopis Angliæ, Epiſtola CVII. *Vos præter auctoritatem noſtram, Epiſcoporum quoque mutationes præſumitis, quod ſine Sacroſanctæ Romanæ Sedis auctoritate ac licentia fieri novimus omnino prohibitum.*

Ejuſdem teſtis eſt diſciplinæ *S. Anſelmus* Epiſtola CXXVI. Lib. III. *Sicut*, inquit, *nullus Epiſcopus ſacrari debet alicui Eccleſiæ ſine aſſenſu & conſilio Archiepiſcopi, & aliorum Epiſcoporum totius Provinciæ: ita qui ſacratus eſt Epiſcopus, non poteſt conſtitui in alia Provincia Epiſcopus canonicè ſine conſilio & aſſenſu Archiepiſcopi, & Epiſcoporum ejuſdem Provinciæ, cum auctoritate Apoſtolica, nec ſine abſolutione Archiepiſcopi & Epiſcoporum Provinciæ in qua ſacratus eſt. Quæ abſolutio fieri nequit ſine magna & communi conſideratione & conſilio eorum, ſine quibus conſecrari (ut dixi) non potuit: & quamvis Epiſcopatus ejus ita videatur deſtructus, ut non manere non poſſit.*

Ivo Carnotenſis Epiſcopus *Daimbertum* Senonenſem Metropolitanum rogat, ut *Gallonis* Bellovacenſis Epiſcopi, quem Rex Bellovaci ferre nolebat, tranſlationi ad Pariſienſem Eccleſiam præbeat aſſenſum, & eam Summi Pontificis auctoritate curet confirmari. *Sed quia*, inquit, *Tranſlationes Epiſcoporum, neceſſitate urgente, Metropolitani auctoritate & Summi Pontificis diſpenſatione fieri oportet: Nos, quantum in nobis eſt, eidem electioni aſſenſum præbentes, Paternitati veſtræ ſuggerimus, quatenus eidem electioni adſtipulando, à Domino Papa poſtuletis, ut prædictum Epiſcopum per manum veſtram transferri præcipiat cum propriam Sedem obtinere non valeat*, (Epiſt. CXLVI.) Eidem de cauſa ſcripſit ad *Paſchalem II.* Pontificem Maximum: *Sanctæ Paternitati veſtræ ſupplicando ſuggerimus, ut Dominum Galonem Coëpiſcopum noſtrum, de Belvacenſi Epiſcopatu, quem propter ſacramentum Domini Ludovici habere non poteſt, per manum Senonenſis Archiepiſcopi transferri jubeatis in Pariſienſem Epiſcopatum, quem ei gratanter & devote concedunt pro veſtro amore Rex & Regis Filius. Qualiter autem in eum Cleri & plebis vota conveniant, dicet vobis præſentium portitor Clericus Pariſienſis Eccleſiæ Canonicus, ut cognoſcatis eum bene poſſe transferri, qui Sedem propriam nulla ratione prævalet adipiſci* (Epiſt. CXLIV.)

Anno M.CXXV. *Turonici Hildebertum Cenomanenſem probatum Præſulem ſibi aſciverunt, & Honorii Papæ permiſſu gaudentes in Turonicæ Metropolis Cathedram tranſtulerunt*, teſte *Orderico Vitali* lib XII. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. *Guillelmo* Cantuarienſi Archiepiſcopo defuncto, *Henricus Frater Stephani Regis ad regendam Metropolim electus eſt. Sed quia Epiſcopus ſecundum Decreta Canonum, de propria Sede ad aliam Eccleſiam, niſi auctoritate Romani Pontificis promoveri nequit, Præſul Vuintonienſis in Adventu Domini transfretavit, & Legatis Picennum ad Innocentium Papam miſſis, in Neuſtria ipſe hyemavit.* Ita refert *Ordericus Vitalis*, ad annum M. CXXXVI. lib XIII. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.*

Cùm *Fridericus I.* Imperator anno M.CLII. Magdeburgenſibus Canonicis de Archiepiſcopi electione diſſentientibus perſuaſiſſet ut *Guimannum* Cicenſem Epiſcopum eligerent, ac electo Inveſtituram conceſſiſſet, tranſlationem hujuſmodi ad nutum Principis, abſque cauſa canonica, & ſine Sedis Apoſtolicæ auctoritate factam *Eugenius III.* improbavit, & Epiſcopos Germaniæ tam manifeſtæ violationi Canonum faventes increpuit Epiſtola VIII. *Cùm*, inquit, *in Eccleſiæ vertice ſitis ex divina Providentia conſtituti, ut de medio ejus quæ fuerint nociva propellere, quæ utilia debeatis attento ſtudio conſervare: in cauſa iſta, ſicut ex ſuggeſtione literarum veſtrarum vobis innotuit, non quod expediat Eccleſiæ Dei, quod ſacrorum Canonum Sanctioni concordet, quod exinde à cæleſti arbitrio approbetur, ſed quod terrenis Principibus placeat, attendiſtis. Et qui eorum animos à ſua minùs recta deflectere debuiſtis intentione, atque ubi eſſet via Domini demonſtrare, non perſuaſiſtis quod rectum eſt, nec ſtetiſtis murus pro domo Iſraël: quinimo* ipſis, *ut ait Propheta*, parietem ædificantibus, vos liniviſtis illum luto abſque paleis. *Non ita ſentiebat Princeps Apoſtolorum, qui ex Fidei ſuæ Confeſſione, ut totius Eccleſiæ fundamentum eſſet, accepit; ſed comminantibus ſeculi filiis, & Apoſtolis, ſi prædicarent in nomine Jeſu, mortis exterminium intentantibus, confiſus de Domini virtute reſpondit:* Oportet obedire Deo magis quàm hominibus. C *Vos autem ne à terrenis videamini Principibus diſſentire, illi cauſæ favorem veſtrum impenditis, cui & Eccleſiaſticæ auctoritas Conſtitutionis, & ſupernæ voluntatis examen pro certo creditur obviare. Cùm enim tranſlationes Epiſcoporum, ſine manifeſtæ utilitatis & neceſſitatis indicio, divinæ legis oraculum non permittat; cum etiam multo amplior quàm in aliis electionibus, Cleri & populi eas debeat prævenire concordia: in facienda tranſlatione de Venerabili Fratre noſtro Guimanno Cicenſi Epiſcopo, nihil horum eſt, ſed ſolus favor Principis expectatur: & nec inſpecta neceſſitate illius Eccleſiæ, non conſiderata utilitate perſonæ,* D *Clero nolente, immo ex parte maxima reclamante, in Magdeburgenſi cum dictis Eccleſia ſupplantandum. Quoniam igitur, quicumque temporalis auræ flatibus agitentur, nos in illius Petræ ſoliditate fundati, quæ in fundamento Eccleſiæ meruit collocari, ſicut non debemus, ita nec volumus omni vento circumferri doctrinæ, aut à ſacrorum Canonum rectitudine impulſu aliquo deviare: per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatenus cauſæ iſti favorem ulteriùs non præſtetis, & apud Chariſſimum Filium noſtrum Fredericum, quem Deus hoc tempore pro ſervanda libertate Eccleſiæ in eminentiam Regni evexit,* E *efficere veſtris exhortationibus ſtudeatis, ut & ipſe à ſua ſuper hoc intentione deſiſtat, & contra Deum, contra ſacros Canones, contra Regiæ dignitatis officium, eidem cauſæ favorem ulteriùs non impendat; ſed Eccleſiæ Magdeburgenſi, ſicut & aliis Eccleſiis Regni à Deo ſibi commiſſis, liberam facultatem, quem voluerint, ſecundum Deum eligendi relinquat, & electionem ipſam poſtmodum favore ſuo, ſicut decet Majeſtatem Regiam, proſequatur. Nos enim ſi quod de ſupra dicto Fratre noſtro facere nititur, videremus ratione fulciri, nec voluntati ejus, nec poſtulationi veſtræ duceremus aliquatenus obviandum. Contra* F *Deum autem & ſacrorum Canonum ſanctiones, nulli omnino petitioni poſſumus præbere conſenſum.* Præclara Eugenii III. Sententia.

Cum *Hadriano IV.* Vuillelmus Siciliæ Rex anno M.CLVI. multa tranſegit, quæ ipſius Diplomate Annalium Eccleſiaſticorum Tom. XII. relato exprimuntur: è quibus illud eſt de tranſlationibus Epiſcoporum: *Tranſlationes in Eccleſiis fient, ſi neceſſitas aut utilitas Eccleſiæ aliquem de una Eccleſia ad aliam vocaverit, & Vos, aut veſtri Succeſſores, concedere volueritis.*

Anno M.CLXIX. Pactum aliàs à patre ſuo cum Sede

Sede Apoſtolica initum Rex Hungariæ confirmavit, quo inter alia *Alexandro III.* & ejus Succeſſoribus ſe obſtrinxerat ad tranſlationes Epiſcoporum ſine Romani Pontificis auctoritate non faciendas, ut conſtat ex Diplomate quod *Baronius* ex Vaticana Bibliotheca edidit. *Quòd in ſe & ſuis poſteris Domino Alexandro Papæ & ſuis Succeſſoribus noſcitur conceſſiſſe, videlicet quòd ſine auctoritate conſiliòve ejus vel Succeſſorum ſuorum depoſitionem ſeu tranſlationem Epiſcoporum non faceret, vel fieri permitteret, confirmamus.* Tranſlationes ab uno ad alium Epiſcopatum in Eccleſia Orientali illicitas fuiſſe, Nicetas Choniates teſtatur in Iſaacio Angelo, lib. II. Narrat ſcilicet iſtum Imperatorem, *Doſitheum* Hieroſolymitanum Epiſcopum ad Sedem Regiæ Urbis provehere decreviſſe. *Quod cùm Canones non permittere ſciret, Theodorum Balſamum Antiochiæ Epiſcopum, virum ea ætate Juriſconſultiſſimum, aſtu circumvenit, & in privato colloquio indignationem ſimulat, quòd Eccleſia piis & doctis viris ita deſtituatur, & Monaſtica virtus ita obſoleverit atque evanuerit, ut nemo ſit qui Univerſalem Sedem illuſtrare & optimè gubernare poſſit. Hæc & id genus alia non ſine dolore præfatus, ſubjunxit, olim fuiſſe ſibi in animo, illum ex Antiochena Sede in Oecumenicam, ut illuſtrem legalis puritatis lucernam transferre: Sed ab ea mutatione veterum Canonum & Eccleſiaſticarum Sanctionum interdicto deterreri. Si verò ipſe, ut Legatum & Canonum peritiſſimus, tranſlationem, ut olim, ita nunc quoque habere locum, demonſtrare ac vulgo perſuadere poſſit, ſe eum incunctanter deſignaturum. Theodorus omnia rata fore affirmavit. Poſtridie Concilio Pontificum in æde ſacra indicto, & quæſtione illa agitata, tranſlatio ſtatim conceſſa, & literis Imperatoris confirmata eſt. Ac Antiochenus, ut ante fuerat, ita manſit Antiochenus. Doſitheus verò à Sede Hieroſolymitana Conſtantinopolim eſt tranſlatus. At Primarii Sacerdotes, qui ſe Canonibus temerè violatis deceptos videbant, extraordinaria Conciliabula inſtituunt: alienæ Eccleſiæ occupator audit Doſitheus, ſecundo honore abrogato, è Sede educitur. Imperator verò ignominiam illam non ferens, abrogatione ſublata: Doſitheum denuo confirmatum per Satellites & Palatinos Proceres in ſacram Ædem deducit, populi motum veritus... Cæterùm ru ſua Sede ejicitur, magno Vaſorum Cuſtode Xiphilino Georgio Patriarcha deſignato.*

Tom. XII. Annal.

Galterio Lincolnienſi Epiſcopo, vitio vertit *Guillelmus Neubargenſis* lib. III. cap. VIII. quòd ab illa Sede ad Rothomagenſem Archiepiſcopatum migraverit. *Poſt modicum* (inquit) *electus ad Epiſcopatum Rothomagenſem, forma venuſtioris blandiente illecebra, novæ nuptæ valedixit. In qua re penſandum eſt quanti ſit momenti ambitus excellentia, quantùmque in homine pecuniæ etiam cupidiſſimo ſuperet amorem pecuniæ. Satis quippe notum eſt, quòd quantum Rothomagenſis Eccleſia Lincolnienſi præeminet majoritate dignitatis: tantum etiam cedit illi in temporalibus commodis. Homo tamen qui Epiſcopatum Lincolnienſem propter ampliſſima commoda multùm ambierat; maluit eo relicto ad minores divitias aſcendere ſuperiùs, quàm eo retento cum majoribus divitiis ſedere inferiùs. Et quidem diu hæſitaſſe dicitur, utrùm eminentior an ditior eſſe eligeret, ſcrupuloſè ſecum deliberans: ſed tandem ambitus loci celſioris de amore commodi largioris triumphavit.*

Plura Beneficia tenere an Epiſcopis liceret?

XI. Etſi quibuſdam Epiſcopis religione & ſanctimonia præſtantibus Abbatiæ cum Epiſcopatu regendæ interdum ab Eccleſia commendarentur, plura tamen Beneficia tenere ſacræ Regulæ Epiſcopis prohibebant. *B. Petrum Damiani* cum Epiſcopatu Oſtienſi duo Monaſteria rexiſſe, Vita ejus & Epiſtolæ teſtantur. Abbati cuidam, quem virum religioſum & ſapientem noverat, Abbatias *S. Remigii* Remenſis, & *S. Arnulphi* Metenſis, regendas commiſit *Gregorius VII.* Epiſtola LII. libri I. Idem Pontifex *Vuormundum* Viennenſem Archiepiſcopum Burgidolenſi Monaſterio præfecit, amoto *Gualterio* invaſore, ut conſtat ex ipſius Epiſtolis XXVII. & XXVIII. libri VI. *Henricum* Principem *Ludovici VII.* fratrem, Claræ vallenſem Monachum ſub *S. Bernardi* diſciplina, omnibus Franciæ Abbatiis ab *Eugenio III.* Pontifice Maximo præpoſitum, & paulò poſt Epiſcopum Bellovacenſem creatum ſcribit *Joannes Pariſienſis* in Chronico ad annum M.CXLIX. *Abſaloni* Lundenſi Metropolitano Roſchildenſis Epiſcopatûs adminiſtratio permiſſa eſt ab *Alexandro III.* ut refert *Saxo Grammaticus.* Verùm illam Beneficiorum pluralitatem non quærebant religioſiſſimi Antiſtites cupiditate aut ambitione ducti, ſed caritate & obedientia compulſi ſuſcipiebant; non ut ditiores eſſent, ſed ut Eccleſiæ utiliores, & ut Regularem obſervantiam in Monaſteriis reſtituerent aut foverent. *Henrici* Claræ vallenſis velut Generalis Inſpectoris atque Moderatoris curæ ac regimini omnia Cœnobia commiſſa *Joannes Pariſienſis* teſtatur, ita tamen ut proprios Abbates haberent ſingula. Cæterùm Canonibus & moribus Eccleſiæ vetitam fuiſſe Epiſcopis Beneficiorum pluralitatem certiſſimum eſt. Subdecano Carnotenſis Eccleſiæ defuncto, Silvanectenſis Epiſcopus Beneficium illud ſibi aut fratri ſuo conferri rogavit. Ipſi reſponſum eſt, *Non convenire ſibi, eo quòd Epiſcopus eſſet, neque fratri ætate adhuc & moribus immaturo.* Ita refert *S. Fulbertus* Epiſtola XLVI. Concilium Vvintonienſe Canone I. ſtatuit *Quòd nulli liceat duobus Epiſcopatibus præſidere.* Concilium Pictavenſe anno M. LXXVIII. Canone II. decernit. *Ut nemo Epiſcopatum, Abbatiam, Archidiaconatum, Archipreſbyteratum, Præbendam, vel alios Eccleſiaſticos honores, vel in duabus Eccleſiis Prælationes exerceat, niſi in una tantùm.* Cùm *Ranulfus* Dunelmenſis Epiſcopus Lexovienſem Epiſcopatum occupaſſet, ſuorúmque filiorum adhuc puerorum nomine adminiſtrandum retineret. *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus *Guillelmi* Rothomagenſis Archipræſulis vigilantiam & zelum excitavit ut hanc infamiam à domo Dei eliminaret. *Cùm enim,* inquit, *in ipſa infantia mundi in Lamech carnalis bigamia ſit culpata, quomodo poterit in Sponſa Chriſti, quæ eſt Eccleſia, laudari, quæ & Sacramento, & in veritate Sacramenti, uni debet viro deſponſari? Eliminetur ergo de Lexovienſi Eccleſia Ranulfus Dunelmenſis Epiſcopus, ut digamia non admittatur: eliminentur pueri ejus, ut neophytorum hæreſis extirpetur.* (Epiſt. CLIII.)

Canonibus & moribus Eccleſiæ vetita Epiſcopis Beneficiorum pluralitas.

Calliſtus II. Pontifex Maximus decrevit ut Canonicus Pariſienſis ad Epiſcopatum aſſumptus Præbendam amitteret (Epiſtola XXIV.) *Illud etiam juxta Sanctorum cenſuram decernimus, ut ſi aliquis Eccleſiæ Pariſienſis Canonicus ad Epiſcopatus fuerit honorem promotus, & alterius Eccleſiæ gubernacula Beneficiáque ſuſceperit; illius de qua aſſumptus eſt, Eccleſiæ privetur Canonica.*

Concilium Oecumenicum Lateranenſe ſub *Alexandro III.* Canone III. ſtatuit ut *Cùm Epiſcopus electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit, & Eccleſiaſticorum bonorum adminiſtrationem habuerit; decurſo tempore de conſecrandis Epiſcopis à Canonibus definito, is, ad quem ſpectant Beneficia quæ habuerat, diſponendi de illis liberam habeat facultatem.*

Reſidendi obligatio.

XII. Reſidendi neceſſitatem Epiſcopis impoſitam ex ipſa Paſtoralis muneris ratione, ex antiquis Conciliorum & Pontificum Decretis, ex doctrina SS. Patrum, & perpetua Eccleſiæ diſciplina, adeo certum erat, & tam accuratè ſanctiſſima iſta lex obſervabatur,

Digitized by Google

vabatur, ut Novis Canonibus & Decretis illam renovare & confirmare Seculis undecimo & duodecimo neceſſe non fuerit. Vvintonienſem Epiſcopum ab Eccleſia ſua abſentem ob cauſas quæ aliquam excuſationem habere videbantur, graviſſimis literis revocavit Joannes Sareſberienſis. *Quæ & quanta mala*, inquit, *Eccleſiis Chriſti procuret Paſtoris abſentia, ſi antea nobis fuiſſet incognitum, ex ſolo peregrinationis veſtræ diſpendio potuimus didiciſſe... Audite ergo, dilectiſſime Frater in Domino, planctum eſurientium, audite voces vagientium parvulorum, audite vocem Sponſæ, quæ amore languet & veſtro deſiderio intabeſcit. Audite denique vocem Sponſi, qui vos conſtituit ſuper familiam ſuam, ut ei cibum detis in tempore. Redite itaque ad Eccleſiam veſtram, & totam Inſulam ſapientiæ & virtutis veſtræ radiis illuſtrate. Nec vos moveant damna rerum, quem reſpiciunt pericula animarum. Proculdubio ſatius eſt & æquius, ut ſolicitudinis veſtræ vigilantiam commiſſis vobis Eccleſiis impendatis, quàm alienis.... Sed vos Mandatum Domini Papæ & Cluniacenſium veſtrorum neceſſitas detinet? Porro & ipſe Dominus Papa reditui veſtro congratulabitur, nolens Mandatum illud utilitati veſtræ præjudicium facere: & perſonam veſtram Vvintonienſi & Glaſtonienſi Eccleſiis, pluſquàm Cluniacenſi non ambigitis obligatam. Illarum quippe regimen ſuſcepiſtis, à Cluniacenſibus abſoluti. Quâ ergo ratione ab iſtis ad illos divertiſtis? Numquid æquum eſt, iſtis eſurientibus, eorum pane illos ſatiari? Hæc non modo Domini Regis, ſed fere omnium querela eſt. Præterea, ex abſentia veſtra ſe in neceſſitatibus Regni à Conſilio veſtro & auxilio queritur deſtitutum: cum Domino præcipiente, Cæſari reddi debeant, quæ ſunt Cæſaris.* (Epiſt. XCVIII. & XCIX.)

Quæ rationes interdum à Reſidentia diſpenſarent?

A Reſidentia diſpenſabat Sedis Apoſtolicæ Viſitatio.

Epiſcopos à Reſidentia diſpenſare cenſebantur cauſæ nonnullæ, pietatis, neceſſitatis, aut publicæ utilitatis. Primùm Eccleſiæ Romanæ viſitatio, ſeu profectio ad Sedem Apoſtolicam, ut ſuam erga Summum Pontificem obſervantiam teſtarentur, ut Pallium reciperent Archiepiſcopi, ut conſilium à Chriſti Vicario in cauſis difficillimis Eccleſiarum ſuarum regimen ſpectantibus acciperent; ſive ut ipſi conſiliis ſuis Pontifici præſtò eſſent, cùm illos vocabat. De Anglorum Rege conqueſtus eſt *Gregorius VII.* Epiſtola 1. libri VII. quòd Regni ſui Præſules à liminibus Apoſtolorum adeundis prohiberet. *Nemo enim*, inquit, *omnium Regum, etiam Paganorum, contra Apoſtolicam Sedem hoc præſumpſit tentare, quod is non erubuit facere; ſcilicet ut Epiſcopos & Archiepiſcopos ab Apoſtolorum liminibus ullus tam irreverentis & impudentis animi prohiberet.* Regem Chriſtianiſſimum laudat *Urbanus II.* quòd Epiſcopis licentiam eundi ad Concilium Romanum dediſſet (Epiſtola XXXVIII.) Scilicet Summus Pontifex *poteſt à finibus terræ ſublimes quaſcumque perſonas Eccleſiaſticas evocare, & cogere ad ſuam præſentiam, non ſemel, aut bis, ſed quoties expedire videbit* (inquiebat, S. *Bernardus* Epiſtola CXXXI.) De hoc pietatis officio ſcribit *S. Anſelmus* Epiſtola XXIV. libri III. *Si Metropolitanus ſacratus Epiſcopus per totum primum annum nec Papam viventem, nec Pallium requiro, cùm poſſum; juſtè ab ipſo honore removendus ſum.* Et Epiſtola XXXVII. ad Urbanum II. *Noſtri*, inquit, *ordinis & officii intererat, & præſentiam veſtram ex more viſitare; & tam, ut fieri decet, condigna reverentia honorare. Et id quidem, ex quo gradum Epiſcopalem ſuſcepi, ſummo deſiderio facere concupivi: tum quia ratio id fieri poſtulabat, tum quia conſilio & alloquio veſtro frui deſiderabam, ut me de rebus neceſſariis tam privatis quàm publicis interrogantem veſtra Prudentia doceret, & Auctoritas roboraret... Sed quia bellis undique quatimur, hoſtiles impetus indeſinenter, & inſidias adverſantium metuimus: Dominus noſter Rex extra Regnum me procedere hactenus non permiſit, nec adhuc procedere poſſe ullatenus aſſentit. Præterea, ſi nulla alia cauſa concurrerent, quæ me faciem veſtram hoc tempore, quod valde moleſtè fero, videre prohiberent: ſufficit quòd ætas, quòd ægritudo, quòd debilitas corporis mei, impatientem me agunt & prolixi itineris, & immenſæ viarum aſperitatis. Sed inter hæc, quo labore quàque anxietate gravatus, iter arripere conarer, ſi omnipotens Deus & in Regno Anglorum bella ſedaret, & in Regnis, & Regnorum Provinciis, per quas ad vos eſt eundum, illam pacem tribueret: ut quemadmodum oporteret & expediret, iter ipſum explere liceret, ſed quamdiu id fieri non poteſt, impoſſibilitas me retinet.*

A Reſidentia diſpenſabat obſequium Regis cum Eccleſiæ utilitate conjunctum.

Secundò, à Reſidentia diſpenſabant obſequium Principis, Sacri Conſiſtorii Comitatus, Legationes pro Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitate. De quibus *S. Bernardus* Epiſtola XLII. ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum. *Ut ſecurè*, inquit, *præeſſe poſſitis, ſubeſſe & vos, ſi cui debetis, non dedignemini....* Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. *Si omnis, & veſtra. Quis vos excipit ab univerſitate? Si quis tentat excipere, conatur decipere. Nolite illorum acquieſcere conſiliis, qui cùm ſint Chriſtiani, Chriſti tamen vel ſequi facta, vel obſequi dictis opprobrio ducunt. Ipſi ſunt qui vobis dicere ſolent: Servate veſtræ Sedis honorem. Decebat quidem ex vobis commiſſam Eccleſiam creſcere, nunc verò ſaltem in illa, quâ ſuſcepiſtis maneat dignitate. Et vos enim veſtro Prædeceſſore impotentior? Si non creſcit per vos, non decreſcat per vos. Hæc iſti. Chriſtus aliter & juſſit, & geſſit.* Reddite, *ait*, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. *Porro vos ſi Cæſaris Succeſſori, id eſt, Regi ſedulus in ſuis Curiis, Conſiliis, negotiis, Exercitibus, quæ adeſtis: indignum erit vobis cuicumque Chriſti Vicario taliter exhiberi; qualiter ab antiquo inter Eccleſias ordinatum eſt?*

Utile eſt Eccleſiæ ut Regum Conſiliis interſint Epiſcopi.

Epiſcopos, qui Regi Anglorum à Conſiliis erant, tuitus eſt *Richardus* Cantuarienſis Archiepiſcopus; ſeu *Petrus Bleſenſis* ejus nomine ſcribens ad *Alexandrum III.* Epiſtola LXXXIV. *Non eſt equidem novum* (inquit) *quod Regum Conſiliis interſint Epiſcopi: ſicut enim honeſtate & ſapientia cæteros antecedunt, ſic expeditiores & efficaciores in Republica adminiſtratione cenſentur...... Unum noveritis, quia niſi familiares & Conſiliarii Regis eſſent præfati Epiſcopi, ſupra dorſum Eccleſiæ fabricarent hodie peccatores, & immaniter ac intolerabiliter opprimeret Clerum præſumptio Laicalis. Nunc autem, ſi quid in Eccleſia attentatur injuriam, auctoritate Pontificali corripitur: aut ſi ad hoc Eccleſiaſtica Cenſura non ſufficit, ſpiritalis gladii defectus civili ſuppletur: & ad eorum arbitrium Principalis animadverſio exercetur. Si quandoque, ut fieri ſolet, adverſus inſontes Regis indignatio vehementius excandeſcit, Epiſcoporum precibus temperatur. Iſtis mediantibus manſueſcit circa ſimplices Judiciarius rigor, admittitur clamor pauperum, Eccleſiarum dignitas erigitur, relaxatur pauperum indigentia; firmatur in Clero libertas, pax in populis, in Monaſteriis quies; juſtitia liberè exercetur, ſuperbia deprimitur, augetur Laïcorum devotio, Religio fovetur, diriguntur Judicia, Leges acceptantur, Decreta Romana vim obtinent, & poſſeſſiones Eccleſiæ dilatantur. Iſti ſingulis præcipuis Solemnitatibus ſuis interſunt Eccleſiis, ubi eleemoſynarum largitione, conſolatione pupillorum ac viduarum, ſubjectorum correptione, atque aliis ſanctitatis operibus redimunt dies, quos in Curia conſumpſerunt.... Ab hac equidem Curialitate noſtros quandoque voluimus Epiſcopos prohibere, ſed conſilioſis & prudentibus viris viſa eſt expediens eorum cohabitatio circa Regem: quos ſi extraheremus à familiaritate illius, ſubtraheremus quietem Monaſteriis, oppreſſis ſolatium*

ſolatium, Eccleſiæ libertatem. Unde licet propter incommoditates varias, quas ibi ſuſtinent, deſiderio deſiderarent egredi: publicæ tamen utilitatis obtentu, Fratrum noſtrorum conſilio, non ſolum in hac vita caſtrenſi tolerari, ſed ad eam trahi debuerant, & compelli. Idem Epiſtola CL. mollit quæ Epiſtola XIV. aſperiùs in Aulicam vitam ſcripſerat, & conveniens eſſe fatetur, ut Clerici aliqui, imò & Epiſcopi in Aulis Regum verſentur modò gregis ſui ſolicitudinem non excutiant, & Aulæ vitia non imitentur. *Non ſolùm*, inquit, *toleranda, ſed deſideranda eſt plerumque cum Principibus converſatio Clericorum. Legimus quidem Sacerdotes & Prophetas frequentiam & familiaritatem cum Regibus habuiſſe. Tunc enim ſalubriter diſponitur vita Regum, cùm Religioſorum hortamenta jectantur, & ducuntur conſilio Sapientum. Verumtamen, licèt Epiſcopos, & alios, qui curam in ſe gregis dominici ſuſceperunt, Regum Conſiliis frequenter expediat intereſſe, ſua tamen intereſt, ne miniſterium vigilantiæ Paſtoralis evacuent, ſed ſint in conſpectu Regum ſuæ conditionis memores, & Petri naviculam, cui præſunt, inter tempeſtuoſos fluctus Curiæ non relinquant. Nam & vectes, quibus arca Domini deferebatur, licet moveri, & trahi in varias partes poſſent, extrahi tamen aut avelli omnino non poterant. In quo manifeſtiſſimè figuratur, quòd Eccleſiæ Prælati, etſi ad varias Reipublicæ neceſſitates diſtrahuntur ad tempus, à Sponſæ amplexibus, & à populi ſibi crediti ſolicitudine minimè ſeparentur.* Synodos Oecumenicas, Nationales, aut Provinciales, necnon Regni Comitia, quibus ob Eccleſiæ, vel Reipublicæ utilitates intereſſe debebant Epiſcopi, legitimas fuiſſe cauſas à Reſidentia diſpenſantes, nemo inficias ibit.

Epiſcoporum Juriſdictio.

Cauſæ omnes Clericorum, Eccleſiaſticæ, civiles, criminales, Epiſcoporum tribunali ex more reſervatæ.

XII. Summa erat Epiſcoporum Juriſdictio ſeculis undecimo & duodecimo. Clericorum cauſas, ſive civiles, ſive criminales uni Epiſcoporum tribunali Canonicæ Leges reſervabant. In Conſtitutionibus quas Legati *Alexandri II.* Pontificis Maximi anno M. LXVII. Mediolanenſibus obſervandas præſcripſerunt, caput iſtud legitur de Juriſdictione Epiſcopali: *Integram quoque habeat Epiſcopus in omnem ſuum Clerum canonicè judicandi ac diſtringendi poteſtatem, tam in civitate quàm extra, per omnes Plebes & Capellas, ut dum Clerici fuerint à ſecularis judicii infeſtatione ſecuri in divina ſervitute & Canonum auctoritate conſiſtant quieti, & Archiepiſcopo ſuo obediant devoti.*

In Italia.

Urbanus II. ad *Rodulphum* Comitem de Clericorum à Secularibus Judiciis immunitate ita ſcripſit Epiſtola XIV. *Noſſe te volumus; quia nulli ſecularium Domino poteſtatem in Clericos habere licet: ſed omnes Clerici Epiſcopi ſoli debent eſſe ſubjecti. Quicumque verò aliter præſumpſerit, canonicæ proculdubio ſententiæ ſubjacebit.* Concilium Melfitanum, *Urbano II.* Præſide anno M. LXXXIX. celebratum, Canone X. ita ſanxit: *Ne gravamen aliquod Sancta patiatur Eccleſia, nullum jus Laïcis in Clericos eſſe volumus & cenſemus.*

In Gallia.

Concilium Nemauſenſe ab eodem Pontifice anno M. XCVI. habitum, Canone XIV. ſtatuit, ut nullus *Clericos* vel *Monachos in Curiam ſuam ad ſeculare cogat venire Judicium: quoniam hoc rapina eſſet & ſacrilegium.* Concilium Remenſe anno M. CXLVIII. ab *Eugenio III.* congregatum, Canone V. Epiſcopalem Juriſdictionem in omnibus cauſis Eccleſiaſticis aſſeruit. *Decernimus etiam*, inquit, *ut Laïci Eccleſiaſtica terminare negotia non præſumant: & Epiſcopi, Abbates, Archidiaconi, & alii Eccleſiarum Prælati, de negotiis Eccleſiaſticis, vel de aliis quæ ſpiritalia eſſe noſcuntur, aliquorum Laïcorum Judicio non diſponant: nec propter eorum prohibitionem, Eccleſiaſticam dimittant Juſtitiam exercere.*

M. CLIX.

Epiſcopalis Juriſdictio in Anglia.

Cùm *Stephanus* Angliæ Rex Caſtella Eccleſiæ occupaſſet, ac Epiſcopos ea tradere renuentes detineret, *Henricus* Vvintonienſis Epiſcopus, & Sedis Apoſtolicæ Legatus, Regiſque frater dixit: *Si Epiſcopi tramitem juſtitiæ in aliquo tranſgrederentur, non eſſe Regis, ſed Canonum judicium: ſine publico & Eccleſiaſtico Concilio illos nullâ poſſeſſione privari debuiſſe.* Ita refert *Vvilhelmus Malmeſburienſis* lib. II. *Hiſtoriæ Novellæ*, pag. 182. Sanctiſſimus Archipræſul Cantuarienſis & Martyr *Thomas* ad mortem uſque pro Clericorum immunitate à foro ſeculari, & pro Epiſcopalis Juriſdictionis Legúmque Canonicarum defenſione certavit. Graviſſimam diſſenſionem quæ ipſum inter & *Henricum II.* Regem emerſit, ex Juriſdictionis Epiſcopalis uſurpatione, & Privilegiorum Cleri violatione à Rege facta originem ſumpſiſſe, *Guillelmus Neuburgenſis* lib. II. *de Rebus Anglicis*, Cap. XVI. commemorat. Unum è Regiarum Conſuetudinum capitibus, quæ *Henricus II.* Angliæ Rex in Conciliabulo Clarendonenſi promulgavit, Clericorum criminales cauſas ad forum ſeculare trahebat: *Ita quòd Regis Juſtitiarius mitteret in Curiam Sanctæ Eccleſiæ ad videndum quomodo res ibi tractaretur. Et ſi Clericus convictus, vel confeſſus fuiſſet, non deberet eum de cætero Eccleſia tueri.* Hoc verò Caput ab *Alexandro III.* damnatum eſt. Ad *Henricum* Regem ea de re ſcripſit idem Pontifex Epiſtola X. *Sicut Clerici à viris ſecularibus vita & habitu diſtinguuntur, ita & Judicia Clericorum à Laïcorum Judiciis diverſa penitus comprobantur . . . Si te in aliquo Judicium futurum deterret, aut præmiorum in æterna requie corona delectat, veritatem, quæ Deus eſt, & juſtitiam colere, jus ſuum unicuique tribuere, negotia Eccleſiaſtica, & præſertim criminalia, quæ de læſione fidei, vel juramenti emergunt, cauſas ſuper rebus, poſſeſſionibus Eccleſiarum, perſonis Eccleſiaſticis tractanda relinquere, Regnum & Sacerdotium non confundere, non adeo Serenitatem tuam deceret, quam etiam expediret.*

Anno M. CLXIII.

Epiſcopalis Juriſdictio in Normannia.

Anno MCXC. orta inter Eccleſiam Rothomagenſem, & *Vvillelmum* Normanniæ Seneſcallum de Eccleſiaſtica Juriſdictione contentio, præſentibus Normanniæ Baronibus, hacce Conventione compoſita eſt. *In primis determinatum eſt de Clericis, quod nulla occaſione à ſecularibus Poteſtatibus capiantur, niſi pro homicidio, furto, & incendio, vel hujuſmodi enormi flagitio, quod ad Placitum gladii pertineat, & tunc cum requiſiti fuerint ab Eccleſiaſticis Judicibus, quieti reddentur in Eccleſiaſtica Curia judicandi.*

Item generaliter omnes de fidei læſione, vel juramenti tranſgreſſione quæſtiones in Eccleſiaſtico Foro tractabuntur. Super Treuga verò violatione antiqua conſuetudo, & Chartarum Henrici & Richardi Illuſtrium Regum Angliæ tenor obſervabitur.

Item quæſtiones de dote vel donatione propter Nuptias, quando mobilia, vel ſe moventia petentur, ad Eccleſiam referentur. Quæſtio verò ſuper iiſdem de immobilibus, Dominis noſtris Regi & Archiepiſcopo determinanda reſervatur.

In Conventualibus Eccleſiis, Abbates, vel Priores, aut Abbatiſſæ, cum aſſenſu Diœceſani Epiſcopi eligentur.

Item nulla fiet recognitio in Foro ſeculari ſuper poſſeſſione quam Viri Religioſi, vel quæcumque Eccleſiaſtica perſona XX. annis vel ampliùs poſſederint. Similiter nulla fiet recognitio, ſi chartâ, vel alio modo, eleemoſynatam eſſe poſſeſſionem probare potuerint: ſed ad Eccleſiaſticos Judices remittentur.

Item diſtributio eorum quæ in teſtamento relinquuntur, auctoritate Eccleſiæ fiet, nec decima pars, ut olim, ſubtrahetur. De bonis verò Clericorum, etſi dicantur fuiſſe uſurarii, vel quocumque genere mortis præventi

praeventi, nihil pertinet ad ſecularem Poteſtatem, ſed Epiſcopali Auctoritate in pias cauſas diſtribuentur.

Si quis ſubitanea morte, vel quolibet alio fortuito caſu praeoccupatus fuerit, ut de rebus ſuis diſponere non poſſit, diſtributio bonorum ejus Eccleſiaſtica auctoritate fiet. Hæc ex Epiſtola Cleri Normanniæ ad omnes Chriſti Fideles diſcimus, apud *Radulphum de Diceto* in *Imaginibus Hiſtoriarum*. Præerat tunc Rothomagenſis Eccleſiæ Sacris *Vvalterus*, quo abſente, ad Sacram ſcilicet Expeditionem cum *Richardo* Rege profecto, *J. de Conſtantiis* Decanus eamdem Eccleſiam procurabat.

Vvalterus Rothomagenſis Archiepiſcopus Eccleſiaſticæ Juriſdictionis vindex fortiſſimus.

Vvalterus ille Archipræſul, cui cognomen *Magnifico*, Juriſdictionis & libertatis Eccleſiaſticæ vindicem ſe præbuit fortiſſimum: colloquio ſiquidem inter *Richardum I.* Anglorum & *Philippum Auguſtum* Francorum, Reges habito, pacéque compoſita, *Richardus* Archiepiſcopum, & Capitulum Rothomagenſe rogavit, ut pro eo fidejuberent, ſponderéntque, niſi ſingula Pactorum conventorum capitula religioſè ſervaret, ipſi ad ſolutionem duarum marcarum tenerentur. Authenticum Pactorum ſibi exhiberi petiit, ægréque obtinuit *Vvalterus*. Pactis hæc inſerta deprehendit: *Non licere Archiepiſcopo Rothomagenſi in terras vel homines Regis Francorum, ſeu Regis Anglorum, Interdicti vel Excommunicationis Sententiam dictare præter aſſenſum IV. Clericorum ab ipſis Regibus pro voluntate ſua eligendorum. Quòd ſi lata fuerit, ad eos ſpectabit cognitio ſententiæ, utrum teneri debebit, vel non. Quòd ſi injuſtam eſſe protulerint, Rex in cujus terram vel homines Eccleſiaſticam exercuerat Sententiam, ad mobilia & immobilia Archiepiſcopi manus extendet, & ea in proprios uſus convertet, donec Sententiam relaxaverit, & ei ſecundùm arbitrium dictorum IV. Primatum ſatisfecerit. Annexum erat, ut illata Eccleſiis ſeu quibuſcumquè Perſonis Eccleſiaſticis ſeu Viris Religioſis injuria damna remitterentur, & interdicti vel Excommunicationis Sententia propter hac lata ſine ulla ſatisfactione ſolverentur.* His animadverſis, generoſus Archipræſul in omnes *Authentici* authores & fautores, duorum duntaxat Regum perſonis exceptis, excommunicationis ſententiam tulit. Altera die ad Regem Francorum acceſſit Archipræſul, ejúſque Majeſtatem rogavit, num ſibi *ſalva integritate Ordinis ſui & juris, & poteſtatis Eccleſiæ Rothomagenſis concederet fidejubere pro Rege Angliæ*. Rex contra dixit. Ad Eccleſiam ſuam rediit Archipræſul. Mox à Rege Angliæ vocatus, intellexit ſe ab ejus Majeſtate urgendum atque compellendum, ut illius & Regis Francorum voluntati morem gereret. Quamobrem noctu & clam recedere maluit, quàm periculum libertatis & Juris Eccleſiaſtici, cum *diſpendio famæ & bonæ conſcientiæ incurrere*. Cameracum itaque ſeceſſit, meliorem eventum expectans. Id ex ipſius *Vvalteri* Archiepiſcopi Rotomagenſis Epiſtola ad *Radulfum* Londonienſem Decanum diſcimus, apud *Radulfum de Diceto*; in *Imaginibus Hiſtoriarum*, ad annum M. CXCVI. Profugo Archipræſule, Rex Archiepiſcopatus bona cepit, Clericóſque vexavit, ut docet Epiſtola ipſi *Vvaltero* ſcripta ab amico. Res tandem fœliciter compoſita eſt. A Regibus obtinuit generoſus Archipræſul, ut ſarta tecta maneret Archiepiſcopi & Eccleſiæ Rothomagenſis Juriſdictio & libertas: utque eidem Eccleſiæ annuus quingentarum librarum redditus in damnorum compenſationem conferretur. Id ipſe docet altera ad *Radulphum* Decanum Londonienſem Epiſtola, apud *Radulphum de Diceto*, pag. 691. *Vvalteri* Archipræſulis conſtantiam laudavit *Innocentius III.* Pontifex Maximus, ipſique ad meritum obedientiæ prohibuit ne tam iniquæ Regum Conventioni præberet aſſenſum, juſſitque ut Juriſdictionis Officium pro more in ſua Provincia exerceret: séque confirmaturum Sententias, quas in ſuos ſubditos canonicè promulgarat, vel erat promulgaturus. (Epiſtola CCLX.)

Epiſcopalis Juriſdictio in Suecia.

Epiſt. XIX. Append. I.

In Suecia non minùs quàm in Anglia, ſecularis Poteſtas vulnus graviſſimum Epiſcopali Juriſdictioni inferebat, cui pariter mederi conatus eſt *Alexander III.* Epiſtola ad Upſalenſem Archiepiſcopum & ejus Suffraganeos. *Accedit ad hæc*, inquit, *quòd Clerici, ſive ipſi adversùs Laicos, ſive Laici adversùs eos, litigantes experiri voluerint, Laïcorum Judicia ſubire, & ſecundùm ipſorum Inſtituta ſive Leges agere, vel defendere ſe coguntur. Nec ſolùm inferioris ordinis Clerici talibus injuriis fatigantur: verùm etiam vos ipſi, ſi Juſtitiæ rigorem Zelo Dei ſuccenſi aliquando exercetis, aliquam contra vos cauſam inobedientis gregis invidia machinante, vel ad igni ferri examen, vel ad aliquod æquè prohibitum & execrabile judicium provocamini: nulla Canonibus qui id prohibent, ſeu Pontificali Dignitati exhibita reverentia & honore.* Et infra: *Ne Clerici ad ſæcularia Judicia pertrahantur, & Romanorum Imperatorum Leges prohibent, quæ tanquam Canones ubi Canonibus non obviant, ſunt obſervanda: & Sanctorum Patrum ac Prædeceſſorum noſtrorum auctoritas interdicit.*

Chriſtianiſſimi Reges Epiſcopalem Juriſdictionem reveriti.

Quam religioſè Juriſdictionem Epiſcopalem Chriſtianiſſimi Reges reveriti ſint, idem Pontifex teſtatur, ad *Ludovicum VII.* Francorum Regem ſcribens de *Nicolao* quodam, qui à Turonenſibus Canonicis læſus, cauſam ad Sedem Apoſtolicam detulerat. *Sic enim* (inquit) *Sacrorum Canonum ſanxit auctoritas, & Imperatores qui anteceſſores tui fuerunt, & Reges Francorum, in ſuis Inſtitutionibus hoc ipſum ſanxerunt quòd hi quibus à Clericis injuria irrogatur, eos apud Eccleſiaſticos Judices debeant ſolummodo convenire. Id ipſum præſertim ſuper his, quorum injuria infra ſacros Ordines peragitur, de conſuetudine Regni tui, uſque ad hæc tempora accepimus obſervatum* (Epiſtola LXXVII. Append. II.)

Epiſcopalis Juriſdictio Concilii Lateranenſis tertii, & Pontificum Decretalibus firmata.

Concilium Oecumenicum Lateranenſe III. Canone XIV. Juriſdictionem & immunitatem Eccleſiaſticam, diſtricto in Laicos ipſam violantes ac perturbantes anathemate munitum eſt his verbis: *Sanè quia Laïci quidam Eccleſiaſticas perſonas, & ipſos etiam Epiſcopos, ſuo Judicio ſtare compellunt: eos qui de cætero id præſumpſerint, à Communione Fidelium decernimus ſegregandos.* Idem ſtatuit Concilium Dalmatiæ à Legatis Apoſtolicis anno 1199. celebratum, Canone V. *Sub excommunicatione prohibemus*, inquit, *ne aliquis Laïcus Clericum ad peregrina Judicia trahere præſumat, velut candentis ferri, vel aquæ, vel cujuſlibet alterius Judicii: Non enim pertinet ad Laïcum Clericum judicare. Si autem Clericus peccaverit, ab Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, vel etiam Prælato ſuo aut Romano Pontifice judicetur.*

Lucius III. Pontifex Maximus Clericum de quocumque crimine coram Eccleſiaſtico Judice conveniri debere, contraria conſuetudine non obſtante, ſcripſit ad Strigonienſem Archiepiſcopum, his verbis: *Cum Imperator dicat, quòd Leges non dedignantur ſacros Canones imitari, in quibus generaliter traditur, ut de omni crimine Clericus debeat coram Eccleſiaſtico Judice conveniri, non debet in hac parte Canonibus ex aliqua conſuetudine præjudicium generari.* Refertur Cap. *Clerici*, Tit. *De Judiciis*, Lib. Decretalium.

Celeſtinus III. Clericos criminis convictos, ſi poſt exauctorationem, excommunicationem, & ultimum anathema in crimine perſeverent ſæculari poteſtati tradendos ſtatuit. *A nobis*, inquit, *fuit quæſitum, utrum liceat Regi, vel alicui ſæculari perſonæ judicare Clericos cujuſcumque Ordinis, ſive in*

furto ſive in homicidio, vel perjurio ſeu quibuſcumque fuerint criminibus deprehenſi: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi Clericus in quocumque Ordine conſtitutus, in furto vel homicidio, vel perjurio, ſeu alio crimine fuerit deprehenſus legitimè, atque convictus, ab Eccleſiaſtico Judice deponendus eſt. Qui, ſi depoſitus incorrigibilis fuerit, excommunicari debet: deinde contumacia creſcente, anathematis mucrone feriri: poſtmodum verò ſi in profundum malorum veniens contempſerit, cùm Eccleſia non habeat ultra quid faciat, ne poſſit eſſe ultra perditio plurimorum, per ſæcularem comprimendus eſt Poteſtatem, ita quod ei deputetur exilium, vel alia legitima pœna inferatur. (Lib II. Decretalium Tit. *de Judiciis*, Cap. *Cùm non ab homine.*)

Cùm Bellovacenſem quemdam Canonicum *Ludovicus VI.* Rex Chriſtianiſſimus de crimine reſponſurum ad Curiam ſuam vocaſſet, Bellovacenſes Canonici *Yvonis* Carnotenſis Epiſcopi conſilium rogarunt, quid facto eſſet opus hac in cauſa. Reſpondit ſanctus & eruditus Præſul, ipſos, ſi viri fortes eſſent, pro tuenda Juriſdictione & immunitate Eccleſiaſtica extrema quæque paſſuros: id tamen conſilii ſe ipſis dare non audere in his anguſtiis, quibus neceſſe eſt ut Legem Eccleſiæ, vel Regem offendant, ſed ſequi illos oportere, quod ſuæ tolerabilius erit infirmitati. *Quia*, inquit, *res veſtra in anguſto poſita eſt, prout oporteret, certum vobis conſilium dare non poſſumus: quia in hoc negotio veſtro, niſi Deus miſericorditer conſulat, oportet ut aut Legem offendatis, aut Regem. Si enim Concanonicum veſtrum criminaliter impetitum alibi quàm in Eccleſia examinari conceditis, Canonicam Legem offenditis: ſi audientiam Regalis Curiæ reſpuitis, Regem offenditis. In qua diſceptatione, cùm ipſi & ratione, & auctoritate ſciatis quid ſit verius, quid honeſtius, tamen pro temporum opportunitate ſequi vos oportebit, quod infirmitati veſtræ erit tolerabilius. Si autem ſciremus vos eſſe paratos ut cum gaudio tolerare poſſetis ruinas domorum, exterminationes corporum, rapinas bonorum veſtrorum, poſſemus vos exhortari, ut ſequeremini conſilium Suzannæ, quæ magis elegit in manus hominum incidere, quàm Dei Legem derelinquere. Sed quia in donis ſpiritualibus conſilium & fortitudo conjuncta ſunt, conſilium aliud, niſi quod patientia veſtra tolerare poſſit, dare non audemus: quia qualis veſtra ſit fortitudo, ignoramus. De Curia autem in cauſis Clericorum vitanda, quid Decreta, quid Canones, quid & mundanæ Leges clament, & apud vos habetur, & non ex parte ſcripſiſſemus, &c.* Epiſtola CXXXVII.)

Prudens Yvonis Carnotenſis conſilium.

Epiſcoporum Juriſdictioni Laïci quoque ob certa quædam crimina obnoxii erant. Sacerdotum concubinas Synodus Romana *Leonis IX.* anno M. LI. & Londinenſis anni M. CXXVII. ſervitute damnarunt. Concilium Juliobonenſe anno M. LXXX. Canone XIII. decernit ut *Parochianorum crimina Epiſcopo pertinentia, ubi conſuetudo fuit, Epiſcoporum Judicio examinentur. Si contradictio Judicationis facta fuerit, ante Epiſcopum definiatur.* Concilium Oecumenicum Lateranenſe II. anno M. CXXXIX. Can. XVIII. Incendiarios excommunicat, & veniam petentibus, præter reſtitutionem, militiam ſacram in Palæſtina vel Hiſpania per annum integrum in Pœnitentiam imponit. Principibus tamen non adimit pœnas in ipſos decernendi poteſtatem, de conſilio Epiſcoporum. *Sanè*, (inquit Canone XX.) *Regibus & Principibus facultatem faciendæ juſtitiæ conſultis Archiepiſcopis & Epiſcopis, non negamus.* Quo ex Canone colligitur, reos quos Eccleſia publicæ pœnitentiæ addixerat, à Magiſtratibus multari ac plecti nihilominus potuiſſe, at ſententiam capitis, aut minutionis membrorum in illos non fuiſſe latam: ſi quidem Epiſcopi Judices cum Laïcis Magiſtratibus ſedebant. *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus ejuſdem Politiæ teſtis eſt Epiſtola centeſimaprima ad *Adelam* Comitiſſam. *Omnes*, (inquit) *Pſeudo-Prædicatores, & Pſeudo-Monachi, & Pſeudo-Clerici fornicatores, adulteri, fœneratores, & alii qui in Chriſtianiſmo offendunt (exceptis his qui pœna capitali puniendi ſunt) à nobis diſtringendi & corrigendi ſunt, & ipſi, & eorum res, noſtri ſunt Juris. Et hæc eſt antiqua & inconcuſſa conſuetudo non tantùm Carnotenſis Eccleſiæ, ſed omnium Eccleſiarum per totum Regnum Galliarum.*

Laïci ob quædam crimina Juriſdictioni Epiſcopali obnoxii.

S. Kanutus Rex Daniæ, & Martyr, *Literatorum Controverſias vulgaris juriſdictione exemptas, ad ejuſdem profeſſionis Judicium relegabat. Iiſdem Religionis reos, objecta repellere nequeuntes, pecuniaria mulcta puniendos permiſit. Quibus etiam in omnia quæ adverſum divina committerentur, animadverſionis arbitrium tradidit, cunctáſque hujus generis actiones Sacerdotali Judicio deſtinatas, à publico Foro ſecrevit, ne honore impares conditio æquaret.* Ita refert *Saxo Grammaticus*, Hiſtoriæ Danorum Lib. XI.

Servitutem illam Summi Pontificis & Epiſcoporum, quâ litigantium cauſis audiendis & judicandis incumbebant, deplorat S. Bernardus Lib. I. *De Conſideratione*, Capp. III. VI. & X. monétque *Eugenium III.* Eccleſiaſtici Fori abuſus emendet, Litigatorum fraudes, Advocatorum artes, litium ambages præcidat, curet denique ut cauſæ breviter finiantur.

In ſuos Officiales Eccleſiaſticæ Juriſdictionis adminiſtrationem Epiſcopi Sæculo XI. & XII. tranſtulere, qui ſæpe omiſſa poteſtate ad emungendam pecuniam, ad inſontes opprimendos, ad abſolvendos noxios abutebantur, teſte *Petro Bleſenſi* Epiſtola XXV. ad Officialem Epiſcopi Carnotenſis, cui author eſt, ut, *Si credit in Deum, relinquat Officialis Officium, Miniſterium damnationis, rotam malorum, ſpiritum vertiginis, qui ipſum ad inania circumvolvit.*

Officiales Epiſcopalis Juriſdictionis adminiſtri.

XIII. Finitiva & ultima Epiſcoporum Judicia Sedi Apoſtolicæ reſervata erant. Ob Metropolitanorum quidem negligentiam primam interdum cauſarum Epiſcopalium cognitionem Summi Pontifices ad ſe traxere, ſed illam Synodis Provincialibus jure competere agnoſcebant. De quo Diſciplinæ capite *S. Leo IX.* Epiſtola IV. ad *Petrum* & *Joannem* Epiſcopos Africanos ita ſcripſit: *Sed hoc vos non lateat, non debere præter ſententiam Romani Pontificis univerſale Concilium celebrari, aut Epiſcopos damnari, vel deponi. Quia etſi licet vobis aliquos Epiſcopos examinare, definitivam tamen ſententiam, abſque conſulto Romani Pontificis, ut dictum eſt, non licet dare. Quod in Sanctis Canonibus ſtatutum ſi quæritis, poteſtis invenire: ſcilicet quia omnium Eccleſiarum majores & difficiliores cauſæ per Sanctam & Principalem B. Petri Sedem à Succeſſoribus ejus diffiniendæ ſunt.* Alexander II. Senonenſem Archiepiſcopum admonuit ut in Aurelianenſem Epiſcopum ſimoniæ reum ſententiam ferret, ac *Gervaſium* Remenſem Archipræſulem hortatus eſt Epiſtola VI. ut illud cum ipſo perageret negotium. *Super Aurelianenſem denique, qui ſimoniacè Epiſcopatum obtinuiſſe, & inde perjurium tribus aliis ſibi adhibitis incurriſſe probatur, Sententiam dare Archiepiſcopum Senonenſem, literis noſtris admonuimus: quem niminùm ut cum ipſo convenias, & negotium illud pariter agas, Apoſtolica Auctoritate hortamur.* Eidem præcepit Epiſtola XVIII. ut Bellovacenſem Epiſcopum rerum Eccleſiaſticarum dilapidatorem caſtigaret, ac Ambianenſem ob injuriam Corbeienſi Abbati illatam ad ſatisfactionem adigeret. Si verò has cauſas finire per ſe non poſſet, eas ad Sedem Apoſtolicam referret, ejus auctoritate finiendas. *Belvacenſem*, inquit, *Epiſcopum quem*

Canonica Epiſcoporum Judicia.

Cauſarum Epiſcopalium prima cognitio Provincialibus Conciliis competebat: finitiva ſententia Romano Pontifici.

quem res Eccleſiaſticas, & populum Dei atrociter diſperdentem non dubitamus, ſi ita eſt, jubemus ita virga ſanctæ auctoritatis ferias, ut cæteri, ſi qui ſunt ſimiles ejus, exemplo corrigantur. Porrò Ambianenſis Epiſcopus à noſtra admonitus, ab injuria Corbeienſi Abbati illata, non veritus noſtram auctoritatem, non modo non deſiſtit, verum etiam in dies eam multiplicat. Quare ut utrumque ad te manentes convoces, eorum contentioni finem canonicè impoſiturus. Quod ſi per te nequiveris, rem totam ad Sedem Apoſtolicam tempeſtivius per Epiſtolam referas, ut Apoſtolica Auctoritate hæc contentio ſopita conquieſcat. Eas duntaxat cauſas ad Sedem Apoſtolicam remitti jubet *Alexander*, quas per ſe *Gervaſius* dirimere non potuerit.

Guilelmus Nothus Dux Normannorum, & deinde Rex Anglorum, *Malgerium* Archiepiſcopum Rothomagenſem, Patruum ſuum, qui ſacra dignitate ad luxum abutebatur, Eccleſiæ theſaurum dilapidabat, multorúmque criminum laborabat infamia, deponi curavit in Synodo: qua de re *Guillelmus Pictavenſis*, Lexoviorum Archidiaconus, coævus Author ita ſcribit in Geſtis Vuillelmi Ducis: *Læſit inſuper Malgerius injuria non levi Eccleſiam univerſalem, cujus unicum Primatem Summum in orbe terrarum Antiſtitem; non qua decuit obedientia veneratus eſt: Nam Apoſtolici Mandato ſæpius ad Romanum Concilium accitus, renuit ire. Sanè pigebat Rothomagum, pigebat cunctam Normanniam Archipræſulis, qui cum hunc ætatis forma eminentes quoſque antecedere liberet, infamatum perſonarum teſtimonio neceſſariò confutabatur, univerſorum deſpectu degradandus cenſebatur. Princeps igitur animadvertens jam non mentis agi oportere in cauſa præcipuæ gravitatis, ne ultra patiendo, ſuperni Judicis iram irritaret in ſe, depoſuit Patruum in publico Sanctæ Synodi, Apoſtolici Vicario, cunctiſque Normanniæ Epiſcopis juxta Canonum auctoritatem ſententiam dantibus unanimi conſenſu.*

Stigandus Cantuarienſis Archiepiſcopus, in Concilio Vuintonienſi exauctoratus eſt *Alexandro II.* Pontifice Maximo conſentiente, ut ſcribit *Thomas de Vualſingham* in *Ypodigmate Neuſtriæ*, ad annum MLXX. *In Concilio magno celebrato Vuintoniæ, jubente & præſente Guillelmo, Alexandro Papa conſentiente, Stigandus Dorobernenſis Archiepiſcopus degradatur tribus ex cauſis: quia Epiſcopatum Vuintoniæ cum Archiepiſcopatu injuſtè poſſidebat: Et quia vivente Archiepiſcopo Roberto, non ſolùm Archiepiſcopatum ſumpſit, ſed & ejus Pallio, quod Cantuariæ remanſit, dum injuſtè pulſus ab Anglia, in Miſſarum celebratione uſus eſt: Et poſt à Benedicto, quem Romana Eccleſia excommunicavit, eò quòd Apoſtolicam Sedem invaſit, Pallium ſuſcepit.*

In Articulis qui vulgò *Dictatus Gregorii VII.* vocantur, tertius Epiſcoporum depoſitionem, finitivam utique, Romano Pontifici reſervat. *Quòd ille ſolus poſſit deponere Epiſcopos, vel reconciliare.* Quartus verò ſic habet: *Quòd Legatus ejus omnibus Epiſcopis præſit in Concilio, etiam inferioris gradûs, & adverſus eos ſententiam depoſitionis poſſit dare.* Dictatum Gregorio VII. ſuppoſitum in Diſſertationibus probabo. Sanè *Gregorius VII.* Epiſcoporum cauſas ut plurimùm judicari permiſit in Synodis quibus ejus Legati præerant, & reos deponi: ita tamen ut Legati ad ipſum referre tenerentur quæ iſtis in cauſis geſta erant, ut à Sede Apoſtolica confirmarentur. Sic *Hugonem* Dienſem Epiſcopum referre ad ſe juſſit de cauſa Carnotenſis Epiſcopi, Epiſtola XI. Libri VI. Appellationes etiam admittebat, ut factum eſt in cauſa Archiepiſcopi Auſcitani, & Epiſcopi Bigorritani, quos à *Girardo* Epiſcopo Oſtienſi Legato ſuo in Synodo Gallicana depoſitos, Romæ abſolvit, ut conſtat ex ejus Epiſtola XVI. Libri primi. Interdum appellatione admiſſa cauſam integram remittebat ad Legatos, ut eam rurſum in Plenario Concilio judicarent: quod ſanè à Sardicenſibus Canonibus non abhorrebat. Hujus moris exemplum videre eſt in cauſa *Lamberti* Morinenſis Epiſcopi, Epiſtola XXXII. Libri IX. Aliquando finitimis Epiſcopis cognitionem delegabat, qui cauſam in Synodo examinarent, ac Sententiam finitivam in reos Auctoritate Apoſtolica dicerent: quanquam Synodos proprio nomine, propriòque jure, primam cognitionem cauſæ ſuſcipere poſſe non diffiteretur. Ita factum in cauſa *Rainerii* Aurelianenſis Epiſcopi, cui examinandæ ac judicandæ Senonenſem ac Bituricenſem Archipræſules, eorúmque Suffraganeos delegavit, Epiſtola VIII. Libri V. *Auctoritate*, inquit, *Apoſtolica vobis Præcipimus, ut examinationem alicujus ſuorum, in locum quem magis aptum probaveritis, conveniatis, ad quem prius literis veſtris eum convocetis: ibique de ſupradictis vobis reſpondeat; & ſi poteſt, ſe innocentem reddat. Quòd ſi fortè in contumacia ſua permanens, infra quadraginta dies admonitionis venire contempſerit, aut veniens de omnibus ſupradictis canonicè ſe non expurgaverit; Judicio Sancti Spiritûs, & Auctoritate Apoſtolica, Sententiam damnationis & depoſitionis, ſine omni ſpe reſtitutionis, in eum promulgamus. Quam vos, ſicut decet ſequentes, per omnes circumſtantias populi diffundite, & Sanctionem ipſum, de quo vos mihi ſcripſiſtis, qui Beati Petri conſilium & noſtrum expetiit, in loco illius Depoſiti ſecundum Deum ſubrogate.* Sententiam depoſitionis in eos pronuntiat, decernendo quid jure mereantur, quam nihilominus ab Epiſcopis ferendam ſtatuit, ut à Judicibus, non ut meris executoribus.

Urbanus II. Gaufridum Carnotenſem Epiſcopum ob adulteria, fornicationes, perjuria, proditiones depoſuit, & *Ivonem* Carnotenſem Epiſcopum à Clero electum conſecravit. *Richerius* Archiepiſcopus Senonenſis Metropoleos, Provincialiúmque Epiſcoporum jura violari conqueſtus eſt, *Ivonem* velut invaſorem habuit, Synodum Provincialem Stampis celebravit, in qua ipſum deponere, & *Gauffridum* reſtituere conatus eſt: ſed appellatione ad Sedem Apoſtolicam has molitiones *Ivo* eluſit. Rem ipſe memorat Epiſtolis VIII. & XII. In priori quidem ad *Richerium* ſcripta hæc habentur: *Dicitis me Sedem invaſiſſe Gaufridi Coëpiſcopi veſtri: in quo manifeſtè contra Sedem Apoſtolicam caput erigitis, dum quod illa ædificat, vos, quantum in vobis eſt, deſtruitis; & quod illa deſtruxit, vos ædificare contenditis: cujus ſedi iis & Conſtitutionibus obviare, planè eſt hæreticæ pravitatis notam incurrere, cùm Scriptura dicat:* Hæreticum « eſſe conſtat, qui Romanæ Eccleſiæ non concor- « dat. *Præterea, famæ veſtræ non bene conſulitis, qui caprum emiſſarium, cujus adulteria, fornicationes, perjuria, proditiones per omnem fermè Latinam Eccleſiam publicata ſunt, qui pro his & aliis ſimilibus à Sede Apoſtolica damnatus eſt; ita ut ſe purgare non valens, Virgam Paſtoralem redderet & Annulum: De quo Apoſtolicum accepiſtis Decretum, in hæc verba:* Quicumque Gaufridum depoſitum dein- « ceps juverit ad infeſtandum vel reinvadendum « Carnotenſem Epiſcopatum, excommunicatum « eum eſſe cenſemus: *Adhuc Epiſcopum vocare, in Epiſcopum reformare contenditis.* In poſteriori verò Epiſtola ad *Urbanum II.* ita ſcribit: *Notum facio Beatitudini veſtræ, quòd Senonenſis Archiepiſcopus, conſilio Pariſienſis Epiſcopi infatuatus, adhibito ſibi eodem Pariſienſi Epiſcopo, & duobus aliis non diſſimilis vecordiæ, Meldenſi & Tricaſſino, hoc anno Stampis de Ordinatione quam à vobis acceperam, me inor-*

Cap. Nolite Diſtinct. 7.

dinatè ſatis recuſavit, dicens me in Majeſtatem Regiam offendiſſe, qui à Sede Apoſtolica Conſecrationem præſumpſeram accepiſſe. Cùm itaque conarentur Gaufridum depoſitum, contra Decretum veſtrum in priſtinum ſtatum reformare, & in me depoſitionis Sententiam proferre, Sedem Apoſtolicam appellavi. A Idem nihilominus Yvo in ſua Canonum ac Decretalium Collectione ea deſcripſit ſive ex apocryphis Pontificum Epiſtolis, ſive ex monumentis legitimis antiquorum Conciliorum, quæ antiquam Judiciorum Epiſcopalium formam referunt, ac finitiva tantùm Judicia, ſoláſque Appellationes Sedi Apoſtolicæ deferunt. Conferantur Partis Quintæ Capita CCXLIV. CCXLV. B CCXLVIII. CCLVII. CCLVIII. CCLX. CCLXII. & CCLXIII.

Allegatorum Apoſtolicorum ſententia in Synodis lata Epiſcopi depoſiti ad Summum Pontificem poterant appellare.

Goffridus Vindocinenſis Epiſtola XXI. *Girardum* Engoliſmenſem Epiſcopum, Sedis Apoſtolicæ Legatum arguit, quòd ſe deponendi Epiſcopos, interclusâ etiam appellationis via ad Sedem Apoſtolicam, poteſtatem habere gloriaretur. *Quod me præſente*, inquit, *etiam coram Laicis prædixiſtis: Vos videlicet Epiſcopos deponendi habere poteſtatem, novum genus præſumptionis putamus: quia nulla ratione Legatis Apoſtolicæ Sedis conceditur, quod ad ſolius Romani Pontificis pertinet dignitatem. Sed ſi ita eſt, ut à vobis publicè prædicatum agnoſcitur;* C *quaſi alteram Papam vos feciſtis: & ad Romanam Eccleſiam, quam nunc uſque in ſua neceſſitate liberè quiſque appellare potuit, vox appellationis negatur. Nos tamen credebamus, Mediocritatem veſtram Legationem habere Sedis Apoſtolicæ non Apoſtolicam Sedem eſſe & à Domino Papa partem ſuſcepiſſe ſollicitudinis, quam ſolummodo cæteri Legati ſuſcipiunt, non plenitudinem exercere poteſtatis.* Legatis itaque, quos Romani Pontifices undecimo & duodecimo ſæculo frequentes mittebant, Canonum executionem procurare, & Synodos cogere incumbebat, ſi Metropolitani officio ſuo deeſſent; ipſóſque, non D minùs quàm alios Epiſcopos in illis Synodis judicare, ac deponere: ſed Præſules depoſiti à ſententia Synodi ac Legatorum ad Sedem Apoſtolicam appellare poterant.

Gratianus Cauſa II. Quæſt. VI. ex apocryphis veterum Pontificum Epiſtolis, & legitimis recentiorum Decretis multa collegit, quæ Appellationes Epiſcoporum Sedi Apoſtolicæ judicandas tribuunt: Itaque ſupponit prima Judicia eſſe à Metropolitanis & Synodis exercenda. Qua de re Yvo Carnotenſis Epiſcopus, Juris Canonici peritiſſimus, & Sedi Apoſtolicæ devotiſſimus antea ita E ſcribebat Epiſtola LXVIII. *Si intra Provinciam, ſecundum quod inſtituta majorum continent fieret prima diſcuſſio, ſicut neceſſe foret, non deeſſent accuſatores, non deeſſent teſtes, qui pro hujuſmodi negotiis non auderent ad remota loca prodire.*

Cùm *Gaufredus* Archiepiſcopus Eboracenſis, multorum criminum reus delatus eſſet, nec poſſet in Anglia judicari, quòd Apoſtolico privilegio munitus eſſet, ac de Primatu etiam contenderet cum Archiepiſcopo Cantuarienſi, denique Frater eſſet *Richardi I.* Regis; *Cœleſtinus III.* Pontifex Maximus inquirendi provinciam in partibus demandavit Lincolnienſi Epiſcopo, Archi- F diaconis *De Nortantona*, & Priori *De Pontefracto*: & inſtrumenta omnia ad Sedem Apoſtolicam mitti juſſit, diémque dici partibus, ad quem Romæ ſe ſiſterent, Sententiam ſuam audituræ. Stata die non adfuit *Gaufredus*; datæ ipſi, imò ampliatæ induciæ: Tandem contumaciæ damnatus eſt, ipſumque ab Archiepiſcopali dignitate & officio ſuſpendit *Cœleſtinus*, ac Diœceſeos adminiſtrationem ad *Simonem* Eboracenſem Decanum, & ejuſdem Eccleſiæ Canonicos tranſtulit, ut teſtantur ejuſdem Pontificis Epiſtolæ Annalibus *Rogerii de Hoveden* inſertæ ad annum M. CXCVI. Tandem ad Sedem Apoſtolicam acceſſit *Gaufredus*, & cùm accuſationum ſibi illatarum capita diluiſſet, in Dignitatem ac Officium reſtitutus eſt.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, num. I pag. 681. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papa poteſt novos erigere Epiſcopatus de conſenſu Principum, propter pacem.*

R. Piget idem centies repetere, ſed cogit Cenſorius Indiculus. Non quæro quid poſſit Summus Pontifex, ſed quid factum ſit ſæculis XI. & XII. *Novorum* (inquam) *Epiſcopatuum erectio undecimo & duodecimo ſæculo fiebat Auctoritate Romani Pontificis, accedente Principum conſenſu, ut pax Regnum inter & Sacerdotium foveretur;* & propter utilitatem Eccleſiæ. Id verò ex præclaris & certiſſimis Antiquitatis Eccleſiaſticæ Monumentis à me probatum eſt pag. 629. 630. & 631. Sed & hodie mores iſti vigent. Epiſcopatus novi extra temporalem Eccleſiæ Romanæ ditionem eriguntur de conſenſu Principum, ad fovendam concordiam Sacerdotii & Imperii. Sic nuper in Gallia Epiſcopatum Aleſienſem ſub Archiepiſcopatu Narbonenſi erexit, rogante Rege Chriſtianiſſimo Ludovico Magno Innocentius XII. Pontifex Optimus Maximus. Sic Albigenſem Archiepiſcopatum eodem conſentiente & rogante erexit Beatæ Memoriæ Innocentius Undecimus. Sic pro novi Epiſcopatus erectione Bleſis ſub Metropoli Pariſienſi, Epiſcopi & Eccleſiæ Carnotenſis nomine Innocentio XII. pariter ſupplicatum eſt, conſentiente Chriſtianiſſimo Rege, qui & primum Epiſcopum nominavit; eáque gratia à Pontifice ſanctiſſimo & Eccleſiæ neceſſitatibus atque utilitatibus ſemper conſulente conceſſa eſt, & Cathedra Epiſcopalis Bleſis erecta.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 632. Edit. primæ: Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Pro habendo Epiſcopatu in Gallia, eſt neceſſarius conſenſus Regis.*

R. Utique neceſſarius eſt, & ſecundùm hodiernam Diſciplinam, ex qua nemo confirmatur Epiſcopus niſi nominatus à Rege, juxta pacta inter Franciſcum I. Regem Chriſtianiſſimum & Leonem X. Concordata: & ſecundùm Diſciplinam XI. & XII. Sæculi, de qua tantùm eo loci ſcripſi: *Epiſcopi à Clero & populo eligebantur* ... *Regius conſenſus in Galliis deſiderabatur.* Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, Num. 6. pag. 648. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Epiſcopi hominium & juramentum præſtabant Regibus, id diſſimulante Papa propter pacem, contra Decretum Gregorii VII.*

R. Reges Juramentum fidelitatis & hominium ab Epiſcopis exegiſſe XI. & XII. Sæculo: Id prohibuiſſe Gregorium VII. & Urbanum II. in Concilio Claromontano: Reges his Decretis parere noluiſſe: diſſimulaſſe interdum, œconomiæ paciſque gratiâ Romanos Pontifices, Hiſtoriæ & facti, non dogmatis, capita ſunt, à me relata & probata, nullique non probanda qui non fuerit in Hiſtoria & Eccleſiaſtica hoſpes & peregrinus.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, Num. XIII. pag. 690. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hæc notant: *Finitiva & ultima Epiſcoporum Judicia Sedi Apoſtolicæ reſervata erant. Ob Metropolitanorum quidem negligentiam, primam interdum cauſarum Epiſcopalium cognitionem Summi Pontifices ad ſe traxere; ſed illam Synodis Provincialibus jure competere agnoſcebant.* Et pag. 639. *Interdum Appellatione admiſſa, cauſam integram Papa remittebat ad Epiſcopos, ut eam rurſus in plenario Concilio judicarent, quod ſanè à Sardicenſibus Canonibus non abhorrebat. Quamquam Synodos proprio nomine, propriéque jure primam cognitionem cauſæ ſuſcipere poſſe non diffiterentur.*

R. Hanc Sæculis XI. & XII. viguiſſe Diſciplinam dixi, & ex Monumentis Eccleſiaſticis probavi. Facti Quæſtio eſt. Contenduntne Religioſi Cenſores, non ſolùm primam cauſarum Epiſcopalium cognitionem ad Romanum Pontificem pertinere, quod Eccleſia Gallicana ſemper negavit: ſed primam etiam hujuſmodi cauſarum cognitionem

cognitionem in Curia Romana ſemper inſtitutam fuiſſe, non obſtantibus Canonibus, Decretis Summorum Pontificum, Hiſtoriis, & teſtimoniis quibuſcumque, hujus facti falſitatem invictè probantibus?

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 698. Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papa ex apocryphis Epiſtolis ſuam probat auctoritatem.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea. Ita ſcripſi eo loci: *Gratianus Cauſa II. Quæſt VI. ex apocryphis veterum Pontificum Epiſtolis, & legitimis recentiorum Decretis multa collegit, quæ Appellationes Epiſcoporum Sedi Apoſtolicæ judicandas tribuunt.* An Gratianum Papam factum Religioſis Cenſoribus in mentem venit?

ARTICULUS VI.

De Clericis.

Clericos abſque Titulo ordinare nefas.

I. CLericos abſque Titulo ordinare nefas erat, ut conſtat ex *Urbano II.* Epiſtola XVII. Appendicis. Ex Concilio Placentino anni M. XCV. Canone XV. quo ſtatutum eſt, *Ut ſine Titulo facta Ordinatio irrita habeatur, & in qua quilibet titulatus eſt, in ea perpetuò perſeveret.* Ex Concilio Claromontano eodem anno habito, Canone XIII. *Ut omnis Clericus ad eum Titulum ad quem primùm ordinatus eſt, ſemper ordinetur.* Titulus alius tunc non erat à Beneficio: unde Canon XII. ſtatuit: *Ut nulli Clericorum liceat deinceps in duabus civitatibus duas Præbendas obtinere, cùm duos Titulos non poſſit habere.* Ex Concilio Londinenſi anno M. CXXV. Canone VIII. *Nullus in Presbyterum, nullus in Diaconum, niſi ad certum Titulum ordinetur; qui verò abſolutè fuerit ordinatus, ſumpta careat dignitate.* Ex Canone V. Concilii Lateranenſis Oecumenici ſub *Alexandro III.* quo Epiſcopus adſtringitur ad ſuſtentationem Presbyteri vel Diaconi, quem abſque Titulo ordinaverit, donec ei in aliqua Eccleſia Beneficium contulerit: niſi ſufficiens Patrimonium habeat. Hoc Patrimonialium Titulorum initium. Unus ex Romanis Pontificibus qui *Alexandro III.* ante annum M. CCIII. ſucceſſerunt. Conciſii Lateranenſis Decretum de ſolis Presbyteris & Diaconis editum ad omnes Ordines inferiores extendere voluit. Contra Legem Epiſcopis gravem ac penè intolerabilem *Stephanus* Epiſcopus Tornacenſis interceſſit, obſecravitque Chriſti Vicarium ut eam reſtringeret, Epiſtola CXCIV. *Cùm in Sancto,* inquit, *Lateranenſi Concilio ſub felicis recordationis Beatiſſimo Papa Alexandro, cui plures ex nobis interfuerant, ipſi agitum ſtatum omnibus qui aderant præſtantibus, de Presbyteris tantum & Diaconibus ſtatutum fuerit & decretum, id libenter amplectimur, fideliter approbamus, obedienter Deo volente ſervabimus, & ſervamus. Impoſſibile autem nobis eſt nomina vel numerum eorum, quos in ſacra Diaconatu ordinavimus, memoriter tenere, nec minùs impoſſibile eſt omnibus iis vel conferre Beneficia, vel neceſſaria providere. Satius erit nobis amodo non celebrare Ordines, quàm hæc importabilia ſuſcipere onera. Quod ſi fortè ceſſantibus nobis contigerit, quantum periculum futuris temporibus vel perſonis immineat, nemo dubitat vel ignorat. In Gallicanis etiam partibus ad hoc tantùm plerique literas addiſcunt; ſive parvuli, ſive adulti, ut in Eccleſia Dei gradatim per Ordines promoti, Deo ſerviant & miniſtrent. Quod ſi Ordinatores defecerint, deficient Ordinandi: & ceſſabunt Myſteria, ſi Miniſteria ceſſare contigerit. Attendat & Pius & Juſtus Pater, quia lex nova in obſervatione ſua debet eſſe poſſibilis, in conſtitutione ſua, non præteritis dare formam negotiis, ſed futuris. Pro his omnibus Paternitati veſtræ ſupplicamus, & preces fundimus, ut Mandatum iſtud arduum, intolerabile, & oneroſum, ſi placet, temperetis, cui nos obtemperare & difficultas prohibet, impoſſibilitas non permittit.*

Patrimonialium Titulorum initium.

Lex in obſervatione ſua debet eſſe poſſibilis, nec præteritis dare formam negotiis, ſed futuris.

II. Epiſcopi, & Presbyteri, ante annum ætatis trigeſimum. Diaconi, ante vigeſimum-quintum non ordinabantur ſæculo undecimo, niſi ſumma neceſſitate urgente, aut ob ſingulare ſapientiæ ac ſanctitatis meritum Epiſcopo diſpenſandum videretur in Presbyterorum Ordinationibus; qui tamen ante annum XXV. non poterant inaugurari. Ita ſanxit Concilium Toloſanum anno M. LVI. & Rothomagenſe anno M. LXXIV. Canone VI. *B. Petrus Damiani* Libro qui inſcribitur *Gratiſſimus*, Cap. IV. ejuſdem diſciplinæ teſtis eſt. *Urbanus II.* in Concilio Melfitano Canone IV. Subdiacones anno ætatis decimo-quarto aut decimo-quinto permiſit ordinari. *S. Malachias* Presbyter ordinatus eſt annos natus dumtaxat viginti-quinque; de qua diſpenſatione *S. Bernardus* ita ſcribit in ejus Vita: *In qua ejus Ordinatione, ſi quid præter Canonum formam preceſſiſſe videtur, ut verè videtur; donandum ſanè tum zelo Ordinatoris, tum meritis Ordinati. Ego verè iſtud nec in Sancto redarguendum, nec uſurpandum conſulo ei, qui Sanctus non fuerit.* Summus Pontifex *Alexander III.* & Concilium Oecumenicum Lateranenſe ab ipſo celebratum Canone XIII. Epiſcopos ante annum ætatis trigeſimum conſecrari vetant, Presbyteros anno vigeſimo-quinto inaugurari permittunt. Pueris Eccleſiaſticas Dignitates non eſſe conferendas, etiam Principum filiis, docuit *S. Bernardus*, ſuámque interceſſionem *Theobaldo* Comiti negavit pro *Willelmo* ejus filio promovendo (Epiſtola CCLXXI. *Honores,* inquit, *& Dignitates Eccleſiaſticas non ignoro deberi his, qui eas dignè ſecundum Deum adminiſtrare & velint & poſſint. Porro eas acquiri parvulo filio veſtro, precibus meis, vel veſtris, nec vobis juſtum, nec mihi tutum eſſe noveritis..... Sanè Willelmo noſtro cupio benè per omnia, ſed ante omnia Deum. Hinc eſt quòd contra Deum nolo aliquid habeat, ne non habeat Deum. Quòd ſi alius ſecus voluerit, nolo per me habeat, ne perdam & ego Deum.*

III. Epiſcopus Beneficiorum omnium ſuæ Dioeceſeos collator erat, præſentandi Jure Patronis ſervato. Id conſtat ex Concilio Saleguſtadienſi Canone XIII. *Nullus Laicorum,* inquit, *alicui Presbytero ſuam commendet Eccleſiam præter conſenſum Epiſcopi; ſed eum priùs mittat Epiſcopo, vel ejus Vicario, ut probetur ſi ſcientia, ætate, & moribus talis ſit, ut ſibi populus Dei commendetur.* Ex Concilio Pictavenſi anno M. LXXVIII. Canone I. *Nullus,* inquit, *Epiſcopus, Abbas, Presbyter, vel qualibet perſona de Clero, accipiat de manu Regis, vel Comitis, vel cujuſcumque Laïca Perſonæ, donum Epiſcopatus, vel Abbatiæ, vel Eccleſiæ, vel aliquarum Eccleſiaſticarum rerum: ſed Epiſcopus à ſuo Metropolitano, Abbas, Presbyter, & cæteræ inferiores perſonæ, à proprio Epiſcopo.* Ex *Urbano II.* in Epiſtola, ad *Pibonem* Tullenſem Epiſcopum, XVII. Appendicis. *Epiſcopus,* inquit, *omnia ſui Epiſcopatus membra, videlicet Archidiaconatus, Archipresbyteratus, Decanias, vel aliquas Præpoſituras Eccleſiæ ſuæ Canonicas, gratis abſque omni venalitate diſtribuat.* Idem in Conſilio Melphitano Canone I. decrevit. Circa hæc tempora, *Joannes* S. R. E. Diaconus Cardinalis & Cancellarius Epiſtolam Hiſtoricam ſcripſit ad Abbatem Moliſmenſem, de tranſlatione Parochialium Eccleſiarum pluriмarum ad Monachos, qua jus Epiſcoporum in Beneficiorum collatione luculenter aſſeruit. *Omnes Eccleſiarum res* (inquit) *in manu Epiſcoporum Canonica Decreta conſtituunt. Sed Præteritis temporibus, Principibus ſæcularibus Laicis etiam Eccleſias Monaſteriis*

Collatio Beneficiorum omnium ad Epiſcopos pertinebat, Laicis vetita erat.

Digitized by Google

Monaſteriis tradere. Hac verò licentia nimis laxè Principes uſi ſunt, ut etiam Eccleſias Monachis venderent. Hoc Papa Gregorius VII. acriter prohibuit. Propter quam prohibitionem, Epiſcopi Monaſteria acrius ſpoliare cœperunt. Unde idem moderatione hac uti voluit in Concilio antepenultimi anni ſui, ut quæcumque res vel Eccleſiæ, ante ipſum Concilium à Principibus data Monaſteriis fuerant, in eorum poſſeſſione perſiſterent. Poſt hæc, ſecundo Pontificatus ſui anno Dominus noſter Urbanus Papa Concilium apud Melfiam urbem Apuliæ celebravit.. Sanè quia Gregorii Papæ Præceptio Henriciana perſecutionis urgente periculo minus celebrata fuerat, ipſe quoque Dominus Urbanus Papa præcepit in eodem Concilio Melfitano, ut quæ uſque ad illud Concilium per Principes data Monaſteriis fuerant, firma & integra permanerent. De cætero Abbates ab acquiſitione hujuſmodi abſtinerent. Verba Concilii Melfitani Canone V. ſubjicio: *Nullus Laïcus decimas ſuas, aut Eccleſiam, aut quidquid Eccleſiaſtici juris eſt, ſine conſenſu Epiſcopi, vel Romani Pontificis, Monaſteriis aut Canonicis offerre præſumat.*

Concilium Lateranenſe I. ſub *Calixto II.* anno M.CXXIII. Canone IV. ſtatuit *Juxta Stephani Papæ Sanctionem, ut Laïci, quamvis religioſi ſint, nullam tamen de Eccleſiaſticis rebus aliquid diſponendi habeant facultatem: Sed ſecundùm Apoſtolorum Canones, omnium negotiorum Eccleſiaſticorum curam Epiſcopus habeat, & ea velut Deo contemplante, diſpenſet. Si quis ergo Principum, aut Laïcorum aliorum, diſpenſationem vel donationem rerum ſive poſſeſſionum Eccleſiaſticarum ſibi vindicaverit, ſacrilegus judicetur.* Clarum eſt, quolvis Laïcos etiam Jure Patronatus, res ſive poſſeſſiones Eccleſiaſticas, adeòque nec Beneficia conferre potuiſſe & ſacrilegii obnoxium fuiſſe judicio qui id uſurparet; omnem verò rerum Eccleſiaſticarum diſpenſationem ad Epiſcopum pertinuiſſe, ſecundùm Canones. Neque verò Patronorum Eccleſiaſticorum major erat in Beneficiis conferendi poteſtas, ut ex Canone VII. compertum eſt: *Nullus omnino Archidiaconus*, inquit, *aut Archipreſbyter, aut Præpoſitus, vel Decanus animarum curam, vel Præbendas Eccleſiæ, ſine judicio vel conſenſu Epiſcopi, alicui tribuat: immo ſicut ſanctis Canonibus conſtitutum eſt, cura & rerum Eccleſiaſticarum diſpenſatio in Epiſcopi judicio & poteſtate permaneat. Si quis verò contra hæc facere, aut poteſtatem ad Epiſcopum pertinentem ſibi vendicare præſumpſerit, ab Eccleſiæ liminibus arceatur.* De Parochialium verò Eccleſiarum collatione Canon XVIII. ita decernit: *In Parochialibus Eccleſiis Preſbyteri per Epiſcopos conſtituantur, qui eis reſpondeant de animarum cura, & de iis quæ ad Epiſcopum pertinent.* Concilium Londinenſe anno M.CXXV. Canone IV. *Nullus Abbas, nullus Prior, nullus omnino Monachus, vel Clericus, Eccleſiam ſive Decimam, ſive qualibet Beneficia Eccleſiaſtica, de dono Laïci ſine proprii Epiſcopi Auctoritate & aſſenſu ſuſcipiat. Quod ſi præſumptum fuerit, irrita erit donatio, & ipſe canonicæ ultioni ſubjacebit.*

Abbates, Abbatiſſas, vel alias perſonas Eccleſiaſticas, ſine aſſenſu vel conſilio Canonicorum ſuorum, cum quibus unum corpus ipſi ſunt, Epiſcopis inſtituere vel deſtituere vetat *Alexander III.* Epiſtolam ad Patriarcham Hieroſolymitanum: & refertur Cap. *Novit*, *De his quæ ſiunt à Prælatis ſine conſenſu Capituli*, Lib. III. Decretalium. *Novit tuæ diſcretionis prudentia*, inquit, *qualiter tu & Fratres tui unum corpus ſitis, ita quòd tu caput, & illi membra eſſe probantur. Unde non decet te, omiſſis membris, aliorum conſilio negotiis Eccleſiæ tuæ uti: cùm id non ſit dubium & honeſtati tuæ, & Sanctionum Patrum Inſtitutionibus contraire. Innotuit ſiquidem auribus noſtris, quòd tu ſine conſilio Fratrum tuorum, Abbates & Abbatiſſas, & alias Eccleſiaſticas Perſonas inſtituis & deſtituis... Ideòque id Auctoritate Apoſtolica prohibemus. . . Nos enim tales inſtitutiones & deſtitutiones carere decernimus robore firmitatis.* Idem confirmat cap. *Quanto.* Eam tamen Diſciplinam univerſalem non fuiſſe probat Epiſtola CLXXXII. *Ivonis* Carnotenſis, qui hanc conſuetudinem in Eccleſia Carnotenſi ſe non inveniſſe aſſerit; ſed Epiſcopum ſolum abſque Canonicorum conſilio, Eccleſiæ ſuæ Beneficia contuliſſe.

Teſtis eſt ejuſdem Diſciplinæ *Hildebertus* Cenomanenſis Epiſcopus Epiſtola LV. *Univerſæ*, inquit, *Dignitates Eccleſiæ ſuam quærunt electionem. Si Apoſtolos conſideremus, de illis Dominus ait:* Nonne ego vos duodecim elegi? *Si ſeptuaginta duos, etiam illos à Chriſto fuiſſe deſignatos Lucas meminit. Stephanum, & cum eo ſex Diaconos, nulli dubium eſt Apoſtolos elegiſſe. In his & eorum Succeſſoribus præſcripta eſt Eccleſiæ forma, quam in electione vel conſecratione Summorum & Inferiorum Sacerdotum, ſeu etiam Diaconorum non cuſtodiri cauſalis eſt & vicinus ruinæ profectus. Cæteros quoque gradus, ad minimum uſque Clericum, pro Epiſcoporum deliberatione ſubſtituendos & diſtribuendos, judicandos & reformandos, Canonica cenſent & præjudicant Inſtituta. Perit autem ſolis Pontificibus collata hæc à Domino poteſtas, ſi ſubſtituendi Canonicum, vel aliud in Eccleſia diſponendi, hæreditas alicui facultatem acquirat. Quid enim Epiſcopo in commiſſa licebit Eccleſia in qua Clericus arbitrio aſſignetur alieno? Quid ibi ſacræ poterunt ſanctiones, ubi naſcitur, non fit Canonicus: ubi plus nuptiis debetur, quàm meritis, ubi plus genituræ, quàm gratiæ, plus foro, quàm cœlo? Numquid oblaturus eſt gratum Sacrificium Deo, cui Altaria cubile deſtinat, cui Sacerdotium natales deſpondent, non mores; parentela, non ſcientia; Laïcus generans, non Præſul adoptans? quem non moveat in Eccleſia Chriſti Laïcum principari, qui dum in ea ſubſtituit hæredem, Pontificis evacuat libertatem?* Pontifices & Concilia XI. & XII. Sæculo frequentibus Decretis confixere Laïcos Eccleſias abſque Epiſcoporum conſenſu dare præſumentes, vel Beneficia qualibet Eccleſiaſtica conferre; & Clericos ea de manu Laïcorum accipientes anathemati pariter devoverunt. Legatur Diſſertatio noſtra *De Inveſtituris II.* Parte Hiſtoriæ iſtorum Sæculorum. Legantur & quæ infra dicemus de Jure Patronatus.

Reges Chriſtianiſſimos Beneficiorum quorumdam & Dignitatum Eccleſiaſticarum, jure ex ipſius Eccleſiæ conceſſione quæſito, ſive Patronatus, ſive Regaliæ, ſeu quavis alia ratione, aut conſuetudine approbata, collatores fuiſſe pleno jure duodecimo ſæculo, fidem facit *Philippi Auguſti* Teſtamentum. *Præcipimus etiam*, inquit, *Reginæ & Archiepiſcopo, ut omnes honores, qui, dum vacant, pertinent ad donationem noſtram, quos honeſtè poterunt retinere, ſicut Abbatiæ noſtræ & Decanatus, & alia quædam Dignitates, in manu ſua teneant, donec à ſervitio Dei redierimus: & quos retinere non poterunt, donent ſecundùm Deum, & aſſignent Conſilio F. Guillelmi, & hoc faciant ad honorem Dei & utilitatem Regni. Si autem in via moriemur, volumus ut Honores & Dignitates Eccleſiarum donent illis, quos magis dignos viderint.* Obſervanda ſententia hæc: Honores & Dignitates Eccleſiaſticas non dignis tantùm, ſed dignioribus dare tenentur, quicumque Jure Patronatus, nominationis, electionis, aut alio quocumque ab Eccleſia inſtituto ſeu approbato Beneficia conferunt, aut ad collationem concurrunt.

Reges Chriſtianiſſimi Beneficia pleraque pleno jure conferebant.

Dignioribus conferenda agnoſcebant.

concurrunt. Hácque juſtitiæ & pietatis atque caritatis erga Deum & Eccleſiam lege Reges ipſos teneri agnovit *Philippus Auguſtus.*

Mandatorum Pontificiorum de Beneficiis in Collationibus uſus.

IV. Romani Pontificis Mandata in Collationibus Beneficiorum locum habere cœperunt duodecimo ſæculo. *Hadrianus IV.* qui Sedem Apoſtolicam conſcendit, anno MCLIV. Pariſienſem Epiſcopum rogavit Epiſtola XIII. ut primùm Canonicatum aut Dignitatem in ejuſdem Eccleſiæ Capitulo vacantem *Hugoni* Regis Chriſtianiſſimi Cancellario conferret. *Rogamus attentius, quatenus pro Beati Petri, & noſtrorum reverentia Literarum, primum Perſonatum vel Honorem, qui in tua vacabit Eccleſia, ei concedas; ut & ipſe noſtras ſibi preces ſentiat fructuoſas, & de noſtrarum precum admiſſione gratiarum tibi exſolvere debeamus actiones.* Vacante Præpoſitura, idem Pontifex Pariſienſibus Canonicis mandavit ut eam *Hugoni* conferrent, Epiſtola XXIV. *Univerſitati veſtræ præcipiendo per Apoſtolica Scripta mandamus, & mandando præcipimus quatenus Præpoſituram, quæ in Pariſienſi Eccleſia, & domos quæ in clauſtro ejuſdem Eccleſiæ deinde primùm vacaverint, ei, omni contentione & appellatione ſepoſita, concedatis.* Alexander III. Petro Abbati *S. Remigii* mandavit ut Præbendam primò vacaturam in Eccleſia *S. Timothei*, Magiſtro Uberto; *intuitu devotionis & literaturæ* ipſius, aſſignaret. (Epiſtola VII. Appendicis I.) Idem *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum rogavit ut Archidiaconatum Carnotenſem cuidam Aulæ Pontificiæ Clerico, bonis ſuis omnibus tempore Schiſmatis ſpoliato, à ſe conferri pateretur. *Rogantes attentius & monentes*, &c. (Epiſt. XCVI Append. II.) Idem Decano & Capitulo Pariſienſi mandavit Epiſtola CVIII. ut *Philippi* Epiſcopi Meldenſis nepoti Præbendam vacantem concederent. Mandatum autem illud ſe dare ſignificat precibus Regis, Reginæ, & Magnatum. Scripſit ad *Lucium* Papam *Stephanus Tornacenſis* Epiſt. XC. ut Apoſtolica Deceſſoris ſui *Alexandri*, ſuáque Mandata in gratiam *Hervei* Subdiaconi ad Capitulum Aurelianenſe *S. Aniani* directa, impleri curaret. *Scripſit*, inquit, *pro eo felicis recordationis Pater Alexander Decano & Canonicis S. Aniani Aurelianenſis. Scripſiſtis & vos primò & ſecundò. Sed neque preces neque præceptum veſtrum, quamvis tres Præbendæ vacarent, voluerunt audire. Abſit, Pater, ut inanes ſint preces veſtræ, contemptibilis auctoritas, eluſorium præceptum: & nunc demum tanta, ſi placet, virtute ſuper eos intonet Majeſtas veſtra, ut qui blanditiis juvari non potuerunt, Imperio diſcant vinci.* Idem *Stephanus* Mandatum Apoſtolicum in favorem *Guillelmi* Scriptoris Domini Papæ, Epiſcopo Aurelianenſi ſignificavit, ut ipſe teſtatur Epiſtola XCII. ad eumdem *Guillelmum data. Secundùm Mandatum Domini Papæ*, inquit, *pro negotio tuo ſecutus ſum uſque Magdunum Dominum Aurelianenſem Epiſcopum, & ibi coram Canonicis illius Eccleſiæ, poſt ſacros apices lectos, reddita priùs gratiarum actione Epiſcopo de promiſſo tibi, ad preces Domini Papæ, Beneficio, ſubſequenter & conſtanter auctoritate Mandati mihi injuncti eidem prohibui, ne alii, antequam tibi Beneficium in Eccleſia Magdunenſi conferret: & Canonicis, ne alium quàm te in Concanonicum reciperent, aut inveſtiri permitterent: & ſi quam Epiſcopus feciſſet, vel facturus eſſet de nondum vacante Præbenda promiſſionem, conceſſionem, vel inveſtituram, totum Auctoritate Domini Papæ irritum eſſe & fore denunciavi. Homo ille obedienter, ut ſolet, reſpondit, & Mandatum Domini Papæ ſeſe completurum promiſit.* Cùm interdum Epiſcopi & Capitula, Mandatis Pontificiis accuratè non parerent, Summus Pontifex eorum executionem viris Apoſtolicæ Sedi devotis in partibus committebat. Idem *Stephanus* Decanum & Capitulum Sanctæ Crucis Aurelianenſis hortatus eſt Epiſtola CXIV. ut Summi Pontificis Mandato in gratiam cujuſdam Clerici ad ipſos directo parerent; ſéque cum Archiepiſcopo Remenſi delegatum monet, ut illius Mandati executionem urgeat. *Et quoniam*, inquit, *pro Joanne latore præſentium Clerico veſtro in Eccleſia veſtra nutrito & educato Summus Pontifex monendo, rogando, & mandando ſcripſit vobis: ego quoque ſicut Clericus & amicus veſter moneo & conſulo, ut in petitione prædicti Clerici benevolam ſimul & beneficam manum veſtram aperiatis ei, quoniam tanto Patri non parere, perire eſt; non obedire, obire.... Accedit ad cumulum & ſtimulum petitionis hujus, quòd Dominus Papa Domino Remenſi Archiepiſcopo executionem negotii commiſit, parvitatem meam tantæ poteſtati, tanquam hylam Herculi, & urticam lilio jungens, qui Mandatum Apoſtolicum, ſi deſides apparueritis, implebit non minùs celeriter quàm potenter. Noverit autem Prudentia veſtra, quoniam acceptius eſt ſpontaneum beneficium, quàm involuntarium; gratuitum, quàm extortum.*

Jus Patronatus. Regulæ circa illud ſtatutæ & obſervatæ.

V. Circa Patronorum jura hæ receptæ Regulæ duodecimo ſæculo. Si Patroni diſſentirent, ac plures eorum diſcordiâ præſentarentur ad Beneficium, dignior, & à pluribus electus præferri debebat. Si id abſque ſcandalo fieri non poſſet, Epiſcopus Beneficium conferre poterat, nulla præſentationis ipſorum habita ratione. Idem ipſi jus competebat, ſi quæſtio de Jure Patronatûs inter aliquos emergens, infra quatuor menſes finita non eſſet. Ita ſtatuit Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. Canone XVII. & refertur Capite *Quoniam, de Jure Patronatûs.* Idem Concilium Patronos Laïcos, qui *Epiſcoporum Auctoritate neglecta Clericos inſtituunt in Eccleſiis, & removent etiam cùm voluerint*, anathemate decernit feriendos. Presbyterum verò ſive Clericum, *qui Eccleſiam per Laïcos, ſine proprii Epiſcopi Auctoritate, receperit tenendam*, Communione privat: & ſi perſtiterit, à Miniſterio Eccleſiaſtico & Ordine deponendum edicit. (Canone XIV. & refertur Cap. *Præterea. De Jure Patronatûs.*) Si Laïci Epiſcopis neſcientibus, aut non conſentientibus, Eccleſias Clericis concederent, in quibus habebant Jus Patronatûs, & poſtea pœnitentiâ ducti, alios ad eaſdem Epiſcopis præſentarent, eorum ſtabat inſtitutio, *qui Auctoritate Epiſcopi erant inſtituti*, conceſſione priori reſciſſâ. *Non enim licet Laïcis, Clericos in Eccleſiis præſumptione propria ordinare.* Decretum eſt *Alexandri III.* Cap. *Cùm Laïci, De Jure Patronatûs.*

Si quis Clericus ab Ordinario in aliqua Eccleſia fuerit inſtitutus, ad præſentationem ejus qui Patronus credebatur, & poſtea Jus Patronatûs alius vicerit in Judicio, Clericus ab eo præſentatus, qui Patronatum Eccleſiæ poſſidebat, removeri judicata lite non poteſt: Secus ſi ille à quo nominatus eſt, Patronatum non poſſideret. Ita decrevit *Alexander III.* in Reſcripto ad Abbatem *S. Albani*. & refertur in Appendice Concilii Lateranenſis III. Parte XV. Cap. XX. & Cap. *Conſultationibus, De Jure Patronatûs.*

Cùm Beneficiorum Collatio differebatur, ſive propter Patronorum diſſenſum, quia perſonas minùs idoneas præſentaverant, vel ob alias cauſas canonicas, Epiſcoporum erat Œconomos conſtituere, qui redditus Eccleſiarum perciperent, & eos expenderent in utilitatem Eccleſiarum, aut futuro ſervarent Succeſſori. Ita ſtatuit idem Pontifex in Reſcripto ad Cantuarienſem Archiepiſcopum, ibidem Cap. XXI.

Digitized by Google

Jus Patronatûs vendi non poſſe, quia *eſt ſpirituali annexum*, idem Pontifex declaravit, Cap. *De Jure*, Tit. XXXVIII. *De Jure Patronatûs*.

Cùm Patronus Clericum idoneum Epiſcopo præſentavit, & poſtulat poſtmodum, eo non refutato, alium æquè idoneum in eadem Eccleſia admitti: quis eorum alteri præferatur, judicio Epiſcopi relinquendum eſt, ſi Laïcus fuerit, cui Jus competit præſentandi. Si verò Patronus eſt Eccleſiaſticus, *Qui prior eſt tempore, jure potior eſſe videtur*. Ita ſtatuit *Lucius III.* in Reſcripto ad Norvicenſem Epiſcopum, Cap. *Cùm autem*; *De Jure Patronatûs*.

Cauſæ Patronatûs ab Eccleſiaſticis duntaxat Judicibus dirimi poterant. Ita ſtatuit *Alexander III.* In Reſcripto ad Regem Anglorum, quod legitur in Appendice Concilii Lateranenſis, parte XLVIII. Cap. IV. *Cauſa Patronatûs Eccleſiarum* (*inquit*) *ita junctæ ſunt & connexa Eccleſiaſticis cauſis, quòd nonniſi Eccleſiaſtico Judicio valent diffiniri, & apud Judicem Eccleſiaſticum ſolummodo terminari.*

Patroni Eccleſiaſtici qui indignos nominant, *eligendi poteſtate privantur*, Canone III. Concilii Lateranenſis III. Præbendas ſeu quælibet Eccleſiaſtica Beneficia, infra ſex menſes à die vacationis conferri juſſit idem Concilium Cap. VIII. De Patronis Eccleſiaſticis hunc intelligi Canonem ſequentia verba oſtendunt: *Si Epiſcopus, ubi ad eum ſpectaverit, conferre diſtulerit, per Capitulum ordinetur: Quòd ſi ad Capitulum electio pertinuerit, & infra prædictum terminum hoc non fecerit, Epiſcopus hoc cum virorum religioſorum conſilio exequatur.* Patronis autem Laïcis quatuor duntaxat menſes conceſſit Canone XVII.

Ne quis Judicum ſæcularium ſententiâ Patronatus Eccleſiarum, vel Eccleſiaſtica Beneficia ſibi vindicaret, ſub anathemate prohibuit *Alexander III.* In Reſcripto ad Archiepiſcopos & Epiſcopos per Angliam conſtitutos, Extra, *De Jure Patronatûs*, Cap. XXVII. primæ Collectionis Decretalium & Appendicis Concilii Lateranenſis III. Cap. XXXVII. ubi idem Decretum inſcribitur, *Archiepiſcopis & Epiſcopis per Galliam conſtitutis*: Refertur etiam Lib. III. Decretalium, Tit. *De Jure Patronatûs*, Cap. *Relatum eſt*, his verbis: *Relatum eſt nobis, quòd nonnulli occaſione Laïcæ recognitionis, non requiſita Epiſcopi audientia, Beneficia Eccleſiaſtica ſibi præſumunt in veſtris Parochiis vindicare. Quoniam igitur hujuſmodi Perſonæ non intrant per oſtium, ſed aliunde conſcendunt, ac per hoc indigni ſunt Paſtoris nomine, vel prærogativa gaudere: Mandamus, quatenus eos, ſi commoniti prædicta minimè deſignaverint* (*niſi Epiſcopali conceſſione muniti fuerint*) *ab Officio reddatis & Beneficio alienos.* Addunt antiquæ Collectiones: *Si verò nec ſic deſtiterint, eos vinculo Anathematis innodetis.*

Si quis Eccleſiam cum aſſenſu Diœceſani conſtruxit, ex eo jus Patronatûs acquirit (Ex Clemente III. Cap. *Nobis*, *De Jure Patronatûs*.)

In Conventuali Eccleſia, non electioni Prælati faciendæ, ſed jam factæ beneſtius Patroni poſtulatur aſſenſus: niſi aliter de ſua Juriſdictione obtineat ut partes ſuas interponere debeat electioni tractandæ. Secùs tamen eſt in Capella, in qua unus Preſbyter à Patrono eligitur, & pro Inſtitutione habenda loci Epiſcopo præſentatur. (Ex eodem, ibidem.)

De Juribus honorificis Patronorum, déque obligatione Eccleſiæ erga ipſos, idem Pontifex ſtatuit: *Pro fundatione Eccleſiæ, honor Proceſſionis Fundatori ſervatur: & ſi ad inopiam vergat, ab Eccleſia illi modeſtè ſuccurritur, ſicut in ſacris eſt Canonibus inſtitutum.*

Principum preces pro beneficiorum collationes.

VI. Principum preces & commendationem ad impetranda Beneficia à Collationibus quandoque Clerici adhibebant, quarum nullam interdum rationem habendam cenſebant Epiſcopi, ne in jus deinde verterentur. Id probat Epiſtola I. Abbatis *S. Memmii* Catalaunenſis ad *Ludovicum VII.* Francorum Regem, quæ apud *Ducheſnium* Tom. IV. *Hiſtoriæ Franciæ Scriptorum* legitur pag. 668. Ab eo rogatus Rex, ejus nepotem ſeptennem G. ad Catalaunenſem Epiſcopatum electo commendaverat, necnon Decano & Capitulo Cathedralis Eccleſiæ. Reſpondit electus Antiſtes, ſe plurimùm optare ut votis ſuæ Majeſtatis concederetur Præbenda vacans, quam poſtulare dignata erat pro Abbatis nepote: ſed nihil ampliùs juris ad illius collationem ſe nunc habere quàm cæteros Concanonicos. Decanus primas & ſecundas Literas Regis in Capitulo ſuſceperat. Quidam Canonici Majeſtatis ejus petitioni annuendum eſſe cenſerent: alii ipſas cluſere, tum quia nondum Epiſcopum habebant, tum quia Clericus, pro quo rogabat, ſeptimum duntaxat ætatis annum attigerat. Apud Regem inſtitit Abbas *S. Memmii*, ut excuſationis Canonicorum rationem nullam haberet, ac Regia auctoritate uſus, Archiepiſcopo Remenſi mandaret, ut puerum à ſua Majeſtate commendatum inveſtiret Præbenda, quam ipſi conferre Catalaunenſe Capitulum recuſarat. Indecorum enim eſſe Regi preces adhibere, periculo repulſæ obnoxias: cùm imperare pro ſua auctoritate poſſit. *Cùm*, inquit, *planè & perſpicuè malitioſam Canonicorum duplicitatem intelligatis, quod veſtrum eſt, & honori veſtro expedit, prædictum Nepotem noſtrum de Præbenda, quæ vacat, inveſtiri faciatis: Univerſi mirantur. Univerſi obſtupeſcunt ſuper hoc quòd rogatis & ſupplicatis pro eo quod abſque precibus & ſupplicationibus, ſola auctoritate veſtra facere poteſtis & debetis. Non expedit juri & potentiæ ſuæ derogare & quod quis in manu tenet, ab aliis poſtulare. Reſtat igitur hoc ſolum, ut Literis veſtris Fratri veſtro Domino Remenſi, excluſa omni ambiguitate, occaſione, & dilatione ſignificetis, quatenus prædictum Nepotem noſtrum de prædicta Præbenda inveſtiat: cùm nec Electus poſſit, nec Decanus precibus veſtris voluerit eum inveſtire.*

S. Hugo Lincolnienſis Epiſcopus Regi Angliæ vacantem Præbendam pro quodam Aulæ ſuæ Clerico roganti reſpondit: *Non Aulicis, ſed potiùs Eccleſiaſticis perſonis Eccleſiaſtica ſunt conferenda Beneficia. Habet Dominus Rex unde tribuat mercedem ſervientibus ſibi; nec debet Summo Regi famulantes privare proventibus ſuis, ut inde ſervis ſuis provideri poſcat à nobis.* Ita refert vitæ ipſius Author apud *Surium* ad diem XVII. Novembris.

Rectores Parochiarum amoveri ad nutum non poterant.

VII. Rectores Parochiarum ad nutum Epiſcoporum amoveri non poterant, ſed Canonico Judicio erat opus ut deſtituerentur. Id conſtat ex Concilio Nemauſenſi anno MXCVI. *Urbano II.* Præſide celebrato, Canone IX. *Sacerdotes, quando regendis præficiuntur Eccleſiis, de manu Epiſcopi curam animarum ſuſcipiant, ubi & in tota vita ſua Deo ſerviant, niſi Canonico degradentur Judicio.* Ex Concilio Londinenſi anni MCXXV. Canone IX. *Nullus Abbas, nullus omninò Clericus, vel Laïcus, quemquam per Epiſcopum in Eccleſia ordinatum, abſque proprii Epiſcopi judicio præſumat ejicere.* Concilium Remenſe anni MCXXXI. Canone IX. Lateranenſe II. anni MCXXXIX. Canone X. aliud Remenſe anni MCXLVIII. Canone X. Turonenſe anni MCLXIII. Canone V. Eccleſias conductitiis Preſbyteris committi vetuerunt. Poſterius Remenſe ita de Sacerdotum amotione à Parochiis ſtatuit: *Non ab ejus regimine, alicujus, niſi Epiſcopi,*

in

in cujus Parochia fuerit, vel Archidiaconi Canonico Judicio depellatur. Idem conſtat ex *Alexandro III.* Epiſtola XIV. Appendicis I. Canonici Regulares Sedis Apoſtolicæ privilegiis ab hac lege erant excepti, quibus licebat iſtius Ordinis Abbatibus Fratres regimini Parochiarum ſuarum Præpoſitos vel pro Monaſterii utilitate, vel pro correctione culparum revocare, ut Articulo ſequenti dicemus.

Reſignationes in favorem, & permutationes Beneficiorum inſcio Epiſcopo damnatæ.

VIII. Reſignationes in favorem, his ſæculis erant incognitæ: permutationes pariter abſque Auctoritate Epiſcopi vetitæ. Concilium Turonenſe anni MCLXIII. Canone I. ita ſanxit: *Diviſionem Præbendarum, aut Dignitatum permutationem fieri prohibemus.* Canonem interpretatur *Urbanus III.* Cap. *Quæſitum*, De rerum permutatione. *Quæſitum eſt*, inquit, *ſi commutationes fieri valeant Præbendarum, cùm commutatio Dignitatum in Turonenſi Concilio fuerit interdicta...... Generaliter itaque teneas, quòd commutationes Præbendarum de jure fieri non poſſunt, præſertim pactione præmiſſa, quæ circa ſpiritualia, vel connexa ſpiritualibus, labem ſemper continet ſimoniæ. Si autem Epiſcopus cauſam inſpexerit neceſſariam, licitè poterit de uno loco ad alium transferre perſonas: ut quæ uni loco ſunt minùs utiles, alibi ſe valeant utiliùs exercere.* Petrus Cantor Pariſienſis Cap. XI. Summæ ſuæ, de hoc Diſciplinæ capite ita cenſet: *Commutatio & perſonarum & beneficiorum Auctoritate Eccleſiæ facta, & ob utilitatem ejus, admittitur. Quæ verò fit propter temporale commodum, ubi attenditur ſcilicet magis propria utilitas quàm Eccleſiæ, nævum habere videtur.* Eccleſias Clericis tali tenore conferre, quòd poſt eorum obitum alii nominatim ſuccederent, iniquum eſſe, & *Sacris Canonibus inimicum*: & *hujuſmodi ſucceſſiones frivolas & inanes* fore declaravit *Alexander III.* in Reſcripto ad Eboracenſem Archiepiſcopum, Cap. *Accepimus*, *De Pactis.* Idem Pontifex beneficiis ſpoliandos edixit, qui ea, pactione facta majores ſolitò ſolvendi ex ipſis Eccleſiis penſiones adepti ſunt, Cap. *Cùm Clerici*, eodem Titulo. Idem reſcidit compoſitionem factam inter Priorem & Monachos *de Acra*, & Clericum de Eccleſia & Capella quadam litigantes, ea conditione ut Monachi Clerico contendenti tres marcas argenti pro expenſis litis ſolverent, ipſe verò liti cederet, ac ab infeſtatione Monachorum ceſſaret. *Cùmque compoſitionem iſtam Auctoritate Apoſtolica peterent confirmari: nos eam non duximus admittendam, pro eo quod videbatur pravam illicitæ pactionis ſpeciem continere.* (Cap. *Cum pridem*, *De Pactis.*)

Permutatio ob Eccleſiæ utilitatem, non ob temporale commodum facienda.

Pactiones & conventiones ſimoniacæ.

Contra Canones factam haud dubium eſt conventionem de Archidiaconatu quodam Eboracenſis Eccleſiæ inter *Petrum de Dinant* & *Adamum de Tornovere*, à Capitulo ejuſdem Eccleſiæ approbatam anno MCXCVI. quam his verbis refert Rogerius Hovedenus: *Dominus Rex Angliæ, prece Arthuri Ducis Britanniæ, & aliorum virorum potentum, dedit Petro de Dinant licentiam agendi contra Adam de Tornovere ſuper Archidiaconatu de Vveſtribing, quem Rex præfato Adæ dederat, inter quos tandem convenit in hunc modum: quòd Magiſter Simon Apulus Eboracenſis Eccleſiæ Decanus, & Capitulum ejuſdem Eccleſiæ, conceſſione & voluntate prædicti Adæ receperunt Petrum de Dinant in Archidiaconatum de Vveſtribing, & in ſtallum miſerunt tam in Choro, quàm in Capitulo: & ipſe Petrus vices ſuas, & illius Archidiaconatus adminiſtrationem commiſit ipſi Adæ de Tornovere ſub annua penſione LX. Marcharum; ſtatuens quod prædictus Adam Archidiaconatum illum in integrum habeat & teneat omnibus diebus vitæ ſuæ, & reddat ei ſingulis annis inde LX. marcas de penſione; & ſi Petrus ſupervixerit Adam, recipiat Archidiaconatum ſine aliqua contradictione vel diminutione. Præterea inter illos ſtatutum eſt, quòd quandocumque ſimul fuerint in Eboraco, unus illorum una die tenebit ſtallum in Choro nomine Archidiaconi, & alter altera die ſimiliter, & ſic mutabunt vices ſuas.*

Beneficia Eccleſiaſtica dimittere poterant Clerici, abſque conſenſu Epiſcopi, ut Monachi fierent.

Clerici Beneficia Eccleſiaſtica abſque conſenſu Epiſcoporum dimittere poterant, ut Monaſticam vitam profiterentur. Unde *S. Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus *Goffridum* Pariſienſem Epiſcopum admonuit, ut *Walerannum* ejuſdem Eccleſiæ Cantorem, qui in Cœnobio *S. Martini de Campis* Monachum induerat, ex quo deinde ipſum vi abſtraxerat, liberum dimitteret. (Epiſtola XII. Libri III.) *Si omnia facienda ſunt cum conſilio* (inquit) *cujus magis conſilio, quàm ejus, qui Admirabilis, Conſiliarius, Deus, fortis dicitur? ipſe quippe conſulit ad perfectionem tendentibus ut omnia relinquant, & ſe ſequantur...... Hoc conſilium magis in Monachico, quàm alio vitæ propoſito impleri ſancti Patres intellexerunt. Beatus namque Gregorius in Lib. XIV. Regiſtri, ſcitis quid mandet Deſiderio Epiſcopo, qui divina inſpiratione compunctus gratiam Monachicæ converſationis appetierat: quo modo ſcilicet hortetur eumdem Epiſcopum ut propoſitum ejus nullo modo impediat; ſed magis eum, quantum valet, Paſtorali admonitione ſuccendat, ne fervor conceptus in eo tepeſcat: nec ullatenus debere eum qui Monaſterii portum petiit, rursùs Eccleſiaſticarum Curarum perturbationibus implicari. In Toletano Concilio IV. legiſtis, Clericos Monachorum propoſitum appetentes, quia meliorem vitam ſequi cupiunt, liberos eſſe debere ab Epiſcopis ad Monaſteriorum ingreſſus. Si ergo dicere contra Dominum, & contra tot Sanctos Patres dicta Domini veraciter intelligentes, eſt peccatum: facere contra manibus, quid eſt? Si qui ſeparat pretioſum à vili, id eſt, animam à ſæculo, tanquam os Dei (ſicut ſcriptum eſt) erit: ille cujus os & manus retrahunt animam adhærentem conſilio Domini ad ſæculum, quid erit? Abſit, mi Domine: nolit Deus ut ſuper Epiſcopum cadat quod Deus dicit:* Qui non colligit mecum, diſpergit: & qui non eſt mecum, contra me eſt. *Horrendum enim eſt etiam auditu: ut quos Chriſtus eligit de mundo, Epiſcopus religet in mundo: ut quos Chriſtus trahit ad portum de procellis & tempeſtatibus mundi: hos Epiſcopus retrahat à portu in naufragoſos turbines mundi: Et quos Chriſtus abſcondit in ovili à multitudine inſidiantium luporum, hos Epiſcopus rapiat de ovili, & exponat multitudini luporum.*

XII. De eodem diſciplinæ capite *Stephanus Tornacenſis* ad *Robertum* Pontiniacenſem Monachum ita ſcripſit Epiſtola LXXI. *Parochiales Presbyteri obedientiam quam promittunt debent Epiſcopis ſuis, ſacramentaliter alligati ſunt Eccleſiis quas regunt, tanquam uxoribus propriis. Lege autem communi Canonum, ſine licentia Epiſcoporum ſuorum, quibus obedientes eſſe debent, nec ipſi recedere, nec alii recipere eos debent: lege autem privata, quæ inſtinctu Spiritûs Sancti in corde ſcribitur, ſi ad Monaſterium vel Canonicam Regularem tranſierint, tales etiam, contradicentibus Epiſcopis recipi poſſunt: ait enim Urbanus Papa:* « Si quis in Eccleſia tua ſub « Epiſcopo populum retinet, ſi afflatus Spiritu « Sancto, in aliquo Monaſterio, vel Regulari « Canonica ſalvare ſe voluerit, etiam Epiſcopo « ſuo contradicente, eat liber auctoritate noſtra, « Juſto enim non eſt lex poſita, ſed ubi Spiri- « tus Domini, ibi libertas; &, Si Spiritu du-«

Urbanus II. apud Gratianum Cauſa XIX. Quæſt. II.

timini, non eſtis ſub lege. *Ecce quoniam nec obedientia Epiſcopo promiſſa, neque Eccleſia commiſſa Presbytero, ad frugem melioris vitæ transire volentem poterunt impedire.*

Beneficiorum pluralitas vetita.

X. Beneficiorum pluralitas, præcipuè verò Parochialium Eccleſiarum, Præbendarum, vel Dignitatum, frequenter prohibita fuit à Conciliis, & Summis Pontificibus undecimi & duodecimi ſæculi, nempè à Concilio Romano anni M. LIX. ſub *Nicolao II.* Turonenſi anno M. LX. Canone V. Pictavenſi anno M. LXVIII. Canone II. Claromontano Canone XII. Pictavenſi anno M. C. Canone XVI. Londinenſi anno M. CXXV. Canone XII. Oecumenico Lateranenſi III. Canone XIII. & XIV. Lege quæ in Diſſertatione ſingulari de iſto Concilio dicemus §. V. Contra ſpiritalem illam polygamiam *S. Bernardus* Epiſtola XLII. ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum ita ſcribit: *O infinita ſemper ambitio, & inſatiabilis avaritia! cùm primos honorum gradus meruerint in Eccleſia: Meruerint autem vel vitæ merito, vel pecunia, ſive etiam carnis & ſanguinis, quæ Regnum Dei non poſſidebunt, prærogativâ: non ideò corda quieſcunt duplici ſemper æſtuantia deſiderio, quo utique magis ac magis & dilatentur in plura, & ad celſiora ſublimentur. Verbi gratia, cùm factus quis fuerit in quacumque Eccleſia Decanus vel Præpoſitus, Archidiaconus, aut aliquid hujus modi; non contentus uno in una, plures ſibi, imò quotquot valet, conquirere honores ſatagit tam in una, quàm in pluribus, &c.* Et Epiſtola CCLXXII. *Honores & Dignitates Eccleſiaſticas non ignoro deberi his, qui eas dignè ſecundum Deum adminiſtrare & velint, & poſſint...... Nec cuiquam vel adultè pluras in pluribus Eccleſiis habere licet: niſi diſpenſatoriè quidem ob magnam vel Eccleſiæ neceſſitatem, vel perſonarum utilitatem.* Quæ tamen utilitas non ad perſonam, ſed ad Eccleſiam referatur.

Diſpenſatio non concedenda niſi ob magnam vel Eccleſiæ neceſſitatem vel perſonæ utilitatem.

Ivo Carnotenſis Epiſtola XCV. ad *Paſchalem II.* de *Drogone* qui theſaurariam Catalaunenſis Eccleſiæ malis artibus impetraverat, ita ſcribit: *Drogoni prædicto objectum eſt, quòd, ſecundum ordinem Eccleſiaſticum prædictum honorem habere non poſſet niſi ipſius Eccleſiæ Canonicus, quò ipſe nec fuerat, nec eſſe poterat, cùm jam eſſet in alia Eccleſia, & in alia Provincia factus Canonicus, & Archidiaconus...... Quòd autem prædictus Clericus in duarum civitatum titulari non poſſit Eccleſiis, tam ex veſtris, quàm Prædeceſſorum veſtrorum comprobamus ſententiis; intelligimus etiam ex dictis Papæ Gelaſii: Quia ſi quid fuerit contra Apoſtolica Decreta manifeſtè præſumptum, non opus eſſe ut tanquam res dubia devocetur in judicium, quod tam frequenter Apoſtolica falce eſt præciſum, & Generalium Conciliorum ſententiis definitum.*

Clericorum damnanda cupiditas.

Eumdem abuſum inſectatur *Petrus Bleſenſis*, in cap. I. Job. *Plerique ſunt*, inquit, *qui, non dicam animarum, de quibus reſpondere tenentur in die tremendi judicii, ſed vix Eccleſiarum ſuarum numerum cognoverunt. Adjungunt Eccleſiam Eccleſiæ, Præbendam Præbendæ, domum domui, agrum agro. De talibus dicit Iſaias: Væ qui conjungitis domum ad domum, &c. Clerici, qui nihil poſſidere debuerant, præſumunt omnia poſſidere: non laborant, non arant, non ſeminant, non ædificant, non navigant, neque pugnant: & ut verbo Pſalmiſtæ utamur; In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur: ideóque tenuit eos ſuperbia, &c. Certè qui cum hominibus temporaliter non flagellabuntur, æterna ſunt cum dæmonibus flagella paſſuri.*

Contra eumdem *Stephanus* Tornacenſis Epiſcopus in Statutis Synodalibus hæc habet: *Homines ſe ipſos amantes, quærentes quæ ſua ſunt, in pluribus Eccleſiis connumerari & intitulari volunt, & in ſingulis percipere ſtipendia, quamvis vel tenuiter non deſerviant in una. Nos multitudini parcentes, & Fratrum compatientes infirmitatibus, eos de Collegio noſtro, qui amodo inſtituuntur Canonici in Eccleſia noſtra, ſi aſſiduè in ea manſionarii non fuerint, nec omninò privare volumus Beneficio, nec plena cum aliis percipere ſtipendia, qui in vinea Domini pondus diei portant & æſtus.*

Petrus Cantor Pariſienſis, in Verbo Abbreviato, Cap. XXXI. XXXII. XXXIII. & XXXIV. Clericos plurium Beneficiorum poſſeſſores monſtra vocat, quæ Trinitatem perversè imitentur. *Velut Geryones* (inquit) *Briarei, bicorpores, tricorpores, bellua multorum capitum monſtruoſa, contendunt Deo uni trino in perſonis, & uni in ſubſtantia aſſimilari. Horum enim quilibet cùm ſit unus in ſubſtantia & in perſona, tamen plures eſſe appetit perſona in Perſonatibus, & Dignitatibus Eccleſiæ.* Multiſque ipſos exagitat vir pius & eruditus.

Reſidendi in Beneficiis Eccleſiaſticis obligatio.

XI. Sacra reſidendi lege Beneficiarii tenebantur, ut conſtat ex Decretis Concilii Oecumenici Lateranenſis III. & *Alexandri III.* Ab hac lege pro tempore diſpenſabantur Studentes, & qui Epiſcopo ad Eccleſiæ regimen inſerviebant. Decreta illa inſerta ſunt lib. IV. Decretalium, Tit. *de Clericis non reſidentibus.* Concilii Lateranenſis Canon. XIII. ita ſtatuit: *Cùm Eccleſia, vel Eccleſiaſticum Miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam ejus per ſeipſum valeat exercere. Quòd ſi aliter actum fuerit; & qui receperit, quod contra ſacros Canones accepit, amittat: & qui dederit largiendi poteſtate privetur.* Refertur Cap. *Quia nonnulli*, Tit. mox laudato.

Diſpenſatio à Reſidentia in gratiam ſtudiorum.

XII. Clericos non reſidentes à Beneficiis *amoveri poſſe, niſi de licentia ſuorum Prælatorum, vel ſtudio literarum, vel pro aliis honeſtis cauſis contigerit eos abiſſe: nec patrocinari eis appellationis diffugium, ſi contra hujuſmodi intentionem Decreti fuerit interjectum*, declaravit *Alexander III.* Lateranenſis Concilii ſtatutum explicans, Cap. *Relatum eſt.* Id confirmatur ejuſdem Pontificis Reſcripto ad Eboracenſem Archiepiſcopum, in Appendice Concilii Lateranenſis, parte XXX. cap. VI. Si Clerici (ait) *qui in Eccleſiis tuæ juriſdictionis Beneficia ſunt adepti, ad aliam Diœceſim abſque tua conſcientia & aſſenſu morandi causâ tranſierint, Beneficiis quæ à te habuerint, liceat tibi eos ſpoliare: niſi fortè diſciplinis Scholaſticis invigilaverint, aut cauſam rationabilem tibi oſtenderint quare reverti non debeant.* Diſtinctio Beneficiorum in compatibilia & incompatibilia, in exigentia & non exigentia reſidentiam, undecimo & duodecimo ſæculo nondum recepta erat, ut liquet ex iſtis Decretis.

Immunitas à Reſidentia nondum Profeſſoribus univerſim conceſſa erat.

Idem Pontifex *Gerardo* cuidam Profeſſori conceſſit, ut Beneficii ſui fructibus per quadriennium, abſens licèt, frueretur. (Epiſt. IV. Append. II.) *Cùm ſub Magiſterio tuo*, inquit, *multi per Dei gratiam proficiant in ſcientia literarum: Auctoritate Apoſtolica tibi duximus indulgendum, ut uſque ad quadriennium, ſi ſcholas rexeris, redditus tui, quos habes in Anglia, nullius contradictione vel appellatione obſtante, liberè tibi, & ſine diminutione qualibet reddantur in Scholis...... Nec cogaris infra terminum ipſum ſcholas dimittere, niſi alicui Eccleſiæ, in qua Perſonatum vel magnum Beneficium habeas, ea neceſſitas imminuerit, quòd meritò tuam ſibi debeas præſentiam & Patrocinium exhibere.* Hinc colligere eſt immunitatem à lege reſidendi nondum Profeſſoribus univerſim fuiſſe conceſſam.

Denique

Qui Epiſcopo aſſiſtunt in Eccleſiæ regimine, à Reſidentia diſpenſantur.

Denique Canonicos Epiſcopo in Eccleſiæ Regimine aſſiſtentes à reſidendi obligatione abſolvit, Cap. *De Cætero, de Clericis non Reſidentibus*; cujus hæc ſunt verba : *Statuimus, ne Canonicis, donec in ſervitio tuo fuerint, quidquam ſubtrahi debeat, vel auferri, quod de communitatis ſibi beneficio debetur, niſi forte ſint victualia, quæ non conſueverunt abſentibus exhiberi.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, Num. III pag. 725. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Reges Galliæ jure Regaliæ quædam beneficia conferebant.*

R. Mera facti Quæſtio eſt, ſed non ita ſcripſi: *Reges Chriſtianiſſimos* (inquam) *Beneficiorum quorundam : JURE EX IPSIUS ECCLESIÆ CONCESSIONE QUÆSITO, ſive Patronatûs, ſive Regaliæ, ſeu quavis alia ratione aut conſuetudine approbata, Collatores fuiſſe pleno jure duodecimo ſæculo, fidem facit Philippi Auguſti Teſtamentum*, &c. Nullum jus nominandi ad Beneficia Principibus convenire unquam dixi aut cenſui, niſi ex Eccleſiæ conceſſione.

ARTICULUS VII.

De Canonicis Regularibus.

Ordinis Canonici Reformatio & propagatio.

I. CAnonicus Ordo, quem à Sanctis Apoſtolis inſtitutum, à *S. Auguſtino* renovatum ac reformatum, Summi Pontifices Paſchalis II. Benedictus XII. Eugenius IV. Sixtus IV. Pius IV. & Pius V. Apoſtolicis Diplomatibus prædicarunt, quorum excerpta apud *Pennotum* lib II. cap. IV. legere eſt, ſub *Caroli Magni & Ludovici Pii* Imperio reſtitutus : cui Synodus Aquiſgranenſis I. anno Chriſti octingenteſimo decimo-ſexto Regulam ex diverſis Patrum ſententiis & priſcorum Conciliorum Canonibus condidit ; quam lege lata promulgavit, & in omnibus Eccleſiis ditionum ſuarum ſervari juſſit *Ludovicus Pius* : decimo ſæculo ab obſervantia Regulari cecidit : undecimo, viris religioſis ac ſanctis agentibus florentior ſurrexit, ac propagatus eſt. Cœpit ſanctæ reformationis opus *B. Petrus de Honeſtis* in Eccleſia *Sanctæ Mariæ in Portu* in agro Ravennate, ubi Canonicis quibus præerat, ſcripſit Regulam, *tam ex ſanctorum Patrum auctoritate, quàm religioſorum virorum exemplis, & morum honeſtate conceptam*, ut loquitur *Paſchalis II.* qui illam confirmavit XII Kalendas Januarii anno M.CXV. *B. Petrus de Honeſtis*, qui ſibi cognomen indidit *Peccatoris*, anno milleſimo centeſimo decimo-nono ad vitam migravit immortalem. Quem qui cum *B. Petro Damiani* confuderunt, & *Portuenſes* Conſtitutiones ab ipſo editas *Regulam Damianam* appellarunt, fœdè ſunt hallucinati. Contra hunc errorem legendi *Hieronymus Rubeus* lib. V. Hiſtoriæ Ravennatenſis & *Pennotus* lib. II. Hiſtoriæ Tripartitæ Cap. 48. Edita eſt *Petri de Honeſtis* Regula ad calcem Operum *B. Petri Damiani* Editionis Pariſienſis anni M. DCXLII. Portuenſis Eccleſiæ Regulam in Eccleſiam Eugubinam SS. Martyrum *Mariani & Jacobi* intulit *S. Ubaldus* Canonicorum Regularium ibidem Prior, ac Eugubinus paulòpoſt Epiſcopus. Quæ miraculo eſt approbata : Cùm vir ſanctus Ravennâ rediens, illam ſub dio fortè reliquit, ac reverſus, ut conquireret, invenit integram & ne minimùm quidem madefactam, quamvis imber copioſiſſimus ac vehementiſſimus totum locum perfudiſſet ; ut teſtatur Vita *S. Ubaldi* inter SS. menſis Maii, ad diem XVI. edita à *PP. Henſchenio & Papebrochio* S. J.

Nicolaus II. & Alexander II. Canonicorum Reformationem decreverunt.

Divinum iſtud opus reformationis Canonicorum decreverant *Nicolaus II. & Alexander II.* Pontifices Maximi, qui in Synodis Romanis, annis M. LIX. & M. LXIII. de vita communi Clericorum huncce Canonem condiderunt. *Et præcipientes ſtatuimus, ut hi prædictorum Ordinum, qui Prædeceſſoribus noſtris obedientes, caſtitatem ſervaverint, juxta Eccleſias, quibus ordinati ſunt, ſicut oportet Religioſos Clericos, ſimul manducent, & dormiant ; & quicquid eis ab Eccleſia competit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad Apoſtolicam communem vitam ſummopere pervenire ſtudeant, quatenus perfectionem conſecuti, cum his qui centeſimo fructu ditantur, in cœleſti patria mereantur adſcribi.* Sed perfectam peculii abdicationem ipſis non imperaverant Pontifices illi, ſuaſerant duntaxat. Præceperant quidem ut communiter haberent quicquid eis ab Eccleſia competebat, id eſt, Beneficiorum proventus ; non verò interdixerant ne Patrimonio fruerentur. Primus id in Italia hac ætate aggreſſus eſt *Petrus de Honeſtis*. Hunc æmulati ſunt S. Frigdiani Lucenſis, Lateranenſes, & Mortarienſes Sanctæ Crucis Canonici, quæ Eccleſiæ celeberrimarum Congregationum capita progreſſu temporis evaſerunt.

Canonici Regulares S. Rufi, vulgò Saint Ruf.

Undecimi ſæculi initio celebris erat Canonicæ Regulæ obſervantiâ Abbatia *S. Rufi* extra muros Avenionenſes, quæ ad Albigenſium uſque tempora ſtetit, quorum furore everſa, Valentiam tranſlata eſt anno M. CCX. Hujus Monaſterii, *Paſchali II.* Summo Pontifice Abbas erat *S. Oldegarius*, qui Barcinonenſis poſtmodum Epiſcopus, ac deinde Archiepiſcopus Taraconenſis, & Legatus Apoſtolicus, Canonicorum Regularium Inſtitutum in Hiſpaniam provexit. E vita migravit anno M. CXXXVII die VI. Martii. Ejus Vitam inter Acta Sanctorum iſtius menſis edidere *PP. Henſchenius & Papebrochius* Tom. I. Canonicorum Regularium *S. Rufi* cum laude meminit *Anſelmus Havelburgenſis* Epiſcopus lib. I. Dialogorum cap. XI.

Ordo Sempringhamenſis.

Anno M. CXXXV. *S. Gilbertus Sempringhamenſis* Ordinem Canonicorum Regularium in Anglia renovavit, qui ab ipſo eo in regno Ordo Gilbertinorum, & Sempringhamenſis nuncupatus eſt. Ejus elogium contexuit *Vuillelmus Neuburgenſis* ſuppar Author, lib. I. cap. XVI. ejúſque ſpiritum à Sancto Bernardo probatum fuiſſe tradit, atque ſingulari gratia fuiſſe donatum ad feminas Chriſtianæ pietatis, & Vitæ Religioſæ præceptis informandas. Ordinis Sempringhamenſis innocentiam à fœdis calumniis quibus impetebatur, vindicavit *Vuillelmus* Norvicenſis Epiſcopus ab *Alexandro III.* ad inquirendum hac in cauſa delegatus. Ipſius Epiſtolam ex Codice MS. vulgavit *Joannes Picardus* in Notis ad *Guillelmum Neuburgenſem*. His porro verbis *Gilbertum* & ejus Ordinem commendat. : *Gilbertus de Sempbringham, tum ex vicinitate, tum ex celebritate ſanctitatis, quâ præeminet, mihi incognitus eſſe non poteſt. Anima ejus ſedes ſapientiæ eſt, & mens ejus haurit de Spiritu Sancto, quæ aliorum auribus excellenter infundit. In lucrandis & conſervandis animabus tam ſtudioſus & efficax eſt, ut ex comparatione ejus tadeat me ignavia mea... In Sanctimonialibus, quarum multitudinem innumeram Deo acquiſivit, fervet & religionis amor, & caſtitatis diligentiſſima cuſtodia, & ſe ab hominum viſu & colloquiis gloriantur eſſe exceptas, ut meritò eis conveniat quod ſcriptum eſt :* Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia. *De Canonicis, quorum innocentia apud Clementiam veſtram audio eſſe derogatum, teſtor Deum, & animam meam, quòd nec verbum infamiæ memini me audiſſe, cùm ex propinquitate loci, & frequentia venientium ad nos,*

ignorare non poſſem. Acceſſus ad Sanctimoniales hic eis penitus inhibitus eſt, ut nec Priori qui temi eorum videndi vel loquendi cum aliqua licentia pateat : & in perceptione Euchariſtiæ, & dans, & accipiens, invicem ignorantur. Habent ſiquidem domos ſuas, Clauſtrum, & Oratorium, in quo dormiunt, meditantur & orant. Ad converſis ſuis tantùm exigit, ut vitam quam profeſſi ſunt, inviolabiliter obſervent, &c. Obiit *S. Gilbertus Sempringhamenſis*, die IV. Februarii anno M. CLXXXIX. Sanctorum albo adſcriptus eſt ab *Innocentio III.* ut Martyrologium Anglicanum teſtatur. Ejus vitam ab Authore coævo ſcriptam inter Acta Sanctorum menſis Februarii ediderunt & Commentario prævio illuſtrarunt *Bollandus* & *Henſchenius*, Tom. I.

Ordo Canonicus ab Ivone Carnotenſi Epiſcopo in Galliis reformatur.

Canonicorum Regularium Ordo in Eccleſia Gallicana authore *Ivone Carnotenſi* refloruit, ut *Sigebertus* in Chronico ad annum M. LXXVIII. *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali, & *S. Antoninus* Chronici P. II. Tit. XV. Cap. XVI. teſtantur. Eccleſia *Sancti Quintini*, * cujus erat Præpoſitus, illuſtre fuit ſanctæ Reformationis Seminarium. Neminem Clericorum à communi vita excipi, nec civilis, nec ſuburbanæ Eccleſiæ Preſbyterum, prolatis *SS. Clementis*, & *Urbani* Pontificum apocryphis Decretalibus aſſerit *Ivo*, Epiſtola CCXIII. *Quod verò*, inquit, *communis vita in omnibus Eccleſiis pene defecit, tam Civilibus quàm Diœceſanis, non auctoritati, ſed deſuetudini & defectui adſcribendum eſt, refrigeſcente caritate, quæ omnia vult habere communia, & regnante cupiditate, quæ non quærit ea quæ Dei ſunt, & proximi, ſed tantùm, quæ propria.*

* Saint Quentin de Beauvais.

Abbatia S. Victoris Pariſienſis.

Cœnobium Canonicorum Regularium *S. Victoris* ad muros Pariſienſes Regiâ munificentiâ excitavit *Ludovicus VI.* Rex Chriſtianiſſimus. Primus Abbas fuit *Gilduinus* vir religione & regulæ obſervantiâ ſpectatiſſimus. Regalis hæc Abbatia plurimarum aliarum parens & caput celeberrimæ Congregationis fuit : multóſque peperit, ſanctimoniâ, & doctrinâ inſignes viros, quorum aliquos Eccleſia illuſtriorum ornavit inſulis Dignitatum. De hac inſtitutionis Canonicæ & Sacræ eruditionis Academia *Jacobus de Vitriaco* S. R. E. Cardinalis ita ſcribit *Hiſtoria Occidentalis* cap. XXIV. *Primus & præcipuus hujus ſanctæ Religionis Conventus extra muros Pariſienſis civitatis in Eccleſia quæ dicitur S. Victoris, quaſi lucerna Domini ſuper candelabrum poſita, non ſolùm propinquam civitatem, ſed remotas circumquaque regiones, & ad Dei cognitionem illuminat, & ad caritatem inflammat, tanquam piſcina probatica, & later aneus in Templo Domini Scholaribus Pariſiis commorantibus, & variis populis undique confluentibus aquas purificationis ſubminiſtrans*, &c. Primæ Conſtitutiones hujus Congregationis extant MSS. in Bibliothecis Abbatiarum *S. Victoris*, & *S. Genovefæ*.

Abbatia S. Genovefæ.

V. Poſtrema hæc Abbatia, Victorinæ filia. In Eccleſiam *S. Genovefæ*, jubente *Eugenio III.* Pontifice Maximo, *Sugerio* Sandionyſiano Abbate, ac Regni Adminiſtro exequente, Canonici Regulares è Cœnobio *S. Victoris* ſelecti, loco ſæcularium, introducti ſunt anno Chriſti M. CXLVIII. Monachos ex Cœnobio *S. Martini de Campis* duodecim illuc transferre primùm decreverat, ac *Sugerio* mandaverat *Eugenius* : ſed intercedentibus ſæcularibus Canonicis ne Ordo immutaretur, Regulares Canonicos, *pro bono pacis*, ibi conſtitui juſſit ; quibus *Odonem* Sancti Victoris Priorem, Abbatem præfecit. In poſſeſſionem eos miſit *Sugerius* Summi Pontificis ac Regis Chriſtianiſſimi *Ludovici VII.* nomine, die XXIV. Auguſti *S. Bartholomæo* ſacra, anno 1148. die verò ſequenti, *Regalium ex parte Domini Regis cujus vices agebat, poteſtatem contulit, fidelitatem virorum ad eos pertinentium, & juramenta ſecuritatum eis fieri fecit.* Rei geſtæ ſeriem exponit ipſe *Eugenio* Epiſtola ad illum data, quæ apud *Ducheſnium* Tom. IV. Hiſtoriæ Francorum Scriptorum pag. 505. legitur. Legendæ & *Eugenii III.* Epiſtolæ hac in cauſa datæ XIV. XV. XVI. XVIII. XIX. XX. & XXVIII. *Sugerio* de reformatione Eccleſiæ *S. Genovefæ* gratulatus eſt *Sanctus Bernardus* Epiſtola CCCLVI. *Benedictus Deus*, inquit, *qui in manu veſtra operatus eſt ſalutem in Eccleſia Sanctæ Genovefæ : ut Domus Dei reſtitueretur ordini & diſciplinæ. Agit vobis gratias Apoſtolica ipſa Auctoritas, quòd fideliter & efficaciter opus magnificum inceptiſtis. Agimus & nos, quas poſſumus gratias, & quicumque Deum diligunt in veritate.* Reformationis Eccleſiæ *Sanctæ Genovefæ* hiſtoriam accuratè deſcripſit coævus Author Vitæ *Sancti Vuillelmi* Roſchildenſis Abbatis in Dania, cap. I. narrátque fœlicis iſtius mutationis occaſionem fuiſſe rixam inter Miniſtros *Eugenii* Pontificis, & Eccleſiæ Genóveſianæ ortam, cùm ibi ad Sacrum faciendum ſe pararet. Erat porro Canonicorum ſæcularium unus *Vuillelmus*, collegis ſuis ob morum innocentiam, & ſtudium vitæ regularis exoſus, quam introductis Victorinis Canonicis, devotè ac alacriter profeſſus eſt, ac in virum ſanctiſſimum evaſit. A Rege *Vualdemaro*, filio *Sancti Canuti* Regis & Martyris, & *Salomone* Roſchildenſi Epiſcopo in Daniam accerſitus, collapſam Canonicorum diſciplinam in Eſchil Inſula prope Roſchildam reſtituit, Abbas ab Epiſcopo creatus. *Sancti Vuillelmi* Vitam ex MS. *S. Victoris* Pariſienſis edidere *Henſchenius* & *Papebrochius*, inter Acta Sanctorum menſis Aprilis, Tomo I. ad diem VI. Canonicorum Regularium Ordinem illuſtravit XI. Sæculo *S. Petrus de Chavanon*, Fundator ac primus Præpoſitus *Sanctæ Mariæ de Piperaco* * in Epiſcopatu *S. Flori*, in Arvernia. Ejus Vitam Tom. II. Spicilegii Dacheriani, pag. 691. legere eſt.

* De Pebrac.

Ordo Præmonſtratenſis, vulgò De Premontré.

VI. Anno M. CXX. novum Canonicorum Regularium Ordinem condidit *S. Norbertus*, in Diœceſeos Laudunenſis loco, qui *Præmonſtratus* * dicitur in Voſago ſylva, quem ipſi *Bartholomæus* Epiſcopus Laudunenſis conceſſit, ac naſcentem Ordinem fovit, atque propagavit, quinque Monaſteriis in Diœceſi ſua conditis. *Sancti Norberti* Inſtitutum approbavit Caliſtus II. Pontifex Maximus, Honorius II. confirmavit. Innocentius II. Lucius II. Eugenius II. Hadrianus IV. Alexander III. Lucius III. Urbanus III. Clemens III. Privilegiis donarunt, quæ in Bibliotheca Præmonſtratenſi ſunt excuſa. *S. Auguſtini* Regulam ſectantur Canonici Regulares Præmonſtratenſes, Conſtitutiones auſteras obſervant ex *S. Norberti* diſciplina. De Ordinis Præmonſtratenſis inſtitutione ita ſcribit *Hermannus* Monachus coævus Author, lib. III. *De Miraculis Sanctæ Mariæ Laudunenſis*, cap. I. *Quis*, inquit, *dignè poterit referre, quantus poſtmodum in Epiſcopatu Laudunenſi, & de ipſo per totum pene terrarum orbem, fulgor Religionis & novi luminis refulſerit? Poſt paucos ſiquidem annos, ille novi luminis, novæque converſionis, non ſolùm interioris, ſed etiam exterioris candoris novus inventor & inceptor, Dominus ſcilicet Norbertus, de Lotharingia Franciam adveniens, divina præcedente & comitante gratia, in Epiſcopatu Laudunenſi primam illam vineam plantavit, quæ in caritate radicata & fundata, jam implevit*

Ordinis Præmonſtratenſis commendatio.

plevit terram, extendiſque palmites ſuos uſque ad mare, & uſque ad flumen propagines ſuas, vino fortitudinis ſuæ, quod lætificat cor hominis, jam ubertim inebriavit plures Principes, & Judices terræ, juvenes & virgines, ſenes cum junioribus, ita ut fortiter inebriati, nihil aliud quærant, niſi laudare nomen Domini & cantare Canticum novum; quoniam veterem hominem cum actibus ſuis exuentes, & novum, qui ſecundùm Deum creatus eſt, induentes, carnales illecebras funditus abjiciunt, & quaſi de aqua in nuptiis à Domino in vinum converſi, quæ retro ſunt obliviſcuntur, & ad ea, quæ ante ſunt, extenduntur: ſicque licèt in terris corporaliter conſiſtant, tamen quæ ſurſum ſunt ſapiunt, non quæ ſuper terram; dicentes cum Apoſtolo: Noſtra autem converſatio in cœlis eſt: *Cæleſtibuſque Seraphim mente conjuncti, ſolo Chriſti jugiter ardent amore, qui corpora etiam ſua exhibent hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, candorem virtutum quo intrinſecus nitent, etiam exteriori veſte præferentes.*

Laurentius de Leodio, in Hiſtoria Epiſcoporum Virdunenſium Tomo XII. *Spicilegii*, pag. 325. Præmonſtratenſem Ordinem unà cum Ciſtercienſi egregiè commendat. *Illi duo Cherubim*, inquit, *expandentes alas ſuas in medio Eccleſiæ, & verſis vultibus in Propitiatorium ſe mutuo reſpicientia, id eſt, duo præclariſſimi Ordines devotione ſua Eccleſiam protegentes, & converſis ad Deum cordibus, ſe mutua charitate æmulantes, quorum unus Ciſtercienſis, duce Bernardo ſanctiſſimi nominis Abbate Monaſticum Ordinem jam penè lapſum ad primam Apoſtolicæ vitæ normam reparavit; alter mirito & nomine à Deo Præmonſtratus, duce Norberto Parthenopolitano Archipræſule inceptus, Eccleſiaſticum Ordinem de luto mundanæ vanitatis excuſſit. Credas hos duos Ordines eſſe de libro Apocalypſis duos Prophetas circa finem mundi à Deo miſſos, & ſacco Pœnitentiæ amictos; duas olivas clementia cæleſtis, divinaque duo candelabra gratiæ: ita ſe in omnibus cruciant, ita verbo fidei mundum irrigant, ita meritorum luce illuminant.* Primaria Præmonſtratenſis Ordinis Statuta Lib. IV. Bibliothecæ Præmonſtratenſis edita ſunt: Ex quibus noſtræ FF. Prædicatorum Conſtitutiones maxima ex parte ſunt derivatæ.

Ordinis Præmonſtratenſis propagatio.

Hermannus in Hiſtoria Reſtaurationis Abbatiæ *S. Martini Tornacenſis* pag. 448. Tom. XII. *Spicilegii*, ubi de captione *Paſchalis II.* Romani Pontificis ab *Henrico IV.* Imperatore, Privilegio de Inveſtituris ab eo extorto ſermonem fecit, *Norbertum* qui Imperatori erat à Sacris, hujuſque facinoris ſpectator, pœnitentiâ ductum ob nequitiam Principis, abſolutione à *Paſchali* ſuſcepta, vitæ ſeculari nuntium miſiſſe, in Franciam veniſſe, & *Præmonſtrati* Deo ſub Regula *S. Auguſtini*, immo multùm rigidiori & arctiori ſervire cœpiſſe commemorat: *Sicque*, inquit, *per Dei gratiam brevi tempore profecit, ut nullum poſt Apoſtolos videamus hodie tantum fructum in Eccleſia feciſſe. Nam cùm necdum converſionis ejus trigeſimus annus per diverſas orbis partes conſtructa audivimus, ita ut ſit, jam ferè centum Monaſteria à ſequacibus ejus etiam in Jeruſalem uſque Regula eorum ſervetur.* Monaſterio Præmonſtratenſi *Hugonem* ſocium ſuum præfecit *S. Norbertus*: Conventui *S. Martini* Laudunenſis *Walterum*, ſub quo infra duodecim annos Fratrum numerus ad quingentos auctus eſt. Tantas fuiſſe paupertatis ipſorum anguſtias *Hermannus* Monachus commemorat, ut præter unicum aſellum aliud penè nihil haberent, quem in proximam Sylvam Voſagum manè ducentes, lignáque cæſa dorſo ejus imponentes, Laudunum reducerent, & ex venditis lignis panem ſibi emerent multoties tandiu jejuni manentes, donec panis ille emptus poſt nonam eis deferretur. Sed Deo charitatem ipſorum & hoſpitalitatem munerante, ditiſſimi intra breve tempus evaſerunt. Statuit ſanctiſſimus Fundator, ut quotannis Abbates Ordinis univerſi Præmonſtratum ad Capitulum Generale convenirent, ad Feſtum *S. Dionyſii*. Ita verò propagatus eſt Ordo ſacer, ut Abbates penè centum convenirent, non ſolùm ex Francia vel Burgundia, ſed ex Alemannia etiam & Saxonia, quo tempore iſta ſcribebat *Hermannus*, licet nondum anni triginta ab Ordine condito effluxiſſent: jámque una S. Martini Laudunenſis Eccleſia duodecim Monaſteriorum mater erat. Quin etiam trans maria, Hieroſolyma uſque novus Ordo pervaſerat. Nec viros duntaxat, ſed etiam feminas ad cæleſtis vitæ normam informavit. Ultra decem millia Sanctimonialium in Monaſteriis Præmonſtratenſis Ordinis recluſæ, in ſumma auſteritate ac ſilentio Chriſto famulabantur, cùm ſcribebat *Hermannus*, Præmonſtratenſem Ordinem commendat Cardinalis *Jacobus à Vitriaco* Occidentalis Hiſtoriæ Cap. XXII. Plura de hoc Ordine docebit Bibliotheca Præmonſtratenſis P. *le Paige*. Legatur & *Aubertus Miræus*, in Chronico Præmonſtratenſi.

Libr. XII. Cap. V.

Summa naſcentis Ordinis paupertas.

Cap. VII.

Sanctimoniales Præmonſtratenſes.

Cap. VII.

VII. Canonicis Regularibus nec Patrimonium, nec ulla bona quovis modo quæſita proprio nomine poſſidere, aut peculium habere ullatenus licebat cùm *S. Auguſtini* inſtitutum ſectarentur, de quo *Poſſidius* in ejus Vita ſcribit Cap. V. *Factus Preſbyter, Monaſterium intra Eccleſiam mox inſtituit, & cum Dei ſervis vivere cœpit ſecundum modum & Regulam ſub Sanctis Apoſtolis conſtitutam: Maximè ut nemo quidquam proprium in illa Societate haberet, ſed eis eſſent omnia communia; & diſtribueretur unicuique ſicut opus erat.* Verba ſunt Auguſtinianæ Regulæ, quam profeſſos fuiſſe Canonicos Regulares undecimo & duodecimo ſeculo certum eſt: *Et non dicatis aliquid proprium, ſed ſint vobis omnia communia.* Bertholdus Preſbyter ad annum M. XCV. ſcribit *Lutolphum* Tullenſis Eccleſiæ Decanum in Monaſteria à ſe condita *Clericos ſecundùm Regulam B. Auguſtini vivere profeſſos* congregaſſe: & *Urbanum II.* decreviſſe *ut Clerici illius loci Regulam S. Auguſtini in perpetuum cuſtodirent.* Yvo Carnotenſis *B. Auguſtini* Regulam Canonicis ſuis tradidit, ut teſtantur Canonici Regulares *S. Joannis* in Valle Carnotenſi, in Literis Aſſociationis cum Monaſterio *S. Quintini* Bellovacenſis datis anno M. CXXVIII. *Cùm igitur*, inquiunt, *à longè retroactis temporibus, à viſceribus Matris noſtræ Eccleſiæ beati Quintini Belvacenſis fuerimus ſpiritualiter propagati, & ab ipſa tanquam à fonte, ſacræ Religionis fluenta ſumpſerimus per Venerabilem Fratrem Yvonem, qui cùm floreret in eadem Eccleſia Religionis novella plantatio ſub B. Auguſtini Regula, digné Omnipotenti militans, Fratribus ibidem Deo ſervientibus Abbas præfuit.* Hæc certè Regula eſt, cujus fit mentio in Charta Inſtitutionis Canonicorum Regularium *S. Quintini* Bellovacenſis in Eccleſia *S. Georgii* Trecenſis à *Philippo* Epiſcopo, anno M. LXXXV. *Domino itaque Yvone Abbate Trecis in Capitulo B. Petri reſidente, hæc ratio approbata eſt ex utraque parte, ut Fratres S. Georgii à Sancto Petro ſua teneant, à beato autem Quintino Regulam; in qua quidem ſi offenderint, illius ſit Eccleſiæ aut aliquid in eis corrigere, aut aliquem ex eis tranſmutare.* Regulam *S. Auguſtini* viris accommodatam commentario illuſtravit *Hugo à Sancto Victore*: quod argumento eſt Canonicos Regulares Congregationis Victorinæ hanc regulam fuiſſe profeſſos. Idem probant primæ Conſtitutiones MSS. quæ

Canonicorum Regularium Eccleſiaſtica paupertas.

Tom. XI. Spicilegii Dacheriani pag. 107.

Tom. XI. Spicilegii, pag. 108.

Digitized by Google

quæ ad *S. Genovefæ* aſſervantur. Cap. *De ſuſceptione Novitiorum*, Abbas Novitium alloquitur dicens: *Frater! reddis te Deo ad ſerviendum ei in Societate & obedientia Congregationis hujus, & ad tenendam vitam Canonicam ſecundum Regulam B. Auguſtini, & Conſtitutiones hujus loci, quæ vel jam in præſenti inſtitutæ ſunt, vel poſt hæc, Domino annuente, inſtituendæ ſunt?* Reſpondet, *Reddo.* Idem teſtantur *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus, Lib. 1. Cap. 2. Dialogorum & *Jacobus de Vitriaco*, Hiſtoriæ Occidentalis Cap. XXIV.

Concoquere non potuerat *B. Petrus Damiani*, quòd Canonici peculium haberent: Regulam à Synodo Aquiſgranenſi I. ſub *Ludovico Pio* Imperatore approbatam, cujus ſe auctoritate tuebantur, ſugillavit, ejus procul dubio ignorans Authores & Approbatores: Canonicos omnes in Congregatione viventes ad peculii abdicationem teneri, SS. Auguſtini, Hieronymi, & Proſperi, ſeu potiùs Juliani Pomerii, teſtimoniis probare conatus eſt, *Opuſculo XXIV. contra Canonicos Proprietarios.* Eorum excuſationem ex Regula petitam, non quidem *S. Auguſtini*, quam non profitebantur, ſed Synodi Aquiſgranenſis, his verbis refellit: *Sed cùm hæc illis objicimus, ipſi Regulæ ſuæ librum nobis protinus offerunt, ad Regulæ ſuæ auctoritatem redeunt: eâque ſibi proprietatis peculium concedente, pati ſe præjudicium conqueruntur. Quam nimirum Regulam nos nec funditùs improbamus, nec auctoritatem illi omnino tribuimus. Probamus enim in quantum ſanctis Eccleſiæ Doctoribus conſonat: abjicimus autem atque conſpuimus, in quantum authenticis eorum inſtitutionibus non concordat.*

Legendum ejuſdem ſancti viri Opuſculum XXVII *De communi vita Canonicorum* Cap. II. *Planè*, inquit, *quo pacto quis valeat dici Canonicus, niſi ſit Regularis? Volunt Canonicum, hoc eſt Regulare nomen habere, & non regulariter vivere. Amant communia Eccleſiæ bona dividere, aſpernantur autem apud Eccleſiam communiter habere. Enimverò non eſt hæc Primitivæ Eccleſiæ forma, ſatis exorbitat ab Inſtitutionis Apoſtolicæ diſciplina*, &c.

Clemens III. Pontifex Maximus Canonicum Regularem cum peculio morientem Chriſtiana ſepultura privari decrevit, Cap. *Super quodam*, *De Statu Monachorum*, lib. III. Decretalium. *Super quondam Canonico Regulari*, inquit, *qui in articulo mortis agens, licèt à Priore ſuo commonitus, proprium quod contra Regulam latenter habuerat, noluit reſignare, & ſic diem clauſit extremum, & fuit inter alios Fratres traditus ſepulturæ...... Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, Quòd ille Canonicus non tantùm fuit Chriſtianâ ſepulturâ privandus, verum etiam, ſi ſine maximo ſcandalo fieri potuit, de ipſa projici dignus eſt Eccleſia. Hoc autem cùm fortè contigerit, in ſimilibus eſt agendum.*

Canonici Regulares ad Regimen Parochialium Eccleſiarum aſſumpti.

VIII. Parochiales Eccleſias regere poterant Canonici Regulares. Id primùm Sueſſionenſi Abbati conceſſum videtur, ab *Urbano II.* Pontifice Maximo Epiſtola XVIII. *Ut igitur*, inquit, *propoſiti veſtri ordinem ſecundùm B. Auguſtini Regulam, commiſſi tibi Fratres tranquillè valeant, abſque ſecularium tumultuum perturbationibus, annuente Domino, cuſtodire, poſtulationi tuæ libenter annuimus, ut in Parochialibus Eccleſiis, quæ ad veſtrum Monaſterium pertinent, Regulares vobis liceat Clauſtri veſtri Clericos ordinare, qui & Eccleſiis ipſis religiosè ſerviant, & adjacentis populi Parochiam ſecundùm timorem Dei, ſalvo Epiſcopi jure debito, ſollicitè procurare non negligant.* Concilium Pictavenſe, Præſidentibus *Paſchalis II.* Papæ Legatis anno M. C. celebratum Canone IX. ſtatuit, *Ut Clericis Regularibus, juſſu Epiſcopi ſui baptizare, prædicare, pœnitentiam dare, mortuos ſepelire liceat.*

Yvo Carnotenſis Epiſtola LXIX. occaſione Lemovicenſis Epiſcopi ſcripta, qui omnibus Regularibus Clericis & Regimen Parochiarum, & Confeſſionem Pœnitentium interdixerat, ea de re ita ſcribit: *Rectiùs quidem feciſſet, ſi omnes Sacerdotes ad Regularem vitam invitaſſet, quàm Regulariter viventes à Dominicarum ovium cuſtodia penitus removiſſet: quibus tantò plus diſplicet aliena malitia, quantò longiùs diſceſſerunt à ſua. Hoc verò interim ad inquiſita reſpondeo; Quia Clerici Regulares ab hoc Officio nec penitus ſunt removendi, nec indiſcretè admovendi. Nam ſi penitùs removentur, Canonico Ordini indigna fit injuria, cui tantò ſecuriùs eſt credenda correctio vitæ alienæ, quantò majorem diligentiam adhibuit vitæ ſuæ corrigendæ. Si verò indiſcretè Regularibus Clericis hoc onus imponitur, in quibuſdam Eccleſiaſtica Diſciplina frangitur: & ipſi Fratres, qui in Clauſtris, tanquam in caſtris, contra tentationes fortiter ſtabant & vincebant, cùm ſoli ad pugnam prodeunt, in tentationibus facilè ſuperantur... Si qui ergo ſunt in Collegio veſtro viri prudentes & maturi, & igne tentationum examinati, quibus hoc onus imponi velitis, eos deducite ante præſentiam Epiſcopi, ut ab eo curas animarum ſuſcipiant, ſine cujus arbitrio, ſecundùm Canonicas Sanctiones, nec criminales Pœnitentias quilibet Preſbyter poteſt injungere, nec peractâ Pœnitentiâ Pœnitentes ſacris Altaribus reconciliare. Sic enim facientes, & Epiſcopali reverentiæ, quod ſuum eſt, deferetis, & Canonicæ Inſtitutionis nulla diſpendia facietis, qui ideo Canonici appellati eſtis, quod Canonicas Regulas vos velle obſervare cæteris arctiùs devoviſtis.* Idem argumentum tractat Epiſtola CCXIII. ad Joannem Aurelianenſium Epiſcopum. *In Primitiva*, inquit, *Eccleſia nullus conſtitutus eſt Rector animarum, niſi de communi vita ſumptus: quia nemo rectiùs cuſtos præponitur vitæ alienæ, quàm qui priùs cuſtos eſt factus vitæ ſuæ. Quod nullo in loco meliùs probatur, quàm inter eos in quibus Regularis vita vigere videtur.... Conſtanter aſſerimus non eſſe audiendos, qui Clericos Regulariter viventes à regimine animarum judicant repellendos, quia ſeculo renunciaverunt: ſed ideo potiùs ad hoc aſſumendos, quia voluptates & pompas ſeculi contempſerunt. Non enim mundi contractus eſt animas à vitiis avocare, & ad virtutum celſitudinem provocare. Ideo convenientiùs iſta docent, qui ea quæ dicunt, opere complent, quàm ii qui ſunt Doctores legis, & non factores legis. Non tamen ad hoc officium alii aſſumendi ſunt, niſi quos vita & doctrina commendat, & Epiſcopalis auctoritas ad hoc agendum idoneos probat.*

Canonici Regulares Parochiis præpoſiti, ad nutum ſuorum Abbatum amoveri & revocari poterant.

IX. Canonici Regulares Parochiis Præpoſiti à ſuis Abbatibus amoveri ad nutum, & in Monaſterium revocari poterant. Id probat Epiſtola XCV. *Stephani* Abbatis *Sanctæ Genovefæ*, poſtea Tornacenſis Epiſcopi, quâ *Lucium III.* Pontificem Maximum rogat ut Canonicos *S. Joannis Sueſſionenſis*, adversùs Abbatem eos à Parochiis revocantem contumaces reprimat. *Per Obedientias*, inquit, *inobedienter vivunt, nec Abbati revocanti reſpondere, nec corrigenti volunt acquieſcere, nec credere corripienti. Hujus nequitiæ ſuæ velamentum & excuſationis opponunt cauſam auctoritatem Epiſcopi ſui, qui contra ſacram, quam profeſſi ſunt Diſciplinam, armat eos & animat, ne Abbati ſuo reverentiam exhibeant, quam ei inter prima ſuæ converſionis auſpicia, coram Deo & ſanctis ejus reliquiis, tanquam cæleſtis Reipublicæ jurati Milites promiſerunt.* Et Epiſtola CLXII. *Quia compaſſionis affectu Fratrem & Compreſbyterum noſtrum, Abbatem S. Joannis Sueſſionenſis ſuſcepiſtis, totus apud nos Regularium Ordo in plenam vobis gratiarum actionem aſſurgit. Laborat, & murum ſe oppo-*

nit

nis contra filios inobedientia, qui extra Clauſtrum ſub obtentu Parochialium Curarum morari deſiderant, atque mori: ſatagentes ne per Abbatem ſuum, quando exceſſerint, corripi valeant & corrigi, ſed ad defenſionem Epiſcopi recurrentes, per pecuniariam pœnam, Canonicam redimunt Diſciplinam. Si peſtis iſta convaluerit, perit Ordo Canonicus, pereunt & SS. Patrum Regularia Inſtituta, ſolvuntur fines & funes obedientiæ, & erunt in Collegiis noſtris tot Abbates quot Presbyteri Parochiales. Verum perhibemus teſtimonium, quòd ab exordio Ordinis noſtri Parochiales Canonicos noſtros in Epiſcopatibus in quibus ſunt liberè & abſque ulla contradictione, pro neceſſitate, vel utilitate Eccleſiarum noſtrarum, vel pro ſuarum correptione culparum, conſuevimus amovere, & in Clauſtrum reducere, & quoties res urgebat, excommunicare.

ARTICULUS VIII.

De Monachis & Sanctimonialibus.

Congregatio Vallis Umbroſæ.

I. UNdecimo & duodecimo ſeculo, in Italia, in Galliis, in Anglia, maximè floruit Ordo Benedictinus, cujus ſurculus fuit Vallis Umbroſæ Congregatio à Beato *Joanne Gualberto* inſtituta anno M. XXX. ab Alexandro II. Gregorio VII. & Urbano II. confirmata. Obiit *S. Joannes Gualbertus* anno M. LXXIII. die XII. Julii. Vitam ejus apud *Surium* Tom. IV. legere eſt.

* Orcelbenſis.

Andreas Monachus ex illa Congregatione ſanctiſſimus, cum aliis Fratribus Abbatiam *Caſalis Benedicti* * in Galliis condidit, in Diœceſi Bituricenſi, celeberrimæ Congregationis Caput, in qua Regularis obſervantia viget. Ad annum M XCIII. refertur hujus Cœnobii fundatio ſub *Audeberto* Archipræſule, in Gallia Chriſtiana Sammarthanorum Fratrum: At ſub *Leodegario* perfectum, qui *Andream* primum Abbatem confirmavit, Eccleſiámque dedicavit, conſtat ex *Patriarchio Bituricenſi*, cap. XXI. Tom. II. Bibliothecæ novæ MSS. Librorum editæ à *P. Labbe* S. J. Obiit *Andreas* Abbas die 21. Januarii anno M. CXII. Ejus Geſta compendio narrat Epiſtola Encyclica Monachorum *Caſalis-Benedicti* Tom. II. *Spicilegii*, pag. 518.

Eremus S. Crucis Fontis Avellani. Congregatio S. Crucis Fontis Avellani.

Membrum etiam fuit Ordinis Benedictini, Eremus Sanctæ Crucis Fontis Avellani, quæ Beatos *Rodulphum*, Eugubinum Epiſcopum, *Dominicum Loricatum*, *Petrum Damiani*, *Joannem Laudenſem* alióſque ſanctimoniâ inſignes viros peperit. Singularia Congregationis illius Inſtituta exponunt B. *Petrus Damiani* Opuſculis XIV. & XV. & *B. Joannes Laudenſis* in ejus Vita. *Abſtinentiæ* (inquit iſte) *modus hic erat, ut quatuor in Hebdomada diebus pane & aqua contenti, tertia & quinta feria pauxillum leguminis ſumerent, quod videlicet ſinguli in ſuis cellulis decoquebant. Jejuniorum quippe diebus nequaquam pro ſuo libito cuiquam de pane ſumere licebat: ſed id quod præfixa menſura præbebat. Porro de vini uſu quid memorem, cum niſi pro Sacrificio, ſeu forſitan pro ægro, vinum ibidem tunc prorſus deeſſe feratur. Nudipedalia paſſim per Eremum cunctis temporibus exercebant: in Cellis verò nec caligas induebant ... Porro Vigiliarum hunc morem ſervabant. ut ſigno temporis perſonante, totum poſt Synaxim Pſalterium ante lucem complerent.*

Monachorum illius Congregationis auſtera diſciplina.

De jejunio & abſtinentia Eremitarum ſuorum ſcribit *Petrus Damiani* Opuſculo XIV. *Jejunare illos dicimus, qui panem cum ſale & aqua percipiunt: ubi autem præter hæc aliud aliquid additur, perfectum jejunium non vocatur... A vino aliquanto tempore continuimus... Sed quoniam & hic manentes cœperunt ægrotantes deficere, & quidam ad Eremum tranſire cupientes, hujus rigoris obſervantiam penitus abhorrere: fraterna, ſive (ut veriùs dicam) communi imbecillitati diſpenſatoriè condeſcendentes induſimus, ut vinum hic, ſervato ſobrietatis moderamine bibatur... Verumtamen in duabus prædictis Quadrageſimis* (nimirum ante Natale Domini, & ante Paſcha) *conſuetudo tenuit ut neque Monachis, neque Laicis, vini vel etiam piſcis perceptio concedatur.* Ad communem Monaſteriorum obſervantiam, ut foris non comederent, qui eadem die erant ad monaſterium reverſuri, id addiderant, ut, ſive ipſo, ſive alio die quis fuiſſet egreſſus, jejunus ſemper ad Eremum reverteretur. Cùm duo Fratres in Cella una morabantur, duo ſingulis diebus Pſalteria perſolvebant, unum pro vivis, alterum pro defunctis. Brevi tempore longam Pœnitentiam implebant, diſciplinis, metaneis, ſive proſtrationibus, palmatis, ſive manuum ad terram alliſionibus, brachiorum prolixis in modum crucis extenſionibus, Pſalteriis, Miſſis ad certum numerum præfinitis. *Dabantur ex more tria millia ſcoparum pro unius anni pœnitentia, ſive viginti Pſalteria, aut viginti quinque Miſſæ* (inquit B. Petrus Damiani) Strictum in cellis ſilentium ſervabant Eremitæ, ſicut in Oratorio; ſumma veſtium vilitas, & cubilium auſteritas atque duritia: caritas tanta, ut unuſquiſque ſe non ſibi, ſed omnibus natum crederet; quod alienum erat poſſideret; quod ſuum in omnes extenſo amore transfunderet. Maxima de infirmis cura, quibus non ſolùm neceſſaria quæque ſuggerebant, ſed etiam ſemetipſos ad eorum cuſtodiam ultroneos offerre gaudebant. Pro defunctis Fratribus unuſquiſque ſeptem dies jejunabat, ſeptem diſciplinas cum millenis ſcoparum ictibus accipiebat, ſeptingentas metaneas, ſive proſtrationes faciebat, triginta Pſalteria decantabat, pro ipſo etiam triginta continuis diebus Miſſarum ſolemnia ſpecialiter celebrabantur. Si quis injunctam conſummare non potuerat Pœnitentiam, à Fratribus, parili facta inter eos diviſione ſuſcipiebatur, & brevi ſpatio per diverſos afflictionum modos ovanter explebantur. Ita refert *B. Petrus Damiani*.

Congregatio Caſinenſis florentiſſima.

De Monte Caſſin.

Florentiſſima tunc erat Congregatio Caſinenſis, ſub Abbatis *Deſiderii* regimine, quam inter & *B. Petrum Damiani* neceſſitudo maxima interceſſit. Hic Autor fuit Caſinenſibus, *Deſiderio* annuente, *ut ſexta feria per totum annum pane & aqua contenti, diſciplinam, ſinguli facta confeſſione perciperent: inſuper & triduanum jejunium in Capite Quadrageſimæ per annos ſingulos agerent.* Ita refert *Leo Oſtienſis* in Caſinenſi Chronico. Lib. III. Cap. XXI.

Congregatio Cluniacenſis de Cluni XI & XII. Seculo celebris.

Celebre etiam erat Monachorum Cluniacenſium nomen. Cluniacenſibus præfuere undecimo ſeculo, *Odilo*, & *Hugo*, viri ſanctitate illuſtres: quibus ſequenti ſeculo ſucceſſere *Pontius* vir inquietus, *Hugo II. Vir totius religionis, ac religioſæ opinionis* (Sic eum vocat Petrus Venerabilis Lib. II. Miraculorum) Petrus Mauritius, ſanctimoniâ & doctrina clariſſimus, Hugo III. Stephanus I. Rodulphus, Galtherus. Guillelmus I. Theobaldus ad Cardinalitias Infulas aſſumptus, & Hugo IV. Obiit *S. Odilo* Silviniaci anno M XLIX. Kalendas Januarii. Vitam ejus *Lotſaldus* Cluniacenſis Monachus, ejúſque Diſcipulus, & *B. Petrus Damiani* ſcripſere. Utramque apud *Bollandum* inter Acta Sanctorum menſis Januarii, Tom I. legere eſt. E vivis exceſſit *S. Hugo* anno M. CIX. die XXIX. Aprilis. Ex ejus Schola prodiere *B. Mu-*

randus

Digitized by Google

rundus, & *S. Udalricus*, *Urbanus II.* & *Gregorius VII.* Pontifices Maximi, *Geraldus* Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis, *Durannus* Archiepiſcopus Toloſanus, *Godramnus* Epiſcopus Xantonenſis, *Hugo* Dux Burgundiæ, &c. *Arnaldus* Carnotenſis, & *Iſembardus* Aurelianenſis, Antiſtites, & eorum Capitula, Fraternitatem cum Cluniacenſibus inire, ut conſtat ex Inſtrumentis Tomo. VI *Spicilegii Dacheriani* editis. *S. Hugonem*, & Sanctam Cluniacenſem Congregationem, ſingulari obſervantia colebant ſeculi Principes, *Henricus II.* Imperator, cujus filium *Henricum* è ſacro Fonte ſuſcepit; *Henricus IV.* Germaniæ Rex, qui poſt exauctorationem ſuam ſe réſque ſuas ejus arbitrio commiſit, ſic ad ipſum ſcribens: *Totum conſilium noſtrum tuæ fidei committimus: & quicquid de noſtra cum Apoſtolico reconciliatione, quicquid de pace & unitate Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſalvo honore noſtro, faciendum eſſe decreveris, totum nos facturos ſine dubio, Deo, tibique promittimus.* Philippo I. Francorum Regi pœnitentiæ ſenſum ita interdum afflavit, ut ei pene perſuaſerit Monachum fieri. Sed ex corde Principis carnalibus vitiis dediti citò evanuit pia cogitatio. *Alphonſus IV.* Rex Hiſpaniæ apud fratrem *Sancium* diu captivus, *S. Hugonis*, Monachorúmque Cluniacenſium precibus vitam, libertatem, Regnum debere ſe exiſtimabat. Cluniacenſes Monachos in Hiſpaniam mitti à *S. Hugone* poſtulavit, & *Robertum* Monachum in vita & morte ſibi adfuturum, in Regno ſuo relinqui: & cenſum duplicavit, quem Reges Hiſpaniæ Cœnobio Cluniacenſi ſolvebant: ut conſtat ex ejus Epiſtola ad *S. Hugonem*, edita in Miſcellaneis *Spicilegii Dacheriani*, num. XIX. Marciniacenſe Monaſterium fundavit *S. Hugo*, & ad Sanctimoniales ibi congregatas piam ſcripſit Epiſtolam, quæ in Bibliotheca Cluniacenſi edita eſt. Vitam ipſius ab *Hildeberto* Cenomanenſi Epiſcopo ſcriptam vulgarunt *PP. Henſchenius* & *Papebrochius* S. J. inter Acta Sanctorum menſis Aprilis, Tom. III.

Tom. VI. Spicileg. in Miſcellaneis Epiſt. X. Ibidem Epiſt. XVIII.

Venerabilis *Petrus* Abbas Cluniacenſis diſciplinam in Congregatione ſua ſub *Pontio* collapſam reſtituit, præclaris editis Statutis, quæ à Generali Capitulo curavit approbari. Extant in Bibliotheca Cluniacenſi. Cùm inter Cluniacenſes & Ciſtercienſes orta eſſet diſſenſio, *Petrus Venerabilis* Epiſtolam ſcripſit CCXXIX. ad *S. Bernardum*, quæ tota caritatem & pacem ſpirat, & cauſas diſſidiorum excindit. Diverſam diſciplinam, variósque uſus in ejuſdem Regulæ obſervantia, diſſidii cauſam eſſe non debere multis probat, quia *Talia de numero Præceptorum mobilium ſunt: & quando caritas imperat, abſque aliquo tranſgreſſionis timore movenda ſunt. Nec proſpecta eſſe debet hoc reſpectu Regulam profeſſis, Regulæ prævaricatio, quia Regula illius Sancti Patris ex illa ſublimi & generali caritatis Regula pendet, ex qua, & in qua univerſa lex pendet & Prophetæ. Quod ſi univerſa lex, tunc & illius Regula lex. Monachus ergo Regulam Patris Benedicti profitens, tunc eam verè ſervat quando in ſervatis vel mutatis quibuſlibet ejus Capitulis, caritatis legem ubique conſervat.* Petri Venerabilis in Cluniacenſis Cœnobii reformatione adjutor fuit Domnus *Matthæus*, Prior *Sancti Martini de Campis*, poſtea Cardinalis Epiſcopus Albanenſis: cujus Acta *Petrus* ipſe ſcripſit Lib. II. *De Miraculis*. Cluniacenſis Congregatio ſacrarum expeditionum tempore Religioſam coloniam in Paleſtinam tranſmiſit, habuitque Monaſterium celeberrimum in Monte Thabor, ut diſcimus ex Epiſtola *Petri Venerabilis* ad Fratres ibi Domino ſervientes, XLIV. Libri II. Cluniacenſis Congregatio regularem in Hiſpania propagavit obſervantiam, teſte *Roderico* Archipræſule Toletano, Lib. VI. *De Rebus Hiſpaniæ*, Cap XXV. *Cum Rex* (inquit) *Aldefonſus vellet Sanctorum Facundi & Primitivi Monaſterium ampliare, mittit ad venerabilem Hugonem Cluniacenſem Abbatem ut ei virum providum & religioſum mitteret, qui in prædicto Monaſterio SS. Facundi & Primitivi Abbatis officio fungeretur: & ſicut in Galliis illud Monaſterium præcellebat, ita & iſtud omnibus Monaſteriis ejuſdem Ordinis in Hiſpaniis præſideret. Prædictus autem Abbas Cluniacenſis, Bernardum, quem ob ſanctitatis meritum charum habebat, cum aliis Monachis deſtinavit. Qui mox veniens, factus Abbas, omnibus ſe exhibuit amabilem & benignum; adeo quòd, cùm Deus omnipotens Toletum Chriſtianæ reſtituit poteſtati, mox ipſe poſt modicum intervallum fuit electus in Archiepiſcopum & Primatem.* De *Henrico I.* Angliæ Rege ſcribit Vvillelmus Malmeſburienſis Lib V. *Radingenſe Cœnobium inter duo flumina Kenetam & Tameſim conſtituit, loco ubi omnium pene itinerantium ad populoſiores urbes Angliæ poſſet eſſe diverſorium, poſuitque ibi Monachos Cluniacenſes, qui ſunt hodie præclarum ſanctitatis exemplum, hoſpitalitatis indefeſſæ & dulcis indicium.* Cluniacenſi quoque Congregationi Monaſterium prope Conſtantinopolim dederat, ac obedientiæ Prioris *De Caritate* ſubjecerat *Alexius Comnenus*, Orientis Imperator, ut conſtat ex ejuſdem Abbatis Epiſtolis XXXIX. & XL. Libri II. Congregationem Cluniacenſem commendat *Sanctus Bernardus* in Apologia ad *Guillelmum Abbatem* Cap. II.

Diverſa diſciplina, diverſique uſus in ejuſdem Regulæ obſervantia, diſſidii cauſa eſſe Religioſis non debent.

Ordinis Benedictini propagatio per Cluniacenſes Monachos.

Anno Chriſti M. CIX. Nova Benedictini Ordinis Congregatio condita eſt à *Beato Bernardo* Tironii in Diœceſi Carnotenſi primo Abbate, nec in proximis dumtaxat Galliæ regionibus, non in Burgundia tantùm, Aquitania, Normannia, Britannia propagata eſt, ſed in Angliam quoque & Scotiam penetravit, ut conſtat ex Vita *B. Bernardi Tironienſis*, à *Gauffrido Groſſo* ejus diſcipulo ſcripta, quæ à *PP. Henſchenio* & *Papebrochio* edita eſt inter Acta Sanctorum menſis Aprilis, ad diem XIV. quo è vita migravit anno M. CXIV.

Tironienſis Congregatio O. B. Tiron.

Saviniacenſem Abbatiam anno M. CXII. fundavit *B. Vitalis* in Diœceſi Abrincenſi, in confinio Normanniæ, & minoris Britanniæ, *Radulfi* Fulgeriarum Domini ſumptibus adjutus. Hæc Abbatia ſub Regula *S. Benedicti*, & propriis obſervantiis inſtituta, quinquaginta & octo Cœnobiorum mater extitit, à Tironienſi pendentium, tam in Gallia, quàm in Anglia, quorum Catalogum edidit *Souchetus* in Obſervationibus ad Vitam *S. Bernardi Tironienſis*. Inter filias Saviniacenſes tertia fuit Abbatia de *Furneſio* in Anglia, quæ in Monaſtico Anglicano pag. 704. fuiſſe, *De Ordine Saviniacenſi, id eſt Tironienſi, ſub Regula S. Benedicti*: Et Monachi in illa Deo ſervientes, griſeo colore induti dicuntur.

Abbatia Saviniacenſis. Savigny.

Undecimo etiam ſeculo *Silvæ-majoris* Cœnobium, Silvenſis Congregationis caput in Aquitania prope Burdigalam à *S. Geraldo* primo ejuſdem Abbate conditum fuit, ſub Regula *S. Benedicti*; nec in Gallicanis tantùm regionibus, ſed in Hiſpaniis etiam Silvenſis Congregatio propagata eſt, teſte *Chriſtiano* Monacho in Vita *S. Geraldi*, quam cum altera ab Authore ſuppari Anonymo ſcripta, *PP. Henſchenius* & *Papebrochius* inter Acta SS. menſis Aprilis, Tomo. I. edidere, ad diem IX. Ad vitam immortalem migravit anno M. XCV. Nonis Aprilis. A *Cœleſtino III.* Pontifice Maximo

Congregatio Silvenſis O. B. Silva-major, vulgò Seauvemajeur.

Digitized by Google

mo inter Sanctos relatus eſt. Epitaphia in ejus laudem ſcripſit *Baldricus* Burgulienſis Abbas, quæ inter ejus Carmina Hiſtorica leguntur apud *Duchesnium* Tom IV. *Hiſtoriæ Franciæ Scriptorum*. Officium S. Geraldi, & Sermonem in ejus laudem compoſuit *Stephanus* Tornacenſis Epiſcopus.

Ordo Camaldulenſis. Jus Camaldulenſis.

II. *S. Romualdus* Ordinis Benedictini lumen, Eremiticæ & Cœnobiticæ vitæ exemplar, Monaſterii Claſſenſis Abbas, quam Præfecturam unanimi electione Fratrum, *Ottonis III.* Imperatoris precibus ſuſcepit; Diſcipulos habuit ſanctitate illuſtres, *Bonifacium* Ruſſorum Apoſtolum & Martyrem, *Joannem* & *Benedictum* in Poloniam ad prædicandum Evangelium miſſos, & Martyrii corona pariter decoratos. Cùm Ordinem *S. Benedicti* pluribus conditis Monaſteriis propagaſſet, novum inſtituit ſub ejuſdem Sanctiſſimi Patriarchæ Regula, peculiaribus Statutis obſtrictum: qui *Camaldulenſis* appellatus eſt à loco Primariæ Eremi ac Monaſterii derivato nomine. Camaldulum, ager amœnus eſt, qui *Campus Bellus*, & *Campus amabilis* olim dicebatur, in vertice Montis Apennini, inter fines Aretinæ Diœceſeos, & inter altiſſimos colles quibus Etruria ab Æmilia Provincia diſterminatur. Fundum *S. Romualdo* dedit *Maldulus* Nobilis Aretinus, à quo nomen *Camaldulum*, quaſi *Campus Malduli*, deductum, inde ad univerſi Ordinis appellationem traductum eſt. Anno M. XII. cœleſti viſo ſcalæ myſticæ à terra ad cœlum uſque pertingentis, per quam rutila albatorum Monachorum aſcenderet, deſcenderétque multitudo, recreatus *Romualdus*, ſacrum Ordinem inſtituit. Aretinæ Eccleſiæ Sacris *Theobaldus* religioſiſſimus Antiſtites præerat, qui ſancto viro ad condendam Eremum adjutor fuit, templúmque ſuis extructum impenſis in honorem Salvatoris conſecravit. In inferiori parte montis domus recipiendis hoſpitibus ædificata, ne ſilentium Eremi turbaretur. Loco nomen, *Fonti bono*; quod hoſpitium à *B. Rodulpho*, Camaldulenſis Eremi IV. Priore, in Monaſterium redactum eſt, nova Conſtitutione lata, ut nimirum Novitii per annum tyrocinii ibi probati, poſtea conſenſu Majorum obtento, ad Eremum aſcenderent: Ut imbecilles, qui diutiùs Eremiticam auſteritatem ferre non poſſent, ad Monaſterium deſcenderent: Ut infirmi illùc delati curarentur ac refoverentur: Ut Monaſterium ipſum ac Monachi in perpetuum Eremitis ſubeſſent, & ab eis regerentur. Obiit *S. Romualdus* die XIX. Junii anno M. XXVII. ſeptuaginta annos natus, non centum & viginti, ut apud *B. Petrum Damiani* vitiatis numeris, legitur. Qua de re videſis Cardinalem *Baronium* Tom. X. ad annum M. XXVII. & *Bollandum* in Commentariis prævиis ad Vitam *S. Romualdi*, §. III. Vitam ejus ſcripſere *S. Petrus Damiani*, & *S. Hieronymus Pragenſis*, ejuſdem Ordinis Eremita, Apoſtolus Lituanorum. Ordinem approbarunt & confirmarunt Leo IX. Nicolaus II. & Alexander II. Pontifices Maximi. De Camalduenſium Inſtitutis legi poſſunt Acta *S. Romualdi* à *S. Hieronymo Pragenſi*, ſcripta, & Hiſtoria Ordinis ab *Auguſtino Florentino* & à *F. Luca* Emerita Hiſpano edita.

Ordo Grandimontenſis. De Grandmont.

III. *Ordo Grandimontenſis* anno milleſimo ſeptuageſimo-ſexto Mureti inſtitutus eſt, loco ſterili & aſpero, tribus leucis ab urbe Lemovica diſtante. Quia verò Monachorum Ambazacenſium infeſtatione coacti Mureto ad Grandem Montem migrarunt anno M. CXXIV. Ordini *Grandis-Montis* nomen factum eſt. Fundatorem habuit *S. Stephanum de Tierno*, ex Arvernia oriundum, nobili genere, qui in Italiam à patre ductus, & *Miloni* Archiepiſcopo Beneventano commendatus, ab eo inſtitutus eſt. Cujus poſt obitum Romam adiens, Ordinis Eremitici inſtituendi facultatem à Gregorio VII. Pontifice Optimo Maximo impetravit. In Galliam itaque reverſus in Montem Muretum receſſit, ibique ſumpto annulo, quem de omni ſubſtantia mundi ſolum retinuerat, ſe Deo conſecravit his verbis: *Ego Stephanus, abrenuntio Diabolo & omnibus pompis ejus, & offero me ac reddo Deo Patri, & Filio ejus, & Spiritui Sancto, Trino & uni Deo vivo & vero.* Fratribus, quos illuc congregavit, Regulam propriam dedit, Apoſtolicam ſanè & imprimis auſteram, quam Cardinales duo Sedis Apoſtolicæ Legati *Gregorius de Papareſcis* & *Petrus Leonis* qui ipſum honoris gratiâ Muretum adiere, anno M. CXXIV. qui è vivis exceſſit, approbarunt, & Summi Pontifices *Urbanus III.* & *Clemens III.* confirmavere. Quare Grandimontenſium Ordinem ſub Regula *S. Benedicti* militare, perperam aſſeruerunt *Volaterranus* lib. XX. Commentariorum Urbanorum, *Genebrardus* in Chronologia ad annum M. LXXVI. *Azorius* lib. XII. Inſtitutionum Moralium, *Haſtenus* Diſquiſitionum Monaſticarum lib. II. Tract. VI. *Aubertus Miræus* Chronici Benedictini cap. LXV. Clariſſimi *Sammarthani* Tom. IV. *Galliæ Chriſtianæ* & ante hos omnes *Trithemius* Abbas lib. *De Viris Illuſtribus Ordinis S. Benedicti*, cap. III. Falſus eſt & *Chryſoſtomus Henriquez*, in faſciculo Sanctorum Ordinis Ciſtercienſis lib. II. Diſt. II. *S. Stephanum* Grandimontenſis Ordinis authorem Regulam & Conſtitutiones Ciſtercienſes obſervaſſe aſſerens; & in Menologio ad diem XX. Auguſti, eum *Ciſtercienſibus legibus ſe ſuóſque filios ſubjeciſſe* ſcribens. Nam XXII. annis Ordinem ſuum ante fundaverat *S. Stephanus*, quam Ciſtercienſium nomen auditum eſſet. *Stephanus* Abbas *S. Genovefæ*, poſtea Tornacenſis Epiſcopus Epiſtola LXI. ad *Robertum* Pontiniacenſem Monachum data ſummis laudibus Grandimontenſes extollit.

S. Stephanus propriam Regulam alumnis ſuis dedit.

Grandimontenſium grande nomen ... Hominibus placent & ſervi Chriſti ſunt. Boni homines appellantur: Nam bonitas illorum teſtis eſt & excluſa cupiditas, & incluſa paupertas. Porro ambitio, quæ fere omnes impugnat, & plures expugnat, tam remota eſt ab eis, quàm longè eſt ab hominibus, qui nunquam ſe adepturos Ciſtertium certi ſunt. Cùmque terram dederit Deus filiis hominum, ipſi funiculum ſuum & ſortem in cœleſtibus extendunt, viros Evangelicos exprimunt, nec ſoliciti ſunt quid manducent & bibant, aut quid induant, quoniam à Patre ſuo qui in cœlis eſt, paſcuntur, cum volucribus, & cum liliis veſtiuntur. Orationes eorum nec balantes greges impediunt, nec mugientia turbant armenta, nec univerſos familiæ ſtrepitus interrumpunt. Et quoniam radix omnium malorum cupiditas inter eos aruit, receſſit ambitio, litigandi materia ſublata eſt, ſolitudo claudit, paupertas premit, humilitas ligat: hi cùm diſciplinam quæ eſt in morum ordinata correptione apprehenderint, profectò nec iraſcetur eis Dominus, nec peribunt de via juſta. Videront ipſi quid intra domeſticos parietes agant, & teſtimonia ſecretorum intus operum ſuorum invicem accuſantium & defendentium ei publicent, cui omne cor patet, & quem nullum latet ſecretum: nobis ignorare libet, quibus non licet intrare. Credimus autem, quia nec labor eorum ſine mercede, nec certamen erit ſine victoria, nec exercitium ſine fructu, cùm inter alios conſolationis filios habitaturi ſint & ipſi coronam pro cinere, gaudium pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris. Falsò denique *Cruſenius* in Monaſtico Auguſtiniano, parte

Grandimontenſis Ordinis commendatio.

parte II. cxviii. ſcribit *S. Stephanum Regulam S. Auguſtini* Grandimontenſibus tradidiſſe. Id enim refellitur *Stephani Tornacenſis* verbis, in Epiſtola mox laudata: *Si ab iis quæſieris, cujus Ordinis ſunt: reſpondent: Peccatores ſumus. Si ab aliis, bonos homines eſſe dicunt: Nam & in provincia illa unde originem habent, ubi eſt caput & ſedes eorum, cellulæ ipſorum bonomina appellantur. Sed & Canonicos Regulares noſtri temporis ſub Regula B. Auguſtini Chriſto deſervire ſcimus, & ſub ea in domo unius moris habitare. Ipſi autem non Auguſtinum, ſed quemdam (ut dicunt) bonum hominem Stephanum de Mureto, Magiſtrum ſuum profitentur. Libellus etiam, qui eorum Conſtitutiones continet non Regula ab eis appellatur, ſed Vita. Inde eſt quod ſicut à Regula quam obſervant Canonici noſtri, dicuntur Regulares: ſic etiam ipſi neceſſe eſt à Vita quam profitentur, dicantur Clerici ſeu Laïci Vitales.* At licet Regulam ſuam ea tempeſtate fortan inſcriberent *Vitam S. Stephani*, vel *Vitam Fratrum de Grandimonte*, dubium non eſt quin Sanctus ipſorum Pater eis Regulam tradiderit, quam præ manibus habent:, ſi quidem ipſos his verbis commonebat, quemadmodum ejus Acta referunt: *Tantùm in Regula de Evangelio per me ſumpta perſeveretis.*

Fratres Laïci Clericis dominari volunt.

Rerum temporalium procuratio & adminiſtratio Fratribus Laïcis relicta eſt à *S. Stephano* Grandimontenſi, cap. LIV. Regulæ, ut Clerici tranquilliùs rebus divinis vacarent. Inde orta Clericos inter & Laicos graviſſima diſſenſio, in maximum Ordinis ſanctiſſimi diſpendium & ſcandalum plurimorum ſub *Lucii III.* Pontificatu. Eò ſcilicet proruperunt audaciæ Fratres Converſi, ut Clericis ordinem & tempus Divinorum Officiorum præſcriberent, ipſóſque ſuo Imperio parêre recuſantes, vexarunt rerum neceſſariarum ſubtractione. Tunc præerat Gandimonti *Guillelmus de Trey·kaco*, qui ſuæ Domus & Clericorum libertate cùm ſtrenuè propugnaret, à Laïcis depoſitus & ejectus eſt, unà cum ſuis Clericis. A quibus appellatus *Lucius III.* Pontifex Maximus Judices dedit, Carnotenſem Epiſcopum & Abbates Ciſtercienſem, Clarævallenſem, S. Dionyſii, S. Germani à Pratis, S. Victoris Pariſienſis, & S. Genovefæ.

Ad officium rediguntur.

Lata ſecundùm Clericos ſententia, Prior, cæterique Clerici reſtituti; Laïci, ægrè licèt, ac poſt multos tumultus ad officium redacti & in Spiritualibus ſubeſſe juſſi, de Divinis Officiis nihil præcipere aut ordinare, in temporalium procuratione Ordini ſervire, quam ipſis Clerici non inviderent. Iſta conſtant ex Epiſtolis *Stephani* Abbatis *S. Genovefæ* CXXXIV. CXXXV. CXLIII. & CXLIV. Editionis *P. Du Moulinet*, & ex *Jacobo* Cardinali *de Vitriaco* Cap. XIX. *Hiſtoriæ Occidentalis*. Obiit *Sanctus Stephanus Grandimontenſis* octava Februarii, Feria ſexta, anno Chriſti milleſimo centeſimo vigeſimo-quarto, ut conſtat ex primo ejus Epitaphio, & ex Breviario Lemovicenſi.

Annus mortis S. Stephani de Mureto.

Ejus Vita à *Geraldo* Priore Grandimontenſi VII. ſcripta, quo inter Acta Sanctorum menſis Februarii à *PP. Bollando & Henſchenio* edita eſt, obitum ejus ſexto Idus Februarii Feria ſexta conſignat. Porro dies octava Februarii anno milleſimo centeſimo vigeſimo-quarto incidit in Feriam ſextam, litera Dominicali F. eo anno biſſextili dominante uſque ad diem intercalarem, quo in E. mutata eſt. Unde emendandus eſt Baronius ejus obitum ad annum M. CXXVI. referens. Ejuſdem ſancti viri Geſta deſcripſit *Vincentius Bellovacenſis* noſter libro XXV. *Speculi Hiſtorialis*, à Cap. XLVI. ad LI. Legiſſe juvabit & *Bernardum Guidonis* Lodovenſem Epiſcopum, ex noſtro FF. Prædicatorum Ordine aſſumptum in Opuſculo *De Ordinibus Grandimontenſi, atque Artigia, & Monaſterio S. Auguſtini Lemovicenſis*, edito in nova Bibliotheca MSS. Librorum *P. Labbe* S. J. Tom. II. pag. 275. ubi *S. Stephani* Actis breviter delibatis, hæc ſubdit de Ordine ab ipſo inſtituto: *Multi mundum deſerentes, ſecuti ſunt eum, quibus eam vivendi normam oſtendit, & Regulam ſcripſit, ſcriptámque reliquit ſuis Profeſſoribus obſervandam, in qua omnem eſum carnium, curámque ac conſortium mulierum, ſubſtantiam pecorum ſeu animalium, proprietatem quoque terrarum, exceptis Eremis in quibus degerent, Diſcipulis ac Fratribus ſuis perpetuò interdixit. Quam Regulam tam Urbanus, quàm Adrianus, quàm Alexander III. ac Lucius III. Romani Pontifices confirmarunt, munientes Ordinem multis privilegiis gratioſis. Verùm pro Patribus nati filii, quibus Regula auſterior videbatur, eam moderari fecerunt per Romanos Pontifices, & maximè per Innocentium Quartum, ac demum per Clementem Quintum.* Poſtremò eam temperavit in nonnullis Capitibus *Joannes XXII.* In numerum Sanctorum relatus eſt *Beatus Stephanus* Grandimontenſis à *Clemente III.* anno M. CLXXXIX.

Regula Grandimontenſis à Romanis Pontificibus confirmata & teſceſcente fervore temperata.

Grandimontenſis Ordinis elogium.

Prætermittere non poſſum, quæ ad Grandimontenſis Ordinis commendationem ſcripſit *Joannes Sareſberienſis*, Epiſcopus Carnotenſis, lib. VII. *Polycratici*, ſive *de Nugis Curialium*, Cap. XXIII. *Hypocritarum* (inquit) *nomen & notam cautiſſimè & fideliſſimè declinant Carthuſienſes, & Magni-Montis nova profeſſio, in antiqua virtutis culmine, Salvatore pravio, ſolidata... Porro Magni Montis incolæ vitam perarduam elegerunt, & non modò avaritiæ, ſed ipſius naturæ quodammodo domitores, omnia neceſſitatis imperia excluſerunt, adjecerunt ſolicitudinem craſtini, omnia mundi oblectamenta contemnere, parum eſt apud eos, quacunque ad portas eorum quis pulſet imagine, excluditur, & confuſus abſcedit: in eas quippe ſolus Chriſtus ingreditur, cujus innituntur gratiæ; jactantes cogitatum ſuum in eum qui parvulos enutrit, dat jumentis eſcam, pulliſque corvorum, Lilia veſtit agri, & omnibus ſperantibus in ſe, aut Conſtitutionis ſuæ obtemperantibus legi, neceſſaria præſtat, ut nihil deſit his qui ſe ejus non ſubtraxerunt voluntati. Totam ergo ſolicitudinem ſuam, & omnem in eum projiciunt curam, cui de Fidelibus cura eſt, adeóque providentia devitant anguſtias, ut vita eorum tota nonnullis tentatio videatur. Sancti ſiquidem Patres genus tentationis definiunt, cùm quis aggrediendorum habenas divino duntaxat committit miraculo, humano nondum auxilio deſtitutus. Cæterùm ego vitam placentem Deo arbitror, cupiditatis ignaram, inſiſtentem innocentiæ, & pervigilem in opere caritatis.* Grandimontenſes quoque Aſcetas commendat *Petrus Abbas Cellenſis*, & poſtea Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola VIII. libri III. & Epiſtola VII. & XXII. lib. octavi, qua eorum conſuetudinem laudat quotannis conveniendi Grandimontem ad Capitulum Generale, in Feſto *S. Joannis Baptiſtæ*; séque eorum orationibus commendat, & ſingularem de illis æſtimationem, tenerúmque in Ordinem ſacrum amorem teſtatur.

Ordo Carthuſienſis.

IV. Angelicus *Carthuſienſium Ordo*, à *S. Brunone* Remenſis Eccleſiæ Magiſtro & Cancellario, in rupe altiſſima & aſperrima Gratianopolitanæ Diœceſeos, cui *Carthuſiæ* * nomen, coadjuvante *S. Hugone* Gratianopolitano, inſtitutus eſt anno M. LXXXVI. ut colligitur ex *Guigone* Priore Carthuſienſi in Vita *S. Hugonis*, Cap. III. Seceſſui *S. Brunonis* in Eremum occaſionem dediſſe damnati Doctoris aut Canonici Pariſienſis horrendas

** La Char[illegible]*

Cauſa ſeceſſus S. Brunonis in Eremum.

rendas in feretro voces, dum ſolennes exequiæ celebrarentur, & caneretur Lectio *Reſponde mihi*, inclamantis prima die: *Juſto Dei judicio accuſatus ſum*; altera die, *Juſto Dei judicio judicatus ſum*: Tertia demùm die: *Juſto Dei judicio damnatus ſum*: Viri quidam eruditi aſſeruere: negarunt alii. Stupendam Clerici cujuſdam Anaſtaſim, qui in feretro poſitus damnationem ſuam coram ingenti Clericorum populique multitudine denuntiavit, *Cæſarius Heiſterbacenſis*, Ordinis Ciſtercienſis Scriptor, Dialogi Miraculorum Diſtinctione XI. Cap. XLIX. commemorat; idque in Regno Franciæ contigiſſe. At nec locum indigitat, nec tempus, nec *S. Brunonis* vel Carthuſienſis Ordinis ibi meminit. Supra dictam verò receſſus *S. Brunonis* in Eremum & Inſtitutionis Ordinis ſacri Carthuſienſium cauſam referunt Venerabilis *Joannes Gerſon* Cancellarius Pariſienſis, in Tractatu de Simplificatione cordis, *S. J. Antoninus* Chronici pag. III. Tit. XV. Cap. XXII. *Dionyſius Carthuſianus*, Opuſculo de laudibus Carthuſianorum Cap. III. *Petrus Sutor* lib. *de Vita Carthuſiana* & alii, quibus ſuffragantur *Andreas Du Sauſſay* Tullenſis poſtea Epiſcopus, & *Theophilus Raynaudus* S. J. in *Antemurali adverſus fortia ingenia*. Id maximè confirmant ex ritu Pariſienſis Eccleſiæ, quæ ex Lectione Quarta Officii Defunctorum, illud exordium, *Reſponde mihi*, expunxerit, quòd Clerico hæc verba in Officio funeris canenti reſponderit homo damnatus: *Juſto Dei judicio accuſatus ſum, judicatus ſum, damnatus ſum.* Joannes Launoius Theologus Pariſienſis, narrationem illam evertendam ſuſcepit, & inter aniles fabulas amandandam, in Diſſertatione, *de vera cauſa ſeceſſus S. Brunonis in Eremum*. Argumenta quibus id probat, negativa ſunt. Laudat in primis *S. Brunonem* in Epiſtola, quam ex Calabriæ finibus ad *Radulphum Viridem* Remenſis Eccleſiæ Præpoſitum ſcripſit, in qua ſuo ſeceſſui, & Carthuſiani Ordinis inſtitutioni datam occaſionem teſtatur ex collatione habita Remis, de opum & deliciarum terrenarum vanitate, gaudiorum cœleſtium æternitate. *Reminiſceitur*, inquit, *Dilectio tua, quòd cùm ego, & tu, & Fulcius Monoculus, quadam die ſimul fuiſſemus in hortulo adjacenti Domui Adæ, de falſis oblectationibus, & perituris mundi hujus divitiis, necnon de perennis gloriæ gaudiis, aliquandiu, ut opinor, tractaremus, unde divino amore ferventes promiſimus ac vovimus Spiritui Sancto in proximo fugitiva ſeculi relinquere & æterna captare, necnon Monachicum habitum recipere; quod & in vicino peractum eſſet, niſi tunc Fulcius Romam abiiſſet, ad hujus reditum peragenda diſtulimus, quo moram faciente, aliiſque intervenientibus cauſis, divinus amor elanguit, refriguit animus, fervórque evanuit. Quid ergo ſupereſt, Cariſſime! niſi à tanti debiti nexibus te citiùs expedire, ne pro tam gravi tamque diuturno mendacii crimine iram incurras Potentiſſimi, & propter hoc cruciatus immanes?* Locus hic erat, inquit *Launoius*, inculcandi *Radulpho* horrendum illud ſpectaculum hominis damnationem ſuam è feretro denuntiantis, quo velut acerrimo ſtimulo ad exolvendum votum urgeretur. Secundò *Guigonem* Quintum Carthuſiæ Priorem *Launoius* appellat, qui in Vita *S. Hugonis* Gratianopolitani agens de ſeceſſu *S. Brunonis*, & Sociorum, in Carthuſiæ ſolitudinem, terribilis illius portenti non meminit. Tertiò *Guibertum Novigentinum* Abbatem, qui in lib. I. *de Vita ſua* Cap. XI. Carthuſienſium originem & inſtitutum prolixè exponens, aliam ſeceſſus *S. Brunonis* in Eremum cauſam non adducit, quàm pravos *Manaſſis* Remenſis Archiepiſcopi mores. *Fuit*, inquit, *non longè ab his diebus Bruno quidam in urbe Remenſi, vir & liberalibus inſtructus Artibus, & Magnorum Studiorum Rector, qui converſionis initia ex ſubjecta nactus occaſione dinoſcitur. Manaſſes quidam prædictæ urbis regimini ſimoniacè ſe intruſit.... Is cùm Milites ſummopere affectaret, Clerum negligeret, dixiſſe aliquando refertur: Bonus eſſet Remenſis Archiepiſcopatus, ſi non Miſſas inde cantari oporteret. Hujus ergo mores prorſus improbos & ſtupidiſſimos habitus cùm omnis honeſtus horreret; Bruno in Eccleſiis tunc Galliæ opinatiſſimus, cum aliis quibuſdam Remenſium Clericorum Nobilibus, infamis illius odio exceſſit ab Urbe.* Et infra: *At Bruno urbe deſerta, ſeculo etiam abrenunciare proponit, qui ſuorum notitias horrens, ad Gratianopolitanum proceſſit territorium. Ibi in arduo & admodum terribili Promontorio, ad quod difficillimum & valdè inſolens iter intenditur, ſub eo etiam præruptiſſima vallis vorago dehiſcit, habitare deligens, & ſequaces ejus hodieque ſic vivunt, &c.* E Remenſi urbe Gratianapolim diſceſſiſſe *Brunonem* ob improbos *Manaſſis* mores *Guibertus* refert, non Lutetiam Pariſiorum, ubi occaſione Doctoris redivivi, & inter ſolennes exequias ſe damnatum ter inclamantis, conſilium de ſolitudine petenda inierit. Quartò laudat *Launoius* Authores graviſſimos, tum veteres, cùm recentiores, qui de Sancto *Brunone*, & Carthuſienſibus agentes, eorúmque mores exponentes, vel commendantes Ordinem, terribilis Anaſtaſeos nec per umbram quidem meminerunt; ſcilicet *Chronicon Mauriniacenſe* lib. II. ſub finem; *S. Bernardum*, ſeu potius *Guillelmum* Abbatem *S. Theodorici*, in Tractatu De Vita Solitaria ad Fratres de Monte Dei; Venerabilem *Petrum* Abbatem Cluniacenſem, lib. II. *De Miraculis*, Cap. XXVIII. *Petrum Cellenſem* Abbatem, lib. I. Epiſtola XXIII. & lib. VI. Epiſtola XIII. *Joannem Sareſberienſem*, lib. VII. *De Nugis Curialium*, Cap. XXI. & XXIII. *Petrum Bleſenſem* Epiſtola LXXXVI. ad *Alexandrum* Monachum; *Petrum Cantorem* Pariſienſem in *Verbo abbreviato*. Cap. XXVIII. *Joannem Bromton* in Chronico ad annum M. LXXVII. & ad annum M. CIII. Authorem Vitæ *S. Godefridi* Ambianenſis Epiſcopi, lib. III. *Sigebertum* Gemblacenſem Monachum in Chronico editionis *Piſtorii*, ad annum M. LXXXIV. *Robertum de Monte* in Tractatu de Abbatibus & Abbatiis, Cap. II. *Jacobum* Cardinalem *de Vitriaco*, Cap. XVIII. Hiſtoriæ Occidentalis; *Chronicon Mellicenſe* ad annum M. CCCCXCVI. *Robertum de Chorçeon*, Apoſtolicæ Sedis in Gallia Legatum, in Summa MS. Quæſt. VII. de Simonia, Cap. XVII. *Monachum Autiſiodorenſem* in Chronico, ad annum M. LXXXI. *Vincentium Bellovacenſem* in Speculo Hiſtoriali lib. XXVI. Cap. XXVIII. *Chronicon Turonenſe*, ad annum M. LXXXVI. *Hugonem* Cardinalem, in Cap. VI. Epiſtolæ ad Corinthios, *Humbertum V.* Ordinis FF. Prædicatorum Generalem Magiſtrum, Sermone XXIV. ad Carthuſienſes; *Joannem Fraſquetum*, Sancti Germani Autiſiodorenſis Monachum, in Chronico; *Guillelmum de Nangis*, in Chronico ad annum M. CXXXII. Ex quorum ſilentio colligit *Launoius*, narrationem illam de Canonico, vel Doctore Pariſienſi, qui poſt obitum redivivus, denuntiatione ferali de ſe judicii circumſtantes exterruiſſe fertur, meram eſſe fabulam. Et ſanè *Launoio* favent viri eruditi, qui Romanum Breviarium Summi Pontificis mandato correxerunt. Ex Lectionibus quippe in Feſto *S. Brunonis* recitandis narrationem illam expunxere.

Quod verò de immutatione in Lectione quarta Officii Defunctorum factâ occaſione hujus por-

Terribilem [illegible] Clerici, qui in feretro poſitus damnationem ſuam [illegible] Eccleſia coram omnibus denuntiaverit, occaſionem fuiſſe inſtitutionis Carthuſianorum, fabula eſt.

tenti vulgò jactatur, fabuloſum eſſe oſtendit. Siquidem plures reperiuntur Eccleſiæ, quæ eamdem cum Pariſienſi Lectionem recitent à verſu XXIII. Capitis XIII. *Quantas habeo iniquitates & peccata?* ſcilicet Remenſis, Andegavenſis, Redonenſis, Venetenſis, Eduenſis, Carnotenſis, Nivernenſis, Rotomagenſis, Lexovienſis, Ebroicenſis, Bajocenſis, Sagienſis, Conſtantienſis, & Abrincenſis, ut eorum Manualia probant. Nec tamen inde colligi poteſt olim ab extremis verbis verſus XXII. Eccleſias laudatas hanc Lectionem incepiſſe, ac poſtea verba illa, *Reſponde mihi*, expunxiſſe ob caſum aliquem funeſtum illi ſimilem, quem immutationi ritus Pariſienſis occaſionem dediſſe fingunt. Præterea ſunt Eccleſiæ quæ in Officio Mortuorum Lectionem illam quartam omnino non habent, quam recitat Eccleſia Pariſienſis, nimirum Senonenſis & Catalaunenſis. An ideo ſublata ex earum *Manualibus* dici poteſt propter ferale hominis damnationem ſuam è feretro denuntiantis prodigium? Tertiò, ſunt Eccleſiæ nonnullæ, quæ octavam & nonam Lectionem ex Libro Job non recitant, ſed ex Apoſtolo, ut Metenſis, Ambianenſis, & Nivernenſis; vel nonam ex Apocalypſi depromunt, ut Laudunenſis & Trecenſis. An propterea quis ſomniabit has Lectiones in locum earum, quæ ex Libro Job in aliis Eccleſiis ſumuntur, ſuffectas fuiſſe ob terribilem defuncti alicujus anaſtaſim, qui inter ſolemnes inferias ſe ex vulva eductum conqueſtus ſit, aut qui pelli conſumptis carnibus oſſa adhærentia exhibuerit? Aut ita ſomnianti credemus? Quintò, in quibuſdam Eccleſiis novem olim Lectiones in Vigiliis Mortuorum recitabantur ex Libro Sapientiæ, ab illa Sententia; *Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad domum convivii*. In aliis recitabantur ex *S. Auguſtino*, ut docent *Joannes Beleth*, Pariſienſis Theologus, lib. *de Divinis Officiis*, Cap. CLXI. *Durandus* Mimatenſis Epiſcopus Lib. VII. *de Divinis Officiis* & *Petrus Ciruelus* Complutenſis Theologus in *Expoſitione Miſſalis*, Cap. CXV. Incertum autem eſt unde Lectiones Officii Mortuorum Eccleſia Pariſienſis deſumeret *S. Brunonis* ætate. Maximè cùm paulò poſt ejus obitum primi & ſecundi Nocturni Lectiones ex Evangelio depromerentur, quod in *Dagoberti* Regis Anniverſario faciendum præſcripſit Adam Sandionyſianus Abbas *Sugerii* Succeſſor, ut habetur in calce veteris Martyrologii. Sextò, incertum eſt an Officium Mortuorum eo modo diſpoſitum eſſet quo nunc eſt, an iidem Pſalmi, an Lectiones aliquæ, & Reſponſoria in eo recitarentur ante annum M.LXXXVI. quo *S. Bruno* in Eremum ſeceſſit. Nullas Lectiones in Agenda ſeu Officio Mortuorum fuiſſe olim recitatas, non obſcurè indicat coævus Author *Joannes Abrincenſis* Epiſcopus in lib. *de Officiis Eccleſiaſticis*. Denique nullam aliam rationem fuiſſe putat Launoius cur Eccleſia Pariſienſis & aliæ plurimæ Lectionem quartam Officii Mortuorum ab his verbis non incipiant, *Reſponde mihi*, ſed ab his, *Quantas habeo iniquitates*, niſi quòd ipſis convenientius viſum eſt ab initio verſus XXIII. quàm ab extremo verſu XXII. incipere: præſertim cùm cæteræ Lectiones ab alicujus commatis ſeu verſus exordio, non ab extremo commate ſeu verſu incipiant. Hæc ſumma Launoianæ de ſeceſſu *S. Brunonis* in Eremum Diſſertationis. Ut ut eſt ipſi Launoii adverſarii faſſi ſunt, damnatum hominem pro cujus ferali anaſtaſi vindicias ſcripſere, neque Canonicum inſignis Eccleſiæ Pariſienſis, neque Pariſienſis Univerſitatis alumnum fuiſſe, quòd nullum extet nec in Eccleſia illa, nec in Academia, eventus hujuſce monumentum! illúmque altiſſimo ſilentio obvolvant coævi & ſuppares Authores, qui de rebus Francorum ſcripſere. Sanè *Launoius*, & qui cum illo ſentiunt, de Angelico PP. Carthuſienſium Ordine malè meriti non videntur, quòd fabulam exſcindere conati ſint, quæ nec ad *S. Brunonis* gloriam, nec ad ſacri honorem Inſtituti aliquid confert.

Sacri Carthuſienſium Ordinis commendatio.

VI. Conferunt verò plurimùm quæ ſcripſit Venerabilis *Guibertus* Abbas *B. Mariæ de Novigento*, lib. I. *de vita ſua*, cap. XI. ubi de Carthuſia & primævis Carthuſianorum moribus hæc habet: *Eccleſia ibi eſt non longè à crepidine montis, paulò ſinuatum devexum habens; in qua tredecim ſunt Monachi; Clauſtrum quidem ſatis idoneum pro Cœnobiali conſuetudine habentes, ſed non clauſtraliter, ut cæteri, cohabitantes. Habent quippe ſinguli cellulas per gyrum clauſtri proprias, in quibus operantur, dormiunt, ac veſcuntur. Dominica à Diſpenſatore eſcas, panem ſcilicet ac legumen accipiunt, quod unicum pulmenti genus à quoque eorum apud ſe coquitur. Aquam autem tam hauſtui, quàm reſiduo uſui, ex ductu fontis, qui omnium obambit cellas, & ſingulorum per certa foramina ædiculis influit, habent. Piſce & caſeo Dominicis & valde Feſtis diebus utuntur: piſce dixerim, non quem ſibi ipſi emerunt, ſed quem bonorum aliquorum virorum largitione ſuſcipiunt. Aurum, argentum, ornamenta Eccleſiæ, à nemine: Nihil enim ibi præter Calicem argenteum. Ad eamdem Eccleſiam non horis ſolitis, uti nos, ſed certis conveniunt. Miſſas, ni fallor, Dominica, & Solemnibus audiunt. Nuſquam penè loquuntur; nam ſi quid peti neceſſe eſt, ſigno exigitur. Vinum, ſi quando bibunt, adeo corruptum, ut nil virium, nil penè ſaporis utentibus afferat, vix communi ſit unda præſtantius. Ciliciis veſtiuntur ad nudum, cæterarum veſtium multa tenuitas. Sub Priore agunt: vices autem Abbatis ac Proviſoris Gratianopolitanus Epiſcopus, vir plurimum religioſus exequitur. Cùm in omnimoda paupertate ſe deprimant, ditiſſimam tamen Bibliothecam coaggerant: quo enim minus panis hujus copiâ materialis exuberant, tanto magis illo, qui non perit, ſed in æternum permanet, cibo operosè inſudant. In tantùm, inquam, ſua ſunt cuſtodes inopia, ut hoc ipſo, quo agimus, anno, Nivernenſis Comes, vir omnino religioſus ac potens, eos cauſâ devotionis, & optimæ quæ hinc emanat opinionis, inviſerit: multúmque ſuper ſæculari eos cupiditate, ut caverent inde, monuerit. Cúmque regreſſus ad ſua, eorum indigentiæ, quam viderat, meminiſſet, & monitorum quæ intulerat nequaquam memor eſſet, neſcio quæ argentea, ſcyphos videlicet & ſcutras* pretii plurimi eis miſit: ſed eorum, quæ dixerat illis, nequaquam obliviosos invenit. Communicato namque mox conſilio, quæcumque dixerat ad integrum refutata recepit*, &c.

Auſteritas primæva.

Paupertas arcta, Bibliotheca dives.

* Forſè Scutellas.

Chronicon Mauriniacenſe lib. II. ſub finem, breve illud, ſed præclarum Carthuſienſis Ordinis habet elogium: *Erant Carthuſienſes in jugis Alpium Angelicam degentes vitam, ſupereminentiſſimæ religionis, & incomparabilis auctoritatis viri.*

Venerabilis *Guillelmus* Abbas *S. Theodorici*, in Epiſtola ſeu Tractatu *de Vita Solitaria ad Fratres de Monte Dei*, * novum Ordinem his verbis commendat: *Fratribus de Monte Dei, Orientale Lumen, antiquum illum in Religione Ægyptium fervorem tenebris Occiduis, & Gallicanis frigoribus inferentibus, vitæ ſcilicet ſolitariæ exemplar & cœleſtis formam converſationis: occurre & concurre in gaudio Sancti Spiritus anima mea, & viſu cordis in fervore pietatis, & in omni obſequio devotæ voluntatis. Quidni? Etenim epulari & gaudere in Domino oportet, quia Chriſtianæ devotionis ac religionis ſpecioſiſſima*

* Mons Dei, Carthuſia in Diœceſi Remenſi.

Vitæ Solitariæ exemplar.

ſpecioſiſſima partio, quæ cœlos propinquiùs tangere videbatur, mortua erat, & revixit; perierat de mundo, & inventa eſt. Auditu auris audieramus, nec credebamus; legebamus in libris, & mirabamur de antiqua vitæ ſolitariæ gloria, & magna in ea gratia Dei; cùm ſubitò invenimus eam in campis ſilvæ, in Monte Dei, in Monte pingui: Ubi jam pingueſcunt ſpecioſa deſerti, & exultatione colles accinguntur. Ibi enim jam per vos offert ſe omnibus, & in vobis ſe demonſtrat, & ignota hactenus innoteſcit in paucis ſimplicibus ipſo eam vobis ingerente, qui in paucis ſimplicibus totum olim ſibi mundum ſubjecit, ipſo mundo mirante. . . . . . Veſtra ſimplicitas jam multos provocat ad æmulationem: Veſtra ſufficientiſſima & altiſſima paupertas jam multorum confundit cupiditatem: Veſtrum ſecretum, jam earum rerum quæ tumultum faciunt, vel facere videntur, pluribus incutit terrorem . . . . . Altiſſima eſt profeſſio veſtra. Cœlos tranſit, par Angelis eſt, Angelicæ ſimilis puritati. Non enim ſolum voviſtis omnem ſanctitatem, ſed omnis ſanctitatis perfectionem, &c.

Petrus Venerabilis Abbas Cluniacenſis, Lib. II. *De Miraculis*, Cap. XXVIII. Carthuſienſium Ordinem, qui maximum ipſe miraculum eſt & miraculorum officina, his verbis deſcribit: *Servatur in Burgundiæ partibus, inter omnes Europæ noſtræ Monaſtici Ordinis Profeſſiones, Profeſſio quædam multis aliis ejuſdem Monaſtici Propoſiti ſanctior & cautior, inſtituta noſtro tempore à quibuſdam Patribus Magnis, Doctis, & Sanctis, Magiſtro Brunone Colonienſi, Magiſtro Landuino Italico, ac quibuſdam aliis verè magnis, ut dixi, & Deum timentibus viris. Qui quorumdam antiquorum Monachorum tepiditate, negligentia, ac deſidia prædocti, ſæculo abrenuntiare volentes, cautius ſibi, ſuiſque in via Dei Sectatoribus conſuluerunt, & vigilanti oculo Ordinem contra omnes penè Satanæ inſidias circumſpectum inſtituerunt. Nam ut contra ſuperbiam, & contra ejus nefandam ſobolem, invidiam dico, ambitionem, & vanam gloriam, ac ſi quæ ſunt alia, Ordo ab eis inſtitutus armaretur, veſtes viliſſimas, ac ſuper omne Religionis propoſitum abjectiſſimas, ipſeque viſu horrendas aſſumpſerunt. Quantitate enim breves & anguſtæ; qualitate, ita ut vix aſpici poſſint, hirſutæ & ſordidæ, nullum gloriandi vitium ſe poſſe admittere indicant . . . . . . Cupiditatem inſuper vel avaritiam ita radicitus avulſerunt, ut certos terminos, juxta locorum ſuorum fertilitatem aut ſterilitatem, in circuitu cellarum ſuarum majores minoreſve præfigerent, extra quos, etiamſi totus eis offerretur mundus, nec ſaltem quantum pes humanus occupat, terræ ſpatium acciperent, &c. Multa quidem in illo ſacro Ordine miracula contigiſſe, à pluribus accepi: ſed quia ipſi ut humilitatis virtute, qua ſemper ſervi Dei miracula opera ſua, quanto poſſunt niſu occultant, vix aliquid ex his prodere alicui voluerunt, rara imò rariſſima quibus omnimoda fides accommodanda eſſet, ad me miracula pervenerunt.*

Carthuſienſes contra omnes penè Satanæ inſidias armati.

Eorum veſtes.

Cupiditatis radix ab iis avulſa.

Laurentius de Leodio in Hiſtoria Epiſcoporum Virdunenſium: *Carthuſienſis illa Religio*, inquit, *mundo hactenus inaudita, de ſanctiſſima Schola Reverendiſſimi Brunonis proceſſit, qui in carne extra carnem vivendo, Angelos in terra, Paulum in paradiſo, Joannem Baptiſtam & Paulum Eremitam in deſerto nobis hodie repræſentat, ut meritò hanc Religionem florem mundi nomines, ut hanc eſſe animal ſimile aquilæ in cœlum volanti jure pronunties, &c.*

Joannes Sareſberienſis, Lib. VII. *Polycratici*, Cap. XXIII. ſacrum Carthuſienſium Ordinem

A his verbis prædicat: *Carthuſienſes cupiditati ſuæ, imò neceſſitati limites præfixerunt, & moderationis habenis omnem avaritiam cohibent, & interdum ipſi neceſſitati aliquid ſubtrahunt, ne ſub obtentu illius quippiam avaritia moliatur. Magni proculdubio viri, & inter præcipuos numerandi, cùm non modò Proceſſiones, ſed jam ſeneſcente mundo, in tanta multitudine labentium ſæculorum, pauci proceſſerunt homines, qui ſatietatis ſibi aliquos præſcripſerint terminos.*

Petrus Cellenſis Abbas Epiſtola XXIII. Lib. I. ad *Eskilum* Archiepiſcopum Lundenſem, de Carthuſienſibus, quos mitti in Daniam rogaverat,

B ita ſcribit: *De illo Ordine, qui quaſi Cherubim ſive Seraphim, immediatè reſidenti Agno, qui habet oculos ſeptem & cornua ſeptem, in throno gratiæ accedunt, gazas veſtras exornare voluiſtis. Ecce factum eſt ut imperaſtis. Adquievit Sanctus Carthuſienſium Fratrum Conventus juſtis petitionibus veſtris.*

Petrus Bleſenſis, Epiſtola LXXXVI. ad Magiſtrum *Alexandrum* Monachum, qui Carthuſienſem Ordinem deſerere propoſuerat, quòd quotidie in eo ſacris operari non poſſet, aliiſque forte ob cauſas, in laudem incomparabilis

C Ordinis excurrit. *Cur*, inquit, *Sanctum & glorioſæ opinionis Ordinem Carthuſienſem prævaricando depravas? Numquid reſina non eſt in Galaad, aut Medicus non eſt ibi? Ibi ſane inveneras locum Pœnitentiæ, ſecretum ſolitudinis, pacem animæ, contemplationis arcanum; gaudium in Spiritu Sancto, munus ſalutis, & efficax beneficium medicinæ. Verùm manna cœleſte faſtidiens, & ſuſpirans ad ollas carnium, domum illam appetis quæ deſiderio tuo ſatisfaciet, quæ tibi delicatius & indulgentiùs miniſtrabit. Ideóque tumultum frequentiæ popularis, ſilentio, & ſolicitudini antepo…is ſolicitudinem: Licet noveris ſcriptum eſſe, quia qui jugum Domini accepit, ſedere debet ſolitarius & tacere. Hoc*

D *in Ordine Carthuſienſi cauſaris & arguis, quòd ſingulis diebus Miſſas non faciunt, atque hujus religionis, aut potius ſuperſtitionis obtentu, tuum machinaris egreſſum. Tuæ literæ faciunt te inſanum. . . . Si attendas domum Carthuſienſem, quam relinquere deſideras, conſideres unde venias, aut quò vadas. Jeruſalem pro Babylone, terram promiſſionis pro Ægypto, pro exilio patriam, cœlum pro inferno, quietem & pacem pro labore & miſeria dereliquiſti. Domus ſiquidem Carthuſienſis, & locus habitationis illius ſitus eſt in montibus, & ſcopulis, & in petris: ut ſit potiùs habitatio Ange-*

E *lorum, quàm hominum, ad dandam Altiſſimo vocem confeſſionis & laudis ſicut ſcriptum eſt:* Super ea volucres cœli habitabunt, de medio petrarum dabunt voces . . . . *Verè terribilis eſt locus iſte, nec eſt hic aliud, niſi Domus Dei, & porta cœli. Et licet domus illa ſit in terra horroris & vaſtæ ſolitudinis, nominatiſſima tamen eſt in obſervantia Religionis & Ordinis. In omnem terram per gratiam Dei exivit fama ejus, & in fines orbis terræ ſuæ odorem ſuavitatis effudit. Plantatio enim Dei eſt, & vinea Domini Sabaoth: Ideóque jam excrevit in immenſum, &*

F *multiplices fructus fecit. Vide ſi jam non operuit montes umbra ejus; ſi non extendit palmites ſuos uſque ad mare, & uſque in Angliam propagines ejus.*

Miſſam quotidie non celebrabant.

Jacobus de Vitriaco Cardinalis, Cap. XVIII. *Occidentalis Hiſtoriæ*, de Carthuſienſium Inſtitutis penè eadem habet quæ *Guibertus Novigentinus* & *Petrus Cluniacenſis*, eóſque inſuper à litium fuga commendat. *Si quis*, inquit, *aliquid eis abſtulerit, vel alio modo injuriatus fuerit, nullam contra*

Lites fugiebant, ſua in Judicio non repetebant.

Digitized by Google

contrà ipſum in Judicio cauſam movent. Unde nec proximos ſibi licet inimicantes ſcandalizant, nec Advocatis ad lites & jurgia indigent; nec Curias ſeculares in detrimentum animæ ſuæ eos oportet adire. Conſuetudo illa bona ſua nuſquam omninò in Judicio repetendi apud Carthuſienſes exolevit XIII. cadente ſæculo, cogente ſæcularium hominum improbitate; ut colligitur ex Epiſtola *Humberti Delphini* Viennenſis, data anno 1285. in Vigilia Natalis Domini, qua Judicibus ſuis jubet ut Carthuſienſium lites motæ & movendæ, *Juris ſolemnitate non ſervata, ſimpliciter & de plano, & ſine ſtrepitu Advocatorum* finiantur. Edita eſt hæc Epiſtola à Domno *Mabillonio*, Tom III. Veterum Analectorum pag. 499.

[*Ordo Ciſtercienſis. Moliſmum vulgò, Moleſme.*]

VII. Ordo Ciſtercienſis, à *B. Roberto* Moliſmenſi Abbate, Ordinis Benedictini, inſtitutus eſt anno milleſimo nonageſimo octavo, *Alberico* & *Stephano*, qui poſt ipſum Abbates fuere, adjuvantibus, annuente *Hugone* Lugdunenſi Archiepiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato, favente *Odone* Burgundiæ Duce. Ordinis caput Ciſtercium, * in Diœceſi Cabilonenſi, in loco uliginoſo & nemore vaſtiſſimo; quòd à Ciſternis nomen ſortitum putant. *Sancti Benedicti* Regulæ*, propriiſque Statutis devincti ſunt Ciſtercienſes. *Roberto* ad Moliſmenſes ſuos Apoſtolica Auctoritate revocato, ſubſtitutus *Albericus*, ſanctitate non impar, novi Confirmationem Ordinis à *Paſchali II.* impetravit. Varia eſt de tempore obitus *B. Roberti* opinio. Ante annum MCXII. obiiſſe certum eſt, die XVII. Aprilis. Ab *Honorio III.* Pontifice Maximo in numero Beatorum relatus eſt anno MCCXXII. Vitam à Monacho Moliſmenſi Anonymo ſcriptam ſub *Adone* Abbate, ſæculo XII. inter Acta Sanctorum menſis Aprilis Tom. III. ad diem XXIX. *PP. Henſchenius & Papebrochius* S. J. edidere. Obiit *S. Albericus* ſecundus Abbas Ciſtercienſis anno MCVII. die XXVI. Januarii. Ejus Vitam ſcripſit Chryſoſtomus *Henriquez* in Faſciculo SS. Ordinis Ciſtercienſis, Lib. I. Diſtinct. II. & ex eo *Bollandus* inter Acta Sanctorum menſis Januarii Tom. II. *S. Alberico* ſubſtitutus eſt *Stephanus* vir quoque ſanctiſſimus, qui *S. Bernardum* cum triginta Sociis Ciſtercium ingredientem ſuſcepit, anno MCXIII. Primum Capitulum Ciſtercii congregavit anno MCXVI. *Cartam Caritatis*, id eſt, unionis Monaſteriorum anno MCXIX. promulgavit, à *Calliſto II.* Pontifice Maximo ſubinde confirmatam. Plurima condidit Monaſteria, inter quæ eminent *Firmitas*, * *Pontiniacum*, *Claravallis*, & *Morimundus*, quatuor primæ Ciſtercii Filiæ: Quorum Abbatibus jus viſitandi Ciſtercium illique providendi, mortuo Abbate, tribuit *Charta Caritatis*. * Obiit *Beatus Stephanus* anno MCXXXIV. die XXVIII. Martii. Ejus memoria ſacris Eccleſiæ Tabulis inſcripta eſt ad diem XVII. Aprilis. Ejus Vitam ex Hiſtoricis Ordinis deſcriptam edidere *PP. Henſchenius & Papebrochius* inter Acta Sanctorum menſis Aprilis Tomo II. De Ciſtercienſis Ordinis Inſtitutione, primiſque Patribus, lege Parvum & Magnum Exordium Ciſtercienſe, Collationes SS. Patrum de initio Ciſtercienſis Ordinis, Authore Claravallenſi Monacho Anonymo, *Cæſarium Heiſterbacenſem* in Dialogis, *Manriquez* in Annalibus, *Chryſoſtomum Henriquez* in Faſciculo Sanctorum, & in Menologio Ordinis Ciſtercienſis, in cujus Apparatu collegit elogia quibus Summi Pontifices, aliique ſpectati in Eccleſia viri Ordinem Ciſtercienſem exornarunt; & *Carolum de Viſch* in Bibliotheca Ciſtercienſi.

[* *Ciſteaux.*]

[* *La Ferté, Pontigny, Clairvaux, Morimond.*]

[* Extat Tom. I. Biblioth. Ciſterc. pag. 9.]

Joannes Sareſberienſis Lib. VII. *Polycratici* Cap. XXI. Ciſtercienſes his verbis commendat: *Ciſtercienſes Beati Benedicti, quem omnium Juſtorum ſpiritu plenum fuiſſe conſtat, præcepta & veſtigia ſequuntur ad unguem.* De his *Petrus Cellenſis* Abbas Epiſtola XXIII. Libri VI. ad *Nicolaum* Monachum Sancti Albani: *Ciſtercienſium*, inquit, *nugas neſcio, quos præ aliis mortalibus, ſeriis & ſine fine manſuris intendere video. Hi ſunt qui monetam noſtri jam in agonia poſiti Ordinis reformaverunt. Hi ſunt qui Regulam Beati Benedicti pene combuſtam; ſicut Eſdras veterem Legem, reſtauraverunt. Hi cum Apoſtolo Corinthiis, id eſt, agricolis, & ruſticis ſæcularibus oneroſi non ſunt, ſed propriis manibus laborantes, ſe & alios pauperes pro poſſe exhibent. Clauſtra illorum Caſtra Dei ſunt, ubi nocte in Pſalmis & Orationibus parati ſunt ſuſcitare Leviathan, qui ſub umbra dormit in locis humentibus; & in die in agro Jericho Principi militiæ occurrunt, qui tenet gladium bis acutum, ut ſuperflua reſecet cogitationum & operationum.*

[Ciſtercienſis Ordinis commendatio.]

[Primæva Ciſtercienſium paupertas.]

De his *Stephanus* Abbas *Sanctæ Genovefæ*, poſtea Tornacenſis Epiſcopus, Epiſtola LXXI. ad *Robertum* Pontiniacenſem Monachum. *Ciſtercienſium Ordinem quaſi lucernam ſupra montem poſitam, quis in Eccleſia Dei maximum & præcipuum culmen non dicat attingere? Evangelium implentes, Monaſticam Regulam: quam ſupererogavit Benedictus Pater, fidelis Samaritani ſtabularius, ne nec unum ex ea iota præterire videantur. Beata paupertas eorum, quæ licèt eos fame premat & frigore, non tamen aut mendicare compellit, aut divitibus adulari. Suis aut ſuorum manibus victum exquirunt, & veſtitum: non veriti ſequi Paulum, qui cùm licitè poſſet de Evangelio vivere, ac ſpiritualia ſeminans, carnalia metere: maluit tamen manibus ſuis operari, ne quod offendiculum daret Evangelio Chriſti. Honorant Dominum de ſua, non de aliena ſubſtantia: & de primitiis frugum, non alterius, ſed ſuarum, dant pauperibus: Quanquam rectiùs non ſua, ſed omnium dixerim, quæ univerſis ſecundùm gradus ordinata caritatis in commune deſerviunt. Nec enim buccellam ſuam comedunt ſoli, & non comedit cum eis pupillus ex ea: non deſpiciunt prætereuntem, & abſque operimento pauperem, ſed benedicunt eis latera pauperum, & de velleribus ovium ſuarum calefaciunt: & eorum quidem lateribus pannos circumdant ſicut deſpicabiles pretio, ſic inapplicabiles ornamento. Conqueritur ipſa natura, quæ modico ſolet eſſe contenta, quòd tegumenta eorum ei non ſufficiant in hyeme, & officiant in æſtate. Oſtium eorum viatori patet, nec foris remanet peregrinus. In ſudore vultûs ſui veſcuntur pane ſuo, nec eos laſcivire aut rixari faciunt otium & alienus cibus. Tanta in cibo parcimonia, ut duobus tantùm pulmentis utantur, quæ aut ager ex leguminibus, aut ex oleribus hortus offert. Ipſi piſce tantò rariùs utuntur, quantò frequentiùs apud eos audiri ſolet, quàm videri. Terram dirumpunt voluntarii, & violenti diripiunt cœlum. Si numeres quos ab eis beneficia profluunt in populum, plura conferunt univerſitati, quàm univerſitas ipſis. Parva ſunt hæc, & quæ terrenos vel alliciant vel occupent appetitus. In eis nec fœcunditati Lia Rachel invidet, nec Rachel pulchritudinem Lia minuit, ſed munit. Non murmurat Martha de ſilentio Mariæ, & mirum dictu! Maria ſedens ad pedes Domini Martham ſolam miniſtrare non relinquit. Inter eos jugè gaudium, communis exultatio, ubi nihil extra diſciplinam, nihil contra. Mirantur omnes, delectantur his Angeli, fugiunt partes adverſæ, quoniam Sancta illa Congregatio terribilis ut caſtrorum acies ordinata. Illic nec bobus præfertur aratrum, nec à capite deorſum*

pendit

[*Edit. P. De Moulinet.*]

[Opus manuum.]

[Caritas.]

[Parcimonia in cibo.]

[Diſciplina.]

pendet Dominus, nec idiota docet Clericum; nec Laicus imperat Sacerdoti, ibi majores minoribus, prudentiores præſunt indoctis, qui & vita ſanctitate præeminent, & intelligentia Scripturarum. In Arca illa non eſt virga ſine Moïſis tabulis Teſtamenti, quia qui poteſtatem habet corripiendi, habet & ſcientiam corrigendi. Officii Divini celebratio. *Divina Officia cum tanta ſolemnitate & devotione celebrant, ut eorum concentu voces Angelorum ſonare putes: Pſalmis, & Hymnis, & Canticis ſpiritualibus ad laudes Dei invitant homines; & Angelos imitantur. Laicorum fabulis intereſſe non delectantur, & tantò remotiùs ſunt ab eis, quantò Chriſto devotiùs famulantur.* Occupationes ſanctæ. *Extra Oratorium, aut operi manuum dant operam, ut ſemper eos Diabolus inveniat occupatos; aut legendo concipiunt, aut ſanctis meditationibus cælos penetrant, ut in Paradiſo audiant illa arcana verba quæ non licet homini loqui.* Silentium. *Regreſſi à Superis, tantam ori ſuo ponunt cuſtodiam, tantum oſtium labiis ſuis, ut cultum juſtitiæ ſilentium in articulatis quidem vocibus interrumpant. Non bini aut terni ſeorſum per angulos clauſtri fabulis vacant, qui nec inter ſe ſeria ſerere permittuntur. Tenent memoriter; Quoniam in multiloquio non effugient peccatum, & quaſi naturæ bellum indicentes, modicum illud membrum, quod magna exaltat, non modicâ diſciplinâ coërcent..... Vi illi Evangelici & Angelici non ſunt filii noctis, nec tenebrarum, quoniam ſic lucet lux eorum coram hominibus; ut videntes opera eorum, glorificent Patrem ſuum qui in cælis eſt.* Converſatio in omnibus exemplaris ac virtus ſine fuco. *Spectaculum ſunt & Angelis & hominibus, ut ex eorum manifeſta converſatione & Angeli congratulationis gaudium, & homines ſumant imitationis exemplum. In illo Sancto Collegio de fermento Phariſæorum vel ſimulatio vel diſſimulatio nihil penitùs intermiſcet. Intrat quilibet quaſlibet eorum officinas, & ſingulorum officia certis diſtincta finibus attrectare manibus, oculis curioſis inſpicere, æſtimare animo, linguâ diſjudicare poteſt: Nec enim declinant humanum judicium, qui ſolum timent divinum.*

De his legendus & *Vuillelmus Malmeſburienſis* lib. IV. *De Geſtis Regum Anglorum*, ubi ipſorum Inſtituta vivendíque rationem deſcribit, ac prædicat, ſubditque de *Beato Stephano* tertio Ciſtercii Abbate: Abbatis marſupium, egenorum ærarium. *Beatum ſe computat terræ illius indigena, quiſquis per illius manum pecunias ſuas tranſmittit ad Deum. Plura quidem ille accipit, ſed paucis in ſuos ſuorúmque ujus expenſis, cætera in egenos, Monaſteriorúmque ædificationem conſtatim diſpertit.* Simplicitas in Templorum ornamentis, & ſacris veſtibus. *Eſt enim Stephani marſupium, omnium egentium publicum ærarium. Abſtinentiæ illius eſt indicium, quòd nihil ibi, ſicut in cæteris Cœnobiis videas fulgurare auro, renitere gemma, micare argento. Nam (ut Gentilis ait)* In ſancto quid facit argentum? *Nos in ſacratis vaſis parùm putamus actum, niſi craſſitudinem metalli obnubilet honor lapidum, vel topaziorum flamma, vel ametiſtorum viola, vel ſmaragdorum lux herbida, niſi tunicæ Sacerdotales auro ludant, niſi multicoloribus parietes picturis reniteant, & ſolem ad Lacunar ſollicitent. At verò illi, ea quæ prima mortales falsò, in ſecundis habentes, omne ſtudium in ornandis moribus ponunt, magiſque amant ſplendidas mentes, quàm auratas veſtes.........* Conſtantia in obſervantia Regulari. *Quin etiam laudabilis Abbatis clementia, cùm vel vult, vel ſe ſimulat aliquid de jugo Regulæ inflectere, illi contra nituntur: non multum vitæ ſuæ ſupereſſe dicentes, nec tandiu ſe victuros, quàm vixere: ſperare ſe duraturos in propoſito; & ſucceſſuris futuros exemplo, qui ſi flexi fuerint, peccabunt...... Sed ut omnia quæ de illis dicta ſunt vel dici poſſunt, in unum conferam: Sunt hodie Monachi Ciſtellenſes omnium Monachorum exercitium, ſtudioſorum ſpeculum, deſidioſorum œſtrum*

De his *Petrus Bleſenſis* Epiſtola LXXXII. ad Abbatem & Conventum Ciſtercienſem: *Inter univerſas*, inquit, *Ordinum varietates, quibus decorata eſt ſponſa Chriſti, nullus Ordo virtute flagrantior; nullus ſancti nominis odore ſuavior eſt in Chriſto, quàm veſter...... Una omnium vox eſt, quia Ciſtercienſis Ordinis Profeſſores tantò differentiùs præ cæteris triumphales ſanctitatis titulos referunt, quantò expreſſiùs Religionis Apoſtolicæ veſtigiis inhæſerunt, cùm in tenuitate ciborum, in aſperitate veſtium, in vigiliis, in Confeſſionibus, in diſciplinis, in Pſalmis, in humilitate, hoſpitalitate, obedientia, caritate, & cæteris, quibus fructus vitæ ſeminatur in terris deprimatis carnem, ſpiritum erigatis.* Et Epiſtola LXXXVI. ad Magiſtrum *Alexandrum* qui Carthuſienſi ad laxiorem Ordinem migrare decreverat: *Ferrem*, inquit, *patientiùs, ſi ad Ciſtercienſis Ordinis obſervantiam te transferres. Si enim in propoſito Religionem habes, ibi probatiſſima Religionis Schola eſt, ſummus ibi modeſtiæ uſus, morum regularitas, fraternitatis affectio; pax animi, omnium communicatio, mutua obſequia, diſciplinæ vigor, amor obedientiæ, vinculum caritatis, carnis ſervitus, hoſpitalitatis exhibitio, legendi libertas, vigiliarum exubiæ, quies meditationis, devota pſalmodia.*

Ciſtercienſem Ordinem pariter commendant *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus Lib. I. Dialogorum, pag. CXIII. Tom. XIII. Spicilegii Dacheriani; & *Jacobus de Vitriaco* S. R. E. Cardinalis, in Hiſtoria Occidentali, Cap. XIV. ubi eorum Inſtituta & mores accuratè exponit. Ab eorum verbis deſcribendis ſtudio brevitatis abſtineo. Legatur & Diploma *Clementis IV.* quo *Charta Caritatis* explicatur, aliáque pro bono regimine Ordinis Statuta promulgatur. Extat Tom. I. Bullarii Romani. Incipit his verbis: *Parvus fons qui crevit in fluvium, & in lucem, ſolemque converſus, in aquas plurimas redundavit, Ciſtercienſis eſt Ordo præluſidus.*

VIII. Ordo ſacer *Fontis Ebraldi*, anno centeſimo ſupra milleſimum à Venerabili *Roberto de Arbriſſello* fundatus eſt, in ſylva quæ Monaſterio principi, totique Ordini nomen dedit. Ordo Fontis Ebraldi, vulgò De Fonte-vraud. Regulam à religioſiſſimo parente feminis viriſque traditam, *Paſchalis II. & Callixtus II.* Pontifices Maximi confirmarunt. Abbatiſſa Fontis Ebrardi, totius Ordinis Mater eſt, Caput & Antiſtita, cùm Sanctimonialium, tum Monachorum. Rem novam non tentavit Robertus de Arbriſſello, cùm viros ejus Ancillarum Chriſti addixit ac voto adſtrinxit. Ita nempe ſtatuit Venerabilis *Robertus de Arbriſſello*, viróſque Ancillarum Chriſti obſequiis ac regimini ſingulari voto devinxit, Ordine ſuper verbis Chriſti in cruce pendentis fundato, dum Matri dicebat, *Mulier, Ecce Filius tuus*: Diſcipulo verò, *Ecce Mater tua*: Ex qua hora *Accepit eam Diſcipulus in ſua.* Nec verò rem prorſus novam tentavit *Beatus Robertus de Arbriſſello*, cùm Sanctimonialium obſequiis ac Imperio Monachos addixit. Id enim de Streaneshalenſi *Hildæ* Abbatiſſæ Monaſterio *Beda Venerabilis* commemorat *Lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Gentis Anglorum*, Cap. XXIII. eámque laudat, quòd *tantùm lectioni divinarum Scripturarum ſuos vocare ſubditos, tantùm operibus juſtitiæ ſe exercere faciebat, ut faciliìmè viderentur ibidem, qui Eccleſiaſticum gradum, hoc eſt, Altaris Officium aptè ſubirent, plurimi poſſe reperiri.* Et quinque *ex eodem Monaſterio Epiſcopos, omnes ſingularis meriti ac ſanctitatis viros* ſuis temporibus aſſumptos teſtatur. Idem in Monaſterio *Sanctæ Crucis* in Urbe Pictavenſi à Beata *Radegunde* condito

dito ſervatum eſt, ut docet Capitulare *Ludovici* A *Pii* de Regio illo Parthenone, Articulo VII. quo ſtatutum eſt, *Ut omnino provideatur, ne Clericorum numerus pluſquam triginta augeatur: & ipſi per omnia ad dictam Congregationem Sanctæ Crucis honeſtè & perfectè obedientes ſint atque ſubjecti.*

IX. Duodecimo Sæculo inſtituti ſunt Ordines Equeſtres, Regno Hieroſolymitano per *Godefridum Bullonium* reſtituto. Inter hos celeberrimi fuere Hoſpitalarii S. Joannis Hieroſolymitani, Milites Templi, Ordo Sanctæ Mariæ Teutonicorum, & Ordo de Calatrava. Hoſpitale *Sancti Joannis* initium habuit cùm adhuc ſub Saracenorum dominio Civitas Sancta captiva teneretur. B Princeps enim Ægyptius, qui regiones univerſas à Laodicea Syriæ ad extremam uſque Ægypti civitatem Alexandriam poſſidebat; quartam Civitatis Hieroſolymitanæ portionem, juxta Dominicum Sepulchrum, Surianis & eorum Patriarchæ, ſub conditione annui tributi ad habitandum conceſſerat: regiones urbis reliquas incolebant Saraceni. Ex Occidente frequentes ad Terram Sanctam Chriſtiani conveniebant: pars negociationis, pars devotionis causâ. Longobardorum, & maximè Amalphitanorum Mercatorum major erat concurſus. Hi Principem Ægypti tributis ac muneribus cùm ſibi devinxiſſent C ab eo facilè impetrarunt, ut in honorem *Beatæ Mariæ* propè Eccleſiam Dominici Sepulchri alteram conſtruerent, Divinis Officiis Latinorum Ritu celebrandis conſecrandam. Ædes ſacra, mox ut perfecta eſt, Abbati & Monachis Latinis tradita fuit, ipſique *Sanctæ Mariæ de Latina* nomen impoſitum. Poſtea, peregrinis mulieribus excipiendis aliud Monaſterium in honorem *Beatæ Mariæ Magdalenæ* conditum eſt, in quo Sanctimoniales Hoſpitalariæ conſtitutæ. Denium peregrinorum ad loca Sancta confluentium creſcente numero, Abbas & D Monachi *Sanctæ Mariæ de Latina* infirmis & egenis ſuſcipiendis Hoſpitale & Capellam in honorem *Sancti Joannis Eleemoſynarii* condidere, nullis tunc redditibus ac poſſeſſionibus locupletes; unde fragmenta duntaxat quædam & reliquias menſarum utriuſque Monaſterii, ac obventitias Fidelium eleemoſynas pauperibus & infirmis diſtribuebant. Poſtquam verò Hieroſolymitanam Civitatem Ducis *Godefridi*, aliorúmque Fidelium armis à Saracenorum tyrannide liberatam, Chriſtiano cultui penitus reſtitui Deus voluit, *Gerardus* quidam vir nobilis & vitæ ſan- E ctimonia inſignis qui in *Sancti Joannis* Hoſpitali pauperibus & infirmis ſub Abbatis *de Latina* directione miniſtraverat, adjunctis ſibi nonnullis honeſtis, religioſiſque viris, habitum Regularem ſuſcepit, ac veſtibus ſuis alba cruce exteriùs inſignitis, Redemptionis noſtræ ſignum in pectore palam præferens, Regulæ ſalutari, piiſque Inſtitutis profeſſione ſolemni ſe obſtrinxit. Sanctum propoſitum æmulata eſt *Agnes* nobilis & religioſa femina. Hi devotè Domino ſervientes, & infirmis pauperibus de paupertate ſua diligenter miniſtrantes, in agro qui vocatur *Ha-* F *celdama* mortuos ſepeliebant. Abbati *Sanctæ Mariæ de Latina* Hoſpitalis Conditori atque Directori parebant: multò magis Patriarchæ Hieroſolymitano, cui *de Bonis ſuis decimas, ſecundùm ſacros Canones, & utriuſque Teſtamenti præcepta, abſque contradictione, reddebant. Orationi autem vacantes, vigiliis & jejuniis ſeipſos affligentes, operibus miſericordiæ affluentes, parci ſibi & auſteri, pauperibus autem & infirmis, quos Dominos ſuos appellabant, largi & miſericordes exiſtebant. Panes de pura ſimila largiebantur infirmis, reſiduum verò cum furfure ad uſus proprios reſervabant. Si quis autem inter ipſos in aliquo delinqueba..., nullo modo relinquebatur impunitum, ne facilitas veniæ præberet incentivum delinquendi*; &c. Progreſſu temporis Milites cum Servientibus in ſuum Collegium admiſere ad Terræ Sanctæ defenſionem contra Saracenos, ac demum Ordo Hoſpitalis totus in Equeſtrem mutatus eſt. (Hi olim Rhodii, nunc Melitenſes Equites.) Iſta conſtant ex Jacobo Cardinali de Vitriaco, Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ, Cap. LXIV. De eorum inſtituto ac rebus geſtis, legi poſſunt editi libri à *Pantaleone, Loſſio, Boſſato*, &c.

Ordo Sancti Joannis Hieroſolymitani.

Ordo Sancti Joannis Hieroſolymitani, Hoſpitalis primùm, deinde Equeſtris.

X. Ipſi verò in Militiæ Religioſæ profeſſione prævivere Templarii, anno Domini MCXVIII. qui ad pedes Hieroſolymitani Patriarchæ ſe adſtrinxerunt ad viarum publicarum cuſtodiam, & peregrinorum defenſionem contra prædones & ſicarios. Initium Ordini dedere viri nobiles *Hugo de Paganis*, & *Gaufridus de Sancto Aldemaro*, ſeptem cum ſociis. Quibus Rex Hieroſolymorum *Balduinus II.* partem Palatii ſui juxta Templum Domini conceſſit ad tempus habitandum: Abbas autem & Canonici Templi Domini plateam quam juxta Regis Palatium habebant, eiſdem ad conſtruendas officinas tradiderunt. Inde *Fratres Militiæ Templi* ſunt appellati. Novus Ordo in Concilio Trecenſi anno MCXXVIII. celebrato confirmatus eſt, ipſiſque tradita Regula & veſtes candidæ præſcriptæ, quibus *Eugenius III.* poſtea rubeam Crucem attexi curavit. Præfuit Concilio *Matthæus* Cardinalis Epiſcopus Albanenſis, Remenſis, & Senonenſis Archiepiſcopi cum Suffraganeis ſuis, *Stephanus* Ciſtercienſis, & *Sanctus Bernardus* Claræ-vallenſis, Abbates adfuere. Hæc diſcimus ex *Joanne Michaelenſi* Concilii Scriba, ex *Vuillelmo Tyrio* lib. XII. & ex Cardinali *Jacobo de Vitriaco*, Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ cap. LXV.

Ordo Militum Templi.

Quæ in Collectionibus Conciliorum edita eſt *Regula pauperum Commilitonum Templi*, interpolata videtur quibuſdam additamentis poſt Synodi Trecenſis tempora: nam Capite XXI. *In Domo Dei ac ſuorum Militum Templi, ſine diſcretione ac conſilio communis Capituli*, quædam ſucceviſſe dicuntur, *penitus amputanda*: nempè quòd *olim famuli & armigeri alba veſtimenta haberent*: Quæ ſolis Militibus cap. XXII. conceduntur. Id verò repugnat *Vuillelmo Tyrio*, & *Jacobo de Vitriaco*, aſſerentibus Milites Templi uſque ad Concilium Trecenſe fuiſſe in habitu ſæculari, talibus utentes veſtibus, quales pro remedio animarum ſuarum populus largiebatur: & illo in Concilio præſcriptam ipſis eſſe Regulam, & veſtes albas. Quomodo itaque armigeri & famuli ipſi ante Concilium albis veſtibus promiſcuè uſi dici poſſunt? Ex eodem cap. XXI. colligitur Militum Templi numerum magnopere jam auctum fuiſſe ac propagatum. *Surrexerunt namque*, inquit, *in Ultramontanis partibus quidam Pſeudofratres, conjugati, & alii dicentes eſſe de Templo, cum ſint de mundo.* Hæc autem Concilii Trecenſis temporibus non conveniunt: cùm ante illius celebrationem novem duntaxat Milites novo Ordini nomen dediſſent. *Albericus* in Chronico ad annum MCXIII. ex *Guidone Catalaunenſi* aſſerit, *Sancti Auguſtini* Regulam Templariis à Patribus Concilii Trecenſis fuiſſe impoſitam, ſed fallitur: Ipſis namque in Concilio Trecenſi *inſtitutam eſſe Regulam de mandato Domini Honorii Papæ, & Domini Stephani Patriarchæ Hieroſolymitani*, aſſerit *Vuillelmus Tyrius* ſuppar Auchor. Quæ verba,

Regula Templariorum in Collectionibus Conciliorum edita, poſt Concilium Trecenſe interpolata videtur.

novam

novam ipſis compoſitam ac præſcriptam Regulam, non aliquam ex Veterum Patrum Regulis traditam ſignificant. Idem colligitur ex Præfatione Concilii Trecenſis: *Placuit itaque Concilio, ut conſilium ibi lima & conſideratione Divinarum Scripturarum diligenter examinatum, tamen cum providentia Papæ Romanorum, ac Patriarchæ Jeroſolymitarum, nec non etiam aſſenſu Capituli pauperum Commilitonum Templi quod eſt in Jeruſalem, ſcripto commendaretur, & inenodabiliter ſervaretur.*

De religioſa Templariorum converſatione legendus *S. Bernardus* in *Exhortatione ad Milites Templi*, cap. IV. Eumdem Ordinem commendat *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus, Lib. I. Dialogorum, pag. 113. Tom. XIII. *Spicilegii Dacheriani.*

Ordo Beatæ Mariæ Teutonicorum.

XI. Ordinis Templariorum fœtus eſt *Ordo Beatæ Mariæ Teutonicorum*, Hoſpitalis ſimul & Equeſtris, ſub eadem Regula militans, hoc tantùm diſcrimine, quòd iſti Cruces nigras albis chlamydibus intextas haberent. Teutonicorum dicitur, quòd à Teutonicis inchoatus, pro ſuſceptione pauperum peregrinorum & infirmorum ex Teutonica gente, ſive ex Germania, fundatus fuerit: & Nobiles Germani illi Xenodochio & Militiæ ſolenni voto ſe obſtrinxerint. Dicitur autem *Beatæ Mariæ*, quia ſub Deiparæ Virginis patrocinio inſtitutus eſt, & Oratorium ab ipſis juxta Xenodochium erectum & Deo conſecratum in honorem ejuſdem cœlorum Reginæ. Iſta conſtant ex *Jacobo de Vitriaco*, Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ, cap. LXVI. Quod ita concludit: *Et quoniam uſque ad tempora præſentia in humilitate paupertatis & fervore religionis permanſerunt, avertat Dominus ab eis ſuperbas, avaras, litigioſas, & ſollicitudine anxias, & religioni inimicas divitias.*

Ordo Calatravæ.

XII. Sacram *Calatravæ* Militiam in Hiſpania inſtituit *Beatus Raimundus* Abbas *Fiterii*, quod Ciſtercienſis Ordinis celebre Monaſterium eſt in Navarra. Ordini condendo Calatravæ urbis diſcrimen occaſionem dedit. Hanc Mauris ereptam *Alfonſus VII.* Rex Hiſpaniæ Templariis conceſſit Militibus, ut arcis inſtar eſſet ad Barbarorum incurſus arcendos; ut *Rodericus* Lib. VII. De Rebus Hiſpaniæ, Cap. IV. & *Mariana* Lib. X. Cap. XIV. teſtantur. Ab iis, metu Saracenorum, quorum propulſandis incurſibus impares ſe exiſtimabant, *Sancio III.* Caſtellæ Regis *Alfonſi* filio reddita. Quam ille *Raimundo Fiterii* Abbati, & *Didaco Velaſquii* Monacho, viro bellicæ fortitudinis gloria quondam celebri dedit. Hi ope *Joannis* Archiepiſcopi Toletani, & civium, collecto exercitu, Saracenos repreſſere, quibus impugnantis *Beatus Raimundus* Militarem Ordinem Ciſtercienſis Inſtituti condidit, anno milleſimo centeſimo quinquageſimo nono, ut docet Kalendarium Ciſtercienſe, ad diem XV. Januarii; aut certè anno præcedenti, ut *Bollandus* probat in Commentario Hiſtorico de *Beato Raymundo Fiterii* Abbate, ad diem I. Februarii. Obiit *Beatus Raimundus* Kalendis Februarii, anno milleſimo centeſimo ſexageſimo-tertio. Ejus Reliquiæ ad Montem Sion, quod Cœnobium eſt Ordinis Ciſtercienſis, non procul Toleto, tranſlatæ ſunt. Ordinem Calatravæ laudat *Rodericus Ximenius* Raimundo & Didaco Velaſqui ſuppar Author, Lib. VII. Cap. XXVII. *Suſcepit*, inquit, *militiam contemplatio, & egreſſus Frater… à Fiterio. Rex Aldefonſus educavit eos, & poſſeſſionibus pluribus ditavit eos: Zuritam, & Almochariam, Mathedam, Acecham, & Cuculuſum obtulit eis & ſuſtulit ſarcinam paupertatis, & ſupe addidit divitias competentes. Multiplicatio eorum corona Principis: Qui laudabant in Pſalmis, accincti ſunt enſe, & qui gemebant orantes ad defenſionem Patriæ: victus tenuis paſtus eorum, & aſperitas lanæ tegumentum eorum: Diſciplina aſſidua probat eos, & cultus ſilentii comitatur eos, frequens genuflexio humiliat eos, & nocturna vigiliæ macerat eos, devota oratio erudit illos, & continuus labor exercet eos: Alter alterius obſervat ſemitas, & frater fratrem ad diſciplinam.* Eumdem Ordinem commendant Cardinalis *Jacobus de Vitriaco* Hiſtoriæ Occidentalis Cap. XVII. Mariana Lib. XI. Cap. VI. *Chryſoſtomus Henriquez* in Faſciculo Sanctorum Ordinis Ciſtercienſis, *Angelus Manrique* in Annalibus. Ordinem Calatravæ *Alexander III.* Pontifex Maximus confirmavit. De his Ordinibus legendi *Aubertus Miræus*, & *P. Labbe* S. J. in Originibus Ordinum Equeſtrium.

Ordo Sancti Antonii.

XII. Ordinem *Sancti Antonii* Viennenſis penè prætermiſi, quòd undecimo & duodecimo Sæculo, nondum inter Clericos Regulares, aut Monachos cenſeretur, ſed pia dumtaxat ſocietas eſſet, ac veluti Confraternitas ſæcularis ad exercendas caritatis actiones inſtituta. Ipſi initium dedere *Gaſto* è Viennenſi Provincia vir nobilis, & *Girinus* ſeu *Girondus* ejus filius, qui à morbo graviſſimo *Sancti Antonii* ope liberati, votum ſerviendi perpetuò *Sancto Antonio* nuncuparunt. Is *Gaſtoni* conſpicuum ſe præbens, votum laudavit, Deòque acceptum eſſe renuntiavit; juſſit ut ægris, qui ſacro igne conſumpti ac mutilati in perpetua calamitate vivebant, miniſtraret. Cœleſti viſo, & baculi ad figuram ſigni Tau efformati, mox ut humi defixus eſt efflorеſcentis miraculo in ſpem erectus *Gaſto*, cum filio, & ſex aliis viris nobilibus ac piis, Antonianam Congregationem inſtituit, ad Oppidum *Sancti Antonii* quod olim *Mota* vocabatur, anno milleſimo nonageſimo-quinto. Signum Tau veſtibus ſuis attexuerunt pii Confratres cùm in miraculi memoriam, tum ut ſe baculum ac ſuſtentaculum ægrorum & ſacro igne mutilatorum eſſe velle hoc ſigno profitentur. Domus Eleemoſynariæ *Sancti Antonii* primus Præceptor *Gaſto* è vita migravit anno milleſimo centeſimo vigeſimo. Pia Societas in religioſum Ordinem non evaſit ante annum milleſimum ducenteſimum decimum-octavum, quo *Falco* Domus Eleemoſynariæ *Sancti Antonii Viennenſis* * Præceptor ſeptimus ab *Honorio III.* Pontifice Maximo obtinuit pro ſe ſuiſque, trium votorum emittendorum poteſtatem. Denique *Bonifacius VIII.* Domum *Sancti* Antonii à ſubjectione Abbatiæ Montiſmajoris Ordinis Benedictini, cui hactenus obnoxia fuerat, abſolutam, anno milleſimo ducenteſimo nonageſimo-ſeptimo in Abbatiam erexit, Aymonem Præceptorem XVII. Abbatem renuntiavit Generalem & Ordinis caput, eique ſubjecit omnia per univerſum orbem Xenodochia Laïcæ adminiſtrationis, quæ à ducentis & ampliùs annis ſub *Sancti Antonii* patrocinio conſtructa fuerant. Fratres* autem Hoſpitalis, ſeu Domus Eleemoſynariæ & omnium membrorum ejuſdem, ſecundùm Regulam *Sancti Auguſtini* deinceps vivere, & Fratres ſeu Canonicos Monaſterii *Sancti Antonii* nuncupari juſſit, ſervato ſigno Tau ſeu Cruce cærulea, quam veſtibus intex-

* *S. Antoine de Viennois.*

tam ſemper gererent. Iſta conſtant ex *Aymaro Falcone* Baroducanæ Domus *Sancti Antonii* Præceptore, in Hiſtoria Antoniani Ordinis.

Pueri à parentibus vitæ Religioſæ conſecrati olim Monaſteriis oblati.

XIII. Pueros à parentibus offerri Monaſteriis, ac vitæ religioſæ dedicari, mos erat XI. & XII. Sæculo adhuc in Eccleſia receptus, quamvis minùs probatus fuerit viris quibuſdam religioſiſſimis, ſcilicet *Udalrico* in Prologo ad Conſuetudines Cluniacenſes, *Vvillelmum* Hirſaugienſem Abbatem laudanti quòd pueros, per quos Monaſtica Diſciplina detrimentum non leve paſſa erat, à Monaſterio ſuo excluſiſſet: *Beato Petro Damiani*, Caſinenſes ob ſimile Decretum commendanti Opuſculo VI. Cap. XVI. *Gaiberto* Abbati Novigentino Lib. I. *de Vita ſua*, Cap. VIII. *Guigoni* Carthuſiæ Priori Generali V. & *Petro Venerabili* Abbati Cluniacenſi, qui ſimilia Statuta ediderunt. Quatuor Formulas oblationis puerorum Monaſteriis à parentibus factæ edidit vir de ſacris literis bene meritus Dom. *Joannes Mabillonius* Tom. III. *Veterum Analectorum*. Secunda quæ eſt *Ademari* & *Garſindis* uxoris offerentium *Geraldum* filium ſuum Sancto *Vvillelmo Gellonenſi*, facta eſt anno M. LXXXVIII. regnante *Philippo* Rege Francorum. Ea autem lege illum offerunt, ut ſi ante viriles annos mortuus fuerit, *pro hac ipſa donatione alius filius loco illius ſubrogetur, & ſic unus ſuccedat alteri, donec aliquis Miſſam cantet ex his ſub Monachali habitu dicto loco ſerviens.* Tertia quæ eſt *Petri* pueri, à *Dino de Andoca*, & *Stephana* uxore Monaſterio Conchenſi facta eſt anno MCX. regnante *Ludovico* Francorum Rege. Quarta quæ eſt *Geraldi* pueri in Monaſterio Canonicorum Regularium, facta eſt anno 1113.

Ritus oblationis puerorum.

Lanfrancus in Decretis pro Ordine *Sancti Benedicti* Cap. XVII. ritum offerendi pueros ſic præſcribit: *Offerendus puer, factâ ſibi priùs coronâ, manibus portans Hoſtiam, & Calicem cum vino, ſicut mos eſt, poſt Evangelium Sacerdoti, qui Miſſam celebrat, à parentibus offeratur. Qua oblatione à Sacerdote ſuſcepta, involvant prædicti parentes manus pueri in palla, qua Altare coopertum eſt, & cujus pars anteriùs pendet, & tunc ſuſcipiat eum Abbas. Quo facto, præfati parentes coram Deo & Sanctis ejus ſtatim promittant quòd per ſe aut à ſe ſuppoſitam perſonam ſuſceptum Ordinem puer nunquam relinquat; neque ſe ei aliquid ſcientes daturos, unde puer, quod abſit, perire poſſit. Hanc promiſſionem priùs ſcriptam coram teſtibus verbis ibi prius edicant, & poſteà ſuper Altare ponant.*

Idem conſtat ex *Sancto Bernardo* Epiſtola I. ad *Robertum* Nepotem ſuum, qui à Ciſtercienſibus ad Cluniacenſes tranſierat: & cujus receptionem duabus rationibus excuſabant iſti; quòd nimirum Cluniaco fuiſſet à parentibus oblatus, & quòd licentiam ad ſuum Ordinem tranſeundi à Romano Pontifice obtinuiſſet. Contra quos Sanctus Abbas ita ſcribit: *Videat Legiſlator noſter Benedictus, quid regularius fuerit, utrum quod factum eſt de infantulo neſciente ipſo, an quod ipſe per ſe poſtmodum prudens & ſciens fecit, cùm jam ætatem haberet ut de ſe loqueretur. Quamquam dubium non ſit promiſſum illum fuiſſe, non donatum. Nec enim petitio quam Regula præcipit, pro eo facta fuit à parentibus: nec manus illius cum ipſa petitione involuta palla Altaris, ut ſic offerretur coram teſtibus*, &c. Legatur & Epiſtola CCCXXIV. ad *Leonium S. Bertini* Abbatem.

Idem confirmat *Alexander III.* Pontifex Maximus, Cap. *Significatum*: Tit. *De Regularibus*, Lib. III. Decretalium. *Mandamus*, inquit, *quatenus ſi inveneris, quòd G. non fuiſſet à parentibus oblatus: & infra decimum-quartum annum facti voti pœnitens à Religione receſſerit, ab illo voto Profeſſionis, quod fecit, denunties abſolutum. Si autem à parentibus fuerit oblatus, ſeu decimum-quartum annum compleverit, cùm Religionem intravit, ſeu poſt decimum-quartum annum Profeſſionem à ſe priùs factam ratam habuerit: eum ad eamdem, vel ad aliam Religionem tranſire compellas.*

Pueri à parentibus oblati, redire ad ſæculum non poterant.

Ita & *Clemens III.* Cap. *Cum virum*, eodem Titulo, *Utrum*, inquit, *ea quæ infra diſcretionis annos, à parentibus Monaſterio tradita, habitum Religionis induens, benedictionem accepit, & exiens poſtmodum ſe cuidam Militi copulavit, ad Monaſterium redire cogatur: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm juxta Concilii Toletani cenſuram, Monachum aut paterna devotio, aut propria profeſſio faciat: quidquid horum fuerit alligatum, tenebit, revertendi ad ſæculum aditu penitus interdicto..... Non obloquitur, quod de Prædeceſſoris noſtri Leonis Papæ Conſtitutione per contrarium ſenſum ſumitur: Ut puella, quæ coacta parentum imperio virginitatis habitum ſuſceperunt, ipſum poſſint ſine prævaricatione deſerere: cùm de ea rectè poſſit intelligi, quæ in ætate nubili noſcitur conſtituta: tunc enim quia liberum habet arbitrium in electione propoſiti, ſequi parentum non cogitur voluntatem.*

S. Leo Epiſt. ad Ruſticum Narbonenſem.

Disciplina immutata à Celeſtino III.

Hanc Diſciplinam immutavit *Celeſtinus III.* Cap. *Cùm ſimus*, ibidem, ſtatuens, ut ſi pater ſe cum donis ſuis & filio impubere obtulit Monaſterio, filius major factus ad ſæculum redire, & patrimonium à Monachis repetere poſſit. *Diſcretioni tuæ*, inquit, *taliter reſpondemus, quòd ſi dictus puer ad annos diſcretionis pervenerit, & habitum retinere noluerit Monachalem: ſi ad hoc induci nequiverit, non eſt ullatenus compellendus; quia tunc liberum ſibi erit eum dimittere, & bona paterna quæ ſibi ex ſucceſſione proveniunt, poſtulare.*

Monaſticæ Profeſſionis ætas.

XIV. Monachos ad Profeſſionem admiſſos non fuiſſe ante annum decimum-quartum ætatis completum probant *Alexandri III.* Decreta in Appendice Concilii Lateranenſis III. Parte XX. Cap. I. & Parte L. Cap. X. & Cap. *Ad noſtram*, Tit. *De Regularibus*, Lib. III. Decretalium. *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis inter ſuæ Congregationis Statuta illud recenſet, *Ut nullus etiam ex conceſſione futurus Monachus Regularibus uſque ad XX. annos veſtibus induatur.* Cauſam ſubdit, quòd nimirum puerorum receptio totam pene diſciplinam Regularem peſſumdaſſet. *Cauſa Inſtituti hujus fuit, immatura nimiſque celer infantium ſuſceptio, qui antequam aliquid rationabilis intelligentiæ habere poſſent, ſacris Religionis veſtibus induebantur, & admixti aliis, puerilibus ineptiis omnes perturbabant.*

Diuturna Religioſæ veſtis geſtatio vim habebat profeſſionis.

XV. Diuturnam Religioſæ veſtis geſtationem vim habere Profeſſionis, ac proinde fœminam quæ diu Sanctimonialium habitu in Monaſterio induta fuerat, illóque abjecto, redierat ad ſæculum, voti ream teneri, etſi Profeſſionem ſolitam non legiſſet, nec ab Epiſcopo fuiſſet conſecrata, docet Sanctus Anſelmus Epiſtola CLVII. Libri III. ad quamdam Dominam ſcripta. *Quamvis*, inquit, *ab Epiſcopo ſacrata non fueris, nec coram ipſo Profeſſionem legeris: hoc ſolum tamen eſt manifeſta, & quæ negari non poteſt Profeſſio; quia publicè & ſecretè habitum ſancti propoſiti portaſti: per quod omnibus te videntibus Deo dicatam te eſſe, non minùs quàm Profeſſionem*

legendo

legendo affirmaſti. Nam antequam fieret iſta nunc innſitata Monachici Propoſiti Profeſſio & Sacratio; multa millia utriuſque ſexûs hominum, ſolo habitu ſe ipſius eſſe propoſiti profitentia, celſitudinem & coronam conſecuta ſunt. Et qui tunc habitum ſine ſacratione ipſa & profeſſione aſſumptum rejiciebant, Apoſtatæ judicabantur. Inexcuſabilis ergo es, ſi deſeris ſanctum Propoſitum, quod tuo habitu & converſatione profeſſa es, quamvis Profeſſionem nunc uſitatam non legeris, & ab Epiſcopo conſecrata non fueris.

Pretium pro ingreſſu in Monaſterium, aut Profeſſione Religioſa recipi vetitum.

XVI. Pretium pro ingreſſu Monaſterii ſeu pro receptione ad Religioſam Profeſſionem exigere, ſimoniæ damnavit Eccleſia undecimo & duodecimo Sæculo. Id conſtat ex Concilio Melphitano, quod anno MLXXXIX. celebratum eſt Canone VII. & ex Concilio Romano anni MXCIX. Canone XVII. ex Londinenſi anno MCXXVII. Canone III. ex Turonenſi anni MCLXIII. Canone VI. ex Londinenſi anni MCLXXV. Canone VIII. ex Lateranenſi III. Oecumenico, Canone X. ex *Goffrido* Vindocinenſi Abbate, Epiſtola XLIX. ad *Hervæum Incluſum* ſcribente: *Quoſcunque honeſta vita Clericos inveneritis, nobis tranſmittere non differatis. Plus itaque in hominibus diligimus honeſtam paupertatem, quàm ſuperbas eorum divitias: quas ſi habuerint, rejicienda non ſunt: habent enim & illæ locum ſuum. Nihil tamen pro faciendis Monachis quærimus: ſed ſi quid oblatum fuerit, quia illud Regula ſuſcipi jubet, ſuſcipimus. Ordo ſiquidem noſter exigit ut tales ſimus, qui non lucris temporalibus, ſed lucrandis animabus operam demus.*

De hoc Diſciplinæ capite accurate ſcripſit *Petrus* Cantor Pariſienſis in *Verbo Abbreviato*, Cap. XXXVIII. *Sit*, inquit, *quòd aliquis accedens ad Monaſterium, vel ad Eccleſiam, dicat: Offero me & mea Eccleſiæ huic vel Monaſterio ad ſerviendum in eo perpetuò, ſi ſine diſtinctione recipitur, ſanus erit ingreſſus ejus. Si autem plura quàm oblata ab eo exigantur; vel ſi diſtinguatur inter ſua & illum, ut ſua ſcilicet ſint cauſa cur recipiatur, vitioſus erit ingreſſus. Si autem inter ſua & illum diſtinguatur, ut ſcilicet ille ſit cauſa cur ſua cum ipſo recipiantur, ſanus & licitus erit ingreſſus. Si autem Monaſterium eguerit, ita quòd offerentem ſe illi ſine pecunia recipere non poſſit, vel ſuſtentare, ſpiritalem fraternitatem ei concedat, non corporalem: vel in exceptionem paupertatis ſuæ, & ſuſtentationem vitæ illius exigere poteſt ab eo, ut cum recipiat, & temporales reditus, quibus tantùm ſuſtentetur, dum vixerit. Quid ſi perpetuos exegerit, jam manifeſta cupiditas vitioſum facit ingreſſum. Ex his autem liquet, non debere conſtrui Monaſterium ſine certo numero agrorum, pecorum, & perſonarum.*

Monaſteriorum & Monachorum Immunitates.

XVII. Immunitates & Privilegia Monaſteriis conceſſa ſunt à Romanis Pontificibus undecimo & duodecimo Sæculo, quibus ab Epiſcoporum juriſdictione abſolvebantur. Jus tamen Ordinationis Epiſcopis ita ſervatum eſt, ut abſque ipſius licentia Monachi ab alio Epiſcopo non poſſent in ejus Diœceſi ordinari. Id conſtat ex Actis Concilii Anſani * celebrati anno milleſimo vigeſimo quinto, in quo prolatum eſt Privilegium Cluniacenſis Monaſterii à *S. Odilone* Abbate, & nihilominus ab Archiepiſcopis & Epiſcopis judicatum eſt, non licuiſſe Archiepiſcopo Viennenſi Monachos Cluniaci ordinare ſine licentia Epiſcopi Matiſconenſis. *Surgens itaque Domnus Odilo cum ſuis Monachis oſtendit Privilegium quod habebant à Romana Eccleſia, quòd eis talem libertatem tribuerat, ut nulli in cujus territorio degebant, nec alicui aliquatenus ſubjacerent Epiſcopo: ſed quacumque vellent, vel de qualibet regione adducerent Epiſcopum, qui faceret Ordines vel Conſecrationes in eorum Monaſterio. Relegentes ergo Sancti Chalcedonenſis & plurimorum authenticorum Conciliorum ſententias, quibus præcipitur qualiter per unamquamque regionem Abbates & Monachi proprio ſubeſſe debeant Epiſcopo, & ne Epiſcopus in Parochias alterius audeat Ordinationes vel Conſecrationes, abſque licentia ipſius Epiſcopi facere: decreverunt Chartam non eſſe ratam, quæ Canonicis non ſolùm non concordaret, ſed etiam contrairet Sententiis.*

* *Anſa*, vulgò *Anſe*, non longè à Lugduno.

Juriſdictio Eccleſiaſtica & Civilis in tota Inſula Glaſtonienſi Abbati & Conventui conceſſa.

Kanutus Rex Anglorum & Danorum Glaſtonienſi Monaſterio immunitatem ampliſſimam confirmavit, inſuper & Juriſdictionem Eccleſiaſticam & Civilem in tota Inſula Abbati & Conventui aſſeruit, cæteris Poteſtatibus excluſis, *Cum concilio & Decreto Archipræſulis Edelnothi, ſimùlque cunctorum Dei Sacerdotum: & conſenſu Optimatum.* Verba Privilegii adſcribo: *Verùm*, inquit, *illud præcipuè ex omnipotentis Patris & Filii, & Spiritûs Sancti Auctoritate, & perpetuæ Virginis interdictione prohibeo, & univerſis Regni mei Præpoſitis & Primatibus ſuper ſalutem ſuam præcipio, ut nullus omnino illam Inſulam intrare audeat cujuſcumque ordinis aut dignitatis ſint: ſed omnia tam Eccleſiaſticis quàm in ſæcularibus cauſis tantummodo Abbatis judicium & Conventûs expectent: ſicuti Prædeceſſores mei ſanxerunt, & Privilegiis confirmaverunt.* Datum eſt Privilegium iſtud anno Chriſti MXXXII. & refertur à *Willelmo* Malmeſburienſi Lib. II. *De Geſtis Regum Anglorum*, pag. 75.

Leo Nonus Corbeienſis Abbatiæ immunitatem confirmavit habita ratione conſenſus quem olim huic immunitati præbuerant Epiſcopi Ambianenſes, Remenſes Archiepiſcopi aliique Præſules Gallicani. *Sicut ipſi Monaſterio jamdudum conceſſum cognovimus, & collaudatum ab Epiſcopis Ambianenſibus, & Archiepiſcopis Remenſibus, cæteriſque Epiſcopis Galliarum, prohibentes ne quis unquam Ambianenſis Epiſcopus poteſtatem habeat ipſe, vel Oeconomus, vel Archipreſbyter, vel Archidiaconus ejus, accedendi ad veſtrum Monaſterium, ejúſque cellas, niſi fortè vel neceſſitate vel dilectione ab Abbate Monaſterii fuerit vocatus: ea tamen ratione, ut nec in Eccleſiis eidem Monaſterio ſubjectis, vel in earum Eccleſiarum Clericis, moleſtationem vel perturbationem agere audeat, vel novam conſuetudinem Abbati vel Fratribus ſtatuat, diſponens aliquid contra voluntatem illorum. Qui tamen Monachorum, vel Canonicorum, & quos Abbas cum Fratribus petierit, Ordinationes differre non debebit: ſimiliter Altarium & Baſilicarum Conſecrationem, tam in ipſo Monaſterio, quàm in poſſeſſionibus ejuſdem, Chriſma quoque & Oleum conſecratum ſingulis annis, nec aliquod propterea munus expoſcere.* (Epiſtola XVI.)

Nicolaus II. Weſtmonaſterium, rogante *S. Eduardo* Angliæ Rege, ab Epiſcopi Juriſdictione exemit. *Nulli omninò perſonæ* (inquit) *niſi Regi ſubdantur: habeántque poteſtatem ſecundum Regulam Sancti Benedicti per ſucceſſores eligere ex ſe idoneos Abbates. Abſolvimus etiam eum locum ab omni ſervitio & dominatione Epiſcopali, ut nullus Epiſcopus illuc introeat ordinaturus aut præcepturus aliquid, niſi ex petitione & conſenſu Abbatis & Monachorum.*

Alexander II.

Alexander II. Vindócinenſis Abbatiæ immunitatem ampliſſimam, quæ uni Sedi Apoſtolicæ ſubeſt, confirmavit Epiſtola XL. voluntatis Fundatorum, & conſenſus Carnotenſis Epiſcopi, qui à *Clemente II.* Privilegium iſtud poſtulaverat, habita ratione. *Hoc itaque Monaſterium ſtudio bonæ voluntatis fundatum, & juri Beati Petri contraditum, juxta Fundatorum inſtitutionem, & tuæ Religionis petitionem, Cariſſime Fili Abba Odrice! ita Apoſtolica Auctoritate munimus quatenus inter primæ & Apoſtolicæ Sedis Pontificem, & Vindocinenſis Monaſterii Abbatem, nulla cujuſcumque dignitatis vel ordinis perſona ſit, media habeatur......... Neque illud omittendum eſt, quòd Theodericus Sanctæ Mariæ Carnotenſis Eccleſiæ Epiſcopus, in cujus Diœceſi prædictus Vindocinenſis locus ſitus noſcitur, Clementi Papæ Epiſtolam ſuam tranſmiſerit, rogans eum quatenus hic locus conſilio ejus & voluntate Beato Petro oblatus, tali per eum corroboraretur auctoritate: ut neque illi, neque ſucceſſoribus ſuis hujus loci rebus vim vel calumniam inferre, ſive de his quicquam ſubtrahere; vel pro qualicumque cauſa excommunicare, ſive interdicere, ſeu quamlibet poteſtatem aut dominationem in ipſo loco exercere liceret, vel qualibet occaſione Rectorem loci, vel Fratres moleſtare præſumeret. Quòd benignè Clemens Papa annuit, & ſua auctoritate firmavit. Et nos noſtra auctoritate dignum annuere cenſemus: & perpetuo anathemate prædicti Epiſcopi damnamus Succeſſorem, his præceptionibus refragantem.*

Vindocinenſis Abbatia Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecta.

Immunitatem ab Epiſcopali Juriſdictione multis Monaſteriis conceſſam, quia Epiſcopi, auctoritate ſua abuſi, Monachos & Sanctimoniales infeſtabant, *Gregorius VII.* teſtatur Epiſtola LXIX. Libri II. ad *Cunibertum* Epiſcopum Taurinenſem data, qui Monachis Abbatiæ *Sancti Michaëlis* moleſtus erat. *An ignoras*, inquit, *quòd ſancti Patres plerumque & Religioſa Monaſteria de ſubjectione Epiſcoporum, & Epiſcopatus de Parochia Metropolitanæ Sedis, propter infeſtationem Præſidentium diviſerunt, & perpetua libertate donantes, Apoſtolicæ Sedi, velut principalia capiti ſuo membra adhærere ſanxerunt. Percurre Sanctorum Patrum Privilegia, & invenies ipſis etiam Archiepiſcopis Officium, niſi ab Abbate vocatis, in plerìſque Cœnobiis facere prohibitum eſſe, ne fortè Monaſtica quies ſæcularium perſonarum frequentia & converſatione turbaretur. Hoc itaque ne & nos illorum auctoritate & exemplo de præfato Sancti Michaëlis Monaſterio facere cogamur, nec vel tu, dum immoderata quæris, ea quæ ex æquo tibi attinere videbantur, juſtè amittas, Apoſtolica te Auctoritate monemus atque præcipimus*, &c. *Si deinceps Monaſterio infeſtationes aliquas inferre pertentaveris, Nos divina & Apoſtolica fulti Auctoritate, ut Monaſterium illud cum omnibus ſuis pertinentiis in perpetua libertate conſiſtat, ut nullius Magiſterio vel Judicio poſt Deum, niſi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſubditum, in propoſito ſanctæ Religionis ſine laceratione Deo ſervire valeat, Deo adjuvante, procurabimus.*

Cur immunitas ab Epiſcopali Juriſdictione pluribus Monaſteriis conceſſa?

Urbanus II. Cavenſe Cœnobium *ab omni tam ſæcularis, quàm Eccleſiaſticæ perſonæ jugo, liberum eſſe* decrevit Epiſtola X. & tam ipſum, quàm Eccleſias ab eo pendentes in Salernitana Diœceſi *ab omni jure & Juriſdictione Epiſcopali exemptas* declaravit *de plenitudine poteſtatis, & gratia ſpeciali*. Conceſſit etiam Abbati ut cùm Monachos vel Clericos ſæculares ſibi ſubditos ad ſacros Ordines vellet promoveri, ad eorum Ordinationem Catholicum quemvis Epiſcopum vocare poſſet, ſed in aliis Diœceſibus, requiſito duntaxat primitùs Diœceſano.

Paſchalis II. Cœnobium Vezeliacenſe Libertate donavit, Epiſtola LI. Abbatibus Cluniacenſibus vices Apoſtolicas in eo conceſſit: Monachorum & Clericorum Ordinationes ab Epiſcopo Diœceſano fieri juſſit Vezeliaci, aut alibi ab Epiſcopis locorum, ſi gratiam Romanæ Sedis habuerint, & gratis dare voluerint: ut Epiſcopo, niſi ab ipſius Monaſterii Abbate invitatus fuerit, ſtationes agere publicas, aut privatas Miſſas celebrare in eodem Monaſterio non liceat: Ut poſt mortem Abbatis, nullus vi aut ſubreptione intrudatur, ſed quem Fratres communi conſenſu, vel pars Fratrum ſanioris conſilii, ſecundùm Regulam *Beati Benedicti* elegerint, &c.

Cœnobii Vezeliacenſis immunitas.

Ciſtercienſis Ordinis Monachi Epiſcoporum Juriſdictionem colebant, nec in aliqua Diœceſi condebant Cœnobium, niſi Epiſcopus eorum Statuta rata haberet, teſte *Eugenio III.* Epiſtola LXXI. ad Ciſtercienſes data: *Statuiſtis inter vos* (inquit) *ne in alicujus Antiſtitis Diœceſi Ordinis veſtri Abbatia fundetur, donec ipſe Antiſtes Decretum, quod inter Eccleſias Ordinis veſtri ad cuſtodiam diſciplinæ firmatum eſt, ratum ſe habere promittat.* Profeſſionem obedientiæ quam Epiſcopis faciebant Ciſtercienſes Abbates, refert *Honorius III.* Cap. *Ne Dei Eccleſiam*, Tit. *De ſimonia*, Lib. V. Decretalium. *Adjicimus*, inquit, *ut Archiepiſcopi & Epiſcopi ea ſint forma Profeſſionis contenti, quæ ab origine veſtri Ordinis noſcitur inſtituta, quæ talis eſt: Ego Frater N. Abbas Ciſtercienſis Ordinis ſubjectionem, & reverentiam, & obedientiam à Sanctis Patribus conſtitutam, ſecundùm Regulam Sancti Benedicti, tibi, Domine Epiſcope, tuiſque Succeſſoribus, canonicè ſubſtituendis, & Sanctæ Sedi Apoſtolicæ, ſalvo Ordine meo, perpetuò me exhibiturum promitto.*

Ciſtercienſes Monachi Juriſdictionem Epiſcoporum olim colebant.

Sanctus Bernardus adversùs Immunitates Eccleſiis & Monaſteriis ſua ætate nimio ambitu quæſitas vehementer declamavit XLII. Epiſtola ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum. *Miror*, inquit, *quoſdam in noſtro Ordine Monaſteriorum Abbates hanc humilitatis Regulam odioſa contentione infringere, & ſub ſimili, quod pejus eſt, habitu & tonſura tam ſuperbè ſapere, ut cùm ne unum quidem verbulum de ſuis imperiis ſubditos prætergredi patiantur, ipſi propriis obedire contemnant Epiſcopis. Spoliant Eccleſias ne emancipentur, redimunt ſe ne obediant. Non ita Chriſtus; Ille ſiquidem dedit vitam ne perderet obedientiam, quâ iſti ut careant, totum ferè ſuum ſuorùmque victum expendunt...... Sed non propter me, inquit, facio, ſed quæro Eccleſiæ libertatem. O libertas omni, ut ita loquar, ſervitute ſervilior! patienter ab hujuſmodi libertate abſtineam, quæ me peſſimæ addicat ſuperbiæ ſervituti. Plus timeo dentes lupi, quàm virgam Paſtoris. Certus ſum enim ego Monachus & Monachorum qualiſcumque Abbas, ſi mei quandoque Pontificis à propriis cervicibus excutere jugum tentavero, quòd Satanæ mox tyrannidi me ipſum ſubjicio.... Quid igitur vos, ô Monachi! Sacerdotum gravat auctoritas? Metuitis infeſtationem? Sed ſi quid patimini propter juſtitiam, beati. Sæcularitatem contemnitis? Sed nemo ſæcularior Pilato, cui Dominus aſtitit judicandus.* Non haberes, *inquit*, in me poteſtatem, niſi tibi data eſſet deſuper. *Jam tunc per ſe loquebatur, & in ſe experiebatur, quod poſtea per Apoſtolos clamavit in Eccleſiis:* Non eſt poteſtas niſi à Deo: *Et*, Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. *Ite nunc ergo, reſiſtite Chriſti Vicario, cùm nec ſuo adverſario Chriſtus reſtiterit.*

S. Bernardus quæſitas ab Eccleſiis & Monaſteriis immunitates improbat.

Verùm

Verùm apertè indicant quidam horum quid cogitent, dum multo labore ac pretio Apoſtolicis adeptis Privilegiis, per ipſa ſibi vindicant. Inſignia Pontificalia, utentes & ipſi more Pontificum, Mitra, Annulo, atque Sandaliis. Sane ſi attenditur rerum dignitas: hanc Monachi abhorret profeſſio: ſi miniſterium, ſolis liquet congruere Pontificibus.

Celebre Monaſterium *S. Maximini* juxta Treviros ab Archiepiſcopi *Alberonis* Juriſdictione eximi, & Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjici, ægrè tulit *S. Bernardus*, & Literas ab *Innocentio II.* pro ejus libertate & exemptione conceſſas, veluti per ſubreptionem obtentas, revocari poſtulavit, Epiſtolis CLXXIX. & CLXXX. *Hic quæſo*, inquit, *hic evigilet oculus pietatis, & ſemotis pauliſper occupationibus, conſideret quantum ſubreptum ſit ei.... Hoc ſolet habere præcipuum Apoſtolica Sedes, ut non pigeat revocare, quod à ſe fortè deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum.... Adſit Dominus cordi Domini mei* (Innocentii) *ne iterum poſſit ei ſubripi à Monachis, nonjam (ut ſimulant) appetentibus libertatem, quàm fugientibus diſciplinam.*

Et Libro III. *De Conſideratione* ad *Eugenium*, Capite IV. contra Eccleſiarum & Monaſteriorum Exemptiones ita ſcribit: *Murmur loquor & querimoniam Eccleſiarum; truncari ſe clamitant ac demembrari. Vel nulla, vel pauca ſunt, quæ plagam iſtam aut non doleant, aut non timeant. Quæris, quam? Subtrahuntur Abbates Epiſcopis, Epiſcopi Archiepiſcopis... Sic faciendo, probatis vos habere plenitudinem poteſtatis, ſed juſtitiæ forſan non ita. Facitis hoc quia poteſtis; ſed utrum & debeatis, quæſtio eſt. Honorum & dignitatum gradus & ordines quibuſque ſuos ſervare poſiti eſtis, non invidere.... Quomodo non indecens tibi, voluntate pro lege uti, & quia non eſt ad quem appelleris, poteſtatem exercere, negligere rationem? Tune major Domino tuo, qui ait:* Non veni facere voluntatem meam? *Quid item tam indignum tibi, quàm ut totum tenens, non ſis contentus toto, niſi & minutias quaſdam atque portiones ipſius tibi creditæ univerſitatis, tanquam non ſint tuæ, ſatagas neſcio quomodo adhuc facere tuas? Ubi etiam meminiſſe te volo Parabolæ Nathan, de homine qui multas oves habens, unam, quæ erat pauperis, concupivit. Huc quoque veniat factum, imo facinus Regis Achab, qui rerum ſummam tenebat, & unam vineam affectavit. Avertat Deus à te, quod ille audivit:* Occidiſti & poſſediſti. *Nolo autem prætendas mihi fructum emancipationis ipſius. Nullus eſt enim, niſi quòd inde Epiſcopi inſolentiores, Monachi etiam diſſolutiores fiunt? Quid quod & pauperiores?.... Quidni peccet licentiùs vagum & malè liberum vulgus, cùm non ſit qui arguat? Quidni licentiùs quoque ſpolietur ac deprædetur inermis Religio, cùm non ſit qui defendat? Quò enim refugium illis? Nunquid ad Epiſcopos dolentes injuriam? Ridentibus profectò aſpiciunt oculis, ſive quæ faciunt mala, ſive quæ patiuntur...... Quid ſi fortè nec licet? Ignoſce mihi, non facilè adducor licitum conſentire, quod tot illicita parturit. Tune denique tibi licitum cenſeas Eccleſias ſuis mutilare membris, confundere ordinem, perturbare terminos quos poſuerunt Patres tui? Si juſtitiæ eſt jus cuique ſervare ſuum, auferre cuiquam ſua juſto quomodo poterit convenire... Monſtrum facis, ſi manu ſubmovens digitum, facis pendere de capite, manui ſuperiorem, brachio collateralem. Tale eſt ſi in Chriſti corpore membra aliter locas, quàm diſpoſuit ipſe.... Nec vilem reputes hanc formam, quia in terra eſt: exemplar habet è cœlo. Viderat hoc qui dicebat:* Vidi Civitatem ſanctam Jeruſalem novam deſcendentem de cœlo, à Deo paratam. *Ego enim propter ſimilitudinem dictum reor; quòd ſicut illic Seraphim & Cherubim, ac cæteri quique uſque ad Angelos & Archangelos, ordinantur ſub uno capite Deo; ita hîc quoque ſub uno Summo Pontifice Primates, vel Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Presbyteri vel Abbates, & reliqui in hunc modum. Non eſt parvipendendum, quod & Deum habet auctorem, & de cœlo ducit originem. Quod ſi dicat Epiſcopus: Nolo eſſe ſub Archiepiſcopo; aut Abbas: Nolo obedire Epiſcopo, hoc de cœlo non eſt.. Niſi tu fortè Angelorum quempiam dicentem audiſti: Nolo ſub Archangelis eſſe, aut ex alio quolibet inferiorum Ordinum aliquem non ferentem ſubeſſe cuiquam niſi Deo. Quid, inquis, prohibes diſpenſare? Non, ſed diſſipare.... Ubi neceſſitas urget, excuſabilis diſpenſatio eſt. Ubi utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt. Utilitas dico, communis, non propria: Nam cùm nil horum eſt, non planè fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt.* Ex quibus colligitur, *S. Bernardum*, quantumvis Exemptiones Monaſteriorum ambitione quæſitas improbaverit, illas tamen legitimas agnoviſſe, quæ neceſſitatis, aut communis utilitatis intuitu à Sede Apoſtolica conceduntur. Unde ibidem ſubdit: *Nonnulla tamen Monaſteria ſita in diverſis Epiſcopatibus, quod ſpecialiùs pertinuerint ab ipſa ſui fundatione, ad Sedem Apoſtolicam pro voluntate Fundatorum, quis neſciat? Sed aliud eſt quod largitur devotio, aliud quod molitur ambitio impatiens ſubjectionis.*

Quædam Monaſteria ab ipſa ſui fundatione Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecta.

Hac exceptione Cluniacenſis Monaſterii tuebatur Immunitatem *Petrus Venerabilis* Epiſtola XXVIII. lib. I. Cùm enim retuliſſet accuſationes quæ contra Cluniacenſes circumferebantur, decimam ſeptimam quæ talis erat: *Contra totius orbis morem proprium habere Epiſcopum refugitis:* ita retundit: *Nos reſpondemus, iſtud veritati contrarium, oppoſita fronte exiſtere; quoniam patet nos proprium Epiſcopum habere. Quis enim rectior, Quis verior, Quis dignior Romano Epiſcopo Epiſcopus poteſt inveniri?... Hæc ipſius Sanctæ Sedis irrefragabilis ſanxit auctoritas, nec unius tantùm, ſed multorum Decreta inde apud noſtram Matricem Eccleſiam conſervantur. Hæc ipſi ita condiderunt, non ut hanc, de qua loquimur, Cluniacenſem Eccleſiam alteri Epiſcopo prius eam poſſidenti auferrent, ſed à Fundatoribus, qui eam in proprio alodio conſtruxerunt, rogati, in propriam retinuerunt, atque ſoli Romano Pontifici eam in æternum ſubjacere decernentes, pluribus hoc Privilegiis confirmarunt......... Hoc non ſoli Cluniacenſes obtinent ſed & quampluribus datum cernimus, & longè ante Cluniacum conditam multis aliis Monaſteriis in eadem Apoſtolica Sede conceſſum videmus.*

Cluniacenſis immunitas à Petro Venerabili vindicata.

Petrus Bleſenſis Epiſtola LXVIII. ad *Alexandrum III.* ita Exemptionum abuſus perſtringit: *Niſi huic malo maturius remedium adhibeatur, verendum eſt ne ſicut Abbates ab Epiſcopis, ita Epiſcopi ab Archiepiſcopis, & à Prælatis ſuis Decani & Archidiaconi eximantur. Et quæ eſt hæc forma juſtitiæ, aut potius juris deformitas, prohibere ne diſcipuli Magiſtro conſentiant, ne filii obediant patri, ne milites ſequantur principem; ne ſervi domino ſint ſubjecti? Quid eſt eximere ab Epiſcoporum juriſdictione Abbates, niſi contumaciam ac rebellionem præcipere, & armare filios in parentes? Videant, quæſo, iſta & judicent, qui judicant orbem terræ, ne inde emanare videantur injuriæ, unde jura ſumuntur..... Scimus equidem quòd ob quietem Monaſteriorum, & Epiſcoporum tyrannidem, has Exemptiones pleríque Romani Pontifices*

In Exemptionum abuſus invehitur Petrus Bleſenſis.

Digitized by Google

fices indulſerant: veruntamen in contrarium res verſa eſt. Monaſteria enim quæ hoc beneficium damnatiſſimæ libertatis, ſive Apoſtolica auctoritate, ſive, quod frequentius eſt, Bullis adulterinis adepta ſunt, plus inquietudinis, plus inobedientiæ, plus inopiæ incurrerunt: ideóque & multæ Domus quæ nominatiſſimæ ſunt in ſanctitate & in religione, has Immunitates aut nunquam habere voluerunt, aut habitas continuò rejecerant. Si ergo Malmeſburienſis Abbas ad vos venerit vel miſerit, vitam & opinionem illius in libra juſtitiæ appendatis, nec illius admittatis Privilegia, donec manifeſtè liqueat ex collatione ſcripturæ & Bullarum, quo tempore, & à quibus Patribus ſint indulta. Falſariorum enim præſtigioſa malitia ita in Epiſcoporum contumeliam ſe armavit, ut falſitas in omnium ferè Monaſteriorum Exemptione prævaleat, niſi in deciſionibus & examinationibus ſuis ndis Judex veritatis exactor diſtrictiſſimus intercedat.

Epiſcoporum quorumdam gravamina Monachos aliquando compellebant ut Immunitatis Privilegium à Summo Pontifice poſtularent.

Fatendum tamen eſt, Epiſcoporum gravamina ſeu præſentia, ſeu quæ meritò metuebantur, fuiſſe rationem legitimam cur Monachi Privilegia à Sede Apoſtolica poſtularent. Unde *S. Anſelmus* ad *Urbanum II.* Epiſtola XXXII. Libri II. ſcripſerat pro ſuo Beccenſi Monaſterio: *Noſtrum Monaſterium nec adhuc ulla antiquitate, aut ulius Apoſtolica auctoritate, aut privilegio confirmatum: ſed veſtris temporibus, & veſtræ Clementiæ juſſioni divinitus ſervatum. Ut ergo aliquo veſtræ auctoritatis dono, prout veſtræ viſum fuerit Religioſæ Diſcretioni, ſe gaudeat honorari & confirmari, nulla noſtra merita obtendimus, ſed divinæ voluntati & veſtræ voluntati committimus. Non enim ignotum eſſe puto veſtræ Excellentiæ, quia plures Epiſcopi non tantùm gaudent Monaſteria paterna pietate nutrire, & Epiſcopali cura erudire, quàm auſtera quadam dominatione, & propria voluntate gravare. Quod tamen ſub paterna Sanctitate Reverendi Archiepiſcopi noſtri Guillelmi fidelis dilectoris noſtri non timemus.* Vindocinenſe Monaſterium cum fundationis tabulis, tum octo Pontificum diplomatibus, id privilegii habebat, uni ut Romanæ Eccleſiæ ſubeſſet, ut teſtatur *Goffridus Vindocinenſis* Epiſtola XVIII. libri V.

Abbatum electio.

XVIII. Abbates ex Monachis & à Monachis undecimo ſeculo eligebantur. Principes nonnullos, præcipuè Germanos Imperatores, electionum Canonicarum in Monaſteriis opprimentes libertatem, Eccleſia execrata eſt ut in Diſſertatione *De Inveſtituris* exponemus. Obtinuerat tamen conſuetudo ut Regum Chriſtianiſſimorum aſſenſus in Galliis quæreretur, ut conſtat ex *Sugerio* in Vita *Ludovici Groſſi* Regis, ubi de ſua in Sandionyſianum Abbatem electione ſcribens, ait: *Sed quia inconſulto Rege factum fuerat, meliores & religioſiores Fratrum, Milites etiam nobiliores cùm obtuliſſent Domino Regi electionem, ut aſſenſum præberet, multis affectos conviciis, Aurelianis Caſtello incluſos reportat.* Et infrà: *Cùm graviſſimè anxiaremur, Dei omnipotentis larga propitiatione, inopinatè redeunt, qui Domini Regis pacem, captorum ſolutionem, electionis confirmationem reportant.*

Libertas electionum.

Idem Rex Chriſtianiſſimus anno MCXV. Canonicis Regularibus Abbatiæ *Sancti Victoris* ad Muros Pariſienſes Privilegio Catalauni in Comitiis Regni dato conceſſit, ut Regibus, aut quibuſlibet aliis perſonis inconſultis, Abbatem liberè eligerent: Ita *ut pro illa Abbatis electione, nec Regis auctoritatem ullatenus expectarent, nulliuſque alterius perſonæ voluntatem vel laudem attenderent: ſed quem Deus eis concederet, inconſulto (ut diximus) Rege, vel qualibet alia perſona, canonicè eligerent, & Pariſienſi Epiſcopo regulariter conſecrandum offerrent.* Ita refertur in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis, Tom. II. pag. 37.

Anno MCLXXXV. cùm *Guillelmus* Sandionyſianus Abbas Præfectura ſacra ſe abdicaſſet, Monachi *Philippum Auguſtum* ea de re certiorem fecere, *Liberam ab eo petentes electionem. Rex de conſueta benignitate, ſine mora liberam licentiam eligendi eis conceſſit, rogans illos & benigniſſimè deprecans, quatenus intuitu Dei & honore ipſius Regis, ſine diſſenſione & diſcordia, utilem perſonam & honeſtam, & bonis moribus approbatam, in tam celebri Eccleſia, quæ corona Regni Francorum eſt, eligant.* Electus eſt *Hugo* Cœnobii Prior. *Et ſtatim à Chriſtianiſſimo Rege in ipſo Capitulo, aſſiſtente Clero & populo, electio illius eſt confirmata. Tali tamen conditione, Regiáque prohibitione adjecta, quod in illa novitate ſeu promotione ſua, vel cuiquam parentela Regis, Clerico ſeu Laïco, vel alicui alii de Curia ſua, munus aliquod nec daret, nec promitteret.* Ita refert *Rigordus* Philippi Auguſti Chronographus.

Ex ſolis Monachis Abbates eligi poterant.

Ex ſolis verò Monachis Abbates eligi potuiſſe, vel unus Toloſanæ Synodi anno MLVI. celebratæ Canon quintus ſatis probat, cujus hæc ſunt verba: *Statuit ſancta Synodus, ut ſi quis Clericorum, adipiſcendæ Abbatiæ gratiâ Monachus effectus fuerit in Abbatia quidem Monachus permaneat, ſed ad ipſum honorem, ad quem aſpirabat, nullatenus accedat. Quòd ſi præſumpſerit, excommunicetur.* Romana etiam Concilia annis MLIX. & MLXIII. habita decreverunt, *Ut nullus habitum Monachi ſuſcipiat, ſpem aut promiſſionem habens ut Abbas fiat.* Conradus II. Imperator rogantibus Monachis Caſſinenſibus ut eis Abbatem deſignaret, anno MXXXVIII. reſpondit: *Nequaquam: ſed de Congregatione veſtra, ſicut B. Benedicti Regula præcipit, Abbatem idoneum vobis eligite.* Interdum tamen Epiſcopis commendatas Abbatias, colligitur ex *Gregorio VII.* Epiſtolis XXVII. & XXVIII. libri ſexti, quibus Viennenſem Archiepiſcopi Burgidolenſis Monaſterii Abbatem ſe conſtituiſſe ſignificat, jubétque Monachis ut ipſi pareant.

Abbatiæ interdum Epiſcopis commendatæ.

Monachi ad Eccleſiaſticas Dignitates aſſumti.

XIX. Monachi ad Eccleſiaſticas Dignitates, & Hierarchica Officia paſſim aſſumebantur undecimo & duodecimo ſeculo. Id innumera monumenta probant, ſed præſertim *S. Petri* Cluniacenſis Abbatis Epiſtola XXIX. Libri primi, ad *S. Bernardum* ſcripta, qua Monachum quemdam Cluniacenſem ad Lingonenſem Epiſcopatum recèns aſſumtum à calumnia purgans, ait: *Nec æſtimet Sanctitas veſtra, me ad defendendum Monacho noſtro Epiſcopandi gradum, hoc dicere: quoniam Epiſcopari Monachos noſtros, nec novum, nec admirabile nobis eſt; cùm tot, ut ipſe noſtis, de Eccleſia illa, famoſa Eccleſiarum fulſerint & fulgeant ſydera: ſed quia malum nomen diffamari ſuper filia Iſraël, nec verus Iſraëlita facere, nec verus Iſraëlita poteſt ſufferre. Quòd ſi Lingonenſi Eccleſia multi ſeculares Clerici, quorum nec multa religio, nec multa ſcientia eminebat Epiſcopali nomine, non tantùm patiente, ſed etiam laudante Eccleſia, olim principati ſunt: quid indecens, ſi religioſæ Eccleſiæ religioſus, ſapiens, literatus Monachus inde in Pontificem Lingonenſem electus eſt, unde Epiſcopales, Patriarchales, & ipſa omnium vertex Eccleſiarum Apoſtolica & Romana Sedes, Patres ſibi aſſumere conſueverunt?*

Cœnobium Cluniacenſe olim Epiſcoporum Seminarium.

Claravallenſes Monachi S. Bernardi diſcipuli, ad

Claravallenſes Monachos *S. Bernardi* diſcipulus ad primarias Eccleſiæ Dignitates aſſumptos fuiſſe, *Alanus* in ejus Vita teſtatur, cap. XX. ita de

Primariis Eccleſiæ dignitatibus aſſumpti.

de S. Bernardo ſcribens: *Quot Eccleſiæ deſtitutæ Paſtoribus eum ſibi Epiſcopum elegerunt! Elegit eum domeſtica mater Lingonenſis Eccleſia, elegit Catalaunenſis. Intra Italiam Civitas Jannenſis & Mediolanum Ligurum Metropolis hunc Paſtorem & Magiſtrum optaverunt. Rhemus nobiliſſima Franciæ Civitas ſecundæ Belgicæ Provinciæ caput, ejus Prælationem ambivit. Omnibus his vocationibus poſtpoſitis, non ſollicitavit animum ejus honor oblatus, nec motus eſt pes ejus ut ad ſublimia inclinaret. Promotionem tamen, quam in ſua perſona, quoad potuit, evitavit, in filiis, quos de diverſis regionibus congregatos divino mancipabat ſervitio, Dominus adimplevit. De his enim Roma Eugenium Summum meruit habere Pontificem. Præneſte Stephanum habuit totius gloriæ virum: Oſtia magnum virum Hugonem. Prope Urbem ſub Oſberto Pontifice N pa refloruit: In Tuſcia Piſis magnum Eccleſia lumen Balduinus Præſul effulſit. Citra Alpes Lauſanna datus eſt Amedeus, Seduno Guarinus, Lingonis Godefridus, Alanus Antiſſiodoro, Nannetis Bernardus, Belvaci idemque Rhemis Henricus, Tornaco Gerardus, Eboraco Henricus, Andreas Attrebati: in Hibernia Epiſcopi duo re & nomine Chriſtiani: in Alemania civitate Curia Algotus, ſapientiâ, ætate, & gratiâ reverendus. In ipſa quoque Romana Curia, Henricus & Bernardus, alter Preſbyter, alter Diaconus ordinati ſunt Cardinales. Hæc luminaria de Claravalle & doctrina viri Domini Bernardi Abbatis, fulgore religionis prædictas illuſtravere civitates.*

Vindocinenſes Abbates Tituli Priſcæ Cardinales.

Alexander II. B. *Priſcæ* Eccleſiæ Titulum Preſbyteri Cardinalis in Monte Aventino Abbatibus Vindocinenſis Monaſterii, Ordinis Benedictini, cum dignitate Cardinalitia conceſſit, ita ut quicumque legitimi Vindocini Abbates forent, iidem Romanæ Eccleſiæ hujus Tituli Cardinales eſſent, ut conſtat ex ejus Epiſtola ad *Odericum* Abbatem anno MLXII ſcripta. Quod beneficium eidem *Oderico Gregorius VII.* confirmavit, anno MLXXX. Lege P. *Sirmondum* in Notis ad Epiſtolam IX. Libri primi *Goffridi Vindocinenſis.*

Benedictini Monachi in Eccleſia Cantuarienſi conſtituti.

Idem Pontifex Ordinis Benedictini Monachos in Primatiali Eccleſia Cantuarienſi perpetuò conſervari juſſit, quos Antiſtites ex Clero ſeculari aſſumpti, *Vuilelmo* Rege, ac Principibus ſuam in ſententiam adductis ejicere moliebantur, & Canonicos eorum in locum introducere, ut idem poſtea in aliis Eccleſiis obtinerent. Ita refert Eadmerus libro primo Hiſtoriæ Novorum & Alexandri II. Diploma exhibet.

Archiepiſcopi Cantuarienſes penè omnes ex Ordine Monaſtico aſſumpti.

Archiepiſcopos Cantuarienſes ex Ordine Monachorum ſemper aſſumptos fuiſſe teſtantur Acta Concilii Vuindleshorenſis, in quo electus eſt *Radulfus* anno MCXIV. *Ad Curiam venimus* (inquit Eadmerus lib. V. Hiſtor. Novor.) *& ecce omnia plena erant de Abbate, quæ audieramus. Et revera Regia voluntas hoc propoſuerat, ac propter id ipſum juſſus à Rege idem Abbas Curiæ ſe præſentaverat. Animus tamen Epiſcoporum & quorumdam Magnatum in aliud vergebat, præoptantium videlicet, aut quemlibet Epiſcopum de Ordine Clericali, aut Clericum aliquem de Capella Regis, in opus illud aſciſci. Verùm ubi eis objectum eſt, nullum à Beato Auguſtino, niſi de Monachico Ordine, unquam Pontificatum Cantuarienſem præſediſſe, uno duntaxat excepto, qui & ob hanc præſumptionem, & alia quædam perversè ab eo commiſſa, depoſitus per Romanum Pontificem fuit, & ea re tam antiquam & authenticam conſuetudinem, cùm nulla ratio vel neceſſitas exigeret, ſubverti non oportere; deſiſtere cœpto, quod plurimo conatu perficere laborabant compulſi ſunt.* Cùm S. *Thomas* Cantuarienſis Archiepiſcopus didiciſſet, à prima fundatione Cantuarienſis Eccleſiæ omnes ferè Archiepiſcopos Monachos fuiſſe; nec ſecundùm Veterum Hiſtorias, aliquam Regni ſciſſuram accidiſſe, niſi dum quis alterius profeſſionis illi Eccleſiæ præfuerat: habitum Monaſticum à Summo Pontifice poſtulavit. Sic refertur in ejus Vita, liber III. Cap. XIII.

Jaccetani & Pompelonenſes Epiſcopi ex Monachis eligi Conciliis quondam & Regiis ſtatutis primæ decrevere.

Decretum *Sanctii Majoris* Aragoniæ Regis de non eligendis Epiſcopis Aragonenſibus ſive Jaccetanis niſi ex Monachis *S. Joannis de la Pegna*, confirmatum eſt à Synodi Aragonenſis Patribus anno MLXII. ut *Hieronymus Blanca* in rerum Aragonenſium Commentariis teſtatur. Aderat Rex *Ranimirus*, qui patris ſui Synodique Decretum in perpetuum obſervari juſſit. Synodum illam anno MXXXIV. probabiliùs celebratam, non ſpernendis conjecturis adſtruit vir eruditus *P. Gabriel Coſſartius* S. J. in Notis. Idem obſervat *Sanctium* Regem pariter ſtatuiſſe in Concilio Pompilonenſi anno Chriſti MXXIII. ut ex Monachis Monaſterii Leirenſis *Sancti Salvatoris* Pompilonenſes Epiſcopi cooptarentur. Extat Decretum hoc ſive (ut vocatur) Privilegium Regale & Pontificale, apud *Sandovallium* in Notitia Epiſcoporum Pompilonenſium.

De Niſmes.

Monachorum æmuli Concilii Nemauſenſis decretis notati.

Synodus Nemauſenſis anno milleſimo nonageſimo-ſexto celebrata *Urbano II.* Præſide, Monachorum æmulos duobus Canonibus damnavit, aſſerentes ipſos ad Hierarchicos Gradus & Officia promoveri non debere; declaravitque illos convenientiùs ad hæc aſſumi quàm Preſbyteros ſeculares. Canones integros exhibeo. Sic habet Canon ſecundus: *Sunt nonnulli ſtulti dogmatis, magis zelo amaritudinis, quàm dilectionis inflammati, aſſerentes Monachos, qui mundo mortui ſunt, & Deo vivunt, Sacerdotali officio indignos, neque Pœnitentiam aut Chriſtianitatem, ſeu Abſolutionem largiri poſſe per Sacerdotalis Officii injunctam gratiam. Sed omninò falluntur: nam ſi ex hac cauſa veteres æmuli vera prædicarent, Apoſtolicæ Sedis compar B. Gregorius Monachico habitu pollens, ad Summum Apicem nullatenus conſcenderet, cui ligandi ſolvendique poteſtas conceſſa eſt. Auguſtinus quoque ejuſdem Sanctiſſimi Gregorii diſcipulus, Anglorum Prædicator egregius, & Pannonienſis Martinus, aliique quamplurimi viri ſanctiſſimi, pretioſo Monachorum habitu fulgentes, nequaquam annulo Pontificali ſubarrharentur: Neque enim Benedictus Monachorum Præceptor ſanctiſſimus hujus rei aliquo modo interdictor fuit: ſed eos ſecularium negotiorum dixit expertes eſſe debere. Quod quidem Apoſtolicis documentis, & Sanctorum Inſtitutis, non ſolum Monachis, verùm Canonicis ſummopere imperatur: Utriſque enim perſpicacibus Sanctorum exemplis, ut mortui mundo ſint, præcipitur. Credimus igitur à Sacerdotibus Monachis ligandi ſolvendique poteſtatem digne adminiſtrari: ſi tamen condignè contigerit eos hoc miniſterio ſublimari: Quod evidenter affirmat, quiſquis ſtatum Monachorum & habitum conſiderat: Angelus enim Græcè, Latinè nuncius dicitur. Sacerdotes igitur Monachi atque Canonici, qui Dei præcepta annunciant, Angeli vocantur. Sed unuſquiſque Angelicus Ordo, quantò viciniùs Deum contemplatur, tantò ſublimiùs dignitate firmatur. Nunquid non ut Cherubim Monachi ſex alis velantur? Duæ in capitio, quo caput tegitur, veris demonſtrantur aſſertionibus. Illud verò quod brachiis extenditur, alas duas eſſe dicimus: & illud quo corpus tegitur, alas duas. Decertantes igitur*

Sacramentum pœnitentiæ adminiſtrationem Sacerdotibus Monachis ab Epiſcopis committendam judicat Synodus.

tur contra Monachos in hac re, Sacerdotalis potentia arceri officio præcipimus ut ab hujuſcemodi nefandis auſibus in poſterum reprimantur: quia quantò quiſque excelſior; tantò potentior.

Canon verò tertius ſic habet: *Oportet eos qui ſeculum reliquerunt, majorem ſolicitudinem habere pro peccatis hominum orare, & plus valere eorum peccata ſolvere; quàm Presbyteros ſeculares. Quia hi ſecundùm Regulam Apoſtolicam vivunt, & eorum ſequentes veſtigia, communem vitam ducunt, juxta quod in Actibus eorum ſcriptum eſt:* Erat illis cor unum, & anima una, & erant illis omnia communia. *Idcòque videtur nobis, ut his qui ſua relinquunt pro Deo, digniùs liceat baptizare, Communionem dare, Pœnitentiam imponere, necnon peccata ſolvere. Unde conſiderare nos oportet quantæ virtutis apud Deum ſint, qui ſeculum relinquentes, Domini ob diunt præcepto dicentis:* Relinque omnia quæ habes, & veni, ſequere me. *Unde cenſemus eos qui Apoſtolorum figuram tenent, prædicare, baptizare, Communionem dare, ſuſcipere Pœnitentes, peccata ſolvere.* (Cùm nimirùm illis ab Epiſcopis hæc provincia demandaretur.)

Quæ vivendi ratio Epiſcoporum ex Monaſteriis aſſumptorum eſſe debeat?

XX. Epiſcopi ex Monaſteriis aſſumpti Monaſticum habitum deferre, & vitæ regularis inſtituta ſervare tenebantur. Ita docet Londinenſe Concilium anno M. CXXXVIII. celebratum, Canone XIV. cujus hæc ſunt verba: *Item adjicimus hoc Decretum Innocentii Papæ dicentis Victricio Rothomagenſi Archiepiſcopo: Monachi diu morati in Monaſteriis, ſi poſtea ad Clericatum pervenerint, non debent aliquatenus à priori propoſito deviare. Sicut in Monaſterio poſiti fuerint, ita & in Clericatus Ordine degere debent: & quod diu ſervaverunt, id in altiori gradu poſiti amittere non debent.* Epiſcopis ex Monachorum ſtatu aſſumptis, vel aſſumendis exemplo fuit *Matthæus* Epiſcopus Albanenſis & Sanctæ Romæ Eccleſiæ Cardinalis ex Monacho Cluniacenſi, de quo *Petrus Venerabilis* Cluniacenſis Abbas libro II. *De Miraculis*, Cap. XIV. ita ſcribit: *Provectus ad ſublimem Pontificalis Ordinis gradum, & ſuper Eccleſiæ candelabrum ad lucendum omnibus qui in domo Dei erant magnificè exaltatus, nihil de Monacho, quorumdam more dimiſit, ſed ſicut de Magno Martino legitur, eadem in corde ejus humilitas, eadem in veſtitu ejus vilitas manſit. Nihil de Officiis, nihil de cantibus, nihil de prolixa Cluniacenſi Pſalmodia, quarumlibet curarum prætextu reliquit. Servabat in Palatio Inſtituta clauſtri, & mundo expoſitus, firmo & longo uſu velut innato Religionis propoſito, à ſecularium vanitatibus ſe quaſi ſepto firmiſſimo ſecernebat. Cohibebat ſe intra ſe, numquam magis negotioſus, quàm cum ſolus erat. Præferebat cunctis operibus ſuis, omnibuſque ſanctis ſtudiis, ſacrificandi Deo illum ſuum quotidianum uſum, à quo nec rei familiaris cura, nec multiplex occupatio, nec ipſa continua poſt Summum Pontificem omnium Eccleſiarum ſibi impoſita ſolicitudo eum retrahere poterant.* Abbates Ciſtercienſis Ordinis in Comitiis Generalibus anni MCXXXIV. hanc Epiſcopis ex Monaſteriis ſuis aſſumptis impoſuere legem: *Epiſcopi aſſumpti de Ordine noſtro conſuetudines noſtras tenebunt, in qualitate ciborum, in forma indumentorum, in obſervantia jejuniorum, in officio Horarum Regularium [illegible] excepto, quòd mantellum de vili panno, & pelle ovina, & pileum ſimilem aut ſimplicem de lana habere poterunt, qui voluerint.*

Opus manuum.

XXI. Opus manuum ſtatis horis à Monachis & Sanctimonialibus frequentabatur, ut conſtat ex Magno Exordio Ciſtercienſi, ex *S. Bernardo* Sermone I. in Cantica, & Sermone X. in Pſalmum *Qui habitat*, & Epiſtola quam ſuo & Pontiniacenſis Abbatis nomine ad Abbatem Majoris Monaſterii ſcripſit: ex *Vuillelmo Gemeticenſi* libro VI. Hiſtoriæ Normanniæ ad annum MXXXIV. ubi de *Herluino* Beccenſis Monaſterii primo Abbate, ejúſque ſucceſſore *S. Anſelmo* ſermonem facit. Idem conſtat ex *Hermanno* Monacho lib. III. *De Miraculis Sanctæ Mariæ Laudunenſis* Cap. XVII. ex *Vuillelmo Malmeſburienſi* Lib. I. *De Geſtis Pontificum Anglorum*, pag. 205. ex Conſtitutionibus Ordinis Præmonſtratenſis, &c. Verùm opus manuum quo maximè victus acquiritur, non eſſe S. Benedicti *præceptum*, ſed tantummodo *permiſſum*, ſive *potentis conſilium*, probat *Rupertus* Abbas Lib. III. in Regulam ejuſdem ſancti Patris, Cap. V. Et *Petrus* Cluniacenſis Abbas Epiſtola XXVIII. Libri primi Opus manuum in Regula non præſcribi oſtendit, niſi ad vitandum otium, id eſt ut Monachos bonis quibuſvis operibus occupatos Regulam implere. *Quocumque bono exercitio, otioſitate fugata, Regula non violatur: nemo hanc agentium juſte tranſgreſſor dicitur, calumnia illata longè rejicitur. Niſi autem eſſent opera præter ruſticationem Deo acceptabilia, nequaquam Judæis diceret Dominus:* Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. *Si ſanè corporalia opera ſpiritualibus exercitiis præferrentur, nequaquam Maria ad pedes Domini ſedere & verba ejus indeſinenter audire à cæteris operibus otioſa elegiſſet: nequaquam ſororem ſuam ſolam miniſtrare permiſiſſet, nequaquam Dominus eam optimam partem elegiſſe dixiſſet. Ergo ſi orando, legendo, pſallendo, injuncta religiosè implendo, vel alia qualibet hujuſmodi bona agendo animus occupatur, Regula (ut diximus) perfectè ſervatur: quoniam hæc operando Monachus non otioſus, ſed benè negotioſus in omnibus comprobatur. Diſcipulum Beati Benedicti S. Maurum, ad has Galliarum partes pro conſtruendis ſecundum ipſius doctrinam Cœnobiis ab ipſo directum, legimus hunc morem in Monaſterio quod in Andegavenſi Epiſcopatu conſtruxerat, tenuiſſe, ut quia eis ſine proprio labore cuncta neceſſaria ſuppeditabant, omiſſo manuum opere, ſpiritualibus, ut diximus, exercitiis exercitati, otioſi non eſſent, ſicque ſibi nuper à Sancto traditam Regulam bona ſemper operando, optimè conſervarent.* Ibidem ex Regula, & Sanctorum exemplis probat Monaſteria bona immobilia poſſidere poſſe, ex quibus victus & veſtitus Fratribus ſubminiſtretur. Cæterùm agriculturam, aliáque opera ruſtica & ſervilia Monachos nec exercere poſſe, nec decere. *Et ut primò impoſſibile demonſtremus* (inquit) *quomodo fieri poteſt ut gens languida oleribus & leguminibus fere nullas vires corpori dantibus, imò ipſam vitam vix ſuſtentantibus enutrita, & idcircò non parùm debilitata, aſperrimum ipſis quoque bubulcis & ruſticis agricultura laborem ferat, & tam duram ruris everſionem & ſubverſionem: aliquando æſtus ardore, aliquando imbrium, nivium, & frigoris importunitate ſauciata patiatur? Et qui ſibi ipſis ipſum etiam vilem & debilem cibum abſtinentiæ causâ plerumque ſubtrahunt: quomodo tanti laboris aſperitatem & aſſiduitatem ferre poterunt? An non videtur indecens, imò indecentiſſimum, ut Fratres qui aſſiduè in clauſtro morari, ſilentio, orationi, lectioni,*

Opus manuum non eſt S. Benedicti præceptum, ſed conſilium.

ni, ac meditationi, ac cæteris Regulæ præceptis, & Eccleſiaſticis Monaſteriis intentiſſimè operam dare præcipiuntur, his omnibus dimiſſis, ruſticationi & vulgaribus operibus intendant?

A Petro Cluniacenſi Abbate non diſcordat S. Bernardus Epiſtola CCXXVIII. ita ſcribens: *Simplici oculo tu niteris, qui opus manuum ſecundùm Regulæ præceptum obſervas: quia & Regulæ obedire, & otioſitatem inimicam animæ, ſecundùm ejuſdem Regulæ dicta, talibus exercitiis, tam ſacris non ſolùm Monachicis, ſed & Apoſtolicis Inſtitutionibus vis cavere, & in quantùm facultas datur, juxta Patres antiquos, & vitæ neceſſaria providere. Simplici oculo & tu niteris, qui hoc opus manuum ex parte poſtpoſuiſti: quia non in ſylvis, nec in deſertis, ſed in medio urbium, & caſtrorum conſtitutus, & undique populis circumſeptus, nec toties & toties ire ac redire horum cauſa operum, per promiſcuam utriuſque ſexus multitudinem, abſque aliquo vel plurimo periculo potes: nec inſuper opportuna loca, ubi talibus exerceri operibus poſſis, plerumque poſſides. Sed ne inimica Religioſis otioſitas, te vocante, locum tibi nocendi inveniat, aut ibi & quando potes manibus operaris; aut ubi non potes, opus hoc manuum operibus divinis per vices variando compenſas: ſicque ne domum pectoris tui vacantem nequam ſpiritus ſibi vindicet, quibus potes ſacris ſtudiis totum vitæ tuæ tempus occupas.*

Sacra ſtudia, ſcriptio & editio Librorum ad Eccleſiæ utilitatem, dignus Monachis labor, & manuum operi præferendus.

Convenientius Religioſis viris opus eſt in ſacris ſtudiis exercitatio, lectio, ſcriptio, editio Librorum ad publicam utilitatem. De qua S. *Petrus* Cluniacenſis Abbas Epiſt. XX. Libri primi ad *Giſtebertum* præclarè dicit: *Plantari non poſſunt arbuſculæ, rigari nequeunt ſata, neque aliquid ruralis operis exerceri.... Sed, quod eſt utilius, pro aratro convertatur manus ad pennam: pro exarandis agris, divinis Literis paginæ exarentur; ſeratur in Chartula verbi Dei ſeminarium, quod maturatis ſegetibus, hoc eſt, libris perfectis, multiplicatis frugibus, eſurientes lectores repleat, & ſic panis cœleſtis lethalem animæ famem depellat. Sic planè, ſic verbi divini poteris fieri taciturnus Prædicator: & lingua ſilente, in multorum populorum auribus manus tua clamoſis vocibus perſonabit. Clauſus tenebris ſpelæo tuo, & in Codicibus tuis terras ac maria peragrabis: in publicis Eccleſiæ Conventibus Lectoris ore verbum Dei ſublimi loco ſpeculator inclamabis: in remotis clauſtrorum & domorum angulis illud idem ſervis Dei ſilentibus inſuſurrabis. Animet te ad hoc agendum non parvum laboris præmium quod pro omnibus conſequeris, quibus hoc laudabili ſtudio ſubvenire potueris. Nam quotquot tuorum Voluminum lectione ſuperbiam proſtraverint, luxuriam ſubegerint, avaritiam contempſerint, iram domuerint, à quibuſlibet malis vel caverint, vel pœnituerint; ut manipuli ſudoribus tuis collecti, æternarum frugum tuarum horrea cumulabunt. Et dum cum vita hominis opera ejus finiri ſoleant, & cum deficiente deficere: tu nec mortuus morieris, nec à vita deficiens, à bono opere ceſſabis, quando Operibus tuis ad vitam mortuos revocabis. Tantóque tempore etiam poſt mortem tuam apud Deum extendetur lucrum operum tuorum, quantò (ut ita dicam) durare potuerit vita Librorum tuorum.*

Poſſeſſæ à Monachis Decimæ.

XXII. Monachi Decimas Eccleſiaſticas ex Epiſcoporum conceſſione poſſidebant ſeculis undecimo & duodecimo, & ex reſtitutione à Laïcis, qui illas olim uſurpaverant, Monaſteriis facta, Eccleſia approbante. Huic poſſeſſioni renuntiarunt Ciſtercienſes, ut conſtat ex Cœnobii Ciſtercienſis Exordio à *S. Stephano* Ciſtercienſi Abbate edito, cap. XV. Ubi de primorum Ciſtercii Monachorum ex Moliſmo venientium Inſtitutis ita

Primi Ciſtercii Monachi decimarum poſſeſſioni renunciarunt.

ſcribit: *Decimas quoque aiebant à Sanctis Patribus, qui organa erant Spiritus Sancti, quorumque ſtatuta tranſgredi, ſacrilegium eſt committere, in quatuor partes diſtributas: unam ſcilicet Epiſcopo; alteram Presbytero, tertiam hoſpitibus ad illam Eccleſiam venientibus, ſeu viduis & orfanis, ſive pauperibus aliunde victum non habentibus; quartam reſtaurationi Eccleſiæ. Et quia in hoc computo perſonam Monachi, qui terras poſſidet ſuas, unde per ſe & per ſua corpora laborando vivat, non recipiebant; idcirco hoc, veluti aliorum jus, injuſtè ſibi uſurpare detrectabant.*

S. Petrus Cluniacenſis Abbas Epiſtola XXVIII. Libri primi, inter excuſationes adversùs Ordinem ſuum factas, iſtam refert de poſſeſſione Decimarum: *Deinde ſubjungitis, interrogando; quæ ratio vel auctoritas poſſeſſiones Eccleſiarum Parochialium, Primitiarum & Decimarum nobis contulerit, cùm hæc non ad Monachos, ſed ad Clericos Canonica Sanctione pertineant?* Ad quam criminationem ſic reſpondet: *Nos, ſicut in ſupra dictis, ſic & in iſtis, Catholicæ Eccleſiæ auctoritatem prætendimus: atque ipſius Sanctionibus nos Parochiales Eccleſias, & idcirco ipſarum primitias & decimas legitimè poſſidere, confirmamus: Nam ſi Tribui Levi hereditas inter Fratres ſuos data non eſt, ut expeditiores ad Dei cultum, & circa divina Myſteria redderentur, neque ab eis ſecularibus impedimentis revocarentur, atque ideo primitiis, decimis, & oblationibus aliorum alerentur: rectè eadem Monachis conceduntur, qui ſicut illa Tribus, rerum temporalium hereditate privati ſunt, ac divinis ſervitiis diu noctùque inſiſtunt. Qui namque juſtiùs Fidelium oblata ſuſcipiunt, Monachi, qui aſſiduè pro peccatis offerentium intercedunt; an Clerici, qui nunc (ut videmus) ſummo ſtudio temporalia appetentes, ſpiritualia, & quæ ad animarum ſalutem pertinent, omnino poſtponunt?..... Quia ergo Monachi ex maxima parte Fidelium ſaluti invigilant, licèt Sacramenta minimè miniſtrent: æſtimamus ipſorum Primitias, Decimas, & oblationes, & quæque Beneficia, eos dignè poſſe ſuſcipere, quoniam & reliqua populo Chriſtiano neceſſaria à Presbyteris & Clericis faciunt exhiberi. Iſta verò dicendo, nequaquam Clericos ab Eccleſiarum & Eccleſiaſticarum rerum poſſeſſionibus excludere volumus: ſed Monachos hæc omnia legitimè poſſe obtinere, iſtis rationibus & auctoritatibus approbamus. Si enim ipſi pro officio Baptiſmatis, Pœnitentiæ, Prædicationis, ac cæterorum Sacramentorum populo exhibitorum, de redditibus Eccleſiaſticis vivere volunt; cur Monachi pro orationibus, pro Pſalmis, pro lachrymis, pro eleemoſynis ac multiplicibus bonis ob ſalutem populi Deo oblatis, rebus Eccleſiaſticis, & devotorum oblationibus non utantur? Et ut hæc non à nobis commentata ratione, ſed magis Canonum auctoritate roborata videantur, eorum verba in medium deducantur.* Tum prolatis Concilii Toletani III. Decretis, ita colligit: *Ergo ſecundùm hæc, & ſimilia, quæ ob prolixitatem hic ponere recuſamus, Eccleſias, & earum univerſa bona, ab Epiſcopis, abſque venalitate nobis collata, liberè, juſtè, canonicè poſſidemus.*

Monachos beneficia & decimas juſtè & canonicè poſſidere poſſe, oſtendit Petrus Abbas Cluniacenſis.

Ut Ciſtercienſes Decimas poſſidebant nullas, ita immunitatem à decimarum ſolutione conceſſit *Innocentius II.* Pontifex Maximus omnibus novi Ordinis Monaſteriis: quo de Privilegio graviter conqueſtus eſt *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis apud eumdem Pontificem; & apud *Aymericum* S. R. E. Cardinalem & Cancellarium, Epiſtola XXXIII. & XXXIV. Libri I. maximè quòd Interdicti ſententiam in Gigniacenſe Monaſterium Cluniacenſis Congregationis, ob

Immunitas à decimarum ſolutione Ciſtercienſibus conceſſa.

Gggg Decimarum

Decimarum repetitionem à Monachis *De Muratorio* Ciſtercienſis Ordinis Pontifex promulgaſſet. Cum Abbatibus etiam Ciſtercii in Capitulo Generali congregatis ea de re *Petrus* expoſtulavit Epiſtolis XXXVI & XXXVII. ejuſdem Libri. *Patrum*, inquit, *temporibus*, *Decimas non tantùm Laici*, *ſed Eccleſiæ Eccleſiis*, *Monaſteria Monaſteriis*, *& de ruſticorum operibus*, *& de propriis laboribus perſolvunt. Si igitur horum metas exceditis*, *quid niſi maledicis detrahendi occaſionem datis? Sed de lucro res agitur. Quod certè*, *quod lucrum putatur*, *ubi & fama læditur*, *& caritas periclitatur? Nam* (*ut quod verum eſt Fratribus & amicis fatear*) *hoc uno verbo*, *velut uno jaculo*, *amicorum pariter & emulorum pectora terebraſtis*, *& Epiſcopos*, *Clericos*, *Abbates*, *Monachos*, *ipſos etiam*, *ad quos pervenire potuit*, *Laïcos*, *adverſum vos unanimiter concitaſtis. Nec potuit Satanas nequitia ſua utilius invenire conſilium*, *quàm ut eos*, *quos mundus admirabatur*, *non admirans imitaretur*, *notâ cupiditatis inureret; & alios læſionis ſuæ dolore ſtimulatos ab eorum amore revocaret.*

Petri Cluniacenſis Abbatis ea de re gravis expoſtulatio.

Non æſtimandum lucrum ubi fama læditur, & caritas periclitatur.

Non multò poſt *Alexander III.* defectionem à ſancta illa paupertate, quam initio Ordinis coluerant, Ciſtercienſis Congregationis Abbatibus exprobravit, data ad ipſos Epiſtola. *Ab illa ſancta Inſtitutione dicitur declinatum*, inquit, *in tantùm ut aliqui ex vobis patriæ inſtitutionis obliti*, *contra Ordinis veſtri Regulam Villas*, *Eccleſias*, *& Altaria poſſident: fidelitates & hominia benignè ſuſcipiunt; Juſtitiarias & tributarias tenent*, *& omne ſtudium adhibent ut termini eorum dilatentur in terris*, *quorum converſatio in cælis debet eſſe. Inde eſt quòd vobis ab iis qui foris ſunt*, *contentiones & litigia ſuſcitentur*, *& Abbatibus in cauſis forenſibus occupatis utplurimùm*, *in commiſſis domibus & tepor Ordinis*, *& diſſolutio naſcitur charitatis*, *maximè quia cum paupertate charitas plus proficit.*

Defectionem à ſancta Paupertate Ciſtercienſibus exprobrat Alexander III.

Cum paupertate caritas plus proficit.

XXIII. Monachi paternam aut propinquorum hereditatem colligere poterant ſeculis undecimo & duodecimo. Id conſtat ex Cap. *Statutum eſt*, apud *Gratianum* Cauſa XVIII. Quæſt. I. quod ex Concilio apud *Altheim* in Germania ſub *Conrado* Rege celebrato laudat. *Statutum eſt*, *& rationabiliter*, *ſecundùm Sanctos Patres à Synodo confirmatum*, *ut Monachus*, *quem canonica electio à jugo Regulæ Monaſticæ profeſſionis abſolvit*, *& ſacra Ordinatio de Monacho Epiſcopum facit*, *velut legitimus heres paternam ſibi hereditatem poſtea jure vendicandi habeat poteſtatem. Sed quicquid acquiſierat*, *vel habere viſus fuerat*, *Monaſterio relinquat*, *& Abbatis ſui*, *qui fuerit ſecundùm Regulam S. Benedicti*, *arbitrio. Poſtquam enim Epiſcopus ordinatur*, *ad Altare ad quod ſanctificatur & titulatur*, *ſecundùm ſacros Canones*, *quod acquirere poterit*, *reſtituat.* Hereditas itaque Monacho obveniens, colligebatur à Monaſterio; at quæ ipſi ad Epiſcopatum fortè aſſumpto contingebat, Eccleſiæ Cathedrali vindicabatur.

Monachi paternam hereditatem colligere poterant.

Scholion I.

In hoc Articulo, Num. XVII. pag. 789. Edit primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant: *Privilegia conceſſa à Papa contra Canones, non ſunt rata.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea. Refero dumtaxat eo loci Sententiam Concilii apud Anſam celebrati anno vigeſimo-quarto ſupra milleſimum, in quo de Privilegio quodam Cluniacenſis Monaſterii à S. Odilone prolato dicitur: *Decreverunt* Epiſcopi *Chartam non eſſe ratam*, *quæ Canonicis non ſolùm non concordaret*, *ſed etiam contrairet Sententiis.* Non quæro quid juris ſit: Sed refero quod in Synodo geſtum ac pronuntiatum eſt, & quæ fuerit illius ſæculi Diſciplina.

Scholion II.

In eodem Articulo, Num. citato, pag. 791. Edit primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Immunitas Monachorum à Juriſdictione Epiſcopali*, *quia eâ abutebantur Epiſcopi.*

R. Non ita ſcripſi: Sed, *Immunitatem ab Epiſcopali Juriſdictione multis Monaſteriis conceſſam*, *quia Epiſcopi auctoritate ſua abuſi Monachos & Sanctimoniales infeſtabant*, *Gregorius VII teſtatur Epiſt. LXIX. Libri ſecundi.* Gregorium VII. cujus verba profero, falſi accuſare non poſſunt Religioſi Cenſores: Cur ergo me reprehendunt?

Scholion III.

In eodem Articulo, pag. 794. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *S. Bernardus improbat Exemptionem Monachorum ab Epiſcopis.*

R. Revera *S. Bernardus adversùs immunitates Eccleſiis & Monaſteriis ſua ætate nimio ambitu quæſitas vehementer declamavit Epiſtola XLII. ad Henricum Senonenſem Archiepiſcopum.* Subjicio S. Bernardi verba. Facti mera quæſtio eſt. Addo pag. 797. S. Bernardum *immunitates illas legitimas agnoviſſe*, *quæ neceſſitatis*, *aut communis utilitatis intuitu à Sede Apoſtolica concedebantur.* Quod ibidem probo S. Bernardi verbis. Sanctiſſimum Patrem carpere quis audeat?

Scholion IV.

In eodem Articulo, Num. citato, Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant: *etiam Petrus Bleſenſis malè loquitur de hujuſmodi Exemptionibus.*

R. Petrum Bleſenſem de Exemptionibus malè loqui, Religioſi Cenſores aiunt, non ego. *Petrus Bleſenſis* (inquam) *Epiſtola LXVIII. Ad Alexandrum III. ita Exemptionum abuſus perſtringit.* Tunc ejus verba deſcribo. Sicut de Sacramentis non malè loquitur, qui invehitur in impietatem & Sacrilegia eorum qui Sacramentis abutuntur; nec de Indulgentiis malè loquitur, qui ſtylum acuit in eos qui illis abutuntur ad quæſtum: ita, proportione ſervatâ, de Exemptionibus non malè loquitur, qui earum abuſus perſtringit.

Scholion V.

In eodem Articulo, Num. XVIII. pag. 800. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: In Gallia *Abbates non eligebantur*, *niſi habito conſenſu Regis.*

R. Abbates ex Monachis & à Monachis undecimo ſæculo electos ſcripſi: Obtinuiſſe tamen conſuetudinem ut Regis conſenſus in Galliis ad electionis confirmationem quæreretur. Mera facti quæſtio eſt eo loci ex veteribus Monumentis probata.

ART. IX.

Digitized by Google

ARTICULUS X.

De Bonis Eccleſiæ, & eorum Adminiſtratione, Seculis XI. & XII.

Clerici bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatores, non domini.

I. Eccleſiaſticorum bonorum Clericos eſſe diſpenſatores dumtaxat, non dominos, doctrina erat undecimo & duodecimo ſeculo recepta: quicquid proinde ultra victum & veſtitum ſupererat, in pauperum ſubſidium cedere debere. Ita docuit *S. Bernardus* Epiſtola II. ad *Fulconem* data. *Conceditur ergo tibi* (inquit) *ut ſi bene deſervis, de altario vivas: non autem ut de altario luxurieris, ut de altario ſuperbias, ut inde compares tibi frena aurea, ſellas depictas, calcaria deargentata, varia griſeaque pellicea à collo & manibus ornatu purpureo diverſificata. Denique quicquid præter neceſſarium victum ac ſimplicem veſtitum de altario retines, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt. Orabat quidem Sapiens tantùm victui ſuo tribui neceſſaria, non ſuperflua.* Habentes (ait Apoſtolus) victum & veſtitum: *non victum & ornatum. Et quidam alius Sanctus:* Si dederit (inquit) mihi Dominus panem ad manducandum, & veſtimentum quo operiar. *Nota,* quo operiar. *Sic ergo & nos contenti ſimus veſtimentis quibus operimur, non quibus laſciviamus, non quibus mulierculis vel ſimilari, vel placere ſtudeamus.* Et Epiſtola XLII. ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum: *Clamant nudi* (inquit) *clamant famelici: Noſtrum eſt quod effunditis, nobis crudeliter ſubtrahitur quod inaniter expenditis. Et nos enim Dei plaſmatio, & nos Sanguine Chriſti redempti ſumus: Nos ergo fratres veſtri. Videte quale ſit de fraterna portione paſcere oculos veſtros: vita noſtra cedit vobis in ſuperfluas copias. Noſtris neceſſitatibus detrahitur, quicquid accedit vanitatibus veſtris. Duo denique mala de una prodeunt radice cupiditatis, dum & vos vanitando peritis, & nos ſpoliando perimitis,* &c.

Prov. 30. 1. ad Tim. 6. Gen. 28.

Idem in Apologia ad *Guillelmum* Abbatem cap. XI. ſuperfluum Eccleſiarum ornatum improbat, quo patrimonium pauperum exhauritur; illúmque ſæpe cupiditatis fœtum eſſe potius oſtendit, quàm pietatis. *An hoc totum,* inquit, *facit avaritia, quæ eſt idolorum ſervitus, & non requirimus fructum, ſed datum? Si quæris quomodo? miro, inquam, modo. Tali quadam arte ſpargitur æs, ut multiplicetur. Expenditur ut augeatur, & effuſio copiam parit. Ipſo quippe viſu ſumptuoſarum, ſed mirandarum vanitatum accenduntur homines magis ad offerendum, quàm ad orandum. Sic opes opibus hauriuntur, ſic pecunia pecuniam trahit, quia neſcio quo pacto ubi ampliùs divitiarum cernitur, ibi offertur libentius. Auro tectis Reliquiis ſaginantur oculi, & loculi aperiuntur. Oſtenditur pulcherrima forma Sancti vel Sanctæ alicujus, & eo creditur ſanctior, quo coloratior: currunt homines ad oſculandum, invitantur ad donandum, & magis mirantur pulchra, quàm venerantur ſacra .... O vanitas vanitatum: ſed non vanior, quàm inſanior! Fulget Eccleſia in parietibus, & in pauperibus eget: ſuos lapides induit auro, & ſuos filios nudos deſerit. De ſumptibus egenorum ſervitur oculis divitum. Inveniunt curioſi quo delectentur, & non inveniunt miſeri quo ſuſtententur.*

Superfluum Templorum ornatum S. Bernardus improbat.

His gemina ſunt quæ *Gaufridus* Clarævallenſis Abbas ſcripſit §. XVII. Declamationum in Evangelium: *Ecce nos reliquimus omnia, ex Sancti Bernardi* ſententiis contextarum. *Sed eſto,* inquit: *ſtudioſe quis & fructuoſe laboret: Dignus planè eſt operarius mercede ſua: ut qui altario ſervit, de altario vivat. Vivat, inquam, de altario, ut juxta eumdem Apoſtolum, Alimenta & quibus tegatur habens, his contentus ſit. Tertium enim hoc periculum eſt: De altario, inquit, vivat: Non ſuperbiat, non luxurietur, denique non ditetur. Non, contra Sancti cujuſdam planè dignam omni acceptione ſententiam, ex Clericatu ditior fiat. Non ſibi de bonis Eccleſiæ ampla palatia fabricet, mutans quadrata rotundis; nec loculos inde congreget; nec in vanitate aut ſuperfluitate diſpergat: non extollat de facultatibus Eccleſiæ conſanguineos ſuos, aut neptes (ne filias dixerim) nuptui tradat. Res pauperum non pauperibus dare; par ſacrilegio crimen eſſe dignoſcitur. Sanè patrimonia ſunt pauperum, facultates Eccleſiarum: & ſacrilega eis crudelitate ſurripitur, quicquid ſibi Miniſtri & Diſpenſatores, non utique domini & poſſeſſores, ultra victum accipiunt & veſtitum.*

S. Hieronymus ad Nepotianum.

Bonorum Eccleſiaſticorum abuſus.

Audiendus hoc de argumento *Arnulphus* Lexovienſis Epiſcopus in Sermone habito in Concilio Turonenſi. *Paupertatem Chriſti* (inquit) *verbo prædicamus, ſed minùs exhibemus exemplo: Niſi quia fortaſſe paupertatem ejus in nobis ſpiritualiter divitiarum contemptus, & humilitas actus reſtaurat. Neque enim requiritur à nobis divitiarum indigentia, ſed contemptus. Divitiæ, inquit, ſi affluant, nolite cor apponere: Non dixit, ne affluant, ſed ne cor apponatur. Porro cor prohibuit apponere, ſed non manum. Profectò Propheta in omni affluentia divitiarum pauperem ſe prædicat & egenum. Poſſumus itaque licitè divitias poſſidere, ſi tamen earum nos non reputaverimus dominos, ſed miniſtros: Si intellexerimus patrimonium pauperum eſſe patrimonium Chriſti, ſi proventibus Eccleſiæ, ſi pauperum neceſſitatibus erogantur. Alioquin fures & latrones nos ratio manifeſta convincet, ſi res alienas invitis dominis, noſtro præſumpſerimus arbitrio contrectare.*

Proventus Eccleſiaſtici, Patrimonia pauperum.

Qui illi obtinentur, ſunt ſacri.

Idem docet *Petrus Bleſenſis* Epiſtola XV. ad *Rainaldum* Epiſcopum Carnotenſem electum. *Hodie* (inquit) *in promotione quorumdam prima quæſtio eſt, quæ ſit ſumma redituum, non quæ ſit converſatio ſubjectorum: Verumtamen Deus non irridetur. Ad honorem vocavit te propter onera, non ad multiplicandum numerum familiæ aut equorum: non ad dandas parentibus dignitates, ſed ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus. Majus gaudium Deo & Angelis ejus, ſi convertatur peccator à via ſua mala Prælati officio, quàm ſi per ejus induſtriam pompa Epiſcopalis eminentiæ in evectionibus & familiis augeatur. Non eſt in hoc gaudium Angelorum, in quo eſt pauperum domorum ſubverſio, à quibus procurationes exigis importunas. Conqueruntur & dicunt: Quia multiplicaſti gentem, & non magnificaſti lætitiam. Si te illius Diſcipulum profiteris, qui venit miniſtrare, non miniſtrari; ſic miniſtrabis pauperibus, ut non vituperetur miniſterium tuum, ut patrimonium Chriſti & pauperum ejus, quod tibi commiſſum eſt, in egentium neceſſitates, non in uſus extraordinarios expendatur. Patrimonii hujus zelator eſt Dominus, rationem tecum diſtrictiſſimam poſiturus, & uſque ad noviſſimum quadrantem exiget univerſa. Nec te poterunt excuſabilem reddere tuæ generoſitatis eminentia, & numeroſitas clientelæ. Si quia filius Comitis, aut conſobrinus Regis es, manu effuſiore teneris expendere: neceſſitas hæc Chriſti patrimonium non contingit. Expenſas, quas de rebus mundanis*

Virorum Nobilium, qui ad Eccleſiæ regimen aſſumuntur, generoſitatem ad ſumptus exorbitantes facientes, Epiſcopalis modeſtia cohibere debet.

mundanis feciſſes, aliis fortaſſis enormes pro tua generoſitate, debet in rebus Eccleſiaſticis Epiſcopalis modeſtia cohibere. Et Epiſtola XX. de redditu um Eccleſiaſticorum diſpenſatione per Epiſcopum facienda ſic loquitur: *Beneficiorum quæ pauperibus conferuntur, menſura debet eſſe immenſitas. Non militibus, ſed pauperibus erogare tenetur patrimonium Crucifixi: cujus ipſe non dominus, ſed tutor eſt, ut miſereatur & commodet ad uſus egentium, tanquam teſtamentarius diſpenſator.*

Epiſcopalis Eleemoſyna

Poſſeſſiones ex Eccleſiæ bonis acquiſitas, ut pecunias ex redditibus Eccleſiaſticis reſiduas, Clerici tranſmittere non poterant ad heredes.

II. Epiſcopi, cœterique Clerici, poſſeſſiones ex Eccleſiæ bonis acquiſitas, aut pecunias ex redditibus Eccleſiaſticis reſiduas tranſmittere non poterant ad heredes. Id conſtat ex *Gratiano* Cauſa XII. Quæſt. III. IV. & V. Cap. *Placuit*, quod ex Concilio Carthaginenſi III. Cap. XLIX. deſumptum eſt. Cap. *Quicunque*, quod ex Concilio Toletano IX. Canone IV. Cap. *Pontifices*, quod ex Concilio Agathenſi, Canone VI. Cap. *Epiſcopus*, quod ex Concilio Toletano IX. Cap. VI. Cap. *Sacerdotes*, ex eodem Concilio. Cap. *Preſbyter*, ex Concilio Agathenſi, Canone LIV. Cap. *Nulli*, ex *S. Gregorio* Epiſtola XLI. libri X. Cap. *Obitum*, ex eodem, Epiſtola XXII. libri IV. Cap. *Fixum*, quod ex Concilio Pariſienſi VI. libri I. Cap. XIV. & ex lib. V. Capitularium Cap. CLXXV. eſt depromptum. Cap. *Si Epiſcopus*, quod ex Agathenſi Concilio, Canone LI. Cap. *Sicubi*, quod ex Concilio Tarraconenſi, Canone XII. & Cap. *Quicunque*, quod ex Concilio Triburienſi. Hæc diſciplina undecimo & duodecimo ſeculo in Eccleſia vigebat, ac ſumma religione obſervabatur. Eadem diſciplina confirmatur lib. III. Decretalium Tit. XXV. *De peculio Clericorum*, Cap. *Ut unuſquiſque*, quod *Pio* Papæ, & Cap. *Inquirendum eſt*, quod Remenſi Concilio tribuitur. Cap. *Cùm in officiis*, Tit. ſequenti *De Teſtamentis*, quod ex Concilio Lateranenſi III. Canone XV deſumptum eſt, cujus hæc ſunt verba: *Cùm in officiis caritatis primo loco illis teneamur obnoxii, à quibus beneficium nos cognoſcimus recepiſſe: è contra quidam Clerici, cùm ab Eccleſiis ſuis multa beneficia perceperint, bona per eas acquiſita in alios transferre præſumunt. Hoc igitur quia antiquis Canonibus conſtat inhibitum, nos indemnitati Eccleſiarum providere volentes, ſive inteſtati deceſſerint, ſive aliis conferre voluerint, penes Eccleſias eadem bona præcipimus remanere.* Ibidem Cap. *Ad hæc*, & Cap. *Quia nos*, Alexandri III. Decreta de eodem diſciplinæ capite referuntur. Primum his verbis conceptum eſt: *Ad hæc præſentibus innoteſcat, quod Clerici de mobilibus, quæ per Eccleſiam ſunt adepti, de jure teſtari non poſſunt: Viventes tamen & ſui compotes, moderatè valent aliqua de bonis ipſis, non ratione teſtamenti, ſed eleemoſynæ intuitu erogare, in ægritudine conſtituti.* Alterum verò Caput ſic habet: *Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd licet Clerici de his quæ paternæ ſucceſſionis, vel cognationis intuitu, aut de artificio ſunt adepti, ſeu dono conſanguineorum, aut amicorum, non habito reſpectu ad Eccleſiam pervenerunt ad ipſos, liberè diſponere valeant: de his tamen quæ conſideratione Eccleſiæ perceperunt, nullum de jure poſſunt facere teſtamentum.* De mobilibus dumtaxat per Eccleſiam acquiſitis, in pios uſus, ſive intuitu eleemoſynæ, & moderatæ, aliquid largiri, Clericis ſeu viventibus, ſeu morientibus licebat; non propinquos, aut extraneos heredes ex aſſe inſtituere; bonorum etiam mobilium, multò minùs immobilium, ex Eccleſiæ redditibus acquiſitorum. Idem Pontifex Cap. *Relatum eſt*, Canonem Concilii Lateranenſis III. ſupra laudatum de omnibus omnino bonis Clericorum per Eccleſiam acquiſitis intelligendum eſſe declarat. *Reſpondemus* (*inquit*) *quod generaliter bona qualibet per Eccleſiam acquiſita, eis debent, juxta Lateranenſe Concilium, poſt acquirentis obitum remanere. Nomine autem Eccleſiæ, non Epiſcopus vel Succeſſor Clerici morientis, ubi eſt Collegium Clericorum, ſed communis Congregatio intelligitur, quæ rerum illarum debet Canonicam diſtributionem & curam habere. Ubi autem in loco defuncti tantùm unus eſt ordinandus; is ea bona* (*ſicut & alia ipſius Eccleſiæ*) *in Dei timore diſpenſet. Licet autem mobilia per Eccleſiam acquiſita, de jure in alios pro morientis arbitrio transferri non poſſint; conſuetudinis tamen eſt non improbandæ, ut de his pauperibus & religioſis locis, & illis qui viventi ſervierant, ſive conſanguinei ſint, ſive alii, aliqua juxta ſervitii meritum conferantur. Cæterùm quæ ex hereditate, vel artificio, vel doctrina proveniunt, diſtribuantur pro arbitrio decedentis. Quia verò nonnulli in diverſis Eccleſiis beneficia poſſident; dividantur quæ habuerant, per æſtimationem congruam inter ipſas.*

S. Bernardus Epiſtola CCLXXVI. apud *Eugenium III.* Pontificem Maximum queſtus eſt, *Hugonem* Autiſiodorenſem Epiſcopum ex primo Abbate Pontiniacenſi, moribundum, & parum ſui compotem, *Stephano* quodam ſuadente & ſuggerente totum quod acquiſierat, Nepoti ſuo, carnali adoleſcentulo, ſeculari, inutili dimiſiſſe: & tam irreligioſum teſtamentum à Summo Pontifice in irritum mitti poſtulavit. *Adeſt*, inquit, *homo, qui peccare fecit Iſraël, Sanctum loquor, Epiſcopum: qui cùm in morte aliquantum ſtupidus eſſet & turbatus, iſte eum fecit mori pene inteſtatum. Cùm enim pauperibus & Eccleſiis, aut nihil aut parum daret, Nepoti ſuo, carnali adoleſcentulo, ſeculari, inutili, totum pene quod acquiſierat menſæ Epiſcopali, Stephano ſuggerente & ſolicitante dimiſit.......... Quis credat virum ſpiritualem, ſi ſapuit, ſi compos ſui fuit, teſtamentum tale feciſſe? Quis vel ſeculariſſimus hoc dixerit teſtamentum Sacerdotis? Heccine diſpoſitio hominis ſobrii & ſpiritualis, illius qui omnia dijudicat, & ipſe à nemine judicatur? A quo enim, ſi ita remanſerit, ſive in cœlo, ſive in terra, iſte non judicabitur? Tu ergo, ſerve Dei! qui tenes gladium Petri, amputa confuſionem opprobrii à Religione; ſcandalum ab Eccleſia: crimen à perſona, à ſpiritualium omnium, qui eum in ſpiritu & non carnaliter diligebant, & tuo ipſius corde amaritudinem & dolorem. Exurge Phinees! ſta & placa, ut ſanetur quaſſatio. Sta, inquam, inflexibilis adverſùs carnem & ſanguinem, quo ariete murum tuæ conſtantiæ filii hujus ſeculi proculdubio concutere conabuntur. Vera pietas eſt in Avunculum, ſi ſuper hujuſmodi impius extiteris in Nepotem.*

Digitized by Google

ARTICULUS X.

De Immunitatibus & oneribus Eccleſiarum.

Poſſeſſiones Eccleſiarum à publicis exactionibus, perſonæ Clericorum à publica ſervitute liberæ.

I. POſſeſſiones Eccleſiarum à publicis exactionibus immunes erant undecimo & duodecimo ſæculo, ut & perſonæ Clericorum ab omni ſervitute publica liberæ. Hanc libertatem tuita eſt Melfitana Synodus anno milleſimo octogeſimo-nono, Canone XI. *Ne gravamen aliquod* (inquit) *Sancta patiatur Eccleſia, nullum jus Laicis in Clericos eſſe volumus & cenſemus. Unde cavendum eſt, ne ſervilis conditionis, aut Curialium Officiorum obnoxii, ab Epiſcopis promoveantur in Clerum. Neque liceat Laicis exactionem aliquam pro Eccleſiæ Beneficiis, aut paternis maternisve facultatibus quærere.* S. Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus & libertatis Eccleſiaſticæ Martyr, pacem cum Angliæ Rege *Henrico* inire noluit, niſi ab Eccleſiarum oppreſſione temperaret, ablatóſque ipſis redditus reſtitueret. Fuere qui hanc ſancti Archipræſulis ſeveritatem improbarent. At ipſum à calumnia vindicavit, eúmque propterea laudavit *Petrus* Abbas Cellenſis Epiſtola X. Libri I. ad ipſum data. *Dicunt enim* (inquit) *Non debet Archiepiſcopus tam inſtanter ſua repetere à Rege Angliæ, ut dimittat reconciliationis pacem pro amiſſa pecunia. Falluntur ſpecie veri, vel adulatione falſi. Qui ſpecie veri decipiuntur, inſtruendi ſunt: Qui adulatione falſi, repellendi...... Cæterum penſandum eſt in omni tam contractu, quàm actu, quid propter quid faciendum, vel dimittendum ſit. Penſanda etiam ſunt tempora, & diverſi ſtatus temporum, ſecundùm quos mutantur merita cauſarum. Nam in Primitiva Eccleſia ſola patientia locum habuit, ut auferenti tunicam dimitteret & pallium. Alius enim erat, & alibi, id eſt, extra Eccleſiam, qui perſequebatur; alius & alibi, id eſt intra Eccleſiam, qui patiebatur. Modo verò jam adultâ Eccleſiâ, non licet filiis Eccleſiæ, quod aliquando licuit inimicis. Decet enim matrem corrigere filium, ſicut decuit pupillam tolerare adverſarium.* Ex quibus colligitur, Eccleſiam ſpiritalibus armis libertatem ſuam adversùs Poteſtatum ſæcularium indebitas exactiones & gravamina tueri poſſe.

Oecumenica Synodus Lateranenſis III. Canone XIX Eccleſias à publicis oneribus liberas & immunes eſſe jubet. *Non minùs*, inquit, *pro peccato eorum qui faciunt, quàm pro illorum detrimento qui ſuſtinent grave nimis eſſe dignoſcitur, quod in diverſis partibus mundi Rectores & Conſules civitatum, necnon & alii qui poteſtatem habere videntur, tot Eccleſiis frequenter onera imponunt, & ita gravibus eas crebriſque exactionibus premunt, ut deterioris conditionis factum ſub eis Sacerdotium videatur, quàm ſub Pharaone fuerit, qui divinæ legis notitiam non habebat. Ille quidem omnibus aliis ſervituti ſubjectis, Sacerdotes ſuos & eorum poſſeſſiones in priſtina libertate dimiſit, & de publico eis alimoniam miniſtravit. Iſti verò univerſa ferè onera ſua imponunt Eccleſiis, & tot angariis eas affligunt, ut illud eis, quod Jeremias deplorat, competere videatur:* Princeps Provinciarum facta eſt ſub tributo. *Sive quidem foſſata, ſive expeditiones, ſive quælibet ſibi arbitrentur agenda: de bonis Eccleſiarum, Clericorum & pauperum Chriſti uſibus deputatis cuncta volunt ferè compilari.... Quocirca ſub anathematis diſtrictione ſeveriùs prohibemus, ne de cætero talia præſumant attentare, niſi Epiſcopus & Clerus tantam neceſſitatem vel utilitatem aſpexerint, ut abſque ulla coactione, ad relevandas communes neceſſitates, ubi Laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda. Si autem Conſules, aut alii, de cætero id præſumpſerint, & commoniti deſiſtere fortè noluerint, tam ipſi, quàm eorum fautores, excommunicationi ſe noverint ſubjacere, nec communioni Fidelium reddantur, niſi ſatisfactionem fecerint competentem.*

Decimarum & Dona gratuita à Clero ob Reipublicæ neceſſitates contributa.

II. Duodecimo ſæculo Clerus ob publicas Eccleſiæ ac Reipublicæ neceſſitates, decimas, & dona gratuita contribuit. Ita cum *Robertus* Normanniæ Dux in expeditionem Hieroſolymitanam proficiſci decreviſſet, & pro decem mille marcis argenti *Vuillelmo* Regi Angliæ fratri ſuo Ducatum impignoraſſet, omnibus Angliæ Ordinibus ad conferendum aliquid ad hanc ſummam conficiendam compulſis, conventus eſt & *Sanctus Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, & *Ut ipſe quoque manum auxilii ſui in tam rationabili cauſa Regi extenderet, à quibuſdam ſuis eſt Amicis admonitus. Intellexit id &* *rationis eſſe, & honeſtatis, hoc facere; ſed propriarum rerum tenuitate conſtrictus, unde expleret, quod faciendum fore videbat, non habebat. Uſus igitur conſilio Magnorum virorum, Vualchelmi videlicet Vuentani Pontificis, & Gundulfi Roffenſis, necne aliorum, quorum in hujuſce negotii conſilio par credi judicabatur, de theſauro Eccleſiæ Cantuarienſis partim in auro, partim in argento, valens ducentas argenti marcas, conivente majori parte Conventûs accepit, quod præfato Regi cum illis quæ de ſuis habere poterat, pro inſtanti neceſſitate, ut rebus conſuleret, pariter contulit. Verùm in hoc facto nullum Succeſſoribus ſuis, quod imitarentur, exemplum relinquere volens, mox dominicam villam ſuam quæ Peccheham vocatur, ſpatio ſeptem annorum ejuſdem Eccleſiæ juri conceſſit, quatenus ex redditibus ipſius villæ, qui circiter triginta libræ denariorum illis diebus erant, illatum Eccleſiæ damnum reſtitueretur.* Refert *Eadmerus* Lib. II. *Hiſtoriæ Novorum*. Sic pro expeditione in Terram Sanctam promovenda *Philippus Auguſtus* Rex Chriſtianiſſimus in Comitiis Regni anno MCLXXXVIII. Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, & totius Regni Baronibus conſentientibus, Decimarum ſolutionem Clero etiam impetravit, quæ *Saladinæ* dictæ ſunt. Non Clericis duntaxat, ſed Laicis, impoſitum fuit hoc onus, ad annum tantùm, cum aſſenſu Cleri, & propter inſtantem neceſſitatem, teſte *Rigordo* in Vita Philippi Auguſti. *Et propter hanc inſtantem neceſſitatem* (inquit) *oppidò enim iter Hieroſolymitanum Rex affectabat, cum aſſenſu Cleri & populi, quaſdam Decimas ab omnibus eſſe accipiendas eo tantùm anno decrevit, quæ dictæ ſunt Decimæ Saladinæ.* Eaſdem in Anglia decrevit Rex *Henricus II.* teſte *Rogerio de Hoveden* ad annum MCLXXXVIII. *Diſpoſitum eſt* (inquit) *à Regibus, & Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & aliis Principibus terræ, quod omnes tam Clerici quàm Laici, Decimas redituum mobilium dabunt.* De hac Decimarum exactione Authores quidam minùs æquè ſcripſere, ſi modus in iis exigendis ſervatus eſt.

Decimæ Saladinæ.

Illarum exactionem decimarum non probat Petrus Bleſenſis.

Petrus Bleſenſis Aurelianenſem Epiſcopum hortatus eſt Epiſtola CXII. ut Regi Chriſtianiſſimo perſuaderet, orationum duntaxat, non pecuniarum ſubſidium à Clericis pro bello ſacro exigendum eſſe, atque immunitatem Eccleſiaſticam apud ipſum tueretur. *Bellorum lex publica eſt* (inquit) *ut munificentia Principalis ſuis commilitonibus*

Digitized by Google

nibus de caſtrenſi obventione ſtipendia largiatur. Quæ ratio eſt, ut qui pro Eccleſia pugnant, Eccleſiam ſpolient, quam inimicorum ſpoliis, & donis triumphalibus ampliare debuerant? Putant-ne inſipientes & miſeri, quòd Chriſtus, qui ſumma juſtitia eſt, velit ſibi de injuriis, & ſacrilegio exhiberi ſacrificium, aut ſuſtineat, commiſſa ex his ſpolia proſperari? Nunquam pauperum, nunquam Eccleſiæ ſpolia proſperum habuerunt eventûs auſpicium. Ideo in ultima peregrinatione effuſa eſt contentio ſuper Principes, & errare fecit eos Dominus in invio, & non in via. Patrimonium Chriſti & Eccleſiæ ſuæ hodie vertitur in occaſionem ſcandali, & materiam ſervitutis. Certè ſub Pharaone, cùm ex Principali Decreto omnes ad collationem quintæ partis generaliter urgerentur, Sacerdotes tamen fuerunt ab obſervantia & onere illius Conſtitutionis immunes. In Libro etiam Numeri, ad figuram perpetuæ libertatis præcipit Dominus Leviticam Tribum ab omni publica functione liberam eſſe, Summique Pontificis duntaxat arbitrio ſubjacere. Quid aliud à Pontificibus, vel à Clero poteſt vel debet Princeps exigere, quàm ut inceſſanter fiat oratio ab Eccleſia ad Deum pro eo? Scio quòd ſi Rex tuus angariis, parangariis, exactionibus, capitationibus, cæteriſque ſordidis & extraordinariis muneribus Eccleſiam decreverit pergravare, quamplures Epiſcopos hujus rei fautores invenies. Ipſi enim Evangelicæ libertatis obliti, quæ non ſolùm filios Dei, ſed amicos facit, in ignominiam ſervitutis perpetuæ ſibi permittent aurem ſubulà perforari. Sic olim Rege Antiocho jura Templi & Sacerdotii pervertente, multi de Iſraël egreſſi ſunt, qui ſolius adulationis, aut vani timoris intuitu, in conſenſum illius tyrannidis tranſierunt. Tu verò, Reverendiſſime Pater! pro domo Iſraël ex adverſo aſcendas, & pro Teſtamento Dei murum inexpugnabilem te opponas. Enorme namque famæ & animæ diſcrimen incurres, ſi hanc injuriam Chriſti ſilentio aut neglectu diſſimules. Doctrinâ & exhortatione tua recolat Dominus Rex, ſe non ad expreſſionem pauperum, ſed ad tuitionem Eccleſiæ, poteſtatem gladii ab Eccleſia ſuſcepiſſe. Idem Epiſtola XX. de eodem Decimarum exactione ſcribit: *Exiit Edictum à Philippo Rege, ut deſcriberetur Gallicus orbis, & oneraretur Eccleſia Decimationibus recidivis. Sic paulatim tranſibit Decimatio in conſuetudinem, & præſumpta ſemel abuſio ignominioſam Eccleſiæ ſervitutem infiget.*

Matthæus Paris ad annum MCLXXXVIII. Decimationem univerſo Clero populóque Angliæ impoſitam nomine ſubventionis pro Bello Hieroſolymitano, verbis etiam aſperioribus perſtringit. *Eodem tempore* (inquit) *Decima pars mobilium generalis conceſſa per Angliam, ut collecta ad ſubventionem Terræ Sanctæ impenderetur, tam Clerum, quàm populum exactione violenta perterruit, quæ ſub eleemoſynæ titulo vitium rapacitatis incluſit.*

Eccleſia laboranti Reipublicæ Regique ſponte ſubvenire debet.

Cùm Rex *Philippus Auguſtus*, exhauſto ærario ad belli ſumptus pecunia indigeret, rogavit Clerum Remenſem ut ſibi opem ferret, ſicut Eccleſia ſolet juvare Patronos in neceſſitate conſtitutos. Reſpondit Clerus, ſe ad orationes pro Rege & ejus exercitu fundendas, non ad pecuniæ collationem teneri. Tunc Rex diſſimulavit injuriam. Sed cùm poſtea idem Clerus ejus Majeſtati ſupplicaret ut ab infeſtationibus & vexationibus quorumdam Comitum Eccleſiam populúmque Remenſem liberaret, reſpondit *Philippus Auguſtus*, ſe ipſis eodem modo ſubventurum, quo ſibi in neceſſitate opem tulerant. Comites rogavit; precibus Regiis non ceſſere. Tunc, ſerò licèt, agnovere Clerici, Eccleſiam laboranti Reipublicæ, Regique ſubvenire debere, cùm ſubſidium rogat ad hoſtes coërcendos: ſiquidem ejus defenſione indiget ad bona ſua, ac libertatem tuendam. Ita refert *Vuillelmus Brito* Lib. I. *Philippidos.*

Tempore cujuſdam guerræ, Rex prodigus aris,
Cùm Rex exigeret numerare ſtipendia multis,
Clerum Remenſem petiit, ſcriptóque rogavit,
Ut ſibi ſubſidium fieret, quò gratior illi
Ad tantos vellet ſumptus impendere gratis,
Ut ſolet Eccleſia Patronos ſæpè juvare.
Qui pro Rege ſuo Regi ſuffragia ſummo
Fundere cum precibus aiunt ſe jure teneri,
Non ſolidos dare, vel cenſum, ne poſtea fortè
Eccleſiæ pariant ex conſuetudine damnum.
Poſtmodo cùm bello fruerentur pace ſepulto
Rex Proceréſque ſui, res ardua protinus egit
Clerum Remenſem verſa vice poſcere Regem.
Reſtella, Cocii, Comites, Dominúſque Roſeti.
Non attendentes, Regiſve Deive timorem,
Certatim Eccleſiæ patrimonia dilapidabant,
Damnoſis populum Cleríumque premendo rapinis.
Gaudet, & hoc breve Rex reſponſum dedit eiſdem:
Vos prece me ſola nuper juviſtis, eadem
Lege relata nunc vice prælia veſtra juvabo.
Dixerat, & ſcripto Comites rogat Eccleſiarum
Ut ſpoliis, Cleróque velint deſiſtere damnis,
Acriùs hoc illi perſtant, graviorâque damna
Clero non ceſſant inferre, locíſque ſacratis:
Nec magnum reputant Comites à Rege rogari,
Qui minimo potuit illos compeſcere juſſu.
Denique cognovit Clerus (vexatio quippe
Rem docuit) quanto ſtudio, quantóque labore
Debeat Eccleſia ſibi quærere Regis amorem
Summoperéque ejus ſibi procurare favorem,
Quo ſine defendi nequeant patrimonia Chriſti.
Mox Regi ſupplicant, & ſe peccaſſe fatentur,
Atque ſatisfaciunt plenè ſuper hoc, quòd ab illis
Nil talis auxilii contra ſua bella petiti.

Anno MCII. Petro Aragonum Regi, ſub initia belli ſacri adversùs Mauros, poſteriſque Regibus atque Regni Proceribus conceſſit *Urbanus II.* ut Templorum quæ denuò extructa eſſent, Decimas & redditus ipſi perciperent, exceptis tantùm iis, quæ Epiſcoporum Sedes erant. Tanta erat cupiditas impiæ gentis extirpandæ, ut quid incommodi ea indulgentia allatura eſſet in poſterum, non ſatis conſiderare viderentur. Ita refert *Mariana.*

III.

Digitized by Google

* Epiſcopi & Abbates Militiam Regibus ſubminiſtrabant.

III. Epiſcopi & Abbates feuda Regia poſſidentes, Militiam Regibus ſubminiſtrabant ſæculis undecimo & duodecimo. De hac ſervitute *Beatus Petrus Damiani* Opuſculo vigeſimo ita ſcribit ad *Alexandrum II.* laudans *S. Bonitum* Arvernorum Epiſcopum, qui Epiſcopatum de manu Regis ſuſceptum dimiſerat: *Quid rogo iſte faceret, ſi tormenta quibus noſtri cruciantur Epiſcopi & ipſe perferret? Si ſcutatorum & lanceatorum turma poſt equitantis terga confluerent? Si eum tanquam gentilis Militiæ Ducem in procinctu poſitum armati undique manipuli conſtiparent? Et quem decuerat reverenter incedere cum choro Pſallentium, audire cogeretur hinc & inde perſtrepentium tinnitus armorum? Unde fit ut modò Pontificem non comitentur, ut dignum eſt, diverſi Clericorum Ordines; ſed caſtra potiùs, & armati telis vibrantibus bellatores. Penſemus etiam quale hoc ſit; quia hæc nonnulli & inviti perferunt; & tamen eos, quos tolerant, prædiis ac facultatibus Eccleſiæ, velint nolint, cariùs emunt.*

Ejuſdem teſtis eſt ſervitutis *Yvo* Camotenſis Epiſcopus Epiſtola XXVIII. ad *Philippum* Regem. *Excellentia*, inquit, *veſtra Literas nuper accepi quibus ſubmonebat ut apud Ponteſium vel Calvummontem, cum manu Militum vobis die, quem ſtatueratis, occurrerem, iturus vobiſcum ad Placitum quod futurum eſt inter Regem Anglorum, & Comitem Normannorum, quod facere ad præſens magna & multa cauſa me prohibent...... Caſati Eccleſiæ, & reliqui Milites penè omnes vel abſunt, vel pro pace violata excommunicati ſunt; quos ſine ſatisfactione reconciliare non valeo, & excommunicatos in hoſtem mittere non debeo.*

Idem teſtatur Vita *Sancti Arnulphi* Suſſionenſis Epiſcopi à *Liſiardo* ejus Succeſſore ſcripta, quæ apud *Surium* legitur ad diem XV. Auguſti. Narrat ſcilicet Cap. XVII. ipſum, cùm Abbas eſſet *Sancti Medardi* dignitate ſe abdicaſſe, quòd Rege *Philippo I.* jubente, ad bellum proficiſci nollet. *Ergone* (inquit) *relicta cauſa Dei, rurſus militibus ſtipabor, cum militibus rurſus arma tractabo? Grande profectò id nefas fuerit. Malim ſanè Abbatis & nomine & loco perpetuò caruiſſe quàm ſub hujus dignitatis prætextu iterum ſæculo inſervire. Id ubi comperit Philippus Rex, à malis Conſiliariis depravatus, miſit Legatos qui dicerent, Abbatiam magnis opibus & poſſeſſionibus inſtructam, Militibus, qui Regii eſſent Beneficiarii circumfultam, qui antiquitus conſueviſſent cum Abbate Regiæ expeditioni adeſſe. Faceret ergo quod mos haberet antiquus, aut loco cederet, quò Regis juſſa compleantur. His auditis, vir eximius cellam repetit, ſeſe in ea concludit, pro nihilo ducens illud culmen honoris.*

Anno MXLIX. cùm *Leo IX.* Pontifex Maximus ad Concilium Remis celebrandum ſe pararet, Epiſcopi quidam & Abbates, qui Cenſuram Pontificiam & Synodicam ob crimina metuebant, *Henrico I.* Regi Chriſtianiſſimo ſuggeſſere, *Nullum Anteceſſorum ejus id aliquando conceſſiſſe, ut ob ſimilem cauſam in Francia urbes ingreſſus pateret alicui Papæ. His verò agendis pacis & tranquillitatis congrua eſſe tempora....... Regiæ dignitati congruere utilitati Reipublicæ ſapienter conſulere potiùs, quàm Synodus intendere: Principes ſuos, & totius exercitûs ſui potentiam in rebelles commovere. Ipſos etiam Epiſcopos & Abbates, penes quos maxima pars facultatum Regni eſt, immunes hujus expeditionis eſſe non debere; antè alios Abbatem Sancti Remigii...... Hac igitur verſipelli perſuaſione Rex emollitus, Papæ per Sylvanectenſem mandat Epiſcopum, ſe ſuoſque Pontifices cum Abbatibus cogi ad comprimendam pervicaciam ſibi reſiſtentium, ideòque non poſſe occurrere illi in præfixo termino ad peragendum Concilium....; Unde adventum ſuum in Franciam in aliud tempus differat; quo abſolutis hujuſmodi negotiis, eum debito cum honore ſuſcipiat. Ad hæc Papa remandat, Promiſſionem Beato factam Remigio nequire ſe irritam facere, ſed ad Baſilicam ejus dedicandam proculdubio venturum: ubi, ſi qui divinæ Religionis amatores convenerint, cum eis Synodi rationem ſe fatetur habiturum. Cujus Mandati ad Regem relatione perlata, ipſe tamen in rebelles iter aggreditur, coacta in unum ingenti exercitûs ſui Militia: ſed & Epiſcopis, & pleriſque Abbatibus contra voluntatem ſuam illo euntibus.* Ita referunt Acta Concilii.

Illi ſervituti ſubjectos fuiſſe in Galliis Epiſcopos ſub Regno Ludovici VI. teſtatur *Ordericus* Vitalis Lib. XI. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* ad annum MCVIII. *Ludovicus* (inquit) *ad comprimendam tyrannidem prædonum & ſeditioſorum, auxilium totam per Galliam depoſcere coactus eſt Epiſcoporum. Tunc ergo communitas in Francia popularis ſtatuta eſt à Præſulibus, ut Presbyteri comitarentur Regi ad obſidionem vel pugnam cum vexillis & Parochianis omnibus.* Et ad annum MCXIX. ubi narravit Regem, re infeliciter geſta in Normannia adversùs Anglum, Pariſios triſtem rediiſſe, ait *Almaricum*, qui bello non interfuerat, ejus Majeſtatem gratiâ conſolationis adiiſſe, ipſique animos addidiſſe his verbis: *Nunc ergo conſideratis opibus Galliæ, & immenſis viribus collectis, undique inſurgens, ad reparanda laudis noſtræ damna & potentiam, ſalubre quoddam conſilium accipe: Epiſcopi & Comites, aliæque poteſtates Regni tui ad te conveniant, & Presbyteri cum omnibus Parochianis ſuis tecum, quò juſſeris, eant: ut communis exercitus communem vindictam ſuper hoſtes publicos exerceat, &c. His itaque dictis exhilaratus Rex omnia fieri decrevit, ut præfatus Heros inſinuavit. Celeres igitur veredarios direxit, & Edictum ſuum Epiſcopis mandavit. Illi verò gratanter ei paruerunt, & Presbyteros Diœceſis ſuæ cum Parochianis ſuis Anathemate percuſſerunt, niſi Regis in expeditionem ſtatuto tempore feſtinarent, & totis viribus rebelles Normannos protererent.* Et infra: *Noviomenſis Epiſcopus & Laudunenſis, aliique plures in illa expeditione fuerunt, & pro malevolentia quam in Normannos habebant, ſuis omne nefas permiſerunt. Sacra etiam loca quaſi ex divina auctoritate violari conceſſerunt, ut ita legiones ſuas pluribus modis leniendo multiplicarent, ſuiſque nefa[illegible] annuentes, in adverſarios animarent.*

Idem conſtat ex *Sancto Bernardo* Epiſtola XLII. ſeu Tractatu *De moribus & Officio Epiſcoporum*, ad *Henricum* Archiepiſcopum Senonenſem, Cap. VIII. *Porro vos* (inquit) *ſi Cæſaris Succeſſori, id eſt Regi, ſeduli in ſuis curiis, conſiliis, negotiis, exercitibus quoque adeſtis; indignum erit vobis cuicumque Chriſti Vicario taliter exhiberi, qualiter ab antiquo inter Eccleſias ordinatum eſt?*

Idem conſtat ex Privilegio quòd *Ludovicus VI.* & *Ludovicus VII.* Reges Chriſtianiſſimi Cœnobio *Sancti Martini à Campis* contulere. *Concedimus etiam* (inquiunt) *quòd Beati Martini homines nunquam in expeditionem vel comitatum ex conſuetudine, niſi ex amore ſolummodo, & prece, & voluntate & licentia Prioris ibunt.*

Idem probat Edictum *Ludovici VII.* quo ortam inter Abbatem Tornodorenſem, * & Oppidi incolas controverſiam compoſuit, quod in Hiſtoria Tornodorenſi

* De Tourneus.

Tornodorenſi editum eſt. *Abbas* (inquit) *ſuper* A *Burgenſes nullam deinceps faciet talliam, niſi pro auxilio aut procuratione noſtra, aut procuratione Domini Papæ, aut alicujus Cardinalium, ſi Abbas ſubmonitus fuerit ad Concilium, vel ad Curiam Domini Papæ, aut pro incremento Eccleſiæ ſuæ, aut diminutione defendenda Dominum Papam adierit, aut ad nos venerit pro expeditione, aut pro Regali noſtro recipiendo; aut pro alio negotio noſtro vel Eccleſiæ, quod fuerit grande, tunc rationabile, ſecundum qualitatem aut quantitatem negotii quæret auxilium & capiet ab hominibus ſuis.*

De Anglia idem teſtatur *Sanctus Anſelmus*; Epiſtola XXXV. Libri VI. ad *Vvalterum* Cardinalem & Sedis Apoſtolicæ legatum data, qui ipſum B rogaverat ut aliquem in locum de cauſis Eccleſiaſticis acturi convenirent. *Eſt & aliud*, inquit, *quia ego à Cantuarberia elongari nullatenus audeo: quoniam quotidie expectamus, ut hoſtes de ultra mare in Angliam per illos portus qui Cantuarberiæ vicini ſunt, irruant. Propter quod Dominus meus Rex ore ſuo mihi præcepit, antequam ab illo apud Notingeham diſcederem, & poſtquam Cantuarberiam redii, mihi mandavit per Literas proprio ſigillo ſignatas, aut Cantuarberiam cuſtodiam & ſemper paratus ſim, ut quacumque hora nuntium eorum, qui littora maris ob hoc ipſum cuſtodiunt,* C *audiero; undique convocari jubeam equites & pedites, qui accurrentes, violentiæ hoſtium obſiſtant. Et idcirco de Cantuaria exire non audeo, niſi in illam partem ex qua expectamus hoſtium adventum.* Legatur & Epiſtola XXXVI.

De *Vvillelmo Conqueſtore* ad annum MLXX. ſcribit Matthæus Paris: *Epiſcopatus & Abbatias omnes, quæ Baronias tenebant, & eatenus ab omni ſervitute ſæculari libertatem habuerant, ſub ſervitute ſtatuit militari, irrotulans ſingulos Epiſcopatus & Abbatias pro voluntate ſua; quot milites ſibi & Succeſſoribus ſuis hoſtilitatis tempore, voluit à ſingulis exhiberi. Et rotulos Eccleſiaſticæ* D *ſervitutis ponens in theſauris, multos viros Eccleſiaſticos huic Conſtitutioni peſſimæ reluctantes à Regno fugavit.*

De Hiſpania in bellis præſertim adversùs Saracenos geſtis teſtes ſunt *Blancha* Reginæ Matris *Sancti Ludovici* ad Comitiſſam Campaniæ Literæ, quibus ſe Relationem ex Hiſpania accepiſſe narrat de prælio adversùs Saracenos commiſſo, & ordinem exercitus deſcribit: *In prima acie fuit Didacus Lupi, & Garſias Romanus, & Abbas Ciſtercienſis, cum CCC. Militibus* E *hinc inde collectis: in ſecunda acie fuerunt omnes Epiſcopi, & omnes Clerici, & omnes Ordines, & Michael de Luſia. In tertia acie Reges in hunc modum: Rex Navarræ habuit dextrum latus, Rex Aragoniæ ſiniſtrum, Rex Caſtellæ fuit in medio.* Extat apud *Ducheſnium* Tom. V. *Scriptorum Hiſtoriæ Francorum.* Epiſcopi & Abbates arma non tractabant, ſed conſiliis, mandatis, precibus, adhortationibus, ſumptibus, militibus expeditionem promovebant. Hoc munere præclarè glorioſèque functus eſt *Martinus* Toleta- F nus Archiepiſcopus, quem *Aldephonſus* Rex Hiſpaniæ Ducem exercitûs adversùs Mauros conſtituit. Quem his verbis commendat *Rodericus* Lib. VII. *De Rebus Hiſpaniæ*, Cap. XXVIII. *Dux ejus Præſul Toleti. Magnates Regni in conſiliis Præſulis, & exercitus omnis ſub Præſule dignitatis: nomen ejus Martinus Magnus. Et genus ejus à Piſorica: honor gentis vita ejus. Et ſtola ejus diadema Eccleſiæ: ſapientia ejus pax multorum. Et lingua ejus informatio diſciplinæ, manus ejus ad ſubſidium pauperum. Et cor ejus ad compaſſionem humilium, cingulum ejus zelus fidei. Et arma ejus ad perſecutionem blaſphemiæ. Agmen omne ad nutum illius, ſanguis Arabum in conſpectu illius. Regio Bætica flammis ſuccenditur, & factum Præſulis proſperatur. Proceſſit enim per caſtra Bæticæ terras & oppida ſuccendendo, feliciter autem ad propria eſt reverſus.*

IV. Genus aliud ſervitutis Eccleſiis impoſitum lego ſæculo duodecimo; ſcilicet cùm Reges pacem inibant, fide jubere interdum cogebantur Epiſcopi vel Abbates, & certam pecuniæ ſummam polliceri, ſi Princeps pro quo ſpondebant, pacta conventa violaret. Id factum anno MCXCVI. cùm *Richardus I.* Angliæ, & *Philippus Auguſtus* Franciæ, Reges, pacem jurarunt. *Vvalterum* Archiepiſcopum Rothomagenſem & ejus Capitulum compellere voluit *Richardus* Rex, ut pro ipſo Regi Francorum fidejuſſores eſſent. *Vvalterus* recuſavit, quòd in pactis quædam contra Eccleſiaſticam juriſdictionem & libertatem continerentur. Exilium ſpontaneum, & reddituum ſuorum captionem propterea paſſus, paulopoſt Regis Chriſtianiſſimi *Philippi*, quem Pontiſaræ degentem adiit, benignitate recreatus eſt. *Noveritis* (inquit) *dilecte Archiepiſcope & Sacerdos Chriſti, etiam cum contradictione Satraparum & Conſiliariorum noſtrorum, nos intuitu Dei & perſonæ veſtræ non tantùm preces veſtras voluiſſe exaudire; ſed & illis hoc conditionaliter ſuperaddere: videlicet non ſolùm vos, ſed & Epiſcopos & Abbates, omnes Conventus & Eccleſias Diœceſis veſtræ, qui fidejuſſerunt pro Rege Angliæ, abſolvi à plegio & fidejuſſione quâ nobis obligati ſunt, ſi Epiſcopos, Abbates, Conventus, & Eccleſias, qui pro nobis erga eum fidejuſſerunt, voluerit & conceſſerit abſolvi: Indecens enim & iniquum eſt, Eccleſias Dei, & Eccleſiaſticas perſonas, pro exceſſibus noſtris & Regis Angliæ puniri: vel eas ſic citra voluntatem Eccleſiæ, juxta voluntatem Principum coarctari & obligari.* Ita *Vvalterus* ipſe commemorat, Epiſtola ad *Radulfum* Decanum Londonienſem apud *Radulphum de Diceto* in *Imaginibus Hiſtoriarum*, pag. 690.

Epiſcopi & Abbates interdum pro Regibus fidejubere cogebantur.

Scholion I.

In hoc Articulo, Num. II, pag. 813. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem reprehendunt: *Rex Galliæ pro expeditione in Terram Sanctam imperavit Clero ſolutionem decimarum, conſentientibus Epiſcopis.*

R. Philippum Auguſtum Regem Chriſtianiſſimum in Comitiis Regni anno 1188. Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, & totius Regni Ordinibus conſentientibus, Decimarum ſolutionem Clero imperaſſe, quæ *Saladinæ* dictæ ſunt, quia pro expeditione in Terram Sanctam promovenda impoſitæ, eo loci obſervo. Non Clericis tantùm, ſed Laicis etiam impoſitum hoc onus, ad annum tantùm, cùm aſſenſu Cleri, propter inſtantem neceſſitatem, teſte *Rigordo* in Vita *Philippi Auguſti*. Hiſtoriæ res eſt: Factum refero, nihil ex eo colligo.

Scholion II.

Eidem Articulo, pag. 831. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Approbat quòd cogantur Clerici ad ſubveniendum Regi in ſuis neceſſitatibus, ut in Gallia id modò faciant ſub titulo donativi voluntarii.*

R. Quæſtionem illam ne quidem attingo. Verbum *cogendi*, aut æquivalens, hac in materia non uſurpo. Eventum refero ſingularem, ſeu factum hiſtoricum ex Vvillelmo Britone Lib. I. *Philippidos*; verbum *cogendi* uſurpo, quo uſus eſt ille Hiſtoricus. Mihi perperam affingitur quòd approbem *Cogi Clericos ad ſubveniendum Regi*. Ipſum *Doni gratuiti* nomen de quo tamen eo loci non loquor, oſtendit Clerum Gallicanum non cogi ad

ſubveniendum

Digitized by Google

ſubveniendum Regi, ſed ſponte donum conferre, Regiſque precibus vel erga ſacrum Ordinem, non juſſionibus, ut ejus Majeſtati ſubſidio veniat. Cæterùm falsò me accuſant RR. Cenſores quod Galliæ mores, bonos licèt ac juſtos, in aliarum Nationum Eccleſias invehi velim.

S C H O L I O N III.

In eodem Articulo, pag. 856. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *In Gallia Eccleſiaſtici ibant ad bellum, & ſuppeditabant neceſſaria.*

R. Epiſcopos & Abbates XI. & XII. Sæculo Militiam Regibus ſubminiſtraſſe: illi ſervicuti ſubjectos fuiſſe in Galliis Epiſcopos ſub Regno *Ludovici Sexti*, obſervavi ac probavi. Facti Quæſtio eſt. Quot & quanta hujuſmodi refert Vir Eruditus *Ludovicus Thomaſſinus* in ſuis de nova & antiqua Eccleſiæ Diſciplina Libris, cui propterea nemo ſuccenſuit?

CAPUT VIII.

De Imperatoribus Orientis XI. & XII. Sæculo.

AD annum uſque vigeſimum quintum undecimi ſæculi imperavit *Baſilius Bulgaroctonus* cum *Conſtantino* fratre. Hi anno nongenteſimo ſeptuageſimo quinto Imperium fuerant auſpicati. Triennio poſt obitum fratris ſuperſtes vixit *Conſtantinus*, ad annum ſcilicet milleſimum vigeſimum-octavum. Utriuſque Hiſtoriam delibavimus in Synopſi Hiſtoriæ Sæculi IX. & X. Cap. VI. Articulo VIII. Cæterorum Auguſtorum, qui XI. & XII Sæculo in Oriente imperarunt, geſta hoc in Capite exponimus.

ARTICULUS I.

De Romano Argyro & Michaële Paphlagone.

Romanus Argyrus.

I. ROmanus Argyrus à *Conſtantino* Imperatore jam morti proximo vocatus, uxorem dimittere juſſus eſt, & filiam ipſius ducere aut oculorum jacturam pati. Hæſitavit primùm, ſed ipſi audaciam afflavit uxor, quæ ipſo carere maluit, & Sanctimonialem induere, quàm eſſe in causâ ut vel luminibus orbaretur, vel Imperio ipſe careret. Filiam itaque *Conſtantini* duxit *Romanus* cum Imperii dote. Huic *Zoë* nomen. Initio religioſum ſe præbuit ac munificum erga Eccleſias, juſtum erga omnes. Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ redditus auxit. Allelengium, tributum immane abolevit. Publica debita condonavit, privata perſolvit, captivos redemit, viros Eccleſiaſticos ſublevavit. *Pruſiani* Bulgari, & *Conſtantini Diogenis* conjurationes diſſipavit. Bellum in Syria geſſit adversùs Arabes, infœlici primùm exitu, deinde proſpero, damnis *Georgii Maniacis* virtute reſarcitis. Miſſus deinde ab Imperatore *Theoctiſtus* Patritius ingenti cum exercitu, inito fœdere cum *Pinzaracho* Tripolis Amera, Barbaros profligavit. In Sicilia ſuperiores fuere Saraceni: *Oreſtis* inertiâ, Romana peſſumdata res eſt. *Conſtantinum Patritium Diogenem* conjurationis reum, è turri eductum, Monachatu damnavit. *Theodoram* quoque ſororem ſuam in Monaſterium detruſit Imperatrix. Fœdus cum Præfecto Chalepi *Romanus* pepigit. Edeſſam recepit *Georgii Maniacis* armis. Subditos oppreſſit gravibus exactionibus, Monaſterii, & Templi in honorem Deiparæ extruendorum prætextu. Nullis ex *Zoë* Auguſta ſuſcepis liberis, ipſam contemnere cœpit. Illa *Michaelis*, unius ex Imperialis cubiculi Miniſtris, amore capta, & adulterii conſuetudine ipſi devincta, maritum veneno peremit, ut abſque cenſore ejus amplexibus frueretur. Periit anno milleſimo trigeſimo-quarto, die undecima Aprilis, Feria V. Majoris Hebdomadæ, cùm annos quinque & ſex menſes imperaſſet. Iſta conſtant ex *Curopalate*, *Cedreno*, & *Zonara*.

A Zoë uxore adultera veneno exſtinctus.

Michaël Paphlago.

II. *Michaëlem Paphlagonem* adulterum ſuum in ſolium extulit *Zoë* Imperatrix, inito cum ipſo connubio, ſperans fore ut ipſi ad nutum pareret. Sed ſpe ſuâ excidit: is enim clavum Imperii per ſe, & *Joanne* Eunucho Fratre ſuo Adminiſtro tractans, ab ipſa Eunuchos, & fideliſſimas ancillas abſtraxit, Romani exemplo ſibi metuens; ac ſelectas Matronas ipſi comites & cuſtodes dedit. Eo imperante, *Georgius Maniaces* Siciliam à Saracenorum tyrannide ereptam recuperavit. Sed cùm *Stephani* Claſſis Imperialis Præfecti calumniis Conſtantinopolim revocatus, & in vincula conjectus eſſet, eo abſente, amiſſa Sicilia eſt, una Meſſana ſervata. Mutatio frumentarii tributi in pecuniariam exactionem, Bulgaros ad defectionem compulit. At paulòpoſt ab *Aluſiano* Theodoſiopolis Præfecto, *S. Demetrio* Martyre operam ferente, cæſi ſunt ad quindecim millia Bulgari, totidem capti, tota recepta Provincia eſt. *Michaël Paphlago* ſeu Dæmonis vexatione, ſeu amentiâ, ſeu epileptico morbo identidem correptus, ſcelerum, quibus ad Imperium pervenerat, pœnas luit. Acto de Bulgaris triumpho, de ſeipſo triumphavit magnificentiùs: depoſitâ ſiquidem purpura & diademate, Vitam Monaſticam profeſſus eſt, expiandis criminibus & Deo promerendo vacans, reliquo, quod breviſſimum fuit, vitæ tempore. *Joannem* ejus fratrem Conſtantinopolitano Patriarchatui inhiaſſe, & Metropolitas atque Epiſcopos ejus impulſu *Alexii* Patriarchæ legitimi dejectione conſilium iniiſſe tradunt Hiſtorici. Ut ab ipſis contra Canones intruſus dicebatur, illos hoc reſponſo confudit: *Quando (ut vos dicitis) non ſuffragiis Pontificum, ſed juſſu Baſilii Imperatoris hoc Solium contra Canones conſcendi, age dum quos conſtitui Metropolitas per* XI. *annos ac ſemiſſem Eccleſiam gubernans, deponantur: Anathêma quoque renuntietur tribus Imperatoribus, quos coronavi & cedo Solium volenti.* Theophanis Theſſalonicenſis Archiepiſcopi, Clericis frumentarium Canonem ſolvere recuſantis, theſauros excuſſit *Michaël Paphlago*, inventiſque auri centenariis triginta tribus, ex his ſolvi juſſit Clericis pretium frumenti, quod à primo Pontificatus anno ipſis debebat, reliquum pauperibus erogari; Theophanémque ob immanem avaritiam, ad quam perjurium addiderat, exauctoratum, in prædium quoddam juſſit deportari: *Promitheo*, quem ejus in locum Archiepiſcopum Theſſalonicenſem deſignavit, onus impoſuit alimentorum ipſi præbendorum. Ita refert *Cedrenus*. Obiit *Michaël Paphlago* anno M. XLI. die X. Decembris, cùm annos ſeptem & menſes octo Imperium, non ſine clementiæ & æquitatis laude moderatus eſſet. De ipſo legendi *Curopalates*, *Cedrenus*, & *Zonaras*, &c.

Bulgari pereuntes domiti.

Michaël depoſito diademate Vitam Monaſticam profitetur.

Theophanis Theſſalonicenſis Archiepiſcopi exauctoratio ob avaritiam.

Digitized by Google

ARTICULUS II.

De Michaële Calaphato, Conſtantino Monomacho, & Theodora ſorore Zoës.

Michaël Calaphatus.

I. M*ichaëlis Paphlagonis* obitu ſumma rerum in *Zoen* recidit, quæ molem Imperii conſiderans, eique ſubſtinendæ ac tantis rebus tractandis imparem ſciens eſſe feminam, *Michaëlem Calaphatum*, Cæſarem, defuncti Imperatoris ex ſorore filium adoptavit, ac Auguſtum renunciavit, *Joanne Orphanotrophe* in Monaſterium relegato. Tanti citò immemor beneficii *Calaphatus*, de Auguſta Matre in ordinem redigenda cogitavit, *Joannis Orphanotrophi* literis, & *Conſtantini* Domeſtici, quem Nobiliſſimum creaverat, conſiliis inductus ab ipſa ut ſibi metueret. Id tentatis civium animis exequi tutò ſe poſſe confidens, Decretum de Imperatrice releganda, tondendáque perſcripſit, promulgavitque, necnon de *Alexio* Patriarcha ſummovendo, quem Auguſtæ addictiſſimum noverat Verùm in contrarium verſa ſunt populi ſtudia: ſeditione facta Imperium *Calaphato* cum oculis ademptum, *Zoë* ac *Theodora* ſorori aſſertum eſt, anno M. XLII. Menſes dumtaxat quatuor, & dies quinque *Calaphatus* imperavit.

Conſtantinus Monomachus.

II. *Conſtantinum Monomachum* Imperii thorique conſortem *Zoë* Auguſta aſcivit. Magnas hoc Imperatore clades Græcis illatas commemorant Hiſtorici: in Servia primùm, ubi ſeptem Duces, Milites ad XL. millia periere: deinde in Apulia, ubi *Maniaces* privatarum ultionem injuriarum publicæ rei anteponens, rebellavit, juvantibus Normannis; quo ſublato, iidem Normanni Provinciæ iſtius Domini permanſere. *Theophili Erotici*, in Cypro Inſula, & *Leonis Tornicii*, Adrianopoli, defectio fœlicitùs compreſſa. Roſſi ſive Scythæ navali prælio profligati, Duce *Baſilio Theodorocano*. Eoſdem terreſtri certamine cæcidit Catacala Beſta Ambuſtus. *Cacicius* Anii, & Majoris Armeniæ Princeps ad deditionem compulſus. Per id tempus Turcæ Perſide & Babylonia potiti ſunt. Grave præterea fuit *Conſtantino Monomacho* adversùs Patzinacas bellum. Res à *Michaëli* Patritio Acolutho, & *Bryennio* Ducibus ſtrenuè geſta, variâ tandem fortunâ belli, induciæ ad triennium pactæ. *Romani Boïla*, viri ex obſcuro loco ad Senatoriam dignitatem, & ad Imperatoris familiaritatem evecti, detecta in ipſius Majeſtatem conjuratio. Crimen authori condonatum: conſcii capite damnati ſunt. *Monomachus* publicæ pecuniæ non tam liberalis quàm prodigus, exhauſto ærario Provincias quaſdam à vectigalibus immunes inſolitis exactionibus oppreſſit. Inde factum ut Provinciæ illæ quæ Barbarorum aditum ab Imperio publicis impenſis prohibebant, tributorum loco, ipſorum incurſionibus patuerint. Libidini deditus fuit, pellicéſque habuit regio cultu. *Lichudem* Senatus Principem integerrimum, qui ipſi iniqua jubenti ſumma libertate & conſtantia reſiſtebat, exauctoravit. Ejus impenſis Hieroſolymitanum Templum Dominicæ Reſurrectionis à fundamentis inſtauratum eſt anno M. XLVIII. teſte *Vuillelmo Tyrio*. Magnificum etiam Conſtantinopoli Monaſterium extruxit in Manganis *Sancti Georgii* Martyris nomine Deo conſecratum, ædificia ad ſenes, peregrinos & mendicos excipiendos, alendóſque adjunxit, ac ſumptus neceſſarios ſubminiſtravit. *Ad id tempus* (inquit Cedrenus) *tantùm inſignioribus Solemnitatibus in Magno Templo, & in Sabbathis ac Dominicis diebus, incruentum Sacrificium peragebatur: reliquis diebus nequaquam. Omittebatur enim ob redditu um defectum. Hinc Monomachus liberaliter ſuppleuit, ut quotidie Miſſa celebraretur eo in templo.* Conſtantino imperante, *Michaël Cerularius* Patriarcha creatus eſt, cujus ſchiſmati non adhæſit Imperator, ſed *Leonis IX.* Romani Pontificis Legatos benignè excepit, illiſque paruit. Finem vivendi fecit anno M. LIV. cùm annos duodecim imperaſſet. Iſta conſtant ex *Cedreno*, *Zonara*, *Glyca*, *Manaſſe*, &c.

Lib. 1. cap. 7.

Conſtantinus Monomachus Miſſam quotidianam fundat.

Theodora Auguſta.

III. Mortuo Monomacho, *Theodora* Zoë Soror ſola rerum potita, anno uno, ſumma tranquillitate & pace imperavit. E vivis exceſſit anno M. LVI. Auguſto menſe, ut teſtatur *Cedrenus*.

ARTICULUS III.

De Michaële Stratiotico, & Iſaacio Comneno.

Michaël Straticticus.

I. POſt obitum Theodoræ, Palatini Spadones Imperium *Michaëli Stratiotico* detulerunt, homini propter ætatem pene decrepitam, & rerum imperitiam ineptiſſimo. Is Principes viros, Ducéſque eximios *Catacalum Ambuſtum*, & *Iſaacium Comnenum*, cùm ſuperbè ac inhumanè accepiſſet, eorum à ſe animos alienavit. Quibus ad excutiendum indigniſſimi Principis jugum Sacramento fœderatis, *Iſaacius Comnenus* Imperator ſalutatus eſt, octavo Junii anno 1057. Mox occupata Nicæa, *Michaëlem* juſto prælio vicit. Ille miſſa ad *Comnenum* Legatione, pacem exoravit, Imperii conſortium ipſi pollicitus. Verùm Patriarcha, Senatúſque *Stratioticum* abdicare coëgerunt, *Comnenum* Imperatorem proclamantes. *Stratioticus* Epiſcopos, quos ad ſe privatæ vitæ perſuadendæ causâ Patriarcha miſerat, interrogavit, quod ſibi abdicati Imperii præmium foret. *Regnum cœleſte*, reſpondentibus, inſignia poſuit, anno M. LVII. die ultima Auguſti (*Ex Cedreno, & Zonara.*)

Iſaacius Comnenus.

II. *Iſaacius Comnenus*, acris vir ingenii, ſed arrogantis, imaginem ſuam diſtricto enſe numiſmatibus inſculpi juſſit, propriæ virtuti & rei militaris peritiæ Imperium acceptum referens. Eccleſiaſticarum rerum procurationem penès unam Eccleſiam eſſe voluit: Cùm enim ad id uſque tempus & Magnus Oeconomus, & ſacrorum Vaſorum Cuſtos ab Imperatore deſignari ſolerent, utriuſque electionem Patriarchæ poteſtati permiſit. Exhauſtum à Deceſſoribus animadvertens ærarium, acerbus fuit vectigalium ac debitorum publicorum exactor: Officiorum donationem primus amputavit; agros acquirere ſtuduit Imperio, ut fiſci penuriam ſuppleret. Qua de cauſa civium pleroſque poſſeſſionibus ſpoliavit; quin etiam ditioribus Monaſteriis adempta prædia redditúſque publico vindicavit, relictis tantummodo ſumptibus ad victum neceſſariis. Superbum Patriarcham ſibi adoptionem Imperii intentantem, calceóſque coccineos inſolenti faſtu uſurpantem, exilio mulctavit. Ejus in locum legitimis ſuffragiis ſubſtitutus *Conſtantinus Lichudes*, quem conſecrari prohibuit Imperator, donec certa quædam jura ſuæ Majeſtati cederet. Expeditione contra Hungaros & Scythas ſuſcepta, utroſque ad pacem deprecandam compulit. Unus Scytharum Ducem *Seltes* Imperialium vires tentare auſus, multis ſuorum cæſis, fugam arripuit. Biennio ac tribus menſibus Imperii exactis, morbo correptus, Imperatorem deſignavit *Conſtantinum Ducam*, & in

Iſaacii Comneni virtus.

Studienſe

Digitized by Google

Studienſe Monaſterium conceſſit; ubi receptâ ſanitate, Vitam Monaſticam nihiloſecius profeſſus eſt, tantáque modeſtiâ vixit, ut nec Janitoris officio ex obedientia fungi dedignaretur. Vir fuit caſtiſſimus; adeò ut periculoſa quondam ægritudine affectus, ſuadentibus fornicationem Medicis vel cauterium minitantibus quo procreandæ facultas ſobolis in perpetuum adimeretur, ferro & igne, quàm illicita voluptate curari maluerit. In Monaſterium pariter ſeceſſit *Æcaterina* Auguſta ejus uxor, quæ mutatione conditionis nihil novi ſibi acciſſe aiebat, quòd Regnum cum Regno commutaſſet. Iſta conſtant ex Joanne *Curopalate & Zonara.*

Imperium cum Vita Monaſtica commutavit.

ARTICULUS IV.

De Conſtantino Duca, Romano Diogene, Michaële Duca, & Nicephoro Botaniate.

Conſtantinus Ducas.

I. Conſtantinus Ducas anno MLIX. iniit Imperium, pius in Deum Princeps; moribus commodis, juſtitiæ amans, ingenio tardo & hebeti. Structas initio Principatus inſidias, favente Deo declinavit. In reos privatione bonorum animadverſum eſt. Duarum præcipuè rerum ſtudioſus fuit, augendi nimirum ærarii, qua de cauſa Curias rationibus quæſtoriis deſtinatas quibuſvis vendebat, & vectigalium collectionem Publicanis cum pacto auctarii credebat & munera cauſarum audiendarum ac judicandarum. In jure dicendo, Legum præſcripta non ſemper obſervabat, ſed interdum erat ipſi pro ratione voluntas. Rem militarem cùm negligeret, debilitatum eſt ac imminutum Imperium, impunè graſſantibus Barbaris. Uzi (quæ Scythica gens eſt) ultra fines ſuos effuſi, victis Romanis legionibus, captis fortiſſimis Ducibus *Nicephoro Botaniate*, & *Baſilio Apocape*, in Græciam uſque penetrarunt populabundi. Paſſim conviciis proſcindebatur Imperator; quòd ſumptibus parcens, contra hoſtes non duceret. Quare Urbe egreſſus, & ad Chærobachos caſtra metatus eſt, centum quinquaginta duntaxat militibus ſtipatus. Enimvero de conſcribendis copiis ſolicito ſubitum gentis nuntiatur excidium, cùm ſæviſſima peſtilentia, tum Pazinacarum & Bulgarorum gladio. Divino id præſidio, & Imperatoris pietati tributum. Interea *Conſtantino Lichude* Patriarcha defuncto, in Sedem Conſtantinopolitanam evectus eſt *Joannes Xiphilinus*, ex Monachorum ordine, vir exquiſitæ eruditionis, qui *Dionem Caſſium* in compendium redegit. Lethali correptus ægritudine *Conſtantinus Ducas*, filiis tribus reliquit Imperium, *Michaëli & Andronico*, quos privatus genuerat; & *Conſtantino Porphyrogenito*, quem ſuſceperat Imperator. His *Eudociam* conjugem tutricem dedit rerum adminiſtratione ipſi commendata, quòd modeſta videretur; nec minùs ad Rempublicam regendam apta, quàm educationis filiorum ſtudioſa. Sed priùs ab ipſa ſcriptum Jusjurandum exegit, quod apud Patriarcham depoſitum eſt, quo ſe à ſecundis nuptiis temperaturam pollicebatur. Sed & Senatores nullum ſe præter ejus liberos Imperatorem, illis viventibus, agnituros jurarunt. Obiit anno MLXVII. Viros eruditos colebat, fovebátque, dicere ſolitus, *Malle ſe ex doctrina, quàm Imperio nobilitari.*

Conſtantinus Ducas virorum literatorum amator.

Romanus Diogenes.

II. *Eudocia* contra fidem juriſjurandi ſecundò nupſit *Romano Diogeni*, viro bellicoſo & forti, poſt ſeptimum viduitatis menſem, intelligens in labantibus Orientis rebus, id ſuæ filiorúmque ſaluti & conſervationi Imperii neceſſarium. Juriſjurandi verò ſyngrapham callidè à Patriarcha priùs recepit, cùm ſe illius nepoti nupturam eique Imperium tradituram ſimulaſſet. E ſqualore carceris ad ſolium aſcendit *Diogenes*: inſidiarum namque & affectatæ poſt *Conſtantini Ducæ* obitum tyrannidis convictus, in vincula conjectus fuerat, & capite damnatus. Hunc *Eudocia* abſolvit, cúmque in thori & Imperii conſortium adſcivit, ſperans illi ſe imperaturam, quem contra ſpem omnem ad tantum faſtigium extuliſſet. Sed feminæ quamvis ſuæ dignitatis & fœlicitatis auctrici, ſervire indignum ratus, libera & abſoluta poteſtate uſus eſt. Secundis aliquot expeditionibus in Turcas factis, mutatâ belli fortunâ victus, *Andronici* proditione in Sultani poteſtatem venit, cujus de pace Legatos ſuperbè reſpuerat. Huic nomen *Axani.* Qui proſtratum, & pede calcatum pro more gentis *Diogenem* erexit, amplexus eſt benignè ac honorificè accepit. Interim *Joannis* Cæſaris, *Conſtantini Ducæ* fratris artibus & auctoritate *Romano Diogeni* abrogatur Imperium, *Eudociâ* in Monaſterium relegatâ. *Michaël Ducas* Conſtantini filius Imperator ſalutatur. *Diogenes* à Sultano dimiſſus *Cathaturii* Ducis auxilio dignitatem tueri conatur. Ad extremum deditionem facit *Andronico*, ea conditione ut poſitis Inſignibus raſâque comâ, privatam vitam agat. Miſſi à novo Imperatore Sacerdotes jurejurando confirmant nihil eum moleſtiæ paſſurum. Nihilominus contra fidem effoſſis crudeliter oculis, tumente ex vulneribus capite, ac vermibus ſcatente in Protam Inſulam deportatur, ibique vitæ & calamitatis finem facit, anno MLXX. annis tribus, octóque inſuper menſibus Imperii exactis, Nazianzenum Epiſcopatum ad jura Metropolitana perduxit. Iſta conſtant ex *Joanne Curopalate*, & *Zonara.*

Michaël Ducas.

III. *Michaël Ducas*, ineptus Imperio Princeps, *Joannem* Sidenſem Metropolitanum rebus gerendis præfecit. Alium deinde ſpadonem *Nicephorum* nomine, Peloponeſi Prætorem, ſupremum Logothetam deſignavit, qui ejus ita occupavit animum, ut Sidenſi Archipræſule ſummoto, ſummam rerum adminiſtrationem ipſi permitteret. *Michaëlis Ducæ* ignavia Turcis animos viréſque addidit, qui in Orientales Provincias non jam ut prædabundi, ſed ut victores & domini irruperunt, obſiſtente nemine. Contractis adversùs ipſos copiis *Iſaacius Comnenus*, & *Ruſelius* Latinus Duces præfecti. *Ruſelius* defecit ad Barbaros. *Comnenus* fuſis copiis, direptiſque impedimentis in hoſtium poteſtatem venit. *Ruſelio* Joannem Cæſarem Patruum opponit Imperator. Qui à *Ruſelio* victus, deinde Imperatoris nomine ornatur, pacto fœdere ut Turcas, quos contra ſe mercede evocatos intellexit, communibus viribus propulſent. Prælio adversùs hoſtes commiſſo, multiſque Barbarorum cæſis, ambo Duces longiùs à ſuis provecti, in eorum manus incidunt. *Ruſelium* uxor redimit, Cæſarem Imperator. Qui Conſtantinopolim dum perducitur, Monachum induit, ne ob uſurpatum Imperii titulum det pœnas. *Ruſelius* in Armeniam cum ſuis ſe recepit, quem *Alexius Comnenus* Præſes illuc ab Imperatore miſſus cum copiis, dolo magis quàm viribus capit, pactâ Turcis ſi eum tradant, pecuniâ. Qui Regiam in Urbem perductus, in turri quadam incluſus eſt. Nondum tamen tuta *Michaëlis Ducæ* Majeſtas. Duo ſiquidem *Nicephori*, *Botaniates* & *Bryennius*; ille in Oriente, hic in Occidente, ubi Dyrrachio

Bellum Turcicum.

Digitized by Google

chio præerat, Imperium uſurpant. *Botaniates* A Turcarum operâ Nicæâ potitus ac demum xxv. Martii in Regia Urbe Imperator proclamatus eſt, *Michaël* in Studienſe Monaſterium abductus; purpuram cum lacerna pulla mutare coactus eſt, vii. Aprilis, quæ Vigilia Paſchatis erat, anno M. LXXVIII. Illi *Parapinacii* cognomen calamitas publica fecit: quia ipſo Imperatore tanta fuit annonæ caritas, ut non integer medimnus numiſmate venderetur, ſed pinacio minùs, qui eſt medimni quadrans. His temporibus *Joannes Xiphilinus* Conſtantinopolitanus Patriarcha obiit; cui *Coſmas* Hieroſolymitanus Monachus, magna ſanctitatis opinione ab Imperatore B *Michaële Duca* ſubſectus eſt. Hæc ex *Joanne Curopalata*, *Zonara*, *Glyca*, & *Conſtantino Manaſſe*.

Nicephorus Botaniates

IV. *Nicephorus Botaniates*, ut primùm coronatus eſt Imperator, publica debita expungit, novâſque tabulas inſtituit, civium animos ut ſibi devinciret. *Bryennium* conditiones pacis, & Cæſaris oblatam dignitatem ſuperbè reſpuentem, per *Alexium Comnenum*, Nobiliſſimi, & Magni Domeſtici, Præfectique Romanorum Legionum, auctum honoribus, debellavit, cepit, excæcavit. Non abſimilis *Baſiliaci* ſors fuit, qui poſt *Bryennium* Imperium uſurpaverat, omnibus à C Dyrrachio ad Theſſalonicam in poteſtatem redactis. Hujus quoque factio *Alexii Comneni* virtute fracta & diſſipata eſt. *Mariam* Auguſtam, *Michaëlis Duca* nuper Imperatoris uxorem *Nicephorus* duxit, viro ſuperſtite. Sacerdos qui nefarias nuptias conciliaverat, ab ordine excidit Antiſtitum ſententiâ. Conſcripto contra Turcas Orientem incurſantes exercitui, *Conſtantinum Ducam* cognominis quondam Imperatoris filium præfecit. Is Chryſopolim cùm trajeciſſet, affectavit Imperium, faventibus legionibus. At muneribus à *Nicephoro* tentati milites, juvenem Tyrannum ipſi tradidere, quem attonD ſum & Monaſtica indutum veſte in Inſulam relegavit. Fœda tunc erat facies Imperii: *Nicephorus* enim ob ingraveſcentem ætatem, inſitámque mollitiem, publicæ rei tractandæ ineptus, ſervorum duorum arbitrio permittebat omnia. Quamobrem in contemptum ſuorum venit, & à *Comnenis*, quos nequiſſimi ſervi conjurationis accuſaverant, Imperio ſpoliatus, Monachum induere coactus eſt, anno Chriſti M. LXXXI. cùm annos tres regnaſſet. Ex *Comnenis* verò duobus, *Iſaacio* & *Alexio*, Imperator præelectus eſt *Alexius* natu minor, neE quicquam repugnante fratre. Ipſi à *Sancto Joanne* Evangeliſta prædictum Imperium, *Anna Comnena* commenta eſt. *Comnenorum* partibus *Georgius Palæologus*, & Cæſar *Joannes Ducas* adhæſere. Defectionis *Comnenorum* Hiſtoriam accuratè deſcribit *Anna* Alexii filia Lib. II. *Alexiados*.

ARTICULUS V.

De Alexio Comneno.

A*Lexius Comnenus* à *Coſma* Patriarcha Imperator coronatus, *Iſaacium* fratrem *Sebaſtocratorem*, novo dignitatis adinvento titulo, quaſi ſecundùm Imperatorem creavit, infra quem Cæſar eſſet ab Imperatore tertius. Cæſar verò appellatus eſt *Meliſſenus*. Matrem religioſum ſeceſſum cogitantem Imperii adminiſtrationi cum ſumma poteſtate præfecit, Aurea Bulla hac de re edita. Ipſi *Da-* B *laſſenæ* nomen, cujus elogium texuit *Anna Comnena* Lib III. *Alexiados*. Ipſam laudat imprimis, quòd plurimam noctis partem divinis hymnis, juxta deſcriptionem Eccleſiaſticam in diurna toto anno penſa diſpenſatis recitandis inſumeret, & negotiis ſub diluculum vacaret: Quòd Liturgiæ quotidie intereſſet; Monachos verò ita coleret, ut eos familiariter adhiberet ad menſam, & quidem ita aſſiduè ut nemo illam accumbentem viderit ſine Monachis convivis.

Dalaſſenæ Imperatricis Matris pietas.

Alexium Imperatorem in cœtu Sacerdotum & Monachorum, cui *Coſma* Patriarcha præerat, defectionis culpam, & omnia criminis conſectaria & circumſtantias ſingillatim & C accuratè confeſſum: idémque præſtitiſſe defectionis conſcios; & in ſalutarem pœnitentiam jejunium quadraginta dierum, tot demque noctium humicubationem accepiſſe, atque impleviſſe, eadem teſtatur Hiſtorica Princeps.

Alexii Comneni Pœnitentia.

Hinc *Robertum Guiſchardum* Apuliæ Ducem, inde Turcas infeſtos habuit *Alexius Comnenus*. Scripſit ad Præfectos urbium Illyrici, ad Romanum Pontificem, ad Archiepiſcopum Capuanum, ad Principes Ducéſque Galliarum, ad Ducem Longobardiæ, eos omnes quà promiſſis, quà donis in *Robertum* incitans. Ad *Henricum* Germaniæ Regem Legationem miſit ac pecuniam, ejúſque affinitatem expetiit, D quem nimirum plus cæteris Occidentis Principibus contra *Robertum* poſſe perſuaſum haberet. Turcarum verò ad Boſphorum ſive Damalim cuncta vaſtantium incurſiones coërcuit, maritimiſque pulſos oppidis pacem petere coëgit, quam iis metu *Roberti* largitus eſt. Interim Dyrrachium validis copiis terra marique oppugnat *Robertus*, Georgio propugnante Paleologo. De urbis periculo monitus *Alexius* Turcas, Venetóſque in auxilium vocat. *Robertum* ab obſidione nec fœderatorum multitudo, nec hyemis aſperitas, nec peſtis, faméſque exercitum vaſtans, retrahunt. *Alexius* adverE sùs *Robertum* proficiſcitur, & in conſpectum hoſtium venit. *Robertus* perſuadet ſuis ut impedimenta comburant, naveſque mergant, ut pugnare poſſint tanquam ibi nati, móxque morituri. Nocte ante prælium tota orat in Templo *S. Theodori* Martyris cum exercitu univerſo, & Sacra Myſteria percipit. Tum aciem inſtruit, prælium committit, poſt velitationes nonnullas Romanam disjicit aciem, magnámque Græcorum ſtragem edit: vulneratur, fugítque, relictis impedimentis *Alexius*. Dyrrachium in poteſtatem *Robertus* redegit.

Robertus Guiſchardus Apuliæ Dux Dyrrachium expugnat, Alexium Comnenum vincit.

Gaitam ejus conjugem conſortem fuiſſe gloriæ *Anna* F *Comnena* tradit, quæ ſcilicet velut Pallas altera, conſpicata fugientes, acri fixos intuitu magna voce increpuit. Qui cùm haud ſiſterentur clamore, haſtâ correptâ, effuſis habenis ignavos perſecuta eſt, collectóſque ad pugnam redire compulit.

Gaitæ uxoris Roberti Guiſchardi heroica fortitudo.

Robertum in Italiam revocavit tuendi Principatus ab armis *Henrici* Germaniæ Regis neceſſitas. *Boamundum* filium in Oriente reliquit cum exercitu. Hic à parentis fortitudine minimè degener multas urbes redegit in poteſtatem, bis *Alexium* Imperatorem

Boamundus Roberti filius Bellum contra Græcos feliciter gerit.

Digitized by Google

peratorem acie vicit, fugavit. Summa pecuniæ difficultas, exhauſtúmque ærarium, à ſacris operibus ſubſidium quærere coëgit *Alexium*. Convocata ea de re Synodus. *Leo* Chalcedonenſis Archipræſul ob Templorum ſpoliationem in *Alexium* acriter declamans, pernicioſæ doctrinæ accuſatur, & deponitur. *Boamundus* tertio ad Lariſſam prælio non plenè victor, quanquam nec omnino victus, redire cogitur ad patrem conſpiratione ſuorum, quos contra illum *Alexius* concitaverat. Poſt hæc contra Turcas fœliciter bellum geſſit *Alexius*, Gallorum ope. Plures etiam contra Scythas expeditiones ſuſcepit, vario eventu. Ad extremum uno prælio gentem delevit univerſam. Comanos ſemel iterúmque vicit. Francis ad bellum ſacrum properantibus *Godefrido Bullionæo* Duce, infeſtus fuit, ab exercitibus tam numeroſis, tam fortibus ſibi timens. Eorum expertus virtutem eſt oppugnata ab ipſis Conſtantinopoli. *Anna Comnena*, quæ Patri adulatur, Latinis detrahit, Græca fides ſuſpecta. Latinos Sacerdotes calumniis proſcindit lib. x. occaſione ſumpta ex ſacris expeditionibus, quibus & Præſules, & Preſbyteri aderant, non quidem pugnaturi, ſed conſiliis, adhortationibus, precibus, adminiſtratione Sacramentorum opem Chriſtianis laturi. *Non enim* (inquit) *quæ apud nos viget Sacerdotalis lenitatis diſciplina, Latinis in uſu quoque eſt. Nos videlicet ſacris juſſi Canonibus ac legibus, Evangelicóque ipſo perſuaſi dogmate, ſancimus illud obſervatione inviolata teneri ſolitum, Ne ſtringas, ne inclames, ne tangas, Sacerdos enim es. At Barbarus Latinus, ſimul atque initiatus ſacris, primitias Sacrificii libaverit, clypeo ſtatim in lævam inſerto, correpta in dexteram vibratáque lancea, ſimul divinum communicat corpus & ſanguinem, ſimul torvum ac ſanguinarium tuetur, deſignans ad cædem homines oculis vir ſanguinum. Adeo barbarum hoc genus non minùs ſibi belli ac gladii jus uſúmque arrogat, quàm Sacerdotii apicem depoſcit.* Interim Galli multis & ingentibus præliis Turcas profligant, Nicæam, Antiochiam, Hieroſolyma, urbéſque alias in ſuam redigunt poteſtatem. *Godefridum Bullionæum* Hieroſolymorum Regem creant, cui ſucceſſit ejus frater *Balduinus*. Galli, & reliqua Latinorum ſacrum bellum gerentium natio paulò minùs infenſum habuit *Alexium Comnenum* quàm Turcas communes Imperii utriuſque hoſtes. Illos enim fraudibus primùm, deinde aperto marte infeſtavit. Apud Antiochiam extrema tolerantibus venire ſe in exilium ſimulavit, ſed Legatis orantibus ut maturaret, Sultani metu primò cunctatus eſt, mox ipſos deſeruit. *Anna Comnena* ignoſcendum, quòd patrem excuſet, niſi intempeſtivo Gallorum vituperio fulciret excuſationem lib. XI. *Accedebat* (inquit) *ad hujus ſententiæ momentum recordatio indolis Francorum levis, inconſultæ, temerariæ, indocilis parendi, nec vigentis primo impetu ſtolidæ ferociæ, per quem Duces juxta, Militéſque, ubi æſtu elati ferventis iræ in medias hoſtiles ſtatim phalanges inſilierint, intolerabiles illi tunc quidem ſunt, & facilè perrumpunt, ſternúntque obvium robur quodcunque: Verùm ſi primorem iſtam rabiem arte declinaveris, ſi cautas inſidias poſueris, ſi laſſis & circumventis ſupervenéris, non agnoſcas audaciam priorem; imò nihil impeditius, nihil ſuperatu facilius experiaris. Nam & oneratum armis corpus ſe præbet ictibus, & cæcus atque amens animus conſilii nihil expedit: nimirum fruſtrato confuſóque, quem unum operum omnium inſtrumentum habet, vecordi ac præcipiti furore. Quorſum igitur ita turbidis, ita deſperatis Gallorum rebus miſcere ſuas Romanus curet,* &c? Turcis oppugnationem Antiochiæ urgentibus, Galli propugnantes ad extremam neceſſitatem redacti, & ab *Alexio* fœdè fraudulentérque deſerti, ad Deum placandum, *Petri* Epiſcopi conſilio, ſe convertunt. Sacrum clavum, ſive mucronem lanceæ quæ Chriſtum pupugit, auſpicato reperiunt. Comes Flandrenſis tribus duntaxat comitantibus in Turcas irruit, ac tantam illorum ſtragem edit, ut prædæ comportandæ vix triginta dies ſufficerent, ut refert *Anna Comnena*. Boamundus Normannus Heros, *Roberti Guiſchardi* filius, acerrimum adversùs *Alexium Comnenum* bellum geſſit, magnáſque illi clades intulit. Cujus fortitudini unum dolum Græcáſque fraudes oppoſuit Imperator. Tandem pax inter eos inita, *Boamundo* utiliſſima, *Alexio* honorifica. Una ex conditionibus fuit, ut Antiochiæ præeſſet ſemper Græcus Patriarcha, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ alumnus, ab Imperatore deſignandus. Pacta conventa exhibet *Anna Comnena* libro XIII. Poſt hæc in Turcas ſemel, iterúmque arma movit *Alexius*, illuſtréſque de ipſis victoris reportauit. Literarum ſtudia, favente *Alexio Comneno*, promovente *Michaële Pſello* floruiſſe, *Anna* filia teſtatur.

Alexius Comnenus Scythas delet.

Francis ad Bellum Sacrum properantibus infeſtus.

Anna Comnenæ in Latinos Sacerdotes calumnia.

Francorum res in Oriente fortiter & præclare geſtæ.

Godefridus Bullionæus Rex Hieroſolymorum creatus.

Gallos iniquè vituperat Anna Comnena.

Pax inter Boamundum & Alexium Comnenum ſancita.

Plures eo Imperatore Novatores priſcam fidem convellere tentarunt, quos damnari curavit coactis Synodis, auctoritate ſuprema coërcuit, privatis adhortationibus ab errore revocare ſtuduit. Inter illos famoſus fuit *Italus* quidam Sophiſta, qui Patriarcham ipſum *Euſtratium Garidam* pervertit. Undecim pravi dogmatis capita damnata, & anathemate confixus Author, qui demùm errores de tranſmigratione animarum, contra venerationem Sacrarum Imaginum, circa Idæas, aliáſque revocavit. Non multò poſt *Nilus* hæreſeos virus diffudit, quo Armenos infecit. Palmaris error, Humanitatem Chriſti naturâ fuiſſe deificatam. In frequenti Synodo hæreſis damnata, Præſide Patriarcha *Nicolao*. Eadem in Synodo Blachernita Preſbyter, qui Enthuſiaſtarum conſuetudine lucem contraxerat, cum pravis dogmatibus anathemate confoſſus eſt. *Nilum* Theologiæ Scholaſticæ ignorantiâ in hæreſim præcipitaſſe, teſtatur *Anna Comnena* Lib. x. Bogomilos tandem exterminavit, de quibus Cap. III. Art. VI. diximus. Obiit anno M. CXVIII. cùm annos triginta ſeptem, menſes quatuor, & dies aliquot imperaſſet, anno ætatis circiter ſeptuageſimo, ſub mortem ab omnibus pene deſtitutus, ne Imperatorio quidem funere eſt elatus, filio licet Imperii relicto Succeſſore, ut *Zonaras* teſtatur. Patris res geſtas libris quindecim *Alexiados* ſcripſit, ornavitque Anna Comnena. *Alexium Comnenum* omnibus viri privati, non item Imperatoris virtutibus præditum fuiſſe, *Zonaras* ſcribit, quòd nec vetera tueretur inſtituta, nec Senatus rationem haberet, nec ſe rerum adminiſtratorem publicarum, ſed Dominum cenſeret. Ideóque nec inter optimos nec inter malos Imperatores habendum. Hîc porrò ſuos Annales *Zonaras* abſolvit.

Novatores exſtinxit & coactis Synodis damnari curat Alexius Comnenus.

ART. VI.

ARTICULUS VI.

De Joanne, & Manuële Comnenis.

Joannes Comnenus.

ALexio in Græcorum Imperium ſucceſſit *Joannes Comnenus*, à Patre Auguſtus appellatus, *Irene Matre*, *Anna* ſorore, cæteríſque cognatis primùm repugnantibus, & *Nicephoro Bryennio* Cæſari, *Anna* marito ſtudentibus. Pace domi receptâ & firmatâ, de hoſtibus compeſcendis cogitavit. Scythas & Hunnos Iſtrum tranſgreſſos in Thracia: Perſamenios in Occidente debellavit. Triumphi honorem Deiparæ Virgini decrevit, cui victoriam acceptam ferebat; ejúſque effigiem quadrigis albis impoſitam ſolenni pompa per urbem vehi juſſit. Currui ipſe crucem manu geſtans anteibat Gratiarum actiones Deo, cui ſoli honor & gloria in Sapientiæ Templo actæ, triumphalem apparatum finiere. Antiochia Latinos pellere fruſtra aggreſſus, ſuburbanis Militi in prædam datis, per Ciliciam reverſus eſt: Ubi in venatu ſagittam in aprum dirigens, ejus cuſpide veneno perfuſa manum perſtrinxit. Graſſante paulatim veneno, neglectum vulnus immedicabile factum eſt, ex quo occubuit anno MCXLIII. menſe Aprili, cùm annos viginti quatuor, & menſes octo imperaſſet, Princeps bellicoſiſſimus, pietate in Deum, magnificentia in ſumptibus & donationibus, modeſtia in domeſtico apparatu, veræ gloriæ cupiditate illuſtris. Inania & obſcœna verba à publicis conventibus: & luxum veſtium ac menſarum tanquam corruptelam & vitæ peſtem ablegavit. Toto Principatus tempore vita vel membris ſubditorum privavit neminem. Duos filios reliquit, *Iſaacium* & *Manuëlem*. Hunc *Iſaacio* natu majori poſthabito Succeſſorem deſignavit, quòd *Iſaacius* iræ impotens, *Manuël* indole moderata eſſet atque ad clementiam promtore. Hæc ex *Niceta Choniata* Annalibus, & *Vuillelmo Tyrio*, lib. XV.

Hoſtes debellat. Triumphum B. Virgini decernit.

Joannis Comneni pietas ac moderatio.

Manuël Comnenus.

II. *Manuël Comnenus*, ut Principatum firmaret, *Iſaacium* fratrem natu majorem in Monaſterio recluſit. A Byſantinis ob eximias dotes cupidè ſuſceptus, à *Michaële* Patriarcha coronatus, & cum fratre reconciliatus eſt. Tum in Perſas movens perterritos in fugam dedit. Alemannam egregia forma & heroïco animo feminam ex principe familia duxit uxorem, quâ neglectâ, inceſtu propria cum nepte ſe polluit. *Conradi* Germanorum Imperatoris contra Turcas ducentis exercitum, Legatos benignè ſuſcepit in ſpeciem, ſed clam inſidiatus eſt, & Græcorum Legiones Germanicum exercitum, Philippopolitani Epiſcopi aulica facundia circumventum, comitari juſſit. Orta brevi Germanos inter & Græcos diſſidia, *Conradi* copiis incommoda graviſſima crearunt, perfidus *Manuël* in locis opportunis & anguſtis tramitibus inſidias collocavit, quibus milites innumeri periere. *Manuëlis* exemplo Græci ferro, fraudibus, veneno in Germanos ſæviebant, calce etiam farinæ immiſta, falsâque monetâ probatiſſimæ loco commutatâ. Cum Turcis demum in exitium Germanici exercitus *Manuël* conſpiravit. Commiſſa pugna, Turcæ cæſi, & illuſtri victoriâ *Conrado* liberum ad ulteriora patuit iter.

Ejus in Germanicum exercitum perfidia.

Rogerius interim Siciliæ Rex Corcyram occupat, Acarnaniam, Ætoliam, & oram maritimam vaſtat, Bœotiam, Corinthum diripit, Acrocorinthi arce recepta. *Manuël* inſtructo terra marique exercitu Siculos perſequitur, Corcyram oppugnat, quam poſt diurnam obſidionem, deditione recipit. Servios & Hungaros debellat poſtea *Manuël Comnenus*, déque eis triumphum agit. Auſpiciis non ita fœlicibus rem geſſit adverſus Siculos, penes *Rogerium* Regem ſtetit victoria. *Alexius Bryennius*, *Joannes Ducas*, & *Conſtantinus Angelus* Orientalis exercitus Duces à Siculis capti. Quos ut reciperet Græcus Imperator, úſque damna ex bello difficili accepta reſarciret, pacem cum Siciliæ Rege pepigit haud diu duraturam. Expeditionibus ſubinde in Hungaros, Armenióſque ſuſceptis, parum promovit. Adverſùs Perſas bellum renovavit, ſuorum clade multiplici funeſtum, propriâ ignaviâ, quâ reliquis in ſummo diſcrimine relictis clandeſtinam fugam decreverat, indecorum. Italos contra *Fridericum Ænobardum* Imperatorem concitavit, Anconitanis ad defectionem ſollicitatis præſto fuit. In luxum & libidinem effuſus Princeps, de reformandis Monachis ſolicitus videri voluit. Inſigne Monaſterium in Ponti faucibus cùm à fundamentis extruxiſſet in loco cui Cataſcepe nomen, ibique ſelectos Monachos collocaſſet, nullas eis vineas, nullos agros, nullas poſſeſſiones aſſignavit, ſed ex fiſco tantum pendi juſſit; quantum ad victum & cultum opus eſſet. *Nicephori Phocæ* Sanctionem de non augendis Monaſteriorum latifundiis revocavit, alios Imperatores incuſans, qui Cœnobiis prædia contulerant ampliſſima. Monachorum habitationes non in urbibus & locis frequentatis, ſed in antris, & montium cacuminibus cenſebat aſſignandas. Militarem neglexit diſciplinam, ſtipendiis militaribus in fiſcum redactis, & donativis incolarum cupiditatem exercituum levans. Aula Militiáque perturbatis, animum ad Theologiam applicuit, de divinis temerè definiens dogmatibus. Orta de illo dogmate quæſtione, quo Incarnatus Deus offerre ſimul & offerri dicitur, ipſe piæ ſententiæ, poſt ſolertem controverſiæ explicationem, aſſenſum præbuit, Doctores contra ſentientes loco movit. Quæſtione de Chriſti dicto, *Pater major me eſt*, poſtea propoſita, peregrinam explicationem attulit, & Edicto firmavit. Ex Catecheticis tabulis Anathema in *Mahometi* Deum, quem nec genuiſſe nec genitum, ſed Holoſphyron eſſe affirmat, expungi decrevit; ídque ratione probabili, quòd nimirum blaſphemiæ in Deum qualeſcumque Saracenis offenſioni eſſent ac impedimento ne ad Chriſtianam Religionem converterentur. Ipſi reſtitere Præſules, *Theodoſius* imprimis Conſtantinopolitanus Patriarcha, & Euſthatius Archiepiſcopus Theſſalonicenſis, à quibus ſubſcriptionem fruſtra exegit, majoris Concilii minas intentans, in quo ipſo veteris Romæ Papa arbitrio ac judice controverſia diſceptaretur. Tandem poſt diuturnas contentiones conſenſerunt Epiſcopi, ut Anathema à Deo Mahometi in ipſum Pſeudoprophetam, omnémque ipſius doctrinam & Sectam, in Catecheticis transferretur. Aſtrologorum vanitate deceptus, longiora ſibi Imperii vitæque tempora pollicebatur, ſed ſpem ſuperſtitionis plenam mors abrupit. Antequam ſpiritum emitteret, Aſtrologiam Judiciariam damnavit, monente Patriarcha, & Monaſticum habitum poſtulavit. Anno ætatis trigeſimo-octavo, Chriſti MCLXXX. Septembri menſe, vivendi finem fecit. *Manuëlis Comneni* res geſtas libris ſeptem *Nicetas Choniates* complexus eſt, ex quibus hæc delibavimus. Immeritum hoc ornat elogio *Vuillelmus Tyrius* lib. XXII. Cap. V. *Vir eminentiſſimus & immortalis memoriæ, omnium Principum terræ munificentiſſimus, Dominus Manuël Conſtantinopolitanus Imperator, onere carnis depoſito, animam cælo reddidit: cujus memoria in benedictione, cujus eleemoſynas & beneficia largiſſima enarrabit omnis Eccleſia Sanctorum.*

Bellum Siculum.

Bellum Perſicum.

Manuël Comnenus de Monachorum reformatione ſolicitus.

Controverſiis de Religionis dogmatibus ſe immiſcet.

Anathema in Deum Mahometi ex Catecheticis tabulis expungi decernit.

ART. VII.

Digitized by Google

ARTICULUS VII.

De Alexio Porphyrogenito Manuëlis filio, & Andronico Comnenis.

Alexius Porphyrogenitus.

I. A*Lexius* Manuëlis filius, duodecim annorum puer, in Patris Imperium ſucceſſit, cujus ætas infirma; & improbitas Aulicorum, res Orientales peſſumdedit. *Andronicus* Manuëlis Patruelis, tyrannidem affectans, Imperatricem Matrem proditionis accuſatam, in carcerem detruſit, & capite damnari curavit à ſubornatis Judicibus. Fatali ſententiæ in Matrem latæ ſubſcribere compulit Imperatorem filium. Crudelis facinoris miniſtri *Manuël* primogenitus *Andronici* & *Georgius Auguſtus* ejuſdem affinis, electi. Qui cùm ſcelus exectarentur, ipſam à perditiſſimis homuncionibus ſuffocari juſſit. Mox Imperii conſors à conjuratis Proceribus *Andronicus* renunciatur, & paulopoſt *Alexium* crudeliter necat, & in mortuum ſævit. Franci, Latinique cæteri, quorum conſilio ac præſidio plurimùm uſus erat *Manuel Comnenus*, & qui Junioris *Alexii* tuebantur Majeſtatem, quòd filiam *Ludovici* Regis Francorum duxiſſet *Agnetem*, partim Conſtantinopoli pulſi, partim trucidati, priuſquam *Alexius* è medio tolleretur. Annos penè tres imperavit; nondum quippe expleto quinto-decimo ætatis anno extinctus eſt, Chriſti MCLXXXIII. Horum authores habemus *Nicetam Choniatem*, & *Vuillelmum Tyrium* lib. XXII. cap. X. XI. & XII.

Andronicus Comnenus.

II. *Andronicus Comnenus*, provecta jam ætate, *Agnetem* Auguſtam *Alexio* deſponſam, undecim annorum adoleſcentulam ſibi matrimonio junxit. Imperio & uxore Sobrini potitus, à Patriarcha & Synodo abſolutionem rogavit à jurejurando quod *Manuëli* & *Alexio* Imperatoribus præſtiterat, & quod tam immaniter violaverat: eandémque gratiam rogavit pro conjuratis omnibus. Quam adulatores ambitioſique Præſules, nullâ impoſitâ pœnitentiâ conceſſere, honoris umbram ceu præmium violatorum Canonum ſectati; ut nimirum ſubſelliis juxta Solium Imperatoris collocatis, illi aſſiderent. Qui paucis diebus duravit honos, priſtina conſuetudine revocata. Nicæam expugnavit, Pruſam excidit. Interim *Alexius Comnenus* Manuëlis ex fratre nepos, arma Siculorum in Græcos concitavit, qui Dyrrachium & Theſſalonicam occuparunt ac populati ſunt. Tyrannica fuit *Andronici* dominatio, quippe qui in Duces eximios, viróſque nobilitatis primariæ, in familiares & conſiliarios, in cognatos & affines ſævierit. Solis blandus erat meretricibus ac lenonibus ſalaciſſimus ſenex, fœdiſque voluptatibus immerſus. Cæterùm animum habuit ab avaritia alienum, vectigalibus modum imponens, & ſubditis quietem procurans, exactoribus diſſipatis. Pauperes largitionibus fovebat, ſi qua ſpes ſuberat ſibi ob ſcelera infenſos non eſſe. Publica non vendidit munera, neque munuſculis conciliatus contulit, ſed gratuitò, & habito delectu. Naufragorum ſpoliatores repreſſit, conſtituto in reos ſupplicio. Faciles aures præbebat iis qui de violentia Potentum querebantur, nullâ perſonarum habitâ ratione. Cùm *Theodorum Dadibrenum* Aulicorum unum agricolæ quidam accuſaſſent quòd apud ſe divertiſſet, cum ſervitiis ac jumentis, ac omnibus neceſſariis acceptis nihil ſolviſſet, ipſum duodecim plagis fuſte caſtigavit, & ex fiſco agricolarum damnum abundè reſarciri juſſit. Viros eruditos coluit, fovitque; ſed diſputationes de Religione inſtitui haud paſſus eſt; & Novarum Patrarum Epiſcopo *Euthymio*, & *Joanni Cinamo*, de illa Chriſti ſententia, *Pater major me eſt*, diſſerentibus minatus eſt, ſe juſſurum ut in Rhindacum flumen projicerentur, niſi ab illa diſputandi ſacris de dogmatibus prurigine ſibi temperarent. Crudele de omnibus ſeditioſorum cognatis, quamvis inſontibus, è medio tollendis iniit conſilium, ac Edictum ferale promulgavit. *Manuel Sebaſtrocator* Andronici filius tyrannici Edicti executionem diſſuaſit. Hydromantiæ nefariam artem adhibuit, ut noſſet quis ſibi erepturus eſſet Imperium, aut ſibi ſucceſſurus. Obſcuro turbatus oraculo, *Iſaacio Angelo* necem molitus eſt. Iſte in Templum fugiens, concurrentem populum concitat, à quo Imperator ſalutatur, & à *Baſilio Camatero* Patriarcha, invito licèt, coronatur. Abjectis Inſignibus, fugere cogitur *Andronicus*, navem conſcendit cum uxore & pellice; at navi in littus eliſa comprehenſus, Conſtantinopolim vinctus adducitur, ubi abſciſſa manu, effoſſóque oculo, ſcabioſo per urbem camelo vectus, à furenti plebe ludibriis, contumeliis, verberibus innumeris cruciatus, ad extremum pedibus ſuſpenſus, gladio transfixus eſt. Forti & ad pœnitentiam converſo animo tot ſupplicia pertulit, pias illas voces identidem repetens; *Domine miſerere*: Plebem verò his verbis, *Quid calamum contritum infringitis?* ad commiſerationem inflectere fruſtra conatus. Poſt necem inſepultus aliquandiu jacuit, donec ejus cadaver ex theatri fornice, in quem projectum fuerat, quorumdam humanitate eductum, juxta *Ephori* Monaſterium infimo loco conditum eſt. Periit anno MCLXXXV. Biennio duntaxat Imperio potitus. *S. Pauli* Epiſtolas ſupra modum amabat, earúmque lectione delectabatur. Imminens ejus exitium lachrymis ex ejuſdem Apoſtoli imagine defluentibus prænuntiatum, Græci mentiuntur. Ejus Imperii ſeu potius tyrannidis Hiſtoriam duobus libris conſcripſit *Nicetas Choniates*, ex quibus hæc defloravimus.

Diſputationes de Religione compeſcuit.

Andronici infelix exitus.

Pœnitens obit.

ARTICULUS VIII.

De Iſaacio, & Alexio Angelis.

Iſaacius Angelus.

I. C*Ommoda* ſatis ac læta fuere *Iſaacii Angeli* initia. Erga eos qui ab *Andronico* malè fuerant habiti benignum ſe præbuit ac liberalem; adversùs *Andronici* filios, quos cæcitate afflixit, crudelem. Siculorum claſſem vicit, terreſtrem diſſipavit exercitum, *Branæ* operâ, captis Ducibus. Cyprum ab *Iſaacii Comneni* tyrannide eripere fruſtra conatus eſt. Cum Myſis ſeu Vvalachis haud proſperum bellum geſſit. Id excepit *Branæ Alexii* ſeditio, qui Imperatorio uſurpato nomine Byzantium oppugnavit. *Iſaacio*, Urbique Regiæ tulit opem *Conradus* Cæſar Montisferrati Marchio, monuítque non ſolis precibus, quas congregatis in palatium nudipedibus Monachis Deo fundebat, ſed & armis contra hoſtes pugnandum, nec parcendum pecuniæ ad conſcribendum militem. *Iſaacio* excuſſus torpor *Conradi* adhortatione. In hoſtes itum; *Conradus* facto impetu eorum acies diſſipavit, fugavit; *Branam* civilis belli facem Ducémque excidit. Victoria haud moderatè uſus eſt *Iſaacius*, Branæ capiti inter epulas illato inſultans, captivæque ipſius uxori exhiberi jubens. Conjuratis veniam conceſſit, ſed in clementiæ propoſito parùm conſtans, Militibus & pauperculæ plebi annuit ut eorum ædes extra Urbes diriperent incenderéntque, qui ad *Branam* defecerant. Altera in Vvalachos expeditione ſuſceptâ, pedem referre coactus eſt, magnâ acceptâ clade. *Fredericum Ænobardum* Occidentis Imperatorem, qui Cruce

Conſtantinopolim ab hoſte oppugnatam defendit.

Victoria immoderatè uſus.

Bello infelix.

ce inſignes in Palæſtinam valido cum exercitu trajiciebat, inſtructis intercludere conatus inſidiis, illius arma in ſe concitavit. Exercitus utriuſque facto concurſu, Alani *Theodoro* Duce primum pugnæ impetum ſoli ſuſtinentes, penè omnes cecidere: Græci præcipiti ac turpi fugæ ſe dederunt. Renovato tandem inter utrumque Imperatorem fœdere, *Fredericus* liberè trajecit. Indigniſſimis hominibus in Reipublicæ adminiſtratione uſus eſt.

Iſaacii Angeli vitia & virtutes.

Luxui maximè indulgebat. Sacra vaſa atque donaria profanes in uſus adhibuit. Vectigalium auxit exactiones, Magiſtratus vendidit. Hæc tamen inter vitia ſcintillæ quædam virtutum in *Iſaacio Angelo* promicuere: plena pietas erga Deiparam Virginem, liberalitas in Templa & Monaſteria, beneficentia in pauperes; ad quam erat ita pronus, *Ut quicquid undecumque per vim & injuriam partum acceperat, id rursùs utraque manu effunderet. Eâque de cauſa, etſi pecunia à pauperibus exigebatur, in eo errore verſabatur, ut ſe non peccare perſuaſum haberet, quòd hoc modo iiſdem reſtitueretur,* (inquit *Nicetas Choniates* lib. III.) Re contra Valachos infœliciter geſta, tertia expeditione, ab *Alexio* fratre & Imperio & oculis privatus eſt, nondum quadragenarius, cùm annos novem & menſes octo imperaſſet. Annus Chriſti numerabatur milleſimus centeſimus, nonageſimus-quintus. Ejus geſta tribus libris enarravit *Nicetas*, ex quibus hæc excerpſimus.

Alexius Angelus.

II. *Alexius Angelus*, Gentilitio repudiato nomine, quod cum fratre ſepultum voluit, *Comneni* nomen aſſumpſit. Fratricidio partum Imperium firmare ſtuduit pecuniæ profuſione, quàm in rei militaris uſum *Iſaacius* advexerat, prædiorum etiam & vectigalium donatione, demum publicarum indiſcreta collatione dignitatum. Ab ignavo Patriarcha in Eccleſiam, cujus limitibus excludi debuerat, nullâ indictâ pœnitentiâ admiſſus, Imperii coronam infauſtis omnibus accepit. Luxui & otio ſe dedit, poſthabitâ Reipublicæ curâ. Diviſum cum ipſo Imperium habuit *Euphroſyna* ejus uxor, ſuperba & impudica mulier, cæteróqui virilis animi, & ad res gerendas ſupra ſexum capacis. Trimeſtri ab ejus inauguratione nondum elapſo, Cilix quidam *Alexium Manuelis* filium mentitus, à Principe ſuſceptus Ancyrano, finitimas Imperii urbes populabatur, adversùs quem irrita fuit *Alexii* expeditio, Perſis Tyranno faventibus. Atque longiùs graſſata fuiſſet ſeditio, niſi jugulatus in Zungra Caſtello incerta manu fuiſſet. Conditiones pacis ab *Alexio* oblatæ ſuperbè aſpernati Vvalachi, in Bulgariam agrum juxta Serras irruptione facta, Caſtella plurima expugnaverunt, prædámque fecere maximam. Miſſus in eos cum Imperio *Iſaacius Sebaſtocrator*, Barbarorum inſidiis interitus, maxima ſuorum edita ſtrage, in ipſorum venit poteſtatem, ac in vinculis obiit. Scytharum & Vvalachorum incurſiones Perſicum bellum excepit. Dadibram urbem munitiſſimam Perſæ expugnarunt, pulsíſque incolis, populatium ſuorum coloniam illic conſtituêre. Ab *Henrico Frederici Ænobardi* Imperatoris filio, quem *Nicetas Amerigum* vocat, pacem redimere pecuniâ coactus eſt *Alexius*, aurique talenta ſexdecim numerare. Quo nomine tributum à Provinciis exegit, quod Alemannicum appellatum eſt, Clero, Senatui, Populóque, contributione imperata.

Alexiani Imperii labes ex munerum publicorum licitatione.

Id cùm ex voto non cederet, aurea & argentea donaria, quorum nullus ad Sacrificium Corporis & Sanguinis Chriſti erat uſus, ab Eccleſiis poſtulavit. Qua etiam petitione rejecta, effoſſis Imperatorum ſepulchris, pretioſa quæque ornamenta detraxit, & ad LXX. auri & argenti centenarios corraſit. Alexiani Imperii labem ex munerum publicorum licitatione ortam *Nicetas* teſtatur. Ita enim factum eſt ut hominum quiſquiliæ ad ſummas Dignitates eveherentur. Id indignè ferens Imperatrix, aut venales eſſe non debere Magiſtratus cenſuit, quemadmodum Imperator Principatûs exordio edixerat, aut collectam pecuniam in fiſcum referendam. Ejus rei Adminiſtrum elegit *Conſtantinum* Meſopotamitanum, cujus creſcens paulatim auctoritas, in ipſum ac Imperatricem Aulicorum concitavit invidiam. *Euphroſyna* igitur ſtruunt inſidias, ipſam adulterii accuſant, *Vatatzen* adoleſcentem nobiliſſimum, illius (ut calumnia ferebat) amaſium, crudeliter diſcerpi impetrant, Imperatricem in Monaſterium amandari, ex quo poſt ſex menſes revocatur, iterúmque rerum adminiſtrationem ad ſe trahit, Imperatore blanditiis delinito.

Excitata quæſtio de Corpore Chriſti in Euchariſtia, utrum corruptibile vel incorruptibile ſit.

His temporibus excitata quæſtio eſt, utrum Chriſti Corpus in Euchariſtia incorruptibile vel corruptioni obnoxium eſſet. Saniori ſententiæ adhæſere patriarcha *Joannes Camaterus*, & Imperator. Vitio tamen Patriarchæ datum, quòd Monachum Sicidirem impii dogmatis de Chriſti Corpore in Euchariſtia corruptibili authorem non damnarit, aliiſque ejus exemplo ſilentium indixerit; ſed diſſerendi arte in rebus humani captum ingenii excedentibus uſus ſit, humaniſque rationibus dedocere voluerit adverſarium.

Variis ſeditionibus fractum Imperium, in ruinam præcipitavit *Iſaacius Angelus* Alexii frater quem juxta duas columnas in freti litore liberè vivere patiebatur oculis orbatum & Imperio, arcana de ulciſcendis injuriis, & fratris everſione conſilia cum Latinis communicabat, & ſcriptis ad *Irenem* filiam, *Philippi* Germanorum Regis conjugem Literis, auxilium ab iſta rogabat, & ab ipſa per literas docebatur, quid facto opus eſſet. *Alexius* Iſaaci filius è cuſtodia eductus, ad ſororem Conſtantinopoli profugit: cujus hortatu Veneti, *Henrico Dandulo* Duce, cum *Balduino* Flandriæ Comite, Montis ferrati Marchione *Bonifacio*, aliiſque ad ſacram Militiam Cruce inſignitis Principibus, adversùs *Alexium Comnenum* fœdus iniere. Validiſſima inſtructa claſſe, in qua centum & decem Naves equeſtres numerabantur, Jadara fœliciter appulere, inde Epidamnum; tum Corcyram, & Chalcedonem provecti, urbes illas ad deditionem compulere.

Conſtantinopolis à Latinis Principibus Cruce ſignatis expugnatur.

Tandem Conſtantinopolim delati, diſſipatis ac direptis Græcorum triremibus, Urbem oppugnarunt, ceperunt, incenderunt.

Alexius Imperator exuitur.

Alexius Debeltum fugit ſpoliatus Imperio, quod annos octo, menſes tres, & dies octo tenuerat.

Iſaacius Angelus iterum imperat.

Iſaacius Angelus cæcus iteratò cum *Alexio* filio imperavit. Annus tunc vertebatur milleſimus ducenteſimus-tertius, ad quem uſque progreſſi ſumus, ut *Alexii* Hiſtoriam una ſerie exponeremus, ex *Niceta Choniatis* libris tribus excerptam.

CAP.

CAPUT IX.

De Imperatoribus Occidentis XI. & XII. Sæculo.

ARTICULUS I.

De Henrico I.

I. OTTONE *III.* ſine liberis defuncto, anno ſecundo ſupra milleſimum, *Henricus* Bavariæ Dux, Germaniæ Rex, ejus nominis ſecundus, & primus Imperator renunciatus eſt, & à *Villigiſo* Moguntino Archiepiſcopo inauguratus. Italiæ Regnum *Ardoinus* Longobardus invaſit. Obſtitit *Arnulphus* Mediolanenſis Archipræſul, habita Synodo, quòd injuſſu Mediolanenſis Archiepiſcopi Rex Italiæ eligi & coronari non poſſet, júſque illud Eccleſiæ ſuæ à *Caroli Magni* temporibus nulla temporum iniquitate fuiſſet interruptum. Proindè Ardoini electionem cum Synodo vitioſam & irritam dixit. *Henrico* Germaniæ Regi delatum Italiæ Regnum eſt: qui *Ottonem* Ducem cum exercitu contra *Ardoinum* in Italiam miſit. Hunc laceſſivit *Otto*, non debellavit. Nam *Henricus* aliis diſtentus bellis neceſſaria ſuppeditare non valuit auxilia. Ipſum nempe bellum adversùs Sclavos exercebat: quo confecto, Bambergenſem Epiſcopatum cum Baſilica Deo ſub *S. Georgii* invocatione ſacra, & duo Monaſteria condidit ac dotavit. Coram Epiſcoporum Synodo proſtratus religioſiſſimus Princeps ſe bonáque ſua Deo obtulit in tam ſanctam opus impendenda. Ad quod etiam dotem ſuam contulit Imperatrix ſanctiſſima Cunegundis. *Deodorico* Metenſi Epiſcopo Auguſtæ fratri id ingratum, qui propterea adversùs Cæſarem rebellavit. Hic verò Metenſi urbe obſeſſa & penè vaſtata, perduellis Epiſcopi fregit audaciam. Eadem tempeſtate bellum *Henrico* fuit adversùs *Balduinum* Flandriæ Comitem. Gandavo ab Imperatore occupata, Valentianiſque receptis, pax inter illos ſancita eſt. Inde in Italiam profectus *Ardoino* debellato, Rex ab *Arnulpho* Mediolanenſi Archiepiſcopo coronatus eſt. Conventum habuit in Roncaliis, Leges optimas tulit, Longobardiam luſtravit. Mox Romam adiit, ubi à *Benedicto VIII.* Pontifice Maximo quem Sedi reſtituerat, inſignia Imperii accepit anno MCXIV. jurata priùs Romanæ Eccleſiæ, ipsique *Benedicto* ac Succeſſoribus fidelitate ac defenſione, ut *Ditmarus* initio libri VII. teſtatur. Capuæ à Saracenis oppugnatæ tulit opem: Græcis Trojam in Apulia eripuit, pacem Italiæ reddidit anno MXXII. In Eccleſias ac Monaſteria fuit munificentiſſimus, præſertim in Caſſinenſe, ubi graviter ex calculo laborans, *S. Benedicti* interceſſione ſanatus eſt, teſte *Leone Oſtienſi* lib. II. Cap. XLIV. Ejus opera Merſeburgenſis Epiſcopatus erectus eſt, & multis donis ornatus, eíque præfectus *Ditmarus*, *Roberto* Regi Chriſtianiſſimo amiciſſimus fuit Henricus, cum quo congreſſum habuit ad Moſam, invicémque de munificentia certarunt; anno MXXIII. teſte *Glabro Rodulpho* lib. III. Cap. I. Cum *Roberto Guiſchardo* Normannorum in Apulia Duce contraxit amicitiam.

Henrici res praeclare geſtae, & pietas in Deum.

Nobiles Normanni undecimo ineunte Seculo in Italiam adventare cœperant Hieroſolymitanæ peregrinationis occaſione numero quadraginta, & *Gaimario* Apuliæ Principi auxilio fuerant contra Saracenos tunc Salernum obſidentes; in quos irruptione facta, ingentíque edita ſtrage, mirabilem obtinuerant victoriam. His aliis ſucceſſere bellica fortitudine & magnitudine pares, qui *Pandulpho* Capuæ Dynaſtæ, aliíſque Principibus adjuncti, contra Græcos & Saracenos utilem & glorioſam navarunt operam. Poſtea Apulia, Calabria, & Sicilia potiti, Provincias iſtas beneficiario jure à Sede Apoſtolica, Ducum titulo, impetratas, poſſederunt. De Normannorum in Italia geſtis legendi *Leo Oſtienſis* lib. II. Caſſinenſis Chronici, *Glaber Rodulphus* lib. II. Cap. I. *Gaufredus Malaterra* Benedictinus Monachus, libris quatuor, *Alexander* Abbas Celeſinus libris totidem, *Villelmus Gemmeticenſis*, &c. Sed in gentem meam ſum ingratus, niſi præclarum *Thomæ Fazelli* de Normannis Apuliæ & Siciliæ Comitibus atque Ducibus adſcribam elogium, lib. VI. poſterioris Decadis *De Rebus Siculis*, cap. II. *Sed quoniam* (inquit) *Normannorum, quibus quod in ſolo patrio ſumus, quòd liberi vivimus, quòd Chriſtiani Siculi omnes hodie ſunt, ingenuè acceptum ferimus, mentionem incidimus, de eorum exordiis ſcitu quædam digniſſima prætermittere duxi*, &c. Et cap. 385. *Normanni gens audax, bellicoſa, & in rebus gerendis ſagax, & quæ ſuo tempore nulla alia in Europa vel militia fuit fœlicior..... Gens demum non ſolum fortitudine, verum & pietate quoque inſignita. Nam cùm hi tum ſeptem Italiæ regiones, tum Siciliam in Regna contraxerint, Chriſtianæ Fidei columina, Chriſtianorum tutores acerrimi fuerunt, fundatores Templorum, Cœnobiorúmque illuſtrium, quæ ad memoriam uſque noſtram mira viſuntur.* Huic longè antiquius, nec minùs locuples teſtimonium addo *Glabri Rodulphi* de Normannorum fortitudine, pietate, juſtitia, (Lib. I. Cap. V.) *Illorum*, inquit, *Ducaminis Principatus fuit Metropolis civitas Rothomagorum. Cùm igitur prædicti Duces ultra cæteros viguerint Militia armis, tum perinde præ cæteris gratiâ communis pacis ac virtute liberalitatis. Nam omnis Provincia, quæ illorum ditioni ſubjecta contigerat, ac ſi unius conſanguinitatis domus vel familia inviolata fidei concors degebat. Nempe furi ac prædoni apud illos comparabatur, quicumque hominum in aliquo negotio plus juſto, vel falſum quippiam venundandum mentiens ſubtrahebat alteri. Egenorum quoque & pauperum, omniúmque peregrinorum, tanquam parentes filiorum, curam gerebant aſſiduam. Dona etiam ampliſſima ſacris Eccleſiis pene in toto orbe mittebant, ita ut etiam ab Oriente, Monte ſcilicet denominatiſſimo Sina, per ſingulos annos Monachi Rothomagum venientes, qui à prædictis Principibus plurima redeuntes auri & argenti ſuis deferrent xenia. Hieroſolymam verò ad Sepulchrum Salvatoris centum auri libras ſecundus miſit Richardus, ac quoſque cupientes illuc devotè peragrare, donis juvabat immenſis.* Sed ad *Henricum* Imperatorem redeamus, qui Normannorum virtutem contra Græcos expertus eſt.

Henrico ſupra Græcos auxilio fuere in Italia Normanni Principes.

Normannorum Principum virtus.

Cum *Stephano* Ungarorum Rege affinitatem contraxit, *Giſla* ſorore ipſi in matrimonium data: ipsique & toti Genti converſionis ad Chriſtum author fuit. Coluit maximè viros ſanctos *Romualdum* Abbatem *S. Emmeranni* Ratiſponenſis, cujus corpus ad ſepulturam propriis humeris detulit, *Heribertum* Colonienſem Archiepiſcopum, *Odilonem* Cluniacenſem Abbatem, & *S. Romualdum* Camaldulenſium parentem. Obiit anno Chriſti MXXIV. nulla relicta prole, quippe qui perpetuam cum *S. Cunigunde* uxore ſua virginitatem ſervaverit, eámque imminente obitu, propinquis commendaverit his verbis: *Hanc ecce mihi à vobis, imò per Chriſtum, conſignatam, ipſi Chriſto Domino noſtro & vobis reconſigno Virginem caſtam.* In Bambergenſi Eccleſia ſepultus eſt. Ipſum *Eugenius III.* in

Henrici I. caſtitas.

Sanctorum numerum retulit, abſque Synodo, A quamvis Sanctorum Canonizationem ſine auctoritate Synodi fieri inſolitum eſſet, ut idem Pontifex teſtatur: *Tametſi*, inquit, *hujuſmodi petitio niſi in Generalibus Conciliis admitti non ſoleat; auctoritate tamen S. Romanæ Eccleſiæ quæ omnium conciliorum firmamentum eſt, petitionibus veſtris acquieſcimus, atque ejuſdem memorabilis viri, cujus exaltationem requiritis, Fratrum noſtrorum Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, qui præſentes aderant, communicato conſilio, memoriam inter Sanctos fieri cenſemus.* Imperavit annos XXIII. menſes quinque & dies ſexdecim. Legenda ſunt ejus Acta vulgata Tom. VI. Antiquæ Lectionis *Caniſii*. *Ditmarus* Merſeburgenſis Epiſcopus, coævus Author lib. VI. & VII. Chronici, *Marianus Scotus*, & *Sigebertus* in Chronicis, *Otto Friſingenſis* lib. VI. cap. XXVI. *Abbas Urſpergenſis*, *Sigonius* lib. VIII. *De Regno Italiæ*, &c. Ex quibus hæc excerpta. Poſt ejus obitum *Cunigundis* Auguſta ejus uxor, quæ à marito de zelotypia tentato ſuſpicionem adducti, virginitatem, nudis pedibus vomeres candentes calcans probaverat, virgo (ut diximus) ab ipſo relicta, inter Sanctimoniales Confugienſis Monaſterii, Ordinis Benedictini, quòd ipſa fundaverat; nomen dedit. Ejus Vitam apud *Surium*, & inter Acta Sanctorum Menſis Martii à PP. *Henſchenio* & *Papebrochio* editam legere eſt.

Canonizatio.

Sancta Cunigundis.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 38. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Eugenius canonizat Sanctum ſine Concilio, contra conſuetudinem.*

R. Eugenius III. in Sanctorum album retulit Henricum I. Imperatorem, abſque Synodo, quamvis Sanctorum Canonizationem ſine auctoritate Synodi fieri antea inſolitum eſſet. Mera quæſtio facti, cujus teſtis idem Pontifex. Ejus verba eo loci deſcripſi.

ARTICULUS II.

De Conrado II. & Henrico II.

Conradus.

I. Conradus, Vvormatiæ Ducum ſanguine ortus, à *S. Burchardo* ejuſdem urbis Præſule inſtitutus, Germaniæ Rex & Imperator *S. Henrici* conſilio, poſt ejus obitum electus eſt. *Miſiconem* Polonorum Ducem, *Boleſlai* filium edomuit, Poloniámque fecit tributariam. In Italiam profectus, à *Joanne XX.* Imperator coronatus eſt, anno MXXVII. Ad hunc Rodulphus Burgundiæ Rex E coronam ſuam cum Regno deſtinavit; ſeu ad *Henricum* ejus filium, Germaniæ Regem deſignatum, anno MXXXII. Id ægrè ferens *Odo* Celticæ Comes, *Rodolphi* ſororis filius, in *Conradum* armavit. Quem ille, ejus Dynaſtia, ferro ignéque vaſtata, coërcuit. Anno ſequenti, à Burgundiæ Principibus & Lugdunenſi Primate Sacramentum fidelitatis accepit. Tum in Italiam rediens, ut motus quoſdam ſedaret, luſtratâ Longobardiâ, Placentinum, Cremonenſem, & Vercellenſem Epiſcopos, reos majeſtatis, damnavit exilio. Parmenſibus ob Dapiferi ſui necem iratus, eorum civi F tatem igne delevit. Mediolanenſem Archipræſulem perduellem Romanus excommunicavit Pontifex. Secundùm hæc, Romam orationis gratiâ perrexit Imperator. Caſſinenſe Monaſterium à *Pandulphi* Principis vindicavit injuriis, teſte *Leone Oſtienſi* in Chronico lib. II. Obiit apud Trajectum Friſiæ, pridie Nonas Junii, anno MXXXIX. cùm annos pene quindecim imperaſſet. Ejus corpus Spiram delatum, in Eccleſia Deiparæ Virgini ſacra conditum eſt. Hæc ex *Hermanno Contracto*, *Mariano*, *Scoto*, *Sigeberto* in Chronicis, *Ottone Friſingenſi* lib. VI. capp. XXVIII. XXIX. XXX. & XXXI. Abbate *Urſpergenſi*, *Sigonio*, lib. VIII. *De Regno Italiæ*, &c.

II. *Henricus* Germaniæ Regum eo nomine tertius, Imperatorum ſecundus, à *Conrado* ſuſceptus ex *Giſila* uxore, ex *Caroli Magni* Regia ſtirpe oriunda, poſt ejus obitum ſolus regnavit, magna cum moderationis laude. Bohemos, Ungaróſque bello ſubegit. Habitis Conſtantiæ ad Rhenum Comitiis, pacem inter Principes & Magnates conciliavit, privatis inimicitiis extinctis. Quicquid verò Fiſco debebatur, expunxit. *Agnetem* ſororem *Guillelmi* Ducis Pictavorum & Aquitaniæ duxit uxorem. Nuptiæ apud Ingelheimium celebratæ. Mimis & Comœdis qui ad ſcenam exhibendam ludóſque faciendos in urbem confluxerant ſpe magna quæſtûs illecti, vacuos abire juſſit; dignius Chriſtiano Principe ſpectaculum exhibens. Effuſa ſcilicet liberalitate *pauperibus diſtribuit, quæ membris diaboli ſubſtraxerat:* (inquit Otto Friſingenſis.) A *Clemente II.* Pontifice Maximo Coronam Imperialem accepit anno MXLVII. Rebus in Italia ordinatis in Germaniam reverſus, Concilium convocavit, ad ſimoniacam hæreſim, quæ longè latéque graſſabatur, exterminandam: ac ſimoniacos omni honore deſtitutos, privatóque Dignitatibus ac Beneficiis Eccleſiaſticis, anathemate mulctari ſtatuit. Synodi Decreta promulgans, vímque publicæ Legis ipſis addens. Militi equum, cui inſidebat, repetenti ceu furto ſibi ereptum, ac ejus Majeſtati oblatum, permiſit ut illum, ſéque abduceret, donec ipſi pro furto fieret ſatis: tam ſtupendo exemplo ſubditos admonitos volens ut ab alieno uſurpando ac retinendo manum abſtinerent; alioqui id ſe non laturum D impunè. Ita refert *Glaber* Lib. V. Cap. 5. ubi & Synodi memoratæ meminit, orationémque Imperatoris graviſſimam ad Epiſcopos refert, conceptúmque his verbis pium Propoſitum: *Sicut mihi Dominus Coronam Imperii ſola miſeratione ſua gratis dedit; ita & ego, quod ad Religionem ejus pertinet, gratis impendam.* Godefridum Lotharingiæ Ducem, & Balduinum Comitem Flandriæ, perduelles, ob ídque à Romano Pontifice excommunicatos, ad deditionem compulit. Manichæos Goſlariæ repertos patibulo damnavit. *Leoni Nono* Pontifici Maximo adversùs Normannos Eccleſiæ Romanæ ditionibus infeſtos tulit auxilium. Obiit in Germania anno MLVI. Confeſſione expiatus, condonatis injuriis, reſtitutione facta, cùm annos XVII. & menſes IV. imperaſſet. Iſta diſcimus ex *Hermanno Contracto*, *Mariano Scoto*, *Lamberto Schafnaburgenſi*, *Sigeberto* in Chronicis, & *Leone Oſtienſi* lib. II. ex *Ottone Friſingenſi* lib. VI. Cap. XXXII. & XXXIII. Abbate Urſpergenſi, ex *Sigonio* lib. VIII. *De Regno Italiæ*, &c.

Henricus II.

Comœdi expulſi.

Dignum Chriſtiano Principe ſpectaculum.

Synodum contra Simoniacos in Germania haberi curat.

Ejus juſtitia.

ART. III.

Digitized by Google

ARTICULUS III.

De Henrico III. Rodulpho, Hermanno, & Henrico IV.

Henricus III.

I. HEnrico II. ſucceſſit *Henricus* filius, Regum Germaniæ eo nomine IV. Imperatorum III. ſub *Agnetis* tutela matris, cui ipſum ſubduxit poſt annos quinque *S. Anno* Colonienſis Archiepiſcopus, de conſilio Principum, ipſiúſque inſtitutionis curam ſuſcepit, ne à Miniſtris & Aulicis, quorum coërcendæ nequitiæ muliebre impar erat Imperium, Auguſtus puer depravaretur. *Bertam* Ottonis Marchionis Itali filiam duxit uxorem: cui poſtea repudium dicere cùm decreviſſet, *Alexandri II.* Pontificis Maximi, & *B. Petri Damiani* ejus Legati adhortationibus & comminationibus ab eo facinore deterritus eſt. Regni adminiſtratione cùm ſe *S. Anno* abdicaſſet; Rex Juvenis, annos ſcilicet unum & viginti natus, tanquam ſeveriſſimo Pædagogo liberatus, ſtatim in omnia genera flagitiorum, ruptis omnibus modeſtiæ & temperantiæ frænis præcipitem ſe dedit. Epiſcopos & Abbates, partim pretio, partim privata auctoritate conſtituere aggreſſus eſt, quam *Inveſtituram* appellamus. Tyrannidem etiam in ſubditos exercuit. Propter Simoniam, & Eccleſiaſticæ violationem libertatis à *Gregorio VII.* Sancto & Magnanimo Pontifice communione privatus eſt anno M. LXXVI. & ſimulata ſequente anno pœnitentia reconciliatus, ſed ſubinde anathemate confixus iterum, cùm ad priſtinos mores rediiſſet, nec excommunicatos ab Aula dimitteret; immo & Regno dejectus, cujus jura ad *Rodulphum* Sueviæ Ducem, ad quem antea Saxones ob *Henrici* tyrannidem defecerant, ab eodem Pontifice tranſlata. Sententia *Gregorii* actus eſt in præceps *Henricus*, & facto Schiſmate, in Brixinenſi Conciliabulo *Guibertum* Ravennatem Archiepiſcopum in Cathedra *S. Petri* Antipapam contra Gregorium erexit. *Henricum* inter & *Rodulphum* vario primum eventu de Imperio decertatum eſt. Vicit tandem *Henricus*. *Rodulphus* abſciſſâ in prælio dexterâ occubuit anno M. LXXX. cùm tres annos & dimidium regnaſſet. Hoc ipſum ornat elogio *Bertoldus* Conſtantienſis Presbyter: *Ille alter Machabaus, cùm inter primos hoſtium inſtaret, in ſervitio S. Petri occumbere promeruit: & poſtea uno die ſuperſtes, omnibus ſuis rite ordinatis, ad Dominum migraſſe non dubitatur, Idibus Octobris. De cujus obitu omnes Religioſi utriuſque ſexus, & maximè pauperes doluerunt. Erat enim Pater Patriæ, ſervantiſſimus Juſtitiæ, indefeſſus Propugnator Sanctæ Eccleſiæ.* Ipſi à fœderatis Catholicarum & Pontificiarum partium Principibus ſubſtitutus eſt *Hermannus* Lotharingus, & anno M. LXXXII. die Protomartyri *Stephano* ſacra inauguratus.

Henrici III vitia.

Excommunicatio.

Tranſlatio.

Tranſlatio Imperii ad Rodulphum à Gregorio VII.

Rodulphus ab Henrico victus occumbit.

Ipſi à fœderatis ſubſtituitur Hermannus.

Interim *Henricus* Rex Urbi Romæ cum exercitu imminebat, ubi *Guibertum* ab Epiſcopis Mutinenſi & Ariminenſi juſſit coronari, circa Pentecoſten anno M. LXXXIII. At à Romanis tunc temporis repulſus, Tranſtyberinas occupare non valuit regiones. Anno verò ſequenti, magnam pecuniæ vim, quam ab *Alexio* Imperatore Orientis acceperat, ut in *Robertum Guiſchardum* à quo fuerat cum centum & ſeptuaginta millibus ſuperatus, arma converteret, contra fidem Pacti & Juriſjurandi Religionem, ad conciliandum ſibi Romanum vulgus expendit, cujus ope Lateranenſe Palatium Feria V. ante Dominicam Palmarum occupavit, cum Antipapa ſuo, à quo Imperii accepit Inſignia die Sancto Paſchatis. De rebus Romæ ab *Henrico* geſtis legenda ejus Epiſtola ad *Theodoricum* Virdunenſem Epiſcopum in Hiſtoria Trevirenſi deſ-

Romæ coronatur à Guiberto, quem conſtituerat Antipapam.

A cripta, Tom. XII. *Spicilegii*, pag. 228. Poſt Kalendas Maias *Robertus Guiſchardus* Normannus Princeps Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ Dux, cum exercitu in Urbem advolans, perduelles coërcuit, Caſtra, civitatéſque plurimas Pontificiæ ditionis Henricianis eripuit, ac *Gregorio VII.* reſtituit, *Henricum* in fugam dedit, ac in Germaniam quantocyus redire compulit. *Gregorio*, & ejus Succeſſore *Victore III.* defunctis, *Urbano II.* in Cathedra *S. Petri* ſedente, Saxones cum *Henrico* reconciliati, ipſum ut Regem ac Imperatorem legitimum coluere. Quamobrem ab iis in Lotharingiam ſedere coactus eſt *Hermannus*, ubi è vita migravit anno M. LXXXVIII. Regni

A Roberto Guiſchardo Apuliæ Duce fugatur.

B VII. Metiſque ſepultus eſt. Strenuam inter alios Eccleſiæ Romaniſque Pontificibus adversùs *Henricum* navarunt operam *Vuelpho* Dux, & *Mathildis* Magna Comitiſſa. Quorum partes *Conradus* Henrici filius contra Patrem adjuvit, à Mediolanenſi Archiepiſcopo Rex coronatus anno M. XCIII. Quam ei dignitatem *Urbanus II.* anno M. XCV. confirmavit, cùm ſibi fidelitatem de vita, membris, & Romano Pontificatu juraſſet, illique coronam pollicitus eſt Imperii, ſalva Romanæ Eccleſiæ Juſtitia, & Statutis Apoſtolicis, maximè de Inveſtituris in Spiritualibus Officiis à Laïco non uſurpandis. Novo Regi filia *Rogerii* Siciliæ Duci deſ-

C ponſa eſt. Obiit *Conradus* Rex, *Henrici* filius perduellis, Florentiæ, anno milleſimo centeſimo primo.

Henrico Imperatori, ſedatis anno M CIII. Saxonum motibus, pacéque in quadriennium conſtituta, ſpes affulgebat fortunæ lætioris, cùm *Henricus* filius ejus alter, permittente Deo, ut ejus in Eccleſiam ſuam injurias domeſticis armis ulciſceretur, adversùs ipſum Religionis ſpecie rebellavit, quibuſdam ex Orientali Francia, Alemannia & Bajoaria Principibus tractis in partes, anno M CV. Mox in Saxoniam properans, gentis Proceres univerſos ad voluntatem ſuam inclinavit. Eodem anno

Henricus Imperatoris filius in Patrem rebellis.

D exeunte, circa Natale Domini, Imperii Principes Moguntiam congregati, ubi & Sedis Apoſtolicæ Legati adfuere, toties repetitum à Romanis Pontificibus in Imperatorem Anathema promulgantes, ipſum Regni Inſignia deponere ac filio reſignare compulerunt, à quo per fraudem comprehenſus, & in Caſtro quodam concluſus fuerat. Ita ſpoliatus, Leodium ſeceſſit, ubi ipſi quieto eſſe vix licuit perſequente filio. De calamitate ſua ſcripſit ad *Philippum* Regem Francórum, ejúſque auxilium imploravit. Scripſit etiam ad Germaniæ Epiſcopos & Principes, de vi ſibi illata cum ipſis expoſtulavit: Paratum ſe eſſe profeſſus eſt ad reverentiam & obedientiam Romano Pontifici exhibendam, & ad diſpo-

Cui Pater Inſignia Imperii reſignare cogitur.

E nendum de ſtatu Eccleſiæ, & honore Regni, conſilio *S. Hugonis* Cluniacenſis Abbatis, ſpiritualis Patris ſui, aliorúmque Religioſorum virorum. Proinde filium commonerent, ut à ſui infeſtatione ceſſaret, nec ipſi contra ſe auxilio eſſent. Quæ interpellatio ſi inutilis fuerit, Romanum Pontificem, & Sanctam univerſalem Romanam Sedem & Eccleſiam appellat. Legationem Patri deſtinavit *Henricus IV.* eíque reſcripſit ex Principum ſententia, his verbis: *Poſt inveteratam, id eſt, per annos circiter quadraginta diſciſſionem Imperii Romani, quæ tam divinas quàm humanas jam penè Leges abolevit, & exce-*

F *ptis mortibus omnimodis, ſacrilegiis, perjuriis, rapinis & incendiis, ipſum Regnum noſtrum non tantùm in ſolitudinem, ſed etiam ad apoſtaſiam Catholicæ fidei, ſive in ipſum Paganiſmum propemodum redegit, reſpiciente tandem ſuam Eccleſiam divina Clementia, nos ejuſdem Chriſti Sponſæ filii per Spiritum Sanctum in unitatem fidei unanimes reſipuimus, ipſum incorrigibile ſchiſmatum illorum caput, Henricum ſcilicet dictũ Imperatorem noſtrũ, zelo Dei & Apoſtolicæ Fidei obedientiâ abdicavimus, Catholicè nobis, licèt ipſius de ſemine natũ*

Regem elegimus. Cujus Regni principium ſui finem eſſe conſpiciens, etiam ipſe tanquam voluntarius, ſed ut jam ejus fatentur literæ, nimis invitus collaudavit, Regalia reddidit, filii curam cum Regno, noſtræ fidei lacrymando commiſit: de reliquo nullam ſe Regni pompam, ſed animæ potius ſuæ medelam ulteriùs affectaturum ſpopondit. At nunc ecce priſtinis ſe reddens tergiverſationibus, præjudicium ſe paſſum per orbem terrarum conqueritur, Gallorum, Danorum, Anglorum, cæterorúmque finitimarum gentium gladios cordibus noſtris infigere meditatur, ſuper illatis etiam injuriis recuperari ſibi juſtitiam precatur, conſiliis quoque noſtris amodo promptum ſe obedire pollicetur. Re autem vera ſolitis argumentis caſtra hæc Domini diſpergere, Chriſti exercitum exarmare conatur, & vineam Domini, quæ jam ferè floreſcere cœpit, tam per ſe ſingularem utique ferum denuo depaſcere, quam per vulpes illas, nimirum qui ſibi adhærent, peſtilentes homines, demoliri, ac per ſacrilegia Sacerdotum Belial anathemati recidivo reddere: imò Chriſtum jam iterum in Eccleſia ſua ſurgentem omnium cordibus, crucifigere meditatur. Quapropter placet tam Regi, quàm univerſis Regni Principibus, imò cuncto Exercitui orthodoxo, quò Senior idem, ne ulla ſibi pateat adverſùs nos juſta querela, quacumque elegerit ſecuritate, quacumque maluerit ſtatione, coram præſenti Senatu ſimul & Populo cauſam ſuam agat, juſtitiam ſuſcipiat, juſtitiam reddat, quatenus ab ortu Schiſmatis, omnibus ſeditionum cauſis, ac ſi nihil inde jam fuerit definitum, undique diſcuſſis, tam filio quàm patri ſua juſtitia reſpondeat. Eccleſia vero Regnique ſtatus, non (ut ipſe more ſuo proponit) poſt longas inducias, ſed in præſentiarum his controverſiis diremptis, vacillare deſinat. Has Epiſtolas refert Abbas Urſpergenſis in Chronico ad annum M. CVI. Legatur & *Hermannus* in Hiſtoria Reſtaurationis Abbatiæ *S. Martini Tornacenſis*, pag. 446. Tom. XII. *Spicilegii*.

Henrici III. obitus.

Interim Leodii obiit *Henricus* Senior, ſeptimo Idus Auguſti, anno ætatis quinquageſimo quinto, cùm annos penè quinquaginta regnaſſet. Nullus fuit de ipſius morte luctus, imò communis lætitia, ut teſtatur Abbas Urſpergenſis, qui & corpus ejus *Henrici* filii conſenſu Spiram delatum, in lapideo ſarcophago, inſepultum extra Eccleſiam ſolido quinquennio remanſiſſe teſtatur: & à *Catholicis, id eſt, cunctis Beato Petro, ſuiſque Succeſſoribus, fidem & obedientiam lege Chriſtiana conſervantibus*, Archipiratam, Hæreſiarcham, & Apoſtatam appellatum: animarúmque magis quàm corporum perſecutorem: utpote qui nec naturalibus, nec conſuetudinariis contentus ſceleribus, nova & à ſæculis inaudita ideóque nonnulla incredibilia exercuiſſe infamabatur. Cæterùm neminem ſuis temporibus natu, ingenio, fortitudine, audacia, ſtatura etiam totáque elegantia corporis fuiſſe faſcibus imperialibus aptiorem, ſi in conflictu vitiorum homo non degeneraſſet, vel ſuccubuiſſet interior, aſſerit idem Abbas.

Henrici III. Imp. dotes naturales.

Quæ decora Vitæ ejus Author, ſeu potius Panegyrici, Tom. 1. Rerum Germaniæ *Urſtici*, in Prœmio magis exaggerat, ejúſque præſertim in pauperes prædicat caritatem. *Non ante januam*, inquit, *ſed ante menſam ejus Lazarus jacuit, nec micas ſed Regias delicias expectavit. In ipſa menſa famem & fœtorem ulceroſi non abhorruit, cùm miniſter menſæ contra fœtentem nares corrugaret aut obſtiparet. In cubiculo ejus cæci, claudi, & diverſis morbis confecti jacebant: hos ipſemet excalceabat, hos collocabat, hos de nocte conſurgens tegebat, nec abhorrebat vel ejus tactum, quem ægritudo compelleret uſque ad ſordidandum lectum: Iter ejus pauperes præcedebant, comitabantur, ſequebantur: quorum curam tametſi ſuis intimis commendaſſet, ipſemet tamen eos tanquam nulli commendatos curabat; ſed & per curtes ſuas uſquequaque ſtipendia pauperibus diſpoſuerat, quorum numerum & obitum ipſe ſcire voluit, ut & defuncti memoriam ageret, & in ejus locum alterum ſubrogatum noſſet. Sed quando ſterilitas anni famem indixit, multa millia pavenda ſuſcepit... Imperavit mundo, pauperes illi: Mundus illi, pauperibus ipſe miniſtravit.*

Beneficentia in pauperes quæ Schiſmatico non profuit.

Hæc ſi non finxit, ſanè amplificavit Orator *Henrico III.* addictiſſimus. Quanquam homini in Schiſmate pertinaci, & Romanæ Eccleſiæ hoſti infenſiſſimo, eleemoſynæ minimè profuerint. Veriùs à bellica fortitudine laudatur, quæ tam inſignis erat, ut bis ſexageſies ſignis collatis pugnaverit. Quæ de iſto Imperatore diximus, deflorata ſunt ex Lamberto Schafnaburgenſi, Mariano Scoto, Dodechino Abbate, Ottone Friſingenſi lib. VII. Bertoldo Conſtantienſi, ex Authore Anonymo Vitæ ipſius ab Urſtitio editæ, ex Abbate Urſpergenſi, &c. Plura in Diſſertationibus dicemus.

Bellica fortitudo.

Henricus Quartus.

II. *Henricus* Regum Germaniæ eo nomine V. & IV. Imperator, Eccleſiæ, Regníque compoſitis in Germania rebus, Ungaris haud ſecundo Marte laceſſitis, habito triginta millium Equitum delectu in Italiam profectus eſt. Romam veniens, *Paſchali II.* vim intulit, ab eóque Inveſtiturarum Privilegium extorſit, & Imperii accepit inſignia anno milleſimo centeſimo undecimo. Ob ſtudium in illis retinendis pertinax, graviſſimum ipſum inter & *Paſchalem II.* ejúſque Succeſſores, *Gelaſium II.* cui *Burdinum* Antipapam oppoſuit, & *Calixtum II.* diſſidium exarſit, à quo excommunicatus, paternæ calamitatis exemplo rediit ad officium & dimiſſis Inveſtituris, anno M. CXXII. abſolutus eſt. Sed de his plura in Diſſertatione *De Inveſtituris*. Hollandos ſubegit, anno M. CXXIV. Mox comparato in *Ludovicum* Regem Chriſtianiſſimum exercitu, ut *Henrico* Angliæ Regi, cujus *Mathildem* filiam duxerat, pro vindicanda Normannia opem ferret, Francorum ingenti exercitu ad congreſſum parato abſterritus, pedem retulit, ad frangendam Vvormatienſium rebellium converſus audaciam. Obiit Trajecti, Chriſtianis Sacramentis piè perceptis, X. Kalendas Junii, anno M. CXXV. Imperii XIV. Acer ingenio, fortis, & audax, licet parum fœlix in præliis; at nimius in appetendis alienis, ab Urſpergenſi Abbate dicitur. Spiræ ſepultus eſt juxta patrem, cui, concedente demum *Paſchali II.* Sacerdotibus Germanis aſſerentibus ipſum peccatorum ſuorum pœnitentem obiiſſe, Chriſtiano ritu parentaverat. Quæ de *Henrico V.* diximus, excerpta ſunt ex Ottone Friſingenſi lib. VII. à cap. XIII. ad XVII. ex Dodechino Abbate, ex Sigeberto, & Roberto de Monte, ex Abbate Urſpergenſi, &c.

Ejus cum Romanis Pontificibus diſſidium ob Inveſtituras.

ARTICULUS IV.

De Lothario II. & Conrado III.

Lotharius.

I. H*Enrico* abſque liberis defuncto, Regnum in *Lotharium* Saxonum Ducem, invitum licet ac repugnantem, Principum ſuffragiis tranſlatum eſt. Quem virum ſapientem & induſtrium, & Eccleſiaſtico juri devotum, præpotentem divitiis & victoriis, *Sigebertus* prædicat. Adverſùs ipſum rebellarunt *Fridericus* & *Conradus*, Henrici Imperatoris ſororii. *Conradus* cum exercitu ſuperatis Alpibus, à Mediolanenſibus ſuſceptus, & ab *Anſelmo* Archiepiſcopo Italiæ Rex Modoëtiæ coronatus eſt, atque inde perluſtratâ Lombardiâ civitates ad ſe pleraſque omnes traduxit. *Conradum* & *Fridericum* perduelles Principes diris devovit *Honorius II.* Pontifex Maximus, Archipræſulem Mediolanenſem exauctoravit. Lotharius *Innocentium II.* adverſùs *Anacletum* Pſeudopontificem & *Rogerium* Siciliæ Ducem defendit, ducto in Italiam exercitu anno M. CXXXIII. Quo Romæ ab eodem *Innocentio* Imperator coronatus eſt. Inde in Germaniam redux, *Fridericum* & *Conradum*, ſequeſtre *S. Bernardo* Claravallenſi Abbate, in gratiam recepit

pit. Poſt hæc Italiam ſecunda expeditione petens, Campaniam, & Apuliam ſubegit, compulſo in fugam *Rogerio* tum Eccleſiæ hoſte. *Rainaldum* Apuliæ Ducem conſtituit. Orta eam ob rem contentio eſt Pontificem inter & Imperatorem, utroque Ducatum Apuliæ ſui eſſe Juris allegante. Controverſia hoc modo compoſita fuit, ut in tradendo Duci vexillo manum uterque adhiberet. Dum in Germaniam rediret *Lotharius*, Tridenti obiit anno MCXXXVIII. Imperii VI. Regni XIII.

Jus civile ab Irnerio Jureconſulto in meliorem formam redactum.

His temporibus, *Irnerius* Jus civile in meliorem ordinem redegit, nempe Inſtituta *Juſtiniani*, quæ principia ſunt & Introductio quædam Juris: Edicta Prætorum & Ædilium Curulium, quæ Digeſtis continentur, & Juri Civili firmamentum præſtant; Codicem, qui Imperatorum Leges complectitur: & Authenticas Conſtitutiones, quas ad ſupplementum & emendationem Juris *Juſtinianus* adjecit. Id verò operæ non navavit *Irnerius* jubente *Mathilde* Comitiſſa, ut ſcripſit Urſpergenſis Abbas, cùm illa ante *Lotharii* Imperium è vita migraſſet; ſed ipſius ut par eſt credere, *Lotharii* juſſu, quem Lege lata ſanxiſſe ut ex uno Jure Civili Romano poſthac Judicia fierent, conſtans doctorum hominum monumentis eſt fama. Tunc Juris Civilis ſtudia majori diligentia, & fervore in Italiæ Gymnaſiis coli cœpere, ac Bononiæ præſertim, ubi maximo cum applauſu docuit *Irnerius*.

Lotharii bellica virtus, & pietas.

Pietatis non minùs quàm bellicæ virtutis laude inſignis fuit *Lotharius*, quem Urſpergenſis Abbas hoc exornat elogio: *Erat ſtrenuus belli ductor, præcipuus in armis, providus in conſilio, terribilis inimicis Dei & Sanctæ Eccleſiæ, qui quandiu vixit, totum Romanum Imperium titubare non potuit.* Ejuſdem pietatem his verbis prædicat *Petrus Diaconus* Lib. IV. Chronici Caſſinenſis Cap. CXXV. *Quis tanti Imperatoris animum non admiretur? Sederat ad ſedandas diſſenſiones Fratrum in Capitulo; à primâ diei hora uſque ad veſperam abſque cibo potúque perdurans, dum paci unitatique conſuleret: Nempe enim ſub Imperii chlamide cœleſti militabat Regi. Nam (ut ipſe teſtis ſum) in expeditione conſtitutus, ſummo diluculo Miſſam pro defunctis, dehinc pro exercitu, tertiam poſtremo diei Miſſam audiebat: Demum viduis & orphanis cum Auguſta pedes lavans, tergebat crinibus & oſculabatur, cibúmque illis ac potum largè diſtribuens, quæſtiones & oppreſſiones Eccleſiarum priùs relevans, ultimo in loco Imperium ponebat. Quandiu verò in Caſſinenſi Clauſtro remoratus eſt, ita omnes officinas Monaſterii, ac ſi Abbas vel Decanus, circuibat, ſcire cupiens quomodo quiſque ſub Beati Benedicti Magiſterio viveret: Fideque mane orans, Monaſteris Eccleſias nudis pedibus circuibat. Et hæc agens nunquam à conſortio Epiſcoporum & Abbatum avellebatur, & cum Sapientibus ſermocinatio ejus. Erat cæcorum baculus, eſurientium cibus, miſerorum ſpes, lugentium conſolatio, atque ita ſingulis eminebat virtutibus, ut omnes perfectè haberet. Sacerdotes honorabat, ut Patres: pauperes fovebat ut filios: viduas, ut matres. Erat in orationibus pervigil, lachrymáſque creberrimas contriti cordis Deo offerebat.* Quæ de *Lothario* Imperatore diximus, excerpta ſunt ex Ottone Friſingenſi, Lib. VII. à Cap. XVII. ad XXI. ex Petro Diacono Lib. IV. Chronici Caſſinenſis, Dodechino Abbate, Roberto de Monte, Abbate Urſpergenſi, Sigonio Lib. X. De Regno Italiæ, &c.

Conradus III.

II. Defuncto abſque filiis *Lothario Conradum* Friderici Sueviæ Ducis ac ſororis Henrici IV. Imperatoris filium, rejecto ob ſuperbiam *Henrico* Noricorum Duce, *Theoduino* S. R. E. Cardinali & Sedis Apoſtolicæ Legato præſente; & Summi Pontificis, Romani populi, urbiúmque Italiæ aſſenſum promittente, plerique Principes habitis Confluentiæ Comitiis elegere; quem idem Legatus Aquiſgrani inauguravit. Frequentiora deinde Comitia Bambergæ indicta. Saxones, & *Richinza* Auguſta *Lotharii* vidua, Novo Regi ſe dedidere. Solus ex Principibus abſuit Dux *Henricus*, Regalia apud ſe retinens Inſignia. Ipſi propterea dicta dies Ratiſponæ ad Feſtum Apoſtolorum *Petri & Pauli*, ubi promiſſis illectus, *Conrado* Inſignia reddidit: cum Rege tamen minimè reconciliatus eſt. Tandem Principum quorumdam judicio Herbipoli proſcriptus, ac in proximo Natali Domini habitis Goſlariæ Comitiis, Ducatu ſpoliatus eſt. Ad *Conradum* Romanorum Regem ſcripſit *Sanctus Bernardus* Epiſtolam CLXXXIII. *Bernardum* honorificè & amicè ſalutabat, querebatur quod *Lothario* faviſſet olim contra ipſum. Reſpondit cum reverentia ſanctus Abbas, & occaſione data Regem ad obſervantiam Sedis Apoſtolicæ hortatus eſt. *Querimonia Regis*, inquit, *noſtra ſunt, & maximè illa, quam dignanter exprimitis de invaſione Imperii. Regis decus, Regni diminutionem nunquam volui. Volentes odit anima mea. Legi quippe:* Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: Et, Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. *Quam tamen ſententiam cupio vos, & omnimodis moneo cuſtodire, in exhibenda reverentia Summæ & Apoſtolicæ Sedi, & Beati Petri Vicario, ſicut ipſam vobis vultis ab univerſo ſervari Imperio.* Interim *Reginaldo* mortuo, *Rogerius* Apuliam, Campaniámque recuperavit. Romanorum Arnaldiſtarum deſpexit Legationem *Conradus*, Sedis Apoſtolicæ Legatos honorificè ſuſcepit, florentiſſimo Urbis Clero collata priſcis ab Imperatoribus Privilegia confirmavit.

S. Bernardi literæ ad eum ſcriptæ.

Ad eumdem Regem ſcripſit *Sanctus Bernardus* Epiſtolam CCXLIV. quâ ipſum hortatus eſt ad defenſionem Auctoritatis Pontificiæ contra rebelles Romanos. Tunc in Cathedra *Sancti Petri* ſedebat *Eugenius III.* adversùs quem perduellis Arnaldiſtarum factio populum concitaverat. Docet quàm arcta eſſe debeat Imperii & Sacerdotii concordia, quàm ſtudioſa conſenſio. *Non veniat*, inquit, *anima mea in conſilium eorum qui dicunt vel Imperio pacem & libertatem Eccleſiarum, vel Eccleſiis proſperitatem & exaltationem Imperii nocituram. Non enim utriuſque inſtitutor Deus in deſtructionem ea connexuit, ſed in ædificationem...... Quò ignobilior atque abjectior, tantò liberior ſum ad loquendum quod caritas ſuggerit. Unde & adhuc addo in eadem inſipientia mea: Si quis aliud quàm locutus ſum vobis (quod non credimus) ſuadere conabitur, is profectò aut non diligit Regem, aut parum intelligit quid Regiam deceat Majeſtatem: aut certè quæ ſua ſunt quærit, & non valde, quæ vel Dei, vel Regis ſunt, curare convincitur.* Eodem hortante *S. Bernardo* Crucis inſigni ſumpto, Hieroſolymam cum exercitu profectus eſt, rebúſque infeliciter geſtis in Italiam rediit, inito fœdere cum *Manuele* Græcorum Imperatore adversùs *Rogerium* Siciliæ Regem. Obiit Bambergæ anno MCLII. XV. Kalendas Martii Regni XIII. non ſine ſuſpicione veneni à Medicis Italis à *Rogerio* Siculo ſubmiſſis propinati. Coronam Imperii non accepit, quòd Italia & Roma ipſa bellis civilibus arderent, ſed in proximo coronandus erat, niſi Deus ipſum ad meliorem coronam vocaſſet. Filios duos ex conjuge ſuſceperat; *Henricum*

quem

quem Principum conſenſu, Regem creaverat, & *Fridericum*. Henricus biennio defunctus eſt ante patrem. *Fridericum* minorennem nepoti *Friderico* Suevorum Duci, quem approbantibus Principibus Succeſſorem dixit, commendavit. De *Conrado III.* legendi Otto Friſingenſis Lib. VII. Chronicorum Cap. XXII. & ſequentibus, & Lib. I. de Geſtis Friderici; Dodechinus Abbas, Robertus de Monte, Abbas Urſpergenſis, Sigonius Lib. XI. *de Regno Italiæ*, &c.

ARTICULUS V.

De Friderico I.

FRidericus I. dictus *Ænobardus*, Aquiſgrani Rex Germaniæ & Romanorum à Colonienſi Archiepiſcopo inauguratus, Legationem miſit ad *Eugenium III.* Pontificem Maximum, & cum ipſo concordiam iniit. Pacti conditiones fuere ut pacem cum Romanis, & cum *Rogerio* Siciliæ Rege, ſine conſenſu Romani Pontificis non faceret: Ut Romanos Pontifici ſubjugaret: Ut honorem Papatus & Regalia *Beati Petri* tueretur, & ad eorum, quæ direpta fuerant recuperationem, præberet auxilium: Græcorum Imperatori nullam in Italia terram concederet: ſi quam invaderet, ipſum ejicere totis Regni viribus niteretur. Pontifex verò Regem coleret, Imperatorem coronaret, ejus hoſtes ad ſatisfactionem compelleret, armiſque ſpiritualibus feriret.

Friderici I. Expeditio in Italiam.

Anno MCLV. profectus in Italiam *Fridericus*, Terdonam expugnavit, direptioni dedit, igne delevit, civibus vita ac libertate donatis. Inde Papiam progreſſus, Regni Italiæ coronam accepit. Ab *Hadriano IV.* Pontifice Maximo Romæ ſummo cum honore ſuſceptus, Imperator coronatus eſt. Perduelles Romanos compreſſit, magna ipſorum clade. *Arnaldum* turbarum incentorem vinctum ad Pontificem & Cardinales duci juſſit, à quibus Eccleſiaſtico Judicio damnatus, Urbis Præfecto traditus eſt. Româ Spoletum perrexit Imperator, civitatem rebellem, turribus munitam pene centum. Quam ſex horis vi cepit, igne videlicet ac gladio; & infinitis ſpoliis acceptis, pluribus igne conſumptis, funditùs deſtruxit. Inde Anconam divertens, *Palæologum* Græcorum Principem, & Oratores Imperatoris *Manuëlis* obvios habuit, qui ipſum rogarunt magna pecuniæ vi oblata, ut in Apuliam arma convertens, *Vuillelmum* Siciliæ Regem, utriuſque hoſtem Imperii contereret. *Fridericus* re cum Principibus communicata, fatigatum & imminutum Exercitum in Germaniam reducere maluit, quàm novi belli aleæ exponere. *Palæologus* cum ſuis copiis in Apuliam deſcendit, Barium occupavit, munitionem diruit: ſed ejus morte Græcorum conatus diſſipati ſunt, ſpes præciſæ: *Vuillelmus* enim Siciliæ Rex congregato exercitu in ipſos irruit, & paucis captis, cæteris occiſis, omnem pecuniam aſportavit. Italicæ iſtius expeditionis Hiſtoriam ex Epiſtola *Friderici I.* ad Patruum ſuum *Ottonem* Friſingenſem Epiſcopum, & ex ipſius *Ottonis* Libro II. *De Geſtis Friderici* excerpſimus.

Friderici cum Romanis Pontificibus pertinax diſſidium.

Anno MCLVII. adversùs Polonos movit *Fridericus*, iiſque debellatis, *Boleſlaum* Ducem in deditionem recepit. Magnâ huc uſque fuit apud omnes gloriâ; ſed violata Eccleſiæ concordia,
A & pertinax cum Romanis Pontificibus, *Hadriano IV. Alexandro III.* cui Antipapam *Octavianum* oppoſuit *Lucio III.* & *Urbano III.* diſſidium, omnem ejus lucem ſplendorémque infuſcavit. De his porro diſſidiis legenda, quæ ſcripſimus Cap. II. Articulis VIII. IX. X. & XI. & in Diſſertatione de Concilio Lateranenſi Tertio, Oecumenico XI. ſub *Alexandro III.* Mediolanenſes, Brixienſes, Cremenſeſque rebellantes contudit *Fridericus*, eorum urbibus agriſque vaſtatis anno MCLXII. Tandem pravè geſtorum pœnitentiâ ductus bellum Saladino ob Hieroſolyma ab illius tyrannide eripienda indixit, &

Bellum ſacrum animo pœnitente ſuſceptum.

B accepto ab *Henrico* Epiſcopo Albanenſi S. R. E. Cardinali, Crucis inſigni, cum ingenti exercitu in Orientem profectus eſt, anno MCLXXXIX. Multis ibi fortiter præclaréque geſtis, de quibus Anonymi Epiſtola poſt *Radevici* Hiſtoriam edita legenda eſt, in fluvio quodam per æſtivos calores corpus abluens atque refrigerans, undæ torrente abreptus, naufragium fecit, anno milleſimo centeſimo nonageſimo; Regni trigeſimo-octavo, Imperii trigeſimo-quinto. Præter *Ottonem Friſingenſem*, de Geſtis *Friderici* legendi ſunt

Obitus.

C *Radevicus* Canonicus Friſingenſis; *Otto a Sancto Blaſio*, *Dodechinus*, *Robertus de Monte*, & Urſpergenſis, Abbates; *Gotfridus Viterbienſis*, Chronicorum parte XVII. *Sigonius*, de Regno Italiæ, Lib. XII. XIII. XIV. & XV. Hujus Imperatoris elogium *Radevicus* Capite poſtremo Libri II. ſcripſit, in quo hæc animadverſione digna: *Antelucanos Baſilicarum & Sacerdotum ſuorum cœtus, aut ſolus, aut minimo comitatu expetit, eóſque tam grandi ſedulitate veneratur, ut omnibus Italis erga Epiſcopos & Clericos ſervandi honorem & reverentiam, ipſe formam & exemplum tribuerit. Officiis Divinis tantam præbet venerationem, ut omnem*

Elogium Friderici I.

D *horam qua coram ipſo Deo pſallitur, competenti veneretur ſilentio, nec ullus interim eum audeat de quolibet ſolicitare negotio. Peractis votis, & poſt Miſſarum ſolemnia, divinis conſignatis Reliquiis, mane reliquum curæ Regni adminiſtrandi deputat... Erga familiares ſuos in proferendo alloquio non minax, nec in admittendo conſilio ſpernax, nec in reatu inveſtigando perſequax. Scripturas & Antiquorum Geſta ſedulò perquirit, Eleemoſynas in miniſterio pauperum plerumque ipſe manu ſua diſtribuit: Pecuniarum ſuarum decimam Eccleſiis & Monaſteriis fideliter dividit.*

E

ARTICULUS VI.

De Henrico V. Imperatore, & de Ottone ac Philippo Electis.

Henricus V.

I. HEnricus V. *Friderici I.* filius, Regni conſors factus à Patre, *Conſtantiam* Rogerii primi Siciliæ Regis filiam, pacta cum *Vuillelmo* Siciliæ Rege pace, uxorem obtinuit. Imperii coronam à *Celeſtino III.* Pontifice Maximo conſecutus eſt, anno milleſimo centeſimo nonage-
F ſimo-primo. Mortuo interim abſque liberis *Vuillelmo* Siciliæ Rege, Regni hæreditas ad *Henricum* Imperatorem per *Conſtantiam Auguſtam* devoluta eſt; prout dotalibus tabulis pactum erat: Siculi Germanorum dominationem metuentes, *Tancredum* Rogerii Ducis Calabriæ filium, Rogerii Regis nepotem, ex concubina ſuſceptum, Regem creant, favente Celeſtino III. *Henricus* indicto bello Regnum repetit, Salernum expugnat, Neapolim invadit: & mortuo poſt biennium *Tancredo*, ejúſque filio, Apulis, Calabriſque in fidem receptis,

Regni Siciliæ hereditatem bello vindicat.

Digitized

receptis, in Siculos pariter deditos, violata pactorum fide, omne genus immanitatis exercet. *Richardum* Angliæ Regem è bello ſacro redeuntem, & à *Leopoldo* Auſtriæ Duce Viennæ interceptum, ad ſéque miſſum, tyrannicè detinuit, magnámque ab eo pecuniæ vim redimendæ gratiâ libertatis extorſit. Quamobrem ipſum anathemate feriit *Cæleſtinus III.* Sacram expeditionem promovit, ſcelus ut expiaret, teſte *Vuilelmo Neuburgenſi* Lib. V. *De Rebus Anglicis*, Cap. XX.

Henrici V. obitus.

Anno M. CXCVII. Meſſanæ pœnitens obiit, pio condito Teſtamento, & Anglorum Regi extortam pecuniam, Romanæ Eccleſiæ ereptas à ſe ſuiſque Prædeceſſoribus ditiones reſtitui juſſit: Quod executioni mandatum eſt.

Contentio de Imperio inter Philippum Henrici fratrem, & Ottonem Saxoniæ Ducem.

II. Defuncto *Henrico*, de Regno inter ſe decertarunt *Philippus* ejus frater, & *Otto* Saxoniæ Dux, *Friderico* Henrici filio adhuc in cunis vagiente, & ad Regni ſucceſſionem à Germanis Principibus nihilominus deſtinato. *Philippo* Rex Franciæ, *Ottoni* Innocentius III. Pontifex Maximus, & Rex Angliæ favebant. *Richardi* Regis Anglorum ad *Innocentium* pro Ottone ſuo nepote litteras, quibus egregia ſua ergà Eccleſiam ſtudia, parentis *Ottonis* ac Majorum merita; contra à *Philippo* Suevo ac Progenitoribus incuſſas Sedi Apoſtolicæ injurias & damna propoſuit, exhibet *Odoricus Rainaldus* ad annum MCXCVIII. Primis electus Comitiis non fuit *Otto*, ſed electo *Philippo*, qui ob invaſum Eccleſiæ patrimonium excommunicatus fuerat, pars Principum Regem creaverat *Bertolphum* Zaringiæ Ducem. At ille potentiam *Philippi* veritus, jure ſuo ceſſerat, undecim millibus marcarum ac Ducatu ab ipſo acceptis. Rei tam indignæ fama ad Principes delata, *Ottonem* ipſi in *Bertolphi* locum elegere, qui ab *Adolpho* Colonienſi Archiepiſcopo Aquiſgrani coronatus eſt. *Philippus* in communionem reſtitui ſupplex poſtulaverat, ac *Innocentio* Romano Pontifici promiſerat ſe facturum ſatis. Legatos miſit in Germaniam Pontifex, qui ipſum his conditionibus abſolverent, ut Archiepiſcopum Salernitanum, quem in carcere detinebat, libertate donaret, ac Eccleſiæ ſe pariturum præſtito Sacramento confirmaret. Archipræſulem è carcere quidem eduxit: ſed Eccleſiæ terras, quarum ob invaſionem fuerat excommunicatus, non reſtituit, nec ad reſtitutionem cautione aut Sacramento ſe devinxit. A Sutrino tamen Epiſcopo Legationis Apoſtolicæ prævaricatore furtivam obtinuit abſolutionem. Id ex Authore coævo Vitæ *Innocentii III.* diſcimus. Controverſiæ de Imperio exortæ cognitionem ac finitivum Judicium Sedi Apoſtolicæ vindicavit *Innocentius III.* in idque ſtudiis omnibus incubuit ut Germani eum Regem reciperent, cujus electionem Sedes Apoſtolica approbaret. Id ex ipſius Literis ad Archiepiſcopum Moguntinum, & Epiſcopum Sabinenſem, aliiſque ad univerſos Germaniæ Principes datis certum eſt, quas exhibet *Odoricus Rainaldus*, ad annum MCXCIX. Miſit interim *Philippus* Oratores ad *Innocentium* ut illius gratiam ſibi conciliaret, eúmque inclinaret ad electionem ſuam confirmandam. Reſpondit Pontifex, jampridem ad Sedem Apoſtolicam fuiſſe recurrendum, ad quam negotium iſtud *principaliter & finaliter* pertinebat. Principaliter, *quia ipſa tranſtulit Imperium ab Oriente in Occidentem: finaliter, quia ipſa concedit coronam Imperii.* Cæterùm ſe maturiùs ea de re cum Fratribus deliberaturum.

Idem Pontifex *Conſtantiæ* Imperatrici Henrici V. viduæ, & filio *Friderico*, Regni Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Capuani Principatus Inveſtituram contulit, ea lege, ut hominium Sedi Apoſtolicæ præſtarent, certúmque cenſum ſingulis annis perſolverent. Qua de re legenda eſt *Innocentii* Epiſtola CCCCVIII. Libri I. anno 1198. ſcripta. Eodem anno, die XXVII. Novembris, diem ſuum obiit *Conſtantia* Imperatrix, & ſupremæ voluntatis tabulis Romanum Pontificem *Friderici* Regis tutorem, & *Balium* ſeu Moderatorem Siciliæ deſignavit, triginta millia tarenorum, quod monetæ erat genus, ex Regis Siculi redditibus pro Regni defenſione attribuit; Filium verò Archiepiſcopis Panormitano, Montis Regalis, & Capuano, necnon *Gualterio* Cancellario commiſit educandum. Pontifex curas ſuas ad moderandam Legatorum operâ Siciliam contulit, ac *Marcualdum* Tyrannum anathemate & piorum armis contrivit, anno MCXCIX.

CAPUT X.

De Regibus Francorum, Sæculis XI. & XII.

ARTICULUS I.

De Roberto Rege.

R*OBERTO* Regi pacatiſſimum Regnum fuit: Bellum unicum pro Burgundiæ Ducatu vindicando, quem Dux *Henricus* in ipſius Regis nepotis ſui legitimíque heredis injuriam *Vuillelmo* privigno teſtamento reliquerat. Favebat Vuillelmo *Landricus* Nivernenſis Comes. Utrumque domuit *Robertus*, Richardo III. Normannorum Duce ſuppetias ferente. *Leothericum* Senonenſem Archiepiſcopum, pro quibuſdam cauſis probationem per Corpus & Sanguinem Chriſti quærentem, acerrimis literis objurgavit, eique periculum honoris minatus eſt, niſi reſipiſceret. *Cum ſit tibi nomen ſcientiæ* (inquit) *miror qua ratione quæſieris pro tuis iniquiſſimis imperiis, & pro infeſtato odio quod erga ſervos Dei habes, examinationem in Corpore & Sanguine Domini: & cum hoc ſit quod à dante Sacerdote dicitur*, Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit tibi ſalus animæ & corporis, *cur tu temerario ore & polluto dicas:* Si dignus es, accipe: *Cum ſit nullus qui habeatur dignus? Jurans Domini fidem Princeps Dei, Privaberis* (inquit) *honore Pontificis, niſi ab his reſipueris.* Ita refert *Helgaldus* Floriacenſis.

Roberti Regis pium pro fide & Religione Catholica ſtudium.

Catholicæ Fidei vindex fuit acerrimus: cujus integritatem cùm *Lizoius & Stephanus* novi Manichæi depravaſſent, eos cum pravitatis hæreticæ conſciis Aurelianis igne damnavit. Chriſtianæ manſuetudinis & caritatis eximia dedit exempla.

Roberti Regis manſuetudo & caritas.

Duodecim viros conjurationis in Sacram ſuam Perſonam convictos triduo ante Paſcha, juſſit ipſa die Sacro-ſanctæ Dominicæ Reſurrectionis Communionem Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti donari, & Regalibus epulis recreari. Sequenti die quæſtione habita, capite damnati ſunt. At ipſos abſolvit Rex manſuetiſſimus, dicens, *Non debere damnari, qui fuerant præmuniti cibo potúque cæleſti.* Nuſquam abſque pauperibus erat Chriſtianiſſimus *Robertus*. Duodecim pauperes domeſticos habebat, qui ipſum quocumque iret, aſellis vecti præcedebant. Hoc Sancti Regis Satellitium. Mille in Regiis urbibus & caſtris, ſcilicet Pariſiis, Sylvanectis, Aurelianis,

Digitized by Google

nis, Divione, Autiſiodoro, Avalone, Meleduno, Stampis, alebat. Quadrageſimali tempeſtate ducentis quotidie panem piſces ac vinum ſubminiſtrari curabat. In Cœna Domini trecentis propria manu panem, legumina, piſces, ac denarios flexis genibus, hora tertia viritim diſtribuebat. Selectis centum pauperibus Clericis uberiorem hora ſexta erogabat eleemoſynam. Cùm à menſa ſurrexiſſet, poſitis Regalibus veſtimentis, cilicio indutus, pauperum pedes pietate & humilitate admirabili abluebat. Sacras ædes & Monaſteria ingenti numero à fundamentis erexit, de quibus legendus *Helgaldus* in ejus Vita. In Dei laudibus erat aſſiduus. Sacros quoſdam Hymnos compoſuit, & inter alios Proſam, *Veni Sancte Spiritus*. Juſtitiæ pacisque fructus ſub Piiſſimo *Rege Roberto* Galli decerpſerunt ac deguſtarunt. Regiam Domum turbavit *Conſtantia* ſuperba mulier. Ex ipſa filios quatuor ſuſcepit *Robertus*, *Hugonem*, *Henricum*, *Odonem*, & *Robertum*, necnon & filiam nomine *Adelaidem*. Hugo, quem in Regni conſortium aſciverat, quique ſpes tantas de ſe excitabat, ut jam *Magnus* appellaretur, obiit anno M. XXV. & Compendii ad *Sancti Cornelii* ſepultus eſt. Regem ac Reginam graviſſimo ob ejus mortem mœrore confectos conſolatus eſt his verbis *Sanctus Vuillelmus* Abbas *Sancti Benigni* Divionenſis, referente *Glabro Rodulpho* in ejus Vita: *Non infelices vos putare debetis, quòd talem amiſiſtis: Quin potiùs fœlices valde, quia talem habere meruiſtis. Ego ex ullo hominum gradu non tam pauciſſimos ſalvos futuros æſtimo, ſicut & Regum.* Qui cùm attoniti reſponderent, Cur hoc dicis, Pater? Reſpondit: *Non audiſtis, ſacer Canon quomodo refert, vix tres de triginta Regibus bonos extitiſſe? Idcirco ceſſate quaſi hunc Juvenem flere mortuum: ſed potiùs congratulamini ei, ſicut requieti datum & à malis liberatum.* Trium filiorum ſuperſtitum majorem natu *Henricum* ſucceſſorem dixit *Robertus* eique coronam impoſuit anno M. XXVII. repugnante *Conſtantia* Regina, quæ natu minorem *Robertum* volebat anteponi.

S. Benigni Abbatis Divionenſis verba Regibus terribilia.

Per hæc tempora quæſtiones quaſdam in Synodis Epiſcoporum diſceptatas refert *Glaber Rodulphus* Lib. III. Cap. III. Primam de jejuniis inter Aſcenſionem Domini & Pentecoſten à pleriſque Fidelium obſervatis, ad quæ neminem imperio Sacerdotum adſtringendum, præterquam Sabbatho Pentecoſtes, ſancitum fuit. Altera quæſtio fuit de Hymno *Te Deum laudamus*, quem Adventus & Quadrageſimæ tempeſtate Monachi contra Romanæ Eccleſiæ morem decantabant. Qui cùm *Sancti Benedicti* inſtitutione Ritum ſuum tuerentur, ſuus illis uſus permiſſus eſt. Tertia quæſtio fuit de celebratione Annuntiationis Beatæ Virginis XV. Kalendas Januarii, Hiſpanienſis Eccleſiæ ritu. Prævaluit verò Eccleſiæ Romanæ Gallicanæ, ac cæterarum conſuetudo die XXV. Martii illam Solemnitatem celebrantium, quæ etiam cœleſti viſo Cluniaci confirmata eſt.

Quæſtiones in Synodis diſceptatæ.

Obiit ſanctitate & miraculis clarus *Robertus* Rex anno Chriſti milleſimo trigeſimo primo, decimo-tertio Kal. Auguſti, quem calculum variis Monumentis confirmant Viri Eruditi *P. Ægidius Laccari* S. J. in Diſſertatione de morte *Roberti* Regis & Dom. *Mabillonius* Lib. II. *De Re Diplomatica*. Ad annum M. XXXIII. *Roberti* Regis obitum differunt *Baronius* & *Petavius*, freti *Helgaldi* teſtimonio, qui cum eclipſi illius anni ejus obitum componit. Sed nonniſi recapitulatione quadam hæc duo ab *Helgaldo* ſimul commemorari compertum, cùm ſcribat *Robertum* obdormiviſſe in Domino *XIII. Kalendas Auguſti, luceſcente aurora diei tertiæ Sabbathi*, id eſt, die Martis, quæ dies cum XIII. Kalendas Auguſti ſeu XX. Julii, non anno MXXXIII. ſed MXXXI. concurrebat. Nec *Baronii* Epochæ robur majus accedit ex *Glabri Rodulphi* teſtimonio, ejuſdem Regis obitum ad annum MXXXIII. referentis. In Chronologia enim haud ſemel lapſum *Glabrum* certum eſt: Cum hoc ipſo anno *Fulberti* Carnotenſis Epiſcopi, & *Benedicti* Papæ mortem conſignet; quamvis *Fulbertus* anno 1029 obierit. Anno verò 1033. *Joannes XIX.* Papa, non Benedictus è vivis exceſſerit.

Roberti Regis ſanctitas.

Roberti Regis corpus Meloduno, ubi obierat, in *S. Dionyſii* Baſilicam illatum eſt. Annos vixit ſexaginta & unum, regnavit XLV. & ſex menſes: Novem ſcilicet annos & dimidium cum *Hugone* patre, triginta quatuor ab ejus obitu. Quod hodie viſitur Monumentum cum effigie & hoc titulo, *Robertus Rex*, poſitum ſtatim non fuiſſe, colligitur ex his *Hildegaldi* Floriacenſis verbis: *Inter alia unum quiddam doloris nobis hoc affert, quod talis ac tantus vir ſine titulo ornati lapidis, ſine nomine, ſine literis jacet, cujus in toto terrarum orbe gloria & memoria in benedictione eſt.* In ejus funere à ſubditis acclamatum eſt: *Roberto Imperante & Regente, ſecuri viximus, neminem timuimus. Patri Pio, Patri Senatus, Patri omnium bonorum, fœlix anima & ſalus, fœlix ad ſuperna aſcenſus, fœlix cum Chriſto Rege Regum per ſæcula cohabitatio.* Hoc ipſum elogio exornat Helgaldus: *Ei indeſinenter adhæſit Eccleſiaſticus, & ſibi ſemper amabilis Monaſticus Ordo... Sermocinatus quis cum eo, non eſt lætificatus gaudio magno? Pacem quis deſiderans, in ejus conſpectu non abhorruit iram? Vultus ſui præſentiam aſpiciens, quis non eſt oblitus doloris? Orationibus ejus quis Monachorum non habuit requiem, & non eſt amatus, dilectus, & veneratus? Ejus ſanctiſſima admonitione, quis Clericorum non fuit amator caſtimoniæ? Ipſius amicabilia verba, quibus non fuerunt medicamina? Aſpectus ejus quibus non profuit inſipientibus ut virga? Oculos ejus humiles quis aſpiciens, non eſt meditatus cœleſtia? Pauper & eſuriens quis non ſatiatus ab ejus receſſit menſa? Vidua & pauperes ad exemplum bonæ Dorcadis non ab eo datas oſtenderunt veſtes? Omnis miſerorum multitudo non eum patrem & nutritium inclamavit?... Non fuit ei ſimilis poſt Sanctum David de cunctis Regibus terræ, in Sanctis virtutibus, humilitate, miſericordia, pietate & caritate: quia ſemper adhæſit Domino, & non receſſit à mandatis ejus corde perfecto.* Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola LXXXVII. *Robertum* Regem *Sanctum Patrem*; eumdem *Vuillelmus* Aquitaniæ Dux in Charta pro Cœnobio Burgulienſi *Theoſophum* appellat. Varia pro variis Eccleſiis & Monaſteriis Diplomata dedit ac Præcepta, pro Foſſatenſi, pro Autiſiodorenſi *Sancti Germani*, pro Latiniacenſis * reſtauratione, pro Compendienſi, cui prædium dedit propè Vermeriam. Edita ſunt à Domno *Mabillonio* Lib. VI. *De Re Diplomatica*.

Roberti Regis elogium.

Burgulienſi

* Lagny

ART. II.

ARTICULUS II.

De Henrico I. & Philippo I.

I. HEnricus Rex *Conſtantiam* matrem expertus eſt adverſariam, quæ nimirum urbes quaſdam & caſtra occupaverat, & multos Franciæ ac Burgundiæ Proceres ſibi devinxerat, ut *Robertum*, quem Burgundiæ Ducem creaverat *Henricus*, eo exauctorato in ſolium eveheret. Sed inquietæ mulieris conatus repreſſit, *Roberti* Normannorum Ducis auxilio. *Odonis* Carnotenſis Comitis rebelles filios *Theobaldum* & *Stephanum*, qui *Odonem* Regis fratrem ſpe Regni deluſum ſollicitabant, per *Gotfredum* Andegavenſium Comitem vicit, Fratrémque Aurelianis in cuſtodiam tradidit. *Vuillelmum Nothum*, Richardi Normannorum Ducis filium, quem pater fidei ſuæ commendaverat, tuitus eſt, & Normannorum millibus triginta fuſis, cùm ipſe tria duntaxat millia in exercitu haberet, gentem pertinacem ad parendum ipſi compulit. Ex *Anna* Ruſſorum Regis filia, quam duxerat uxorem, tres filios ſuſcepit, *Philippum*, *Robertum*, & *Hugonem*. Anno ſexageſimo ſuprà milleſimum habitis Lutetiæ Pariſiorum Comitiis, conſilium ſuum, de filio primogenito *Philippo* in Regem promovendo Proceribus expoſuit. Cùm id omnes laudaſſent, ſeque jurisjurandi religione ad fidelitatem ipſi ſervandam obſtrinxiſſent, Rex Lutetiâ Remos profectus, ipſos ad ſolemnem ejus inaugurationem eò vocavit. Ipſum hoc ritu à *Gervaſio* Remenſi Archiepiſcopo unctum teſtatur formula vetus ex MS. Codice Petaviano edita à *Franciſco Ducheſnio* Tom. IV. pag. 161. *Inchoata Miſſa, antequam Epiſtola legeretur, Domnus Archiepiſcopus vertit ſe ad eum, & expoſuit ei Fidem Catholicam: ſciſcitans ab eo utrum hanc crederet & defendere vellet. Quo annuente, delata eſt ejus Profeſſio: quam accipiens, ipſe legit, dum adhuc ſeptennis eſſet, eique ſubſcripſit. Erat autem Profeſſio hæc: Ego Philippus, Deo propitiante, mox futurus Rex Francorum, in die Ordinationis meæ promitto coram Deo & Sanctis ejus, quòd unicuique de vobis commiſſis Canonicum Privilegium, & debitam legem atque juſtitiam conſervabo: & defenſionem, quantum potuero, adjuvante Domino, exhibebo, ſicut Rex in ſuo Regno, unicuique Epiſcopo & Eccleſiæ ſibi commiſſæ per rectum exhibere debet. Populo quoque nobis credito me diſpenſationem legum in ſuo jure conſiſtentem noſtra auctoritate conceſſurum. Qua completa, poſuit eam in manus Archiepiſcopi. Accipiens Archiepiſcopus Baculum Sancti Remigii, diſſeruit quomodo pertineat ad eum electio Regis ex quo S. Remigius HLudovicum Regem baptizavit & conſecravit.... Tunc annuente Patre ejus Henrico, elegit eum in Regem.* Aderant honoris & amoris gratiâ Sedis Apoſtolicæ Legati: quamvis abſque Romani Pontificis nutu Reges Francorum inaugurari poſſint (ut ea in Formula notatum eſt) Epiſcopi viginti duo, Abbates ac Proceres quamplurimi. Ab omnibus acclamatum eſt: *Laudamus, Volumus, Fiat.* Paulòpoſt obiit *Henricus* Vitriaci prope Lutetiam, anni Regni ab obitu patris viginti tribus completis, ætatis quinquageſimoquarto, bellicoſus ac religioſus Princeps. Baſilica *S. Martini à Campis* Henricum I. fundatorem agnoſcit. In ea conſtituit Clericos, quibus ob pravos mores pulſis, *Philippus I.* Monachos Cluniacenſis Congregationis ibi collocavit.

Bellum Normannicum.

Rex Henricus Philippum filium Remis inaugurari jubet.

Ritus antiquus Regiæ Conſecrationis.

Henrico I. regnante obiit *Fulco* Senior Comes Andegavenſis, anno circiter MXL. *Gaufrido* filio, cui *Martello* cognomen, vivens Principatu ceſſerat. Ille ſuperbè in Patrem, inhumanè in ſubditos ſe gerens, Comitatum faſceſque deponere juſſus, arma in Patrem ſumere auſus eſt. *Fulco* filium inſolentem adeo infregit, ut per aliquot milliaria ſellam dorſo vehens, pronum ſe cum ſarcina ad ejus pedes abjiceret. Senex pede jacentem pulſans, & ictum terque quaterque ingeminans, id reſponſi à magnanimo Juvene tulit: *Tibi, Pater! ſoli quia Pater es, victus; ceteris omnibus invictus ſum.* Quo mollitus reſponſo, gratiam illi ſuam ac Principatum reſtituit. Eodem anno Hieroſolyma pœnitentiæ & pietatis motu profeſſus eſt, ubi à duobus ſervis Sacramento adactis, ut quod juberet, facerent, per publicum ad ſepulchrum Domini nudus tractus eſt. Alter reſtem ligneum collo ejus intorſerat, alter flagellis terga exſpoliati urgebat: Quod ille opprobrium ac vulnera ſponte paſſus, ad Deum clamabat: *Accipe, Domine, miſerum Fulconem, perjurum tuum, fugitivum tuum; confeſſam dignare animam meam, Domine Jeſu Chriſte.* Ita refert Villelmus *Malmeſburienſis*, Lib. III. *De Geſtis Regum Angliæ.*

Fulco Senior Comes Andegavenſis.

Fulconis Comitis Hieroſolymitana peregrinatio & pœnitentia.

Anno V. *Henrici* Regis habitum Epiſcoporum Conventum, quo Monaſterio Coxanenſi Eccleſia *Sanctæ Mariæ Inter-ambas-aquas* confirmata eſt, ejúſque loci immunitas conſtituta, diſcimus ex Monumento edito à *P. Mabillonio* Lib. VI. *de Re Diplomatica.* Ejuſdem Regis Placitum pro Cœnobio *S. Medardi* adversùs *Robertum* Codiciacenſem, Cap. CLV. ejuſdem libri legere eſt.

In Catalania.

Cap. ccIv.

II. *Philippo* Regi, ſeptenni puero, *Henricus* Pater tutorem dedit ac Regni Moderatorem *Balduinum* Comitem Flandriæ, Principem integerrimum. Is Vvaſcones à ſe alienos, & ad defectionem pronos, conſilio & arte magis quàm armis coërcuit, ac Regi ſibique devinxit, ductis in Vvaſconiam copiis, quaſi Pyrenæum tranſmiſſuris, belli in Saracenos Hiſpaniam infeſtantes gerendi ſimulatione. *Richildis* Comitiſſæ Hannoviæ, & filiorum ejus ad Flandriæ Comitatum Jura *Philippus* Rex armis tuenda ſuſcepit; ſed re infeliciter geſta ipſorum partes reliquit, & *Roberto* favit puerorum Principum patruo, qui *Richildis* rebus profligatis, Comes Flandriæ ſalutatus eſt. Inter *Gaufridum Barbatum*, Andegavenſium Comitem, & *Fulconem* fratrem cognomento *Aſperum*, Comitem Vvaſtinenſium orto diſſidio, *Fulco* inito cum Rege fœdere, ei Vvaſtinetum ceſſit, ne fratri, cui bellum inferebat, in auxilium veniret. Armis ſuperior evaſit *Aſper*, Barbatum cepit, in perpetuam cuſtodiam tradidit. *Philippus* Rex diſſimulationis minimè Regiæ mercedem accepit Vvaſtinetum. *Bertham*, *Florentii* Hollandiæ Comitis filiam, in matrimonium duxit, ex qua *Ludovicum* genuit & *Conſtantiam*. Ipſi deinde repudium renuntiavit, affinitatem cauſatus. Poſtmodum *Bertradam* Fulconis Andegavenſium Comitis uxorem, conſanguinitate ſibi junctam, rapuit, & in uxorem aſſumpſit, quibuſdam Epiſcopis approbantibus, quibus Regis favor divinis Eccleſiaſticiſque legibus erat antiquior. *Yvo Carnotenſis*, & alii priſcæ integritatis Antiſtites nuptias inceſtas & adulteras palam improbarunt & earum celebritati intereſſe recuſarunt. Qua de re legenda eſt Epiſtola XV. *Yvonis* ad *Philippum* Regem ſcripta: *Sicut Serenitati veſtræ dixi præſens ante juramentum veſtrum, ita nunc ſcribo abſens: Quia huic nuptiarum ſolemnitati ad quam me vocatis, intereſſe nec volo, nec valeo, niſi priùs generalis Concilii diffinitione decretum eſſe cognoſcam inter vos & uxorem veſtram legitimum interveniſſe divortium, & cum iſta, quam ducere vultis, legitimum vos inire poſſe matrimonium: ſi autem invitatus fuiſſem ad hujus rei diſcuſſionem in eo loco, in quo cum Coepiſcopis canonicas*

Philippus I.

Philippi I. Matrimonia.

Bertham repudiat uxorem. Bertradam ſuperducit.

Yvo Carnotenſis & alii Epiſcopi inceſtas & adulteras Nuptias palam execrantur.

ſecurè poſſem conferre ſententias, ubi temeritatem non timerem multitudinem, libentiſſimè ad hoc venirem, quod Lex & Juſtitia dictaret, cum audientibus audirem, cum dicentibus dicerem, cum facientibus facerem. Nunc verò quia abſolutè vocor ut Pariſius cum uxore veſtra veniam, de qua neſcio utrum poſſit eſſe uxor: Propter conſcientiam meam quam coram Deo conſervare debeo, & propter famam, quam Chriſti Sacerdotem bonam habere oportet apud eos qui foris ſunt, malo cum mola aſinaria in profundum mergi, quàm per me mentibus infirmorum tanquam cæco offendiculum poni. Nec iſta contra fidelitatem veſtram, ſed pro ſumma fidelitate dicere me arbitror: cùm hoc & animæ veſtræ magnum credam fore detrimentum, & coronæ Regni veſtri ſummum periculum. Apoſtolica libertas *Yvonis* Regis odium, fructuum Epiſcopii ſui captionem, aliáſque moleſtias creavit; de quibus ad eumdem Regem ſcribit Epiſtola XXII. *Quoniam præcedente divina gratia, de ſtercore pauper uſque ad ſolium Principum per manum veſtram elevatus ſum, fateor me poſt Deum pro poſſe meo cuncta vobis debere, quæ veſtro congruunt honori & ſaluti. Sed quia exaſperatus, propter ſalubres monitus, quos Serenitati veſtræ ex ſumma fidelitate & caritate direxi, me diffiduciaſtis, & bona Epiſcopalis Domus diripiendo adverſariis noſtris expoſuiſtis, gravia & grandia inde perpeſſus incommoda, Regali Curiæ ad præſens nec ſecurè poſſum intereſſe, nec honeſtè. Supplico itaque Majeſtati veſtræ, ut Regia interim me manſuetudine ſupportetis; donec poſſim aliquantulum reſpirare, & damna, quæ mihi penè uſque ad penuriam panis inflicta ſunt, reparare. Expecto etiam per miſericordiam Dei citò futurum, ut verum eſſe cognoſcatis illud Proverbium Salomonis: Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula blandientis.*

Urbani II. ad Gallicanos Epiſcopos literæ.

De tanto ſcandalo certus *Urbanus II.* Pontifex Maximus, ſcripſit ad Gallicanos Epiſcopos, præcipiens Regem commonerent, & niſi reſipiſceret, Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſeveritatem in eum exercerent. Has Literas aliquandiu apud ſe retinuit *Yvo Carnotenſis*, rémque communicavit cum *Vuidone* Regis Dapifero, ut ejus Majeſtati ſignificaret, quòd dimitteret adulteram, nec excommunicationem in caput ſuum traheret.

Yvonis Carnotenſis prudentia.

Vidi (inquit) Literas, quas miſit Domnus Urbanus Apoſtolicus ad omnes Archiepiſcopos & Epiſcopos Regni ſui, ut eum ad rationem mittant: & niſi reſipuerit, Eccleſiaſtica eum Diſciplina ad emendationem venire conſtringant. Hæ quidem Literæ jam publicatæ eſſent, ſed pro amore ejus feci eas adhuc detineri: quia nolo Regnum ejus, quantùm ex me eſt, adverſùs eum aliqua ratione commoveri. Hæc omnia volo ut dicas Domino noſtro Regi, & ſecundùm hoc quod apud eum inveneris, mihi facias remandari.

Urbanus II. ſacris Philippo Regi interdicit, niſi Bertradam dimittat.

Interim *Urbanus* Papa Sacris *Philippo* Regi interdixit, niſi *Bertradam* dimitteret, omnibúſque vetuit Epiſcopis, ne illi coronam imponerent. Id ei ſignificavit *Yvo Carnotenſis*, Epiſtola XXVIII. profectionem ſuam ad Aulam excuſans multis rationibus. *Quod facere* inquit, *ad præſens magnæ & multæ cauſæ me prohibent. Prima, quia Domnus Papa Urbanus interdicit vobis Auctoritate Apoſtolica thorum mulieris, quam pro uxore habetis; & quia Sacramentum de ſecuritate Concilii, quod vobis mandaverat, fieri vetuiſtis. A cujus commixtione, ſi amodo non ceſſatis, ſeparat vos eadem Auctoritas à participatione Corporis & Sanguinis Dominici. Interdicit etiam omnibus Epiſcopis, ne capiti illius mulieris coronam imponant, quam (ut ubique penè terrarum dicitur) lateri veſtro illicitè copulaſtis. Parcens igitur Majeſtati veſtræ, diſſimulo veſtram adire præſentiam, ne Sedis Apoſtolicæ juſſione compulſus, cui vice Chriſti parere me oportet, quod nunc dico in aure, cogar in veſtris & multorum auribus publicare. Ego autem nolo vos ſcandalizare, vel Regiam Majeſtatem veſtram minuere, quamdiu poſſum aliqua honeſta ratione diſſimulare.*

Apoſtolica Legatio Hugoni Lugdunenſi Archiepiſcopo impoſita.

Hac tempeſtate, *Urbanus II.* Apoſtolicam Legationem *Hugoni* Lugdunenſi Archiepiſcopo demandavit: Quam ille in tanta rerum perturbatione ac difficultate obire cunctabatur. Ipſi animos addidit *Yvo Carnotenſis* Epiſtola XXIV. *Hanc meam lætitiam perturbavit, quod mihi dictum eſt, te in tanta perturbatione humerum huic oneri nolle ſupponere, diſſuaſione quorumdam dicentium, propter languidum caput, ægrotanti corpori & penè viribus deſtituto, non poſſe commodè ſubveniri. Sed imperitorum Medicorum eſt tale conſilium, tumores palpantium, & palpando putredines digeſtantium; amantium ſuam tranquillitatem, non ægrotantium ſanitatem, nec attendentium quod Veritas dicit: Non eſt opus ſanis medico, ſed malè habentibus. Licet enim in Regno Italico ſurrexit alter Achab, in Gallico autem altera Jezabel, quærentes altaria ſuffodere, Prophetas occidere; non eſt tamen dicendum Eliæ:* Relictus ſum ſolus, & quærunt animam meam: *ne divinum dicat ei reſponſum:* Reliqui mihi ſeptem millia virorum, qui non curvaverunt genua ſua ante Baal. *Licet ad placitum Herodis ſaltet Herodias, petat caput Joannis, concedat Herodes, dicat tamen Joannes: Non licet tibi uxorem tuam inordinatè relinquere, & contribulis tui conjugem vel pellicem in conjugium habere. Licet Balaam doceat Balac edere & fornicari, Phinees tamen non parcat Iſraeliti cum Madianite fornicanti.*

Legatus in Synodo Auguſtodunenſi Regem excommunicat.

His literis excitatus Legatus Apoſtolicus, congregata Auguſtoduni Synodo, Regem excommunicavit, anno milleſimo nonageſimo quarto, ut *Bertoldus* Conſtantienſis Preſbyter teſtatur. Hoc percuſſus fulmine *Philippus* Rex Oratores miſit ad *Urbanum II.* Synodum Placentiæ celebrantem Quadrageſimali tempore anno MXCV. & inducias ad Pentecoſtem uſque impetravit. Quæ dum agerentur, *Yvo Carnotenſis* ad Summum Pontificem ſcripſit Epiſtolam XLVI. qua ipſius Sanctitatem adhortatus eſt, ne quorumdam ſuggeſtionibus ac minis concuteretur, & à via Juſtitiæ ſe fineret abduci.

Yvo Carnotenſis Urbano II. auctor eſt ne Regis aut Aulicorum minis à via Juſtitiæ ſe abduci ſinat.

Venturi ſunt, inquit, *ad vos in proximo Nuntii ex parte Regis Francorum, per quorum os locutus eſt Spiritus mendax, qui infatuati adeptione vel promiſſione honorum Eccleſiaſticorum, infatuare moliuntur Sedem Juſtitiæ. Contra quorum calliditatem à Parvitate mea Vigilantiam veſtram volo eſſe præmonitam & præmunitam, quatenus rigorem veſtrum promiſſiones eorum non emolliant, comminationes non exterreant. Quicquid enim dicant, jam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt, niſi aut arcum remittatis, aut gladium ſuſpendatis. Qui ergo venturi ſunt confidentes in calliditate ingenii ſui, & venuſtate linguæ ſuæ, prædictis de cauſis impunitatem flagitii ſe impetraturos Regi à Sede Apoſtolica promiſerunt: Hac ratione ex parte uſuri, Regem cum Regno ab obedientia veſtra diſceſſurum, niſi coronam reſtituatis, niſi Regem ab anathemate abſolvatis. Si autem impœnitenti venia concedatur, quanta ſpes impunè peccandi peccantibus de cætero relinquetur, non eſt meum inſtruere veſtram prudentiam, cujus potiſſimùm intereſt delinquentium errata non fovere, ſed ferire. Si autem aliqui ſubdoli evidenter ab unitate Matris ſuæ diſcedunt, qui jam pridem mente diſceſſerunt: Conſoletur Sanctitatem veſtram divinum reſponſum: Reliqui mihi ſeptem millia virorum. Et illud Apoſtoli, Oportet Hæreſes eſſe, ut hi qui probati ſunt, manifeſti fiant.*

Philipp. Rex ab Urbano II. non eſt exauctoratus. Cardinalis Perronius hac

Ex his verbis *Yvonis Carnotenſis* ad *Urbanum II.* ſcribentis, *niſi coronam reſtituatis*, perperam colligebat Doctiſſimus Cardinalis *Perronius* in Oratione ad Tertium Regni Ordinem, Summum Pontificem

Hiſtoria a Ivonis ad poteſtatem indirectam in temporalia Regum Romano Pontifici aſſerendam, contraria.

tificem indirectam in temporalia Regum auctoritatem habere, & ſubditos ipſorum à juramento fidelitatis abſolvere poſſe certis in caſibus. Scilicet Magno Cardinali viſum eſt his verbis ſignificari, *Urbanum Philippo* regnandi poteſtatem ademiſſe. At non ita ſe res habet. Per coronam enimverò non hîc intelligitur regnandi jus, & ſuprema regendæ Reipublicæ Auctoritas, ſed corona quam inter ſacra, præcipuis anni Feſtis ab aliquo Epiſcoporum ſolenni ritu impoſitam, Reges ad ornatum magnificentiorem olim geſtabant. Quod in *Philippo* Rege fieri prohibuerat Summus Pontifex *Urbanus*: tum ne ab Epiſcopis hunc honorem ferret Princeps cum totius orbis Chriſtiani ſcandalo impudicus, & ad Eccleſiæ Cenſuras pervicaciter obdureſcens; tum quòd Sacris intereſſe excommunicato omnino non liceret; multò minùs cum pompa & dignitatis inſignibus; cui potiùs inter pœnitentes gemendum. Unde hæc duo junxit Yvo: *Niſi coronam reſtituatis, niſi Regem ab Anathemate ſolvatis.* Hunc porro morem coronæ Regio capiti per Epiſcopos imponendæ Feſtis ſolemnioribus, diſcimus ex eodem *Ivone* Epiſtola LXVI. ad *Hugonem* Sedis Apoſtolicæ Legatum. *Turonenſis*, inquit, *Archiepiſcopus, prædictæ Eccleſiæ pædagogus & incubus, in Natale Domini, Regi, contra interdictum veſtrum, coronam imponens*, &c. Et Epiſtola LXVII. ad Urbanum II. *Sciatis etiam quia Turonenſis Archiepiſcopus, contra Interdictum Legati veſtri, in Natale Domini, Regi coronam impoſuit.* Plures coronatos fuiſſe Reges docet quoque *Sugerius* Abbas in Vita *Ludovici Craſſi* ſcribens, *Primæ Regis Coronæ primitias ad jus Remenſis Eccleſiæ ſpectare.* Hugo de Cleriis *Fulconis* Comitis ad *Ludovicum VI.* Legatus: *Si*, inquit, *ad coronamentum Regis Comes ire voluerit*, &c. Rigordus in *Vita Philippi Auguſti*, ſcribit ipſum anno 1181. in Aſcenſione Domini, *ſecundò impoſuiſſe ſibi diadema.* Hermannus Lib. III. *De Miraculis S. Mariæ Laudunenſis Cap.* 22. loquens de *S. Joannis* Abbatia à *B. Salaberga* Lauduni condita: *Tantæ verò dignitatis erat eadem Abbatia, ut quandocumque Rex Francorum in diebus ſolemnibus Lauduni coronandus eſſet, in ipſa præcipuè coronam auream portaret.* Neque verò quicquam accedebat Regii Juris per hanc iterationem coronandi: Trimeſtres alioqui ut plurimùm Reges fuiſſent, quibus ab una Solemnitate ad aliam poteſtas cum corona traderetur: Quod ſi nihil repetitis illis coronationibus Juris datum; nihil etiam ſublatis ademptum eſt. *Urbanum* Pontificem eadem Epiſtola monitum voluit Religioſiſſimus Antiſtes, Regem Conventum Epiſcoporum Trecis indixiſſe, acceptis Sanctitatis ejus reſponſis celebrandum. Cui adeſſe non vult *Yvo*, niſi conſilio Papæ munitus, *timens ne quid contra Juſtitiam & Sedem Apoſtolicam moliatur ille Conventus.*

Urbanus II. Philippum & Bertradam excommunicat.

Eodem anno, IV. aut. VI Kalendas Decembris, *Urbanus II.* in Claromontana Synodo de Sententia Patrum *Philippum* Regem, & *Bertradam* pellicem excommunicavit, ut Bertoldus, Sigebertus, & Vvillelmus Malmeſburienſis Lib. IV. Cap. II. referunt. Addit Vvillelmus, eodem Anathemate conſtrictos omnes, *Qui eum vel Regem, vel Dominum vocarent, & ei obedirent.* At falſum eſſe illud *Vvillelmi* ad Hiſtoriam iſtam additamentum,

Romanus Pontifex Philippum I. Regno non privavit.

ſuadet aliorum Authorum ſilentium, & ſumma tunc temporis Galliæ pax: quam hujuſmodi ſententiâ turbatam non fuiſſe, ſiquidem in Regem lata fuiſſet, incredibile eſt. Quis enim ſibi perſuadere poſſit, *Philippum* æquo animo laturum fuiſſe abdicationem illam, pacatáſque manſuras Gallias, abrogato ſibi Rege, cùm Germania atque Italia, propter *Henrici IV.* exauctorationem gravisſimis bellis exarſerint: Quòd demum nec Pontifex, nec Epiſcopi ipſi devoti, de alio Rege ſufficiendo unquam egerint. Dicendum itaque bonos optimo exemplo, non à Regis Imperio; ſed à ſceleris communione receſſiſſe. Unde *Paulus Æmilius* Lib. III. in Geſtis *Philippi I.* ait: *Francia ſub Rege minùs probato ita incolumem Majeſtatem ei ſervavit, ut ipſa à ſanctitate Majorum non degeneraret.* Yvo etiam Carnotenſis in Epiſtolis ſuis, Philippum, licèt excommunicatum, *Francorum Regem*, & *Dominum Regem* appellat. Cur porro tunc non negaret *Philippum* eſſe Regem vir pro Pontifice ſatis acer, exemplo eorum qui in *Henricum IV.* Germaniæ Regem ſunt erecti, apud quos nefas erat ipſum Regem appellare, ut ex *Stephano Halberſtatenſi* ad *Vvaltramum* ſcribente compertum eſt? *Miror autem*, inquit, *ſi in te vel gutta ſanguinis eſt; quòd non erubeſcis Dominum Henricum Regem dicere.*

Seu Vvalthramum.

Formula, Regnante Chriſto, in publicis actis uſurpata, non probat Philippum Regem exauctoratum fuiſſe.

Chronicon Fuxenſe teſtatur morem conſignandi *Philippi I.* annos in publicis Inſtrumentis interruptum fuiſſe, quandiu ſub excommunicatione jacuit, tuncque ſcriptum non fuiſſe *Regnante Philippo*, ſed, *Regnante Chriſto.* At unus id aſſerit Chronici illius obſcurus & imperitus Author, quem falſi convincit vir inter Heterodoxos eruditus *David Blondellus*, in Diatriba *De Formula Regnante Chriſto*, Cap. XIX. ex veterum Chartarum fide, poſt annum MXCIV. quo primùm excommunicatio in *Philippum* lata eſt in Synodo Auguſtodunenſi, die XIII. Octobris, ſcriptarum. In his enim omnibus, anni *Philippi* Regis conſignantur, vel hæc legitur Formula, *Regnante Philippo Francorum Rege.* Quod etiam in Scriptorum coævorum Hiſtoriis obſervatur. Ad annum MXCV. id teſtantur Charta *Fulconis* Comitis in gratiam Monaſterii *S. Sergii* Andegavenſis, ita Regnum exprimens: *Franciâ ex adulterio Philippi inſigni Regis fœdatâ.* Charta Turnenſis *Regnante Rege Francorum Philippo.* Chartæ, Majoris Monaſterii Sancti Dionyſii ab *Elinando* Laudunenſi ſcripta, Burgolienſis, Lemovicenſis, eamdem temporis notam & Formulam habent. Concordatum inter Canonicos Lemovicenſes & Monachos Dolenſes conſignatur *temporibus Urbani II. Papæ, qui tunc in Galliis morabatur, Philippi Francorum Regis, Regnante in perpetuum Chriſto Rege Regum.* Anno MXCII. quo nondum excommunicatus erat *Philippus I.* ejus anni cum Formula *Regnante Chriſto*, in Diplomate *Gaufredi* Aquitanorum Ducis conjunguntur. *Anno ab Incarnatione Domini* MXCII. *Papa exiſtente Urbano, Philippo quoque Francorum Rege...... In univerſo mundo Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Refert *Beſſius* Lib. *De Comitibus Pictavenſibus*, pag. 397. Annos *Philippi* Regis eodem tempore adſcripſere Author Libelli *De tribulationibus Majoris Monaſterii*, Anonymus ejuſdem Cœnobii Monachus è Bibliotheca *Laurentii Bochelli*, *Fulcherus* Carnotenſis lib. I. *Gibertus Novigentinus* Lib. II. *De Geſtis Dei per Francos*, Cap. III. *Vvillelmus Tyrius* Archipræſul Lib. I. Cap. XIV. Ad annum MXCVI. idem teſtantur Chartæ, Angeriacenſis, S. Nicolai Andegavenſis, Rotæ, Sancti Martini de Campis. Gilo Pariſienſis, *Via Hieroſolymitana* Lib. I. Ad annum MC. quo jam affecto *Philippus* Rex in Concilio Pictavenſi tertio excommunicatus eſt; idem confirmant Charta Angeriacenſis, & Chronicon Turonenſe. Ad annum MCI. Chartæ, Affligemenſis, *Sancti Benigni* Divionenſis, Laſcarienſis, Sancti Hilarii Pictavenſis. Ad annum MCII. Burgolienſis, Angeriacenſis, Sancti Hilarii Pictavenſis, & Sancti Nicolai Andegavenſis. Ad annum MCIII. Cluniacenſis, Jotrenſis, & Regulæ.

Ad annum MCIV. Chartæ Sancti Martini à Campis, Sancti Hilarii Pictavenſis, Angeriacenſis, Sanctæ Crucis Pictavenſis, Fontis Ebraldi à *Falcone Rechino* ſcripta, cujus uxorem *Bertradam* tenebat *Philippus*, & Placitum inter Angeriacenſes & *S. Maximii* Fratres. Ad annum MCV. Chartæ S. Andreæ prope Brugas, S. Cypriani Pictavenſis, S. Nicolai Andegavenſis, & Harlebecenſis. Perperam itaque ex Chronico Fuxenſi omiſſam in publicis Inſtrumentis formulam, *Regnante Philippo*, quandiu fuit excommunicatus, falsò aſſerente, colligunt Pontificiæ in temporalia Regum poteſtatis Aſſertores, *Philippum* Regem à Pontificibus aut Synodis exauctoratum fuiſſe.

Quale periculum coronæ Regi ſignificet imminere Yvo Carnotenſis?

Nec verò magis ipſis favent hæc verba *Yvonis Carnotenſis* Epiſtola XV. ad Philippum I. ſcribentis de nuptiis cum *Bertrada* ab ipſo celebrandis, quibus intereſſe recuſabat: *Nec iſta contra fidelitatem veſtram: ſed pro ſumma fidelitate dicere me arbitror: cùm & animæ veſtræ magnum credam fore detrimentum, & coronæ Regni veſtri ſummum periculum. Caveat ergo Sublimitas veſtra, ne cum diminutione terreni, Regnum amittatis æternum.* Hæc, inquam, verba non ſignificant periculum exauctorationis, quod Regi à Summo Pontifice immineret; alioqui ſolam *Regni terreni diminutionem* ejus Majeſtati metuendam eſſe non ſcripſiſſet *Yvo*, ſed terreni pariter æternique Regni jacturam ipſi fuiſſet comminatus. Coronæ ergo periculum denuntiat; primò quia Rex odium & contemptum plurimorum propter inceſtas & adulteras cum *Bertrada* nuptias incurrebat, & cultum ac reverentiam populorum imminutum ibat fœdiſſimum crimen, & imminens ipſius capiti excommunicatio, turbarúmque & conjurationum in Regno occaſio eſſe poterat. Secundò, quia bellum atrox in Regem concitare poterant ſceleſtæ illæ nuptiæ. Hinc enim *Fulcho Richinus* Comes Andegavenſis *Bertradæ* maritus, *Alani* Britonis ſocer, dira minabatur. Inde *Guillelmus Rufus* Rex Angliæ ad Regnum Francorum aſpirare dicebatur, teſte *Sugerio*: *Stephanum* Bleſenſium & Carnotenſium Comitem, *Adelæ* ſororis maritum, *Robertum* Comitem Flandriæ conſobrinum, *Berthæ* olim derelictæ uterinum fratrem, & *Hugonem* Trecenſium Comitem in partes adversùs *Philippum* trahere facile poterat. Hoc coronæ Regni periculum imminens ſignificabat Carnotenſis Antiſtes. Tandem ſummum Regni dedecus periculi nomine indigitabat *Yvo*, ut conſtat ex ejus Epiſtola XIII. ad *Rainaldum* Remenſem Archiepiſcopum, in qua de nuptiis Regis cum *Bertrada* ſcribit: *Quoniam igitur confido de Religione veſtra, nihil vos de re tam periculoſa, & famæ veſtræ, & honeſtati totius Regni tam pernicioſa facturum diſtinimus, quod non auctoritate vel ratione nitatur*, &c. His contra *Bellarminum* & *Perronium* Cardinales doctiſſimos, *Janum à Coſta*, & alios qui indirectam poteſtatem in temporalia Regum Eccleſiæ aſſerunt, & *Philippi I.* Hiſtoria ad opinionem ſuam confirmandam abutuntur, obſervatis, ad ſeriem Hiſtoriæ regredior.

Philippus Bertradam dimittit moxque revocat.

In Synodo Pictavenſi à Legatis Apoſtolicis rurſus excommunicatus denuntiatur.

Tandem reſipiſcit.

Urbani & Claromontanæ Synodi ſententiâ *Bertradam* dimittere coactus *Philippus*, ipſam paulopoſt reduxit. Quam ob cauſam Synodus Pictavis habita à *Joanne* & *Benedicto* Cardinalibus, Sedis Apoſtolicæ Legatis, XIV. Kalendas Decembris, anno Domini MC. qui Regem à piorum cœtu alienum iterum pronuntiarunt, ut *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico, & *Gaufredus Groſſus* in Vita *Sancti Bernardi* primi Abbatis Tironienſis teſtantur. Reſipuit tandem *Philippus* anno circiter milleſimo centeſimo quarto; reſipuit & *Bertrada*, & *Paſchali II.* Pontifici Maximo pro abſolutione ſua ſupplicarunt. Annuit *Paſchalis* ea conditione, ut uterque tactis Sacroſanctis Evangeliis, omnem carnalis copulæ conſuetudinem abjuraret, & mutuum contubernium, imò & colloquium, niſi ſub perſonarum minimè ſuſpectarum teſtimonio. Negotium iſtud commiſit *Richardo* Cardinali, Sedis Apoſtolicæ Legato, qui propterea Diœceſeon Remenſis ac Senonenſis Epiſcopos ad Synodum convocavit *Balgenciaci*, quod municipium eſt Aurelianenſis Epiſcopatus, celebrandam. At cùm Epiſcoporum conſilium ea de re exquireret, illi ſe hujus conſilii comites & non duces eſſe debere dixerunt. Quæ difficultas prohibuit ne finiretur negotium. Id diſcimus ex Epiſtola CXLIV. *Yvonis Carnotenſis* ad *Paſchalem* Papam, quâ & ipſum rogat ut de ſeveritate diſciplinæ aliquid remittat hac in cauſa. *Per ſe*, inquit, *& per nos adhuc pulſat ad aures Paternitatis veſtræ, ut ſecundùm moderationem Literarum veſtrarum, & verba quæ Domino Galoni Coepiſcopo noſtro injunxiſtis, cauſam ejus temperetis, ne contingat de eo illud Salomonis*: Qui multùm emungit, elicit ſanguinem. *Diſpenſationis autem modus nulli unquam ſapientum diſplicuit. Unde Beatus Cyrillus ad Gennadium Presbyterum*: Sicut « enim qui mare navigant, tempeſtate urgente, « navique periclitante, quædam exonerant, ut « cætera ſalva permaneant: ita & nos, cùm non « habemus ſalvandorum omnium negotiorum « certitudinem, deſpicimus ex eis quædam, ne « cunctorum patiamur diſpendia. *Et quia hæc ſug- « gerendo dicimus, non docendo, noſtræ ſuggeſtionis ſumma eſt, ut imbecillitati hominis amodo, quantùm cum ſalute ejus poteſtis, condeſcendatis, & terram quæ ejus anathemate periclitatur, ab hoc periculo liberetis.* Abſolutionis *Philippo* & *Bertradæ* dictis conditionibus impartiendæ *Paſchalis* Pontifex Epiſtola XXXV. *Lamberto* Attrebatenſium Epiſcopo, cum trium Provinciarum Epiſcopis, Remenſis, Senonenſis, ac Turonenſis, poteſtatem fecit, ſi fortè *Richardus* Cardinalis è Galliis exceſſiſſet. Secundùm Pontificis Literas, habita Synodus eſt Pariſiis IV. Nonas Decembris anno MCV. in qua *Lambertus* cum aliis Præſulibus Regem abſolvit, cùm jurisjurandi religione pœnitentiam ſuam confirmaſſet, cujus hæc Formula: *Audias tu, Lamberte Epiſcope Attrebatenſis! qui hìc Apoſtolica vice fungeris: audiant Archiepiſcopi, & præſentes Epiſcopi, quòd ego Philippus Rex Francorum peccatum & conſuetudinem carnalis & illicitæ copulæ, quam hactenus cum Bertrada exercui, ulterius non exercebo; ſed peccatum iſtud & flagitium penitus & ſine omni retractatione abjuro. Cum eadem quoque femina mutuum colloquium & contubernium, niſi ſub teſtimonio perſonarum minimè ſuſpectarum, non habebo. Hæc omnia, ſicut Literæ Papæ dicunt, & vos intelligitis, ſine omni malo ingenio obſervabo. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sacroſancta Jeſu Chriſti Evangelia. Idem Sacramentum præſtitit Bertrada*, ut abſolutionem impetraret. Id conſtat ex *Lamberti* Epiſtola ad *Paſchalem II.* quam ex codice MS. Igniacenſi à *P. Sirmondo* deſcriptam, Tomo X. Conciliorum Labbeanæ Editionis, pag. 742. legere eſt.

Concilium ad ejus Converſionem probandam celebratur Balgenciaci, vulgò Baugency.

Yvo Carnotenſis Paſchali II. ſuadet ut de ſeveritate diſciplinæ aliquid remittat hac in cauſa.

Rex Pœnitens in Concilio Pariſienſi abſolvitur ſecundùm literas Summi Pontificis.

Francorum Cruce ſignatorum in Oriente victoriæ.

Regnante *Philippo* Rege, Francorum genti gloria Sacris expeditionibus acceſſit ampliſſima. Expugnatio Niceæ, & Antiochiæ, deditio Lycaoniæ, Lyciæ, Ciliciæ, & Pamphiliæ, Solymani Turcarum Principis, Soldanorum Babyloniæ & Ægypti debellatio, ad extremum Hieroſolymorum in Chriſtianorum poteſtatem redactio, primarum expeditionum præclari fructus extitere. Penès *Godefridum Bullionæum* & inferioris Lotharingiæ Ducem, Chriſtiani

Godefrid. Bulloni … Regi …

ſtiani Generalem Præfectum exercitus, præcipua laus victoriarum tam inſignium fuit, cui Regnum Hieroſolymitanum Principum electione delatum eſt. *Promotus autem, humilitatis cauſa, corona aurea, Regum more, in Sancta Civitate noluit inſigniri: ea contentus, & illi reverentiam exhibens, quam humani generis Reparator in eodem loco uſque ad Crucis patibulum pro noſtra ſalute ſpineam deportavit.* Verba ſunt *Vuillelmi Tyriorum* Archiepiſcopi libro x.

Munificentiæ ac pietatis *Philippi I.* in Eccleſias & Monaſteria, egregia Monumenta edidit Dom. *Mabillonius* lib. vi. *De Re Diplomatica*; ſcilicet Placitum pro Monaſterio *S. Medardi* adversùs *Albericum Cociacenſem*. Diploma pro Miliduneſi Cœnobio *S. Petri*, datum anno MXCIV. & pro Mauriniacenſi, cui *Veteres Stampas* attribuit *Philippus Ludovicum* filium, quem ex *Bertha* legitima conjuge ſuſceperat, Regem deſignavit anno MCIII. Juvenis Princeps, annos tunc viginti circiter natus, in Regni adminiſtrationem toto ſtudio incubuit: ac principatus exordia defenſione conſecravit Eccleſiarum, quas à variorum tyrannulorum infeſtationibus liberavit. Interim *Paſchalis II.* Pontifex Maximus in Gallias venit, *Ut Regem Francorum, & filium Regem deſignatum Ludovicum & Eccleſiam Gallicanam conſuleret ſuper quibuſdam moleſtiis, & novis Inveſtituræ Eccleſiaſticæ querelis, quibus eum & infeſtabat, & magis infeſtare minabatur Henricus Imperator.* Ipſi ad *S. Dionyſii* Pater & Filius Reges occurrerunt, *Amore Dei Majeſtatem Regiam pedibus ejus incurvantes, quemadmodum conſueverunt ad ſepulchrum Piſcatoris Petri Reges ſubmiſſo diademate inclinari.* Ita refert *Sugerius* in Vita *Ludovici Groſſi* Regis. Obiit *Philippus I.* penè ſexagenarius, Meloduni, anno milleſimo centeſimo octavo, cùm annos prope quinquaginta & octo à patris obitu regnaſſet. Ejus corpus in Cœnobium Floriacenſe illatum eſt, filio Rege funus ejus comitante, & humeros feretro interdum ſupponente. Præter *Ludovicum* Regem, ex *Bertha Conſtantiam* filiam reliquit, *Boamundo* Antiochiæ Principi collocatam. Ex *Bertrada* ſuperducta *Philippum, Florum, & Ceciliam.* *Philippum I.* Regem Monaſticum habitum in Cœnobio Floriacenſi induiſſe, ſcripſit *Vuillelmus Malmeſburienſis*, falsò, cùm Rex obierit, non Monachus; non Floriaci, ſed Meloduni. Forſan Monachus *ad ſuccurrendum* (ut vocabant) factus deſperatâ valetudine, in Religioſa veſte apud Floriacenſes Monachos ſepeliri voluit: Sed de re incerta nihil aſſerere malim. Certius eſt *Bertradam*, uxorem tandem ipſius ex Pontificia diſpenſatione legitimam, ac Reginam, florenti adhuc ætate & ſpecie, Velum Religionis in Monaſterio Fontis-Ebraldi ſumpſiſſe, nec multò poſt defunctam.

Philippus I. Romanum Pontificem Paſchalem II. ſumma reverentia & devotione in Gallias excipit.

Philippi I. liberi.

Vuillelmus Malmeſburienſis refellitur.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 76 Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Ex eo quòd Papa rogatus ab Yvone Carnotenſi ne iterum Galliæ Regi det Coronam, non ſequitur Papam habere aliquod jus ſupra Reges Galliæ.*

R. Ex his verbis Yvonis Carnotenſis ad Urbanum II. de Philippo I. Scribentis, *Niſi Coronam reſtituatis*, oſtendo perperam colligere Cardinalem *Perronium*, Summum Pontificem indirectam in temporalia Regum auctoritatem habere. Quæſtionem ipſam non tracto eo loci, hujus duntaxat argumenti infirmitatem oſtendo.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 78. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Eſt falſum Additamentum, quòd Gallis præceptum fuerit ne Philippum I. Regem vel Dominum ſuum vocarent.*

R. Urbanum II. in Claromontana Synodo Philippum I. & Bertradam ejus pellicem excommunicaſſe certum eſt. Addit Vuillelmus Malmeſburienſis, eodem Anathemate confixos omnes qui eum vel Regem vel Dominum vocarent, eique obedirent. Falſum eſſe Vuillelmi ad Hiſtoriam iſtam additamentum probavi. Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 79. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Eſt falſum, in publicis Inſtrumentis ab eo …… poſitum fuiſſe*, REGNANTE CHRISTO, & non REGNANTE PHILIPPO. Ex Auctore Hæretico id probat (inquiunt.)

R. Hæc rurſus Hiſtoriæ & facti quæſtio eſt, non dogmatis. Argumentum iſtud cùm eruditè tractaverit Blondellus, quamvis Hæreticus, citari potuit, ſiquidem argumentum iſtud Religionem non ſpectat. *Hæreticorum* enim *libri, qui de Religione non tractant, à Theologis Catholicis juſſu Epiſcoporum & Inquiſitorum examinati & approbati permittuntur*, ex ſecunda Regula Indici præpoſita & à Pio Quarto approbatâ Conſtitutione quæ incipit, *Dominici Gregis.* Cæterum *Blondelli* teſtimonio iſtud Hiſtoriæ caput non probo, ſed firmiſſimis argumentis ex antiquorum Monumentorum & Inſtrumentorum fide petitis.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, pag. 80 Edit. primæ, hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Perperam ex hoc Chronico inferunt Aſſertores Pontificiæ Auctoritatis in temporalia Regum, Philippum Regem fuiſſe exauctoratum.*

R. Perperam utique ex Chronico Fuxenſi, omiſſam in publicis Inſtrumentis formulam, *Regnante Philippo*, falsò aſſerente, colligunt Philippum Regem à Pontificibus aut Synodis exauctoratum fuiſſe. De particularis duntaxat argumenti pondere quæſtio eſt, dogma nihil attinens.

ARTICULUS III.

De Ludovico VI.

LUdovicus, cui ob molem corporis *Craſſo* nomen, Aureliæ Rex inauguratus eſt à Senonenſium Archiepiſcopo. Id factum contra morem majorum *Radulphus* Remenſis Archiepiſcopus, & illius Eccleſiæ Clerus arguebant, aſſerentes Regum unctionem ad *S. Remigii* Succeſſores pertinere. *Yvo* Carnotenſis Præſul, qui Sacris illis interfuerat, elegantem ſuper ea controverſia Apologiam ſcripſit, qua oſtendit Remenſem conſecrationem expectari nec potuiſſe, nec debuiſſe. *Erant enim quidam Regni perturbatores, qui ad hoc omni ſtudio vigilabant, ut aut Regnum in aliam perſonam transferretur, aut non mediocriter minueretur.* Ludovicum meritò in Regem conſecratum ait, *cui jure hereditario Regnum competebat, & quem communis conſenſus Epiſcoporum & Procerum jampridem elegerat.* Nec adversùs Legem, nec adversùs conſuetudinem commiſiſſe Epiſcopos, qui Aureliæ ipſum inaugurarunt. *Quæ enim ratio eſt Belgicorum, Regem ſuum creare & conſecrare, quamvis in aliis Provinciis regnaturus ſit, ſi ita ipſorum Regum voluntas & temporum atque locorum opportunitas ſe obtulerit, eadem eſt Celticorum & Aquitanorum, qui Belgicorum Provinciæ nihil debent, Regem ſuum, quamvis & in Belgica regnaturus ſit, eligere, & omne Regi debitum obſequium exhibere.* Multos præterea Reges Francis imperaſſe, qui Remis Regni inſignia & ſacram unctionem non acceperunt. Poſſibile non fuiſſe ut Remis *Ludovici* inauguratio fieret ab Archiepiſcopo nondum inthronizato, ſine ſumma perturbatione, & ſanguinis effuſione. Secundò, locum opportunum non fuiſſe; *quia civitas ſub anathemate poſita erat.* Neque commodum tempus, *quia ſi conſecratio Regis differretur, Regni ſtatus & Eccleſiæ pax graviter periclitaretur.* Proinde juſtam fuiſſe diſpenſationem, quæ

Ludovicus VI. Aureliæ Rex inauguratur à Senonenſi Archiepiſcopo.

Remenſem Conſecrationem expectari non debuiſſe nec potuiſſe probat Yvo Carnotenſis.

quâ extra Eccleſiam Remenſem Rex inauguratus eſt.

Bellum Anglicanum.

Cùm pleroſque Dynaſtas qui tyrannidem in Eccleſias, & in Regios ſubditos exercebant, *Ludovicus* Craſſus repreſſiſſet; bellum geſſit cum *Henrico I.* Anglorum Rege, cujus theatrum Normannia; cauſa Giſortium caſtrum; quod ſecundùm pacta evertere recuſabat *Henricus*, varia fortuna fuit: Pax à *Calixto* Pontifice Maximo conciliata eſt. *Henricus* Imperator adverſùs Regem Chriſtianiſſimum furore [illegible]citus: quòd Romani Pontificis & Eccleſiæ cauſam adverſùs ipſum defendiſſet, ac in Synodo Remenſi ipſum damnari paſſus eſſet, quàm maximas potuit ex Tranſrhenanis gentibus copias contraxit, in Gallicas ditiones quamprimum irrupturus. *Ludovicus* ingentem adverſùs ipſum conſcripſit exercitum, in quo ampliùs ducenta hominum millia numerabantur. Formidandus adeò apparatus Cæſarem induxit ut receptui caneret, réſque cum Pontifice componeret. *Adelaidem* Humberti Comitis Maurienna filiam *Ludovicus* Rex duxit uxorem, ex qua ſex filios genuit, & filiam unam. *Philippum* primogenitum Regem appellavit, ac Remis à *Rainaldo* Archiepiſcopo juſſit inaugurari anno MCXXIX. ſed biennio poſt ab equo ferociente dejectus & ad terram illiſus, miſerabiliter necatus eſt. Infauſtum caſum *S. Bernardus* Prophetico ſpiritu prædixerat.

Giſors.

Ludovicus VI. Epiſcopos affligit.

Vindicta cœleſtis à S. Bernardo illi denunciata.

Cùm enim Epiſcopos, quibus Rex infenſus fuerat *Ludovicus*, ad pedes ejus proſtratos, & fruſtra gratiam exorantes Sanctus Abbas vidiſſet, ipſi vindictam divinam de contemptu & vexatione Sacerdotum his verbis denuntiavit: *Hac obſtinatio Primogeniti tui Philippi Regis morte annihilabitur.* Ita refert *Gaufridus* lib. IV. Vitæ *S. Bernardi*, cap. II. Senonenſem præcipuè Archiepiſcopum, & Epiſcopum Pariſienſem *Stephanum* afflixit. Hunc bonis ſpoliavit omnibus, quòd Eccleſiæ libertatem conſtantiſſimè tueretur, ut docet Epiſtola cujuſdam familiaris ad ipſum *Stephanum*, Tom. III. *Spicilegii Dacheriani* edita. Epiſcopus Regem excommunicavit, ejúſque indignationem declinans, ad *Henricum* Senonenſem, tum ambo ad Capitulum Ciſtercienſe confugientes, fraternitatis jure, qua tum ipſi, tum etiam Rex Ciſtercienſi Congregationi ſe ſociaverant, Literas ad flectendum Regis animum à Religioſiſſimis Abbatibus & Monachis impetrarunt: quas *S. Bernardus* cum *Hugone* Pontiniacenſi, multíſque aliis Prælatis ejus Majeſtati ſupplex offerens, repulſam indignè paſſus eſt. Scripta eſt hæc Epiſtola anno MCXXVII. eſtque inter Epiſtolas *S. Bernardi* XLV. Cœleſtis vindictæ denuntiatio quam à *S. Bernardo* factam *Ludovico* Regi diximus, animum ipſius inflexerat; ſed *Honorii* Pontificis Maximi Literis, quibus ab excommunicatione abſolvebatur, male in malo confortatus, quod promiſerat, minimè executus eſt, teſte *S. Bernardo* Epiſtola XLVII. ad *Honorium II. Gaufridi* Carnotenſis Epiſcopi nomine ſcripta. Ad eumdem Pontificem ſcripſere pro *Henrico* Archipræſule Senonenſi *Stephanus* Ciſtercienſis, *Hugo* Pontiniacenſis, & *S. Bernardus* Claravallenſis. Eſt inter Bernardinas Epiſtolas XLIX. *Rex Ludovicus* (inquiunt) *non tam Epiſcopos, quàm in Epiſcopis juſtitiæ perſequitur zelum, pietatis cultum, habitúmque ipſum Religionis. Quod veſtra quoque prudentia Sanctitatis vel ex eo facile advertere poteſt, quòd qui ante in habitu actióne ſeculari honorati ſunt ſublimes, judicati fideles, habiti familiares: modò inimici facti ſunt, dignè Sacerdotio ſuo converſantes, & per omnia honorificantes miniſterium ſuum. Hinc gravibus contumeliis & injuriis Epiſcopi Pariſienſis innocentia pulſata eſt, ſed non quaſſata, quia Dominus ſuppoſuit manum ſuam, cum veſtram oppoſuit. Hinc & nunc Domini hujus Senonenſis conſtantiam concutere & labefactare conatur: ut Metropolitano* (*quod abſit*) *dejecto, facile prout voluerit, graſſetur in Suffraganeos. Poſtremò quis ambigit non aliud eum quam oppugnare Religionem, quam nimirum apertè ſui Regni deſtructionem, ſua corona pronunciat inimicam? Et alter Herodes Chriſtum non jam in cunabulis habet ſuſpectum, ſed in Eccleſiis invidet exaltatum. Nec aliud ſanè credimus eum habere adverſus Archiepiſcopum, niſi quòd Spiritum in ipſo, ſicut in cæteris laborat extinguere.*

Ludovicum Filium heredem deſignat & Remis ab Innocentio II. inaugurari curat.

Mortuo *Philippo* Rege primogenito ſuo, *Ludovicum* filiorum ſuperſtitum natu majorem, *Ludovicus Craſſus* Regni Succeſſorem atque conſortem declaravit, ac Remis inaugurari curavit ab *Innocentio II.* Pontifice Maximo, anno MCXXXI. in Synodo quam ibi contra *Petrum Leonis* Antipapam celebrabat. Bellica expeditione adverſùs *Theobaldum* Campaniæ Comitem, & Dynaſtam Sancti Bricti[ni]s ad Ligerim perfunctus, in Caſtro Montis-Treherii gravi dyſenteria correptus eſt. Quem morbum ſibi lethalem fore præſentiens, *Animæ ſua frequentata Confeſſionis & orationum devotione providebat: hoc unum toto animi affectu præoccupans, apud Sanctos Martyres protectores ſuos Dionyſium, Socióſque ejus, ſe quomodocumque deferri, & ante ſacratiſſima eorum corpora Regni & coronæ depoſitione, coronam pro corona, pro Regalibus Inſignibus & Imperialibus ornamentis humilem B. Benedicti habitum commutando, Monaſticum Ordinem profiteri*, inquit *Sugerius* Abbas in ejus Vita, qui & ſubdit: *Videant, qui Monaſticæ paupertati derogant, quomodo non ſolum Archiepiſcopi, ſed & ipſi Reges, tranſitoriæ vitæ æternam præferentes, ad ſingularem Monaſtici Ordinis tutelam ſecuriſſimè confugiunt.*

Monaſticum Ordinem profiteri decreverat.

Pia Ludovici Sexti ad mortem præparatio.

Ingraveſcente morbo, Sacerdotibus convocatis, Exomologeſim coram facere, & Dominici Corporis & Sanguinis Viaticum ſuſcipere decrevit. Quòd cùm deferretur, præter omnium expectationem è lecto ſurgens, ſumptis veſtimentis, camerâ *obviam Corpori Domini noſtri Jeſu Chriſti exit, devotiſſimus aſſiſtit. Ubi videntibus cunctis tam Clericis quàm Laicis, Regem exuens, Regnum deponit, peccando Regnum adminiſtraſſe confitetur, filium ſuum Ludovicum annulo inveſtit: Eccleſiam Dei pauperes & orphanos tueri, jus ſuum unicuique cuſtodire, neminem in Curia ſua capere, ſi non præſentialiter ibidem delinquat, fide obligat. Ubi etiam aurum & argentum, & vaſa concupiſcibilia, & pallia, & palliatas culcitras, & omne mobile quod poſſidebat, & quo ei ſerviebatur, Eccleſiis, & pauperibus & egenis pro amore Dei diſtribuens, nec clamydibus, nec Regiis indumentis uſque ad camiſiam pepercit.* Pretioſiſſima verò Capellæ ſuæ ornamenta, Sandionyſianæ Eccleſiæ offerenda tradidit *Sugerio*. Tum flexis ante ſacratiſſimum Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti genibus, hanc Fidei Catholicæ Profeſſionem edidit: *Ego peccator Ludovicus, confiteor unum & verum Deum Patrem & Filium & Spiritum Sanctum; unam ex hac Sancta Trinitate perſonam, videlicet unigenitum & conſubſtantialem & coæternum Dei Patris Filium; de Sacratiſſima Maria Virgine incarnatum, paſſum, mortuum & ſepultum, tertia die reſurrexiſſe, cœlos aſcendiſſe, ad dexteram Patris conſedere, vivos & mortuos extremo & magno Judicio judicare. Hanc autem Sacratiſſimi Corporis ejus Euchariſtiam illud idem credimus corpus quod aſſumptum eſt de Virgine, quod Diſcipulis ad conſecrandum, & uniendum & in ſe commanendum, tradidit. Hunc Sacratiſſimum Sanguinem, illum eumdem, qui de latere ejus in Cruce pendentis defluxit, & firmiſſimè credimus, & ore & corde confitemur: hócque ſecuriſſimo Viatico deceſſum noſtrum muniri, & contra omnem aëream poteſtatem certiſſima protectione defendi præoptamus. Cum autem*, inquit

quit Sugerius, *facta primò a peccatorum Confeſſione*, A *devotiſſimè Corpori & Sanguini Jeſu Chriſti communicaſſet, tanquam illico convaleſcere incipiens, ad cameram rediit, omnique ſæcularis ſuperbia rejecta pompa, ſola linea culcitra decubuit.* Paululum ex infirmitate reſpirans, ad *Sanctum Dionyſium* gratias Deo & Sanctis Martyribus acturus deſcendit. Cùm ad Caſtrum Beſtiliacum divertiſſet, *Guillelmi* Ducis Aquitaniæ Nuntios excepit, ejus ad Compoſtellanam *S. Jacobi* Eccleſiam voti causâ profectionem, in itinere mortem; ante ſuſceptum iter, & deinceps morti proximum filiam unicam *Alienoram Ludovico Juniori* Regi, *Craſſi* ipſius filio, deſponſandam, cum Aquitaniæ dote, ſuprema voluntate deliberaſſe & dimiſiſſe denuntiantes. B

Obitus Vuillelmi Aquitaniæ Ducis.

Alienoram ſibi cum Ludovico Juniori Regi deſponſat cum Aquitaniæ dote.

Laudato Ducis Teſtamento, Filium cum ſelecto quingentorum & ampliùs Nobilium exercitu, cujus Duces erant Palatinus Comes *Theobaldus*, Comes Viromandenſis, & *Radulfus* Princeps, in Aquitaniam abire juſſit ad Sponſam Sereniſſimam ducendam. Nuptiarum ſolemnitas Burdigalæ celebrata eſt, Vuaſconiæ, Sanctoniæ, & Pictaviæ præſentibus Optimatibus. Obiit *Vuillelmus* Dux poſtremus Aquitaniæ, die nona Aprilis anno MCXXXVII. quem cum *S. Guillelmo* Magno Eremita, in Stabulo-Rodis in Etruria, anno MCLVII. die x. Februarii defuncto, à quo Guillelmitarum Ordo, Seculo XIII. propagatus, nomen ſumpſit, C *Dubouchetus* in Annalibus Aquitaniæ, & alii Scriptores, perperam confundunt, *Theobaldum* fabulatorem, qui Vitam *S. Guillelmi* interpolavit, ſecuti. Lege *Bollandum* in Commentario prævio ad hanc Vitam, inter Acta Sanctorum menſis Februarii, Tom. II. ubi prolixè & eruditè hoc de argumento diſſerit.

Mors Ludovici Sexti.

Extrema gaudii ob *Ludovici Junioris* nuptias, luctus occupavit ob mortem Patris, qui interim Pariſiis è vita migravit, repetita in procinctu obitus Confeſſione, & percepto Dominici Corporis Viatico. Cúmque ſe deferri ad Sandionyſianam D Ædem juberet, votum perſoluturum, morbi anguſtiis interceptus, pium propoſitum implere non potuit. Præcipiens ergo tapetem terræ, & tapeti cineres in modum Crucis imponi, ibi à ſuis extenſus, religioſè obiit, Kalendis Auguſti, anno Chriſti MCXXXVII. Regni XXX. ætatis pene LX. Ejus corpus in Sandionyſianam Baſilicam, illatum. Vitam ejus ſcripſit *Sugerius* Abbas. Cœnobium *S. Victoris* ad Muros Pariſienſes fundavit. Præter *Ludovicum* Regem, quinque filios reliquit, & filiam unam. Filii fuere *Henricus*, qui Ciſtercienſi Ordini apud Claramvallem nomen dedit, ex qua E ad Bellovacenſem Epiſcopatum aſſumptus eſt, *Hugo Robertus* Druidum Comes. *Petrus* qui *Iſabellam Raynaldi* Domini *De Cortenaco* filiam unicam & hæredem duxit, unde ſtirps Cortenacorum Principum; *Philippus* ex Archidiacono Pariſienſi ejuſdem urbis Epiſcopus deſignatus, qua dignitate ceſſit in gratiam *Petri Lombardi*. Filia *Conſtantia Euſtachio* Boloniæ Comiti primùm *Raymundo V.* Comiti Toloſarum ſecundò nupſit.

Ludovici Sexti liberi.

Ludovico VI. regnante, grave diſſidium ortum F eſt inter Monachos Cœnobii Mauriniacenſis, & Stampenſes Canonicos. *Philippus I.* & *Ludovicus* Reges Mauriniacenſi Monaſterio Ordinis S. Benedicti in Diœceſi Senonenſi Eccleſiam de veteribus Stampis dederant, ea conditione ut Canonici ejuſdem Eccleſiæ ſuis Præbendis, earúmque redditibus, quandiu viverent, pacificè fruerentur. Regium donum auctoritate ſua Monachis confirmavit *Daimbertus* Archiepiſcopus Senonenſis, ut conſtat ex ejus Literis in Chronico Mauriniacenſi relatis. Porrò *Callixto II.* Eccleſiam regente, quæſtio de Sepulchris Monachos cum Canonicis commiſit *Thomas* Abbas Privilegium à Summo Pontifice impetravit. Canonici ad Regem confugerunt, & coram ejus Majeſtate & Senonenſi Archiepiſcopo querimonias habuere de Abbate & Monachis. Archipræſul graviſſimis Literis ipſos velut invaſionis reos increpuit, donec Romanus Pontifex, proximò venturus, Privilegium per obreptionem obtentum ipſe reſcinderet. Archiepiſcopi Literis Abbas reſpondit, Canonicos violatorum Canonum reos eſſe, qui ad ſecularem Curiam contra Privilegium à Sede Apoſtolica conceſſum confugerent. Secundò ipſos putidè mentiri, qui aſſererent Monachos Sepulturas uſurpare, Parochianorum ſuorum corpora ſibi violenter auferre, Parochiæ terminos occupare. Epiſcopi eſſe, Monachos contra invidos clamores Clericorum tueri, qui ſibi ademptum putant quicquid Monachis pietate Fidelium donatur. *Canonici ſpreta Senonenſis Eccleſiæ auctoritate, ad ſecularem Curiam fugiunt, Regem pecuniâ contra Privilegium Romanæ Eccleſiæ conducunt, contra Canones faciunt. Deinde, mendaciter & impiè dicunt, Sepulturam loci illius nos ex parte contraxiſſe, Parochiæ terminos occupaſſe. Nihil enim horum facimus. Scimus namque quam deteſtabile malum ſit accipere ſepulturam, & divinarum Scripturarum eruditione, & pauperum oppreſſione, quos in vicinia noſtra, & ſolum in Diœceſi veſtra, videmus ad ſepulchra mortuorum plorare magis amiſſiones bonorum, quàm corpora defunctorum.... Cæterùm pace veſtra dixerim, veſtrum eſſet, ſi veſtræ Paternitati placuiſſet, contra latratus eorum, qui ſe putant amittere quicquid nobis datur à Fidelibus, baculum defenſionis opponere.* Ad id verò quod ſcripſerat Archipræſul, Regem audiviſſe clamores Clericorum, cauſæ ipſorum favere, Monachorum impetus deteſtari, reſpondet Abbas: *Didici præcepto primi Paſtoris, & Deum timere, & Regem honorificare. Satis & illius & habuimus & habemus, præter hoc negotium, familiaritatem, & in multis, ſi dici fas eſt, ei neceſſarii fuimus. Sed quibus multoties abducatur conſiliis, vos qui totius veſtræ regionis caput eſtis experimento aliquando didiciſtis. Sed ne multis immorer, timeant eum qui divitiis & deliciis ſuffocantur, vel ad utilitatem proximorum Eccleſiaſticis honoribus occupantur. Nam nos Chriſti pauperes ſumus. Vulgare, mi Domine, proverbium eſt*, Nudus homo non poteſt exſpoliari. *Nemo timet amittere, quod appetit ſponte ſua deſerere. Ut veritatem vobis pandam, Ante mori paratus ſum, quàm contra Privilegium aliquid facere.* Canonici interim ad Summum Pontificem Senones adeunt, Regis commendatione freti. Hinc redeuntes, Privilegium Monachorum Privilegio penitus contrarium ſe reportaſſe mentiuntur. Credunt, obſtupeſcunt plurimi. Stamparum Primores, populúſque Canonicos execrantur: ad Summum Pontificem Oratores dirigunt de rei veritate quæſituros. Abbas ſcribit ad *Chryſogonum* Cardinalem S. R. E. Cancellarium & Bibliothecarium, cauſam Monaſterii, & Privilegii conſervationem ipſi commendat, imò Fidelium jus, quibus liberum ſemper fuit ſepulturam ſibi ſuiſque eligere ubi vellent, ſcandala ex tumultibus Canonicorum excitata exponit. *Contra Patrium morem* (inquit) *contra conſuetudinem omnium Eccleſiarum, contra Jus, contra Canones, contra Deum, ſepulturas graviores exigunt, & omnibus, ut alibi pro ſalute animæ ſuæ ſepeliri non poſſint, contradicunt. Dici non poteſt quantus hinc populi tumultus oriatur, quanta Nobilium querimonia, quanta convitia, quanta maledictiones. Scandalum hoc jam multa homicidia ſeminavit. Stupent & admirantur omnes, à vobis, qui ſepulturam tam ſeverè damnaſtis, tanti mali*

Monachorum conſidentia & conſtantia in defenſione Privilegii.

Mauriniacum, Morigny, O. S. B. in Diœceſi Senonenſi.

Gravis Controverſia de ſepulturis inter Monachos Mauriniacenſes, & Cano. Stampenſes.

mali fomenta progredi potuiſſe. Non enim diverſas, ſicut ſe res habet, ſed penitus contrarias Canonici Sententias aſſeverant; & quod ſolo auditu nefas eſt, Privilegio Privilegium contriviſſe ſe jactitant. Precor igitur Excellentiam tuam; ut ſubvenias animabus; pro quibus Chriſtus mortuus eſt; ne Princeps tenebrarum & prædo nocturnus eas rapiendi per vos inveniat occaſionem. Ut enim juvarentur orationibus ſanctè ac regulariter viventium, & ſua, & amicorum corpora: non ſolùm in loco noſtro, verumetiam & alia loca, & temporibus noſtris, & antequam locus noſter fundaretur, conſuetudinariè faciebant portari, liberè ſepeliri. Quod quàm juſtum ſit, & ratio monſtrat, & auctoritas firmat, & conſuetudo clamat. Addit, S. Auguſtinum libertati eligendæ pro ſe, ſuiſque, ubi libuerit, ſepulturæ, in Libro *De Cura pro mortuis agenda*, ſuffragari, cùm ait: *Proviſus ſepeliendis corporibus apud memoriam Sanctorum locus, bona affectionis humanæ eſt erga funera ſuorum. Quoniam ſi nonnulla religio eſt ut ſepeliantur, non poteſt nulla eſſe, quando ubi ſepeliantur, attenditur.* Denique ipſum orat ut audientiam civium Stampenſium Oratori à Summo Pontifice impetret, ejúſque Sanctitati cauſam Mauriniacenſis Eccleſiæ, quam ipſa declaravit, commendet. Orator à Tortona Italiæ civitate regreſſus, Literas Papæ retulit, quibus ſe Privilegium Monachis conceſſum non reſcidiſſe, nec aliud contrarium Canonicis contuliſſe teſtabatur: ſi quid verò quæſtionis inter ipſos haberetur, totum id *Cononis* Cardinalis, & Apoſtolici per Gallias Legati judicio committebat.

Eligendæ in Monaſteriis & quibuſcumque piis locis ſepulturæ libertatem ratio monſtrat, auctoritas firmat, conſuetudo clamat.

Eccleſiæ Compendienſis SS. *Cornelii* & *Cypriani* libertati conſuluit Ludovicus Sextus, ſacrorumque Miniſtrorum continentiæ, qui concubinas uxorum nomine honeſtatas habebant, fovebántque, quod Edicto ſuo prohibuit. Id ex Tabulario Cœnobii *S. Cornelii* Compendienſis deſcriptum ſubjicio. *In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Amen. Inter cæteras, quas Prædeceſſores noſtri ob ſuam ſuorúmque ſalutem in Regno ſuo conſtruxerunt, ac de ſuis facultatibus ampliſſimè ditaverunt Eccleſias, una eſt ſancta videlicet ac venerabilis Eccleſia Compendienſis quæ uſque ad tempora noſtra honorifica atque libera extitit, quam nos quoque multùm diligimus ac præ cæteris honorare, magnificare, atque exaltare gaudemus. Univerſis igitur Eccleſiæ ſanctæ filiis præſentibus ſcilicet ac futuris notum fieri volumus ac certum haberi, quòd ego LUDOVICUS Dei gratiâ Francorum Rex prædictæ ſanctæ Compendienſi Eccleſiæ omnes omnino Conſuetudines, omnem prorsùs libertatem, quam temporibus patrum noſtrorum, Roberti videlicet Francorum Regis: Henrici quoque atque Philippi, & uſque ad nos tenuit, liberè atque integerrimè habendas perpetualiter concedemus & tenendas, & in tali ordine in quo nunc uſque fuit permaneat, videlicet ut Clerici ejuſdem Eccleſiæ ſicut uſque modo vixerunt: ſine ulla commutatione deinceps permaneant. Hoc tantùm præcipimus ut Preſbyteri, Diaconi atque Subdiaconi nullatenus deinceps uxores concubinas habeant: cæteri verò cujuſcunque Ordinis Clerici, propter fornicationem, licentiam habeant ducendi uxores. Hoc denique Præceptum noſtrum ut firmum permaneat & inconvulſum, literarum memoriæ commendari, & noſtri nominis caractere & ſigillo noſtro ſignari, & corroborari præcipimus.* Iſtud *Ludovici VI.* Præceptum ex Tabulario celeberrimi Cœnobii *S. Cornelii* Compendienſis deſcripſit, & ad me miſit vir ſacræ Antiquitatis ſtudioſiſſimus & humaniſſimus Domnus *Jacobus Langele.* Ludovici VI. erga Eccleſias & Monaſteria munificentiam inter alia teſtantur ejus Præcepta pro Cœnobiis, *Mauriniacenſi*, *Compendienſi*, *Urſicampi*, quæ Dom. *Mabillonius* edidit Lib. VI. *De Re Diplomatica.*

Ludovici Sexti Præceptum pro Eccleſia Compendienſi S. Cornelii.

ARTICULUS IV.

De Ludovico VII. Juniore nuncupato.

L*Udovicus VII. Junior* cognominatus, accepto de obitu patris nuntio, Pariſios properavit, ubi congregatis Ordinibus, Eccleſiæ, Regnique negotiis providit. *Henrico I.* Anglorum Rege paulopóſt abſque prole defuncto, *Mathilde* Henrici filia, quæ *Gottofredo* Andegavenſi Comiti nupſerat, ex eóque *Henricum* & *Guillelmum* procreaverat, & *Stephano* Comite Bononienſi, ejuſdem *Henrici* Regis ex ſorore nepote, de Regno contendentibus, *Ludovicus* Rex Andegavenſi Comiti favit, eúmque Nórmanniæ Ducatu inveſtivit, cùm hominium præſtitiſſet & Normanno Volcaſſino Regem ipſum muneraſſet. Verùm converſis Angliæ rebus, & *Stephano* in Regni ſucceſſione firmato, ejus filio *Euſtachio* Normaniam beneficiario jure potiundam tradidit, cùm ipſi ſororem *Conſtantiam* deſpondiſſet. Electus interea in Bituricenſem Archiepiſcopum *Petrus de Caſtra*, quem Rex Biturigibus recipi vetuit, quòd abſque aſſenſu ſuo conſecratus eſſet. *Innocentius II.* Pontifex Maximus Archipræſuli favens, illatam à Rege violentiam Interdicto ultus eſt tam ſevero tàmque gravi, ut triennio integro nullus totâ Galliâ locus fuerit, qui Regem ad Sacra admitteret. *Tantum Religio illis temporibus, & Romani Pontificis nomen apud Gallos poterat* (inquit *Papirius Maſſonus*) Partibus Archipræſulis ſtuduit *Theobaldus* Campaniæ Comes potentiſſimus ac religioſiſſimus. Quæ res ipſum cum Rege commiſit *Ludovico.* Acceſſit novus irarum fomes. *Radulphus* Viromanduorum Comes, juſtâ uxore repudiata, *Petronillam* ſororem Reginæ *Leonoræ*, auſpicibus aliquot Epiſcopis, matrimonii nomine ducebat. Prioris uxoris cauſam, utpotè cognatæ ſuæ, tutabatur *Theobaldus*, eóque rogante, Summus Pontifex *Ivonem* Cardinalem à Latere Legatum in Gallias miſit, qui Epiſcopos divortii authores à Sacris ſuſpendit, *Radulphum* & *Petronillam* excommunicavit. Rex *Theobaldum* armis aggreſſus: Comes animis ingens, ſed armis impar, pacem exorare, iniquas conditiones accipere compulſus eſt, jurare ſe effecturum ut Legatus Apoſtolicus Interdictum ſolveret. Quod obtinuit, viris ſapientibus & piis Legato perſuadentibus, id œconomia quadam faceret, ne *Theobaldus* Comes opprimeretur. Spondebat *Radulphus* legitimam uxorem ſe reducturum. Promiſſis non ſtetit. Iteratum Anathema comminatus eſt *Innocentius.* Rex *S. Bernardum* rogavit ut, qua pollebat gratiâ & auctoritate apud Summum Pontificem, diras à Radulphi capite averteret, ex quibus tot mala erant ſequutura. Id ſe prohibere non poſſe reſpondit ſanctus Abbas. *Doleo quidem de malis* (inquit Epiſtola ccxx.) *ſi inde proveniant, ſed non ideo tamen debemus facere mala, ut veniant bona; ſatiùs tutiúſque hoc totum profectò omnipotentis Dei judicio & diſpoſitioni relinquimus, qui poteſt facere, ut & bona quæ ipſe vult fieri, & fiant, & maneant; & mala quæ mali moliuntur, non veniant: aut in eos ipſos potiùs, qui volunt & quærunt, veniant.* Rex bellum in *Theobaldum* redintegravit; Victoriacum, quod ſub ejus erat ditione, diripuit, incendit, nec templorum ſanctitatem reveritus, nec ætati parcens, aut ſexui. Fruſtra pacem *Theobaldus* deprecatur, fruſtra Regem orat ut pacta teneat. Novas ille rationes quærit abrumpendæ pacis. Quòd Comes affinitatem cum Flandrenſi & Sueſſionenſi Comite, filii ac filiæ ſuæ matrimoniis jungere velit,

Ludovicus VII. electum abſque aſſenſu ſuo Archiepiſcopum Biturigibus recipi vetat.

Innocentius II. vim à Rege Eccleſiæ illatam ulciſcitur Interdicto.

Rex Theobaldum Campaniæ Comitem bello laceſſit.

lit; conquerit*ur*. Miſſo Catalaunum *Roberto* fratre ſuo cum copiis, hanc primùm Eccleſiam, deinde Remenſem vexat, populatur, electiones Epiſcoporum prohibet; vacantium annuos fructus Eccleſiarum ſibi vindicat. Sanctus Clarævallenſium Abbas *Bernardus* Regem ſeverè corripit Epiſtola CCXXI. quòd malis Conſiliariis aures animúmque præbeat; ſed Eccleſiæ injurias diſſimulare non poſſe conteſtatur, ſéque deinceps veritati minimè defuturum. Epiſtola CCXXII. apud *Joſlenum* Sueſſionenſem Epiſcopum, & *Sugerium* Sandionyſianum Abbatem, qui Regi ab intimis Conſiliis erant, conqueritur de iniquis ejus contra *Theobaldum* molitionibus, contra fidem pactorum, contra juratam pacem. Regis ipſius malefacta, & vim injuriáſque Eccleſiæ illatas per litteras exponit *Stephano* Prænestino Epiſcopo S. R. E. Cardinali, ut de iis Summum Pontificem certiorem faciat. *Putabam*, inquit, *me deferre Regi pacifico, & ecce invenior graviſſimo Eccleſiæ hoſti aſſentaſſe. Conculcantur apud nos Sancta, Eccleſia turpiter ancillatur. Nam & electiones Epiſcoporum prohibentur fieri: & ſicubi id præſumptum à Clericis fuerit, electus epiſcopari non ſinitur. Denique ſedet in triſtitia Eccleſia Pariſienſis, proprio deſtituta Paſtore, & nemo eſt qui de ſubſtituendo alio mutire audeat. Non ſufficit ſpoliari bonis præſentibus domos Epiſcopales: etiam in terras, & in homines manus ſacrilega circumquaque deſævit: totius inſuper anni ex eis ſibi redditus vendicando. Veſtra Catalaunenſis fecit quidem electionem, ſed qui electus eſt, ecce jam diebus multis debito honore fruſtratur, & ſcitis quàm non abſque gravi gregis Dominici detrimento. Commiſit Rex Germano ſuo Roberto vices Epiſcopi, & ille in cunctis terris rebúſque Eccleſiæ poteſtativè verſans, & pro vice ſua ubique haud ſegniter agens, infert cœlis quotidianas hoſtias, non planè pacificas, clamores pauperum, lachrymas viduarum, planctus orphanorum, gemitus compeditorum, ſanguinem interfectorum. Verùm anguſtus eſt malitiæ ejus ille Epiſcopatus. Remenſem invadit, atque in terra ſanctorum iniqua gerit, non Clericis, non Monachis, non Sanctimonialibus parcens. Denique Sanctæ Mariæ, Sancti Remigii, S. Nicaſii, S. Theoderici terras fructiferas & villas populoſas, ita in ore gladii vaſtavit, ut penè in ſolitudinem redegit univerſas. Frequens in omnium auribus vox:* Hereditate poſſideamus Sanctuarium Dei. *Sic Rex emendat, quod in Eccleſiam Bituricenſem Herodiano juramento commiſit. Præterea Rex quidem, non parùm laborantibus, pacem cum Comite Theobaldo fecerat, firma, ut putavimus, amicitiæ fœdus inierat, & ecce occaſiones quærit quomodo recedat ab amico. Atque hoc grande crimen quod impingitur Comiti, qui cum Baronibus Regis, de liberis ſuis contrahit matrimonia: ſuſpecta eſt illi dilatatio caritatis, nec ſe putat Regem, ſi ſe amaverint Principes.* Epiſtolam denique CCXXVI. *Hugonis* Autiſſiodorenſis Epiſcopi, ſuóque nomine ad Regem ipſum ſcribit; quia de pertinacia ejus in malè cœptis, & quòd ſui in concilianda pace labores inanes fuerint, non ſine Regni initio, conqueruntur. Tandem verò calamitoſum hoc diſſidium *Eugenio IV.* Pontificatum ineunte, ejuſdem *S. Bernardi* opera ſedatum. Quo tempore *Ludovicus VII.* Sacram militiam ejus hortatu profeſſus eſt. Idibus Maiis anni MCXLVII. ingenti cum exercitu iter aggreſſus *Alienorâ* uxore comite, Regni adminiſtratione *Sugerio* Sandionyſiano Abbati commendata. Res infœliciter geſta, irritis conatibus obſeſſa Damaſcus, belli ſacri progreſſus quorumdam proditione Ducum, quos Barbari pecuniâ corruperant, impeditus eſt. Rex domum rediit inglorius, tacitum etiam vulnus referens in pectore ob impudicam uxoris, dum Antiochiæ ageret in patrui Palatio, levitatem, & thori conjugalis fidem violatam. Quamobrem congregato Concilio Balgenciaci, in quo Remenſis, Senonenſis, Rothomagenſis, & Burdigalenſis Archiepiſcopi, eorúmque Suffraganei conſedere, matrimonium objecta ac juridicè probata affinitate diremptum eſt, anno Chriſti MCLI. die Martis ante Feſtum Paſchatis Floridi; (ut ſcribit Author libri *De Geſtis Ludovici VII.* quem *Sugerium* falsò aliqui putant) id eſt ante Dominicam Palmarum. Corrigendus proinde *Binius*; qui id non advertens, Concilium iſtud *Floridi* in Caſtro *Balgentiaci* habitum ſcripſit, quaſi *Floridum* loci nomen eſſet. Ad annum MCLI hanc Synodum refert *Robertus de Monte*, in Appendice ad *Sigebertum* edita à Domno *Luca Dacherio* cum Operibus *Guiberti Novigentini*. *Alienoram* conjugem eodem anno duxit *Henricus* Normannorum Dux, & Andegavorum Comes, & dotalibus tabulis Dux Aquitanorum, & Comes Pictonum factus, quibus Angliæ Regnum poſtmodum adjunxit.

S. Bernardus inde Theobaldo Comiti favet, illiúſque cauſam graviſſimis Epiſtolis tuetur.

Vim & injurias Eccleſiæ à Rege illatas ſtylo vehementi deſcribit.

S. Bernardus Theobaldum Comitem Regi conciliat.

Ludovici Regis expeditio ſacra.

Vvillelmus Tyrius, lib. XVII.

Matrimonium Ludovici VII cum Alienora dirimitur in Concilio Balgentiacenſi.

Binius emendatur.

Matrimonium iſtud, & tranſlata ad *Henricum* Aquitania diuturni belli inter utrumque Regem, imò & inter eorum Succeſſores, ſeminarium fuit. Filias duas ex *Alienoride* Regina ſuſceperat *Ludovicus VII.* *Mariam*, quam *Henrico* Campaniæ Comiti, & *Alaidem*, quam *Theobaldo* Comiti Bleſenſi copulavit. Ipſe verò *Conſtantiam*, *Alphonſi* Regis Hiſpaniarum filiam, uxorem duxit.

Secundæ Ludovici VII. Nuptiæ.

Orto in Eccleſia ſchiſmate, *Alexandrum III.* Pontificem Maximum ſuſcepit, eíque, de ſententia Gallicanæ Eccleſiæ Stampis congregatæ, obedientiam cum toto Regno profeſſus eſt. Exemplum tam illuſtre Reges alii ſequuti. *Alexander Fredericum* Imperatorem *Victori* Antipapæ faventem fugiens, in Galliam ſolitam Romanorum Pontificum aram, aſylúmque ſe recepit: quem omnibus reverentiæ & amoris officiis Rex Chriſtianiſſimus proſecutus eſt. Maxima etiam pietate & obſervantia ſuſcepit, fovitque ſanctiſſimum Cantuarienſium Archiepiſcopum *Thomam*, pro juſtitia & defenſione Eccleſiaſticæ libertatis exulem. *Henrici III.* Junioris Angliæ Regis adverſus *Henricum* patrem rebellis partes ſuſcepit, juvitque. Belli cauſa inter Regias non injuſta erat. Scilicet *Margaritam* immaturam Virginem, ex ſecunda uxore ſuſceptam, ceu pignus pacis affinitate ſanciendæ, *Ludovicus* Seni *Henrico* dederat, filio cognomini, Regni Succeſſori deſignato, jungendam, cùm matura viro foret. Giſortium, aliàque Normanni Volcaſſini * oppida ac Dynaſtias dotales Templariis crediderat ſequeſtribus, ad celebritatem uſque nuptiarum. Puellam nimis diu ſervabat ſenex *Henricus*, nec ejus, ubi maturuit, copiam filio & Regni & ſplendidiſſimi conjugii cupido faciebat. Is itaque morarum impatiens, ad *Ludovicum* Regem defecit, à quo Normanniæ Ducatu inveſtitus eſt. Hinc bellum Francos inter & Anglos redintegratum. Quod tandem anno MCLXXVII. inita pace, & ſacra expeditione contra Turcas juratâ, finitum eſt. Interim è re Eccleſiæ eſſe judicarunt, Albigenſes Hæreticos, qui in Toloſatum finibus graſſabantur, exterminare. Sed poſtea deliberatum eſt, præmittendos viros religioſos & eruditos, qui Hæreticos prædicatione & doctrina ad fidem Catholicam revocare niterentur. *Petro* Tituli *S. Chryſogoni* Preſbytero Cardinali Sedis Apoſtolicæ Legato, adjuncti comites, & in ſancto opere coadjutores, Bituricenſis & Narbonenſis Archiepiſcopi, *Reginaldus* Bathonienſis, & *Joannes* Pictavenſis, Epiſcopi, *Henricus* Clarævallenſis Abbas, multique alii Viri Eccleſiaſtici. *Raymundo* Toloſano Comiti, Vicecomiti

Alexandrum III. in Gallias recipit, ejúſque electionem tuetur.

Bellum Anglicanum.

* *Le Vexin Normand.*

Bellum in Hæreticos Albigenſes à Ludovico VII. & Henrico Angliæ Rege decretum.

Præmiſſi cum Legato Apoſtolico Epiſcopi &c. ad Hæreticorum Converſionem tentandam.

De Turenna, *Raymundo de Caſtro-Novo*, aliiſque viris potentibus à Regibus mandatum eſt, ut Legato & Sociis pro Chriſti fide auxilium ferrent, ac pertinaces Hæreticos illis finibus expellerent. Ita refert *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis.

Tertiæ Ludovici Septimi Nuptiæ.

Secunda uxore defunctâ, tertiam duxerat *Ludovicus*, *Adelam*, *Theobaldi* Campaniæ Comitis filiam. Quæ duas ipſi filias peperit, quarum una *Richardo* Angliæ Principi deſponſa, reſciſſis pactis, *Guillelmo* Pontivii Comiti: altera nomine *Agnes*, *Alexio Comneno*, *Manuëlis* Imperatoris Græcorum filio nupſit; & filium. Natus ille eſt Sabbatho infra Octavas Aſſumptionis Deiparæ Virginis anno MCLXV. Die Dominica à *Mauritio* Epiſcopo Pariſienſi baptiſmo initiatus. Ipſum è ſacro fonte ſuſcepere *Hugo*, S. Germani de Pratis Abbas, *Herveus* Abbas S. Victoris, *Odo* quondam Abbas S. Genovefæ, *Conſtantia* Regis Soror, *Raimundi* Comitis S. Ægidii conjux, & duæ Viduæ Pariſienſes: nomen ipſi *Philippo* impoſitum. *Adeodatus* cognominatus eſt, quòd Regis, Reginæ, Cleri, populique votis à Deo conceſſus eſſet.

Votum Deo nuncupat pro filii valetudine, eúmque Sancti Thomæ Cantuarienſis interceſſioni commendat.

Anno MCLXXIX. periculoſa correptum ægritudine *Ludovicus* parens *S. Thomæ* Cantuarienſi Archiepiſcopo, voto divina inſpiratione nuncupato, commendavit: obtenta ab Anglorum Rege ſecuritate, Cantuarium adiit ad ſepulchrum Martyris, vas aureum ingentis pretii cum devotis orationibus obtulit, Monachis ejuſdem Eccleſiæ centum vini modios Piſſiaci annis ſingulis recipiendos, & Immunitatem ab omni telonio, & pedagio, omnibus quæ ad illorum uſus in Francia emerentur, conceſſit ſcripto Diplomate. Domum redux, *Philippum* filium ſanitati reſtitutum gavisus eſt. Dicti dies ejus inaugurationi.

Philippi Ludovici Regis filii inauguratio.

Principes tum Eccleſiaſtici, cùm Laici ad Kalendas Novembris Durocortorum Remorum Edicto vocati. *Vuillelmus* Archipræſul, Cardinalis, & Sedis Apoſtolicæ Legatus, *Adelæ* Reginæ frater, *Auguſtum* Principem nepotem ſuum conſecravit, coronavitque ſolemni ritu. Sacris adfuit *Juvenis Henricus* Rex Anglorum, idémque Dux Normannorum, Regiæ Franciæ beneficiarius, Coronam auream manibus geſtans, novo Regi mox imponendam. Præibat & *Philippus* Flandriæ Comes, Gladium Regni *Auguſto* Principi anteferens. Duces, Comites, Barones, diverſis officiis deputati, hi præibant, illi ſequebantur. *Ludovico* patri paralyſi detento adeſſe non licuit. Agebat *Philippus* tunc annum ætatis decimum-quintum. Iſta conſtant ex *Geſtis Ludovici VII.* ex *Rogerio Hovedeno*, & ex *Rigordo* in *Geſtis Philippi Auguſti*.

Ludovici Septimi obitus.

Pariſiis obiit *Ludovicus VII.* anno Chriſti milleſimo centeſimo, octogeſimo, die XVIII. Septembris, Regni XLIV. ætatis circiter ſexageſimo-quarto. Ejus corpus in Eccleſia B. Mariæ de Sacro Portu prope Melodunum; quæ Ciſtercienſis Ordinis Abbatia eſt ab eodem Rege fundata, & *Barbelium* vulgò nuncupata, tranſlatum, ibique conditum eſt. *Adela* Regina ejus uxor ipſi Monumentum erexit.

Barbeaux.

Ludovici Septimi elogium.

Homo intrepidæ devotionis in Deum, & eximiæ lenitatis in Subditos, Sacrorum quoque Ordinum præcipuus venerator, à Guillelmo Neuburgenſi prædicatur. *Paulò autem ſimpliciter quàm deceret Principem, illius verbi Apoſtolici*, Corrumpunt bonos mores colloquia prava, *perſpicuam in quibuſdam actibus ſuis veritatem expreſſit. Quorumdam quippe Procerum, de honeſto vel æquo minùs curantium, plus juſto ſe credens conſiliis, non levi plerumque macula mores egregios denigravit: veluti quando cauſam non quam filii contra pium patrem ſuſcepit, & totis Regni opibus hoſtem naturæ adjuvit.* Verba ſunt ejuſdem Authoris, lib. III. *De Rebus Anglicis* cap. XV.

Juvenis Henrici Regis Angliæ.

Eccleſiarum, ſub finem vitæ præſertim, ſe defenſorem acerrimum præbuit. Cabillonenſem, & Nivernenſem Comites, hunc Vezeliacenſi Monaſterio, illum Cluniacenſi, infeſtos domuit, & ad ſatisfactionem compulit. Cabillonenſem ob graves injurias Cluniacenſibus Monachis illatas comitatu ſpoliavit. Ejus auctoritate Eccleſiæ *Sanctæ Genovefæ* Pariſiis, & *SS. Cornelii & Cypriani* Compendii reformatæ ſunt, introductis in priorem quidem Canonicis Regularibus *S. Auguſtini*, ex Abbatia *S. Victoris*; in poſteriorem verò, Monachis Benedictinis. Utriuſque Reformationis procurator fuit *Sugerius* Sandionyſianus Abbas, Regni Adminiſter. Seditioſi Clerici, Duce *Philippo* Regis fratre; in Monaſterium prædabundi irrupérunt, & ſacras Reliquias diripere conati ſunt.

Sacrum Salvatoris Syndonum Compendii depoſitum.

Quas inter ſpineæ Domini Coronæ partem, & ſacram ejuſdem Salvatoris Syndonem fuiſſe, locupletiſſimus teſtis affirmat *Sugerius* Epiſtolis CLIX. & CLXI. apud *Duchesnium* Tom. IV. Scriptorum veterum Hiſtoriæ Francorum pag. 543. & 545. Has ad *Carolum Magnum* ab *Irene* Græcorum Imperatrice miſſas, & Compendii in *Æde SS. Martyrum Cornelii & Cypriani* depoſitas, fama eſt, conjecturis minimè ſpernendis fulta. Syndonem verò aliam eſſe conſtat ab ea quâ Corpus Jeſu involutum eſt à *Joſepho* & *Nicodemo*: Linteaminibus conſtabat illa bipartitis: pars Auguſtæ Taurinorum, pars Veſontione aſſervatur & colitur. Syndonem quæ Compendii depoſita eſt, ſudarium ipſum eſſe quod fuerat ſuper caput Salvatoris, ex illius magnitudine conjicere eſt. Cujus ſudarii ſpeciatim meminit *S. Joannes*, illúdque à linteaminibus reliquis diſtinguit cap. XX. *Venit ergo Simon Petrus, & introivit in monumentum, & vidit linteamina poſita, & ſudarium quod fuerat ſuper caput ejus, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim involutum in locum unum.*

Ludovici 7. moderatio in Beneficiorum Eccleſiaſticorum collatione.

Immortali laude digna eſt *Ludovici VII.* in Beneficiorum Eccleſiaſticorum collatione moderatio, *cui* ab expeditione Hieroſolymitana regreſſo anno Chriſti MCXLVIII. *cùm quidam Clericus Papale Privilegium attuliſſet, quòd in omni Cathedrali Eccleſia Regni ſui primam vacaturam haberet cum fructibus medio tempore provenientibus: Ille confeſtim combuſſit Litteras, dicens, ſe malle tales comburere Literas, quàm animam ſuam in inferno torqueri.* Rem ſcilicet ſpiritualis periculi plenam eſſe intelligebat religioſiſſimus Princeps, Beneficiorum collationem. Ita refert *Thomas de Vualſingham*, in Ypodigmate Neuſtriæ.

S. Thomas Cantuarienſis Ludovicum 7. commendat.

Ludovicum VII. ſummis præconiis ornavit *S. Thomas Cantuarienſis* Epiſt. LXXXVI. *Generi*, inquit, *prudentia ſuffragatur, delinquentes coërcet rigore Juſtitiæ, ſubditos obtemperantes juri manſuetudinis moderatione gubernat, Eccleſiam veneratur & protegit, in Miniſtris ſuis ſuſcipit Chriſtum, & univerſorum gratiam benignitate provocat, & obſequiis & beneficiis obligat affectiones. Non ſævit in ſubditos, nec occaſiones Juſtitiæ prætextu quærit, quibus cruciet pauperes, exhauriat & ſpoliet copioſos. Hæc fuit quondam Nobilium generoſitas Auguſtorum, quam iſte præter conterminalium & coætaneorum morem exercet, qui ſaluberrimè & honeſtiſſimè novit & conſuevit parcere ſubjectis & debellare ſuperbos.*

Laus urbis, Eccleſiæ, & Academiæ Pariſienſis.

Eo regnante florebat Eccleſia & Univerſitas Pariſienſis, de quibus *Joannes Sareſberienſis* ad *S. Thomam Cantuarienſem* ſcribebat: *Pariſius deflexi, ubi cùm viderem victualium copiam, lætitiam Populi, reverentiam Cleri, & totius Eccleſiæ majeſtatem & gloriam, & varias occupationes Philoſophantium admiratus velut illam ſcalam Jacob cujus ſummitas cœlos tangebat, eratque aſcendentium & deſcendentium Angelorum, lætæ peregrinationis urgente ſtimulo coactus ſum profiteri quod*, Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam. *Illúdque Poeticum ad mentem rediit*: Fœlix exilium, cui locus iſte datur!

ART. V.

ARTICULUS V.

De Geſtis Philippi Auguſti duodecimo Seculo.

PHilippus II. *Adeodatus* & *Auguſtus* nuncupatus, poſt obitum *Ludovici* patris ſolus regnare cœpit, annorum penè ſexdecim adoleſcens, *Vuillelmo* Remenſi Archipræſule avunculo ſuo ſapientia & conſiliis ipſum in Regni Adminiſtratione dirigente. Annos regnavit quadraginta tres. Viginti priorum ad ſeculum duodecimum pertinentium Hiſtoriam hoc Articulo exponimus. Regni exordia Eccleſiæ & ſacrorum hominum defenſioni conſecravit. *Hebonem* ſcilicet *de Carantanio* in Biturigibus, *Imbertum de Bello Joco* in agro Lugdunenſi, & Comitem Cabilonenſem, qui tyrannidem & prædam in Eccleſias & Clericos exercebant, ducto in eorum Dynaſtias exercitu domuit & ad ſatisfactionem compulit. Principum quorumdam in ſe conjuratorum, ac civile bellum intendentium conatus fregit, ſubegitque perduelles. Primo Principatus anno *Elizabetham*, *Balduini* Hannoniæ Comitis filiam ex ſorore *Philippi* Flandri, duxit uxorem. Cùm Judæos, quorum ingens multitudo Franciam incolebat, Chriſtianis moleſtos eſſe noſſet, *Bernardi* Sancti Eremitæ, qui in Nemore Vincennarum degebat, conſilio, primùm debita omnia quæ Judæi creditores à Fidelibus exigere poterant, remiſit, quinta ſummæ totius parte ſibi retenta: Deinde fundos eorum & res non moventes Fiſco addixit: Tandem omnes è Regno exire juſſit Edicto promulgato. Quæ Circunciſorum hominum tranſmigratio menſe Julio facta eſt anno MCLXXXII. Ipſorum verò Synagogæ Chriſtianis expiatæ ritibus in ſacras ædes Regis pietate verſæ ſunt. Blaſphemos coërcuit lege lata, ut qui cor, caput, aliáve membra Dei jurando appellarent, gravi mulctâ pauperibus eroganda punirentur, vel in flumen ut Regni ſordes projicerentur. Nundinas, quæ *Sancti Lazari* dicebantur, quarum nempe jus ad Leproſos pertinebat, ipſis annua penſione compenſatis, Pariſios tranſtulit, in locum cui *Campellis* nomen: Plateámque muris cingi, & tectis adornari juſſit ad commodum mercatorum. Urbem luto fœdam ſterni pavimentis, publicum *SS. Innocentium* Cœmeterium, & Vincennarum Nemus concludi muris curavit. Iſtud Religioni, id Regiæ oblectationi datum. Hinnuli cervorum, damuli, capræ ſylveſtres, aliæque id genus feræ ab *Henrico* Rege Anglorum miſſæ, fœtibus eo in ſaltu propagandis. Coterelli hæreticis nequiores in Provincia Bituricenſi ferro flammíſque graſſabantur, Eccleſias diripiebant, vaſa ſacra diſtrahebant violatis altaribus, Chriſti corpore conculcato: Sacerdotes, religioſóſque viros opprobriis, carcere, verberibus affligebant: Uxores ſub virorum oculis conſtuprabant. Sacrilegos immanéſque prædones confœderati pro aris domibúſque defendendis populi armis perſecuti, ſeptem millia cecidere. *Philippus* Rex miſſis auxiliaribus copiis, omnium internecione publicam tranquillitatem conſtituit anno MCLXXXIII.

Philippus Auguſtus Judæos è Regno expellit.

Blaſphemos coërcet.

Coterellos delet.

Per hæc tempora gravis diuturnáque inter Aragonum Regem, & Comitem *Sancti Ægidii Raimundum* diſcordia flagrabat. Sed & Proceres alii privatas injurias privatis bellis impunè ulciſcebantur, inſuperhabitis legibus quæ de Treuga & Pace à Summis Pontificibus & Synodis ſancitæ fuerant cum omnium interminatione dirarum. Inſani flammas furoris pietas in Virginem Deiparam extinxit. Anicii (Alverniæ civitas eſt, quæ & Podium * appellatur) fabro cuidam lignario, viro ſimplici & humili, cui *Durando* nomen, cœleſte viſum oblatum eſt, traditáque divinitus Charta, Beatæ Virginis Mariæ, Puerum Jeſum manibus geſtantis, adumbratam exhibens effigiem, cum hac circum inſcriptione: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.* Rei famâ longè latéque diſſeminatâ, Principes, Nobiliúmque, ac plebis infinita multitudo ad Aſſumptionis Deiparæ annua Sacra Podium concurrit. Epiſcopus *Durandum* cujus ante revelationem probaverat, è ſuggeſtu loqui juſſit, mandatum divinum de pace ſancienda exponere, teſſeram cœleſtem palam omnibus oſtendere. Rei novitate commoti omnes, & pœnitentiæ pietatíſque ſpiritu afflati, pacem tactis ſacris Evangeliis jurarunt; cujus ſanctiſſimè ſervandæ teſſeram, Beatæ Virginis cœleſtem illam imaginem in ſtanno expreſſam in pectore geſtabant, cum lineis capuciis ad formam Scapularis Monachorum alborum concinnatis. Ferociores inimicitias reverendum ſignum exarmabat.

Pietas in Deiparam Virginem feroces inimicitias extinguit.

* Le Puy en Auvergne.

Anno MCLXXXIV. *Philippum*, qui mortua uxore, Viromanduis, * quos cotales ſemel poſſederat, cedere pertinaciter recuſabat, ductis in illum copiis, *Auguſtus* ad pacem compulit exorandam. Quæ ea conditione data eſt ut in fidem rediret Flander, in vita *Quintino* * & *Perona* uteretur frueretúrque: ejus morte ad Regem venirent. *Hugonem* Burgundiæ Ducem, qui Caſtrum Vergiaci * *Guidoni* Dynaſtæ eripuerat, propugnaculis ejus everſis inde expulit. Caſtellionem expugnavit; Eccleſiarum libertatem ab iis ſuis tyrannide vindicavit ſatisfactione imperata. Ad regum noſtrorum pietatem commendandam operæ pretium eſt, quod *Rigordus* obſervat, ipſos fundatas ſuâ Majorúmve munificentiâ *Eccleſias in ſua libertate ſeu per cuſtodire cupientes, quibuſcumque Principibus terras cuſtodiendas tradidiſſent, tamen Eccleſias ſub poteſtate ſua & protectione retinere decreviſſe: ne Principes, quibus terra cuſtodienda à Regibus delegabatur, Eccleſias vel Clericos ibidem Domino ſervientes, aliquibus angariis*, *talliis, vel aliis exactionibus gravare præſumerent*, Anno MCLXXXV *Margaritam* ſororem, *Henrici* Regis Anglorum viduam, *Belæ* Regi Hungarorum ejus nuptias ambienti *Philippus Auguſtus* collocavit. Habita cum Archiepiſcopis, Epiſcopis & Principibus Regni majoribus deliberatione, *quorum conſilio & ſapientia in negotiis ſuis pertractandis frequentius uti conſueverat* (inquit *Rigordus* ipſius Chronographus) Hiſtriones Joculatoréſque Aulâ abegit, pauperibus erogare ſtatuens pecuniam veſteſque quibus illos donaſſet, in memoriam revocans, quod à Sanctis Viris olim didicerat: *Hiſtrionibus dare, eſt Dæmonibus immolare.*

* le Vermandois.

* Saint Quentin. Peronne.

* Vergy.

Eccleſiarum libertatem tuetur Philippus Auguſtus.

Hiſtriones abegit.

Margarita ſorore Hungaro Regi collocata, Giſortium, aliáque loca in Velloccaſſino Normanno dotis nomine ipſi aſſignata, quorum pacta erat reſtitutio, ſi gener nullos ex ea liberos procrearet, ab *Henrico III.* Anglorum Rege repetiit: unà etiam *Richardo* ejus filio mandavit ut pro Pictavenſi Comitatu clientelare præſtaret Sacramentum. Anglorum cunctatio belli cauſa fuit. *Philippi* Regis arma in Aquitaniam verſa. Exoldunum * Biturigum oppidum captum, munitiones quàm plures everſæ, tota regio uſque ad Caſtellum Raduphi * longè latéque vaſtata. Angliæ Rex, Coméſque Pictavenſis conſcripto exercitu advolarunt. Caſtra caſtris collata. Sed viribus ſuis diffidentes Angli, congreſſum detrectarunt, & Legatorum Sedis Apoſtolicæ interpoſita auctoritate obtinuerunt inducias, cautione data quòd ſuper rebus controverſis judicium Curiæ Regis Francorum ſubirent, eóque ſtarent. Id factum anno Chriſti MCLXXXVII.

Bellum Anglicanum.

* Yſſoudun.

* Chaſteau Roux.

Interim Saladinus Hieroſolyma, capto Rege, & Paleſtinæ partem maximam armis ſubegerat. Oratores ex Syria ad *Auguſtum* venere ad opem

reliquiis Chriſtiani in Oriente nominis implorandam. Die quarta Septembris natus ipſi filius eſt *Ludovicus* in ſacro baptiſmate appellatus.

Bellum Sacrum decernitur.

Philippus Auguſtus & *Henricus* Angliæ Rex dextras animoſque junxere, Cruciſque ſumpto ſigno, ſacram militiam ſunt profeſſi. Anno ſequenti, menſe Martio, Conventus Antiſtitum, Procerúmque Pariſiis habitus, ſacrum bellum decretum, innumera equitum peditúmque multitudo nomen dedit. Sancitum ut qui domi manerent, ſive Laïci, ſive Clerici, Decimas mobilium ac fructum ſuorum in belli ſumptus darent. Soli Carthuſienſium, Ciſtercienſium, Fontis Ebraldi Ordines Religioſi, Leproſique excepti. Decimas illas *aſſenſu Cleri & populi*, ad annum duntaxat impoſitas, *Saladinas* appellarunt. *Philippi Auguſti* Diploma ea de re datum in *Rigordi* Hiſtoria legere eſt. Novi Anglorum motus expeditioni ſacræ moras attulerunt.

Bellum Anglicanum.

Richardus Pictavorum Comes Toloſatium Comiti Regis Francorum Feudatario bellum intulit contra pacta anno ſuperiori Giſortium inter & Calvum-montem, nec pauca oppida illius cepit, in quibus *Moſacum*. Id ubi accepit Rex *Auguſtus*, in ditiones Anglorum irrupit, Caſtrum Radulphi, Buſenzacum, Argentonium, Leuroſium, Montem Tricardi, Palvellum, Monteſorium, Vindocinum, & quicquid in Biturigibus & Alvernia poſſidebant Angli expugnavit. Cladem illam *Henrici* Regis Anglorum, domeſticum diſſidium excepit. *Richardus* Pictavenſis Comes, *Adelam Auguſti* Regis ſororem ſibi deſponſam, jámque viro maturam petiit à patre, unà & Regnum, ſecundùm pacta. Senex *Henricus*, qui Virginem Principem in caſtro ſervabat, non abſque ſuſpicione, filii poſtulata repulit. *Richardus* ad Regem Francorum tranſiit, in ejúſque verba juravit. *Auguſtus* Rex ducto in Anglum exercitu, Firmitatem Bernardi, aliáque Caſtra municiſſima, Cenomanum, Turonéſque, per vadum exploratrice lancea inventum, Ligerim miraculo quodam cum exercitu tranſvectus, expugnavit. Hæc geſta anno MCLXXXIX. menſe Maio. Aliquot poſt dies *Henricus* Rex Anglorum obiit. *Richardus* Pictavenſis Comes ejus in Regnum

Pax cum Anglo.

ſucceſſor, pacem cum *Philippo* Rege pepigit, recepitque Cenomanum, Turones & Caſtrum Radulphi, ſingulari pacifici Victoris benignitate: cedens ipſe in grati animi ſignum feudis omnibus quæ Exolduni & in Alvernia poſſederat. Lætitiam de pace ſubditis data perturbavit obitus *Eliſabethæ* Regiæ uxoris *Philippi* caſtiſſimæ, Idibus Martii, quæ ad Beatæ Virginis à *Mauricio* Epiſcopo in Regia Urbe funerata eſt. Una ex conditionibus pacis inter Franciæ & Angliæ Reges initæ erat, ut ad ferendum profligatis Chriſtianorum rebus auxilium unà in Syriam navigarent.

Philippi Auguſti Sacra in Syriam expeditio.

Auguſtus Rex ſacrâ perâ & baculo peregrinationis, necnon vexillo de Martyrum Altari in Æde Sandionyſiana, tradente *Guillelmo* Remenſi Archiepiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato, acceptis, filio *Ludovico* bimulo, Regníque adminiſtratione fidei *Aledæ* Matris, ac avunculi Remenſis Archiepiſcopi commendatis, ſcripto etiam Teſtamento, profectus eſt, Feria quarta poſt Octavas S. Joannis Baptiſtæ anno MCXC. Teſtamentum *Auguſti* Regis

Profectio, Mandata & Teſtamentum.

apud *Rigordum* legere eſt. Sic incipit: *Officium Regium eſt ſubjectiorum commodis modis omnibus providere, & ſuæ utilitati privatæ publicam anteferre.* Sacrarum electionum libertati, & Beneficiorum, Regii Juris, collationi providit. Præbendas & Dignitates Eccleſiaſticas conferri juſſit *Viris honeſtis & literatis.* Epiſcopos & Abbatès eligi, qui Deo placeant, inſigni probitate & pietate: *& utiles ſint Regno* ſcientia & induſtria in rebus gerendis. De Juſtitia facienda ita ſanxit: *Volumus & præcipimus, ut chariſſima Mater noſtra Adela* * *Regina ſtatuat cum Chariſſimo Avunculo noſtro, & fideli Guillelmo Remenſi Archiepiſcopo, ſingulis quatuor menſibus diem unum Pariſius, in quo audiant clamores hominum Regni noſtri, & ibi eos finiant ad honorem Dei, & utilitatem Regni. Præcipimus etiam inſuper, ut eo die ſint ante ipſos de ſingulis Villis noſtris & Ballivi noſtri, qui Aſſiſias tenebunt, ut coram eis recitent negotia terræ noſtræ.* De novis tributis non imponendis ita decrevit: *Prohibemus etiam univerſis Prælatis Eccleſiarum, & hominibus noſtris, ne talliam vel toltam donent; quandiu in ſervitio Dei erimus. Si verò Dominus Deus de nobis ſuam faceret voluntatem, & nos mori contingeret, prohibemus diſtrictiſſimè omnibus hominibus terræ noſtræ, tam Clericis, quàm Laïcis, ne talliam vel toltam donent, donec Filius noſter veniat ad ætatem, in qua gratiâ Sancti Spiritus poſſit regere Regnum. Si autem aliquis Filio noſtro vellet movere guerram, & redditus ſui, quos habet, non ſufficerent, tunc omnes homines noſtri adjuvent eum de corporibus ſuis & averis, & Eccleſiæ tale faciant ei auxilium, quale ſolita ſunt facere nobis.*

* Alix.

Acconæ expugnatio & deditio.

Ubi in Syriam pervenit *Philippus Auguſtus*, Chriſtianis Ptolemaïdem, ſeu Acconam obſidentibus, opem tulit, perfractiſque muris, *Limathoſium & Carachoſium* Satrapas, urbem propugnantes, ad deditionem coëgit anno MCXCI. Leges deditionis fuere, ut *Saladinus* Crucem Dominicam redderet, atque Chriſtiani generis captivos libertate donaret. Secundùm hæc gravi infirmitate correptus Rex *Auguſtus*, ſimul & ſuſpicione adversùs Anglum, relicto in Caſtris Burgundiæ Duce cum exercitus parte maxima, reditum in Gallias decrevit. Ante diſceſſum, Chriſtianorum rogatu, *Richardo* Regi Anglorum juravit ſe in ejus ditiones arma non illaturum intra quinquageſimum, quàm ille domum rediviſſet, diem. Pactis deeſſe viſus eſt

Philippi Auguſti reditus.

Auguſtus, bello Normannos laceſſens, dum *Richardus* ab *Henrico* Imperatore in Germania detinebatur. At ſe fidem jurisjurandi nequaquam violare conteſtabatur, quamdiu temperaret à quibus jus fáſque foret.

Bellum Anglicum.

Juſtum porro eſſe, ut ab Anglo, qui ſororem ſuam *Adelam* repudiarat, ejus dotem repeteret ac extorqueret. Hujus belli eventus *Rigordus* commemorat, pacémque demum Reges inter conſtitutam anno MCXCVI. Januario menſe, cùm Anglus pro Normanniæ Ducatu, & Pictavenſium Andegavenſiúmque Comitatibus, hominium *Philippo Auguſto* præſtitiſſet. Bellorum neceſſitates, munitiones civitatum, extructiones Caſtrorum, ſtipendia militum, ipſo pacis tempore tunc primùm decreta, ut præſto ſemper eſſet exercitus, *Philippum* ad exactiones graves & inſolitas cùm à Populis, tum ab ipſis Eccleſiis compulerunt, ex quibus theſauros diverſis in locis congeſſit, privatis alioqui parcens expenſis. Eam ob rem avaritiæ notam ipſi ad temeraria judicia præceps, & ad maledicentiam pronum vulgus inuſſit: Quam ab Auguſto Rege abſtergit Rigordus.

Philippus Auguſtus ab avaritiæ labe vindicatur.

Theſauros etiam multos (inquit) *in diverſis locis congeſſit, expensâ modicâ contentus, dicens, quòd Prædeceſſores ſui Francorum Reges pauperes exiſtentes, tempore neceſſitatis ſtipendiariis, militibus nihil miniſtrantes, ingruentibus bellis, Regni diminutionem paſſi fuerant non modicam. Principalis tamen intentio ipſius Regis erat in theſaurorum congregatione, Sancta Terra Hieroſolymitana à Paganis liberatio, & Chriſtianorum reſtitutio, & Regni Francorum ab inimicis ſtrenua defenſio. Licet quidam minùs diſcreti, Regis ignorantes*

Digitized by Google

tes propoſitum & voluntatem, avibit onem & nimium ei avaritiam objicerent. Sed quia tempus colligendi, & tempus ſpargendi quod collectum eſt, à ſapientibus dixerat; illa opportunitate multùm collegit, ut tempore neceſſitatis pluribus plurimum ſpargeret. Quod in munitionibus civitatum, & murorum reparationibus, & Caſtellorum ædificationibus innumeris manifeſtiſſimè declaratur. Hæc licèt ab avaritiæ labe *Philippum Auguſtum* purgent, excuſari non poteſt quòd Judæos Pariſios revocaverit.

Buildæ Rogerius Hovedenus appellat.

Canuti Danorum Regis Sororem *Ingeburgim*, formoſiſſimam & caſtiſſimam virginem anno 1193. *Philippus* duxerat: poſtridie verò nuptiarum, maleficorum artibus ab uxore aveſus, ut *Rigordus* ſcribit, ſeu occulti alicujus defectus faſtidio, novum conjugium appetiit. Porro ut divortio honeſtæ ſpeciei colorem ſuperduceret, Romano Pontifici per Oratores ſuggeſſit, ſubreptione quadam ſe conſanguineam duxiſſe, poſtulans vinculi minùs legitimi ſolutionem. Delegavit ille Judices ex Clero Gallicano, forti tamen mandato adſtrictos, ut hancce cauſam ſecundùm ſeveritatem Canonum integerrimè judicarent. Illi verò injuſto Regis deſiderio faventes, affinitate à Bellovacenſi, & Carnotenſi Epiſcopis juramento aſſertâ, matrimonium diremerunt. Ita refert *Guillelmus Neubrigenſis* coævus Author lib. 4. cap. 27. Remenſis Archiepiſcopi, Sedis Apoſtolicæ Legati ſententiâ Regem ab *Ingeburge* fuiſſe ſeparatum, teſtis eſt *Innocentius* in Cap. *Per Venerabilem.* Anno 1197. *Mariam*, Ducis Boëmiæ Moraviæque filiam ſuperduxit *Philippus.* De injuria ſorori, ſibique illata *Canutus* Rex Danorum apud *Cœleſtinum III.* Pontificem Maximum conqueſtus eſt. Pontifex duos in Galliam Legatos miſit, *Melchiorem* Presbyterum Cardinalem, & *Cencium* Subdiaconum, qui Regi Auctoritate Apoſtolica denuntiarent, ut à conſuetudine *Mariæ* temperaret; & *Ingeburgim* ceu legitimam conjugem in Aulam revocaret. Concilium ea de re Pariſiis habitum, conſidentibus Eccleſiæ Gallicanæ Prælatis. *Sed quia facti ſunt canes muti, non valentes latrare, timentes etiam pelli ſuæ, nihil ad perfectum deduxerunt* (inquit *Rigordus* ad annum 1193. ſimul & matrimonium Philippi cum *Ingeburge* referens, & ea quæ matrimonii occaſione deinde contigerunt.) Defuncto *Cœleſtino* Papa, *Innocentius III.* ejus ſucceſſor *Petrum Capuanum* Cardinalem, Sedis Apoſtolicæ Legatum in Gallias miſit, literiſque ad Gallicanos Præſules datis, juſſit ut ſententiæ in Regem, ſuperductam, & eorum familias, vel in Regnum etiam, à Legato Apoſtolico proferendæ, qualibet appellatione remotâ parerent, eámque ab omnibus ſubditis curarent obſervari. Gallicanorum Præſulum Synodus Divione à Legato congregata menſe Decembri anno 1199. Rex, ut fulmen à Cardinali cæteriſque Patribus vibrandum averteret, ad ipſum Pontificem per Oratorem appellavit. Legatus aliquandiu ſententiam ſuſpendit: Moxque altero Patrum Conventu, in Allobrogum urbe Vienna, celebrato, Regno univerſo Sacris interdixit, menſe Januario anni 1200. Id conſtat ex Geſtis *Innocentii* à doctiſſimo Præſule *Franciſco Boſquetto* editis, ex *Richardo*, *Guillelmo Britone* & *Chronico Sanbenigniano.* Uni Concilio Divionenſi hæc tribuunt *Rigordus* & *Brito*, quòd Viennenſe Divionenſis complementum quoddam, potiùs quàm novum Concilium, fuerit exiſtimatum. Epiſcopos qui Synodo interfuerant, & Interdictum approbarant, Sedibus ſuis Rex iræ impotens exegit, Clericos illud obſervantes ab Eccleſiis ejecit, omnium bona fiſco addixit: *Ingeburgim* Reginam caſtiſſimam Stampis in Caſtro recluſit.

Philippus Auguſtus ducta Ingeburge Regina, divortium ſtatim imperavit.

Acta Pontificum & Conciliorum hac in cauſa.

Concilium Pariſienſe.

Epiſt. 18. Lib. 11.

Concilium Divionenſe.

Concilium Viennenſe. Interdictum Regni.

Octo menſibus luxit Gallia Sacrorum omnium expers: donec *Octavianus* Oſtienſis & Velletrenſis Epiſcopus Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus ab *Innocentio III.* in Gallias miſſus, ad hujus cognitionem cauſæ, Interdictum ſolvit anno ducenteſimo ſuper milleſimum, ſeptembri menſe. Id in Concilio Nivigillenſi factum. (Nivigilla Brabantiæ oppidum eſt.) Hæ conditiones Regi imperatæ, ut Epiſcopis, cæteriſque Clericis, pro injuriis ac damnis illatis ſatisfaceret, *Mariam* ſuperductam à thoro & Regni finibus removeret, *Ingeburgim* reciperet ac Regio cultu haberet, juratoria cautione data, quòd eam abſque Eccleſiæ judicio non dimitteret. Sex menſium ſpatium ad proponendas objectiones contra matrimonium cum ipſa contractum, quæ in Concilio diſcuterentur, auditis *Canuti* Regis Danorum Oratoribus & Advocatis, aſſignatum eſt. Ita referunt *Innocentii III. Geſta*, & *Rogerius Hovedenus* poſteriori parte Annalium. Poſt ſex menſes de divortii cauſa in Concilio Sueſſionenſi *Octaviano* & *Joanne* Legatis Apoſtolicis præſidentibus, quindecim dierum ſpatio diſceptatum eſt. Aderant *Philippus* Rex, *Ingeburgis* Regina, & *Canuti* Regis Danorum Oratores. Poſt multas Juriſperitorum de Matrimonio confirmando vel dirimendo diſputationes, Rex moratum pertæſus, nec ſecundùm ſe dicendam ſubodoratus ſententiam, ſummo manè in equum inſiluit, & poſt ſe receptam *Ingeburgim* in Regiam reduxit, Cardinalibus & Epiſcopis inſalutatis. Ita Concilium nullo judicio facto dimiſſum eſt, non abſque Patrum ſtupore. Iſta conſtant ex *Geſtis Innocentii III.* ex *Rigordo*, *Rogerio de Hovedeno*, & *Chronico Aquicinctino.*

Concilium Nivigillenſe. V. Rogerium Hovedenum.

Concilium Sueſſionenſe.

Interdicto, de quo ſupra diximus, durante, in publicis Monumentis Inſtrumentiſque poſitum non fuiſſe *Regnante Philippo, ſed Regnante Chriſto*, ſcripſit *Nicolaus Vignerius*, lib. 3. *Hiſtoriæ Francorum.* Ex quo *Bellarminus* & *Perronius* Cardinales argumentum duxere ad probandum Reges aliquando à Romano Pontifice exauctorari poſſe. Verùm facile argumentum eſt levique nixum fundamento. Primò *Vignerius* hujus obſervationis unum authorem laudat Fuxenſem Chronographum hominem recentem, obſcurum & imperitum *N. Mediavilla*, qui anno 1456. Chronicon *Gaſtoni IV.* Fuxenſium Comiti XVI. inſcripſit. At Chronographus ille de *Philippo I.* id aſſerit, quod ad *Philippum Auguſtum* transfert *Vignerius.* Ait enim Formulam illam *Regnante Chriſto*, uſurpatam fuiſſe quo tempore ab *Urbano II. Philippus* Rex Francorum excommunicatus erat. *Juretus* in Notis ad Epiſtolam XLVI. *Ivonis Carnotenſis*, ad *Philippum I.* refert, quod de Secundo ſcripſit *Vignerius*: Chronicon tamen Fuxenſe non laudat, ſed Sandionyſianum. *Citatur etiam* (inquit) *Autor priſci Chronici Cœnobii S. Dionyſii, annotantis, toto tempore illius excommunicationis in Eccleſiaſticis Actis publicis ſolitum ſcribi*, Regnante Chriſto, *non autem*, Regnante Philippo. *Quod tamen nonnullis eorum ætate Monachi videtur.* At Chronicon illud nihil hujuſmodi habet. Duplex Interdictum paſſa Gallia eſt *Philippo Auguſto* regnante: primum anno 1159: Sententia lata eſt à *Petro Capuano* Sedis Apoſtolicæ Legato, propter captionem *Petri de Duaco* Cameracenſis Epiſcopi electi menſe Maio factam ab *Hugone d'Amelencourt*, ejúſque detentionem à *Philippo* Rege. Trimeſtre fuit Interdictum illud, Junio ſcilicet, Julio & Auguſto duravit. Alterum ab eodem Legato decretum eſt Januario menſe, anno ducenteſimo ſupra milleſimum, in Concilio Viennenſi, propter *Ingeburgis* repudium, & nuptias Regis cum *Maria*

An formula, Regnante Chriſto, uſurpata in publicis Inſtrumentis durante interdicto ob repudiatam à Philippo I. Ingeburgim & Mariam ſuperductam?

Doctiſſimi Cardinales Bellarminus & Perronius id ſtatuebant, ex formula, Regnante Chriſto, in publicis Actis appoſita, Eccleſiæ poteſtatem vel in dirigenda in temporalia Regum.

ria. Quod Interdictum octo menſibus duravit. Sed neutrius Interdicti tempore *Philippum Auguſtum* Regnum Clavum abjeciſſe, conſtat ex *Rigordo*, aliiſque Hiſtoricis. Nec durante Interdicto præſertim poſteriori, de quo major quæſtio eſt, mos conſignandorum *Philippi* Regis annis Actorum interruptum fuiſſe, probant publicæ Chartæ hac tempeſtate ſcriptæ: ſcilicet Charta *Joannis* Anglorum *Regis* data anno MCC. menſe Maio, ab Interdicti promulgatione quinto, in qua hæc habentur: *Noveritis quod hæc eſt forma pacis facta inter Dominum noſtrum Philippum Illuſtrem Regem Francorum, & Nos*, &c. Charta *Amalrici* Gloceſtriæ Comitis, eodem anno & menſe, in qua hæc habentur: *Domino Philippo Illuſtri Regi Francorum, & hæredibus, de propria voluntate mea, & de mandato Domini mei Illuſtris Regis Angliæ, quittavi civitatem Ebroicenſem*, &c. Charta *Balduini* Albæmarlæ Comitis, in qua hæc leguntur: *De mandato Domini mei Illuſtris Regis Angliæ, juravi ſuper ſanctas Reliquias, quod ſi ipſe Philippo, Illuſtri Regi Francorum non tenet pacem; ſicuti Charta ſua, quam idem Rex Francorum habet, teſtatur; ego infra primum diem competentem priuſquam exinde ſupermonitus fuero, contrabo me*, &c. Charta *Odonis III.* Burgundiæ Ducis data menſe Januario anni MCC. quo promulgatum eſt Interdictum: *De Placito inter Herveum Comitem Antiſiodorenſem, & Guillelmum de Chanlita, ſi idem Guillelmus defecerit de recto in Curia Domini Regis mei Philippi, Illuſtris Francorum Regis*, &c. Chartæ denique Epiſcopi & Capituli Aurelianenſis apud Capellam datæ, conſignantur *anno gratiæ milleſimo ducenteſimo, Regni Philippi vigeſimo-ſecundo.* Hæc obſervat *Blondellus* in Diatriba *De Formula Regnante Chriſto*, Sectione III. Cap. IV.

Idem Author Sectione IV. oſtendit de Formula *Regnante Chriſto* Actis ſive publicis, ſive privatis apponenda, nullam unquam legem fuiſſe latam, ſed pro Scriptoris cujuſque arbitrio vel admiſſum, vel omiſſum ſemper ejus uſum fuiſſe. Monumentorum ſola Formula, *Regnante Chriſto*, à Chriſtianis conſignatorum ſub Ethnicis Principibus ſine ulla Principum mentione, plura profert exempla cap. I. ex Sanctorum Martyrum Actis Sed & alia ſubjungit ex Actis Sanctorum qui ſub Chriſtianis Regibus vixere & obiere, quo tempore nulli Eccleſiæ Cenſuræ ipſi aut eorum populi ſubjacebant. Aliqua ex his ſelecta ſubjicio. I. Vita *Sancti Romualdi* Abbatis à *Beato Petro Damiani* ſcripta: *Obiit vir Beatiſſimus XIII. Kal. Juliarum, Regnante Domino noſtro* [Anno circiter MXXVII] *Jeſu Chriſto*, &c. Vita *Sanctæ Cunigundis* Imperatricis in MS. Rebdorfenſi; *Tranſiit autem anno Dominicæ Incarnationis MIII. Indict. I... V. Nonas Martii, Regnante in æternum qui eſt corona Virginum, Chriſto Domino noſtro.* Vita *Sancti Hilarii* Arelatenſis, à *Sancto Honorato* Maſſilienſi Epiſcopo ſcripta: *Quocirca me ejus ſuffragium muniat, ſed ſuis patrociniis meritum Sacerdotis in illa examinatione tremenda faciat inveniri: Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Vita *Sancti Germani* Pariſienſis, qui anno DLXXVI. die XXVIII. Maii è vita migravit: *Victor evolavit ad cœlos, Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Sanctus Eulogius *Memorialis Sanctorum* lib. II. cap. II. *Conſummaverunt beati Martyres agonem ſuum III. Idus Martias Æra 895. Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Vvillelmus Gemmeticenſis Lib. IV. Cap. XX *Obiit apud Fiſcannum Richardus Dux Primus, flentibus populis, gaudentibus Angelis, 996. anno ab incarnatione Domini, Regnante eodem Jeſu Chriſto Domino noſtro.*

Cap. II. oſtendit Monumenta Formulâ, *Regnante Chriſto*, & Infidelium Principum nominibus ſæpius fuiſſe conſignata. Tria vel quatuor exempla ſubjicio. Acta *Sancti Pionii* Martyris ad I. Februarii: *Hæc acta ſunt Julio Aſiæ Proconſule, Proclo & Quintiliano Magiſtratum gerentibus, Conſule III. Meſſio Quintro Trajano Decio Auguſto .... ut nos loquimur, Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Acta vetera *Sancti Marci* Evangeliſtæ edita à PP. *Henſchenio* & *Papebrochio* ad diem XXV. Aprilis: *Dormivit autem beatiſſimus Evangeliſta primus Domini noſtri Jeſu Chriſti Martyr apud Alexandriam Ægypti, die trigeſimo, quod eſt apud Romanos VIII. Kal. Maii, anno Neronis Imperii quarto-decimo, Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Paſſio *Sancti Cypriani* Martyris: *Paſſus eſt beatiſſimus Cyprianus Martyr die XVIII. Kal. Octob ſub Valeriano & Galieno Impp. Regnante verò Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Paſſio *Sancti Dionyſii* authore Methodio: *Paſſi ſunt beati Martyres Chriſti Dionyſius, Ruſticus & Eleutherius, ſub Domitiano Imperatore, in partibus Galliæ, civitate Pariſiis, Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto.*

Cap. III. & IV. Monumentorum, Formula, *Regnante Chriſto*, Chriſtianorúmque Principum nominibus ante *Philippi I.* ætatem conſignatorum profert exempla, è quibus pauca ſeligo. Capitulare Aquiſgranenſe *Caroli Magni* anno DCCLXXXIX. editum: *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto in perpetuum, Ego Carolus gratiâ Dei ejúſque miſericordiâ donante Rex & Rector Regni Francorum, & devotus Sanctæ Dei Eccleſiæ Defenſor humiliſque Adjutor.* Concilium Forojulienſe: *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto in perpetuum, ſuper omnes cœlos & ſuper omnem terram; Rege Regum & Domino dominantium ..... de cujus largiſſima benignitatis manu invictiſſimi Principes Domini Carolus ac Pippinus, regalia ſceptra proſperis gubernare rebus probantur: Anno igitur fœliciſſimi Principatus eorum tertio & vigeſimo* Theganus Lib. de Geſtis Ludovici Pii, ab initio: *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, anno Incarnationis ejus 813.* Concilium Sueſſionenſe II. anno DCCLIII. celebratum. *Regnante in ſempiternum Domino Deo univerſorum, anno Incarnationis ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti, DCCCLIII. anno verò Regni glorioſi Caroli filii Ludovici religioſiſſimi Auguſti XIII. Indict. I. Epiſcopis juxta Inſtituta Canonum Synodum celebrare volentibus, annuit idem Rex Carolus.* Concilium III. Valentinum anno DCCCLV. *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, anno DCCCLV. ab Incarnatione ejus, glorioſiſſimo Lothario Imperante XV. Indict. III. menſe Januario, VI. Idus ejuſdem menſis, apud urbem Valentinam in domo Baſilicæ Sancti Joannis adjacente; cum propter cauſam Epiſcopi civitatis ipſius criminibus diffamati, ex juſſione præfati Pii Principis, Reverendiſſimi trium Provinciarum Epiſcopi in unum collecti reſediſſent*, &c. His adde Notitiam *Judicati* pro *Ermengardo* Epiſcopo Urgellenſi adversùs *Durandum* Abbatem *Sanctæ Cæciliæ*, quam in Appendice Actorum Veterum poſt Capitularia edidit clariſſimus *Baluzius* pag. 1545. quæ ſic habet *Domino noſtro perpetim Regnante Jeſu Chriſto: anno ſiquidem ejus ſanctiſſimæ trabeationis poſt milleſimum XXIV. Sereniſſimi quoque Roberti Francorum Regis XXIX.* &c. Eamdem Formulam, cum ſingulari quodam additamento exhibent Literæ *Vvadaldi* Epiſcopi Helenenſis ab eodem *Baluzio* editæ pag 1535. *Facta Scriptura Dominationis ſub die IV. Aprilis, anno II. Quod obiit Karolus filius Ludovici Regis, Chriſto Regente, & Regem expectante.* [Anno 930.] Quam numerandi rationem in multis veteribus Monumentis pariter inveniri

veniri, Vir idem clariſſimus obſervat. Anno Chriſti MXXXVI. Regnante *Henrico I.* eadem Formula uſurpata legitur in *Charta de Fontaneis*, quam exhibet *Chronicon Beſuenſe* pag. 561. Tom. I. Spicilegii Dacheriani. *Actum hoc publicè in præfati Sancti Cœnobio, & ſuper ejuſdem Altare; Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto cum Spiritu Sancto in Paterna Majeſtatis dextera. Anno Incarnationis ipſius* MXXXVI. *Indict.* IV. *Epacta* XX. *pridie Kal. Julii*, IV. *Feria* III. *Luna*..... *Rege Henrico in ſceptris Francorum agente, Hugone verò in Pontificatus honore Eccleſiam regente Sanctæ Sedis Lingonicæ.*

Cap. V. Monumentorum, Formulâ *Regnante Chriſto*, dum *Philippus* I. rerum ſummâ potitetur, conſignatorum exempla percurrit *Blondellus*: In iis ſunt, Charta Bellovacenſis, quæ ſic habet: *Actum in ipſa Beati Vedaſti Baſilica; in præſentia populi & Cleri*, XV. *Kal Julii, anno Incarnationis Dominicæ* MLXXII. *Indict.* IV. *anno Regni Philippi XIII. Epiſcopatus Domini Guidonis IX. Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.* Acta electionis Gregorii VII. *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, anno clementiſſimæ Incarnationis ejus* MLXXIII. *Indict. & Luna* XI. X. *Kal. Maii, Feria ſecunda, die ſepulturâ Domini Alexandri bonæ memoriæ Secundi Papæ*, &c. Charta Auſcienſis, quam *Joannes à Coſta*, in Caput *Noviſſille*. Tit. *De Judiciis*, &c. laudat: *Anno Domini* MLXXX. *Regnante Philippo, & inſuper Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Charta *Charitatis* ad Ligerim: *Fuit iſta Donatio facta anno ab Incarnatione Domini* MLXXXI. *ſed* MLXXXV. *firmata, Chriſto Regnante in cœlis, Philippo Rege Francorum ſceptrum tenente.*

Cap. VI. Monumentorum, Formulâ, *Regnante Chriſto*, poſt obitum *Philippi I.* conſignatorum exempla recenſet. In iis ſunt Privilegium *Paſchalis II.* de Inveſtituris anno MCXI. *Anno Verbi Incarnati* MCXI. *Hoc confirmatum eſt in Baſilica Sancti Petri*, XVI. *Kal. Martii, Regnante in cœlis Domino noſtro Jeſu Chriſto cum Patre Æterno & Spiritu Sancto, Amen.* Vita Venerabilis *Roberti de Arbriſello*, anno MCXV. die 26 Februarii defuncti, à *Baldrico* Dolenſi Epiſcopo ſcripta: *In condigno ſepultum Mauſoleo, Ludovico in Francia Regnante, Paſchale Urbis Romæ Papatum adminiſtrante, Domino autem Jeſu Chriſto Imperante.* Charta Atrienſis: *Actum hoc anno Verbi Incarnati* MCLXIX. *Kal. Auguſti, per manum Roberti Cancellarii Flandriæ, & Arienſis Eccleſiæ Præpoſiti, Regnante Ludovico Francorum, Imperante ſemper Domino noſtro Jeſu Chriſto.*

Cap. VII. Monumentorum, Formula *Regnante Chriſto*, ſub *Philippo II.* ejúſque poſteris conſignatorum dat exempla. In his ſunt Vita *Stephani* Dienſium Epiſcopi, anno MCCXIII. die VII. Septembris defuncti: *Conditus eſt in Eccleſia Beatiſſimæ Mariæ ſponſæ ſuæ, quemadmodum ipſe juſſerat, Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, &c.* Jacobi de Vitriaco Epiſtola ad *Joannem de Nivella*, &c. *Nonis Novembris, Salvatore mundi Regnante, Domino Petro Albanenſi Epiſcopo, Apoſtolicæ Sedis Legato ſolerter vigilante, anno gratiæ* MCCXIX. *capta eſt Damiata*, &c. Paſſio *Sancti Dominici* pueri Cæſarauguſtani: *Paſſus eſt B. Dominicus menſe Auguſto, anno Incarnationis Dominicæ* MCCL. *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto*, &c. Charta *Alfonſi* Caſtellæ Regis è Regeſto Burdigalenſi: *Factum apud Toletum, Regnante Chriſto*, X. *Kal. Maii, Æra* MCCXCII. *id eſt, anno* MCCLIV. Ideo autem hanc Formulam in Monumentis apponebant, ut ſignificarent omnia noſtra ſub Chriſti Regno geri, ab eo pendere, in ejus nomine fieri, & ad ejus gloriam referri debere: Reges ipſos rerum ſub eo dominos, ſe Summi Regis cum populis ſubditos profiteri, atque hac ſervitute, quàm terrena dominatione fœliciores eſſe. Hæc obſervare operæ-pretium erat, ut pateat futile prorſus argumentum eſſe, quod ex hac Formula quidam Authores petunt contra ſupremam & ab Eccleſia ſeu directè ſeu indirectè independentem Regum & Principum, qui ejuſdem Eccleſiæ non ſunt Beneficiarii, in temporalibus auctoritatem.

Decimam apud Reclauſas ad ſe pertinentem, Cœnobio Sacri-portûs, ſive Barbellenſi, donavit *Philippus Auguſtus*, ea lege ut Monachi Divina Officia, & Miſſarum ſolemnia quæ meſſium tempore ob laborem & curam temporalium intermittebant, deinceps ab ea neceſſitate liberi, religiosè celebrarent. Diploma ea de re datum anno MCLXXXVI. edidit *D. Mabillonius* Lib. VI. *De Re Diplomatica*, Cap. CLXXXV.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 113. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Beneficia quædam ſunt de jure Regio.*

R. Hæc Propoſitio ibi non legitur. Quorumdam Beneficiorum Collationem ex Eccleſiæ conceſſione ad Reges Chriſtianiſſimos pertinere, certum eſt: nec tamen id ibi ſcripſi, ſed hæc duntaxat: *Philippus Auguſtus ſacrorum electionum libertati & Beneficiorum Regii juris collationi providit. Præbendas & Dignitates Eccleſiaſticas conferri juſſit viris honeſtis & literatis.* Mera facti quæſtio eſt.

SCHOLION II.

In eodem Articulo pag. 119. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Futile argumentum pro exauctoratione Regis durante interdicto, ex Formula, REGNANTE CHRISTO.*

R. Inane re vera nulliúſque ponderis eſt. De hujus argumenti levitate Judicium audiant doctiſſimi Patris *Mabillonii* Monachi Benedictini, Lib. II. *De Re Diplomatica*, Cap. XXVI. *Cæterùm*, inquit, *non defuerunt his poſtremis temporibus qui aſſererent, Formulam* REGNANTE CHRISTO, *Actis publicis adſcriptam fuiſſe occaſione excommunicationis quâ Philippus I. ob Bertæ repudium, & Bertradam ſuperductam ſemel atque iterum perculſus eſt. Quòd quàm à vero abſiſtat, tam validè ac manifeſtè demonſtrarunt Joannes Beſlius & David Blondellus, ut nemo contra obmutire in poſterum auſurus ſit impunè. Idem demonſtrat Blondellus de Divortio Philippi Auguſti ab Ingelburge. Eam porrò Formulam Actis ſive publicis, ſive privatis nulla unquam lege appoſitam fuiſſe: ſed pro Scriptoris arbitrio vel admiſſam, vel omiſſam. Aliquando verò utraque Formula Chriſti Regnantis & Philippi apponitur in illius temporis Monumentis. Sic Donatio Guillelmi Tiernenſis anno MLXXVII. acta ante Regis Divortium,* PHILIPPO REGE HUMANO, ET CHRISTO REGE SUPREMO. Hæc P. Mabillonius. De eo argumento vir eruditus *Franciſcus Fen*, Doctor Sacræ Facultatis Pariſienſis, in Tractatu *De Legibus*, Quæſt. IV. Art. IV. pag. 152. *Nullo modo*, inquit, *abdicatus fuit Philippus interdicti tempore. Interdicti quidem incommoda moleſtè ferebant Regis ſubditi; ſed non minùs ideo Philippi II. addicti erant obſequio. Extant etiam adminiſtrationis Regiæ per biennium illud inſignia. Anno quippe ipſo 1199. Joannes Angliæ Rex Homagium Franciæ Regi Turonis fecit pro Comitatu Pictavenſi; & Arturus Britanniæ Dux pro ſuo Ducatu. Ipſe quoque Galliæ Rex Pallium ſericum obtulit ſuper altare Sancti Dionyſii. Item anno 1200. pacem compoſuit cum Rege Angliæ, ſicut referunt Rigordus & Matthæus Pariſius ex illorum temporum Chartis. Pariter conſtat inſertum ſemper fuiſſe Regis Philippi nomen Inſtrumentis publicis ut in Chartis Joannis Angliæ Regis, anno 1200. Balduini Comitis, Odonis III. Burgundiæ Ducis, Conventûs Ordinis S. Benedicti Bituricenſis, & Hugonis Aurelianenſis Epiſcopi, &c. Et licet quibuſdam in Chartis inſcriptum fuiſſet, REGNANTE CHRITO, non REGNANTE PHILIPPO II. nihil inde ſequeretur, ut oſtendimus ubi de Philippo I. fuit actum.* Hæc eximius Doctor.

Scholion III.

In eodem Articulo, pag. 110. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Reges abſoluti, qui non ſunt Beneficiarii Eccleſiæ, non dependent in temporalibus à Papa.*

R. Reges ac Principes ſupremos (quos Cenſores *abſolutos* vocant) ſive qui non ſunt Eccleſiæ Beneficiarii, in temporalibus à Summo Pontifice non pendere, non mea privata Doctrina eſt, ſed Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ.

CAPUT XI.

De Regibus Hiſpaniæ, Seculis XI. & XII.

ARTICULUS I.

De Alfonſo V. Veremundo III. Sanctio Majori, & Ferdinando I. & Ramiro Aragonum Rege.

Alfonſus V.

I. VEREMUNDO *Podagrico* in Regnum Legionenſe ſucceſſit *Alfonſus* filius, puer quinquennis, anno nongenteſimo nonageſimonono. Minorem ejus ætatem rexit *Melendus* Galleciæ Comes, Regnúmque eximia fide procuravit, ſecundùm ſupremam *Veremundi* Regis voluntatem. Ejus filia, nomine *Elvira*, adulto Regi connubio juncta eſt: ex qua *Veremundum* & *Sanctiam* procreavit. Sororem *Therasiam Obeydallæ* Arabum in Hiſpania Regi uxorem dedit. Barbari nuptias congreſsúmque Virgo caſtiſſima detrectavit, niſi priùs Chriſtianis Sacris initiaretur. Ipsâ vitiatâ, divinitus percuſſus, illam cum amplis muneribus ad fratrem remiſit. Legione in *Sancti Pelagii* Monaſterio acceptam ignominiam religioſæ vitæ ſtudiis ſolata eſt. Regni Ordinibus Ovetum convocatis, Priſcas Gothorum Leges reformavit, Legionem urbem crebris Maurorum inſultibus ad caſas redactam inſtauravit, Templum Deo erexit *Sancti Joannis Baptiſtæ* nomine, Legionenſium Regum ſepulturæ deſtinatum. In *Viſei* Luſitaniæ urbis obſidione, quam eripere Mauris cupiebat, ſagitta confixus eſt *Alfonſus V.* anno Chriſti MXXVIII. Eo regnante: *Attilanus* Legionenſis Epiſcopus, & *Florianus* Preſbyter, divini verbi præco eximius, ſanctitatis fama celebres fuere. Hæc excerpta ſunt ex *Luca Tudenſi* in Chronico. *Roderico* Toletano Archipræſule Lib. V. *De Rebus Hiſpaniæ*, Cap. XVIII. & XIX *Roderico Santio*, Hiſtoriæ Hiſpanicæ Parte III. Cap. XXIII. *Alfonſo à Carthagena*, in *Anacephalæoſi Regum Hiſpaniæ*, Cap. LXVII. *Franciſco Tarapha*, Lib. de origine ac Rebus geſtis Regum Hiſpaniæ, *Joanne Vaſæo* in Chronico Hiſpaniæ, & *Joanne Mariana* Lib. VIII. Cap. X. & XI.

Veremundus III.

II. Poſt *Alfonſum* patrem regnavit *Veremundus III.* anno MXXVIII. qui *Sanctio* Caſtellæ Comiti fatalis fuit. Huic in principatum ſucceſſit *Garſias* filius, infra annum, in ipſa nuptiarum lætitia peremptus. *Sanctius Rex* Vaſconum Caſtellæ Principatu auctus, Comitis honorem noménque Regiis inſignibus atque appellatione commutavit. *Veremundus* Legionenſis Rex, converſo ad Religionis ſtudium & pacis artes animo, populos optimè gubernabat, cùm à *Sanctio* ad arma compulſus eſt. A quo magnis cladibus afflictus, pacem fecit conditionibus Chriſtianæ rei in Hiſpania commodis. *Sanctia* ſcilicet *Veremundi* ſoror *Ferdinando* Vaſconum Regis filio pacta eſt cum Regni utriuſque ſucceſſione. Quicquid in controverſiam veniebat, aut eo bello detractum erat, dotis nomine in præſentiâ datum. Poſt *Sanctii* mortem violatis pactis, *Ferdinandum* ſororium de finibus laceſſivit. Ad Carrionis ripam in Tamaronis valle commiſſo prælio, *Veremundus* occubuit anno MXXXVIII. Hæc ex *Luca Tudenſi* in Chronico, *Roderico* Præſule Lib. V. de Rebus Hiſpaniæ, Cap. XX. & Lib. VI. Cap. VIII. *Roderico Santio* Parte III. Cap XXIV. *Alfonſo à Carthagena*, Cap. LXVIII. *Franciſco Tarapha*. Lib de Geſtis Regum Hiſpaniæ, & *Joanne Mariana* Lib. VIII. Cap. XII. & Lib. IX. Cap. I. diſcimus.

Sanctius Major.

III. *Sanctius*, rebus militiæ domique præclarè geſtis *Majoris* cognomen promeritus, Vaſconum, Caſtellæque Rex, Mauros bello laceſſivit, attrivítque, ditionibus eorum Cordubam uſque vaſtatis. Victoriarum curſum domeſtica retardavit calamitas; crimen ſcilicet adulterii à *Garſia* filio natu majori Reginæ impoſitum, filio altero *Ferdinando* connivente. *Ramirus* Regis etiam filius ex impari matre, inſontis novercæ vicem miſeratus, ejus infantiam ſingulari certaminé ſe adversùs impios fratres probaturum profeſſus eſt. Interim Sanctus quidam ex Anagorenſi Cœnobio Monachus, *cui confeſſi fuerant ſe in Matrem falsò infamiam congeſſiſſe, timens ne in tanto periculo Regina innocens damnaretur, Regi, qui perceperat, revelavit: & ſalvatus eſt Reginæ ſanguis innoxius illa die.* Ita refert Rodericus Toletanus Archipræſul. Quod ſanè de Sacramentali Confeſſione non eſt intelligendum, quam vir ſanctus abſque ſacrilegio revelari non poſſe noviſſet. Matri arbitrium de filiis à patre permiſſum eſt. Quæ ipſorum lacrymis, Procerúmque precibus victa, veniam hac lege dediſſe fertur, ut *Garſias* tragœdiæ totius author à Regni Caſtellæ hæreditate excluderetur: *Ramiro* privigno innocentiæ defenſæ merces Aragoniæ Regnum eſſet.

Confeſſionis Sacramentalis inviolabile ſigillum.

Sanctius, Monaſticæ Diſciplinæ, quæ bellorum temporibus, ut uſu venit peſſundata fuerat, reſtaurandæ animum adjiciens, Cluniacenſes Monachos in Cœnobia Leirenſe, Onienſe, & Sancti Joannis prope Jaccam, evocavit. *Et ne tantam multitudinem, quantam neceſſe erat tot domiciliis occupandis evocare ex Gallia neceſſe eſſet, providus Rex Paternum Sacerdotem, & duodecim Socios in Galliam dimiſerat, ut Cluniacenſis Collegii moribus informati, exculti Inſtitutis, eam vitæ rationem traducerent in Hiſpaniam* (inquit *Mariana.*) Eo regnante, anno MXXXII. Synodus Pompelone habita, de Pompelonenſi Epiſcopo ex Leirenſi Monaſterio in priſcam Sedem reducendo. Leirenſibus Monachis poteſtatem creandi Pompelonenſem Epiſcopum à *Joanne XIX.* Pontifice Maximo, ſe rogante, conceſſam idem Rex *Sanctius* Diplomate confirmavit. Palentiam urbem inſtauraſſe, ibique deſignato Epiſcopo & Succeſſoribus donaſſe traditur. Ovetum religionis cauſa profectus, ad Sanctorum corpora quæ in ea civitate habentur, colenda, ex inſidiis in itinere interfectus eſt, die 18. Octobris, anno 1035. hæc de *Sanctio Majori* commemorant *Lucas Tudenſis*, *Rodericus* Lib 5. Cap. 24. & 26. *Rodericus Santius* Parte 3. Cap. 25. *Joannes Vaſæus* in fine Chronicorum, *Joannes Mariana* Lib. 8. Cap. 13. & 14.

Rex Sanctius Monaſticam Diſciplinam reſtituit.

Ferdinandus I.

IV. *Ferdinandus I* Caſtellæ Rex à *Sanctio* patre & *Nunnia* matre deſignatus, debellato cæſóque *Veremundo*, Legionenſi Regno auctus eſt, &

à

à *Servando* Legionenſis Epiſcopo in Æde Sacra *Beatæ Mariæ de Regula* coronatus, decimo Kalendas Julii anno MXXXVIII. Bellum in Mauros confecit, multis victoriis illuſtre. Arces, urbéſque nobiliſſimæ Barbaris ereptæ, quas inter Conimbrica. In ejus expugnatione haud inutiles eſſe Reipublicæ Monachos publico documento comprobatum. *Erant* (inquit *Rodericus* Archipræſul) *ſub Arabum poteſtate Monachi Religioſi in loco arcto, qui Lorvanum adhuc hodie appellatur. Hi laboribus manuum inſiſtentes, theſauros frumenti, ordei, & milii, & ſiliginis, ignorantibus Arabibus conſervarant, hæc omnia proprio victui ſubtrahentes. Verum quia protracta obſidio victualibus indigebat, deceſſu ab omnibus tractabatur. Sed audientes Monachi occurrunt, & quæ à longis temporibus conſervarant, Regi & obſidioni liberaliter obtulerunt.* Secundùm hæc, *Benadetum* Regem, qui Mauris Hiſpali jura dabat, multis cladibus affectum, vectigalem fecit. Sacrum *Sancti Iſidori* Epiſcopi quondam Hiſpalenſis corpus ab *Alvito* Epiſcopo, ejuſdem Sancti Præſulis revelatione inventum, Legionem tranſlatum eſt, atque in templo *S. Joannis Baptiſtæ* nomini dicato, quod *Ferdinandus* Rex piiſſimæ conjugis *Sanctiæ* hortatu inſtauraverat, depoſitum eſt. Multa edita miracula. Ædes illa Vetus *S. Joannis Baptiſtæ* nomen, *Sancti Iſidori* appellatione poſtea mutavit. Anno Chriſti MLI. Concilium in Caſtrum Coyacam, Ovetenſis Diœceſis à *Ferdinando* Rege convocatum eſt. Eccleſiaſtica Diſciplina, & Politia civilis tredecim Canonibus ſancitæ. De iſto Concilio ſuo loco egimus. Vaſconibus imperabat *Garſias*, *Ferdinandi* frater, quem in Caſtellæ fines irrumpentem, armis repellere compulſus eſt. Pugna ad Araporcam, quod oppidum eſt ſexto-decimo ab Urbe Burgis lapide, commiſſa *Garſias* repudiata pace, quam ipſi *Ferdinandus*, tametſi viribus longè ſuperior amanter offerebat, à duobus Vaſconibus transfugis haſta confoſſus occubuit anno 1055. Rerum præclarè geſtarum gloria *Ferdinando*, non ſolùm *Magni*, ſed Imperatoris etiam appellationem, ultro deferentibus populis peperit. Id Henrico II. Germaniæ Imperatori movit invidiam. Ad Concilii Turonenſis Patres, quibus *Hildebrandus*, *Victoris II.* Pontificis Maximi Legatus præerat, querimonias detulit contra *Ferdinandum*, qui Imperii Romani majeſtatem offenderet, Imperatoris nomine uſurpato. Id ipſi Anathematis interminatione vetitum. Miſſi ad Pontificem Legati, qui libertatis Hiſpanicæ cauſam perorarent. Miſſus cum numeroſo exercitu *Rodericus Dacius*, qui contra Germaniæ Imperatorem illam tueretur. Pontifex *Rupertum*, Tituli *Sanctæ Sabinæ* Cardinalem, ejus controverſiæ cum Imperatoris Legatis componendæ gratiâ Toloſam ire juſſit: ubi diſceptata cauſa, pro libertate Hiſpaniæ pronuntiatum eſt: decretúmque Germanis nullum deinceps jus in Hiſpaniæ Reges fore.

Bellum Mau-…

Monachi Reipublicæ non inutiles.

S. Iſidori … translatio.

Concilium Coyacenſe.

Ferdinandi … Imperatore controverſia.

Germaniæ Imperatoribus nullum jus in Hiſpaniæ Reges.

Anno MLVI. Concilium Compoſtellæ celebratum eſt. Sancitum, inter alia, ut Epiſcopi atque Preſbyteri Miſſam quotidie celebrarent: Ut Clerici, tempore Jejunii & Litaniarum, quoties publica delictorum expiatio indiceretur, cilicio induerentur. Hæc ex *Antonii Auguſtini* Codice *Baronius* Cardinalis ad eumdem annum obſervat. *Ferdinandus* Rex victor ex Maurico bello rediens, anno Chriſti MLXV. Decembri menſe, Chriſtianis expiatus Sacramentis, Legione religioſè obiit ad *S. Iſidori* ſepulchrum. Quò, ſumptâ Euchariſtiâ, cùm ſe deferri juſſiſſet, pias illas ad Deum voces emiſerat: *Tua eſt potentia, tuum eſt Regnum, Domine: Tu es ſuper omnes Reges, tuo Imperio omnia ſunt ſubjecta: Quod te donante accepi, reſtituo tibi Regnum. Tantùm animam meam in æterna luce jubeas collocari.* Hæc dixit, & poſitis Regalibus ornamentis, Pœnitentiam & Extremam Unctionem ab Epiſcopis accepit, ciliciόque indutus, & conſperſus cinere, die Sancto *Joannis Evangeliſtæ* ſacra Spiritum Deo reddidit. Ejus in Eccleſias & Monaſteria munificentiâ Hiſtorici prædicant. *In S. Facundi* Cœnobio frequens, *Monachorum cibis contentus, pari ordine & conſortio, quaſi unus ex eis, & Divinis Officiis inſiſtebat, & cibariis regularibus utebatur. Obtulit Cluniacenſi Monaſterio de Regio Fiſco mille aureos, annuatim, perpetuò ſolvendos*, ut *Rodericus* docet. Annos viginti & octo, ſex menſes, & dies duodecim in Caſtellâ ſimul & Legione regnavit; duodecim annis in Caſtella tantùm, partem patre ſuperſtite, partem defuncto. Numeroſam prolem reliquit, *Sanctium*, *Alfonſum*, & *Garſiam* filios, *Urracam* & *Elviram* filias. Regnum trifariam diviſum filiis legavit. *Sanctio* natu maximo, Caſtellæ Regnum; Legionis *Alfonſo*; cum nonnullis Galæciæ civitatibus; Reliquam Galæciæ partem, & Luſitaniæ ditiones Mauris ereptas *Garſiæ*. *Urracæ* filiæ Zamoram. *Elviræ* Taurum aſſignavit. Quæ urbes *Infantaticum* appellatæ ſunt, voce uſurpata ad eam hæreditatis portionem quæ minoribus Regum filiis vitæ ſuſtentandæ causâ obveniebat, ſignificandam. Eorum quæ de Ferdinando Rege dixi, Authores habeo *Rodericum* Archipræſulem lib. VI. *De Rebus Hiſpaniæ*, cap. VI. & XI. XII. & XIII. *Lucam Tudenſem* in Chronico, *Rodericum Santium* Parte III. Cap. XXVI. *Alfonſum à Carthagena* Cap. LXXIII. *Franciſcum Tarapha* Lib. *De Rebus Hiſpaniæ*, & *Joannem Mariana* Lib. IX. Cap. II. & quatuor ſequentibus.

Concilium Compoſtellanum.

Pius Ferdinandi Regis obitus.

V. *Ramirus Sanctii Majoris* filius, primus Aragonum Rex appellatus, re in Mauros ſtrenuè geſta, Cæſarauguſtinam & Ilerdenſem Regulos vectigales fecit. Oſcæ Regem aliquot prœliis debellavit. Pallarenſem ditionem ſuo adjunxit Imperio. Eo regnante, anno MLX. ad Jaccam urbem Concilium habitum eſt, in quo Sacra omnia ex Romanæ Eccleſiæ ritu inſtaurata fuere. Jaccæ Sedes Epiſcopalis conſtituta, quæ Oſcæ priùs fuerat, ſtatutúmque ut quandocumque Oſca à Maurorum dominatione eriperetur, illi Jaccetana Sedes ſubjiceretur, & tanquam filia matrem piè ſanctéque coleret. Ita referunt *Hieronymus Blanca* in Commentariis Rerum Aragonenſium, & *Hieronymus Zurita* in Rerum Aragonenſium Indicibus. Eodem Rege præſente, habita eſt Synodus altera apud *S. Joannem de la Pegna*, anno MLXII. ut vult *Hieronymus Blanca*: quam tamen Chronologiam difficultate non carere, vir eruditus *G. Coſſartius* S. J. in Nota ad hanc Synodum oſtendit. A Patribus ſtatutum, Ut Epiſcopi Aragonenſes ex Monachis Cœnobii illius in quo habita eſt Synodus, eligantur. Hoc aliàque Decreta præſens *Ramirus* Aragonum Rex confirmavit, cum dirarum interminatione in eos qui illa temerè violarent. Fragmentum ex vetuſto Codice *S. Joannis* Commentariis ſuis *Blanca* inſeruit. In prœlio adversùs *Sanctium* Caſtellæ Regem *Ferdinandi* fratris filium cecidit *Ramirus* anno Chriſti MLXIII.

Ramirus Rex Aragonum.

Concilium ad Jaccam.

Synodus apud S. Joannem de la Pegna.

ARTICULUS II.

De Sanctio II. Alfonſo VI. Caſtellæ: Et Sanctio, ac Petro Aragonum Regibus.

Sanctius II. Caſtellæ Rex. — Civile bellum.

I. *Sanctius II.* Caſtellæ Rex, impium ac nefarium in fratres *Alfonſum VI.* Legionis Regem & *Garſiam* Galæciæ, cupiditate dominandi bellum ſuſcepit. Ad Plantacam commiſſo prælio, *Alfonſus* magna ſuorum clade fugatus. Ad Vulpeculariam, oppidum ad Carrionis ripam ſitum, rurſus belli fortunam tentavit, victæ fuſæque *Sanctii* Caſtellæ Regis copiæ. At ille collectis viribus multò mane hoſtes de prælio nihil cogitantes aggreſſus, partem cecidit, partem in fugam compulit. *Alfonſus* ipſe Carrione in Templo B. Virginis, quò præſidii causâ confugerat, captus, miſſúſque Burgos, in ejus urbis arce in cuſtodiam traditus eſt. Clades illa contigit anno MLXXI. Inde concedente *Sanctio* Rege eductus, ea lege ut in Cœnobio *Sancti Facundi* Monachum indueret, veſtem Religioſam, quam metu, non propoſito ſumpſerat, abjecit: ad Regem Maurorum *Almenonem* Toletum confugit. Interim *Sanctius* fraternum Legionis Regnum occupat. Mox arma convertit in Galæciam, ubi *Garſias* frater natu minimus regnabat. Hic fruſtra Maurorum auxilia imploravit, alienatis ſuorum animis. *Sanctius* ad Scalabim urbem ipſi obviàm procedens, cæſis ipſius copiis, ipſum ad Lunæ arcem miſſum, in cuſtodiam tradi juſſit. Spoliatis & in ordinem redactis fratribus, ſororum quoque hæreditatem invadere ferox *Sanctius* decrevit. Primùm Zamoram urbem petiit, quæ in *Urraca* poteſtate erat. Qua in obſidione per inſidias occiſus eſt, cùm annos ſex regnaſſet.

Alfonſus Sextus Rex Caſtellæ. — Romani Ritus in Eccleſias Hiſpaniæ introductio. — Toleti expugnatio. — Bernardus O. B. Monachus Toletanus Archiepiſcopus creatus. — Viros literatos ex Galliis in Hiſpaniam ductos, Epiſcopos creat.

II. *Alfonſus* ad Legionis, Caſtellæque Regna, ſublato *Sanctio*, revocatus eſt anno MLXXIII. Poſt triennium, miſſus à *Gregorio VII.* Pontifice Maximo Sedis Apoſtolicæ Legatus *Richardus* Maſſilienſis Abbas, Synodum congregavit, in qua, ſecundùm Regis voluntatem, Ritu Gotthico Sacrorum abrogato, Romanus Caſtellæ ac Legionis Eccleſiis, totique Hiſpaniæ traditus eſt. Mortuo *Almenone* Toletano Rege, & *Hiſſemo* filio ejus natu maximo poſt annum ab obitu patris extincto, in Regnum Mauricum *Hyaia Alardibilis*, *Hiſſemi* frater ſucceſſit, homo ob ignaviam, impudicitiam, & tyrannidem, Mauris æquè ac Chriſtianis exoſus. *Alfonſi* Regis ab ipſis imploratum auxilium. Magnis ille delectibus habitis, Mauros, quorum res in Celtiberia & Bætica *Roderici Cidi* virtute profligatæ erant, *Almofala* Regulus captus, *Alfagius* victus, Barbari magno numero cæſi, in infirmiſſimo totius ipſorum ditionis propugnaculo, Toleto nimirum, aggreſſus eſt. Urbs diuturna & pertinaci obſidione ad deditionem compulſa, octavo Kalendas Junii, anno milleſimo octogenteſimo quinto. Inſtaurata Sacrorum religio: *Bernardus* Ordinis Benedictini Monachus, à *S. Hugone* Cluniacenſi Abbate inſtitutus, ad *Alfonſum* Regem ab eodem miſſus Monaſticæ Diſciplinæ in Hiſpania reſtituendæ cauſa, *& S. Facundi* Cœnobio à Rege præpoſitus Abbas, Toletanus Archiepiſcopus creatus eſt. Arces, oppida, municipia, magno numero Toletanæ Eccleſiæ à Rege attributa. Anno milleſimo octogeſimo octavo, *Bernardus* Archiepiſcopus Toletanus Romam pervenit; Pallium, Primatúmque totius Hiſpaniæ & Galliæ Gotthicæ ab *Urbano II.* Pontifice Maximo impetravit; per Gallias rediens, viros honeſtos & literatos ex variis Chriſtianiſſimi Regni regionibus in Hiſpaniam ſecum duxit, quos poſtea Epiſcopos creavit. Horum nomina celebrat *Rodericus* Archipræſul. Poſt annum Toleti habita Synodus, in qua de Gotthico Sacrorum ritu antiquando actum eſt. Legatus Apoſtolicus, Archiepiſcopus *Bernardus*, Rex *Alfonſus*, uxore ſuadente *Conſtantia* quam ex Regia Galliarum duxerat, in id conſilii conſpirarunt. Orta inde in Clero & populo antiqui Ritûs ſtudioſiſſimis contentio. Poſt multam altercationem, militiæ placuit controverſiam ſingulari certamine dirimi. Qui pro Gotthico pugnabat Officio, palmam tulit. Nec tamen victa pars acquievit. Ignis itaque Judicio res permiſſa eſt. Officii Toletani & Gallicani Libri, jejunio & oratione præmiſſis, in ignem projecti. Poſterior flammis abſumptus. Prior, ſcilicet Gotthicus, illæſus ex igne proſiliit. Rex propoſiti tenax Gallicanum, ſeu, quod idem erat, Romanum Officium, Ritúſque in omnibus ditionibus ſuis ſuſcipi ac celebrari ſanxit lege lata. Hinc locus vulgari Proverbio datus: *Quò volunt Reges, vadunt Leges.* Ita refert *Rodericus*, Archipræſul Toletanus. Paulò aliter *Mariana*, ſed *Roderico* trecentis annis antiquiori majorem fidem adhibuerim. Altera Synodus anno Chriſti milleſimo nonageſimo primo Legione habita. Præfuit *Rainerius* Cardinalis Sedis Apoſtolicæ Legatus, adfuit *Bernardus* Toletanus Archipræſul. De Officiis Eccleſiaſticis ordinandis, & reſtituenda diſciplina deliberatum eſt. Gallici Caracteris Gotthicis communi Decreto ſubſtituti. Annis undecimi ſæculi reliquis, novémque duodecimi prioribus, continuum graviſſimúmque bellum adversùs Mauros in ſpem dominationis erectos priſtinæ, multámque cladem Hiſpaniæ inferentes, *Alfonſum* Regem occupavit. E vita migravit anno nono ſupra centeſimum & milleſimum, Kalendis Julii, cùm annis tribus & quadraginta à morte Patris regnaſſet. Hoc ipſum elogio exornat Rodericus Ximenius. *Hic fuit ſtrenuitate maxima nobilis, virtute excelſus, gloria ſingularis. Abundavit in diebus ejus juſtitia, finem accepit ſervitus, conſolationem lachrymæ, augmentum fides, dilatationem Patria, audaciam populus. Confuſus eſt inimicus, obtinuit gladius, ceſſavit Arabs, timuit Afer. Ploratus & ululatus Hiſpania uſque ad iſtum manſit abſque conſolatore: Dextera ejus Præſidium Patriæ, munimentum abſque timore, fortitudo ſine perturbatione, protectio pauperum, virtus Magnatum. Magnitudo cordis ejus infra anguſtias Aſturiarum non potuit contineri, & elegit laborem individuum comitem vitæ ſuæ. Rex accreſcens Magnanimus Aldefonſus, Rex accreſcens ſedit, arcus ejus confiſus in Domino, invenit gratiam in oculis Creatoris, magnificavit eum in timore inimicorum, & in populo ſuo elegit eum zelare fidem, dilatare Regnum, exterminare inimicos, multiplicare Eccleſias, reſtaurare Sancta, reſtituere diſſipata.* De *Sanctio II. Alfonſo VI.* & *Garſia*, legi poſſunt *Rodericus* Archipræſul Libro VI. *De Rebus Hiſpaniæ*, à Cap. XV. ad XXXV. *Lucas Tudenſis* in Chronico, *Rodericus Sanctius* Parte III. *Hiſtoria Hiſpanica* cap. XXVIII. & XXIX. *Alfonſus à Carthana* in *Anacephalæoſi*, cap. LXXIV. & LXXV. *Franciſcus Tarapha* Lib. *De Regibus Hiſpaniæ*, & *Joannes Mariana* Lib. IX. à Cap. VIII. ad finem, & Lib. X. Cap. I. & VII.

Toletana Synodus. — Gotthici Ritus in Sacris abrogatio. — Synodus Legionenſis. — Alfonſi Sexti Caſtellæ Regis elogium.

Sanctius Rex Aragonum.

III. *Sanctius*, *Ramiri* filius patri in Aragoniæ Regnum ſucceſſit anno ætatis duodevigeſimo, Chriſti milleſimo ſexageſimo tertio: ditionem ſuam latè amplificavit, oppidis caſtriſque plurimis Maurorum tyrannidi ereptis. Pompelonenſes, *Sanctio Garſiæ* Regis filio à *Raimundo* fratre ad Rotam interfecto, eumdem *Raimundum* à

Regnî

Pompelonenſe Regnum Aragonio adjunctum.

Regni finibus expellentes, ne is apud eos regnaret, qui fraterna cæde pollutus eſſet, *Sanctio* Aragonum Regi ſe dedidere. Sic Pompelonenſe Regnum Aragonenſi adjunctum eſt. In obſidione Oſcæ, quam urbem tenebant Mauri, ſagitta confoſſus occubuit, cùm filio *Petro* Regnum tradidiſſet, fidémque ab eo & *Alfonſo* fratre, ac Proceribus recepiſſet, ipſos ab urbe, donec expugnata eſſet, minimè receſſuros. Mortem ejus conſignant Hiſtoriæ Nonis Junii, anno milleſimo nonageſimo quarto. Præter *Petrum* & *Alfonſum*, tertium filium ex Chriſtianis nuptiis ſuſceperat, nomine *Ramirum*, quem divino cultui conſecravit, & Cœnobio *Sancti Pontii* Tomerienſis, in Provincia Narbonenſi, adhuc puerum obtulit; ubi ſub Abbatis *Frotardi* ſanctiſſima diſciplina inſtitutus, Vitam Monaſticam profeſſus eſt. Idem Monaſterium multis donis auxit Rex piiſſimus, oblationémque ac donationem ſcripto Diplomate confirmavit, quod in Rerum ab Aragoniæ Regibus geſtarum Indicibus editum eſt.

Sancti Regis Aragonum Pietas.

Pietatem eximiam ſpirant hæc Diplomatis verba: *Ego volens placare in omnibus divinitatem, ob immenſa beneficia à Deo collata: quoniam debet fœlicitas hominis beneficiis reſpondere Creatoris: calore Sancti Spiritus ſuccenſus, offero amabile mihi pignus, ſcilicet Ramirum filium meum Deo, & glorioſiſſimæ ſemper Virgini Mariæ, & glorioſo Martyri Pontio Cœnobii praſcripti, atque Abbati, & Monachis ibidem degentibus in perpetuum, ea videlicet fideli devotione, quatenus ſit Monachus ſecundùm Regulam Sancti Benedicti, præſcripti Cœnobii, & imploret Domini bonitatem pro me & Matre ſua, cunctiſque propinquis ſuis.* Et in fine: *Vos igitur, Confratres mei de Sancto Pontio! miſeremini amantiſſimo filio meo Ramiro, quem dono & offero Deo, & prædicto Cœnobio, ea videlicet devotione, & fide, quâ obtulit Abraham filium ſuum Iſaac Deo, & Anna Samuel filium ſuum Sacerdoti Heli, in conſpectu Dei, quatenus in Templo Dei ſemper deſerviat, atque ejus exemplo & vita, ac doctrina provocatus: necnon precibus prædicti filii mei ac veſtris adjutus, valeam pervenire ad virentis Paradiſi gaudia.* Monaſterio etiam *Sancti Joannis De la Pegna*, antiqua Privilegia confirmavit, novàque conceſſit ſcripto Diplomate. *Do*, inquit, *concedo, & confirmo Abbati Aymerico, & Monachis ſub eo vel Succeſſoribus ſuis Deo militantibus, talia Præcepta, & Privilegia, & Decreta, & Libertates, qualia habet Cluniacenſe Monaſterium, de cujus ſanctiſſimo fonte Ordo Beati Benedicti in hoc loco prius manavit. Do, concedo, & confirmo eis etiam Monaſteria, & Eccleſias Parochianas, necnon & villas, & cellas, & molendina, & ſylvas, & omnia alodia*, &c. *Ut ſicut Cluniacenſes ſunt liberi ab omni jugo humanæ ſervitutis, ita & iſti ſint, tantummodo ſervantes debitam reverentiam Apoſtolicæ Sedi, ut liberi & expediti valeant exorare miſericordiam Dei pro ſtabilitate Sanctæ Dei Eccleſiæ, & pro quiete Regni mei*, &c. Diploma deſcribit *Hieronymus Blanca* in Commentariis Rerum Aragonenſium.

Petrus Rex Aragonum.

IV. *Petrus* ſecundùm *Sanctium* Patrem in Aragonia regnavit, in Oſcæ expugnationem poſt ejus obitum majori virium contentione incumbens. In Maurorum ingentes copias, quæ obſeſſis in auxilium advolabant, ad pagum Alcoracenſem acerrimè dimicatum eſt. Quadraginta millia Barbarorum cæſa, Chriſtianorum vix mille deſideratis. Anno milleſimo nonageſimo-ſexto XIV. Kal. Decembris hæc parta victoria.

Victoria de Mauris reportata.

Oſcenſes munitionibus diffidentes, mox urbem Victori dedidere. Templum Chriſtiano ritu expurgatum, Sedes Oſcenſis reſtituta, *Petrus* Jaccetanus Epiſcopus, Oſcenſis deinceps appellatus eſt.

Oſcæ deditio.

Sancti Victoriani Martyris corpore ad ſtativa Caſtra perlato divinum Numen cœleſtémque vim præſto fuiſſe pugnantibus pro religione & libertate Chriſtianis, *Rodericus Ximenius* author eſt. S. etiam *Georgii* præſidio acceptas palmas tulere.

Aragonii Regni inſignia.

Aragonici Regni Inſignibus celebris illa victoria expreſſa eſt ad gentis decus ſempiternum. Scuto argenteo punicea Crux appoſita, index præſentis Numinis, quatuor capitibus in quadrum redactis, & ſanguine delibutis diſcernitur: capitáque ipſa faſciis cretatis, tanquam diademate devincta, quatuor Reges Mauros, eo prælio cæſos teſtantur. Alia deinde oppida, arceſque Mauris eripuit Rex *Felix*, *Pius*, *Victor*, *Maximus*, His cum titulis Hiſtoriæ decorant. Obiit in medio gloriæ curſu IV. Kalendas Octobris, anno milleſimo centeſimo quarto. Hæc ex Indice Rerum ab Aragonum Regibus geſtarum, ex *Hieronymo Blanca*, aliiſque probatis Authoribus accepta.

ARTICULUS III.

De Urraca, & Alfonſo VII. ejus filio, Caſtellæ Regibus: & Alfonſo Portugaliæ Primo Rege.

Urraca Caſtellæ Regina.

I. POſt *Alfonſi VI.* Caſtellæ Regis mortem, Regnum ad *Urracam* ejus filiam jure devolutum eſt, quam ex *Conſtantia* ſuſceperat. Hæc primùm nupſerat *Raimundo* Comiti, Burgundi Comitis fratri, cui filium pepererat *Alfonſum*. Poſt ejus obitum, *Alfonſo* Aragonum Regi fuerat collocata. Is collecto exercitu, cum *Urraca* uxore ſtatim in Caſtellam properavit, ejus hereditatem recepturus. Ampliſſimi Regni poſſeſſionem iniit; urbibus, arcibus, atque præſidiis Præfectos ex Aragonia gente dedit. Procerum Caſtellæ voluntatibus diffidens: Regnum pacificè moderatus eſt, à Maurorum incurſibus fortiter defendit, fines propagavit. Repudiata non multò poſt ob furtivas libidines, & ob affinitatem matrimonium dirimentem, *Urraca*, Caſtellæ Regnum repetiit, & Caſtellanos, Legionenſes, Calæcos, in verba ſua adegit. *Alfonſus* Rex Aragonius, Imperii totius Hiſpaniæ obtinendi avidus, in Calæcos & Caſtellanos, arma movit, eorum exercitum fudit. Cæſus in prælio *Gomitius* Comes Reginæ Amaſius. *Petrus de Lara* Comes, & Amaſius alter, extincto Rivali, totos ſibi *Urracæ* amores vindicabat, ac nuptiarum ſecurus, jam Regem agebat inſolens. *Indignati* Proceres, *Alfonſum*, *Urracæ* & *Raimundi* Comitis, prioris mariti, filium, Regem ſalutarunt. *Petrus Lara* pulſus, Barcinonem fugit. *Urraca* in Legionis arce obſeſſa, conditionem illam pacis accipere coacta eſt, ut redditibus unde vitam ſuſtentaret deſignatis, Regnum ipſa filio cederet.

Alfonſus Septimus Caſtellæ Rex.

II. *Alfonſo VII.* ad Caſtellæ ac Legionis Regna, Procerum populique eximia voluntate evecto, ingentem contrahere exercitum opus fuit ad Aragonii Regis frangendos impetus. Terribilis in utraque gente belli apparatus: inſignis nomini Chriſtiano clades parabatur, utravis parte vincente, victâve. Maurorum incrementis inteſtina bella locum dabant. Id cùm maturè conſideraſſent utriuſque Regni Præſules, pacem ab Aragonio rogarunt, utque *Alfonſum* filii loco haberet, eíque maternas ditiones reſtitueret, aliquo terrarum tractu, cujus ad Regnum Vaſconum jus pertinere diſputabatur, retento, feliciter impetravere

Digitized by Google

travere. Pax Hiſpaniæ adeo ſalutaris anno milleſimo centeſimo vigeſimo-ſecundo ſancita eſt. Dum his, quas diximus, diſſenſionibus ac bellorum procellis Caſtellæ & Aragoniæ Regna jactarentur, *Raimundus Arnaldus* Barcinonenſis Comes, Genuenſium & Piſanorum confœderatorum auxiliis, Mauris Baleares Inſulas occupantibus bellum intulit, urbem in majori Baleari præcipuam expugnavit anno milleſimo centeſimo decimo-quinto. At diuturnus non fuit victoriæ fructus. Barbaris enim in Barcinonenſes fines invectis, omniàque populantibus, Comes domeſtico evocatus periculo, Balearibus fidei Ligurum commiſſis, in continentem trajecit. Mauros à Barcinonis obſidione depulſos magno numero fudit, debellavit. Interim Ligures Maurico auro corrupti, Baleares Inſulas Barbaris reliquere. *Alfonſus VII.* Caſtellæ Rex, Imperator appellatus, Mauricum & Luſitanicum bellum glorioſè confecit.

Bellum Mauricum & Luſitanicum.

Maurico-Barbaris eripuit Cauriam urbem: regionémque univerſam quæ Ana & Tago Fluminibus continetur, populatus eſt. Plures urbes, arcéſque, variis expeditionibus Mauris ereptæ. Luſitanicum, in quo ancipiti marte pugnatum eſt, pax finivit ab *Alfonſo* Imperatore Luſitano Comiti roganti conceſſa, iis, quas voluit, conditionibus. *Alfonſus* pariter vocabatur, *Henrici* Lotharingi Luſitaniæ Comitis, & *Theraſiæ*, *Alfonſi VI.* Caſtellæ Regis filiæ, quæ viro dotalem Luſitaniæ Comitatum attulerat, ſoboles. Mortuo *Henrico*, qui ditionis fines propagaverat, laceſſitis pulſiſque multis ex Præſidiis ac Civitatibus Mauris; Eccleſiæque ſtatum, reſtitutis, *Bernardi* Toletani Archipræſulis operâ, Sedibus Epiſcopalibus compoſuerat *Theraſia Ferdinando Paccio* Traſtamaræ Comiti copulata eſt, impari certè matrimonio. *Alfonſus Henrici* & *Theraſiæ* filius, major factus, arma adversùs vitricum arripuit. Signis collatis, vicit. *Ferdinandus* & *Theraſia* in ejus poteſtatem venere. Ille Portugalliæ finibus pulſus: illa in cuſtodiam tradita *Alfonſi* Caſtellæ Regis opem imploravit. Adfuit ille miſeræ captivæque matri contra filium. A Luſitanis victus, majori pertinacia bellum redintegrabat, Guimaranæ obſeſſa, qua ſe *Alfonſus* Comes continebat: Sed *Ega Nunio*, qui minorem Comitis rexerat ætatem, pacem rogante, obſidio à Rege ſoluta eſt, anno milleſimo centeſimo vigeſimo-ſexto. Eodem anno *Urraca* Regina, & Bernardus Toletanus Archipræſul obiere. *Bernardo* ſucceſſit *Raimundus* Uxamenſis Epiſcopus.

Synodi Palentina & Legionenſis.

Palentiæ Synodus habita anno milleſimo centeſimo vigeſimo-nono. Præter alia ſancitum, ne oblationes aut decimæ excommunicatorum recipiantur: Ne Eccleſiæ Laicis præſtimonii aut villicationis prætextu conferantur. Alteram Legione Synodum habuit *Humbertus* Cardinalis Sedis Apoſtolicæ Legatus; in qua de Regis conjugio cum *Berengaria*, *Arnaldi* Barcinonenſis Comitis filia diſceptatum eſt, quod propter cognationem irritum eſſe quidam objiciebant. Re diſcuſsâ, Patres pronuntiarunt, Regem nullo cognationis gradu Canonibus vetito uxorem attingere.

Mortuo *Alfonſo I.* Aragonum Rege, omnem citra Iberum amnem Aragoniæ tractum occupavit. *Garſias*, quem Vaſcones Pompelone Regem crearant, ſe *Alfonſi* Regis Beneficiarium profeſſus eſt. Exinde Antiſtitum Procerúmque Conventu Legione habito, Imperatoris nomen & inſignia *Alfonſo* Regi delata ſunt, anno milleſimo centeſimo trigeſimo quinto.

Alfonſus Septimus Hiſpaniæ Imperator appellatus.

Petrus Venerabilis Cluniacenſis Abbas, *Innocentio II.* ſupplicans, ut Salmanticenſem Epiſcopum *Berengarium* Compoſtellam transferri permittat, *Alfonſum* Hiſpaniæ Imperatorem vocat. *Imperator Hiſpanus, Magnus Populi Chriſtiani Princeps, devotus Majeſtati veſtræ filius*, &c. Epiſtolam trecenteſimam primam, *Sanciæ Sorori Imperatoris Hiſpaniæ* (Alfonſi nimirum) *S. Bernardus* inſcripſit. Bellum in Bætica adversùs Mauros, cum *Raimundo* Aragonio & *Garſia* Vaſcone Regibus confœderatis ac beneficiariis, non minori fœlicitate quàm fortitudine confecit *Alfonſus* Imperator anno milleſimo centeſimo quadrageſimo ſeptimo. Cordubâ ab *Avengamia* Regulo dedita eſt. Beatia & Almeria nobiles civitates captæ. Ab altera contra Mauros expeditione rediens in itinere obiit *Alfonſus* die XXI. Auguſti, anno MCLVII. ætatis quinquageſimo-ſecundo, cùm annos circiter quinque & triginta regnaſſet. In Eccleſias & Monaſteria, Ciſtercienſis præſertim Ordinis munificentiſſimus fuit. De *Alfonſo VII.* legimus *Rodericum* capp. III. IV. VII. VIII. XI. *Lucam Tudenſem* in Chronico, *Zuritam* in Indicibus Rerum ab Aragoniæ Regibus geſtarum, libro I. *Marianam* libro X. *Rodericum Santium*, *Carthagenam* & *Tarapham*.

Alfonſus Rex Luſitaniæ.

III. *Alfonſus* Portugalliæ Comes, anno Chriſti milleſimo centeſimo trigeſimo nono, contractis undique ex tota ditione copiis, in Maurorum fines populabundus penetravit. *Ismar* & quinque alii Reguli, numeroſo cum exercitu ipſi obviam venere. Commiſſa pugna, cùm pridiè Luſitani milites *Alfonſum* in Caſtris Regem proclamaſſent. Mauri magno numero trucidati, plerique capti, victoria penes Luſitanos ſtetit. Quinque Regulorum ſigna victores abſtulere. Hinc Regum Luſitaniæ Inſignia in clypeo cæruleo quinque alia ſcuta minora eſſe cœperunt. Secundùm celebrem illam pugnam, Scalabim ad Tagi ripam occupavit: Sintram municipium ad Promontorium Artabrum expugnavit: Olyſipponem urbem totius Luſitaniæ nobiliſſimam diuturna, & acri fractam obſidione in poteſtatem redegit, anno milleſimo centeſimo quadrageſimo-ſeptimo. *Malfadam*, *Maurici Laræ* Molinæ Reguli filiam uxorem duxit. Quo ex conjugio nati ſunt *Sanctius*, *Urraca*, & *Theraſia*, *Philippo* Flandriæ Comiti olim collocata. Jam ætate gravis, Almohades à Scalabis obſidione depulit, fuditque. Obiit Rex fortiſſimus & piiſſimus, Luſitanici Regni conditor, multorum Monaſteriorum ac Templorum fundator munificus, anno MCLXXXV. ætatis nonageſimo-primo, die ſexta Decembris. Inter Monaſteria ejus munificentiâ extructa præcipuum eſt Conimbricenſe *Sanctæ Crucis*, cui Leiram oppidum ea tempeſtate Mauris ereptum dono dedit. Eo in Cœnobio ſepultus eſt. Alcobatiæ Monaſterium Ciſtercienſis Ordinis, ex Maurici belli manubiis extruxit, anno MCXLVII. Legantur *Rodericus Ximenius* lib. VII. de Rebus Hiſpaniæ, capp. V. & VI. & *Mariana* lib. X. capp. XIII. XVII. XIX. & lib. XI. capp. XV. & XVI.

ART. IV.

Digitized by Google

ARTICULUS IV.

De Alfonſo Bellatore, Ramiro II. & Raimundo Berengario, Aragoniæ Regibus.

Alfonſus Rex Aragonum.

I. ALfonſus Aragonum Rex, Bellator & Imperator nuncupatus, *Sanctii* Regis filius, *Petri* Regis frater, *Urraca* Caſtellæ ac Legionis Reginæ conjux, fraterno jure Aragonum, Pompelonæ, Suprarbiæ, ac Riparcutiæ Regna adeptus, multa ditionibus adjecit oppida Mauris erepta. Cæſarauguſtam, totius Maurici Imperii viribus propugnatam, in poteſtatem redegit, Francis ſuppetias ferentibus. Quadringentos fermè annos ejus urbis potiti fuerant Mauri. Sexdecim omninò Cæſarauguſtanos Maurorum Regulos ab Hiſpaniæ clade ad hæc tempora *Hieronymus Blanca* in Aragonenſium Rerum Commentariis enumerat. *Petrus Librana* Cæſarauguſtanus Epiſcopus conſecratus eſt. Magiſtratus Urbani à Rege conſtituti. Nam antea militari ferè modo Judicia ibi exercebantur. Ab antiquo illo Judiciorum more ducta fuiſſe duo illa Aragonenſium Legum capita conjicit *Blanca*: Primùm, *Quod in Aragonia omnes teſtentur jure Militari, ac quaſi in procinctu, minimè aliis Juris Civilis ſolemnitatibus expectatis.* Alterum: *Quod in omnibus charta, id eſt, publica ſcripturæ ſtandum eſt, niſi contineat aliquid quod fieri nequeat, vel ſit contra jus naturæ.* Cæſarauguſtæ expugnationem Era MCLIII. id eſt, anno Chriſti MCXV. contigiſſe probat laudatus Autor ex Archetypo Privilegio eidem Urbi ab Alfonſo Rege, cùm eam vindicavit, conceſſo, quod ex Tabulario Cæſarauguſtanæ civitatis eruit. Secundùm hæc Celtibericum & Ilergeticum bellum ab *Alfonſo* Rege contra Mauros glorioſè confectum eſt.

Cæſarauguſtam expugnat.

Bellum contra Mauros glorioſè conficit.

In Celtiberia, Calatajubium deditione receptum. Darocenſes ſubacti. Urbs cui Monti Regali nomen, ad Siloce amnis ſalientes edito loco ædificata, & Religioſis Equitibus *S. Joannis Hieroſolymitani* attributa. In Ilergetibus, Alcolea oppidum expugnatum, Medina Zelimi urbs altera in Celtiberum & Carpetanorum confiniis capta: Maurorum ingentes copiæ, quas Cordubenſis Rex contra Aragonios duxerat, ad Arinzolem fuſæ. Undecim Maurorum Regulos eo prælio ab *Alfonſo* Rege ſuperatos, Annales tradunt. In obſidione Fragæ à Mauris confoſſus *Alfonſus* Rex occubuit anno Chriſti MCXXXIV. S. Joannis Hieroſolymitani & Templariis Equitibus Regna teſtamento reliquit, legitimo deficiente herede. Teſtamentum viribus caruit, quòd Regnorum Juribus Rex moriens derogare minimè potuiſſet. Aragonici ac Navarrenſes Regni Proceres Comitia ad eligendum Regem indixerunt. Diſſenſione facta, Navarrenſes Pompelonam profecti, *Garſiam* Montionis Dominum Regem ſalutarunt. Hoc pacto Navarræ Regnum ab Aragonenſi tunc ſejunctum eſt.

Teſtamentum Regis contra jura Regni irritum.

II. Aragonenſes *Ramirum Alfonſi* fratrem, in Cœnobio Tomerienſi Ordini Benedictino ab infantia dicatum, & ad Burgenſem, Pompelonenſem, & Rotenſem Epiſcopatus ſucceſſivè aſſumptum, Regem crearunt. Ejus Diploma ex publicis tabulis *Zurita* laudat, quo ſe Octobri menſe Barbaſtri in Regno Paterno & Cæſarauguſtano regnare teſtatur, & ſe *Regem & Sacerdotem* nuncupat. *Aragonii veriti (ut ferunt) ne deficiente Ramiri Regis ſtirpe, externo dominatui parendum eſſet: admittuntur, uti Ramirus à Pontifice Maximo Sanctionibus Canonicis ſolutus, quod penè infans votorum damnatus eſſet, & ita è Republica videretur, uxorem duceret. Ducit alta fermè ætate Agnem Guilelmi Pictavum Comitis, Aquitaniæ Ducis ſororem;*

Ramirus Epiſcopus ex Monaſterio aſſumptus, Rex Aragonum.

Fabula eſt quòd pontificiâ diſpenſatione nupſerit.

Ita *Zurita* cui *Hieronymus Blanca* conſentit ſuſceptam ex eo matrimonio *Petronillam* aſſerunt, quæ *Raymundo* Barcinonenſi Comiti collocata eſt, eique dotale attulit Aragoniæ Regnum. Pontificiam illam diſpenſationem fabulæ ſimillimam ſuſpicor, *quam Zurita* ipſe haud certò aſſerit, hac verborum cautione uſus (*ut ferunt*) Et: *Quod confirmare liquido haud poſſum.* Præterea de Pontifice à quo hujuſmodi conceſſa fertur diſpenſatio, non conveniunt Scriptores: quidam ab *Anacleto* Pſeudopontifice, alii ab *Innocentio II.* datam tradunt. Tertiò, Principem feminam, quam uxorem duxit, quidam *Agnetem*, alii *Mathildem*, alii *Urracam* nominant: Quidam ſororem, quidam filiam Ducis Aquitaniæ fuiſſe docent. Quartò, nullum ſive Antipapæ *Anacleti*, ſive legitimi Pontificis *Innocentii II.* Diploma hac de re profertur. Quintò etſi Monachum à votis abſolviſſet Pontifex, aut irrita vota declaraſſet, quæ forſan ſumma libertate non emiſerat, quis ſibi perſuadeat ipſum Epiſcopo indulſiſſe ut uxorem duceret ac filios procrearet? Ubinam in tota Antiquitate Eccleſiaſtica exemplum tam inſolens? Rem in dubio *Mariana* relinquit lib. x. cap. xv. *Romani Pontificis venia (ſic credimus) ut Rex conjux, & Sacerdos idem eſſet, impetratum.* Ut ut eſt, ab *Alfonſo* Caſtellæ, & *Garſia* Navarræ Regibus, armis laceſſitus eſt *Ramirus*. Pacem aliquot oppidorum, & totius Regionis, quæ Roncavallæ Biozalem uſque continetur, ceſſione ad vitam, à *Garſia* redemit. Deinde *Raymundo* Barcinonenſi Comite authore, pacem iniit cum Caſtellæ Rege. Una ex conditionibus fuit, ut Cæſarauguſtanum Regnum beneficiario jure ab *Alfonſo* teneret *Ramirus*. *Petronilla* (ut aiunt) *Ramiri* filia obſes data, & Regis utriuſque conſenſu pacta *Raymundo* Comiti; eidémque paulò poſt cum Regno tradita à *Ramiro* patre. His omnibus conſtitutis, ad Priſtinum vitæ inſtitutum rediiſſe fertur; in *S. Petri* Oſcenſi Eccleſia reliquum vitæ tempus exegiſſe. *Illud tamen omnibus dignum admiratione videri debet*, inquit Zurita, *tam celeri converſione rerum peragi hæc potuiſſe: ut vix trium annorum ſpatio decurſo, Ramirus & Regnum hereditarium adierit, uxorem duxerit, filiam ex eo matrimonio ſuſceperit, genero nuptui tradiderit, & Regni Adminiſtratione ceſſerit.* Veriùs dicamus, illud eſſe incredibile, & commento ſimillimum.

III. Cataloniæ Principatum Aragoniæ Regno, quod uxorio nomine obtinebat, *Raymundus* Barcinonenſis Comes adjunxit. *Pontius Hugo* Emporitanus Comes, *Raymundo* Regi adversùs *Roccabertinum* Vicecomitem militavit. Caſtra Carmenzonis & Roccabertini oppidorum diruta. Bellum terrâ marique adversùs Mauros in Ilergaonibus à Rege geſtum. Dertoſa urbs munitiſſima, Ilerda, & Fraga, in deditionem acceptæ. *Lupus* Murciæ Regulus Maurus, vectigalis factus. Bellum deinde adversùs Baucios confectum. Trencataium municipium expugnatum. Obiit anno Chriſti MCLXII. VIII. Idus Auguſti, *Alfonſum* filium Regni heredem, ſub *Petronilla* Reginæ Matris tutela, reliquit. Hæc ex *Zurita* in Indicibus Rerum ab Aragoniæ Regibus geſtarum, lib. I. & *Hieronymo Blanca* in Aragonenſium Rerum Commentariis diſcimus.

Raymundus Berengarius Rex Aragonum.

ART. V.

ARTICULUS V.

De Sanctio III. Caſtellæ; Ferdinando II. & Alfonſo, Legionis; Alfonſo VIII. Caſtellæ, Alfonſo II. & Petro II. Aragoniæ, & Sanctio Luſitaniæ, Regibus.

Sanctius Tertius Rex Caſtellæ.

I. Alfonſo Imperatore defuncto, *Sanctius*, & *Ferdinandus* ejus filii, ditiones, prout Pater conſtituerat, diviſerunt. *Sanctius* natu major Caſtellam & contributas Provincias obtinuit: *Ferdinandus* Legionis Regnum & Calæcos. *Sanctium* Vaſconium Regem, qui Burgos uſque prædabundus penetrarat miſſo cum exercitu *Pontio* Minervæ Comite, debellavit: Fuſæ præliis duobus Vaſconum copiæ. *Pontius* Comes, aliique Legionenſis Regni Proceres à *Ferdinando* Rege malè habiti, bonisque ſpoliati fuerant. In Fratrem bellum parabat *Sanctius* ut ad reſtitutionem cogeret, cùm ille fraterno ſe arbitrio permiſit, ipſum abſque armis conveniens, & ad ejus nutum ſe *Pontio* Comiti, cæteriſque reſtituturum, & majoribus honoribus illos cumulaturum pollicitus. *Sanctius* Rex immatura morte, ob quam ipſi *Deſiderato* nomen, pridie Kalendas Septembris, ejuſdem anni 1158. ſublatus eſt in procinctu belli quod in Mauros Bæticam infeſtantes ſupremo conatu parabat. Regnavit annum & dies undecim. Ex *Blanca* uxore, *Garſia* Regis Navarræ filia, quadriennem filium reliquit *Alfonſum*, quem *Gutterii Ferdinandi Caſtrii* curæ commendavit. *Sanctius Rex Nobilium clypeus, pater pauperum, amicus Religionum, defenſor viduarum, tutor pupillorum, juſtus Judex omnium*, à *Roderico* Toletano Archipræſule prædicatur.

Ferdinandus Secundus Rex Legionis.

II. Cùm de Rege puero educando, Regnique procuratione, inter Caſtrios, Laraſque, Caſtellæ Principes familias diſſidium ortum eſſet, Regnúmque univerſum in partes traheretur; *Ferdinandus* Legionenſis Rex, injuriam ſibi factam cauſatus, quòd ſe neglecto, aliis nepotis Regis educatio Regnique fraterni procuratio credita eſſet, correptis armis in Caſtellæ fines irruit, urbes & oppida aut vi aut deditione paſſim occupavit, ipſa etiam Urbe Regia Toleto potitus eſt: quæ tamen adulto Rege; ad ejus obedientiam rediit. *Ferdinandum* pium, hilarem, liberalem, ſtrenuum, benignum, in præliis fortunatum, erga Monaſteria & Eccleſias ita devotum, ut eis ferè omnia Regalia largiretur; adeo communem omnibus, ut tanquam Regularis, in mobilibus ferè proprium non haberet, *Rodericus* Archipræſul ſcribit. Sed eximias animi dotes regnandi libidine contaminaſſe viſus eſt, præſertim Caſtellæ Rege minorenni. Obiit anno MCLXXXVIII. cùm unum & triginta annos regnaſſet. Ex *Urraca* Regis *Alfonſi* Portugalliæ filia ſuſcepit *Alfonſum* filium, quem Regni reliquit heredem. Is *Theraſiam* primùm *Sanctii* Luſitani Regis filiam uxorem duxit. Deinde *Theraſia* juſſu Romanorum Pontificum, præſertim *Innocentii III.* ob propinquitatem repudiatâ anno ducenteſimo ſupra milleſimum, *Berengariam Alfonſi* Caſtellæ Regis filiam in ejus locum aſcivit. *Ferdinandi* Legionenſis Regis tempore florebat *Martinus* Monachus, & Presbyter ſanctimoniâ & eruditione clariſſimus Legione in *Sanct. Iſidor.* Cœnobio. Multos libros ſcripſit huc uſque ineditos.

III. *Alfonſus VIII. Sanctio* patri in Caſtellæ Regnum ſucceſſit. Anno ætatis undecimo, ſalutis milleſimo centeſimo ſexageſimo octavo, Regnum luſtravit, Procerum qui ab ipſo ſtabant conſilio, cohorte præſidiaria centum quinquaginta Equitum Abulenſium ſtipatus Toletum urbem Regiam in fidem recepit, *Ferdinando Caſtrio* in fugam dato; urbéſque alias & oppida præſidiis vacua occupavit; aliis in *Caſtrii* fide remanentibus, & Regis ætatem illegitimam excuſantibus. Anno Chriſti MCLXX. Caſtellæ Comitia Burgis habita, Proceres ad arcium & oppidorum, quæ minorenni Rege tenebant, deditionem compulſi, nulla cauſa tum excuſante, quoniam Rex annum ætatis decimum-quintum attigerat, Patris teſtamento legitimum. *Ferdinandus Caſtrius*, traditis quæ in poteſtate retinebat, ſolum vertit & ad Mauros confugit. Bellum in *Ferdinandum* Legionenſem Regem, niſi ereptas nepoti Regi *Alfonſo* ditiones reſtitueret, decretum eſt. De nuptiis Regis actum. *Eleonora Henrici II.* Angliæ Regis filia ipſi deſtinata, & miſſa legatione impetrata. Anno circiter milleſimo centeſimo ſeptuageſimo-quinto, *S. Jacobi* Militia inſtituta eſt. A *S. Eligii* prope Compoſtellam Canonicis Regularibus, & *Petro Fernando* à *Ponte Encalato* cœptus Ordo, quem *Alexander III.* confirmavit, certa vivendi ratione Militibus præſcriptâ, & optimis inſtitutis temperatâ. Ad hanc Militiam ipſæ fœminæ admittuntur, conjugii ſublata facultate, niſi Magiſter nubendi veniam conceſſerit. Inſigne Militiæ crux rubra in gladii militaris modum conformata, quam veſti candidæ contextam habent. Primus Ordinis Magiſter *Petrus Fernandus*. Hæc ex *Mariana* lib. x. Cap. XIII. *Alfonſus* Caſtellæ Rex, Vaſconibus & Legionenſibus bello caſtigatis, inito cum Aragoniæ Rege fœdere, arma in Mauros convertit. Concha urbs prævalida in Celtiberiæ finibus poſt diuturnam graviémque obſidionem expugnata anno MCLXXVII. Alarconium deinde oppidum & Eccleſia in poteſtatem venere. Eodem anno Placentia urbs in Regni finibus ædificata, & Epiſcopatu illuſtrata eſt. Plura oppida *S. Jacobi* & *Calatravæ* Militibus Rex dono dedit. Anno MCXCII. Caſtellæ Comitiis Carrione habitis, de pace cum Legionis & Vaſconum Regibus concilianda actum eſt, bellum in Mauros decretum; *Martino* Toletano Archipræſuli mandatum, cum militari manu Bæticæ arma inferre. *Martinus* in illius Provinciæ agros invectus, domos, oppida, agros Maurorum vaſtavit, incendit, deformavit, incolumíque & præda gravi exercitu rediit in patriam. Mauri ex Africa ad opem ſuis ferendam advolarunt. Alarcum oppugnavere. Huc accurrit Caſtellæ Rex *Alfonſus*. Commiſſa pugna, Chriſtiani Barbarorum multitudine oppreſſi; qui victoriam, urbémque obtinuere. Clades ea contigit anno MCXCV. Felicior fuit ſacri belli ab eodem *Alfonſo* poſt aliquot annos ſuſcepti exitus; de quo Sæculo ſequenti dicemus, & de reliquis ejuſdem Regis geſtis. Vixit enim ad annum uſque milleſimum ducenteſimum decimum-quartum. De prædictis Caſtellæ & Legionis Regibus legendi *Rodericus Ximenius* lib. VII. *Lucas Tudenſis* in Chronico, *Rodericus Santius*, Parte III. Hiſtoriæ Hiſpaniæ Cap. XXXII. XXXIII. & XXXIV. *Alfonſus à Carthagena* in Anacephalæoſi Regum Hiſpaniæ Cap. LXXVIII. LXXIX. LXXX. & LXXXI. *Franciſcus Tarapha* lib. de Regibus Hiſpaniæ, & *Joannes Mariana* lib. XI.

Alfonſus Octavus Caſtellæ Rex.

Militiæ S. Jacobi inſtitutio.

Bellum Mauricum.

IV.

Digitized by Google

Alfonſus ſecundus Rex Aragonum.

IV. *Alfonſus*, *Raymundi* Barcinonenſis Comitis, & Regis Aragonum ex *Petronilla* Regina filius, poſt obitum Patris in Aragonia imperavit. *Caſti* cognomen ob continentiam, matrimonii jus integrum ſemper ſervantem, promeritus eſt. *Sanctiam Alfonſi* Hiſpaniarum Imperatoris filiam uxorem duxit. Ex ea filios habuit, *Petrum*, *Alfonſum*, *Sanctium* & *Ferdinandum*, filias, *Conſtantiam*, primùm *Emerico* Ungariæ Regi, poſt ejus verò mortem *Frederico* Imperatori collocatam; *Eleonoram*, & *Sanctiam*, quæ duobus Comitibus Toloſanis nupſere, & *Dulciam* quæ inter ſacras Virgines Monaſticam vitam profeſſa eſt. Regnum amplificavit *Alfonſus*, Ruſcinonenſi Comitatu, & Marchionatu Provinciæ ſuæ ditioni adjunctis. Expugnatæ Turolio novas Sepulvedæ Leges conceſſit; arceſque multas Mauris eripuit. Perpiniani diem obiit, anno Domini milleſimo centeſimo nonageſimo-ſexto. *Petrum* ex liberis natu maximum Regni Aragoniæ, Principatus Cataloniæ, Ruſcinonenſis & Palliarenſis ditionum heredem inſtituit: *Alfonſum* Provinciæ, Amiliano, Gabaldano, & Rhodenſi Comitatibus donavit; *Ferdinandum* in Populeti Cœnobio, quod à patre fundatum ipſe perfecerat, Ciſtercienſem Ordinem profiteri placuit. Hæc ex *Zurita* in Indicibus Rerum ab Aragoniæ Regibus geſtarum lib. 1. *Hieronymo Blanca* in Commentariis Rerum Aragonenſium, & *Hieronymo Paulo* in Serie & Elogiis Regum Aragoniæ.

Petrus ſecundus Rex Aragonum.

V. *Petrus II.* cui *Catholico* cognomen, tutelæ *Sanctiæ* Reginæ matris creditus, donec annum ætatis vigeſimum attigiſſet, Septembri menſe habitis Darocæ Comitiis, Regni poſſeſſionem adiit. Regni exordio, Mauri, qui Carpetaniam populabantur, & Concham obſidere auſi erant, reppellendi fuere. Diſſidium cum matre Regnum paulisper turbavit. Concordia *Alfonſo* Caſtellæ Rege arbitro ſancita eſt anno Chriſti milleſimo ducenteſimo. Quæ deinceps à *Petro II.* Aragonum Rege ſunt geſta, ſeculo XIII. cujus ad Hiſtoriam pertinent, exponemus.

Sanctius Luſitaniæ Rex.

VI. *Alfonſo* Patri in Luſitaniæ Regnum ſucceſſit *Sanctius*: Is magnas Mauris clades intulit, Sylvenſemque urbem ad Promontorium Sacrum illis eripuit; Regni fines dilatavit. *Dulciam*, filiam *Raymundi Berengarii* Aragonum Regis & *Petronillæ* Reginæ duxit uxorem: ex qua ſuſcepit *Alfonſum* Regni heredem, *Fernandum*, *Petrum*, *Henricum*, *Taraſiam*, *Mahaldam*, *Sanctiam*, *Blancam*, *Berengariam*. Obiit anno MCCXII. *Vir magnæ prudentiæ, & ſtrenuus in agendis*, ab Archipræſule *Roderico* prædicatur. Lege *Duardum Nonium*, lib. *De vera Regum Portugaliæ Genealogia*.

CAPUT XII.

De Regibus Angliæ, XI. & XII. Sæculo.

ARTICULUS I.

De irruptione Danorum in Angliam.

UNdecimo ineunte Sæculo, Anglis imperabat *Ethelredus*, cujus ignavia ſævitiáque Regno exitiales fuere. Pacem à Danis continuo pene bello Inſulam laceſſentibus annui pactione tributi redemit. Nec multò poſt Danos omnes, quotquot in Anglia degebant, una die perimi juſſit perfidus crudeliſque Princeps. In mulieres quoque alvo tenus ſub terra defoſſas, immiſſis in eas ferociſſimis canibus, qui mammillas ipſarum lacerarent, horrendam exercuit carnificinam. Lactentes pueri ad domorum poſtes eliſi & excerebrati. *Suvanus* Rex Danorum injuriam ulciſci decrevit juſto bello Anglis illato: Claſſem inſtruxit validiſſimam, ingentem exercitum in Angliam traduxit, urbéſque ac Provincias ad defectionem pronas ſubegit. Soli penè Londonienſes fidem Regi ſervaverunt.

Ethelredi Regis crudelitas.

Anno milleſimo undecimo Cantuaria obſeſſa & à Barbaris expugnata eſt, incendiòque & cædibus deformata. Qui Cantuarienſis Eccleſiæ Sacris tum præerat *S. Elphegus*, ab ipſis in carcerem conjectus eſt. Dani LX. argenti talenta ab Archipræſule Sanctiſſimo poſtularunt, ut vitam ac libertatem redimeret, & ducenta à Rege procuranda pro redimenda pace. Rem impoſſibilem exigi reſpondit *Elphegus*. Suadebant amici ut hanc pecuniam ex Eccleſiæ theſauris colligeret. Negavit ille ſe facturum, potiùs mortem perpeti eligens quàm Eccleſiaſticas poſſeſſiones diripere, quæ ſunt patrimonia pauperum, & Regi ſuadere rem ejus Majeſtati & patriæ indecoram. Quamobrem à Barbaris dirè cruciatus, XIX. Aprilis anni MXII. Sabbato poſt Solemnitatem Paſchalem ſecuri percuſſus, Martyr occubuit. Ex Bathanici Monaſterii Abbate Ordinis Benedictini, Vvintonienſis primùm Epiſcopus creatus fuerat, deinde ad Cantuarienſem Archiepiſcopatum tranſlatus anno ſexto ſupra milleſimum. Vitam ejus ſcripſit *Oſbernus* Cantuarienſis Eccleſiæ Monachus. Edita eſt inter acta Sanctorum menſis Aprilis à PP. *Henſchenio* & *Papebrochio* S. J. Tom. II. *Lanfrancus* anno MLXX. ordinatus Archiepiſcopus, apud *S. Anſelmum* tunc adhuc Abbatem in Normannia Beccenſem, poſtea illius in Sede Cantuarienſi Succeſſorem ſcrupulum movit, utrum rectè coleretur ut Martyr. Ipſi Martyris coronam, nomen & cultum aſſeruit *S. Anſelmus*, quòd pro juſtitia paſſus eſſet, ac ne ſcandalum paterentur Chriſtiani, ſi Eccleſias pro redemptione vitæ ſuæ ſpoliaret. Rex Danorum *Suvanus* ſacrilegiorum, & cædium pœnas dedit, à *S. Edmundo* Rege apparente confoſſus. Miſerabilem hujus Tyranni mortem ad annum MXIV. referunt *Rogerius Hovedenus*: *Simeon Dunelmenſis*, *Florentius Vvigornienſis*, *Radulphus de Diceto*, *Joannes Bromton*, &c. Extincto *Suvano*, *Ethelredus* Rex qui cum *Emma* uxore & communibus liberis *Eduardo* & *Alfredo*, in Normanniam ad *Richardum Ducem* fugerat, ab Anglis revocatus eſt. *Cnutus* ſeu *Canutus Suvani* filius Rex à Danis ſalutatus, anno MXV. in Angliam irrupit, quam, mortuo *Ethelredo* Rege, ac *Edmundo* ejus filio debellato, *Edrici Streone* Ducis Merciorum & Comitis Salopiæ, patriæ

Cantuaria à Danis expugnata.

S. Elphegi Cantuarienſis Archiepiſcopi Martyrium.

Digitized by Google

patriæ proditoris, qui ad ipſum defecit, auxiliis omninò ſubegit.

ARTICULUS II.

De Cnutone ſeu Canuto Danorum & Anglorum Rege.

ANno MXVII. *Canutus* Regnum injuſtè partum civiliter & magna cum juſtitiæ moderationiſque laude regere cœpit, *Edmundi* occiſoribus, & perfido *Edrico* ultimo ſupplicio affectis. *Emmam*, *Ethelredi* Regis uxorem è Normannia accerſitam ſibi copulavit, ut dum Angli conſuetæ Dominæ deferrent obſequium, minùs Danorum faſtidirent Imperium: ſimul his nuptiis *Richardum* Normannorum Ducem ſibi concilians, ut parum de nepotibus in Regnum paternum reſtituendis cogitaret, qui alios ex *Canuto* ſe ſuſcepturum ſperaret (inquit *Vuillelmus Malmeſburienſis*) Tum Anglos ſibi devincire, æquum illis jus cum Danis ſuis in conſeſſu, in conſilio, in prælio concedere. Monaſteria ſuis, patriſque excurſionibus partim fœdata, partim diruta reparavit. Supra corpus S. Martyris *Edmundi* à veteribus Danis interfecti Baſilicam Regia magnificentia conſtruxit, ac Monaſterium multis prædiis ac donis locupletatum. Corpus *S. Elphegi* Martyris Londino Cantuariam transferri curavit anno MXXIII. *Richardo II.* Normannorum Duci fatalis fuit annus Chriſti milleſimus vigeſimus ſextus. Huic *Richardus III.* ejus frater in Ducatum ſucceſſit, qui anno ſequenti veneno extinctus, ſucceſſorem habuit *Robertum* fratrem. *Olaum* Norvegiæ Regem debellavit, ſuiſque ditionibus Norvegiam adjunxit *Canutus* Rex anno MXXVIII. Romam voti cauſa anno MXXXI. profectus donis ampliſſimis Apoſtolorum Principi oblatis, à *Joanne* Papa & *Conrado* Imperatore obtinuit, ut Angli & Dani Romam religionis ergo adeuntes à clauſurarum & teloneorum angariis immunes eſſent. Conqueſtus etiam eſt apud Summum Pontificem, quòd Anglicani Archiepiſcopi immodica pecuniarum exactione à Miniſtris Romanæ Curiæ gravarentur, dum pro Pallio accipiendo Sedem Apoſtolicam, ſecundùm morem adibant, quod ne in poſterum fieret, Pontifex vetuit. Id diſcimus ex Epiſtola *Canuti* Regis ad Epiſcopos, & Proceres, totámque gentem Anglorum ſcripta, cùm Româ digrederetur, quæ & Pœnitentiæ ipſius ac pietatis inſigne monumentum eſt, & conſilii de Regno juſtè adminiſtrando ad ſepulchrum Apoſtolorum initi. Hanc Epiſtolam apud *Vuillelmum Malmeſburienſem*, lib. II. *De Geſtis Regum Anglorum* pag. 74. legere eſt. Leges tulit ſanctiſſimas, in quibus multæ ſunt Chriſtianum cultum ſpectantes ac promoventes. Celebrationis Miſſæ, Jejunii Quadrageſimalis, Quatuor Temporum, & Vigiliarum cujuſlibet Feſti *B. Mariæ* Virginis Deiparæ, & SS. Apoſtolorum (excepto Feſto SS. *Philippi & Jacobi*, quod Paſchali tempore celebratur) Item Feriæ VI. Confeſſionis Sacerdoti faciendæ, Epiſcoporum, Preſbyterorum, Diaconorum, Monachorum, Monialium, cœlibatûs Sacerdotum, faciunt mentionem. Ad quæ velim attendant Proteſtantes Angli. Decimarum, Primitiarum, & Denarii *S. Petri* ſolutionem imperant. Euchariſtiæ perceptionem ter ſaltem in anno; Dominicæ diei religioſam celebrationem ab hora Sabbati pomeridiana tertia, ad primam lucem diei Lunæ, præcipiunt: Sacris illis diebus non ſolùm nundinas, profanóſque conventus, ſed etiam *Venationem*, & *opus* quodcumque *terrenum* prohibent. Matrimonia vetant infra ſextum cognationis gradum. Pecuniam ſepulchralem, quæ ex pia conſuetudine in funeribus perſolvebatur, ſtatim effoſſo tumulo numerari jubent, támque Parochiali Eccleſiæ ſolvi, etiamſi extra illius fines mortui ſepeliantur. Epiſcopos vocant *Divini Juris Interpretes*. Cùm ſolio in littore maris conſtituto, ſeriò an jocosè, mari imperaſſet, nec Dominatoris ſui pedes fluctibus ſuis madefaceret, nec ipſi ſuperbum elementum paruiſſet, *Vanam & frivolam Regum eſſe potentiam* exclamavit, *nec Regis quempiam homine dignum præter eum, cujus nutui cœlum, terra, mare, legibus obediunt æternis.* Nec deinceps coronam auream capiti ſuo impoſuit, ſed imagini Chriſti Crucifixi. Ita refert *Henricus Huntindonienſis*. Tres filios habuit, *Suvanum* & *Hardecnutum* ex *Emma* uxore, & *Haroldum* ex concubina. *Suvanum* Norvegis, Danis *Hardecnutum*, Anglis *Haroldum*, Reges dedit. Obiit Idibus Novembris, anno milleſimo trigeſimo quintò, Regni XX. De Regno *Canuti* legimus *Vuillelmum Malmeſburienſem*, *Henricum Huntindonienſem*, *Rogerium Hovedenum Ingulphum*, *Simonem Dunelmenſem*, *Radulphum de Diceto*, *Joannem Bromton*, *Matthæum Vveſtmonaſterienſem*, *Henricum de Knigton*, & *Polydorum Virgilium*.

Eodem quo Canutus anno, obiit *Robertus* Dux Normannorum, Nicææ, cùm ex Hieroſolymitana peregrinatione rediret. Succeſſorem reliquit *Guilielmum* filium unicum, octo dumtaxat annos natum. Ceriziacenſem Abbatiam in Diœceſi Baiocenſi *Robertus* Dux fundavit. Anno ante ejus obitum, ſcilicet MXXXIV. *Herluinus* Monaſticum habitum ab Epiſcopo Lexovienſi *Herberto* ſuſcepit, ac Beccenſis Cœnobii fundamenta jecit, cujus primus Abbas conſtitutus eſt.

ARTICULUS III.

De Haroldo, Hardecnuto, & S. Eduardo, Regibus.

I. HAroldus Anglis inviſus fuit, qui unum ex *Ethelredi* Regis filiis, aut certè *Hardecnutum*, *Canuti*, Regis ex *Emma* filium, Regem optabant. *Alfredus*, *Ethelredi* Regis filius, mortuo *Canuto*, cum magno Normannorum comitatu in Angliam venit anno MXXXVI. Sed *Godvvini* Ducis perfidiâ plerique barbarè eviſcerati, aliterque trucidati ſunt: *Alfredus* oculis erutis in Elienſe Cœnobium relegatus, paulopoſt obiit. *Haroldus Emmam* Reginam Regno expulit, quæ ad Flandriæ Comitem *Balduinum* fugiens, ab ipſo humaniſſimè ſuſcepta eſt. Obiit *Haroldus* anno MXL cùm annos quatuor regnaſſet.

II. Poſt obitum ejus *Hardecnutus*, à Danis Angliſque ad Regnum capeſſendum vocatus, in ejus cadaver ſæviit, quod extumulatum, & capite truncatum, projici juſſit in Tameſim. Immane tributum impoſuit ſubditis, quibus odio propterea fuit. *Gunhildam* ſororem *Henrico* Imperatori collocavit. Interim *Magnus* Norvegiæ Rex, Daniam ſubegit, profligato *Suenone*, qui Regnum invaſerat. Obiit inter pocula Rex *Hardecnutus* anno MXLII.

III. Anno MXLIII. *Eduardus*, *Ethelredi* Regis filius, ab *Edſio* Cantuarienſi Archipræſule in Regem unctus eſt; quem *S. Petrus Brituvaldo* Vvintonienſi Epiſcopo Sanctiſſimo Regem Angliæ futurum revelaverat. His verbis ipſum commendat *Vvillelmus Malmeſburienſis*, ſubinde in eum, uxorémque ejus *Editham* parum æquus *S. Eduardus ſuſcepit Regnum, vir propter morum ſimplicitatem parùm Imperio idoneus, ſed Deo devotus; ideóque ab eo directus. Eo regnante, nullus tumultus domeſticus, qui non citò comprimeretur; nullum bellum forinſecus, omnia domi foriſque quieta, omnia tranquilla: quod eò magis ſtupendum, quia ita ſe manſue-*

rè

Romam voti cauſa Rex Canutus proficiſcitur.

Leges condit ſanctiſſimas.

Frequentem ac inhumanam eſſe Regum potentiam agnoſcit.

Ceriziacenſis & Beccenſis Cœnobiorum fundatio.

Haroldus.

Hardecnutus.

S. Eduardus.

tè ageret, ut nec viles homunculos verbo lædere noſſet. Nam dum quadam vice venatum iſſet, & agreſtis quidam ſtabilita illa, quibus in caſſes cervi urgentur, confudiſſet; ille ſua nobili percitus ira: Per Deum (inquit) *& Matrem ejus, tantumdem tibi nocebo, ſi potero. Egregius animus, qui ſe Regem in talibus non meminiſſet, nec abjectæ conditionis homini ſe poſſe nocere putaret. Erat interea ejus apud domeſticos reverentia vehemens, apud exteros metus ingens. Fovebat profectò ejus ſimplicitatem Deus, ut poſſet timeri, qui neſciret iraſci.* Ejus pietati obrepſere *Goduvinus* Cantiæ Comes, aliique improbi Conſiliarii, qui ipſi authores fuere ut Matrem *Emmam* rebus omnibus ſpoliaret. Sed & violatæ pudicitiæ crimen ipſi *Goduvinus* intentavit, per *Robertum* Cantuarienſem Archiepiſcopum. Crimen diluit caſtiſſima Regina, novem ignitis vomeribus nudis pedibus calcatis, in Regis Procerúmque conſpectu, ut *Ranulfus* Ceſtrenſis, *Harpsfeldius*, & *Polydorus Virgilius* commemorant. Obiit *Emma* anno MLII. cujus Elogium à coævo ſcriptum Authore inter Hiſtoriæ Normannicæ Scriptores à *Ducheſnio* editum eſt. Importuna Procerum ſuaſione *Editham, Goduvini* Comitis filiam, uxorem duxit *Eduardus*, virtute non minùs quàm forma præſtantem, & inſignem caſtitate fœminam. De ipſa ſcribit Vvillelmus Malmeſburienſis: *Nuptam ſibi Rex hac arte tractabat, ut nec thoro amoveret, nec virili more cognoſceret. Quod an familiæ illius odio, quod prudenter pro tempore diſſimulabat, an amore caſtitatis fecerit, pro certo compertum non habeo.* Sed in caſtiſſimos conjuges haud ſatis æquum fuiſſe *Vvillelmum*, conſtat ex *S. Ealredo* in Vita S. Eduardi Regis. *Convenientibus* (inquit) *in unum, Rex & Regina de caſtitate ſervanda paciſcuntur, nec huic fidei alium quàm Deum teſtem æſtimant adhibendum. Fit illa conjux mente, non carne; ille maritus mente, non opere. Perſeverat inter eos, ſine actu conjugali, conjugalis affectus,* &c. Votum de Romana peregrinatione Deo cùm nuncupaſſet Rex piiſſimus, ipſum *Leo IX.* Pontifex Maximus voti religione ſolvit, peregrinatione cum eleemoſynis, & fundatione, vel reſtauratione Cœnobii ſub nomine *S. Petri*, commutata. Vveſtmonaſterium itaque reſtituit, amplificavit, ornavit, ditavit. Pium tributum auxit ab Anglis Apoſtolicæ Sedi pendi ſolitum *Nicolaus II.* Inſignis Cœnobii Privilegia rogante Rege confirmavit, illud exemit ab Epiſcopi Juriſdictione. Illius, *& omnium Eccleſiarum Angliæ tuitionem Regi* commiſit. Tributum grave, à patre ſuo impoſitum remiſit *Eduardus*, cùm Diabolum in pecunia collecta ſubſilientem vidiſſet. Leges tulit ſanctiſſimas, ſeu potiùs ab *Edgaro* Rege quondam latas promulgavit, & ad uſum revocavit, quibuſdam adjectis capitibus, præcipuè contra uſurarios, quos omnibus facultatibus excidere, & exulum inſtar haberi juſſit. In Aula Regis Francorum ſe frequenter audiviſſe referens, *Uſuram omnium vitiorum eſſe radicem.* Obiit pridie Nonas Januarii, anno milleſimo ſexageſimo-ſexto, cùm annis viginti tribus, menſibus ſex & diebus viginti ſeptem regnaſſet. Ejus ſanctitas, dum viveret, ac poſt felicem obitum, miraculis comprobata & illuſtrata, & ab *Alexandro III.* vindicata eſt ſolemni canonizationis ritu. De *S. Eduardo* Rege legendi *S. Aelredus* ſive *Ealredus*, in ejus Vita, inter Anglicanæ Hiſtoriæ Scriptores, & apud *Bollandum*, ad diem V. Januarii, *Vvillelmus Malmeſburienſis* lib. II. de Geſtis Regum Anglorum, *Henricus Huntindonienſis* lib. VI. Hiſtoriæ, *Rogerius Hovedenus* Annalium parte priori, *Ingulfus*, *Florentius Vvigornienſis*, *Matthæus Vveſtmonaſterienſis*, *Ranulfus Ceſtrenſis*, *Simeon Dunelmenſis*, *Radulphus de Diceto*, *Joannes Bromton*, *Nicolaus Harpsfeldius*, *Polydorus Virgilius*, ex quibus hæc excerpta ſunt.

Emma Regina caſtiſſima.

Eduardi Regis caſtitas in conjugio.

Eduardi Regis pietas.

Leges Sanctiſſimæ.

ARTICULUS IV.

De Haraldo, & Vvillelmo I. Anglorum Rege, & Duce Normannorum.

Haraldus.

I. ORto inter *S. Eduardum* Regem & *Goduvinum* Cantiæ Comitem diſſidio, *Goduvinus* cum ſuis proſcriptus fuerat. Poſtea redierat multis cum navibus & valida militum manu, Civilis belli metu Principes veniam & pacem ipſi à Rege impetrarant. Obſides dederat *Ulnothum* filium, & *Hacun* nepotem, quos Rex ad *Vvillelmum* Normannorum Ducem cuſtodiendos tranſmiſit. *Haraldus, Goduvini* filius, & in Cantiæ Comitatu ſucceſſor, cum Regis licentia in Normanniam tranſfretavit, fratrem ac nepotem repetiturus. Quibuſdam conditionibus juratis, nepotem impræſentiarum recepit, & ſecuritatem de fratris libertate, cùm Dux in Angliam regnaturus veniret, cujus Regni heredem ipſum inſtituerat *Eduardus* Rex. Conditiones erant ut *Vvillelmi* ſororem in matrimonium duceret, ut filiam ſuam uni ex Normannis Principibus tranſmitteret collocandam, ut Duci in adeptione Regni faveret. Ad Sanctorum Reliquias præſtitum juramentum, quò ſolemnius eſſet ac ſtabilius. Mortuo *Eduardo* Rege, Regnum *Haraldo* ab Anglis delatum eſt. Dux *Vvillelmus*, qui *Henrici Francorum Regis*, & *Gaufredi Martelli* Andegavorum Comitis in Normanniam irrumpentium impetus fregerat, qui Cenomanicum Comitatum, & Britanniam *olim Normanniæ appendices*, ut vocat *Vvillelmus Malmeſburienſis* receperat, *Alano* Britanniæ Comite in verba ſua jurare compulſo; tótque rebus præclarè geſtis majori præluſerat victoriæ. *Haraldum* de pactis ſervandis fruſtra commonitum, juſto bello aggreſſus eſt, cauſæ æquitate *Alexandro II.* Pontifici Maximo per Legatos expoſita, acceptóque ab ejus Sanctitate vexillo. Valida claſſis ad *Sanctum Valericum* inſtructa, Auguſto menſe anni MLXVI è portu ſolvit, ſecundis ventis Haſtingas appulit. Occurrit Normannis *Haraldus*, bello egregius. Commiſſo prælio, acerrimè, nec ſine mutua clade primò pugnatum eſt. Cæſo tandem *Haraldo*, ad *Vvillelmi* partes inclinata victoria. Mox Dovera, Cantuaria, Londinum deditæ. In Natali Domini Rex inauguratus eſt apud Vveſtmonaſterium ab *Ealdredo* Eboracenſi Archiepiſcopo. A *Stigando* quippe Cantuarienſi Archipræſule, quem multorum criminum infamiâ laborare noverat, coronari noluit, ne maledictionem pro benedictione ſuſciperet.

Angliâ à Vvillelmo Normanniæ Duce ſubacta.

Vvillelmus Angliæ Rex.

Quinam tunc eſſent Anglorum, Normannorúmque mores, *Vvillelmus Malmeſburienſis* ex utriuſque gentis ſanguine originem trahens, ita deſcribit lib. III. de Geſtis Regum Anglorum. *Litterarum & Religionis ſtudia obſoleverant, non paucis ante adventum Normannorum annis. Clerici litteratura tumultuaria contenti, vix Sacramentorum verba balbutiebant: Stupori & miraculo erat cæteris, qui Grammaticam noſſet. Monachi ſubtilibus indumentis, & indifferenti genere ciborum Regulam ludificabant. Optimates gulæ & veneri dediti, Eccleſiam more Chriſtiano mane non adibant: ſed in cubiculo & inter uxorios amplexus, Matutinarum Solemnia & Miſſarum à feſtinante Preſbytero auribus tantùm libabant. Vulgus in medio expoſitum, præda erat potentioribus. Illud erat à natura abhorrens, quòd multi ancillas ſuas ex ſe gravidas, ubi libidini ſatisfeciſſent, aut ad publicum proſtibulum, aut ad æternum obſequium vendebant. Potabatur in commune ab omnibus, in hoc ſtudio nocteſ proinde ut*

Qui tunc Anglorum, & Normannorum mores?

dies perpetrantibus, parvis & abjectis domibus totos ſumptus abſumebant. Sequebantur vitia ebrietatis ſocia, quæ virorum animos effœminant. Hinc factum eſt ut magis temeritate & furore præcipiti, quàm ſcientia militari Vvillelmo congreſſi, uno prælio, & ipſo perfacili, ſervituti ſe patriámque proſtituerint.

Normanni erant tunc, & ſunt adhuc veſtibus ad invidiam culti, cibis citra ullam nimietatem delicati: Gens militiæ aſſueta & ſine bello pene vivere neſcia, in hoſtem impigrè procurrere, & ubi vires non ſucceſſiſſent, non minùs dolo & pecunia corrumpere. Domi ingentia ædificia, moderatos ſumptus moliri, paribus invidere, ſuperiores prætergredi velle, ſubjectos ipſi vellicantes ab alienis tutari: Dominis fideles, móxque levi offenſa infideles. Cum fato ponderare perfidiam, cum nummo mutare ſententiam. Cæterùm omnium gentium benigniſſimi, advenas æquali ſecum honore colunt. Matrimonia quoque cum ſubditis jungunt. Religionis normam in Anglia uſquequaque emortuam adventu ſuo ſuſcitarunt. Videas ubique in villis Eccleſias, in vicis & urbibus Monaſteria novo ædificandi genere conſurgere, recenti ritu patriam florere, ita ut ſibi periſſe diem quique opulentus exiſtimet, quem non aliqua præclara magnificentia illuſtret.

Leges optimas condidit Rex *Vvillelmus*, maximéque eas obſervari juſſit, quæ à *S. Eduardo* fuerant promulgatæ. At quoſdam uſus invexit Eccleſiaſticæ Juriſdictioni ac libertati incommodos, *Patri* quippe (inquit *Eadmerus* lib. 1. Hiſtoriæ Novorum) *nolebat quemquam in omni dominatione ſua conſtitutum Romanæ urbis Pontificem pro Apoſtolico, niſi ſe jubente, recipere, aut ejus literas, ſi primitus ſibi oſtenſæ non fuiſſent, ullo pacto ſuſcipere. Primatem quoque Regni ſui, Archiepiſcopum Cantuarienſem, ſi coacto generali Epiſcoporum Concilio præſideret, non ſinebat quicquam ſtatuere aut prohibere niſi quæ ſuæ voluntati accommodata, & à ſe primò eſſent ordinata. Nulli nihilominus Epiſcoporum ſuorum conceſſum iri permittebat, ut aliquem de Baronibus ſuis ſeu Miniſtris, ſive inceſto, ſive adulterio, ſive aliquo capitali crimine denotatum, publicè, niſi ejus præcepto, implacitaret, aut excommunicaret, aut ulla Eccleſiaſtici rigoris pœna conſtringeret.*

Rex Vvillelmus uſus Eccleſiaſticæ libertati ac Juriſdictioni incommodos introducit.

Lanfrancum Cœnobii Cadomenſis Abbatem, ex Normannia accerſitum, Cantuarienſem Archiepiſcopum deſignavit. Latrunculorum in ſui Regníque perniciem conjuratorum agmen, in Dunelmenſi Caſtro, cujus munitionibus ſecuri, Danorum auxilia expectabant, penitus delevit. Monaſterium *De Bello* in honorem Sanctiſſimæ Trinitatis ædificavit eo in loco, ubi *Haraldum* ejúſque exercitum fuderat, Anglóſque ſubegerat, ibique Monachos ex Majori Monaſterio Ordinis Benedictini conſtituit. Monaſterium *S. Stephani* Cadomi condidit, *Mathildis* verò Regina Parthenonem Sanctæ Trinitatis in eadem civitate. Sub ejuſdem Principatu alia Monaſteria nobiliſſima in Normannia fundata ſunt, ſcilicet *Lira* Beatæ Mariæ Sacra O. B. in Diœceſi Ebroicenſi, *Cormeliis* eidem Virgini Deiparæ dicata, O. B. in Diœceſi Lexovienſi: (ambæ *Vvillelmum Oſberni* filium, cognatum *Guillelmi Nothi* Ducis fundatorum agnoſcunt) *Pratellum* O. B. in Diœceſi Lexovienſi, *S. Petro* Sacrum, ab *Hunfredo de Vetulis* Toparcha de Ponte-Audomari fundatum, cum Parthenone ejuſdem Ordinis in eadem villa de Pratellis, ſub Invocatione *S. Leodegarii* Martyris: & *S. Martini Sagienſis*, O. B. *S. Martini Troarnenſis*, O. B. in Diœceſi Bajocenſi, (utrumque fundavit *Rogerius de Montegomerici*, filius *Rogerii* Vicecomitis Oximenſis.) *Almanache*, Monaſterium Virginum, O. B. in Diœceſi Sagienſi, ab eodem fundatum *S. Petri ſuper Divam* O. B. in eadem Diœceſi, & *S. Petri* Lexovienſis Monaſterium Virginum ejuſdem Ordinis, à *Heſcelina* Aucenſi Comitiſſa condita: *Ulterior-Portus* O. B. in Diœceſi Rotomagenſi, in honorem *S. Michaëlis* à *Roberto* Comite Aucenſi: *S. Victoris in Calcio*, O. B. Diœceſis Rotomagenſis, à *Rogerio de Mortuo Mari* fundatum: Monaſterium *S. Salvatoris* Ebroicenſis Virginum Ordinis Benedictini, à *Richardo* Ebroicenſi Comite: Monaſterium S. Trinitatis in Monte Rotomagenſi, O.B. à *Gaſcelino* Vicecomite Archacenſi: *Greſtenenſe*, O. B. in Diœceſi Lexovienſi, ab *Herluino de Contevilla* conditum, auctum à *Roberto* Comite *Moritolii* ejus filio: *S. Severi* O. B. Diœceſis Conſtantienſis ab *Hugone* Vicecomite Abrincatenſi, poſtea Comite Ceſtrenſi: *S. Trinitatis Exaquii*, O. B. Diœceſis Conſtantienſis, ab *Eudone S. Salvatoris Vicecomitis*, O. B. in eadem Diœceſi; à *Nigello* Vicecomite Conſtantinienſi: *Lonlegum* O. B. in Diœceſi Cœnomanenſi, à *Guillelmo Talvatio* Comite Belliſmenſi in Pertico: *Fontanetum* O. B. Diœceſis Bajocenſis à *Rodulpho Triſſon*, & *Ernciſo* ejus fratre: *Concha*, ſive *S. Petri Caſtellionis* O. B. in Diœceſi Ebroicenſi, à *Rodulpho de Toenio*. Monaſterium *S. Ebrulfi*, O. B. Diœceſis Lexovienſis, anno MXL. à *Roberto* & *Hugone de Grentemeſnil* inſtauratum, & quaſi de novo fundatum eſt. Iſta conſtant ex *Vvillelmo Gemmeticenſi* cap. XXII. & XXIII. & *Roberto de Monte* in Tractatu *De Abbatiis Normannorum*.

Monaſteria ſub Vvillelmi Principatu in Anglia & Normannia condita.

Anno MLXXII. Rex *Vvillelmus*, *Malcolmi* Scotorum Regis injuriis offenſus, ducto in Scotiam exercitu, illum ad hominium ſibi præſtandum compulit. Anno MLXXXVI. *Fecit deſcribi omnem Angliam, quantùm terræ quiſque Baronum ſuorum poſſidebat, quot feudates Milites, quot carrucas, quot villanos, quot animalia, imò quantùm vivæ pecuniæ quiſque haberet in omni Regno ſuo, à maximo uſque ad minimum, & quantùm redditus quæque poſſeſſio reddere poterat* (inquit *Rogerius Hovedenus*) & vexata eſt terra *multis cladibus inde procedentibus*.

Angliæ deſcriptio juſſu Vvillelmi Regis facta.

Anno MLXXXVII. cùm ab excidio Meduntæ * Caſtri rediret, in quo nec Eccleſiis pepercerat, & duos Anachoretas Sanctos, plebémque multam igne in urbem injecto conſumpſerat, morbo correptus, obiit in Ermentrudis villa contra Rotomagum, arcana conſcientiæ ſuæ apud *S. Anſelmum* deponere vehementer exoptans, quem propterea Becco advocaverat; ſed utriuſque ægritudo gravis id prohibuit. Fratrem ſuum *Odonem* Bajocenſem Epiſcopum, *Vvlfnothum* Regis *Haroldi* germanum, & omnes quos tam in Anglia quam in Normannia in cuſtodia detinebat, imminente obitu libertate donavit, theſauros Eccleſiis & pauperibus diſtribui juſſit. Ejus Corpus Cadomum delatum, in Monaſterio *S. Stephani* conditum eſt. Sepulturam abſque lite defunctus non obtinuit, tot olim Provinciarum dominus. Miles enim locum illum avito jure ſuum eſſe conteſtatus eſt: cui *Henricus* Regis filius centum libris argenti perſolutis ſilentium impoſuit.

** Mante. Vvillelmi Regis obitus.*

Ob nimiam pecuniæ cupiditatem reprehenſus eſt Rex *Vvillelmus*, necnon ob ferarum & venationis amorem impotentem, adeò ut locum, quem *Novam Foreſtam* vocant, deſertis villis, ſubrutis Eccleſiis, per triginta & ampliùs milliaria in ſaltus & luſtra ferarum redegerit. *Exterarum nationum homines dignanter ad amicitiam admiſit, indifferenter honoribus extulit; eleemoſynæ curam habuit: Tranſmarinis Eccleſiis multas poſſeſſiones in Anglia largitus eſt, nec ullum ferè Monaſterium, præſertim in Normannia, vel ejus, vel Ducum munificentia tranſiit, ut Angliæ copiâ tenuitas illorum ſuſtentaretur.* Ita ſcribit *Vvillelmus Malmeſburienſis*.

Vvillelmi Regis vitia & virtutes.

ſis. Ejus erga Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum fidem ac pietatem commendat *Guillelmus Pictavenſis*, Lexoviorum Archidiaconus. *Accipere*, inquit, *ſolitus eſt avido auditu, ſuavique guſtu Sacra Pagina ſermonem, iis ut animæ epulum ſumeret delectari deſiderans, caſtigari, atque edoceri. Sumebat & honorabat condecenti reverentia Hoſtiam ſalutarem, Dominicum Sanguinem; ſincera fide tenens quod vera doctrina præceperat, panem & vinum, quæ altari ſuperponuntur, conſecrata Sacerdotis lingua & manu Sancto Canone, Redemptoris veram eſſe Carnem, & verum eſſe Sanguinem. Utique non ignotum eſt quanto zelo fuerit inflatus, atque exterminare ſategerit è terra ſua aliter ſentientem pravitatem.* Quatuor filios, & quinque filias ex *Mathilde* uxore ſuſcepit. Filii fuere, *Robertus*, *Richardus*, *Vuillelmus*, & *Henricus*. *Richardus* puer obiit. *Robertus* inquietus Princeps, Regni hereditate, jure Primogeniti ſibi debita privatus à Patre, quòd *Philippum I.* Francorum Regem adversùs ipſum excitaſſet; ſolo Normanniæ Ducatu donatus eſt: *Vuillelmus* & *Henricus*, ſucceſſione continua poſt Patrem in Anglia regnavere. Filiæ fuere, *Cæcilia* Cadomenſis Abbatiſſa, *Conſtantia Alano* Comiti Britanniæ collata, *Adela Stephani* Comitis Bleſenſis uxor, quæ defuncto viro apud Marciniacum Sanctimonialem Vitam profeſſa eſt, Aliarum nomina exciderunt, unius quæ *Haroldo* promiſſa, infra maturos conjugio annos obiit: alterius quæ *Alfonſo* Hiſpaniæ Regi pacta, à Deo impetravit ut virgo moreretur. Repertus in defunctæ genibus callus, crebrarum ejus orationum index fuit. Quæ de *Vuillelmo I.* diximus, excerpta ſunt ex *Vuillelmo Malmeſburienſi* lib. III. de Geſtis Regum Anglorum, ex *Guillelmo Pictavenſi*, in libro de ipſius Geſtis; ex *Eadmero* lib. I. Hiſtoriæ Novorum; *Henrico Huntindonienſi*, lib. VI. *Simeone Dunelmenſi*, *Rogerio Hovedeño*, *Vuillelmo Gemmeticenſi*, *Radulpho de Diceto*, *Joanne Bromton*, *Henrico de Knigthon* lib. II. de Eventibus Angliæ, *Matthæo Vueſtmonaſterienſi*, *Polydoro Virgilio* lib. IX. & *Thoma de Vualſingham* in Ypodigmate Neuſtriæ.

ARTICULUS V.

De Vuillelmo II.

V*Villelmo I.* in Regnum Angliæ, *Vuillelmus* filiorum alter ſucceſſit, cui ob flavam Cæſariem cognomentum *Rufo*: qui veritus ne conſecrationis dilatio rebus ſuis noceret, *Roberto* majori natu fratre ad coronam tanquam ſibi præreptam aſpirante, *Lanfrancum* Archiepiſcopum Cantuarienſem & Angliæ Primatem demereri ſtuduit, fide Sacramentóque promittere Juſtitiam & miſericordiam ſe per totum Regnum, ſi Rex foret, in omni negotio ſervaturum: Pacem, libertatem, ſecuritatem Eccleſiarum, contra omnes defenſurum, necnon præceptis & conſiliis ejus per omnia & in omnibus obtemperaturum. Sed poſtea in Regno confirmatus, cùm fidem quàm juratus dederat, identidem violaret, ob idque à B. *Lanfranco* argueretur, furore percitus reſpondebat: *Quis eſt qui cuncta quæ promittit, implere poſſit?* Ipſo Principatus exordio, bellum civile ſuſtinendum ipſi fuit ab *Odone* Bajocenſi Epiſcopo, Cantiæ Comite, patruo ſuo, aliiſque Proceribus, ad Regnum ipſi eripiendum, & *Roberto* Normanniæ Comiti deferendum conjuratis. Anglorum ope fracti conjuratorum conatus. Verſa deinde in Normannos arma; pugna frequens, alterna victoria, pax tandem inter fratres conciliata. Mox in Vallenſes, poſt in Scotos à *Vuillelmo* Rege bellum illatum, haud ſecunda fortuna confectum eſt. Qui Scotis imperabat *Malcolmus*, pacem æquis conditionibus rogavit. Uxorem habebat *Margaretam* eleemoſynis & pudicitia inſignem fœminam. Quæ toto vitæ tempore viginti quatuor pauperes habuit, ubicunque locorum erat, quos cibis & veſtibus reficiebat. Cæterùm in Quadrageſima Sacerdotum cantum præveniens, in Templo excubabat, triplicibus Matutinis inſiſtens, de Trinitate, de Cruce, de Sancta Maria. Inde Pſalterium recitabat cum lacrymis veſtem infundentibus, pectus ſuccutientibus. Templo digrediens, paſcebat pauperes, primò tres, poſt novem, inde viginti-quatuor, poſtremò trecentos: ipſa cum Rege aſſiſtens, & manibus aquam infundens. Ita ſcribit *Vuillelmus Malmeſburienſis*. Extincto *Malcolmo*, filium ejus *Edgarum* à patruo pulſum *Vuillelmus* Rex Principatui reſtituit.

Civile bellum.

Margareta Scotiæ Regina piiſſima.

Dubia diu fuit de *Vuillelmi II.* indole opinio. *Lanfranco* Archiepiſcopo ſuperſtite, ab omni crimine abhorrere videbatur. Eo defuncto, varium ſe præſtitit, æquali lance vitiorum atque virtutum. Tandem in vitia fuit quàm in virtutes propenſior. Erat ita liberalis, quòd prodigus; ita magnanimus, quòd ſuperbus; ita ſeverus, quòd ſævus (inquit *Villelmus Malmeſburienſis.*) Cantuarienſis Eccleſiæ bona invaſit, *Taxatóque victu Monachorum inibi Deo ſervientium, reliqua ſub cenſu, atque in ſuum dominium redigi juſſit*: teſte *Eadmero*. Cupiditatem ejus fovebat *Ranulſus* Clericus, Ærario Præpoſitus. *Hoc authore, ſacri Eccleſiarum honores mortuis Paſtoribus venum locati. Audita namque morte cujuſlibet Epiſcopi, vel Abbatis, confeſtim Clericus Regis admittebatur, qui omnia inventa ſcripto exciperet, omneſque in poſterum redditus Fiſco Regio inferret. Interea quærebatur quis idoneus in loco defuncti ſubſtitueretur, non pro morum, ſed pro nummorum experimento: dabatúrque tandem honor, ut ita dicam, nudus, magno tamen emptus. Hæc eò indigniora videbantur, quòd tempore Patris, poſt deceſſum Epiſcopi vel Abbatis, omnes redditus integrè cuſtodiebantur ſubſtituendo Paſtori reſignandi, eligebantúrque perſonæ religionis merito laudabiles; at verò pauculis annis intercedentibus omnia immutata.*

Vuillelmi Secundi cupiditas Eccleſiis incommoda.

Anno MXCIII. Rex gravi correptus ægritudine, *S. Anſelmum* Abbatem Beccenſem, qui tum in Anglia degebat, advocat, Confeſſione peccatorum apud eum editâ, vitæ emendationem ſeriò pollicetur: Scribi jubet Edictum Regióque ſigillo muniri, ut captivi in omni ditione ſua libertate donentur, debita remittatur omnia, injuriæ condonentur, bonas ſanctáſque Leges populo promittit, inviolabilis obſervantiam juris, injuriarum ſeverum examen. Rogatus ut Eccleſiæ Cantuarienſi à quinque annis viduæ provideat, *Anſelmum* deſignat Archiepiſcopum. Recuſat ille totis viribus Angelicis humeris tremendum onus. Epiſcopos illud ut ſubeat urgentes, his verbis convenit: *Indomitum taurum, & vetulam ac debilem ovem, in aratro conjungere ſub uno jugo diſponitis. Et quid inde proveniet? Indomabilis utique feritas tauri ſic ovem lana & lactis ac agnorum fertilem per ſpinas & tribulos hac & illac raptam, ſi jugo ſe non excuſſerit, dilacerabit, ut nec ipſa ſibi nec alicui utilis exiſtat. Aratrum Eccleſiam perpendite, juxta Apoſtolum dicentem: Dei agricultura, Dei ædificatio eſtis. Hoc aratrum in Anglia duo boves cæteris præcellentes regendo trahunt, & trahendo regunt, Rex videlicet & Archiepiſcopus Cantuarienſis: Iſte ſeculari Juſtitia & Imperio; ille divina doctrina & Magiſterio. Horum boum unus ſcilicet Lanfrancus Archiepiſcopus mortuus eſt; & alius ferocitatem indomabilis tauri obtinens jam*

Vuillelmus II apud S. Anſelmum peccata deponit.

Quem deſignat Cantuarienſem Archiepiſcopum.

A *juvenis aratro prelatus : & vos loco mortui bovis me vetulam ac debilem ovem cum indomito tauro conjungere vultis?* Ita refert *Eadmerus* lib. 1. *Hiſtoriæ Novorum.* Sanitati reſtitutus *Vvillelmus*, ea ad Eccleſiæ & ſubditorum oppreſſionem abuſus eſt, nihilque eorum quæ promiſerat, executioni mandavit. Urget interim *Anſelmum* ut Cantuarienſem Archiepiſcopatum ſuſcipiat. Ille ſe negat ſuſcepturum, niſi Rex Eccleſiæ Cantuarienſi terras omnes reſtituat, quas *Lanfranci* tempore poſſidebat, & de aliis, quibus ante *Lanfranci* tempora fruebatur, jus ſe redditurum promittat: Secundò, in his, quæ ad Deum & Chriſtianam Religionem pertinent Epiſ- B copo credat, pareátque ut ſpirituali Patri : Tertiò, *Urbanum II.* ceu legitimum Pontificem agnoſcat. Terras *Lanfranci* tempore ab Eccleſia Cantuarienſi poſſeſſas in præſentia ſe redditurum ſpondet; in aliis *Anſelmi* conſilio ſe crediturum. Conſecratus eſt ſecundo Nonas Decembris.

Anno MXCVI. cùm *Robertus* Dux Normannorum ad ſacram expeditionem ab *Urbano II.* Pontifice Maximo nomen profeſſus eſſet, pace cum *Vvillelmo* fratre Anglorum Rege compoſita, Normanniam ipſi pro pecunia decem millium marcarum vadatus eſt. Edictum Rex promulgavit, quo non C ſeculares tantùm, ſed ſacri ipſi homines, Abbates, Epiſcopi, tributum ad ſummam conficiendam conferre tenebantur. Sævi exactores ipſos ad ſacra vaſa confringenda cogebant, niſi aliunde pecunia ſuppeteret. *Anſelmus* amicorum ſuaſione quingentas argenti libras obtulit. Sprevit Rex exiguum, ut videbatur munus. *Anſelmus* in memoriam revocans, quod lectum fuerat Evangelium, cùm Sedem Cantuarienſem adiit : *Nemo poteſt duobus dominis ſervire*, pauperibus erogare decrevit pecuniam, quàm Rex indignabundo faſtu recuſabat. Poſt hæc Regi in Normanniam naviganti fauſta precatus, ipſius Majeſtati ſupplicavit ut ad Chriſtianæ reſtauratio- D nem diſciplinæ ſibi ferret opem : Juberet primò *Concilia ex antiquo uſu renovari, perperam acta in medium revocari, revocata examinari, examinata redargui, redarguta ſedari.* Generale quippe Concilium, ex quo Rex factus fuerat, retroactis pluribus annis, celebratum non eſſe, ideóque multa erupiſſe crimina, & prava conſuetudine robur accepiſſe. Secundò, Regiam auctoritatem Epiſcopali adjungeret ad nefarium Sodomiæ ſcelus extirpandum, *quod noviter in Anglia divulgatum, jam plurimum pullulaverat, multóque immanitate ſua fædaverat.* Tertiò, Abbatiis viduatis *Abbates inſtitueret.* Repulſam in omnibus paſſus Sanctus Archipræſul, fruſtra Regem placare ſtuduit, ac omnibus officiis E promereri ut eum cauſæ Dei addiceret. Nova enim emerſit occaſio, quæ ipſum *Anſelmo* fecit magis infenſum. Is Romanum Pontificem adeundi licentiam ab ejus Majeſtate rogavit, *Urbanum II.* pro ſuſceptione Pallii. Excanduit Rex audito *Urbani* Pontificis nomine : Agnoſci pro Pontifice non poſſe conteſtatus, quem nondum receperat : *Anſelmum*, qui ſecùs faceret, fidem ſibi debitam violare, nec minorem inferre injuriam, quàm ſi coronam auferre conaretur. Conſilium, ſolatium, auxiliúmque fruſtra petiit ab Epiſcopis, Regis vo- F luntati magis quàm Eccleſiæ bono ſtudentibus *S. Anſelmus* : Nullum ſe conſilium dare poſſe conteſtati ſunt, niſi quod Regi gratum eſſet. Quibus iſta repoſuit Sanctus Archipræſul : *Cùm nos qui Chriſtianæ plebis Paſtores, & vos qui populorum Principes vocamini, conſilium mihi Principi veſtro non niſi ad unius hominis voluntatem dare vultis, Ego ad Summum Paſtorem & Principem omnium; Ego ad Magni Conſilii Angelum curram, & in meo,*

S. Anſelmi magnanimitas & zelus pro diſciplinæ reſtauratione.

Eadmerus lib. 1. Hiſtor. Novorum.

Vvillelmus Secundus S. Anſelmo infenſus, ob Romani Pontificis auctoritatem vindicatam.

Explicat egregiè S. Anſelmus, in quibus parendum Summo Pontifici, in quibus Regi.

A *immo in ſuo & Eccleſiæ ſuæ negotio, conſilium quod ſequar ab eo accipiam. Dicit Beatiſſimo Apoſtolorum Petro* : Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædifi- « cabo Eccleſiam meam; & portæ inferi non præ- « valebunt adverſùs eam, & tibi dabo claves Regni « cœlorum, &c. *Communiter etiam Apoſtolus omnibus* : Qui vos audit, me audit, &c. *Hæc ſicut principaliter B. Petro, & in ipſo cæteris Apoſtolis dicta accipimus, ita principaliter Vicario B. Petri, & per ipſum cæteris Epiſcopis, qui vices agunt Apoſtolorum, eadem dicta tenemus; non cuilibet Imperatori, non alicui Regi, non duci, non Comiti. In quo* B *tamen terrenis Principibus ſubdi ac miniſtrare debeamus, docet idem ipſe magni conſilii Angelus, dicens* : Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. *Hæc verba, hæc conſilia Dei ſunt. Quare cuncti noveritis, quod in his quæ Dei ſunt, Vicario Beati Petri obedientiam; & in his quæ terrenæ Domini mei Regis dignitati jure competunt, & fidele conſilium & auxilium pro ſenſus mei capacitate impendam.* Ita refert *Eadmerus* lib. 1. *Hiſtoriæ Novorum.* Rex pravi propoſiti tenax, iræque impotens, cum Dunelmenſi Epiſcopo exauctorationem *Anſelmi* Archipræſulis machinatus eſt, niſi *Urbani* Papæ obedientiam ejuraret. Violatæ fidei & C Sacramenti poſtulatus *Anſelmus.* Epiſcopi in cauſa Dei & Eccleſiæ ſilent, populus favet, & ob illatam Archipræſuli Sancto injuriam murmurant. Miles de turba proſilit, & ad pedes ejus provolutus, ipſum nomine multitudinis rogat, bono ut ſit animo : *Domine Pater* (inquit) *rogant te per me ſupplices filii tui, ne turbetur cor tuum ex iis quæ audiſti; ſed memor eſto Beati Job vincentis diabolum in ſterquilinio, & vindicantis Adam, quem ipſe vicerat in Paradiſo.* Rex Epiſcopos acriùs urget ut *Anſelmum* deponant. Id ſe facere poſſe negant, cùm totius Anglicanæ Eccleſiæ ſit Primas, qui à ſolo Pontifice Romano judicari poteſt. Inſtat ut D omnem obedientiæ fidem, ac fraternæ ſocietatis amicitiam abnegent. Morem gerunt, illámque ſubjectionis, fidei, amicitiæ ejurationem Primati ſuo denuntiant Antiſtites Aulici. Major fuit Principum ac Magnatum religio, qui Epiſcoporum defectionem imitari juſſi, & omnem fidem ac amicitiam Archipræſuli pariter denegare, ſapienter reſponderunt : *Nos nunquam fuimus homines ejus, nec fidelitatem, quam ei non fecimus, abjurare valemus. Archiepiſcopus noſter eſt; Chriſtianitatem in hac terra gubernare habet; & ea re nos qui Chriſtiani ſumus, ejus Magiſterium, dum hîc vivimus, declinare non poſſumus, præſertim cùm nullius offenſæ macula illum reſpiciat, quæ vos ſecus de illo agere compellat.* Agentibus Proceribus, induciæ E *Anſelmo* ad Octavas uſque Pentecoſtes conceſſæ, facta ipſi poteſtas ad Eccleſiam ſuam redeundi. At induciarum tempore odia exercuit Rex *Vvillelmus. Balduinum* Monachum, cujus conſiliis Archipræſul plurimùm utebatur, & duos ipſius Clericos, è Regno expulit, ejus Camerarium in carcerem conjecit, omnes ipſius obſequiis addictos vexavit. Interim *Vvalterus* Albanenſis Epiſcopus & S. R. E. Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus, in Angliam appulit, Regémque adduxit ut *Urbanum* F *II.* ceu legitimum Pontificem in omni Regno ſuo agnoſci & coli ediceret. Stata die, qua Regi ſiſtere ſe debebat *Anſelmus*, ipſum Epiſcopi conveniunt, fruſtra urgent ut gratiam Regis pecuniâ redimat. Amicitiam venalem ſe nolle reſpondet : optare ſe ut Patrem à Rege diligi. Tandem Principum conſilio Rex ipſum in gratiam recipit, & quæ officii ſui ſunt, per totam Angliam exercere concedit. Pallium Archipræſuli attulerat Apoſtolicus Legatus. Quidam Præſulum & Procerum *Anſelmo*

Anglorum Procerum, quàm Aulicorum Epiſcoporum major Religio.

Vvillelmus II. S. Anſelmum in gratiam recipit.

Magnanimitas Anſelmi.

ſelmo ſuadent, ut illud honoris gratiâ de manu Regis ſuſcipiat, quò magis illius Majeſtatem ſibi conciliet. Non acquieſcit Sanctus Archipræſul, oſtendens, *Hoc donum non ad Regiam dignitatem, ſed ad ſingularem B. Petri pertinere auctoritatem.* Convenit ut Pallium à Legato Apoſtolico Cantuariam deferretur, & ſuper Altare Salvatoris depoſitum, inde ab *Anſelmo, quaſi de manu Beati Petri* ſumeretur.

Nova diſſenſio Regem inter & Sanctum Archipræſulem.

Anno MXCVII. nova orta diſſenſio eſt Regem inter & *Sanctum Anſelmum*, quòd Romam S. Archipræſul proficiſci vellet, ut Eccleſiaſticæ Diſciplinæ in Anglia erigendæ Pontificiam Auctoritatem adhiberet. Licentiam è Regno diſcedendi ſemel, iterúmque à Rege petiit Sanctus Archipræſul. Ipſam pertinaciter negavit ſuperbus Princeps. *Anſelmus* injuſtè negari certus, iturum ſe nihilominùs aſſeruit, Apoſtolicam attendens ſententiam: *Oportet obedire magis Deo quàm hominibus.* Epiſcopi aurâ aulicâ afflati, Regis potiùs voluntati ſerviendum, quàm juvandas Primatis Sanctiſſimi partes ſenſerunt, his ipſum verbis allocuti: *Domine Pater! ſcimus te Virum Religioſum eſſe & Sanctum, & in cœlis converſationem tuam. Nos autem impediti conſanguineis noſtris, quos ſuſtentamus, & multiplicibus ſæculi rebus, quas amamus, fatemur ad ſublimitatem vitæ tuæ ſurgere nequimus, nec huic mundo tecum illudere. Sed ſi volueris ad nos uſque deſcendere, ea quâ incedimus viâ nobiſcum pergere, nos tibi ſicut nobis ipſis conſulemus, & negotiis tuis, quæcumque fuerint, ubi opus fuerit, ſicut noſtris, opem feremus. Si verò te ad Deum ſolummodo, quemadmodum cœpiſti, tenere delegeris ſolus, quantùm noſtra intereſt in hoc ut hactenus fuiſti, & amodo eris, fidelitatem quam Regi debemus, non excedemus.* Repoſuit Anſelmus: *Ite ergo ad Dominum veſtrum, ego me tenebo ad Deum.* Poſt multam altercationem, ægrè Rex annuit Archipræſuli precibus, & ſummiſſo ad ejus benedictionem capite, ipſum Romam abire permiſit. Obiit *Vuillelmus* Secundus anno centeſimo ſupra milleſimum, Regni XIII. Nonis Auguſti, quadragenario major, inter venandum ſagitta (ut ferebatur) fortuitò confixus à *Vualtero Tyrel*, quem ex Francia adductum in familiaritatem receperat. Quod tamen *Tyrellum* conſtanter negaſſe, teſtis eſt *Sugerius* Abbas. Hunc finem habuit Princeps *Sacrati Ordinis hominibus pro damno animæ, cujus ſalutem revocare nequeant*, (nam impœnitens obiit) *maximè miſerandus; ſtipendiariis militibus pro copia donativorum mirandus; Provincialibus quod eorum ſubſtantias abradi ſinebat, non deſiderandus.* Hoc ipſi elogium *Vuillelmus Malmeſburienſis* appendit Libro IV. Præter quem etiam de ipſo legendi ſunt *Henricus Huntindonienſis* Lib. VII. *Rogerius Hovedenus* in Annalibus, cæterique Rerum Anglicarum & Normannicarum Scriptores, quos conſuluimus.

ARTICULUS VI.

De Henrico I.

Henricus Rex literatus.

HEnricus I. *Vuillelmi Primi* filius, Secundi frater pueritiam ad ſpem Regni literis munierat, patre etiam audiente proverbium illud identidem uſurpans: *Rex illiteratus, aſinus coronatus.* In Regem poſt mortem fratris Procerum ſuffragiis electus eſt, & à *Sancto Anſelmo* Cantuarienſi Archipræſule coronatus, promulgato Edicto injuſta *Vuillelmi II.* Acta reſcidit, vinctos ſolvit, inſolentia remiſit tributa, *Ranulfum* exactionum authorem in carcerem conjecit, ex Aula ejecit effœminatos. Nuptiis *Mathildi Malcolmi* Regis Scotorum filiæ. *Eduardi* Regis Leges ſervari juſſit, furta, ſtupra, monetæ adulterationem, quæ vitia tunc in Anglia graſſabantur, ſeveriſſimis pœnis coërcens. Normanniam, quæ fratris ſui incuriâ in plures dominos diſtracta erat, unâ pene Rothomago in ejus poteſtate manente, illatis in eam armis, prælio ad *Tenerchebrai*, Comitis Moritolii caſtrum, pene incruento, in quo Dux *Robertus* captus eſt, ſubegit anno milleſimò centeſimo ſexto, V. Kalendas Octobris. Vvalenſes ſemper ad defectionem proclives domuit, traductis eam in Provinciam Flandris omnibus Angliæ incolis. Bellum à *Ludovico V*. Francorum Rege ſuſtinuit, haud diuturnum. Pax quippe inter eos compoſita hac conditione eſt ut *Vuillelmus* Angli filius hominium Chriſtianiſſimo Regi pro Normannia faceret, ejúsque ſe Beneficiarium profiteretur. *Rogerium* Sareſburienſem Epiſcopum, Supremum Regni Adminiſtrum conſtituit, ab Anglia ſæpè abeſſe coactus, ut Normannos in officio contineret. Refugiebat Epiſcopus tantis ſe curis involvere, niſi tres Archiepiſcopi Cantuarienſes, Anſelmus, Radulphus, Vvillelmus, poſtremò Romanus Pontifex, ei munus obedientiæ injunxiſſent (inquit Vvillelmus Malmeſbur.) *Henricum* Regem cum *Sancto Anſelmo, & Paſchali II.* commiſit Inveſtiturarum negotium, cujus ſeriem Diſſertatione ſingulari exponimus. Remiſit tandem Inveſtituras per annulum & baculum. *Sancti Anſelmi* in frænanda Clericorum incontinentia adjutor fuit, continentiſſimus ipſe Princeps. Scipionis Africani ſententiam uſurpabat: *Imperatorem me mater mea, non bellatorem peperit.* Quapropter *Sapientia nulli unquam modernorum Regum ſecundus, & pene omnium Anteceſſorum in Anglia facilè primus, libentiùs bellabat conſilio, quàm gladio. Vincebat, ſi poterat, ſanguine nullo, ſi aliter non poterat, pauco:* (inquit Vvillelmus Malmeſburienſis.) Pietatis in Deum monumenta erexit, Monaſteria in Anglia & Normannia. Defuncta *Mathilde*, ex qua filium unicum *Vuillelmum* genuerat, & *Mathildem* filiam *Henrico* Imperatori collocatam, alteram duxit uxorem, *Adelam* filiam Ducis Lotharingiæ. *Vuillelmum* filium immatura morte ſibi præreptum luxit. Liberos ex *Adela* ſuſcepit nullos. *Mathildem* filiam, defuncto viro *Henrico* Imperatore, ex Germania revocatam, *Gaufrido* deſpondit Andegavenſi Comiti. Obiit Rex *Henricus* in Normannia, anno milleſimo centeſimo trigeſimo-quinto, *Mathilde* Imperatrice filia ſua, & ejus filio *Henrico*, Regni heredibus inſtitutis. Adfuit morienti *Hugo* Rothomagenſis Archipræſul, qui Chriſtiano animo ipſum obiiſſe teſtatus eſt, ſcripta ad *Innocentium II.* Epiſtola. *Prout ei dicebamus*, inquit, *ipſe ore proprio, ſua fatebatur peccata, & manu propria pectus ſuum*

Henricum Regem cum S. Anſelmo & Paſchali II. committit Inveſtiturarum negotium.

Henricus Rex bellator ſapiens atque fortis.

Henrici I. Regis pius obitus.

ſuum percutiebat, & malam voluntatem dimittebat. Conſilio Dei & noſtro, & Epiſcoporum, emendationem vitæ ſuæ obſervaturum ſeſe promittebat. Sub iſta promiſſione, pro noſtro officio, tertiò eum, & per triduum abſolvimus. Crucem Domini adoravit, Corpus & Sanguinem Domini devotè ſuſcepit, eleemoſynam ſuam depoſuit..... Eo ipſius pia petitione, Oleo Sancto eum inunximus. Corpus in Angliam delatum, in Radingenſi Cœnobio conditum eſt. De illius Geſtis legimus *Eadmerum* Lib. II. & IV. *Hiſtoriæ Novorum*, *Vvillelmum Malmeſbur.* Lib. V. *De Geſtis Regum Anglorum* & Lib. I. *Hiſtoriæ Novellæ*, *Henricum Huntindonienſem* Lib. VI. *Rogerium Hovedenum*, in Annalibus, *Guillelmum Neuburgenſem* Lib. I. *De Rebus Anglicis*, Cap. III. *Matthæum Paris*, & alios Rerum Anglicarum & Normannicarum Scriptores.

ARTICULUS VII.

De Stephano Rege.

Juramentum Stephani Regis, cùm inauguratus eſt.

BOnonienſis Comes *Stephanus*, *Henrici I.* Angliæ Regis ex ſorore nepos, ab eòque educatus, ipſo defuncto, Regnum invaſit, violato juramento, quo *Mathild.* Imperatrici obſtrinxerat fidelitatem. Cantuarienſis Archiepiſcopus *Guillelmus*, aliîque Antiſtites eodem Sacramento obſtricti, paritèrque perjuri, ipſum coronarunt, eique fidelitatem juravere, *quandiu libertatem Eccleſiæ, & vigorem diſciplinæ conſervaret.* Ipſe viciſſim Eccleſiaſticæ libertatis, juriſdictionis, conſuetudinum, & bonorum Eccleſiaſticorum conſervationem, cùm viventibus Epiſcopis, tum vacante Sede, juravit. Refert Juramenti Formulam *Vvillelmus Malmeſburienſis* Lib. I. *Hiſtoriæ Novellæ*, in quo hæc verba obſervatione digna ſunt: *Dum verò Sedes propriis fuerint Paſtoribus vacuæ, & ipſæ, & omnes earum poſſeſſiones, in manu & cuſtodia Clericorum, vel proborum hominum ejuſdem Eccleſiæ committantur, donec Paſtor canonicè ſubſtituatur.* Coram Legato *Innocentii II.* Pontif. Max. qui *Stephani* electionem approbaverat, iſtud editum Juramentum eſt. *Innocentii* Diploma exhibet *Richardus* Prior Haguſtadenſis in Lib. *De Geſtis Regis Stephani*, ad annum MCXXXVI. Sacramentum toto Regni tempore violavit: Eccleſiarum enim quarumdam theſauri direpti, poſſeſſiones terrarum Laicis datæ, Eccleſiæ Clericorum alienis venditæ, Epiſcopi capti, vel res ſuas alienare coacti; Abbatiæ vel amicorum gratiâ, vel relaxatione debitorum indignis conceſſæ (inquit *Vvillelmus Malmeſburienſis.*) Domeſticis, externiſque moribus ac tempeſtatibus quaſſata Anglia eſt. *Stephano* regnante: Hinc à *Davide* Rege Scotorum, qui *Mathildi* fidem obſtrinxerat; hinc ab Anglis eidem Imperatrici faventibus; hinc à *Roberto* Gloceſtriæ Comite & *Mathilde* ipſa illius ſorore laceſſita. His Angliæ cum exercitu imminentibus, Arces à quibuſdam Epiſcopis ædificatas ſibi reddi juſſit Rex Stephanus: capti Epiſcopi Sareſberienſis & Lincolnienſis, poſſeſſiones eorum & Caſtella occupata. Magnas hoc factum turbas excitavit: alii à Rege, alii ab Epiſcopis ſtabant.

Stephani Regis & Epiſcoporum diſſidium.

Henricus Vvintonienſis Epiſcopus, Sedis Apoſtolicæ in Anglia Legatus, Regis frater, Epiſcoporum cauſam contra ipſum pugnavit. contendens: *Si Epiſcopi tramitem juſtitiæ in aliquo tranſgrederentur, non eſſe Regis; ſed Canonum Judicium. Sine publico & Eccleſiaſtico Concilio illos nulla poſſeſſione privari debuiſſe: Regem id non ex rectitudinis zelo; ſed commodi ſui compendio feciſſe, qui Caſtella non Eccleſiis, ex quarum ſumptibus, & in quarum terris conſtructa erant, reddiderit; ſed Laicis, eiſdémque parum religioſis contradiderit.* Quamobrem ex Canonum ſeveritate agendum ratus, congregavit Synodum, Regem de ſatisfactione convenit, conteſtatus ſe *Canonum executioni, nec pro Regis amicitia, nec pro damno poſſeſſionum, nec etiam pro capitis periculo defuturum.* Rex mittit Comites, qui cauſam ejus in Synodo agunt, injurias ejus Majeſtati ab Epiſcopis, *Rogerio* Sareſberienſi, & *Alexandro* Lincolnienſi illatas exponunt. Regem compertum habuiſſe quod *Rogerius* ejus hoſtibus faveret, famâ vulgari, quòd ad Imperatricem cum ſuis nepotibus eſſet defecturus, eique arces traditurus. *Ipſum captum, non ut Epiſcopum, ſed ut Regis ſervientem, qui & procuratores ejus adminiſtraret, & ſolidatas acciperet.* Caſtella per vim Epiſcopis non erepta, ſed ſponte dedita, ut calumniam de tumultu quem in Curia concitaverant, evaderent. Pecunias in Caſtellis inventas, Regis eſſe, quas nimirum tempore *Henrici* Regis ex Fiſci Regii redditibus *Rogerius* Epiſcopus collegerat. Negat *Rogerius* ſe *Stephani* Regis Miniſtrum aliquando fuiſſe, inſtat ut ſibi jus reddatur à Synodo, alioqui ad ſuperius tribunal ſe cauſam delaturum. Legatus, quæ contra Epiſcopos objiciebantur, priùs in Synodo proponi debuiſſe ait, tum in accuſationum veritatem inquiri, priùs quàm ſententia contra Canones in eos diceretur. Proinde æquum eſſe ut Rex ipſis ablatas poſſeſſiones reſtituat, ſecundùm morem forenſium Judiciorum. Adfuit poſtridie Synodo Rothomagenſis Archiepiſcopus & pro Rege contra Epiſcopos acriter peroravit, dicens, *Se concedere ut Caſtella Epiſcopi haberent, ſi ſe jure habere debere per Canones probare poſſent; quod quia non poſſent, extremæ improbitatis eſſe contra Canones niti velle. Et eſto*, inquit, *juſtum ſit ut habeant: Certè quia ſuſpectum eſt tempus ſecundùm morem aliarum gentium, Optimates omnes claves munitionum ſuarum debent voluntati Regis contradere, qui pro omnium pace debet militare.* Albricus Regis Advocatus, ejus nomine duriſſima quæque minatus eſt Epiſcopis, ſi aliquos ex ſuis contra ejus Majeſtatem Romam mitterent: quin etiam ut illorum conatus frangeret, eodem nomine Sedem Apoſtolicam appellavit. *Quapropter ita diſceſſum eſt, ut nec Rex cenſuram Canonum pati vellet, nec Epiſcopi eam conſultum exercere ducerent duplici ex cauſa: ſeu quia Principem excommunicare ſine Apoſtolici licentia temerarium eſſet, ſeu quoniam audirent, quidam etiam viderent gladios circa ſe nudari. Non omiſerunt tamen Legatus & Archiepiſcopus, quin tenorem officii ſui proſequerentur. Suppliciter enim pedibus regis in cubiculo affuſi, oraverunt ut miſereretur Eccleſiæ, miſereretur animæ & famæ ſuæ, ne pateretur fieri diſſidium inter Regnum & Sacerdotium.* Ipſis reverenter aſſurrexit Princeps, facti invidiam diluit, nihil tamen ipſorum precibus conceſſit. Ita refert *Vvillelmus Malmeſburienſis.* Libro II. Hiſtoriæ Novellæ. *Mathildis* Imperatrix in Angliam trajiciens, urbes plurimas in deditionem accepit; ſed mox Anglorum à ſe alienavit animos arrogans femina. Bellum vario eventu geſtum.

Gaufredi Comitis Andegavenſis bellum cum Stephano.

Interim *Gaufredus* Comes Andegavenſis, *Mathildis* maritus, mortuo *Euſtachio* Duce, *Stephani* Regis filio, Normanniam ſibi ſubegit, eòque Ducatu auxit *Henricum* ſuum ex *Mathilde* filium anno MCCLVIII. Is anno MCLI. duxit *Alienoram* à *Ludovico VII.* Rege Chriſtianiſſimo repudiatam, & dotali Aquitaniæ Ducatu potitus eſt. Poſt hæc, *Stephanum* Angliæ Regem bello aggreſſus, magnam

gnam ipſi cladem intulit. Proceres veteris Sacramenti memores *Henrico* Duci plerique omnes ſtudebant. Tandem cùm *Stephanus Henricum* Ducem filium appellaſſet, Regnique denunciâſſet heredem, ſervatis quandiu viveret Regis nomine & poteſtate, pax inter eos compoſita eſt anno Chriſti MCLIII. Chartam *Stephani* Regis, qua pacis conditiones continentur, exhibet *Joannes Bromton* in Chronico. Tuendæ Auctoritate Eccleſiaſtica pacis infractores Cenſuris Eccleſiaſticis caſtigando, curam ſuſcepere partis utriuſque Epiſcopi, ut ex eadem Charta conſtat. Obiit Rex *Stephanus* anno MCLIV. Regni XIX. Octobri menſe. Eo Regnante, *Rievallis*, *Fontium*, & *Bellalanda* Monaſteria, Ciſtercienſis Ordinis, in Anglia condita ſunt, de quibus legendus eſt *Guillelmus Neubrigenſis* Lib. I. *De Rebus Anglicis*; Capp. XIV. & XV. De Geſtis *Stephani* Regis legendi *Richardus* Prior Haguſtadenſis, *Vuillelmus Malmesburienſis* Lib. VIII. *Rogerius Hovedenus*; *Guillelmus Neubrigenſis* Lib. I. *Henricus de Knighton* Lib. II. de Eventibus Angliæ, *Joannes Bromton* in Chronico, *Matthæus Vueſtmonaſterienſis*, *Matthæus Paris*, *Polydorus Virgilius* Lib. XII. *Thomas de Vualſingham*, in Ypodigmate Neuſtriæ, &c.

Pax componitur.

S C H O L I O N.

In hoc Articulo, pag. 190. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *In Concilio provinciali ſine conſenſu Papæ nequit Rex excommunicari.*

Hæc Propoſitio non eſt mea, ſed Albrici Advocati Stephani Angliæ Regis in Synodo Nationali, aut certè Vuillelmi Malmesburienſis ita ſcribentis: *SEU quia Principem excommunicare ſine Apoſtolici licentia temerarium eſſet*, &c. Hiſtoriam refero, & verba Hiſtorici; dogma non conſtituo.

ARTICULUS VIII.

De Henrico II. & Henrico III.

Henricus Secundus.

STephano Angliæ Regi ſucceſſit *Henricus* Dux Normanniæ & Aquitaniæ, Andegavorum, Cenomanenſium, & Pictonum Comes, *Gaufridi* Comitis Andegavenſis, & *Mathildis* Imperatricis filius *Henrici I.* Angliæ Regis ex filia *Mathilde* nepos, ingenti animi Princeps. *Ludovico VII.* Francorum Regi de Normannia, Aquitania, Andegavia, Cenomanis, & Turonibus Hominium præſtitit anno MCLV. Hominium accepit ipſe a Scottorum Rege *Malcolmo*. Leges *Henrici I.* Avi ſui toto Regno ſervari juſſit. Exteros omnes, Flandros præſertim, Regno ejecit. Anno MCLVIII. ſecundò coronatus eſt apud Lincolniam. Anno ſequenti, in Paſchali Solemnitate tertiò coronatus eſt cum *Alienoride* conjuge: *Et cùm ad oblationes venirent, depoſuerunt coronas ſuas, & eas ſuper Altare obtulerunt: voventes Deo quòd nunquam in vita ſua de cætero coronarentur.* Ita refert *Rogerius Hovedenus*. *Thomam* Cantuarienſem Archidiaconum, ſuadente *Theobaldo*, Archipræſule, Regni Cancellarium creavit *Henricus II.* anno MCLVII. eodémque *Theobaldo* defuncto, Cantuarienſem Archiepiſcopum deſignavit anno MCLXII. Grave poſtea diſſidium Regem inter & Sanctum Archiepiſcopum ob Eccleſiæ Jura & libertatem pravis Legibus & conſuetudinibus violata ortum eſt, quod Regis famæ labem maximam aſperſit, *Thomæ* Coronam Martyrii procuravit. Hujus diſſidii Hiſtoriam, & omnia ad ipſa ſpectantia, ſingulari Diſſertatione exponemus. Anno Chriſti MCLXVII. obiit *Mathildis* Imperatrix, & Rothomagi in Cœnobio *Sanctæ Mariæ de Pratis*, ſepulta eſt, de qua iſtud ab incerto Autore editum Epitaphium in ſua Britannia vulgavit *Camdenus*:

Henrici Secundi & Cantuarienſis Archiepiſcopi Thomæ diſſidium, ob Eccleſiæ Jura pravis Legibus & conſuetudinibus à Rege violata.

Mathildis Imperatricis obitus.

Ortu magna, viro major, ſed maxima prole;
Hic jacet Henrici filia, ſponſa, parens.

Filia ſcilicet *Henrici I.* Angliæ Regis, conjux *Henrici IV.* Germaniæ Imperatoris, mater *Henrici II.* Angliæ Regis. Hic ex *Alienora* uxore filios quatuor ſuſceperat, *Henricum*, *Gaufridum*, *Richardum* & *Joannem*. *Henricum* natu majorem Regni Anglici & Normanici Ducatûs heredem dixit; *Richardum*, Aquitaniæ, *Gaufridum*, minoris Britanniæ, quam in poteſtatem redegerat, nulla *Joanni* relictâ provinciâ, qui propterea *ſine terra*, nuncupatus eſt. *Henricus* patre ſuperſtite Angliæ Rex inauguratus & appellatus eſt. Poſtea coronata eſt *Margareta* conjux, *Ludovico VII.* Francorum Rege, cujus filia erat, urgente. Secundùm hæc, *Henricus* Senior Angliæ Rex vindicem numinis dexteram ſuper ſe ſenſit aggravatam, *Henrico* filio Rege Juniori, cum *Richardo* & *Gaufredo* fratribus in ſe conjuratis, ac bellum in Normannia, Aquitania, & Britanniâ moventibus. *Henrici Junioris* partes *Ludovicus* Rex Francorum tuebatur. *Henricus II.* hucuſque tot hoſtium domitor, qui nempe Vallente ſæviebat, *Gaufredum* fratrem, Chinone caſtro muniſſimo complanato, tumultuandi fecerat impotentem, qui ducto in Waſconiam exercitu, Cadurcum, arcéſque plurimas receperat; qui Aremoricam Angliæ Regno adjunxerat, ſeu potiùs *Gaufrido* filio tradiderat, junctâ ipſi Ducatûs herede; qui ſubegerat Hiberniam; ſe in ſummo diſcrimine poſitum vidit totius amittendi Regni; domeſticis, externiſque hoſtibus ſimul irruentibus. Hinc filii perduelles; inde Rex Francorum, cum Flandrenſi Comite; illinc Rex Scottorum, cum ſingulis exercitibus imminebant. *Henricus* in tantis conſtitutus anguſtiis, Deúmque ultionem de perſecutione *Sancti Thomæ* Cantuarienſium Archipræſulis repetere intelligens, ad Juſtitiam ejus Sancti Martyris interceſſione, & ſincerâ pœnitentiâ ac humilitate placandam animum convertit. Cantuariam itaque profectus, ex quo Eccleſiam in qua *Sancti Thomæ* corpus conditum eſt proſpexit, ex equo deſiliens, nudis pedibus, pannis laneis aſperiſque indutus, corde compunctus, tria milliaria confecit. Cúmque ad Sacrum locum perveniſſet, ſupplicem ſe abjecit ad Sepulchrum Martyris, uberes lachrymas fudit, à Sacerdotibus & Monachis Cantuarienſibus virgis cædi voluit, noctem in oratione, jejunio, & planctu, ad Sancti Martyris Sepulchrum proſtratus tranſegit, Eccleſiam Cantuarienſem multis donis ornavit, redditibus auxit: auditâ ſummo mane *Miſſâ*, Londinum rediit. Hæc geſta anno Chriſti MCLXXIV. Humilem ac pœnitentem Regem Deus contra hoſtes numero viribúſque formidandos adjuvit. Ipſa die quâ ad Sepulchrum *S. Thomæ* proſtratus ſupplicabat, Scotiæ Rex ab exigua Anglorum Equitum manu captus eſt, & ad *Henricum II.* perductus, Scottorum acies mutuam in cædem ſævere. Subinde Rothomagum *Henricus* advolavit; cujus obſidionem Rex Francorum cum *Henrico III.* Rege ejus filio perduelli urgebat. Copiis per medios hoſtium cuneos traductis, urbem ingreſſus, ipſos obſidionem ſolvere compulit. Septembri menſe, die Natali Deiparæ Virginis, Rex Francorum, Junior Angliæ Rex *Henricus III.* & *Henricus II.* Angliæ Rex Pater colloquio Giſortii habito inducias pepigere, à quibus excluſus eſt *Richardus*, qui in Pictavia

Henricus II. actâ ad S. Thomæ Martyris tumulum pœnitentiâ de hoſtibus victor evadit.

Digitized by Google

ctavia bellum etiamnum adverſùs patrem gerebat. Illuc properans cum copiis *Henricus* pater, ipſum ad veniam, gratiámque ſuam rogandam adegit. Colloquium alterum inter Principes indictum inter Turones & Ambaſium Caſtrum, pridie Kalendas Octobris habitum eſt. *Ludovicus VII.* Rex Chriſtianiſſimus, cum Baronibus Franciæ, pacis inter *Henricum II.* Anglorum Regem & filios *Henricum III.* Regem, *Richardum* & *Gaufridum* arbiter fuit. Pacti conditiones *Henrico* Patri glorioſæ fuere, qui ditionum omnium, Angliæ ſcilicet, Scotiæ, Hiberniæ, Normanniæ, Aquitaniæ, Pictonum, Andegavorum, Cenomanorum, Aremoricæ ſupremum dominium, poſſeſſionem, adminiſtrationémque retinuit, quibuſdam caſtris dantaxat ac redditibus filiis ad vitam ac dignitatem ſuſtentandam aſſignatis. *Richardus* & *Gaufridus* Hominium Patri præſtiterunt: *Henrico* ad idem faciendum parato, propter dignitatem Regiam Hominii ſervitutem condonavit, ſecuritate ab ipſo acceptâ. Pacta conventa apud *Rogerium Hovedenum*, poſteriori Annalium parte pag. 540. & 541. legere eſt. Anno MCLXXV. *Vvilelmus* Rex Scottorum libertate donatus, cum *Davide* fratre, & univerſis Præſulibus ac Proceribus ditionum ſuarum, fidelitatem juravit, hominiúmque præſtitit Angliæ Regibus Patri & Filio, pacémque roboravit antea pactam dum Faleſiæ in cuſtodia teneretur. Anglicanæ Eccleſiæ jus in Scottorum Eccleſias aſſertum. Pactorum exemplar exhibet *Rogerius Hovedenus* pag. 545. & 546.

Ludovicus Septimus Rex Chriſtianiſſimus pacis inter Anglum & ejus filios arbiter.

Anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo ſexto, *Henricus II.* Notingæ Conventum habuit, ubi Regno ſex in partes diviſo, in ſingulis tres Juſtitiæ Adminiſtros ac Præfectos itinerantes conſtituit, accepto ab ipſis Sacramento de Legum executione procuranda, quæ in Placitis, ſeu *Aſſiſis* (ut illa ætate loquebantur) Clarenduni, & Northanctonæ habitis conditæ fuerant ac promulgatæ. Has qui noſſe cupit, adeat *Rogerium Hovedenum*, pag. 549. Eodem anno *Joannam* filiam *Vvillelmo* Siciliæ Regi uxorem dedit. Chartam Dotalem exhibet *Rogerius* pag 551. Eadem tempeſtate *Vivianus* S. R. E. Preſbyter Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus ab *Alexandro III.* in Scotiam, & circumjacentes Inſulas miſſus eſt, ut Eccleſiæ ſtatum in illis regionibus componeret. Qui cùm in Angliam appuliſſet licentiâ à Rege non petitâ, *Rex miſit ad eum Richardum Vvintonienſem, & Gaufridum Elienſem, Epiſcopos, ut interrogarent eum, cujus auctoritate auſus erat intrare in Regnum ſuum ſine licentia ipſius. His igitur interrogationibus prædictus Cardinalis plurimum territus, de ſatisfactione juravit Regi, quod ipſe nihil ageret in Legatione ſua contra voluntatem ipſius; & ſic data eſt ei licentia tranſeundi uſque in Scotiam.* Ita refert *Rogerius Hovedenus*.

Comitia Notingæ habita.

Henricus II Legato Apoſtolico ſuccenſet, quod ejus Regnum ſine Majeſtatis ſuæ licentiâ ingreſſus ſit.

Henrici II. Angliæ Regis amicitiam coluit *Manuel* Græcorum Imperator, qui prælii à Chriſtiano exercitu contra Soldanum Iconii commiſſi Relationem accuratam ad ipſum miſit anno ipſo MCLXXVI. quam ſuis Annalibus inſeruit *Rogerius de Hovedon* pag. 554. *Alfonſus* Caſtellæ, & *Sanctius* Navarræ Reges, poſt multa prælia, quibus eorum controverſiæ de Caſtellis & terris aliquibus dirimi non potuerant, earum arbitrium *Henrico* Angliæ Regi detulerunt, qui ipſorum Oratoribus, querelis, & orationibus viſis & auditis, in Conventu Præſulum ac Procerum Regni ſui frequentiſſimo, Jus ipſis dixit. Omnia Inſtrumenta hancce cauſam ſpectantia *Rogerius Hovedenus* ad poſteritatis memoriam tranſmiſit, poſteriori parte Annalium, ad annum MCLXXVII.

Ab Alfonſo Caſtellæ & Sanctio Navarræ Regibus arbiter electus, eorum controverſiam finit.

Eodem anno *Petrus* Tituli *Sancti Chryſogoni* Preſbyter Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo in Gallias miſſus eſt, habuitque in mandatis, ut Normanniæ & omnibus Regis Angliæ ditionibus Sacris Officiis & Sacramentis interdiceret, niſi *Aleſiam*, *Ludovici* Francorum Regi Filiam, jam viro maturam, à Filio ſuo *Richardo*, cui deſponſa fuerat, duci permitteret. Qua de re certior factus *Henricus*, Appellatione ad Summum ipſum Pontificem interjecta, Legati conſilia eluſit. Sacram expeditionem juravit, initâ cum Rege Chriſtianiſſimo concordiâ. Inſtrumentum ea de re confectum, apud *Rogerium de Hoveden* pag 570. legere eſt. Eodem anno vertente, Marchiæ Comitatum emit ab *Audeberto* Comite, qui ſæculo valedicere, & uni Deo vacare decreverat. Charta venditionis, apud Grandem montem data, legitur in Annalibus *Rogerii Hovedeni*, pag. 572.

Anno 1180. Leges à *S. Eduardo* Rege conditas, & à *Vvillelmo I.* renovatas, rurſùs promulgavit *Henricus II.* Has *Rogerius* ad hunc annum recenſet. Anno 1183. *Henricum II.* inter & filios ejus *Henricum* & *Gaufridum* novum diſſidium ortum eſt, quod Aquitaniæ Baronibus perduellibus contra patrem faverent. *Richardus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, & Epiſcopi Roffenſis, Bajocenſis, Ebroicenſis, Lexovienſis & Sagienſis, cum Normanniæ Abbatibus in Monaſterio Cadomenſi *S. Stephani* congregati, omnes qui pacem inter Regem & filios faciendam impedirent, diris omnibus Chriſtiano ritu devoverunt, uno Rege filio excepto *Henrico Juniore*. In eodem anno obiit prope Lemovicum, atque in extremis poſitus impietatem in patrem, cæteráque peccata, humillimâ pœnitentiâ expiavit. Corpus ejus Rothomagum delatum, in Eccleſia Metropolitana ſepultum eſt. Anno MCLXXXVI. *Gaufredus* Britanniæ Comes Regis *Henrici* filius, Pariſiis ab equo dejectus, & attritus obiit.

Mors Henrici Junioris Regis.

Anno MCLXXXIX. Cùm *Philippus Auguſtus* Rex Francorum Henrico Anglorum Regi bellum indixiſſet, *Joannes Anagninus* Cardinalis, Legatus Apoſtolicus ad pacem inter Reges componendam miſſus à *Clemente III.* Pontifice Maximo, *Interdictum* Regno Francorum minatus eſt, niſi *Philippus* cum Angliæ Rege pacem faceret. Rex Auguſtus reſpondit: *Quod ſententiam ſuam non timeret, nec teneret, cùm nulla æquitate niteretur. Dicebat enim quòd non pertinet ad Eccleſiam Romanam in Regnum Franciæ per Sententiam, vel alio modo animadvertere, ſi Rex Franciæ in homines ſuos demeritos & Regno rebelles, cauſa injurias ſuas & Coronæ dedecus ulciſcendi inſurgit.* Ita refert *Rogerius Hovedenus*. Inſuperhabitis itaque Legati Apoſtolici minis, bellum Anglo intulit, plura oppida caſtráque, tandem Cenomanum, & Turones expugnavit. Rex Angliæ ad anguſtias redactus, pacem ad nutum Regis Francorum pepigit. Mox mœrore confectus ob filiorum defectionem, qui hanc adverſùs illum tempeſtatem excitarant, illis maledixit: ac febre ad mœrorem accedente, facta peccatorum exomologeſi, & Communione Corporis & Sanguinis Domini piè ſuſcepta, obiit Chinone in Octavis SS. Apoſtolorum *Petri & Pauli*, cùm annos XXXIV. menſes VII. & dies IV. regnaſſet. Corpus ejus in Fontis Ebraldi Parthenone ſepultum eſt. Præclaras animi dotes nonnullis vitiis infuſcavit. Nam præter Sancti Cantuarienſium Archipræſulis vexationem, & Eccleſiaſticæ oppreſſionem libertatis, cujus diu multúmque reus fuit, in libidinem pronior erat, conjugalem modum

Legato Apoſtolico Interdictum minitanti niſi cum Anglorum Rege pacem faciat liberè reſpondet Philippus Auguſtus.

Henrici II. obitus.

Ejus vitia, & virtutes.

dum excederet; venationis plus æquo amans, Judæorum fautor propter emolumenta quæ ex eorum fœnerationibus percipiebat; pecuniæ ſupra modum avidus. A *Guillelmo Neuburgenſi* etiam notatur quòd *Vacantes Epiſcopatus ut proventientia perciperet commoda, diu vacare voluit, & Eccleſiaſticis potiùs uſibus applicanda in Fiſcum redegit.* Cæterùm tuendæ publicæ pacis & juſtitiæ ſtudioſiſſimus fuit: viros Religioſos coluit; & res eorum æquo cum ſuis dominiis jure conſervari præcepit: Nullum grave onus ſubditis impoſuit, una decimatione excepta, quæ Hieroſolymitanæ cauſa expeditionis facta eſt. *Tributum more aliorum Principum, ſub cujuſlibet neceſſitatis obtentu, Eccleſiis ſive Monaſteriis nunquam indixit: quibus etiam ab angariis & exactionibus publicis religioſo ſtudio Immunitatem ſervavit* (ut refert Willelmus Neuburgenſis Lib. III. Cap. XXVI.) Antiquam inhumanam circa naufragos conſuetudinem in ipſis Regni ſuis initiis eximia pietate correxit: atque hujuſmodi hominibus ab æquoreo diſcrimine liberatis humanitatis officium exhiberi præcipiens, graves in eos pœnas ſanxit, qui fortè illis in aliquo moleſti eſſe, vel de rebus eorum quippiam uſurpare præſumerent (inquit idem Autor.) *Alexandrum III.* Pontificem Maximum inter primos recipiendo, ejúſque partes adverſùs Schiſmaticos tuendo, optimè de Eccleſia meritus eſt. Crucis inſigne ſumpſerat cum Francorum Rege, biennio pene antequàm è vita excederet; ac votum implèviſſet, niſi bellis ac negotiis domeſticis fuiſſet retardatus, ac tandem morte interceptus. *S. Hugonem*, quem ad Lincolnienſem Epiſcopatum ex Priore Carthuſiæ provexerat, ſumma veneratione proſecutus eſt. In Monaſterium Fontis Ebraldi, totúmque Ordinem munificentiſſimum ſe præbuit, quo nomine in Necrologio celeberrimi illius Parthenonis commendatur. Ejuſdem munificentiam in cæteros Ordines, domóſque Religioſas, Cluniacenſis Congregationis, Carthuſienſis, Præmonſtratenſis, Grandimontenſis, Ciſtercienſis, Militiæ Templi, & Hoſpitalis Hieroſolymitani, profusáſque eleemoſynas ad pauperes & liberas feminas omnium ditionum ſuarum honeſtè collocandas, teſtatur ipſius Teſtamentum anno 1182. conditum, quòd Chronico ſuo ad eum annum inſeruit *Gervaſius Dorobernenſis.* Mirum videtur ac inſolens, quod paulò ante de *Rogerii* Eboracenſis Archiepiſcopi Teſtamento decreverat. Gravi correptus infirmitate, imminentem præſentiens obitum, res ſuas in pauperum uſus diſtribuit: & inter alia *Vuillelmo* Remenſi Archiepiſcopo & cæteris Regni Francorum Epiſcopis pluſquam quingentas libras argenti miſit, pauperibus erogandas: ſimiliter Rothomagenſi Archiepiſcopo, & cæteris Epiſcopis Normanniæ: ſimiliter Cantuarienſi Archiepiſcopo & cæteris Epiſcopis Angliæ. Cùm autem Regi nuntiatus eſſet Archipræſulis obitus, *Miſit Miniſtros ſuos per Archiepiſcopatum Eboracenſem, præcipiens quòd univerſa, quæ prædictus Archiepiſcopus in infirmitate ſua diſtribuerat, confiſcarentur: ſicque factum eſt: Nam tota diviſa, quam ipſe in infirmitate ſua fecerat, per Præceptum Regis ad nihilum redacta eſt. Dicebat enim Dominus Rex, quòd præfatus Eboracenſis Archiepiſcopus judicium fecerat in vita ſua, quòd de jure non liceret alicui viro Eccleſiaſtico diviſam facere, niſi priùs quàm ægrotare inciperet.* Ita refert *Rogerius Hovedenus* poſteriori parte Annalium ad annum MCLXXXI. Præter quem de *Henrici II.* Geſtis legendi ſunt Authores Vitæ *Sancti Thomæ* Cantuarienſis Archiepiſcopi & Martyris, *Guillelmus Neuburgenſis* Lib. III. de Rebus Anglicis, *Gervaſius Dorobernenſis* in Chronico; *Rodulphus de Diceto*, in Imaginibus Hiſtoriarum, *Joannes Bromton* in Chronico, *Henricus de Knigthon* Lib. II. de Eventibus Angliæ, *Matthæus Vveſtmonaſterienſis* in Floribus Hiſtoriarum, *Matthæus Paris*, *Polydorus Virgilius* Lib. XIII. &c.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 196. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Legatus Papæ redarguitur à Rege Henrico II. quia in Angliam ingreſſus eſt ſine ejus licentia.*

R. Facti Quæſtio eſt, nec mea, ſed *Rogerii de Hoveden* verba ſunt.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 198. hanc Propoſitionem notant RR. Cenſores: *Excommunicatio pro temporalibus negotiis Regum, nulla.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea: factum duntaxat refero ſingulare ex *Rogerio de Hoveden* probatæ fidei Hiſtorico. Legatus Apoſtolicus Interdictum Regno Francorum minatus eſt, niſi Philippus Auguſtus cum Angliæ Rege pacem faceret. Rex reſpondit: *Quòd ſententiam ſuam non timeret nec timeret, cùm nullâ æquitate niteretur. Dicebat enim quòd non pertinet ad Eccleſiam Romanam in Regnum Franciæ per ſententiam vel alio modo animadvertere, ſi Rex Franciæ in homines ſuos demeritos & Regno rebelles, causâ injurias ſuas & Coronæ dedecus ulciſcendi inſurgit.* Hæc Rogerius de Hoveden in Hiſtoria ſua refert. Nullam ex hoc Regis Auguſti Reſponſo infero conſequentiam; rem geſtam ſimpliciter enarro.

ARTICULUS IX.

De Richardo I.

R*ichardi*, cui cognomen *Cor Leonis*, in paternas ditiones ſucceſſio, ſubditis ſolatio fuit, qui tum illud uſurpare potuère:

> *Mira canam, Sol occubuit, nox nulla ſecuta eſt.*

Namque, *Sol pater, & radius filius ejus erat*, (inquit *Rogerius Hovedenus.*) Normannici primum Ducatûs gladio à *Vualtero* Archiepiſcopo Rothomagenſi accinctus, redemptis Caſtris & Civitatibus, quas *Philippus Auguſtus* Rex Francorum ſuperiori bello expugnaverat, & *Henrico* Patri ſuo eripuerat, promulgato Edicto, omnes quos pater in cuſtodiam tradiderat, libertate donavit. Mox in Angliam ſecundis ventis delatus, tertio Nonas Septembris, die Dominica, à *Balduino* Cantuarienſi Archiepiſcopo Londini Rex inauguratus eſt. Coronationis ejus Ordinem Ritúmque deſcribit *Rogerius* pag. 656. Judæis funeſta fuit ea dies, multis in ſeditione occiſis: non minor fuit in aliis Civitatibus circumciſorum hominum ſtrages. Regis voluntate facinus falsò excuſabatur: cui ſummopere diſplicuit. Anno milleſimo centeſimo nonageſimo, *Richardus* Angliæ, & *Philippus Auguſtus* Franciæ Reges, mutua pace jurata ſacram expeditionem ſunt aggreſſi. Rex Francorum prior Meſſanam appulit nobilem Siciliæ civitatem. Illuc poſtea pervenit Angliæ Rex. Cives duorum hoſpitio Regum ſe gravatos iri arbitrati, Anglo portas clauſere. Urbem expugnavit *Richardus*, & à Meſſanenſibus obſides accepit, donec *Tancredus* Siciliæ Rex ſibi feciſſet ſatis. Concordia

Richardus & Philippus Auguſtus ad ſacram expeditionem fœderati.

inter Reges Franciæ & Angliæ renovata; Leges Clericis, Militibus, Nautis, Mercatoribus, Hieroſolymita un iter profeſſis, ambobus à Regibus communi conſilio latæ, quas inter hæc obſervatione digna: *Nemo in toto exercitu ludat ad aliquod genus ludi pro lucro, exceptis Militibus & Clericis qui in tota nocte & die nonniſi viginti ſolidos amittent.* Qui hanc ſummam exceſſerint, centum ſolidis mulctantor. Pacem deinde fecit *Richardus* cum *Tancredo* Siciliæ Rege, ea conditione ut Siciliæ Rex filiam ſuam *Arthuro* Britanniæ Duci, ipſius *Richardi* nepoti collocaret: accedente Summi Pontificis diſpenſatione; propter conſanguinitatem neceſſariâ. Id conſtat ex Conventorum Inſtrumento, & *Richardi* Regis Epiſtola ad *Clementem* Romanum Pontificem, à *Rogerio Hovedeno* deſcriptis poſteriori parte Annalium ad annum MCXC.

Richardi Regis præclarè geſta in Oriente.

Supremam Regni adminiſtrationem *Vuillelmo* Elienſi Epiſcopo, Regni Cancellario, diſcedens *Richardus* commiſerat, eique Legationem Apoſtolicam inſuper impetrarat à Romano Pontifice. Ille verò utraque poteſtate ad tyrannidem inſolenter abuſus eſt. Quamobrem à *Joanne* Regis fratre, Epiſcoporum & Optimatum conſilio, in ordinem eſt redactus, & è Regno expulſus. Regni verò adminiſtratio *Vvaltero* Rothomagenſi Archiepiſcopo, viro prudenti & modeſto, quem Rex è Sicilia in Angliam remiſerat, ut Cancellarii in Miniſterio conſors eſſet, tradita eſt. Interim Cyprum Inſulam in poteſtatem redegit Angliæ Rex. Expugnata ſubinde à confœderato Chriſtianorem exercitu Ptolemaïde ſive Accone, Rex Francorum, noxium aërem cauſatus, in Gallias rediit. Interea Elienſis Epiſcopus à Regni adminiſtratione finibúſque pulſus, *Celeſtinum* appellavit Pontificem Maximum, qui ipſum in priſtinam dignitatem, honorem ac munus reſtitui juſſit, omnibúſque Angliæ Archiepiſcopis mandavit, ut dejectionis ejus authores, conſiliarios, complices & fautores anathemate confoderent. *Vuillelmus* Elienſis, Legationis Apoſtolicæ Auctoritate Epiſcopos ac Proceres plurimos excommunicavit, inprimis *Vvalterum* Archiepiſcopum Rothomagenſem. At neque Mandatorum Apoſtolicorum, nec excommunicationis ab eo latæ ratio habita ulla eſt; quoniam de re temporali agebatur, & *Vuillelmus* Cancellarii dignitate ad tyrannidem abuſus erat, cùm in Eccleſiam tum in Proceres, Plebémque Anglicanam, & Regios Theſauros dilapidaverat. Quamobrem Rothomagenſis Archipræſul, Magiſtratuum Regni conſilio, omnes Epiſcopatus Elienſis redditus in Fiſcum redegit, teſte *Rogerio Hovedeno*. *Richardus* Rex in Syria Saladinum premebat, cujus cum exercitu commiſſo prælio, inſignem victoriam reportavit, eúmque adegit ad civitates plurimas evertendas, ne in Chriſtianorum confœderatorum poteſtatem venirent. *Richardus* Rex de Chriſtianæ rei in Syria promotione ob Chriſtianorum Ducum diſſenſionem deſperans, reditum adornavit, *Joppe* à Turcarum obſidione liberata, pactíſque cum Saladino in triennium induciis. *Henrico* Campaniæ Comiti, ſuo Regíſque Francorum nepoti, Regni Hieroſolymitani reliquias tradidit, annuente *Guidone Luſigniano* olim Hieroſolymorum Rege; cui Cypri Regnum, ſub hominii ſibi præſtandi conditione contulit. Rediens, cùm naufragium vix evaſiſſet, ſæviorem in continenti expertus tempeſtatem eſt. A *Leopoldo* ſcilicet Auſtriæ Duce, privatæ injuriæ memore interceptus, *Henrico* Imperatori traditus eſt, qui eum in cuſtodia detinuit. Interim *Philippus* Rex Francorum Normanniam infeſtabat; *Joannes*, *Richardi* frater, Angliæ Regno inhians turbas excitabat, captivi Regis calamitate abuſ. *Celeſtinus* Pontifex *Henrico* Imperatori Cenſuras Eccleſiaſticas minatus eſt, niſi Regem Anglorum dimitteret; item Regi Francorum niſi ejus ditionibus parceret. Pax tandem Imperatorem inter & *Richardum* conſtituta. Centum & quinquaginta mille marcis argenti redemit iſte libertatem, pecunia partim à fidelibus ſubditis liberaliter oblata, partim mutuo, partim ex Eccleſiarum theſauris ab Epiſcopis accepta, promiſſa ſub juramento nomine Regis reſtitutione. Id conſtat ex Epiſtola *Richardi* Regis ad *Alienoram* Reginam Matrem, & Magiſtratus Angliæ, quam apud *Rogerium Hovedenum* pag. 726. legere eſt, & ex Forma compoſitionis inter *Henricum* Imperatorem & Regem Angliæ, apud eumdem Scriptorem pag. 728. In Angliam redux *Richardus*, ſecundò coronatus eſt, die XVII. Aprilis anni MCXCIV. Induciis deinde cum Rege Francorum pactis, Juſtitiæ Præfectos per ſingulos Angliæ Comitatus miſit. *Juſtitiarios errantes* vocat *Rogerius Hovedenus*. Promulgata Capitula, ex quorum præſcripto Jus dicerent, quæ idem Author ſuis Annalibus inſeruit pag. 744. & ſequentibus.

Vuillelmus Elienſis Epiſcopus & Legatus Apoſtolicus ſacra & civili Auctoritate abutitur.

Richardus Rex in reditu à Leopoldo Auſtriæ Duce interceptus, & Henrico Imperatori traditus.

Juſtitiæ Præfecti per ſingulos Angliæ Comitatus à Richardo miſſi.

Anno MCXCVI. Pax *Richardum* Angliæ Regem inter & *Philippum Auguſtum* Francorum inita eſt haud diu duratura. Brevi ſiquidem elapſo tempore bellum redintegravit *Auguſtus*, & Albemarlam * obſidione cinxit. Anglus poſſeſſiones omnes & facultates Abbatum Cluniacenſis, Majoris Monaſterii, Sancti Dionyſii, & Prioris Caritatis, in ſuis ditionibus capi juſſit; illi namque fidejuſſores de pace ſervanda Regi Angliæ pro Rege Chriſtianiſſimo fuerant, & XV. millia marcarum argenti Anglo promiſerant, ſi *Philippus* Rex pacta conventa violaret, ut refert *Rogerius Hovedenus*. Anno MCXCVII. inter *Vvalterum* Archiepiſcopum Rothomagenſem & Regem Angliæ ortum diſſidium eſt, quod Rex in Villa Andeliaco, quæ Rothomagenſis Eccleſiæ Patrimonium erat, arcem extruxiſſet abſque ejus aſſenſu. Hac de re legenda *Vvalteri* Epiſtola querelarum plena ad *Radulfum* Decanum Londinenſem, apud *Radulfum de Diceto*. Injuriam damnúmque Eccleſiæ, lato in totam Provinciam Interdicto, Archiepiſcopus ultus eſt. Cauſa *Celeſtini III.* Pontificis Maximi arbitrio à partibus permiſſa. Rex miſſis Oratoribus factum excuſavit, quòd Villa, Caſtrúmque ipſi neceſſaria eſſent ad incurſus Regis Francorum in Normanniam prohibendos: & nihilominus Archipræſuli & Eccleſiæ Rothomagenſi juſtam compenſationem, proborum & ſapientum virorum judicio obtuliſſet. Archipræſulem cenſuræ præcipitis arguit Summus Pontifex, ipsique juſſit negotium cum Rege amicè componeret. Interdicto verò Normanniam abſolvit, *Regi licere aſſerens infirmiora terræ ſuæ munire, ne perinde damnum ſibi & ſuis contingat.* Richardus Rex, convocatis Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus & Baronibus Normanniæ, *Vvaltero* Archipræſuli, ejúſque Succeſſoribus pro * Andeliaco *Deppam* * cum appendicibus, *Loueverim*, * *Bottilam*, Sylvam *Alacris montis*, * & Molendina Rothomagenſis urbis in perpetuum conceſſit. Chartam Excambii deſcribunt *Rodulfus de Diceto* in Imaginibus Hiſtoriarum, & *Matthæus Paris* ad annum MCXCVII. Commutationem

Aumale.

Diſſidium inter Vvalterum Rothomagenſem Archiepiſcopum & Richardum Regem.

Celeſtinus III. Archiepiſcopo jubet ut negotium cum Rege amicè componat.

* *Andelis. Dieppe. Louviers. Botteilles. Alermont.*

A mutationem Pontificio Diplomate confirmavit *Innocentius III.* In obſidione *Caluci*, * quòd Caſtrum eſt in Lemovicis, ſagitta in brachio percuſſus, malè curato vulnere, *Richardus* Rex occubuit. Corpus ejus ad *Fontem Ebraldi* ſepultum eſt: Cor in Metropolitana Eccleſia Rothomagenſi conditum. Chriſtianè obiiſſe, Chronicon *Joannis Bromton* teſtatur. Jam ab anno MCXCV. *Richardum* Regem mores in meliùs mutaſſe, *Rogerius Hovedenus* teſtis eſt.

* Chalus.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 103. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Non æſtimatur Excommunicatio Papalis in Anglia, quia cauſa erat temporalis.*

R. Hæc verba mea non ſunt: Scripſi tamen nullam habitam fuiſſe rationem Excommunicationis à Vvillelmo Elienſi Epiſcopo & Legato Apoſtolico in Epiſcopos & Proceres Anglicanos latæ in cauſa merè temporali, & ad Eccleſiæ Juriſdictionem non ſpectante. Refert *Rogerius de Hoveden* in Hiſtoria Anglicana, ego ex illo, ejuſque verba lectorum oculis ſubjicio. Factum merè Hiſtoricum eſt: in jus eo loci non inquiro.

Digitized by Google

Digitized by Google

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM XI. ET XII. SÆCULI. DISSERTATIONES SELECTÆ

DISSERTATIO I.

De Cauſâ Berengarii.

ARTICULUS I.

De Berengarii Patria, Ingenio, Studiis, Moribus.

Berengarii patria.

BErengarius Sacramentariorum parens de quo impræſentiarum diſſerimus, patriam Turones habuit, ut *Theoduinus* Leodienſis, *S. Anſelmus*, *Bertoldus* Conſtantienſis, & alii teſtantur. Paulò ante annum milleſimum natum eſſe oportet. Adoleſcens ad Scholam Carnotenſem miſſus, & in *Fulberti*, qui iſtius poſtea Eccleſiæ creatus eſt Epiſcopus, diſciplinam traditus eſt viri ſanctiſſimi & doctiſſimi. Inſigniter hallucinatus eſt *Gerſonius*, cùm *Berengarium* iſtum *Petri Abalardi* fecit Diſcipulum, qui annis poſt ipſum *Berengarium* plurimis obiit. *Berengarium* Andegavenſem Archidiaconum, Sacramentariorum Parentem, cum *Berengario* Pictavenſi, qui pro *Abalardo* Præceptore ſuo Apologeticum ſcripſit, confudit Academiæ Pariſienſis doctiſſimus Cancellarius. Condiſcipulum habuit *Adelmannum*, qui Brixienſis poſtea Epiſcopus fuit. *Cùm juveniles in Scholis ageret annos, elatus ingenii levitate, ipſius Magiſtri ſenſum non adeo curabat, Condiſcipulorum pro nihilo reputabat, libros inſuper artium contemnebat. Sed cùm per ſe attingere Philoſophiæ altioris ſecreta non poſſet; neque enim homo ita acutus erat, ſed & tunc temporis liberales artes intra Galliam penè obſoleverant: novis ſaltem verborum interpretationibus ſingularis ſcientiæ laudem ſibi arrogare, & cujuſdam excellentiæ laudem venari, qualitercumque poterat, affectabat.* Verba ſunt *Guitmundi* Lib. I. *De Corporis & Sanguinis Chriſti veritate in Euchariſtia.* Sæpè adoleſcentem petulantis ingenii & ad novitates propenſi Præceptor Sanctiſſimus hortabatur ne à via regia; hoc eſt ab Apoſtolica Fide & SS. Patrum doctrina deflecteret, ut *Adelmannus* teſtatur in Epiſtola ad ipſum data. *Collectaneum te meum vocavi*, inquit; *propter dulciſſimum illud contubernium, quod cum te adoleſcentulo; ipſe ego majuſculus, in Academia Carnotenſi ſub noſtro illo venerabili Socrate* * *jucundiſſimè duxi: cujus de convictu gloriari nobis digniùs licèt, quàm gloriabatur Plato, gratias agens naturæ, eò quod in diebus Socratis ſui hominem ſe, & non pecudem peperiſſet. Nos enim ſanctiorem vitam ſalubrioremque doctrinam Catholiciſſimi & Chriſtianiſſimi hominis experti ſumus: & nunc ejus apud Deum precibus adjuvari, & ſperare debemus: Neque enim putandus eſt memoriam, in qua nos tanquam in ſinu materno ſemper ferebat, amiſiſſe; aut verè caritas Chriſti, qua ſicut filios amplectebatur, in eo extincta eſt. Sed abſque dubio memor noſtri, diligens pleniùs quàm cum in corpore mortis hujus peregrinaretur, invitat ad ſe votis & tacitis precibus, obteſtans per ſecreta illa & veſpertina colloquia, quæ nobiſcum in hortulo juxta capellam de civitate illa, quam Deo volente Senator nunc poſſidet, ſæpiùs habebat: & obſecrans per lacrymas, quas interdum in medio ſermone prorumpens, exundante ſancti ardoris impetu emanabat, ut illùc omni ſtudio properemus viam regiam directim gradientes, Sanctorum Patrum veſtigiis obſervantiſſimè inhærentes, ut nullum prorsùs in diverticulum, nullam in novam & fallacem ſemitam deſiliamus, ne fortè in laqueos & ſcandala incidamus.* Triſtia de *Berengario* vaticinatus eſt morti proximus *S. Fulbertus*, cúmque nomine dæmonis qui multos corrumperet, deſignatum, expelli juſſit, ut conſtat ex veteri Fragmento, quod legitur in Bibliotheca Floriacenſi, ex *Vuillelmo Malmeſburienſi* Lib. III de Geſtis Regum Anglorum,

Berengarius S. Fulberti diſcipulus.

Gerſonius emendatus.

Berengarii ingenium.

Adelmanni Epiſt. ad Berengarium.

* *Fulbertum ſic appellat.*

rum, & ex *Henrico de Knigton* Lib. I. *De Eventibus Angliæ*, cap. 13. A

Berengarius Scholæ Turonenſi S. Martini præfectus.

Poſt obitum *S. Fulberti*, *Berengarius* Turones rediit, ubi Scholæ *S. Martini* præfectus eſt, ut teſtantur veteres membranæ Lauriacenſis Abbatiæ apud Andes, quæ in veteri Codice MS. Eccleſiæ Turonicæ *S. Martini* referuntur. Magnum ſibi nomen peperit inter divinæ Philoſophiæ ſectatores, ſi *Baldricum* Burgulienſem Abbatem audiamus canentem:

> *Tota Latinorum facundia marcida floret,*
> *Dum Berengario Turoni viguere Magiſtro.* B

Necromanticum fuiſſe *Berengarium* vulgavit fama mendax. Hanc illi notam inurunt Lauriacenſes membranæ ſupra laudatæ, *Guillelmus Nangiacus* in Chronico, Auctor Magni Chronici Belgici ad annum MXLVII. & *Polydorus Virgilius* Lib. IX. Hiſtoriæ Anglicanæ; ſed Auctores coævi & ſuppares illum ab hacce calumnia ſuo abſolvunt ſilentio. Levis erat litteraturæ, ſed in ſummo bonarum artium ſqualore peritus pro tempore videbatur, donec *Lanfranci* doctrina ipſius imperitiam prodidit. Ejus ingenium, eruditionis tenuitatem, ſuperbiæ tumorem deſcribit *Guitmundus* Lib. I. C *Factum eſt*, inquit, *ut pompatico inceſſu, ſublimi præ cæteris ſuggeſtu, dignitatem Magiſtri potiùs ſimulans, quàm rebus oſtendens, profunda quoque incluſione inter cucullum, ac ſimulatione longa meditationis, & vix tandem ſatis deſiderata diu vocis, leniſſimo quodam quaſi plangore incautos decipiens, Doctorem ſeſe artium pene inſcius profiteretur, ſed poſtquam à Domino Lanfranco in dialectica de re ſatis parva turpiter eſt confuſus: cùmque per ipſum D. Lanfrancum virum æquè doctiſſimum liberales artes Deus recaleſcere, atque optimè reviviſcere feciſſet,* D *deſertum ſe iſte à Diſcipulis dolens ad eructanda impudenter Divinarum Scripturarum Sacramenta, ubi ille adhuc adoleſcens, & aliis eatenus detentus ſtudiis, nondum adeo intenderat, ſeſe convertit. Sed & ibi inſipiens, & ea quorum novitate omnium corda permoveret, atque ad ſe omnium oculos traheret, ſtudioſe perquirens, maluit eſſe ſub aliqua admiratione hominum Hæreticus, quàm ſub oculis Dei privatè vivere Catholicus.* In Eccleſia *S. Martini* Turonenſis, Camerarii, ac Theſaurarii Dignitates geſſit, ut Lauriacenſes E membranæ teſtantur. Turonibus relictis, Andes adiit, ubi ab *Euſebio* illius Urbis Epiſcopo amicè ſuſceptus, Archidiaconus & Theſaurarius illius Eccleſiæ creatus eſt. Id teſtantur veteres Chartæ Inſignis Eccleſiæ *S. Mauritii* Andegavenſis, quibus ſubſcripſit annis MXLIX & MLV. ut obſervat *Franciſcus de Roye* Anteceſſor Andegavenſis vir clariſſimus & eruditus in Commentario Canonis, *Ego Berengarius*. Andegavi hæreſim vulgavit, indormiente *Euſebio Brunone* illius urbis Epiſcopo, qui propterea hæreſeos accuſatus eſt ejuſdem cum *Berengario*, quem fovebat, ut ex Epiſtola *Deoduini* Leodienſis Epiſcopi F ad *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum conſtat.

Berengarius hæreſim vulgat Andegavi.

ARTICULUS II.

De Erroribus Berengarii.

Quinque erroris capita *Berengario* tribuuntur. Primum eſt quòd Baptiſma parvulorum everterit. Secundum, quòd legitima conjugia deſtruxerit, licitam eſſe cum feminis omnibus ſcortationem, inverecundè effutiens. Tertium, quòd Chriſtum clauſis januis ad Diſcipulos ingreſſum negaverit. Quartum, quòd ſit inficiatus *Euchariſtiam eſſe verè ſubſtantialiterque Corpus & Sanguinem Domini, ſed ſola voce ſic appellari* aſſeruerit, *pro eo quòd tanquam umbra & figura ſignificativa ſit Corporis & Sanguinis Domini*: ut conſtat ex Profeſſionibus Fidei ab ipſo editis, ex *Guitmundo* Averſano Epiſcopo, cujus ea verba ſunt, & ex aliis qui ejus de Hæreſi ſcripſerunt, vel eam impugnarunt. Quintum, quòd *Panem & vinum quæ ponuntur in Altari, per myſterium ſacræ orationis, & verba noſtri Redemptoris, ſubſtantialiter converti in veram & propriam Carnem & Sanguinem Chriſti* negarit, quod ex tertia Fidei Formula, cui in Romana Synodo anno MLXXIX. ſubſcribere coactus eſt, colligitur. Non alio modo intelligenda ſunt *Hugonis* Lingonenſis Epiſcopi verba ad *Berengarium* ipſum ſcribentis: *Dicis in hujuſmodi Sacramento Corpus Chriſti ſic eſſe* (tanquam in ſigno videlicet) *ut panis & vini natura & eſſentia non mutetur: Corpúſque quod dixeras crucifixum, intellectuale conſtituis*, id eſt, ſola fide aſſeris manducari.

Quidam Berengarii diſcipuli Chriſti impanationem in Euchariſtia propugnarunt.

Falſum itaque eſt, quod *Berengario* nonnulli tribuunt, ipſum ſenſiſſe in Euchariſtia ſimul cum ſubſtantia panis & vini eſſe ſubſtantiam Corporis & Sanguinis Chriſti, ſive Chriſtum ibi ſub pane latere. Is quidem Berengarianorum quorumdam fuit error, qui hanc fuiſſe ſubtiliorem *Berengarii* ſententiam jactitabant: ſed non ipſius *Berengarii* fuit opinio. Id ex *Guitmundo* lib. I. colligere eſt. *Non omnes*, inquit, *qui de iſtis Sacramentis errant, una incedunt via erroris. Nam Berengariani omnes quidem in hoc conveniunt, quia panis & vinum eſſentialiter non mutantur, ſed ut extorquere à quibuſdam potui, multùm in hoc differunt, quòd alii nihil omninò de Corpore & Sanguine Domini Sacramentis iſtis ineſſe, ſed tantummodo umbras hac & figuras eſſe dicunt. Alii verò rectis Eccleſiæ rationibus cedentes, nec tamen à ſtultitia recedentes, ut quaſi aliquo modo nobiſcum eſſe videantur, dicunt ibi Corpus & Sanguinem Domini revera, ſed latenter contineri, & ut ſumi poſſint, quodammodo (ut ita dixerim) impanari. Et hanc ipſius Berengarii ſubtiliorem eſſe ſententiam aiunt.* Secundùm hæc intelligendum eſt quod idem *Guitmundus* lib. III. ſcribit: *Diligenter ſanè, ſi daretur locus, cum ipſo Berengario diſcutere vellem, cùm aliquos doceat nihil in cibo Altaris Domini Corporis & Sanguinis Chriſti, niſi umbram tantùm & figuram haberi: aliquibus verò tanquam ſubtiliùs quærentibus ſatisfaciens, ipſum ibi Chriſti Corpus eſſe reſpondeat, ſed impanatum latere: quid ſibi in priore ſententia diſpliceat, ut ſatisfacturus quærentibus tranſmigret in alteram; aut quid in poſteriore abhorreat, ut redeat ad priorem? Migrando enim ad ſecundam, priorem reprobat: redeundo ad priorem, alteram damnat. Quo fit ut utramque deſeriſando, neutram teneat.... Exinde quoque id accidit, quod certiſſimè novimus, quòd Berengarius & ſui, ſi ab eruditis Catholicis de ſua fide diſcutiantur, id quod de Corpore Domini tenent, aut territi denegant, aut ſi profiteantur, defendere non valent.*

Impanationem

Impanationem à quibuſdam *Berengarii* Secta- A
toribus potiùs quàm ab ipſo *Berengario* propugnatam, colligimus etiam ex *Algero* in Prologo librorum *De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini* ſcribente: *Nec ſolùm de veritate Corporis Chriſti, ſed & de Sacramento ipſius varii errores, variaque proveniunt hæreſes. Alii enim panem & vinum non mutatum, ſed ſolùm Sacramentum, ſicut aquam Baptiſmatis, vel oleum Chriſmatis, Corpus Chriſti non verè, ſed figuratè vocari dicunt*, Qui Berengarii error fuit. *Alii autem dicunt, Panem non ſolùm Sacramentum; ſed in pane Chriſtum quaſi impanatum, ſicut Deum in carne perſonaliter incarnatum.* Quem error cap. 6. & 8. lib. 1. refellit, nec ipſi B
Berengario, ſed aliis erroribus ipſius Diſcipulis tribuit. *Quamvis autem*, inquit, *Sacramentum ſuperiùs à re Sacramenti, tanquam figura à veritate: ſatis diſtinctum ſit: errantes tamen quidam de quibuſdam Sanctorum verbis, dicunt ita perſonaliter in pane impanatum Chriſtum, ſicut in carne humana perſonaliter incarnatum Deum. Quæ hæreſis quia nova & abſurda eſt, rationibus & auctoritatibus, prout Deus aſpiraverit, radicitùs eſt extirpanda.*

Prioribus erroribus abjectis, in illius duntaxat hæreſeos defenſionem incubuit ac propagationem, quæ realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & converſionis ſub- C
ſtantialis panis & vini in idem ſacratiſſimum corpus & ſanguinem, veritatem impugnat. Unde in Conciliis contra Berengarium celebratis, de una illa hæreſi quæſtio fuit. Qua de re ſcribit *Guitmundus* lib. 1. *Cum igitur ſuperiores blaſphemias; primam quidem propter injurias matrum, cæterorùmque affectuum: ſecundam verò propter damnationem parvulorum ſuorum, nec aures etiam peſſimorum ſuſtinere poſſent: Ipſe verò in Scripturis Sacris locum tuendi eas nullum penitùs inveniret, maximè diſputante contra eas copioſiſſimè B. Auguſtino, in hanc ſe defendendam totum contulit: ubi & quonam velut teſtimonio ſenſuum niti videbatur: D
nec tam copioſiſſimè ab aliquo SS. Patrum (quippe non indigente adeo temporibus illorum Eccleſia; cum tamen quid inde tenerent perſpicuè & lucidiſſimè ſapientiſſimi eorum multi ſcripſerunt) contra hanc diſputatum ſentiebat. Aucupatis ergo nonnullis velut ratiunculis (Neque enim ulla unquam hæreſis ſine aliqua veriſimilitudine rationis invaleſcere potuit) adhibitis quoque paucis malè intellectis à ſe Capitulis Scripturæ Sacræ, quæ multis errantibus laqueus eſt mortis, per egenos Scholaſticos, jam per alimoniam qua ſuſtentabat eos, per ſuos dulces ſermones corruptos, quaquaverſum potuit, clanculo hujus tanti ma- E
li nefandiſſimum virus effundit.* Ex Scriptis *Joannis Scoti Erigenæ*, quibus plurimam dabat operam, hauſit hæreſim, non ex libro *Joſephi Albonis* Judæi *De fundamentis Legis Moſaicæ*, ut ſcripſit *Papirius Maſſonus* lib. 4. *De Epiſcopis Urbis*, in *Nicolao Secundo*. Repugnat enim ratio temporum, cùm *Joſephus Albo* librum ſuum non ſcripſerit ante annum MCCCCXXV. annis poſt *Berengarium* penè trecentis. Publicare cœpit hæreſim *Berengarius* anno circiter MXLVII. *Clemente II.* Summo Pontifice, ut teſtatur Fragmentum Hiſtoriæ Francicæ à *Rober-* F
to Rege ad mortem *Philippi I.* editum à *Ducheſnio* ex veteri Exemplari Floriacenſi, Tomo IV.

Papirius Maſſonus emendatur.

ARTICULUS III.

Lanfrancum in partes trahere conatus eſt Berengarius, data ad ipſum Epiſtola.

Cum ignobiles tantùm Scholaſtici *Berengario* adhærerent, virum præſtantiſſimum *Lanfrancum* Beccenſis Priorem Cœnobio, trahere conatus eſt in partes, ſcripta ad ipſum familiari Epiſtola, quâ ipſi ſuadebat ne præpropeream de *Joannis Scoti* doctrina ſententiam ferret: quam circa Sacramentum Altaris hæreticam à *Lanfranco* judicari acceperat *Berengarius* ab *Ingelranno* Carnotenſi. Hanc cenſuram eximio *Lanfranci* ingenio indignam ſcripſit, ac palam facere ipſum nondum Scripturam Sacram ſatis expendiſſe. Cupere ſe vehementer cum eo colloqui de hujuſmodi argumento coram auditoribus & judicibus congruis. Interim ipſum rogat ne ſuam admonitionem aſpernetur. *Pervenit ad me*, inquit, *diſplicere tibi, imò hæreticas habuiſſe ſententias Joannis Scoti de Sacramento Altaris, in quibus diſſentit à ſuſcepto tuo Paſchaſio. Hac ergo in re, ſi ita eſt, Frater, indignum feciſti ingenio, quod tibi Deus non aſpernabile contulit, præproperam ferendo ſententiam. Nondum enim adeo ſategiſti in Scriptura Divina cum tuis diligentioribus. Et nunc ergo, Frater! quantumlibet rudis in illa Scriptura, vellem tantùm audire de eo, ſi opportunum mihi fieret, adhibitis quibus velles, vel judicibus congruis, vel auditoribus. Quod quandiu non fit, non aſpernanter aſpicias quod dico. Si hæreticum habes Joannem, cujus ſententias de Euchariſtia probamus, habendus eſt tibi hæreticus Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, ut de cæteris taceam.* Hujus Epiſtolæ meminit ipſe *Berengarius* in altera quam ad *Aſcelinum* dedit. *Verba autem mea*, inquit, *de Joanne hæc fuerunt: Non pervidiſſe omnia illius; quæcumque autem vidiſſem ad eam rem pertinentia, recitare me poſſe ex ſcriptis illorum, quos præfixeram, habendos eſſe hæreticos in Epiſtola ad Lanfrancum, ſi Joannes ille hæreticus haberetur.* Hæc *Berengarii* Epiſtola, cùm in Clericorum Normannorum manus incidiſſet, perlectáque fuiſſet à pluribus, negotium *Lanfranco* faceſſivit, ipſúmque in ſuſpicionem erroris, aut favoris impenſi Novatori, adduxit vehementem, ut ex ipſius verbis diſcimus, inferiùs, cùm de Synodo Romana ſub *Leone IX.* contra *Berengarium* habita diſſeremus, referendis.

ARTICULUS IV.

Euſebius Bruno Andegavenſis Epiſcopus Berengarii hæreſi non favit.

Hæreſeos infamiam apud nonnullos ſubiit *Euſebius Bruno* Andegavenſis Epiſcopus; quòd *Berengarium* Archidiaconum ſuum errores publicantem non coërcuerit, non excommunicaverit, ac ejus Hæreſim atque excommunicationem cæteris Epiſcopis encyclica Epiſtola notas non fecerit. Nempe conniventibus oculis monſtri hujus irruptionem in Catholicam fidem non ſolùm aſpexiſſe exiſtimatus eſt ab aliquibus, ſed etiam eamdem peſtem cum ipſo afflaſſe in Eccleſiæ perniciem. De utroque *Deoduinus* ſive *Theoduinus* Leodienſis Epiſcopus ad *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum ſcripſit: *Fama ſupremos Galliæ fines prætergreſſa totam Germaniam pervaſit jámque omnium noſtrum replevit aures, qualiter Bruno Andegavenſis Epiſcopus, item Berengarius Turonenſis, antiquas hæreſes modernis temporibus introducendo, adſtruant Corpus Domini non tam Corpus eſſe, quàm umbram & figuram*

guram Corporis Domini: legitima conjugia deſtruant: & quantùm in ipſis eſt, baptiſma parvulorum evertant. Eumdem Præſulem ut hæreticum ſugillat *Durandus* Troarnenſis Abbas lib. *De Corpore & Sanguine Chriſti* Parte IX. ubi de Synodo Pariſios contra *Berengarium* congregata ſcribens, hæc habet: *Berengarius malâ conſcientiæ perculſus terrore, ut juſſus erat, eò venire diſtulit, ſéque cum Brunone ſuo, Epiſcopo videlicet Andegavenſi, ſub quo Archidiaconi fungebatur honore, pro eo maximè continuit, quia eodem errore, utpote tanti viri credulus & ipſe noſcebatur involvi.*

Sola tamen fama hac in parte mendaci nitebatur illa *Deodani* & *Durandi* de *Brunone* Andegavenſi Antiſtite opinio; quem etſi à negligentiæ reatu, cujus cauſa fuit nimius illius in *Berengarium* amor; purgare difficile ſit: ab hæreſi tamen Berengariana penitùs immunem probare facillimum eſt. Primò, quia cæterorum Auctorum, qui adverſùs *Berengarii* hæreſim ſcripſerunt, nullus *Euſebium Brunonem* Andegavenſem Epiſcopum Berengarianæ hæreſeos infamiâ infecit: Non *Hugo Lingonenſis*; non *Lanfrancus*, non *Guitmundus*, non *Algerus*. Secundò, quia Illuſtris ille Præſul nec ullo in Concilio, nec apud ullum Summum Pontificem de hæreſi delatus eſt. Immò cum aliis Eccleſiæ Gallicanæ Epiſcopis anno MXLIX. adfuit Synodo Remenſi à *Leone IX.* celebratæ, ut conſtat ex Actis illius Synodi. Tertiò, cùm *Theoduinus* ad *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum ſcripſiſſet, *Brunonem* in iiſdem erroribus cum *Berengario* Archidiacono ſuo verſari, *Henricus* unà cum *Berengario Brunonem* damnari curaſſet in Synodo Pariſienſi, quæ adverſùs novam hæreſim illius juſſione celebrata eſt anno Domini ML. niſi exploratum habuiſſet falſum eſſe quod de *Brunone Theoduinus* ſcripſerat; illúmque integerrimæ fidei Præſulem eſſe noſſet. Quartò, ſi vel leviſſima ſuſpicione hæreſeos fuiſſet aſperſus, ipſi Profeſſionem Fidei non minùs quàm ejus Archidiacono Pontifices imperaſſent. Quintò *Berengarius Magiſter hujus erroris* dicitur in Synodo Romana VI. ſub *Gregorio VII.* celebrata, nulla ob erroris conſortium invidia in *Brunonem* derivata eſt. Quin immò *Berengarium* poſt ejuratum errorem Sanctiſſimus Pontifex *Brunoni* Epiſcopo ſuo commendavit; quod certè minimè præſtitiſſet, ſi vel levi hæreſeos ſuſpicione Andegavenſis Epiſcopus laboraſſet. Sextò, idem Antiſtes fidei ſuæ integritatem luculenter probatam reliquit in Epiſtola ad *Berengarium* data, poſt ultimum Concilium Romanum in ejus cauſa habitum, cùm *Berengarius* ipſum per literas obteſtatus eſſet, *ut ſe & Gaufridum Martini* Clericum Andegavenſem *ſub Judice audiri faceret in libro B. Ambroſii de Sacramentis.* In illa ſcilicet Epiſtola, prolatis Chriſti Domini verbis, quibus Euchariſtiæ Sacramentum inſtituit, hujus Myſterii fidem dilucidè exponit ac luculenter propugnat. *Hujus verbi*, inquit, *per quod omnia facta ſunt, virtute & effectu, panem poſt conſecrantis in hæc verba Sacerdotis ſacrationem, verum Corpus Chriſti, & vinum eodem modo verum Sanguinem eſſe credimus, & confitemur. Quòd ſi quis hoc qualiter fieri poſſit, inquirat, non ei ſecundùm naturæ ordinem, ſed ſecundùm Dei omnipotentiam reſpondemus: Et hoc, & omnia quæcumque voluit, fecit Deus in cælo & in terra, in mari, & in omnibus abyſſis. Neque enim qualiter ſecundùm naturæ ordinem Verbum Deus in principio apud Deum, de Spiritu Sancto & Virgine concipi, & quomodo poſt Reſurrectionem verum Corpus Domini Jeſu ad Diſcipulos clauſis januis intromitti & palpari potuit, qualibet verborum affluentia diſſerere poteſt: Et tamen ſecundùm Dei omnipotentiam in veritate facta eſſe, firmiſſimè & fideliſſimè credi neceſſarium eſt. Si verò aliquis, quid de hac re Patres Doctoréſque noſtri ſenſerint; quidve ſcriptum reliquerint, à nobis requiſieris, ad eorum libros, ſi ad hoc idoneus eſt, eum mittimus, ut quid ibi invenerit, diligenter legat, purè intelligat, & quod accommodatius Evangelicæ veritati ſenſerit, cum gratiarum actione & ſtudio fraternæ concordiæ ſibi eligat. Porrò nos non Patrum Scripta contemnentes, ſed nec illa quaſi Evangelium legentes, eorum ſententiis, ſalvâ quæ eis debetur reverentiâ, in tantæ rei diſceptatione abſtinemus, ne ſi Patrum ſenſa aut aliquo eventu depravata, aut à nobis non benè intellecta, aut non plenè inquiſita, inconvenienter protulerimus; ſcandalum illud quod tantopere fugimus, incurramus...... Cum ſalubriter, & cum quiete pacis Chriſtianæ contenti vivere poſſimus, Sacro-ſanctorum illorum verborum Chriſti, quæ ſuperiùs poſita ſunt, ſimplici compendio, ſufficienti ſanctæ fidei firmitate, quantùm nos ſentimus, & multos nobis ſatis ſuperiores viros ſentire cognoſcimus.* Ex quibus colligitur, *Euſebium Brunonem* Andegavenſem Epiſcopum; *Berengarii* hæreſi non faviſſe.

ARTICULUS V.

Berengarii Hæreſim, ut primùm exorta eſt, Viri Doctiſſimi impugnarunt & confutarunt.

NUlla unquam nata hæreſis eſt, cujus ad debellationem viros doctiſſimos periculoſis Eccleſiæ temporibus Deus non excitarit. Id quod ex omnium ſeculorum Hiſtoria compertum eſt, in Berengariana hæreſi comprobatur. Adverſùs *Berengarium* adhuc viventem ſcripſere, *Adelmannus* ejus olim ſub *S. Fulberto* Condiſcipulus, ex Scholaſtico Leodienſi, Brixienſis poſtmodum Epiſcopus; *Hugo* Epiſcopus Lingonenſis; *Lanfrancus*, Prior Cœnobii Beccenſis, deinde Cadomenſis Abbas, & Cantuarienſis demum Archiepiſcopus, *Durandus* Abbas Troarnenſis in Neuſtria; *Guitmundus* ex Monacho Abbatiæ *Crucis S. Leufredi* in Normannia, Averſanus Archiepiſcopus. Poſt illos, & annis circiter quadraginta ab obitu *Berengarii*, in eamdem hæreſim ſcripſit *Algerus*, ex Leodienſis Eccleſiæ Scholaſtico Monachus Cluniacenſis. Ordinis Benedictini ſumma hæc eſt immortaliſque gloria, quòd quatuor Viros præſtantiſſimos, quatuor Catholicæ Fidei Defenſores eximios, ad propugnandam Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia veritatem, & panis ac vini in idem ſacratiſſimum Corpus & Sanguinem Tranſſubſtantiationem, & ad *Berengarium* ejúſque Sectatores debellandos, Eccleſiæ ſuppeditaverit.

Berengarii naſcentem Hæreſim impugnant ac refellunt.

Adelmannus.

Adelmannus librum non ſcripſit, ſed Epiſtolam ad *Berengarium*, ut eum revocaret ab hæreſi, quam ipſum publicaſſe audiverat. *Avertat Dominus à te*, inquit, *ſemitas tales, & convertat pedes tuos in teſtimonia ſua: mendaces oſtendat qui famam tuam tam fœda labe maculare nituntur, ſpargentes uſquequaque, ut non ſolùm Latinas, verùm etiam Teutonicas aures, inter quas diu peregrinor, repleverint, quaſi te ab unitate Sanctæ Matris Eccleſiæ divulſeris, & de Corpore & Sanguine Domini, quod quotidie in univerſa terra ſuper Sanctum Altare immolatur, aliter quàm Fides Catholica teneat, ſentire videaris. Hoc eſt, ut illorum de te dictis utar, non eſſe verum Corpus Chriſti, neque verum Sanguinem, ſed figuram quamdam & ſimilitudinem.* Ipſum obſecrat *per miſericordiam Dei, per ſuaviſſimam memoriam Fulberti, ut pacem Catholicam diligat, neque conturbet rempublicam Chriſtianæ Civitatis benè compoſitam à Majoribus noſtris: Pro qua tot millia Martyrum contra Idololatriam & regnum diaboli fortiter certantes triumphaverunt, ſubindéque Sancti Doctores bella civilia ab Hæreticis commota ſalutaris eloquentiæ*

fluminibus

ſemin bus reſtinxerunt, itaque eam circumquaque muniverunt, ut jam novus hoſtis nullus oberiri queat, qui adverſus eam aliquid nitens, non continuò mille jaculis deſuper ruentibus obruatur. Ideo confuſi ſunt omnes & ii fecerunt. Ubi enim ſunt Manichæi? Ubi Ariani? Quonam tota illa factio perditiſſimorum civium evaſit? Computruit etiam memoria eorum. At verò Ambroſius, Auguſtinus, Hieronymus, & alii plures beſtiarum talium oppreſſores, cum laudibus vivunt, quotidièque ſplendidius efflorescunt. Bonum eſt, Frater, nobis parvulis ſub iſtorum Ducum titulis deliteſcere, quorum tam valida tàmque probabilis eſt apud Eccleſiaſticas aures auctoritas, ſanctarum virtutum fulgore, cœleſtis ſapientiæ luce præpollens, ut extrema jam ſit dementia, vel de ratione fidei, vel de ordine rectè vivendi, eis in aliquo refragari.

Hæreſim verò *Berengarii* breviter, ſed fortiter impugnat ſolis Chriſti verbis, ductòque ab omnipotentia divina argumento. *Quis*, inquit, *hoc ita eſſe non credit, niſi quis aut Chriſto non credidit, aut ipſum hoc dixiſſe non credit? Sed de incredulis nihil ad nos. Dixiſſe autem Chriſtum, teſtes non duo tantùm aut tres, in quibus ſtat omne verbum, ſed quatuor probatiſſimi certiſſimique exiſtunt, duo ſcilicet ex Circumciſione & duo ex Præputio, ut uterque populus ſuis ac legitimis auctoritatibus, ſive ad ſalutem, ſive ad judicium utetur. Dixit utique, dixit ille qui dixit & facta ſunt. Qui enim » dixit in principio;* Fiat lux, & facta eſt lux *de ni» hilo; non potuit dicendo de pane:* Hoc eſt Corpus meum, *ita fieri efficere? Et qui tacita virtute aquam vertit in vinum, non efficaciùs poterat (ſiquid tamen efficacius de Deo dici debet) ſonante vocaliter eadem virtute, vinum ipſum in Sanguinem ſuum transferre?*

Hugo Lingonenſis Epiſcopus.

II. *Hugo* Lingonenſis Epiſcopus brevem ſcripſit contra Berengarium *De Corpore & Sanguine Chriſti* Tractatum, ſed luculentum. *Berengarium* hortatur ut captivet intellectum in obſequium fidei, & contra divinam omnipotentiam argumentari deſinat. *Proinde, ô in cunctis aliis Reverendiſſime Vir! aſſume tibi fidem, quia juſtus ex fide vivit. ...... Ne ultra, quæſo, argumenteris de omnipotentia divina. Sicut enim non capis quomodo Verbum caro factum ſit, ſic non potes capere quomodo panis iſte mutetur in carnem, & vinum in ſanguinem transformetur: niſi te docuerit omnipotentiæ fides. Alioquin luctaris cum Deo, ſed non in brachiis Patriarchæ; ſed neque cum aurora: immò etiam tota tua hæc luctatio nocturna eſt, magiſque videtur eſſe inſidioſè lactantis, quàm amicabiliter amplexantis. Deſiſte ergo fore erroris miles, deſiſte impugnare cœleſte Myſterium, perpende quòd Dei voluntas & verbum omni natura ſupereminet: & qui in factis potens eſt, potentem transformare credas, ſicut ſcriptum eſt:* » Mutabis ea, & mutabuntur. *Dei enim velle pro facto eſt.*

Durandus Troarnenſis.

III. *Durandi* Troarnenſis Abbatis Liber *de Corpore & Sanguine Domini* contra Berengarianam Hæreſim novem partibus conſtat, multâque eruditione cùm ex Sacris Scripturis, tum è Sanctis Patribus derivata, Fidei hoſtes conterit. *Ceterum*, (inquit, p. 1.) *ſi in cibo Dominico figura & non ſub» ſtantiva veritas eſt: Chriſtus qui dixit:* Accipite & » comedite, Hoc eſt Corpus meum, *verax non eſt. Si verax non eſt, nec Deus eſt. Si Deus non eſt, inanis eſt Sanctorum per orbem terræ prædicatio, inanis etiam Eccleſiæ Catholicæ Fides ac Profeſſio: in quâ pretioſus Martyrum nequicquam fuſus eſt cruor, fruſtràque fortium labor Athletarum in theatro mundi, ipſo ſpectante, triumphum de hoſte reportavit: ac per hoc nihil eſt quod agimus, nihil omnino quod ſperamus.* Et infrà: *Sed tamen evidenti præconio veritatis, moderni Dogmatiſtæ Reſponſaleſque Satanæ re-*

A *fragantur: & tam impia turpique libertate temeraria ſubmurmurando opinantur, quæ & ipſius aëris inficiant auras, ſibique faventium mentes hominum corrumpant & corda. Verumtamen ut tantæ perfidiæ notam caveant, confutationémque liberiùs ſubterfugiant, omnibus Divinis Tractatoribus auctoritatem derogant, B. Papæ Gregorio, Leoni Maximo, & cæteris quicumque præter paucos aliquid in authenticis Eccleſiæ Literis diſſerendo laborarunt. Sed valde incompetens videtur & abſurdum, ut abjecti ſpurcique homines, qui neque honeſtate vitæ, neque ſcientiæ utilitate, aliquod Eccleſiæ Catholicæ contulerunt emolumentum, eatenus convaleſcant, ut tot Patribus at-*
B *que Doctoribus, quorum vitâ hactenus & inſtitutione florere dignoſcitur Fides Orthodoxa, prædicatione quoque & inſtantia ſuccreviſſe, atque in melius, Deo ſuffragante, dietim profeciſſe, fructum ſui laboris auferant.*

Lanfrancus.

IV. Poſt *Durandum* Troarnenſem Abbatem, contra *Berengarium* ſcripſit *Lanfrancus* Beccenſis Cœnobii O. B. Prior, deinde Abbas *S. Stephani* Cadomenſis, tandem Cantuarienſis Archiepiſcopus. Librum ſuum *De Corpore & Sanguine Domini*, ſcripſit poſt Romanam Synodum *Nicolai II.* anno MLIX. contra *Berengarium* celebratam. Incipit: *Lanfrancus miſericordia Dei Catholicus, Be-*
C *rengario Catholicæ Eccleſiæ adverſario.* Huic *Lanfranci* Operi occaſionem dedit *Berengarii* Liber adversùs Romanam illam Synodum, & *Humbertum* Cardinalem & Sylvæ Candidæ Epiſcopum, nuper vita functum, contumelioſus: Quem *Lanfrancus* refellit. Fidem Eccleſiæ, & *Berengarii* Hæreſim compendio exponit, *S. Auguſtini* teſtimonia, quibus ille abutebatur, explicat. Eccleſiæ de Sacroſancta Euchariſtia Fidem ſic exponit: *Credimus terrenas ſubſtantias, quæ in Menſa Dominica per Sacerdotale miniſterium divinitus ſanctificantur, ineffabiliter, incomprehenſibiliter, mirabiliter,* *operante ſuperna potentia, converti in eſſentiam Do-*
D *minici Corporis, reſervatis ipſarum rerum ſpeciebus, & quibuſdam aliis qualitatibus, ne percipientes cruda & cruenta horrerent, & ut credentes Fidei præmia ampliora perciperent; ipſo tamen Dominico corpore exiſtente in cœleſtibus ad dexteram Patris, immortali, inviolato, integro, incontaminato, illæſo: Ut verè dici poſſit, & ipſum corpus, quod de Virgine ſumptum eſt, nos ſumere, & tamen non ipſum. Ipſum quidem quantùm ad eſſentiam, veræque naturæ proprietatem, atque virtutem: non ipſum autem, ſi ſpectes panis vinique ſpeciem, cæteráque ſuperiùs comprehenſa. Hanc Fidem tenuit à priſcis temporibus;*
E *& nunc tenet Eccleſia, quæ per totum diffuſa orbem, Catholica nominatur.* Berengarii verò Hæreſim ſic delineat: *Tu credis panem vinúmque Dominicæ Menſæ inter conſecrandum quantùm ad ſubſtantiam immobilia permanere. Hoc eſt, Panem & vinum extitiſſe ante conſecrationem, & panem vinúmque exiſtere poſt conſecrationem. Chriſti carnem ac ſanguinem propterea vocari, quòd in memoriam crucifixæ carnis, & de latere effuſi ſanguinis in Eccleſia celebrentur: ut Dominicam Paſſionem per hoc admoniti ſemper recolamus,* &c. Hanc autem impugnat Hæreſim ex totius Eccleſiæ in oppoſito dogmate conſenſu. *Si verum eſt*, inquit, *quod de corpore Chri-*
F *ſti tu credis & adſtruis: falſum eſt quod ab Eccleſia ubique gentium de eadem re creditur & adſtruitur. Omnes enim, qui Chriſtianos ſe & eſſe & dici lætantur, veram Chriſti carnem, verúmque ejus Sanguinem, utraque ſumpta de Virgine, in hoc Sacramento ſe percipere gloriantur.*

Guimundus.

V. Iiſdem temporibus *Guimundus* Averſanus Archiepiſcopus tres libros ſcripſit *De Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia Veritate.* In iis Hæreticos umbraticos (ita Berengarianos vocat) lu-

calentè refellit Scripturæ Sacræ & SS. Patrum teſtimoniis, necnon miraculorum auctoritate, quæ in Vitis Sanctorum præferuntur. Quas Hiſtorias immeritò à Berengarianis ut apocryphas rejici oſtendit, cùm ab Eccleſia recipiantur. *Sed hoc ipſo,* inquit, *quòd eis non placet; quod univerſali Eccleſiæ placuit, & obſtinatè reſpuunt quod libenter illa recepit; non pacificos ejus filios, ſed inimicos manifeſtos ſe probant. Quopropter qui ſe filios Eccleſiæ vel dici deſiderant, libros quos illa recipit, non recuſent.* Unum eſt in quo *Guitmundus* ab opinionibus non in Scholis Theologorum receptis aberrare videtur. Species nempe Sacramentales revera poſſe corrumpi negat, aut ab animalibus devorari, ſed ita duntaxat videri ſenſibus volente Deo, ad puniendam Miniſtrorum negligentiam, vel probandam populorum fidem; ſicut Chriſtus ſub hortulani & leproſi ſpecie viſus eſt, nulla in ipſo mutatione facta. Corpus verò Dominicum in cœlos rapi, cùm ſpeciebus hæc videntur contingere. Hujus ſententiæ teſtem appellat Martyrem *Tarſitium*: Qui cùm veneranda Dominici Corporis Sacramenta portaret, à Paganis fortè ſupervenientibus, & quidnam ferret exquirentibus, comprehenſus eſt. At ille mori potiùs quàm Sanctum dare canibus, eligens, palmam pretioſæ mortis emeruit. Illi verò curioſiſſimè omnia ſcrutati, rapto cœlitus Dominico Corpore nihil penitus niſi ſola linteamina repererunt. Verumtamen aliquid contra Dominici Corporis in Euchariſtia veritatem colligi poſſe negat *Guitmundus*, etiamſi Euchariſtica Symbola corrumpantur, vel à Brutis animantibus devorentur.

Guitmundi ſingularis opinio de ſpeciebus Sacramentalibus.

Rupertus.

VI. Ante annum Domini MCXVII. *Rupertus* Tuitienſis Abbas libros XIV. Commentariorum in *Joannem* elucubravit, ut Corporis & Sanguinis Chriſti veritatem in Euchariſtia defenderet adversùs Berengarianos; qui Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini ſolummodo ſignum eſſe rei ſacræ contendebant, ut ipſe ait in Epiſtola ad *Cunonem* Abbatem, cui hos libros dicavit.

Algerus.

VII. *Algerus*, anno circiter Sæculi XII. trigeſimo, in Berengarianam hæreſim ſcripſit libros tres *De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini.* Quo Opere magnam laudem promeritus eſt. De his poſtremis Auctoribus, *Lanfranco* ſcilicet, *Guitmundo*, & *Algero*, hoc Elogium apud *Petrum Cluniacenſem* Epiſtola II. contra Petrobuſianos legere eſt: *Horum primus de veritate Corporis & Sanguinis Chriſti, quæ Sacramentorum velamine tegitur, benè, plenè, perfectè. Sequens meliùs, pleniùs, perfectiùs. Ultimus optimè, pleniſſimè, perfectiſſimè diſſeruit: adeò ut nihil etiam ſcrupuloſiſſimo Lectori quærendum reliquerit. Iſtorum libri ſi à vobis legerentur, & lecti intelligerentur, vos verè à ſtulta pertinacia reſipiſcere cogerent, utpote qui multos errantes revocaverunt, multos dubios inſtruxerunt: multos etiam Fideles in recta Fidei regula confirmaverunt.* De ſpecierum Euchariſticarum corruptione cum *Guitmundo* cenſet *Algerus* Cap. I. Lib. II. *S. Auguſtino* teſtimonium tribuit, quod & *Paſchaſii*, Cap. 8. ejuſdem libri. Græcis affingit Stercoraniſtarum errorem, à quo alieni fuere, lib. II. Cap. I. Eccleſiæ præceptum à Chriſto eſſe ſcribit, in azymo conſecrare, quod falſum eſt. Sed hi nævi leviores ſunt, nec *Algeri* auctoritatem elevant.

Algeri nævi leviores.

ARTICULUS VI.

Berengarii Hæreſis in Concilio Romano ſub Leone IX. primùm damnata eſt.

HUic celebrando Concilio occaſionem dedit *Berengarii* ad *Lanfrancum* Epiſtola Romam perlata, ejus erroris de Euchariſtia ſummam continens. Celebratum eſt anno ML. ut *Hermannus Contractus* in Chronico teſtatur. Præfuit *Leo IX.* Pontifex Maximus. Lecta *Berengarii* Epiſtola, damnata Hæreſis, ipſe Communione privatus; *Lanfrancus* purgatus, qui, ob Epiſtolam *Berengarii* ad ipſum ſcriptam, in ſuſpicionem venerat. Hujus Concilii Hiſtoriam habemus ex *Lanfranco* in lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. 4. ubi ſic Hæreſiarcham alloquitur: *Tempore Sancti Leonis Papæ delata eſt Hæreſis tua ad Apoſtolicam Sedem. Qui cùm Synodo præſideret, ac reſideret ſecum non parva multitudo Epiſcoporum, Abbatum, diverſique ordinis à diverſis regionibus religioſarum perſonarum, juſſum eſt in omnium audientia recitari, quas mihi de Corpore & Sanguine Domini Literas tranſmiſiſti. Portitor quippe earum Legatus tuus, me in Normannia non reperto, tradidit eas quibuſdam Clericis; quas cùm legiſſent, & contra uſitatiſſimam Eccleſiæ Fidem animadvertiſſent, zelo Dei accenſi, quibuſdam ad legendum eas porrexerunt, pluribus earum ſententias verbis expoſuerunt. Itaque factum eſt ut non deterior de te quàm de me orta fuerit ſuſpicio. ad quem videlicet tales Literas deſtinaveris, putantibus multis me fovere ac favere quæ à te dicerentur, vel gratia quâ te diligerem, vel fide quâ revera ita eſſe non dubitanter tenerem. Igitur cùm à quodam Remenſi Clerico Romam perlatas Recitator legeret, intellecto quòd Joannem Scotum extolleres, Paſchaſium damnares, communi de Euchariſtia Fidei adverſa ſentires, promulgata eſt in te damnationis ſententia privans te communione Sanctæ Eccleſiæ, quâm tu privare Sanctâ ejus Communione ſatagebas. Poſt hæc præcepit Papa ut ego ſurgerem, pravi rumoris à me maculam abſtergerem, fidem meam exponerem, expoſitam plus ſacris auctoritatibus quàm argumentis probarem. Itaque ſurrexi; quod ſenſi, dixi, probavi; quod probavi omnibus placuit, nulli diſplicuit.* In eodem Concilio pleniorem Synodum indixit Summus Pontifex Vercellis celebrandam, ut idem *Lanfrancus* teſtatur. Eamdem Synodum Romanam commemorat Auctor Vitæ *Lanfranci*: Sed cum bis lapſum eſſe rectè obſervavit *Franciſcus de Roye* Anteceſſor Andegavenſis. 1. Quòd hoc Concilium *Leoni VIII.* tribuat: 2. Quòd *Berengarium* Clericos duos Reſponſales ad illud pro ſe miſiſſe ſcribat: cùm tamen in prima illa Synodo nec per ſe, nec per alios ſit auditus, ſed ſolùm in Vercellenſi, ad quam duos Clericos miſit: in Romana verò ex ſola damnatus ſit Epiſtola.

De eodem Concilio Anonymus Chiffletianus in Opuſculo *De Berengarii damnatione multiplici*, ita ſcribit: *Berengarius Andegavenſis Hæreſim ſui nominis condidit: & veritatem Dominici Corporis & Sanguinis contra Evangelicam veritatem abnegare præſumpſit. Videlicet aſſerens, panem & vinum, in Sacrificio Domini, non verè: nec eſſentialiter, ſed figuratè tantùm converti in Corpus & Sanguinem Dominicum. Quod Catholicæ Fidei & Evangelicæ veritati apertiſſimè adverſatur, uti SS. Patres docuerunt. Quapropter S. Leo Papa IX. eamdem Hæreſim ſuo tempore ad Apoſtolicam Sedem per literas ipſius Beringerii delatam, generali Synodi Judicio diligentiùs ventilavit, & ventilatam Synodali Judicio damnavit. Ipſum quoque Beringerium Communione Eccleſiæ privavit, quam ipſe Dominici Corporis & Sanguinis Communione ſuis aſſertionibus voluit privare.*

Scripſit anno MLXXXVIII. A. P. Chiffletio editum eſt ex MS. Codice S. Augendi.

ART. VII.

ARTICULUS VII.

*Berengarius in Conventu Brionenſi * convictus.*

* Brionæ, vulgò Brionne, [illegible]

CUm in Neuſtriæ fines *Berengarius* irrepſiſſet, ibique ſuæ venenum Hæreſeos ſpargere niteretur, & *Guillelmum Nothum* Normanniæ Ducem trahere in partes, Dux annos duntaxat XXIII. natus; ſed avitæ fidei vindex acerrimus, Conventum Virorum Sapientum & eruditorum Brionam, quod Neuſtriæ oppidum eſt, convocavit, in quo confutatus eſt *Berengarius*, cum Clerico ejus Sectatore, in cujus eloquentia plurimùm confidebat. Iſtum Conventum anno milleſimo quinquageſimotertio habitum ſcribit *Durandus* Troarnenſis Abbas coævus Auctor. Sed vel mendum eſſe in numeris ortum ex oſcitantia ſcribarum neceſſe eſt, vel ſpemnora lapſum Durandum. Nam Conventus Brionenſis habitus eſt paulò ante Synodum Vercellenſem, & eodem anno, ut colligitur ex eodem Durando: *Tunc quippe*, inquit, *inſtabat conſtituta dies Concilii poſtmodum Vercellis habiti.* At Concilium Vercellenſe anno milleſimo quinquageſimo-tertio celebrari non potuit à *Leone IX.* menſe Septembri: ſiquidem Beneventi à Junio ad ſubſequentem Martium idem *Leo* commoratus eſt, uti ex ejus Vita *Franciſcus Roys* in Diſſertatione de Berengario, *Henſchenius* in Commentario prævio ad Vitam ejuſdem Pontificis, *P. Coſſartius* in Notis ad Conventum Brionenſem, & *P. Mabillonius* Veterum Analectorum Tom. II. pag. 479. colligunt. Itaque Vercellenſe Concilium ad annum milleſimum quinquageſimum referendum eſt, ut *Hermannus Contractus*, qui tunc ſcribebat, in Chronico teſtatur. Unum difficultatem faceſſit, quod *Berengarius* ante Brionenſem Conventum ad *Anſfredum* Pratellenſem Abbatem divertiſſe ſcribatur à *Durando*; Pratellenſis * autem Monaſterii ædificatio ad annum milleſimum quinquageſimum tertium referatur in Chronico Beccenſi: ac proinde Brionenſis Conventus haberi non potuerit anno ML. Verùm Chronico Beccenſi *Vuillelmum Gemmeticenſem*, aliòſque Auctores opponit *Franciſcus Roys* in ſuis Vindiciis, ex quibus intelligitur hoc Cœnobium ante annum ML. conditum fuiſſe. Id ipſum probat *P. Coſſartius* ex Codice MS. *Gilberti Candelarii* Pratellenſis Monachi, cujus verba deſcribit *Arturus* Monaſterienſis in *Neuſtria Pia*. Refert nimirum *Gilbertus*, *Eidmundum* Fontanellenſem Monachum à *Radulpho* Abbate ſuo ad regendum Pratellenſe Monaſterium miſſum eſſe, eique præfuiſſe annis decem. Obiit autem *Radulphus* ille Fontanellenſis * Abbas anno milleſimo quadrageſimo-ſeptimo. Igitur annis decem ante *Anſfredum* Abbatem conditum erat Pratellenſe Monaſterium. Idem probat *P. Mabillonius* ex Libro *de Miraculis Sancti Vulframni*, à ſe edito Tom. I. Sæculi III. Benedictini. Ubi *Gradulphus* Abbas Fontanellenſis, qui *Anſfredum* Pratellis Abbatem primum præpoſuit, anno milleſimo quadrageſimo-ſeptimo obiiſſe memoratur ab Auctore coævo.

* De Preaux.

* De Fontenelle, vulgò S. Vandrille.

Brionenſis Conventûs Hiſtoriam verbis *Durandi Troarnenſis* in lib. *De Corpore & Sanguine Chriſti*, Parte IX. deſcribo. *Erroris hujus Auctor*, inquit, *videbatur, & caput quidam Berengarius, cui plures Francorum, nonnulli quoque Normannorum, quos aut ipſe docuerat, aut in diſcendi ſtudio aliquantiſper juverat, plurimùm favoris dependebant. Is autem Dominicæ Incarnationis anno* MLIII. *Normannorum finibus irrepſit, & ad Cœnobium, quod Pratellis nuncupatur, appulit; Catholicóque viro, qui idem ſtrenuè regebat Cœnobium, à quo & honeſtè ſa*tis exceptus fuerat, *multa blaſphemus impiè delatravit: quod ipſe quoque, eodem Abbate Anſfredo nomine referente, dum apud me ſuper tanta impietate valdè quereretur non multò poſt, agnovi. In multis itaque ſubtiliter ab eodem Abbate pertentatus, in multis perinde reprehenſibilis & perfidus eſt repertus. Qui inde digreſſus, Normannorum Principem feſtinus adiit, quem ſua quoque irretire perfidia ſubtiliter attentavit. Verùm ille, licèt ætate adoleſcentiæ necdum excederet annos, tamen illum, quia Catholicæ Fidei merito præditus erat & gratiâ, callidè ſuſpendit, ſecúmque, quoad Regni ſui ad mediterraneam deveniret Sedem Brionam vocabulo, detinuit: ubi undique coactis Catholicis ac Sapientibus viris, ſuper eadem re diſponebat conflictum haberi. Eò ergo ventum eſt, & res ſequenti die ventilanda propoſita. Cúmque multi ex tota Normannia Sapientes, qui plurimi & clari habebantur, conveniſſent, præfatum Hæreſiarcham Beringarium, cum alio quodam, quem ſecum adduxerat, Clerico, in cujus eloquentia victoriæ ſibi ſpem poſuerat, ita coram omnibus confutaverunt, atque evidenti ratione ſuperaverunt, quatenus eis ſilentium imponerent, verbóque, quibus Fidem Catholicam tuebantur, aſſenſum ab eis extorquerent.*

Inde non abſque pudore reverſus *Berengarius*, Carnotum petiit, ubi à Clericis de Sacramento Altaris interrogatus, ſe reſponſurum data opportunitate promiſit. Nec multò poſt ad eos Literas ſcripſit, *In quibus multa abſurda, Fidéque Catholicæ aliena ructans declamavit; inter quæ Romanam Eccleſiam, Caput videlicet totius Chriſtianitatis, multa temeritate hæretico vocabulo denotavit: Cum qua Rectorem ejus, Dominum ſcilicet Papam Leonem, cujus Fides Catholica, ſpectabilis ſapientia, laudabilis habebatur induſtria, quem non excepit, pariter infamavit, ſéque ad utrumque convincendum, dum reſpondere differret, interrogantibus intendiſſe retulit. Tunc quippe inſtabat conſtituta dies Concilii poſtmodum Vercellis habiti.*

Berengarius Romanam Eccleſiam & ſummum Pontificem infamat.

ARTICULUS VIII.

Berengarius in Concilio Vercellenſi iterum damnatus.

INdictam Vercellis Synodum *Leo IX.* Pontifex Maximus Kalendis Septembris anni milleſimi quinquageſimi celebravit, ut colligitur ex Epiſtola ipſius XII. ad Britanniæ Principem data. Ad hanc Synodum *Berengarius* duos Clericos miſit erroris ſui fautores; ejus Hæreſis damnata, *Joannis Scoti* liber de Euchariſtia, quo patrono gloriabatur, lectus & proſcriptus. Hujus Hiſtoriam Synodi legimus apud *Lanfrancum* Lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. IV. *Dehinc*, inquit, *declarata eſt Synodus Vercellenſis, quæ proximo Septembri, eodem Præſidente Pontifice eſt celebrata Vercellis. Ad quam vocatus non veniſti: Ego verò præcepto ac precibus præfati Pontificis, uſque ad ipſam Synodum ſecum remanſi. In qua, in audientia omnium, qui de diverſis hujus mundi partibus illuc convenerant, Joannis Scoti liber de Euchariſtia lectus eſt, ac damnatus, ſententia tua expoſita ac damnata; Fides Sanctæ Eccleſiæ, quam ego teneo, & tenendam adſtruo, audita, & concordi omnium aſſenſu confirmata. Duo Clerici, qui Legatos tuos ſe eſſe dixerunt, volentes te defendere, in primo ſtatim aditu defecerunt, & capti ſunt. Ab hac ſententia nunquam diſceſſit S. Leo in omnibus Conciliis ſuis, ſeu quibus ipſe ſuam præſentiam exhibuit, ſeu quæ per Legatos ſuos in diverſis Provinciis congregari conſtitui.* Ejuſdem Concilii meminit *Guitmundus* initio libri primi. Sed &

Vercellæ, vulgò Vercelli in Sabaudia, Epiſcop. ſub Metropoli Mediolanenſi.

Anonymus Chiffletianus ita ſcribit. *Ipſum* (Berengarium) *ac proximam tunc Synodum in proximo Septembri ab eo Vercellis celebrandam* (Leo IX.) *vocavit audiendum. Ad hanc Synodum non ipſe Beringerius, ſed quidam ejus fautores pervenerunt, qui ſe Legatos ejus eſſe aſſerentes, eúmque defendere volentes, in primo aditu defecerunt. Domnus autem Apoſtolicus iterum Synodali Judicio Sententiam Beringerii, & librum Joannis Scoti de Corpore Domini ſub anathemate damnavit.* Huic Synodo *Lantfrancum* adfuiſſe etiam teſtatur.

ARTICULUS IX.

Aſcelini, & Berengarii mutua Epiſtolæ.

De Saint Evroul.

CUm *Aſcelinus* Cœnobii *Sancti Ebrulphi* in Neuſtria, Ordinis Benedictini eruditus Monachus, cum *Berengario* congreſſus eſſet, cúmque adduxiſſet ad Orationis Gregorianæ datam à *Joanne Scoto* interpretationem improbandam, famâque vulgaſſet, damnatum ab ipſo *Berengario Joannem Scotum*, illam veluti maculam datis ad *Aſcelinum* literis eluere conatus eſt; in quibus inter alia hæc habebat: *Audivi nunc jactare Vuillelmum, quòd negare nequiverim hæreticum eſſe Joannem Scotum. Quod falſum eſſe, teſtis mihi es, ſi ſatis meminiſti verborum meorum: quamvis Hæreticum habeas tu quoque Joannem Scotum, quàm inconſideratè, quàm impiè, quàm indignè Sacerdotio tuo, non diutiùs te neſcire permittat ille, de quo Apoſtolus Fidelibus promittit*, Sed & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit. *Sapis enim contra omnes naturæ rationes; contra Evangelicam & Apoſtolicam Sententiam; ſi cum Paſchaſio ſapis, in eo quod ſolus ſibi confingit, Sacramento Dominici Corporis decedere panis omninò ſubſtantiam. Verba autem mea de Joanne hæc fuerunt: Non pervidiſſe omnia illius; quæ autem vidiſſem ad eam rem pertinentia, recitare non poſſe ex ſcriptis illorum, quos præfixeram habendos eſſe Hæreticos in Epiſtola ad Lantfrancum, ſi Joannes ille Hæreticus habeatur. Cæterùm ſi quid in illo viderem non ſatis delimatum, facile me improbaturum eſſe.* Et infra: *Et nunc, quod apud Epiſcopos agere ſuſceperam, vellem, ſi mihi tutum fieret, ſaltem apud vos agere in audientia quorumcumque. Sed quamdiu non poſſum, obſecro per nomen Domini, ne falſum teſtem te facias, quod Joannem illum ego damnaverim... Quanquam totus in eo ſim, ne quis tranſgrediatur terminos Patrum, Evangeliſtæ, Apoſtoli, Ambroſii, Auguſtini, Hieronymi. Quod ita ſe habere, ſi mihi fiat copia tecum agere, luce clariùs pervidebis.*

Ad has *Berengarii* Literas *Aſcelinus* reſpondit, ſe dolere vehementer, quòd errorem priſtinum minimè depoſuiſſet: *Joannem Scotum* à ſe meritò ut Hæreticum damnari: *Berengarium* ipſum illius expoſitionem Gregorianæ Orationis improbaſſe in colloquio quod *Aſcelinus* & *Vuillelmus* cum illo habuere. *Joannem verò Scotum*, inquit, *nec inconſideratè, nec impiè, nec indignè Sacerdotio meo habeo; quem toto niſu, totáque intentione ad hoc ſolum tendere video, ut mihi perſuadeat, hoc videlicet quod in Altari conſecratur, neque verè Corpus, neque verè Sanguinem Chriſti eſſe. Hoc autem aſtruere nititur ex SS. Patrum Opuſculis, quæ pravè exponit. Quorum illam Sancti Gregorii » Orationem hic annotari ſufficiat:* Perficiant in » nobis tua, Domine, quæſumus, Sacramenta » quod continent: ut quæ nunc ſpecie gerimus, » rerum veritate capiamus. *Quam exponendo, » præfatus Joannes inter cætera Fidei noſtræ con» traria:* Specie, *inquit*, geruntur iſta, non veritate. *Quod non catholicè dictum, ſi benè tuam vigilantiam novi, non ignoras: præſertim cùm id in ſæpè dicto colloquio non negaveris, quando eandem Orationem cum expoſitione ſua ex Joannis libro recitavi.* Et infra: *Per nomen Domini me objecras, ne faciam me falſum teſtem, quòd Joannem nobiſcum damnaveris: Quod libenter obſervabo. Verùm de hoc teſtis ſum verus, quod ſupra dictam illius expoſitionem in Oratione Gregoriana, ipſa veritate conſtrictus, nobiſcum improbaſti.*

In eadem Epiſtola Catholicam de Euchariſtiâ Fidem contra *Berengarii* Hæreſim tuetur *Aſcelinus* his verbis: *Cæterùm cum Paſchaſio, aliiſque Catholicis non ſolùm ſapio, ſed etiam veneror & amplector, verum Corpus, verúmque Sanguinem Chriſti à Fidelibus in Altari ſumi ſub ſpecie panis & vini. Sed neque hoc, ut dicis, contra naturæ rationes ago: neque enim aliud naturam dixerim quàm Dei voluntatem. Porrò voluntas Dei tam efficax eſt, & omnipotens, ut ejus velle ſolùm, fieri ſit: ac per hoc voluiſſe illum aliquid, feciſſe.* Omnia enim quæcumque voluit Dominus fecit. *Voluit autem panem & vinum, quod in Altari Spiritûs Sancti Conſecratione, per Miniſterium Sacerdotis conficitur, verè ſuam Carnem & Sanguinem potentialiter creari, creando verò quotidie myſticè immolari. Quod & ipſe patenter inſinuat in hujus Sacramenti exordio Diſcipulis ſuis dicens:* Accipite & comedite, Hoc eſt Corpus » meum. *Ac ne leviter acciperent vel qualecumque » corpus putarent* (*Membra enim Chriſti dicuntur quique Fideles, ac per hoc corpus*) *adjecit claritudinem, & ait:* Quod pro vobis tradetur: » *Similiter & de Calice:* Qui pro vobis effunde» tur. Tandem *Berengarium* hortatur *Aſcelinus* ut ad ſaniorem mentem redeat. *Evangelicæ*, inquit, *illius gallinæ alis nutrienti unire humiliter ſubmittere non detrectes, ne præclarum illud ingenium quod tibi Deus conceſſit, infatuetur, & ideo foras ejiciatur, & ab omnibus conculcetur. Pudeat te patrocinari librum, quem Vercellis in Plenaria Synodo damnatum, te quoque propter eum Hæreſis maculâ notatum audivimus. Redi ergo, precor, ad Catholicam & Apoſtolicam Traditionem.*

ARTICULUS X.

Henricus I. Rex Chriſtianiſſimus Synodum Pariſiis contra Berengarium celebrandam indixit: cujus Celebrationem ipſi diſſuadere conatus eſt Theoduinus.

VErcellenſis Judicio Concilii cùm non pareret contumax *Berengarius*, *Henrico I.* Regi Chriſtianiſſimo eſſe è re Eccleſiæ viſum eſt, Synodum convocare, per quam ad ejurandam hæreſim jam à Romano Pontifice, duabúſque Synodis, damnatam adigeretur. Id cùm accepiſſet *Theoduinus* Leodienſis Epiſcopus, ad Regem ſcripſit, ejus pro fide piam ſolicitudinem laudans, ſed à Concilii celebratione ipſum deterrere aggreſſus eſt, ob rationes duas: primò quòd *Bruno* Andegavenſis Epiſcopus, qui Berengarianæ Hæreſeos conſcius & fautor ferebatur, damnari non poſſet abſque Sedis Apoſtolicæ Auctoritate: Secundò, quòd *Berengario* hæreſeos jam convicto & damnato nova concedenda non eſſet audientia in Quæſtione plenè jam eliquata. *Quos ad revincendum*, inquit, *& publicè confutandum; eo zelo, eóque fervore, quo erga Sanctam Eccleſiam divina inſpiratione plurimùm ſemper ardetis, aiunt Vos Concilium advocaſſe, ubi tandem illud nobiliſſimi totius Regni veſtri, heu nimis turpe opprobrium, de medio auferatis, & in æternum, ſi fieri poteſt, ab ipſa*

omnium

omnium hominum memoria delatis. O pia voluntas, & verè Rege digniſſima! Quæ utinam effectum habere poſſet, ut in tanto ſacrilegio convictos, quod certè facillimum eſt, abſque ulla dilatione debita ultio conſequeretur. Sed deſperamus id fieri poſſe, cùm Bruno exiſtat Epiſcopus: Epiſcopum autem non oportet damnationis ſubire ſententiam præter Apoſtolicam Auctoritatem . . . . Ergo Majeſtatem tuam omnes exoratam velimus, ut interim illorum impiam, ſacrilegam, & nefariam aſſertionem audire contemneretis, donec acceptâ Romanæ Sedis audientiâ, damnandi poteſtatem haberetis. Quamquam hujuſmodi homines nequaquam oporteat audire: neque tam eſt pro illis Concilium advocandum, quàm de illorum ſupplicio exquirendum. Tunc quippe Hæretici audiendi fuerunt, quando hæreſes ipſæ, & hujuſmodi quæſtiones, utpote quæ nondum ad unguem diſcuſſæ fuiſſent, in dubium venire potuerunt; ut per congreſſum certaminis pateſceret, utra pars ſtaret pro defenſione veritatis. Quod idem nunc profectò fieri non oportet, quia crebrioribus SS. Patrum Conciliis, tum etiam venerabilium Doctorum clariſſimis Sententiis, ita omnia ſunt eliquata, ut ne minimum quidem reſederit de omni face dubitationis. . . . . . Quamobrem Brunonem & Berengarium, jam anathematizatos arbitramur. Quod ſi ita eſt, verè illis Concilii audientia deneganda eſt: & cum veſtris, tùmque noſtris Epiſcopis (ſi ita vobis videtur) cum amico veſtro Imperatore, cum ipſo Papa, quæ vindicta in eos ſtatuatur, deliberandum. Eſt enim juſtum ut quorum manus fuit contra omnes, omnium manus etiam contra ipſos excitentur. Hanc Epiſtolam *Durando* Leodienſi Epiſcopo tribuit Cardinalis *Baronius*, ſed in eo corrigendus eſt. Illius enim eſſe non poteſt, utpote qui anno MXXV. obierit; ſex annis antequam *Henricus I.* regnaret. Sed eſt *Theoduini*; qui ejuſdem civitatis Epiſcopus creatus eſt anno MXLVIII. Quædam ſunt in hac *Theoduini* Epiſtola emendatione digna: Primùm, quòd *Brunonem* Andegavenſem Epiſcopum Hæreſeos Auctorem cum *Berengario* faciat, à quo hanc labem § IV. abſterſimus. Secundùm, quòd Epiſcopum damnationis ſubire poſſe ſententiam negare videatur, niſi Provincialis aut Nationalis Synodus illam damnandi licentiam ac poteſtatem à Romano Pontifice acceperit: Quod eget explicatione. Si enim intellexit *Theoduinus*, Epiſcopos non poſſe deponi, & in alios in eorum locum ordinari, præſertim cùm Hæreſeos aut Schiſmatis accuſantur, niſi ad Sedem Apoſtolicam Relatio mittatur, verè ſcripſit. Si verò intellexit Epiſcopos in Synodo Provinciali vel Nationali congregatos auctoritatem habere nullam ſuſcipiendi primam cognitionem cauſæ Epiſcopi hæreſeos accuſati, & ipſum deponendi, ſalvo jure apppellationis ad Sedem Apoſtolicam; falſum ſcripſit, nec Epiſcoporum jura noverat. Namque Gallicanos Epiſcopos fidei controverſias ad hæc uſque tempora cognoviſſe ac judicaſſe, & Epiſcopos cùm violatæ fidei, tùm Canonum reos infractorum deponere potuiſſe ac depoſuiſſe, probant innumera Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Monumenta paſſim à nobis obſervata, quæ hîc non eſt opus congerere. Majores tamen illas cauſas ad Sedem Apoſtolicam referri, & ea inconſulta finitivam non ferri Sententiam, Canones totius mundi reverentia conſecrati, & beata conſuetudo impetrarunt. Júſque iſtud in Romani Pontificis divino Primatu fundatum eſt. Id unum fortè intellexit *Theoduinus*, cùm ſcripſit: *Epiſcopum non oportet damnationis ſubire Sententiam præter Apoſtolicam Auctoritatem.*

Baronius emendatur.

Quædam in Epiſtola Theoduini animadverſione digna.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 241. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Epiſcopi Galliæ primam cognitionem Fidei Epiſcoporum & rerum Eccleſiaſticarum habebant, ſalvo jure appellationis & ſententia definitiva.*

R. Scripſi reverà, Gallicanos Epiſcopos fidei controverſias ad hæc uſque tempora cognoviſſe ac judicaſſe, & Epiſcopos cùm violatæ fidei, tum Canonum reos infractorum deponere potuiſſe; idque innumeris Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Monumentis probari. *Majores tamen illas cauſas ad Sedem Apoſtolicam referri, & eâ inconſultâ finitivam non ferri Sententiam, Canones totius Mundi reverentiâ conſecrati, & beata conſuetudo impetrarunt: júſque iſtud in Romani Pontificis divino Primatu fundatum eſt.* Cur hæc à RR. Cenſoribus notentur fateor me non intelligere: niſi fortè velint Epiſcopos nullam Auctoritatem habere judicandi controverſias fidei, & ſuſcipiendi primam cognitionem cauſæ Epiſcopi hæreſeos accuſati, & ipſum deponendi in Synodo Provinciali vel Nationali. At contrarium cenſent Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana; contrarium demonſtrant innumera Antiquitatis Eccleſiaſticæ Monumenta: Cæterùm de Romani Pontificis Auctoritate hîc loqui non poteram reverentiùs ac ſeculentiùs.

ARTICULUS X.

Berengariana Hæreſis, cum ſuo Auctore, in Synodo Pariſienſi tertiò damnata eſt.

PAriſienſe Concilium ab *Henrico I.* Rege Chriſtianiſſimo indictum quidem ſcripſit Cardinalis *Baronius*, ſed celebratum non eſſe perſuaſum habuit. Nam *Henricum I. Theoduino* diſſuadenti aſſenſum præbuiſſe arbitratus eſt. Verùm aliter ſe res habet. Celebratum namque eſt XVI. Kalendas Novembris anni milleſimi quinquageſimi. *Berengario* juſſit Rex Chriſtianiſſimus ut coram Synodo ſe ſiſteret, *Ut aut ſua dicta Patrum auctoritate firmaret, multis ſibi obnitentibus; aut ſi ea id facere nequiret, in Catholicam, cui obviare non poſſet, Fidem prudenter tranſiret.* Adfuere Synodo Præſules magno numero, ſecundi etiam Ordinis Sacerdotes, & nobiles Laïci, necnon Rex Chriſtianiſſimus *Henricus*. Abfuit contumax *Berengarius*. Interea ſuggerente Aurelianenſi Epiſcopo, lectæ ſunt *Berengarii Literæ*, quas ad *Paulum* quemdam *familiarem ſuum* ſcripſerat: Is eſt *Paulus Metenſis Primicerius*, ut ex *Adelmanni* Epiſtola ad ipſum Berengarium colligitur. Harum lectio Literarum, *Quoniam nequiſſima ſordebant hæreſi, vehementer diſplicuit. Damnato proinde communi Sententia talium Auctore, damnatis ejus complicibus, cum Codice Joannis Scoti, ex quo ea, quæ damnabantur, ſumpta videbantur, Concilio ſoluto diſceſſum eſt ea conditione, ut niſi reſipiſceret ejuſmodi perverſitatis Auctor, cum ſequacibus ſuis, ab omni exercitu Francorum, præeuntibus Clericis cum Eccleſiaſtico apparatu, inſtanter quæſiti, ubicumque conveniſſent, eò uſque obſiderent, donec aut conſentirent Catholicæ Fidei, aut mortis pœnas luituri caperentur.* Ita refert *Durandus* Troarnenſis Abbas libro *De Corpore & Sanguine Chriſti*, Parte IX.

Emendatur Baronius.

Poſt Concilium Pariſienſe, *Berengarius* datis ad *Richardum* Abbatem Literis, ipſum obteſtatus eſt, quatenus apud *Henricum* Regem pro ſe intercederet, ut damnum injuſtiſſimè ſibi illatum (Sic enim loquebatur contumax Hæreſiarcha) aliqua munificentia compenſaret. Se præſto eſſe ut illius Majeſtati, & quibus vellet, ex Scripturis probaret *injuſtiſſimè damnatum Joannem Scotum, injuſtiſſimè nihilominus aſſertum Paſchaſium in Concilio Vercellenſi*, Clericos Carnotenſes perversè Regi expoſuiſſe Sententiam *Fulberti* glorioſæ memoriæ Epiſcopi

Tom. II. Spicilegii.

de Euchariſtia, quæ revera *Sancti Auguſtini eſt*, Regem noſſe oportere. *Quæ ſcripſit Joannes Scotus, monitu illius ſcripſiſſe precarioque Caroli Magni Anteceſſoris ſui: qui quantùm circa res gerendas perſtrenuus, tantùm circa Religionem devotus, ne ineruditorum, carnaliúmque illius temporis prævaleret ineptia. Erudito verò Joanni illi impoſuit colligere de Scripturis, quæ ineptiam illam converterent. Unde ferat oportet à functo patrocinium contra calumnias nunc viventium, ni ſe malit exhibere indignum ſucceſſione & Sede illius Magnifici Anteceſſoris ſui.*

In Carolum Calvum vocabant.

ARTICULUS XII.

Berengariana Hæreſis, cum ſuo Auctore, quartò damnata eſt à Victore II. Pontifice Maximo in Synodo Florentina, deinde ab ejus Legatis in Synodo Turonenſi, aliiſque Gallicanæ Eccleſiæ.

I. LEoni IX. ſucceſſit *Victor II.* ejúſque ſtudia in novæ Hæreſeos damnatione æmulatus eſt, ut *Lanfrancus* teſtatur Cap. IV. Libri de Corpore & Sanguine Domini. *Ab hac ſententia, inquit, nunquam diſceſſit S. Leo in omnibus Conciliis ſuis....... Quæ Sententia non effugit ſucceſſorem quoque ſuum felicis memoriæ Papam Victorem. Sed quidquid de hac re, ſeu cæteris, ipſe ſtatuit, ſtatuive præcepit, hoc etiam iſte ſua, atque omnium Conciliorum ſuorum auctoritate firmavit.* Ex his non immeritò colligit Annalium Eccleſiaſticorum Parens *Berengarium* à *Victore II.* damnatum in Florentino Concilio, quod anno milleſimo quinquageſimo-quinto celebratum eſt.

Concilium Turonenſe contra Berengarium.

II. Eodem anno Concilium Turonis habitum eſt, cui ejuſdem Pontificis interfuere Legati. præfuit Subdiaconus *Hildebrandus*, tum Legatus à Latere, ad Simoniacam Hæreſim, & Berengarianam averruncandas in Gallias miſſus. Ea in Synodo *Berengarius* errorem ſuum ejuravit ſubſcriptione data, & Sacramento firmata, & clementer à Legatis ſuſceptus eſt. Qua de re ita in *Berengarium* ſcribit *Lanfrancus* loco ſupra laudato: *Denique in Concilio Turonenſi, cui ipſius Victoris interfuere Legati, data eſt tibi optio defendendi partem tuam. Quam cùm defendendam ſuſcipere non auderes, confeſſus coram omnibus communem Eccleſiæ Fidem, juraſti te ab illa hora ita crediturum, ſicut in Romano Concilio te juraſſe eſt ſuperiùs comprehenſum.* De eadem Synodo *Guitmundus* Lib. III. ita ſcribit: *Eccleſia in ipſa domo quondam Romani Imperatoris, donum obtinet Salvatoris. Inde enim ipſa per B. Leonem Papam hæc Berengariana figmenta mox ſuo exortu damnavit. Deinde per hunc ipſum qui nunc præeſt, Dominum Gregorium Papam, tunc Archidiaconum ejuſdem Romanæ Sedis, in Concilio Turonenſi convicit: ipſúmque Berengarium (ut videbatur) correctum, ac propria manus Sacramento ſatisfacientem, clementer ſuſcepit.*

Hujus Concilii meminit *Euſebius Bruno* Andegavenſis Epiſcopus in Epiſtola ad *Berengarium*, eámque mediam inter alias duas collocat, quarum nulla apud alios Scriptores mentio, unam Turonicam, alteram Andegavenſem, juſſu *Fulconis* Andegavorum Comitis habitam, in quibus pariter confixa eſt Berengariana hæreſis. *Nos*, inquit, *totius Eccleſiæ ſcandalum jure meritóque exhorreſcimus, cum ſalubriter & cum quiete Pacis Chriſtianæ contenti vivere poſſimus verborum Chriſti ſimplici compendio, & ſufficienti Sanctæ Fidei firmitate; quantùm nos ſentimus, & multos nobis ſatis ſuperiores viros ſentire cognoſcimus. Hoc conſilio querimonia, quæ in præſentia Domini Geraldi tunc Legati apud Turonum emerſit, ſedata eſt. Hoc conſilio eodem tumultus qui in audientia Domini Eldebranni in eadem civitate efferbuit, ſopitus eſt. Hac veridica Confeſſione exactioni Principis hujus noſtri, in Capellula cujus in veſtra Epiſtola mentionem feciſtis, ſatisfactum eſt: & rediviva peſtis, quæ, neſcio quorum improbitate exagitata, caput extulerat, Domini Biſontinenſis Archiepiſcopi, & Eruditorum qui adfuerunt, auctoritate calcata eſt.*

De eadem Synodo Turonenſi hæc habet Anonymus Chiffletianus: *Victor quoque Papa & in Sede & in Auctoritate ſucceſſor Sancti Leonis Papæ, miſſo Legato in Gallias venerabili Hildebrando, tunc Archidiacono, ſed noſtri temporis Apoſtolico, Generalem Synodum Turonis congregavit, in qua ipſe Beringerius accepta optione defendendi ſe, cùm ſe penitus defendere non poſſet, ſub Jurejurando propriam hæreſim anathematizavit, & communem Sanctæ Eccleſiæ Fidem de veritate Corporis & Sanguinis Domini ſe deinceps ſervaturum ſub eodem Juramento promiſit, licèt poſtea ad eamdem hæreſim redierit.*

Hanc Synodum ſpectat *Durandus* Troarnenſis Abbas ita ſcribens de Berengarianis in Concilio Pariſienſi damnatis: *Quamobrem & illi, non multò poſt in Concilio ſuper Fidei ſuæ ſtatu convenientes; ita ſe ſicut Eccleſia tenet Catholica, credere fideliter, & ſapere publicè profeſſi ſunt; delatiſque Sanctorum Pignoribus, ut omnibus ſatisfacerent, atque de veritate Fidei, quam profeſſi fuerant, eos qui aderant certos facerent, Sacramentum dederunt.* Tum ſubdit; *Eos ad apoſtaſiam & vomitum priorem rediiſſe.* Turonenſi Concilio adfuiſſe *Lanfrancum* & *profundiſſimis diſputationibus Berengarium palam eviciſſe*, teſtatur *Ordericus Vitalis* Libro IV. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.*

ARTICULUS XIII.

Nicolaus II. Pontifex Maximus Berengarii Hæreſim in Synodo Romana damnavit: in qua Berengarius ejuravit errorem.

POſt *Victoris II.* obitum, & *Stephani X.* qui ipſi ſucceſſit, brevem Pontificatum, *Nicolaus II.* ad Romanæ & univerſalis Eccleſiæ regimen aſſumptus, Concilium centum & tredecim Epiſcoporum Romam convocavit, celebravítque anno milleſimo-quinquageſimo nono. In eo Concilio, quod *Lanfrancus*, *Guitmundus*, & *Algerus* commemorant, *Berengarius* præſens à *Lanfranco* convictus eſt, ut *Henricus de Cnygthon* lib. II. *De Eventibus Angliæ* Cap. V. teſtatur; necnon ab *Alberico* Caſſinenſi Diacono, qui & ibi librum *De Corpore Domini* contra ejus hæreſim edidit, ut refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi. Damnata hæreſis; *Berengarius* errorem ejuravit; libros perverſi dogmatis, præſertim librum *Joannis Scoti*, ex quo hæreſim hauſerat, in ignem conjecit; Formulæ Fidei quam *Humbertus* Cardinalis, & Sylvæ Candidæ Epiſcopus edidit Summi Pontificis mandato, ſubſcripſit. De iſta Synodo ita ſcribit *Lanfrancus* lib *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. I. *Non es contentus ut perverſus perverſa dicas, niſi etiam prava Scripta per pravos Diſcipulos tuos, in diverſas regiones tranſmittas. Et cætera quidem à beatæ memoriæ Nicolao totius Chriſtiani nominis Summo Pontifice, & à centum tredecim Epiſcopis Romæ audita, examinata, atque damnata ſunt. Tu quoque inclinato corpore, ſed non humiliato corde, ignem accendiſti, libróſque perverſi dogmatis in medio Sancti Concilii in eum conjeciſti, jurans per id quod rebus omnibus incomparabiliter majus eſt, Fidem à Patribus, qui præſentes erant, traditam inviolabiliter*

violabiliter te ſervaturum, veteremque doctrinam tuam de Corpore & Sanguine Domini, ab illa die aliis non prædicaturum. Idem teſtatur *Anonymus Chiffletianus*, in Opuſculo *De Berengarii damnatione multiplici.*

Fidem porro Catholicam de Euchariſtiæ veritate in Synodo Romana *Nicolai II.* Berengarius ſub hac forma profeſſus eſt: *Ego Berengarius indignus Diaconus Eccleſiæ Sancti Mauritii Andegavenſis, cognoſcens veram, Catholicam, & Apoſtolicam Fidem, anathematizo omnem hæreſim, præcipuè eam de qua hactenus infamatus ſum, quæ aſtruere conatur: Panem & vinum quæ in Altari ponuntur, poſt conſecrationem, ſolummodo Sacramentum, & non verum Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe, nec poſſe ſenſualiter in ſolo Sacramento manibus Sacerdotum tractari, vel frangi, aut Fidelium dentibus atteri. Conſentio autem Sanctæ Romanæ & Apoſtolicæ Sedi, & ore & corde profiteor de Sacramentis Dominicæ Menſæ eam fidem tenere, quam Dominus & Venerabilis Papa Nicolaus, & hæc Sancta Synodus, Auctoritate Evangelica & Apoſtolica tenendam tradidit, mihique firmavit: ſcilicet panem & vinum quæ in Altari ponuntur, poſt conſecrationem, non ſolum Sacramentum, ſed etiam verum Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe, & ſenſualiter, non ſolum Sacramento, ſed in veritate, manibus Sacerdotum tractari, frangi, & Fidelium dentibus atteri: Jurans per Sanctam & homouſion Trinitatem, & per hæc Sacroſancta Chriſti Evangelia. Eos verò qui contra hanc Fidem venerint, cum dogmatibus & ſectatoribus ſuis, æterno anathemate dignos eſſe pronuncio. Quòd ſi ego ipſe aliquando aliquid contra hæc ſentire, aut prædicare præſumpſero, ſubjaceam Canonum ſeveritati. Lecto & perlecto ſponte ſubſcripſi.* Iſtam Fidei Formulam referunt *Lanfrancus* Cap. II. & *Algerus* Lib. I. Cap. 19. & ex eis *Ivo Carnotenſis* in Decreto, & *Gratianus* in Canone *Ego Berengarius*, *De Conſecratione, diſtinct. II.* Profeſſionem illam Fidei, ſubſcriptione *Berengarii* firmatam *Nicolaus II.* miſit per urbes Italiæ, Galliæ, & Germaniæ, & ad quæcumque loca fama ejus pravitatis pervenire potuerat, ut Eccleſiæ omnes, quæ ob illius hæreſim ſcandalum paſſæ fuerant, de ipſius converſione Deo gratias agerent. Ita refert laudatus *Lanfrancus.*

Quo ſenſu Chriſti Corpus in Euchariſtia frangi, Berengarius in Confeſſione ſua dixerit?

De ſenſu verborum, quibus hac in Formula damnatur tanquam hæreſis dogma illud, quo aſſeritur, Corpus Chriſti *non poſſe ſenſualiter, niſi in ſolo Sacramento, manibus Sacerdotum tractari, vel frangi, aut dentibus Fidelium atteri*, variæ exortæ ſunt inter Catholicos quæſtiones. Una ex his fractionem Hoſtiæ ſacræ ſpectat. Nonnulli quippe hanc in ſigno ſeu ſpeciebus Sacramentalibus dumtaxat, alii in ipſo Chriſti Corpore illam exerceri ſentiebant. Illi in Euchariſtia poſt ſubſtantiæ converſionem panis ſpecies ſeu accidentia ſupereſſe aſſerebant, quæ revera frangerentur: negabant iſti. Primam ſententiam propugnavit *Magiſter Petrus Abalardus*, cui hoc nomine dicam erroris ſcripſit *Vualterius* Abbas Regalis Monaſterii *S. Victoris* Pariſienſis lib. III. *Contra quatuor Labyrinthos Franciæ*, id eſt, *Abalardum, Petrum Lombardum, Petrum Pictavenſem, & Gilbertum Porretanum*; Cap. XI. ubi ſic de ipſo loquitur: *Demum venit ad Berengarium. Hic enim Hæreticus aſſerebat, in figura & in Sacramento totum fieri, nihil in veritate. Poſtea verò convictus coram Nicolao Papa & pluribus Epiſcopis, confeſſus eſt, etiam & juravit, panem ſcilicet & vinum poſt conſecrationem, non ſolùm Sacramentum, ſed etiam verum Corpus & Sanguinem Chriſti eſſe, & ſenſualiter non ſolùm Sacramento, ſed etiam veritate, manibus Sacerdotum tractari & frangi, & Fidelium dentibus atteri. Ecce Catholica fides. Iſte autem Scholaſticus ſic exponit:* Verè quidem ait, eſt, ſed in Sacramento tantùm. *Item ait:* Sanè dici poteſt fractio illa & partitio, non in ſubſtantia Corporis, ſed in ipſa forma panis Sacramentali fieri, ut vera fractio & partitio ſit ibi, quæ fit non in ſubſtantia, ſed in Sacramento, id eſt, in ſpecie... Ideóque illa Berengarii verba ita diſtinguenda ſunt, ut ſenſualiter, non modò Sacramento, ſed in veritate dicatur Corpus Chriſti tractari manibus Sacerdotum, frangi quoque & atteri dentibus. Verè quidem, ſed in Sacramento tantùm. Vera eſt igitur ibi attritio & partitio. *Ecce dum Catholicam Fidem, nulla prorſus diſtinctione indigentem, ſolitis ſibi argumentationibus diſtinguit, alterum ſe probat Berengarium. Nam ſicut ille aſſerebat, Omnia fiunt, ſed in Sacramento tantùm: ita & hic. Ille verò correctus addidit Sacramento, & fractioni, attritioni etiam dentium, veritatem quam negabat: iſte contra in omnibus veritatem ſubtrahit dum aſſerit omnia fieri, non in ſubſtantia, ſed in ſpecie viſibili, & forma panis, & Sacramento tantùm.* In *Abalardum* haud æquus eſt *Vualterius*, cùm ipſi *Berengarii* errorem tribuit. Euchariſtiam verum Chriſti Corpus contra *Berengarii* hæreſim profitebatur: Panem in ſubſtantiam Corporis Chriſti converſum; ſolam panis formam Sacramentalem ſeu ſpeciem viſibilem manere, cum Eccleſia aſſerebat: ſed fractionem & attritionem, non in ipſo ſacro Corpore, ſed in Symbolo ſeu ſpecie exerceri, quod ab annis quadringentis canit Eccleſia in Proſa Sanctiſſimi Sacramenti ab Angelico Doctore compoſita: *Nulla rei fit ſciſſura, ſigni tantùm fit fractura.*

Idem cum *Vualterio* ſenſit *Abbaudus* Abbas in Tractatu *De fractione Corporis Chriſti*, quem edidit vir doctiſſimus *Domnus Mabillonius* Tom. III. *Veterum Analectorum.* Sic enim ait: *Secundùm fidem Evangelii quod dicit*, Benedixit & fregit: *Apoſtoli quoque qui dicit*; Panis quem frangimus: *Lucæ etiam Evangeliſtæ qui dicit*; Panis fractionis: *Conteſtante nihilominùs ſpirituali ratione fultus, corde credo, ore confiteor ad ſalutem, quia veraciter Corpus Chriſti manibus frangitur Sacerdotis...... Veruntamen ponamus aliquem conceſſiſſe, quòd verè non frangatur Corpus Chriſti, ut videamus qui fructus inde naſcatur. Dic ergo mihi, obſecro te, unde potero ſcire quòd verum loquatur Evangeliſta, cùm dicit*, Hoc eſt Corpus meum, *ſi fefellit quando dixit*, fregit? *Identidem ſi mentitur Apoſtolus dicens*, Panis quem frangimus; *unde credam quod verum dicat, quando ſequitur*: Communicatio Corporis Chriſti eſt? *Itaque qui verè frangi Corpus Chriſti non concedit, totam fidem tanti Sacramenti, quantùm in ſe eſt, fregit.* Non repugnare contendit, quòd verè frangatur nobis Chriſti Corpus, & nihilominùs integrum in ſe maneat: ſicut puellam mortuam eſſe, & vivere non repugnat, quia hominibus mortua eſt, Deo vivit: unde Chriſtus ait: *Non eſt mortua puella, ſed dormit*: Evangeliſta autem: *Scientes quia mortua eſt.* Porrò *Majorem contrarietatem habet mortuum eſſe, & non eſſe, quàm frangi quid, & integrum manere.* Præterea: *Apud nos localis diviſio, fractionis comprobatio eſt, quia membrum quod à ſe invicem disjunctum & localiter diviſum videmus, fractum eſſe tenemus. Porrò apud Deum, ſicut veraciter dictum eſt, ſecundùm tempus, Mille anni ſicut dies unus: ita æquè veraciter dici poteſt, ſecundùm locum, Mille, ſive quodvis, aut certè omnia loca, apud Deum quaſi unus locus. Ei quippe qui ſemper ubique totus præſens eſt, localis abſentia nil abſentare, localis longinquitas nil longinquare, localis diviſio nil poteſt dividere. Quod ergo apud nos fractum eſt, quia localiter diviſum eſt: apud Deum*

Extat MS. in Bibliotheca Sancti Victoris.

Deum integrum manere, cui omnia loca unus locus eſt. Quod cùm etiam de aliis rebus corporalibus dici poſſit, quantò magis de illo corpore, quod perſonaliter illi ſubſtantiæ conjunctum eſt, quæ ſemper ubique tota præſens eſt? Accedit quòd *Apud nos membrum quod fractum & à corpore ſuo diviſum eſt, mortuum eſſe conſtat. Illius verò corporis etiam fracti quælibet particula non modo viva, ſed etiam vita eſt, ſi quis fideliter accipit. Quod ergo vim & pluſquam vim integri obtinet, etiam cum frangitur, integrum jure dici poteſt.* Fractionem verò in accidentibus exerceri negat *Abbaudus*, quia in eo errore eſt, quòd accidentia non maneant. *Cogitaveram*, inquit, *& illis aliqua reſpondere, qui dicunt ipſum corpus non frangi, ſed in albedine ejus & rotunditate aliquid factitari: ſed recogitans ineptum eſſe in Evangelio Chriſti de albedine & rotunditate diſputare, amaturis talia auribus dimovens, Dialecticis aut certè pueris talia permiſi. Præterim cum quivis facile videat albedinem ſeu rotunditatem ab ipſo corpore, quod vel album, vel rotundum eſt, ſeparari non poſſe, ita ut ab ipſo non fracto, hæc per ſe ſingulariter non frangantur.* Hæc iſto loco obſervare operæpretium duxi.

Error Abbaudi Abbatis quòd accidentia panis & vini in Eucharistia non maneant.

ARTICULUS XIV.

Berengarius poſt Romanam Synodum Nicolai II. ad ingenium reverſus, Hæreſim ut prius docuit, Alexandri II. qui Nicolao ſucceſſit, paterna monitione injuperhabita.

POſt Romanam Synodum reverſus in Gallias *Berengarius*, cùm *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum hæreſeos hoſtem infenſiſſimum obiiſſe, ipsique ſucceſſiſſe *Philippum I.* vixdum ſeptennem cerneret, Hæreſim, quam pœnarum metu ejuraverat, rurſus docere cœpit. Fidei Profeſſionem in Romana Synodo propria ſubſcriptione ac juramento firmatam temeravit, librúmque edidit contra ſanctam Synodum, contra *Hambertum* Cardinalem, Auctorem Formulæ cujus ſubſcriptio ipſi fuerat imperata, contra Catholicam veritatem. Cujus libri confutationem ſuſcepit *Lanfrancus* eo quem ſcripſit *De Corpore & Sanguine Domini*, cujus Cap. 2. ubi commemoravit *Berengarii* Profeſſionem in Romana Synodo *Nicolai II.* editam, ſubdit: *Hujus propoſiti ſacrilegus violator, contra præfatam Synodum, contra Catholicam veritatem, contra omnium Eccleſiarum opinionem, Scriptum poſtea condidiſti: cui in hoc Opuſculo, confiſus de Chriſti miſericordia, reſpondere diſpoſui.*

Interea ad *Brunonem* Andegavenſem Epiſcopum ſcripſit *Berengarius*, eúmque obteſtatus eſt; ut ſibi publicam audientiam concederet. Negavit *Bruno*, cauſam ter in Provincia judicatam, & Synodi Sedis Apoſtolicæ Judicio finitam, retractandam non eſſe aſſerens. *Ac nullam aliam*, inquit, *de hac re diſputationem vel Controverſiam, nec accuſatores, nec defenſores, nec teſtes, nec Judices, nec Cauſidicos, nec auditores, me quærere, procurare, congregare aliquando ſciatis. Omnibus vero pro hac re, Conventum publicum aggregare volentibus, conſenſum non tribuam, conjunctibus Humilitatis meæ perſonam ſubtraham, confingentibus audientiam, perſeverantibus communionem. Eſt enim cauſa ter Provinciæ noſtræ Judicio terminata, quartò Sedis Apoſtolicæ Synodi ſententiâ excuſſa.*

Alexander II. qui *Nicolao II.* in Cathedra *S. Petri* ſucceſſit, cùm inaudiviſſet *Berengarium Romanos Pontifices, & Sanctam Romanam Eccleſiam* verbis & ſcriptis inſectari; Sanctum *Leonem IX.* non Pontificem, ſed Pompificem, & Pulpificem; Romanam Eccleſiam, vanitatis Concilium & Eccleſiam malignantium; Romanam Sedem, non Apoſtolicam, ſed Sedem Satanæ, dictis & ſcriptis appellare; & hæreſim ſuam, poſt tot Synodicas damnationes & ejurationes, clanculò per Diſcipulos ſuos uſquequaque diſſeminare: *Literis eum ſatis amicè præmonuit, ut à Secta ſua ceſſaret, nec ampliùs Sanctam Eccleſiam ſcandalizaret. Ille autem ab incœpto deſiſtere noluit, hócque ipſum eidem Apoſtolico Literis ſuis remandare non timuit.* Ita refert *Anonymus Chiffletianus* in Opuſculo *de Berengarii damnatione multiplici.*

ARTICULUS XV.

Berengarii Hæreſis in Synodo Rothomagenſi damnata; in eáque aſſerta eſt Catholica de Euchariſtia Fides.

ANno Chriſti MLXIII. *Maurilius* Rothomagenſis Archiepiſcopus, adſtante *Vuillelmo* Normannorum Duce, cum omnibus Suffraganeis ſuis, in Eccleſia recèns inſtaurata Concilium habuit de caſtitate conſervanda, & cæteris SS. Patrum Inſtitutionibus, Paſtorum incuriâ negligenter poſtpoſitis, viriliter reſtituendis, ut teſtantur Acta Archiepiſcoporum Rothomagenſium ab Anonymo Cœnobii *S. Audoëni* ejuſdem urbis Monacho ſcripta ſub *Gregorii VII.* Pontificatu, & edita à *P. Mabillonio*, Tom. II. *Veterum Analectorum.* In eo Concilio Fides Catholica de Corpore & Sanguine Domini in Euchariſtia communi aſſenſu firmata eſt, & *Berengarii* Hæreſis damnata, ejúſque Sectatores anathemate confixi, his verbis: *Corde credimus, & ore profitemur, panem in Menſa Dominica propoſitum, panem tantùm eſſe ante conſecrationem: ſed in ipſa conſecratione ineffabili potentiâ Divinitatis converti naturam & ſubſtantiam panis in naturam & ſubſtantiam carnis; carnis verò non ullius alterius, ſed illius quæ concepta eſt de Spiritu Sancto, nata ex Maria Virgine, quæ etiam propter nos & propter noſtram ſalutem flagellis cæſa jacuit in ſepulchro, tertia die reſurrexit à mortuis, & ſedet ad dexteram Dei Patris. Similiter vinum, quod aquâ mixtum in Calice ſanctificandum proponitur, verè & eſſentialiter converti in eum ſanguinem, qui per lanceam militis de vulnere Dominici lateris in redemptionem mundi feliciter emanavit. Anathematizamus contra hanc Sanctam & Apoſtolicam Fidem ſuperbè atque hæreticè ſentientes, & impia temeritate garrientes.* Iſta conſtant ex *Veteri Formula celebrandi Concilii Provincialis in Eccleſia Rothomagenſi*, quam ex Libro Benedictionali ejuſdem Eccleſiæ, ſcripto XI. Sæculo, edidit *Mabillonius* Tomo II. *Veterum Analectorum.* In eodem Concilio decretum eſſe ut in poſterum ordinandi Epiſcopi hanc Fidei Formulam profiterentur, fidem facit *Ritus Ordinandi Epiſcopi in Metropoli Rothomagenſi*, ex eodem Libro ibidem editus.

ART. XVI.

Digitized by Google

ARTICULUS XVI.

Berengarii damnatio in Concilio Pictavienſi anno MLXXV. *rurſus conclamata eſt.*

GRegorio *VII.* Sedi Apoſtolicæ præſidente, anno milleſimo ſeptuageſimo-quinto, Idibus Januarii, Concilium Pictavis celebratum eſt, Præſide *Girando* Epiſcopo Engoliſmenſi, Sedis Apoſtolicæ Legato, in quo Fides Catholica de veritate Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia confirmata eſt, & *Berengarius* novo Anathemate confixus, ut *Chronicon Malleacenſe* commemorat. *Pictavis*, inquit, *fuit Concilium, quod tenuit Girandus Legatus, de Corpore & Sanguine Domini, in quo Berengarius....... ferme interemptus eſt.*

ARTICULUS XVII.

Hæreſis Berengarii à Gregorio VII. in duabus Synodis Romanis damnata eſt: in quibus illam ſemel & iterum ejuravit, duplici Profeſſione Fidei edita.

ANno Domini MLXXVIII. *Gregorius VII.* in Feſto omnium Sanctorum Concilium habuit, ut Berengarianam cauſam, quam olim in Concilio Turonenſi judicaverat dum Legatum Apoſtolicum in Galliis ageret, omninò finiret. In eo *Berengarium* Synodaliter conventum ut ab hæreſi ſua reſipiſceret, inducias ad proximè futuram Synodum obtinuiſſe, *Bertoldus Conſtantienſis* teſtatur. Fidei Profeſſionem interim edidit ſubdolis verbis conceptam, qua Patribus cùm ſatis non feciſſet, amplius rei examen ad Synodum anni ſequentis dilatum eſt. Fidei Profeſſio à *Berengario* in prima illa *Gregorii VII.* Romana Synodo edita ſic habet: *Profiteor panem Altaris poſt conſecrationem eſſe verum Corpus Chriſti, quod natum eſt de Virgine, quod paſſum eſt in Cruce, quod ſedet ad dexteram Patris: Et vinum Altaris, poſtquam conſecratum eſt, eſſe verum Sanguinem qui manavit de latere Chriſti. Et ſicut ore pronuntio, ita me in corde habere confirmo. Sic me adjuvet Deus, & hæc ſacra.* Hancce Fidei Formulam ex veteri Codice MS. *Berengarii* refert *Mabillonius* Tomo II. *Veterum Analectorum*, pag. 487.

Aliud Concilium anno ſequenti MLXXIX. menſe Februario, Indictione II. celebratum eſt ab eodem Pontifice, in quo *S. Bruno*, qui poſtmodum fuit Signinus Epiſcopus, & *Sanctus Vuolphemus* Abbas Brunnilerenſis, in *Berengarium* diſputarunt. Extat *S. Vuophemi* Epiſtola ad *Meginhardum* Abbatem ſcripta contra *Berengarii hæreſim*, quam refert *Conradus* Monachus in ejus Vita apud *Surium* die 22. Aprilis. De hac Synodo in ejus Acta in Regeſto *Gregorii VII.* & in Chronico Virdunenſi *Hugonis Flaviniacenſis* hæc habent: *Omnibus igitur in Eccleſia Salvatoris congregatis, habitus eſt ſermo de Corpore & Sanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, multis hæc, nonnullis priùs illa ſentientibus. Maxima ſiquidem pars panem & vinum per ſacra orationis verba, & Sacerdotis conſecrationem. Spiritu Sancto inviſibiliter operante, converti ſubſtantialiter in Corpus Dominicum de Virgine natum, quod & in cruce pependit, & in Sanguinem, qui de ejus latere militis effuſus eſt lanceâ, aſſerebat, atque auctoritatibus orthodoxorum Sanctorum Patrum, tam Græcorum, quam Latinorum, modis omnibus defendebat. Quidam verò cæcitate nimia & longa perculſi, figuram tantùm ſubſtantiale illud corpus, in dextera Patris ſedens, eſſe, ſéque & alios decipientes quibuſ-*

A *dam cavillationibus conabantur adſtruere. Verum ubi cœpit res agi, priùs etiam quàm tertia die ventum fuerit in Synodo, defecit contra veritatem niti pars altera: Nempe Sancti Spiritus ignis emolumenta palearum conſumens, & fulgère ſuo falſam lucem diverberando obtenebrans, noctis caliginem vertit in lucem. Denique Berengarius hujus erroris Magiſter, poſt longo tempore dogmatizatam impietatem, erraſſe ſe coram Concilio frequenti confeſſus, veniámque poſtulans & orans, ex Apoſtolica clementia meruit.* Fidem autem Catholicam de Euchariſtia ſub hac verborum Formula profeſſus eſt: *Ego Berengarius corde credo, & ore confiteor, panem & vinum, quæ* B *ponuntur in Altari per Myſterium ſacræ Orationis, & verba noſtri Redemptoris, ſubſtantialiter converti in veram & propriam ac vivificatricem carnem & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & poſt conſecrationem eſſe verum Chriſti Corpus, quod natum eſt de Virgine, & quod pro ſalute mundi oblatum in cruce pependit, & quod ſedet ad dexteram Patris: Et verum Sanguinem Chriſti, qui de latere ejus effuſus eſt, non tantùm per ſignum & virtutem Sacramenti, ſed in proprietate naturæ, & veritate ſubſtantiæ, ſicut in hoc brevi continetur, & ego legi, & vos intelligitis. Sic credo, nec contra hanc Fidem ulteriùs docebo. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei* C *Evangelia.* Iſta conſtant ex *Bertoldo Conſtantienſi* Auctore coævo, qui ſubdit Summum Pontificem præcepiſſe *Berengario* Auctoritate Dei omnipotentis, & Sanctorum Apoſtolorum *Petri & Pauli*, ut de Corpore & Sanguine Domini nunquam ulteriùs cum aliquo diſputare, vel aliquem docere præſumeret, excepta cauſa reducendi ad fidem hanc eos, qui per ejus doctrinam ab ea receſſerant. Eadem refert *Lantfrancus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. II. eamdémque *Berengarii* Confeſſionem deſcribit. Gallias repetenti *Berengario*, *Gregorius VII.* Apoſtolicæ Protectionis D Literas dedit ad *Radulfum* Turonenſem Archiepiſcopum, & *Euſebium* Epiſcopum Andegavenſem, ut eum ſua vice à *Fulconis* Comitis Andegavenſis infeſtationibus tuerentur. Dedit ipſi & alias Literas ad Fideles univerſos, quibus ipſum Hæreticum appellari prohibuit. Has ex MS. Codice Monaſterii *Sancti Albini* Andegavenſis edidit Vir Clariſſimus *Franciſcus Royus* in erudita Diſſertatione de Vita, Hæreſi, & Pœnitentia Berengarii. Poſteriores editæ ſunt Tom. II. *Spicilegii Dacheriani* pag. 508.

De duabus Synodis Romanis à *Gregorio VII.* in cauſa *Berengarii* celebratis, *Anonymus Chifflea-* E *tianus* ita ſcribit: *Quapropter Reverendiſſimus Papa Gregorius VII. Succeſſor Alexandri, iterùm eidem Beringerio audientiam in duabus Synodis Generalibus Romæ conceſſit. Sed cùm ipſe Sectam ſuam Catholicæ Fidei contrariam denegare non poſſet; iterùm ſub Juramento eamdem abdicare, & Fidem Catholicam profiteri delegit, ſicut in ſuperioribus Conciliis fecit.* Tum de Conciliis omnibus à ſe commemoratis ſubdit: *Tot igitur Conciliis Beringerianam Hæreſim damnatam percepimus, tum ex fidelium relatione virorum qui eiſdem Conciliis interfuerunt, tum ex Regeſtis Romanorum Pontificum, tum ex Scriptis re-* F *ligioſorum virorum, qui de his fideliſſimè ſcripſerunt. Nam eadem Concilia noſtris temporibus infra* XL. *annos celebrata reperiuntur, quot anni ab exordio Pontificatus S. Leonis Papæ uſque in præſentem annum computantur, qui eſt ab incarnatione Domini* MLXXXVIII. *Unde & adhuc multi vivunt, qui iiſdem Conciliis interfuerunt. Ultimæ quoque Generali Synodo ſub Gregorio Papa VII. anno Dominicæ Incarnationis* MLXXIX. *ipſi interfuimus, & vidimus quando Beringerius in media Synodo conſtitit, & Hæreſim de Corpore Domini coram omnibus propria manu*

manus ſacramento abdicavit ſub præſentia Gregorii Papæ, Henrici Patriarchæ Aquilejenſis, & Reverendiſſimorum Epiſcoporum Petri Albanenſis, Beati Anſelmi Lucenſis, Landulfi de Piſa, Reginherii de Florentia, Hugonis Dienſis, Altmanni Pictavienſis, & reliquorum centum quinquaginta Epiſcoporum, & Abbatum, & innumerabilium Clericorum.

ARTICULUS XVIII.

Poſt ultimam Synodum Romanam in ſua cauſa ſub Gregorio VII. habitam, aliquandiu in hæreſi, quam ficto animo ejuraverat, Berengarius perſtitit.

ID probat Concilii Burdegalenſis convocatio anno MLXXX factı per *Hugonem* primùm Dienſem Epiſcopum, deinde Archiepiſcopum Lugdunenſem, Sedis Apoſtolicæ Legatum, *In quo Berengarius reddidit Fidei ſuæ rationem*: ut Chronicon Malleacenſe teſtatur. Non fuiſſet autem neceſſaria hujuſmodi Synodi celebratio, ſi *Berengarius* in ea quam profeſſus fuerat, Fide conſtans permanſiſſet.

Idem probat *Bertoldi* Conſtantienſis Preſbyteri teſtimonium ad annum MLXXXVIII. ſcribentis: *Berengarius, nova hæreſis de Corpore Domini auctor, eo tempore deficiens abiit in locum ſuum. Qui licèt eamdem hæreſim ſæpiſſimè in Synodo adjuravit, ad vomitum tamen ſuum canino more non expavit redire. Nam & in Romana Synodo canonicè convictus, hæreſim ſuam in libro à ſe deſcriptam combuſſit, & abjuratam anathematizavit: nec tamen poſtea dimiſit.*

Denique, quod palmare argumentum eſt, id probat Scriptum *Berengarii*, quod etiam Fidei Profeſſionem reſcindit, ac ad ejus ſubſcriptionem metu ſupplicii ſe inductum teſtatur. Hanc probationem ex Codice MS. eruit doctiſſimus *P. Mabillonius*.

ARTICULUS XIX.

Berengarius Orthodoxus & Pœnitens obiit.

BErtoldi laudatum ſuperiùs teſtimonium ſuaderet *Berengarium* in hæreſi obiiſſe, niſi domeſtici Scriptores, aliique numero plures, auctoritate præſtantiores, ipſum Orthodoxum & Pœnitentem obiiſſe teſtarentur. Ejus rei fidem faciunt imprimis veteres Membranæ Lauteacenſes: *Tunc*, inquiunt, *Berengarius Roma diſcedens, Turones venit, ibique in Inſula quæ S. Coſmæ dicitur, ſæculi pompis abrenuntians, ferè per viginti & octo annos Domino militavit. Aliique plures Canonici Sancti Martini, Sancto Spiritu, necnon ſalutari ejus admonitione inſtructi, mutatis veſtibus ſeſe ad Inſulam contulerunt.* Error eſt in numeris, & legendum omninò videtur, *per octo annos*, non, *per viginti & octo*, cùm obierit anno octavo poſt Concilium Burdegalenſe, quod ultimum in ejus cauſa celebratum eſt, ſcilicet anno MLXXXVIII. die ſexto Januarii.

Idem probatur teſtimonio locupletiſſimo *Clarii* Floriacenſis Monachi in Chronico *S. Petri Vivi*, quod Monaſterium apud Senonas, ad annum MLXXXIII. *Berengarius Turonenſis Magiſter*, inquit, *& admirabilis Philoſophus, amator pauperum effloruit. Hic compoſuit Orationem illam, quæ ſic incipit:* Juſte Judex Jeſu Chriſte. *Poſt hæc, fidelis & verè Catholicus vitam finivit.* Chronicon autem ſuum ſcripſit *Clarius* ineunte Sæculo XII. paulò poſt obitum *Berengarii*.

Idem probatur teſtimonio *Vuillelmi Malmeſburienſis*, Lib. III. de Geſtis Regum Anglorum. *Porrò*, inquit, *licèt Berengarius primum calorem juventutis aliquarum hæreſum defenſione infamaverit, ævo auſteriore ita reſipuit, ut ſine retractatione à quibuſdam habeatur Sanctus, innumeris bonis, maximè autem humilitate & eleemoſynis approbatus, largarum poſſeſſionum diſpertiendo Dominus, non abſcondendo & adorando famulus: fœminæ venuſtatis adeo parcus, ut nullam conſpectui ſuo pateretur admitti, ne formam videretur delibaſſe oculo: quem non pruriebat animo. Non aſpernari pauperem, non adulari divitem: ſecundùm naturam vivere, habentem victum & veſtitum, juxta Apoſtolum, his contentus eſſe.* Subjicit *Vuillelmus* Epitaphium tumulo *Berengarii* inſcriptum ab *Hildeberto* Cœnomanenſi poſtea Epiſcopo, in quo metas veræ laudis ille tranſilivit amore incitatus. Sic autem habet.

Quem modò miratur, ſemper mirabitur orbis,
Ille Berengarius non obiturus obit.
Quem ſacra Fidei faſtigia ſumma tenentem,
Jani quinta dies abſtulit, auſa nefas.
Illa dies, damnoſa dies, & perfida mundo,
Qua dolor, & rerum ſumma ruina fuit.
Qua ſtatus Eccleſiæ, qua ſpes, qua gloria Cleri,
Qua cultor Juris Jure ruente ruit.
Quicquid Philoſophi, quicquid cecinere Poëtæ,
Ingenio ceſſit, eloquioque ſuo.
Sanctior & major ſapientia majus adorta,
Implevit ſacrum pectus & ora Deo.
Pectus eam voluit, vox protulit, actio prompſit,
Singula Factori ſic ſua dicere ſuo.
Vir ſacer & ſapiens, cui nomen creſcit in auras,
Quo minor eſt quiſquis maximus eſt hominum.
Qui cenſus peperit, partos ſervavit honores:
Cui potior pauper divite, ſiſque lucro.
Cui nec deſidiam, nec luxum res dedit ampla,
Nec tumidum fecit multus & altus honos.
Qui nec ad argentum nec ad aurum lumina flexit,
Sed doluit quoties, cui daret hæc, aberat.
Qui non ceſſavit inopum fulcire ruinas,
Donec inops dando pauper & ipſe fuit.
Cujus cura ſequi naturam, Legibus uti,
Et mentem vitiis, ora negare dolis.
Virtutes opibus, verum præponere falſo,
Nil vacuum ſenſu dicere, nil facere.
Lædere nec quemquam, cunctis prodeſſe, favorem
Et populare lucrum pellere mente, manu.
Cui veſtis textura rudis, cui non fuit unquam
Ante ſitim potus, nec cibus ante famem.
Quem pudor hoſpitium ſtatuit ſibi, quàmque libido
Inceſtos ſuperat, tam ſuperavit eam.
Quem natura parens cùm mundo contulit, inquit,
Degenerant alii, naſcitur iſte mihi.
Quæque vagabatur & pene reliquerat orbem,
Inclaſit ſacro pectore Juſtitiam.
Vir ſacer à puero, qui quantum præminet orbi
Fama, tam fama præminet ipſe ſua.
Fama minor meritis cùm totum pervolet orbem,
Cùm ſemper creſcat, non erit æqua tamen.
Vir pius atque gravis, vir ſic in utroque modeſtus,
Livor ut in neutro rodere poſſit eum.
Livor enim deflet, quem carpſerat antea, nec tam
Carpſit & odit eum, quàm modò laudat, amat.
Quàm prius ex vita, tam nunc ex morte gemiſcit,
Et queritur celeres hujus obiſſe dies.
Vir verè ſapiens, & parte beatus ab omni:
Qui cœlos anima, corpore ditat humum.
Poſt obitum vivam ſecum, ſecum requieſcam,
Nec fiat melior ſors mea ſorte ſua.

Hæc *Hildeberti* muſa paulò in laudes *Berengarii* profuſior, ut rectè notat *Vuillelmus Malmeſburienſis*, ipſum nihilominus Catholicum & Pœnitentem obiiſſe probat. Sortem enim verè meliorem peroptaſſet

peroptaſſet *Hildebertus* ſorte viri in hæreſi defuncti & ad inferos detruſi. Subdit Vvillelmus Malmeſburienſis. *Berengarius planè quamvis ipſe ſententiam correxerit, omnes tamen, quos ex totis terris depravaverat, convertere nequivit. Adeo peſſimum eſt alios exemplo vel verbo à bono infirmare: Quia fortaſſis peccatum te gravabit alienum, cùm deletum fuerit tuum.* Et infra: *Quin & ipſo die Epiphaniorum moriens, gemitúque producto, recordatus, quot miſeros quondam adoleſcens primo erroris calore ſectæ ſuæ infecerit: Hodie, inquit, in die apparitionis ſuæ apparebit mihi Dominus meus Jeſus Chriſtus, propter pœnitentiam, ut ſpero, ad gloriam; vel propter alios, ut timeo, ad pœnam.*

Vvillelmo Malmeſburienſi circa Berengarii Pœnitentiam & pium obitum conſentiunt *S. Antoninus*, Chronici P. II. Tit. XVI. §. XX. *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali Lib. xxv. Cap. xxx. *Martinus Polonus* in Henrico II. Imperatore, *Philippus Jacobus Bergomenſis* in Supplemento Chronicorum Lib. xii. *Joannes Bromton* in Chronico, &c.

Item probatur ex *Baldrico* Burgulienſi primùm Abbate, Dolenſi deinde Epiſcopo, *Berengarii* æquali, qui ipſum hoc Encomio poſt mortem exornavit.

Tota Latinorum facundia marcida floret;
Dum Berengario Turoni viguere Magiſtro.
Porro Latinorum facundia florida marcet,
Invida ſors Turonis ubi tantùm lumen ademit.
Clauditur in Jano tibi, Doctor, janua vitæ;
Vel magis in Jano patuit tibi janua vitæ.
En tua, magne Senex! jacet hoc ſub fornice gleba,
Ad reditum propriæ ſuſpirans conditionis:
Promittátque licet veniam tibi ſpes meritorum,
Hanc tamen acceleres Lector pia vota vovendo.

Denique in Codice MS. *B. Martini* Turonenſis, *Berengarii* obitus his verbis adſcriptus eſt: *Obiit Magiſter Berengarius Grammaticus, fidelis & verè Catholicus; anno Domini* MLXXXVIII. *Philippi I. Francorum Regis anno* XXVIII. *Urbani Papæ anno IV.* Et Turonis Eccleſiæ *S. Martini* Canonici ipſi velut homini in Fide Catholica & Eccleſiæ communione defuncto, jam inde ab ejus obitu juſta perſolvunt, quotannis ad ejus tumulum, qui in Clauſtro *S. Coſmæ* viſitur, Feria III. Paſchæ convenientes, & Pſalmum *De profundis*, pro ejus requie canentes. Utinam Hæretici noſtrates, qui ejus auctoritate ac magiſterio gloriantur, ejus ad gremium Eccleſiæ reditum, & erroris emendationem imitentur: & *Qui Berengarium ſequuntur errantem, ſequantur pœnitentem!* Cum Berengario tamen haud ſepulta eſt ejus hæreſis. Unde *Urbanus II.* in Synodo Placentina anno milleſimo nonageſimo quarto, hanc iterum damnare operæ-pretium exiſtimavit; ut *Bertholdus Conſtantienſis* Preſbyter in Chronico teſtatur. *Hæreſis*, inquit, *Berengariana jam ab antiquo ſæpiſſime anathematizata, iterum damnata eſt, & Sententia Catholica Fidei contra eamdem firmata, videlicet: Quod panis & vinum, cum in Altari conſecrantur, non ſolùm figuratè, ſed etiam verè & eſſentialiter in Corpus & Sanguinem Domini convertantur.*

DISSERTATIO II.

De Diſſidio quod Gregorium VII. Pontificem Maximum cum Henrico III. Imperatore commiſit.

ARTICULUS I.

Henrici Regis crimina, Eccleſiæ & Reipublicæ offenſionem crearunt maximam, & Saxonum animos ab ipſo alienarunt.

HEnricus Regum Germaniæ eo nomine *Quartus*, Imperatorum *Tertius*, *Henrico* Patri in Regnum ſucceſſit quinquennis puer, ſub *Agnetis* Auguſtæ matris tutela anno Domini MLVI. Ut primùm adoleſcere cœpit, pravam exhibuit indolem, quam *Sanctus Anno* Colonienſis Archiepiſcopus emendare & ad rectum inflectere fruſtra conatus eſt, ipſum de Principum ſententia Matri eripiens, & ad Regnum juſtè ac piè adminiſtrandum inſtituere ſatagens. Cùm enim à Moderatore Sanctiſſimo manumiſſus eſt ac ſui juris eſſe cœpit, in omnis generis flagitia præceps ruit. Luxuria, tyrannis, crudelitas, avaritia, ſacrorum venundatio, Eccleſiaſticorum jurium uſurpatio, vitia ejus fuere. Hinc Eccleſiæ ſcandalum, Reipublicæ pernicies, Saxonum defectio. Ex antiquis & probatæ fidei Auctoribus hæc probanda.

Bruno in Hiſtoria Belli Saxonici *Vverinhero* Meſeburgenſi Epiſcopo nuncupatâ bellum illud deſcripturus, prout ab his qui Rebus intererant poterat cognoſcere, ita de *Henrici* Regis pueritia, adoleſcentia, & depravatis moribus præfatur: *Poſtquam Henricus Imperator ab hoc ſæculo feliciter morte migravit, filius ejus Henricus IV. infœliciter in hoc ſæculo relictus vitæ, Regnum Patris electione communi ſuſcepit. Quod cum adhuc decenter, ut pote puerulus quinquennis, gubernare non potuit, ipſum cum Regni cura curandum Mater ipſius Agnes venerabilis Imperatrix accepit, ſed cùm procedente temporis curſu puer ætate quidem, ſed non ſapientia, vel apud Deum, vel apud homines proficeret, Matri quæ monita Regio faſtu tumidus jam minùs audiret: Anno Colonienſis Præſul venerandus, eum violenter Matri eripuit, eúmque cum omni diligentia, ſicut decebat Imperatoriam Prolem, non tam Regi quam Regno proſpiciens, nutrire curavit. Adoleſcentiam ingreſſus, calle virtutum penitus abdicato, totis viribus poſt concupiſcentias ſuas ire diſpoſuit. Quod ut liberiùs facere potuiſſet, priùs magiſterii illius auctoritatem à ſe penitus excuſſit, & qui ad Regnum gubernandum fuiſſet electus, jam ſe ab aliquo gubernari eſt dedignatus. Igitur Rex ab Epiſcopo manumiſſus, cùm ſui juris eſſe cœpiſſet, tunc patefecit, quam viam vitæ ſectari decreviſſet. Vepres enim libidinum eò fructuoſius in eo germinabant, quò nec ipſe, utpote igne primæ juventutis ardeſcens, & Regni luxûs deliciis affluens, ab agro ſui cordis evellebat; nec eas aliquis ab eo, Regni videlicet monitores ſpernante, ex irpare ferro corruptionis audebat.* Adelbertum Bremenſem Epiſcopum adulatorem & hypocritam, in juvenis Principis familiaritatem irrepſiſſe & ejus vitia foviſſe ſubdit. *Hac igitur*, inquit, *Epiſcopi non Epiſcopali doctrina Rex in nequitia confortatus, ivit per libidinum præcipitia ſicut equus & mulus, & qui multorum Rex erat populorum, thronum poſuit in ſe libidini cunctorum Reginæ vitiorum. Binas vel ternas ſimul concubinas habebat; nec his*

contentus cujuſcumque filiam vel uxorem juvenem & formoſam audierat, ſi ſeduci non poterat, ſibi violenter adduci præcipiebat. Narrat deinde quas Reginæ conjugi caſtiſſimæ & magni animi feminæ ſtruxit inſidias, immiſſo in ejus cubiculum Aulico, qui furtivos amplexus ab ea rogavit. Quos cùm illa diſſimulans, & ex Regis malis artibus id oriri intelligens, ore tantùm eſſet pollicita, Rex in cubiculum Reginæ cum adultero noctu irrupit, ipſum tamen prævertens, ne fortè infidelitatis illius, ut ſperabat, teſtis non eſſet. Illa verò adultero foris relicto, januam citò clauſit, atque *Henricum*, quaſi ipſe adulter fuiſſet, ejus pudicitiæ ſtruens inſidias convocatis puellis, fuſtibus cædi juſſit, & undique contuſum ac ſemianimem è cubiculo ejecit: Addit Bruno: *Nobiles in hac terra mulieres, ipſe priùs eis turpiter abuſus, ſervili conjugio turpiùs dehoneſtavit.... Multa & magna in hoc genere ejus flagitia ſponte prætereo. Hoc tantùm hic ultimum locum teneat, quòd in eo juſtus Iudex inultum non relinquat, ignominia videlicet quam ſorori ſuæ fecit, quòd eam manibus ſuis depreſſam tenuit, donec alius ex ipſius juſſu coactus, ſe ante præſente, cum ea concubuit: cui non profuit quòd Imperatoris filia, quòd ipſius utroque parente ſoror unica, quòd ſacro capitis velamine Chriſto fuerat deſponſata* De ipſius crudelitate ſubdit Bruno: *Sed quia nefanda ſtupra nefanda ſolent generare ſolent homicidia, ſicut ille non unam Berſabee libidinoſus ſtupravit, ita non unum Uriam crudelis interfecit. Tot enim in homicidiis immania perpetravit facinora, ut dubium ſit quæ major ſit ejus infamia libidinis inceſtæ, an crudelitatis immenſæ.* Cujus multa refert exempla idem Hiſtoricus.

De Sacrilega Epiſcopatuum nundinatione *Henrico* Regi familiari ſcribit idem Auctor: *Omnibus his malis hoc malum ſuperaddidit, quod cæteris omnibus malis & antiquis firmamentum quo vigerent, & novis quo ſurgerent, initium dedit. Epiſcopos enim non pro qualitate meritorum, ſecundùm Canonum Decreta conſtituit; ſed ſi quis majorem pecuniam dedit, vel ipſe major ejus flagitiorum adulator extitit. Cùmque alicui ſic Epiſcopatum dediſſet: ſi ei alius plus daret, vel ejus magis facinora laudaret, illum priorem quaſi ſimoniacum fecit deponi, & iſtum ſecundum quaſi ſanctum in eodem loco conſecrari.*

Quod tyrannidem ſpectat, munitiones circumquaque in Saxonia extruxit, ut populos opprimeret. *Ab agricolis*, inquit Bruno, *ad militares, à terra fructibus ad libertatem adimendam aſcendit; & Fridericum de Monte, qui inter liberos homines vel Nobiles eximius habebatur, famulum ſuum eſſe Rex aſſeruit. Vuillelmum quoque, qui propter nimium cultum ſui Rex de Lothes-Luvo appellabatur, tanta crudelitate proſequitur, quod multa ei erant prædia, ſed non multa ſapientia, ut propter hos duos ab omni Saxonia præcipuè facta ſit adversùs Regem conjuratio.... Gens vero Suevorum, audita Saxonum calamitate, clam Legatos ſuos ad illos miſit & fœdus cum eis fecit, ut neuter populus ad alterius oppreſſionem Regi ferret auxilium.... Sigifridus Moguntinæ Sedis Archipræſul Vuernero Magdeburgenſi, & Burchardo Halberſtatenſi Epiſcopis Literas querimonia plenas miſit, quòd Rex in Epiſcopatu ſuo loca prædationibus ſuis faciendis apta elegiſſet, poſitiſque inibi caſtellis & præſidiis, multa mala rebus ſuæ Eccleſiæ faceret*, &c. *Eamdem querimoniam fecerunt ad invicem omnes pene Regni Teutonici Principes, ſed tamen palam nullus audebat fateri*, &c. *Ottonem denique virum prudentem & fortem, qui natus in Saxonia, Dux erat in Bavaria, omni calliditate deponere quærebat, quod illum cum omnibus Bavaris Saxones adjuturum non dubitabat. Ergo quemdam nomine Einmonem pretio conduxit ut Ducem de Regis morte ſecum tractaſſe diceret, & hoc ſe, ſi negaret, ſingulari bello probaturum promitteret. Itaque certaminis illius conſtituto die, Otto ab amicis ſuis Epiſcopis, & aliis Principibus præmonetur, quod ſi Goſlariam veniret, ubi duellum fieri debebat, etiamſi adverſarium vinceret, tamen inde cum vita non rediret. Elegit ergo honore ſuo potiùs injuſtè privari, quàm tale Judicium ſubire, ubi ſciebat ipſi Juſtitiæ violentiam fieri. Igitur ad ſua receſſit, & aſſociato ſibi Magno Duce Saxoniæ, per duos ferè annos cum Rege crudele bellum geſſit.* Factam deinde pacem turbavit *Henrici* ſuperbia & tyrannis in Saxoniæ Principes. Cùm enim ejus mandato Goſlariam ad Comitia conveniſſent, indignè illos habuit, & ſolida die in Palatio expectantes relinquens, inſalutatos & contemptos remiſit. Hinc orta ſeditio, conflatus exercitus *Ottone* Duce Regem ad *Hertesburg* aggreſſus eſt, anno MLXXIII. Ne ab ingenti opprimeretur exercitu, prudenter fugit *Henricus*, vindictam de perduellibus in tempus differens magis opportunum. Validiori conſcripto exercitu, commiſſóque prælio anno MLXXV. ingentem Saxonum ſtragem edidit, victoriâque potitus, graviorem exercuit tyrannidem. De qua laudatus *Bruno* in Belli Saxonici Hiſtoria legendus eſt.

Lambertus Schafnaburgenſis, qui Hiſtoriam de Rebus Geſtis Germanorum ad annum MLXXVII. perduxit, de pravis *Henrici* Regis moribus, flagitiiſque ita loquitur, ad annum MLXXII. *Colonienſis Archiepiſcopus, offenſus his quæ plurima præter æquum & bonum fiebant in Palatio, petiit à Rege vacationem deinceps dare ſibi à rerum publicarum adminiſtratione, cauſatus in ſenium jam vergentem ætatem, & laborioſis Regni negotiis minùs in dies ſufficientem. Quod Rex haud difficulter annuit, quia pravis libidinibus ſuis, & juvenilibus ineptiis jamdudum animadverterat eum graviter offendi, & plerumque, quantum ſalvâ Regia dignitate poterat, pro virili portione obniti. Is ergo, ubi ſe in ſua recepit, Rex tanquam ſeveriſſimo pedagogo liberatus, ſtatim in omnia genera flagitiorum ruptis omnibus modeſtiæ & temperantiæ frænis, præcipitem ſe dedit; montes omnes, colliculoſque Saxoniæ & Thuringiæ caſtellis munitiſſimis extruxit præſidiúmque impoſuit. Quibus cum victui neceſſaria minus ſufficerent, permiſit ut ex proximis villis & caſtellis hoſtili more prædas agerent, & ad ipſa caſtella munienda circumquaque manentes cogerent, & impenſas affatim convectare, & per ſe ipſos ſervili manu deſudare. Verùm ne manifeſtæ tyrannidis notaretur, ſi contra innocentes atque in Regnum proprium tam barbara crudelitate graſſaretur, ut impietatem ſuam quadam religionis ſpecie palliaret, Archiepiſcopum Moguntinum modis omnibus inſtigavit, ut Decimationes Thuringiæ, ſicut ante plures annos inſtituerat, exigeret: pollicens ſe ei in exigendo ſumma ope affuturum, & dicto obtemperare nolentes, Regia Majeſtate coacturum, ea tamen pactione, ut ipſarum decimationum partem ſibi, quæ & Regia magnificentia, & tanto labore digna foret tribueret. Ita Epiſcopus vaniſſima ſpe animatus, Synodum indixit in Erphesfurd VI. Idus Martii. Statuto die aderat Rex, aderat Archiepiſcopus, ſtipatus uterque magno grege Philoſophorum, immò Sophiſtarum, quos ex diverſis locis ſummo ſtudio conſciverant, ut Canones ſibi non pro rei veritate, ſed pro Epiſcopi voluntate interpretarentur, & cauſam ejus, quomodo veris non poterant, ſophiſticis allegationibus roborarent. Aderant ergo cum Rege & Archiepiſcopo Moguntino Herimannus Bambergenſis Epiſcopus, Hecel Hildensheimenſis, Eppo Citicenſis, Benno Oſembrugenſis, qui non ad diſcutiendam juxta Eccleſiaſticas Leges cauſam fuerunt evocati; ſed ut id quod Rex volebat, arte dictionis & ſententiarum pondere, poſtremò quaqua poſſent ratione & conſilio obtinerent. Quanquam plerique eorum id quod Rex moliebatur,*

molicbatur, vehementiſſimè improbarent, ſed ne liberè, quod ſentiebant, eloquerentur, & Regis terrore, & privata Archiepiſcopi amicitiâ inhibebantur. Habebat præterea Rex circa ſe armatorum copias non modicas, quibus eos, ſi qui fortè negotium interturbare conarentur, militari manu coërceret. Multa contentione lis diſceptata eſt, Fuldenſi, & Herveldenſi Abbatibus, *qui Eccleſias Decimales plurimas, & prædia infinita in Thuringia habebant,* cauſam vehementer agentibus. Jamque in eo res vertebatur, ut Thuringi improbata Synodo Sedem Apoſtolicam appellarent. *Sed Rex ſub atteſtatione nominis divini affirmabat; ſe in eum, ſi quis id præſumpſiſſet, capitali ſententia animadverſurum, & omnia quæ ejus eſſent, uſque ad internecionem diſſipaturum.*

Vexationes Saxonum & Thuringorum ab *Henrico* Rege ibidem commemorat Lambertus. *Interea*, inquit, *hi qui in Caſtellis ſupra memoratis erant, graviter nimis imminebant populo Saxoniæ & Thuringiæ; omnia quæ in villis & agris erant, in dies eruptione facta diripiebant, tributa & vectigalia ſylvarum & camporum importabilia exigebant, & plerumque ſub prætextu Decimarum totos ſimul greges abigebant: ipſos Provinciales & plerumque honeſto loco natos, & re familiari florentiſſimos, vilium mancipiorum ritu ſervire ſibi cogebant: filias eorum & uxores, conſciis & pene aſpicientibus maritis, violabant: nonnullas etiam vi in caſtella ſua raptas, & quanto tempore libido ſuggeſſiſſet, impudiciſſime habitas, ad ultimum maritis cum ignominia & exprobratione remittebant. Quorum ſi quis inter tanta mala ſuſpirare, & internum animi dolorem levi ſaltem querimonia ſolari atque evaporare auſus fuiſſet, ſtatim velut qui gravem injuriam Regi feciſſet, in vincula conjiciebatur, nec inde exire poterat, niſi totius ſupellectilis ſuæ diſtractione vitam, ſalutémque ſuam redemiſſet. Cúmque ex omnibus locis catervatim quotidie pro his Regiam Majeſtatem interpellarent, cum gravi contumelia rejiciebantur.* Tam gravi tyrannide exacerbati Saxones ſeditione facta uno animo ad recuperationem libertatis conſpirant. Conjurati Principes, Legatione ad Regem deſtinatâ, poſtulant, *Ut Caſtella, quæ ad everſionem Saxoniæ per ſingulos montes colléſque extruxerat, dirui juberet: Ut Principibus Saxonibus, quibus ſine legitima diſcuſſione bona ſua ademerat, ſecundùm Principum ſuorum Juriſdictionem ſatisfaceret: Ut relicta interim Saxonia, in qua jam à puero reſidens, otio atque ignavia penè emarcuiſſet, etiam alias Regni ſui partes inviſeret: Ut viliſſimos homines, quorum conſilio ſéque rémque publicam præcipitem dediſſet, de Palatio ejiceret, & Regni negotia Regni Principibus curanda atque adminiſtranda permitteret: Ut abdicato grege concubinarum, quibus incubabat, Reginam, quam ſecundùm Eccleſiaſticas Traditiones thori ſociam Regnique conſortem delegiſſet, conjugali loco haberet, & diligeret: Ut cætera flagitiorum probra, quibus Dignitatem Regiam adoleſcens infamaverat, nunc ſaltem maturo ſenſu & ætate abdicaret. Poſtremò per Deum rogant, ut juſta poſtulantibus ſponte annueret, nec ſibi magni cujuſquam atque inuſitati facinoris neceſſitatem imponeret: Si ita faceret, ſe promptiſſimo animo ei, ſicut hactenus, ſervituros, eo tamen modo quo ingenuos homines atque in libero Imperio natos Regi ſervire oporteret: Sin autem, Chriſtianos ſe eſſe, nec velle hominis qui fidem Chriſtianam capitalibus flagitiis prodidiſſet, communione maculari. Quod ſi armis cogere inſtituiſſet, ſibi quoque nec arma deeſſe, nec militaris rei peritiam: Sacramento ſe ei Fidem dixiſſe, ſed ſi ad ædificationem, non ad deſtructionem Eccleſiæ Dei Rex eſſe vellet; ſi juſtè, ſi legitimè, ſi more majorum rebus moderaretur; ſi ſuum cuique ordinem, ſuam dignitatem, ſuas leges tutas inviolatáſque manere pateretur: ſin iſta prior ipſe temeraſſet, ſe jam ſacramenti hujus religione non teneri, ſed quaſi cum barbaro hoſte & Chriſtiani nominis oppreſſore juſtum deinceps bellum geſturos, & quoad ultima vitalis caloris ſcintilla ſupereſſet, pro Eccleſia Dei, pro Fide Chriſtiana, pro libertate etiam ſua dimicaturos.* De Belli Saxonici initio, & variis utrinque nullo fructu Legationibus, agit ſubinde *Lambertus Scafnaburgenſis.*

Marianus Scotus coævus etiam Auctor in Chronico ad annum MLXXV. de *Henrici* Regis criminibus ita ſcribit: *Unicam & dilectam Domini Sponſam, quantum in ipſo fuit, per concubinarios, id eſt, hæreticos polluere & offuſcare veritus non eſt, dum ſpiritualia Eccleſiæ Officia, gratifica videlicet Sancti Spiritus munera, per iniqua contrariáque Fidei Catholicæ commercia, more Simonis, effecerat venalia. Hæc & his ſimilia nefanda & inaudita Henrici Regis flagitia videntes & audientes ſinceri viri Catholici per id temporis in Eccleſia conſpicui, cum Propheta Helia Domini zelo zelantes pro domo Iſraël, directis Romam nuntiis, ad Alexandrum Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem, hæc ei & alia quamplurima, quæ in Regno Teutonico inſanientibus Simoniacis Hæreticis, Rege Henrico auctore & patrono, dicta & geſta ſunt, tam literis, quàm viva voce gemendo ac dolendo conqueſti ſunt*, &c. *Interea Domino Alexandro Apoſtolico de medio ſublato, ſuſcepit Sedem Apoſtolicam Gregorius, qui & Hildebrandus, profeſſione Monachus. Iſte querimoniis & clamoribus Catholicorum juſtis adverſum Henricum & ſcelerum ejus immanitatem auditis, zelo Dei accenſus, jam dictum Regem excommunicatum pronuntiavit, maximè propter Simoniam.* De iiſdem *Henrici* Regis criminibus fidem faciunt *Paulus Benriedenſis* in Vita *Gregorii VII.* Pœnitentiarius *S. Anſelmi Lucenſis*, in ejus Vita, & *Domnizo* Preſbyter in Vita *Mathildis*, coævi Authores.

ARTICULUS II.

Gregorius VII. Henricum Regem per Literas & Legatos amantiſſimè convenit, ut eum ad officium revocet, ſéque in ejus utilitates propenſiſſimum probat.

G*Regorium VII.* amore ſingulari *Henricum* Regem complexum eſſe, nec in eum ſeveritatem exercuiſſe, niſi tentatis omnibus benevolentiæ, manſuetudiniſque mediis, ejus Literæ, & illorum temporum Hiſtoriæ demonſtrant. Suum in eum amorem ſignificat Epiſtola IX. Lib. 1. ad *Gotteſredum* Ducem. *De Rege verò*, inquit, *mentem noſtram & deſiderium plenè cognoſcere potes; quòd quantùm in Domino ſapimus, neminem de ejus præſenti ac futura gloria aut ſolicitiorem, aut copioſiori deſiderio nobis proferri credimus. Eſt enim hæc voluntas noſtra, ut primùm oblata nobis opportunitate per Nuntios noſtros ſuper his quæ ad profectum Eccleſiæ & honorem Regiæ Dignitatis ſuæ pertinere arbitramur, paterna eum dilectione & admonitione conveniamus. Quòd ſi nos audierit, non aliter de ejus quàm noſtra ſalute gaudebimus, quam tunc certiſſimè ſibi lucrari poterit, ſi in tenenda juſtitia noſtris monitis & conſiliis acquieverit. Sin verò nobis odium pro dilectione, omnipotenti autem Deo pro tanto honore ſibi collato, diſſimulando juſtitiam ejus, contemptum non ex æquo reddiderit, interminatio quâ dicitur*, « Maledictus homo qui prohibet gladium « ſuum à ſanguine, *ſuper nos, Deo providente non veniet. Neque enim liberum nobis eſt alicujus perſonali gratia legem Dei poſtponere, aut à tramite rectitudinis pro humano favore recedere, dicente Apoſtolo: Si hominibus placere vellem, ſervus Dei non eſſem.*

Hæc

Hæc Epiſtola data eſt Romæ II. Nonas Maii MLXXIII.

Eamdem erga *Henricum* Regem caritatem teſtatur *Gregorii* Epiſtola ad *Beatricem* & *Mathildem* feminas Principes, XI. Lib. I. *De Rege autem, ut antea in Literis noſtris accepiſtis, hæc eſt voluntas noſtra, ut ad eum religioſos viros mittamus, quorum admonitionibus, inſpirante Deo, ad amorem Sanctæ Romanæ & ſuæ Matris Eccleſiæ eum revocare, & ad condignam formam ſuſcipiendi Imperii inſtruere & expolire valeamus. Quod ſi Nos audire contempſerit, Nos tamen à Matre noſtra Romana Eccleſia, cuſtodiente Deo, exorbitare nec poſſumus, nec debemus. Et certè tutius nobis eſt defendendo veritatem pro ſui ipſius ſalute, ad uſque ſanguinem noſtrum, ſibi reſiſtere, quàm ad explendam ejus voluntatem, iniquitati conſentiendo, ſecum ad interitum ruere.* Data eſt hæc Epiſtola VIII. Kalendas Junii ejuſdem anni.

Suam viciſſim erga Sanctum Pontificem obſervantiam Literis teſtatus eſt Rex *Henricus*, eodem anno datis; ſed haud ſinceram fuiſſe illam reverentiæ & obedientiæ ſignificationem, demonſtravit eventus. Hanc Epiſtolam, quam *Hugo Flaviniacenſis* refert in Chronico Virdunenſi, inſeruit *Goldaſtus* Tom. I. Conſtitutionum Imperialium. Sic autem habet; *Cum Regnum & Sacerdotium, ut in Chriſto ritè adminiſtrata ſubſiſtant, vicaria ſui ope ſemper indigeant, oportet, Domine mi, & Pater amantiſſime, quatenus ab invicem minimè diſſentiant, verùm potius Chriſti glutine conjunctiſſima, indiſſolubiliter ſibi cohæreant. Namque ſic & non aliter conſervatur in unitate vinculo perfectæ caritatis & pacis, & Chriſtianæ concordia unitatis, & Eccleſiaſtica ſimul ſtatus Religionis. Sed nos qui, Deo annuente, Regni jam aliquandiu ſortimur miniſterium, Sacerdotio per omnia jus & honorem non exhibuimus legitimum. Quippe nobis à Deo datæ poteſtatis vindicem non ſine cauſa gladium portavimus, nec tamen in reos, ut juſtum fuit, judiciariâ illum ſemper cenſurâ evaginavimus. Nunc autem divina miſeratione aliquantulum compuncti, & in nos reverſi, peccata noſtra priores veſtræ indulgentiſſimæ Paternitati nos accuſando confitemur, ſperantes de vobis in Domino, ut Apoſtolica veſtra Auctoritate abſoluti, juſtificari mereamur. Heu criminoſi nos, & infœlices! Partim pueritiæ blandientis inſtinctione, partim poteſtativæ noſtræ & imperioſæ potentiæ libertate, partim etiam eorum, quorum ſeductiles nimium ſecuti ſumus conſilia ſeductoria deceptione peccavimus in cœlum, & coram vobis, & jam digni non ſumus vocatione veſtræ filiationis. Non ſolum enim nos res Eccleſiaſticas invaſimus, verùm quoque indignis quibuſlibet, & ſimoniaco felle amaricatis, & non per oſtium, ſed aliunde ingredientibus Eccleſias ipſas vendidimus, & non eas (ut oportuit) defendimus. At nunc quia ſoli abſque veſtra auctoritate Eccleſias corrigere non poſſumus, ſuper his, (ut etiam de noſtris omnibus) veſtrum unà conſilium & auxilium obnixè quærimus, veſtrum ſtudioſiſſimè præceptum ſervaturi in omnibus.*

Gregorius VII. his *Henrici* Regis Literis ſupra modum recreatus, ſpem de illius emendatione concepit maximam, & non ſolùm ſpirituali ipſius bono, ſed temporali Regni utilitati paterno affectu conſuluit. Audiens enim Saxones habitis in Gerſtengo Comitiis, Principum partem longè maximam in hanc ſententiam adduxiſſe, *Ut reprobato Rege, alium qui gubernando Regno idoneus eſſet, eligerent* quemadmodum refert *Lambertus Scafnaburgenſis*: Ipſos graviſſimis Literis ab eo conſilio deterruit, ſequeſtrem ſe pacis offerens, ſpondénſque ſe quamprimùm Legatos ad eam conciliandam miſſurum. Ac interim utrique parti inducias indixit. Id ex Epiſtola ipſius ad *Vvezelinum* Magdeburgenſem Archiepiſcopum, & alios Præſules ac Principes Saxoniæ, XXIX. libri I. diſcimus. *Inter cæteras*, inquit, *curarum anxietates, ea nos maximè ſolicitudo coarctat, quòd inter vos & Henricum Regem veſtrum, videlicet Dominum, tantam diſcordiam, & tam inimica ſtudia exorta eſſe cognovimus, ut exinde multa homicidia, incendia, deprædationes Eccleſiarum & pauperum, ac miſerabilem patriæ vaſtitatem fieri audiamus. Qua de re Regi miſimus, exhortantes, & ex parte Apoſtolorum Petri & Pauli eum admonentes, ut interim ſeſe ab armis, & omni bellorum infeſtatione contineat, donec tales ad eum ab Apoſtolica Sede Nuntios dirigamus, qui tantæ diſſenſionis cauſas & diligenter inquirere, & annuente Deo, ad pacem & concordiam æqua valeant determinatione perducere. Atque itidem vos exoratos & Apoſtolica auctoritate commonitos eſſe volumus, ut ex veſtra parte, omni motione ſopita, eaſdem pacis inducias obſervetis, nec aliqua occaſione nobis cum Dei adjutorio adſtruendæ pacis impedimentum opponatis. Cùm etenim nobis mentiri ſacrilegium & deſerere juſtitiam, animæ ſit naufragium; neminem veſtrûm dubitare volumus, quin ſuper hac re veritate diſcuſſa, quicquid æquum videbitur, providente Deo decernere, & ſtabili factione ſtudeamus efficere; & quamcumque partem injurias & conculcatæ juſtitiæ violentiam pati cognoverimus, illi proculdubio omni timore, & reſpectu perſonalis gratiæ poſthabito, favorem, & Apoſtolicæ auctoritatis præſidia conferemus.* Data hæc Epiſtola XIII. Kalendas Januarii MLXXIII.

Secundùm hæc, Legationem in Germaniam miſit ad *Henricum* Regem *Gregorius VII.* anno MLXXIV ad quam obeundam *Agnetem Auguſtam* ejus matrem, feminam religioſiſſimam, & quatuor Epiſcopos, Oſtienſem nimirum, Præneſtinum, Curienſem & Comenſem elegit, qui nutantem & deformatum Eccleſiæ & Reipublicæ ſtatum componere ac reſtaurare ſatagerent. *Nec tamen*, inquit, Lambertus Scafnaburgenſis ad hunc annum, *Cum Rege ſermonem communicare ſæpiùs rogati, conſenſerunt, donec ſecundùm Eccleſiaſticas Leges Pœnitentiam profeſſus, per judicium eorum anathemate abſolveretur, pro eo quòd propter venditas Eccleſiaſticas Dignitates, & ſimoniacæ hæreſeos inſimulatus fuiſſet apud Sedem Apoſtolicam. Itaque petierunt verbis Romani Pontificis, ut Synodum tenere intra Gallias, pace Epiſcoporum, ſinerentur. Vehementer hoc abnuerunt omnes Epiſcopi tanquam inuſitatum, longéque à ſuis rationibus alienum; nec ſe hujus auctoritatis privilegium ulli alii præterquam ipſi Romano Pontifici unquam delaturos affirmabant: ſiquidem intenderat Romanus Pontifex ut omnes Epiſcopos & Abbates, qui ſacros gradus pretio redemiſſent, diſcuſſione habita, deponeret. Jamque hac de cauſa Bambergenſem Epiſcopum, & alios nonnullos ab omni Divino Officio ſuſpenderat, donec coram venientes, injuſtum ſibi crimen hæreſeos digna ſatisfactione purgarent. Et Rex quidem cupidè id volebat odio Vvormatienſis Epiſcopi, & quorumdam aliorum, qui eum bello Saxonico offenderant, quos hac calumnia involvendos, & dignitatis ſuæ detrimenta paſſuros, certiſſima ſpe præſumpſerat; ſed quia per Legatos res tanta poſſe confici deſperabatur, conſultò in audientiam ipſius Romani Pontificis delata eſt.* Hæc Lambertus Schafnaburgenſis.

De eadem Legatione & ejus fructu *Paulus Benriedenſis* in Vita Gregorii VII. ita ſcribit. *Gregorius, ut decebat, paterna illum viſitavit commonitione, orans ut pro amore omnium Regis, etiam pro ſui ſtatus ſalute, ablatis quibus oportebat tantum Sanctæ Eccleſiæ filium, & membrum abſtinere, pedem retraheret, agnoſceretque Regem Regum ſuper ſe inſpecto-*

rum

rem, qui cordium conſilia, & tenebrarum abſcondita A *cognoſcens, unicuique ſecundum opera reddit : rogans etiam ut Conſiliarios peſſimos, qui magis ſua, quàm eum, diligebant, dimitteret : quoniam talium conſiliis conſentire, nihil aliud eſſet quàm mortem acquirere, Regnúmque ſubvertere, & in fabulam cunctis gentibus fieri velle, ſignificabat. Ad hoc Rex ipſe parumper commotus, literas ſupplices, & magis, ut poſtea patuit, ſubdolas, emendationem promittentes miſit. Allatis itaque Literis, tota Eccleſia lætata eſt; ſperans Sacerdotium & Regnum Dei gratiâ coadunandum, ad purgandum omne quod in ipſa ſparſim incumbebat ſordidum. Tunc communi conſilio definitum eſt, ut pro tanta cauſa, támque Deo digna ratione, Agnes Mater ejus Auguſta, unà cum venerabilibus Epiſcopis, Oſtienſi videlicet & Prænestino,* B *à latere Domini Papæ miſſis, Regem cum Apoſtolicis Literis adiret, ut tanta promiſſione percognita, certum finem malæ rei hactenus commiſſæ imponere vellet. Quam Rex ipſe, cum memoratis Apoſtolicis Nuntiis honorificè ſuſcepit, reverſúſque ad cor, ut juſtum fuit, in omnibus Deo, & Sancto Petro ſatisfecit. Quicquid etiam Legati ſibi ſuperpoſuerunt, humillima mente portare promiſit, in manibus eorum, de cætero ſe cuſtodire, omnéſque ſimoniacos malóſque Conſiliarios & excommunicatos à ſe procul repellere, & Dei Eccleſiam, ſecundum Canonicam inſtitutionem per conſilium Papæ ordinandam componendámque dimittere.* C Regem à Legatis ad Pœnitentiam ſuſceptum, emendationem promiſiſſe, jurando per ſanctas Stolas, quas in collo gerebant, ſcribit *Gregorius VII.* in Epiſtola ad Germanos. De iiſdem *S. Anſelmi Lucenſis* Pœnitentiarius, in ejus Vita, Cap. III. & *Domnizo* Presbyter in Vita *Mathildis* Comitiſſæ, legi poſſunt.

Non una hæc fuit *Agnetis Auguſtæ* Legatio, cùm enim Rex *Henricus* haudquaquam promiſſis ſtaret, nec Decreto Pontificis & Synodi Romanæ anno MLXXIV. celebratæ, quo inveſtituræ ſub pœna excommunicationis prohibebantur, ullatenus pareret, nec à Simoniaca nominatione ad Epiſcopatus abſtineret, nec pravos mores emendaret; D Auguſtam *Gregorius* oravit ut ad eum rediret, cor ejus fortiùs pulſatura. De hac ſecunda Legatione *Paulus Benriedenſis* in Vita *Gregorii VII.* ita ſcribit : *Rex quoque reverſus eſt ad eadem volutabra quibus involvi conſuêrat, credens nimirum magis ſuæ blandienti voluntati, malisque Conſiliariis, quàm ſanæ religioni. Ad quod corrigendum Mater ejus Auguſta iterum à Sede Romana miſſa eſt. Cum quo tempore aliquo converſata, Sanctæ Matris Eccleſiæ erga illum affectum aperuit, &c. Moram autem faciente* E *Regina, ſuas iterum Literas Papa miſit, ut inſtaret verbo, & liberationi Filii : ipſúmque rogavit, ut quemadmodum in literis olim ſibi miſſis continebatur, Legatorúmque in manibus promiſſio, & fides data oſtenderat : ſic ſe cuſtodiret, maximè à ſimoniaca hæreſi, quæ injudabat, ſpiritum ſuum cohiberet ; excommunicatos Conſiliarios, quos pro ſalute ſua, Regnique ſtatu, Apoſtolica Sedes & Synodus juſtè damnaverat, procul abjiceret, ne in eandem maledictionem incideret. Regina Romam revertens, Filium ad Dei juſtitiam & honorem inclinatum fore aſſeruit. Cui non multò poſt vacillanti, blandientes & idoneæ* F *Literæ bis miſſæ ſunt.* Eadem Carmine *Domnizo* Presbyter in Vita *Mathildis* exponit.

Hæ de quibus *Paulus Benriedenſis*, & *Domnizo* loquuntur Epiſtolæ, ſunt XXX. & XXXI. Libri ſecundi. Priori Epiſtola ipſi gratulatur, quod Legatos Apoſtolicos audiens, quaſdam res Eccleſiaſticas correxerit, & debitam erga Sedem Apoſtolicam obſervantiam ſignificaverit. *Sed & illud*, inquit, *quod piæ memoriæ Agnes mater tua Imperatrix Auguſta apud nos conſtanter teſtificata eſt, iidémque Legati Epiſcopi atteſtati ſunt ; ſimoniacam ſcilicet hæreſim funditus de Regno tuo extirpare, & inveteratum morbum fornicationis Clericorum toto annisu corrigere velle, vehementer nos hilaravit. Filia quoque noſtra, fideliſſima veſtra, Beatrix Comitiſſa, & filia ejus Mathildis, non modicè nos lætificaverunt, ſcribentes nobis de amicitia & ſincera dilectione veſtra, quod libentiſſimè accepimus : quarum conſilio, ſed & perſuaſu dilectiſſimæ Matris veſtræ Auguſtæ, ad hoc inducti ſumus, ut has vobis Literas ſcriberemus.* Monet deinde ut pravos Conſiliarios & adulatores vitet. *Moneo autem te, Fili Excellentiſſime ! & ſincera caritate exhortor, ut in his rebus tales tibi Conſiliarios adhibeas, qui non tua, ſed te diligant, & ſaluti tuæ, non lucro ſuo conſulant.* Monet præterea, ut Eccleſiæ Mediolanenſi, cui ſimoniacus invaſor ejus auctoritate fretus incubabat, jus ſuum reſtituere dignetur ; niſi Legatos mittat, qui certiſſimis documentis probent Romanarum Synodorum judicium immutari debere. *Porro*, inquit, *de cauſa Mediolanenſi, ſi viros religioſos & prudentes ad nos miſeris, quorum ratione & auctoritate clareſcat Sancta Romana Eccleſiæ bis Synodali Judicio firmatum poſſe aut debere mutari Decretum, juſtis eorum conſiliis non gravabimur acquieſcere, & animum ad rectiora inclinare. Sin autem impoſſibile eſſe conſtiterit, rogabo & obſecrabo Sublimitatem tuam, ut pro amore Dei & reverentia S. Petri eidem Eccleſiæ jus ſuum liberè reſtituas : & tunc demum Regiam Poteſtatem rectè obtinere cognoſcas, ſi Regi Regum Chriſto ad reſtaurationem defenſionemque Eccleſiarum ſuarum faciendam Dominationis tuæ Altitudinem inclines.* Significat demum ſe Moguntino Archiepiſcopo *Sigefredo*, & Bambergenſi, Strazburgenſi, & Spirenſi Epiſcopis diem dixiſſe, ut coram Synodo proximè celebranda ſuæ promotionis geſtorúmque rationem reddant : poſtulátque ut ad ſiſtendum ſe Concilio Regia auctoritate cogantur. Data eſt hæc Epiſtola VII. Idus Decembris anni MLXXIV.

Quales Conſiliarii Principibus eligendi?

Alterâ Epiſtolâ ſummum in Regem Henricum amorem verbis ſuaviſſimis iterum ſignificat Pontifex : rogat ne Rex eos Conſiliarios audiat, qui diſcordiam inter ejus Majeſtatem & Sedem Apoſtolicam ſeminare nituntur : profectionem in Orientem ſe meditari ſcribit, ut Græcos, Armenóſque, rectam fidem doceat, ac illos ad Eccleſiæ Romanæ Communionem revocet. Illuc ſi pergat, Eccleſiam ipſi *Henrico* cuſtodiendam ac tuendam ait ſe relicturum, de quo multùm ſperat. Conſilium & auxilium rogat ab ipſius Majeſtate, & voluntatem erga ipſum propenſiſſimam teſtatur. *Sed quia*, inquit, *magna res magno indiget conſilio, & magnorum auxilio, ſi hoc Deus me permiſerit incipere, à Te quæro conſilium, & ut tibi placet auxilium : Quia ſi illuc favente Deo ivero, poſt Deum tibi Romanam Eccleſiam relinquo, ut eam & ſicut Sanctam Matrem cuſtodias, & ejus honorem defendas. Quid tibi ſuper his placeat, & quid Prudentia tua divinitus aſpirata decernat, mihi, quantocyùs potes, remittas. Nam ſi de te pluſquam plurimi putent, non ſperarem, verba hæc fruſtra proferrem. Sed quia forſan non eſt homo, cui de ſinceritate dilectionis meæ adhuc indubitanter credas, Spiritui Sancto, qui omnia poteſt, committo, ut mentē tuæ ſuo more indicet quid tibi cupiam, quantúmve te diligam : & eodem modo circa me tuam mentem componat, ut impiorum deſiderium depereat, & honorem accreſcat.*

ART. III.

ARTICULUS III.

Henricus Rex Eccleſiaſtica ſpernens Decreta, & in criminibus contumaciter perſeverans, acriùs à Gregorio VII. reprehenditur. Ille reprehenſionis impatiens, Schiſmaticum contra Pontificem Conciliabulum Vvormatiam congregat: móxque aliud Conventiculum Papiam.

GRegorius VII. ex Synodi Romanæ II. anno MLXXIV. celebratæ ſententia quinque Regis *Henrici* Conſiliarios quòd in Epiſcopatuum & Abbatiarum nundinatione ſequeſtres eſſent, à Communione excluſerat: *Ottonem* Conſtantienſem Epiſcopum, quòd ſuæ Diœceſeos Clericis feminas retinere contra Apoſtolica Decreta permiſiſſet, ad Synodum evocatum, & ſiſtere ſe recuſantem, pariter excommunicaverat: juſſerat Regi ut ab excommunicatorum familiaritate & conſortio abſtineret, ſimoniacas Inveſtituras dimitteret. Fruſtra verò hæc omnia. Quamvis enim Summo Pontifici promiſiſſet ejus ſe mandatis ac Synodicis Decretis religiosè paritururm, atque ad emendationem propenſus videretur egregius ſimulandi artifex, quandiu ipſum Saxonum ingens validúſque exercitus premebat; reportata de illis victoriâ, rediit ad ingenium, excommunicatos fovit, ſimoniacas Epiſcopatuum collationes uſurpavit; illorum donationem etiam in ditionibus Pontificiis ſibi arrogavit. Hinc ad illum gravem Epiſtolam ſcripſit Gregorius, quæ eſt x. Libri tertii. Hâc ipſum arguit quòd excommunicatorum judicio Sedis Apoſtolicæ, ac Synodali cenſurâ, Communione ſe commaculet. Jubet ut, ſi ita eſt, iis à ſe rejectis & ad pœnitentiam compulſis, ab aliquo Epiſcopo pœnitentiam ipſe & abſolutionem petat. Miratur quòd Literis & Legationibus devotionem ſummam erga Sedem Apoſtolicam oſtendat, cui tamen re & factis aſperrimum, & Canonicis atque Apoſtolicis Decretis contrarium ſe probat. *Nam*, inquit, *ut de reliquis taceamus, quod de cauſa Mediolanenſi per Matrem tuam, per Confratres noſtros Epiſcopos, quos ad te miſimus, nobis promiſeras, qualiter attenderis, aut quo animo promiſeris, res ipſa indicat; & nunc quidem ut vulnus vulneri infligeres, contra Statuta Apoſtolicæ Sedis tradidiſti Firmanam & Spoletanam Eccleſiam (ſi tamen ab homine tradi Eccleſia aut donari poteſt) quibuſdam perſonis nobis etiam ignotis, quibus non licet niſi probatis, & antè benè cognitis regulariter manum imponere.* Eumdem ad obedientiam Sedi Apoſtolicæ exhibendam hortatur. *Scimus enim*, inquit, *quoniam qui fidelem Deo obedientiam exhibere non renuit, in his quæ Sanctorum Patrum Statuta ſequentes diximus, veluti ſi ab ore ipſius Apoſtoli accepiſſet, noſtra monita ſervare non ſpernit.* Synodi hoc anno contra Inveſtituras Romæ celebratæ Decretum inculcat. Illud nec gravius eſſe quam par ſit, ſcribit, nec ipſi tantùm *Henrico* Regi & ejus ſubditis, ſed omnibus Principibus, populiſque Chriſtianis obſervandum. Monet ut Eccleſiæ opprimere deſinat libertatem. *Paterna te caritate monemus*, inquit, *ut Chriſti ſuper te imperium recognoſcens, honorem tuum ejus honori præponere quàm ſit periculoſum cogites, & libertatem Eccleſiæ, quam ſponſam ſibi cœleſti conjortio jungere dignatus eſt non jam tua occupatione impedias, ſed quo maximè creſcat, Deo omnipotenti & B. Petro, à quibus & tua mereatur amplificari gloria, auxilium tuæ virtutis fideli devotione exhibere incipiens. Quod nimirum pro collata tibi ex hoſtibus tuis victoria nunc te permaximè illis debitum fore, cognoſcere debes.* Data eſt hæc Epiſtola ſexto Idus Januarii, Indictione XIV. anno MLXXV.

Obedientia Sedi Apoſtolicæ exhibenda.

Cùm his Literis apud Regem *Henricum* nihil promoviſſet *Gregorius*, Legationem ad ipſum decrevit anno MLXXVI. de qua *Lambertus Scafnaburgenſis* ita ſcribit: *Rex Natalem Domini Goſlariæ celebravit. Aderant præterea Hildebrand Papæ Legati, denuntiantes Regi, ut ſecunda Feria ſecundæ Hebdomadæ in Quadrageſima ad Synodum Romæ occurreret, de criminibus quæ objicerentur, cauſam dicturus. Alioquin ſciret ſe abſque omni procraſtinatione, eodem die de corpore ſanctæ Eccleſiæ Apoſtolico anathemate eſſe abſcindendum. Quæ Legatio Regem vehementer permovit: ſtatimque abjectis cum gravi contumelia Legatis, omnes, qui in Regno ſuo eſſent, Epiſcopos & Abbates, Vvormatiæ Dominica Septuageſimæ convenire præcepit, tractare cum eis volens ad deponendum Romanum Pontificem, ſi qua ſibi via, ſi qua ratio pateret. In hoc ſe cardine totam verti ratus ſalutem ſuam, & Regni ſtabilitatem, ſi is non eſſet Epiſcopus.*

Conciliabulum Vvormatienſe.

De Actis Vvormatienſis Conciliabuli ſubdit Lambertus: *Rex ſtatuta die venit Vvormatiam: venerunt etiam Epiſcopi & Abbates amplissimo numero. Commodè quoque conficiendis tantis rebus intervenit quidam ex Cardinalibus Romanis, Hugo cognomento Blancus, quem ante paucos dies, propter ineptiam ejus & mores inconditos Papa de ſtatione ſua amoverat, deferens ſecum de vita & inſtitutione Papæ ſcenicis figmentis conſimilem tragœdiam: ſcilicet unde oriundus, qualiter ab ineunte ætate converſatus, quàm perverſo ordine Sedem Apoſtolicam occupaverit, quæ ante Epiſcopatum, quæ poſt acceptum Epiſcopatum, memoratu quoque incredibilia flagitia commiſerit. Hujus auctoritatem tanquam divinitus ſibi deſtinatam gratiſſimè amplexati, & promptiſſimè ſecuti, ſententiam promulgarunt, quod Papa eſſe non poſſit, nec ullam juxta Privilegium Romanæ Sedis, ligandi aut ſolvendi poteſtatem habeat, vel aliquando habuerit; qui tantis vitam probris ac criminibus commaculaverit. Cùmque cæteri omnes damnationi ejus, nihil hæſitantes, ſubſcriberent, Adelbero Vvirtzburgenſis Epiſcopus, & Herimannus Metenſis Epiſcopus aliquandiu reſtiterunt dicentes: Incongruum valde & contra Canonum ſcita eſſe ut Epiſcopus aliquis abſens, abſque generali Concilio, ſine legitimis & idoneis accuſatoribus & teſtibus, necdum probatis criminibus quæ objicerentur, condemnaretur: Nedum Romanus Pontifex, adverſus quem nec Epiſcopi, nec Archiepiſcopi cujuſquam recipienda ſit accuſatio. Sed Villelmus Trajectenſis Epiſcopus, qui cauſam Regis pertinaciùs tuebatur, vehementer imminebat, ut aut cum cæteris in damnationem Papæ ſubſcriberent, aut Regi, cui ſub jurejurando fidem ſpopondiſſent, protinus renuntiarent. Is eo tempore Regi admodum carus, acceptúſque erat, eique Rex omnium quæ privatim vel publicè agenda erant, poſt ſe ordinationem delegaverat, vir ſecularibus literis apprimè eruditus, ſed faſtu nimio inflatus, vix ſe ipſe ferebat. Igitur ex nomine omnium qui convenerant, Epiſcoporum & Abbatum, plenæ contumeliarum Literæ Romam deſtinantur, quibus denuntiatur Romano Pontifici, ut Pontificatu quem contra Eccleſiaſticas Leges uſurpaſſet, ſeſe abdicet, ſciátque poſt eam diem, quidquid agat, jubeat, decernat, irritum haberi.*

De eadem Prædatoria Synodo *Paulus Benriedenſis* in Vita Gregorii VII. ita ſcribit: *Rex gravi mærore & timore correptus, hac illácque mente furibunda tranſcurrens, omnes ſuos nequam Conſiliarios advocavit. . . . . Inter quos Moguntinus fuit Archiepiſcopus, & reliqui qui ſub ipſo degebant Suffraganei. Facta verò tali conventione, ſtatuerunt, ut Imperialis Conſtitutio cunctos in ſuo Regno manentes Epiſcopos,* cursoribus

curſoribus ubique miſſis, ante ſuam præſentiam jubet aſſiſtere: & coadunatis omnibus, Anathemati, quod Moguntinus Hæreticus contra B. Petri Vicarium, imò in Dominum & Apoſtolum ejus componeret ſubſcriberent. Quòd ſi forte motus aliqua reverentia quis eorum ſe ſubtrahere vellet, rebus omnibus & dignitate privatus, ut Regalis Majeſtatis obnoxius, capitalem ſubiret ſententiam. Interea Legatis undique miſſis; ab Urbe quidam Hugo olim Cardinalis, tunc autem inter Epiſcopos hæreticos præcipuum caput, qui jam tertiò ab Apoſtolica Sede damnatus fuerat, quia quoſdam Simoniacos reconciliare præſumpſerat, fictitiis ſuis Literis Archiepiſcoporum & Epiſcoporum perſonas repræſentans, advenit, laudans omnia quæ ſuper Dominum Papam compoſuerant: projectis in medium aliis Epiſtolis, ſub omnium Cardinalium, Senatûſque ac populi nomine titulatis, quibus ſignificabantur quædam proclamationes ad præſentiam Regiam delatæ: ubi etiam continebantur poſtulatio novi Pontificis, & abjectio legitimi Paſtoris: ſubintulit etiam multas inimicitias quas patiebatur à Normannis, & à circumjacentibus Comitibus, ab ipſis etiam traditoribus in urbe manentibus. Quibus viſis, Rex non modicè lætatus, & ad opus componendum fomentum deſideratum accepit. Adductis itaque in medium diabolicis Pontificibus, Anathema ſuper Dominum Papam, imò ſuper ſe ipſos protulerunt. Miſſis etiam in Longobardiam & Marchiam à latere Regis tam nuntiis, quàm apicibus, viſum eſt ut Anathemati facto ſubſcriberent. Congregatis ergo omnibus Papiæ ex præcepto Regis, & magis ex propria malevolentia & odio, ut res patuit, anathemati ſubſcripſerunt. Nam ad oſtendendum malæ voluntatis cumulum, poſitis Sacroſanctis Evangeliis, juramento firmaverunt, nullo modo ſe deinceps Gregorium pro Papa habituros, vel obedientiam exhibituros. Miſſis & aliis nuntiis, idem effecerunt. Scripſit autem idem Rex Romam Literas omni injuria inhoneſtas, falſitatéque repletas, præcipiens Domino Papæ ut de Sede ſurgeret, Eccleſiámque dimitteret: vocans eum perjurum, invaſorem, & Regiæ Dignitatis diminutorem, maximè ſimoniacis Longobardiæ elaborantibus. Statuerunt etiam ut non ante Literæ darentur & verba, quàm Synodus quæ congregata in Romana fuerat Eccleſia, pleniùs hoc audire poſſet, quod etiam factum eſt. Nam & Papa Synodum faciente, quidam Parmenſis Clericus Domini Apoſtolici ad injuriam, cum eiſdem Literis præſentare ſe non abhorruit, & eaſdem blaſphemias in facie totius Eccleſiæ & Conventus proferre non formidavit. . . . Poſtquam verò finito hymno, facturus ſermones exhortationis omnibus Papa conſideret, ille Præcurſor Antichriſti ſic eumdem Papam alloquitur: » Dominus meus Rex, & Epiſcopi » omnes Ultramontani & Italici, præcipiendo » mandant ut invaſam Sedem B. Petri, & Romanam » Eccleſiam amodo dimittas: Non eſt enim » dignum ſine præcepto illorum & Imperiali dono » tantum honorem ſcandere. *Et converſus Clero Romano dixit:* » Vobis dicitur, Fratres, ut ad » futuram Pentecoſtes Solemnitatem Regio conſpectui » vos repræſentetis, ſuſcepturi de manibus » Regis Papam & Patrem: quia hic non Papa, » ſed lupus eſſe dinoſcitur rapax. *Ad cujus verba mox Joannes Portuenſis Epiſcopus, morum honeſtate & religione vir præclarus, facto impetu ſurgens, immenſa voce clamavit;* Capiatur. *Tunc Præfectus, facto impetu, cum Judicibus, Militibus, & Romanis Nobilibus, tantum Impoſtorem, evaginatis in ipſa Eccleſia Salvatoris gladiis, ante Domini Papæ præſentiam interimere voluit: & feciſſet, niſi pius Pater ſe ſuper eum projeciſſet, omnibus de ejus morte clamantibus.* Eadem inculto, ſed veraci carmine *Domnizo* Preſbyter à *Tengnagel* editus commemorat.

Sigefridus Moguntinus Archiepiſcopus Schiſmaticus.

Idem teſtatur Pœnitentiarius *S. Anſelmi Lucenſis* in ejus Vita.

De eodem Conciliabulo ita ſcribit *Hugo* Flaviniacenſis Abbas in Chronico Virdunenſi: *Quanti ſcripta aut verba per Legatos miſſa* Henricus Rex *fecerit, ejus declarant facta: cùm non ſolùm à perpetratis criminibus ad emendationem ſevocari non potuit, ſed furore conſcientiæ mordacis arreptus, non priùs deſtitit, donec omnes penè Epiſcopos Italiæ & Teutonicarum partium, quotquot potuit, circa Chriſti fidem naufragare fecit, dum eos debitam B. Petro, & Apoſtolicæ Sedi obedientiam abnegare coëgit. Quia verò juſtus diviti favere neſcit, nec facit quicquam commendandi ſe cauſa, eum qui à vero devius ſuperbiebat potenter Domnus Papa redarguebat, ſciens eam eſſe veritatis regulam, non accipere perſonam potentis in judicio, ideòque quorum crimina agnoverat, libera in eorum increpatione ferebatur voce. At ille reprehendi à quoquam aut corrigi iniquè ferens, occaſionéſque ab amico recedendi quærens, quia non poteſt eſſe participatio juſtitiæ cum iniquitate, introitum ejuſdem Beatiſſimi Papæ Gregorii culpare cœpit, ut culpas ſimoniæ, quas ab eodem in ſe puniri timebat, in illum reflecteret. Auſus eſt etiam de expulſione ipſius Romani Pontificis,* quem, *ut ait Symmachus Papa*, ſuo Deus ſine quæſtione reſervavit arbitrio, *ſtipatus factioſorum officio tractare, & cui conceſſum eſt peccatorum vincula abſolvere, criminum compedes frangere, hunc peccator ſuperbiens conatus eſt, proh pudor! à Sede Judiciaria propellere, ut poſſet ſibi conſimilem de ſuis conſentaneis in ejus loco ſubrogare: ſed non eſt conſilium contra Deum. Verùm novi Dogmatiſtæ Judicia Apoſtolica ſpernunt, Scripturas Sanctas abjiciunt, de corde ſuo prophetantes, & mercedem ſcelerum, traditi deſideriis cordium ſuorum, in ſuimet à Chriſto abjectione, ubi omnis quam patimur calamitas exorta eſt, abjecerunt à ſe jugum diſciplinæ, cum nullam adhuc in illos Domnus Papa Anathematis deſtinaſſet ſententiam, & ſanctæ obedientiæ Libellum repudii conſcripſerunt, Prælationi Sedis Apoſtolicæ ſuperba & repentina temeritate abrenuntiantes. Conventus hic inter Nativitatem Dominicam, & ſequentem Quadrageſimam habitus eſt, ita diſtantibus ſpatiis, ut quæcumque ibi gererentur, Romam tempore Synodi referri poſſent. Die verò Natalitio Andreæ Apoſtoli, ante ipſam diei feſtivitatem apud Bavemberg Henrico poſito, tanta adhuc inter Regnum & Sacerdotium vigebat concordia, ut deſtitutio Pontificis urbis ipſius, & ſubſtitutio alterius, obedientiæ Domni Papæ deputaretur. Ille igitur qui ante Nativitatem Dominicam tantæ in Eccleſia magnificentiæ erat, ut ad nutum illius mutationes ordinum fierent, paucis poſt Nativitatem diebus inconventus & inauditus proſcriptus eſt: & quantum ad illos depoſitus. Ex die enim qua tanti ab hominibus habitus eſt, nullam eorum Legationem accepit, uſque dum illa veniret qua dictum eſt: Deſcende, deſcende; interdicimus tibi jus omne Papatus.* Prolixiùs de eodem Conventiculo agit *Bruno Merſemburgenſis* in lib. *De Bello Saxonico*, & Schiſmatici Principis Literas Romam tranſmiſſas exhibet.

De eodem Conciliabulo Marianus Scotus ad annum MLXXVII. ita ſcribit: *In Concilio XXIV. Epiſcoporum, Abbatum, multorúmque Clericorum, Wormatiæ menſe Martio facto, præſente Henrico Rege, decretum eſt ut bannum Hildebrandi Papæ nullus curaret, nec Papa eſſet.*

ARTICULUS IV.

Henricum Germaniæ Regem Gregorius VII. in Romana Synodo anni MLXXVI. *excommunicavit; ſed Regia Dignitate non omnino privavit.*

HEnricum Regem tam ſæpe, tam amanter, tam paternè, per Epiſtolas, per Legatos, per *Agnetem* Auguſtam matrem, admonitum, rogatum, reprehenſum de Simonia, de uſurpata Epiſcopatuum donatione, de patrocinio excommunicatis impenſo, de libidine, crudelitate, tyrannide, cùm non ſolùm in ſceleribus perſeverare, cùm non ſolùm ſuas admonitiones, preces, increpationes, minas, & Sedis Apoſtolicæ Decreta contemnere; non ſolùm contumeliis Chriſti Vicarium, & *S. Petri* Succeſſorem inſectari, ſed Schiſma facere, Germaniæque Epiſcopos quamplures & Longobardiæ non paucos ab obedientia ſua abſtraxiſſe, videret *Gregorius VII.* diutiùs diſſimulare non debuit, ſed armis ſpiritualibus, quæ Chriſtus Eccleſiæ ſuæ reliquit, Eccleſiam, ſuámque dignitatem tueri; & Anathemate confodere cùm Regem ipſum, tum Schiſmatis Incentores. Id præſtitit in Romana Synodo anni MLXXVI. contumelioſa *Henrici* Legatione ſuſcepta, lectiſque Literis inſolentiſſimis, ut refert Lambertus Scafnaburgenſis. *Legati*, inquit, *ut juſſum fuerat, ſummo conatu iter accelerantes, pridie quàm Synodus indicta celebraretur, Romam ingreſſi, Literas tradunt: tunc cæteram Legationem, ſicut in mandatis habebant, verbo non minùs contumelioſo, quàm ſcripto, exequuntur. Papa nihil permotus atrocitate nuncii, poſtera die, cùm Clerus & populus ad Synodum frequens confluxiſſet, in auribus omnium Literas recitari fecit, & ſic cunctis, qui convenerant, Epiſcopis, id fieri decernentibus, Regem excommunicat, & cum eo Archiepiſcopum Moguntinum Sigefridum, Epiſcopum Trajectenſem Vuillelmum, Epiſcopum Bambergenſem Robertum: cæteris, qui conſpirationis hujus participes extiterant, diem ſtatuit, quâ, niſi Romæ præſentati cauſam dicerent, nova hujus & inuſitatæ contra Sedem Apoſtolicam rebellionis ſimilem cæteris excommunicationis ſententiam ſortirentur.*

De eadem Synodo, & Henrici excommunicatione ita ſcribit *S. Anſelmi Lucenſis* Pœnitentiarius in ejus Vita, cap. III. *Cùm igitur diſſimulare ampliùs tanti facinoris malitiam non poſſet Apoſtolicus, excommunicavit tam ipſum, quàm omnes ejus fautores; atque omnem ſibi Regiam Dignitatem interdixit, & obligatos ſibi Sacramentis ab omni debito fidelitatis abſolvit: quia quod verecundum etiam eſt dicere, præter hæreticam quam prælibavimus culpam, aderant in Sancto Concilio nuntii illius ſic audentes latrare: Præcipit Dominus noſter Rex, ut Sedem Apoſtolicam & Papatum, utpote ſuum, dimittas, nec locum hunc ſanctum ultra impedias.... Igitur quem ſui ſolius Judicio Dominus reſervavit, hic non ſolùm judicare, verùm etiam ſuum dicere, & quantùm in ipſo eſt, vult damnare: quam ob cauſam omnis illa Sancta Synodus jure indignata, Anathema illi conclamat atque confirmat.* Idem incomptâ muſâ, ſed fideli *Domnizo* Preſbyter canit in Vita *Mathildis* Comitiſſæ.

Paulus Bernriedenſis in Vita *Gregorii VII.* refert graviſſimam Sancti Pontificis Orationem ad Patres in Synodo congregatos, quâ abſoluta, Sancta & Magna Synodus dixit: *Tua, Sanctiſſime Pater, clementia, quam ad regendum noſtri temporis ſeculum divina peperit clementia, contra blaſphemum, invaſorem, tyrannum, deſertorem, talem Sententiam proferat, quæ hunc conterat, & futuris ſæculis tranſgreſſionis cautelam conferat*, &c. *Tandem omnibus acclamantibus, definitum eſt, ut honore Regio privaretur, & Anathematis vinculis tam prænominatus Rex, quàm omnes aſſentanei ſui colligarentur. Accepta itaque fiducia Dominus Papa ex totius Synodi conſenſu & Judicio protulit Anathema.* Hanc *Gregorii VII.* Synodique Romanæ in *Henricum* Regem ſententiam referunt *Paulus Bernriedenſis* in ejus Vita, & *Bruno* in Lib. de Bello Saxonico, legitúrque Tomo IX. Conciliorum Editionis *P. Labbe* pag. 355. Incipit his verbis: *Beate Petre Apoſtolorum Princeps:* & poſt longam ſatis invocationem ſic habet: *Hac itaque fiducia fretus, pro Eccleſiæ tuæ honore & defenſione, ex parte omnipotentis Dei Patris & Filii, & Spiritus Sancti, per tuam poteſtatem & auctoritatem, Henrico Regi filio Henrici Imperatoris, qui contra tuam Eccleſiam inaudita ſuperbia inſurrexit, totius Regni Teutonicorum & Italiæ gubernacula contradico, & omnes Chriſtianos à vinculo Juramenti quod ſibi fecere, vel facient, abſolvo, & ut nullus ei ſicut Regi ſerviat, interdico. Dignum eſt enim ut qui ſtudet honorem Eccleſiæ tuæ imminuere, ipſe honorem amittat quem videtur habere. Et quia ſicut Chriſtianus contempſit obedire, nec ad Dominum rediit quem dimiſit, participando excommunicatis & multas iniquitates faciendo, meáque monita, quæ pro ſua ſalute ſibi miſi, te teſte, ſpernendo, ſéque ab Eccleſia tua, tentans eam ſcindere, ſeparando; vinculis eum Anathematis vice tua alligo.* Suſpenſum dumtaxat à Regni adminiſtratione *Henricum* iſtius Concilii, Romanique Pontificis ſententia, non depoſitum, probat Hiſtoriæ ſeries: nec aliud ibi ſignificat ſubditorum abſolutio à Juramento fidelitatis, aut depoſitionis nomen quo utuntur Hiſtorici. Exauctoratum namque penitus non fuiſſe Henricum ante annum MLXXX. in ſeptima Synodo Romana *Gregorii VII.* Acta iſtius Synodi, & lata in ea ſententia demonſtrant.

Id ampliùs confirmant *Gregorii VII.* Epiſtolæ poſt iſtam Synodum ſcriptæ, in quibus *Henricum Regem* appellat. Epiſtola I. Libri IV. ad univerſos Romani Imperii Chriſtianos ſcripta VIII. Kalendas Auguſti, indictione XIV. *Veſtra Fraternitas minimè ignorat, quanto tempore Sancta Eccleſia inauditas pravitates, & diverſas iniquitates Regis*, &c. *Quicumque ex his reſipuerit, qui prædictum Regem non erubuerunt omnipotenti Deo præponere*, &c. *Quicumque Epiſcoporum vel Laïcorum timore vel gratia humana ſeducti à communione Regis ſe non ſubtraxerunt*, &c. *Iſti animam ſuam & Regis odio habent*, &c. Epiſtola II. ejuſdem libri ad *Herimannum* Epiſcopum Metenſem ſcripta VIII. Kalendas Septembris: *Epiſcopi qui ſint excommunicati, Sacerdotes, vel Laïci, non eſt opus ut à me quæratis, quia indubitanter illi ſunt, qui excommunicato Regi Henrico, ſi fas eſt dici Rex, communicare cognoſcuntur.... Neque timent ſuo favore ad iram Dei omnipotentis eumdem Regem impellere.... Licentiam dedimus his Epiſcopis excommunicatos à nobis abſolvere, qui non timuerunt ſe à communione Regis abſtinere. De ipſo autem Rege omnino contradiximus, ut nullus eum præſumat abſolvere, quouſque illius certa pœnitentia & ſyncera ſatisfactio nobis per idoneos teſtes fuerit notificata.* Epiſtola VI. ad *Henricum* Leodienſem Epiſcopum ſcripta V. Kalendas Novembris Indictione XV. *Quicunque Regi excommunicato ſcienter communicans, ſine pœnitentia & ſatisfactione diſceſſit*, &c. Epiſtola VII. ad Henricum, Ardericum, & Vvifredum data ſecundo Kalendas Novembris: *De conſpiratione autem Hæreticorum, & Regis*, &c. *Niſi ad ſatisfactionem veniat Rex, alium Regem palam dicant eligere*, &c. Epiſtola VIII. data Kalendis Novembris: *Rodulfus Senenſis Epiſcopus, ſine noſtra licentia Regem excommunicatum adiens*, &c. Epiſtola XII. data Canuſii V. Kalendas Februarii anni MLXXVII. *Interim verò Regem adventare*

ventare certè cognovimus, &c. Ibidem *Henricus* ad *Gregorii* pedes demiſſus, hoc ipſi Juramentum præſtitit, ut ab excommunicatione abſolveretur: *Ego Henricus Rex*, &c. His conditionibus abſolutum Lambertus Scafnaburgenſis refert, *Ut die & loco quemcumque Papa deſignaſſet, evocatis ad generale Concilium Teutonicis Principibus preſto eſſet, & accuſationibus quæ intenderentur, ipſo Papa (ſi ita expedire videtur) cognitore cauſarum aſſidente; & ad ejus Sententiam, vel retineret Regnum, ſi objecta purgaſſet; vel æquo animo amitteret, ſi (probatis criminibus) Regio deinceps honore indignus, juxta Eccleſiaſticas Leges decerneretur: Nullam, ſive retento, ſive amiſſo Regno, hujus injuriæ vindictam à quopiam hominum exacturus. Uſque ad eam autem diem, quâ cauſa ejus legitimè diſcuſſa terminaretur, nulla Regii cultus ornamenta, nulla Regiæ dignitatis inſignia ſibi adhiberet, nihil circa rerum publicarum adminiſtrationem juxta conſuetudinem ſuam ageret; nihil quod ratum fore oporteat decerneret: poſtremò præter Regalium ſervitiorum exactionem, quibus neceſſariò ipſe, & ſui ſuſtentandi eſſent, nihil Regium, nihil publicum uſurparet.*

Eodem anno MLXXVII. ſecundo Kalendas Junii ſcripſit ad Germanos in hæc verba: *Legatis noſtris, Bernardo S. R. E. fideli filio & Diacono, itémque Bernardo Abbati Religioſo Maſſilienſis Monaſterii, præcipimus ut utrumque Regem, Henricum videlicet & Rodulfum, aut per ſe, aut per idoneos Nuntios admoneant, quatenus viam nobis pro diſcutiendo negotio, quod peccatis facientibus inter eos ortum eſt, ad vos, Deo favente, ſecurè veniendi præbeant..... Uterque namque Rex à nobis, imò ab Apoſtolica Sede, cui, licèt indigni præſidemus, adjutorium requirit.* Quæ omnia liquidò oſtendunt, *Henricum* Regem in Synodo Romana anni MLXXVI. non fuiſſe penitus à Gregorio VII. exauctoratum.

Latam à Pontifice & Synodo legitima in Regem excommunicationis Sententiam Epiſcopi Aulici & Schiſmatici, eodem Anathemate obſtricti ſpernebant, & Principibus populóque nullam & irritam eſſe, perſuadere nitebantur, multa in Pontificem declamantes. Quamobrem paulopoſt ad Teutonicos Literas dedit *Gregorius VII.* quibus latæ Sententiæ probat æquitatem. Exponit quàm ſæpè, quàm ſollicitè, quàm amanter *Henricum* monuerit, obſecrarit, reprehenderit per Epiſtolas, per Legatos, de Simonia, aliiſque flagitiis: Quomodo hortatus ſit juſſeritque ut ſacrilegos Miniſtros ab Apoſtolica Sede excommunicatos, à domo, à conſiliis, & omni communione ſua expelleret. Quomodo pœnitentiam profeſſus coram Legatis Apoſtolicis, ab iiſque abſolutus, ſolemnia de morum emendatione, & adjutorio Romano Pontifici præſtando in reformatione Eccleſiæ promiſſa violaverit. Quomodo novas admonitiones, Legationes, mináſque anathematis ſpreverit, atque ad criminum cumulum Epiſcopos pene omnes in Italia, in Teutonicis verò partibus quotquot potuit, circa fidem Chriſti naufragare fecit; dum eos debitam *B. Petro* & Apoſtolicæ Sedi obedientiam & honorem abnegare coëgit. Ideo ſe ex Synodi conſenſu ipſum excommunicaſſe teſtatur. *Cùm igitur*, inquit, *iniquitatem ejus ad ſummum prodiiſſe vidimus, pro his cauſis, videlicet primùm, quòd ab eorum communione, qui pro ſacrilegio & reatu ſimoniacæ hæreſis excommunicati ſunt, ſe abſtinere noluit. Deinde, quòd pro criminoſis actibus vitæ ſuæ, pœnitentiam non dico ſuſcipere, ſed nec promittere quaſi voluit, mentita ea fide quam in manus Legatorum noſtrorum promiſerat: necnon quòd Corpus Chriſti, id eſt, unitatem Sanctæ Eccleſiæ ſcindere non expavit: Pro his inquam, culpis Synodali Judicio eum excommunicavimus, ut quem mititer non potuimus, vel ſeverè ad viam ſalutis, (Deo adjuvante) revocare valeamus: aut ſi (quod abſit) nec diſtrictionis quaſi cenſuram pertimuerit, noſtra ſaltem anima negligentiæ aut timoris diſcrimini non ſuccumbat. Si quis igitur hanc Sententiam injuſtè vel irrationabiliter prolatam eſſe putaverit, ſi talis eſt ut ſacris Regulis intelligentiæ ſenſum præbere non velit, nobiſcum inde agat, & non quid nos, ſed divina auctoritas doceat, quid decernat: quid conſona vox Sanctorum Patrum judicet, patienter audiens acquieſcat. Nos tamen non æſtimamus quemquam Fidelium, qui Eccleſiaſtica Statuta noverit, hoc errore teneri, ut non hoc, etſi publicè firmare non audeat, vel in corde ſuo rectè factum eſſe perhibeat. Quanquam etſi nos, (quod Deus avertat) non ſatis gravi de cauſa, aut minùs ordinatè eum hujuſmodi vinculo ligaverimus, ſicut SS. Patres aſſerunt, non idcirco ſpernenda eſſet Sententia, ſed abſolutio cum omni humilitate quærenda.* Hanc Epiſtolam in Actis *Gregorii VII.* à *Paulo Benriedenſi* conſcriptis, & apud *Brunonem Merſeburgenſem* in Commentariis *De Bello Saxonico*, legere eſt.

Ad eumdem annum pertinent Epiſtolæ I. II. & III. Libri IV. Regeſti Gregoriani. Prima, quam *Ad univerſos Chriſtianos* inſcripſit, quos monet ut *Henricum* Regem ad Pœnitentiam provocent: quòd ſi audire noluerit, Dominum homini præponant, & univerſali Eccleſiæ viriliter ſuccurrant: Eorum verò, qui ſe à Regis communione non ſubtraxerint, communionem & amicitiam ejurent. Secunda, quæ ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum data eſt, reſpondet excommunicatos eſſe, quicumque *Henrico* Regi excommunicato communicant. Eorum errorem & fatuitatem refellit, qui Regem excommunicari non debere contendunt, Chriſtum ubi poteſtatem ligandi & ſolvendi *S. Petro* & ejus Succeſſoribus dedit, Reges non excepiſſe, nec ab ejus poteſtate illos ſubtraxiſſe probat. Lapſos, qui à Regis communione ſe ſubtraxerunt, abſolvi permittit. Regem ipſum à quoquam abſolvi prohibet, donec ejus ſincera pœnitentia & ſatisfactio Sedi Apoſtolicæ innoteſcat, & abſque ſuo mandato. Epiſtola III. Epiſcopos, Principes, plebémque Teutonicam ab Eccleſia ſtantem convenit: Jubet *Henricum* Regem, ſi Pœnitentiam egerit, ſuſcipiant; pravos Conſiliarios ab ipſo removeant; Eccleſiæ conſulant libertati. *Procul*, inquit, *ab eo pravi removeantur Conſiliarii, qui pro Simoniaca hæreſi excommunicati, non erubuerunt Dominum ſuum propria lepra contaminare, & per diverſa crimina eum ſeducendo, ad ſcindendam Sanctam Eccleſiam provocare. Adhibeantur illi Conſiliarii, qui non ſua tantùm, ſed eum diligant, & ſeculari lucro per omnia Deum præponant. Non ultra putet Sanctam Eccleſiam ſibi ſubjectam ut ancillam, ſed prælatam ut Dominam. Non inflatus ſpiritu elationis conſuetudines ſuperbiæ contra libertatem Sanctæ Eccleſiæ inventas defendat, ſed obſervet SS. Patrum doctrinam, quam pro ſalute noſtra eos docuit poteſtas divina.* Vetat interim ne ullus Epiſcopus eum abſolvat abſque Sedis Apoſtolicæ conſenſu & iterato reſponſo. Si pœnitentiam non egerit, de novi Regis electione deliberandum, adhibito conſilio *Agnetis Auguſtæ*.

Scholion.

In hoc Articulo, pag. 198. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Henricus non fuit depoſitus à Regno, ſed ſolum ſuſpenſus ab adminiſtratione Regni.*

R. Henricum Germaniæ Regem à Gregorio VII. in Romana Synodo anni milleſimi ſeptuageſimi-ſexti excommunicatum fuiſſe, & à Regni adminiſtratione ſuſpenſum, ſed tunc temporis non fuiſſe depoſitum dixi, & probavi. Mera Hiſtoriæ Quæſtio eſt.

ARTICULUS V.

Henricus Germaniæ Rex ſimulatâ Pænitentiâ abſolutionem impetrat à Gregorio VII.

GRegorii VII. Literæ Epiſcopis, Principibus, Proceribúſque Teutonicæ gentis quamplurimis perſuaſere, juſtam eſſe excommunicationis in Henricum latam Sententiam. Unde ab ejus communione receſſerunt. Ipſos ad id non leviter movit *Vuilhelmi* Trajectenſis Epiſcopi miſer obitus, damnatióque æterna ob defenſas Regis partes morientis ore denuntiata, de qua Lambertus Scafnaburgenſis ita ſcribit: *Vuilielmus Trajectenſis Epiſcopus cauſam Regis contra bonum & æquum obſtinate tuebatur, & ſtudio partium Regis, multa in injuriam Romani Pontificis, omnibus penè diebus ſolemnibus, inter Miſſarum ſolemnia, publicè declamabat, perjurum eum, adulterum, & Pſeudoapoſtolum appellans: & tam à ſe, quàm à cæteris Epiſcopis ſæpè numero excommunicatum pronuntians. Is brevi poſtea quàm Rex exactis Paſchalibus Feriis Trajecto diſceſſerat, repente graviſſima ægritudine correptus eſt. Cùmque per acerrimos cruciatus animæ & corporis ægrotaret, miſerabili ejulatu coram omnibus qui aderant vociferabatur, Juſto Dei Judicio ſe & præſentem vitam amiſiſſe, & æternam, quòd Regi ad omnia quæ perperam intendiſſet, operam ſuam ſummo amoris ſtudio præbuiſſet, atque in ſpem gratiæ ejus Romano Pontifici Sanctiſſimo & Apoſtolicarum virtutum viro graves contumelias ſciens & prudens innocenti irrogaſſet. In hanc vocem (ut aſſerunt) ſine communione, ſine ulla ſatisfactione expiravit.* Addit *Bruno* in Commentario de Bello Saxonico, ipſum poſt mortem Abbati Cluniacenſi apparuiſſe, ac æternam damnationem ſuam denuntiaſſe; ſed & multos alios *Henrici* familiares miſerè obiiſſe, ut nemini dubium eſſet ipſos inobedientiæ erga Romanum Pontificem, adulationis erga Regem, & Schiſmatis pœnas dare vindice Deo.

His exemplis perterriti Principes nonnulli, partim privatarum utilitatum ſtudio, partim Religionis oſtentu, partim publicæ calamitatis commiſeratione, ab *Henrico* Rege defecerunt. *Rodulfus* Dux Suevorum, *Vuelfo* Dux Bajoariorum, *Bertoldus* Dux Carentinorum, *Adelbero* Epiſcopus Wirtzburgenſis, *Adelbertus* Wormatienſis, & alii Ulmam congregati, ſtatuerunt ut omnes qui publicæ rei conſultum vellent XVII. Calendas Novembris Triburiam convenirent, & variis cladibus, quibus per multos jam annos Pax Eccleſiaſtica turbabatur, tandem aliquando malorum pertæſi finem facerent. Hoc Sueviæ, hoc Bajoariæ, Saxoniæ, Lotharingiæ, Franciæ Teutonicæ Principibus denuntiarunt, univerſóſque in commune per Deum obteſtabantur, ut omni excuſatione remota, omni privatæ rei ſollicitudine poſthabita hanc ſinguli communibus commodis vel extremam operam impenderent. A Rege cum cæteris defecit Moguntinus Archiepiſcopus, ipſi antea dedititiſſimus. Statuta die Sueviæ & Saxoniæ Principes Triburiam juxta condictum convenerunt ampliſſimo numero, obſtinatis mentibus ad ſummovendum à Regni adminiſtratione *Henricum*, & alium creandum, in quem communis electio conſenſiſſet. Aderant Sedis Apoſtolicæ Legati, *Sigehardus* Patriarcha Aquileienſis, & *Altmannus* Pataviensis Epiſcopus, *Vir Apoſtolicæ converſationis, & magnarum in Chriſto virtutum*, Laicique nonnulli (qui magnis opibus relictis, ultro ſe ad privatam tenuémque vitam contulerant) miſſi à Romano Pontifice, ut palam omnibus per Gallias conteſtarentur, juſtis de cauſis excommunicatum eſſe Regem *Henricum*, & ad eligendum alium Regem Apoſtolici conſenſus & auctoritatis ſuffragium pollicerentur. Hac de re ſeptem diebus ſolidis deliberatum eſt. Legati quos miſerat *Henricus*, repulſi. Confœderatorum exercitus Regem in Villa *Oppenheim* ſtantem aggredi ſtatuerat: Rex eorum impetum antevertere meditabatur. Rebus in ſummo diſcrimine utrinque poſitis, Suevis & Saxonibus viſum eſt, Regem per Legatos convenire, qui ei dicerent: *Tametſi nec in bello, nec in pace ulla unquam ei Juſtitiæ vel Legum cura fuerit, ſe Legibus cum eo agere velle. Et cùm crimina quæ ei objiciantur, omnibus conſtent luce clariora, ſe tamen rem integram Romani Pontificis cognitioni reſervare: acturos ſe cum eo ut in Purificatione Sanctæ Mariæ Auguſtam occurrat, ibique celeberrimo Conventu habito Principum totius Regni, diſcuſſis utrarumque partium allegationibus, ipſe ſuo Judicio vel addicat vel abſolvat excuſatum. Quod ſi ante diem anniverſarium excommunicationis ſuæ, ſuo præcipuè vitio, excommunicatione non abſolvatur, abſque retractatione in perpetuum causâ ceciderit, nec Legibus deinceps Regnum repetere poſſit, quod Legibus ultra adminiſtrare annuam paſſus excommunicationem non poſſit: ſi oblatam conditionem gratanter amplexetur, & Romano Pontifici per omnia ſubditum ſe, dictóque obtemperantem fore polliceatur, hinc ſe experimentum capturos: omnes quos ille excommunicavit, exemplo à convictu contuberniόque ſuo amoveat: Ipſe in urbem Spirenſium, dimiſſo exercitu ſecedat, ibique ſolo Verdonenſi Epiſcopo, paucíſque Miniſtris, quos tamen ſententia Principum ab hac excommunicatione integros incorruptóſque probaverit contentus, privatam interim vitam agat, Eccleſiam non ingrediens, nihil circa publica negotia ſuo jure diſponens, nulla Regiæ dignitatis inſignia ſibi juxta ſolitum adhibens, uſque ad Synodicam cauſæ ſuæ examinationem. Præterea, civitatem Vuormatienſem, abducto præſidio, Epiſcopo Vuormatienſi reſtituat, datis inſuper ſacramentis & obſidibus, ne quid deinceps religionis vel inſidiarum ab civibus timere debeat: Porro ſi quid horum prævaricetur; tum ſe omni culpa, omni Jurisjurandi Religione, omni perfidiæ infamia liberatos, non expectato ulteriùs Romani Pontificis Judicio, quid Reipublicæ expediat, communi conſilio viſuros. Rex cujus omnis ſpes, omníſque copia in arctum coacta fuerant, gratulatus admodum quòd aliqua, quantumvis fœda conditione urgentem ad præſens calamitatem declinaſſet, promptiſſimè per omnia obedientiam pollicetur*, &c. Ita refert Lambertus Scafnaburgenſis ad annum MLXXVI.

Conditiones à confœderatis Principibus Henrico Regi præſcriptæ.

Si per annum excommunicatus maneat ſuo vitio, in perpetuum Regno cadutum.

Conditiones à confœderatis Principibus ſibi præſcriptas Rex *Henricus* implevit, hac una excepta, quòd Pontificem Auguſtæ non expectavit, ſed ad eum in Italiam profectus eſt, ut abſolutionem ab excommunicatione ab ipſo impetrare conaretur; ne Regno prorſus excideret abſque ulla ſpe reſtitutionis, ſi anno integro in excommunicatione ſordeſceret. *Paucis ante Natale Domini diebus*, (inquit Lambertus Scafnaburgenſis) *Spirenſi urbe diſcedens, cum uxore & filio parvulo iter aggreſſus eſt, nec quiſquam ex omnibus Teutonicis vir ingenuus comitatus eſt Regno excedentem, præter unum, & ipſum nec genere, nec opibus conſpicuum. Cùmque impenſis tam longi itineris egeret, multiſque ſupplicaret,*

plicaret, quibus incolumi Republica ſæpe-numero profuerat, pauci admodum erant, qui neceſſitatem ejus aliquatenus relevarent...... Similiter quoque cæteri excommunicati obtinendæ citiùs abſolutionis ſtudio ardentiſſimè iter accelerabant in Italiam: nec tamen in ſocietatem itineris Regem admittere, Principum, vel potiùs Romani Pontificis metu abſterriti patiebantur. Interim *Gregorius VII.* Roma diſcedens, Auguſtam properabat, quo fuerat à Germaniæ Principibus invitatus, ut Eccleſiæ Imperiique negotia componeret; cùm nuncius ad eum perlatus eſt, *Henricum* Regem ſuperatis Alpibus in Longobardiam veniſſe. De cujus conſiliis incertus, Canuſium ſe recepit, *Mathildis* Comitiſſæ Caſtrum munitiſſimum, non longè à Rhegio civitate. Illuc Epiſcopi Teutonici & Laïci quos excommunicaverat, quóſque Rex in Aula ſua extrema neceſſitate compulſus, ejecerat, pervenere, ac abſolutionem ab ejus Sanctitate, *nudis pedibus, & laneis ad carnem induti*, ſupplices poſtulabant. Ille his qui veraciter peccatum ſuum agnoſcerent & deflerent, non eſſe aiebat miſericordiam denegandam, *Sed longam inobedientiam, & diù concretam peccati rubiginem diuturnioris Pœnitentiæ igne exuri & excoqui oportere: quapropter ſi eos verè facti pœniteret, æquo animo paterentur quodcumque ſanandis vulneribus eorum adhiberet Eccleſiaſticæ correptionis cauterium, ne ex facilitate indulgentiæ culpa quæ adverſùs Sedem Apoſtolicam atrox & vehemens præſumpta fuiſſet, vel parva vel nulla videretur. Illis paratos ſe profitentibus ad omnia quæ impoſuiſſet ſufferenda, Epiſcopos omnes à ſe invicem ſeparatos præcepit ſingulis cellis ſolitariis includi, nec ullum cum aliquo habere colloquium; ad veſperam autem cibi & potûs mediocri menſura refici. Laïcis quoque pro ætatis vel virium conſideratione congruentem ſingulis pœnitentiam indixit. Ita per aliquot dies examinatos tandem ad ſe vocavit, & leniter pro admiſſis objurgatos, excommunicatione abſolvit, abeuntibúſque id ante omnia repetens, iterum iterúmque præcepit, ne Regi Henrico, donec Sedi Apoſtolicæ ſatisfeciſſet, aliquatenus communicarent, aut ei ad evertendum ſtatum Reipublicæ, turbandámque pacem Eccleſiaſticam, in aliquo operam ſuam accommodarent.* Ita refert Lambertus Scafnaburgenſis

Paulò poſt Canuſium pervenit *Henricus* Rex itinere difficillimo, media hyeme, eáque aſperrima, confecto. *Mathildem* Comitiſſam, *Adelaïdem* ſocrum, filiúmque ejus *Amedæum* Comitem, *Azzonem* Marchionem Eſtenſem, & *Hugonem* Cluniacenſem Abbatem interceſſores apud Summum Pontificem adhibet, ut abſolutionem obtineat. Recuſat primò *Gregorius*, ipſum adeſſe jubens Auguſtanis Comitiis, ubi auditis Principibus ejus accuſatoribus, æquam de ſingulis ſententiam ferat juxta Eccleſiæ Leges. Inſtant illuſtriſſimi Sequeſtres, Regem Sanctitatis ipſius Judicium nuſquam terrarum ſubterfugere, ſed urgere diem anniverſarium excommunicationis, & Principes Regni hac expectatione ſuſpenſos attentóſque anxiè rei eventum præſtolari, *Ut ſi ante hanc diem excommunicatione non abſolvatur, deinceps juxta Palatinas Leges indignus Regio honore habeatur, nec ultra pro aſſerenda innocentia ſua audientiam mereatur: Proinde obnixè petere, ut ſolo interim anathemate abſolvatur, & Communionis Eccleſiaſticæ gratiam recipiat, reſponſurus ex integro, quacumque die, quocumque loco Papa præcipiat, tanquam nihil hac conventione actum ſit, omnibus, quæ accuſatores ejus objeciſſent, criminibus, & juxta ſententiam ejus, Regnum vel retenturus, ſi objecta purgaſſet, vel æquo animo, ſi cauſa cecidiſſet, amiſſurus.* Diu reſtitit Pontifex, ſed victus tandem precibus, reſpondit: *Si veraciter eum facti pœnitet, coronam & cætera Regni inſignia noſtræ poteſtati dedat, & ſe Regio nomine & honore deinceps indignum profiteatur.* Duriorem conditionem Legatorum precibus Pontifex condonavit, permiſitque ut veniam poſtulaturus coram ejus Sanctitate ſe ſiſteret. *Venit ille ut juſſum fuerat, & cùm caſtellum illud triplici muro ſeptum eſſet, intra ſecundum murorum ambitum receptus, foris derelicto omni comitatu ſuo, depoſito cultu Regio, nudis pedibus, jejunus manè uſque ad veſperam perſtabat Romani Pontificis ſententiam præſtolando. Hoc ſecunda, hoc tertia die fecit. Quarto demum die in conſpectu ejus admiſſus, his poſtremò conditionibus excommunicatione abſolutus eſt, ut die & loco quem Papa deſignaſſet, evocatis ad generale Concilium Teutonicis Principibus præſto eſſet, & accuſationibus quæ intenderentur, reſponderet, ipſo Papa, ſi ita expedire videretur, cognitore cauſarum aſſidente; & ad ejus ſententiam vel retineret Regnum, ſi objecta purgaſſet, vel æquo animo amitteret, ſi probatis criminibus Regio deinceps honore indignus juxta Eccleſiaſticas Leges decerneretur: Nullam ſive retento, ſive amiſſo Regno, hujus injuriæ vindictam à quopiam hominum in perpetuum exacturus: uſque ad eam autem diem quâ cauſa ejus legitimè diſcuſſa terminaretur, nulla Regii cultus ornamenta, nulla Regiæ dignitatis inſignia ſibi adhiberet: nihil circa rerum publicarum adminiſtrationem, juxta conſuetudinem, ſuo jure ageret: poſtremo præter Regalium ſervitiorum exactionem, quibus neceſſariò ipſe & ſui ſuſtentandi eſſent, nihil Regium, nihil publicum uſurparet: Omnes etiam qui ei ſub Jurejurando fidem dixiſſent, ab hujus Sacramenti vinculo, apud Deum & apud homines interim liberi expeditique manerent: Rutbertum Bambergenſem Epiſcopum, & Udalricum de Cosheim, & cæteros, quorum conſiliis ſe Rémque publicam prodidiſſet, à ſua in perpetuum familiaritate amoveret. Quòd ſi purgatis quæ objicerentur, potens confortatuſque in Regno perſtitiſſet, ſubditus Romano Pontifici ſemper dictóque obtemperans foret, & ad corrigenda quæcumque in Regno ejus contra Eccleſiaſticas Leges prava conſuetudine inoleviſſent, conſentiens ei, & pro virili portione cooperator exiſteret. Ad ultimum, ſi quid horum prævaricaretur, irritam fore hanc, quæ nunc tantopere expetita ſit, Anathematis abſolutionem: quin imò jam pro convicto confeſſóque habendum eſſe, nec ultra pro aſſerenda innocentia ſua audientiam impetraturum, Principéſque Regni Juriſjurandi religione liberatos, Regem alium, in quem communis electio conſenſiſſet, creaturos eſſe.* Ita refert Lambertus Scafnaburgenſis: additque Regem lubenti animo has conditiones accepiſſe, nec tamen promittenti fidem temerè adhibitam, ſed Cluniacenſem Abbatem, (quoniam jurare, Monaſticæ profeſſionis obtentu detrectabat) fidem ſuam coram Deo interpoſuiſſe, Epiſcopos quoque Citicenſem & Vercellenſem, & *Azzonem* Marchionem, cæteróſque Principes qui pro Rege interceſſerant, coram Sanctorum Reliquiis jurejurando confirmaſſe, facturum eum eſſe quæ pollicebatur.

Quo habitu Rex Henricus Abſolutionem à Gregorio Septimo poſtulaverit: Quibus conditionibus obtinuerit!

Idem teſtatur Gregorius VII. in Epiſtola ad Germanos XII. Libri IV. *Interim*, inquit, *Regem adventare cognovimus: quin etiam priuſquam intraſſet Italiam, ſupplices ad nos Legatos præmittens, per omnia ſe ſatisfacturum Deo, & Sancto Petro, ac nobis obtulit, & ad emendationem vitæ ſuæ omnem ſe ſervaturum obedientiam repromiſit, dummodo apud nos abſolutionis & Apoſtolicæ benedictionis gratiam impetrare mereretur: quòd cùm diu multis conſultationibus differentes acriter eum de ſuis exceſſibus per omnes qui intercurrebant Nuntios redargueremus, tandem ſemetipſum nihil hoſtile aut temerarium oſtentans, ad oppidum Canuſii, in quo morati ſumus, cum paucis advenit, ibique per triduum ante portam,*

depoſito

depoſito omni Regio cultu, miſerabiliter, utpote diſcalceatus, A *& laneis indutus perſiſtens, non prius cum multo fletu Apoſtolicæ miſerationis auxilium & conſolationem implorare deſtitit, quàm omnes qui ibi aderant, & ad quos rumor ille pervenit, ad tantam pietatem & compaſſionis miſericordiam movit, ut pro eo multis precibus & lacrymis intercedentes, omnes quidem inſolitam mentis noſtræ duritiam mirarentur; nonnulli verò in nobis non Apoſtolicæ ſeveritatis gravitatem, ſed quaſi tyrannicæ feritatis crudelitatem eſſe clamarent. Denique inſtantia compunctionis ejus, & tanta omnium, qui ibi aderant, ſupplicatione devicti, tandem eum relaxato Anathematis vinculo, in Communionis gratiam, & ſinum Sanctæ Matris Eccleſiæ* B *recepimus, acceptis ab eo ſecuritatibus quæ inferiùs ſcripta ſunt, quarum etiam confirmationem per manus Abbatis Cluniacenſis, & filiarum noſtrarum Mathildis, & Comitiſſæ Adelaïde, & aliorum Principum, Epiſcoporum, & Laïcorum, qui nobis ad hoc utiles viſi ſunt, recepimus.*

Abſoluto *Henrico*, Pontifex Miſſarum ſolemnia celebravit, & ſub tempus Communionis ipſum cum reliqua multitudine ad Altare evocavit, præferénſque manu corpus Dominicum: *Ego*, inquit, *jampridem à te tuiſque fautoribus Literas accepi, quibus me inſimulabas Sedem Apoſtolicam per ſimoniacam hæreſim occupaſſe,* C *& aliis quibuſdam tam ante Epiſcopatum, quàm poſt acceptum Epiſcopatum criminibus vitam maculaſſe, quæ mihi, ſecundùm ſcita Canonum, omnem ad Sacros Ordines acceſſum obſtruxerint. Et licèt multorum idoneorum certe teſtium adſtipulatione crimen refellere queam, ego tamen, ne humano potiùs quàm divino niti videar teſtimonio, ut ſatisfactionis compendio omnem omnibus ſcandali ſcrupulum de medio auferam, ecce Corpus Dominicum, quod ſumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentiæ meæ, ut omnipotens Deus ſuo me hodie Judicio vel abſolvat objecti criminis ſuſpicione, ſi innocens ſum, vel ſubitanea interimat morte, ſi reus.* D Hæc & alia verba terribilia præfatus, quibus Deum cauſæ ſuæ æquiſſimum judicem, & innocentiæ aſſertorem adeſſe precabatur, Sacram Euchariſtiam liberè ſumpſit. Tum ad Regem converſus: *Fac ergo*, inquit, *fili! ſi placet, quod me facere vidiſti. Si te innocentem noſti, & exiſtimationem tuam ab æmulis per calumniam falſis criminationibus impeti, libera compendiosè & Eccleſiam Dei ſcandalo, & te ipſum longæ concertationis ambiguo, & ſume hanc reſiduam partem Dominici Corporis, ut comprobata Deo teſte innocentia tua: obſtruatur omne os adverſùm te iniqua garrientium, & me deinceps cauſæ tuæ advocato, & innocentiæ tuæ* E *vehementiſſimo aſſertore Principes tibi reconcilientur, Regnum reſtituatur, omnes quibus jamdiu Reſpublica vexatur, bellorum civilium tempeſtates in perpetuum ſopiantur.* Horrendum examen ſubterfugit *Henricus*, cauſatus abſentiam Principum, qui in adverſis fidem ſibi integram ſervarant, quibus inconſultis, & potiſſimùm abſentibus accuſatoribus, irrita foret, nec quicquam virium apud incredulos habitura tam inſolita purgatio: Ideóque Pontificem rogavit, ut cauſam generalibus Comitiis diſcutiendam ſervaret. Annuit Pontifex, expletóque ſacro Miniſterio, Regem convivio excepit, & ad F ſuos diligenter commonitum dimiſit. Iſta conſtant ex Lamberto Scafnaburgenſi, cui *Domnizo* in Vita *Mathildis* Comitiſſæ ſuffragatur. Eadem teſtantur *Paulus Benriedenſis* in Vita Gregorii VII. & *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi, coævi pariter Authores.

Gregorius VII à falſis accuſationibus & calumniis ſe purgat per Corpus Domini.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 307. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appoſuerunt: *Fatetur Natalis quòd ſordeſcentes in Excommunicatione privantur Regno irremediabiliter.*

R. Propoſitio iſta generalis, non eſt mea: ſed hanc à confœderatis Germaniæ Principibus Henrico Regi præſcriptam conditionem, ſecundùm Imperii Leges, ut ſi anno integro in Excommunicatione ſordeſceret, Regno prorſus excideret abſque ulla ſpe reſtitutionis, ex *Lamberto Scafnaburgenſi* refero, verbis illius Hiſtorici deſcriptis: ideóque Henricum in Italiam citò profectum eſſe, ut Abſolutionem à Gregorio VII. impetrare conaretur. Quid verò in iſtius facti commemoratione cenſura dignum?

ARTICULUS VI.

Henrico Rege fidem Deo & Chriſti Vicario datam & juramento confirmatam violante, Germaniæ Principes Rodulphum Sueviæ Ducem in Regem elegerunt.

NOndum *Henricum* Regem anathemate ſolutum *Gregorius VII.* dimiſerat, cùm *Epponem* Citicenſem Epiſcopum ante eum præmiſit, ut eos qui ipſi excommunicatione adſtricto communicaverant, ab excommunicatione pariter abſolveret. Ejus legationem & Apoſtolicam Auctoritatem ſuperbè ac procaciter contempſerunt Schiſmatici Longobardiæ Antiſtites ac Proceres, ſibi abſolutione non eſſe opus conteſtati, cùm excommunicatio à Pontifice lata nulla eſſet; Regem verò accuſantes ignaviæ, indignúmque Regno proclamantes, qui Majeſtatem Regiam fœdiſſima ſubjectione dejeciſſet, ac Auctoritatem Eccleſiæ, Reipublicæ dignitatem prodidiſſet. Hanc ob cauſam eo abdicato, filium ejus, licèt impubem adhuc & Regni negotiis immaturum, Regem creaturos, & cum eo Romam euntes, Pontificem electuros alterum, per quem & ipſe protinus Imperator conſecraretur, & omnia *Gregorii* Acta reſcinderentur. Fruſtra Rex ſe extrema neceſſitate compulſum communis commodi ratione, abſolutionem à Pontifice tam duris conditionibus recepiſſe, miſſis circumquaque Aulicis perſuadere nitebatur. Adeo alienati ab ipſo erant animi, ut Longobardi nec in civitates ſuas eum reciperent, nec fauſtis acclamationibus proſequerentur, nec obviam ei procederent, ſed foris in ſuburbanis locis caſtra ponere, & modica annona contentus eſſe cogeretur, & præſidiis appoſitis ejus milites coërcerentur, ne in villas & agros prædabundi excurrerent. Territus Rex inſolita rerum facie, initum cum Romano Pontifice fœdus abrupit, ut Longobardos ſibi devinciret; pravos Conſiliarios dudum excommunicatos revocavit, Summo Pontifici velut omnium malorum, quæ in Republica accidiſſent, auctori palam detrahere cœpit. *Dein conditiones omnes, & univerſa Eccleſiaſticarum Legum vincula, quibus eum Pontifex Apoſtolica Auctoritate in ſalutem obſtrinxerat, contemptim tanquam aranearum telas dirupit, abjectiſque omnibus timoris Dei habenis, in omne quod animus ſuggeſſiſſet, effrænata libertate ferebatur*, (inquit Lambertus Scafnaburgenſis)

Interea confœderati Germaniæ Principes Comitia ad III. Idus Martii in *Forchaim* indixerunt, ut rebus Imperii providerent, quarum ab adminiſtratione ſuſpenſus adhuc erat *Henricus*: Romanum Pontificem ad eum conventum invitavere. Is Regem per Legatos convenit, ut promiſſorum ac juramenti memor, indictis Comitiis ſe ſiſteret, & ad crimina, quibus innocens (ut ipſe aſſerebat)

à

à calumniatoribus ſuis erat impetitus, *ſe cognitore & Judice præſidente*, reſponderet: Multùm rebus ſuis ſalutíque, & apud Deum, & apud homines collaturum, ſi Eccleſiam ſcandalis, Rempublicam bellis civilibus, ſeipſum fœdiſſimæ exiſtimationis macula liberaret: præſertim cùm ea die, *diſcuſſis ſynodicè, quæ adverſùm eum efferantur, cauſis, vel recepturus eſſet Regnum, vel ſine omni deinceps retractatione amiſſurus.* Legatis reſpondit *Henricus*, ſe multis & magnis Reipublicæ negotiis implicitum, non poſſe tam citò infectis rebus Italiâ excedere: præterea diem conventui habendo ſtatutum è vicino imminere, ſéque tam brevibus induciis tantum iter conficere non poſſe. Pontifex de ejus perfidia & tergiverſatione certus, ad confœderatos Germaniæ Principes Legatos miſit, *Bernardum* Cardinalem, & *Bernardum* Maſſilienſem Abbatem, qui ipſis nuntiarent, ſe conatum fuiſſe ut die & loco ſtatutis, communibus Sanctæ Eccleſiæ utilitatibus tractandis præſto eſſet, ſed *Henrici* diligentiâ ita circumventum, ita omnes, per quas tranſitus eſſe potuiſſet, itinerum anguſtias præoccupatas, ut nec tutò in Germaniam proficiſci, nec tutò Romam redire poſſet: proinde ſuis interim rebus & Regno Germaniæ conſulerent: donec (ſi Deus vellet) adempta itineris difficultate, ipſe venire, & collatis in medium conſiliis, quid utilitati, quid paci Eccleſiaſticæ expediret, ſecundùm Eccleſiæ Leges decernere poſſet. Ita refert *Lambertus Scafnaburgenſis*, & iſtius Legationis commemoratione Hiſtoriam ſuam abſolvit.

Saxoniæ, Germaniæ, Sueviæque Principes ſtata die ad Comitia in *Forcheim* conveniunt, ſummóque conſenſu *Rodulphum* Sueviæ Ducem in Regem elegere, his conditionibus, ut Epiſcopatus non pro pretio nec amicitia daret, ſed unicuique Eccleſiæ de ſuis electionem (ſicut jubent Canones) permitteret. Statutum etiam eſt, ut Germaniæ Regnum non hereditario jure, ſed Ordinum electione deinceps obtineretur. *Rodulphum* pene invitum Regni gubernacula ſuſcepiſſe, *Paulus Bernriedenſis* teſtatur, cúmque commendat ut ſingularis eximiæque modeſtiæ virum. *Rodulphum Ducem Suevorum, fruſtra multum renitentem, fruſtrà que vel unius horæ inducias ad conſulendum petentem, Regia Dignitate ſublimaverunt, virum ſanè in humilitate præcipuum, Regio honori, ætate & moribus idoneum.* Qui Moguntiam ductus, à *Sigefrido* Moguntino Archiepiſcopo, coram Sedis Apoſtolicæ Legatis unctus eſt, VII Kalendas Aprilis, anno Domini MLXXVII. (Ex Brunone in Commentario de Bello Saxonico, Mariano Scoto, Bertoldo Conſtantienſi, & Paulo Bernriedenſi in Actis Gregorii VII.)

SCHOLION.

Ad hunc Articulum pag. 316. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem mihi imputant: *Papa omnium malorum auctor.* Hoc non dicit ex propriis (inquiunt) ſed tamen non rejicit.

R. Hæc Propoſitio non eſt mea: abſit ab ore, & mente, ſcriptiſve meis. Hanc enim tot ... verò id dictum obſervem ab *Henrico* Summo Pontifici Gregorio VII. *detrahente*, ſatis rejicio. En verba mea: *Summo Pontifici velut malorum omnium, quæ in Republica acciderant, auctori detrahere cœpit.* Et aliud de me damnare quæcumque ab Henrico contra reverentiam *Gregorio VII.* Sanctiſſimo Pontifici debitam geſta vel dicta ſunt, ſatis indicat ipſe Articuli titulus cujus hæc ſunt verba: *Henrico Rege fidem Deo & Chriſti Vicario datam & juramento confirmatam violante, Germaniæ Principes Rodulphum Sueviæ Ducem in Regem elegerunt.*

ARTICULUS VII.

Rodulphus abſque Gregorii VII. Pontificis Maximi conſilio Germaniæ Rex electus eſt.

QUamvis *Rodulphum Gregorii VII.* conſilio, Germaniæ Regem electum, ejúſque auctoritate confirmatum quidam Auctores ſcripſerint, ſcilicet Marianus Scotus, Albertus Stadenſis, & Hemoldus Presbyter, Lib. 1. Cap. 28. ac de ipſo dixerit Otto Friſingenſis Lib. 6. Cap. 35. *Romanus Pontifex Regem ſæpè vocatum excommunicavit, ejúſque (ut dicitur) conſilio & auctoritate Rodulphus Alemannorum Dux à quibuſdam Principibus Rex creatur:* Quod Lib. 1. de Geſtis Friderici Cap. 7. confirmat: Id tamen falſum eſſe contendo, ductus teſtimonio ipſius *Gregorii VII.* in Sententia exauctorationis adversùs *Henricum* Regem lata in Synodo Romana VII. in qua de illo ſic loquitur: *Quem ego videns humiliatum, multis ab eo promiſſionibus acceptis de ſuæ vitæ emendatione, ſolam ei Communionem reddidi; non tamen in Regno, à quo eum in Romana Synodo depoſueram, inſtauravi..... Et hæc ideo detinui, ut inter eum & Epiſcopos, vel Principes Ultramontanos, juſtitiam facerem, vel pacem componerem, ſicut ipſe Henricus juramento per duos Epiſcopos mihi promiſit. Prædicti autem Epiſcopi & Principes Ultramontani, audientes illum non ſervare mihi quod promiſerat, quaſi deſperati de eo, ſine meo conſilio, vobis teſtibus, elegerunt Rodulphum Ducem in Regem.*

Idem confirmat *Hugo* Flaviniacenſis Abbas in Chronico Virdunenſi: *Epiſcopi*, inquit, *& Principes Ultramontani, audientes illum non ſervare quod promiſerat, quaſi de eo deſperati, abſque Domini Papæ conſilio elegerunt ſibi Rodulphum Ducem in Regem.* Subdit idem Chronologus: *Rodulphus igitur feſtinanter miſſo nuntio, indicavit ſe quidem coactum Regni gubernacula ſuſcepiſſe, tamen ſe paratum Domino Papæ in omnibus obedire. Et eumdem ſemper præmittens ſermonem, adjecit, etiam filio ſuo dato obſide, itémque fidelis ſui Ducis Bertoldi filio, quod promittebat Sacramento firmare. Interea etiam Henricus precabatur, ut contra Rodulphum eum adjuvaret. Cui Dominus Papa reſpondit, ſe libenter facturum, audita utriuſque partis ratione, ut ſciret cui juſtitia magis faveret.* Quam reſponſionem contempſit, viribus nimirùm ſuis fidens *Henricus*. Pontifex tamen iter in Germaniam meditabatur, ut novi Regis electione auctum belli civilis incendium reſtingueret, ac Eccleſiæ, Imperiíque ſtatum componeret. Quamobrem juſſit *Bernardo* Cardinali, & alteri *Bernardo* S. Victoris Maſſilienſis Abbati, ſuis in Germaniam Legatis, ut aſſecuratas ſibi vias ab *Henrico* & *Rodulpho* curarent, ſibíque ducatum & adjutorium ad iter tutò conficiendum provideri. Datas ad laudatos Legatos ea de cauſa à *Gregorio VII.* Literas Chronico ſuo Virdunenſi inſeruit *Hugo* Flaviniacenſis Abbas. *Quocirca* (inquit Pontifex) *monemus vos & ex parte B. Petri præcipimus, ut fulti auctoritate hujus noſtri præcepti, noſtráque vice ab eodem Principe Apoſtolorum accincti, utrumque Regem, Henricum atque Rodulphum,* * *quatenus viam nobis illuc ſecurè tranſeundi aperiant, & adjutorium atque ducatum per tales perſonas, de quibus vos benè confidatis, præbeant, ut iter nobis, Chriſto protegente, pateat. Deſideramus enim cum conſilio Clericorum & Laïcorum ejuſdem Regni, qui Deum timent & diligunt, cauſam inter eos, Deo favente, diſcutere, & cujus parti ad Regni gubernacula magis juſtitia faveat, demonſtrare..... Quapropter, ſi alteruter Regum huic noſtræ voluntati & deliberationi parere & ad veſtra monita locum dare renuerit,* ſuámque

Epiſt. xxiii. lib IV.

* Monentes.

ſuámque ſuperbiam cupiditatis face accendens, *ad* A *deſolationem totius Romani Imperii anhelare tentaverit*, *omnibus modis*, *omnique ingenio uſque ad mortem*, *ſi oportet*, *noſtra vice*, *immo B. Petri auctoritate reſiſtite*, *& totius Regni gubernacula contradicendo*, *tam illum*, *quàm omnes ſibi conſentientes*, *à participatione Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti*, *& à liminibus Sanctæ Eccleſiæ ſeparate*, *illud ſemper habentes in memoria*, *quia ſcelus idololatriæ incurrit*, *qui Apoſtolicæ Sedi obedire contemnit..... Alteri autem*, *qui noſtræ juſſioni humiliter paruerit*, *convocato Concilio omnium Clericorum & Laïcorum*, *quos advocare poteritis*, *conſilium & adjutorium in omnibus præbete*, *& in Regia Dignitate*, B *per Auctoritatem BB. Apoſtolorum Petri & Pauli*, *noſtra vice confirmate.* Aliam ejuſdem argumenti Epiſtolam à *Gregorio VII.* ad Teutonicos datam deſcribit *Hugo Flaviniacenſis.* Ex quibus perſpicuum eſt, ſanctiſſimi Pontificis conſilio *Rodulphum* electum non fuiſſe, nec illius electionem confirmatam ante VII. Synodum Romanam, in qua *Henricus* prorſus exauctoratus eſt : imò ipſum à *Gregorio VII.* Regem interim appellatum & habitum fuiſſe : *Utrumque Regem Henricum atque Rodulphum*, &c. *Quapropter ſi alteruter Regum*, &c.

Quaſi ſcelus idololatriæ incurrit, qui Sedi Apoſtolicæ obedire contemnit.

Epiſt. xiv. Lib. iv.

Has etiam Epiſtolas deſcribit *Bruno* in Commentario *De Bello Saxonico*, & *Gregorium VII.* C Inconſtantiæ perperàm accuſat, falsòque ſcribit, ipſum novi Regis electionem conſenſu ſuo firmaſſe. *Interea*, inquit, *Dominus Apoſtolicus*, *Apoſtolici vigoris oblitus*, *multùm eſt à priore ſententia mutatus. Nam qui prius Henricum cum omnibus ſuis adjutoribus Apoſtolica ſeveritate excommunicaverat*, *eique regnandi poteſtatem potenter interdixerat*, *& omnes qui ei Fidelitatem juraſſent*, *à juramenti nodis Apoſtolica Auctoritate abſolverat*; *& electionem novi Regis conſenſu ſuo confirmaverat*, *nunc per Literas mandavit*, *ut Concilio facto Rex uterque convocatus audiatur*, *& quem juſtitia regnare permiſerit*, *altero* D *depoſito*, *tutus in Regno confirmetur.* Subdit *Bruno*, Saxones ſuos, his Literis acceptis, *à magna ſpe*, *quam in Apoſtolica petra poſuerant*, *excidiſſe*, *quòd prius cælum ſtare*, *vel terram crediderant cæli modò moveri*, *quàm Cathedram Petri amittere conſtantiam Petri. Has igitur ei Literas remiſerunt*, *quibus eum ancillæ* (*præſentis ſcilicet vitæ timore*) *perterritum*, *quaſi voce galli clamantis excitare*, *& reſpectu Chriſti confortatum*, *ad priſtinæ virtutem conſtantiæ revocare voluerunt.* Saxonum ad *Gregorium VII.* Literas *Bruno* deſcribit, in quibus hæc palmaria : *Cùm illa Anathematis abſolutio per Epiſtolam ve-* E *ſtram nobis innoteſceret*, *de ſententia Regni*, *quæ in eum proceſſit*, *nihil mutatum eſſe intelligimus*; *ſed ne nunc quidem*, *ſi mutari poſſit*, *intelligimus. Abſolutio enim illa juramentorum qualiter ceſſari poſſit*, *nullo modo percipere valemus. Sine ſacramentorum autem obſervatione Regiæ dignitatis Officium nequaquam adminiſtrari poteſt. Ergo cùm jam ultra anni terminum ſine Rectore eſſemus*, *in locum de quo prævaricatus eſt ille*, *alius Principum noſtrorum electione ſubrogatus eſt. Cùmque de electo nobis Rege ſpes magna ad reſocillandum Imperium ſuccreſceret*, *ecce ex inſperato Literæ veſtræ advenientes*, *duos in uno Regno Reges pronuntiant*, *duobus Legationem decernunt.* F *Quam Regii nominis pluralitatem*, *& Regni diviſionem*, *diviſio quoque populi*, *& ſtudia partium ſubſecuta ſunt : quippe cùm in Epiſtolis veſtris illius prævaricationis perſonam ſemper præponi cernerent*, *& ab eo ſicut à potente exigi*, *quatenus ducatum vobis in has partes ad diſcutiendas cauſas præberet. Cujus diſcuſſionis qualis modus ſit*, *mirabile eſt in oculis noſtris*, *ſcilicet ut is qui in Synodali Judicio*, *nulla conditione interpoſita depoſitus eſt*, *alio in eamdem Dignitatem Apoſtolica Auctoritate firmato*, *nunc tandem ad rationem ponatur*, *& quod finitum eſt*, *denuo incipiatur*, *& de re indubitabili*, *quæſtio moveatur.* Alteram & tertiam Saxonum ad *Gregorium VII.* Epiſtolam ejuſdem argumenti deſcribit *Bruno*, quam in Romana Synodo recitari juſſerunt, qua *Henricum* ob contumaciam, & nova crimina, Legationis quoque Apoſtolicæ violationem, à *Bernardo* Cardinali Legato rurſus excommunicatum, & à Regni gubernaculis ſummotum, ac *Rodulphum* in Regia dignitate, *Auctoritate Apoſtolica* confirmatum teſtantur.

Gregorii VII. mentem, vímque ac ſenſum Sententiæ ab ipſo in *Henricum* Regem latæ Saxones, & eorum Hiſtoricus *Bruno*, non ſunt aſſecuti. Suſpenſionem etenim à Regni adminiſtratione, & abſolutionem ſubditorum à juramento fidelitatis ad tempus, exauctorationem abſolutiſſimam intellexerunt. Uno verbo, proviſoriam & interlocutoriam Sententiam, peremptoriam eſſe perperam exiſtimavere. Ipſi ſanè Pontifici, quo nullus eſt Decretorum ipſius melior Interpres, magis credendum eſt. Sed & Auctor Vitæ *Henrici IV.* diſertè teſtatur *Gregorii VII.* conſilio & auctoritate *Rodulphum*, Regem creatum non fuiſſe : illum ſiquidem ſolùm accuſat, quod ejus electionem ſilentio ſuo comprobaverit. *Iſte Rodolphus*, inquit, *Dux eximius*, *vir magnæ auctoritatis & laudis in toto Regno*, *veri rectique tenax*, *fortis in armis*, *denique ſpectatus in omni genere virtutum : Iſte*, *inquam*, *avaritiâ victus*; *& ſupplantator Domini ſui factus*, *fidem incerto poſtpoſuit honori. Fuere tum qui dicerent*, *ab Apoſtolico eum immiſſum*, *nec unquam tantæ virtutis virum avaritiæ magis quàm conſilio ceſſiſſe. Et hoc in argumentum ſumebant*, *quòd Apoſtolicus tacuit*, *dum poſt abſolutionem Regis Rodulphus Regnum invaſit*, *juxta illud Comici*; *Qui tacet*, *ſatis laudat.*

Verùm *Gregorium VII. Rodulphi* electionem non procuraſſe, neque confirmaſſe, luculenter, probat Synodi quartæ Romanæ, eo Præſide celebratæ anno MLXXVIII. Decretum. *Quoniam*, inquit, *lis & perturbatio Regni in maximum Sanctæ Eccleſiæ periculum & detrimentum quotidie redundare cernuntur*, *placet nobis elaborare pro viribus*, *quatenus idonei tam religione*, *quàm etiam ſcientia pollentes Nuntii è latere Apoſtolicæ Sedis ad partes illas mittantur*, *qui omnes religioſos & juſtitiæ amatores in Teutonici Regni partibus commorantes Clericalis & Laïcalis Ordinis viros*, *& ad hoc opus idoneos convocent*, *cum quibus aut finem & pacem juſtè componant*, *aut veritate præcognita*, *cui parti magis juſtitia faveat*, *ad plenum addiſcere valeant : quatenus pars injuſta deſiſtat*, *& Apoſtolica Auctoritate munita juſtitia vigoris & auctoritatis robur obtineat. Verum quoniam nonnullos diabolico inſtinctu collectos*, *tyrannidis ſuæ facibus accenſos*, *turpis lucri avaritiæ mancipatos*, *diſcordiam potiùs quam pacem fieri & videre deſiderantes*, *fore non ignoramus : ſtatuimus ut nulla unquam perſona alicujus potentiæ*, *ſive Rex*, *aut Archiepiſcopus*, *Epiſcopus*, *Dux*, *Comes*, *Marchio*, *ſive Miles*, *aliqua præſumptione temerariòve auſu*, *fraude*, *dolóve*, *ſeu aliqua perturbatione*, *Legatis noſtris obſiſtere & contraire*, *ne juſtitiam & finem componant*, *pertentent. Quicumque autem temerario auſu hujus noſtræ Conſtitutionis violator extiterit*, *Legatiſque noſtris ad hanc pacem componendam euntibus fraudem opponere tentaverit*, *vinculo eum Anathematis alligamus.* Decretum porro Synodi ſupradictum iis, quorum intererat, ſignificavit *Gregorius VII.* data ad Germanos Epiſtola xv. libri v. Alteram dedit ad *Udonem* Trevirenſem Archiepiſcopum, qua ipſum hortatur ut pro componenda pace laboret, ac ſignificato Sedis Apoſtolicæ conſilio & Decreto de pace, & requiſitis

Gregorius VII. Imperii pacem optat.

quiſitis utrinque reſponſionibus, Romam veniat, ut Pontifex Legatos ſine periculo, & cùm ſpe fructus mittere valeat.

His *Gregorii VII.* Literis effectum eſt, ut Rex uterque Legatos Romam mitteret, ſecuritatem Sedis Apoſtolicæ Legatis ad collationem de pace in Germania habendam mittendis, ſuo nomine juraturos. Id præſtitum in Romana Synodo V. anno MLXXVIII. decimo tertio Kalendas Decembris celebrata, ut conſtat ex Actis, & ex Paulo Benriedenſi in Vita Gregorii VII. ſcribente: *Anno ab Incarnatione Domini* MLXXVIII. *Pontificatus verò Domini Gregorii VII. Papa ſexto, decimo-tertio Kalendas Decembris, Indictione II. congregata eſt Synodus Romæ in Eccleſia Salvatoris, in qua juraverunt Legati Henrici & Rodulphi, quiſque pro Domino ſuo, quòd nullis dolis colloquium Legatorum Sedis Apoſtolicæ in Teutonico Regno habendum impedient.*

Anno MLXXIX. menſe Februario, Sextam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* in qua Legati Regis *Rodulphi* contra *Henricum* proclamarunt, » quòd nulli loco, nullique perſonæ parcens, Regionem Tranſalpinam contereret & conculcaret; neminem debitus honor vel reverentia tueretur; & ceu vilia mancipia non modò Sacerdotes, ſed etiam Epiſcopi & Archiepiſcopi caperentur, vinculiſque manciparentur, partimque trucidarentur. Decreverunt ergo quamplures Concilii, in illius tyrannidem gladium Apoſtolicum debere evaginari; ſed diſtulit Apoſtolica manſuetudo, inquit *Paulus Benriedenſis* in Actis Gregorii VII. Ad eam manſuetudinem per ſe propenſus Pontificis animus magis inflexus eſt Sacramento ab Oratoribus *Henrici* & *Rodulphi* Regum præſtito, quo Dominorum ſuorum nomine jurarunt, ipſos miſſis novis Oratoribus, Legatis Romanæ Sedis ſecurum iter procuraturos, & eorum judicio parituros. Hujuſmodi juramentorum formula extat in Actis Synodi, & à Paulo Benriedenſi in Vita Gregorii VII. deſcribitur. Miſſi ſunt de conſenſu Patrum in Germaniam Legati, *Petrus Igneus* Albanenſis Epiſcopus S. R. E. Cardinalis, vir ſanctiſſimus, & *Udalricus* Patavinus Antiſtes, ut *Bertoldus* in Chronico, & *Hugo Flaviniacenſis* teſtantur. At *Paulus Benriedenſis*, cui præ illis credendum eſt, *S. Altmannum* Paſſavienſem Epiſcopum, qui & Patavienſis ab illius ævi Scriptoribus vulgò dicitur, *Petro Igneo* in iſta legatione ſocium adjungit; & ut *Gregorii VII.* manſuetudinem, ſummúmque ſtudium pacis demonſtret, iſtud fragmentum refert Epiſtolæ quam ad ipſos dedit: *Sic vos utrique parti communes, & ab omni ſuſpicionis nævo, quantum in vobis eſt, cum divina gratia adjutorio exhibete immunes, ut juſtitia ſemper, & nullo modo partibus faveatis, ſicut habetis formam noſtram: qui videlicet, poſtquam judicium tanti hujus negotii in manu B. Petri commiſſum eſt, nihil aliud teſtibus vobis intendimus, niſi ut per juſtitiæ ſemitam incedamus. Ad nullam partem ſinceritatem Apoſtolicæ diſcretionis inflexiumus, nullis promiſſionibus aut terroribus ceſſimus, nec aliud unquam, Deo protegente, acturos nos eſſe confidimus.*

Gregorii VII. animus ad manſuetudinem per ſe propenſus.

Adverſùs hæc verò nec *Sigebertus* ad annum MLXXVII. nec Autor Apologiæ pro *Henrico*, ſtudiis partium abrepti, eorúmque hac in parte exſcriptores, *Matthæus Paris*, *Godefridus Viterbienſis*, *Helmoldus*, & *Albertus Stadenſis* audiendi ſunt: Cùm enim de *Gregorii VII.* Geſtis agitur, nullus (ut opinor) teſtis ipſi *Gregorio* Pontifici ſanctiſſimo anteponendus.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 318. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Inſcio Papa eligitur Rex à Germanis.*

R. *Rodulfum* abſque *Gregorii VII.* conſilio Germaniæ Regem electum, firmis argumentis probavi. Mera facti quæſtio eſt. At, inquiunt RR. Cenſores, *Id dicit Natalis, ut fundet ſuam opinionem, non pertinere ad Papam conſtituere Reges.* R. Non hæc privata opinio mea, ſed Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Eccleſiæ Gallicanæ.

ARTICULUS VIII.

Gregorius VII. Henricum Regem in eadem & graviora crimina prolapſum excommunicavit, & exauctoravit.

ANno Chriſti milleſimo octogeſimo, Indictione III. *Gregorius VII.* Concilium Romæ celebravit, quod inter ejus Concilia ſeptimum numeratur. Ad quod Legati *Rodulphi* Regis & Teutonicorum Principum, novas querimonias adverſùs *Henricum* Regem protulerunt; 1. Quòd Regni adminiſtrationem contra Sedis Apoſtolicæ interdictum uſurpaſſet. 2. Quòd tyrannidem exerceret, omnia circumquaque ferro, præda, incendiis devaſtans. 3. Quòd Epiſcopos ſuæ nequitiæ repugnantes & Sedi Apoſtolicæ addictos crudeliter è Sedibus ſuis expuliſſet, ac in eorum locum fautores ſuos intruſiſſet. 4. Quòd Magdeburgenſem Archiepiſcopum occidiſſet, VVormatienſem adhuc in vinculis detineret. 5. Quòd multa hominum millia ejus factione cæſa eſſent, quamplures Eccleſiæ ablatis Reliquiis incenſæ & penitus deſtructæ. Poſtremò quòd colloquium, quod pro inquirenda juſtitia & pace componenda fieri decreverat Apoſtolica Sedes, ipſe contra fidem Sacramenti ab Oratoribus ſuis, nomine ſuo præſtiti impediviſſet. His excitatus Pontifex, Sententiam excommunicationis & exauctorationis in *Henricum* Regem protulit, *Auſcultante atque aſpirante Concilio* (inquit Paulus Benriedenſis.) Hæc Sententia incipit his verbis: *Beate Petre Princeps Apoſtolorum, & tu Beate Paule Doctor Gentium, dignamini, quæſo, aures veſtras ad me inclinare.* Verba Sententiæ palmaria hæc ſunt: *Ego, ſicut vos mihi teſtes eſtis, uſque hodie nullam partem diſpoſui adjuvare, niſi eam cui plus juſtitia faveret. Et quia putabam quòd injuſtior pars colloquium nollet fieri, ubi juſtitia ſuum locum ſervaret, excommunicavi & anathemati alligavi, omnes perſonas, ſive Regis, ſive Ducis, aut Epiſcopi, aut alicujus hominis, qui colloquium aliquo ingenio impediret ut non fieret. Prædictus autem Henricus, cum ſuis fautoribus, non timens periculum inobedientia, quod eſt ſcelus idololatria, colloquium impediendo, excommunicationem incurrit, & ſeipſum Anathematis vinculo alligavit, magnamque multitudinem Chriſtianorum morti tradi, & Eccleſias fecit diſſipari, & totum pene Teutonicorum Regnum deſolationi dedit. Quapropter confidens de judicio & miſericordia Dei, ejuſque piiſſima Matris ſemper Virginis Mariæ, fultus veſtra auctoritate, ſæpe nominatum Henricum, quem Regem dicunt, omnéſque fautores ejus, excommunicationi ſubjicio, & anathematis vinculis alligo: & iterum Regnum Teutonicorum, & Italia ex parte omnipotentis Dei & veſtra, interdicens ei, omnem poteſtatem & dignitatem illi Regiam tollo, & ut nullus Chriſtianorum ei ſicut Regi obediat, interdico; omnéſque qui ei juraverunt, vel jurabunt de Regni dominatione, à juramenti promiſſione abſolvo. Ipſe autem Henricus cum ſuis fautoribus in omni congreſſione belli nullas vires nullámque*

que in vita ſua victoriam obtineat. Ut autem Rodulphus Regnum Teutonicorum regat & defendat, quem Teutonici elegerunt ſibi in Regem, ad veſtram fidelitatem ex parte veſtra dono, largior & concedo omnibus ſibi fideliter adhærentibus abſolutionem omnium peccatorum.... Sicut enim Henricus pro ſua ſuperbia, inobedientia, & falſitate à Regni Dignitate juſtè abjicitur, ita Rodulpho pro ſua humilitate, obedientia, & veritate, poteſtas & dignitas Regni conceditur. Extat hæc Sententia in Collectionibus Conciliorum, in Actis Romanæ Synodi VII. ſub Gregorio VII. in cujus etiam Vita illam exhibet *Paulus Benriedenſis.* Eamdem Chronico ſuo Virdunenſi *Hugo Flaviniacenſis* inſeruit. Secundùm hæc *Gregorius* coronam Rodulpho Regi miſit cum hac inſcriptione:

Roma dedit Petro, Petrus diadema Rodulpho.

Ita refert *Otto* Friſingenſis lib. I. de Geſtis Friderici I. Imperatoris, cap. VII. De his quoque *Gotfridus Viterbienſis* in Chronico, parte XVII. legendus eſt.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 318. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa exauctorando Regem, dicit Auctoritate Concilii id ſe facere.*

R. Non ego loquor eo loci, ſed Gregorius VII. Romanæ Synodo præſidens: *Fultus*, inquit, *veſtra Auctoritate*, &c. Si RR. Cenſoribus diſplicet quòd ita locutus ſit Gregorius VII. id imputari mihi non debet, qui Leges Hiſtoriæ ſecutus ſum, & Sententiam retuli, prout edita eſt in Collectionibus Conciliorum, in Actis Romanæ Synodi VII. ſub Gregorio VII. & in ejus Vita à Paulo Benriedenſi ſcripta, & ab Hugone Flaviniacenſi in Chronico Virdunenſi.

ARTICULUS IX.

Gregorius VII. Romanorum primus Pontificum ſibi Regum exauctorandorum tribuit poteſtatem, contra Patrum doctrinam, immo contra verbum Dei. Hæcque privati Doctoris opinio, non Apoſtolicæ Sedis definitio.

ID aſſerit disertè *Otto Friſingenſis*, nobilis, doctus, & probatus Hiſtoricus lib. VI. cap. XXXV. *Lego*, inquit, *& relego Romanorum Regum & Imperatorum geſta, & nuſquam invenio quemquam eorum ante hunc à Romano Pontifice excommunicatum, & Regno privatum: niſi fortè quis pro anathemate habendum dicat, quòd Philippus ad breve tempus à Romano Epiſcopo inter Pœnitentes collocatus, & Theodoſius à B. Ambroſio propter cruentam cædem à liminibus Eccleſiæ ſequeſtratus ſit.* Et cap. XXXVI. *Quanta autem mala, quot bella, bellorùmque diſcrimina inde ſubſecuta ſint, quoties miſera Roma obſeſſa, capta, vaſtata, quòd Papa ſuper Papam, ſicut Rex ſuper Regem poſitus fuerit, tædet memorare. Denique tot mala, tot ſchiſmata, tot tam animarum, quàm corporum pericula, hujus tempeſtatis turbo involvit, ut ſolus ex perſecutionis immanitate, ac temporis diuturnitate, ad humanæ miſeriæ infœlicitatem ſufficeret comprobandam. Unde à quodam Eccleſiaſtico Scriptore denſiſſimis Ægypti tenebris comparatur.*

Et lib. I. de Geſtis Friderici Imperatoris, cap. I. *Cùm ſub Imperatore Henrico, qui inter Reges Quartus, inter Imperatores Tertius ejus nominis invenitur, Imperium graviſſimè ſciſſum fuiſſet, partéque maxima Optimatum Principi ſuo rebellante, tota penè Regni latitudo ferro, flamma fœdaretur: Gregorius VII. qui tunc urbis Romæ Pontificatum tenebat, eumdem Imperatorem tanquam à ſuis deſtitutum, Anathematis gladio feriendum decernit. Cujus rei novitate eò vehementiùs indignatione motum ſuſcepit Imperium, quo numquam ante hæc tempora hujuſmodi Sententiam in Principem Romanorum promulgatam cognoverat.*

Idem aſſerit *Sigebertus*, Monachus Gemblacenſis, cujus teſtimonio etſi parum tribuam in his quæ *Gregorium VII.* ſpectant, quia Henricianis partibus penitus addictus fuit; audiendus tamen eſt cùm probos & eruditos Auctores conſentientes habet. Sic porro ſcribit in Chronico ad annum MLXXXIX. agens de Urbani II. electione: *Nimirum (ut pace omnium bonorum dixerim) hæc ſola novitas, (non dicam hæreſis) necdum in mundo emerſerat, ut Sacerdotes illius qui dixit Regi, Apoſtata, & qui regnare facit hypocritam propter peccata populi, doceant quòd malis Regibus nullam debeant ſubjectionem. Et licèt ei Sacramentum fidelitatis fecerint, nullam tamen debeant fidelitatem, nec perjuri dicantur qui contra Regem ſenſerint, imò qui Regi paruerit, pro excommunicato habeatur; qui contra Regem fecerit, à noxa injuſtitiæ & perjurii abſolvatur.* Verba Sigeberti deſcripſit & ſua fecit *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali, lib. XXV. cap. LXXXIV.

Idem aſſerit *Gotfridus Viterbienſis* Chronicorum parte XVII. *Ante hunc Imperatorem*, inquit, *non legimus aliquem à Romano Pontifice excommunicatum, aut Imperio privatum.*

Idem aſſerit *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi ad annum MCVI. *Henricum iſtum*, inquit, *hominem perverſum, & juſto judicio ab Eccleſia ejectum, omnibus revera ſuo tempore conſtabat manifeſtum... Ipſe autem primus eſt inter omnes Imperatores per Papam depoſitus. Scholaſtici certant, & adhuc ſub judice lis eſt, utrum Papa Imperatorem poſſit deponere. Quam quæſtionem, cùm ad nos non pertineat, indiſcuſſam relinquamus.*

Idem aſſerit *Onuphrius Panvinius* vir doctiſſimus O. A. Lib. IV. De varia Creatione Romanorum Pontificum: *Nam etſi*, inquit, *ante Romani Pontifices, tanquam Religionis Chriſtianæ capita, Chriſtique Vicarii, & Petri Succeſſores colerentur, non tamen auctoritas eorum ultra protendebatur, quàm in Fidei dogmatibus vel aſſerendis, vel tuendis. Cæterùm Imperatoribus ſuberant: ad eorum nutum omnia fiebant; ab iis creabantur: De iis judicare vel quicquam decernere non audebat Papa Romanus. Primus omnium Romanorum Pontificum Gregorius VII. armis Normannorum fretus, opibus Comitiſſæ Mathildis, mulieris per Italiam potentiſſimæ confiſus, diſcordiáque Germanorum Principum bello civili laborantium inflammatus, præter Majorum morem, Cæſarem ipſum, à quo, ſi non electus, ſaltem confirmatus fuerat, non dico excommunicare, ſed etiam Regno Imperióque privare auſus eſt. Res ante ea ſæcula inaudita. Nam fabulas quæ de Arcadio, Anaſtaſio, & Leone Iconomacho circumferuntur, nihil moror.*

Veterum Pontificum exemplis ac ſententiæ repugnans Gregorii VII. factum & privata opinio in depoſitione Henrici Regis.

Hanc ſibi exauctorandi Reges poteſtatem non tribuit *Nicolaus I.* qui Sacerdotium olim cum Imperio conjunctum fuiſſe docet, ſed veri Regis & Pontificis adventu factam fuiſſe & dignitatum & munerum diviſionem, non verò ſubjectionem aut ſubordinationem. Ita ſcribit ad *Michaëlem* Græcorum Imperatorem: *Sed cùm ad verum ventum eſt Regem atque Sacerdotem, ultra ſibi nec Imperator Jura Pontificatûs arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorum uſurpavit. Quoniam idem Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus ſic actibus propriis & dignitatibus diſtinctis officia Poteſtatis utriuſque diſcrevit, ut & Chriſtiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro curſu temporalium tantùmmodo rerũ Imperialibus Legibus uterentur: Quatenus*

Digitized by Google

ctam ſpiritalis actio carnalibus diſtare incurſibus : & ideo militans Deo minimè ſe negotiis ſæcularibus implicaret : ac viciſſim non ille rebus divinis præſidere videretur, qui eſſet negotiis ſæcularibus implicatus.

Hanc ſibi exauctorandi Reges poteſtatem non tribuit *Gregorius II.* Sanctiſſimus Pontifex qui ad *Leonem Iſauricum* Imperatorem ſcribebat : *Eccleſiæ præpoſiti ſunt Pontifices à Reipublica negotiis abſtinentes : & Imperatores ergo ſimiliter ab Eccleſiaſticis abſtineant, & quæ ſibi commiſſa ſunt, capeſſant.* Et in altera ad eumdem Epiſtola : *Quemadmodum*, inquit, *Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet, ac Dignitates Regias deferendi, ſic neque Imperator in Eccleſias introſpiciendi, & electiones in Clero peragendi*, &c. *Vides, Imperator, Pontificum & Imperatorum diſcrimen. Si quiſpiam te offenderit, domum ejus publicas & ſpolias, ſolam illi vitam relinquens, tandémque illam etiam vel ſuſpendio necas, vel capite truncas, vel relegas, eúmque longè à liberis, & ab omnibus cognatis & amicis ſuis amandas : Pontifices non ita, ſed ubi peccaverit quis & confeſſus fuerit, ſuſpendii vel amputationis capitis loco, Evangelium & crucem ejus cervicibus circumponunt, eúmque tanquam in carcerem in ſecretaria ſacrorúmque vaſorum æraria conjiciunt, in Eccleſiæ Diaconia & in Catechumena ablegant, ac viſceribus ejus jejunium, oculiſque vigilias, & laudationem ori ejus injungunt : cúmque probè caſtigarunt, tunc pretioſum illi Corpus Dominicum impertiunt, & Sancto illum Sanguine potant ; & cùm illum vas electionis reſtituerint, ac immunem peccati, ſic ad Dominum purum & inſontem tranſmittunt...... Perſequeris nos ac tyrannicè vexas militari carnalíque manu : Nos inermes ac nudi, qui terrenos & carnales exercitus non habemus, invocamus Principem exercitûs omnis creaturæ ſedentem in cœlis Chriſtum.*

Hanc ſibi poteſtatem non tribuit *S. Martinus I.* nec ipſam exercuit adversùs *Conſtantem* Imperatorem, quamvis ab ipſo vexatus, quamvis orthodoxam Fidem ab ipſo peti videns, & Monothelitarum hæreſim ejus Typo aſſeri : Et in Epiſtola ad *Theodorum* de exilio ſuo ita ſcribit : *Quòd autem præparati non fuerimus ad repugnandum, meliùs judicavi decies mori, quàm unius cujuſque ſanguinem in terram fundi.... Eâdem itaque hora dedi me ipſum ad exhibendum Imperatori, & non reſiſtendum.*

Hanc ſibi non tribuit *Pelagius I.* ad *Childebertum* Regem ſcribens : *Quanto nobis ſtudio ac labore ſatagendum eſt, ut pro auferendo ſuſpicionis ſcandalo, obſequium Confeſſionis noſtræ Regibus miniſtremus, quibus nos etiam ſubditos eſſe Sanctæ Scripturæ præcipiunt ?*

Hanc ſibi non tribuit *S. Gregorius Magnus*, qui Imperatorem *Mauritium* Dominum ſuum appellabat, séque ejus juſſioni ſubditum profitebatur, Lib. II. Epiſtola LXII. *Ego verò*, inquit, *hæc Dominis meis loquens, quid ſum niſi pulvis & vermis ? Ego quidem Juſſioni ſubjectus, eamdem Legem per diverſas terrarum partes tranſmitti feci : & quia Lex omnipotenti Deo minimè concordat, ecce per meæ ſuggeſtionis paginam Sereniſſimis Dominis nuntiavi. Utrobique ergo quod debui exſolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo, quod ſenſi, minimè tacui.* Et in eadem Epiſtola Chriſtum inducit qui ſic Imperatorem alloquatur : *Ego Sacerdotes meos tuæ manui commiſi, & tu à meo ſervitio Milites tuos ſubtrahis.* Ibidem : *Poteſtas Dominorum meorum pietati cœlitus data eſt ſuper omnes homines.*

Hanc poteſtatem exauctorandi Reges ſibi non tribuit *S. Silverius*, qui calumniis oppreſſus, è Sede dejectus eſt juſſu *Juſtiniani* Imperatoris ; & in exilium Pataram Lyciæ civitatem deportatus. Hanc ſibi non tribuit *Agapetus* erga *Theodatum* Regem Gotthorum ; qui ipſum Conſtantinopolim ad Imperatorem *Juſtinianum* coëgit proficiſci, facultatibus ad conficiendum iter neceſſariis ita deſtitutum, ut ſacra vaſa Regiis Arcariis ipſum oppignerare neceſſe fuerit. Hanc ſibi non tribuit *S. Joannes Primus*, qui à *Theodorico* Rege Gotthorum Ariano Conſtantinopolim miſſus, ut *Juſtinum* Imperatorem à vexandis in Oriente Arianis deterreret, Romam redux ab eo in vincula conjectus eſt, ibíque ærumnis confectus, Martyr obiit.

Hanc ſibi non tribuit *Symmachus* adversùs *Anaſtaſium* impium Imperatorem, Hæreticis faventem, & *Acacio* communicantem : & Libello famoſo ab ipſo impetitus, ſolam poteſtatem excommunicandi Imperatorem ſibi vindicat, non ipſum exauctorandi, ut conſtat ex Epiſtola Apologetica quam ad ipſum ſcripſit, in qua Pontificiam cum Imperatoria comparans dignitatem ſolam diſpenſationem ſpiritualium Pontificibus tribuit, ac Imperatoribus parendum eſſe docet ab ipſis Summis Sacerdotibus, niſi aliquid contra Dei Legem præcipiant. *Conferamus*, inquit, *honorem Imperatoris cum honore Pontificis, inter quos tantùm diſtat, quantùm ille rerum humanarum curam gerit, iſte divinarum. Tu, Imperator ! à Pontifice baptiſmum accipis, Sacramenta ſumis, orationem poſcis, benedictionem ſperas, pœnitentiam rogas : Poſtremò tu humana adminiſtras, ille tibi divina diſpenſat. Itaque, ut non dicam ſuperior, æqualis certè honor eſt.... Forſitan dicturus es*, Omni Poteſtati nos ſubditos eſſe debere. *Nos quidem Poteſtates humanas ſuo loco ſuſcipimus, donec contra Deum ſuas erigunt voluntates. Cæterùm ſi omnis poteſtas à Deo eſt, magis ergo quæ rebus eſt præſtita divinis. Defer Deo in nobis, & nos Deo deferemus in te.*

Hanc auctoritatem deponendi Reges ſibi non tribuit *Gelaſius I.* qui ad *Anaſtaſium* Imperatorem ſcribens, docet illum præſidere humano generi dignitate, quamvis in perceptione Sacramentorum Sacerdotibus ſubdatur. *Duo ſunt*, inquit, *Imperator Auguſte ! quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas ſacra Pontificum, & Regalis Poteſtas. In quibus tantò gravius eſt pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipſis Regibus hominum in divino reddituri ſunt examine rationem. Noſti enim, Fili Clementiſſime, quòd licèt præſideas humano generi dignitate, rerum tamen Præſulibus divinarum devotus colla ſubmittis, atque ab eis cauſas tuæ ſalutis expetis, inque ſumendis cœleſtibus Sacramentis, eiſque ut competit diſponendis, ſubdi te debere cognoſcis Religionis ordine, potiùs quàm præeſſe.* Et lib. *De Anathemate*, duo eſſe ait, *quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritatem ſacram Pontificum, & Regalem Poteſtatem*, &c. *Quantùm ad ordinem pertinet diſciplinæ, ejus cui Imperium ſuprema diſpoſitione collatum cognoſcunt, Legibus ipſos quoque parere Religionis Antiſtites.*

Hanc ſibi non tribuit auctoritatem *Felix Tertius* adversùs *Zenonem* Imperatorem, qui Eutychianis favebat, *Acacium* tuebatur, *Henoticon* ediderat cauſæ fidei valdè noxium, & Sedis Apoſtolicæ Legatos violaverat ; ſed ſolùm apud ipſum de ipſomet conqueſtus eſt, ſuaſítque ut *Petri Moggi* & *Acacii* damnationi acquieſceret, nec Eccleſiæ libertatem opprimeret, ſed eam ſineret uti Legibus ſuis, ejúſque Decretis voluntatem ſuam in cauſis Dei ſubderet. *Puto*, inquit, *quòd vobis ſine ulla dubitatione ſit utile, ſi Eccleſiam Catholicam veſtri tempore Principatus ſinatis uti Legibus ſuis ; nec libertati ejus quemquam permittatis obſiſtere, quæ Regni vobis reſtituit poteſtatem* (Baſilico ſcilicet Tyranno à Catholicis repulſo) *Certum eſt enim hoc rebus veſtris eſſe ſalutare, ut cùm de cauſis Dei agitur, juxta ipſius conſtitutum, Regiam voluntatem*

Sacerdotibus Chriſti ſtudeatis ſubdere, non præferre: & Sacroſancta per eorum Præſules diſcere potius, quàm docere: Eccleſiæ formam ſequi, non huic humanitus ſequenda Jura præfigere: Neque ejus Sanctionibus velle dominari, cui Deus voluit Clementiam tuam piæ devotionis colla ſubmittere, ne dum menſura cœleſtis diſpoſitionis exceditur, eatur in contumeliam diſponentis.

Hanc ſibi poteſtatem adversùs *Valentem* Imperatorem Arianum *S. Damaſus* non tribuit, quamvis in Catholicos crudeli perſecutione graſſaretur. Hanc ſibi adversùs *Julianum Apoſtatam*, & *Conſtantium* Imperatorem Arianum non tribuit *S. Liberius*. Nam de Juliano *S. Gregorius Nazianzenus* ſcribit, ipſum *Dei Clementia* duntaxat, & *Lachrymis Chriſtianorum* coërcitum fuiſſe; *cùm ſolùm hoc contra perſecutorem haberent remedium* (Oratione 1. adversùs Julianum) Et *S. Auguſtinus* in Pſalmum CXXIV. explicans illa verba, *Non relinquet Dominus virgam peccatorum ſuper ſortem Juſtorum*, de Chriſtianis ſub Imperio *Juliani* militantibus ait: *Milites Chriſtiani ſerviebant Imperatori infideli. Ubi veniebatur ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant niſi illum qui in cœlo erat. Quando volebat ut idola colerent, ut thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, Producite aciem, ite contra illam gentem, ſtatim obtemperabant. Diſtinguebant Dominum æternum à Domino temporali; tamen ſubditi erant propter Dominum æternum etiam Domino temporali.*

Quòd verò *Conſtantium* ſpectat, illi ſe ſubditum profitebatur *Liberius* in iis quæ contra Dei & Eccleſiæ Leges non pugnarent, ut conſtat ex illius colloquio cum ipſo *Conſtantio*, apud *Theodoretum* Lib. II. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. XVI. Valeſianæ Verſionis: *Conſtantius Imperator dixit: Nos, quoniam & Chriſtianus es, & Epiſcopus noſtræ civitatis, idcirco te evocandum duximus, & admonendum, ut nefariæ dementiæ impii Athanaſii communionem abjicias...... Unum eſt quod quæritur. Te namque, ubi Eccleſiarum communionem fueris amplexus, Romam remittere volo. Aſſentire igitur paci & ſubſcribe, atque ita Romam revertere. Liberius dixit: Fratribus qui Romæ ſunt jam vale dixi. Potiores enim ſunt Eccleſiaſticæ Leges, quàm domicilium Romæ. Imperator dixit: Ergo trium dierum ſpatium habes ad deliberandum utrum ſubſcribens, Romam redire velis, aut ad cogitandum quem in locum cupias deportari. Liberius dixit: Trium dierum aut menſium intervallum non mutat ſententiam. Itaque mitte me quò voles. Biduo poſt Imperator, cùm Liberium accivisſet, atque is de ſententia non decederet, eum Beræam Thraciæ relegari præcepit.*

Eumdem Principem his verbis convenit *Oſius* Cordubenſis Epiſcopus: *Tibi Deus Imperium commiſit, nobis quæ ſunt Eccleſiæ concredidit: Et quemadmodum qui tuum Imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ; ita & tu cave, ne quæ ſunt Eccleſiæ ad te trahens, magno crimini obnoxius fias.* Date, *ſcriptum eſt*, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo. *Neque igitur fas eſt nobis in terris Imperium tenere, neque tu thymiamatum & Sacrorum Poteſtatem habes, Imperator!*

Supremam Regum in temporalibus poteſtatem probat ſacra Traditio.

Hanc ſibi deponendi Reges Poteſtatem non tribuebant Summi Pontifices tribus prioribus Eccleſiæ ſæculis ſub Ethnicorum Imperatorum perſecutionibus gementes, & ipſis nihilominus in iis quæ contra Dei Leges non erant, obedientiam præſtantes. Hæc enim erat Eccleſiæ doctrina, ut conſtat ex Origene in Epiſtolam ad Romanos, cap. 13. lib. noni. Ex *Tertulliano*, Lib. de *Idololatria*, cap. 15. *Reddenda ſunt*, inquit, *Cæſari, quæ ſunt Cæſaris. Benè quod appoſuit. Et quæ ſunt Dei, Deo. Quæ ergo ſunt Cæſaris? Scilicet de quibus tunc conſultatio movebatur, præſtandúſne eſſet cenſus Cæſari an non? Ideo & monetam oſtendi ſibi Dominus poſtulavit, & de imagine, cujus eſſet, requiſivit; & cùm audiſſet, Cæſaris: Reddite, ait, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo. Id eſt, imaginem Cæſaris Cæſari, quæ in nummo eſt; & imaginem Dei Deo, quæ in homine eſt: ut Cæſari quidem pecuniam reddas, Deo temetipſum. Alioquin quid erit Dei, ſi omnia Cæſaris?* Et infra: *Igitur*, inquit, *quod attineat ad honores Regum vel Imperatorum, ſatis præſcriptum habemus, in omni obſequio eſſe nos oportere, ſecundùm Apoſtoli præceptum ſubditos Magiſtratibus, & Principibus, & Poteſtatibus, ſed intra limites diſciplinæ, quouſque ab idololatria ſeparamur. Propterea enim & illud exemplum trium Fratrum præcucurrit, qui aliàs obſequentes erga Regem Nabuchodonoſor, honorem Imaginis ejus conſtantiſſimè reſpuerunt, probantes Idololatriam eſſe quicquid humani honoris modum ad inſtar divinæ ſublimitatis extollit. Sic & Daniël cætera Dario ſubnixus, tandiu fuit in officio, quandiu à periculo diſciplina vacaret. Nam id ne ſubiret, non magis leones Regios timuit, quàm illi Regios ignes.*

Et in Apologetico adversùs Gentes, Cap. XXIX. & XXX. *Nos* (inquit) *pro ſalute Imperatorum Deum invocamus æternum, Deum verum, Deum vivum, quem & ipſi Imperatores propitium ſibi præter cæteros malunt. Sciunt quis illis dederit Imperium, ſciunt quà homines, quis & animam, ſentiunt eum Deum eſſe ſolum, in cujus ſolius poteſtate ſunt, à quo ſunt ſecundi, poſt quem primi ante omnes, & ſuper omnes Deos. Quidni? Cùm ſuper omnes homines, qui utique vivunt, & mortuis antiſtant. Recogitant quouſque vires Imperii ſui valeant, & ita Deum intelligunt, adversùs quem valere non poſſunt, per eum valere ſe cognoſcunt. Cælum denique debellet Imperator, cælum captivum triumpho ſuo invehat, cælo mittat excubias, cælo vectigalia imponat. Non poteſt: Ideo magnus eſt, quia cælo minor eſt. Illius enim eſt ipſe, cujus & cælum eſt, & omnis creatura. Inde eſt Imperator, unde & homo antequam Imperator, Inde Poteſtas illi, unde & ſpiritus.*

Et Cap. XXXIII. *Sed quid ego ampliùs de Religione atque Pietate Chriſtiana in Imperatorem? Quem neceſſe eſt ſuſcipiamus, ut eum quem Dominus noſter elegit. Ut meritò dixerim, noſter eſt magis Cæſar, ut à noſtro Deo conſtitutus. Itaque in eo plus ego illi operor ad ſalutem, quòd non ſolùm ab eo poſtulo eam, qui poteſt præſtare, aut quòd talis poſtulo, qui merear impetrare; ſed etiam quòd temperans Majeſtatem Cæſaris infra Deum, magis illum commendo Deo, cui ſoli ſubjicio; ſubjicio autem, cui non adæquo..... Intereſt hominis, Deo cedere. Satis habeat appellari Imperator. Grande & hoc nomen eſt, quod à Deo traditur.*

Et Lib. ad *Scapulam*, Cap. I. *Chriſtianus nullius eſt hoſtis, nedum Imperatoris: quem ſciens à Deo ſuo conſtitui, neceſſe eſt ut & ipſum diligat, & revereatur, & ſalvum velit, cum toto Romano Imperio, quouſque ſæculum ſtabit; tandiu enim ſtabit. Colimus ergo & Imperatorem ſic quomodo & nobis licet, & ipſi expedit, ut hominem à Deo ſecundum, & quicquid eſt à Deo conſecutum, & ſolo Deo minorem. Hoc & ipſe volet. Sic enim omnibus major eſt, dum ſolo vero Deo minor eſt.*

Idem conſtat ex *S. Irenæo* Lib. V. adversùs Hæreſes, Cap. XXIV. *Ad utilitatem Gentilium*, inquit, *terrenum Regnum poſitum eſt à Deo, ſed non à Diabolo, qui nunquam omninò quietus eſt, imò qui nec ipſas quidem Gentes vult in tranquillo agere, ut timentes Regnum humanum, non ſe alterutrum homines vice piſcium conſumant ſed per Legum poſitiones repercutiant multiplicem Gentilium injuſtitiam. Et ſecundùm hoc Miniſtri Dei ſunt, qui tributa exigunt*

à nobis

à nobis, in hoc ipſum ſervientes, quæ ſunt poteſtates à Deo ordinatæ. Manifeſtum eſt quoniam mentitur Diabolus dicens; Mihi tradita ſunt, & cui volo, do ea. Cujus enim juſſu homines naſcuntur, hujus juſſu & Reges conſtituuntur, apti his qui illo tempore ab ipſis reguntur.

Idem conſtat ex *S. Juſtino Martyre*, in Apologia ad Antonium Pium. *Cæterùm* (inquit) *eos qui minùs conſentaneam præceptis ejus* (Chriſti ſcilicet) *agunt vitam, Chriſtianique tantummodo dicuntur, à vobis quoque puniri rogamus. Vectigalia ſanè & collationes eis qui à vobis ſunt ordinati exactoribus, præ omnibus ubique inferre contendimus, quemadmodum ab eo ſumus inſtituti. Illo namque tempore accedentes quidam, percunctati ſunt ex illo, an Cæſari vectigalia pendere oporteat? qui reſponſum hoc ab eo retulere: Dicite, inquit, mihi, cujus imaginem nummus habet? Qui ubi dixiſſent, Cæſaris:* Reddite igitur, *ait*, quæ Cæſaris ſunt Cæſari, & quæ Dei Deo. *Proinde nos ſolum Deum adoramus, & vobis in rebus aliis læti inſervimus; Imperatores ac Principes hominum eſſe profitentes, & ſimul precantes ut cum Imperiali poteſtate ſanam quoque mentem obtinere comperiamini. Quòd ſi nos hæc ita precantes, atque omnia noſtra in propatulum proferentes non curaveritis, aut reſpexeritis: Nihil nos quidem capiemus detrimenti, credentes, ac potius certò perſuaſum habentes, unum pro ſe quemque pro factorum ſuorum meritis pœnas per ignem perpetuum daturum, juxtaque analogiam & comparationem acceptæ à Deo poteſtatis, rationem ab eo exactum iri.*

Idem conſtat ex *Theophylo Antiocheno* Lib. ad Autolycum: *Quæ cùm ita ſint*, inquit, *magis honorabo Regem ſive Cæſarem, non tamen eum adorando, verùm pro eo orando Deum, qui verè verus Deus eſt, adorabo; ſciens Cæſarem, ab ipſo eſſe ordinatum. Dices ergo mihi: Quare Regem ſive Cæſarem adorare recuſas? Quia non ad id inſtitutus eſt ut adoretur, ſed ut legitimo, qui ipſi congruit, honoretur honore. Rex enim, ſive Cæſar, Deus non eſt, ſed meminerit ſe eſſe hominem à Deo in hanc Dignitatem promotum; non ut adoretur, ſed ut juſtè, quemadmodum Juſtitia exigit, judicet. Nam Regnum ſive Imperium, verùmque adminiſtratio ipſi à Deo commiſſa & demandata eſt. Hinc Cæſar ſive Rex, neminem ſubjectorum aut Regem aut Cæſarem appellari vult. Regium enim ſive Cæſareum nomen ipſi ſoli competit, nec alius id vendicare audet ... Regem quidem ſive Cæſarem honora, honora, inquam, magna cum benevolentia, ſubjectus ei exiſtens, & orans pro eo. Hæc enim faciens; Dei voluntatem exequeris. Nam divinæ Legis hic tenor eſt: Honora, fili mi, Deum & Regem, nec cuiquam eorum inobediens ſis. Subitò enim hoſtes ſuos ulciſcentur.*

Idem conſtat ex *Athenagora* in Apologia pro Chriſtianis, ad Imperatores Aurelium Antoninum & L. Aurelium Commodum. *Ut calumnias refellam*, inquit, *Religionis noſtræ rationes expono. Vos quidem in ſumma Imperii Majeſtate adeo conjunctis animis orbem gubernatis, ut inde cæleſtis etiam Regni contemplationem clariùs animo quis complecti queat. Ut vobis enim Patri & Filio in poteſtate ſunt omnia, Regno divinitus in vos collato* (Regis enim Anima, *inquit Spiritus Propheticus*, in manu Dei eſt) *ſic uni Deo & filio, ejus; hoc eſt, Verbo inſeparabili, ſubjecta ſunt omnia.*

Prioribus illis Patribus alios adjungo, qui ſub Chriſtianis Imperatoribus floruerunt, quorum eadem fuit de ſuprema Regum poteſtate doctrina: *Optatum Milevitanum* Lib. III. adversùs Parmenianum: *Meritò Paulus docet orandum eſſe pro Regibus & Poteſtatibus: etiamſi talis eſſet Imperator qui gentiliter viveret. Quantò quòd Chriſtianus, quantò quòd Deum timens, quantò quòd religioſus, quantò quòd miſericors, ut ipſa res probat? .... Carthagine Principatum ſe tenuiſſe crediderat, & cùm ſuper Imperatorem non ſit niſi ſolus Deus qui fecit Imperatorem; dum ſe Donatus ſuper Imperatorem extollit, jam quaſi hominum exceſſerat metas, ut ſe ut Deum non hominem æſtimaret, non verendo eum, qui poſt Deum ab hominibus timeatur.*

S. Joannem Chryſoſtomum in Epiſtola ad Romanos Cap. XIII. Homilia XXIII. *Interea vero eas rationes quas commemoravi, non movet: Sed eas quæ Poteſtatibus ex debito obedire jubent, oſtendens quòd iſta imperentur omnibus & Sacerdotibus & Monachis, non ſolùm ſecularibus: id quod ſtatim in ipſo exordio declarat, cùm dicit:* Omnis anima Poteſtatibus ſupereminentibus ſubdita ſit: *etiamſi Apoſtolus, ſi Evangeliſta, ſi Propheta, ſive quiſquis tandem fueris; neque enim pietatem ſubvertit iſta ſubjectio. Eſt autem prima conſtitutionis hujus juſtitia, quæ à fidelibus cogitationibus ac mentibus ſatis decora & honeſta, nimirum quòd à Deo ordinata ſint iſta. Non enim eſt poteſtas niſi à Deo ..... Sed etiamſi cum timore ut te Principi ſiſtas opus ſit, non putes ex eo cognominationem tuam dehoneſtari: Deus enim iſta exigit, ut creatus ab eo Princeps vires ſuas habeat.*

S. Ambroſium in Pſalmum XL. dicentem: *David quaſi Rex Legibus non tenebatur humanis: Deo tamen obnoxium ſe pro peccatis ſuis eſſe cognoſcit.* Et in Apologia pro Davide: *Nullis David Legibus tenebatur, quia liberi ſunt Reges à vinculis delictorum: nec enim ullis ad pœnam vocantur legibus, tuti Imperii Majeſtate.*

S. Hieronymum Epiſtola XXII. *Ad Dominum*, inquit, *pœnitens David loquitur*; Tibi ſoli peccavi. *Rex enim erat, alium non timebat.*

S. Auguſtinum Lib. V. *de Civitate Dei*, Cap. XXI. *Quæ cùm ita ſint*, inquit, *non tribuamus dandi Regni atque Imperii poteſtatem niſi Deo vero, qui dat felicitatem in Regno Cælorum nonniſi ſolis piis: Regnum verò terrenum & piis & impiis, ſicut ei placet, cui nihil injuſtè placet. .... Qui Mario, ipſe Caio Cæſari; qui Auguſto, ipſe & Neroni; qui Veſpaſianis, vel patri vel filio, ſuaviſſimis Imperatoribus, ipſe & Domitiano crudeliſſimo. Et ne per ſingulos ire neceſſe ſit, qui Conſtantino Chriſtiano, ipſe Apoſtatæ Juliano.*

S. Fulgentium Lib. I. ad *Traſimundum* Regem, Cap. II. *Quocirca cùm pro noſtra fide, in quantùm facultatem divinitus accepimus, liberè reſpondemus, nulla contumacia ſeu contumelia debemus ſuſpicione notari: tùm nec noſtræ humilitatis, nec Regiæ ſimus Dignitatis immemores, ſciamus quæ Deo timorem, honorem Regibus exhibendum, Apoſtolica ita nos præmonente doctrina:* Reddite omnibus debita ... Cui timorem, timorem; cui honorem, honorem. *Hujus timoris honoriſque manifeſta nobis B. Petrus apertius diſcretione notitiam, dicens:* Sicut ſervi Dei omnes honorate, fraternitatem diligite; Deum timete, Regem autem honorificate. *Non autem parum Clementia tua dilectionis exhibet & honoris, quiſquis interroganti tibi hoc reſpondet, quod ad fidem pertinet veritatis. Competens igitur Manſuetudini tuæ deferimus honoris obſequium, cui Regalis apicem culminis divina cernimus largitate collatum. Nec tamen quemquam ſapientem fugit, quanto ſempiternus ille Rex Regum & Dominus Dominantium timore debeat ſuſpici, qui temporales etiam Reges præcipit honorari. Hunc ſi quis parum metuit, valde contemnit: Hujus qui non memorat honorificentiam, auget injuriam.*

Arnobium Juniorem, cui *Caſſiodorus, Euthymius*, & Gloſſa concinunt, in Pſalmum L. *Rex ſub nullo alio niſi ſub Deo ſolo agens, ipſum ſolum ſuper poteſtatem ſuam metuens, Deo ſoli peccavit.*

S. Gregorium

S. Gregorium Turonenſem in Concilio Pariſienſi anno DLXXVII. his verbis *Chilpericum* compellantem: *Si quis de nobis, ô Rex! juſtitiæ tramitem tranſcendere voluerit, à te corrigi poteſt. Si verò tu exceſſeris, quis te corripiet? Loquimur tibi, ſed ſi volueris, audis; ſi autem nolueris, quis te condemnabit, niſi is qui ſe pronuntiavit eſſe Juſtitiam?* Ita refert ipſe lib. v. Hiſtoriæ Francorum, cap. XIX.

Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem Epiſtola XLI. ad *Hadrianum II.* Pontificem Maximum, in qua ubi de neceſſitate communicandi cum Rege multa præmiſit, hæc ſubdit: *Quæ omnia ſicut non ad accuſandum, ſic nec ad excuſandum in advocatione præfati Regis depromo, neque ad reſiſtendum veſtræ auctoritati, neque ad contradicendum veſtræ præceptioni, ſed conſulendum qualiter nos Epiſcopi, & ego præcipuè in quem tantam comminationem intendiſtis, erga Regem noſtrum gerere debeamus, cùm B. Auguſtinus Apoſtoli exponens ſententiam dicat: Apoſtolica, inquit, doctrina, ut omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit, & ut reddantur omnibus omnia, cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal, &c. ſalvo Domini noſtri cultu, conſtitutionis humanæ Principibus reddamus, quando & ipſe Dominus, ut nobis ſacræ hujus doctrinæ præberet exemplum, pro capite hominis, quo erat indutus, tributum ſolvere non dedignatus eſt. Jubentur etiam ſervi Chriſtiani, & Fideles boni Dominis ſuis temporalibus æquanimiter fideliterque ſervire, quos judicaturi ſunt, ſi uſque in finem iniquos invenerint, aut cum quibus regnaturi ſunt, ſi & illi ad verum Deum converſi fuerint. Omnibus tamen præcipitur ſervire humanis Poteſtatibus atque terrenis, quouſque poſt tempus præfinitum, ab iſtius ſæculi confuſione, tanquam de captivitate Babyloniæ, ſicut Jeruſalem liberetur Eccleſia. Ex cujus captivitatis occaſione ſi etiam terreni Reges, deſertis Idolis, pro quibus perſequebantur Chriſtianos, unum verum Deum & Chriſtum Dominum cognoverint & colant, pro quibus Paulus Apoſtolus jubet orare Eccleſiam, cùm perſequerentur Eccleſiam, ut ſecuram & tranquillam vitam agamus cum omni pietate & caſtitate, ſicut & ille populus in Babyloniam ductus per Jeremiam jubetur orare pro Rege Babyloniæ. Et B. Petrus dicit:* Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Dominum, ſive Regi, quaſi præcellenti. *Et item,* Dominum timete, Regem honorificate. *Omni humanæ creaturæ, inquit Doctor ſagaciſſimus, omni dignitati hominum, omni perſonæ, omni principatui, cui vos divina diſpoſitio ſubdi voluerit. Hoc eſt enim quod ait:* Propter Dominum, quia non eſt poteſtas niſi à Deo: Et qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. *Et item S. Auguſtinus in Sermone Evangelii S. Joannis: Leguntur, inquit, Leges manifeſtæ, ubi præceperunt Imperatores, eos qui præter Catholicæ Eccleſiæ Communionem uſurpant ſibi nomen Chriſtianum, nec volunt in pace colere pacis Autorem, nihil nomine Eccleſiæ audeant poſſidere. Sed quid, inquiunt, nobis & Imperatori? Sed jam dixi, de jure humano agitur: & tamen Apoſtolus voluit ſerviri Regibus, voluit honorari Reges, & dixit:* Regem reveremini. *Noli dicere, Quid mihi & Regi? Noli dicere poſſeſſiones tuas, quia & ipſa humana jura renunciaſti, quibus poſſidentur poſſeſſiones. Et ſi per jura Regum poſſidentur poſſeſſiones, non poſſunt ut Regi de Eccleſiaſticis poſſeſſionibus obſequium non exhibeant, ſicut Anteceſſores mei ſuis Anteceſſoribus exhibuerunt. Quapropter, Domne Pater Reverendiſſime, conſulite ſecundùm Privilegium Sedis veſtræ ſubjectioni noſtræ, nec aliis nobis cujuſcunque ſuggeſtione mandetis, unde inter Epiſcopalem auctoritatem & Regalem poteſtatem, inter Eccleſiam & Rempublicam tantum ſcandalum poſſit oriri, quod facilè ac ſine diſpendio Religionis, vel detrimento Eccleſiaſticarum rerum, poſtea non poſſit ſedari: Quia ſicut Abraham dixit ad Dominum:* Abſit hoc à te, Domine, non eſt hoc tuum, qui judicas omnem terram. *Et hanc meæ ſubjectionis humillimam ſuggeſtionem ex benignitate ſuſcipite, quia primus Apoſtolorum non ſolùm minoris ſui Apoſtoli redargutionem pro ſimulatione ſuſcepit, verùm & minorum ſuorum quæſtionem, cur ad Præputiatos introierit, ſatisfacere ac lenire curavit.* Hæc ſanè omnia *Gregorii VII.* ſententiam evertunt, rémque novam & antea prorſus inauditam fuiſſe demonſtrant, Imperatoris ſive Regis à Romano Pontifice tentatam exauctorationem.

Supremam Regum in temporalibus poteſtatem Scriptura Sacra probat.

Adversùs eamdem ſententiam militant, eámque funditus demoliuntur Scripturæ Sacræ teſtimonia. *Regnum meum non eſt de hoc mundo* (inquit Chriſtus) Et, *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Apoſtolus ad Romanos Cap. XIII. *Omnis*, inquit, *anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas niſi à Deo. Quæ autem ſunt à Deo, ordinatæ ſunt. Itaque qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* Idem docet Apoſtolorum Princeps, Epiſtola I Cap. II. *Subjecti*, inquit, *eſtote omni humanæ creaturæ, propter Deum; ſive Regi, quaſi præcellenti; ſive Ducibus tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, quia ſic eſt voluntas Dei*, &c. *Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, Regem honorificate. Servi, ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam diſcolis.*

Quid Gregorium in opinionem contrariam inducere potuerit?

Fatendum tamen eſt, mutatum *Gregorio VII.* & quibuſdam aliis Pontificibus ac Authoribus viſum eſſe Imperii ſtatum, & Imperatoriæ conditionem dignitatis, ex quo Imperium ad Germanos tranſlatum eſt, & Electores inſtituti; electi cujuſque examen & confirmatio ad Romanum Pontificem devoluta; nec ante inaugurati Imperatores, quàm honorificentiam, obedientiam, protectionem & conſervationem Jurium & Privilegiorum, interdum & fidelitatem, Romanæ Eccleſiæ & ejus Capiti juraſſent. Abhinc enim magis obnoxios factos fuiſſe Apoſtolicæ Sedi & Romanis Pontificibus, ſunt opinati. Sunt præterea Jura quædam mixta, quæ eximiâ illâ dignitate Protectoris & Defenſoris Eccleſiæ Romanæ innituntur, & quæ Imperatoribus Paganis, Hæreticis, Schiſmaticis, legitimè Excommunicatis, non conveniunt, quibus adeo juribus ipſos exui poſſe, *Gregorius VII.* aliique Pontifices nonnulli ſenſere. Quæ quidem tolerabilior opinio eſt, nec Scripturæ Sacræ laudatis oraculis & SS. Patrum teſtimoniis repugnans. Sed terris, dominio, juribúſque merè temporalibus ipſos privari nunquam ab Eccleſia poſſe, quacunque de cauſa, niſi ſint ejus beneficiarii, hæc ipſa oracula & teſtimonia non probant tantùm, ſed demonſtrant. Scripturæ itaque Sacræ, Traditioni, & veterum Pontificum ante *Gregorii VII.* tempora exemplis omnino conſentaneum dogma eſt, nullam Eccleſiæ in temporalia Regum vel Principum, qui non ſunt ipſius Beneficiarii, vel indirectam convenire poteſtatem. A Veterum ſententia *Gregorius VII.* & qui ejus opinionem ſunt ſecuti, receſſere. Hos inter *Joannes Sariſberienſis* numerandus, in Epiſtola ad *Vuillelmum* Suppriorem Cantiæ, quæ inter Epiſtolas *S. Thomæ Cantuarienſis* à *P. Lupo* editas eſt LXXX x. Libri II. ubi de *Alexandri III.* Actis contra *Fredericum I.* Imperatorem ita ſcribit: *Abſtulit ei etiam Regiam Dignitatem, ipſúmque Anathemate condemnavit, & inhibuit auctoritate Dei ne vires ullas amodò in bellicis congreſſionibus habeat, aut de Chriſtiano aliquo victoriam conſequatur, aut alicubi quiete & pace gaudeat, donec fructus pœnitentiæ condignos operetur. In quo ſecutus eſt exemplum Gregorii VII.*

Deceſſoris

Deceſſoris ſui, qui noſtra ætate Henricum Imperatorem, Eccleſiæ Privilegia convellentem deponens, in Concilio Romano ſimili Sententia condemnavit. Et quidem illa Sententia effectum ſortita eſt, & hanc de Privilegio Petri latam videtur ipſe Dominus confirmaſſe. Quoad execrationem, & excommunicationem, dirarum imprecationem, *Gregorii VII.* in *Henricum* Imperatorem, & *Alexandri III.* in *Fredericum I.* juſtas fuiſſe Sententias, & Privilegio *B. Petri* latas fatentur omnes, quibus non eſt ignotum Principes illos Schiſmaticos fuiſſe. At quoad exauctorationem, eodem Privilegio & æquitate latam non conſentiunt Catholici Theologi. Poteſtatem ligandi & ſolvendi animas, *S. Petro*, & ejus Succeſſoribus Romanis Pontificibus, in tota quà latè patet Eccleſia, à Chriſto conceſſam; poteſtatem dirimendi controverſias Fidei, omneſque cauſas majores judicandi; Canones interpretandi, temperandique; & eorum executionem omnibus & ſingulis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Preſbyteris, cæteriſque Clericis, ac Fidelibus toto orbe Chriſtiano imperandi: Eorum contumaces infractores cenſuris plectendi, ſecundùm eoſdem Canones, & mores Eccleſiarum antiquos, receptos, & probatos: non item exauctorandi Reges vel Imperatores, Romano Pontifici directè vel indirectè convenire, omnes propugnant. Gregorium VII. Alexandrum III. Gregorium IX. &c. ex eo in contrariam adductos ſententiam, quòd Imperatores fiduciarios Eccleſiæ Romanæ factos eſſe, falsò perſuaſum haberent. Qua etiam in opinione (quoad Imperatores Teutonicos, non quoad Reges Francorum, Hiſpanorum, Anglorum, cæteroſque ſupremos Principes) fuit *Arnulphus* Lexovienſis Epiſcopus, in Concilio Turonenſi ſub *Alexandro III.* è ſacro ſuggeſtu perorans. *Si ad veteres* (inquit) *recurramus hiſtorias, certum erit Prædeceſſores ejus imperium non de alio jure, quàm de ſola Sancta Romana Eccleſiæ gratia percepiſſe. Nihil igitur plus juris vendicare Principes poſſunt, quàm quod in eos contulit dignatio largientis.*

Anonymus in eleganti Tractatu *De poteſtate Papæ*, edito ad calcem Hiſtoriæ celebris Diſſidii inter *Bonifacium VIII.* & *Philippum Pulchrum* Regem Francorum, cujus tempore ſcribebat, pariter obnoxios eſſe negat Romanæ Eccleſiæ Chriſtianiſſimos Reges ac Imperatores. *Ad* XIV. (inquit) *ubi dicitur de confirmatione Imperatorum per Papam, dicunt aliqui, quòd ſicut Cardinalis Oſtienſis conſecrat Papam; & tamen poſt conſecrationem nullam juriſdictionem ſpiritualem habet ſuper ipſum Papam: ita Papa confirmat Imperatorem, & etiam coronat; & tamen poſt confirmationem & coronationem, nullam juriſdictionem temporalem ſuper ipſum habet. Ego dico, quòd quicquid ſit de Imperatore, nunquam tamen ſuper Regem Franciæ habet Papa vel habuit aliquam temporalem juriſdictionem. Et hoc quia idem Rex habet Regnum, non per electionem, ſed per ſucceſſionem, nec unquam recipit à Papa confirmationem, vel coronationem, &c.*

Idem ſenſiſſe videtur *F. Joannes de Pariſiis* Ordinis FF. Prædicatorum Theologus Pariſienſis, lib. *De Poteſtate Regia & Papali*, eodem tempore edito, cap. XVI. *Quod dicitur octavò* (inquit) *quòd Papa deponit Imperatorem: Reſpondeo, verum eſt, illum quem ipſe poſuit, qui ab ipſo accepit feudum; & ex cauſa rationabili. Tamen iſta argumenta ſunt de facto, & dicunt quid factum, non tamen quid fieri debeat.* Qua de re plura dixerat cap. XV. hoc exemplo concludens: *Legitur etiam, quòd tempore Henrici Imperatoris, Romani juraverunt, non ſe Papam electuros ſine Imperatoris aſſenſu. Eſt igitur hoc obſervandum? Conſtat quòd non. Hæc autem induxi, ut appareat, quia non oportet ex talibus factis ſingularibus, quæ variis cauſis fieri poſſunt, argumenta juris ſumere.*

Anonymus qui *Somnium Viridarii* Carolo V. in Gallia regnante edidit, eodem penè modo loquentem inducit Militem. *Et quod dicitur, quòd Princeps ſecularis, ſeu Principes ſeculares, non poſſunt aliunde leges accipere, niſi prius per Papam fuerint approbatæ: hoc poſſet concedi de Imperatore, quem Papa confirmat & coronat, & in quem Papa de Græcis poteſtatem tranſtulit Imperialem. Hoc autem non concederetur de Rege Franciæ, quem nec confirmat, nec coronat; nec ſibi quoad temporalia, ſubeſt in aliquo: Immo econtra, Eccleſia Gallicana ſubeſt Regi Franciæ quoad temporalia. Et docet etiam experientia, quòd Reges Franciæ à tanto tempore quòd non eſt memoria in contrarium, Leges & Conſtitutiones Regales fecerunt, quæ nunquam per Romanum Pontificem, ſicut nec oportet, fuerunt approbatæ.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 319. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Gregorius VII. Romanorum primus Pontificum ſibi Regum exauctorandorum tribuit poteſtatem, contra Patrum Doctrinam, immo contra verbum Dei.*

R. Quòd Romanorum primus Pontificum hanc auctoritatem ſibi tribuerit *Gregorius VII.* teſtantur Otto Friſingenſis, Sigebertus, Gotfridus Viterbienſis, Trithemius, Vincentius Bellovacenſis, Onuphrius Panvinius, quorum verba deſcripſi. Hæc mera facti quæſtio. Quod verò contra Patrum Doctrinam, immo contra verbum Dei hanc ſibi tribuerit auctoritatem, Doctrina eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ. Sanctiſſimus quidem Pontifex non exiſtimavit opinionem ſuam doctrinæ Patrum & verbo Dei eſſe contrariam; id enim ſi exiſtimaſſet, illam ſecutus non eſſet, nec ad praxim revocaſſet. Quòd verò modum loquendi Sacræ Facultatis Theologicæ Pariſienſis hic uſurpaverim, oſtendet propoſitionis meæ collatio cum ejuſdem Facultatis Cenſuris in Librum *Antonii Sancti Marelli* die 4. Aprilis 1626. & in Theſes *Franciſci Malagola* die 4. Novembris 1682. editis. Excuſandus Gallus, opinionem ſequens in Gallorum omnium animas penitus infixam; excuſandus Doctor Facultatis Pariſienſis, verbis ejuſdem Facultatis adhibens ad illius Sententiam exprimendam.

ARTICULUS X.

Nullius ſunt ponderis Argumenta, quibus novam illam ac ſingularem opinionem ſuam de poteſtate exauctorandi Reges Romano Pontifici & Eccleſiæ à ſe attributâ, probare nititur Gregorius VII. in Epiſtola ad Herimannum.

Illam exauctorandi Reges, & Subditos abſolvendi à juramento fidelitatis poteſtatem Sedi Apoſtolicæ convenire, probandum ſibi ſumit *Gregorius VII.* in Epiſtola ad *Herimannum* Meteſem Epiſcopum, qui ab ejus Sanctitate hujus quæſtionis elucidationem rogaverat, ut adverſariis reſpondere poſſet. Verùm, quibus nititur, momenta debilia ſunt. Primum petitur ex Chriſti verbis ad *S. Petrum*, Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam: & tibi dabo claves Regni cœlorum: Et quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* A qua poteſtate Reges non ſunt excepti, cùm ſint de ovibus quas Filius Dei *B. Petro* commiſit.

Verùm hæc ratio, qua *Gregorius VII.* ſuam ut privati Doctoris opinionem probat, nullius ponderis eſt, ſi adhibeatur locus ille Evangelicus ad aſſerendam Eccleſiæ poteſtatem in temporalia Regum qui ipſius Eccleſiæ non ſunt feudatarii, & ad probandum quòd Romano Pontifici conveniat auctoritas abſolvendi ſubditos à Sacramento fidelitatis,

Ligandi & ſolvendi poteſtas S. Petro & ejus ſucceſſoribus à Chriſto tradita, ad totas animas pertinet.

Digitized by Google

litatis. De ſolis namque peccatis, & cenſuris, Pœnitentiis & Remiſſionibus, intelligenda eſt Chriſti Sententia ligandi & ſolvendi poteſtatem *S. Petro*, & in ipſo omnibus Pontificibus tribuentis. Ita hunc locum exponunt Patres, quorum loca indicare ſatis erit: Origenes Tractatu I. in Caput XVI. Matthæi, S. Cyprianus Epiſtola XXXVII. ad Lapſos, & Lib. de Unitate Eccleſiæ, S. Hilarius Capite XVIII. in Matthæum, S. Pacianus in Epiſtola ad Sympronianum, S. Ambroſius lib. I. de Pœnitentia, cap. II. & Enarratione in Pſalmum XXXVIII. Amphilochius in Oratione de Pœnitentia, S. Joannes Chryſoſtomus lib. III. de Sacerdotio, Homilia LV. in Matthæum, & Sermone L. de utilitate lectionis Scripturæ Sacræ; S. Hieronymus in caput XVIII. Matthæi; S. Auguſtinus in Pſalmum CI. Concione II. Sermone VIII. de Verbis Domini ſuper Matthæum, & Homilia XXVII. inter quinquaginta; S. Leo Sermone II. in Anniverſario ſuæ Creationis, & Sermone II. de Natali SS. Apoſtolorum Petri & Pauli; S. Gregorius Magnus Homilia XXVI. in Evangelia; Venerabilis Beda in Caput XVI. S. Matthæi, & in XXI. S. Joannis, &c. Hi (inquam) omnes poteſtatem ligandi & ſolvendi *S. Petro* & Eccleſiæ traditam ad ſola peccata extendunt, ſoliſque animabus circumſcribunt. Philippus Celeſtini I. in Concilio Epheſino Legatus Actione III. ejuſdem loci expoſitionem genuinam & per traditionem in Eccleſia Romana conſervatam ſuggerit: *Seculis omnibus notum eſt*, inquit, *quòd B. Petrus claves Regni cœleſtis accepit, ſolvendique ac ligandi peccata poteſtas ipſi data eſt*. Eamdem expoſitionem confirmat *S. Gregorius Magnus* in libro Sacramentorum in Feſto Cathedræ S. Petri hanc Orationem præſcribens: *Deus qui Beato Apoſtolo tuo Petro collatis clavibus Regni cœleſtis animas ligandi atque ſolvendi Pontificium tradidiſti, concede ut interceſſionis ejus auxilio à peccatorum noſtrorum nexibus liberemur*. Ita hanc Orationem exhibet Romana Editio Operum *S. Gregorii*, quæ *Gregorio XIII.* Pontifice Maximo curata, eique dicata eſt. Ad Gregorianam Orationem reſpectum habet *B. Petrus Damiani* Sermone I. de S. Joanne Evangeliſta, dicens: *Tacet iſ cui portæ inferi non prævalent, qui ligandi animas atque ſolvendi obtinet principatum*. Ad eamdem Orationem attendebat *Julius II.* in Diplomate XXIII. quod *Seraphinus Cherubinus* in Bullario refert: *Liquet omnibus fidei cultoribus*, inquit, *Beatum Petrum ab ipſo Salvatore noſtro Jeſu Chriſto Apoſtolorum Principem fuiſſe conſtitutum, eique ligandi ac ſolvendi animas cœleſti privilegio traditam eſſe poteſtatem*. Gregorianam Orationem iiſdem verbis exhibent Miſſale Romanum Pariſiis editum anno MDXX. typis *Franciſci Reginaldi*; Miſſale Romanum idem à *Paulo III.* reformatum anno MDXLIII. & Lugduni editum anno ſequenti, typis *Guillelmi Rovilli*, Breviarium Romanum Pariſiis editum anno MDXLIII. typis *Thielmani Kerveri*: idem Breviarium per *Franciſcum* Cardinalem *Guinognium* emendatum, & Pariſiis editum anno MDLXVI. typis *Guillelmi Merlini*; Diurnum Monaſticum, juxta ritum Monachorum Ordinis Benedictini Congregationis Caſinenſis, aliàs Sanctæ Juſtinæ de Padua, quod ex Decreto Capituli Generalis anno MDLXXXIV. reformatum, & à *Gregorio XIII.* approbatum, typis excuſum eſt Venetiis apud *Juntas* anno MDC. & Miſſale Ambroſianum, editum anno MDCXLVIII. Quæ cùm ita ſint, verba illa Chriſti, *Quæcunque ligaveritis*, &c. de poteſtate abſolvendi ſubditos a Sacramento fidelitatis quo Regi ſunt adſtricti, intelligi non debent; & qui ſic intelligeret, ac exponeret, peccaret contra Decretum Synodi Tridentinæ, & contra Profeſſionem Fidei ab ipſo præſcriptam. Decrevit ſcilicet Sancta Synodus Seſſione IV. *Ut nemo ſuæ prudentiæ innixus in rebus Fidei & morum ad ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentium, Sacram Scripturam ad ſuos ſenſus contorquens, contra eum ſenſum quem tenuit & tenet Sancta Mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu, & interpretatione Scripturarum Sanctarum, aut etiam contra unanimum conſenſum Patrum, ipſam Scripturam Sacram interpretari audeat; etiamſi hujuſmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendæ forent: qui contravenerint, per Ordinarios declarentur, & pœnis à Jure ſtatutis puniantur*. Gregorius verò VII. qui hoc loco uſus eſt, ea ratione poſſet fortaſſis excuſari, quòd illum adhibuiſſe dumtaxat videatur ad probandum poteſtatem excommunicandi Reges, æquè ac cæteros peccatores contumaces, Eccleſiæ a Chriſto traditam; non autem ad probandum poteſtatem abſolvendi ſubditos à Sacramento fidelitatis, & ſupremos Principes, Eccleſiæ nullatenus feudatarios exauctorandi. Cùm enim utrumque Apoſtolicæ Sedi vindicare nitatur *Gregorius* in illa ad *Herimannum* Epiſtola, ſatis eſt ut ejus probationes ad alterutrum referantur. Id verba ejus oſtendunt: *Quòd autem poſtulaſti te quaſi noſtris ſcriptis juvari ac præmuniri contra illorum inſaniam, qui nefando ore garriunt auctoritatem Sanctæ & Apoſtolicæ Sedis non potuiſſe Regem Henricum, hominem Chriſtianæ legis contemptorem, Eccleſiarum videlicet & Imperii deſtructorem, atque Hæreticorum fautorem & conſentaneum, excommunicare, nec quemquam à Sacramento fidelitatis ejus abſolvere, non adeo neceſſarium nobis videtur, cùm hujus rei tam multa & certiſſima documenta in Sacrarum Scripturarum paginis reperiantur*.

Non minùs abuſus eſt *Gregorius VII.* autoritate Apoſtoli I. ad Corinthios 6. dicentis: *Neſcitis quoniam Angelos judicabimus, quantò magis ſecularia?* Propriam enim Sacerdotum poteſtatem eo loci *S. Paulus* non innuit, ſed communem Fidelium omnium in judicandis fratrum litibus, quæ de ſæcularibus rebus moventur, facultatem, ſi ad ipſos cauſarum hujuſmodi arbitrium deferatur. Sanè ſi quotquot Angelos apoſtatas judicaturi ſunt, de Regibus judicium ferre poſſint; non modò Pontifex, ſed privatus quiſque de Fidelium grege, poterit de Regiis capitibus decernere; quo quid abſurdius?

Secundum momentum quod profert Gregorius VII. in illa Epiſtola, eſt *S. Gregorii Magni* auctoritas in Epiſtola ad Senatorem ſcribentis: *Si quis verò Regum, Sacerdotum, Judicum, atque ſecularium perſonarum, hanc Conſtitutionis noſtræ paginam agnoſcens, contra eam venire tentaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reúmque ſe divino Judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat: & niſi ea quæ ab illo ſunt malè ablata, reſtituerit, vel dignâ pœnitentiâ illicitè acta defleverit, à ſacratiſſimo Corpore ac Sanguine Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti alienus fiat, atque in æterno examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat*. Ex quo loco ita colligit Gregorius VII. *Quòd ſi B. Gregorius Doctor utique mitiſſimus, Reges qui ſtatuta ſua ſuper unum Xenodochium violarent, non modò deponi, ſed etiam excommunicari, atque in æterno examine damnari decrevit, quis nos Henricum non ſolùm Apoſtolicorum Judiciorum contemptorem, verùm etiam ipſius matris Eccleſiæ, quantùm in ipſo eſt, conculcatorem depoſuiſſe & excommunicaſſe reprehendat, niſi fortè ſimilis ejus?*

Sed iſta probatio infirma eſt. Nam etſi Epiſtolam illam ut genuinam *S. Gregorii* admittamus; etſi clauſulam illam *Si quis verò Regum*, &c. addititiam non eſſe demus. (Quod tamen viri plerique doctiſſimi contendunt, quòd *S. Gregorius* eam in ſimilibus

ſimilibus Privilegiis non uſurpaverit) inde colligi non poteſt *S. Gregorium* Sedi Apoſtolicæ tribuiſſe auctoritatem deponendi Reges, & abſolvendi ſubditos à Sacramento fidelitatis. Illa namque verba ſunt imprecantis, non imperantis, decernentis, ſeu judicantis; ſicut illa: *In æterno examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat.* Hujus generis eſt imprecatio illa Gregorii VII. in Sententia adversùs Henricum Regem lata: *Ipſe Henricus cum ſuis fautoribus in omni congreſſione belli nullas vires, nullámque in vita ſua victoriam obtineat.* Non abſimiles imprecationes illi *S. Gregorii* (ſi tamen ejus eſt) legi obſervavi jam olim in Conciliis Toletanis IV. Canone LXXV. VI. Canone III. & VII. Canone I. & in Teſtamento Sanctæ *Radegundis* apud *Gregorium* Turonenſem lib. IX. cap. XLII. & in Teſtamento *S. Remigii* nomine apud *Flodoardum* inſcripto, lib. I. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, cap. XVIII. His adde *Aredii* Abbatis Attanenſis Teſtamentum, qui Donationis ſuæ violatoribus ſic imprecatur: *Si quis contra hoc Teſtamentum noſtrum venire voluerit... Et hic & in æternum per virtutes Sancti & Beati Domini Martini ſit excommunicatus & anathematizatus, & veniat illi maledictio quam Pſalmus continet in Judam Scariotis centeſimus-octavus.* Editum eſt à *D. Mabillonio* Tom. II. *Veterum Analectorum.* Solemnes olim fuiſſe in Fundationibus & Donationibus hujuſmodi imprecationes, probant Formulæ *Marculfi*. Prima libri II. ſic habet: *Si quis hanc voluntatem meam per quaſlibet adinventiones ſeu propoſitiones, ſicut mundus cottidie artibus & ingeniis expolitur, vel repetitor, convulſor etiam, aut tergiverſator extiterit, Anathema ſit. Et tam qui fecerit, quàm qui faciendo conſenſerit, Anathema ſit. Et ſicut Dathan & Abiron hiatu terræ abſorpti ſunt, vivens in infernum deſcendat, & cum Gieſi fraudis mercatore, & in præſenti & in futuro ſeculo partem damnationis excipiat, & tunc veniam conſequatur, quando conſecuturus eſt & Diabolus*, &c. Similes continent imprecationes, *Vuillelmi* Comitis Teſtamentum de conſtructione Cœnobii Cluniacenſis, & alia pleraque Monumenta, quæ vir doctiſſimus Domnus *Mabillonius* indicat libro II. exquiſiti Operis *De Re Diplomatica*, Cap. VIII. Sanè hujuſmodi Execrationum formulas Reges ac Principes viros & fœminas in ſuis Diplomatibus XI. & XII. Seculo uſurpaſſe legimus, nec tamen ullam in aliorum Regum aut Principum, vel Pontificum, ad quos etiam illas pertinere volunt, temporalia ſibi tribuunt poteſtatem. Exemplo ſit *Agnetis* Comitiſſæ Pictavenſis Diploma in gratiam Angeriacenſis * Monaſterii anno circiter MXXXII. datum. *Si quis*, inquit, *in poſterum Rex aut Princeps, aut Dux, Comes, Vicecomes, aut qualibet perſona Eccleſiaſtica, vel ſecularis, hujus noſtræ Conſtitutionis Decretum reſcindere voluerit.... Hereditatis & Honoris noſtri Dignitate perpetuò careat.* Idem conſtat ex Diplomate *Ranimiri* Aragonum Regis dato *Sancti Joannis Baptiſtæ* Cœnobio, ſecundùm Aragonenſis Decretum Synodi anno circiter MLXII. *Quicunque futurorum Regum, Succeſſorum noſtrorum, tranſgredientes & deviantes ab hoc Regali ſimul & Pontificali Decreto, tentaverit diſſolvere hanc Scripturam; in præſenti ſeculo omnipotens Deus, qui eſt juſtus Judex & Regum Rex, diſſolvat & dividat Regalem honorem & potentiam Regni eorum, détque illud ſe diligentibus & timentibus, & noſtra Decreta ſervantibus: Et in futuro ſeparati à conſortio omnium Chriſtianorum, interpellante pro eis Beato Joanne Baptiſta cum omnibus Sanctis, participentur in ſocietate cum Dathan & Abiron, & Juda Traditore in inferno inferiori, luentes pœnas perpetui incendii ſine fine per æterna ſecula. Amen.* Idem probat *Alfonſi*

Solemnes imprecationes formulæ non ſolum in Conventus Diplomatibus, ſed in Principum virorum ac fœminarum Donationibus, teſtamentis, &c. uſurpatæ.

Saint Yriex. Attanum, Monaſterium ab eo fundatum in Diœceſi Lemovicenſi, vulgo S. Yriex de la Perche.

* Saint Jean d'Angely, in Diœceſi Santonenſi.

A Toloſani Comitis Charta de Portatico: *Si quis*, inquit, *homo vel fæmina hoc donum & hanc libertatem irrumpere voluerit, ſit maledictus & excommunicatus, & ira Dei veniat ſuper eum: & terra abſorbeat eum, ſicut Dathan & Abiron abſorbuit; deinde & inferni pœnas patiatur. Et etiam totus Toloſanus Populus cum gladiis, & bacalis, & lapidibus, ſuper eum irruat, & interficiant eum omnes homines turpiter.* Quamvis igitur *S. Gregorio* tribuantur imprecationes illæ quæ in Privilegio Auguſtodunenſi leguntur, non ſequitur quòd poteſtatem deturbandi Reges Romano Pontifici convenire ſenſerit, ſicut Principes viri & fœminæ non ſenſerunt ſibi B convenire poteſtatem excommunicandi, licet excommunicationem ſuarum Donationum, Teſtamentorum, aut Privilegiorum violatoribus imprecati ſint: Nec Synodi, Pontifices, Epiſcopi, Reges, aut Reginæ penes ſe poteſtatem eſſe delendi aliquem de libro vitæ, decernendi ut vivus abſorberetur à terra, ut *Dathan* & *Abiron*, vel damnandi ad Inferos, ſicut *Judam Traditorem*, exiſtimarunt, quia has pœnas Decretorum ſuorum, Edictorum, Donationum, Teſtamentorum, Privilegiorum violatoribus imprecati ſunt & à Deo comminati. Sic & Græcorum Imperatores Legibus ſuis graves execrationes inſeruere adversùs eaC rum violatores: nempe ut *Deum hic ſibi adverſantem inveniant, & cæleſtes Poteſtates infeſtas: ante diem de hac præſenti vita migrent, atque etiam fanæ jacturam faciant: denique ut ſemen eorum perpetuam ignominiam ſentiat, ac panem mendicet.* Sic habet Novella I. *Leonis* & *Alexandri* Imperatorum in Jure Græco-Romano. Nec tamen hæc omnia pœnarum genera infligere ſe poſſe delirabant. Ita licèt *Sanctus Gregorius* ex uſu Pſalmi CVIII. cujus hic verſus, *Et Epiſcopatum ejus accipiat alter*, depoſitionis comminationem continet, Regibus, Sacerdotibus, Judicibus, Perſoniſque cœteris ſeD cularibus, Dignitatis & Honoris jacturam interminatus ſit, inde non conficitur poteſtatem exauctorandi Reges, aut quamlibet in eorum temporalia auctoritatem, penes Romanum Pontificem reſidere, vel eam fuiſſe *Sancti Gregorii* mentem. Senſum itaque *S. Gregorii* non eſt aſſecutus *Gregorius VII.* qui ex verbis imprecantis colligebat ipſum decreviſſe ut deponerentur Reges, qui Xenodochii Privilegium violarent. Nec ſanè veriſimile eſt voluiſſe *S. Gregorium* Principes ſupremos, quibus ipſe, quantumvis iniquis, maximam reverentiam exhibere conſuevit, pro delicto comparatione aliorum criminum minùs gravi, nempe ſi E Privilegium Auguſtodunenſi Xenodochio conceſſum violarent, ſuis dominiis, dignitatibus atque honoribus per Sententiam decretoriam privare: ex qua privatione maximæ in Republica perturbationes, cædéſque innumeræ conſequi ſolent, ut ſatis probat *Gregorii VII.* & *Henrici IV.* Germaniæ Regis Hiſtoria: Qui tamen *S. Gregorius* diſertè ſcripſit Epiſtola II. Lib. VII. Dei metum obſtitiſſe *ne in mortem cujuſlibet hominis ſe miſceret:* Ideoque ſe noluiſſe, licèt de facto poſſet, Longobardorum Reges ac Duces, acerbè vexantes EccleF ſiam, perdere. Lege quæ de hacce clauſula obſervavi in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Seculi VI. Cap. 4. Art. XVI. ubi de Scriptis *S. Gregorii Magni:* ubi etiam innui, hæc verba: *Si quis Regum, Sacerdotum, &c.* reſpectivè intelligi poſſe; ut Sacerdotibus quidem ſub pœna exauctorationis prohibeat, ne quid contra Privilegium Auguſtodunenſe moliantur; Regibus vero, Judicibus, aliiſque ſecularibus perſonis, ſub pœna excommunicationis. Quæ ſanè expoſitio appoſita & ſatis commoda eſt.

Tertium momentum quo nititur Gregorius VII. eſt

eſt exauctoratio Childerici III. Regis Francorum ex Merovingia ſtirpe poſtremi. *Zacharias*, inquit, *Regem Francorum, non tamen pro ſuis iniquitatibus, quàm eò quòd tantæ poteſtati non erat utilis, à Regno depoſuit, & Pippinum Caroli Magni Patrem in ejus loco ſubſtituit; omneſque Francigenas à Juramento fidelitatis, quod illi fecerant abſolvit.* At depoſitionem *Childerici* à *Zacharia*, & abſolutionem Francorum à Juramento quo fidem ſuam ipſi obſtrinxerant, fabuloſam eſſe, luculentis argumentis demonſtravi Diſſertatione II. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi VIII. *Gregorio* itaque VII. obreptum eſt, falſaque documenta ipſi ſubminiſtrata fuere, vel potiùs undequaque corraſa ab eo qui ipſi erat ab Epiſtolis.

Falſa & apocrypha documenta Gregorio VII. ſubminiſtrata.

Sanè ſibi in his præcipuè rebus obrepi potuiſſe *Gregorius VII.* non ægrè faſſus eſſet, qui in Epiſtola ad *Hugonem* Epiſcopum XXXI. Libri IX. ſcribit: *Noverit Prudentia tua, quia multa tanquam à nobis deferuntur, & ſcripta & dicta, nobis neſcientibus. Multa etiam ſubripi poſſunt nimis ad ſingula intentis, utpote diviſis ad plurima, & intentis ad maxima, quibus vehementer arctamur. Unde in hac cauſa, quod profectò minimè recordamur, ſi quid fortè ſubreptum fuit, optatè magis amamus corrigere, quàm ab æquitate & rationis tramite deviare, vel aliis corrigenda relinquere.*

Neque hæc ſolùm de *Childerici* exauctoratione à *Zacharia* narratio, ſed & alia iſtius Epiſtolæ ad *Herimannum* capita, probant Sancto Pontifici non licuiſſe per otium diſcutere accurato criterio omnia momenta, quibus privatam illam ſuam, non Sedis Apoſtolicæ, de poteſtate exauctorandi Reges Sententiam confirmare nititur. I. Laudat Epiſtolam *Julii I.* ad Orientales, non quam refert *S. Athanaſius*, ſed quæ venerando *Julii* nomini ſuppoſita probatur ex falſa nota Conſulatus; & ex illis ipſis verbis quæ *Gregorius VII.* laudat: *Habet enim poteſtatem Romana Eccleſia ſingulari Privilegio conceſſam, aperire & claudere januas Regni Cæleſtis quibus voluerit.* Non enim pro ſua voluntate, ſed pro ſubjectorum meritis ligare & ſolvere Sacerdotes debent, ut *S. Gregorius* Magnus docet Homilia XXVI. in Evangelia. *Sæpe*, inquit, *in ſolvendis ac ligandis ſubditis ſuæ voluntatis motus, non autem cauſarum merita ſequitur; unde fit ut ipſe hac ligandi & ſolvendi poteſtate ſe privet, qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non pro ſubditorum moribus exercet..... Cauſæ ergo penſandæ ſunt, & tunc ligandi atque ſolvendi poteſtas exercenda.* Aliud ſenſiſſe Julium I. incredibile eſt.

Secundò profert *Gregorius VII.* Epiſtolam *Clementis* Romani ad *S. Jacobum*, quæ certè ſuppoſititia eſt, cùm *S. Jacobus* multis annis obierit antequàm *S. Clemens* Pontifex renuntiaretur. Nec tamen *Gregorio VII.* hæc Epiſtola favet. Epiſcopum enim *In aliqua occupatione, mundialis negotii occaſione perplexum eſſe* vetat: quem *Judicem aut cognitorem ſecularium negotiorum ordinare non vult Chriſtus.* Cum itaque Regis deſtitutio vel creatio negotium ſit inter ſecularia maximè perplexum, Pontificibus, ex autore iſtius Epiſtolæ, non convenit.

Tertiò, aſſerit *Innocentium* Papam *Arcadium* Imperatorem excommunicaſſe, quia conſenſerat ut *S. Joannes Chryſoſtomus* à Sede expelleretur. At æqualium ſuppariúmque Scriptorum de hujuſmodi excommunicatione ſilentium ipſam fictitiam eſſe probat, *Idatii*, inquam, & *Proſperi* in Chronicis, *Socratis*, *Sozomeni*, *Theodoreti* in Hiſtoria & *Palladii* in Vita *S. Joannis Chryſoſtomi.* Et quæ ad ipſam aſſerendam obtrudi poteſt *Innocentii* ad *Arcadium* Epiſtola, poſt *Dionyſii Exigui* ætatem conficta eſt, qui ipſam in Codicem Canonum retuliſſet, uti complures alias ejuſdem Pontificis, in quarum nonnullis de *S. Joanne Chryſoſtomo* mentionem facit. Denique *Eudoxia*, quæ ſimul excommunicata dicitur, ante tres annos obierat, quo tempore grando inſolitæ magnitudinis Conſtantinopoli decidit, ut conſtat ex *Socrate*, *Sozomeno*, *Marcellino*, *Zoſimo*, & Faſtis Græcis. Hujus Epiſtolæ & Fabulæ architectum *Georgium Alexandrinum* Monachum, qui ad annum DCXX. vixit, & *Photium*, *Glycam*, *Nicephorum* ab ipſo deceptos, viri eruditi cenſent.

Quartò, *Gregorius VII.* aſſerit, *Theodoſium Magnum* Imperatorem à *S. Ambroſio* excommunicatum fuiſſe, & ab Eccleſia excluſum: quod æquè falſum eſt. Pœnitentiæ quidem *Theodoſium* addixit *S. Ambroſius*, & quoad uſque illam impleviſſet, aditu Mediolanenſis Eccleſiæ illum prohibuit, ſed ab Eccleſia ſimpliciter non excluſit, quem non invenit contumacem. Lege quæ de hoc Hiſtoriæ capite obſervavi in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Seculi IV. Cap. ultimo §. V. Quamquam etſi Communione à *S. Ambroſio* privatus fuiſſet *Theodoſius*, perperam inde colligeretur Reges à Romano Pontifice aut ab Epiſcopis, vel Synodis exauctorari poſſe. Imò *S. Ambroſius* Theodoſium *Auguſtiſſimum Imperatorem* vocavit, *& verecundia qua potuit, Imperiali arbitrio ſatisfecit*, ut Epiſtola 59. Lib. 7. profitetur.

Quintò, *S. Gregorium* laudans in Epiſtola ad *Mauricium* Imperatorem, XXXI. Libri IV. nec ejus verba refert, nec ſenſum exprimit. Sic habet nempe Gregorius VII. *Hæc, ſicut B. Gregorius in Epiſtola ad Mauritium Imperatorem directa commemorat, Conſtantinus Magnus Imperator, omnium Regum & Principum fere totius orbis dominus, evidenter intelligens, in Sancta Nicæna Synodo poſt omnes Epiſcopos ultimus reſidens, nullam Judicii Sententiam ſuper eos dare præſumpſit: ſed illos etiam Deos vocans, non ſuo debere ſubeſſe judicio, verùm ſe ad illorum pendere arbitrium judicavit.* Sic autem S. Gregorius Magnus: *Eccleſiaſtica quoque teſtatur Hiſtoria, quia cum Piæ Memoriæ Conſtantino Principi ſcripto oblatæ accuſationes contra Epiſcopos fuiſſent, libellos quidem accuſationis accepit, & eoſdem, qui accuſati fuerant, Epiſcopos convocans, in eorum conſpectu libellos, quos acceperat, incendit, dicens: Vos Dii eſtis à vero Deo conſtituti, ite, & inter vos cauſas veſtras diſcutite, quia dignum non eſt ut judicemus Deos.*

Sextò, ex Paſtorali *S. Ambroſii* hæc verba laudat: *Honor, Fratres, & Sublimitas Epiſcopalis, nullis poterit comparationibus adæquari. Si Regum fulgori compares, & Principum Diademati, longè erit inferior, quàm ſi plumbi metallum ad auri fulgorem compares: Quippe cùm videas Regum colla & Principum ſubmitti genibus Sacerdotum, & exoſculata eorum dextera, eorum orationibus credant ſe communiri.* At nec Paſtorale *S. Ambroſius* edidit, nec in aliis ejus Operibus hæc verba reperiuntur. Et hæc cujuſcunque ſint verba, ad Imperatoris exauctorationem trahi non poſſe, evidens eſt.

Denique, ex *Symmachi* Papæ Decretis hæc laudat: *Beatus Petrus perennem meritorum dotem cum hereditate innocentiæ miſit ad paſtores..... Quis enim Sanctum eſſe dubitet, quem apex tantæ Dignitatis attollit? In quo ſi deſint bona acquiſita per meritum, ſufficiunt quæ à loci Deceſſore præſtantur.* At in *Symmachi* Decretis hæc non habentur, ſed in Libello Apologetico *Ennodii* pro Romana Synodo. Quanquam ad *Symmachum* aliqua ratione pertinere dici poſſint, quia Libellum *Ennodii Symmachus* cum altera Synodo approbavit, eíque canonicam auctoritatem contulit, dicens: *Juxta veſtram omnium fiat voluntatem, & ut judicatis, Apoſtolicâ auctoritate, & inter Apoſtolica habeatur Decreta, & ſicut cætera Apoſtolica, ab omnibus teneatur, Decreta.* Innocentiam

Digitized by Google

riam tamen ac ſanctimoniam perſonalem Pontificibus Maximis hoc *Ennodii* teſtimonio vindicare noluit *Gregorius*, ſed meritum ſummæ Dignitatis, & Officium extollere. Ut enim de experimentis nihil dicam, quibus Pontifices univerſos *Sancti Petri* ſanctimoniam in ſe non expreſſiſſe demonſtratur; qui ſanctiores ſunt, agnoſcunt ſe homines eſſe circundatos infirmitate, pro ſuis populique peccatis Deo hoſtias offerunt, ſaluti ſuæ eò magis timent, quo ſe in excelſiori loco poſitos vident, & ſeveriorem à ſe ad Tribunal Chriſti exigendam rationem profitentur. Nec aliud de ſe ſenſiſſe *Gregorium VII.* Pontificem Sanctiſſimum veriſimile eſt.

Pauci, quos facti ſui approbatores habuit, vel ſuaſores, *Gregorius VII.* vel quos Schiſmatis execratio juſtiſſima in aliud extremum præcipites egit, ſcilicet defectionem à Rege; nimirum *Altmannus*, Pataviensis Epiſcopus, *Anſelmus* Lucenſis, *Gebhardus* Saliſburgenſis, *Stephanus* Halberſtatenſis, melioribus rationibus *Gregorium* non defendunt, quàm ſuum ipſe factum tuitus eſt in Epiſtola ad *Herimannum* mox diſcuſſa. *Gebhardi* Orationem coram utriuſque partis, Regiæ ſcilicet ac Pontificiæ Epiſcopis & Proceribus habitam anno MLXXXI. refert *Bruno* in Commentario *De Bello Saxonico*, pag. 151. Tom. Scriptorum Rerum Germanicarum Editionis *Freheri*. Ejuſdem ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum Epiſtolam, qua perjurii ac perduellionis crimen ab Imperatoriis *Gregorio VII.* & ejus fautoribus objectum diluere nititur, apud *Tengnagellum*, inter *Vetera Monumenta contra Schiſmaticos*, legere eſt. *S. Anſelmum Lucenſem* ſcripſiſſe pro *Gregorio*, docet ejuſdem *Anſelmi* Pœnitentiarius in ejus Vita. *Stephani* Halberſtatenſis Epiſtolam ad *Vvaltramum* Naumburgenſem Epiſcopum, nomine *Ludovici* Thuringiæ Comitis, pro *Gregorio*, idem *Tengnagellus* edidit. Sed pro *Henrici* Imperatoris juribus contra novum, & undecim pene ſeculorum ſpatio inauditum *Gregorii VII.* factum ſcripſere (ut *Bennonem* non nominandum omittam) *Venericus* Vercellenſis Epiſcopus, vir eruditus & eloquens. Librum ſuum ſub perſona *Theodorici* Virdunenſis ad *Gregorium* ipſum *De diſcordia Regni & Sacerdotii* inſcripſit. *Vvaltramus*, ſeu *Vvalterannus* Naumburgenſis Epiſcopus, Apologiam ſcripſit pro *Henrico* contra *Gregorium VII.* quam *Ulrichus Huttenus* edidit, ac *De unitate Eccleſiæ*, inſcripſit, eruditum ſanè ac amplectendum opus, niſi contumeliis in Sanctum Pontificem fœdatum eſſet. Hunc Librum *Venerico* Vercellenſi Epiſcopo nonnulli perperam tribuunt: Non enim *Theodorici* Virdunenſis nomine conſcriptus eſt, nec ad *Gregorium VII.* directus, nec *De diſcordia Sacerdotii & Imperii* inſcribitur, ut *Venerici* Liber inſcriptus erat, *Sigeberto* & *Trithemio* teſtibus: Nec Apologia illa characteres habet quibus *Venerici* Librum *Sigebertus* deſignat in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum cap. 161. *Ventricus*, inquit, *Vercellenſis Epiſcopus ſcripſit Librum ſub perſona Theodorici Virdunenſis Epiſcopi ad Hildebrandum ſive Gregorium Papam*, De diſcordia Regni & Sacerdotii, *non eum increpans*, *ſed ut ſeniorem obſecrans & patrem*, *& amicabili inductione*, *quaſi affectu docentis ſuggerens ei omnia*, *quæ contra Jus Legum*, *& fas Religionis eum feciſſe & dixiſſe divulgabat loquax fama.* Denique *Venericus* obiit anno MLXXVII. *Gregorio VII.* ſuperſtite: Auctor verò Apologiæ, de qua loquimur, ad ſcribendum aggreſſus eſt anno poſt ejus obitum octavo, ut ipſe teſtatur. *Henricum* Imperatorem pariter tuiti ſunt contra *Gregorium VII.* *Otbertus* Leodienſis Epiſcopus cum ſuo Clero, & *Sigebertus* Cœnobii Gemblacenſis eruditus Monachus. *Gregorii VII.* Epiſtolam ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum *Sigebertus* ſcripto confutavit, ut ipſe teſtatur Cap. ultimo Libri *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*. *Æterno* quidem digni ſunt vituperio Authores illi, quòd Schiſmate *Henrici IV.* ſe polluerint, & Pſeudopontifici adhæſerint contra *Gregorium VII.* ſed laude digni, quod ejuſdem *Henrici* Domini ſui Majeſtatem ac Jura tuiti ſint, ſi id ſervata unitate, caritate, & reverentia erga Sedem Apoſtolicam & legitimum Pontificem feciſſent. Cæterùm potiores ipſorum fuiſſe, quàm *Gregorii VII.* & paucorum in ejus ſtudia abreptorum, rationes, & magis conſentaneam Scripturæ Sacræ, Traditioni, & exemplis Sanctorum Pontificum, qui ante *Gregorium VII.* ſederant in *S. Petri* Cathedra, ſententiam, conſtat ex his quæ ſuperiùs diximus. Ne ad vim illarum *Gregorius VII.* *Anſelmus Lucenſis*, & alii nonnulli attenderent, ac earum pondere vincerentur, humani ingenii tenebræ, opinio præconcepta, *Henrici* flagitia, tyrannis, ſchiſma, prohibuere. At earum examen modeſtia & reverentia tranquillis temporibus à *Gregorio VII.* Pontifice alioqui Sanctiſſimo facilè impetraſſent. Id conjicere fas eſt ex ejus voluntate ad manſuetudinem erga Reges alias propensâ, cujus ſpecimen promicat in Epiſtola V. Libri IX. ad *Hugonem* Dienſem Epiſcopum Sedis Apoſtolicæ Legatum, qui *Guillelmum I.* Angliæ Regem duriùs tractaverat. *Præfatum Regem* (inquit) *in talibus ulteriùs ſine aſſenſu noſtro non exaſperet. Videtur enim nobis multo melius atque faciliùs, lenitatis dulcedine, ac rationis oſtenſione, quàm auſteritate vel rigore juſtitiæ illum Deo lucrari, & ad perpetuum Beati Petri amorem poſſe provocari.* Accedit, quòd non tam proprio motu, quàm Cardinalium quorumdam & Aulicorum impulſu *Henrici* Regis exauctorationem aggreſſus eſt, teſte *Helmoldo* Preſbytero in Chronico Sclavorum Lib. I. Cap. XXXIII. *Videntes* (inquit) *Cardinales, & ii qui de Curia ſunt, quia præ timore Sedis Apoſtolicæ contremiſcunt Poteſtates, & curvantur ii qui portant orbem, ſuggerunt Apoſtolico ut transferat Regnum ad alium virum, dicentes, Indignum eſſe ut talis regnet qui de publicis convictus eſt facinoribus.* Gravia verò mala *Gregorii* factum Eccleſiæ peperiſſe teſtatur. *Diſputaverint*, inquit, *de his, qui ſciverint, vel auſi fuerint. Unum dicere licet, quòd Romana Eccleſia adhuc hodie luit factum illud.*

Gregorii VII. voluntas ad manſuetudinem erga Reges alias propenſa.

Non tam proprio motu, quàm aliorum impulſu, Henricum Regem exauctorare aggreſſus eſt Gregorius VII.

Sanè dicere non potuit *Gregorius VII.* de opinione, factóque ſuo, quod *S. Leo* ad *Theodoretum* ſcribebat de ſuis contra Eutychianam hæreſim ad *Flavianum* Literis: *Quæ noſtro priùs Miniſterio Dominus definierat, univerſæ Fraternitatis irretractabili firmavit aſſenſu, ut verè à ſe prodiiſſe oſtenderet, quod priùs à Prima omnium Sede formatum, totius Chriſtiani orbis judicium recepiſſet.* Exceptis enim paucis Præſulibus, *Mathilde* Comitiſſa Religioſiſſima, aliiſque devotis fœminis, quæ *Gregorii* partes contra *Henricum* ſequebantur, & Saxonibus conjuratis, Chriſtianus orbis reliquus *Gregorii VII.* Sententiam, quatenus Imperatorem exauctorabat, non ſolùm de jure, ſed etiam de facto nullam exiſtimavit. Sed nec id ceu dogma fidei docuit aut credendum propoſuit *Gregorius VII.* quod poteſtas exauctorandi Reges Romano Pontifici conveniat.

Gregorii VII. opinionem & factum Eccleſia univerſa non approbavit.

Nec ipſe definivit, ſeu credendum propoſuit Hildebrandus, poteſtatem exauctorandi Reges Romano Pontifici competere.

Author Anonymus Apologiæ pro *Henrico*, ſeu Hiſtoriæ de ejus Vita, quam edidit *Urſtiſius* inter illuſtres Rerum Germanicarum Hiſtoricos: *Qua ſurreptione*, inquit, *deluſus Apoſtolicus, ſimul & honore creandi Regis, quem ſibi fallaciter obtulerant, impulſus, Regem Banno innodavit..... Abſolvit omnes à Juramento, qui fidem Regi juraverant..... Quod factum multis diſplicuit, & aſſerebant, tam inefficaciter, quàm illicitè factum, quod factum eſt.*

Italis, poſtquam *Henricum* anno MLXXVII. *Gregorio* colla ſubmiſiſſe audierunt, & promiſiſſe quòd *Ad ejus Sententiam vel retineret Regnum, ſi objecta purgaſſet, vel æquo animo amitteret, ſi probatis criminibus, Regio deinceps honore indignus judicaretur: Interim verò nulla Regiæ Dignitatis Inſignia ſibi adhiberet, nihil circa rerum publicarum adminiſtrationem juxta conſuetudinem ſuo jure ageret:* Cùm, inquam, *Henricum* Regem tam indecoras conditiones accepiſſe audiverunt, ipſos Lambertus Scafnaburgenſis *fremuiſſe* refert, ac proclamaſſe, ipſum *fœdiſſima ſubjectione ſua fidem planè Catholicam, auctoritatem Eccleſiæ, dignitatem Reipublicæ prodidiſſe: tantúmque odium ei brevi conflarunt*, ut ipſum ad Majeſtatem tuendam contra Pontificis conatus coëgerint.

Anonymus Hiſtoriæ Franciæ Scriptor Monachus Floriacenſis in annum MCX. deſinens, apud *Ducheſnium* Tom. IV. non ſolùm *Gregorii VII.* factum non approbat, ſed nec a Gallicana Eccleſia, in qua ſcribebat, coævus *Gregorio VII.* & *Henrico IV.* approbatum fuiſſe ſatis innuit, ita ſcribens: *Gregorius magna Synodo Romæ congregata, Henricum Imperatorem de quibuſdam criminalibus ad ſe delatis accuſabat. Imperator audiens ſe criminari, legitimam purgationem offert. Papa autem purgationem ejus negat ſe recepturum, ſed eum (cùm Imperio dignus non ſit) anathemate feriendum, niſi coronam Imperii deponeret. Quo nolente Imperium deponere, contra voluntatem totius pene Concilii, eum excommunicavit. Quæ res totum Eccleſiæ ſtatum turbavit*, &c. Tria docet ille Author, I. *Henricum* Imperatorem ſæpiùs accuſatum, legitimam ſemper purgationem & ſatisfactionem obtuliſſe, quam Papa repulerit. Secundò, à Papa contra totius penè Concilii voluntatem excommunicatum fuiſſe. Tertiò, excommunicatione illa totum Eccleſiæ ſtatum turbatum fuiſſe. At ſi *univerſæ Fraternitatis aſſenſu*, ſive *totius orbis Chriſtiani judicio* recepta ac firmata fuiſſet *Gregorii VII.* in *Henricum IV.* Sententia & nova ejus de Eccleſiæ poteſtate in temporalia Regum opinio, totus Eccleſiæ ſtatus propterea turbatus non fuiſſet.

Præterea *Henricum IV.* inſuperhabita *Gregorii VII.* Sententia, in toto orbe Chriſtiano pro Imperatore agnitum habitúmque fuiſſe, colligitur ex omnibus Autoribus qui de bello ſacro ſcripſère. Hi nempe ipſum, etſi *Gregorii* Papæ Sententiâ confoſſum, ſemper *Imperatorem* appellant aut Regem: quod minimè ipſos facturos, ſi Sententiam illam ratam fuiſſe exiſtimaſſent, vel unum Cardinalis *Baronii* exemplum probat. Illos Autores appellare, & eorum loca indicare ſatis erit, ſcilicet *Anonymum & Fulcherium*, ad annum MXCV. *Albertum Aquenſem*, Lib. I. Cap. VII. *Guibertum Novigentinum* Abbatem Lib. III. Cap. II. *Guillelmum Tyrium* Lib. I. Cap. XIII. & XIV. Lib. VIII. Cap. XXIV. Lib. XIX. Cap. VIII. Quo poſtremo loco ita ſcribit: *Saxonum populus, inter Germanicas nationes ferociſſimus, Romani Imperii juga ferre detrectans, & liberioribus habenis, excuſſâ diſciplina regulâ vagari cupiens, à Domino Imperatore Henrico defecerat: inque ſuâ adeo erat obſtinatus protervia, ut contra prædictum Auguſtum, Regem ſibi crearet, quemdam Comitem Radulphum nomine.... Hac injuriâ permotus Imperator, univerſos Imperii Principes ad ſe generaliter fecit evocari.... Illi verò omnes Imperii gloriam æmulantes certatim ſeipſos exponunt..... Ex condicto igitur & Domini Imperatoris mandato, ad locum deſtinatum, die præfixa, infinita millia ſecum trahentes, adſunt de univerſis Imperii finibus tam Eccleſiaſtici quàm cæteri Principes, Saxonum regionem violenter ingreſſuri, & exactari de tantis injuriis vindictam ... Dux Godefridus, cum Aquila præcedens Imperatorem, verſus aciem, cui præerat Pſeudo-Rex Radulfus, contendens illuc aciem, cui præerat Imperator, direxit.* Si *Henricus* à *Gregorio VII.* excommunicatus & exauctoratus, Rex & Imperator fuit: Si *Radulfus* ab eodem Pontifice Rex confirmatus *Pſeudo-Rex* habitus eſt, exauctorationis Sententiam à *Gregorio* latam, non ſolùm de jure, ſed etiam de facto, nullam & irritam fuiſſe, rectè ex *Guillelmo* Tyrienſi Archipræſule colligitur.

III. Deſiderius Caſſinenſis Abbas, quem Succeſſorem optavit, habuitque *Gregorius VII. Henrici* iterato anathemate confixi Literis acceritus anno MLXXXIII. ipſi reſpondit, *Pro ſalutatione debitum fidelitatis obſequium in fronte Epiſtolæ ſcribens.* Oranti Henrico: *Ut de acquirenda Imperii corona ipſe ſibi fautor exiſteret, facturum ſe pro viribus promiſit.... Accepto ab Imperatore Præcepto aureâ munito Bullâ, de poſſeſſione totius Monaſterii, petitâ remeandi licentia, ad filios ſuos tandem atque Monaſterium rediit.* Ita refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi, Lib. III. Cap. XLIX. At ſi omni juramenti vinculo ſe, ac cæteros Imperatoris ſubditos, ſolutos exiſtimaſſet *Deſiderius* Abbas, nullum ipſi *fidelitatis obſequium* præſtitiſſet, Præcepta de Monaſterii poſſeſſione ab ipſo non poſtulaſſet, ſiquidem omni præcipiendi jure illum carere agnoviſſet. Cùm igitur Imperatorem conſtanter coluerit, *debitum fidelitatis obſequium* ipſi voverit, ab eo *Præceptum* ſeu Privilegium *de Monaſterii poſſeſſione* impetraverit, exauctorationem à *Gregorio VII.* factam, *cui cuncta Literis ſuis ſignificavit, & quid ſibi eſſet agendum, ut moneret oravit*, ipſomet *Gregorio* conſentiente, vel diſſimulante, nullam & irritam cenſuit. Atque eadem fuit Caſſinenſium omnium Monachorum ſententia.

IV. *Otto* Bambergenſis Epiſcopus Inveſtituram ab *Henrico* Imperatore acceptam in manibus *Paſchalis II.* abjurans, datis ad ejus Sanctitatem Literis, eumdem *Henricum* Dominum ſuum & Imperatorem appellat anno MCII. *In obſequio*, inquit, *Domini Imperatoris per aliquot annos degens, & gratiam in ejus oculis inveniens, ſuſpectam habens in manu Regis inveſtituram, ſemel & iterum cùm dare vellet, renui Epiſcopatum; nunc verò jam tertiò in Bambergenſi Epiſcopatu me ordinavit: In quo tamen minime permanebo, niſi veſtræ placeat Sanctitati per vos me inveſtire & conſecrare.* Paſchalis Ottonem ſua communione, benevolentia, literis dignatus eſt, ipſum non reprehendit quod *Henricum* a *Gregorio VII.* exauctoratum, & à ſe novo anathemate percuſſum, ceu Imperatorem coleret; non poſtulavit ut ejus Imperium excuteret, ut ipſi parere deſineret: ſatis habuit quòd Sedem Apoſtolicam, ſéque legitimum Pontificem veneraretur, & acceptam ab Imperatore Inveſtituram ejuraret. Itaque non ſolùm *Otto*, ſed *Paſchalis* ipſe, Sententiam exauctorationis à *Gregorio VII.* in *Henricum* latam, nullam & irritam eſſe ac ſemper fuiſſe cenſebant. *Ottonis* Epiſtolam & *Paſchalis* Reſponſum, in ejus Actis legere eſt apud *Caniſium* Tom. II. *Antiquæ Lectionis.*

V. *Sugerius* Abbas in Vita *Ludovici VI.* de *Henrico V.* ita ſcribit: *Henricus Imperator, vir affectus paterni, & totius humanitatis expers, genitorem Henricum crudeliſſimè perſecutus, exheredavit: & (ut ferebatur) nequiſſima captione tenens, inimicorum verberibus & injuriis, ut Inſignia Regalia redderet, nec aliquid in toto Regno proprium retineret, impiiſſimè coëgit.* Si exauctorationem *Henrici* Imperatoris à *Gregorio VII.* factam *Sugerius* Abbas juſtam exiſtimaſſet, & vim aliquam habuiſſe, non ſcripſiſſet *Henricum* Seniorem fuiſſe à filio exheredatum, ſed a violenta Regni uſurpatione depulſum:

ſum: nec injuriâ coactum dixiſſet ut Inſignia Regalia redderet, quæ injuriâ potiùs retinere dicendus erat, ſi juſtè fuiſſet exauctoratus. Itaque *Sugerius* Abbas Sententiam exauctorationis in *Henricum* à *Gregorio VII.* latam, injuſtam ac irritam exiſtimavit: idemque fuiſſe omnium Galliæ Præſulum de hoc *Gregorii* facto Judicium veriſimile eſt.

VI. In Galliis & Germania communem non fuiſſe opinionem quòd Romanus Pontifex Imperatorem exauctorare, ejuſque ſubditos à juramento fidelitatis abſolvere poſſet; adeóque *Gregorii VII.* Sententiam, quatenus Imperatoris exauctorationem decernebat, & ſubditos juramenti vinculo, quo ejus Majeſtati erant obſtricti, ſolvebat, nullam & irritam habitam fuiſſe, ex eo colligitur, quod *Herimannus* Metenſis Epiſcopus à *Gregorio* poſtulaverit doceri, quomodo nova illa & inaudita autoritas quam ſibi tribuebat, adversùs eos qui ipſam negabant, probari poſſet. *Quod autem poſtulaſti* (inquit *Gregorius* Epiſt. XXI. lib. VIII.) *te quaſi noſtris ſcriptis juvari ac præmuniri contra illorum inſaniam, qui nefando ore garriunt, auctoritatem Sanctæ & Apoſtolicæ Sedis non potuiſſe Regem Henricum .... excommunicare, nec quemquam à Sacramento fidelitatis ejus abſolvere, non adeo neceſſarium nobis videtur*, &c. Poteſtatem excommunicandi Principes ſceleribus obſtrictos nullus tunc negabat: id negabant unum Germaniæ & Galliæ Præſules ac viri eruditi, abſtinendis ſuo merito Principibus Regiam poteſtatem tolli poſſe, & ſubditos à juramento fidelitatis abſolvi.

VII. Quodnam fuerit orbis Chriſtiani Judicium de ſua in *Henricum* Imperatorem exauctorationis Sententia, teſtatur ipſe *Gregorius VII.* Epiſtola III. Libri VII. ad Germanos ſcripta: *Quotquot*, inquit, *Latini ſunt, omnes cauſam Henrici, præter admodum paucos, laudant ac defendunt, & permiæ duritiæ ac impietatis circa eum me redarguunt.*

VIII. *Rodulphus* ipſe ex Suevorum Duce à Saxonibus aliiſque conjuratis ad Regnum evectus, cùm infœliciter ad Elſtram dimicaſſet, vulneratus in manu dextra, mortique proximus, ad familiares ſuos dixit: *Videtis manum dextram meam de vulnere ſauciam. Hac ergo juravi Domino Henrico ut non nocerem ei, nec inſidiarer gloriæ ejus; ſed juſſio Apoſtolica, Pontificúmque petitio me ad id deduxit, ut juramenti tranſgreſſor honorem mihi indebitum uſurparem. Quis igitur nos finis exceperit, videtis, quia in manu unde juramenta violavi, mortale hoc vulnus accepi. Viderint ergo ii qui nos ad hoc inſtigaverunt, qualiter nos duxerint; ne forte deducti ſimus in præcipitium æternæ damnationis.* Ita refert *Helmoldus* Chronici Sclavorum lib. I. cap. XXIX. Agnovit itaque *Rodulfus*, *Henrici IV.* æmulus, ejus exauctorationem à *Gregorio VII.* factam, nullam eſſe, ac Regnum à Saxonibus ſibi iniquè delatum, à Pontifice injuriâ confirmatum: ſéque defectionis pœnas, vindice Deo, luere.

Non ignoro *Brunonem* in lib. de Bello Saxonico ſcribere, forti animo occubuiſſe *Rodulfum*, cúmque ſuos victores eſſe cognoviſſet, dixiſſe: *Nunc lætus patiar vivus & moriens, quicquid voluerit Dominus:* ut illos, quos de ſua morte videbat dolentes, conſolaretur: ſéque ex hoc vulnere non moriturum, fidenter pollicitum fuiſſe. Sed prætérquam quod *Bruno* Saxonicus *Rodulphi* partibus devotus erat, cum *Helmoldo* conciliari poteſt. Fieri enim potuit ut initio de victoria lætus ac benè de vita ſperans, has fiduciæ plenas voces emiſerit; ſanitate deſperata, perduellionis ſuæ horrore perculſus, indebitum à ſe honorem uſurpatum fuerit confeſſus, & Romani Pontificis juſſione ac Epiſcoporum conſilio ad id ſe inſtigatum dixerit: Romani (inquam) Pontificis juſſione, qui ejus electionem confirmando, & coronam mittendo, animos ipſi ad umbratilem Majeſtatem pertinaciter tuendam addiderat, quamvis abſque ejus conſilio Germaniæ Rex electus fuiſſet à perduellibus.

IX. *Hermannus* poſt mortem *Rodulfi* Rex ſalutatus, Regium nomen & inſignia ſe uſurpaſſe agnovit, eaque depoſuit, *Henrico* Imperatori cedens. De ipſo Chronicon Hildensheimenſe hæc habet: *Anno* MLXXXII. *Indictione* IV. *Herimannus Regnum invadit.* MLXXXIII. *Indict.* V. *Roma capta eſt ab Henrico Rege ..... Herimannus, qui Regnum invaſerat, orientalem Franciam hoſtiliter ingreditur .....* MLXXXVI. *Indict.* VIII. *Saxones cum Suevis Vvercebureh obſederunt, ad cujus liberationem Imperator cum magna manu venit..... Herimannus nomen Regium deponit, & ipſe mox perit.* Idem habent Additiones ad *Lambertum Scafnaburgenſem*.

X. Saxones perduelles inconſtantiâ ſuâ teſtati ſunt *Henricum* Romanorum Pontificum fulminibus attritum, legitimum Imperatorem eſſe. *Henricum* enim, *quem multoties abjuraverant, receperunt*, anno MLXXXVII. ut *Bertoldus* teſtatur. *Henricus, Rex, defuncto Hermanno, pacificè Saxoniam ingreditur*, (inquit *Dodechinus* Abbas.)

XI. Anno MCII. ad *Vvaleramnum* Nevuburgenſem Epiſcopum Epiſtolam de Azymo & Fermentato ſcripſit *S. Anſelmus*, his verbis præfatus: *Scienti breviter loquor, ſi certus eſſem Prudentiam veſtram non favere Succeſſori Julii Cæſaris, & Neronis, & Juliani Apoſtatæ*, (Henrico) *contra Succeſſorem & Vicarium Petri Apoſtoli* (Paſchalem II.) *libentiſſimè vos ut amiciſſimum & reverendum Epiſcopum ſalutarem.* S. Anſelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus tam agnoſcebat *Henricum* Succeſſorem Julii Cæſaris, & Neronis, & Juliani Apoſtatæ in Imperio, quam agnoſcebat *Paſchalem II.* Succeſſorem S. Petri in Pontificatu: quamvis Imperatorem non ſolùm dignitatis, ſed & impietatis ac furoris Neronis & Juliani heredem ſignificaret, quatenus Schiſmate nefario Eccleſiam Chriſti lacerabat, ac legitimos Pontifices perſequebatur. Atque id unum in *Vvaleramno* reprehendebat, quòd *Henrico* faveret ut Schiſmatico, non ut Imperatori duntaxat.

XII. Quid *Innocentius III.* doctiſſimus Pontifex de *Gregorio VII.* opinione ſenſerit, colligi poteſt ex Cap. *Per venerabilem, Qui filii ſint legitimi*, Lib. IV. Decretalium, quo Regem Chriſtianiſſimum nullum in terris Superiorem ac Judicem in temporalibus agnoſcere profitetur. Idem verò Judicium de aliis Principibus ſupremis, & nullatenus Eccleſiæ fiduciariis ferendum eſt. *Inſuper*, inquit, *cùm Rex Superiorem in temporalibus minimè recognoſcat, ſine juris alterius læſione in eo ſe Juriſdictioni noſtræ ſubjicere potuit.*

XII. Sancto *Thomæ* Doctori Angelico perperam invidioſam hanc & erroneam opinionem nonnulli tribuunt poſt Cardinalem *Perronium* in Oratione ad III. Regni Ordinem. Profert Vir Illuſtriſſimus & doctiſſimus Sancti Doctoris locum ex Secunda Secundæ, Quæſt. X. Art. X. ubi ait, de Infidelium ſupra Fideles dominio diſſerens: *Poteſt tamen juſtè per Sententiam vel Ordinationem Eccleſiæ Auctoritatem Dei habentis, tale jus dominii vel prælationis tolli: quia Infideles merito ſuæ infidelitatis, merentur poteſtatem amittere ſuper Fideles, qui transferuntur in filios Dei. Sed hoc quidem Eccleſia quandoque facit, quandoque autem non facit.* Profert alterum locum ex Quæſtionis XII. Articulo ſecundo, ubi ait: *Quàm citò aliquis per Sententiam denuntiatur excommunicatus propter apoſtaſiam à fide, ipſo facto ejus ſubditi ſunt abſoluti à dominio ejus, & juramento fidelitatis quo ei tenebantur.* Verùm (ut alias probavi, neque hic repetere inutile erit aut faſtidioſum, cùm in paucorum manibus mea illa Epiſtola

Expenditur S. Thomæ ſententia de poteſtate Eccleſiæ in temporalia Regum.

In Epiſt. ad [illegible] tradit.

Theologum Perronium, De [illegible] [illegible] S. Thomæ ab [illegible].

verſetur) non is eſt *S. Thomæ* ſenſus, quem ipſi Cardinalis *Perronius*, & alii quidem affingunt. Obſcuram eſſe hâc in quæſtione Doctoris Angelici mentem, viri alii eruditi ſenſere. *Joannes Barclaius*, in Examine Præfationis *Bellarmini*, ſic ea de re Cardinalem alloquitur: *Tu ipſe fateris non facilè poſſe ſciri, quid de iſta re ſenſerit* (S. Thomas.) *Ais enim lib. 5. de Romano Pontifice*, cap. 1. *De Sancto Thoma quid ſenſerit, non eſt tam certum. Tunc refers eum videri directam poteſtatem aſtruere, quia in fine ſecundi Sententiarum, dicit, in Papa eſſe apicem utriuſque poteſtatis; videri etiam pro indirecta facere, quia in Secunda ſecundæ Quæſt. XL. Art. II. dicit Prælatos poſſe diſponere de bellis, quatenus ordinantur ad bonum ſpirituale. Addo ego* (inquit Barclaius) *videri pro neutra facere, cùm in Primam ad Corinthios ſcribat: Apoſtolum nihil omnino juſſiſſe contra ſubjectionem quæ debetur Principibus, quia hoc eſſet contra Jus Divinum.*

Intelligendus eſt itaque *S. Thomas*, (ſi tamen duo ejus loca à *Perronio* Cardinali laudata Principes æquè ſpectent) de Principibus Infidelibus & Apoſtatis: quorum ditiones fiduciariæ ſunt Eccleſiæ, vel Principibus Catholicis. Eos enim vel dominio privare poteſt Eccleſia, vel Catholicos Principes, quorum fiduciarii ſunt, ſpiritualibus pœnis adigere ad eos exauctorandos, ſi poteſtate ſuâ in Religionis everſionem, & nominis Chriſtiani perſecutionem abutantur. Si verò ſupremi ſint & Monarchæ, nullum jus ipſos abdicandi Principatu ac dominio tribuit Eccleſiæ *S. Thomas*: Quia Jus Divinum Eccleſiaſticâ Lege deſtrui non poteſt. Porro Juris Divini eſſe cenſet ut ſupremis Principibus ſemper ſubſint ac pareant ſubditi in omnibus quæ divinæ legis non adverſantur, nec ab eorum juriſdictione eximi umquam poſſint. Audienda ejus expoſitio in illa verba Capitis 6. Epiſtolæ 1. ad Corinthios: *Audet aliquis veſtrûm habens negotium adverſus alterum, judicari apud iniquos, & non apud Sanctos?* In quæ ita ſcribit Lectione 1. *Sed » videtur eſſe contra id quod dicitur* 1. Petri 1. Sub» ditti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, » ſive Regi tanquam præcellenti, ſive Ducibus » tanquam ab eo miſſis. *Pertinet enim ad Auctoritatem Principis judicare de ſubditis. Eſt ergo contra Jus Divinum, prohibere quòd ejus Judicio non ſtetur, ſi ſit Infidelis. Sed dicendum, quòd Apoſtolus non prohibet quin Fideles ſub Infidelibus Principibus conſtituti, eorum Judicio compareant, ſi vocentur: Hoc enim eſſet contra ſubjectionem quæ debetur Principibus: Sed prohibet quòd Fideles non eligant voluntariè Infidelium Judicium.*

Neque huic obeſt explicationi primus locus ex Secunda ſecundæ Quæſt. X. Art. X. prolatus. I. Quia de Principibus *S. Thomas* ibi non loquitur, ſed de aliis dominis, quorum ſervos eximi poſſe docet à ſervitute ut primùm baptizati ſunt, ſi ita ſtatueret Eccleſia; ſicut ſervi Judæorum jure Eccleſiaſtico à ſervitute liberantur ut primùm Chriſtiani fiunt. Hanc eſſe Doctoris Angelici mentem, conſtat ex Articuli contextu. *In illis*, inquit, *Infidelibus qui etiam temporali ſubjectione ſubjiciuntur Eccleſiæ & membris ejus, hoc Jus Eccleſia ſtatuit: Ut ſervus Judæorum, cùm fuerit factus Chriſtianus, ſtatim à ſervitute liberetur, nullo pretio dato, ſi fuerit vernaculus, id eſt, in ſervitute natus. Et ſimiliter ſi Infidelis exiſtens emptus fuerit ad ſervitium. Si autem fuerit emptus ad mercationem, tenetur eum infra tres menſes exponere ad vendendum. Nec in hoc injuriam facit Eccleſia: quia cùm ipſi Judæi ſint ſervi Eccleſiæ, poteſt diſponere de rebus eorum. Sicut etiam Principes ſæculares multas leges ediderunt circa ſuos ſubditos in favorem libertatis. In illis verò Infidelibus, qui temporaliter Eccleſiæ, vel ejus membris*

Cap. 1. & 2. Extra, De Judæis & Saracenis.

non ſubjacent, prædictum Jus Eccleſia non ſtatuit, licèt poſſet ſtatuere de jure: & hoc facit ad ſcandalum vitandum. Sicut etiam Dominus Matthæi 17. oſtendit, quòd poterat ſe à tributo excuſare, quia liberi ſunt filii: ſed tamen mandavit tributum ſolvi, ad ſcandalum vitandum. Ita etiam & Paulus cùm dixiſſet, quòd ſervi dominos ſuos honorarent, ſubjungit, Ne nomen Domini, & doctrina blaſphemetur.

Secundò, cùm ait S. Thomas: *Prædictum Jus Eccleſia non ſtatuit, licèt poſſet inſtituere de jure:* Non affirmat diſertè Eccleſiam id poſſe, cùm id facere non poſſit, quod graviſſimi ſcandali præbet occaſionem; neque eſſe in cauſa ut nomen Domini & doctrina blaſphemetur, quod ex hujuſmodi ſtatuto conſequens fore Doctor Angelicus affirmat: ſed ex hypotheſi & figurâ quadam conceſſionis argumentum informat. Id eſt, Etiamſi jus illud inſtituere poſſet Eccleſia (quod tamen non poteſt) id non facit, *Propter vitandum ſcandalum, & ne nomen Domini & doctrina blaſphemetur:* quod Jure Divino cavere tenetur.

Tertiò *S. Thomas* dominium præexiſtens Infidelium ſuper Fideles ſolvi negat ex eò quòd ſubditi Chriſtianis Sacris initientur: *Quia dominium & prælatio introducta ſunt ex jure humano. Diſtinctio autem Fidelium & Infidelium eſt ex jure divino. Jus autem divinum, quod eſt ex gratia, non tollit jus humanum, quod eſt ex naturali ratione. Ideo diſtinctio fidelium & infidelium ſecundum ſe conſiderata, non tollit dominium & prælationem infidelium ſupra fideles.* Quod autem ſubdit, *Poſſe per ſententiam Eccleſiæ tale jus dominii tolli*, de illis intelligitur Infidelibus, *qui etiam temporali ſubjectione ſubjiciuntur Eccleſiæ & membris ejus:* ut ipſe exponit, non de aliis. Cùm enim ad Sententiam ferendam neceſſe ſit ut is ſubditus ſit in quem fertur, is ſuperior qui ferendi auctoritatem ſibi ſumit: alioquin uſurpata auctoritas eſt, ac per ſe irritum Judicium: Et in Infideles *qui etiam temporali ſubjectioni non ſubjiciuntur Eccleſiæ*, nullam habeat illa temporalem auctoritatem; alioquin auctoritatem haberet in illos qui ſibi non ſunt ſubjecti, quod pugnat in terminis: ſequitur evidenter quòd in illos Infideles Sententiam ferre non poſſit, quâ ipſos dominiis ſuis ac rebus temporalibus exuat. Propterea cùm ſibi objeciſſet *S. Thomas* Chriſtianos aliquos fuiſſe de *Neronis* familiâ, ſecundùm illud Apoſtoli ad Philippenſes 4. *Salutant vos omnes Sancti, maximè autem qui de Cæſaris domo ſunt:* Reſpondet, *Quòd illa Prælatio Cæſaris præexiſtebat diſtinctioni Fidelium ab infidelibus. Unde non ſolvebatur per converſionem aliquorum ad fidem, & utile erat quòd aliqui Fideles locum in familia Imperatoris haberent, ad defendendum alios Fideles.* Quamquam non ejuſdem Juris ſit ut quis de Principis domo ſit, & in ejus Aula militet, ac ut ejus ſit ſubditus: Jure enim Divino ſubditus eſt, eique fidelitatem debet, honorem, tributa, vectigalia, obedientiam in iis omnibus quæ contra Deum & Religionem non ſunt, nec humana poteſtas ulla vinculum iſtud ab ipſo Numine adſtrictum ſolvere poteſt: ſed quòd in Aula Principis verſetur, ac inter ejus domeſticos ſit adſcriptus, humani juris eſt; idque prohibere poſſet Eccleſia: niſi Principi aut Reipublicæ omnino neceſſaria eſſent domeſtica Chriſtianorum hominum obſequia ac miniſteria, & qua pollet in ipſos auctoritate, juberet ut in Aula manerent, ſibique ſalvâ religione miniſtrarent: Dominium verò vel prælationem Infidelium ſuper Fideles de novo inſtitui, ipſis convenientibus, aut (quod deterius eſt) procurantibus Chriſtianis, jure prohibet Eccleſia, ut docet S. Thomas: *Cederet enim hoc in ſcandalum & in periculum fidei. De facili enim illi qui ſubjiciuntur aliorum Juriſdictioni, immutari poſſunt*

ſunt ab eis quibus ſubſunt, ut ſequantur illorum imperium, niſi illi qui ſubſunt, fuerint magnæ virtutis. Et ſimiliter Infideles contemnunt fidem, ſi Fidelium defectus cognoſcant. Et ideo Apoſtolus prohibuit ut Fideles non contendant judicio coram Judice infideli. Et ideo nullo modo permittit Eccleſia, quòd Infideles acquirant dominium ſuper Fideles, vel qualitercumque eis præficiantur in aliquo Officio.

Neque etiam huic doctrinæ incommodat locus alter à *Perronio* Cardinali prolatus ex Articulo II. Quæſtionis XII. De fiduciariis namque Eccleſiæ Principibus explicari commodè poteſt, in quos non ſolùm ſpiritualem, ſed temporalem auctoritatem habet: ac proindè non ſolùm illos excommunicare poteſt ſi à Chriſtiana & Catholica Religione deficiant, ſed etiam illorum ſubditos ab eorum *dominio*, & *Juramento fidelitatis*, quo illis tenebantur, abſolvere. Præterea, duplex eſſe dominium nemo neſcit, ſimplex unum, mixtum alterum. Simplex dicimus, quod res merè temporales ſpectat; quod legum ad quietem & tranquillitatem Reipublicæ ferendarum poteſtatem involvit; quod tributorum & vectigalium imponendorum, conſcribendi exercitus, coërcendi ſubditos, puniendi maleficos, &c. Jus & auctoritatem complectitur. Quo jure Principum ſupremorum neminem, quamvis excommunicatum, quamvis à Chriſtiana & Catholica Religione Apoſtatam, quamvis Ethnicum, quamvis Tyrannum & Chriſtiani Perſecutorem nominis, privare Eccleſia poteſt: Neque verò hanc ipſi tribuit auctoritatem *S. Thomas.* Dominium mixtum vocamus, quo Principes Chriſtiani & Catholici rebus etiam Eccleſiaſticis protectionis titulo moderantur, & exterioris in Eccleſia Politiæ curam gerunt, Leges ferunt de Epiſcopis, Clericis, & Monachis; Concilia Nationalia convocant, Oecumenicis per Legatos interſunt, aut ſua ipſi præſentia ſacros illos Conventus cohoneſtant; ad Eccleſiaſtica Beneficia nominant, quædam etiam conferunt, aliquibus in Regnis; executioni Canonum invigilant, eam promovent, in eorum violatores civiles etiam pœnas decernunt. Jus illud mixtum *Conſtantinus Magnus* ſpectabat, cùm ad Epiſcopos diceret: *Vos quidem in iis quæ intra Eccleſiam ſunt, Epiſcopi eſtis: Ego verò in iis quæ extra geruntur, Epiſcopus à Deo ſum conſtitutus.* Propterea & *Euſebius Cæſarienſis* de illo ſcribit: *Verùm Eccleſiæ Dei præcipuè curam gerens, cùm per diverſas Provincias quidam inter ſe diſſentirent, ipſe velut communis omnium Epiſcopus à Deo conſtitutus, Miniſtrorum Dei concilia congregavit. Nec dedignatus adeſſe & conſidere in medio illorum Conventu, cognitionis particeps fuit: ea quæ ad pacem Dei pertinent, cunctis procurans.* Hoc porro jure Eccleſia Principem Apoſtatam privare, & privatum declarare poteſt merito infidelitatis. Nec aliud intendit *S. Thomas* cùm ait: *Quàm citò aliquis per Sententiam denuntiatur excommunicatus propter apoſtaſiam à fide, ipſo facto ejus ſubditi ſunt abſoluti à dominio ejus, & juramento fidelitatis, quo ei tenebantur:* In iis ſcilicet quæ politiam exteriorem Eccleſiæ, mixtique dominii jura ſpectant, non in rebus merè civilibus, & ſimplicis jura dominii ſpectantibus. Sicut, ſecundùm hodiernam etiam Eccleſiæ Diſciplinam, Jure Patronatus excidunt viri nobiles, quibus id competit, ſi Hæretici fiant; vel in iis potiùs ſuſpenditur jus illud & poteſtas nominandi ad Eccleſiaſtica Beneficia: cæteris verò feudorum juribus merè temporalibus non privantur, nec privari vel indirectè poſſunt. Alioqui non ſolus Pontifex Romanus, ſed quilibet ruris Curatus, villæ ſuæ pagique Dominum feudis ſuis, ac terris privare poſſet, ſi Paſchalem Communionem prætermittat, immo ſi tribus Dominicis continuis, abſque legitima excuſatione, à Miſſa Parochiali abſit: quibus in caſibus eum, ut Parochianos cæteros, excommunicatum denuntiat. Quo quid abſurdius ac ineptius excogitari poteſt?

Apud Euſeb. Lib. IV. De Vita Conſtantini, cap. 24. Ex Lib. I. c. XIV. Verſ. Valeſii.

Majorem præ ſe ferre difficultatem videtur *S. Thomæ* ad objectionem primam Reſponſio. Objecerat ſibi, Chriſtianos Milites *Juliano Apoſtatæ* paruiſſe, & ad ejus nutum pugnaſſe, nequaquam prohibente Eccleſia. Reſpondet, *Quòd illo tempore Eccleſia in ſui novitate nondum habebat poteſtatem terrenos Principes compeſcendi, & ideo toleravit Fideles Juliano Apoſtatæ obedire in his, quæ non erant contra fidem, ut majus periculum fidei vitaretur.* Quibus verbis innuere videtur, non paſſuram Eccleſiam ut Fideles Imperatori Apoſtatæ obedirent, ſi majoribus viribus inſtructa fuiſſet.

Explicari tamen commodè poſſunt verba ſupra laudata, eo ſenſu, quòd Eccleſia terrenos Principes compeſcere facilè non poſſet, Sententiam excommunicationis contra ipſos ubique promulgando, & omnibus inhibendo Chriſtianis, ne cum Imperatore Apoſtata communicarent: quia perſecutionem in Chriſtianos atrociorem excitaſſet impius Princeps, ſi diris eum palam ac ſolemniter devoviſſet Eccleſia. Et ideo toleravit ut Fideles illi obedirent; quia id prohibere nec poterat, nec debebat; pacémque cum ipſo, quantùm in ſe erat, ſervavit, ne impotentem ejus animum vehementiùs exacerbaret, ſicque majus periculum Religioni Chriſtianæ crearetur. Niſi ſic intelligatur *S. Thomas*, non video quis verborum illius ſenſus eſſe poſſit. Quam enim poteſtatem tunc Eccleſiæ defuiſſe ſignificaret ad Principes Apoſtatas compeſcendos? An ſpiritualem? At eamdem habuit adoleſcens Eccleſia, quam adulta. An temporalem, quòd minor eſſet Chriſtianorum numerus, quàm ut Principes armis coërcere poſſet, ac ad officium revocare? Sed nec talem poteſtatem Eccleſiæ de jure uſquam tribuit *S. Thomas:* & illam habebat de facto tempore *Juliani Apoſtatæ.* Plures enim in exercitibus Imperii conſcripti erant Chriſtiani Milites, quam Ethnici, ut conſtat ex *Theodoreto* Lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. I. referente quòd *Jovianus* poſt *Juliani* mortem ab exercitu creatus Imperator, dixerit: *Ego cùm Chriſtianus ſim, talibus viris imperare non poſſum, nec Juliani exercitum regere, nefariæ doctrinæ præceptis imbutum. Ejuſmodi enim homines divina gratia deſtituti, facilè ab hoſtibus capiuntur, & ludibrio iiſdem eſſe ſolent. His auditis, omnes uno conſenſu Milites hoc dixerunt: Ne dubites, Imperator, néve Imperium noſtrum velut improbum refugias. Imperabis enim Chriſtianis hominibus, & qui in pia diſciplina ſunt educati: Nam qui inter nos ætate ſunt provectiores, ipſum Conſtantinum doctorem habuerunt. Qui autem illos proximè ſequuntur, à Conſtantio inſtituti ſunt. Hujus verò nuper mortui breve Imperii tempus fuit, nec ſatis idoneum ad labem in deceptorum hominum mentibus altiùs defigendam.*

Idem conſtat ex *S. Gregorio Nazianzeno* Oratione III. quæ prima eſt adversùs Julianum. *Uſque adeo,* inquit, *majori cura animique ſtudio & contentione in perniciem noſtram incumbebat, ut Perſicum bellum inſtar nugarum & ludi cujuſdam haberet. Nec perſpiciebat quòd prioribus quidem perſecutionibus idcirco parva perturbatio & convulſio ſequebatur, quia nondum dogma noſtrum ad multos propagatum erat. Sed in paucis adhuc hominibus veritas hærebat, ſplendoremque deſiderabat. Nunc autem ſalutari doctrinâ longè latéque fuſâ, & apud nos præſertim dominante, Religionem Chriſtianam immutare, atque in diverſum movere conari, nihil aliud fuerit, quàm Romanorum Imperium convellere, ac de rerum ſumma periclitari.*

Nec Militibus Chriſtianis animi fortitudo, & zelus pro Chriſtiana fide ardens, intrepidus, invi-

ctus

ctus deerat, ut aliquid audax in *Julianum* aggrederentur, ſi id per Religionem & Jus Divinum licuiſſet. Plurimi ſiquidem ex illis ab ipſo decepti, cùm thus die largitionis Imperatoriæ in ignem conjeciſſent, nec Chriſtum negantes, nec de Idolis cogitantes; animadverſâ fraude, per forum cucurrerunt, atque in hæc verba exclamarunt: *Chriſtiani, Chriſtiani animo ſumus: audiant omnes mortales, & ante omnes Deus, cui & vivimus, & moriemur. Fidem datam, Chriſte Salvator, non fregimus: Beatam Confeſſionem non abjuravimus. Si quid manus peccavit, mens certè minimè ſecuta eſt. Imperatoris fraude circumventi, non auro ſauciati ſumus: impietatem exuimus, per cruorem purgamur.* Moxque ad Imperatorem convolantes, auro projecto exclamarunt: *Non dona accepimus, Imperator! ſed morte damnati ſumus. Non honoris causâ vocati, ſed ignominiâ notati ſumus. Da hoc beneficium Militibus tuis: Chriſto nos macta atque obtrunca, cujus unius Imperio ſubjicimur. Ignem igni rependе: pro cinere illo in cinerem nos redige. Alios auro dona, quos accepiſſe poſtea non pœniteat. Nobis ſatis ſuperque eſt Chriſtus, quem inſtar omnium habemus.* Ita refert *S. Gregorius Nazianzenus* loco ſupra laudato. Quæ cùm ita ſint, veriſimile eſt *S. Thomam* qui ejus Opera legerat, ejúſque auctoritatem & doctrinam commendaverat I. P. Quæſt. LXI. Art. II. dicens: *Quamvis contrarium non ſit reputandum erroneum, præcipuè propter ſententiam Gregorii Nazianzeni, cujus tanta eſt in doctrina Chriſtiana auctoritas, ut nullus unquam ejus dictis calumniam inferre præſumpſerit, ſicut nec Athanaſii documentis*: Veriſimile (inquam) eſt *S. Thomam* non exiſtimaſſe, poteſtatem de facto Eccleſiæ defuiſſe ad coërcendum *Julianum Apoſtatam*, ipſum exuendo Imperio, & convertendo in ipſum exercitus; ſed defuiſſe de jure. Unde unà *Dei clementiâ, & lachrymis Chriſtianorum, quæ multæ tam & à multis erant effuſæ; cùm ſolum hoc contra perſecutorem haberent remedium.* Julianus coërcitus eſt; ſupereſt itaque ut illo, quem dixi, ſenſu *S. Thomæ* verba intelligantur.

Neque verò colligi poteſt Angelicum Doctorem Summo Pontifici poteſtatem vel indirectam in temporalia ſupremorum Principum tribuiſſe, quia ipſum *Utriuſque poteſtatis apicem tenere, ſcilicet ſpiritualis, & ſæcularis*, ſcripſit in II. Sententiarum Diſt. XLIV. Quæſt. II. Art. IV. in Reſp. ad IV. objectionem. Palam enim eſt, ipſum utriuſque poteſtatis apicem Romanis Pontificibus tribuiſſe in ſolis Eccleſiæ Romanæ ditionibus, ſive in illis Provinciis, Civitatibus, Caſtris, quæ Regum Chriſtianiſſimorum præſertim, ſeu aliorum etiam munificentiâ poſſident ut Domini temporales & Principes ſupremi. Qui hoc loco abuſus eſt doctiſſimus Cardinalis *Bellarminus*, & qui poſt ipſum eodem inauſpicatò abutuntur, unam *S. Thomæ* voculam ſunt aucupati, nec locum integrum ſatis expenderunt, in quo Sanctus Doctor poteſtatem utramque ſuis à Deo limitibus circumſcriptam eſſe docet; nec ſæcularem poteſtatem ſpirituali à Deo eſſe ſuppoſitam, niſi in his duntaxat quæ ad ſalutem animæ pertinent. *Ad quartum*, inquit, *dicendum, quòd poteſtas ſpiritualis & ſæcularis utraque deducitur à poteſtate divina. Et ideo in tantum ſæcularis poteſtas eſt ſub ſpirituali, in quantum eſt ei à Deo ſuppoſita: ſcilicet in his quæ ad ſalutem animæ pertinent: Et ideo in his magis eſt obediendum poteſtati ſpirituali, quàm ſæculari. In his autem quæ ad bonum civile pertinent, eſt magis obediendum poteſtati ſæculari quàm ſpirituali: ſecundum illud Matthæi* 22. Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, *&c. Niſi fortè poteſtati ſpirituali etiam ſæcularis poteſtas conjungatur: Sicut in Papa, qui utriuſque poteſtatis apicem tenet, ſcilicet ſpiritualis & ſæcularis*: In ditione ſcilicet Eccleſiæ Romanæ temporali, quæ *Status Eccleſiaſtici* nomine vulgò exprimitur; ut in terris ejuſdem Eccleſiæ fiduciariis: non verò in ditionibus Principum ſupremorum, quale eſt Regnum Galliæ, ditioque omnis Regi Chriſtianiſſimo ſubdita. De *S. Thomæ* hac in controverſia mente uberiùs & accuratiùs diſſerere operæ pretium exiſtimavi, ne *Gregorii VII.* privatam opiniunculam, ſeu ipſius ut privati doctoris errorem ſecutus videatur: & quòd ægrè ſemper ſim paſſus, tam periculoſæ, tam falſæ, tam meritò damnatæ à Sacra Facultate Pariſienſi doctrinæ invidiam labémque in Doctorem Angelicum à nonnullis derivari.

Gregorii VII. ſanctitas privatæ illius opinionis non probat veritatem.

XIII. Gregorii VII. Sanctitatem in Romano Martyrologio celebratam fruſtra quis opponeret, ut juſtè ipſum Sententiam exauctorationis in *Henricum* Imperatorem tuliſſe probaret. Quis enim neſcit eam eſſe humanæ infirmitatis conditionem, eas humanæ mentis tenebras, ut ipſi viri ſancti quandoque in errores impingant, & ſervato æquitatis affectu, zelo immodico abrepti, ab æquitatis tramite deflectant. *S. Petrus* in privata quadam opinatione ſua erravit, in privatis actionibus lapſus eſt, impegit in leviora quædam vitia *converſationis, non prædicationis*. A *S. Paulo* meritò reprehenſus eſt, quòd ad veritatem Evangelii non rectè ambularet. *S. Ambroſius* ad *Theodoſium* Imperatorem ſcribebat Epiſtola XXIX. Lib. V. *Novi te pium, clementem, mitem, atque tranquillum, fidem ac timorem Domini cordi habentem, ſed plerumque aliqua nos fallunt. Habent aliqui zelum Dei, ſed non ſecundùm ſcientiam.* Sanctitatem itaque *Gregorii VII.* colimus: at novam & ſingularem opinionem quam invexit de poteſtate Eccleſiæ in temporalia Regum, ſalvâ quæ ipſius dignitati, ac eximiis virtutibus atque miraculis debetur reverentiâ, ut falſam, & Scripturæ Sacræ atque Traditioni diſſentaneam, nec Eccleſiæ Judicio & aſſenſu receptam, deſerimus, rejicimus. Quòd *Henricum* Imperatorem exauctoravit, bono animo ipſum feciſſe, piè credimus. Rectam enim ipſius intentionem vitæ ſanctitas, & patrata etiam poſt mortem miracula comprobant: ſed more & conſilio humano nihilominus erravit, *Ex Cathedra* non loquens, id eſt, ex *Eccleſiæ Romanæ omnium maxima & antiquiſſima* doctrina, *& Traditione quam habet ab Apoſtolis, & quæ per ſucceſſiones Epiſcoporum pervenit uſque ad nos*, ut ait *S. Irenæus* Lib. III. adversùs Hæreſes, Cap. III. nec ex doctrina etiam Eccleſiarum cæterarum, quibus cum Romana eſt *Communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & conteſſeratio hoſpitalitatis, quæ jura non alia ratio regit, quàm ejuſdem Sacramenti una Traditio*: & quæ *In eadem fide conſpirantes, non minùs Apoſtolicæ deputantur, pro conſanguinitate doctrinæ*; ut loquitur *Tertullianus* Lib. *De Præſcriptionibus adverſus Hæreſes*. Locum itaque hic habeat præclara illa *Vincentii Lirinenſis* Regula: *Quidquid, quamvis ille ſanctus & doctus, quamvis Epiſcopus, quamvis Confeſſor & Martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes ſenſerit*, (ut planè ſenſit *B. Gregorius VII.* de poteſtate Romanorum Pontificum, & Eccleſiæ in temporalia Regum) *id inter proprias, & occultas, & privatas opiniunculas, à communis, publicæ & generalis ſententiæ auctoritate ſecretum ſit.* Opinationem illam, factúmque Sancti Pontificis, *Nævum* fuiſſe dicimus *in candore ſanctæ animæ, quem caritatis ubera contegebant*; ut de Rebaptizantium errore in *S. Cypriano* dixit *S. Auguſtinus*. Et quod de *S. Leone IX.* ſeſe bellis contra Normannos immiſcente ſcripſit *B. Petrus Damiani* ad *Oldericum* Firmanum Epiſcopum; de *Gregorio VII.* Sancto pariter Pontifice ſibi poteſtatem deponendi Reges tribuente, & depoſitionis Sententiam in *Henricum IV.*

Digitized by Google

IV. ferente dicere liceat: *Quoniam nec Petrus ob hoc Apoſtolicum obtinet Principatum, quia negavit: nec David idcirco Prophetiæ meretur oraculum, quia thorum alieni viri invaſit, cum mala vel bona non pro meritis conſiderentur habentium, ſed ex propriis debeant qualitatibus judicari. Numquid hoc legitur vel egiſſe, vel Literis docuiſſe Gregorius, qui tot rapinas ac violentias à Longobardorum eſt feritate perpeſſus? Num Ambroſius Bellum Arianis ſe ſuámque Eccleſiam infeſtantibus intulit? Numquid in arma Sanctorum quiſpiam traditur inſurrexiſſe Pontificum? ... Inter Regnum & Sacerdotium propria cujuſque diſtinguuntur officia, ut & Rex armis utatur ſæculi, & Sacerdos accingatur gladio ſpiritus, qui eſt Verbum Dei.* Hæc Petrus Damiani *Gregorio VII.* coævus, & ipſe Sanctus.

Sancti Franciſci Saleſii ſententia de Pontificia & Regia poteſtate.

XIV. Recentioris ævi Sanctum Epiſcopum, ſed antiquæ doctrinæ & traditionis Interpretem & Sectatorem *B. Petro Damiani* ſubjungo, *S. Franciſcum Saleſium*, Genevenſium Antiſtitem, Epiſtola XLVIII. Lib. VII. in qua ſuam de Regia & Pontificia poteſtate Sententiam his verbis exprimit:

Les Rois & tous les Princes Souverains ont une Souveraineté temporelle, en laquelle le Pape ny l'Egliſe ne prétendent rien, ny ne leur en demandent aucune ſorte de reconnoiſſance temporelle: en ſorte que le Pape eſt Tres-Souverain Paſteur & Pere ſpirituel: Le Roy eſt Tres Souverain Prince & Seigneur temporel. L'autorité de l'un n'eſt point contraire à l'autre: ains elles s'entreportent l'une l'autre. Car le Pape & l'Egliſe excommunient, & tiennent pour Heretiques ceux qui nient l'autorité ſouveraine des Rois: & les Rois frappent de leur épée ceux qui nient l'autorité du Pape & de l'Egliſe: ou s'ils ne les frappent pas, c'eſt en attendant qu'ils s'amendent & s'humilient. Quæ ſic Latinè redduntur: *Reges ac Supremi Principes ſupremam in temporalibus dominationem habent, in qua nec Romanus Pontifex, nec Eccleſia, aliquid penitus ſibi tribuunt, nec ipſos propterea ſibi obnoxios eſſe volunt. Adeo ut Pontifex ſit Supremus Paſtor & Pater ſpiritualis: Rex verò Supremus Princeps & Dominus temporalis. Unius autoritas alteri non adverſatur, imò mutuam ſibi ferunt opem. Pontifex enimvero & Eccleſia feriunt illos Anathemate, & ut Hæreticos execrantur, qui Supremam Regum ac Principum autoritatem negant: Reges autem ſuo illos gladio feriunt, qui Romani Pontificis & Eccleſiæ impugnant autoritatem: Aut ideo illis parcunt, ut interim ad emendationem ac ſubjectionem adducantur.* Et Epiſtola LIX. *Je n'ay pas même trouvé à mon gouſt certains Ecrits d'un Saint & tres-excellent Prélat, eſquels il a touché du pouvoir indirect du Pape ſur les Princes.* Id eſt: *Nec mihi quidem placuere Scripta quædam Sancti & præſtantiſſimi Præſulis, in quibus poteſtatem indirectam Romani Pontificis in Principes aſſeruit.*

Sacræ Facultatis Pariſienſis Declarationes & Cenſura.

Rata ſit igitur ac firma Declaratio Sacræ Facultatis Theologicæ Pariſienſis, anno MDCLXIII. edita: *Non eſt doctrina Facultatis, quòd Summus Pontifex aliquam in temporalia Regis Chriſtianiſſimi auctoritatem habeat. Immò Facultas ſemper obſtitit etiam iis, qui indirectam tantummodo eſſe illam auctoritatem voluerunt.*

Eſt doctrina Facultatis ejuſdem, quòd Rex Chriſtianiſſimus nullum omnino agnoſcit, nec habet in temporalibus dominum præter Deum.

Doctrina Facultatis eſt, quòd ſubditi fidem & obedientiam Regi Chriſtianiſſimo ita debent, ut ab iis nullo prætextu diſpenſari poſſint.

Doctrinam hanc ſuam, immo Eccleſiæ, Verbo Dei, & SS. Patrum doctrinæ conſonam, occaſione datâ, Sacra Facultas ſemper propugnavit, & contra quoſvis contrarium aſſerentes vindicavit. Quod ex ipſius Cenſuris & Doctrinali Judicio multiplici compertum eſt. Inſtar omnium ſit Cenſura lata in Librum *Antonii Sanctarelli*, inſcriptum *De Hæreſi, Schiſmate, Apoſtaſia, ſollicitatione in Sacramento Pœnitentiæ, & de Poteſtate Summi Pontificis in his delictis puniendis.* Quo in libro, Tractatu *De Hæreſi*, Capp. 30. & 31. aſſerebat Author: *Summum Pontificem poſſe pœnis temporalibus punire Reges & Principes, eóſque deponere, & ſuis Regnis privare ob crimen Hæreſis; eorúmque ſubditos ab illorum obedientiâ liberare, eámque ſemper in Eccleſia fuiſſe conſuetudinem.* Et propter alias etiam cauſas; *ut, pro delictis: ſi expedit: ſi Principes ſint negligentes: propter inſufficientiam & inutilitatem ſuarum perſonarum.* Item, *Pontificem jus & poteſtatem habere in ſpiritualia ſimul & omnia temporalia: & in eo eſſe de Jure Divino utramque poteſtatem, ſpiritalem & temporalem: Credendum eſſe, Eccleſiæ Summóque ejus Paſtori conceſſam eſſe facultatem puniendi pœnis temporalibus* (Principes) *tranſgreſſores Legum Divinarum & humanarum, præſertim ſi crimen fuerit hæreſis.* Verba etiam Chriſti, *Quodcumque ligaveris ſuper terram, &c.* non tantùm de poteſtate ſpiritali, ſed etiam de temporali explicabat. Sacra porro Facultas anno Domini MDCXXVI. die I. Aprilis, in ſolemnibus Comitiis, poſt Miſſam de Spiritu Sancto, auditâ relatione Magiſtrorum ad examen iſtius libri Selectorum, auditis omnium & ſingulorum Doctorum maturis deliberationibus, improbavit & damnavit doctrinam his propoſitionibus contentam, *Tanquam novam, falſam, erroneam, Verbo Dei contrariam, Pontificiæ Dignitati odium conciliantem, ſchiſmati occaſionem præbentem, ſupremæ Regum Auctoritati à Deo ſolo dependenti derogantem, Principum infidelium & hæreticorum converſionem impedientem, pacis publicæ perturbativam, Regnorum, Statuum, Rerúmque publicarum everſivam, ſubditos ab obedientia & ſubjectione revocantem, & ad factiones, rebelliones, ſeditiones, & Principum parricidia excitantem.*

Eamdem Cenſuram renovavit Sacra Facultas diebus IV. Novembris, I. & VII. Decembris, anni MDCLXXXII. eaſdémque notas inuſſit Titulo, quem *F. Franciſcus Malagola* Prædicator Italus, quibuſdam Theſium ſuarum, pro Majore Ordinaria, clanculùm appoſuerat: In quo utriuſque poteſtatis Eccleſiaſticæ & ſæcularis apicem S. Petro & ejus Succeſſoribus Romanis Pontificibus tribuebat his verbis: *Dei Vicario, &c. Omnia liganti & ſolventi ſuper terram & in cœlis, id eſt, tenenti apicem utriuſque poteſtatis.* Ipſum verò Baccalaureum, qui doctrinam hanc in *Sanctarello* proſcriptam rurſus excitare molitus eſt, à ſuis Fratribus Prædicatoribus Majoris Conventus & Collegii Pariſienſis prædamnatum, & ad Aulam ſimul ac Facultatem delatum (Ut illorum erga veritatem ſinceramque doctrinam ſtudium, & debita regi Chriſtianiſſimo fides ac obſervantia, quibus, Deo dante, deerunt nuſquam, poſtulabant) eadem Sacra Facultas ut *infracti Sacramenti reum, contumelioſum in Regiam Majeſtatem, Facultatis & Decretorum ab illa ſancitorum contemptorem*, ab Ordine Theologico penitus proſcripſit, & à Baccalaureorum ſuorum albo expunxit: Cenſurámque in ipſum latam, cum Cenſura *Sanctarelli* publici juris fieri decrevit. Harum vero Cenſurarum doctrinæ, non atramento ſolùm, ſed toto profuſo ſanguine, ſi opus eſſet, ſubſcriberemus: Quâ ſemel in controverſiam vocatâ, de concordia Sacerdotii & Imperii, qua nihil antiquius Catholicis eſſe debet; de Regiæ Majeſtatis honore ac Juribus à Deo ipſi collatis, quibus nihil auguſtius; de pace Regnorum & publica tranquillitate, quâ nihil optabilius, prorſus actum eſſe compertum eſt.

A

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 351. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Nullius ſane ponderis argumenta, quibus novam illam ac ſingularem opinionem ſuam de poteſtate exauctorandi Reges Romano Pontifici & Eccleſiæ à ſe attributa probare nititur Gregorius VII. in Epiſtola ad Hermannum.*

R. Hæc eſt omnium Galliæ Theologorum concors ſententia; unus pro cæteris loquatur *Franciſcus Feu* Doctor Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Parochiæ SS. Gervaſii & Protaſii in hac Regia Urbe Rector digniſſimus, in Tractatu *De Legibus* nuper edito, Quæſt. IV. Art. IV. pag. 148. *Cùm*, inquit, *Herimannus ſive Hermannus Metenſis Epiſcopus, natione Saxo, & Rodulpho addictus, ad Gregorium VII. ſcripſiſſet, non ſibi ſuppetere momenta, neque ex ſacris Codicibus, neque ex antiquis Patribus accepta, quibus Pontificiam poſſet propugnare ſententiam, quamvis & ipſi patrocinaretur; idcoque rogaſſet argumenta, quibus eam ſententiam licet ſibi ignotam defenderet, & à ſe novitatis illius amoveret invidiam: nullam tamen Gregorius reddere potuit hujus ſententiæ rationem: nec ipſum laudandam eſſe Romanarum Synodorum auctoritatem exiſtimavit Epiſtola XX. Libri VIII. .... Verùm ut Hermanni vota expleret, à Theologis Romanis viris admodum eruditis, quos per quatuor aut quinque annos huic addixerat ſtudio, recens excogitatas argumentationes ſcripſit. Attamen nulla tum è veteri Eccleſia, tum è Romana Eccleſia ſcriniis repeti potuerant monumenta, quibus ſententiam tueretur; nihilque quod hac in parte faveret, Sedis Apoſtolicæ traditio referebat..... Cæterùm ligandi poteſtas Sancto Petro data quidem fuit à Chriſto, ut aiebat Gregorius: ſed quis propterea Veterum inde collegit cum Gregorio Regum abdicandorum poteſtatem? Ex unanimi ſane Patrum conſenſione Principes Eccleſiaſticæ ſolicitudini demandati ſunt cæterarum inſtar ovium: ſed an ideo bonis ſuis oves ab Eccleſia ſpoliari poſſunt? Quis aut quorum ita cogitavit? Quis ex illis dixit unquam in eo poſitum eſſe Paſtoris officium? Nullus profectò. Ne verò Scriptura Prophetica & Novi Teſtamenti teſtimonia conteramus in re minimè obſcura, Gregorius ipſe Paſtoris officium longè alia ratione definit:*
» Paſtorale officium (*inquit Epiſt. ad Suenum Danorum*
» *Regem*) in dilectione Dei & proximi, quaſi in fundamen-
» to conſiſtit. *Nihil autem à proximi dilectione magis alienum, nihil ad diſtruendam orbis tranquillitatem magis eſt idoneum, quàm oves lana ſua ſpoliare; quamque Principibus auferre ditiones. Utinam ergo tanti nominis Pontifici per otium licuiſſet, quæ quatuor vel ampliùs annorum labore illi Theologi congeſſerant, expendere! Aliam ſane cum Antiquis conſententiam ex illis Chriſti verbis collegiſſet...* Et pag. 150. *Quàm ergo fuiſſet optabile, ut tanti nominis Pontifex potuiſſet Monumentorum illorum veritatem & pondus perpendere! Ab eo ſane didiciſſent Theologi Romani, ad comparanda ſibi jura, quæ divinitus collata non fuerant, humanis fictionibus Eccleſiam non egere; tantaque amplitudinis eſſe Eccleſiæ collatam à Deo poteſtatem, ut hoc unum in votis eſſe debeat, fideles nimirum & prudentes ſint illius Auctoritatis Adminiſtri.* Hæc vir doctiſſimus, cui nemo eſt in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor, qui hac in re non conſentiat.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 386. Edit. primæ, Religioſi Cenſores velut meam Propoſitionem notant: *Poteſt Parochus Parochianos excommunicare, ſi tribus Dominicis continuis, abſque legitima excuſatione, à Miſſa Parochiali abſuerint.*

R. Parochum excommunicare poſſe Parochianos non ſcripſi, ut mihi affingitur, ſed *Excommunicatos denuntiare, qui tribus Dominicis continuis, abſque legitima excuſatione, à Miſſa Parochiali abſuerint.* Excommunicationis ſententiam ferre poſſunt Summus Pontifex, ejuſque Legati, Epiſcopi, & Prælati Auctoritatem quaſi Epiſcopalem habentes: at Excommunicationem ab Epiſcopis latam Parochi denuntiant juxta Ritualium præſcriptum. Hæc Eccleſiæ Gallicanæ Diſciplina, Synodorum Provincialium Conſtitutionibus & Diœceſanarum Decretis; nec non Cleri Gallicani in Comitiis generalibus congregati ſtatutis confirmata.

SCHOLION III.

Ad eumdem Articulum, pag. 391. hanc notam appinxerunt Religioſi Cenſores: *De Beato Petro malè loquitur.*

R. Scripſi *S. Petrum in privata quadam opinatione ſua erraſſe, in privatis actionibus lapſum, impegiſſe in leviora quadam vitia converſationis, non prædicationis: à Sancto Paulo meritò reprehenſum, quod ad veritatem Evangelii non rectè ambularet.* Hæc tantùm eo loci. Hoc eſt malè loqui de S. Petro, judicio RR. Cenſorum, quamvis iſta locutus ſit S. Paulus Epiſtolæ ad *Galatas* Cap. II. quamvis iſta locuti ſint Tertullianus, SS. Cyprianus, Auguſtinus, Gregorius, Thomas, ipſe Cardinalis Bellarminus. Lib. I. *De Romano Pontifice*, Cap. XXVIII. & Lib. IV. Cap. VIII.

ARTICULUS XI.

Henricus Gregorii VII. & Romanæ Synodi Sententia auctoratus, inita de illius depoſitione in Conventiculis Ultrajectino & Moguntino conſilia, in Brixienſi Conciliabulo impiè mandat executioni, Guibertum Ravennatem in Sedem Apoſtolicam intrudens.

C

TAntùm abeſt ut *Gregorii VII.* Sententia impium Regem ad pœnitentiam adduxerit, ut potiùs hoc fulmine percuſſus, in Schiſma præcipitaverit, omnibúſque ſtudiis vicem Pontifici reddere fuerit conatus. Id Ultrajecti primùm, deinde Moguntiæ molitus eſt. De Ultrajectino Conciliabulo *Hugo* Flaviniacenſis Abbas in Chronico Virdunenſi ita ſcribit: *Ubi ad aures Henrici Regis & fautorum ejus, Anathema à Domino Papa factum perſonuit, infremuit factioſorum ſtrepitus, ac in Beati Petri Vicarium turpia ac nefanda concrepant, intonuit, dicentium, magnum eſſe, impoſtorem, hæreticum, homicidam, fornicarium, & ſi quid aliud adverſatur ſanæ doctrinæ. Non debere Regem, Imperatoris filium, qui non ſine cauſa gladium portaret, qui Romanæ Reipublicæ Patritius, tutor ac defenſor eſſe deberet, tantam pati Sanctæ Dei Eccleſiæ conculcationem, ut homo omnium peripſema, pro ſuis ſceleribus juſtè puniendus, & meritò ab Eccleſia exturbandus, ſummam illam Regii nominis Majeſtatem impugnaret.... Cùm in hac omnis perſtreperet Aula, decretum eſt communi conſilio, ut ille qui reverendam à ſæculis Regiam Majeſtatem ab Eccleſia extorrem pronuntiaverat, ab Eccleſiæ corpore ſegregaretur. Et Romanæ Eccleſiæ Pontifex, qui ſupra omnes eſt, ab his qui ei ſubeſſe debeant, excommunicationi adjudicatus eſt. O dementia incomparabilis! Quis rogo, Imperatorum, quis Regum, ad tantam proſilire auſus eſt protervam audaciam, ut Clavigeri cœleſtis Vicarium, cujus lingua eſt clavis cœli, canonicè electum, ab omni Chriſti civitate ſuſceptum, benè viventem, rectè docentem, ab Eccleſia alienandum pronuntiaverit? Conventus hic apud Ulterius-Trajectum habitus eſt, ubi contra Deum & hominem eſt diſputatum. Dies erat Sabbathi, & veſpere Sabbathi, ipſa nocte Dominicæ diei illuceſcente, in Concilio malignantium conſtitutum eſt, & deliberatum, ut in craſtino ad Miſſas, in omnium audientia Papa excommunicaretur.* Ante annum octogeſimum ſupra milleſimum Conciliabulum iſtud celebratum eſt.

Ultrajectinum Conciliabulum.

Ultrajectum vulgò Utrecht, ad Rheni veterem alveum, urbs Belgicæ fœderatæ, & cognominis Provinciæ Metropolis.

D

E

F

Alterum, ſcilicet Moguntinum, *Sigebertus* ad annum MLXXIX. commemorat his verbis: *Henricus Imperator in Pentecoſte Conventu habito Moguntiæ, decrevit Hildebrandum à Papatu eſſe deponendum: & Longobardiam petens, Guibertum Ravennæ Epiſcopum pro Hildebrando Papam deſignat.*

Moguntinum Conciliabulum.

Tertium

Conciliabulum Brixienſe. Brixia, urbs Longobardiæ, Venetæ Ditionis, vulgo Breſſe, Epiſcop. ſub Metropoli Mediolanenſi.

Tertium Conciliabulum frequentius ac celebrius apud Brixiam Noricam ab *Henrico* Rege celebratum eſt, in quo, pluribus in *Gregorium VII.* atrociſſimis calumniis confictis, Schiſmaticus Princeps, cum Epiſcopis conjuratis, ejus obedientiam ejuravit, & *Guibertum* Ravennatem Epiſcopum Romanum Pontificem coronari juſſit, anno 1080. A die vigeſima quinta Junii, ad diem uſque ſextam Julii duravit Schiſmaticus Conventus. Triginta Epiſcopi adfuere, teſte *Mariano Scoto*: præfuit exauctoratus Cardinalis *Hugo Candidus*, teſte *S. Anſelmi Lucenſis* Pœnitentiario, in ejus Actis. *Hugo Flaviniacenſis* de Brixienſi Pſeudo-Synodo ita ſcribit: *Guibertus invaſit Sedem Apoſtolicam, à damnatis & excommunicatis, ſuique ſimilibus, in Apoſtaticum, non in Apoſtolicum electus. Quæ conſpiratio primùm facta eſt apud Brixiam, ubi congregati aliqui Epiſcoporum è Synagoga Satanæ, traditi in reprobum ſenſum, & contra fidem quæ eſt confeſſio Petri, & Sanctam Sedem ejus Romanam Eccleſiam, turpia & nefanda jacientes, ad plenitudinem damnationis ſuæ elegerunt Guibertum Hæreſiarcham de ſui ſimilibus, & deſperatâ ſuperbiâ Apoſtolicum eum vocantes, Apoſtatam, non Apoſtolicum effecerunt. Qui idcirco omnium Fidelium odio dignior eſt, quia cùm à Principibus, Henrico ſcilicet Rege depoſito, & cæteris hujus perditionis Miniſtris quæſitum eſſet, quis ad impugnandum ſanctum virum, Papam videlicet Gregorium, falſitatis vexillum ſuſciperet, nemo omnium tam audax, tam præſumptor, tam deſperatus vel perditus inventus eſt, qui naufragium fidei ſubire deligeret, præter eum ſolum, &c.*

Guiberti Antipapæ intruſio.

De *Guiberto* Antipapa & ejus intruſione *S. Gebhardus* Saliſburgenſis Archiepiſcopus ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum ita ſcribit, eodem *Hugone Flaviniacenſi* referente: *Guibertus, quondam Ravennæ Archiepiſcopus, cùm obedientiam, quam Apoſtolicæ Sedi juramento promiſerat, non attendere, ſed contra ipſam omnimodis ſuperbire ſtuduiſſet, in Romana Synodo irrecuperabiliter depoſitus, & anathematizatus eſt ab Apoſtolica Sede, & ab Epiſcopis totius Eccleſiæ. Nec hoc ſemel in una Synodo, ſed in omnibus Synodis, quotquot jam ſeptennio Romæ celebratæ ſunt. Hic igitur ita in perjuriis inveteratus, & pro iiſdem irrecuperabiliter depoſitus, & anathematizatus, Sedem Romani Pontificis, cui obedientiam juravit, per manus anathematizatorum, utpote ſibi ſimilium, invaſit, legitimo Paſtore adhuc eidem Sedi præſidente. Ipſorum autem excommunicatorum nullus eum conſecrare, vel potiùs exſecrare præſumpſit, præter Mutinenſem & Aretinum Exepiſcopos, qui ambo pro ſuis criminibus jam annis tribus officio & communione caruerunt. Sed hi, etiamſi officium & communionem haberent, & Romana Sedes Paſtore vacaret, nullum tamen eidem Sedi Pontificem ordinare poſſent. Hujus enim Ordinationis privilegium ſolis Cardinalibus Epiſcopis, Albanenſi, Oſtienſi, Portuenſi, à Sanctis Patribus eſt conceſſum. Ergo Mutinenſis & Aretinus Epiſcopi, juxta teſtimonium Sanctiſſimi Papæ Innocentii, non benedictionem, ſed damnationem quam habuerunt, ſuo Ravennati imponere potuerunt. Nec illum in Romanum Patriarcham, ſed in perditiſſimum Hæreſiarcham promoverunt.*

De eodem Conciliabulo in Actis *Sancti Anſelmi Lucenſis* hæc leguntur: *Mortuo autem in Fide Catholica Rege Rodulpho, audet* Henricus, *convocatis aliquot Hæreticis Epiſcopis, vivente Papa Gregorio, cui obediens factus eſt etiam Jurejurando, nullo habito Univerſali Concilio, abſque Judicio; audet certè in Papam eligere Vuibertum, Ravennatem quondam Epiſcopum, nunc autem multis jam annis excommunicatum... Roma non quæritur, nec Romanus aut Clerus, aut populus. Unus quidem adfuit Hugo Candidus nomine, nigerrimus mente, Cardinalis olim, ſed dudum jam pro ſuis ſceleribus juſtè excommunicatus, & abjectus. Hic damnatus damnatum, perjurus perjurum, parricida laudat parricidam. In loco ſiquidem horrido & aſperrimo, in mediis nivalibus Alpibus, ubi fames aſſidua, & frigus penè ſemper continuum, locus ipſe vicus eſt pro civitate, qui Brixanerium vocatur, altiſſimis circumdatus ſcopulis, ubi etiam vix nomen obtinetur Chriſtianitatis: Hic Principalis Eccleſiæ Privilegia, hic Summi Sacerdotis Jura: hic Sanctorum Patrum Inſtituta: hic omnia evacuantur Canonica Decreta. Nimirum ſi qui rogarent, ut alium cælis imponeret Deum, quantum in ipſo erat, æſtimo, faceret, atque confirmaret.*

De eodem Conventu ſcribit *Otto Friſingenſis* Lib. 1. De Geſtis Friderici Imperatoris, Cap. 1. *Pluribus ex Italia, Gallia, Germania, apud Bajoariæ civitatem Brixinorum in ipſo Pyrenæo, haud procul ab Valle Tridentina ſitâm, coadunatis Epiſcopis, Princeps Curiam magnam celebravit. Ubi omnibus advenientibus, injurias ſibi à Romana Eccleſia irrogatas affectuosè conqueritur, quòd videlicet ipſo inconſulto, (qui, tanquam Rex & Patritius, primus in electione Epiſcopi ſuæ Urbis eſſe deberet) Romani ſibi Pontificem præfeciſſent; cùm à Patre ſuo Imperatore plures ibidem quaſi ſine electione inthronizati fuerint. Hac querimonia omnium animi eò faciliùs contra Romanam Eccleſiam inclinari poterant, quò & Laici ſæcularis honoris conſideratione accenſi, & Epiſcopi conſilio Clericorum ſuorum, quibus recenter connubia ab eodem Pontifice inhibita fuerant, inflammati, voluntati Principis accedebant. His igitur acclamantibus, præfata electio ab eis caſſanda judicatur, Guibertuſque Ravennatenſium Archiepiſcopus, Clemens vocatus, aſſenſu Principis, Urbis Epiſcopus creatur, Gregoriuſque VII. ab ipſis Pſeudo-Monachus, vel Necromanticus appellatus, exſufflatur. Unde communi conſilio prænominato Pontifici Scriptum conviciis & detractionibus plenum dirigere præſumpſerunt, inter cætera dicentes: Sicut hactenus ſolebas dicere, quòd nullus noſtrûm eſſet Epiſcopus, ita ſcias quòd nullus noſtrûm deinceps erit Apoſtolicus.*

Conradus à Liechtenaw Abbas *Urſpergenſis*, poſtquam *Bennonis*, quem perperàm *Brunonem* Cardinalem appellat, calumnias in *Gregorium VII.* retulit, de Brixienſi Conciliabulo hæc habet: *Anno Domini* MLXXX. *cùm apud Brixiam Noricam triginta Epiſcoporum Conventus, necnon & Optimatum exercitus non ſolum Italiæ, ſed & Germaniæ, juſſu Regis Henrici congregaretur, factus eſt omnium conſenſus adversùs Hildebrandum Papam, cognominatum Gregorium VII. quem Pſeudo Monachum, totiúſque veſaniæ peſtiferum Principem, & præcipuè Sanctæ Romanæ Sedis invaſorem affirmantes, ab Apoſtolica Sede depellendum, quamvis abſentem dijudicabant, & Vuigbertum Ravennenſem Archiepiſcopum ipſi ſubrogandum eligebant. Hujus Decreti concluſio hæc eſt: Quia, inquiunt, illum conſtat non à Deo electum, ſed à ſeipſo in fraude ac pecunia impudentiſſimè objectum; qui Eccleſiaſticum ſubvertit ordinem; qui Chriſtiani Imperii perturbavit Regnum; qui Regi Catholico ac pacifico corporis & animæ intentat mortem; qui perjurum defendit Regem; qui inter concordes ſeminavit diſcordiam, inter pacificos lites, inter fratres ſcandala, inter conjuges divortia; & quicquid quietè inter piè viventes ſtare videbatur, concuſſit: Nos auctore Deo congregati in unum, Legatis ac Literis freti decem & novem Epiſcoporum, die ſancto præterita Pentecoſtes Moguntiæ congregatorum, contra eumdem Hildebrandum procaciſſimum, ſacrilegia ac incendia prædicantem, perjuria & homicidia defendentem, Catholicam & Apoſtolicam Fidem*

de Corpore & Sanguine Domini in quæſtione pœnitentem, Hæretici Berengarii antiquum diſcipulum, divinationum ac ſomniorum cultorem, manifeſtum necromanticum, pythonico ſpiritu laborantem, & idcirco à vera fide exorbitantem, judicamus canonicè deponendum & expellendum: & niſi ab ipſa Sede, his auditis, deſcenderit, in perpetuum condemnandum. Lata eſt hæc Sententia XII. Kalendas Julii, Feria V. Indictione III.

ARTICULUS XII.

Nullo rationis fuco obducta erat Synodi Schiſmaticæ Brixienſis in Gregorium VII. Sanctiſſimum Pontificem Sententia.

Gregorium VII. velut intruſum in Sedem S. Petri tractavit Pſeudoſynodus. *Nicolai II.* Decreto ſe niti gloriabantur *Henricus* & in Schiſmate conjurati Antiſtites, quo ſtatutum eſſet, Romanum Pontificem abſque Regis electione creari legitimè non poſſe: at evidens erat iſtius fundamenti falſitas, & inanitas. Nam ſolam Regii conſenſus neceſſitatem Decreto ſuo firmavit *Nicolaus*: at *Henricus* abſolutæ jus nominationis & inſtitutionis ſibi tribuit. Verba *Nicolai* in ſuo Decreto hæc ſunt: *Eligatur ſalvo debito honore & reverentia dilecti filii noſtri Henrici, ſicut jam ei conceſſimus, & Succeſſoribus illius, qui ab Apoſtolica Sede perſonaliter hoc jus impetraverint.* Gregorius VII. Pontificiæ poſſeſſionem Dignitatis non inierat ante conſenſum & approbationem *Henrici* Regis: adeóque nihil ex ea parte adversùs illius electionem poterat objici. Decretum *Nicolai II.* circumferebatur ab *Henricianis*, quaſi jus plenum ac abſolutum eligendi Romanum Pontificem *Henrico* & ejus Succeſſoribus tribuiſſet: ſed *Guibertus* illud fœdè interpolaverat ut Regi adularetur, ſibique ad invadendum ejus Auctoritate Pontificatum viam pararet. Præterea, Henricus ab eo Privilegio excidiſſe videbatur; quo in Eccleſiæ perniciem ipſe, vel ejus potiùs Miniſtri abuſi fuerant, *Cadaloum* Parmenſem in Sedem Apoſtolicam contra *Alexandrum II.* intrudendo. *Privilegium* autem *meretur amittere, qui ſibi conceſſa abutitur poteſtate.* Nec *Alexandrum II.* tantùm, ſed ipſum *Nicolaum* Privilegii auctorem è Sede Pontificia detrudere conati fuerant, quòd Archiepiſcopum Colonienſem acriùs corripuiſſet. Ita reſpondet *S. Anſelmus* Lucenſis Epiſcopus Lib. II. contra *Guibertum* Antipapam. *Quod ſi admittendum eſt*, inquit, *ut ratione factum dicatur, objicimus ad hoc confutandum, præfatum Regem, & Optimates ejus, ſe ea Conſtitutione indignos feciſſe, primùm quia poſtea præfatum Nicolaum, Colonienſem Archiepiſcopum pro ſuis exceſſibus corripuiſſe, graviter tulerunt, eúmque hujus gratiâ, quantùm in ſe erat, à Papatu depoſuerunt, & nomen ejuſdem in Canone Conſecrationis nominari vetuerunt; ideóque Decretum ejus de jure irritum eſſe debebit, quia cùm à toto orbe Papa haberetur, juxta eorumdem ſententiam eiſdem Papa non fuit: quaſi non ex Dei, ſed ex eorum tantùm penderet voluntate quempiam quidlibet eſſe vel non eſſe. Romanus enim Pontifex, ut Sapientes norunt, non modo deponi, ſed etiam nullo Chriſtiano Jure à quolibet poteſt judicari.*

Deinde quia cùm in eodem Decreto cautum eſſet, ut Romæ Pontificis electio à Romano Clero & Populo ageretur, & poſtea Regi notificaretur; ipſi præfatum Decretum violantes, elegerunt, quod eis non licebat, priùs Cadaloum Parmenſem, poſtea Vuibertum Ravennatem, induentes eos Apoſtolicis Inſignibus, vocantes Apoſtolicos apoſtatas, Antichriſti Prædeceſſores. Præterea præfatus Vuibertus, aut ſui, ut ſuæ parti favorem adſcriberent, quædam in eodem Decreto addendo, quædam mutando, ita illud reddiderunt à ſe diſſidens, ut aut pauca, aut nulla exemplaria ſibi concordantia valeant inveniri.

Reſpondet ſecundò *Sanctus Anſelmus*, *Nicolai Secundi* Decretum repugnare Canonibus VII. & VIII. Concilii. Synodus VII. Canone III. ſtatuit *Ut omnis electio Epiſcopi, vel Preſbyteri, aut Diaconi, à Principibus facta, irrita maneat, ſecundùm Regulam, quæ dicit: Si quis Epiſcopus ſæcularibus Poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur, & ſegregetur, omnéſque qui illi communicant.* Octava Synodus ita ſtatuit: *Promotiones & conſecrationes Epiſcoporum, concordans prioribus Conciliis, electione ac Decreto Epiſcoporum fieri, hæc Sancta & univerſalis Synodus definivit & ſtatuit, atque jure promulgavit, neminem Laïcorum Principum, vel Potentum ſemet inſerere electioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cujuſlibet Epiſcopi . . . . Quiſquis autem Sæcularium Principum, aut Potentum, aut alterius dignitatis Laïcus, adversùs communem & conſonantem atque Canonicam electionem Eccleſiaſtici Ordinis agere tentaverit, Anathema ſit.* Porrò Nicolaum II. Oecumenicarum Synodorum Decreta reſcindere non potuiſſe, docet *Sanctus Anſelmus* Lucenſis: *Sed ut tandem*, inquit, *invincibili gladio feriamus, præfatus Nicolaus, unus ſcilicet Patriarcha, cum quolibet Epiſcoporum Concilio, non potuit abrumpere, imò nec mutare, non obviantia fidei Decreta præfata Sanctorum quinque Patriarcharum, ſcilicet Romani, Alexandrini, Antiocheni, Jeroſolymitani, Conſtantinopolitani: & ut ex numero præfatis Synodis appoſito colligi poteſt, Sanctorum Patrum numero* CCL. *& ampliùs.*

Romanum Pontificem non poſſe reſcindere Conciliorum Generalium Decreta, docet S. Anſelmus Lucenſis.

Addit Sanctus Anſelmus, *Gregorium VII.* jure merito reſcidiſſe memoratum *Nicolai II.* Decretum, quia, ut ait *Hilarus* Papa: *Illud quod quiſque commiſit Epiſcopus illicitè, aut à Deceſſoribus invenit admiſſum, ſi proprium vult vitare periculum, damnabit. Nam in ſe, quicquid in alio non reſecabit, inveniet.* Et, ut ait *Gelaſius*, Creſconio, Joanni, & Meſſalæ ſcribens: *Deceſſorum Statuta, ſicut legitima & juſta Succeſſorem cuſtodire convenit, ita debet etiam malè facta corrigere.* Et *Pelagius Armentario* ſcribit: *Poſteaquam Eccleſia Jura documentorum quoque intercedentium fuerint auctoritate firmata, nullatenus ab his diſcedendi liberam Pontifex, vel ſi velit, permittatur habere licentiam.* Et Sanctus Gregorius: *Imperiali*, inquit, *Conſtitutione ſancitum eſt, ut ea quæ contra Leges fiunt, non ſolùm inutilia, ſed etiam pro infectis habenda ſint.* Idem ex Romanis Legibus confirmatur: *Id tantùm*, inquiunt, *de Sacra Reſponſione ſubſtantiam mutuetur, quod Legum auxilia proſequantur.* Item: *Generale præceptum beneficio ſpeciali anteferendum eſt.* Item: *Contra Jus Reſcripta non valeant, quocunque modo fuerint impetrata. Quod enim publica Jura præſcribunt, magis Judices ſequi debent.* Item: *Perſonalia Reſcripta, quæ cum Jure concordant, valeant more Veterum, & negotii de quo loquitur noſtra Reſcriptio finis lata ſententia terminis conſeatur. Speciale autem ſi quid Legibus ac Juri importat injuriam, abolitum extirpetur.* Item: *Illa Sacra uniuſcujuſque ſupplicantis deſiderio conceſſa prævaleant, & effectui mancipentur, quæ cum Juris & Legum ratione concordant: Ea verò quæ ſurreptione, vel falſis precibus forſitan impetrantur,*

Romanum Pontificem reſcindere poſſe Deceſſorum ſuorum Decreta, ſi injuſta ſint, & Eccleſiæ incommoda, docet idem Sanctus Epiſcopus.

Romanum Pontificem, Decreta, non ex Cathedra, id eſt, non accedente Eccleſiæ conſenſu condentem, infallibilem non eſſe, docet S. Anſelmus Lucenſis, idque aſſerendo, ac dis Apoſtolicæ honori non derogari.

trantur, nullam ſupplicantibus ferant remedium. Ex quibus ita colligit S. Anſelmus Lucenſis: *His itaque decurſis patet, præfatum Decretum nullius momenti eſſe, nec unquam aliquid jurium habuiſſe. Et hæc dicens, non præjudico Beatæ memoriæ Papæ Nicolao, nec quicquam ejus honori derogo, Patrum ſententias Dei Spiritu conditas ſequendo. Homo quippe fuit; eique, ut contra fas ageret, ſurripi potuit. Nec mirum hoc eidem contigiſſe, cum quidam ipſius Deceſſor inveniatur quiddam decreviſſe, & meliori ejus conſilio poſtea immutaſſe. Siquidem Bonifacius II. legitur Decreto conſtituiſſe, Vigilium Diaconum ſibi in Pontificatu ſuccedere. Quod quia Romano Clero viſum eſt Canonibus adverſari, præſente Clero ab eodem ſuppoſitum eſt igni ante Confeſſionem B. Petri Apoſtoli. Et certè præfatus Nicolaus divino metu concuſſus hoc idem feciſſet, ſi tot Patrum Sententias in unum collectas vidiſſet, eáſque ſuo Decreto tam concorditer adverſari perpendiſſet.*

Eodem modo reſpondit iis, qui *Gregorii VII.* electionem impugnabant, *Deſiderius* Abbas Caſſinenſis, ut refert *Leo Oſtienſis* in Chronico, cap. 1. *Cum illi*, inquit, *oſtendiſſent Privilegium Nicolai Papæ, quod cum Hildebrando Archidiacono, & Epiſcopis* CXXV. *fecerat, ut nunquam in Romana Eccleſia ſine Imperatoris nutu Pontifex fieret: quod ſi contingeret fieri, ſciret ſe hujuſmodi non pro Papa habendum, ſed anathematizandum; Deſiderius hujuſmodi rationibus occurrit, dicens,* Neque Papam, *neque Archidiaconum, neque Epiſcopum aliquem, ſeu Cardinalem, vel quemlibet omnino hominem, licitè id facere potuiſſe. Sedes enim, inquit, Apoſtolica Domina eſt noſtra, non ancilla, nec alicui ſubdita; ſed omnibus prælata: Et ideo nulla omnino ratione ſub jugum à quoquam mitti poteſt. Quod à Nicolao Papa factum eſt, injuſtè profectò ac temerè præſumptum eſt. Non tamen cujuſque ſtultitia vel temeritate amittit Eccleſia dignitatem ſuam, neque vos id ſentire ulla ratione debetis, neque, favente Deo, ultra continget, ut ex Alemanni Regis nutu Papa ordinetur.*

Sedes Apoſtolica ſub jugum à nemine mitti poteſt.

Non solùm intruſionem, ſed nefaria crimina *Gregorio VII.* objiciebant Schiſmatici, quæ *Benno* Pſeudo-Cardinalis in virulentum Opus ſuum congeſſit, & quæ vel commemorare piget. Putidas enim calumnias, fuiſſe probant *Gregorii* vindicata ſanctitas, patrata ab ipſo miracula, graviorum teſtimonia Scriptorum. Lambertus Schafnaburgenſis: *Papa*, inquit, *tam eximiè, támque Apoſtolicè vitam inſtituebat, ut nec minimam ſiniſtri rumoris maculam converſationis ejus ſublimitas admitteret ... Signa etiam & prodigia, quæ per orationes Papæ frequentiùs fiebant, & zelus ejus ferventiſſimus pro Deo, & pro Eccleſiaſticis Legibus, ſatis eum contra venenatas detractorum linguas communiebat.*

Gregorii VII. Sanctitas à calumnia vindicatur.

Ejus elogium.

S. Anſelmi Lucenſis Pœnitentiarius in ejus Vita, *Gregorii VII.* ſanctitati teſtimonium perhibet: *Cum*, inquit, *de omnibus finibus ſeculi ad eum fieret concurſus, vitæ omnibus ſatisfecit: Veritas verò & juſtitia nunquam ori ejus defuit; imò quod magis eſt mirandum, in ipſis ſecularibus negotiis ſæpius exceſſit mente, exhilarato ſpiritu ſuo cæleſti contemplatione, qui, ſi privatus interdum extiterit, revelationibus etiam divinis jucundatus eſt, & confortatus.* Et infra, de illius miraculis ſcribit: *Miracula, quæ per eum operatus eſt Dominus, alia quidem vidimus, alia ab idoneis teſtibus audivimus.* Ex cap. v. Summam virtutum *S. Anſelmi* in eo ponit, quod *Gregorium VII.* Magiſtrum ſuum fuerit imitatus: *Ante omnia*, inquit, *id ſtudii ſemper habuit, quatenus primum Magiſtrum ſuum, Papam Gregorium imitaretur in omnibus, adeo ut diſcrepare ab illo prorſus nollet etiam in aliquo. Ille fons erat; hic quaſi rivus bonus ab eo fluebat, & aridam irrigabat: Ille ut caput totum corpus gubernabat, iſte quaſi manus ſtudioſa, quod injunctum eſt, peragebat: Ille ſicut ſol illuminavit omnia, iſte velut ſplendor declaravit ſingula. Ille moriens Mitram capitis ſui tranſmiſit iſti, tanquam poteſtatem ſuam ligandi & ſolvendi, ſed & miracula, credo, faciendi: Nam non multò poſt, cognoſcentibus nobis omnibus, per ipſius conſilium, & fidem magnam, præclara quædam fecit Deus per eamdem Mitram mirabilia. Inter alia enim Reverendiſſimus Dominus Ubaldus, Mantuanus ſcilicet Epiſcopus, multis jam annis graviſſimè ſpleneticus, toto corde ulceratus, appoſita eadem Mitrâ, ubi major ingruerat dolor, priſtinæ redditus eſt ſanitati.*

S. Ipſe *Anſelmus* in Commentario ſuper Pſalmos, in ſecundum Pſalmum, ad illa verba; *Aſtiterunt Reges terræ & Principes convenerunt in unum adverſùs Dominum, & adverſùs Chriſtum ejus*, ita ſcribit de Henriciano Schiſmate, & perſecutione *Gregorio VII.* illata: *Reges terræ, membra videlicet ejus qui regnat ſuper omnes filios ſuperbiæ, non ſolùm venerunt, ſed & aſtiterunt, & exercitu ſuo Romanam Eccleſiam obſederunt: & Principes Sacerdotum conſpirantes convenerunt in unum contra S. Petrum, & contra Vicarium ejus Gregorium; imò ipſum qui dicit,* Qui vos tangit me tangit, *iterum crucifigunt Filium Dei. Nonne tibi videntur Principes Sacerdotum in domo Pilati colligere Concilium ut Chriſtum morti tradant, cùm tot falſos teſtes contra Summum Pontificem Henricus adornavit; cùm omnes clamant,* Reus eſt mortis? *Nonne iterum Barrabas eligitur, & Chriſtus ſub Pilato morti addicitur, cùm Ravennas Guibertus eligitur, & Papa Gregorius reprobatur? Nonne tibi videtur iterum Pilatus manus ſuas laviſſe, & dixiſſe:* Mundus ego ſum à ſanguine hujus: Nullam in eo cauſam invenio, *quando ſimulatâ pœnitentiâ Henricus adoravit Summum Pontificem; deinde falſis Epiſcopis ſuis dixit:* Secundùm legem veſtram judicate eum? *Amplius,* Dirumpamus vincula eorum, &c. Opprimamus, *inquiunt*, virum juſtum, quoniam contrarius eſt operibus noſtris. Si enim dimiſerimus eum ſic, venient Romani, & tollent noſtrum locum, & gentem: *Si Papa Gregorius vixerit, mittet contra nos Prædicatores veritatis, qui diſcutientes vitam & actus noſtros, eripient oves Chriſti de manibus noſtris, & juſti diripient ſpolia noſtra, & dimittent Eccleſiam facientibus fructum in ea.* Hæc refert *Paulus Benriedenſis* ſuppar *Gregorio VII.* in Actis, in quibus ipſius ſanctitatem, & miracula commendat.

Hugo Flaviniacenſis in Chronico Virdunenſi veras cauſas aperit conjurationis, ſchiſmatis, perſecutionis adverſùs *Gregorium VII.* ab *Henrico* Rege & ejus fautoribus excitatæ. *Ob hanc igitur cauſam*, inquit, *quia ſcilicet Sanctam Dei Eccleſiam caſtam eſſe volebat, liberam, atque Catholicam; quia de ſanctuario Dei ſimoniacam & Neophytorum hæreſim, & fœdam libidinoſæ contagionis pollutionem volebat expellere, membra diaboli cœperunt in eum inſurgere, & uſque ad ſanguinem præſumpſerunt in eum manus injicere: & ut eum morte vel exilio confunderent, multis eum modis conati ſunt dejicere. Sic ſurrexit inter Regnum & Sacerdotium contentio, accrevit ſolitò gravior Sancta Dei Eccleſiæ tribulatio. Henricus enim Henrici Imperatoris filius, adverſùs Deum, & Matrem omnium Catholicorum Romanam Eccleſiam ſuperbè tumidus, quia vita ejus prava Sanctorum Patrum Decretis, & Canonicis adverſabatur Inſtitutis, adverſùs Deum, & adverſùs Chriſtum ejus inſurrexit, Eccleſiaſticis Sanctionibus impiè factus rebellis, membra diaboli contra eum incitando, & omnes, quos potuit, minis, blanditiis, terroribus, contra eum armando, facta cum multis Epiſcopis Lotharienſibus*

tharienſibus , & Tranſrhenenſibus compoſitione. Et infra, loquens de Sanctiſſimi Pontificis ſeceſſu Salernum, ait : *Confortabatur autem in Domino, & proſperabatur in ſpiritu, quia ſicut omnia adverſa habet qui ſibi diſplicet, ita & quem non remordet conſcientia pura , ſimplex , lucida , nullo bono indiget. Rememorabatur Prædeceſſorum ſuorum Romanorum Pontificum , Gregorii , Leonis, & aliorum, qui quantò perfectiores in via Dei fuerunt , tantò à Romanis graviùs inſectati ſunt , & ideo digni inventi ſunt. Simplex oculus corpus reddebat lucidiſſimum. Incedebat ſecurus per juſtitiæ ſemitas, cui teſtimonium perhibebat conſcientia , quòd pro defenſione veritatis patiebatur , ideo non tribulabatur. Videbat & ſolicitus ſecum retractabat , quia ſi Papa cum Deo eſſe vult , pauper & inops efficietur : qui autem volet eſſe cum ſæculo , ut quærat quæ ſua ſunt , non quæ Jeſu , à ſimonia manum non cohibeat , iniquitati faveat , congregandis pecuniis inhiet , hic ditabitur opibus , & ſuperabundabit. Ideo paupertatem Chriſti non habentis in corde pravorum ubi caput reclinet , tantò magis appetebat , quantò mammonæ fuentis & illicientis fallaces & non veras aſpernabatur divitias. Aſtringebatur enim in utroque humero velamine ſuperhumeralis , qui contra adverſa & proſpera virtutum ſemper ornamento muniebatur , & ad ſola , quæ anteriora ſunt , nitens , in nullo delectationis infimæ latere flectebatur.*

Gregorii VII. ſanctitati teſtimonium etiam perhibet *Otto Friſingenſis* , lib. VI. Chronici cap. XXXIV ubi de ipſo ita ſcribit : *Ipſe qui per multum temporis ad libertatem Eccleſiæ obtinendam privatus laboraverat , jam ad Sacerdotalem Dignitatem provectus , à cœpto deſiſtere indignum ducens , tam ob hoc , quàm pro ſimonia extirpanda , ac incontinentia Clericorum reprimenda , plurimùm deſudabat. Denique non ſolum Regem pro hujuſmodi ad Synodalia Reſponſa crebrò vocavit , ſed & datis Decretis, Clericorum , à Subdiaconatu & ſupra , connubia in toto orbe Romano cohibuit : formáque gregis factus , quod verbo docuit , exemplo demonſtrâvit : ac fortis per omnia Athleta , murum ſe pro domo Domini ponere non timuit.* Et cap. XXXVI. de illius obitu ita loquitur : *Porro Gregorius Salerni manens , appropinquante vocationis ſuæ tempore, dixiſſe fertur:* » Dilexi juſtitiam , & odi iniquitatem ; pro- » pterea morior in exilio. *Quia ergo in Principe ſuo Regnum ab Eccleſia præciſum graviter percuſſum fuit, Eccleſia quoque tanto Paſtore , qui inter omnes Sacerdotes & Romanos Pontifices præcipui zeli ac auctoritatis erat , orbata , dolorem non modicum habuit.*

Ejuſdem Pontificis ſanctitatem commendat *Bertoldus* Conſtantienſis Preſbyter, in Appendice ad Chronicon Hermanni Contracti. *Sed jam* , inquit , *Deus omnipotens famulum ſuum Gregorium Papam nolens diutius laborare , imò pro laboribus ſuis dignè remunerare volens , de hujus vitæ ergaſtulo eum vocavit : Nam aliquanto tempore graviter corpore infirmatus , ſed in defenſione juſtitiæ uſque ad mortem firmiſſimus , Salerni diem clauſit extremum. De cujus obitu omnes Religioſi utriuſque ſexûs , & maximè pauperes , doluerunt. Erat enim Catholicæ Religionis ferventiſſimus inſtitutor, & Eccleſiaſticæ libertatis ſtrenuiſſimus defenſor. Noluit ſanè ut Eccleſiaſticus Ordo manibus Laicorum ſubjaceret , ſed eiſdem & morum ſanctitate , & Ordinis dignitate præmineret. Poſtquam autem in gubernatione Sedis Apoſtolicæ , imò totius Eccleſiæ , duodecim annos & unum menſem legitimè decertavit , tandem ex hac luce anno* MLXXXV. *Indictione octava ,* VIII. *Kalendas Junias ſubtractus , ſupernæ vocationis bravium accepiſſe non dubitatur.*

Ejuſdem Pontificis integritatem ac ſanctimoniam prædicat *Guillelmus Apulienſis* , libro V. Rerum in Apulia ac Regno Neapolitano Normannicarum :

Vir venerabilis hoc in tempore Papa Salerni
Gregorius moritur , quem nec perſona , nec auri
Unquam flexit amor , juſtum ſervare rigorem
Semper propoſuit : non cor dare læta valebant
Aſque modo lætum , nec triſtia reddere mæſtum.
Solator mæſti , lucis via , doctor honeſti ,
Legibus arcebat tumidos , humiléſque fovebat.
Terror iniquorum , clypeus fuit ille proborum,
Atque ſalutiferi ſpargendo ſemina verbi ,
Nunquam ceſſavit populum revocare Fidelem
A vitiis , ad eos quibus itur ad æthera mores :
Vitáque doctrina non diſcordare ſolebat ;
Non fuit inſtabilis vel arundinea levitatis.

Vuillelmus Malmeſburienſis lib. III. *de Geſtis Regum Anglorum* , in *Vuillelmo I. Gregorii VII.* ſanctitatem fuiſſe tantam teſtatur, ut & cordium arcana interdum noverit , & viſionibus divinis recreatus ſit , & miracula patraverit , dum adhuc Romanæ Eccleſiæ Archidiaconus eſſet. Quæ ſe ab eo accepiſſe teſtatur Author , qui ea ex ore *S. Hugonis* Cluniacenſis Abbatis audiviſſe jurabat. De ejus verò obitu mentionem faciens , ait : *Ita obiit vir apud Deum fælicis gratiæ , apud homines auſteritatis fortaſſis nimiæ.* Alios omitto Scriptores graviſſimos à Cardinali *Bellarmino* , & à P. *Gretſero* S. J. Profeſſore in Apologia *Gregorii VII.* laudatos. Ipſorum namque teſtimoniis illuſtrius eſt ac firmius illud Romanæ Eccleſiæ in ſuo Martyrologio , ad diem Maii XXV. *Salerni depoſitio Beati Gregorii Papæ Septimi , Eccleſiaſticæ libertatis propugnatoris ac defenſoris acerrimi.*

Ex quibus omnibus exploratum eſt , meras eſſe calumnias atque convitia , quæ à *Bennone* Pſeudo-Cardinali Schiſmatico referuntur , & quæ à conjuratis Schiſmaticis objecta ſunt *Gregorio VII.* crimina. Nec magis audienda contra Gregorium *Anna Comnena* maledica fœmina , quæ *Henrici* Imperatoris Legatos ab ipſo violatos , & flagris proſciſſos mentitur. Odium porro *Annæ in Gregorii* nomen inde ortum eſt , quòd *Robertus Guiſcardus* , *Alexii Comneni* Græcorum Imperatoris , *Annæ* patris , hoſtis infenſiſſimus , qui Aulonem, Dyrrachium , omnem Epyrum ſubjugaverat , & Conſtantinopolim ipſam obſidione cinxerat , *Gregorii VII.* ſtudioſiſſimus eſſet , ejúſque partes contra *Henricum* Regem acerrimè tueretur. Præterea ſchiſmaticam *Annam* fuiſſe, cui proinde contra *Gregorium VII.* ſcribenti nulla fides , hæc ejus verba demonſtrant : *Hæc Summus Pontifex , & in orbem terrarum univerſum univerſalis Chriſti Vicarius fieit. Nam eos illi titulos Latini ſui tribuunt : in his quoque pro cætera inſolentia ſua mentientes. Tranſlatis enim è vetere Roma Sceptris in noſtram Urbem Regiam , Pontificatus quoque primaria dignitas illic defecit : Eccleſiaque Primatus jam olim à Principibus , qui hic regnarunt , Conſtantinopolitano adjudicatus Throno eſt.*

Anna Comnena ſchiſmatica fœmina , contra Gregorium VII. non audienda.

III. Verùm , etſi intruſus , etſi multorum criminum reus fuiſſet *Gregorius* , indiſcuſsâ causâ , abſque univerſali Synodo, violatis omnibus Juris Regulis , Pontificem cui tota parebat Eccleſia , deponere , & alium in ejus locum intrudere nefas erat. *S. Gebhardum* Saliſburgenſem Archiepiſcopum , hæc urgentem in Epiſtola ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum , à *Tengnagello* edita audiamus. *Verè* , inquit , *Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam ante tempus judicaverint , qui tam inordinatè non ſolùm ſententiam Summi Pontificis , ſed & ipſum condemnantes judicaverunt , ſententiâ indiſcuſſa , au-*

Sententiæ in Gregorium VII. à Brixienſi Conciliabulo latæ, nullitas multiplex.

torem

torem ſententiæ inauditum, inconvictum, nec confeſſum; ſed neque conventum vel commonitum. Sententiam quidem, quæ tali tempore à Synodo Romana promulgata eſt, quando nulla de Præſidente contradictio fuit: Ipſum Præſidentem, cui tunc temporis, non ſolum ea, quæ in iſtis partibus eſt, Eccleſia, ſed illa quæ in toto orbe diffuſa eſt, debitam ſubjectionem exhibuit. Illum, inquam, ſuo, & non Synodali judicio refutaverunt; & alium, qui paulo ante à Sede Apoſtolica damnatus eſt, eidem Sedi, quæ illum damnaverat, Pontificem deſignaverunt, Romana Eccleſia nec conſcia, nec conſentiente. Quid igitur Canonum teſtimoniis ad improbanda hæc judicia indigemus, quæ nec ſimilitudinem ſenſatorum judiciorum tenent, ſed quaſi prima fronte plena blaſphemia apparent? Nam, ut verum fateamur, nihil in Sanctorum Patrum ſcriptis contrà hujuſmodi præſumptiones ſpecialiter edictum nos inveniſſe meminimus, quia inſaniæ non erat lex ponenda. Ex abundanti autem ab antiquis Doctoribus ſtatutum eſt contra illas imperitorum Epiſcoporum infeſtationes, quæ etſi ab adverſantium inſidiis procedant; nonnullam tamen æquitatis imaginem prætendant, ſcilicet induciis, evocationibus, diſcuſſionibus, aliiſque juxta tenorem judiciorum. Ad iſtorum cautionem diſtinguendam, ſi auctoritas à nobis requiritur, non Scripturarum excepta, ſed volumina opponimus, ſicut eſt liber Decretorum Pontificalium, qui pene totus in talium diſcuſſione cuditur. Sed ne nihil horum ad præſens induxiſſe videamur, illud ſaltem B. Gregorii inſeramus; quod ad Joannem Defenſorem euntem in Hiſpanias ſcribit de Stephano Epiſcopo, qui injuſtè eſſe ſe depoſitum conqueſtus eſt. « Primùm, *inquit*, diligenter quærendum eſt, ſi judicium ordinabiliter eſt habitum, ſi alii accuſatores, alii teſtes fuerunt; deinde cauſarum qualitas, ſi accuſato præſente, ſub jurejurando teſtimonium contra eum dictum eſt, ſi reſpondendi locum habuit, ſi examinatio perſonarum accuſantium ac teſtificantium regulariter facta eſt. Quòd ſi fortè hæc ſolenniter acta non ſunt, omnibus modis in Eccleſia ſua revocetur. Hi verò, qui eum contra Dei timorem, & ſtatuta Canonum condemnaverunt, ad agendam pœnitentiam mittendi ſunt ſex menſibus. *Videant ergo prædictorum Judiciorum Mediatores, ſi in Romani Præſulis refutatione vel unum de illis Sancti Viri præceptis obſervaverint, quæ ille in unius cujuſlibet Epiſcopi diſcuſſione obſervanda eſſe decrevit.*

Huc accedit, quòd multis Sanctorum Statutis definitum eſt, ut nullus Epiſcopus, niſi in legitima Synodo, & ſuo tempore, Apoſtolica Auctoritate convocatâ, judicari aut damnari poſſit: & quòd ſine Primæ Sedis auctoritate Concilia rata eſſe non poſſint. Mirandum igitur eſt, viros prudentes adeo nota oblivioni tradidiſſe, qui nulla exiſtente Synodo, illum Epiſcopum judicantes reprobaverunt, ſine cujus auctoritate, nec Epiſcopum aliquem damnare, nec Generale Concilium licet congregare. Ecce novus ordo judiciarius, ecce matura Domini Sacerdotum judicia. Tum de *Guiberti* intruſione ſic loquitur *S. Gebhardus*, illamque ſubſiſtere, ſecundùm Canones, nullatenus poſſe demonſtrat: *De illo autem quid dicamus, qui ad ſupplendum hujus depoſiti locum tam providè deligentium diſpoſitione erectus eſt? Verè de illo hoc dicimus, veriſque teſtibus approbamus, quòd etſi jam pro ſuis reatibus nec damnatus eſſet, nec damnandus, ſed & Sedem illam vacantem inveniſſet, cui nunc, ſuperſtite Pontifice, adulterinus invaſor deputatus eſt, tamen, teſte Beato Leone, nulla ratio ſineret ut inter Epiſcopos haberetur, quem nec Clerus elegit, nec populus expetivit. Cùmque ejuſdem Leonis, atque Celeſtini ſententiis definitum ſit, ut nullus invitis Epiſcopus detur; quantò minùs illi Eccleſiæ nolenti Epiſcopus aliunde ſuperponendus erat, quæ ſui incolumitate Pontificis & concordia potita eſt?* Tandem convitia pro accuſationibus accipienda non eſſe ait: ſed etſi vera ſupponerentur *Gregorii* crimina, ipſi nihilo ſecius obediendum eſſe, quia non vitæ, ſed Miniſterii ac Dignitatis ratione obedientia præſtatur. *Sed his*, inquit, *quæ ad rem pertinent, omiſſis, convitia & vituperationes, ut dicitur in Dominum Apoſtolicum dictitant; quid hoc noſtra intereſt? Si de vita illius agitur, nos non pro vitæ ſuæ conſideratione illi obedimus, ſed pro miniſterio collatæ in illum Dignitatis: Nam meritorum ſuorum qualitas Sacerdotali Officio non præjudicat. Quapropter quantumlibet doctè, quantumlibet artificioſè in reprehenſiones illius invehantur, tamen convitia pro accuſatione recipienda non ſunt. Ipſi enim, ut Sapientes norunt probè, hunc verè confuſum & præpoſterum ordinem eſſe, ſi illum, quem ſine accuſatione vel diſcuſſione prædamnaverunt, nec tandem, poſt factum judicium, accuſent & diſcutiant.*

IV. Schiſma excuſabant *Henricus* Rex, & Antiſtites conjurati: Sedi Apoſtolicæ debitam exhibere ſe reverentiam profitebantur, eique eſſe conjunctiſſimos ac devotiſſimos; *Hildebrandum* vero qui in ea ſedebat indignus, jure-meritò ſe dejeciſſe, quòd in Regem, & Epiſcopos, inauditam damnationis Sententiam protuliſſet. Verùm inanes eſſe illius excuſationis præſtigias oſtendit S. Gebhardus. *Sed hæc omnia*, inquit, *novi Doctores fidelitati attribuunt, dicentes, ſe quidem B. Petro, atque Sedi Apoſtolicæ devotos exiſtere; Sedenti autem ſuper Sedem illam inſolitas injurias meritò irrogare, qui in homines immeritos, Regem ſcilicet & Epiſcopos, tam inſolitam damnationis Sententiam promulgavit. Quibus reſpondendum eſt: Quòd etſi in illis Synodalibus Judiciis diſtrictio manſuetudinem exceſſiſſet; ita ut Dominus Apoſtolicus plus ſolitò, & non pro materia ſuper eos manum congravaverit; decuerat tamen Orthodoxos Epiſcopos Catholico ſuadere Principi, quatenus ſic injuriam ſuam ulciſceretur, ne divinam ultionem in ſe provocaret, ne Eccleſiæ Regulas penitus confunderet, ne cædibus, incendiis, vaſtationibus id ageret, quòd Eccleſiaſticis diſcuſſionibus agendum erat.*

Henrici Regis, & conjuratorum in Gregorium VII. Epiſcoporum Schiſmatis excuſationes præſtigiæ.

Addit *S. Gebhardus*, quòd etſi Chriſtianæ Religionis eſſet, hujuſmodi injurias ſic ulciſci, Schiſma tamen excuſare non poſſent, quia Schiſma ante moliti fuerant in Conciliabulo Vvormatienſi, quam *Gregorius VII.* ullam excommunicationis Sententiam tuliſſet. *Cùm enim*, inquit, *primùm ad initiandam hanc rem Vvormatiæ confluxiſſent, nullam adhuc Dominus Papa excommunicationis, vel Anathematis Sententiam deſtinavit; ſed ipſi primitiæ diſcordiarum, ipſo ignorante, & nihil minus putante, Prælationi ſuæ ſuperba & repentina temeritate renuntiaverunt.*

V. Pontificem imprudentiæ accuſabant pleríque paulò modeſtiores, aiebantque ipſum ſapienti œconomia tolerare ac diſſimulare debuiſſe crimina *Henrici* Regis, & Epiſcoporum ne diſſidium excitaret, facilè (ut probavit eventus) in Schiſma erupturum. Sed *Henricum*, & Schiſmaticos Epiſcopos hæc ratio nequaquam juvat. Eſto enim, imprudenter, immò injuſtè Sententiam Anathematis in eos tuliſſet Pontifex, non ideo Schiſma facere licitum erat, ejúſque obedientiàm ejurare. Sed nec æquitatem violavit, nec in prudentiæ Leges peccavit *Gregorius VII.* Anathemate confodiendo Principem, & Antiſtites, ſimoniacæ hæreſeos labe inquinatos, in crimine pertinaces: Principem in ſentinam vitiorum prolapſum; Antiſtites ejus ſceleribus conniventes: Principem Eccleſiæ libertati, & Romanæ Sedi infeſtum; Epiſcopos adulatores, eique pravis conſiliis ignavè ſervientes: Principem Schiſmaticum; Antiſtites ipſi ad Schiſma faciendum

Contra prudentiæ leges non peccavit Gregorius VII. excommunicando Henricum Germaniæ Regem, & Epiſcopos illius fautores.

Digitized by Google

ciendum confœderatos. Nam, ut ait Innocentius I. *Error, cui non reſiſtitur, approbatur: & veritas, cum minimè defenſatur, opprimitur ...... Negligere quippe, cùm poſſis deturbare perverſos, nihil eſt aliud quàm fovere.* Et ut ait S. Ambroſius: *Conſentire, eſt non ſolùm ſcienter mala fieri permittere, ſed etiam malè facta non perſequi.* Et S. Auguſtinus: *Quiſquis metu cujuſlibet Poteſtatis veritatem occultat, iram Dei ſuper ſe provocat, quia magis timet hominem, quàm Deum.* Et S. Gregorius: *Qui non corrigit reſecanda, committit.* Hinc idem in Moralibus ait: *Plerumque quieti atque inconcuſſi relinquimur, ſi obviare pravis pro juſtitia non curamus. Sed ſi ad æternæ vitæ deſiderium animus exarſit, ſi verum lumen jam intrinſecus reſpicit, ſi in ſe flammam ſancti ſervoris accendit, in quantum locus admittit, in quantum cauſa exigit, debemus pro defenſione Juſtitiæ noſmetipſos objicere, & perverſis ad injuſta prorumpentibus, etiam cùm ab eis non quærimur, obviare. Nam cùm juſtitiam, quam amamus, in aliis feriunt, nos nihilominus ſua percuſſione confodiunt, etiamſi venerari videantur.* Hæc Patrum loca, quæ *S. Anſelmus Lucenſis* urget Lib. II. *Adverſus Guibertum Antipapam*, evincunt *Gregorium VII.* non potuiſſe Imperatori & Aulicis Epiſcopis connivere, ſalvo officio: ſiquidem de Eccleſiæ fide, caſtitate, & libertate agebatur; fide, contra ſimoniacam hæreſim; caſtitate, contra Clericorum incontinentiam; libertate, contra Principem Eccleſiæ Jura tyrannicè uſurpantem, tuendis. Unde Sanctus idem *Anſelmus* lib. I. ita Guibertinos & Henricianos compellat: *Vos Eccleſiæ Catholicæ, quam invaſiſtis per totum Regnum, quod quia intus cecidit, foris diu ſtare non poterit, membra diſtrahitis, & in ſervitutem redactam, quaſi vile mancipium in veſtrum dominium redigitis, & Divini Juris libertatem veſtro obſequio mancipatis, dicentes, Omnia Imperatoris juri eſſe ſubjecta, Epiſcopatus, Abbatias, omnes omnino » Dei Eccleſias, cum Dominus dicat:* Eccleſiam » meam, columbam meam, oves meas. *Paulus » dicit:* Nemo aſſumit ſibi honorem, niſi qui vo» catus eſt à Deo tanquam Aaron. *In parte tua quis præficitur, niſi quem aut gratia, exhauſto fœnore, vel munus à manu, vel munus à lingua, vel munus ab obſequio attraxerit? Quis moribus, quis honeſtate, quis vitæ integritate eligitur? Perſequendi ſunt itaque lupi, vitandi ſunt univerſi, qui, ad hoc ut Hæretici fiant, promoventur, qui lepram Gieſi cum divitiis ſuis poſſident, & mala quæſita mercede, non tam patrimonium facultatum, quàm theſaurum criminum congregarunt.*

Henrico Regi & Aulicis Epiſcopis, ſalvo officio, connivere non potuit Gregorius VII.

VI. Schiſmatis itaque labem purgare nulla ratione poterant *Henricus* Rex, & ejus partiarii: & *Guibertus* Ravennas olim Epiſcopus, *Clemens III.* nuncupatus, tam Antipapa fuit, quam Novatianus, ut disertè probat *S. Anſelmus Lucenſis* ad ipſum ſcribens. *Noli itaque dicere*, inquit, *quia univerſalis Eccleſiæ curam ſuſcepimus, quomodo enim tibi commiſſa eſt Eccleſia, quem conſtat non intraſſe per oſtium, quod Chriſtus eſt; ſed aliunde aſcendiſſe ut furem! Apoſtolica enim & univerſalis Eccleſia ſuum habebat Paſtorem. Ut enim de Beato Gregorio Patre noſtro dicam, quæ de Cornelio ſcripſit Cyprianus:* » Factus eſt Epiſcopus de Dei & Chriſti ejus ju» dicio, de Clericorum pene omnium, *(& ut ve» riùs dicam, omnino omnium)* teſtimonio; de ple» bis, quæ tunc adfuit, ſuffragio; de Sacerdotum » antiquorum & virorum bonorum collegio, cùm » nemo antè ſe factus eſſet, cùm *Alexandri* locus, » & cùm locus *Petri*, vel gradus Cathedræ Sacer» dotalis vacaret. Quô occupatô, & de Dei vo» luntate, atque omnium noſtrûm conſenſu ordi» nato, quiſquis jam Epiſcopus fieri voluerit, fo» ras fiat neceſſe eſt, nec habeat Eccleſiaſticam Ordinationem, qui Eccleſiæ non tenet unitatem. « Quiſquis ille fuerit, licèt multùm de ſe jactans « & ſibi plurimùm vindicans, profanus eſt, alie- « nus eſt, foris eſt: & cùm poſt primum ſecundus « eſſe non poſſit, quiſquis poſt unum, qui ſolus « eſſe debet, factus eſt, non ſecundus ille, ſed « nullus eſt. Hæc, quæ lib. I. *S. Anſelmi* contra « *Guibertum* leguntur, refert Urſpergenſis Abbas in Chronico, ſubditque ad tam illuſtris teſtimonii vim ac pondus demonſtrandum: *Hæc priori ſententiæ* (Henricianorum ſcilicet) *valde contraria ſcripſit Anſelmus Epiſcopus, vir literis apprimè eruditus, ingenio acutiſſimus, facundia præcipuus, &, quod omnibus majus eſt, in Deo timore, & ſancta converſatione nominatiſſimus; adeo ut tam in vita, quàm poſt mortem, referatur miraculis clarus.*

Guibertus tam Antipapa fuit, quam Novatianus.

Auctor Anonymus, ſed coævus Vitæ *Henrici* Imperatoris, quæ Panegyricus potiùs dicenda eſt ab homine illi penitus addicto ſcriptus, quàm Hiſtoria ab omni fuco aſſentationis aliena, Schiſma ipſius, & *Gregorii VII.* exauctorationem, ac *Guiberti* intruſionem excuſare non eſt auſus, nec fictitia illa crimina *Gregorio* objicere, quæ *Benno* & alii Schiſmatici commenti ſunt. Ita nempe ſcribit: *Cernens autem Rex Apoſtolicum ad hoc tendere, ut ſe Regno privaret, nec aliâ ſuâ obedientiâ contentum, niſi ut Regno renuntiaret, ex obedientia in rebellionem, ex humilitate in tumorem relabi coactus, hoc Apoſtolico facere parabat, quod Apoſtolicus ſibi facere intenderat. Ceſſa, obſecro, Rex glorioſe, ceſſa ab hoc molimine, ut Eccleſiaſticum Caput de ſuo culmine dejicias, & in reddenda injuria te reum facias. Injuriam pati fœlicitatis eſt; reddere, criminis. Quærebat itaque Rex cauſas & occaſiones qualiter eum ejiceret: inventúmque eſt eum Romanam Sedem olim abjuratam inſediſſe: quam idcirco abjuraverit, quia ad eam, dum Archidiaconus eſſet, adhuc vivente Domino ſuo, per ambitionem aſpirare voluerit. Utrum hæc vera ſint, an falſa, parum comperi: alii aſſerebant, alii figmentum eſſe dicebant: utriſque Roma fuit in argumentum: His, quòd Roma mundi domina nunquam pateretur tale nefas; illis, quòd ea cupiditatis ancilla facilè permitteret, ob pretium, omne nefas. Mihi autem in medio res relinquenda eſt, cùm incerta non poſſim defendere, nec auſim affirmare.*

VII. *Guibertus* Antipapa, miſſis in varias regiones Legatis, Eccleſias præcipuas in partem ſuam trahere fruſtra conatus eſt. Anglicanam imprimis tentavit, quæ in obedientia *Gregorii VII.* conſtans permanſit, quamvis hæſitare nonnihil viſa ſit, cauſâ nondum diſcuſsâ, ut ex Epiſtola *B. Lanfranci* Cantuarienſis Archiepiſcopi ad quemdam Guiberti Antipapæ Legatum compertum eſt. *Non probo*, inquit, *quòd Papam Gregorium vituperas, quòd Hildebrandum eum vocas, quòd Legatos ejus ſpinoſulos nominas, quòd Clementem tot & tantis præconiis tam præproperè exaltas. Scriptum eſt enim, Non eſſe laudandum in vita ſua hominem, nec detrahendum proximo ſuo. Adhuc incognitum eſt humano generi quales nunc ſint, & quales futuri ſint in conſpectu Dei. Credo tamen quòd Imperator ſine magna ratione non eſt tantam rem aggreſſus patrare, nec ſine magno auxilio Dei tantam potuit victoriam conſummare. Non laudo ut in Anglicam terram venias, niſi à Rege Anglorum licentiam veniendi priùs accipias. Nondum enim Inſula noſtra priorem refutavit, nec utrum huic obedire debeat, ſententiam promulgavit. Auditis utrinque cauſis, ſi ita contigerit, perſpicaciùs, quid fieri oporteat, provideri valebit.*

Scholion.

Digitized by Google

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 406. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem velut meam notant: *Papa non poteſt reſcindere Canones Conciliorum generalium.*

R. Non ita ſcripſi. Quæſtionem Juris eo loci non attingo, ſed *S. Anſelmi Lucenſis* Epiſcopi reſponſionem ad Nicolai II. Pontificis Maximi Decretum refero, quo nitebantur Henricus Germaniæ Rex, & Antiſtites in Schiſmate adverſus *Gregorium VII.* conjurati. Eo Decreto ſtatutum eſſe dicebant, Romanum Pontificem abſque Regis electione creari legitimè non poſſe. Multas Reſponſiones affert *S. Anſelmus Lucenſis* Libro II. *contra Guibertum Antipapam.* Secunda eſt, *Nicolai II.* Decretum repugnare Canonibus ſeptimi & octavi Concilii generalis. Porrò *Nicolaum II. Oecumenicarum Synodorum Decreta reſcindere non potuiſſe, docet S. Anſelmus Lucenſis.* Hæc verba mea. Tum ejuſdem Sancti & Canonum peritiſſimi Præſulis verba ſubjicio. Quid S. Anſelmus reſponderit, mera facti & Hiſtoriæ quæſtio eſt. Si ejus Reſponſa, quæ *Gregorius VII.* approbavit, Religioſis Cenſoribus improbanda videantur, illa mihi non imputent hiſtoricè duntaxat referenti, non dogma ſtatuenti. Quamquam & ipſa propoſitio, quam mihi affingunt, innoxia ſit, cùm ſit doctrina Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 407. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant: *Papæ Decreta ut ſint ex Cathedra & infallibilia, debent eſſe ex conſenſu Eccleſiæ.*

R. Neque hic Juris quæſtionem attingo, utrum ſcilicet Romanus Pontifex ſit vel non ſit infallibilis? Sed *S. Anſelmi Lucenſis* Reſponſa refero ac deſcribo. Ejus verbis tota illa pagina impleta eſt. Sola nota iſta marginalis mea eſt: *Romanum Pontificem Decreta, non ex Cathedra, id eſt, non accedente Eccleſiæ conſenſu condentem, infallibilem non eſſe, docet S. Anſelmus Lucenſis; idque aſſerendo, Sedis Apoſtolicæ honori non derogari.* Facti duntaxat Quæſtionem ſpectat hæc obſervatio, quid nimirum ſenſerit S. Anſelmus Lucenſis? Ejus verba profero ac deſcribo: expendendum eſt an cum obſervatione mea conveniant. Convenire nemo, ut ſpero, diffitebitur, qui ſine præjudiciis contulerit.

SCHOLION III.

Ad eumdem Articulum, pag. 408. Edit. primæ, hanc notam appoſuerunt Religioſi Cenſores: *Refert ex Deſiderio:* QUOD A NICOLAO PAPA FACTUM EST, INJUSTE PRORSUS AC TEMERE PRÆSUMTUM EST. NON TAMEN CUJUSQUE STULTITIA VEL TEMERITATE AMITTIT ECCLESIA DIGNITATEM SUAM. Quæ, (inquiunt iidem Cenſores,) *non tam dicit Alexander ut Gregorium VII. defendat, quàm ut oſtendat Pontifices ſtultè ac temerè multa decernere.*

R. *Gregorium VII.* in Sedem Apoſtolicam intruſum fuiſſe, Schiſmatici effutiebant. Reſponſiones *S. Anſelmi* Lucenſis Epiſcopi, & *Deſiderii* Caſſinenſis Abbatis, pietate, eruditione, zelo pro Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ dignitate & honore ſpectatiſſimi, quem *Gregorius VII.* optavit habuitque ſucceſſorem *Victorem III.* ipſius Gregorii VII. electionem contra Schiſmaticos vindicantium, affero. Id cùm mihi juſtè vitio verti non poſſit, Religioſi Cenſores Dei jura uſurpantes, qui ſcrutatur conſilia cordium, de animo meo & intentione judicant. *Quæ non tam dicit* (inquiunt) *ut Gregorium VII. defendat, quàm ut oſtendat Pontifices ſtultè ac temerè multa decernere.* Hæc verò mens mea non fuit; Teſtis Deus eſt, cui ſervio, idemque meus ac Cenſorum meorum judex, ſcit quia non mentior, teſtimonium mihi perhibente conſcientiâ meâ: Neque id ſcripſi, nec dixi, nec cogitavi. Qui meam in Sedem Apoſtolicam obſervantiam, & vivendi rationem noverunt, id mihi affingi dolebunt. Quàm ſincero animo *Gregorium VII.* defenderim, totius Articuli XII. in quo hæc à Religioſis Cenſoribus notantur, lectio æquis judicibus perſuadebit. Sic inſcribitur: *Nullo rationis fuco obducta erat Schiſmatica Synodi Brixienſis in Gregorium VII. Sanctiſſimum Pontificem ſententia.* Non ſolùm illius electionem vindico Scriptorum coævorum & ſuppariorum teſtimoniis, quorum verba fideliter, plenè, ſtudioſè refero, ſcilicet S. Anſelmi Lucenſis, Deſiderii Caſſinenſis Abbatis; Pœnitentiarii S. Anſelmi in ejus Vita, Hugonis Flaviniacenſis, Ottonis Friſingenſis, Bertoldi Conſtantienſis Preſbyteri, Guillelmi Apulienſis, Vuillelmi Malmeſburienſis, S. Gebhardi Salisburgenſis Archiepiſcopi, Pauli Bernriedenſis, Romani Martyrologii, *&c.* Sed etiam ab imprudentiæ labe eumdem Gregorium VII. purgo pro mea virili parte, his verbis: *Sed nec æquitatem violavit, nec in prudentiæ leges peccavit Gregorius VII. anathemate confodiendo Principem & Antiſtites, Simoniacæ hæreſis labe inquinatos, & in crimine pertinaces; Principem in ſentinam vitiorum prolapſum, Antiſtites ejus ſceleribus conniventes: Principem Eccleſiæ libertati & Romanæ Sedi infeſtum, Epiſcopos adulatores, eique pravis conſiliis ignavè ſervientes; Principem Schiſmaticum; Antiſtites ipſi ad Schiſma faciendum confœderatos.* Et infra: *Hæc* (inquam) *Patrum loca, quæ S. Anſelmus Lucenſis, urget Lib. II. Adverſus Guibertum Antipapam, evincunt Gregorium VII. non potuiſſe Imperatori & aulicis Epiſcopis connivere ſalvo officio: ſiquidem de Eccleſiæ fide, caſtitate, & libertate agebatur: fide, contra Simoniacam hæreſim; caſtitate, contra Clericorum incontinentiam; libertate, contra Principem Eccleſiæ jura tyrannicè uſurpantem tuendis.* Qui ita ſcripſit, non ſincerè defendit Gregorium Septimum?

ARTICULUS XIII.

Gregorius VII. Anathematis Sententiam in Henricum Regem & Guibertum Antipapam juſtè confirmavit, cùm fruſtra pacis vias tentaſſet.

C ANno Chriſti MLXXXI. *Gregorius VII.* Synodum Romæ celebravit, quæ inter Synodos ab eo celebratas octava numeratur, in qua *Henricum dictum Regem, & omnes fautores ejus, qui in præterita excommunicatione animum induraverant, iterum excommunicavit*, ut conſtat ex Actis. Eodem anno *Henricus*, *Rodulpho* Rege devicto cæſóque, Romam cum numeroſo exercitu ſe contulit, Urbem expugnaturus, & *Guibertum* in Sede *Sancti Petri* collocaturus. Verùm à Pontificiis, & *Mathildis* Comitiſſæ copiis repulſus eſt, ut colligitur **D** ex Chronici Caſſinenſis Lib. III. cap. 49. & ex Abbate Urſpergenſi in Chronico, ad eum annum. Anno MLXXXII. irrito iterum conatu Romam obſedit, ut refert *Bertoldus* in Chronico. Anno MLXXXIII. Roma ab *Henrico* tertia obſidione fatigata eſt, Leoniana Urbs expugnata, & Baſilica *S. Petri* occupata, non abſque clade ingenti Henriciani exercitus, cujus pars maxima, qua gladio, qua peſtilentia periit. Hinc de pace cum Romanis haud ægrè collocutus eſt *Henricus*. Inter eos convenit ut *Gregorius* Papa Synodum menſe Novembris proximo Romæ colligeret, in qua Regni cauſa retractaretur, & cujus ſtatutis cùm *Henricus* tum **E** Romani parerent. *Henricus* ituris & redituris ad illam Synodum ſecuritatem Jurejurando fecit. Illam indixit Pontifex: Sed perfidus *Henricus* Teutonicorum Principum Legatos, & *Ottonem* Oſtienſem Epiſcopum in Germaniam à *Gregorio* miſſum, *Hugonem* Archiepiſcopum Lugdunenſem, *Anſelmum* Lucenſem, *Reginaldum* Comanum, ad Synodum euntes intercepit, violavit, detinuit, vexavit, ut teſtatur *Bertoldus* in Chronico. Anno MLXXXIV. ante Pentecoſten, *Henricus* veterem Romam expugnavit, & *Guibertum* Ravennatem à Murinenſi & Ariminenſi Epiſcopis dudum depoſitis & excommunicatis inaugurari juſſit, ac in Baſilicæ Va**F**ticanæ poſſeſſionem miſit, ut *Bertoldus*, & *Leo Oſtienſis* teſtantur. Lateranenſem Baſilicam tenebat *Gregorius VII.* ipſique pars Romanorum maxima adhærebat, pars Antipapæ, in gratiam *Henrici* Regis, ut *Joannes Victorinus* in Memoriali Hiſtorico refert. *Roma*, inquit, *facta eſt diſſenſio magna, his qui pro Imperatore erant, dicentibus Hildebrandi depoſitionem eſſe juſtam, quia reus erat Majeſtatis, ob hoc quòd contra Imperatorem ordinaverat alium, rebellandique contra ipſum audaciam aſſumpſerat; aliis dicto Papæ faventibus, quòd licet dictum crimen*

commiſiſſet, tamen non poterat de jure deponi niſi in Concilio Generali.

Qui à Gregorii partibus ſtabant Romani, ipſum obteſtati ſunt, ut Eccleſiæ & Reipublicæ tot malis attritæ miſertus, *Henrici* cauſam, ac ſuas in eum Sententias in frequenti Synodo retractari paternâ clementiâ ſineret. Annuit Pontifex ad pacem propenſiſſimus, & Synodum indixit in Menſem Novembrem proximum. Eò ſpectat ipſius Epiſtola *Ad Univerſos Fideles* inſcripta, quæ eſt xxviii. libri noni. *Notum*, inquit, *facimus vobis, cariſſimi fratres & filii, nos admodum deſiderare, & Apoſtolica Auctoritate velle ſancire, ut generalis Synodus congregetur in loco tuto & ſecuro, ſicque opportuno, ut ad eam poſſint undique terrarum clericalis Ordinis & Laïcalis amici vel inimici ſine timore convenire. Diſponimus enim tractare, & diligenti excuſſione detectum in faciem orbis ex occultis tergiverſationum ſuarum antris extrahere, quicumque ille eſt, qui tantorum malorum, quæ jampridem in Chriſtianam Religionem graſſantur & ſæviunt, cauſa & auctor exiſtit. Cujus etiam impietas & inaudita temeritas hactenus obſtitit & proturbavit ne inter Pontificatum & Regnum divina pax & recta concordia fieret: Quam pacem, opitulante Domino, ſicut Chriſtiana devotio cupit & poſtulat, in eodem Concilio inſtaurare & confirmare optamus. In qua Synodo præterea, ſecundum SS. Patrum Decreta, parati erimus, quod juſtum eſt, facere, & iniquorum nequitiam revelantes, de his quæ Apoſtolicæ Sedi objiciuntur, & unde quidam Fratrum ſubmurmurant, ipſius innocentiam evidenter oſtendere: Ita tamen ut ante omnia res Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, quibus exſpoliata cognoſcitur, ſi dignum eſt, reſtituantur...... Vos itaque, quos aut tantæ calamitates movent, aut divini timoris reſpectus ad Deo dignam pacem & concordiam animat, nitimini & ſummopere laborate, ut Synodus fieri poſſit: quatenus Sanctæ Eccleſiæ Caput, totùmque corpus, quod impiorum procelloſis fraudibus & machinationibus fluctuat nimium & titubat, communi omnium bonorum conſenſu & robore quieſcat de cætero, & ſtabiliter conſolidetur.*

Hæc Synodus inter Gregorianas nona fuit, in quâ Pontifex, ne *Henricum* rurſus nominatim anathemate confoderet, vix à Patribus exoratus, omnes, qui aditum ad Apoſtolicam Sedem Fidelibus intercluderent, excommunicavit, ut *Bertoldus* teſtatur. Interim Romani *Henrico* jurarunt ſe effecturos ut *Gregorius* Papa eum Imperatorem coronaret, aut alius, quem expulſo *Gregorio* eligerent. Imprudens Juramentum ſolvit Pontifex, pactus *Henrico*, ſi vellet Eccleſiæ facere ſatis, cum juſtitia; ſin autem, cum maledictione coronam ſe daturum. Ipſi ergo Romani Proceres nuntiarunt, ut Deo, Eccleſiæ, & Pontifici ſatisfaciens, coronam cum juſtitia recepturus de Synodi Sententia, veniret; ſin autem, de Caſtello S. Angeli ſibi per virgam demiſſam à Papa reciperet. Utrumque recuſavit ſuperbus Princeps: ingentem pecuniæ vim, quam *Alexius* Comnenus Græcorum Imperator ad ipſum miſerat, ut *Robertum Guiſchardum* Calabriæ & Apuliæ Ducem bello laceſſeret, ad conciliandum ſibi Romanum vulgus profudit, quo juvante, Lateranenſe Palatium occupavit, & ab Antipapa *Guiberto* Imperator coronatus eſt ipſa die Reſurrectionis Dominicæ, anno mlxxxiv *Gregorius*, qui Caſtrum S. Angeli, Tiberinos pontes, munitiſſima Urbis præſidia tenebat, Romanæ nobilitatis armis defenſus, collecta Synodo iterum Sententiam Anathematis in *Guibertum* Antipapam, & *Henricum*, & omnes eorum fautores promulgavit. Decima hæc fuit *Gregorii VII.* Synodus. Iſta conſtant ex *Bertoldo* Conſtantienſi Preſbytero, in Chronico. *Henricus* excommunicationum fulmina parvipendens, bellicas machinas Arci Sancti Angeli admovere cœpit, ac in ejus expugnationem totis viribus incumbere. Id ubi *Roberto* Duci, qui Conſtantinopolim obſidebat, nuntiatum eſt, *Boadmundo* filio in ipſa expeditione relicto, ad Summi Pontificis liberationem advolavit, eúmque ex Arce eductum, Caſſinum, & inde Salernum duxit, ubi diem obiit extremum.

ARTICULUS XIV.

De Pſeudoſynodis Moguntina & Berchacenſi, ab Henrico Imperatore convocatis.

Anno mlxxxv. Moguntiæ apud *S. Albanum*, juſſu *Henrici* Imperatoris celebrata eſt Synodus, cui ipſe cum Legatis *Clementis* Antipapæ interfuit, & univerſos Epiſcopos compulit ut *Gregorii VII.* depoſitionem, & *Guiberti* Ordinationem ſcripto approbarent. *Herimannus* Metenſis Epiſcopus, aliique *Gregorio Septimo* fideles, depoſiti. Pax Dei, ſive induciæ adversùs bella privata imperatæ. Iſta conſtant ex *Sigeberto*, ex Abbate Urſpergenſi, & ex Chronico *Sancti Trudonis*. Hujus Synodi Acta *Vvaltramus*, ſeu (ut aliis placet) Venericus in libro *De Unitate Eccleſiæ* prolixè deſcribit, docétque *Hermannum* Germaniæ Regem, qui in *Rodulphi* locum à Principibus electus fuerat, ibi damnatum ut reum Majeſtatis, & hoſtem Eccleſiaſticæ pacis.

Eodem anno Conventus alter communi partium conſenſu, id eſt, Germanorum Antiſtitum qui *Henrico*, & qui *Gregorio* adhærebant, in Berbac Thuringiæ loco condictus eſt, in quo à viris ſapientiſſimis Canonum auctoritate probaretur, cui parti Juſtitia faveret; Imperatore tamen abſente. *Vvecilo* Moguntinus Archiepiſcopus partes Imperatoris, *S. Gebhardus* Saliſburgenſis cauſam Pontificis tuitus eſt. Hujus Colloquii Acta memoriæ prodidit Abbas Urſpergenſis. *Affirmat*, inquit, *proponente priùs Vvecilone, Imperatorem non injuſto judicio, tam Regno, quàm Communione, Apoſtolici Sententia privatum. Contra Vvecilo Dominum ſuum præjudicium non minùs à Papa, quàm à Principibus paſſum contendit, dum ipſo apud Canuſium in ſatiſfactione poſito, immò jam à Papa in Communionem recepto, alterum ſuper ſe Regem elevarunt. Adjecit quòd Imperator diu jam à Saxonia depulſus, & regnandi copiâ, etiam ab illa diſſenſione, quæ ante Rudolphum facta preſcribitur, ſpoliatus, nec vocari, nec judicari, nec damnari canonicè debuiſſet. Hoc Gebhardus improbare nitens, aſſeruit neminem per hoc divinis abſolutum legibus, ſi fortè ſua qualibet re familiari fuerit ſpoliatus: quantò minus Rex, qui Saxoniâ, quæ non ſuum duntaxat prædium, ſed Domini ſit Regnum, qui, Daniele, vel ipſo Nabuchodonoſor teſte, cuicunque voluerit, dat illud: cum etiam ante amiſſam Saxoniam, priùs ab Alexandro, dehinc ab Hildebrando vocatus, ſatisfacere contempſiſſet. Sic itaque utrimque parte ſua favente atque acclamante, diſceſſum eſt. Notum tamen eſt, quòd eamdem Sententiam Adverſarii Imperatoris tanto inſequebantur zelo, ut habito poſtmodùm in Quintilnoburg Concilio, ubi Otto Epiſcopus Oſtienſis interfuit, Legatus Hildebrandi Papæ, Hæreſim Vvecilonis, ipſúmque Hæreſiarcham appellarent, contra fidem ſcilicet illum dogmatizaſſe culpantes, Quòd quamdiu quis ſuis ſpoliatus ſit rebus, divinis non ſubjaceat legibus.* Eadem commemorat *Vvaltramus*, aut (ſi malis) *Venericus*, Lib. *De Unitate Eccleſiæ.*

ART. XV.

ARTICULUS XV.

Colloquio Berchacenſi Quintilineburgenſem Synodum prudenter oppoſuit Otto Oſtienſis Epiſcopus, Gregorii VII. Legatus.

Quintilineburgum vulgò Quedlinburg, Abbatia celebris, in Diœceſi Halberſtadenſi in Saxonia.

QUia Henricianarum partium Epiſcopi Sententias à *Gregorio* Papa contra *Henricum* Regem latas in Berchacenſi Conventu retractari voluerant, *Otto* Sedis Apoſtolicæ Legatus Synodum frequentem Quintilineburgi celebravit cum Epiſcopis & Abbatibus Germaniæ, qui in *Gregorii VII.* communione & obedientia permanſerant, quorum præcipui erant *S. Gebhardus* Salisburgenſis, & *Hartuicus* Magdeburgenſis, Archiepiſcopi. Hujus Synodi Decreta ſtrictim attigimus in Synopſi; nunc paulò uberius tractanda ſunt, quæ cauſam *Gregorii VII.* & *Henrici* Regis ſpectant. Id autem non aliis quàm *Bertoldi* Conſtantienſis Presbyteri, coævi Scriptoris verbis exequar. *Cum omnes*, inquit, *juxta ordinem ſuum conſediſſent, prolata ſunt in medium Decreta Sanctorum Patrum de Primatu Sedis Apoſtolicæ, quòd nulli unquam liceat ejus Judicium retractare, & de ejus Judicio judicare. Quod totius Synodi publica profeſſione laudatum & confirmatum eſt. Et hoc utique contra Henricianos, qui Fideles Sancti Petri conſtringere voluerunt, ut excommunicationem Domini Papæ Gregorii ſuper Henricum cum illis retractare præſumerent. Quidam autem Bambergenſis Clericus, nomine Cunibertus Romani Pontificis Primatui derogare volens, in mediam Synodum ſe contulit, aſſerens Romanos Pontifices hunc ſibi Primatum adſcripſiſſe, non aliunde conceſſum hæreditaſſe, videlicet ut nullus de eorum Judicio judicare debeat, ne illi alicujus Judicio ſubjaceant. Qui cùm apertè à tota Synodo confutaretur; præcipuè tamen à quodam Laico convictus eſt per illud Evangelicum:* Non eſt diſcipulus ſupra Magiſtrum. *Cùm enim hoc generaliter in omnibus Eccleſiaſticis Ordinibus obſervandum deputetur, ne major à minore judicetur, quis hoc Vicario Sancti Petri denegare potuit, quem omnes Catholici pro Domino & Magiſtro venerantur?*

Sedis Apoſtolicæ judicium retractare, & de ejus judicio judicare, nemini homini licet.

Gerſonius contra P. Lupum Chriſtianum defenditur.

Spongiâ verò indiget *P. Lupi Chriſtiani* hæc in Scholiis Obſervatio: *Oppoſitus error eſt novellum commentum Joannis Gerſonis, ipſum ob cauſam peſſimè meriti.* Nam venerabilis *Gerſonius* non aſſeruit Romani Pontificis Perſonam vel Acta poſſe in quavis Synodo judicari, ſed tantùm in Synodo Oecumenica; quæ Sacræ Facultatis Pariſienſis Sententia eſt; cui nihilominus ea gloria debetur, quòd Romani Pontificis Primatum *Jure Divino* inſtitutum contra *Lutherum* conſtanter aſſeruerit, contra *Antonium de Dominis* vindicaverit. Articulus XXII. Sacræ Facultatis contra *Lutherum* ſic habet: *Certum eſt Concilium Generale legitimè congregatum, Univerſalem repræſentans Eccleſiam, in fidei & morum determinationibus errare non poſſe.* Articulus XXIII. *Nec minùs certum eſt unum eſſe Jure Divino Summum in Eccleſia Chriſti militante Pontificem, cui omnes Chriſtiani parere tenentur. Qui quidem poteſtatem habet & Indulgentias conferendi.* At *Cunibertus* Bambergenſis Clericus, Romani Pontificis Divinum Primatum impugnabat, aſſerebatque Privilegium illud, ut Sedis Apoſtolicæ Judicium ab aliis unius Provinciæ vel Nationis Epiſcopis, extra Generalem Synodum congregatis, ad examen revocari jure non poſſit, ac illegitimum irritúmque declarari, non eſſe Pontificii Primatûs appendicem, ſed meram uſurpationem. Quamobrem hæc turbulenti hominis tam inſolens aſſertio, meritò à Patribus Quintilineburgenſis Synodi damnata eſt. Immerito itaque à *P. Chriſtiano Lupo* vapulavit *Gerſonius*, & in illo tota Facultas Pariſienſis, cujus Sententia de Concilii verè Oecumenici ſuper Summos Pontifices eminentia, cum *Cuniberti* Bambergenſis Clerici, & Antiſtitum, qui Schiſmati Henriciano adhærebant, errore commune nihil habet: immò illam Decretis Conciliorum Generalium Conſtantienſis & Baſileenſis à *Martino V.* & *Eugenio IV.* confirmatis niti, Pariſienſes Theologi propugnant.

In eadem Synodo, Secta *Vvecilonis* Archiepiſcopi Moguntini, Anathemate damnata eſt, qui aſſerebat, *Seculares ſuis rebus exſpoliatos Eccleſiaſtico non ſubjacere Judicio, nec excommunicari poſſe pro ſuis exceſſibus: Quique excommunicatos abſque Reconciliatione recipi poſſe contendebat:* ut teſtatur *Bertoldus.* Aliquo rationis fuco illita erat *Vvecilonis* aſſertio, & *Symmachi* Papæ Decretis niti videbatur, in Quinta ſua Synodo ita ſtatuentis: *Nullos Epiſcopos ſuis rebus exſpoliatos, vel à Sedibus ſuis vi aut dolo, aut quocunque ingenio pulſos, ſicut & vos de nobis judicaſtis, aut ad Synodum tam Provincialem, quàm Generalem poſſe convocari, aut in aliquo judicari, antequam cuncta, quæ eis ablata ſunt, legibus poteſtati eorum pacificè per omnia redintegrentur, decernimus.* Henricum Regem ſpoliatum judicaverat *Gregorius VII.* ideo *Vvecilo*, & confœderati in Schiſmate Epiſcopi aſſerebant, eum ante omnia in Regnum reſtitui debuiſſe. Verùm cùm univerſalis eſſet *Vvecilonis* propoſitio, & ad eos etiam extenderetur, qui, ſervato juris ordine, ſpoliati fuiſſent (quomodo præſumebatur ſpoliatus *Henricus*) ideo Synodus Quintilineburgenſis illam ceu hæreticam damnavit. Canones enim qui ſpoliatos, ante reſtitutionem in integrum, judicari vetant, intelliguntur de iis qui ſpoliati ſunt ſine vocatione & judicio. Vocatus autem fuerat *Henricus*; ſimoniæ, tyrannidis in Eccleſiam, & ſchiſmatis convictus; contumax damnatus fuerat: unde ipſi Canones minimè ſuffragabantur. Hunc eſſe veterum Canonum ſenſum declaravit *Urbanus II.* in Concilio Claromontano, de quo *Goffridus* Vindocinenſis Abbas Epiſtola XXXIX. Libri II. ſcribit: *Novimus, qui præſentes eramus, Dominum Papam Urbanum in Arvernenſi Concilio ſuper hoc diffinitivam, & ab omnibus qui aderant, Epiſcopis & Abbatibus laudatam dediſſe Sententiam, ut quicumque ſine vocatione & judicio exſpoliarentur, etiam ſine vocatione & judicio inveſtirentur.*

Quis ſit ſenſus Canonum, qui rebus ſuis ſpoliatos judicari vetant ante reſtitutionem in integrum?

Vvecelianæ Hæreſeos caput alterum, quo Excommunicationis Sententiam nihili faciendam eſſe docebat, cùm nulla prætenditur, nec de abſolutione eſſe curandum, Synodus Quintilineburgenſis proſcripſit Canone I. cujus hæc ſunt verba: *Statutum eſt, ut quicumque ab Epiſcopo ſuo, nec officio nec communione privatus excommunicatus eſſet, etſi injuſtè, nullatenus tamen reciperetur ad Communionem, niſi abſolutus Eccleſiaſtico more.*

Digitized by Google

Scholion I.

In hoc Articulo, pag. 432. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Venerabilis Gerſonius non aſſeruit Romani Pontificis perſonam vel Acta poſſe in quavis Synodo judicari, ſed tantùm in Synodo Oecumenica, quæ eſt Sententia Facultatis Pariſienſis.*

R. Hæc mera quæſtio facti: Juris quæſtionem eo loci nullatenus attingo.

Scholion II.

In eodem Articulo, pag. 433. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Hæc Sententia nititur Decretis Concilii Conſtantienſis & Baſileenſis, à Martino Quinto & Eugenio Quarto confirmatis.*

R. Innoxia Propoſitio. Non ita tamen ſcripſi: *Sed, Facultatis Pariſienſis Sententia de Concilii vere Oecumenici ſuper Summos Pontifices eminentia, tum Cuniberti Bambergenſis Clerici, & Antiſtitum qui Schiſmati Henriciano adhærebant, errore commune nihil habet: Immo illam Decretis Conciliorum Generalium Conſtantienſis & Baſileenſis à Martino Quinto & Eugenio Quarto confirmatis niti, Pariſienſes Theologi propugant.* Et hæc mera facti quæſtio eſt.

ARTICULUS XVI.

Excommunicationem à Judice legitimo, ſervatis Juris Regulis latam eſſe metuendam, eáque ligatum ad Communionem non eſſe recipiendum, niſi ſit abſolutus Eccleſiaſtico more, Synodus Quintilineburgenſis contra Vvecelianos rectè judicavit ac decrevit, ſecundùm Gregorium VII.

NIcænis, aliarúmque penè infinitarum Synodorum Canonibus nititur Synodi hujuſce Decretum, qui ab uno Epiſcopo excommunicatos, ab alio recipi tam ſeverè prohibuerunt. Nititur Gelaſii I. Pontificis Maximi Decretis & doctrina, in Tomo *De Sententia Anathematis*, ubi docet abſolutionem Anathematis Imperiali Sententia fieri non poſſe, etiam ſi Epiſcoporum ſequatur aſſenſus. *Chriſtus*, inquit, *ſic actionibus propriis, dignitatibúſque diſtinctis officia poteſtatis utriuſque diſcrevit, ut & Chriſtiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro temporalium curſu rerum Imperialibus diſpoſitionibus uterentur, quatenus ſpiritalis actio à carnalibus diſtaret incurſibus, & ideo militans Deo minimè ſe negotiis ſecularibus implicaret: ac viciſſim non ille rebus divinis præſidere videtur, qui eſſet negotiis ſecularibus implicatus..... Quò manifeſtius approbatur, Alexandrinum Petrum per Imperialem tantummodo Sententiam nullo modo potuiſſe prorſus abſolvi: ubi ſi Pontificum quoque ſociatur aſſenſus, quærimus utrum præceſſerit an fuerit ſubſecutus. Si ſubſecutus eſt, nihilominus ad id redditur, ut abſolutio ſeculari Poteſtate præcepta, & principaliter inchoata, valere non poſſit, Pontificúmque ſecutus aſſenſus, adulationis potius fuerit, quàm legitimæ ſanctionis. Si præceſſit, doceatur à quibus, & ubi ille ſit geſtus, ſi ſecundùm Eccleſiæ Regulam celebratus, ſi paterna traditione profectus, ſi majorum more prolatus, ſi competenti examinatione depromptus.... Si ad Primam Sedem, cujus intererat Sententiæ, quâ Petrus tenebatur obſtrictus, ſecundùm Eccleſiæ Regulas eſt relatum. Si eadem, quæ ligavit, abſolvit: Si illa, quæ ligaverat, non reſolvente, imo etiam neſciente, potuiſſet diſſolvi. Si hæc geſta non ſunt, quo more, quo ritu, Alexandrinus Petrus prætenditur abſolutus, cùm nec à Pontificibus legitimè, & Eccleſiaſticis Legibus fuerit expeditus: nec à ſeculari Poteſtate potuerit præter Eccleſiæ tramitem prorſus abſolvi?*

A Nititur idem Decretum autoritate & doctrina *S. Gregorii Magni* Homilia XXVI. in Evangelia: *Sub magno*, inquit, *moderamine Paſtores Eccleſiæ vel ſolvere ſtudeant, vel ligare. Sed utrum juſtè, an injuſtè obliget Paſtor, Paſtoris tamen Sententia gregi timenda eſt: ne is qui ſubeſt, & cùm injuſtè forſitan ligatur, ipſam obligationis ſuæ Sententiam ex alia culpa mereatur. Paſtor ergo vel abſolvere indiſcretè timeat, vel ligare. Hic autem, qui ſub manu Paſtoris eſt, ligari timeat vel injuſtè, nec Paſtoris ſui Judicium temerè reprehendat; ne, & ſi injuſtè ligatus eſt, ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia, culpa, quæ non* B *erat, fiat.*

Nititur auctoritate *Nicolai I.* Epiſtola X. ad Clerum Conſtantinopolitanum ſcripta, in qua de *Gregorio Syracuſano* ita loquitur: *Ante audientiam, excommunicatus communicare, & vetita uſurpare præſumpſit, & damnatus, de ſacro miniſterio, non ſolùm aliquid, verùm etiam multa juxta priorem conſuetudinem tetigit: quod certè Gregorius agere omnino non debuit, etiamſi nulla commiſſa exiſterent, pro quibus damnari potuiſſet. Quia Prælati Judicium ſemper inferioribus formidandum eſt, ne ſi ei non obedierint, licet ab eo fortaſſis injuſtè ligentur, ipſam obligatio-* C *nis ſuæ Sententiam ex alia culpa, id eſt, inobedientia mereantur.*

S. Gebhardus Saliſburgenſis Archiepiſcopus in Epiſtola ad *Herimannum* Epiſcopum Metenſem, eamdem doctrinam luculenter propugnat. *Nos igitur*, inquit, *& qui noſtræ partis ſunt, quibus etiam Eccleſiæ diſciplina commiſſa eſt, ipſi Eccleſiæ in hoc ſatisfacimus; quia nihil docuimus, vel docemus, præter id quod didicimus. Si inquirimur, unde, à quibus didicerimus; certè multos, & nequaquam obſcuri nominis noſtræ doctrinæ adſtipulatores habemus. Apoſtoli nos docuerunt, Apoſtolorum Succeſſores, Apoſtolicæ Sedis Pontifices; præter illos, imò ſecundùm illos, aliorum Patrum copioſa multitudo.....* D *Quorum Sanctionibus, non ignorantiâ, vel negligentiâ, ſed ſtudio reluctari, quid aliud eſt quàm Spiritum qui per eos locutus eſt, blaſphemare? Iſtis ſine dubio, & non nobis adverſantur, quicumque ab excommunicatis, ante canonicam examinationem non abſtinent, & non abſtinendum docent. Talia enim prædictos Patres concordi & aſſidua prohibitione vetaſſe non ſolùm hi ſciunt, qui ex ſcriptis illorum acceperunt, verùm etiam rudes & illiterati, qui etſi legem ignorant, tamen ea quæ legis ſunt, ex inveterata, & nunquam mutata conſuetudine didicerunt.* Sancto Gebhardo conſentit Bernaldus Conſtantienſis Pres-E byter in Libro *De periculoſa excommunicatorum communione vitanda*, quem ipſi dicavit; & quem cum aliis Monumentis edidit *Sebaſtianus Tenguagel.*

Synodi Quintilineburgenſis de vitandis excommunicatis Decretum, & de ferenda humiliter excommunicatione ab iis, qui hoc vinculo ſunt ligati, donec ab Eccleſia ſoluti ſint, *Paſchalis II.* in prima ſua Synodo confirmavit, hanc præſcribens cunctis Fidelibus Profeſſionem: *Anathematizo omnem Hæreſim, præcipuè eam, quæ ſtatum præſentis Eccleſiæ perturbat, quæ docet & aſtruit Anathema contemnendum, & Eccleſiæ ligamenta ſpernen-* F *da eſſe.*

In hunc errorem impegit Leodienſis Eccleſiæ Schiſmaticus Clerus in Epiſtola adversùs laudatum Pontificem ſcribens: *Qui excommunicatur Spiritus Sancti Judicio, utique repellendus eſt à Dei domo: Quotieſcunque autem aliquis excommunicatur, aut ex cauſa, aut ex perſonæ præjudicio, quis dicat hunc excommunicatum eſſe Spiritus Sancti Judicio? Dicitis cum Gregorio:* Quoquo modo liget Paſtor, « timeat grex vinculum Paſtoris. *Dicimus & nos cum* « *Gregorio:* Ligandi & ſolvendi poteſtate ſe privat, « qui

» qui ſubjectos pro ſuo velle, & non pro eorum » merito ligat & ſolvit. *Dicitis: Quoquo modo excommunicatus, ſi morte prævenitur, damnatur. Hic nobis ſuccurrit Romanæ Eccleſiæ Auctoritas: Gregorius enim ſcripto & facto auctorizavit, quod poteſt Romanus Præſul abſolvere excommunicatum injuſtè ab aliquo. Si hoc poteſt Romanus Præſul, quis neget etiam Deum poſſe abſolvere, ſi quem Præſul Romanus injuſtè excommunicaverit? Nemo enim lædi poteſt ab alio, niſi prius lædatur à ſemetipſo.*

Fatendum quidem eſt Deum abſolvere quos Epiſcopus, vel Pontifex injuſta excommunicatione ligat, neque quoad hoc caput falſa eſt Leodienſium doctrina; ſed eſt *S. Hieronymi* verba Chriſti, *Quæcumque ligaveris*, &c. explicantis: *Iſtum locum*, inquit, *Epiſcopi & Preſbyteri non intelligentes, aliquid ſibi de Phariſæorum aſſumunt ſupercilio, ut vel damnent innocentes, vel ſolvere ſe noxios arbitrentur: cùm apud Deum non ſententia Sacerdotum, ſed reorum vita quæratur.*

Eſt *S. Gregorii*, Homilia XXVI. in Evangelia dicentis: *Sæpe in ſolvendis ac ligandis ſubditis, ſuæ voluntatis motus, non autem cauſarum merita ſequitur Paſtor. Unde fit ut ipſe hac ligandi & ſolvendi poteſtate ſe privet, qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non pro ſubditorum moribus exercet. Sæpe fit ut erga quemlibet proximum odio vel gratia moveatur Paſtor. Judicare autem de ſubditis dignè nequeunt, qui in ſubditorum cauſis ſua vel odia, vel gratiam ſequuntur. Unde rectè per Prophetam dicitur:* Mortificabant animas quæ non moriuntur, & vivificabant animas quæ non vivunt. *Non morientem quippe mortificat, qui juſtum damnat, & non victurum vivificare nititur, qui reum à ſupplicio abſolvere conatur.*

Eſt *S. Niconis* in Epiſtola ad *Encliſtium*, ſcribentis: *Scias autem, Pater! quod Divinæ Scripturæ cum divinis Canonibus definiunt, quod injuſtè quæ imponuntur punitiones, apud Deum non ligant, etiamſi Pontifex eas impoſuerit. Qui itaque inconſideratà ſententiâ & intemperante animo aliquem à Fidelibus ſeparavit, eum non ſolum non attingit, ſed in ejus etiam caput recurrit, ſicut Sanctæ quoque Synodi pronuntiant. Sed illæ pœnæ ligant, quæ ſecundum Canones & Leges ſunt impoſitæ, non autem quæ ſecundum propriam voluntatem. Qui enim pœnam præter rationem imponit, ipſe eſt ſegregatus, & ipſe debet eam pœnam obſervare, ſicut & divini Canones decernunt. Deus eum, qui injuſtè alligatus eſt, defendit & ulciſcitur.*

Congruit hæc ſententia Canoni *Si quis non*, qui ex *Origene* Homilia XIV. in Leviticum, ſumptus eſt, & legitur Cauſa XXIV. Quæſt. III. *Si quis non recto judicio eorum, qui præſunt Eccleſiæ, depellatur, & foras mittatur; ſi ipſe non ante exiit, hoc eſt, ſi non ita egit ut mereretur exire, nihil læditur in eo quòd non recto judicio videtur ab hominibus expulſus. Et ita fit ut interdum ille qui foras mittitur, intus ſit; & ille foris, qui intus retineri videtur.*

Congruit Canoni *illud planè*, qui contextus eſt ex variis *S. Auguſtini* locis, & loco laudato Decreti legitur: *Illud planè non temerè dixerim, quòd ſi quiſquam Fidelium fuerit anathematizatus injuſtè, potiùs ei oberit qui facit, quàm qui hanc patitur injuriam. Spiritus enim Sanctus habitans in Sanctis, per quem quiſque ligatur aut ſolvitur, immeritam nulli ingerit pœnam.*

Congruit *Innocentio III.* Cap. *A Nobis*, *De Sententia Excommunicationis*, ita decernenti: *Judicium Dei veritati quæ non fallit, nec fallitur, ſemper innititur: Judicium autem Eccleſiæ nonnumquam opinionem ſequitur, quam & fallere ſæpe contingit, & falli: propter quod contingit interdum, ut qui ligatus eſt apud Deum, apud Eccleſiam ſit ſolutus; & qui liber eſt apud Deum, Eccleſiaſtica ſit Sententia innodatus.*

Verùm injuſta etiam excommunicatio metuenda eſt, nec priùs ad Communionem accedere debet vel admitti excommunicatus, quàm Eccleſiæ Auctoritate vinculum illud ſolutum ſit; quod *Vvecelliani*, & Leodienſes non eſſe neceſſarium contendebant. Ipſis favere fortaſſis videbitur Canon, *Cui eſt*, quo *Gelaſius* Papa ſic decernit: *Cui eſt illata Sententia, ſi injuſta eſt, tanto eam curare non debet, quantò apud Deum & Eccleſiam ejus neminem poteſt gravare iniqua Sententia. Ita ergo eâ ſe non abſolvi deſideret, quâ ſe nullatenus perſpicit obligatum.* At de excommunicatione palam injuſta Canon laudatus intelligitur, quæ ſcilicet vel à Superiore non fertur, vel poſt appellationem legitimam, vel in eum qui graviter non peccavit, neque contumax eſt, nec ſervato Juris ordine. Qua de re audiendus eſt *S. Thomas* Quæſt. XXII. Supplementi, Art. IV. qui ex IV. Sententiarum, Diſtinct. XVIII. Quæſt. II. ſumptus eſt. *Excommunicatio*, inquit, *poteſt dici injuſta dupliciter. Uno modo ex parte excommunicantis, ſicut cùm ex odio, vel ex ira aliquis excommunicat: & tunc excommunicatio nihilominus habet effectum ſuum, quamvis ille, qui excommunicat, peccet: quia iſte juſtè patitur, quamvis iſte injuſtè faciat. Alio modo ex parte ipſius excommunicationis, vel quia cauſa excommunicationis eſt indebita; vel quia fertur ſententia, juris ordine prætermiſſo: & tunc ſi ſit talis error ex parte ſententiæ, qui nullam eſſe faciat, non habet effectum, quia non eſt excommunicatio. Si autem talis error non annullet ſententiam, habet effectum ſuum, & debet excommunicatus humiliter obedire, & erit ei ad meritum: vel abſolutionem petere debet ab excommunicante, vel ad ſuperiorem Judicem recurrere. Si autem contemneret, eo ipſo mortaliter peccaret.* Sed abſurdus error eſt, *Ut ſi quis excommunicatus, injuſtè ſe excommunicatum nudis tantùm verbis aſſerit* (ut Henriciani aſſerebant) *excommunicatoris ſententia protinus irrita judicetur. Si ſtabit hæc conſequentia, jam à nullo excommunicato abſtinendum, quia nullus eorum ſe juſtè judicatum eſſe fatetur. Sed non eſt æqua partitio, ut ita ſubjecti audiantur, quatenus Prælati inauditi præjudicium patiantur:* inquit *S. Gebhardus* Saliſburgenſis Epiſcopus, in Epiſtola ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum à *Sebaſtiano Tengnagel* cum aliis Monumentis antiquis edita.

ARTICULUS XVII.

Gregorium VII. morti proximum Sententiam in Henricum Regem latam reſcidiſſe, ipsúmque abſolviſſe, falsò ſcripſit Sigebertus.

DE *Gregorii VII.* obitu ad annum MLXXXV. ita ſcribit Sigebertus: *Hildebrandus Papa, qui & Gregorius VII. apud Salernum exulans moritur. De hoc ita ſcriptum reperi: Volumus vos ſcire, qui Eccleſiaſtica cura ſoliciti eſtis, quod Dominus Apoſtolicus Hildebrandus, qui & Gregorius, nunc in extremis poſitus, ad ſe vocavit unum de duodecim Cardinalibus, quem multùm diligebat præ cæteris, & confeſſus eſt Deo, & Sancto Petro, & toti Eccleſiæ, ſe valde peccaſſe in Paſtorali cura, quæ ei ad regendum commiſſa erat, & ſuadente diabolo contra humanum genus odium & iram concitaſſe. Poſtea verò ſententiam, quæ in orbe terrarum effuſa eſt, pro augmento Chriſtianitatis cœpiſſe dicebat. Tunc demum miſit prædictum Confeſſorem ad Imperatorem, & ad totam Eccleſiam, ut optaret illi Indulgentiam, quia finem vitæ ſuæ aſpiciebat, & tam citò induebat ſe Angelica veſte: & dimiſit ac diſſolvit vincula omnium bannorum ſuorum Imperatori, & omni populo Chriſtiano,*

vivis & defunctis, Clericis & Laicis, & juſſit ſuos A *abire de domo Deoderici, & amicos Imperatoris aſcendere.*

Sed graviorum & coævorum etiam Auctorum teſtimonio refellitur *Sigebertus.* Primò *Paulus Benriedenſis* in Vita *Gregorii VII.* à *P. Gretſero*, S. J. edita, ubi de ejus obitu agens, ita ſcribit: *Interea Pontifex Beatus Gregorius, ſuper his, quos excommunicarat, requiſitus, ſi quam diſpenſationem facere vellet, reſpondit: Præter Henricum Regem dictum, & Guibertum Apoſtolicæ Sedis invaſorem, & omnes illas principales perſonas, quæ aut conſilio, aut auxilio favent nequitiæ, vel impietati illorum, omnes abſolvo,* B *& benedico, quicumque me hanc habere ſpecialem poteſtatem in vice Apoſtolorum Petri & Pauli credunt indubitanter.... Ubi verò in extremo poſitus erat, ultima verba ejus hæc fuerunt: Dilexi juſtitiam, & odi iniquitatem, propterea morior in exilio.*

Secundò, Pœnitentiarius *S. Anſelmi Lucenſis* in ejus Vita, ubi de ſancto ejus obitu agit, disertè refellit *Sigebertum.* Sanctum quippe *Anſelmum* cum *Gregorio VII.* comparans, ita ſcribit: *Teſtamentum non fecit, quia, unde faceret, non habuit, imitatus etiam in hoc Magiſtrum, quem pauperem, & in exilio novimus defunctum: Qui etiam in extremis ſuis, ſicut ab ipſius Capellanis didicimus religioſis:* Poſt C omnia, *inquit*, dilexi juſtitiam, & odio habui iniquitatem, idcirco morior in exilio. *Equidem quod in Vita ſua Magiſter & Diſcipulus docuerunt, hoc & in morte quaſi teſtamento confirmaverunt. Ille, quos obedientes ſibi vivens a Deo benedixit, moriens quoque Domino precibus commendavit: Henricianos verò penitus peritiſque, niſi poſt magnam demum pœnitentiam & converſionem, reprobavit. Hic præſentibus nobis in verbo Domini præcepit, ut in fide ac doctrina Beatiſſimi Papæ Gregorii permaneamus.*

Tertiò, *Hugo* Flaviniacenſis Abbas, in Chronico Virdunenſi, *Gregorii VII.* obitum his verbis D commemorat: *Sciens ergo imminere diem vocationis ſuæ, longè ante convocatis Cardinalibus, Epiſcopis, & cæteris concaptivis, diem obitus ſui prædixit, conſummatiſque omnibus Eccleſiaſticæ Inſtitutionis Officiis, xv. Kalendas Junii prædictos Fratres ſub diſtricti judicii interminatione, & ſanctæ obedientiæ præcepto conſtrinxit, ut ſi qua in ſe corrigenda deprehendiſſent, nullatenus tacere præſumerent. Quibus collaudantibus & vitæ converſationem, & diſciplinam doctrinæ ſanctæ, morumque inſtitutionem, & ſecundùm ſcientiam ſancti zeli fervorem, compulit eos Apoſtolica Auctoritate ſigillatim ſibi dexteras dare, promittentes* E *quòd hæreticum illum invaſorem ſanctæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ numquam reciperent, niſi fortè canonicè reſipiſcens, puram Confeſſionem Cardinalibus Epiſcopis offerret, nudatus omni Eccleſiaſtici Ordinis dignitate: conteſtans, & affirmans, omnes ſimul in perpetuum condemnandos, quicumque communicare præſumpſiſſent Henrico Archipiratæ, uſurpatori Imperii, niſi depoſita dignitate Regni, ſecundùm præceptum eorum pœnitentiam ageret..... Et ſic ſpiritum Creatori tradens anno ab Incarnatione Domini* MLXXXV. *obiit Martyr & Confeſſor.*

Scholion.

Quæ in hac Diſſertatione paſſim ad Gregorii VII. ſanctitatem contra Schiſmaticos vindicandam protuli, Articulo præſertim XII. ſi *Bollandi* Continuatores animo ſedato, & à præjudiciis libero expendiſſent, æquius de me doctrináque mea judicium tuliſſent, nec mihi gratis tribuiſſent in Commentario prævio ad Acta Sancti Gregorii VII. ad diem XXV. Maii §. 1. col. 2. *Me Profeſſionis oblitum mea* dicunt, ubi de Gregorio VII. egi inter Selecta Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Capita, Sæculi XI. P. III. (partem ſecundam indicare debuiſſent.) Cur verò? B Quia Facultatis Theologicæ Pariſienſis, & Eccleſiæ Gallicanæ doctrinam de ſuprema & à nemine homine, ſed à ſolo Deo dependente Regum auctoritate in iſta Diſſertatione propugnavi. Verùm ſi conſideratiùs ea quæ ſcripſi perpendiſſent, me reverentiæ Sedi Apoſtolicæ, & venerationi Gregorii VII. dignitati & ſanctitati debitæ non defuiſſe intellexiſſent. Quid enim colligi poteſt ex eo quod ſcripſi & probavi, *Gregorium VII. Romanorum Pontificum primum ſibi exauctorandorum Regum poteſtatem tribuiſſe contra Patrum doctrinam, immo contra verbum Dei:* niſi Sanctum illum Pontificem erraſſe ut Doctorem privatum, & in re quidem ad Fidem non pertinente? Non enim definivit & credendum Fidelibus propoſuit, Reges & Principes ſupremos à Romano Pontifice, aut ab Eccleſia, Regnis ſuis ac Ditionibus privari poſſe. Sic autem poſſe errare Pontificem, Bellarminus ipſe Cardinalis fatetur. C Idem fatetur Auctor libri cui titulus eſt *Gallia Vindicata*, Romæ tanto plauſu excepti, Diſſertatione III. §. 2. pag. 42. *Dicimus*, inquit, *non omnia Pontificum ſcripta ad oracula & dogmata pertinere, ſed ea ſolùm quæ ut Pontifices ac Eccleſiæ Magiſtri, atque e Cathedra pronuntiant, hoc eſt, cum rebus maturè diſcuſſis cauſam aliquam definiunt, jubéntque definita pro fidei veritatibus haberi, eoſque qui ſecus credunt haberi pro hæreticis volunt.* At Gregorius VII. non definivit Romanos Pontifices habere poteſtatem indirectam in temporalia Regum, nec juſſit opinionem illam ſuam pro fidei veritate haberi; nec eos qui ſecùs crederent, habendos eſſe pro hæreticis declaravit: igitur quod ſenſit, ſcripſit, & pronuntiavit de hac Quæſtione, non pronuntiavit ex Cathedra. *Pontifices autem, cùm ex Cathedra, modo expoſito, non pro-* D *nuntiant, falli poſſe, communique mortalium conditione erroribus obnoxia ſubjacere*, ultrò concedit Auctor ille Anonymus tum in *Gallia Vindicata*, tum in *Regali Sacerdotio*, quem librum ut ſuum agnoſcit: Denique ſanctiſſimos & prudentiſſimos Pontifices ut homines & doctores privatos falli poſſe, ut mirum non ſit Gregorium VII. in ea, de qua agitur, Quæſtione deceptum, diſcere potuiſſent Bollandi Continuatores ex Sancto Gregorio Magno Libro 1. Dialogorum, col. 21. ubi Petro dicenti, *Miror valde quod de tali viro ſubripi Pontifici tanto potuerit:* reſpondet Sanctus Gregorius: *Quid miraris, Petre, quia fallimur, qui homines ſumus? An mente excidit, quòd David qui Prophetiæ ſpiritum habere conſueverat, contra innocentem Jonathæ filium ſententiam dedit, cùm verba pueri mentientis audivit? Quid ergo mirum ſi ore mentientium aliquando in aliud ducimur, qui Prophetæ non* E *ſumus? Multum verò eſt, quod uniuſcujuſque Præſulis mentem curarum denſitas vaſtat. Cùmque animus dividitur ad multa, fit minor ad ſingula: tantóque ei in unaquàlibet re ſubripitur, quanto latiùs in multis occupatur.* Quod autem ſpectat Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ doctrinam contra indirectam poteſtatem in temporalia Regum, quam ex Gregorii VII. facto & opinione pleríque Italiæ & aliarum gentium Theologi Summo Pontifici tribuunt, nihil ſcripſi quòd non ſit ex ejuſdem Facultatis & Eccleſiæ Gallicanæ ſententiâ; quæ cùm à Romana Eccleſia nuſquam damnata ſit, me proptereà laceſſere non debuerunt, mihique maledicere viri qui pietatem profitentur. Audiant eo de argumento diſſe- F rentem M. *Franciſcum Feu* Doctorem Sorbonicum, & Parochiæ SS. Gervaſii & Protaſii in Regia Urbe Rectorem, in Tractatu *De Legibus* nuper edito, Quæſt. IV. Art. IV. R. (inquit) *Hanc abdicationem Gregorio adſcribendum eſſe, non Eccleſiæ, quæ in omnibus orbis Chriſtiani partibus in Officiis publicis ita profeſſa eſt à quarto ſæculo:* Non eripit mortalia, qui Regna dat cæleſtia. *Idéque & in hanc Pontificis & Romanarum Synodorum Sententiam, ut adverſus rem anterioribus ſæculis penitus inauditam reclamarunt utique tum privati, tum & Eccleſiæ. Illud enim Gregorii factum ut ſibi exoſum teſtificari non dubitarunt quotquot tunc temporis florebant Principes, ut referunt Authores Anonymi duo coætanei, quorum alter Franciam Hiſtoriam deducit ad annum milleſimum centeſimum decimum, & teſtatur in Synodo Romana Sententia Gregorii adverſus Principes lata reluctatos fuiſſe omnes fermè*

fermè Epiſcopos. Ejuſcemodi factum improbarunt quoque viri non mediocri doctrina & pietate commendabiles, ut Abbas Caſſinenſis in Italia, & in Francia Hugo Cluniacenſis, Sugerius Abbas S. Dionyſii, & alii. Uno verbo univerſalem hanc fuiſſe Latinorum reclamationem palam eſt vel ex ipſo Gregorii VII. teſtimonio, qui in Epiſt. III. Libri VII. ita ſcribit : Quotquot Latini ſunt, omnes cauſam Henrici, præter admodum paucos, laudant ac defendunt; & duritiæ ac impietatis circa ipſum me redarguunt.... *Expertus eſt hoc in negotio, quod frequentiùs contingere poſſe non diffitetur, Lib. IX. Epiſt. XXXI. ad Hugonem Epiſcopum :* Multa, *inquit*, ſubripi poſſunt nimis ad ſingula intentis, impote diviſis ad plurima, & intentis ad maxima, quibus vehementer arctamur. *Et licèt nihil ſibi temere hâc in cauſa tunc temporis excidiſſe cenſeret; in hac ſua tamen propugnanda ſententia non conſiſtit : Sic enim loquitur in eadem Epiſtola :* In hac cauſa, quod minimè recordamur, ſi quid fortè ſubreptum fuit, optat magis animus corrigere, quàm ab æquitate & rationis tramite deviare, vel aliis corrigenda relinquere. *Hinc poſt electum à Saxonibus in Imperatorem Rodulfum, Bernardo Sedis ſuæ in Germania Legato juſſit anno 1077. ut Regem utrumque, Rodulphum ſcilicet & Henricum conveniret; commonefaceretque ad Chriſtiani ſanguinis imminentem declinandam effuſionem; velle Pontificem in Concilio judicare, cuinam Regia Dignitas competeret. Ex quibus hæc conſectaria ſunt. Primò ipſi Gregorio non conſtare, an jure abdicatus fuiſſet Henricus, gravémque aliquam de illa abdicatione dubitandi ſupereſſe rationem, rei ſcilicet novitatem. Secundò jure Regio Henricum revera non excidiſſe : cum ex illa Gregorii ad Bernardum Legatum Epiſtola, lis adhuc eſſet ſub Judice; & Henricum ut Regem conveniri juſſerit, & ad pacifici judicii tribunal hortationibus curaverit adduci.* Hæc vir doctiſſimus.

DISSERTATIO III.

De Gregorii VII. Dictatu.

ARTICULUS UNICUS.

Gregorii VII. venerando nomini ſuppoſitum eſſe Dictatum oſtenditur contra P. CHRISTIANUM LUPUM.

PROPOSITIONES quaſdam ſeu Effata nullatenus cohærentia, non Epiſtolæ, non Tractatus, non Sermonis habentia rationem, aut ſpeciem, nulla notâ temporis conſignata, Gregorii Papæ Regeſtis inſerta ſunt inter Epiſtolam quinquageſimam quintam libri ſecundi ad Laudenſis Eccleſiæ filios, & quinquageſimam ſextam ad Manaſſen Remenſem Archiepiſcopum datam, cum quibus nullam prorſus connexionem habent. Illam farraginem, quam *Gregorii VII. Dictatum* inſcribere neſcio quis auſus eſt, Cardinalis *Baronius* ad VII. Synodum Romanam ab ipſo celebratam refert, nullius Auctoris teſtimonio, nulla ratione, imò nec probabili conjecturâ fultus. An illi Articuli numero XXVII. ſint genuinus Gregorii VII. fœtus, jam olim Viri Eruditi diſputant. *Joannes Launoius* in Epiſtola ad Magiſtrum *Antonium Faurum* Sacræ Facultatis Pariſienſis Theologum, Dictatum Gregorii VII. non eſſe probat, non quòd in eo multa non ſint quæ illius ingenio conveniant, ſed quòd ſint plurima quæ ab eo vehementer diſſentiunt.

Ecclesia Romana à SS. Petro & Paulo, Christi auctoritate & voluntate fundata.

Hujus generis eſt primus Articulus, quo dicitur *Romana Eccleſia à ſolo Domino fundata.* Quòd ſanè Patribus & veteribus Pontificibus repugnat, qui Romanam Eccleſiam à *SS. Petro & Paulo* fundatam aſſerunt; non quòd Chriſti auctoritate ac voluntate eam non fundaverint Apoſtoli Principes, ſed quia miniſterium ſuum in illius conditione ita interpoſuere, ut illius conditores longè potiori jure quam Romulus ipſius Urbis conditor, dici poſſint. Unde *Sanctus Leo* Sermone in Natali Apoſtolorum *Petri & Pauli* ait: *Iſti ſunt viri, per quos tibi Evangelium Chriſti, Roma! reſplenduit, & quæ eras magiſtra erroris, facta es diſcipula veritatis. Iſti ſunt Patres tui, verique Paſtores, qui te Regnis cæleſtibus inſerendam multò meliùs multóque feliciùs condiderunt, quàm illi quorum ſtudio prima mœnium tuorum fundamenta locata ſunt. Iſti ſunt, qui te ad hanc gloriam provexerunt, ut gens ſancta, populus electus, civitas Sacerdotalis & Regia per ſacram Beati Petri Sedem caput orbis effecta, latiùs præſideres religione divina, quàm dominatione terrena.* Gregorius itaque VII. dicturus non videtur, *Quòd Romana Eccleſia à ſolo Domino ſit fundata.*

Primatus quidem *Sancti Petri* à ſolo Chriſto eſt, non a Synodis, non ab Imperatoribus, non ab Urbis amplitudine : at inde conſequens minimè eſt ut Romana Eccleſia ſit à ſolo Chriſto fundata : ſiquidem non eſt juris divini quòd Sancti Petri Cathedra Romæ collocata ſit, ſed tantùm quòd Petri Succeſſores Eccleſiam univerſam Chriſti vice regant & Chriſtianos doceant ac paſcant univerſos, ſintque viſibilia corporis ejus myſtici in terris Capita : quod non minùs haberent, ſi S. Petrus alibi Sedem fixiſſet.

Erit forſan qui alium primo illi Dictatus articulo ſenſum affingat, quòd nimirum unus Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus a Domino ſit inſtitutus, non aliarum item Eccleſiarum Epiſcopi. At hic ſenſus à *Gregorii VII.* mente, quam a veritate alienus eſt. Tam enim alios Epiſcopos, quam ſeipſum, Deo auctore Eccleſiæ præeſſe ait, cum hoc tantùm diſcrimine, quòd illi particularibus Eccleſiis præſint, hic univerſam moderetur. De ſe ipſo ſcribens lib. III. Epiſt. XVIII. ad Simeonem Hiſpanorum Epiſcopum, ait : *Apoſtolica enim Sedes, cui, quamvis immeriti, Deo auctore præſidemus, ipſo gubernante firma permanſit ab ipſis primordiis.* Et eadem loquendi formula utitur, cum de aliis Epiſcopis ſermo eſt. Sic libro VI. Epiſtola XXXIV. ad *Gebuinum* Lugdunenſem Archiepiſcopum ſcribit : *Poſtulaſti à nobis, quatenus dignitatem ab Anteceſſoribus noſtris conceſſam Eccleſiæ, cui Deo auctore præeſſe dignoſceris, confirmaremus.* Sic lib. I. Epiſtola XXII. ad Clerum & Plebem Carthaginenſem, *Cyriacum* ipſorum Archiepiſcopum, *vice Chriſti* ipſis præeſſe ſcribit : *Chriſti vicem*, inquit, *ſuper vos habenti, ex debito obedite...... Alter verò ſi feceritis, in Chriſtum peccatis, Chriſtum ſpernitis, Chriſti diſcipuli eſſe deſinitis, Apoſtolo reſiſtitis, qui ait :* Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. *Cum ergo mundanis poteſtatibus obedire prædicavit Apoſtolus, quantò magis ſpiritualibus, & vicem Chriſti inter Chriſtianos habentibus? Hæc gemens cogito, flens ſcribo : pervenit quidem ad aures noſtras, quoſdam veſtrûm irreligioſè in legem Chriſti, contra Chriſtum, Cyriacum venerabilem fratrem noſtrum veſtrum verò Archiepiſcopum & Magiſtrum, imò verò veſtri Chriſtum, apud Saracenos ſic accuſaſſe.* Non ita ſanè ſcripſiſſet, qui alios omnes à Romano Epiſcopos à Chriſto immediatè inſtitutos non ſenſiſſet : quamquam plenitudinem poteſtatis non habeant ut Summus Pontifex, illique ſubditi ſint : ac in ſuæ poteſtatis exercitio ipſi ut Capiti & Paſtorum omnium uni ſub Chriſto Paſtori ſubſint, ac parere ſecundùm Canones, teneantur.

Episcopos vice Christi Ecclesias suas regere, Gregorius VII. censet.

Alter Dictatus Articulus eſt, quòd *Solus Romanus Pontifex jure dicatur Univerſalis.* At hic pariter probat Dictatum *Gregorii VII.* non eſſe, qui vel ſeipſum *Univerſalem* Epiſcopum appellari paſſus

Solum Romanum Pontificem jure dici Universalem, [illegible] Gregorius VII.

paſſus non eſſet, doctrinam *Sancti Gregorii Magni*, & *Sancti Leonis IX.* ſecutus. Noverat ſcilicet *Gregorium Magnum* Epiſtola xxxvi. libri 1. ad *Eulogium* Alexandrinum, & *Anaſtaſium* Antiochenum, Patriarchas data, ſcripſiſſe: *Nullus unquam Deceſſorum meorum hoc tam profano vocabulo uti conſenſit: quia videlicet, ſi unus Patriarcha Univerſalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogetur. Sed abſit hoc, abſit à Chriſtiana mente, id ſibi velle quempiam arripere, unde Fratrum ſuorum honorem imminuere in quantulacumque parte videatur.* Et ejuſdem libri Epiſtola xxxviii. ad *Joannem* Epiſcopum Conſtantinopolitanum: *Certè*, inquit, *Petrus Apoſtolus primum membrum Sanctæ & univerſalis Eccleſiæ eſt: Paulus, Andreas, Joannes, quid aliud quàm ſingularium plebium capita? Et tamen ſub uno capite omnes ſunt membra Eccleſiæ. Atque ut cuncta brevi cingulo locutionis adſtringam, Sancti ante legem, Sancti ſub lege, Sancti ſub gratia, omnes hi perficientes Corpus Domini, in membris ſunt Eccleſiæ conſtituti, & nemo ſe unquam Univerſalem vocare voluit.* Et libro vi. Epiſtola xxx. ad Mauritium Imperatorem: *Ego autem fidenter dico, quia quiſquis ſe univerſalem Sacerdotem vocat, vel vocari deſiderat, in elatione ſua Antichriſtum præcurrit, quia ſuperbiendo ſe cæteris præponit.* Et libro vii. Epiſtola xxx. ad *Eulogium* Alexandrinum: *Indicare*, inquit, *veſtra Beatitudo ſtuduit, jam ſe quibuſdam non ſcribere ſuperba vocabula, quæ ex vanitatis radice prodierunt, & mihi loquitur dicens*, Sicut juſſiſtis. *Quod verbum juſſionis, peto, à meo auditu removete: Quia ſcio quis ſum, qui eſtis. Loco enim mihi Fratres eſtis, moribus Patres.... In Præfatione Epiſtolæ, quam ad me ipſum qui prohibui direxiſtis, ſuperbæ appellationis verbum, Univerſalem me Papam dicentes, imprimere curaſtis. Quod, peto, dulciſſima mihi Sanctitas veſtra ultra non faciat: quia vobis ſubtrahitur, quod alteri, pluſquam ratio exigit, præbetur. Ego enim non verbis quæro proſperari, ſed moribus: Nec honorem eſſe deputo, in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco. Meus namque honor eſt univerſalis Eccleſiæ, meus honor eſt fratrum meorum ſolidus vigor. Tunc ego verè honoratus ſum, cùm ſingulis quibuſque honor debitus non negatur. Si enim Univerſalem me Papam veſtra Sanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe, quod me fatetur, univerſum. Recedant verba quæ vanitatem inflant, & caritatem vulnerant.*

Noverat *Gregorius VII. S. Leonem IX.* cujus obitum inter & aſſumptionem ſuam ad Pontificatum anni tantùm duodeviginti interceſſerant, ad *Michaëlem* Conſtantinopolitanum Epiſcopum ſcripſiſſe de nomine Univerſalis Patriarchæ: *Nomen iſtud à Sanctis Patribus in Chalcedonenſi Synodo, ob reverentiam Sanctæ Romanæ & Apoſtolicæ Sedis, Sanctiſſimo Deceſſori noſtro Leoni Papæ & præclariſſimo Doctori, Succeſſoribuſque ejus fuit oblatum; ſed nec ab illo, nec ab ullo Succeſſorum ejus, conſtat hactenus receptum. Et cui, poſt Chriſtum Jeſum, hoc nomen poterat magis aptari, quàm Succeſſoribus Petri? ſed imitanda humilitas Reverendorum Pontificum, attendens, quòd ipſe Princeps Apoſtolorum non inveniatur dictus Univerſalis Apoſtolus, ſuperbum refutavit vocabulum penitus, quo videbatur par dignitas ſubtrahi cunctis per orbem Præſulibus, dum uni ex toto arrogatur.* Quis igitur ſibi perſuadeat *Gregorium VII.* qui ſcripſit: *Sedem Apoſtolicam in ſuis Decretis & Conſtitutionibus à Canonicæ Traditionis concordia nuſquam diſcedere, & cavendum ſibi eſſe, ne quidquam contrarium Sanctis Patribus in exemplum & auctoritatem poſteris relinquatur:* Quis, inquam, ſibi perſuadeat, ipſum abſque ulla explicatione propoſitionem tam ambiguam, tam inſolitam, Deceſſoribus ſuis tam odioſam, inter Decreta ſua ſcribi voluiſſe, & ad poſteros tranſmitti? *Quòd ſolus Romanus Pontifex jure dicatur Univerſalis.* Nonne potiùs dixiſſet, ſolum Romanum Pontificem *Univerſalis Eccleſiæ Caput* jure appellari? quæ traditionis doctrina eſt, & quæ appellatio à *Paſchaſino* Lylibætano in Sententia contra *Dioſcorum* in Concilio Chalcedonenſi uſurpata fuit, conſentientibus Patribus.

Lib. 11. Epiſt. 2.

Tertius Articulus Dictatûs eſt: *Quod Romanus Pontifex ſolus poſſit deponere Epiſcopos, vel reconciliare.* Duplex iſtius Articuli ſenſus eſſe poteſt: Primus, quòd nullus poſſit Epiſcopos deponere aut reconciliare, niſi ſolus Papa: Secundus eſt, Papam id poſſe abſque Synodo. Poſterior iſte ſenſus, inquit *Chriſtianus Lupus* in Scholiis, ad vigeſimum-quintum Articulum pertinet, quo dicitur: *Abſque Synodali conventu Papam poſſe Epiſcopos deponere, & reconciliare.* Prior ſenſus pertinet ad huncce tertium Articulum. Uterque ab ingenio *Gregorii VII.* prorſus alienus eſt. Sanctorum Patrum & Deceſſorum ſuorum Decreta obſervare ſe profitebatur; nihil novi, nihil propria adinventione ſe ſtatuere. *Ad Sanctorum Patrum Decreta, doctrinámque recurramus* (inquit Epiſtola x. Libri iii.) *nihil novi, nihil adinventione noſtra ſtatuentes, ſed primam & unicam Eccleſiaſticæ Diſciplinæ Regulam, & tritam Sanctorum viam, relicto errore, repetendam & ſectandam eſſe cenſemus.* Eccleſiis cæteris ipſarum Jura ſe integra conſervare debere ſcribit Epiſtola xvi. Libri iv. *Sicut*, inquit, *Romanæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ jura & dignitates ſuas conſervari cupimus, ita & membris ejus, videlicet cæteris Eccleſiis, ex hujus providentia & auctoritate, oportere & digniſſimum eſſe perpendimus.* Porro nihil à Sententia Patrum tam alienum eſt, nihil Canonibus tam contrarium, nihil cæterarum Eccleſiarum Juribus tam adverſum, quàm aſſerere, neminem, præter Summum Pontificem, Epiſcopos deponere poſſe. Primam enim cauſarum Epiſcopalium cognitionem; primúmque Judicium, ad Provinciales ac Nationales Synodos, ab ipſis Eccleſiæ primordiis pertinuiſſe, quis in doctrina Antiquitatis Eccleſiaſticæ vel mediocriter verſatus diffiteri poſſit? Nonne *Paulus Samoſatenus* in Concilio Antiocheno, *Privatus* in Labeſitano, *Feliciſſimus* in Carthaginenſi, *Baſilides* & *Martialis* in Hiſpanienſi, *Saturninus* Arianus in Arelatenſi, *Inſtantius* Priſcillianiſta in Burdigalenſi, dejecti ſunt? Nonne hæc Diſciplina in Concilio Nicæno Canone quinto; in Antiocheno, Canonibus decimo-quarto & decimo-quinto; in Sardicenſi, Canonibus tertio, quarto, & ſeptimo; in Africanis pleriſque, quorum Canones exhibet Africanæ Eccleſiæ Codex, ſtabilita eſt? Nonne ab *Innocentio I.* in Epiſtola ad *Victricium* Rothomagenſem Epiſcopum confirmata? Nonne hæc diſciplina ſervata eſt in cauſa *Maximi* Valentinæ civitatis in Gallia Epiſcopi, ita decernente *Bonifacio I.* Pontifice Maximo, & Synodo Provinciali Jus ſuum ſervante? Nonne executioni mandata eſt à Concilio Rejenſi in cauſa *Armentarii*, anno quadringenteſimo trigeſimo-nono; à Concilio Arelatenſi in cauſa *Chelidonii*, anno quadringenteſimo quadrageſimo? Nonne *Hilarus* Papa Synodo Provinciæ jus iſtud aſſeruit in cauſa *Mamerti* Viennenſis Epiſcopi, qui Dienſi Eccleſiæ Epiſcopum conſecraverat; cùm Dienſis civitas Arelatenſi, non Viennenſi Metropoli obnoxia eſſet, ut conſtat ex iſtius Pontificis Epiſtola ad *Leontium* Arelatenſem Epiſcopum? Nonne in cauſa *Contumelioſi* Rejenſis Epiſcopi anno quingenteſimo trigeſimo-

Articuli de poteſtate deponendi Epiſcopos ſoli Romano Pontifici conveniente, abſque Synodo, non videtur à Gregorio VII. dictati.

trigeſimo-quarto eadem Diſciplina ſervata eſt, approbantibus Summis Pontificibus *Joanne II.* & *Agapeto*? In cauſa *Safferaci* in Concilio Pariſienſi ſecundo, anno quingenteſimo quinquageſimo-quinto? In cauſa *Emerii* Santonenſis Epiſcopi, anno quingenteſimo ſexageſimo-tertio? A Concilio Lugdunenſi in cauſa *Salonii*, Ebredunenſis, & *Sagittarii* Vapincenſis, Epiſcoporum, anno quingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo? & in Cabilonenſi, anno quinquageſimo ſeptuageſimo quarto? A Concilio Pariſienſi quarto, anno quingenteſimo ſeptuageſimo-tertio, in cauſa *Promoti*, qui contra Canones, & contra Carnotenſis Epiſcopi Jura in Caſtro Dunenſi Epiſcopus conſtitutus erat? Ab altera Synodo Pariſienſi, in cauſa *Prætextati* Rothomagenſis Archiepiſcopi, anno quingenteſimo ſeptuageſimo-ſeptimo? A Synodo Metenſi, in cauſa *Ægidii* Remenſis Archiepiſcopi, anno quingenteſimo nonageſimo? A Concilio Cabilonenſi in cauſa *Deſiderii* Viennenſis Epiſcopi, anno ſexcenteſimo-tertio? A Synodo Matiſconenſi in cauſa *Agapii* & *Bobonis*, Dinienſis urbis Epiſcoporum, anno ſexcenteſimo quinquageſimo? Eamdem roboratam Diſciplinam & Canonicorum Judiciorum formam videre eſt in Codice Canonum, quem *Hadrianus I. Carolo Magno* dedit, quo Romana Eccleſia utebatur, qualémque *Dionyſius Exiguus* adornaverat: & in Codice altero, quem *Ingilramnus* Metenſis Epiſcopus *Hadriano I.* obtulit. In his, inquam, Codicibus plerique Canones & Capitula leguntur, quibus prima cauſarum Epiſcopalium cognitio Provinciarum Synodis vindicatur, ſalvo jure appellationis ad Sedem Apoſtolicam. Hæc diſciplina ſervata eſt in Concilio apud Theodonis-Villam celebrato in cauſa *Ebbonis*, anno octingenteſimo trigeſimo quinto: in Concilio altero Gallicano celebrato in cauſa *Aldrici* Cenomanenſis Epiſcopi, qui è Sede ſua dejectus eſt, quamvis Romanam Sedem appellaſſet, ut conſtat ex Epiſtola *Gregorii IV.* ad univerſos Epiſcopos, quâ judicium quidem ultimum & finitivum cauſæ iſtius Sedi Apoſtolicæ vindicat, tum propter appellationem interjectam, tum quia criminales Epiſcoporum cauſæ ſunt è majoribus, quas ad Sedem Apoſtolicam, poſt Synodorum Provincialium Judicium referri priſca diſciplina exigit; ſed primam cognitionem, primúmque judicium ad Synodum Provinciæ jure pertinuiſſe non diffitetur. Eamdem diſciplinam *Leo Quartus*, obſervari voluit in cauſa Epiſcoporum minoris Britanniæ, qui ſimoniæ rei dicebantur: Juſſit, inquam, ut eorum cauſa judicaretur in Conciliis, ſalvo jure relationis & appellationis ad Sedem Apoſtolicam, ut conſtat ex ipſius Epiſtola ad Britanniæ Epiſcopos. De cauſa *Rothadi* Sueſſionenſis Epiſcopi Synodus Sueſſionenſis; de cauſa Laudunenſis *Hincmari* Synodus Duziacenſis judicavit: Uterque à Gallicanis Epiſcopis dejectus eſt. *Artaldi* & *Hugonis* de Remenſi Archiepiſcopatu contendentium, cauſa in Synodis Virdunenſi, anno nongenteſimo quadrageſimo-ſeptimo, & Moſomenſi, anno ſequenti, judicata eſt, & ſummotus *Hugo*, inſuperhabitis *Agapeti II.* Romani Pontificis, cui obrepſerat, de illius converſatione mandatis, ut *Flodoardus* in Chronico teſtatur. *Arnulphus* Remenſis Archiepiſcopus à Gallicanis Epiſcopis in Concilio Remenſi anno nongenteſimo nonageſimo-ſecundo depoſitus eſt, & *Gerbertus* in ejus locum ordinatus. *Leo Nonus* finitivam dumtaxat ſententiam in depoſitionibus Epiſcoporum Sedi Apoſtolicæ reſervavit; examen verò cauſarum Epiſcopalium, primúmque Judicium Synodis Provincialibus & Nationalibus ſecundùm Canones ſervavit, *Qui omnium Eccleſiarum majores & difficiliores cauſas per ſanctam & principalem B. Petri Sedem à Succeſſoribus ejus diffiniendas ſanxerunt.* Id conſtat ex Epiſtola ipſius ad *Petrum* & *Joannem* Africanos Epiſcopos. Quæ cùm ita ſint, incredibile eſt *Gregorium VII.* qui *primam & unicam Eccleſiaſticæ Diſciplinæ Regulam, & tritam Sanctorum viam* ſectari ſe profitetur, & *nihil novi, nihil adinventione ſua ſtatuere, & ſingulis Eccleſiis jura ſua ſervare*, Articulum illum dictaſſe ac promulgaſſe, *Quòd ſolus Romanus Pontifex poſſit deponere Epiſcopos vel reconciliare.* Accedit, quòd *Gregorius VII.* annis ſingulis, quantùm fas erat, Synodum celebrabat, ſecundùm antiquum Eccleſiæ Romanæ morem. Nullum erat gravioris momenti negotium, quòd abſque Synodi Sententia finiret: Epiſcoporum cauſas in Synodis examinabat, judicabatque. Non videtur ergo dictaſſe alterum illum Articulum, *Quòd abſque Synodali Conventu Romanus Pontifex poſſit Epiſcopos deponere, vel reconciliare.*

Articulus quintus Dictatûs eſt, *quòd abſentes Papa poſſit deponere.* Hunc à *Gregorio VII.* conditum adduci non poſſum ut ſentiam. Etſi enim contumaces à quovis Judice ſuo etiam abſentes judicari poſſint, tamen Juri plenè repugnat ut abſens & inauditus, nec contumax, judicetur ac deponatur. Hinc Synodus Mediolanenſis, apud *S. Athanaſium* in Epiſtola ad Solitarios, *Conſtantio* Imperiali Auctoritate dicenti: *Ego ſum Athanaſii accuſator, meo nomini credite*, reſpondet: *Quoniam modo accuſator eſſe poſſis, non præſente reo? Eſto ut accuſator ſis, abſentia tamen rei facit ut in cauſa judicari non liceat. Non enim de re Romana Judicium eſt, quo tibi ut Imperatori fides habeatur; ſed de Epiſcopo agitur, & in hoc Judicio oportet pari jure cum reo & accuſatore agi. Quomodo autem accuſabis eum, qui ob longinquitatem loci adeſſe non potuit?* Et *Liberius* Pontifex in eadem Synodo eumdem Imperatorem his verbis convenit: *Judicia Eccleſiaſtica ſumma cum æquitate fieri debent. Quare, ſi placet Pietati tuæ, Judicium conſtitui jube, &, ſi condemnationem meruiſſe videbitur Athanaſius, tum in illum juxta Eccleſiaſtici Ordinis formam Sententia proferetur. Alexandriam convenientes omnes, ubi & accuſatus, & accuſatores ſunt, & defenſor eorum, examinatâ cauſâ Sententiam proferamus.* Et Synodus Carthaginenſis quarta Canone XXX. ita ſtatuit: *Caveant Judices Eccleſiæ, ne abſente reo, cujus cauſa ventilatur, Sententiam proferant, quia irrita erit.* Hæc & alia momenta cùm proferat *Chriſtianus Lupus* in Scholiis, nullam vim eorum effugiendi viam apertam vidit; ſed reſpondet, *Deformata ac turbulenta Gregorii VII. tempora ac in ipſis graſſantia Epiſcoporum peſſima vitia poſtulaſſe in adductis Canonibus frequenter diſpenſari.* At viro erudito ac religioſo reponimus, perturbata tempora impetrare non potuiſſe à *Gregorio VII.* juris & æqui amantiſſimo Pontifice, qui cavendum ſummopere ſibi propoſuit, *Ne quidquam contrarium Sanctis Patribus in exemplum & auctoritatem poſteris relinqueret*, (ut ipſe ſcribebat ad *Sancium* Aragonum Regem, Epiſtola I. Libri II.) ut de eo quod ipſa naturalis æquitas, & jus gentium præſcribunt, ut nemo abſens & inauditus damnetur, non ſolùm diſpenſaret, ſed edito Decreto declararet Papam eo jure non teneri.

Abſentes & inauditos Epiſcopos à Romano Pontifice damnari poſſe Gregorius VII. non ſcripſit.

Sextus in Dictatu legitur Articulus, *Quod cum excommunicatis à Romano Pontifice nec in eadem domo debemus manere.* At *Gregorius VII.* uxores, liberos, ſervos, ancillas, in eadem cum maritis, parentibus, aut dominis excommunicatis domo neceſſariò manentes, eiſque communicantes, ab

Hunc Articulum in eadem domo cum excommunicatis à Romano Pontifice manere non liceat, Gregorius VII. abſque exceptione non dictaſſet.

Anathemate exemit in Concilio Romano IV. *Et quoniam*, inquit, *multos peccatis noſtris exigentibus, pro cauſa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia, partim etiam nimia ſimplicitate, partim timore, partim etiam neceſſitate, devicti miſericordia, anathematis ſententiam ad tempus, prout poſſumus, opportunè temperamus. Apoſtolica namque Auctoritate Anathematis vinculo hos ſubtrahimus, videlicet uxores, liberos, ſervos, ancillas, ſeu mancipia, necnon ruſticos & ſervientes, &c.* Non videtur itaque *Gregorius VII.* hunc Articulum abſque exceptione dictaſſe, quòd cùm excommunicatis à Romano Pontifice nec in eadem domo debemus manere.

Solum Romanum Pontificem novas Leges condere poſſe Gregorius VII non aſſeruit.

Septimus Articulus eſt *Quòd ſoli Romano Pontifici liceat pro temporis neceſſitate novas Leges condere.* Poſſe Pontificem Maximum novas Leges condere in Eccleſia univerſa ſervandas, modò Conciliorum Oecumenicorum Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos non evertant, nec Eccleſiarum particularium Jura, ſive Canonibus, ſive probata & præſcripta conſuetudine firmata, minimè dubium eſt; quanquam ſe Leges potiùs antiquas renovare, & Canonum executionem urgere, quàm nova condere Decreta *Gregorius VII.* profeſſus ſit Epiſtola ſeptuageſima-ſeptima libri ſecundi. *Novit*, inquit, *Fraternitas tua, quia præcepta hæc non de noſtro ſenſu exculpimus. Sed antiquorum Patrum Sanctiones Spiritu Sancto prædicante prolatas officii noſtri neceſſitate in medium propalamus, ne pigri ſervi ſubeamus periculum, ſi Dominicam pecuniam, quæ cum fœnore repoſcitur, ſub ſilentio abſcondamus. Quanquam huic Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſemper licuit, ſempérque licebit, contra noviter increſcentes exceſſus nova quoque Decreta atque remedia procurare, quæ rationis & auctoritatis edicta Judicio, nulli hominum ſit fas ut irrita refutare.* Sed ſoli Romano Epiſcopo jus condendi novas leges non tribuit ſapientiſſimus Pontifex. Noverat enim Epiſcopos pro ſuis Diœceſibus, Metropolitanos & Synodos Provinciales pro ſuis Provinciis; Nationales pro tota gente, novas Leges condere poſſe novis emergentibus cauſis; cùm auctoritas illa pertineat ad eximiam illam poteſtatem regendi Eccleſiam Dei, & paſcendi gregem, qui in ipſis eſt, quæ à Chriſto immediatè accepta eſt. Noverat Epiſcopos in Conciliis Oecumenicis proprio Jure, ut Judices, Decreta Legéſque condere de Chriſtiana Diſciplina, & moribus. Cùm itaque ita comparatus eſſet, ut cæteris Epiſcopis & Eccleſiis propria jura nollet eripere, ſed intemerata ſervare, non videtur dictaſſe hunc Articulum: *Quòd ſoli Romano Pontifici liceat pro temporis neceſſitate novas Leges condere:* immò probaturus videtur hanc propoſitionem, quam poſtea Cardinalis *Cuſanus* fortiter propugnavit Lib. II. *Concordantiæ Catholicæ*, Cap. XII. *Romanus Pontifex in condendis Statutis generalibus non eam habet poteſtatem, quam quidem adulatores ei contribuunt, ſcilicet, quòd ipſe tantùm ſtatuere habeat, aliis conſulentibus.* Et iſtam propoſitionem, quàm Sacra Facultas Pariſienſis à *Joanne Saraceno* propugnatam damnavit; *Quandocumque in aliquo Concilio aliqua inſtituuntur, tota auctoritas dans vigorem ſtatutis, in ſolo reſidet Summo Pontifice;* Gregorium VII. damnaturum pariter fuiſſe auguror, ſi ejus tempore à quopiam aſſerta fuiſſet.

Solum Papam imperialibus inſignibus uti poſſe Gregorius VII. non ſcripſit.

Octavus Articulus eſt, *Quòd ſolus Papa poſſit uti Imperialibus inſigniis.* Gregorius VII. modeſtiſſimus & humillimus Pontifex Imperialia ornamenta, quæ Romani Pontifices non ſumpſerunt, antequam Regum Chriſtianiſſimorum munificentia urbium & Provinciarum fierent Domini, omnibus Regibus non detraxit, nec detrahere voluit. Non eſt igitur veriſimile ipſum dictaſſe hunc Articulum; *Quòd ſolus Papa poſſit uti Imperialibus inſigniis.* Arnulphus Lexovienſis Epiſcopus in Opuſculo adverſùs *Gerardum* Engoliſmenſem Epiſcopum, Schiſmati *Petri Leonis* adhærentem, Cap. IV. de Romano Pontifice *Innocentio II.* ſcribit *Quibus veſtibus induatur, jam non ex ipſius pendet arbitrio, ſed Sanctorum Patrum antiqua conſtitutione decretum eſt.* At Sanctorum Patrum antiqua conſtitutio atque traditio non probat *ſolum Papam poſſe uti Imperialibus inſigniis.* Clodoveus Magnus Regum Chriſtianiſſimorum primus coronam auream gemmis pretioſis diſtinctam, donum *B. Petro* Apoſtolo miſit *Flodoardo* teſte, in Eccleſiæ Remenſis Hiſtoria. *Hormiſdam* qui tunc Eccleſiæ Romanæ præſidebat, & illius ad *Leonem III.* Succeſſores, ipſa uſos eſſe, nulla monumenta produnt. Veriſimile eſt non uſos corona Pontifices, donec Reges Chriſtianiſſimi plurium civitatum, Provinciarum, ac ipſius Romæ temporale Dominium Eccleſiæ Romanæ donarunt. Ut ut eſt, una duntaxat corona ante *Bonifacium VIII.* utebantur: alteram ille adjecit: tertiam demum addidit *Urbanus V.*

Soli Papæ nomen in Eccleſiis non recitabatur tempore Gregorii VII.

Articulus decimus eſt, *Quòd Papæ ſolius nomen in Eccleſiis recitetur.* Contrarium in uſu fuiſſe teſtatur *Gregorii VII.* coævus Apologiſta, jam ante *S. Gregorii Magni* tempora, de quibus ita ſcribit Cap. II. *Conſuetudo eo tempore, ut quilibet in aliqua Patriarchalium Sedium noviter ordinatus, ſe prædictas quatuor Synodos cuſtodire, reliquis Sedibus tranſmiſſa Epiſtola profiteretur, antequam nomen ejus apud reliquas Sedes in Diptychis deſcribi mereretur. Nomen videlicet Prædeceſſoris ejus, licèt defuncti, reliquæ Sedes computabant inter viventes, donec ipſius noviter inthronizati Præſulis Synodicam reciperent Epiſtolam.* Proprii nomen Epiſcopi recitari ſolitum, in Epiſtola ad Centumcellarum Epiſcopum teſtatur *Pelagius I.* idémque conſtat ex *Carolo Magno* in Capitulari Epiſcoporum, ex Auctore libri de Divinis Officiis *Alcuino* adſcripti, ex *Amalario & Walfrido Strabone.* Nomen Imperatoris exprimi jubent idem Capitulare, ſexta Synodus Arelatenſis, tertia Turonenſis, ſecunda Cabilonenſis. Proprii nomen Antiſtitis in Canone Miſſæ poſt nomen Papæ fuiſſe recitatum tempore *S. Gregorii Magni*, prout nunc recitatur, ex eo colligere eſt, quod aliorum etiam Epiſcoporum nomina, pro Eccleſiæ cujuſque more, poſſent commemorari, ut difertè probat Epiſtola *S. Gregorii* ad *Conſtantium* Mediolanenſem Archiepiſcopum, XXXVII. Libri III. *Quod ſcripſiſti*, inquit, *quia ſcandalizantur plurimi, quia fratrem & Coepiſcopum noſtrum Joannem Ravennatis Eccleſiæ inter Miſſarum ſolemnia nominatis, requirenda vobis conſuetudo antiqua eſt. Et, ſi conſuetudo fuit, modo à ſtultis hominibus reprehendenda non eſt. Si verò conſuetudo non fuit, fieri non debet unde quibuſdam ſcandalum moveri poſſit. Tamen ſollicitè perquirere ſtude, ſi idem Joannes frater & Coepiſcopus noſter vos ad Altare nominet. Quod minimè dicunt fieri. Et ſi ille veſtri nominis memoriam non facit, quæ neceſſitas cogat ignoro, ut vos illius faciatis. Quod quidem ſi ſine aliquorum ſcandalo fieri non poteſt, vos tale aliquid facere valdè laudabile eſt, quia charitatem, quam erga fratres veſtros habetis, oſtenditis.* Mos Eccleſiarum Latinarum nomen Regis addentium Apoſtolica traditione nititur, præcipiente Apoſtolo I. ad Timotheum II. ut fiant orationes pro Regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt. Unde *Tertullianus* in Libro *Ad Scapulam*, Cap. II. *Sacrificamus*, inquit, *pro ſalute Imperatoris, ſed Deo noſtro & ipſius, ſed quomodo præcepit Deus pura prece.*

Digitized by Google

prece. Et Cap. xxx. Apologetici; *Nos enim pro ſalute Imperatorum Deum invocamus æternum. . . . Oramus pro omnibus Imperatoribus, vitam illis prolixam; Imperium ſecurum, domum tutam, exercitus fortes, Senatum fidelem, populum probum, orbem quietum, & quæcumque hominis & Cæſaris vota ſunt.* Et Origenes Lib. VIII. contra Celſum: *Laboramus*, inquit, *pro Imperio Romano, dum juſte viventes pro eo vota facimus.* Et *S. Dionyſius Alexandrinus* apud *Euſebium* Lib. VII. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. II. *Nos*, inquit, *unum Deum verum omnium opificem, qui Valeriano & Gallieno Sacratiſſimis Auguſtis Imperium tradidit, colimus & adoramus. Huic continuas preces offerimus pro Imperio illorum, ut ſtabile & inconcuſſum permaneat.* S. Agobardus in Epiſtola ad Ludovicum Pium *De Judaicis ſuperſtitionibus*, hanc Regii nominis in Sacrificio recitationem, ſolitam interceſſionem appellat, & S. Ambroſii tempore in Mediolanenſi Eccleſia frequentatam ſcribit: *Ambroſius*, inquit, *Theodoſium prævaricatorem judicavit, tam injuſta contra Eccleſiam perpetrantem; & niſi ſibi locum audientiæ reſervaſſet, ſolitam pro eo interceſſionem ſe omiſſurum teſtatus.* In Eccleſiis Orientalibus Imperatoris nomen è Sacris Diptychis recitatum fuiſſe teſtatur *Dioſcorus* Eccleſiæ Romanæ Diaconus, & *Hormiſdæ* Pontificis ad *Juſtinum* Imperatorem Legatus, in Relatione ad ipſum miſſa: *Deleta ſunt*, inquit, *de Diptychis Zenonis & Anaſtaſii nomina. Et hoc non ſolum in ipſa ſola Eccleſia in qua Epiſcopus manet, verùm etiam per omnes Eccleſias, cum magna diligentia.* In iis Liturgiis, quæ *S. Petri*, & *S. Marci* nominibus circumferuntur, pro Rege, & pro Religioſiſſimis Auguſtis oratur. In antiqua Miſſa Latina, quam *Matthæus Flaccus Illyricus* Argentinæ primùm vulgavit, & circa annum ſeptingenteſimum in uſu fuiſſe conjecit, quamvis infra Actionem, ſive in Canone, ſolius Papæ nomen recitatum indicetur, & aliorum generalis tantùm facta commemoratio hoc modo: *In primis cum famulo tuo Papa noſtro N. & pro omnibus orthodoxis, atque Apoſtolicæ Fidei cultoribus Pontificibus, & Abbatibus, Gubernatoribus, & Rectoribus Eccleſiæ Sanctæ Dei, & pro omni populo Sancto Dei:* In Oblatione tamen ſpecialis memoria fiebat Antiſtitis ac Regis hoc modo: *Tibi Domino Creatori meo offero hoſtiam placationis & laudis pro me, & pro Rege noſtro, & Antiſtite noſtro, ac pro cuncto populo Chriſtiano, præ Domine, ut des nobis vitam æternam.* Offerentium nomina recitari quondam ſolita, *Innocentius I.* ad *Decentium* Eugubinum ſcribens teſtatur. *Prius*, inquit, *oblationes ſunt commendandæ, quam eorum nomina, quorum ſunt oblationes, edicenda, ut inter Sacra Myſteria nominentur, non inter alia, quæ ante præmittimus, ut ipſis Myſteriis viam futuris precibus aperiamus.* Author Libri de Eccleſiaſticis Officiis *Alcuino* quondam adſcripti, Cap. XL. Liberum fuiſſe Sacerdoti teſtatur eos nominare in Canone, quos vellet è numero Fidelium, ipſos ut Deo ſpecialiùs commendaret. *Manifeſtum eſt*, inquit, *quòd quaſi quidam locus ſit, ubi aliquibus ſpecialiter nominatis, etiam cæterorum, qui adſiſtunt in Eccleſia, commemoratio adjungatur. In quo loco liberum eſt Sacerdoti, quos deſideraverit, peculiariter nominare, & nominatim Deo commendare. Aut certè illud ab Antiquis eſt obſervatum, ut ibi offerentium nomina recitarentur. Priùs ergo oblationes ſunt commendandæ, & tunc eorum nomina, quorum ſunt, edicenda; ut inter ſacra Myſteria nominentur.* Denique Auctor *Micrologi*, qui ſub *Gregorii VII.* Pontificatu vixit, de Romano ſui temporis Ordine ita ſcribit, Cap. XIII. *Ordo, ubi dicitur*, Memento, Domine, famulorum, famularúmque tuarum, *nobis concedit, ut omnium vivorum commemoremus nomina, quoſcumque voluerimus.* Quibus omnibus accuratè diſcuſſis, quis non videat, extra omnem veri ſpeciem eſſe, quod *Gregorius VII.* hunc dictaverit atque promulgaverit Articulum: *Quòd ſolius Papæ nomen in Eccleſiis recitetur.*

Articulus undecimus eſt: *Quòd unicum eſt nomen in mundo*: id eſt (ut *Baronius* Cardinalis explicat) ut unus in toto Chriſtiano orbe Romanus Pontifex Papa vocaretur, nec alium Epiſcopum Papam appellare liceret. *Gregorium VII.* qui ſe traditionem & ſtatuta Patrum ſequi, neque nova aut ſua proferre ſe paſſim gloriatur, hunc Articulum dictaſſe nemo ſibi perſuadebit, qui ab Eccleſiæ exordiis Papæ nomen Epiſcopis omnibus commune fuiſſe noverit: *S. Cyprianum* à Romano Clero Papam fuiſſe appellatum, ſicque ſuas ad eum Litteras inſcripſiſſe: *Cypriano Papæ Preſbyteri & Diaconi Romæ conſiſtentes.* Preſbyteros & Diaconos Alexandrinos, quorum Epiſtola extat apud *S. Athanaſium* in libro de Synodis Arimini & Seleuciæ, ad *S. Alexandrum* Epiſcopum ſuum ſcripſiſſe: *Beato Papæ Epiſcopo Alexandro.* Rufinum in Expoſitione Symboli ad *Laurentium* ipſum ita compellare: *Mihi quidem, fideliſſime Papa Laurenti, ad ſcribendum animus non tam eſt cupidus, quam nec idoneus.* S. Hieronymum Litteras ad *S. Auguſtinum* ſuas ſic inſcripſiſſe: *Domino verè Sancto & Beatiſſimo Papæ Auguſtino.* S. Auguſtinum ſuas ad *Aurelium* Epiſcopum pariter inſcripſiſſe, *Papæ Aurelio.* Sidonium Apollinarem ſuas omnes ad Epiſcopos datas, (ſunt autem plurimæ) inſcripſiſſe, *Domino Papæ N.* & his verbis concluſiſſe: *Memor noſtri eſſe dignare, Domine Papa.* Concilium Turonenſe II. Canonibus XX. & XXI. *Avitum* Viennenſem Epiſcopum appellare *Papam Avitum.* Fortunatum Pictavenſem in Carminibus *Leontium* Burdigalenſem, *Euphronium* Turonenſem, & alios Epiſcopos, Papæ nomine inſignire. Idem nomen tribui Epiſcopis, in Epiſtolis antiquis ad pleróſque illorum datis, quas exhibet *Duchesnius* Tomo I. Hiſtoriæ Francorum. *Marculphum* Monachum *Landerico* Pariſienſi Epiſcopo duos Formularum Libros dicantem, eamdem inſcriptionem uſurpaſſe: *Reverentiſſimo Papæ Landerico, &c.*

Veteres Epiſcopi Papæ appellati.

Articulus XXIII. (ut cæteros omittam) eſt, *Quòd Romanus Pontifex, ſi canonicè fuerit ordinatus, meritis Beati Petri indubitanter efficitur Sanctus, teſtante Sancto Ennodio Papienſi Epiſcopo, ei multis Sanctis Patribus faventibus, ſicut in Decretis Beati Papæ Symmachi continetur.* De Pontificalis Officii ſanctitate, non de perſonali ſanctimonia locutus eſt *Ennodius* in Apologetico, contra *Symmachi* Papæ adverſarios, qui donum etiam ac privilegium impunè peccandi Pontificibus tribui ironicè dicebant. *Non nos*, inquit, *Beatum Petrum, ſicut dicitis, à Domino cum Sedis Privilegiis, vel Succeſſores ejus, peccandi judicamus licentiam ſuſcepiſſe. Ille perennem meritorum dotem cum hereditate innocentiæ miſit ad poſteros. Quod illi conceſſum eſt pro actuum luce, ad illos pertinet, quos par converſationis ſplendor illuminat. Quis enim Sanctum eſſe dubitet, quem apex tantæ Dignitatis attollit? In quo ſi deſint bona acquiſita per meritum, ſufficiunt quæ à loci Deceſſore præſtantur. Aut enim claros ad hæc faſtigia erigit, aut qui eriguntur, illuſtrat.* Verùm Auctor Dictatus de vitæ Sanctitate loqui videtur, cùm ait: *Romanus Pontifex, ſi canonicè fuerit ordinatus, meritis Beati Petri indubitanter efficitur Sanctus.* Quod à *Gregorio VII.* aſſertum non fuiſſe veriſimile eſt, qui noverat pleroſque Pontificum, qui decimo præſertim ſæculo Eccleſiam rexerunt, ſanctos non fuiſſe, de quibus doctiſſimus Cardinalis *Baronius* ad annum DCCCXCVII,

Quæ ſanctitas Romano Pontifici citra controverſiam conveniat?

ſcripſit, *Vitâ turpiſſimos, moribus perditiſſimos, uſquequaque fœdiſſimos fuiſſe* : & tunc Eccleſiam Romanam *veſtimentis exutam gloriæ atque lætitiæ, mœrentem ac lugentem, ſediſſe in triſtitia Dominam gentium.* Cui *etſi interdum deforme valde tunc contigerit apponi caput, tolerandum tamen ipſi fuit.*

Denique nullus Auctor Gregorio VII. coævus aut ſuppar hujus Dictatus meminit, aut ipſi hæc Effata adſcribit. Nullus ex ejus adverſariis, hominibus Schiſmaticis, de illis quæſtionem adversùs ipſum movit, quod certè præſtitiſſent, & in primis *Benno* ille maledicentiſſimus Pſeudo-Cardinalis & atrociſſimus calumniator. Nuſquam *Gregorius* ipſe in ſuis Epiſtolis Dictatum laudat aut vindicat, ut alia ſua Decreta : propoſitionum adeo ſingularium nullum in ejus Regeſto veſtigium : (De illis loquor quas proximè expendi.) Hinc itaque conficitur, Dictatum eſſe *Gregorio VII.* ſuppoſitum.

SCHOLION I.

Iſti Articulo, pag. 445. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc Notam appinxerunt : *Rejecit contra Baronium, adhærens Launoio, Dictatum Gregorii VII.*

R. Hæc mera Criticæ quæſtio, non dogmatis. Nec *Baronio*, nec *Launoio*, quem ſæpius refello quàm Eminentiſſimum Annalium Eccleſiaſticorum Parentem; ſed uni me adhærere profiteor veritati.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 446. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Non eſt juris divini quod Sedes Sancti Petri ſit Romæ poſita, ſed id debetur Petro ; & ſic eſt falſum quod Romana Eccleſia ſit à ſolo Deo fundata.*

R. Admirabilis eſt Religioſorum Cenſorum Theologia, qui Romanam Eccleſiam à ſolo Deo, non *à SS. Apoſtolis Petro & Paulo Chriſti auctoritate ac voluntate fundatam* (ut ego loquor) contendunt ; quaſi divini juris ſit, ut Romæ collocata ſit Sancti Petri Sedes ; quaſi Romæ ex inſtitutione Chriſti ita ſit affixa, ut aliò transferri non poſſit à Summo Pontifice, ſicut olim Avenionem tranſlata eſt ; aut quaſi S. Petrus Antiochiæ ſedens, ante quàm Romanam fundaviſſet Eccleſiam, totius Eccleſiæ ſeu Fidelium omnium Paſtor & Rector vice Chriſti non eſſet. *Primatus quidem Sancti Petri à ſolo Chriſto eſt* (inquam eo loci) *non à Synodis, non ab Imperatoribus, non ab Urbis amplitudine : at inde conſequens minimè eſt ut Romana Eccleſia ſit à ſolo Chriſto fundata : ſiquidem non eſt juris divini quòd Sancti Petri Cathedra Romæ collocata ſit, ſed tantùm quòd Petri Succeſſores Eccleſiam univerſam Chriſti vice regant, & Chriſtianos doceant ac paſcant univerſos, ſintque viſibilia Corporis ejus myſtici in terris capita : Quod non minùs haberent, ſi Sanctus Petrus alibi Sedem fixiſſet.* Epiſcopatus igitur, Summus Pontificatus, & Primatus Sancti Petri, atque Succeſſorum ejus in Eccleſiæ univerſalis Regimine à Chriſto immediatè inſtitutus eſt : ſed Romanus Epiſcopatus fundatus eſt à Sancto Petro Dei providentiâ, Chriſti voluntate, Spiritus-ſancti directione.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 451. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Nihil tam alienum eſt à Canonibus, & contrarium cæterarum Eccleſiarum juribus, quàm dicere Epiſcopos à ſolo Papa deponi poſſe.*

R. Id ſummatim probavi ex præclaris Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Monumentis eò loci & tribus paginis ſequentibus : Hæc Sacræ Facultatis Pariſienſis, Eccleſiæ Gallicanæ, Eruditorum omnium in his plagis ſententia eſt. Cauſas tamen appellantium Epiſcoporum ſupremo ultimoque judicio finire poteſt Summus Pontifex ſecundùm Canones Sardicenſes : & de majoribus illis negotiis ſecundùm Canones ac mores antiquos, ad ejus ſanctitatem neceſſariò referendum eſt.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, pag. 457. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Papa poteſt condere Leges, modo Conciliorum Generalium Canones non evertant, nec Eccleſiarum particularium jura, ſive Canonibus, ſive præſcripta conſuetudine firmata.*

R. Doctrina eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Eccleſiæ Gallicanæ. Summam ſcilicet à Chriſto poteſtatem in univerſa Eccleſia accepit Romanus Pontifex *in ædificationem, non in deſtructionem* (ut loquitur Apoſtolus I. ad Corinthios X.) *Ille non in deſtructionem paternæ ſententiæ, ſed potiùs in defenſionem atque ultionem, primam accepit & maximam poteſtatem ; nec aliquid contra veritatem, ſed pro veritate plus cæteris Conſacerdotibus poteſt. Paulus enim dicit Apoſtolus : Non enim poſſumus aliquid adversùs veritatem, ſed pro veritate.* [1. Cor. 13.] Verba ſunt Facundi Hermianenſis, Lib. II. Cap. VI. Hinc Gelaſius I. ad Lucaniæ Epiſcopos ſcribebat, Cap. XI. *Cùm nobis contra ſalutarium reverentiam Regularum cupiamus temere nihil licere, & cùm Sedes Apoſtolica ſuperior his omnibus, favente Domino, quæ paternis ſunt Canonibus præfixa, pio devotóque ſtudeat tenere propoſito, ſatis indignum eſt quemquam vel Pontificum vel Ordinum ſubſequentium hanc obſervantiam refutare, quàm Beati Petri Sedem & ſequi videat, & docere ; ſatiſque conveniens ſit ut totum corpus Eccleſiæ in hac ſibimet obſervatione concordet, quam illic vigere conſpiciat, ubi Dominus totius Eccleſiæ poſuit Principatum.* Et Leo Quartus, apud Gratianum, Cauſa XXV. Quæſt. II. Cap. QUOD VERÒ : *Ideo*, inquit, *permittente Domino paſtores hominum ſumus effecti, ut quod Patres noſtri, ſive in ſanctis Canonibus, ſive in mundanis affixere Legibus, excedere minimè debeamus. Contra eorum quippe ſaluberrima agimus inſtituta, ſi quod ipſi divino inſtituerunt conſulto, intactum non conſervamus.*

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 458. Edit. primæ Religioſi Cenſores has Propoſitiones notant : *Iſta Propoſitio à Facultate Pariſienſi proſcripta eſt :* QUANDOCUMQUE in aliquo Concilio aliqua inſtituuntur, tota auctoritas dans vigorem Statutis in ſolo reſidet Summo Pontifice. *A Gregorio VII. fuiſſet etiam damnata, ſi ejus temporibus aſſerta fuiſſet.*

R. Propoſitionem iſtam olim à Sacra Facultate Pariſienſi damnatam, cùm eam *Joannes Saracenus* propugnaſſet, ejuſdem Facultatis Tabularia, Commentarii, & edita Cenſura teſtantur. Facti & hiſtoriæ res eſt. Eamdem Gregorium VII. damnaturum pariter fuiſſe, ſi ejus temporibus à quopiam aſſerta eſſet, non affirmo, ſed auguror, non levibus doctus conjecturis, quas eo loci propoſui.

SCHOLION VI.

In Eodem Articulo, pag. 459. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Pontifices non utebantur Regiâ Coronâ, quouſque à Regibus Galliæ ipſis donata fuerunt plures Civitates & Provinciæ.*

R. Id *veriſimile* eſſe dixi : modeſtiùs loqui non poteram.

Digitized by Google

DISSERTATIO IV.

De Inveſtituris Epiſcopatuum & Abbatiarum : Et de Synodo Oecumenica Lateranenſi Prima.

ARTICULUS I.

Quid ſit Inveſtitura legitima? Quæ ejus origo? Quis ſtatus in Germania, Gallia, & Anglia, ante Gregorii VII. Pontificatum.

Inveſtitura definitio.

Inveſtiturarum origo.

I. INveſtitura eſt conſenſus ab Imperatore vel Rege adhibitus electioni factæ alicujus ad Epiſcopatum, vel Abbatiam, & conceſſio bonorum Eccleſiaſticorum ſolemni quodam ritu facta. Inveſtiturarum origo fuit munificentia Principum erga Eccleſias, quibus non ſolùm prædia & latifundia, ſed Regalia ſive Feuda Majeſtati ſuæ obnoxia conceſſerunt. Unde factum eſt ut bona hujuſcemodi conditionem Feudorum ſequerentur, nec eorum poſſeſſionem adire poſſent electi Epiſcopi, niſi Princeps eorum electionem gratam haberet, ac ſecundùm Hominium & Juramentum fidelitatis ab iis præſtitum, ipſis hujuſcemodi bona fruenda concederet aliquo ſigno externo, ſolennique ritu, puta per virgam paſtoralem & annulum, aut per ſceptrum, ſeu aliud quodvis inſtrumentum. Et quia Feuda illa, ſive Regalia, præcipua ſunt & nobiliſſima Eccleſiarum bona, ad eorum conditionem cætera evehi cenſentur, & iiſdem conditionibus ſubjacere. Unde Reges omnium bonorum Eccleſiaſticorum Inveſtituram electis, & à ſua Majeſtate probatis Epiſcopis abſque diſcrimine conceſſerunt. Quod autem Principes Feuda Eccleſiis nobiliſſima & ditiſſima conceſſerint, non unus pietatis motus, ſed publicæ etiam utilitatis reſpectus effecit. Sperabant nimirum fore ut Epiſcopi, qui Feudorum poſſeſſione ipſorum vaſſalli fiebant, fidem ipſis juratam religioſiùs obſervarent, ipſóſque juvarent adversùs hoſtes, ac perduelles, non ſolùm copiis, quas olim ſuppeditare tenebantur, ſed excommunicationum fulminibus. Iſtud fuiſſe *Caroli Magni* conſilium, cùm Feudis nobiliſſimis pleráſque Germaniæ & Galliæ ditavit Eccleſias, indicat *Willelmus Malmeſburienſis* Lib. V. de Geſtis Regum Anglorum. *Carolus Magnus* (inquit) *pro contundenda gentium illarum* (Germanorum ſcilicet) *ferocia, omnes pene terras Eccleſiis contulerat, conſilioſiſſimè perpendens, nolle ſacri Ordinis homines tam facilè quam Laicos, fidelitatem Domini rejicere. Præterea, ſi Laici rebellarent, illos poſſe excommunicationis auctoritate, & potentiæ ſeveritate compeſcere.* Ita Eccleſiæ Libertas opum acceſſione imminui viſa eſt, dum & Regii aſſenſus neceſſitas ad electorum Antiſtitum conſecrationem inducta, & vaſſallitium, ſeu nobile quoddam ſervitutis genus ipſis impoſitum, quam Hominio & Juramento fidelitatis profiteri tenebantur. Sed revera nova illa ſervitus majorem ipſi dignitatem ac libertatem peperit : ſiquidem Epiſcopi Vaſſalli Regum effecti ſuntut multorum Domini fierent. Præclarè id ediſſerit *Helmoldus* Preſbyter in Chronico Sclavorum Lib. I. Cap. 69. & 70. ubi de *Vicelini* Aldeburgenſis Epiſcopi Inveſtitura agit. *Inveſtituræ Pontificum* (inquit, ſeu potiùs apud ipſum *Hartwicus* Hamaburgenſis Epiſcopus) *Imperatoriæ tantum Dignitati permiſſæ ſunt, quæ ſola excellens, & poſt Deum in filiis hominum præeminens, hunc honorem non ſine fœnore multiplici conquiſivit. Neque Imperatores digniſſimi levitate uſi ſunt, ut Epiſcoporum domini vocarentur ; ſed compenſaverant noxam hanc ampliſſimis Regni divitiis, quibus Eccleſia copioſius aucta, decentiùs honeſtata jam non vile reputet ad modicum ceſſiſſe ſubjectioni ; nec erubeſcat uni inclinari, per quem poſſit in multos dominari.*

Inveſtiturarum uſus in Germania ante Gregorii VII. tempora.

II. Inveſtiturarum uſus in Germania penes tres *Ottones*, & *S. Henricum*, Imperatores fuit ; idque Eccleſia conniventibus aſpexit oculis, quamvis interdum fines ſuos excurrerent, & per traditionem baculi paſtoralis, quod ſpiritalis poteſtatis inſigne eſt, Epiſcopatus concederent ; quoniam digniſſimos Epiſcopos Eccleſiis præficiebant, nec Electionum Canonicarum opprimebant libertatem, & novos in dies Epiſcopatus Regia munificentia fundabant, dotabántque. Hujus rei probationes profero ex *Ditmaro* Epiſcopo Merſeburgenſi, in Chronico. Is nimirum Lib. II. pag. 24. de *Boſone* piiſſimo Cœnobii *S. Emmeranni* Ratiſponenſis Monacho, cujus miniſterio Magnus *Otto* in rebus Palatinis utebatur, ita ſcribit : *Et quia is in Oriente innumeram Chriſto plebem prædicatione aſſidua, & baptiſmate vindicavit, Imperatori placuit, electionémque de tribus conſtituendis Epiſcopatibus ei dedit, Miſnenſis, Citenſis, atque Merſeburgenſis. Præ his omnibus, eò quod pacifica erat, Merſeburgenſem ab Auguſto expoſcens Eccleſiam, quandiu vixit, ſtudioſe eamdem rexit.* De *Ottone II.* ſcribit idem Auctor Lib. II. ipſum eligendi libertatem Epiſcopi Capitulo Magdeburgenſi conceſſiſſe. *Licentiam*, inquit, *Archiepiſcopum eligendi, Confratribus Domino famulantibus Magdeburg, Præcepto Imperiali, præſenti Archiepiſcopo dedit Adelberto, & cum uno libro, qui hodie ibidem eſt, in quo ſua, Imperatricíſque Theophanæ imago auro ſplendet formata, munus affirmavit. Quod gratiâ Cæſaris, & in præſentia ejus, Archiepiſcopus præparatus ad Miſſam, cùm, prælecto Evangelio, more ſolito optime prædicaſſet, recitato coram Præcepto Imperiali, quo electio continebatur, oſtendit, eumdémque quicumque temerarius hoc auderet infringere, terribili excommunicatione damnavit.* Idem pag. 28. commemorato *Geronis* Colonienſis Archiepiſcopi obitu, ſcribit : *Hujus vice Warinus electione, & Imperatorio munere protinus ungitur. Mortuo quoque Roberto Moguntinæ Sedis Archipræſule, Imperator Cancellarium ſuimet nomine Willigiſum, multis hoc ob vilitatem ſui generis renuentibus, eidem præfecit Eccleſiæ. Sciebat enim, Petro atteſtante, Quòd non eſt perſonarum acceptor Dominus.* Idem Lib. IV. pag. 41. narrat quomodo poſt obitum Hillibardi Halberſtatenſis Epiſcopi, cùm Canonici *in electione convenire non poſſent, præpoſitus eſt his de Capella Regis Arnulphus, & Idibus Decembris ordinatus.* Idem in eodem lib. pag. 47. de *Erpone* & *Racone Ottonis III.* Capellanis ita ſcribit : *Voluit quoque Imperator Capellanos ſuimet Herponem de Halberſtat, ac Raconem de Bremel, Epiſcopali gradu ſublimare, & his in lecto ob infirmitatem validam jacentibus, Paſtoralem Baculum dedit, ſed uterque ſine Sacerdotali unctione diſceſſit.* Idem libro V. pag. 57. & 58. *Tagmonem*, poſt *Giſileri* obitum, commendatione *S. Henrici* Imperatoris, Magdeburgenſem Archiepiſcopum electum, & ab eodem Principe inveſtitum teſtatur, quamvis Capitulum jam in *Walthardi* Præpoſiti electionem conſpiraſſet. *Rex*, inquit, *corpus Archiantiſtitis præcedens, uſque ad Magdaburg ſubſequitur, præmittens eò Capellanum ſuimet Wigbert, ut de electione Tagmonis unani-*

mem

mem Conſratrum voluntatem impetraret. Sed Prepoſitus ejuſdem civitatis, Vvaltherd nomine, convocatis in unum Conſratribus univerſis, obitum Senioris, & adventum Regis pariter indixit, obſecrans ut invicem unum aliquem inquirerent, cum quo antiquam eligendi conſuetudinem retinerent, cui ab omnibus illico reſpondetur: Eumdem ſe communiter velle in Dominum, divina ad hoc favente gratia, habere. Hoc cum magna, ut decuit, humilitate, idem ſuſcipiens, veniam proſtratus petiit.... Arnulphus Epiſcopus à Rege ad Conſratres & ad Milites admodum triſtes, gratiâ Tagmonem eligendi, mittitur. Cui legationem ſuam cunctis ordine pandenti, Vvalterdus reſpondens præ omnibus: Scimus, inquit, quid veſter Senior intendat. Volumus, ſi licet fieri, poteſtatem habere eligendi, & cuncti præſentes hi me, quamvis indignum, voluerunt in vacuum ſuccedere. Detrimentum Eccleſiæ fieri noſtræ multùm veremur, quod ne eveniat, Regiam Pietatem, ac veſtram petimus interceſſionem.... His dictis, Præſul egreſſus, Regiis omnia inſtillavit auribus. Qui mox Præpoſitum vocans, multúmque ei promittens, & ſui licentiam ac Conſociorum in electione, Tagmonis gratiam acquiſivit. Confeſtim in majorem convenientibus Eccleſiam cunctis, Rex baculo Arnulphi Præſulis Clerum & populum Tagmoni, venerando Patri, cum redditura Summo Judici ratione, commiſit, eumdémque in Cathedram Epiſcopalem ipſe conſtituit, aſtantibus univerſis, & laudes Domino canentibus. Idem lib. VI. pag. 60. Epiſcopatum Merſeburgenſem ab eodem *S. Henrico* Rege inſtauratum memorans, ita ſcribit: *Convocans ad ſe omnes Regni Primates, dedit Epiſcopatum ſanctæ Merſburgenſis Eccleſiæ Capellano ſuimet nomine Vvigberto, cum Archiantiſtitis baculo Tagmonis.* Idem pag. 64. de Bambergenſis Epiſcopatus fundatione ab eodem Rege facta, & primi Epiſcopi inſtitutione agens: *Eberhardo*, inquit, *tunc Cancellario cura Paſtoralis à Rege committitur, & hic à præfato Archipræſule eodem die conſecratur.* Idem pag. 68. de Trevirenſis Archiepiſcopi *Ludolphi* obitu, & Succeſſoris creatione ita ſcribit: *Mortuo Trevirenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo venerabili Ludolpho, Capellanus ejuſdem* (Henrici nempe Regis) *Athelbero, frater Reginæ, & immaturus Juvenis, plus timore Regis, quàm amore religionis, communiter eligitur. Rex autem ut hoc audivit, prioris non immemor in germano ejuſdem Thiedrico non præmeditatæ conſtitutionis, uxorem dilectam, cæteróſque ſuimet familiares, de Epiſcopatu eodem impetrando ſolicitos ſprevit, & Meingardo, Villigiſi Archipræſulis Camerario, nobili ſecundùm carnem viro, eumdem dedit.* Hinc Treviris orta ſeditio. *Tali præſumptione Rex commotus, illò cum exercitu properat, Archiantiſtitem inthronizatum ibidem conſecrari, Athelberonémque excommunicari præcipiens.*

Idem *Ditmarus* de ſua in Merſeburgenſem Epiſcopum deſignatione & Inveſtitura ita ſcribit pag. 69. *Antiſtes ad Capellam Brunonis Epiſcopi, ubi Rex eumdem expectabat, me duxit, & paratus ad Miſſam, Regi me per manus tradidit. Qui ut cum electione præſentium Paſtoralem mihi curam immerito commiſit cum baculo, & proſtratus veniam petii, Cantor Introitum incœpit, Venite benedicti Patris mei.* Idem pag. 74. *Vvaltherdum* Magdeburgenſis Eccleſiæ Præpoſitum, defuncto Archiepiſcopo *Tagmone*, deſignatum Archiepiſcopum commemorat, primùm conſenſu unanimi ſub beneplacito Regis, non canonica electione, quam Rex prohibuerat; deinde vera electione, cujus auctor fuit ipſe *Ditmarus*, ut Eccleſiæ libertatem ſartam tectam præſtaret, id optimo Principi non ingratum fore confidens. Nec eum ſpes fefellit: gratam enim Rex habuit electionem, & *Vvaltherdo* Inveſtituram conceſſit. *Ego*, inquit Ditmarus, *hæc omnia in Merſeburg ſero comperiens, in ipſo Depoſitionis die, orto jam ſole adveniebam, & cùm in Eccleſia majori pauca orationis verba effunderem, veni ad refectorium, ubi Præpoſitus cum univerſis Confratribus atque Militibus ſedens, de electione tractabat. In quorum præſentia ego ſtans, multùm flevi, turbatus dolore vehementi, & ſalutatis omnibus, ſedebam, & quod ab his tunc eſſet diſpoſitum, interrogabam. Ad hæc Vvalterdus: Miſi, inquit, Legatum meimet ad Regem, qui hæc ei, quæ nobis acciderunt, mala indicaret, & voluntatem ſuam in rebus faciendis inquireret: & hic ad nos Henricum Antiſtitem miſit, ut electio à nobis non fiat, ſed tantùm conſenſus unanimis, & hoc indicetur ei. Nunc autem omnium pietas præſentium me, quamvis ad hoc indignum, decernit, ſi Dominus conſentit, & ſi vult Rex. Cui ſic protinus reſpondebam: Sum unus ex his qui electionis hujus ac conſecrationis participes eſſe debent, & hoc vobis conſilium do, ac illud adjuvare, in quantum poſſum volo. Senior meus imperet quod velit; Vos autem quod accepiſtis à Deo & Anteceſſoribus ſuis, videte ne perdatis. Te autem Fratrem primus eligo mihi ad Archiantiſtitem, non charitate tua, ſed utilitate certa in te agnita: & præſentium mentem nunc ſingulariter ſcire deſidero. A quibus hoc unum percepi reſponſum: Vvalterdum nobis in Dominum, & ad Archiantiſtitem eligimus.* Et infrà: *In Urbem*, inquit, *vocati, ivimus uſque ad caminatam Regis, & ibi ſolus intromittitur Vvaltherdus, & ibi uſque ad tertiam ſoli colloquebantur; & egreſſus tunc Vvaltherdus, annulum portat in manu ſua, & oſtendens nobis: Ecce habetis, inquit, pignus ſubſecuturæ pietatis. Et tunc omnes nos in præſentiam venientes, examinatione Regis, ipſo primitus eum laudante, prædictum Patrem elegimus, & optimi quique aſpirabant, & mox à Rege accepit Baculum Paſtoralem. Poſt Sacramentum Regiæ Poteſtati exhibitum, introductus eſt ad Eccleſiam... In proximo Sabbatho Archipræſulem Vvaltherdum Arnulphus Præſul juſſu Regis inthronizavit. Poſtera die unctus eſt Vvaltherdus.* Sic Inveſtituræ ſolemnia fiebant ante conſecrationem. Idem pag. 79. *Geronem* Waltherdo ſuffectum interceſſione Regis memorat, ſalvo in poſterum electionis jure, ab eóque Inveſtituram accepiſſe. *Poſtera die Rex ad Magdaburg veniens, in Refectorio Fratrum omnes nos convenire præcepit. Ibi tunc Regali petitione, & ſalva in poſterum electione, Gero communiter eligitur... Baculum à Rege accepit Paſtoralem, & mox inthronizatus, ab Eido unctus eſt Epiſcopo.* Idem pag. 81. narrat quomodo *Lievizone* Archiepiſcopo Bremenſi defuncto, *Oddo*, quem cum Cleri conſenſu deſignaverat Succeſſorem, *Clericis comitantibus ac Laicis, ſupplex venit, & Regis gratiam ad completionem electionis per fidos interceſſores poſtulavit. Quos Rex nullatenus audit, ſed Capellano ſuimet Unuano, cum laude advenientium, etſi non ſpontanea, Epiſcopatum dedit.* Alios etiam Epiſcopos à *S. Henrico*, poſtquam Imperator inauguratus eſt, conſtitutos, *Ditmarus* idem lib. VII. commemorat.

Inveſtiturarum uſus in Galliis.

III. Regii aſſenſus neceſſitas in Ordinationibus Epiſcoporum in Galliis inducta Canone X. Concilii Aurelianenſis V. anno Chriſti DXLIX. ſub *Clodoveo Magno* Rege Chriſtianiſſimo, & Edicto *Clotarii II.* confirmata in Synodo Pariſienſi anno Chriſti DCXV. Regúmque primæ Dynaſtiæ facta, tam antiquum in Galliis Inveſtiturarum uſum probant, quam antiqua eſt Monarchia Chriſtianiſſima. Nullos enim Epiſcopos fuiſſe, niſi quos

Reges

Reges vel ipſi connivente Eccleſia, nominarunt, vel à Clero, civibúſque expeditos probarunt, Hiſtoriæ noſtræ monumenta teſtantur. Scriptor antiquus *Vitæ S. Romani* Epiſcopi Rothomagenſis, tradit eum Baculum Paſtoralem accepiſſe à *Clotoveo II.* anno DCXXIII. ſtatímque in Sede Epiſcopali collocatum fuiſſe. *Rex*, inquit, *convocatis tam Epiſcopis, quàm Abbatibus, Baculum illi contulit Paſtoralem. Inthronizatur ergo Pontificali apice.* Nicetius Treveris *Theodorici* Regis juſſu, populíque conſenſu, Epiſcopus ordinatus eſt. *Quintianus*, eóque defuncto, *Gallus* Arvernis ab eodem Rege dati Epiſcopi, ut docet *Gregorius Turonenſis*. Ita *Germanum* Pariſienſem Childeberti, *Ommatium* Turonenſem Clodomeris, *Medardum* Viromandenſem, *Eufronium* rurſus Turonenſem, & *Domnolum* Cenomanenſem, Clotarii Regis juſſu vel aſſenſu creatos Epiſcopos idem *Gregorius* & *Fortunatus*, commemorant. Idem probant Formulæ Antiquæ de Epiſcopatu, quarum olim uſus fuit ſub Merovingiæ familiæ Regibus, quas apud *Marculphum* lib. I. & in Appendice Tom. II. Conciliorum Galliæ P. *Jacobi Sirmondi*, & in Baluziana Capitularium Editione legere eſt. Harum enim aliæ populi ad Regem preces continent, hunc aut illum ſibi Epiſcopum dari ſupplicantis; aliæ Præceptum Regis de collato Epiſcopatu; aliæ Indiculos ad Metropolitanum & Epiſcopos pro novi Epiſcopi Ordinatione. Præceptum Regis de Epiſcopatu, ad Epiſcopum deſignatum ſic habet: *Cum conſilio & voluntate Pontificum, Procerúmque noſtrorum, juxta voluntatem & conſenſum Cleri & plebium ipſius civitatis, in ſupradicta urbe Ill. Pontificalem in Dei nomine vobis commiſimus Dignitatem. Propterea per præſens Præceptum decernimus ac jubemus, ut ſupradicta urbs, vel res Eccleſiæ ipſius, & Clerus, ſub veſtro arbitrio & gubernatione conſiſtant.*

Uſum Inveſtiturarum ſub ſecunda Regum noſtrorum Dynaſtia probat Epiſtola *Hincmari* ad *Ludovicum III.* Francorum Regem, quæ XII. eſt, Tomo II. Operum ipſius: *Epiſcopi*, inquit, *talem eligant, qui & Sanctæ Eccleſiæ utilis, & Regno proficuus, & vobis fidelis ac devotus cooperator exiſtat: & conſentientibus Clero & Plebe, eum vobis adducant, ut ſecundum miniſterium veſtrum, res & facultates Eccleſiæ, quas ad defendendum & tuendum vobis Dominus commendavit, ſuæ diſpoſitioni committatis, & cum conſenſu ac literis veſtris, eum ad Metropolitanum Epiſcopum, & Coepiſcopos ipſius Diœceſeos, qui eum ordinare debent transmittatis.*

Sub tertia Regum noſtrorum Dynaſtia, uſque ad *Gregorii VII.* Pontificatum, obtinebat Inveſtiturarum uſus. *Arnulphus* in Concilio Remenſi anno nongenteſimo octogeſimo nono electus eſt ejuſdem urbis Archiepiſcopus ab Epiſcopis, cum omni Clero, diverſi Ordinis populo acclamante, *Orthodoxis Regibus conſentientibus.* Gerbertus in depoſiti locum *Arnulphi* anno nongenteſimo nonageſimo-primo ab ejuſdem Provinciæ Epiſcopis electus eſt, *favore & conniventia utriuſque Principis, Domni Hugonis Auguſti & Excellentiſſimi Regis Roberti.* Franco Pariſienſis Eccleſiæ Decanus, & Regis *Roberti* Cancellarius, *Azelino* ſponte abdicanti in Pariſienſi Epiſcopatu ſubſtitutus eſt, *eligente Clero, ſuffragante populo, dono Regis, approbatione Romani Pontificis, per manum Metropolitani Senonenſis*: ut ſcribit *Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola VIII. De eodem *Francone* ſcribit ad Regem Epiſtola LXXXVIII. *Ex parte Celſitudinis veſtræ dictum eſt nobis, quòd Domnum Franconem Pariſienſi Eccleſiæ dare vultis Epiſcopum, & ad hoc peragendum noſtræ humilitatis habere favorem.* Inveſtituras concedebant Chriſtianiſſimi Principes, ſalva tamen electionum libertate. *Philippus I.* avi ſanctiſſimi jure utebatur, ſed ejus in conceſſione Inveſtiturarum non omnino imitabatur integritatem ac religionem. Donum enim Epiſcopatus (ſic ea ætate loquebantur) gratis omnino non conferebat, ſi vera ſunt quæ de ipſo ſcripſit *Gregorius VII.* ad *Roclenum* Cabilonenſem Epiſcopum, Epiſtola XXXV. libri primi. *Inter cæteros*, inquit, *noſtri hujus temporis Principes, qui Eccleſiam Dei perverſa cupiditate venundando diſſipaverunt, & matrem ſuam ancillari ſubjectione penitus conculcarunt, Philippum Regem Francorum Gallicanas Eccleſias in tantum oppreſſiſſe, certa relatione didicimus, ut ad ſummum tam deteſtandi hujus facinoris cumulum perveniſſe videatur. Quam rem de Regno illo tanto profectò tulimus moleſtiùs, quantò & prudentia, & religione, & viribus, noſcitur fuiſſe potentius, & ergà Romanam Eccleſiam multò devotius. Et nos quidem tam generalis noſtræ curæ ſolicitudinis, quàm ipſarum deſtructio Eccleſiarum vehementer accenderat, ut in tam audaces ſanctæ religionis exceſſus ſeveriùs animadvertere deberemus. Sed quoniam ante-ctis diebus per familiarem ſuum Cubicularium, videlicet Albericum, ad noſtri cenſuram judicii & vitam corrigere, & Eccleſias ordinare, ſummiter nobis reſpondit, rigorem canonicum interim exercere diſtulimus. Hujus ergo promiſſionis fidem in Matiſconenſi Eccleſia Paſtoris regimine diu deſolata, & ad nihilum pene redacta, imprimis volumus experiri; ut ſcilicet Auguſtodunenſem Archidiaconum, unanimi Cleri & populi conſenſu, ipſius etiam, ut audivimus, Regis aſſenſu, electum, Epiſcopatûs dono gratis, ut decet, conceſſo, Eccleſiæ præfici patiatur.* In Ordinationibus itaque Epiſcoporum hic ſervandus erat ordo: Præcedere debebat electio, ſeu Cleri & Populi conſenſus; tum accedere aſſenſum Regis oportebat, qui electionem probaret: ſecundùm hæc Epiſcopatûs donum, ſeu Inveſtitura, quæ gratis omnino fieri debebat; Conſecratio denique ſequebatur. His finibus ſi ſe continuiſſent Germaniæ Reges & Imperatores *Henrici*, nullam de Inveſtituris quæſtionem Romani Pontifices intuliſſent.

Inveſtiturarum uſus in Anglia.

IV. Iidem mores in Anglia obtinebant ante *Gregorium VII.* In Glaſtonienſis Cœnobii Privilegiis apud *Vuillelmum Malmeſburienſem*, lib. II. de Geſtis Regum Anglorum cap. 8. *Rex Edgarus Monachis electionem ſui Abbatis perpetuò manere cenſet: ſibi verò ſuiſque hæredibus, tribuendi Fratri electo Paſtoralem Baculum, poteſtatem retinuit.* S. Ulſtanus Vvigornienſis Epiſcopus Inveſtituram à ſancto Rege *Eduardo* acceperat. Unde cùm in Synodo Vveſtmonaſterienſi, cui præerat *Lanfrancus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, *Simplicitatis & illiteraturæ accuſatus, & quaſi homo idiota, qui linguam Gallicanam non noverat, nec Regiis Conſiliis intereſſe poterat*, Vuillelmo Conqueſtore, novo Rege conſentiente, fuiſſet depoſitus; juſsúſque à Lanfranco *ut baculum cum annulo reſignaret*, reſpondit: *Verè ſcio, quia nec hoc honore dignus ſum, nec oneri, nec huic par labori: ſed non æquum eſt ut tu Paſtoralem exigas virgam, quam non tradidiſti: tuæ ſententiæ tamen cedens, baculum reſignabo. Rectiùs verò me facturum arbitror, ſi illum Sancto reddam Eduardo, cujus baculum auctoritate ſuſcepi.* Tum ad Sancti Regis ſepulchrum ſe contulit, ſicque compellavit jam cum Chriſto regnantem: *Tu ſcis, Sanctiſſime Rex Eduarde, quam invitus hoc onus ſuſceperim, quoties me, cùm quærerer, abſentaverim; nec diffi-*

teor

teor quin inſipiens factus ſim; ſed tu me coëgiſti. Nam licèt Fratrum non deeſſet electio, plebis petitio, voluntas Epiſcoporum, & gratia Procerum, his tamen omnibus tua præponderabat auctoritas, tua voluntas. Sed ecce nunc novus Rex, nova Lex, novus Pontifex, novas Sententias promulgat. Te erroris arguunt, qui me Pontificem feciſti: me arrogantiæ & confidentiæ, qui conſenſi. Non tamen illis qui exigunt quod non dederunt, ſed tibi baculum reſigno qui dediſti; tibi curam eorum dimitto, quos mihi commendaſti. Ita refert *Matthæus Paris* ad annum MXCV. quo *S. Vuilſtanus* ad Dominum migravit.

Inveſtituras etiam concedebat *Vuillelmus Conqueſtor* de quo ſcribit *Ordericus Vitalis* lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ad annum MLXX. *Multimodæ honeſtatis ſtudio in multis Rex Guillelmus laudabilis claruit: maximèque in Miniſtris Dei veram religionem ſemper amavit. Nam dum Paſtor quilibet completo vitæ ſuæ termino, de mundo migrares, & Eccleſia Dei proprio viduata Rectore lugeret, ſolicitus Princeps prudentes Legatos ad orbatam domum mittebat, omnéſque res Eccleſiæ, ne à profanis diſſiparentur, deſcribi faciebat. Deinde Præſules & Abbates, aliòſque ſapientes Conſiliarios convocabat: & eorum conſilio, quis melior & utilior, tam in divinis rebus, quàm in ſecularibus, ad regendam Dei domum videretur, ſummopere indagabat. Denique illum, quem pro vitæ merito, & ſapientiæ doctrina proviſio Sapientum eligebat, benevolus Rex diſpenſatorem & Rectorem Epiſcopatûs vel Abbatiæ conſtituebat. Hanc nimirum obſervationem quinquaginta ſex annis cuſtodivit, quibus regimen in Ducatu Normanniæ, ſeu Regno Angliæ tenuit: & inde religioſum morem & exemplum poſteris dereliquit. Simoniacam hæreſim omnimodis abhorrebat: & ideo in eligendis Abbatibus vel Epiſcopis, non tam opes ſeu potentiam, quàm ſanctitatem & ſapientiam perſonarum conſiderabat.*

Ingulphus Abbas Crovulandenſis *Vuillelmo I.* coævus, de eodem more ita ſcribit: *A multis annis retroactis, nulla electio Prælatorum erat merè libera & canonica. Sed omnes Dignitates tam Epiſcoporum, quàm Abbatum, per annulum & baculum, Regis Curia pro ſua complacentia conferebat.* Subjicit exemplum *Vulgati* Abbatis Vvegelandenſis, quem Rex *Eduardus* Confeſſor Crovulandenſem Abbatem traditione Baculi Paſtoralis inveſtivit. *Gervaſius* Dorobernenſis Monachus in Imaginationibus de diſcordiis inter Monachos Dorobernenſes & *Baldewinum* Archiepiſcopum pag. 1327. de *Lanfranco* ſcribit: *Petivit Regem* (Vvillelmum I.) *ut ſibi donationem Abbatiæ* (S. Auguſtini Cantuarienſis) *concederet, ſicut omnes Prædeceſſores ſuos conſtat habuiſſe. Reſpondit Rex & dixit, ſe velle omnes Baculos Paſtorales Angliæ in manu ſua tenere. Lanfrancus ad hæc miratus eſt, ſed propter majores Eccleſiæ Chriſti utilitates, quas ſine Rege perficere non potuit, ad tempus ſiluit.*

Scholion I.

In hoc Articulo, pag. 461. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Servitus inveſtiturarum majorem Eccleſiæ contulit honorem.*

R. *Illa* (inquam) *ſervitus majorem Eccleſiæ dignitatem ac libertatem peperit: Siquidem Epiſcopi Vaſſalli Regum effecti ſunt, ut multorum Domini fierent.* Hanc rationem *Helmoldi* Preſbyteri verbis confirmo in Chronico Sclavorum. Quid in hac obſervatione contra fidem aut bonos mores pugnat?

Scholion II.

In eodem Articulo, pag. 475. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Quàm antiqua eſt Monarchia Gallicana, tam antiqua eſt neceſſitas aſſenſus Regii ad Epiſcopos ordinandos.*

R. Facti quæſtio eſt. Propoſitionis veritatem probat Canon decimus Concilii Aurelianenſis V. ſub Clodoveo Regum Chriſtianiſſimorum primo, aliáque Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ præclara monumenta, eo loci à me indicata. De neceſſitate extrinſeca loquor, quæ ex Canonibus & legibus, necnon ex Eccleſiæ Regni conſuetudine exſurgit: non de neceſſitate intrinſeca, quaſi ad Epiſcopalis Ordinationis ſubſtantiam neceſſarius fuerit Regum aſſenſus; aut irrita fuerit Ordinatio, quæ ſine Regio aſſenſu celebrata fuiſſet. Perſpicuum eſt hanc non eſſe mentem meam: Neque in re tam clara opus eſſet explicatione, niſi fortè alia idea Religioſorum Cenſorum mentem pulſaſſet.

ARTICULUS II.

Cùm Henricus IV. & Henricus V. Germaniæ Reges, aliique Principes Inveſtituris ad opprimendam Sacrarum Electionum libertatem, & ad ſacrilegam Epiſcopatuum, Abbatiarúmque nundinationem abuterentur, ipſarum uſum jure prohibuit Eccleſia.

QUin Eccleſia libertatem tuendi ſuam jus habeat, diffiteri nemo poteſt qui ſe filium Eccleſiæ profitetur. Cùm enim Chriſtus ipſi libertatem ſanguine ſuo pepererit, & Regis gloriæ ſponſa ſit, dominâque gentium, auctoritate quâ donata eſt à Chriſto poteſt uti contra quoſvis Chriſtiani nominis homines, etiam contra Principes, qui ſuam opprimere libertatem nituntur. Poteſt adversùs eos Leges condere, ſi fines temporalis poteſtatis excurrant, & in Eccleſiæ jura involent: poteſt eos excommunicationum fulminibus arcere, niſi à cœptis deſiſtant; poteſt, quos olim in ipſis toleravit, mores emendare, immutare, prohibere, damnare, ſi jure non nitantur, in manifeſtos degenerent abuſus, errorìſque aut ſcandali anſam præbeant, multò magis aliquod nefas contra Jus Divinum aut Canonicum adjunctum habeant. Poteſt denique Canones antiquos innovare, & eorum executionem imperare. Porro Inveſtiturarum uſus temporibus *Gregorii VII.* apud Germanos degeneraverat in tyrannidem, qua Sacrarum Electionum libertas opprimebatur, vænales fiebant Epiſcopatus & Abbatiæ, Principes ad ſacras hujuſmodi Præfecturas homines indigniſſimos plerumque promovebant, accepto pretio; Epiſcopatus per annulum & baculum, quæ ſpiritalis inſignia ſunt poteſtatis conferebant. *Henrici IV.* his in rebus tyrannidem *S. Anſelmus* Lucenſis Epiſcopus lib. 1. paucis exponit, ſic Antipapam *Guibertum* compellans: *Rex tuus ſine intermiſſione vendit Epiſcopatus Edicta proponens, ut nullus habeatur Epiſcopus, qui à Clero electus, vel à populo fuerit expetitus, niſi præceſſerit honor Regius, quaſi ipſe ſit hujus oſtii Oſtiarius,*

Inveſtiturarum Germanicarum abuſus.

Oſtiarius, de quo Veritas dicit : Huic Oſtiarius aperit. Et infra : *Vos*, inquit, *Eccleſia Catholica, quam inveſtiſtis per totum Regnum, membra diſtrabitis, & in ſervitutem redacta, quà vile mancipium, in dominium veſtrum redigitis, & divini juris libertatem veſtro obſequio mancipatis, dicentes, omnia Imperatoris juri eſſe ſubjecta, Epiſcopatus, Abbatias, omnes omninò Dei Eccleſias, cùm Dominus dicat*, Eccleſiam meam, columbam meam, oves meas. *Paulus dicit*, Nemo aſſumit ſibi honorem, niſi qui vocatus eſt à Deo tanquam Aaron. *In parte tua quis præficitur, niſi quem aut gratia, exhauſto fœnore, vel munus à manu, vel munus à lingua, vel munus ab obſequio attraxerit? Quis moribus, quis honeſtate, quis vitæ integritate eligitur? Perſequendi ſunt itaque lupi*, &c.

Et in ipſo libri II. exordio : *Opitulante*, inquit, *Domini noſtri clementia, qua nos & ſermones noſtros ſuo mirabili nutu regit atque diſponit, accingimur reſpondere his qui dicunt, Regali Poteſtati Chriſti Eccleſiam ſubjacere, ut ei pro ſuo libito, vel prece, vel pretio, vel gratis, liceat Paſtores imponere; ejúſque poſſeſſiones vel in ſua, vel in cujus libuerit jura transferre.*

Quàm verò falſa ſit ac damnanda hæc opinio, multis probat S. Anſelmus, primò ex Canonibus, qui Apoſtolorum nomine inſcribuntur, quorum unus ſtatuit ut, *Si quis Epiſcopus ſecularibus Poteſtatibus uſus Eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur & ſegregetur, omniſque qui illi communicant.*

Inveſtituræ, prout à Germaniæ Regibus exercebantur temporibus Gregorii VII. & proximè ſequentium Pontificum, Sacris Canonibus repugnabant.

Secundò, ex conſuetudine ab Apoſtolis derivata, *Ut decedente cujuſlibet Eccleſiæ Pontifice, Clerus & populus ejuſdem, communi deliberatione, de ſuo, vel alterius Eccleſiæ Clero ſibi Paſtorem præficerent.* Tertiò quia hanc conſuetudinem ab Apoſtolis traditam nullatenus violare præſumpſerunt Chriſtianiſſimi Imperatores, Conſtantinus, Conſtans, Valentinianus, Theodoſius, Arcadius, Honorius, Carolus, Ludovicus, & his Imperio & religione conſimiles, qui vel à ſe vel ab aliis ædificatas Eccleſias ampliſſimis donis ditaverunt, & in Clero & rebus Eccleſiarum nullum ſibi dominium vel judicium vindicare voluerunt : imò ne quis ſibi vindicaret, quidam eorum Legibus vetuerunt. At contra Zenon, & Anaſtaſius, Imperatores Eutychianiſtæ, hi leguntur priùs ſanctam Dei Eccleſiam ſibi ſubdidiſſe, ita ut Catholicos, Epiſcopos relegarent, & Apoſtolica Traditione poſtpoſita, ſibi conſentaneos in eorum Sedibus ſubrogarent.

Quartò quia Inveſtiturarum Germanicarum, electiones ſacras excludentium, uſus trecentis decem & octo Nicæni magni Concilii Patribus repugnabat, qui Canone VI. ita decreverunt : *Per omnia autem manifeſtum eſt, quia ſi quis præter voluntatem & conſcientiam Metropolitani Epiſcopi fuerit ordinatus, hunc Concilium Magnum & Sanctum cenſuit non debere eſſe Epiſcopum. Sanè ſi communi omnium conſenſu rationabiliter probato ſecundùm Eccleſiaſticam Regulam, duo vel tres animoſitate ducti per contentionem contradicunt, obtineat plurimorum Sacerdotum ſententia.*

Repugnabat Antiocheno Concilio, Canonibus XIX. & XXIII. *Servetur autem*, inquit, *jus Eccleſiaſticum, id continens, oportere non aliter fieri, niſi cum Synodo & Judicio Epiſcoporum, qui poſt obitum quieſcentis, poteſtatem habent eum qui dignus extiterit, promovere.*

Repugnabat *Celeſtini I.* Decreto ſtatuentis ut *Nullus invitis detur Epiſcopus, Cleri, Plebis, & Ordinis conſenſus & deſiderium requiratur.* Et Decreto *S. Leonis* ad Anaſtaſium Theſſalonicenſium Epiſcopum ſcribentis : *Cùm ergo de Summi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem Cleri plebiſque conſenſus concorditer poſtulaverit, ita ut ſi in aliam fortè perſonam partium ſe vota diviſerint, Metropolitani judicio is alteri præponatur, qui majoribus & ſtudiis juvatur, & meritis, tantùm ne ullus invitis, & non petentibus ordinetur, ne civitas Epiſcopum non optatum aut contemnat, aut oderit, cui non licuerit habere quem voluerit... Nulla ratio ſinit ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec à Clericis ſunt electi, nec à plebe expetiti, nec à Provincialibus, cum Metropolitani Judicio conſecrati.* Et Decreto *Symmachi* Papæ ac Romanæ Synodi ducentorum & octodecim Epiſcoporum ita ſtatuentis : *Non placuit aliquos ad ſtatuendum aliquid in Eccleſia habere aliquam poteſtatem, quibus ſubſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi.... Defuncto Pontifice, ſi in unum totius inclinaverit Eccleſiaſtici Ordinis electio, conſecretur Epiſcopus. Si verò, ut fieri ſolet, ſtudia cœperint eſſe diverſa, vincat ſententia plurimorum.*

Repugnabat VII. Synodo Oecumenicæ, Canone III. cujus hæc ſunt verba : *Omnis electio à Principibus facta Epiſcopi, aut Preſbyteri, aut Diaconi irrita maneat, ſecundùm Regulam quæ dicit :* Si quis Epiſcopus Secularibus Poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur, & ſegregentur omnes qui illi communicant. *Oportet enim ut qui provehendus eſt in Epiſcopum, ab Epiſcopis eligatur, quemadmodum à Sanctis Patribus, qui apud Nicæam convenerunt, in Regula definitum eſt, quæ dicit*, &c. Nec omittenda eſt *Gregorii II.* aurea ſententia Epiſtola 11. ad *Leonem Iſaurum* ſcribentis : *Quemadmodum Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet, ac Dignitates Regias deferendi, ſic neque Imperator in Eccleſias introſpiciendi, & electiones in Clero peragendi.* Clara ſententia eſt : Tam non poteſt Princeps Laïcus Beneficia & Dignitates Eccleſiaſticas auctoritate propria conferre, abſque conceſſione Eccleſiæ, quàm non poteſt Epiſcopus aut Summus Pontifex Palatinas Dignitates & Reipublicæ Magiſtratus auctoritate propria conferre, abſque conceſſione Regis.

Repugnabat VIII. Synodo Oecumenicæ, Canone XII. ita decernenti : *Apoſtolicis & Synodicis Canonibus promotiones & conſecrationes Epiſcoporum, & potentia, & præceptione Principum factas interdicentibus, concordantes definimus, & Sententiam nos quoque proferimus, ut ſi quis Epiſcopus, per verſutiam vel tyrannidem Principum, hujuſmodi Dignitatis conſecrationem ſuſceperit, deponatur omnimodis, utpote qui non ex voluntate Dei, & ritu ac Decreto Eccleſiaſtico, ſed ex voluntate carnalis ſenſus, ex hominibus, & per homines, Dei donum poſſidere voluit, vel conſenſit.* Et Canone XXII. *Promotiones atque conſecrationes Epiſcoporum, concordans prioribus Conciliis, electione ac Decreto Epiſcoporum Collegii fieri, Sancta hæc & Univerſalis Synodus definit & ſtatuit : atque jure promulgat, Neminem Laïcorum Principum vel Potentum ſemet inſerere electioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cujuſlibet Epiſcopi : ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confuſio vel contentio, præſertim cum nullam in talibus poteſtatem quemquam Poteſtativorum, vel cæterorum Laïcorum habere conveniat, ſed potiùs ſilere ac attendere ſibi, uſquequo regulariter à Collegio Eccleſiaſtico ſuſcipiat finem electio futuri Pontificis. Si verò quis Laïcorum ad concertandum & cooperandum ab Eccleſia invitatur, licèt hujuſmodi cum reverentia, ſi fortè voluerit, obtemperare ſe aſciſcentibus; taliter enim ſibi dignum Paſtorem regulariter ad Eccleſiæ ſuæ ſalutem promoveat. Quiſquis autem ſecularium Principum & Potentum, vel alterius Dignitatis Laïcus, adversùs communem & conſonantem, atque canonicam electionem Eccleſiaſtici Ordinis agere tentaverit, Anathema ſit, donec obediat ac conſentiat*

ſentiat, quod Eccleſia de electione ac ordinatione proprii Præſulis ſe velle monſtraverit. His momentis Inveſtituras, quales à Germaniæ Regibus, & ab aliis Principibus interdum, Gregorii VII. temporibus uſurpabantur, meritò prohibendas ac damnandas fuiſſe probat *S. Anſelmus* Epiſcopus Lucenſis.

Germaniæ Reges conſuetudine ſe fruſtra tuebantur.

Regni ſui conſuetudine Principes ſeſe tuebantur: ſed nec antiqua erat conſuetudo, immo recens uſurpatio, quòd Epiſcopatus & Abbatias donarent oppreſſâ electionum libertate; & conſuetudo, quam tolerante Eccleſia obtinuerat, ut Inveſtituras concéderent, etiam per annulum & baculum, ab ipſa poterat reſecari, cùm non ſolùm priſcis B moribus & ſanctiori conſuetudini multorum ſeculorum uſu firmatæ, ſed Synodorum Oecumenicarum Canonibus, & Summorum Pontificum Decretis, totius mundi reverentiâ conſecratis, repugnaret, ac ſimoniæ, ambitionis, ac omnimodæ Chriſtianæ Diſciplinæ everſionis eſſet occaſio. Qua de re *S. Anſelmum Lucenſem* diſſerentem audire præſtat. *De numero verò annorum*, inquit, *quibus hæc damnabilis conſuetudo permanſiſſe dicitur, ut ſeculi Poteſtas pro ſuo libitu Pontifices promoveat, jure cauſari non poteſt. Nam de diverſis conſuetudinibus illa potiſſimùm ſequenda eſt, quæ cùm originem ſumeret, Catholicos Patres, ſuorum priorum Patrum* C *veſtigia ſectantes, auctores habuit: Sicut Patres Septimæ & Octavæ Synodi ſecuti ſunt Statuta Sanctorum Patrum Romanorum Pontificum; & illi conſuetudinem ab Apoſtolorum temporibus per omnes Eccleſias obſervatam. Ea verò perverſitas, quæ à ſeculi Principibus ſuperinducta eſt, non præjudicat eidem ſanctæ conſuetudini, quantolibet temporum obtinuerit curriculo. Alioqui Dominus Deus noſter culpandus eſt, qui filios Iſraël longiſſima conſuetudine ſub ſervitute detentos liberavit, & humanum genus ſub diaboli ſervitute longa conſuetudine detentum, poſt quinque millium annorum curricula, propria morte redemit. Præterea, cùm Veteris & Novi Teſtamen-* D *ti legibus adulterium inhibitum ſit, ſi qui Reges adulterium commiſerint, numquid eorum auctoritate poſteri Reges adulterari ſibi licitum putabant? Abſit. Et quidem certum eſt, Regum contra Leges commiſſa nullatenus ſequenda eſſe: Leges verò ab eiſdem calcatas, in ſuo ſtatu manere debere, &c. Si autem omnis plantatio, quam Pater Cœleſtis non plantavit, eradicabitur, & ſi, ut prædictum eſt, quod ab infidelibus & Hæreticis actum fuerit, omninò caſſabitur, numquid hæc impietas Eutychianiſtarum Imperatorum caſſari & eradicari non debet: Certè quiſquis Eccleſiaſticus pro ſuo officio vehementer non accenditur, ut tanta pravitas à Dei domo radicitùs evellatur, zelo* E *ejuſdem domûs Dei non comeditur, & apud Deum canis mutus latrare non valens, reputatur. Quis enim non advertat hanc peſtem ſeminarium eſſe ſimoniacæ hæreſeos, & totius Chriſtianæ Religionis lamentabilem deſtructionem? Nempe cùm Dignitas Epiſcopalis à Principe adipiſci poſſe ſperatur contemptis ſuis Epiſcopis, ac Clericis, Eccleſia Dei deſeritur: & ab aliis quidem ingens pecunia Aulicorum marſupiis infunditur, ut eorumdem ſuffragia ad tam nefariam promotionem mercantur: ab aliis infinita pecuniæ diſpendio, plus decennio in ſeculari Curia deſervitur,* F *æſtus, pluviæ, frigora, & cætera incommoda patientiſſimè tolerantur: ab aliis autem vel ſui Paſtoris, vel cujus honorem ambiunt, mors inceſſanter optatur: ab alio alii vehementer invidetur, dum, quod ſibi ſperat, ab eo ſurripi poſſe putatur: imò, proh dolor! in tantam Dei injuriam interdum proſilitur, ut & ſervis, & fornicariis, Dignitas iſta præſtetur. Tales quippe cùm adepti fuerint quod taliter expetierunt, peccantes ſeculi Poteſtates nullatenus præſumunt redarguere, quoniam ab illis ſe promotos fuiſſe meminerunt, imò, ne redarguere præſumerent, promoti fuerunt. Et hi lac quidem, & lanam accipiunt, ſed perditiſſimè viventes, omnium ſalutem negligunt. Sic quippe impletur quod ſcriptum eſt:* Ruina populi, Sacerdotes mali. *Et item:* Et erit ſicut populus, ita & Sacerdos. *Sacerdotes quippe à populo non videntur diſtare, cùm quiſque certatim ſe popularibus actionibus ſtudet implicare. Nam cùm nemo Deo militans implicet ſe ſecularibus negotiis, quidam eorum, non Canonum, ſed canum & accipitrum ſtudia, & reliquos mundi luxus exercent. Quidam autem, quaſi Deus laudet in Sacerdote, quod reprehendit in divite, amiciuntur peregrinorum pellibus, & relictis ſuis Cathedralibus Eccleſiis, aſſiſtunt Imperatoribus, cùm Canones Spiritu Dei conditi prohibeant Pontificibus Palatia Regis adire, ſed, ſi quæ ſuggerenda ſunt, per ſuos Diaconos potiùs intimare. Cùmque iidem Sacri Canones prohibeant ſub interminatione, quemque Pontificum à ſua Cathedrali Eccleſia tribus Dominicis diebus abeſſe, alios quidem eorum vix ter aut quater in anno, & hos vix anno integro, contingit eaſdem reviſere. Et ut ſoli non peccent, ſed fiant (ut ſcriptum eſt)* Laqueus Juvenum, *dant exemplum Clericis ſuas itidem Eccleſias deſerere, & ſub ſpe Epiſcopandi, Regum Curiæ militare.*

Addit *S. Anſelmus Lucenſis*, Chriſtianiſſimos Imperatores nihil Juris in electionibus Epiſcoporum ſibi vindicare voluiſſe: Háncque *Caroli* & *Ludovici Pii* Imperatorum Legem profert in Capitularibus; *Sacrorum Canonum non ignari, ut in Dei nomine Sancta Eccleſia ſuo liberiùs potiatur honore, aſſenſum Ordini Eccleſiaſtico præbemus, ut ſcilicet Epiſcopi per electionem Cleri & Populi, ſecundùm Statuta Canonum, de propria Diœceſi, remotâ perſonarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & ſapientiæ donum eligantur, ut verbo & exemplo ſibi ſubjectis prodeſſe valeant.* De qua ſapientiſſimorum Imperatorum Conſtitutione ita diſſerit: *Conſtitutio hæc tam conſonantiſſima Sanctorum Patrum Conſtitutionibus eſſe perpenditur, ut ſi vel à Nicæna, vel qualibet etiam univerſalium Synodorum promulgaretur, non minùs Spiritu Dei per iſtorum ora, quam per eamdem prolata crederetur. Hæc quippe docet, hunc eſſe honorem, hanc eſſe libertatem Sanctæ Eccleſiæ. Clerum ſcilicet ejuſdem & Populum ſibimet Pontificem eligere debere: Hæc in electione Canonum ſtatuta ſervanda eſſe commemorat: hæc ſimoniacam hæreſim prohibendo impugnat: Hæc vitæ meritum & ſapientiam Paſtoris electione quærenda demonſtrat: & breviſſimè videtur tangere, quod Beatus Gregorius ſcribit de Pontifice:* Ut quiſquis perpendere debeat qualiter ad Pontificatum veniat, & ritè veniens qualiter doceat, & rectè docens qualiter vivat.

Oppreſſam electionum canonicarum libertatem præpoſtero Inveſtiturarum uſu, *Henrico IV.* Germaniæ Principes coram *Gregorio VII.* Pontifice Maximo objecerunt, ut refert *Helmoldus* in Chronico Sclavorum Lib. I. Cap. XXVIII. *Qualiter omnem in ſtatuendis Epiſcopis Canonicæ Electionis libertatem adimeret, ponens per violentiam Epiſcopos quos voluiſſet.* Ejuſdem in Diſciplinam Eccleſiaſticam tyrannidis *Henricum V.* ejus filium Germaniæ Epiſcopi coram *Paſchali II.* accuſarunt, ut idem Auctor Cap. XXXII. commemorat. *Meminiſti*, inquit, *qualiter Epiſcopatus, Abbatias, & omnia Eccleſiæ Regimina feciſti venalia: nec fuit in conſtituendis Epiſcopis ulla legitimæ electionis facultas, ſed ſola pecuniæ ratio.* Inveſtituras ob illos abuſus prohibendas cenſerat *Gregorius Sextus*, ſi verè hanc habuit paulò ante obitum orationem, quam ipſi tribuit *Vuillelmus Malmeſburienſis* Lib. II. de Geſtis Regum Anglorum, in qua hæc inter alia dixit: *Laudatus eſt Prædeceſſor noſter Adrianus*

L.

I. quòd Inveſtituras Eccleſiarum Carolo Magno conceſſerit, ita ut nullus electus conſecraretur ab Epiſcopo, niſi priùs à Rege inſigniretur & annulo & baculo. Contra laudatur in noſtri ſeculi Pontificibus, quòd has donationes tulerunt Principibus. Poterat tunc rationabiliter concedi, quod nunc laudabiliter debet auferri. Cur ita? Quòd erat animus Magni adverſus avaritiam invictus, nec facilè aditum inveniſſet aliquis, niſi intraſſet per oſtium. Præterea, per tot terrarum interſtitia, nequibat requiri Sedes Apoſtolica, ut unicuique electo accommodaret aſſenſum ſuum, dum eſſet prope Rex qui nihil per avaritiam diſponeret, ſed juxta ſacra Canonum ſcita religioſas perſonas Eccleſiis introduceret. Nunc omnia Palatia Regum luxus & ambitus occupavit. Quare meritò libertatem ſuam Sponſa Chriſti aſſeverat, ne illam tyrannis ambitioſo uſurpatori proſtituat. Conceſſionem illam *Carolo Magno* ab *Adriano I.* factam, figmentum eſſe olim obſervavi: nec forſan veriùs eſt ſic *Gregorium VI.* perorâſſe: ſed omninò verum eſt, Eccleſiam Inveſtiturarum uſum jure prohibuiſſe Principibus, quia eorum nequitiâ in tyrannidem verſum erat, quâ Eccleſiæ libertas opprimebatur.

ARTICULUS III.

Inveſtituras primus prohibuit, damnavitque Gregorius VII. in frequentibus Synodis.

CUm tot mala ex Inveſtituris, quarum uſum Deceſſores ſui in Principibus toleraverant, ſuis temporibus in Eccleſiam redundare *Gregorius VII.* Pontifex Sanctiſſimus, & Eccleſiaſticæ libertatis defenſor acerrimus conſpiceret, earum uſum ſub Anathemate prohibuit, ut paucis memorat *Vuillelmus Malmeſburienſis*, Lib. III. de Geſtis Regum Anglorum, in Vuillelmo I. *Hic*, inquit, *quod alii muſſitaverant, palam extulit; excommunicans electos, qui inveſtituras Eccleſiarum de manu Laici per annulum & baculum acciperent.* De ejuſdem Pontificis in Henricum IV. Germaniæ Regem Decretis, *Vuillelmus Tyrius* Archiepiſcopus Libro I. Hiſtoriæ Cap. XIII. ita ſcribit: *Porro per annos ante aliquot Henricus Theutonicorum Rex, & idem Romanorum Imperator, à Domino Gregorio Papa VII. paſſus fuerat quæſtionem & controverſiam non modicam ſuper annulo defunctorum Epiſcoporum & baculo. Inoleverat enim conſuetudo, præſertim in Imperio, quòd decedentibus Eccleſiarum Prælatis, annulus & virga Paſtoralis ad Dominum Imperatorem dirigebatur. Unde poſtmodum unumquemlibet de familiaribus & Capellanis ſuis inveſtiens, ad Eccleſiam vacantem dirigebat, ut ibi Paſtoris fungeretur officio, non expectata Cleri electione. Quod Dominus Papa contra omnem fieri honeſtatem conſiderans, & Jura in eo facto conculcari Eccleſiaſtica perpendens, ſemel, ſecundò, ac tertiò eumdem Imperatorem commonuit, ut à tam deteſtabili deſiſteret præſumptione. Quem præceptis ſalutaribus commonitum cùm revocare non poſſet, vinculo Anathematis innodavit.*

Oeconomiâ erga *Henricum* Regem primùm uſus eſt Sanctiſſimus Pontifex: tum causâ maturè diſcuſſâ, cùm uſum Inveſtiturarum, qualis ab eo uſurpabatur, manifeſtam eſſe tyrannidem, & ſubverſionem Canonum, Eccleſiaſticæque libertatis oppreſſionem conſpexiſſet, collecta Synodo, ipſum damnavit, atque ſub Anathemate prohibuit anno MLXXV. Teſtis eſt *Hugo* Flaviniacenſis Abbas in Chronico Virdunenſi, Tom. I. Bibliothecæ novæ MSS. P. *Labbe* S. J. ubi de *Anſelmo* Lucenſi, & *Hugone* Dienſi deſignatis Epiſcopis ita ſcribit: *Cùm ergo Romæ poſiti præſtolarentur diem conſecrationis ſuæ, venerunt Nuntii Regis Henrici Romam, rogantes, ne contra morem Prædeceſſorum ſuorum Dominus Papa eos conſecrare vellet, qui Epiſcopatus electionem ſolam, non autem donum per Regiam acceperant Inveſtituram. At ipſe convocatis Cardinalibus, Legationem Regis aperuit, & quid ſibi ad hoc reſpondendum, quid eſſet faciendum, admonuit. Quibus reſpondentibus, Uſum Eccleſiæ hunc eſſe, hunc haberi pro Lege, cùm auctoritas eis nulla ad hoc ſuffragaretur, in Lucenſi tamen Electo eis adquievit, ut conſecrationem ejus differret, donec Inveſtituram Epiſcopatûs ex Regio dono accepiſſet. In Dienſi verò adquieſcere noluit, ſed eum prima Quadrageſimæ hebdomada, Sabbatho in Preſbyterum, & Dominica conſecravit in Epiſcopum. Et quia vidit hoc Sanctorum Patrum adverſari Decretis, ut in Canonica Electione Epiſcopi prævaleret donum Regis, immò multoties ipſam Electionem immutaret, vel potiùs irritam faceret, in Romana Synodo L. Epiſcoporum, conſidente Preſbyterorum & Abbatum multitudine, juxta Decreta Pontificalia & Inſtitutiones Canonicas, ne hoc ampliùs à quoquam præſumeretur, prohibuit ſub interminatione Anathematis.*

Primum Gregorii VII. contra Inveſtituras Decretum.

Decretum ſubjicit *Hugo* à Summo Pontifice & Synodo conditum his verbis. *Si quis deinceps Epiſcopatum vel Abbatiam de manu alicujus Laïcæ Perſonæ ſuſceperit, nullatenus inter Epiſcopos vel Abbates habeatur, nec ulla ei ut Epiſcopo vel Abbati audientia concedatur. Inſuper ei gratiam B. Petri, & introitum Eccleſiæ interdicimus, quoaduſque locum, quem ſub crimine tam ambitionis, quàm inobedientiæ, quod eſt ſcelus idololatriæ, cepit, deſeruerit. Similiter etiam de inferioribus Eccleſiaſticis Dignitatibus conſtituimus. Item ſi quis Imperatorum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel qualibet ſecularium Poteſtatum, aut perſonarum, Inveſtituram Epiſcopatûs, vel alicujus Eccleſiaſticæ Dignitatis, dare præſumpſerit, ejuſdem Sententiæ vinculo ſe adſtrictum ſciat.* Recenſito *Gregorii VII.* & Romanæ Synodi Decreto, ſubdit Hugo Flaviniacenſis: *Secutus eſt autem in hoc Patrum exempla, licèt jam per multa annorum curricula damnabilis hæc conſuetudo inoleviſſet & in uſum converſa eſſet.* Idque probat Nicæni Concilii, & VII. atque VIII. Synodorum Oecumenicarum prolatis Canonibus; quibus Decretum iſtud *Gregorii VII.* conſentaneum eſt. Tandémque ſic concludit: *In electione igitur & conſecratione Domini Dienſis evidenter oſtenditur operata divinitas, quia per hanc occaſionem, Sancta Dei Eccleſia ſub Papatu Domini Gregorii multis retro annis obnubilata Electionis Eccleſiaſticæ ſplenduit veritas. Viderint igitur viri cordati, quid juris Imperatoribus, Regibus, & Principibus, in electione Pontificis reſervetur.*

Decretum illud non ad primam Gregorii VII. Romanam Synodum, ſed ad ſecundam referendum eſt.

Hoc primum contra Inveſtituras Decretum *Hugo Flaviniacenſis*, & ab eo decepti Conciliorum Editores primæ Synodo Romanæ *Gregorii VII.* perperam tribuunt, quod in ſecunda conditum colligitur manifeſtè ex ejus Epiſtola ad *Henricum* Regem, X. Lib. III. Ex ea diſcimus, *Henricum* Decreto Pontificis & Synodi vehementer commotum, ac de imminutis Regni ſui Juribus conqueſtum eſſe, nec ipſi parere voluiſſe. Unde hanc ad ipſum Epiſtolam ſcripſit *Gregorius*, quâ Decreti ſui vindicat æquitatem, Regem ad obedientiam hortatur, paratum ſe eſſe declarat ad temperandam Sententiam, ſi miſſis ad Sedem Apoſtolicam viris prudentibus & religioſis oſtendat qua ratione id ſalvo Dei honore, & officio ſuo facere poſſit. *Congregatâ*, inquit, *hoc anno apud Sedem Apoſtolicam Synodo, cui nos ſuperna diſpenſatio præſidere voluit, cui etiam nonnulli tuorum interfuere Fidelium, videntes ordinem Chriſtianæ Religionis multis jam labefactatum temporibus, & principales ac proprias lucrandarum animarum cauſas diu prolapſas, & ſuadente diabolo conculcatas, concuſſi periculo & manifeſta perditione Dominici gregis, ad Sanctorum Patrum Decreta, doctrinamque*

doctrinamque recurrimus, nihil novi, nihil adinventione noſtra ſtatuentes: ſed primam & unicam Eccleſiaſticæ Diſciplinæ regulam, & tritam Sanctorum viam, relicto errore repetendam & ſectandam eſſe cenſuimus. Neque enim alium noſtræ ſalutis & æternæ vitæ introitum Chriſti ovibus, earúmque Paſtoribus patere cognoſcimus, niſi quem ab ipſo monſtratum, qui dixit, Ego ſum oſtium; per me ſi quis introierit, ſalvabitur, & paſcua inveniet: *& ab Apoſtolis prædicatum, & à Sanctis Patribus obſervatum, in Evangelica, & in omni Divinarum Scripturarum pagina didicimus. Hujus autem Decreti, quod quidam dicunt, humanos divinis honoribus præponentes, importabile pondus, & immenſam gravitudinem: nos autem magis proprio vocabulo, recuperandæ ſalutis neceſſariam veritatem vocamus & lucem, non ſolùm à te, vel ab his qui in Regno tuo ſunt, ſed ab omnibus terrarum Principibus & populis, qui Chriſtum confitentur & colunt, devotè ſuſcipiendam & obſervandam adjudicamus. Quanquam hoc multùm deſideremus, & te permaximè deceret, ut ſicut cæteris gloria, honore, virtutéque potentior, ita eſſes & in Chriſti devotione ſublimior. Attamen ne hæc ſupra modum tibi gravia aut iniqua viderentur, per tuos Fideles tibi mandavimus ne pravæ conſuetudinis mutatio te commoveret, mitteres ad nos, quos ſapientes & religioſos in Regno tuo invenire poſſes: qui ſi aliqua ratione demonſtrare vel adſtruere poſſent, in quo, ſalvo Æterni Regis honore, & ſine periculo animarum noſtrarum, promulgatam Sanctorum Patrum poſſemus temperare Sententiam, eorum conſiliis condeſcenderemus. Quod quidem, etſi à nobis tam amicabiliter monitus non fuiſſes, æquum tamen fuerat, ut priùs in quo te gravaremus, aut tuis honoribus obſtaremus, rationabiliter à nobis exigeres, quàm Apoſtolica Decreta violares.... Sed quia dum adhuc longa Dei patientia ad emendationem te invitat, creſcente intelligentia tua ad obedientiam mandatorum Dei cor & animum tuum flecti poſſe ſperamus; paterna te caritate monemus, ut Chriſti ſuper te Imperium recognoſcens, honorem tuum ejus honori præponere quàm ſit periculoſum, cogites, & libertatem Eccleſiæ, quam ſponſam ſibi cæleſti conſortio jungere dignatus eſt, non jam tua occupatione impedias, ſed, quo maximè creſcat, Deo omnipotenti & B. Petro, à quibus & tua mereatur amplificari gloria, auxilium tuæ virtutis fideli devotione exhibere incipias.*

Suum iſtud & Secundæ Synodi Romanæ, cui præfuerat, Decretum, executioni, quantùm in ſe erat, mandari curavit *Gregorius VII.* ut conſtat ex Epiſtola ipſius ad *Hugonem* Dienſem Epiſcopum ſcripta quarto Idus Maii, anni MLXXVI. quæ eſt XXII. Libri IV. quâ præcipit, ut cauſa *Gerardi* Cameracenſem ad Epiſcopatum electi, qui Inveſtituram ab *Henrico* Germaniæ Rege acceperat, ignorans & Regem excommunicatum, & Inveſtituram hujuſmodi à Pontifice prohibitam, congregata Synodo, *cum conſenſu & conſilio Regis Francorum, ſi fieri poteſt*, diſcutiatur, ejúſque credatur Sacramento, ſi ſe ignoraſſe juret Decretum Pontificis & Synodi adversùs Inveſtituras, Regíſque excommunicationem. Ipſum enim venia dignum eſſe, ſi ita ſe res habeat, maximè cùm donum Epiſcopatûs à Rege acceptum in manibus Pontificis reſignaverit. Cæterùm Legato ſuo dat in mandatis, ut congregata Synodo, Metropolitanis, & quibuſvis Epiſcopis ſub pœna Anathematis prohibeat ne eos conſecrent Epiſcopos, qui Inveſtituram à Laïcis acceperint. *Si igitur*, inquit, *divina clementia huic noſtræ diſpoſitioni effectum dederit, inter cætera quæ tua Fraternitas agenda ſuſcepit, hoc attentiſſimè perpendat, & exequi ſtudeat, ut congregatis omnibus, & in Conventu reſidentibus, manifeſta & perſonanti denuntiatione interdicas, ut pro conſervanda deinceps in promovendis Epiſcopis Canonica & Apoſtolica Auctoritate, nullus Metropolitanorum, aut quivis Epiſcoporum, alicui, qui à Laïca perſona donum Epiſcopatûs acceperit, ad conſecrandum illum imponere manum audeat, niſi Dignitatis ſuæ honore officióque carere & ipſe velit. Similiter etiam ut nulla Poteſtas, aut aliqua perſona, de hujuſmodi honoris donatione vel acceptione ulteriùs ſe intromittere debeat. Quod ſi præſumpſerit, eadem Sententiæ & animadverſionis cenſura, quam Beatus Adrianus Papa in Octava Synodo de hujuſmodi præſumptoribus, & ſacræ auctoritatis corruptoribus ſtatuit atque firmavit, ſe adſtrictum ac ligatum fore cognoſcat. Quo Capitulo ſcripto, atque in præſentia omnium lecto, ad collaudationem & confirmationem ejus univerſum cœtum illius conceſſûs admoneas. Eos autem, qui poſt recenſitam à nobis hujus Decreti auctoritatem, Inveſtituram Epiſcopatûs per manus ſecularium Dominorum & Poteſtatum ſuſceperunt, & qui eis in Ordinationem manum imponere præſumpſerunt, ad nos ſuper hac re rationem reddituros venire Apoſtolica Auctoritate commoneas, atque præcipias.*

Inveſtiturarum Canonica prohibitio atque damnatio in Synodo Romana Quinta, eodem Præſide *Gregorio VII.* confirmata eſt anno MLXXVIII. Canone II. cujus hæc ſunt verba: *Quoniam Inveſtituras Eccleſiarum, contra Statuta SS. Patrum, à Laïcis perſonis in multis partibus cognovimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in Eccleſia oriri, ex quibus Chriſtiana Religio conculcatur; decernimus, ut nullus Clericorum Inveſtituram Epiſcopatûs, vel Abbatiæ, vel Eccleſiæ, de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicujus Laïcæ perſonæ, viri vel fœminæ, ſuſcipiat. Quod ſi præſumpſerit, recognoſcat Inveſtituram illam Apoſtolica Auctoritate irritam eſſe, & ſe, uſque ad condignam ſatisfactionem, excommunicationi ſubjacere.*

Alterum Gregorii VII. contra Inveſtituras Decretum.

Eidem Decreto novum robur addidit Synodus Romana VII. ſub eodem Pontifice, anno MLXXX. Canonibus I. & II. Et primus quidem ſic habet: *Sequentes Statuta Sanctorum Patrum, ſicut in prioribus Conciliis, quæ Deo miſerante celebravimus, de Ordinatione Eccleſiaſticarum Dignitatum ſtatuimus, ita & nunc Apoſtolica Auctoritate decernimus ac confirmamus, ut ſi quis deinceps Epiſcopatum vel Abbatiam de manu alicujus Laïcæ perſonæ ſuſceperit, nullatenus inter Epiſcopos vel Abbates habeatur, nec ulla ei, ut Epiſcopo ſeu Abbati audientia concedatur. Inſuper etiam ei gratiam S. Petri, & introitum Eccleſiæ interdicimus, quouſque locum, quem ſub crimine tam ambitionis quàm inobedientiæ, (quod eſt ſcelus idololatriæ) cepit, reſipiſcendo non deſerit. Similiter etiam de inferioribus Eccleſiaſticis Dignitatibus conſtituimus.*

Gregorii VII. Decretum contra Inveſtituras.

Alter Canon ſic habet: *Item ſi quis Imperatorum, Regum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel quilibet ſecularium Poteſtatum aut perſonarum, Inveſtituram Epiſcopatuum, vel alicujus Eccleſiaſticæ Dignitatis dare præſumpſerit, ejuſdem ſententiæ vinculo ſe obſtrictum eſſe ſciat. Inſuper etiam, niſi reſipiſcat, & Eccleſiæ propriam libertatem dimittat, divinæ animadverſionis ultionem in hac præſenti vita, tam in corpore ſuo, quàm cæteris rebus ſentiat, ut in adventu Domini ſpiritus ſalvus fiat.*

ARTICULUS IV.

Gregorii VII. Decreta adverſus Inveſtituras Victor III. innovavit atque confirmavit.

IN Sedem Romanam *Gregorio VII.* ſucceſſit *Deſiderius* Caſſinenſis Abbas, *Victor III.* appellatus ſimulque in ejus ſtudia pro reſtauranda ſacra Diſciplina, & vindicanda Eccleſiæ libertate. Is cùm nec *Henricum* Germaniæ Regem, nec *Philippum* Gallorum, nec Anglorum *Vuillelmum*, Sanctiſſimi Deceſſoris ſui Decretis contra Inveſtituras parere accepiſſet, (quamquam longè diſpar eſſet illorum cauſa Principum: Siquidem ſolus Germaniæ Rex libertatem electionum penitus opprimebat) ea Decreta innovavit & confirmavit in Synodo Beneventana, quam celebravit anno Chriſti MLXXXVII. Ejus Acta refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi, Lib. III. Cap. LXXI Canon Inveſtituras prohibens his verbis conceptus eſt. *Conſtituimus etiam, ut ſi quis deinceps Epiſcopatum vel Abbatiam, de manu alicujus Laïca perſona ſuſceperit, nullatenus Epiſcopus vel Abbas habeatur, neque ulla ei ut Epiſcopo vel Abbati adhibeatur reverentia. Inſuper ei Beati Petri gremium, & Eccleſia introitum interdicimus, quouſque locum, quem ſub tanto crimine ambitionis & inobedientia, (quod eſt ſcelus idololatria) cepit, reſipiſcendo non deſerit. Similiter etiam de inferioribus Eccleſiaſticis Gradibus, Dignitatibuſque, conſtituimus. Si quis item Imperatorum, Regum, Ducum, Principum, Comitum, vel cujuſvis Poteſtatis ſacularis, Epiſcopatum, vel quamvis aliam Eccleſiaſticam Dignitatem, dare præſumpſerit, ejuſdem Sententia vinculo ſe adſtrictum noverit: Cum trecenti decem & octo Patres in Concilio Niceno omnes hujuſmodi vendentes & ementes excommunicaverint, cenſentes, ut qui dat, & qui recipit, Anathema ſit. Cum hujuſmodi igitur Epiſcopis, Abbatibus, aut Clericis reliquis, qui communicat, vel orat, vel ipſorum audit Miſſas, unâ excommunicationis ſententiâ plectitur: quia nec Sacerdotes quidem rite putari poſſunt.* Simoniacas præſertim Inveſtituras hoc Victoris III. Decreto peti manifeſtum eſt.

Beneventana Synodus contra Inveſtituras.

ARTICULUS V.

Urbanus II. Deceſſorum exemplo Inveſtituras proſcripſit.

ANno milleſimo octogeſimo-nono, *Urbanus II.* in ſtudium Deceſſorum pro Eccleſiæ Diſciplina & libertate reſtituendis atque propugnandis ſuccedens, in Synodo, quam Melfiæ in Apulia celebravit, hoc promulgavit adverſùs Inveſtituras Decretum: *Illud ſummopere & Apoſtolica Auctoritatis privilegio providentes, interdicimus: ut nullus in Clericali Ordine conſtitutus, nullus Monachus, Epiſcopatûs, aut Abbatia, aut cujuſlibet Eccleſiaſtica Dignitatis Inveſtituram de manu Laïci ſuſcipere audeat. Quod ſi præſumpſerit, depoſitione mulctetur.* Inter Canones Melfitanos octavus eſt.

Inveſtituræ ab Urbano II. damnatæ in Concilio Melfitano.

Idem Pontifex in Concilio Claromontano, anno milleſimo nonageſimo-quinto rurſus Inveſtituras damnavit, ut conſtat ex Breviario Canonum XV. & XVI. è *Lamberti* Attrebatenſis Codice edito. Statuit nempe XV. *Ut nullus Eccleſiaſticum aliquem honorem à Laïcali manu recipiat*, XVI. verò interdicit, *Ne Reges, vel alii Principes aliquam Inveſtituram de Eccleſiaſticis honoribus faciant.* XVII. Vetat *Ne Epiſcopus vel Sacerdos Regi vel alicui Laïco in manibus ligiam fidelitatem faciat.* Alio ordine à Vuillelmo Malmeſburienſi referuntur, & paulò aliis verbis. Primus namque Canon collectionis ipſius his verbis conceptus eſt: *Quòd Eccleſia Catholica ſit in fide caſta, & ab omni ſervitute ſæculari libera.* Secundus verò iſtis: *Ut Epiſcopi, vel Abbates, vel aliquis de Clero, aliquam Eccleſiaſticam Dignitatem de manu Principum, vel quorumlibet Laïcorum, non accipiat.*

In Claromontano.

In Romana denique Synodo, anno milleſimo nonageſimo-nono celebrata Inveſtituras rurſus prohibuit *Urbanus II.* excommunicatione in dantes & accipientes decreta: Necnon etiam in eos qui pro Eccleſiaſticis honoribus Laïcis homagium præſtarent. Teſtes ſunt *Eadmerus lib. 2. Hiſtoria Novorum, & Rogerius de Hoveden.* parte I. Annalium. *Anno*, inquit, *milleſimo nonageſimo-nono, Urbanus Papa, tertia hebdomada Paſcha magnum Concilium tenuit Roma, in quo excommunicavit omnes Laïcos Inveſtituras Eccleſiarum dantes; & omnes eaſdem Inveſtituras de manibus Laïcorum accipientes; necnon omnes in officium ſic dati honoris conſecrantes. Excommunicavit etiam eos, qui pro Eccleſiaſticis honoribus Laïcorum homines fiunt: dicens nimis execrabile videri, ut manus qua in tantam eminentiam excreverint, ut, quod nulli Angelorum conceſſum eſt, Deum cuncta creantem ſuo ſignaculo creent, & eumdem ipſum, pro ſalute totius mundi, Dei Patris obtutibus offerant, in hanc ignominiam vel ſtultitiam detrudantur, ut ancilla fiant earum manuum, qua diebus ac noctibus obſcœnis contactibus inquinantur, ſive rapinis ac injuſta ſanguinis effuſioni addicta maculantur. Et ab omnibus acclamatum eſt: Fiat, fiat.* Huic Concilio præſens erat *S. Anſelmus*, & ejus comes ac diſcipulus Eadmerus. *His*, inquit, *præſentes fuimus, hæc conſpeximus, his ab univerſis; Fiat, fiat, acclamari audivimus.*

In Romana.

Eadem penè Eadmeri, & Rogeri verba ſunt & Rogerius ab Eadmero accepit.

ARTICULUS VI.

Urbani II. & Deceſſorum contra Inveſtituras Decretis nec Henricus Imperator, nec Vuillelmus II. & Henricus Angliæ Reges, paruere: paruit verò Philippus Rex Francorum: haud tamen dimiſſâ Regalium ſeu Feudorum Inveſtiturâ legitimâ.

HEnricum Imperatorem Pontificiis ac Synodicis *Gregorii VII. Victoris III. & Urbani II.* Decretis minimè paruiſſe, conſtat ex novis Decretis quibus ipſum urgeri oportuit à *Paſchali II. Urbani* Succeſſore ut Inveſtituras dimitteret; conſtat ex ipſius excommunicatione ab eodem renovatâ; conſtat ex eo quòd ejus corpus poſt mortem effoſſum, Chriſtianâ ſepulturâ indignum judicatum fuerit, quòd in ſchiſmate & excommunicatione obiiſſet.

Leodienſis Cleri, qui *Henrico* adhærebat, Epiſtola adverſùs *Paſchalem II.* Inveſtituras tuetur ut Jus Regium conſuetudine firmatum: *Dominus noſter Epiſcopus* (inquiunt Leodienſes) *communicat Regi & Imperatori ſuo, cui ex Regalibus ejus acceptis juravit fidelitatem. Nimirum effluxit tempus quo hæc conſuetudo incœpit, & ſub hac conſuetudine migraverunt à ſæculo ſancti & reverentes Epiſcopi reddentes Cæſari, quæ erant Cæſaris, & Deo quæ erant Dei. Sed quid dicit Ambroſius ſuper Lucam?* Si Chriſtus, *inquit*, non habuit imaginem Cæſaris, cur dedit cenſum? Non de ſuo dedit, ſed reddidit mundo, quod erat mundi. Et tu, ſi non vis obnoxius eſſe Cæſari, noli habere quæ mundi ſunt. Si habes divitias, obnoxius es Cæſari. Si vis igitur nihil debere Regi terreno, dimitte omnia, & ſequere Chriſtum. *Item Auguſtinus Tract. VI. ſuper Joannem:* Apoſtolus voluit ſerviri Regibus, voluit honorari

Reges

» Reges, & dixit, *Regem reveremini.* Nolite di- » cere, Quid mihi & Regi? Quid tibi ergo & » poſſeſſioni? Per jura Regum poſſidentur poſſeſ- » ſiones: per Imperatores & Reges ſæculi, Deus » jura humana diſtribuit generi humano. *Igitur ex verbis iſtorum, & aliorum Sanctorum Patrum, conſulant ſibi Epiſcopi Regibus & Imperatoribus obnoxii, & eorum regalibus acceptis, ne proprio gladio, id eſt, eorum beneficiis, eos interficiant.*

Eadem tempeſtate, *Vvaltramus* Naumburgenſis Epiſcopus, edito *De Inveſtituris* Tractatu, illarum uſum propugnavit, aſſerens Inveſtituram à Regibus concedi ratione bonorum temporalium ad Eccleſias pertinentium; & parum referre an fiat verbo, diplomate, aut baculo, quia Epiſcopus die conſecrationis ſuæ baculum & annulum collocat ſuper Altare, illáque Pontificalis Auctoritatis Inſignia recipit velut à *S. Petro.* Cæterùm non incongruè dari Inveſtituram per baculum qui ſpiritalis ſimul & temporalis poteſtatis indicium eſt. *Servanda eſt*, inquit, *antiqua Conſtitutio, ne puſilli Chriſti ſcandalizentur. Nil enim refert, ſive verbo, ſive Præcepto, ſive Baculo, ſive alia re quam in manu tenuerit, inveſtiat aut inthronizet Rex & Imperator Epiſcopum: qui die conſecrationis veniens, annulum & baculum ponit ſuper Altare, & in curam Paſtoralem ſingula ſuſcipit à ſtola & ab auctoritate S. Petri. Sed congruum magis eſt per Baculum, qui eſt duplex, id eſt, temporalis, & ſpiritualis. Operarius enim in ſeminandis ſpiritualibus dignus eſt mercede ſua, non accipiendis temporalibus, juxta quod » Paulus ait:* Si ſpiritualia vobis ſeminamus, non » eſt magnum ſi carnalia (*id eſt temporalia*) à » vobis metamus. *Præcedens Inveſtitura per Regem in fundis & rebus Eccleſiæ contra tyrannos & raptores quieta & pacifica reddit omnia. Sequitur autem conſecratio, ut bannus Epiſcopalis banno Regali conveniens, in communem ſalutem operetur. Et ſi Epiſcopis faciendum eſt Regibus hominium & ſacramentum de Regalibus, apertius eſt ante conſecrationem, cùm Paulus Apoſtolus dicat: Unuſquiſque in ſuo ſenſu abundet.* Editus eſt *Vvaltrami* Tractatus à *Goldaſto*, in Apologia pro Henrico IV.

Vvillelmus II. Angliæ Rex Inveſtituras ſemper retinuit.

II. *Vvillelmus II.* Angliæ Rex Inveſtituras ſemper retinuit. Cùm gravi infirmitate detineretur, & peccata ſua apud *S. Anſelmum* depoſuiſſet, rogatus à bonis quibuſque ut Cantuarienſem Eccleſiam, inſtituendo illi Paſtorem ſolveret à priſtina viduitate, lubens annuit. *Cunctis ad nutum Regis pendentibus, prænuntiavit ipſe, & concordi voce ſequitur acclamatio omnium, Abbatem Anſelmum tali honore digniſſimum. Expavit Anſelmus ad hanc vocem, & expalluit: Cùmque raperetur ad Regem ut per Virgam Paſtoralem Inveſtituram Archiepiſcopatus de manu ejus ſuſciperet, toto conamine reſtitit, idque multis obſiſtentibus cauſis, nullatenus fieri poſſe aſſeruit.... Rege ei Baculum porrigente, manum contra clauſit, & eum ſuſcipere nequaquam conſenſit. Epiſcopi verò digitos ejus strictim volæ infixos erigere conati ſunt, quò vel ſic manui ejus Baculus ingereretur, &c. Clauſæ manui ejus Baculus appoſitus eſt, & Epiſcoporum manibus cum eadem manu compreſſus atque retentus. Acclamante autem multitudine, Vivat Epiſcopus, vivat; Epiſcopi cum Clero Hymnum* Te Deum laudamus, *decantare cœpere, electúmque portaverunt Pontificem potiùs quàm duxerunt in vicinam Eccleſiam.... Cùm decurſo non exiguo tempore, clamorem omnium de Eccleſiarum deſtructione conquerentium Rex ampliùs ferre nequiret, Virum ad ſe Vvintoniæ, adunato ſibi Conventu Nobilium venire fecit; ac multis bonis, & Eccleſiæ Dei profuturis promiſſionibus illectum, Primatum Eccleſiæ Anglorum ſuſcipere ſuaſit, atque perſuaſit. Ille igitur more & exemplo Prædeceſſoris ſui inductus, pro uſu terra Homo Regis factus eſt, & ſicut Lanfrancus ſuo tempore fuerat, de toto Archiepiſcopatu ſaiſiri juſſus eſt.* Ita refert *Eadmerus* Lib. I. *Hiſtoriæ Novorum.*

Nec ſolùm Inveſtituras retinebat, ſed & fructus vacantium Eccleſiarum *Vvillelmus II.* percipiebat, ſuóſque in uſus convertebat. Et propterea diu illas vacare ſinebat, ut Regaliæ prætextu redditibus illarum diutius frueretur. Hinc ipſum ita convenit *Sanctus Anſelmus*, referente *Eadmero*, Lib. I. Hiſtoriæ Novocum: *Eſt & aliud, cui tuam induſtriam intendere vellem, & intendendo conſilii tui manum extendere. Abbatiæ quamplures ſunt in hac terra ſuis Paſtoribus deſtitutæ. Quamobrem Monachi relicto ordine ſuo, per luxus ſæculi vadunt, & ſine Confeſſione de hac vita exeunt. Unde conſulo, precor, moneo, quatenus tanta re diligenter inſpecta ſecundùm voluntatem Dei, Abbates illis inſtituas, ne in deſtructione Monaſteriorum & perditione Monachorum, tibi, quod abſit, damnationem acquiras.* Non potuit ampliùs ſpiritum ſuum Rex cohibere, inquit Eadmerus, ſed oppidò turbatus, cum iracundia, dixit: *Quid ad te? Numquid Abbatiæ non ſunt meæ? Hem, tu quod vis agis de villis tuis; & ego non agam quod volo de Abbatiis meis?* Cui Anſelmus: *Tuæ quidem ſunt, ut illas quaſi Advocatus defendas atque cuſtodias, non tuæ autem ut invadas aut devaſtes. Dei ſcimus eas eſſe, ut ſui Miniſtri inde vivant, non quò expeditiones & bella tua inde fiant. Denique villas & quamplures redditus habes, unde plenìter adminiſtrare tua potes. Eccleſiis, ſi placet, ſua dimitte.* Cui Rex: *Pro certo noveris mihi valde contraria eſſe quæ dicis. Nec enim Anteceſſor tuus auderet ullatenus Patri meo talia dicere; & nihil faciam pro te.*

Urbanum II. ceu legitimum Pontificem non agnoſcebat Anglia, donec *Vvalterus* Albanenſis Epiſcopus, ab eo miſſus in Inſulam Legatus, apud Regem effecit ut illum ceu *Beati Petri* Succeſſorem & Chriſti Vicarium coleret, atque in toto Regno coli juberet, ut *Eadmerus* teſtatur. Oeconomiâ cum feroce Principe utendum fuit, ac revera uſus eſt *Urbanus II.* ipſúmque minimè urſit ut Inveſtituras dimitteret, tolerandum aliquandiu abuſum ratus, Schiſmatis metu. Nec *Sanctus Anſelmus* ipſi quæſtionem hac de re intulit, aliunde ab eo vexatus ob negatam pecuniæ ſummam, & ob appellatum *Urbanum* Pontificem antequam id Edicto ſanciviſſet. Nec ſpes affulgebat ulla fore ut Inveſtituras dimitteret, ſecundùm Pontificum, Synodorúmque Decreta, qui Conſuetudinum, quantumvis pravarum, Regni ſui adeo tenax erat, ut in Majeſtatem ſuam committere, ſibique coronam eripere conteſtaretur, quicumque eas violaret: nec Epiſcopos Regni ſui Summum Pontificem appellare, & abſque ſua licentia Romam proficiſci permittebat, quia Regni Conſuetudines id vetabant, quas ſe ſervaturos promittebant Epiſcopi, cùm Inveſtituram à Rege accipiebant, ut colligitur ex colloquio Regis & Epiſcoporum ac Procerum cum *Sancto Anſelmo*, apud *Eadmerum* lib II. *Hiſtoriæ Novorum.*

Querelæ ad Urbanum II. delatæ de Vvillelmo II. Anglorum Rege.

In Concilio Barenſi, querelæ ad *Urbanum II.* de *Vvillelmo II.* Angliæ Rege delatæ ſunt, quas Pontifex Synodo coram expoſuit; accuſatus eſt, generatim venditionis & oppreſſionis Eccleſiarum, parúmque abfuit ne excommunicaretur: at de Inveſtituris nulla tunc facta mentio eſt. *Procedente deincepe ratione*, inquit Eadmerus, *de Rege Anglorum ſermo conſeritur, & ſiniſtra quædam de ipſo publicè prædicantur, Anſelmo inter illa demiſſo vultu ſedente, & loquentes nullo ſtrmone proſequente. Tandem*

dem de venditione & oppreſſione Eccleſiarum, de quibus inter alia vituperabatur, necne de injuriis Anſelmo illatis, Apoſtolicus acriter queſtus eſt. Quem » propterea, *inquit*, etiam, Regni ſui fecit extorrem, quoniam à B. Petri fidelitate & obedientia » nequivit ſeparare. *Et adjecit* Ecce vita illius » Tyranni qualis ad Apoſtolicam Sedem ſæpe de» lata eſt. Cui pro correctione ſua multa multoties » cohortatoriâ ſimul & caſtigatoriâ ſuaſione verba » mandavimus: ſed afflictio atque depulſio tanti » viri, quem coram videtis, ſatis innuit quantùm » profecimus. Ad hæc, Fratres, quid ſentitis, quid » decernitis? *Dixerunt*: Sententia plana eſt, & » Judicium evidens. Si enim ſemel, ſi ſecundò, ſi » tertiò vocaſti, & renuit audire, renuit diſcipli» nam accipere; reſtat ut gladio S. Petri ſub Ana» thematis ictu percuſſus, quod meruit ſentiat, do» nec à ſua pravitate diſcedat. *Reſpondit*: Ita eſt. *Audiens hæc Anſelmus, illico ſurrexit, & flexis genibus coram Papa præfatum Regem jam tunc excommunicare parato, vix obtinuit ne in Regem faceret, quod communis omnium Sententia promulgavit.* Ita refert *Eadmerus* lib. II. *Hiſtoriæ Novorum.*

In poſtrema Synodorum ſuarum Romæ celebrata *Urbanum II.* Inveſtituras, & Hominii exactionem ab Epiſcopis & Abbatibus, latâ in dantes, accipientes, & conſecrantes, Anathematis Sententiâ, prohibuiſſe ac damnaſſe diximus. Defuncto paulò poſt *Urbano*, & nuncio de ejus obitu in Angliam perlato, gaviſus eſt velut de fauſto eventu Rex *Vuillelmus*, dicens: *Dei odium habeat, qui inde curat.* Et quis *Urbano* ſucceſſiſſet interrogans, cùm *Anſelmo* ſimillimum audiſſet, nullam apud ſe ejus auctoritatem fore juravit: *Nec enim putabat*, inquit Eadmerus, *Apoſtolicum Orbis poſſe in Regno ſuo eſſe cujuſlibet Juris, niſi permiſſum à ſe.* Poſt aliquot menſes, repentina morte ſublatus eſt Rex *Vuillelmus*, in Eccleſiæ quidem communione toleratus, cæteroquin impœnitens. Ex hac rerum geſtarum ſerie, quibus interfuit, qui illarum Hiſtoriam ſcripſit *Eadmerus*, conſtat Decreta Pontificia & Synodica contra Inveſtituras in Anglia recepta non fuiſſe ſub Gregorii VII. Victoris III. & Urbani II. Pontificatu, nec uſquam ipſis parere voluiſſe *Vuillelmum II.*

Henrici in Regnum *Vuillelmi* fratris ſucceſſio, ſpem fecit maximam fore ut Eccleſia paululum reſpiraret, ac libertatem recuperaret; maximè cùm ipſo inaugurationis ſuæ die juraſſet, *Omnes oppreſſiones & iniquitates quæ ſub Fratre ſuo emerſerant, in omni ſua Dominatione, tam in Eccleſiis, quàm in ſæcularibus negotiis, ſe prohibiturum & ſubverſurum.*

Interim S. *Anſelmus* Roma in Angliam redux, *Henricum* Regem Serberiæ agentem convenit; qui ipſum cum gaudio excepit, ac inaugurationis maturationem ſuæ excuſavit, quòd ipſo, cujus juris erat, minimè expectato, illam perfici juſſiſſet.

Eadmerus lib. III. Hiſtoriæ Novorum.

Tum *poſtulatus eſt Anſelmus, pro conſuetudine Anteceſſorum ſuorum, Regi Hominium facere, & Archiepiſcopatum de manu ejus recipere. Quibus cùm ille nequaquam ſe aut velle, aut poſſe aſſenſum præbere reſponderet, interrogantibus quare, ſtatim quid ſuper his, & quibuſdam aliis in Romano Concilio acceperit, manifeſta relatione innotuit; itáque ſubinferens, ait:* Si Dominus Rex iſta ſuſcipere, & ſuſ» cepta ſervare voluerit, bene inter nos & firma » pax erit. Sin autem, non video remanere meum » in Anglia utile fore vel honeſtum; præſertim » cùm, ſi Epiſcopatus aut Abbatias dederit, pri» vari me penitus tam à ſui, quàm & eorum qui » ſuſceperint, communione neceſſe ſit. Nec enim » ea de cauſa Angliam redii, ut ſi ipſe Romano » Pontifici obedire nolit, in ea reſideam. Unde » quid velit, precor, edicat, ut ſciam quò me vertam.

Henrico I. Angliæ Regi in cauſa Inveſtiturarum S. Anſelmus reſiſtit.

His auditis, graviter commotum eſſe Regem, *Eadmerus* teſtatur. *Grave quippe*, inquit, *ſibi viſum eſt Inveſtituras Eccleſiarum, & Hominia Prælatorum perdere; Grave nihilominus Anſelmum à Regno ipſo nondum in Regno plenè confirmato, pati diſcedere. In uno ſiquidem videbatur ſibi quaſi dimidium Regni perdere: in alio verebatur, ne fratrem ſuum Robertum, qui tunc de Jeruſalem Normanniam redierat, Anſelmus adiret, & eum in Apoſtolicæ Sedis ſubjectionem deductum, quod facillimum factu ſciebat, Regem Angliæ faceret. De verbis igitur altrinſecus motis induciæ uſque Paſcha petitæ ſunt, quatenus utrinque Romam mitterentur, qui Decreta Apoſtolica in priſtinum Regni uſum mutarent; & interim Eccleſiis Angliæ in quo erant ſtatu manentibus, Anſelmus, redditis terris, quas Rex mortuus Eccleſiæ Cantuarienſi abſtulerat, ſuis omnibus reveſtiretur; ſicque fieret, ut ſi à ſententia flecti Papa nequiret, totius negotii ſumma in eum, quo tunc erat, ſtatum rediret.* Annuit Anſelmus, ne pravæ de ſe ſuſpicionis anſam Regi præberet: quamvis hæc omnia fruſtra fore prævideret, nec Romanum Pontificem Deceſſorum ſuorum, ac Synodorum contra Inveſtituras Decreta deſtructurum. Quæ verò poſt hæc *Paſchalis II.* cum *Henrico* Rege, quid *S. Anſelmus* egerit, in iſtius Diſſertationis progreſſu ediſſeram.

III. Sedis Apoſtolicæ ac Synodorum Decretis *Philippus I.* Rex Francorum paruit, ſolemnem dimittens Inveſtituram, quæ annuli & baculi Paſtoralis traditione fiebat, liberáſque Epiſcoporum Electiones eſſe ſinens, quamvis Regalium ſeu Feudorum, pro ſuo jure, Inveſtituram abſque hac ſolemnitate concederet, eorúmque ratione juramentum fidelitatis, non ſolemne hominium exigeret. Id conſtat ex *Yvone* Carnotenſi Epiſcopo, Epiſtola ſexageſima, ad Lugdunenſem Archiepiſcopum Sedis Apoſtolicæ Legatum *Hugonem* data. Præceperat ille *Yvoni* & Comprovincialibus Epiſcopis, ut à conſecratione *Daimberti*, Senonenſis Archipræſulis electi abſtinerent duplicem ob cauſam: primam, quòd ſibi ante conſecrationem præſentari, ac ſubjectionem & obedientiam tanquam primati profiteri deberet: ſecundam, quòd Inveſtituram Epiſcopatus de manu Regis accepiſſet, contra Pontificum & Synodorum Decreta. Quòd primum impedimentum ſpectat, reſpondet *Yvo*, ad illam Primati obedientiæ Profeſſionem Epiſcopos ante conſecrationem non teneri: nec jus iſtud in Senonenſi Provincia, aut in aliis, antiquitatem inſtituiſſe, vel conſuetudinem ſervaſſe. Quòd ſecundum attinet, *Daimbertum* Inveſtituram à Rege accepiſſe negat: quamvis conceſſio Epiſcopatus poſt canonicam electionem quovis modo à Rege facta, fidei vel religioni minimè obeſſet, cùm traditio baculi & annuli à Principibus, nullam ſacramenti ſpeciem gerat. Hujuſmodi Conceſſionem & Inveſtituram ab Eccleſia non eſſe improbatam, ſed ſolam Canonicarum Electionum oppreſſionem, & corporalem Inveſtituram per traditionem annuli & baculi, ab *Urbano II.* fuiſſe prohibitam ac damnatam. Octavam Synodum prohibuiſſe quidem Principibus, ne electioni, ad ejus opprimendam libertatem ſe immiſcerent, non verò ne Epiſcopatus, poſt legitimam electionem concederent. Parum autem referre quo ſigno fieret hujuſmodi conceſſio, cùm Reges nihil ſpirituale dare ſe perſuaſum habeant, ſed ſolam Feudorum poſſeſſionem, quæ Regibus accepta referri debet, qui munificentia ſua Eccleſias ditarunt. *Quod autem ſcripſiſti*, inquit, *prædictum Electum Inveſtituram Epiſcopatus de manu Regis accepiſſe, nec relatum nobis*

Sedis Apoſtolicæ ac Synodorum Decretis in cauſa Inveſtiturarum paruit Rex Chriſtianiſſimus Philippus I.

Yvo Carnotenſis Inveſtituras excuſſat prout à Regibus Chriſtianiſſimis exercebantur.

bis ab aliquo qui viderit, nec cognitum. Quod tamen ſi factum eſſet, cùm hoc nullam vim Sacramenti gerat in conſtituendo Epiſcopo vel admiſſum, vel omiſſum, quid fidei, quid ſacræ Religioni officiat, ignoramus: Cùm poſt Canonicam electionem Reges ipſos Apoſtolica Auctoritate à conceſſione Epiſcopatuum prohibitos minimè videamus. Legimus enim ſanctæ recordationis Summos Pontifices aliquando apud Reges pro Electis Eccleſiarum, ut eis ab ipſis Regibus concederentur Epiſcopatus ad quos electi erant, interceſſiſſe: aliquorum, quia conceſſiones Regum nondum conſecuti fuerant, conſecrationes diſtuliſſe. Quorum exempla ſuppoſuiſſemus, niſi prolixitatem Epiſtolæ vitaſſemus. Dominus quoque Papa Urbanus Reges tantùm à corporali Inveſtitura excludit, quantùm intelleximus, non ab electione, in quantum ſunt caput populi, vel conceſſione: Quamvis Octava Synodus ſolùm prohibeat eos intereſſe electioni, non conceſſioni. Quæ conceſſio ſive fiat manu, ſive nutu, ſive lingua, ſive virga, quid refert? Cùm Reges nihil ſpirituale ſe dare intendant, ſed tantùm aut votis petentium annuere, aut Villas Eccleſiaſticas, & alia bona exteriora, quæ de munificentia Regum obtinent Eccleſiæ, ipſis Electis concedere. Unde Auguſtinus ſuper Joannem, Tract. VI. Quo jure defendis Villas Eccleſiæ, divino, an humano? Divinum jus in Scripturis habemus, humanum in Legibus Regum. Unde quiſque poſſidet quod poſſidet? Nonne jure humano? Nam jure divino Domini eſt terra & plenitudo ejus. Jure humano dicitur, Hæc villa mea eſt, hæc domus mea eſt, hic ſervus meus eſt. Tolle jura Imperatorum, quis audet dicere, Hæc villa mea eſt, meus eſt iſte ſervus, mea eſt iſta domus? *Item:* Noli dicere, Quid mihi & Regi? Quid tibi ergo & poſſeſſioni? Per jura Regum poſſidentur poſſeſſiones. Dixiſti, Quid mihi & Regi? Noli dicere poſſeſſiones tuas, quia ad ipſa jura renuntiaſti humana, quibus poſſeſſiones poſſidentur.

Addit *Yvo Carnotenſis*, Hæc cùm æterna Lege ſancita non ſint, poſſe ab Eccleſia conniventibus oculis aſpici & tolerari, vel ſeveriùs emendari. *Quòd ſi hæc æterna lege ſancita eſſent, non eſſet in manu Præſidentium, ut ea in quibuſdam diſtrictè judicarent, in quibuſdam miſericorditer relaxarent, ipſis in honore accepto permanentibus, contra quos iſta loquuntur. Nunc verò quia ea illicita maximè facit Præſidentium prohibitio, licita quoque eorumdem pro ſua æſtimatione remiſſio; videmus nullos, aut penè nullos pro hujuſmodi tranſgreſſione damnatos, plurimos autem vexatos, plurimas Eccleſias ſpoliatas, plurima ſcandala exorta, diviſum Regnum & Sacerdotium, ſine quorum concordia res humanæ nec incolumes eſſe poſſunt, nec tutæ, &c.*

Altero momento probatur *Philippum I.* Francorum Regem *Urbani II.* & Synodorum ab eo celebratarum, Claromontanæ præſertim Decretis contra Inveſtituras paruiſſe; quòd nimirum *Paſchalis II. Urbani* Succeſſor in Gallias confugerit, *Ludovici Craſſi* Regis præſidium adversùs *Henricum V.* Imperatorem imploraturus, qui uſum Inveſtiturarum contra Pontificia & Synodica Decreta & Anathema pertinaciter retinebat. Quod ſanè *Paſchalis* non feciſſet, ſi Rex Galliarum tum temporis ſolemnem Inveſtituram, prout erat ab *Urbano II.* damnata, æquè ac ipſe Imperator, uſurpaſſet. Nec *Sugerius* Abbas *S. Dionyſii* in Vita *Ludovici Craſſi* colloquium *Paſchalis II.* cum Legatis Imperatoris approbaſſet, dicentis: *Si virga & annulo inveſtiatur, cùm ad Altaria ejuſmodi pertineant, contra Deum uſurpare: ſi ſacratas Corpori & Sanguini Dominico manus, Laici manibus gladio ſanguinolentis obligando ſupponant, Ordini ſuo & ſacræ Unctioni derogare.* Has, inquam, propoſitiones A *Paſchalis II.* non approbaſſet *Sugerius Ludovico* Regi addictiſſimus, nec *ſervicoſos* Imperatoris Legatos appellaſſet, his obſiſtentes, ſi Rex Francorum adhuc Inveſtituram per annulum & baculum, ante electionem, immo ſine electione conceſſiſſet; ac Hominium ſolemne ab Epiſcopis & Abbatibus exegiſſet.

Denique concordia Regnum inter & Sacerdotium violata non eſt in Galliis, Inveſtiturarum occaſione, ut in Germania, ut teſtatur *Yvo Carnotenſis* Epiſtola ducenteſima trigeſima-octava ad Summum Pontificem Paſchalem. *Regnum*, inquit, *Francorum præ cæteris Regnis Sedi Apoſtolicæ ſem-* B *per fuit obnoxium: & idcirco quantùm ad ipſas Regias perſonas pertinuit, nulla fuit diviſio inter Regnum & Sacerdotium. Quod ergo hactenus cum pace & utilitate Eccleſiæ obſervatum eſt, humiliter petimus ut de cætero obſervetur, & Regni Francorum pax & Summi Sacerdotis, nulla ſubreptione diſſolvatur.* At veriſimile non eſt quòd tam fauſta Regni & Sacerdotii concordia conſervata fuiſſet, niſi Reges Francorum Decretis Pontificiis fuiſſent obſecuti, & Inveſtiturarum ſolemnem morem per traditionem annuli & baculi Paſtoralis dimiſiſſent. Ipſos tamen uſos ſemper fuiſſe jure ſuo approbandi electionem factam, & bona Eccleſiaſtica Electo C concedendi; nec ipſis propterea negotium faceſſiviſſe Romanos Pontifices, colligitur ex Epiſtola CIV. *Yvonis Carnotenſis* ad *Paſchalem II* data, in qua de *Galone* ad Epiſcopatum Bellovacenſem electo ita ſcribit: *Rex non vult electioni aſſenſum præbere, nec Electo bona Epiſcopalia dimittere.*

SCHOLION I.

Huic Articulo, pag. 505. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Affert quaſdam rationes pro Inveſtituris, quibus non reſpondet.*

D R. De Inveſtituris hiſtoricè tantùm tracto, non Theologicè. Quid geſtum, dictum & ſcriptum ſit hac in cauſa, ſive pro Inveſtituris, ſive contra Inveſtituras, refero bona fide. Quod ab Eccleſia latum eſt ea de controverſia Judicium, veneror & amplector.

SCHOLION. II.

Ad eumdem Articulum, pag. 511. hæc notant Religioſi Cenſores: *Excuſat inveſtituras eodem modo quo fiebant à Regibus Galliæ, relicta libertate electionis, data dumtaxat poſſeſſione temporalium: Quod verò detur baculo vel alio ſigno, parum intereſt, dum Rex non intendat conferre aliquid ſpirituale.*

R. Non ego ſolus excuſo: excuſa: Yvo Carnotenſis Epiſcopus, ſanctiſſimus & doctiſſimus, Epiſtola LX. ad *Hu-* E *gonem* Lugdunenſem Archiepiſcopum & Sedis Apoſtolicæ Legatum. *Yvonis* rationes & verba refero paginis ſequentibus, ſcilicet pag. 513. & 514.

SCHOLION III.

In eodem Articulo: hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores, pag. 514. Edit. primæ: *Poſſunt ea tolerari, quæ ſola lege humana prohibentur.*

R. Hæc Propoſitio vera eſt & innoxia. Ab eo enim qui legem condidit, vel cujus eſt ad legis obſervantiam cogere ſubditos, vel eam moderari aut remittere, poſſe F tolerari ea quæ ſola lege humana prohibentur, certiſſimum eſt. Verum nec ea Propoſitio legitur loco à RR. Cenſoribus notato. Sic tantùm ego: *Addit Yvo Carnotenſis, Hæc cùm æterna lege ſancita non ſint, poſſe ab Eccleſia conniventibus oculis aſpici & tolerari, vel ſeveriùs emendari.* Yvonis Carnotenſis verba ſubjicio.

ART. VII.

ARTICULUS VII.

Paſchalis II. Henricum I. Angliæ Regem ad Inveſtituras dimittendas compulit: Hominium verò ut ab Epiſcopis pro Feudis ſive Regalibus exigeret, ſecundùm Regni mores, prudenti Oeconomia permiſit.

Henrici I. Angliæ Regis ad Paſchalem II. legationes & S. Anſelmi literæ rogantes ut Deceſſoris ſui Decreta contra Inveſtituras & hominia Epiſcoporum temperet.

CUm Serberiæ inter *S. Anſelmum* & *Henricum I.* Angliæ Regem de mittendis utrinque nunciis pro Inveſtiturarum negotio conveniſſet, *S. Anſelmus* per ſuos ad *Paſchalem II.* his verbis reſcripſit (Epiſtola 11. Lib. IV.) *Quoniam de Sedis Apoſtolicæ Auctoritate pendent filiorum Eccleſiæ directiones, & conſilia: idcirco ad veſtræ Paternitatis recurro præceptum & conſilium... Mortuo Rege Guillelmo, cujus violentia per triennium exulavi ab Anglia, cum magno deſiderio ſum à Domino meo Rege Henrico, & à Principibus ejus, & ab Eccleſia Anglorum revocatus, & cum magno gaudio ſuſceptus. Qui poſtquam intellexerunt Inſtitutionem, quam audivi fieri in Romano Concilio à venerabilis memoriæ Prædeceſſore veſtro Papa Urbano, Ne ſcilicet aliquis ſuſciperet Inveſtituram Eccleſiæ de manu Laïci, & ne Epiſcopus vel Abbas homo ejus fieret: ſenſi & audivi quia nullo modo eam Rex & Principes ejus vellent ſuſcipere. Qua de re mihi neceſſarium veſtræ Celſitudinis conſilium expecto.*

Alias etiam ad eumdem Pontificem literas dedit, quibus ejus Sanctitatem rogavit, ut, ſi fas eſſet, Deceſſoris ſui contra Inveſtituras & Hominia Sententiam temperaret, ad fovendam Regnum inter & Sacerdotium concordiam. *Poſtquam*, inquit, *revocatus à Rege Angliæ qui nunc eſt, ad Epiſcopatum redii, oſtendi Decreta Apoſtolica, quæ in Romano Concilio præſens audivi, Ne ſcilicet Laïcus Inveſtituras Eccleſiarum daret, neque aliquis de manu ejus acciperet, aut pro hoc homo ejus fieret, nec aliquis hac præſumentem conſecraret; qui verò hæc tranſgrederetur, excommunicationi ſancti Concilii ſubjaceret. Quod audientes Rex & Principes ejus, ipſi etiam Epiſcopi quanta mala hinc proceſſura, quid potiùs ſe facturos, quàm hæc Decreta ſuſcepturos acclamaverunt, graver dicere; dicant Legati præſentes qui audierunt. Tandem in me converſi uno ſenſu omnes pariter affirmaverunt: Me poſſe extinguere omne malum, quod ex his Decretis proceſſerit, aſſeverant, ſi precibus Epiſcoporum meas vellem aſſociare, quatenus Celſitudini veſtræ placeret prædictam Sententiam mitigare. Quod ſi facere recuſarem, omne malum quod inde eveniret, mihi imputandum ſine ulla mea excuſatione judicarent. Ne igitur aliquid videar contemnere, aut meo ſolo ſenſu, vel propria voluntate quicquam facere, nec illos audeo non audire, nec de veſtræ Sanctitatis diſpoſitione aliquatenus volo exire. Servata igitur apud me reverentia & obedientia Sedis Apoſtolicæ, precor ut, quantùm Dignitas veſtra ſecundùm Deum permittit, petitioni prædictæ, quam vobis Legati exponent, juxta ſapientiam veſtram condeſcendatis; & quid me jubeatis in hac re facere, quicquid futurum ſit per Legatos præſentes certum me faciatis.*

Paſchalis II. in prohibendis Inveſtituris & hominiis Epiſcoporum Laïcis conſtantia.

Apud *Paſchalem II.* Eccleſiaſticæ libertatis defenſorem acerrimum, & Decretorum, quæ à ſuis Deceſſoribus & frequentibus Synodis contra Inveſtituras condita erant, tenaciſſimum, promovere nihil potuit *Henrici* Regis Legatio, nihil obtinere Epiſcoporum, & ipſius Archipræſulis *S. Anſelmi* preces. Regii Oratores has ad ejus Majeſtatem Pontificis Literas retulerunt: *Legationis tuæ verba, Fili Cariſſime, gratanter excepimus, ſed vellemus obedientiam promittentis. In quibus nimirum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ illa in Regno tuo pollicebaris, A quæ tempore patris tui habuerat, eos requirens honores, quos tempore Anteceſſorum noſtrorum pater tuus habuerat. Quæ profectò omnia grata in ſuperficie viderentur, interiùs requiſita, & Legati tui vocibus expoſita, gravia & vehementiſſima apparuerunt. Quærebas enim ut tibi Epiſcoporum Abbatúmque per Inveſtituram conſtituendorum jus & facultas à Romana indulgeretur Eccleſia, & quod per ſe ſolum fieri omnipotens Dominus perhibet, hoc Regiæ poteſtatis fieret. Ait enim Dominus:* Ego ſum oſtium; per me ſi quis introierit, ſalvabitur. *Cùm autem Eccleſiæ oſtium Reges eſſe arrogant, fit profectò ut qui per eos Eccleſiam ingrediuntur, non Paſtores, ſed fures & latrones habeantur, eodem Domino dicente:* B Qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, fur eſt & latro. *Et quidem ſi à nobis magnum aliquid tua Dilectio poſtularet, quod cum Deo, cum juſtitia, cum noſtri ordinis ſalute concedi poſſet, utique concederemus. Hoc verò tam grave, tam indignum eſt, ut nulla ratione Catholica id admittat Eccleſia. Faciliùs ad extrema qualibet B. Ambroſius cogi potuit, quàm Imperatori Eccleſiæ permittere poteſtatem. Reſpondit enim: Noli gravare te, Imperator, ut putes in ea quæ divina ſunt Imperiale aliquod jus habere. Noli te extollere, ſed ſi vis diutiùs imperare, eſto Dei ſubditus. Scriptum eſt:* Quæ Dei C Deo, quæ Cæſaris Cæſari. *Ad Imperatorem Palatia pertinent, ad Sacerdotem Eccleſiæ: publicorum tibi mœnium jus commiſſum eſt, non ſacrorum. Quid tibi cum adultera? Adultera eſt enim, quæ non eſt legitimo conjugio copulata. Audis, ò Rex, adulteram Eccleſiam nuncupari, quæ non legitimè nupſerit. Eccleſiæ ſiquidem ſponſus unuſquiſque æſtimatur Epiſcopus .... Si Eccleſiæ filius es, permitte matri tuæ legitimum ſortiri conjugium; ut non per hominem, ſed per Deum & hominem Chriſtum, legitimo ſponſo copuletur. Per Deum enim Epiſcopos eligi, cum canonicè eliguntur, teſtatur Apoſtolus dicens:* Nec quiſ- D quam ſibi ſumit honorem, ſed qui à Deo vocatur tanquam Aaron. *Et B. Ambroſius:* Meritò, *inquit*, creditur quòd divino eſſet electus judicio quem omnes poſtulaviſſent. *Et poſt pauca.* Ubi univerſorum poſtulatio congruit, dubitare nos non oportet, ibi Dominum Jeſum & voluntatis auctorem, & petitionis arbitrum fore, & ordinationis Præſulem, & largitorem gratiæ. *Præterea Propheta David ad Eccleſiam loquens ait:* Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii, conſtitues eos Principes ſuper omnem terram. *Eccleſia filios genuit, Eccleſia Principes ſtatuit..... E Monſtruoſum profectò eſt, ut patrem filius generare, homo Deum creare debeat. Sacerdotes namque in Scripturis Sanctis Deos vocari, tanquam Dei Vicarios manifeſtum eſt ... Propter hoc Sancta Romana Eccleſia & Apoſtolica per Prædeceſſores noſtros Regiæ uſurpationi & Inveſtituræ abominabili vivaciter obviare curavit, & graviſſimis perſecutionibus per Tyrannos affecta uſque ad tempora noſtra, non deſtitit. Confidimus autem in Domino, quoniam nec in nobis confidentiæ ſuæ virtutem Eccleſiæ Princeps Petrus & Epiſcoporum primus amittet. Porro ſæcularium Poteſtatum & Regum in Eccleſia quod ſit officium, exponit Apoſtolus Paulus dicens:* Dei enim Miniſter eſt tibi in bonum. Non enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim Miniſter eſt, vindex in ira ei qui malè agit ... *Inter iſta, Rex, nullius tibi perſuaſio profana ſurripiat, quaſi aut poteſtati tuæ aliquid diminuere, aut nos in Epiſcoporum promotione aliquid nobis velimus ampliùs vendicare. Immò ſi ab hoc propter Deum deſiſtas, quod contra Deum eſſe manifeſtum eſt, quod cum Deo nec tu exercere, nec nos concedere cum noſtra ſeu tua ſalute poſſumus, quicquid deinceps poſtulaveris, quod cum Deo poſſumus, libentiùs indulgebimus, & honori*

nori tuo, & ſublimationi propenſius inſiſtemus. Nec exiſtimes quod poteſtatis tuæ columen infirmetur, ſi ab hac profana uſurpatione deſiſtas. Immò tunc validiùs, tunc robuſtiùs, tunc honorabiliùs regnabis, cùm in Regno tuo divina regnabit auctoritas. Hanc *Paſchalis II.* Epiſtolam exhibet *Eadmerus* Lib. III. *Hiſtoriæ Novorum.*

Narrat idem auctor perpetuus *S. Anſelmi* comes, quomodo Rex ipſum ad Aulam vocavit, de negotio, de quo induciæ datæ fuerant, reſponſurum, atque *Exegit ab eo ut homo ſuus fieret, & eos quibus Epiſcopatus vel Abbatias ſe daturum dicebat, pro more Anteceſſorum ſuorum conſecraret, aut terram ſuam ſine retractatione & feſtinanter exiret.* B Anſelmum verò reſpondiſſe: *Dixi quemadmodum Romano Concilio interfuerim, quidque ibi à Sede B. Petri acceperim. Si ergo excommunicationi, cujus in hoc Regno Relator exſtiti, memet alicujus rei cauſa ſubjiciom, cui, quæſo, deinceps adhærere potero, meo judicio excommunicatus? Nuncii hæc ipſa mutare directi, infecto negotio reverſi ſunt. Hominium igitur quæ cum ſalute & honeſtate mea nequeo transgredi, me transgreſſorem fieri non videtur ſani conſilii. Rex repoſuit: Quid ad me? Uſus Anteceſſorum meorum nolo perdere, nec in Regno meo, qui meus non ſit, quemquam ſuſtinere.* Anſelmus his nequaquam turbatus, in Eccleſiam ſuam ſeceſſit, C ad omnia pro Eccleſiæ Diſciplina & libertate, ac pro obedientia Sedi Apoſtolicæ debita, conſtanti animo perferenda paratiſſimus.

Haud multò poſt, amicas in ſpeciem pacificáſque Literas à Rege accepit, quibus eum rogabat ut ad ſe veniret, alio conſilio negotium Inveſtiturarum moderari volentem. Vvintoniam itaque cum aliis Epiſcopis ac Principibus, *Anſelmus* convenit; qui ab ipſo impetrarunt, ut novis datis induciis, novi Nuncii ſolertiores Romam mitterentur, qui Summo Pontifici denuntiarent, niſi à Sententia diſcederet, *Anſelmum* cum ſuis ex Anglia pulſum iri, D ipſum verò *totius Regni ſubjectionem, & commodum quod inde ſingulis annis habere ſolebat*, Denarium ſcilicet S. Petri, *perditurum.* Miſſi ſunt à Rege tres Epiſcopi, ab *Anſelmo* Monachi duo. Romam ubi pervenere, Pontificem obteſtati ſunt ut auſteriorem Deceſſoris ſui temperando Sententiam, Anglicanæ Eccleſiæ paci proſpiceret, nec Regem erga Sedem Apoſtolicam bene affectum ſeveritate nimia, & pertinaci negatione Inveſtiturarum offenderet, atque ad extrema compelleret. Reſpondit propoſiti tenax Pontifex: *Se nec pro capitis ſui redemptione hoc facturum.* Dixitque indignabundus: E *Decreta & Inſtitutiones Sanctorum Patrum, minis actus unius hominis diſſiparem?* Mox ad Regem *Henricum* Literas dedit, urbaniſſimas quidem, & paternum amorem ſpirantes, ſed ipſum vehementer urgentes ut Inveſtituras dimitteret: quin etiam Judicio Sancti Spiritus illarum uſum ipſi, ut & Principibus cæteris, interdicens. *Deſerviſti*, inquit, *Fratris tui Regis impietatem, quam divino conſpicis Judicio terribiliter vindicatam, Eccleſiæ libertati reſtituiſti, Clerum honorare cœpiſti, & Cleri Principes Epiſcopos, immò in his Chriſtum Dominum venerari. Confidimus itaque quia uſque in finem cautiùs ſapies, & in eadem probitate perſiſtes;* F *niſi ſunt aliqui perverſæ mentis homines, qui cor Regium, per Epiſcoporum & Abbatum Inveſtituras divinæ indignationi aptare conantur. Quorum in hac parte conſilia tanquam virus tibi ſunt vitanda, ne illum offendas per quem Reges regnant, & Potentes juſta decernunt. Quem profectò ſi propitium habueris, fœliciter regnabis, poteſtatémque integram & divitias obtinebis. Quem ſi, quod abſit, offenderis, non Procerum conſilia, non Militum ſubſidia, non arma, non divitiæ, ubi ſubvertere cœperit, poterunt ſub-*

A *venire. Porro in honore Domini, in Eccleſiæ libertate nos familiares, nos adjutores habebis. Nec opineris quia quiſquam nos à tua divellet amicitia, ſi ab Inveſtituris abſtinueris, ſi honorem debitum, & libertatem à Domino inſtitutam Eccleſiæ conſervaveris. Eccleſiarum ſiquidem Inveſtituras nos Sancti Spiritus Judicio Regibus & Principibus, immò Laicis omnibus interdicimus. Nec enim decet ut à filio mater in ſervitutem adducatur ut Sponſum, quem non optavit, accipiat.*

Solemnis illa Inveſtiturarum interdictio à *Paſchali II.* facta eſt in Synodo Lateranenſi anno milleſimo centeſimo-ſecundo celebrata, de qua B idem Pontifex in Epiſtola eodem tempore ad *S. Anſelmum* data ita ſcribit: *Qua de re in Synodo nuper ad Lateranenſe Conſiſtorium celebrata, Patrum noſtrorum Decreta renovavimus, ſancientes & interdicentes, ne quiſquam omnino Clericus de manu Laici Eccleſias, vel Eccleſiaſtica bona ſuſcipiat. Hæc eſt enim ſimoniacæ pravitatis radix, dum ad percipiendos honores Eccleſiæ, ſæcularibus perſonis inſipientes homines placere deſiderant. Idcirco Sanctorum Conciliorum veneranda majeſtas ſæcularium Principum poteſtatem ab Eccleſiaſticis electionibus decrevit arcendam: ut ſicut per ſolum Chriſtum prima in baptiſmo Eccleſiæ janua, ultima in morte vitæ aperi-* C *tur æterna: ita per ſolum Chriſtum ovilis Chriſti Oſtiarius ſtatuatur, per quem Chriſti ovibus, non pro mercedibus ovium, ſed pro Chriſto ingreſſus & egreſſus ad vitam perducatur æternam..... Hæc ita doceas, ſicut ſcis tuo Primatui expedire.*

Paſchalis II. Inveſtituras in Synodo Lateranenſi prohibet.

Epiſcopis, qui à Rege, & Monachis, qui ab *Anſelmo* Romam directi fuerant, reverſis, Rex, Principibus Londoniæ congregatis, *Anſelmum* per internuntios convenit, ut ſibi Conſuetudines Paternas non negaret, aut Regno excederet. Petiit ille, ut Literæ Summi Pontificis, cùm ad Regem, tum ad ſeipſum, de præſenti negotio datæ D legerentur: tum ſe, quantùm ſalvo officio & Sedis Apoſtolicæ reverentia, fas eſſet, ejus obtemperaturum Majeſtati. Conditionem, quoad Literas ad ſe datas, Rex eluſit. Palam perlectæ ſunt quæ ad *Anſelmum* directæ: Jamque Regem cauſâ cecidiſſe Procerum Conſeſſus exiſtimabat; cùm adulatores & mercenarii Epiſcopi, qui Romam Regis Oratores iverant, eam opinionem prohibuere, inſigni mendacio Principi gratificati, & Eccleſiæ libertatem nefariè prodentes. Aſſeruerunt quippe, ſe alia Romæ à Summo Pontifice verbis accepiſſe, quàm Literæ ad *Anſelmum*, vel etiam ad Regem directæ continerent. *Requiſitique*, inquit *Eadmerus* Lib. E III. Hiſtoriæ Novorum, *conteſtati ſunt in Epiſcopali veritate, Papam ipſum Regi verbis puris mandaſſe per ſe, Quoniam quamdiu in aliis vitam boni Principis ageret, de Eccleſiarum Inveſtituris æquanimiter illum toleraret, nec eum ullo excommunicationis vinculo innecteret, ſi religioſas perſonas per dationem Virgæ Paſtoralis eis inveſtiret. Cur autem hanc tanti doni dignitatem ei per Chartæ inſcriptionem noluerit delegare, eam fore hanc cauſam eſſe, videlicet, ne in aliorum notitiam Principum prolatâ, ipſi eam ſibi uſurparent, Romani Pontificis Auctoritate contemptâ.* Contra, qui miſſi fuerant ab *Anſelmo* Archipræſule, F conteſtabantur Papam nihil cuilibet verbis mandaſſe, quod Literis aliquatenus adverſaretur: Quibus reponebant Epiſcopi, ſe clam illis alia egiſſe, palam alia. Inde orta inter Proceres diſſenſio. Quidam enim Scriptis ſigillo Summi Pontificis munitis, & Monachorum relationi credendum eſſe propugnabant: Alii verò trium Epiſcoporum aſſertionibus, quàm vervecum pellibus atramento denigratis, & plumbi maſſula oneratis, potiùs cedendum eſſe, *abjecto Monachellorum teſtimonio, qui, ubi ſæculo ſe abrenuntiare profeſſi*

Adulatores Epiſcopi Eccleſiæ libertatem nefariè produnt.

ſunt,

ſunt, omne (inquiebant) *ſecularis negotii teſtimonium perdiderunt.* Balduinus Monachorum primarius reſpondit, negotium iſtud ſeculare non eſſe. Præterea Literarum Apoſtolicarum teſtimonio ipſos convinci. Repoſuere fraudulenti præſules: *Teſtimonium Monachorum contra Epiſcopos non recipimus, & ovinæ pellis reciperemus? Væ, væ* (dixerunt Viri Religioſi) *nomi: & Evangelia pellibus ovinis inſcribuntur?* Tam pertinax contentio magnas in anguſtias *Anſelmum* conjecit. Grave namque videbatur Literis Apoſtolicis derogare fidem: Gravis aliunde ſcandali fomes, Antiſtitum relationem, in Epiſcopali veritate illam eſſe veram conteſtantium, adverſa fronte refellere. Literarum porrò à *Paſchali II.* ad *Anſelmum* ſcriptarum verba hæc erant: *Adverſus illam venenoſam ſimoniacæ pravitatis radicem, Eccleſiarum videlicet Inveſtituram, quàm validè, quàm robuſtè, quàm ſeverè Patres noſtri præteritis temporibus deviaverint, ſapientia tua ſatis eſt manifeſtum. Reverendæ in Chriſto memoriæ Prædeceſſoris noſtri Domini Urbani tempore apud Barum collecto venerabili Epiſcoporum & Abbatum ex diverſis partibus Concilio, in quo tua Religio & Nos ipſi interfuimus, ſicut qui nobiſcum aderant reminiſcuntur, in eamdem peſtem excommunicationis eſt prolata Sententia. Et nos eumdem cum Patribus noſtris Spiritum habentes, idem ſapimus, & eadem teſtamur.* Hæc Epiſtola data eſt Beneventi II. Idus Decembris. MCII.

Rex Apoſtolicarum Literarum nulla prorſus habita ratione, faventibus & incitantibus ejus Majeſtatem Epiſcopis, Regnique Proceribus, *Anſelmum* Archipræſulem urgebat, ut abſque ulla cunctatione *ſibi Hominium faceret, & eos quibus ſe daturum protinus Epiſcopatus dicebat, conſecraturum ſponderet, ſervata in omnibus Anteceſſorum conſuetudine.* Reſpondit *Anſelmus*, in hac Epiſcoporum & Literarum Apoſtolicarum varietate ac diſſenſione ſatius eſſe Romanum Pontificem conſulere quàm in re tam ambigua præcipitare ſententiam. Tum qui Romam à Rege miſſi fuerant Epiſcopi, relationem ſuam conſtantiſſimè confirmarunt, ad omnia probanda ſe paratos conteſtati, appellato etiam Summi Pontificis teſtimonio. *Anſelmus* litem hoc in Conventu minimè finiendam diutius inpræſentiarum conteſtari nolens, ad Procerum ſententiam inclinatus eſt, atque in eorum gratiam ſpopondit, ſi Rex interim Inveſtituras Eccleſiarum daret, ſe licèt nec approbante, nec concedente, nec ſe danti, nec accipienti communionem ſubtracturum ſuam, donec reverſis Nunciis Romam deſtinandis, de Summi Pontificis voluntate certior factus eſſet. Se tamen ſic Inveſtitorum conſecraturum neminem, aut conſecrandi licentiam aliis conceſſurum. Sic utrinque ſopitâ ad tempus controverſiâ, Rex per dationem virgæ Paſtoralis duos è Clericis ſuis duobus Epiſcopatibus inveſtivit. Ita refert *Eadmerus* lib. III. *Hiſtoria Novorum.*

S. Anſelmi invicta conſtantia.

Anno milleſimo centeſimo-ſecundo, media penè Quadrageſima, *Henricus* Rex *Anſelmi* Archipræſulis iterum tentavit conſtantiam, miniſque frangere conatus eſt. Reſpondit ille Nuncios, quos ad Sedem Apoſtolicam miſerat, reverſos eſſe, Literáſque à Romano Pontifice retuliſſe, quas inſpici oporteret, ſi fortè Regis voluntati faverent, aut *Anſelmum* ipſum illi condeſcendere ſinerent. Se ambages hujuſmodi ultra non laturum *Henricus* repoſuit, finalem ſe velle ſententiam. *Quid mihi*, inquit, *de meis cum Papa? Quæ Anteceſſores mei in hoc Regno poſſederunt, mea ſunt. Hæc ſi quis auferre mihi voluerit, quod inimicus meus ſit, omnis qui me diligit, certiſſimè noverit.* Ad quæ intrepidus Anſelmus: *Nihil*, inquit, *eorum quæ ipſius eſſe ſcio, ipſi tollo, aut tollere volo. Verumtamen noveris, quod hæc pro redemptione capitis mei conſentiam ei de iis quæ præſens audivi in Romano Concilio prohiberi, niſi ab eadem Sede Interdictorum abſolutionis Sententia prodeat, à qua conſtitutionis ipſorum vinculum prodiit.* Regis obſtinatio, *Anſelmi* conſtantia; illius impetus, iſtius fervor, Eccleſiæ, ipſique *Anſelmo* graviora mala portendebant. Proceres eorum præſenſione illachrymari; Eccleſia precibus ad Chriſtum fuſis ea deprecari. Interim Rex, minis ac imperio in preces converſis, *Anſelmum* urgere ut ipſe Romam pergat, &, quod alii nequivere, à Summo Pontifice impetrare ſatagat, *Ne ipſe perdendo ſuorum Jura Anteceſſorum, eis vilior fiat.* Inducias ad Paſcha uſque poſtulat Sanctus Archipræſul, ut audito Epiſcoporum, Regnique Primatum conſilio, conveniens det reſponſum.

S. Anſelmus Romam cum Regis Oratore proficiſcitur.

Celebrato Paſchate ad Aulam redit *Anſelmus.* Procerum Sententiam de præſenti negotio rogat. Ipſi perſuadent ut procurandæ cauſa pacis Romam ſe conferat cum Regis Oratore, ipſique preces Principis, & Regni negotia coram Summo Pontifice exponenti, teſtimonio ſuo, ſi vera dixerit, ſuffragetur. Annuit Sanctus Archipræſul, & profectionem maturat. Cauſa feſtinandi hæc fuit. Literas à *Paſchali II.* recèns acceperat, quarum lectionem Rex, nec per ſe, nec per Miniſtros audire voluit. Metuebat *Anſelmus*, ne Pontificis Reſponſa Epiſcoporum aſſertionibus contraria eſſent, & ne aliquos Abbates à Rege inveſtitos, & Epiſcopos qui ipſos inauguraverant, excommunicaſſet, à quorum communione ſi ſubtrahere ſe teneretur, magis inflammaretur præſens diſſidium, graviúſque ſcandalum oriretur. Pontificias quippe Literas nondum inſpexerat, cavens ne ſi fortè Rex, mutato conſilio, eas inſpiciendas requireret, ſigillóque excluſas reperiret, aliquid haberet quod earum auctoritati non injuriâ objicere poſſet. Has ob cauſas profectionem acceleravit prudentiſſimus Archipræſul, & ab Anglia ſolvit V. Kalendas Maii, anno MCIII.

Literas porrò *Paſchalis* Papæ non ante reſeravit, quàm Beccum perveniſſet. His Epiſcopos à Rege anno ſuperiori ad Sedem Apoſtolicam miſſos, mendacii & fraudis palam arguebat, damnabátque longè ſe abfuiſſe aſſerens ab Inveſtituris ejus Majeſtati quoquo modo permittendis, quæ illicitæ prorſus eſſent, ac meritò damnatæ. Epiſcopos verò mendaces, & Eccleſiaſticæ libertatis, Regiæque ſalutis proditores excommunicabat, donec Eccleſiæ Romanæ, cui affinxerant, ſatisfacerent. Eos tandem qui intra memoratas inducias Inveſtituram à Rege, & ſecundùm ejus mandata, conſecrationem ab Epiſcopis acceperant, unà cum Conſecratoribus, à communione ſummovebat. Harum Literarum, quas *Eadmerus* Lib. III. *Hiſtoriæ Novorum* exhibet, referre verba operæ pretium exiſtimo.

Paſchalis II. excommunicat Epiſcopos qui ejus Sanctitati falſum Reſponſum affinxerant, nec non eos qui Inveſtituram à Rege interim acceperant, & eorum Conſecratores.

Paſchalis Epiſcopus Servus Servorum Dei, Anſelmo Cantuarienſi, venerabili Fratri & Coëpiſcopo; ſalutem & benedictionem. Suaviſſimas Dilectionis tuæ ſuſcepimus Literas, caritatis calamo ſcriptas. Neque enim aliud cartæ calamus indidit, quàm quod de fonte caritatis intinxit. In his reverentiam devotionis tuæ complectimur, & perpendentes fidei tuæ robur, & piæ ſollicitudinis inſtantiam, exultamus, quia gratia Dei tibi præſtante auxilium, te nec minæ concutiunt, nec promiſſa ſuſtollunt. Dolemus autem, quia cùm Fratres noſtros Epiſcopos Legatos Regis Anglorum benignè ſuſcepiſſemus, quæ nec diximus eis, nec cogitavimus, redeuntes ad propria, retulerunt. Audivimus enim eos dixiſſe, quòd ſi Rex in aliis benè ageret, Nos Inveſtituras Eccleſiarum

nec prohibere, nec factas excommunicare, & quòd ideo nolebamus carta committere nec ſub hac occaſione & cæteri Principes in nos inclamarent. Unde Jeſum, qui renes & corda ſcrutatur, in animam noſtram teſtem inducimus, ſi ex quo hujus Sanctæ Sedis curam cœpimus gerere, hoc immane ſcelus vel deſcendit in mentem. Et hoc Deus avertat à nobis ut eſt, & non ſurrependo inficiat nos, ut aliud habeamus ore promptum, aliud ore reconditum; cùm contra mendaces Propheta imprecetur, dicens: Diſperdat Dominus univerſa labia doloſa. *Si verò noſtro ſilentio pateremur Eccleſiam felle amaritudinis, & impietatis radice pollui, qua ratione poſſemus apud internum Judicem excuſari, cùm Dominus ſub ſpecie Sacerdotum dicat Propheta:* Speculatorem te dedi domui Iſraël? *Non benè cuſtodit urbem, qui in ſpecula poſitus, dum non obſiſtit, eam hoſtibus diripiendam exponit. Si ergo virgam Paſtoralitatis ſignum, ſi Annulum ſignaculum fidei tradit Laïca manus, quid in Eccleſia Pontifices agunt? Eccleſia honor atteritur, ſolvitur Diſciplinæ vigor, & omnis Religio Chriſtiana conculcatur, ſi quod novimus Sacerdotibus ſolis deberi, Laïca patiamur temeritate præſumi. Non eſt Laïcorum Eccleſiam tradere, nec filiorum matrem adulterio maculare. Jure ergo privandus eſt patrimonio, qui matrem polluit adulterio, nec meretur Eccleſiaſticæ benedictionis conſortium, qui eam impia infeſtatione inſequitur. Laïcorum enim eſt Eccleſiam tueri, non tradere. Ozias quidem cùm illicitum ſibi Sacerdotium vindicaret, lepra percuſſus eſt. Filii quoque Aaron, qui alienum ignem impoſuerunt, igne divino conſumpti ſunt. Alienum eſt ab Eccleſia, & à ſacris Canonibus eſt inhibitum, ut Principes & ſæculares viri Inveſtituras non ſolùm non dare, ſed nec electioni Epiſcoporum ſe audeant violenter inſerere. In Septima quippe Synodo, ut noſtis, ſcriptum eſt:* Sancta & univerſalis Synodus definivit, Neminem Laïcorum Principum, Potentumve ſemet inſerere Electioni Epiſcoporum, vel Promotioni eorum. *Si ergo filii Aaron, quia ignem alienum intulerunt, corporaliter puniti ſunt; iſti qui à Laïcis, à quibus alienum eſt, Eccleſiam ſuſceperunt, ſpirituali gladio feriuntur. Epiſcopos autem, qui veritatem in mendacio invocarunt, ipſa veritate, quæ Deus eſt, in medium introducta, à B. Petri gratia, & à noſtra ſocietate excludimus, donec Romanæ Eccleſiæ ſatisfaciant, & reatus ſui pondus agnoſcant. Quicumque verò intra prædictas inducias Inveſtituram ſeu Conſecrationem acceperant, à conſortio Fratrum & Ordinatores & Ordinatos alienos habemus: nec eis ad excuſationem deceptio ſufficit, quia & Propheta ab alio Propheta deceptus, nec ideo mortem evaſit.*

Henrici Anglorum Regis Orator à Paſchali II. auditur.

Romam ubi pervenit *Anſelmus*, à *Paſchali II.* perhonorificè ac peramanter ſuſceptus eſt. Cauſæ propter quam advenerat, diſcutiendæ ac finiendæ dies conſtituta. In Sacrum Conſiſtorium intromiſſus Archipræſul Sanctiſſimus. Adfuit unà *Vvillelmus* Exonienſis Epiſcopus electus, homo facundus & vehemens, à Rege miſſus *Henrico*, ut Paternas Conſuetudines & uſus ipſi confirmari Auctoritate Apoſtolicâ obtineret. *Exponit ſtatum Regni, Regiamque in Romanos munificentiam, unde ampliori quadam & digniori præ cæteris ſublimitate ex Apoſtolica largitione Reges Anglorum probat antiquitus ujos, eáque re non ſolùm moleſtum & indecens fore huic ſuorum Anteceſſorum Jura perdere; verùm etiam magno Romanis hoc ipſum damno futurum, ſi contingeret, & diu forte locum recuperandi inventuri non eſſent, ab eis ſerò lugendum.* Vehemens hominis oratio pleróſque Romani Cleri Proceres ad favendum Anglorum Regi moverat. Silebat *Anſelmus*, Summus Pontifex attentas utrique parti aures præbens, momenta cauſæ tacitus expendebat, ut jus matura deliberatione diceret. Cujus ex ſilentio & Romanorum favore, certum omen victoriæ ſumens *Vvillelmus*, has in voces impetu erupit: *Quicquid hinc indève dicatur, volo noverint quicumque aſſiſtunt, Dominum meum Regem Anglorum nec pro amiſſione Regni ſui paſſurum ſe perdere Inveſtituras Eccleſiarum.* Territum his minis Pontificem Inveſtituras Domino ſuo conceſſurum ſperabat. Sed terreri neſcius *Paſchalis*, contentiori voce reſpondit: *Si quemadmodum dicis, Rex tuus nec pro Regni amiſſione patietur Eccleſiarum donationes amittere, ſcias, ecce coram Deo dico, quia nec pro redemptione ſui capitis eas illi aliquando Paſchalis Papa impunè permittet habere.* Summo plauſu exceptum Pontificis Reſponſum eſt, omnibúſque hæc inſedit Sententia, ut & Regi reſponderetur quod illum ad benè agendum paulatim demulceret, & aliorum offenſam Principum exinde Roma non incurreret. *Itaque*, inquit Eadmerus, *Romanorum conſilio Papa nonnullos paternos uſus, interdictis omninò Eccleſiarum Inveſtituris, Regi conceſſit, eúmque ab excommunicatione quam Anteceſſorem ſuum feciſſe diximus, immunem ad tempus conſtituit, eis duntaxat, qui à manu ipſius Inveſtituras ſuſceperant, vel deinceps ſuſciperent, uſque ad dignam tanti reatûs ſatisfactionem, pro ſervanda Eccleſiaſtici Diſciplinæ rigoris ſub excommunicationis catena retentis. Satisfactionem ſanè Inveſtitorum cenſuræ ac diſpoſitioni Anſelmi Papa delegavit.* Cauſâ hoc pacto compoſitâ, Anſelmus Apoſtolica Benedictione, & Primatus Cantuarienſis confirmatione donatus, Roma diſceſſit. Paululum poſt ipſum moratus eſt *Vvillelmus*, ſimulatâ voti religione, quo ſe ad *S. Nicolai* corpus Bari venerandum obſtrinxiſſet: reverà autem ut abſente *Anſelmo*, Summum Pontificem ad aliquid de Sententia remittendum adduceret. Sed ſpes eum fruſtrata eſt, nec aliud retulit quàm ſuaſorias Literas Regi deferendas, ne nihil egiſſe videretur. His Literis, ubi Regi ſoſpitatem, victorias, ac filium ex Regina conjuge recèns ſuſceptum gratulatus eſt Pontifex, his cum verbis peramanter urget, ut Inveſtituras dimittat: *Opportunum rati ſumus nunc tibi præcepta & voluntatem Dei validius inculcare, cùm amplioribus beneficiis Deo te plurimùm perſpicis debitorem. Nos quoque divinis beneficiis benignitatem noſtram penes te ſociare optamus; ſed grave nobis eſt, quia id à nobis videris expetere, quod præſtare omninò non poſſumus. Si enim aut conſentiamus, aut patiamur Inveſtituras à tua Excellentia fieri, & noſtrum procul dubio, & tuum erit immane periculum. Quà in re contemplari te volumus, quid aut non faciendo perdas, aut faciendo conquiras. Non enim in prohibitione hac nihil ampliùs obedientiæ, nihil liberalitatis per Eccleſias minciſcimur. Nec tibi debitæ Poteſtatis aut Juris ſubtrahere quicquam nitimur, niſi ut erga te Dei indignatio minuatur, & ſic tibi proſpera cuncta contingant. Ait enim Dominus:* Honorificantes me honorificabo. Qui me autem contemnunt, erunt ignobiles. *Dicet, Mei hoc Juris eſt. Non utique, non eſt Imperatorium, non eſt Regium, ſed Divinum. Solius illius eſt qui dixit:* Ego ſum oſtium. *Unde pro ipſo rogo te, cujus hoc munus eſt, ut ipſi hoc reddas. Ipſi dimittas, cujus amori etiam quæ tua ſunt, debes. Nos autem cur tuæ obniteremur voluntati, cur obſiſteremus gratiæ, niſi Dei in hujus negotii conſenſu ſciremus voluntati obviare, gratiam amittere? Cur tibi quicquam negarem quod cuiquam eſſet mortalium concedendum, cùm beneficia de te ampliora ſumpſerimus? Perſpice, Fili Cariſſime, utrum decus an dedecus tibi ſit, quòd Sapientiſſimus ac Religioſiſſimus Anglicanorum Epiſcoporum Anſelmus Cantuarienſis Epiſcopus propter hoc tuo lateri adhærere, tuo veretur in Regno conſiſtere..... Redi ergo, Fili Cariſſime, ad cor tuum propter miſericordiam Dei, & propter amorem Unigeniti*

Paſchalis II. in negandis Anglorum Regi Inveſtituris firmum propoſitum.

niti deprecamur, revoca Paſtorem tuum, revoca Patrem tuum. Et ſi quid adverſus te gravius geſſerit, ſiquidem Inveſtituras averſatus fuerit, nos juxta voluntatem, quantum cum Deo poſſumus, moderabimur. Datæ ſunt hæ Literæ Romæ IX. Kal. Decembris MCIII.

Diſſidium inter Angliæ Regem & S. Anſelmum, illi adverſus Sedis Apoſtolicæ decreta parere recuſantem, recrudeſcit.

Cùm Lugdunum perveniſſet *S. Anſelmus*, ipſi à *Vuillelmo de Vvarlevvaſt* Regis *Henrici* Oratore Majeſtatis ejus nomine prohibitum eſt ne in Angliam rediret, niſi Hominium ipſi præſtare, & Epiſcopatus vel Abbatias de manu ejus accipientibus communicare, eóſque conſecrare vellet. Cui hac in re cùm morem gerere ſe non poſſe conteſtaretur, Lugduni ſubſtitit. Rex auditis à *Vuillelmo* quæ Romæ geſta erant, *omnes redditus Archiepiſcopatus Cantuarienſis in ſuos uſus redigi præcepit.* Anno integro & quatuor menſibus Lugduni moratus eſt exul *S. Anſelmus* apud *Hugonem* illius civitatis Archiepiſcopum ſibi imprimis amicum. Abſente Archipræſule ſanctiſſimo, fœdam cernere erat in Anglia Chriſtianæ Diſciplinæ prolapſionem. Curiales, quibus nec electio canonica, nec juſtitia ſuffragabatur, ad ſacras Dignitates promoveri, Eccleſias in ſervitutem redigi, opprimi pauperes, gemere viduas, rapi virgines, impunè nubere Sacerdotes. Tot malorum inundatio pios quoſdam impulit ut Regem adirent, ipſúmque rogarent ut ſanctum Archipræſulem revocaret. Optatiſſimum eſſe ſibi ejus reditum ſignificavit Henricus, *ſic tamen ut Paternarum Conſuetudinum nihil ſibi ab eo ulteriùs derogari, ulla ratione pateretur.* Interim novos Legatos Romam direxit, qui *Paſchalem II.* ad hoc deducere niterentur ut *Anſelmum* in Angliam redire, & Regiæ voluntati morem gerere juberet. At illi infecto negotio rediere.

Paſchalis II. Regis Conſiliarios, qui ad retinendas Inveſtituras ipſum impellebant, & Epiſcopos ab eo inveſtitos à Communione removet ex Romanæ Synodi ſententia.

Anno MCV. quem duobus characteribus deſignat *Eadmerus*, quòd nempe ſecundus annus eſſet adventus *S. Anſelmi* Româ Lugdunum, & quòd *Galo* Pariſienſis Epiſcopus Romam redierit, *Paſchalis II.* Concilium Romæ celebravit, in quo excommunicavit Comitem de Mellento, & alios Regis Angliæ Conſiliarios, qui ipſum ad retinendas Inveſtituras impellebant, necnon eos qui ab ejus Majeſtate fuerant inveſtiti. Id diſcimus ex Epiſtola Pontificis ad *S. Anſelmum*, quam refert *Eadmerus*, lib. IV. Hiſtoriæ Novorum. *In Concilio*, inquit, *nuper habito ex communi Fratrum & Coëpiſcoporum ſententia deliberatum eſt, & Regis Conſiliarios, qui ad Inveſtituræ flagitium illum impellunt, & eos qui ab eo Inveſtiti ſunt, ab Eccleſiæ liminibus repellendos, quia de libera facere conantur ancillam. Quam nimirum Sententiam Nos Sancti Spiritus Judicio in Comitem de Mellento & ejus complices promulgavimus: & eamdem ipſam in eos qui ſunt Inveſtiti à Rege, ejuſdem Sancti Spiritus Judicio confirmamus. Regis verò Sententia ea ex cauſa dilata eſt, quia ſuos ad Nos Nuncios in præterito Paſcha tempore debuit deſtinare.*

S. Anſelmus videns ſe fruſtra Romani Pontificis opem Lugduni præſtolari, nec aliud præter conſolatorias Literas Româ interdum recipere, fruſtra quoque ter ad Regem ſcripſiſſe pro rerum ſuarum recuperatione, ipſum Cenſuris Eccleſiaſticis ad juſtitiam compellere decrevit. Sed eum Comitiſſa Bleſenſis *Vuillelmi I.* filia, religioſa femina, precata eſt ut fulmen terribile ſuſpenderet, ſéque pacis conciliatricem inter ipſum & Regem interpoſuit. Colloquium inter eos habitum eſt in Normannia, in Caſtro cui nomen *Aquila*. Rex ſanctum Archipræſulem maxima cum amicitiæ ſignificatione ſuſcepit, Eccleſiæ redditus in fiſcum redactos ipſi reſtituit, liberámque bonorum omnium ipſi permiſit fruitionem: annuit etiam ut in Angliam rediret, modò tamen nulli eorum qui à ſe Inveſti-

A turas Eccleſiarum ſuſceperant, vel eos conſecrarant, communionem ſuam ſubtraheret. Quam conditionem, utpote Sedis Apoſtolicæ Decretis contrariam, accipere noluit *Anſelmus*, & in Francia manere maluit, donec Legati Romam ex condicto mittendi, reverſi fuiſſent. Rex ſe negotium maturaturum ſpopondit, effecturúmque ut in proxima Chriſti Nativitate in Angliam redux eſſet. Pace cum *Anſelmo* inita, ſibi gratulabatur. *Jam enim*, inquit Eadmerus, *multis in locis per Angliam, Franciam, atque Germaniam fama vulgaverat ipſum ab Anſelmo proximè excommunicandum, & idcirco ei, utpote Poteſtati adeo non amata, multa mala*
B *la ſtatuebantur, quæ illi à tanto Viro excommunicatò efficaciùs inferenda putabantur. Quod ille ſciens, verſam à ſe Viri Sententiam magnificè lætabatur.* Hæc geſta ſunt anno tertio poſtquam *S. Anſelmus* Anglia exceſſerat, adeóque MCV. undecimo Kalendas Auguſti.

Oratorem Romam mittere diſtulit Rex *Henricus* aliis diſtentus negotiis, & poſt aliquot menſes data ad *S. Anſelmum* Remis agentem Epiſtola, moras excuſavit, rogans ut cum *Vuillelmo de Vvarlevvaſt* Oratore ſuo *Balduinum de Tornaio* Romam dirigeret ad communem cauſam tractandam & finiendam. Ægerrimè tulit *Anſelmus* rem ita pro-
C trahi, nullúmque à Rege diffinitum conſtitui tempus infra quod Oratorem mitteret; quæ dilatio Anglicanæ Eccleſiæ detrimentum graviſſimum inferebat. Operæ itaque pretium duxit literis ejus Majeſtatem urgere, quas refert *Eadmerus* lib. IV. *Hiſtoriæ Novorum*, in quibus hæc inter alia: *Quod ſuppliciter me rogatis ut non mihi diſpliceat quòd Legatus veſter Romam mittendus tantum moratur: utique veſtram precem, quantùm in me eſt, contemnere non debeo: ſed cauſa magis Dei eſt, quàm mea; unde corde fideli & benigno animo vobis dico, quod tacere non debeo. Mihi quidem aliquid diſplicere niſi*
D *cùm propter Deum diſplicet, non eſt magnum; ſed diſplicere Deo aliquid, nullatenus eſt contemnendum. Utique non parum diſplicet Deo Epiſcopum ſpoliari rebus ſuis, quod jam gratia Dei vobis inſpirante correxiſtis; ſed Epiſcopum ſegregari à ſuo Officio, & Eccleſiam à ſuo Epiſcopo, ſine cauſa quam Deus approbet, minùs grave judicatis. Expedit itaque animæ veſtræ ut ſatagatis, ut ego qualiſcunque ſim Epiſcopus Eccleſiæ, quam Deus Regiæ veſtræ Poteſtati cuſtodiendam commendavit, & Regno veſtro in pace veſtra celeriùs reſtituar, & mihi opportunitas utendi ſecundùm poſſibilitatem meam Officio, pro quo ibi poſitus ſum, diutius non impediatur. Valde quoque mihi timendum eſt, ne Deo diſpliceat,*
E *& me Dominus Papa juſtè reprehendat, quia poſtquam vos & ego ſimul convenimus apud caſtrum quod vocatur Aquila, in tam longo tempore non miſi illi Legatum noſtrum, per quem quid de tanta re inter nos factum, & quid agendum eſſet, cognoſceret, & ego ejus conſilium & juſſionem acciperem. Quapropter periculoſum eſt mihi diu expectare veſtrum Legatum, quem ante proximam Nativitatem Domini, ſicut in verbis veſtris intellexi, Romam rediturum ſperavi, præſertim cùm neſcio quo conſilio, quáve ratione nullum terminum modo mihi conſtituitis. Quoniam igitur plus mihi debet eſſe quòd ego Eccleſiæ mi-*
F *hi commiſſæ præſens eſſe nequeo, quàm de ulla terrena poſſeſſione; precor ut mihi aliquem proximum terminum nominetis per Literas veſtras, quando poſſim Legatum veſtrum Romam iturum expectare: quia ego non poſſum differre ultra proximam Nativitatem Domini quin meum Legatum mittam.*

Paſchalis II. negotium Inveſtiturarum pro Eccleſiæ Anglicanæ bono pacis componit.

Auditis Romæ Regis *Henrici* & *Anſelmi* Archiepiſcopi Legatis, *Paſchalis* Pontifex negotium Inveſtiturarum, quod Anglicanam diu turbarat Eccleſiam, compoſuit, *Urbani* Deceſſoris ſui Senten-

tiam

tiam temperando, & *Anſelmo* permittendo ut eos A qui à Rege Inveſtituras acceperant, aut Inveſtitos conſecrarant, aut Hominia fecerant, in communionem, præmiſſa ſatisfactione ſuſciperet, ac nondum conſecratos, niſi aliud obeſſet impedimentum, inauguraret. Regi verò ut Hominia fierent ſecundùm Regni conſuetudinem, permiſit, modò ſolemnem Inveſtituram per Annulum & Baculum dimitteret. Iſta diſcimus ex Literis *Paſchalis II.* ad *S. Anſelmum* ſcriptis, quibus & Regis obedientiam ipſi gratulatur, & quomodo cauſam communem finierit Regiæ voluntati nonnihil condeſcendendo, certiorem ipſum facit. *Quòd autem*, inquit, *& Regi, & iis qui obnoxii videntur adeo condeſcen-* B *dimus, eo affectu & compaſſione factum noveris, ut eos, qui jacebant, erigere valeamus. Qui enim ſtans jacenti ad ſublevandum manum porrigit, nunquam jacentem eriget, niſi & ipſe curvetur. Cæterùm quamvis casui propinquare inclinatio videatur, ſtatum tamen rectitudinis non amittit. Te autem, Frater in Chriſto venerabilis & cariſſime, ab illa prohibitione, ſive, ut tu credis, excommunicatione abſolvimus, quam ab Anteceſſore noſtro ſanctæ memoriæ Urbano Papa adversùs Inveſtituras aut Hominia factam intelligis. Tu verò eos qui Inveſtituras acceperunt, aut Inveſtitos benedixerunt, aut Hominia fecerunt, cum ea ſatisfactione, quæ tibi per communes Legatos,* C *Vuilielmum & Balduinum, viros Fideles ac veridicos ſignificamus, Domino cooperante, ſuſcipito, & eos vice noſtræ auctoritatis abſolvito, quos vel ipſe benedicas, vel à quibus volueris, benedici præcipias, niſi aliud in eis fortè repereris, propter quod à ſacris honoribus ſint repellendi ..... Si qui verò deinceps, præter Inveſtituras, Eccleſiarum Prælationes aſſumpſerint, etiamſi Regi Hominia fecerint, nequaquam ob hoc à benedictionis munere arceantur, donec per omnipotentis Domini gratiam ad hoc omittendum cor Regium tuæ prædicationis imbribus molliatur. Præterea ſuper Epiſcopis, qui falſum, ut noſti, à nobis* D *rumorem retulerunt, cor noſtrum vehementius aggravatur, quia non ſolùm nos læſerunt, ſed multorum ſimplicium animas deceperunt, & Regem adversùs caritatem Sedis Apoſtolicæ impulerunt. Unde & inultum eorum flagitium, Domino cooperante, non patimur. Verumtamen quia Filii noſtri Regis inſtantia pro eis nos pulſat attentiùs, etiam ipſis communionis tuæ participium non negabis, donec veniendi ad nos præceptum accipiant.*

Sacri Regiminis Regula Caritas & prudentia remittere aliquid de Canonica ſeveritate interdum ſuadent.

Rex Henricus cum S. Anſelmo concordiam init, & Paſchalis II. Decretis morem gerit.

Anno MCVI. in Feſto Aſſumptionis *B. Mariæ*, Rex *Henricus* Beccum ſe contulit, ibique cum *S. Anſelmo* collocutus, *Eccleſias Angliæ*, quas *Vuillelmus Rex* Frater ſuus *ſub cenſum primus redegerat*, E *liberas ab eadem exactione in manus Anſelmi reddidit. Et ſe de ipſis, dum viveret, nihil accepturum, quandiu eſſent ſine Paſtore, promiſit.* Omnes præterea redditus Archiepiſcopatus, exulante *Anſelmo* perceptos, ſe reſtituturum, ut primùm in Angliam redux eſſet, dato vadimonio pollicitus eſt. De aliis denique capitibus Eccleſiæ jura ac libertatem ſpectantibus inter ipſos convenit, *Eadmero* teſte: Moxque in Angliam *S. Anſelmus* reverſus eſt.

Anno MCVII. Kalendis Auguſti, *Conventus Epiſcoporum, Abbatum, Procerum Regni, Londoniæ in Palatium Regis factus eſt. Et per tres conti-* F *nuos dies, abſente Anſelmo, inter Regem & Epiſcopos ſatis actum de Eccleſiarum Inveſtituris, quibuſdam ad hoc nitentibus ut Rex eas faceret more Patris ac Fratris ſui, non juxta præceptum & obedientiam Apoſtolici. Nam Papa in Sententia quæ exinde promulgata fuerat, firmus ſtans, conceſſerat Hominia quæ Urbanus Papa æquè ut Inveſtituras interdixerat, ac per hoc Regem ſibi de Inveſtituris conſentaneum fecerat. Dehinc præſente Anſelmo, aſtante multitudine, annuit Rex & ſtatuit, ut ab eo tempore in reliquum nunquam per dationem Baculi Paſtoralis, vel Annuli, quiſquam Epiſcopatu vel Abbatia per Regem vel quamlibet Laicam manum inveſtiretur in Anglia; concedente quoque Anſelmo ut nullus in Prælationem electus, pro Hominio quod Regi faceret, Conſecratione ſuſcepti honoris privaretur. Quibus ita diſpoſitis, pene omnibus Eccleſiis Angliæ, quæ ſuis erant Paſtoribus diu viduatæ, per conſilium Anſelmi ac Procerum Regni, ſine omni Virgæ Paſtoralis aut annuli Inveſtitura, Patres à Rege ſunt Inveſtiti.* Verba ſunt *Eadmeri* lib. IV. *Hiſtoriæ Novorum*.

Poſt aliquot menſes, Rex *Henricus* Angliæ ſollicitè percontabatur quomodo *Paſchalis* Papa erga Germaniæ Regem *Henricum V.* ſe gereret in cauſa Inveſtiturarum; & æmulatione ductus, ægrè ferebat quod Inveſtituras impunè concedere ſineretur; Pontificem accuſabat acceptionis perſonarum; ſéque reſumpturum, quas dimiſerat; minabatur. Qua de re *Paſchalem* certiorem fecit *S. Anſelmus* datis ad ipſum Literis. *Rex Angliæ conqueritur*, inquit, *quòd ſuſtinetis Regem Teutonicum dare Inveſtituras Eccleſiarum ſine excommunicatione, & ideo minatur ſine dubio ſe reſumpturum ſuas Inveſtituras, quoniam ille ſuas tenet in pace. Videte igitur Prudentia veſtra ſine dilatione quid inde agere debeatis, ne quod tam bene ædificaſtis, irrecuperabiliter deſtruatur. Rex enim noſter diligenter inquirit, quod de illo Rege facitis.* Reſpondit Pontifex datis ad Anſelmum Literis: *Quod ſignificaſti, ſcandalizari quoſdam, quòd Regem Teutonicum dare Inveſtituras Eccleſiarum toleramus; nec toleraſſe nos aliquando, nec toleraturos ſcias. Expectavimus quidem ut ferocia Gentis illius edomaretur. Rex verò ſi in paternæ nequitiæ tramite perſeveraverit, Beati Petri gladium, quem jam educere cœpimus, proculdubio experietur.* Has Epiſtolas exhibet *Eadmerus* lib. IV. *Hiſtoriæ Novorum*, quo ab Auctore *S. Anſelmi* diſcipulo & comite individuo, totam rerum hac in cauſa Inveſtiturarum in Anglia geſtarum ſeriem accepimus. Legi poſſunt & *Vuillelmus Malmeſburienſis* lib. I. de Geſtis Pontificum Anglorum, in Archiepiſcopis Dorobernenſibus, & *Rogerius de Hoveden* Parte I. Annalium, in *Henrico I.* Quòd enim ſingulare nihil habeant, ſed quicquid ea de cauſa ſcripſere, ex *Eadmero* hauſerint, ideo ab illorum verbis referendis abſtinui.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 521. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hæc verba notant: *Pertinax Romani Pontificis negatio.*

R. Verbum iſtud, *Pertinax*, non eſt meum, ſed Epiſcoporum Angliæ ab Henrico I. Rege Romam miſſorum ad Paſchalem II. in cauſa Inveſtiturarum. *Pontificem obteſtati ſunt* (inquam) *ut auſteriorem Deceſſoris ſui temperando ſententiam, Anglicanæ Eccleſiæ paci proſpiceret, nec Regem erga Sedem Apoſtolicam bene affectum ſeveritate nimia & pertinaci negatione Inveſtiturarum offenderet, atque ad extrema compelleret. Reſpondit propoſiti tenax Pontifex, &c.* Paſchalem II. ex me ipſo verbiſque meis loquens, non pertinacem, ſed *tenacem propoſiti*, id eſt conſtantem Pontificem voco, quo ſenſu ab omnibus qui Latinè loqui ſciunt, uſurpantur hæ voces, ut patet ex illo Horatii: *Juſtum & tenacem propoſiti virum*, &c.

ART. VIII.

ARTICULUS VIII.

Paſchalis II. Inveſtituras in Concilio Guaſtallenſi damnavit.

ANno milleſimo centeſimo-ſexto, XI. Kalendas Novembris, *Paſchalis II.* Pontifex Maximus Guaſtallæ, quæ Villa eſt in Longobardia ad ripam Padi fluminis, Synodum cum diverſarum Provinciarum Epiſcopis celebravit, præſentibus etiam *Henrici V.* Germaniæ Regis Legatis. Cujus Synodi *Domnizo* Preſbyter in Vita Magnæ Comitiſſæ *Mathildis*, & *Conrardus* Urſpergenſis Abbas in Chronico, meminerunt. Ex *Cencii Camerarii* MS. Codice Vaticano edita eſt. In ea verò poſt ſanctionem de Epiſcopis & Clericis in Schiſmate ordinatis in ſuis Ordinibus ſuſcipiendis, diſpenſatione ob Chriſtianam pacem neceſſaria, celebre contra Inveſtituras Decretum editum eſt his verbis conceptum: *Jamdiu à pravis hominibus, tam Clericis, quàm Laïcis, Catholica eſt Eccleſia conculcata: unde plura temporibus noſtris ſchiſmata & hæreſes emerſerunt. Nunc autem per Dei gratiam hujus nequitiæ deficientibus Auctoribus, in ingenuam libertatem reſurgit. Unde providendum ut horum ſchiſmatum cauſæ penitus abſcindantur. Patrum ergo noſtrorum Conſtitutionibus, conſentientes, Eccleſiarum Inveſtituras à Laïcis fieri omni modo prohibemus. Si quis autem hujus Decreti temerator extiterit, tanquam maternæ injuriæ reus, Clericus quidem ab ejuſdem Dignitatis conſortio repellatur, Laïcus verò ab Eccleſiæ liminibus arceatur.*

ARTICULUS IX.

Inter Paſchalem II. & Henrici Germaniæ Regis Legatos Colloquium de Inveſtituris Catalauni in Gallia habitum eſt. Deinde Concilium Trecis ab eodem Pontifice celebratum, in quo Inveſtituræ iterum proſcriptæ.

Catalaunum ad Matronam, Châlons ſur Marne, in Campania, urbs Epiſcop. ſub Metropoli Remenſi.

DEcreverat *Paſchalis II.* in Germaniam poſt Synodum Guaſtallenſem proficiſci, ut Eccleſiæ ſtatum componeret, ſed ob inſidias Germanorum, quibus ſuum contra Inveſtituras Decretum odioſum prorſus fore monitus eſt, in Gallias ad *Philippum* & *Ludovicum* Reges ſe conferre ſatius duxit, quorum tuitionem contra *Henricum* Germaniæ Regem flagitaret. Ita refert Abbas Urſpergenſis in Chronico ad annum milleſimum centeſimum ſeptimum. *Suggerentibus quibuſdam*, inquit, *quòd non facilè gens noſtra Decretum illud recipiat, quod quamlibet Inveſtituram Eccleſiaſticam Laïcis à manibus vetat; necnon & animoſum cor Regis adoleſcentis, quod nondum per omnia Dominico jugo ſit habile: hæc, inquam, multáque id genus Vir Dei conſiderans, necdum ſibi oſtium Germanicis in partibus apertum eſſe cum gemitu pronuntians, profectionem ſuam cum Hiſpaniarum Legatis per Burgundiam ad Gallias convertit, & Natalis Dominici gaudium ſua præſentia Cluniacenſibus multùm ampliavit. Inde ſecedens, ab univerſis finium illorum Eccleſiis, ut verè Chriſti diſcipulus & Apoſtolorum Vicarius, ingenti honore ſuſcipitur, dignâ reverentiâ tractatur, non aliter quàm legifer de cœlo miſſus auditur.*

Paſchalis II. in Gallias venit, conſilium & auxilium contra Germaniæ Regem in negotio Inveſtiturarum quæſiturus.

De adventu *Paſchalis* Papæ in Gallias, déque rebus ibi geſtis, ac de Colloquio Catalaunenſi, teſtem oculatum audiamus *Sugerium* Sandionyſianum tunc Monachum, ac deinde Abbatem, in Vita *Ludovici Groſſi* Regis cap. IX. Venerandæ, inquit, memoriæ Univerſalis & Summus Pontifex *Paſchalis* ad partes Occidentales cum multis & ſapientiſſimis viris Epiſcopis & Cardinalibus, & Romanorum Nobilium comitatu, venit ut Regem Francorum, & filium Regem deſignatum Ludovicum, & Eccleſiam Gallicanam conſuleret ſuper quibuſdam moleſtiis, & novis Inveſtituræ Eccleſiaſticæ querelis, quibus eum & infeſtabat, & magis infeſtare minabatur Henricus Imperator, vir affectûs paterni, & totius humanitatis expers, qui & genitorem Henricum crudeliſſimè perſecutus exhæredavit: & ut ferebatur, nequiſſima captione tenens, inimicorum verberibus & injuriis ut Inſignia Regalia, videlicet coronam, ſceptrum, & lanceam ſancti Mauritii redderet, nec aliquid in toto Regno proprium retineret; impiiſſimè coëgit. Equidem deliberatum eſt Romæ propter Romanorum conductitiam perfidiam, de præfatis, imò de omnibus quæſtionibus, tutius Regis, & Regis filii, & Eccleſiæ Gallicanæ in Francia, quàm in Urbe diſceptare naufragio. Venit itaque Cluniacum, à Cluniaco ad Charitatem, ubi celeberrimo Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & Monaſtici Ordinis Conventu eidem nobili Monaſterio ſacram Dedicationis impoſuit. Affuerunt & nobiliores Regni Proceres, inter quos & Dapifer Regis Franciæ nobilis Comes de Rupeforti Domino Papæ miſſus occurrit, ut ei tanquam Patri ſpirituali, per totum Regnum, ejus beneplacito deſerviret. Cui Conſecrationi & nos ipſi interfuimus, & contra Dominum Epiſcopum Pariſienſem Galonem, multis querimoniis Eccleſiam B. Dionyſii agitantem, in conſpectu Domini Papæ viriliter ſtando, aperta ratione & Canonico Judicio ſatisfecimus. Cúmque Turonis apud S. Martinum, ut mos eſt Romanus, Phrygium ferens, *Lætare Jeruſalem*, celebraſſet, ad venerabilem B. Dionyſii locum, tanquam ad propriam B. Petri Sedem, benevolus & devotus devenit. Qui glorioſè & ſatis Epiſcopaliter receptus, hoc unum memorabile, & Romanis inſolitum, poſteris reliquit exemplum, quòd nec aurum, nec argentum, nec pretioſas Monaſterii margaritas, quod multùm timebatur, non tantùm non affectabat, ſed nec reſpicere dignabatur. Sanctorum Pignoribus humillimè proſtratus, lachrymas compunctionis offerebat, holocauſtum ſe ipſum Domino & Sanctis ejus toto animo inferebat, & ut de veſtimentis Epiſcopalibus B. Dionyſii ſanguine madefactis ad patrocinandum aliqua ei daretur portiuncula, ſuppliciter exoravit: *Ne diſpliceat*, inquiens, *ſi de veſtimentis ejus nobis vel parum reddideritis, qui eum vobis Apoſtolatu Galliæ inſignitum abſque munere deſtinavimus.* Occurrit itaque ei ibidem Rex Philippus, & Dominus Ludovicus filius ejus gratanter & votivè, amore Dei Majeſtatem Regiam pedibus ejus incurvantes, quemadmodum conſueverunt ad ſepulchrum Piſcatoris Petri Reges ſubmiſſo diademate inclinari. Quos Dominus Papa manu erigens, tanquam devotiſſimos Apoſtolorum filios ante ſe redire fecit. Cum quibus de ſtatu Eccleſiæ ut ſapiens ſapienter agens, familiariter contulit; eóſque blandè demulcens, B. Petro, ſibíque ejus Vicario ſupplicat opem ferre, Eccleſiam manu tenere, Tyrannis, & Eccleſiæ hoſtibus, & potiſſimùm Henrico Imperatori audacter reſiſtere. Qui amicitiæ, auxilii, & conſilii dextras dederunt, Regnum expoſuerunt, & qui cum eo Catalaunum

Colloquium Catalaunenſe in cauſa Inveſtiturarum.

Catalaunum Imperatoris Legatis occurrere feſtinent, Archiepiſcopos, & Epiſcopos, & Abbatem S. Dionyſii Adam, cum quo & nos fuimus, conjunxerunt. Ubi cùm Dominus Papa aliquantiſper demoraretur, ex condicto ipſi Imperatoris Henrici Legati non humiles, ſed rigidi & contumaces, cùm apud Sanctum Memmium * hoſpitia ſuſcepiſſent; relicto inibi Cancellario Alberto, cujus oris & cordis unanimitate ipſe Imperator agebat, cæteri ad Curiam multo agmine, multo faſtu, ſummè phalerati devenerunt. Hi ſiquidem erant Archiepiſcopus Treverenſis, Epiſcopus Halberſtatenſis, Epiſcopus Monaſterienſis, Comites quamplures, & cui gladius ubique præferebatur Dux Vvelfo, vir corpulentus, & tota ſuperficie longi & lati admirabilis & clamoſus: qui tumultuantes magis ad terrendum, quàm ad ratiocinandum miſſi viderentur. Singulariter & ſolus Treverenſis Archiepiſcopus, vir elegans & jucundus, eloquentiæ & ſapientiæ copioſus, Gallicano coturno exercitatus, tacitè peroravit, Domino Papæ & Curiæ ſalutem & ſervicium ex parte Domini Imperatoris deferens, ſalvo jure Regni. Et proſequens de Mandatis: *Talis eſt*, inquit, *Domini noſtri Imperatoris, pro qua mittimur, cauſa. Temporibus Anteceſſorum noſtrorum Sanctorum & Apoſtolicorum virorum, Magni Gregorii & aliorum, hoc ad Jus Imperii pertinere dinoſcitur, ut in omni Electione hic ordo ſervetur, antequam Electio in palam proferatur, ad aures Domini Imperatoris perferre, &, ſi perſonam deceat,* * *aſſenſum ab eo ante factam electionem aſſumere: deinde in Conventu, ſecundùm Canones, petitione populi, electione Cleri, aſſenſu Honoratoris* * *proferre; conſecratum liberè nec ſimoniacè ad Dominum Imperatorem pro Regalibus, ut Annulo & Virga inveſtiatur, redire, Fidelitatem & Hominium facere. Nec mirum, etenim Civitates & Caſtella, Marchias, Thelonea, & quæque Imperatoriæ Dignitatis, non aliter debere occupare. Si hæc Dominus Papa ſuſtineat, proſperè & bonâ pace Regnum & Eccleſiam ad honorem Dei inhærere.* Super his igitur Dominus Papa conſultè Oratoris Epiſcopi Placentini voce reſpondit: *Eccleſiam pretioſo Jeſu Chriſti Sanguine redemptam & liberam conſtitutam, nullo modo iteratò ancillari oportere. Si Eccleſia eo inconſulto, Prælatum eligere non poſſit, caſſata Chriſti morte ei ſerviliter ſubjacere: ſi virga & annulo inveſtiatur, cùm ad Altaria ejuſmodi pertineant, contra Deum ipſum uſurpare: ſi ſacratas Dominico Corpori & Sanguini manus Laïcis manibus gladio ſanguinolentis obligando ſupponant, Ordini ſuo & ſacræ unctioni derogare.* Cùmque hæc & his ſimilia cervicoſi audiſſent Legati, Teutonico impetu frendentes tumultuabant, & ſi tutò auderent, convitia eructarent, injurias inferrent. *Non hic*, inquiunt, *ſed Romæ gladiis determinabitur querela.* Verùm Papa quamplures viros approbatos & peritos ad Cancellarium miſit, qui eum ſuper his compoſitè & placidè convenirent, & audirentur & audirent, & ad pacem Regni eum operam dare obnixè exorarent. Hæc *Sugerius*, quæ geſta ſunt anno milleſimo centeſimoſeptimo.

Trecenſe Concilium contra Inveſtituras à Paſchali II celebratum.

Subdit de Concilii Trecenſis celebratione: *Quibus recedentibus, Dominus Papa Trecas venit, diu ſubmonitum Univerſale Concilium honorificè celebravit: & cum amore Francorum, quia multùm ſervierant, & timore & odio Teutonicorum, ad S. Petri Sedem proſperè remeavit.* In eo Concilio *Paſchalem II.* Deceſſorum ſuorum Decreta contra Inveſtituras confirmaſſe teſtatur Abbas Urſpergenſis. *Circa Aſcenſionem Domini*, inquit, *Concilium non modicum apud Trecas habuit, ubi inter multa, quæ pro tempore & neceſſitate corrigenda erant, correxit, Sententiam de libera Paſtorum electione, & de coërcenda Laïcorum in Eccleſiaſticas Dignitates præſumptione, juxta Prædeceſſorum ſuorum Decreta promulgavit.* Addit *Henricum* Regem Legatos ad Summum Pontificem miſiſſe, *per quos tam ipſi, quam univerſæ Synodo perſeriem conſtituendorum Epiſcoporum Privilegiis Apoſtolicis Carolo Imperatori conceſſam notificaret. Super qua quæſtione, quia in alieno Regno quicquam diffiniri Henricus non patitur, induciæ ſibi totum ſequentis anni ſpatium Romam veniendi, & eamdem cauſam generali Concilio ventilandi, conceduntur.*

* Id eſt ſi perſona grata ſit Regi.
* For. an. Honoratorum.
* S. Memmii.

ARTICULUS X.

Paſchalis II. in Italiam redux Inveſtituras iterum iterùmque damnavit, in Synodis Beneventana, & Romana.

CONcilium Beneventanum, à *Paſchali II.* menſe Octobri anni milleſimi centeſimi octavi celebratum, *Petrus Diaconus* lib. IV. Chronici Caſſinenſis, cap. XXXV. commemorat: *In quo, Prædeceſſorum veſtigia ſecutus, conſtituit: ut ſi quis Eccleſiaſtica Beneficia de manu Laïcorum acciperet, uterque communione privaretur, & qui ſcilicet daret, & qui acciperet.*

Anno milleſimo centeſimo decimo, alteram Synodum Romæ in Eccleſia Lateranenſi ab eodem Pontifice III. Nonas Martii celebratam refert Chronicon *Sancti Petri Vivi* Senonenſis eo, quod editum eſt, auctius; in qua iſtud contra Inveſtituras Decretum editum eſt: *Conſtitutiones ſanctorum Canonum ſequentes, ſtatuimus, ut quicumque Clericorum ab hac hora Inveſtituram Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticæ Dignitatis de manu Laïci acceperit, & qui ei manum impoſuerit, gradus ſui periculo ſubjaceat, & communione privetur. Si quis ergo Principum, vel aliorum Laïcorum, diſpoſitionem ſeu donationem rerum ſive poſſeſſionum Eccleſiaſticarum ſibi vindicaverit, ut ſacrilegus judicetur. Clerici verò ſeu Monachi, qui eas per illorum poteſtatem ſuſceperint, excommunicationi ſubjaceant. Sunt præterea quidam, qui vel violentia, vel favore, non permittunt Eccleſias regulariter ordinari: Hos etiam decernimus ut ſacrilegos judicandos. Qui verò Eccleſias eorum violentia, vel poteſtativo favore ſuſceperint, excommunicationi ſubjiciantur.* Germaniæ Rex Inveſtituram per dationem Annuli & Baculi, diſpoſitionem & donationem rerum Eccleſiaſticarum vacante Sede; & auctoritatem conſtituendi Epiſcopos abſque canonica Electione, vel inclinandi, quò vellet, Electorum ſuffragia, uſurpabat. Quæ omnia *Paſchalis II.* & Synodi Romanæ Decreto damnata ſunt.

ART. XI.

ARTICULUS XI.

Paſchalis II. cum Henrico Germaniæ Rege Pactionem fecit, ut Epiſcopi Regalia ipſi dimitterent; ille verò Inveſtituris renuntiaret. Pactum violavit Henricus, & Privilegium Inveſtiturarum à Pontifice extorſit.

ANno milleſimo centeſimo decimo. Rex *Henricus* numeroſo coacto exercitu, in Italiam irrupit, *Anteceſſorum ſuorum Dignitates & Jura* (ſic enim loquebatur) *ſimul & Imperii coronam*, à Romano Pontifice armata manu poſtulaturus. Nuntios Romam præmiſit, *Paſchalis II.* exploraturos animum. Pontifex, Eccleſiæ, Urbi, populóque Romano metuens à feroci Principe, *Petrum Leonis*, aliósque viros prudentes miſit, cum ejus Oratoribus de pace tractaturos. De tanto negotio in Porticu *S. Petri* inter ipſos deliberatum. *Convenit ut Imperator die Coronationis ſuæ, omne malè uſurpatum Eccleſiaſticum Jus in manibus Pontificis, aſtante Clero & Populo, per ſcriptum deponeret:* Cum Papa idipſum faceret *de Regalibus*, idque Sacramento firmaret. *Dimitteret Eccleſias liberas cum oblationibus & poſſeſſionibus ſuis, quæ ad Regnum non pertinent. Abſolveret Papa à Juramentis Populos, quæ contra Epiſcopos facere compulſi ſunt. Patrimonia Poſſeſſionéſque B. Petri reſtitueret, ſicuti à Carolo, Ludovico, Henrico, aliíſque Imperatoribus conceſſa ſunt libera, ſervarétque ea B. Petro pro Juribus.* Juravit etiam ſe nullas inſidias structurum Pontifici, aut ejus Fidelibus, vel obſidibus. Quas conditiones ubi Rex impleviſſet, *Papa juberet Epiſcopis adſtantibus in die Coronationis ejus, ut Regalia Imperatori dimitterent, quæ à temporibus Caroli, Ludovici, Henrici, aliorumque Prædeceſſorum, ad Regnum pertinebant: Scripto firmaret ſub anathematis pœna, ne quis eorum vel præſentium, vel abſentium, vel ſucceſſores eorum, Regni ſe intromitterent Juribus; neque invaderent Civitates, Ducatus, Comitatus, Monetas, vectigalia, mercata,* &c. *Imperatorem cum honore & benignè ſuſciperet, & more Prædeceſſorum ipſius, Catholicorum Imperatorum coronaret, &c.* Ita refert *Petrus Diaconus* in Chronici Caſſinenſis Libro quarto, Cap. XXXVII. Legatur & *Dodechinus* Abbas in Appendice ad Chronicon *Mariani Scoti*.

Epiſt. XXII. Hac facta Pactione *Paſchalis II.* ſcripſit ad *Henricum* Regem his verbis: *Divinæ Legis inſtitutionibus ſancitum eſt, & Sacris Canonibus interdictum, ne Sacerdotes curis ſecularibus occupentur, neve ad Comitatum,* niſi pro damnatis eruendis, atque pro aliis qui injuriam patiuntur, accedant... In veſtri autem Regni partibus, Epiſcopi vel Abbates adeo curis ſecularibus occupantur, ut Comitatum aſſiduè frequentare, & militiam exercere cogantur.... Miniſtri verò Altaris, Miniſtri Curiæ facti ſunt; quia civitates, Ducatus, Marchionatus, monetas, turres,* & cætera ad Regni ſervitium pertinentia, à Regibus acceperunt. Unde etiam mos Eccleſiæ inolevit, ut electi Epiſcopi nullo modo Conſecrationem acciperent, niſi per manum Regiam inveſtirentur. Aliquando etiam vivis Epiſcopis inveſtiti ſunt. His & aliis plurimis malis, quæ per Inveſtituram plerumque contigerant, Prædeceſſores noſtri Gregorius VII. & Urbanus II. fœlicis recordationis Pontifices excitati, collectis frequenter Epiſcopalibus Conciliis, Inveſtituras illas manus laïcæ damnaverunt, & qui Clericorum per eam tenuiſſent Eccleſias, deponendos; datores quoque Communione privandos perconſuerunt, juxta illud Apoſtolicorum Canonum Capitulum, quod ita ſe habet:* Si « quis Epiſcopus ſeculi Poteſtatibus uſus, Eccle« ſiam per ipſas obtineat, deponatur, & ſegregetur, omnéſque qui illi communicant. *Tibi itaque, fili cariſſime Henrice Rex, & Regno, Regalia illa dimittenda præcepimus, quæ ad Regnum manifeſtè pertinebant tempore Caroli, Ludovici, Ottonis, & cæterorum Prædeceſſorum tuorum. Interdicimus etiam, & ſub anathematis diſtrictione prohibemus, ne qui Epiſcoporum ſeu Abbatum, præſentium vel futurorum, eadem Regalia invadant, id eſt, Civitates, Ducatus, Marchias, Comitatus, Monetas, Telonium, Advocatias, Jura Centurionum, & Curtes quæ Regni erant, cum pertinentiis ſuis, Militiam & Caſtra: & ne ſe deinceps, niſi per gratiam Regis, de ipſis Regalibus intromittant.... Porro Eccleſias cum oblationibus, & hæreditariis poſſeſſionibus, quæ ad Regnum manifeſtè non pertinebant, liberas manere decrevimus: ſicut in die Coronationis tuæ omnipotenti Domino in conſpectu totius Eccleſiæ promiſit.* Iſtud *Paſchalis II.* temperamentum amplecti viſus eſt *Henricus*, quod inter utrinſque Legatos Pactione ſolenni & Juramento firmatum eſt, ut diximus, ea conditione ut ab Epiſcopis & Proceribus Germaniæ rata haberetur; quos nuſquam præbituros aſſenſum certò ſciebat, nuſquam accepturos conditionem de Regalibus dimittendis, ut teſtatur *David* Scottigena Capellanus & Hiſtoriographus *Henrici V.* ab Abbate Urſpergenſi laudatus.

* Id eſt, ad Aulam.

* Seu potius Curtes, ut habet Chronicon Caſſinenſe.

Anno MCXI. Romam pervenit *Henricus*, ibique ſolenni ritu & magnifico apparatu exceptus eſt, extra Urbem à populo, ad januam à Clero, ad ſuperiores gradus Baſilicæ *S. Petri*, ab ipſo *Paſchali* Papa, & Cardinalibus ac Epiſcopis. Pontificem ut vidit *Henricus*, ad ejus pedes corruit, móxque ſurgere juſſus, *in ore, fronte, oculis, ei pacis oſculum dedit*, ſtratoriſque implevit officium. Móxque *dexteram Pontificis tenens*, magno cum populi gaudio ad Portam Argenteam perductus, ibi ex libro Profeſſionem Imperatoriam fecit, & à Pontifice Imperator deſignatus eſt, rursúmque ipſum oſculatus, cùm Lavicanus Epiſcopus primam Orationem ex more ſuper ejus Majeſtatem fudiſſet, in Arcem Porphyreticam pervenere, ſimúlque conſederunt. *Pontifex inſtaurari Eccleſiaſticum Jus, & cætera quæ in Conventionis Charta ſcripta fuerant, petiit: paratus & ipſe, quæ pollicitus fuerat, exequi.* Paululum ſeceſſit *Henricus* cum Epiſcopis & Proceribus ſuis de negotio tractaturus. Illi habita cum Imperatore deliberatione, Pontifici reſponderunt; *Conventionem*, cujus executionem urgebat, *firmari juſtè legitiméque non poſſe.* Fruſtra ipſis repoſuit Pontifex, *Cæſari, quæ Cæſaris ſunt eſſe reddenda:* & *Nemo militans Domino, implicat ſe negotiis ſecularibus:* & juxta B. Ambroſium, *A Sacerdotali Officio, qui talia gerat, alienum eſſe.* Nec ipſis unquam perſuadere potuit ut Regalibus, aut *Henrico* ut Inveſtituris, renuntiarent.

Paſchalem, niſi his conditionibus impletis, ipſum coronare abnuentem, cum Cardinalibus & Epiſcopis non paucis, captivum ſub militari cuſtodia detinuit *Henricus:* pluréſque ex honoratioribus, & plebe, qui obviàm ipſi proceſſerant, ſpoliari, vinciri, cædi juſſit. Quo factum eſt, ut Romani in furorem verſi, Germanos, quotquot in Urbe occurrebant, ceciderint, ipſo etiam *Henrico* vulnerato & fugato. Iſta conſtant ex Chronico Caſſinenſi, Lib. IV. Capp. XXXIX. & XL. ex *Sugerio* Abbate in Vita *Ludovici Groſſi* Regis, ex Epiſtola *Joannis* Tuſculani Epiſcopi, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicarii, dum captivus detineretur *Paſchalis*, ad *Richardum* Epiſcopum Albanenſem, & ex *Ottone Friſingenſi* Lib. VII. Chronicorum Cap. XIV. Detentionis Pontificis & Cardinalium, auctor fuit *Albertus* natione Lotharingus. *Henrici* Cancellarius, Moguntinus deinde Archiepiſcopus, *tunc inter primos ejus præcordialis*

Conſiliarius. Quem tamen poſtea *in carcere poſitum, diverſis tormentis, & incredibili famis inedia afflixit, ipſúmque de amiciſſimo inimiciſſimum, ac Regni ſui peſtiferum hoſtem, divino Judicio, uſque ad vitæ terminum ſenſit* (inquit *Otto Friſingenſis.*) Crudelem pugnam Romanos inter ac Germanos commiſſam, eámque diem atram & cruentam utriſque fuiſſe, Caſſinenſe Chronicon memorat.

Immotus erat in calamitate Pontificis animus, cui Jurium Eccleſiaſticorum conſervatio vitâ ipsâ antiquior erat: quamvis *Henricus* Imperator *Non Eccleſiæ jura, non Officia qualibet, ſed Regalia ſola ſe dare aſſereret,* (inquit *Petrus Diaconus* Lib. IV. Chronici Caſſinenſis Cap. XLII.) Verùm inconcuſſam ad mala propria *Paſchalis* mentem, aliorum captivorum vexatio, Urbis, quam Henricus continuis incurſibus infeſtabat, periculum, Schiſmatis denique ſcandalum quod Eccleſiæ imminebat univerſæ ad annuendum *Henrici* votis inflexerunt. Sacramento itaque ſe obſtrinxit *Paſchalis*, nunquam ſe *Henricum* in Jure Inveſtiturarum turbaturum, aut eum anathemate percuſſurum ob vim ſibi ſuiſque illatam, Deinde Privilegium Inveſtiturarum manu ſua ſubſcriptum, & annulo Pontificio obſignatum, eidem *Henrico* concedere coactus eſt. Poſt hæc, ad Baſilicam *S. Petri* perductus, illum corona Imperii ornavit, portis omnibus Romanæ Urbis, ſeditionis metu, obſeratis. Cúmque ad Hoſtiæ confractionem in Miſſarum ſolemniis veniſſet, partem ipſe ſumens, reliquam Imperatori tradidit, dicens: *Sicut pars iſta vivifici Corporis diviſa eſt, ita diviſus ſit à Regno Chriſti & Domini, qui pactum illud rumpere ac violare tentaverit.* Ita refert *Petrus Diaconus*, Chronici Caſſinenſis Lib. IV. Cap. XLII. Privilegii porro quod à *Paſchali II.* de retinendo Inveſtiturarum Jure *Henricus* Imperator extorſit, hic tenor erat: *Illud igitur Dignitatis Privilegium quod Prædeceſſores noſtri veſtris Prædeceſſoribus Catholicis Imperatoribus conceſſerunt, nos quoque Dilectioni tuæ concedimus, & præſentis Privilegii pagina confirmamus: ut Regni tui Epiſcopis & Abbatibus, liberè præter violentiam & ſimoniam electis, Inveſtituram Virgæ & Annuli conferas. Poſt Inveſtitionem verò, canonicè Conſecrationem accipiant ab Epiſcopo ad quem pertinuerit. Si quis autem à Clero vel populo, præter aſſenſum tuum electus fuerit, niſi à te inveſtiatur, à nemine conſecretur: exceptis nimirum illis, qui vel in Archiepiſcoporum, vel in Romani Pontificis ſolent diſpoſitione conſiſtere. Sanè Archiepiſcopi vel Epiſcopi libertatem habeant à te inveſtitos Epiſcopos vel Abbates canonicè conſecrandi. Prædeceſſores enim veſtri Eccleſias Regni ſui tantis Regalium ſuorum beneficiis ampliarunt, ut Regnum ipſum maximè Epiſcoporum vel Abbatum præſidiis oporteat communiri, & populares diſſenſiones quæ in electis omnibus ſæpè contingunt, Regali oporteat Majeſtate compeſci,* &c. Integrum Privilegium legere eſt apud *Vuillelmum Malmeſburienſem* Lib. V. de Geſtis Regum Anglorum. Illud autem, ſicut & prævias conventiones utrinque factas, ſe deſcripſiſſe profitetur ex Commentariis *Davidis* Scottigenæ, Bancornenſis Epiſcopi, quem tamen *in Regis gratiam, magis quàm Hiſtoricum decebat, proclivem fuiſſe, nec Hiſtoriam ſed Panegyricum ſcripſiſſe*, monet. Unde Abbati Urſpergenſi in hujus diſſidii Hiſtoria minùs credere par eſt, *quia Davidi* illi nimis tribuit, eique faciliùs credidit, ut conſtat ex ipſius verbis: *Providerat autem Rex nulli à ſeculo Regum ſecundus, ſciens Romanam Rempublicam olim non tantùm armis, quantùm ſapientia gubernari conſuetam, ſe non ſolùm armatis, ſed etiam literatis viris neceſſario muniri, paratis ſcilicet ad rationem omni poſcenti reddendam. Inter quos claruit quidam Scottigena nomine David, quem Scholas Vuirciburg Regentem pro morum probitate Rex ſibi Capellanum aſſumpſit. Hic itaque juſſus à Rege, totam hujus expeditionis ſeriem rerúmque in illa geſtarum, ſtylo tam facili, qui penè nihil à communi loquela differat, tribus libris digeſſit: Igitur juxta præſcripti teſtimonium Hiſtoriographi,* &c.

Memoratæ perſecutionis ab *Henrico* Imperatore in *Paſchalem II.* Eccleſiámque Romanam excitatæ hiſtoriam metro deſcripſit *Gotfridus Viterbienſis*, Conrado III. Friderico I. & Henrico VI. Imperatoribus à Secretis, Chronicorum Parte XVII. rationéſque attexuit, quibus Eccleſia & Imperium Jura ſua tuerentur. Hiſtoricorum hujuſmodi Carminum lectionem haud injucundam fore cùm exiſtimem, illa ſubjicere velim, ne alibi quærere gravetur ſtudioſus Lector.

Cùm foret Henrico ſubjecta per omnia Roma,
Unctus Apoſtolicis manibus ſumptâque corona,
Cepit Apoſtolicum, rumor in Urbe ſonat.
Bella parat populus, ſuccurrit ab Urbe Senatus;
Prævalet Henricus, pars Præſulis exſpoliatur.
Papa caret manto captus ab hoſte ſuo.
Quæſtio nunc oritur, cur carcere Papa tenetur?
Reſpondetur eis, quia ſuſtulit omnia Præſul,
Abſtulit Imperio Pontificale decus.
Nam bona Pontificum, quæ nititur ipſe tenere,
Contulit Imperium, quæ debet Cæſar habere:
Amodo qui teneat, Cæſare dante feret.
Annulus & Baculus de noſtro munere venit,
Undique Pontifices Regum ſunt munere pleni:
Cæſaris officium quomodo Papa gerit?
Rettulit Eccleſia; ſi quærimus æqua fateri,
Annulus & Baculus nunquam de Cæſare venit:
Nam Deus Eccleſiis cœlitus iſta dedit.
Omnia quæ Reges per tempora priſca dederunt;
Non modò ſunt Regum, ſed cui data jure fuerunt:
Nec Deus hoc patitur, nec tua Jura ferunt.
Cùm tua ſit Regni, tua ſit cuſtodia Juris,
Cæſaribus noſtris mala das exempla futuris,
In Sanctum Domini dum feritate furis.
Conditor es Juris, qui ſpernere Jura videris.
Jam neque Jura Dei, neque Regia Jura vereris,
Eccleſiam crucias, qui cruciandus eris.
Dedecus eſt fontem Juris confundere Legem,
Et magis eſt timidum Cœlorum ſpernere Regem:
Cùm ſacra Jura neges, triſtia Regna reges.
Cur Laïcus quærit tradi ſibi munera cœli?
Ut Deus inſtituit, Electio conſona Cleri
Judicio Cœli libera ſemper erit.
Tu tua ſi repetis, repetis quæ tu tribuiſti:
Hæc cùm non dederis, cur tollere propoſuiſti?
Tradere te decuit, tollere nulla mihi.
Si quodcumque datur, ratio monet ut repetatur,
Dos tua tollatur, nobis quoque noſtra feratur.
Hoc ita ſi cupias, quærimus eſſe ratum.
Imperium dedimus, tu pauca dediſſe videris:
Ex ope Pontificis Cæſar Romanus haberis:
Vincula Pontifici quâ ratione geris?
Quicquid agat Præſul, quicquid ſacra turba fatetur,
Reddere cogetur quod Cæſaris eſſe videtur
Illud & in ſcriptis firmat uterque ſocus.
Annulus & Baculus, vel cætera quæ memorantur,
Cæſaris ad Juſſum penitus reddenda parantur,
Papáque Paſchalis ſic ſpoliatus abit.

ART. XII.

Digitized by Google

ARTICULUS XII.

Ab Eccleſia Romana & Gallicana improbatum ac damnatum eſt Privilegium de Inveſtituris à Paſchali II. conceſſum Henrico Imperatori contra Canones & Prædeceſſorum Pontificum Decreta, Pontifex à Sapientioribus excuſatus. Plerique Inveſtiturarum propugnandarum pertinaciam Hæreſim eſſe aſſerebant: Conſultiùs ac doctiùs negabant alii. Henriciana itaque Hæreſis hac in materia fictitia videtur.

I. CUm *Paſchalis II.* in Urbem poſt Pactionem cum *Henrico* Imperatore initam regreſſus eſſet, invenit ibi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, univerſúmque Clerum Romanum à ſe averſum, & valdè improbantem fœdus illud, quod recèns cum *Henrico* Imperatore pepigerat, contra Canones, & Prædeceſſorum Pontificum Decreta, non accedente etiam canonico Romanæ Eccleſiæ conſenſu, paucorum dumtaxat Cardinalium adhibito conſilio. Parum abfuit quin apertum in ſchiſma erumperet illa diſſenſio: Nam abſente poſtmodum Pontifice convenientes in unum, Præſide *Joanne* Cardinali Epiſcopo Tuſculano, confirmarunt Decreta *Gregorii VII.* & *Urbani II.* contra Laicorum Inveſtituras, nihilque roboris obtinere decreverunt, quicquid adversùs ea ab ipſo *Paſchali*, & ipſi inhærentibus Cardinalibus, quovis prætextu actum fuiſſet. *Paſchalis* autem qui paulò ante ab Urbe receſſerat, has ad eos Literas dedit, quas ex MS. Vaticanæ Bibliothecæ deſcripſit Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens Tomo XII. ad annum MCXI. Sic autem habent: *Id quod in perſonam noſtram, imò in Patrem veſtrum, præter ipſius Eccleſiæ Judicium atque præſentiam vos egiſtis; etſi vobis ex zelo Dei viſum ſit, non tamen, ut mihi videtur, canonico tramite ceſſiſtis. Non enim caritas, ſed æmulatio id dictaſſe perſpicitur. Nos tamen confiſi de miſericordia divina, pro animæ noſtræ ſalute cogitamus; & commiſſum quod pro fratribus atque filiis, pro excidio Urbis, & univerſæ Provinciæ fecimus, emendare curabimus, ut quod terreni in nos, quoque correxiſſe oſtendatur Eccleſia. Vos autem pro Eccleſia in Eccleſia agite, ut illum Eccleſia Dei zelum, quem habetis, & habere oſtenditis, ipſa experiatur Eccleſia.* Datæ ſunt Literæ Terracinæ III. Nonas Julii anno MCXI.

II. *Bruno* Signinus Epiſcopus & Caſſinenſis Abbas, vir inſignis ſanctimoniæ, *Gualo* Regino Epiſcopo, *Roberto* Pariſienſi, aliiſque Cardinalibus & Epiſcopis adjunctis, *Paſchali II.* imminebat ut Privilegium Imperatori conceſſum reſcinderet, eúmque Anathemate configeret; alii Privilegium illud tuebantur. Magna animorum diſſenſione ac pertinaciâ de illo diſputari cœptum. *Paſchalis* Brunoni quaſi hujus diſſidii & ſcandali incentori ac ſignifero graviter ſuccenſuit. Ille Pontificem convenit, ſuam agendi rationem excuſaturus. Se ejus Sanctitatem colere & ex animo diligere conteſtatus eſt, nec ullum alium ipſo vivente, ſuſcepturum Pontificem, ſed præ illo diligere Deum, cujus amori omnis humana neceſſitudo, ipséque parentum amor poſtponendus eſt. Ideóque ſe improbare Privilegium de retinendis Inveſtituris *Henrico* Imperatori conceſſum ut contrarium pietati, religioni, fidei. Illud repugnare Apoſtolorum Decretis, quibus qui contradicit, Hæreticus eſt. *Fœdus autem illud*, inquit, *adeo fœdum, tam violentum, tam cum proditione factum, tam omni pietati religionique contrarium, ego non laudo. Quis enim illud laudet, in quo violatur fides, Eccleſia libertas amittitur, Sacerdotium tollitur, unicum & ſingulare oſtium Eccleſiæ clauditur, multa oſtia aperiuntur, per quæ qui intrat, fur & latro? Habemus Canones, habemus Sanctorum Patrum Conſtitutiones ab Apoſtolorum temporibus ad te uſque perductas. Viâ regiâ incedendum eſt, neque ab ea in aliquam partem declinandum. Apoſtoli illos omnes damnant, & à Fidelium communione ſejungunt, qui per ſecularem Poteſtatem Eccleſiam obtinerent. Laici enim, quamlibet religioſi ſint, nullam tamen diſponendæ Eccleſiæ facultatem ſunt conſecuti. Hæc enim Apoſtolorum Conſtitutio ſancta eſt; cui qui contradicit, Catholicus non eſt. Omnis autem qui hæreſim tuetur, Hæreticus eſt. Nemo hanc non eſſe hæreſim dicere poteſt, quam Sancta & Apoſtolica Eccleſia in multis Conciliis hæreſim nominat, & cum ſuis auctoribus damnat.* Largiter erravit *Bruno*, cùm Inveſtiturarum conceſſionem, vel retentionem, Hæreſeos nomine infamavit, & obliquè Hæreſeos notam *Paſchali II.* ob conceſſum Imperatori Privilegium inuſſit. Inveſtituras velut hæreſim à Conciliis damnatas, Vir Sanctus oſtendere non potuiſſet. Simoniam quidem Hæreſim appellarunt, ac velut Hæreſim damnarunt Pontifices & Concilia (quanquam impropriè & communiori quadam ſignificatione iſtud nomen uſurparint) quia Simoniacorum parens *Simon Magus* Hæreſiarches fuit, exiſtimans *Donum Dei pecunia poſſideri.* At Inveſtituris, modò à ſimoniaca labe puræ eſſent, Hæreſeos notam olim impactam probare non valuiſſet Signinus Antiſtes. Apoſtolicis quidem Decretis contrariam Inveſtiturarum uſurpationem verè dixit; quia Canones Apoſtolorum nomine inſcripti, quibus ſub pœna Anathematis prohibetur ne quis per ſeculares Poteſtates Eccleſiam obtineat, Apoſtolicam hoc in capite aliiſque pluribus doctrinam ac traditionem continent, quanquam non ſint ab Apoſtolis conditi. Sed in eo deceptus eſt, quòd Hæreſim eſſe contenderit quicquid Apoſtolorum Decretis contrarium eſt: Cùm Apoſtolicæ Conſtitutiones aliæ Fidem, aliæ ſolam Diſciplinam & Politiam Eccleſiæ, vel ſacros Ritus ſpectent. Illi porro ſoli Hæretici ſunt, qui Apoſtolicis Decretis Fidem ſpectantibus pertinaciter refragantur.

Bruno Signinus Epiſcopus Privilegium à Paſchali II. conceſſum palam improbat: & conceſſionem vel retentionem Inveſtiturarum hæreſim eſſe contendit.

Suſpectum Pontifici *Brunonem* fecit libertas conſtantior. Metuebat enim ne ſanctitatis ipſius opinio, & zelus multos traheret in partes, præſertim è Caſſinenſibus Monachis, nobiliſſima portione gregis Chriſti. Quamobrem illum ab iſtius Cœnobii regimine removere decrevit, quod cum Epiſcopatu retinere, abſque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione, non poterat. *Niſi illum*, inquit, *à Monaſterii adminiſtratione removero, ipſe ſuis argumentis Eccleſiæ mihi regimen tollet. Quapropter eidem Abbati direxit Epiſtolam, qua vetuit ne ultra Epiſcopus ſimul eſſet atque Abbas: neque enim ultra ferre Apoſtolicam Sedem Epiſcopum aliquem Monaſterio præeſſe tam celebri. Fratribus etiam per Leonem Oſtienſem Epiſcopum & hujus Cœnobii Monachum Literas miſit, mandans ne ipſi Viro ulteriùs obedirent, ſed ſecundùm Deum ſibi regulariter Abbatem eligerent. Sin autem ſecus agerent, in omnibus Monaſterii Cellis Abbates ipſe ſtatueret.* Ita refert *Petrus Diaconus* Lib. IV. Chronici Caſſinenſis cap. 44.

Paſchalis II. Brunonem amovet à Caſſinenſis Abbatiæ regimine.

III. Quemadmodum *Conon* Cardinalis Epiſcopus Prænestinus, Apoſtolicæ Sedis Legatus in Orientem, auditis facinoribus *Henrici* Imperatoris in Romanam Eccleſiam & Summum Pontificem, coacto Hieroſolymis Concilio excommunicationis Sententiam in illum tulit, eàmque in Græcia, Hungaria, Saxonia, Lotharingia, Francia, collectis prædictarum Eccleſiarum Conciliis renovando confirmavit, ut conſtat ex Actis poſtremi Concilii Lateranenſis ſub *Paſchali* Papa relatis ab Ab-

Conon Cardinalis Sedis Apoſtolicæ Legatus Concilium Hieroſolymis celebrat, & in Henricum Imperatorem ſert excommunicationis ſententiam.

bate Urſpergenſi in Chronico ad annum MCXVI. ita Guido Viennenſis Archiepiſcopus, & ipſe Sedis Apoſtolicæ Legatus, coacto in Metropoli ſua Concilio, Privilegium, quòd Henricus Imperator à Paſchali Papa extorſerat, reſcidit, ipſúmque Imperatorem feriit Anathemate, Kalendis Octobris anno milleſimo centeſimo-duodecimo. Aderant S. Hugo Gratianopolitanus, & S. Godefridus Ambianenſis, Epiſcopi. Hæc porrò Decreta contra Inveſtituras, contra Privilegium à Paſchali II. conceſſum, & contra Henricum Imperatorem edidit Synodus Viennenſis.

Idem præſtat Guido Archiepiſcopus in Concilio Viennenſi, Inveſtituram ſeu hæreſim execratur, Privilegium à Paſchali II. Imperatori conceſſum damnat.

Inveſtituram Epiſcopatuum & Abbatiarum, & omnium Eccleſiaſticarum rerum de manu Laica, Sancta Romana Eccleſia auctoritatem ſequentes, Hæreſim eſſe judicamus.

Scriptum illud, ſeu Privilegium, quod à Domno Paſchali Papa violenter Henricus Rex de Inveſtituris, de anathemate in perſona ſua, non ſponte extorſit, in virtute Spiritûs Sancti damnamus, atque irritum eſſe, & nullius beatæ memoriæ judicamus fieri.

Henricum Teutonicorum Regem, qui ſimulatâ pace Romam veniens, poſt data ſacramenta Domno Papæ Paſchali, vitæ, membrorum, malæ captionis, refutationis Inveſtiturarum, eumdem Dominum Papam in Sede Apoſtolica ante corpus B. Petri, poſt oſculationem pedis, oris, & faciei, proditione, perjurio, & ſacrilegio, velut alter Judas, cum Cardinalibus, & Epiſcopis, Archiepiſcopis, & multis Romanorum Nobilibus tradidit, cepit, & raptum in caſtra Inſignibus Apoſtolicis exuit, & indignè atque inhoneſtè irriſum tractavit, & ab eo nefandiſſimum & deteſtabile Scriptum violenter extorſit, excommunicamus, anathematizamus, & à gremio Sanctæ Matris Eccleſiæ ſequeſtramus, donec his omnibus abrenuntiatis, plenam ſatisfactionem Eccleſiæ exhibeat.

Synodicam ad Paſchalem Epiſtolam dedit Archipræſul Viennenſis, ſuo, & aliorum qui Concilio interfuerant, Epiſcoporum nomine; qua ipſum rogarunt ut Synodalia Decreta confirmaret; quod ſi renueret, ſe ab ejus obedientia minati ſunt receſſuros. *Et nunc*, inquiunt, *Domne Pater, veſtram, ſicut dignum eſt, Majeſtatem ſuppliciter exoramus, ut quod pro Sancta Eccleſia fidei robore, pro Dei, & veſtro honore fecimus, Auctoritate Apoſtolica ſolemniter confirmetis. Cujus confirmationis argumentum per apertas nobis Literas ſignificare dignemini, quas etiam (ut gaudium noſtrum ſit plenum) alter alteri deſtinare poſſimus. Et quoniam Principum terræ pars maxima, & univerſi fere populi multitudo in hac re nobiſcum ſentit: In remiſſionem peccatorum ſuorum omnibus injungatis, ut, ſi neceſſe fuerit, auxilium nobis & patriæ unanimiter ferant: Illud etiam cum debita reverentia veſtræ ſuggerimus Pietati, quòd ſi nobiſcum in his ſteteritis, ſi hoc, ſicut rogamus, confirmaveritis, ſi deinceps ab ipſius crudeliſſimi Tyranni, & Nunciorum ejus Literis, locutione, muneribus abſtinueritis, unanimiter nos, ſicut decet, habebitis filios & fideles. Si verò, quod minimè credimus, aliam viam aggredi cœperitis, & noſtræ Paternitatis aſſertiones prædictas roborare nolueritis, propitius ſit nobis Deus, quia nos à veſtra ſubjectione & obedientia repellitis.*

In duobus peccarunt hujus Synodi Præſules: Primùm quòd Inveſtituras Hæreſim eſſe judicarint & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſe in hoc auctoritatem ſequi gloriati ſint. Non enim verbo Dei, ſed Eccleſiæ dumtaxat Decretis contrariæ erant Inveſtituræ Epiſcopatuum de manu laïca: adeòque non erant veri nominis Hæreſis. Nec Romana Eccleſia illas, uſquam Hæreſim eſſe judicarat: ſed uſurpationem dumtaxat, & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, Canonúmque Spiritu Dei conditorum violationem. Secundò, in eo peccarunt, quòd Romano Pontifici minas intentarint ſe ab ejus obedientia receſſuros, niſi Synodi Statuta confirmaret, quod peſſimi ſanè exempli eſt.

Longè modeſtiùs ſenſit ac veriùs Yvo Carnotenſis Epiſcopus, qui Sententiam eorum qui Inveſtituras defendere volebant contra Eccleſiæ Decreta, Schiſmaticam tantùm, non Hæreticam cenſet: & Summum Pontificem *Paſchalem II.* familiaribus & caritatem ſpirantibus Literis admonendum eſſe ut ſe judicet, ac Privilegium Imperatori perperam & contra Eccleſiæ utilitates ac libertatem conceſſum revocaret: quod ſi fecerit, gratiæ Deo erunt agendæ: ſin minùs, non ideo tamen eſſe judicandum; nec ejus præceptis *ad Cathedram* pertinentibus, id eſt, fidei, unitatis, & Chriſtianæ diſciplinæ conſervationem, morum emendationem, executionem Canonum, eorúmque interpretationem ac diſpenſationem, majorúmque cauſarum Judicia ſpectantibus, & ex *B. Petri Privilegio ac æquitate* latis (ut loquitur *S. Leo*) negandam eſſe propterea obedientiam. Quanquam verò erraverit in regimine, excuſandum tamen quòd coactus Privilegium Eccleſiæ noxium conceſſerit, ac verenda Patris velanda, compatiendúmque capiti infirmitate laboranti. Ita ſcribit ad Henricum Angeriacenſem Abbatem Epiſtola ducenteſima trigeſima-tertia. *De Inveſtituris*, inquit, *Eccleſiarum, quas Laici faciunt, Sententiam, præcedentium Patrum Gregorii & Urbani, quantum in me eſt, laudo atque confirmo. Quocumque autem nomine talis pervaſio propriè vocetur, eorum Sententiam qui Inveſtituras Laïcorum defendere volunt Schiſmaticam judico. Nec iſta contra Domnum Papam dico: quia quibuſdam Literis mihi ſcripſit, ſe coactum feciſſe quod fecit, & adhuc prohibere quod prohibuit, quamvis quædam nefanda quibuſdam nefandis ſcripta permiſerit. Et quia verenda Patris debemus potiùs velare quàm nudare, familiaribus & caritatem redolentibus Literis admonendus mihi videtur ut ſe judicet, aut factum ſuum retractet. Quod ſi fecerit, referamus Deo gratias, & gaudeat nobiſcum omnis Eccleſia, quæ graviter languet, dum caput ejus laborat tantâ debilitatum moleſtiâ. Si autem in hoc languore inſanabiliter ægrotaverit, non eſt noſtrum judicare de Summo Pontifice. Habemus enim Evangelicam Sententiam, quæ ſecuros nos facit:* « Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi: « Quæ dicunt ſervate & facite: Secundùm verò « opera eorum nolite facere. *Vult enim hæc Sen-* « *tentia Præcepta Præſidentium ad Cathedram pertinentia obedienter impleri (etiamſi tales ſint quales erant Phariſæi) non eos factioſa conſpiratione à ſuis Sedibus removeri. Si verò ea præcipiant quæ ſint contra doctrinam Evangelicam vel Apoſtolicam, ibi ſit non eſſe obediendum, exemplo docemur Pauli Apoſtoli, qui Petro ſibi prælato, non rectè incedenti ad veritatem Evangelii, in faciem reſtitit, non tamen eum abjecit. Ubi enim ſuccumbunt humana Judicia, divina eſt expetenda miſericordia; quatenus inſitorum conſervata pace ramorum, & ipſi qui præciſi ſunt unitati Eccleſiæ ſtudeant reformari, & inſitorum ramorum ſocietate lætari. Alioquin nec præciſi inſerentur, nec inſerti fructificare aut florere in tanta turbinum concuſſione permittentur. Hæc de propoſita quæſtione reſpondeo, majorum Sententiis non præjudicans, quæ paci Eccleſiæ conſulant & ædificationi.*

Sententiam Inveſtituras defendentem, Schiſmaticam quidem eſſe non tamen Hæreticam, cenſet Yvo Carnotenſis.

Epiſcoporum Viennenſis Concilii, aut aliorum, non erat judicare de ſummo Pontifice.

Majorum religionem & obſervantiam erga Sedem Apoſtolicam imitabantur Yvo Carnotenſis Epiſcopus, & Provinciæ Senonenſis Præſules, cùm ſibi integrum & fas non eſſe exiſtimabant, de Summi Pontificis Actis ac perſona judicium ferre. Epiſcopi nàmque Gallicani in Concilio Romano in cauſa *Leonis III.* unà cum Italis ſedentes, præſente etiam *Carolo Magno* Francorum Rege, in

hes

his voces erupetunt : *Nos Sedem Apoſtolorum, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum, judicare non audemus. Nam & ab ipſa nos omnes, & ab ejus Vicario judicamur ; ipſa autem à nemine judicatur, quemadmodum ant quitus mos fuit. Sed ſicut ipſe Summus Pontifex cenſuerit, canonicè obediemus.* Ita refert *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Vita *Leonis III.* Archipræſul autem Viennenſis *Guido*, & alii Præſules in Synodo Viennenſi congregati, antiquum Viennenſium Archiepiſcopum *Avitum* non imitabantur, nec ejus doctrinam ſequebantur, ad Senatores Urbis Romæ ex Eccleſiæ Gallicanæ ſententia ſcribentis de cauſa *Symmachi* Pontificis Maximi : *Non facilè datur intelligi, quâ vel ratione, vel lege ab inferioribus eminentior judicetur...... Reddet rationem qui ovili dominico præeſt, quâ commiſſam ſibi agnorum curam adminiſtratione diſpenſet. Cæterùm non eſt gregis Paſtorem proprium terrere, ſed Judicis.*

V. Viennenſis Concilii Decretis ad *Paſchalem II.* relatis illa confirmavit Pontifex data ad *Guidonem* Viennenſem Archiepiſcopum, Legatúmque ſuum Epiſtola, cujus exemplum ex Codice Sancti Petri Catalaunenſis à *P. Sirmondo* deſcriptum, in Labbeana Conciliorum Editione Tomo X. vulgatum eſt. Data eſt hæc Epiſtola XIII. Kalendas Novembris ejuſdem anni. Cæterùm etſi Concilii hujus Decreta abſque exceptione confirmaverit *Paſchalis II.* illud tamen quo Inveſtitura ſacrarum Dignitatum de manu Laïca judicatur Hæreſis, haud cenſendus eſt approbaſſe, niſi fortè Hæreſos nomen minùs propriè & latiori quadam ſignificatione à Patribus acceptum intellexerit : ſiquidem in Concilio Lateranenſi, quod anno milleſimo centeſimo decimo-ſexto celebravit, ferre non potuit *Brunonem* Signinum Epiſcopum in priori ſententia pertinacem, & palam propugnantem, Privilegium de retinendis Inveſtituris *Henrico* Imperatori conceſſum, Hæreſim continere, ut ex Actis Concilii conſtat, de quibus infra dicemus.

Joannes Lugdunenſis Archiepiſcopus Concilium indicit.

VI. Sub idem tempus, *Joannes* Archiepiſcopus Lugdunenſis, Galliarum Primatem agens, Nationale Concilium apud *Anſam* celebrandum indixit, in quo de Fide & Inveſtituris Laïcorum ageretur ; ad illúdque convocavit Provinciæ Senonenſis Epiſcopos. Qui adeſſe noluerunt, & diſſenſum excuſarunt Synodica Epiſtola, quam ex omnium Sententia ſcripſit *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus. Prima ratio cur ad eam Synodum ire detrectent, ea eſt, quòd nuſquam reverenda Patrum ſanxerit auctoritas, nuſquam hoc ſervare conſueverit Antiquitas, ut Primæ Sedis Epiſcopus alienæ Provinciæ Epiſcopos vocaret ad Concilium, niſi id Apoſtolica Sedes juberet, aut una de Provincialibus Eccleſiis, pro cauſis quas intra Provinciam terminare non poterat, Primæ Sedis audientiam appellaret.

Senonenſis Provinciæ Epiſcopi multis de cauſis adeſſe renuunt.

Yvonis Carnotenſis Epiſtola omnium nomine ad Joannem Archiep. Lugdunenſem ſcripta.

Secunda ratio petitur ex argumento Concilii, in quo de Inveſtituris agendum erat, quas quidam inter Hæreſes cenſebant. Improbant autem Synodi celebrationem hanc ob cauſam : quia excuſandum potiùs eſt quàm propalandum Romani Pontificis facinus, qui Inveſtituras Imperatori coactus conceſſit, & priora Decreta ſua confirmare paratus eſt. *Præterea*, inquiunt, *quia in hoc Concilio de Inveſtituris Laïcorum, quas quidam inter Hæreſes computant, tractare diſponitis, potiùs pudenda Patris veſtri nudabitis, quæ publicanda non eſſent in Geth, nec in compitis Aſcalonis, deridenda exponetis, quàm poſt dorſum ea velando benedictionem paternam vobis acquiratis. Quod enim propter vitandam populi ſtragem paternè in ſe admiſit Summus Pontifex, coëgit neceſſitas, non approbavit voluntas. Quod inde conſtat, quia poſtquam evaſit periculum, ſicut ipſe quibuſdam noſtrum ſcripſit, quod juſſerat, juſſit ; quod prohibuerat, prohibuit : quamvis quibuſdam nefandis, urgente periculo, quæ tam nefanda ſcripta permiſerit. Sic Petrus trinam negationem trina confeſſione purgavit, & Apoſtolus manſit. Sic Marcellinus Papa* * *deceptus à profanis coram fano thurificavit, & tamen à fratribus minimè judicatus, poſt paucos dies martyrio coronari promeruit. Sic Aaron in cremo moram faciente Moïſe, in monte propter importabilem populi ſeditionem vitulum fuſilem fieri permiſit, quem populus inſipiens adoravit : cùm tamen non eſſet ſeductus à populo, ut Deum eſſe crederet, vel divina cultura reverentiam ei exhiberet. Meruit tamen veniam tantus exceſſus, & Domino jubente per manum Moïſi ad ſummum Sacerdotium eſt ſublimatus. Sic Moïſes ipſe, qui cum Domino loquebatur ſicut ad amicum amicus, Deum tamen offendit, cùm propter murmur populi dicentis :* Numquid poterit nobis ejicere aquam de petra hac ? *Dubitare coactus eſt, & aquam cum diſceptatione à Domino poſtulare. Sic Doctor Gentium, qui in Synagogis publicè clamabat :* Circumciſio nihil eſt, & Chriſtus nihil vobis proderit, ſi circuncidamini ; *propter ſcandalum Judæorum circuncidi permiſit Timotheum, ut hac condeſcenſione Judæos lucrifaceret. Hæc infirma probabili neceſſitate, vel provida diſpenſatione paſſi ſunt ſummi & ſancti viri, Deo benè utente malis noſtris ; ut per hoc doceret eos ſeipſos agnoſcere, quatenus diſcerent infirma ſua ſibi adſcribere, & bona ſibi collata ad Dei gratiam referre.*

* Ex apocryphis Actis id ſumptum.

Secundùm hæc, *Paſchalis* Papæ œconomiam excuſant, qua *Henrici* Imperatoris excommunicationem differt, gravioris mali metu, nimirum Schiſmatis, ſecundùm Regulam à *Sancto Auguſtino* traditam. *Quòd ſi Papa*, inquiunt, *adhuc in Teutonicum Regem debitam ſeveritatem non exercet, credimus, quia conſultè differt ſecundùm quorumdam Doctorum judicia, qui conſulunt quædam admittenda pericula, ut poſſint vitari majora. Unde dicit Auguſtinus in tertio libro contra Parmenianum :* « Hoc ſanitas obſervat Eccleſiæ, ut cùm quiſque fratrum, id eſt, Chriſtianorum intus in ſocietate Eccleſiæ conſtitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehenſus, ut Anathemate dignus habeatur ; fiat hoc ubi periculum ſchiſmatis nullum eſt : atque id cum ea dilectione fiat, de qua ipſe Apoſtolus alibi præcipit dicens : *Ut inimicum eum non exiſtimetis, ſed corripite ut fratrem.* Ubi ſatis oſtendit, quòd cùm metus iſte non ſubeſt, ſed omninò de frumentorum ſtabilitate certa ſecuritas manet ; id eſt, quando ita cujuſque crimen notum eſt, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos prorſus, vel non tales habeat defenſores per quos poſſit ſchiſma contingere, non dormiat ſeveritas diſciplinæ. In qua tantò eſt efficacior emendatio pravitatis, quantò diligentior conſervatio caritatis, &c. »

Paſchalis II. factum excuſant.

Oeconomiâ quâdam & diſpenſatione minimè damnandâ Privilegium illud à *Paſchali II.* Imperatori concedi potuiſſe rectè ſcripſerunt *Yvo Carnotenſis* & cæteri Senonenſis Provinciæ Præſules : maximè cùm electionum libertatem ſartam tectam eſſe decreviſſet, ab iiſque ſimoniam eliminari juſſiſſet, ſolam aſſenſus Regii neceſſitatem & Regalium Inveſtituram indulſiſſet, quæ in Galliis à *Clodovei Magni* temporibus obtinebat.

Digitized by Google

tinebat. Præſentis *Privilegii pagina confirmamus* (ait Paſchalis) *ut Regni tui Epiſcopis & Abbatibus liberè præter violentiam & ſimoniam electis, Inveſtituram virgæ & annuli conferas*, &c. *Prædeceſſores enim veſtri Eccleſias Regni ſui tantis Regalium ſuorum beneficiis ampliarunt*, &c. (ut ſupra Artic. XI.)

Romanum Pontificem nullius hominis Judicio ſubjacere conteſtantur Provinciæ Senonenſis Epiſcopi.

Tertiam addunt rationem cur ad Concilium convenire non poſſint, quia nimirum de perſona Romani Pontificis agitur, quæ nullius hominum Judicio ſubjacet. *Non videtur*, inquiunt, *nobis utile conſilium ad illa Concilia convenire, in quibus non poſſumus eas perſonas, contra quas agitur, condemnare vel judicare: quia nec noſtro, nec illius hominum probantur ſubjacere Judicio. Unde nos conſtat eſſe immunes, ſi facta eorum oris gladio ferire formidamus, cùm ipſe Mediator obedire eis præcipiat; etiamſi tales ſint quales erant Phariſæi, ſi ea quæ ad Cathedram pertinent, recta præcipiant, ea verò minimè faciant. Ex quibus omnibus hoc conſtare videtur, quatenus fœminalia Sacerdotalia pudendis ſuperponamus, ne verecunda noſtra deridenda inſidiatoribus noſtris exponamus, & unde quærimus reformare Eccleſiæ fortitudinem, in majorem incurramus debilitatem. Hæc dicentes, non inſtruimus Prudentiam veſtram, ſed excuſamus innocentiam noſtram; quia & principales Eccleſiæ Claves nolumus poteſtate ſua privare, quæcumque perſona vices Petri habeat, niſi manifeſtè ab Evangelica veritate diſcedat.*

Jus congregandi Synodos Provinciales, ſalvâ Romanæ Eccleſiæ reverentia, ſalvum eſſe Metropolitanis volunt.

Se tamen antiquo Juri Metropolitanorum derogare nolle profitentur, quo Provinciales Synodos convocare, & celebrare poſſunt, *Salva reverentia Romanæ Eccleſiæ. Quæ ſi ad præſens*, inquiunt, *non poteſt Satanam ſternere ſub pedibus ſuis: non obviabit tamen ſalubribus diſpoſitionibus veſtris, in quibus, ſecundùm quod in prætaxato libro* (Sancti Auguſtini) *legitur, Quiſquis vel quod poteſt arguendo corrigit, vel quod corrigere non poteſt, ſalvo pacis vinculo excludit; vel quod ſalvo pacis vinculo excludere non poteſt, æquitate improbat, firmitate ſupportat, hic eſt paciſcens, » & ab iſto maledicto quod Scriptura dicit:* Væ » his qui dicunt quod nequam bonum eſt, & » quod bonum eſt nequam, &c. *omninò liber, prorſus ſecurus, penitus alienus. His Catholicorum Patrum terminis contenti, quæ poſſumus, ſecundùm Decreta Patrum, ſalvo vinculo pacis corrigere volumus: Quæ autem corrigere non poſſumus, uſque ad meſſem, ſi neceſſe ſit, Domino docente, tolerare decrevimus.*

Factum *Paſchalis II.* excuſare pergunt, oſtendúntque illum concedendo Inveſtituras *Henrico* Imperatori, Decreta Deceſſorum ſuorum propriè loquendo non fuiſſe prævaricatum, quia id ſtudiosè non fecit, ſed ſubreptione fallente, vel neceſſitate cogente. *His verbis*, inquiunt, *excuſatos nos credimus, quòd à laceratione Domini Papæ linguas noſtras reprimimus: & ſi quid contra ſententiam ſuam, ſuorúmque Prædeceſſorum, de remiſſis Germanico Regi Inveſtituris feciſſe videtur, filiali caritate excuſamus. Non enim prævaricator eſt legis, qui delinquit in lege, aliqua fallente ſubreptione vel impellente neceſſitate; ſed qui legem impugnat ſtudiosè, & delictum ſuum non curat agnoſcere.*

Addunt, Summum Pontificem non modò non vituperandum, imò laudandum eſſe, ſi œconomiâ quadam Privilegium ſupra dictum Imperatori conceſſit, ut hoc Eccleſiaſticæ Diſciplinæ vulnere gravioribus malis obviàm iret. *Unde*, inquiunt, *hunc exceſſum ejus non tantùm non accuſamus, ſed dictante ratione approbamus, ſi imminente ſtrage populi, paterna caritate cum* A *nonnullo vulnere ſuo ſe tantis periculis voluit objicere, ut majoribus morbis poſſet ſincera caritate ſubvenire. Nec ipſe primus, nec ſolus factus eſt diſpenſator Dominicorum præceptorum: quia Mediator Dei & hominum, cujus vita in terris diſciplina fuit morum, primò præcepit Diſcipulis ut non ferrent ſacculum, neque peram, quia tunc nulla neceſſitas urgebat. Imminente verò tempore Paſſionis ſuæ, ſciens eos panis penuriam paſſuros, cùm tranſirent de loco ad locum, temperavit præceptum, dans eis licentiam ut ferrent peram & ſacculum, non jam imperans cupiditati, ſed indulgens neceſſitati. Itaque cùm Hæreſes diverſi generis pullularent per diverſas partes mundi; ut Catholici territi ſeveritate ſententiæ, Hæreticorum ſeductiones caverent, ſeveriſſimè præceptum eſt ut revertentes ab Hæreſi vel Clerici non fierent, vel Clerici non manerent. Pro cujus rigore Decreti cùm Eccleſia maxima damna pateretur, prudens diſcretio religioſorum voluit & docuit mutandam eſſe ſententiam, & ab Hæreſi revertentes & Catholicam unitatem profitentes fraternè ſuſcepit, & in Honoribus ſuis manere conceſſit: judicans meliùs eſſe ut fieret aliquod vulnus in cortice matris arboris, quod caritas ſanaret, quàm Eccleſia de omnibus quos poſſet, membra ſua non colligere.*

Inveſtituram hæreſim non eſſe propugnant, ſed alieni juris pervaſionem & ſacrilegam præſumptionem.

Denique Inveſtituram Hæreſim dici non poſſe C propugnant, cùm ad Fidei materiam nullatenus pertineat, & in ſola manuali actione dantis & accipientis verſetur. Si tamen aliquis Laïcus reperiretur adeo ſtolidus & vecors, ut perſuaſum haberet, ſe conferre aliquod Sacramentum aut effectum Sacramenti, cùm baculum & annulum tradidit, illum Hæreticum eſſe cenſendum; non quidem ratione Inveſtituræ manualis, ſed ob diabolicam illam præſumptionem: Inveſtituram tamen illam manualem à Laïcis factam invaſionem eſſe juris alieni, & ſacrilegam uſurpationem, quam reſcindere penitus D oporteat, ſi id fieri poſſit abſque periculo ſchiſmatis. *Poſtremò*, inquiunt, *quòd quidem Inveſtituram Hæreſim vocant, cùm Hæreſis non ſit niſi error in fide: ſicut enim fides cordis eſt ad juſtitiam, oris autem confeſſio ad ſalutem: ita Hæreſis error eſt ad impietatem, profeſſio verò ejuſdem erroris eſt ad perniciem. Et fides & error ex corde procedunt; Inveſtitura autem illa de qua tantus eſt motus, in ſolis manibus eſt dantis & accipientis, quæ bona & mala agere poſſunt, credere vel errare in fide non poſſunt. Ad hæc, ſi Inveſtitura Hæreſis eſſet, ei renuntians ſine vulnere ad eam redire non poſſet. Videmus autem in partibus Germaniarum* E *& Galliarum multas honeſtas perſonas, purgato iſto nævo per quamlibet ſatisfactionem, paſtorales virgas reddidiſſe, & per manum Apoſtolicam refutatas Inveſtituras recepiſſe. Quod Summi Pontifices minimè feciſſent, ſi in tali Inveſtitura Hæreſim in Spiritum Sanctum latere cognoviſſent. Cùm ergo ea quæ æterna lege ſancita non ſunt, ſed honeſtate & utilitate Eccleſiæ inſtituta vel prohibita, pro eadem occaſione ad tempus remittuntur, pro qua inventa ſunt: non eſt inſtitutorum damnoſa prævaricatio, ſed laudabilis & ſaluberrima diſpenſatio. Quod cùm multis minùs ſtudioſis minimè at-* F *tendant, ante tempus judicant, ſpiritus mobilis & ſpiritus immobilis non intelligentes differentiam. Si quis verò Laïcus ad hanc prorumpit inſaniam, ut in datione & acceptione virgæ putet ſe tribuere poſſe Sacramentum vel rem Sacramenti Eccleſiaſtici, illum prorſus judicamus Hæreticum, non propter manualem Inveſtituram, ſed propter præſumptionem diabolicam. Si verò congrua volumus rebus nomina dare, poſſumus dicere quod manualis illa Inveſtitura per Laïcos facta, alieni juris eſt pervaſio & ſacrilega*

præſumptio,

præſumptio ; quæ pro libertate Eccleſiæ & honeſtate, ſalvo pacis vinculo, ſi fieri poteſt, funditus abſcindenda eſt. Ubi ergo ſine ſchiſmate auferri poteſt, auferatur ; ubi ſine ſchiſmate auferri non poteſt, cum diſcreta reclamatione differatur. Eſt inter *Yvonis Carnotenſis* Epiſtolas ducenteſima trigeſima ſexta.

Joannis Lugdunenſis Archiepiſc. reſponſio ad literas Epiſcoporum Senonenſis Provinciæ.

VII. Huic verò Epiſtolæ reſpondet *Joannes* Lugdunenſis Archiepiſcopus datâ ad *Daimbertum* Senonenſem Archipræſulem Epiſtolâ, cujus hæc ſumma capita. Se Provinciæ Senonenſis Epiſcopos extra alienam Provinciam ad Concilium vocaſſe negat, ſed inferiora membra ad caput revocaſſe : quia eadem eſt Metropolitarum ad ſuos Primates, quæ Suffraganeorum ad ſuos Metropolitas habitudo : ut videlicet cauſæ quæ apud inferiores terminari nequeunt, apud Superiores diffiniantur, niſi ad Romanam audientiam appellatum fuerit, ſalvis tamen ſingularum Eccleſiarum privilegiis. Ad id quod ſcripſerant, non eſſe detegenda verenda patris, ait ipſos trepidaſſe ubi non erat timor. Satius enim eſſe cum pietate verecundorum filiorum benedici, quàm cum verecundia irreverentis filii maledici. Cauſati erant periculoſa tempora ; *Joannes* reſpondet, quantò periculoſiora ſunt tempora, tantò ſervis Dei fortiùs adnitendum, ne cùm abundante iniquitate refrigeſcit caritas multorum, refrigeſcat & paucorum. Multitudinem & robur adverſariæ partis prædicaverant. Reſpondet ille, paucis Diſcipulis Chriſtum dixiſſe : *Confidite, ego vici mundum.* Si ergo doceat diffidendum, victoriam mundi ipſum prædicare, & Chriſti victoriam proſternere. Novum eſſe & inauditum philoſophandi genus, hortari contra fortes timidos ; contra importunos deſides ; fieri in bello fugaces, in pace verò audaces ; in periculo ſecuros, in ſecuritate providos. Ad id tandem quod ſcripſerant, Inveſtituras Eccleſiaſticarum Dignitatum per Laïcos facta Hæreſes non eſſe, reſpondet *Joannes Lugdunenſis*, ipſos id efficaciter ſatis non probaſſe. *Quamvis enim*, inquit, *ſicut Catholica fides in corde, ita & hæreticus error in corde maneat : tamen ſicut ex Catholicis operibus Catholicum ſentimus, ita ex Hæreticis operibus Hæreticum cognoſcimus.* A fructibus eorum, *inquit Dominus*, cognoſcetis eos, & unaquæque arbor ex fructu ſuo cognoſcitur. *Et licèt exteriores Inveſtituras per Laïcos factas non ſatis propriè Hæreſis nomine cenſeamus ; ſentire tamen ac defendere fieri debere, indubitata Hæreſis eſt.* Hæc *Joannis* Lugdunenſis Archiepiſcopi Epiſtola eſt inter Epiſtolas *Yvonis Carnotenſis* ducenteſima trigeſima ſeptima.

Illi verò non aſſentimur contendenti Inveſtituram exteriorem in Hæreſim deſinere, ſi quis pertinaciter contendat eam licitè fieri poſſe. Id enim falſum exiſtimamus, convicti rationibus *Yvonis Carnotenſis* : niſi eo in caſu quo quis Laïcorum exiſtimaret, ſe Inveſtituras dando, Sacramentum aut effectum Sacramenti conferre : quod nunquam ipſe *Henricus* Imperator ſibi perſuaſit. Ille ſiquidem *Non Eccleſiæ Jura, non Officia qualibet ; ſed Regalia ſola ſe dare aſſerebat*, teſte *Petro Diacono*, lib. quarto Chronici Caſſinenſis, cap. XLII.

Goffridus Vindocinenſis cum Joanne Lugdunenſi Archiepiſcopo, cenſet Inveſtituram hæreſim eſſe.

VIII. *Goffridus* Vindocinenſis Abbas Epiſtola VII. Lib. I. ad *Paſchalem II.* data, Opuſculo II. *De Ordinatione Epiſcoporum, & de Inveſtitura Laïcorum ad Petrum Leonis*, & Opuſculo III. *De Simonia & Inveſtitura Laïcorum ad Calixtum II. Pontificem Maximum*, Inveſtituram non minùs quàm ſimoniam Hæreſim eſſe contendit, quia Virga & Annulus ſunt Eccleſiæ Sacramenta, ſive ſpiritualis ſigna poteſtatis ; quæ à ſolo Conſecratore Epiſcopus recipere poteſt ; imò à Chriſto per Conſecratorem. Unde Laïcus, qui Inveſtituras Eccleſiarum per Baculum & Annulum tribuit, Chriſti poteſtatem uſurpat, & Filio Dei quodammodo ſe prædicat altiorem. *Laïcus*, inquit, *cùm Inveſtituram Eccleſiarum tribuit per Virgam & Annulum, quæ ſunt Eccleſiæ Sacramenta, ſicut ſal & aqua, oleum, & chriſma, & quædam alia ſine quibus hominum & Eccleſiarum conſecrationes fieri non poſſunt, ſibi jus Chriſti uſurpat & poteſtatem, & quodammodo ſe Dei Filio prædicat altiorem. Nam dum illa Eccleſiæ Sancta Sacramenta ibi dantur ubi dari debent, & quibus & quando debent, à Dei Filio dantur per Conſecratorem videlicet illius actionis Miniſtrum ; ſicut in remiſſionem peccatorum Spiritus Sanctus dabatur per Petrum. . . . . . . Laïcus autem quando contra Dei Filium ſic præſumit ſi non ampliùs, non minùs tamen quàm Simon Magus intumuit, & ipſe ſimum ſcit, qui in collatione Sacramentorum ſe Dei Filio anteponit. Et quia Deo Dei Filio non ſolùm ſui Patris æqualitatem demere nititur, ſed ſeipſum Dei Filio ſuperiorem impia ſua actione ſignificare videtur, recto nomine & ipſe Hæreticus, & ejus Inveſtitura Hæreſis appellatur.*

Inveſtituram tamen quæ fit propter poſſeſſiones Eccleſiaſticas, non propter res ſpirituales, damnandam non eſſe ait, quamvis inutile ſit iterum donare bona quæ ſemel data ſunt. Verùm Inveſtituram illam per Annulum & Baculum à Laïco fieri non poſſe ante conſecrationem. Poſt electionem verò & conſecrationem minimè referre quonam id ſigno fiat. *In Eccleſiaſticis poſſeſſionibus*, inquit, *quamvis nec in Legibus, nec in Canonibus inveniatur, tamen propter ſcandalum & ſchiſma vitandum, talis Regibus Inveſtitura conceditur, ut nec ipſi propter hoc pereant, nec Sancta Eccleſia detrimentum patiatur. Inveſtituram per Virgam & Annulum accipere niſi à ſuo conſecratore, manifeſtum eſt eſſe damnoſum : quia nulli Laïco licet illa Eccleſiæ Sacramenta dare, ſicut ei non licet Epiſcopum conſecrare. Res etiam quæ ſemel Eccleſiæ datæ ſunt, Reges iterum eas dare, vel de ipſis inveſtire nec debent, nec convenienter poſſunt. Nam alicui dare quod habet, & de hoc inveſtire aliquem quod ille jam tenet, ſuperfluum eſt & vanum, non tamen videtur crimínoſum. Alia utique eſt Inveſtitura quæ Epiſcopum perficit, alia verò quæ Epiſcopum paſcit. Illa ex Divino Jure habetur, iſta ex Jure humano. Subtrahe Jus divinum, ſpiritualiter Epiſcopus non creatur. Subtrahe Jus humanum, poſſeſſiones amittit, quibus ipſe corporaliter ſuſtentatur. Non enim poſſeſſiones haberet Eccleſia, niſi ſibi à Regibus donarentur, & ab ipſis, non quidem divinis Sacramentis, ſed poſſeſſionibus terrenis inveſtiretur. Ex Jure divino Regibus quidem & Imperatoribus dominamur : ipſis tamen ex eodem Jure, quia Chriſti Domini ſunt, honorem debemus & reverentiam, ſicut dicit Apoſtolus:* Regem reveremini. *Ex Jure autem humano tantùm illis debemus, quantùm poſſeſſiones diligimus, quibus ab ipſis, vel à parentibus ſuis Eccleſia ditata & inveſtita dinoſcitur. Unde B. Auguſtinus ſuper Joannem ſic loquitur :* Noli dicere, Quid mihi & Regi ? Quid tibi & poſſeſſioni ? Nam per Jura Regum poſſeſſiones habentur, &c. *Poſſunt itaque ſine offenſione Reges, poſt Electionem Canonicam & Conſecrationem, per Inveſtituram Regalem, in Eccleſiaſticis poſſeſſionibus conceſſionem, auxilium & defenſionem Epiſcopo dare, quod quolibet ſigno factum extiterit, Regi, vel Pontifici ſeu Catholicæ Fidei non nocebit.* Nec propriè nec Theologicè loquitur *Goffridus Vindocinenſis*.

Inveſtituram tamen quæ fit ob ſolum propter poſſeſſiones Eccleſiaſticas, damnandam non eſſe.

Goffridus Vindocinenſis refellitur.

cinenſis, cùm Annulum & Baculum Sacramenta vocat ſicut oleum & chriſma, cùm ad Sacramenti ſubſtantiam non pertineant. Hyperbolicè loquitur, cùm ait Laïcum qui illa tradit, ſe Filio Dei in collatione Sacramentorum anteponere: cùm Imperatores & Reges dantes Inveſtituras nunquam ſibi perſuaſerint ſe conferre Sacramentum. Inveſtituram itaque Hæreſim eſſe, & Laïcos Inveſtituram dantes eſſe Hæreticos, non rectè probat Vindocinenſis Abbas. Sed ſuo ipſe principio luculenter refellitur: ſtatim enim Opuſculi initio hoc principium ſtatuit: *Firmiſſimè crede, quòd nihil aliud propriè Hæreſis dicitur, niſi quod à Patris unitate Filium ſive Spiritum Sanctum conatur ſeparare, vel perſonarum alteram altera minorem vel majorem aſſerere.* Quod nequidem in mentem venit Principibus Inveſtituras uſurpantibus, aut Scriptoribus eas jure fieri propugnantibus. Quamquam definitio illa Hæreſeos à Goffrido Vindocinenſi tradita haud accurata ſit: ſecundùm quam ſequeretur ſolas *Arii* & *Macedonii* Hæreſes hoc nomine cenſendas.

Idem Abbas Epiſtola XI. Libri III. ad *Rainaldum* Andegavenſem Epiſcopum data, Inveſtituras ex duobus capitibus damnandas probat; primò quòd abſque Canonica electione Epiſcopatus vel Abbatiæ conferrentur à Laïcis Poteſtatibus: deinde quòd vix abſque ſimonia darentur: ideóque illis hæreſeos labem aſpergit. Cæterùm ſi præcedente electione canonica, & abſque ſimonia inveſtitura fieret, non videtur de illa tam ſeverè judicaturus, tam durè locuturus Goffridus Vindocinenſis. *Epiſcopus*, inquit, *ſine canonica electione, eſt quaſi arbor ſine radice. Arbor autem quæ radicem non habet, etiamſi folia habeat, fructum ferre nullatenus valet..... Tota utique Ordinatio Epiſcopi in ſola electione conſiſtit, & conſecratione, ſi tamen illam electio recta præceſſerit. Hæc autem prius per ſemetipſum fecit Chriſtus, deinde verò Vicarii ejus. Et in Apoſtolicis quidem à Chriſto facta ſunt, quoniam ab ipſo electi & conſecrati fuerunt: in aliis verò omnibus, à nullis aliis ſi fieri licet, niſi à Vicariis Chriſti. Sunt autem Vicarii Chriſti Clerici in Electione, Epiſcopi in conſecratione. Cæteri omnes petere quidem Epiſcopum poſſunt; eligere verò vel conſecrare non poſſunt. Quicumque igitur alio modo, quaſi ſub nomine Pontificis, Eccleſiam vel Poteſtatem Eccleſiaſticam ſibi vindicare præſumit, hic jam non per oſtium intrat; ſed aliunde aſcendit: ut meritò non inter Epiſcopos computetur, ſed inter fures & latrones connumeretur. Inveſtituram, quam de manu laïci accepiſtis per Paſtoralem Virgam, ſilere non debeo, nec loqui ſine dolore, quod ad majorem injuriam Sanctæ Eccleſiæ in occulto factum non fuit, ſed publicè. Qui autem cognoſcere voluerit, quid Catholica & Apoſtolica Eccleſia de Inveſtitura ſenſerit, quid docuerit, quid judicaverit, quid conſtituerit, legat in primo Capitulo illius Concilii, quod tempore Gregorii VII. Papæ factum eſt: & ibi omnes Clericos qui de manu laïci Inveſtituram accipiunt, Hæreticos vocatos, & ideo damnatos eſſe & excommunicatos inveniet.* Memoria fefellit *Goffridum Vindocinenſem*. In Synodorum enim à *Gregorio VII.* celebratarum Decretis eos qui Inveſtituras de manu laïca ſuſciperent, excommunicatos legimus; Hæreticos verò appellatos non legimus.

Pergit ille: *Licet enim alia hæreſis de Inveſtitura dicatur, alia ſimoniaca: iſta tamen quæ de Inveſtitura dicitur, contra Sanctam Eccleſiam fortiùs jaculatur. Ibi enim inprimis omnis Eccleſiaſticus Ordo confunditur, quando hoc quod unicuique à ſuo Conſecratore in Eccleſia cum orationibus, quæ ibi conveniunt, dari debet, à ſæculari Poteſtate priùs accipitur. Quod Sancti Apoſtoli non ſolùm interdixerunt, verùm etiam omnes illos, qui per ſæcularem Poteſtatem Eccleſiam obtinent, à Chriſto ſibi tradita poteſtate damnaverunt. Et meritò Apoſtoli judicio Spiritus Sancti hanc hæreſim in Eccleſiæ principio damnare decreverunt, quam longe poſt tempore ex parte Diaboli naſcituram eſſe præviderunt.* Spectat Canonem XXXI. ex iis qui Apoſtolis ſunt adſcripti.

Cum igitur Laïco Inveſtitura, & omnis diſponendarum Eccleſiaſticarum rerum facultas à Spiritu Sancto qui in Apoſtolis loquebatur, negata ſit penitus & interdicta; qui Inveſtituram à Laïco ſuſcipit, non jam contra Apoſtolos tantùm, immò contra Dominum Apoſtolorum, quod ſanctum eſt, canibus exponit. Inveſtitura enim de qua loquimur, Sacramentum eſt, id eſt, ſacrum ſignum, quo Princeps Eccleſiæ, Epiſcopus ſcilicet, à cæteris hominibus diſcernitur pariter atque dinoſcitur, & quo ſupra Chriſtianum gregem cura Paſtoralis ei tribuitur. Hanc Inveſtituram ab illo ſolo ſuſcipere debet, à quo & conſecrationem habet. Illum ſiquidem priùs oportet conſecrari; deinde verò tanquam Ducem Eccleſiæ ſacris Inſignibus decorari. Si quis autem cuilibet ſæculari Poteſtati iſta licere putat, errat. Quod ſi defendere nititur, Apoſtolorum doctrinam, & Sancti Spiritus ſenſum annullare deſiderat, unde hæreticus eſſe nullatenus dubitatur. Hæc præterea Hæreſis de Inveſtitura, ſi rectè perſpiciatur, etiam Hæreſis Simoniaca eſſe vera & vera ratione probatur. Nam quaſi ſæcularis Poteſtas ſibi vindicare nititur Inveſtituram, niſi ut per hoc aut pecuniam extorqueat, aut, quod eſt gravius, ſibi inordinatè ſubjectam efficiat Pontificis perſonam? . . . Hæc utique non tam humana quam diabolica malignitate Eccleſia Catholica Fidem, libertatem, & caſtitatem amittit, ſine quibus nulla ratione ſubſiſtit.

IX. *Goffridum Vindocinenſem*, & alios, Inveſtituras hæreſeos nomine damnantes, non ſolùm refellunt momenta graviſſima ſuperiùs prolata, ſed illud maximè, quòd Concilia hac in cauſa celebrata, & Summi Pontifices Gregorius VII. Victor III. Urbanus II. Paſchalis II. & Calixtus II. qui illas damnavere, nuſquam earum defenſoribus hæreſeos notam inuſſerint. Quod ex eorum Decretis ac Sententiis hac in Diſſertatione laudatis compertum eſt. Quamobrem Aulicorum *Henrici* Imperatoris temeraria verba & petulantes diſputationes occaſionem multis dediſſe Inveſtituras Hæreſeos nomine ſugillandi, colligitur ex *Laurentio de Leodio*, in Hiſtoria Epiſcoporum Virdunenſium, Tom. XII. *Spicilegii Dacheriani*, ubi *Richardum* Epiſcopum commemorat Privilegium de Inveſtituris, quod à *Paſchali II.* extorſerat *Henricus* Imperator, ad Monaſterium *S. Vitoni* * detuliſſe, accerſitis Monachis legiſſe, ipſiſque tribulationes & exilia, quæ pro Eccleſiæ cauſa paſſi fuerant, inſultando exprobraſſe. Tum ſubdit Hiſtoricus: *Quoſdam comites ejus os ſuum in cælum elevaſſe, grandia de Rege diſputaſſe, eum Regem pariter & Summum Sacerdotem, quod nec apud ullos Hæreticos dictum invenitur, prædicaſſe; ejus juris eſſe ut Præſules faciat, vel deponat, dialecticaſſe.* Quin ſimilia antea effutierint Aulici quidam, non dubito: & hujuſmodi hominum temerarios ſermones fuiſſe in cauſa cur hæreſeos infame nomen Inveſtituris à pleriſque tribueretur, conjicio: quamvis *Henricus* ipſe Imperator *Non Eccleſiæ Jura, non Officia qualibet, ſed Regalia ſola* ſe dare aſſereret, ut ex *Petro Diacono* ſuperiùs obſervavi.

* *S. Vitoni de Verdun O. B.*

SCHOLION I.

Digitized by Google

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 564. Edit. primæ, hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *In Concilio proteſtantur Epiſcopi ſe receſſuros ab obedientia Papæ, niſi damnet Inveſtituras.*

R. Loquor eo loci de Epiſcopis in Concilio Viennenſi, cui præerat *Guido* Archiepiſcopus & Sedis Apoſtolicæ Legatus in cauſa Inveſtiturarum congregatis. Quid geſſerint, quid decreverint, quid minati ſint refero. Quod autem notant Religioſi Cenſores, non ſimpliciter à me refertur (quod mihi tamen vitio verti non deberet, cùm ſit mera facti quæſtio) ſed vehementer improbatur his verbis: *Secundò (inquam) in eo peccarunt, quòd Romano Pontifici minas intentarent, ſe ab ejus obedientia receſſuros, niſi Synodi ſtatuta confirmaret; quod peſſimi ſanè exempli eſt.*

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 565. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Quamquam Papa erraverit in Regimine, excuſandus tamen, quòd coactus Privilegium Eccleſiæ noxium conceſſerit; ac verenda Patris velanda: compatiendum Capiti infirmitate laboranti.*

R. *Yvonis* Carnotenſis Epiſcopi Sententiam de Privilegio à Paſchali II. conceſſo Imperatori in cauſa Inveſtiturarum, eo loci refero; ejuſdemque Yvonis ſancti & Juris Canonici peritiſſimi Præſulis verba ſumma fide deſcribo, de meo nihil addens. Non mea igitur, ſed S. Yvonis Carnotenſis verba reprehendunt RR. Cenſores.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 567. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Acta Concilii Viennenſis approbavit Papa: non tamen credendum eſt ea approbaſſe pro ea parte qua dicit Inveſtituras eſſe Hæreſim.*

R. Idex Romanæ Synodi Actis, quam anno milleſimo ducenteſimo decimo-ſexto celebravit *Paſchalis II.* de quo ſermo eſt, luculentè probo & hic & Articulo XIII. pag. 590 ejuſdem Editionis. Nullus alius melior interpres Pontificiæ mentis, quàm Pontifex ipſe. Sed & *Yvo Carnotenſis* Inveſtituras Hæreſim non eſſe propugnavit, idémque cum eo ſenſerunt Senonenſis Provinciæ Epiſcopi, quorum nomine ſcripſit ille Synodicam Epiſtolam ea in cauſa ad *Joannem* Lugdunenſem Archiepiſcopum. Cæterùm hæc mera facti & hiſtoriæ quæſtio eſt.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, pag. 568. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem velut meam notant: *Inveſtituras tanquam hæreſim damnare, idem eſt ac declarare Papam hæreticum.*

R. Hæc Propoſitio ibi non legitur, ſed hæc tantùm *Yvonis Carnotenſis* verba, ex quibus illam fabricari ſe poſſe exiſtimarunt Religioſi Cenſores: *Quia in hoc Concilio de Inveſtituris Laïcorum, quas quidam inter hæreſes computant, tractare diſponitis, potiùs pudenda Patris veſtri nudabitis, quàm poſt dorſum ea velando Benedictionem paternam vobis acquiratis. Quod enim propter vitandam populi ſtragem paternè in ſe admiſit Summus Pontifex, coëgit neceſſitas, non approbavit voluntas.* Hæc Yvo Carnotenſis.

SCHOLION V.

Ad eumdem locum hanc notam apponunt Religioſi Cenſores: *Exempla plura affert Pontificum & Sanctorum qui erraverunt.*

R. Illa non affero, ſed *Yvo Carnotenſis*, cujus Epiſtolæ in cauſa inveſtiturarum ad *Joannem* Lugdunenſem Archiepiſcopum ſcriptæ ſuo & Comprovincialium Provinciæ Senonenſis nomine, ſummam exhibeo per modum hiſtoriæ. An Yvonem Carnotenſem Cenſoria animadverſione dignum putant, quòd Moyſis, Aaronis, & S. Petri peccata commemoraverit, quæ & Spiritus Sanctus commemorari voluit in Scriptura Sacra? De Pontificum erroribus eo loci nulla mentio. Marcellini dumtaxat thurificationem Yvo Carnotenſis obiter commemorat, quod ex *Apocryphis Actis* illum ſumpſiſſe, obſervo ad marginem.

SCHOLION VI.

In eodem Articulo, pag. 572. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa non eſt prævaricatus; quanquam fecerit contra Decreta Anteceſſorum, quia ſtudioſè non fecit, ſed ſubreptione fallente, vel neceſſitate cogente.*

R. *Paſchalis II.* qui Henrico Imperatori Inveſtituras conceſſerat, factum ſic excuſant Yvo Carnotenſis & cæteri Provinciæ Senonenſis Epiſcopi. *Non enim*, inquiunt, *prævaricator eſt legis, qui delinquit in lege, aliqua fallente ſubreptione, vel impellente neceſſitate; ſed qui legem impugnat ſtudioſè, & delictum ſuum non curat agnoſcere.* Hæc illi.

ARTICULUS XIII.

Privilegium Inveſtiturarum à ſe Henrico Imperatori conceſſum reſcidit Paſchalis II. damnavitque ceu Privilegium contra Spiritum Sanctum & Canonicam Inſtitutionem indultum, in duabus Synodis Romæ celebratis, annis MCXII. *&* MCXVI. *& inſigne magnanimæ humilitatis exemplum Succeſſoribus omnibúſque Epiſcopis dedit.*

CUm *Paſchalis II.* nobiliſſima Eccleſiæ membra adversùm ſe commota cerneret ob Privilegium Inveſtiturarum *Henrico* Imperatori conceſſum, & ab omnibus Eccleſiaſticæ libertatis ſtudioſis urgeretur ut illud revocaret, Concilium in Baſilicam Lateranenſem congregavit anno Domini milleſimo centeſimo duodecimo, quinto Kalendas Aprilis, in quo ſeipſum accuſavit, factúmque ſuum Fratrum Concilio ac Judicio corrigendum ſubdidit. *Scriptum illud*, inquit, *quod magnis neceſſitatibus coactus, non pro vita mea, non pro ſalute aut gloria, ſed pro ſolis Eccleſiæ neceſſitatibus, ſine Fratrum conſilio aut ſubſcriptionibus feci, ſuper quo nulla conditione, nulla promiſſione conſtringimur, ſicut pravè factum cognoſco, ita pravè factum confiteor & omninò corrigi Deo præſtante deſidero: cujus correctionis modum Fratrum qui convenerunt conſilio judicióque conſtituo: ne forte per hoc in poſterum detrimentum aliquod Eccleſiæ, aut animæ meæ præjudicium relinquatur. Tunc communi omnium favore laudatum eſt, ut Fratres omnes qui donum à Deo ſapientiæ ſcientiæque perceperant, maturiùs ſuper hoc conſilium communi collatione ſuſciperent, quod ſequenti die per inſpirationem Spiritûs Sancti reſponderent.*

Ultima die Concilii, Profeſſionem Fidei coram Patribus edidit ſub hac formula: *Amplector omnem Divinam Scripturam, ſcilicet Veteris & Novi Teſtamenti, Legem à Moyſe ſcriptam, & à Sanctis Prophetis. Amplector quatuor Evangelia, ſeptem Canonicas Epiſtolas, Epiſtolas glorioſi Doctoris B. Pauli Apoſtoli, Sanctos Canones Apoſtolorum, quatuor univerſalia Concilia, ſicut quatuor Evangelia, Nicænum, Epheſinum, Conſtantinopolitanum, Chalcedonenſe, & Antiochenum Concilium, & Decreta Sanctorum Patrum Romanorum Pontificum, & præcipuè Decreta Domini mei Papæ Gregorii VII. & beatæ memoriæ Papæ Urbani: quæ ipſi laudaverunt, laudo; quæ ipſi tenuerunt, teneo, quæ confirmaverunt, confirmo: quæ damnaverunt, damno; quæ repulerunt, repello: quæ interdixerunt, interdico; quæ prohibuerunt, prohibeo in omnibus & per omnia, & in iis ſemper perſeverabo.*

Profeſſio Fidei à Paſchali II. edita in Synodo.

Tum *Girardus* Engoliſmenſis Epiſcopus, Sedis Apoſtolicæ per Aquitaniam Legatus, Summi Pontificis totiúſque Concilii aſſenſu, hanc Sententiam promulgavit: *Privilegium illud, quod non eſt Privilegium, neque verò debet dici Privilegium, pro liberatione captivorum & Eccleſiæ à Domino Paſchale Papa per violentiam Regis Henrici extortum, nos omnes in hoc Sancto Concilio cum Domino Papa congregati, Canonica Cenſura, & Eccleſiaſtica Auctoritate, Judicio Sancti Spiritûs damnamus, & irritum eſſe judicamus*

utque omnino caſſamus, & ne quid Auctoritatis & efficacitatis habeat, penitus excommunicamus. Et hoc ideo damnatum eſt, quod in eo Privilegio continetur, quòd electus canonicè à Clero & populo, à nemine conſecretur, niſi prius à Rege inveſtiatur. Quod eſt contra Spiritum Sanctum, & Canonicam Inſtitutionem. Perlectâ verò hac Sententiâ, ab univerſo Concilio acclamatum eſt: *Amen, Amen, Fiat, Fiat.* Iſta conſtant ex Actis Synodi relatis à *Vvillelmo Malmeſburienſi* lib. v. de Geſtis Regum Anglorum, pag. 168. & à *Conrado* Urſpergenſi Abbate in Chronico ad annum MCXII. Ejuſdem Concilii hiſtoriam preſſiùs deſcribit *Petrus Diaconus* in Chronico Caſſinenſi, lib. IV. Cap. XLVII. Eamdem quoque metro perſequitur *Gotfridus Viterbienſis* Chronici Parte 17. pag. 507. & 508. narrátque Pontificem Inſignia depoſuiſſe, Judicio Synodi ſe ſubjeciſſe, & ad Pontificatum abdicandum paratum fuiſſe, ut Eccleſiæ, cujus de libertate violata incuſabatur, ſatisfaceret.

Paſchalis II. Pœnitentia & humilitas.

Tunc ait, ô Patres! à Cæſare ſcripta notate,
Et quodcumque placet ſuper his Decreta parate;
Me quoque Pontificem non fore, juſſa date.
Peccatis mala veſtra meis veniſſe notavi,
Officiis me deſtitui dignum reputavi;
Me quoque depoſui ne pereatis, ait.
Hæc ait, & Mitram rejicit, mantúmque reliquit:
Ordinet Eccleſia ſine me quicquid placet, inquit:
Moréque Pontificis judicet ipſa ſibi.

De eadem Synodo, & *Paſchalis II.* Pœnitentia audiendus *Sugerius* Abbas in Vita *Ludovici Groſſi* Francorum Regis. Cap. IX. *Aliud etiam*, inquit, *de manu Domini Papæ, ne deinceps inveſtiret, ſurreptitium Privilegium extorſit* (Henricus Imperator) *quod idem Dominus Papa in magno Concilio trecentorum & eo amplius Epiſcoporum, Judicio Eccleſiæ, nobis audientibus conquaſſavit, & perenni Anathemate irritum reduxit. Verùm ſi quærit quis, quare Dominus ita tepide fecerit, noverit quia Eccleſia percuſſo Paſtore & Collateralibus, languebat, & pene eam Tyrannus ancillans, quia non erat qui reſiſteret, tanquam propriam occupabat. Cui certum facto dedit experimentum, quòd cùm Fratres Eccleſiæ columnas ad tuitionem & Eccleſiæ reparationem quomodocumque ſolvi feciſſet, pacémque Eccleſiæ qualemcumque reformaſſet; ad eremum ſolitudinis confugit, morámque ibidem perpetuam feciſſet, ſi univerſalis Eccleſia & Romanorum violentia coactum non reduxiſſet. Verùm Dominus Jeſus Chriſtus Redemptor & Defenſor Eccleſiæ ſuæ, nec eam diutiùs conculcari, nec Imperatorem impunè ferre ſuſtinuit. Qui etenim nec tenti nec fide obligati fuerant, cauſam Eccleſiæ fluctuantis ſuſcipientes, Domini deſignati Ludovici ſuffragio & conſilio, in Gallicana celebri Concilio collecta Eccleſia, Imperatorem Tyrannum Anathemate innodantes, mucrone B. Petri perfoderunt.* De Concilio Vienneſi loquitur, de quo Paragrapho ſuperiori diximus.

Pontificiæ poteſtatis plenitudinem *Paſchalis II.* non objecit, ἀνυλοιον ſibi uni non tribuit, errorem confeſſus eſt quòd à Synodorum & Anteceſſorum ſuorum Decretis defeciſſet. Intellexit namque, » prudentiſſimus & humillimus Pontifex, Non » in deſtructionem Paternorum Canonum Primam & Maximam ſe accepiſſe à Chriſto Poteſtatem; neque adversùs veritatem, ſed pro veritate plus cæteris Conſacerdotibus poſſe; ut ait » *Facundus* Hermianenſis Epiſcopus. Attendit ad Sententiam *Innocentii I.* in Epiſtola ad Clerum Conſtantinopolitanum ſcribentis: *Longè præſtiterit vel ea condemnare quæ rectè facta ſunt, quàm ea robur ullum ſortiri, quæ adversùs Canones geſta ſunt.* Attendit ad Sententiam *Zoſimi* Epiſtola VI. ad *Aurelianum* ſcribentis: *Cùm adversùs Patrum Statuta venitur, non tantùm illorum prudentiæ atque ſcientiæ, qui in ævum victura ſanxerunt, ſed ipſi quodammodo Fidei & Catholicæ diſciplinæ irrogatur injuria. Quid enim tam ſanctum ac venerabile eſt, quàm penitùs non exorbitare ab itinere Majorum, quorum Canonica Inſtituta velut quædam fundamenta ſunt, ferendis ſidei jacta ponderibus?* Attendit ad Sententiam *Bonifacii I.* Epiſtola III. ſcribentis: *Convenit nos Paternarum Sanctionum diligentes eſſe cuſtodes.* Attendit ad Sententiam *S. Leonis Magni* ad *Marcianum Auguſtum* ſcribentis: *Privilegia Eccleſiarum, Sanctorum Patrum Canonibus inſtituta, & venerabilis Nicænæ Synodi fixa Decretis, nulla poſſunt improbitate convelli, nulla novitate mutari. In quo opere, auxiliante Chriſto, fideliter exequendo, neceſſe eſt me perſeverantem exhibere famulatum; quoniam diſpenſatio mihi credita eſt, & ad meum tendit reatum, ſi Paternarum Regulæ Sanctionum, me, quod abſit, connivente violentur.* Et Epiſtola LXXVIII. ſive (CXXXII. Editionis *Quenellii*) ad Leonem Auguſtum: *Secundùm Apoſtolum, ſi quæ deſtruxi; hæc ædifico, prævaricatorem me conſtituo, & eis me ultionum conditionibus ſubdo, quas non ſolùm auctoritas beatæ memoriæ Principis Marciani, ſed etiam ego mea conſenſione firmavi.* Attendit ad Sententiam *Hilari* Papæ Epiſtola IV. ad quoſdam Epiſcopos Gallicanos ſcribentis: *Nihil adverſùm venerandos Canones, nihil contra ſanctæ memoriæ Deceſſoris mei Judicium valent, quicquid obreptum nobis eſſe conſtiterit. Nolumus namque Eccleſiarum Privilegia, quæ ſemper ſunt ſervanda confundi; quia per hoc non minùs in ſanctarum traditionum delinquitur ſanctiones, quàm in injuriam ipſius Domini proſilitur.* Attendit ad Sententiam *Gelaſii I.* ad Epiſcopos Lucaniæ ſcribentis: *Cùm nihil contra ſalutarium reverentiam Regularum cupiamus temerè nihil licere; &c.* Et Epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ: *Confidimus quòd nullus jam veraciter Chriſtianus ignoret, uniuſcujuſque Synodi Conſtitutum, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam magis exequi Sedem præ cæteris oportere quàm Primam, quæ unamquamque Synodum & ſua auctoritate confirmat, & continuata moderatione cuſtodit.* Attendit ad Sententiam *Symmachi* Papæ ad Æonium Arelatenſem Epiſcopum ſcribentis: *Dum ad Trinitatis inſtar, cui una eſt & individua poteſtas, unum ſit per diverſos Antiſtites Sacerdotium; quomodo priorum Statuta a ſequentibus convenit violari? Huc accedit, quòd ſi hæc eveniat ſententiarum varietas, ad ipſam ſacroſanctam credimus religionem pertinere; cujus omnis poteſtas infringitur, niſi univerſa quæ à Domini Sacerdotibus ſemel ſtatuuntur, perpetua ſint. Quod aliàs contingere poterit, ſi ſucceſſor deceſſoris actibus non tribuerit infirmitatem, & roborando quæ geſta ſunt, faciat rata quæ geſſerit. Quanta enim Vicariis B. Petri judicabitur reverentia, ſi quæ in Sacerdotio præcipiunt, iis tranſeuntibus diſſolvantur?* Attendit ad Sententiam *S. Gregorii Magni* Lib. V. Epiſtola XII. ſcribentis: *Juſtitiæ acrationis ordo ſuadet, ut qui ſua à ſucceſſoribus deſiderant mandata ſervari, deceſſoris ſui procul dubio voluntatem & Statuta cuſtodiant.* Attendit ad ſolemnem Profeſſionem Romanorum Pontificum, ante ipſorum Inaugurationem olim edi ſolitam, quâ promittebant: *Diligentiùs & vivaciùs omnia Decreta Prædeceſſorum Apoſtolicorum Pontificum, quæque Synodaliter ſtatuerunt, & probata ſunt, confirmare, & indiminutè ſervare, & ſicut ab eis ſtatuta ſunt, in ſui vigoris ſtabilitate cuſtodire. Diſciplinam & ritum Eccleſiæ à Sanctis Prædeceſſoribus traditum, illibatum cuſtodire.* Sic habet *Liber Diurnus Romanorum Pontificum.* Hæc animo recolens *Paſchalis II.* ſe peccaſſe faſſus eſt, Privilegium de Inveſtituris, contra Conciliorum & Prædeceſſorum ſuorum Decreta, Imperatori concedendo: Eccleſiæ ſatisfecit, Synodi Judicio inſigni humilitatis exemplo ſe ſubjecit, *S. Petrum* imitatus; qui *S. Pauli* reprehenſionem

haud

haud moleſtè tulit, *Quatenus qui primus erat in Apoſtolatus culmine, eſſet & primus in humilitate: & omnia dona quæ acceperat, quaſi à memoria repulit, ut unum fortiter humilitatis donum teneret.* Verba ſunt *S. Gregorii Magni* Homilia XVIII. in Ezechielem.

Privilegium Henrico Imperatori conceſſum iterum damnat Paſchalis II. in altera Synodo.

Idem Privilegium *Henrico* Imperatori conceſſum rurſus damnavit *Paſchalis II.* in altera Synodo Lateranenſi anno milleſimo centeſimo decimo ſexto. *Poſtquam*, inquit, *Dominus de ſervo ſuo fecit quod voluit, & me Populúmque Romanum tradidit in manus Regis, videbam quotidie paſſim fieri rapinas & incendia, cædes & adulteria. Hæc & ejuſmodi mala cupiebam avertere ab Eccleſia & populo Dei: & quod feci, pro liberatione Populi Dei feci. Feci autem ut homo, quia pulvis ſum & cinis. Fateor me malè egiſſe, ſed rogo vos omnes, orate pro me ad Deum, ut indulgeat mihi. Illud autem malum Scriptum, quod in tentoriis factum eſt, quod pro pravitate ſui Privilegium dicitur, condemno ſub perpetuo Anathemate, ut nullius unquam ſit bonæ memoriæ, & rogo vos omnes ut idem faciatis. Tunc ab univerſis acclamatum eſt: Fiat, Fiat.*

Privilegium illud hæreſim continere, perperam ait Bruno Signinus Epiſcopus.

Bruno Signinus Epiſcopus zelum ac lætitiam continere non valens, has in voces erupit: *Gratias agamus omnipotenti Deo, qui Dominum Papam Paſchalem, qui præſenti Concilio præſidet, audivimus proprio ore damnantem illud Privilegium, quod pravitatem & hæreſim continebat.* Contentioni locum dedit illa Hæreſeos accuſatio. Quidam enim cavillatoriè ſubjunxit: *Si Privilegium illud Hæreſim continebat, qui illud fecit Hæreticus fuit.* Id impatienter ferens *Joannes* Cajetanus Epiſcopus, Signino reſpondit: *Tune hic & in Concilio, nobis audientibus, Romanum Pontificem appellas Hæreticum? Scriptum quod fecit Dominus Papa, malum quidem fuit, ſed hæreſis non fuit.* Adjecit alter: *Immò nec malum dici debet, quia ſi liberare populum Dei bonum eſt, quod Dominus Papa fecit, bonum fuit.* Ferventem contentionem indicto ſilentio ægrè ſedavit *Paſchalis*, dixitque: *Fratres & Domini mei, audite: Eccleſia iſta nunquam habuit Hæreſim, immò hic omnes Hæreſes conquaſſatæ ſunt.... Pro hac Eccleſia Filius Dei in Paſſione ſua oravit, cùm dixit: Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua.*

Romana Eccleſia hæreſim nunquam intercepit.

Altera Seſſione Pontifex in communem Eccleſiæ cauſam incumbens, ſupremam bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſationem & Auctoritatem ipſa quibus vellet Miniſtris ſuis conferendi, Eccleſiæ aſſeruit, *ac Gregorii VII.* Sententiam contra Inveſtituras confirmavit. *Eccleſia primitiva*, inquit, *Martyrum tempore floruit apud Deum, & non apud homines. Dein ad fidem converſi ſunt Reges, Imperatores, Romani Principes, qui matrem ſuam Eccleſiam ſicut boni filii honeſtaverunt, conferendo Eccleſiæ Dei prædia & allodia, ſæculares honores & dignitates, Regalia quoque Jura & Inſignia, quemadmodum Conſtantinus, cæterique Fideles: & cœpit Eccleſia florere tam apud homines, quàm apud Deum. Habeat ergo Mater & Domina noſtra Eccleſia ſibi à Regibus ſive Principibus collata, diſpenſet, & tribuat ea filiis ſuis, ſicut ſcit, & ſicut vult.* Ita refert Abbas Urſpergenſis, ſubditque: *Privilegium Inveſtituræ, quod in tentoriis conceſſiſſe videbatur, oblitterare volens, iterans Sententiam Papæ Gregorii VII. Inveſtituram Eccleſiaſticarum rerum à Laïca manu rurſus excommunicavit ſub anathemate dantis & accipientis.* Tandem confirmavit quicquid *Conon* Prænestinus Epiſcopus, & *Guido* Archiepiſcopus Viennenſis, Sedis Apoſtolicæ Legati, ejuſdem Sedis auctoritate, in cauſa Inveſtiturarum, & *Henrici* Imperatoris, in ſuis Synodis decreverant. Iſta conſtant ex Actis ab Urſpergenſi Abbate deſcriptis in Chronico ad annum MCXVI.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 585. Edit. primæ, hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Papa ſe accuſat coram Concilio, & ſe corrigendum ſubdit.*

R. Mera facti quæſtio eſt. Facti porrò iſtius veritatem probant Acta Concilii Lateranenſis ab ipſo Paſchali II. in cauſa Inveſtiturarum congregati anno Chriſti milleſimo centeſimo duodecimo, aliáque Hiſtoriæ Monumenta à me prolata. Nihil ex cerebro meo finxi, ſed quod geſtum eſt, ex probatis Actis, & fide dignis Authoribus commemoravi.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 586. Edit. primæ, hæc reprehendunt Religioſi Cenſores: *Pontificiæ Auctoritatis plenitudinem Paſchalis non objecit, ἀπτωσίαν ſibi uni non tribuit; errorem confeſſus eſt, quòd à Synodorum & Anteceſſorum ſuorum Decretis defeciſſet.* Refert Alexander « Decreta Canonum (inquiunt) ex quibus ſequi videtur, « Decreta Pontificum contra Canones nulla eſſe.

R. Hæc rurſus mera facti quæſtio. Quid ſenſerit ac geſſerit Paſchalis II. commemoro; quid ipſum movere potuerit ut ita ſentiret, atque ita ſe gereret, expono. Nihil inde colligo quod Pontificiæ Poteſtatis plenitudinem, id eſt, ſummam auctoritatem S. Petro & ejus Succeſſoribus à Chriſto datam, nihil quod vim Pontificiorum Decretorum labefactet; ſed Paſchalis II. ſummam humilitatem commendo. *Hæc*, inquam, *animo revolvens Paſchalis II. ſe peccaſſe faſſus eſt, Privilegium de Inveſtituris contra Conciliorum & Prædeceſſorum ſuorum Decreta Imperatori concedendo; Eccleſiæ ſatisfecit, Synodi judicio inſigni humilitatis exemplo ſe ſubjecit, S. Petrum imitatus, qui S. Pauli reprehenſionem haud moleſtè tulit: QUATENUS QUI PRIMUS ERAT IN APOSTOLATUS CULMINE, ESSET ET PRIMUS IN HUMILITATE.* De honore & obedientia ſanctæ Sedi Apoſtolicæ, & in ea ſedenti Summo Pontifici debitis, ne leviſſimum quid detrahi velim.

ARTICULUS XIV.

Eccleſiæ decreta contra Inveſtituras Laïcæ Poteſtates fucatâ obedientiâ, imò fraude eludere quibuſdam in locis conatæ ſunt, Baculum quidem Paſtoralem & Annulum Electis Prælatis non tradentes, ſed prohibentes ne illa ex Altari reciperent, niſi ab ipſis ritu ſolemni eò ducerentur.

HAnc Laïcorum fraudem ex Charta veteri Cœnobii *Sancti Michaëlis* ad Moſam anno MCXVII. ſcriptâ diſcimus, quæ inſcribitur *Notitia de libertate Baculi Paſtoralis in eodem Cœnobio*, edita à Dom. *Mabillonio* viro eruditiſſimo O. B. Lib. VI. *De Re Diplomatica*, Cap. CLXV. cujus verba Hiſtoriam iſtam illuſtrantia ſubjicere malim, quàm verbis ipſe meis rei geſtæ ſeriem exponere. *In nomine Sanctæ Trinitatis & individuæ Unitatis. Deducente nos omnium bonorum ductore Spiritu Sancto, exultationem noſtram Fratribus noſtris in hanc Eccleſiam nobis ſucceſſuris inſinuemus, ut & ipſi ſcilicet habeant unde nobiſcum exultent, & ſibi caveant, ne reducto conſuetudinis illicitæ jugo, ſe ipſos pariter & fratres ſibi ſucceſſuros, unde nos exultemus contriſtent. Igitur in hac Eccleſia, ſicut & in cæteris, in quibus ſæcularis Dignitatis ſuam exercere nititur poteſtatem, mos antiquus obtinuerat, ut quoties Abbas moreretur, alter in loco illius, niſi baculum de manu Advocati Eccleſiæ ſuſciperet, nullatenus ſubſtitueretur. Hæc illicita conſuetudo adeo inoleverat, ut quidam Abbas nomine Sigifridus, quamvis cæteris quos memoria noſtra ſibi revocare potuit religioſior, tamen de manu feminæ, videlicet venerabilis Comitiſſæ Sophiæ ſuſcepiſſet. Qui tandem ad ſe reverſus, & meliùs Sacrorum Canonum Inſtitutionibus informatus, Romam pœnitentiâ ductus petiit, Baculum beatæ memoriæ Gregorio VII. qui & Hildebrannus, crimen ſuum confitens reddidit. Quem tamen, cogente vix Apoſtolico, quia ejuſdem viri Religio ad notitiam ejus pervenerat, iterum recepit: & ſic*

Abbas laudabili vita uſque in finem perſeveravit. Sed venerabilis prædicta Comitiſſa audiens ſe contemptam, ſe deſpectam, vehementer ſuper hoc gratulatur: ac deinceps in dilectione Viri Religioſi plurimùm pro tali contemptu caritatis vinculis adſtringebatur. Sed & ipſa hoc exemplo ſe peccaſſe cognoſcens, Romam perrexit, atque eidem Apoſtolico reatum ſuum confitens, abſoluta repatriavit. Iſta autem membris corporis exuta, ingens altercatio inter Comitem Theodoricum, prædictæ Sophiæ filium, & Monachos exoritur: dum hic ſcilicet, juxta conſuetudinem dignitatis Prædeceſſorum ſuorum, Abbatem ſubſtituere nitebatur: Monachi autem Sacrorum Canonum Decretis, quibus jam per prædictum Abbatem edocti fuerant, obviare verebantur. Sed utrarumque partium Mediatoribus hanc litem ſedare cupientibus, viſum eſt ut Baculus ſuper Altare à Comite Theodorico poneretur, & Abbas ejus conductu ad eum ſuſcipiendum adduceretur: ſatis in hoc decepti, ut quaſi ſic ſuam Comes non amitteret dignitatem, nec Monachi ſuam viderentur violare religionem: cùm ſacri Canones manum variis nominent, quando Catholicis prohibent accedere ad Eccleſias per ſæcularem Poteſtatem: & frequentiùs præcipiant eorum omninò vitare in conductu dignitatem. Tali ergo deceptus errore Abbas Ornatus, necnon Abbas Ulricus, Baculum uterque ſuper Altare Advocati conductu ſuſcepit: & hæc illicita nec memoria digna conditio in hac Sancti Michaëlis Eccleſia uſque ad electionem Domini Abbatis Lanzonis perſeveravit. Igitur prædicto Abbate Ulrico carnis clauſtra egreſſo, quidam Fratrum ſpiritu ferventes, atque ſacrorum Canonum ſtudioſi ſervatores, hujus miſeranda conditionis peſtem diu in Eccleſia lactatam, diu nutritam, diu roboratam, vehementer ingemuerunt; atque aſſumpto fidei clypeo, adverſùs eam pro poſſe decertare ſe ipſos & univerſam Eccleſiam excitaverunt; ſic ſcilicet, ut priuſquam Advocatus occurreret, Abbatem ſibi Lanzonem nomine præficerent, & ad Altare, abſque ullo laïcali conductu, ad Baculum ſuſcipiendum deducerent, & ſoli ſine ſæculari Dignitate, in Sede collocarent. Sed his ita geſtis, aures univerſorum qui antiquæ conſuetudinis Eccleſiæ & Advocatorum notitiam habuerant, quaſi re inaudita concutiuntur, corda omnium in ſtuporem vertuntur. Monachi hoc præſumpſiſſe auſi, nimiâ inſipientiâ & etiam inſolentiâ notantur. Comes etiam Raynaldus, prædicti Comitis Theodorici filius, tunc temporis Eccleſiæ Advocatus, hoc audito furore commotus cum Principibus regionis ad Eccleſiam venit, qui Monachos dignitatem ſuam injuſtè ſibi ſubtraxiſſe ſatis indignando conquerebatur. Quod niſi celeriter corrigeretur ſic ſcilicet ut Abbas de ſe egrederetur multis aſſertionibus affirmabat, quòd Eccleſiam oppreſſionibus quibus poſſet, perſequeretur. Sed tamen eo virorum prudentium conſilio mitigato, dies determinatur, in quo Jus ſuum antiquum omnibus convenientibus recitaret, & injuriam quam à Monachis perpeſſus fuerat, revelaret. Interim ab utraque parte conſilium requiritur Epiſcoporum. Die determinato fit Conventus Abbatum, Monachorum, Clericorum, Laïcorum. Res utriuſque partis in Judicio ponitur: ſed Monachi nihil ſuperbè, nihil inſolenter, ſed religioſè, ſed prudenter feciſſe quod fecerant, inveniuntur. Auctoritas enim Sacrorum Canonum in medio deducitur, quæ ſub anathemate prohibet, ne quis per ſæcularem Dignitatem Curam Paſtoralem aggrediatur. Sic enim in Canone Apoſtolorum reperitur. Si quis ſæcularibus Poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur, & abjiciatur, omnéſque qui illi communicant. Item ex Antiocheno Concilio: Si quis per ſæcularem Dignitatem Eccleſiam Domini obtinuerit, abjiciatur & ipſe & Ordinator ejus, & modis omnibus à Communione ſeparentur, & ſint ſub Anathemate, ſicut Simon Magus à Petro. Item ex Synodo à CCXL. Patribus habita ſub Nicolao I. Pontifice: Quiſquis ſæcularium Principum aut Potentum, aut alterius laïcæ Dignitatis, adverſùs communem & conſonantem atque Canonicam electionem Eccleſiaſtici Ordinis agere tentaverit, Anathema ſit: donec obediat atque conſentiat quod Eccleſia de electione & ordinatione proprii Paſtoris ſe velle monſtravit. His atque plurimis aliis teſtimoniis, quæ prolixitas adhibere prohibuit atque virorum religioſorum conſiliis, Comes Raynaldus non tantùm Monachorum, ſed & ſuum periculum diſcens, ſi quod Jus circa Paſtoralem curam retentaret; indignationem tandem flexit: & quoniam non malitiosè, ſed pro ſua religione Monachos decertaſſe cognovit, Jus illud antiquum, quod à Progenitoribus ſuis retinere quærebat, inſpirante ſibi Spiritu Sancto guirpivit...... Sit igitur deinceps cautela Fratrum Religioſorum, ut quoties Abbas eligendus fuerit, ſine ſæculari pompa, ſine Conventu omninò Laïcorum, Clericorum, ſoli Capitulum habeant, ſoli Patrem ſibi cum timore Dei eligant; electum ſoli ad Altare, ad ſuſcipiendum Baculum deductum conſtituant, conſtituto obedientiam promittant. His expletis, Abbas ad publicum exeat, fidelitates ſuas juxta conſuetudinem, à quibus debet, ſuſcipiat. Quòd ſi Comes in villa fuerit, vel cùm advenerit, duo de Fratribus, vel tres ad eum pergant, ut quem ſoli Abbatem conſtituerint, ei nominent, omninò nihil aliud dicentes: Illum Dominum nobis conſtituimus Abbatem, precamur ſicut Advocatum Eccleſiæ, ut eum diligatis, & conſilium ei detis, & in neceſſitatibus ſuis ſubveniatis. Si autem obliti ſuæ religionis aliter egerint, unde jugum antiquitatis execrandæ ſuper ſe vel ſuper poſteros revocent, vinculis Anathematis Sacrorum Conciliorum, quæ ut Evangelia ſunt veneranda, ſeſe adſtrictos non ignorent.

ARTICULUS XV.

Gelaſius II. Controverſiam Inveſtiturarum componere noluit, aut Henricum Imperatorem ab Anathemate abſolvere, abſque Judicio Synodi.

AUdito *Paſchalis II.* obitu, ſtatim Romam advolavit *Henricus* Imperator; *Gelaſium II.* qui ipſi ſucceſſerat, ex Urbe egredi compulit: & pacem ab ipſo minis & terroribus extorquere conatus eſt, extrema quæque intentans, niſi pacis ſecuritatem daret, ac juramento firmaret. Reſpondit Pontifex Magnanimus: *De Controverſia quæ inter Eccleſiam & Regnum eſt, vel conventioni, vel juſtitiæ libenter acquieſcimus, loco & tempore competenti, videlicet Mediolani, vel Cremonæ, in proxima Beati Lucæ Feſtivitate, Fratrum noſtrorum Judicio, qui à Deo ſunt Judices conſtituti in Eccleſia, & ſine quibus hæc cauſa tractari non poteſt. Et quoniam Dominus Imperator à nobis ſecuritatem quærit: Nos verbo & ſcripto eam promittimus, niſi ipſe eam interim impediat. Alias enim ſecuritatem facere, nec honeſtas Eccleſiæ, nec conſuetudo eſt.* Id conſtat ex Epiſtola *Gelaſii II.* ad Gallos. Qua in Epiſtola inſigne monumentum habemus ad probandum Epiſcopos Jure divino in Conciliis ſedere Judices cauſarum Eccleſiaſticarum: *Fratrum noſtrorum Judicio*, inquit, *qui à Deo ſunt Judices conſtituti in Eccleſia, & ſine quibus hæc cauſa terminari non poteſt.* Itaque *Gelaſius II.* in Controverſia de Inveſtituris nihil innovavit, nec à Deceſſorum ſuorum Decretis, vel tantillum deflexit.

Epiſcopi Jure divino ſedent in Conciliis cauſarum Eccleſiaſticarum Judices.

Scholion.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 597 Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Epiſcopi jure divino in Conciliis ſedent judices controverſiarum Eccleſiaſticarum.*

R. Id à me opportunè obſervatum eſt in Epiſtolam *Gelaſii II.* ad Gallos in cauſa Inveſtiturarum ſcriptam, cujus verba deſcripſi. Id enim expreſsè aſſerit. Id conſtat ex Concilio Hieroſolymis celebrato ab Apoſtolis in controverſia de legalium ceremoniarum obſervantia: ſic enim in eo S. Jacobus primus Hieroſolymitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſuffragatus eſt: *Propter quod ego judico non inquietari eos qui ex gentibus convertuntur ad Deum, ſed ſcribere ad eos, ut abſtineant ſe à contaminationibus ſimulacrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine.* Id conſtat ex Actis pleriſque Conciliorum, quibus Epiſcopi hunc in modum ſubſcribunt: *Ego N. Epiſcopus decernens* vel *definiens*, vel *judicans*, *ſubſcripſi*. Ea eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Eccleſiæ Gallicanæ doctrina. *Bellarminus* ipſe Cardinalis doctiſſimus lib. I. *De Conciliis & Eccleſia*, Cap. XVIII. *Epiſcopos in Conciliis non Conſiliarios ſed Judices eſſe* probat, & ex Actis Apoſtolorum Cap. XV. veritatis iſtius probationem arceſſit. Et Cap. XVI. id probat, *ex conſuetudine Eccleſiæ, quæ eſt optima Scripturarum interpres: nam cùm in omnibus Conciliis, quæ poſt Apoſtolica tempora ſunt celebrata, hunc ordinem obſervatum eſſe conſtet, ut ſoli Epiſcopi fuerint judices, idem omnino in Apoſtolico Concilio ſervatum credere debemus. Nec enim Eccleſia univerſa, ac præſertim primis illis temporibus, ab Apoſtolorum exemplo & Traditione diſceſſiſſet.*

Act. 15.

ARTICULUS XVI.

Calliſtus II. Inveſtituras damnavit, & Henricum Imperatorem eas pertinaciter retinentem excommunicavit in Concilio Remenſi.

UT primùm conſecratus eſt *Calliſtus II.* Pontifex Maximus, Concilium indixit Remis celebrandum, ad pacem Imperii & Sacerdotii, ſi fieri poſſet, conciliandam. *Henricus* Imperator Epiſcoporum & Principum Germaniæ votis ſollicitatus in Conventu Triburienſi, & à civilibus diſcordiis ſibi metuens, *Semetipſum ibidem pollicebatur ob reconciliationem univerſalis Eccleſiæ præſentandum iri*: (inquit Abbas Urſpergenſis.) Celebratum eſt illud Concilium anno Chriſti milleſimo centeſimo decimo nono XIII. Kalendas Novembris. Adfuere XIIII. Archiepiſcopi, pluſquam ducenti Epiſcopi, Abbatum ingens numerus, Patres in univerſum quadringenti & viginti, ut *Heſſo Scholaſticus*, qui præſens aderat, & Abbas Urſpergenſis teſtantur. Præfuit *Calliſtus II.* Concilii locus erat Inſignis Eccleſia *Sanctæ Mariæ*, Metropolitana Sedes. Quæ verò ante Concilium in negotio pacis geſta fuerint, exponere eſt operæ pretium, idque ex Commentariolo *Heſſonis Scholaſtici* teſtis rerum geſtarum oculati, ut hæc ejus verba probant; *Quod vidi & audivi, fideliter & quanto breviùs potui, pedeſtri ſermone deſcripſi.*

Calliſtus II. ſtatim poſt inaugurationem ſuam *Guillelmum de Campellis* Catalaunenſem Epiſcopum, & *Pontium* Abbatem Cluniacenſem, Argentinam* ad *Henricum* Imperatorem miſit, de pace & concordia inter Regnum & Sacerdotium cum eo acturos. Propenſum ad pacem animum ſibi eſſe ſignificavit Imperator, modò ſine imminutione Imperialis auctoritatis eam conciliari poſſe oſtenderent. Tum Catalaunenſis Epiſcopus: *Si veram pacem*, inquit, *Domine Rex, habere deſideras, Inveſtituram Epiſcopatuum & Abbatiarum omnimodis dimittere te oportet. Ut autem in hoc nullam Regni tui diminutionem pro certo teneas, ſcito me in Regno Francorum electum, nec ante conſecrationem, nec poſt conſecrationem aliquid ſuſcepiſſe de manu Regis: cui tamen de tributo, de militia, de telonio, & de omnibus quæ ad Rempublicam pertinebant, & antiquitus ſcilicet à Regibus Chriſtianis Eccleſiæ Dei donata ſunt, ita fideliter deſervio, ſicut in Regno tuo Epiſcopi tibi deſerviunt, quos hucuſque inveſtiendo, hanc diſcordiam, immò Anathematis ſententiam incurriſti...... Si ergo Inveſtituras dimittere volueris, & poſſeſſionem Eccleſiarum, & eorum, qui pro Eccleſia laboraverunt reddere, & veram pacem eis dare: laborabimus, opitulante Domino, huic contentioni finem imponere.* Conditiones accepit Imperator, re cum ſuo Conſilio communicatâ, modò fidem & juſtitiam apud Summum Pontificem inveniret, ac veram pacem ipſe & ſui, poſſeſſionéſque hujus occaſione diſſidii amiſſas reciperent. Catalaunenſi Epiſcopo ſecuritatem poſtulante, Imperator ſe propoſita Capitula rata habiturum & executioni mandaturum, data ſubſcriptione ſub teſtimonio fidei Chriſtianæ promiſit; paritérque poſt ejus Majeſtatem Lauſanenſis Epiſcopus, Palatinus Comes, cæterique viri illuſtres tum Clerici cùm Laïci, qui erant in Comitatu, Conventioni ſubſcripſere. Id cùm ad Pontificem Pariſiis tum agentem Catalaunenſis Epiſcopus & Cluniacenſis Abbas retuliſſent, lætitia incredibili affectus eſt, & communicato cum Epiſcopis & Cardinalibus ſibi adſiſtentibus conſilio, eoſdem cum Epiſcopo Oſtienſi & *Gregorio* Cardinalibus remiſit ad Imperatorem, cui Virdunum inter & Mediomatricum occurrerunt, nuntiaverúntque Summum Pontificem ipſum ad Communionem & Pacem lubentiſſimè recepturum, promiſſa modò exequi vellet, diémque dicere quo illa eſſet ante finem Concilii impleturus. Ille Pacta conventa iterum propria ſubſcriptione firmavit, idémque fecere Proceres. Mutuam quoque Conventionem *Callixti* Legati firmarunt. Stata dies feria ſexta nono Kalendas Novembris, quâ Imperator, Moſomi, coram Summo Pontifice, ſine fraude Pacta exequeretur. Hic porro mutuæ Conventionis tenor erat:

Pacta conventa.

Ego Henricus Dei gratiâ Romanorum Imperator Auguſtus, pro amore Dei, & B. Petri & Domini Papæ Callixti, dimitto omnem Inveſtituram omnium Eccleſiarum, & do veram pacem omnibus, qui, ex quo diſcordia iſta cœpit, pro Eccleſia in guerra fuerunt, vel ſunt: Poſſeſſiones autem Eccleſiarum, & omnium qui pro Eccleſia laboraverunt, quas habeo, reddo; quas autem non habeo, ut rehabeant, fideliter adjuvabo: Quod ſi quæſtio inde emerſerit; quæ Eccleſiaſtica ſunt, Canonico; quæ autem ſecularia ſunt, ſeculari terminentur Judicio.

Ego Calliſtus Secundus, Dei gratia Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus Catholicus, do veram pacem Henrico Romanorum Imperatori Auguſto, & omnibus qui pro eo contra Eccleſiam fuerunt, vel ſunt: Poſſeſſiones eorum, quas pro guerra iſta perdiderunt, quas habeo, reddo, quas non habeo, ut rehabeant, fideliter adjuvabo. Quòd ſi quæſtio inde emerſerit; quæ Eccleſiaſtica ſunt, Canonico; quæ ſecularia ſunt, ſeculari terminentur Judicio.

His utrinque firmatis, Legati ad Pontificem jam Remis agentem rediere, ac rei geſtæ ſeriem ipſi ante Synodum expoſuere. Cœpta eſt, ut dixi, XIII. Kalendas Novembris. *Calliſtus II.* luculentâ Oratione exorſus eſt, in qua multa de pace præclarè dixit, ſéque ad eam Eccleſiæ & Imperio procurandam omnibus eniti ſtudiis ſignificavit. *Hanc*, inquit, *virtutem quam appeto, quam ex Sanctarum auctoritate Scripturarum & generali approbatione publicæ commoditatis ſummopere laudo, totoniſu inquirere, & in tota Dei Eccleſia, ipſo juvante, diffundere vivaciter laborabo.* Ita refert *Ordericus Vitalis* lib. XII. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.* Se quoque nihil non actutum declaravit ad *Simoniacam Hæreſim, quæ maximè per Inveſtituras contra Eccleſiam Dei innovata erat,*

Strasbourg.

De pace & concordia Sacerdotium inter & Imperium agit Calliſtus II.

erat, conſilio & auxilio Patrum, eliminandam, ut refert *Heſſo Scholaſticus*. Tum Oſtienſis, & Catalaunenſis Epiſcopi, qui ad Imperatorem pro negotio pacis miſſi fuerant, jubente Papa Legationis ſuæ exitum & Pacta utrinque firmata coram ſacro Conceſſu expoſuere. Die Concilii altera, Pontifex in craſtinum ſe Moſomum* profecturum ſignificavit ad colloquium cum Imperatore, prout inter ipſos convenerat, ineundum, & pacem Eccleſiæ concludendam; ſe verò quantocyus rediturum ad conventionem pacis Patrum ſententiâ confirmandam, ſi fieret; vel ad fraudis auctorem, ſi promiſſis non ſtaret, Eccleſiæ fulminibus conterendum eorum Judicio. *Et ſicut*, inquit, *conventionem pacis, ſi fiat, vobiſcum & per vos confirmare optamus, ſic in commentorem fraudis, ſi infidelis evaſerit, Judicio Spiritûs Sancti & veſtro, gladium B. Petri vibrare tentabimus.* Publicas interim ſupplicationes indixit, ad fauſtum negotii exitum à Deo, cujus in manu cor Regis eſt, impetrandum. Cùm Pontifex Moſomum perveniſſet; Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, cæteróſque viros ſapientes, quos ſecum maximo numero duxerat, in Cameram vocavit, & Pacta utrinque conventa legi ac expendi juſſit. In ſcripto Imperatoris, Epiſcopi illa verba ſcrupuloſiùs examinarunt: *Dimitto omnem Inveſtituram omnium Eccleſiarum.* Quæ ſufficere viſa ſunt, ſiquidem Imperator ſincerè ageret: ſin minùs, determinatione indigere, ne fortè aut poſſeſſiones antiquas Eccleſiarum ſibi vindicare, aut Epiſcopos de iiſdem iterum inveſtire conaretur. In Scripto Summi Pontificis hæc verba ponderarunt: *Do veram pacem Regi, & omnibus qui cum eo in guerra iſta fuerunt, vel ſunt.* Timebant nempe ne fortè his verbis ampliùs intelligerent, quàm reddendam Eccleſiæ communionem; & Eccleſia ſuſcipere cogeretur, quos aut ſuperpoſitos legitimis Paſtoribus, aut canonicè depoſitos, ſine gravi offenſione ſuſtinere non poſſet.

* *Mouſon*, urbs Campaniæ in Diœceſi Remenſi.

Omnibus accuratè diſcuſſis, Pontifex Oſtienſem Epiſcopum, *Joannem* Preſbyterum Cardinalem, Epiſcopos Vivarienſem & Catalaunenſem, Cluniacenſem Abbatem, alióſque miſit ad Caſtra Imperatoris *Henrici*, qui Pacta conventa ipſius Majeſtati repræſentarent, útque ea impleret, urgerent. Fecere ut habebant in mandatis. Audacter negavit *Henricus* horum quidpiam ſe promiſiſſe. Ipſum omnium qui aderant teſtimonio, & propriæ manûs ſubſcriptione convicit Catalaunenſis Antiſtes. Conqueſtus eſt tantùm ſe *eorum conſilio* pollicitum fuiſſe, *quod abſque diminutione Regni exequi non valeret.* Repoſuit Epiſcopus: *In promiſſis noſtris, Domine Rex, per omnia fideles nos invenies. Non enim Dominus Papa ſtatum Imperii aut coronam Regni, ſicut quidam ſeminatores diſcordiæ obloquuntur, in quolibet imminuere attentat: immò palam omnibus denuntiat, ut in exhibitione Militiæ, & cæteris omnibus, in quibus tibi & Anteceſſoribus tuis ſervire conſueverant, modis omnibus deſerviant. Si autem in hoc Imperii ſtatum imminui exiſtimas, quòd ulterius Tibi Epiſcopatus vendere non liceat: hoc potius Regni tui augmentum ac profectum ſperare debueras, ſi quæ Domino Deo contraria ſunt, pro ejus amore abjicias.*

His nonnihil mitigatus Imperator, inducias in craſtinum rogavit, ut cum Principibus de cauſa tanti momenti conferret, & ad promiſſorum executionem, ſi poſſet, eorum corda inflecteret. Proceres cum Pontificis egere Legatis de modo quo Imperator ad abſolutionis gratiam ſuſciperetur, intercedentes ne palam ac nudis pedibus veniam exoraret. Sabbatho novas inducias poſtulavit *Henricus*, donec generale colloquium cum Regni Principibus haberet, quorum abſque conſilio Inveſtituras dimittere non audebat. Miſſi Pontificii comperendinatûs impatientes, ac ſubodorati Imperatorem, qui triginta millium hominum exercitu vallatus erat, occaſionem opperiri obſidendi & capiendi Summi Pontificis, ad ipſum confeſtim rediere. Ille ab inſidiis ſibi cavens, ad aliud Caſtrum Comitis Trecenſis ſubitò cum ſuis tranſivit. Nuntium ad Comitem fruſtra miſit Imperator, ipſum rogans ut Pontificem die Dominica detineret (Sabbathum enim erat) ſe verò ſecunda Feria Pacta conventa impleturum. Fraudis enim certus *Callixtus*, ait: *Feci, Fratres, pro deſiderio pacis, quod ab Anteceſſoribus noſtris factum nunquam audivi. Generalem Synodum congregatam, & Fratres multos quaſi deſolatos reliqui; ad hominem iſtum cum multo labore perveniens, quæ pacis ſunt in eo non inveni. Unde nullatenus eum ulteriùs expectabo, ſed ad Fratres noſtros, & ad Concilium, quantò citius potero, regrediar. Si autem in Concilio, vel poſt Concilium veram pacem Deus nobis dederit, paratus ero ſuſcipere & amplecti.* Tum itineri ante diem ſe committens, tanta velocitate Remos properavit, ut viginti leucis peragratis, eadem die Miſſam ea in Urbe celebraverit, ac Leodienſem Epiſcopum conſecraverit. Feria ſecunda, Patribus in Concilio congregatis, cauſæ de qua agebatur ſtatum, & Imperatoris fraudes expoſuit; ac ob nimiam defatigationem infirmatus, ad Feriam uſque quartam quievit. Feria quarta, Canones quinque, quos condiderat, pleno in conceſſu legi juſſit. Qui ſimoniacam hæreſim petebant, ſummo conſenſu ſunt approbati. Circa illum quo Inveſtituræ Eccleſiarum Laïcis interdicebantur, non levis orta contentio eſt. His nempe verbis conceptus erat. *Inveſtituram omnium Eccleſiarum, & Eccleſiaſticarum poſſeſſionum, per manum Laïcam fieri, modis omnibus prohibemus.* Cujus occaſione Decreti tantum murmur quorumdam Clericorum, & multorum Laïcorum inſonuit, ut diem uſque ad veſperam ſub gravi contentione protraherent. Ipſis enim videbatur Summum Pontificem hocce Canone decimas & cætera Beneficia Eccleſiaſtica, quæ antiquitus Laïci tenuerant, minuere velle, vel auferre. Quibus ut faceret ſatis, concluſionem Concilii in craſtinum diſtulit, ut *communi conſilio Decretum temperaret*, ipſúmque cum cæteris unanimi omnium aſſenſu & *auctoritate confirmaret*.

Tergiverſatur Imperator & moras trahit ut Pontificem intercipiat.

Calliſtus II. Remis revertitur, Inveſtituras damnat, & Henricum Imperatorem excommunicatione ferit.

Feria V. invocato ritu ſolemni Spiritu Sancto, *Callixtus II.* de præſenti cauſa luculenter peroravit, eóſque perſtrinxit qui pridiè contra Synodica Decreta tumultuati fuerant. *Scimus*, inquit, *quia Dominus Jeſus cùm propoſuiſſet Diſcipulis:* Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis: *Scandalizati ſunt multi*, & abierunt retroſum, *nec poſtea ſequebantur eum: ſic & nos cùm heri propoſuiſſemus quædam pro libertate Eccleſiæ ſcandalizati ſunt quidam infideles. Unde & nos cum auctoritate Apoſtolica dicimus:* Si infidelis diſcedit, diſcedat, *& det locum Fidelibus, quæ Eccleſiaſtica ſunt, & libertati Eccleſiæ neceſſaria pertractare. Vobis autem qui locum & Officium Apoſtolorum in Eccleſia Dei tenetis, dicimus quod Dominus dixit ad duodecim: Nunquid & vos vultis abire?* Hac Summi Pontificis oratione murmur omne contra Synodica Decreta compreſſum, nullúſque ampliùs mutire auſus. Qui tamen Decretum illud, quod murmuris anſam dederat, ſaniori conſilio temperavit, & in hanc formam redactum Concilio legi juſſit: *Epiſcopatuum & Abbatiarum Inveſtituram per manum Laicam fieri penitus prohibemus. Quicumque igitur Laicorum deinceps inveſtire præſumpſerit, Anathematis ultioni ſubjaceat. Porro qui inveſtitus fuerit: honore quo inveſtitus eſt, abſque ulla recuperationis*

* *Epiſcopos locum & officium Apoſtolorum in Eccleſia tenere docet Calliſtus II.*

ſe

ſpe omnimodis careat. Ita conceptus Canon omnibus placuit, & cum cæteris ſummo conſenſu promulgatus eſt. Secundùm hæc, *Henricus* Imperator, & *Burdinus* Antipapa, ſolemniter ſunt excommunicati, & Juramento fidelitatis à Summo Pontifice abſoluti, quicumque Imperatori obſtricti erant, niſi fortè reſipiſceret, & Eccleſiæ Dei ſatisfaceret. Iſta conſtant ex *Heſſonis Scholaſtici*, qui rebus geſtis interfuit, Commentariolo, quem primùm edidit *Tengnagellus*. Remenſis iſtius Synodi meminit & *Laurentius de Leodio* in Hiſtoria Epiſcoporum Virdunenſium.

Concilii Decreta *Henrico* Imperatori, cùm non longè abeſſet, ex Concilio primùm per honeſtas perſonas, tum per ipſum Pontificem miſſa fuiſſe, *Rogerius de Hoveden* ſcribit parte prima Annalium Anglicanorum pag. 475. *Ut ante ſeparationem Concilii notum eſſet, utrum Eccleſiis per Regnum & ſingulas quaſque ſibi ſubjectas Provincias conſentiat canonicas electiones, videlicet ut Epiſcopi & Abbates eligantur ab Eccleſia: & liberas conſecrationes, ut ubi & à quibus oporteat, electi conſecrentur: Ut non per Inveſtituram Paſtoralis Virgæ & Annuli, ſed per oſtium, id eſt, Chriſtum ingrediantur: & Inveſtituram rerum Eccleſiaſticarum nihil omninò ſibi Laïcalis exigat Perſona.* Ad hæc illum reſpondiſſe: *Nihil in his ſe prætermiſſurum quod ſui Juris eſſet, ſuorùmque ſibi contulit antiqua conſuetudo Progenitorum. Quandoque tamen flexus auctoritate generalis Concilii*, (inquit Rogerius de Hoveden) *tria illa priora conceſſit: ultimum verò, ſcilicet Inveſtituram rerum Eccleſiaſticarum, concedere noluit. Quapropter, reverſo ad Concilium Papa, excommunicandus decernitur.*

Rogerius de Hoveden refellitur.

Falsò ſcribit *Rogerius* Synodica Decreta ad Imperatorem miſſa eſſe, & tria Capitula ſupra memorata, ſeu tres conditiones Decretum de Inveſtituris ſpectantes, gratas habuiſſe, quartam verò quæ rerum etiam Eccleſiaſticarum Inveſtituram prohibebat, reſpuiſſe, & ideo fuiſſe excommunicatum. Canon enimverò qui contra Inveſtituras conditus eſt, Eccleſiaſticarum poſſeſſionum Inveſtituram Laïcis Principibus non prohibet, ut *Rogerius* ſcribit, cùm hancce clauſulam emendaverit *Calixtus II.* antequam Canones promulgarentur, teſte *Heſſone Scholaſtico*, qui rebus tunc geſtis intererat. Qua ergo ratione excommunicatus fuiſſet Imperator, quòd ultimum Capitulum ſeu conditionem, ſcilicet rerum Eccleſiaſticarum Inveſtituram concedere noluiſſet? Præterea, Canones propoſitos, lectos, ac diſcuſſos fuiſſe Feria Quarta, & diſſidium ortum occaſione illiûs Capitis quod poſſeſſionum Eccleſiaſticarum Inveſtiturâ & conceſſione Laïcis interdicebat; Feriâ verò quintâ clauſulam illam expunctam, & approbatos promulgatóſque Canones, ac demum excommunicatum Imperatorem, conſtat ex Commentario *Heſſonis Scholaſtici*; non ergo ita ſe res habere ut ſcribit *Hovedenus*: Non miſſi ſunt, inquam, ad Imperatorem Canones, non ille tria priora capita Decreti contra Inveſtituras conditi conceſſit, & excommunicatus eſt quòd quartum admittere noluiſſet. Denique injuſtè fuiſſet excommunicatus ob retentas Inveſtituras; ſiquidem dimiſerat Inveſtituram per Virgam & Annulum, & liberas electiones, conſecrationéſque canonicas permittebat, (ſi *Rogerio* fides) quam verò retinebat Feudorum & Regalium Inveſtituram, *Ludovicus VI.* Rex Francorum, Concilio præſens, pariter retinebat, ſecundùm morem Regum Anteceſſorum. Ob aliam itaque cauſam in Concilio Remenſi excommunicatus non fuit *Henricus* Imperator, quam ob pertinaciam in retinendis Inveſtituris per Annulum & Baculum, & in conſtituendis ſuo quaſi jure Epiſcopis, nulla canonicæ electionis habita ratione, contra Pacta conventa.

Hinc patet ſolutio quæſtionis quam proponit Illuſtriſſimus Archipræſul *Petrus de Marca* lib. VIII. *De Concordia Sacerdotii & Imperii* Cap. XXI. Cur *Ludovicus VI.* Rex Chriſtianiſſimus excommunicationi *Henrici* Imperatoris conſenſerit qua ipſe æquè involvi videbatur, cùm pariter Inveſtituras daret, non quidem Epiſcopatuum, neque per ſolemnem traditionem Annuli, & Baculi, ſed rerum & poſſeſſionum Eccleſiaſticarum? Reſpondet Vir doctrina æquè ac dignitate Illuſtris; Bona Eccleſiarum duplicis eſſe generis; quædam vocari Regalia, id eſt, Feuda quæ Regi debent ſervitium quaſi à vaſſallo; alia verò eſſe latifundia & domania, quæ Eccleſiis data fuerunt, & quæ jure homagii non tenentur. Olim quidem Reges Inveſtituras & conceſſiones univerſi patrimonii Eccleſiaſtici dediſſe: ſed in Pactis inter *Paſchalem II.* & *Henricum* Imperatorem initis, antequam *Paſchalis* in carcerem conjiceretur, conventum fuiſſe ut Imperator ſolam Feudorum Inveſtituram concederet, quæ immediatè pertinerent ad Imperium, quoad alia verò bona, ſcilicet oblationes & hereditarias poſſeſſiones, Eccleſiis antiqua libertas ſervaretur (ut conſtat ex Epiſtola XXII. ejuſdem Paſchalis) Ait itaque Dominus *De Marca*, Concilium Remenſe, cùm decernit ne Inveſtituram rerum Eccleſiaſticarum ullo pacto ſibi Laïcalis exigat perſona, intelligendum eſſe de rebus merè Eccleſiaſticis, id eſt, de iis quæ ratione Feudi Regi ſervitium non debent ac homagium. *Henricus* autem Imperator non earum dumtaxat rerum conceſſiones & Inveſtituras ſibi arrogabat, quæ Imperio feudatariæ eſſent, ſed omnium univerſum patrimoniorum Eccleſiæ. At *Ludovicus VI.* ſolam Feudorum Inveſtituram retinebat, abſque traditione Baculi & Annuli; aliorum verò bonorum Eccleſiaſticorum Inveſtituras dimiſerat, ut ad *Calliſti II.* voluntatem ſe accommodaret. Unde concludit, Galliarum Regem eodem Anathemate non fuiſſe involvendum cum *Henrico*; neque ullam rationem prohibere potuiſſe quominus Imperatoris excommunicationi aſſenſum præberet.

Par non erat communicationis cauſa Regis Francorum & Henrici Imperatoris quoad Inveſtituras.

Præclara hæc quidem, ſed minimè nobis neceſſaria. Opus autem erat doctiſſimo Archipræſuli hac diſtinctione, ut difficultatem ex Canone Concilii Remenſis ortam ſolveret; quia iſto Canone prohibitam quoque Principibus Eccleſiaſticarum poſſeſſionum Inveſtituram exiſtimabat, *Rogerii de Hoveden* falſa ratione deceptus; nec genuinos & emendatos Concilii iſtius Canones viderat, quales ex pervetuſto Codice MS. Illuſtriſſimi Viri *Petri Seguierii* Galliarum Cancellarii edidit Vir Clariſſimus *Stephanus Baluzius*, ad calcem Capitis XXI. libri VIII. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Illuſtriſſimi ſui Mœcenatis. Non licuerat etiam doctiſſimo Archiepiſcopo legere Commentariolum *Heſſonis Scholaſtici* de rebus in Concilio Remenſi geſtis; ex quibus monumentis facilè perſpexiſſet, Concilium Remenſe non prohibuiſſe Principibus Inveſtituram rerum ſive poſſeſſionum Eccleſiaſticarum, ſed ſolam Inveſtituram Epiſcopatuum & Abbatiarum: quam quia dimiſerat Rex Chriſtianiſſimus, dimittere verò nolebat *Henricus* Imperator, par non erat utriuſque cauſa.

Addiderim, difficulter probari poſſe Reges noſtros in concedendis poſſeſſionum Eccleſiaſticarum Inveſtituris ea diſtinctione uſos, Regalium, & latifundiorum: Immò potiùs certum eſſe ipſos omnium rerum Eccleſiaſticarum poſſeſſionem Regaliæ jure conceſſiſſe, etiam poſt Concilium Lateranenſe, in quo Inveſtiturarum controverſia finita eſt. Id colligitur ex *S. Bernardo* Epiſtola CLXX. ad *Ludovicum VII.* Regem de quodam Monacho, qui ad Epiſcopatum Lingonenſem electus erat, ſcribente, ejúſque

ejúſque fidem erga ipſius Majeſtatem laudante, quòd bonorum Eccleſiaſticorum poſſeſſionem inire noluerit, donec ea ipſi fruenda conceſſiſſet. *Electio*, inquit, *ritè celebrata eſt, Electus fidelis eſt. Non autem eſſet fidelis, ſi veſtra & non per vos, habere vellet. Necdum ad veſtra manum extendit, necdum civitatem veſtram ingreſſus eſt, necdum prorſus ſe intromiſit de aliquo, quanquam invitatio Cleri & Populi, & oppreſſorum afflictio, & vota bonorum, id ab eo vehementiſſimè flagitarint. Quæ cùm ita ſint, opus eſt, ut videtis, maturatione conſilii, non minùs veſtro honori, quàm noſtræ neceſſitati. Et niſi per præſentes nuncios expectanti populo, qui veſter eſt, Serenitas veſtra pro voto reſponderit, multorum religioſorum adverſùm vos, quod non expedit, devota vobis nunc corda turbabitis, & Regalibus veſtris ipſis quæ ad Eccleſiam pertinent, non parvum, ut veremur, incommodum acquiretis.* Sanè cùm patrimonia Eccleſiarum velut bona nobilia poſſiderentur ab Epiſcopis, evecta per conſequentiam ad dignitatem Feudorum, & ut minùs præcipua, ſequi conditionem principalium bonorum cenſebantur. Unde Reges Chriſtianiſſimi non ſolùm Feudorum, ſed latifundiorum, immò decimarum, & in univerſum omnium redditMuum temporalium fruitionem Epiſcopis electis concedebant, poſtquam electionem canonicam aſſenſu Regio comprobaverant: & nunc à ſua Majeſtate nominatis eodem jure concedunt.

Scholion I.

Ad hunc Articulum, pag. 607. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Cur Rex Galliæ non comprehendatur ſub Excommunicatione contra Inveſtituras?*

R. His Indiculi ſui verbis ſignificant RR. Cenſores, non probari ſibi rationem quam affero, cur *Ludovicus Sextus* Rex Chriſtianiſſimus Excommunicatione in cauſa Inveſtiturarum contra Henricum Imperatorem latâ obſtrictus non eſſet. Recenſitâ Illuſtriſſim. Domini *De Marca* Reſponſione, quam ego quidem non probo, reſpondi: *Callixtum II.* Pontificem Maximum *in Concilio Remenſi non prohibuiſſe Principibus Inveſtituram rerum ſive poſſeſſionum Eccleſiaſticarum, ſed ſolam Inveſtituram Epiſcopatuum & Abbatiarum: quam quia dimiſit Rex Chriſtianiſſimus, dimittere verò nolebat Henricus Imperator, par non erat utriuſque cauſa.* Quid verò hac in Reſponſione pœnitendum? Quid Cenſurâ dignum?

Scholion. II.

In eodem Articulo, pag. 609. & 610. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Reges Galliæ jure Regaliæ omnia bona temporalia dant; etiam decimas, quatenus ad feudalia reducuntur.*

R. Reges Chriſtianiſſimos Rerum omnium Eccleſiaſticarum poſſeſſionem Regaliæ jure conceſſiſſe, etiam poſt Concilium Lateranenſe, in quo Inveſtiturarum controverſia finita eſt, ex *S. Bernardo* probavi, cujus verba perſpicua ſunt. Non ſolùm feudorum, ſed & latifundiorum, immò decimarum, & in univerſum omnium redituum temporalium fruitionem Chriſtianiſſimos Reges Epiſcopis electis conceſſiſſe addidi, poſtquam electionem canonicam aſſenſu ſuo comprobaverant: Quia cùm patrimonia Eccleſiarum ab Epiſcopis velut bona nobilia poſſiderentur, evecta per conſequentiam ad dignitatem feudorum, & ut minus præcipua ſequi conditionem principalium bonorum cenſebantur. Non juris & dogmatis, ſed facti quæſtio eſt, cujus probabilem ſanè rationem, in Jure Civili fundatam attuli.

Articulus XVIII.

Controverſia de Inveſtituris compoſita eſt in Concilio Lateranenſi I. Oecumenico IX. Imperator Inveſtituras Epiſcopatuum & Abbatiarum per Baculum & Annulum dimiſit; & Canonicas Electiones liberè fieri permiſit. Eccleſia conceſſit ut Electiones præſente Imperatore fierent, & ſi qua oriretur diſcordia, ipſe ſaniori parti aſſenſum auxiliúmque præberet, Metropolitani & Comprovincialium Judicio vel Conſilio: Electus verò Regalia ab ejus Majeſtate per Sceptrum acciperet.

Anno Chriſti milleſimo centeſimo vigeſimoprimo, *Callixtus II.* Legationem decrevit adverſùs *Henricum* Imperatorem, ejúſque obeundæ munus *Aldeberto* Moguntino Archiepiſcopo impoſuit. Saxoniam univerſam adverſùs *Henricum* novus Legatus commovit, Principúmque & plebis Catholicæ animos pro Eccleſiæ pace, quam tot annos turbarat, vehementer accendit, adeo ut ingens adverſùs ipſum progrederetur exercitus. Qui cùm ab ejus caſtris non procul abeſſet, magno Dei beneficio factum eſt, ut Viri Principes Imperatorem adirent, ejúſque animum conſilio, ſuaſione, obſecratione ita mitigarent, *ut ipſe præſens negotium, non ſuo, ſed Optimatum utriuſque partis arbitrio terminandum decreverit.* Duodecim ex utraque parte Primates electi, Vvirceburgum * convenerunt menſe Septembri, die Sancto Michaëli ſacra. Interfuit Conventui Imperator, Comitiiſque per continuam hebdomadem habitis de tollendo tantùm ſchiſmate, Eccleſiæque & Imperii ſtabilienda concordia inter eos diſceptatum eſt. Tandem Imperator *Sponſionis ſuæ non immemor, univerſas quæſtiones quæ ventilabantur, non ſuimet arbitrio, nec ſuorum quorumlibet contentione, ſed juxta Senatus-Conſultum, concludi per omnia in omnibus conceſſit.* Hæc ad felicem ut perducerentur exitum, Legatio ad Apoſtolicam Sedem communi conſenſu deſtinata eſt, cujus munus Epiſcopo Spirenſi & Abbati Fuldenſi impoſitum, *Qui Romam hæc omnia deferrent, quatenus indicto per Apoſtolicam auctoritatem Generali Concilio, quæcumque humano non poſſent, Spiritûs Sancti Judicio terminarentur.* Legationem pacis incredibili gaudio ſuſcepit *Callixtus* pacificus Pontifex, auditóſque Oratores ad Imperatorem remiſit; ad quem unà deſtinavit Legatos *Lambertum* Cardinalem Epiſcopum Oſtienſem, & duos alios Cardinales, quibus dedit in mandatis ut Sanctæ Sedis Apoſtolicæ auctoritate Imperatorem ad communionem Eccleſiæ reciperent, poſt Inveſtiturarum ceſſionem, ipſique viciſſim jus inſpiciendi ſacras Electiones, & ſaniori parti aſſentiendi, Regaliáque per ſceptrum concedendi, nomine ſuo permitterent. Ut primùm in Germaniam redierunt, generalis Conventus apud Vvormaciam indictus eſt, ac paulopoſt habitus, in quo *Incredibile eſt quàm prudenti, quàm inſtanti, quàm ſollicito cunctorum Procerum Conſilio, pro pace & concordia per unam vel ampliùs hebdomadam certatum ſit, donec ipſe in cujus manu cor Regis eſt, omnem animoſitatem Auguſti, ſub Apoſtolica reverentia obedientiam, cauſa Matris Eccleſiæ, etiam ultra ſpem plurimorum, inflexit. Eccleſiaſticas* enimverò *Inveſtituras, cæteráque ſpiritualia negotia, quæ in tanto tempore Reges Teutonici adminiſtraverant, quæque ipſe, ne Regni diminueretur honor, numquam vita comite ſe dimiſſurum propoſuerat, humiliatus pro Chriſto coram multitudine maxima abnegavit, & in manus Epiſcopi Oſtienſis, ac per ipſum Domino noſtro Jeſu Chriſto, ſuaque in perpetuum Eccleſiæ dimiſit.* Aliqua viciſſim Imperatori

* Vvirtzburg.

Conventus Vvormacienſis.

ri ob honorem Regni conceſſit *Callixtus*. Pacta ſcripto tradita, & mutuis firmata ſubſcriptionibus fuere ad robur memoriámque ſempiternam: Is autem erat Scriptorum tenor:

Pacta conventa Pontificem inter & Imperatorem.

Ego Henricus Dei gratiâ Romanorum Imperator Auguſtus, pro amore Dei, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Domini Papæ Callixti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo, & Sanctis ejus Apoſtolis Petro & Paulo, Sanctæ Catholicæ Eccleſiæ omnem Inveſtituram per Annulum & Baculum, & concedo in omnibus Eccleſiis fieri electionem & liberam conſecrationem. Poſſeſſiones & Regalia Beati Petri, quæ à principio hujus diſcordiæ, uſque ad hodiernam diem ablata ſunt, quæ habeo, eidem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ reſtituo: quæ autem non habeo, ut reſtituantur fideliter adjuvabo. Poſſeſſiones etiam omnium aliarum Eccleſiarum, & Principum, & aliorum tam Clericorum quàm Laïcorum, conſilio Principum & juſtitia, quæ habeo, ut reddantur fideliter juvabo: Et do veram pacem Domino Papæ Callixto, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & omnibus qui in parte ipſius ſunt, vel fuerunt; & in quibus Sancta Romana Eccleſia auxilium poſtulaverit, fideliter juvabo.

Ego Callixtus ſervus ſervorum Dei, tibi dilecto filio Henrico, Dei gratiâ Romanorum Imperatori Auguſto, concedo electiones Epiſcoporum & Abbatum Teutonici Regni, quæ ad Regnum pertinent, in præſentia tua fieri abſque ſimonia & aliqua violentia: ut ſi qua inter partes diſcordia emerſerit, Metropolitani & Provincialium conſilio vel judicio, ſaniori parti aſſenſum & auxilium præbeas. Electus autem Regalia per ſceptrum à te recipiat, exceptis omnibus quæ ad Romanam Eccleſiam pertinere noſcuntur; & quæ ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis verò partibus Imperii conſecratus, infra ſex menſes Regalia per ſceptrum à te recipiat. De quibus verò mihi querimoniam feceris, ſecundùm Officii mei debitum, auxilium meum præſtabo. Do tibi veram pacem, & omnibus qui in parte tua ſunt, vel fuerunt tempore hujus diſcordiæ. Data anno milleſimo centeſimo vigeſimo-ſecundo, nono Kalendas Octobris.

His Pactis, propter infinitæ multitudinis Conventum, loco campeſtri juxta Rhenum lectis, Epiſcopus Oſtienſis Imperatorem, cum Exercitu, Proceribus, omnibuſque ſchiſmatis olim labe pollutis, ab excommunicatione abſolvit; & Sancta Communione, paciſque oſculo ipſum donavit.

Conventus Bambergenſis.

Alterum quoque Conventum paulopoſt, ſcilicet in Feſto *S. Martini*, Bambergæ habuit Imperator, in quo à Principibus qui priori non interfuerant, Sacerdotii & Imperii concordia ſummo conſenſu & applauſu confirmata eſt. Ex iſto Conventu proprios Oratores, cùm uno ex Romanis, ad *Callixtum II.* conſanguineum ſuum, jam ſibi conjunctiſſimum, direxit Imperator, gratiſſima nuncia, muneráque honorifica ferentes, ut teſtatur Abbas Urſpergenſis in Chronico ad annum MCXX. ubi accuratiſſimè tradit compoſitionis hujus Hiſtoriam, & Pacta conventa deſcribit, quæ pariter apud *Vvillelmum Malmeſburienſem* pag. 169. & 170. legere eſt. Quæ etiam exhibet Codex Vaticanus ab Eminentiſſimo Annalium Eccleſiaſticorum Parente laudatus.

Pacta conventa ſummo Principum conſenſu, confirmantur.

Cùm fauſta pacis initæ Sacerdotium inter & Imperium nuncia *Callixtus II.* accepiſſet, *Henrico* Imperatori obedientiam per Literas gratulatus eſt: eúmque oravit ut quantocyus Sedis Apoſtolicæ Legatos cum ſuis Oratoribus ad Concilium Generale jam indictum remitteret, in quo tanti momenti negotium conſummaretur. Literæ incipiunt: *Omnipotenti Domino*. In iis obſervanda hæc verba, quæ Sacerdotii & Imperii diſcordiam infinitorum malorum cauſam eſſe docent, eorumdem verò concordiam bonorum omnium incrementum: *Age ergo, Fili Chariſſime! ut tu nobis, & nos te fruamur in Domino: Perpendat Imperialis Excellentia tua, quantum diuturna Eccleſiæ Imperiique diſcordia Europæ Fidelibus intulerit detrimentum, & quantùm noſtra pax afferre poterit boni fructûs, Domino cooperante, incrementum.* De Legatis verò ad Concilium mittendis ita ſcribit: *De iis autem quæ viva voce referenda prædictis fidelibus tuis Nunciis commiſiſti: per eoſdem quid nobis & noſtris videatur Fratribus, reſpondemus. Legatos itaque noſtros, qui apud vos ſunt, benevolentiæ veſtræ attentius commendantes, rogamus, ut quia Concilium indictum à Nobis accelerat, citò eos ad Nos, Domino largiente remittas. Tuos verò Legatos ita inſtructos dirigas, ut juxta promiſſum tuum Regalia in integrum Eccleſiæ Romanæ reſtituant.* Datæ ſunt hæ Literæ Idibus Decembris anni MCXXII.

Lateranenſe Conc. Oecumenicum.

Concilium Oecumenicum Lateranenſe Primum ſolius Romani Pontificis auctoritate convocatum, probant hæc *Callixti II.* verba: *Ut quia Concilium indictum à nobis accelerat*, &c. Ipſi præfuit *Callixtus* ipſe Pontifex Maximus. Conciliorum Oecumenicorum in Occidente celebratorum primum iſtud fuit; *Nonum* inter Oecumenica numeratur: Lateranenſe appellatur à loco in quo celebratum eſt: ſcilicet à Baſilica Lateranenſi.

Præſes.

Tempus.

Celebrationis annum milleſimum centeſimum vigeſimum-ſecundum à *Baronio* & *Binio* perperam notatum *P. Gabriel Coſſartius* S. J. Profeſſor doctiſſimus obſervat, & anno ſequenti, nempe milleſimo centeſimo vigeſimo tertio habitum demonſtrat. Primò, quia *Sugerius*, qui ipſi interfuit, jam Abbas factus *S. Dionyſii*, & quidem *ſequente Ordinationis ſuæ anno*, ut ipſe teſtatur in Vita *Ludovici Craſſi* Regis, inauguratus non fuit Abbas ante annum milleſimum centeſimum vigeſimum-ſecundum, quo *Adamum* ejus Deceſſorem obiiſſe vetera Inſtrumenta plurima teſtantur.

Secundò, *Robertus de Monte* Concilium Romanum, quo controverſia de Inveſtituris compoſita eſt, quod certè aliud non eſt à Lateranenſi Primo, anno milleſimo centeſimo vigeſimo-tertio celebratum teſtatur. *Anno*, inquit, MCXXIII. *Concilium Romæ celebratur, pax inter Regnum & Sacerdotium reformatur, & Jus Inveſtiturarum Epiſcopalium ab Imperatore exfeſtucatur.*

Tertiò, *Falconis Beneventani Chronicon* his characteribus Concilium iſtud conſignat: *Anno* MCXXIII. *Dominicæ Incarnationis, & quinto anno Pontificatûs Domini Callixti II. Summi Pontificis & Univerſalis Papæ, menſe Martio, primæ Indictionis.*

Numerus Patrum.

Trecentos & amplius Epiſcopos adfuiſſe teſtatur *Sugerius* Abbas. *Pandulphus* in Vita *Callixti II.* nongentos & nonaginta ſeptem, partim Epiſcopos, partim Abbates, ad hanc Synodum conveniſſe ſcribit.

Acta.

In ea auditi ſunt *Henrici* Imperatoris Legati, & hoc divinæ Scripturæ præconio collaudati: *Quàm ſpecioſi pedes evangelizantium bona!* Pacta in conventu Vormatienſi inter Imperium & Eccleſiam Romanam concordata, quæ incipiunt, *Ego Henricus*, &c. *Ego Callixtus*, &c. totius Synodi Judicio confirmata ſunt, & ab Imperatore per ſuos Oratores coram Patribus ratihabita & executioni mandata; ſicque pax optatiſſima Regnum inter & Sacerdotium coaluit, de qua *Otto Friſingenſis*, Chronicorum lib. VII. cap. XVI. ita ſcribit: *Igitur Romano Imperio multis modis in ſe attrito, Imperator propter Anathema deficere à ſe Regnum videns, pa-*

Digitized by Google

A *triſque metuens exemplum, congregato juxta Vvormatiam maximo Principum Conventu, Inveſtituras Epiſcoporum Legato Sedis Apoſtolicæ Lamberto, qui poſtmodum Summus Pontifex factus, Honorius eſt dictus, reſignavit, per eumque Anathematis vinculo abſolutus eſt. Privilegium ergo de hoc Eccleſiæ ſcribitur, ac ipſi rurſum, ut Electi, tam Ciſalpini, quàm Tranſalpini, non prius ordinentur Epiſcopi, quàm Regalia de manu ejus per ſceptrum ſuſcipiant, Scripto confirmatur. Hoc pro bono pacis ſibi ſoli, & non Succeſſoribus datum dicunt Romani. Exhinc Eccleſia libertate ad plenum reſtituta, pacéque ad integrum reformata, in magnum montem creviſſe ſub Callixto* B *Papa II. invenitur. Unde de ipſo Romæ ſcriptum eſt:*

Ecce Calixtus honor patriæ, decus Imperiale,
Burdinum nequam damnat, pacémque reformat.

De eadem pace *Gotfridus Viterbienſis* Chronicorum parte XVII. pag. 509. ita canit:

Reddit Apoſtolico Cæſar quæcumque rogavit,
Pax bona conficitur: ſublata Deo reparavit:
Jura ſua partis latus uterque trahit. C

Canones. In eadem Synodo, Chriſtianæ & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ reſtaurandæ gratiâ, & Sacrarum Expeditionum Hieroſolyma & in Hiſpaniam contra hoſtes Chriſtiani nominis promovendarum, Canones conditi fuere. Duos ſupra viginti vulgatæ Conciliorum Editiones exhibent. Septemdecim duntaxat vetus Codex MS. Monaſterii Anianenſis in Diœceſi Monſpelienſi, ex quo illos edidit Clariſſimus *Baluzius* ad calcem XXI. Capitis Libri VIII. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Illuſtriſſimi Archipræſulis *Petri de Marca*. D Sed duo interdum vulgatæ Editionis Canones in unum rediguntur, quamvis & aliqui deſint. Decem & ſeptem duntaxat, in Codice Vaticano, qui continet Collectionem *Anſelmi*, haberi obſervat *Baronius*. At alius eſt in Anianenſi & Vaticano Canonum ordo, lectiones interim diverſæ, & aliqui deſunt in Anianenſi, quos Vaticanus repræſentat.

ARTICULUS XX.

De Canonibus Concilii Lateranenſis Primi.

VUlgatam Editionem Conciliorum ſecutus, E quæ duos ſupra viginti Canones exhibet, eorum Synopſim ſubjicio. *Primus* Simoniacas Ordinationes & promotiones prohibet ſub periculo gradûs & dignitatis iis qui ſic ordinati fuerint, vel promoti. Deſcriptus eſt ad verbum ex Concilio Toloſano *Callixti II.* anno MCXIX. celebrato. *Secundus*, Præpoſitos, Archipreſbyteros, Decanos, ex Preſbyteris; Archidiaconos ex Diaconis aſſumi jubet. Et hic etiam ex Toloſana Synodo ſumptus eſt, & in iſta repetitus atque confirmatus. *Tertius*, Preſbyteris, Diaconis, Subdiaconis, concubinarum & uxorum contubernia penitus F interdicit, aliarúmque mulierum cohabitationem, præter matrem, ſororem, amitam, aut alias hujuſmodi, de quibus nulla juſtè poſſit oriri ſuſpicio, juxta Canones Nicænos. *Quartus*, Poſſeſſionum Eccleſiaſticarum diſpenſationem, vel donationem, Principibus, aliiſque Laïcis vetat ſub pœna ſacrilegii. *Quintus*, Conſanguineorum matrimonia divinis humaniſque Legibus prohibita, infamiâ damnat. *Sextus*, Ordinationes à *Burdino* Antipapa, ex quo à Romana Eccleſia damnatus eſt, vel ab Epiſcopis poſtea per ipſum conſecratis factas, mittit in irritum. *Septimus*, Curam animarum, vel Præbendas Eccleſiæ, ab Archidiacono, Archipreſbytero, Præpoſito, vel Decano conferri vetat ſine judicio vel conſenſu Epiſcopi, ſub pœna excommunicationis. *Octavus*, Beneventanæ civitatis, quæ Schiſmatis tempore multis incurſibus & invaſionibus patuerat, ſecuritati conſulit, vibrato in eos, qui ipſam invadere deinceps auſi fuerint, Anathemate. *Nonus*: A ſuis Epiſcopis excommunicatos, ab aliis ad communionem admitti vetat. *Decimus*: De Sacris Expeditionibus, ad Orientalis, & Hiſpanicæ Eccleſiarum defenſionem contra Infideles, decernit. Indulgentias concedit Cruce ſignatis, & omnibus qui aliquid ad ſacram militiam contulerint, & eorum familias ac bona in protectionem *B. Petri* & Romanæ Eccleſiæ ſuſcipit, ſicut jam ab *Urbano II.* in Concilio Claromontano ſtatutum fuerat, latâ in prædones ac invaſores excommunicationis ſententiâ. Cruce verò ſignatos, qui Sacræ Militiæ ſignum ac propoſitum abjecerant, quoniam voti religione & ſolemni quadam profeſſione ſe pro Chriſtianorum defenſione, & Religionis tuitione devoviſſe cenſebantur, Crucem reſumere, & Hieroſolymitanum vel Hiſpanicum iter infra annum perficere jubet, ſub pœna excommunicationis. Quin & Divina Officia in eorum terris, ſi viri Principes, aut provinciarum, urbium, caſtrorum, vel pagorum Domini ſint, interdicit, præter infantium Baptiſma, & morientium Pœnitentias. Sed & alia ratio palam eſt cur ad reſumendam Crucem Anathemate cogerentur, qui illam abjecerant. Graviſſimorum ſcilicet criminum rei, homicidæ, raptores, incendiarii, adulteri, &c. Pœnitentiæ Canonicæ loco tam difficilem expeditionem aggrediebantur & adornabant, eratque tam arduum opus, ſatisfactionis pro peccatis illis impoſitæ, vel imponendæ commutatio, ut conſtat ex Oratione *Urbani II.* in Claromontano Concilio, quam refert *Vvillelmus Tyrius* Lib. 1. *De bello Sacro*. Sicut ergo qui Pœnitentiam profeſſi fuerant, vel ad eam publicè peragendam propter crimina damnati, ad eam implendam Cenſuris Eccleſiaſticis cogi poterant: ita qui Sacræ Militiæ nomen dederant, & poſtmodum ab itineris Hieroſolymitani vel Hiſpanici propoſito defecerant, ad tam egregium opus, quod ipſis in Pœnitentiam impoſitum erat, reſumendum & exequendum, excommunicationis & interdicti pœnis à Sancta Synodo Lateranenſi Prima ſunt compulſi. Hunc porro fuiſſe, quem diximus, Sacrarum illarum Expeditionum finem, docet inter alios *Petrus Diaconus* Lib. IV. Chronici Caſſinenſis, Cap. XI. *Fertur*, inquit, *iſta commotio apud Gallias occaſione quorumdam Pœnitentium principia ſumpſiſſe. Qui cùm de innumeris ſceleribus digne apud nos pœnitere non poſſent, & inter notos ſine armis vivere vehementer erubeſcerent, auctoritate atque conſilio ſanctæ memoriæ Urbani Papæ, prudentis & verè Apoſtolici viri, qui tunc pro Eccleſiæ negotiis illas adierat partes, trans mare, ad eruendum ex Infidelium manibus Sanctum Sepulchri Chriſti locum, in pœnitentiam & remiſſionem peccatorum ſuorum ſide promptiſſimè ſe ire ſpoponderant, certi omninò redditi, quicquid periculorum incommodorúmque ſubiiſſent, à Domino pœnitentiæ loco ſuſcipiendum, dummodo ſe à priſtinis nequitiis jam continerent.*

Canon duodecimus Lateranenſis, de quo agimus, Concilii, vetat ne Porticanorum ſine heredibus morientium bona pervadantur. *Illam*, inquit Pontifex, *pravam deſunctorum Porticanorum conſuetudinem,*

Cur Cruce ſignati qui ſacræ Militiæ ſignum & propoſitum [illegible] compellantur?

dinem, quæ haſtenus ibi fuit; ex Fratrum noſtrorum, & totius Curiæ conſilio, necnon & voluntate atque conſenſu Præfecti, removendam cenſemus: ut Porticanorum habitatorum ſine heredibus morientium bona, contra morientium deliberationem, minimè pervadantur; ita tamen ut Porticani in Romana Eccleſia, & noſtra noſtrorúmque Succeſſorum obedientia & fidelitate permaneant. Canon iſte in Anianenſi Codice deeſt: legitur tamen in Vaticano, ut minimè dubium ſit quin ad iſtud Concilium pertineat. Cœterùm non levis difficultas eſt, qui ſint *Porticani habitatores*, quos iſte Canon ſpectat. Quidam Portuenſes, ſeu Portus Romani incolas intelligunt, qui ævo ſequiori Porticani dicti ſint, ſicut Africani, Anglicani, Gallicani, Corſicani &c. utque ſenſum aperiant Lateranenſis hujus Canonis, obſervant, Præfectum Urbis Jus exercuiſſe in Præfectum Annonæ, & Curatorem Portus, cujus munus erat *Portum Claudii* ad Oſtia Tyberina reſtaurare, curam mercium, quæ inibi exponebantur, gerere, incolas & extraneos ab injuriis vindicare. Jus quoque fuiſſe Præfecto in Centurionem Portus, qui cum Militibus Portum tuebatur, ex Codice Theodoſiano colligunt. Obſervant ſecundò, Urbis Præfectum facultates eorum publicaſſe, qui offenſam contrahebant propter operas Portuenſes (ex *S. Ambroſio* Epiſtola LXII. Libri VIII. ad *Euſebium* Epiſcopum Bononienſem data.) Quin etiam vindicaſſe Præfectum bona eorum, qui ſine liberis decederent; & illis qui ab inteſtato & ſine herede moriebantur, ſucceſſiſſe in Civitate Leonina, idque Juris aboleviſſe *Calixtum II.* Pontificem Maximum anno MCXXIII. Bulla data Albæ V. Idus Julii, Indictione I. Pontificatus V. Unde cùm in Portu quoque ſuper bonis Porticanorum idem Jus uſurparet, eam conſuetudinem *Callixtus* quoque ſuſtulit Lege lata in Concilio Lateranenſi I. De Militibus qui Portum Romanum tuebantur agi, verba illa innuere videntur: *Ita tamen ut Porticani in Romana Eccleſia, & noſtra Succeſſorúmque obedientia & fidelitate permaneant*; ad eum ſenſum quo in Civitate Centumcellenſi conſiſtentes *Devotiſſimi Milites* dicuntur Canone, *Principali*, Diſt. LXIII. *Principali Devotiſſimorum Militum, qui in Civitate Centumcellenſi conſiſtunt Relatione ad nos directa, Sacram ſe inſinuant Clementiſſimi Principis impetraſſe, quæ eis Preſbyterum, Diaconum, & Subdiaconum fieri debere conſtituit.* Sic in Civitate Portuenſi milites habitabant, qui ipſam tuerentur; qui Romano Pontifici fidelitatem & obedientiam debebant *Calixti* temporibus. Horum bona Præfectus Urbis Romæ ſibi vindicabat, cùm abſque herede moriebantur. Pravum hunc morem tollere voluit *Callixtus II.* ſed ut Lex ferenda executioni facilè & pacificè mandaretur, neceſſarius erat Præfecti, cujus maximè intererat, conſenſus, qui propterea exprimitur in Canone de quo agimus: *Necnon & voluntate atque conſenſu Præfecti.* Hunc eſſe Canonis iſtius ſenſum conjiciebat doctiſſimus Vaſionenſium Epiſcopus & Vaticanæ Baſilicæ Vicarius *Joſephus Suarez*, à D. *Joanne Ciampino* Literarum Apoſtolicarum à Secretis, & de Parco majori Abbreviatore, ſententiam rogatus.

Qui ſint Porticani?

Alii negant, & quidem rectiùs, vocem *Porticanos* de Portuenſibus intelligi poſſe, quòd Pontificia Diplomata & Conſtitutiones tam Prædeceſſorum, quàm Succeſſorum *Callixti II.* Oſtienſis Portus incolas, nunquam *Porticanos*, ſed invariabili vocabulo *Portuenſes* appellarint. Quamobrem Porticanorum nomen à Porticibus derivari arbitrantur: & obſervant Romæ ante Barbarorum vaſtationes & incendia ingentes fuiſſe Porticus, ubi peregrini recipiebantur, quorum aliquæ à Baſilica *S. Pauli* uſque ad Portam Urbis pertinebant, ut colligitur ex *Procopio* Lib. II. *De Bello Gottico*, aliquæ à Baſilica Principis Apoſtolorum uſque ad Molem Hadriani, ut refert *Sigonius* in Hiſtoria Italiæ ad annum MCXLV. Porticanos itaque dictos, qui in Porticibus habitabant, advenas & peregrinos. Horum morientium bona Præfectum Urbis pervadere ſolitum *Callixti* temporibus. Tunc enim Præfectorum ſumma erat auctoritas & pene à Romanis Pontificibus independens, quia Imperatoribus juramento fidelitatis erant obſtricti, & ab eo Præfecturæ Dignitatem tenebant, uſque ad *Innocentii Tertii* tempora, qui Præfectum ad ligiam fidelitatem recepit, & conſuetudines quas hucuſque Præfecti uſurpaverant contra Jura temporalia Romani Pontificis, contra Eccleſiæ libertatem, ac Reipublicæ bonum, abrogavit, ut ex ejus Vita & Literis compertum eſt. Conſuetudinem itaque pravam, qua Porticanorum habitatorum, id eſt, peregrinorum & advenarum, ſeu mercatorum, (Nam in Porticibus merces venales proſtabant) ſeu alterius conditionis hominum, in Porticibus habitantium, bona Urbis Præfectus ſibi vindicabat, cùm Romæ abſque herede moriebantur, abolevit *Callixtus II.* in Concilio I. Lateranenſi Canone II. de Sententia Patrum, de totius Curiæ conſilio, de ipſius Præfecti voluntate atque conſenſu. Adjecta conditio eſt: *Ita tamen ut Porticani in Romana Eccleſia & noſtra Succeſſorúmque noſtrorum obedientia & fidelitate permaneant:* Quia forſan ab obedientia Eccleſiæ & legitimi Pontificis defecerant tempore poſtremi Schiſmatis, à Præfecto Urbis in partes *Burdini* Antipapæ tracti. Hunc eſſe Canonis iſtius ſenſum conjiciebat vir doctiſſimus *Dominicus Galeſius* Rubenſis Epiſcopus. Quam ſententiam olim propugnaverat vir maximus *Antonius Auguſtinus* Tarraconenſis Archiepiſcopus Lib. II. *De Emendatione Gratiani* Dialogo V. *pag.* 279. *Edit. Baluzii.* Huncce Canonem explicans: *Fratres*, inquit, *interpretor Cardinales & Epiſcopos, Curiam verò, Curiam Romanam, non Clericorum, ſed Civium Romanorum; Præfectum autem, Urbis Romæ Præfectum. Porticanos ſuſpicor fuiſſe ineptè dictos, non à Porticibus, ſed à Portu Oſtienſi & aliis, qui portoria exigerent. Conſuetudo prava fuiſſe videtur ut eis morientibus ſine heredibus, eorum bona diriperentur.* De voce *Porticani*, plura videre poterit ſtudioſus Lector in Hierolexico ſive Sacro Dictionario *Dominici Macri*, & *Caroli* ejus fratris Romæ edito Typis *Pontii Bernardon* anno MDCLXXVII.

Canon XIII. Concilii Lateranenſis I. Treugæ, id eſt, induciarum à privatis bellis auctoritate Eccleſiæ indictarum infractores, ſi poſt tertiam monitionem ſatisfacere contempſerint, ab Epiſcopo excommunicationis Sententia percelli ſtatuit, cum Metropolitani conſilio, aut cum duobus vel uno ſaltem vicinorum Epiſcoporum ferenda, & per ſcripturam Epiſcopis circumquaque denuntianda. *Decimus-quartus*, oblationes Eccleſiis factas à Laïcis vindicari prohibet ſub pœna Anathematis: Eccleſiáſque incaſtellari, id eſt, à viris potentibus ut rem proprii dominii uſurpari; aut in ſervitutem redigi vetat. *Decimus-quintus*, monetam falſam cudentes, aut ſtudioſè expendentes, tanquam maledictos, pauperum oppreſſores, & Reipublicæ perturbatores, à Communione removendos edicit. *Decimus-ſextus*, eamdem pœnam decernit in eos qui peregrinis Romam aut alia loca ſacra devotionis cauſa adeuntibus moleſtiam intulerint, aut eos novis teloneorum vel pedagiorum

rum exactionibus vexaverint. *Decimus-ſeptimus*, Abbatibus & Monachis prohibet publicas Pœnitentias dare, infirmos viſitare, ad Sacramenta ſcilicet ipſis adminiſtranda, Unctiones facere, & Miſſas publicas cantare. Jubet verò ut Chriſma, & Oleum infirmorum, Conſecrationes Altarium, Ordinationes Clericorum, ab Epiſcopis accipiant, in quorum ſunt Diœceſibus conſtituti. Canon iſte qui in Codice Anianenſi eſt decimus-ſextus, aliis quoque verbis in eo exhibetur: *Sanctorum etiam Patrum veſtigiis inhærentes, generali Decreto ſancimus, ut Monachi propriis Epiſcopis, cum omni humilitate ſubjecti exiſtant, & eis ut Magiſtris & Eccleſiæ Dei Paſtoribus debitam obedientiam & devotam in omnibus ſubjectionem exhibeant. Publicas Miſſarum ſolemnitates nuſquam celebrent. A publicis etiam infirmorum viſitationibus, Inunctionibus, ſeu etiam Pœnitentiis, quod ad illorum nullatenus officium pertinet, ſeſe omnino abſtineant. In Eccleſiis verò quibus miniſtrare noſcuntur, Preſbyteros nonniſi per manum ſui Epiſcopi habeant, qui ei de animarum cura ſuſcepta reſpondeant.*

Publicarum Miſſarum celebratio, & publicæ viſitationes infirmorum ad Sacramenta illis adminiſtranda Monachis prohibentur.

Decimus-octavus, Preſbyteros Parochialibus Eccleſiis ab Epiſcopis præfici ſtatuit, de animarum cura ipſis rationem redditurος: eos verò qui decimas & Eccleſias à laïcis abſque conſenſu Epiſcoporum ſuſceperint, canonicæ obnoxios declarat ultioni. *Decimus-nonus*, ſervitia, ſeu contributiones, quas Monaſteria vel eorum Eccleſiæ à tempore *Gregorii VII.* præſtare conſueverant, confirmat. Poſſeſſiones Eccleſiarum tricennales Abbatibus & Monachis prohibet. *Vigeſimus*, eos qui Eccleſiis, earúmque bonis, ac perſonis, videlicet Clericis, Monachis, Converſis, aratoribus, moleſtiam creaverint, Anathemate ferit. *Vigeſimus-primus* Preſbyteris, Diaconis, Subdiaconis, Monachis, prohibet ne concubinas habeant, aut matrimonia contrahant: Contracta dirimit: Contrahentes ad Pœnitentiam cogendos, ſecundùm Canones, edicit. Canon iſte, qui in Anianenſi Codice deeſt, uti & præcedens, videtur in altera Synodo conditus, & huicce Lateranenſi falsò adſcriptus, quæ ſanè duos ejuſdem argumenti Canones non condidiſſet. At Canon tertius vulgatarum editionum, qui in Codice Anianenſi ſeptimus eſt, Preſbyteris, Diaconibus vel Subdiaconibus, *concubinarum & uxorum contubernia* penitus interdicit. Quorſum ergo Canone XXI. idem prohibuiſſet? *Canon vigeſimus-ſecundus*, alienationes poſſeſſionum Ravennatis Exarchatus, & bonorum Eccleſiaſticorum quocumque modo & à quibuſvis factas damnat, irritáſque declarat: Ordinationéſque ab Epiſcopis ſeu intruſis, ſeu canonicè electis, ſine communi conſenſu Clericorum Eccleſiæ, ſive per Simoniam factas, pariter irritas judicat; non quidem quoad ſubſtantiam ipſam (ut ita loquar) Ordinum, & Characterem; ſed quoad executionem, locum & Privilegia quibus carere furtim aut ſimoniacè Ordinatos decernit Sancta Synodus.

Canon 21. ad alteram Synodum pertinere videtur.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 614. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Hoc tempore Præfectorum Urbis ſumma erat Auctoritas, & penè à Romanis Pontificibus independens.*

R. Et hæc mera facti quæſtio. *De Callixti II.* tempore agitur. Tunc temporis ſummam fuiſſe Præfectorum Urbis auctoritatem obſervavi, & penè à Romanis Pontificibus independentem, quia Imperatoribus juramento fidelitatis erant obſtricti, & ab iis Dignitatem Præfecturæ tenebant, uſque ad *Innocentii Tertii* tempora, qui Præfectum ad ligiam fidelitatem recepit, & conſuetudines quas huc uſque Præfecti uſurpaverant contra jura temporalia Romani Pontificis, contra Eccleſiæ libertatem, ac Reipublicæ bonum, abrogavit, ut ex ejus Vita & literis compertum eſt. In Geſtis quidem Innocentii III. ab Authore coætaneo conſcriptis, hæc leguntur: *Sequenti die poſt Conſecrationem ſuam Petrum Urbis Præfectum ad ligiam fidelitatem recepit, & per mantum, quod illi donavit, de Præfectura eum publicè inveſtivit, qui uſque ad id tempus juramento fidelitatis Imperatori fuerat obligatus, & ab eo Præfecturæ tenebat honorem.* Hæc Innocentii III. Vita. Idem conſtat ex Epiſtola ejus XXIII. Lib. I. & Epiſtola DLXXVII. Edit. *Baluzii*. Rem in Hiſtoria obſervatione dignam commemoravi, & ex probatis confirmavi monumentis. Cur mihi propterea moleſti ſunt Religioſi Cenſores? Non conſiderarunt hæc ante me obſervaſſe *Dominicum Galeſium* Epiſcopum Rubenſem, quem non ſine honoris præfatione citavi; quam *Galeſii* Obſervationem *Hierolexico* ſuo Romæ edito, & à Reverend. P. *Capiſucchi* Sacri Palatii tunc temporis Magiſtro, poſtea S. R. E. Cardinali, approbato, inſeruerunt *Dominicus & Carolus Macri* fratres, verbo *Porticani*, pag. 483. col. 1. ſed & *Odoricus Raynaldus* in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum 1198. num. 13. idem refert.

DISSERTATIO V.

De Goffridi Vindocinenſis Abbatis, & Marbodi Redonenſis Epiſcopi Epiſtolis, Roberto de Arbriſello inſcriptis.

DE *Goffridi Vindocinenſis Abbatis* Epiſtola *Fratri Roberto* inſcripta egit vir doctiſſimus *P. Bollandus* S. J. in Commentario prævio ad Vitam *B. Roberti de Arbriſello*, ad diem XXV. Februarii. Idem argumentum tractavit *P. Joannes A Manu Firma* Fontebraldenſis Monachus in Diſſertatione duplici *De Epiſtola contra B. Robertum de Arbriſello confictâ*. Neutri attingere placuit Epiſtolam, quæ ſub *Marbodi* Redonenſis Epiſcopi nomine ad eundem venerabilem virum ſcripta circumfertur. Utramque hac in Diſſertatione expendam, ubi præmonuero, Magiſtrum *Robertum de Arbriſello*, cui ſunt inſcriptæ, virum fuiſſe pietate, doctrina, & zelo ſalutis animarum inſignem, in villa *Arbriſello*, Diœceſeos Redonenſis, in Aremorica, natum anno circiter MXLVII. obiiſſe Urſani in Diœceſi Bituricenſi, in Ordinis à ſe conditi Parthenone, anno MCXVII. Galliam Eccleſiámque univerſam Sanctitate ſua illuſtravit, & Apoſtolicis ædificavit virtutibus. Chriſti bonus odor fuit vivens mortuúſque: at Muſcæ morientes perdere conatæ ſunt pretioſi ſuavitatem unguenti. Calumniam paſſus eſt à nebulonibus, præſertim à *Roſcelino* Hæretico, & ab æmulis, quos ipſi virtutum ſplendor, populorum ad ejus conciones incredibilis concurſus, vitæ ſeverioris ſtudium, acerrima & ferventiſſima vitiorum reprehenſio, novi inſtitutio Ordinis, mulierum comitatus & ad vitam religioſam converſio, ſumma apud Eccleſiæ ſeculíque Principes gratia & auctoritas pepererunt. Sed Solis inſtar qui offuſas nebulas diſſipat, radióſque ſplendidiores diffundit,

Venerabilis Roberti de Arbriſello elogium.

fundit Sanctiſſimi Viri fama calumniis ſuperior atrociſſimis, de invidia & oblivione triumphavit: Ut quòd de Joſia (*Eccleſiaſtici* 49.) ſcriptum eſt, de Venerabili Fontebraldenſis Ordinis Parente non immeritò prædicari queat. *Memoria ejus in compoſitionem odoris facta opus pigmentarii. In omni ore quaſi mel indulcabitur ejus memoria, & ut muſica in convivio vini. Ipſe eſt directus divinitùs in pœnitentiam gentis, & tulit abominationes impietatis. Et gubernavit ad Dominum cor ipſius, & in diebus peccatorum corroboravit pietatem.* Ejus Vitam *Baldricus* Dolenſis in Aremonica Epiſcopus, & Anonymus Fontis-Ebraldi Monachus ipſi coævus, * ejuſque diſcipulus, * ſcripſere. Utramque *P. Bollandus* edidit inter Acta Sanctorum menſis Februarii, ad diem xxv. & in Commentario ad eamdem Vitam prævio varia ejuſdem Beati Viri collegit elogia: quæ *P. Joannes à Manu-Firma* in Diſſertationem quoque ſuam congeſſit. Legi etiam de his poteſt *P. Nicquetus* S. J. Presbyter in Fontebraldenſis Ordinis Hiſtoria. Nos, quod inſtituti noſtri eſt, Criticam de *Gofridi Vindocinenſis*, & *Marbodi* Epiſtolis, Venerabilem *Robertum de Arbriſello*, & Sacrum Ordinem Fontis-Ebraldi ſpectantibus, Diſſertationem aggrediamur.

* *Andream* ejus Capellanum & Confeſſarium recentiores vocant.

ARTICULUS I.

Goffridi Vindocinenſis Abbatis Epiſtola Fratri Roberto inſcripta diſcutitur; illi aſſeritur contra recentiores quoſdam Authores. Ejuſque doctiſſimus Editor P. Sirmondus vindicatur à calumnia.

QUadrageſima-ſeptima illa eſt Libri iv. ſic inſcripta: *Goffridus Vindocinenſis Monaſterii humilis ſervus, ſuo in Chriſto multùm dilecto Fratri Roberto, ſervare modum diſcretionis, & terminis, quos Patres poſuerunt, eſſe contentum.* Sic autem habet:

Novit, Cariſſime, & benè novit tua Dilectio, aliquid aliter agere eſſe humanæ imperfectionis: & quod aliter actum eſt, nolle corrigere, diabolicæ præſumptionis. In nullo agere præter id quod eſt agendum, eſt Angelica perfectio, quam habere minimè poteſt, quandiu hic ſumus, noſtra conditio. Dum igitur non habemus perfectionem Angeli, nullatenus habeamus præſumptionem Diaboli. Hæc idcirco, Venerabilis Frater, propoſuimus, quia te talia egiſſe, & adhuc agere, fama diſcurrente ſiniſtra, audivimus: quæ ſi vera ſunt, ut nulla excuſatione illa defendas, ſed cum omni feſtinatione corrigas, tuam ſimplicitatem germanæ caritatis viſceribus commonemus. Audivimus enim quoniam circa ſexum femineum, quem regendum cepiſti, duobus modis altero alteri prorſus contrario te ita ſollicitum reddis, quod modò in utroque modum diſcretionis penitùs excedis. Feminarum quaſdam, ut dicitur, nimis familiariter tecum habitare permittis: quibus privata verba ſæpiùs loqueris: & cum ipſis etiam & inter ipſas, noctu frequenter cubare non erubeſcis. Hinc tibi videris, ut aſſeris, Domini Salvatoris dignè bajulare crucem, cùm extinguere conaris malè accenſum carnis ardorem. Hoc ſi modò agis, vel aliquando egiſti, novum & inauditum, ſed infructuoſum genus Martyrii inveniſti.

Et infra: *Tu quidem in mundo quaſi montem excelſum aſcendiſti: ac per hoc in te linguas & oculos hominum convertiſti. Ergo ſtans in monte, vide ne corruas: nec per martyrium Martyribus Sanctis penitùs ignotum, religioſæ vitæ principio notam infamiæ derelinquas. Nulla etiam tua actione Mundo, qui penè totus te ſequitur, ſuſcites ſcandalum. Nam fieret tibi damnatio gravior ruina plurimorum. Mulierum quibuſdam, ſicut fama ſparſit, & nos ante diximus, ſæpè privatim loqueris, & earum accubitu novo quodam Martyrii genere cruciaris. Illis ſiquidem te ſemper ſermone jucundum oſtendis, & alacrem actione: omneque genus humanitatis exhibes: nulla ſervata parcitate. Aliis verò, ſi quando cum ipſis loqueris, ſemper locutione nimis durus appares; nimis diſtrictus correctione: illas etiam fame & ſiti ac nuditate crucias, omni relicta pietate. Quod ſi ita eſt, in utroque vehementer offendis, & modum totius diſcretionis tranſgrederis, &c.* Deinque ita Epiſtolam concludit Author: *Vale, & nos tuarum ſanctarum precum, ſuppliciter precamur, participes effice.*

Hanc Epiſtolam à *Goffrido* Vindocinenſi ad Venerabilem *Robertum de Arbriſello* ſcriptam negat vir eruditus *Bollandus* in Commentario prævio ad ejuſdem *B. Roberti* Vitam; quòd tempus facilè aſſignari non poſſit, quo illam ſcripſerit. Nec enim tempore *Urbani II.* quo nullas adhuc feminas *Robertus* congregaverat: maximè, cùm idem Pontifex ipſum Concionatorem Apoſtolicum inſtituerit, & Andegavis coram ſe concionari juſſerit, quod certè non præſtitiſſet, ſi jam ſiniſtri illi rumores contra ipſius famam vulgati fuiſſent. Nec etiam Abbatiâ *Fontis-Ebraldi* jam condi cœptâ, & Sanctimonialibus congregatis, licèt clauſtro nedum incluſis. Tunc enim *Goffridus Vindocinenſis* Fontem-Ebraldi frequentabat, & tam familiari Sanctimonialium fruebatur caritate, colloquio, miniſterio, ut inter ipſarum manus gibbum ſeu tumorem qui ſibi in dorſo ſuccreverat, ſecari permiſerit, ut ipſe ſcribit Epiſtola xxxii. Lib. iv. in qua & *Dilectas Deo Sanctimoniales Fontis-Ebraldi* vocat. Conferantur & Epiſtolæ xxv. & xxvi. libri primi. Quamobrem extra omnem veri ſpeciem eſſe ait, quòd probroſam illam & duriorem Epiſtolam ad Venerabilem *Robertum de Arbriſello*, ſcripſerit, quem monere coram poterat, ſi tale propudium fama de ipſo ſparſiſſet. Longè minùs veriſimile eſſe, quòd Epiſtolam viri ſibi amiciſſimi, & *Dilectarum Deo Sanctimonialium* famæ derogantem, inter adverſaria ſervaſſet, ad memoriam poſteritatis traducendam. Nec etiam credibile eſſe, quòd Vindocinenſis Abbas Venerabilem *Robertum*, & Sanctimoniales Fontis-Ebraldi tam ſincera dilectione coluiſſet, ipſiſque fuiſſet adeo familiaris, ſi ipſius illarúmque famam tam publicum dedecus contaminaſſet.

Tandem perfecto jam Fontis-Ebraldi clauſtro; & Sanctimonialibus incluſis, audire non potuit *Goffridus* Abbas, *fama diſcurrente* ſiniſtra; multò minùs dubitare, an verum eſſet propudium illud de Venerabili *Roberto* (ſi Superis placet) vulgatum; cùm Ordinis Conſtitutiones ad amuſſim ſervarentur, quibus ſancitum erat, ut ne quidem ad lectum decumbentis, Abbatiſſæ & Sanctimonialium accedere Sacerdotes poſſent, earum Confeſſiones excepturi; & ſacram Communionem adminiſtraturi; ſed infirmis ad Oratorium delatis ſacrum Miniſterium obirent. Has rationes ſuas fecit P. *A Manu-Firmâ* Fontebraldenſis Profeſſor.

At videbitur forſan aliis aſſignari poſſe tempus, quo hanc ſcripſerit Epiſtolam *Goffridus*, cùm ſcilicet *Robertum de Arbriſello* concionantem innumera ſexûs utriuſque multitudo ſequebatur; vel cùm ædificari cœptum eſt Fontis-Ebraldi Monaſterium, antequam ille omnis generis feminæ, virgines, viduæ, meretrices ad meliorem frugem converſæ, votis ſeſe obſtrinxiſſent, aut certè antequam clauſtris ſeptæ eſſent. Licèt enim bis aut ter forſan illuc ſe contulerit *Goffridus* Abbas, Magiſtrum *Robertum de Arbriſello* & *Deo dilectas Sanctimoniales* inviſurus: potuit tamen abſens audire calumniam, ſeu famam ſiniſtram à nebulonibus quibuſdam contra Virum Sanctum & ſanctas vel pœnitentes ejus

alumnas

alumnas vulgatam, à paucis nimium credulis (ut ſunt hominum mentes ad fidem maledictis adhibendam proclives) exceptam; & de hujuſmodi probro, quod contra ipſum, illâſque, fama diſcurrente ſiniſtra, jactabatur, illum amicè commonere per Epiſtolam, quem adire tunc non poſſet. Hanc verò in adverſariis non ſervavit, ut poſteritati innoteſceret; ſed collectis poſtquam è vita migravit, ejus Epiſtolis, hæc etiam inter cæteras inventa eſt, & à doctiſſimo Patre *Sirmondo* bona fide cum illis edita.

Goffrido Vindocinenſi ſuppoſitam hanc Epiſtolam conjicit *Bollandus*, quòd in Codice MS. Opuſculorum & Epiſtolarum ipſius, qui in Cœnobio Vindocinenſi aſſervatur, ea non extet, quod teſtati ſunt ac propria manu ſubſcripſerunt Prior ac Supprior ejuſdem Cœnobii, rogante *Joanna Baptiſta de Borbonio* Fontis-Ebraldi Abbatiſſa. Addit *P. Joannes à Manu-Firma* Monachus Fontebraldenſis, Diſſertatione I. in Epiſtolam contra *B. Robertum* confictam, Articulo IV. Vindocinenſem Codicem autographum eſſe *Goffridi* Abbatis, cùm paginâ quartâ depictus ſit indutus caſula in cuſpidem deſinente, altero genu nixus, cum hac epigraphe: *Hic eſt Goffridus peccator*; quam eo defuncto nemo appingere auſus eſſet.

Verùm in Codice MS. Vindocinenſi hanc de qua agitur Goffridi Abbatis ad Robertum de Arbriſello Epiſtolam extare certò ſcimus, ſed mutilam, titulo ſcilicet ac duodecim circiter primis lineis truncatis, abſciſſo folio Codicis maligna manu. Hinc factum ut Prior ac Supprior Vindocinenſes, re non ſatis conſiderata, ſolîſque Epiſtolarum perlectis inſcriptionibus, putaverint illam ad Robertum de Arbriſello deeſſe, idque Sereniſſimæ Abbatiſſæ Fontis-Ebraldi per literas teſtificati ſint. Sed & Cœnomanenſis Codex antiquitate venerandus, hanc, de qua diſſerimus, Epiſtolam exhibet eadem manu ſcriptam qua cæteras; *Goffridi* ingenium ſtylúmque ſapit; *Multùm dilecto Fratri Roberto* inſcripta eſt. Elenchus Codicis *Robertum de Arbriſello Sanctimonialium de Fonte Ebraldi Procuratorem* deſignat. Qui quamvis alia manu deſcriptus ſit ac reliquus Codex, & in eo venerabilis *Robertus Procurator*, non *Fundator Fontis-Ebraldi* nuncupetur, ſatis aliunde manifeſtum eſt Epiſtolam ad alium *Robertum* non referri, cùm uni Fontebraldenſis Ordinis Conditori hæc conveniant omnia, quòd *ſexum fœmineum regendum cepiſſet*; quòd *in mundo quaſi montem excelſum aſcendiſſet, ac per hoc in ſe linguas & oculos hominum convertiſſet*. Nam inter viros ſanctos & Apoſtolicos Prædicatores *Bernardum*, *Vitalem*, & *Robertum de Arbriſello* convenerat, ut *Robertus quidem feminarum communi labore ad meliora converſarum ſollicitudinem gereret: Bernardus verò & Vitalis maribus propenſius providerent. Robertus itaque famoſiſſimum illud Monaſterium feminarum de Fonte Ebraldi conſtruxit, & Regularibus diſciplinis informavit* (inquit *Guillelmus Neuburgenſis* lib. I. *De Rebus Anglicis* cap. XV.) Et cur Sanctimonialium Fontis-Ebraldi Procurator æquè ac Fundator dictus non fuiſſet venerabilis *Robertus de Arbriſello*, de quo ſcribit *Baldricus* Dolenſis Epiſcopus in ejus Vita: *Ad cibos exquirendos exibat Robertus; mater apis, apis prudentiſſima*, &c. & qui Diſcipulos his verbis allocutus eſt, teſte altero Scriptore Vitæ ejus Anonymo: *Deliberate vobiſcum, utrum permanere velitis in veſtro propoſito, ut ſcilicet pro animarum veſtrarum ſalute, obediatis Ancillarum Chriſti præcepto. Scitis enim, quia quicumque, Deo cooperante, alicubi ædificavi, earum potentatui atque dominatui ſubdidi.* Non eſt itaque de his minutiis vitilitigandum, ſed fatendum eſt *P. Sirmondum* bona fide, nec abſque criterio, hanc de qua agimus Epiſtolam inter cæteras *Goffridi* Vindocinenſis Abbatis ex Codice Cenomanenſi edidiſſe. Cenomanenſis Codicis integritatem, & *Sirmondi* judicium confirmat Codex MS. Bibliothecæ Sanctæ Crucis, quæ Minorum Conventualium domus eſt Florentiæ, in quo extant *Goffridi Vindocinenſis* Epiſtolæ, ex quibus quadrageſima-tertia eſt. *Ad Robertum de Arbriſello Sanctimonialium de Fonte-Ebraldi Procuratorem.* Codex ſcriptus eſt Authoris ætate, teſte Dom. *Joanne Mabillonio* in Itinere Italico. Idem confirmat Codex alter MS. in *Chriſtinæ* Suecorum Reginæ Bibliotheca ab eodem *P. Mabillonio* viſus, Epiſtolas *Goffridi* Abbatis Vindocinenſis pariter continens, & has inter Epiſtolam *Ad Robertum de Arbriſello*, cujus nomen ſolâ primâ literâ R. deſignatur. Scriptus eſt Codex ipſius Goffridi ætate. Sanè licèt *P. Joannis à Manu-Firma* Fontebraldenſis Monachi ſtudium in vindicanda venerabilis parentis ſui *Roberti de Arbriſello* fama plurimùm laudem, probare non poſſum quòd *P. Sirmondum* pietate non minùs quàm eruditione præſtantem, & prudentia conſpicuum ſingulari, impietatis & imprudentiæ accuſet, ceu qui libellum famoſum in lucem ediderit. *Reſpondeo* (inquit pag. 47.) *impiè judicium hoc imprudens pervulgatum eſſe editâ in lucem cum notis hac ignominioſâ beato Roberto Epiſtolâ. Nam qui legit libellum famoſum, graviter peccat, cùm ſacris interdicatur. Igitur graviſſimè peccabit, qui illum tradit legendum; ſed qui edidit in lucem cum notis, probroſam hanc in B. Robertum Epiſtolam, omnibus legendum dedit libellum famoſum. Quid itaque certius quàm eum graviſſimè peccaſſe, imò impietate Chamum ſuperaſſe?* &c. Et prolata quadam *Vincentii Lirinenſis* ſententia, ſubdit: *Si tantum ex Vincentio Lirinenſi ſit peccatum, crimen ab alio verè patratum in lucem proferre, quantum peccatum erit, crimen falsò alicui impoſitum, uti Sirmondus pervulgavit, pervulgare? Adeo atrox, adeo immane, adeo horrendum eſt, ut illius conſcius olim morte mulctaretur.* Declamationem illam in *Sirmondum* Religioſos inter eruditóſque viros celeberrimum contumelioſam, quis æquo animo ferre poſſet? An impietatis reus eſt, qui ex Codice MS. optimæ notæ inter alias Authoris alicujus Epiſtolas & illam edit, quæ ejuſdem nomen præfert, ac eodem ſtylo ſcripta, eadem manu exarata eſt? An imprudenter vulgatur Epiſtola, quam qui ſupprimeret, malæ fidei reum ſe probaret? Quod à *P. Sirmondi* ingenuitate, & animi candore alieniſſimum erat. An libellum famoſum vulgaſſe dici poteſt, qui vulgavit Epiſtolam commonitoriam, quam amicus ſcripſit ad amicum, de ſiniſtris rumoribus qui adversùs ipſius famam jactabantur?

P. Sirmondum palinodiam recantaſſe, idémque feciſſe *Theophilum Raynaldum* in *Triade Fortium*, opponit Fontebraldenſis Theologus *P. Joannes à Manu-Firma* Articulo VI. Diſſertationis I. Palinodiæ *Sirmondi* teſtem laudat *Bollandum* S. J. in Commentario prævio ad Vitam *B. Roberti de Arbriſello*, ſcribentem ſe à viro quodam ſincero & gravi ejuſdem Societatis accepiſſe, illum omninò poſtea judicaſſe, eam Epiſtolam *Goffridi* germanum fœtum non eſſe, re maturiùs conſiderata, ac deliberaſſe, ſi *Goffridi* Opuſcula denuo prælo mandaret, eam Epiſtolam expungere. *Theophili Rainaldi* verba profert priorem ſententiam retractantis. Tum de utroque Authore ſubdit: *Conjecturarum ſuarum inanitatem & calumniarum atrocitatem contemplans uterque conſideratiùs, conſcientiâ actus, & pœnitentiâ ductus (ut credibile, aut ſaltem probabile eſt) quicquid falsò, imprudenter, & inverecundè*

dè in B. Robertum effutierat junior, ſenior retractavit.

P. Theophilum Raynaldum mitto, in cujus libris nonnulla retractatione indiguiſſe, quæ in Religioſos quoſdam Ordines ſtylo ſcripta duriori, notum eſt. In poſtrema omnium ipſius Operum editione Opuſcula quædam hujuſmodi, Piiſſima Sapientiſſimáque Societas Jeſu ſe *non agnoſcere tanquam ſua*, præfixâ cenſurâ palam conteſtata eſt: Nec dubito quin pariter improbaſſet, quæ in famam Venerabilis *Roberti de Arbriſello*, & Fontebraldenſis Ordinis idem *P. Theophilus* duriora ſcripſerat, niſi ipſe vulnus illatum curaviſſet. At de *P. Sirmondo* aliud ferendum judicium eſt qui nec falſitatis accuſari juſtè poteſt, cùm Epiſtolam *Goffridi Vindocinenſis* ad *Robertum* nec confinxerit, nec interpolaverit, neque Notis aut Commentariis eidem Venerabili Viro, vel Sanctimonialibus aut Monachis Fontis-Ebraldi contumelioſis illuſtraverit, ſed ea fideliter & ingenuè reddiderit, quæ in Cœnomanenſi Codice Abbatiæ *De Cultura Dei* leguntur: Nec imprudentiæ & inverecundiæ abſque injuria poteſt inſimulari, vel calumniarum atrocium reus agi, qui *Goffridi* Vindocinenſis Opera publici juris faciens, quo nomine, aliiſque plurimis de ſacris Literis optimè meritus eſt, Epiſtolam edidit, quam abſque fraude ſupprimere non poterat. Palinodiæ *Sirmondi* teſtis unus, iſque Anonymus à *P. Bollando* profertur. Ex viris pleriſque eruditis omnium Ordinum & Religioſiſſimæ imprimis Societatis Jeſu, qui Pariſiis doctiſſimo *Sirmondo* familiariter uſi ſunt, quorum aliqui ſunt etiamnum ſuperſtites, nullus eſt qui *conſcientia actum, & pœnitentia ductum, deliberaſſe* aſſerant *eam Epiſtolam expungere, ſi Goffridi Opuſcula denuo prælo mandaret.* Et cur vir æquè ingenuus ac eruditus, qui tot Obſervationes in adverſariis reliquit, cujus tot Notæ poſthumæ habentur, ſuam illam pœnitentiam aliquâ ſaltem Notulâ teſtatus non fuiſſet? At nullius criminis neceſſaria pœnitentia non erat.

Rationes R. P. à Manu-Firma refelluntur.

Quatuor ex Capitibus probare nititur *P. Joannes A Manu-Firma* hanc Epiſtolam *Goffridi Vindocinenſis* non eſſe: Primùm quòd ingratum Epiſcopum vituperaverit *Goffridus* * qui à Monacho hoſpitio ſuſceptus, *cœpit ab ipſo innocentis hoſpitis famulo ejus vitam, non approbando, prout dignum fuerat, ſed reprobando inquirere: & quibus poterat verbis vas caritate plenum conabatur incruſtare.* Idem autem ſceleris genus patraſſet *Goffridus* Abbas, ſi hanc ſcripſiſſet Epiſtolam: *Roberti* enim vitam non reprobando ſolùm, ſed etiam irridendo inquiſiſſet.

* Epiſt. iv. Lib. iii.

At deficere hoc ratiocinium videtur; cùm aliud ſit de alicujus vita & moribus alios interrogare maledicendo, utque ipſi noceas; aliud amicum monere de ſiniſtris rumoribus qui adversùs ipſum ſparguntur, ut ab iis caveat eáque emendet quæ carpuntur à nonnullis, ſi vera ſint. Primum invidiæ, odiique fructus eſt, ſecundum pietatis & caritatis: Illud ſcelus eſt ingrati Epiſcopi, quem meritò *Goffridus* reprehendit: iſtud amici officium, quod Religioſus Abbas erga Venerabilem *Robertum* implevit.

Secundum argumentum Patris *A Manu-Firma* ex eo petitur, quòd *Goffridus Vindocinenſis* non fuerit is qui ſiniſtra apud popolum diſcurrente fama moveretur; ſed potiùs quemlibet ſimilem rumorem ſpreverit ſemper ac damnaverit, ut patet ex Epiſtola XLVI. hanc de qua agimus immediatè præcedente, in qua ſcribit: *Mandaſtis nobis, quod dictum vobis fuerat, quòd Herbertus Preſbyter de Saviniaco quamdam maritatam tenebat, cujus maritum noctu graviter vulneravit, eò quòd propriæ uxori adulterini amoris habenas non relaxabat. . . . Nos tamen non decet, & ſecundum Canones nulli licet in incerta re ſententiam dare . . . . . Nec iſta nobis, ſed ab Epiſcopo ſuo ſunt examinanda.* Nonne igitur multò magis injurioſum de Beato *Roberto* ſpreviſſet & damnaſſet rumorem?

Fateor *Goffridum* Abbatem proclivem non fuiſſe ad credendum ſiniſtræ famæ per ora vulgi diſcurrenti: nec etiam fidem adhibuit ſiniſtris rumoribus, quos malè feriati nebulones adversùs virum religioſiſſimum ſibique amiciſſimum *Robertum de Arbriſello* diſſeminarant; ſed ipſum nihilominus admonuit; quod niſi præſtitiſſet, veri amici officio defuiſſe non immeritò videretur. Non credebat *Goffridus Herbertum* Preſbyterum reum eſſe criminum quæ ipſi fama affingebat, & tamen in ipſa Epiſtola qua id profitetur ſcribit: *Si vera ſunt hæc, quæ de Preſbytero fama ſparſit, valdè iniquum eſt Preſbyter qui talia fecit.* Quidni ergo ſiniſtræ famæ contra *Robertum de Arbriſello* diſcurrenti minimè credens, ſcribere ad ipſum potuit eadem cautione? *Quæ ſi vera ſunt, ut nulla excuſatione illa defendas, ſed cum omni feſtinatione corrigas, tuam ſimplicitatem germanæ caritatis viſceribus commonemus: Audivimus enim, &c. Feminarum quaſdam, ut dicitur, &c. Hoc ſi modo agis, vel aliquando egiſti, &c. Mulierum quibuſdam, ſicut fama ſparſit, ſæpe privatim loqueris, &c. Quod ſi ita eſt, in utroque vehementer offendis, &c.* *Goffridum Vindocinenſem* non crediſſe ſiniſtræ hujuſmodi famæ, hic loquendi modus manifeſtè probat, idque magis ſuadet Epiſtolæ finis: *Vale, inquit, & nos ſanctarum orationum precum, ſuppliciter precamur, participes effice.* Nemo verò ejus ſanctas preces exiſtimaret, aut iis ſe commendaret, quem cum feminis & inter feminas noctu cubare, & novum illud Martyrii genus inveniſſe crederet.

Tertium argumentum Patris *A Manu-Firma*, ex eo petitur, quòd poſt obitum etiam *Roberti de Arbriſello* frequenter ad Fontem-Ebraldi *Goffridus* Vindocinenſis Abbas diverterit, & concordiæ initæ inter *Petronillam* Abbatiſſam, & *Adamum de Rupe-Forti* Dynaſtam Credonenſem * ſubſcripſerit. Ipſum autem paſſa non fuiſſet *Petronilla*, imò ipſum repudiaſſet, exploſiſſet, inſectata fuiſſet vehementiùs, ſi hanc ſcripſiſſet Epiſtolam Venerabili *Roberto* & Ordini injurioſam.

* Seigneur de Craon.

At cùm perſpectam haberet *Petronilla* ſinceram *Goffridi* Vindocinenſis adversùs *B. Robertum de Arbriſello*, ejúſque filias caritatem multis teſtimoniis probatam, cùm probè noſſet Epiſtolam, de qua agimus, eadem Chriſti caritate urgente ab ipſo ſcriptam fuiſſe ad Magiſtrum *Robertum*; cùm gratias ipſi haberet maximas, quòd ſiniſtræ famæ fidem non adhibuiſſet, imò cognita venerabilis viri & dilectarum Deo Sanctimonialium innocentia & caritate, ipſas, & poſt Magiſtri obitum, coleret atque tueretur; mirum eſſe debet nemini, quòd ipſum ut unum è præcipuis Monaſterii ſui ac Ordinis amicis ac patronis *Petronilla* honorificè ſuſceperit, ejúſque arbitrio ſuam cum Domino Credonenſi controverſiam commiſerit, *Goffridi* in Venerabilem *Robertum de Arbriſello*, ejúſque filias ac filios obſervantiam, caritatem, beneficentiam, probat Charta Societatis cum ipſis initæ anno MCXIV. quam ex Chartulario Majoris Monaſterii Fontis-Ebraldi profert *P. Bollandus* in Commentario prævio ad *B. Roberti* Vitam *, § VI. Num. LVIII. cujus hic tenor eſt: *Notum facimus ita futuris, ſicut præſentibus, quòd Dominus Goffridus Abbas Vindocinenſis, ante omnes & ſupra omnes Abbates, hujus loci, qui Fons-Ebrandi dicitur, familiaritatem habet & beneficium: & cùm ipſe obierit per ſingulos annos ipſi ſolemniter celebrabimus Anniverſarium.*

De

De Fratribus autem Vindocinenſis Monaſterii, de quibus bene habuerimus, tantum faciemus, quantum pro nobiſmetipſis. Ipſe verò Dominus Abbas partem telonei quam apud S. Florentium habebat de ſale, noſtro Monaſterio donavit in perpetuum, & habendam conceſſit. Facta ſunt hæc in Capitulo Fontis-Ebraldi, præſentibus Domino Goffrido Abbate Vindocinenſi, & Domno Roberto Magiſtro noſtro, anno MCXV. *Indict.* VII. Charta hæc luculentum argumentum præbet, quo demonſtretur, *Goffridum Vindocinenſem* ſinceræ ſtudio charitatis commonefeciſſe *Robertum de Arbriſello* ſibi in Chriſto dilectiſſimum, de propudio, quo fama diſcurrente ſiniſtra de ipſo inaudiverat, ſed mendaci famæ fidem adhibuiſſe nullam, & comperta calumniæ tam immanis falſitate Venerabilem Magiſtrum, & dilectas Deo Sanctimoniales Fontis-Ebraldi ferventiore caritate fuiſſe proſecutum, ſocietatem cum ipſis iniviſſe, ipſáſque beneficiis auxiſſe.

Quartum argumentum Patris *A Manu-Firma* ex eo petitur quòd hujus Author Epiſtolæ, ſe ea quæ ſcribit, fama diſcurrente ſiniſtra audiviſſe teſtetur. Porro (inquit) ſiniſtra nunquam de B. *Roberto* diſcurrit fama. Si enim probroſus hujuſmodi de illo ſparſus eſſet rumor, quomodo *bonæ memoriæ, felicis recordationis*, & *memoria dignus* fuiſſet nuncupatus? Quomodo acceptus fuiſſet Regibus & Principibus, Epiſcopis & Clericis Conſulibus, & quibuſlibet popularibus? Quomodo Summorum Pontificum, Legatorum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & celeberrimorum Scriptorum teſtimoniis & laudibus celebratus?

Equidem ſi fama illa ſiniſtra vera fuiſſet, ſi virorum proborum innixa teſtimonio, ſi publica, & omnium animos occupaſſet, ſi præclarum Venerabilis *Roberti de Arbriſello* nomen infuſcaſſet, imminuíſſetque ſummam, quæ de illius ſanctitate & ſanctimonia apud bonos omnes erat opinionem; illud Patris *A Manu-Firma* non infirmum eſſet argumentum: ſed cùm fama illa ſiniſtra tenebriones quoſdam ac nebulones dumtaxat authores habuerit; cùm fuerit omninò mendax, cùm pauci fidem ipſi adhibuerint, cùm facilè fuerit diſſipata, ac Beati Viri ſanctitas longè latèque nota & celebrata putidis illis calumniis ſuperior extiterit: nihiloſecius acceptus fuit Regibus & Principibus, Epiſcopis & Clericis, Conſulibus & Plebi: nihiloſecius Summorum Pontificum, Præſulum, & illuſtrium Scriptorum teſtimoniis celebratus eſt. Si Sancti Illuſtriores & maximis præconiis ſua ætate, ſecutiſque ſæculis ornati, calumniam paſſi ſunt, cur ab hac ſorte immunem Magiſtrum *Robertum de Arbriſello* Pater *A Manu-Firma* contendit, eiſque dicam ſcribit impietatis & impudentiæ, qui *fama diſcurrente ſiniſtra*, probra quædam de ipſo audiviſſe *Goffridum Vindocinenſem* aſſerunt? Cur falſi poſtulat *Goffridi* Epiſtolam hac ratione, quòd nuſquam fama ſiniſtra de Venerabili *Roberto* diſcurrerit: Quia ſi diſcurriſſet, nunquam tot fuiſſet præconiis celebratus; nullius certè momenti hæc ratio, nec beati viri cauſam tuetur ſatis. Quis enim majoribus præconiis celebratus eſt quàm Chriſtus: quem alii *Eliam*, alii *Jeremiam*, aut *unum ex Prophetis*: alii *Prophetam Magnum*, alii Magiſtrum *qui à Deo venit*; hi benè *omnia fecit*; iſta è medio turbarum proſiliens, *Beatus venter qui eum portavit*; illi *Meſſiam*, *Salvatorem*, *Filium Dei Vivi* prædicabant? Indéne colliget Pater *A Manu-Firma*, qui majori erga Chriſtum amore ac pietate proculdubio flagrat, quàm erga Venerabilem *Robertum*, ſiniſtram famam de Chriſto non diſcurriſſe? Id ne aſſerat, Evangelium prohibebit. Joannis VII. *Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant, Quia bonus eſt. Alii autem dicebant, Non, ſed ſeducit turbas.* Legis infractorem, violatorem Sabbati, vini potatorem, in Beelzebub dæmonia ejicientem, Scribæ & Pharisæi blaſphemarunt. Et *Si patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domeſticos ejus?* Chriſtiana Religio ſanctiſſima eſt, priorúmque ſæculorum Chriſtiani flagrantibus perſecutionibus ſanctiſſimè vivebant: & *S. Lucæ* teſtimonio in Actis Apoſtolorum, & priſcorum Patrum præconiis celebrantur: Indéne colliget Fontebraldenſis Theologus, ſiniſtram famam de primis Chriſtianis non diſcurriſſe? Ipſum forſan prohibebunt Chriſtianæ Religionis celebres Apologiſtæ, Athenagoras, Juſtinus, Tertullianus, Minutius Felix. *Dicimur ſceleratiſſimi*, inquit Tertullianus, *de ſacramento infanticidii, & pabulo inde, & poſt convivium inceſto, quòd everſores luminum canes, lenones ſcilicet, tenebras, tum & libidinum impiarum inverecundiam procurent. Dicimur tamen ſemper, nec vos quòd tamdiu dicimur, eruere curatis. Ergo aut eruite, ſi creditis, aut nolite credere, qui non eruiſtis.* Et Cap. XL. *At è contrario illis nomen factionis accommodandum eſt, qui in odium bonorum & proborum conſpirant, qui adverſùm ſanguinem innocentium conclamant, prætexentes ſanè ad odii defenſionem illam quoque vanitatem, quòd exiſtiment omnis publicæ cladis, omnis popularis incommodi Chriſtianos eſſe cauſam. Si Tiberis aſcendit ad mœnia, ſi Nilus non aſcendit in arva, ſi cælum ſtetit, ſi terra movit, ſi fames, ſi lues, ſtatim, Chriſtianos ad leonem.* S. Cornelius *S. Cypriani* aliorúmque Scriptorum Eccleſiaſticorum laudibus celebratus eſt. An inde colliget Fontebraldenſis Profeſſor, ſiniſtram famam nunquam de ipſo diſcurriſſe? Ipſi hoc ratiocinium prohibebit, quam laudat, *S. Cypriani* Epiſtola LII. ad Antonianum. *Etiamſi*, inquit, *Majeſtas Domini protegentis & bonitas, Sacerdotem, quem fieri voluit, factum quoque protexit: tamen Cornelius, quantum ad ejus devotionem pertinet & timorem, paſſus eſt quidquid pati potuit, & Tyrannum armis & bello poſtmodum victum, prior Sacerdotio ſuo vicit. Quod autem quædam de illo inhoneſta & maligna jactantur, nolo mireris; cùm ſcias hoc eſſe opus ſemper diaboli, ut ſervos Dei mendacio laceret, & opinionibus falſis glorioſum nomen infamet, ut qui conſcientiæ ſuæ luce clareſcunt, alienis rumoribus ſordidentur. Exploraſſe autem Collegas noſtros ſcias, & veriſſimè comperiſſe, nulla illum Libelli, ut quidam jactant, labe maculatum eſſe*, &c. Nonne contra *S. Cyprianum*, Pontificum, Romani Cleri, Martyrum, Confeſſorum, Virginum ſacrorum præconiis ſub tempore celebratum, ſiniſtra fama ab obtrectatoribus ſparſa eſt, ut ipſe teſtatur Epiſtola LXIX. ad *Florentium Pupianum*, cujus hæc ſunt verba? *Ego te, Frater! credideram tandem jam ad pœnitentiam converti, quòd in præteritum tam infanda, tam turpia, tam etiam Gentilibus execranda, aut audiſſes de nobis temerè aut credidiſſes.... Prævaluit apud te contra divinam ſententiam, & contra conſcientiam noſtram fidei ſuæ viribus nixam, nimicorum & malignorum commentum, quaſi apud lapſos & profanos, & extra Eccleſiam poſitos, de quorum pectoribus exceſſerit Spiritus Sanctus, eſſe aliud poſſit niſi mens prava, & fallax lingua, & odia venenata, & ſacrilega mendacia.* Quidni ergo & contra *Robertum de Arbriſello* fama ſiniſtra vulgata ſit, quæ *Goffridum Vindocinenſem* impulerit ad eam ſcribendam Epiſtolam de qua agimus, ad eumdem Venerabilem Virum, ſibique amiciſſimum? Etſi famæ tam mendaci non crediderint *Goffridus*, bonique omnes utpore à viris improbis ſparſæ, quibus mens prava, & fallax lingua, & odia venenata, & ſacrilega mendacia. Quid *S. Athanaſium*, Magnum *Euſtathium* Antiochenum Patriarcham, quid *S. Chryſoſtomum*

Apolog. Cap. VII.

Chryſoſtomum commemorem ; contra quos, licèt tanta in opinione ſanctitatis eſſent, totóque orbe celebres, fama nihilominus ſiniſtra diſcurrit? Quid *S. Hieronymum* caſtiſſimum Doctorem, qui ut homo parum pudicus à multis traductus eſt, quòd Matronas & Virgines quaſdam Romanas, pietate & ſacrarum Scripturarum ſtudio præſtantes, aſſiduè inviſeret, ut eas in via Chriſtianæ perfectionis dirigeret, ipſiſque ſacras Literas exponeret? Id ipſe teſtatur Epiſtola XCIX. ad Aſellam. *Licèt*, inquit, *me ſceleratum quidam putent, & omnibus flagitiis obrutum, & pro peccatis meis hæc etiam parva ſint: tamen tu benè facis, quòd ex tua mente etiam malos bonos putas...... Oſculabantur mihi manus quidam & ore vipereo detrahebant....: Pene certè triennium cum eis vixi. Multa me Virginum crebrò turba circumdedit. Divinos Libros, ut potui, nonnullis ſæpè diſſerui. Lectio aſſiduitatem, aſſiduitas familiaritatem, familiaritas fiduciam fecerat. Dicant quid unquam in me aliter ſenſerint, quàm Chriſtianum decebat? Pecuniam cujuſquam accepi? Munera vel parva, vel magna non ſprevi? In manus meas æs alicujus inſonuit? Obliquus ſermo, oculus petulans fuit? Nihil mihi aliud objicitur niſi ſexus meus, & hoc nunquam objicitur, niſi cùm Hieroſolymam Paula & Melania proficiſcuntur.... Antequam domum Sanctæ Paulæ noſſem, totius in me Urbis ſtudia conſonabant: omnium penè judicio dignus Summo Sacerdotio decernebar. Beatæ memoriæ Damaſus meus ſermo erat: dicebar ſanctus, dicebar humilis & diſertus. Numquid domum alicujus laſcivioris ingreſſus ſum? Numquid me veſtes ſericæ, nitentes gemmæ, picta facies, auri rapuit ambitio? Nulla fuit alia Romæ Matronarum, quæ meam poſſet edomare mentem, niſi lugens atque jejunans, ſqualens ſordibus, fletibus penè cæcata, quam continuis noctibus miſericordiam Domini deprecantem Sol ſæpè deprehendit; cujus canticum Pſalmi, ſermo Evangelium, deliciæ continentia, vita jejunium? Nulla me potuit alia delectare, niſi quam manducantem nunquam vidi? Sed poſtquam eam pro ſuæ merito caſtitatis venerari, colere, ſuſpicere cœpi, omnes me illicò deſeruere virtutes. O invidia primùm mordax tui! O Satanæ calliditas ſemper ſancta perſequens? ... Maleficum quidam me garriunt: titulum fidei ſervus agnoſco. Magum vocant & Judæi Dominum meum. Seductor Apoſtolus dictus eſt...... Quotam partem anguſtiarum perpeſſus ſum, qui cruci milito? Infamiam falſi criminis imputarunt: ſed ſcio per bonam & malam famam perveniri ad Regna cœlorum.* Quid *S. Gilbertum Sempringhamenſem*, Venerabili *Roberto de Arbriſſello* ſuppatem, in cujus Ordinem fœdæ calumniæ in Anglia vulgatæ ſunt, à quibus Sanctimoniales & Canonicos iſtius Ordinis vindicavit *Vuillelmus Norvvicenſis* Epiſtola ad *Alexandrum III.* P. M. ſcripta, quam *J. Picardus* in Notis ad lib. 1. *Vuillelmi Neuburgenſis* edidit? Quid denique propinquiores noſtris temporibus Sanctos commemorem, Seraphicam Virginem *Theresiam*, majoris Dei gloriæ ferventiſſimum æmulatorem *Ignatium de Loiola* piiſſimæ ac celeberrimæ *Societatis Jeſu* Fundatorem, Sanctum *Joannem à Cruce*, quorum fama calumniis lacerata eſt? Et ſanè omni tempore dæmonis vafrities fuit, ut ſcitè obſervat *P. Bollandus* loco ſupra laudato, ut quos videret viros præſtantes virtute ac ſcientia, ad aliorum procurandam ſalutem incumbere, neque ullis ipſius circumveniri fraudibus, revocarique à propoſito colendæ & aliis inculcandæ pietatis poſſe, iis infamiam aliquam inurere conaretur, doctrina eorum aut moribus in ſuſpicionem adductis: ita futurum ratus, ut ſi quæ erroris, aut etiam ignorantiæ opinio, ſi quæ cupiditatis, ſi quæ libidinis, aut certè levitatis, excitata foret; continuò ſpernerentur, vitarentur, & quæ antea ſeminarant ſalutaria conſilia abjicerentur. Præcipuè tamen ſi quis feminis ad ſanctiorem vitam informandis operam navare cœperit; infamiâ eum turpitudinis alicujus notare ſatagunt dæmonis hoc in negotio adminiſtri. Nam cùm ſint feminæ naturâ magis verecundæ, ac timidæ, illicò ſi quid tale audierint, verebuntur ne ſubdolis ſermonibus vel pudori ſuo ſenſim labes inferatur, vel honeſtati certè nominis probrum conſciſcatur. Hæc vir eruditus. Quæ cùm ita ſint miror cur Fontebraldenſis Profeſſor ſiniſtram famam de Venerabili Magiſtro *Roberto de Arbriſſello* nunquam diſcurriſſe contendat, hoc argumento fretus adeò fragili: Si probroſus hujuſmodi de illo ſparſus eſſet rumor, quomodo bonæ memoriæ, fœlicis recordationis, & memoriâ dignus nuncupatus? Quomodo acceptus Regibus & Principibus, Epiſcopis & Clericis, Conſulibus & quibuſlibet popularibus? Quomodo Summorum Pontificum, Legatorum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & celeberrimorum Scriptorum teſtimoniis & laudibus celebratus? Ac eò vehementius iſtud Viri Religioſi miror ratiocinium, quòd qui tam confidenter aſſeruit ac probandum ſibi ſumpſit *Siniſtram de Venerabili Roberto de Arbriſſello nunquam diſcurriſſe famam*, paulò poſt velut ſui oblitus ita ſcribat: *Quæres, cùm tantus taliſque fuerit Beatus Robertus, quomodo in ſuſpicionem adductus? Quomodo infamia tantæ turpitudinis fuit notatus? Quomodo traductus à Roſcelino ut homo parùm pudicus? Reſpondeo id contigiſſe ex antiqua Satanæ malignitate, &c.*

Hæc Epiſtola non eſt Roſcelini Hæretici.

Magiſtri Petri Abalardi teſtimonio probare nititur Fontebraldenſis Profeſſor, Epiſtolam XLVII. *Goffridi Vindocinenſis* Multùm dilecto Fratri *Roberto* inſcriptam, ipſius non eſſe, ſed à *Roſcelino* Hæretico ſub ejus nomine ſceleratè confictam. Ita nimirum ſcripſit *Abalardus* Epiſtola XXI. ad G. Pariſienſem Epiſcopum: *Interea Deo gratias refero, quod ſummum Dei inimicum & fidei labefactorem, in fide contrarium perfero, & pro fide qua ſtamus dimicare compellor; & quòd numero bonorum hominum jam eſſe videor ex ejus infeſtatione, quem ſolis bonis ſemper conſtat eſſe infeſtum, cujus tam vita quàm diſciplina omnibus eſt manifeſta. Hic contra egregium illum Præconem Chriſti Robertum de Arbriſſello contumacem auſus eſt Epiſtolam confingere, & contra illum magnificum Eccleſiæ Doctorem Anſelmum Cantuarienſem Archiepiſcopum adeò per contumelias exarſit, ut ad Regis Anglici Imperium ab Anglia turpiter impudens ejus contumacia ſit ejecta, & vix tum cum vita evaſerit.*

Quanquam verò Patri *A Manu-Firma* hac in conjectura præiverint doctiſſimi viri *Bollandus*, & Cardinalis *Bona*, id confici non videtur ex Epiſtola mox laudata *Petri Abalardi*; ex qua id probatur unum, *Roſcelinum* Epiſtolam quamdam contumacem contra egregium Præconem Chriſti *Robertum de Arbriſſello* confingere auſum eſſe. Sub cujus autem nomine ſit conficta, vel an conficta dicatur ob probra quæ Venerabili *Roberto* affingebat, an etiam quòd alieno nomine inſcripta eſſet, liquidò ex *Abalardi* verbis colligi non poteſt. Certè cùm Epiſtola *Petri Abalardi* ad Pariſienſem Epiſcopum G. inſcripta ſit, id eſt, *Garſiadum*, ut Fontebraldenſis Profeſſor interpretatur, vel *Guillelmum*, *Galonem*, aut *Girbertum*, qui æquè hac litera initiali G. deſignari poſſunt, contumacem, de qua loquitur Epiſtolam contra *Robertum de Arbriſſello* confictam eſſe à *Roſcelino* conſtat, vivente & florente *Goffrido Vindocinenſi*. Porrò quamvis *Roſcelinus* eſſet benè naviterque impudens, non erat ita ſenſu deſtitutus, ut Epiſtolam ſub nomine Abbatis & Cardinalis florentiſſimæ pietatis & doctrinæ, adhuc viventis confingeret; quam ſuam eſſe ſtatim

negaturus erat, & velut ſpurium ſuppoſititiúmque fœtum abjecturus. Et *Abalardus* ad exaggerandum *Roſcelini* ſcelus, non tacuiſſet illum *Goffrido Vindocinenſi* contumacem illam Epiſtolam ſuppoſuiſſe: Hanc Epiſtolam ſuam non eſſe palam conteſtatus eſſet *Goffridus*, & *Roſcelinum* tam inſignis temeritatis fraudiſque reum plecti curaſſet.

Nec hujus argumenti vim eluderet, qui hanc Epiſtolam poſt obitum *Goffridi Vindocinenſis* confictam diceret, quod ſubtimidè innuit *Bollandus* in Commentario prævio ad Vitam *B. Roberti de Arbriſello* §. VI. Num. LXI. *Ac fortaſſis*, inquit, *neque Roberto ſuperſtite, neque ipſo Goffrido, qui deceſſit anno* MCXXIX. *ſed poſtea conficta; ut utriuſque nomini macula inureretur, quæ in contemptum totius Ordinis, ac publicæ pietatis detrimentum redundaret.* Enimverò hanc evertit conjecturam *Abalardi* Epiſtola *G. Dei gratiâ Pariſiacæ Sedis Epiſcopo* inſcripta. Nam poſt obitum *Goffridi Vindocinenſis*, Eccleſiam Pariſienſem regebat adhuc *Stephanus*, ad uſque diem XXX. Julii MCXL. Huic ſucceſſit *Theobaldo*, quo ſedente, *Abalardus* obiit anno MCXLII. At litera G. nomen Pariſienſis Epiſcopi deſignans, ad quem ſcripſit *Abalardus*, nec *Stephani*, nec *Theobaldi* initialis eſt. Ad neutrum itaque ſcripſit, *Roſcelinum* confinxiſſe Epiſtolam contra egregium Præconem Chriſti *Robertum de Arbriſello*. Igitur Epiſtolam contumacem de qua loquitur, confictam eſſe oportet, *Goffrido Vindocinenſi* ſuperſtite.

ARTICULUS II.

Epiſtola Marbodo adſcripta, & ad Robertum de Arbriſello, ut fertur, directa, expenditur, atque confutatur.

DE *Marbodo* Redonenſi Epiſcopo in Synopſi diximus de Scriptoribus Eccleſiaſticis cùm ageremus. Sub ejus nomine circumfertur Epiſtola Rhedonis cum aliis ejus operibus edita, cujus hæc inſcriptio eſt: *Minimus Epiſcoporum, Roberto ſervo Dei, non ſolùm rectè offerre, ſed & rectè dividere.* Ad *Robertum de Arbriſello* datam ferunt, quem multis de rebus arguit, quibus offenſionem populis creare dicebatur. Eleganti, ſed acri ſtylo exarata eſt. Sic incipit: *Quoties de tua Fraternitate audio, quod Chriſtianam Religionem deceat*, * *quódque ſequacibus imitabile in tuam poſſit redundare mercedem: non ſolum tuo nomine gaudeo, ſed & Capiti noſtro congratulor Chriſto, cujus per te bonus odor longè latéque diffunditur. At verò cùm quædam à te & dici, & fieri referuntur, quæ nec ſanæ doctrinæ, nec honeſtæ vitæ conveniant, triſtitiâ pariter metúque confundor, ne vel bonis tuis diverſa qualibet callidus hoſtis, (quod abſit) interſerat, ne* * *vel ipſe tua bona ſimplici quadam & indiſcreta ſecuritate non colloces..... Decet autem poſſeſſionem tuam Chariſſime, (* ipſa inſoliti habitûs novitate omnium in te oculos convertiſti, & ultra Pallium & crepidas) fortiſſimæ Philoſophiæ in te ipſo propoſuiſti exemplum, nihil in verbis aut factis oſtendere, * quod Sanctis aut Sacris auctoritatibus poſſit inveniri contrarium; vel unde qui ædificari potuerunt * offendantur. Dicit enim Apoſtolus:* Sine offenſione eſtote Judæis & Gentibus, & Eccleſiæ Dei. *Et alibi:* Non ergo blaſphemetur bonum noſtrum. *Ideo ſollicita intentione vitam ſermonéſque tuos circumſpice, ut nullam des occaſionem adverſario maledicti gratiâ. Meminiſſe debes cœleſtium animalium in quorum es numero reputatus, quæ plena deſcribuntur oculis ante & retro. Nam & ipſe Evangelium Chriſti circumferens, ſuper quadrigas Aminadab conſcendiſti. Vide ergo fili* * *dilectiſſime, ne dum nimiùm de tua ſanctitate confidis, infirmioribus membris offendiculum fiat, aut ſcandalum, & pereat infirmus in tua conſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt.* * Sic enim peccantes, & percutientes conſcientiam eorum infirmam, in Chriſtum peccatis. *Sed ne videar generaliter proſequens, non tamen in te notanda corripere, quàm in quolibet corripienda notare: quæ circa te plurimos ſcandalizant, ſpecialiter deſignabo, ut ſi culpam cognoveris, emendare non negligas; ſin minùs, contrariæ opinionis errorem rationabili ſatisfactione diſſolvas.*

Epiſtola. * MS. Victor. decebat.

* Ne deeſt in MS. Victor.

* Quæ Parentheſi clauduntur, deſunt in MS. Victor.

* Hæ voces * Sanctis aut deſunt in MS. Victor.

* Legitur in MS. Victor. poterant.

Deeſt in MS. Victor.

* Reliqua hæc Apoſtoli Sententia deeſt in MS. Victor.

Qui referebant quædam à Venerabili Roberto de Arbriſello *& dici & fieri; quæ nec ſanæ doctrinæ, nec honeſtæ vitæ convenirent*, homines erant impudenter maledici, & calumniandi libidine æſtuantes. Si enim ita ſe res habuiſſet, ipſi prædicationis officium non injunxiſſet *Urbanus II.* nec ſecundum à ſe *Dei Seminiverbium* ſtatuiſſet, intelligens *quòd Spiritus Sanctus os ejus aperuerit.* Et cùm munus Apoſtolicum obire cœpit, per finitimarum Diœceſeon regiones, Epiſcopi ipſi prædicationis officio interdixiſſent: ipſum ſpreviſſent potiùs, quàm coluiſſent pii omnes, nullúſque fuiſſet concionum ejus fructus, niſi vitæ honeſtas cum ſana doctrina conjuncta fuiſſet. *At cùm Summi Pontificis Legationi cœpit inſiſtere* (inquit *Baldricus* Dolenſis Epiſcopus coævus Author, in ejus Vita) *cùm finitimorum Epiſcopatuum regiones perambularet: Honorabatur ab omnibus; quoniam & honorandus erat: nam & gratia Dei evidenter cum illo ambulabat. Nec erat ſermo illius ſterilis, nec otioſus, quem commendabat laudabilis & verborum & operum comitatus. Quod prædicabat, complebat operibus, ne fortè cùm aliis prædicaret, nec operaretur, ipſe ſtatim reprobus haberetur.* Præterea, Eccleſiæ ſæculíque Principibus, Clero Populóque Chriſtiano gratus non fuiſſet Venerabilis *Robertus de Arbriſello*, ſi dixiſſet ac feciſſet aliqua, quæ nec *ſanæ doctrinæ*, nec *honeſtæ vitæ* convenirent. At de ipſo ſcribit Baldricus: *Erat autem acceptus Regibus, Epiſcopis & Principibus, Clericis & quibuſlibet popularibus.* An aliquid ſanæ doctrinæ vel honeſtæ vitæ contrarium dixit aut fecit, cujus *quodlibet colloquium*, teſte Baldrico, *moralis ædificatio erat? Nam quicquid dicebat, Deum ſapiebat. Cujus mens, cujus conſcientia, cujus animus Deo ſemper adhæſit.* Qui *evidenter illius imitator claruit, qui dixit: Spiritus Domini ſuper me, evangelizare pauperibus miſit me.* Qui *tot ſecundùm animam languidos curavit, tot leproſos mundavit, tot mortuos ſuſcitavit: per quem tot locutus eſt, tot operatus eſt Dominus.* Cujus verba & opera cum Dei voluntate ac operibus perfectè concordarunt. De quibus ſi interroges: Eumdem *Baldricum* reſpondentem audi: *Et hæc ſunt, ſi neſcis, præter illa quæ fecit Beatus Robertus miracula, Deum diligere, Deo ſervire, Domini Roberti voluntatibus Deum tam efficaciter reſpondere: & omnia, quibus indigebant ſui ſatellites, per manum ejus præbere. Noverat ejus fidem, cujus nolebat offendere voluntatem. Denique dum vixit, Robertum ſuum Deus ſemper extulit..... Tempora ſucceſſere temporibus, nec unquam à pacto quod cum Deo pepigerat, refrixit Robertus, ſemper in amore Dei fervidior, ſemper recens, ſemper devotior.* An aliquid ſanæ doctrinæ & honeſtæ vitæ contrarium dixit aut fecit, ille quem *Magnæ Religionis Virum*, & *Religionis ſtudiis indeſinenter inſiſtentem* Paſchalis II. Pontifex Maximus prædicavit? Quem *B. Petrus* Pictavenſis Epiſcopus *Virum Apoſtolicum, verbo divinæ prædicationis ſagaciter invigilantem, & tonitruo ſanctæ exhortationis plures tam viros quàm mulieres à ſæculari luxu revocantem?* Quem *Robertus de Monte* dixit *Virum aptum ad lucrandas animas & prædicandum Verbum Dei?* Quem

Confeſſiones.

Chronicon

Chronicon S. Sergii vocat Virum Religioſum & Deo dignum. Sanè qui ex dictis factiſque Religioſi Viri Magiſtri *Roberti de Arbriſello* ſcandalum paſſi ſunt, ſimiles Phariſæis erant, quibus Chriſti doctrina & opera ſcandalo fuere ob ipſorum malitiam ac cæcitatem: de quibus cùm ipſum interrogarent Diſcipuli dicentes: *Scis quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt?* Reſpondit: *Omnis plantatio quam non plantaverit Pater meus cœleſtis, eradicabitur. Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum.* Denique quàm longè eſſet Venerabilis *Robertus* à præbendo infirmis ſcandalo, *Baldricus* docet in ejus Vita Cap. 1. Num. 2. narrans, quomodo poſt Redonenſis Epiſcopi mortem Canonicis exoſus, qui *probis ejus actibus invidebant, decrevit invidia cedere, & juxta Magiſtri ſui vocem, de civitate in civitatem fugere: nolebat etenim cuilibet eſſe in ſcandalum, quod non ignorabat grande & grave piaculum.*

Epiſtola. Pergit Author Epiſtolæ. *Mulierum cohabitationem, in quo genere quodam peccaſti, diceris plus amare, ut quaſi antiquæ iniquitatis contagium novæ religionis exemplo circa eamdem materiam audeas expiare.*

Confutatio. Putida calumnia eſt quòd mulierum cohabitatione & amore peccaſſet *Robertus de Arbriſello*, cùm prædicationis munus obire cœpit. Niſi enim integerrimæ famæ, & caſtiſſimæ converſationis fuiſſet, tam ſanctum officium ipſi non demandaſſet *Urbanus II.* Et verò quandonam hoc in genere peccaſſet? An adoleſcens? At, *Baldrico* teſte in ejus Vita, *Ab ipſa pueritia maturis moribus inoleſcere cœpit: Nec enim, ut aſſolet, Juvenis, acriter illum ſequebatur laſciviam: ſed nitidam, prout poterat, amplexabatur caſtitatem, & intrinſecus diligebat munditiem.* An cùm Pariſiis ſtuderet? At ſtudia Literarum cum ſtudiis pietatis & modeſtiæ, ipſum conjunxiſſe, idem Autor teſtatur. *Illis exercitiis*, inquit, *totus deſudabat: nec ob id converſationis approbatæ obſervationem prætermittebat. Inter Conſcholares quamdam modificatæ ſeveritatis majeſtatem prætendebat; & quod de ſe futurum erat, id quibuſdam indiciis evidenter ſignificabat. Reddebat Scholaſticis quod Scholaſticorum erat, nec propterea ſe Dei ſervitio minùs coaptabat. Auſpicabantur de eo jam aliqui qui eum noverant, quoniam intuebantur in eo magnum quiddam.* Et qui *Silveſtro* Redonenſi Epiſcopo authores fuere ut ipſum ad Eccleſiæ ſuæ regimen advocaret, *de ejus ſeveritate & ſtudio* retulerunt, dixeruntque; *Apprimè eruditus eſt, corpore vegetus, & morum honeſtate compoſitus:* ut idem *Baldricus* Præſul ſcribit. In iſtúdne peccatum inciderat Redonenſis Archipreſbyter? Quo tempore *In omnibus agendis Deum ante oculos habebat, in nullo deſidioſus erat; turpis lucri à ſe cupiditatem extirpabat, & in ſingulis legaliter ſibimet imperabat. Inceſtas Sacerdotum & Laïcorum copulationes dirimendo, omnibus vitiis viriliter reſiſtebat.* (Baldrici verba ſunt) Fortè mulieroſus evaſit Andegavi, quò poſt obitum *Silveſtri* Redonenſis Antiſtitis ſeceſſit? Nequaquam. Ibi enim non minùs exemplis ſanctiſſimis virtutem, quàm ſermone, expoſitione, vel ſcriptis literas docuit in Scholis inſtar Academiæ à *Marbodo* Andegavenſi nuper Archidiacono, tunc Epiſcopo Redonenſi erectis. *Baldricum* Epiſcopum audire præſtat ea de re ita ſcribentem in ejus Vita Cap. 1. Num. 2. *Venit igitur Andegavum, ibique Scholaribus incubuit ſtudiis: nec propterea tepuit à Religione, ſiquidem divina poſt Lectionem aſſiſtebat Philoſophiæ: vitabat otioſus eſſe, nunc orationi, nunc verò lectioni deditus. Deſtinans itaque carnis illecebris auſteritate dominari, ſubtus ad carnem induitus eſt loricam: qua veſte duobus uſus eſt annis, antequam ad Eremum proceſſerit. Cibis interdum raris & vilibus utebatur, & interdum vigiliis occupabatur.* An mulierum cohabitatione delectari didicit in Eremo, in quam relictis Andegavis divertit, *hominum aſpernatus Collegium, factus contubernalis beſtiarum?* In qua (inquit) *Baldricus* Præſul in ejus Vita Cap. II. *Quantis inhumanitatibus in ſe totus ſævierit, quot & quantis cruciatibus ſe ipſe mactaverit, quàm diris concuſſionibus ſeſe extenuaverit, quis digne recenſeat? Nam præter ea quæ extrinſeca videbantur, uti pilis porcorum cilicium inducere, barbam ſine aqua radere, lectiſternium præter humum vix noſſe, vinum omninò ciboſque lautos & ſigatos neſcire, ſomnum permodicum naturali fragilitate compellente rarò capere; quidam intrinſecus in eo erat conflictus, quidam mentis rugitus, quidam penetralium ſingultus, quem æſtumare poſſes crudelem & impium, cui nullum incidere poterat terminale remedium, quem multi ſuſurrabant imbecillitati luteæ eſſe impoſſibilem & nimium. Litigabat enim ejulatu inſeparabili cum Deo, & totum ſe vovebat pro Sacrificio.* An prædicationis initio feminarum conſuetudine peccavit? At ſi ita ſe res habuiſſet, ſanctiſſimi ejus ſodales *Bernardus & Vitalis* ipſi *feminarum communi labore ad meliora converſationum ſollicitudinem* non demandaſſent, velut ſingulari ad id munus gratiâ divinitus donato: quod ipſos præſtitiſſe *Guillelmus Neubrigenſis* atteſtat. Tandem humilitate maximus *Robertus*, qui in ſuprema ægritudine vel leviſſima pueritiæ & adoleſcentiæ peccata publicè confeſſus eſt, non omiſiſſet, quòd mulierum cohabitatione & conſuetudine peccaſſet; veniam petiiſſet ſcandali, exomologeſim gravioris hujuſce delicti egiſſet.

Epiſtola. Subdit Author Epiſtolæ: *Has ergo non ſolùm communi* * menſa per diem, ſed & communi *accubitu per noctem dignaris, ut referunt, accubante ſimul & diſcipulorum grege, ut inter utroſque medius jacens, utrique ſexui vigiliarum & ſomni leges præfigas. Has peregrinationis tuæ loquuntur iſſe pediſſequas, & diſputanti tibi jugiter aſſidere: ſed & diverſis in locis & diverſis regionibus, non parvum te aſſerunt habere numerum feminarum per Xenodochia & diverſoria diviſarum, quas maribus non impunè permixtas, quaſi ad pauperum & peregrinorum obſequia deputaſti. Quod quàm periculosè ſit factum, (ut compendiosè dicam) vagitus infantium prodiderunt.*

* Hæc deſunt in MS. Victor.

Confutatio. Mera probra, calumnia immanis! Venerabilis *Robertus de Arbriſello* Sanctimonialium caſtitatem diligentiſſimè ſepſit, eas à viris ſegregavit, clauſtro incluſit: quomodo ergo inter eas noctu dormivit, accubante ſimul diſcipulorum grege? Uni orationi ipſas conſecravit: Commentitia ergo Xenodochia illa, in quibus maribus permixtæ eſſent, quaſi ad pauperum & peregrinorum obſequia deputatæ. *Baldricum* veraciſſimum ac fideliſſimum Authorem, coævum, Religione ac doctrina præſtantem, in ejus Vita Cap. III. audiamus. *Videns*, inquit, *ſubſequentium multitudinem dilatari, ne aliquid ageretur inconſultè, quoniam mulieres cum hominibus oportebat habitare; ubi poſſint ſine ſcandalorum ſcrupuloſitate converſari & vivere, deliberavit perquirere, & ſi quod deſertum contigiſſet reperire. Locus erat incultus & ſquallidus, ſpineis obſitus & vepribus, ab antiquo Fons-Evrandi nuncupatus, ab hominum cohabitatione ſequeſtratus...... Silvulam hanc ſive dumetum, in quo Dei nova familia & novus exercitus habitaret & laboraret, elegit, & dono à quibuſdam poſſeſſoribus...... Caſtrenſes illi cum Deo ſuo deſiderabant ſingulariter confabulari, ejuſque colloquio præoptabant recreari. Inde procedebant ad opera, ut laboribus manuum ſuarum vivere poſſent, & nunquam otioſi vivere præſumerent.*

Mulieres tamen ab hominibus ſegregavit, & inter clauſtrum eas velut damnavit, quas orationi deputavit, homines verò laboribus mancipavit. Non ſine diſcretione id agere videbatur, quia ſexum teneriorem & imbecilliorem commendabat pſalmodiæ, & theoriæ; fortiorem autem applicabat exercitiis vitæ actualis. Laici & Clerici mixtim ambulabant: excepto quòd Clerici pſallebant, & Miſſas celebrabant: Laïci laborem ſpontanei ſubibant. Omnibus ſilentium certis temporibus indicebatur. Blandè reſpondere, & non jurare jubebantur: & omnes amore fraterno conglutinabantur. Nulla inter eos amaritudo, nulla invidentia, diſcordia nulla. Flexo collo, demiſſo vultu incedebant, garrulitatem vitabant, vaniloquium neſciebant. Et Cap. IV. *Clauſtra & clauſtra præparabantur: nec tamen tria vel quatuor tantis mulierum collegiis ſuffecerunt. Diviſi ſunt homines à mulieribus: & ſeorſum in locis remotioribus præparata ſunt eis domus & domus. Mulieres iterum ſegregavit ſagax Magiſter ab invicem: & rurſus per cellas & cuneos diſtinxit eos: catervatim collocavit illos & illas, quoniam alteruter numerus in ſimplicitatem extendebatur. In clauſtro majori pluſquam trecentas inſimul collocavit: alias vel centenas, vel ſexagenas, per alterius quantitatis turmas commendavit, alibi plus, alibi minus: necnon & homines per diſcretos delegavit manipulos.* Venerabilis *Roberti de Arbriſſello*, & Fontebraldenſis Ordinis deſcripta à *P. Bollando* præconia, propudioſum illum inter mulieres accubitum, & Sanctimonialium cum viris permixtionem, cujus fœditatem vagitus infantium prodidiſſe dicuntur ab Autore Epiſtolæ, quam expendimus, commentum eſſe & calumniam à diaboli miniſtris fabricatam atque vulgatam certiſſimè probant. Scilicet, ille quem Baldricus *Habitaculum Jeſu Chriſti, Templum, & organum Spiritus Sancti, Reſponſalem & Vicarium Altiſſimi* vocat: Ille quem *Spectatæ Religionis Virum* Summi Pontifices prædicant: Ille quem *Virum Apoſtolicum* Leodegarius Bituricenſis Archipræſul in Elogio Funebri appellat: quem Chronicon Sancti Sergii *Deo Dignum*: Quem *Goffridus Groſſus* in Vita *Sancti Bernardi* Tironienſis Abbatis *Fortiſſimum Juſtitiæ Propugnatorem, ac totius iniquitatis & injuſtitiæ expugnatorem*: qui in Pictavenſi Concilio pro cauſa caſtitatis fortiter ſtetit adversùs Regem inceſtis nuptiis cum *Bertrada* pollutum, Epiſcopis ipſis turpiter diffugientibus, & quantùm in ipſo fuit, martyrium pertulit: Ille qui publicæ libidinis victimas in ipſis proſtibulis ad pœnitentiam, & ad amorem caſtitatis accendit: Ille *in quo & in ejusglorioſiſſima Congregatione Spiritum Sanctum* Monachi Sulienſes agnoſcunt: ille (inquam) adeo fuerit pudore deſtitutus, ut inter mulieres jacuerit, accubante ſimul diſcipulorum grege? An qui *nunquam vel à prædicatione, vel ab oratione, quibuſlibet occaſiunculis avulſus eſt*, Baldrico teſte, tantùm nefas commiſit?

Secundùm criminationis caput eſt ab habitus novitate & inſolentia. *Cæterùm*, inquit, *de pannoſi habitûs inſolentia plurimi te* * non immeritò *redarguendum putant, quoniam nec canonicæ Profeſſioni ſub qua militare cœpiſti, nec Ordini Sacerdotali, in quem promotus es, convenire videtur. Eſt enim ſingulis quibuſque Ordinibus ac Profeſſionibus apta quædam ac congruens diſtinctio habitus, qui ſi permutetur, publicum offendit judicium. Sapiens autem publicos mores non perturbabit, nec populum in ſe novitate* * *vitæ convertet*. Siquidem id agere debemus, quemadmodum dicit Seneca, &c........ *Quò igitur tibi abjecto habitu* * regulari * *opertum ad carnem cilicio, cum attrito pertuſóque birro, ſeminudo crure, barbâ prolixâ, capillis ad frontem*

Epiſtola.
* Deeſt in MS. Victor.

* Deeſt in MS. Victor.
* In MS. Victor hæc deſunt, nec Seneca laudatur.

A *circumciſis, nudipedem per vulgus incedere, & novum quaſi ſpectaculum præbere videntibus, ut ad ornatum Lunatici ſolam tibi jam clavam deeſſe loquentur? Hoc tibi non tam apud ſimplices, ut dicere ſoles, auctoritatem, quam apud ſapientes* * *tumoris ſuſpicionem comparat.*

* MS. Victor. ſuroris.

Confutatio.

Novus habitus, vilis, ſquallidus, virum Apoſtolicum, Pœnitentiæ Prædicatorem, Vitæ Religioſæ Magiſtrum decebat. *Sordidæ veſtes, candidæ mentis indicia ſint: vilis tunica contemptum ſæculi probet: ita duntaxat ne animus tumeat, ne habitus ſermóque diſſentiant:* (inquit S. Hieronymus *Ruſticum* inſtituens Monachum Epiſtola IV.) Sic B olim Prophetæ, ſic S. Præcurſor, ſic Apoſtoli incedebant; ut tunc audirentur, cùm videbantur, ut etiam cùm eloquium conticeſceret, habitus ſonaret, ut ab occurſu ſuo vitia confunderent. Ita S. incedebat *Martinus*, teſte *Sulpitio Severo* in ejus Vita Cap. VII. plures Epiſcopos ejus electioni primùm repugnaſſe referens, dicentes: *Contemptibilem eſſe perſonam, indignum eſſe Epiſcopatu hominem vultu deſpicabilem, veſte ſordidum, crine deformem.* Quorum *A populo ſententiæ ſanioris irriſa dementia eſt, qui illuſtrem virum dum vituperare cupiunt, prædicabant. Sumpto Epiſcopatu, idem conſtantiſſimè perſeverabat, qui priùs fuerat. Eadem* C *in corde ejus humilitas, eadem in veſtitu vilitas erat.* Tantùm igitur abeſt ut reprehenſione dignus fuerit Venerabilis *Roberti de Arbriſſello* habitus, inceſſus, victus, pœnitentem & Cruci Chriſti confixum hominem referens, ut potiùs laudes propterea maximas promeritus fuerit. De ejus auſteriori vivendi ratione ita ſcribit *Baldricus* Epiſcopus Cap. III. *Longo tempore non jumento cuilibet inſedit: nec vinum, nec cibos ſaporoſos guſtavit: Ipſe ſemper nudis pedibus incedebat, & tunicas & ſaccum aſperiores induebat, quouſque conſilio Sacerdotum, corpore jam faiiſcente, calceatus jumentum aſcendit, & corpuſculo parumper indulſit, non ut delectaretur, ſed* D *ut ad laborem quoquo modo confortaretur: curam enim carnis facere cavebat in deſideriis. Jejunia ſæpè continuavit, orans frequenter pernoctavit, membra ſua diuturnâ maceravit inediâ, & nulla quemque exaſperavit moleſtiâ. Hypocriſim à ſe funditùs extirpabat facie hilaris & jucundus, ſimplex & blandus in reſpondendo, copioſus in diſtribuendo, ſibi modicum, Fratribus & Sororibus indulgebat multùm.*

Ob veſtium vilitatem, aſperitatem, ſingularitatem perperàm & impiè reprehenſum ab æmulis & maledicis hominibus Venerabilem *Robertum de Arbriſſello*, confirmant exempla Sanctorum Virorum, qui Religioſos Ordines pariter condiderunt. E Cæterùm hunc ab hypocriſi prorſus alienum fuiſſe, nec inanem gloriolam vili aſperóque habitu aucupatum, ejus tyrocinium oſtendit, cùm Andegavi degeret, ubi toto biennio quo *ferruginea veſte carnem domabat, delicatis deſuper tegebatur pannis, oculis, & favori hominum ſe occultans, conſpectui verò Dei ſe duntaxat manifeſtans. Favorales ſiquidem in omni vita ſua deſpexit nugas: & quaſi venenum omne blandiloquium aſpernatus eſt:* (inquit *Baldricus* Præſul.) Licèt ergo cilicio ad F carnem indutus, *vili tunica, quæ mundi contemptum demonſtraret*, amictus inceſſerit, ex quo vitæ perfectioris inſtitutum aggreſſus eſt, ut ait Anonymus Fontis Ebraldi Monachus in ejus Vita: veriſimile tamen non eſt, quòd opertus pertuſo birro, & ſeminudo crure inceſſerit, ut Auctor iſtius Epiſtolæ ipſi improperat, cum de habitus inſolentia ſugillans. Nec etiam prolixam barbam nutriviſſe Venerabilem *Robertum* exiſtimo (quanquam id culpandum non fuiſſet) ſiquidem in ipſa Eremo *ſine aqua barbam radebat*, ut refert *Baldricus*.

Tertium

Tertium reprehenſionis caput ſpectat declamationem acriorem in vitia abſentium, etiam Virorum Eccleſiaſticorum, in concionibus quas ad Chriſtianas plebes habebat. *Porro*, inquit, *quòd in ſermonibus, quibus vulgares turbas & imperitos homines docere ſoles, non tantùm præſentium (ut decet) vitia reprehendis*, a *ſed etiam abſentium quorumcunque, Eccleſiaſticorum non ſolùm Ordinum*; b *ſed etiam dignitatum crimina, enumeras, carpis, laceras*. c *Tale mihi videtur ac ſi quis antidoto venenum admiſceat, vel ſi* d *eodem foramine, ſicut dicit S. Jacobus, dulcem & amaram aquam ſimul emanet. Hoc enim non eſt prædicare, ſed detrahere. Quanam autem ex abſentium perſonarum reprehenſione poſſit eſſe utilitas, vel ſi quis inde ſpiritualis fructus proveniat*, e *non video: quoniam potius auditoribus idiotis peccandi quodammodo videris dare licentiam, cùm eis exempla proponis majorum, quorum ſe poſſint auctoritate tueri.... Abſentes* f *indignari magis poſſunt & conqueri, quàm ad emendationem tua promoveri detractione. At enim tibi fortè conducit, ut cum vulgari opinione omnis Eccleſiæ Ordo voluerit, tu ſolus cum tuis habearis in pretio: Non enim deſunt qui hoc* g *taliter interpretantur. Sed hæc aſtutia veterem hominem ſonat, terrena, animalis, & diabolica eſt. Non decet profeſſionem tuam, non decet hanc peregrinationem, non decet hos pannos.* h Quod ſi te id captare negaveris, hoc tamen conſequutum eſſe negare non potes. *Videmus egentes Presbyteros, à ſuis deſertos gregibus, velut indignos quibus offerant, quorum ſe commendent orationibus, à quibus accipiant injunctiones pœnitentiæ, quibus decimas ſolvant & primitias: qui omnes tuo* i *querantur præjudicio condemnatos. Videmus ad te turbas undique confluentes, tibi tuiſque, honores, quos propriis debebant Sacerdotibus*, k *impendere. Quos tamen (ut manifeſtum eſt) non Religionis amor, ſed ea quæ ſemper vulgo familiaris eſt curioſitas, & novorum cupiditas ducit: Neque enim apparet vita eorum emendatior. Ita fit ut aliena damna tuis ſerviant emolumentis.*

Epiſtola. a Hæc deſunt in MS. Victor.
b Idem MS. c quod non decet.
MS. Victor. d ex eodem.
MS. Victor. e prorſus.
MS. Victor. f verò.
MS. Victor. g tale.
h Hæc ſententia deeſt in MS. Victor.
MS. Victor. i querantur judicio.
MS. Victor. k impenderentes.

Confutatio.

Clericorum Secularium invidiam in Concionatorem Apoſtolicum, & novum Ordinem, hanc effutiiſſe calumniam, omnino veriſimile eſt. Depravati erant Cleri mores: Sicut populus, ſic Sacerdos. Beneficiorum Eccleſiaſticorum nundinatio, ſacrilegæ Presbyterorum cum concubinis copulæ, Laïcorum in Eccleſias dominatio, vel potius tyrannis, & Eccleſiaſticarum uſurpatio facultatum, ac decimarum, inceſtæ conſanguineorum nuptiæ, vitia erant his temporibus longè, latéque ſerpentia, ut conſtat ex Synodis ſub *Urbano II.* & *Paſchali II.* celebratis, ſub quorum Pontificatu Venerabilis *Robertus de Arbriſello* Apoſtolici Concionatoris munus obiit. Ad hæc, odia pertinaciſſima, privatis bellis injurias ulciſcebantur: unde tot de *Treuga & pace* Canones. Adversùs vitia fervidus Prædicator declamabat, multos ad pœnitentiam adducebat, Clericos, Laïcos, Nobiles, pauperes, viros, mulieres, virgines, viduas, meretrices. Hinc in ipſum concitatam invidiam facilè crediderim, cùm à Presbyteris & Clericis incontinentibus & ſimoniacis, qui ſua vitia palam redargui ægrè ferebant, tum ab avaris, qui *ſua quærebant, non quæ Jeſu Chriſti*; nec Eccleſiæ miniſtrabant ut paſcerent oves, ſed ut ab illis paſcerentur: tum etiam à Laïcis nonnullis, qui in cœno vitiorum hærebant, & maximè ab iis qui *Philippo* Regi adulabantur, contra cujus inceſtas cum *Bertrada* nuptias in Concilio Pictavenſi fortiter ſteterat. Publica vitia palam arguere neceſſum erat. His tenebantur, & qui ad Apoſtolici Viri conciones confluebant plurimi, & qui illas declinabant aut ſpernebant indurati è ſacro præcipuè Ordine viri. Cæterùm ſummâ prudentiâ, æquè ac zelo in peccatores invectum eſſe Venerabilem Magiſtrum *Robertum de Arbriſello*, non deſignaſſe quemquam, detraxiſſe nemini, conſtat ex Epiſcoporum, in quorum Diœceſibus concionabatur, approbatione; conſtat ex eo quòd *Regibus, Epiſcopis, Principibus, Clericis* probis, Deique & Eccleſiæ amantibus, & *quibuſlibet popularibus, acceptus erat*; ut *Baldricus* teſtatur. Prudentiam, fervorem, efficaciam, in ejus Concionibus fuiſſe conjunctas, idem Præſul teſtis eſt Cap. III. *In ſermocinando*, inquit, *contra peccatores videbatur invectivus; peccati verò deſertores affectu paterno conſolabatur: unde accidit ut multi publicani & publicanæ ipſi adhæſerint, atque toto poſſe obedierint.... Sermo ejus non poterat eſſe non efficax, quia, ut ita dixerim, omnia omnibus erat, pœnitentibus lenis, auſterus vitioſis, lugentibus blandus & facilis.* Quòd verò vitam eorum qui ipſum ſequebantur, emendatiorem non apparere ſcribit Author Epiſtolæ quam expendimus, calumnia eſt, his *Baldrici* Præſulis verbis confutata: *Ipſius*, inquit, *delibutum ſermonibus, in tantum peccatis abrenuntiantium crevit examen, ut numerus pene fuerit innumerus; quos alio nolebat cenſeri vocabulo, niſi Pauperes Chriſti. Multi confluebant homines cujuſlibet conditionis; conveniebant mulieres, pauperes & nobiles, viduæ & virgines, meretrices & maſculorum aſpernatrices. Nec jam innumeram copioſitatem præparata capiebant tuguriola.*

Anonymus B. *Roberti de Arbriſello* Diſcipulus, in ejus Vita narrans quomodo precibus Dolenſium Monachorum, ad quos Urſano diverterat, concionem habuerit, ipſius in ſacro Miniſterio exequendo prudentiam, fervorem, manſuetudinem, efficaciam prædicat his verbis, Cap. V. Num. XXIII. *Quorum precibus largus Domini Seminiverbius commotus, altera die cum quibuſdam ex ſuis Sociis in Capitulum Monachorum ingreſſus eſt: ubi ultimum ſermonem, quem ad populum facturus erat, prolixè faciens, quàm dulciter, quàm piè, quàm miſericorditer, quàm devotè, quàm prudenter, quàm caritativè, quàm ſimpliciter, quàm diſcretè, auditores ſuos arguendo, obſecrando, increpando, declinare à malo, & facere bonum ipſe docuerit, etiam illi qui intereſſe meruerunt, fatentur ſe narrare non poſſe. Sed quid mirum, ſi hoc ſermocinium tam excellenter implevit, per quem Deus tot & tanta ſermocinia pene incomparabilia, teſtantibus illis qui audire meruerant, mundo præbuerat? Tantam namque prædicationis ſanctæ gratiam ei Dominus donaverat, ut cùm communem ſermocinationem populo faceret, unuſquiſque, quod ſibi conveniebat, acciperet. Non erat ejus prædicatio inefficax, ſed in tantum audientium corda conterebat, ut patenter daretur intelligi quis eſſet illic. Nimirum Spiritus Sanctus aderat, ſine cujus auxilio ſermo Doctoris exteriùs fruſtra laborat.*

Quartum accuſationis caput eſt, quòd abſque probatione cujuſlibet conditionis & ſexûs homines ad Religionem compelleret, ac paſſim admitteret, novóſque faciendo proſelytos, priorum ſalutem negligeret. *Jam verò*, inquit, *& illud quâ ratione defendi poteſt, quòd cujuſlibet conditionis aut ætatis mares & feminas, qui te prædicante, ſicut fit, ad horam compunguntur, paſſim*, a *& ſtatim ad Religionem profitendam adigis improbatos, cùm dicat Apoſtolus: Probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt.* b B. quoque *Gregorius* c Papa *de non temerè ad converſionem recipiendis*, d Fortunato ſcribens inter alia dicit: *Cùm grave ſit inexpertum obſequiis hominum ſociari: quis poſſit dicere quantò ſit graviùs improbatos ad Dei ſervitium applicari? Inde ergo contingit, ut plerique ad priſtinos actus relapſi, duplicem incurrant damnationem. Quippe* e *quorum-*

Epiſt. 14.
MS. Victor. a paſſim admittas.
MS. Victor. b Impreſſi ſtol compellas
c Hæc deſunt in MS. Victor.
d Iſta deſunt in MS. Victor.
MS. Victor. e ſive ſolâ.

dam

dam ultra curam non geris, *quos nulla coërces Regulæ diſciplinâ, ſed ſuo quemque permittis arbitrio: ſive tui nominis ſupra eos*, ut quidam putant *invocatione contentus, ſive novis* a ut tu perhibes *inhians lucris: Nec circa* b *jam acquiſitos damna temporum patiaris. Sufficere enim tibi dicis, ut referunt, ſi vel una nocte peccatum impedias. Quæ quidem intentio in infinitum vadit, ut prioribus neglectis, de ſequentibus curam gerat. Scilicet hoc modo, quantùm creſcit numerus diſcipulorum, tantùm augetur perditio neglectorum. Cujus te* c *principem fore timendum eſt, juxta quòd Dominus loquitur dicens;* « Vah! vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui « circuitis mare & aridam: ut faciatis unum proſelytum; & cùm factus fuerit, facitis eum duplò « filium gehennæ. *Si autem pro uno proſelyto vah! facientibus, quid debetur tales plurimos facienti?*

MS. Victor. a non habet, ut quidam putant. b Neque ut tu perhibes.

MS. Victor. c. participem.

Confutatio.

Virum *apprimè eruditum*, cui jam olim *Silveſter* Epiſcopus Rhedonenſis, eum Archipreſbyterum creans, dixerat: *Eſto, quæſo, in Reſponſis Eccleſiaſticis noſter Interpres: audiam te, & loqueris in me*: Virum qui ſemper *orationi aut lectioni deditus* erat: *Cum quo gratia Dei evidenter ambulabat: In ambiguis conſultum, in reſponſis promptum: Organum Spiritus Sancti, Reſponſalem & Vicarium Altiſſimi*, ut prædicat *Baldricus* Præſul: Virum cui Epiſcopi & Abbates de electione Abbatiſſæ conſulenti reſponderunt, teſte Anonymo: *Tuum, Cariſſime Pater! ſuper hac re potiùs tenendum eſt conſilium: præſertim cùm pro certo ſciamus, inter cæteros noſtræ ætatis mortales tuum vigere conſilium: Te enim donavit Deus mundo conſiliatorem animarum*: Virum, inquam, doctrina, conſilio, experientia eximium, & à Spiritu Sancto illuſtratum, ad Religioſæ Vitæ profeſſionem cujuſlibet ætatis, ſexus, conditionis homines adegiſſe, calumnia eſt putidiſſima. Primævæ Fontis-Ebraldi Conſtitutiones, à Venerabili *Roberto* conditæ, probationis tempus decernunt, adeóque hanc evertunt calumniam. Inſigne quoque mendacium eſt, quòd eorum curam abjiceret, quos ad Vitam Religioſam adduxerat; vel quòd eos nullâ Regulâ coërceret. Commentum iſtud Anonymus ipſius Diſcipulus in ejus Vita Cap. II. ſubruit, his verbis: *Dedit Eremitarum lucerna Robertus Genti ſuæ Religioſa quædam præcepta: ut videlicet tam viri quam mulieres unanimiter cuſtodirent Religionis ſuæ ſanctitatem, in locutione, in actu, in victu, atque veſtitu.... Si quis verò hæc mandata ad plenitudinem noſſe deſiderat, apud Fontem-Ebraldi, ubi tam pro amore tanti viri, quàm pro magno munere ſcripta ſunt, humiliter requirat.* In hujus obſervantia Regulæ inſtituebantur Sorores ad Fontem Ebraldi, ibique diu probatæ, diverſas in Provincias ad ſacri propagationem Ordinis, novorúmque Monaſteriorum fundationem mittebantur, ut refert Anonymus Venerabilis *Roberti* Diſcipulus, in ejus Vita Cap. III. *Nonnulla*, inquit, *habitacula in diverſis Provinciis, cooperante Deo, ædificaverat, in quibus Sanctimonialium cohortes, diutina Religione in Fontebraldenſi clauſtro probatas, juxta locorum competentiam includebat.* Falſiſſimum igitur eſt, quòd paſſim ad Religionem profitendam adigeret improbatos, nulláque ipſos Regulâ coërceret. Falſum non minùs quòd priorum curam abjiceret ſive negligeret, ut eos inſtitueret, quos poſteriùs acquiſierat. Enimverò (ut idem Author commemorat,) *Illa habitacula in quibus ov[es] Dominicas, cum conſilio adjacentium Pontificum includebat, more boni Paſtoris frequenter viſitabat; ut ſi aliquando, diabolica ſuaſione, aliqua vitiorum fomenta pullularent, ea pro poſſe ſuo radicitus extirparet.* Id executus eſt & imminente obitu, ut ſcribit *Baldricus* in ejus Vita. *Annis revolutis & annis, quibuſdam indiciis ſenſit B. Robertus finem ſuum appropinquare, quia membris fatiſcentibus, corporis cœpit deſtitui viribus. Viſitatum & ſalutatum ire Fratres, diſpoſuit, & Sorores: & ibat. Confortabat omnes in Domino..... Et hortabatur ne unquam tepeſcerent à bonis inſtitutis.* Quòd ſpectat peccatores ad meliorem quidem frugem converſos, ſed Vitam Religioſam minimè profeſſos, omnium gerere curam non poterat, cùm innumeros variis in Provinciis ad pœnitentiam adduxiſſet: ſed nec ipſi Apoſtoli omnium curam gerere poterant, quos Chriſto pepererant. *Paulus* plantabat, *Apollo* rigabat, Deus incrementum dabat. Ita Venerabilis *Robertus*, vir Apoſtolicus, concionibus ferventiſſimis peccatores & peccatrices omnis ætatis & conditionis Chriſto iterum parturiit; curam verò ipſorum iis reliquit, ad quos ſpectabat, Eccleſiæ Paſtoribus. Quin ex tanto numero aliqui ad priſtinos actus ſint reverſi qui in ſecularis vitæ periculis manſere, non dubito: ſed Viro Apoſtolico tribui non debet quòd non perſeveraverint, ſed eorum cupiditatibus, quæ ſementem verbi ſuffocarunt: Et cur Venerabilis *Robertus de Arbriſello* propterea accuſetur; cùm nec omnes ab Apoſtolis, vel ab ipſo Chriſto converſi perſeveraverint, ſed quidam ad priſtinos actus ſint relapſi?

Pergit Autor Epiſtolæ. *Tuorum autem proſelytorum tantus eſt numerus, ut eos gregatim videamus per Provincias diſcurrentes,* a *Bigerricis veſtibus adopertos, Barbarum prolixitate notabiles, qui per agros quidem (ut dicitur) calceati, in urbibus verò* b *nudis pedibus gradiuntur: à quibus ſi* c *quærant cauſam homines, Magiſtrum te eſſe reſpondent; nec addere ſolent cujus, ut ſcilicet hac ſola reſponſione tua pronuntietur excellentia. Et id quidem ſatis conſtat, illos homines eſſe, & ſecundùm hominem ambulare. Sed abſit hoc eos à tuo habere magiſterio, ut ſic agant, vel ſic loquantur quomodo mundus novit. Mallemus* d *culpas eorum tuæ imputari negligentiæ, quàm tua auctoritate muniri.*

Epiſtola. MS. Victor. a bigerrinis.

MS. Victor. addit. b & in viis. MS. c ſi quæ cauſa, Magiſtrum ſe eſſe reſpondent.

MS. d Malui mus enim.

Confutatio.

Venerabilis *Roberti de Arbriſello* diſcipulos per Provincias diſcurriſſe falſum eſt. Siquidem *ſitonlam Fontis-Ebraldi elegit, in quo Dei nova familia, & novus exercitus habitaret & laboraret, & promiſcuos Chriſtianitatis tirones illuc induxit* (inquit *Baldricus*) in ejúſque manu *ſtabilitatem atque perſeverantiam Fontebraldenſi Eccleſiæ coram Deo & Sanctis ejus, omnes unanimiter atque ſpontaneè promiſerunt*, teſte Anonymo in ejus Vita: & *Obedientiam Ancillis Chriſti* voverunt. Cùm verò nova Monaſteria in diverſis Provinciis condebat, *ad earum ſervitium aliquos ex Fratribus deſtinabat*: Non igitur gregatim per Provincias diſcurrebant. Nec adeò inſolens erat ipſorum habitus, ſed honeſtus, quamquam vilis & ſtatus Religioſi paupertati atque pœnitentiæ conveniens, Qua de re ejus Diſcipulus Cap. II. Vitæ, ita ſcribit: *Noverat denique quàm vilis tunica contemptum mundi demonſtrat: & ob hanc cauſam & ſe & ſuos ſibi ſubditos vilioribus indumentis veſtiri volebat. Dicebat enim nobis, illa veſtimenta omnibus Religioſis poſſe ſufficere, quæ frigus humanæ fragilitatis poſſent expellere, non quæ corpus quandoque moriturum poſſint ornare; quod ſine dubio reprehenſione dignum eſt & ſeculare. Hæc tamen Regula de veſtimentis ab eo conſtituta eſt in noſtra Religione, ut juxta S. Benedicti Magiſterium, neque Fratres, neque Sorores noſtræ inculparentur de nativo veſtimentorum colore, vel groſſitate, aut latitudine.* Nudis pedibus per urbes, calceatos in agris, Fontebraldenſes Monachos ambulaſſe, æquè falſum. Si enim nudis pedibus aliquando incedebant in exordiis Ordinis & Venerabili Magiſtro vivente, id ejus exemplo faciebant. At ipſe non in urbibus tantùm, ſed *ſemper nudis pedibus incedebat,*

quouſque

quouſque conſilio Sacerdotum, corpore jam fatiſcente & calceatus jumentum aſcendit (inquit *Baldricus*.) Aſcendit, quòd in urbibus, caſtellis, & vicis rari eſſent. In deſertis quippe locis Monaſteria B. *Robertus* ædificabat. *Deſpiciebat*, inquit Anonymus, *intra caſtella vel vicos, Conventus ſuæ ſanctæ Religionis habere, nimirum apertè cognoſcens, propoſito ſanctæ Religionis talia nocere.* Venerabilem Robertum de Arbriſello *Magiſtrum* vocabant, *quia neque Dominus, neque Abbas vocitari volebat*, Baldrico teſte. Doctorem, Inſtitutorémque ſuum quidni *Magiſtrum* appellaſſent? *Heloiſſam* Paracleti Abbatiſſam ac Sanctimoniales *S. Bernardus*, *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, Epiſcopi & Pontifices Maximi arguendas non cenſuere, quòd Petrum Abælardum *Magiſtrum* appellarent: Cur itaque Venerabilis *Roberti de Arbriſello* diſcipuli reprehendantur, quòd ipſum *Magiſtrum* vocarent? Ipſos ſecundùm hominem ambulaſſe, calumnia eſt. An *Pauperes Chriſti*, qui *cum Deo ſuo ſingulariter confabulari deſiderabant*, qui *nunquam otioſi*, laborabant, qui *ſilentium certis temporibus* ſervabant, qui *amore fraterno conglutinabantur, inter quos nulla erat amaritudo, nulla invidentia, nulla diſcordia*; è quibus *Clerici pſallebant*, & *Miſſas* celebrabant, *qui demiſſo vultu incedebant, garrulitatem vitabant, vaniloquium neſciebant*: *Ad quos accedebant Principes & populi, novam Dei familiam pro parſimonia regulari marcidam & pallidam viſitaturi*: Quorum Cœnobio *Reges & Conſules larga donaria* conferebant: *Qui de his quæ mittebantur eleemoſynam faciebant copioſam, ſuſcipiebant pauperes, debiles non repellebant, nec leproſos, nec impotentes*, ut *Baldricus* Præſul teſtatur: iſtine ſecundùm hominem ambulaſſe, citra calumniam dici poſſunt?

Pergit Autor Epiſtolæ: *Tacto de Juvenculis, quas, ut ſupra dixi, ſine examine Religionem profeſſas, mutata veſte, per diverſas cellulas protinus incluſiſti, quarum rudimentis, vel ſi regulari cuſtodia cingerentur, non modicè timendum erat. Hujus igitur facti temeritatem miſerabilis exitus probat. Aliæ enim, urgente partu, fractis ergaſtulis elapſæ ſunt; aliæ in ipſis cellulis a pepererunt. Quod utique non accidiſſet, ſi tua prudentia rerum exitus metiretur.*

Juvenculas ſine examine ad Profeſſionem religioſam à Venerabili *Roberto de Arbriſello* non admiſſas, ſuperiùs probatum eſt. Quòd in cellulis incluſæ, jacturam caſtitatis tanto cum ſcandalo paſſæ ſint, horrenda calumnia eſt. Dic enim, amabo, ſi quid ſimile contigiſſet, tantúſne Virginum & Matronarum honeſtiſſimarum numerus Ordini Fontis-Ebraldi nomen dediſſet? An præcipuum Monaſterium *Amplioris Religionis gratia* eminere ſcripſiſſet *Paſchalis II.* An *Maximam Religionis obſervantiam ibi ex longo tempore cuſtoditam* ſcripſiſſet *Gelaſius II.*? An *Monaſtici Ordinis diſciplinam ibi vigere* Callixtus II. teſtis oculatus prædicaſſet? Num ſuam erga Sanctimoniales Fontebraldenſes benevolentiam, *pro Religione & honeſtate* ipſarum ſignificaſſet, earúmque ſe precibus commendaſſet *Lucius II.* Ad *Virgines Chriſti* Hildebertus appellaſſet, *Quarum exterior apud homines converſatio, apud Deum mentis puritas innoteſcebat*: b & quæ *ad promerendam ſervorum Dei gratiam ipſæ ſibi ſola ſufficerent*? An *tantam tantæ Religionis* locum, quem cùm in partibus illis in ſcholis eſſet, noviter inceptum viderat, *pro Dei voluntate fere ad quatuor aut quinque millia Sanctimonialium jam excreviſſe*, gaviſus & gratulatus eſſet *Sugerius* in Epiſtola ad *Eugenium III.* P. M. quam P. *Sirmondus* edidit in Notis ad *Goffridi Vindocinenſis* Epiſtolas? An Epiſcopi Venerabilem *Robertum* rogaſſent, ut novi Ordinis Monaſteria ſuis in Diœceſibus conderet, in eáque Sorores Fontis-Ebraldi traduceret? An Reges & Principes novas domos beneficiis auxiſſent? Num in Angliam & Hiſpaniam penetraſſent novi Inſtituti Religioſæ coloniæ, vocantibus faventibúſque Regibus, ac in locum Sanctimonialium ob pravos mores expulſarum fuiſſent ſubſtitutæ? An ipſas *Tota ſeculi voluptate caſtratas, in Dei fervere obſequio*, dixiſſet a *Villelmus Malmeſburienſis*? An ipſas *ſub diſciplina ſua religioſè vivere, & ordinem tenere*, Chronicon Malleacenſe memoraſſet? Num Fontebraldenſes Sanctimoniales *Jacobus de Vitriaco* S. R. E. Cardinalis Cap. XX. *Occidentalis Hiſtoriæ*, inter eas enumeraſſet, *Quæ in bono ſtatu, & laudabilis converſationis propoſito, & Religionis diſtrictione perſeverant*? Denique hanc plenè confutant calumniam Venerabilis *Roberti de Arbriſello* verba. *Leodegarium* Archiepiſcopum Bituricenſem in ſuprema ægritudine etiam atque etiam rogantis, ut corpus ſuum ad Fontem-Ebraldi deferri, ibique ſepeliri curaret, *Non rogo te* (inquit) *ut ſepelias me in Monaſterio, vel in Clauſtro; ſed tantum inter Fraterculos meos in Fontis Ebraldi luto. Ibi etiam ſunt Presbyteri mei, atque Clerici: ibi etiam ſunt Sanctæ Virgines, Viduæ, ac Continentes, die ac nocte in Dei laudibus perſeverantes: ibi ſunt mei dilectiſſimi infirmi atque infirmæ; ibi ſunt cariſſimi mei leproſi, atque leproſæ meæ: ibi ſunt boni ſocii peregrinationis meæ: ibi ſunt illi qui paupertates & labores pro Chriſto mecum diu ſuſtinuere: ibi ſunt qui frigora & calores, miſerias & tribulationes pro animarum ſuarum ſalute patienter ſuſtinuerunt: Qui ad vocem prædicationis meæ, inſpirante Deo, & ſe & ſua reliquerunt: quorum alii corpore vivunt, alii verò in obedientia perſeverantes obierunt.*

Ultimum reprehenſionis caput petitur à deſertione Abbatiæ *de Rota*, & Vitæ Canonicæ in qua ſtabilitatem voverat, & Canonicorum Regularium curâ poſthabitâ, ut Sororum regimini intenderet. *Ultimum* (inquit Author Epiſtolæ,) *ſed à primo non diſcrepans, tuæ, ut putatur, reprehenſionis Capitulum eſt, de Profeſſione Vitæ Canonicæ & ſtabilitate loci prioris, ſuſceptáque cura regiminis ſuper Fratres ibidem profeſſos;* * *quia, omnia propter Sorores diceris contempſiſſe: ſupra quod vel rationabilem à tua Fraternitate petimus reſponſionem, vel certam tibi timemus damnationem. Et in hac quidem parte* * *multa contra te ſuppetit copia* * *dicendorum; ſed nos per te dicenda malumus expectare.*

Lege quidem communi Canonum, Profeſſionem Vitæ Canonicæ, ſtabilitatem loci prioris, & regimen Fratrum deſerere non poterat Venerabilis *Robertus de Arbriſello*; ſed *lege privata, quæ inſtinctu Spiritus Sancti in corde ſcribitur*, poterat, ut ait in cauſa ſimili *Stephanus* Abbas Sanctæ Genovefæ, & poſtea Tornacenſis Epiſcopus, Epiſtola LXXI. Quod ex *Urbani* Papæ Decreto colligit, dicentis: *Si quis in Eccleſia ſua ſub Epiſcopo populum retinet, ſi afflatus Spiritu Sancto, in aliquo Monaſterio vel Regulari Canonica ſalvare ſe voluerit; etiam Epiſcopo ſuo contradicente, eat liber auctoritate noſtra. Juſto enim non eſt lex poſita. Sed ubi Spiritus Domini, ibi libertas; & ſi Spiritu ducimini, non eſtis ſub lege.* Quod ad Religioſos etiam pertinere colligit ex Concilio Triburienſi, in quo ſic ſtatutum eſt: *Virgines Sacræ, ſi pro lucro animæ ſuæ, & propter diſtrictiorem vitam ad aliud Monaſterium pergere diſpoſuerint, & ibidem commanere decreverint, Synodus concedit: Si verò fugâ diſciplinæ aliud quæſierint, ad locum redire cogentur.* At Venerabilis *Robertus de Arbriſello* Abbatiam *de* * *Rota*, & regimen Fratrum deſeruerat propter diſtrictiorem vitam, utque liberiùs munus Apoſtolicum obire poſſet. Votum quidem ſtabilitatis ſub forma

Epiſtola.

MS. Victor. a ergaſtulis.

Confutatio.

b B. Hildeberti Epiſt. L. LXX ad Honorium II.

a Lib. v de Geſtis Regum Anglorum.

Epiſtola.

MS. Victor. a ſuper quo

* Deeſt in MS. Victor. * in eodem lego, diſtendorum.

Confutatio.

* La Roë.

forma vivendi certis Inſtitutionibus ordinata nuncupaverat : ſed commutationem hujuſmodi votorum fieri poſſe profitendo ſtrictioris ac perfectioris vitæ genus, certum eſt. *Votum quod commutationem non recipit, quaſi ſubſtantiale eſt & principale, vovere animam ſuam Deo. Cætera, ſicut eſt locus, Prælatus, habitus, forma vivendi, tanquam acceſſoria ſunt; ſed ab hominibus viventibus apponuntur, non quia ſine his ſalvari non poſſit anima quæ vovetur, ſed quia per hoc expeditior fit ad ſalutem via* : (inquit idem *Stephanus* Abbas.) Nulli ergo reprehenſioni obnoxius fuit Venerabilis *Robertus de Arbriſello*, maximè cùm Summi Pontificis diſpenſatione, ex conſilio Andegavenſis Epiſcopi, in cujus Diœceſi ſita erat Abbatia, & cum ipſorum Canonicorum Regularium, quibus præerat, permiſſione, Abbatiâ ſe abdicaverit, ut prædicationi liberiùs vacaret. Ita refert *Baldricus* Epiſcopus in ejus Vita, Cap. II. *Ipſe*, inquit, *ampli pectoris, nulli deeſſe voluiſſet, ſi Fratrum voluntas & Ordo permiſiſſet. Cogitavit igitur ab eis diſcedere. Conſiderabat igitur quomodo id abſque eorum moleſtia poſſet implere. In præſentia Pontificis Andegavenſis, in cujus Diœceſi morabantur Canonici, ventum eſt : & juxta rei conſiderationem, & Domini Papæ juſſionem, ex Epiſcopi conſilio, & ex Clericorum permiſſione, Robertus liberè diſceſſit; ut liberiùs prædicationi vacaret, & expeditus quocumque & quibuſcumque poſſet, proficeret.* Non itaque propter Sorores, de quibus tunc non cogitabat, regimen Fratrum contempſerat, atque Abbatia ſe abdicaverat; ſed ob Concionatoris Apoſtolici munus ab *Urbano II.* ſibi demandatum, faciliùs exequendum, & ad animarum ſalutem plurimarum procurandam.

Epiſtolæ:

His verbis clauditur Epiſtola *Marbodo* adſcripta : *Orantem pro nobis* * *Religionem tuam Chriſtus cuſtodiat* * dilectiſſime *Frater.*

* MS. Victor. *Sanctitatem tuam.* Vox, *dilectiſſime*, abeſt ab eodem MS.

Mirum ſanè, quòd hominis, de quo tot probra vulgari ſcribit Author Epiſtolæ, velut Sancti, vel Religioſi viri precibus ſe commendet, ſi vera eſſe credat. Sed ſi verè à *Marbodo* religioſiſſimo Epiſcopo ſcripta eſt, judicium de his, quæ contra Venerabilem *Robertum de Arbriſello* vulgabantur, ſuum ſuſpendit, nec ab alio doceri voluit, ſed ab ipſo, de veritate vel falſitate rumorum, qui contra præclaram ejus famam ab æmulis ſpargebantur & hoſtibus. *Sed nos*, inquit, *per te dicenda maluimus expectare.*

Expenditur an hæc Epiſtola ſit Marbodi.

Religioſiſſimi illius Præſulis eſſe non videtur.

Dixi, ſi verè à *Marbodo* ſcripta eſt, quia graves conjecturæ non deſunt, quæ dubium faciant an à *Marbodo* Rhedonenſi Epiſcopo hæc Epiſtola ſcripta ſit ad Venerabilem *Robertum de Arbriſello*. Primò in MS. Regalis Abbatiæ *S. Victoris* Pariſienſis extat inter Epiſtolas *Hildeberti* Cænomanenſis Epiſcopi, Folio 117. verſo. Nota Manuſcripti eſt : E. D. Z. Epiſtolæ argumentum miniatis literis, ſed eadem manu ſcriptis, ſic proponitur : *Reprehendit quemdam, cujus Religio ſuſpecta habebatur.* Nec *Roberti de Arbriſello*, nec *Marbodi*, nec *Minimi Epiſcoporum*, vocabula in inſcriptione leguntur, ſed ſic habet : *Servo Dei non ſolùm rectè offerre, ſed & rectè dividere.* Secundò, *Marbodus* non poterat non noſſe Venerabilem *Robertum de Arbriſello*, & ſanctam ipſius converſationem perſpectam habere, qui quatuor annos, ſub *Silveſtro* Deceſſore ſuo, Eccleſiæ Rhedonenſis Archipreſbyter fuerat, ac Diœceſeos reformationem multùm promoverat : deinde in Scholis ab ipſo *Marbodo*, Andegavi, cùm illius Eccleſiæ Archidiaconus eſſet, erectis, ſolido biennio docuerat; poſtea Abbatiam *De Rota* in eadem Diœceſi Andegavenſi fundaverat, ibique Regulares Canonicos congregaverat; ac demùm in hac & finitimis Diœceſibus Sacras Conciones habebat Apoſtolicus Prædicator, innumeros ſexus utriuſque homines ad meliorem frugem convertebat, & eximiarum circumquaque diffundebat odorem virtutum. At Epiſtolæ hujus Author Venerabilem *Robertum de Arbriſello* noſſe non videtur, de quo tam probroſa, tam falſa, tam fictitia ſcribit. Tertiò, *Marbodum* piſſimum Præſulem tam immanes calumnias patulis auribus excepiſſe, & non tantùm duram, ſed petulantem, illuſoriam, inſultabundam Epiſtolam ad Sacerdotem, Concionatorem Apoſtolicum; Abbatem, virum ſanctitatis & doctrinæ famâ celebrem ſcripſiſſe, nemo ſibi facilè perſuadeat.

Nec Hildeberti Cænomanenſis Epiſcopi.

Nec etiam ab *Hildeberto* Cænomanenſi Epiſcopo, cujus inter Epiſtolas extat in MS. Victorino, ſcriptam hanc Epiſtolam crediderim, quippe qui de Sanctimonialibus Fontis Ebraldi, quarum famam hæc lacerat Epiſtola, tam magnificè ſenſerit, ut conſtat ex ejus Epiſtola LXIX. ad *Honorium II.* P. M. quâ ipſum rogat ut *Henrici* Regis Anglorum Donationem Fontis-Ebraldi Parthenoni factam confirmet. *Hanc ad vos*, inquit, *beatiſſime Pater! interventionem pro Virginibus Chriſti ſuſcepimus; quarum ſicut exterior eſt apud homines converſatio, ſic apud Deum, prout credimus, ... puritas innoteſcit. Ea propter noluimus Ancillis Chriſti noſtrum deeſſe interventum.... In ſinu noſtro ſpes bona repoſita eſt, pro eis à Patre filium exauditum iri, quæ ad promerendam ſervorum Dei gratiam ... ſibi ſola ſufficiunt.*

Fuerit forſ. Roſcelini, aut Clerici alicujus ſecularis egregii maledici.

Sanè ſi Epiſtolam contumacem à *Roſcelino* Hæretico contra egregium Præconem Chriſti *Robertum de Arbriſello* confictam habemus, hanc potiùs eſſe crediderim quæ *Marbodo* à nonnullis tribuitur, quàm illam quæ inter *Goffridi Vindocinenſis* Epiſtolas à doctiſſimo *Sirmundo*, ex fide MS. Codicis Cœnomanenſis edita eſt.

Felicior erit fortaſſis conjectura, quòd Seculares Clerici, quorum plerique incontinentes erant, avari, ſimoniaci, & quorum pravis moribus cauterium adhibere ſatagebat Vir Apoſtolicus, has de ipſo calumnias in vulgus ſparſerint; & quiſpiam ex illo Ordine invidentiæ œſtro percitus contumelioſam illam Epiſtolam ſcripſerit atque vulgaverit. Si enim Preſbyteri Normanni, eorúmque concubinæ in *S. Bernardi* Tironienſis Abbatis, contra ipſorum vitia publicámque fœditatem concionantis & agentis, necem conſpirarunt, quid de Britonum Preſbyterorum feritate tunc ſuſpicari non liceat, quos Baldricus *inceſtis copulationibus* fœdatos commemorat, & de quibus non minùs, quàm de plebe intelligendum eſt, quod ſcribit in Prologo Vitæ *B. Roberti* ad *Petronillam* Abbatiſſam : *Sarcinam grandem & gravem imbecillitati noſtræ, Domina Petronilla! impoſuiſti; cùm me & multa mundi fluctivagi inquietet procella, & maximè minoris Britanniæ, in qua cum ſcorpionibus habito, beſtialis g... undique circumvallaverit ferocitas.* Quòd verò à quopiam è Preſbyterorum ſecularium ordine hæc ſcripta ſit Epiſtola, & vulgatæ calumniæ, augurari licet ex querelis quas continet de imminuta Preſbyterorum Parochialium auctoritate, déque imminutis maximè oblationibus & decimis. *Videmus*, inquit, *egentes Preſbyteros à ſuis deſertos gregibus, velut indignos quibus offerant, quorum ſe commendent orationibus, à quibus accipiant injunctiones Pœnitentiæ, quibus decimas ſolvant & primitias, qui omnes tuo ſe queruntur judicio condemnatos. Videmus ad te turbas undique confluentes, tibi, tuiſque honores, quos propriis debebant Sacerdotibus, impendere.... Itaque fit ut aliena damna tuis ſerviant emolumentis.* Preſbyterorum ſecularium ea tempeſtate murmur & invidentia in Regulares, *Urbanum II.* Pontificem Maximum, Synodique Nemauſenſis Patres impulit anno MXCVI. ad eorum ſtultum dogma

ma damnandum Canone ſecundo, *Qui magis zelo amaritudinis, quàm dilectionis inflammati, efferebant Monachos, qui mundo mortui ſunt, & Deo vivunt; Sacerdotali Officio indignos, neque Pœnitentiam, neque Chriſtianitatem, ſeu abſolutionem largiri poſſe per Sacerdotalis Officii injunctam gratiam.* Et *decernentes contra Monachos* hac in re, *Sacerdotalis potentiæ arceri officio* præceperunt. Contra eumdem errorem ſtatuit Synodus Canone III. *Oportere eos, qui ſæculum reliquerunt, majorem ſolicitudinem habere pro peccatis hominum orare, & plus valere eorum peccata ſolvere, quàm Preſbyteros ſeculares: Quia ſecundùm Regulam Apoſtolicam vivunt.* Iiſque *fas eſſe prædicare, baptizare, Communionem dare, ſuſcipere Pœnitentes, peccata ſolvere.* (Cùm nimirum ab Epiſcopis Sacra illa Miniſteria ipſis committuntur.) Iſtorum Errorum aliquem, quos *Urbanus II.* & Synodi Nemauſenſis Patres damnavere, petulantem hanc Epiſtolam, quæ *Marbodo* à nonnullis adſcribitur, contra Venerabilem *Robertum de Arbriſello* ſcripſiſſe, admodum veriſimile eſt. Neque tamen huic ita ſum addictus conjecturæ, ut ſi quis feliciorem proferat, magiſque veriſimilem, illam ſequi non ſim paratiſſimus.

DISSERTATIO VI.

De Concilio Lateranenſi II. Oecumenico X.

Concilium iſtud, quod inter Œcumenica X. numeratur, anno Chriſti MCXXXVIII. ab *Innocentio II.* Pontifice Maximo convocatum, celebratum eſt Romæ in Baſilica Lateranenſi, ipſomet Præſide, anno MCXXXIX. media Quadrageſima. Adfuere mille circiter Patres, ut Abbas Urſpergenſis, & *Otto Friſingenſis* Lib. VII. Cap. XXXIII. teſtantur. Rationes convocandi Concilii tres omnino fuere: Prima Schiſma *Petri Leonis*: altera, Petrobuſianorum & *Arnaldi de Brixia* hæreſes: tertia, Collapſæ Diſciplinæ reſtauratio.

ARTICULUS I.

Schiſma Petri Leonis, Prima Ratio Concilii celebrandi.

Quod Primum Caput ſpectat, paulò uberior de teterrimo illo Schiſmate ſermo habendus eſt. Electo *Innocentio II.* XVI. Kalendas Martii anno MCXXX. à factioſis in Sedem *S. Petri* intruſus eſt longè diſſimilis *Petrus*, *Leonis* cognominatus, qui *Anacletus II.* dici voluit. Legitimam *Innocentii* electionem & *Anacleti* factionem Schiſmaticam graphicè deſcribit *Arnoldus* Bonævallis Abbas Lib. II. De Vita *S. Bernardi*, Cap. I. *Ea tempeſtate*, inquit, *Honorius Papa viam univerſæ carnis ingreſſus eſt: nec mora, in electione diſſidentibus Cardinalibus, & diviſâ Eccleſiâ, plures numero & ſaniores conſilio, vita probabiles, viri virtutum, Preſbyteri, Diaconi, Epiſcopi, Innocentium elegerunt, cujus vita & fama, ætas & ſcientia, digna Summo Sacerdotio habebatur. At verò pars altera infames auſus violentia, non ratione corroborans, Petrum Leonis ad hunc Apicem aſpirantem, fraudulentis machinationibus ſeorſum & præcipitanter nominavit Anacletum, & cæteris renitentibus, ordinavit. Qui verò in parte Catholica erant, Electum ſuum ſolemniter ordinatum collocarunt in Cathedra, & per loca illa, in quibus ſeſſiones habent ex antiqua conſuetudine Romani Pontifices, circumduxere, & pro tempore honor debitus Apoſtolicæ adfuit Dignitati. Ex tunc ſanè circa Lateranenſe Palatium morabantur, nec erat jam eis tuta in domibus propriis manſio, cùm eos acerrimè Petri ſatellites infeſtarent. Ibi etiam diu reſiſtere non valentes, per confœderatos ſibi quoſdam ex Nobilibus Romanis ad tempus in turribus eorum receptacula habuerunt. Sed nec in eis perſeveravit fidelitas. Nam in brevi aut vi, aut formidine temeraria multitudinis, aut pretio corrupti ſunt. Nam Petro tam propria generis virtute, quàm adhærentium ſibi affinitate multitudo tanta erat, ut fere tota eum civitas ſequeretur, vel pecunia, vel commodis obligata. Congregaverat ſane opes innumeras tam in exactionibus Curiæ quam in Legationum negotiationibus, quas ad expectandas nundinas reſervarat. Inſuper & paterni cenſus ampla congeries, catenus ſigillata, modò diſtributa in populum; ad fas & nefas venalem plebem armaverat. Quibus erogatis, donaria Regum in ornamentis Eccleſiæ ab ipſis evulſit Altaribus. Et cùm calices frangere, & crucifixos aureos dividere, ipſi profani Chriſtiani vel timerent, vel erubeſcerent: Judæos aiunt eſſe quæſitos, qui ſacra vaſa & Imagines Deo dicatas audacter comminuerint. Igitur quiſque pro modo ſuo, ſecundùm majus & minus, conducti ad ſcelus, ſacramentis generalibus Petro vendiderunt aſſenſum, & in omnem ſanguinem manus expoſuerunt & arma; & quotidianis congreſſibus partem quæ cum Innocentio erat, maledictis inſectabantur & gladiis.*

Innocentii II. Electio vindicata.

Interea nihil prætеriit Pſeudopontifex *Anacletus* ut ſuas in partes Principes Chriſtianos pertraheret; ut fucum faceret Fidelibus nihil prætermiſit. Dedit imprimis Literas ad *Lotharium* Regem, ſed irrito conatu. In Eccleſiæ etenim unitate ac legitimi Pontificis obedientia perſtitit *Lotharius*, quamvis Anacletiani Cardinales, Proceréſque Romani, ad ejus Majeſtatem pro Antipapa ſcripſiſſent. Nec ad *Lotharium* dumtaxat Romanorum Regem, ſed ad *Ludovicum VI.* Galliarum, Literas dedit per *Ottonem* Tudertinum Epiſcopum, quem Legationis munere adauxit, deferendas. Alium præterea Legatum in Gallias deſtinavit *Anacletus*, *Gregorium* Diaconum Cardinalem, in Provinciam Aquitaniæ, ſcripſitque officioſiſſimas Literas ad Monachos Cluniacenſes, probè ſciens magni fore ponderis, ſi eos Communioni ſuæ addixiſſet, quorum in Galliis magna erat ob pietatis & doctrinæ famam auctoritas. Has Literas Pſeudopontificis *Anacleti* ad diverſos datas è Codice Caſſinenſi exſcripſit, Annalibúſque ſuis inſeruit *Baronius* Tomo XII. ad annum Chriſti MCXXX.

Verum vanus fuit Antipapæ conatus. Nam Cluniacenſes *Innocentio* adhæſerunt, ejúſque electionem, quanto potuere zelo, propugnarunt. Teſtis eſt *Petrus* Venerabilis Abbas Cluniacenſis in Epiſtola ad *Innocentium* data, quæ Libri tertii prima eſt. *Habetis*, inquit, *cum tota Eccleſia vobis à Deo commiſſa, & me in membris Chriſti ultimum; veſtrâmque pariter Cluniacum, qui quandiu fuerit ſpiritus in naribus noſtris, ad obediendum, ad collaborandum, fortaſſis etiam ad commoriendum parati erimus. Nulla certè mutabilium rerum permutatio nos mutare, nihil nos à Paſtore, nihil à Petro, nihil à Chriſto, quæ omnia in te uno habemus, ſeparare poterit.*

Porro judicium Cluniacenſium tanquam præproperum redarguit *Reimbaldus* Leodienſium Epiſcopus quòd velut pendente adhuc lite, nec electionis utriuſque meritis ſatis diſcuſſis, *Innocentii* partes adeo ferventibus ſtudiis tuerentur; immo nec cum Anacletianis orare vellent. Hujus Præſulis Epiſtolam refert *Baronius* Tomo XII. Annalium pag. 197. Edit. Antuerpienſis.

Fruſtra quoque Orientis Imperatorem, fruſtra

A Angliæ Regem, alióſque Principes tentavit *Anacletus*, fruſtra Sanctos Epiſcopos & Monachos ſollicitavit. *Non eſt conſilium contra conſilium Domini* (inquit *S. Bernardus* Epiſtola CXXVI.) *Velociter currit ſermo ejus, in conveniendo populos in unum, & Reges, ut Domino Papæ Innocentio ſerviant & obediant. Quis revocabit? Dei eſſe Judicium ſenſerunt & conſenſerunt Galterius Ravennas, Hildegarius Tarraconenſis, Norbertus Magdeburgenſis, Conradus Salizburgenſis, Archiepiſcopi. Dei eſſe Judicium cognoverunt & acquieverunt Epiſcopi, Equipertus Monaſterienſis, Hildebrannus Piſtorienſis, Bernardus Papienſis, Landulphus Aſtenſis, Hugo Gratianopolitanus, Bernardus Parmenſis.* B *Horum gloria ſpecialis & præcipua ſanctitas etiam hoſtibus reverenda facilè nobis, qui minorem & meriti & officii tenemus locum, aut errare ſecum, aut ſapere perſuaſit. Taceo multitudinem cæterorum, Tuſciæ, Campaniæ, Longobardiæ, Germaniæ, & Aquitaniæ, Galliarum denique & Hiſpaniarum omnium, necnon & univerſæ Orientalis Eccleſiæ tam Archiepiſcoporum quàm Epiſcoporum, quorum nomina ſunt in Libro vitæ, ſed Epiſtolæ brevitas non admittit. Hi omnes unanimes, non conducti pecuniâ, non ſeducti fallaciâ, non illecti privato carnis vel cognationis amore, non tremore compulſi potentiæ ſecularis ſed Dei procul dubio voluntatem ſicut non ignorantes, ita nec diſſimulantes,* C *Petrum Leonis ingenuè refutaverunt, ac ſecuri Gregorium in Papam Innocentium ſuſceperunt. Noſtratum ſanè nemo ex nomine in his expreſſus eſt Literis, quia & omnes compendium non ferunt, & aliquorum invidioſa deſignatio adulationis notam non effugit. Non autem debeo prætermittere Sanctos, qui mundo mortui, Deo meliùs vivunt, quorum vita abſcondita eſt cum Chriſto in gloria, ubi certè ſtudioſè inquirunt, & non dubiè inveniunt beneplacitum Dei, qui ſolliciti ſunt quomodo placeant ei. Itaque Camaldulenſes, Vallumbroſeni, Cartuſienſes, Cluniacenſes, & qui de Majori Monaſterio ſunt, mei quoque Ciſtercienſes,* D *Caſtembienſes, Cadumenſes, Tironenſes, & Savimacenſes, univerſitas denique & unanimitas Fratrum tum Clericorum quàm Monachorum regularis vitæ probatæque converſationis, ſequentes Epiſcopos, tanquam greges Paſtores ſuos, Innocentio firmiter adhærent, ſincerè favent, humiliter parent, verum Apoſtolorum Succeſſorem fideliter recognoſcunt. Quid Reges & Principes terræ? Nonne in eodem ſpiritu unà cum ſubjectis ſibi plebibus, Innocentium pariter amplectuntur, confitentes & ipſi Papam & Epiſcopum animarum ſuarum? Quis poſtremò in quocumque ordine vitæ illuſtris & boni nominis homo idipſum non ſapit? Et tamen adhuc iſti neſcio qua contentioſæ importunitate & importuna contentione reclamant,* E *vocant in cauſam orbem, & cum ſua paucitate univerſitatem flagitant judicari, & qui præjudicaverant in electione, de confirmatione rejudicare contendunt, tunc præproperè agentes, modò præpoſterè retractantes.*

S. Bernardus electionem Innocentii II. vindex.

Nullus tamen partes *Innocentii* magis adjuvit quàm *Bernardus* ipſe. Extant plures illius Epiſtolæ ad Eccleſiæ ſeculique Principes, ſcriptæ pro *Innocentio* & contra *Anacletum*. Sed nulla ſanè luculentior illâ quam proximè laudavimus CXXVI. ad Epiſcopos Aquitaniæ datâ, in qua his verbis utriuſque electionis merita expendit. *Velimus, nolimus* (inquit) *impleri quandoque neceſſe eſt veritatem Spiritus Sancti, ſiquidem illam quæ prophetico ſpiritu prænuntiata legitur in Scripturis diſceſſio, ſed væ homini per quem venit. Quis verò ille niſi homo peccati, qui ſuper electum à Catholicis Catholicum & canonicè, Locum Sanctum invaſit; quem tamen, non quia ſanctus, ſed quia ſummus eſt, affectavit. Invaſit, inquam, invaſit armis, igne, pecunia, non vitæ merito vel virtutum pervenit, in quo ſtat, & ſtat*

A *in quo pervenit. Nam illa quam jactat juratorum ſuorum non electio, ſed factio, umbra tantum fuit, & occaſio velamentum malitiæ. Dici poteſt electio, ſed impudenter, ſed mendaciter. Stat quippe Sententia authentica & Eccleſiaſtica, Poſt primam electionem non eſſe ſecundam. Celebratâ proinde primâ, quæ ſecundo præſumpta eſt, non eſt ſecunda, ſed nulla. Nam etſi quid minùs fortè ſolemniter, minúſve ordinabiliter proceſſit in ea quæ præceſſit, ut hoſtes unitatis contendunt, numquid tamen præſumi altera debuit, niſi ſanè priore priùs diſcuſſâ ratione, caſſatâ Judicio?*

Et infra: *Duo itaque ſunt de quibus contenditur,* B *quiſnam eorum rectiùs videatur Papa: Quorum primò quidem ſi perſonas compares, ut neutri ſanè vel derogare videar, vel adulari, dicam quod dici paſſim reperies, & neminem arbitror diffiteri: Quia videlicet Innocentii noſtri vita vel fama nec æmulum timet, cùm alterius nec ab amico tuta ſit. Dehinc ſi electiones diſcutias, noſtri itidem mox occurrit & promotione purior, & ratione probabilior, & prior tempore. Porro de tempore conſtat: reliqua duo merita probant & dignitas eligentium. Hanc enim, ni fallor, partem ſaniorem invenies, tam Epiſcopos quàm Cardinales Diaconos, ſive Presbyteros, & quorum maximè intereſt de electione Summi Pontificis, &* C *quanti in eligendo juxta Patrum ſcita ſufficiant. Quid in conſecratione? Nonne Oſtienſem, ad quem ſpecialiter ſpectat, habemus? Cùm igitur & electus dignior, & electio ſanior, & actio ordinabilior teneatur, qua iſti ratione, immò qua contentione; contra Jus & fas, & vota omnium bonorum, invita & renitenti Dei Eccleſiæ præficere alium, & illum deponere tentant? Horum conatui tam maligno, tam temerario, totis certè viribus renitendum eſſe videtis.*

Et Epiſtola CXXIV. ad *Hildebertum* Archiepiſcopum Turonenſem: *Ecce*, inquit, *Chriſtus Domini iſte Innocentius poſitus eſt in ruinam & in* D *reſurrectionem multorum. Nam qui Dei ſunt, libenter junguntur ei; qui autem ex adverſo ſtat, aut Antichriſti eſt, aut Antichriſtus. Cernitur abominatio ſtare in Loco Sancto, quem ut obtineret, incendit igni Sanctuarium Dei. Perſequitur Innocentium, & cum eo omnem innocentiam. Fugit ille nimirum à facie Leonis, ſicut dicit Propheta:* Leo rugiet, quis non timebit?.. ... *Suffugit autem, non parcens vitæ ſuæ, ſed dans locum iræ; non ut mortem evaderet, ſed ut vitam acquireret...... Nec ſanè otioſa fuga Innocentii. Laborabat quidem, ſed honeſtatur in laboribus ſuis, pulſus Urbe, ab Orbe ſuſcipitur.... Numquid non omnes Principes cognoverunt quia ipſe eſt verè Dei electus? Francorum, Anglorum, Hiſ-* E *panorum, & poſtremò Romanorum Rex, Innocentium in Papam ſuſcipiunt, & recognoſcunt ſingularem animarum ſuarum Epiſcopum.....* Funiculus triplex difficilè rumpitur. *Electio meliorum, approbatio plurium, & quod his efficacius eſt, morum atteſtatio, Innocentium apud omnes commendant, Summum confirmant Pontificem.*

Unus è Gallicanis Epiſcopis *Gerardus* Engoliſmenſis *Anacleto* Pſeudopontifici adhæſit, à quo eam ob cauſam Legati munere per Aquitaniam adauctus eſt. In eum acriter invehitur *S. Bernardus* Epiſtola CXXVI. ad Aquitaniæ Epiſcopos data. *Ut enim*, inquit, *ſimplicem referam breviter actionem, primus aut inter primos ſcribit Papæ Innocentio. Legationem poſtulat, non obtinet. Indignatur, reſilit ab illo, tranſit ad illum, ipſius ſe eſſe Legatum gloriatur..... An non grande peccatum, & delictum maximum ſuperba illa verecundia, quâ terram & cinerem pudet, non dico ſubjici, ſed non dominari? Propter hoc ergo reliquit homo illum ſuum Patrem Sanctum Innocentium, & Matrem ſuam Sanctam Eccleſiam Catholicam, & adhæret Schiſmaticarchæ ſuo,*

Gerardus Engoliſmenſis Epiſcopus Petri Leonis fautor.

ſuo, & ſunt duo in vanitate unx. Percuſſerunt fœdus ad invicem...... Iſte illum Papam; ille hunc viciſſim Legatum ſcriptitat, ut decipiant ipſi de vanitate in idipſum. Invicem ſe conſolantur, tuentur, commendant, quiſque tamen pro ſe, non pro invicem. Nimirum homines ſunt ſe ipſos amantes. Pari quidem ſtudio convenerunt in unum adversùs Dominum & adversùs Chriſtum ejus, ſed planè intentionibus non cohærent. Quærit magis ex alterutro uterque profectò quæ ſua ſunt, idque (quod audire nefarium eſt) in hæreditate Chriſti. Et infra: *Cæterùm quænam iſta præceps & frontoſa libido dominandi, ut pro obtentu vix annua, quod certè palam eſt, Legationis, primò quidem ſui nec parcat ſenio, nec deferat Sacerdotio; deinde nec lateri Salvatoris, quod in aqua & ſanguine colligendi unitate populi protulit redemptionem, ut quiſquis tentaret dividere quos ille colligeret, & inde redimeret, probaret ſeſe non Chriſtianum, ſed Antichriſtum, reus mortis & Crucis Chriſti.... Audet ſuis Sedibus pellere Sanctos, qui nolunt beſtiam adorare, quæ aperuit os ſuum in blaſphemias, blaſphemare nomen Domini, & tabernaculum ejus; Altare contra Altare erigere tentat; confundere fáſque nefáſque non confunditur; Abbates Abbatibus, Epiſcopos Epiſcopis ſuperintrudere nititur, amovere Catholicos, promovere Schiſmaticos.*

* Arnulfus Archidiaconus Sagienſis De Seq. contra Antipapam pro Innocentio II. * De Liſieux.

Gerardi Engoliſmenſis fortuna & mores.

Tractatum *De Schiſmate* contra *Gerardum* Engoliſmenſem Epiſcopum, *Anacleti* Antipapæ Legatum, ſcripſit Arnulphus Sagienſis * Archidiaconus, deinde Lexovienſis * Epiſcopus, quem *Goſfrido* Carnotenſi Epiſcopo, *Innocentii II.* Legato dicavit. In quo ejus, ac Pſeudopontificis mores, dolos, intruſionem, graphicè deſcribit: egregias verò *Innocentii II.* dotes ſummo Pontificatu dignas commendat. *Gerardum* ex Normannia, patrio ſolo, rei familiaris inopia pulſum, ut ad ignotæ gentis limina peregrinus & mendicus aſtaret, pueritiam ignobili quæſtu, adoleſcentiam ac juventutem incontinentiæ & avaritiæ ſordibus fœdaſſe ſcribit. Ad Epiſcopatum non vitæ probabilis merito, non præcedenti deliberatione, ſed caſu adductum, & cæcarum, ex præcedente diſcordia, mentium motu impellente provectum. Ubi inauguratus eſt, inſolentiâ, quam ante paupertas repreſſerat, efferri cœpiſſe, quos libuit infectari, rapinis & exactionibus exinanire Provinciam, Judicia ſolâ munerum comparatione formare, Nobilium labefactare fortunas; Nepotibus ſuis rerum tradere ſummam, quaſi Platonem ſcientiâ, Catonem moribus, Scipionem genere ſuperarent. Sacra quæque pretio vendere. Nefandis criminibus connivere: quod probat exemplo Engoliſmenſis Abbatiſſæ, & Archidiaconi, quorum ſacrilegum inceſtum non modò diſſimulavit, ſed riſit.

Cap. II. De Romanæ Eccleſiæ Legatione per ambitionem quæſita, per obreptionem impetrata, ſermonem facit. Mores illius Romanum Pontificem ait ignoraſſe, quod & ipſius hypocriſis, & diſtantia locorum effecere. Spectaſſe Chriſti Vicarium illius in rebus gerendis induſtriam, quam plurima literarum ſcientia confirmaret, & utriuſque facundia ſermonibus ornaret. Commiſſa ſibi auctoritate in illa gerenda Provincia abuſum ad cupiditatem & ambitionem explendam. *Ad hoc enim*, inquit, *Concilia celebrari Sanctorum Patrum ſanxit auctoritas, ut inde virtutum doctrina, malorúmque correctio proveniret, & velut exercitus ſui facultate conſpecta ipſam ſe plenius Eccleſia Mater cognoſceret, ut adverſum vitia ſeveriùs inſurgendo, inſtantium bellorum triumphos poſſet confidentiùs auſpicari. Tu verò ad hoc ea convocaſſe quis dubitat, ut cupido animo tuo & libidini dominandi morem gereres; & cùm ſatietatem diſcretè ſingularum cauſarum lucra non præſtant, ipſam plurium multitudo congregata conſtaret?*

Cap. III. *Petrum Leonis* Pſeudopontificem ſuis coloribus pingit *Arnulphus*. Hujus avum Judæum fuiſſe narrat, qui ſuſceptis Fidei Sacramentis, pecuniis, quas in Judaiſmo uſura multiplici corrogarat, jus Romani civis, & illuſtriores Urbis affinitates mercatus eſt. Adoleſcentem in Gallias miſſum ſtudiorum gratiâ, ſuperbum & petulantem fuiſſe, omnique intemperantiæ impudenter addictum, tantam ſibi pravis operibus & fœditate morum infamiam ſuſcitaſſe, ut ejus ortu, ambitione, famâque præcognitis, ipſum eſſe Antichriſtum univerſitas gentium paſſim crederet, & publicè teſtaretur: præſertim quòd ex Judæis ortus; quòd totius Urbis dominium Romanæ Sedis auſpicabatur obtentu, quòd vitiis deditus infamiam nulla virtute redimeret, & quod infinitam patris & avi pecuniam deinceps poſſeſſurus eſſet. *Ruinam orbis* appellatum, & hoc gloriatum nomine. Monaſticum habitum in Cœnobio Cluniacenſi ſuſcepiſſe, ut opprobria vitæ præteritæ ſanctitatis amictu velaret, ac virtutis exiſtimationem bonorum ſocietas quæſita referret. Cardinalem deinde creatum, & variis Legationibus functum, cupiditati ſuæ, potiùs quàm juſtitiæ ſatisfacere ſtuduiſſe, adeo ut illi ea tantùm bonos exitus habuiſſe negotia viderentur, quæ merces adjecta, & marſupii plenitudo ſubſecuta probaret. Lautè & luxurioſè vixiſſe, non apud divites tantùm, ſed apud inopes etiam Eccleſias, quibus poſtea id luere multis jejuniis & algoribus oporteret. Cúmque pauperes Epiſcopos & Abbates graviſſimis vexaſſet expenſis, in ipſa Eccleſiarum ornamenta graſſatum fuiſſe; ut planè ſponſam Domini ſpoliare; ſuiſque ſpoliare monilibus, auſu temerario videretur. Domi propriam Sororem, *Tropeam* nomine, nefario inceſtu polluiſſe, & nepotum ſuorum patrem, filiorum factum avunculum. Cùm Legationem in Galliis obiret, puellam virili veſte amictam circumduxiſſe, quæ ipſi in deliciis erat. Cujus rei teſtem Montiſpeſſulani populum & circumjectam appellat Provinciam. Inter meretricularum amplexus ſe Papam olim futurum jactitaſſe, &c.

Petri Leonis genus, fortuna, mores.

Innocentii II. effigies egregiæque dotes corporis & animi.

Capite IV. *Innocentii II.* Papæ Actus recenſet; ac primò corporis ejus habitudinem deſcribit, deinde mores commendat. *Vir*, inquit; *ſtatura mediocris, quem nec abjectum brevitas, nec immanem reddat immenſæ quantitatis exceſſus. Apparet in oculis ejus & vultu robuſta ſimplicitas, & quæ caſtitatem animi probet verecundia faciei. Quæ profectò facies tanta dignitate reſplendet, ut & ipſi quamdam reverentiam ingerat intuenti. Ei quoque hanc inter cætera munificentiæ ſuæ dona ſpecialem gratiam vis divina largita eſt, ut omnes ſe videntes manſueta ſibi benignitate conciliet; & dilectionem ſolo nanciſcatur aſpectu. Ipſius etenim oculis divinum quiddam ſuperna bonitas inſpiravit, quod plenum gratiâ, quod reverentia dignum, quod honori congruum generaliter arbitretur. Vox blanda, ſed non in nimiam tamen reſoluta mollitiem; ut & ſuavitatis favor, & magnitudinis non deſit auctoritas. Continua vultus alacritas, riſus in ſermonis excurſu ſæpiſſimus, tanta tamen habitus honeſtate, ut verborum, vultúſque poſſit augere, non minuere dignitatem. Quod quidem eò magis allicit intuentes, quoniam id in ipſo quoddam illius æternæ jucunditatis videtur initium, cujus eum in ipſo corpore quaſdam exiſtimo primitias accepiſſe. At ſi vitæ conſideretur integritas, & à primis annis ſub examen omnia redigantur, nihil deformatum crimine, nihil infamia condemnatum. In eo nil illiberale pueritia, nil adoleſcentia fluxum, nihil juventus infame, nil virilis ætas edidit indecorum. Inconcuſſa fides operationi bonæ fundamenta præſtruxit. Conſilio prævidus,*

dus, benignus alloquio, facundia celebris, quàm nec verborum faſtus elatam, nec multitudo faciat affluentem. Tantùmque apud omnes bona exiſtimationis ſervabatur & gratia, ut quod aliàs perrarum eſt, eſſet ei ante electionis ejus tempora nullus hoſtis. Cibi, potúſque tanta ſobrietas, ut illis non faſtidium, ſed abſtinentiæ modus terminator aſſiſtat. Veſtitus autem Apoſtolatus tempori ſanè conveniens, quem nec Profeſſio Clericalis excluderet, Cardinalatus Dignitas non horreret.... Prædicta verò Cardinalatûs Dignitas ab ipſo non impetrata quidem, ſed ob vitæ mundioris; & ſcientiæ purioris meritum ultro data. Cujus muneris ſic geſſit officia, ut ſui ipſum laudibus ampliaret. Fiebat honos titulis ſui poſſeſſoris illuſtrior; nec tantùm propriâ, quantùm adminiſtratoris ſui gloria præfulgebat..... Poſtremò ſi non ille humani generis perfidus adverſator in Petro Leonis Eccleſiæ Dei præſtruxiſſet inſidias, nulla jam poſt Papam Honorium de ſucceſſione quæſtio ſupereſſet; cùm vir unicus unicæ Dignitati divinâ jam videretur providentiâ præformatus. Narrat ibidem *Arnulphus*, quomodo *Innocentius* reluctatus ſit ne ad Summum Pontificatum eveheretur; neque conſenſiſſe, niſi minis excommunicationis compulſum.

Anno Ordinationis ſuæ primo in Gallias appulit *Innocentius II.* & congregato apud Clarummontem Concilio, *Petrum Leonis* Antipapam, cum ſui Schiſmatis conſortibus damnavit, *Ottone Friſingenſi* teſte Lib. VII. Cap. XVIII. Hoc prævenerat Concilium *S. Hugonis* Gratianopolitani Epiſcopi, Comprovincialiúmque Antiſtitum zelus. Qui in Synodo Anicii habita Pſeudopontificem execrati erant teſte *Guigone* Majoris Carthuſiæ Priore in Vita ſancti *Hugonis*.

Congregati interim erant in Stampenſi * Concilio Gallicanæ Eccleſiæ Epiſcopi, ut in commune decernerent, quid reciperent, quid damnarent, inquit Abbas Bonævallis in Vita *S. Bernardi*, Lib. II. *Neque enim*, ait, *Francia cæteris regionibus proclivibus ad Schiſmata, aliquando tali factione fœdata eſt, nec malignorum acquievit erroribus, nec fabricata eſt in Eccleſia idolum, nec venerata in Petri Cathedra monſtrum. Neque enim in talibus cauſis Principalia aliquando eos tenuerunt Edicta, aut generalibus utilitatibus privata commoda prætulerunt; nec declinantes in partem, perſonis detulere, ſed cauſis. Convocato igitur apud Stampas Concilio, Abbas Claravallenſis Bernardus ſpecialiter ab ipſo Francorum Rege & præcipuis quibuſque Sacerdotibus accerſitus, non mediocriter pavidus & tremebundus advenit; periculum quippe & pondus negotii non ignorans. Itinere tamen conſolatus eſt eum Deus, oſtendens ei in viſu noctis Eccleſiam magnam concorditer in Dei laudibus concinentem. Unde ſperavit pacem ſine dubio proventuram. Ubi verò ad locum ventum eſt, celebrato priùs jejunio, & precibus ad Deum fuſis, cùm de eodem verbo tractaturi Rex & Epiſcopi cum Principibus conſediſſent, unum omnium conſilium fuit, una ſententia, ut negotium Dei Famulo imponeretur, & ex ore ejus tota cauſa penderet. Quod ille, timens licèt ac tremens, monitis tamen virorum fidelium acquieſcens, ſuſcepit; & diligenter proſecutus electionis ordinem, electorum merita, vitam & famam prioris electi, aperuit os ſuum, & Spiritus Sanctus implevit illud. Unus ergo omnium ore loquens, ſuſcipiendum ab omnibus Summum Pontificem Innocentium nominavit, & ratum eſſe omnes pariter acclamarunt.*

* D'Eſtampes.

De eodem Concilio ita ſcribit *Arnulphus* Cap. V. Tractatûs laudati: *Nuntiato in Galliis ſchiſmate, dum pro partibus vario favore multi multa loquuntur, fideliſque populus ancipiti raptatur errore, primus Regum Catholicus Princeps Rex Francorum Ludovicus occurrit. Is vocatis Epiſcopis, & omnibus qui probatæ religionis in Galliis habebantur, convocato etiam Clero, Regnique majoribus, Concilium ſtatuit generale. Cùmque ſe Petro Leonis ob ſua & patris obſequia fateretur obnoxium, nihil tamen ſuper hoc Celſitudini Regiæ voluit arrogare: Epiſcopis, & Patribus qui ex Monaſtica Religione convenerant, omni tradita poteſtate, ut eis, & in eos omnis Diffinitio conferretur; eò quòd penès ſanctos Epiſcopos Eccleſiæ diſpenſatio tota conſiſtit; Abbates quos Divinitatis contemplatio recreat, divina latere conſilia non creditur.* Ibidem teſtatur *Girardum* Engoliſmenſem Epiſcopum, cùm huic intereſſe Concilio non poſſet, ad illud Nuntium cum literis deſtinaſſe, & *Innocentii* electioni fuiſſe ſuffragatum, ſcripſiſſeque *cum ipſo ſtare juſtitiam, eò quòd planè vir eſſet honeſtatis egregiæ; & ipſius electio prima tempore, & à præcipuis Romanæ Eccleſiæ fuerat celebrata perſonis. Porro Petrum per opulentam manum Cathedram poſteriùs uſurpaſſe, virum adeo vita reprobatum & nomine, ut ſi ipſum etiam qualibet electionis forma defenderet; promoveri tamen vitæ qualitas & infamia minimè ſuſtineret.*

Mox cœptum de Stampenſi Concilio ſermonem reſumens, ſubdit: *Tandem ergo favore Divinitatis multis lachrymis implorato, dum utriuſque perſonæ merita, & proſequentia partes ſtudia conferuntur, inventus eſt Petrus indignior, adeo ut ex ipſius comparatione alteri perſonæ irrogari gravis injuria videretur. Studia verò partium tanta dividebat imparitas, ut Petro nondum extra Urbis mœnia quiſquam faveret, alterum infra Urbem quidem pars potior elegiſſet, & extra Urbem uſque ad fines terræ tota jam ferè Patrem confiteretur Eccleſia. Sumpta igitur ex Magni Leonis Papæ Decreto ſententia, ubi ſe partium vota diviſerant, viſus eſt illis jure Canonico præferendus is, qui majoribus ſtudiis juvabatur & meritis. Quâ nimirum ratione cùm in Papam Innocentium inſpirante Domino conveniſſent, ipſi ſtatim de obedientia tua & debita ſubjectione ſcripſiſti.* Addit *Gerardum* poſtea ſententiam mutaſſe, ob negatum ſibi ab *Innocentio* Legationis munus, & ad *Anacletum* defeciſſe, idque multis exaggerat, ipſum falſi crimine, & inconſtantiæ accuſans.

Capite VII. partem utramque ponderat fautorum meritis. Solam *Petri Leonis* familiam, Rogerium Siciliæ Pſeudo-Regem, & *Vvillelmum* Pictavenſem Comitem ab ejus partibus ſtare cum *Girardo* oſtendit: *Innocentio* verò parere Principes cæteros, & Religioſos Ordines Spiritu Dei illuſtratos. *Audi ergo*, inquit, *cum quibus habites, & quorum conſortia reſpuas. Infidelis univerſitas illa quam ſequeris, familia Petri Leonis eſt, nondum fermento Judaïcæ corruptionis penitus expiata. Et Tyrannus ille, quem ultrix Tyrannorum Sicilia ſuſtinet, Dionyſii Succeſſor, Aulæ ipſius hæres, & ominis, emptus inani Regis nomine...... Huic numero ſolus Pictavienſis Comes adjicitur, voluptatum vir, animalis homo, arcana ſpiritualium non attingens, ob repulſam petitionis illicitæ mancipatus errori. Sub qua paucitate ſi quis dixerit Sanctam Eccleſiam contineri, certè non derogata ſolùm Chriſti videtur hæreditas, ſed penitùs abrogata...... Partem verò noſtram, ſi tamen hac tantilla cogat exceptio, ut nomine partis univerſitas ferè tota vocetur, omnis Imperator, omnis Rex, omnis Princeps, omnis homo denique profitetur, quicumque Chriſtiani numinis inſignitur honore. Sed ego, ſi qua fides eſt, favorem Principum populique, quos adhuc ſecularis tenet affectio compeditos: in tam divino negotio negligenter attendo. Horum in hoc mihi conſenſus præcipuus eſt; horum me movet, meorum trahit, tractum tenet auctoritas, quibus datum eſt noſſe Myſterium Regni Dei, quorum in cœlis eſſe jam ex parte converſatio perhibetur, Quales revera ſunt qui Carthuſiæ*

thuſia perpetuas nives inhabitant, & qui à Ciſtercienſi, vel Cluniacenſi Monaſterio profluentes lucis ſuæ radios undique diffuderunt. Hi enim à manibus ſuis & animo, ſaniore conſilio terrena removentes, aſpera veſte, cibo cùm raro, tum arido, vigiliis, multiſque laboribus corpus macerant, ad eam tantùm retributionem totis viribus anhelantes, quam diligentibus ſe Gratia repromiſit. Horum ſancta converſatio, ſermo ſapiens, in divinis diſcretio perſpicax, quam denique nulla nubes terrenæ denſitatis offuſcat ..... Horum ergo mentes promiſſus Spiritus Sanctus inhabitat, quas congrua ſibi templa paravit, & eas neceſſariò plena cognitione veritatis illuſtrat. Quoniam ſi Spiritus Deus eſt, Deus autem veritas, profectò ſub præſentia Spiritus non reſtat ignorantia veritatis. Hæc *Arnulphus* Sagienſis Archidiaconus, & Lexovienſis deinde Epiſcopus, cujus Tractatus à Domno *Luca Dacherio* Ordinis Benedictini erudito Monacho editus eſt Tomo II. *Spicilegii.*

Vulgrinus Bituricenſis Archiepiſcopus Innocentii II. cauſam egregiè tuetur.

Cùm *Girardus* Antipapæ Legatus Aquitaniæ Epiſcopos *Innocentio II.* adhærentes, ſibique reſiſtentes vexaret, nonnullòſque depoſuiſſet, ac Burdigalenſem Archiepiſcopatum abſque Suffraganeorum aſſenſu invaſiſſet, Xantonenſis, Petragoricenſis, & Pictavenſis Epiſcopi ad *Vulgrinum* Bituricenſem Archiepiſcopum, Aquitaniæ Primatem ſcripſere, obſecrantes ut eorum Eccleſiis ſuccurreret, ac *Girardum* ſchiſmatis ſigniferum coërceret. Non defuit officio *Vulgrinus* Archipræſul probatiſſimus, datiſque literis ad Burdigalenſis Provinciæ Epiſcopos, & ejuſdem Eccleſiæ Clerum ac Populum, eos in obedientia *Innocentii II.* confirmavit, & ad ſuſtinendam pro juſtitia & unitate Eccleſiæ perſecutionem excitavit: latam ab *Innocentio* contra *Girardum* promulgavit ſententiam: electionem ipſius à Burdigalenſis Eccleſiæ Canonicis violentia Comitis Pictavenſis factam irritam declaravit, & ne quis ei pareret, prohibuit. Hæc in primis verba obſervatione digna ſunt: *Sæpe accidit ut machinatione Hæreticorum & tyrannide Principum à Sedibus ſuis Catholici & Religioſi expellerentur Epiſcopi, non tamen everti potuit Eccleſia Dei: quia enim ædificata eſt ſupra petram, non poſſunt adversùs eam portæ inferi prævalere. Quia igitur in partibus veſtris aperta eſt porta inferi, caveant omnes Catholici ne per eam corruant, & deſcendant in infernum viventes. Qui tunc corruunt & deſcendunt, qui à Romana diſcedunt Eccleſia: qui putant Romanam Eccleſiam parietes eſſe vel marmora. Catholici Epiſcopi, Catholici Cardinales, qui cum Domino Papa Innocentio perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, hi ſunt Romana Eccleſia: non illi perſecutores qui Sacram Sedem violenter tenendo violant, nec illi Schiſmatici, qui magis timuerunt hominem quàm Deum: qui adhærentes Petro Leonis, amiſerunt petram juſtitiæ, quæ conculcabit leonem & draconem, & citò conteret ſub pedibus ſuis omnem Satanæ poteſtatem. Vos autem, Fratres, fundamento petræ, ſuper quod ædificare cœpiſtis, firmiter inhærete. Minas Principum, damna poſſeſſionum, vexationes corporum, (charitate foras mittente timorem) contemnite*, &c.

In altera Epiſtola ad eoſdem ita ſcribit: *Gratias agimus Deo pro vobis, quia fides veſtra annunciatur in univerſo mundo. Facti eſtis Eccleſiæ Dei exemplum, & ſpeculum virtutis & fidei. Renovata eſt in vobis Sanctorum Martyrum fortitudo. Aliis curvantibus genua ſua ante Baal, vos pro Fide Catholica fideliter dimicatis, & Deo præſtante virtutem, inventi eſtis in fide ſtabiles & in opere efficaces. .... Quod nos quidem qui in regimine primæ Sedis, authore Deo, conſtituti ſumus, Domino Papæ Innocentio, ſicut Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Præſuli, & Catholicæ univerſalis Eccleſiæ Paſtori, ſincera devotione obedimus, nihilque per quod ab ejus obedientia dimoveri poſſimus. In hac unitate nobiſcum perſeverant Patriarchæ & Primates, Metropolitani & Epiſcopi innumerabiles. In hac unitate permanet Dominus Rex Francorum, ſimiliter & Rex Anglorum, Rex Alemanorum, Rex Hiſpanorum, & Rex Hieroſolymorum, Duces ac Principes ferè totius orbis terrarum. Hæc eſt Catholica, hæc eſt univerſalis Eccleſia, quæ fulget in Oriente, & paret uſque in Occidentem.* Has Literas legere eſt Capite LXIII. Patriarchii Bituricenſis editi à *P. Philippo Labbe* Tomo II. Novæ Bibliothecæ Manuſcriptorum Librorum.

Poſt Concilia Remis & Leodii celebrata anno milleſimo centeſimo trigeſimo-primo, & Placentiæ, Piſiſque anno milleſimo centeſimo trigeſimo-quarto, in quibus Anathemate confixus eſt *Anacletus* Antipapa cum ſuis aſſeclis ac fautoribus; Aquitaniâ per *S. Bernardum* & *Goffridum* Carnotenſem Epiſcopum Legatúmque Apoſtolicum ad *Innocentii* obedientiam revocatâ, anno milleſimo centeſimo trigeſimo-quinto; *Anacleto* è vivis ſublato, pacéque per *Victoris* alterius Antipapæ ceſſionem Eccleſiæ redditâ anno milleſimo centeſimo trigeſimo-octavo; Concilium Lateranenſe, de quo agimus, celebratum eſt ad firmandam Eccleſiæ pacem, anno milleſimo centeſimo trigeſimo-nono: in quo Acta *Petri Leonis* reſciſſa ſunt, & Ordinationes miſſæ in irritum Canone xxx. cujus hæc ſunt verba: *Ad hæc Ordinationes factas à Petro Leonis, & aliis Schiſmaticis & Hæreticis, evacuamus & irritas eſſe cenſemus.* Quo ſenſu Canon iſte ſit intelligendus, *Innocentii II.* verba in Mauriniacenſi Chronico relata indicant: *Et quicunque*, inquit, *per Girardum Engoliſmenſem ad Altaris officium acceſſerunt, Apoſtolica Auctoritate interdicimus ne ipſum impleant, & in illo Ordinis gradu perenniter demorantes, ad ſuperiorem non aſcendant.* Addit idem Chronographus, *Gaufridum* Carnotenſem Epiſcopum, & Legatum Apoſtolicum, totam Aquitaniam perluſtraſſe, & Altaria à *Girardo* Engoliſmenſi, vel *Gilone* Tuſculanenſi Epiſcopo Schiſmatico conſecrata, ſolemni ritu execratum fuiſſe, ac propriis manibus diruiſſe, aliáque extrui juſſiſſe.

Concilium Lateranenſe ſecundum.

Ordinationes à Petro Leonis factæ irritæ declarantur.

ARTICULUS II.

Petrobuſianorum, & Arnaldiſtarum Hæreſes: altera Concilii celebrandi Ratio.

DE *Petri de Bruis* & *Arnaldi de Brixia* erroribus in Synopſi ſatis ſupérque actum eſt. Damnati fuere Petrobuſiani in Concilio Toloſano, Præſide *Calixto II.* anno milleſimo centeſimo decimo-nono, octavò Idus Junii, Canone III. quo palam eſt eoſdem errores damnari, qui Petrobuſianis à *Petro* Venerabili Abbate Cluniacenſi tribuuntur. Porrò cum hunc Canonem Toloſanum inter ſuos retulerit Concilium iſtud noſtrum Lateranenſe, neceſſariò aſſerendum eſt Petrobuſianos in hoc Concilio iterùm proſcriptos eſſe cum Arnaldiſtis. Nam *Arnaldum de Brixia* diſcipulum fuiſſe *Petri de Bruis*, & errorum ipſius inſtauratorem ac propagatorem, facilè conſtat. Canonis porro Lateranenſis XXIII. qui & Toloſanus tertius eſt, hæc ſunt verba: *Eos autem qui religioſitatis ſpeciem ſimulantes, Dominici Corporis & Sanguinis Sacramentum, Baptiſma puerorum, Sacerdotium, & cæteros Eccleſiaſticos Ordines, & legitimarum damnant fœdera nuptiarum, tanquam Hæreticos ab Eccleſia Dei pellimus, damnamus, & per Poteſtates exteras coërceri præcipimus. Defenſores quoque ipſorum ejuſdem damnationis vinculo innodamus.* Hi Anabaptiſtarum & Calviniſtarum Patriarchæ.

ART. III.

ARTICULUS III.

Reſtauratio Chriſtiana & Eccleſiaſtica Diſciplinæ, tertia Concilii celebrandi Ratio.

COllapſa erat diuturno Schiſmate Diſciplina; nec conditi olim Canones executioni mandabantur. Simonia, Clericorum incontinentia, bellorum privatorum, ludorúmque gladiatoriorum furor, conſanguineorum connubia, Beneficiorum abſque Canonica Inſtitutione poſſeſſio, Monachorum & Sanctimonialium diſſoluti mores, everſio Pœnitentialis Diſciplinæ, Eccleſiæ faciem turpiſſimum in modum deformabant. Hæc aliáque mala ſancta Synodus Oecumenica Lateranenſis Secunda, ejúſque Præſes *Innocentius* II. Canonibus octo ſupra viginti curarunt. (Alii enim duo Hæreticorum, & Schiſmaticorum damnationem continent.)

Summa Canonum Concilii Oecumenici Lateranenſis II.

Canon primus, ſimoniacè Ordinatos ab Officio dejicit. *Secundus*, venditionem & emptionem Sacramentorum & rerum ſacrarum, atque Dignitatum Eccleſiaſticarum execratur, emptores honoribus privat malè partis, & cum ipſis venditores, & interventores, infamiæ nota percellendos edicit. *Et nec pro paſtu, nec ſub obtentu alicujus conſuetudinis, ante, vel poſt, aliquid à quoquam exigi vel dari* patitur, *quoniam ſimoniacum eſt*.

Canon tertius, excommunicatos à ſuis Epiſcopis, ab aliis recipi vetat, ſub pœna excommunicationis.

Canon quartus, Clericos veſtium ſuperfluitate, colore, forma, & capillitio intuentium oculos offendentes, niſi ab Epiſcopis admoniti ſe correxerint, Eccleſiaſticis privandos Beneficiis decernit.

Canon quintus, Decretum Chalcedonenſis Concilii obſervari jubet, quo ſancitum eſt, *Ut decedentium bona Epiſcoporum à nullo omnino hominum diripiantur, ſed ad opus Eccleſiæ & Succeſſoris ſui in libera Oeconomi & Clericorum permaneant poteſtate: Ceſſet igitur de cætero illa deteſtabilis & ſæva rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præſumpſerit, excommunicationi ſubjaceat*. Simili pœnæ ſubjiciuntur, qui morientium Preſbyterorum vel Clericorum bona diripuerint. Canon iſte vigeſimus-ſecundus eſt Concilii Chalcedonenſis, cujus executionem Remenſis Synodus anno MCXXXI. Præſide *Innocentio II*. celebrata, jam ante imperaverat iiſdem verbis Canone III.

Canon ſextus decernit, ut qui in Ordine Subdiaconatus & ſupra uxores duxerint, aut concubinas habuerint, Officio & Eccleſiaſtico Beneficio careant.

Canon ſeptimus prohibet ne Sacerdotum conjugatorum aut concubinariorum Miſſas quis audiat; quod olim à *Gregorio VII. Urbano II. & Paſchali II.* fuerat interdictum. Majorum Clericorum, Canonicorum Regularium, & Monachorum Profeſſorum conjugia irrita declarat dirimique jubet: contrahentes verò Pœnitentiæ addici.

Canon octavus, de Sanctimonialibus idem præcipit obſervari.

Canon nonus prohibet ne Monachi & Canonici Regulares Jus Civile & Medicinam gratiâ lucri temporalis addiſcant, & exerceant, & cauſarum Patronos agant; quod Imperialibus etiam Conſtitutionibus vetitum eſt. Si qui verò Epiſcopi, Abbates, aut Priores id permiſerint, eos ſpoliandos honoribus, & excommunicatione plectendos Concilium decernit.

Decimarum poſſeſſio ac retentio Laïcis vetita.

Canon decimus prohibet ne Laïci decimas vel Eccleſias retineant, quas niſi Eccleſiæ reſtituant, *ſacrilegii crimen* committunt, & *periculum æternæ* A damnationis incurrunt; ſive *ab Epiſcopis*, ſive à *Regibus*, vel quibuſlibet perſonis eas acceperint. Qui Eccleſias tenent; nec Epiſcopis reſtituere volunt, excommunicatione feriuntur.

Idem Canon Decreta olim condita renovat, ne Decani, & Archidiaconi, niſi ex Preſbyteris vel Diaconis aſſumantur: his Dignitatibus privat, qui ordinari noluerint: vetat proinde ne adoleſcentibus, ſed qui prudentia & merito vitæ clareſcant, conferantur. Denique cavet ne Parochiales Eccleſiæ conductitiis Preſbyteris committantur, præcipítque ut unaquæque Eccleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat Sacerdotem. Pars prior iſ- B tius Canonis, qua decimarum poſſeſſio Laïcis prohibetur, exſcripta eſt ex Concilio Romano V. ſub *Gregorio VII.* anno MCLXXVIII. cujus Canon VI. iiſdem verbis conceptus eſt. Concilium Claromontanum omnibus Laïcis interdixerat, ne Eccleſias vel Altaria retinerent: quem Canonem *Ordericus Vitalis* his verbis expreſſit: *Laïcus decimas nec vendat nec retineat.* Concilium Rothomagenſe anno MXCVI. Canone V. vetuerat ne Laïci partem aliquam decimarum & oblationum retinerent. Nobiles enim cùm ad reſtituendas Eccleſiis decimas *Guillelmus Conqueſtor* adegiſſet, poſt ejus C mortem jus aliquod ſibi in illarum partem vendicabant, ut antiquæ conſuetudinis reliquias. Hinc ſtatuit Synodus, *Ut omnes Eccleſiæ ita ſint ſaiſitæ de rebus ſuis, ſicut fuerunt tempore Guillelmi Regis, & cum eiſdem conſuetudinibus, & quòd nullus Laïcus participationem habeat in tertia parte decimæ, vel in ſepultura, vel in oblatione Altaris.* Concilium Nemauſenſe Canone VI. ita ſanxerat: *Laïcus qui oblationem Eccleſiæ, ſepulturam, decimam, aut terram ſanctuarii tenuerit, ab omnium Fidelium communione ſeparetur.* Idem confirmarat Concilium Pictavenſe, cui *Paſchalis II.* Legati præfuerunt, Canone XVI. Has omnes prohibitiones confirmat ſacra Synodus Lateranenſis II. Quia D *Decimas in uſum pietatis conceſſas Canonica demonſtrat auctoritas.* Decimas olim *Carolus Martellus* invaſerat, Militibúſque ſuis contulerat. Eccleſiæ periculoſis temporibus decimas Defenſoribus ſuis conceſſerant. Interdum eas uſurparant Laïci, & earum confirmationem à Regibus obtinuerant: eáſque cæteris bonis ſuis ac feudis adjunxerant, & in unum veluti corpus cum illis redactas, tranſmiſerant ad hæredes. Originis tamen ſuæ conditionem ac naturam non ideo amiſerant, aut ex commixtione cum profanis bonis evaſerant ipſæ profanæ; ſicut bona Regii Domanii, cùm à Regi- E bus oppignerantur, & iis fruenda conceduntur qui difficillimis temporibus Regii Ærarii penuriam ſuis facultatibus ſuppleverunt, aut aliàs de Regno & Rege ſunt bene meriti, non ideo excidunt à conditione ſua, aut in ſortem bonorum privatorum relabuntur. Unde ſicut Reges Domanii ſui bona ſive à Deceſſoribus Regibus alienata, ſive à Nobilibus olim uſurpata, Jure ſuo repetunt ac Domanio ſuo vindicant, qualibet diuturna poſſeſſione non obſtante, quia poſſeſſionis diuturnitas in his non præſcribit: ita Eccleſia Decimas à Laïcis poſſeſſas jure ſuo ſibi poterat vindicare ac repetere, ſive F à Regibus, ſive ab Epiſcopis, ſive ab aliis conceſſæ eſſent, ſive ab ipſis aut ab eorum majoribus uſurpatæ: quia decimæ illæ bonorum Eccleſiaſticorum, & *in uſum pietatis conceſſorum*, naturam & conditionem non amiſerant, ipſarúmque diuturna poſſeſſio non prohibebat reverſionem, ſi eas Eccleſia repeteret. Bona enim Eccleſiæ alienata contra diſpoſitionem Canonum, aut uſurpata, repeti poſſunt: nec jus Eccleſiæ qualibet diuturna poſſeſſione præſcribitur. Decimas tamen quas Eccleſia Laïcis de ſe bene meritis in Feudum perpetuum conceſſerat,

conceſſerat, & quæ propterea *infeodata* appellantur, non complectitur iſte Canon.

Decreta De Treuga & Pace.

Canones undecimus & duodecimus, ſtatunt de *Treuga & Pace*, ſive de induciis à bellis privatis, quorum furorem cum ſtatim ſiſtere non poſſet Eccleſia, quædam veluti repagula & obices appoſuit, Pacem abſolutiſſimam quibuſdam perſonis concedi jubens, aliis Treugam ſive inducias certis diebus quarum infractores Anathemate plecterentur. Pax omni tempore indulta Canone undecimo Concilii II. Lateranenſis, ratione Preſbyterorum, Clericorum, Monachorum, peregrinorum, mercatorum, ruſticorum euntium & redeuntium, agricolarum cum bobus, equis aratoribus, & ovibus: ratione verò cæterorum Treuga, id eſt, induciæ aliquot dierum imperatæ Canone XII. ſcilicet à Mercurii ſuprema die uſque ad diluculum diei Lunæ ſubſequentis, & ab Adventu Domini uſque ad octavas Epiphaniæ, & à Quinquageſima uſque ad octavas Paſchæ, ſub pœna excommunicationis: quam ſi Epiſcopi infligere negligerent, damnum incurrerent Dignitatis. Pax hujuſmodi decreta primùm fuit ab Epiſcopis Gallicanis anno circiter MXXXIV. quo plurima *De reformanda pace* Concilia habita *Glaber Rodulphus* teſtatur lib. IV. Cap. V. *Erat*, inquit, *deſcriptio capitatim digeſta, qua continebantur tam illa quæ prohibebantur, quàm illa quæ devota ſponſione omnipotenti Domino offerre decreverant. In quibus potiſſimum erat de inviolabili pace conſervanda, ut ſcilicet viri utriuſque conditionis, cujuſcumque antea fuiſſent rei obnoxii, abſque formidine procederent armis vacui. Prædo namque aut invaſor alterius facultatis, Legum diſtrictione arctatus, vel donis facultatum, ſeu pœnis corporis acerrimè mulctaretur. Locis nihilominus ſacris omnium Eccleſiarum honor & reverentia talis exhiberetur, ut ſi quis ad ea cujuſcumque culpa obnoxius confugium faceret, illæſus evaderet, niſi ſolummodo ille qui prædictæ pacis pactum violaſſet. Clericis ſimiliter omnibus, Monachis & Sanctimonialibus, ut ſi quis cum eis per regionem pergeret, nullam vim ab aliquo pateretur.*

Anno MXLI. *Treuga Domini*, ſeu induciæ à bellis privatis, primùm per Aquitaniam, deinde ſenſim per alias Galliarum Provincias promulgatæ ſunt, ut idem *Glaber* teſtatur lib. V. cap. I. *Contigit verò*, inquit, *ipſo in tempore, inſpirante divina gratia, primitus in partibus Aquitanicis, deinde paulatim per univerſum Galliarum territorium, firmari pactum propter timorem Dei pariter & amorem. Taliter ut nemo mortalium à Feria quarta veſpere uſque ad ſecundam Feriam incipiente luce, auſu temerario præſumeret quippiam alicui homini per vim auferre, neque ultionis vindictam à quocumque inimico exigere, nec etiam à fidejuſſore vadimonium ſumere. Quod ſi ab aliquo fieri contigiſſet, contra hoc Decretum publicum, aut de vita componeret, aut à Chriſtianorum conſortio expulſus, patria pelleretur. Hoc inſuper placuit univerſis, veluti vulgò dicitur, ut Treuga Domini vocaretur. Quæ videlicet humanis non ſolum fulta præſidiis, verùm etiam multoties divinis ſuffragata terroribus. Nam plerique veſani audaci temeritate præſcriptum pactum non timuere tranſgredi, in quibus protinus aut divina vindex ira, ſeu humanus gladius ultor extitit. Et hoc paſſim tam frequenter contigit, ut præ ſui multitudine ſingulatim non queant adnotari. Et hoc ſatis juſtè: Nam ſicut dies Dominicus propter Dominicam Reſurrectionem venerabilis habetur, & octavus cognominatur; ita quintus, ſextus & ſeptimus, ob Dominicæ Cœnæ, & ejuſdem Paſſionis reverentiam, debent ab iniquis actionibus eſſe feriati. Contigit enim ut dum pene per totas Gallias hoc diffidium firmiter cuſtodiretur, Neuſtria gens illud ſuſcipere recuſaret. Erat enim hujus rei occaſio diſſidium ſuperbiſſimi litigii, quod ortum fuerat inter Henricum Regem filium Roberti, & filios ſupradicti Odonis, qui viciſſim innodiis bella miſcentes inteſtina, ſibimet damna referentes non modica, plurimas ſuorum ſtrages dederunt. Deinde quoque occulto Dei judicio cœpit deſævire in ipſorum plebibus divina ultio. Conſumpſit enim quidam mortifer ardor multos tam de Magnatibus, quàm de mediocribus atque infimis populi: quoſdam verò truncatis membrorum partibus reſervavit ad futurorum exemplum.*

Vvillelmus Conqueſtor hanc pacem & Treugam in Anglia & Normannia ſancivit lege data, quæ conſilio Epiſcoporum & Baronum confirmata eſt in Concilio apud *Juliobonam* * celebrato anno MLXXX. teſte *Orderico Vital.* lib. V. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, pag. 552. his verbis: *Pax Dei (quæ vulgo Trevia dicitur) ſicut ipſe Princeps Guillelmus eam initio conſtituerat, firmiter teneatur, & per ſingulas Parochias dictis excommunicationibus renovetur. Qui verò ſervare contempſerint, vel aliquatenus fregerint, Epiſcopi ſecundum quod prius ſtatutum eſt, judicando juſtitiam faciant. Si quis verò Epiſcopo ſuo inobediens fuerit, domino, in cujus terra habitat, Epiſcopus hoc demonſtret, & ille ſubdat eum Epiſcopali juſtitiæ. Quod ſi & dominus facere contempſerit, Regis Vicecomes per Epiſcopum inde requiſitus, omni remota excuſatione faciat.* Eaſdem inducias in Barcinonenſi Comitatu decrevit *Raimundus Berengarius* Comes anno MLX. Hæc Decreta ab *Urbano II.* & in Synodo Claromontana anno MXCV. & à *Paſchali II.* anno MCII. in Synodo Romana, recepta & amplificata ſunt. Eodem anno *Guillelmus* Auſcitanus * Archiepiſcopus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Pacem & Treugam juxta ſtatuta Romani Concilii in Provincia ſua promulgavit, ut teſtantur ejus Literæ ab Illuſtriſſimo Archipræſule *Petro de Marca* ex Codice MS. Laſcurrenſis * Capituli editæ in Hiſtoria Bearnenſi, & in Notis ad Concilium Claromontanum. Eadem hæc de qua agimus, Synodus Lateranenſis Oecumenica II. ſub *Innocentio II.* & altera Lateranenſis pariter Oecumenica ſub *Alexandro III.* ut ſuo loco dicemus, confirmarunt. De his *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola XC. ad *Daimbertum* Senonenſem Archiepiſcopum ſcribebat: *Trevia Dei non eſt communi lege ſancita, pro communi tamen utilitate hominum, ex placito & pacto civitatis ac patriæ Epiſcoporum & Eccleſiarum, ut noſtis, eſt auctoritate firmata. Unde Judicia violatæ pacis modificari oportet ſecundùm pacta & diffinitiones quas unaquaque Eccleſia conſenſu Parochianorum inſtituit: & per ſcripturam vel bonorum hominum teſtimonium memoriæ commendavit.* Hujus pacis induciarúmque Conſtitutiones relatæ ſunt in Libros Decretalium ſub Titulo *De Treuga & Pace.* Unde mirari ſubit quòd Annalium Eccleſiaſticorum doctiſſimus Conditor ad annum MXXXIV. laudata ſuperiùs *Glabri* teſtimonia referens, Gallicanos Epiſcopos ſugillet ob certos Induciarum dies conſtitutos: & quòd hæc eorum Decreta de feriatione à ſtrepitu fori, & privatis diſſenſionibus, vir alioqui perſpicaciſſimus intellexerit: cùm de ultione injuriarum ferro, manúque, prædationibus & incendiis, actum fuiſſe, *Glabri* contextus evidenter prodet. Sed de his ſatis: Cœptam Canonum Lateranenſis Concilii II. enarrationem & expoſitionem perſequamur.

* L'Iſlebonne.

* D'Auche.

* De l'Eſcar.

Baronius emendatur.

Canon XIII. inſatiabilem fœneratorum rapacitatem damnat, *Divinis & humanis Legibus per Scripturam in Veteri & Novo Teſtamento abdicatam*, & fœneratores *ab omni Eccleſiaſtica conſolatione* ſequeſtrat; præcipítque ut *niſi cum ſumma cautela* non abſolvantur & ad Communionem recipiantur; ſed *in tota vita infames habeantur: & niſi reſipuerint,*

Uſura Divinis & Humanis Legibus damnata.

Uſuratiorum pœna.

Chriſtiana

Canones Lateranenſes cum Sacra Scriptura & Traditione conſentiunt.

Chriſtianâ ſepulturâ priventur. Utriuſque Teſtamenti Scriptura, adeóque Divino Jure uſuras prohiberi, rectè docet Sacra Synodus Lateranenſis. Nam quod Vetus Teſtamentum ſpectat, Levitici XXV. hanc Legem Deus tulit: *Pecuniam tuam non dabis fratri tuo ad uſuram.* Et Deutoronomii XXIII. *Fratri tuo abſque uſura id quod indiget commodabis.* Pſalmo XIV. Æterna Beatitudo iis duntaxat promittitur, qui ſectantur munditiam, qui linguam veracem, qui innocuas manus habent, & pecuniam ſuam ad uſuram non commodant: *Domine! quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? &c. Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram, &c.* Ezechielis XVIII. inter viri juſti dotes neceſſarias ut verè ſit juſtus & vita vivat, hæc numeratur: *Si ad uſuram non commodaverit, & ampliùs non acceperit.* Et cap. 22. inter ſcelera propter quæ minatur Deus ſe indignationem ſuam ſuper Judæos effuſurum, uſuras numerat: *Munera acceperunt apud te ad effundendum ſanguinem, uſuram & ſuperabundantiam accepiſti.* Quod ſpectat Legem Evangelicam, inter præcepta legis naturæ Decalogo comprehenſa, & in Evangelio renovata; Matthæi XIX. illud legimus: *Non furtum facies:* cui præcepto uſura adverſatur: ſiquidem quod ex mutuo accipitur ultra ſortem legitimo titulo quæſitum non eſt, ſed res eſt aliena, invito domino extorta. Sicut enim à furti crimine non excuſatur ille cui viator cum minis poſtulanti pecuniam omnem tradit, ut vitam redimat; ita qui pecuniam commodans indigenti ab eo uſuras exigit, & extorquet, furti reus eſt ſicut enim viator extra vitæ periculum aut caſum illatæ violentiæ pecuniam ſuam non traderet homini qui armata manu petit; ita qui mutuò pecuniam accipiens aliquid ultra ſortem ſe daturum paciſcitur, extra has anguſtias poſitus id non faceret. Quamobrem invitus dare cenſetur. Denique *Lucæ VI.* Chriſtus hanc mutuum dandi Regulam Chriſtianis tradit: *Mutuum date, nihil inde ſperantes.* Quod non minùs præceptum eſt quàm inimicorum dilectio cui ſubjungitur: *Verumtamen diligite inimicos veſtros: benefacite, & mutuum date, nihil inde ſperantes.* Non ſolùm à paupere, ſed etiam à divite, aliquid ultra ſortem exigere Lege divina vetitum eſt, cùm in uſuræ prohibitione nulla apponatur exceptio, ſicut nec in prohibitione furti: quamvis uſuras à pauperibus exigere gravius peccatum ſit & immanius, quàm à divitibus; ſicut furari pauperi gravius atque crudelius eſt quàm diviti; licèt utrumque ſit peccatum. Faceſſant itaque Jureconſulti quidam, qui uſuram Jure Divino prohibitam negant, & ad conſilia dumtaxat pertinere volunt quicquid in Scriptura Sacra adversùs uſuras continetur: vel immodicas quidem uſuras, non autem mediocres prohibitas eſſe; quæ *Molinæi* Auctoris damnati ſententia eſt. Longè aliter ſenſere Chriſtianæ Legis Interpretes Eccleſiæque Patres SS. Baſilius, Gregorius, Nyſſenus, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, &c. Baſilius quidem in Pſalmum XIV. *Inhumanitas eſt maxima*, inquit, *ſi is qui egeſtate premitur, mutuum ad vitæ ſubſidium quærat, dives verò minimè ſorte contentus, ex miſeri calamitate proventus & opes ſibi excogitet, Dominus enim palam nobis præcipit:* Ne vultum avertas ab eo, qui abs te mutuum petit..... *Pecunias, dic mihi, & quæſtum quæris ex inope? Et ſi ille ditiorem te reddere potuiſſet, quid ad tuam januam quæſiviſſet? Auxilium cùm advenerit requirendum, reperit hoſtem, auxiliare antidotum cùm quæſierit diligenter, in exitiale venenum incidit. Officium tuum fuerat, hominis depreſſi egeſtatem conſolari: tu contra potiùs adauges, fructum ex homine deſtituto acquirens: veluti ſi quis Medicus ad ægrotantes ingreſſus, loco reddendæ ſanitatis, id quod eis virium reſtabat, auferret. Et tu inopum calamitates materiam tibi conſtituis augendi proventus? Utque coloni ad ſatorum augmentum imbres expectant: ſic tu inopiam & publicam egeſtatem hominum, ut pecunia tibi ſuccreſcat, & fias lucroſior, exquiris. An ignoras quòd major tibi peccatorum exurgat acervus, quàm ſit acceſſus opum, quem ex uſuris venaris?*

Et infra: *Lepores aiunt ejus eſſe naturæ, ut ſimul & pariant, & nutriant, & ſuperfœtent: ſic & fœneratoribus pecunia ſimul tempore & dantur ad uſuram, & gignunt, & ſuperfœtant. Nondum enim in manus accepiſti, & præſentis menſis lucrum quæſtúmve expoſtularis. Hæc rurſus pecunia data fœnori alterum malum eduxit, illud rurſus aliud; denique malum hoc in infinitum ſerpit...... Semina omnia tempore naſcuntur; animalia quoque tempore pariunt: fœnus verò hodie naſcitur, hodie parere incipit. Animalia item quæ citò pariunt, citò etiam à partu deſiſtunt. Pecuniæ verò cùm aviditate plus æquo habendi velucrem trahunt originem, infinitam acceſſionem tantò progredientem ulteriùs recipiunt. Unumquodque creſcentium, ubi ad juſtæ ſibique convenientis ſtaturæ magnitudinem pervenit, deſinit augeri: argentum verò avari omni tempore augeſcit. Animalia ubi ſua ſobolis eſſerunt pariendi vires, non jam ulteriùs impregnantur: fœnori tradentium pecuniæ, & quæ ſuccreverunt, ſtatim pariunt, vetereſque renovantur.*

Et infra: *Iniqua prorſus mutui datio utrique, danti pariter & accipienti, huic quidem in pecuniæ, illi verò in ipſam animam damnum pœnâ æquè afferens. Agricola acceptâ ſpicâ ſemen rurſus ſub radice non ſcrutatur: Tu vero fructus habes, nec deſinis ipſam redditurum ſortem requirere. Sine terrâ plantas, ſine ſatione metis, cùm incertum ſit cui congreges.... Igitur à volente accipere mutuò ne vultum avertas, nec pecuniam tuam dederis ad uſuram, nec tamen ex Veteri quàm Nova Lege quæ conducibilia ſint edoctus; bona cum ſpe ad Dominum hinc emigret.*

S. Gregorius Nyſſenus Baſilii frater luculentam ac elegantem contra Uſurarios Orationem edidit, qua divina lege vetitas uſuras eſſe probat: *Ecquid reſpondebis*, inquit, *accuſatus incorrupto Judici, quando tibi dixerit: Habuiſti Legem, Prophetas, Evangelicas præceptiones, omnes audiviſti ſimul ingeminantes una voce caritatem & humilitatem; his quidem monentibus*, Fratri tuo non fœneraberis; « *aliis verò*, Pecuniam ſuam non dedit ad uſuram; « *aliis*, Si mutuum dederis fratri tuo, non urgebis « illum...... *Ad mutuum exhortor; altera enim donationis ſpecies eſt mutuum, ſed addo hoc dandum eſſe ſine fœnore, eóque modo quo Divina Oracula præcipiunt.* Addit, uſuram naturæ adverſari, cùm pecunia per ſe parere pecuniam non queat, quod tamen efficere vult fœnerator. *Tu verò*, inquit, *æris & auri, rerum parere non ſolitarum, ne quære fœtum, neque coge paupertatem ea quæ divitum ſunt præſtare, neque uſuras pendere illum, qui ſortem petit, aut neſcies quàm mutui expoſcendi neceſſitas digna ſit miſericordia. Quapropter Divina Scriptura ubique uſuras prohibet.* Ibidem Uſurarium cum eo comparat, qui precibus victus, febricitanti poculum porrigit, ipsúmque perbrevi tempore exhilarat, dum poculum exhaurit; non longè poſt acerbiſſimam & decuplò graviorem febrim miſero parit. Sic & qui egeno pecuniam ſub fœnore commodat, neceſſitatem illius non ſublevat, ſed calamitatem auget. Tum deſcribit Uſurarii inhumanam avaritiam, qui abſque labore immanem pecuniam ex mutuo corrodit. *Vult omnia ſibi ſine ſatu & inarata progigni; cui quidem aratrum ſit calamus, ager, charta; ſemen atramentum; pluvia tempus, quod illi pecuniæ fructus occultis incrementis adauget. Falx illi eſt repetitio; area, domus, in qua miſerorum fortunas*

nas ventilat. Cùm videt omnia eſſe alicujus propria, imprecatur hominibus calamitates, ut coacti ad ipſum confugiant: odit qui rebus ſuis contenti vivunt; & quos ſibi conſpicatur non eſſe obæratos, in hoſtium numero habet.

Idem S. Doctor Homilia IV. in *Eccleſiaſten* contra uſuras ſic loquitur: *Improbum fœnoris inventum, qui aliud latrocinium & parricidium nominaverit, non procul ab eo quod decet, aberraverit. Quid enim refert an clanculum perfoſſis muris prædonis more aliena habeas, & prætereuntis cædete eorum quæ habeat dominum conſtituas, an fœnoris neceſſitate acquiras ea quæ ad te non pertinent? ô malum vocabulum, fœnus ſit nomen latrocinii! ô acerbas nuptias! ô improbam conjunctionem, quam natura quidem non cognovit, avarorum autem morbus inter inanima innovavit! ô graves & moleſtos conceptus, ex quibus ejuſmodi fœtus, nempe fœnus, enaſcitur. Solummodo in rebus quæ ſunt, diſcernitur animatum per diſcrimen ſexus maſculini & feminini. Eis dixit Deus Creator:* Creſcite & multiplicamini: *ut per mutuam ex ſe inter ſe generationem augerentur & multiplicarentur quæ gignuntur animantia. Auri autem fœtus, nempe fœnus, ex quonam conſiſtit matrimonio, ex quanam perficitur conceptione? Cæterùm ex Propheta didici quæ ſit hujus fœtus conceptio:* Ecce parturiit injuſtitiam, concepit laborem, & peperit iniquitatem. *Hic eſt ille partus, quem parturiit quidem avaritia, parit iniquitas, obſtetricatur inhumanitas.*

Et in Epiſtola ad *Letoium* Melitinenſem Epiſcopum, Canone VI. *Apud Divinam Scripturam & fœnus & uſura ſunt prohibita, & per quamdam potentiam ad ſuam poſſeſſionem aliena traducere, etiamſi ſub contractus aut tranſactionis ſpecie hoc fortaſſe factum ſit.*

Sanctus Joannes Chryſoſtomus Sermone LXIII. Tom. V. Edit. *Frontonis Ducæi*, æquè uſuram à Deo prohibitam docet. Ita enim loquitur: *Qui hominibus prohibet uſuras ne exigant, ipſe exigit uſuras? Quî ita? Quoniam damnanda eſt uſura illa & accuſationi obnoxia, hæc autem laudabilis & commendatione digna* (uſura nimirum doctrinæ acceptæ) *Itaque uſura illa pecuniarum, & eum qui accipit, & eum qui ſolvit, damno afficit: Siquidem & ejus qui accipit, animam perdit, & ejus qui ſolvit, egeſtatem affligit. Quid enim crudelius fieri poteſt, quàm cùm ex proximi egeſtate quiſpiam quæſtum facit, & in fratrum calamitatibus lucra ſectatur: Cùm quis benignitatis larvam geſtans, inhumanitatem omnium exercet, & qui porrigere manum debuerat, eum in barathrum propellit, qui ſubſidio indigebat*, &c.

S. Ambroſius Libro de Tobia. Cap. II. *Fœnus jure execrabile* dicit, & *Lege prohibitum*: ideòque *Tobiam* hoc fugiſſe, *qui monebat filium ne præceptum Domini præteriret, ut ex ſubſtantia ſua eleemoſynam faceret, non pecuniam fœneraret.* Et Cap. III. fœneratoris immanitatem his verbis deſcribit: *Numeratur pecunia, addicitur libertas, abſolvitur miſer minore debito, majore ligatur. Talia ſunt veſtra, divites! beneficia. Minùs datis, & plus exigitis. Talis humanitas, ut ſpolietis, etiam dum ſubvenitis. Fœcundus vobis etiam pauper eſt ad quæſtum. . . . Ille medicamentum quærit, vos offertis venenum. Panem implorat, gladium porrigitis. Libertatem obſecrat, ſervitutem irrogatis. Abſolutionem precatur, infelicis laquei nodum ſtringitis.*

Et Cap. IV. *Hanc præcipuè injuſtitiam deplorat S. David, dicens:* Vidi iniquitatem & contradictionem in civitate, & non defecit de plateis ejus uſura & dolus. *Itaque cùm proditionem Judæ ſubjiceret, hoc præmiſit: ſive quòd ultra ſacrilegii invidiam, conjurationis Dominicæ necis fœnoris crimen acceſſerit, ſive quòd tantum ſacrilegium ſatis abundèque cenſurâ fœnoris ultum. Mali fœneratores qui dederunt pecuniam ut interficerent Auctorem ſalutis? Mali & iſti, qui dant ut interficiant innocentem. Eſt iſte quoque qui pecuniam acceperit, ut proditor Judas, laqueo ſe ipſe ſuſpendit. Ipſum Judam hoc maledicto putavit eſſe damnandum, ut ſcrutaretur fœnerator omnem ſubſtantiam ejus: quia quod præſcriptio Tyrannorum, aut latronum manus operari ſolet, hoc ſola fœneratoris nequitia conſuevit auferre.*

Cap. V. *Pecunia fœneratoris, fluctus eſt quidem maris, non fructus: nunquam quieſcit, labitur, velut ſcopulo illiſa, ita præmium debitoris percutit, & continuò relabitur eò unde proceſſit. Cum murmure venit, cum gemitu revertitur. Frequenter tamen placidum ſtat ventis mare, ſemper fœnoris unda jactatur. Mergit naufragos, exſpuit nudos, inſepultos relinquit. Nummum ergo petis, & naufragium ſuſcipis.*

Cap. VI. *Nihil intereſt inter funus & fœnus, nihil inter mortem diſtat & ſortem. Perſonat funebrem ululatum fœnoris uſura.*

Cap. XIV. *Non novum, nec perfunctorium hoc malum eſt, quod veteris atque divinæ præſcripto Legis inhibetur. Populus qui deſpoliaverat Ægyptum, qui pede tranſierat mare, monetur à fœnoris pecunia cavere naufragia. Et cùm de aliis peccatis ſemel ant multùm iterata admonitione præſcripſerit, de fœnore ſæpiùs intimavit. Habes in Exodo:* Quòd ſi pecuniam fœneraveris pupillo, orphano, pauperi, apud te non ſuffocabis eum, non impones illi uſuram. *Oſtendit quid ſit ſuffocare,* id eſt, *uſuram imponere. Strangulat enim, & quod pejus eſt, animam lingulat creditoris. Quo ſermone & prædonis violentiam, & deformis nodum mortis expreſſit... Hoc quoque foris ſerò eſt dictum à quibuſdam eorum Prudentibus. Quid eſt,* inquit, *fœnerari? Hominem occidere. Sed uſque non Cato prior quàm Moyſes qui Legem accepit. . . . . In Deuteronomio* * *quoque ſcriptum eſt: Non exiges à fratre tuo uſuram pecuniæ & uſuram eſcarum, & uſuram omnium rerum quæcumque fœneraveris fratri tuo. Vides quantum pondus in verbis ſit: Noli,* inquit, *exigere uſuram à fratre tuo: cum quo habere debes omnia communia, ab eo uſuram exigis? Frater tuus eſt, conſors naturæ & coheres gratiæ. Noli ab eo exigere ampliùs, à quo durum eſt repetere quod dederis, niſi cùm habuerit unde ſolvat. Et quia plerique refugientes præcepta Legis, cùm dederint pecuniam negotiatoribus, non in pecunia uſuras exigunt, ſed de mercibus eorum tanquam uſurarum emolumenta percipiunt, ideo audiant quid Lex dicat: Neque uſuram,* inquit, *eſcarum accipies, neque omnium rerum quas fœneraveris fratri tuo. Fraus enim iſta & circumſcriptio Legis eſt, non cuſtodia. Et putas te piè facere, quia à negotiatore velut mutuum ſuſcipis? Inde ipſe fraudem facit in mercium pretio, unde tibi ſolvit uſuram. Fraudis illius tu auctor, tu particeps, tibi proficit quicquid ille fraudaverit. Et eſca uſura eſt, & veſtis uſura eſt & quodcumque ſorti accedit, uſura eſt, Quòd velis ei nomen impones, uſura eſt.*

* Cap. 23.

Cap. XV. occupat objectionem ex *Deuteronomii* Cap. XXIII. petitam, qua fœnus erga fratres dumtaxat, non erga alienigenas prohibetur. Ad Evangelium attendendum eſſe reſpondet, quod eſt plenius: Hunc tamen locum uſuræ non favere: ſiquidem Scriptura uſuras non permittit erga alienigenas, niſi publicos hoſtes, & jure belli. *Legis ipſius,* inquit, *verba conſidera;* Fratri tuo non fœnerabis ad uſuram, ſed ab alienigena exiges. *Quis erat tunc alienigena, niſi Amalech, niſi Amorrhæus, niſi hoſtes? Ibi,* inquit, *uſuram exige. Cui meritò nocere deſideras, cui jure inferuntur arma, huic legitimè indicantur uſuræ. Quem bello non potes vincere, de hoc citò potes centeſimâ vindicare te. Ab hoc uſuram exige, quem non ſit crimen occidere. Sine*

ferro dimicat, qui uſuram flagitat: Sine gladio & de hoſte ulciſcitur, qui fuerit uſurarius & exactor inimici. Ergo ubi jus belli, ibi etiam jus uſuræ. Frater autem tuus omnis, fidei primùm, deinde Romani Juris eſt populus. Denique in Levitico præſcripſit etiam Lex uſuram à fratre non eſſe poſcendam. Sic enim habet: * Et vivet frater tuus tecum: pecuniam tuam non dabis illi in uſuram, & in ampliùs recipiendum non dabis illi eſcas tuas. *Generaliter hæc Sententia Dei omne fortis excludit argumentum. Unde & David & benedictum æſtimavit, & cœleſti habitatione dignum, qui pecuniam non dedit ad uſuram. Si ergo qui non dedit, benedictus: ſine dubio maledictus, qui ad uſuram dedit.*

Sanctus Hieronymus Lib. VI. Commentariorum in *Ezechielem*, ad Caput XVIII. eamdem doctrinam tradit: *In principio Legis* (inquit) *à fratribus tantùm fœnus tollitur: In Propheta ab omnibus uſura prohibetur, dicente Ezechiele:* Pecuniam ſuam non dedit ad uſuram *Porro in Evangelio virtutis augmentum eſt præcipiente Domino:* Fœneramini his à quibus non ſperatis recipere. *Sequitur:* Et ampliùs non acceperit. *Putant quidam uſuram tantum eſſe in pecunia. Quod prævidens Scriptura Divina, omnis rei aufert ſuperabundantiam, ut plus non recipias quàm dediſti. Solent in agris frumenti & milii, vini & olei, cæterarúmque ſpecierum uſuræ exigi, ſive, ut appellat ſermo divinus ſuperabundantiæ: verbi gratia, ut hyemis tempore demus decem modios, & meſſe recipiamus quindecim, hoc eſt, ampliùs partem mediam.... Solent argumentari ac dicere: Dedi unum modium, qui ſatus fecit decem modios. Nonne juſtum eſt, ut medium modium de meo plus accipiam, cum ille mea liberalitate novem & ſemis de meo habeat?* Nolite errare, *inquit Apoſtolus*, Deus non irridetur. *Reſpondeat enim nobis breviter fœnerator miſericors, utrum habenti dederit, an non habenti. Si habenti, utique dare non debuerat, ſed dedit non habenti. Ergo quare plus exigit quaſi ab habente? Alii pro pecunia fœnerata ſolent munuſcula accipere diverſi generis, & non intelligunt uſuram appellari & ſuperabundantiam, quicquid illud eſt, ſi ab eo quod dederint, plus acceperint.*

S. Auguſtinus Epiſtola LIV. ad *Macedonium*, de reſtitutionis obligatione diſſerens, uſurarios, ceu fures, ad pecunias uſuris partas reſtituendas teneri docet. *Quid dicam, de uſuris* (inquit) *quas etiam ipſæ Leges & Judices reddi jubent? An crudelior eſt qui ſubtrahit aliquid vel eripit diviti, quàm qui trucidat pauperem fœnore? Hæc atque hujuſmodi male utique poſſidentur.*

Et Enarratione in Pſalmum XXXVI. *Nolo ſitis fœneratores, & ideo nolo, quia Deus non vult.... Unde apparet Deum hoc nolle? Dictum eſt alio loco:* Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram. *Et quàm deteſtabile ſit, quàm odioſum, quàm execrandum, puto quia & ipſi fœneratores noverunt. Rursùs autem ego ipſe, immo Deus noſter, qui te prohibet eſſe fœneratorem, jubet te eſſe fœneratorem, & dicitur tibi:* Fœnera Deo.... *Si fœneraveris homini, id eſt, mutuam pecuniam tuam dederis, à quo aliquid plus quàm dediſti expectes accipere, non pecuniam ſolam; ſed aliquid plus quàm dediſti, ſive illud triticum ſit, ſive vinum, ſive oleum, ſive quodlibet aliud, ſi plus quàm dediſti expectas accipere, fœnerator es, & in hoc improbandus, non laudandus.* Alia contra Uſurarios ex Traditionis doctrina proferre poſſem; ſed hæc ſatis ſunt ad demonſtrandum Lateranenſis Canonicis cum Scriptura Sacra & Traditione conſenſum. Ad alios Canones pergo.

Canon XIV. deteſtabiles illas nundinas, vel ferias prohibet, ad quas milites ex condicto convenire ſolebant, & ad virium oſtentationem congredi. Hujuſmodi Gladiatoribus, ſi ibi mortui fuerint, Chriſtianam ſepulturam negari jubet, quamvis Pœnitentia & Viaticum rogantibus conceſſa fuerint.

Canon XV. Violentas manus in Clericum aut Monachum injicientes excommunicat, Abſolutionémque reſervat Sedi Apoſtolicæ, præterquam urgente mortis periculo. Vetat etiam eos comprehendi, qui ad Eccleſiam aut Cœmeterium confugerint, ſub eadem pœna. Et ſi graviſſimorum criminum rei Romam interdum ante hæc tempora ad Abſolutionem impetrandam confugerint: nondum tamen Lege lata criminum quorumdam Abſolutionem Sedi ſuæ reſervarant Summi Pontifices: id primùm factum ab *Innocentio II.* & Synodo Lateranenſi Oecumenica II. hocce condito Canone.

Violenta manus injectio in Clericum aut Monachum, cujus tam primum Apoſtolicæ Sedi univerſali Lege reſervatur.

Canon XVI. Beneficia hæreditario jure prohibet poſſideri: quod ſi quis tentaverit, debita pœna mulctabitur, & poſtulatis carebit. *Quoniam honores Eccleſiaſtici, ſanguinis non ſunt, ſed meriti: & Eccleſia Dei non hereditario jure aliquem, neque ſecundùm carnem, Succeſſorem expectat, ſed ad ſua Regimina & Officiorum ſuorum diſpenſationes, honeſtas, ſapientes, & religioſas perſonas expoſcit.* Sanè vocationem imprimis neceſſariam ad Eccleſiaſtica Beneficia obtinenda, Apoſtoli verba probant, ad Hebræos V. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Maledicti ergo qui dixerunt: *Hereditate poſſideamus ſanctuarium Dei.* Hunc abuſum Sæculo XII. frequentem *S. Bernardus* Declamatione in illud Evangelii, *Ecce nos relinquimus omnia*, graviter exagitat. *Si quis*, inquit, *vocaverit nos in honorem Cleri, convenire velim conſcientias ſingulorum, ut ſecundùm præceptum Domini, ad cor Hieruſalem loquar. Huic enim parvulo adhuc aut forſitan needum nato, Eccleſiaſtica jam Beneficia provida ſanè parentum ſolicitudo parabat. Hunc nos, inquiens, illi vel illi tradamus Epiſcopo, apud quem habemus gratiam, aut cui fortè ſervimus, ut ditetur de bonis Domini, nec inter tot liberos noſtra dividatur hereditas. Illum Præpoſitus aut Decanus, ut ſibi ſuccederet, pluſquam materno educavit affectu, in deliciis nutriens & delictis. Ille dignus Archidiaconatu, ut pote filius Principis, magis autem ſi ſit Epiſcopi conſobrinus, in quo nimirum tota eſt Epiſcopata progenies*, &c.

Beneficia hereditario jure poſſidere nefas.

Malum iſtud Chriſtiani Sacerdotii Inſtitutioni palam adverſatur, de quo *S. Leo* Sermone II. in Anniverſario Aſſumptionis ſuæ dicebat: *Denique cùm hujus divini Sacerdotii Sacramentum etiam ad humanas pervenit functiones, non per generationum tramitem curritur, nec quod caro & ſanguis creavit, eligitur: ſed ceſſante privilegio patrum, & familiarum ordine prætermiſſo, eos Rectores Eccleſia accipit, quos Spiritus Sanctus præparavit: ut in populo adoptionis Dei, cujus univerſitas Sacerdotalis atque Regalis eſt, non prærogativa terrenæ originis obtineat unctionem, ſed dignatio cœleſtis gratiæ gignat Antiſtitem.*

Canon XVII. Conſanguineorum inceſtas conjunctiones in uſum verſas prohibet, quas *Sanctorum Patrum Inſtituta, & Sacroſancta Dei deteſtatur Eccleſia*; & Leges ſæculi de tali contubernio natos infames pronuntiant, & ab hereditate repellunt. Hoc & ſuperiori ſæculo malum illud longè latéque graſſabatur & repetitis Canonibus illud eradicare opus fuit?

Inceſtæ Conſanguineorum Nuptiæ.

Canon XVIII. Incendiarios, quæ tunc peſtis privatorum occaſione bellorum immaniter graſſabatur; & qui ipſos præcepto vel conſilio ad id ſceleris impulerint, aut auxilium præbuerint, excommunicatione ferit, & Chriſtiana privandos edicit ſepultura, nec abſolvendos niſi reſarcito damno; & impoſito in Pœnitentiam belli ſacri

Incendiarii excommunicantur. Quibus conditionibus abſolvendi?

cti per annum labore Hieroſolymis aut in Hiſpania.

Canon XIX. Epiſcopum qui temerè, & abſque cautione hujuſmodi Incendiarium abſolverit, ad damnum reſarciendum adſtringit, & ab Officio per annum ſuſpendit. De hoc tamen aliiſque criminibus ut ultionem repetant Principes, & ſecùndùm Leges jus dicant, nequaquam ſe prohibere, Synodus *Canone XX.* declarat.

Canon XXI. Preſbyterorum filios ab altaris miniſterio removet, niſi Monaſticam aut Canonicam Vitam fuer nt profeſſi.

Falſa Pœnitentia.

Canon XXII. Sacerdotes admonet, ut circa falſas Laïcorum Pœnitentias invigilent; & quæ ſit falſa pœnitentia, docet. *Sanè*, inquiunt Patres, *quia inter cætera unum eſt quod Sanctam maximè conturbat Eccleſiam, falſa videlicet pœnitentia; Confratres noſtros & Preſbyteros admonemus, ne falſis pœnitentiis Laïcorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falſam autem Pœnitentiam eſſe conſtat, cùm ſpretis pluribus, de uno ſolo pœnitentia agitur; aut cùm ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio... Falſa etiam ſit Pœnitentia, cùm Pœnitens ab Officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quod ſine peccato agi nulla ratione prævalet: aut ſi odium in corde geſtetur, aut ſi offenſo cuilibet non ſatisfiat, aut ſi offendenti offenſus non indulgeat: aut ſi arma quis contra juſtitiam gerat.*

Canon XXIV. pretium pro Chriſmate, Oleo ſacro, & Chriſtiana Sepultura vetat exigi.

Canon XXV. Beneficia de manu laïca vetat accipi; qui acceperint, indignè acceptis privari decernit: quia *Laïci, juxta Decreta SS. Patrum, quamvis religioſi ſint, nullam tamen habent diſponendi de Eccleſiaſticis facultatibus poteſtatem.* Id frequentibus quoque Conciliis antea vetitum hoc & ſuperiori ſæculo. Jus præſentationis Patronis Laïcis competens Canon iſte non petit; ſed jus abſolutum collationis & inſtitutionis Eccleſiæ examini & confirmationi non ſubjectæ, quam Magnates uſurpabant.

Canon XXVI. Quaſdam ſub habitu Sanctimonialium fœminas, nec *S. Baſilii*, nec *S. Benedicti*, nec *S. Auguſtini* Regulam ſervantes, in privatis domibus habitare, & viros hoſpitio excipere, ſub pœna Anathematis prohibet.

Canon XXVII. Vetat Sanctimonialibus ne in unum Chorum ad pſallendum cum Monachis aut Canonicis conveniant.

Canon XXVIII. Cavet ne defunctis Epiſcopis, Eccleſiæ vacent ultra tres menſes, ſecundùm Sanctiones Patrum: & ſub Anathemate interdicit ne Cathedralis Eccleſiæ Canonici ab electione Epiſcopi Religioſos Viros excludant; alioquin irrita eſto.

Canon XXIX. Immanem Balliſtariorum & Sagittariorum artem adversùs Chriſtianos exerceri, ſub excommunicationis pœna prohibet. Hæc Lateranenſis Concilii II. Oecumenici X. Decreta Diſciplinam ſpectantia.

DISSERTATIO VII.

De varia Petri Abalardi Fortuna, Erroribus, Damnatione, Pœnitentia.

ARTICULUS I.

De Abalardi Inſtitutione, ac Magiſterio.

PEtrus Abalardus, oppido quodam oriundus, quod in ingreſſu minoris Britanniæ poſitum, ab urbe Nannetica, versùs Orientem, octo circiter milliariis remotum, *Palatium* appellatur; Parentibus piis, *Berengario* & *Lucia* ortus eſt. Pater militari cingulo inſignitus, & in literarum ſtudium nihilominus propenſus, filios ante literis inſtrui quàm armis curabat. Hic ad Profeſſionem Monaſticam provecta jam ætate converſus eſt: quem in ſacro propoſito æmulata eſt *Lucia* conjux. *Petrus Abalardus* ingenio ad literas felici præditus, militaris gloriæ pompam cum hæreditate primogenitis fratribus derelinquens, Martem abdicavit, ut Minervæ gremio educaretur: & Dialecticarum rationum armatura inſtructus, diverſas diſputando perambulavit Provincias, ubicumque hujus artis vigere ſtudium audierat, Peripateticorum æmulator factus. Tandem Pariſios pervenit, ubi *Guillelmi Campellenſis*, Pariſienſis Eccleſiæ Archidiaconi, Peripateticæ Philoſophiæ celeberrimi Profeſſoris fuit auditor. Ipſi primùm gratus, poſtea ob diſputandi vim, qua illum ſæpe in Scholis ſuperare videbatur, graviſſimus extitit. Ex auditore, non multò poſt Scholarum Regens evaſit, adhuc adoleſcens *Abalardus*. Meloduni, * ac deinde Corbolii * Scholas poſuit. Dialecticæ artis Magiſterio nomen ſibi peperit ampliſſimum; ſed maximam ſubiit *Guillelmi* Præceptoris invidiam, quam ſuis ita conſtrinxit argumentis, ut veterem de unitate eſſentiali naturæ univerſalis in omnibus individuis ſententiam deponere cogeretur. Poſt hæc, cedente Pariſiis *Guillelmo Campellenſi*, qui Canonicorum Regularium Ordini nomen dederat, *Abalardus* in Monte *Sanctæ Genovefæ* Scholarum ſuarum caſtra conſtituit; ſed *Guillelmus*, qui Cathedram ſuam alteri reſignaverat, poſtmodum cum Fratribus reverſus, æmulum paſſus eſt, quem olim diſcipulum habuerat.

* Melun. * Corbeil.

Intermiſſis poſtea Philoſophiæ exercitationibus, Britanniam ob domeſtica negotia repatriavit. Inde redux, *Guillelmo* Præceptore quondam ſuo ad Epiſcopatum aſſumpto, *Anſelmum Laudunenſem* in Theologicis audivit, cujus ingenii caracteres deſcribit non ineleganter. *Acceſſi*, inquit, *ad hunc Senem, cui magis longævus uſus, quàm ingenium vel memoria nomen comparaverat. Ad quem ſi quis de aliqua quæſtione pulſandum accederet incertus, redibat incertior. Mirabilis quidem erat in oculis auſcultantium, ſed nullus in conſpectu quæſtionantium. Verborum uſum habebat mirabilem, ſed ſenſu contemptibilem, & ratione vacuum. Cùm ignem accenderet, domum ſuam fumo implebat, non luce illuſtrabat. Arbor ejus tota in foliis, aſpicientibus à longè conſpicua videbatur, ſed propinquantibus & diligentiùs intuentibus infructuoſa reperiebatur. Ad hanc itaque cùm acceſſiſſem, ut fructum inde colligerem, deprehendi illam eſſe ficulneam, cui maledixit Dominus, ſeu illam veterem quercum, cui Pompeium Lucanus comparat, dicens:*

Stat magni nominis umbra
Qualis frugifero quercus ſublimis in agro.

Deinde *Anſelmi* lectiones parvipendens *Abalardus*, derepente Sacrarum Literarum expoſitionem ab *Ezechiele* auſpicatus eſt, tanta quidem cum laude, ut Magiſtri Scholas vacuaret. Hinc *Alberici Remenſis*, & *Lotulphi Lombardi*, crudelis in *Petrum* condiſcipulum ſuum invidia. Horum ſuggeſtione ipſi docendi munere interdixit *Anſelmus*. Quam ob rem *Abalardus* Pariſios reverſus eſt, ubi ſcholis apertis, explanationem *Ezechielis* Lauduni inceptam, ſummo cum applauſu conſummavit. His exercitationibus, & pecuniam non modicam, & famam celeberrimam ſibi comparavit. Iſta con-

ſtant ex ipſo *Abelardo* in Epiſtola de Hiſtoria calamitatum ſuarum, ad Amicum data.

ARTICULUS II.

De Petri Abalardi Amoribus.

QUi antea continentiſſimè vixerat *Abalardus*, tandem amore captus eſt *Heloiſſæ* nobilis virginis. *Fulberti* Canonici Inſignis Eccleſiæ Pariſienſis hæc neptis erat, formâ præſtans, doctrinâ præſtantior, toto Regno ob eximias dotes celebris. *Abalardus*, cui juventus, formæ gratia, doctrinæ celebritas, cantus & carminum ars ſuaviſſima, perſuaſerant, nullam ipſum repulſam paſſurum à quacumque feminarum quam amore ſuo dignaretur, occaſionem quæſivit qua puellam ſibi domeſtica & quotidiana converſatione familiarem efficeret. Induſtria itaque ſua egit, ut *Fulbertus* in domum ſuam ipſum ſub quocumque procurationis pretio ſuſciperet, ne domeſtica familiæ cura, inquiebat, ipſum à ſtudiis impediret, utque modum impenſis poneret. *Fulbertum* ad annuendum ejus votis, cùm avaritia, tum Neptis ad majorem eruditionem promovendæ ſtudium impulere. Suſcepit itaque Magiſtrum *Abalardum*, ipſique Neptim chariſſimam ampliori literatura imbuendam tradidit. Nec multò poſt optatis potitus eſt *Abalardus*. Audias ipſum amores ſuos deſcribentem in Epiſtola de Hiſtoria calamitatum ſuarum ad Amicum. *Primùm*, inquit, *domo una conjungimur, poſtmodum animo. Sub occaſione itaque diſciplinæ amori penitus vacabamus, & ſecretos receſſus, quos amor optabat, ſtudium lectionis offerebat. Apertis itaque libris plura de amore, quàm de lectione verba ſe ingerebant*, &c. *Quid denique? Nullus à cupidis intermiſſus eſt gradus amoris, & ſi quid inſolitum amor excogitare potuit, eſt additum.... Et quo me ampliùs hæc voluptas occupaverat, minùs Philoſophiæ vacare poteram, & Scholis operam dare.... Quem etiam ita negligentem & tepidum lectio tunc habebat, ut jam nihil ex ingenio, ſed ex uſu cuncta proferrem: nec jam niſi recitator priſtinorum eſſem inventorum; & ſi quæ invenire liceret, Carmina eſſent amatoria, non Philoſophiæ ſecreta.*

Concepit interim *Heloiſſa*, & ab *Abalardo* è domo avunculi furtim ſublata in Britanniam, apud illius ſororem filium peperit, quem *Aſtrolabium* nominavit. Quanta ob furtivum Neptis receſſum, & ereptum pudorem, exarſerit in *Abalardum* ira *Fulbertus*, cogitare facile eſt. Placare ipſum non potuit, niſi uxorem faceret ex amica. Multis dilectum ſuum à connubii ſubeundis vinculis *Heloiſſa* deterruit. Primò, quòd nec iſta conditione exulceratum avunculi animum placaret. Secundò, quòd inglorium illi foret uni ſe feminæ dicare, quem omnibus natura creaverat. Tertiò, quòd moleſtiis maximis ſtipatum eſſet matrimonium. Quartò, quòd *Theophraſto* teſte, uxor non ſit ducenda Sapienti; & quòd *Cicero* rogatus ab *Hircio*, ut poſt repudium *Terentiæ*, ſororem ejus duceret, dixerit, ſe non poſſe uxori & Philoſophiæ pariter operam dare (ut refert *S. Hieronymus* Lib. I adversùs *Jovinianum*.) Quintò exemplo veterum Philoſophorum, qui non tam relinquentes ſæculum, quàm fugientes, omnes ſibi voluptates interdixere, ut in unius Philoſophiæ requieſcerent amplexibus: & Philoſophiæ deſiderio eadem ſuſtinuerunt, quæ nunc ex amore Dei ſuſtinent Monachi. Sextò, quòd ipſe honeſtæ converſationis ſtatus illi matrimonium diſſuadere deberet. Quæ enim, inquiebat, conventio Scholarium ad pediſſequas, ſcriptoriorum ad cunabula, Librorum ad colos; ſtilorum ſive calamorum ad fuſos? Quis denique ſacris vel Philoſophicis meditationibus intentus, pueriles vagitus, nutricum quæ hos mitigant nænias, tumultuoſam familiæ tam in viris, quàm in feminis turbam ſuſtinere poterit? Ultimò, quia Clericus & Canonicus cùm eſſet, indecorum erat ut ſeſe nuptiis implicaret, ac obſcœnis voluptatibus irrevocabiliter immergeret. Sed fruſtra his temporibus *Abalardum* ſuum à propoſito matrimonii revocare tentavit *Heloiſſa*; unde ipſi morem gerens, velut propheticè illacrymando ac ſuſpirando, ait: *Unum ad ultimum reſtat, ut in perditione duorum minor non ſuccedat dolor, quàm ſucceſſit amor.*

Pariſios itaque reducta *Heloiſſa*, *Abalardo* ſuo nuptiali benedictione confœderata eſt. Initum matrimonium, quod diſſimulare propoſuerant, *Fulberto* puellæ avunculo conſentiente, cùm ab ipſo, tum ab ejus domeſticis divulgari cœpit, præter fidem Magiſtro *Petro* datam. Se uxorem palam negabat *Heloiſſa*, ne famæ & fortunæ Dilecti ſui officeret. Multis eam ob rem contumeliis ipſam afficiebat *Fulbertus*. Id cùm *Abalardus* agnoviſſet, illam ad Monaſterium Argenteoli prope Pariſios, ubi olim puella educata fuerat atque erudita, tranſmiſit: ipſique ut Monaſticis veſtibus, excepto velo, indueretur, autor fuit. Id facile perſuaſit avunculo *Heloiſſæ*, ejúſque conſanguineis, ſibi illuſiſſe *Abalardum*, eámque Monialibus adſcripſiſſe, ut hoc pacto ab illa ſe expediret. Fictitiam ulti ſunt injuriam inflicto ipſi pudendo acerbóque vulnere, quo Eunuchus effectus eſt. Iſta conſtant ex Epiſtola I ipſius ad Amicum, de ſuarum calamitatum hiſtoria.

ARTICULUS III.

De Petri Abalardi & Heloiſſæ Converſione.

ABalardus ob inflicti vulneris infamiam pudore ſuffuſus, potiùs quàm devotione excitatus (ut ipſe teſtatur) ad monaſticorum latibula clauſtrorum ſeceſſit, ac in Abbatia *S. Dionyſii* ſacrum ſuſcepit habitum: *Heloiſſa* verò benedictum ab Epiſcopo Velum in Monaſterio Argenteolenſi, in quo Prioriſſa poſtmodum fuit. Inde verò pulſis Monialibus à Monachis *Sancti Dionyſii* illum locum ſibi vendicantibus, in Oratorio *Paracleti*, quod à *Petro Abalardo* conſtructum fuiſſe inferiùs dicemus, azylum invenit tutiſſimum, ac illi Abbatiæ initium dedit, eámque rexit ut prima Diaconiſſa ſive Abbatiſſa. Quod Oratorium *Innocentius II.* Pontifex Maximus ipſi & Sororibus in perpetuum confirmavit Pontificio Diplomate. Plures extant *Abalardi* ad *Heloiſſam*, & *Heloiſſæ* ad *Abalardum* Epiſtolæ, quæ utriuſque ſummam eruditionem teſtantur. Imprudenter ac muliebri levitate *Heloiſſa* in ſecunda ſua Epiſtola ad *Petrum*, præteritorum amorum inſaniam in memoriam revocat ac deſcribit his verbis: *Etſi uxoris nomen ſanctius ac validius videtur, dulcius mihi ſemper extitit amicæ vocabulum: aut ſi non indigneris, concubinæ vel ſcorti: ut quo me videlicet pro te ampliùs humiliarem, ampliorem apud te conſequerer gratiam, & ſic etiam excellentiæ tuæ gloriam minùs læderem.... Deum teſtem invoco, ſi me Auguſtus univerſo præſidens mundo matrimonii honore dignaretur, totúmque mihi orbem confirmaret in perpetuum poſſidendum, charius mihi & dignius videretur tua dici meretrix, quàm illius Imperatrix.* Majorem præ ſe ferunt gravitatem, ſapiunt modeſtiam, pietatem ſpirant, *Abalardi* ad Chariſſimam ſuam Epiſtolæ poſt converſionem datæ. Cæterùm ſexus levitati condonandus eſt ſtylus *Heloiſſæ* liberior, quæ

nihilominus

nihilominus vitam ad omnem virtutis normam religioſè inſtituit, ut teſtatur Abælardus. *Tantam autem gratiam*, inquit, *in oculis omnium illi Sorori noſtræ, quæ cæteris præerat, Dominus annuit, ut eam Epiſcopi quaſi filiam, Abbates quaſi ſororem, Laïci quaſi matrem diligerent: & omnes pariter ejus religionem, prudentiam, & in omnibus incomparabilem patientiæ manſuetudinem admirabantur. Quæ quantò rariùs ſe videri permittebat, ut ſcilicet clauſo cubiculo ſacris meditationibus atque orationibus puriùs vacaret: tantò ardentiùs ejus præſentiam, atque ſpiritualis colloquii monita, hi qui foris ſunt efflagitabant.* Ipſius pietatem ac eruditionem etiam commendat in adhortatoria ad ſtudium literarum Epiſtola, ſcripta ad Sanctimoniales Paracletenſes: B *Magiſterium*, inquit, *habetis in Matre, quod ad omnia vobis ſufficere, tam ad exemplum ſcilicet virtutum, quàm ad doctrinam literarum poteſt: quæ non ſolùm Latinæ, verùm etiam tam Hebraicæ, quàm Græcæ non expers literaturæ, ſola hoc tempore illam trium linguarum adepta peritiam videtur, quæ ab omnibus in B. Hieronymo tanquam ſingularis gratia prædicatur.* Hinc Antiſtites, Magnates, Fideléſque cæteri, Paracletenſe Monaſterium bonis plurimis infra annum auxere. *Heloiſſam* aliquando inviſit *S. Bernardus*, eámque & Sorores ſacris adhortationibus corroboravit, ut teſtatur *Abalardus* in Epi- C ſtola ad eumdem Sanctum Abbatem. Eamdem impensè coluit ac præconiis ornavit *B. Petrus Mauritius* Cluniacenſis Abbas, ipſíque gratulatus eſt quòd *Pro Logica Evangelium, pro Phyſica Apoſtolum, pro Platone Chriſtum, pro Academia Clauſtrum, tota jam & verè Philoſophica mulier elegiſſet.*

ARTICULUS IV.

De Petri Abalardi Perſecutionibus.

GRaviſſimas à falſis Fratribus, & ab æmulis D *Alberico* & *Lotulpho* perſecutiones paſſus eſt *Abalardus*, quas luctuoſo ſtylo exponit in Hiſtoria ſuarum calamitatum. Hi enim livore tabeſcentes ob famam quam pepererat Magiſtro *Petro* Liber *De Trinitate*, ab ipſo compoſitus, eum ubique velut Hæreticum, & trium Deorum aſſertorem infamarunt. Qui rumor de ipſo longè latéque ſparſus, Conciliis in illum congregatis occaſionem dedit. Infenſos verò habuit *S. Dionyſii* Monachos, quòd ſecularem ipſorum vitam, moréſque irreligioſos liberiùs argueret. Ipſorum magis inflamma- E vit invidiam vindicata in privato colloquio *Venerabilis Bedæ* ſententia, qua aſſeruit; *Dionyſium Areopagitam* Corinthiorum potiùs quàm Athenienſium fuiſſe Epiſcopum. Ex qua conſequens videbatur, *Dionyſium* Gallorum Apoſtolum Areopagitam non eſſe, quem Athenienſium Epiſcopum ejus Acta teſtantur. Hinc gravis in *Abalardum* tumultus. Sandionyſiani Monaſterii, immò Regni Francorum hoſtis conclamatur, quòd ei honorem auferat quo ſingulariter gloriatur, de Apoſtolatu *Dio-* F *nyſii Areopagitæ*. Ille contentionem excuſat, Areopagitam ſe minimè inficiatum profitetur. Diſciplinam Regularem, ſi quid deliquerit, ſibi imponi fruſtra rogat. Abbas congregatis Senioribus comminatur ſe ad Regem quantocyùs miſſurum, qui de ipſo vindictam ſumat, tanquam Regni ſui gloriam & coronam ei auferente. Et interim Magiſtrum *Petrum* diligenter obſervari jubet, donec illum Regi tradat. Hinc ſibi fugâ conſulit *Abalardus*, ac in terram Comitis *Theobaldi* ſe recipiens in Caſtro Provini * moratus eſt in Cella quadam Trecenſium Monachorum. Inde ſecedendi in aliquam ſolitudinem, ubi Monaſticè viveret,

* Provins.

A obtentâ licentiâ ab Abbate Sandionyſiano, de conſenſu Regis Chriſtianiſſimi, ad amœniſſimam Trecenſis agri ſolitudinem ſe contulit, ibíque liberaliter ſibi conceſſa à quibuſdam terra, annuente Epiſcopo Trecenſi, Oratorium in nomine Sanctæ Trinitatis ex calamis primum & culmo conſtruxit. Id cùm Scholaſtici cognoviſſent, cœperunt undique concurrere, & relictis civitatibus & caſtellis, ſolitudinem inhabitare, pro domibus ſibi conſtituere tuguriola, pro delicatis cibis, herbis agreſtibus & pane cibario victitare: pro mollibus ſtratis, culmum ſibi & ſtramen comparare; & pro menſis glebas erigere. Cùm verò ingentem eorum cœtum di- B ctum Oratorium capere non poſſet, illud amplificarunt, & ex lapidibus & lignis conſtruentes, meliorem in formam redegere. Quòd cùm in nomine Sanctæ Trinitatis fundatum, ac poſtea dedicatum eſſet: quia tamen ibi profugus ac vexatus *Abalardus* divinæ gratiâ conſolationis aliquantulum reſpiraverat; in memoriam tam inſignis beneficii, *Paracleti* * nomen ipſi indidit. Ea ex appellatione calumniam paſſus eſt, quaſi præter Eccleſiæ morem uni duntaxat Sanctiſſimæ Trinitatis Perſonæ templum conſecraſſet. Hanc accuſationem disertè diluit, oſtendens primò ſe toti Trinitati Oratorium dicaſſe, cui *Paracleti* nomen apprimè convenit, li- C cèt *Spiritùs Paracleti* nomen tertiam ſolùm deſignet perſonam, ſecundùm illud *Joannis XIV.* ubi Chriſtus ait: *Rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis.* Et Apoſtolum II. ad Corinthios I. vocare Deum Patrem, *Deum totius conſolationis*, quod *Paracleti* nomen ſignificat. Secundò oſtendit, quòd etiamſi ſoli Spiritui Sancto Oratorium ſuum dicaſſet, nihil feciſſet adverſum rationi: Siquidem ratio ſuadet, illi perſonæ templum corporeum ſingulari quadam ratione poſſe conſecrari, cui ſpeciatim Apoſtolus templum tribuit ſpirituale, dicens: *An neſcitis quia corpora* *veſtra templum ſunt Spiritùs Sancti?* Et certè cujus D perſonæ rectiùs Eccleſia dici poteſt, quàm ejus cujus operationi cuncta quæ in Eccleſia miniſtrantur beneficia ſpecialiter aſſignantur? (inquit ille.)

E Paracletenſi Oratorio ad Abbatiam *S. Gildaſii Rivenſis*, * in Diœceſi Venetenſi, in Britannia minore, concordi Fratrum electione aſſumptus, multos in Præfectura illa Monaſtica labores, multa pericula paſſus eſt. Maximè angebatur vir pius, certus quòd ſi Monachos indiſciplinatos ad regularem vitam compellere tentaret, ſecurus vivere non poſſet: Si verò id pro viribus non ageret, dam- E nationis æternæ ſubiret periculum (ut ipſe ait.) Præter hæc ipſi imminebat continua vexatio à Principe, ſeu potiùs Tyrannulo illius regionis, qui ex diſſolutione Monachorum occaſionem nactus, omnia loca Monaſterio adjacentia in proprios uſus redegerat, ac gravioribus exactionibus Monachos ipſos, quàm tributarios Judæos exagitabat. Porrò quanta ſit ab effrænatis Monachis perpeſſus *Abalardus*, quoties veneno etiam in ſacrum calicem injecto, & in ipſo Altaris Sacrifi- F cio appetitus, quoties gladio minaci perterritus, nemo facilè credet, niſi qui ejus querimonias audierit in priori ad Amicum Epiſtola, ubi poſt multa hæc ſcribit: *Quotidie quaſi cervici meæ gladium imminentem ſuſpicio, ut inter epulas vix reſpirem, ſicut de illo legitur, qui cùm Dionyſii Tyranni potentiam atque opes conquiſitas maxima imputaret beatitudini, filo latenter appenſum ſuper ſe gladium reſpiciens, quæ terrenam potentiam fælicitas conſequatur, edoctus eſt. Quod nunc quoque ipſe de paupere Monacho in Abbatem promotus inceſſanter experior, tantò ſcilicet miſerior, quantò ditior effectus: ut noſtro quoque exemplo, eorum qui id ſponte appetunt, ambitio refrænetur.*

* Le Paraclet Monaſtere Virginum in Diœceſi Trecenſi.

1. Cor. 6.

* De Ruys.

Denique

Denique detractorum linguis vexatus eſt *Abalardus*. Cùm enim ad Paracletenſe Monaſterium, quod Chariſſimæ ſuæ *Heloiſſa* conceſſerat, identidem reverteretur, ipſam & Sorores conſiliis ſuis ſublevaturus, id ipſi crimini verterunt obtrectatores peſſimi; ac priſtinæ voluptatis deſiderio, carnalique amori tribuerunt; quod ex unius caritatis impulſu factitabat. Qua de re graviter conqueritur in fine prioris Epiſtolæ ad Amicum, ubi & maximam ſe conſolationem percepiſſe ſignificat ex illis *S. Hieronymi* verbis ad *Ajeliam* ſcribentis Epiſtola XCIX. *Nihil mihi objicitur niſi ſexus meus; & hoc nunquam objiceretur, niſi cùm Hieroſolymam Paula proficiſcitur. Antequam domum Sanctæ Paulæ noſſem, totius in me Urbis ſtudia conſonabant: omnium pene judicio dignus Summo Sacerdotio decernebar. Sed ſcio per bonam & malam famam pervenire ad Regna cœlorum.* Iſta diſcimus ex ipſo *Abalardo* in Epiſtola Hiſtorica de ſuis calamitatibus, ad Amicum.

ARTICULUS V.

De Petri Abalardi Erroribus.

PEtri *Abalardi* errores *S. Bernardus*, Epiſtola CXC. ad *Innocentium I. Guillelmus* Abbas *S. Theodorici* in Diſputatione adversùs ipſum *Abalardum*, *Gaufrido* Carnotenſi Epiſcopo, & *S. Bernardo* Clarævallenſi Abbati dicata, Anonymus in Diſputatione adversùs eumdem tribus libris comprehenſa, Tomo III. Bibliothecæ Ciſtercienſis, & *Otto Friſingenſis*, Lib. 1. *De Geſtis Frederici*, Cap. XLVII. commemorant.

Primò, *Ponebat in Trinitate gradus, in majeſtate modos, numeros in æternitate. Conſtituebat Deum Patrem plenam eſſe potentiam, Filium quamdam potentiam, Spiritum Sanctum nullam potentiam. Atque hoc eſſe Filium ad Patrem, quod quandam potentiam ad potentiam, quod ſpeciem ad genus, quod materiatum ad materiam, quod hominem ad animal, quod æreum ſigillum ad æs.* (Ex S. Bernardo, ex Guillelmo Abbate S. Theodorici, & ex Anonymo.)

Secundò aſſeruit *Spiritum Sanctum procedere quidem ex Patre & Filio, ſed minimè de Patris eſſe Filiive ſubſtantia.* (Ex Bernardo, aliiſque mox laudatis Autoribus.)

Tertiò negabat *Diabolum unquam jus aliquod in homine habuiſſe, & Filium Dei carnem aſſumpſiſſe ut hominem liberaret.* Nec Deum ob aliud in carne docebat apparuiſſe, quàm *ob noſtram verbo & exemplo inſtitutionem; nec ob aliud paſſum eſſe & mortuum, quàm ob ſuæ erga nos caritatis oſtenſionem & commendationem.* (Ex S. Bernardo, & aliis ſupra laudatis Autoribus.)

Quartò, *Spiritum Sanctum eſſe animam mundi* aſſerebat. (Ex Abbate S. Theodorici, & Anonymo.)

Quintò, *Chriſtum Deum & hominem non eſſe tertiam perſonam in Trinitate:* ſive *Deum propriè hominem dicendum non eſſe.* (Ex iiſdem.)

Sextò, *Quòd libero arbitrio, ſine adjuvante gratiâ benè poſſumus & velle & agere.* (Ex Abbate S. Theodorici.)

Septimò, *In Sacramento Altaris remanere in aëre formam prioris ſubſtantiæ.* (Ex eodem.)

Octavò, *Ab Adam non trahi originalis peccati culpam, ſed pœnam.* (Ex eodem.)

Nonò, *Nullum eſſe peccatum, niſi in conſenſu, & contemptu Dei.* (Ex eodem.)

Decimò, *Concupiſcentiâ, delectatione, & ignorantiâ, nullum peccatum committi.* (Ex eodem.)

Undecimò, *Suggeſtiones diabolicas per Phyſicam fieri in hominibus:* Id eſt, contactu lapidum & herbarum, prout illorum ſagax malitia novit harum rerum vires diverſas diverſis incitandis vitiis convenire. (Ex eodem.)

Duodecimò, *Fidem diffiniebat æſtimationem rerum quæ non videntur. Quaſi* (inquit S. Bernardus) *cuique in ea ſentire & loqui quæ libeat, liceat; aut pendeant ſub incerto in vagis ac variis opinionibus noſtræ Fidei Sacramenta, & non magis certa veritate ſubſiſtant....... Sed abſit ut putemus in fide vel ſpe noſtra aliquid, ut is putat, dubia æſtimatione pendulum, & non magis totum quod in ea eſt, certa ac ſolida veritate ſubnixum, oraculis & miraculis divinitus perſuaſum, ſtabilitum & conſecratum partu Virginis, Sanguine Redemptoris, gloriâ Reſurgentis. Teſtimonia iſta credibilia facta ſunt nimis. Si quò minùs ipſe poſtremò Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quòd filii Dei ſumus. Quomodò ergo fidem dicere quis audet æſtimationem, niſi qui Spiritum iſtum nondum accepit, quive Evangelium aut ignoret, aut fabulam putet?* &c.

Alios quoque errores ipſi objectos fuiſſe, conſtat ex illius Epiſtola Apologetica *Univerſis Eccleſiæ ſanctæ Filiis* inſcripta. Nempe.

XIII. Quòd limites præſcriberet omnipotentiæ divinæ, aſſerendo Deum plura facere non poſſe quàm fecerit, aut aliquando facturus ſit.

XIV. Quòd animæ Chriſti deſcenſum ad inferos inficiaretur.

XV. Quòd adventum in fine ſeculi ad judicandos homines poſſe etiam attribui Patri dixiſſet.

XVI. Quòd poteſtatem ligandi atque ſolvendi Apoſtolis à Chriſto conceſſam diffiteretur.

XVII. Quòd Deum mala nuſquam impedire diceret, voluntates hominum immutando.

XVIII. Quòd crucifixores Chriſti non peccaſſe ſcripſiſſet.

XIX. Quòd Spiritum timoris Domini in Chriſto non fuiſſe; & timorem Domini caſtum in futuro ſeculo non futurum ſentiret.

Has propoſitiones ſpectabat *S. Bernardus* ad Epiſcopos & Cardinales Romanæ Curiæ de *Abalardo* ſcribens, Epiſtola CLXXXVII. *Legite, ſi placet, librum Petri Abalardi, quem dicit Theologiæ, ad manum eſt enim, cùm, ſicut gloriatur, à pluribus lectitetur in Curia, & videte qualia ibi de Sancta Trinitate dicantur, de genitura Filii, de Proceſſione Spiritûs Sancti, & alia innumera Catholicis auribus & mentibus inſueta. Legite & alium quem dicunt Sententiarum ejus, necnon & illum qui inſcribitur:* Scito te ipſum: *& animadvertite quanta & ibi ſilveſcant ſegetes ſacrilegiorum atque errorum, quid ſentiat de anima Chriſti, de perſona Chriſti, de deſcenſu Chriſti ad Inferos, de Sacramento Altaris, de poteſtate ligandi atque ſolvendi, de originali peccato, de concupiſcentia, de peccato delectationis, de peccato infirmitatis; de peccato ignorantiæ, de opere peccati, de voluntate peccandi. Et ſi quidem judicatis me juſtè moveri, movemini & vos, ac ne fruſtra moveamini, agite pro loco quem tenetis, pro dignitate quâ polletis, pro poteſtate quam accepiſtis.* Hos omnes errores ſibi malitiâ vel ignorantiâ affictos, ſcripſit *Petrus Abalardus* in Apologia, ſeu Confeſſione Fidei; & ſe unquam ſcripſiſſe librum aliquem negavit, qui *Sententiarum* diceretur. Quæ ipſius accuſatio, quia *S. Bernardi* accuſatio eſt, §. ſequenti diligentiùs erit expendenda. Incongrua exempla ad res fidei exponendas *Abalardum* uſurpaſſe, certum eſt. Unum refert inter cætera quibus ille uſus eſt, *Otto Friſingenſis*, Lib. 1. *De Geſtis Frederici*, Cap. XLXII. illum nempe dixiſſe: *Sicut eadem oratio eſt propoſitio, aſſumptio, & concluſio: ita eadem eſſentia eſt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus.*

ARTICULUS VI.

Pleróſque in errores verè impegit Abalardus, quos ipſi S. Bernardus & Guillelmus Abbas S. Theodorici tribuunt: Quamvis in quibuſdam Capitibus potius in modo loquendi, quàm reipſa ab Eccleſiæ doctrina aberraſſe videatur.

I. PRima propoſitio, quòd ſcilicet Pater ſit plena potentia, Filius quædam potentia, Spiritus Sanctus nulla potentia, &c. habetur in ejus *Introductione ad Theologiam*, Lib. 1. pag. 1082. & 1083. *Sicut*, inquit, *ex ære ſigillum eſt æreum, & ex ipſo quodammodo generatur: ita ex ipſa Dei Patris ſubſtantia Filius habet eſſe, & ſecundum hoc ex ipſo dicitur genitus. Ut enim ex ſupra poſitis jam dudum oſtendimus, ſpecialiter nomine Patris divina potentia declaratur, ſicut nomine Filii divina ſapientia ſignificatur. Eſt autem divina ſapientia, quædam (ut ita dicam) ipſius Dei potentia, qua videlicet ab omni ſibi fallacia vel errore providere poteſt. . . . . Cùm igitur ſapientia quædam (ut dictum eſt) ſit potentia, ſicut æreum ſigillum eſt quoddam æs; liquet profectò divinam ſapientiam ex divina potentia eſſe ſuum habere, ad eam ſcilicet ſimilitudinem, qua æreum ſigillum ex ære dicitur eſſe, quod eſt ejus materia; vel ſpecies ex genere, quod quaſi materia ſpeciei dicitur eſſe, ut animal hominis. Sicut enim ex eo quod eſt æreum ſigillum, exigit neceſſariò ut æs ſit, & ex eo quod homo, ut animal ſit, ſed non è contrario: ita divina ſapientia, quæ eſt potentia diſcernendi exigit quòd ſit divina potentia, non è contrario. Quippe ut æs tam ad æreum ſigillum quàm ad alia ſe habet, & animal tam ad hominem quàm ad alia ſit, & potentia divina tam ad diſcernendum, quàm ad operandum ſe habet. Et ſicut æreum ſigillum de ipſa æris ſubſtantia vel eſſentia dicitur eſſe, cùm eſſe videlicet æreum ſigillum ſit eſſe æs quoddam; & eſſe hominem, id eſt animal rationale, ſit eſſe animal quoddam: ita & divina ſapientia de divina potentia dicitur eſſe ſubſtantia: cùm videlicet eſſe ſapientiam, id eſt, potentiam diſcernendi, ſit eſſe quamdam potentiam: quod eſt Filium de ſubſtantia Patris eſſe, vel ab ipſo genitum eſſe. Nam & ſpecies ex genere quaſi gigni, vel creari, Philoſophi dicunt, ſecundùm hoc ſcilicet quod ex ipſo eſſe contrahunt.* Hunc etiam *Abalardi* locum proferunt *S. Bernardus*, *Guillelmus S. Theodorici* Abbas & Anonymus.

Pag. 1085. ejuſdem libri, diſſerens de Spiritu Sancto, ait: *Benignitas quippe ipſa, quæ hoc nomine demonſtratur, non eſt aliqua in Deo potentia ſive ſapientia: cùm videlicet ipſum benignum eſſe, non ſit in aliquo eſſe ſapientem aut potentem. Sed hæc ejus bonitas magis ſecundùm ipſum caritatis affectum, ſive effectus accipienda eſt. Caritas autem, teſte Gregorio, minùs quàm inter duos haberi non poteſt. Nemo enim, inquit, ad ſemetipſum caritatem dicitur habere, ſed dilectionem in alterum extendit, ut eſſe caritas poſſit: procedere itaque Dei eſt, ſeſe ad aliquam rem per affectum caritatis quodammodo extendere, ut eam videlicet diligat, ac ei per amorem ſe conjungat.* Hunc etiam locum proferunt Abbas *S. Theodorici* & Anonymus.

Abalardi mentem aſſecuti non videntur *S. Bernardus*, Abbas *S. Theodori*, & Anonymus, qui ipſi tribuunt, quòd Filium Dei *Semipotentiam* eſſe dixerit, Spiritum Sanctum non eſſe omnipotentem, adeóque non eſſe Deum ſenſerit cum *Macedonio*. Disertè namque docuit *Abalardus*, tres perſonas eadem omnipotentia æqualiter præditas eſſe, quamvis potentia Patri ſpeciatim attribuatur, ſicut ſapientia Filio, & bonitas Spiritui Sancto. Lib. 1. pag. 988. & 989. *Juxta proprietates*, inquit, *trium perſonarum, quædam ſpecialiter ac tanquam propriè de aliqua earum dici vel accipi ſolent, quæ tamen juxta earum naturam, ſingulis ineſſe non ambigimus, ut ſapientia Filio, caritas Spiritui Sancto ſpecialiter attribuitur: Cùm tamen tam Pater, quàm Spiritus Sanctus, ſeu etiam tota Trinitas ſapientia ſit, & ſimiliter tam Pater ipſe, quàm Filius, caritas dici poſſit. Sic etiam juxta perſonarum proprietates, quædam opera ſpecialiter alicui perſonæ attribuuntur, quamvis indiviſa totius Trinitatis opera prædicentur, & quicquid ab una earum fit, à ſingulis fieri conſtet. Sic & juxta ipſam Patris proprietatem, ſpecialiter ei & maximè, quæ ad potentiam pertinent, aſſignari ſolent, cùm ex ipſius, ut dictum eſt, nomine divina ſpecialiter potentia deſignetur: & eo ipſo quòd ſolus ipſe ingenitus dicitur, hoc eſt, à ſe ipſo, non ab alio exiſtens; quædam ei ſecundùm ſubſtantiæ modum propria maneat potentia. Ut cùm videlicet ipſe Pater omnia facere poſſit quæ Filius & Spiritus Sanctus, hoc inſuper habeat ut à ſe ipſo ſolus ipſe queat exiſtere, nec neceſſe habeat ab alio eſſe. Non minus tamen aut Filium, aut Spiritum Sanctum, omnipotentem prædicamus, quàm Patrem.* Et infrà: *At verò cùm unaquæque trium perſonarum inde omnipotens dicatur, quòd quicquid earum quæcumque velit efficere, poſſit complere: non tamen neceſſe eſt eodem modo ſe penitus habere unam, quo alteram, cùm in ſuis proprietatibus diverſæ ſint. Solus quippe Pater poteſt eſſe Pater ſive ingenitus, & ſolus Filius genitus, ſicut & ſolus Spiritus Sanctus procedens. Quicquid itaque una perſona facere poteſt, & alia poteſt; & ideo unaquæque omnipotens dicitur: Sed non quicquid una eſſe poteſt, vel cujus modo una eſſe poteſt, neceſſe eſt alteram eſſe.*

Quamobrem *Abalardus* in Apologia ſeu Confeſſione Fidei, hunc ſenſum à ſe omnino alienum profitetur. *Quod igitur*, inquit, *mihi vel per malitiam impoſitum eſt quòd ſcripſerim: Quia Pater plena potentia, Filius quædam potentia, Spiritus Sanctus nulla potentia: hæc ego verba non tam hæretica quàm diabolica, ſicut juſtiſſimum eſt, abhorreo, deteſtor, & ea cum ſuo Autore pariter damno. Quæ ſi quis in meis reperiat ſcriptis, non ſolùm me hæreticum, verum etiam Hæreſiarcham profiteor.*

Adversùs *Abalardum* expoſtulat Anonymus initio libri I. quòd Sanctæ Religionis & magni nominis Abbatem, *S. Bernardum* ſcilicet, inſimulet falſa finxiſſe, nempe quod in Theologia ſua ſcripſerit, Filium eſſe quamdam potentiam, Spiritum Sanctum nullam. Atque juſta eſt iſta expoſtulatio: id enim ſe ſcripſiſſe perperam negat *Abalardus*, quamvis eo ſenſu non aſſeruerit, quem ipſi adverſarii tribuebant, negando nimirum Patrem & Filium & Spiritum Sanctum æquè omnipotentes eſſe. Incongruis quidem ſimilitudinibus æris & ſigilli, ſpeciei & generis, ad exponendum Sanctiſſimæ Trinitatis Myſterium uſus eſt: abſonos & inſuetos in Eccleſia loquendi modos uſurpavit, ut ipſi rectè *S. Bernardus*, & Abbas *S. Theodorici* objiciunt: Sed non ideo in Sabellianam aut Arianam hæreſim impegit, non Trinitatem deſtruxit, non blaſphemiam dixit in Spiritum Sanctum, non Deorum novorum annuntiator fuit, ut maximi illi viri fervore diſputationis abrepti ipſi improperarunt. Æquior eſt hæc *Guillelmi* Abbatis S. Theodorici cenſura: *Hæc eſt*, inquit, *nova novi Theologi Thelogia de Patre & Filio, Sanctæ Chriſtianæ Fidei ſimplicitatem alienis veſtiens exuviis reluctantem, & obſcuriorem efficiens, dum nititur facere clariorem. Cùm etenim in fide Trinitatis pro Patre & Filio producuntur nobis potentia gerendi ac diſcernendi; tanquam filius de Patre, ſpecies de genere, materiatum de materia, quaſi cacophaton videtur ingerere auribus Fidelium ipſa novitas tam verborum,*

quàm

quàm ſenſuum,& honorum euphoniâ nominum amiſſâ, ipſa quaſi reſilit ab intellectu.... Miror etiam vehementer, cùm in hac ipſa Theologia ſua benè & catholicè ſæpè prædicet homouſion Trinitatem, Filium per omnia ſimilem Patri & conſubſtantialem: quid ſibi velit hæc æris & ſigilli ſimilitudo, quæ per omnia ad hoc videtur niti, ut inter Patrem & Filium inæqualitatis appareat diſſimilitudo.

Eumdem errorem circa omnipotentiam Patris & Filii *Abælardo* objicit *Gualterus* Epiſcopus Laudunenſis, in Epiſtola ad ipſum data, quæ Tom. II. *Spicilegii Dacheriani* edita eſt pag. 473. ubi de ejus Introductione ad Theologiam ita ſcribit: *Quædam etiam ibi legi, quæ videntur à Fide Catholica diſcrepare; ubi ſcilicet majorem omnipotentiam eſſe Patris, & Filii minorem, videmini affirmare his verbis:* Si potentiam tam ad naturam ſubſiſtendi, quàm ad efficaciam operationis referamus, inveniemus ad proprietatem perſonæ Patris ſpecialiter attinere potentiam, quæ non ſolùm cùm cæteris duabus perſonis æquè omnia efficere poteſt, verùm etiam ipſa ſola à ſe non ab altero exiſtere habet: & ſicut ex ſe habet exiſtere, ita etiam ex ſe habet poſſe. Cæteræ verò perſonæ ſicut ab ipſo Patre habent eſſe, ita & ab ipſo habent poſſe quod volunt efficere. *Et poſt pauca:* per Filium quippe intelligimus divinam Sapientiam: Sapientia autem cùm ſit quædam potentia diſcernendi, ſcilicet quaſi quædam portio eſt divinæ omnipotentiæ, ſicut quilibet filius quædam propriè patris portio eſſe dicitur. *Hæc verba in Tractatu veſtro legi. Quis autem ex verbis veſtris diligenter attendens nequeat manifeſtè concipere, quòd omnipotentiam dicitis Patri convenire, non ſolùm in hoc quòd omnia facere poteſt, ſed inſuper in hoc quòd ex ſe habet exiſtere & poſſe, non ex alio? Si verò in his duobus conſiſtit omnipotentia Patris, tunc nimirum Filius, qui de alio eſt, cùm altero de prædictis careat, id eſt, non à ſe eſſe vel poſſe habeat, ſed à Patre, & alterum ſolummodo habeat, id eſt, poſſe quodcumque vult facere, inæqualem & minorem habet potentiam, & ſicut verba veſtra teſtantur, partialem: velut cùm humana potentia partim ex divitiis, partim ex ſtrenuitate proveniat, profectò minoris eſt potentiæ, qui ſolas habet divitias, & majoris qui cum ſtrenuitate æquales poſſidet divitias.*

Secunda propoſitio, quòd nempè Spiritus Sanctus non ſit de Patris & Filii ſubſtantia, aſſeritur à *Petro Abælardo* Lib. II. Introductionis ad Theologiam, pag. 1085. & 1086. *Cùm itaque*, inquit, *tam Filius quàm Spiritus Sanctus ex Patre ſit, hic quidem genitus, ille procedens, differt in eo generatio ipſa à proceſſione, quòd is qui generatur, ex ipſa Patris ſubſtantia eſt, cùm ipſa, ut dictum eſt, ſapientia, hoc eſt ipſum eſſe habeat, ut ſit quædam potentia. Ipſe verò caritatis affectus magis ad benignitatem animi, quàm ad potentiam attinet: unde benè Filius ex Patre gigni dicitur, hoc eſt, ex ipſa Patris ſubſtantia propriè dicitur eſſe.... Non ignoramus nonnullos Eccleſiaſticorum Doctorum aſtruere Spiritum quoque Sanctum ex ſubſtantia Patris eſſe, hoc eſt, ab eo ſic eſſe, ut etiam ipſe unius ſit ſubſtantiæ cum Patre: propriè tamen non dicimus ex ſubſtantia Patris eſſe: Solus Filius dicendus eſt. Spiritus verò quamvis ejuſdem ſubſtantiæ ſit cum Patre & Filio, unde etiam Trinitas ὁμοούσιος, id eſt, unius ſubſtantiæ prædicatur: minimè tamen ex ſubſtantia Patris aut Filii, ſi propriè loquimur, eſſe dicendus eſt, quòd oportet ipſum ex Patre vel Filio gigni: ſed magis ex ipſis habet procedere, quod eſt Deum ſe per caritatem ad alterum extendere: quodammodo etenim per amorem unuſquiſque à ſe ipſo ad alterum procedit; cùm propriè nemo ad ſe ipſum caritatem habere dicatur, aut ſibi ipſi benignus eſſe, ſed alteri. Maximè autem Deus cùm nullius indiget, erga ſe ipſum benignitatis affectu commoveri non poteſt, ut ſibi aliud ex benignitate impendat, ſed erga creaturas tantùm, quæ divinæ gratiæ beneficiis indigent, non ſolùm ut ſint, ſed ut benè ſint.*

Hunc locum ſpectat *S. Bernardus* in Epiſtola ad Innocentium II. *Miror*, inquit, *hominem acutum & ſciolum (ut quidem ipſe videtur) quomodo cùm Spiritum Sanctum fateatur Patri & Filio conſubſtantialem, neget tamen ex Patris Filiique prodire ſubſtantia, niſi fortè illos ex ipſius procedere velit. Quod quidem inauditum eſt & nefandum. Si autem nec is de illorum, nec illi de hujus ſubſtantia ſunt, ubi quæſo conſubſtantialitas? aut ergo fateatur cum Eccleſia Spiritum Sanctum de ſubſtantia illorum eſſe, à quibus non negat procedere, aut certè cum Ario conſubſtantialitatem deneget, & prædicet apertè creationem. Deinde ſi Filius de ſubſtantia Patris eſt, Spiritus Sanctus non eſt, differant neceſſe eſt à ſe invicem, non ſolùm quia Spiritus Sanctus genitus non eſt, quod Filius eſt; ſed etiam quòd Filius de ſubſtantia Patris, quod Spiritus Sanctus non eſt. Quam quidem poſteriorem differentiam Fides Catholica huc uſque neſcivit.*

Hunc eumdem locum profert *Guillelmus* Abbas *S. Theoderici* in Diſputatione adversùs *Petrum Abælardum*, Cap. IV. ſicque de ipſo cenſet: *Hæc eſt Theologia Magiſtri Petri de Spiritu Sancto, hoc de eo prædicat, & utinam non contra eum! Ad libitum ſuum ſummæ ſibi eſſentiæ format effigiem: à forma verò fidei ab Apoſtolis tradita, à Spiritu Sancto per ipſos formata, & omnibus commendata Fidelibus, aufert quæ vult, apponit quæ vult, nova faciens omnia, nova verba, nova dogmata, quorum nonniſi ipſe ſibi auctor eſt.* Sequi porrò oſtendit ex ejus aſſertione, Spiritus Sancti proceſſionem non tam *ſubſtantialem* eſſe, quàm *affectualem*: & Spiritum Sanctum *qualitatem* quamdam Dei potiùs eſſe, quàm *perſonam*, ſi benignitas eſt ſive affectus Dei in creaturas. Si proceſſio Spiritûs Sancti in creaturam tantummodo eſt, remota creatura, Proceſſionem non eſſe. Tandem, Spiritum Sanctum procedere ex Patre & Filio, eſſe procedere ex eo quod ſunt; adeóque ex ipſorum ſubſtantia. Perperam itaque & falſiſſimè ſcripſit *Abælardus* in Apologia ſua ſive Confeſſione Fidei: *Quiſquis me ſcripſiſſe aſſerit, quòd de ſubſtantia Patris Spiritus Sanctus etiam non ſit, malitia vel ignorantia maxima fuit.*

Tertius error *Abælardi* legitur Libro II. Commentariorum ipſius in Epiſtolam ad Romanos, pag. 550. & 551. *Primò itaque*, inquit, *videtur quærendum qua neceſſitate Deus hominem aſſumpſerit, ut nos ſecundùm carnem moriendo redimeret, vel à quo nos redemerit, qui nos vel juſtitia, vel poteſtate captos tenet: & qua juſtitia nos ab ejus poteſtate liberaverit, qui præcepta dederit, quæ ille ſuſciperet vellet, ut nos dimitteret. Et quod dicitur quod à poteſtate Diaboli nos redemerit, qui per tranſgreſſionem primi hominis, qui ſe ei ſponte obediendo ſubjecerat, jure quodam, omnem quoque ejus poteſtatem poſſidebat, ac ſemper poſſideret, niſi liberator veniret. Sed cùm ſolos electos liberaverit, quando eos Diabolus poſſidebat, ſive in hoc ſæculo, ſive in futuro, magis quàm modò? Numquid & pauperem illum qui in ſinu Abrahæ requieſcebat, ſicut divitem damnatum Diabolus cruciabat, licèt minùs eum torqueret; aut & in ipſum Abraham dominium habebat, cæteróſque electos? His itaque rationibus convinci videtur, quod Diabolus in hominem quem ſeduxit, nullum jus ſeducendo acquiſierit, niſi fortè (ut diximus) quantùm ad permiſſionem Domini pertinebat, qui eum illi quaſi carcerario vel tortori ſuo, ad puniendum tradiderat..... Quæ itaque neceſſitas,*

Digitized by Google

tas, aut quæ ratio, vel quid opus fuit, cùm ſola viſione ſua divina miſeratio liberare hominem à Diabolo potuiſſet: Quid, inquam, opus fuit, propter redemptionem noſtram, Filium Dei carne ſuſcepta, tot & tantas inedias, opprobria, flagitia, ſputa, denique ipſam crucis aſperrimam & ignominioſam mortem ſuſtinere? Nobis autem videtur, quòd in hoc juſtificati ſumus in ſanguine Chriſti, & Deo reconciliati, quòd per hanc ſingularem gratiam nobis exhibitam, quòd Filius ſuus noſtram ſuſceperit naturam, & in ipſo nos tam verbo quàm exemplo inſtituendo uſque ad mortem perſtitit, nos ſibi ampliùs per amorem aſtrinxit: ut tanto divinæ gratiæ accenſi beneficio, nil jam tolerare propter ipſum vera reformidet caritas. Redemptio itaque noſtra eſt illa ſumma in nobis per paſſionem Chriſti dilectio, quæ nos non ſolùm à ſervitute peccati liberat, ſed veram nobis filiorum Dei libertatem acquirit, ut amore ejus potiùs quàm timore cuncta impleamus. Hunc locum indicat *S. Bernardus* in Epiſtola ad *Innocentium II.*

Cap. 8. Alium ejus locum profert Abbas *S. Theodorici** quo eumdem errorem inſolentiùs propugnat his verbis: *Sciendum eſt quòd Doctores noſtri poſt Apoſtolos in hoc conveniunt, quòd Diabolus dominium & poteſtatem habebat ſuper hominem & jure eum poſſidebat: ideo ſcilicet quòd homo ex libertate arbitrii quam habebat, ſponte Diabolo conſenſit. Aiunt namque, quòd ſi aliquis aliquem vicerit; victus jure ſervus victoris conſtituitur. Ideo, ſicut dicunt Doctores, neceſſitate incarnatus eſt Filius Dei, ut homo qui aliter liberari non poterat, per mortem innocentis jure liberaretur à jugo Diaboli. Sed ut nobis videtur, nec Diabolus unquam in homine habuit jus aliquod, niſi fortè Deo permittente, ſicut carcerarius: nec Filius Dei, ut homines liberaret, carnem aſſumpſit.* Hunc etiam locum profert *S. Bernardus*, & in quodam libro Sententiarum ipſius ſe legiſſe teſtatur, ſicque *Abalardum* exagitat: *Quid in his verbis*, inquit, *intolerabilius judicem, blaſphemiam, an arrogantiam? Quid damnabilius, temeritatem, an impietatem? An non juſtiùs os loquens talia fuſtibus tunderetur, quàm rationibus refelleretur? Nonne omnium merito in ſe provocat manus, cujus manus contra omnes? Omnes*, inquit, *ſic; ſed non ego ſic. Quid ergo tu, quid melius affers? Quid ſubtilius invenis? Quid ſecretius tibi revelatum jactas, quod præterierit ſanctos, effugerit ſapientes? An quod Filius Dei non ut hominem liberaret, hominem induit? Hoc planè nemini, te excepto, videtur: tu videris ubi videris. Ego Prophetas & Apoſtolos audio, obedio Evangelio, ſed non Evangelio ſecundùm Petrum*, &c.

Negavit quidem *Abalardus* aliquem librum à ſe editum, qui *Sententiarum* diceretur: ſed locum illum à *S. Bernardo* confictum credere ſanctitas ipſius vetat. Sumptus eſt itaque ex libro *Abalardi*, qui ſic appellabatur, quòd fortè inſcriptione careret, ac ſententias nihilominus ipſius de rebus Theologicis contineret. Denique hæc verba à *S. Bernardo* & à *Guillelmo* Abbate S. Theodorici prolata, ſua eſſe non negavit *Abelardus*, ſed errorem retractavit his verbis: * *Solum Filium Dei incarnatum profiteor, ut nos à ſervitute peccati & à jugo Diaboli liberaret, & ſupernæ aditum vitæ morte ſua nobis reſeraret.*

Quarta propoſitio *Abelardi*, qua Spiritum Sanctum eſſe animam mundi aſſeruiſſe dicitur, ut ipſi objicit *Guillelmus* Abbas *S. Theodorici*, Cap. V. ſcripta videri poſſet Lib. I. Introductionis ad Theologiam pag. 1027. Verùm eam opinionem recitat ſolùm ex Platone, Macrobio, & aliis Philoſophis, qui mundi divinam quamdam animam admiſerunt. Illorum verò verba Catholicum in ſenſum inflectit Abælardus. *Quòd ſi*, inquit, *ad involucrum iſta deflectamus, quæ de anima mundi à Philoſophis dicta ſunt, facile eſt rationabiliter cuncta accipi, nec à ſacræ fidei tenore exorbitare. Conferant animæ humanæ corporibus noſtris animalem vitam, conferat anima mundi. Niſi fallor, Spiritum Sanctum intellexerunt Philoſophi, ipſi animabus noſtris vitam ſpiritalem, diſtributione ſcilicet ſuorum donorum, ut ſicut ſingulæ animæ vita corporum, Spiritus autem Sanctus vita animarum, quas vegetando ad profectum bonorum operum promovet. Quod itaque modo animæ noſtræ corpora Sancti Spiritûs dicendæ ſunt, quas ipſe per aliquod gratiæ ſuæ donum quaſi templum inhabitat, & virtutibus vivificat. Unde & illud eſt Auguſtini Sermone VI. de Verbis Domini:* Sicut vita corporis anima eſt, ſic vita animæ Deus: Sicut expirat corpus cum animam emittit, ita anima cùm Deum amittit. Deus amiſſus, mors animæ; anima amiſſa, mors corporis. Mors corporis neceſſaria, mors animæ voluntaria. *Sed & illud quod aiunt, Animam totam ſingulis corporibus infuſam omnia vivificare, atque animæ quæ ad vivificandum idonea reperit, nulla illorum duritia vel diverſitas, natura impediente, pulchrum involucrum eſt, quia Charitas Dei, quam Spiritum Sanctum dicimus, cordibus humanis per fidei ſive rationis donum primitus infuſa, quædam vivificat ad bonorum operum fructum nos promovendo, ut vitam aſſequamur æternam: & in quibuſdam, ipſe Spiritus vacare dicitur, pravitatis eorum duritia repugnante. Hanc autem animæ videlicet mundanæ doctrinam præcipuè diligentiſſimus Philoſophorum in expoſitione Macrobius reliquit.*

Quintus error *Abalardi* legitur libro III. Introductionis ad Theologiam, pag. 1128. *Cùm ergo* (inquit) *& nunc ſicut ante, juxta ipſam veritatis aſſertionem, Spiritus ſit Deus, nec unquam, quod Spiritus eſt corporeum fiat, aut partes recipiat; quomodo propriè vel Verbum dicitur fieri caro, vel Deus homo; cùm Verbum ipſum nunc etiam ſit Spiritus, quia eſt Deus, ſicut & ante Incarnationem fuerat? Homo quippe res corporea eſt, & membris compoſita ac diſſolubilis: Deus verò nec corporea res eſt, nec partibus conſtat, ut diſſolvi poſſit. Deus igitur nec caro, nec homo eſſe propriè dicendus eſt. Alioquin & homo è contrario propriè dicendus eſſet Deus. Unde aliquid creatum, vel quod non ſemper fuit, concedi oportet Deum eſſe, cùm videlicet conſtet hominem creaturam eſſe: atque initium habere. Abſit autem ut aliquam rem Deum eſſe ponamus, quæ non ſemper extiterit, aut non ſemper Deus fuerit. Hoc quippe eſt Deum novum vel recentem confiteri. A qua quidem perverſitate Deus nos inhibens, ait: Iſraël ſi audieris me, non erit in te Deus recens.* Alium *Abelardi* locum profert *Guillelmus* Abbas *S. Theodorici* cap. VIII. Diſputationis ſuæ, quæ ſic habet: *Sciendum eſt quòd licèt concedamus, quòd Chriſtus tertia ſit perſona in Trinitate: Non tamen concedimus, quòd hæc perſona quæ Chriſtus eſt, ſit tertia perſona in Trinitate.* Quamobrem ipſi improperat eruditus Abbas, quòd Deum ab homine ſecernat, ſicut *Neſtorius*. Et Catholicam fidem docere aſſerit, Chriſtum filium hominis in ipſa natura humanitatis ſuæ, ſed non ex ipſa, ſecundùm eam quam cum Deo habet unionem, tertiam eſſe in Trinitate Perſonam: quia ſicut incarnatus Deus factus eſt Filius hominis propter hominem aſſumptum: ſic aſſumptus homo factus eſt Filius Dei propter aſſumentem Deum. Oſtendit denique ex *Abalardi* ſententia ſequi, Chriſtum hominem Deum, eſſe quartam in Deo perſonam.

Abalardum hoc in capite erraſſe dialecticâ ſubtilitate certum eſt, & loquendi modum Neſtorianum uſurpaſſe; quamvis revera fuerit ab errore *Neſtorii* remotiſſimus; cùm duarum naturarum in una perſona unionem profeſſus ſit. *Cùm dicitur*, inquit,

Inquit, *Deus fieri caro, vel Deus homo eſſe, ſic accipiendum eſt, ut divina ſubſtantia humanæ ſociari in perſonam unam intelligatur; non illa effici cui ſociatur; ſicut nec anima hominis caro fit cui unitur, nec in ejus naturam convertitur. ... Sicut ergo in Deo una eſt ſubſtantia, ſed diverſæ perſonæ: ita è contrario in Chriſto una eſt perſona, ſed diverſæ ſubſtantiæ, divina ut dictum eſt, atque humana, quarum nequaquam una in alteram eſt mutata, ſed utraque propriam naturam retinet in illa unione perſonæ, & ambæ in naturis ſuis permanent impermixtæ.* In Apologia Chriſtum *tertiam in Trinitate perſonam* confitetur.

B Sextus error, circa divinæ gratiæ neceſſitatem, ab ipſo aſſeritur Lib. IV. Expoſitionis Epiſtolæ ad Romanos, ubi nullam aliam gratiam, præter fidem, ad benè operandum & ad perſeverandum neceſſariam docet: nec ad ſingulos actus bonos nova gratia opus eſſe. Pag. 652. 653. & 654. *Rectè autem quærendum arbitror,* inquit, *etſi injuria Deus argui non poſſit, quòd aliquibus gratiam ſuam dare noluit: Quomodo tamen iniquis hominibus, quibus ipſe gratiam dare noluit ut ſalvarentur, imputandum ſit quod damnantur, ut videlicet ſuâ culpâ damnari dicantur? Aut ſi nulla eorum culpa eſt, quo merito ſuo* **C** *ipſi damnari dicantur à Deo qui unicuique reddit ſecundum opera ejus? Sed quæ rurſus culpa eſt hominis ſi non ſalvetur, cui Deus gratiam per quam ſalvaretur, nunquam dare voluit, nec ipſe ſine illa potuit? Sed fortaſſe quis dicat, quòd culpa ejus ſit quòd Deus gratiam ei dare illam noluerit, quàm illi æqualiter obtulit, ſicut & juſtis, ſed oblatam ipſe accipere noluit. Ad quod reſpondeo, quòd nec ipſum accipere ſine gratia Dei poteſt eſſe. Quia quidem gratiam accipiendi oblatum donum, cum Deus illi eam dare noluit, nec ipſe ſine hac gratia queat illud accipere, falsò id culpæ ejus adſcribitur, quòd oblatam gratiam non accepit: veluti ſi Medicus ad infirmum veniens potionem* **D** *offerret qua curari ille poſſet, ſed nequaquam infirmus ad ſuſcipiendum medicamentum erigere ſe valeret, niſi ipſe quoque Medicus eum ſublevaret: quæ eſt culpa infirmi, ſi curationem oblatam non ſuſcipit, aut quæ eſt commendatio Medici in offerendo, ſi efficaciam medicaminis auferat non ſublevando? Dicimus itaque non eſſe neceſſe in ſingulis bonis operibus novam nobis gratiam à Deo impertiri, ut nequaquam ſcilicet bona operari vel velle poſſimus ſine novo divinæ gratiæ præeunte dono; ſed ſæpè Deo æquale gratiæ ſuæ donum* **E** *aliquibus diſtribuente, non eos tamen æqualiter operari contingit, immò ſæpè eum minùs operari, qui plus gratiæ ad operandum ſuſceperit. Ut enim de amore vel deſiderio temporalium rerum evenit, ita de veris & æternis bonis accidit. Venit Præpotens aliquis, & opes ſuas aliquibus egenis pariter, in mercede exponit atque offert, ſi quod eis præcipit impleverint. Alius itaque ex eis deſiderio oſtenſæ & promiſſæ ſibi mercedis accenſus, laborem operis arripit, ac perficit. Alius autem cum piger ſit ac magni laboris impatiens, tantò minùs deſiderio illo accenditur, quantò ampliùs laboris magnitudine deterretur; ac ſæpe id evenit, ut qui fortior eſt corpore, ignavior ſit mente, & qui pauperior eſt, pigrior exiſtat. Quid eſt ergo quòd cum* **F** *æqualiter oſtenſæ ſint & oblatæ pro mercede utriuſque divitiæ, alius deſiderio earum accenſus, laborem tolerat ut ditetur, alius laborare negligit, & diutinam magis eligit paupertatem, quàm ad horam ſuſtinere laborem? Quid eſt hoc, quæſo, niſi hujus probitas, & illius ignavia? Quid ampliùs unquàm alteri dives ille fecit, qui utriſque pariter parem mercedem exhibuit & promiſit? In iſto, inquies, tamen deſiderium accendit, ut laboris eum patientem efficeret & conſummatorem. Sed hoc, inquam, ex actione illa divitiis conſecutum eſt, aliquid de ipſa actione eſt, id eſt, non ejus aliqua pars eſt. Quod ergo impe-* **A** *dimentum in altero habuit, quod ſimiliter eum non permovet? Nullum profectò oſtendere poteris, niſi ignaviam ejus qui laborem renuit. Sic & Deo nobis quotidie Regnum cœlorum offerente, alius Regni ipſius deſiderio accenſus in bonis perſeverat operibus, alius in ſua torpeſcit ignavia. Æquè tamen Deus utriſque offert illud, & quod ſuum eſt efficit, tantùmque erga utrumque operatur Regni ipſius beatitudinem exponendo & promittendo, quod ad deſiderium uniuſcujuſque accendendum ſufficiat, abſque nova alia gratia appoſita. Quo enim major eſſe merces cognoſcitur magis unumquodque naturaliter ſuo allicitur deſiderio; præſertim cum ad ipſum obtinendum ſola* **B** *ſufficiat, multòque minori impenſa vel ſudore ſeu diſcrimine ab omnibus perveniri poſſit, quàm ad acquiſitionem terrenorum Regnorum. Ad deſiderium itaque noſtrum in Deo accendendum, & ad Regnum cœleſte concupiſcendum, quàm præire gratiam neceſſe eſt, niſi beatitudo illa ad quam in[illegible]at, & via qua pervenire poſſimus, exponatur atque tradatur? Hanc autem gratiam tam reprobis ipſe quàm electis pariter impertit, utroſque de hoc inſtruendo æqualiter, ut ex eadem fidei gratia, quam perceperunt, alius ad bona opera incitetur, alius per torporis ſui negligentiam inexcuſabilis reddatur. Hæc itaque fi-* **C** *des, quæ in iſto per dilectionem operatur, in illo iners & ſegnis atque otioſa vacat. Gratia Dei eſt quæ unumquemque electum prævenit, ut benè velle incipiat, ac rurſus bonæ voluntatis exordium ſubſequitur, ut voluntas ipſa perſeveret: Nec neceſſe eſt ut per ſingula, quæ quotidie nova ſuccedunt opera, aliam Deus gratiam præter ipſam fidem exponat, qua videlicet credimus, pro hoc quod facimus tantum nos præmium adepturos. Nam & negotiatores ſeculi, cùm tot ac tantos ſuſtineant labores, una ſpe mercedis terrenæ, quam ab initio conceperunt, omnia tolerant, & cum diverſa operentur, non diverſa ſpe ad illa promoventur, ſed una & eadem trahuntur.* **D**

Erronea Abelardi doctrina de gratia.

Alium ejuſdem *Abalardi* locum profert Guillelmus Abbas *S. Theodorici* Cap. VI. Diſputationis ſuæ qui ſic habet: *Quæritur etiam, utrum omnes homines ita ſola miſericordia Dei ſalventur, ut nullus ſit qui bonam voluntatem habere poſſit, niſi gratia præveniente Dei, quæ cor moveat, bonam & voluntatem inſpiret, & inſpiratam multiplicet, multiplicatam conſervet. Quod ſi ita eſt, ſcilicet ut homo nihil ex ſe boni operari poſſit; ut aliquo modo ad divinam gratiam ſuſcipiendam per liberum arbitrium* **E** *ſine auxilio gratiæ ſe erigere non poſſit: Non videtur ratio, quare ſi peccaverit, puniatur...... Sed quia ita non eſt, ſed longè aliter, dicendum eſt prout veritas ſe habet: Dicendum eſt igitur quod homo per rationem à Deo quidem datam gratiæ appoſitæ cohærere poteſt: nec Deus plus facit iſti qui ſalvatur, antequam cohæreat gratiæ, quàm illi qui non ſalvatur. Sed ſicut qui lapides pretioſos exponit venales, & deſiderium videntium excitat ad emendum: ſimiliter Deus gratiam ſuam apponit omnibus, conſulit ſcripturis, & exemplis provocat: ut homines per libertatem arbitrii quam habent, gratiæ cohæreant. Qui prudens eſt, per libertatem arbitrii ſui cohæret gratiæ:* **F** *piger & carnalis, quamvis per liberum arbitrium poſſit, negligit, & ideo negligitur à Deo. Quòd autem, ſicut mortuus Lazarus non potuit reviviſcere niſi Deo ſuſcitante, ſic ad benè volendum non poſſe ſurgere hominem, niſi gratia vivificante, dicitur aut creditur: Ideo vivificatio iſta tribuitur gratiæ: Quia ratio qua homo intelligit à malo abſtinendum & benè agendum, eſt à Deo. Et ideo hoc inſpirante Deo agere dicitur, quia Deus per rationem quam dedit homini, facit eum peccatum ipſum agnoſcere.* Gratiam ad ſingulos actus neceſſariam non eſſe docuit his in locis *Abelardus*: Ipſam in lege & doctrina duntaxat poſitam: omnibus æqualiter dari, & ho-

mines

mines per liberum arbitrium ipſi adhærere, vel eam negligere: Nec alio ſenſu dici hominem ſurgere non poſſe niſi gratia vivificante, quàm quia Deus per rationem homini inditam efficit ut ipſe peccatum agnoſcat. De hac doctrina æquiſſima *Guillelmi* Abbatis cenſura eſt: *Hæc planè Pelagiana hæreſis.* Eúmque errorem luculentiſſimis aliquot *S. Auguſtini* teſtimoniis ibidem refellit. Hunc retractavit errorem *Abelardus* in Apologia ſive Confeſſione Fidei: *Gratiam Dei*, inquit, *ita omnibus neceſſariam profiteor, ut nec naturæ facultas, nec arbitrii libertas ſine illa ſufficere poſſit ad ſalutem. Ipſa quippe gratia nos prævenit ut velimus, ipſa ſubſequitur ut poſſimus, ipſa nos conſociat ut perſeveremus.*

Septima propoſitio, quæ eſt de accidentibus panis & vini in aëre manentibus, ſubſtantiâ panis & vini mutatâ in Corpus & Sanguinem Chriſti, non ſpectat dogma fidei. Namque præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, Tranſſubſtantiationem panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti, accidentium denique ſeparatorum exiſtentiam profitebatur *Abelardus.* An autem in aëre circumſtante, vel in Chriſto corpore exiſtant, ad fidem nihil attinet. Hac de re *Guillelmus* Abbas *S. Theodorici* Cap. IX. Diſputationis ſuæ: *Nobis verò videtur* (inquit) *quòd accidentia illa, ſive prioris formæ ſubſtantiæ, quæ (ut puto) non niſi conſonus in unum accidentium concurſus eſt, ſi ibi eſt, in Corpore Domini eſt, non formans illud, ſed virtute operantis in ea ſapientia Dei aptans illud, & modificans, ut ſecundùm ritum Myſterii & modum Sacramenti, habile fiat, & tractabile, & guſtabile in forma aliena, quod non poterat eſſe in propria: agens exteriùs ut tractari poſſit & ſumi corporaliter; agente interiore gratia ut ſumatur incorruptibiliter & credenti ſapiat, & amantem vivificet & nutriat ſpiritualiter.* Sed non minùs errat *Guillelmus* Abbas, aſſerens accidentia panis & vini eſſe in Corpore & Sanguine Chriſti, quàm *Abelardus* affirmans eſſe in aëre. Utramque opinionem refellit *S. Thomas* III. Parte Quæſt. LXXVII. Articulo I. In quo ergo ſubjecto ſunt? In nullo.

Octavus error de peccato originali habetur Lib. II. Expoſitionis Epiſtolæ ad Romanos pag. 586. ubi illud Apoſtoli, *In quo omnes peccaverunt*, ita exponit: *Id eſt, pœnam peccati incurrerunt*, pag. 589. *Per peccatum Adæ multos dicit, non omnes conſtitui peccatores, id eſt, æterna pœnæ tradi*, pag. 592. *Cùm itaque dicimus homines cum originali peccato procreari ac naſci, atque hoc ipſum originale peccatum ex primo parente contrahere: magis hoc ad pœnam peccati, cui videlicet pœnæ obnoxii tenentur, quàm ad culpam animi & contemptum Dei referendum videtur. Qui enim nondum libero uti arbitrio poteſt, nec ullum adhuc rationis exercitium habet, nulla eſt ei tranſgreſſio, nulla negligentia imputanda, nec ullum omnino meritum quo præmio vel pœna dignus ſit, magis quàm beſtiis ipſis quando in aliquo vel nocere vel juvare videntur.*

Hunc errorem *Abelardus* in Apologia ſeu Confeſſione Fidei retractavit. *Ex Adam*, inquit, *in quo omnes peccavimus, tam culpam, quàm pœnam nos contraxiſſe aſſero: quia illius peccatum noſtrorum quoque peccatorum omnium origo extitit atque cauſa.*

Nonus error cum octavo connexus, quo peccatum non eſſe ſtatuit niſi in contemptu Dei, legitur in eodem libro pag. 591. *Pluribus autem modis*, inquit, *peccati nomen Scriptura Sacra accipit, uno quidem modo & propriè pro ipſa animæ culpa, & contemptu Dei, id eſt prava voluntate noſtra, qua rei apud Deum ſtatuimur. Altero autem modo peccatum dicitur ipſa peccati pœna, quam per ipſam incurrimus . . . . Tertio autem modo ipſe Chriſtus ab Apoſtolo peccatum dicitur, id eſt, hoſtia pro peccato.*

Error decimus & decimus-octavus de ignorantia, legitur in ſolutione Problematis XIII. ab *Heloiſſa* propoſiti, pag. 407. *Quod autem dictum eſt,* “Quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei: *Sic accipe, quòd nullus, qui non per malitiam, ſed per errorem detraxerat honori Chriſti, propter hoc damnabitur: cùm hæc ignorantia invincibilis ſimilem illum faciat illis, pro quibus Dominus in Paſſione ſua ſive Stephanus oraverit. Pietati quippe atque orationi convenit, ut quicumque lege naturali creatorem omnium ac remuneratorem Deum recognoſcentes, tanto illi zelo adhærent, ut per conſenſum, qui propriè peccatum dicitur, cum niſantur nequaquam offendere, tales arbitremur minimè damnandos eſſe.* Hunc locum ejuſdem profert *Guillelmus* Abbas Cap. XIII. Diſputationis ſuæ. *Judæi qui Stephanum lapidaverunt, & Dominum crucifixerunt, non peccaverunt: imò plus peccaviſſent, ſi contra conſcientiam æſtimationis ſuæ ei peperciſſent.*

Luc. 12. 10.

Peccati Philoſophici hæreſis à P. Abælardo aſſerta, & retractata.

Hos errores retractavit *Abelardus* in Apologia ſeu Confeſſione Fidei. *Mala*, inquit, *per ignorantiam, facta, culpæ ſunt adſcribenda: maximè cùm per negligentiam noſtram contingat nos ignorare, quæ nobis neceſſarium erat prænoſſe: qualis ille fuit de quo Pſalmiſta dicit:* “Noluit intelligere ut bene ageret.” *Crucifixores Chriſti in ipſa crucifixione graviſſimum peccatum fateor commiſiſſe.*

Pſal. 35. 4.

Undecimum errorem de ſuggeſtione Diaboli per phyſicas impreſſiones, aſtruxit *Abelardus* his verbis à *Guillelmo S. Theodorici* Abbate, Cap. X. prolatis: *De ſuggeſtione Diaboli ſolet quæri, quomodo poſſit ſuggerere hominibus, cùm nec verbis nec ſignis hoc faciat. Ad quod dicimus, quia facit hoc per Phyſicam rerum, lapidum vel herbarum: quia ſicut in natura quorumdam lapidum eſt ferrum trahere, vel libidinem extinguere: ita quidam lapides ſunt vel herbæ, quibus libido, ira, & cætera vitia excitantur. Quando ergo Diabolus vult ſuggerere alicui libidinem, vel iram, vel alia vitia, apponit ei lapidem illum, ſive herbam, quam ſcit talem habere virtutem.*

Duodecimum errorem, quo Fidem diffiniebat æſtimationem rerum quæ non videntur, legere eſt initio Introductionis ipſius ad Theologiam: *Eſt quippe Fides*, (inquit) *exiſtimatio rerum non apparentium, hoc eſt, ſenſibus corporis non ſubjacentium.* At nomine exiſtimationis, cognitionem dubiam & fluctuantem non intelligit *Abelardus*, ſed firmam perſuaſionem, adhæſionémque dogmatibus à Deo revelatis, & convictionem, quam *argumenti* nomine ſignificat Apoſtolus, fidem diffiniens, *Sperandarum ſubſtantiam rerum, argumentum non apparentium.* Hanc enim Apoſtoli diffinitionem *Abelardus* etiam uſurpat; quamvis Fidem minùs propriè *exiſtimationem* appellet.

Decimus-tertius error limites præſcribens omnipotentiæ divinæ, legitur Lib. III. Introductionis ad Theologiam, ubi exponens illa Chriſti verba: *An putas quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi plus quàm duodecim legiones Angelorum?* hæc habet pag. 1117. *Nequaquam concedendum eſt, quòd vel tunc Dominus orare poterat quod orandum non erat, vel Pater ei in hoc ſubvenire, in quo ſubveniendum non eſſet. . . . . Non itaque ex hoc Dominico dicto cogi poſſumus eum aliquid poſſe facere quod nunquam faciat, de quo potius ſentiendum videtur id ſolummodo eum poſſe facere, quod ab eo fieri oportet. Nihil autem ab eo fieri oportet, quod nunquam ab eo fiet. Alioquin optimè bonus non eſſet, ſi quid facere dimitteret, quod à ſe opportunè faciendum eſſe præſciret. . . . Primùm itaque atque opportunè de Deo dictum eſt, quòd ei ſubeſt poſſe cùm voluerit, ut ſcilicet in ſingulis faciendis ita ejus poteſtas* &

Matt. 26. 53.

Google

& voluntas ſe comitentur, ut quod velit poſſit, nec poſſit etiam tunc facere, quando ut fiat non vult: veluti modò pluviam facere non vult, qui hoc ideo fieri non vult modò, quia id modò fieri non convenire, nec hoc tempus pluviæ idoneum cenſet ex quadam utique rationabili de cauſa, licet nobis occulta. Si igitur pluviam nunc facere poſſit aut velit, eo utique tempore, id facere poteſt, aut etiam vult, in quo id eum facere non oportet, quod ab omni diſſonat ratione. Quantum igitur æſtimo, cùm id tantùm Deus facere poſſit, quod eum facere convenit, nec eum quidquam facere convenit, quod facere prætermittat: Profectò id ſolùm eum poſſe facere arbitror, quod quandoque facit, licet hæc noſtra opinio paucos aut nullos habeat aſſectatores, & plurimum dictis Sanctorum, & aliquantulam à ratione diſſentire videatur. Hoc quippe, inquiunt, æſtimare, multùm derogat divinæ excellentiæ, ut videlicet id ſolummodo facere poſſit, quod quandoque facit, & id ſolùm dimittere, quod dimittit: cùm nos etiam ipſi qui longè impotentiores ſumus, multa etiam facere & dimittere poſſumus, quæ nequaquam facimus vel dimittimus. Quibus quidem reſpondeo, Non ideo nos potentiores vel meliores æſtimari debere, quia quædam facere poſſimus, quæ ille facere non poteſt, ut comedere, vel ambulare, vel denique peccare; quod à potentia Divinitatis penitus eſt remotum, & ab ejus dignitate prorſus alienum. Quod denique attinet Deum illa etiam poſſe facere, quæ nunquam faciat, vel quæ hunc facere minimè conveniat? Nam & quod nos quædam facere poſſumus, quæ facere non debemus, infirmitati potiùs noſtræ quàm dignitati adſcribendum eſt, qui omnino meliores eſſemus, ſi ea tantùm quæ facere debemus, facere poſſemus, nec quidquam à nobis inhoneſtè fieri poſſet.

Ad id verò quod objiciebatur, eos à Deo ſalvari poſſe qui non ſalvantur: & inde conſequens eſſe ut Deus aliqua facere poſſit quæ non facit, reſpondet *Abælardus*, id rectè non colligi. *Quippe*, inquit, *cùm dicimus eum poſſe à Deo ſalvari, ad facilitatem humanæ naturæ poſſibilitatem reducimus, ac ſi videlicet diceremus, Natura hominis non hoc repugnare ut ipſe ſalvetur, qui in ſe ita mutabilis eſt, ut tam ſalvationi ſuæ, quam damnationi conſentiat. Cùm autem dicimus, Deum illum poſſe ſalvare, qui minimè ſalvandus eſt, ad ipſam Divinitatis naturam poſſibilitatem reducimus; ut videlicet natura Dei non repugnet, quin eum ſalvet. Quod omnino falſiſſimum eſt. Prorſus quippe natura divinæ repugnat id eum facere, quod ejus derogat dignitati, & quod eum facere minimè convenit.*

Pag. 1112. *Si ponamus*, inquit, *ut plura vel pauciora Deus facere poſſit, vel ab his quæ facit ceſſare, profectò multùm ſummæ ejus bonitati derogabimus. Conſtat quippe eum nonniſi bona facere poſſe: ſi autem bona, cùm poſſit, non faciat, & ab aliquibus quæ facienda eſſent, ſe retrahat, quis eum tanquam æmulum vel iniquum non arguat? ... Quam etiam rationem Sancti ſecuti videntur, cùm Deum Patrem probarent Filium tam bonum genuiſſe quantùm potuit, ut ei æqualis eſſet. Unde Auguſtinus lib. Octoginta trium Quæſtionum*, Cap. LXIII. Deus, *inquit*, » quem genuit, quoniam meliorem ſe generare » non potuit (nil enim Deo melius) debuit æqua» lem. Si enim voluit & non potuit, infirmus eſt; » ſi potuit & noluit, invidus eſt. ... *Hac itaque ratione quâ convincitur, quia Deus Pater tam bonum generat Filium quantùm potuit, cùm videlicet aliter reus eſſet invidiæ; clarum eſt omnia quæ facit, quantùm poteſt, egregia facere, nec ullum commodum quod conferre poſſit, ſubtrahere velle.*

Ibidem: *Hinc eſt illa Platonis veriſſima ratio, quâ ſcil. eſt probat Deum nullatenus mundum meliorem potuiſſe facere, quàm fecerit.*

Hunc errorem *Abælardus* retractavit in Apologia ſive Confeſſione Fidei: *Deum*, inquit, *ea ſolummodo poſſe facere credo, quæ ipſum facere convenit: & quòd multa facere poteſt, quæ nunquam faciet.*

Error decimus-quartus circa deſcenſum animæ Chriſti ad Inferos, legitur in Expoſitione Symboli Apoſtolici pag. 378. *Ipſa quoque anima*, inquit, *quæ in carne paſſa fuerat, ad Inferos dicitur deſcendiſſe, quia Paſſionis illius efficaciam Juſti ſenſerunt antiqui, per eam à pœnis liberati. Non enim anima vel ſpiritus aliquis, ut B. meminit Auguſtinus, loco movetur, ſed ſolummodo corpus. Sicut ergo Deus qui ubique eſt, deſcendere quoque dicitur ſecundùm aliquem ſuæ operationis effectum; ita & Anima illa, ſecundum efficaciam propriæ Paſſionis, quam habuit in electis, deſcendiſſe liberando dicitur.*

Hunc errorem retractavit *Abælardus*, at id ſe ſcripſiſſe falsò negavit. *Sic & Animam Chriſti*, inquit, *non per ſe ad inferos deſcendiſſe, ſed per potentiam, omnino à meis verbis & ſenſu remotum eſt.*

Errores decimum-quintum, & decimum-ſextum, in ejus Operibus invenire non licuit: & illos abjurat in Apologia ſeu Confeſſione Fidei. *Adventum*, inquit, *Filii in fine ſæculi, poſſe attribui Patri, nunquam (ſciat Deus) in mentem meam venit, nec ſe verbis meis aſſeruit.*

Poteſtatem ligandi atque ſolvendi Succeſſoribus Apoſtolorum omnibus, ut ipſis æquè Apoſtolis conceſſam eſſe profiteor, & tam indignis, quàm dignis Epiſcopis, quamdiu eos Eccleſia ſuſceperit.

Decimus-ſeptimus, quo Deum mala nuſquam impedire aſſerit, lib III. Introductionis ad Theologiam, pag. 1117. legitur. *Quis*, inquit, *conſentire malo dicendus eſt, niſi is per quem illud opportunè diſturbari poteſt? Cùm autem, ſicut & beatus meminit Auguſtinus, mala etiam fieri bonum ſit, quæ Deus quoque optimè ordinat, nequaquam ab eo ea diſturbari convenit, ne fiant, quæ, ipſo etiam atteſtante, fieri neceſſe eſt, ac dicente:* Neceſſe eſt enim veniant ſcandala. Væ autem, &c. *Cùm itaque ſcandala quæ bonum eſt fieri, diſturbare opportunè non poſſit, aut omnino etiam non poſſit qui nihil contra rationem poteſt, profectò nullatenus conſentire peccatis dicendus eſt.* Matt. 18. 7.

Hunc errorem *Abælardus* retractat his verbis: *Mala Deum impedire frequenter fateor: quia non ſolum effectum malignantium prævenit, ne, quod volunt, poſſint: verùm etiam voluntates eorum mutat, ut à malo, quod cogitaverunt, penitus divertant.*

Poſtremum errorem, qui *Abælardo* objectus eſt, de Spiritu timoris Domini in Chriſto non permanente, in ejus Operibus non invenio, & ſuam circa iſtud caput mentem planè Catholicam aperit in Apologia, his verbis: *Multa de Chriſto dicuntur, quæ non tam ſecundùm caput, quàm ſecundùm corpus ipſius, quod eſt Eccleſia, ſunt accipienda: ut ille Spiritus timoris, qui eſt initium ſapientiæ, quem videlicet timorem perfecta caritas foras mittit. Hujus ergo timoris ſpiritum in anima Chriſti, qui perfectiſſimam habuit caritatem, nunquam fuiſſe credendum eſt, qui tamen in inferioribus membris non deeſt. Tantæ quippe perfectionis, & tantæ ſecuritatis anima illa extitit per ipſam Verbi unionem, ut ſciret nil omnino ſe committere poſſe unde pœnas incurreret, vel Deum offenderet. Caſtum quippe timorem in ſæculum ſæculi permanentem, qui propriè reverentia caritatis dicitur, tam ipſi animæ Chriſti, quàm electis Angelis & hominibus ineſſe ſemper recognoſco. Unde & de ipſis ſupernis Spiritibus ſcriptum eſt: Adorant Dominationes, tremunt Poteſtates.*

SCHOLION.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 35. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Ad fidem nihil attinet quòd Accidentia Euchariſtiæ ſint in Chriſto, vel in aëre circumſtante.*

R. Id fidem non ſpectare ſcitè ſcripſi, ſed utramque tamen opinionem erroneam eſſe. *Non minùs* (inquam) *errat Guillelmus Abbas, aſſerens accidentia panis & vini eſſe in Corpore & Sanguine Chriſti, quam Abalardus affirmans eſſe in aëre. Utramque opinionem refellit S. Thomas. In quo ergo ſubjecto ſunt? In nullo.* Præſentia quidem realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, Tranſſubſtantiatio panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti, manentibus dumtaxat ſpeciebus, ſive accidentibus, dogmata Fidei ſunt: ſed utrum accidentia illa Corpus & Sanguinem Chriſti afficiant, vel aëri circumſtanti adhæreant, aut in nullo omnino ſubjecto ſint alieno, dogma fidei non eſt. Sola tamen poſtrema Sententia vera eſt, & à Theologis omnibus propugnatur; duæ priores erroneæ ſunt. Unde inter Articulos *Joannis Vuicleff* XLV. à Concilio Conſtantienſi damnatos ſecundus eſt: *Accidentia panis non manent ſine ſubjecto in eodem Sacramento.* Inter Articulos Vvicleſi, alii notoriè ſunt hæretici: alii non Catholici, ſed erronei, alii ſcandaloſi & blaſphemi, quidam piarum aurium offenſivi, nonnulli temerarii & ſeditioſi, ut ſacra Synodus Conſtantienſis declarat. Hic Articulus, *Accidentia panis non manent ſine ſubjecto in eodem Sacramento*, in ſenſu Vvicleſi, qui accidentia panis ſine panis materialis ſubſtantia manere negabat, & ſubſtantias panis & vini in Sacramento Altaris manere aſſerebat, hæreticus eſt. Accidentia enim ſive ſpecies panis & vini manere ſine panis & vini ſubſtantia, dogma fidei eſt ex Tranſſubſtantiationis fide conſequens: ſed utrum ſint in alieno ſubjecto, puta in aëre circumſtanti, ad fidem non pertinet, cùm Quæſtio Philoſophica ſit utrum accidens ex uno ſubjecto migrare poſſit in aliud. Error tamen eſt aſſerere cum Abælardo, Accidentia panis poſt Tranſſubſtantiationem illius in Corpus Chriſti, reſidere in aëre tanquam in ſubjecto. Notum eſt quid Carteſiani Philoſophi de accidentibus ſentiant, quorum opinionem etſi falſam & erroneam eſſe exiſtimem, nemo tamen dixerit eſſe hæreticam. Siquidem iſtius Sectæ Philoſophi Catholici credunt & profitentur. *Mirabilem illam & ſingularem Converſionem totius ſubſtantiæ panis, in Corpus, & totius ſubſtantiæ vini in Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, manentibus dumtaxat ſpeciebus panis & vini, quam quidem converſionem Catholica Eccleſia aptiſſimè Tranſſubſtantiationem appellat*; ut definivit Sacra Synodus Tridentina Seſſione XIII. Canone ſecundo. Et tamen aliter de accidentibus ſentiunt quàm vulgus Philoſophorum, immo nulla agnoſcunt accidentia.

ARTICULUS VII.

Abalardus in Concilio Sueſſionenſi damnatus eſt; quod nec anno MCXVI. *nec anno* MCXXXVI. *ſed anno* MCXXI. *figi debet.*

PEtrum *Abalardum* ad Eccleſiæ tribunal, ceu multiplicis erroris contra Fidem Catholicam reum, detulerunt ejus æmuli *Albericus* & *Lotulphus*, Scholarum Remenſium Regentes. *Radulphum* ejuſdem Urbis Archiepiſcopum adversùs ipſius novitates impulere. Qui re cum *Conone* Prænestino Epiſcopo, Sedis Apoſtolicæ in Galliis Legato, communicata Sueſſionenſe Concilium convocari curavit ad cognitionem cauſæ. *Abalardo* dicta dies, ipsique juſſum, ut ſuum de Trinitate librum, qui offenſionis materia erat, Synodo exhiberet. Stitit ſe coram Legato Apoſtolico *Abalardus*, ipsique Libellum examinandum & dijudicandum tradidit, ad correctionem vel ſatisfactionem ſe paratiſſimum profeſſus, ſi quid à Fide Catholica devium ſcripſiſſet. *Gauffridus* Carnotenſis Epiſcopus ipſi favit, inſtititque plurimùm ut ſcriptis ejus prolatis, interrogaretur, ac libera facultas reſpondendi ipſi concederetur, ne vir ingenii & doctrinæ famâ celebris, præjudicio videretur oppreſſus. Suaſit deinde ut ad Abbatiam *S. Dionyſii* remitteretur, ibique majore Præſulum ac eruditorum virorum cœtu congregato, cauſa diſcuteretur. Sed ſanioris conſilii viſum eſt, ut homini Dialectico & ſophiſmatibus inſtructo, cæterùm Novatori, & erroris multiplicis ex libro ſuo ſatis convicto, ſilentium imponeretur, Fideique Profeſſionem edere, ac librum palam comburere cogeretur. Id ex Synodi ſententia factum eſt. Poſt aliquas cum æmulis ſuis diſceptationes, ad Concilium vocatus, compulſus eſt Decreto Patrum Librum flammis tradere; ac Fidem ſuam coram omnibus exponere. Cùmque propriis verbis profiteri vellet, Patres juſſere, ut *Symbolum S. Athanaſii* ex ſcripto recitaret, quò magis hominis Novatoris, in Dialectica nimiùm confidentis, ſuperbiam retunderent. Mox Abbati *Sancti Medardi* traditus eſt, ejus Clauſtro, velut carcere concludendus. Inde tamen poſt eductum, Legatus Apoſtolicus ad Sandionyſianum Cœnobium remiſit. Hujus Concilii Hiſtoriam diſcimus ex *S. Bernardo* in Epiſtola ad *Yvonem* Cardinalem CXCIII. ex *Ottone Friſingenſi* Lib. I. *De Rebus Geſtis Frederici* Cap. XLVII. & uberrimè ex Epiſtola I. ipſius *Abalardi* de calamitatibus ſuis ad Amicum: quanquam teſtis in propria cauſa ſit plurimùm ſuſpectus. Satis fuiſſe viſum Synodo ad libri damnationem, quòd Romani Pontificis & Eccleſiæ Autoritate nequaquam approbatus, in publicum emiſſus eſſet, ex ipſius *Abalardi* teſtimonio colligitur. *Dicebant*, inquit, *ad damnationem Libelli ſatis hoc eſſe debere, quod nec Romani Pontificis, nec Eccleſiæ Auctoritate commendatum legere publicè præſumpſeram, atque ad tranſcribendum jam pluribus cum ipſe præſtitiſſem. Perutile futurum Fidei Chriſtianæ, ſi exemplo mei multorum præſumptio præveniretur.*

Abalardi Liber in Synodo damnatus, quòd nec Romani Pontificis, nec Eccleſiæ Auctoritate approbatus eſſet.

Joannes Picardus S. Victoris Pariſienſis Canonicus, in Notis ad Epiſtolam *S. Bernardi* CXC. Sueſſionenſem illam Synodum ad annum MCXVI. refert, Quia, inquit, Tabulæ Arroaſiæ, quæ Abbatia eſt in Diœceſi Attrebatenſi, *Cononem* Sedis Apoſtolicæ Legatum, qui Concilio iſti præfuit, obiiſſe memorant anno MCXVII. quinto Idus Auguſti. *Binius* anno MCXXXVI. illud collocat, ſuámque hanc epocham ex *Ottone Friſingenſi* colligere ſibi videtur Lib. I. *De Geſtis Frederici* Cap. XLVII. Verùm ad annum milleſimum centeſimum vigeſimum-primum longè probabilius refertur. Ex *Abalardo* enim, in Hiſtorica ſuarum calamitatum Relatione, conſtat celebratum eſſe aliquantò poſt mortem *Guillelmi Campellenſis*, Epiſcopi Catalaunenſis, quem obiiſſe anno milleſimo centeſimo vigeſimo-primo, octavo Kalendas Februarii, ex Tabulis *S. Stephani* Catalaunenſis, & ex *Alberico* certum eſt. Secundò, ex eodem *Abalardo* intelligimus, celebratum fuiſſe Concilium iſtud Sueſſionenſe paulò ante obitum *Adami* Sandionyſiani Abbatis ipſi ſubinfenſi. Vivere autem deſiit *Adamus* Abbas anno milleſimo centeſimo vigeſimo-tertio. Probabilius itaque ad annum milleſimum centeſimum vigeſimum-primum, quàm ad annum milleſimum centeſimum decimum-ſextum refertur illa Synodus. Tertiò, *Gaufridus* Carnotenſis Epiſcopus, maximum jam nomen inter Antiſtites Gallicanos obtinuerat, qui *Abalardi* patrocinium in Concilio Sueſſionenſi ſuſcepit, (ut ipſe teſtatur in Epiſtola de ſuis calamitatibus ad Amicum.) *Gaufridus* verò onus Epiſcopale non ſubiit, niſi anno milleſimo centeſimo decimo-ſexto. Quamobrem probabilius eſt poſt aliquot annos celebratum fuiſſe Concilium Sueſſionenſe. Quod verò ante annum milleſimum centeſimum trigeſimum ſextum habitum fuerit, probat tum obitus *Guillelmi Campellenſis* anno milleſimo centeſimo vigeſimo-primo

primo conſignatus, qui paulò ante Concilium iſtud defunctus eſt, tum *Radulphi Viridis* Remenſis Archiepiſcopi, qui huic Synodo interfuit, & damnationis *Abalardi* promotor fuit & author, ſuprema dies anno milleſimo centeſimo vigeſimo-quarto notata. Præterea, Concilium Senonenſe contra eumdem *Abalardum* convocatum eſt anno milleſimo centeſimo quadrageſimo. Porro longè plures annos quàm quatuor inter Concilium Sueſſionenſe & Senonenſe interceſſiſſe conſtat ex rerum à Petro Abælardo geſtarum ſerie. Nam poſt Concilium Sueſſionenſe per dies aliquot in Monaſterio *S. Medardi* recluſus eſt. Inde in Abbatiam Sandionyſianam remiſſus, ibique aliquandiu commoratus, maximam apud *Adamum* Abbatem ſubiit invidiam, ab eoque vexatus eſt, propter aſſertam Venerabilis *Bedæ* ſententiam de *S. Dionyſio* Corinthiorum Epiſcopo, eodémque Areopagita. Fugere exinde coactus, ex Sandionyſiano Cœnobio, ad terram Comitis *Theobaldi* proximam, in caſtro *Pruvini* aliquandiu etiam manſit, in Cella Trecenſium Monachorum. Poſtea licentiam ſecedendi in aliquam ſolitudinem obtinuit à *Sugerio* Abbate. Seceſſit in eremum pagi Trecenſis, ad fluviolum *Arduconem*, ubi extructo *Paracleti* Oratorio, multis annis ſacram doctrinam docuit. Poſtea ad Abbatiam Rivenſem *Sancti Gildaſii* aſſumptus, plures ibi perſecutiones paſſus eſt à perditiſſimis Monachis. Interea Sanctimonialibus Argenteolo pulſis, è Britannia rediit ad Paracletenſe Oratorium, quod cum omnibus annexis dilectæ ſuæ *Heloiſſæ*, ac Sociabus conceſſit & donavit. Rediit in Abbatiam ſuam Rivenſem: Pluries ad Paracletenſe Monaſterium reverſus, ut chariſſimis ſuis ſubveniret. Porro hæc omnia contigiſſe intra annos quatuor, nemo facilè credet. Non eſt igitur celebrata Synodus Sueſſionenſis anno milleſimo centeſimo trigeſimo-ſexto, ut *Binius* opinatus eſt; ſed probabilius refertur ad annum milleſimum centeſimum vigeſimum-primum. Enimverò juvenis adhuc erat *Abalardus* tempore Sueſſionenſis Concilii, nec multos annos à ſua & *Heloiſſæ* converſione numerabat. Tempore verò Concilii Senonenſis jam agebat ſenectutem, ut teſtatur *Petrus Venerabilis* Cluniacenſis Abbas, in Epiſtola ad *Innocentium II.* pro *Petro Abælardo*.

Fruſtra verò ſententiæ ſuæ præſidium ex *Ottone Friſingenſi* quærit *Binius*. Nam de *Abalardo*, déque illius doctrina & multiplici damnatione *Otto Friſingenſis* * non agit, niſi ex occaſione *Gilberti Porretani*, cui confutando & convincendo *S. Bernardus* ſtuduerat. Cùm autem ab eodem ſancto Abbate convictus ante fuiſſet *Petrus Abalardus* in Concilio Senonenſi anno milleſimo centeſimo quadrageſimo, inde factum eſt ut ejus meminerit occaſione data, nec obſervata ratione temporis; ſatis habens monere, ea quæ de *Abalardo* narrat, ante annum milleſimum centeſimum quadrageſimum-octavum, quo *Gilbertus Porretanus* damnatus eſt, contigiſſe.

* Cap. XLVII. lib. I. de Geſtis Friderici.

Objiciet quiſpiam, *Guillelmum* Catalaunenſem Epiſcopum adhuc ſuperſtitem fuiſſe anno milleſimo centeſimo quadrageſimo: ſiquidem Epiſtolæ Synodicæ Concilii Senonenſis contra *Abalardum* illo anno celebrati ſubſcripſit: adeóque nutare opinionis noſtræ fundamentum, quæ Sueſſionenſe Concilium ad annum milleſimum centeſimum vigeſimum-primum refert, eò quòd *Guillelmus Campellenſis*, Catalaunenſis Epiſcopus, cujus poſt mortem habitum eſt, eo anno octavo Kalendas Februarias obierit. Sed hæc objectio facilè diluitur, obſervando, quod res eſt, in Synodica Senonenſis Concilii, pro *Guillelmo*, legendum eſſe *Ganfridum* Catalaunenſem Epiſcopum, qui ex Abbate

A *S. Medardi* Sueſſionenſis, Pontificias Catalaunenſis Eccleſiæ Infulas conſecutus eſt anno milleſimo centeſimo trigeſimo-primo, obiitque anno milleſimo centeſimo quadrageſimo-ſecundo, ut conſtat ex Chronico *Alberici*, & ex ſerie Catalaunenſium Epiſcoporum Tomo II. *Galliæ Chriſtianæ*. Inde autem errorem contigiſſe veriſimile eſt, quòd cùm propria nomina primis tantùm literis notarentur, Librarius qui vidit G. ſcripſit *Guillelmum* pro *Ganfredo*.

Quod ſpectat *Aroaſiæ* Tabulas, *Cononis* Prænestini Epiſcopi & Sedis Apoſtolicæ Legati, qui Concilio Sueſſionenſi præfuit, obitum anno milleſimo centeſimo decimo ſeptimo, V. Idus Auguſti conſignantes; quo momento fretus *Joannes Picardus* hanc Synodum ad annum milleſimum centeſimum decimum ſextum retulit: Tabulas illas mendoſas eſſe certiora monumenta probant. Enimverò *Cononem* Prænestinum Epiſcopum, qui jam Legatione fungebatur in Galliis *Paſchali II.* Pontifice, qui munus idem geſſit ſub *Gelaſio II.* ac demum ſub *Callixto II.* præfuiſſe Concilio Colonienſi anno milleſimo centeſimo decimo nono ut docet *Anſelmus Gemblacenſis* (quamquam Colonienſe iſtud & Fridesllarienſe ab eo celebrata anno milleſimo centeſimo decimo octavo tradat Urſpergenſis Abbas) Anno milleſimo centeſimo vigeſimo, XV. Kalendas Novembris, præfuiſſe Synodo Bellovacenſi, in qua inter alia de corpore *Sancti Arnulphi* Sueſſionenſis Epiſcopi è terra levando actum eſt, *Liſiardus* ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopus in ejus Vita Cap. XV. & Chronicon Senonenſe *S. Petri Vivi*, teſtantur. Præceptum *Ludovici Craſſi* Regis Francorum, quo Eccleſiam *Cergiaci* réſque ad eam pertinentes Abbatiæ Sandionyſianæ donavit eodem anno datum eſt præſente *Conone* Sedis Apoſtolicæ Legato. *Communicato*, inquit, *cum Palatinis noſtris conſilio, ad ipſam ſanctiſſimorum Martyrum* (Dionyſii ſcilicet ac Sociorum) *Baſilicam cum Conjuge noſtra acceleravimus, & præſente venerabili Epiſcopo Domino Conone Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Legato, quoniam jure & conſuetudine Regum Francorum demigrantium, inſignia Regni ipſi Sancto Martyri tanquam Protectori ſuo referuntur, Coronam Patris noſtri ei reddidimus, pro dilatione redditionis ſatisfecimus, & tam pro ſalute animæ noſtræ, quàm pro Regni adminiſtratione, Conjugis & Prolis conſervatione, Eccleſiam de Cergiaco, ſicut liberè poſſidebamus, cum decimis & omnibus ad eam pertinentibus, Eccleſiæ reſtituimus, ipſis Sanctis Martyribus contulimus......* [illegible] *actum publicè anno Incarnati Verbi* MCXX. *Adelaidis autem Reginæ V. concedente Philippo filio noſtro.* Eodem anno *Cononem* ad Cœnobium Mauriniacenſe divertiſſe, Chronicon Mauriniacenſe teſtatur. Immò Pontificio Diplomati *Callixti II.* anno milleſimo ducenteſimo vigeſimo-ſecundo ſubſcripſiſſe, docent *Ciaconius* noſter & *Ferdinandus Ughellus*. Quæ cùm ita ſint, Aroaſiæ Tabulas mendaces eſſe perſpicuum eſt, quæ *Cononis* Prænestini Epiſcopi, & Sedis Apoſtolicæ in Galliis Legati obitum referunt ad annum milleſimum centeſimum decimum-ſeptimum.

Aroaſia Abbatia Ordinis Auguſtiniani, in Diœceſi Atrebatenſi.

ART. VIII.

ARTICULUS VIII.

Abelardus ad Concilium Senonenſe poſt annos undeviginti vocatus, Romanum Pontificem appellavit. Ejus nihilominùs errores damnati fuere à Gallicanis Epiſcopis: Et ad Sedem Apoſtolicam miſſa Relatio: Quâ acceptâ, eadem prava dogmata damnavit Innocentius II. & Abelardo ceu Hæretico ſilentium impoſuit.

EXtincto *Petri Leonis* ſchiſmate, anno milleſimo centeſimo quadrageſimo, Concilium Senonis celebratum eſt in cauſa *Petri Abelardi*; qui coram Archiepiſcopo Senonenſi ab adverſariis ſuis conventus, ac velut hæreſeon aſſertor paſſim diffamatus, ipſum rogavit ut ſuam exponere doctrinam & ab hoſtium calumniis & objectionibus vindicare publico in conceſſu ſibi liceret. Ad Synodum invitatus eſt *S. Bernardus* Clarævallenſis Abbas, ut *Abelardi* errores confutaret. Stata die adfuere Præſules, viri omnium Ordinum eruditi, celeberrimique congreſſus teſtis futurus *Ludovicus VII.* Rex Chriſtianiſſimus. *Abelardo* ſtante coram Synodo, prolata ſunt Capitula ex ipſius libris excerpta. Quæ dum legerentur, Concilio ſe ſubduxit, Romanum Pontificem appellans. Seditionis popularis metu ipſum appellaſſe ſcribit *Otto Friſingenſis*: quod nequaquam veriſimile eſt: cùm Rege Chriſtianiſſimo, *Theobaldo* Comite, plurimiſque Viris Nobilibus præſentibus, nihil eſſet à populo metuendum. Ob Sedis Apoſtolicæ reverentiam, *Abelardus* Pontificis Maximi Judicio ſervatus eſt, nihilque in ejus perſonam ſtatutum fuit à Patribus. Sed pro jure interim ſuo, prava illius dogmata damnarunt, ac de omnibus Relationem ad *Innocentium II.* miſere, ipſum urgentes ut, pro ſui Primatûs officio, errores pariter damnaret, ac Synodi confirmatâ Sententiâ, Novatorem hominem coërceret. Iſta conſtant ex *Gefrido* Clarævallenſi Monacho in Vita *S. Bernardi*, Lib. III. Cap. V. & ex *Ottone Friſingenſi* Lib I. *De Geſtis Frederici*, Cap. XLVIII. ubi etiam exhibet Epiſtolam *Sanſonis* Remenſis Archiepiſcopi, *Joſſelini* Sueſſionenſis, *Gaufredi* Catalaunenſis, & *Alviſi*. Attrebatenſis Epiſcoporum ad *Innocentium II.* quæ brevem cauſæ *Abelardi* expoſitionem, & Synodi geſta complectitur. *Petrus Abelardus*, (inquiunt) *Chriſtianæ Fidei meritum evacuare nititur, dum totum quod Deus eſt humana ratione arbitratur ſe poſſe comprehendere: Aſcendit uſque ad cælos, & deſcendit uſque ad abyſſos. Nihil eſt quod lateat eum, ſive in profundum inferni, ſive in excelſum ſupra. Homo eſt magnus in oculis ſuis, diſputans de fide contra fidem, ambulans in magnis & mirabilibus ſuper ſe, ſcrutator majeſtatis, hæreſum fabricator. Jamdudum fecerat librum de Sancta Trinitate, ſed ſub Legato Romanæ Eccleſiæ igne examinatus eſt, quia inventa eſt in eo iniquitas. Maledictus qui reædificat ruinas Jericho. Surrexit à mortuis liber ille, & cum eo multorum hæreſes quæ dormierant, ſurrexerunt & apparuerunt multis. Denique jam extendit palmites ſuos uſque ad mare, & uſque ad Romam propagines ejus. Hæc glorіatio hominis illius, quòd liber ſuus in Curia Romana habet ubi caput ſuum reclinet: hinc confortatus & confirmatus eſt error illius. Proinde cum fiducia prædicat verbum iniquitatis uſquequaque. Propterea cùm in conſpectu Epiſcoporum ſuper his eum argueret Abbas Clarævallenſis, zelo juſtitiæ & fidei armatus: ille nec confeſſus eſt, nec negavit, ſed à die, à loco, & Judice, quem ipſe ſibi elegerat, ſine læſione, ſine gravamine, ut prolongaret iniquitatem, Sedem Apoſtolicam appellavit. Epiſcopi qui propter hoc in unum convenerant, veſtræ Reverentiæ deferentes, nihil in perſonam ejus egerunt: ſed tantummodo Capitula à Sanctis olim Patribus condemnata, medicinali neceſſitate, ne morbus ſerperet, abjudicaverunt. Quia ergo homo ille multitudinem trahit poſt ſe, & populum habet qui ſibi credat, neceſſe eſt ut huic morbo celeri medicinâ occurratis.... Proceſſimus nos in hoc negotio, quouſque auſi ſumus. Tuum, Beatiſſime Pater! eſt de cætero providere, ne aliquâ hæreticæ pravitatis maculâ decor Eccleſiæ contaminetur. Tibi commiſſa eſt Sponſa Chriſti! ò Amice Sponſi. Tuum eſt eamdem uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.* A *Sancto Bernardo* ſcriptam hanc Epiſtolam ſtylus loquitur.

S. Bernardus damnationis Abelardi Promotor.

Sed & ipſe nomine ſuo ſcripſit ad *Innocentium II.* Epiſtolas duas, ſcilicet CLXXXIX & CXC. de cauſa *Abelardi* In priori de *Abelardi* ſtudio in novitatem, déque ejus erroribus, ita ſcribit: *Stultè mihi dudum requiem promittebam, ſiquidem leonina rabies quieviſſet, & pax Eccleſiæ redderetur. Nam ecce illa quievit, ſed non ego. Leonem evaſimus, ſed incidimus in draconem, qui non minùs forſan noceat ſedens in inſidiis, quàm ille rugiens de excelſo. Quanquam non jam in inſidiis, cujus virulenta folia utinam adhuc laterent in ſcriniis, & non in triviis legerentur!.... Novum cuditur gentibus & populis Evangelium, nova proponitur Fides... De virtutibus & vitiis non moraliter, de Sacramentis Eccleſiæ non fideliter, de arcano Sanctæ Trinitatis non ſimpliciter, nec ſobriè diſputatur: ſed cuncta nobis in perverſum, cuncta præter ſolitum, & præter quàm accepimus, miniſtrantur. Procedit Golias procero corpore, nobili illo ſuo bellico apparatu circummunitus, antecedente quoque ejus armigero Arnaldo de Brixia*, &c. *Denique in ſugillationem Doctorum Eccleſiæ, magnis effert laudibus Philoſophos; adinventiones illorum & ſuas novitates, Catholicorum Patrum doctrinæ præfert & fidei: & cùm omnes fugiant à facie ejus, me omnium minimum expetit ad ſingulare certamen.*

Tum geſta in Synodo Senonenſi refert: *Scripſit mihi*, inquit, *ſolicitante quidem ipſo, Archiepiſcopus Senonenſis, diem ſtatuens congreſſionis, quo ille in præſentia ejus & Coepiſcoporum ſuorum deberet, ſi poſſet, ſtatuere prava dogmata ſua, contra quæ ego auſus mutire fuiſſem. Abnui, tum quia puer ſum, & ille vir bellator ab adoleſcentia: tum quia judicarem indignum, rationem fidei humanis committi ratiunculis agitandam, quàm tam certa ac ſtabili veritate conſtet eſſe ſubnixam. Dicebam ſufficere ſcripta ejus ad accuſandum eum, nec mea referre, ſed Epiſcoporum, quorum eſſent miniſtri de dogmatibus judicare. Ille nihilominus, immò eò ampliùs levavit vocem, vocavit multos, congregavit complices.... Diſſeminavit ubique, ſe mihi die ſtatuto apud Senonas reſponſurum. Exiit ſermo ad omnes, & non potuit me latere. Diſſimulavi primùm, nec enim ſatis rumore populari movebar. Cedens tamen (licèt vix, ita ut flerem) conſilio amicorum, qui videntes quomodo ſe quaſi ad ſpectaculum omnes pararent, timebant ne de noſtra abſentia & ſcandalum populo, & cornua creſcerent adverſario: & quia error magis confirmaretur, cùm non eſſet qui reſponderet aut contradiceret, occurri ad locum & diem, imparatus quidem, & immunitus, niſi quòd illud mente volvebam:* « Nolite præmeditari qualiter reſpondeatis. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. » *Et illud:* « Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo. » *Convenerant autem præter Epiſcopos & Abbates, plurimi Viri Religioſi, & de civitatibus Magiſtri Scholarum, & Clerici literati multi: & Rex præſens erat. Itaque in præſentia omnium Adverſario ſtante ex adverſo, producta ſunt quædam Capitula*

Indignum eſt rationem fidei humanis agitandam ratiunculis committere.

Epiſcoporum eſt de dogmatibus judicare.

Luc. 21. 14.

Pſal. 117. 6.

pitula de libris ejus excerpta. Quæ cùm cœpiſſent legi, nolens audire, exivit, appellans ab electis Judicibus, quod non putamus licere. Porro Capitula Judicio omnium examinata, inventa ſunt fidei adverſantia, contraria veritati. Hæc pro me, ne levitate, aut certè temeritate uſus, in tantò negotio putarer. Verùm tu, ô Succeſſor Petri! judicabis an debeat habere refugium ad Sedem Petri, qui Petri fidem impugnat. Tu, inquam, Amice Sponſi, prævidebis quomodo liberes Sponſam à labiis iniquis & à lingua doloſa. Hanc Epiſtolam per *Nicolaum* Clarævallenſem Monachum ad *Innocentium II.* miſit *Sanctus Bernardus.*

Sed & aliam ſcripſit prolixiorem ad eumdem Pontificem, quæ confutationem errorum *Abalardi* complectitur. Incipit his verbis, quæ ipſius & Eccleſiæ Gallicanæ ſententiam de Sedis Apoſtolicæ Privilegiis exprimunt: *Oportet ad veſtrum referri Apoſtolatum, pericula quæque & ſcandala emergentia in Regno Dei, ea præſertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potiſſimùm reſarciri damna fidei, ubi fides non poſſit ſentire defectum. Hæc quippe hujus prærogativa Sedis. Cui enim alteri aliquando dictum eſt: Pro te rogavi, o Petre, ut non deficiat fides tua?*

Cauſæ Fidei ad Sedem Apoſtolicam referendæ.

Romanæ Eccleſiæ & ſedis Apoſtolicæ fides deficere non poteſt.

Luc. 22. 32.

Scripſit etiam Abbas ſanctiſſimus ad Cardinales S. E. R. eadem de cauſa Epiſtolam CLXXXVII. quæ incipit his verbis: *Nulli dubium, quin ad vos ſpecialiter ſpectet tollere ſcandala de Regno Dei, ſurgentes ſuccidere ſpinas, ſedare querelas.* Scripſit ſpeciatim ad *Guidonem de Caſtello* Cardinalem, *Abalardi* quondam diſcipulum, ut eum à favore ipſi commodando deterreret. Epiſtola incipit his verbis: *Injuriam facio vobis, ſi aliquem a vobis ita diligi credam, ut cum eo pariter ejus errores diligatis.* De *Abalardi* verò novitatibus ſic habet: *Magiſter Petrus in libris ſuis profanas vocum novitates inducit & ſenſuum, diſputans de fide contra fidem, verbis Legis Legem impugnat. Nihil videt per ſpeculum & in ænigmate, ſed facie ad faciem omnia intuetur, ambulans in magnis & in mirabilibus ſuper ſe...... Ego non eum accuſo apud Patrem: eſt qui eum accuſet Liber ſuus, in quo ſibi malè complacuit. Cùm de Trinitate loquitur, ſapit Arium; cùm de Gratia, ſapit Pelagium; cùm de perſona Chriſti, ſapit Neſtorium. Minùs de veſtra æquitate præſumo, ſi diu vos rogavero, ut in cauſa Chriſti nullum Chriſto præponatis. Illud autem ſcitote: quia expedit vobis, quibus poteſtas data eſt à Domino; expedit Eccleſiæ Chriſti; expedit etiam illi homini, ut ei ſilentium imponatur, cujus maledictione os plenum eſt, & amaritudine, & dolo.*

Vehemens S. Bernardi in Abælardum Invectiva.

Scripſit denique ad *Yvonem* Cardinalem Epiſtolam CXCIII. qua *Abalardum* ita pingit: *Magiſter Petrus Abalardus, ſine Regula Monachus, ſine ſolicitudine Prælatus, nec Ordinem tenet, nec tenetur ab Ordine. Homo ſibi diſſimilis eſt, intus Herodes, foris Joannes, totus ambiguus, nihil habens de Monacho præter nomen & habitum...... Iniquitatem in excelſo loquitur, integritatem fidei, caſtitatémque Eccleſiæ corrumpit. Tranſgreditur terminos quos poſuerunt Patres noſtri, de fide, de Sacramentis, de Trinitate diſputans & ſcribens: Singula pro ſua voluntate mutat, auget & minuit. In Libris & in Operibus ſuis oſtendit ſe fabricatorem mendacii, & cultorem perverſorum dogmatum, Hæreticum ſe probans non tam in errore, quàm in pertinacia & defenſione erroris. Homo eſt egrediens menſuram ſuam, in ſapientia verbi evacuans virtutem Crucis Chriſti. Nihil neſcit omnium quæ in cœlo & quæ in terra ſunt, præter ſeipſum. Damnatus eſt Sueſſione cum Opere ſuo coram Legato Romanæ Eccleſiæ. Sed quaſi non ſufficeret ei illa damnatio, iterum facit unde iterum damnetur, & jam noviſſimus error pejor eſt priore!* Quin zelus fidei paulò acriorem in mores *Petri Abalardi* invectivam à *S. Bernardo* extorſerit initio iſtius Epiſtolæ, nullus dubito.

Acceptis Concilii Senonenſis, & *S. Bernardi* Literis, *Innocentius II.* Pontifex Maximus errores *Abalardi*, ſecundùm Judicium à Gallicanis Epiſcopis latum, damnavit, eique velut Hæretico perpetuum indixit ſilentium. *Innocentii* Reſcriptum ad Senonenſem & Remenſem Archiepiſcopos, eorúmque Suffraganeos, & *S. Bernardum*, extat inter ejuſdem Sancti Abbatis Epiſtolas CXCIV. & in Collectionibus Conciliorum, inter Acta Concilii Senonenſis. *Dolemus*, inquit, *quoniam ſicut Literarum veſtrarum inſpectione, & miſſis à Fraternitate veſtra nobis errorum Capitulis cognovimus: in noviſſimis diebus, quando inſtant tempora periculoſa, Magiſtri Petri Abalardi pernicioſa doctrina, & prædictorum Hæreſes, & alia perverſa dogmata Catholicæ Fidei obviantia pullulare cœperunt. Verùm in hoc maximè conſolamur, & omnipotenti Deo gratias agimus, qui in partibus veſtris pro Patribus tales filios ſuſcitavit, & tempore Apoſtolatûs noſtri in Eccleſia ſua tam præclaros voluit eſſe Paſtores, qui novi Hæretici calumniis ſtudeant obviare, & immaculatam Sponſam* Uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. *Nos itaque qui in B. Petri Cathedra (cui à Domino eſt dictum;* Et tu aliquando converſus, confirma Fratres tuos) *licèt indigni, reſidere conſpicimur: Communicato Fratrum noſtrorum Epiſcoporum & Cardinalium conſilio, deſtinata nobis à veſtra Diſcretione Capitula, & univerſa ipſius Petri perverſa dogmata, Sanctorum Canonum auctoritate, cum ſuo Autore damnavimus: Eique tanquam Hæretico perpetuum ſilentium impoſuimus. Univerſos quoque erroris ſui Sectatores & Defenſores à Fidelium conſortio ſequeſtrandos, excommunicationiſque vinculo innodandos eſſe cenſemus.*

2. Cor. 11. 2.

Luc. 22. 32.

Extat alia breviſſima *Innocentii II.* Epiſtola ad eoſdem Archiepiſcopos, ad calcem Concilii Oecumenici Lateranenſis ſub *Innocentio II.* ex veteri exemplari Monaſterii Clarævallenſis tranſcripta, qua *Arnaldum de Brixia*, & *Abalardum*, *perverſi dogmatis fabricatores, & Catholicæ Fidei impugnatores, in Religioſis locis ſeparatim includi* jubet, *& libros erroris eorum, ubicunque reperti fuerint, igne comburi.* Sic erga Novatores agendum. Concilii Senonenſis, & damnationis *Abalardi*, cùm à Gallicanis Præſulibus, tum ab *Innocentio II.* Pontifice Maximo, præter Autores laudatos meminere *Vincentius Bellovacenſis* in ſpeculo Hiſtoriali Lib. XXVII. Cap. XIII. *S. Antoninus*, *Trithemius* Lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis & in Chronico Hirſaugienſi, *Joannes Nauclerus*, Vol. III. Generatione XXXIX. *Paulus Æmilius* Lib. V. Hiſtoriæ Francorum in *Ludovico Juniore*, *Helinandus*, *Joannes Canonicus S. Victoris* ad mœnia Pariſiorum, &c.

ARTICULUS IX.

Apologeticum pro Petro Abelardo ſcripſit Berengarius Pictavenſis ejus Diſcipulus. Verùm contumelioſo in S. Bernardum & Concilium Senonenſe Libello nulla fides.

PRima petulantiſſimi Autoris in *S. Bernardum* contumelia hæc eſt, quòd ab ipſa adoleſcentia protervus eſſet; quòd ingenii ſui acumen in mimicis cantiunculis, & rithmicis modulis oſtentaret; quòd illum commentandi & nugandi uſum ad Sacrarum Scripturarum expoſitionem accerſeret.

S. Bernardus à calumniis & ſatyra Berengarii Pictavenſis vindicatur.

Secunda, quòd vir ſanctitatis & miraculorum opinione celebris, reprehenſionis idoneam occaſionem in *Petro Abelardo* nanciſci maluerit, quàm ejus reſipiſcentiam procurare. At *Berengarium* mendacii convincit *Goffridus* Lib. III. Vitæ *Sancti Bernardi* Cap. v. ubi ſcribit: *Solita bonitate & benignitate deſiderans errorem corrigi, hominem non confundi, ſecreta illum admonitione convenit. Cum quo etiam tam modeſtè támque rationabiliter egit, ut ille compunctus, ad ipſius arbitrium correcturum ſe promitteret univerſa. Cæterùm reſiliit à propoſito ſaniori.*

Tertia, quòd *Abelardi* appellationi ad Sedem Apoſtolicam non detulerit Sanctus Bernardus. *Intra tot itaque & tantas anguſtias*, inquit, *deprehenſus Abelardus, ad Romani examinis confugit aſylum. Filius ſum*, inquit, *Romanæ Eccleſiæ: volo cauſa mea quaſi impii judicetur. Cæſarem appello. At Bernardus Abbas, in cujus brachio fidebat Præſulum multitudo, non dixit ut Præſes qui tenebat Paulum in vinculis: Cæſarem appellaſti, ad Cæſarem ibis: ſed, Cæſarem appellaſti, ad Cæſarem non ibis. Renuntiavit enim quæ geſta fuerant Apoſtolico, & ſtatim à Romana Sede Literæ damnationis in Petrum per Gallicanam Eccleſiam volaverunt.* At putida illa calumnia eſt, quia ob reverentiam Sanctæ Sedis quam appellaverat *Abelardus*, nihil in ejus perſonam decrevere Senonenſis Concilii Patres, ſed ejus tantùm errores damnarunt, quod juris ipſorum erat (ut conſtat ex Epiſtola Synodica ad *Innocentium*.)

Quarta calumnia, quòd abſens, & inauditus, & inconvictus damnatus ſit *Abelardus*, cujus os *Promptuarium rationis, tubam fidei, & hoſpitium Trinitatis*, hyperbolicè & adulatoriè vocat. Sed eſto, inauditus damnatus ſit, quia contumax, & electos Judices fugiens, quod Canones vetant; an ideo inconvictus, cujus errores in libris ab ipſo editis ita manifeſti, ut *Berengarius* ipſe, in Epiſtola ad Epiſcopum Mimatenſem, fateatur *Ejus Capitula non ſanè ſonare, ac ſe noluiſſe illorum eſſe Patronum, quia in Sententiam Abbatis*, (nempè S. Bernardi) *pedibus ivit*?

Quinta calumnia, quòd verba illa *S. Bernardi* in Epiſtola ad Innocentium II. *Non debet refugium invenire apud Sedem Petri, qui fidem impugnat Petri*; rancori animi ejus in *Abelardum* tribuat, & poſt nonnulla in Magiſtri prolata defenſionem, concludat his verbis: *Deberet ergo refugium apud Sedem Petri invenire, ſi non illecebræ eloquii tui clauſiſſent viſcera miſericordiæ Romanæ Eccleſiæ. Sed dum tu Petro clementiæ oſtium obſtruis, conceptæ veſaniæ ſignanter impetum prodis.* At falſum eſt quod viſcera miſericordiæ Romanæ Eccleſiæ *Abelardo* clauſerit *S. Bernardus*, & quòd ex animi rancore in ipſum ſcripſerit, qui ejus tantùm infenſus fuit erroribus, perſonæ verò nequaquam. Nonne enim ipſum non eſt amplexus, pacémque cum illo iniit, ſopitis prioribus querelis, cùm fidem ſuam expoſuit, errorêſque ſuos emendavit, ut teſtatur *Petrus Cluniacenſis* in Epiſtola ad *Innocentium* II. pro *Abelardo* ſcripta? Immò *Abelardus* ipſe in Apologia ſua, ſeu Confeſſione Fidei, *S. Bernardum* dulci *Amici* nomine indicat.

Sexta contumelia, quòd imprudenter egerit *Sanctus Bernardus*, hæreſeos crimen *Abelardo* impingens, qui ſcriptis ipſe ſuis quædam tradidit perenni ſepelienda ſilentio. Et quòd in Indiculo errorum *Petri Abelardi*, non propria ipſius dogmata, ſed nefandi Commenti Capitula ſcripſerit. Quædam tamen ex his Capitulis aſſeruiſſe & ſcripſiſſe *Abelardum* fatetur, ſed alio ſenſu. *Hæc & alia*, inquit, *Indiculus tuus continet, quorum quædam, fatear, Petrus & dixit & ſcripſit: quædam verò neque protulit, neque ſcripſit. Quæ autem dixerit, & quæ non dixerit, & quàm Catholicâ mente ea quæ dixerit ſenſerit: ſecundus arrepti Operis Tractatus Chriſtiana diſputatione ardenter & impigrè declarabit.*

Septimò *S. Bernardum* carpit, quòd expoſitionem Cantici Canticorum poſt Origenem, S. Ambroſium, Reticium Auguſtodunenſem, & Venerabilem Bedam aggreſſus, nihil novi protulerit, ſed ſenſum alienum verbis ſuis veſtierit, & mediocri genere dicendi ſit uſus. Facetè, ſed temerè, ipſum arguit, quod inter *Canticorum Salomonis* Commentarios, mortem ſui fratris inducat, in ejúſque funeris proſecutione duos pene quaternos conſumat, luctum ingerens nuptiis Sponſi, & tuba funebri clangens diſcumbente Sponſo in Sponſæ gremio, & Juvenculis Sponſi Sponſæque Juvenculabus alterna jucunditate plaudentibus, ut Tragœdiam potiùs quàm Epithalamium ſapiat ejus Commentatio, Cantica in Elegos, Carmina in Threnos ſorte miſerabili convertens. Sed quid vitii fuit, aut mimicâ *Berengarii* ironiâ dignum, fratrem plangere in ipſis Sponſi nuptiis, qui in lacrymis, doloribus, ſanguinis effuſione & morte nuptiarum fœdus ſanxit cum Sponſa? Vitio id quidem ac defectui artis verti poſſet in Panegyrica Oratione, in qua ſacrarum dumtaxat nuptiarum amorúmque laudem ſuſcepiſſet. At quòd in expoſitione myſtici ſenſus, & in adhortatione morali ad Conventum Fratrum ſuorum, paululùm ab inſtituto ſuo diverterit Sanctus Abbas, nemo ſanæ mentis reprehendere poteſt, cùm dolor vehemens artis regulas neſciat, nec ſit vehementior & juſtior, quàm qui ex morte oritur amantiſſimi fratris.

Octava calumnia eſt quòd originem animarum de cœlo *S. Bernardus* aſſeruerit in Cantica Canticorum ſcribens, atque ita lapſus ſit in *Origenis* errorem. Id enim tantùm abeſt ut aſſeruerit; quin immò illud ſtatuit diſcrimen inter Verbum Dei, quod eſt Dei imago, & animam quæ imago non eſt, ſed ad imaginem Dei, quòd illud de ſubſtantia Dei eſt, hæc verò non eſt de ſubſtantia Dei; ſed dotes prope divinas habet, vel à creatione, vel à Dei dignatione, id eſt, gratiâ. *Verbum*, inquit, *eſt Veritas, eſt Sapientia, eſt Juſtitia: & hæc imago. Cujus? Sapientiæ, Juſtitiæ & Veritatis. Eſt enim imago hæc Juſtitia de Juſtitia, Sapientia de Sapientia, Veritas de Veritate, quaſi de Lumine Lumen, de Deo Deus. Harum rerum nihil eſt anima, quoniam non eſt imago. Eſt tamen earum capax appetenſque, & inde fortaſſis ad imaginem. Celſa creatura, in capacitate quidem, majeſtatis; in appetentia autem, rectitudinis inſigne præferens. . . . . . Sed dico, nihilne ergo ampliùs habet imago ab anima quæ ad imaginem eſt, quia & huic magnum rectúmque aſſignamus? Et plurimum. Hæc ad menſuram accepit, illa ad æqualitatem. An non plus hac? Adverte & aliud. Huic utrumque aut creatio, aut dignatio contulit: illi generatio. Atque id magnificentius eſſe non dubium eſt. Sed ne hoc quidem eminentius eſſe quis abnuat, quòd cùm à* Deo

Deo huic ; illi & de Deo utrúmque ſit, id eſt, de Dei ſubſtantia. Eſt enim conſubſtantialis Deo imago ſua. (Sermone LXXX. in Cantica.) Sicubi verò dixerit, Animæ originem cœleſtem eſſe, id intelligi ſolùm voluit, quòd à Deo immediatè creetur, non cum corpore à parentibus ex ſemine traducatur : & quòd ad Dei imaginem facta ſit : quo ſenſu dixit Apoſtolus : *Genus ergo cùm ſimus Dei, &c.* Quis vero non videat, *S. Bernardum* ineptè, imperitè, malitioſè, Origenianæ Hæreſeos à *Berengario* accuſari propter hæc verba : *Meritò dixit Apoſtolus, noſtra converſatio eſt in Cœlis?*

Nonò, vellicat Sententiam *S. Bernardi* in libro *De Diligendo Deo*, ſcribentis : Modum diligendi Deum eſſe, *diligere ſine modo.* Id impoſſibile clamat Berengarius. *Cùm enim ſtabile fixúmque ſit, Deum ea magnificentia eſſe præditum, ut nequaquam noſtra in illum dilectio ejus dignitati æquipollenter reſpondere ſufficiat, quomodo ſine modo diligemus, quem cum modo diligere non valemus? quomodo porrigetur dilectio ultra modum, cùm ſemper remaneat citra modum?* At inſcitiam ſuam & malevolentiam prodit *Berengarius.* Non enim eo ſenſu Deum diligi debere ſine modo *S. Bernardus* dixit, quaſi dilectio noſtra infinita eſſe poſſit aut debeat, ſed quòd nuſquam nimius eſſe poſſit amor, quo Deum proſequimur, immò nec uſquam divinæ bonitati conveniens. Quamobrem ipſum diligere debemus quantùm poſſumus, & ſemper eniti ut magis amemus, cui nos totos debemus. *Illum*, inquit, *ratio urget & juſtitia naturalis, totum ſe tradere illi à quo ſe totum habet ; & ex ſe toto debere diligere. Mihi profectò fides tantò plus indicit amandum, quantò & eum me ipſo pluris æſtimandum intelligo : quippe qui illum non ſolùm mei, ſed ſui quoque ipſius teneo largitorem. . . Ut quid non amaret opus artificem, cùm haberet unde id poſſet? Et cur non quantùm omnino poſſet, cùm nihil omnino niſi ejus munere poſſet? . . . Quod ſi totum me debeo pro me facto, quid addam jam & pro refecto, & refecto hoc modo? Nec enim tam facilè refectus, quàm factus. Si quidem non ſolùm de me, ſed de omni quoque quod factum eſt, ſcriptum eſt,* Dixit, & facta ſunt. *At vero qui me tantùm & ſemel dicendo fecit, in reficiendo profectò & dixit multa, & geſſit mira, & pertulit dura, nec tantùm dura, ſed & indigna.* Quid ergo retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? *In primo opere me mihi dedit, in ſecundo ſe. Et ubi ſe dedit, me mihi reddidit. Datus ergo & redditus, me pro me debeo, & bis debeo. Quid Deo retribuam pro ſe? . . . Cùm dilectio quæ tendit in Deum, tendat in infinitum & immenſum, quiſnam quæſo debeat eſſe noſtri finis vel modus amoris? Quid quòd amor ipſe noſter non jam gratuitus impenditur, ſed rependitur debitus? Amat immenſitas, amat æternitas, amat ſupereminens ſcientiæ caritas, amat Deus cujus magnitudinis non eſt finis, cujus ſapientiæ non eſt numerus, cujus pax exuperat omnem intellectum, & vicem rependimus cum menſurâ? Deus meus, adjutor meus, diligam te pro dono tuo, & modo meo minùs quidem juſto, ſed planè non minùs poſſe meo. Qui etſi quantùm debeo non poſſum, tamen ultra quàm poſſum. Potero verò plus, cùm plus donare dignaberis, nunquam tamen pronè dignus haberis.*

Inſolens Berengarii Pictavenſis in Concilii Senonenſis Patres declamatio.

Nec verò Patribus Concilii Senonenſis quàm *S. Bernardo* æquior eſt *Berengarius*, in quos effræni ſtylo debacchatur. E multis pauca hæc audi : *Poſt prandium*, inquit, *allatus eſt Liber Petri & cuidam præceptum eſt, ut voce clamoſa Petri Opuſcula perſonaret. At ille odio Petri animatus, & vitis germine irrigatus; non illius qui dixit,* Ego ſum vitis vera, *ſed illius qui Patriarcham nudum ſtravit in area, ſonoriùs quàm poſtulatum fuerat, exclamavit. Poſt aliqua, Pontifices inſultare, pedem pedi applodere, ridere, nugari conſpiceres : ut facilè quilibet judicaret, illos non Chriſto vota perſolvere, ſed Baccho. Inter hæc ſalutantur ſcyphi, pocula celebrantur, laudantur vina, Pontificum guttura irrigantur. . . . Denique cùm aliquid ſubtile divinúmque ſonabat, quod auribus Pontificum erat inſolitum, audientes omnes diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in Petrum : & oculos talpæ habentes, in Philoſophum. Hoc, inquiunt, ſinemus vivere monſtrum? Moventéſque caput quaſi Judæi,* Vah! inquiunt, ecce qui deſtruit Templum Dei. *Sic judicant verba luminis cæci, ſic virum ſobrium damnant ebrii, ſic contra organum Trinitatis diſſerunt calices facundi. Sic contra ſimplicem diſputant cornuti. Sic Sanctum canes, ſic margaritas porci corrodunt. Sic ſal terræ infatuatur, ſic legis fiſtula obturatur. . . . Biberat Epiſcoporum ſobrietas ſanguinem uvæ meraciſſimum, cujus integritatem aqua non devirginaverat : cujus calor ita inceſſerat cerebris, ut in ſomni lethargiam omnium oculi ſolverentur. Inter hæc ſonat Lector, ſtertit auditor. Alius cubito innititur, ut det oculis ſuis ſomnum. Alius ſuper molle cervical dormitionem palpebris ſuis molitur. Alius ſuper genua caput reclinans, dormitat. Cùm itaque Lector in Petri ſatis aliquod reperiret ſpinetum, ſurdis exclamabat auribus Pontificum ; Damnatis? Tunc quidam vix ad extremam ſyllabam expergefacti, ſomnolenta voce, capite pendulo, Damnamus, aiebant. Alii verò damnantium tumultu excitati, decapitata prima ſyllaba, Namus, inquiunt. Verè natis, ſed natatio veſtra procella; natatio veſtra, merſio. Sic milites dormientes teſtimonium perhibent,* Quia nobis dormientibus, venerunt Apoſtoli, & tulerunt corpus *Qui vigilaverat in Lege Domini die ac nocte, nunc damnatur à Sacerdotibus Bacchi.* Hæc & alia æquè inſolentia *Berengarius* Scholaſticus.

Berengarius ſenior & prudentior factus, cum S. Bernardo ſenſit, ejúſque ſanctitatem veneratus eſt.

Hic tamen effrænem ſtyli ſui in *S. Bernardum* licentiam temperavit, ſenior & paulò ſapientior factus, in Epiſtola ad Epiſcopum Mimatenſem. *Neque*, inquit, *æſtimet me quiſpiam ad injuriam ejus ſtylum per ceram trahere, qui, meo judicio, noſtrorum temporum eſt Martinus. Simpliciter, & ſine vulpe candido pectori veſtro loquor. Ego ita ſentio de Abbate, quòd ſit lucerna ardens & lucens, ſed tamen in teſta eſt. Quod dedecus infigitur auro cùm laudatur, ſi ejus ſcoria improbetur? Laudatis Abbatem? Magis ego laudo. Cur igitur inquietiùs contra eum ſcribis, de quo tam bene ſentis? Porrigite patulas aures, ut ebibant rationem. Damnaverat Abalardum Præceptorem meum, virum fidei buccinam, legis armarium, in morum via pede regio gradientem. Damnaverat, inquam, Abalardum, & vocem ejus ſine audientia ſtrangulaverat. Eram ea tempeſtate adoleſcens, nondúmque impuberes malas nubes lanuginis adumbrabat, eràtque mihi velut Scholaſtico animus in ficta crebro materia declinare. Porro veri certaminis arridente vena, pectus appuli ut purgarem Abalardum, Abbatiſque confutarem audaciam. Sed non, inquiunt, à te Theologum talem argui oportebat. Tu enim beſtia es, & montes tangere non debes. Parciùs iſta, Fratres : Memento vos hoc objicere viro. In quo audet Abbas? Audet in literis, audeo & ego. Audet in Theologicis, audeo ego. Audet in fide, audeo & ego. Audet in ſanctitate, hîc non audeo ego. Quid ergo peccavi, ſi fidelis fidelem, minor majorem, ſecularis Religioſum redargui? Momordi, fateor, non Contemplativum, ſed Philoſophum; non Confeſſorem, ſed Scriptorem; non mentem, ſed linguam; non præcordia, ſed ſtylum; non meditationes viri, ſed fomentum. Legant eruditi viri Apologeticum quem edidi, & ſi Dominum Abbatem juſtè non argui, licenter me redarguant. . . . Sed cur, inquiunt, expleto primo Volumine, ſecundum (ut ſpoponderas) non texis?*

Quia

Quia proceſſu temporis meum ſapere crevit : & in ſententiam Abbatis, pedibus (ut dicitur) ivi. Nolui eſſe Patronus Capitulorum objectorum Abalardi, quia etſi ſanum ſaperent, non ſanè ſonabant. Poſtquam igitur, inquiunt, à ſecundo libro manus torpuit, quare primum non raſiſti? Feciſſem hoc, inquam, niſi caſſa eſſet induſtria. Remanerent enim viva exemplaria, quæ jam per totam Franciam & Italiam concurrerunt. Si igitur, inquiunt, Apologiam illam jugulare non potes, damna vel vivam. Characterem rei fronti ejus infige, ut omnis qui legerit, ſciat te ætate, non malitia peccaſſe. Damnabo, inquam, tali conditione, ut ſi quid in perſonam hominis Dei dixi, joco legatur, non seriò. Berengarii Pictavenſis Apologeticus, & Epiſtola ad Epiſcopum Mimatenſem, extant inter *Abalardi* Opera.

SCHOLION

In hoc Articulo, pag. 59. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant verbis ſuis interpolatam, non meis conceptam : *Epiſcopi de jure, non obſtante appellatione ad Summum Pontificem, debent damnare doctrinam erroneam.*

R. Non ſic ego ſcripſi, ſed : *Ob reverentiam* (inquam) *Sanctæ Sedis, quam appellaverat Abalardus, nihil in ejus perſonam decrevere Senonenſis Concilii Patres ; ſed ejus tantùm errores damnaverunt, quod juris ipſorum erat.* Quòd errores Abælardi Concilii Senonenſis Patres damnaverint, facti res eſt, hiſtorica veritas. Quod juris Epiſcoporum id eſſet, *Innocentius II.* Pontifex Maximus & *S. Bernardus* agnoverunt.

ARTICULUS X.

Petrum Abalardum S. Bernardo, & deinde Innocentio II. Summo Pontifici reconciliavit Petrus Venerabilis Abbas Cluniacenſis : Eumque Cluniaci ſuſcepit.

TEſtem hujus rei profero *Petrum* ipſum Cluniacenſem Abbatem in Epiſtola ad *Innocentium II.* pro Petro Abælardo, cujus hic tenor eſt. *Magiſter Petrus, Sapientiæ veſtræ, ut credo, optimè notus, nuper à Francia veniens, per Cluniacum tranſitum fecit : Quæſivimus quo tenderet : Gravatum ſe vexationibus quorumdam, qui ſibi, quod valde abhorrebat, Hæretici nomen imponebant, Majeſtatem Apoſtolicam ſe appellaſſe, & ad eam confugere velle, reſpondit. Laudavimus propoſitum, & ut ad notum & commune refugium confugeret, admonuimus, Juſtitiam Apoſtolicam, quæ nulli etiam extraneo vel peregrino defuit, ſibi non defuturam diximus. Miſericordiam ipſam, ubi ratio poſtularet, ſibi occurſuram promiſimus. Venit interim Dominus Ciſtercienſis Abbas, & de pace ipſius, & Domini Claravallenſis, cujus causâ appellaverat, nobiſcum & cum ipſo pariter egit. Dedimus & nos operam paci ejus : &, ut ad illum cum ipſo iret, hortati ſumus. Addidimus hoc monitis noſtris, ſi qua Catholicas aures offendentia aut ſcripſiſſet, aut dixiſſet ; hortatu ejus & aliorum bonorum & ſapientum, & à verbis ſuis amoveret, & à libris abraderet. Et factum eſt ita. Ivit, rediit, cum Domino Claravallenſi, mediante Ciſtercienſi, ſopitis prioribus querelis, ſe pacificè conveniſſe, reverſus retulit. Interim à nobis admonitus, magis autem à Deo (ut credimus) inſpiratus, dimiſſis Scholarum & ſtudiorum tumultibus, in Cluniaco veſtra ſibi perpetuam manſionem elegit. Quod nos ſenectuti ejus, debilitati ejus, religioni ejus congruere putantes ; & ſcientiam ejus, vobis ex toto non incognitam, magnæ Fratrum noſtrorum multitudini proficere poſſe credentes, voluntati ejus aſſenſimus : &, ſi ſic benignitati veſtræ beneplacitum eſſet, benignè & cum gaudio nobiſcum, veſtris, ut noſtis, per omnia remanere conceſſimus. Rogo igitur ego qualiſcumque, tamen veſter, rogat devotiſſimus vobis Cluniacenſis Conventus, rogat ipſe per ſe, per nos, per præſentium latores filios veſtros, per has, quas ut ſcriberem, rogavit, Literas : ut reliquos dies vitæ & ſenectutis ſuæ, qui fortaſſe non multi ſunt, in Cluniaco veſtra eum conſummare jubeatis, & ne à domo, quam velut paſſer : ne à nido, quem velut turtur inveniſſe ſe gaudet, aliquorum inſtantia aut expelli, aut commoveri valeat, more quo omnes bonos colitis, & etiam iſtum dilexiſtis, ſcuto defenſionis Apoſtolicæ protegatis.*

ARTICULUS XI.

Petrum Abelardum præſertim poſt Fidei ſuæ expoſitionem, & errorum emendationem, Hæreticis immeritò quis accenſeret.

ILle ſiquidem non eſt cenſendus Hæreticus, qui, ſi in aliquos errores impingat imprudens, illos pertinaciter non propugnat, ſed ad illorum emendationem paratus eſt ; immò illos ipſe corrigit. Porro nuſquam errores ſuos pertinaciter propugnavit *Abelardus* ; ad illorum emendationem parato ſemper fuit animo ; & illos reverà correxit. Quam ob rem non eſt Hæreticis accenſendus. Paratus, inquam ſemper fuit ad ſuorum correctionem errorum, ut ipſe in Prologo Introductionis ſuæ ad Theologiam profitetur. *In quo quidem opere*, inquit, *ſi culpis meis exigentibus, à Catholica, quod abſit, exorbitavero intelligentia vel locutione ; ignoſcat ille mihi, qui ex intentione opera penſat, parato ſemper ad ſatisfactionem de malè dictis vel corrigendis vel delendis ; cùm quis me Fidelium vel veritate rationis, vel autoritate Scripturæ correxit.* Et poſtquam aliqua Scripturæ Sacræ Oracula protulit, quæ docent Sapientem ſe corripientes amare ; & *Sancti Auguſtini* exemplum qui plura in Scripturis ſuis erroneè poſita retractavit, hæc ſubdit : *Tanti itaque viri inſtructus exemplo, ſi qua fortè per errorem proferam, nulla in his per contentionem defendam, aut per elationem præſumam. Ut ſi nondum ignorantiæ vitio caream, hæreſis tamen crimen non incurram. Non enim ignorantia hæreticum facit, ſed magis ſuperba obſtinatio : Cùm quis videlicet ex novitate aliqua nomen ſibi comparare deſiderans, aliquid inuſitatum proferre gloriatur, quod adversùs omnes defendere inopportunè nititur : ut vel cæteris ſuperior, vel nullis habeatur inferior. Unde Gennadius Maſſilienſis Lib. de Fide Eccleſiaſticorum Dogmatum, ait :* Quolibet quis acquieſcat modo, non eſt Hæreticus, niſi contentione Hæreticus fiat. *Auguſtinus in Epiſtola ad Optatum :* Si de anima falſitatis aſſertio proferatur, & falſitas mendacem, & falſitatis inopportuna defenſio Hæreticum facit. *Rurſus idem ſuper Geneſim :* Non ob aliud ſunt Hæretici, niſi quòd Scripturas Sacras non rectè intelligentes, ſuas falſas opiniones contra earum veritatem pertinaciter aſſerunt. *Qui & in Libro de Utilitate credendi, Hæreticum diligenter deſcribens :* Hæreticus, *inquit*, eſt (ut mea fert opinio) qui alicujus temporalis commodi, & maximè gloriæ causâ, falſas ac novas opiniones vel gignit, vel ſequitur. *Item idem in XVIII. de Civitate Dei :* Qui in Eccleſia aliqua prava ſapiunt, ſi correcti contumaciter reſiſtunt, & ſua peſtifera dogmata emendare nolunt, ſed & defendere perſiſtunt, Hæretici fiunt. *Rurſus idem de Unico Baptiſmo, Lib. IV.* Iſtum Hæreticum nondum dico, niſi manifeſtatâ ſibi doctrinâ Catholicâ, fidei reſiſtere maluerit, & illud quod tenebat elegerit. Hæc *Abalardus*.

Id confirmat Epiſtola illius ſeu Confeſſio Fidei A ad *Heloiſſam* directa, in qua hæc habet: *Nolo ſic eſſe Philoſophus, ut recalcitrem Paulo. Non ſic eſſe Ariſtoteles, ut ſecludar à Chriſto. Non enim aliud nomen eſt ſub cœlo, in quo oporteat me ſalvum fieri. Adoro Chriſtum in dextera Patris regnantem. Amplector eum ulnis fidei in carne Virginali de Paracleto ſumpta glorioſa divinitùs operantem. Et ut trepida ſollicitudo cunctaque ambages à corde tui pectoris explodantur, hoc de me teneto, quòd ſuper illam Petram fundavi conſcientiam meam, ſuper quam Chriſtus ædificavit Eccleſiam ſuam. Cujus Petræ titulum tibi breviter aſſignabo. Credo in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, unum naturaliter & verum Deum: qui ſic* B *in perſonis approbat Trinitatem, ut ſemper in ſubſtantia cuſtodiat unitatem. Credo Filium per omnia Patri eſſe coæqualem, ſcilicet, æternitate, poteſtate, voluntate, & opere. Nec audio Arium, qui perverſo ingenio actus, immò dæmoniaco ſeductus ſpiritu, gradus facit in Trinitate, Patrem majorem, Filium dogmatizans minorem: oblitus Legalis præcepti:* Non aſcendes, *inquit Lex*, per gradus ad meum altare. *Ad altare quippe Dei per gradus aſcendit, qui prius & poſterius in Trinitate ponit. Spiritum etiam Sanctum Patri & Filio conſubſtantialem & coæqualem per omnia teſtor; utpote quem bonitatis nomine deſignari, Volumina mea ſæpè declarant. Damno Sabellium,* C *qui eamdem perſonam aſſerens Patris & Filii, Patrem paſſum autumavit. Credo etiam Filium Dei factum eſſe Filium hominis, unámque perſonam ex duabus & in naturis duabus conſiſtere. Qui poſt completam ſuſceptæ humanitatis diſpenſationem, paſſus eſt, & mortuus, & reſurrexit, & aſcendit in cœlum, venturúſque eſt judicare vivos & mortuos. Aſſero etiam in Baptiſmo univerſa remitti delicta; gratiáque nos egere, quâ & incipiamus bonum, & perficiamus: Lapsóſque per Pœnitentiam reformari. De carnis autem reſurrectione quid opus eſt dicere, cùm fruſtra glorier me Chriſtianum, ſi non credidero reſurrecturum?* D

Quòd verò errores ſuos correxerit *Abalardus*, teſtis eſt *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, in ea quam ſupra laudavimus Epiſtola ſcribens eum cum *S. Bernardo*, *ſopitis prioribus querelis pacificè conveniſſe*. Nullæ autem erant *S. Bernardi* adversùs *Abalardum* querelæ niſi ob ejus errores. Neceſſe igitur fuit ut ipſos retractaret, ad *S. Bernardum* ſibi conciliandum.

Teſtis eſt etiam *Otto Friſingenſis*, Lib. 1. *De Geſtis Frederici*, Cap. XLIX. *Petrus*, inquit, *damnationem ſui dogmatis à Romana Eccleſia confirmatam cognoſcens, ad Cluniacenſe Cœnobium ſe contulit,* E *Apologeticum ſcribens, prædictorum Capitulorum partim verba, ex toto autem ſenſum abnegans.*

Sed nullum eſt teſtimonium hac in cauſa locupletius, quàm ejus Apologeticus ſeu Confeſſio Fidei, *Univerſis Eccleſiæ Sanctæ Filiis* inſcripta. *Notum Proverbium eſt*, inquit, *Nil tam benedictum, quod non poſſit depravari: & (ut B. meminit Hieronymus) qui multos ſcribit libros, multos ſumit Judices. Ego quoque cùm pauca ſcripſerim, parva, vel ad comparationem aliorum, nulla, reprehenſionis notam effugere non potui: cùm tamen in his de quibus graviter accuſor, nullam (ſcit Deus) meam cognoſcam culpam, nec, ſi qua fuerit, procaciter defendam.* F *Scripſi fortè aliqua per errorem, quæ non oportuit: ſed Deum teſtem & judicem in animam meam invoco, quia in his de quibus accuſor, nil per malitiam aut per ſuperbiam præſumpſi. Multa in Scholis multis locutus ſum, nec unquam aquas furtivas, vel panem abſconditum habuit mea doctrina. Palam locutus ſum ad ædificationem fidei, ſive morum, quod mihi ſalubre viſum fuit: & quæcumque ſcripſi, libenter omnibus expoſui, ut eos judices, non diſcipulos haberem. Quod ſi uſpiam per multiloquium exceſſi, ut ſcriptum eſt*: In multiloquio non effugies peccatum: *Nunquam importuna defenſio me effecit Hæreticum, paratus ſemper ad ſatisfactionem de maledictis meis corrigendis, ſive delendis: In quo certè propoſito uſque in finem perſeverabo...... Agnoſcat ergo fraterna caritas me qualemcumque filium Eccleſiæ, cum ipſa integrè cuncta quæ recipit, recipere; cuncta quæ reſpuit, reſpuere: nec me unquam unionem fidei ſcidiſſe: quamvis impar cæteris morum qualitate.* Tum ſigillatim Catholica Dogmata Capitulis erroneis à ſe aſſertis vel ſibi objectis contraria profitetur.

ARTICULUS XII.

Poſt errorum emendationem, ſanctè vixit, obiítque Magiſter Petrus Abalardus.

Sanctæ ipſius vitæ & obitûs teſtem profero omni exceptione majorem *Petrum Venerabilem* Abbatem Cluniacenſem in Epiſtola ad *Heloiſſam* Paracletenſem Abbatiſſam, in qua poſtquàm ipſum *verè Chriſti Philoſophum* prædicavit, hæc ſubdit: *Non recolo vidiſſe me illi in humilitatis habitu & geſtu ſimilem: in tantum ut nec Germanus abjectior, nec ipſe Martinus benè diſcernenti pauperior appareret. Cùmque in magno illo Fratrum noſtrorum grege, me compellente, gradum ſuperiorem teneret ultimus omnium veſtitu incultiſſimo videbatur. Mirabar ſæpè, & in Proceſſionibus eo me cum reliquis pro more præcedente, penè ſtupebam, tanti tàmque famoſi nominis hominem ſic ſeipſum contemnere, ſic ſe abjicere poſſe. Et quia ſunt quidam Religionis Profeſſores, qui ipſum, quem gerunt, habitum religioſum nimis cupiunt eſſe ſumptuoſum: erat ille prorſus parcus in iſtis, & cujuſcumque generis ſimplici veſte contentus, nihil ultra quærebat. Hoc & in cibo, hoc & in potu, hoc & in omni cura corporis ſui ſervabat. Et, non dico ſuperflua, ſed & cuncta niſi valde neceſſaria, tam in ſe, quàm in omnibus, verbo pariter & vita damnabat. Lectio erat ei continua, oratio frequens, ſilentium juge, niſi aut Fratrum familiaris collatio, aut ad ipſos in Conventu de divinis publicus ſermo, eum loqui urgebant. Sacramenta cœleſtia, immortalis Agni ſacrificium Deo offerendo, prout poterat, frequentabat: immò poſtquam literis & labore meo Apoſtolicæ gratiæ redditus eſt, pene continuabat. Ecquid multa? Mens ejus, lingua ejus, opus ejus, ſemper divina, ſemper Philoſophica, ſemper eruditiora meditabatur, docebat, fatebatur. Tali nobiſcum vir ſimplex, & rectus, & timens Deum, & recedens à malo: Tali, inquam, per aliquantum temporis converſatione ultimos vitæ ſuæ dies conſecrans Deo, pauſandi gratia, (Nam plus ſolito ſcabie & quibuſdam corporis incommoditatibus gravabatur) à me Cabilonem miſſus eſt. Nam propter illius ſoli amœnitatem, quæ cunctis pene Burgundiæ noſtræ partibus præeminet, locum ei habilem, prope urbem quidem, ſed tamen Arari interfluente provideram. Ibi juxta quod incommoditas permittebat, antiqua ſua revocans ſtudia, libris ſemper incumbebat: Nec (ſicut de Magno Gregorio legitur) momentum aliquod præterire ſinebat, quin ſemper aut oraret, aut legeret, aut ſcriberet, aut dictaret. In his ſacrorum Operum exercitiis eum adventus illius Evangelici Viſitatoris reperit, nec eum, ut multos, dormientem, ſed vigilantem invenit. Invenit enim verè vigilantem, & ad æternitatis nuptias, non ut fatuam, ſed ut ſapientem virginem evocavit. Attulit enim ille ſecum*

Magiſtri Petri Abalardi elogium.

lampadem

lampadem plenam oleo, hoc eſt, conſcientiam refertam ſanctæ vitæ teſtimonio. Nam ad ſolvendum commune mortalium debitum morbo correptus, eóque ingraveſcente, in brevi ad extrema perductus eſt. Tunc verò quàm ſanctè, quàm devotè, quàm Catholicè, primò Fidei, dehinc peccatorum Confeſſionem fecerit, quantò inhiantis cordis affectu Viaticum peregrinationis ac vitæ æternæ pignus, Corpus ſcilicet Redemptoris Domini acceperit; quàm fideliter corpus ſuum & animam hic & in æternum ipſi commendaverit, teſtes ſunt Religioſi Fratres, & totus illius Monaſterii, in quo corpus Sancti Martyris Marcelli jacet, Conventus. Hoc Magiſter Petrus ſine dies ſuos conſummavit: & qui ſingulari ſcientiæ Magiſterio toti penè orbi terrarum notus, & ubique famoſus erat, in illius diſcipulatu, qui dixit: Diſcite à me quia. mitis ſum & humilis corde, *mitis & humilis perſeverans: ad ipſum (ut dignum eſt credere) ſic tranſivit. Hunc ergo, Venerabilis & Chariſſima in Domino Soror, cui poſt carnalem copulam tantò validiore, quantò meliore divinæ charitatis vinculo adhæſiſti: cum quo & ſub quo diu Domino deſerviſti: Hunc, inquam, loco tui, vel ut te alteram in gremio ſuo confovet, & in adventu Domini, in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendentis de cœlo, tibi per ipſius gratiam reſtituendum reſervat.*

Matt. 11. 29.

De eodem Chronicon Cluniacenſe, in Petro Venerabili: *Abelardus*, inquit, *Petrus nomine, ab erroribus fidei per Venerabilem Petrum Abbatem noſtrum, & Sanctum Bernardum Abbatem Claravallenſem revocatus, quæ antea de fide dogmatizaverat perfidè* (ſupple, *abjurans*) *Monachus Cluniacenſis factus eſt. Et deinde mens ejus, lingua ejus, opus ejus ſemper divina fuere,* Obiit anno MCXLII. undecimo Kalendas Maii, ætatis LXIII. Ejus corpus *Heloiſſæ* Abbatiſſæ à *Petro Venerabili* Abbate Cluniacenſi conceſſum, ad Monaſterium Paracletenſe delatum eſt. Miſit ad eamdem Religioſam Heroinam Venerabilis Abbas Magiſtri *Petri* abſolutionem, ejus tumulo appendendam. Erat his verbis concepta: *Ego Petrus Cluniacenſis Abbas, qui Petrum Abalardum in Monachum Cluniacenſem recepi, & corpus ejus furtim delatum Heloiſſæ Abbatiſſæ & Monialibus Paracleti conceſſi, autoritate omnipotentis Dei & omnium Sanctorum, abſolvo eum pro officio ab omnibus peccatis ſuis.* Abſolutiones hujuſmodi per modum ſuffragii Defunctis Fidelibus tribuebantur.

Miſit etiam Epitaphium duplex, quo Magiſtri *Petri Abelardi* ingenium, eruditio, pietas celebrantur.

PRIMUM EPITAPHIUM.

Gallorum Socrates, Plato maximus Heſperiarum,
Noſter Ariſtoteles, Logicis quicumque fuerunt,
Aut par, aut melior, ſtudiorum cognitus orbi
Princeps, ingenio varius, ſubtilis & acer:
Omnia vi ſuperans rationis, & arte loquendi,
Abelardus erat: ſed tunc magis omnia vicit,
Cùm Cluniacenſem Monachum, moremque profeſſus;
Ad Chriſti veram tranſivit Philoſophiam.
In qua longævæ benè complens ultima vitæ,
Philoſophis quandoque bonis ſe connumerandum
Spem dedit, undenas Maio revocante Kalendas;

EPITAPHIUM ALTERUM.

Petrus in hac petra latitat, quem mundus Homerum
Clamabat, ſed jam ſydera ſydus habent.
Sol erat hic Gallis, ſed eum jam fata tulerunt;
Ergo caret regio Gallica Sole ſuo.
Ille ſciens quicquid fuit ulli ſcibile, vicit
Artifices, artes abſque docente docens.
Undecimæ Maii Petrum rapuere Kalendæ,
Privantes Logices atria Rege ſuo.
Eſt ſatis in tumulo; Petrus hic jacet Abalardus;
Cui ſoli patuit ſcibile quicquid erat.

Abelardi opera.

Varia reliquit Opera, ex quibus extant Epiſtolæ variæ, Expoſitiones in Orationem Dominicam in Symbolum Apoſtolorum, & in Symbolum *S. Athanaſii*, Solutiones Problematum ab *Heloiſſa* propoſitorum, Commentariorum in Epiſtolam ad Romanos libri quinque, Sermones ad Virgines Paracletenſes per totum annum legendi; *Introductionis ad Theologiam* libri tres, quorum poſtremus eſt imperfectus; Liber adversùs Hæreſes, quem tamen ſtylus negare videtur *Abelardo*, & *Inſtitutio* ſeu *Regula Sanctimonialium*, rogante *Heloiſſa* Virginibus Paracletenſibus ſcripta. Edita ſunt ab illuſtri Viro *Franciſco Amboëſio*. In iis præter errores olim ſibi objectos & damnatos, Theologi Pariſienſes, quorum Cenſura in limine Operum eſt edita, nonnullos alios nævos notarunt: quos inter non minimus eſt, quòd *S. Norberto* inſultat in Sermone de *S. Joanne Baptiſta*, quaſi mortui ſuſcitationem fruſtra tentaſſet, & ad excuſationem populum objurgaſſet, quòd infidelitate ſua poſuiſſet obicem miraculo. Non mirum quòd *Norberto* adhuc vivente, adeóque ejus ſanctitate nondum vindicata, id de ipſo effutierit, quem ſuis erroribus adverſum cum *S. Bernardo* fuerat expertus: de quibus in Epiſtola Hiſtorica de ſuis calamitatibus ad Amicum ita ſcripſit: *Priores Æmuli, cùm per ſe jam minùs valerent, quoſdam adverſùm me novos Apoſtolos, quibus mundus plurimùm credebat, excitaverunt. Quorum alter Regularium Canonicorum vitam, alter Monachorum ſe reſuſcitaſſe gloriabatur. Hi prædicando per mundum diſcurrentes, & me impudenter, quantùm poterant, corrodentes, non modicè tam Eccleſiaſticis quibuſdam, quàm ſecularibus Poteſtatibus contemptibilem ad tempus effecerunt, & de mea tam fide quàm vita adeo ſiniſtra diſſeminaverunt, ut ipſos quoque amicorum noſtrorum præcipuos à me averterent; & qui adhuc priſtini amoris erga me aliquid retinerent, hoc ipſi modis omnibus metu illorum diſſimularent.* Sed hanc, aliáſque vitæ prioris culpas, Scriptorúmque nævos Pœnitentiâ eluit *Abelardus*. In Cœnobio Pariſienſi *S. Germani à Pratis* extat liber *Abalardi*, qui vulgò, *Sic & Non* appellatur, cujus inſcriptionem ſic effert vetus Codex MS. *Incipiunt Sententiæ ex Divinis Scripturis collectæ, quæ contraria videntur; pro qua quidem contrarietate, hæc compilatio Sententiarum, Sic & Non appellatur.* Fortè ad hunc librum reſpexit *S. Bernardus*, cùm librum Sententiarum *Petri Abalardi* citavit.

DISSERTATIO VIII.

De Contentione inter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & Gallicanos Præſules exorta in Concilio Remenſi, anno MCLXVIII; *occaſione Symboli contra* GILBERTI PORRETANI *Errores ab iſtis editi: In qua Epiſcoporum, & Romani Pontificis Jura in Judicio cauſarum Fidei explicantur.*

FIdei Symbolum in Synodo Remenſi contra *Gilberti Porretani* errores à Gallicanis Præſulibus editum diximus in Synopſi, Cap. II. Art. X. Inde ortam contentionem Cardinales inter & Gallicanos Epiſcopos narrat *Otto Friſingenſis* Lib. 1. *De Geſtis Frederici I.* Cap. LVII. his verbis: *Quod Gallicana Eccleſia factum tam graviter ſacer Cardinalium Senatus accepit, ut cum magna mentis indignatione Curiam intraret, ac tanquam unum corpus effecti, una omnes voce Pontifici ſuo dicerent: Scire debes, quod à nobis per quos tanquam per Cardines univerſalis Eccleſiæ volvitur axis, ad* C *regimen totius Eccleſiæ promotus, à privato univerſalis Pater effectus, jam deinceps te non tuum, ſed noſtrum potiùs eſſe oportere: nec privatas & modernas amicitias antiquis & communibus præponere, ſed omnium utilitati conſulere, Romanæque Curiæ culmen ex Officii tui neceſſitate curare & obſervare debere. Sed quid fecit Abbas tuus,* & cum eo Gallicana Eccleſia? Qua fronte, quo auſu cervicem contra Romanæ Sedis Primatum & Apicem erexit? Hæc eſt enim ſola quæ claudit, & nemo aperit; aperit, & nemo claudit. Ipſa ſola de Fide Catholica diſcutere habens, à nullo, etiam abſens, in hoc ſingulari honore pati præjudi-* D *cium poteſt. Sed ecce Galli iſti, etiam faciem noſtram contemnentes, ſuper Capitulis, quæ his diebus, nobis aſſidentibus agitata ſunt, tanquam finitivæ Sententiæ ultimam manum apponendo, nobis inconſultis Fidem ſuam ſcribere præſumpſerunt. Certè ſi in Oriente, utpote Alexandria vel Antiochia, coram omnibus Patriarchis hujuſmodi tractaretur negotium, nihil firma ſtabilitate ſolidum ſine noſtra finiri valeret auctoritate: Quin immò, juxta antiquorum Patrum ſtatuta, vel exempla, Romano ſervaretur examini terminandum. Quomodo ergo iſti in noſtra præſentia uſurpare audeant, quod etiam remotioribus & majoribus non licet? Volumus igitur huic tam temerariæ no-* E *vitati celeriter aſſurgas, ipſorúmque contumaciam punire non differas. Quos Romanus Pontifex blando mitigans eloquio, Albate ad ſe vocato, de facto, qualitatéve facti ſolerter inquirit. Cui ille humiliter & cum reverentia reſpondit; Se vel Dominos Epiſcopos nihil de Præfatis Capitulis definiſſe; ſed quia ab Epiſcopo Pictavino audierat ut Fides ſua ſcriberetur: idcirco quia ſolus nollet, illorum auctoritate ac teſtimonio ſimpliciter ſe quod ſentiret expoſuiſſe. Hócque tam humili quàm modeſto ipſius reſponſo prædicta Cardinalium indignatio conquievit: Ita tamen ut* F *præfatum Scriptum, tanquam inconſulta Curia prolatum, velut auctoritatis pondere carens, pro Symbolo in Eccleſia, quod in Conciliis contra hæreſes congregatis fieri ſolet, non haberetur.*

*** S. Bernardus.**

Non eſt privatarum Eccleſiarum, Symbolum condere univerſæ Eccleſiæ proponendum.

II. Ex hoc facto quidam perperàm colligunt, cauſarum Fidei judicia non ad Epiſcopos quoſlibet, ſed ad unum Romanum Pontificem cum Collegio Dominorum Cardinalium pertinere. At id ex iſta Cardinalium expoſtulatione nequaquam conſequens eſt, ſed ſolùm quòd finitivam ſenten- A tiam in cauſis Fidei dicere, Juris ſit Romani Pontificis: Nec Fidei Symbolum Eccleſiæ proponendum univerſæ Epiſcopis edere liceat, S. R. E. Cardinalibus & Summo Pontifice inconſultis, maximè in Synodo, cui adſunt. At Epiſcopi Gallicani *Eugenio III.* Pontifice Maximo & S. R. E. Cardinalibus præſentibus, Fidei Formulam ſive Symbolum edidiſſe iiſdem inconſultis videbantur. Unde non abſque ratione aliqua adversùs ipſos expoſtularunt Cardinales. Qui tamen ſtatim acquieverunt, cùm audivere, non eo fine conditum eſſe Symbolum hujuſmodi à Præſulibus Gallicanis, ut toti proponeretur Eccleſiæ, verùm ut *Gilberto Por-* B *retano* roganti Fidem ſuam conſignarent. Id *Eugenio III.* ſignificat *S. Bernardus* teſte *Ottone Friſingenſi*, ejúſque reſponſo Cardinalium indignatio conquievit: *Ita tamen ut præfatum Scriptum, tanquam inconſultâ Curiâ prolatum, velut auctoritatis pondere carens, pro Symbolo in Eccleſia, quod in Conciliis contra hæreſes congregatis fieri ſolet, non haberetur.* Juris enimverò Eccleſiarum privatarum non eſt Fidei Formulam aut Symbolum condere, quod Fidelibus univerſis proponatur, abſque conſcientia & auctoritate Romani Pontificis, cujus eſt Fidei controverſias finire, & generalia Decreta cùm de Fide, tum de Chriſtiana morum diſ- C ciplina Eccleſiis condere: Dubia namque circa Fidem & Diſciplinam emergentia, inter majores & difficiliores cauſas cenſentur, quas Romano Pontifici beata conſuetudo ſervavit. Si quidem, ut præclarè diſſerit *S. Thomas* Secunda Secundæ, Quæſt. I. Art. X. *Nova editio Symboli neceſſaria eſt ad vitandum inſurgentes errores. Ad illius ergo auctoritatem pertinet editio Symboli, ad cujus auctoritatem pertinet finaliter determinare ea quæ ſunt Fidei, ut ab omnibus inconcuſſa fide teneantur. Hoc autem pertinet ad auctoritatem Summi Pontificis, ad quem majores & difficiliores Eccleſiæ quæſtiones referuntur; ut* D *dicitur in Decretalibus, Extra, de Baptiſmo, Cap. Majores. Unde & Dominus Lucæ XXII. Petro dixit, quem Summum Pontificem conſtituit:* „Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus, confirma fratres tuos. *Et hujus ratio eſt, quia una fides debet eſſe totius Eccleſiæ, ſecundùm illud 1. Corinth. 1.* „Idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis Schiſmata. *Quod ſervari non poſſe, niſi quæſtio de Fide exorta determinetur per eum qui toti Eccleſiæ præeſt, ut ſic ejus ſententia à tota Eccleſia firmiter teneatur. Et ideo ad ſolam auctoritatem Romani Pontificis* (non excluſa tamen Concilii Generalis divina ſupremâ- E que auctoritate) *pertinet nova editio Symboli; ſicut & omnia alia quæ pertinent ad totam Eccleſiam, ut congregare Synodum Generalem, & alia hujuſmodi.*

Nova editio Symboli, jus eſt Romani Pontificis, non excluſo Concilio Generali.

III. Dixi, non excluſa Concilii Generalis divina ſupremáque auctoritate: 1. Quia Chriſtus Eccleſiæ ſuæ, quam Generale Concilium repræſentat, auctoritatem dedit finiendi controverſias Fidei, ac indeficientis judicii privilegium ipſi contulit, ut Scriptura Sacra docet: Matthæi 16. *Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.* Matthæi 18. *Dic Eccleſiæ. Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethni-* F *cus & publicanus.* Joannis 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum.* 1. ad Timotheum 3. *Ut ſcias quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei Vivi, columna & firmamentum veritatis.* Actuum 15. *Viſum eſt Spiritui Sancto & nobis.* Quæ Eccleſiæ indeficientia, dogma fidei eſt. II. Quia auctoritatem finiendi controverſias fidei, ligandi & ſolvendi, oves paſcendi, Chriſtus *S. Petro* tribuit, quatenus Eccleſiæ perſonam gerebat, adeóque

quæ non ſoli Petro, ſed Eccleſiæ hanc poteſtatem contulit. *S. Auguſtini* principium eſt variis in locis, & præſertim Sermone CVIII. de diverſis. *Penè ubique*, inquit, *ſolus Petrus totius Eccleſiæ meruit geſtare perſonam: Propter ipſam perſonam quam totius Eccleſiæ ſolus geſtabat, audire meruit:* Tibi dabo claves Regni cœlorum. HAS ENIM CLAVES NON HOMO UNUS, SED UNITAS ACCEPIT ECCLESIÆ. *Hinc ergo Petri excellentia prædicatur, quia ipſius univerſitatis & unitatis Eccleſiæ figuram geſſit, quando ei dictum eſt: Tibi trado quod omnibus traditum eſt. Nam ut noveritis Eccleſiam accepiſſe claves Regni Cœlorum, audite in alio loco quid Dominus dicat omnibus Apoſtolis ſuis,* » Accipite Spiritum Sanctum. *Et continuò:* Si cui » dimiſeritis peccata, dimittentur ei: ſi cujus te» nueritis, tenebuntur. *Hoc ad claves pertinet, de » quibus dictum eſt:* Quæ ſolveritis in terra, ſolu» ta erunt in cœlo: & quæ ligaveritis in terra, » ligata erunt in cœlo. *Sed hoc Petro dixit, ut ſcias quia Petrus univerſæ Eccleſiæ perſonam tunc gerebat*, &c. *Columba ligat, columba ſolvit*, &c. *Meritò etiam poſt Reſurrectionem Domini ipſi Petro oves ſuas commendavit paſcendas: Non enim inter Diſcipulos ſolus meruit paſcere Dominicas oves: ſed quando Chriſtus ad unum loquitur, unitas commendatur, & Petro primitus, quia in Apoſtolis Petrus eſt primus.* III. Quia *S. Leo Magnus* Summi Pontificis Decreta, fidem etiam ſpectantia, univerſalis Synodi aſſenſu confirmari docet ad *Theodoretum* ſcribens Epiſtola LXXIII. ſive XCIII. edit. Quenellii. *Quæ ſicumque*, inquit, *divinâ gratiâ adminiſtrante, illos, qui foris ſunt, ære doctrinæ aut ſubmergimus, aut purgamus, in nullo ab illis, quas Spiritus Sancti divinitas in Chalcedonenſi Concilio protulit, fidei regulis recedentes, inter utrumque hoſtem novellæ perfidiæ ſermonem noſtrum cum unanimi cautela libremus: Non jam, quod abſit, tanquam de dubiis diſceptantes, ſed auctoritate ſumma, quæ benè definita ſunt, addentes:* CUM ET IN APOSTOLICÆ SEDIS EPISTOLA UNIVERSALIS SANCTÆ SYNODI ASSENSU FIRMATA, *tanta divinæ auctoritatis teſtimonia noverimus eſſe congeſta, ut nullus queat ulteriùs dubitare, niſi qui ſibimetipſi errorum tenebras inferre maluerit*, & IV. quia Conſtantienſis Seſſione IV. & Baſileenſis Seſſione III. Oecumenicarum Synodorum Decretis, à *Martino V. & Eugenio IV.* Summis Pontificibus confirmatis, divina illa ſupremáque Conciliorum Generalium in finiendis fidei controverſiis, aliiſque cauſis Eccleſiaſticis auctoritas aſſeritur & confirmatur. V. Quia *S. Thomas* in ipſo, quem laudavi, Articulo, Concilii Generalis auctoritati non derogat, ſed Pontificiam cum ipſa conjungit; ut ex Argumento præliminari, & ex reſponſione ad ſecundum compertum eſt. *Sed contra eſt* (inquit, *quod editio Symboli facta eſt in Synodo generali. Sed hujuſmodi Synodus auctoritate ſolius Summi Pontificis poteſt congregari, ut habetur in Decretis Diſt.* XVII. *Ergo editio Symboli ad auctoritatem Summi Pontificis pertinet.* Et in Reſponſione ad ſecundam objectionem: *Dicendum*, inquit, *quòd prohibitio & Sententia Synodi* (Epheſinæ de alio Symbolo non edendo) *ſe extendit ad privatas perſonas, quarum non eſt determinare de fide. Non enim per hujuſmodi ſententiam Synodi Generalis, ablata eſt poteſtas ſequenti Synodo novam editionem Symboli facere, non quidem aliam fidem continentem, ſed eamdem magis expoſitam. Sic enim quælibet Synodus obſervavit, ut ſequens Synodus aliquid exponeret ſupra id quod præcedens Synodus expoſuerat, propter neceſſitatem alicujus hæreſis inſurgentis.* UNDE PERTINET AD SUMMUM PONTIFICEM, CUJUS AUCTORITATE SYNODUS CONGREGATUR, ET EJUS SENTENTIA CONFIRMATUR.

Summi Pontificis in Conciliis generalibus auctoritas.

Ex quibus Angelici Doctoris verbis perſpicuum eſt, ipſum novi Symboli editionem ad *ſolam auctoritatem Summi Pontificis pertinere*, dixiſſe, non excludendo Synodum Oecumenicam; non excludendo etiam *Divinam Epiſcoporum Auctoritatem*, de controverſiis fidei in Synodis judicantium: ſed Auctoritatem utramque conjungendo, Summi Pontificis, & Synodi, quam Summus Pontifex congregat, & auctoritate ſua confirmat.

Juris ſit Epiſcoporum in cauſis fidei judicare.

IV. Hoc unum etiam voluere S. R. E. Cardinales in Concilio Remenſi, cùm dixere; *Sedem Romanam ſolam de Fide Catholica diſcutere habere.* Sed non ſunt inficiati, juris eſſe Epiſcoporum, cognoſcere fidei cauſas, ac de iis Judicium ferre: ſiquidem eum ob finem ipſos ad Synodum Remenſem *Eugenius III.* convocaverat. Sic *Petri Abælardi* errores in Concilio primùm Sueſſionenſi anno MCXXI. & Senonenſi anno MCXL. ab Epiſcopis Gallicanis fuerant damnati: Quibus ob hujuſmodi damnationem *Innocentius II.* gratulatus eſt. Ad quem ſcribens *S. Bernardus* ait, *Eſſe Miniſterii Epiſcoporum de dogmatibus judicare.* Sic *Berengarii* hæreſis in Concilio Pariſienſi anno ML. & Turonenſi anno MLV. ab ejuſdem Eccleſiæ Gallicanæ Præſulibus proſcripta. Sic *Gotteſcalci* errores in Synodo apud *Cariſiacum* anno DCCCLIII. quatuor celeberrimis Capitulis confixerunt. Prædamnatus fuerat gyrovagus ille Monachus in Synodo altera ibidem celebrata anno DCCCXLIX. & in Moguntina anno ſuperiori. Sic *Elipandi & Felicis* hæreſim damnaverat Synodus Francofordienſis anno DCCXCIV. Sic de proceſſione Spiritus Sancti à Filio ſtatuerat Synodus Gentiliacenſis anno DCCLXVII. Ita *S. Gregorius Magnus* ad *Virgilium* Arelatenſem Archiepiſcopum ſcripſerat lib. IX. Epiſt. XLIX. ut, ad Simoniacam Hæreſim damnandam & extirpandam, Synodum congregaret: *Quatenus*, (inquit,) *meliùs ab omnibus caveatur, quod autore Deo, omnium fuerit conſtitutione damnatum.* Ita Monothelitarum hæreſim damnarunt à *S. Martino I.* Pontifice Maximo admoniti Gallicani Præſules. Datâ quippe ad *S. Amandum* Trajectenſem Epiſcopum Epiſtola, juſſerat ipſos convenire, ut abominandam hæreſim pariter configerent, conſenſu ſuo confirmantes latam à Romana Synodo & ab ipſo Pontifice ſententiam. *Confirmantes* (inquit) *atque conſentientes eis, quæ pro Orthodoxa Fide, & deſtructione Hæreticorum veſaniæ nuper exortæ à nobis ſtatuta ſunt.* Ita Semipelagianorum errorem in Concilio II. Arauſicano damnaverant anno DXXIX. necnon in Valentino; & eorum Definitiones *Bonifacius II.* Pontifex Maximus, approbaverat, datâ ad *S. Cæſarium* Epiſtola. *Quod etiam* (inquit) *Fraternitatem tuam, habita collatione cum quibuſdam Sacerdotibus Galliarum, juxta Fidem gaudemus ſenſiſſe Catholicam, in his ſcilicet, in quibus uno conſenſu definierunt, Fidem qua in Chriſto credimus, gratiâ Divinitatis præveniente conferri.* Ita Prædeſtinatianam hæreſim confoderant in Concilio Arelatenſi anno CCCCLXXV. Ita *S. Leo* Gallicanorum Præſulum rogavit ſententiam de celebri illa ſua ad *S. Flavianum* Epiſtola contra *Eutychetem* ſcripta, eóſque etiam Judices in Fidei cauſa agnovit, Epiſtola LII vel LXXVII. ſecundùm editionem Quenellii. *Optaſſemus*, inquit, *Fraternitatis veſtræ literas, eo tempore quo promiſeratis, accipere, ut profecturis ad Orientem Fratribus noſtris, quos ad Sanctam Synodum, vice noſtra, pro Catholica Fidei defenſione direximus; etiam veſtræ ſententiæ Profeſſio jungeretur*, &c. Sic Italiæ Epiſcopi, *S. Leonis* Epiſtolam à Gallis noſtris mutuati, poſtquam ipſam pariter ad Traditionem examinarunt, ipſi cum veneratione ſubſcripſere, & hæreſim habitâ Synodo confixere, ut conſtat

ſtat ex Epiſtola *Euſebii* Mediolanenſis Archiepiſcopi ad eumdem S. Pontificem data. *Et quia*, inquit, *omnia Majorum Fidei nobis antiquitus tradita tota puritate conveniunt; placuit omnibus quorum ſubſcriptio ſubter annexa nomina poterit declarare: eos qui impiè de Incarnationis Dominicæ Sacramento ſentiunt. . . . ſuo etiam conſenſu, auctoritatis veſtræ precedente Sententia, damnatione congrua perſequendos.* Ita Priſcillianiſtarum cauſam in Concilio Burdegalenſi Gallicani Præſules judicarunt anno CCCLXXXV. quorum nimiam facilitatem arguit *Severus Sulpitius*, quòd Priſcillianum ad Principis Tribunal appellantem dimiſiſſent: *Quia* (inquit) *aut Sententiam inrefragantem ferre debuerant, aut, ſi ipſi ſuſpecti habebantur, aliis Epiſcopis audientiam reſervare, non cauſam Imperatori permittere.* Ita miſſam in Gallias *Potamii* & *Oſii* blaſphemiam, ſeu Sirmienſem infidelis Fidei impietatem, non ſolùm non ſuſcepit, ſed nunciatam etiam ſignificatámque damnavit Eccleſia Gallicana, teſte *S. Hilario* in lib. *De Synodis*. Ita plerique ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopi contra Montaniſtas Judicium tulere, anno circiter CLXXVII. ut refert *Euſebius* lib. V. *Hiſtoria Eccleſiaſtica* Cap. III.

Epiſcopi, etiam extra Concilia Generalia, cauſarum fidei jure divino judices.

V. Nec in Gallicana tantùm, ſed in aliis pariter Eccleſiis, Epiſcopi, etiam extra Concilia Oecumenica, quibus hac formula ſubſcribunt: *Ego N. Definiens*, vel, *Judicans ſubſcripſi*, cauſas Fidei, cognoverunt & judicarunt. Sic Eutychiana hæreſis à *Flaviano* & Coëpiſcopis in Concilio Conſtantinopolitano damnata. Sic Pelagiana in Synodis Palæſtina & Africanis, in quibus *Innocentius I.* auctoritatem judicandi de fidei controverſiis agnovit, finitivam duntaxat Sedi Apoſtolicæ ſervans Sententiam, poſt Synodorum Relationem. His quippe verbis ad Patres Concilii Carthaginenſis ſcribit Epiſtola XXIV. *Inquirendo de his rebus, quas omni cum ſolicitudine decet à Sacerdotibus, maximè à vero juſtóque & Catholico tractari Concilio, antiquæ traditionis exempla ſervantes, & Eccleſiaſticæ memores Diſciplinæ veſtræ Religionis vigorem non minùs nunc in conſulendo*, QUAM ANTEA CUM PRONUNTIARETIS, *vera ratione firmatis, qui ad noſtrum referendum approbaſtis eſſe Judicium, ſcientes quid Apoſtolicæ Sedi debeatur, à qua ipſe Epiſcopatus, & tota auctoritas nominis hujus emerſit. Quam ſequentes, tam mala jam damnare novimus, quàm probare laudanda. Vel id verò quòd Patrum Inſtituta Sacerdotali officio cuſtodientes, non cenſetis eſſe calcanda: Quod illi non humanâ, ſed divinâ decrevere ſententiâ, ut quicquid quamvis de disjunctis, remotiſque Provinciis ageretur;* NON PRIUS DUCERENT FINIENDUM, NISI AD HUJUS SEDIS NOTITIAM PERVENIRET, UT TOTA HUJUS AUCTORITATE, JUSTA QUÆ FUERIT PRONUNTIATIO FIRMARETUR: *Indéque ſumerent cæteræ Eccleſiæ (velut de natali ſuo fonte aquæ cuncta procederent, & per diverſas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manarent) quid præcipere, quos abluere, quos veluti in cœno inemundabili ſordidatos, mundis digna corporibus unda vitaret.*

Finitivum cauſarum fidei judicium ad Sedem Apoſtolicam pertinet.

Ita *Siricius* cùm Synodi Capuenſis Patres, tum Epiſcopos ab ea deputatos, in cauſa *Bonoſi* Judices agnovit, Epiſtola ad *Anyſium*, & cæteros Illyrici Epiſcopos. *Accepi*, inquit, *literas veſtras de Bonoſo, quibus vel pro veritate, vel pro modeſtia, noſtram ſententiam ſciſcitari voluiſtis. Sed cùm hujuſmodi fuerit Concilii Capuenſis Judicium, ut finitimi Bonoſo atque Accuſatoribus ejus Judices tribuerentur, & præcipuè Macedones, qui cum Epiſcopo Theſſalonicenſi de ejus factis cognoſcerent, advertimus quòd nobis judicandi forma competere non poſſit. Nam ſi integra eſſet hodie Synodus, rectè de iis quæ comprehendit veſtrorum Scriptorum ſeries, decerneremus. Veſtrum eſt igitur, qui hoc recepiſtis Judicium, Sententiam ferre de omnibus, nec refugiendi vel eludendi, vel accuſatoribus ejus, vel accuſato copiam dare. Vicem enim Synodi recepiſtis, quos ad examinandum Synodus elegit. Denique cùm Bonoſus Epiſcopus poſt Judicium veſtrum miſiſſet ad Fratrem noſtrum Ambroſium, qui ejus ſententiam conſuleret, interdictam ſibi Eccleſiam irrumpere atque ingredi; reſponſum eſt ei, quod nihil temerandum foret, ſed omnia modeſtè, patienter, ordine gerenda: neque contra Sententiam tentatum aliquid, ut quod videretur vobis Juſtitiæ convenire, ſtatueretis, quibus hanc Synodus dederat auctoritatem. Ideo primum eſt ut ii judicent, quibus judicandi facultas eſt data. Vos enim totius, ut ſcripſimus Synodi vice decernitis: Nos quaſi ex Synodi auctoritate judicare non convenit.*

Sic *Euſtathii* prava dogmata in Gangrenſi Concilio: Sic Ariana perfidia in Alexandrino: ſic *Pauli Samoſateni* impietas in Antiocheno proſcripta eſt. Ita quæſtionem de Baptiſmate Hæreticorum *S. Cyprianus* cum Epiſcopis Africanis; *Firmilianus* cum Epiſcopis Cappadociæ, vicinatúmque Provinciarum, agitarunt: quibus etſi Romani meritò errorem objecerint, nunquam tamen incompetentiam. Quid de omnibus pene antiquis hæreſibus dicam, quæ ab Epiſcopis damnatæ ſunt in illis Provinciis in quibus ortæ erant? Tandem Apoſtolorum Succeſſores Epiſcopos eſſe, Catholicorum nemo dubitaverit. Illi verò controverſiam de Legalibus exortam cum *S. Petro* judicarunt. *Ego judico* (inquit S. Jacobus) *non inquietari eos, qui ex Gentibus convertuntur ad Deum, ſed ſcribere ad eos, ut abſtineant ſe à contaminationibus ſimulacrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine. Viſum eſt Spiritui Sancto & nobis* (inquiunt Apoſtoli) *nihil ultra imponere vobis oneris quàm hæc neceſſaria, ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione.* Quæ poteſtas Jure Divino Apoſtolis & Epiſcopis, qui ipſis ſuccedunt, competit, & miſſionis divinæ privilegio, Chriſto Domino dicente: * *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* Quamobrem *Gelaſius II.* Epiſcopos à Deo Judices omnium cauſarum Eccleſiaſticarum conſtitutos eſſe profeſſus eſt in Epiſtola ad Gallos. *De controverſia*, inquit, *quæ inter Eccleſiam & Regnum eſt, vel conventioni, vel juſtitiæ libenter acquieſcimus*, *FRATRUM* NOSTRORUM JUDICIO, QUI A DEO SUNT JUDICES IN ECCLESIA CONSTITUTI, *& ſine quibus hæc cauſa tractari non poteſt.*

Act. 15.

Joan. 20.

Epiſcopi judices à Deo in Eccleſia conſtituti.

VI. In eadem poſtea ſententia fuit *Alexander III.* ad quem cùm relatum eſſet, *Petrum Lombardum*, quondam Epiſcopum Pariſienſem, Magiſtrum Sententiarum nuncupatum, in quibuſdam ſcriptis ſuis errores contra fidem adſtruxiſſe, & inter alios, *Quòd Chriſtus, ſecundùm quòd homo, non eſt aliquid*: ad *Vuillelmum* Senonenſem Archiepiſcopum Literas dedit, ut ſuæ Provinciæ Epiſcopis, aliiſque Viris Religioſis Pariſios congregatis, hunc errorem in Synodo damnaret, ac in Scholis Theologicis doceri prohiberet. Epiſtolæ verba ſubjicio. *Cùm in noſtra olim eſſes præſentia conſtitutus, tibi vivâ voce injunximus, ut Suffraganeis tuis Pariſius tibi adſcitis, abrogationem pravæ doctrinæ Petri quondam Pariſienſis Epiſcopi, quâ dicitur, Quòd Chriſtus ſecundùm quòd eſt homo, non eſt aliquid, omnino intenderes, & efficacem operam adhiberes. Inde ſiquidem eſt quòd Fraternitati tuæ per Apoſtolica Scripta mandamus, quatenus, quod tibi, cùm præſens eſſes, præcepimus, Suffraganeos tuos Pariſios convoces, & unà cum illis, & aliis Viris Religioſis & prudentibus, præſcriptam doctrinam ſtudeas penitus abrogare,*

abrogare : & à Magiſtris Scholaribus ibidem in Theologia ſtudentibus, Chriſtum, ſicut perfectum Deum, ſic & perfectum hominem, ex anima & corpore conſiſtentem, præcipias edoceri : Univerſis firmiter & diſtrictè injungens, quòd doctrinam illam de cætero nunquam docere præſumant, ſed ipſam penitus deteſtentur. Hanc Epiſtolam è Concilio Lateranenſi III. datam ſignificat *Matthæus Paris*, ad annum MCLXXIX. Verùm emendanda eſt ejus Chronologia. Siquidem Concilii Lateranenſis tempore, non *Vvillelmus*, ſed *Guido* Senonenſis Eccleſiæ Sacris præerat. Jam enim ad Archiepiſcopatum Remenſem migraverat *Vvillelmus* ab anno MCLXXV. ut conſtat ex Chronico *Alberici*. Porro in Epiſtola *Alexandri III.* duo ſunt obſervatione digna : Primum, quòd Pontifex Metropolitanorum auctoritatem in ſuis Provinciis ſartam tectam eſſe voluerit, primámque cauſarum Eccleſiaſticarum cognitionem ad ipſos deferri. Secundò, quòd Archiepiſcopos ac Epiſcopos controverſiarum fidei Jure Divino Judices agnoverit in Synodis Provinciarum ſuarum; quamvis ad Sedem Apoſtolicam de his referre debeant, cujus demum Judicio finiuntur.

VII. Quæ cùm ita ſint, evidens eſt falsò ac perperam quoſdam ex facto & expoſtulatione DD. Cardinalium adversùs Gallicanos Præſules in Synodo Remenſi adversùs *Gulbertum Porretanum* congregata, colligere, Judicium controverſiarum fidei ad Epiſcopos non pertinere, ſed ad unum Romanum Pontificem. Ad hunc tamen ſpectat confirmatio Judicii ab Epiſcopis lati; ad quem proinde hujuſmodi cauſas referre debent. Ejúſque eſt Fidei formulam Chriſtianis univerſis proponere, & finitivam ferre ſententiam, cui parere omnia Catholicæ Eccleſiæ membra teneantur; & certò perſuaſum habere, ejus Decretis & Conſtitutionibus, de his quæ ad fidem pertinent, ſeu quæ ad ſalutem æternam neceſſaria ſunt, EX CATHEDRA editis, id eſt, ACCEDENTE ECCLESIÆ CONSENSU firmatis, nullum errorem ſubeſſe poſſe, cùm Eccleſiam indeficientis Judicii privilegio à Chriſto donatam fides doceat. Hæc *S. Thomæ* doctrina eſt Quodlibeto IX. Articulo XVI. *Dico ergo*, inquit, *quòd Judicium eorum, qui præſunt Eccleſiæ, poteſt errare in quibuſdam, ſi perſonæ eorum tantùm reſpiciantur : tamen ſi conſideretur divina providentia, quæ Eccleſiam ſuam Spiritu Sancto dirigit, ut non erret, ſicut promiſit Joannis XIV. quòd* Spiritus adveniens docebit omnem veritatem, *de neceſſariis ſcilicet ad ſalutem* : CERTUM EST QUOD JUDICIUM ECCLESIÆ UNIVERSALIS ERRARE, IN HIS QUÆ AD FIDEM PERTINENT, IMPOSSIBILE EST. *Unde magis ſtandum eſt ſententiæ Papæ, ad quem pertinet determinare de Fide, quam in Judicio profert* (ſecundùm Traditionem ſcilicet Eccleſiæ Romanæ, cui Apoſtoli *Petrus* & *Paulus* totam doctrinam Fidei cum ſanguine profuderunt; ſecundùm quam ipſum judicaſſe, accedens Eccleſiæ conſenſus teſtatur ac manifeſtè probat) *quam quorumlibet Sapientum Hominum in Scripturis opinioni.*

Confirmatio Judicii in cauſis fidei ab Epiſcopis lati pertinet ad Romanum Pontificem.

Ejus Definitioni ex Cathedra editæ nullus error ſubeſſe poteſt.

VIII. Id verbis pariter & exemplis docuere homines ſanctiſſimi & Scripturarum Sacrarum ſapientia ſpectatiſſimi. *S. Hieronymus* ex Oriente ad *Damaſum* Papam ſcribens Epiſtola LVII. *Quoniam vetuſto Oriens inter ſe populorum furore colliſus, indiſciſſam Domini tunicam, & deſuper textam, minutatim per fruſtra diſcerpit : & Chriſti vineam exterminant vulpes : ut inter lacus contritos, qui aquam non habent, difficile ubi fons ſignatus, & hortus ille concluſus ſit, poſſit intelligi : Ideo mihi Cathedram Petri & Fidem Apoſtolico ore laudatam, cenſui conſulendam; inde nunc animæ meæ poſtulans cibum, unde olim Chriſti veſtimenta ſuſcepi. Profligato à ſobole mala patrimonio,* APUD VOS SOLOS INCORRUPTA PATRUM SERVATUR HEREDITAS. *Ibi ceſpite terra fœcundo, Dominici ſeminis puritatem centeno fructu refert : hic obruta ſulcis frumenta in lolium avenáſque degenerant. Nunc in Occidente Sol juſtitiæ oritur : in Oriente autem Lucifer ille qui ceciderat, ſupra ſydera poſuit thronum ſuum. Vos eſtis lux mundi, vos ſal terræ, vos aurea vaſa & argentea : hic teſtacea vaſa vel lignea, virgam ferream, & æternum operiuntur incendium. . . . Ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens, Beatitudini tuæ, id eſt, Cathedræ Petri, Communione conſocior : ſuper illam Petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio. . . . . . Quicumque tecum non colligit, ſpargit : hoc eſt, qui Chriſti non eſt, Antichriſti eſt. . . Obteſtor Beatitudinem tuam per Crucifixum mundi ſalutem, per ὁμοούσιον Trinitatem, ut mihi Epiſtolis tuis ſive tacendarum, ſive dicendarum hypoſtaſeon detur auctoritas. . . . . . Simul etiam cui apud Antiochiam debeam communicare, ſignifices.*

IX. *S. Auguſtinus* lib. 1. contra duas Epiſtolas Pelagianorum, his verbis compellat *Bonifacium I.* Pontificem Maximum cui Opus illud ſuum nuncupat : *Hæc ergo, quæ iſtis duabus Epiſtolis illorum, iſta diſputatione reſpondeo, ad tuam potiſſimum dirigere Sanctitatem, non tam diſcenda, quàm examinanda, & ubi forſitan aliquid diſplicuerit, emendanda, conſtitui.*

S. Anſelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus, in Epiſtola nuncupatoria libri *De Fide Trinitatis & De Incarnatione Verbi*, ad *Urbanum II.* Pontificem Maximum : *Quoniam divina providentia veſtram elegit Sanctitatem, cui vitam & fidem Chriſtianam cuſtodiendam, & Eccleſiam ſuam regendam committeret, ad nullum alium rectiùs refertur, ſi quid Contra Catholicam Fidem oritur in Eccleſia : ut ejus auctoritate corrigatur : nec ulli alii tutiùs, ſi quid contra errorem reſpondetur, oſtenditur : ut ejus prudentiâ examinetur. Quapropter ſicut nulli digniùs poſſum; ita nulli libentiùs præſentem Epiſtolam, quàm veſtræ deſtino Sapientiæ : quatenus ſi quid in ea corrigendum eſt, veſtrâ cenſurâ caſtigetur; & quod regulam veritatis tenet, veſtra auctoritate roboretur.*

S. Thomas in Epiſtola Dedicatoria *Catenæ Aureæ* ad *Urbanum IV.* Pontificem Maximum : *Suſcipiat veſtra Sanctitas præſens Opus, veſtro diſcutiendum corrigendúmque Judicio, veſtræ ſollicitudinis & obedientiæ meæ fructum, ut dum à vobis emanavit præceptum, & vobis reſervetur finale Judicium, ad locum, unde exeunt, flumina revertantur.*

XII. Prioris loci Sententiæ conſentanea ſunt quæ docet idem Scholarum Theologicarum Angelus Secunda Secundæ, Quæſt. II. Articulo VI. in Reſponſione ad tertiam objectionem. *Dicendum*, inquit, *quòd minores non habent fidem implicitam in fide majorum, niſi quatenus majores adhærent doctrinæ divinæ. . . . Unde humana cognitio non fit Regula Fidei, ſed veritas divina : à qua ſi aliqui majorum deficiant, non præjudicat fidei ſimplicium, qui eos rectam fidem habere credunt : niſi pertinaciter eorum erroribus in particulari adhæreant, contra Univerſalis Eccleſiæ fidem, quæ non poteſt deficere, Domino dicente, Lucæ 22.* EGO PRO TE ROGAVI, PETRE, UT NON DEFICIAT FIDES TUA. Hæc *S. Thomas.* Obſervatione dignum eſt, iſtud Chriſti Domini Oraculum, non de fide *Petri*, quatenus ſingularis perſona eſt, ſed de Fide univerſalis Eccleſiæ ab Angelico Doctore explicari.

Et Quæſtione XI. Articulo II. in Reſponſione ad

ad tertiam objectionem. *Sic ergo*, inquit, *aliqui Doctores videntur diſſenſiſſe, vel circa ea quorum nihil eſt ad fidem, utrum ſic vel aliter teneantur: vel etiam in quibuſdam ad fidem pertinentibus, quæ nondum erant per Eccleſiam determinata. Poſtquam autem eſſent auctoritate Univerſalis Eccleſiæ determinata, ſi quis tali Ordinationi pertinaciter repugnaret, Hæreticus cenſeretur. Quæ quidem auctoritas principaliter reſidet in ſummo Pontifice. Dicitur enim Cauſa* XXIV. *Quæſt.* I. *QUOTIES fidei ratio ventilatur, arbitror omnes Fratres noſtros & Coepiſcopos, nonniſi ad Petrum, id eſt, ad ſui nominis & honoris authorem referre debere.* Quæ verba ſunt *Innocentii I.* in Epiſtola ad Synodum Milevitanam. Illos demum Hæreticos habet *S. Thomas*, qui dogmatibus univerſalis Eccleſiæ auctoritate determinatis pertinaciter repugnant. Id à *S. Auguſtino* didicerat, qui *S. Cypriani* & Coëpiſcoporum Africanorum errorem de iterando eorum baptiſmate qui ab Hæreticis baptizati eſſent, venialem fuiſſe docet, quantumvis *Stephanus* I. Pontifex Maximus nihil innovandum judicaſſet, ſed illud dumtaxat ſequendum quod traditum erat, ut redeuntibus ab hæreſi manus imponeretur in Pœnitentiam: quia nondum univerſalis Eccleſiæ conſenſu hæc finita erat controverſia, & eliquata veritas. Lib. I. *De Baptiſmo contra Donatiſtas*, cap. 18. *Reſtat*, inquit, *ut hoc de Baptiſmo piè credamus, quod univerſa Eccleſia à ſacrilegio Schiſmatis remota cuſtodit. In qua tamen, ſi aliud alii, & aliud alii adhuc de iſta quæſtione ſalva pace ſentirent, donec Univerſali Concilio unum aliquid eliquatum ſinceriúmque placuiſſet, humanæ infirmitatis errorem cooperiret Charitas unitatis, ſicut ſcriptum eſt, quia Charitas cooperit multitudinem peccatorum. Quâ enim abſente cætera inaniter habentur, eadem præſente quædam venialiter non habentur. Extant B. Martyris Cypriani in ejus Literis magna documenta, ut ad illum jam veniam, de cujus ſibi auctoritate iſti carnaliter blandiuntur, cùm ejus Charitate ſpiritualiter perimantur. Nam illis temporibus, antequam Plenarii Concilii Sententiâ, quid in hac re ſentiendum eſſet, totius Eccleſiæ conſenſio confirmaſſet, viſum eſt ei cum ferme* LXXX. *Coëpiſcopis ſuis Africanarum Eccleſiarum, Omnem hominem qui extra Eccleſiæ Catholicæ Communionem baptizatus fuiſſet, oportere ad Eccleſiam venientem denuo baptizari.*

Illud etiam ponderandum eſt quod ait S. Thomas: *Quæ quidem auctoritas principaliter reſidet in Summo Pontifice.* Principaliter, inquit, non totaliter. Principaliter, quia nobilius Eccleſiæ membrum eſt, & miniſteriale caput; prærogativam habet ſuffragii in Conciliis Oecumenicis, quæ illius auctoritate congregantur, & ejus ſententiâ confirmantur, ut docet idem *S. Thomas*, & ſic finitiva de controverſiis fidei ſententia ad ipſum pertinet. Non totaliter, quia in cæteris etiam Epiſcopis, & in Synodo Oecumenica reſidet divina illa auctoritas. Sic anima principaliter in corde vel in cerebro reſidet, non totaliter, quia per totum corpus, membráque omnia vis ejus informatrix, quæ ipſa eſt animæ ſubſtantia diffunditur: Sic in Monarchiis quibuſdam Ariſtocratiâ temperatis, regiminis auctoritas principaliter in Rege reſidet, non totaliter; quia Regni etiam Ordinibus & Comitiis convenit. Sic auctoritas dirimendi controverſias fidei, in Romano Pontifice principaliter; in Eccleſia Univerſali, & Synodo Oecumenica ipſam repræſentante, totaliter reſidet: ſicut Epiſcopatus apex, poteſtatis plenitudo, & Apoſtolicus Principatus Romano Pontifici convenit, ſed ab ipſo totaliter non habetur Epiſcopatus; alioqui nullus alius Epiſcopus eſſet.

Auctoritas dirimendi controverſias fidei, in Romano Pontifice principaliter reſidet.

A Enimverò *Epiſcopatus unus eſt, cujus à ſingulis in ſolidum pars tenetur* (inquit *S. Cyprianus* Lib. *De Unitate Eccleſiæ.*)

XIV. Laudatis *S. Thomæ* locis alterum addo ex Quæſtione XXV. Supplementi, Articulo I. in Argumento, ſed contra. *Præterea*, inquit, UNIVERSALIS ECCLESIA NON POTEST ERRARE; *quia ille qui in omnibus exauditus eſt pro ſua reverentia, dixit* PETRO, *ſuper cujus Confeſſione Eccleſia fundata eſt:* EGO ROGAVI PRO TE, UT NON DEFICIAT FIDES TUA. *Sed Eccleſia univerſalis Indulgentias approbat & facit: Ergo Indulgentiæ aliquid valent.* Ἀπλανησίαν rurſus univerſali Eccleſiæ, non ſingularibus *S. Petri*, aut Succeſſorum perſonis tribuit *S. Thomas*; nec aliud ibi colligit ex illis Chriſti Domini verbis: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Alibi tamen, ſcilicet Commentario in cap. XVI. *S. Matthæi*, illa pertinere aſſerit ad Eccleſiam Romanam, ad fidem *S. Petri*, & ad totam Eccleſiam Occidentalem. Explicat Chriſti verba: *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam:* aitque: *Et qui ſunt portæ inferi? Hæretici, tyranni, dæmones, peccata. Et* C *quamvis aliæ Eccleſiæ vitiari* poſſint per Hæreticos; Eccleſia tamen Romana non fuit Hæreticis depravata, quia ſupra Petram erat fundata. Unde in Conſtantinopoli fuerunt Hæretici, & labor Apoſtolorum amiſſus erat: Sola Petri Eccleſia inviolata permanſit. Unde Lucæ* 22. Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua. ET HOC NON SOLUM REFERTUR AD ECCLESIAM PETRI, SED AD FIDEM PETRI, ET AD TOTAM OCCIDENTALEM ECCLESIAM. *Unde credo quod Occidentales majorem reverentiam debent Petro, quàm aliis Apoſtolis.*

Univerſalis Eccleſiæ judicium indeficiens.

* Habetur in editis vitiari: ſed mendum eſſe nemo non videt.

Romanæ Eccleſiæ fides deficere non poteſt.

Sanè deficere non poſſe Romanæ Eccleſiæ Fidem, *quæ annuntiatur in univerſo mundo, in quo etſi loquelæ diſſimiles ſunt, tamen virtus traditionis una & eadem* D *eſt*, ut ait *S. Irenæus* Lib. I. c. 3. Illam Fidem quam *S. Petrus* confeſſus eſt: quam Apoſtoli Romanæ Eccleſiæ cum ſanguine profuderunt, quam Eccleſia ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo accepit, ut loquitur *Tertullianus*. Eam Fidem, quæ tam integra, tam illibata ad hanc uſque diem in Eccleſia Romana ſervata eſt, ut etiamnum vera ſint, & perpetuæ veritatis futura, quæ ſcripſit *S. Irenæus* Lib. III. c. 3. *Maximæ & antiquiſſimæ, & omnibus cognitæ à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis Traditionem, &* E *annuntiatam hominibus fidem, per ſucceſſiones Epiſcoporum pervenientem uſque ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per ſui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & malam ſententiam, præter quàm oportet, colligunt. Ad hanc enim Eccleſiam, propter potentiorem Principalitatem, neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam, hoc eſt eos qui ſunt undique Fideles; in qua ſemper ab his qui ſunt undique, conſervata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis Traditio.* Hanc fidem Eccleſiæ Romanæ, quatenus per *B. Petri* Sedem caput orbis effecta eſt, ut ait *S. Leo*, & F *OMNIUM ECCLESIARUM MATER ET MAGISTRA* evaſit, ut loquuntur Concilia Oecumenica. Fidem illam cujus profeſſione CATHOLICI ROMANI dicimur & ſumus: de qua ſacra Synodus Tridentina Seſſione III. hoc Oraculum protulit; *Symbolum Fidei, quo Sancta Romana Eccleſia utitur, tanquam principium illud in quo omnes qui fidem Chriſti profitentur, neceſſariò conveniunt, ac fundamentum firmum & unicum, contra quod portæ Inferi nunquam prævalebunt, totidem verbis, quibus in omnibus Eccleſiis legitur, exprimendum eſſe cenſuit:*

Apoſtolica Traditio in Romana Eccleſia ſemper conſervata.

Digitized by Google

cenſuit : Hanc, inquam, Fidem deficere non poſſe, non unus cenſuit *S. Thomas*, ſed XI. & XII. ſeculi, quorum tractamus Hiſtoriam, Doctores affirmarunt. Ex quorum etiam doctrina colligitur, auctoritatem finiendi controverſias fidei ad Romanam Eccleſiam & Summum Pontificem pertinere.

Auctoritas finiendi controverſias fidei ad Romanam Eccleſiam & Summum Pontificem pertinet.

XV. *Lanfrancus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, de Eccleſiæ ſuæ Primatu contra Eboracenſem Archiepiſcopum diſputans in Synodo anno MLXXII. *Romana*, inquit, *Eccleſia quaſi totum eſt omnium, cæteræ Eccleſiæ quaſi ejus partes. Sicut enim quodam intuitu homo eſt genus individuorum ſuorum, & tamen in unoquoque individuo ineſt totius hominis tota proprietas : ita quodam reſpectu Sedes Romana eſt genus & totum omnium Eccleſiarum ; & tamen in unaquaque Eccleſia totius Chriſtianæ Fidei tota regnat integritas.* Refert *Vuillelmus Malmeſburienſis* Lib. I. *De geſtis Pontificum Anglorum.*

Romana Eccleſia eſt quaſi totum omnium Eccleſiarum.

XVI. *S. Bernardus* ſcribens ad *Innocentium II.* Pontificem Maximum occaſione errorum *Petri Abelardi* in Synodo Senonenſi damnatorum : *Oportet* (inquit) *ad veſtrum referri Apoſtolatum pericula quæque & ſcandala emergentia in Regno Dei, ea præſertim quæ de Fide contingunt. Dignum namque arbitror, ibi reſarciri damna Fidei, ubi non poſſit Fides ſentire defectum. Hæc quippe hujus prærogativa Sedis. Cui enim alteri aliquando dictum eſt ;* Ego rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua ? *Ergo quod ſequitur, à Petro Succeſſore exigitur :* Et tu aliquando converſus, confirma fratres tuos. *Id quidem modo neceſſarium. Tempus eſt ut veſtrum agnoſcatis, Pater amantiſſime, Principatum, probetis zelum, miniſterium honoretis. In eo planè Petri impletis vicem, cujus tenetis & Sedem, ſi veſtra admonitione corda in fide fluctuantia confirmatis, ſi veſtra auctoritate conteritis fidei corruptores.*

Omnes cauſæ fidei ad Romanum Pontificem referendæ.

Venerabilis *Guigo* Carthuſiæ Majoris Prior, ſuo & Fratrum nomine ad *Innocentium II.* ſcribebat : *Non pars una, ſed totus penè orbis eſt veſtra Diœceſis. Nam ſicut Deus eſt unus, Mediator unus, Mundus unus, Sol unus, & ut minora inferamus, in animalibus cunctis caput unum : ita B. Petri Vicarius, id eſt, Papa, non poteſt eſſe niſi unus. Univerſo itaque mundo rigorem diſciplinæ, rectitudinem juſtitiæ, lumen doctrinæ, & ipſius, quam nomine quoque præfertis, irreprehenſibilis debetis exemplar innocentiæ.* Refertur hæc Epiſtola in Chronico Mauriniacenſi. Porro ſi totius orbis Chriſtianus Romani Pontificis Diœceſis eſt, ſi univerſo mundo lumen doctrinæ debet ; Epiſcopi & Synodi regionum Symbolum Fidei condere, & Chriſtianis omnibus proponere non poſſunt abſque Summi Pontificis & Romanæ Eccleſiæ auctoritate. Quamobrem, ut ſuperiùs diximus, S. R. E. Cardinales non ideo Gallicanis Epiſcopis ſuccenſebant, quòd de fidei controverſiis judicaſſent (id enim ipſorum Juris erat) ſed quòd Symbolum inconſulto Romano Pontifice, & ipſius Cardinalibus Synodo præſentibus, ſeorſim congregati condidiſſent, atque ita officio erga communem *Matrem* & *Magiſtram* ſuo defuiſſe viderentur.

Totus orbis eſt Romani Pontificis Diœceſis.

XVIII. Eodem ſeculo *Potho* Prumienſis Monachus & Presbyter Lib III. *De Statu Domus Dei*, docet Romanæ Eccleſiæ & Summi Pontificis documenta in confirmatione Fidei, & eruditione ſacræ Religionis eſſe amplectenda, ſecundùm Traditionem Patrum ; & majora negotia, inter quæ controverſiæ Fidei, & ordinatio Symboli, principem locum tenent, ad Sedem Apoſtolicam eſſe referenda. *Eccleſiaſtica*, inquit, *Diſciplinæ inſtrumentum, eſt canonicæ auctoritatis Privilegium, quod in Apoſtolica Sede fundatur, ubi divinæ voluntatis inſtitutio omnibus principaliter Eccleſiæ Prælatis, eorumque ſubditis traditur, ubi firmamentum diſpenſationis Eccleſiæ ſpecialiter collocatur. Hoc namque Privilegium B. Petro Apoſtolorum Principi cœleſti decreto principaliter traditum atque firmatum, Sancti Patres cum magna veneratione ſuſcipientes, atque Sanctam Romanam Eccleſiam ſervantes, tam in Generalibus Conciliis, quàm in cæteris ſcripturis & geſtis ſuis, Univerſalem Matrem appellaverunt : & ſicut ejus documenta in confirmatione Fidei, & eruditione Sacræ Religionis, ita etiam Judicia ſuſceperunt, in hoc conſentientes, & quaſi uno ſpiritu & una voce concordantes, omnes majores res & præcipua negotia, necnon omnium Eccleſiarum Judicia, ad eam quaſi ad Matrem & Caput referri debere ; ab ea nuſquam appellari ; Judicia ejus à nemine retractari aut refelli debere vel poſſe.*

Romanæ Eccleſiæ documenta & judicia in confirmatione Fidei ſuſcipienda.

Judicia ejus à nemine retractanda.

XIX. *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus *S. Bernardo* coævus, in Dialogis Eugenio III. dicatis anno MCXLV. Lib. III. cap. IX. *Eccleſiaſtica*, inquit, *Regula jubet nullum ea debere habere vigorem quæ præter Romani Pontificis ſententiam præſumuntur, & quæ ab eo Apoſtolica auctoritate ac ſubſcriptione non firmantur.*

Judicia quæſtionum fidei majorúmque omnium cauſarum nullius ſunt roboris, ſi præter ſententiam Romani Pontificis præſumantur.

Et cap. X. *Dominus Jeſus, non Andreæ, non Joannis, non Jacobi, nec alicujus alterius, ſed ſolius Petri naviculam aſcendit, & ſedens docebat turbas, figuraliter oſtendens, à Sancta Romana Eccleſia, cui præficiendus erat Petrus Princeps Apoſtolorum, Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam in turbas populorum per omnem mundum profluxuram.... Inter Apoſtolos ætate ſenior, fide certior, in audiendis verbis vitæ æternæ ſimplicior, unde &* Barjona, *id eſt*, Filius Columbæ *appellatus eſt ; in dandis reddendiſque reſponſis inter Chriſtum & Apoſtolos promptior ; in ſanandis infirmis, etiam ſui corporis umbra, efficacior : qui etiam poſt Aſcenſionem Domini, vice Chriſti illam novellam & primitivam ſuſcepit Eccleſiam. Ipſe Ananiam & Saphiram Spiritui Sancto mentientes, ſpiritu oris ſui extinctos, ab Eccleſia, & ab illa Sancta Societate ſequeſtravit. Ipſe Simonem Magum cum pecunia ſua damnavit & Primatum ſui Apoſtolatus, inter cæteros Apoſtolos humiliter major, ubique virtutibus & miraculis, cooperante Domino, honorificavit. Quocirca nulli Fidelium convenit aliquatenus dubitare, ſeu in quæſtionem ponere, ſed firmiſſimè tenere, quòd Petrus à Domino Princeps Apoſtolorum ſit conſtitutus. Quemadmodum autem ſolus Romanus Pontifex vice Petri vicem gerit Chriſti ; ita ſanè cæteri Epiſcopi vicem gerunt Apoſtolorum ſub Chriſto, & vice Chriſti ſub Petro, & vice Petri ſub Pontifice Romano ejus Vicario : nec in hoc aliquatenus derogatur alicui Apoſtolorum, ſi unicuique humiliter ſuum attribuitur officium.*

Sicut Romanus Pontifex vices Chriſti gerit, ſic Epiſcopi cæteri vices gerunt Apoſtolorum.

Et cap. XII. *Certum eſt, & nulli, & qui ſani ſit capitis, dubium, quòd ſicut una eſt Eccleſia, ita & unius Eccleſiæ unum caput eſt in terris ; & hic eſt Romanus Pontifex, quem non ſolùm auctoritas humani Imperii, ſed majeſtas divini Judicii, principaliter omnibus præeſſe voluit..... Quod autem dixiſti, Hæreſes hîc exortas, hîc eſſe mortuas ; & hoc dixiſti factum eſſe auctoritate Sanctorum Patrum qui fuerunt in Oriente, & qui in Niceno Concilio, & in aliis multis Conciliis congregati ſunt : miror tuam prudentiam, quòd hoc adſcribas membris, quod erat Capitis : & quòd Aſſidentibus hoc attribuas, quod conſtat eſſe Præſidentis. Qui videlicet SS. Patres, qui eiſdem Conciliis interfuerunt, ſi hodie omnes viverent, nullus eorum, nec omnes quidem ſimul, aliquam auctoritatem alicujus Concilii ſibi uſurparent : Quin potius omnem Conciliorum auctoritatem Romano Pontifici recognoſcerent, aut in propria perſona Præſidenti, aut per Legatos ſuos univerſa confirmanti. Eccleſiaſtica namque Re-*

Romani Pontificis ſumma in Conciliis auctoritas.

gula, quam ipſi non ignoraverunt, ita jubet: NON OPORTERE PRÆTER SENTENTIAM ROMANI PONTIFICIS CONCILIA CELEBRARI. Sciendum eſt ergo quod hæreſes hîc exortæ ſunt, Græcorum quidem errore; ſed & hîc quidem deſtructæ ſunt, non Græcorum, ſed Romanorum Pontificum auctoritate. Quod ex Hiſtoria Eccleſiaſtica luculenter probat, ſubditque: *Ecce vides quaſlibet hæreſes hîc & ubique exortas, à Petrâ Fidei per Petrum Apoſtolum coliſas & deſtructas. Itaque non ſolum ex prædictis, verùm etiam ex aliis multis Conciliis per Orientem celebratis, necnon etiam ex plurimis Africanorum Conciliis, in quibus variæ hæreſes damnatæ ſunt,* CONSTAT ROMANAM ECCLESIAM DUO DIVINA PRIVILEGIA DIVINITUS HABERE, VIDELICET PRÆ OMNIBUS INCORRUPTAM PURITATEM FIDEI, ET SUPER OMNES POTESTATEM JUDICANDI.

Duo Romanæ Eccleſiæ divina Privilegia.

Nechites Archiepiſcopus Nicomediæ dixit: *Nos in hoc Archivo Agiæ Sophiæ antiqua Romanorum Pontificum Geſta, & Conciliorum habemus Actiones, in quibus hæc eadem quæ dixiſti de auctoritate Romanæ Eccleſiæ reperiuntur: & ideo non parva verecundia nobis eſſet, ſed ea negaremus, quæ apud nos à Patribus noſtris ſcripta præ oculis habemus.*

S. Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus & Martyr Epiſtola XCVII. libri I. ad omnes Epiſcopos Angliæ data: *Si curamus* (inquit) *eſſe quod dicimur, & noſtri nominis, qui appellamur Epiſcopi & Pontifices, noſſe volumus ſignificationem, oportet nos jugi ſolicitudine conſiderare & imitari veſtigia illius, qui Pontifex in æternum à Deo conſtitutus, ſeipſum pro nobis Patri obtulit in ara Crucis, & de ſumma Cælorum omnium ſpecula actus & actuum intentiones jugiter ſpeculatur... Vices enim illius in terris gerendas ſuſcepimus, adepti ſumus gloriam nominis, honorem fructúſque laborum ſpiritualium temporaliter poſſidemus, Apoſtolis & Apoſtolicis Viris in Eccleſiarum faſtigiis ſuccedentes, ut noſtro miniſterio peccati & mortis deſtruatur imperium, & in fide & profectu virtutum coaleſcens ædificium Chriſti, creſcat in templum ſanctum in Domino.... Initio naſcentis Eccleſiæ, ſicut B. docet Apoſtolus,* Chriſtus cœlos aſcendens, ut adimpleret omnia, quoſdam quidem dedit Apoſtolos, quoſdam Prophetas, alios Evangeliſtas, alios Paſtores & Magiſtros, ad inſtructionem Sanctorum, in opus Miniſterii, in ædificationem Corporis Chriſti. *Neque enim omnia uni committenda erant officia, ſed unumquodque ſuo donandum erat officio: ita tamen ut Caput in quo velut in arce & quodam capitolio virtutum omnes congeruntur ſenſus, & univerſis & ſingulis provideret; & ei viciſſim omnia famularentur pro ratione ſuæ conditionis. Doctor Gentium, qui gloriatur ſe non ab homine neque per hominem Evangelium didiciſſe, ſed inſtructum à Chriſto, aſcendit Hieroſolymam, cum Eccleſiarum Principe de fide contulit, ne fortè in vacuum curreret, vel cucurriſſet. Et ut plurimis patet exemplis, ſingula Evangelii flumina ad mare, unde orta ſunt, redeunt, ut iterùm fluant. Siquidem fons Paradiſi unus eſt, ſed in plura reſcinditur flumina, ut undique irriget terram.*

Ephes. 4. 11.

Romana Eccleſia caput omnium Eccleſiarum & fons Catholicæ doctrinæ.

Quis Romanam Eccleſiam caput omnium Eccleſiarum, fontem Catholicæ doctrinæ ambigit eſſe? Quis Claves Regni Cælorum Petro traditas eſſe ignorat? Nonne in fide & doctrina Petri totius Eccleſiæ ſtructura conſurgit, donec occurramus omnes Chriſto in virum perfectum, in unitatem fidei, & agnitionem Filii Dei? Neceſſe quidem eſt multos eſſe qui plantent, multos qui irrigent, quoniam hoc exigit proceſſus verbi, & dilatatio populorum. Sed quicumque ſit qui rigat aut plantat, Deus nulli dat incrementum, niſi illi qui plantavit in fide Petri, & doctrinæ ipſius acquieſcit. Sanè ad eum maxima populi Judicia referuntur, à Romano examinanda Pontifice: & diſpoſiti ſub eo Matris Eccleſiæ Magiſtratus, quatenus in partem ſolicitudinis acciti ſunt, creditam exercent poteſtatem. Ut Sacerdos, quod in plebe ſibi commiſſa expedire non poteſt, ad Epiſcopum referat; qui negotia ſupra ſe ad Archiepiſcopum reducit, aut Primatem; à quibus quicquid maximum fuerit, Romano Pontifici reſervatur. Ordinem hunc Petrus docuit. Hunc uſque modò Catholica ſervavit Eccleſia, nec unquam, auctore Domino, quicquid moliatur iniquitas, ſubvertetur.

Conſenſus Patrum undecimi & duodecimi Sæculi cum ſuperiorum ſæculorum Patribus de perpetua fidei puritate & integritate in Romana Eccleſia.

Iſti verò XI. & XII. Sæculi Patres cum antiquioribus de fidei puritate & integritate in Catholica Apoſtolica Romana Eccleſia, cæterarum *Matre & Magiſtra, Matrice & originali Fidei, Centro Communionis, Traditionis Fonte*, ab ejus per *S. Petrum* fundatione, ſingulari Chriſti munere ſervata, & uſque ad finem mundi ſervanda, ſenſere. Cum *Origene* Tom. 12. in *Matthæum*, Huetianæ Editionis, ubi hæc verba Chriſti ad *S. Petrum* explicans, *Tu es Petrus: Et ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam:* hæc habet: *Quam autem*, Eam? *An enim Petram ſuper quam Chriſtus ædificat Eccleſiam? An Eccleſiam? Ambigua quippe locutio eſt. An quaſi unam eamdémque rem, Petram & Eccleſiam? Hoc ego verum eſſe exiſtimo: Nec enim adverſus Petram ſuper quam Chriſtus Eccleſiam ædificat, nec adverſus Eccleſiam portæ Inferi prævalebunt.* Et paulò poſt; *Eccleſia verò tanquam Chriſti ædificium, qui ſapienter ædificavit domum ſuam ſuper Petram, portarum Inferi capax non eſt, prævalentium quidem adverſùs quemcumque hominem qui extra Petram & Eccleſiam fuerit, ſed invalidarum adverſùs illam.* Et infra: *Exiſtimo his verbis:* Portæ inferi non prævalebunt adverſùs eam, *convenienter id eſſe ſubnexum:* Dabo tibi Claves Regni Cælorum: *Nam qui contra Inferi portas munitus eſt, ut adverſùs eum non prævalerent, dignus eſt qui ab ipſo Verbo Claves Regni Cælorum accipiat,* &c. Subdit denique: *Vide autem quanta vi polleat Petra, ſuper quam à Chriſto ædificatur Eccleſia: & quicumque dicit:* Tu es Chriſtus Filius Dei vivi, *ut illius Judicia firma maneant, quaſi Deo in illo judicante, ut in ipſo Jure dicendo Portæ Inferi adverſùs eum non prævaleant.*

Nec adverſùs Eccleſiam, nec adverſùs Petram ſuper quam à Chriſto fundata eſt, portæ Inferi prævalebunt.

Senſere cum *S. Joanne Chryſoſtomo* Homilia LVI in *Matthæum*, explicante illa Chriſti verba: *Et ego dico tibi quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam: ID EST*, (inquit) *Fidem atque confeſſionem.* Et portæ inferi non prævalebunt adverſùs eam. *Si verò adverſùs Eccleſiam non prævalebunt, multò minùs adverſùs me prævalebunt.* Ego autem dabo tibi Claves Regni Cælorum.... *Si ipſum his duabus pollicitationibus Filium eſſe Dei revelat & oſtendit. Nam quæ Deus concedere ſolus poteſt, peccatorum ſcilicet remiſſionem, & ut Eccleſia tot tantiſque fluctibus impetu irrumpentibus immobilis maneat, cujus Caput & Paſtor Piſcator homo atque ignobilis, terrarum orbe reluctante, adamantis naturam firmitate ſuperet, hæc, inquam, omnia, quæ ſolius Dei ſunt, ſe pollicetur daturum. Ita & Pater ad Jeremiam dicebat:* Sicut columnam ferream, & ſicut murum æneum poſui te. *Sed ipſum quidem genti uni Pater, hunc autem univerſo terrarum orbi Chriſtus propoſuit. Quare libenter ab his quærerem, qui dignitatem Filii minorem quàm Patris dicunt, quænam ſibi majora dona videantur, quæ Pater, aut quæ Filius Petro largitus eſt. Pater quidem revelationem Filii ſui dedit: Filius autem partim ut tam Patris quàm Filii revelationem ubique terrarum ſeminaret: Partim ut quamvis homo eſſet mortalis, cæleſti tamen poteſtate polleret, & claves haberet Regni Cælorum: Ita Petrus Eccleſiam per univerſum orbem amplificatam Cælo etiam ipſo validiorem monſtravit.* Tranſibunt (*inquit*) Cælum & terra; verba autem mea non tranſibunt.

Senſere

Senſere cum *S. Petro Chryſologo* ad *Eutychetem* ſcribente : *B. Petrus qui in propria Sede vivit & præſidet, præſtat quærentibus Fidei veritatem.*

Cum *S. Leone* Sermone II. in Anniverſario die Aſſumptionis ſuæ. *Soliditas*, inquit, *illius Fidei, quæ in Apoſtolorum Principe eſt laudata, perpetua eſt. Et ſicut permanet quod in Chriſto Petrus credidit : ita permanet quod in Chriſto Petrus inſtituit.* Et infra: *Si quid itaque à nobis rectè agitur, rectèque diſcernitur : Si quid à miſericordia Dei quotidianis ſupplicationibus obtinetur, illius eſt operum atque meritorum, cujus in Sede ſua vivit poteſtas, & excellit auctoritas. Hoc enim obtinuit, dilectiſſimi, illa confeſſio, quæ à Deo Patre Apoſtolico inſpirata cordi, omnis humanarum opinionum incerta tranſcendit, & firmitatem Petræ, quæ nullis impulſionibus quateretur, accepit. In univerſa namque Eccleſia :* Tu es Chriſtus Filius Dei Vivi, *quotidie Petrus dicit : & omnis lingua quæ confitetur Dominum, Magiſterio ejus vocis imbuitur. Hæc fides Diabolum vincit, & captivorum ejus vincula diſſolvit. Hæc erutos mundo inſerit Cœlo, & portæ Inferi adverſùs eam prævalere non poſſunt. Tanta enim divinitùs ſoliditate munita eſt, ut eam neque hæretica unquam perrumpere pravitas, nec pagana potuerit ſuperare perfidia.* Et Sermone III. explicans illa Chriſti verba ad S. Petrum: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus*, &c. hæc habet : *Id eſt, cùm ego ſim inviolabilis Petra, ego lapis angularis, qui facio utraque unum: ego fundamentum præter quod nemo poteſt aliud ponere : tamen tu quoque Petra es, quia mea virtute ſolidaris, ut quæ mihi poteſtate ſunt propria, ſint tibi mecum participatione communia.* Et ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ Inferi non prævalebunt adversùs eam. *Super hanc*, inquit, *fortitudinem æternum extruam templum, & Eccleſiæ meæ cœlo inferenda ſublimitas, in hujus fidei firmitate conſurget. Hanc confeſſionem portæ inferi non tenebunt, mortis vincula non ligabunt : vox enim iſta, vox vitæ eſt.... Propter quod dicitur Beatiſſimo Petro :* Tibi dabo Claves Regni Cœlorum. Et quæcumque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis. Et quæcumque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis. *Tranſivit quidem etiam in alios Apoſtolos jus poteſtatis iſtius, & ad omnes Eccleſiæ Principes Decreti hujus conſtitutio commeavit : ſed non fruſtrà uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc ſingulariter creditur, quia cunctis Eccleſiæ Rectoribus Petri forma præponitur. Manet ergo Petri Privilegium, ubicumque ex ipſius æquitate fertur Judicium...... Inſtante autem Paſſione ſua Dominus, quæ Diſcipulorum erat turbatura conſtantiam, Simoni inquit :* Simon, ecce Satanas expoſtulavit vos, ut cribraret ſicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando converſus confirma fratres tuos, ut non intretis in tentationem. *Commune erat omnibus Apoſtolis periculum de tentatione formidinis, & divinæ protectionis auxilio pariter indigebant; quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere : & tamen ſpecialis à Domino Petri cura ſuſcipitur ; & pro fide Petri propriè ſupplicatur, tanquam aliorum ſtatus certior ſit futurus, ſi mens Principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & divinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quæ per Chriſtum Petro tribuitur, per Petrum Apoſtolis conferatur.*

Matt. 16.

S. Petri privilegium.

Luc. 22. 31.

Chriſtus propriè Petri ſupplicat pro fide Petri.

Firmitas per Chriſtum Petro, per Petrum Apoſtolis reliquis collata.

Senſere cum *Agathone* Pontifice Maximo, in Epiſtola Dogmatica ad Imperatores lectâ Actione IV. Synodi Sextæ Generalis, & approbatâ Actione VIII. unanimi Patrum conſenſu, quam & aliquis *tanquam ex Spiritu Sancto dictatam per os Sancti ac Beatiſſimi Principis Apoſtolorum Petri*, ſe re- A cipere profeſſus eſt. *Hæc eſt*, inquit Agatho, *vera fidei regula, quam & in proſperis & in adverſis vivaciter tenuit ac defendit hæc ſpiritualis mater veſtri tranquilliſſimi Imperii, Apoſtolica Chriſti Eccleſia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apoſtolicæ Traditionis nunquam erraſſe probabitur, nec hæreticis pravitatibus depravata ſuccubuit, ſed ut ab exordio fidei Chriſtianæ percepit ab auctoribus ſuis Apoſtolorum Chriſti Principibus, illibata fine tenus permanet, ſecundùm ipſius Domini Salvatoris divinam pollicitationem, quam ſuorum Diſcipulorum Principi in ſacris Evangeliis fatus eſt :* Petre, Petre, (*inquiens*) ecce Satan expetivit ut cribraret B vos, ſicut qui cribrat triticum : Ego autem pro te rogavi, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando converſus ; confirma fratres tuos. *Conſideret itaque veſtra tranquilla Clementia, quoniam Dominus & Salvator omnium, cujus fides eſt, qui fidem Petri non defecturam promiſit, confirmare eum fratres ſuos admonuit, quod Apoſtolici Pontifices meæ exiguitatis Prædeceſſores, confidenter feciſſe ſemper, cunctis eſt cognitum : quorum & Puſillitas mea, licet impar & minima, pro ſuſcepto tamen divina dignatione miniſterio, pediſſequa cupit exiſtere.*

Romana Eccleſia à tramite Apoſtolicæ Traditionis nunquam aberravit.

Senſere cum VIII. Synodo Oecumenica, quæ Libellum ab *Hadriano II.* Pontifice Maximo ad ſe C miſſum, & ab omnibus Epiſcopis ſubſcribendum, approbavit Actione I. Quo in Libello hæc leguntur : *Prima ſalus eſt rectæ fidei regulam cuſtodire ; deinde à conſtitutis Dei & Patrum nullatenus deviare. Unum quippe horum ad fidem pertinet, alterum ad opus bonum. Sicut enim ſcriptum eſt :* Sine fide impoſſibile eſt placere Deo : *ſic rurſus legitur :* Fides ſine operibus mortua eſt. *Et quia non poteſt Domini noſtri Jeſu Chriſti prætermitti ſententia, dicentis :* Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam ; *hæc quæ dicta ſunt, rerum probantur effectibus : Quia in Sede Apoſtolica immaculata eſt ſemper Catholica ſervata Religio, & ſancta celebrata* D *doctrina.* Et infra : *Sequentes in omnibus Apoſtolicam Sedem, & obſervantes ejus omnia Conſtituta ſperamus, ut in una Communione, quam Sedes Apoſtolica prædicat, eſſe mereamur, in qua eſt integra & vera Chriſtianæ Religionis ſoliditas : promittentes etiam* SEQUESTRATOS A COMMUNIONE ECCLESIÆ CATHOLICÆ, ID EST, NON CONSENTIENTES SEDI APOSTOLICÆ, EORUM NOMINA INTER SACRA NON RECITANDA ESSE MYSTERIA.

Hebr. 11. 6.

Jacobi 2. 17.

Matt. 16. 18.

Catholici non ſunt, qui Sedi Apoſtolicæ in fide non conſentiunt, nec ei Communione junguntur.

Senſere cum *S. Leone IX.* Pontifice Maximo in Epiſtola ad *Michaëlem* Conſtantinopolitanum Pa- E triarcham, & *Leonem* Acridanum Epiſcopum, Cap. VII. ſcribente : *Taliter Sancta Eccleſia ſuper petram, id eſt, Chriſtum, & ſuper Petrum ædificata, quia inferi portis, diſputationibus ſcilicet Hæreticorum, quæ vanos ad interitum introducunt, nullatenus foret ſuperanda. Sic pollicetur ipſa Veritas, per quam ſunt vera quæcumque ſunt vera :* Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. *Cujus promiſſionis effectum ſe precibus impetraſſe à Patre idem Filius proteſtatur, dicendo ad Petrum :* Simon! ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum : Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et tu ali- F quando converſus confirma fratres tuos. *Erit ergo quiſquam tantæ dementiæ, qui orationem illius, cujus velle eſt poſſe, audeat in aliquo vacuam putare? Nonne à Sede Principis Apoſtolorum, Romana videlicet Eccleſia, tam per eumdem Petrum, quam per Succeſſores ſuos, reprobata, & convicta, atque expugnata ſunt omnium Hæreticorum commenta ; & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus nec defecit, nec uſque in finem deficiet, confirmata!* Legatur & Epiſtola V. ad *Petrum* Antiochenum Epiſcopum.

Omnes Hæreſes tam per S. Petrum quàm Succeſſores ejus reprobatæ & expugnatæ.

Luc. 22. 31. 32.

S. Petri Fides hactenus non defecit, nec in finem uſque deficiet.

XXII.

XXII. Rogabit quiſpiam : Qua ratione innoteſcet Romanum Pontificem Eccleſiæ ſuæ fidem ac traditionem in Judicio controverſiarum fidei eſſe ſecutum ? Reſpondeo, id compertum iri cùm ex ipſius Eccleſiæ Romanæ, tum ex aliarum Eccleſiarum, quæ cum ipſa communicant, conſenſu. Nam *Tot ac tanta Eccleſia, una eſt illa ab Apoſtolis prima, ex qua omnes. Sic omnes prima & Apoſtolica, dum unà omnes probant unitatem : dum eſt illis communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & conteſſeratio hoſpitalitatis, quæ jura non alia ratio regit, quàm ejuſdem Sacramenti una traditio. Hinc igitur dirigimus præſcriptionem, ſi Dominus Jeſus Chriſtus Apoſtolos miſit ad prædicandum, alios non eſſe recipiendos Prædicatores, quàm Chriſtus inſtituit; quia nec alius Patrem novit niſi Filius, & cui Filius revelavit; nec aliis videtur revelaſſe Filius, quàm Apoſtolis quos miſit ad prædicandum, utique quod illis revelavit. Quid autem prædicaverint, id eſt, quid Chriſtus illis revelaverit, & hic præſcribam non aliter probari debere, niſi per eaſdem Eccleſias, quas ipſi Apoſtoli condiderunt, ipſi eis prædicando, tam viva, ut aiunt, voce, quàm per Epiſtolas poſtea. Si hæc ita ſunt, conſtat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Eccleſiis Apoſtolicis matricibus & originalibus fidei conſpiret, veritati deputandam, ſine dubio tenentem quod Eccleſia ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo accepit : omnem verò doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ ſapiat contra veritatem Eccleſiarum, & Apoſtolorum, & Chriſti, & Dei.* Verba ſunt *Tertulliani* lib. *De Præſcriptionibus.* capp. 20. & 21. Cùm itaque Romani Pontificis de Fide Decreta Romanæ Eccleſiæ & communicantium cum ipſa Eccleſiarum ſtudiis conſonantibus ſuſcipiuntur, vel in Concilio univerſalem Eccleſiam repræſentante, vel extra Concilium communi conſpiratione, tunc Dominus, *Quæ* Vicarii ſui *priùs miniſterio definierat*, UNIVERSÆ FRATERNITATIS IRRETRACTABILI FIRMAT ASSENSU : UT VERE A SE PRODIISSE OSTENDAT, QUOD PRIUS A PRIMA OMNIUM SEDE FORMATUM TOTIUS CHRISTIANI ORBIS JUDICIUM RECEPERIT, UT IN HOC QUOQUE CAPITI MEMBRA CONCORDENT : Verba ſunt *Sancti Leonis* Epiſtola XCIII. Edit. *Quenellii*, ad Theodoretum Epiſcopum ſcripta, aliàs LXIII.

Ex Eccleſiæ conſenſu innoteſcit Romanum Pontificem Eccleſiæ ſuæ fidem ac traditionem in judicio controverſiarum fidei ſecutum eſſe.

Ita ex Eccleſiæ conſenſu ad *Hadriani I.* Pontificis Maximi Sententiam contra *Elipandi* & *Felicis* hæreſim accedente, probavit *Carolus Magnus*, in Epiſtola ad ipſum *Elipandum* & alios Hiſpaniæ Epiſcopos data, qui Majeſtatis ipſius arbitratui cauſæ cognitionem ſuæ detulerant, ipſos jam ut Hæreticos habendos, vitandos, execrandos, niſi errorem de adoptiva Chriſti filiatione abjurarent. *Fraterna cogente caritate*, (inquit Rex Magnus) *juſſimus Sanctorum Patrum Synodale ex omnibus undique noſtræ ditionis Eccleſiis congregari Concilium, quatenus ſancta omnium unanimitas firmiter decerneret, quid credendum ſit de adoptione carnis Chriſti, quam nuper novis aſſertionibus, & ſanctæ Dei univerſali Eccleſiæ antiquis temporibus inauditis, vos ex veſtris ſcriptis, intuliſſe cognovimus. Imò & ad Beatiſſimum Apoſtolicæ Sedis Pontificem, de hac nova inventione, noſtræ devotionis ter quaterque direximus Miſſos : ſcire cupientes quid Sancta Romana Eccleſia Apoſtolicis edocta Traditionibus, de hac reſpondere voluiſſet inquiſitione. Necnon & de Britanniæ partibus aliquos Eccleſiaſticæ Diſciplinæ viros convocavimus, ut ex multorum diligenti conſideratione veritas Catholicæ Fidei inveſtigaretur, & probatiſſimis Sanctorum Patrum hinc inde roborata teſtimoniis, abſque ulla dubitatione teneatur. Idcirco vobis per ſingulos Libellos dirigere curavimus, quid prædictorum Patrum pia unanimitas & pacifica perſcrutatio Auctoritate Eccleſiaſtica inveniret, ſtatuiſſet, confirmaret. Primò quid Dominus Apoſtolicus, cum Sancta Romana Eccleſia, & Epiſcopis illis in partibus quaquaverſum commorantibus, & Catholicis Doctoribus ſentiret, ſub unius Libelli tenore ſtatuimus. Deinde ſecundo loco, quid Eccleſiaſtici Doctores & Sacerdotes Eccleſiarum Chriſti de propinquioribus Italiæ partibus, cum Petro Mediolanenſi Archiepiſcopo, & Paulino Forojulianenſi vel Aquileienſi Patriarcha viris in Domino valde venerabilibus, intelligi vel firmiter credi voluiſſent, ſuis propriis reſponſionibus exaratum poſuimus Libellum : quia ipſi quoque præſentes noſtro Synodali Conventui adfuerunt. Poſt hæc, tenet & tertius Libellus orthodoxam Sanctorum Patrum Epiſcoporum, & virorum venerabilium fidem, qui, in Germaniæ, Galliæ, & Britanniæ partibus, dignis Deo deſerviunt officiis : veſtriſque objectionibus Sanctarum Scripturarum teſtimoniis roboratas obtinet reſponſiones. Dehinc quarto loco meæ propriæ unanimitatis cum his ſanctiſſimis prædicatorum Patrum Decretis, & Catholicis Statutis conſenſum ſubnexui, ſicut voſmetipſi in veſtra Epiſtola, quam meo ſpecialiter aſſignatis nomini, rogare curaſtis : Id eſt, ne paucorum ſubdolis aſſertionibus conſentirem, ſed plurimorum teſtimoniis roboratam fidem firmiter tenerem.* POST HANC VERO CORREPTIONEM, SIVE ADMONITIONEM APOSTOLICÆ AUCTORITATIS, ET SYNODALIS UNANIMITATIS, SI NON RESIPIPISCITIS AB ERRORE, SCITOTE OMNINO VOS PRO HÆRETICIS HABENDOS. *NEC ULLAM VOBISCUM COMMUNIONEM PRO DEO AUDEMUS HABERE.* Hæc *Carolus Magnus.* Iſtam porro doctrinam Sacra Facultas Pariſienſis, cæteræque Galliarum Academiæ, ſequi ſe profitentur, cùm docent : *Romanum Pontificem non eſſe infallibilem, nullo Eccleſiæ conſenſu accedente.*

Legantur quæ hoc de argumento ſcripſi Diſſert. II. in Hiſtor. Eccleſ. Sæculi VII.

XXIII. Id tamen minimè prohibet, quin Romanam Eccleſiam, & Sedem Apoſtolicam, in qua fides prædicatur, & unitas ſervatur Eccleſiæ, in cauſis fidei & dubiæ diſciplinæ conſulendam cenſeant, & ejuſmodi *Majora negotia* ac *difficiles cauſas*, ad eam, *poſt Epiſcopale Judicium*, referendas; ut loquitur *Innocentius I.* in Epiſtola ad *Victricium* Rothomagenſem Epiſcopum, & in Epiſtola ad Concilium Milevitanum : cui conſentiunt *Zoſimus* ad Epiſcopos Galliæ ſcribens, *Bonifacius* I. Epiſtola II. ad eoſdem, *Sanctus Leo* in Epiſtola ad *Anaſtaſium* Theſſalonicenſem Epiſcopum, *Hilarius* Epiſtola VIII. *Vigilius* Epiſtola VII. ad *Auxanium* Arelatenſem Epiſcopum, *Sanctus Gregorius* Epiſtola LII. Lib. IV. ad univerſos Galliarum Epiſcopos data; *Gregorius IV.* Epiſtola ad univerſos Epiſcopos Galliæ & Germaniæ, de cauſa *Aldrici* Cenomanenſis Epiſcopi; *Leo IV.* in Epiſtola ad Epiſcopos Britanniæ, cujus verba refert *Gratianus* Diſtinct. XX. C. I. *Nicolaus I.* paſſim, *Joannes VIII.* Epiſtola XCIII. ad Arelatenſem Epiſcopum, *Leo IX.* Epiſtola IV. ad *Petrum* & *Joannem* Epiſcopos datâ, &c.

Romana Eccleſia in cauſis fidei & dubiæ diſciplinæ conſulenda.

Nec etiam id prohibet, quin cenſeant eædem Academiæ, & quotquot in Galliis Catholicè ſentiunt, in Quæſtionibus fidei præcipuas Summi Pontificis eſſe Partes, ejúſque Decreta ad omnes & ſingulas Eccleſias pertinere, iiſque obedientiam à Chriſtianis omnibus deberi. Et *Sancti Aviti* Viennenſis Epiſcopi, Gallicanorúmque Præſulum,

Romani Pontificis Decreta in Quæſtionibus fidei ad omnes & ſingulas Eccleſias pertinere, iiſque ab omnibus parendum eſſe.

Præſulum, quorum nomine ad *Hormiſdam* ſcribebat, obſervantiam erga Sedem Apoſtolicam, & divinum Romani Pontificis Primatum, non ſolùm commendant, ſed intimo gerunt animo, ac palàm profitentur. Verba ſancti & eruditi Epiſcopi adſcribo. *Diverſorum fida relatione comperimus de reconciliatione vel concordia Eccleſia Romana jactare ſe Græciam: quod ſicut amplectendum, ſi veraciter dicitur, ita verendum eſt ne callidè ſimuletur. Quæſumus ergo ſervitio meo juncto, ut quid filiis veſtris Fratribus meis, id eſt, Gallicanis, ſi conſulant, reſpondere debeam, inſtruatis: Quia jam ſecurus, non dicam de Vienneſi, ſed* DE TOTIUS GALLIÆ DEVOTIONE POLLICEAR, OMNES VESTRAM SUPER STATU FIDEI CAPTARE SENTENTIAM. *Orate ut ſic nos prædictorum Profeſſio fucata non fallat, ſicut ab unitate, quam regitis, veritas comperta non ſeparat.* Scripta eſt hæc Epiſtola anno DXVII. eſtque inter Epiſtolas *Aviti* à *P. Sirmondo* editas LXXXVII.

Ita cenſet Eccleſia Gallicana.

XXIV. Denique Pariſienſes, & cæteri Galliarum Theologi, ſex illa *S. Thomæ* pronuntiata in Opuſculo adversùs errores Græcorum, contra Hæreticos & Schiſmaticos Pontificiæ Majeſtatis hoſtes omni virium ac ſtudiorum contentione tuentur.

Sex S. Thomæ pronuntiata de Romani Pontificis Summa Auctoritate.

S. Thomas.

I. *Romanus Pontifex Succeſſor Petri, & Chriſti Vicarius, eſt Primus & Maximus omnium Epiſcoporum.*

II. *Summus Pontifex in tota Eccleſia Chriſti univerſalem Prælationem obtinet.* Ait quidem S. Thomas, *In totam Eccleſiam*: ſed hoc loquendi modo idem intelligit ac, per totam Eccleſiam, ubique, in toto orbe Chriſtiano, ut ex probationibus ipſius, ſeu ex verbis Patrum ab ipſo prolatis, compertum eſt. Unde ſic ejus pronuntiatum exprimere malui, quàm æquivocationi & calumniæ expoſitum relinquere. Hunc ſenſum approbat, proponitque ut dogma fidei *Martinus V.* Pontifex Maximus in Concilio Conſtantienſi, in Bulla contra errores *Joannis Vvicklef* & *Joannis Hus*, quâ inter cætera quemvis de his erroribus ſuſpectum interrogari jubet: *Utrum credat quòd Papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit, ejus nomine expreſſo, ſit Succeſſor Beati Petri* HABENS SUPREMAM AUCTORITATEM IN ECCLESIA DEI.

S. Thomas.

III. *Romanus Pontifex habet in Eccleſia plenitudinem poteſtatis.* Quæ tamen non eſt ita ſimpliciter intelligenda, ſicut eſt illa ſupremæ auctoritatis, quæ Deo omnipotenti convenit, *Apud quem non eſt impoſſibile omne verbum*: Nec eſt illa plenitudo poteſtatis Excellentiæ, quam in Chriſto prædicamus; cùm novos articulos fidei condere, & Sacramenta inſtituere, vel abrogare non poſſit; ſed eſt plenitudo poteſtatis miniſterialis, quanta ſcilicet neceſſaria eſt ad regimen univerſalis Eccleſiæ, ad ſalutem Fidelium procurandam: ut exponit Cardinalis *De Turrecremata* Lib. II. *De Eccleſia*, Cap. LIII. Ad quam plenitudinem poteſtatis pertinet, ſecundum eumdem Angelicum Doctorem, Quodlibeto IV. Quæſt. VIII. Art. II. ut in Eccleſia univerſa de Canonibus diſpenſet. *Papa*, inquit, *habet plenitudinem poteſtatis in Eccleſia; ita ſcilicet quòd quæcumque ſunt inſtituta per Eccleſiam, vel Eccleſiæ Prælatos, ſunt diſpenſabilia à Papa..... Licèt diſpenſare non debeat, niſi ex magna & evidenti cauſâ.* Et, ut ait idem S. Doctor Secunda Secundæ, Quæſt. LXXXIX. Art. XII. *Omnis diſpenſatio debeat fieri ad honorem Chriſti, & ad utilitatem Eccleſiæ.*

S. Thomas.

IV. *Sanctus Petrus eſt Chriſti Vicarius, & Romanus Pontifex Sancti Petri Succeſſor in eadem poteſtate ei à Chriſto collata.*

S. Thomas.

V. *Ad Summum Pontificem pertinet, quæ fidei ſunt determinare.* At non ipſi ſoli judicandi convenit auctoritas, quamvis in judicio quæſtionum fidei præcipuè ſint ejus partes, & ad eum finitiva pertineat ſententia, qui extra Synodum Decreta fidei condere poteſt, quibus parere Chriſtiani omnes tenentur: quorum auctoritate, (accedente Eccleſiæ conſenſu) Hæreſes etiam abſque Synodo Oecumenica, opprimuntur: & qui Synodorum etiam Oecumenicarum Decreta auctoritate ſua confirmat. Uni, (inquam) Romano Pontifici Auctoritatem judicandi controverſias fidei non tribuit *S. Thomas*, nec tribuet quiſquis Verbo Dei & Traditioni fideliter adhærebit. Epiſcopis enimvero & Conciliis Provincialibus, Nationalibus, & præſertim Oecumenicis, Jus illud ac auctoritatem competere, Scriptura Sacra & Traditio docent, ut ſuperiùs demonſtratum eſt. Hæc ſemper Sacræ Facultatis Pariſienſis ſententia fuit, cujus nomine *Petrus de Alliaco*, poſtea Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, cum aliis ab eadem Deputatis Doctoribus contra *F. Joannem de Montiſono* ſcribebat; hanc propoſitionem: *Ad ſolum Summum Pontificem pertinet eorum quæ tangunt fidem, examinatio & deciſio, continere manifeſtam hæreſim, immò multas hæreſes. Primò quia per illam Excluſionem excluditur univerſalis Eccleſia, & Generale Concilium eam repræſentans, quod eſt Hæreticum..... Secundò, per illud excluditur Sedes Apoſtolica, quod eſt contra ipſum, & eſt manifeſtè Hæreticum.... Tertiò, Excluduntur Epiſcopi Catholici ab omnimoda cognitione, examinatione, & deciſione eorum quæ ſunt fidei, quod eſt contra Jus tam Divinum, quàm humanum*, &c.

Romani Pontificis Conſtitutionibus ac Decretis Hæreſes abſque Concilio Oecumenico damnantur & opprimuntur.

Propoſitiones à Sacra Facultate Pariſienſi damnatæ.

Eadem Sacra Facultas menſe Martii, anni MCCCCXXIX. has Propoſitiones à *F. Joanne Sarrazin* aſſertas confixit.

1. *Omnes Poteſtates Juriſdictionis Eccleſiæ, aliæ à Papali Poteſtate, ſunt ab ipſo Papa, quantùm ad inſtitutionem & collationem.*

2. *Hujuſmodi Poteſtates non ſunt de Jure Divino, nec immediatè inſtitutæ à Deo.*

3. *Non invenitur Chriſtum tales Poteſtates, ſcilicet alias à Papali, expreſſè ordinaſſe, ſed tantùm ſupremam, cui commiſit Eccleſiæ fundationem.*

4. *Quandocumque in aliquo Concilio aliqua inſtituuntur, tota auctoritas dans vigorem Statutis, in ſolo Summo reſidet Pontifice.*

Dictus autem F. Joannes *Sarrazin*, Sacræ Facultatis Judicio ſe ſubjecit, veritates erroneis Propoſitionibus ſuis contrarias in ſolemni Magiſtrorum Conventu aſſeruit, & hanc inter cæteras: *Quandocumque in aliquo Concilio aliqua inſtituuntur, tota auctoritas dans vigorem Statutis reſidet non in ſolo Summo Pontifice, ſed principaliter in Spiritu Sancto, & Eccleſia Catholica.*

Eadem Sacra Facultas anno MDCLV. Januario menſe, Magiſtro *Franciſco Guilion* Baccalaureo hanc propoſitionum quarumdam in ſuis Theſibus Minoris Ordinariæ contentarum Declarationem & expoſitionem imperavit: *Agnoſco & fateor, Epiſcoporum Juriſdictionem eſſe Juris Divini, & eſſe immediatè à Chriſto, eóſque in Conciliis Generalibus verè eſſe Judices; atque in iis, ex eorum Judiciis Summum Pontificem pronuntiare.*

Anno MCLXIV. die 1. Aprilis, eadem Sacra Facultas Propoſitiones larvati Auctoris qui de Romano Pontifice in libro quodam ſuo ſcripſerat: *Ejus eſt unius emergentia circa fidem dubia infallibilis veritatis oraculo tollere & explanare*, &c. hâc Cenſurâ

Cenſurâ confixit : *Hæ Propoſitiones, quatenus excludunt ab Eccleſia Infallibilitatem activam, ſeu auctoritatem emergentia circa fidem dubia, infallibilis veritatis oraculo tollendi & explanandi, falſæ ſunt, temerariæ, ſcandaloſæ, & hæreticæ.*

Chriſtianus Lupus refellitur.

Meritò itaque Propoſitionem illam rejicimus, ac improbamus, quæ in Indice rerum in *S. Thomæ Cantuarienſis* Epiſtolis à *P. Lupo* editis contentarum, majuſculis exarata characteribus eſt ad fucum lectoribus incautis faciendum: *ROMANI PONTIFICIS SOLIUS PERSONA SOLA EST JUDEX CONTROVERSIARUM.* Notat *P. Lupus*, ſeu quiſquis eſt Author Indicis, paginas 556. & 465. ut à *S. Thoma Cantuarienſi* & à *Joanne Sareſberienſi* Propoſitionem illam aſſertam indicet. Verùm nihil hujuſmodi legitur his in locis. In priori quidem *S. Thomas* ad *Alexandrum III.* ſcribit : *Veſtri oris dumtaxat expectamus Judicium, aut illius qui ſpiritum Principum auferre conſuevit, & liberare pauperem à Potente.* Sed inerudità & abſurdè ex his verbis colligitur, *Romani Pontificis ſolius perſonam ſolam eſſe Judicem controverſiarum.* Ibi enim de controverſiis fidei, aut de cæteris omnibus non agit *S. Thomas*, ſed de cauſa ſua, cujus unus Romanus Pontifex Judex erat, à quo finitiva ſententia expectanda eſſet, cùm ad eum per appellationem eſſet devoluta, nec Generale Concilium eſſet convocatum : ab Epiſcopis verò Angliæ judicari non poſſet. Non verò negavit *Sanctus Thomas Cantuarienſis*, quin cauſa ſua, vel in Synodo Plenaria totius Occidentis, vel in Oecumenica judicari ab Epiſcopis poſſet, Romano Pontifice Præſide, prærogativam ſuffragii obtinente, & Synodi Judicium confirmante. Nec aliud etiam colligitur ex loco poſteriori, ex illis nempe verbis *Joannis Sareſberienſis* ad eumdem Pontificem ſcribentis : *Miſeris Cantuarienſibus, ad quos inter Deum & ſe Mediatores confugiendum eſt niſi ad Romanam Eccleſiam, ubi viget divinæ Legis cuſtodia, & totius Sacerdotii Principatus? Nam ſi illa poſt Deum decreverit ſalvare nos, continuò liberabimur. Si manus erexeritis, ſternetur Amalech. Et qui vos Pharaoni dedit in Deum, dejiciet omnes adverſarios Eccleſiæ à facie noſtra.* De libertate Eccleſiæ, de ſacris Canonibus, de Juribus Archiepiſcopi & Cantuarienſis Eccleſiæ vindicandis agebatur. Nemo verò negaverit Romanum Pontificem ratione Divini Primatus horum eſſe tutorem ac vindicem : ac in eos qui libertatem Eccleſiæ, qui Canones, qui jura Epiſcoporum violant, poſſe ex eorumdem præſcripto Canonum agere, & in promptu habere ulciſci omnem inobedientiam. Id unum ab *Alexandro III. S. Thomas Cantuarienſis* & *Joannes Sareſberienſis* expectabant.

S. Thomas.

VI. Denique Angelici Doctoris pronuntiatum in laudato contra Græcos Opuſculo, quod etiam amplectimur ac profitemur, illud eſt : *Subeſſe Romano Pontifici eſt de neceſſitate ſalutis.* Sive, ſecundùm præſcriptam à *S. Pio V.* Pontifice Maximo Profeſſionis Fidei Formulam, totius orbis Chriſtiani reverentiâ conſecratam : *Sanctam Catholicam & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam, omnium Eccleſiarum Matrem & Magiſtram agnoſco : Romanóque Pontifici Beati Petri Apoſtolorum Principis Succeſſori, ac Jeſu Chriſti Vicario, veram obedientiam ſpondeo ac juro.*

Catholici omnes Theologi Primatum Romani Pontificis jure divino inſtitutum, ut dogma fidei, ſummo conſenſu prædicant : quæſtiones verò nonnullas in quibus diſſentiunt de Romano Pontifice, ad humanas opiniones perducunt.

XXV. Etſi verò in aliis capitibus, quæ ſalvâ fide Primatus, *Jure Divino* Romano Pontifici convenientis, inter Catholicos; ſalvâ etiam pace fraternæ charitatis, more Chriſtiano modeſtéque diſceptantur : Utrùm ſcilicet Concilium Oecumenicum ſit Pontifice Romano ſuperius; Utrùm Romanus Pontifex inconſultâ Eccleſiâ, & nullo ipſius accedente conſenſu, ſit infallibilis? Utrùm poteſtatem nullam habeat, vel indirectam, in Regum temporalia? Quid ſit Pontificem EX CATHEDRA pronunciare? &c. A pleriſque exterarum gentium Theologis, Gallicani Doctores diſſentiant : nihil propterea de obſervantia erga Sedem Apoſtolicam, & *S. Petri* in ea Succeſſores remittere cenſendi ſunt, aut ejuſdem Sanctæ Sedis imminuere Majeſtatem. Cùm enim tria ſint velut finitima ſibimet in animis hominum, diſtinctione digniſſima, credere, intelligere, opinari : & *Quod credimus, auctoritati, quod intelligimus, rationi, quod opinamur, errori* debeamus; ut Sanctus Auguſtinus docet lib. *De Utilitate credendi* : certúmque ſit ejuſmodi quæſtiones ad fidem non pertinere, ipſo Cardinali *Bellarmino* teſte : Nec etiam in his locum habeat demonſtratio : ſupereſt ut ad humanas opiniones revocentur. Quid verò, amabo, ſummæ poteſtati *Sancto Petro*, & ejus Succeſſoribus, Romanis Pontificibus à Chriſto collatæ dignitatis & ſplendoris accedit, ex eo quòd hæ vel illæ opiniones propugnentur à Catholicis Theologis? Cùm ſacer ille Pontificiæ poteſtatis apex, ejúſque Jura ac Privilegia innata & inſita, non humanis opinionibus nitantur, ſed Scripturæ Sacræ & Traditionis oraculis comprobentur. Sanè ſi Deus non ſolum mundum, ſed ſe ipſum diſputationibus noſtris tradit, permittitque : Unde Theologi tot de potentia Dei quæſtiones in Scholis agitant, quærendo num Deus hæc vel illa poſſit abſolutâ potentiâ, negandóque de plurimis; quamvis Deum omnipotentem credant univerſi : Quid mirum ſi Romani Pontifices, Chriſti Vicarii, permittant ut Theologi Catholici de ſuæ poteſtatis extenſione, modo, vel uſu, modeſtè diſceptent, dum nihilominus in confeſſione Primatus Jure Divino *S. Petro* à Chriſto collati, & ad ejus Succeſſores tranſmiſſi, conveniunt; ac de illis dumtaxat diſſident, quæ ſummam fidei non ſpectant? In quibus tamen Scholarum controverſiis contentiones, ſciſſuræ, ſcandaláque fratrum, omnibus æquè vitanda ſunt, illúdque Apoſtoli animo tenendum & opere ipſo implendum : *Si quis inter vos contentioſus videtur, non talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.*

1. Cor. 11.

Quamquam verò illas dumtaxat opiniones amplectar ac propugnem, quas veras ſeu probabiliores exiſtimo, illud etiam Apoſtolicum uſurpans : *Non poſſumus aliquid adverſus veritatem, ſed pro veritate* : Errare tamen me poſſe vel nolentem, quod humanum eſt, cùm probè noverim : quæcumque hac in Diſſertatione, cæteriſque, ac in toto Opere ſcripſi, vel Deo dante ſum ſcripturus, * *Majorum meorum, & præcipuè Romani Pontificis*, examini ac Judicio ſubjecta velim. *Nec enim mea mihi, ſed illorum placere debet ſententia, quibus & de me, & de mea ſententia judicare deſuper datum eſt : Et decet nos imitari non ſolum docendi diligentiam, ſed etiam diſcendi modeſtiam.*

II. Ad Cor. 13.

Author omnia ſcripta ſua ac pronunciata examini ac Judicio Summi Pontificis ſubjicit.

* Hæc verba mutuor ab *Anſelmo Havelburgenſi* Epiſcopo, Lib. III *Dialogorum* cap. 12.

Scholion I.

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione pag. 138. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Symbolum Eccleſiæ particulares facere poſſunt, ſicut de rebus fidei judicare, non ita tamen quòd omnes obliget.*

R. Non ita ſcripſi ; ſed : *Juris Eccleſiarum privatarum non eſt, Fidei formulam ſeu Symbolum condere, quod Fidelibus univerſis proponatur, abſque conſcientia & Auctoritate Romani Pontificis, cujus eſt Fidei controverſias finire, & generalia Decreta cum de Fide, tum de Chriſtiana morum Diſciplina Eccleſiis condere. Dubia namque circa Fidem & Diſciplinam emergentia inter maximas & difficiliores cauſas cenſentur, quas Romano Pontifici beata conſuetudo ſervavit.* Nihil ad Summi Pontificis aſſerendum Primatum & Auctoritatem magnificentius ac luculentius dici poteſt. Mirum quod hunc locum reprehendant RR. Cenſores. Diſplicet illis dubio procul, quòd judicium cauſarum Fidei ad Epiſcopos pertinere propugnem, ſive in Synodis Provincialibus & Nationalibus, ſive in Generalibus, ſive etiam in ſuis Diœceſibus, cùm in iis errores aliqui contra fidem oriuntur : ſed hæc eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis, Eccleſiæ Gallicanæ, Sedis Apoſtolicæ, Eccleſiæ univerſæ doctrina.

SCHOLION II.

In eadem Diſſertatione, pag. 139. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Concilii Generalis divina ſupremáque auctoritas eſt.*

R. Ita declaravit ſacrum Concilium Conſtantienſe ; confirmavit *Martinus V.* Pontifex Maximus. Hæc Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ doctrina ; quam Petrus de Alliaco, & Venerabilis Gerſonius in Concilio Conſtantienſi, quam Theologi & Epiſcopi Galli in ipſo Concilio Tridentino, conſtanter propugnarunt ; quam & aliarum gentium Theologi & Canoniſtæ plures & doctrina celebres tuentur, Cardinalis *Cuſanus*, *Panormitanus*, Magiſter ejus Cardinalis Florentinus, *Toſtatus* Epiſcopus Abulenſis *Joannes Driedo* lib. IV. *De Dogmatibus*, cap. IV. *Dionyſius Carthuſianus* lib. I. *De Auctoritate Papæ & Concilii*, cap XXXI. *Thomas Illyricus* Ordinis FF. Minorum in *Clypeo Papali*, quem adverſùs Lutherum edidit, & *Hadriano VI* dicavit ; Colonienſis Academia in Tractatu *De Poteſtate Papæ & Concilii*, quem ad *Theodoricum* Colonienſem Epiſcopum ſcripſit ; Cracovienſis Academia, in Tractatu ſuo *De auctoritate Conciliorum*, quem anno 1441. ad *Uladiſlaum* Poloniæ & Hungariæ Regem exaravit. Opinionem à Catholicis Academiis pluribus & celeberrimis à Theologis & Canoniſtis omnium gentium & Ordinum inſignibus propugnatam, non eſt cur reprehendant Religioſi Cenſores.

SCHOLION III.

Religioſi Cenſores ibidem hanc Propoſitionem velut meam reprehendunt : *Eccleſiæ, id eſt, Concilio Generali, data infallibilitas Judicii, & finiendi controverſias.*

R. Tò, *id eſt*, ibi non legitur, hæc explicatio non eſt mea. Eccleſiam enim extra Concilium Generale auctoritatem habere finiendi controverſias fidei, judiciique indeficientis privilegio à Chriſto donatam, qui cum ipſa *eſt omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi* ; à Spiritu Sancto illuminatam, qui *docet illam omnem veritatem* : eſſe ſemper *columnam & firmamentum veritatis*, quamvis non ſit in Concilio congregata, credo & propugno. Sed ita ſcripſi eo loci : *Chriſtus Eccleſiæ ſuæ, quam Generale Concilium repræſentat, auctoritatem dedit finiendi controverſias fidei, ac indeficientis judicii privilegium ipſi contulit, ut Scriptura Sacra docet.* Iſta autem Propoſitio quoad omnes partes dogma Catholicum eſt.

SCHOLION IV.

In eadem Diſſertatione, pag. 140. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Poteſtas oves paſcendi data fuit S. Petro, quatenus Eccleſiæ perſonam gerebat, & ideo non ſoli Petro, ſed Eccleſiæ data eſt.*

R. Sancti Auguſtini principium eſt, cujus verba ibidem refero.

SCHOLION V.

In eadem Diſſertatione, pag. 141. hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores : *Papæ Decreta à Concilio Generali confirmantur.*

R. Non ita ſcripſi ; ſed : *S. Leo Magnus* (inquam) *Summi Pontificis Decreta, fidem etiam ſpectantia, univerſalis Synodi aſſenſu confirmari docet.* Facti quæſtio eſt. An S. Leonis ſenſum ſim aſſecutus, hæc Sancti Pontificis ad Theodoretum ſcribentis verba demonſtrant. APOSTOLICÆ SEDIS EPISTOLA UNIVERSALIS SANCTÆ SYNODI ASSENSU FIRMATA. Id tamen non impedit quin Romanus Pontifex jus habeat congregandi Concilia, illis per ſe vel per Legatos præſidendi, & illa confirmandi, ut occaſione data propugno. Quæ ſententia mea ſemper fuit.

SCHOLION VI.

Ibidem hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores : *Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis approbata Decreta.*

R. Conſtantienſis Synodi Decreta *Martinum V.* Baſileenſis, ad Seſſionem ſaltem XVIII. Eugenium IV. approbaſſe & confirmaſſe, horum Pontificum Diplomata probant, ipſis Conciliis inſerta. De Seſſionis tertiæ Baſileenſis Concilii Decretis, non de iis quæ tranſlato Ferrariam, ac deinde Florentiam Concilio edita ſunt, loquor eo loci. Sic loquuntur Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana.

SCHOLION VII.

Ad eamdem Diſſertationem, pag. 142. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appoſuerunt : *Divi Thomæ extorta explicatio : AD ſolum Papam pertinet condere Symbolum, non excludendo Concilium Generale, & divinam Epiſcoporum auctoritatem.*

R. Religioſis Cenſoribus videtur contorta, aliis viris eruditis nulloque præjudicio præoccupatis plana & naturalis fortè videtur, quemadmodum viſa eſt & mihi. *Unuſquiſque in ſuo ſenſu abundet.* An ſic vel aliter intelligendus ſit S. Thomas, mera criticæ quæſtio eſt.

SCHOLION VIII.

Ibidem hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores : *Epiſcopi in diverſis Conciliis de rebus Fidei judicavere, unde eorum auctoritas non excluditur, quia divina.*

R. Juris eſſe Epiſcoporum cognoſcere Fidei cauſas ac de illis Judicium ferre, ex multis factis, exemplis & monumentis Antiquitatis Eccleſiaſticæ confirmo totis ſex paginis ſequentibus. Divinam eſſe Epiſcoporum Auctoritatem, ſive à Chriſto immediatè inſtitutam, doctrina eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ ; ne plura dicam impræſentiarum. Theologorum Hiſpanorum & Gallorum concors erat ſententia in Concilio Tridentino, de Auctoritate Epiſcoporum jure divino inſtituta. Hanc poſtremò tradiderat *Franciſcus Victoria* Dominicanus Theologus præſtantiſſimus, & Theologiæ Scholaſticæ in Hiſpania ſeminator. Hinc variæ concertationes ortæ. Hanc ſententiam Summum Pontificem improbaſſe ac rejeciſſe falsò ſcripſit *Petrus Suavis Polanus*. Quæſtionem Concilium non finivit, quòd ea non inter Catholicos & Hæreticos controverſa eſſet, ſed inter Catholicos Theologos diſceptaretur. Ita refert *Palavicinus* in Hiſtoria Concilii Tridentini, Lib XIX. Cap. VI. & Cap. VIII. & Lib. XXI. Capp. XII. & XIII. Verùm hac ſepoſita Quæſtione, utrum Epiſcoporum Auctoritas & juriſdictio ſit à Chriſto immediatè inſtituta ; certum ſemper eſt eorum Auctoritatem *Divinam* eſſe, ſiquidem *Ordinatione Divina* ſunt inſtituti, ut Sacra Synodus Tridentina loquitur Seſſione XXIII. Canone ſexto. Quid igitur cauſæ cur hanc Propoſitionem reprehendant RR. Cenſores, *Epiſcoporum Divina Auctoritas*.

SCHOLION IX.

In eadem Diſſertatione, pag. 147. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam : *Cuidam Concilio Provinciali Galliæ Romani errorem attribuerunt, non incompetentiam judicandi.*

R. De Concilio Provinciali Galliæ ne verbum quidem ullum habetur eo loci. En verba mea : *Quæſtionem de Baptiſmate hæreticorum S. Cyprianus cum Africanis Epiſcopis, Firmilianus cum Epiſcopis Cappadociæ, aliarumque Provinciarum agitarunt : quibus etſi Romani meritò errorem objecerint, nunquam tamen incompetentiam.* Quid in hac Obſervatione veritati contrarium ? Si hunc locum attentè legiſſent RR. Cenſores, Concilia Africæ & Cappadociæ non exiſtimaſſent eſſe Concilia Provincialia Galliæ. Conciliis Nationalibus & Provincialibus incompetentiam de Fidei controverſiis judicandi objici debuiſſe ſentiunt à Romana Eccleſia : ſed alia eſt Romanæ Eccleſiæ, ſicut & Gallicanæ ſententia.

SCHOLION X.

In eadem Diſſertatione, pag. 149. hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores : *Alexander III. dicit, quòd Epiſcopis in ſuis Provinciis competit jure divino poteſtas judicandi.*

R. Mera hæc facti quæſtio. Hanc *Alexandri III.* fuiſſe ſententiam, ex ejus Epiſtola ad *Vuillelmum* Senonenſem Archiepiſcopum probavi. Cæterùm Propoſitionem meam mutilarunt RR. Cenſores, ut jus Sedis Apoſtolicæ ſiluiſſe vel minuiſſe viderer. *Epiſcopos (inquam) Controverſiarum Fidei jure divino Judices agnovit in Synodis Provinciarum ſuarum : Quamvis ad Sedem Apoſtolicam de his referre debeant, cujus demum judicio ſiniuntur.*

SCHOLION XI.

Diſſertationis ejuſdem pag. 150. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Emiſſiva ſententia Papæ omnes parere debent ex Cathedra edita, id eſt, accedente Eccleſiæ conſenſu firmata, cui nullus ſubeſſe poteſt error : quia Eccleſia ex privilegio Chriſti eſt indeficientis judicii.*

R. De Summi Pontificis Auctoritate eo loci magnificè loquor. Illi tribuo quicquid Fides Catholica tribuendum docet. Indeficientis etiam judicii Privilegium illi aſſero, cùm loquitur *ex Cathedra*, ut vulgò aiunt Theologi. Cæterùm cùm inter Theologos non conveniat quid ſit illud, *ex Cathedra loqui*, Sacræ Facultatis Pariſienſis, in qua ſum inſtitutus, opinionem & explicationem ſequor, Pontificum Decreta *Ex Cathedra* edita dicens, quæ *Accedente Eccleſiæ conſenſu* firmantur. *His nullum errorem ſubeſſe poſſe*, verè ac religioſè affirmo ; *cùm Eccleſiam indeficientis Judicii Privilegio à Chriſto donatam fides doceat.* An ſolum Pontificem Romanum, non Eccleſiam, infallibilem eſſe volunt Religioſi Cenſores ? Contrarium cenſent Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana. Eccleſiam indeficientis judicii privilegio à Chriſto donatam, dogma Fidei eſt.

SCHOLION XII.

Hanc rurſus Propoſitionem ibidem notant Religioſi Cenſores : *Sententiæ Papæ ſtandum eſt, judicantis ſecundùm Traditionem, quod apparet ex conſenſu Eccleſiæ accedente.*

R. *Secundùm Traditionem Eccleſiæ Romanæ, cui Apoſtoli Petrus & Paulus totam doctrinam fidei cum ſanguine profuderunt*, judicium de fidei controverſiis ferre debere Romanum Pontificem, rectè ſcripſi. Utrùm porro ſecundùm hanc traditionem judicaverit, *Accedentem Eccleſiæ conſenſum teſtari, ac manifeſtè probare.* Indeficientis judicii in Summo Pontifice Privilegium, ex Eccleſiæ conſenſu velut ex argumento, ſigno, & teſtimonio, quo manifeſtè probetur, non velut ex cauſa à qua derivetur, repeto. Hoc eſt quod *Sylveſter Prierias* Ordinis Prædicatorum, Sacri Palatii Magiſter in Summa, verbo *Concilium*, ſcripſit : *Sicut non errat Eccleſia perſeveranter, ita nec Papa quamdiu eſt caput Eccleſiæ : & ut caput Eccleſiæ, id eſt, utens adjutorio membrorum Eccleſiæ, per Concilia, & orationes, & hujuſmodi.* Hoc eſt, quod *Joannes Viguerius* Ordinis Prædicatorum Profeſſor Conventus Toloſani ſcripſit in *Inſtitutionibus Theologicis* : ubi de poteſtate condendi Symbolum tractat. *Summus Pontifex* (inquit) *ut privata perſona errare poteſt, non tamen ut eſt Summus Pontifex. Ideo ſi ut privata perſona Symbolum edere tentaret, non eſſet Symbolum, maximè ubi à vera fide deviaret. Si autem procedat & pronuntiet ut Summus Pontifex, quando obſervat Ritum in Conciliis Apoſtolorum & Sanctorum Patrum definitionibus obſervari ſolitum, ut puta quando vocat Concilia, Epiſcoporum, & inſtat inſtarique facit orationibus, & invocat Spiritum Sanctum, cujus aſſiſtentia Eccleſiæ promiſſa eſt, imò & ipſemet talibus Congregationibus aſſuturum ſe pollicitus eſt, non patitur ipſum errare : & ſic quod Papa ut Papa facit, Concilium ritè congregatum, quod repræſentat univerſalem Eccleſiam facit. Sedes enim Romana Concilio ritè congregato directa in determinationibus fidei & morum ſic confirmata eſt ; ut errare non poſſit.* Inſtitutiones Theologicæ Viguerii Romæ non ſunt improbatæ, licet ita ſenſerit ac ſcripſerit. Ego verò Concilii congregationem neceſſariam non eſſe cenſeo, ut Summi Pontificis Decreta ſecundùm Traditionem edita & ab infallibili oraculo profecta cenſeantur : ſatis eſſe exiſtimo, ut Eccleſiæ conſenſus accedat vel antecedens, vel conſequens, etiam extra Concilium.

SCHOLION XIII.

Pag. 153. ejuſdem Diſſertationis, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *S. Thomas hanc ſententiam Chriſti*, Rogavi pro te Petre, *&c. explicat de Eccleſia, non de perſona Petri.*

R. Non de fide S. Petri, *quatenus ſingularis* & privata *perſona eſt, ſed de fide univerſalis Eccleſiæ*, iſtud Chriſti Domini oraculum à S. Thoma explicari dixi. Facti quæſtio eſt. S. Thomæ teſtimonia protuli. Addidi pag. 154. S. Thomam Commentario in Cap. XVI. Sancti Matthæi, illa Chriſti verba, *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua*, referre *Non ſolùm ad Eccleſiam Petri, ſed ad Fidem Petri, & ad totam Occidentalem Eccleſiam. Ad Fidem, quæ tam integra, tam illibata ad hanc uſque diem in Eccleſia Romana ſervata eſt, ut etiamnum vera ſit, & perpetua veritatis futura, quæ ſcripſit S. Irenæus :* Ad hanc Eccleſiam propter potentiorem principalitatem « neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam. . . . . . . in qua « ſemper conſervata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis Traditio. « *Hanc, inquam, fidem Eccleſia Romana, quatenus per B. Petri Sedem caput orbis effecta eſt, & omnium Eccleſiarum mater & magiſtra evaſit. Fidem illam, cujus profeſſione Catholici Romani dicimur & ſumus . . . . . . Hanc fidem deficere non poſſe, non unus cenſuit S. Thomas, ſed XI. & XII. ſæculi, quorum tractamus hiſtoriam, Doctores affirmant. Ex quorum etiam doctrina colligitur, auctoritatem ſiniendi Controverſias fidei ad Romanam Eccleſiam & Summum Pontificem pertinere.* Hæc & alia quæ ſequentibus viginti paginis ſubjunxi ad utramque illam veritatem confirmandam teſtimonia Patrum & Autorum Eccleſiaſticorum ſelecta, luculenta, egregia diſſimularunt RR. Cenſores. Sententiam illam Chriſti, *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*, eo modo explico, quo explicuit Thomas Valdenſis lib. II. Doctrinalis Fidei, cap. XIX. *Hæc eſt Eccleſia Chriſti Catholica & Apoſtolica, Mater credentium populorum, quæ fidem habet indefectibilem ſecundùm promiſſum Chriſti ad Petrum, qui tunc figuram geſſit Eccleſiæ : Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, &c.* Eo modo explico, quo explicuit Joannes à Turrecremata Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis lib. II. Summæ, *De Eccleſia*, Cap. CIX. *Tanta*, inquit, *ſoliditate veritatis Apoſtolicum Thronum Clementia Divinitatis firmavit, quòd judicium ejus in his quæ fidei ſunt errare à veritate non poſſit. Decebat ſanè ut Sedes illa, quæ ſuperni diſpoſitione conſilii Magiſtra fidei & Cardo omnium inſtituebatur Eccleſiarum, in his quæ fidei ſunt hominùmque neceſſaria ſaluti, ab ipſo omnium autore Deo cujus providentia in ſui diſpoſitione non fallitur, hoc ſingulari infallibilitatis munere donaretur : in cujus rei ſacramentum primo illius Sedis Pontifici divina diſpenſatione nomen firmitatis imponitur, ſcilicet Petrus, quod Syrâ linguâ rupes interpretatur.* Et infra : *Apoſtolicæ Sedis Judicium in his quæ fidei ſunt eſſe indefectibile, manifeſtè probatur ex promiſſione illa Chriſti, quâ Petro pro Sede ſua loquens, ait Lucæ XXII. EGO pro te rogavi ut non deficiat fides tua, &c.* Et infra : *Illa Magiſtra & Regina omnium Eccleſiarum Romana Eccleſia, cui dictum eſt, EGO pro te rogavi ut non deficiat fides tua . . . . . .* Hunc locum explicuit ut *Joannes Driedo* Theologus Lovanienſis lib. *De Eccleſiaſticis Dogmatibus* cap. III. p. III. in Reſp. ad primum : *Sic verba Chriſti ad Petrum dicta*, Ego rogavi pro te, « Petre, ut non deficiat fides tua, *accipienda ſunt ut* « *intelligantur, non Petro ſoli, ut privatæ perſonæ, ſed ut futuro Eccleſiæ univerſalis Paſtori : & ideo quod Petro promittitur, dignitati Cathedræ Petri promittitur : proinde & intelligitur promiſſum omnibus, qui Petro in dignitate Paſtorali ſuccedunt, cùm in Petro intelligantur & ipſe & omnes Succeſſores illius. Rurſus intelliguntur de fide permanſura, non apud perſonam Petri & Succeſſorum ejus : ſed apud Sedem, Dignitatem Paſtoralem, Cathedram ſive Eccleſiam Petri. Sic ſenſus erit*, Ut non deficiat fides tua « *ut non penitus pereat fides à Sede tua, à Cathedra tua,*

intelligendo

intelligendo Sedem, Cathedram, ſeu Eccleſiam, non ſolùm A *univerſaliter, ſed ſpecialiter futuram ad curam Petri & Succeſſorum illius. Quo fit ut verba Chriſti dicta Petro ex conſequenti dicta intelligantur Romanæ Sedi, cui præſidet Epiſcopus, qui Petro legitima electione ſuccedit. Non eſt igitur arbitrandum abſurdum, ſi Chriſtus ſpecialiter videtur oraſſe pro Diœceſi ipſius Petri & Succeſſorum ejus; talem ſiquidem intelligentiam habuerunt Cyprianus, Bernardus, cæterique Patres, arbitrantes apud Eccleſiam Romanam fidem non perituram uſque ad conſummationem ſæculi*, &c.

SCHOLION XIV.

Pag. 154. Diſſertationis ejuſdem, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *In S. Cypriano fuit venia-* B *lis error de Baptiſmo, quia nondum fuerat in Concilio Generali definitum, quamquam Papa declaraſſet ſtandum Traditioni.*

R. Scripſi dumtaxat hanc fuiſſe S. *Auguſtini* Sententiam, cujus verba protuli ex libro I. *De Baptiſmo*, cap. XVIII. An ita docuerit S. *Auguſtinus*, meta facti quæſtio eſt.

SCHOLION XV.

Pag. 155. ejuſdem Diſſertationis, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *In Papa reſidet auctoritas definiendi res fidei principaliter, non totaliter.*

R. Auctoritatem illam *principaliter in Summo Pontifice reſidere*, S. Thomas docet. Hinc conſequens eſt, ut totaliter in ipſo non reſideat; ſicut cùm dicimus, Animam eſſe principaliter in corde vel in cerebro, conſequens eſt in his non eſſe totaliter. Sic (inquam) auctoritas judicandi de Controverſiis Fidei in Summo Pontifice reſidet *principaliter, quia nobilius Eccleſiæ membrum eſt, & miniſteriale Caput, prærogativam habet ſuffragii in Conciliis Oecumenicis, quæ illius Auctoritate congregantur, & ejus ſententiâ confirmantur, & ſic finalis de controverſiis fidei ſententia ad ipſum pertinet. Non totaliter, quia in cæteris etiam Epiſcopis, & in Synodo Oecumenica reſidet divina illa Auctoritas.* Num Auctoritatem judicandi controverſias fidei, non ſolùm principaliter, ſed totaliter in Romano Pontifice reſidere RR. Cenſores volunt? Nullam ſcilicet Epiſcopis, & Synodis, etiam D generalibus, in Spiritu Sancto legitimè congregatis hanc in rem à Chriſto collatam? Sed hanc doctrinam Scripturæ Sacræ, Traditioni, Doctrinæ Romanæ & univerſalis Eccleſiæ contrariam Sacra Facultas Pariſienſis cenſet. Joannes de Turrecremata Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, lib. III. Summæ *De Eccleſia*, cap. LXIV. ſcripſit *In materia fidei jam definita per Apoſtolicam Sedem potiùs ſtandum eſt judicio Papæ, quàm Patrum Concilio, juxta B. Hieronymum in Cap. HÆC eſt fides: In materia autem nondum ab Eccleſia definita magis regulariter ſtandum foret judicio Patrum totius Concilii, quàm Judicio Romani Pontificis. Colligitur ex Cap. ANASTASIUS.* Id autem non ſcripſiſſet, ſi auctoritatem judicandi controverſias fidei in Summo Pontifice totaliter reſidere ſenſiſſet, ita ut in Epiſcopis & Conciliis nullatenus reſideat.

SCHOLION XVI.

Pag. 159. ejuſdem Diſſertationis, hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Cardinales non ideo Gallicanis Epiſcopis ſuccenſebant, quòd de fidei controverſiis judicaſſent; id enim ipſorum juris erat.*

R. Id à me luculenter probatum. Id juris Epiſcoporum eſſe, quamvis in hujuſmodi judicio præcipuæ ſint Romani Pontificis partes, quia ſummus eſt controverſiarum fidei judex, & ad Eum referri debet Epiſcoporum judicium, & ejus Auctoritate controverſiæ fidei finiuntur; cenſent Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana.

SCHOLION XVII.

Pag. 178. ejuſdem Diſſertationis, id reprehendunt Religioſi Cenſores: *Hanc Propoſitionem Facultas Pariſienſis tanquam erroneam damnavit: TOTA auctoritas dans vigorem ſtatutis Concilii Generalis non reſidet in ſolo Summo Pontifice.*

R. Facti quæſtio eſt, cujus veritatem Sacræ Facultatis Regeſta & Tabularia teſtantur.

DISSERTATIO IX.

De Concilio Lateranenſi III. Oecumenico XI.

ARTICULUS I.

Concilii Indictio ab Alexandro III. Pontifice Maximo facta.

CUm *Fredericus I.* ſchiſma ejuraſſet, jámque toto orbe Chriſtiano legitimus Pontifex coleretur *Alexander III.* Concilium Oecumenicum Romæ celebrandum indixit. Convocatio fieri cœpta eſt anno MCLXXVII. ut teſtatur *Vuillelmus Tyrius*, Lib. XXI. de Bello ſacro, Cap. XXVI. *Anno*, inquit, *ab Incarnatione Domini* MCLXXVIII. *qui erat Regni Domini Balduini IV. annus V. menſe Octobri, cùm anno præcedente indicta eſſet per univerſum Latinorum orbem Romæ Synodus Generalis, ad eamdem Synodum vocati profecti ſunt de noſtro* C *Oriente, ego Vuillelmus Tyrienſis Archiepiſcopus*, &c. Epiſtolam ad Epiſcopos & Abbates Tuſciæ ea de re miſſam anno MCLXXVIII. ad Orientales primùm, deinde ad aliarum regionum Antiſtites ſcriptam veriſimile eſt. Hujuſmodi namque Literas convocatorias Synodorum, eaſdem ad univerſos orbis Chriſtiani Epiſcopos datas fuiſſe, ſola inſcriptione mutata, norunt Antiquitatis Eccleſiaſticæ periti. Per Subdiaconos mittebantur. Sic *Octavianum* Romanæ Eccleſiæ Subdiaconum ad Rothomagenſem Provinciam ab *Alexandro III.* miſſum, ut Archiepiſcopum, & Suffraganeos ipſius, Abbatéſque convocaret; & alios pariter Subdiaconos ad cæteras orbis Chriſtiani Provin- D cias ob eamdem cauſam miſſos, *Robertus de Monte* ad annum MCLXXIX. commemorat. Qui tamen uno anno tardiùs convocationis & celebrationis iſtius Concilii figit epocham. In Literis convocationis ſignificat *Alexander*, Concilia Generalia cumprimis utilia eſſe, quia non poſſent facilè plenum robur habere, quæ particulariter extra Concilium Oecumenicum decernerentur. *Quia*, inquit, *in Eccleſia Dei correctione videmus quamplurima indigere, tam ad emendanda quæ digna emendatione videntur, quàm ad promulganda quæ ſaluti Fidelium viſa fuerint expedire: de diverſis partibus perſonas Eccleſiaſticas decrevimus evocan-* E *das, quarum præſentia & conſilio quæ fuerint ſalubria ſtatuantur; & quod bonum, ſecundùm conſuetudinem antiquorum Patrum provideatur, & firmetur à multis. Quod ſi particulariter fieret, non facilè poſſet plenum robur habere. Quocirca per Apoſtolica vobis Scripta mandamus, qualiter huic noſtræ diſpoſitioni plenis deſideriis cooperari curetis, & prima Dominica advenientis Quadrageſimæ, ad Urbem Romam, ducente Domino veniatis, & cooperante Sancti Spiritus gratia, tum in corrigendis enormitatibus, tum in ſtatuendis quæ Deo grata fuerint, communi ſtudio, quod fuerit agendum, agatur, & uno humero ſublevemus* F *Arcam Domini, atque uno ore honorificemus Deum, & Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

Conciliorum Generalium utilitas.

ARTICULUS II.

Concilii Tempus, Locus, Præſes, Numerus Epiſcoporum.

CONcilium Lateranenſe III. Oecumenicum XI. celebratum eſt anno Chriſti milleſimo centeſimo, ſeptuageſimo-nono, ipſius *Alexandri* XX. *Friderici* Imperatoris XXV. ut colligitur ex *Ottone Friſingenſi* lib. VII. Chronicorum Cap. ultimo, ſcribente: *Alexander univerſalis totius Eccleſiæ Pater canonicè confirmatus eſt, qui ſecundo confirmationis ſuæ anno maximum Romæ Concilium congregavit*, &c. Annus confirmationis *Alexandri III.* quo ſcilicet *Frederico* Imperatore Schiſma ejurante, à toto orbe Chriſtiano legitimus Pontifex agnitus eſt, & quovis æmulo ſublato, ſedit pacificè, fuit milleſimus centeſimus ſeptuageſimus-ſeptimus: annus igitur Lateranenſis Concilii fuit milleſimus centeſimus ſeptuageſimus-nonus. Hanc epocham confirmant *Matthæus Paris*, *Vvilielmus Tyrius*, *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis, *Helmoldus* in Chronico Sclavorum, Lib. 2. Cap. 28. & *Albertus Stadenſis*, in Chronico. Falsò itaque ſcribit Abbas Urſpergenſis in Chronico: *Anno Domini milleſimo centeſimo octogeſimo-ſecundo, Alexander Papa celebravit Concilium generale in Baſilica Lateranenſi, circa Kalendas Aprilis, licet alibi reperiatur quod ipſum celebravit anno Domini milleſimo centeſimo ſeptuageſimo-nono. Sed poteſt eſſe quod tunc cum aliquibus Epiſcopis Italiæ Synodum habuerit.* Celebrata eſt iſta Synodus Romæ, in Baſilica Lateranenſi, unde Lateranenſis III. nuncupatur, & inter Oecumenicas numeratur undecima. Ipſi præfuit *Alexander III.* Adfuerunt trecenti Epiſcopi, teſte *Vvillelmo Tyrio* lib. XXI. *De bello ſacro* cap. XXV. Decem ſupra trecentos numerat *Matthæus Paris* in Hiſtoria Anglorum ad annum 1179. Sed Tyrio Archipræſuli, qui unus erat è Patribus, magis credendum. E Gallicana Eccleſia magno numero adfuere, quorum nomina Sedéſque docet Fragmentum Actorum editum à J. *Picardo* in Notis ad *Guillelmum Neuburgenſem* pag. 717. & à D. *Luca Dacherio*, Tom. XII. *Spicilegii* pag. 638. demum in Collectione Labbeana Conciliorum. Inchoata eſt Synodus quinta die Martii. In ea de Schiſmaticorum damnatione, & de mediis prohibendi in poſterum ſchiſmatis, de damnatione Valdenſium & Albigenſium Hæreticorum; & de reſtauranda Diſciplina actum eſt.

ARTICULUS III.

Concilii celebrandi prima ratio fuit damnatio Schiſmaticorum.

ROlandus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cancellarius poſt *Hadriani IV.* obitum à Cardinalibus viginti tribus electus Pontifex, & *Alexander III.* appellatus, æmulum paſſus eſt *Octavianum*, qui tribus tantùm ſuffragiis munitus, Pontificiæ Dignitatis Inſignia temerè aſſumpſit, & *S. Petri* Sedem invaſit, impoſito ſibi nomine, *Victoris IV.*

Schiſma Octaviani. Fredericus I Antipapæ Protector.

Ut primùm conſecratus eſt *Alexander*, Legatos miſit ad *Fredericum I.* Imperatorem, qui tunc obſidione Cremenſem urgebat. Quos ille non ſolùm ſuperbè & contemptim excepit, Literáſque Pontificis aſpernatus eſt, ſed & ſuſpendium ipſis intentavit ſacrilegus. Id conſtat ex Actis *Alexandri III.* ex Codice Vaticano ab Annalium Eccleſiaſticorum Parente laudatis. Scripſit etiam novus Pontifex ad *Gerardum* Epiſcopum, & Canonicos, ac Magiſtros Bononienſes, Epiſtolam qua Jus electionis ſuæ expoſuit. Hanc exhibet *Radevicus* Lib. II. *De Geſtis Frederici* Cap. LI. Literas etiam Encyclicas ad omnes Epiſcopos, & Principes, & imprimis *ad Fredericum*, & ejus Curiam, ſcripſerunt, cùm *Victor* Antipapa, tum Cardinales ipſi adhærentes, quibus fucum facere ſunt conati & electionem ſuam legitimam comprobare; *Alexandri*, quaſi intruſionem, cum execratione ſugillare. Has Literas exhibet *Radevicus* cap. L. & LII. ejuſdem libri. Scripſerunt pariter ad Imperatorem *Alexandri* Cardinales, ipſúmque obſecrarunt, ut Eccleſiam Romanam tueretur à Schiſmaticis, prout ex officio Dignitatis Imperialis tenebatur. Hanc Epiſtolam apud *Radevicum* cap. LIII. legere eſt.

Papienſe Conciliabulum ab Imperatore Schiſmaticè congregatum.

Fredericus in partes *Octaviani* propenſior, ſtudiis omnibus in id incubuit, ut Sedem ipſi confirmaret, ſibique inviſum *Alexandrum* excluderet. Specie igitur conciliandæ Eccleſiaſticæ pacis, Concilium indixit Papiæ celebrandum, ſeu Curiam potiùs, ad quam totius Imperii & aliorum Regnorum Epiſcopos & Abbates convocavit, ipſúmque adeſſe juſſit *Alexandrum*, cum Cardinalibus qui eum elegerant, ut electionis utriuſque merita diſcuterentur, ac declararetur quis illorum regimen univerſalis Eccleſiæ jure deberet obtinere. Scripſit etiam ea de re ad Ultramontanos Epiſcopos. Epiſtolas exhibet *Radevicus* Lib. II. Capp. LV. & LVI. Miſſi Romam ab Imperatore Verdenſis & Pragenſis Epiſcopi, Literas ipſius *Alexandro III.* tradidere, ipſum ut Pontificem nequaquam veriti. Sed nec *Fredericus* ipſum in ſuis Literis alio nomine quàm *Rolandum* Cancellarium, *Octavianum* verò Romanum Pontificem appellabat, præjudicatâ causâ, cujus ad examen Synodum ſe convocare ſimulabat. *Alexander* inito cum Fratribus conſilio reſpondit, ſe Imperatorem venerari ut *Advocatum & ſpecialem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Defenſorem*, cúmque præ cæteris orbis Chriſtiani Principibus, niſi per ipſum ſtaret, in honore habiturum; ſalvo tamen in omnibus Regis Regum honore.

Alexandri III. magnanimitas.

Cæterùm ejus Majeſtatem fines ſuos excurrere, dum ſibi tribuit auctoritatem Concilium convocandi *ſine conſcientia Romani Pontificis*, ipſúmque Pontificem ad præſentiam ſuam, *ſicut homo ſuper illum poteſtatem habens*, præcipit convenire. *B. Petro & per eum Sacroſancta Romana Eccleſia, cujus ipſe per Deum magiſter extitit & fundator, hoc Privilegium legitimè à Domino Jeſu Chriſto, Sanctiſque Patribus traditum eſſe, & per proſpera & adverſa, etiam cum ſanguinis effuſione, uſque ad hæc tempora conſervatum, ut univerſarum Eccleſiarum cauſas ipſius auctoritate diſcuteret ac finiret; ipſa verò nullius unquam Judicio ſubjaceret.* Unde ſe non paſſurum ut Eccleſiæ libertas opprimatur, nec ſibi integrum eſſe ad Curiam ab Imperatore convocatam accedere, ejúſque Sententiam ſubire, ſed potiùs extrema quæque toleraturum. *Ad Curiam ejus*, inquit, *vel ad Sententiam accedere, Canonica Traditio, & reverenda Patrum auctoritas non permittit. Unde cùm nec in minoribus Eccleſiis Advocati earum & ſingulares Principes, vocationes, diſceptationes, ac deciſiones hujuſmodi cauſarum ſibi aut Curiis ſuis uſurpent, ſed ſuorum Metropolitanorum, aut Apoſtolicæ Sedis ſemper notitiam & definitionem habere expectent: divina videtur animadverſione digniſſimum, & ab omni Eccleſia tanto duriùs arguendum, quantò ampliùs ad univerſalis Eccleſiæ periculum redundaret, ſi per ignorantiam noſtram, aut puſillanimitatem ſpiritus, à Capite (quod Deus avertat) diebus noſtris iſte morbus inciperet, & nos Eccleſiam pretioſo Sanguine Chriſti redemptam, in ſervitutem redigi ſineremus. Ergo pro cujus libertate tuenda Patres noſtri proprium ſanguinem effuderunt; & nos ipſi, ad eorum exemplum, exigente neceſſitatis articulo, extrema*.

Digitized by Google

treme audemus pericula ſuſtinere. Ob generoſum *Alexandri* reſponſum indignati Imperatoris Nuntii ad *Octavianum* Signiæ degentem acceſſerunt, ipsúmque Imperatoris & Curiæ ipſius nomine, velut legitimum Pontificem ſalutavere. Iſta conſtant ex Actis *Alexandri III.* quæ *Baronius* ex Vaticano Codice ſæpe laudavit.

Arnulfus Lexovienſis Epiſcopus Alexandri III. legitimam electionem tuetur, & Gallicanam Anglicanamque Eccleſiam in ejus obedientia confirmat.

Interim cæteros Principes ad ſuum colendum Antipapam trahere conatus eſt *Fredericus*, atque imprimis Sereniſſimum Magnæ Britanniæ Regem *Henricum II.* & Chriſtianiſſimum Regem *Ludovicum VII.* ſed fruſtra. Siquidem *Arnulphus* Lexovienſis in Normannia Epiſcopus, vir cui pietas & eruditio magnam apud Regem *Henricum* gratiam & auctoritatem conciliarant, ejus Majeſtatem adiit, ſtatim atque certior factus eſt de rebus in *Alexandri III.* electione geſtis, ejúſque occupavit animum adverſùs Antipapam, & ad *Alexandri* obedientiam inclinavit. Edicto ſolemni ſuam legitimo Pontifici adhæſionem, & execrationem ſchiſmatis profiteri, eamdémque obedientiam imperare ſubditis decreverat; ſed ab Imperatore rogatus ut *Alexandri* ſuſceptionem differret, ab Edicto promulgando abſtinuit, ſatis eſſe judicans ſuam opere & exemplo ſignificare voluntatem. Id diſcimus ex Epiſtola *Arnulphi* ad Alexandrum III. *Ex quo*, inquit, *promotionis veſtræ auribus noſtris veritas, & oppoſitæ præſumptionis error intonuit, feſtinavi ad noſtri notitiam Principis id perferre, ut vacantem animum ejus favore veſtro quibus debebam perſuaſionibus occuparem.... Hæſit ille aliquandiu, ſed ſtatim operante Spiritus Sancti gratia confirmatus, nullum ſe alium quàm vos ſuſcepturum, hilari conſtantia, conſtantique ſimul hilaritate promiſit. In quo cùm proximè de differenda veſtra ſuſceptione Imperatoris Literas accepiſſet, cui, diſcurrentibus invicem Literis & Legatis, plurima videtur caritate conjunctus, ne preces ejus ſprevíſſe, & in præjudicium ejus feſtinaſſe videretur, generale quidem ſuppreſſit Edictum, ſed nequaquam manus aut linguam à literarum nominiſque veſtri veneratione continuit, neque quempiam noſtrûm voluit continere. Arbitratus eſt ſiquidem minùs valituram pro vobis Edicti jactantiam, quàm operis veritatem. Firma apud eum eſt & indubitata veſtri Apoſtolatus auctoritas, atque in quamcunque partem cor prædicti Principis fuerit inclinatum, iſte procul dubio non ſequetur errantem.*

Tom. XXI. Biblioth. Patrum Edit. Lugdun.

Cardinalibus etiam, qui *Alexandrum III.* elegerant, gratulatus eſt *Arnulphus* Lexovienſis, datis ad eos literis, quibus *Octaviani* Antipapæ, & ejus Electorum vitia, & Schiſmatis fœditatem palàm oſtendit. *Si enim*, inquit, *eos quos ab unitate Catholica profana ſejunxit ambitio, numerus vel opinio, vel qualibet electionis forma defenderet, aliqua fortaſſis erroris materia contrahi potuiſſet. Sed tres tantùm de tota univerſitate ſeducti ſunt, & hi ſanè quos magis ſupportare videtur Eccleſia, quàm in aliquo de rerum induſtria gloriari, quia ſcilicet eos nec virtutis elegantia, nec literarum peritia commendabat. Nunquid enim is qui inter eos ætate præcedebat & ordine (Tuſculanum loquor) horam quietis & prandii ſolitus obſervare, Epicurus alter reputabatur ab omnibus, omnium negligens, niſi alicujus fortè quæſtus oblata futuri proventus auſpicatio præveniret? Quod adeo verum eſt, ut cæteris laborantibus, ſolus prematurè, ſicut dicitur, ab electione diſceſſerit, quoniam hora prandii videbatur inſtare, ne avidus deſiderio ſuo fraudaretur exactor, & inania adversùs negligentes manus inciperent viſcera murmurare. Alius affectata Cancellaria confuſus opprobrio, & aliena Prælationis honore dejectus, conceptum de invidia perſonale odium in Eccleſiam convertere temeraria malignitate præſumpſit. Tertius verò ſolus inter alios perituræ privilegio carnis exultans; arbitratus eſt nihil negandum ſanguini, nihil ſacris Canonibus deferendum. Neque enim poteſt debitam eis exhibere reverentiam, quos ignorat: Idcóque ſimilem ſibi brutum brutus elegit, ut in utroque ſibi invicem de pari literarum imperitia reſponderent. Sed & Apoſtolicæ ſeveritatis eos diſciplina terrebat, ne eorum præcipitem cohiberet audaciam, & vagos temerariæ cupiditatis frænaret excurſus. Hic numerus, hæc tanta peritia, hoc tam venerabile ſanctúmque Collegium Eccleſiam Dei, renitentibus univerſis affectavit ad propriam pertrahere voluptatem, & à dextris Regis, ad deteſtabiles Satanæ transferre complexus. Viſa tamen totius ferè univerſitatis concordia deſperati, ad unitatem ſtatim redituri fuerant vel inviti: ſed ſtupentibus ipſis, ideóque ceſſantibus, Schiſmatici majoris dementius effrænata non tulit ambitio, præparatóque furtim, ſicut dicitur, Pluviali de manibus efferentis arrepto, in humeros ſuos tanta feſtinatione conjecit, ut hærentibus collo fimbriis, pavimentum lamberet pars ſuperior indumenti. Sic indutus, ad Cathedram, nullo adhuc etiam prædictorum comitante, excurris nomen ipſe ſibi Victoris acclamans, & ad ſuffragandum ſibi & decantandas laudes, præparator impudenter exhortans..... Diſcurrentibus igitur armatis, cœpit per Eccleſiam quaſi quadam theatralis ſcœna diſponi, dum parietes fulgor illuſtraret armorum, & laſciva quaſi triumphantium acclamatio reſultaret. Horum manibus denique pluviali compoſito, ad Palatium uſque perductus eſt, comitantibus his, paucíſque Sacerdotibus, quorum infamis quæſtus eſt ſimplicitatem peregrinorum eludere, & aſſiduis Altare B. Petri ſacrilegiis inſufflare. Porro hæc initia ejus non ſunt meliore gavſa proceſſu, ſi quis vel emendicatæ execrationis ordinem, vel redemptam Laïcæ gratiam Poteſtatis exquirat.*

Deinde partis alterius, merita expendit, immò univerſitatis *Alexandrum III.* colentis. *Sed*, inquit, *neque nomen partis tantilla eorum meretur exceptio, nec univerſitatem noſtram partis decet appellatione cenſeri, quia perditorum ſegregatio numerum non minuit electorum, nec detrimentum ſentit area Domini, ſi granis manentibus, paleæ ventilabro purgante diſcedant. Igitur omnia recenſenti manifeſtum, quod ſanctitatis zelus conſecravit initia, proceſſum juncta prudentiæ fortitudo direxit, patientia debito conſummabit effectu, pacem Deo volente perſeverantia fides inconcuſſa præſtabit. Nihil hîc carnale, nihil terrenum, nihil veſtri ad privatam utilitatem oculi reſpexerunt, ſed ad commune bonum & honorem Eccleſiæ totis vos conſtat anhelaſſe deſideriis, totis viribus inſudaſſe.*

Venit interea dies Papienſi Conventui ſtatuta. Anno MCLX. Adfuere duntaxat XLIV. aut ſecundùm *Radevicum*, quinquaginta Archiepiſcopi & Epiſcopi, ad parendum Imperatoris voluntati plerique devotiſſimi. De quorum ſtudiis certus *Fredericus*, ſpeciem quamdam libertatis reliquit Synodo, & à cognitione cauſæ ſe ſubtraxit, ne ſeculari, non Eccleſiaſtico Judicio finita diceretur. Quamobrem conſidentes Epiſcopos compellavit his verbis: *Quamvis noverim officio ac dignitate Imperii penes nos eſſe poteſtatem congregandorum Conciliorum, præſertim in tantis Eccleſiæ periculis: auctoritatem tamen definiendi hujus maximi negotii veſtræ prudentiæ veſtræque poteſtati committo. Deus enim conſtituit vos Sacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de nobis quoque judicandi. Et quia in his quæ ad Deum ſunt, non eſt noſtrum de vobis judicare, tales vos & taliter in hac cauſa hortamur habere, tanquam ſolius Dei de vobis expectantes Judicium.* Conciliabulum Papienſe ſecundùm *Octavianum* Sententiam dixit, *Alexandro* reprobato: quam *Fredericus* confirmavit, ſcripta ad *Eberardum* Saltzburgenſem Archiepiſcopum, & Suffraganeos ejus Epiſtola, quæ incipit his verbis:

Si

Si ſacro Concilio Papiæ interfuiſſetis, &c. Encyclicas etiam Literas per univerſum Chriſtianum orbem direxere Conciliabuli Præſides, quibus confirmatam *Victori* ab Eccleſia Pontificiam Dignitatem ſignificabant. Incipiunt his verbis: *Quia Sedis Apoſtolicæ turbatio*, &c. Scripſit etiam Bambergenſis Epiſcopus ad cognominem Saltzburgenſem Archiepiſcopum Epiſtolam, cujus hoc eſt exordium: *Convenientibus in unum Papiæ Epiſcopis*, &c. Has Literas, necnon Epiſtolam Canonicorum *S. Petri* pro parte *Victoris* Antipapæ, ad Imperatorem & Papienſis Conventûs Præſules, exhibet *Radevicus* lib. II. de Geſtis Frederici I. à Cap. LXIII ad LXXII. quæ mendaciis paſſim ſcatent. Egregia verò Schiſmaticorum pro Antipapæ cauſa tuenda ratio, quòd prior *Octavianus* immantatus fuiſſet (ut loquuntur) ſeu Pontificiis Inſignibus ornatus! Quaſi violenta poſſeſſio jus legitimè electi *Alexandri* reddere caſſum & irritum valuiſſet. Hujus ineptiam rationis demonſtrat *Arnulphus Lexovienſis* in Epiſtola ad Archiepiſcopos & Epiſcopos Angliæ. *Unde etiam*, inquit, *ſibi mentiendi cauſam componit iniquitas, aſſerens Octavianum, priuſquam alter eligeretur, per novem dies Apoſtolatus Cathedram ſolitarium inſediſſe, quaſi ille ab initio, licet renuerit, non fuiſſet electus, uniuſque violenta poſſeſſio ſanctiſicare injuſtitiam, & ambitionis audaciam valeat expiare.* De Papienſi Conciliabulo lege *Guillelmum Neuburgenſem*, lib II. de Rebus Anglicis, cap. IX. Lege & Epiſtolam LIX. Joannis Saresberienſis. *Quicquid*, inquit, *Papiæ geſtum, tam æquitati, quàm legitimis Conſtitutionibus, & Sanctionibus Patrum invenitur adverſum.... Univerſalem Eccleſiam quis particularis Eccleſiæ ſubjecit judicio? Quis Teutonicos Conſtituit Judices nationum? Quis hanc brutis, impetuoſis hominibus auctoritatem contulit, ut pro arbitrio Principem ſtatuant ſuper capita filiorum hominum?.... Scena theatralis hæc ſpecies eſt, potiùs quàm reverendi imago Concilii. Quid quod Regnorum & Provinciarum magnus, falſus tamen collectus eſt numerus, ut ſubſcriptores ignaros rerum faciliùs ſecum in præcipitium trahant? Quis ad illum Concilii ſtatuta moveatur, ubi ſedere Patres cenſere parati, ſi Regnum, ſi templa pereat, jugulúmque Senatus, paſſuráſque infandæ nurus, & ſi quid tyrannicum atrocius excogitari poteſt? Et quidem bene cùm Eccleſia actum eſt, quod Cæſar qui aderat, plura jubere erubuit, quàm ipſa pati.*

De Papienſis Conciliabuli geſtis certior factus *Alexander*, Arnulphum Lexovienſem Epiſcopum de iiſdem admonuit, ipsique juſſit ut apud Regem & Præſules Angliæ, necnon apud vicinos & circumpoſitos Epiſcopos, & primarios omnium Ordinum viros, cauſam ſuam, immo Sedis Apoſtolicæ, & univerſalis Eccleſiæ tueretur, atque unitatem Eccleſiaſticam promoveret. Iſtæ *Alexandri III.* Literæ his verbis incipiunt: *Literas à tua nobis Prudentia deſtinatas*, &c. De Papienſi Conciliabulo hæc habent inter alia: *Cæterùm ut prædictus Imperator Eccleſiam Dei ſua videretur ſubjugare & ſupponere ditioni, & eam in ſupremam redigere ſervitutem, memorato Apoſtatico Pontificalia inſignia reddidit, & eum de Papatu, quod eſt à ſeculis inauditum, per annulum (prout dicitur) inveſtivit. Quoſdam etiam Epiſcopos, aliis diſcretioribus & honeſtioribus occultè de illo Conciliabulo fugientibus, reverentiam exhibere laïcali violentia, & tyrannica oppreſſione coegit.*

Partes ſibi commiſſas egregiè implevit *Arnulphus*, data ad Archiepiſcopos & Epiſcopos Anglicanos Epiſtola, quæ incipit his verbis: *Quanta tempeſtate laboret Eccleſia*, &c. De ſervili Antipapæ ambitione, qui uſurpata Pontificatus inſignia depoſuerat ad pedes Imperatoris, & poſtea de manu ipſius receperat, hæc habet: *Cæterùm hic blanda Schiſmatici deſperantis humilitatione ſeductus eſt, dum ille perſonam ſuam arbitrio ejus exponit, & cauſam; neque ſe quidquam fore, niſi de ſola ipſius voluntate præſumit. Unde & ad pedes ejus ipſa dicitur & Apoſtolatus Inſignia reſignaſſe, poſtea que de manu ipſius Inveſtituram accepiſſe per annulum: ut veteri ſcilicet quæſtione compoſita, Regnum planè de Sacerdotio, de ſpiritualibus temporalia, de Eccleſiaſticis videretur ſecularia triumphaſſe. Indignum facinus, omnibúſque ſeculis deteſtanda malitia, Ordinationem ſcilicet divinam qualibet temeritate convertere, & redemptam Sanguine Chriſti perimere libertatem.* Tum de Papienſi Conciliabulo ſubdit: *Prædictus itaque Princeps, negotium ſuum tanquam ſub umbra pietatis exercens, Eccleſiaſticum congregavit ſeculari poteſtate Conventum, ut præſumptionem Schiſmatici illius proprio roboraret aſſenſu, & quos poſſet, ad obedientiam illius tyrannicæ poteſtatis terroribus inclinaret: ea ſiquidem intentione, ut utriuſque gladii virtute comminuta, priſtinam reformet imperii Majeſtatem, ut utriuſque invicem cooperante potentia, omnia Regna propriæ ſubjiciat ditioni. Porrò illi quos Schiſmatico conciliaverat neceſſitas, aut voluntas falſitatis & blaſphemiæ Symbolum conſcripſerunt: ut quod de veritate non poſſunt, ſaltem conquiſitæ multitudinis ſuffragio prævalere credantur. Quod ſcriptum ſi fortè contigerit ad Sapientiæ veſtræ venire conſpectum, multa plenum falſitate credatis: licet etiam, ſi abſolutam contineret in omnibus veritatem, nihil, quod ibi diſpoſitum ſit, aliquem de jure ſortiretur effectum. Neque enim arbitrium dici poteſt, ad quod voluntaria partium compromiſſio non adſtringit, nec Judicialis Sententiæ, quæ nec ab ordinaria Juriſdictione, nec à delegata procedit. Sed & cauſam communem privata auctoritate decidere, qua arrogantia præſumpſerunt, nobiſque tanquam inferioribus imponere Magiſtratum, quos divina bonitas pares Ordine, & etiam ſpectabiles conſtituit Dignitate? Sed neque cauſa dici debet, ubi inter conſentientes nullum potuit eſſe litigium: neque ſine contradictione quæſtio vel formari potuit, vel abſolvi. Ad hæc, ſi quod de Octaviano factum eſt, ab initio fortè non valuit, ex poſt facto iſtorum nullo jure valuit confirmari: Cùm ipſe jam ab eo, qui poterat, condemnationis Sententiam, debitique pœnam Anathematis excepiſſet.*

Ibidem locupletiſſimum de Eccleſia Gallicana quæ *Alexandrum III.* ceu legitimum Pontificem ſuſceperat, teſtimonium perhibet Arnulphus. *Benedictus*, inquit, *Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui Eccleſiæ Gallicanæ ſolitam miſericordiam benignus impendit, ut eam ſemper & agnitione veritatis illuſtret, & pedes ejus à Juſtitiæ tramite nullatenus aberrare permittat. Sicut enim omnes, quos ad oppreſſionem Romanæ Eccleſiæ rabida Teutonici furoris provexit invidia, virtus Altiſſimi manifeſta dejecit: ſic omnibus quos devotio Gallicana ſuſcepit, victoriam ſemper contulit & triumphum. Cúmque multis conſtet cæteras regiones abundaſſe portentis, ſola Gallia monſtra non habuit, ſed ſinceritate fidei, doctrina veritate, virtutum quoque titulis & plurima operum exhibitione præfulſit. Unde nunc quoque perſonarum penitus qualitate diſcuſſa, factiſque electionum plenius exploratis, in perſonam Sanctiſſimi Patris Alexandri, de verè Catholici & Sereniſſimi Regis in beneplacito convenerunt, Literáſque ejus & Nuncios paſſim & ſuſcipiunt, & honorant.* Laus Eccleſiæ Gallicanæ.

Non deerant in utroque Regno, Galliæ & Angliæ, viri Politici, filii hujus ſeculi, qui Neutralitatem Regibus ſuaderent; non eſſe feſtinandum hac in cauſa; ſpectandam eſſe pacato animo Romanorum, Germanorúmque contentionem, expectandum donec litem alterius Electi mors dirimeret. Sufficere Communionem cum Epiſcopis in quolibet

Concilia Bellovaci & apud Novum Mercatum celebrata.

quolibet Regno, donec Deus voluntatem ſuam ſignis evidentioribus declaraſſet; Romanam Eccleſiam ſemper oneroſam fuiſſe Principibus: Commodum eſſe ut jugum occaſione data aliquandiu excuteretur, ut Romana plecteretur ambitio. Sed ſaniora vicere conſilia Epiſcoporum, Abbatum, quos Rex Chriſtianiſſimus Bellovacum, Rex Angliæ apud Novum Mercatum * congregarat.

An. 1161.

* Novus Mercatus, vulgò Neufmarché, Normanniæ Caſtrum, nunc vicus exiguus in Diœceſi Rothomagenſi.

Illi enim Antipapam, Schiſmaticámque factionem triumphaturam certi, ſi *Alexandri III.* ſuſceptio differretur, neque in cauſa unitatis Eccleſiaſticæ adeo evidenti cunctandum, ejus obedientiam ſunt amplexi, reprobato Antipapa *Victore*, quanquam ejus, & *Frederici* Auguſti Legati adeſſent, electionem ejus propugnantes. Sed ſtabant pro Juſtitia Legati *Alexandri III.* quorum præclaras dotes *Arnulphus* Lexovienſis prædicat in Epiſtola ad Cardinales Romanæ Eccleſiæ, ex qua & cauſæ ſtatum in utroque Regno, proximè à nobis deſcriptum, didicimus. *Venerabilibus*, inquit, *Patribus noſtris, Sedis Apoſtolicæ Legatis aſſiſtimus; cùm eis toto ſtudio Sanctæ Romanæ Eccleſiæ utilitatibus inſiſtentes. In quibus tanta refulget Apoſtolicæ ſanctitatis & doctrinæ perfectio, ut eis plus gratiæ merita contrahant, quàm terroris reverentia diſciplinæ. Viri ſunt quorum ſanctitatem miratur populus, ſapientiam Clerus uſquequaque collaudat, ad virtutem ſeveritatis Principes expaveſcunt. Ad ſummam, tanta omne opus ſuum manſuetudine temperant, ut neque ſeveritas diſciplinæ pereat, & in omni parte Sanctæ Romanæ Eccleſiæ gratia convaleſcat... Convenerant ex mandato Regum venerabiles de Regno utriuſque perſonæ, ut de Romani Pontificis ſuſceptione tractarent, de quo nihil adhuc publicè fuerat conſtitutum. Stabant itaque Fratres illi cauſam Eccleſiæ non ſine magno diſcrimine proſequentes, quoniam apud pleroſque favor iniquitatis convaluerat, adeò ut qui manifeſta repudium veritatis ſuggerere non audebant, differendum potiùs ſeculari quadam aſtutia prædicarent. Eventum ſcilicet rei dubiæ potiùs expectandum, quàm ſubjiciendam fortuitis caſibus tantorum Principum Majeſtatem. Non oportere eos temeritate nimiæ feſtinationis involvi, quos ſecuriùs illæſos ſola poterat expectatio conſervare. Romanam Eccleſiam ſemper oneroſam extitiſſe Principibus, jugum aliquando data occaſione ponendum, donec cupiditatis pœnas ambitio deteſtanda luiſſet. Solvendum morte alterutrius quæſtionis incertum, atque interim poſſe Religionem Epiſcoporum per ſingula Regna ſufficere, donec divina voluntas ſignis evidentioribus appareret. Accedebat Legatorum Imperatoris, & Cardinalium, maledicti ſcilicet Joannis, & Guidonis inſtantia, quibus dari videbatur de modica dilatione triumphus, ſi Fratres veſtros vel ad modicum tempus qualibet dilatio ſuſpendiſſet. Præterea cùm animos Regum in favorem Domini noſtri omnium conſcientia crederet inclinatos, in partes Imperatoris ceſſiſſe dilatione præſtita crederentur, & paulò minùs detrimenti ſuſpicio, quàm notitia fortè veritatis afferret.*

Politica conſilia Religioni ſæpè adverſa.

Synodorum Bellovaci & apud Novum Mercatum habitarum ſola ſupereſt memoria apud *Robertum de Monte*, in Appendice ad Sigebertum. *Anno*, inquit, MCLXI. *menſe Julio, Henricus Rex Anglorum congregavit omnes Epiſcopos Normanniæ, & Abbates, & Barones, apud Novum Mercatum: & Ludovicus Rex Francorum adunavit ſuos Belvaci, & ibi tractatum eſt de receptione Papæ Alexandri, & refutatione Victoris: & conſenſerunt Alexandro, reprobato Victore.*

Gallicana & Anglicana Eccleſia Alexandrum III. ut legitimum Pontificem recipit & colit.

Concilium Toloſanum.

Quoniam verò hæc potius Comitia Politica, quàm veri nominis Concilia videbantur, in quibus Barones cum Præſulibus conſidebant: Religioſiſſimi Principes operæ pretium duxerunt Concilium ex utroque Regno Toloſam convocare, in quo majori ſolemnitate diſcuſsâ causâ, legitimus Pontifex Publico Edicto colendus ſanciretur, & Schiſmatici diris omnibus devoverentur. De iſta Synodo *Gerochus* Reicherſpergenſis in Bavaria Præpoſitus lib. 1. *De Inveſtigatione Antichriſti*, hæc habet: *Interim dum hæc ſcribimus, & ad præferendam partem Victoris, pro reverentia magnâ Concilii Papiæ celebrati, articulum jam ferè inclinamus.... alii ac novi rumores per certos internuntios advolitant, in occiduis partibus, Regno videlicet Franciæ, civitate Toloſa, celebratum eſſe Concilium, cui centum Patres inter Epiſcopos & Abbates interfuerunt, unà cum Regibus Franciæ & Angliæ, quorum ſtudio iidem Patres convenerunt. Ubi & Octaviani, quem Victorem dicunt: ſimul & Alexandri Papæ, atque Imperatoris Auguſti Frederici, necnon & Regis Hiſpaniæ Legati aderant. Illic ſanè utriuſque partis defenſoribus ſufficienter auditis, eidem Concilio tandem in Alexandrum complacuit. Octavianus verò qui & Victor, ab univerſo Concilio, cum ſuis principalibus defenſoribus excommunicatus eſt.* Gerochi Fragmentum edidit *Sebaſtianus Tengnagellus* cum aliis Veteribus contrà Schiſmaticos Monumentis.

De eodem Concilio legenda *Faſtredi* Clarævallenſis Abbatis Epiſtola ad *Omnibonum* Veronenſem Epiſcopum, ex qua etiam ſingularia quædam ad Hiſtoriam Papienſis Conciliabuli ſpectantia diſcimus: ſcilicet ante illius celebrationem *Fridericum* ſuſcepiſſe *Octavianum* in Papam per Nuncios ſuos, & Literas auro bullatas. Secundo, mentitos fuiſſe Schiſmaticos, qui centum quinquaginta tres Epiſcopos Papiam conveniſſe, & pro *Victore* ſubſcripſiſſe gloriabantur: Nam quadraginta quatuor dumtaxat adfuerant: *Qui ad Imperatoris vocem, qui ſe profitebatur Laicum, & talem ad quem non pertinet judicare de Curia Romana, nec diſcutere electionem Summorum Pontificum, omnes cum Vuillelmo Papienſi, Presbytero Cardinali S. Petri ad Vincula, qui neutri parti adhæſerat* (& qui Legatione fungebatur in Galliis Alexandri III. nomine, cùm Synodus Toloſana habita eſt) *diutina deliberatione conſilium habuerunt ſe neutrum ſuſcepturos, eò quòd pauci eſſent de tota Eccleſia: quouſque vel communis omnium, vel plurium Regnorum Synodus conveniret: vel manifeſtiùs appareret, quem eorum major & ſenior pars Eccleſiæ ſequeretur: & idem ſe conſulturos Imperatori. Imperator autem non conſenſit, ſed quos potuit minis & precibus ſingillatim vocatos coëgit ſuſcipere, quem ipſe ante ſuſceperat: abſentibus tamen de numero ſupradicto, ſicut idem Vuillelmus Cardinalis manifeſtè aſſeruit, viginti quatuor, ex quibus unus fuit Papienſis Epiſcopus, in cujus civitate iſta fiebant.*

Subdit Faſtredus de Synodo Toloſana: *Communi itaque conſilio prædictorum Regum, & totius ipſorum Eccleſiæ, reprobatus eſt Schiſmaticus Octavianus; ſuſceptus Alexander Papa, & Legati ejus, condigno honore & reverentia.*

Ejuſdem Synodi meminit *Guillelmus Neuburgenſis*, Lib. II. *De Rebus Anglicis*, Cap. IX. *Guidonem Cremenſem* Cardinalem Schiſmaticum, pro *Victore* Antipapa; *Guillelmum* Cardinalem Catholicum & Epiſcopum Papienſem, pro *Alexandro III.* coram Patribus peroraſſe commemorat. *Denique*, inquit, *in illo altercationis mutuæ quaſi duello totius ita negotii veritas claruit, ut neuter ulteriùs Princeps cunctaretur, repudiata parte Octaviani, Dominum Alexandrum recipere, & cum Regnis ſibi ſubditis, in eis quæ Dei ſunt de cætero tanquam Patri parere. Prænominatis ergo Schiſmaticis cum dedecore & confuſione diſcedentibus, Principes & Pontifices noſtri, latâ ſolemniter in Schiſmaticos excommunicationis Sententiâ, ſolverunt Conventum.*

Jam quidem antea Galliæ Angliæque Reges *Alexandrum* ceu legitimum Pontificem colebant, ſed

ſolennè

ſolenne de obedientia ipſi ab omnibus ſuæ ditioni ſubditis præſtanda diſtulerant Edictum, quia ut ait *Arnulfus Lexovienſis* in Epiſtola ad Epiſcopos Angliæ: *Solent Principes Dominique terrarum majora negotia quadam ſemper mora ſuſpendere, ut dilatione creſcat auctoritas, & major lætitia deſideria protracta conſummet.* Quemadmodum autem apud Anglos & Normannos, finitimáſque Provincias, *Arnulphus* Lexovienſis Epiſcopus; itá *Vuillelmus* Senonenſis in Galliæ meditullio, & *Petrus* Tarentaſiæ Archiepiſcopus Sanctiſſimus apud Allobroges, regioneſque vicinas, *Alexandri III.* electionem provexerunt, atque tuiti ſunt. *De Vuillelmo* teſtem habemus *P. tru u Bleſenſem: de Petro Tarentaſienſi*, ejus Acta apud *P. Henſchenium* Lib. I. ad diem VIII. Maii fidem faciunt.

Politica Regula.

Nazarena Synodus. Anno MCLX.

Hæc Occidentis Concilia in cauſa *Alexandri III.* habita præceſſit Nazarena Synodus * ab *Amalrico* Patriarcha Hieroſolymitano habita, in qua Palæſtinæ Epiſcopi *Alexandrum III.* ceu legitimum Pontificem receperunt & coluerunt, *Octaviano*, & ejus fautoribus Anathemate confixis. Epiſtolam Synodicam hujus Concilii ad *Alexandrum* Papam directam edidit *Sebaſti inus T. ngnagellus* inter Vetera Monumenta contra Schiſmaticos. Legationis ab *Alexandro III.* ad Orientis Eccleſias miſſæ meminit *Guillelmus Tyrius* Lib. XVIII. *De Bello Sacro*, Cap. XXIX.

Anno MCLXI.

Conciliabulum Laudenſe. Laus Pompeia, vulgò Lodi, in Longobardia, urbs Epiſcopalis ſub Metropoli Mediolanenſi.

Papienſis Acta Conciliabuli, & *Victoris* Antipapæ electionem, ſeu potiùs intruſionem, à Schiſmatica factione ſua confirmari curavit *Fredericus* in altero apud Laudam Conciliabulo, anno MCLXI. Hujus Acta memorat *Otto Morena* in Chronico Laudenſi. Hunc Hiſtoricum Ant papæ *V. ćto i* adhæſiſſe palam eſt. Mendacia audacter ſcribit, quorum illud ſit ſpecimen: *Fuer*, inquit, *in ipſo Concilio recitatæ Literæ excuſatoriæ Regis Daciæ, & Regis Norvegiæ, & Regis Hungariæ, & Regis Bohemiæ, & ſex Archiepiſcoporum, & viginti Epiſcoporum, multorúmque Abbatum, tam Claravallenſium, quàm aliarum Congregationum, atque Præpoſitorum, in quibus omnibus Literis continebatur, ipſos Reges cum univerſis eorum Provinciis, & prædictos Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates & Præpoſitos, velle ſe tenere præfatum Dominum Victorem pro Papa & Domino; & ſe velle ratum habere totum quod Dominus Victor ſtatuit in ipſo Concilio cum aliis ſibi præſentibus.* Hæc verò falſi convincit *Arnulphi Lexovienſis* teſtimonium, qui Francorum, Anglorum, Hiberniæ, Hiſpaniæ, & Norvegiæ Regna ſtatim *Alexandro III.* adhæſiſſe ſcribit in Epiſtola ad Cardinales. Eumdem Chronologum falſi convincit *Faſtredus* Clarævallenſis Abbas in Epiſtola ad *Omnibonum* Veronenſem Epiſcopum. Hæc enim locupletiſſimum teſtimonium de Clarævallenſibus præbet, quòd *Victoris* Antipapæ factioni minimè faverint, ſed *Alexandro III.* conſtanter paruerint.

Synodus Monſpelienſis.

Anno Chriſti milleſimo centeſimo ſexageſimo-ſecundo, *Alexander III.* ad ſolitum Summorum Pontificum in rebus adverſis Azylum, in Gallias ſcilicet ad Regem Chriſtianiſſimum confugit. Synodum habuit apud Montempeſſulanum cum aliquot Archiepiſcopis & Epiſcopis Gallicanis, in qua *Victorem* Antipapam & ejus complices excommunicavit. Hujus Synodi meminit ipſe Alexander in Epiſtola ad *Omnibonum* Veronenſem Epiſcopum. Pariſios deinde profectus, Concilium anno ſequenti Turonis celebrandum indixit.

Synodus Turonenſis.

Anno milleſimo centeſimo ſexageſimo-tertio, Synodus Turonenſis celebrata eſt, *Alexander III.* Præſide, duodecimo Kalendas Julii, in Eccleſia *S. Mauritii.* Adfuere ſeptemdecim Cardinales, Epiſcopi centum viginti quatuor, Abbates quadringenti & quatuordecim. Ad dexteram Summi Pontificis *S. Thomas* Cantuarienſis Archiepiſcopus ſedebat. Coram Patribus Sermonem habuit juſſu *Alexandri III. Arnulphus* Lexovienſis Epiſcopus; cujus iſtud Exordium: *Hodiernum Sermonem Domini & Patres mei, mihi Domini noſtri qui præſidet, Romani videlicet Pontificis injungit auctoritas. Et ego quidem munus injunctum magis de neceſſitate obedientiæ, quam de animi voluntate ſuſpitio. Mallem ut in alium declinaſſet iſta dignatio, cujus & vita commendabilior eſſet, & major tam ſcientia quàm eloquentiæ plenitudo. Quis enim ego ſum, qui in auribus tot, tam prudentium, tam venerabilium perſonarum, quemlibet mihi debeam uſurpare Sermonem? Sed & quis ego ſum, qui mandato Romani Pontificis audeam obviare?* &c. De unitate, & libertate Eccleſiæ diſſerit, ſine quibus Eccleſia conſiſtere non poteſt; & quarum primam tunc temporis ſcindere nitebatur Schiſmaticorum ambitio; alteram quærebat auferre violentia Tyrannorum; ſed fruſtra. *Impoſſibile ſiquidem eſt, ſpirituale Eccleſiaſticæ unitatis ſcindere Sacramentum; quod inter Chriſtum & Eccleſiam, ipſo Patre auctore, indiſſolubili fœdere connexum eſt, & firmatum. Impoſſibile eſt ſuam Eccleſiæ Dei tollere libertatem, quam Dominici Sanguinis conſecravit effuſio.* Eo in Concilio, Papienſis Acta Conciliabuli damnata ſunt, *Victor* Antipapa & ejus fautores excommunicati, decem Canones conditi, quorum nonus irritas *Octaviani* ſeu *Victoris* Antipapæ, & aliorum Schiſmaticorum Ordinationes declarat his verbis: *Ordinationes factas ab Octaviano, & aliis Schiſmaticis & Hæreticis evanamus, & irritas omnes eſſe dicimus & decernimus.* Hujus Synodi meminere Acta *Alexandri III. Robertus de Monte* in Appendice ad Chronicon Sigeberti, *Guillelmus* Neuburgenſis Lib. II. de Rebus Anglicis, Cap. XIV. & XV. qui & Canones illius deſcribit; *Matthæus Paris* in Hiſtoria Anglicana, *Romualdus* Salernitanus Archiepiſcopus, in Chronico, Vezeliacenſis Hiſtoria Lib. IV. &c.

Eccleſiæ libertatem Dominici ſanguinis conſecravit effuſio.

Schiſmaticorum Ordinationes irritæ declarantur.

Schiſma in Conciliabulo Herbipolenſi confirmatum.

Herbipolis, vulgò Wirtzbourg, in Franconia, urbs Epiſcopalis, ſub Moguntina Metropoli.

Mortuo Victore Antipapa, ipſi ſubſtitutus eſt à Schiſmaticis in Cathedra peſtilentiæ *Guido* Cremenſis, quem *Paſchalem III.* appellarunt. Ad ipſius intruſionem confirmandam Conciliabulum Herbipoli *Fredericus* Imperator indixit, anno milleſimo centeſimo ſexageſimo-ſexto. Ibi ſuper Sacras Reliquias juravit Sacrilegus & Schiſmaticus Princeps, ſe nunquam *Alexandrum III.* pro Pontifice legitimo ſuſcepturum, nec fautoribus ejus gratiam redditurum ſuam, nec ejus Succeſſori, quem pars ipſius eligeret in Papam, pariturum, ſemper verò ſe adhæſurum *Paſchali*, eique obedientiam & honorem exhibiturum: & nunquam ſe abſolutionem ab hoc juramento poſtulaturum, aut oblatam recepturum, ſuúmque in Imperio Succeſſorem eodem juramento obſtringi voluit. Idem juramentum quadraginta Epiſcopi ſuper Sancta Evangelia præſtiterunt. Idipſum jurarunt ſeculares Principes. Id docent ipſius *Frederici* Encyclicæ Literæ, quas ex Codice Vaticano deſcripſit Annalium Eccleſiaſticorum Parens, & ex eo Conciliorum Collectores.

Romana Synodus.

Anno Chriſti milleſimo centeſimo ſexageſimo-octavo, *Alexander III.* Romæ Synodum habuit in Lateranenſi Baſilica, in qua *Fredericum* Imperatorem in promovendo & fovendo Schiſmate pertinacem excommunicavit, immò & exauctoravit, ut *Joannes Sareſberienſis* teſtatur in Epiſtola ad Cantiæ Suppriorem. Ejus verba Diſſertatione II. circa finem Articuli IX. protuli.

Anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo, mortuo *Guidone Cremenſi*, tertius Antipapa ſubſtitutus eſt à Schiſmatica factione, ſcilicet *Joannes Strumenſis* Abbas.

Anno

Fredericus I cum iis qui in partes traxerat, ad Eccleſiæ unitatem redit.

Anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo-ſeptimo, *Fredericus* Auguſtus ejurato Schiſmate, cum Epiſcopis & Principibus ſibi adhærentibus ad Eccleſiæ unitatem rediit, & *Alexandrum III.* ceu legitimum Pontificem coluit. Pax Venetiis inita eſt. *Alexandri* Acta, & Epiſtolæ ad Capuanum Archiepiſcopum & *Petrum* Caſinenſem Abbatem, ad *Richardum* Cantuarienſem, ad *Rogerium* Eboracenſem, & *Hugonem* Dunelmenſem; item Literæ *Frederici* & Principum ad *Alexandrum*, teſtes ſunt tunc initæ & confirmatæ pacis Imperium inter ac Sacerdotium. Teſtes ſunt & *Vuillelmus Tyrius* Lib. XVIII. de Bello Sacro, Cap. XXVI. *Matthæus Paris*, & *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis, *Romualdus* Archiepiſcopus Salernitanus in Chronico, &c. Literas hac de re datas ab *Alexandro III.* & *Frederico* Imperatore, Conciliorum Collectio ſub titulo Concilii Veneti exhibet.

Concilii Lateranenſis III. Decreta contra Schiſmaticos.

Anno MCLXXIX. Decretum editum eſt in Oecumenica Synodo Lateranenſi III. Canone II. quo Pſeudopontificum Ordinationes irritas Patres dixerunt: *Quod à Prædeceſſore noſtro felicis memoriæ Innocentio factum eſt* (inquit Pontifex cum Patribus) *innovantes, Ordinationes ab Octaviano & Guidone Hæreſiarchis, necnon & Joanne Strumenſi qui eos ſecutus, & ab ordinatis ab eis, irritas eſſe cenſemus: adjicientes etiam, ut ſi qui Dignitates Eccleſiaſticas, ſeu Beneficia per prædictos Schiſmaticos receperunt, careant impetratis...... Illos autem qui ſponte juramentum de tenendo Schiſmate præſtiterint, à Sacris Ordinibus & Dignitatibus decrevimus manere ſuſpenſos.*

Schiſmatici ad Eccleſiæ Communionem ante non ſunt recepti, quam Schiſma ſub præſcripta Formula ejuraſſent. His porro verbis concepta erat: *Ego anathematizo, & recuſo omnem hæreſim extollentem ſe adverſus Sanctam Romanam Eccleſiam Catholicam; præcipuè verò Schiſma Octaviani, Guidonis & Joannis: & Ordinationes eorum irritas judico, & eis contradico; & modo inantea me obediturum juro, & promitto fidelitatem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Domino meo Alexandro, & Succeſſoribus ejus juſte intrantibus; ipſiſque ſerviam abſque omni malo ingenio, contra omnem hominem, ſecundum ordinem meum. Conſilia ejus quæ mihi ſcripto certo mandaverit, vel ipſe commiſerit, nulli hominum pandam, nec etiam pro periculo corporis atque membrorum: Legatum Eccleſiæ Romanæ honorabo, & ducam & reducam; & juvabo expenſis. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Evangelia.* Ita referunt *Albertus Stadenſis* in Chronico, & *Albertus Kranſius* in Metropoli, Lib. VII. Cap. III.

Nulla eſt Romani Pontificis electio, in quam duæ partes Cardinalium non conſpiraverint.

In eadem Synodo celebre Decretum editum eſt, vitandis in poſterum Schiſmatibus opportunum, ut nulla Romani Pontificis electio cenſeretur, in quam duæ partes Cardinalium non conſpiraſſent. Eſt Canon primus, his verbis conceptus: *Licèt de evitanda diſcordia in electione Summi Pontificis manifeſta ſatis à noſtris Prædeceſſoribus Conſtituta manaverint: tamen quia ſæpè poſt illa per improbæ ambitionis audaciam, gravem paſſa eſt Eccleſia ſciſſuram: nos etiam ad malum hoc evitandum, de conſilio Fratrum noſtrorum, & Sacri approbatione Concilii, aliquid decrevimus adjungendum. Statuimus igitur, ut ſi fortè inimico homine ſuperſeminante zizania, inter Cardinales de ſubſtituendo Pontifice non potuerit concordia plena eſſe, & duabus partibus concordantibus, tertia pars noluerit concordare, aut ſibi in alium præſumpſerit ordinare: Ille Romanus Pontifex habeatur, qui à duabus partibus fuerit electus & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confiſus, quia rem non poteſt, ſibi nomen Epiſcopi uſurpaverit, tam ipſe quàm qui eum receperint, excommunicationi ſubjaceant, & totius ſacri Ordinis privatione mulctentur, ita ut Viatici eis etiam, niſi tantùm in ultimis Communio denegetur; & niſi reſipuerint, cum Dathan & Abiron, quos terra vivos abſorbuit, accipiant portionem. Præterea ſi à paucioribus aliquis, quàm à duabus partibus fuerit electus ad Apoſtolatûs officium, niſi major concordia interceſſerit, nullatenus aſſumatur, & prædictæ pœnæ ſubjaceat, ſi humiliter noluerit abſtinere. Ex hoc tamen nullum Canonicis Conſtitutionibus, & aliis Eccleſiaſticis præjudicium generetur, in quibus majoris & ſanioris partis debet Sententia prævalere: quia quod eis in dubium venerit, ſuperioris poterit Judicio diffiniri. In Romana verò Eccleſia aliquid ſpeciale conſtituitur, quia non poteſt recurſus ad Superiorem haberi.*

Epiſt. XXX. Appendicis II.

Gallicana Eccleſia, & Reges Chriſtianiſſimi ſemper in unitate & obſervantia, ac devotione erga Romanam Eccleſiam conſtantes.

Inter cæteras Eccleſias, Gallicana; inter cæteros Principes Chriſtianos, Rex Chriſtianiſſimus *Ludovicus VII.* Eccleſiæ unitatem, juſque legitimi Pontificis, hoc in Schiſmate majori ſtudio, ardore, conſtantiâ tuiti ſunt, ut conſtat ex gratulatoriis *Alexandri III.* Literis ad eumdem Chriſtianiſſimum Regem Ludovicum. *Quantùm*, inquit, *Illuſtres & Magnifici Proavi & Progenitores tui Reges Francorum Sacroſanctæ Eccleſiæ devoti ſemper & obedientes extiterint, quanta ei commoda & devota omnis obſequia exhibuerint, nos ex multis & magnificis utilitatibus quæ per eos Sanctæ Dei Eccleſiæ provenerunt, manifeſtè cognovimus: & Fratres noſtri, qui diutius ſunt in Romana Eccleſia converſati, idipſum pleniùs agnoverunt. Tu verò Progenitorum tuorum laudabilis imitator exiſtens, ut ita paternarum virtutum, ſicut & Regni heredem te veraciter exhiberes: ad eorum exemplum, ſingularem & unicam matrem tuam Sacroſanctam Romanam Eccleſiam, ex quo Excellentiæ tuæ Regnum à Deo commiſſum eſt gubernandum, propenſius dilexiſti, in preſſuris & neceſſitatibus ſuis ei fideliter adſtitiſti; & nihil unquam fuit, quod à devotione & ſubventione ipſius Regium potuerit animum revocare. Illo ſiquidem Friderico qui pro ſui officii debito Advocatus Eccleſiæ ac Defenſor deberet exiſtere, adverſus eam crudeliter ſæviente: Tu, ſicut Princeps Chriſtianiſſimus, eam diligis & honoras, & ipſam ſincero veneraris affectu. Quæ nec in omni tribulatione ſua, tam apud Prædeceſſores tuos, quàm apud te ipſum, & optata portum quietis obtinuit, & refugium ſemper opportunum invenit. Gallicana quoque Eccleſia inter omnes alias orbis Eccleſias, quæcumque alia provenientibus ſcandalis in tribulatione mutæ eſſent, nunquam à Catholicæ Matris unitate receſſit, nunquam ab ejus ſubjectione & reverentia ſe ſubtraxit; ſed tanquam devotiſſima filia, firma ſemper & ſtabilis in ejus devotione permanſit. Unde ipſa Mater omnium & Magiſtra Romana Eccleſia Progenitores tuos, & Te ipſum inter cæteros orbis Principes; Gallicanam quoque Eccleſiam, ſpeciali & ſingulari prærogativa dilexit, ad honorem, incrementum, & exaltationem veſtram intendit: & in omnibus, in quibus ſecundùm Deum potuit, veſtræ ſatiſfaciens voluntati, perſonas veſtras propenſiùs honoravit. Nullum ſiquidem in toto orbe terrarum Principem eſſe credimus, quem Anteceſſores noſtri, & nos ipſi, ampliori affectione diligere teneamur, & cui magis à nobis ſit, quàm tuæ Celſitudini deferendum. Firmiter namque in cordis armario retinemus, & tamen publica fama, quàm ex Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Regni tui, & dilectorum filiorum noſtrorum, Henrici, Vuillelmi, & Odonis Cardinalium, quos pro neceſſitate Eccleſiæ, pro honore quoque & utilitate Regni & tua ad partes illas deſtinavimus, tranſmiſſa relatione cognovimus, qualiter ad receptionem noſtram, quicquid alii facerent, Regium animum ab ipſo principio efficaciter induxiſti. Et alii ſunt exemplo tuo ad illud idem vehementiùs provocati, & in noſtra devotione ſuccenſi.*

Romana Eccleſia in Reges Chriſtianiſſimos & Gallicanam Eccleſiam propenſio.

Scholion.

Ad hunc Articulum, pag. 91. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Laudat Eccleſiam Gallicanam, quòd nunquam erret, nec à juſtitia deflectat. Sic laudat Eccleſiam Gallicanam ut Romanam; & ut appareat in præſenti negotio eam non errare.*

R. Quæ in laudem Eccleſiæ Gallicanæ leguntur eo loci, non mea ſunt, ſed *Arnulfi* Lexovienſis Epiſcopi verba, qui *Alexandri III* electionem contra Octavianum Antipapam egregiè tuitus eſt, atque unitatis Eccleſiaſticæ negotium totis viribus promovit. Præſulis iſtius Religioſiſſimi literas ad Epiſcopos Anglicanos hac in cauſa datas recenſeo, ex eiſque deſcribo quæ ad hoc Hiſtoriæ caput ſpectant. Intertextam Gallicanæ Eccleſiæ commendationem ſupprimere non debui. Hæc tamen referens, tam non æquo Gallicanam Eccleſiam Romanæ, *omnium Eccleſiarum*, adeòque & Gallicanæ, *Matri & Magiſtræ*, quàm non æquat Arnulfus, quàm non æquat Cardinalis *Baronius*, hanc Arnulfi Epiſtolam, & hæc ipſa in laudem Eccleſiæ Gallicanæ verba referens ad annum 1160. Num. 64. Nec magis reſpexi, cùm hæc ſcriberem, negotia quæ tum Clero Gallicano cum Romana Curia erant, quàm ea reſpexerint olim Arnulfus, & Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens. In ſcriptis meis reprehendunt RR. Cenſores, quæ *Baronius* Annalibus ſuis Eccleſiaſticis inſeruit, & cùm res ipſas reprehendere non poſſint, intentionem meam criminantur, Dei Jura, qui ſolus eſt cordium ſcrutator & judex, uſurpantes.

ARTICULUS IV.

Concilii celebrandi ratio altera fuit damnatio Vvaldenſium Hæreticorum.

DE Vvaldenſium erroribus, qui duodecimo inclinante ſeculo graſſabantur, in Synopſi egimus. Contra ipſos *Alexander III.* gladium Apoſtolicum diſtrinxit, in Concilio primùm Turonenſi anno MCLXIII. deinde in Oecumenico Lateranenſi III. Canon quartus Synodi Turonenſis vetat ne quis eis receptaculum præbeat, ut præſidium, nec ullum cum eis etiam in venditione vel emptione commercium habeat, ſub pœna excommunicationis. Et Catholicis Principibus præcipit, ut deprehenſos in carcerem conjiciant, & bonorum proſcriptione mulctent. Canonis verba ſubjicio. *In partibus Toloſæ damnanda hæreſis dudum emerſit, quæ paulatim more cancri ad vicina loca ſe diffundens, per Guaſconiam & alias Provincias quamplurimos jam infecit. Quæ dum in modum ſerpentis intra ſuas evolutiones abſconditur, quantò ſerpit occultiùs, tantò graviùs Dominicam vineam in ſimplicibus demolitur. Unde contra eos Epiſcopos & omnes Domini Sacerdotes in illis partibus commorantes vigilare præcipimus, & ſub interminatione Anathematis prohibere, ut ubi cogniti fuerint illius hæreſis ſectatores, nec receptaculum quiſquam eis in terra ſua præbere, aut præſidium impertire præſumat. Sed nec in venditione aut emptione aliquâ cum eis omninò commercium habeatur; ut ſolatio ſaltem humanitatis amiſſo, ab errore viæ ſuæ reſipiſcere compellantur. Quiſquis autem contra hæc venire tentaverit, tanquam particeps iniquitatis eorum, Anathemate feriatur. Illi verò ſi deprehenſi fuerint, per Catholicos Principes cuſtodiæ mancipati, omnium bonorum amiſſione mulctentur. Et quoniam de diverſis partibus in unum latibulum crebrò conveniunt, & præter conſenſum erroris, nullam cohabitandi cauſam habentes, & in uno domicilio commorantur, talia Conventicula & inveſtigentur attentiùs, & ſi vera fuerint, canonica ſeveritate vetentur.*

Canon verò vigeſimus-ſeptimus Concilii Lateranenſis III. idem decernit, ac eorum inſuper ſubditos abſolvit à debito fidelitatis & hominii, & totius obſequii. Et quoniam ferro & igne in Catholicos, & in Eccleſias ac Monaſteria graſſabantur, Fidelibus præcipit ut contra ipſos arma ſumant, Indulgentiámque concedit pugnantibus ſacra Synodus, & eos ſub Eccleſiæ protectione ſuſcipit, non ſecus ac eos qui ſepulchrum Dominicum viſitant. Bonorum verò confiſcatione, imò & ſervitute, ſi ita viſum fuerit Principibus, hujuſmodi hæreticos, & eorum fautores plecti ſtatuit. Canonis verba adſcribo. *Sicut ait Beatus Leo, licèt Eccleſiaſtica Diſciplina Sacerdotali contenta Judicio, cruentas non efficiat ultiones; Catholicorum tamen Principum Conſtitutionibus adjuvatur, ut ſæpè quærant homines ſalutare remedium, dum corporale ſuper ſe metuunt evenire ſupplicium. Eapropter quia in Guaſconia, Albigeſio, & partibus Toloſanis, & aliis locis, ita Hæreticorum, quos alii Catharos, alii Patarenos, alii Publicanos, alii aliis nominibus vocant, invaluit, damnata perverſitas, ut jam non in occulto, ſicut aliqui, nequitiam ſuam exerceant, ſed ſuum errorem publicè manifeſtent, & ad ſuum conſenſum ſimplices attrahant & infirmos: eos, & defenſores eorum, & receptores, Anathemati decernimus ſubjacere: & ſub Anathemate prohibemus, ne quis eos in domibus vel in terra ſua tenere, vel fovere, vel negotiationem cum eis exercere præſumat. Si autem in hoc peccato deceſſerint, non ſub noſtrorum Privilegiorum cuilibet indultorum obtentu, aut ſub aliacumque occaſione, aut oblatio fiat pro eis, aut inter Chriſtianos recipiant ſepulturam.*

Damnat Synodus & nefarios prædones ex Belgio, ſeu Brabantia, Aragonia, Navarra, &c. turmatim erumpentes, parte Canonis altera. *De Brabantionibus a & Aragonenſibus, Navarris, b Baſcolis, c Coterellis & d Triaverdinis, qui tantam in Chriſtianos immanitatem exercent, ut nec Eccleſiis nec Monaſteriis deferant, non viduis & pupillis, non ſenibus & pueris, nec cuilibet parcant ætati, aut ſexui, ſed more Paganorum omnia perdant & vaſtent: ſimiliter conſtituimus, ut qui eos conduxerint, vel tenuerint, vel foverint per regiones in quibus taliter debacchantur, in Dominicis & aliis ſolemnibus diebus, per Eccleſias publicè denuntientur, & eadem omninò Sententia & pœna cum prædictis Hæreticis habeantur adſtricti, nec ad communionem recipiantur Eccleſiæ, niſi ſocietate illa peſtifera & hæreſi abjuratis. Relaxatos autem ſe noverint à debito fidelitatis & hominii, ac totius obſequii, donec in tanta iniquitate permanſerint, quicumque illis aliquo pacto tenentur annexi. Ipſis autem cunctiſque Fidelibus, in remiſſionem peccatorum injungimus, ut tantis cladibus ſe viriliter opponant: & contra eos armis populum Chriſtianum tueantur.* Illam tamen abſolutionem à Sacramento vel debito fidelitatis & hominii ac totius obſequii, conceſſam ne exiſtimes ſubditis Principum Supremorum, ſi fortè in Hæreſim lapſi eſſent, aut Hæreticis eſſent fœderati. Hanc ſpeciem Canon non attingit: ſed de Dominis ſubalternis oppidorum, pagorum, aut caſtrorum, ſeu de Toparchis intelligi debet; quos tamen Sacra Synodus ſuis Toparchiis, Dominiis & bonis auctoritate ſua non privat, vel eorum ſubditos à debito fidelitatis & hominii abſolvit, ſed conſenſu Principum & Dominorum principalium, quibus ipſi jure feudi obnoxii ſunt: & declarat quid mereantur, & quas ipſis pœnas infligere Principes debeant. Id indicant verba ſequentia: *Confiſcentúrque eorum bona, & liberum ſit Principibus hujuſmodi homines ſubjicere ſervituti.* Idem probant verba Canonis vigeſimi-quarti contra eos qui Saracenis arma ſubminiſtrant, aut in eorum pyraticis navibus nauclero agunt: *Tales igitur à Communione Eccleſiæ præciſos, & excommunicationi pro iniquitate ſubjectos, & rerum ſuarum per ſeculi Principes Catholicos & Conſules civitatum, privatione mulctari, & capientium*

a De Brabantionibus, lege Notas Joannis Picardi in lib. 2. Guillelmi Neubrigenſis pag. 731. & in lib. V. pag. 779.
b Baſcolis, vulgò les Baſques.
c Coterellos appellatos, ejuſmodi prædones, quòd majoribus cultellis armati eſſent, quos Toloſani vulgò Cotterels vocant, cenſet Marca, lib. 6. Hiſtoriæ Bearnenſis, cap. 14.
d Triaverdini, fortè legendum Triamellini, monet Cangius in Gloſſario, ac prædones illos ita vocatos, quòd ficis trialamellis uterentur, ſeu pugionibus quibus triplex lamella ſeu lamina ferrea eſſet.

Concilium Lateranenſe III. ſubditos Principum ſupremorum in Hæreſim lapſorum, à debito fidelitatis & obedientiæ non abſolvit.

pientium ſervos, ſi capti fuerint, fore cenſemus. Sacra itaque Synodus auctoritatem ſibi non tribuit privandi Hæreticos bonis ſuis ac dominiis, vel ipſos addicendi ſervituti, aut alias pœnas temporales ipſis infligendi, præter eas quæ ſunt fori ſpiritualis; ſed Principes adhortata eſt, ipſiſque juſſit, ut gladio ad vindictam malefactorum ſibi à Deo collato, ut ejus Miniſtri, peſtes hujuſmodi compeſcant.

Parcior olim Indulgentiarum Eccleſia.

Pergit Canon de Cruce ſignatis ſeu qui bello ſacro contra Hæreticos nomen dederint: *Qui autem in vera Pœnitentia ibi deceſſerint, & peccatorum indulgentiam, & fructum mercedis æternæ ſe non dubitent percepturos. Nos etiam de miſericordia Dei, & Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli auctoritate confiſi, fidelibus Chriſtianis qui contra eos arma ſuſceperint, ad Epiſcoporum, ſeu aliorum Prælatorum conſilium, ad eos decertando expugnandos, biennium de pœnitentia injuncta relaxamus: aut ſi longiorem ibi moram habuerint, Epiſcoporum diſcretioni quibus hujus rei cauſa fuerit injuncta, committimus, ut ad eorum arbitrium, ſecundùm modum laboris, major eis indulgentia tribuatur.* Indulgentia Plenaria eis tantùm conceditur, qui in ſacra expeditione occumbunt (Tunc enim parcior erat Indulgentiarum hujuſmodi Eccleſia.) Aliis biennium duntaxat de injuncta Pœnitentia relaxat, aut ſecundum modum laboris, relaxandam Epiſcopis committit Synodus.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 110. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem ſuis verbis conceptam notant: *Concilium Generale abſolvit ſubditos Hæreticorum à dominio, ſed hoc non facit Concilium de ſupremis Dominis, ſed ſubordinatis Regibus: Neque auctoritate propria id facit, quæ non excedit ordinem ſpiritualem, ſed inſinuat quid à Principibus temporalibus fieri poteſt circa ipſos.*

R. De ſenſu Canonis XXVII. Concilii Lateranenſis III. ago. *Illam tamen abſolutionem à Sacramento vel debito fidelitatis & hominii ac totius obſequii* (inquam) *conceſſam ne exiſtimes ſubditis Principum ſupremorum, ſi fortè in Hæreſim lapſi eſſent, aut Hæreticis eſſent fœderati. Hanc ſpeciem Canon non attingit,* &c. Quid Synodus decreverit ac ſenſerit expono & probo ex ipſius verbis. Mera Criticæ quæſtio eſt. Juris quæſtionem eo loci non attingo, circa quam nota eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ ſententia.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 111. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Indulgentiæ plenariæ hoc tempore non erant ita frequentes.*

R. Hiſtoriæ res eſt, ex ipſomet Canone XXVII. Concilii Lateranenſis, cujus verba mox deſcripſi, perſpicua & evidens. De parciori conceſſione Indulgentiarum tempore *Alexandri III.* legere potuiſſent Religioſi Cenſores Cardinalem *Baronium* ad annum 1177. Num. LXXVI. ubi obſervat, *Alexandrum III.* cum Altare majus Eccleſiæ primariæ Ferrarienſis dedicavit, *Quibuſlibet verò pœnitentibus & confeſſis in feſtivitate Dedicationis ipſius Altaris illud viſitantibus annum unum de criminalibus, & ſeptimam partem venialium relaxaſſe. . . . . . Quibus videas* (inquit Baronius) *uſum ejus temporis concedendi per Romanos Pontifices Indulgentias: quæ unius anni terminum non excederent, præter quàm in Expeditione Terræ Sanctæ, ut conſtat ex aliis aliorum etiam Pontificum Diplomatibus. Quibus redarguuntur Scripta, quibus proditur conceſſum ab eodem Pontifice primis diebus Dominicis ſingulorum menſium Anconitanis tantùm indulgentiarum, quantum arenæ poſſent capere ambæ manus ſimul junctæ. Quæ digna riſu,* &c. Hæc Baronius.

ARTICULUS V.

Tertia Concilii celebrandi ratio, reſtitutio ſuis Eccleſiaſtica Diſciplina.

QUa tempeſtate convocatum eſt Concilium III. Lateranenſe, labefactata penitus erat Eccleſiæ Diſciplina. Regnabat in Eccleſiis & Monaſteriis ſimoniaca labes, vigebat in Eccleſiaſticis avaritia & faſtus; in Laicis uſurarum cernere erat voraginem; perverſus erat ordo Judiciorum Eccleſiaſticorum; Beneficiis præficiebantur juvenes & indigni, ac in Clericis ſpiritalis polygamia horrendum in modum graſſabatur. His, aliiſque malis opportunum adhibuit remedium cum Sacra Synodo Oecumenica *Alexander III.* Pontifex Maximus, Canonibus viginti-ſeptem in eum finem conſtitutis.

Summa Canonum Concilii Oecumenici Lateranenſis III.

Primus, Electionem Summi Pontificis Canonicam & legitimam non fore in poſterum decernit, niſi duæ partes Cardinalium ad eamdem conſpirent. Hunc ſupra deſcripſimus Art. III.

Secundus, Pſeudopontificum, aliorúmque Schiſmaticorum Ordinationes, & alienationes ſeu invaſiones bonorum Eccleſiaſticorum, irritas decernit.

Ætas & qualitates ordinandorum, ſive promovendorum ad Eccleſiaſticas Dignitates & Beneficia.

Tertius, Conditiones præſcribit promovendis ad regimen Eccleſiarum neceſſarias, ſcilicet: *Ut nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui jam trigeſimum ætatis annum egerit, & de legitimo ſit matrimonio natus, qui etiam vita & ſcientia commendabilis demonſtretur.* Quæ autem habebat Beneficia, vacare declarat, cum electus Antiſtes confirmationem electionis acceperit, ac tempus infra quod Epiſcopum conſecrari Canones jubent, elapſum fuerit: túncque Collatorem poſſe de illis diſponere. Statuit idem Canon, ut inferiora Miniſteria, puta Decanatus, Archidiaconatus, & alia quæ animarum curam annexam habent, & Parochialium Eccleſiarum regimen, niſi qui vigeſimum-quintum ætatis annum attigerit, & qui *ſcientia & moribus exiſtat commendandus*, nemo accipiat. Si verò Archidiaconus in Diaconum, Decanus, aut Curatus in Preſbyterum, præfixo à Canonibus tempore non fuerint ordinati, illos Beneficio excidere declarat: Clericos, qui contra formam iſtam elegerint, eligendi poteſtate privatos, & ab Eccleſiaſticis Beneficiis triennio ſuſpenſos.

Juvenum ad Eccleſiaſticas Dignitates promotio, corruptela erat duodecimo ſeculo frequens, adversùs quàm *S. Bernardus* ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum ſcribebat, Epiſtola XLII. *Scholares pueri, & impuberes adoleſcentuli, ob ſanguinis dignitatem promoventur ad Eccleſiaſticas Dignitates, & de ſub ferula transferuntur ad principandum Preſbyteris, lætiores interim quòd virgas evaſerint, quam quòd meruerint principari; nec tam illis blanditur adeptum, quàm ademptum imperium.* Hildebertus Cenomanenſis Epiſcopus Juveni qui in Andegavenſem Epiſcopum electus fuerat, & cui (præter cæteros electionis defectus) ætas Canonibus præſcripta deerat, ſuaſit ut cederet, nec ejus conſecrationi adeſſe voluit. Sic autem ad illum ſcripſit Epiſtola XII. *In Summis Sacerdotibus ætas integra poſtulatur, unde nec periculum religio metuat, nec reverentiam dignitas amittat. Hinc eſt quòd Ezechieli in trigeſimo anno cœli aperiuntur, & videt viſiones Domini, & prophetat. Prius ætas Prophetæ deſcribitur, ut quibus annis prædicatio committi debeat, oſtendatur. Chriſtus quoque Joannem ſuprà Petrum dilexit: Petro tamen, non Joanni conceſſa eſt poteſtas ligandi atque ſolvendi. Qui enim per Iſaiam dixerat,* Auferte offendicula de via populi

mei; *coram Diſcipulis offendiculum ponere noluit, nec* A *majoribus anteponere juvenem; quamvis eum prærogativa caſtitatis ſibi præ cæteris fecerat familiarem. Detulit igitur ætati, non meritis; nec prætulit conjugatum virgini, ſed provectiorem juniori. Denique Luca docente, didicimus, quòd Beatiſſima Virgo Maria Chriſtum invenit in templo ſedentem in medio Doctorum, audientem illos & interrogantem. Donec annorum defuit integritas, Doctor omnium fines Diſcipuli non exceſſit: ubi verò pleni dies acceſſerunt, factus eſt Magiſter pro debito, qui fuerat diſcipulus pro exemplo. His omnibus impreſſa eſt Eccleſiæ forma quam ſequatur, certúſque limes ætatis appoſitus, infra quem fieri Epiſcopum, facto cedit ad judicium.* B

Eamdem corruptelam in *Rogerio* Eboracenſi Archiepiſcopo perſtringit *Guilelmus Neuburgenſis* Lib. III. de Rebus Anglicis, Cap. V. *Pro perſonis*, inquit, *ſpectabilibus, quibus tanquam quibuſdam monilibus Eboracenſis olim refulſit Eccleſia, titulavit imberbes, & quoſdam etiam agentes ſub ferula, aptos magis pro ætate ædificare caſas, & ploſtello adjungere mures, ludere par impar, equitare in arundine longa, quàm perſonas gerere in Eccleſia Magnatum: ut ſcilicet uſque ad annos viriles curam agens Titulatorum, univerſa perciperet commoda Titulorum.* Prudenter itaque *Alexander III.* & Concilii Lateranenſis Patres ſanxerunt, ut juxta Canones, nemo C Epiſcopus ordinetur, niſi qui trigeſimum ætatis annum; Decanus, Archidiaconus, Curatus, &c. niſi qui vigeſimum-quintum attigiſſet, ac vita & ſcientia eſſet commendatus.

Canon quartus Lateranenſis Concilii prohibet ne Prælati ſubditos ſuos gravent in Viſitationibus: atque hanc ob cauſam prohibet ne Archiepiſcopi quadraginta vel quinquaginta equorum numerum excedant; Cardinales, viginti-quinque, Epiſcopi, triginta; Archidiaconi, quinque aut ſeptem; Decani ſub ipſis conſtituti, duobus equis ſint contenti. Quod tamen ſecundùm *tolerantiam* dictum, in D illis duntaxat locis permittit obſervari, in quibus ampliores ſunt redditus, & Eccleſiæ facultates. In pauperioribus autem locis eam teneri jubet menſuram, ut ex Majorum acceſſu minores non graventur.

Ordinandorum Titulus.

Canon quintus, aliquem ſine certo Titulo prohibet ordinari Preſbyterum vel Diaconum Epiſcopum qui aliquem ſine Titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat, ordinaverit, obligat ad neceſſaria ei ſubminiſtranda, donec ei in aliqua Eccleſia convenientia ſtipendia militiæ Clericalis aſſignet: niſi Ordinatus ex patrimonio, vel propriis bonis vivere poſſit. Canonem integrum adſcribo. *Epiſcopus,* E *ſi aliquem ſine certo Titulo, de quo neceſſaria vita percipiat, in Diaconum vel Preſbyterum ordinaverit, tandiu neceſſaria ei ſubminiſtret, donec in aliqua ei Eccleſia convenientia ſtipendia Militiæ Clericalis aſſignet, niſi fortè talis, qui ordinatur, extiterit, qui de ſua, vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere.* Neminem abſque Titulo ordinari ſanxit Eccleſia; cùm ut Clericis vagandi ſubtraheretur occaſio, & ut perpetuò divinis Miniſteriis intenderent, in Eccleſiis, quibus erant in ipſa Ordinatione addicti, F reſidentes; tum ut ex ſuo Titulo neceſſaria ad victum & veſtitum haberent, nec mendicare cum Eccleſiæ dedecore cogerentur. In hoc verò quem exponimus, Canone, tituli patrimonialis mentio primùm occurrit, ante hæc tempora ignoti. Relatus eſt hic Canon in libros Decretalium, Titulo *De Præbendis & Dignitatibus*, Cap. *Epiſcopus* Huic geminum eſt Can. *Non liceat*, ibidem, cujus hæc ſunt verba: *Non liceat ulli Epiſcopo ordinare Clericos, & eis nullas alimonias præſtare: ſed duorum alterum eligat: vel non faciat Clericos; vel ſi fecerit, det illis unde vivere poſſint.* Id confirmavit poſtea *Innocentius III.* Cap. *Cum ſecundùm Apoſtolum*, ibidem: *Licèt*, inquit, *Prædeceſſores noſtri Ordinationes eorum, qui ſine certo Titulo promoventur, in injuriam Ordinationum irritas eſſe voluerint, & inanes: Nos tamen benigniùs agere cupientes, tandiu per Ordinatores, vel Succeſſores eorum, provideri volumus Ordinatis, donec per eos Eccleſiaſtica Beneficia conſequantur.* Quam ob rem jubet Epiſcopo Zamorenſi, ut Subdiacono, quem ejus Deceſſor ordinaverat, tamdiu vitæ neceſſaria ſubminiſtret, donec in Zamorenſi Eccleſia, vel in altera, competens Beneficium Eccleſiaſticum fuerit aſſecutus: quod niſi præſtet, Cenſuris Eccleſiaſticis ad id compelletur. Idem ſtatuit Cap. *Accepimus*, Tit. *De ætate & qualitatibus Ordinandorum.* De Preſbyteris tantùm & Diaconis Canonem Concilii Lateranenſis eſſe intelligendum probat *Stephanus Tornacenſis* Epiſtola CXCIV. ad aliquem ex *Alexandri III.* Succeſſoribus ſcripta, qui Epiſcopos novis mandatis adigere volebat ad Clericos omnes, quos ordinaverant ſuſtentandos, vel ad Beneficia ipſis conferenda.

Prima Patrimonialis tituli mentio.

Judiciorum ordo.

Canon ſextus Ordinem Judiciorum Eccleſiaſticorum moderatur: prohibétque ne Epiſcopi, & Archidiaconi, ſuſpenſionis vel excommunicationis Sententiam ferant in ſubditos, niſi canonica monitione præmiſſa: Subditis verò ne ante conteſtationem litis ad Superiorem Judicem appellent. Legitimè verò appellantibus, certum præfigi tempus jubet ad appellationem perſequendam. Infra quod ſi cauſam agere ad ſuperioris Judicis tribunal neglexerint, Epiſcopus jure ſuo utatur. Qui verò interjecta appellatione, ſe ſubduxerit, impenſarum ſolutione multatur. Monachis præſertim & Religioſis quibuſque Viris prohibet, ne *contra regularem Prælati ſui & Capituli diſciplinam* appellare præſumant.

Appellatio contra Regularem Diſciplinam Monachis interdicta.

Simoniacas exactiones conſuetudo non excuſat.

Canon ſeptimus Simoniacas exactiones pro Sacramentorum adminiſtratione, vel Beneficiorum collatione damnat & prohibet; neque conſuetudinem ipſas à Simoniaca labe purgare docet. *Putant*, inquit, *plures ex hoc ſibi licere, quia legem mortis de longa invaluiſſe conſuetudine arbitrantur: non ſatis, quia cupiditate cæcati ſunt, attendentes, quòd tantò graviora ſunt crimina, quantò diutius animam infœlicem tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cætero fiat, & vel pro perſonis Eccleſiaſticis deducendis ad Sedem, vel Sacerdotibus inſtituendis, aut mortuis ſepeliendis, ſeu etiam aliis Sacramentis aliquid exigatur, diſtrictiùs inhibemus. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, portionem cum Giezi ſe noverit habiturum: cujus factum turpis muneris exactione imitatur.* Iſte porro Canon Lateranenſis Concilii tranſcriptus eſt Libro V. Decretalium Tit. III. *De Simonia*, Cap. *Cùm in Eccleſia.* Vetuit etiam *Alexander III.* Epiſcopis, ſub periculo gradus, ne pro Chriſmate nummos ab Eccleſiis extorquerent, qualicumque conſuetudine hanc exactionem tueri, & qualicumque nomine ipſam honeſtare conarentur. *Audivimus*, inquit, *quòd nummos pro Chriſmate ab Eccleſiis extorquetis: quos nunc Cathedraticum, aliquando Paſchalem præſtationem, interdum Epiſcopalem conſuetudinem appellatis. Quia verò hoc ſimoniacum eſſe cognoſcitur; Mandamus, quatenus prætextu alicujus conſuetudinis, vel prælationis, præſcriptos denarios nullatenus exigatis: pro certo ſcituri, quòd ſi ex hoc præſumpſeritis, periculum Ordinis & Dignitatis poteritis non immeritò formidare.*

Exactiones pro ſepulturis vetitæ.

Quod verò ſepulturas ſpectat, in Decreto *Gratiani* circa hæc tempora edito, Cauſâ XIII. Quæſtione II. plura capita leguntur, quibus exactiones pro ſepultura prohibentur, ſcilicet *C. Queſta eſt*, ſumptum ex S. Gregorio Magno Lib. VII. Regeſti, In-

dictione

dictione II. Epiſtola LV. *C. in Eccleſiaſtico*, ex Concilio Triburienſi, Canone XVI. *C. Præcipiendam*, ex Concilio Nannetenſi Canone VI. pro quo Gratianus Varenſe neſcio quod Concilium perperam laudat. Si quid ergo, ſecundùm conſuetudinem piam, in Chriſtianorum funeribus exigit Eccleſia, eleemoſyna eſt pro redemptione peccatorum imperata, non pretium pro loco vel ſpatio ſepulturæ, ut ſcribebat *Paſchalis II* ad Epiſcopum Auguſtodunenſem Norigaudum. *Statuimus*, inquit, *ut pro ſepultura quidem loco, vel ſpatio, nullum penitus ab aliquo pretium exigatur: pro redemptione verò peccatorum, morientes, in Eccleſia in qua Fidei Sacramenta acceperint, eleemoſynam dare, ſecundùm Apoſtolica Decreta ſtatuimus omnino & confirmamus. Si quis autem ad aliam vivens, ſive moriens, ſe conferre voluerit, de eo quod pro ſalute animæ ſuæ dare diſpoſuerit, ſecundùm Apoſtolica Decreta Matrici Eccleſiæ partem relinquat.* Eadem Parochialium Eccleſiarum jura in Fidelium exequiis firmaverat multò ante Paſchalem II. *Leo III.* ſiquidem ipſius Decretum eſt quod in Appendice Concilii Lateranenſis III. Parte XLII. Tit. *De Sepulturis & Defunctorum voluntatibus*, Cap. II. legitur: *Nulli*, inquit, *denegamus propriam eligere ſepulturam, & etiam alienam. Sed quia dignus eſt operarius mercede ſua, tertiam partem judicii ſui illi Eccleſiæ cenſemus jure dari, in qua cæleſti pabulo à principio ſui exordii refectus cognoſcitur: ut (juxta Apoſtolum) ſint ſocii conſolationum, ut fuerunt paſſionum; & ſic demum ubicumque libitum fuerit, eligat ſepulturam. Aliter ne fiat, Auctoritate Domini noſtri, qui per Prophetam locutus eſt, dicens:* « Ne tranſgrediaris terminos » antiquos, quos poſuerunt Patres tui, *ſub Anathematis vinculo deteſtamur, & contradicimus.* Refertur etiam lib. III. Decretalium, Tit. *De Sepulturis*, C. *Nos inſtituta*. Tandem *Alexander III.* Deceſſorum ſuorum Decretis inhærens, ſtatuit ut ſi quis in infirmitate poſitus ſe & ſua Monaſterio tradit, ac ex illo morbo moritur, Eccleſia Parochialis Canonicam habeat de bonis illis portionem: ſecùs ſi Religionem ſanus ac vegetus profiteatur. *De his qui in infirmitate vel ſanitate cum bonis ſuis ad religioſa loca ſe transferunt, nihil ſibi vel Eccleſiis, à quibus receperunt ſalutis pabula, relinquentes, hoc tuæ volumus Prudentiæ innoteſcere: Quòd ſi in ægritudine ipſa ad Religionem tranſeant, dummodo de ægritudine illa decedant, de bonis ſuis ipſis Eccleſiis à quibus aſſumpti fuerint, Canonica debet Portio exhiberi. Si verò ad Religioſa loca ſe in ſanitate tranſtulerint, de his quæ locis ipſis conferunt, cogi non poſſunt aliquid præſcriptis Eccleſiis impertiri: quia liberum eſt eis tunc bona ſua, non ſolùm Religioſis, ſed etiam quibuſlibet privatis conferre perſonis.* (Ibidem Cap. *De his.*) Ex quibus liquet, æquum eſſe ut à Fidelibus moribundis eleemoſynæ conferantur Eccleſiis in quibus ſepulturam eligunt, & Parochialibus etiam Eccleſiis, à quibus ſalutis pabula receperunt, ſi alibi ſepulturam eligant, & ad pias illas conſuetudines præſtandas ab Epiſcopis cogi poſſe, quamvis ſacri Canones vetent ne aliquid pro ſepultura exigatur.

Parochialium Eccleſiarum jura ad funebrem & ſepulchralem eleemoſynam exigendam.

Canon Octavus Concilii III. Lateranenſis vetat, ne *Eccleſiaſtica Miniſteria, ſeu etiam Beneficia, vel Eccleſiæ alicui tribuantur, ſeu promittantur, antequam vacent: ne deſiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum & Beneficium ſe crediderit ſucceſſurum. Cùm enim id etiam in ipſis Gentilium Legibus inveniatur prohibitum; turpe nimis eſt, & Divini plenum animadverſione Judicii, ſi locum in Dei Eccleſia futuræ ſucceſſionis expectatio habeat, quam etiam damnare ipſi Gentiles homines curaverunt.* Præbendas porro & quælibet Eccleſiaſtica Beneficia vacantia, conferri jubet infra ſex menſes à die vacationis. Si conferre diſtulerit Epiſcopus, ubi ad ipſum ſpectat, jus ad Capitulum devolutum eſt: Si ad Capitulum electio pertinet, & infra tempus conſtitutum non elegerit, jus devolutum eſt ad Epiſcopum: ſi ambo neglexerint: providebit Metropolitanus. Gratias Expectativas Canon iſte proſcribit, quarum tamen lues frequentior fuit ſequentibus ſæculis. Has damnavit Baſileenſe Concilium Seſſione XXXI. Quam Eccleſia Gallicana Avarici Biturigum congregata, quoad hoc Diſciplinæ caput, aliáque ſalubria Decreta recepit, ac Pragmatica-Sanctione confirmavit *Carolus VII.* Rex Chriſtianiſſimus. Illas tandem penitus ſuſtulit Sacra Synodus Tridentina Seſſione XXIV. de Reformatione, Cap. XIX.

Gratiæ Expectativæ damnantur.

Tempus Beneficiorum collationi præfixum.

Canon Nonus, Templarios, & Hoſpitalarios S. Joannis Hieroſolymitani, alióſque Viros Religioſos, qui Indulta ſibi ab Apoſtolica Sede excedentes Privilegia, contra Epiſcopalem Auctoritatem multa præſumebant, coërcet: ipsíſque vetat primò, ne Eccleſias & Decimas de manu laïcorum, ſine Epiſcoporum conſenſu recipiant, jubétque ut dimittant hoc modo ſuſceptas. Secundò, præcipit ut excommunicatos & nominatim interdictos ab Epiſcopis, ipſi etiam vitent. Tertiò ſtatuit, ut in Eccleſiis quæ ad ipſos pleno jure non pertinent, inſtituendos Preſbyteros Epiſcopis præſentent: ut eis quidem de plebis cura reſpondeant: ipſis verò Fratribus pro rebus temporalibus reddant rationem. Quartò decernit, ut ſi ad Eccleſiam Interdicto ſubjectam venerint, nonniſi ſemel in anno ad Eccleſiaſticum admittantur Officium, nec tunc ibi corpora defunctorum ſepeliant. Quintò, eos qui ſe Religioſis Ordinibus non omnino tradiderunt, ſed ad ipſorum Fraternitatem admiſſi, propriis in ædibus commorantur, Immunitatum ipſis conceſſarum non eſſe participes declarat, ſed Epiſcoporum Diſciplinæ ac Judicio, non minùs quàm Diœceſanos reliquos, ſubjacere.

Privilegiorum moderatio.

Canon Decimus de Monaſtica ſtatuit Diſciplina: imprimis ne Monachi & Religioſi quique viri, *pretio recipiantur in Monaſterio*. Ei qui pro ſua receptione compulſus aliquid dederit, aſcenſus ad Sacros Ordines prohibetur. Qui acceperit, Officio privatur. Secundò, vetat ne peculium habeant. *Qui peculium habuerit, niſi ei ab Abbate pro injuncta fuerit adminiſtratione permiſſum, à Communione removeatur Altaris: & qui in extremis cum peculio inventus fuerit, nec Oblatio pro eo fiat, nec inter Fratres recipiat ſepulturam.* Abbas circa ejus Decreti executionem negligens, Officii privatione mulctator. Priores Conventualibus Eccleſiis gratis præfici jubet, nec amoveri niſi manifeſtam & juſtam ob cauſam, nempè ob crimen, ob dilapidationem facultatum, aut pro neceſſitate majoris Officii gerendi. Exactionem pecuniæ pro ingreſſu Religionis *Alexander III.* ſeverè prohibuit, & Abbatem ac Monachos cujuſdam Cœnobii, qui pecuniam pro receptione Fratris extorſerant, ratione conſuetudinis, ad reſtitutionem compulit: Abbatem & Majores Monaſterii, ab Officiis ſuſpendit: Novitium in aliud Monaſterium transferri juſſit; (Cap. *Veniens*, Tit. *De Simonia*, Lib. V. Decretal.) *Veniens ad nos F. Preſbyter propoſuit, quod Abbas & Fratres Sancti R. noluerant eum in Monachum recipere quouſque triginta ſolidos dare conveniret. Conventione autem facta, ſequenti die eum Monaſticum habitum induerunt: & iidem Monachi triginta ſolidos, Abbas verò decem, & familia duodecim pro paſtu (aſſerentes hoc eſſe de conſuetudine Monaſterii) poſtularunt. Quoniam ergo factum hujuſmodi perniciosum videtur: Mandamus quatenus ſi ita eſſe inveneris, Abbatem & Monachos ad reſtituendam pecuniam præfato F. tam indignè acceptam compellas:*

Pretii exactio pro ingreſſu Religionis, & peculium, Monachis & Religioſis quibuſque Viris prohibentur.

& Abbatem, & majores perſonas Monaſterii, pro tanta pravitatis exceſſu, ab Officii executione ſuſpendens; præcipias dicto F. ut in alio Monaſterio, in habitu Monaſtico, Domino ſtudeat deſervire.

Clericorum continentia.

Canon XI. Continentiam Clericis imperat, utque mulierculas è domibus ſuis ejiciant; Officium alioqui & Beneficium Eccleſiaſticum amiſſuri. Idem Canon criminis nefarii reos, quod excidium quinque civitatibus intulit, ſi Clerici fuerint, ejicit à Clero, vel ad Pœnitentiam agendam in Monaſteria detrudit: Laïcos à Chriſtiana Communione removet. Vetat denique Clericis ne Monaſteria Virginum, *ſine manifeſta & neceſſaria cauſa*, frequentent; jubétque Epiſcopis ut illos arceant à periculoſa utrique ſexui familiaritate, & contumaces Beneficiis privent.

Sæculares Magiſtratus gerere Clericis vetat Concilium Lateranenſe III.

Canon XII. Prohibet Clericis ne ad ſæcularia tribunalia cauſas agant, niſi proprias, vel Eccleſiæ; & ne litium procurationes ſuſcipiant, niſi pro miſerabilibus fortè perſonis & ex caritate: & ne procurationes villarum, aut *Juriſdictiones etiam ſæculares ſub aliquibus Principibus, ſæcularibus viris, ut Juſtitiarii eorum fiant, Clericorum quiſquam aſſumere præſumat. Si quis adverſùs hoc tentaverit (quoniam contra doctrinam Apoſtoli eſt dicentis.* Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus*) & ſæculariter agit: ab Eccleſiaſtico fiat Miniſterio alienus pro eo quòd Officio Clericali neglecto, fluctibus ſæculi, ut Potentibus ſæculi placeat, ſe immergit.* Religioſis Viris eadem multò ſeveriùs prohibentur. Tunc non ferebat Eccleſiæ Diſciplina ut Clerici, præſertim Sacris Ordinibus initiati, ſæculares Magiſtratus gererent. Hinc Abrincatenſe Concilium in Neuſtria, paucis annis ante Lateranenſe III. Oecumenicum, ſcilicet anno MCLXII. Canone XII. ita decernit: *Clerici Judices non ponantur ad Juriſdictiones ſæcularium Poteſtatum adminiſtrandas: Qui autem hoc præſumpſerint, è Beneficiis Eccleſiaſticis arceantur.* Huic præerant Concilio *Theodinus* & *Albertus* Cardinales, Sedis Apoſtolicæ Legati.

Petrus Bleſenſis in Tractatu *De Inſtitutione Epiſcopi*, pag. 452. luculenter oſtendit quàm ſit à Clericali Profeſſione alienum Magiſtratus ſæculares gerere. *Si te Curialium*, inquit, *& maximè Scacarii labyrinthis immerſeris, magna ſpiritualis exercitii diſpendia patieris. Nemo poteſt duobus Dominis ſervire, Deo & mammonâ. Non excidat à te quomodo in Tonſura capitis, quando electus es in ſortem Domini, renuntiaſti ignominiæ laïcali. In die autem conſecrationis tuæ, ſuper abrenuntiatione ſæcularium emiſiſti vota quæ diſtinxerunt labia tua. Alligatus es verbis oris tui, ubi ad conſecrantis interrogationem ſine exceptione aliqua promiſiſti, quòd de cætero à terrenis negotiis, & à turpibus lucris te alienares, tuámque ſollicitudinem divinis ſemper negotiis mancipares. Quid tibi ad Scacarium? Quid tibi ad fiſcales reditus, ut vel horula brevi curam poſthabeas animarum?* Et Epiſt. XXVI. *Res*, inquit, *plena diſcriminis eſt in Clericis uſus Legum: totum enim hominem adeo ſibi vendicat, ut eum rei familiaris providentiâ fraudet, ſuſpendat à ſpiritualibus, à divinis avellat*, &c.

Beneficiorum pluralitas prohibetur. Reſidentia imperatur.

Canon XIII. Spiritalem polygamiam damnat; plura ab uno Clerico poſſideri Beneficia prohibet: iis tantùm qui reſidere poſſint & commiſſum Officium per ſe ipſos exercere, illa conferri jubet; alioquin irritam Collationem pronuntiat, & Collatorem privat concedendi poteſtate. Totum adſcribere Canonem operæpretium eſt. *Quia nonnulli modum avaritiæ non ponentes, Dignitates diverſas Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias Parochiales contra Sacrorum Canonum Inſtituta nituntur acquirere; ita ut cùm unum Officium vix implere ſufficiant, ſtipendia ſibi vindicent plurimorum: ne id de cætero fiat, diſtrictiùs inhibemus. Cùm igitur Eccleſia, vel Eccleſiaſticum Miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam ejus per ſeipſam valeat exercere: Quod ſi aliter fuerit actum, & qui receperit, quod contra Sanctos Canones accepit, amittat; & qui dederit, largiendi poteſtate privetur.* Canon iſte inſertus eſt Lib. III. Decretalium Tit. *De Clericis non reſidentibus*, C. *Quia nonnulli.*

Canon XIV. eumdem abuſum perſtringit his verbis: *Quia in tantùm jam quorumdam proceſſit ambitio, ut non duas, vel tres, ſed ſex aut plures Eccleſias perhibeantur habere, nec duabus debitam poſſint proviſionem impendere: per Fratres & Coëpiſcopos noſtros cariſſimos emendari præcipimus: & de multitudine Præbendarum Canonibus inimica, quæ diſſolutionis materiam & vagationis inducit, & certum continet periculum animarum: eorum, qui Eccleſiis dignè valeant deſervire, volumus Eccleſiaſticis Beneficiis indigentiam ſublevari.* Beneficiorum pluralitas multiplicem deformitatem habet. Primò quòd qui unius officium vix implere poteſt, plurium ſtipendia ſibi vendicet. Secundò, quòd Officium Sacrum propter quod Beneficium Eccleſiaſticum inſtitutum eſt, reſidentiam poſtulet Miniſtri Eccleſiaſtici. Reſidere autem in pluribus non poteſt. Tertiò, quòd juſtitiam diſtributivam lædat plurium Beneficiorum in unam perſonam coacervatio, ex quibus plurium Clericorum virtute & literis conſpicuorum poſſet inopia ſublevari. Quartò, quia fovet ambitionem & cupiditatem, diſſolutioniſque & vagationis occaſionem præbet. *Unde certum continet periculum animarum.* Canon iſte inſertus eſt Lib. III. Decretalium Tit. V. *De Præbendis & Dignitatibus*, C. *Quia in tantum.* Ibidem C. *Cùm teneamur*, Mandatum Sedis Apoſtolicæ de conferendo alicui Beneficio, non adimpleri permittit, ſi aliud Beneficium habeat, ex quo valeat commodè ſuſtentari: niſi fortè in Literis Apoſtolicis id expreſſum eſſet. *Si Mandatum noſtrum*, inquit, *pro alicujus proviſione receperis, qui aliud Beneficium habeat, de quo valeat commodè ſuſtentari: niſi fortè in Literis ipſis de hoc mentio habeatur, aut ſi non poteſt ei ſine ſcandalo provideri, æquanimiter ſuſtinemus; ſi pro eo Mandatum noſtrum non duxeris exequendum.* Ibidem C. *Ad hæc licèt*, ita decernit: *Illud eſt omni rationi contrarium, ut unus Clericus in una vel diverſis Eccleſiis, plures Dignitates, vel Perſonatus obtineat: cùm ſingula Officia in Eccleſiis aſſiduitatem exigant Perſonarum.* Idem docet C. *Cùm non ignores*, decernitque ut electus ad ſecundam Eccleſiam primam dimittat. Et ad Epiſcopum Januenſem ſcribens: *Cùm non ignores* (inquit) *quòd una Eccleſia unius debet eſſe Sacerdotis, mirabile gerimus & indignum, ſi uni perſonæ locum in pluribus Eccleſiis velis concedere, & in Epiſcopatu tuo inducere conſuetudinem Gallicanæ Eccleſiæ, quæ cùm unum ad plura recipiat Beneficia contra Sacrorum Canonum Inſtituta, non comprobatur à nobis, licèt non poſſit pro multitudine delinquentium emendari.* Refertur Lib. III. Collectionis II. Decretalium Tit. IV. *De Præbendis*, Cap. I.

Canonica Beneficiorum collatio à Laïcis fieri non poteſt ſine Eccleſiæ Auctoritate.

Canon XV. Prohibet præterea Clericis, ne Eccleſias à Laïcis ſine proprii Epiſcopi Auctoritate recipiant, ſub pœna excommunicationis, immò & exauctorationis. *Preſbyter autem* (inquit) *ſive Clericus, qui Eccleſiam per laïcos ſine proprii Epiſcopi Auctoritate, receperit tenendam, Communione privetur; & ſi perſtiterit, à Miniſterio Eccleſiaſtico & Ordine deponatur.* Eccleſiaſtica Beneficia abſque Canonica Inſtitutione legitimè poſſideri non poſſunt. Cùm ſpiritualia Miniſteria annexa habeant, ſpirituali tantùm auctoritate conferri poſſunt: ea maximè

maximè quibus animarum cura, & Sacramentorum adminiſtratio, vel prædicandi munus, conjuncta ſunt, ut Epiſcopatus, Abbatia, Decanus, vel Præpoſitura, Archidiaconatus, Pœnitentiarii vel Eccleſiaſtis Dignitas. Miſſio enimverò ad obeunda hujuſmodi Beneficiorum Miniſteria neceſſaria eſt, quæ non eſt à laïcis, ſed ab Eccleſia, & ab Eccleſiaſtica poteſtate, Chriſti nomine & auctoritate agente, qui dixit: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* Poſſunt tamen laïci Jus conferendi Beneficia conceſſione & Auctoritate Eccleſiæ obtinere. Sic Francorum Anglorúmque Reges Beneficia in Eccleſiis vacantibus Regaliorum Jure conferebant, ut probat Cap. *Ex diligenti*, Extra, *De Jure Patronatus*, in I. Collectione Antiqua Decretalium ab *Antonio Auguſtino* edita, quod eſt *Alexandri III.* Archiepiſcopis, & Epiſcopis per Angliam conſtitutis, ſcribebat idem Pontifex Cap. *Relatum eſt*, ibidem, contra Collationes à laïcis abſque Privilegio factas: *Relatum eſt auribus noſtris, quod nonnulli ambitione nimia tracti, occaſione laïca recognitionis & potentiæ ſæcularis, in ſæculari foro, non requiſita Epiſcopi audientia, Patronatus Eccleſiarum, & Beneficia Eccleſiaſtica ſibi præſumant in veſtris Parochiis vendicare. Quoniam igitur hujuſmodi perſonæ non intrant per oſtium, ſed aliunde conſcendunt; ac per hoc indigni ſunt Paſtoris nomine vel prærogativa gaudere, mandamus atque præcipimus, quatenus eos quos Patronatus Eccleſiarum, & Eccleſiaſtica Beneficia prædicto modo conſtat adeptos, ſi commoniti minimè reſignaverint, niſi præſcriptione, aut Epiſcopali conceſſione muniti fuerint, ſublato appellationis diffugio, ab Officio reddatis, & Beneficiis alienos; & ſi nec ſic deſtiterint, vincula Anathematis innodetis, & uſque ad dignam ſatisfactionem teneatis, & tenere faciatis adſtrictos.*

Eccleſiaſtica Juriſdictio.

Idem *Canon XIV.* Concilii Lateranenſis: Laïcos, qui Eccleſiaſticas perſonas, & ipſos etiam Epiſcopos ſuo Judicio ſtare compellunt, à Communione ſegregandos edicit. Laïcorum Magiſtatuum in Juriſdictionem Eccleſiaſticam excurſus Concilium Nemauſenſe anno MXCVI. Canone XIV. rapinam & ſacrilegium vocaverat: *Nec Clericos*, inquit, *nec Monachos ullus ad ſæculare cogat venire Judicium in Curiam ſuam; quoniam hoc rapina eſſet & ſacrilegium.* Concilium Remenſe ſub Eugenio III. anno MCXLVIII. ita ſanxerat: *Decernimus ut Laïci Eccleſiaſtica terminare negotia non præſumant; & Epiſcopi, Abbates, Archidiaconi, & alii Eccleſiarum Prælati, de Eccleſiaſticis negotiis, vel de aliis quæ ſpiritualia eſſe noſcuntur, aliquorum Laïcorum Judicio non diſponant: nec propter eorum prohibitionem Eccleſiaſticam dimittant Juſtitiam exercere.* Inter Conſuetudinum Regiarum Capita, *quæ S. Thomas Cantuarienſis* ardore tam ſancto, & invicta conſtantia impugnavit, unum illud erat: *Quod Clerici trahantur ad ſæcularia Judicia.* Alexander III. ad Upſalenſem Archiepiſcopum, & ejus Suffraganeos, contra hanc Laïcorum audaciam his verbis ſcribebat: *Accedit ad hæc, quòd Clerici, ſive ipſi adverſus Laïcos, ſive Laïci adverſus eos litigantes experiri voluerint, Laïcorum Judicia ſubire, & ſecundùm ipſorum Inſtituta, ſive Leges agere, vel defendere ſe coguntur. Nec ſolùm inferioris Ordinis Clerici talibus injuriis fatigantur, verùm etiam vos ipſi, ſi juſtitiæ rigorem zelo Dei ſuccenſi aliquando exercetis; vel ad igniti ferri examen, vel ad aliquod æquè prohibitum & execrabile Judicium provocamini: nulla Canonibus qui id prohibent, vel Pontificali Dignitati exhibita reverentia*, &c. Idem Pontifex ad *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum ſcribebat: *Et Reges Francorum ſanxerunt, ut hi quibus à Clericis injuria irrogatur, eos apud Eccleſiaſticos Judices debeant ſolummodo convenire. Idipſum præſertim ſuper his quorum injuria infra Sacros Ordines peragitur de conſuetudine Regni tui, uſque ad hæc tempora accepimus obſervatum.*

Epiſt. XIX. Appendicis I.

Decimarum reſtitutio Laïcis imperatur.

Poſtrema pars Canonis XIV. prohibet *Ne laïci Decimas cum animarum ſuarum periculo detinentes, in alios Laïcos poſſint aliquo modo transferre. Si* quis verò *receperit, & Eccleſiæ non tradiderit, Chriſtiana ſepultura privetur.* Inſerta eſt Lib. III. Decretalium Tit. XXX. *De Decimis*, Cap. *Prohibemus.* Infeodatas Decimas Canon iſte non ſpectat, quas nimirum laïci de Eccleſia bene meriti ante Concilium Lateranenſe, ejuſdem Eccleſiæ conceſſione in Feudum perpetuum poſſidendas acceperant. Quæcumque nunc poſſidentur à Laïcis, infeodatæ cenſentur ante Concilii Lateranenſis tempora. Credere enim par eſt ea tempeſtate reſtitutas fuiſſe, quæcumque alio titulo poſſidebantur, nec inanem fuiſſe Lateranenſis Concilii Oecumenici Sanctionem, Decreta *Gregorii VII.* in Concilio Romano V. Lateranenſis Concilii Oecumenici ſub *Innocentio II.* Cap. X. Remenſis ſub *Eugenio III.* Cap. VIII. & Turonenſis ſub ipſo *Alexandro III.* Canone III. confirmantem. Utrum verò Decimas infeodatas Laïci abſque Eccleſiæ conſenſu ad alios Laïcos tranſmittere poſſint, aut Monaſteriis, vel quibus voluerint, Eccleſiis donare, alia quæſtio eſt. Si Jus Canonicum conſulamus, id fieri abſque Eccleſiæ conſenſu non poteſt, ut conſtat ex *Innocentio III.* Can. *Cùm Apoſtolica*, Lib. III. Decretalium Tit. *De his quæ fiunt à Prælatis*; ubi ita reſcribit: *Nam & in Lateranenſi Concilio eſt inhibitum, ne qualibet religioſa perſona Eccleſias & Decimas de manibus laïcorum, ſine conſenſu Epiſcoporum recipiat. Per quod indirectè datur intelligi quod ſufficit conſenſus Epiſcopi, ut licitum Eccleſiæ ſit Decimas de manibus recipere Laïcorum. Hoc autem de illis Decimis intelligimus, quæ Laïcis in feudum perpetuò ſunt conceſſæ.* Idem colligitur ex Canone, *Ex parte*, Tit. *De Feudis.* At, ſi Gallicanam Juriſprudentiam attendamus, hujúſque Regni mores, non eſt neceſſarius novus Eccleſiæ conſenſus ut Laïci de Decimis Infeodatis, prout ſibi placuerit, diſponant: quia Eccleſiæ conniventiâ ab antiquo factum eſt ut Decretales mox laudatæ vim in Galliis nullam haberent; in quibus Decimæ infeodatæ omnibus omnium commerciorum legibus ſubjiciuntur, venditionibus, pignorationibus, donationibus, dotibus, tranſactionibus, compromiſſis: & ad forum civile omnino ſpectant.

Canon Lateranenſis Decimas infeodatas non ſpectat.

Canon XV. Concilii III. Lateranenſis prohibet Clericis ne bona per Eccleſias acquiſita tranſmittant ad hæredes, vel quovis alio modo de illis diſponant; quæ ad Eccleſiam pertinent, ſecundùm antiquos Canones. *Cùm*, inquit, *in officiis caritatis illis primò teneamur obnoxii, à quibus nos beneficium cognoſcimus accepiſſe: è contrario Eccleſiaſtici quidam Clerici, cùm ab Eccleſiis ſuis multa bona perceperint, bona per Eccleſias acquiſita in alios uſus præſumunt transferre. Hoc igitur quia & antiquis Canonibus conſtat inhibitum, nos etiam nihilominus inhibemus. Indemnitati itaque Eccleſiarum providere volentes, ſive inteſtati deceſſerint, ſive aliis conferre voluerint, penes Eccleſias eadem bona præcipimus remanere.* Inſertus eſt Lib. III. Decretalium Tit. XXI. *De Teſtamentis & ultimis voluntatibus*, Cap. *Cùm in Officiis.* Hanc diſciplinam confirmat *Alexander III.* ibidem Cap. *Ad hæc*, cujus hæc ſunt verba: *Præſentibus innoteſcat, quod Clerici de mobilibus, quæ per Eccleſiam ſunt adepti, jure teſtari non poſſunt.*

Bona per Eccleſias acquiſita Clerici tranſmittere non poſſunt ad hæredes.

Et Cap. *quia nos*, Epiſcopo cuidam ita reſpondet: *Licet Clerici de his quæ paterna ſucceſſionis, vel cognationis intuitu, aut de artificio ſunt adepti, ſeu dono conſanguineorum, aut amicorum, non habito reſpectu ad Eccleſiam, pervenerunt ad ipſos, liberè diſponere*

nere valeant : de his tamen quæ conſideratione Eccleſiæ perceperunt, nullum de Jure poſſunt facere teſtamentũ.

Ibidem, Cap. *Relatum eſt*, rogatus utrum Canon Lateranenſis Concilii, de quo agimus, de immobilibus tantùm, vel etiam de mobilibus intelligendus eſſet, reſpondet, *Quòd generaliter bona quælibet per Eccleſiam acquiſita, ei debent, juxta Lateranenſe Concilium, poſt acquirentis obitum remanere. . . . Licèt autem mobilia per Eccleſiam acquiſita, de jure in alios pro morientis arbitrio transferri non poſſint; conſuetudinis tamen eſt non improbanda, ut de his pauperibus & religioſis locis, & illis qui viventi ſervierant, ſive conſanguinei ſint, ſive alii, aliqua juxta ſervitii meritum conferantur. Cæterùm quæ ex hereditate, vel artificio, aut doctrinâ proveniunt, diſtribuantur pro arbitrio decedentis.*

Munus Officialis vendere nefas.

Idem Canon Lateranenſis prohibet, ne Decanos ad Juriſdictionem Epiſcopalem exercendam, ſub pretio ſtatuant, ſive ne hujuſmodi Eccleſiaſticos Magiſtratus vendant Epiſcopi: alioqui poteſtate hæc Officia conferendi privantor.

Canon XVI. ſtatuit, *Ut niſi à paucioribus & inferioribus aliquid rationabile fuerit oſtenſum, appellatione remota ſemper prævaleat, & ſuum conſequatur effectum, quod à majori & ſaniori parte Capituli fuerit definitum.* Inſertus eſt Lib. III. Decretalium, Tit. XI *De his quæ fiunt à majori parte Capituli*, Cap. *Cùm in cunctis*.

Quid agendum cùm Patroni plures in præſentatione ad Beneficium diſcordant?

Canon XVII. Medetur malo, quod ex Fundatorum ſeu Patronorum diſſenſione in Eccleſiam redundat, cùm ad plures præſentatio ſpectat, nec in ejuſdem Clerici nominationem conſpirant, ſed in plures partes dividuntur. Tunc enim illum Eccleſiæ præfici jubet Sacra Synodus, *qui majoribus juvatur meritis, & plurimorum eligitur & probatur aſſenſu. Si autem hoc ſine ſcandalo fieri nequiverit, ordinet Antiſtes Eccleſiam, ſicut meliùs ſecundùm Deum viderit ordinandam. Idipſum etiam faciat, ſi de Jure Patronatus quæſtio emerſit inter aliquos, & cui competat, infra quatuor menſes non fuerit definitum.* Relatus eſt in Lib. III. Decretalium Tit. XXXIX. *De Jure Patronatus*, Cap. *Quoniam in quibuſdam*.

Præbenda Theologalis inſtitutio.

Canon XVIII. Statuit ut in ſingulis Eccleſiis Cathedralibus, Magiſtro, qui Clericos ejuſdem Eccleſiæ, & Scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod Beneficium aſſignetur, quo docentis neceſſitas ſublevetur, & diſcentibus via pateat ad doctrinam. Idem quoque in aliis Eccleſiis ac Monaſteriis reſtitui jubet, in quibus aliquid olim ad hoc deputatum eſt. Porro pro docendi licentia pretium exigi vetat: aut à docendi munere peritos, qui docere voluerint, repelli; ſub pœna privationis Beneficii.

Eccleſiarum immunitas.

Canon XIX. Publicos Magiſtratus & Conſules Civitatum perſtringit, qui Eccleſiis onera imponunt, & Juriſdictionem Eccleſiaſticam imminuunt, Id ne deinceps aggrediantur, ſub pœna excommunicationis prohibet. Niſi *Epiſcopus & Clerus tantam neceſſitatem vel utilitatem aſpexerint, ut abſque ulla coactione, ad relevandas communes neceſſitates, ubi Laïcorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda.* Inſertus eſt Lib. III. Decretalium Tit. XLIX. *De Immunitate Eccleſiarum*, Can. *Non minus*.

Canon XX. Torneamenta, ſeu nundinas illas vel ferias ad quas Milites ex condicto venire ſolebant, & ad oſtentationem virium congredi, prohibet: atque eos qui in hujuſmodi congreſſibus mortui fuerint, Eccleſiaſtica ſepultura privandos edicit: Quamvis Pœnitentia poſcentibus non negetur: Quod jam in Concilio Lateranenſi II. ſub *Innocentio II.* & ab *Eugenio III.* fuerat conſtitutum. Inſertus eſt Lib. V. Decretalium Tit. XIII. *De Torneamentis*, Cap. *Felicis*.

Canones XXI. & XXII. *Treugam & Pacem*, religiosè ſervari jubent: vetántque ne quiſquam novas Pedagiorum exactiones, ſine Regum & Principum Auctoritate, & conſenſu ſtatuere, aut de novo ſtatutas tenere, aut veteres augere præſumant, ſub pœna excommunicationis. Relati ſunt hi Canones in Lib. I. Decretalium Tit. XXXIV. *De Treuga & Pace*, C. *Treugas* & C. *Innovamus*.

Canon XXIII. Leproſis ſimul degentibus Eccleſiam & Cœmeterium, propriúmque Presbyterum concedit, atque Immunitatem à Decimis ſolvendis.

Canon XXIV. Excommunicationem decernit in Chriſtianos, qui Saracenis arma & alia ad Chriſtianos impugnandos neceſſaria ſubminiſtrant, aut in eorum navibus rectores fiunt. Eandem pœnam ſtatuit in eos, qui piraticam in Chriſtianos exercent, aut naufragorum bona invadunt.

Uſura damnatio & Uſurariorum pœna.

Canon XXV. Statuit ut *Uſurarii manifeſti nec ad Communionem admittantur altaris, nec Chriſtianam, ſi in hoc peccato deceſſerint, accipiant ſepulturam.* Qui autem Sacerdos eorum Oblationem acceperit, aut eos Chriſtianæ ſepulturæ tradiderit: & *ea quæ acceperit, reddere compellatur; &* donec ad arbitrium Epiſcopi ſui fecerit ſatis, *ab officii ſui maneat executione ſuſpenſus.* Canon iſte relatus eſt in lib. V. Decretalium Tit. XIX. *De Uſuris*, Cap. *Quia in omnibus*. Ibi & ſequenti Canone *Super eo*, Pontifex crimen uſurarum *utriuſque Teſtamenti pagina* damnatum docet; neque ſuper hoc diſpenſationem aliquam fieri poſſe: *Quia cùm Scriptura Sacra prohibeat pro alterius vita mentiri: multò magis prohibendus eſt quis, ne etiam pro redimenda vita captivi, uſurarum crimine involvatur.*

Uſurarum reſtitutio.

Idem Pontifex Cap. *Cùm tu*, ibidem, manifeſtos uſurarios ad Communionem recipiendos non eſſe ſtatuit, donec uſuras non ſolum poſt, ſed etiam ante Lateranenſis Concilii Decretum acceptas reſtituerint iis à quibus receperunt, vel eorum heredibus; vel, ſi nulli ſuperſtites ſint heredes, in pauperes erogaverint. *Sive ante*, inquit, *ſive poſt Interdictum noſtrum, uſuras extorſerint, cogendi ſunt per pœnam, quam ſtatuimus in Concilio, eas his, à quibus extorſerunt: vel eorum heredibus reſtituere: vel his non ſuperſtitibus, pauperibus erogare dummodo in facultatibus habeant, unde ipſis poſſint eas reſtituere: cùm juxta verbum B. Auguſtini: Non remittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. Illi autem, qui non habent in facultatibus, unde uſuras valeant reſtituere, non debent illa pœna multari: Cùm eos nota paupertatis evidenter excuſet. Poſſeſſiones verò quæ de uſuris comparatæ ſunt, debent vendi, & ipſarum pretia his, à quibus uſuræ ſunt extortæ, reſtitui: ut ſic non ſolùm à pœna, ſed etiam à peccato poſſint (quod per uſurarum extorſionem incurrerant) liberari.*

Idem Cap. *Tua nos*, reſpondet, uſurariorum heredes ad uſurarum reſtitutionem eſſe compellendos. *Filii*, inquit, *ad reſtituendas uſuras, ea ſunt diſtrictione cogendi, quâ parentes ſui, ſi viverent, cogerentur. Idipſum etiam contra heredes extraneos credimus exercendum.*

Canon XXVI. Concilii Lateranenſis, excommunicationem in Chriſtianos decernit, qui Judæis ſervierint. Teſtimonium Chriſtianorum adversùs Judæos, in omnibus cauſis recipi jubet. Converſos ad fidem, à ſuis poſſeſſionibus excludi vetat.

Canon XXVII. Hæreticos Albigenſes, & eorum defenſores anathemate damnat, & ſacram expeditionem ad eos coërcendos indicit. His Canonibus Chriſtianam Diſciplinam ſanxit Sacra Synodus Oecumenica Lateranenſis III.

SCHOLION I.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 127. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Regi Galliæ Auctoritate Eccleſiâ competit jus conferendi Beneficia, quod Regalia dicitur.*

R. Jus conferendi Beneficia obtinere poſſe Laïcos conceſſione & Auctoritate Eccleſiæ obſervavi. *Sic* (inquam) *Francorum Anglorumque Reges Beneficia in Eccleſiis vacantibus Regaliorum jure conferebant, ut probat Cap.* Ex diligenti, Extr. De Jure Patronatûs, *in Collectione 1. Decretalium, ab Antonio Auguſtino edita, quod eſt Alexandri III.* Eccleſiam jus conferendi Beneficia Principibus indulſiſſe, ſive Jus Patronatûs, ſive Regaliæ, innumera Monumenta probant, necnon Gallicanæ Eccleſiæ Mores, & uſus, quos Romana Eccleſia approbat. De Jure ipſo non de amplitudine & extenſione Juris iſtius, eo loci loquor.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 130. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Decimæ infeodatæ in Galliis ad forum civile omninò ſpectant, quia Eccleſiæ conniventiâ factum eſt, ut Decretales in Galliâ vim non habeant.*

R. Gallicanam Juriſprudentiam, Regnique mores ignorant, qui id reprehendunt. Eccleſiæ conniventiâ factum eſſe, ut Decretales quædam Innocentii III. ſcilicet Cap. *Cùm Apoſtolica*, Extr. *De his quæ fiunt à Prælatis*, & Cap. *Ex parte*, Extr. *De Feudis*, quibus vetitum eſt ne Laici de Decimis infeodatis, prout ſibi placuerit diſponant, vim non habere in Galliis, ubi contrarius viget uſus, intelligentibus Romanis Pontificibus, nec improbantibus certiſſimum eſt. Quæſtiones ſunt facti. Cæterùm falsò mihi imputant RR. Cenſores quòd Decretales in Galliis vim non habere dixerim (quæ propoſitio indefinita eſt, & falſa) cùm de quibuſdam tantùm Decretalibus mox citatis dixerim. Judicium de Decimis infeodatis ad ſæculares Judices in Galliis pertinere, ſive de petitione, ſive de poſſeſſione agatur, Galli omnes Juriſconſulti teſtantur. Legi poteſt ea de re *Fevretus*, Lib. VI. *De Abuſu*, Cap. 11. & Senatuſconſulta relata à *Papone* Lib. 1. Tit. V. à *Charonda* Lib. 2. Reſponſionum, Cap. LIII. à *Loüeto* litera C. & ejus Commentatore Num. 48. & litera D. Num. 8. & 29. & litera G. Num. 6. Sed & in Hiſpania, Reges Catholicos & eorum Officiales eſſe in poſſeſſione, & ſolitos eſſe judicare cauſas hujuſmodi decimarum, quia conſiderantur tanquam aliquid merè temporale & profanum, hoc ipſo quod à Laicis jure dominii poſſideri poſſunt, teſtantur *Covarruvias Variarum Quæſtionum*, Cap. XXXV. *Oldradus* Conſilio XCIII. *Joannes Guttierez*, *Practicarum Quæſtionum* Lib. 1. Quæſt. XIV. *Alvarus Velaſcus*, *De jure Emphyteutico* Quæſt. 1. *Caſtillo* ad Legem VI. Tauri; *Petrus Bellugæ* in Speculo Principum, Rub. XIII. §. *Tractemus*; Camillus Borellus Notis in *Bellugam*, & in Tractatu *De Præſtantiâ Regis Catholici*. Eumque uſum Hiſpani Juriſconſulti confirmant Conſtitutione *Philippi II.* datâ Madriti anno 1587.

DISSERTATIO X.

De Cauſa S. THOMÆ CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI & Martyris.

ARTICULUS I.

De Cauſis quæ Sanctum Archipræſulem cum Rege Angliæ HENRICO II. commiſerunt. Unam ex illis cauſis fuiſſe JUS REGALIÆ, quod S. THOMAS CANTUARIENSIS ad exilium & Martyrium uſque impugnaverit, figmentum eſt.

THomas, Cantuarienſis primùm Eccleſiæ Archidiaconus à *Theobaldo* Epiſcopo creatus, illius deinde conſilio Regni Cancellarius ab *Henrico II.* factus eſt, eique Principis ejus filii Inſtitutio commiſſa. Quo in munere non minùs Eccleſiæ quàm Regni utilitates promovit, conſiliis ſuis Regem, quantùm poterat, ab Eccleſiæ Juribus invadendis ac violanda libertate deterrens. Poſt obitum *Theobaldi*, agente Rege Cantuarienſis Archiepiſcopus electus eſt anno MCLXII. Regis voluntati parere primùm recuſavit, ei ſe *adverſarium* fore prænuntians, propter *Eccleſiaſticam libertatem.* Sed *Henrici* Piſani Cardinalis & Sedis Apoſtolicæ in Anglia Legati perſuaſione, Dei voluntati, qui eum ad tuendam Eccleſiæ libertatem ad Primam Anglicanæ Eccleſiæ Sedem vocabat, tandem conſenſit: atque ab *Henrico* Principe Regis filio, paternæ voluntatis interprete, ab omni rationum de munere priſtino reddendarum onere abſolutus, Dominica poſt Pentecoſtem conſecratus eſt, Pallioque ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo inſignitus. Iſta conſtant ex Actis *S. Thomæ Cantuarienſis*, ab Auctoribus quatuor ipſi familiaribus conſcriptis; ſcilicet *Heriberto* Clerico, *Vuillelmo* Cantuarienſi Monacho, *Joanne Sareſberienſi*, & *Alano* Monacho; quæ deinceps nomine Hiſtoriæ Quadripartitæ laudabimus. Edita ſunt cum ejuſdem ſancti *Thomæ* Epiſtolis à viro doctiſſimo *Chriſtiano Lupo.*

Qui Chriſtianè & caſtè in Aula vixerat, Pontifex factus, vitam ad omnem ſanctitatis normam inſtituit: útque faciliùs pauperum egeſtatem ſublevaret, Cantuarienſis Eccleſiæ bona è Nobilium, qui ea invaſerant, manibus, Epiſcopali magnanimitate eripuit. Ea res multorum odia adversùs Archipræſulem Sanctiſſimum concitavit: quibus prævaluit ejus apud Regem gratia & Auctoritas. Sed caritatis & pacis inimicus non multò poſt ſemina diſcordiæ ſparſit Regnum inter & Sacerdotium.

Plurimas inter cauſas, quæ S. Thomam cum *Henrico* Rege commiſerunt, prima hæc fuit, quòd ſe Cancellarii munere abdicaverit. Rex enim eum Cantuarienſem Archiepiſcopum creari curaverat ea intentione, ut utramque ſimul Dignitatem ſervaret, ejúſque Miniſterium Regno eſſet utilius, dum Eccleſiaſtica, & Politica Poteſtas in eodem conjunctæ, omnium Ordinum homines in officio continerent, & ad Regis honorem & commoda promovenda conſpirarent. At Sanctus Archipræſul ſibi integrum non eſſe exiſtimavit, ſæcularem gerere Magiſtratum, qui Aulicis rebus ipſum immergeret, ac animum ejus Regem inter & Eccleſiam divideret: paruitque Apoſtolico

Digitized by Google

II Ad Timoth. 2.

Oraculo dicenti : *Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus.* (id conſtat ex Hiſtoria Quadripartita *S. Thomæ* Cap. XVII. Libri I.)

Altera cauſa quæ Sanctum Archipræſulem inviſum Regi fecit, ab iiſdem Quadripartitæ Hiſtoriæ Scriptoribus hæc memoratur, quòd injuſtam tributi prohibuerit exactionem.

Tertia, quòd pravam conſuetudinem, quâ Rex Epiſcoporum electiones differri curabat, ut *vacantium Eccleſiarum fructibus* in Fiſcum redactis diutius frueretur, vehementer improbaverit, Regémque urſerit, ut vacantibus à longo tempore Eccleſiis Epiſcopos ordinari ſineret. Qua de re, præter Hiſtoriam Quadripartitam, ita canit *Vvillelmus Brito* lib. VIII. *Philippidos.*

Tom. V. Duchesne pag. 87.

Nam Rex Anglorum Jus uſurpaverat illud
Uſque modò, ut ſolus Paſtores ipſe crearet.
Nam quoties Paſtore carens Prælatica Sedes
Civili letho naturalive vacaſſet,
Protinus Eccleſiæ bona cuncta vacantis ab ipſo
Uſurpata, ſuos convertebantur in uſus.
Si quæ Dei Sponſam viduans, quantùm ipſe volebat,
Cogebat placito ſibi demum nubere Sponſo.
Iſtaque cauſa fuit aliis ſpecialior, ob quam
Enſe trucidavit Thomam trux ille Beatum,
Qui tam perverſos Ritus abolere volebat.

Hiſtoria Quadripartita, ſeu Vita *S. Thomæ*, cap. XV. libri I. ubi de Conſecratione Vvigornienſis & Herefordenſis Epiſcoporum agit, ea de re hæc habet : *Has duas Sedes vacantes cùm Rex aliquandiu tenuiſſet, à novo Metropolitano ſuo ſæpius eſt conventus, nunc rogatus, nunc monitus, interdum & acriter, ſed amicè correptus, quòd in Sedibus vacantibus Clero de ſubſtituendis Paſtoribus non conſentiret. Mos enim profanus in plurimis jam Regnis inolevit, quòd Epiſcopatus vacantes & Monaſteria Reges pro voto per annos teneant, & quaſi Chriſto proſcripto, applicantur fiſco dos viduæ & Crucifixi patrimonium, calamitoſorum refrigeria, & egenorum ſubſidia. Hæc Archipræſul recolens, & attendens ſui eſſe officii talia non ſuſtinere, Regem, quem ſuper hominem diligebat, nunc rogabat, nunc monebat, ut Sedes diu vacantes ordinari permitteret, in temporalibus, & ſpiritualibus, quæ inde conſtabant mala, non tacens.*

Chriſtianus Lupus refellitur.

Ex his verbis vir religioſus & eruditus *P. Chriſtianus Lupus*, cujus piis manibus bene precor; ſeu quiſquis ille eſt, qui copioſiſſimum Indicem rerum in Vita & Epiſtolis *S. Thomæ Cantuarienſis* contentarum, qui Notarum ſuppleret vices, artificiosè adornavit; ut *Regalia* Jus, quo Reges Chriſtianiſſimi fruuntur, & nomen ipſum in invidiam vocaret; *Regalium* controverſiæ, quæ inter *Henricum II.* Angliæ Regem, & *S. Thomam Cantuarienſem* interceſſit, caput fuiſſe præcipuum obſervavit : huic reſtitiſſe *S. Thomam*, hanc damnaſſe *Alexandrum III.* hanc fuiſſe unam ex Conſuetudini» bus propter quas exulavit, & glorioſo mar» tyrio affectus eſt *S. Thomas*, Capitulo XII. » Clarendunenſi expreſſam : *Cùm vacaverit Archiepiſcopatus, vel Epiſcopatus, vel Abbatia, vel Prioratus de Dominio Regis, debet eſſe in manu ejus, & inde percipit omnes reditus & exitus ſicut Do» minicos.* Regaliam, pro ea parte qua Jus eſt » conferendi Beneficia, quibus non eſt annexa » cura animarum, fuiſſe ſimiliter prætenſionem » Regis Angliæ damnatam. Scilicet Beneficia con» tuliſſe laïcos in Anglia paſſim, & inveſtiviſſe » Clericos ſua auctoritate. Tam dantem, quàm » accipientem, excommunicaſſe *S. Thomam.* Pro» nuntiaſſe *Alexandrum III.* utrumque eſſe anathe» matizatum juxta Patrum Inſtituta. Similes col» lationes auctoritate *Sancti Petri* caſſaſſe & ir» ritaſſe, mandaſſe ſub excommunicatione, ut & » fructus reſtituerentur, & Beneficia. Indicat Epi» ſtolam *Alexandri III.* pag. 665. id eſt, inter Epiſtolas *S. Thomæ* à ſe editas XXX. libri IV. cujus hæc ſunt verba : *Ad audientiam noſtram pervenit, quod poſt inſtantem turbationem, quæ inter cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Henricum Illuſtrem Regem Anglorum, & venerabilem Fratrem noſtrum Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum, exigentibus peccatis emerſit, quædam prava conſuetudo in illis partibus inolevit, ſcilicet quòd Laïci Eccleſias & Eccleſiaſtica Beneficia ſoleant paſſim in Regno Anglorum conferre, & auctoritate ſua Clericos inveſtire. Unde quoniam id Sanctorum Patrum Inſtitutionibus adeo cognoſcitur contraire, ut danti & accipienti de manu Laïca ſit Anathema : & hoc in Eccleſiaſticæ libertatis perniciem non eſt dubium graviter redundare : Nos univerſas donationes à Laïcis de Eccleſiis quibuſlibet, hoc turbationis tempore, quibuſcumque factas, auctoritate B. Petri ac noſtra omnino caſſamus, & irritas eſſe decernimus. Quapropter univerſitati veſtræ per Apoſtolica Scripta mandamus, & in virtute obedientiæ injungimus, quatenus univerſos illos, qui Eccleſias, Præbendas, vel alia Eccleſiaſtica Beneficia, ubicumque per Angliam, de manu Laïca, & maximè hujus turbationis tempore ſuſceperunt, diligentiùs moneatis & inſtantiùs exhortari curetis, quòd Eccleſias ipſas, Præbendas, vel Beneficia, cum fructibus inde perceptis, in manus veſtras, omni contradictione & appellatione ceſſante, reſignent; & eis ad quorum reſignationem Jure Eccleſiaſtico ſpectat, diſponendas relinquant. Quòd ſi ad commonitionem noſtram, infra quadraginta dies poſt harum ſuſceptionem, non fecerint, vos eos auctoritate noſtra.... Excommunicationis Sententia feriatis. ..... Si autem in his exequendis negligentes fueritis aut remiſſi, Nos omnes illos, qui Eccleſias, vel cætera Beneficia Eccleſiaſtica, præter aſſenſum Epiſcoporum, ad quos eorum donatio ſpectat, de manu Laïcorum ſuſcepiſſe noſcuntur, niſi Præceptis noſtris, infra terminum præſcriptum, paruerint, Excommunicationis Sententiæ decernimus ſubjacere.*

Verùm falſiſſimæ ſunt obſervationes illæ. Quod enim ſpectat vacantium Epiſcopatuum reditus à Rege occupatos, id unum reprehendit *S. Thomas Cantuarienſis*, quòd Eccleſiarum vacationem Rex protraheret ex induſtria, ut diutiùs reditibus frueretur, nec Sedes diu vacantes ordinari permitteret : cùm tamen ex diuturniori vacatione damna graviſſima cùm in ſpiritualibus tum in temporalibus Eccleſiæ paterentur. Hic erat mos profanus, quem *Heribertus* in Vita *S. Thomæ* ſugillat. Sed Regem Angliæ non reprehendit *S. Thomas*, quòd fructus vacantium Eccleſiarum perciperet. Ipſe enim, dum Regni Cancellarius eſſet, Regis nomine fructus hujuſmodi perceperat : ob idque faceſſitum ipſi negotium eſt in Conventu Northamtonenſi, ut Hiſtoria Quadripartita, ſeu Vita ipſius lib. I. cap. XXVII. teſtatur. *Propoſitum eſt*, inquit, *ex parte Regis adverſus Archiepiſcopum, quòd cùm haberet vacantes Epiſcopatus & Abbatias, multos reditus Domini Regis per annos plurimos in manu ſua nullam ſibi ſuper his reddidit rationem, quàm nunc ſibi Rex requirebat exhiberi.* Porro Sanctum Archipræſulem nullo propterea vexatum ſcrupulo fuiſſe legimus. Abuſum itaque, non uſum *S. Thomas* reprehendit; ut confirmat ejus Epiſtola XXIX. Libri III. *Quis unquam*, inquit, *Romano Pontifice ſciente & vidente, tantâ licentiâ abuſus eſt Eccleſiarum bonis, quantâ nunc abutitur Rex Anglorum? Ecce jam quinquennio poſſedit Epiſcopatum noſtrum, & omnium noſtrorum bona. Item Lincolnienſem, Bathonienſem, Herfordenſem, Elienſem Epiſcopatus redegit in uſus proprios.*

froprior. Landavenſis Eccleſia poſſeſſiones ferè om- A *nes diſtribuit Militibus ſuis. Bangorenſem, quæ jam ferè decennio Epiſcopatum non habet, non patitur ordinari. Quid de Abbatiis dicetur, quas detinet? Nam illarum numerus incertus eſt. Et hoc ſe licenter facere gloriatur Jure Conſuetudinum*, &c.

Quod ſpectat Conſuetudinum Clarendunæ promulgatarum Capitulum XII. id ab *Alexandro III.* damnatum non fuit, quâ parte fructus Eccleſiarum vacantium Regi adjudicabat: ſed quia vendicabat ipſi *ſicut Dominicos*: cùm æquitas ac pietas ſuaderent, ut reditus illi, quos patrimonia pauperum, oblationes fidelium, pretia peccatorum, B Patres appellant & Concilia, in profanos uſus non cederent, nec in proprias utilitates à Rege converterentur, ſicut alii reditus Regales, ſed pios in uſus erogarentur. Qua in re maximè Regum Chriſtianiſſimorum pietas ſemper emicuit.

Præterea, Capitulum illud XII. electionem in Capella Regis, aſſenſu ipſius, & conſilio perſonarum Regni, quas ad hoc vocaret, fieri jubebat: adeòque ſacrarum electionum perimebat libertatem, dum nullus poterat eligi niſi quem Rex deſignaſſet. Hanc ob cauſam ipſum reprehendit *Alexander III.* Epiſtola inter editas à *P. Lupo* XI. Libri III: *Nec velis*, inquit, *eis, qui electionem facturi, perſonam de qua electionem facere debeant*, C *nominare. Hoc enim eſſet non eos, ſed te ipſum potius electionem eorum miniſterio celebrare, & in electione ipſa libertatem omninò illis eligendi ſubtrahere.* Ea Conſuetudo Capitulo XII. Clarendunenſi confirmata, ab *Alexandro III.* damnata eſt.

Tertio, non ſolùm *Fidelitatem*, ſed *Homagium* Regi ab electo faciendum, ſicut Ligio Domino ſuo ſanciebat. Quod ab *Alexandro III.* damnatum non fuit: cùm id *S. Anſelmus* & *Paſchalis II.* Pontifex Maximus *Henrico I.* Angliæ Regi permiſiſſent, ut in Diſſertatione de Inveſtituris oſtendi.

D Nec etiam *Regalia*, quatenus Beneficiorum in Eccleſia Epiſcopo deſtituta vacantium, quæ conferre jure ſuo Epiſcopus debuiſſet, collationem à Regibus factam complectuntur, damnavit *Alexander III.* Epiſtolâ ſuperiùs laudatâ, ut *P. Lupo*, ſive Indicis Authori perperam viſum eſt: Sed collationes à quibuſvis Laïcis Dominis, Regis ſubditis, fervente diſſidio uſurpatas, etiam Eccleſiarum, id eſt, Beneficiorum curam animarum annexam habentium. Certè tantùm abeſt ut *Jus Regaliæ* damnaverit *Alexander III.* ut illud etiam approbaverit. Id ex ipſius Reſcripto ad Decanum, E Præcentorem, & Capitulum Vellenſe, meridiana luce clariùs probatur, quod antiquæ Collectioni primæ Decretalium ab *Antonio Auguſtino* editæ, Lib. III. Titulo *De Jure Patronatus, & Eccleſiis à Laïcis conceſſis*, Cap. *Ex diligenti* inſertum eſt. *Epiſcopo*, inquit, *de medio ſublato, & reditibus Epiſcopatûs ad fiſcum devolutis, cùm quadam Prabenda in jam dicta Eccleſia vacaret, cariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus Illuſtris Rex Anglorum, eam Thomæ Clerico ſuo contulit: cui etiam aliam poſtmodum in eamdem Eccleſia vacantem, cum Archidiaconatu, ad quem dicitur pertinere, conceſſit: quas inſimul non debet habere; cùm nulli ſit licitum* F *in eadem Eccleſia duas Prabendas obtinere.* Sanè Pontifex Collationem Præbendæ, immò & Archidiaconatus, à Rege Angliæ *Henrico II.* jure factam non negat, non mittit in irritum: quia facta erat, Sede vacante, & reditibus Epiſcopatus ad fiſcum devolutis (*Nam Collatio Beneficiorum computatur in fructu*: ut Juriſperiti, Axiomatis inſtar ſtatuunt, ſecundùm Gloſſam in Cap. *Generali Conſtitutione, De electione & electi poteſtate*, in VI. hac parte reciſam in editione Romana; immò præeunte *Alexandro III.* Juris peritiſſimo Pontifice) unam improbat damnàtque Beneficiorum pluralitatem. Perceptionem itaque fructuum & Beneficiorum Collationem à Regibus factam, vacante Sede, Regaliæ Jure, tantùm abeſt ut *Alexander III.* damnaverit, ut etiam Jus illud approbaverit.

Quanquam Beneficiorum curam animarum annexam habentium Collationem Rex Anglorum *Henricus II.* etiam uſurparet, Abbatiarum ſcilicet, Prioratuum, &c. invitis Epiſcopis, Eccleſia repugnante. Sic Monachis Primatialis Eccleſiæ Cantuarienſis, exulante *S. Thoma*, Priorem dedit. Qua de re *Joannes Sareſberienſis* Epiſtola XXXV. inter Epiſtolas *S. Thomæ* Lib. II. ita expoſtulat: *Priore mortuo, miſiſtis ad Regem, de Archiepiſcopo nec mentio facta eſt inter vos. Prudenter utique, ut abſolveret defuncti Fratris animam Rex, ad quem Jura Sacerdotii credunt, qui deſipiunt, pertinere. Alioquin ratio non occurrit, quare curam animarum ſuſcipiat aliquis de manu ejus, nedum veſtrarum, qui merito ſcientiæ, religionis, & dignitatis, eſtis in capite Regni, Prima Sede Britanniarum à Domino conſtituti.* Hunc abuſum, non legitimum *Regaliæ* uſum damnavit *Alexander III.*

Jus idem conferendi Beneficia Regaliæ Jure exercuit *Richardus* Angliæ Rex *Henrici II.* filius, non improbante Eccleſia. Id conſtat ex illius Mandato, quo Clericos, qui Dignitatem & Præbendas in Eccleſia Eboracenſi, vacante Sede, abſque præcepto & conceſſione *Henrici II.* Regis parentis ſui obtinuerant, Beneficiis illis exturbari, & fructus reſtituere jubet. Sacræ Juſſionis verba exhibeo. *Richardus Dei gratiâ Rex Angliæ, Dux Normanniæ, & Aquitaniæ, & Comes Andegaviæ: Vvillelmo de S. Maria Eccleſiæ, & Hugoni Bardulpho, ſalutem. Sciatis quòd didicimus, quod in morte Patris noſtri, ſine præcepto ſuo & conſcientia, habuerunt Literas de Sigilio ſuo* Gaufredus de Muſcamp, *de habendo Archidiaconatu* De Sliveland; *&* Vvillelmus de Stigandebi, *& Magiſter* Herardus, de *Prabendis habendis in Eccleſia Eboracenſi, quæ tunc vacabat, & erat in manu noſtra. Et ideo præcipimus, quod præfatos ab Archidiaconatu & Prabendis dictis ſine mora diſſaiſietis, repetentes quicquid exinde perceperunt poſtquam illos reditus ita fraudulenter & per ſurreptionem ſunt adepti.* Refert *Rogerius Hovedenus* poſteriori parte Annalium, ad annum MCXCIV. pag. 748.

Vvillelmus Neuburgenſis Lib. V. *De Rebus Anglicis*, Cap. X. *Hugonis* Dunelmenſis Epiſcopi obitum commemorans, ſcribit: *Illo autem mortuo, & Epiſcopatu illico per Miniſtros Regios in Fiſcum redacto, iidem omnia ſecreta ejus ſcrutantes, quicquid repertum eſt Regiis applicuere commodis.* Henricus II. Conſuetudines Regni ſui tempore in detrimentum Eccleſiaſticæ libertatis introductas coram Legatis Apoſtolicis ejuraverat ac penitus dimiſerat Abrincis * anno MCLXXXII. ut *Alexandri III.* Mandatis pareret, ac Abſolutionem impetraret. Nec eas *Richardus* ejus filius reſtituit. Rex tamen uterque Regaliæ Jus exercuit in Eccleſiis vacantibus, tam redituum perceptione, quàm Beneficiorum Collatione, ut Hiſtoriæ monumenta probant. Figmentum ergo eſt quòd Jus illud à *S. Thoma Cantuarienſi* impugnatum, ab *Alexandro III.* damnatum fuerit; aut quòd fuerit una ex Conſuetudinibus contra Eccleſiæ libertatem Clarendunæ promulgatis, & Eccleſiæ Judicio proſcriptis.

* *Avranches.*

Eadem *Regaliâ*, cùm jure Cuſtodiæ & Advocationis ſeu tuitionis bonorum Eccleſiaſticorum, tum in Jure Feudorum fundatâ (his enim duobus velut inconcuſſis cardinibus nititur) Chriſtianiſſi-

mi Reges XI. & XII. Sæculo, Eccleſiâ probante, fruebantur. *Ludovicus VI. Craſſus* vulgò nuncupatus, Jus illud exercebat in Turonenſi Eccleſia. Illius poſſeſſionem fruſtra turbare conatus eſt *Hildebertus* Archiepiſcopus: cujus ea de re ad amicum Epiſcopum Epiſtola Tomo XIII. *Spicilegii Dacheriani* edita pag. 265. ſic habet: *Cum ex Præcepto Romani Pontificis de Epiſcopatu ad Turonicam Metropolim tranſiiſſem, Archidiaconatum in ea atque Decaniam perſonis vacantes inveni. Deinde peracto fere in eadem Metropoli anno, Regis Literas accepi, continentes Regem præſcriptas dediſſe Dignitates, atque mihi præcipere quòd perſonas, quibus eas ipſe dederat, in Sedibus earum Dignitatum mittere non differrem. Quo audito, nolui in cauſa Dei contra Dominum parere Poteſtati. . . . Attendens tamen oportere conveniri Regem, atque ut ab ejuſmodi temperaret, admoneri, ad eum profectus ſum. Ceterùm inexorabilem inveni Chriſtum Domini. . . Denique nec bonam ſpem mecum ab eo reportans, agendi cum eo diem ſuſcepi, affui ſtatuto die & loco in audientia eorum qui convenerant, paratus reſpondere objectis, & Canonicum ſubire Judicium. Dehinc auditâ utriuſque partis cauſâ, cùm ego adhuc debitum exſpectarem Judicium; Rex mihi per ſeipſum prohibuit, ne quidquam de prædictarum reditibus Dignitatum aut præſumerem, aut ordinarem. Fruſtra preces attuli, fruſtra protuli plurima, quibus in manifeſtis etiam injuriis iratam decerct miteſcere Poteſtatem. Arguar mendacii, niſi venerabilis Andegavorum Epiſcopus, necnon plures cum eo Sacerdotes, mihi teſtimonium perhibuerint quòd paratus fuerim juſtitiam exequi, quod eorum ſubdidi Judicio qui de me non habebant judicare. Denique ſic regreſſum à Rege ſecutus eſt nuncius; qui diceret dixiſſe Regem, Ne fructus poſſeſſionum Turonenſis Eccleſiæ, quas Regis poteſtas attingit, ad præfatam deferretur Eccleſiam, ſed Fiſco deinceps adſcriptus, Regiis uſibus deſerviret: quod ita factum eſt. Terra quoque ipſius mihi ita ſuſpecta eſt, ut eam ingredi non audeam. Nec tamen hæc loquor tamquam vobis clamorem ſuper Chriſto Domini deponens, tanquam poſtulans Eccleſiaſticæ rigorem diſciplinæ; ſubvenire Eccleſiæ & mihi per veſtrum deprecor interventum, & Regi ex caritate ſuggeri, ne ſagittas ſuas in ſene compleat Sacerdote*, &c. Sanè potiorem fuiſſe quoad Jus conferendi Præbendas & Dignitates, quæ Eccleſiâ Turonenſi Epiſcopo deſtitutâ vacaverant, Regis quàm *Hildeberti* cauſam ex eo conſtat, quòd Epiſcoporum & Abbatum nemo *Hildeberti* cauſam ſuſceperit, aut pro eo apud Regem intercesſerit, ne quidem *S. Bernardus*, ipſi amiciſſimus; qui tamen Senonenſis Archipræſulis & Pariſienſis Epiſcopi, quos idem Rex alias ob cauſas [illegible]avit, patrocinium cum aliis Prælatis Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ac libertatis ſtudioſiſſimis, haud ſegniter ſuſcepit. Conquerentem de Præſulum etiam amiciſſimorum ſilentio *Hildebertum* Epiſtola xxxv. audiamus: *Sileat amici, ſilent Sacerdotes Jeſu Chriſti, denique ſilent & illi, quorum ſuffragio credidi Regem mecum in gratiam rediturum. Credidi quidem, ſed ſuper dolorem vulnerum meorum Rex, & illis ſilentibus adjecit. Eorum erat, ſi res ita poſtulaſſet, opponere ſe murum pro domo Iſraël. Verùm apud Sereniſſimum Regem opus eſt exhortatione potiùs quàm increpatione, conſilio quàm præcepto, doctrina quàm virgâ. His ille conveniendus fuit, his reverenter inſtruendus, ne ſagittas ſuas in ſene compleret Sacerdote, &c.* cùm *Paſchalem II.* Pontificem Maximum in Galliis ſuſceperit *Ludovicus VI.* ipſique adversùs *Henricum IV.* Imperatorem pro virili faverit in cauſa Inveſtiturarum, ut Diſſertatione IV. oſtendi: cùm Romanæ Eccleſiæ, & Sedi Apoſtolicæ Religione maxima & obſervantiâ ſingulari adhæſerit, credere par eſt ipſum in *Regaliæ* negotio nihil ſibi tribuiſſe, niſi quod Jure ab Eccleſia approbato atque confirmato ſibi competeret, ac à Regibus Deceſſoribus ad ſe transfuſum eſſet.

Attamen Jus Regis, quoad Collationem Decanatus & Archidiaconatus, non ita clarum videbatur *Hildeberto*, quòd eæ Dignitates aliquam animarum curam, & Eccleſiaſticam Juriſdictionem, ſive ſpiritualia munia annexa habeant, ad quæ obeunda laïcus auctoritatem & miſſionem dare non poſſet. Unde Sæculo XIII. anno ſcilicet MCCXXXVI. *Gregorius IX.* Pontifex Maximus ad *Fredericum II.* Imperatorem de *Regaliæ* uſu ſcribebat: *Eſto quòd aliqua Beneficia vacantia conferas: ut curam tamen animarum illis annexam committere valeas, Jus ſpirituale, quod non cadit in laïcum, non permittit. Eſto quòd in Collatione Beneficiorum morientibus ſuccedas (ut dicis) Epiſcopis; majorem in hoc ipſis non adipiſceris poteſtatem.* Eſt Epiſtola CCLIII. libri x. Regeſti *Gregorii IX.* deſcripta ab *Odorico Raynaldo* ad annum ſupra notatum Num. xxi. *Regaliam* in eo quem optaſſet ſtatu *Gregorius IX.* Maximus Optimuſque Pontifex, nunc in Galliis, quoad hæc duo capita conſtitutam gratulamur, immortali LUDOVICI MAGNI erga Eccleſiam beneficio. Rex enim Religione & Juſtitiâ, non minùs quàm rerum fortiter geſtarum gloriâ Maximus, qui Juribus ſuis, cùm dubia ipſi viſa ſunt vel obſcura, Heroïca magnanimitate ceſſit non ſemel, ubi de ſubditorum ſuorum fortunis & utilitatibus agebatur; ac multò magis ad cedendum, vel remittendum aliquid de iiſdem paratiſſimum ac propenſiſſimum ſe exhibet, ubi de Eccleſiæ Juribus quæſtio eſt, quibus utilitates ſuas omnes poſtponit, in *Regaliæ* Jure exercendo certos ſibi limites Sanctiſſimo præſcripſit Edicto, dato in Caſtro *S. Germani in Laya*, Januario menſe anni milleſimi ſexcenteſimi octogeſimi ſecundi, & in Supremi Senatus tabulas Sacra Juſſione relato die vigeſima-quarta Januarii ejuſdem anni. Sua ſcilicet Capitulis Jura in Beneficiorum Collatione, Sede etiam vacante, conſervari ſanxit. Illorum duntaxat retinuit Collationem, quorum Epiſcopos Collatores eſſe, quorum in Jura quoad hoc ſuccedit, in more & uſu Eccleſiarum eſt. Nec etiam illa Beneficia Rex Piiſſimus à ſe ſuiſque Succeſſoribus abſolutè conferri voluit, quæ animarum curam, ſeu Juriſdictionem Eccleſiaſticam, & ſpiritualia munia quædam annexa habent: Sed ea lege, ut ii quibus à ſe vel ab iis fuerint collata, coram Vicariis Generalibus Capituli, Sede vacante, aut novis Epiſcopis ſe ſiſtant, à quibus, canonico examine prævio, approbationem ac miſſionem ad has obeundas functiones obtineant. Quæ Chriſtianiſſimi, & Invictiſſimi Regis, qui ab una Juſtitia & Pietate vinci poteſt, munificentia in Eccleſiam, eò magis celebranda eſt, & perennibus conſignanda monumentis, quòd ipſius Majeſtas illis in Eccleſiæ gratiam ceſſerit Juribus, quibus & Reges Deceſſores ejus potiri, conſentiente vel permittente Eccleſia; & quæ ipſius Majeſtatis Regii Magiſtratus non dubiis documentis aſſerere ſeſe conteſtabantur.

Ludovicus VII. Junior appellatus, *Craſſi* filius, vacantium fructus Eccleſiarum eodem Jure percipiebat, Beneficiáque conferebat, quo Pater. Id agnovit *S. Bernardus* Epiſtola CLXX. ad ipſum ſcriptâ in gratiam Monachi ad Epiſcopatum Lingonenſem electi. *Electio*, inquit, *rite celebrata eſt: Electus fidelis eſt. Non autem eſſet fidelis, ſi veſtra & non per vos habere vellet. Necdum prorſus ſe intromiſit de aliquo; quamquam invitatio Cleri & Populi, & oppreſſorum afflictio, & vota bonorum, id ab eo vehementiſſimè flagitarent.*

Idem

Idem Rex in Diplomate dato anno MCLXI. Pariſienſem Epiſcopatum & *Regalia*, poſt mortem Epiſcopi *Theobaldi* in manum ſuam veniſſe ait. Sed noluiſſe declarat ad utilitatem convertere ſuam oblationes & redditus Altaris Capiceriæ, quos *Hedera* donat Parthenoni. *Poſt obitum*, inquit, *Pariſienſis Epiſcopi, bonæ memoriæ, Theobaldi, Epiſcopatus & Regale in manum noſtram venit, & ſimiliter Capiceria reditus: Sed cùm oblationes & reditum Altaris nollemus aſſumere in uſus Regios, Monaſterium Virginale de Hedera* * *conſpeximus multis indigere, & Sacrarum Virginum indigentiæ ſuccurrere dignum duximus. Notum itaque facimus univerſis præſentibus & futuris, quòd pro noſtra, & Anteceſſorum noſtrorum Regum Franciæ animabus, quicquid capiebamus in Capiceria Eccleſiæ Pariſienſis, Sede vacante, & Epiſcopatu exiſtente in manu Regia, Conventui Sororum de Hedera, quoties vacaverit Epiſcopatus, donavimus habendum, uſque ad ipſam diem quâ facta fuerit electio* Diploma iſtud editum eſt Tomo X. *Spicilegii Dacheriani*, pag. 648. Porro *Ludovico VII.* qui *S. Thomæ Cantuarienſis*, immò Eccleſiaſticæ libertatis cauſam tam acriter defendit; quem idem S. Archipræſul & Martyr Epiſtola LXXIX. lib. III. *Virum Deo plenum* prædicavit; quem Epiſtola LXXXVI. libri II. à Pietate & Juſtitia, necnon ab Eccleſiæ protectione commendat: *Eccleſiam*, inquit, *veneratur & protegit*: qui Summos Pontifices *Innocentium II. Eugenium III. Alexandrum III.* in Galliis honorificentiſſimè & amantiſſimè ſuſcepit: cujus tanta erat adversùs Sedem Apoſtolicam & Summum Pontificem obſervantia, ut ad Hoſtienſem Epiſcopum ſcriberet: *Non habemus Papam accuſare, vel in manifeſto arguere, quia Dominus eſt; ſed quæ ipſius opinionem denigrant, omnino ſilere non poſſumus*: qui Pontificiam Majeſtatem contra *Fredericum Ænobardum* Imperatorem tuitus eſt: qui *S. Bernardum, Petrum Venerabilem* Abbatem Cluniacenſem, alióſque viros Sanctos impensè colebat, lubenter audiebat: qui *Sugerii* Sandionyſiani Abbatis Religioſiſſimi Conſiliis in Regni adminiſtratione utebatur: ille, inquam, Jus Regaliæ non exercuiſſet, ſi Jus illud unum fuiſſet è præcipuis capitibus Anglicanarum Conſuetudinum ab *Alexandro III.* damnatarum, ob quarum impugnationem exilium paſſus, & martyrio coronatus eſt *S. Thomas*: nec *Alexander* prudentiſſimus & æquiſſimus Pontifex in Rege Francorum tuliſſet Eccleſiaſtici Juris uſurpationem, quam in Anglorum Rege tanta ſeveritate, ritúque adeo ſolemni damnaſſet. Scribebat ad *Alexandrum III. S. Thomas Cantuarienſis* Epiſtola XXX. libri II. de Legatis Apoſtolicis, & Archiepiſcopo Rothomagenſi: *Propoſuerunt nobis duritiam Regis, malitiam temporis, neceſſitates & calamitates Eccleſiæ, quæ ferè ubique terrarum, exceptâ Franciâ, impugnantur.* At excipi Francia non potuiſſet, ſi *Regaliæ Jus*, quo *Ludovicus VII.* fruebatur, ab *Alexandro III.* in Cauſa *S. Thomæ Cantuarienſis* damnatum fuiſſet.

Ludovici parentis & avi exemplo *Regaliæ* Jure uſus eſt *Philippus Auguſtus*, ſive quatenus perceptionem fructuum, ſive quatenus Præbendarum & Dignitatum Collationem, vacantibus Eccleſiis, complectitur. Id probat ejus Teſtamentum, anno MCXC. conditum, cùm in Syriam contra *Saladinum* profectus eſt, *Nos vero*, inquit, *tam Canonicos, quàm Monachos monemus, ut talem Paſtorem eligant, qui Deo placeat, & utilis ſit Regno. Regina autem & Archiepiſcopus tandiu Regalia in manu ſua teneant, donec Electus conſecratus ſit, vel benedictus, & tunc Regalia ſine contradictione ei reddantur. Præterea præcipimus, quòd ſi Præbenda vel Beneficium aliquod Eccleſiaſticum vacaverit, quando Regalia in manu noſtra venient, ſecundùm quòd meliùs & honeſtiùs poterunt, Regina & Archiepiſcopus viris honeſtis & literatis, conſilio Fratris Bernardi conferant: Salvis tamen Donationibus noſtris, quas per Literas Patentes quaſdam fecimus.*

Plura hoc de argumento dicerem, ſi in poſteriora tempora excurrere liceret; ſed intra fines XI. & XII. ſæculi continere me impræſentiarum velim; nec de *Regaliæ* Jure diſſerere Juriſperitorum more, ſed Hiſtorici, mores duorum illorum ſæculorum exponentis: eorum quæ in *Regaliæ* negotio ſecutis ſeculis geſta vel decreta ſunt, examine in tempus opportunum ſervato; & intactâ modò quæſtione de illius extenſione & amplitudine Juris. Id unum colligo ex his quæ ſuperiùs diſſerui; In controverſia quæ inter *S. Thomam Cantuarienſem* & *Henricum II.* Anglorum Regem interceſſit, de *Regaliæ* Jure quæſtionem nullam fuiſſe; nec Sanctum Archipræſulem & Martyrem impugnaſſe perceptionem redituum, aut Collationem Beneficiorum à Rege Angliæ factas, Eccleſiis vacantibus. Denique morem illum tunc in Anglia & Galliis uſitatum ac ſolemnem, ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo damnatum non fuiſſe, ut finxit *P. Lupus* ſeu quiſquis Indicem in Vitam & Epiſtolas *S. Thomæ* ab eo editas artificio ſingulari contexuit, ut lectoribus fucum faceret. Et illud quidem argumenti genus in præſenti attingere, mei non erat propoſiti, niſi laudati Obſervationes Authoris in hanc me digreſſionem impuliſſent; ex qua emergendum eſt, ut cauſarum, quæ S. Cantuarienſem Archipræſulem *Thomam* cum *Henrico II.* Magnæ Britanniæ Rege commiſerunt, expoſitionem abſolvamus.

Quarta diſſidii cauſa fuit, contentio de Juriſdictionis Eccleſiaſticæ & Regiæ finibus. Homicidam ſcilicet Presbyterum Curiæ ſæculari tradere noluit *S. Thomas*, ſed exauctoratum in Monaſterium ad agendam criminis pœnitentiam detruſit. *Philippum* præterea Canonicum facinoroſum, qui Regio Magiſtratui injuriam intulerat, pœnis dumtaxat canonicis damnavit, Regiis Judicibus tradere noluit; quamvis Rex id non ſolùm optaret, ſed juberet. Acceſſit Nobilis cujuſdam excommunicatio, inconſulto Rege: cùm nempe S. Archiepiſcopus vacantem Aineſordiæ Eccleſiam cuidam *Laurentio* contuliſſet, *Vuillelmus* Villæ Dominus, & ſibi jus Patronatus vendicans, *Laurentium* expulit. Ejus audaciam excommunicatione caſtigavit *S. Thomas*. Qua de re cùm Regem minimè certiorem feciſſet, ejus offenſam incurrit. Iſtud enim unum è Regiis eſſe Juribus contendebat, *Ut nullus qui de Rege teneret in capite, vel ejus Miniſter, citra illius ſcientiam excommunicaretur: ne Rex ignorantia lapſus, excommunicato communicaret: Comitem vel Baronem ad ſe venientem, ad oſculum, vel conſilium admittens.* Ita referunt *Radulphus de Diceto* in *Imaginibus Hiſtoriarum*, ad annum MCLXIII. & *Matthæus Paris*, in Hiſtoria Anglicana ad eumdem annum.

Has ob cauſas in Sanctum Archipræſulem commotus Rex *Henricus*, ipſum cæteróſque Epiſcopos apud Vveſtmonaſterium * convenire juſſit. Eo in Conventu ſignificavit Epiſcopis, velle ſe ut Clerici facinoroſi, poſt pœnam canonicam ab Eccleſiaſtico Judice ipſis irrogatam, Curiæ ſæculari traderentur, nulla Privilegii, quod Reges *Henricus I.* & *Stephanus* Anglicano Clero conceſſerant, habita ratione; id ſe juſtitiæ ſtudio poſtulare, quòd flagitioſi Clerici non aliter coërceri poſſent, quàm legum publicarum ſeveritate, corporaliúmque pœnarum metu: ſiquidem eos qui omnem Dei & Eccleſiæ timorem ac reverentiam abjecerant, Cenſurarum Eccleſiaſticarum metus non continebat in officio. Sanctus Cantuarienſium Archipræſul, cæterique Antiſtites, cum Primate ſuo ad defenſionem Eccleſiaſticæ libertatis tunc temporis conſpirantes,

* Hiere.

* Vveſtminſteri oppidulum olim Monaſterio inſigne prope Londinum.

rantes, Regem humillimis precibus interpellarunt, ne Privilegia Eccleſiæ violaret, eique ſervatâ, quam à Domino ſuo debebant, reverentiâ reſtitueret. Iratus Princeps ob Epiſcoporum, & *Thomæ* præſertim omnium Capitis conſtantiam; ipſos interrogavit, Num *Regias Conſuetudines* obſervare vellent? Addiditque ſe non paſſurum ut triſti judicio, ſe regnante damnarentur, quæ *Henrico I.* Avo ſuo imperante ab Epiſcopo ſumma religione fuerant obſervatæ. *Thomas* Archipræſul, habito cum Coëpiſcopis conſilio, Regi omnium nomine reſpondit; *Illas ſe & Fratres ſuos obſervaturos, ſalvo ordine ſuo.* Cæteri Antiſtites ſigillatim interrogati, idem reſponderunt. Unus *Hilarius* Ciceſtrenſis Epiſcopus, ut Regis animum jam ex concordi cæterorum Præſulum reſponſione exacerbatum deliniret, ſe Regias Conſuetudines obſervaturum ſpopondit *bona fide.* Tum Rex ad Archipræſulem & cæteros Antiſtites converſus, aciem contra ſe firmatam conqueſtus eſt, & fraudem in illis verbis latere, *Salvo ordine ſuo:* Inſtitítque ut abſolutè nulla exceptione adjecta, ſe Regias Conſuetudines obſervaturos promitterent. Sanctus Archipræſul reſpondit: Se & Coëpiſcopos Regi fidelitatem juraſſe, *Vitam* ſcilicet, *Membrum, & Honorem terrenum, ſalvo ordine ſuo.* Honoris porro terreni appellatione, Regias Conſuetudines comprehendi; nec ſe ad earum obſervationem ſub alia verborum formula obligaturos, niſi ſub qua priùs juraverant. Protractâ uſque ad noctem contentione, Rex irâ percitus, inſalutatis Epiſcopis receſſit: in craſtino verò Munitiones & Honores, Archipræſuli, dum Cancellarius eſſet, commiſſos ab ipſo repetiit, recepítque, ac Londonia ſubitò exiit: quod maximum fuit indignationis illius argumentum. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita; Lib. I. Cap. XIX. & ex *Gervaſio Dorobernenſi* in Chronico, ad annum MCLXIII.

ARTICULUS II.

S. THOMAS CANTUARIENSIS ALEXANDRUM III. Pontificem Maximum de ſuis anguſtiis, & de tempeſtate Eccleſiæ Anglicanæ imminente certiorem fecit. Hunc verò & cæteros Epiſcopos ad Eccleſiæ defendendam libertatem Pontifex hortatus eſt.

Regis indignatio Politicorum Præſulum concuſſit animos, & redituum ſuorum captionem, aut exilium metuentes, prudentia carnis ſuggerente, ad Aulam profecti ſunt, ut ejus Majeſtatem demulcerent. Aurâ Aulicâ afflati, Regi non ſolùm obſequi, ſed & adulari, brevi cœpere: nec tantùm Primatem ſuum *Thomam* pro Eccleſiæ privilegiis & libertate pugnantem deſeruere, verùm etiam ipſum malefidis conſiliis, & importunis precibus ad prodendam Eccleſiæ cauſam inflectere conati ſunt. Imminentem inde ſibi & Eccleſiæ Cantuarienſi tempeſtatem præſentiens Sanctus Archipræſul, ad Summum Pontificem *Alexandrum III.* Literas dedit, quibus ſui animi anxietatem, & Anglicanæ ſtatum Eccleſiæ, ejus expoſuit Sanctitati. Ipſum per literas *conſolatus eſt Chriſti Vicarius, datas Senonis in Gallia VII. Kalendas Novembris anno MCLXIII. quæ incipiunt his verbis: *Literas, quas nobis tua Fraternitas deſtinavit,* &c.* Et quia ſe ad Sedem Apoſtolicam appellatum à quibuſdam ſignificaverat, gratum ſibi fore ſcripſit, ut appellationem ipſam, ſi vellet, per ſe ipſum perſequeretur, & Romanæ Eccleſiæ auctoritatem ac protectionem, quantùm ſalvâ juſtitiâ fas eſſet, ipſi adfuturam pollicitus eſt. Ipſum denuum eſt hortatus, ut in Cantuarienſem Eccleſiam ſe reciperet, ac nullo timore, vel adverſitate ad renuntiandum juribus & dignitati Eccleſiæ ſuæ abduceretur.

* *Epiſt. V. Alexandri III. ſeu Epiſt. 670. lib. 1. Edit. P. Lupi.*

Alias ad Sanctum Archipræſulem, & cæteros Majoris Britanniæ Epiſcopos Literas dedit *Alexander*, quibus eos admonuit, ne quid Regi contra libertatem Eccleſiaſticam indulgerent. Incipiunt his verbis: *Ad hoc Pontificalis Officii onus ſuſcepiſſe noſcimini*, &c. Hic autem erat Mandati Apoſtolici tenor: *Fraternitati veſtræ in virtute obedientiæ injungimus, quatenus ſi Illuſtris Anglorum Rex quicquam à vobis requiſierit, quod contra Eccleſiaſticam libertatem exiſtat, hoc ei facere nullatenus attentetis. Nec vos ei in aliquo, & maximè contra Romanam Eccleſiam, obligetis: aut novæ promiſſionis ſeu Juramenti formam inducere præſumatis; præter id quod Epiſcopi ſuis Regibus facere conſueverunt. Si autem jam dicto Regi, ſuper hujuſmodi vos in aliquo adſtrictos cognoſcitis, quod promiſiſtis nullatenus obſervetis, ſed hoc potiùs revocare curetis, & de promiſſione illicita Deo ſtudeatis & Eccleſiæ reconciliari.*

ARTICULUS III.

S. THOMAS CANTUARIENSIS, Anglicani Cleri precibus flexus, ſe Regias Conſuetudines bona fide obſervaturum promiſit, ac ſolemni Juramento confirmavit in Conventu Clarendunenſi.

De Clarendun.

Hanc Summi Pontificis Epiſtolam nondum fortè receperat Cantuarienſis Archipræſul, cùm Epiſcoporum & Abbatum quorumdam precibus victus, qui verbuli unius occaſione pacem Eccleſiæ non eſſe in diſcrimen vocandam aiebant, & Clerum omnem perſecutioni exponendum: maximè cùm Rex jurejurando Cardinalibus promiſiſſe diceretur quòd nihil in Eccleſiæ injuriam & incommodum quæreret, ſed tantùm coram Optimatibus ſuis vellet honorari, nec indecoram pati repulſam: Epiſcoporum, inquam, & maximè *Roberti Herfordienſis* viri religioſiſſimi, Abbatis *De Eleemoſyna*, aliorúmque magnorum virorum precibus victus, conſiliiſque perſuaſus, morem ſe geſturum Regi ſpopondit, ac verbum immutaturum, quod ejus diſplicebat Majeſtati. Idque Regi apud Oxoniam degenti palàm ipſe pollicitus eſt, tentationi cedens ad tempus. Rex *Thomam* ſereniori vultu, placidioríque ſuſcipiens animo, optare ſe dixit ut Regiarum Conſuetudinum obſervationem ſub ſimplici & abſoluta verborum formula profiteretur ſolemnibus in Comitiis, ut ſuus publicè imminutus honos, coram Regni Proceribus reſarciretur. Quamobrem generalem omnium Ordinum Regni Conventum Clarendunam convocavit ad diem Januarii trigeſimam, anno Chriſti MCLXIV. Congregatis Ordinibus, Rex *Henricus* Archipræſulem Cantuarienſem, & reliquos Epiſcopos urget, ut promiſſa ſine fuco & abſque mora impleant. Cunctatur Archipræſul, incautum promiſſum jam ſuſpectum habens, cogitánſque Principes, ultra quàm liceat, ſæpe manus extendere. Archipræſulis tergiverſatione Rex in furorem actus metum vehementem Epiſcopis incutit. Duo ex illis, ſcilicet Sareſberienſis & Norvicenſis, jam olim Regi inviſi, timentes ne hujus turbinis occaſione acrior in ipſos vindicta deſæviret, Archipræſulem ſupplices & gemebundi adeunt, obſecrantes ut animi pertinaciam remittat, ne ipſe carcerem, Clerus exterminium, ipſi verò capitis damnationem incurrant. Sed & Viri Principes Regiſque conſanguinei Thomæ renuntiant ſe Regis imperio ad vim ipſi inferendam mox cogendos, niſi morem gerat ejus Majeſtati. *Richardus* Templi Hieroſolymitani Magnus Prior, & *Hoſtius de Bolonis*, ejuſdem Ordinis Eques, viri ſapientia & Regis familiaritate conſpicui, eumdem ſanctum

Hiſtoria Quadripart. ſeu Vita S. Thomæ Edit. P. Lupi. cap. 28.

ſanctum Primatem hortantur, ut aliquid de ſummo jure remittat periculoſo tempore, graviorem ut avertat ab Eccleſia tempeſtatem. Inter hæc, Satellites diſtrictis gladiis per Aulam diſcurrunt, & Epiſcopis minantur, quaſi mox ipſorum capita petituri. His commotus Archipræſul, & Coëpiſcoporum timens periculo, qui ſuo non timebat, ad parendum Regis voluntati inflexus eſt, ſéque Regias Conſuetudines obſervaturum abſque exceptione promiſit, verbis illis ſuppreſſis quæ diſſidii ſemen fuerant, *Salvo Ordine ſuo*: Idque juramento firmavit. Præſules reliqui ſub eadem forma juravere. Tum Rex Conſuetudines illas recenſeri juſſit, ac in Codicillum referri, cui Antiſtites, Ordinéſque cæteri ſubſcriberent. Harum plurimæ nec Regiæ erant, nec antiquæ, ſed odio Archipræſulis *Thomæ* cùm aliis conſcriptæ ſunt ab ejus hoſtibus, ut Eccleſiam in ſervitutem redigerent, & nova diſcordiæ ſemina ipſum inter ac Regem ſpargerent: Regi namque juveni, & novo Archipræſuli fucum facere, difficile non erat.

Hæc autem erant Conſuetudinum Regiarum Clarendunæ recenſitarum capita: *Primum*, Ut controverſiæ *de advocatione & præſentatione Eccleſiarum* emergentes in *Curia Regis* diſceptarentur ac finirentur. *Secundum*, Ut Eccleſiæ *de feudo Regis* abſque ipſius conceſſione & aſſenſu in perpetuum dari non poſſent. *Tertium*, Ut Clerici quacunque de cauſa à regio Judice vocati, ejus Curiæ ſe ſiſterent: Et quòd Regii Judices jus haberent inſpiciendi quomodo cauſæ in Curia Eccleſiaſtica tractarentur; Et Clericos criminis contra Leges publicas convictos, vel confeſſos; ulteriùs tueri non poſſet Eccleſia. *Quartum*, Ut *Archiepiſcopis, Epiſcopis, & perſonis Regni, exire de Regno* nefas eſſet *abſque Regis licentia*. Et ſi exire vellent, ejus Majeſtati ſecuritatem darent, quod nec eundo, nec moram faciendo, nec redeundo, malum vel damnum adversùs ipſam vel Regnum machinarentur. *Quintum*, quòd Excommunicati vadimonium ad permanentiam dare non deberent, nec juramentum præſtare tenerentur; ſed vadimonium dumtaxat ſtandi Judicio Eccleſiæ, ubi abſolvuntur. *Sextum*, Quòd Laïci accuſari non deberent, niſi per certos & legales accuſatores & teſtes coram Epiſcopo, ſalvis Archidiaconi juribus. Si verò tales ſint rei, quos nemo velit, audeátve accuſare, Vicecomes ab Epiſcopo requiſitus duodecim legales homines de Viſneto (id eſt, de vicinia) ſive de Villa, coram Epiſcopo juramentum præſtare faciet de dicenda veritate. *Septimum*, Ut nullus qui de Rege tenebat in capite, nec aliquis ejus Miniſtrorum, *excommunicaretur*, nec terra ejus *Interdicto Eccleſiaſtico* ſupponeretur, niſi priùs Rex conveniretur, ſi eſſet intra Regnum; vel Juſtitia ejus, ſi à Regno abeſſet, ut rectum de ipſo faceret, & quod pertinebat ad *Curiam Regiam*, ibidem finiretur; quod verò ad *Curiam Eccleſiaſticam*, ad eamdem judicandum remitteretur. *Octavum*, Ut *appellationes*, ſi quæ emergerent, *ab Archidiacono ad Epiſcopum, ab Epiſcopo ad Archiepiſcopum* procederent. Si autem Archiepiſcopus Jus non diceret, cauſa deferretur *ad Regem*, ut ejus Mandato *in Curia Archiepiſcopi* finiretur: nec alius appellaretur Judex *abſque Regis aſſenſu*. *Nonum*, Ut ſi controverſia inter Clericum & Laïcum, vel contra, de ullo tenemento, (id eſt, poſſeſſione domus, vel latifundii) emergeret, quod Clericus ad eleemoſynam, Laïcus ad Laïcum feudum attrahere vellet, recognitione duodecim legalium hominum, coram Judicibus Regiis dirimeretur. Et ſi recognitum fuiſſet ad eleemoſynam pertinere, Placitum fieret in Curia Eccleſiaſtica: ſi ad Laïcum Feudum, in Curia Regia: ſi ambo eumdem Epiſcopum vel Baronem advocarent, (id eſt ſubjectionem latifundii ſui, aut prædii agnoſcerent) Placitum in Curia ipſius fieret: ita ut ob recognitionem factam, ſaiſinam non amitteret, qui priùs ſaiſitus fuerat. (Id eſt, poſſeſſione non excideret, qui fuerat poſſeſſionem adeptus.) *Decimum*, Ut qui de civitate, vel Caſtello, vel Burgo, vel Dominico Manerio* Regis eſſet, ſi ab Archidiacono vel Epiſcopo de aliquo crimine eſſet in Judicium vocatus, de quo ipſis reſpondere deberet, & ſiſtere ſe nollet ad Eccleſiaſticum Tribunal, poſſet quidem contumaci Sacris omnibus interdici, excommunicationis tamen ſententia in ipſum ferri non poſſet, priùs quam Regius Villæ Miniſter conveniretur, ut eum ad ſatisfactionem venire cogeret. Si verò deficeret Regius Judex, poſſet Epiſcopus accuſatum Canonicis pœnis coërcere. *Undecimum*, Ut Archiepiſcopi, Epiſcopi, & univerſæ Perſonæ Regni, qui de Rege tenebant in capite, haberent poſſeſſiones ſuas de Rege, (id eſt, à Rege in poſſeſſionem mitterentur, & Inveſtituram de manu ejus acciperent) ſicut Baroniam, & inde reſponderent Juſtitiariis & Miniſtris Regis & ſequerentur, & facerent omnes Conſuetudines Regias; & ſicut cæteri Barones, Judiciis Curiæ Regis intereſſe tenerentur: quouſque ad membrorum imminutionem, vel ad mortem Judicium inclinaretur. *Duodecimum*, his verbis conceptum erat: *Cùm vacaverit Archiepiſcopatus, vel Epiſcopatus, vel Abbatia, vel Prioratus in Dominio Regis, eſſe debet in manu ipſius, & inde percipiet omnes reditus & exitus, ſicut Dominicos reditus ſuos. Et cùm ventum fuerit ad conſulendum Eccleſia, debet Dominus Rex mandare potiores perſonas Eccleſiæ. & in Capella ipſius debet fieri electio, aſſenſu ipſius Regis, & conſilio perſonarum Regni, quas ad hoc faciendum vocaverit. Et ibidem faciet Electus Homagium & Fidelitatem Domino Regi, ſicut ligio Domino ſuo, de vita ſua, & de membris, & de honore terreno, ſalvo Ordine ſuo, priuſquam conſecretur.* Decernebat *decimum-tertium*, Ut ſi quis de Proceribus Regni diſſortiaret (id eſt, denegaret) Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, vel Archidiacono de ſe vel de ſuis juſtitiam exhibere: Rex Jus diceret ac redderet. Si quis verò Regi diſſortiaret rectitudinem ſuam (id eſt, Jus & æquum denegaret) Archiepiſcopi, Epiſcopi, vel Archidiaconi, ipſum ad ſatisfaciendum Regi cogere tenerentur. *Decimum-quartum*: Ut Catalla (id eſt, bona merè mobilia, ut exponit *Somnerus* in Gloſſario) eorum qui ſunt in Regis foris-facto (id eſt, qui rei ſunt apud Regem, vel bonis à Rege mulctati ſunt) non detineat Eccleſia, vel Cœmeterium, contra Juſtitiam Regis: quia ipſius Regis ſunt, ſive in Eccleſiis, ſive extra fuerint inventa. *Decimum-quintum*, Ut Placita de debitis, fidei interpoſita, vel aliter contractis, in Curia Regis haberentur. *Decimum-ſextum*, Ut filii ruſticorum *abſque aſſenſu Domini*, in cujus terra nati erant, *non ordinarentur*.

His articulis in ſcriptum redactis, Rex Cantuarienſem Archipræſulem, cæteróſque Antiſtites urget, ut ipſos ſubſcriptionibus ſuis ac ſigillis muniant. Rem tanti momenti tantiſper differendam ſuadet Archipræſul: ac interim apographum dictarum Conſuetudinum recipit. Atque ita dimittitur Conventus. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, ex *Gervaſio Dorobernenſi* in Chronico, & *Matthæo Paris* in Hiſtoria Anglicana.

* Extant poſt Vitam S. Thomæ Edit. P. Lupi p. 469.

Advocare: Gallicè avouer.

Saiſire: à verbo Gallico ſaiſir, ſaiſiſſant, ſaiſie.

* Manerium: Manſio cum certa agri portione, à voce Gallicâ, Manoir.

ARTICULUS IV.

S. THOMAS de Regiarum Conſuetudinum jurata obſervatione Pœnitentiam agit.

Vita S. Thomæ cap. 10

ARchipræſul *Thomas*, qui viros pios, Deique & Eccleſiæ amori omnia poſtponentes in familiam ſuam & ad domeſtica miniſteria aſſumpſerat, unius ex illis, Cruciferi nimirum ſui reprehenſione, incredibili facta libertate, lapſum ſuum agnovit, ab Incruenti ſacrificii oblatione ſeipſum ſuſpendit, ſeveram ſibi indixit pœnitentiam: datiſque ad *Alexandrum III.* Pontificem Maximum literis, vulnus à ſe illatum Eccleſiaſticæ libertati ipſi expoſuit, & abſolutionem rogavit. *Thomam* paternis literis conſolatus eſt Summus Pontifex, culpam ejus excuſavit, quam ex obreptione potiùs, quàm ex ignavia & mala voluntate commiſſam intelligebat: prohibuit ne à Sacrificio Miſſæ offerendo ampliùs abſtineret, ipſum Apoſtolica auctoritate abſolvens. Quò ex facto perperam nonnulli colligunt, Abſolutionem Sacramentalem abſentibus, per literas olim dari ſolitam. Abſolutio enim qua *S. Thomam* Cantuarienſem donavit *Alexander III.* Sacramentalis non erat, ſed Canonica, nimirum à Cenſuris Eccleſiaſticis, ſi quas fortè incurriſſet, quæ ipſum à ſacri celebratione prohiberent; & à Juramento de Regiis Conſuetudinibus abſque exceptione obſervandis, quod imprudenter præſtiterat. Sed Sacramentalem Abſolutionem ut conſequeretur, peccata ſua debebat apud Sacerdotem deponere, & præſens confiteri ac abſolvi; ut idem Pontifex ſignificat. *Si igitur*, inquit, *aliquid te recolis commiſiſſe, de quo propria te debeat conſcientia remordere; quicquid ſit, Sacerdoti, qui diſcretus & providus habeatur, tibi conſulimus per Pœnitentiam confiteri. Quo facto, & miſericors Dominus, qui multò ampliùs ad cor reſpicit, quàm ad actus, tibi conſueta pietatis ſua miſeratione dimittet.*

Abſolutio ab Alexandro III. per literas Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo data, non erat Sacramentalis.

Epiſcopus Ebroicenſis, ſequeſter pacis, Regem inter & Archiepiſcopum interceſſit; ſed irriti fuerunt Religioſiſſimi Præſulis conatus. Obſtinato ſiquidem Rex animo fuit in recuſanda pace, niſi Regias Conſuetudines Archipræſul Cantuarienſis ſubſcriptione ſua confirmaret. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, ex *Gervaſio Dorobernenſi*, in Chronico, & *Mattheo Paris* in Hiſtoria Anglicana.

Conſenſum porro ſuperiùs recenſitis Anglicanarum Conſuetudinum capitibus datum, rem fuiſſe Pœnitentia dignam, nec *S. Thomæ* Cantuarienſi licuiſſe hoc in negotio œconomia uti & diſſimulatione, quod homines quidam Politici magis quàm Chriſtiani effutiebant, oſtendit *Joannes Sareſberienſis* in Epiſtola ad *Albertum* Cardinalem, inter Epiſtolas *S. Thomæ* à *P. Lupo* editas t. lib. 11. *De altero*, inquit, *Legatorum mirò conſulit Eccleſiæ, qui creditur agi Spiritu Dei. Et utinam alter Potentatui, & gratiæ Regis, quam appetiit hactenus, præferat veritatem. Quod ſi fecerit, nec confirmationem, nec tolerantiam, aut diſſimulationem conſuetudinum Regis ab aliquo Epiſcoporum exiget, quæ Legi Dei patenter adverſantur, Sedis Apoſtolicæ privilegium diſſipant, & omne jus & auctoritatem eorum, quæ gerenda ſunt in Eccleſia Dei, in Principis conferunt voluntatem .... Ego quiſquis ille ſit, qui in tantarum pravitatum uſurpatione ſilere & diſſimulare conſulit Sacerdotes, hæreticum eſſe non dubito, & præambulum Antichriſti, ſi non perſonaliter Antichriſtus.* » Clama *inquit Spiritus Sanctus per Prophetam*, ne » ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuntia » populo meo ſcelera eorum. *Et Apoſtolus, in quo loquitur Chriſtus:* Argue, *inquit*, obſecra, increpa. *Et omnem punire inobedientiam promptus, ipſi Angelo, qui in cœlis eſt, Anathema denunciat, ſi ſe erigat contra Chriſtum, & doceat contra Evangelii veritatem. Et audet homuncio monere & conſulere Sacerdoti, ut taceat & diſſimulet injuriam Chriſti, mala faciens, ut proveniant bona. Nonne pereuntis impii ſanguis de manu Sacerdotis exquiritur, ut & ipſe pro ſilentio moriatur? Moyſes manus non dimiſiſſe, ſed erexiſſe deſcribitur, ut Amalech ſterneretur. Arca Dei non legitur captivata, niſi quando perverſa manſuetudine patris Sacerdos arguens filios ſui maluit, quàm ſeveritate Pontificis. Achab etſi reprobus fuerit, præ quibuſdam Sacerdotibus noſtræ ætatis Divinæ Legis habuit zelum. Nam qui aurum, argentum, variam ſupellectilem, liberos & uxores Regi Syriæ in commercium pacis expoſuerat, domorum ſcrutinia non conceſſit, ut Divinæ Legis ſervaret libros, quos Rex inimicus præ cæteris omnibus cupiebat auferre. Unde & Legis Zelus à Deo Auctore ipſi Achab conſolationem retulit & triumphum. Petrus ſolidas invenit aquas ambulans in Fidei fundamento; mergi tamen cœpit ex quo imminentis auræ timuit flatum.*

S. Thomæ Cantuarienſi non licuit hoc in negotio œconomia & diſſimulatione uti.

ARTICULUS V.

Rex HENRICUS mittit Legatos ad Summum Pontificem: qui deliniendum eſſe Regem cenſet, & ejus precibus aliquid tribuendum: quamvis nihil concedendum ſit contra Juſtitiam, & Eccleſiæ libertatem.

THomæ Cantuarienſis Archipræſulis conſtantiam auctoritate ſua frangere cùm non poſſet *Henricus II.* Legatos Senonas ad Summum Pontificem direxit, qui ejus animum adverſùs Archipræſulem occuparent, & duo ſuæ Majeſtatis nomine ab ejus Sanctitate poſtularent: ſcilicet Apoſtolicæ Legationis honorem pro Eboracenſi Archiepiſcopo, & Regiarum Conſuetudinum Clarendunæ promulgatarum confirmationem. Conſilium autem Regis, Legationem Apoſtolicam Eboracenſi Archipræſuli demandari ſupplicantis, iſtud erat; ut Cantuarienſis Archiepiſcopi imminuto Primatu, immò auctoritate ad Eboracenſem pro tempore tranſlata, facilè *Thomas* exauctorari poſſet. Regis petitionem admittere ſe non poſſe ſalva conſcientia ſua, & Eccleſiæ libertate, reſpondit *Alexander III.* ne tamen omnimoda repulſa ipſum adverſùs Apoſtolicam Sedem & adverſùs Cantuarienſem Archiepiſcopum vehementiùs commoveret, aliquid ipſi indulgendum viſum eſt. In gratiam itaque Regis, Legati Apoſtolici munus Eboracenſi Archiepiſcopo conceſſit Pontifex; iis tamen finibus circumſcriptum, ut nec in perſonam, nec in Diœceſim Cantuarienſis Archipræſuli ullum propterea jus haberet; nec Anglicani Antiſtites ab obedientia quam ipſi ut inſulæ totius Primati debebant, propterea eſſent abſoluti; ut aliis declaravit Literis. De his verò *S. Thomam* certiorem fecit Pontifex, ita ad ipſum ſcribens: * *Quod enim de antiquis Conſuetudinibus & dignitatibus conſervandis priùs mandari rogaverat, nuper, ſicut tu & alii obſervare promiſeratis, ea cum multa inſtantia petiit auctoritate Apoſtolicæ Sedis ſibi & ſuis poſteris confirmari. Sed nos petitionem iſtam nequaquam admiſimus. Verumtamen ne ad nimiam amaritudinem, & vehementiorem animi turbationem cum circa Nos & te ipſum provocaremus; ne etiam ad conſiderationem tui putaretur quomodolibet impediri; Nos tibi & nobis conſultiùs providere volentes, & penſantes tempora periculoſa, Legationis Literas præfato Archiepiſcopo concedendas eidem Regni conceſſimus.* Ibidem docet Pontifex quanta œconomia cum Principibus ſit agendum. *Quoniam verò*, inquit, *volens*

* Epiſtola VIII. Alexandri III. Oeconomia.

Cautè Alexander III ſummâ cum Principibus œconomia agendum.

perandum voluntati, prudentiam tuam monemus, conſulimus, & omnimodis exhortamur, quatenus ſicut vir providus & diſcretus neceſſitatem temporis metiens, & quæ inde tibi & Eccleſiæ tuæ poſſint provenire perverſa, ſidua meditatione attendens, prænominato Regi in omnibus & per omnia, ſalvâ honeſtate Eccleſiaſtici Ordinis, deferre ſatagas, & ejus tibi gratiam & amorem inceſſanter recuperare intendas; ne ſecus faciendo, cum contra te & noſmetipſos conturbes; & ii qui non eodem ſpiritu ambulant tibi & nobis valeant propter hoc inſultare.

Epiſt. 11.

Literas etiam dedit ad *Henricum* Regem Pontifex Maximus, quibus divini intuitu judicii ipſum ab Eccleſiæ libertate Privilegiiſque violandis deterret. *Si eo ordine*, inquit, *quem non decet pervertas, & quæ Jeſu Chriſti ſunt, tuæ poteſtati uſurpans, novas leges ad Eccleſiarum oppreſſionem, & Chriſti pauperum, pro tuo beneplacito condas; Conſuetudines etiam, quas avitas vocas, inducas: Tu ipſe proculdubio in extremo examine, quod effugere non poteris, modo conſimili judicaberis, & eadem menſura qua menſus fueris, remetietur tibi. Verùm ne commonitiones noſtræ auribus Excellentiæ tuæ tædioſæ vel aſperæ videantur, ſcriptum recollige*, quod Filium, quem pater diligit, corripit: *Pro certo cognoſcens, quòd quantò perſonam tuam ardentiori caritate in Domino diligimus, & ſinceriſſimæ tuæ devotionis inſignia nobis & Eccleſiæ Dei multipliciter & magnificè olim exhibita ad memoriam ſæpiùs & ſtudioſiùs revocamus; tanto hæc cognitioni tuæ, ſpiritalem tibi & æternam ſalutem votivis cordis affectibus exoptantes, libentiùs intimamus. Si enim te in aliquo judicium futurum deterret, aut præmiorum in æterna requie corona delectat: veritatem, quæ Deus eſt, & juſtitiam colere, jus ſuum unicuique tribuere, negotia Eccleſiaſtica, & præſertim criminalia, quæ de læſione fidei vel juramenti emergunt, cauſas ſuper rebus & poſſeſſionibus Eccleſiarum, perſonis Eccleſiaſticis tractanda relinquere, Regnum & Sacerdotium non confundere, non adeo Serenitatem tuam deceret, quàm etiam expediret. Si autem univerſa, quæ in uſus tuos, per hujuſmodi angarias, de bonis Eccleſiaſticis convertuntur, in refectionem pauperum, vel aliis pietatis operibus expenderes: obſequium non magis Deo gratum efficeres, quàm ſi altari quolibet diſcooperto, aliud cooperies; aut ſi Petrum crucifigeres, ut Paulum à mortis periculo liberares. Recolere ſiquidem debes, qualiter Rex Saul, quia devicto Amalech prædam contra divinum præceptum reſervare volebat; cùm ſe, ad excuſationem ſui, hæc ad ſacrificandum reſervare proponeret, à Domino fuerit reprobatus, & alias, eo vivo, in honorem & dignitatem Regiam ſubrogatus... Quomodo etiam Rex Ozias, dum thurificare voluit, & Sacerdotis ſibi officium uſurpare, lepra, dignâ Dei ultione, percuſſus fuiſſet, tuæ ſaluti congruit ad animum revocare. Si verò ſucceſſus tuos viribus & poteſtati tuæ, & non Deo adſcribas, intentionem quoque & animum tuum ab Eccleſiaſticorum virorum & Eccleſiarum oppreſſione non retrahas; ille proculdubio qui a aliis te præfecit, & magnũ in orbe Principem ad Fidelium ſuorum gubernationem, non ad depreſſionem conſtituit, talenta tibi commiſſa gravi à te cum uſura requiret; & ſicut de Roboam filio Salomonis legitur, qui pro delicto patris eſt à Regno ejectus, commiſſum paternum in heredes transfundet. Tu ergo pravis cujuſlibet ſuggeſtionibus non acquieſcas.* Hanc Epiſtolam Annalibus ſuis inſeruit *Rogerius de Hoveden*, pag. 500.

Alexander III. Regem divini conſideratione judicii ab Eccleſiæ libertate violanda, & pravis conſuetudinibus propugnandis deterret.

Rurſus *Thomam* Cantuarienſem Archipræſulem monuit Summus Pontifex, ut in ſuis & Eccleſiæ rebus: *Nihil properè vel præcipitanter, ſed maturè & graviter faceret, ad gratiam & benevolentiam illuſtris Regis Anglorum recuperandam, quantum ſalva libertate Eccleſiæ, & honeſtate Officii fieri poterat;*

Epiſt. 12.

Alexandri III. prudens conſilium.

A nec enim vel terram ipſius præcipitibus Cenſuris percelleret, ſed expectaret donec Deus daret tempora meliora.

ARTICULUS VI.

Generalis Conventus Epiſcoporum NORTHAMTONÆ contra S. Thomam Cantuarienſem.

Northamtona, vulgo Northamton, comitatus cognominis caput.

HEnricus II. tractos in partes Epiſcopos *Northamtonam* convocavit anno MCLXIV. contra ſanctum Archipræſulem *Thomam Cantuarienſem* deliberaturos.
B Prima die ſanctum Archipræſulem damnarunt, quòd vocatus à Rege, coram ejus Majeſtate ſeſe non ſtitiſſet. Omnium bonorum mobilium ipſius decreta confiſcatio, quæ Sententia his verbis exprimebatur: *De omni mobili ſuo in Regis miſericordia judicatus eſt.* Adversùs iniquam Sententiam reclamavit S. Thomas: *Quale ſit judicium hoc*, inquit, *ſecula poſt futura non tacebunt; nova quippe judiciorum forma hæc eſt, fortè ſecundùm novos canones* * *apud Clarendune promulgatos. Siquidem à ſeculo non eſt auditum, quemquam Cantuarienſem Archiepiſcopum, in Curia Regum Anglorum, pro qualicumque cauſa judicatum: tum*
C *propter dignitatem Eccleſiæ, tum propter auctoritatem perſonæ; tum quia ipſe Regum omnium qui in Regno ſunt ſpiritualis pater ſit, & ob id ſemper ei deferendum ab omnibus.*

Vita S. Thomæ cap. 26. 27 28. & 29. lib. 1.

* Id eſt, Conſuetudines Angliæ.

Secunda die, adjudicarunt Regi quingentas libras argenteorum, quas Rex ſe mutuò dediſſe *Thomæ* adhuc Cancellario; ille verò ſe dono accepiſſe aſſerebat, ſed probare non poterat certis documentis. Quamobrem fidejuſſores quinque conſtituere, ſingulos pro libris centum, compulſus eſt.

Tertia die, januis obſeratis, ne ſancto Archipræſuli pateret exitus, Regis nomine ipſi juſſum
D eſt, ut de reditibus vacantium Epiſcopatuum & Abbatiarum, quos perceperat, dùm Cancellarius eſſet, rationem redderet.

Quæſito à prudentibus conſilio, ſe reſponſurum dixit *S. Thomas*. Epiſcopi plerique omnes, Vvintonienſi excepto, ſecundùm Regis deſiderium ſuffragati ſunt. *Gilbertus Londonienſis* dixit: *Si, Pater, recolis, unde te Dominus Rex ſuſtulerit, quid tibi contulerit, conſideratâ temporum malitiâ, quantam ruinam Catholicæ Eccleſiæ & nobis paraveris, ſi in his Regi reſiſtere volueris: non ſolùm Archiepiſcopatui Cantuarienſi, ſed in decuplo, ſi tanti*
E *fuerit, cedere deberes. Et forſitan ſi hanc in te viderit humilitatem, te Rex in univerſum reſtituet.*

Henricus Vvintonienſis * dixit: *Hæc forma conſilii, Catholicæ Eccleſiæ penitus perniicioſa, nos omnes obligat & confundit: quia ſi Archiepiſcopus noſter & totius Angliæ Primas nobis id relinqueret exemplum, ut ad nutum & comminationem Principis, auctoritati & curæ animarum ſibi commiſſæ, quiſque Epiſcopus debeat cedere; quis erit de cætero ſtatus Eccleſiæ, niſi ut nulla agantur de jure, & omnia confundantur pro libitu? Et ſic erit Sacerdos ſicut & populus.*

* De Vvincheſter.

Hilarius Ciceſtrenſis * dixit: *Niſi temporis inſtantia,*
F *& Catholicæ Eccleſiæ perturbatio aliud exigeret, ſtandum utique eſſet veſtræ Sententiæ. Verùm ubi nutat canonum auctoritas, plurimùm ſubtrahendum ſeveritati, ut in eo proficiat diſpenſatio, quod poſſit deſtruere ſevera correctio. Cenſeo igitur cedendum Regiæ voluntati, ſed ad tempus.*

* De Chicheſter.

Lincolnienſis * *Epiſcopus* vir ſimplex & minùs prudens dixit: *Patet vitam hominis iſtius & ſanguinem quæri: & neceſſarium alterum eorum erit, aut Archiepiſcopatui, aut vitæ cedendum. Quis ſibi fructus de Archiepiſcopatu, ſi vitæ ceſſerit, non video.*

* De Lincolne.

Bartholomæus Exonienſis * Epiſcopus dixit: *Palàm*

* De Exceſter.

 eſt

eſt quod dies mali ſunt : & ſi poſſemus ſub diſſimulationis umbra hujus tempeſtatis impetum tranſilire illæſi, id præcipuè procurandum, nec ad id de facili perveniendum, niſi ſubtrahatur plurimùm ſeveritati. Temporis inſtantia id requirit, maximè cùm non ſit generalis, ſed particularis perſecutio. Satius eſt igitur unum caput in parte periclitari, quàm totam Anglicanam Eccleſiam inevitabili diſcrimini exponere.

De Vuorcheſtre.

Rogerius Vvigornienſis Epiſcopus Sententiam magis diſſimulavit, quàm dixit : *Nullum*, inquit : *in hac parte dabo conſilium: quia ſi dixero à Deo ſuſceptam animarum curam ad Regiam comminationem & voluntatem oportere relinquere, contra conſcientiam meam & capitis mei condemnationem loqueretur os meum. Si cenſeam Regi reſiſtendum, ecce qui ſui ſunt, audient, per quod idipſum innoteſcet Regi, ſtatimque ejiciar extra ſynagogam, & erit ſors mea de cætero cum publicis hoſtibus & condemnatis. Idcirco nec hoc dico, nec illud conſulo.*

Sanctus Cantuarienſium Archipræſul inducias in craſtinum poſtulavit, ſeque reſponſurum dixit quod Dominus inſpiraret. Sequenti die, morbo iliaco vexatus, è lecto ſurgere non potuit. Id tergiverſationi tribuerunt ejus hoſtes. Dies ipſi dicta proximè ſequens. Sanctus Archipræſul Sacro in memoriam *S. Stephani* protomartyris celebrato, quod incipit : *Sederunt principes & adverſum me loquebantur :* ſacris veſtibus indutus, Cappâ Clericali ſuperinjectâ, ad Aulam profectus eſt, & Regis exteriorem cameram, Crucem ipſe ſuam manibus ferens, intravit. Id malè interpretati pleriſque Regi ſuggeſſerunt, ipſum Cruce armatum, & inſolito habitu, ejus Majeſtatem, velut perſecutorem & tyrannum convenire. Alii ipſum precibus flectere conati ſunt, ut imminens periculum à ſuo & Confratrum capite averteret. Ciceſtrenſis Epiſcopus, cùm cæteris jam Regiæ voluntati omnino devotis, ſanctum Archipræſulem conveniens, his verbis compellavit : *Aliquando noſter fuiſti Archiepiſcopus, & tenebamur tibi obedire; ſed quia Domino Regi fidelitatem juraſti, hoc eſt, vitam, membra, & terrenam dignitatem ſibi per te fore ſalvam, & Conſuetudines, quas ipſe repetit, conſervandas, & tu eas niteris deſtruere; præcipuè cùm ſpectent ad terrenam ſuam dignitatem & honorem. Idcirco te reum perjurii dicimus; & perjuro Archiepiſcopo de cætero non habemus obedire. Nos itaque & noſtra ſub Domini Papæ protectione ponentes, te ad ejus præſentiam appellamus ſuper his reſponſurum.* Et diem ſtatuit.

Vita S. Thomæ Cap. 31.

Poſt hæc, ſeorſim ſedentibus Epiſcopis, Comites & Barones Cantuarienſem Archipræſulem convenerunt; quorum primus *Robertus Leiceſtrenſis*, * ipſi Regis Mandatum de rationibus reddendis ſignificavit : alioqui ferendam in ipſum Sententiam. Id ſe facturum negavit ſanctus Archipræſul, quòd electionis ſuæ tempore ab omni obligatione Curiali fuiſſet abſolutus, *Henrico* Principe Regis filio & Regni hærede id palam denunciante, nomine & Mandato Patris. Tum his verbis Comitem compellavit : *Quantò dignior eſt anima quàm corpus, tanto magis Deo & mihi teneris obedire, quàm terreno Regi. Nec Lex, nec ratio permittit ut filii patrem judicent vel condemnent. Unde Regis, tuum, & aliorum declino judicium, ſub Deo ſolo à Domino Papa judicandus, cujus coram omnibus vobis, præſentiam appello; Eccleſia Cantuarienſi, Ordine & Dignitate mea, cum ad eam pertinentibus, ſub Dei & ſua protectione poſitis. Nihilominus vos, Fratres & Coëpiſcopi mei, quia magis homini quàm Deo obeditis, ad Domini Papæ audientiam & Judicium voco, & ſic Catholica Eccleſia, & Apoſtolica Sedis auctoritate munitus hinc recedo.*

* De Leiceſter.

S. Thomas Cantuarienſis ad Sedem Apoſtolicam appellat.

Vita S. Thomæ Cap. 31.

Seceſſit revera, & in Belgium transfretavit ſanctus Archipræſul : indéque ad Regem Chriſtianiſſimum *Ludovicum VII.* confugit, qui ipſum benignè ſuſcepit & honorificè; quamvis Rex Angliæ poſtulaſſet per Legatos, ne ipſum in Regno ſuo pateretur, aut ipſi ullo pacto faveret. Regis Chriſtianiſſimi *Ludovici VII.* vox illa commendatur, cùm Regis Anglorum Literas legiſſet, *Thomam quondam Archiepiſcopum* dicentes : *Certè ſicut Rex Anglorum, ita & ego Rex ſum. Verumtamen minimum de Clericis Regni mei deponere ego non valerem.* Addidit : *Hoc de priſtina Dignitate diadematis Regum Francorum fore, ut Exules, & præſertim Perſonæ Eccleſiaſticæ, Regum & Regni ſecuritate & pace fruantur, & à perſecutorum injuria defendantur.* Iſta conſtant ex Vita *S. Thomæ* lib. II. Cap. VIII. & ex *Matthæo Pariſio*, in Hiſtoria Anglicana ad annum MCLXIV.

Ludovici VII Regis Chriſtianiſſimi religioſa magnanimitas.

ARTICULUS VII.

Geſta in cauſa S. THOMÆ CANTUARIENSIS tempore ipſius exilii uſque ad confectam pacem exponuntur. Cauſa ipſius æquitas multis confirmatur, & Gallicana etiam Eccleſiæ teſtimonio.

SAnctum Cantuarienſium Archipræſulem, ad Sedem Apoſtolicam appellantem, paterno ſinu excepit *Alexander III.* ejuſque Legatos ad ſe, cum Literis perſecutionem ipſi à Rege Angliæ illatam exponentibus, præmiſſos, benignè audivit Senonis : & Conventus Northamtonenſis Acta reſcidit. Epiſtolam *S. Thomæ* ad *Alexandrum III.* quæ incipit, *Ad audientiam tuam*, apud *Rogerium de Hoveden* legere eſt, poſteriori parte Annalium, pag. 498. *Alexandri III.* Reſponſum ſic incipit. *Quod minor majorem judicare non poſſit, & cum præſertim cui jure noſcitur Prælationis ſubeſſe, & obedientiæ vinculo tenetur adſtrictus, tam humanæ quàm divinæ leges demonſtrant*, &c. De Sententia porro Northamtonæ in Thomam lata ſic judicat : *Sententiam ab Epiſcopis & Baronibus Angliæ, quoniam ad primam Regis citationem tui copiam non feciſti, adverſum te præſumptuosè prolatam, in qua tibi jam dicti Epiſcopi & Barones omnia mobilia, tam contra juris formam, quàm contra Eccleſiaſticam conſuetudinem abjudicarunt, præſertim cùm nulla mobilia, præterquam de bonis Eccleſiæ tuæ habueris, irritam penitus eſſe cenſemus.*

S. Thomæ Cantuarienſis appellationem ſuſcipit Alexander III.

Sententiam Northamtonæ in ipſum latam irritam mittit.

Non multò poſt, Regis Anglorum Legati Senonas ad Summum Pontificem pervenere, & ad ejus colloquium admiſſi, multa contra ſanctum Cantuarienſem Archipræſulem ſuggeſſerunt, verbis immodeſtis & injurioſis. Sapientior Epiſcopis Legatis fuit, ac modeſtiùs peroravit Comes *De Arundello*, & ipſe Legatorum unus, ita de Cantuarienſi Archiepiſcopo locutus : *Nihilominus & Dominus Archiepiſcopus in ſuo gradu & ordine æquè inſtructus, in his quæ ad eum pertinent providus & diſcretus, licet (ut quibuſdam viſum eſt) aliquando nimis acutus. Et niſi iſta quæ nunc eſt inter Dominum Regem, & Dominum Archiepiſcopum eſſet diſſenſio, Regnum & Sacerdotium mutuò congauderent ad invicem paci & concordiæ ſub Principe bono, & Paſtore optimo. Eſt igitur hæc noſtra ſupplicatio, ut ad tollendam iſtam diſſenſionem, & ad pacis & amoris reformationem, veſtra gratia attentiùs invigilare velit.* Pontifici porro ſupplicabant Regis Anglorum Oratores, ut Legatos in Angliam dirigeret, illucque remitteret Archipræſulem Cantuarienſem, ab ipſis, omni appellatione remota, judicandum. Legatos ſe conceſſurum promiſit Summus Pontifex, ſed Archipræſulem ab alio quam à ſe minimè judicandum reſpondit : neque juſtum eſſe, ut in Angliam remitteretur, inter inimicos judicandus. Juſſitque ut ejus adventum expectarent, quo abſente nihil jure ſtatui poſſet.

Legatio Regis Anglorum contra S. Thomam.

Vita S. Thomæ lib. II cap. IX.

ſet. Verùm cauſæ ſuæ diffidentes, ſubitò reverſi ſunt, præfixum ſibi à Rege tempus aſſerentes.

S. Thomas coram Summo Pontifice perorat, ſeque abdicare vult Archiepiſcopatu.

Interea Cantuarienſis Archipræſul Senonas pervenit, cauſam coram Summo Pontifice & Dominis Cardinalibus peroravit. Conſuetudinum Capita Clarendunæ conſcripta & promulgata protulit. Cæterùm ſe Archiepiſcopatu indigniſſimum profeſſus, annulum Summo Pontifici tradidit, aſſeruitque ſe jampridem auctoritati Epiſcopali renuntiaturum, niſi Eccleſiæ Catholicæ peſſimum ſe relinquere putaſſet exemplum, Eccleſiæ ſibi commiſſæ regimine ſe abdicando ad nutum & minas Principis. Ea de re conſilium cum Cardinalibus Pontifex communicavit. Quibuſdam viſum eſt, ceſſionem Cantuarienſis Archipræſulis accipiendam eſſe, ut occaſionem prorſus opportunam procurandæ pacis: aliis & quidem prudentioribus, iniquum eſſe, *Ut qui, pro tuenda Eccleſia libertate, ſummo diſcrimini non ſolùm divitias & gloriam, dignitatem, auctoritatem, ſed & vitam expoſuit, ad libitum Regis deberet ſuo jure privari: ficus forma fieret aliis in conſimili cauſa Regibus reſiſtendi, ſi ei ſua juſtitia ſervaretur illæſa; ſic eo cadente, caderent univerſi Epiſcopi, ut nullis futuris temporibus audeat quis obſiſtere Principis voluntati: & ſic vacillabit ſtatus Catholicæ Eccleſiæ, & Romani Pontificis auctoritas deperibit. Expedit igitur* (inquiebant) *hunc reſtitui etiam invitum, & ei qui pro nobis omnibus dimicat, omnimodis eſt ſuccurrendum.* In eam cæteri conſenſere ſententiâ. *Thomæ* itaque juſſit Pontifex ut Dignitate ſervata, in acie pro Eccleſia Dei fortiter ſtaret, eique Eccleſiæ Romanæ nuſquam defuturum auxilium promiſit.

Gervaſius in Chronico.

*Secundùm hæc, de Conſuetudinibus Clarendunæ juramento firmatis deliberatum eſt. Summi Pontificis hæc ſententia fuit: *Inter abominabilia hæc, quæ hic lecta ſunt & audita, nulla quidem bona, ſed quædam tolerabilia ſunt, quæ utcumque poteſt Eccleſia tolerare; ſed horum major pars reprobata, & ab antiquis quidem & authenticis damnata eſt Conciliis, ut ore directo ſacris Sanctionibus adverſa.* Ita refert Hiſtoria Quadripartita, additque: *Et hæc quidem Dominus Papa in audientia omnium reprobavit, & ab Eccleſia in poſterum damnanda cenſuit.* Ex iis autem ſex dumtaxat capita tolerata fuiſſe ab Eccleſia Romana, ſcilicet ſecundum, ſextum, undecimum, decimum-tertium, decimum quartum, & decimum-ſextum; cætera verò ejuſdem judicio damnata, docet Vaticanus Codex, in quo deſcripta ſunt poſt Quadripartitam S. Thomæ Cantuarienſis Hiſtoriam, hac ſingulis adſcriptâ notâ: *Hoc damnavit Sancta Romana Eccleſia ſub Alexandro III.* vel, *Hoc toleravit.* Tranſumptum apud *Baronium* ad annum MCLXIV. & in editione *P. Lupi*, pag 163. ſub hoc titulo: *Cauſa exilii & martyrii B. Thomæ*: & in Conciliorum Collectionibus, inter Acta Conventus Clarendunenſis legere eſt. Sanè vel ſolum Articulum VIII. (ut de cæteris in præſenti ſileam) diſſimulari, ferrique nullatenus potuiſſe, ac Epiſcopos debuiſſe potiùs ſanguinem profundere, quàm illi aſſentiri, ſacri Canones, & tota antiquitas Eccleſiaſtica demonſtrant, cujus monumentis Appellationes ad Romanum Pontificem, non ſolùm à judiciis Metropolitanorum, ſed & Synodorum Nationalium confirmantur. Júſque iſtud recipiendi ac judicandi Appellationes ſecundùm præſcripta Canonum, ex toto orbe Chriſtiano ad Sedem Apoſtolicam delatas, Divinum eſt, *S. Petro* à Salvatore noſtro conceſſum cum Primatu in Eccleſia univerſa: & in ipſos Apoſtolos, & ad ejus Succeſſores tranſfuſum. Prohibere igitur ne Appellationes ultra Curiam Archiepiſcopi deferrentur abſque aſſenſu Regis, quid aliud erat, quàm Romanæ Eccleſiæ jura violare; omnium Epiſcoporum libertatem opprimere, omnem Eccleſiæ diſciplinam peſſumdare, & priſcos Anglicanæ Eccleſiæ mores evertere, in qua appellationes ad Sedem Apoſtolicam in uſu fuiſſe ab initio, ex Hiſtoria Eccleſiaſtica Gentis Anglorum à Venerabili Beda conſcripta demonſtratur?

Majorem partem Anglicanarum Conſuetudinum damnat Alexander III.

Prohibitio Appellationum ad Sedem Apoſtolicam à S. Thoma, ſalvo officio ferri ac diſſimulari non potuit.

Sed & *ſanctus Anſelmus Vuillelmo II.* jubenti *quatenus jurejurando promitteret quòd nunquam Sedem S. Petri, vel ejus Vicarium pro quavis cauſa appellaret, aut ſub omni celeritate de terra ſua recederet*, reſpondit, teſte *Eadmero* lib. II. Hiſtoriæ Novorum: *Dico hujuſmodi juſſionem tuam, qui Chriſtianus es, omnimodis eſſe non debere. Hoc enim jurare, Beatum Petrum eſt abjurare. Qui autem Beatum Petrum abjurat, Chriſtum, qui eum ſuper Eccleſiam ſuam principem fecit, indubitanter abjurat.* Multis etiam oſtendit ſanctus Archipræſul Regem juſtè ſibi negare non poſſe licentiam adeundi Romanum Pontificem pro Eccleſiæ ſuæ neceſſitatibus: *Sed quod aſſeris, Conſuetudinis tuæ non eſſe, ut ego cauſâ ſalutis animæ meæ, causâ regiminis Eccleſiæ Dei, quod ſuſcepi, Beatum Petrum requiram & ejus Vicarium: pronuntio hanc conſuetudinem Deo & rectitudini contraire, & idcirco ab omni ſervo Dei ſpernendam profiteor ac refutandam.* Objicienti Regi, ipſum juraſſe Conſuetudinum Regiarum obſervantiam, reſpondit Anſelmus: *Scio me ſpopondiſſe conſuetudines tuas, ipſas videlicet quas per rectitudinem, & ſecundùm Deum, in Regno tuo poſſides, me ſecundùm Deum ſervaturum, & eas per juſtitiam contra omnes homines pro meo poſſe defenſurum.* Ex his patet, *Alexandri III.* judicium cum *ſancti Anſelmi* ſententia omninò convenire: & *S. Thomam* Cantuarienſem rectè & ex officio reſtitiſſe *Henrico II.* Conſuetudines illas promulganti ac vindicanti.

Jus certè Appellationum ad Romanum Pontificem in quibuſvis cauſis Eccleſiaſticis, juxta præſcripta Canonum, ita perſpicuum, ita indubitatum eſt, ut ipſe *Gilbertus* Londonienſis Epiſcopus, fœdus Regis aſſentator, & Eccleſiaſticæ proditor libertatis, qui Conſuetudines Anglicanas tuebatur, à ſanctiſſimo Angliæ Primate *Thomâ* Cantuarienſi excommunicatus, adhibito Cleri ſui conſilio, Romanum Pontificem appellaverit his verbis: *Solius Papæ eſt privilegium, ab eo non poſſe appellari* * *Et appellatione tutus per invocationem ſanctiſſimi nominis Sanctæ Trinitatis eludo ejus ſectum ad firmam petram, ſupra quam fundata eſt Eccleſia.* Ita ſcribit Magiſter *Vuillelmus* ad *S. Thomam* inter ejus Epiſtolas XLI. libri III. Quin & ipſe Rex *Henricus*, contra Cenſuras, quas à Sancto Primate metuebat, appellatione ad Sedem Apoſtolicam ſe munire conatus eſt, ut ille refert Epiſtola CXXXV lib. I. ad *Hyacinthum* Cardinalem data. *Egerat primò Rex Angliæ*, inquit, *ut ad Sedem Apoſtolicam nulla fieret Appellatio. . . . . Sed nunc perductus eſt, ut coactus ſit confugere ad Sedem Petri & Domini Papæ invocare nomen, quod ante inhibuerat invocari.*

* Ad alios Epiſcopos, aut Synodos Provinciarum, vel Nationum.

Cùm *S. Thomas* literas Legationis per totam Britanniam, excepta Provincia Eboracenſi ſuſcepiſſet, idem, cujus mox meminimus, Londonienſis Epiſcopus Regi author fuit, ut Anglicanam Eccleſiam ad Romanum Pontificem appellare curaret: *Benè facietis*, inquit, *ſi Mandatis Apoſtolicis pace veſtrâ obediri conceſſeritis, & reddito Denario B. Petri, & Clericis, quæ ſua ſunt, in miſericordia veſtra reſtitutis, Epiſcopis omnibus mandaveritis, ut ſi in literis Archiepiſcopi adversùs Regni Conſuetudines gravamen aliquod intellexerint, ad Dominum Papam ſtatim, vel ad Legatos qui diriguntur ad vos, confidenter appellent. Sic enim opus miſericordiæ perficietis, & nos ab inobedientiæ reatu conſervabitis, & cauſſæ veſtræ, ne in aliquo detrimentum accipiat, communi omnium Appellatione providebitis.* Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* CXXXI. libri I.

Secundùm Londonienſis Epiſcopi conſilium, Angliæ Clerus Romanum Pontificem *Alexandrum III.* appellavit, Appellationémque ſuam ſancto Cantuarienſium Archipræſuli denuntiavit: *Ordo Judiciorum novus hic eſt* (inquiunt Epiſcopi & Clerici) *damnare primùm, & de culpa poſtremò cognoſcere. Quem ne in Dominum noſtrum Regem & Regnum ejus, ne in nos & commiſſas nobis Eccleſias & Parochias, in Domini Papæ damnum, ſanctæque Romanæ Eccleſiæ dedecus & detrimentum, noſtræque confuſionis augmentum non modicum, exercere tentetis & extendere, remedium vobis Appellationis opponimus. Et qui contra metum gravaminum in facie Eccleſiæ viva jam dudum voce ad Dominum Papam appellavimus, iterato jam nunc ad ipſum ſcripto etiam appellamus.* Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* à *P. Lupo* editas CXXVI. libri I. Idem conſtat ex ipſorum Epiſtola ad *Alexandrum III.* CXXVIII. ejuſdem libri. Ex quibus omnibus monumentis conficitur; Regem, Eccleſiámque Anglicanam, verbis factíſque probaſſe iniquitatem ſummam Conſuetudinum Clarendunæ promulgatarum, quoad illud præſertim caput, quo Appellationes ad Romanum Pontificem prohibebantur: adeóque diſſimulare non potuiſſe nec debuiſſe *S. Thomam Cantuarienſem* hoc Eccleſiaſticæ diſciplinæ ac libertati, hoc auctoritati Summi Pontificis illatum vulnus. Sed de his ſatis. Senonas, ubi Sanctum Archipræſulem in *Alexandri III.* & Cardinalium Conſiſtorio reliquimus, nos revocat hiſtoriæ ſeries.

S. Thomas Monachis Pontiniaci à Summo Pontifice commendatus.

Pontiniacum, Pontigny, Cœnobium Ordinis Ciſtercienſis in Diœceſi Autiſiodorenſi.

Dimiſſo Conſiſtorio, Pontifex ſanctum Cantuarienſium Archipræſulem Abbati Pontiniacenſi commendavit, ut eum cum paucis domeſticis in Monaſterio ſuo ſuſciperet ac foveret. Ubi ſolido ferme biennio manſit, auſteriorum exercitatione virtutum, & Monaſticæ diſciplinæ uſu, quoddam futuri Martyrii tyrocinium agens.

Interea Rex Angliæ furore percitus, quòd nihil à Summo Pontifice contra *Thomam* impetrare potuiſſet, Cantuarienſis Archiepiſcopatus, & omnium Clericorum ſancto Præſuli adhærentium reditus capi juſſit, & in fiſcum inferri: omnes ipſorum cognatos è Regno amandavit, nullo habito delectu ætatis, aut ſexus, juramento priùs adſtrictos, ut Pontiniaci degentem convenirent, ut novis domeſticæ calamitatis ſpectaculis in dies cruciaretur. Quin etiam, quod horrendum dictu, omnibus ſubditis ſuis prohibuit, ne preces ad Deum pro Archipræſule funderent, ut teſtatur Hiſtoria Quadripartita.

S. Thomas Epiſtolam Commonitoriam ſcribit ad Regem Angliæ.

Sanctus Archipræſul altero exilii ſui anno, Chriſti verò MCLXIV. Commonitoriam ad Regem Angliæ ſcripſit Epiſtolam, ut eum ad pœnitentiam emolliret; cujus verba ſummum humilitatem & caritatem ſpirant. *Confiſus*, inquit, *de miſericordia Altiſſimi, de cujus manu ſunt corda Regum, & quò voluerit, inclinabit ea (& utinam in partem meliorem!) loquar ad Dominum meum, quia ſemel cœpi. Multoties enim bona parantur invitis, maximè cùm eorum potiùs ſaluti conſulitur, quàm voluntati. In terra veſtra captiva tenetur Filia Sion, Sponſa Regis Magni, oppreſſa à multis, afflicta ab his, qui à longo tempore oderunt eam, & à quibus potiùs honoranda eſſet, quàm affligenda, maximè à vobis. Habita igitur vobiſcum recordatione beneficiorum ſingulorum, quæ vobis contulit Deus, ſolvite eam, & permittite conregnare Sponſo ſuo. . . . Credite mihi, Dilectiſſime Domine, Sereniſſime Princeps; patiens enim retributor eſt Dominus, longanimis expectator, ſed ultor graviſſimus. Audite me, & benefacite. Sin autem, verendum eſt (quod abſit) ne accingatur gladio ſuo ſuper femur ſuum Potentiſſimus, & veniat in manu valida cum militia multa liberare Sponſam ſuam, non ſine grandi plaga, de oppreſſione & ſervitute tribulantis. Si verò me audieritis, quoniam neceſſe habet Dominus in hac inſtanti obſequium veſtrum experiri, benefaciet vobis Deus, & addet gloriam gloriæ veſtræ in progeniem filiorum & filiarum veſtrarum, uſque in tempora longa. Alioquin vereor (quod tibi Deus avertat) ne non deficiat gladius de domo veſtra donec veniat qui ulciſcatur de plano ſuam & ſuorum injuriam Altiſſimus: ſicut nec de domo Salomonis, à quo, licet eum Deus elegiſſet: . . . . . Quoniam receſſit à via Dei, ſcidit Deus Regnum*, &c.

Lib. I. Epiſt. LXIII. Edit. P. Lupi.

Ejuſdem Epiſtola ad Herefordenſem Epiſcopum De Hereford.

Scripſit etiam ad Herefordenſem Epiſcopum, ſibi quondem amiciſſimum, à quo literas acceperat, conſolatorias quidem, ſed ad remittendum aliquid de invicta conſtantia, & ad obſequendum Regi hortatorias: ipſúmque graviter increpuit ob malesſanum conſilium, & ad tuendam Eccleſiæ libertatem excitavit. *Ecce tu*, inquit, *quem credebam mihi à Domino datum eſſe, ut mecum ædificares, evelleres, & plantares, propinas mihi ſtimulum in ruinam, ſolatium in deſperationem. . . . Et cùm deberes animi vacillantis firmare conſtantiam, ſuſtinere mecum congreſſum ad defendendum patrimonium Crucifixi, ad reprimendos & expugnandos hoſtes Eccleſiæ, inſtillare auribus meis, inſpirare animo meo, ut obſecrarem inſtantiùs, arguerem arctiùs, increparem duriùs. Quòd ſi me non audirent, exclamare certè debueras contra me; Exurge quare obdormis? Exere gladium S. Petri, vindica ſanguinem ſervorum Chriſti qui effuſus eſt, injurias Eccleſiæ, quæ in nobis & noſtris fiunt tota die. Excidit-ne à memoria tua quantis ſim injuriis afflictus, quibus affectus contumeliis, cùm in perſona mea contra omnem auctoritatem, & contra omnem juris formam iterum judicaretur Chriſtus ante tribunal Præſidis? . . Qua animi conſcientia iſta diſſimulare potes tu, de quo ſperabatur quòd eſſes redempturus Iſraël, liberaturus à ſervitute Eccleſiam? Et nunc quia tanto tempore tacuiſti, doleo ſuper te, Fili mi primogenite*, &c. Sic ipſum appellat, quod primus Epiſcoporum eſſet quem conſecraverat. Has Literas apud *Rogerium de Hoveden* poſteriori parte Annalium legere eſt, pag. 503. & 504.

Lib. I. Epiſt. XL. Edit. P. Lupi.

Regis Anglorum ad Alexandrum III Legatio minax.

Reverſo Romam *Alexandro III.* Oratores ad ipſum miſit *Henricus* Rex Anglorum, *Joannem Oxonienſem*, & *Richardum Iceſtrenſem* Clericos, qui ejus Sanctitati minarentur, Dominum ſuum ab ejus obedientia receſſurum, Antipapæ adhæſurum, niſi avitas Regum Angliæ Conſuetudines confirmaret. Per Germaniam tranſeuntes, Vvirceburgi ſubſtitêre, ubi *Fredericus* Imperator coacto Conciliabulo, juramentum ab omnibus Epiſcopis & Proceribus contra legitimum Pontificem *Alexandrum* extorquebat, eóſque novo Antipapæ obſtringebat. Idem juramentum præſtitere *Henrici II.* Oratores, ipſius nomine, ſed præter ejus mentem. Soluto Vvirceburgenſi Conventu, Romam perrexere, Summo Pontifici Regis literas obtulere, mináſque addiderunt inſolentes. Quibus nihil commotus *Alexander*, ipſos ob ſacrilegum juramentum ſeverè caſtigatos dimiſit; gravéſque ſcripſit ad Regem Anglorum literas, quibus eum ob perfidiam erga Sedem Apoſtolicam, ob prohibitas ad Sanctam Sedem Appellationes, & vetitam ad Apoſtolorum limina profectionem, ob initum fœdus cum Schiſmaticis & excommunicatis, ob exilium denique Cantuarienſis Archipræſulis ſeverè objurgavit. Scripſerunt & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & de injuriis ab ejus Majeſtate Eccleſiæ illatis, apud ipſammet conqueſti, admonuere, ut quæ pravè geſſerat, emendaret. Hæ quidem literæ non extant: ſed Apologeticas ab eodem Rege ad Cardinales datas exhibet Codex Vaticanus, ex quo illas Annalium Eccleſiaſticorum Conditor deſcripſit.

Alexandri III. & Cardinalium querulæ ad Regem Anglorum de ipſomet literæ.

Apologeticæ Literæ Regis Anglorum ad Cardinales.

Ad

Digitized by Google

Inter Epiſtolas S. Thomæ 41. lib. 2. Edit. P. Lupi.

Ad primum querimoniarum caput ita reſpondit : *In integritate gratiæ & dilectionis, Domini Papæ libenter perſeverare volumus & affectamus, ſi nobis & Regno noſtro eumdem honorem, & honoris & dignitatis conſervationem obſervaverit, quam ſancti & beneſti Romani Pontifices viris nobilibus & potentibus Prædeceſſoribus noſtris exhibuerunt.*

Ad ſecundum ſic reſpondit : *Appellationes, quas proponit nos prohibuiſſe, & ne quis de Regno noſtro Curiam Romanam viſitaret, nos aſſerit inhibuiſſe : veſtram nolumus latere prudentiam, quòd nec Appellationes, nec viſitationes aliquatenus impedivimus, quin eo modo, ea ratione, eo ordine fiant, quo temporibus Prædeceſſorum noſtrorum juxta Regni noſtri Conſuetudines & dignitates ſolebant fieri.*

Ad tertium Caput reſpondit, ſe accepiſſe, *Fredericum* Imperatorem à Summo Pontifice pro excommunicato non haberi : nec ſibi illicitum exiſtimaſſe, filiam ſuam filio Imperatoris collocare ; quia ſimilium fœderum exempla in Majoribus ſuis habebat.

Ad quartum ſic reſpondit : *Cantuarienſem Archiepiſcopum nunquam expulimus, nec à Regno noſtro exire coëgimus...... Si autem idem Archiepiſcopus, ſicut ex propria voluntate aufugit, eodem modo voluntariè reverti voluerit, & nobis fecerit, quod Domino & Principi facere debuerit, Nos eidem, juxta Clericorum & Laicorum conſilium, tam Regni noſtri, quàm Transmarinorum, quod debebimus, exſequemur. Verùm ipſum per nos revocandum non cenſemus, quem à Regno noſtro exire non coëgimus. Itaque ſi nobis conſtiterit nos in aliquo deliquiſſe & exceſſiſſe, conſilio Cleri & Baronum noſtrorum, juxta Conſuetudines & Dignitates & Celſitudines Regni noſtri, quicquid debuerimus, animo libenti faciemus. Si verò aliquis Jura & Conſuetudines & Dignitates Regni noſtri impedire attentaverit, ſeu diminuere ; ipſum publicum hoſtem, & manifeſtum nominis noſtri, & honoris, & Regni æſtimabimus inimicum.*

Alexandri III Literæ ad Londonienſem Epiſcopum, ejuſdemque Præſulis reſponſum.

Eadem penè *Henrici* Regis nomine reſpondit *Gilbertus* Londonienſis Epiſcopus *Alexandro III.* qui ipſi juſſerat, ut cum Archiepiſcopo Rothomagenſi, & Herefordenſi Præſule, Majeſtatem ejus conveniret, eámque ad ſatiſfaciendum Eccleſiæ & Cantuarienſi Archipræſuli, nomine ſuo hortaretur. *Alexandri III.* ad Londonienſem Epiſcopum literas, & ejuſdem Antiſtitis reſponſum exhibet *Rogerius de Hoveden*, poſteriori parte Annalium, pag. 191. & 192. Articulum de Appellationibus extra Regnum non proſequendis emollivit, & quodam fuco obduxit Londonienſis Præſul. Regis enim prohibitionem ad cauſas civiles reſtrinxit :

Inter Epiſtolas S. Thomæ ... lib. 2. Edit. P. Lupi.

In Appellationibus, inquit, *ex antiqua ſui Regni inſtitutione, id ſibi vindicat honoris & oneris, ut ob civilem cauſam nullus Clericorum Regni ſui ejuſdem Regni fines exeat, niſi, an ipſius auctoritate & mandato jus ſuum obtinere queat, priùs experiendo cognoſcat. Quod ſi nec ſic obtinuerit, ad Excellentiam veſtram, ipſo in nullo reclamante, cùm volet, quilibet appellabit. In quo ſi juri veſtro vel honori præjudicatur in aliquo, id ſe totius Eccleſiæ Regni ſui conſilio correcturum in proximo, juvante Domino pollicetur.*

Severitatem erga Regem Eccleſiæ periculoſam fore ſuadet.

Denique Summo Pontifici poſuit ob oculos mala, quæ nimia erga Regem ſeveritas Eccleſiæ inferret : ideóque ſanctitatem ejus obſecravit, ut à cenſuris abſtineret. *Unde*, inquit, *veſtræ ſupplicandum æſtimavimus Excellentiæ, quatenus illud præ oculis habentes*, Calamum quaſſatum non conteret, & linum fumigans non extin-A guet ; *Zelum illum, qui ad ulciſcendam omnem, quæ Eccleſiæ Dei irrogatur, injuriam, laudabiliter igne Divini Spiritus accenſus eſt, ſi placet, ad tempus intra fines modeſtiæ cohibeatis : ne vel Interdicti Sententiam, vel ultimum illud Præciſionis elogium proferendo, Eccleſias univerſas ſubverti miserè toleretis ; & tam Regem ipſum, quàm innumeros cum eo populos, à veſtra (quod abſit) obedientia irrevocabiliter avertatis. Bonum eſt membrum capiti cohærere, vel ſaucium ; quàm à corpore projici jam præciſum. Redeunt ad ſanitatem ſaucia ; vix corpori coaleſcunt jam præciſa. Adducit deſperationem præciſio, reſtituit ſanitatem vulneri ſæpè medicantis* B *operatio...... Sanguis Regius tunc ſcit demum vinci, cùm vicerit ; nec verecundatur cedere, cùm ſuperaverit. Manſuetudine tolerandus eſt. Monitis & patientia ſuperandus...... Non enim eſt dubium ſeveritati trahendum fore, cùm ſtrages imminet populorum.*

S. Thomæ Cantuarienſis Literæ ad Regem Anglorum vehementes Lib. 1. Epiſt. S. Thomæ Epiſt. 120. Edit. P. Lupi.

Dum Summus Pontifex Epiſcopos Angliæ ad ſuggerenda Regi conſilia ſalutis hortabatur, *S. Thomas Cantuarienſis* ejus animum vehementioribus, quàm antea, literis pulſavit, ac terrore divinorum judiciorum concutere conatus eſt. Has Literas, quæ incipiunt his verbis, *Expectans expectavi ut intenderet vobis Dominus*, Annalium C Eccleſiaſticorum parens ex Codice Vaticano deſcripſit ad annum MCLXVI. His Literis demonſtrat, Reges Eccleſiæ & Sacerdotibus ſubeſſe debere, non eorum jura uſurpare, niſi Saülis, Oziæ, Azariæ & Ozæ inſtar, à Deo vindice plecti velint : *Ad Sacerdotes ſuos*, inquit, *voluit Deus, quæ Eccleſiæ ſuæ ſunt, diſponenda pertinere, non ad poteſtates Sæculi. Quos, ſi fideles ſunt, Eccleſiæ ſuæ Sacerdotibus voluit eſſe ſubjectos. Non vobis igitur vindicetis jus alienum, & miniſterium quod alteri deputatum eſt ; neque contra eum contendatis, à quo omnia ſunt conſtituta : Ne contra il-* D *lius beneficia pugnare videamini, à quo veſtram conſecuti eſtis poteſtatem. Non à legibus publicis : non à ſæculi Poteſtatibus, ſed à Pontificibus & Sacerdotibus, omnipotens Deus Chriſtianæ Religionis Clericos voluit ordinari & diſcuti. Chriſtiani Reges ſubdere debent executiones ſuas Eccleſiaſticis Præſulibus, non præferre. Scriptum quippe eſt : Nunquam de Sacerdotibus, niſi Eccleſiam judicare debere ; nec eſſe humanarum Legum, de talibus ferre Sententiam. Obſequi ſolere Principes Chriſtianos ſtatutis Eccleſiæ, non ſuam poteſtatem præponere ; Epiſcopis caput Principes ſubdere, non de Epiſco-* E *pis judicare. Duo quippe ſunt quibus principaliter regitur Mundus, auctoritas Sacra Pontificis, & Regalis Poteſtas : in quibus tantò gravius eſt pondus Sacerdotum, quantò & de ipſis Regibus ſunt in divino reddituri examine rationem. Noſſe certè debueratis, ex illorum vos pendere judicio, non illos ad veſtram poſſe redigi voluntatem. Plurimi namque Pontificum, alii Reges, alii Imperatores excommunicarunt, &c.*

Deinde poſtquam Davidis exemplo Regem ad pœnitentiam hortatus eſt, terribilem hancce comminationem ſubjicit : *Hæc ad præſens, Domine mi, vobis ſcribo, cætera ſilentio prætereuns,* F *donec videam utrum ſermo meus capiat in vobis. Si reportaverit mihi à vobis fructus dignos pœnitentiæ, & audiam à nunciantibus, & congaudeam dicentibus : Filius tuus Rex mortuus fuerat, ſed revixit : perierat, & inventus eſt. Quod ſi me non audieritis, qui ſolitus ſum ante Majeſtatem Corporis Chriſti in abundantia lachrymarum, & gemitibus non minimis orare pro vobis : certè ibidem clamabo contra vos, & dicam : Exurge Deus, judica cauſam tuam : memor eſto improperiorum*

tuorum

tuorum, & injuriarum, quæ à Rege Anglorum & ſuis tibi & tuis fiunt tota die, &c. Tandem ſic Epiſtolam concludit. *Attendite ubi ſunt Imperatores, ubi Reges, & alii Principes, ubi Archiepiſcopi & Epiſcopi, qui nos præceſſerunt. Ipſi quidem laboraverunt, & alii in eorum labores introïerunt? Quid ultra? Sic tranſit mundus & ejus gloria. Memorare ergo noviſſima tua, & in æternum non peccabis: & ſi peccaveris, in vita pœnitebis.* Paternis admonitionibus, Apoſtolicíſque minis apud ſuperbum Principem Sanctus Archipræſul nihil promovit.

S. Thomas Apoſtolica Legatione per Angliam ornatus.

Id cùm intellexiſſet Summus Pontifex *Alexander III.* quo ipſum pro Juſtitia & Eccleſiæ defenſione exulem non modo ſolaretur, ſed etiam ornaret; ac Regi, Præſulibúſque Anglicanis redderet metuendum, ipſi Legationem Apoſtolicam per totam Angliam, una excepta Diœceſi Eboracenſi, reſtituit. Id teſtantur *Alexandri III.* Literæ, quæ incipiunt his verbis, *Sacroſancta Romana Eccleſia*, quibus meritis præconiis *Thomam Cantuarienſem* extollit: *Attendentes*, inquit, *devotionis & fidei conſtantiam, quâ pro Eccleſia Dei, ſicut columna immobilis perſtitiſti, honeſtatis, & literaturæ, ac diſcretionis prudentiam, quâ præeminere dignoſceris, conſiderantes, dignum duximus perſonam tuam, tantarum virtutum inſignibus decoratam, quodam ſpeciali privilegio, & ſingulari prærogativa diligere & honorare, tuæque utilitati ſolita benignitate proſpicere. Inde eſt quòd nos tibi Legationem totius Angliæ, excepto Epiſcopatu Eboracenſi, benigno favore concedimus, ut ibi vice noſtra corrigas, quæ inveneris corrigenda: & ad honorem Dei & Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & ſalutem animarum ſtatuas, ædifices, & plantes, quæ ſtatuenda fuerint, & plantanda.* Data eſt hæc Epiſtola Anagniæ VII. Idus Octobris anni MCLXVII.

Epiſt. XIV.

Summi Pontificis Mandata recipit Londonienſis Epiſcopus.

Has Literas, aliáque Summi Pontificis Mandata Præſulibus Anglicanis ſignificanda, *Gilbertus* Londonienſis Epiſcopus accepit; nempe ut qui Clericorum Cantuarienſis Archiepiſcopi reditus, Regis mandato pererperant, ad plenam eorum reſtitutionem, infra duos menſes, Anathematis ſententiâ, omni appellatione remotâ, compellerentur. Secundò, ut ipſe Londonienſis Antiſtes *Denarium Sancti Petri* exigeret, & Nuntiis Apoſtolicis traderet. De his Regem *Henricum II.* certiorem fecit Londonienſis Epiſcopus, datis ad ejus Majeſtatem Literis, quas ex Codice Vaticano deſcripſit Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad annum MCLXVII. Incipiunt his verbis: *Tanta nos, Domine, Mandatorum moles ad præſens opprimit.* Sedi Apoſtolicæ neceſſariò parendum ſcribit, nec appellationem à Mandatis Pontificiis eorum executionem ſuſpendere. *Quod*, inquit, *Auctoritas Apoſtolica præcipit: hoc Appellatio non ſuſpendit; nec adverſus ejus Mandatum, ullum poteſt eſſe remedium: cùm, quod præcipitur, implere neceſſe ſit, aut inobedientiæ reatum incurrere.* Proinde Regi author eſt, ut ſinat Epiſcopos Summi Pontificis Mandatis parere, & Clericis Cantuarienſis Archiepiſcopi ſua reſtitui, Denariúmque *Sancti Petri* reddi jubeat. Cæterùm omnibus Epiſcopis præcipiat, ut ſi in Literis Archipræſulis Cantuarienſis *gravamen* aliquod *adverſus Regni Conſuetudinem intellexerint, ad Dominum Papam ſtatim, vel ad ejus Legatos, confidenter appellent.* (Inter Epiſtolas *Sancti Thomæ* CXXXI. lib. 1. Edit. *P. Lupi.*)

Appellationem Pontificiorum executionem Mandatorum non ſuſpendere profitetur.

S. Thomas Conſuetudines Anglicanas Sedis Apoſtolicæ auctoritate damnat.

Credita ſibi Legatione ſtatim functus eſt Sanctus *Thomas Cantuarienſis*: & Conſuetudines Anglicanas in Clarendunenſi Conventu promulgatas, Auctoritate Apoſtolica damnavit, præcipuè verò ſex earum Capita, quæ in Literis ad Londonienſem Epiſcopum, cæteróſque Præſules Anglicanos ea de re datis expreſſit: omnes earum obſervatores & exactores excommunicavit; Epiſcopos à juramento, quo ſe ad eas obſervandas obſtrinxerant, abſolvit. Eos etiam, qui Schiſmaticis in Germania communicarant, nec non qui Cantuarienſis Eccleſiæ bona occupabant, excommunicatos nominatim denuntiavit. Laudatarum Literarum iſtud exordium eſt: *Fratres mei dilectiſſimi! quare non conſurgitis mihi adverſus malignantes?* De Conſuetudinibus Anglicanis hæc habent: *Scriptum illud, in quo illæ, non Conſuetudines, ſed pravitates potiùs, quibus perturbatur & confunditur Anglicana Eccleſia, continentur, ipſiúſque ſcripti auctoritatem, invocatâ Spiritus Sancti gratia, publicè condemnavimus, & caſſavimus. Univerſos etiam Obſervatores, Exactores, Conſiliarios, Adjutores, ſeu Defenſores earum, excommunicavimus: Omneſque vos Epiſcopos à Promiſſione, quâ contra Inſtitutionem Eccleſiaſticam ad earum obſervationem tenebamini, Auctoritate Dei, & noſtra, abſolvimus. Quis enim dubitat Sacerdotes Chriſti, Regum & Principum, & omnium Fidelium Patres & Magiſtros cenſeri? Nonne miſerabilis inſania eſſe cognoſcitur, ſi filius Patrem, diſcipulus Magiſtrum ſibi conetur ſubjugare, & iniquis obligationibus illum poteſtati ſuæ ſubjicere, à quo credit ſe non ſolùm in terra, ſed & in cœlis, ligari poſſe & ſolvi? Proinde ne in hujus Sententiæ commiſſum incidatis, auctoritatem ipſius ſcripti, ipſúmque ſcriptum, cum pravitatibus quæ in eo continentur, irritum duximus & caſſavimus, præſertim in his:*

Epiſt. XCVI. lib. 1. Edit. P. Lupi.

I. *Quòd non appelletur ad Sedem Apoſtolicam ſuper aliqua cauſa, niſi licentiâ Regis.*

II. *Quod non liceat Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, exire de regno, & venire ad vocationem Domini Papæ, ſine licentia Domini Regis.*

III. *Quòd non liceat Epiſcopo excommunicare aliquem, qui teneat de Rege in capite, ſine licentia Regis; vel terram ipſius, vel Officialium ſuorum, in Interdicto ponere.*

IV. *Quod non liceat Epiſcopo coërcere aliquem de perjurio vel fide læſa.*

V. *Quòd Clerici trahantur ad ſæcularia Judicia.*

VI. *Quòd laïci, ſive Rex, ſive alii, tractent cauſas de Eccleſiis, vel Decimis, & alia in hunc modum.*

De his à ſe Legationis Apoſtolicæ Auctoritate decretis, *Alexandrum III.* certiorem fecit *S. Thomas Cantuarienſis*, rogavítque ut ea confirmaret. Porro ſe brevi Regem nominatim excommunicaturum, niſi reſipiſceret. *Verùm*, inquit, *in perſonam Regis nondum Sententiam dedimus, daturi forſitan, niſi reſipuerit, & ex his quæ fecerit, apprehenderit diſciplinam. Ut ergo, Beatiſſime Pater, Apoſtolicæ Sedis auctoritas, & Eccleſiæ libertas, quæ in partibus noſtris tota ferè deperiit, utcumque valeat reſtaurari; neceſſe eſt, & modis omnibus expedit, ut quod à nobis geſtum eſt, ratum omnimodis habeatis.* Has *S. Thomæ ad Alexandrum III.* Literas, quæ incipiunt: *Satis ſuperque ſuſtinui correctionem Regis Angliæ expectans*, legere eſt & apud *Rogerium de Hoveden*, poſteriori parte Annalium, pag. 505.

Epiſt. 1[illegible] lib. 1. P. Lupi.

Cantuarienſis Archipræſulis Sententiam confirmavit *Alexander III.* & minaces ad Regem Anglorum ſcripſit Literas, in quibus hæc inter alia: *Duritiam tuam, ſicut hactenus, contra Juſtitiam,*

Alexander III. S. Thomæ Sententiam confirmat.

tiam, & ſalutem noſtram, non diximus ulteriùs ſupportandam: nec præfato Archiepiſcopo os de cætero aliqua ratione claudimus, quin officii ſui debitum liberè proſequatur, & ſuam & Eccleſiæ ſuæ injuriam Eccleſiaſticæ ſeveritatis gladio ulciſcatur. Has Literas, quæ incipiunt his verbis: *Quàm paternè & quàm benignè Regiam ſæpius Excellentiam convenerimus;* refert *Rogerius de Hoveden*, pag. 506.

Regis & Prælatorum Anglicanorum ad Romanum Pontificem Appellatio, & Legatio.

Intentatis à ſancto Cantuarienſium Archipræſule Cenſurarum Eccleſiaſticarum minis territus & magis irritatus Rex Anglorum, Epiſcopos & Proceres Ciſmarinarum ditionum ſuarum, *Chinonium* (quod Provinciæ Turonenſis oppidum eſt, prope Pictonas) congregavit anno MCLXVII. ab iiſque conſilium rogavit de mediis quibus Excommunicationis vel Interdicti fulmina mox à *Thoma Cantuarienſi* vibranda declinare poſſet. In hanc ab omnibus Sententiam itum eſt, Ad Summum Pontificem appellandum eſſe. Cantuarienſis Eccleſiæ Suffraganei hanc appellationem ſancto Archipræſuli ſignificarunt, datis ad ipſum Literis, quarum initium eſt: *Quæ veſtro, Pater, in longinqua diſceſſu.* Ad Summum etiam Pontificem ſcripſere, ad ejus Tribunal cauſam deferentes. Literarum quas ea de re dederunt, iſtud eſt exordium: *Veſtram, Pater, meminiſſe credimus Excellentiam.* Regem contumacem eſſe negant, utpote qui conteſtatus ſit ſe de ſingulis capitibus, de quibus fuerat ab ipſo Papa commonitus, *Eccleſiæ Regni ſui ſe pariturum judicio.*

Inter Epiſtolas S. Thomæ cap. XXV. & cap. XXVI. lib. 1. Edit. P. Lupi.

Ipſius Acta excuſant, quantùm poſſunt, Sententiam excommunicationis in quoſdam Proceres latam; & minas Regi intentatas ab Archipræſule Cantuarienſi, violato Judiciorum ordine conqueruntur. Eò tendere turbas illas aiunt, ut abruptâ Regni & Sacerdotii concordiâ, Rex & populus à Sedis Apoſtolicæ obedientia recedant. Quæ mala ut avertant, ſe ad ejus Sanctitatem appellaſſe denuntiant, & Appellationi terminum deſignaſſe diem Dominicæ Aſcenſionis. Has Literas Annalibus ſuis inſeruit *Rogerius de Hoveden*, pag. 509. 510. 511. & 512. Divino ſanè judicio accidit, ut Rex, qui Appellationes ad Sedem Apoſtolicam pravis Conſuetudinibus ſuis antiquare & abrogare voluerat, earum jus & uſum ſuo & Epiſcoporum Regni ſui exemplo confirmaret, ut obſervat *Joannes Sareſberienſis* Epiſtola ad Exonienſem Epiſcopum. *Et ita* (inquit) *neſcio quo pacto (niſi quia veritas ventilata plus pollet, & juſtitia quo magis concutitur, eò amplius convaleſcit) dum Rex per avitas Conſuetudines Appellationum jus evacuare conatur, magis confirmat: dum ipſemet pro capite ſuo ad appellandi refugium cogitur evolare.*

S. Thomæ Reſponſum ad Appellationem ſignificatam.

Londinenſi Epiſcopo reſpondet *S. Thomas Cantuarienſis* graviſſimis Literis, iiſque Apologeticis. Interjectam ab ipſo & cæteris appellationem perperam vocari remedium ait, quæ eſt obedientiæ impedimentum. Fruſtra ipſos perſuaſum habere, quòd ludificatoria hujuſmodi appellatio ipſos ab obedientia diſpenſet. Ipſam minimè prohibiturum quin ſuo fungatur munere; ſiquidem vindicandi in omnem inobedientiam & officium accepit, & præceptum. Ipſos fucum facere, cùm aiunt Regem eſſe, ſuíque ſemper ad ſatisfaciendum paratiſſimum.

Epiſt. CVIII. lib. 1. Edit. P. Lupi.

Illud, inquit, *quod dicis, paratum eſſe ad ſatisfaciendum, quo ſenſu intelligis? Illos, quorum ſe Deus dicit & patrem & judicem, orphanos, viduas, pupillos innocentes, & omnino hujus, quæ nos movet controverſiæ ignaros, vides proſcribi, & taces: Clericos exterminari, & non reclamas: Alios bonis ſuis ſpoliari, & contumeliis affici, & non contradicis: Servientes meos in vincula conjici, & teneri, & obmuteſcis: Matris tuæ Cantuarienſis Eccleſiæ bona diripi, & non reſiſtis: Me Patrem tuum gladios cervici meæ jamjam imminentes vix evaſiſſe, & non doles: Et quod deterius eſt, cum perſecutoribus meis, & in me, Deo & Eccleſiæ ipſius, & hoc non in occulto, ſtas: non erubeſcis. Eſtne hoc ſatisfacere, perpetrata mala non corrigere, & malis deteriora de die in diem adjicere?*

Addit, ſatisfactionis loco cenſeri non poſſe, voluntatem illam Regis, (ut ipſi ſcripſerant) ad parendum Judicio Eccleſiæ Regni ſui comparatam. *Quaſi*, inquit *condigna ſit ſatisfactio hæc. Quis eſt in terra, vel etiam in cælo, qui de divina diſpoſitione præſumat judicare? Humana judicantur, divina penitus inconcuſſa relinquuntur. Quantò meliùs, Frater mi, illi ſalubriùs, tibi ſecuriùs, intimare ei, perſuadere omnibus modis elaboraret, voluntatem Dei de conſervanda pace Eccleſiæ ſuæ, de non appetendis his quæ conceſſa non ſunt ejus adminiſtrationi, de honorandis Sacerdotibus Dei? ..... Sciat ergo & intelligat, te intimante, Dominus meus, quod qui dominatur in Regno hominum, ſed & Angelorum, duas ſub ſe Poteſtates ordinavit, Principes & Sacerdotes; unam terrenam, alteram ſpiritalem; unam miniſtrantem alteram præeminentem; unam cui potentiam conceſſit, alteram cui reverentiam exhiberi voluit. Qui verò his vel illis de ſuo Jure ſubtrahit, Dei ordinationi reſiſtit.* Hæ *S. Thomæ* ad Londonienſem Epiſcopum Literæ, quas Annalium Eccleſiaſticorum Parens ex Codice Vaticano deſcripſit, incipiunt his verbis: *Mirandum & vehementer ſtupendum.* Iſtis verò concluduntur: *Non obliviſcamur illum diſtrictum Judicem, ante cujus tribunal conſtitutos ſola nos Veritas judicabit, amoto timore & fiducia omnis terrenæ Poteſtatis.* Eſt inter Epiſtolas à *P. Lupo* editas CVIII. libri 1. ejuſdem eſt argumenti Epiſtola CXXVIII. *Univerſo Clero Angliæ*, inſcripta, & pariter Apologetica, in qua hæc de Eccleſiæ firmitate obſervanda ſunt:

Eccleſiæ firmitas inconcuſſa.

Proprium eſt Eccleſiæ ut tunc vincat, cùm læditur: tunc intelligat, cùm arguitur; tunc obtineat, cùm deſeritur. Nolite ergo, Fratres, ſuper ipſam flere, ſed ſuper vos ipſos, qui facitis vobis nomen, ſed non grande, ex hoc factò & dicto ex ore omnium. Qui provocatis in vos odium Dei & univerſorum. Qui paratis innocenti laqueum, qui cuditis novas & ingenioſas rationes in ſubverſionem libertatis Eccleſiæ. Fratres, per miſericordiam Dei in vanum laboratis. Stabit enim ipſa Eccleſia, etſi ſæpius concuſſa, in ea fortitudine & firmitate, in qua firmiter fundata eſt, donec Filius ille perditionis purgat, &c. Ipſorum appellationem Jure nullam eſſe oſtendit, nec Regi ſuffragari. *Non ſolent*, inquit, *audiri Appellantes, niſi quorum intereſt, aut quibus mandatum eſt, aut qui negotium gerunt alienum. Intereſtne veſtrâ ut non coerceantur delinquentes adverſus Eccleſiam? Abſit. Si verò qui ſubvertit Eccleſiæ libertatem, qui bona ipſius invadit & occupat, ac in ſuos convertit uſus, in ſui defenſionem minimè ſuper hoc auditur Appellans, multò minus & pro eo Appellantes. Ergo nec Domino Regi ſuffragatur à vobis pro ipſo edita, nec videtur vobis prodeſſe pro ipſo Appellatio emiſſa. Unde ſi in hoc caſu appellare non poteſt, nec mandare, ſic nec vos ſuper hoc ab ipſo Mandatum ſuſcipere. Adjicimus vos in parte iſta nullatenus ejus gerere poſſe negotium. Nemo enim Epiſcoporum alterius contra ſe negotium gerere poteſt, maximè in oppreſſione Eccleſiæ, cujus ipſe defenſor eſt; & præſertim unde generaliter læditur Eccleſiæ conditio. Ergo ſi nec veſtrâ intereſt appellare, nec ſuper hoc Mandatum*

datum valetis ſuſcipere, nec aliarum gerere negotium, nec auditur appellatio veſtra, nec jure tenetur.

Tandem Sereniſſimum Magnæ Britanniæ Regem his verbis convenit, ipſique bene adprecatur: *Audiat itaque Dominus meus poſtulationem Fidelis ſui, conſilium Epiſcopi, Patris exhortationem, ut benefaciat ei Deus, & augeat dies ejus; & annos Filiorum ipſius in tempora longa. Permittat Eccleſiam frui pace & libertate ſub ipſo, tanquam ſub Rege Chriſtianiſſimo: Eccleſiam Romanam uti Jure & Libertate in terra ſua, quam habere debet: & habet in cæteris Regnis. Reſtituat Cantuarienſi Eccleſiæ, & nobis Jura ſua & Libertates, & omnia ablata, cum pace & ſecuritate noſtra, ut liberè & quietè poſſimus Deo militare ſub ipſo, & ipſe debeat obſequio noſtro uti, prout ei placuerit, Salvo honore Dei & Eccleſiæ Romanæ, & Ordine noſtro. Iſta ſunt dignitates Regiæ, Leges optimæ, quas petere debet Rex Chriſtianiſſimus & obſervare: quibus gaudere debet, & ſub ipſo florere Eccleſia. Iſta ſunt Leges obtemperantes Legi divinæ, non derogantes; quas qui non obſervaverit, inimicus Dei conſtituitur.*

Londonienſem Epiſcopum S. Thomas excommunicat.

Londonienſem Epiſcopum Eccleſiæ Jura, & Libertatem prodentem, & Regem pravis conſiliis in impœnitentia foventem, paulòpoſt excommunicavit S. Cantuarienſium Archipræſul; & Litteras ad Clerum Londonienſem dedit de vitandis excommunicatis: quas apud *Rogerium de Hoveden*, pag. 512. & 513. legere eſt. Sunt Epiſtolæ XXXIX. L. & LIII. lib III. editionis *P. Lupi*.

Rex Anglorum S. Thomam Pontiniaco ejici curat.

Interea Rex Anglorum Literas comminatorias ſcripſit ad Ciſtercienſes Monachos in Comitiis Generalibus congregatos, ſignificans ſe omnia Ordinis bona in ſuis ditionibus conſtituta, in Fiſcum redacturum, niſi hoſtem ſuum è Pontiniaco Monaſterio expellerent. Regis Literas cum ſancto *Thoma* communicarunt Monachi, nec tamen ipſum rogarunt ut abiret; perſuaſi ſanctiſſimum Præſulem nolle ibi manere in detrimentum Ordinis (ſi tamen detrimentum, & non potiùs lucrum dicenda erat jactura bonorum temporalium ob defenſionem juſtitiæ, & ſuſceptionem Archipræſulis propter cauſam Eccleſiæ exulis) Fœdam illam Monachorum ignaviam & cupiditatem ſibi ſcandalo fuiſſe ſignificavit Rex Chriſtianiſſimus *Ludovicus VII.* cùm per Nuntium à Sancto Archipræſule miſſum ea de re certior factus eſt. Ipſum enim exclamaſſe: *O Religio! ò Religio! ubi es! Ecce enim, quos credebamus ſæculo mortuos, ſæculi ruinas timent, & pro rebus caducis, quas propter Dominum contempſiſſe profitentur, à Dei opere, quod cœperant, convertuntur retrorſum, Dei cauſa exulantem ejicientes à ſe:*

Ludovicus VII. Rex Francorum S. Thomam honorificè recipit ac fovet.

Tradit Hiſtoria Quadripartita, * cui conſentit *Gervaſius Dorobernenſis* in Chronico, pag. 1401. additque, Regem Chriſtianiſſimum ſibi ipſi gratulatum, quòd hæc ſibi data eſſet occaſio Archipræſuli Sancto ſubveniendi, miſiſſe Virum Nobilem ex Aula ſua cum trecentis ſtipatoribus, qui eum honorificè deducerent Senonas. Ibi ab *Hugone* Archiepiſcopo, Clero, Populoque, ſumma lætitia exceptus, in Cœbonio *Sanctæ Columbæ* annos quatuor diverſatus eſt. Cùm Pontiniaco ſeceſſit, revelatione divina de futuro certior factus eſt Martyrio, ut refert mox laudatus *Gervaſius*. Sub idem tempus ſcripſit iterum ad Regem Angliæ Sanctus Archipræſul, ejus Majeſtatem ex parte omnipotentis Dei, & in virtute Spiritus Sancti, & in remiſſionem peccatorum adjurans, ut gratiam ſuam, & pacem veram, ſibi, & Eccleſiæ Cantuarienſi reſtitueret.

* Seu Vita S. Thomæ, lib. II. cap. XVII.

His Literas, quæ incipiunt his verbis, *Breviloquio utimur ad vos*, Cardinalis *Baronius* ex Codice Vaticano deſcripſit ad annum MCLXVII. Num. LXXI. Eſt Epiſtola LVI. Libri I. Edit. *P. Lupi*.

Nova Regis Anglorum Legatio ad Alexandrum III.

Eodem anno, Rex Angliæ, ut imminentem ſibi & Regno Excommunicationis & Interdicti Sententiam averteret, novam Legationem Romam deſtinavit ad *Alexandrum III.* cujus munus impoſuit *Joanni Oxenfordienſi*, * quem ob Sareſberienſis Decanatûs invaſionem *S. Thomas* excommunicaverat. Hic Summum Pontificem malis artibus circumvenit, abjuratiſque Regiis Conſuetudinibus, & facta promiſſione de pace Regem inter & Archiepiſcopum Cantuarienſem pro virili procuranda, Abſolutionem ab excommunicatione, ac Saresberienſem Decanatum impetravit. Effecit etiam ut Papa Legatos in Angliam mitteret, *Vuillelmum Papienſem Henrico* Regi amiciſſimum, & *Ottonem*, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ad pacem inter ipſum Regem & Cantuarienſem Archiepiſcopum componendam, & ad concordiam inter Reges Francorum & Anglorum procurandam. De hac Legatione certiorem fecit Cantuarienſem Archipræſulem, ipſúmque monuit, ut animum ſuum ad pacem inclinaret, quantùm ſalvâ ſuâ & Eccleſiæ honeſtate fieri poſſet. Scripſit etiam ad Regem Anglorum, jubens ut Legatos Apoſtolicos eo quo par erat honore ſuſciperet, eáque executioni mandaret, quæ ſuo nomine erant propoſituri. Scribit demum ad *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum, ut auctoritatem ſuam interponat ad pacem tam optatam promovendam. Quæ ſi componi non poſſit, rogat ejus Majeſtatem, ut gratum habeat Legationem Apoſtolicam Archipræſuli Cantuarienſi per Gallias imponi, ſi hoc abſque Cleri Gallicani offenſione fieri valeat; ſibique ſignificet ſuam ea de re voluntatem, ac interim ſilentium ſervet. Adſcribo verba, in quibus momentum non leve eſt ad probandum Summos Pontifices Legatos in Gallias non miſiſſe, niſi de conſenſu Regis Chriſtianiſſimi, & qui ejus Majeſtati accepti eſſent. *Si autem* inquit, *quod Deus avertat, convenire non poſſint, dummodo Regis voluntati ſederet & complacito tuo, nobis per omnem modum complaceret, & gratum valdè exiſteret & acceptum, quòd, ſi abſque gravi ſcandalo perſonarum Regni tui fieri poſſet, nos prænominatum Archiepiſcopum ſpecialis honoris prærogativa inter cæteros donaremus, & ſibi vices noſtras committeremus in illis partibus exequendas. Unde Serenitatem tuam, quanta poſſumus, prece rogamus, ut, ſi pacem, ſalva honeſtate ſua & Eccleſiæ, quod omnimodis optaremus, habere non poſſit, nobis ſuper his voluntatem tuam ſub omni celeritate ſtudeas intimare. Et hoc interim habeas omninò ſecretum.* (Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* editas à *P. Lupo*, XLIII. libri II.)

* D'Oxford.

Alexander III. Legatos mittit in Angliam ad pacem inter Archiepiſcopum & Regem componendam.

Epiſt. XVIII. Alexandri III.

Epiſt. XIX.

Alexander III. rogat Regem Francorum, ut Apoſtolica per Gallias Legatione S. Thomam ornari contingat.

Summi Pontifices Legatos in Gallias non mittebant, niſi de conſenſu Regis Chriſtianiſſimi, & qui ejus Majeſtati grati eſſent.

Legatione perfunctus rediit *Joannes Oxenefordienſis*, ubique canens, Io triumphe: falſos rumores ſpargens, & inſolenter *S. Thomæ Cantuarienſi* inſultans. Mentiebatur namque Legatos à Romano Pontifice miſſos eſſe, ut cauſam Cantuarienſis Archipræſulis cum Anglorum Rege finirent: *Vuillelmum Papienſem* Cardinalem Regi penitus addictum gloriabatur, ab eóque *Thomam* certiſſimè deponendum: Anglicanos Epiſcopos, Regémque, jam ab illius juriſdictione eſſe abſolutos: quia Pontifex Legationem ipſius per Angliam ad tempus ſuſpenderat, donec ſcilicet veniſſent, & quamdiu præſentes eſſent Legati: Cardinales pleroſque omnes Regiis partibus eſſe devotiſſimos.

Joannis Oxenefordienſis, Regis Anglorum ad Summum Pontificem Legati inſolentia.

Digitized by Google

devotiſſimos. *Henrici II.* ſuperbiam vehementer augebat illa à Summo Pontifice decreta Legatio palámque gloriabatur, ſe Avi ſui conſecutum Privilegium, *Quia in terra ſua erat Rex, Legatus Apoſtolicus, Patriarcha, & omnia quæ volebat*: ut refert *Joannes Sareſberienſis* in Epiſtola ad *Joannem* Pictavienſem Epiſcopum.

Regis Chriſtianiſſimi *Ludovici* VII ſtudium in *S. Thomam*, & fervor pro ejus cauſa.

His rumoribus, quibus fundamentum præbebat nova Legatio, *Joanni Oxenefordienſi* Romæ exhibitus honos, ejúſque confirmatio in Sareſberienſi Decanatu, & Cardinalis Papienſis ſumma cum Anglorum Rege neceſſitudo, *S. Thomas* Cantuarienſis graviter afflictus eſt, mœrorémque ſuum in ſinum amici gentiliſque ſui *Joannis Cantuarienſis* effudit, datis ad ipſum Literis, quas Annalium Eccleſiaſticorum Parens ex Codice Vaticano deſcripſit ad annum MCLXVII. Num. LXXVII. Eſt Epiſtola CLXV. lib. I. Edit. *P. Lupi.* Doluere pii omnes. Indignatus eſt præ cæteris *Ludovicus* Rex Chriſtianiſſimus, quòd Romanus Pontifex à viro nequiſſimo *Joanne Oxonienſi* deceptus, ita (ut ferebat fama) Sanctum Archipræſulem, qui ſe pro tuenda Eccleſiæ libertate devoverat, deſereret, ac inimicorum ipſius votis annueret. Parum abfuit quin Rex Chriſtianiſſimus Regni ſui ingreſſu Legatos Apoſtolicos prohiberet. Sed & de convocandis Præſulibus Gallicanis ea de re deliberaturis conſilium iniit: *S. Thomæ* Cantuarienſis injuriam, Eccleſiæ, ſuámque exiſtimans. Quin etiam palàm conteſtatus eſt Religioſiſſimus Princeps, *Non eſſe ſibi minùs moleſtum*, quòd Romanus Pontifex contra S. Thomam (ſic enim ferebat fama mendax) *Legatos mitteret, quàm ſi ad Coronam ejus auferendam eos deſtinaret.* Id conſtat ex Epiſtola

Lombardi Subdiaconi ad Summum Pontificem Litteræ.

Lombardi Romanæ Eccleſiæ Subdiaconi, qui tum in Galliis verſabatur, ad *Alexandrum III.* quem de illis rumoribus ejus Sanctitati, adeo indecoris certiorem fecit. Ejus Epiſtolam ex Codice Vaticano deſcribit Cardinalis *Baronius* ad annum MCLXVII. Num. LXXXII. ſubditque: *Hæc uſque Lombardus, quem dicet aliquis Theologum illum inſignem, qui Pariſiis claruit, dictum proprio nomine Petrum Lombardum. His enim temporibus vixit.* Et qui Vitam *S. Thomæ* Cantuarienſis Gallicè ſcripſit Modernus Auctor, * hunc ipſum *Petrum Lombardum*, Archiepiſcopum Pariſienſem & Magiſtrum Sententiarum nuncupatum, has ad *Alexandrum III.* ſcripſiſſe Literas indicat. Sed perperam: ſiquidem hujus Epiſtolæ Auctor ſe Romanæ Eccleſiæ Subdiaconum inſcribit. *Petrus* verò *Lombardus* creatus eſt Epiſcopus Pariſienſis anno MCLIX. vel certè MCLX. ceſſione *Philippi* Franciæ filii, *Ludovici VII.* Regis fratris; nec ſuperſtes erat anno MCLXVII. quo hæc Epiſtola ad *Alexandrum III.* ſcripta eſt. Obiit enim anno MCLXIV. Eſt inter editas à *P. Lupo* CLXVI.° lib. I. Fuit autem *Lombardus* ille Placentia oriundus, *S. Thomæ* Domeſticus, vir doctiſſimus, qui ipſum Canones docuit; Romam ab exilio vocatus, Cardinalis ac demum Beneventanus Archipræſul creatus, ut habet Catalogus Eruditorum *S. Thomæ*.

* De Beaulieu.

Literæ Legatorum Apoſtolicorum ad S. Thomam.

Statim atque Gallias attigerunt Sedis Apoſtolicæ Legati, *S. Thomam Cantuarienſem* Literis ſuis prævenerunt; ſcripſit primus *Vuillelmus Papienſis*: cujus perlectâ Epiſtolâ commotus eſt Sanctus Archipræſul, quòd ſe ad finiendas quæſtiones quæ inter ipſum & Regem vertebantur, miſſum in Angliam jactaret. Quamobrem ipſi acerbioribus literis reſpondit, à quibus tamen mittendis ipſum deterruit amicus fidiſſimus *Joannes Sareſberienſis*, * cujus eas cenſuræ ſubjecerat, ingenuè & liberè ſignificans, Cardinalem, Sedis Apoſtolicæ Legatum, in prima ſalutatione ſuſpicionibus inurendum, & gratis exacerbandum non eſſe, & contra Romanæ Eccleſiæ reverentiam dehoneſtandum convitiis: nec Pontificium Curſorem ſic alloquendum ſibi videri. Hunc ſcribendi modum ipſius cauſæ nociturum, ſi Cardinalis ſuas Literas ejúſque Reſponſum ad Summum Pontificem mitteret. Etſi inimicus adhuc eſſet Legatus, eſſe diſſimulandum, donec inimicitias opere demonſtraret. Ipſum ſine cauſa commoveri, quòd Legatus ſcripſiſſet ſe ad finiendas quæſtiones miſſum eſſe: ſiquidem cauſæ quælibet non ſolum Sententiâ, ſed & benigna compoſitione finiri poſſunt. Paruit viro prudentiſſimo & amiciſſimo Sanctus Archipræſul, & modeſtiores ad Legatum Apoſtolicum Literas dedit. Has & illas, nec non Commonitoriam *Joannis Sareſberienſis* Epiſtolam, ex Codice Vaticano deſcriptas, Cardinalis *Baronius* Annalibus ſuis inſeruit ad annum MCLXVIII. Num. XI. XII. & XIII. Edidit *P. Lupus* Epiſt. X. XI. XIX. & XX. libri II.

Joannis Sareſberienſis prudens conſilium.

* De Salisbery.

S. Thomas Vuillelmum Papienſem, Legatorum alterum Judicem recuſat.

Nihilominus datis ad *Alexandrum III.* Literis, de Legatione *Vuillelmo Papienſi* credita conqueſtus eſt *S. Thomas*, eúmque Judicem recuſavit. *Credimus quidem* (inquit) *non eſſe Juri conſentaneum, nos ejus ſubire Judicium vel examen, qui quærit commercium ſibi facere de ſanguine noſtro, de pretio, utinam non iniquitatis! quærit ſibi nomen & gloriam.... Proinde ſupplicamus Paternitati veſtræ affectuosè, (ſi ei cura eſt de nobis) ut evacuetur poteſtas ejus, ſi quam tamen habet circa nos & negotia noſtra. Transferatur malleus iſte à nobis, qui potius elegit eſſe malleator Clericorum, obſequendo Principi, quàm Regum offenſor, conſequendo gratiam divinam.* Eſt Epiſtola XXII. libri II. Edit. *S. Lupi.*

Scripſit etiam ad *Thomam Cantuarienſem Otto* Cardinalis, Legatorum alter, ad eúmque miſit Clericum ſuum, arcana quædam renunciaturum. Ad ipſum viciſſim Literas fiduciæ ſuæ teſtes, & gaudii de ipſius Legatione à ſe & Coëxulibus concepti, dedit S. Archipræſul: quas exhibet Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad eumdem annum Num. XVI. & XVII. Eſt Epiſtola XVIII. libri II. Edit. *P. Lupi.*

Alexander III. Legatorum auctoritatem coërcet.

Dum hæc gererentur, *Alexander III.* de rumoribus à *Joanne Oxonienſi* ſparſis certior factus, & querimoniis Regis Chriſtianiſſimi & Eccleſiæ Gallicanæ excitatus, de quibus ad ipſum *Vuillelmus* Carnotenſis Epiſcopus electus ſcripſerat, ſemel & iterum ſcripſit ad Legatos, * eorum auctoritatem circumſcribens, ne ea in Cantuarienſem Archipræſulem abuterentur. Vetuit imprimis ne conjunctim vel diviſim Regnum Anglorum adirent, vel de Regni ejuſdem negotiis tractarent, & præſertim de conſecrationibus Epiſcoporum aliquid ſtatuerent, niſi priùs Cantuarienſis Archiepiſcopus Regi ex integro reconciliatus fuiſſet. Ipſis etiam juſſit ut Sancto Archipræſuli, & ejus Eccleſiæ, antiqua Jura & libertates integras & illibatas ſervarent; & omnem ab ejus animo amaritudinem & ſuſpicionem tollerent: *Joannem* verò *Oxonienſem* plecterent.

* Epiſt. XXI. XXII.

Legatorum Collatio cum S. Thoma. Vuillelmus Papienſis Legatorum alter, Anglorum Regi devotus.

Poſtquam Apoſtolici Legati Regem Anglorum adire, & cum eo de cauſa *Thomæ Cantuarienſis* ſunt collocuti, Sanctum Archipræſulem ad Collationem invitarunt, de ipſius negotio habendam *Giſortium* inter & *Triam* in Neuſtria. Ibi multis Propoſitionibus ejus animum tentavit Cardinalis Papienſis. Duritiam Regis, malitiam temporis, calamitatem Eccleſiæ expoſuit, necnon ipſius Regis querelas de armis Regis Francorum,

Digitized by Google

Francorum, & Comitis Flandriæ, ejus artibus contra ſuam Majeſtatem converſis. Quam accuſationem diluit Sanctus Archipræſul cùm rationibus optimis, tum Regis Chriſtianiſſimi teſtimonio, qui ejus innocentiam coram Legatis Juramenti religione purgavit. Suaſere Legati ut humilitate & modeſtia Regem Anglorum, Dominum ſuum, placaret. Reſpondit Sanctus Archipræſul, ſe Regi omnem humilitatem, obſequium, devotionem exhibiturum, *Salvo honore Dei, & Apoſtolicæ Sedis, Libertate Eccleſiæ, honeſtate perſonæ ſuæ, & poſſeſſionibus Eccleſiarum.* Rogarunt, num vellet Regi polliceri Conſuetudinum, quibus uſi fuerant ejus Anteceſſores, confirmationem, & obſervantiam. Quod ſi præſtaret, in Sedem ſuam, & gratiam Regis, eſſet ipſorum interceſſione reſtituendus. Reſpondit *S. Thomas*, ſe Conſuetudinum, quæ Eccleſiæ perimebant libertatem, quæ Sedis Apoſtolicæ Privilegium convellebant, quæ Legi Dei palàm adverſabantur, nuſquam promiſſurum obſervantiam; nec eas diſſimulaturum, quod non poterat ſine periculo Ordinis & ſalutis. Se tamen fidem Regi, *Salvo Ordine ſuo*, juratam ſervaturum. Adjecit Cardinalis Papienſis, meliùs eſſe ut Archiepiſcopatu cederet, quàm ut Eccleſia diutiùs vexaretur. Reſpondit Sanctus Archipræſul, ſe minimè ceſſurum, quòd abdicatio ſua in ruinam Eccleſiaſticæ libertatis vergeret. Quæſierunt, num vellet eorum ſtare Judicio de quæſtionibus, quæ Regem inter & ipſum vertebantur. Reſpondit *S. Thomas*, Se & ſuos, Sede, adminiſtratione, & bonis omnibus ſpoliatos, poſt omnium reſtitutionem, Summi Pontificis, aut cujus ſua Sanctitas juberet, Judicium ſubituros. Sciſcitati ſunt rurſus, An Epiſcoporum, qui contra ipſum appellaverant, litem ipſorum Judicio finiri vellet. Reſpondit S. Archipræſul, Se Romani Pontificis hac de re non accepiſſe mandatum, nec inopiam ſuam litium hujuſmodi ſumptibus ſatis eſſe. Ita *Vvillelmi Papienſis* Anglorum Regi penitus addicti doloſas propoſitiones prudentiſſimis reſponſis eluſit. Iſta diſcimus ex Relatione *S. Thomæ Cantuarienſis* ad *Alexandrum III.* miſſa, quæ incipit his verbis: *Miſeriarum cumulus*, quam ex Codice Vaticano *Baronius* deſcripſit ad annum MCLXVIII. Numero XXXVIII. & ex *Rogerio de Hoveden*, pag. 516. & 517. iſtius congreſſus Hiſtoriam referente. In fine iſtius Relationis, S. Archipræſul calamitates Eccleſiæ ſub Regis Anglorum oppreſſione gementis Summo Pontifici exponit, præſertim quòd ſeptem Epiſcopatuum vacantium reditus à multo jam tempore perciperet, nec fineret viduatis Eccleſiis ordinari Paſtores. Tum Apoſtolici pectoris zelum contra tam pravos uſus excitat. *Si iſta*, inquit, *Pater Optime, diſſimulamus, quid in die Judicii reſpondebimus Chriſto? Quis Antichriſto reſiſtet venienti, ſi tantam patientiam vitiorum & criminum jam accommodamus præambulis ejus? Talibus enim diſſimulationibus inſoleſcunt Poteſtates, Reges gentium tranſeunt in Tyrannos, ut Eccleſia nullum Jus, nullum Privilegium, niſi de eorum arbitrio cenſeant relinquendum..... Fruſtra nobis Siculorum aut Hungarorum proponuntur exempla, quæ nos in die Judicii minimè excuſarent, ſi Tyrannorum barbariem præferremus Apoſtolicis Inſtitutis, & ſecularium inſolentiam Poteſtatum crederemus potiùs formam eſſe vivendi, quàm Teſtamentum æternum confirmatum ſanguine & morte Filii Dei.* Eſt Epiſtola XXX. libri II. Edit. *P. Lupi.*

Soluta collatione, Legati Apoſtolici ad Regem Angliæ rediere, eique conſtantiam Cantuarienſis

Legati ſancto Thomæ prohibent ne Cenſuras in Regem, aut Regnum ferat.

A Archipræſulis expoſuere, à qua nullis Propoſitionibus dimoveri poterat. His auditis, Anglicani Epiſcopi Literas Summi Pontificis legerunt, quibus Cantuarienſi Archiepiſcopo prohibebat ne Regnum Angliæ Interdicto ſupponeret, quas per obreptionem extorſerat Cardinalis Papienſis. Tum ſuo, totiúſque Regni nomine ad *Alexandrum III.* appellarunt, & diem conſtituerunt appellationi perſequendæ, Sedis Apoſtolicæ ac Legatorum protectionem adversùs Archipræſulis gravamina implorantes. Secundùm hæc, Legati *Thomæ Cantuarienſi* Auctoritate Apoſtolica prohi-

B buere ne Cenſuras ullas Eccleſiaſticas in Regem, Epiſcopos & Regnum Angliæ diſtringeret, donec Sedes Apoſtolica adiretur, & Summi Pontificis voluntas exploraretur. Iſta conſtant ex Literis Legatorum, quæ incipiunt his verbis: *Innotuit Regi*, quas ex Codice Vaticano deſcriptas in Annalibus Eccleſiaſticis legere eſt ad annum MCLXVIII. Num. XLIX. Eſt Epiſtola XXIX. lib. II. Edit. *P. Lupi.*

Ægrè tulerunt boni omnes ſuſpenſam à Pontifice & à Legatis auctoritatem Cantuarienſis Archiepiſcopi, in diſpendium evidens Eccleſiaſticæ libertatis. Quo de vulnere apud Summum Pontificem & Sanctæ Romanæ Eccelſiæ Cardina-

S. Thomas datis ad Cardinales Literis, de ſuſpenſione auctoritatis ſuæ conqueritur.

C les, quorum plurimi ab Anglorum Rege muneribus corrupti dicebantur, Sanctus Archipræſul graviſſimè conqueſtus eſt, datis ad eos Literis, quas Annalium Eccleſiaſticarum Conditor ex Vaticano Codice deſcriptas exhibet ad annum MCLXVIII. Num. L. & LIII. In ea quam ſcripſit ad Cardinales, hæc habet inter alia: *Quis erit de cætero vigor in membris, ſi capitis ipſius robur emarcuerit? Jam certè clamitatur in plateis, prædicatur per civitates & vicos, quia non ſit Juſtitia Romæ de Potentibus. Ut quid ſepitis vias noſtras ſpinis? Cur objicitis nobis offenſionis lapidem? Ut quid tollitis nobis omnem noſtram auctoritatem, ne*

D *vindicemus injuriam Chriſti, ne compenſemus Eccleſiæ jacturam, prout nunc poſſumus, Eccleſiaſtica ſaltem Cenſura?...... Certum tenete, expectatio iſta plurimum habet periculi, ſalutis nihil. Alias * curandus eſt iſ morbus, ſi non per diſſimulationem veſtram vultis infici Reges univerſæ terræ. Dulcis enim eſt omni Tyranno amara ſervitus Eccleſiæ, nec tolli facilis, ſi non ſit ei citiſſimè ipſa ſua dulcedo amara ſeveritate Juſtitiæ..... Reſumite vires, accingimini gladio Verbi Dei, Potentiſſimi; exerite gladium Beati Petri, injuriam Chriſti vindicate & ſuorum, nulli parcat oculus veſter. Facite judicium*

* Alia ratione.

E *& juſtitiam ſine dilatione omni patienti injuriam. Hæc eſt via regia, hæc eſt via quæ ducit ad vitam. Hac vobis incedendum eſt, ut ſequamini veſtigia Chriſti, veſtigia Apoſtolorum, quorum eſtis Vicarii. Non ſimulatione, non ingenio * regenda eſt Eccleſia, ſed juſtitia & veritate, quæ ſe obſervantem liberat ab omni periculo.* Eſt Epiſtola XLVI. libri II. Edit. *P. Lupi.*

* Id eſt, Politicè humanâ, & prudentiâ carnis.

Juſtis Sancti *Thomæ Cantuarienſis* querimoniis commotus *Alexander III.* Legatos in Urbem revocavit. Anglicani Epiſcopi Appellationem Sancto Primati ſignificandam interim curarunt. Eorum Nuntios non recepit *S. Thomas*, quòd

In urbem Pontifex Legatos revocat.

F cum excommunicatis communicaſſent. Cardinalis Papienſis omnes ab ipſo excommunicatos abſolvi decrevit, hancque Norvicenſi & Ciceſtrenſi Præſulibus demandavit provinciam. De abſolutione præpoſtera apud *Alexandrum III.* conqueſtus eſt *Joannes Sareſberienſis*, datis ad ejus Sanctitatem Literis, in quibus hæc animadverſione digna: *Fateor, & verum eſt, omnia Romano licere Pontifici, ſed ea dumtaxat quæ Jure divino*

Cardinalis Papienſis excommunicatos à S. Thoma paſſim abſolvit.

Joannis Sareſberienſis apud Alexandrum III. querimoniæ.

Digitized by Google

Divino Eccleſiaſtica ſunt conceſſa poteſtati. Liceat ei nova jura condere, vetera abrogare, dum tamen ea quæ à Dei verbo in Evangelio vel Lege perpetuam cauſam habent, mutare non poſſit. Auſim dicere, quòd nec Petrus quemquam perſeverantem in ſcelere & voluntate peccandi poſſit abſolvere: nec Claves accepit, quibus januam Regni poſſit Impœnitentibus aperire. Unde ergo illi hac data poteſtas? (Epiſt. LX. Lib. II. Edit. *P. Lupi.*) Hæc ut primùm novit Pontifex, juſſit Legatis, ut eos qui Cantuarienſis Eccleſiæ, vel Clericorum ejuſdem bona detinebant, ad ſatisfactionem compellerent: contumaces nova excommunicatione conſtringerent, ſi ab ea fuiſſent abſoluti, quam in eos Cantuarienſis Archiepiſcopus tulerat.

Romanus Pontifex ea quæ juris ſunt divini immutare non poteſt.

Epiſt. XXIV.

Cardinales Legatos imminente diſceſſu pœnituit, quòd ad Regis voluntatem Eccleſiæ cauſam nimis depreſſiſſent. Quamobrem ejus Majeſtatem *Otto* primùm, deinde *Willelmus Papienſis* convenere, urgentes ut Archiepiſcopo Cantuarienſi pacem, reditum ad ſuam Eccleſiam, bonaque reſtitueret. Sed ejus pertinaciam vincere minimè potuerunt. Conſuetudinum enim obſervantiam conſtanter exegit, quas Anteceſſores ſuos habuiſſe conſtaret Juramento centum hominum ex Anglia, centum ex Normannia, & centum ex Andegavia & aliis ditionibus ſuis. Quæ conditio ſi Archiepiſcopo Cantuarienſi diſpliceret, paratum ſe dixit ſtare arbitrio tum Epiſcoporum Angliæ, tum Ciſmarinorum. Quod ſi nec iſtud gratum eſſe, in Judicio Summi Pontificis acquieturum, ea conditione ut filii ſui avitis Juribus non privarentur. Circa reſtitutionem redituum Eccleſiaſticorum, nullo ſe vexari ſcrupulo reſpondit, quòd Eccleſiis & pauperibus, quicquid perceperat, erogaſſet. Ita re infectâ, Cardinales abiere (ut refert *Joannes Sareſberienſis* in Epiſtola ad Archidiaconum Exonienſem, CVIII. inter Epiſtolas *S. Thomæ* Lib. II. Edit. *P. Lupi.*)

Legati Apoſtolici Regem Angliæ frustra admonent ante diſceſſum.

Poſt diſceſſum Legatorum Apoſtolicorum, *Ludovicus VII.* Rex Chriſtianiſſimus ſequeſtrem ſe pacis Regem Anglorum inter & Cantuarienſem Archipræſulem interpoſuit. Colloquium *Henrici* Regis cum Sancto Archiepiſcopo decretum eſt. *Thomas*, prout inter ipſum & Regem Francorum conventum fuerat, ad pedes Regis Angliæ procidit, dicens: *Totam cauſam, unde inter nos orta eſt diſſenſio, tuo committo arbitrio, honore ſalvo Dei.* Hac reſtrictione Rex offenſus eſt, & Sancto Archipræſuli ſuperbiam & ingrati animi vitium exprobravit. Tum ad Regem Francorum converſus, ait: *Domine mi, attende ſi placet. Quicquid ipſi diſplicuerit, dicet honori Dei eſſe contrarium, & mea omnia ſibi vendicabit. Sed ne videar honori Dei, vel ſibi in aliquo valde reſiſtere, hoc offero: Quod anteceſſorum ſuorum major & ſanctior fecit Anteceſſorum meorum minimo, hoc mihi faciat, & quieſco.* Viſa eſt æqua conditio. Rex Chriſtianiſſimus Cantuarienſem Archiepiſcopum urſit, ut eam abſque reſtrictione acciperet. Renuit ille magnâ conſtantiâ, nefas eſſe dicens Clauſulam illam ſilentio premere, *Salvo honore Dei*, cùm Apoſtoli paſſi ſint, quia nomen Chriſti ſubticere nolebant. Utriuſque Regni proceres Sanctum Archipræſulem proterviæ & ſuperbiæ accuſarunt, & utriuſque Regis auxilio proclamarunt indignum, qui neutrius conſilio aut voluntati morem gereret, ac paci obicem ſolus apponeret. Soluto colloquio, Regis Francorum animus à *S. Thoma* nonnihil alienatus eſt, adeò ut nec ſolita ſubſidia ipſi ſubminiſtraret, metuendique ratio eſſet, ne illum cum ſuis è Regno ejiceret. Sed res in contrarium ceſſit, Deo cor Regis infra triduum immutante. Vocato enim Sancto Archipræſule, ad pedes ipſius procidit, admirando humilitatis exemplo, vocéque ſingultibus intermixtâ veniam petiit, & abſolutionem à peccato. *Verè*, inquit, *Domine mi Pater; tu ſolus vidiſti. Nos enim cæci fuimus, qui contra Dominum dedimus tibi conſilium, ut in cauſa tua, immo Dei ad nutum hominis honorem Dei remitteres. Pœnitet nos, Pater, & graviter pœnitet. Ignoſce rogo, & ab hac culpa me miſerum abſolve. Sed & Deo, & tibi me ipſum & Regnum meum expono. Et ab hac hora promitto quòd tibi vel tuis non deero, quandiu, Deo auctore, vixero.* Data Regi benedictione, Senonas regreſſus eſt *S. Thomas*, ubi Religioſiſſimus Princeps victum ipſi & omnia neceſſaria regali munificentia exhibuit, uſque dum in Angliam reverſus eſt. Id moleſtiſſimè tulit Rex Anglorum, per ſe non ſtetiſſe dicens, quin pax componeretur: ſed Archiepiſcopum Cantuarienſem ipſam arroganter & contumelioſè rejeciſſe. Quamobrem illum à Rege Francorum in ſui dedecus & injuriam deinceps foveri ac defendi. Cujus Nuntiis hoc Reſponſum dedit Chriſtianiſſimi Regis Magnanimitate & pietate dignum Ludovicus VII. *Si Rex Angliæ avitas Conſuetudines, licèt minùs (ut aiunt) divinæ legi congruas, tamen ut ad Regiam Dignitatem ſpectantes, non ſuſtinet abrogari: multò minùs mihi licet Jus illius liberalitatis ſubvertere, quod cum Corona Regni Jure mihi competit hereditario. Conſuevit ſiquidem Francia ab antiquis temporibus omnes miſeros & afflictos, & maximè pro Juſtitia Exulantes recipere, & donec pacem habuerint, fovere, tueri & defendere. Cujus honoris & excellentiæ gratia, Deo propitio, me vivente, ad nullius perſonæ ſuggeſtionem Cantuarienſi Exuli derogabitur.* Iſta conſtant ex Vita *S. Thomæ* Lib. II. cap. XXVII. & XXVIII. Edit. *P. Lupi*, ex *Gervaſio Doroberneñſi* in Chronico pag. 1406. & 1407. & ex ipſo *S. Thoma* in Epiſtola ad *Humbaldum* Cardinalem, in qua Regem Chriſtianiſſimum *Virum Deo plenum* prædicat. *Vir*, inquit, *Deo plenus reſpondit, ſe hoc jus hereditarium ab Anteceſſoribus contraxiſſe, & ſemper fuiſſe Conſuetudinis Regni Francorum, ut omnes pro Juſtitia Exulantes benignè recipiat, & eis debita humanitatis ſolatia impendat. Et dixit ſe nunquam tam laudabilem hereditatem & Deo gratam, ex cauſa qualibet deſerturum. Adjecit etiam quòd nos receperat de manu Domini Papæ, quem ſolum in terris habet Dominum* (in ſpiritualibus, nam in temporalibus Rex Francorum nullum præter Deum Dominum agnoſcit.) *Et ideo nec pro Imperatore, nec pro Rege, nec pro aliqua Mundi poteſtate dimiſſurum, quin foveat nos & cauſam noſtram, quandiu neceſſe fuerit, quoniam Deus nobiſcum eſt, & pro tuenda Lege ipſius tot injurias & damna ſuſtinemus.* Eſt Epiſtola LXXIX. Lib. III. Edit. *P. Lupi.*

Ludovicus VII. ſe pacis ſequeſtrem inter S. Thomam & Anglorum Regem interponit.

Regis Francorum pietas & humilitas.

Pietas & munificentia erga eos qui pro Juſtitia exulant, patiuntur, Jus hereditarium eſt Regum Francorum.

Novos interim conatus adhibuit Rex Anglorum, ut *S. Thomam Cantuarienſem* dejiceret. Novos idcirco Romam deſtinavit Oratores, Regis Siciliæ auctoritatem interpoſuit, præcipuas Italiæ civitates, Mediolanum, Cremonam, Parmam, Papiam, Bononiam, & potentiſſimas Romæ familias magnificis promiſſis tentavit, ut Summum Pontificem contra *Thomam* commoverent, & ab ejus obtinerent Sanctitate; ut eum à Galliis, aſylo tutiſſimo, dimoveret, Romámque evocaret; utque ipſum ad alium Archiepiſcopatum transferret. Id conſtat ex Literis *S. Thomæ* ad *Humbaldum* Cardinalem, mox laudatis, quas ex Codice Vaticano repræſentat *Baronius* ad annum MCLXIX. Num. III. Petitiones inju-

Nova Regis Anglorum ad Romanum Pontificem Legatio.

Novam Legationem in Angliam decernit *Alexander III.*

Digitized by Google

ſtas repulit *Alexander III.* Vias tamen pacis iterum tentandas arbitratus eſt, ſi fortè flecti poſſet Regis Anglorum animus. Ideo novos Legatos ad ipſum miſit, anno MCLXIX. *Gratianum* Eugenii III. nepotem, & *Vivianum* Romanæ quondam Eccleſiæ Advocatum; juſſitque Sancto Archipræſuli, ut ad eorum uſque diſceſſum, à ferendis in Regem, in perſonas Regni, vel totum Regnum cenſuris abſtineret, ac ſi quas tuliſſet, ſuſpenderet, ut omnis conquerendi occaſio Regi tolleretur. Cæterùm ſi Legati redirent infecta pace, eum deinceps omni auctoritate ſua uſurum. De hac Legatione extant *Alexandri III.* Epiſtolæ ad *Thomam Cantuarienſem*, & ad *Henricum II.* Angliæ Regem, XXV. & XXVI.

Apoſtolicorum Legatorum geſta cum Anglorum Rege.

Multoties cum Anglorum Rege congreſſi ſunt Apoſtolici Legati. De abſolutione Clericorum in ipſius Aula ab Archiepiſcopo Cantuarienſi excommunicatorum mota quæſtio eſt. Illos abſolvere Legati recuſarunt, niſi priùs de bonis Cantuarienſis Eccleſiæ reſtituendis juramentum præſtarent. Rex inſtitit ut abſque juramento abſolverentur. Quin etiam de Summo Pontifice conqueſtus, minatus eſt. *Gratianus* honeſtè quidem, ſed conſtanter & intrepidè reſpondit: *Domine, noli minari: Nos enim nullas minas timemus; quia de tali Curia ſumus, quæ conſuevit imperare Imperatoribus & Regibus.* Conſenſere tandem Legati, ſtudio pacis & reſtitutionis Cantuarienſis Archiepiſcopi, ut abſque juramento Clerici excommunicati abſolverentur. Petiit Rex ut in Angliam ambo, vel alteruter transfretarent, excommunicatos abſoluturi; aut ſaltem è ſuis Clericis aliquem illùc mitterent, cui ipſe ante reditum omnes Eccleſiæ & exulum facultates redderet. Recuſarunt illi. De Formula pacis ſcribenda, Legatos inter & Regem atque Epiſcopos actum eſt. Rex poſtulavit ut in conventionis Formula ſcriberetur, *Salva Dignitate Regni ſui.* Conditionem Legati Apoſtolici rejecere, quia hâc inſertâ clauſulâ, Rex Conſuetudines Anglicanas, mutato duntaxat nomine eviciſſet. Ne tamen paci ponere obicem viderentur, hoc propoſuere medium, ut hæc verba, *Salva Libertate Eccleſiæ*, in pactis ſcriberentur: qua conditione & ipſi hæc ſcribi permitterent, *Salva Dignitate Regni.* Anglis non placuit Propoſitio. Sed ipſos inter & Legatos conventum eſt, ut Cantuarienſis Archiepiſcopus Eccleſiam ſuam & reditus cum integritate reciperet, ſicut ante exilium habebat, & ejus Clerici & amici ſimiliter ſua, nulla hinc inde adjecta conditione. At Rex propoſitionem hujuſmodi gratam non habuit, verba illa *Salva Dignitate Regni*, Pactis inſeri pertinaciter poſtulans. Re itaque infectâ, Romam rediit *Gratianus.* Remanſit apud Regem Angliæ *Vivianus* Legatorum alter, vana ſpe componendæ pacis ab eodem deceptus. Qui data occaſione colloquii inter Sereniſſimum Angliæ & Chriſtianiſſimum Francorum Regem ad *S. Dionyſium* indicti, *S. Thomam* Cantuarienſem hortatus eſt ut Pariſios ſe conferret: quò de ipſius pace tractari poſſet commodiùs. Anglorum Regi ad Montem Martyrum* occurrit Sanctus Archipræſul, rogavitque ejus Majeſtatem, Rothomagenſi & Sagienſi Epiſcopis Mediatoribus, ut ſibi, ſuiſque pro amore Dei, & Domini Papæ, gratiam ſuam, pacem, poſſeſſiones, & ablata reſtitueret, paratum ſe eſſe conteſtatus ad exhibendum ejus Majeſtati, quidquid Archiepiſcopus Principi debet. Reſpondit Rex Anglorum, ſe ex animo condonare offenſas & querelas, ſi quas contra Cantuarienſem Archipræſulem habuerat, & de his quæ contra ſe proponeret Archipræſul, paratum eſſe ſtare *Dicto Curiæ Domini ſui Regis Francorum, vel Judicio Eccleſiæ Gallicanæ, aut Scholarium Pariſienſium*: (id eſt, Magiſtrorum Sacræ Facultatis Pariſienſis.) Repoſuit Cantuarienſis Archipræſul, ſe *Curiæ Domini Regis, ſi ei placeret, aut Gallicanæ Eccleſiæ non refutare judicium: malle tamen cum illo amicabiliter componere, quàm litigare.* Conditiones propoſuit ejus Majeſtati, ut Eccleſiam, & poſſeſſiones ſibi ſuiſque ablatas, & gratiam & pacem & ſecuritatem præſtaret in oſculo pacis. Mobilium verò medietatem Eccleſiæ reſtitueret. Subſcribere noluit Rex *Henricus* ei conditioni, ut Archipræſulem Cantuarienſem oſculo pacis donaret. Quamobrem Rex ipſe Chriſtianiſſimus *Thomæ* auctor fuit, ut ab homine, qui totus ad fraudem compoſitus erat, ſibi caveret, nec abſque oſculo, quaſi ſigillo pacis, in Angliam reverteretur. Pace itaque infecta, diſceſſere. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, ex Relatione Amici ad *S. Thomam*, quam ex Codice Vaticano deſcribit Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad annum MCLXIX. Num. XII. & eſt Epiſtola VI. Libri XIII. ex Relatione *S. Thomæ* ad *Willelmum* Archiepiſcopum Senonenſem miſſa, quam exhibet Eminentiſſimus idem Auctor Num. XXVIII. & eſt Epiſtola LXI. Lib. III. Edit. *P. Lupi*, & ex *Gervaſio Doroberneſi* in Chronico, pag. 1408.

Gratiani Apoſtolici Legati magnanimitas.

Formulam, *Salva Dignitate Regni*, Legati Apoſtolici & Thomas Cantuarienſis Archipræſul rejiciunt.

* Montmartre.

Rex Anglorum Curiæ Regis Francorum, vel Eccleſiæ Gallicanæ, aut Sacræ Facultatis Pariſienſis Judicio ſtare ſe velle profitetur.

S. Thomas Cantuarienſis Curiæ Regis Chriſtianiſſimi, aut Eccleſiæ Gallicanæ Judicio cauſam ſuam ſe lubenter commiſſurum reſpondet.

Pleriſque viſum eſt delicatiorem fuiſſe Legatorum Apoſtolicorum, & Sancti Cantuarienſium Archipræſulis cautionem. Ita ſenſit *Bernardus* Nivernenſis Epiſcopus, quem Legatione Apoſtolica in hac ipſa *S. Thomæ* Cantuarienſis cauſa poſtmodum *Alexander III.* ornavit. Sic enim ad eundem Pontificem ſcripſit: *Poſtmodum verò revocato, quem præbuerant, conſenſu, verbum conſervandæ in poſterum Regiæ dignitatis admittere noluerunt, ea quæ utiliter & providè ordinata fuerant, exequi recuſantes, tanquam in hoc verbo aliquid Eccleſiaſticæ Dignitati derogaretur, cùm omnibus ſaniùs & rectè intelligentibus videatur, quòd dignitas Regia Eccleſiaſticam provehat potiùs quàm minuat Dignitatem; ſicut verſa vice Eccleſiaſtica libertas Regiam adornat & veneratur Majeſtatem. Eſt enim in his duabus rebus firmiſſimus amicitiarum nodus, & amica connexio, cùm & Regiam Excellentiam Dignitas Eccleſiaſtica provehat, & pacem Eccleſiaſticam Regia conſervet auctoritas. Nos itaque Paternitatis veſtræ genibus advoluti, quanta poſſumus ſupplicatione, Pietatem veſtram exoramus, ne in tanto rerum diſcrimine literarum apices, & verborum conceptiones potiùs, quàm ipſam amplecti velitis veritatem, ſed juxta datum vobis à Deo diſcretionis & conſilii ſpiritum dormitet aliquantulum apud vos ſeveritas diſciplinæ, ut magis proficiat benignitas & manſuetudo gratiæ, & cauſa unius, ſicut pium Patrem decet, multorum aut certè innumerabilium diſcrimen & periculum præferatis.* (Inter Epiſtolas *S. Thomæ* XXII. Lib. III. Edit. *P. Lupi.*)

Legatorum Apoſtolicorum & Cantuarienſis Archipræſulis cautio pleriſque delicatior viſa eſt.

Idem penè ſcripſit pacis Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus Normanniæ Clerus: *Poſtmodum*, inquit, *revocato conſenſu, verbum conſervandæ in futurum Regiæ Dignitatis admittere noluerunt: cùm Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Religioſæ perſonæ, Optimates Regni, qui aderant, pro bono tantæ pacis multis precibus inſtitiſſent, quoniam in obſervatione Regiæ Dignitatis nullatenus videbatur nobis libertas aut dignitas Eccleſiaſtica prægravari. Siquidem dignitas Eccleſiaſtica Regiam provehit potiùs quàm adimat dignitatem, & Regalis dignitas Eccleſiaſticam conſervare potiùs conſuevit, quàm tollere libertatem. Etenim quaſi quibuſdam ſibi invicem complexibus dignitas Eccleſiaſtica & Regalis occurrunt. Cùm nec Reges ſalutem ſine Eccleſia, nec Eccleſia pacem ſine protectione Regia conſequatur.* Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* à *P. Lupo* editas XXIII. Libri III.

At

Digitized by

At Legati Apoſtolici, in his verbis, *Salva dignitate Regni ſui*, fraudem latere ſuſpicabantur, ac jure metuebant ne damnatas ab Apoſtolica Sede Conſuetudines, & Eccleſiaſticæ libertati infenſas, hâc formulâ tueri vellet, earúmque obſervantiam exigere. Quocirca *S. Thomas* Dignitatem Regni ſe conſervaturum lubentiſſimè pollicitus eſt, haç tamen prudenter adjectâ clauſulâ: *Salvo Ordine meo, & fidelitate Romana Eccleſiæ.* Quæ cautio cùm Regi accepta non eſſet, infectâ pace, diſceſſum eſt, ut conſtat ex Epiſtola *Viviani* Cardinalis ad *Alexandrum III.* inter Epiſtolas *S. Thomæ* à *P. Lupo* editas XXVII. Libri III. Et ex Epiſtola LIV. S. Archipræſulis ad eundem Pontificem: *Item dicit Rex ſe non controverſatum eſſe de Conſuetudinibus ſuis, quas tamen mutato duntaxat verbo, ſibi ſervari petit nomine Dignitatum. Et ego quidem Dignitates Regni libenter ſervabo, ſicut ſæpiùs obtuli*, ſalvo Ordine meo, & fidelitate Eccleſiæ Romanæ. *Sed ut novam Juramenti formam in Eccleſiam inducam, auctore Deo, & Pietate veſtra mihi proſpiciente, nullâ neceſſitate induci potero. Nam quod à me nunc obtinebit, ab omnibus Epiſcopis & Eccleſia tota indubitanter exiget. Obſervationem Canonum, ſed nec Evangelii Mandata ſe impleturos aliqui jurare compelluntur; certè nec tutum eſſet: Et Epiſcopi ad obſervantiam Conſuetudinum vel Dignitatum arctabuntur, inaudito exemplo, Juramenti neceſſitate? Forma Fidelitatis exigit in Eccleſia Gallicana & Anglica, ut Prælati Eccleſiarum Principibus jurent ſe ſervaturos eis Fidem, in indemnitate vitæ, membrorum, honoris terreni*, ſalvo ordine ſuo: *Et hac forma etiam in reprobis Conſuetudinibus ejus inſerta eſt. In hac forma juravi, & me juraſſe publicè profitebor, & hac debet eſſe contentus. Nec ego in hac parte tranſgrediar temerè terminos à Patribus conſtitutos.* Idem ſcribit ad Oſtienſem Epiſcopum, ad *Hyacinthum*, & *Vuillelmum Papienſem*, Cardinales, Epiſtolis LV. LVI. & LVII. Lib. III.

Edictum Regis Angliæ contra Eccleſiæ libertatem.

Abjectâ ſpe pacis, Rex Chriſtianiſſimus, & Archiepiſcopus Senonenſis, *Alexandrum III.* obſecrarunt, ut in Regnum Angliæ ferret Interdicti Sententiam; unicum illud ſcribentes ſupereſſe medium quo Rex *Henricus* ad pacem Eccleſiæ & Archiepiſcopo Cantuarienſi concedendam compelli poſſet. Id metuens vehementer Princeps obſtinatus, Edictum Eccleſiæ cumprimis injurioſum & incommodum promulgavit, cujus hæc erant capita. *Primùm*, Ut ſi quis Literas Romani Pontificis, vel Cantuarienſis Archiepiſcopi, aut aliquod ipſorum de Interdicto Mandatum in Angliam ferens deprehenderetur, in carcerem conjiceretur, ac plecteretur ut Regis & Regni proditor. *Secundùm*, Ut quicunque Sententiæ interdicti paruiſſent, cujuſcunque eſſent Ordinis, è Regno cum omni cognatione ſua expellerentur, bonis ipſorum Fiſco addictis. *Tertium*, Clericis omnibus qui extra Regnum verſabantur, diem dicebat, quo redire tenerentur, ſub pœna proſcriptionis bonorum, & exilii perpetui. *Quartum*, Appellationes ad Romanum Pontificem, vel ad Cantuarienſem Archiepiſcopum prohibebat, & ne Placita eorum Mandato tenerentur, pœnâ carceris & captionis bonorum in tranſgreſſores conſtitutâ, cujuſcunque eſſent Ordinis. *Quintum*, jubebat inquiri an Laïci tranſfretantes, vel ex tranſmarinis Provinciis redeuntes aliquod ferrent Mandatum contra honorem Regis: & ut hujuſmodi Mandatorum aut Epiſtolarum latores carcere damnarentur. *Sextum*, & *Septimum*, idem ſervari jubebant erga Clericos, Canonicos, vel Monachos, quibus & transfretare vetabant, abſque Regiis Literis. *Octavum*, omnes Vualenſes, ſeu Clericos, ſeu Laïcos, qui abſque Literis Regis in Angliam appellerent, capi ac detineri decernit; quotquot verò in Scholis Angliæ ſtudiis vacabant, è Regno ejici. Hoc Edictum doctiſſimus Cardinalis *Baronius* conditum ac promulgatum ſcribit anno MCLXIV. quo & illud deſcribit in Annalibus Num. LXXIII. & ſequentibus: eundémque Eminentiſſimum Scriptorem ſequitur Auctor Vitæ *S. Thomæ Cantuarienſis* Gallicè editæ Pariſiis anno MDCLXXIV. Verùm illud ante annum MCLXIX. conditum ac promulgatum non fuiſſe, probat *Gervaſii* Dorobernenſis ſeu Cantuarienſis, Monachi Benedictini, ſupparis Auctoris, qui ſcilicet floruit anno Chriſti MCC. teſtimonium. Hoc Edictum poſt Vitam *S. Thomæ* Edit. *P. Lupi* pag. 167. & ſequentibus legere eſt.

Cardinalis Baronii Anachroniſmus.

Novos Legatos mittit Alexander III.

Eodem anno, Summus Pontifex *Alexander III.* maxima ſemper œconomia & lenitate erga Regem Anglorum uſus, novam Legationem ad ipſum decrevit, cujus munus demandavit *Simoni* Priori *de Monte Dei*, & *Bernardo de Corilo*, qui primùm commonitorias; deinde, ſi opus eſſet, comminatorias Literas ejus Majeſtati traderent; quæ incipiunt his verbis, *Quàm paternè*. Legati Regem adiere cum Rege Francorum colloquium habentem, traditiſque commonitoriis Papæ Literis, Archipræſuli Cantuarienſi perſuaſerunt, ut Regem humilitate, precibus & obſequiis promereretur ac flecteret. Paruit *S. Thomas*, & flexis genibus, pacis compoſitionem Deo ac Regi ſe penitus permittere conteſtatus eſt, hac adjecta clauſula, *ad honorem Dei*. Illam reſpuit Rex *Henricus*; ne videretur, (inquiebat) ab honore Dei ſervando alienus, cùm ad eum ſervandum Archiepiſcopus propenſiſſimus eſſet. Porrò nihil aliud ſe poſtulare ſignificavit, niſi ut in verbo veritatis promitteret, ſe ſine omni malo ingenio ſervaturum Conſuetudines, quas Sancti Archiepiſcopi Cantuarienſes Regibus ſuis ſervaverant, & quarum ipſe obſervationem aliàs promiſerat. Reſpondit S. Archipræſul, ſe fidelitatem juratam ejus Majeſtati ſervaturum, id eſt, *vitam, membrum, & honorem terrenum, ſalvo Ordine ſuo*. Immò pro Eccleſiæ pace, & ejus gratia recuperanda, promiſit ſe *Conſuetudines illas, quas Sancti Anteceſſores ſui Regibus ſervaverant, ſalvo Ordine ſuo, ei ſervaturum quatenus ſecundùm Deum poſſet.* Rex conditionem recuſavit, abſolutum de ſervandis Conſuetudinibus Juramentum exigens.

Alexandri III. Epiſt. XXIX.

Cùm autem nihil apud ejus Majeſtatem commonitoriæ Summi Pontificis Literæ promoviſſent, comminatorias ipſi paulò poſt Apoſtolici Legati tradidere; apud ipſum inſtitere vehementiùs, ut Archipræſuli Cantuarienſi gratiam ſuam reſtitueret, ac liberam Eccleſiæ ſuæ diſpoſitionem illi permitteret: ſed ipſorum preces ambiguis reſponſionibus eluſit. Conſtant iſta ex Relationibus Legatorum ad *Alexandrum III.* ex Codice Vaticano deſcriptis ab Illuſtriſſimo Cardinali *Baronio* ad annum MCLXIX. Num. XXXIX. & XLIII. quæ ſunt Epiſtolæ VIII. & V. Libri IV. Edit. *P. Lupi*.

Regem Angliæ in neganda pace pertinaciorem reddebat ſecuritas ipſi à Summo Pontifice conceſſa contra Cenſurarum Eccleſiaſticarum fulmina, & ſuſpenſa Cantuarienſi Archiepiſcopi, quoad earum inflictionem, auctoritas. Qua de re ita ſcripſerat ad ejus Majeſtatem Alexander III. * *Eidem quoque Archiepiſcopo, ne te, aut tuos, ſeu Regnum gubernationi tuæ commiſſum, donec cauſa illa debitum ſortiantur effectum, in aliquo gravare, vel turbare, aut inquietare attentet, omnimodis inhibemus. Verùm ſi præfatus Archiepiſcopus in te, aut Regnum tuum, vel perſonas Regni, interim aliquam Sententiam tulerit, nos eam irritam eſſe, & non te teneri cenſemus. Ad indicationem autem hujus rei, & argumentum noſtræ voluntatis, Literas præſentes, ſi articulus ingrueris neceſſitatis, oſtendas. Alioquin Serenitatem*

Epiſt. XXX. Hanc refert Rogerius de Hoveden pag. 553.

ized by Google

tuam rogamus, & attentiùs commonemus, ut Literas ipſas, aut earum tenorem à nullo ſciri permittas, ſed eas habeas omnino ſecretas. Hac œconomiâ erga Regem potentiſſimum utendum viſum eſt prudentiſſimo Pontifici, & potius leve aliquod vulnus Eccleſiaſticæ Diſciplinæ inferendum, quàm intempeſtivis Cenſuris impellendum in Schiſma cum toto Regno. Dei patientiam imitatus eſt, quæ peccatores ad Pœnitentiam adducit. Et quamvis à Cantuarienſi Archiepiſcopo, Regem juſtè excommunicari, & Regnum interdicto ſupponi poſſe non dubitaret, ejus tamen zelum cohibendum cenſuit ad tempus, ne graviora mala orirentur, & multarum animarum pernicies. Ita tamen ſe geſſit, ut Sancti Archipræſulis auctoritatem deprimi nollet. Unde Regem monuerat, ne Literas illas publicaret abſque neceſſitate. Verùm ejus monitis non paruit: ſed oſtentatione maxima Literas Apoſtolicas protulit. Quod non ſolùm Sanctum Archipræſulem afflixit, ſed Regem Reginamque Francorum, nonnihil commovit adversùs Pontificem Maximum, cujus œconomia juſtitiam opprimere videretur.

Alexandri III. œconomia prudens erga Regem Anglorum.

Et quidem Rex Chriſtianiſſimus ita ad *Alexandrum III.* ſcripſit: *Tenemus firmiter & recolimus, quia D. Cantuarienſem, Virum probatum, pro Eccleſia Dei exilium ferentem, nobis per manum tradidiſtis. Et nos eum ſicut commendatum veſtrum habemus, & non quantum volumus, ipſi proficimus, ſed libenter & ex devoto corde eum honoramus. Recordamur etiam, quia ipſum in diſceſſu veſtro commendavimus vobis, & cum magna precum inſtantia petebamus, ut eum foveretis, ut eum Exulem veſtrum miſericorditer reſpiceretis. Sed, ſicut dicitur, & noſtram commendationem, & exilium ejus poſtpoſuit ſollicitudo veſtra. Sciatis autem quòd nimis turbato animo portaremus ea, quæ dicuntur facta eſſe, ſicut in Normannia & Anglia, & etiam in Francia prædicatur, niſi eandem emendare ſatageret veſtra Sinceritas. Sciatis etiam quia multi ſcandalizantur, & in eo quod factum eſſe dicitur, Paternitatem veſtram culpare & notare non dubitant. Nos ipſi admodum indignantes miramur, & magis mirabimur, niſi Integritas veſtra, ea quæ dicuntur, falſa eſſe oſtenderit. Et pro ipſius calamitate tam longa, & pro tollenda infamia iſta, expediret Vobis & Curiæ in Brevi quippiam & ſuper hoc facere ex novo & virili conſilio.* (Epiſt. xviii. Lib. iv. Edit. *P. Lupi.*)

Rex & Eccleſia Gallicana cauſam Eccleſiaſticæ libertatis, & S. Thomæ Cantuarienſis pro virili tuentur.

Scripſit etiam piiſſima Regina *Ludovici VII.* conjux ad Summum Pontificem Literas Juſtitiæ & Eccleſiaſticæ libertatis ſtudium, reverentiam & caritatem in Eccleſiam Romanam, & in Sanctum Archipræſulem Cantuarienſem ſpirantes. *Verbis*, inquit, *ſicut Patri loquar & Domino, cujus honorem Dominus meus Rex, & ego, & totum Regnum noſtrum deſideramus ut proprium: quia veſter honor noſter eſt, & confuſio veſtra, quam Deus avertat, noſtra. Qui vos in Patrem ſuſcepimus & Dominum, & in circuitu noſtro frequentium Regum, & animam veſtram quærentium, pro Deo & vobis contempſimus inimicitias. Audite, ſi placet, filiam veſtram, & in eo quod dictura ſum, non ſexum contemnatis femineum, ſed amantis attendatis affectum. Anno præterito graviſſimum in Eccleſia Gallicana ſcandalum fecit Joannes de Oxeneford, qui ſuo perjurio de Romana tam facilè triumphavit Eccleſia. Secuti ſunt eum Cardinales, quorum bona opera nondum audita ſunt in terra noſtra, & utinam mala ſilentio tegerentur! Unde & ſcandala multiplicata ſunt. Nunc autem per noviſſimos ſuos Nuncios obtinuit Rex Angliæ Literas, (ſi tamen adulteratæ non ſunt) Patentes, quibus ſtatuiſtis, ut Cantuarienſis Archiepiſcopus, qui jam quadriennio pro juſtitia exulavit, Sententiam ferre non poſſit in eum, vel in terram ejus, nec gravamen inferre alicui perſonæ de terra ſua, donec in* A *ipſius gratiam reſtituatur. Nonne, Pater, ex his Literis habere videtur auctoritatem impunè peccandi, & Archiepiſcopum perpetuò proſcribendi? Nam de cætero in arbitrio ejus erit eum recipere. Hinc adeo ſcandalizata eſt apud nos tota Eccleſia, ut magis turbari non poſſit: quia malum exemplum omnibus Principibus datum eſt. Dominus meus Rex, cui Archiepiſcopum tradidiſtis, turbatur plurimùm, quòd inter manus ejus, ſi tamen in hac ſententia perſtiteritis, Innocens jugulatur. Dolet Regnum totum, quòd apud nos prævalent hoſtes noſtri. Expectat adhuc Dominus meus Rex exitum promiſſionis veſtræ, quam* B *niſi citiùs viderit adimpleri, quid de Romana Eccleſia ſperare debeat, edocebitur, & poſteri ſui.* Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* à *P. Lupo* editas xix. Lib. iv.

Nec ſolùm Principes, ſed & Epiſcopi Gallicani oppreſſam à Rege Anglorum Eccleſiæ libertatem vehementer doluerunt, eum ſeu Tyrannum habuerunt, *Sancti Thomæ* cauſam ſuſceperunt, ad Summum Pontificem qui eam pene deſerere videbatur, aut certè non ſatis urgere, & nimia adversùs Regem Anglorum œconomia uti, acerrimas literas dedere. Ita ſcripſit *Stephanus* Meldenſis Epiſcopus: *Crebreſcunt, Pater, ſcandala temporibus noſtris. Sed* C *væ illi per quem ſcandalum venit. Si enim præcipitio & mola aſinaria dignus eſt & profundo, qui unum de Chriſti parvulis ſcandalizat, quod meretur Judicium, quas in ſe provocat pœnas, qui totam Eccleſiam Dei ſcandalo replet, Sanctorum corda percellit, ut, ſi fieri poſſet, à fidelitate & devotione Sedis Apoſtolicæ moveantur Electi? Et quidem Joannes de Oxeneford anno præterito gravi ſcandalo colliſit Eccleſiam, qui Domini Cantuarienſis excommunicatos, perſiſtentes in ſcelere ſuo, quod omnibus notum eſt, ſine omni non dico ſatisfactione, ſed etiam ſine affectionis imagine fecit abſolvi.... Cæterùm ſcandalum illud, licèt maximum fuerit, jocus erat præ his, quæ Regis An-* D *gliæ Nuncii nuper attulerunt, & quod omnium Fidelium veſtrorum corda magis exulcerat, in colloquio Regum noviſſimo publicata ſunt. Lectæ enim ſunt Literæ, quibus Dominus Cantuarienſis, vir literarum eruditione & morum honeſtate, ſed magis pro cauſſa Domini & libertate Eccleſiæ, cujus aſſertor eſt, venerandus, poteſtate debitâ coërcendi ſubditos privatus eſt, donec redeat in gratiam Regis illius, cui gratus eſſe non poterit, niſi Deo ingratus ſit, & infidelis Apoſtolicæ Sedi, & toti pernicioſus Eccleſiæ. Confuſus eſt Chriſtianiſſimus Rex in verbo iſto, ſtupuit Ec-* E *cleſia Gallicana, Principes doluerunt, quòd tantùm prævaluit apud vos manifeſtus hoſtis Regni Francorum, univerſalis Eccleſiæ perſecutor, incentor ſchiſmatis, quoad potuit, & fautor Hæreticorum..... Dominus noſter Rex quantùm motus ſit, quòd tantùm acquieviſtis Eccleſiæ Perſecutori & hoſti ſuo, non facilè dixerim, ne referenti veſtra Sanctitas indignetur: ſed certum eſt hoc ſcandalum ſedari non poſſe, niſi citam adhibueritis medicinam.... Placeat itaque Majeſtati veſtræ in conſolationem Domini Cantuarienſis, immo in ſublevationem Eccleſiæ, mitigare animum ejus, & Eccleſiam Gallicanam à tanto ſcandalo liberare. Quod utique fieri poſſe non arbitror, niſi abſolvatur innocens, & impius vinciatur.... Verendum eſt ne alii Principes in deſtitutione Eccleſiæ hoc* F *exemplo ſimilia præſumant, & quoties à Chriſti Sacerdotibus corripiuntur, ora eorum nitantur occludere, & miniſterii detrahere poteſtatem.* (Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* à *P. Lupo* editas, xx. Libri iv.)

Antea idem ſcripſerat Præſul: *Licet non ſit Diſcipulus ſuper Magiſtrum, Judiciáque Paſtorum ovibus veneranda ſint, non retractanda, non tamen erit incongruum, ſi patri filius in cauſa pietatis ſupplicet, & bonum Dominum pro bono pacis humilis ſervus inſtanter interpellet. Novit non ſolùm Romana, ſed & omnis Catholica Eccleſia, quàm injuſtè Dominus Cantuarienſis*

Cantuarienſis exulet, quàm iniquè vapulet, de quàm bono opere lapidetur. Et quòd dum Eccleſia verus nititur eſſe filius, hoſtibus Eccleſia factus eſt hoſtis publicus..... Filiali igitur devotione poſtulamus, ut erga Dominum Cantuarienſem indefeſſam & ſolidam, ſolitamque gratis circumſpectionem.... Et Domini Regis, & totius Eccleſia Gallicana vobis & conſervetis benevolentiam & augeatis amicitiam.

Scripſit & N. Senonenſis Theſaurarius: *Præcepiſtis, Pater aut Domino noſtro Chriſtianiſſimo Regi conſilii veſtri verba proferrem, & erigerem mentem ejus, datâ ſpe revelationis Domini Cantuarienſis, ne moveretur, ſi fortè audiret Nuncios Regis Angliæ grave aliquid contra eumdem Archiepiſcopum à vobis impetraſſe..... Sed ecce occaſione literarum, quas Rex Angliæ nuper fecit in Epiſcoporum colloquio publicari...... adeo confuſus & turbatus eſt, ut me in veſtra promiſſione mendacem dicat, & quod de operibus Eccleſiæ Romanæ nihil boni ſperabit ampliùs, niſi quatenus fides perſuaſerit oculata. Nec, ut ait, moleſtè ferret, ſi iniquas fortè preces porrigens, repelleretur à vobis; ſed dolet, miratur, & ſtupet, quòd plus valent apud vos manifeſti Perſecutoris Eccleſiæ, & hoſtis Regni per viliſſimas perſonas contra Deum porrecta preces aut minæ, quam fides & obſequium ejus, & Regni ſui, & pro Deo, & ſecundùm Deum, omni legi & æquitati conſona, ſi ab ipſo porrigantur & toto Regno...... Precor ergo & conſulo in ea fide, quæ Patri debetur & Domino, quatenus promiſſionem, quam ei per me feciſtis, citiùs adimplendo in ſublevatione Domini Cantuarienſis, mitigetis animum ejus, oſtendentes quòd iniquitatem Regis Angliæ, qui ipſius, & Regni Francorum, & Eccleſiæ Dei publicus hoſtis eſt, non vultis diutius ſupportare.* Eſt Epiſtola XXI. libri IV.

Scripſere pro eadem cauſa Canonici Remenſes: *Exerat, ſi placet, quoniam tempus eſt, in incentores ſchiſmatis & tortores Eccleſiæ, gladium Petri dextera veſtra, & venerabilem Dominum Cantuarienſem, qui pro Juſtitia jam quinquennio dignoſcitur exulare, ſaltem nunc tandem miſeratione debita conſoletur... In vos omnium oculi diriguntur, ſtudioſius expectantes, quam conſolationem præſtabitis Confeſſori, quem exitum cauſæ Dei, qua ſeveritate tantam compeſcetis audaciam. Veſtris itaque pedibus provoluti ſupplicamus attentiùs, ut proſpiciatis honori veſtro & Eccleſiæ libertati: quia ſublevatio unius erit indubitata conſolatio plurimorum. Si enim tam ſincera cauſa in conſpectu veſtro periclitatur, quis audebit de cætero ſæculi Poteſtatibus, quamlibet malitiam attentantibus obviare?*

Scripſit pro eadem cauſa Remenſis Archiepiſcopus: *Venerabilis Frater & Amicus noſter, Dominus Cantuarienſis, apud nos pro honore Dei & libertate Eccleſiæ, pro Sedis Apoſtolicæ Privilegiis, jam quintum annum exilii proſcriptus agit. Si placet, Domine, jam ſatis eſt, quod huc uſque ſuſtinuit. Jam tempus eſt miſerendi, propter multa: Tum ne alii Eccleſiarum Prælati ab Officii ſui executione ipſius terreantur exemplo: tum ne quod hactenus adverſùs eum ab uno præſumptum eſt, ab aliis ſæculi Poteſtatibus in oppreſſione Eccleſiarum trahatur ad conſequentiam mali. Supplicamus itaque Paternitati veſtræ, in quam omnium oculi conjecti ſunt, præſtolantes quem exitum cauſa Dei ſub veſtro examine ſortietur, quatenus tanto Exuli, immo tam ſinceræ cauſæ ſubveniatis, & veſtro proſpiciatis honori, & Eccleſiæ libertati pariter & ſaluti. Si enim Aſſertor honoris Dei torquetur in patibulo, quid ſpei cæteris divini nominis Confeſſoribus relinquetur?* Eſt Epiſtola XXIV. libri IV. inter Epiſtolas *S. Thomæ* à *P. Lupo* editas.

Scripſit pro eadem cauſa *Mauritius* Pariſienſis Epiſcopus, ad Alexandrum III. *Placeat Majeſtati veſtræ Domino Cantuarienſi, quem conſtat pro juſtitia, pro libertate Eccleſiæ, pro tuendis Apoſtolicæ Sedis Privilegiis, jam quinquenne exilium fortiter & alacriter ſuſtinere, opem ferre, & tam præfatum Londonienſem, quàm alios Eccleſiæ malefactores, quos, ut meruerant, ſeriùs tamen Anathemate perculit, allidere & conterere ad Apoſtolicam Petram, juxta quam abſorpti ſunt Authores eorum. Alioquin timendum eſt, ne ſi, quod abſit, tantum ſcelus remaneat impunitum, citiùs & Gallicanæ, & Anglicanæ Eccleſiæ perniciem, & Religionis ruinam operetur.* Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* LXXXVI. libri III.

Scripſit rurſus unà cum *Bernardo* Noviomenſi Epiſcopo: *Nos Sanctitati veſtræ pro Eccleſia Anglicana, & venerabili viro Cantuarienſi Archiepiſcopo, preces ſæpius porrexiſſe meminimus, nec poterit Deo propitio noſtra inſtantia cohiberi, donec ei miſericordiam impendatis, & Apoſtolicæ Majeſtatis dextera malitiam reprimatis eorum, qui Chriſtum in illo conantur extinguere, & totius Eccleſiæ perimere libertatem. Gravia quidem ſunt & multa damna, quæ diu fortitérque ſuſtinuit, atroces nimis in ſe & ſuis patienter excepit injurias; ſed divina cooperante gratia, ad magnum jam Eccleſiæ profectum, ut indubitanter credimus, pervenerunt. Nam apud illum Anglorum Regem, cui non ſatis eſt indubitata ſervitute torquere ſubjectos, gratis affligere innocentes, contrahentes decipere, vicinis inſidiari, fraudare Dominos, niſi contra fas & jura conculcet Eccleſiam, jam de Conſuetudinibus & dignitatibus nec mentio eſt, &c.... Abſit à Sanctitate veſtri Pontificatûs, ut tam patens injuria Chriſti Confeſſoribus irrogetur, & pernicioſo exemplo Tyrannorum adverſùs Eccleſiam armetur & roboretur iniquitas. Summa deſiderii noſtri eſt, & totius Eccleſiæ Gallicanæ, ut tantum ſcandalum celeri ſubventione de medio tollatis, & præfatum Regem his quæ Chriſtiano Regi competunt, faciatis eſſe contentum, & Regi Regum ſua Privilegia illibata relinquere.* Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* à *P. Lupo* editas XXXVII. libri IV.

Graves hac de re cùm Regis, tum Præſulum Gallicanorum querelas cùm accepiſſet *Alexander III.* factum ſuum excuſavit datis ad *S. Thomam Cantuarienſem* Literis, * quibus & plenam ipſi reſtituit libertatem utendi auctoritate ſua in Regem, & in Regnum Anglorum, prout cauſæ Eccleſiæ expedire videretur: *Niſi*, inquit, *quod ſperamus, & ei propoſuimus, uſque ad initium proximæ Quadrageſimæ effectui mancipaverit, ſed in ſua fuerit obſtinatione induratus, Tibi ex tunc auctoritatem tuam reſtituimus, ut tam in perſonas, quàm etiam in Regnum, & in ipſum Regem, ſi tibi & Eccleſiæ tuæ congruere & expedire cognoveris, facultatem liberam habeas debitum officii tui, ceſſante omni appellationis obſtaculo exercendi; gravitate ac maturitate Pontificali adhibita, quam convenit adhiberi.*

* *Epiſt.* XXXI.

Anno Chriſti MCLXX. *Henricus II.* Rex Anglorum, filium ſuum *Henricum* Regem inaugurari & coronari voluit. Ad hanc autem ceremoniam peragendam, ſuggerentibus Conſiliariis iniquis, propriòque odio, quo in *Thomam Cantuarienſem* flagrabat, inſtigante, Archiepiſcopum elegit Eboracenſem; quamvis Regum Coronatio Primatis Angliæ, Cantuarienſis nimirum Archipræſulis Privilegium eſſet ipſa conſuetudine firmatum. Hac de re certior factus *Alexander III.* Eboracenſi Archiepiſcopo, cæteriſque Præſulibus Anglicanis prohibuit ſub Ordinis & Officii periculo, ne Principem coronare præſumerent. Scripſit ad eoſdem *S. Thomas Cantuarienſis*, ipsique & propria auctoritate, & Summi Pontificis nomine, ſub iiſdem pœnis idem vetuit. Quod ubi accepit Angliæ Rex, ſubditos omnes obſtrinxit ad obedientiam Summi Pontificis & Archiepiſcopi Cantuarienſis ejurandam.

Eboracenſis Archiepiſcopus ad coronationem *Henrici III.* Regis à Rege Patre electus.

Jura Cantuarienſis Archiepiſcopi violata.

Romanum Pontificem & Archiepiſcopum Cantuarienſem Rex Anglorum ſubditos abjurare cogit.

Quantum

S. Thomæ cura de Lapſis.

Quantum *S. Thomæ* dolorem intulerit commiſſarum ipſi animarum lapſus, explicare difficile eſt. Statim verò ipſas erigere, & earum vulneribus mederi, Paſtorali caritate curavit. Quamobrem datis ad Anglos Literis, quibus gravitatem criminis ab eis perpetrati oſtendit, de tam nefario Juramento pœnitentes, eos præſertim, qui non ſponte, ſed coacti juraverant, abſolvit: & Epiſcopis, qui jurare noluerunt, vel etiam ſecundi Ordinis Sacerdotibus poteſtatem fecit congruam ſatisfactionem Pœnitentibus injungendi. Cæterùm certam ſibi eſſe ſignificavit de victoria juſtitiæ & veritatis fiduciam. *Scire autem volo vos, Fratres,* (inquit) *quia & Juramenta illicita, & cætera enormia multa, quæ pravis ſuggeſtionibus in oppreſſione Juſtitiæ & Veritatis circa vos facta ſunt, ipſa favente Veritate, magis evenient ad ipſius profectum. Veritas enim claudi & ligari poteſt, vinci verò non poteſt; quæ & ſuorum paucitate contenta eſt, & multitudine hominum non tenetur.* Has Archipræſulis Sanctiſſimi Literas, quæ incipiunt his verbis: *Sciatis, Chariſſimi, quòd in multa tribulatione & anguſtia cordis ſcripſimus*, ex Codice Vaticano deſcripſit Cardinalis *Baronius* in Annalibus, ad annum MCLXX. Num. IV. Et eſt inter editas à *P. Lupo*, Epiſtola XLVII. lib. IV.

** D'Yorck.*
** De Rocheſter.*

Menſe Junio exeunte, celebrata eſt Regis Coronatio ab Archiepiſcopo Eboracenſi, * aſſiſtentibus Epiſcopis Londonienſi, Sareſberienſi & Roffenſi. * in Eccleſia Vveſtmonaſterienſi *S. Petri*, in ipſa Diœceſi Cantuarienſis Archiepiſcopi pro Juſtitia exulis, violato Jure Cantuarienſis Eccleſiæ, ad cujus Archipræſulem Regum Coronatio pertinebat. De hoc facinore certior factus Pontifex Literis *S. Thomæ Cantuarienſis*, & *Vvillelmi Senonenſis* Archiepiſcopi, qui Satanam Romæ ſolvi, Chriſtum iterum crucifigi, homicidam dimitti, & *tam Chriſtianiſſimum Regem Francorum, quàm totam Gallicanam Eccleſiam, turbari à ſcandalis, quæ manabant ab Apoſtolica Sede*, ſcripſerat, amariora verba extorquente Juſtitiæ zelo; eorum (inquam) Literis monitus *Alexander III.* & quòd nefarias Regni Anglicani Conſuetudines novus Rex Juramento confirmaſſet, Epiſcopis illis ſuadentibus, aut certè conniventibus; Eboracenſem Archiepiſcopum, & cæteros Præſules ejuſdem facinoris conſcios, ab omni Officio Epiſcopali ſuſpendit. Immò Londonienſem & Sareſberienſem excommunicavit. *Alexandri III.* Literas ad *Rogerum Eboracenſem* & *Hugonem Dunelmenſem*, hanc Sententiam continentes deſcripſit *Rogerius de Hoveden* in Annalibus pag. 518. Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* à *P. Lupo* editas LXVII. libri v.

Epiſt. XVIII. Alexandri III.

Nova Legatio Summi Pontificis ad Regem Anglorum.
** Rotrou.*
** De Nevers.*

Interim Summus Pontifex novam Legationem ad Regem Anglorum decreverat, cujus munus demandarat *Rotrodo* * Rothomagenſi Archiepiſcopo & *Bernardo* Epiſcopo Nivernenſi, * quibus dedit in Mandatis, ut Regem Anglorum convenirent, & nomine Sedis Apoſtolicæ urgerent ad pacem Archipræſuli Cantuarienſi concedendam. In qua neganda ſi pro more pertinacem comperirent, in Angliæ Regnum, & in omnes Regis ejuſdem ditiones Interdicti ferrent Sententiam. Literas etiam comminatorias ſcripſit ad ejus Majeſtatem, quibus ipſi jubebat, ut abſque tergiverſatione pacem Cantuarienſi cum Archiepiſcopo componeret, alioquin eamdem ab Apoſtolica Sede expectaret Sententiam, quam in *Fredericum* Imperatorem tulerat. Ita refert *S. Thomas* in Epiſtola ad *Alexandrum* Papam, XLV. libri v.

ARTICULUS VIII.

De Pace inter S. THOMAM CANTUARIENSEM & Angliæ Regem inita. Et de Geſtis S. Præſulis pro Eccleſiæ Cauſa à reditu in Angliam uſque ad Martyrium.

SEveritatem lenitate temperatam erga Regem Angliæ utilem fuiſſe Eccleſiæ rebus probavit eventus. *Alexandri III.* ſiquidem Literis & imminentium Eccleſiæ fulminum metu, aſpirante Dei gratia, in cujus manu cor Regis eſt, ſubitò ad pacis conſilia eſt inflexus, ſuámque de ea conficienda voluntatem Legatis Apoſtolicis per literas ſignificavit. Collationi ſtatuta dies, deſignatúſque locus, pratum amœniſſimum in finibus agrorum Carnutenſis & Cœnomanenſis, quòd *Patrum Proditorum* appellabant. Illuc Senonenſis Archiepiſcopus *Vvillelmus*, quem Summus Pontifex aliis Legatis adjunxerat, cum *S. Thoma* ſe contulit. Sanctum Archipræſulem ad familiare colloquium admiſit Rex Angliæ, ipſúmque honore ſingulari, & amicitiæ teſtificatione proſecutus eſt; pacem & ſecuritatem ipſi & Coëxulibus reſtituit; Eccleſiæ poſſeſſiones ſe redditurum promiſit, ſtatim atque in Angliam rediiſſet Archipræſul; quod in filii ſui Coronatione contra Jura Cantuarienſis Eccleſiæ præſumptum fuerat, ſe emendaturum pollicitus eſt, & novam ejuſdem Principis inaugurationem decreturum, priori in irritum miſſa. Conſenſit denique ut Summi Pontificis Sententia in Archiepiſcopum Eboracenſem, & Londonienſem ac Sareſberienſem Præſules, executioni mandaretur. Conſuetudinum, quas ardore tam pertinaci propugnaverat, nulla habita ratio, factáve mentio eſt. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, ex Relatione *S. Thomæ Cantuarienſis* ad *Alexandrum III.* cujus fragmentum *Baronius* ex Codice Vaticano deſcribit ad annum MCLXX. Num. XXVI. & eſt Epiſtola XLV. lib. v. & ex *Gervaſio Dorobernenſi*, in Chronico, pag. 1412. Inita pax die *S. Mariæ Magdalenæ* ſacra. Regem filium de pace cum Sancto Archiepiſcopo inita certiorem fecit *Henricus II.* juſſitque ut ipſi & Coëxulibus poſſeſſiones omnes reſtituerentur. Secundùm gratias actas Regi Chriſtianiſſimo, cæteriſque Benefactoribus ſuis, in Portu *Vvitſandi* navim conſcendit, in Angliam transfretaturus; præmiſſis Summi Pontificis Literis, quæ Archiepiſcopi Eboracenſis, & aliorum Præſulum ſuſpenſionem, & aliorum excommunicationem continebant, quæ ipſis ante Cantuarienſis Archipræſulis appulſum, ab *Idonea* virilis animi Virgine, ad quam ea de re ſcripſit *S. Thomas* Epiſtolam LXX. lib. v. traditæ fuerunt ac ſignificatæ. Eboracenſis, Londinenſis, & Sareſberienſis Antiſtites, conjuratione facta, Satellites conduxerunt, qui *S. Thomam* à Regni aditu prohiberent, ſed juvante Deo ipſorum inſidias evaſit, & *Sanduvicum* * appulit. Inde ſe contulit Cantuariam, & à Clero populóque ſuo lætitia incredibili ſuſceptus eſt. Vix reſpiraverat ex itinere, cùm ipſum Regii Miniſtri convenere: Majeſtatis ipſius nomine denunciantes, ut ſuſpenſos & excommunicatos Epiſcopos abſolveret: Latam quippe contra illos Sententiam, in Regis injuriam redundare. Id ſe facturum negavit Sanctus Archipræſul, dicens; Non eſſe Judicis inferioris, ut Superioris Sententiam ſolvat, nullique hominum licere abrogare quod Sedes Apoſtolica decrevit. At cùm Regis nomine comminari pergerent, ſe pro pace Eccleſiæ, & reverentia Regis, Salva Sedis Apoſtolicæ reverentia, promiſit Londonienſi & Saresberienſi Epiſcopis abſolutionem conceſſurum, ſi in forma Eccleſiæ jurarent ſe Romani Pontificis Mandatis

Vvitſand, prope Caletum, vulgò Calais.
** Sandwic.*

Mandatis parituros. Eboracenſis Archipræſul reponit: Juramentum hujuſmodi, niſi conſentiente Rege, non debere præſtari, præſertim ab Epiſcopis, quia contra dignitatem Principis & Conſuetudines Regni pugnabat. Reſpondit Cantuarienſis Archiepiſcopus; eoſdem Præſules à ſe priùs excommunicatos, abſolutionem conſecutos non fuiſſe, niſi præſtito Juramento: ideóque potiori jure eamdem ipſis eſſe conditionem ſubeundam, ut abſolutionem à Cenſuris per Summum Pontificem latis promererentur. Sanctiſſimi Primatis Mandato parere decreverant Epiſcopi, niſi Eboracenſis Archipræſul diſcordiæ & ſeditionis incentor, vir nefariorum criminum infamiâ jam olim notatus, & novus hujus temporis Caïphas (ut *Joannes Sareſberienſis* vocat) diſſuaſiſſet. Is cum aliis duobus Præſulibus tranſfretavit in Normanniam, ubi Regem adiere, & multas contra Sanctiſſimum Primatem querimonias, multa accuſationum capita ad ejus detulere Majeſtatem; publicæ perturbatorem pacis, perſecutorem Epiſcoporum, Regis inimicum inclamantes. His commotus Rex, ſuique præ ira haud compos, in funeſtam vocem erupit, omnibus familiaribus ſuis, & ſibi propter accepta beneficia obnoxiis maledicens, quòd ipſum de uno Sacerdote, Regnū ſuum ita perturbante, non vindicarent. His furentis principis vocibus confiſi quatuor impii Satellites, in necem Archipræſulis Sanctiſſimi conſpirarunt, móxque in Angliam profecti, ipſum primò in Palatio Archiepiſcopali probris & convitiis aggreſſi, tandem in ipſa Eccleſia, Veſpertini Officii tempore, in craſtino Feſtivitatis Sanctorum Innocentium, gladiis impetentes, Deo & *Sanctæ Mariæ*, & Sanctis ejuſdem Eccleſiæ Patronis, atque *B. Dionyſio*, ſeipſum & cauſam Eccleſiæ ferventiſſimè commendantem, ut victimam Eccleſiaſticæ libertatis immolarunt. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, ex *Gervaſii* Chronico à pag. 1415. ad pag. 1418. ex *Rogerio de Hoveden*, in Annalibus Anglicanis pag. 521. & 522. ex *Radulpho de Diceto*, *in Imaginibus Hiſtoriarum*; ex Chronico *Joannis Bromton*, & ex *Matthæo Paris* ad annum MCLXXI. quo Martyrium *S. Thomæ* Cantuarienſis conſignat, annos à Nativitate Dominica numerans, quamvis ſecundùm communem numerandi rationem paſſus ſit anno MCLXX. ætatis LIII. Epiſcopatus IX. exilii VII. Sancti Martyris gloriam inſignibus miraculis Deus illuſtravit.

Hiſt. in Quadripartita Vitæ Thomæ Lib. III.

Guillelmus Neubrigenſis S. Thomam Cantuarienſem minùs æquus.

Guillelmus Neuburgenſis, coævus Auctor lib. II. *De rebus Anglicis*, cap. XXV. ubi de cæde *S. Thomæ Cantuarienſis* agit, in Sanctum Archipræſulem & Martyrem minus æquus eſt, cùm in dubium revocat an prudenter egerit, præmittendo in Angliam literas Summi Pontificis contra Eboracenſem Archiepiſcopum, & alios Præſules: *Rege ergo*, inquit, *in Tranſmarinis partibus conſiſtente, idem Archiepiſcopus cum licentia & gratia Regia ad Eccleſiam propriam remeabat. Habebat autem penes ſe, Rege inſcio, litteras Domini Papæ contra Eboracenſem & alios Epiſcopos, qui illi infauſtiſſimæ Coronationi interfuerant impetratas, factâ jam concordia irritatrices, & majoris iræ provocatrices futuras. Has in Angliam ad ſuſpenſionem Epiſcoporum præmiſſas, ipſe ſequebatur zelo juſtitiæ fervidus, utrum autem plene ſecundùm ſcientiam, novit Deus. Noſtræ enim parvitati nequaquam conceditur de tanti viri actibus temerè judicare. Puto tamen quòd Beatiſſimus Papa Gregorius in molli adhuc teneráque Regis concordia mitiùs egiſſet, & ea quæ ſine fidei Chriſtianæ periculo tolerari potuiſſent, ratione temporis & compoſitione pacis diſſimulanda duxiſſet, juxta illud Propheticum:* Prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum eſt. *Itaque quod à Venerabili Pontifice tunc factum eſt, nec laudandum eſſe judico, nec vituperare præſumo: Sed dico, ſi vel modicè in hujuſmodi à Sancto Viro per zeli laudabilis paulo immoderatiorem impetum eſt exceſſum; hoc ipſum eſt ſacra, quæ conſecrata noſcitur, igne Paſſionis excoctum. Ita quippe Sancti Viri vel amandi vel laudandi ſunt à nobis, ut tantùm in quibus homines vel fortè fuerunt, vel fuiſſe noſcuntur, nequaquam vel amemus, vel laudemus, ſed ea tantùm in quibus eos ſine ſcrupulo imitari debemus. Quis enim dicat eos in omnibus quæ ab ipſis fiunt, eſſe imitabiles? Non ergo in omnibus quæ faciunt, ſed ſapienter & cautè debent laudari, ut ſua Deo prærogativa ſervetur in cujus laudibus nemo poteſt eſſe nimius, quantumcumque laudare conetur.*

S. Thomas Cantuarienſis à calumnia vindicatur.

Amos 5.

Prudenter ſanè Sanctum Archipræſulem egiſſe, nemo negaverit, qui noverit Epiſcopos Eccleſiaſticæ libertatis proditores, & violatæ Diſciplinæ reos, omniumque auctores ſcandalorum; Cenſuris Eccleſiaſticis juſtè coërceri potuiſſe, immo debuiſſe, ne ipſorum impunitas cùm ipſis tum cœteris incentivum eſſet delinquendi. Cenſuras illas à *S. Thoma Cantuarienſi* dumtaxat latas non fuiſſe, ſed ab *Alexandro III.* prudentiſſimo Pontifice, qui tanta œconomia cùm erga Regem Angliæ, tum erga Epiſcopos illos uſus fuerat; ut propterea Chriſtianiſſimi Regis, totius Eccleſiæ Gallicanæ, multorúmque virorum religioſiſſimorum offenſionem incurrerit. Denique *S. Thomam Cantuarienſem* Cenſuras illas ſignificaſſe, conſentiente Anglorum Rege, ut Hiſtoria Quadripartita teſtatur, cui major quàm *Guillelmo Neuburgenſi* adhibenda fides eſt. Nec *S. Gregorium* mitiùs acturum (ut conjicit *Guillelmus Neuburgenſis*) veriſimile eſt. Hac enim in cauſa ſecutus fuiſſet Regulam quam ipſe tradidit lib. XXXI. Moralium in Job, Cap. XV. *Plerumque*, inquit, *quieti atque inconcuſſi relinquimur, ſi obviare pravis per juſtitiam non curamus. Sed ſi ad æternæ vitæ deſiderium animus exarſit, ſi jam verum lumen intrinſecus reſpicit, ſi in ſe flammam ſancti fervoris accendit: in quantum locus admittit, in quantum cauſa exigit, debemus pro defenſione Juſtitiæ noſmetipſos objicere, & perverſis ad injuſta erumpentibus, etiam cùm ab eis non quærimur, obviare.* Hanc Regulam ſecutus eſt *S. Thomas Cantuarienſis*.

S. Thomæ Cantuarienſis elogium.

De ejus laudibus legenda *Petri Bleſenſis* Epiſtola XXVII. ad Canonicos de Bellovidere. *Elegit eum Dominus*, inquit, *in Sacerdotem ſibi, ut eſſet in populo ejus ductor & Doctor, vitæ ſpeculum, pœnitentiæ forma, & ſanctitatis exemplum. Deus ſcientiarum Dominus dederat ei linguam eruditam, & infuderat ei abundanter ſpiritum ſapientiæ & intellectus, ut eſſet inter doctos doctior, inter ſapientes ſapientior, inter optimos melior, inter homines ſocius, inter maximos major. Erat præco verbi divini, tuba Evangelii, amicus Sponſi, columna Cleri, oculus cæci, pes claudi, ſal terræ, patriæ lumen, Miniſter Altiſſimi, Vicarius Chriſti, Chriſtus Domini. Tota converſatio ejus erat ſchola honeſtatis, morum ædificatio, & ſtructura ſalutis. Erat in Judicio rectus, in diſpenſatione induſtrius, in præcipiendo diſcretus, in loquendo modeſtus, in conſilio circumſpectus, parciſſimus in cibo, in donando largiſſimus, in ira pacificus, in carne Angelus, inter injurias manſuetus, timidus in proſperis, ſecuriſſimus in adverſis, in eleemoſynis effuſus, in miſericordiis totus. Erat Religioſorum gloria, deliciæ plebis, timor Principum, Deus Pharaonis.* De ejuſdem Archipræſulis Sanctiſſimi Martyrio & Miraculis, legenda *Joannis Sareſberienſis*, individui ejus in exilio comitis, amiciſque fidiſſimi Epiſtola ducenteſima octogeſima ſexta ad *Joannem* Pictavienſem Epiſcopum, Tom. XXIII. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis.

ARTICULUS IX.

De Geſtis in cauſa S. THOMÆ CANTUARIENSIS poſt ejus Martyrium.

Inter Epiſtolas S. Thomæ LXXVIII. LXXX LXXX. & LXXXII. Libri V.

NUncio de nece Cantuarienſis Archipræſulis divulgato, ſtatim *Alexandrum III.* datis ad ejus Sanctitatem Litteris ad ſacrilegi facinoris ac parricidii ultionem excitarunt *Ludovicus VII.* Rex Chriſtianiſſimus, *Theobaldus* Comes Bleſenſis, & *Villelmus* Archiepiſcopus Senonenſis. Quorum Epiſtolas *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis pag. 523. & 524. & *Joannes Bromton* in Chronico pag. 1065. 1066. & 1067. deſcripſere. Scripſerunt etiam ad Summum Pontificem, Epiſcopi Angliæ & Normanniæ, Regem *Henricum II.* à nece Sancti Martyris purgantes. Miſſi utrinque Nuncii *Alexander III.* Regis Anglorum Nuncios ægrè admodum audivit, nec aliter excommunicationis ſententiam ab ipſo, Interdictum à Regno avertere potuerunt, quàm præſtito nomine Majeſtatis ipſius juramento, quòd cædem Sancti Cantuarienſium Archipræſulis, nec imperaſſet, nec approbaſſet, imò de ipſa vehementer doluiſſet ac doleret. Quoniam verò verbis imprudentibus, acerbis querimoniis & impotentis iræ ſignificatione, hoc perpetrandi facinus ſatellitibus ſacrilegis occaſionem dederat, ſtaret Summi Pontificis Mandato in ſubeunda Pœnitentia, idque ipſe coram Legatis Apoſtolicis juraret. Auctores necis *S. Thomæ Cantuarienſis*, & omnes qui conſilio, auxilio, vel aſſenſu, venerant in communionem ſceleris, vel qui parricidas reciperent aut foverent, generatim excommunicavit *Alexander III.* Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, & ex Relationibus Nunciorum Regis Angliæ, quas ex Codice Vaticano deſcribit Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad annum MCLXXI. Num. VI. & XI. Relationum iſtarum alteram legere eſt apud *Rogerium de Hoveden* in Annalibus Angliæ pag. 526. Sunt inter Epiſtolas *S. Thomæ* à *P. Lupo* editas, LXXXIII. & LXXXIV. libri V.

Henricus II. Rex Angliæ à cæde S. Thomæ Cantuarienſis abſolvitur.

Henricum II. Angliæ Regem revera inſontem fuiſſe à cæde *S. Thomæ* Cantuarienſis, quod nec Mandato, neque conſilio, nec aſſenſu facinori fuiſſet cooperatus, teſtatur Hiſtoria Quadripartita libri IV. cap. III. his verbis: *Divulgato tam lethali facto undique, mox ut ad Regem Angliæ pervenit, Afflictus eſt afflictione magna, & per quadraginta dies ſedit: mœrenſque toto illo pœnitentiali dierum numero, acerbiorem multò plus quàm mortuorum luctum fecit: lugentium cibos comedit, equum non aſcendit, nulla jurgantium cauſa, nulla agendorum conſultatio, nulla poſtulantium querela ingrediebatur ad eum, nulla tot terrarum regendarum ſibi cauſa proponebatur, omnia tunc quaſi poſtponenti præ dolore, ſedebat quippe ſolitarius ſuper hoc quod acciderat, ingemiſcens ſemper & dolens, & ſæpe ſæpius iterans, Heu! Heu! accidiſſe ſic!*

Rem ita ſe habere comperuerunt Legati Apoſtolici, ab *Alexandro III.* ad Regem miſſi, *Theodinus* & *Albertus* Preſbyteri Cardinales. Ipſum in Normannia degentem adiere; cúmque ad parendum Sedis Apoſtolicæ Mandatis invenere paratiſſimum Dominica igitur proxima Chriſti Aſcenſioni, apud Abrincas, in frequenti Epiſcoporum & Procerum conventu, Rege etiam filio præſente, Rex *Henricus II.* tactis Sacris Evangeliis, juravit ſe Cantuarienſis Archiepiſcopi necem nec imperaſſe, nec voluiſſe, immo de ipſa vehementer doluiſſe: confeſſus eſt tamen ſe iræ & doloris teſtificatione, & verbis querulis de Sancto Archiepiſcopo imprudenter A & indignationis impetu prolatis, occaſionem dediſſe facinori, quod ſine ipſius conſcientia perpetratum erat. Quamobrem Pœnitentiam omnem & ſatisfactionem ſibi à Sedis Apoſtolicæ Legatis imponendam ſe humiliter ſubiturum, & religiosè adimpleturum juravit. Has verò ſatisfactionis conditiones ipſi injunxerunt Cardinales Legati: Primò, ut ducentos Milites ſumptibus ſuis aleret in Palæſtina per annum integrum. Secundò, ut Statuta Clarendonenſia, & pravas omnes Conſuetudines Regni ſui tempore in Eccleſiam inductas, penitus dimitteret: obſervatas ante ſua tempora, B ſi quæ malæ eſſent, juxta Summi Pontificis Mandatum, de conſilio Religioſorum virorum temperaret. Imprimis autem ut Appellationes ad Romanum Pontificem ſe non impediturum in Eccleſiaſticis cauſis, nec permiſſurum ut impedirentur, juraret. Si tamen aliquos ſuſpectos haberet, ſecuritatem exigere poſſet ab eis, quod nec ſuæ Majeſtati, nec Regno malum molirentur. Tertiò, ut Eccleſiæ Cantuarienſi omnia prædia, latifundia, & facultates reſtitueret, quibus anno antequam Sanctus Archiepiſcopus ab ejus gratia excidiſſet, fruebatur: & omnibus quos propter Sanctum Archipræſulem inviſos habuerat, pacem, bonáque reſtitueret. C Quartò, ut ſi opus eſſet, Exercitum in Hiſpaniam duceret contra Infideles, jubente Romano Pontifice. Jejunia etiam & eleemoſynas, aliáque pietatis opera ipſi ſecretò indixerunt. Hæc omnia ſe impleturum juravit, idémque præſtitit *Henricus Junior* ejus filius. Secundùm hæc, Legati Apoſtolici Regem Pœnitentis habitu veniam præ foribus Eccleſiæ poſtulantem abſolverunt, & in Eccleſiam introduxere. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, ex Relatione de Abſolutione Regis Angliæ, tunc temporis ſcripta, quam ex Codice Vaticano exhibet Cardinalis *Baronius* ad annum MCLXXII. Num. II. inter Epiſtolas *S. Thomæ* LXXXVIII. & D LXXXIX. lib. V. ex Actis Purgationis, & Charta Abſolutionis Regis *Henrici II.* relatis à *Rogerio de Hoveden* in Annalibus Anglicanis pag. 529. ex Legatorum Epiſtola ad Archiepiſcopum Ravennenſem, quam idem Auctor deſcribit pag. 530 ex *Gervaſio* in Chronico, ad annum MCLXXII. pag. 1422. ex *Guillelmo Neuburgenſi* lib. II. *De Rebus Anglicis*, cap. XXV. ex *Radulpho de Diceto* in *Imaginibus Hiſtoriarum*, pag. 560. ex *Joanne Bromton* in Chronico pag. 1080. & 1081. & ex *Matthæo Paris* ad annum MCLXXII. pag. 88. Poſt reditum Legatorum Apoſtolicorum, de miraculis *S. Thomæ* Cantuarienſis certior factus *Alexander III.* ipſum ritu ſolemni in E Sanctorum Martyrum album retulit, Idibus Martii anni MCLXXIII. datis ea de re Diplomatibus Apoſtolicis cùm ad Cantuarienſem Eccleſiam, tùm ad Chriſti fideles univerſos.

S. Thomæ Cantuarienſis invocatio.

Ad te, Pontifex & Martyr Sanctiſſime, orationem converto, ſupplexque obſecro, ut Eccleſiæ Chriſti Sponſæ, quam, ſicut ipſe, dilexiſti, tradens temetipſum pro ea, perpetuam pacem: ut Romanis Pontificibus & Epiſcopis, zelum pro Eccleſiæ libertate & diſciplina tuendis cum ſanctitate conjunctum: Ut Clericis & Viris Religioſis pietatem, F ſæculi contemptum, & ſacrum fervorem: Ut Sereniſſimo Magnæ Britanniæ Regi totique Regno, veram fidem & cum Romana Eccleſia Communionem, qualis temporibus tuis vigebat: Ut Regi Chriſtianiſſimo LUDOVICO MAGNO, HÆRESEOS EXPUGNATORI à Sanctiſſimo Pontifice INNOCENTIO XI. jure nuncupato, affluentem cœleſtium donorum copiam, diuturnam vitam, perpetuam fœlicitatem: ut Gallicanæ Eccleſiæ, & Regno Francorum, ubi ſolatium, ſubſidium, ac tuitionem inveniſti, dum Exul pro juſtitia his in partibus degeres, tranquillitatem & florentiſſimi

Digitized by Google

rentiſſimi ſtatus conſervationem, jugi apud Deum, A
quo frueris, interceſſione impetres.

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione, Articulo I. pag. 184. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *S. Thomas Cantuarienſis jus Regaliæ non impugnavit.*

R. Mera facti & Hiſtoriæ quæſtio eſt.

SCHOLION II.

Ad eundem Articulum, pag. 187. Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Redarguit Lupum aſſerentem S. Thomam* B
Cantuarienſem propter Regalia Martyrium ſubiiſſe.

R. Hanc *Lupi Chriſtiani* Obſervationem firmiſſimis argumentis refello. Theologum à Theologo, Hiſtoricum ab Hiſtorico in facti & Hiſtoriæ quæſtionibus diſſentire, quale crimen? Cæterùm modeſtè & cum honoris præfatione id præſtiti. *Ex his verbis* (inquam) *Vir Religioſus & Eruditus P. Chriſtianus Lupus, cujus piis Manibus bene precor*, &c.

SCHOLION III.

Articulo V. Diſſertationis ejuſdem, pag. 216. Edit primæ, hanc propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Summâ cum Principibus œconomiâ agendum.*

C

R. Ita ſenſit *Alexander Tertius*, cujus verba refero. Nullam Oeconomiam, nullam moderationem erga Principes ſervandam Religioſi Cenſores volunt? Num injuriam *Alexandro Tertio* à me factam putant, quòd ejus ad *S. Thomam Cantuarienſem* literas referens & expendens, id notaverim: *Ibidem docet Pontifex quantâ œconomiâ cum Principibus ſit agendum?* Quod tamen ſalva honeſtate Ordinis Eccleſiaſtici, ſalva Eccleſiæ libertate, ſalvâ juſtitiâ faciendum, & hic, & in tota Diſſertatione paſſim ſcripſi.

SCHOLION IV.

Diſſertationis ejuſdem Articulo VII. pag. 236. hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Severitas erga Regem* D
Eccleſiæ periculoſa.

R. Id ſcribebat ad Alexandrum III. Londonienſis Epiſcopus, cujus verba refero. Mera facti & Hiſtoriæ res eſt. *Summo* (inquam) *Pontifici poſuit ob oculos mala, quæ nimia erga Regem ſeveritas Eccleſiæ inferret: ideoque Sanctitatem ejus obſervavit, ut à Cenſuris abſtineret.* Tum ejus verba ſubjicio. Severitatem erga Reges non eſſe periculoſam Eccleſiæ, & ſemper exercendam eſſe, exiſtimántne Religioſi Cenſores? Contrarium cenſent Pontifices Sanctiſſimi & prudentiſſimi.

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 249. Edit primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Summi Pontifices Legatos* E
in Gallias non mittebant, niſi de conſenſu Regis Chriſtianiſſimi, & qui ejus Majeſtati grati eſſent.

R. Facti quæſtio eſt. Obſervationis hujus Hiſtoriæ veritatem probat Epiſtola Alexandri III. ad *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum, cujus verba profero.

SCHOLION VI.

In eodem Articulo, pag. 251. Edit primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Galliæ Rex non vult quòd Legati Papæ intrent in ſuum Regnum ſine ſuo conſenſu.*

F

R. Hiſtoriæ res eſt. *Parum*, inquam, *abfuit quin Rex Chriſtianiſſimus Regni ſui ingreſſu Legatos Apoſtolicos prohiberet.* Hujus rei teſtis eſt *Lombardus* Eccleſiæ Romanæ Subdiaconus in Epiſtola ad *Alexandrum III.* edita à *P. Lupo* cum aliis cauſam S. Thomæ Cantuarienſis ſpectantibus.

SCHOLION VII.

In eodem Articulo, ad pag. 258. Edit primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Natalis approbat nonnulla veluti animadverſione digna in literis Joannis Sareſberienſis, quibus Papæ auctoritas limitibus reſtringitur.*

In literis Joannis Sareſberienſis ad Alexandrum III. hæc animadverſione digna obſervavi, nec me Obſervationis hujus pœnitet: *Fateor, & verum eſt* (inquit eruditus ille Epiſcopus) *omnia Romano licere Pontifici, ſed ea dumtaxat quæ jure divino Eccleſiaſtici ſunt conceſſa poteſtati. Liceat ei nova jura condere, vetera abrogare: dum tamen ea quæ à Dei verbo in Evangelii vel Lege perpetuam cauſam habent, mutare non poſſit. Auſim dicere, quòd nec Petrus quemquam perſeverantem in ſcelere & voluntate peccandi poſſit abſolvere.* Hæc ille. Quæ ſi Religioſis Cenſoribus improbanda & damnanda videantur, conſequens eſt ut contradictorias Propoſitiones veras eſſe cenſeant, nempe: *Romano Pontifici licet ea quæ à Dei verbo in Evangelio vel Lege perpetuam cauſam habent, mutare .... ſummus Pontifex perſeverantem in ſcelere & voluntate peccandi abſolvere poteſt.* Qui hæc Romano Pontifici licere negat cum Joanne Sareſberienſi, aut ejus verba refert, reſtringit auctoritatem Papæ, Religioſorum Cenſorum judicio. Ita reſtrinxit *Franciſcus Victoria* Dominicanus, in Academia Salmanticenſi Profeſſor, cujus libri Romæ non ſunt improbati, lib. *De poteſtate Papæ & Concilii*, Propoſitione II. *Si Concilium*, inquit, *declarat aliquid de fide aut de jure divino, Papa in hoc nihil poteſt declarare aut immutare, maximè ſi tale jus ſpectet ad fidem, vel ad Mores Eccleſiæ univerſalis.* Et Propoſitione XXIII. *Nihil prodeſſet Congregatio Concilii* (in hypotheſi ſcilicet quam ſtatuit cum Joanne Cardinali à Turrecremata) *niſi ſua auctoritate poſſet determinare quibus in rebus Pontifex non debeat nec poſſit attentare contra Patrum Decreta & Sanctiones.* Quid ergo peccavi referendo verba Joannis Sareſberienſis? Pontificiæ Auctoritatis plenitudini abſit ut aliquid detrahi velim: ſed non in eo poſita eſt, ut ea quæ à Dei verbo in Evangelio vel lege perpetuam cauſam habent, mutare poſſit.

SCHOLION VIII.

Pag. 262. ejuſdem Articuli, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Rex Galliæ in temporalibus nullum præter Deum Dominum agnoſcit.*

R. Id verè ſcripſi poſt *Innocentium III.* cap. *Per venerabilem*, Ext. *Qui filii ſint legitimi.* Hæc Sacræ Facultatis Pariſienſis, hæc Eccleſiæ Gallicanæ, hæc Gallorum omnium doctrina.

SCHOLION IX.

Pag. 272. ejuſdem Articuli, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Diſplicet Gallis quòd Papa mitiori modo procedat cum Regibus Angliæ.*

R. De Regibus Angliæ non eſt quæſtio eo loci, ſed de uno Angliæ Rege, S. Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum opprimente. Alexandri III. œconomia erga hunc Anglorum Regem in cauſa S. Thomæ, Regem Chriſtianiſſimum nonnihil commovit. Rex ſcilicet, Eccleſiáque Gallicana cauſam Eccleſiaſticæ Libertatis & S. Thomæ Cantuarienſis pro viribus tuebantur, ut ibi obſervavi. Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION X.

P. 276. & ſeq. ejuſdem Articuli, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Epiſcopi Galliæ variis Epiſtolis urgent pro anathemate in Reges Angliæ inferendo.*

R. Pag. 276. 277. 278. 279. commemoro varias Epiſcoporum Galliæ ad Alexandrum III. Pontificem Maximum literas, quibus Sanctitatem ejus urgent, ut S. Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo, & Eccleſiaſticæ Libertati ab Angliæ Rege oppreſſæ ſubveniat. Quid hac in re peccavi? Hæc mera ſunt Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capita, quæſtioneſque facti, nec fidem, nec mores hinc inde meliores ſpectantes.

Digitized by Google

PANOPLIA ADVERSUS HÆRESES XI. & XII. SÆCULI.

DISSERTATIO XI.

De Azymorum uſu in confectione Euchariſtiæ, Adversùs Græcos Schiſmaticos.

MICHAELEM *Cerularium*, *Leonem Acridanum*, & *Nicetam Pectoratum*, Schiſmatis Græcorum Auctores, Eccleſiæ Latinæ uſum Azymorum in Euchariſtiæ confectione velut errorem graviſſimum improperaſſe, & effutiiſſe nullum eſſe in ea Euchariſtiæ Sacramentum, quòd materiâ legitimâ, id eſt, vero pane ad eum conficiendum non uteretur, in Synopſi obſervavimus. Nunc eorum error confutandus eſt, ac evertenda quibus eum fulciunt fundamenta.

ARTICULUS I.

Uſus Azymorum exemplo Chriſti defenditur.

CHriſtum in Azymo Euchariſtiam conſecraſſe, ex trium Evangeliſtarum teſtimonio evidenter colligitur. Prima namque die Azymorum ipſum Sacramentum iſtud inſtituiſſe poſt Cœnam legalem, in qua agnum cum Apoſtolis comedit, conceptis verbis aſſerunt divini Amanuenſes. *S. Matthæus* cap. 26. v. 17. *Prima autem die Azymorum*, inquit, *acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha? At Jeſus dixit: Ite in civitatem ad quemdam, & dicite* D *ei: Magiſter dicit: Tempus meum prope eſt, apud te facio Paſcha cum Diſcipulis meis. Et fecerunt Diſcipuli ſicut conſtituit illis Jeſus, & paraverunt Paſcha. Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim Diſcipulis ſuis... Cœnantibus autem eis accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite & comedite: Hoc eſt Corpus meum.* Sanctus Marcus cap. 14. v. 12. *Et primo die Azymorum, quando Paſcha immolabant, dicunt ei Diſcipuli: quò vis eamus, & paremus tibi ut manduces Paſcha?* S. Lucas cap. 22. v. 7. *Venit* A *autem dies Azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha. Et miſit Petrum & Joannem dicens: Euntes parate nobis Paſcha ut manducemus.* Ex quibus compertum eſt, Chriſtum Dominum quarta decima die primi menſis ad veſperam Paſcha legale comediſſe, & novum Paſcha condidiſſe, inſtituendo Corporis & Sanguinis ſui Sacramentum. A veſpera porro diei decimæ quartæ primi menſis, uſque ad diem vigeſimam-primam ad veſperam, nullus erat apud Judæos uſus fermentati, ſed uni Panes azymi comedebantur, ſecundùm legem B *Exodi* XII. latam: *Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus veſtris: quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Iſraël, à primo die, uſque ad diem ſeptimum.* Et Levitici 22. *Menſe primo, quarta-decima die menſis ad veſperum, Phaſe Domini eſt; & quinta-decima die menſis hujus ſolemnitas Azymorum Domini eſt. Septem diebus Azyma comedetis.* Chriſtus igitur qui legem accuratè obſervabat, nec vel minimum ejus iota præteribat, fermentatum ad Cœnam myſticam non adhibuit.

Laudata porro Evangelii teſtimonia, quorum- C dam Græcorum ſententiam erroris convincunt, qui Chriſtum eo quo paſſus eſt anno Judaïcum Paſcha omnino prætermiſiſſe aſſerunt; & id ſolum celebraſſe quod ipſe inſtituit, novum pro vetere. Quod Fragmentum quoddam *S. Petri* Alexandrini Epiſcopi & Martyris nomine inſcriptum, & à *Caſaubono* prolatum Exercitatione XVI. ad Annales *Baronii*, & Anonymi duo à *Photio* laudati in Bibliotheca Cod. CXV. & CXVI. & *Cedrenus*, opinati ſunt. Hunc etiam errorem profligat auctoritas *Origenis* Tractatu XXV. in Matthæum; *S. Epiphanii* Hæreſi XXX. quæ eſt Ebionitarum; *ſancti Chryſoſtomi* Homilia LXXXI. in Matthæum, & aliorum Patrum cùm Græcorum, tum Latinorum. Unde *Photius* Codice CXVI. Anonymi *De ſacro Paſcha Feſto Volumen III.* recenſens & expendens, ait: *Refert idem ſecundum illos alios adventus ſui annos, Chriſtum Dominum ac Deum noſtrum lege præſcriptum Paſcha celebraſſe, non item eo quo proditus eſt. Quod conſideratione ſanè dignum, cùm Chryſoſtomus & Eccleſia tunc ipſum doceant legitimum Paſcha perfeciſſe, antequam myſticam inſtitueret Cœnam.*

Chriſtus legalis Paſchatis celebrationem non prætermiſit.

Reſpondent alii, Chriſtum, cùm legis eſſet Dominus,

Dominus, Paſcha non celebraſſe die à lege præſcripta, ſed uno die celebrationem legitimam anticipaſſe: idque *S. Joannis Chryſoſtomi, Homilia 62. in Joannem, Theophylacti*, & *Euthymii* auctoritate confirmant. Unde inferunt, Salvatorem Euchariſtiam in fermentato pane, qui tum uſualis erat, inſtituiſſe.

Chriſtus Paſchatis celebrandi legitimam diem non anticipavit.

Verùm & hypotheſis falſa eſt, & licèt vera eſſet, concluſio non minùs convinceretur falſitatis. Falſam dixi hypotheſim, 1. Quia dicunt abſque fundamento, Chriſtum qui Legem non venerat ſolvere, ſed adimplere, Paſcha non celebraſſe die à lege ſtatuta. 2. Quia Chriſtum *primo die Azymorum* Paſcha celebraſſe Evangeliſtæ teſtantur. Prima autem dies Azymorum, erat XIV. primi menſis ad veſperam. Chriſtus itaque die legitima celebravit. 3. Quia nec pater-familias ille ad quem Chriſtus miſit diſcipulos, ut Paſcha apud ipſum pararent, cœnaculum ſuum ad illud peragendum die non legitima præbuiſſet: nec Judæorum Sacerdotes, qui cauſas criminationum undique adversùs Chriſtum quærebant, ipſum quaſi violatæ hac ipſa die legis reum accuſare prætermiſiſſent. 4. Si Chriſtus ante Lunam XIV. Paſcha comediſſet, validum inde & palmare peti potuiſſet adversùs Quartodecimanos argumentum, cujus tamen altiſſimum apud Veteres ſilentium eſt. 5. *Sanctus Chryſoſtomus* non aſſerit Chriſtum Paſcha die non legitima celebraſſe, immò potiùs contrarium affirmat, quamvis cenſeat Chriſtum Judæos in celebratione Paſchatis una die prævenisſe. Illos ſcilicet Feſtum diſtuliſſe ait contra præſcriptum legis, ut facinus cædis Domini implerent: Chriſtum verò Paſcha die ſua celebraſſe. Ita enim habet Homilia LXXXVI. in Mathæum: *Cur Jeſum ad Caïpham duxerunt, ubi omnes erant congregati? Ut ex Pontificum ſententia facerent omnia. Idcirco ad eum omnes conveniunt, qui illo anno Summum Pontificatum obtinebat, ubi pernoctarunt vigilantes, adeo ut Paſcha ea nocte comedere neglexerint.* Subdit S. Joannis Evangeliſtæ verba: *Et ipſi non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha.* Et proſequitur: *Unde liquidò patet, cupiditate interficiendi Chriſtum prævaricatos fuiſſe, ac alia die Paſcha comediſſe. Non enim Chriſtus tempus Paſchæ tranſgreſſus eſt; ſed illi audaciſſimi homines, & mille tranſgredientes legis præcepta, quoniam irâ inflammati erant, & ſæpe conati capere ipſum, nihil capere potuerant, ex inſperato nacti quod cupiebant, tempus Paſchæ tranſpoſuerunt, ut ardentes cæde animos ſuos explerent.* Eadem *S. Joannis* verba Homilia LXXXII. in ejus Evangelium expendens, ait: *Sed quid ſignificat, Ut manducarent Paſcha? Atqui Jeſus jam id fecerat uno die Azymorum. Sive ergo Paſcha totam appellat ſolemnitatem, ſive quod tunc faciebant; Chriſtus autem pridie, cædem ſuam in Paraſceve reſervans, quando antiquitus celebratum erat.* His pugnantia ſcripſiſſe *S. Chryſoſtomus* videtur Homilia LXXXIII. in *Matthæum*, ubi de Judæis Dominum capientibus & vincientibus ait: *Ipſa nocte in qua comederant Paſcha, tanta inſania & tanto furore agitabantur.* Sed revera non pugnant: ſignificat enim hoc in loco Judæos hoc perpetraſſe facinus ipſa nocte, in qua majores eorum Paſcha ſecundùm legis præſcripta celebrarant olim, & qua ipſi comedere debebant: quod his verbis explicat laudata in *Joannem* Homilia: *Quando antiquitùs celebratum erat*, Hoc eſt, quando ex legis præſcripto erat celebrandum.

Theophylactus Commentario in caput XVIII. *S. Joannis*, S. Chryſoſtomo ſuffragatur. *Quid autem* eſt, inquit, *ut comederet Paſcha? Sanè Dominus illud fecit prima Azymorum. Vel igitur intelligamus per Paſcha, Feſtum ſeptem dierum; vel quod ipſi quidem manducaturi erant in Paraſceve veſpere. Ipſe autem Dominus uno die prævenit, reſervans ſui occiſionem Paraſceve, quando & olim fuit Paſcha.*

Alia fuit in opinione *Euthymius*. Scripſit enim Chriſtum *Paſchatis tempus diſpenſativè anticipaſſe uno die: quia noverat ſe decima quarta die moriturum: ſiquidem æquum erat, ut die quo immolabatur figurativus agnus, & verus quoque Agnus immolaretur, ut invicem reſponderent figura & veritas.* Subdit, fermentatum panem appoſitum fuiſſe poſt Legalis Paſchatis manducationem in cœna uſuali; quia *nondum venerat decimus-quartus dies, quo omne fermentatum abjectum erat.* Mox rationem quærens, cur ſi Chriſtus ante legitimum tempus Paſcha peregerit, Judæi manifeſta hac accuſatione relictâ falſum teſtimonium quærebant adversùs Jeſum. Reſpondet: *Quia ſciebant nullam eſſe legem, quæ condemnaret eum qui Paſcha ante tempus celebraſſet prævidente olim Deo quod futurum erat, nihilque de hoc ſtatuente.* Verùm aſſertionem ipſe ſuam deſtruit *Euthymius*. Si enim Chriſtus die Paſchæ mori voluit, ut agni typici figuram verus Agnus impleret, cùm certum ſit ex Evangeliſtis veſpera præcedente, id eſt, eodem die naturali ſecundùm Judæos illum Paſcha peregiſſe; ſequitur eum non prævenisſe tempus, ſed die à lege conſtitutâ Paſcha comediſſe. Quo proinde uti fermentato nefas erat. Fictitium etiam eſt quod ait *Euthymius*, anticipationem diei legitimæ in celebratione Paſchatis non fuiſſe Lege prohibitam. Cùm enim dies lege præſcripta eſſet, æquè pugnabat contra legem anticipatio ac dilatio. Immò lex differri à nonnullis Paſchatis celebrationem jubebat, cùm ſcilicet immundi aut impediti erant: eos enim in ſequentis menſis diem decimam-quartam Paſchatis celebrationem differre lex præcipiebat, Numerorum cap. IX. *Loquere filiis Iſraël: Homo qui fuerit immundus ſuper anima, ſive in via procul in gente veſtra, faciat Phaſe Domino in menſe ſecundo, quarta-decima die menſis ad veſperam: cum azymis & lactucis agreſtibus comedent illud.* At lege permiſſam fuiſſe diei XIV. ad veſperam anticipationem, nullibi legimus. Nec probabile eſt Chriſtum qui legem accuratiſſimè ſemper obſervavit, eam in ſupremi Paſchatis celebratione fuiſſe prætergreſſum. Non diffitemur ipſum prævenire diem legitimam potuiſſe, nec illegitimam eam futuram fuiſſe quam ſelegiſſet; ſi quidem legis erat Dominus: ſed an id fecerit, quæſtio eſt. Id aſſerit *Euthymius*, ſed non probat: in eâque aſſertione *S. Chryſoſtomo* & aliis Patribus, immò Evangeliſtis adverſatur. Quamobrem ab ipſo diſcedimus. Quanquam etſi Chriſtum diem legitimam in celebrando Paſchate prævenisſe Græci probaſſent, non ideo evicisſent ipſum Euchariſtiam in fermentato inſtituiſſe: cùm longè eſſet veriſimilius ipſum deinceps uſum azymo poſt Cœnam typicam, ſicut in ipſa Cœna, ut legem quantum in ipſo erat, in omnibus impleret.

Chriſtus legitima die Paſcha celebravit.

Græcorum errorem egregiè refellit *Humbertus* Sylvæ Candidæ Epiſcopus & S. R. E. Cardinalis in lib. contra Græcorum calumnias. *Adminiſtratis*, inquit, *Judæis materiam magnam ſibi placendi ſuper interfectione Domini, & permanendi in errore ſuo, & fidem noſtram evacuandi, ſi gloriantes nomine Chriſtiano objecerint Chriſto quod Judæorum nemo objicere præſumpſit, nec tunc, nec modò, niſi fortè veſtro edoctus magiſterio. Quamvis enim Principes Sacerdotum & omne Concilium quæſiſſent falſum teſtimonium contra Jeſum, ut eum morti traderent, & nec in verbis ejus inveniſſent: tamen tale aliquid quale vos objicitis, nullus eorum objecit. Quod ſi fuiſſet objectum, ſolum ſufficeret ad perdendum illum. Nec jam*

Pilato

Pilato dicerent : Nobis non licet interficere quemquam ; *quia ipſi præcepto legis interfeciſſent fermentati participem ...... Nonne tot teſtibus iniquis in Dominum inſurgentibus, & iniquitate mentiente ſibi, ſuffeciſſet hoc unum veſtrum mendacium, ſi conſtaret eis ſaltem hoc ſolum ? Nonne inſtar tui Pilato, & dicerent : Nos legem habemus, & ſecundum legem debet mori, quia fermentatum in Paſcha comedit ? Fortè dicetis eum clam egiſſe hoc. Abſit. Quia non ſolùm de factis ſuis, verum & de dictis ait ipſi Pontifici percunctanti : Ego palàm locutus ſum mundo*, &c. *Nunquid etiam dominum domus in qua Paſcha celebrabat, ſancta Legis prævaricatio poſſet latere ? Quòd ſi fortè & hunc latere potuit, aut certè ipſe conſenſit : nunquid & Judam complicem malignorum Judæorum latere potuit ?*

Et infrà : *Quia conſideratis veſtro fermentato ſecundum Legem & Evangelium juſte contradici : aſtruere conamini Dominum non celebraſſe Paſcha cum Judæis quarta-decima Luna primi menſis, ſed prinſquam fieret legalis abjectio fermentati. Et hoc probare contenditis ex Evangelio Joannis, qui ait :* Et ipſi non introivere in Prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha. *Quod quanta abſurditate dicatur, ſaltem ex hoc perpenditte, quòd Chriſtum tranſgreſſorem Legis non caveris denuo pronuntiare, ſi Paſcha tempus noluit obſervare. Præſertim cùm Lucas referat, quia* cùm facta eſſet hora, diſcubuit. *Quamvis enim bis poſſe celebrari Paſcha Lex concedat, tamen quartam-decimam Lunam omnimodis obſervandam denunciat. Et mundis quidem quartam decimam Lunam primi menſis, immundis autem quartam decimam ſecundi menſis. Et quicumque aliter præſumpſiſſet, de medio populi ſui periret.*

Iiſdem momentis Græcos urget Sanctiſſimus Pontifex *Leo IX.* Epiſtola VI. ad *Michaelem* Archiepiſcopum Conſtantinopolitanum. At ſummam erga illos moderationem oſtendit, permittens ut Euchariſtiam ritu ſuo & conſuetudine in fermentato conficerent, modò Romanæ Eccleſiæ Azymum conſecranti non inſultarent, nec ab ejus communione diſcederent : *Qui nihil obſunt ſaluti credentium diverſa pro loco & tempore conſuetudines, quando una fides per dilectionem operans bona quæ poteſt, uni Deo commendat omnes.*

Latinæ Eccleſiæ in Azymo conſecrantis uſus vindicatus.

Latinæ porro Eccleſiæ in azymo conſecrantis uſum, non ſolùm propter Chriſti exemplum, non tantùm propter munditiam, verùm etiam propter myſticas ſignificationes, convenientiorem eſſe ritu Eccleſiæ Græcæ fermentatum ad Euchariſtiam conficiendam adhibentis, probat Humbertus Sylvæ Candidæ Epiſcopus & Cardinalis. *Romana*, inquit, *& Occidentalis Eccleſia à Miniſtris ſacri Altaris in ſecretario confectum offert azymum, quod ex grano frumenti & limpida lympha per ignem fuerit præparatum, ſignificans ſe in una Mediatoris Dei & hominum, hominis Dei Jeſu Chriſti perſona, tres perfectas credere & venerari ſubſtantias ; humanam ſcilicet carnem, animam rationalem, & Verbum Dei Deum. Et granum quidem aſſimilari carni, quam de ſola Virginis carne, quaſi ex grano matris terræ, ſola virtute cœleſti, non autem aliqua commixtione virili factam omnipotens Divinitas animavit : Puriorem ſubſtantiam, id eſt, animam, quaſi aquam præclaram & nobilem ei infundens. Quas geminas ſubſtantias ab ipſius Virginalis Conceptionis exordio Verbum Dei ritè ſuſcepit, & mediante ſua Divinitatis calore, tanquam igne ſibi conſtruxit, & conſolidavit. Taliter præparatus azymus, fideli invocatione totius Trinitatis fit verum & ſingulare Corpus Chriſti.*

Sanctus Anſelmus in Epiſtola ad *Walteramnum*, contra Græcos uſum azymorum in Sacrificio Miſſæ damnantes præclarè diſſerit. *De Sacrificio*, inquit, *in quo Græci nobiſcum non ſentiunt, multis rationabilibus Catholicis videtur, quia quod agunt, non contra Fidem Chriſtianam. Nam & azymum & fermentatum panem ſacrificans, ſacrificat. Et cùm legitur de Domino, quando corpus ſuum de pane fecit, quia accepit panem & benedixit, non additur azymum vel fermentatum. Certum tamen eſt quia azymum benedixit : forſitan non quia res quæ fiebat, hoc exigebat : ſed quoniam Cœna, in qua hoc factum eſt, hoc exigebat. Et cùm alibi ſe & carnem ſuam panem vocavit ; quia ſicut iſto pane vivit homo temporaliter, ita illo vivit in æternum : Non ait azymum vel fermentatum, quia uterque pariter panis eſt. Non enim differunt azymus & fermentatus ſubſtantialiter, ut quidam putant ..... Propter hoc ergo ſolùm videtur ſe & carnem ſuam panem vocaſſe, & de pane corpus ſuum feciſſe, quia ſicut iſte panis azymus vel fermentatus dat vitam tranſitoriam, ita corpus ejus æternam ; non quia fermentatus eſt, vel azymus : quamvis in Lege, ubi omnia ferme in figura fiebant, præceptum ſit azymum in Paſcha panem manducare : ut oſtenderetur quòd Chriſtus, quem expectabant, ſincerus & munus futurus eſſet : & nos qui manducaturi eramus corpus ejus, ſimiliter mundi eſſe moneremur ab omni fermento nequitiæ & malitiæ. Jam verò poſtquam de veteri figura ad novam veritatem venimus, & azymum Chriſti carnem comedimus, non eſt nobis neceſſaria vetus illa figura in pane, de quo carnem ipſam conficimus. Apertiſſimum tamen eſt, quia melius ſacrificatur de azymo quàm de fermentato : tum quia valde aptius & purius & diligentius fit, tum quia Dominus hoc fecit. Unde illud non eſt tacendum, quia cum Græci anathematizant Azymitas (ſic enim nos vocant) anathematizant Chriſtum. Si autem dicunt quia judaizamus, dicant ſimiliter Chriſtum Judaizaſſe. At ſi audent aſſerere, Chriſtum propter judaiſmum, ut præceptum de azymo datum ſervaret, de azymo corpus ſuum feciſſe, abſurdiſſimè errant, cùm illum tam ſinceram novitatem feciſſe in fermento vetuſtatis exiſtimant. Patet igitur quia cùm uſus eſt azymo ad illud opus, non hoc fecit ut præceptum de azymo ſervaret, ſed ut aut fermentarios, quos prævidebat, reprobans, azymitas approbaret : aut certè ut ſi etiam fermentarii approbarentur, azymitas quoque approbaret.*

De eodem Argumento legendus *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus lib. III. *Dialogorum.*

Barlaamus natione Græcus, Hieracenſis Epiſcopus, in Epiſtola ad Græcos, Eccleſiæ Latinæ ritum probat in uſu azymorum, ejúſque ſapientiam ac moderationem erga Orientales commendat. *Quoniam*, inquit, *Apoſtoli eadem nobis tradentes Myſteria, non diſtinxerunt ſive fermentatum, ſive azymum : ſed Orientalis Eccleſia communiò incæpit fermentatum : Occidentalis verò azymum, eo quòd gerit imaginem puritatis & ſinceritatis & veritatis : Utraque ego quidem ſimiliter adoro & colo. Latinos verò in tantùm prudentiores æſtimo, quòd illi quidem minimè Hoſtiam de fermentato vituperant, ſed ſimiliter venerantur ; horum autem multi non timent in Sancta blaſphemare.*

Florentina Synodus æquè in azymo vel fermentato Corpus Chriſti confici pronuntiavit, utriúſque Eccleſiæ ritum approbans : & ab illarum Sacerdotibus obſervandum. Concilii Decretum egregiè ac luculenter vindicat *Gennadius* Patriarcha Conſtantinopolitanus, in Expoſitione pro Concilio Florentino, Cap. 2. cenſétque Chriſtum die legitimâ Paſcha celebraſſe, adeóque Euchariſtiam confeciſſe in azymis ; Judæos verò celebrationem Paſchatis in diem ſequentem tranſtuliſſe

Digitized by Google

liſſe probat : ac *Nicephorum Xanthopulum*, qui Chriſtum una die Paſcha antevertiſſe, & die XIII. peregiſſe effutiit, diſertè refellit.

Joannes Epiſcopus Citri ſcribens *Conſtantino* Archiepiſcopo Dyrrachienſi, lib. V. *Juris Græco-Romani*, ait Azymorum oblationem tanti momenti non eſſe, ut diviſionem facere debeat inter Græcos & Latinos : quia æquè panis eſt azymus & fermentatus. Idem aſſerit *Theorianus* Philoſophus *Epiſtola ad Sacerdotes*, apud *Allatium* Exercitatione XXVI. adverſùs *Creigtonum*.

ARTICULUS II.

Græcorum Argumenta ſolvuntur.

Græcorum objectiones.

I. OBjiciunt Græci, Chriſtum agnum comediſſe, & Cœnam Myſticam inſtituiſſe, neque Euchariſtiam, antè diem feſtum Paſchæ : adeòque primam Euchariſtiam non confeciſſe in azymis, cùm nondum adveniſſet dies XIV. quâ ad veſperam azymorum uſus incipiebat, ac fermentum ex omnibus Judæorum domibus eliminabatur. Antecedens probant primò ex Evangelio *S. Joannis* cap. 13. *Ante diem Feſtum Paſcha*, inquit, *ſciens Jeſus quia venit hora ejus ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem, cùm dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et cœna facta*, &c. ubi dubium non eſt S. Joannem *Ante diem Feſtum Paſcha*, non quemlibet Paſcha præcedentem diem, ſed proximum & pridianum appellare.

Secundò, id probant ex verbis ejuſdem Evangeliſtæ cap. 18. *Erat autem mane : & ipſi non introierunt in Prætorium, ut ipſi non contaminarentur : ſed ut manducarent Paſcha.*

Tertiò ex verbis ejuſdem cap. 19. *Erat autem Paraſceve Paſchæ, hora quaſi ſexta.* Loquitur *S. Joannes* de tempore quo Chriſtus damnatus & cruci affixus eſt, eùmque ipſum diem Paſchæ Paraſceven appellat, id eſt, pridie ante Paſcha.

Quartò ex illis verbis : *Judæi ergo, (quoniam Paraſceve erat) ut non remanerent in cruce corpora Sabbatho (erat enim magnus dies ille Sabbati) rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura & tollerentur.* Ait Evangeliſta magnum fuiſſe diem illum Sabbathi, quaſi non vulgare, ſed ſanctius atque celebrius quam cæteris annis : Sanctius autem eſſe non potuit, niſi ſi eodem die Paſchæ Feſtum celebratum eſt : hac enim ratione verè magnum fuit : quia & Sabbathum, & Paſcha.

Quintò ex verbis Judæorum de morte Chriſti in Concilio deliberantium : *Dicebant autem* (ut referunt *S. Matthæus* cap. 26. & *S. Marcus* cap. 14.) *Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.* Si Decretum iſtud ſervatum eſt, dies quo Chriſtus eſt captus, feſtus Judæis non fuit : adeòque Chriſtus Paſchatis diem legitimum prævenit.

Sextò, Diſcipuli putarunt, cùm Chriſtus dixit Judæ, *quod facis, fac citiùs*, ipſum ſignificare voluiſſe ut *emeret ea quæ opus erant ad diem Feſtum*, utique Paſchatis, quod Judæi erant in craſtinum celebraturi.

Septimò, ſi eo die quo Chriſtus mortuus eſt & Paſcha celebraverat, legitima fuiſſet Paſchæ dies, non licuiſſet *Joſepho* homini juſto Chriſtum de cruce deponere ac ſepelire, cùm ſanctæ illæ mulieres ne ad monumentum quidem ire, & Chriſtum ungere voluerint propter diem Sabbati, ut refert *S. Lucas* cap. 23. *Et revertentes paraverunt aromata & unguenta. Et Sabbatho quidem ſiluerunt ſecundùm mandatum.*

Octavò, minùs veriſimile eſt Principes Sacerdotum & Seniores populi, qui ſe Religionis conſervatores profitebantur, & Chriſtum violatæ Religionis reum agebant, in ipſa ejus accuſatione Religionem violare auſos, eúmque die feſto capere, in jus rapere, vexare omni contumelia, cædere, crucifigere : nec à populo ſibi metuiſſe, contra quàm Evangeliſta teſtatur.

Nonò, ſecundùm Legem, dies Pentecoſtes celebratur die quinquageſimo à ſecundo die Azymorum, ut colligitur ex Deuteronomii 16. *Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die, qua falcem in ſegetem miſeris. Et celebrabis diem feſtum hebdomadarum Domino Deo tuo.* Itaque ſi Paſcha celebratum fuiſſet feria ſexta, & ſecunda dies azymorum fuiſſet Sabbatum, eo anno Pentecoſte die Sabbati fuiſſet celebrata.

Reſponſiones Toleti, Baronii, & Bellarmini Cardinalium expenduntur.

II. Doctiſſimi Cardinales *Toletus*, *Baronius*, & *Bellarminus* ad primam objectionem reſpondent, *S. Joannem*, cùm ait, *Ante diem Feſtum Paſcha* Chriſtum cœnam myſticam celebraſſe, de die artificiali ab ortu ad occaſum; non de naturali, quod à veſpera diei XIV. ex inſtituto Judæorum incipiebat, eſſe intelligendum. Sed illa reſponſio omnibus non placet : abſurdè namque & impropriè locutum S. Evangeliſtam nemo ſibi perſuadeat. Videretur autem impropriè, imò & abſurdè locutus, ſi Paſchalem Cœnam à Chriſto celebratam hiſtoricè deſcribens, dixiſſet ante diem Feſtum Paſchatis fuiſſe factam, quia diei Paſchalis pars poſterior nondum advenerat, id eſt, dies artificialis. Nam Solemnitatis Paſchalis pars præcipua ad priorem diei partem pertinebat, qua immolabatur & comedebatur agnus, eliminato fermento, protrahebatúrque convivium ad primam noctem. Cùm itaque peractâ jam typicâ Cœnâ agni Paſchalis, Chriſtus pedes Apoſtolorum laverit, & corpus ac ſanguinem ſuum ipſis exhibuerit, ut ſingularis amoris argumentum ac pignus; idque nonniſi multâ jam nocte, id eſt, die Paſchæ, aliquantulum provecto fieri potuerit; non potuit verè dici ante diem Feſtum Paſchæ factum. Deinde modus ille loquendi, quo dicitur aliquid factum ante diem feſtum, quia ante diem artificialem peractum eſt, non legitur ab Evangeliſtis alibi uſurpatus. Quod enim ex S. Luca *Baronius* profert dicente : *Dies erat Paraſceve, & Sabbatum illuceſcebat*, ad rem non facit. Nam τὸ *illuceſſit*, non ſolùm de die artificiali dicitur quando Sol lucet, ſed de naturali die, qui ex Hebræorum conſuetudine incipit à veſpera cùm Luna & alia ſydera illuceſcunt, & apparitione ſua diem naturalem inchoant.

Ad ſecundum reſpondent Cardinales laudati, Paſcha in Scripturis appellari non ſolùm agnum Paſchalem, ſed etiam quamvis aliam victimam, ex illis quæ per ſeptem Azymorum dies copia ingenti mactabantur, Deuteronomii 16. *Immolabis Phaſe Domino Deo tuo de ovibus & bobus, in loco quem elegerit Dominus.* Verùm de agni Paſchalis manducatione, & prima ſolemnitate Azymorum intelligendum Evangeliſtam, probant illa verba : *Ut non contaminarentur.* Præceptum enim de vitanda immunditia vel proprium ejus diei fuit, quo Paſchalis agnus immolabatur & comedebatur : vel commune diei primo & ultimo, quos dies à cæteris Deus ſeparat, & ſolemnes eſſe jubet, Numerorum 28. & utrumque eorum vocat *Congregationem Sanctam*. Alioqui ſi per continuos dies ſeptem idem præceptum fuiſſet obſervandum, Judæis fuiſſet intolerabile, cùm tam multis, tam levibus, tam paſſim occurrentibus rebus pollutio contraheretur, ut vix ſe diem

Digitized by Google

diem unum mundos ſervare poſſent, dies autem azymorum ſeptem eſſent, quo tempore & victimæ immolabantur, & à Sacerdotibus edebantur, & azyma comedebantur à ſingulis; ita ut qui fermentato uteretur, mortis reus eſſet. Præterea, verba illa, *ut comederent Paſcha*, de ſolo agno Paſchali, non de aliis victimis intelligi debere, ex eo conſtat, quòd nullus proferri poſſit Scripturæ Sacræ locus, in quo aliæ ab agno Paſchali victimæ Paſcha nuncupentur; multò minùs azyma. Nec *Baronio*, & *Bellarmino*, favet laudatus Deuteronomii locus: qui quo ſenſu intelligendus, Hebraïca Veritas docet, ſecundùm quam vertendum eſt: *Immolabis Phaſe Domino Deo tuo, pecudes & boves.* Pro quo Latinus Interpres vertit: *De ovibus & de bobus.* Textus Hebraïcus duplex genus ſacrificiorum commemorat, Paſcha, id eſt, agnum Paſchalem; & oves ac boves, hoc eſt, oblationem pacificam, quæ die XIV. ante agni mactationem ex ovibus offerebatur, ut tota docet Rabbinorum natio.

Ad tertium locum reſpondent iidem Cardinales Paraſceven Paſchæ à *S. Joanne* non appellari pervigilium Paſchatis, ſed pervigilium Sabbati occurrentis in Solemnitate Paſchali. Namque Sabbati ſolius Paraſceve erat, quia feſtivis aliis diebus licitum erat ea parare quæ ad victum opus erant, etiam in ipſa Solemnitate Paſchali, ut à Deo conſtitutum eſt Exodi XII. *Dies prima erit ſancta atque ſolemnis, & dies ſeptima eadem feſtivitate venerabilis: Nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad veſcendum pertinent.* Quod autem eſſet Paraſceve Sabbati, conſtat ex ipſo cap 19. S. Joannis. *Itaque Judæi (quoniam Paraſceve erat) ut non remanerent in cruce corpora Sabbato (erat enim magnus dies ille Sabbati,)* &c. Et *Marci* 15. *Erat autem Paraſceve quod eſt ante Sabbatum.* Verùm non video quomodo rectè dici potuerit Paraſceve Paſchæ, niſi eſſet Paraſceve Sabbati quo celebrabatur eo anno Feſtum Paſchatis: ac propterea magnus dicebatur Sabbati dies, non propter ipſius Sabbati religionem, nec propter concurſum ſecundæ diei azymorum, quæ cùm ſolemnis non eſſet, Sabbatum non efficiebat ſolemnius, ſed propter concurſum primæ diei azymorum, quæ propriè dicebatur Paſcha, & *Dies magnus*, ſive *Dies bonus* ab Hebræis vocabatur. Quod verò laudati Cardinales aſſerunt; *S. Joannem* Paraſceven Paſchæ appellaſſe Paraſceven Sabbati quæ dies erat una ex Paſchalibus, tam ab humano more loquendi remotum eſt, quàm ſi cùm Feſtum Sancti Joannis Baptiſtæ pridie Feſti Corporis Chriſti celebratur, de eo die aliquis loquens, vigiliam S. Joannis appellaret, non quod Feſti S. Joannis Vigilia eſſet, ſed Vigilia Corporis Chriſti, quæ in Feſtum S. Joannis incidiſſet.

Ad quartum locum reſpondent, Non vocaſſe *S. Joannem* Sabbatum illud magnum, quòd eo die Judæi Paſcha celebrarent, ſed quod una ex diebus azymorum eſſet. Verùm, ut alii Viri Eruditi dudum obſervarunt, ea reſponſio cum S. Evangeliſtæ propoſito non convenit. Reddebat enim rationem cur Judæi *Pilatum* rogarent, ut Chriſto & latronibus crura frangerentur, quò citiùs animam efflarent, & ante diem Sabbati de cruce deponerentur, quia die Sabbati deponi non poterant, & manere ſuſpenſa minimè decebat, multò minùs quia magnus erat Sabbati dies. At dies azymorum non prohibebant quin corpora de cruce tollerentur, cùm feſtivi non eſſent, exceptis primo & ſeptimo: cultum igitur ſingularem & eximium Sabbato non addebant, ratione cujus ſolemnius eſſet, ac *magnus dies* diceretur, ſed ita vocabatur, quia dies erat Paſchatis, ut *S. Iſidorus Peluſiota* obſervat lib. III. Epiſtola CX. ad *Iſidorum Diaconum*, dicens: *Sabbatum Feſtum omne nuncupatur. Ac propterea dictum eſt, Sabbata Sabbatorum, quoniam interdum Feſti principium aut finis in hebdomada Sabbatum incidebant. Quemadmodum etiam apud nos plerumque contingit. Nam cùm Epiphania aut Domini Nativitas Dominico die occurrit, duplicem Solemnitatem efficit, & velut Feſtum in Feſto. Eodem quoque modo apud illos, ſi Feſtum in Sabbati diem incidiſſet, vocabatur Sabbata Sabbatorum.*

Ad quintum locum negat *Baronius* hoc decretum de Chriſto non capiendo die feſto, religionis cauſâ factum fuiſſe. Negat etiam fuiſſe ſervatum, Principibus Sacerdotum occaſione utentibus Judæ Proditoris operam ſuam ultrò offerentis. Verùm nec decretum illud ſervatum non fuiſſe doctiſſimus Cardinalis probat, cùm eadem eſſet metuendi ratio ne tumultus à populo concitaretur. Et religionis cauſâ factum fuiſſe ex eo conſtat, quòd Judicium criminale die ſacro adminiſtrare, & capitale ſupplicium exigere non liceret, ut teſtatur *Moſes ben Maimon* lib. ultimo *Iad*, Sectione prima quæ inſcribitur *Sanedrim*, cap. undecimo, tractans de variis differentiis inter Judicia *Mammonoth*, id eſt, civilia; & *Animarum*, ſive capitalia. *Judices*, inquit, *rerum capitalium non judicant in Paraſceve Sabbati, aut in Paraſceve diei feſti: quia non debet id fieri, & reus occidi poſtridie non poteſt.*

Ad ſextum reſpondent, Evangeliſtam Feſti nomine Sabbatum intellexiſſe omnium ſolemniſſimum. Sed nec Sabbatum ſimpliciter dies Feſtus vocari ſolet; nec unum altero ſolemnius eſt, niſi propter alterius ſolemnitatis concurſum. Cùm itaque ex diebus Azymorum primus tantùm & ſeptimus ſolemnes eſſent; Sabbatum quod illo dierum intervallo celebrabatur, non erat ſolemnius, niſi ſimul prima aut ſeptima eſſet Azymorum dies.

Ad ſeptimum reſpondent, In Feſto prohibita fuiſſe opera ſervilia, ſed non opera charitatis & pietatis, quale erat mortuos ſepelire, ut conſtat ex *Tobiæ* facto. At multò probabilius eſt, mortuorum ſepulturam diebus Feſtis fuiſſe prohibitam. Quid enim magis die Feſto prohibitum, quàm illud opus quo pollutio contrahitur? Quæ porro major ex Lege pollutio, quàm contractus mortui? *Tobias* quidem Feſto die mortuum ſepelivit, ſed juris communis id non fuit, verùm neceſſitatis. Si autem die Paſchatis fas fuiſſet Judicia capitis exercere, reos damnare, & morte afficere, juris etiam fuiſſet ordinarii eodem die mortuos ſepelire. Id verò falſum eſſe probat illud ipſum quod profertur *Tobiæ* exemplum. Nam Feſtum ipſum abrupiſſe, & pollutionem ex contractu mortui contraxiſſe, verba Scripturæ indicant: *Cùmque occultaſſet corpus, manducavit panem cum luctu & tremore, memorans illum ſermonem, quem dixit Dominus per Amos Prophetam: Dies Feſti veſtri convertentur in lamentationem & luctum.* Tobiæ 2.

Ad octavum reſpondent, Principes Sacerdotum & Seniores populi hæc perpetraſſe, non quòd illa crederent licita; ſed quia Legem, & auctorem Legis Deum ludibrio habebant, ut homines perditi, & ad omne ſcelus projecti, ſatique religioſos exiſtimaſſe, ſi hæc per ſeſe non exequerentur. Verùm longè probabilius eſt ipſos, ut erant inſignes hypocritæ, Legis obſervatores egregios quantùm ad exteriorem corticem videri voluiſſe, quantumvis medullam divinorum præceptorum flocci facerent; adeóque

die Feſto ea patrare non auſos, maximè ob metum popularis tumultus.

Ad nonum reſpondet *Bellarminus*, quinquaginta dies enumerari debuiſſe à die altera Azymorum, ſi profana eſſet, non verò ſi eſſet Sacra & Sabbatum: quia non licebat metere die Sabbati, ſicut nec arare. Unde cùm eſſet metendus manipulus novarum frugum, qui Deo offerretur, oblatio illa differebatur in tertiam diem Azymorum, ſi ſecunda eſſet dies Sabbati. Porro quo anno paſſus eſt Chriſtus, ſecundus dies Azymorum erat Sabbatum. Igitur manipuli oblatio non eſt facta, niſi die tertia, quæ prima fuit Chriſtianorum Dominica dies. Unde cùm à die hujuſce oblationis quinquaginta dies, qui in Pentecoſten deſinebant, numerari deberent, Pentecoſtes in diem Dominicum eo anno incidit. Verùm *Bellarmino* adverſatur *Joſephus* Lib. III. *Antiquitatum*, Cap. X. *Secunda*, inquit, *Azymorum die, qua eſt menſis hujus decima-ſexta, frugibus demeſſis & hactenus intactis incipiunt frui: æquúmque rati Deum hujus ubertatis auctorem per gratitudinem honorari, hordei primitias offerunt*, &c. *Primitiorum tempore agnus in holocauſtum Deo mactatur. Poſt hoc Sacrum elapſis ſeptem ſeptimanis, hoc eſt, quadraginta novem diebus quinquageſima, quam à numero aſartha Hebræi vocant, offerunt Deo panem*, &c.

Judæos Paſcha celebraſſe die Sabbati, & Feria ſexta ad veſperam agnum immolaſſe Viri Eruditi cenſent.

III. Miſſis itaque doctiſſimorum Cardinalium ſolutionibus, Reſpondent alii his argumentis duntaxat confici, Judæos Paſcha celebraſſe die Sabbati, quo anno paſſus eſt Chriſtus: Salvatorem verò die Jovis ad veſperam. Chriſtus præſcriptum Legis ſecutus eſt: Judæi Decretum Synedrii Majorúmque traditionem; ſecundùm quam, ſi Paſcha in Feriam ſextam incideret, in ſequentem Sabbati diem transferebatur, ne duo continenter dies Feſti conſequerentur, quod populo grave erat, cum nec ſepelire mortuos, nec alia ejuſmodi, etiam pia opera, nec multùm laborioſa diebus Feſtis facere poſſent. *Paulus* Burgenſis Epiſcopus, genere Judæus, ex ſanguine Levitico deſcendens, ut ſcribit ipſe de ſe, & Hebraïcæ literaturæ peritiſſimus, ex Canone Hebraici Kalendarii, *Adu*, hanc traditionem egregiè confirmat. Cujus Sententiæ *Paulus* Foroſempronienſis Epiſcopus, *Joannes Lucidus*, *Onufrius Panvinius*, *Joannes Hentenius*, *Janſenius* Epiſcopus Gandavenſis, *Maldonatus* è S. J. doctiſſimus Scripturarum Interpres, aliíque viri eruditi ſuffragantur. Quæ autem contra Judaïcam illam de tranſlatione Feriarum doctrinam ex *Anatolio*, *Philone* & *Joſepho Baronius* objicit, ſolùm probare aiunt Judæos ſervaſſe inſtitutum celebrandi Paſcha poſt Æquinoctium vernum, cùm Luna erat plena, die XIV. menſis Niſan. Nempe hoc ipſum Auctores iſtos dicere, quod in Lege Dei verbis præcipitur. Loquuntur enim de ordinaria ſolemnitate & magis frequenti. Nam tranſlatio Canone *Adu* præſcripta non fiebat ſingulis annis, nec poſterius illud Synedrii Decretum Legem Dei antiquitavit, ſed duntaxat interpretatum eſt, & commodiorem ejus uſum docuit, ut explicat *Paulus Burgenſis*. Unum eſt hac in opinione incommodum, quòd ne duæ Feſtivitates concurrerent, neceſſe fuerit diem ſeptimam Azymorum abſque ſolemnitate tranſigi eo anno quo prima Azymorum Sabbato celebrabatur; & ſolemnitatem diei ſeptimæ quæ in ſextam Feriam incidebat, in Sabbatum transferri, ſecundùm Canonem Hebraïci Kalendarii; adeóque non ſeptimam Azymorum ſecundùm Legem, ſed octavam, in qua non comedebantur ampliùs Azyma, fuiſſe Sacram Hebræis, quod apertè contra Legem erat. Verùm nemini mirum videri debet, quòd ſeptimæ diei Azymorum ſolemnitatem transferent, qui primam transferebant, in utróque Legem Traditioni Majorum ſuorum poſtponentes. Die tamen ſeptima ceſſabat Azymorum uſus in quamcumque Feriam incideret; ſed ſolemnitas, ſacrificia, publici conventus in Templum & Synagogas, ceſſatio demum ab operis, in Sabbatum remittebantur, ſi ſeptima dies Azymorum cum Feria ſexta concurreret.

Cœnam Adu.

Unum opponit *Baronius* ex *S. Joanne*, hæc ſcilicet *Pilati* verba: *Eſt autem conſuetudo vobis, ut unum vobis dimittam in Paſcha.* Ex quo loco ita diſputat: *Pilatus* ait morem eſſe, ut in die Paſchatis unum captivum in gratiam ipſorum liberet: idémque *Pilatus* vult Chriſtum jam dimittere; ergo is erat dies Paſchatis.

Verùm quæ in gratiam ſolemnitatis Paſchalis fiebat captivi liberatio, rectè dicebatur fieri in Paſcha, etiamſi die Paraſceves ejuſmodi negotium juridicum procuraretur, quando cætera ad Feſtum pertinentia curare moris erat. Sic apud Chriſtianos multa quæ Sabbato Sancto ex Eccleſiæ ritu peraguntur, dicuntur in Paſchate fieri. Cùm ergo Feſtum Paſchatis à Judæis eodem die ad veſperam eſſet incohandum, quam ob rem non ingrediebantur in Prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha; potuit dicere Pilatus; *Eſt autem conſuetudo vobis, ut unum vobis dimittam in Paſcha.*

Ne autem importunè quis objiciat, nullum eſſe fundamentum quo mos iſte transferendi Paſchatis Judæis ſolemnis fuiſſe aſſeratur. Nullum enim eſſe hujus opinionis vindices in Lege fatentur, cujus Decretis repugnat; ſed in Hebræorum Traditionibus, quarum fidem faciunt & ipſorum Kalendarium, & Rabbinorum Scripta contendunt eſſe graviſſimum. Et aliunde ex Evangelio *S. Joannis* evidenter colligi arbitrantur, Judæos ipſo die Paſſionis Chriſti ad veſperam Paſcha inchoaſſe, & Salvatorem noſtrum Paſcha ſuum celebraſſe *Ante diem Feſtum Paſchæ* Judæorum. Cùm itaque credibile non ſit Chriſtum à præſcripto Legis deviaſſe, & tempore non legitimo Paſcha celebraſſe; maximè cùm alii Evangeliſtæ obſervent illum Cœnam Myſticam peregiſſe *Die prima Azymorum*, id eſt, die cui Azymorum ſolemnitas & Agni Paſchalis immolatio ſecundùm Legem affixa erat; perſpicuum eſt Judæos tanſtuliſſe Feſtum Paſchæ eo anno, & tranſgreſſos fuiſſe Mandatum Dei propter Traditionem ſuam. Quod ipſis & in aliis rebus meritò Chriſtus exprobraverat. Ita viri eruditi reſpondent. Alii Traditionem illam de tranſlatione Paſchatis ſi in Feriam ſextam incideret, Chriſti Paſſione multò poſteriorem eſſe contendunt, idque teſtimonio Rabbi *Abenezra* confirmant, qui in Miſna & in Thalmud longè poſt Chriſti Paſſionem ſcriptis, Paſcha Feria ſexta inveniri obſervat, abſque ulla hujuſmodi tranſlationis mentione. Quæ probabilior viſa fuerit, quiſque ſequatur ſententiam.

IV. Objiciunt Græci Schiſmatici poſt *Michaëlem Cerularium*, Azymum non eſſe verum panem. Panis enim Græcè ἄρτος dicitur, hoc eſt, elevatus, à fermento & ſale calorem & elevationem habens. Cùm itaque Chriſtus acceptum panem benedixerit, fregerit, Diſcipuliſque dederit dicens: *Hoc eſt Corpus meum*; Euchariſtiam in fermentato, non in Azymo conſecravit, idémque à nobis præſtandum eſt, ſi conficere Sacramentum velimus.

Græcorum Schiſmaticorum argumentis adverſus panis azymi uſum in conſecratione Euchariſtiæ reſpondetur.

Reſpondent *Humbertus* Sylvæ Candidæ Epiſcopus, & *Gennadius* Conſtantinopolitanus Patriarcha, etymologias nominum ex hominum placito, non ex rerum natura ſæpè duci; & in Scriptura Sacra æquè panem azymum ac fermentatum appellari. Exodi 29. Dominus ait: *Tolle vitulum, paneſque*

neſque azymos, & cruſtulam abſque fermento. Angelus Judicum 6. *Gedeoni* ait: *Tolle carnes & azymos panes:* Davidi Panes Propoſitionis, quos azymos fuiſſe conſtat, ſeu veros panes Princeps Sacerdotum comedendos dedit. Et de Diſcipulis apud Emmauntem manducantibus ſcribit S. Lucas: *Cognoverunt eum in fractione panis:* utique azymi. Erat enim una ex diebus azymorum. Denique *S. Matthæus* qui Hebraïcè ſcripſit, non uſurpavit vocem ἄρτος, quæ Græca eſt, ſed Hebraïcam *Lechem*, quæ panem abſque fermento etiam ſignificat, ut conſtat ex Deuteronomio, & ex Pſalmo LXXVII. Laudat etiam *Gennadius* contra Græcos *Theodoreti* ſententiam in Commentario Danielis Prophetæ ſcribentis: *Panis dicitur fermentatus & azymus.* Laudat & *Sanct. Gregorium magnum* dicentem: *Solet multos perturbare quemobrem in Eccleſia quidam panes azymos: quidam offerunt fermentatos. Romana Eccleſia offert azymos panes, propterea quòd Dominus ſine ulla commiſtione ſuſcepit carnem: ſed cæteræ Eccleſiæ offerunt fermentatum, pro eo quòd Verbum Patris indutum eſt carne, & eſt verus Deus & verus homo. Ita & fermentum commiſcetur farinæ, & efficitur Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti vivi; ſed ſive in azymo, ſive in fermentato conficiatur, Domini Corpus & Salvatoris noſtri ſumimus.* Hoc idem teſtimonium refert *S. Thomas* III. Part. Quæſt. LXXIV. Art. IV. & in Catena ſuper *Matthæum*, & ex ejus Regeſto depromptum ait: ſed nec in Epiſtolis, nec in Dialogis, nec in aliis *S. Gregorii* Operibus reperitur.

Objiciebat ſecundò *Michaël Cerularius*, Azyma eſſe malæ paſſionis & tribulationis ſymbola, noſtrum verò Paſcha gaudium & lætitiam totum eſſe: indéque colligebat azyma non eſſe aptam Euchariſtiæ materiam.

Reſpondet *Humbertus*, Moyſem nuſquam azyma vocaſſe malæ paſſionis & tribulationis ſymbola, ſed *panem afflictionis*; non quòd naturaliter aliquid afflictionis in ſe haberet, ſed quòd Hebræis ad memoriam revocaret, qui ab Ægypto exire compulſi, conſperſam farinam, antequam fermentaretur, humeris aſportarint. Noſtrum verò Paſcha gaudii & lætitiæ plenum eſt, in terra ſcilicet viventium; quia hoc nemini conceſſum eſt in terra morientium, ubi & de præteritis ſcandalis ſubeſt gemitus, & de futuris metus.

Objiciebat tertiò *Michaël*, Symbolicas Novi Teſtamenti parabolas ſoli fermento, non azymo convenire. Chriſtum Diſcipulis dixiſſe, *Vos eſtis ſal terræ.* Et, *ſimile eſt Regnum Cœlorum fermento, quod accipiens mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum.* Mulierem Sanctam Eccleſiam vocat; ſatis verò tribus, hoc eſt, tribus modiis repletis, Patrem, & Filium & Spiritum Sanctum ſignificat, quorum nequaquam azymum eſt particeps. Unde ſequitur, non eſſe legitimam SacroSanctæ Euchariſtiæ materiam.

Reſpondet *Humbertus*, ipſum verba, quæ ſpiritus & vita ſunt, ad literam ineptè interpretari. Nihil ſupereſſe, niſi ut fermento aliquid palmitum & ſinapis Græci adjungant, quia Chriſtus Diſcipulis etiam dixit: *Vos eſtis palmites*: Et, *Simile eſt Regnum Cœlorum grano ſinapis*. Ipſorum de fermento expoſitionem meritò ſugillat. *Si enim*, inquit, *mulier illa Eccleſiam ſignat, & tria ſata Sanctam Trinitatem: ubi, & quando, & ad quid Eccleſia in Sancta Trinitate fermentum abſcondit? An fortè quiſquam ſummo & incommutabili bono Deo quidquam augmenti aliquando conferre potuit, aut poterit? Quamobrem convenientiùs Parabolam hanc expoſuiſſetis, ſi Regnum Cœlorum Sanctam Eccleſiam ſignificare dixiſſetis: fermentum autem, doctrinam Apoſtolicam; tria ſata, tres filios Noë, quibus poſt diluvium menſuratur farina, id eſt, totiùs humani generis maſſa. In qua utique mulier, id eſt, coæterna Deo Patri Sapientia facta ex muliere, doctrinam Apoſtolicam quaſi fermentum recondidit, & Regnum Cœlorum, id eſt, præſentem Eccleſiam ex diverſis nationibus coadunavit.* Addit, fermentum in divinis & humanis literis in malam partem accipi. Namque Dominus in Evangelio ait: *Attendite à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis.* Et S. Paulus: *Expurgate*, inquit, *vetus fermentum.* Et paulòpoſt: *Epulemur non in fermento malitiæ & nequitiæ.* Et Satyricus Poëta *Perſius* pravos & effeminatos Romanorum mores arguens ait:

Quid didiciſſe niſi hoc fermentum, ex quo ſemel intus,
Innata eſt rupto jecore, exierit caprificus?

Nuſquam in ſcripturis fermentum in bonam partem accipi niſi ſemel *Humbertus* obſervat, ubi nempe Chriſtus Regnum Cœlorum fermento ſimile pronuntiat. Contra verò azyma fauſtam ſemper ſignificationem habere, & ſinceritatem ac veritatem deſignare, ſicut Apoſtolus ait: *Epulemur in azymis ſinceritatis & veritatis.* Cavendum eſſe Græcis, ne ſi pertinaciter azymorum uſum damnare pergant, & in ſolo fermentato Euchariſtiam legitimè confici contendant, Prophetam audiant ſibi exprobrantem: *Ite ad Bethel, & impiè agite, ſacrificate de fermento laudem*, Legatus & *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus lib. II. *Dialogorum*, cap. XVIII. cujus hoc argumentum eſt: *Quod fermentum in Divina Scriptura nuſquam in bono accipitur; & quod minus eſt habile ad tractandum cautè.*

Objiciebat *Michaël Cerularius*, Latinos, qui in azymis Euchariſtiam conficiunt, cum Judæis communicare; cum Legalibus ceremoniis uſum azymorum fuiſſe abrogatum & maledictum; ade que in Sacrificio Dominico perperàm adhiberi.

Reſpondet *Humbertus* Cardinalis, eadem ratione colligi poſſe Græcos cum Judæis communicare, & fermentum eſſe maledictum, quia Judæis pariter præſcriptum eſt. *Itaque*, inquit, *ſi azyma, quemadmodum adſtruere conamini, per Chriſtum & ejus Evangelium fuerunt maledicta, reprobata, & derelicta, & ideo deinceps non debere offerri in Sacrificio Domini, quia per Moyſen conſtituta ſunt Judæis: ſciatis per Moyſen quoque fermentatum conſtitutum Judæis, ſicut in Levitico dicit:* Hæc eſt Lex hoſtiæ Levit. 7
Pacificorum. Offeret panes fermentatos cum hoſtia gratiarum, quæ offertur pro pacificis. *Idem Moyſes in eodem*: In Pentecoſte offeretis panes Levit. 23.
primitiarum de duabus decimis ſimilæ fermentatæ, &c. *Quapropter ſi à nobis non debent offerri azyma, quia Moſaica ſunt, nec à vobis debent offerri fermentatum & ſal, quia æquè Moſaica ſunt. Et quia ab Apoſtolo audientes:* Vetera tranſierunt, ecce facta ſunt 1 Cor. 5.
nova, *inſipienter putatis omnia Veteris Teſtamenti reprobata & penitus deſtructa, & ad nihilum redacta ſacramenta. Hinc jam perpendatis neceſſe eſt ad quantas difficultates properet hæc veſtra opinio. Denique ſi vetera non proficiendo, ſed deficiendo tranſierunt, unde vobis templum, altare, Sacrificium, candelabrum, cortina, Sanctum Chriſma, & thymiama, aſperſionis aqua, thuribulum, & cætera Sancti Miniſterii vaſa ſeu ornamenta aut veſtimenta Sacerdotalia? Unde vobis Encænia, Pentecoſtes, & Paſcha? Unde vobis Pontifices, Sacerdotes, & Levitæ?* Multa itaque in Nova Lege uſurpari, quæ in Veteri erant, perſpicuum eſt; ſed non eodem fine; quia quicquid ad cultum Dei vetus ille populus cœlitus acceperat, ad novum per Chriſtum tranſlatum e[…]t, ab umbra ſcilicet ad veritatem, à ſignis ad res, à timore ad amorem, à ſervitute ad libertatem, à filiis iræ

iræ ad filios gratiæ, à carne ad ſpiritum. Itaque *Azymum Chriſtianorum longè diſtat ab Azymo carnalium Judæorum, quos ad umbram veritatis obſervandam & captandam ſola promiſſio & deſiderium terrenæ felicitatis invitabat. Nos verò corpus veritatis ex azymo & in azymo vitæ venerantes atque retinentes, ore & corde prægustamus jam quàm ſuavis eſt Dominus: unum petentes ab ipſo, & hoc requirentes, ut maneamus in eo, & ipſe in nobis in æternum.*

Eodem modo ad hanc Græcorum objectionem reſpondet *S. Anſelmus* in Epiſtola ad *Walerannum* Naumbergenſem Epiſcopum: *Quod Græci aiunt nos judaizare, non eſt verum. Quia non ſacrificamus de Azymo ut Legem Veterem ſervemus, ſed ut hoc diligentiùs fiat, & Dominum qui hoc non judaizando fecit, imitemur. Cùm enim facimus aliquid quod Judæi, ut Judaiſmum ſervarent, faciebant, non judaizamus, quia non propter Judaiſmum, ſed propter aliam cauſam hoc agimus. Si enim in diebus Paſchæ azymum panem aliquis comedat, ſive quia non habet alium, ſive quia illo magis delectatur quàm fermentato: aut ſi quis propter infirmitatem præputium circumcidere cogitur: aut ſi bovi ſuo quis trituranti, ne ejuriat, os non obturat, nullus niſi inſipiens hæc agentem judaizare judicabit. Cùm ergo nos panem azymum ſacrificamus, ut per azymi figuram talem Dominum Jeſum fuiſſe ſignificemus, vel ut ipſum panem in Corpus ejus divina operante virtute, ſicut ipſe fecit, ſanctificemus, nequaquam in hoc Legis vetuſtatem ſervamus, ſed Evangelii veritatem celebramus.*

Et infra: *Nos judaizamus, ſi figuram tenemus in azymo: quoniam non ſignificamus Chriſtum ſine fermento peccati venturum, tanquam Judæi, ſed monſtramus eum talem veniſſe, ſicut Chriſtiani; & per hoc monemur tales noſmetipſos exhibere, quale Paſcha noſtrum eſt, quod manducamus. Illi autem nec Judæos, nec Chriſtianos in hoc ſe profitentur, quia Deum in fermenti ſui figura nec venturum, ut Judæi, nec veniſſe, ut Chriſtiani, ſine peccato ſignificant: ſed potius Paganis favere videntur, qui illum ſicut alios homines, peccatiſ fermentatum exiſtimant. Si verò aiunt, Chriſtianos debere uti figuris, quia vetera tranſierunt, in quibus erant neceſſariæ, negent baptiſmum eſſe figuram cujuſdam mortis & ſepulturæ, contra Apoſtolum dicentem:* „Quicumque baptizati ſumus in Chriſto, „in morte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim „ſumus cum illo per baptiſmum in mortem. *Aut ſi concedunt nos uti figuris, ſed non in iiſdem rebus quibus in figura Lex Vetus utebatur: & ideo non eſſe panem azymum aſſumendum ad ullam figuram, quia ad hoc in eadem Lege accipitur: non baptizent in aqua, quoniam Patres noſtri omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari: quod negari nequit in figura fuiſſe. Vitent quoque aquam, ne videantur baptizare baptiſmo Joannis, qui baptizavit aqua. Si ergo irreprehenſibiliter figuratè baptizamus in aqua (licet illud baptiſma veteri, quod fuit hujus novi figura, in aqua fuerit) quænam eſt iſta Græcorum ſapientia, qui propter hoc quia vetus Paſcha, per quod noſtrum figuratum eſt, celebratum eſt in Azymis, deteſtantur nos ſacrificare Corpus Chriſti, qui eſt Paſcha noſtrum, de Azymo in figuram; ſive ad commemorandum quia talis fuit ille, cujus corpus ſacrificamus, ſcilicet ſine peccati infectione; ſive ad commonendum nos, quia corpus ejus comedimus, tales debere eſſe, ſecundùm Apoſtolum dicentem:* „Expurgate vetus fermen„tum ut ſitis nova conſperſio, ſicut eſtis azymi. „Itaque epulemur non in fermento veteri, neque „in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in Azymis „ſinceritatis & veritatis. *Sive itaque in figura ſacrificemus azymum panem, ſive ſine omni figura, nullatenus nos Græci reprehenſibiles valent oſtendere. Sed aut ſi nos bene agimus, illi non benè: aut nos meliùs & diligentiùs, ſi illi bene.*

Objiciebat *Nicetas* Nicomediæ Archiepiſcopus, *Melchiadis & Siricii* Romanorum Pontificum Decreta, de fermento in Miſſæ Sacrificio adhibendo.

Reſpondet *Anſelmus Havelburgenſis* lib. III. *Dialogorum*, hæc Decreta de Eulogiis, non de Euchariſtia accipienda eſſe. Deinde, dato quod de Euchariſtia intelligi debeant, potiùs obſervanda aliorum longè plurimorum ſtatuta, & Romanæ Eccleſiæ, & aliarum conſuetudinem. *Si Antiquitatem*, inquit, *Apoſtolicæ Sedis conſideras in duobus, eamdem ancioritatem ſcias prævalere in pluribus. Præterea, ſicut in noſti, Synodus Synodum ſolvit aliquando conſiderata meliori ratione, aliquando neceſſitate, aliquando utilitate, aliquando temporum qualitate: & hoc totum fit juxta diſcretionem Præſidentium, quos tunc vel nunc Deus ſuæ Eccleſiæ præeſſe voluit, quibus & claves diſcretionis & poteſtatis in omni opus divinum commiſit, ſalvo ſemper & immoto Catholicæ Fidei fundamento.*

ARTICULUS III.

An perpetuus fuerit uſus Fermentati in Eccleſia Græca, perpetuus item uſus Azymorum in Latina?

I. **S**Anctus Thomas in IV. Sententiarum Diſtinct. XI. Quæſt. II. Art. II. Quæſtiunc. III. *Alexander Alenſis* Part. IV. de Sacramento Euchariſtiæ, Quæſt. X. Membro IV. Art. I. §. III. *S. Bonaventura* in IV. Sententiarum Diſtinct. XI. Art. II. Quæſt I. *Scotus*, *Durandus* aliique veteres Scholaſtici, quos & recentiores ſecuti ſunt, ſcriptis prodidere, utramque Eccleſiam, Græcam pariter & Latinam, poſt Euchariſtici Sacrificii inſtitutionem & deinceps, Azymis uſam fuiſſe exemplo Chriſti, qui in Azymis conſecravit. Poſtea verò, cùm exorta eſſet Ebionitarum hæreſis, qui Legem ſimul cum Evangelio obſervandam eſſe aſſerebant, ac proptereà pane azymo in Myſteriis utebantur; univerſam Eccleſiam cùm Orientalem tum Occidentalem, in iſtius execrationem hæreſeos, rejectis azymis, panem fermentatum ad conficiendam Euchariſtiam adhibuiſſe. Tandem illa extincta hæreſi Latinam Eccleſiam ad priſtinum Azymorum uſum rediiſſe, Græcos uſum Fermenti ea receptum occaſione retinuiſſe. Verùm hanc hiſtoriam ſummo Veterum ſilentio falſitatis convictam, & abſque ulla probatione ab Auctoribus laudatis aſſertam, Eruditi omnes modò rejiciunt. Inter Ebionitarum quidem errores *S. Epiphanius* hunc recenſet, quòd Myſteria quotannis celebrabant ad Eccleſiæ & Sanctorum imitationem, in quibus panes azymos, & ſolam aquam adhibebant: ſed hujus erroris occaſione introductum fuiſſe fermentati uſum in Sacrificio, ne leviter quidem innuit. Quod autem ait, ipſos ad imitationem Eccleſiæ & Sanctorum, Myſteria in Azymis celebraſſe, non probat Eccleſiam in Azymis conſecraſſe Apoſtolorum temporibus. Nam imitatio Sanctorum ad ipſa tantùm Myſteria, non ad eorum materiam referenda eſt, ſecundùm *Sancti Epiphanii* ſenſum: alioqui & aquam adhibuiſſe ad imitationem Eccleſiæ & Sanctorum dicendi eſſent. Accedit, quod ſi Eccleſia univerſa tunc Azymis uſa eſſet, vitio datum non eſſet Ebionitis quòd Myſteria in Azymis conficerent. Unde ex *S. Epiphanio* potiùs colligetur, Ebionitas reprehenſos fuiſſe, quòd uſu fermenti abdicato, qui tum in Eccleſia Orientali communis erat, Azymum ad Myſteria ſua adhibuerint, ut ſuum de neceſſaria Moſaicæ Legis obſervantia errorem Azymorum uſu confirmarent.

Sanè

II. Sanè perpetuum fuiſſe apud Græcos fermentati uſum, colligitur ex Græcis Patribus, qui panem conſecrandum *communem* & uſitatum vocant. Ita *S. Juſtinus Martyr* in Apologia ad Imperatores, *S. Irenæus* lib. IV. cap. 54. *S. Gregorius Nyſſenus* Oratione in Baptiſmum Chriſti, *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi Myſtagogica tertia, *S. Iſidorus Peluſiota* Epiſtola CIX. lib. I. & *Theodorus Abucara* Opuſculo XXII. ubi Saracenum ſic loquentem inducit: *Ex una farina duobus panibus confectis, unum in cibum communem reliquitis; alterum in particulis partitum populis diſtribuitis, & nominatis Chriſti Corpus.* Expreſſius eſſet Origenis teſtimonium, ſi certum eſſet ipſum de Novi Teſtamenti Sacrificio locutum, cùm ait in Cap. I. *S. Matthæi*, de fermento Phariſæorum diſſerens, *An non & aliquando fermentum offertur ſuper Altare?* Joannes Philoponus in Diſputatione de Paſchate contendit Chriſtum ultimam Cœnam ante dies Azymorum celebraſſe, quia ſi in Azymis Euchariſtiam inſtituiſſet, *hoc etiam*, inquit, *nunc fieret.* Sexto igitur ſeculo cadente, quo tempore ſcribebat *Philoponus*, Græci Euchariſtiam in fermentato conficiebant. Ex veteribus etiam Liturgiis ante Schiſma ſcriptis conſtat, ipſos ad Sacrificium panem integrum & turgidum juſtæque magnitudinis attuliſſe, ex quo particulas conſecrandas lanceolâ incidebant, ut etiamnum faciunt. Armenis à Græcis vitio datum quòd Azymis uterentur. Quem uſum apud eos cœpiſſe circa tempora VI. Synodi Generalis, poſtquam ad Eutychianam hæreſim defecerant, ex Decreto Conciliabuli in urbe Manaſchierti, in confinibus Hircanæ Provinciæ, à *Joanne Oznienſi* Patriarcha coacti, refert *Clemens Galenus* lib. I. cap. 17. Hinc Formula vetus renuntiationis ſeu adjurationis Armenorum ad Fidem Catholicam, & ad concordiam cum Eccleſia Græca redeuntium, quam *Joannes Cotelerius* vir doctiſſimus in Notis ad lib. V. Conſtitutionum Apoſtolicarum deſcripſit, hoc habet Anathema: *Si quis in panem Oblationis non immittit fermentum & ſal, nec aquam cum vino in ſanctum Calicem, Anathema ſit.* Photius Epiſtola XXIV. variam per varias Eccleſias in Myſticis Sacrificiis agnoſcit Diſciplinam, quod ad panem Euchariſticum referri poteſt, qui in Eccleſia Græca fermentatus erat, in Latina eo tempore paſſim azymus. *Humbertus* Cardinalis ſcribit, Græcos tempore ſextæ Synodi uſos eſſe fermentato, & Romanæ Sedis Legatos in azymo ſecundùm Eccleſiæ ſuæ morem celebraſſe, Græcis eorum Sacrificium approbantibus. Cæterum Græcos nondum conſummato ſchiſmate, interdum uſos eſſe azymis ut ſuam cum Latinis conſenſionem teſtarentur, non abſurdè colliges ex Epiſtola *Michaëlis Cerularii* ad *Petrum* Antiochenum Patriarcham, in qua ita ſcribit de Alexandrino & Hieroſolymitano Patriarchis: *Ad aures noſtras pervenit, quòd non ſolum alios azymis veſcentes recipiunt, ſed etiam ipſi aliquando in azymis ſacrum conficiunt Sacrificium.* Eccleſiam Hieroſolymitanam in azymis Sacrificium offerre aſſerit quoque Cardinalis *Humbertus*.

III. De Eccleſiæ Latinæ more nunc agendum. *Sirmondus* S. J. vir doctiſſimus, in Diſquiſitione *De Azymo*, contendit uſum fermentati octingentis & ampliùs annis in Eccleſia Latina ſolemnem fuiſſe; recepta autem azyma medio illo intervallo quod à Schiſmate *Photii* uſque ad turbas *Michaëlis Cerularii* effluxit. Eamdem propugnat opinionem doctiſſimus Cardinalis *Bona* lib. I. Rerum Liturgicarum, cap. XXIII. cùm hoc diſcrimine, quòd azyma non excludat omnino ab illorum ſeculorum uſu, quæ *Sirmondus* excludit. *P. Joannes Mabillonius* Congregationis *S. Mauri*, O. B. Scriptor eruditiſſimus cùm in Præfatione Seculi III. Benedictini, tum in Diſſertatione ſingulari *De pane Euchariſtico azymo & fermentato*, & P. *Chriſtianus Lupus* O. A. Lovanienſis Theologus, Tomo III. Scholiorum in Decreta & Canones Conciliorum, in Diſſertatione *De Actis S. Leonis IX.* Cap. VII. & ſequentibus, perpetuum ab Apoſtolicis temporibus in Eccleſia Latina fuiſſe Azymorum uſum contendunt. Utriúſque opinionis argumenta referam, quæ Lector ad invicem conferet, déque ipſorum vi feret judicium.

Argumenta P. Chriſtiani Lupi & Joannis Mabillonii pro perpetuo apud Latinos Azymorum uſu in Conſecratione Euchariſtiæ.

IV. Qui perpetuum apud Latinos azymorum uſum in Sacrificio Euchariſtiæ defendunt, his argumentis opinionem ſuam tuentur. I. *Alexandrum I.* Papam & Martyrem ſtatuiſſe aiunt, ut *Hoſtia Romanæ Eccleſiæ de azymo eſſet*, ut refert *Barlaamus* Hieracenſis Epiſcopus in Epiſt. ad Græcos; cui *Radulfus Tungrenſis* lib. *De Canonum obſervantia*, Propoſitione XXIII ſuffragatur, dicens: *Alexander Papa præcepit, ut Oblatio ex azymo fieret in parva quantitate.* His præivit *Martinus Polonus* in Chronico ad annum CXXXII. idem de *S. Alexandro I.* commemorans.

Sed reſpondent contrariæ Sententiæ vindices, in legitimis & antiquis *S. Alexandri* Actis nihil ab eo de azymis ſtatutum legi, nec toto ſeculorum undecim intervallo proferri aliquem hujus Decreti teſtem.

Proferunt ſecundò teſtimonium *S. Cypriani*, Epiſtola LXIII. ad *Cæcilium* ſcribentis: *Sic verò Calix Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque ſibi miſceatur, quomodo nec Corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, aut aqua ſola, niſi utrumque adunatum fuerit, & copulatum, & panis unius compage ſolidatum.* Panis ex aqua & farina ſolis confectus, azymus eſt. Panem Euchariſticum ex aqua & farina ſolis confici *S. Cyprianus* teſtatur: itaque tempore *S. Cypriani* panes azymi adhibebantur ad Euchariſtiæ Sacrificium.

Sed reſpondent contrariæ ſententiæ aſſertores; *S. Cyprianum* fermentum non excludere, cujus ut mentionem faceret neceſſe non erat, cùm ad panis ſubſtantiam & ad materiam Sacramenti non ſit neceſſarium: & aliunde his vocibus fortè ſignificari, *adunatum, copulatum, & ſolidatum*: quod enim copulat, adunat, & ſolidat, fermentum eſt.

Proferunt tertiò *Dacii* Mediolanenſis Epiſcopi Chronicon, quod MS. extat Mediolani in Bibliotheca Ambroſiana, in quo leguntur hæc verba: *Sanctus Ambroſius Græcorum Eccleſiam in plurimis Officiis venerabiliter imitatus eſt, qui & Sacrificium eorum, ſcilicet fermentatum cum noſtro azymo in celeberrimis Feſtivitatibus; maximè in Reſurrectione Domini benedicebat.* Igitur, inquiunt, quarto ſeculo vigebat in Eccleſia Occidentali azymorum uſus. Addunt, in Miſſa Ambroſiana, quam ex Codice MS. edidit *Pamelius* in *Liturgicis*, Orationi quâ panis offertur, hanc inſcriptionem præfixam legi: *Oblatio panis azymi cum patena.*

Verùm hoc teſtimonium rejiciunt, qui contrariam propugnant opinionem: Chronicon illud perperam *Dacio* tribui reſpondent: & incredibile eſſe quod in eodem Sacrificio utrumque panem, azymum & fermentatum *S. Ambroſius* conſecrarit; Incertum eſſe an qui præfigitur Ambroſianæ Miſſæ oblationi titulus, ſit ab ipſo appoſitus *Ambroſio*, & an Codex *Pamelii* Miſſam *Sancti Ambroſii*, abſque ulla mutatione vel additione contineret.

Proferunt quartò *S. Auguſtini* teſtimonium Sermone LXXXIII. *De Diverſis*, in quo Dominici Corporis Sacramentum baptizatis exponens, ſolius conſperſionis aquæ & farinæ meminit, nullâ factâ fermenti mentione. En ejus verba: *Apoſtolus di-*

Digitized by Google

cit, Unus panis, unum Corpus multi ſumus. Commendat vobis in iſto pane quodammodo unitatem amare. Numquid enim panis ille de uno grano factus eſt? Nonne multa erant tritici grana? Sed antequam ad panem venirent, ſeparata erant: per aquam conjuncta ſunt, & poſt quandam contritionem. Niſi enim molatur triticum, & per aquam conſpergatur, ad iſtam formam minimè venit, quæ panis vocatur. Sic & vos, ante jejunii humiliationem, Exorciſmi Sacramento quaſi molebamini. Acceſſit Baptiſmus & aqua quaſi conſperſi eſtis, ut ad formam panis veniretis. Sed nondum eſt panis ſine igne. Quid ergo ſignificat ignis? Hoc eſt Chriſma. Oleum etenim ignis noſtri Spiritus Sancti eſt Sacramentum.

Ad hunc locum reſpondent contrariæ Sententiæ Auctores, *S. Auguſtinum* fermenti non meminiſſe, quia nec ad propoſitam comparationem, nec ad panis compoſitionem exigitur: cæterùm illud non excludere.

Proferunt quintò Concilii Toletani XVI. quod anno DCLXXXXIII. celebratum eſt, Canonem VI. cujus hæc ſunt verba: *Ad conventus noſtri agnitionem delatum eſt, quòd in quibuſdam Hiſpaniarum partibus quidam Sacerdotum partim neſcientiâ implicitè, partim temerario auſu provocati, non panes mundos & ſtudio preparatos ſupra Menſam Domini in Sacrificio offerant; ſed paſſim quo uſo unumquemque aut neceſſitas impulerit, aut voluntas coëgerit, de panibus ſuis uſibus preparatis cruſtulam in rotunditatem auferant, eámque ſuper Altare, cum vino & aqua pro ſacro libamine offerant. Quod factum nequaquam in ſacræ auctoritatis Hiſtoria uſpiam geſtum perpenditur.* Et paucis interjectis, quibus Patres ex Evangelio oſtendunt, Chriſtum non particulam panis, ſed integrum panem accepiſſe, & conſecraſſe, atque ex eo particulas confregiſſe, quas Diſcipulis diſtribuit, ſubdunt: *Unde temeritatis ejus atque neſcientia cupientes terminum ponere, id unanimitatis noſtra delegit conventus, ut non aliter panis in altari Domini Sacerdotali benedictione ſanctificandus proponatur, niſi integer & nitidus qui ex ſtudio fuerit preparatus, neque grande aliquid, ſed modica tantum oblata, ſecundùm quòd Eccleſiaſtica conſuetudo retentat: cujus reliquiæ aut ad conſervandum modico loculo abſque aliqua injuria conſerventur, aut ſi ad conſumendum fuerit neceſſarium, non ventrem illius qui ſumpſerit, gravi farcinis onere premat, ſed animam alimonia ſpirituali reficiat.* Panem diverſum ab uſitato, panem integrum, non cruſtulam ex pane vulgari decerptam, panem nitidum & ſtudio præparatum, nec grande aliquid, ſed modicam oblatam, quæ ventrem non gravet, à Sacerdote conſecrari ſecundùm Eccleſiæ morem jubet Synodus. Hæc autem uni azymo conveniunt, fermentum excludunt.

Reſpondent contrariæ ſententiæ defenſores; Concilium Toletanum arguere Sacerdotes, non quòd panem communem ſuis uſibus præparatum offerrent, ſed quòd cruſtulam ab eo abſciſſam in altari conſecrarent. Integritatem verò panis, ejúſque ſtudioſam præparationem, munditiem ac nitorem, à Patribus commendata, non magis convenire pani azymo quàm fermentato. Immò Cardinalis *Bona* ex laudato Canone uſum fermentati vindicat. Si enim, inquit, debuiſſent illi Sacerdotes azymum panem conſecrare, de hoc ante omnia reprehenſi fuiſſent, quòd non azymum, ut mos ferebat, ſed panem uſitatum & communem, & conſequenter fermentatum conſecrarent.

Proferunt ſextò teſtimonium *Egberti* Eboracenſis Epiſcopi, qui ſuarum *Exceptionum* cap. 98. hunc Canonem laudat & probat: *Sacerdotes Dei diligenter procurent ut panis, & vinum, & aqua, ſine quibus nequaquam Miſſa celebrantur, pura & munda fiant.* Ubi panis puri nomine azymum intelligunt. Florebat autem *Egbertus* VIII. ſeculo. Azymum porrò; panis puri nomine ſignificari confirmant ex Canonibus qui ſub *Edgaro* Rege in Anglia collecti ſunt anno nongenteſimo ſexageſimo ſeptimo, vigente azymorum uſu: quos inter XXXIX. ſtatuit, ne quis Miſſam celebret, niſi omnia habeat ad conficiendam Euchariſtiam neceſſaria, ſcilicet *oblationem puram, vinum purum, & aquam puram.*

Reſpondent Auctores contrariæ ſententiæ, panis puri nomine ſiligineum & primarium intelligendum, ex puriſſima & purgatiſſima farina compactum, omni prorſus excreto furfure, ſine macula, ſine ſorde. Quo ſenſu ipſi Græci fermentatum, ex quo Euchariſtiam conficiunt, *panem purum*, appellant; ut conſtat ex *Gregorio* Hieromonacho in *Synop. Legatum Eccleſiaſticorum* apud *Leonem Allatium* lib. III. *De Perpetuo Conſenſu Orientalis & Occidentalis Eccleſiæ* cap. 18. Num. 6.

Proferunt ſeptimò locupletiſſimum teſtimonium *Alcuini* Epiſtola LXIX. ad Lugdunenſes ſcribentis: *Audivimus aliquos in illis partibus affirmare ſalem mitti in Sacrificium Corporis Chriſti mittendum. Quam conſuetudinem nec univerſalis obſervat Eccleſia, nec Romana cuſtodit auctoritas. Tria ſunt, quæ in Sacrificio hujus teſtimonii offerenda ſunt: Panis, aqua, & vinum... Panis qui in Chriſti Corpus conſecratur, abſque fermento ullius alterius infectionis debet eſſe mundiſſimus; & aqua abſque ulla ſorde mundiſſima; & vinum abſque omni commixtione alterius liquoris, niſi aqua, purgatiſſimum. Igitur aqua utrique conveniat. Ex aqua & farina panis fit, qui conſecratur in Corpus Chriſti.*

Proferunt octavò teſtimonium *Rabani Mauri* lib. 1. de inſtitutione Clericorum, cap. 31. dicentis: *Panem infermentatum, & vinum aquâ mixtum, in Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti ſanctificari oportet.* Cujus cauſam ſubdit exemplum Chriſti primam Euchariſtiam conficientis. *Credimus & panem illum, quem primum Dominus in Cœna Myſtica in myſterium ſui Corporis conſecravit, infermentatum eſſe; maximè cum in tempore Paſchæ nullum fermentum cuiquam veſci, ſed nec in domo habere ulli licebat.* Quibus teſtimoniis confici videtur, azymorum uſum in Eccleſia Latina tunc ubique in uſu fuiſſe; Nam *Alcuinus* de univerſa Eccleſia, priſque Latina teſtatur; & *Rabanus* cap 33. lib. I. mox laudati aſſerit ſe Ordinem Miſſæ, quem ab Apoſtolis & Apoſtolicis viris traditum Romana tenebat Eccleſia, & per totum ferè Occidentem omnes Eccleſiæ ſervabant, deſcribere. Uſum igitur azymorum ante Photianum Schiſma in Occidente paſſim receptum, inde colligi non immeritò videtur, contra *P. Sirmondum*.

Hanc tamen opinionem, convictam negat doctiſſimus Cardinalis *Bona*. Dictum enim *Alcuini* ad Angliam reſtringit, in qua natus eſt; & ad Galliam, in qua diu vixit. Uſum verò Romanæ & univerſalis Eccleſiæ, de quo idem Auctor loquitur, ad ſalem, non ad fermentum dicit referri. Quod verò ait, debere panem conſecrandum mundiſſimum eſſe *abſque fermento ullius alterius infectionis* intelligi debere, non de fermento propriè dicto, quod ex aqua & farina fit, quæ poſtquam ſubacta fuerit, conſervatur, donec aceſcat: ſed de fermento alterius infectionis, quod non fit ex intrita farinacea, ſed ex aliis ſpeciebus, de quibus agit *Plinius* lib. 18. *Hiſtoria Naturalis* cap. XI. nempe ex milio, ſive ex furfuribus tritici muſto ſubactis: ex aqua & hordeo, & ex farina ervilæ aut cicerculæ; ex ſpuma item ſiceræ ſive cerviſiæ, & ex lacte corrupto: quæ omnia panem inficerent, atque ideo indecens eſſet ut ad ſacrificium panis ſic fermentatus adhiberetur.

Ad

Digitized by Google

Ad *Rabani* verò teſtimonium reſpondet doctiſſimus Cardinalis, ipſum teſtem eſſe potuiſſe temporis quo vixit, non ſeculorum præcedentium; moris item ſuæ regionis, non aliarum. Nec tamen illum aſſerere Azymorum uſum ubique tunc viguiſſe, ſed oportere panem eſſe infermentatum. Tandem cap. 53. ubi Ordinem Miſſæ, quem Romana, & cæteræ Occidentis Eccleſiæ ferè omnes ſervabant, ſe deſcribere aſſerit, Ordinem Orationum & Lectionum duntaxat exhibere, de Azymis penitus ſilere.

Proferunt nonò, quod in libro *De Miraculis S. Vvandregeſili* Abbatis ab Auctore Anonymo * refertur, Sanctimonialem quamdam, cùm in Vigilia Dominicæ Nativitatis Sorores ſuas rogaſſet, ut oblatas formarent, quas Domino in craſtinum oblatura erat, & minimè impetraſſet, acceſſiſſe ad ignem, ferrúmque arripuiſſe, quo imprimendæ & decoquendæ erant. Quæ autem intra ferramentum characteratum decoquuntur oblatæ, fermenti ſunt expertes.

* Vixit est [illegible] anno 893.

Id ſequi negat Cardinalis *Bona*: Chaldæos namque & Syros panem Euchariſticum formis characteratis conficere probat, qui tamen ex ritu ipſorum fermentatus eſt. Addit, ex unius Monaſterii conſuetudine nihil certò concludi poſſe pro ſolo & univerſali Azymorum uſu.

Proferunt decimò Revelationem *Eldefonſi* Hiſpanienſis Epiſcopi, quæ facta dicitur anno 845. & extat in Vaticana Bibliotheca Cod. MS. 1341.

Sed hoc ſcriptum Pſeudepigraphum eſſe docet laudatus Cardinalis; ignotum eſſe quis fuerit iſte *Eldefonſus*, & cujus Sedis Epiſcopus. Si Hiſpanus fuiſſet, in aſſignando Revelationis anno adhibiturum fuiſſe Æram Hiſpanicam, quæ vulgarem ſuperat annis XXXVIII. portenta potiùs & ſomnia deluſæ imaginationis eſſe credenda, quàm doctrinam divinitùs revelatam, quæ de pondere & numero Hoſtiarum diverſo pro diverſis Feſtivitatibus ex ſuo ſenſu depromit, diebus ſcilicet Feſtis quinque, in Paſchate quadraginta-quinque, in Aſcenſione & Pentecoſte decem & ſeptem, in feriis unicam offerendam. Quaſi verò Hoſtiæ multiplicatæ ſemper non fuerint pro numero Communicantium. Tandem Vaticani Exemplaris characterem non eſſe Noni, ſed Undecimi, vel Duodecimi Seculi obſervat Auctor Eminentiſſimus, & ſtyli barbariem ſcripto hujuſmodi auctoritatem derogare.

Proferunt undecimò teſtimonium *Humberti* Cardinalis, qui Azymorum uſum in Sacrificio ab Apoſtolica Traditione repetit. *Quia*, inquit, *ſufficiente auctoritate Novi & Veteris Teſtamenti conſtat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum commemorationem ſuæ Paſſionis recolendam in Azymo Diſcipulis ſub ipſa Cœna commendaſſe, ſicut hodieque ſancta Romana & Latina Eccleſia noſcitur recolere, dicere debetis, cujus inſtitutionem in fermentato tam obſtinatè defenditis. Nempe quicumque vel qualiſcumque ille fuerit, juxta beatum Job compoſitus Deo, qui eſt ipſa Juſtitia ac Sapientia, nec juſtus, nec ſapiens erat. Nec poteſt fieri ut quilibet convenientiùs aut veriùs commendare prævaluiſſet Sacroſanctum Myſterium fidei, quàm ipſe qui tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis.*

Proferunt denique teſtimonium *S. Leonis Noni* adversùs *Michaelem Cerularium*, & *Leonem Acridanum* Epiſcopum, ſcribentis: *Dicimini Apoſtolicam & Latinam Eccleſiam, nova præſumptione atque incredibili audacia, nec auditam, nec convictam palam damnaſſe, pro eo maximè quòd de Azymis audeat commemorationem Dominicæ Paſſionis celebrare. Ecce inanta reprehenſio veſtra, quando poniſtis in cœlum os veſtrum, cùm lingua veſtra tranſiens in terra, humanis argumentationibus & conjecturis antiquam fidem confodere & ſubvertere molitur. Ecce jam poſt mille ac fermè viginti à morte Salvatoris noſtri annos incipit per vos doceri Romana Eccleſia, qualiter memoria ejuſdem ſit recolenda, quaſi nihil ei contulerit præſentia, converſatio, & diuturna inſtitutio, ſeu mors pretioſa illius Venerabilis Senis, cui ſpecialiter Chriſtus Filius Dei vivi dixit: Beatus es Simon Barjona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi; ſed Pater meus qui eſt in cœlis.*

V. Qui verò Eccleſiam Latinam ſolo fermentato communiter uſam eſſe per aliquot ſecula, ut *Sirmondus* aſſeruit: aut utrumque indifferenter, ſive Azymum, ſive fermentatum, pro variis temporum, locorum, & perſonarum circumſtantiis adhibuiſſe propugnant, ut Cardinalis *Bona*, his momentis opinionem illam ſuam adſtruunt.

Argumenta P. Sirmondi & Cardinalis Bonæ pro uſu fermentati per aliquot Sæcula, vel promiſcuo alterni illius & azymorum uſu.

Primò id colligunt ex antiquo more offerendi. Populus enimverò Chriſtianus panem à Sacerdote conſecrandum in Sacrificio offerebat quem deinde in ſacra Communione participaret; ut conſtat ex *S. Cypriano* Lib. *de Opere & Eleemoſynis* divitem feminam ita increpante: *Locuples & dives es, & Dominicum celebrare te credis, quæ in Dominicum ſine Sacrificio venis, quæ partem de Sacrificio quod pauper obtulit, ſumis.* Et ex Concilio Matiſconenſi II. Canone 4. & Nannetenſi Canone 9. Item ex Sacramentario *S. Gregorii*, & ex verbis Sacerdotis ſuum populique Sacrificium in Miſſæ precibus commemorantis. *Orate, Fratres*, inquit, *ut meum ac veſtrum Sacrificium acceptabile ſit apud Deum.* Et in Orationibus, quæ Secretæ dicuntur: *Suſcipe preces populi tui cum oblationibus Hoſtiarum. Suſcipe munera populorum tuorum.*

Et clariùs Dominica V. poſt Pentecoſten: *Propitiare Domine, ſupplicationibus noſtris, & has oblationes famulorum famularúmque tuarum benignus aſſume, ut quod ſinguli obtulerunt ad honorem nominis tui, cunctis proficiat ad ſalutem.* Et in Canone: *Memento Domine famulorum, famularúmque tuarum, & omnium circumſtantium, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium.* Porro ſi Sacerdos oblatum à Fidelibus panem pro ſua & illorum Communione conſecrabat, non alium ſanè fuiſſe quàm communem & uſitatum, qui ſingulis tam divitibus quàm pauperibus in promptu eſſet, etiam tempore perſecutionis.

Potuiſſe à ſingulis ſuam oblatam, ſed puram & azymam offerri, contrariæ opinionis Auctores reſpondent: ſed de primis Eccleſiæ ſeculis haud facilè id perſuaſerint, cùm propter metum perſecutorum ſæpè in cryptis & in carceribus, ſæpè occultè & ex occaſione Sacrum celebrari oporteret; nec azymum ubique conficere, aut paratum ſemper habere Fideles poſſent.

Secundò idem colligunt ex *Tertulliano* lib. 2. *Ad Uxorem* cap. 5. dicente: *Non ſciet maritus quid ſecretò ante omnem cibum guſtes. Et ſi ſciverit panem, non illum credit eſſe qui dicitur.* Sciviſſet autem, aut ſaltem aliquid ſuſpicatus eſſet, ſi panis ille fuiſſet à communi ſecundùm externam ſpeciem diverſus, eúmque mulier fidelis ad Sacrificium oblatura abſque fermento confeciſſet.

Tertiò id colligunt ex *S. Ambroſio* lib. 4. *De Sacramentis* cap. 4. dicente: *Tu fortè dicis, Meus panis eſt uſitatus, ſed panis iſte panis eſt ante verba Sacramentorum: ubi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti.* At panis azymus *uſitatus* dici non poteſt.

Quartò id colligunt ex Decretis Romanorum Pontificum, *Melchiadis*, *Siricii*, & *Innocentii I.* De *Melchiade* hæc in ejus Vita leguntur: *Hic fecit ut oblationes conſecratæ per Eccleſias ex conſecratu Epiſcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum.* De *Siricio* pariter in ejus vita legitur: *Hic conſtituit*

ſtituit ut nullus Preſbyter Miſſas celebraret per omnem hebdomadam, niſi conſecratum Epiſcopi loci deſignati ſuſciperet declaratum, quod nominatur fermentum. Ita verò ſtatuit *Innocentius I.* ad *Decentium* Eugubinum Epiſcopum ſcribens: *De fermento, quod die Dominico per Titulos mittimus, ſuperfluè nos conſulere voluiſti, cùm omnes Eccleſiæ noſtræ intra civitatem ſint conſtitutæ. Quarum Preſbyteri, quia de ipſa, propter plebem ſibi creditam, nobiſcum convenire non poſſunt, idcirco fermentum à nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut ſe à noſtra communione, maximè illa die non judicent ſeparatos. Quod per Parochias fieri debere, non puto. Quia non longè portanda ſunt Sacramenta. Nec nos per Cœmeteria diverſis conſtitutis Preſbyteris deſtinamus. Et Preſbyteri eorum conficiendorum jus habent atque licentiam.* Fermentum iſtud Euchariſtiam fuiſſe, non Eulogias ſimplices (ut Cardinalis *Baronius* exiſtimat) conſecrationis vox demonſtrat in Vitis *Melchiadis* & *Siricii* uſurpata. Idque confirmat ratio quam affert *Innocentius I.* cur fermentum illud extra Urbem non mittebatur; *Quia non longè portanda ſunt Sacramenta.* Nihil autem prohibebat Eulogias longè differri. Hunc morem Euchariſtiæ ad abſentes mittendæ antiquiſſimum fuiſſe probatur ex *S. Juſtini* Martyris Apologia II. ex Actis *S. Thyrſi* Acolythi & Martyris, & ex Literis *S. Irenæi* ad *Victorem I.* Romanum Pontificem, quas *Euſebius* lib. v. Hiſtoriæ cap. 24. commemorat: in quibus de varia Eccleſiarum conſuetudine in celebratione Paſchatis, & de Romanis Pontificibus ejus Deceſſoribus ita ſcribit: *Licèt ipſi hoc Feſtum eo die quo Aſiæ Epiſcopi non obſervarint, nihilominùs tamen cum iſtarum Eccleſiarum Epiſcopis ad ſe accedentibus pacem & concordiam perpetuò tenuerunt; & illi Euchariſtiam miſerunt.*

Fermentum olim per Titulos Romæ miſſum, erat Euchariſtia.

At quamvis de Euchariſtia intelligenda eſſe Decreta *Melchiadis*, *Siricii* & *Innocentii*, fateantur eruditi Azymorum Vindices; inde tamen rectè colligi negant quòd Romana Eccleſia tunc ex fermentato confecerit Euchariſtiam. Iſtud quippe fermentum revera fermentum non fuiſſe dicunt, ſed metaphoricè ita appellatum, ac propterea in Vita *Melchiadis* ſcriptum eſſe, *Quod declaratur fermentum:* & in Vita *Siricii* legi; *Declaratum, quòd nominatur fermentum.* Euchariſtiam itaque fermentum eſſe dictam aiunt, non quòd ex pane eſſet fermentato, ſed quòd ipſa, quocumque ex pane fieret, Eccleſiis ad quas mitteretur, fermenti vicem præſtaret, iiſque unionis inter ſe vinculum eſſet, ſicut fermentum maſſæ cui commiſcetur. *Bona* Cardinalis reponit nihil vetare quin utrumque verum ſit, & Euchariſtiam fermentum dictam, quia revera ex fermento erat: & ſymbolicè etiam fermentum nuncupatam, quòd ſignum ſit unitatis & vinculum charitatis. Attamen *Anſelmus Havelbergenſis* lib. III. Dialogorum. *Melchiadis* & *Siricii* Decreta. *non de fermentata Hoſtia, ſed de Eulogiis potiùs intelligenda* putat, *quæ per ſingulos Dominicos dies per Eccleſiam diſtribui jubentur.*

Euchariſtia cur fermentum appellata.

Quintò, uſum fermenti confirmant ex *Joanne Diacono* in Vita *S. Gregorii Magni* lib II. cap. 41. narrante, Sanctiſſimo Pontifici Sacrum celebranti mulierem quamdam ſolitum panem obtuliſſe conſecrandum: cui tempore Communionis Myſteria traditurus, cùm diceret: *Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti conſervet animam tuam:* riſit mulier: At ille dexteram ab ejus ore convertens, Euchariſtiæ particulam ſuper altare depoſuit, finitiſque Miſſarum ſolemniis, ab ipſa palam ſciſcitatus eſt cur ridere in actione tam ſancta præſumpſiſſet. Reſpondit illa: *Quia panem quem propriis manibus me feciſſe cognoveram, tu Corpus Dominicum perhibebas.* Porrò hæc mulier panem uſitatum obtulit, qualem ipſa pro domo ſua conficere ſolebat, adeóque fermentatum.

Sextò Canonem ſextum Concilii XVI. Toletani proferunt. Quid autem ex eo Canone colligant, ſuperiùs dixi. Judicet Lector cui opinioni faveat.

Septimò proferunt Epiſtolam *Ernulfi* Roffenſis* in Anglia Epiſcopi ad *Lambertum*, in qua variis ab eo propoſitis quæſtionibus reſpondet, & in Reſponſione ad primam, oſtendens aliquos Eccleſiæ ritus alio modo cœpiſſe, & alio modo per ejus incrementa concurriſſe, ait: *Pater atteſtantibus Scripturis, Sacramenta Altaris, quæ jejuni modò accipimus, Diſcipulos Domini cœnatos accepiſſe. Patet etiam, quod ſumimus de menſa lapidea ac ſacrata, illos ſumpſiſſe de menſa lignea*, non ſecundum morem Eccleſiæ ſacrata; aut fortaſſe nulla. Ibi panes quotidianos comederunt, de genimine vitis biberunt. Nos in forma nummi panem accipimus, vinum aqua mixtum potamus. Neminem ergo dubitare licet tanti ritum Sacramenti multis ac longè diverſis modis in præſentis Eccleſiæ temporis celebrari, quos in primordio non accepit.*

* De Rotheſter.

Octavò idem colligunt ex ſilentio *Photii*; qui cùm varios Latinorum ritus ab Orientalis Eccleſiæ ritibus diſcrepantes acerbiſſimè fuerit inſectatus, quòd ſcilicet Sabbatis non jejunarent, quòd uxores Preſbyteris prohiberent, quòd iiſdem Preſbyteris non permitterent chriſmate baptizatos linire, quòd octo hebdomadas ante Paſcha non jejunarent, quòd agnum ſolemni ritu in altari offerrent & benedicerent, quanquam id falsò objiceret; litem de azymis ipſis non intendit, ſilentium circa iſtud caput dubio procul non ſervaturus, ſi tunc azymorum uſus in Eccleſia Latina receptus fuiſſet univerſim. Cur verò *Michaël Cerularius* controverſiam de azymis excitavit, & propter eorum uſum Latinam Eccleſiam proſcidit, quaſi verum Sacrificium non habentem ob materiæ defectum legitimæ, niſi quia azymorum uſus introductus eſt illo intervallo temporis, quod *Photium* inter & *Cerularium* interceſſit? Hæc ferè ſententiæ utriuſque momenta, de quibus Judicium penes Lectorem eſto.

Sanè opinionem doctiſſimi Cardinalis *Bonæ* invenio à ſapientibus Græcis, præſertim à *Nechite* Nicomediæ Archiepiſcopo propugnatam in Collatione quam habuit cum *Anſelmo* Havelburgenſi Epiſcopo. Sic enim loquitur lib. III. Dialogorum ejuſdem *Anſelmi*, cap. XIII. *Præterea (ut veriùs puto) & ſicut ex quorumdam conſuetudine, qui uſique eadem conſuetudine potiti ſunt, colligi poteſt, Romana Eccleſia antiquitus in hoc non à Græcis, nec Græci ab illa diſcordabant: ſed tam iſti, quàm illi, modò fermento, modò azymo, juxta quod opportunitas offerentium ſuadebat, indifferenter in Miniſterio Altaris utebantur: nec quiſquam eorum qui communicare vellent, ſive Græcus, ſive Latinus, aliquod ſcandalum in hoc patiebatur. Quod etiam ex hoc veriùs credi poteſt, quia cùm in urbe Romana ſimul habitarent turba Græcorum & Latinorum, non ſolùm Latini, verumetiam quamplurimi Græcorum præfuiſſe leguntur in Sancta Romana Eccleſia,* &c.

Et cap. XIV. Ipſos Apoſtolos azymo & fermentato promiſcuè uſos idem Archipræſul aſſerit. *Puto*, inquit, *idipſum feciſſe Apoſtolos Chriſti, quos in conſecratione Corporis Domini, juxta ritum, quem tunc naſcente Eccleſia obſervabant, nunc azymo, nunc fermento uſos fuiſſe credendum eſt. Ipſi namque diverſas Provincias evangelizando peragrantes, cùm ad aliquam Chriſtianorum Eccleſiam declinaſſent, & Sacrificium ſanctum Domino ad Communionem Fratrum offerre vellent, benè credendum videtur quòd nec fermentatum*

fermentatum, nec azymum nimis ſtudioſè, vel etiam, ut ita dicere audeam, nimis curioſè quæſierunt; ſed quicquid ad manus inveniebatur, ſive hoc, ſive illud, indifferenter cum devotione offerebant; & hanc formam Oblationis ſeu Communionis puto antiquitus fuiſſe, tam in Romana Eccleſia, quàm in omnibus aliis Eccleſiis, traditam quidem ab Apoſtolis, licet certa Scriptura hoc nobis non dicat. At verò eadem Romana Eccleſia paulatim alterum depoſuit, videlicet fermentatum; alterum tantùm aſſumpſit, ſcilicet azymum... Orientalis quoque Eccleſia alterum tantùm, ſcilicet azymum, paulatim dimiſit; alterum verò tantùm, videlicet fermentatum, elegit: & tamen propter hoc nec antiqui Græci ſapientes, nec antiqui Latini ſapientes, ſe invicem contemnendos exiſtimabant; ſed licet in hoc minùs eſſent uniformes, tamen mutuâ pace & fraternâ caritate ſe invicem in Chriſto fideliter diligebant, & confovebant, & ſine alterno judicio, ſi quando opportunum fuit, Concilia celebrabant.

Doctiſſimi autem viri *P. Chriſtianus Lupus*, & Domnus *Joannes Mabillonius*, cum *Anſelmo Havelburgenſi* ſentiunt, qui *Nechiti* Archipræſuli reſpondet cap. XVI. *Ego non facilè acceſſerim ad hoc, quod tu tam perfunctoriè dictum putas mihi ſubitò eſſe perſuaſum, videlicet quòd Romana Eccleſia aliquando fermento uſa fuerit, quo poſtea depoſito, azymum aſſumpſerit.*

DISSERTATIO XII.

De Præſentia Reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia: Et de Tranſſubſtantiatione Panis & Vini in Corpus Chriſti & Sanguinem: Adversùs Errores BERENGARII Sacramentariorum Parentis, à Petrobuſianis, Henricianis, Vualdenſibus, Albigenſibus, Vvicleſiſtis, propagatos, & in Calviniſtis redivivos. In qua præcipua ALBERTINI Calviniani Miniſtri Argumenta ſolvuntur.

NOn Diſſertationem, ſed Librum ingentem ſcriberem, ſi omnia quæ à Patribus ad explicandam Eccleſiæ de Euchariſtia fidem præclarè dicta ſunt, colligere; ſi Objectiones omnes & cavillos Hæreticorum confutare vellem, & ſingillatim ipſis reſpondere aggrederer. Magnæ enim vero molis Opus neceſſarium eſſet ad refellendas *Albertini* de Euchariſtia lucubrationes, Hiſtoriam Euchariſticam *Matthæi La Roque* Miniſtri pariter Calviniani, & *Claudii* Miniſtri, qui *Albertini* argumenta Rhetoricis fucata pigmentis Gallicè expreſſit, Commentarios. Verùm cùm de Controverſiis datâ operâ non ſcribam, ſed quantùm neceſſe eſt dumtaxat, ut Hæreſes iis, quibus natæ ſunt, ſeculis expugnatas oſtendam, utque Panopliam adversùs veritatis Catholicæ hoſtes offeram Eccleſiaſticæ militiæ tyronibus, errores præcipuos ſummatim refellens; nemo, ut opinor, à me expectabit prolixum de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti, & de Tranſſubſtantiatione Commentarium, quo *Albertini*, *Blondelli*, *La Roque* & *Claudii* Miniſtrorum Objectiones omnes deſtruam. Neque ſanè id neceſſe eſt, cùm Vir Doctiſſimus *Arnaldus*, qui perpetuam Eccleſiæ Fidem circa Euchariſtiam contra *Claudii* inſultus tribus Voluminibus Gallico idiomate conſcriptis vindicavit, id abundè præſtiterit. Quid paulò antiquiores

A commemorem, qui adversùs Calviniſtas & Lutheranos Catholica de Euchariſtia Dogmata egregiis ac luculentis Operibus propugnarunt, Eminentiſſimos Cardinales *Bellarminum* & *Perronium*, immortale Ordinis Prædicatorum decus *Coeffetellum*, Maſſilienſem Epiſcopum, aliòſque celebres omnium Ordinum viros? Poſt celeberrimos illos Auctores, qui machinas omnes recentiorum Berengarianorum adversùs Myſterium Euchariſtiæ disjecerunt & confregerunt, novum Opus moliri ſi aggrederer, meritò mihi diceretur illud Horatii: *In ſilvam ne ligna feras. Aut enim eadem diceremus* B *ex ſuperfluo, aut ſi nova dicere voluerimus, à Clariſſimis Ingeniis occupata ſunt meliora.* Non itaque juſtum Opus, ſed Diſſertationem ùnicam aggredior contra veterum ac novorum Berengarianorum errores, in qua ſtrictim & breviter, quantùm patietur argumenti dignitas & amplitudo, Catholicam veritatem probabo, Primùm ex Scriptura Sacra; tum ex Patribus, & perpetua ſerie Traditionis ad ſeptimum uſque ſeculum. Nam quæ fuerit Eccleſiæ doctrina & fides de Euchariſtia Seculo VIII. expoſuimus abundè Diſſertatione IV. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi VIII. *De fide Iconomachorum circa Euchariſtiam.* Quæ C fuerit Eccleſiæ fides & doctrina ſæculis nono & decimo, oſtendimus Diſſertationibus X. XI. XII. XIII. XIV. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam illorum ſeculorum, ubi *Paſchaſium Ratbertum* nihil in fide & doctrina de Euchariſtia innovaſſe demonſtravimus, & ad objectiones *Albertini* & *Claudii* Miniſtrorum ex *Rabano*, *Amalario*, *Ratramno*, *Herigero* depromptas reſpondimus: atque fabulam de mutatione fidei & doctrinæ Eccleſiæ circa Euchariſtiam faventibus decimi ſeculi tenebris, quam recentiores Calvinianæ Sectæ Miniſtri commenti ſunt, exſufflavimus. D Prætermittemus etiam quæ iidem Catholicæ veritatis hoſtes objiciunt ex *Tertulliano*, quoniam ad ea reſpondimus Diſſertatione IX. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi II. Articulo V. Quæ ex *Origene*, cùm ad ea reſponderimus Diſſertatione XVI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi III. Articulo VI. Quæ ex *S. Cyrillo Hieroſolymitano*, cùm ipſa diluerimus in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſeculi IV. Cap. VI Articulo XII. N. IX. Quæ ex *S. Baſilii Magni* Liturgiâ, ſiquidem ea expoſui in eadem Synopſi, Cap. laudato, Articulo XIX. §. 1. Quæ ex *Theodoreto*, illa enim explicui in Synopſi E Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſeculi V. cap. IV. Articulo XXVIII. §. unico. Quæ ex *Gelaſio*; hæc enim expendimus in eodem Cap. Articulo XXXIII. §. unico. Quæ ex *Facundo Hermianenſi*; de quibus egimus in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſeculi VI. Cap. IV. Articulo VII. §. II. Quæ tandem ex *Anaſtaſio Monacho Sinaïta*, de quibus in eodem capite Articulo VIII. §. II. Hæc, inquam, in præſenti Diſſertatione prætermittemus omnia, ne iiſdem rebus repetitis, Operis noſtri molem augeamus. Sed de his te commonere, ſtudioſe Lector, neceſſe fuit, ut indicata loca, ſi lubet, conſulas. Præcipua verò F Hæreticorum argumenta, nullibi adhuc attigi, in iſta Diſſertatione diluam, & præcipuè *Albertini*.

Indicantur hujus Operis Loci, in quibus de Euchariſtia tractatur.

ARTICULUS I.

Fides Præſentiæ Realis Corporis Chriſti in Euchariſtia probatur ex Verbis Promiſſionis.

I. PRimus fons argumentorum, quæ ad probandam præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia Scriptura Sacra ſubminiſtrat, ſunt verba Chriſti, quibus iſtius Sacramenti promiſit inſtitutionem, *Joannis VI.* cap. Cùm nempe miraculum multiplicationis quinque panum edidiſſet, & ſequentem ſe plebem ac Diſcipulos imprimis docuiſſet, panem ſe eſſe vivum, qui de cœlo deſcendit, ex quo ſi quis manducaverit, vivet in æternum, ſubjunxit: *Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Quorum occaſione verborum contentionem inter Judæos ortam Evangeliſta memorat. *Quomodo*, inquiebant, *poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* Jeſum verò repoſuiſſe: *Amen, amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivò propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe vivet propter me. Hic eſt panis qui de cœlo deſcendit. Non ſicut manducaverunt Patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Subdit Evangeliſta, multos ex Diſcipulis ejus, cùm id audiiſſent, dixiſſe: *Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?* Quorum murmurationem Chriſtus agnoſcens, dixit: *Hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis filium hominis aſcendentem ubi erat prius? Ex hoc*, inquit S. Joannes, *multi diſcipulorum ejus abierunt retro, & jam non cum illo ambulabant. Dixit ergo Jeſus ad duodecim: Numquid & vos vultis abire? Reſpondit Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Et nos credidimus, & cognovimus quia Tu es Chriſtus Filius Dei.*

De Euchariſtia agitur Joannis Sexto Cap.

De Euchariſtiæ Sacramento agi hoc in capite Hæretici temerè, Catholici etiam nonnulli Scriptores imprudenter negant, ne Huſſitis, neceſſitatem Communionis ſub utraque ſpecie omnibus & ſingulis Chriſtianis ex eo inferentibus, favere videantur. Sed hujus Capitis accommodationem ad Euchariſtiam non eſſe *coactam* aut *minùs propriam*, ut *Albertinus* ait, multa demonſtrant. Primò enim quærere lubet: Si de Sacramento Euchariſtiæ agere voluiſſet Chriſtus, illúdque omnino depingere, quibus clarioribus verbis uti potuiſſet? Cur carnem & ſanguinem, cur eſum & potum diſtinxit? Niſi quia de carne & ſanguine ſuis ad modum cibi & potus ſub ſpecie panis & vini dandis loquebatur? Si dixiſſet Chriſtus: Niſi conſepulti mecum fueritis, mecum non reſurgetis: nemo ſanæ mentis id de ſola Chriſti ſepultura per fidem apprehenſa intellexiſſet, ſed de baptiſmi Sacramento, quod videtur aliquam ſepulturæ imaginem præ ſe ferre, ſecundùm Apoſtolum dicentem: *Conſepultos nos cum illo per baptiſmum in mortem:* Et tamen baptiſmus tam expreſſam non refert imaginem ſepulturæ. Euchariſtiæ verò Sacramentum non expreſſa ſolùm imagine, ſed re ipſa etiam ac veritate cibus & potus eſt: Cur ergo quod Chriſtus dixit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, de Euchariſtia non interpretemur?

Reſpondere ſcio adverſarios, Chriſtum non propterea carnem & ſanguinem, cibum & potum diſtinxiſſe, quòd ageret de Sacramento; ſed quod de morte ſua, quam niſi omnes apprehen- A derent, ſalvi eſſe non poſſunt: mortem autem ſeparatione carnis & ſanguinis ſignificari. Novum porro non eſſe ut eadem res etiam extra ullum Sacramentum cibus ſimul & potus per metaphoram appelletur. Chriſtum in eodem capite v. 35. dixiſſe, ubi de Sacramento non agebatur: *Ego ſum panis vitæ; qui venit ad me, non eſuriet, & qui credit in me, non ſitiet unquam.* Sponſam dicere Canticorum 5. *Comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo; comedite amici, & bibite, & inebriamini:* & tamen non agit de Sacramento. Sapientiam clamare Proverbiorum 9. *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miſcui vobis:* B nec tamen de Sacramento agere. Fateor fieri quidem potuiſſe, ut Chriſtus, ſi nullum Corporis & Sanguinis ſui Sacramentum inſtituiſſet, illa eadem verba, quæ de inſtituendo poſtea Sacramento dixit, de morte ſua dixiſſet. Sed cùm Sacramentum inſtituerit, in quo ſub vero cibo & potu carnem ſuam & ſanguinem ſuum nobis dedit; perabſurdum eſt illa Chriſti verba: *Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, &c. de illius morte, ubi nihil propriè ac verè manducatur aut C bibitur, ſed metaphoricè dumtaxat, non de Sacramento ubi verè manducatur & bibitur, interpretari. Sicut ſi Sponſus ille Canticorum, & illa quæ eadem eſt Sapientia, convivium aliquod apparaſſent, ubi homines non ſolùm metaphoricè, ſed verè etiam ac propriè ederent & biberent, ineptum eſſet verba illa, *Comedite amici, & bibite:* & illa: *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miſcui vobis*; de eo ipſo convivio non interpretari.

Secundò, totum orationis genus Sacramentale eſt. Idem ſcilicet Chriſtus ſimilibus verbis, cùm iiſdem perſonis, id eſt, Judæis loquens, ait hoc loco: D *Amen, Amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis:* & cap. 3. de Baptiſmo loquens: *Amen, Amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introïre in Regnum Dei.* Non minùs igitur aſſerendum eſt agi hîc de Euchariſtia, quàm illic de Baptiſmo.

Tertiò, non eſt veriſimile Chriſtum de hoc percipiendo Sacramento, re cumprimis neceſſaria, præceptum nullum tradidiſſe. At ſi hîc non tradidit, cùm dixit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, nullibi tradidit. Nam quod dicit in ultima E Cœna, *Accipite & manducate*, &, *Accipite & bibite*, illis ſolis dicit, qui tum aderant. Quod verò ſubdit, *Hoc facite in meam commemorationem*, Præcepti formam non habet, tantùm explicat quem ob finem, cùm id fecerint, facturi ſint.

Quartò, his de quibus agimus verbis aliud præceptum exprimitur à præcepto Baptiſmi: aliud verò non erit, ſi quod de manducanda ſua carne, & bibendo ſanguine ſuo jubet Chriſtus, de vera manducatione & de vero potu non intelligatur, ſed de manducatione metaphorica, quæ poſita ſit in apprehenſione mortis Chriſti per fi- F dem. Nuſquam enim meliùs Chriſti mortem apprehendimus, quàm cùm illius fidem in Baptiſmo profitemur, & externo etiam ritu illius imaginem exprimimus.

Quintò, ſolitus erat Chriſtus majora Myſteria, antequam reipſa fierent, inſinuare, ut ad ea, cùm fierent, ſuſcipienda & intelligenda Diſcipulos præpararet ac erudiret, ejúſque rei rationem reddere: *Ut cùm factum fuerit, credatis; ut non ſcandalizemini; ut eorum reminiſcamini, quia ego dixi vobis.* Sic ante Baptiſmi inſtitutionem dixit: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non*

poteſt

poteſt introire in Regnum Dei. Antequam moreretur, Diſcipulis prænuntiavit non ſemel *ſe tradendum eſſe gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum; & tertia die reſurrecturum.* Ad Aſcenſionem ſuam illos præparavit his verbis: *Modicum, & videbitis me, & iterum modicum, & non videbitis me, quia vado ad Patrem.* Spiritum Sanctum illis promiſit, antequam mitteret: *Ego,* inquit, *rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis.* Cùm igitur Euchariſtiæ Sacramentum unum ſit è majoribus ſalutis noſtræ Myſteriis, veriſimile eſt Chriſtum Apoſtolos illud docuiſſe antequam inſtitueret, maximè cùm ipſa inſtitutione turbati non ſint, non dubitarint, non interrogarint Magiſtrum ac Dominum: Quod ita futurum fuiſſe incredibile eſt, niſi ipſum de ea re ante differentem audiviſſent.

Futile Albertini Reſponſiones.

Futile porro eſt quod reſpondet *Albertinus*, Multa eſſe magna Myſteria, quæ Dominus non prædixit, antequam illa faceret, mutationem ſcilicet aquæ in vinum, multiplicationem panum, curationem cæci ſuper ſputum, & quod Dominus in terra ſcribebat. Hîc enim de iis duntaxat Myſteriis loquimur, quæ hominum univerſorum ſalutem ſpectant, & quæ vel ipſe in ſua perſona ad redemptionem noſtram operatus eſt, vel in Eccleſia ad noſtram ſanctificationem conſummavit, vel inſtituit, non autem de miraculis omnibus à Chriſto patratis, quæ fidei quidem noſtræ teſtimonia ſunt, non verò primaria objecta. Multò minùs loquimur de meris ſignis ad hominum ſanctificationem non inſtitutis, nec Eccleſiæ traditis, ſed è Chriſto ſemel ad aliquid ſignificandum adhibitis, qualis erat ſcriptio in terra, quam ſalutis noſtræ myſterium nemo ſanè mentis appellavit.

Ad exemplum ductum à Baptiſmo, quem ſignificavit Chriſtus his verbis: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto*, rem non minùs ineptam reſpondet *Albertinus*: Licet communiter ibi aqua de Baptiſmo exponatur, multò convenientiùs videri illam myſticè ſumere de ipſomet Spiritu Sancto, figuratè aquâ nominato. Quæ reſponſio & vim Scripturæ manifeſtam infert, & Patribus univerſis repugnat, & tautologiam ridiculam Chriſto affingit, quaſi dixerit, *Niſi quis renatus fuerit ex Spiritu Sancto & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum cælorum.*

Sextò, SS. Patres à primis nominis Chriſtiani ſeculis verba Chriſti ex Capite ſexto *S. Joannis* laudata de Euchariſtia intellexerunt, cùmque ſenſum ut literalem & proprium ſpectavere, ac tradidere, *S. Irenæus* Lib. 4. cap. 34. *Origenes* Homilia 16. in Numeros. *S. Cyprianus* Lib. de Oratione Dominica, *S. Hilarius* Lib. 9. de Trinitate, *S. Cyrillus Hieroſolymitanus*, Catecheſi 4. *S. Ambroſius* Lib. de iis qui Myſteriis initiantur, cap. 8. & Lib. 6. de Sacramentis, cap. 1. *S. Chryſoſtomus, S. Auguſtinus*, & *S. Cyrillus Alexandrinus* in cap. 6. *S. Joannis*: Concilium Alexandrinum in Epiſtola ad Neſtorium, *Theodoretus* Lib. 4. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 2. *S. Leo* Homil. 6. de Jejunio ſeptimi menſis, *Caſſiodorus* in Pſalmum CVII. & cæt. Quorum certè auctoritatem & conſenſionem ſummâ in hoc explicando Capite majoris eſſe ponderis nemo ſanæ mentis diffitebitur, & quàm *Thomæ Valdenſis, Cajetani, Janſenii Gandavenſis*, & quorumdam aliorum recentiorum auctoritatem, pluris faciendā eſſe.

Jam verò poſito quòd de Euchariſtia *Joannis VI.* Capite agatur, Præſentia realis Corporis & Sanguinis Chriſti in hoc Sacramento luculenter ex eo loco probatur. Primò, Chriſtus panem quem daturum ſe pro mundi vita tam amanter pollicetur, id eſt, carnem ſuam, Mannæ opponit, quo qui cibati ſunt in deſerto, mortui ſunt, qui autem hunc panem, id eſt, carnem Chriſti manducaturus eſt, vivet in æternum. At ſi Euchariſtia mera figura eſt Corporis & Sanguinis Chriſti, quamvis paulò expreſſior ipſo manna, fruſtra ipſi anteponitur quoad vim illam vivificam. Qui enim in fide Chriſti venturi manna manducabant, Carnem ejus & Sanguinem fide pariter percipiebant; nec ulla major efficacia hoc in Sacramento à Calvinianis agnoſcitur, ſi conſequenter ad ſua principia loqui velint, nulla major virtus; ſi quidem illa quantacunque eſt ſuſpenditur ex fide ſuſcipientis, quæ Carnem & ſanguinem Chriſti complectitur. Quid igitur Euchariſtia habet ſupra manna vetus? Nihil planè niſi expreſſiorem & clariorem ſignificationem, ſecundùm Calvinianos. At ea reſponſio cum Chriſti verbis manifeſtè pugnat. Secundùm Catholicos verò dat vitam æternam, quia Chriſtum ipſum continet, qui vitam æternam ſecum affert, atque adeo ipſa vita æterna eſt. Et Corpus ac Sanguis Chriſti ſemina ſunt immortalitatis in Chriſtianis qui Euchariſtiam dignè percipiunt, unde *S. Irenæus* Lib. 4. cap. 34. & Lib. 5. cap. 2. carnis reſurrectionem ad vitam æternam contra veteres Hæreticos probat, ex eo quòd abſurdè negetur carnem *capacem eſſe donationis Dei, quæ eſt vita æterna, quæ Sanguine & Corpore Chriſti nutritur.* Et quemadmodum in grano frumenti vis quædam genitalis eſt, quâ jactum in terram, atque putrefactum germinat: ſic prorſus ex corpore Chriſti vim quandam veluti ſeminalem corporibus noſtris accedere docet, quâ etiam in pulverem redacta reſurgant, & quodammodo renaſcantur. Quod etiam argumentum *Tertullianus* Lib. de Reſurrectione carnis, & *S. Gregorius Nyſſenus* in Oratione Catechetica cap. 38. & *S. Cyrillus Alexandrinus* Lib. 4. in Joannem Capp. 14. & 15. & Lib. 10. cap. 13. adhibent.

Corpus & Sanguis Chriſti ſemina ſunt immortalitatis Chriſtianis qui Euchariſtiam dignè percipiunt.

Secundò, verba illa Chriſti dubium excitarunt graviſſimum in Judæorum animis: *Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes: Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* Dubium certè hujuſmodi non excitaſſet figurata locutio, qua Chriſtus panem ſe daturum ſignificaſſet ad repræſentandam carnem ſuam, & ad ſui memoriam duntaxat excitandam.

Tertiò, Judæorum opinionem illam de vera Chriſti carne ipſis in cibum danda Salvator minime correxit, imò confirmavit, & dubitationem eorum reprehendit, carnem ſuam daturum ſe aſſerens, quaſi interpoſito jurejurando. *Amen, amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Homines*, inquit Apoſtolus ad Hebræos 6. *per majorem ſui jurant, & omnis controverſia eorum finis, ad confirmationem, & juramentum. In quo abundantiùs volens Deus oſtendere pollicitationis heredibus immobilitatem conſilii ſui, interpoſuit jusjurandum, ut per duas res immobiles quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium habeamus:* & obſtinationes infidelium animi ad credendum flectantur. *O beatos nos, quorum cauſa Deus jurat! ô nos miſerrimos, ſi nec juranti Domino credimus!* (inquit *Tertullianus* Lib. de Pœnitentia.

Quartò, reſponſio Chriſti in re tanti momenti, ubi nimirum Legem condebat ac præceptum dabat, ambagibus, tropis inuſitatis, ac omni prorſus æquivocatione carere debuit, ne ſummæ Veritatis verba ad fallendos potiùs, quàm ad erudiendos homines deſtinata viderentur. Cùm igitur planiſſimè dixerit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*; vera & oralis manducatio carnis Chriſti his imperata verbis intelligenda eſt. Solemne fuit Chriſto, etiam cum de rebus minoris momenti ageret, ſi quid figuratè & obſcurè dixiſſet, aliquan-

do rogatus, interdum ſponte explicare. Dixerat Diſcipulis (Joannis 16.) *Modicum, & jam non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis, quia vado ad Patrem.* Illorum interrogationem prævenit, ac myſticum locutionis genus ultrò ipſis exponit. Cùm dixiſſet Nicodemo: *Amen, amen dico tibi, Niſi quis renatus fuerit denuo, non poteſt videre Regnum Dei:* Interroganti, quomodo poſſit homo naſci cùm ſit ſenex, Myſterium expoſuit his verbis, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introïre in Regnum Dei.* Propoſuerat apud Matthæum parabolam ſeminantis: non intellexerant Diſcipuli: interrogantibus copioſè & particulatim explicavit. Propoſuerat aliam parabolam de zizania: Apoſtoli rogant ut parabolam illam diſſerat: eorum votis annuit. Id verò ſi præſtitit in his occaſionibus, quis ſibi perſuadeat id minimè facturum optimum Præceptorem ac Redemptorem in re graviſſima, dubitantibus Diſcipulis, ſi alius fuiſſet verborum ſenſus quàm præ ſe ferebant, & de ſpiritali duntaxat manducatione fuiſſent intelligenda.

Joann. 3.

Matth. 13.

Quintò, carnem ſuam verè cibum, & ſanguinem ſuum verè potum eſſe affirmat. *Caro enim mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Scripturam igitur adulterant Calviniani & Chriſti verbis adverſantur, cùm ejus carnem ſpiritualiter duntaxat, impropriè & figuratè manducari contendunt, quatenus fide apprehenditur. Si Scripturæ verba ita explicare, meliùs dicam, interpolare liceat, quidni & illa verba Diſcipulorum Chriſti ipſum adorantium, & dicentium, *Verè Filius Dei es,* cùm ſuper mare ambulaſſet, ac tempeſtatem ſedaſſet ad figuratam & impropriam ſignificationem detorquere licebit Socinianis? Quidni & illa Apoſtolorum verba, *Surrexit Dominus verè*, in ſenſu metaphorico explicare licebit? En quò hominum verbum Dei pro libito interpretantium temeritas præcipitat.

Matth. 14.

Sextò, ſubdit Chriſtus: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.* Quod non ſolùm de inhabitatione ſpiritali per fidem & caritatem, ſed de manſione naturali, quâ carnem ſuam nobis commiſcet, SS. Patres *Hilarius*, *Chryſoſtomus* & *Cyrillus* intelligendum docent, quorum verba inferiùs proferemus.

Septimò, cùm Diſcipuli dicerent, *Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?* Sciens Jeſus quia murmurarent, dixit eis: *Hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat priùs?* Ex futura in cælum Aſcenſione ſua, carnem ſuam ad manducandum ſe dare poſſe confirmat. An, quæſo, ad ſpiritualis manducationis fidem adſtruendam myſterium adeo mirabile proferre fuiſſet opus? Sanè qui ex Aſcenſionis myſterio probat ſe carnem ſuam daturum ad manducandum, & qui manducabunt, in ipſo manſuros, æternúmque victuros, probat ſe tam verè ac propriè carnem ſuam daturum manducandam, quàm verè ac propriè in cælum aſcenſurus eſt. Quemadmodum igitur Chriſtus in cælos reipſa aſcendit, non figuratè, nec ſpiritaliter duntaxat; ita carnem ſuam non figuratè & ſpiritaliter tantùm, ſed verè, propriè, & reipſa manducandam Fidelibus dedit.

Octavò, *Ex hoc multi Diſcipulorum ejus abierunt retro*, rei inſolentiâ offenſi. Quis credat Paſtorem optimum, qui ovem errantem quæſiturus è cælo deſcenderat, paſſurum fuiſſe ut tam multæ oves ex ſuo grege diſcederent, quas unico verbo revocare potuiſſet, aperiendo illis ſermonis ſui ſenſum clavibus figuræ & virtutis?

Nonò, Chriſtus Diſcipulis illis abeuntibus, dixit duodecim Apoſtolis: *Nunquid & vos vultis abire?* Significans ſe præſtitiſſe jam quicquid præſtare poterat, ut eos retineret, & non poſſe jam hoc Myſterium magis explicare. Proinde illis optionem dari, ut vel credant, vel abeant. Suo & aliorum nomine reſpondit Simon Petrus: *Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Et nos credidimus, & cognovimus quia Tu es Chriſtus Filius Dei.* Quibus verbis ſe & Condiſcipulos omnia credere quæ Chriſtus propoſuerat, & ipſam carnis ejus veram, realem, ac oralem manducationem in Sacramento, cujus inſtitutionem promiſerat, profiteretur.

Decimò, SS. Patres ita verba inſtitutionis Euchariſtiæ, *Hoc eſt Corpus meum: Hic eſt Sanguis meus*, cum verbis Capitis ſexti *S. Joannis* conjunxere, ut dubium ſupeteſſe nullum poſſit quin eandem carnem, de qua Chriſtus laudato *S. Joannis* loco diſſeruit, reipſa verè & propriè in Sacramento Euchariſtiæ recipi ac manducari intellexerint. Enimvero ſi ſenſus figuratus à manducatione & à carne Chriſti ſimul excludatur, fracta eſt Calviniana figuræ clavis. At inſtitutionis verba, *Accipite & manducate*, figuram nullam admittunt, ſed de vera ac reali manducatione ſunt intelligenda, ut Calviniani fatentur: *Carnis* etiam nomen *Joannis 6.* cap. propriè ac figuratè accipiendum eſt, ut iidem agnoſcunt. Qui igitur hæc duo loca ſimul conjunxerit, quemadmodum conjunxere SS. Patres, veram Chriſti carnem in Euchariſtia verè ac propriè, non fide tantùm, ſed ore manducari fateatur neceſſe eſt. Age ipſos Patres audiamus locum *S. Joannis* explicantes.

III. *S. Cyprianus* Lib. *De Oratione Dominica*, explicans illam petitionem, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, poſtquam præmiſit hæc verba poſſe & ſpiritualiter & ſimpliciter intelligi: quia & uterque intellectus utilitate divina proficit ad ſalutem, ſubdit: *Nam panis vitæ Chriſtus eſt, & panis hic omnium non eſt, ſed noſter eſt: & quomodo dicimus, Pater noſter, quia intelligentium & credentium Pater eſt; ſic & panem noſtrum vocamus; quia Chriſtus, noſter (qui corpus ejus contingimus) panis eſt. Hunc autem panem dari nobis quotidie poſtulamus, ne qui in Chriſto ſumus, & Euchariſtiam quotidie ad cibum ſalutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum abſtenti & non communicantes à cæleſti pane prohibemur, à Chriſti Corpore ſeparemur; ipſo prædicante & monente: Ego ſum panis vitæ qui de cælo deſcendi. Si quis ederit de meo pane, vivet in æternum. Panis autem, quem ego dedero, caro mea eſt pro ſeculi vita. Quando ergo dicit in æternum vivere, ſi quis ederit de ejus pane; ut manifeſtum eſt eos vivere qui corpus ejus attingunt, & Euchariſtiam jure communicationis accipiunt: ita contra timendum eſt & orandum, ne dum quis abſtentus ſeparatur à Chriſti corpore, procul remaneat à ſalute; comminante ipſo & dicente: Niſi ederitis carnem Filii hominis, & biberitis ſanguinem ejus, non habebitis vitam in vobis. Et ideo panem noſtrum, id eſt, Chriſtum dari nobis quotidie petimus, ut qui in Chriſto manemus & vivimus, à ſanctificatione ejus & corpore non recedamus.* Ille igitur panis, quem Chriſtus carnem eſſe ſuam affirmavit, Euchariſtia eſt, ſecundùm *S. Cyprianum.* Hanc à Chriſto carnem poſtulare, Euchariſtiam poſtulare eſt: Cùm Euchariſtiam accipimus, Corpus Chriſti contingimus: Cùm ab Euchariſtia prohibemur, à Chriſti Corpore ſeparamur; ab illo, inquam, corpore quod nobis ſanctificationem tribuit & ſalutem. Hæccine Calviniana doctrina eſt, ſecundùm quam homo à Communione Euchariſtiæ prohibitus, carnem Chriſti nihilominus manducat, cùm buccellam quamcunque panis comedendo cogitat de Paſſione Chriſti, & tam eam fide apprehendit, quàm ſi Euchariſtiam ipſam ſumeret?

Euchariſtia cibus ſalutis, & panis vitæ.

IV.

Noſtra cum Chriſto unitas per Sacramentum Communicatæ carnis illius & Sanguinis, naturalis eſt, teſte S. Hilario.

IV. *Sanctus Hilarius* Lib. VIII. *De Trinitate*, probat Patrem & Filium, non ſolùm voluntate, ſed etiam naturâ & reipſa unum eſſe, quia & nos cum Chriſto, per Corporis ejus perceptionem, non ſolùm conſenſu, caritatéque, ſed etiam revera unum ſumus. Id verò Chriſti verbis, *Joannis 6.* cap. confirmat: *Eos*, inquit, *qui inter Patrem & Filium voluntatis ingerunt unitatem, interrogo, Utrumne per naturæ veritatem hodie Chriſtus in nobis ſit, an per concordiam voluntatis? Si enim verè Verbum caro factum eſt, & nos verè Verbum carnem cibo Dominico ſumimus; quomodo non naturaliter manere in nobis exiſtimandus eſt, qui & naturam carnis noſtræ jam inſeparabilem ſibi homo natus aſſumpſit; & naturam carnis ſic ad naturam æternitatis ſub Sacramento nobis communicandæ carnis admiſcuit? Ita enim omnes unum ſumus; quia & in Chriſto Pater eſt, & Chriſtus in nobis eſt. Quiſquis ergo naturaliter Patrem in Chriſto negabit, neget priùs naturaliter vel ſe in Chriſto, vel Chriſtum ſibi ineſſe; quia in Chriſto Pater, & Chriſtus in nobis, unum in his eſſe nos faciunt. Si verè igitur carnem corporis noſtri Chriſtus aſſumpſit, & verè homo ille, quia ex Maria natus fuit, Chriſtus eſt, nóſque verè ſub myſterio carnem corporis ſui ſumimus, & per hoc unum erimus, quia Pater in eo eſt, & ille in nobis: Quomodo voluntatis unitas aſſeritur, cùm naturalis per Sacramentum proprietas perfectæ Sacramentum ſit unitatis? Non eſt humano aut ſeculi ſenſu in Dei rebus loquendum, neque per violentam atque impudentem prædicationem cæleſtium dictorum ſanitati aliena atque impia intelligentia extorquenda perverſitas eſt. Quæ ſcripta ſunt legamus, & quæ legerimus intelligamus, & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ dicimus, niſi ab eo diſcimus, ſtultè atque impiè dicimus.* » *Ipſe enim ait:* Caro mea verè eſt eſca, & ſan» guis meus verè eſt potus. Qui edit carnem » meam, & bibit ſanguinem meum, in me ma» net, & ego in eo. *De veritate carnis & ſanguinis non relictus eſt ambigendi locus: nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra, verè caro eſt, & verè ſanguis eſt: & hæc accepta atque hauſta id efficiunt, ut & nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit. Anne hoc veritas non eſt? Contingat planè his verum non eſſe, qui Chriſtum Jeſum verum eſſe Deum denegant. Eſt ergo in nobis ipſe per carnem, & ſumus in eo: dum ſecundùm hoc quod nos ſumus, in Deo eſt. Quàm autem in eo per Sacramentum communicatæ carnis & ſanguinis ſimus, ipſe teſta» tur dicens:* Et hic mundus jam me non videt, » vos autem me videbitis, quoniam ego vivo, » & vos vivetis, quoniam ego in Patre meo, » & vos in me, & ego in vobis. *Si voluntatis tantùm unitatem intelligi vellet, cur gradum quemdam atque ordinem conſummandæ unitatis expoſuit: niſi ut cùm ille in Patre per naturam divinitatis eſſet, nos contra in eo per corporalem ejus nativitatem, & ille rurſum in nobis per Sacramentorum ineſſe Myſterium crederetur? Ac ſic perfecta per Mediatorem unitas doceretur, cùm nobis in ſe manentibus, ipſe maneret in Patre, & in Patre manens, maneret in nobis, & ita ad unitatem Patris proficeremus; cùm qui in eo naturaliter ſecundùm nativitatem ineſt, nos quoque in eo naturaliter ineſſemus, ipſo in nobis naturaliter permanente. Quàm autem in nobis naturalis hæc unitas ſit,* » *ipſe ita teſtatus eſt:* Qui edit carnem meam, & » bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego » in eo. *Non enim quis in eo erit, niſi in quo ipſe fuerit; ejus tantùm ipſe aſſumptam habens carnem, qui ſuam ſumpſerit. Perfectæ autem hujus unitatis* » *Sacramentum ſuperiùs jam docuerat dicens.* Sicut » me miſit vivens Pater, & ego vivo per Patrem: » & qui manducaverit meam carnem, & ipſe vivet per me. *Vivit ergo per Patrem, & quomodo vivit per Patrem, eodem modo nos per carnem ejus vivimus. Omnis enim comparatio ad intelligentiæ formam præſumitur, ut id de quo agitur, ſecundùm propoſitum exemplum aſſequatur. Hæc verè vitæ noſtræ cauſa eſt, quòd in nobis carnalibus manentem per carnem Chriſtum habemus: victuris nobis per eum ea conditione, quâ vivit ille per Patrem.*

Non humano aut ſeculi ſenſu in Dei rebus loquendum.

Euchariſtia ſpiritalis vita noſtræ cauſa.

Sanctus Hilarius probat contra Arianos Filium Dei eſſe unum cum Patre, non voluntate tantùm & concordiâ, ſed naturâ, quia inter Fideles, quibus ſimilem unitatem adprecatus eſt his verbis, *Ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus: Ego in his, & tu in me, ut ſint conſummati in unum*; inter Fideles, inquam, & ipſum Chriſtum naturalis unitas coaleſcit hoc ipſo quòd natura noſtra Verbo unita eſt, & Verbum caro factum naturam carnis ſuæ nobis in Euchariſtia communicavit. At ſi Chriſtus ſolam figuram ac virtutem carnis ſuæ nobis in Euchariſtia dediſſet, idque crediſſet *S. Hilarius*, non ſolùm elumbe, ſed ineptum prorſus eſſet ejus ratiocinium. In iſtum nempe ſyllogiſmum reſolveretur. Talis unitas eſt inter Patrem & Filium, qualis inter Chriſtum & Fideles intercedit. Atqui inter Chriſtum & Fideles intercedit unitas naturalis, quatenus figuram carnis ſuæ ipſis in Euchariſtia præbet, & carnem ſuam in cælo tantùm exiſtentem, & à Sacramento reipſa abſentem eis proponit ſpiritaliter manducandam per fidem. Ergo Chriſtus eſt naturaliter unum cum Patre. Quænam eſſet iſta conſecutio? An ſumus naturaliter unum cum amico, quia fortè ejus imaginem in aliqua re comeſtibili expreſſam ſumimus, aut cibum aliquem ab eo nobis datum comedentes, de ipſo cogitamus? Præterea, *Chriſtus naturaliter in nobis eſt, in nobis carnalibus manentem per carnem Chriſtum habemus*, Euchariſtia *verè caro & ſanguis eſt*, ſecundùm S. Hilarium. Non eſt ergo caro & Sanguis Chriſti figurâ tantùm & virtute; nec ſpiritaliter duntaxat carnem ejus in Sacramento ſumimus. Spiritalis enim manducatio ſolùm præſtare poteſt, ut Chriſtus ſpiritaliter in nobis ſit non naturaliter. Præterea, illas propoſitiones comparat S. Hilarius: *Verè Verbum caro factum eſt*: &, *Nos verè Verbum carnem cibo Dominico ſumimus.* Sicut ergo Verbum non eſt incarnatum figuratè, ita nec Verbum carnem in Euchariſtia figuratè ſumimus. Ad hæc, *De veritate carnis & ſanguinis ſub Sacramento non relictus eſt ambigendi locus*, inquit *S. Hilarius.* Quid expreſſius contra clavem figuræ & virtutis dici poteſt? Quartò hanc non fuiſſe ſingularem *S. Hilarii* perſuaſionem, ſed totius orbis Chriſtiani fidem, Chriſti verbis nixam *Joannis* 6. idem confirmat. *Nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra, verè Caro eſt, & verè Sanguis eſt.* Denique id negare, paris criminis eſt ac negare Chriſtum eſſe Deum, inquit S. Hilarius. *Contingat planè his verum non eſſe, qui Chriſtum Jeſum verum eſſe Deum denegant.*

Euchariſtia vitæ æternæ ſubſtantiam nobis ſubminiſtrat.

V. *S. Ambroſius* Lib. *De initiandis*, cap. 8. verba laudata Chriſti *Joannis* 6. ad Euchariſtiam accommodans, id quod in ea recipimus, eſſe verum Corpus Chriſti agnoſcit, & manna longè præſtantiorem cibum eſſe, quia vitæ æternæ ſubſtantiam nobis ſubminiſtrat. *Revera mirabile eſt*, inquit, *quòd manna Deus pluerit Patribus, & quotidiano cæli paſcebantur alimento. Unde dictum eſt:* Panem « Angelorum manducavit homo. *Sed tamen panem* « *illum qui manducaverunt, omnes in deſerto mortui ſunt. Iſta autem eſca quam accipitis, iſte Panis vivus qui deſcendit de cælo, vitæ æternæ ſubſtantiam ſubminiſtrat: & quicunque hunc panem manducaverit, non morietur in æternum: Et eſt Corpus Chriſti.*

VI. *S. Cyrillus Alexandrinus* Lib. 4. *in Joannem*, verba Chriſti ſuprà laudata, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis* &c. cum verbis inſtitutionis Euchariſtiæ conjungens, ex iis colligit Filium Dei per Myſticam Eulogiam nos ſuſcipere, & expertes eſſe vitæ qui illum non ſuſcipiunt; Vitam nos habere in nobis, cùm carnem Chriſti in Euchariſtia deguſtamus, quia ei ſumus uniti, quemadmodum ipſa Verbo inhabitanti. Quæ ſanè & manducationem oralem, & realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia diſertè ſignificant. Si enim moraliter ſolùm carni Chriſti uniti ſumus, cum ſacram Eulogiam recipimus, quia nimirum fide Chriſti carnem apprehendimus; ſequitur carnem ipſam Salvatoris moraliter tantùm unitam eſſe Verbo. Siquidem idem unionis genus eſt, ſecundùm *S. Cyrillum* inter percipientes Euchariſtiam & carnem Chriſti, ac inter carnem Chriſti & Verbum. *Prætermittens*, inquit Cyrillus, *quonammodo ſuam eis carnem daturus eſſet manducandam, eos ad credendum invitat priùs quàm inquirant. Credentibus enim jam cùm fregiſſet panem, dedit, dicens:* Accipite, comedite: Hoc eſt Corpus meum. *Similiter autem & calicem cùm in omnes circumtuliſſet,* Accipite, bibite, *inquit*, ex eo omnes. Hic enim eſt Sanguis meus Teſtamenti qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. *Vides quo pacto inſipientibus & citra curioſitatem credere nolentibus, Myſterii modum non explicet, ſed jam credentibus clariſſimè illud exprimere comperiatur. Audiant igitur qui fidem in Chriſtum præ vecordia nondum ſuſcepere:* Niſi manducaveritis carnem Filii hominis & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis. *Expertes enim & vacui planè vitæ quæ in ſanctificatione ac fœlicitate eſt, remanent, qui per Myſticam Eulogiam non ſuſceperunt Filium. Vita enim eſt ſecundùm naturam, in quantum & ex vivente Patre genitus eſt; ſed nihilominus etiam ſanctum ejus corpus Verbo cuncta vivificanti ineffabiliter unitum.... Et quoniam vivifica facta eſt caro Salvatoris, utpote vitæ ſecundùm naturam, Verbum nimirum Divino unita: cùm illam deguſtabimus, tunc vitam habebimus in nobis, ei quoque ſimul uniti, quemadmodum ipſa verbo inhabitanti. Hanc enim ob cauſam etiam in ſuſcitandis mortuis, non verbis tantùm & nutu Deo convenienti Salvatorem operatum eſſe comperimus; ſed carnem ſuam quaſi cooperatricem ad hoc potiſſimum adhibuiſſe, ut oſtenderet illam vivificare poſſe, ac velut unum quid cum ipſo jam factam eſſe...... Quod ſi ſolo tactu Sancta carnis id quod corruptum eſt vivificatur, quomodo vivificam illam Eulogiam non uberiorem conſequemur, cùm eam quoque deguſtabimus? In ſuum enim ipſius bonum, hoc eſt immortalitatem, nos qui participes ejus fuerimus omnino transformabit.* Sanè ſi Myſtica Eulogia, id eſt, Euchariſtia, figura tantùm eſſet carnis Chriſti, ridicula eſſet *S. Cyrilli* argumentatio, cujus hic eſſet ſenſus: Si Chriſtus contactu carnis ſuæ mortuos ad vitam revocavit: quantò magis panis qui eſt figura carnis Chriſti, nos immortales efficiet? Addit infrà S. Cyrillus: *Quia Chriſtus per propriam carnem in nobis eſt, omnino reſurgemus. Incredibile enim eſt, immò verò impoſſibile, ut vita eos in quibus fuerit non vivificet. Quemadmodum enim ſcintilla multis paleis inſeritur, ut ſemen ignis ſervetur, ſic etiam Dominus noſter Jeſus Chriſtus per carnem ſuam in nobis vitam integit, ac veluti quoddam ſemen immortalitatis inſerit, totam quæ in nobis eſt, abolens corruptionem.* Qui per propriam carnem in nobis eſt, per figuram duntaxat aut virtutem carnis ſuæ fide apprehenſam non eſt in nobis. Et ſicut ſcintilla quæ paleis inſeritur, non figura tantùm aut virtus ignis, ſed reipſa ignis eſt: ita caro per quam Chriſtus nos vivificat, vera eſt & propria ipſius caro, non figura ſolùm, aut virtus carnis. Docet denique *S. Cyrillus* eos qui Chriſti Carnem ſuſcipiunt, & ſanguinem bibunt, cum illo commiſceri, ſicut cera ceræ conjungitur; quod certè realem & phyſicam participationem ac unionem indicat, non ſpiritalem duntaxat, quam ſpiritalis manducatio, ſeu apprehenſio carnis Chriſti per fidem efficit. Adhibet etiam exemplum fermenti, quod totam farinæ maſſam fermentat: ſicque minimam Eulogiam totum corpus noſtrum in ſe miſcere ait, ſuâque efficaciâ replere. *Quemadmodum*, inquit, *ſi quis ceram ceræ conjunxerit, utique alteram in altera eſſe videbit: eodem modo, qui Salvatoris noſtri carnem ſuſcipit, & bibit ejus pretioſum Sanguinem, unum quiddam cum eo reperitur, commixtus quodam modo & immixtus ei per illam participationem, ita ut in Chriſto quidem ipſe reperiatur, & viciſſim Chriſtus in ipſo...... Quemadmodum Paulus ait:* Modicum fermentum totam maſſam fermentare: *ſic minima Eulogia totum noſtrum corpus in ſe miſcet, propriâque replet efficacia: atque ita Chriſtus in nobis exiſtit, & nos viciſſim in ipſo. Etenim verè dici poteſt fermentum quidem eſſe in tota maſſa, & ſimili ratione maſſam in toto fermento.*

Chriſti Carnem in Euchariſtia deguſtantes, ei ſumus uniti, quemadmodum ipſa Verbo inhabitanti, teſte S. Cyrillo

Caro Chriſti vivifica.

Qui in Euchariſtia participes, immortales facit.

Qui Euchariſtiam ſuſcipit, cum Chriſto quodammodo commiſcetur, & fit unum cum ipſo.

VII. *S. Joannes Chryſoſtomus* Homilia XLV. in *Joannem* verba Chriſti ſuperiùs laudata de Euchariſtia perinde explicat. *Si quis*, inquit, *percontaretur cur Myſteriorum ſermonem adduxerit, reſpondebimus quod horum nunc maximè tempus erat.... Propterea illud priùs fecit miraculum*, (multiplicationis panum) *ut per illud non eſſent ampliùs increduli his quæ poſtmodum diceret...... Quare neceſſariò diſcendum quàm admiranda Myſteria, & cur data ſint, & quænam eorum utilitas.* Unum corpus ſumus, & membra ex carne & oſſibus ejus. *Ut autem non ſolùm per dilectionem, ſed reipſa in illam carnem convertamur, per cibum id efficitur, quem nobis largitus eſt. Cùm enim ſuum in nos amorem indicare vellet, per corpus ſuum ſe nobis commiſcuit, & in unum nobiſcum redegit, ut corpus cum capite uniretur. Hoc enim amantium maximè eſt. Hoc Job ſignificabat de ſervis à quibus maximè amabatur, qui ſuum amorem præ ſe ferentes, dicebant:* Quis daret nobis ut ejus carnibus impleremur? *Quod Chriſtus fecit, ut majori nos caritate adſtringeret; & ut ſuum in nos oſtenderet deſiderium, non ſe tantùm videri permittens deſiderantibus, ſed & tangi, & manducari, & dentes carni ſuæ infigi, & deſiderio ſui omnes impleri.... Parentes ſæpe numerò liberos ſuos aliis alendos dederunt: Ego autem mea carne alo, me vobis exhibeo, omnibus faveo, omnibus optimam de futuris ſpem præbeo. Qui in hac vita ita ſe nobis exhibet, multò magis in futura: Veſter ego frater eſſe volui, & communicavi carnem propter vos & ſanguinem: & per quæ vobis conjunctus ſum, ea rurſus vobis exhibeo.* Sanè & realis præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & oralis manducatio ejuſdem ſacratiſſimi Corporis, clariùs exprimi non poſſunt ac luculentiùs. Id ſequentia verba amplius confirmant. *Hic myſticus ſanguis dæmones procul pellit, Angelos, & Angelorum Dominum ad nos allicit. Dæmones enim cùm Dominicum ſanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur; Angeli autem concurrunt.... Hic ſanguis abdita & Sancta Sanctorum purgabat. Quòd ſi ejus figura tantam habuit vim in Templo Hebræorum, in media Ægypto liminibus aſperſus, longè magis veritas.... Hic ſanguis in figura peccata purgabat: in qua ſi tantam habuit vim, ſi umbram ita mors horruit, quantopere quæſo, ipſam formidabit veritatem?* Sanguinis Chriſti non figuram tantùm, aut efficaciam, ſed veritatem in Euchariſtia contineri, & Fidelibus propinari *S. Chryſoſtomus* profitetur ac docet.

Euchariſtia ſummum amoris Chriſti erga nos argumentum.

Vis & efficacia Sanguinis Chriſti in Euchariſtia.

Dæmones fugat

Purgat pecca[illegible]ta.

ART. II.

ARTICULUS II.

Diluuntur Argumenta quibus ALBERTINUS probare nititur JOANNIS CAP. VI. agi de ſola manducatione ſpirituali, etiam ad oralis rejectionem.

I. ALBERTINUS lib. 1. de Sacramento Euchariſtiæ, cap. XXXII. omnes machinas admovet ad diruendam probationem, quam ex cap. 6. *S. Joannis* Catholici Theologi arceſſunt ad præſentiam realem Corporis Chriſti in Euchariſtia comprobandam. Objicit primò Dominum in poſtrema parte verſiculi quinquageſimi primi, & in ſequentibus aliis, agere de eodem pane, & cum eadem ſumentibus promiſſione, de quo tractatum fuerat verſiculo quinquageſimo & præcedentibus. Cùm ergo in priori parte verſiculi illius 51. ſicut & in antecedentibus Dominus locutus ſit de manducatione ſpirituali, non de orali & ſacramentali; ſimiliter dicendum eſt in poſteriori parte verſiculi hujus, atque etiam in ſequentibus, tantummodo quoque agi de manducatione ſpirituali.

Reſpondeo, De eodem pane agere, & de eadem manducatione. Quia verò carnem Chriſti non ſacramentaliter tantùm, ſed etiam ſpiritualiter manducare debemus ut nobis ad ſalutem proſit, ſpiritualem primò manducationem exprimit clariùs, deinde verò corporalem ac ſacramentalem expreſſiùs ſignificat. Provehebat enim auditores ſuos Chriſtus paulatim ad hoc Myſterium, docens priùs eos quid facere deberent ut panem verum cæleſtémque mererentur. *Operamini*, inquit, *non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis..... Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum quem miſit ille..... Non Moyſes dedit vobis panem de cælo, ſed Pater meus dat vobis panem de cælo verum. Panis enim Dei eſt, qui de cælo deſcendit, & dat vitam mundo. Ego ſum panis vitæ. Qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet unquam.* Quibus verbis ſpiritualis manducatio potiſſimùm commendatur. Unde & *S. Auguſtinus* illa exponens Tractatu XXV. in *Joannem* ait: *Hoc eſt ergo manducare cibum non qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. Ut quid paras dentes & ventrem? Crede, & manducaſti.* Quamquam hæc *Auguſtini* verba non ad Chriſtianos Euchariſtiam ſumentes, ſed ad Judæos panes iterum à Chriſto expetentes referantur, quos ad ſpiritalem potiùs cibum ſectandum, ſcilicet doctrinam cæleſtem, Salvator adhortatus eſt. Id conſtat ex his ejuſdem S. Doctoris verbis in eodem capite. *Expectabas, credo, iterum panes manducare, iterum diſcumbere, iterum ſaginari: ſed dixerat cibum non qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quomodo dictum fuerat mulieri illi Samaritanæ: Si ſcires quis eſt qui petit à te bibere, tu forſitan poſtulaſſes ab eo.* Idem confirmatur ex lib. 2. de Sermone Domini in Monte, cap. 7. *Panis*, inquit, *quotidianus, aut pro iis omnibus dictus eſt, quæ hujus vitæ neceſſitatem ſuſtentant; aut pro Sacramento Corporis Chriſti, quod quotidie accipimus; aut pro ſpiritali cibo, de quo idem Dominus dicit: Operamini eſcam quæ non corrumpitur.*

Et infra: *Reſtat igitur ut quotidianum panem accipiamus ſpiritalem, præcepta ſcilicet divina, quæ quotidie oportet meditari & operari. Nam de ipſis Dominus dicit: Operamini eſcam quæ non corrumpitur.* Poſtquam verò Chriſtus de manducatione ſpirituali ſermonem fecit, auditores promovet ad alterius manducationis genus, quam obſcuriùs indicaverat; declarátque quomodo panem illum de quo fuerat locutus, id eſt, ſeipſum, illis ad manducandum daturus ſit. *Caro mea*, inquit, *verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet & ego in illo.* Et, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

II. Objicit ſecundò *Albertinus*, Hoc in loco nullam fieri de ſpeciebus panis & vini mentionem, adeóque de Euchariſtia non agi.

Reſpondeo, Satis eſſe ut rerum ipſarum in Sacramento contentarum, id eſt, carnis & ſanguinis Chriſti mentio fiat. In prædictionibus enim ſive promiſſionibus, non eſt neceſſe ut modus & ſpecies declaretur: ſatis eſt ipſam rei ſubſtantiam verbis idoneis exprimi. Ita cùm Chriſtus promiſit adventum Spiritus Sancti, non prædixit excitandum repente de cœlo ſonum, aut diſpertitas linguas tanquam ignem conſpiciendas. Et cùm in hoc eodem capite non ſemel reſurrectionem promittat manducantibus panem vitæ, modum tamen non exprimit. Quamvis itaque de pane & vino diſtinctim non loquatur, nihilominus de Euchariſtia ejus verba intelligenda ſunt, in qua manducatur ejus caro, & bibitur ejus ſanguis.

III. Objicit tertiò *Albertinus*, Verba Domini, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*, &c. ſenſum habere generaliorem ac humaniorem, minúſque durum; atque etiam intellectu factúque faciliorem, ſi abſtractè à Sacramento de ſpirituali manducatione intelligantur, quàm ſi vel de ſpirituali, vel de orali in Sacramento: adeóque de illa, non de iſta intelligi debere. Probat Antecedens, quia ſi de manducatione orali intelligantur, multas neceſſariò patientur reſtrictiones: Accipienda enim erunt tantummodo de hominibus ſub Novo Teſtamento poſt Euchariſtiæ inſtitutionem viventibus; item de adultis ſolis, & de ſumptione non actu ſimpliciter, ſed interdum in voto, ac etiam de manducatione digna, non autem de indigna: cùm ea de ſpirituali manducatione abſtractè à Sacramento intellecta, ab hiſce limitationibus abſoluta ſint. Senſus prætereà de ſpirituali manducatione carnis Domini, multò humanior ac ſuavior eſt, quàm ſenſus de manducatione corporali & orali.

Reſpondeo, Verba quæ præceptum important in Scriptura Sacra, non eſſe ſemper intelligenda ſecundùm ſenſum generaliorem, ſed accommodatè ad perſonas quibus dantur, & ad tempora pro quibus dantur. Nam & hæc verba, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum cælorum*, ſenſum generaliorem habent, ſi de ſola fide intelligantur, quàm ſi de Sacramento collato per aquam. An ideo Sacramentum neceſſarium non eſt? Prætereà reſtrictiones quas verba laudata Chriſti *Joannis* 6. cap. patiuntur, non ab hominibus, ſed ab ipſo Salvatore ſunt adhibitæ. Legem autem extendere nefas eſt ultra voluntatem Legiſlatoris. Novæ Legis Sacramentum ad homines antiquæ Legis non pertinet. Chriſtus non dixit, Panis quem ego dedi, caro mea eſt pro mundi vita: ſed, *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Verba promiſſionis Chriſti ad adultos non reſtringuntur, quia & infantibus multorum tractu ſeculorum Euchariſtiam dedit Eccleſia, quæ diſciplina ob rationes convenientiſſimas mutata eſt. Interdum ad ſolam perceptionem Euchariſtiæ in voto reſtringuntur, cùm vel abſolutè recipi, vel cum debita reverentia non poteſt. Sed eadem penè

nè Baptiſmi ratio eſt. Qui enim illud recipere non poſſunt adulti, ſolo ejus voto ſalvantur. De manducatione digna dumtaxat intelligitur tota ſententia Chriſti: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo.* Sed quid mirum? Cùm & Chriſti promiſſiones aliæ certis adſtrictæ ſint conditionibus, per quas ad certas etiam perſonas coarctantur, ut in his evidens eſt: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit.... Omnis qui petit, accipit.* Et tamen qui credit, & baptiſmum ſuſcipit adultus, non ſalvatur, niſi de peccatis ex animo doleat, Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiat, & mandata ſervet. Nec accipit quicumque petit atque orat, niſi benè petat. Denique ſuas etiam reſtrictiones habent verba illa Chriſti, *Niſi manducaveritis*, &c. &, *Qui manducat meam carnem*, &c. ſi de ſpiritali manducatione abſtractè à Sacramento intelligantur. Infantes enim baptizati carnem Chriſti ſpiritaliter non manducant, ſi manducationem ſpiritalem ad fidem referamus, quæ carnem Chriſti pro nobis crucifixam apprehendit. Nulla igitur *Albertini* argumentatio eſt, colligentis verba Chriſti eſſe intelligenda de manducatione ſpiritali abſtractè à Sacramento, quia ſecundùm ſenſum quem habent generaliorem, ſunt accipienda. Peccat enim in principio ratiocinium iſtud. Sed etſi minùs dura & difficilis humanæ rationi ſpiritualis manducatio videatur, non ſequitur ſenſum verborum Chriſti eſſe illum de manducatione ſpirituali per rejectionem oralis. *Non eſt* enim *humano aut ſeculi ſenſu in Dei rebus loquendum*, inquit S. Hilarius: *neque per violentam atque impudentem prædicationem cæleſtium dictorum ſanitati aliena atque impiæ intelligentiæ extorquenda perverſitas eſt. Quæ ſcripta ſunt legamus, & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ dicimus, niſi ab eo diſcimus, ſtultè atque impiè dicimus.* Denique potiùs colligendum eſt verba Chriſti eſſe intelligenda in ſenſu manducationis oralis, quia ſenſus ille difficilior eſt, & dubia illa potis eſt excitare, quæ in Judæorum animis concitata ſunt. *Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* & quæ in ipſis Fidelium animis poſſunt ſuboriri, quæ SS. Patres de hoc diſſerentes Sacramento, diſſipare paſſim nituntur, ut inferiùs obſervabimus.

IV. Objicit quartò *Albertinus*: Quicumque propriam Domini carnem manducat, propriúmque ſanguinem bibit, habet vitam æternam. At quicumque manducat & bibit Euchariſtiam, non habet vitam æternam. Ergo quicumque Euchariſtiam manducant & bibunt, non manducant propriam Domini carnem, nec proprium ſanguinem bibunt.

Reſpondeo; Habere vitam æternam quicunque propriam Chriſti carnem dignè manducat, ſecùs ſi manducet indignè. Non noſtra, ſed Apoſtoli explicatio eſt 1. ad Corinthios XI. *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit Calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini. Probet autem ſeipſum homo: & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* Corpus quidem & Sanguis Domini ſuapte naturâ vivifica ſunt, & immortalem vitam procurare valent manducantibus & bibentibus: ſed obicem apponentes, & in morte peccati manere volentes, immortali vita non donant. Præterea hoc telum in adverſarios facilè retorquetur. Quicumque carnem Chriſti manducat, & bibit ejus ſanguinem, habet vitam æternam: ſed quicumque manducat per fidem, non habet vitam æternam; cùm multi à fide & charitate excidant. Vitam igitur æternam non habent, quicumque per fidem Corpus Domini manducant, & Sanguinem ejus bibunt.

V. Objicit quintò *Albertinus*: Si *Joannis* 6. ageretur de Euchariſtia, ſequeretur neceſſitas utramque ſpeciem participandi. Nam Dominus expreſsè ait: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* At falſum conſequens eſt, ſecundùm nos: igitur & antecedens.

Reſpondeo, Varias ejus loci interpretationes à Catholicis Theologis afferri, de quibus aliàs opportunior erit dicendi locus: ſed quamcumque ſequamur, ex hac Domini ſententia colligi non poteſt Communionis ſub utraque ſpecie neceſſitas, ut Concilium Tridentinum probat ac declarat Seſſione 21. cap. 1. *Sed neque ex ſermone illo apud Joannem 6.* inquit, *rectè colligitur utriuſque ſpeciei Communionem à Domino præceptam eſſe, utcumque juxta varias SS. Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur. Nam qui dixit:* Niſi « manducaveritis carnem Filii hominis, & bibe- « ritis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in « vobis; *dixit quoque:* Si quis manducaverit ex « hoc pane, vivet in æternum. *Et qui dixit:* « Qui manducat meam carnem, & bibit meum « ſanguinem, habet vitam æternam; *dixit etiam:* « Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi « vita. *Et denique qui dixit*: Qui manducat meam « carnem, & bibit meum ſanguinem, in me ma- « net, & ego in illo; *dixit nihilominus*: Qui « manducat hunc panem, vivet in æternum. Re- « torqueri etiam in Calviniſtas iſtud argumentum facilè poteſt. Si hæc verba, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*, &c. de manducatione per fidem eſſent intelligenda, manducatio per fidem omnibus neceſſaria eſſet. Porro non eſt omnibus neceſſaria: non enim infantibus. Igitur de manducatione per fidem intelligi non debent. Si reſpondeant, accommodatè ad perſonas intelligendum eſſe præceptum, ut per fidem teneantur manducare, qui fidei actualis ſunt capaces; non abſimiliter & nos reſpondebimus, debere utramque ſpeciem Sacramenti ſumere Sacerdotes, qui inſtituti à Chriſto Sacrificii peragendi causâ illud ſumunt, cùm utraque parte Sacrificium conſtet neceſſariò: Non eſſe verò neceſſarium ut Fideles cæteri, qui non alia de causa Euchariſtiam ſumunt, quàm ut ejus fructum percipiant, utramque ſumant ſpeciem; cùm non minor ex una, quàm ex utraque ſimul fructus percipiant.

VI. Objicit ſextò *Albertinus*, Dominum loqui de ejuſmodi manducatione, quæ fieri poterat, tum cùm loqueretur, ab iis ad quos ſermonem ſuum dirigebat. Ait enim in præſenti: *Qui manducat*: At manducatio oralis tum fieri non poterat, cùm Sacramentum non inſtitueret, ſed ſola ſpiritualis. Deinde, alloquebatur Judæos, quibus immediatè ante dixerat, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. Præceptum autem hoc comminatorium, illuſorium prorſus fuiſſet, niſi tum illi potuiſſent carnem ejus manducare, & ſanguinem bibere. Fieri enim poterat ut illorum quamplurimi, antequam Euchariſtiam inſtituiſſet, obirent: immò etiam ex vi comminationis hujus, vita privarentur, ob manducationis illius defectum, quod iniquum prorſus foret.

Reſpondeo, Chriſtum & de ea manducatione quæ tum fieri poterat, ſuis fidem adhibendo promiſſis,

Digitized b.

miſſis, & de ea quæ poſtmodum erat conſummanda inſtituto Sacramento; ac proinde tum de ſpiritali, cùm de orali fuiſſe locutum. Unde non ſolùm ait pro tempore præſenti, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam aternam. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. Qui manducat me, & ipſe vivet propter me.* Sed ad futuram manducationem illam refert his verbis: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aternum: Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Sicut ergo cùm Chriſtus dixit, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum cælorum*: non ſignificabat eos qui ante plenè promulgatam Evangelii Legem baptiſmum non ſuſciperent, à Regno cœlorum excludendos; ſed eos ſolùm, qui promulgata baptiſmi Lege, abſque ejus ſuſceptione in re vel in voto decederent: ita cùm dixit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, id non referebat niſi ad eos qui poſt hujus inſtitutionem Myſterii carnem ſuam & ſanguinem in Sacramento recipere omnino renuerent. Nec obſtat, quòd ad Judæos loqueretur, tum in Synagoga præſentes, quorum plurimi ante Euchariſtiæ inſtitutionem erant morituri; Diſcipulos namque & auditores cæteros alloquebatur ſeu typos Eccleſiæ. Unde verba illa toti Eccleſiæ dicta ſunt, illique promiſſio facta eſt Myſterii in ultima Cœna inſtituendi ac exhibendi. Denique temporis præſentis verbis res proximè futuras in Scriptura interdum ſignificari, ſacrarum Literarum peritus nemo neſcit.

VII. Objicit ſeptimò *Albertinus*: Qualis eſt manſio illa, per quam in Chriſto manemus, & Chriſtus in nobis, talis eſt manducatio carnis, & potatio ſanguinis ejus. Manſio enim illa ad manducationem & potationem ſequitur, ut effectus immediatus ad cauſam proximam ſuam. Atqui manſio illa non eſt corporalis, ſed ſpiritualis: Ergo manducatio carnis, & potatio ſanguinis non eſt corporalis & oralis, ſed ſpiritualis. Probatur minor, Dominus enim manſionem hanc reciprocam facit, & ait: *Qui manducat meam carnem, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* Atqui non manemus in eo corporaliter: nec igitur ipſe in nobis.

Reſpondeò primò, negari poſſe majorem. Quamvis enim manſio Chriſti in nobis ſit effectus manducationis, non tamen ejuſdem ordinis eſt ac manducatio. Id ſcilicet proprium Sacramentorum eſt, ut res actionéſque ſenſibiles ſpiritalem effectum producant in anima. Sic ablutio exterior ac ſenſibilis in Baptiſmo remiſſionem peccati, & gratiam atque virtutes operatur. Unde ſicut ineptum eſſet iſtud ratiocinium: qualis eſt ſalus quæ nobis per baptiſmum procuratur, talis eſt ablutio quæ baptiſmi nomine ſignificatur, cùm dixerit Chriſtus: *Qui baptizatus fuerit, ſalvus erit.* Atqui ſalus illa non eſt corporis, ſed animæ; igitur baptiſmus non conſtat ablutione exteriori corporis, ſed ſola interiori animæ: ita ineptum eſt argumentum iſtud *Albertini* Miniſtri.

Chriſtus per Euchariſtiam in nobis corporaliter habitat, & per participationem naturalem.

Reſpondeo ſecundò, falſam eſſe minorem. Qui enim per corpus ſuum ſe nobis commiſcet, inſtar ceræ liquefactæ quæ alteri ceræ conjungitur, aut fermenti, quod totam maſſam fermentat; qui nos concorporales ſuos per Euchariſtiam efficit, qui naturaliter in nobis manet, is certè ſpiritualem dumtaxat manſionem his verbis non ſignificavit, *in me manet, & ego in eo.* Atqui Chriſtus per corpus ſuum ſe nobis commiſcet, cùm Euchariſtiam ſumimus, & concorporales ſuos nos efficit, ut SS. Patres loquuntur, quorum inſignia loca ſuprà retulimus, aliáque inferiùs adducemus. Igitur de ſola manſione ſpiritali hæc verba non ſunt intelligenda, ſed de corporali. An de manſione ſpiritali S. Cyrillus Alexandrinus intelligebat, qui lib. x. in *Joannem*, pag. 862. & 863. refellit Hæreticos, qui dicere auſi ſunt nullam eſſe nobis cum Chriſto carnalis conjunctionis rationem, argumento ducto ab Euchariſtia? *Dicat*, inquit, *nobis aliquis cauſam, & vim Eulogiæ myſticæ obiter doceat. Nam cur in nobis inſeritur? Nonne ut Chriſtum inhabitare faciat in nobis etiam corporaliter, participatione & communione ſancta ſuæ carnis? Præclarè quidem: Scribit enim Paulus Gentes factas eſſe* concorporales, & comparticipes, & cohæredes Chriſti. *Concorporales enim quonam modo facta ſunt? Nempe Eulogia myſtica participatione honorata, unum cum eo facta ſunt corpus, ſicut & unuſquiſque Sanctorum Apoſtolorum. Alioqui, quam ob cauſam ſua, immò omnium membra ſicuti ſua, membra Chriſti nuncupavit? Sic enim ſcribit*: Neſcitis quoniam membra veſtra membra ſunt Chriſti? Tollens ergo membra Chriſti faciam membra meretricis? Abſit. *Sed Servator ipſe*: Qui manducat meam carnem, *inquit*, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. *Hic enim animadvertere eſt opera pretium, Chriſtum non dicere, ſe dumtaxat in nobis futurum ſecundùm relationem quamdam affectualem, ſed & per participationem naturalem. Ut enim ſi quis ceram ceræ commixtam igne ſimul liquaverit, unum quid ex ambabus efficit: ita per Corpus Chriſti, & pretioſi Sanguinis participationem, ipſe quidem in nobis, nos autem rurſus in eo ſimul unimur. Nec enim aliter vivificari poteſt quod naturâ ſuâ eſt corruptibile, quàm ſi corporaliter unitum ſit corpori ejus, qui ſecundùm naturam ſuam eſt vita, hoc eſt, Unigeniti. Quod ſi meis verbis perſuaderi te non ſinis, ipſi Chriſto clamanti fidem adhibe*: Amen, amen dico vobis: Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui enim manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam: Et ego reſſuſcitabo eum in noviſſimo die. *Audis eum apertè prædicantem, quòd niſi carnem ejus manducaverimus, & biberimus ejus ſanguinem, non habituri ſimus in nobis, hoc eſt in propria carne vitam æternam? Æterna autem vita jure cenſebitur caro vitæ, hoc eſt, Unigeniti.*

Verbum autem *manendi*, aliquando quidem moram & quaſi habitum ſignificat; ut tranſeundi verbo opponi videatur, ut quando dicitur cap. I. S. Joannnis, *Spiritum Sanctum manſiſſe ſuper Jeſum*; & cap. III. *Iram Dei manere ſuper eum qui non credit*, & cap. V. de Judæis perſecutoribus, eos *Verbum Dei non habere in ipſis manens*: aliquando verò intimam conjunctionem, ut hîc, & Epiſtola I. ejuſdem S. Joannis cap. III. ubi dicitur: *Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit; quoniam ſemen ipſius in eo manet.* Et cap. IV. ubi dicitur: *Qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.* Ex qua obſervatione aliud *Albertini* argumentum ſolvitur, quod ſic procedit: Dici non poteſt illum, qui per tres aut quatuor horas alicubi eſt, ibi manere. Hæc enim loquendi forma conſtantem ac diuturnam inhabitationem deſignat. Atqui hoc beneficium non obtinetur per manducationem oralem, ſed per ſpiritualem: loquitur ergo Dominus de manducatione ſpirituali, non de orali.

VIII. Objicit octavò *Albertinus* illa Chriſti

verba verſu 63. *Spiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quicquam. Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.* Quo ex loco iſtud conficit argumentum. Quæ manducatio carnis Chriſti per ſe non prodeſt, nec vivificat, ea tamquam inutilis & ſuperflua cenſenda eſt. At manducatio oralis carnis Chriſti per ſe non prodeſt, nec vivificat. Ergo. Minor probatur, tum ex eo quòd canes & mures, & multi homines impii, carnem Chriſti ore comedant, nec tamen iis ullo modo ad vitam æternam proſit; tum quia nullæ poſſint aſſignari utilitates manducationis oralis per ſe ſpectatæ ad ſalutis adeptionem.

Reſpondeo, nego minorem: Caro enim Chriſti, ſeu ſpecies Sacramentales eam obvelantes, ſi à brutis animalibus, permittente Deo, devorentur, iis non proſunt, quia ſpiritualis & æternæ vitæ incapacia ſunt; nec pro illis Euchariſtiæ Sacramentum inſtitutum eſt, aut Chriſtus dixit: *Panis quem ego dabo, caro mea eſt, pro* brutorum animantium, ſed pro *mundi*, id eſt, *hominum vita*, qui ad vitam æternam conditi ſunt, & Chriſti ſanguine redempti, ut jus ad ipſam conſequantur: & Sacramentorum divinis ſubſidiis ad eam promoveantur. Non prodeſt etiam impiis, quia indignè accipiunt; licet vivificandi vim habeat. Unde ſanctus Auguſtinus Tractatum XXVII. in Joannem ita concludit: *Hoc ergo totum ad hoc nobis valeat, dilectiſſimi! ut carnem Chriſti & ſanguinem Chriſti non edamus tantùm in Sacramento, quod & multi mali: ſed uſque ad ſpiritûs participationem manducemus & bibamus, ut in Domini corpore tamquam membra maneamus, ut ejus ſpiritu vegetemur, & non ſcandalizemur, etiamſi multi modo nobiſcum manducant & bibunt temporaliter Sacramenta, qui habebunt in fine æterna tormenta.*

Non in Sacramento tantum, ſed uſque ad Spiritûs participationem Caro Chriſti comedenda.

Et Sermone XI. de Verbis Domini ſecundùm Matthæum cap. XI. hanc propoſitionem Chriſti: *Quicumque dixerit blaſphemiam in Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro*, probat exceptionem pati in multis infidelibus, qui in Spiritum Sanctum blaſphemias evomunt, & tamen poſtea ad eccleſiam Catholicam venientes remiſſionem obtinent; ſicut hæc propoſitio: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo*, exceptionem patitur in impiis, qui carnem Chriſti & ſanguinem ejus indignè manducant, & bibunt. *Illud etiam quod ait*: Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in illo; *Quomodo intellecturi ſumus? Numquid etiam illos hîc poterimus accipere, de quibus dicit Apoſtolus, quòd judicium ſibi manducent & bibant, cùm ipſam carnem manducent? Numquid & Judas Magiſtri venditor & traditor impius, quamvis primum ipſum manibus ejus confectum Sacramentum carnis & ſanguinis ejus cum cæteris Diſcipulis, ſicut apertiùs Lucas Evangeliſta declarat, manducaret & biberet, manſit in Chriſto, aut Chriſtus in eo? Multi denique qui vel corde ficto carnem illam manducant, & ſanguinem bibunt, vel cùm manducaverint & biberint, apoſtatæ fiunt, numquid manent in Chriſto, aut Chriſtus in eis? Sed profectò eſt quidam modus manducandi carnem illam, & bibendi illum ſanguinem; quomodo qui manducaverit & biberit, in Chriſto manet, & Chriſtus in eo. Non ergo quocumque modo quiſpiam manducaverit carnem & biberit ſanguinem Chriſti, manet in Chriſto, & in illo Chriſtus; ſed certo quodam modo, quem modum utique ipſe videbat, quando iſta dicebat. Sic igitur & in eo quod ait: Qui blaſphemaverit in Spiritum Sanctum, non habet remiſſionem in æternum: Non quocumque modo blaſphemaverit in Spiritum Sanctum, non habet, reus eſt hujus irremiſſibilis delicti: ſed modo quodam, quem nos quærere atque intelligere voluit, qui hanc ſententiam veram terribilémque deprompſit.* Negamus etiam quod oralis manducationis nullæ aſſignari poſſint utilitates: infinitæ enim numerantur à Patribus, qui hujus myſterii vim expoſuere. Potiſſima eſt augmentum gratiæ, conjunctio cum Chriſto, & vita immortalis, quam Chriſtus Euchariſtiæ ſumptioni alligavit, ut ex ejus promiſſione conſtat: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.*

Quod verò illa Chriſti verba ſpectat, *Spiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quicquam*, &c. eorum ſenſus eſt, quòd caro non proſit per ſeſe abſque ſpiritu, adeóque quòd nec ipſa Chriſti caro vivificandi vim habeat abſque Verbo: Quòd tandem verba Chriſti non ſint intelligenda carnali ſenſu, prout intelligebant Capharnaïtæ & Diſcipulorum aliqui, carnem ſuam particulatim fruſtatimque conſcindendam ipſum daturum. Ita hunc locum explicant *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi XVI. *S. Chryſoſtomus, S. Auguſtinus*, & *S. Cyrillus Alexandrinus* in hunc locum. *O Domine*, inquit ſanctus Auguſtinus, *quomodo caro non prodeſt quicquam, cùm tu dixeris, Niſi quis manducaverit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non habebit in ſe vitam? An vita non prodeſt quicquam? Et propter quid ſumus quod ſumus, niſi ut habeamus vitam æternam, quam tua carne promittis? Quid eſt ergo, Non prodeſt quicquam caro? Non prodeſt quicquam, ſed quomodo illi intellexerunt, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo ſpiritu vegetatur. Proinde ſic dictum eſt:* Caro non prodeſt quicquam, *quomodo dictum eſt;* Scientia inflat. *Jam ergo debemus odiſſe ſcientiam? Abſit. Et quid eſt*, Scientia inflat? *Sola, ſine caritate. Ideo adjunxit*, Caritas verò ædificat. *Adde ergo ſcientiæ caritatem, & utilis erit ſcientia: non per ſe, ſed per caritatem. Sic etiam nunc*, Caro non prodeſt quicquam: *Sed ſola caro. Accedat ſpiritus ad carnem, quomodo accedit caritas ad ſcientiam, & prodeſt plurimùm. Nam ſi caro nihil prodeſſet, Verbum caro non fieret, ut inhabitaret in nobis. Si per carnem nobis multùm profuit Chriſtus, quomodo caro nihil prodeſt? Sed per carnem ſpiritus aliquid pro ſalute noſtra egit. Caro vas fuit: quod habebat, attende, non quod erat. Apoſtoli miſſi ſunt: Numquid caro ipſorum nihil nobis profuit? Si caro Apoſtolorum nobis profuit, caro Domini poterat nihil prodeſſe? Unde enim ad nos ſonus verbi, niſi per vocem carnis? Unde ſtylus? Unde conſcriptio? Iſta omnia opera carnis ſunt, ſed agitante ſpiritu tamquam organum ſuum. Spiritus ergo eſt, qui vivificat. Caro autem non prodeſt quicquam. Sicut illi intellexerunt carnem, non ſic ego do ad manducandum carnem meam.* Sic etiam explicat Enarratione in Pſalmum XCVIII. *Durum*, inquit, *illis viſum eſt quod ait*, Niſi quis manducaverit carnem meam, non habebit vitam æternam: *Acceperunt iſtud ſtultè, carnaliter illud cogitaverunt, & putaverunt quòd præciſurus eſſet Dominus particulas quaſdam de corpore ſuo, & daturus illis, & dixerunt:* Durus eſt hic ſermo..... *Ille autem inſtruxit eos, & ait illis*: Spiritus eſt qui vivificat, caro autem nihil prodeſt. Verba quæ locutus ſum vobis, ſpiritus eſt & vita. *Spiritualiter intelligite quod locutus ſum. Non hoc corpus quod videtis, manducaturi eſtis: & bibituri illum ſanguinem, quem fuſuri ſunt qui me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendavi, ſpiritaliter intellectum vivificabit vos. Et ſi neceſſe eſt illud viſibiliter celebrari, oportet ta-*

Caro Chriſti plurimum prodeſt, quatenus ſpiritu vegetatur, & vivificandi vim habet à Verbo, cui perſonaliter unita eſt.

men

men inviſibiliter intelligi. Spiritaliter intelligi jubet quod locutus eſt, id eſt, quod ſupernaturali modo, & invisibili carnem ſuam daturus eſſet, non quidem paſſibilem, & ſub viſibili ſpecie, ſed glorioſam. Unde corpus idem ſecundùm ſubſtantiam erant manducaturi, quod videbant, & ſanguinem eundem ſecundùm ſubſtantiam bibituri, quem fuſuri erant carnifices: ſed non eundem ſecundùm qualitatem. Hinc Sanctus Auguſtinus Epiſtola 146. ad *Conſentium*, Chriſti corpus *ſpiritale reſurrexiſſe* ait: & Apoſtolus de corporibus noſtris ait, *Seminatur corpus animale, reſurget ſpiritale.* Hoc ſenſu idem *S. Auguſtinus* Lib. contra *Adimantum* cap. 12. ait: *Cùm induerit incorruptionem & immortalitatem, jam non caro & ſanguis erit, ſed in corpus cæleſte mutabitur.* Quæ verba recenſens Libro 1. Retractationum, cap. 22. hæc habet: *Quod autem dixi,* » Cùm induerit incorruptionem & immorta» litatem, jam non caro & ſanguis erit, *ſecundùm corruptionem carnalem dictum eſt, carnem non futuram, non ſecundùm ſubſtantiam, ſecundùm quam Domini corpus, etiam poſt reſurrectionem, caro appellata eſt.* Eodem ſenſu *S. Hieronymus* in cap. 1. Epiſtolæ ad Epheſios, explicans illa verba; *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ipſius*; ait: *Dupliciter verò Sanguis Chriſti & Caro intelligitur,* » *ſpiritualis illa atque divina, de qua ipſe dixit:* Caro » mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt » potus. *Et*, Niſi manducaveritis carnem meam, » & ſanguinem meum biberitis, non habebitis » vitam æternam. *Vel caro & ſanguis, quæ crucifixa eſt, & qui militis effuſus eſt lanceâ.... Juxta hanc diviſionem, & in Sanctis ejus diverſitas ſanguinis & carnis accipitur, ut alia ſit caro quæ viſura eſt Salutare Dei; alia caro & ſanguis, quæ Regnum Dei non queant poſſidere.*

Eodem ſenſu *S. Leo* Sermone 1. de Reſurrectione Domini, explicans illa verba Apoſtoli, *Etſi cognovimus ſecundùm carnem Chriſtum, jam nunc non novimus*, ait: *Meritò dicitur caro Chriſti in eo ſtatu, quo fuerit nota, neſciri, quia nihil in ea Paſſibile, nihil remanſit in ea infirmum, ut & ipſa ſit per eſſentiam, & non ipſa per gloriam.*

Denique *Sanctus Auguſtinus* eodem modo carnem Chriſti vivificare aſſerit, quomodo ipſam adorari agnoſcit. Atqui ipſam adorari agnoſcit propter ſpiritum, ſeu propter Verbum cui unita eſt: igitur & ipſam vivificari aſſerit quatenus vim accipit vivificam à Verbo, cui unita eſt, & per quod ſubſiſtit, ut propria ejus caro. Major & minor evidentes ſunt ex laudato *Sancti Auguſtini* loco in Pſalmum ſcilicet XCVIII. ubi explicans illa verba, *Adorate ſcabellum pedum ejus*, ait: *Quomodo adorabimus terram, cùm dicat apertè Scriptura*, Dominum Deum tuum adorabis? *Et hîc dicit*, Adorate ſcabellum pedum ejus? *Exponens autem mihi quid ſit ſcabellum pedum ejus, dicit:* Terra autem ſcabellum pedum meorum. *Anceps factus ſum: timeo adorare terram, ne damnet me qui fecit cælum & terram. Rurſus timeo non adorare ſcabellum pedum Domini mei, quia Pſalmus mihi dicit:* Adorate ſcabellum pedum ejus.... *Fluctuans converto me ad Chriſtum, quia ipſum quæro hîc, & invenio quomodo ſine impietate adoretur terra, ſine impietate adoretur ſcabellum pedum ejus. Suſcepit enim de terra terram, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipſa carne hîc ambulavit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit: nemo autem illam carnem manducat, niſi priùs adoraverit: Inventum eſt quemadmodum adoretur tale ſcabellum pedum Domini, & non ſolùm non peccemus adorando, ſed peccemus non adorando. Nunquid autem caro vivificat? Ipſe Dominus dixit, cùm de ipſa commendatione ejuſdem terræ loqueretur:* Spiritus eſt qui vivificat, caro autem nihil prodeſt. *Ideo & terram quamlibet cùm te inclinas atque proſternis, non quaſi terram intuearis, ſed illum Sanctum cujus pedum ſcabellum eſt quod adoras: propter ipſum enim adoras: ideo & hîc ſubjecit:* Adorate ſcabellum pedum ejus, quoniam Sanctum eſt. *Quis Sanctus eſt? In cujus honore adoras ſcabellum pedum ejus. Et cùm adoras illum, ne cogitatione remaneas in carne, & à ſpiritu non vivificeris. Spiritus enim, inquit, vivificat, caro autem nihil prodeſt.*

Euchariſtiæ adoratio.

Denique quod ait Chriſtus, *Verba quæ locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt*, non ſignificat Corpus Chriſti & Sanguinem eo ſenſu cibum & potum ſpiritalem eſſe, quòd ſola fidei apprehenſione manducetur; ſed quòd à vulgari & naturali cibo longè differat, quo corpora noſtra aluntur ad hanc vitam ſuſtentandam. Quòd ψυχικὸν non ſit, ſed πνευματικὸν & glorioſum: quòd ad vitam ſpiritalem & immortalem alat, quòd denique non terreno, & naturali, vulgarique modo percipiatur, & vulgarium inſtar ciborum dentibus prematur, dividatur, digeratur: ſed modo ſpiritali & miraculoſo manducetur.

Quamvis ore manducetur Chriſti Corpus, modo tamen ſpirituali manducatur.

IX. Inſtat *Albertinus*: Si quid ſpiritualiter manducari cenſetur, quia non maſticatur nec dividitur, dicendum pariter erit piſcem illum magnum qui *Jonam* vivum abſorpſit, illum ſpiritualiter manducaſſe; & caſſiæ bolos ac alias ejuſmodi medicinales pilulas, quæ ſub auri foliolis vel tenuiſſimo panis cruſtulo degluriuntur, ſpiritualiter manducari; denique ſerpentes illos prodigioſæ magnitudinis qui cervos ac tauros ſolidos hauriunt, ut *Ariſtoteles* Lib. VIII. *Hiſtoriæ Animalium* cap. 28. & *Plinius* Lib. VIII. cap. 14. referunt, ſpiritualiter illos edere: quod ineptiſſimum eſſe nemo non videt.

Reſpondeo, Modum illum ſpiritalem oralis manducationis corporis Chriſti non eſſe duntaxat in eo poſitum quòd non dividatur, ſed quòd modo ineffabili & miraculoſo comedatur, quamvis dividi non poſſit ac digeri, utpote impaſſibile atque glorioſum. Unde inepta ſunt, nec ullatenus ad rem exempla ab *Albertino* prolata.

Inſtat rurſus *Albertinus*: Non magis convenit animæ cibo ad ejus nutritionem per os corporis manducari & bibi, quàm cibo corporis ad ipſius nutritionem per os animæ, videlicet fidem, ſumi. At abſurdum eſt dicere cibum corporis ad ipſius nutritionem per os animæ, videlicet fidem, ſumi debere: Ergo pariter abſurdum eſt dicere, cibum animæ ad ipſius nutritionem edi & bibi debere per os corporis. Atqui Chriſti Corpus & ſanguinem cibum eſſe non ad corporis, ſed ad animæ vitam ordinatum fatentur omnes. Ergo, &c.

Reſpondeo, Quòd etſi animæ cibo id per ſe non conveniat, ex inſtitutione tamen Chriſti convenit. Neque id cum ratione pugnat, quamvis rationem ſuperet, utpote fidei myſterium. Si enim Spiritus Sanctus in corporibus noſtris quodammodo habitat, cùm membra noſtra illius templa ſint, ut Apoſtolus aſſerit: Si Verbum Dei quod res eſt ſpiritalis, ore corporis percipitur: ſi caro in Baptiſmo *abluitur, ut anima emundetur*: Si *caro ungitur* in Confirmatione, *ut anima conſecretur*; cur eadem caro ſumendo Euchariſtiam *corpore & ſanguine Chriſti non paſcatur, ut anima de Deo ſaginetur*, ut cum *Tertulliano* loquar? Præterea ſi res corporeæ, ſcilicet caro Chriſti & ſanguis ore ſpirituali percipi poſ-

ſunt, ſecundùm Calvinianos; cur cibus ſpiritualis ore corporis ſumi non poſſet? Neque enim major in uno quam in altero eſt repugnantia.

IX. Objicit *Albertinus*: Si Corpus Domini per os recipitur, & in ventriculum deſcendit, fieri poterit ut glorioſum Domini corpus in uno eódemque ſubjecto cum diabolo reſideat: in impium enim poteſt dæmon introire per propriam ſubſtantiam, in illo prævalere, non obſtante corpore Chriſti, quod pariter in eo erit. At conſequens abſurdum eſt; nam ſi Dagon non potuit ſubſiſtere coram Arca, quantò minùs dæmon cum corpore Chriſti?

Reſpondeo, Id ſi Deus permittat, fieri poſſe, ſicut fieri potuit non ſolùm ut Dagon coram Arca ſubſiſteret, ſed ut Arca ipſa everteretur, ita permittênte Deo. Et verò ſi diabolus Chriſtum tentare potuit, eo permittente, & in ſanctam civitatem aſſumere, & ſupra pinnaculum Templi ſtatuere, & in montem excelſum tollere; quidni poterit in corpus hominis intrare, qui Chriſt corpus manducavit? Deus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam, non ſolùm in corporibus energumenorum, ſed etiam in ipſis dæmonibus eſt, nec propterea majeſtas ejus violatur: nec violari igitur cenſendum eſt corpus Chriſti, quamvis in ſtomachum energumeni traducatur. Leviores alias *Albertini* rationes prætermitto, quas Catholicorum nemo haud planè ruſticus, nedum Theologus facilè non ſolvet.

X. Objicit decimò *Albertinus* contra manducationem oralem corporis Chriſti locum illum ſancti Auguſtini ex Tractatu XXVI. in Joannem, ubi exponens hæc Domini verba, *Hic eſt panis qui de cælo deſcendit, ut ſi quis manducaverit ex ipſo non moriatur*; ait: *Sed quod pertinet ad virtutem Sacramenti, non quod pertinet ad viſibile Sacramentum. Qui manducat intus, non qui manducat foris; qui manducat in corde, non qui premit dente.*

Manducatio ſpiritualis Chriſti orali manducationi neceſſariò jungenda.

Reſpondeo primò, *S. Auguſtinum* non aſſerere quòd manducatio Corporis Chriſti corde tantùm fiat, non ore: ſed quòd æternæ vitæ promiſſio iis tantùm facta ſit, qui manducant intus, non foris, qui manducant corde, non qui premunt dente. Hac autem exceptione excludere nolle *S. Auguſtinum* obligationem manducationis oralis & Sacramentalis, ſed ei addere velle neceſſitatem intellectualis & mentalis. Ut quando ait Tractatu LXXX. in Joannem, *Unde iſta tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo, non quia dicitur, ſed quia creditur?* Externam verbi prolationem ad producendum effectum baptiſmi neceſſarium non negat, cùm ibidem dicat, *Detrahe verbum, & quid eſt aqua, niſi aqua?* Sed ſolam verborum prolationem ſatis eſſe negat, ut adulei remiſſionem peccatorum per Baptiſmum obtineant, & ſpiritaliter renaſcantur, niſi neceſſariam diſpoſitionem adhibeant, ſcilicet fidem. Sic cùm Sanctus Auguſtinus ait, Lib. de Sancta Virginitate, cap. 3. de Virgine Maria: *Fœliciùs Chriſtum corde quàm carne geſtavit*, non negat fœlicem eſſe Deiparam Virginem quòd Chriſtum corporaliter conceperit, cùm ipſa exclamet: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*: ſed beatam fore negat, niſi corde etiam Chriſtum concepiſſet. Et cùm *Sanctus Cyprianus* Lib. de Oratione Dominica ait, *Deus non vocis, ſed cordis auditor*, non negat Deum vocales orationes audire, ſiquidem Propheta dixit: *Voce mea ad Dominum clamavi, & exaudivit me*: ſed vocales orationes ſufficere negat, niſi & corde oremus. Et cùm *Oſea 6*. Dominus ait: *Miſericordiam volui, & non Sacrificium*, Sacrificia eſſe ſibi offerenda non negat, ſed abſque miſericordia ſibi non eſſe grata. Eodem modo *Sanctus Auguſtinus* hæc verba Chriſti, *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*, de iis intelligi aſſerit *qui manducant intus, non foris, qui manducant, corde non qui premunt dente*; Quia viſibilis Sacramenti perceptio, & oralis manducatio Corporis & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus contentorum, non ſufficit ad virtutem Sacramenti conſequendam, niſi in corde manducentur, id eſt, cum fide & caritate ſumantur. Idem eſt ſenſus alterius loci ex eodem Tractatu 26. in Joannem: *Credere in eum*, inquit, *hoc eſt manducare panem vivum. Qui credit in eum, manducat, inviſibiliter ſaginatur, quia inviſibiliter renaſcitur.* Sed enim definitionem logicam manducationis carnis Chriſti non tradit ibi *Sanctus Auguſtinus*, ſed moralem: nec ex eo quod dicat, *Credere in eum, hoc eſt, manducare panem vivum*, magis ſequitur eum ore non manducari, quàm ex eo quod paulò poſt de muliere fluxum ſanguinis patiente ait, *Quid eſt tetigit, niſi credidit?* Legitimè concluderetur mulierem illam Dominum corporaliter non tetigiſſe: aut Chriſtum corporaliter non eſuriviſſe aut ſitiviſſe, quia ſitim ipſius *Sanctus Auguſtinus* moraliter explicat Concione 2. in Pſalmum 78. ubi ait: *Jejunium*, inquit, *ipſius erat, quando defecerunt omnes qui in eum crediderant, quia & eſuries ipſius erat, ut in eum crediderant, quia & ſitis ipſius erat, quando dixit mulieri*, Sitio, da mihi bibere: *Fidem quippe ipſius ſitiebat: Et de Cruce cùm diceret*, Sitio, *fidem illorum quærebat.*

XI. Reponit *Albertinus*, Hæc eſſe valdè diſſimilia: *Auguſtinus* enim cum Evangeliſta Hiſtoria diſertè teſtatur, mulierem illam, tum corporaliter, tum ſpiritualiter Dominum tetigiſſe; atque ipſum tum propriè tum myſticè eſuriviſſe ac ſitiviſſe: Non vero pariter ait, Panem qui de cælo deſcendit, hoc eſt, Deum Incarnatum, corporaliter ac ſpiritualiter edi, à dente, & à mente, ab ore, & à fide. Atque oppidò fallitur *Albertinus*; manducationem enim utramque *S. Auguſtinus* diſertè adſtruit pluribus in locis. Unicum impræſentiarum profero ex Lib. 2. Contra Adverſarium Legis & Prophetarum, cap. IX. *Mediatorem*, inquit, *Dei & hominum, hominem Chriſtum Jeſum, carnem ſuam nobis manducandam, bibendúmque ſanguinem dantem fideli corde atque ore ſuſcipimus, quamvis horribilius videatur humanam carnem manducare, quàm perimere, & humanum ſanguinem potare, quàm fundere.*

Reſpondeo ſecundò, *S. Auguſtinum*, loco unde objectio decerpta eſt, nullo modo loqui de manducatione Corporis Chriſti, ſeu orali, ſeu mentali, ſed de ſola manducatione intellectuali Spiritus & Divinitatis Chriſti, hoc eſt, de fide & contemplatione deïtatis ipſius & æqualitatis cum Patre, quam ibi per metaphoram appellat manducationem panis vivi, quoniam meditatio deïtatis ſupremum eſt animæ pabulum ac intellectuale objectum. Id patet ex ipſius verbis: *Daturus ergo Dominus Spiritum Sanctum, dixit ſe panem qui de cælo deſcendit, hortans ut credamus in eum. Credere enim in eum hoc eſt manducare panem vivum*, &c..... Ibidem: *Sed tangitur ab eis à quibus benè tangitur: aſcendens ad Patrem, manens cum Patre, æqualis Patri.... Deus enim Pater æqualem ſibi genuit Filium: & qui cogitat, atque in fide ſua ſentit & ruminat æqualem eſſe Patri eum in quem credidit, ipſum trahit Pater ad Filium...... Quo avidas fauces habere debet, unde optare ut ſanum ſit intus palatum, vera judicandi, niſi*

Digitized by

niſi ut manducet & bibat ſapientiam, juſtitiam, veritatem, æternitatem? Vides S. *Auguſtinum* in hac Tractatus parte ne verbum quidem habere de manducatione Corporis Chriſti ſive in Sacramento, ſive extra Sacramentum: quamvis in poſteriori parte Tractatus de utraque loquatur, cùm ait: *Qui non manet in Chriſto, & in quo non manet Chriſtus, proculdubio nec manducat ſpiritualiter carnem ejus, nec bibit ejus ſanguinem, licet carnaliter & viſibiliter premat dentibus Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed magis tantæ rei Sacramentum ad judicium ſibi manducat & bibit.*

XII. Objicit *Albertinus* locum alterum ex Tractatu 27. *S. Auguſtini in Joannem*, ubi exponens hæc verba, *Si videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat priùs*, hæc habet: *Quid eſt hoc? Hinc ſolvit quod illos moverat? Hinc aperuit unde fuerant ſcandalizati? Hinc planè ſi intelligerent: Illi enim putabant eum erogaturum corpus ſuum. Ille autem dixit ſe aſcenſurum in cælum, utique integrum. Cùm videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat priùs, certè vel tunc videbitis, quia, non eo modo quo putatis, erogat corpus ſuum: certè vel tunc intelligetis quia gratia ejus non conſumitur morſibus.* Auguſtinus ait, Dominum aſcensûs ſui mentione planè ſolviſſe Diſcipulis id unde fuerant ſcandalizati, ac aperuiſſe quomodo caro illis foret manducanda, ſi intelligentiæ tantillum habuiſſent. At verò aſcensûs mentio ne tenuiſſimè quidem innuebat carnem oraliter ab eis fore manducandam: nec id Diſcipuli, vel ſi acutiſſimi fuiſſent, inde potuiſſent colligere. Imò is contra difficultatem adaugebat. Nam aſcenſio carnis Chriſti è terra in cælum, ipſius è terra abſentiam deſignabat. At qui potuiſſent intelligere carnem à terra abſentem illis oraliter fore manducandam, cùm objectum abſens oraliter manducare prorſus impoſſibile ſit? Non intelligit ergo *Auguſtinus* carnem Dominicam oraliter edendam eſſe, ſed mens tantùm illius eſt, fide ac ſpiritu eam eſſe manducandam.

Reſpondeo, *S. Auguſtinum* eò loci ſolum ſenſum Capharnaïtarum & Diſcipulorum carnalium excluſiſſe, qui ipſum corpus ſuum in partes diviſurum, & ipſis erogaturum exiſtimabant. Aſcenſus autem in cælum redivivo, integro, & glorioſo corpore, probat ejus corpus non ita dividendum, & cæterorum inſtar ciborum, conſumptum iri morſibus. At *S. Auguſtinus* confirmat veram Corporis ſui manducationem Chriſtum ſignificaſſe, quam Diſcipuli intelligebant, licet non eo modo quo intelligebant. *Cùm videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat priùs, certè vel tunc videbitis, quia non eo modo quo putatis erogat corpus ſuum: certè vel tunc intelligetis, quia gratia ejus non conſumitur morſibus.* Licet autem aſcenſio Chriſti in cælum abſentiam ejus ab hominum oculis, convictu & converſatione, ſive ſubtractionem præſentiæ ſenſibilis deſignaret, non tamen abſentiam à Sacramento; immò potiùs carnis ſuæ in Sacramento præſentiam, quam Diſcipuli carnales non intelligebant, confirmabat. Id autem etſi non potuiſſent intelligere, debuiſſent credere, ut Chriſti verba probant. & *S. Auguſtinus* ibidem docet. *Carnem ſuam*, inquit, *dat nobis Dominus manducare, & ſapere ſecundùm carnem mors eſt. Cùm de carne ſua dicat, quia ibi eſt vita æterna: ergo nec carnem debemus ſapere ſecundùm carnem, ſicut in his verbis:* Multi itaque audientes, *non ex inimicis, ſed* ex Diſcipulis ejus dixerunt: Durus eſt hic ſermo, quis poteſt eum audire? *Si Diſcipuli durum habuerunt iſtum ſermonem, quid inimici? Et tamen ſic oportebat ut diceretur, quod non ab omnibus intelligeretur. Secretum Dei intentos debet facere, non adverſos. Iſti autem citò defecerunt talia loquente Domino Jeſu. Non crediderunt aliquid magnum dicentem, & verbis illis aliquam gratiam cooperientem: ſed prout voluerunt, ita intellexerunt, & more hominum, quia poterat Jeſus, aut hoc diſponebat Jeſus, carnem qua indutum erat Verbum, veluti conciſam diſtribuere credentibus in ſe.*

XIII. Objiciunt Calviniani Scriptores pene omnes hunc locum ex Tractatu 26. *S. Auguſtini* in *Joannem*, quo ſolam Corporis Chriſti ſpiritalem manducationem ab ipſo agnoſci evincere ſe putant. *Hunc itaque cibum & potum ſocietatem vult intelligi corporis & membrorum ſuorum: quod eſt ſancta Eccleſia in prædeſtinatis, & vocatis, & juſtificatis, & glorificatis, Sanctis & fidelibus ejus.... Hujus rei Sacramentum, id eſt, unitatis Corporis & Sanguinis Chriſti, alicubi quotidie, alicubi certis intervallis dierum, in Dominica Menſa præparatur, & de Menſa Dominica ſumitur, quibuſdam ad vitam, quibuſdam ad exitium. Res vero ipſa, cujus Sacramentum eſt, omni homini ad vitam, nulli ad exitium, quicunque ejus particeps fuerit.*

Reſpondeo, *S. Auguſtinum* eò loci manducationem Corporis & Sanguinis Chriſti moraliter explicare, non de manducatione illius ſpirituali per fidem, ſed de incorporatione in Societatem Sanctorum, quæ Chriſti corpus myſticum eſt: ac docere Fideles, hunc eſſe finem Euchariſtiæ, ut conjunctionem intimam cum Chriſti Corpore myſtico deſignet atque operetur. At Calviniſtarum ſenſui non patrocinatur hæc explicatio: ſiquidem manducatio ſpiritualis ad Corpus Chriſti naturale, non ad corpus myſticum referenda eſt, ut ipſimet fatentur. Ideo autem *S. Auguſtinus* in his Tractatibus ſive ſermonibus in *Joannem*, quos è ſuggeſtu coram frequenti populo pronuntiabat, morali ſenſui potiſſimùm inſiſtit, quia coram Catechumenis loquebatur, quibus occultare myſteria & præcipuè Euchariſtiæ Sacramentum ſolemne erat. Qua de re *S. Auguſtinum* ipſum audire juvat Tractatu 11. in Joannem, ubi exponens hæc Evangelii verba, *Jeſus non ſe credebat eis*; ait: *Tales ſunt omnes Catechumeni: ipſi jam credunt in nomine Chriſti, ſed Jeſus non ſe credit eis. Intendat & intelligat caritas veſtra: ſi dixerimus Catechumeno, Credis in Chriſto? Reſpondet, Credo, & ſignat ſe cruce Chriſti, portat in fronte, & non erubeſcit de cruce Domini ſui. Ecce credit in nomine ejus. Interrogemus eum, Manducas carnem Filii hominis, & bibis ejus ſanguinem? Neſcit quid dicimus, quia Jeſus non ſe credidit ei...... Quò ergo perducit credentes & baptizatos? Ad manna. Ecce dico manna. Notum eſt quid acceperint Judæi, notum eſt quod illis pluiſſet Deus de cælo: & neſciunt Catechumeni quid accipiant Chriſtiani. Erubeſcant ergo, quia neſciunt: tranſeant per Mare Rubrum, manducent manna, ut quomodo crediderunt in nomine Jeſu, ſic ſe ipſis credat Jeſus.* Et Tractatu 26. in Joannem: *Norunt Fideles Corpus Chriſti, ſi Corpus Chriſti non negligant eſſe.* Et Sermone 46. de Verbis Domini, ubi hanc Chriſti ſententiam explicat, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem*, &c. ait: *Qui audiſtis hæc, nondum omnes intellexiſtis. Qui enim baptizati & Fideles eſtis, quid dixerit, noſtis. Qui autem inter vos adhuc Catechumeni, vel Audientes vocantur, potuerunt eſſe, cùm legeretur, audientes, numquid & intelligentes?* Et Sermone 2. de verbis Apoſtoli: *Locutus eſt enim nobis de Corpore & Sanguine ſuo: Corpus dixit eſcam, ſanguinem, potum. Sacramentum Fidelium agnoſcunt Fideles: Audientes autem quid aliud quàm audiunt?* Et Sermone in Pſalmum CIX. *Fidelibus loquor. Si quid non intelligunt Catechumeni, auferant pigritiam, feſtinent ad notitiam. Non ergo opus eſt myſteria promere: Scriptura vobis intiment quid eſt Sacerdotium ſecundùm ordinem Melchiſedech.*

Cur Catechumenis occultare Myſteria, ac præcipuè Euchariſtiæ Sacramentum, ſolemne erat.

Explicatur quo ſenſu S. Auguſtinus figuratam locutionem eſſe ſcripſerit. Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, &c.

XIV. Objicit *Albertinus* locum celebrem *S. Auguſtini* è libris *De Doctrina Chriſtiana*, in quibus modum Scripturas optimè interpretandi docere volens, poſtquam Lib. 1. de rebus tractaſſet, ſecundo de ſignis, demum in tertio agit de actionibus & locutionibus figuratis, quæ cùm ſæpè occurrant, ſtudioſè ſunt diſtinguendæ. Hanc autem regulam aſſignat Lib. 3. cap. 10. *Quicquid in ſermone divino neque ad morum honeſtatem, neque ad fidei veritatem propriè referri poteſt, figuratum eſſe cognoſcas.* Verùm quia vox, *figuratum*, per ſe ſumpta ambigua eſt, complectique poteſt tum locutiones quarum præcipui termini figurati ſunt, & metaphorici, tum eas quarum termini quamvis proprii ſint, alterius cujuſdam rei figurativi & ſignificativi ſunt; regulâ illâ ſuâ quæ priores propriè ſpectat tantiſper ſepoſitâ, de poſterioribus, hoc eſt, de dictis figurativis, quemadmodum & de factis, occaſione inde acceptâ, multa habet capp. 12. 13. 14. & 15. Deinde regulam ſuam cap. decimo ſexto de novo & explicatiùs referens, & prioribus illam, ut par eſt, accomodans: *Si præceptiva eſt locutio*, inquit, *aut flagitium aut facinus vetans, aut beneficentiam jubens, non eſt figurata. Si autem flagitium aut facinus videtur jubere, aut utilitatem aut beneficentiam vetare, figurata eſt.* Niſi manducaveritis, *inquit*, » carnem Filii hominis, & ſanguinem biberitis, » vitam in vobis non habebitis; *facinus vel flagitium videtur jubere. Figura ergo eſt, præcipiens Paſſioni Domini eſſe communicandum, & ſuaviter atque utiliter in memoria recondendum, quòd caro ejus pro nobis crucifixa & vulnerata ſit.* Palmarium iſtud teſtimonium *Albertinus* vocat. *Auguſtinus* enim vult ea Domini verba, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & ſanguinem biberitis*, figuratam locutionem eſſe. Figura autem illi non eſt in vocabulis carnis & ſanguinis, neque enim negat veritatem carnis & ſanguinis; aut carnem eſſe manducandam, ſanguinémque bibendum, cùm id ad vitam neceſſarium eſſe Dominus ipſe aſſerat. Eſt igitur in vocabulis manducandi & bibendi, quæ metaphoricè figuratéque adhibentur; ac proinde manducationem & potationem non propriè ſic appellatam, ſed figuratè ſic dictam, hoc eſt ſpiritualem, deſignant.

Reſpondeo. Hanc Regulam à *S. Auguſtino* traditam, *Præceptiva locutio, ſi facinus aut flagitium videtur jubere, figurata eſt*; ſi generatim & abſque reſtrictione ſumatur, falſam eſſe, quod quinque exemplis mandatorum, quæ facinus videntur imperare, & nihilominus ſecundùm proprietatem literæ mandanda erant executioni, probat doctiſſimus Cardinalis *Perronius*. Primum eſt immolationis Iſaaci, *Geneſ.* 22. Secundum, ſpoliationis Ægyptiorum, *Exod.* 12. Tertium deſtructionis Amalecitarum univerſæ, 1. *Regum* 15. Quartum mandati à Michæa de ſe vulnerando dati, 3. *Reg.* 20. Quintum juſſionis Oſeæ factæ de meretrice in conjugem aſſumenda. Nonne & hoc principio *Socinus* probaret in ſenſu metaphorico intelligendas locutiones omnes Scripturæ quibus Chriſtus mortem ſuam obtuliſſe Patri dicitur, ut nos à peccatis redimeret? Facinus ſcilicet, vel flagitium *Socino* videbitur inſontem morti tradere ad liberandos peccatores. Non illubenter concedit *Albertinus* hanc regulam non eſſe extendendam ad omnia in univerſum Scripturarum loca, in quibus flagitium aliquod, aut mandari, aut conſuli, aut approbari videtur: quia nonnulla ſunt adeo manifeſtè ex vi circumſtantiarum juxta literæ proprietatem ſumenda, ut de iis dubitatio nulla eſſe debeat, quemadmodum ipſemet obſervat *Auguſtinus* cap. 11. *Si perſpicuè ſonat*, inquit, *non eſt ad aliud referendum, quaſi figuratè dictum ſit*; Satiſque in illis ſit ad mandantis auctoritatem & juſtitiam recurrere. Verùm his cum reſtrictionibus accepta regula perperam applicatur his Chriſti verbis, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. ſecundùm Catholicorum ſenſum explicatis, cùm ex vi circumſtantiarum juxta literæ proprietatem de manducatione reali intelligenda ſint; & in jubentis auctoritate ſit acquieſcendum, ut agnoſcunt SS. Patres, Hilarius Lib. 8. de Trinitate, dicens: *De naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ dicimus, niſi ab ipſo diſcimus, ſtultè & impiè dicimus. Ipſe enim ait: Caro mea verè eſt eſca, & ſanguis meus verè eſt potus.* Chryſoſtomus Homilia 46. in Joannem, aſſerens Chriſtum dixiſſe, *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*, ut Apoſtolos in prædictis confirmaret, *Ne obſcurè locutum in parabolis arbitrarentur, ſed ſcirent omnino neceſſarium eſſe ut corpus comederent.* Baſilius in Moralibus Regula VIII. cap. 1. ubi hæc verba Chriſti, *Amen, Amen, dico vobis, niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*; in exemplum adducit, ut probet, *Quòd ab iis quæ dicuntur à Domino dubitatio omnis, atque hæſitatio repelli debet, & quicquid à Deo dictum ſit, id veriſſimum & poſſibile tenere oportet, licet natura ipſa repugnet. In hoc enim fidei certamen eſt.* Sanè hoc præceptum in ſenſu Catholicorum intellectum etſi rationi repugnare videatur, non tamen honeſtati, aut caritati proximi, adeòque nec flagitium jubet nec facinus. *Quod enim agit indomita cupiditas ad corrumpendum animum & corpus ſuum, flagitium vocatur; quod autem agit ut alteri noceat, facinus*; inquit, *S. Auguſtinus* Lib. 3. de Doctrina Chriſtiana c. 10. Facinus autem vel flagitium videtur jubere, ſi ſecundùm ſenſum Capharnaitarum intelligatur, & vulgaris ſpectetur manducationis modus, quo caro non manducatur niſi mortua, cocta, & particulatim diviſa, atque dentibus comminuitur, guſtatur, in ſtomachum trajicitur, digeritur, & in ſubſtantiam corporis noſtri convertitur. Hunc ſenſum duntaxat ibi ſpectavit *S. Auguſtinus*, cùm hæc verba: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*, in exemplum adduxit præceptivarum locutionum, quæ facinus vel flagitium videntur jubere. Figuram verò in illis verbis agnoſcit ſpiritalis manducationis, qua in plures partes dividitur objectum quod ſpiritaliter manducatur, guſtatur cum ſingulari voluptate, in memoria reconditur, ejúſque meditatione alitur animus. *Figura eſt ergo*, inquit, *præcipiens Paſſioni Domini eſſe communicandum, & ſuaviter atque utiliter in memoria recondendum quòd caro ejus pro nobis crucifixa & vulnerata ſit.* Sacramentalem itaque & oralem Corporis Chriſti manducationem *S. Auguſtinus* non rejicit, de qua hæc verba aliis in locis conſtanter explicat, ſcilicet *Lib. contra Adverſarium Legis, & Prophetarum* cap. 10. *Quæſtione 57. in Leviticum*; Lib. 1. *De peccatorum meritis & remiſſione*, cap. 20. Tractatibus 11. & 26. in *Joannem*, Sermonibus 11. & 49. *De verbis Domini*, Lib. 1. contra *Creſconium*, cap. 25. & in Enarrationibus in Pſalmos 33. & 98. Sed de ea ſilet hoc in loco, quia nihil ad ejus inſtitutum conducebant laudata Chriſti verba: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. ſecundùm ſenſum Sacramentalis manducationis intellecta.

Quòd autem figura, quam in his verbis ad mentem Capharnaitarum intellectis obſervat *S. Auguſtinus*, ſenſum oralis manducationis, & realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti non excludat, ex *S. Bernardo* colligitur, qui cùm realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam propugnaverit, ac miraculis etiam confirmarit, nihilominus de ſpirituali manducatione expoſuit hæc verba: *Niſi manducaveritis*

manducaveritis carnem Filii hominis, &c. Sermone 3. in Pſalmum, *Qui habitat*, ubi hæc habet: *Quid autem eſt manducare ejus carnem, & bibere ejus ſanguinem, niſi communicare paſſionibus ejus, & eam converſationem imitari, quam geſſit in carne? Unde & hoc deſignat illibatum illud Altaris Sacramentum, ubi Dominicum Corpus accipimus, ut ſicut videtur illa panis forma in nos intrare, ſic noverimus per eam quam in terris habuit converſationem, ipſum intrare in nos ad habitandum per fidem in cordibus noſtris.*

Locutiones itaque figuratæ duplicis ſunt generis in Scriptura Sacra: quædam in quibus verba non ſignificant id ad quod exprimendum ſunt primitus inſtituta, ſed ad aliud ſignificandum transferuntur, quo modo Chriſtus dicitur *Lapis angularis*, *Leo de tribu Juda*, *vitis*, *oſtium*, *ovis*, &c. Aliæ in quibus verba ſignificant quidem id ad quod ſignificandum ſunt inſtituta, ſed tamen id quod exprimunt, alterius rei figura eſt, quam non exhibet eorum ſignificatio. Prioris generis figuratæ locutiones literalem ſenſum excludunt, non poſterioris. Sic in Epiſtola ad Galatas cap. 4. dicitur: *Scriptum eſt quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla & unum de libera. Sed qui de ancilla, ſecundùm carnem natus eſt: qui autem de libera, per repromiſſionem: quæ ſunt per allegoriam dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamenta.* Hæc licet per allegoriam, id eſt, per figuram dicta interpretetur Apoſtolus, non vult tamen ſenſum literalem & hiſtoricum excludi. Sic ad Hebræos II. Cap. dicitur *Abraham* filium *Iſaac*, poſtquam ad ejus immolationem ſe accinxit, & ab Angelo prohibitus eſt, *accepiſſe in parabolam*, id eſt, in figuram, Chriſti ſcilicet, quem Pater Æternus morti pro nobis omnibus traditurus erat, & ab ea liberaturus. At figura illa ſenſum literalem non excludit, nec prohibet quin Patriarcha filium verè receperit incolumem. Sic 1. ad Corinthios 10. dicitur: *Hæc autem omnia in figura contingebant illis.* Non quòd reipſa non contigerint, ſicut in Scriptura Sacra referuntur, ſed quòd figuræ eſſent rerum in Lege Evangelica gerendarum. Sic *S. Auguſtinus* mortem corporalem Moyſi figuratam dubitationis ipſius mortem fuiſſe ait *Homilia* 2. inter *quinquaginta*, c. 1. Sic aquam corporalem Samaritanæ figuram fuiſſe aquæ intellectualis voluptatis ſæcularis aſſerit *Tractatu* 15. *in Joannem.* Sic aquæ in vinum ſubſtantialem converſionem figuram vocat ſpiritualis converſionis Legis in Evangelium, *Tractatu* 9. in *Joannem.* Sic reverentiam corporalem quam exhibemus Corpori Chriſti Verbi conſubſtantialis Patris, profert ut exemplum in figuram reverentiæ ſpiritualis quam verbo Dei, quod nobis erogatur, id eſt, prædicationi exhibere debemus, *Homilia* 26. inter *quinquaginta.* Hæc verba Chriſti: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*, figuratam ſecundo ſenſu locutionem continent. Significant namque veram carnis Chriſti manducationem, & veram ſanguinis ejus ſumptionem, incruento, inviſibili, & impaſſibili modo, non cruento illo & barbaro, quem Capharnaïtæ intelligebant. Sed rei inſuper alterius figura eſt illa manducatio, ſcilicet Paſſionis Chriſti, cui manducando communicamus, & mortis ejus quam recolimus. Id unum *S. Auguſtinus* voluit, dicens: *Figura eſt ergo præcipiens Paſſionem Domini eſſe communicandum, & ſuaviter atque utiliter recondendum in memoria, quòd caro ejus pro nobis crucifixa & vulnerata ſit.*

Hæc reſponſio ex antecedentibus Auguſtinianæ ſententiæ confirmatur. Dixerat *S. Auguſtinus* cap. 2. *Quicquid in ſermone divino neque ad morum honeſtatem, neque ad fidei veritatem propriè referri poteſt, figuratum eſſe.* Addiderat, *Morum honeſtatem* A *ad diligendum Deum & proximum; fidei veritatem ad cognoſcendum Deum & proximum pertinere.* Cap. 12. explicat quænam figuratè ſint accipienda. *Quæ autem*, inquit, *quaſi flagitioſa imperitis videntur, ſive tantùm dicta, ſive etiam facta ſint, vel ex Dei perſona, vel ex hominum, quorum nobis ſanctitas commendatur, tota figurata ſunt.* In exemplum affert unctionem pedum Chriſti à muliere factam, docétque illam fuiſſe figuram, quia hujuſmodi unctio vulgò luxui deputatur. *Neque ullo modo quiſquam ſobrius crediderit Domini pedes ita unguento pretioſo à muliere perfuſos, ut luxurioſorum, &* B *nequam hominum ſolent, quorum talia convivia deteſtamur. Odor enim bonus, bona fama eſt, quam quiſquis bona vita operibus abundaverit, dum veſtigia Chriſti ſequitur, quaſi pedes ejus pretioſiſſimo odore perfundit. Ita quod in aliis perſonis plerumque flagitium eſt, in Divina vel Prophetica perſona magnæ cujuſdam rei ſignum eſt.* Subjungit exemplum *Oſeæ*, cui uxorem fornicationum accipere juſſum à Deo eſt. *Alia quippe eſt in perditis moribus, alia in Oſea Propheta ratiocinatione conjunctio meretricis.* Certum verò eſt hoc utrumque ita figuratum, fuiſſe, ut neque veritas unctionis, neque veritas conjunctionis cum C meretrice revocari poſſet in dubium. Itaque quando verba aliquid propriè exprimunt, quod alterius tamen rei figura eſt, locutio figurata poteſt cenſeri: quo modo præceptum de manducanda carne Chriſti figuratam quoque locutionem involvit cum literali & propria: quia manducatio Sacramentalis Carnis Chriſti, figura eſt ſpiritalis manducationis quâ ipſius Paſſioni communicamus, & in memoria recondimus, quòd caro ejus pro nobis crucifixa & vulnerata ſit. Addit in eodem capite *S. Auguſtinus*, generatim loquens de Patribus Veteris Teſtamenti, ut ſuam hanc Regulam probet: *Et quicquid ibi tale narratur, non ſolum hiſtoricè ac propriè, ſed etiam* D *figuratè ac propheticè acceptum, interpretandum eſt uſque in finem illum caritatis, ſive Dei, ſive proximi, ſive utriuſque.* Ex quibus patet, ſecundùm *S. Auguſtinum*, quædam habere rationem figuræ, quæ tamen rei veritatem non excludat ab ipſis geſtis, aut ſenſus literalis proprietatem à verbis. Sic mandatum Chriſti his verbis expreſſum: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, figuratam locutionem involvit, præcipitque ut Paſſioni Domini communicemus: nec tamen hæc figura manducationis Sacramentalis & oralis Corporis Chriſti veritatem excludit.

E Denique ex locutionibus quæ flagitium vel facinus jubere videntur, quædam tales dumtaxat videntur *imperitis*, inquit, *S. Auguſtinus* cap. 12. ex quarum numero eſt iſta: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Unde figurata tantùm locutio eſt eo ſpectata ſenſu, ſecundùm quem flagitium aut facinus videtur imperare, ſcilicet manducationem Carnis Chriſti eo vulgari modo quo caro manducatur occiſi priùs animalis, in partes diviſa, & cocta, dentibúſque atteritur, & naturalis vi caloris in ſtomacho digeritur.

F Objicit *Albertinus* cùm *S. Auguſtinus* agat tum de locutionibus quæ beneficentiam vetare, tum de locutionibus quæ flagitium jubere videantur, ac utriuſque generis exempla duo proferat: & prioris quidem quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 12. *Ne ſuſcipias peccatorem*; & in Joannis Evangelio cap. 12. *Qui amat animam ſuam perdet eam*: Poſterioris verò quod habetur Proverbiorum 25. *Hoc faciens* (videlicet inimicum cibans) *carbones ignis congeres ſuper caput ejus*; & verba illa Domini, *niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, &c.* Triáque illa exempla figuram involvant

vant ſenſus literalis & proprii excluſivam, quis non videt quartum de manducanda carne Filii hominis, & bibendo ejus ſanguine, aut eſſe planè incongruum, aut pariter figuram involvere ſenſus literalis, nempe manducationis oralis excluſivam?

Reſpondeo, illud quoque exemplum de manducanda Carne Chriſti, & bibendo ejus ſanguine figuram involvere ſenſus literalis Capharnaïtarum excluſivam, non verò ſenſus literalis quem Chriſtus intendebat, & quem adſtruunt Catholici. Etenim illum dumtaxat ſenſum excludit figura, quæ in hoc præcepto Domini eſt, ſecundùm quem flagitium aut facinus jubere videtur. Atqui flagitium aut facinus jubere non videtur ſecundùm ſenſum Sacramentalis manducationis, ſive manducationis carnis Chriſti ſub Sacramento, ſed ſecundùm ſenſum antropophagiæ dumtaxat, quem unum carnales Capharnaïtæ apprehendebant. Igitur figura quæ eſt in iſto præcepto Domini ſenſum Catholicorum de orali Carnis Chriſti ſub Sacramento manducatione non excludit. Hunc jam olim à *Berengario* objectum Catholicis *S. Auguſtini* locum ita explicat *Guitmundus* Averſanus Epiſcopus lib. II. *De Veritate Euchariſtiæ*. Prolatis enim *S. Auguſtini* teſtimoniis duobus, uno ex Pſalmo 98. altero ex Tractatu 27. in Joannem, quæ ſolum Capharnaïtarum ſenſum excludunt, ſubdit: *Hoc eſt ergo facinus vel flagitium, quod, ut ait B. Auguſtinus, videbatur Dominus jubere, non quia facinus aut flagitium juberet, jubendo manducari carnem ſuam: ſed videtur,* inquit, *jubere, illis videlicet qui putaverunt, quòd hoc jubendo, neceſſariò etiam ſe juberet occidi, & membratim conſcindi, atque ita demum carnem ejus crudam vel coctam manducari. Proinde ergo figura eſt,* inquit, *in hac locutione. Hic jam obſtrepit, hic jam adgaudet fortaſſis Umbraticus. Noli præpoſterè, Umbratice, noli præcipitanter gloriari: cujus rei figura dicatur hic eſſe, patienter & diligenter adverte. Figura ergo eſt, ait Auguſtinus, præcipiens. Quid præcipiens, quid figurans? Hoc enim figurat quod præcipit: Paſſioni Domini,* inquit, *communicandum, & ſuaviter atque utiliter recondendum in memoria, quòd pro nobis caro ejus crucifixa & vulnerata ſit. Quicquid igitur illud eſt quod Auguſtinus hic figuram appellat (nam quid figuram dicat, in his ejus verbis cognoſci non tam facilè poteſt) non utique Corporis Domini, ſed crucifixionis ejus & vulnerationis, hoc eſt, occiſionis, noſtræque communicationis cum ea, id eſt, ut imitemur Chriſtum, & communicemus paſſioni ejus compatiendo, manifeſtiſſimè figuram eſſe demonſtrat: Paulo quoque Apoſtolo concordante, qui ait:* « Quotieſcumque panem hunc manducabitis, & calicem Domini bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. *Quòd ſi quæramus, quid hic figuram Auguſtinus dixerit? Nihil utique tam congruè videtur occurrere, quàm id quòd paulò ſuperius Doctor idem jam dixerat, id eſt, celebratio ipſa Corporis & ſanguinis Domini.* Spectat *Guitmundus* verba *S. Auguſtini* cap. 9. ejuſdem libri III. *de Doctrina Chriſtiana* dicentis: *Hoc verò tempore poſtea quàm per Reſurrectionem Domini noſtri manifeſtiſſimum indicium noſtræ libertatis illuxit, nec eorum quidem ſignorum, quæ jam intelligimus, operatione gravi onerati ſumus: ſed quædam pauca pro multis, eadémque factu facillima, & intellectu auguſtiſſima, & obſervatione caſtiſſima, ipſe Dominus, & Apoſtolica tradidit diſciplina. Sicuti eſt Baptiſmi Sacramentum, & celebratio Corporis & Sanguinis Domini, quæ unuſquiſque cùm percipit, quò referantur imbutus agnoſcit: ut ea non carnali ſervitute, ſed ſpirituali potiùs libertate veneretur.* Ex quibus colligit *Guitmundus*: Berengarios librum de Doctrina Chriſtiana Catholicis inſipientiſſimè objicere, *Cùm cibus altaris*

A *Domini nuſquam ibi figura, nuſquam ibi ſignum dicatur: & quicquid illud ſit quod ſignum ibi & figura dicitur, non utique ſignum & figura Corporis & Sanguinis Domini, ſed Paſſionis Domini, & noſtræ communicationis cum ea certiſſimè demonſtretur.* Lege & *Rupertum* lib. VI. Commentariorum in *Joannem*, & *Algerum* lib. I. cap. XI. in eadem reſponſione conſentientes.

XV. Objicit recentior quidam Calviniſta in Expoſtulatione ad *Hampdenium*, locum *Anaſtaſii Sinaitæ*, ex lib. XII. *Anagogicarum Contemplationum in Hexaëmeron*, quem Catholicorum fraude ſuppreſſum calumniatur: Quo in loco verba Chriſti *Joannis* 6. de ſpirituali manducatione ſic exponit:

Carentoniti Miniſtri recentioris objectio ex Anaſtaſio Sinaita petita diluitur.

B *Ego ſum panis vitæ, &c. Dicens,* Panis deſcendens, *oſtendit panem illum ex cœlo continuè deſcendentem, ne fortè putes eum de corpore ſuo dixiſſe, & apud te cenſeas omnem manducantem ex illo, vel etiam improbum, per eam manducationem habere vitam æternam, ab ea cogitatione te dimovet, oſtendens tibi nos fieri participes Myſteriorum duobus modis. Digni ſcilicet ex pane illo manducant qui de cœlo deſcendit. Is eſt inhabitatio & fulgor Sanctiſſimi Patris, Divinitatis Chriſti; quippe divina & cæleſtia cogitant. Terreni verò terrenáque ſapientes, terrenæ meræque carnis Chriſti participant audacter & indignè: quæ manducatio à ſuperiori prorſus aliena. Quare ut utramque* C *nos doceat, poſtquam dixit;* Ego ſum panis vitæ è cœlo deſcendens, *id eſt, Deus Verbum: Et,* Si quis manducet ex illo, vivet in æternum, *ſubjungit idem:* Et panis quem ego dabo illi, caro mea eſt, quam ego dabo pro vita mundi. *Vides quid interſit, ſi quis manducet de pane illo, qui de cœlo deſcendit, eum dixit habere vitam æternam. De carne verò minimè illud adjecit. Unde cùm de horrendis & ineffabilibus Myſteriis loquatur, vide ut ſupra & infra idem ſæpius reſumat & revocet.... Pergit idem Verbum Deus:* Qui manducat meam carnem, & bibit « meum ſanguinem, manet in me, & ego in illo. « D *Non de præſenti carne & ſanguine: quippe participes fuerunt Judas & Simon Magus Corporis & Sanguinis Euchariſtiæ, nempe panis & calicis: neque tamen Chriſtus manſit in eis, neque ipſi in Chriſto. Quæ autem vera ſit manducatio myſtica carnis Chriſti, quiſve ineffabilis ſanguis ejus in ea reconditus, illud omnino doctioribus & peritioribus relinquam, illud quibus par eſt omnino tradentibus.*

Reſpondeo, etſi hæc verba Chriſti Domini, *Ego ſum panis vivus qui de cœlo deſcendi, qui manducat ex hoc pane, vivet in æternum:* de Chriſti carne non eſſe intelligenda dixerit *Anaſtaſius Sinaïta*, ſed de E Verbo Deo, quod ſpiritualiter manducari debet, ut vitam immortalem conſequamur: nihilominus verba ſequentia: *Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita;* de vera Chriſti carne intellexit ac expoſuit, déque orali manducatione; cujus ipſi *Judas* & *Simon Magus* participes fuere in Euchariſtia. Unde *Albertini*, Miniſtrorúmque cæterorum conatus inanes eſſe probat hic *Anaſtaſii Sinaitæ* locus, qui Chriſtum *Joannis VI.* de ſola manducatione ſpirituali, etiam ad oralis rejectionem, locutum eſſe contendunt. Id unum ergo vult *Anaſtaſius*, non ſufficere manducationem carnis Chriſti ore tenus ad vitam æternam conſequendam; utque Chriſtus per gratiam ſuam maneat in nobis; & nos in eo; ſed eſſe cum ea conjunctam ſpiritalem manducationem oportere, quâ divina & cæleſtia cogitemus. Oralis per ſe ac ſeorſum ſumpta, dignis & indignis convenit: ſpiritalis oraliſque ſimul, aut etiam ſpiritalis abſque orali, eorum qui digni ſunt, propria eſt. Id cùm palam Eccleſia Catholica profiteatur ac doceat, illi non incommodat *Anaſtaſii Sinaïtæ* locus, quem Catholicorum Theologorum fraude ſuppreſſum Neotericus ille Cal-

viniana

vinianæ Sectæ Miniſter mentitur. Addiderim, mirum non eſſe quòd *Anaſtaſius* in libris *Anagogicarum Contemplationum in Hexaëmeron*, verba Chriſti cap. 6. S. Joannis obiter dumtaxat ediſſerens, nec ſenſui inſiſtens literali, manducationem oralem adeo expreſsè, adeo luculenter non explicet, ac Patres reliqui quos ſuprà laudavimus, numero plures; authoritate præſtantiores, doctiores, antiquiores; Cyrillus Alexandrinus, Ambroſius, Hilarius, Cyprianus, &c. Nec ullius momenti eſt pro Calviniana cauſa, quòd *Myſtica carnis Chriſti manducationem* in Euchariſtia fieri *Anaſtaſius* ſignificet. Myſtica enim dicitur, quia ſub alienis ſpeciebus latet; myſtica, ratione Sacramenti, non ratione objecti: Myſtica, quia pro hoc ſtatu inviſibilis eſt, non quòd reipſa ſecundùm ſubſtantiam in Euchariſtia præſens non ſit: Nam verba Græca *Anaſtaſii Sinaitæ*; τὸ περὶ τῆς ὁρωμένης σαρκὸς καὶ αἵματος, perperam ac fraudulenter vertit Calvinianus Miniſter: *Non de præſenti carne & ſanguine*; quæ ita reddi debent: *Non de viſibili carne & ſanguine*. Quamobrem *horrenda & ineffabilia Myſteria* vocat: quia revera ſtupendum eſt, hominum captum ac ſermonem ſuperat, unâ fide teneri poteſt, quòd Chriſti caro & ſanguis, anima, divinitas, uno verbo, Chriſtus totus, ſub panis & vini ſpeciebus in Euchariſtia contineatur. Non autem ineffabilia & horrenda myſteria rectè dici poſſent, ſi merus panis & vinum, ſeu figura dumtaxat Corporis & Sanguinis Chriſti eſſent. Quis enim Patrum manna vel panes propoſitionis, tremendorum, horrendorum, ineffabilium myſteriorum nomine inſignivit?

ARTICULUS III.

Realis Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis fides, verbis Domini Sacramentum Inſtituentis probatur.

EUchariſtiæ Inſtitutionem tres Evangeliſtæ literis conſignarunt. *S. Matthæus* cap. 26. *Cœnantibus autem eis*, inquit, *accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc eſt corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit; & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim ſanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* S. Marcus cap. 14. *Et manducantibus illis, accepit Jeſus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, Hoc eſt corpus meum. Et accepto calice, gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes. Et ait illis: Hic eſt ſanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur.* S. Lucas cap. 22. *Et accepto pane, gratias egit, & fregit, dedit eis, dicens: Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur: Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic eſt calix novum Teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.*

S. Paulus 1. ad Corinthios cap. 11. eadem inſtitutionis Euchariſtiæ verba refert. *Ego enim*, inquit, *accepi à Domino, quod tradidi vobis, Quoniam Dominus Jeſus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens, fregit, & dixit: Accipite & manducate: Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic calix novum Teſtamentum eſt in meo ſanguine. Hoc facite quotieſcumque bibetis in meam commemorationem.* Chriſti Sacramentum inſtituentis, dogma fidei tradentis, legem Eccleſiæ ſuæ in perpetuum tempus dantis, teſtamentum condentis, fœdus ſancientis, verba proprio ſenſu, non metaphorico; perſpicuo, non obſcuro; naturali & cuique obvio, non contorto, & qui nonniſi poſt diuturnam meditationem detegatur, accipi debent & explicari. Si enim unquam homines propriè & clarè loquuntur, maximè cùm fœdus ineunt, cùm leges ferunt, cùm teſtamentum condunt, cùm non exteros, ſed amicos, ſed filios alloquuntur, eis animi ſui ſenſa aperiunt, & voluntatem ſignificant ſuam; cùm denique ipſis tradunt amicitiæ perenne pignus. Leges omnes & mandata à Chriſto tradita, verbis concepta ſunt ſimpliciſſimis & clariſſimis. Baptiſmi inſtitutio planis ac perſpicuis verbis facta eſt, nec dixit Chriſtus: *Aqua eſt Spiritus Sanctus*, aut quid ſimile, ſed: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum Cœlorum*: Nullum eſt fidei dogma in Scriptura Sacra explicitè contentum, (nullum autem aliud agnoſcunt Calviniani) quod verbis figuratis & metaphorico ſenſu acceptis à Chriſto & Apoſtolis tradatur: Aut ſi metaphoris aliquibus utuntur in tradendis fidei dogmatibus, claræ ſunt hujuſmodi metaphoræ, & earum ſenſus cuique obvius eſt, ut cùm dicitur Chriſtus *ſedere à dextris Dei*; vel cùm Eccleſia *fundata dicitur & ædificata ſupra petram.* Sanè ſi metaphoras in Sententiis Scripturæ Sacræ comminiſci licet, ubi fidei noſtræ dogmata præcipua traduntur, Sociniani triumphabunt, qui teſtimonia de Filii divinitate, & de generis humani redemptione à Chriſto facta, metaphorico ſenſu explicanda eſſe non minori jure contendent, quàm Calviniſtæ hæc verba Chriſti: *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, de figura Corporis & Sanguinis Chriſti, ſeu efficaci, ſeu inefficaci, interpretentur. Teſtamenta etiam verbis propriis & perſpicuis conduntur: nec ullus Calviniſta eſt, cui ſi pater, avus, patruus, aliúſve ex cognatis aut amicis, domum vel agrum reliquerit, adiiſſe ſe putet hereditatem, & erga ſe impletam teſtatoris voluntatem arbitretur, cùm tabella domum vel agrum repræſentans ab executoribus teſtamenti data fuerit. Eſto in Prophetiis *Jacob* morientis multa ſint figuratè enuntiata, ut cùm ait Geneſ. 49. *Simeon & Levi vaſa iniquitatis bellantia, Catulus Leonis Juda, Lavabit in vino ſtolam ſuam*, &c. Tamen Teſtamentum ejus verbis clariſſimis conceptum eſt, cùm ait: *Ecce congregor ad populum meum, ſepelite me cum patribus meis. Si hominis teſtamentum confirmatum nemo ſpernit aut ſuperordinat*, ut ait Apoſtolus ad Galatas 3. quantò minus teſtamento Chriſti derogandum eſt? At Chriſtus dicens Apoſtolis, *Accipite & comedite, Hoc eſt Corpus meum; Bibite ex hoc omnes, Hic eſt enim Sanguis meus*, Sacramentum inſtituit, dogma fidei tradidit, legem Eccleſiæ ſuæ dedit in perpetuum tempus duraturam, fœdus ſanxit, teſtamentum condidit; non exteros, ſed amicos, ſed Diſcipulos, ſed filios his verbis compellavit, æternum amoris pignus ipſis daturus, pridie quam pateretur, illos, de quibus *S. Joannes* cap. 13. ait: *Sciens Jeſus quia venit hora ejus, ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem, cùm dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Illos alloquebatur qui tum dixit: *Vos amici mei eſtis. Jam non dicam vos ſervos: Vos autem dixi amicos; quia omnia quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis... In proverbiis locutus ſum vobis. Venit hora cùm jam non in proverbiis loquar vobis, ſed palam de Patre annuntiabo vobis.* Quod & ipſi agnovere: *Ecce nunc palam loqueris*, inquiunt, *& proverbium nullum dicis. Nunc ſcimus quia ſcis omnia, & non opus eſt tibi, ut quis te interroget: in hoc credimus quia à Deo exiſti.* Hæc itaque verba, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, in ſenſu proprio, non figurato & metaphorico intelligenda ſunt; adeóque non figuram tantùm Corporis & Sanguinis Chriſti, ſive efficacem,

Chriſti teſtamentum verbis ſimplicibus & apertis inſtitutum.

ficacem, ſive inefficacem in Euchariſtia nobis traditam credere debemus, ſed verum Chriſti Corpus & Sanguinem. Calviniani *litigant cum Scripturis, non nobiſcum*, ut *S. Auguſtini* verbis utar. *Quare litigas*, Calviniane? *Fratres ſumus, quare litigamus? Non inteſtatus mortuus eſt Pater. Fecit teſtamentum, & ſic mortuus eſt: mortuus eſt & reſurrexit. Tamdiu contenditur de hereditate mortuorum, quamdiu teſtamentum proferatur in publicum; & cùm teſtamentum prolatum fuerit in publicum, tacent omnes ut tabula aperiantur & recitentur. Judex intentus audit, Advocati ſilent, Pracones ſilentium faciunt, univerſus populus ſuſpenſus eſt, ut legantur verba mortui non ſentientis in monumento. Ille ſine ſenſu jacet in monumento, & valent verba ipſius: Sedet Chriſtus in Cælo, & contradicitur Teſtamento ejus? Aperi, legamus. Fratres ſumus, quare contendimus? Placetur animus noſter, non ſine teſtamento nos dimiſit Pater. Qui fecit teſtamentum, vivit in aternum: audit voces noſtras, agnoſcit ſuam. Legamus, quid litigamus? Ubi inventa fuerit hereditas, ipſam teneamus. Aperi teſtamentum*, ait Chriſtus Euchariſtiam inſtituens, quam *S. Gaudentius* Tractatu 2. in Exodum *Hereditarium munus Novi Teſtamenti* appellat, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus.* Et figuram dumtaxat Corporis & Sanguinis Chriſti Euchariſtiam eſſe Sacramentarii impiè contendunt. Nonne hoc eſt Salvatoris teſtamentum violare? Nonne hoc eſt umbraticum teſtamentum pro vero ac reali ſupponere? Nonne hoc eſt Scripturæ Sacræ verba corrumpere? Chriſtus dixit, id quod nobis in Euchariſtia dedit, eſſe corpus ſuum: Calviniani verò volunt nos obligari ad credendum Chriſti corpus in Euchariſtia non eſſe, ſed tantùm figuram corporis. Nonne iſtud eſt verbo Dei illudere? Si figuram dumtaxat corporis ſibi dare voluiſſet, cur æquivocatione quæ hominum partem maximam conjicere poterat in errorem, uſus fuiſſet? Cur mentem ſuam non expreſſiſſet ſimplicibus apertiſque verbis? *Fortè qui Verbum eſt, & qui Veritas eſt, loqui vera neſcivit? & qui Sapientia eſt, in ſtultiloquio erravit? Et qui Virtus eſt, in ea fuit infirmitate, ne poſſet eloqui qui vellet intelligi*, inquit *S. Hilarius* lib. 8. de Trinitate. *Num mentis & lingua artifex disertè loqui non poſſet? Immò verò ſumma providentia fuco carere voluit, qua divina ſunt, ut omnes intelligerent, qua ipſe omnibus loquebatur.* Quibus verbis, amabo, Chriſtus uſus eſſet magis aptis magiſque perſpicuis ad ſignificandum ſe veri propriique corporis ſui ſubſtantiam tradere? An opus erat ut diceret, Hoc eſt verè & propriè Corpus meum? Nequaquam. Sicut enim cùm æternus Pater Chriſtum deſignando, dixit: *Hic eſt Filius meus dilectus, ipſum audite*; non dixit, Hic eſt verè & propriè Filius meus: & cùm Evangeliſta Verbi Æterni Incarnationem explicuit, non dixit, Verbum verè & propriè caro factum eſt, carne in unitatem perſonæ aſſumpta, ſed ſimpliciter dixit: *Verbum caro factum eſt*: Et cùm Angelus Deiparæ Virgini admirabile iſtud Myſterium annuntiavit, non dixit, Verè in utero concipies proprium Filium Dei, ſed ſimpliciter: *Quod enim ex te naſcetur Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Et nihilominus credere tenemur Chriſtum eſſe verè & propriè Dei Filium, & Verbum verè & propriè incarnatum fuiſſe, & omnia quæ Incarnatio involvit, aut quæ ex ea conſequuntur: Ita quamvis Chriſtus non dixerit accepto pane & benedicto, Hoc eſt vera & propria ſubſtantia Corporis mei; ſive, Hic panis in ſubſtantiam Corporis propriè convertitur, ſed ſimpliciter, *Hoc eſt Corpus meum*, nihilominus credere tenemur Chriſti Corpus verè, propriè, ac ſubſtantialiter in Euchariſtia nobis dari: Maximè cùm addiderit Chriſtus, *Quod pro vobis datur*, ſive, *Quod pro vobis traditur*; & de ſanguine ſuo, *Qui pro multis effundetur.* Quibus verbis idem Corpus eundémque Sanguinem in Euchariſtia comedendum ac bibendum ſe dare ſignificavit, quod pro nobis morti tradendum, & qui pro multis effundendus erat. Verum autem ac proprium Corpus pro nobis ad mortem obtulit, non figuram corporis; verum propriúmque ſanguinem pro nobis fudit, non figuram ſanguinis. Verum igitur ac proprium Corpus ſuum, verum ac proprium Sanguinem, ſecundùm ſubſtantiam, comedendum ac bibendum in Euchariſtia nobis dedit, non figuram Corporis & Sanguinis.

II. Accedit trium Evangeliſtarum in iiſdem Chriſti Euchariſtiam inſtituendis verbis referendis ſummus conſenſus, ac *S. Pauli* cum iiſdem concordia. Nullus ex ipſis teſtatur dixiſſe Chriſtum, *Hac eſt figura Corporis mei, Hac eſt figura Sanguinis mei*, ſed, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt ſanguis meus.* At incredibile eſt, neminem Evangeliſtarum, nec Apoſtolum *Paulum* hunc ſenſum expreſſurum fuiſſe, ſi Chriſtus ſolam Corporis & Sanguinis ſui figuram dare, idque unum à nobis credi voluiſſet. Siquidem noverat tantas de hac doctrinæ cæleſtis parte controverſias excitatum iri; quas inſolenti metaphora & ſenſu obſcuris verborum involucris implicito ſciebat fovendas augendáſque, non ſedandas. Solent Evangeliſtæ in minoribus cauſis ita ſibi viciſſim opitulari, ut vix quicquam ab uno eorum obſcurè dictum eſſe legamus, quod non fuerit ab alio explicatum. Scripſerat unus Evangeliſta Chriſtum dixiſſe: *Si ego in digito Dei ejicio dæmonia*; explicat alius: *Si ego in ſpiritu ejicio dæmonia.* Vocaverunt alii: *Joſeph* Patrem Chriſti, ne falleremur, explicavit Lucas dicens: *Ut putabatur filius Joſeph.* Solebat Chriſtus invitare ſitientes, & promittere illis aquam vivam, expoſuit S. Joannes: *Hoc autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.* Hîc autem cùm quatuor Auctores inſtitutionem hujus Sacramenti narraverint, diverſis temporibus ſcripſerint, alii audiverint ab ipſo Chriſto, ut *S. Matthæus*; alii à Domino poſtea acceperint, ut *S. Paulus*, alii didicerint ab iis, qui Chriſtum Sacramentum inſtituentem viderant ac audiverant, ut *S. Marcus*; & *S. Lucas*; omnes tamen iiſdem verbis Chriſtum dixiſſe commemorant, *Hoc eſt Corpus meum, & Hic eſt Sanguis meus*, aut, *Calix Sanguinis mei*, quod idem eſt; nemo explicavit dictum eſſe per figuram, nemo addidit ullum verbum ex quo id intelligere poſſemus; immo *S. Paulus* qui omnium poſtremus ſcripſit, de uſu & fructu hujus Sacramenti ita locutus eſt, ut non ſymbolum dumtaxat & figuram, ſed verum Chriſti Corpus & Sanguinem, reipſa & ſecundùm ſubſtantiam in Euchariſtia præſentia, ipſum agnoviſſe & crediddiſſe, ac Fideles hac in doctrina, quam à Domino acceperat, inſtituere voluiſſe, facilè intelligatur. *Calix*, inquit, *benedictionis, quem benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Domini eſt? Et panis quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini eſt?* Non figuræ, non virtutis & efficaciæ Corporis & Sanguinis Domini, ſed Corporis ipſius & Sanguinis communicationem & participationem Euchariſtiam appellat *S. Paulus.* Subdit illius communicationis admirabilem effectum: *Quoniam*, inquit, *unus panis, unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane participamus.* Itaque Corporis Chriſti participationem unitas illa Fidelium, ſeu effectus conſequitur, & per Corpus & Sanguinem Chriſti cum ipſis in Sacramento communicatum etiam deſignatur. Et cap. undecimo, de præparatione ad ſumptionem Euchariſtiæ adhibenda ſic loquitur: *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit Calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis*

itized by

guinis Domini. Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat: Qui enim manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini. Eos qui indignè Euchariſtiam ſumpſerint, reos eſſe, non figuræ Corporis Domini, ſed ipſius Corporis Domini, Apoſtolus pronuntiat, & judicium ſibi manducare & bibere, quia Corpus Domini non dijudicant. Quorſum verò hæc ſententia, ſi Euchariſtia mera Corporis Chriſti figura eſt? Forſan quòd injuria quæ fit imagini, ipſi Chriſto fieri cenſeatur? At iſtud argumenti genus Calviniſtæ ſugillant in controverſia de Imaginibus Chriſti & Sanctorum. Forſan quòd qui ſumit figuram Corporis Chriſti, eo ritu externo & participatione Sacramenti profiteatur ſe eſſe membrum Chriſti, cùm à Chriſti Corpore animo ſit avulſus? At ſi ita eſt, potiùs dicere debuit Apoſtolus, Reus erit ſimulationis & fictionis, quàm, *Reus erit Corporis & Sanguinis Domini.* Siquidem in Baptiſmo profitetur ſe eſſe membrum Chriſti, etſi animo ab ejus corpore ſit avulſus, quicunque ad illud Sacramentum fictus accedit, nec tamen reus uſquam dicitur Corporis & Sanguinis Domini. Sanè nullius momenti non erat ad ædificationem Eccleſiæ & Fidelium ſalutem, exponere diſertè an Euchariſtia Corporis & Sanguinis Chriſti figura eſſet, an Corpus ipſum & Sanguis: Si enim figura eſt duntaxat, abſque idololatria non poteſt adorari: Si Chriſti verum & proprium Corpus & Sanguis eſt, abſque impietate non poteſt non adorari. Non videtur itaque *S. Paulus* Chriſtianorum Doctor vocaturus fuiſſe Corpus & Sanguinem Domini, quod meram ejus figuram ac virtutem eſſe intellexiſſet.

Ita Apoſtoli verba intellexerunt antiqui Patres qui hunc locum ſunt interpretati: S. Joannes Chryſoſtomus Homilia 27. in 1. ad Corinthios: *Chriſtus*, inquit, *omnibus ex æquo dedit, dicens, Accipite, comedite. Ille corpus ex æquo dedit: tu autem ne panem quidem communem das ex æquo. Etenim pro omnibus ſimiliter eſt fractus, & ex æquo factus eſt corpus pro omnibus.* Et infra: *Guſtaviſti Sanguinem Dominicum, & ne ſic quidem fratrem agnoſcis? Et quamnam mereberis veniam?* Et Homilia 28. *Cur autem judicium ſibi comedit & bibit?* Non dijudicans Corpus Domini. *Hoc eſt, non examinans, non cogitans, ut oportet, magnitudinem eorum quæ ſunt propoſita, non reputans quanti momenti & ponderis ſit donum. Nam ſi exactè didiceris quiſnam ſit qui ſit propoſitus, & quiſnam ſit qui dat ſe ipſum, & cui det, nulla alia egebis oratione.* Rurſus Homilia 27. *Tu autem pane vitæ accepto, facis rem mortis, & non exhorreſcis! ...... Et hæc facis Chriſti menſâ exceptus, illo die quo dignus es habitus qui ejus carnes lingua tangeres. Quicunque ſis ergo, ne hæc fiant, manum tuam expurga, & caſtiga linguam, & labra quæ ingreſſui Chriſti fuere veſtibula.*

Theodoretus in cap. xi. Epiſtolæ ad Corinthios: *Illud autem, inquit,* Reus erit Corporis & Sanguinis, *hoc ſignificat, quòd quemadmodum tradidit quidem illum Judas, ipſi autem inſultarunt Judæi: ita cum ignominia & dedecore afficiunt, qui ſanctiſſimum ejus Corpus immundis manibus accipiunt, & in pollutum os immittunt.* Oecumenius in Commentario ejuſdem loci. *Si ille gratias agit, qui proprium dividit tradiditque corpus, ὑπὲρ ἡμῶν: tu non multò magis gratias agendo in his quæ tibi donata ſunt, ſocios & convivas accipies pauperes?* Ibidem: *Per hoc autem quòd frequenter ait: Corporis & Sanguinis Domini: manifeſtat quòd non ſit nudus homo, qui immolatur, ſed ipſe Dominus & Factor omnium, ut videlicet per hæc ipſos exterreat.*

III. Nec leve eſt rationum pondus, quæ ex im-

A preſſione à Chriſti verbis in omnium Chriſtianarum ſocietatum mentibus facta arceſſuntur. Senſus enim horum Domini verborum, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, adeò evidenter præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis proprius atque literalis ſenſus eſt, ut nulla ſit Chriſtianorum ſocietas, quæ Domini verba hoc ſenſu non intellexerit. Ita intellexiſſe Græcos, probat primò Hiſtoria diſſidii *Michaëlis Cerularii* Patriarchæ Conſtantinopolitani, & *Leonis* Acridani Epiſcopi cum *Leone IX.* Romano Pontifice & Eccleſia Latina. Cùm enim conſecrationem Euchariſtiæ in azymis, alióſque

B ritus Latinis objecerint, fidem præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis non objecerunt, objecturi utique niſi communis ea Eccleſiæ utriuſque fides fuiſſet. Quæ enim eſſet Latinorum fides & doctrina circa Euchariſtiam, ignorare Græci non poterant, cùm adeo publica fuiſſet *Berengarii* damnatio: & licet daremus ignotam ipſis fuiſſe controverſiam à *Berengario* excitatam, ejuſque damnationem; neſcire non poterant Latinos realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia credere,

C cùm *Humbertus* Cardinalis, *Leonis IX.* Conſtantinopoli Legatus, in Diſputatione *De Azymo & Fermentato* adversùs Græcos, quam Græcorum Imperator tunc Græcè reddi juſſit, eam fidem diſertè profitetur: *Taliter*, inquit, *præparatus azymus, fideli invocatione totius Trinitatis fit verum & ſingulare Corpus Chriſti.... Nos verò Corpus veritatis ex azymo & in azymo ritè venerantes atque retinentes, ore & corde prægustamus jam quàm ſuavis eſt Dominus.*

Secundò, eandem Eccleſiæ Græcæ ac Latinæ de Euchariſtia fidem probat *Humberti* Reſponſio ad Libellum *Nicetæ Pectorati* contra Latinos editum.

D Extat in Appendice Tomi XI. Annalium *Baronii* Cardinalis. *Qui ergo*, inquit, *panem Dei manducat, carnem Dei Chriſti manducat: Qui autem carnem ejus manducat, Chriſtum manducat. Qui Chriſtum manducat, procuïdubio vitam æternam manducat.... Quod ne viloſcat carnalibus, & in percipiendo eſcam ſpiritus ſubmurmuret aliquis carnis appetitum, cum ſumma parcitate prægustamus, videre tantummodo cupientes quàm ſuavis eſt Dominus, cujus panis non det ſicut manna faſtidium. Nec dubitandum, in quantulacunque portione ejus fideles man-*

E *ducare ſibi totam vitam, id eſt Chriſtum.* Idem probat *Nicetæ Pectorati* Libellus: ſic enim de Chriſto loquitur. *Sanctus autem Spiritus vivificúſque in vivificata ejus carne permanſit, quam comedentes in pane, qui immutatus eſt per Spiritum, & effectus Corpus Chriſti, vivimus in ipſo, tanquam vivam & deificatam ejus carnem edentes.*

Tertiò eundem Eccleſiæ utriuſque conſenſum probant *Theophylacti* Bulgariæ Archiepiſcopi luculentiſſima & clariſſima teſtimonia in Commentariis Capitis 26. *S. Matthæi* 14. *S. Marci*, & 6. *S. Joannis.*

Quartò idipſum demonſtratur ex Auctorum

F Græcorum ſilentio, qui adversùs Eccleſiam Latinam XI. & XII. Seculo ſcripſerunt: *Euthymii* Monachi Zigabeni, *Nicolai Methonenſis*, qui adversùs *Chryſolanum* Archiepiſcopum Mediolanenſem ſcripſit, *Joannis Phurni* Montis Gani Prioris, & aliorum: item ex Tractatibus Latinorum adversùs Græcorum errores, præſertim *Hugonis Ætheriani*, qui nullum circa Euchariſtiam errorem Græcis objicit. Item ex Epiſtola *Baſilii* Theſſalonicenſis Archiepiſcopi ad *Adrianum IV.* de unione Orientalis Eccleſiæ cum Occidentali, quam refert *Allatius* Lib. *De Perpetuo utriuſque Eccleſiæ Conſenſu*, pag. 658. Item ex *Simeone Juniori* Oratione V.

Eccleſiæ Græcæ de Euchariſtia fides, & cum Latina conſenſus in dogmate de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti & Tranſſubſtantiationis.

Quintò idem probatur ex *Euthymio* Monacho Zigabeno, in *Matthæum*, dicente: *Aptiſſimè nominavit* Chriſtus *Teſtamentum propter appropinquantem mortem: teſtantur enim qui moriuntur. Itaque ſicut Vetus Teſtamentum hoſtias & ſanguinem habebat: ita ſanè & Novum, Corpus videlicet & Sanguinem Domini. Non dixit autem, Hæc ſunt ſigna corporis mei & ſanguinis mei: ſed, Hæc ſunt corpus meum & ſanguis meus. Oportet ergo non ad naturam eorum quæ proponuntur aſpicere, ſed ad virtutem eorum. Quemadmodum enim ſupernaturaliter aſſumptam carnem deificavit (ſi ita loqui liceat) ita & hæc ineffabiliter tranſmutat in ipſum vivificum corpus ſuum, & in ipſum pretioſum ſanguinem ſuum, & in gratiam ipſorum.*

Et in Panoplia pag. 1. Titulo xx. loca duo refert inſignia, unum *S. Gregorii Nyſſeni* aſſerentis, *Unum* Chriſti *corpus aſſiduè per totum orbem terrarum* Fidelium *millibus impertiri, totum cujuſque evadere, & in ſeipſo totum permanere. Panem ſtatim in corpus mutari, à verbo, quoniam hoc eſt corpus meum. Chriſtum ideo cunctis credentibus gratiæ diſpenſatione ſeipſum impertiri per carnem, quæ ex vino & pane conſtituitur, Fideliumque corporibus conjungitur, ut ea conjunctione cum immortali, homo etiam immortalitatis particeps fiat.* Alter locus eſt *S. Joannis Damaſceni*, dicentis: *Corpus eſt verè conjunctum divinitati, ut corpus ex Sancta Virgine; non quòd corpus illud aſſumptum è cælo deſcendat, ſed quia panis & vinum in Chriſti Corpus & Sanguinem tranſmutatur. Sin quæris quomodo fiat, ſatis eſt tibi ut audias per Spiritum Sanctum, quemadmodum & ex Virgine Dei Genitrice ſibi ipſi & in ſeipſo Dominus Corpus ſubſtituit. Et nihil amplius novimus, niſi quòd Dei Verbum eſt verum & omnipotens. Modus autem intelligi non poteſt. Illud tamen dicere non eſt alienum quemadmodum naturaliter panis per cibum, & vinum, & aqua per potum, in corpus & ſanguinem comedentis bibentiſque mutantur, nec fiunt aliud corpus præter quòd erat priùs; ſic propoſitionis panem & vinum & aquam per invocationem & adventum Spiritus Sancti, rationem naturâ ſuperante, in Corpus & ſanguinem Chriſti tranſmutari, nec eſſe duo, ſed unum, atque idem fieri nunc eis, qui fide dignèque illud ſuſcipiunt.*

Sextò, Eccleſiæ Græcæ de Euchariſtia fidem exprimit *Nicolaus* Epiſcopus Methonenſis in Libello *Ad eos qui hæſitant, aiuntque conſecratum panem non eſſe Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti*; in quo hæc habet: *Quis ille qui conculcat Filium Dei? Nonne qui ſanguinem ejus ingratus abrogat, nec admittit, & veracis ab omnique mendacio alieni oris traditionem & mandatum nihili facit, Hoc eſt Corpus meum dicentis: &, Hic eſt Sanguis meus? Quid hæſitas? Quid Omnipotenti impotentiam attribuis? Nonne ipſe eſt, qui ex nihilo omnia ut eſſent fecit? Unus trium Perſonarum divinitatis, qui poſtremis temporibus incarnatus eſt, & panem in ſuum corpus tranſmutari juſſit. Quid requiris cauſam & ordinem naturæ panis tranſmutationis in Chriſti Corpus, & aquæ vinique in Sanguinem, cùm ſupra naturam, rationem, mentem & cogitationem ex Virgine ſit natus? Non credes itaque nec mortuorum Reſurrectionem, nec in cælos ejus Aſſumptionem, & alia Chriſti miracula ſupra naturam, mentem, & cogitationem eminentia? .... At fortaſſis dubitas minimèque credis, quòd non videas carnem & ſanguinem, ſed panem & vinum. Quæ de re ſcias oportet Deum providè hoc feciſſe, ne averſarentur multi arrabonem æternæ vitæ, & ægrè ferrent carnem & ſanguinem intuentes. Itaque rebus naturæ conſuetis hoc fieri voluit, iis ſuam divinitatem conjungens, cùm dixit, Hoc eſt Corpus meum, &, Hic eſt ſanguis meus.*

Septimò eadem Eccleſiæ Græcæ de Euchariſtia fides probatur ex *Zonara*, in Epiſtola quam refert *Allatius*, Exercitatione adverſùs *Creigtonum*, pag. 544. & perperam *Glycæ* tribuit. Et ex *Niceta Choniate* in *Alexio*, Lib. 3. ubi quæſtionem commemorat Conſtantinopoli excitatam *Georgio Xiphilino* & *Joanne Camatero* Patriarchis. *Cùm*, inquit, *in quæſtione eſſet utrum Chriſti corpus poſt perceptionem incorruptibile ſit, quale poſt Paſſionem & Reſurrectionem fuit, an corruptibile ut ante Paſſionem: alii dicebant incorruptibile eſſe, quòd Divinorum Myſteriorum perceptio confeſſio ſit & recordatio quædam Domini propter nos mortui & redivivi, ut magnus in Theologia Cyrillus tradit: & quam partem quiſque acceperit, ab eo Chriſtum integrum percipi, quem Thomas palpavit, eùmque comedi poſt Reſurrectionem, ut Joannes Chryſoſtomus affirmat his verbis:* O rem miram! Qui ad dexteram Patris ſedet, in « noſtrûm peccatorum manibus invenitur? *Item!* « Quamcunque partem acceperis, eum totum acci- « pis, qui à Thoma palpatus eſt. *Et alio loco:* Flo- « ruit in Lege, adolevit in Prophetis, maturuit in « cruce, comeditur poſt Reſurrectionem. Neque « enim aliud id eſt quod percipitur, quàm illud « corpus quod morte ſuperatâ, vitam noſtram auſ- « picatum eſt. Ut enim parum fermenti totam maſ- « ſam fermentat, & ſibi ſimilem & parem reddit: « ſic immortale factum Dei corpus, cùm in noſtro « corpore fuerit, totum id in ſe commutat & trans- « fert. *Ait & magnus Eutychius:* Totum igitur Sa- « croſanctum Corpus & pretioſum Sanguinem « Domini accipit homo, etſi horum partem aliquam « acceperit. Diſtribuitur enim impartibiliter inter « omnes propter immiſtionem, ut unum ſigillum « omnes imagines ſuas omni materiæ imprimit, & « unum manet etiam poſt communicationem, non « imminutum, non mutatum in ea in quibus expreſ- « ſum eſt, & ſi numero plura fuerint. Eodémque mo- « do una vox ab aliquo prolata & in aëre diffuſa, in « eo qui eam protulit, tota manet, & per aërem tota « ad aures perfertur. *His ergo hoc proferentibus;* « *alios id Myſterium non confeſſionem Reſurrectionis, ſed Sacrificium duntaxat eſſe, & proinde corruptibile & inanime: ad quod qui accedat, non totum Chriſtum percipiat, ſed partem,* &c. Cujus ex controverſiæ ſtatu perſpicuum eſt, Græcos omnes XII. Seculo crediddiſſe Corpus Chriſti verè ſecundùm ſubſtantiam in Euchariſtia præſens eſſe.

Octavò, Eccleſiæ Græcæ cum Latina conſenſio in fide præſentiæ realis & tranſſubſtantiationis, probatur ex unione utriúſque Eccleſiæ in Concilio Lugdunenſi ſub *Gregorio X.* facta, in quo Profeſſionem Fidei receperunt, quam ad illos *Clemens IV.* & idem Gregorius X. miſerant, in qua doctrina Tranſſubſtantiationis expreſſis verbis continetur: *Sacramentum Euchariſtiæ ex azymo conficit Romana Eccleſia, tenens & docens quòd in ipſo Sacramento panis verè tranſſubſtantiatur in Corpus, & vinum in Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Idem conſtat ex Profeſſione Fidei, quam *Joannes Veccus* Conſtantinopolitanus Patriarcha ſuis ad *Joannem XXI.* Romanum Pontificem literis inſeruit, in qua hæc leguntur: *Credentes & nos ipſum azymum panem in ipſo Sacro Officio Euchariſtiæ verè tranſſubſtantiari in Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti, & vinum in Sanguinem ejus, per Sanctiſſimi Spiritus virtutem & operationem.* Eadem conſenſio probatur ex Opuſculo *S. Thomæ* contra Græcorum errores, in quo nullum ipſis ab Eccleſia Latina diſſenſum circa fidem præſentiæ realis Corporis Chriſti in Euchariſtia, & tranſſubſtantiationis objicit. Et in Declaratione quorumdam dubiorum contra Græcos, Armenos, & Saracenos, de quibus ipſum conſuluerat Antiochenæ Eccleſiæ Cantor, iſtud legitur: *Impro-*

perant

Digitized by Google

perant etiam Chriſtianis, quod in altari comedunt Deum ſuum, & quòd Corpus Chriſti, ſi eſſet ita magnum ſicut mons, jam deberet eſſe conſumptum.

Idem probatur ex *Nicolao Cabaſila* Theſſalonicenſi Epiſcopo in Expoſitione Liturgiæ, capp. 24. 27. 29. 30. 32. 47. 49. & in Opere *De Vita in Chriſto Jeſu*, Lib. 4.

Nono eadem conſenſio probatur ex *Simeone Theſſalonicenſi* in Tractatu adversùs Hæreſes, apud *Allatium*, Exercitationum contra *Creigtonum* pag. 420. in Reſponſione ad *Gabrielem* Pentapolitanum Metropolitam, in Lib. *De Sacramentis*, & in Lib. *De Templo & Miſſa*, in Euchologio Editionis *P. Goar*, pag. 211. 213. 221.

Decimò idem probatur unione utriuſque Eccleſiæ in Concilio Florentino, in quo cùm à Græcis quæſitum eſſet cur poſt verba conſecrationis has preces adderent: *Fac hunc panem pretioſum corpus Chriſti tui, & quod in calice eſt, pretioſum ſanguinem, immutans ea Spiritu Sancto tuo:* Græci reſponderunt: *Fateri nos diximus, per hæc verba tranſſubſtantiari ſacrum panem, & fieri Corpus Chriſti.* Et in Definitione Fidei, Græci pariter & Latini profeſſi ſunt, *in azimo, ſive fermentato, Corpus Chriſti veraciter confici.* Id ipſum ex *Marco Epheſio* Græco Schiſmatico, in Tractatu quo preces Sacerdotis verbis Domini neceſſariò addendas ad Euchariſtiæ conſecrationem probare voluit, & ex *Beſſarione* Cardinali in Tractatu *De Euchariſtiæ Sacramento*, necnon ex *Joanne Pluſiadeno* in Dialogo de Synodo Florentina * & ex *Gennadio Scholario*, in Defenſione ejuſdem Synodi, cap. 2. Sectione 1. perſpicuum eſt.

* *Græcia orthodoxa Allatii, Tom. 1.*

Undecimò idem conſtat ex *Jeremia* Patriarcha Conſtantinopolitano in Cenſura Confeſſionis Auguſtanæ. *Statuit Eccleſia Catholica*, inquit, *quòd conſecratione facta panis mutatur in ipſum Corpus Chriſti, & vinum in ipſum Sanguinem, panis videlicet fermentatus, non infermentatus. Dominus enim non dixit, Hoc eſt azymum aut typus corporis, ſed; Hoc eſt Corpus meum, & Sanguis meus. Nec equidem data eſt tunc caro Domini quam geſtabat ad edendum Diſcipulis, nec ſanguis bibendus; * aut etiam nunc in Sacro hoc Ritu deſcendit Dominicum corpus è cælo, * (blaſphemum id eſſet) ſed & tunc & nunc invocatione & gratia omnipotentis, & myſteriorum operatoris Spiritus per ſacras preces & orationes pane in ipſum Domini corpus, & vino in ipſius ſanguinem converſo & mutato.* Et paulo poſt: *Non igitur typus eſt, aut azymum quoddam Dominici Corporis panis, qui à Sacerdote perficitur, ſed fermentatum, & ipſum Domini Corpus.*

* Ita ut nimirum carnem exuerit, aut in fruſta diviſam darer.

* Ita ut in cælo eſſe deſinat.

Duodecimò, idem conſtat ex damnatione *Cyrilli Lucaris* patriarchæ Conſtantinopolitani, qui ad Calviniſtarum ſectam defecerat, in Synodis duabus Eccleſiæ Græcæ, una ſub *Cyrillo Beroea* ejus Succeſſore, altera ſub *Parthenio*.

Moſcovitarum cum Eccleſia Græca & Latina conſenſus in fide Euchariſtiæ.

IV. Moſcovitas eandem quam nos fidem habuiſſe, & modò habere de Euchariſtiæ Sacramento, conſtat ex Auctoribus qui de rebus Moſcovitarum ſcripſere, præſertim verò ex Relatione Legationis à Magno Duce *Baſilio* ad *Clementem VII.* Romanum Pontificem directæ, quam ſcripſit *Paulus Jovius* ex *Poſſevino* S. J. illuſtri Profeſſore, qui varias Legationes *Gregorii XIII.* Pontificis Maximi, & Stephani Regis Polonorum nomine, ad *Baſilium* Moſcoviæ Ducem obiit, in Lib. *De Rebus Moſcoviticis*, ex *Sacrano* Canonico Cracovienſi, in errorum Moſcoviticorum Indice, qui in Libro cui titulus eſt, *De Religione Ruſſorum*, legitur: Ex Indice altero errorum quibus Moſcovitæ & Ruſſi detinentur, quem *Joannes Laſchi* Gneſnenſis Archiepiſcopus Concilio Lateranenſi ſub *Leone X.* obtulit anno 1514. quem ad eum annum refert *Odericus Raynaldus*: Ex Relatione *Joannis Fabri*, Archiducis *Ferdinandi* Confeſſarii, poſtea Epiſcopi Viennenſis, de Moſcovitarum Religione, prout acceperat à Legatis *Joannis Baſilii* Magni Moſcovitarum Ducis ad *Carolum V.* Imperatorem: Quæ Relatio inter Rerum Moſcoviticarum Auctores legitur: ex *Lazicio* Polono, Religione Bohemo, in Libro cui titulum fecit, *Theologia Moſcovitica*: & ex *Dannauvero* Lutherano, qui varios de Religione populorum Tractatus ſcripſit.

Armenorum cum Eccleſia Græca & Latina conſenſus in fide Euchariſtiæ.

V. Armenos cum Græcis & Latinis in fide præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & tranſſubſtantiationis concordes fuiſſe probatur ex *S. Nicone* in Tractatu *De peſſima Armenorum Religione*, quem in Bibliothecis Patrum legere eſt: in quo nihil aliud ipſis objicit, niſi quòd *in pane myſtico azymis utuntur, & in ſanctum calicem aquam non immittunt*: ex *Lanfranco* Armenorum fidem contra *Berengarium* laudante, cap. 22. ex *Theoriano* in *Legatione ad Armenos.* (Miſſus autem eſt in Armeniam *Theorianus* ab Imperatore Græcorum *Manuële Comneno*, anno 1170.) *Ex Jacobo de Vitriaco*, qui cum in Hiſtoria ſua Armenorum errores accuratè recenſeat, nullum alium circa Euchariſtiam ipſis tribuit, niſi quòd *Aquam cum vino in Sacramento Sanguinis Chriſti non ponunt.* Ex Decreto Unionis Armenorum cum Eccleſia Latina in Concilio Florentino. Et ex Fragmento Liturgiæ Armenorum, quòd *Caſſander* exhibet, ex quo diſcimus, Sacerdotem vocare panem à ſe conſecratum, *Verum Corpus Salvatoris Domini noſtri*: & ter dicere ſuper calicem; *Sanguis verus eſt Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

Chriſtianorum Indiæ, Cophtorum, & Æthiopum concors de Euchariſtia fides.

VI. Chriſtianorum Indiæ, qui *Sancti Thomæ* vocantur, in eodem dogmate conſenſionem probat ipſorum Liturgia, in qua Sacerdos Hoſtiam dividens, ait: *Accedimus, Domine, in fide veritatis nominis tui ad hæc Sancta Myſteria, ac pietate tua frangimus, & miſericordia tua ſignamus Corpus & Sanguinem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Et ad populum converſus, ait: *Fratres mei, ſuſcipite Corpus ipſius Filii Dei, dicit Eccleſia.*

Cophtos quoque & Æthiopes idem nobiſcum & crediſiſſe, & credere de Euchariſtia, conſtat ex *Damiano Goëz*, & ex Profeſſione Fidei, quam *Zagazabo* Epiſcopus Æthiops eo rogante ſcripſit: ex Fragmentis Liturgiæ Copticæ ab *Athanaſio Kirkero* in *Podromo Coptico* laudatis, ex Liturgia *Severi* Patriarchæ quondam Alexandrini, Eutychiani, in qua poſt Hoſtiæ conſecrationem Sacerdos ait: *Ita credimus, & affirmamus, hoc eſſe corpus hujus ſanguinis, & hunc eſſe ſanguinem hujus corporis.* Ex Canone generali Æthiopum, in quo verbis conſecrationis à Sacerdote prolatis, populus ait: *Amen, amen, amen: Credimus, & confidimus, & laudamus te, Deus noſter! Hoc verè corpus tuum eſt.* Et poſt conſecrationem Calicis: *Hic verè ſanguis tuus eſt.* Et poſtea Sacerdos dicit: *Hoc eſt corpus ſanctum, honoratum, & vitale Domini & Servatoris noſtri Jeſu Chriſti, quod datum eſt in remiſſionem peccatorum, & ad vitam æternam conſequendam verè ſumentibus ipſum, Amen.* Eadem dicit de ſanguine. Tum ſubdit de utroque ſimul: *Hoc eſt, Corpus, & hic eſt Sanguis Domini & Servatoris noſtri Jeſu Chriſti, quod & quem aſſumpſit ex Domina noſtra Sancta & immaculata Virgine Maria, & univit cum divinitate.* Tandem Orientalium omnium Eccleſiarum etiamnum ſumma conſenſio cum Latina in fide præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia,

& Trànſſubſtantiationis, probatur Inſtrumentis & teſtimoniis authenticis Patriarcharum, Antiſtitum, Legatorum, quæ Tomo I. & III. eruditi Operis *De Perpetua Fide Eccleſiæ Catholicæ circa Euchariſtiam*, Gallico idiomate conſcripti, legere eſt. Lege & eruditum Tractatum *P. Pariſii* Canonici Regularis Congregationis *S. Genovefæ*: *De Fide Orientalis Eccleſiæ circa Euchariſtiam.* Ex quibus omnibus colligitur, ſenſum horum Domini verborum, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, adeo evidenter præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & tranſſubſtantiationis proprium & literalem ſenſum eſſe, ut nulla ſit Chriſtianorum ſocietas, quæ Domini verba hoc ſenſu non intellexerit.

Sacramentariorum ſenſus parum obvius

VII. Quàm parum verò ſit obvius, & quàm difficulter in hominum animos incurrat Sacramentariorum ſenſus, ex eo præterea probatur, quòd *Lutherus* nunquam ſibi perſuadere potuit ſenſum abſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti ab Euchariſtia eſſe proprium & nativum verborum Chriſti, quamvis id maximè optaret, ac etiam conaretur, *ſciens*, ut ipſe teſtatur, *hoc maximè modo ſe poſſe incommodare Papatui.* Difficulter hoc erroris monſtrum concepit *Zuinglius*, modum explicandi hæc verba, *Hoc eſt Corpus meum*, per iſta, *Hoc eſt ſignum Corporis mei*, diuturna meditatione aſſequi non potuit. Figuræ clavim, illam (ut vocat) *felicem margaritam*, didicit ex *Hunnii* Batavi Epiſtola, ut ipſe refert in Epiſtola *Ad Pomeranos.* Commentum iſtud impietatis munire celebri illo Scripturæ loco, *Eſt enim Phaſe Domini*, edoctus eſt in ſomniis ab aliquo monitore: qui *an ater fuiſſet, an albus, nihil meminerat*, ut ipſe teſtatur in *Subſidio Euchariſtiæ.* Albertinus in doctiſſimum *P. Gretſerum* S. J. qui *De Somnio Zuinglii Diſceptationem ſcripſit*, impotenter debacchatur, quòd ea verba ſic acceperit, quaſi dubitaſſet, *Zuinglius*, utrum monitor hic Dæmon foret an bonus Angelus: & contendit hanc loquendi formulam, *Ater an albus ſit neſcio*, Sententiam Proverbialem eſſe apud Scriptores Latinos elegantiſſimam, quâ ſignificant, vel hominem quem contemnant, vel hominem prorſus ignotum. Et ſimiliter *Zuinglium*, ut eleganter exprimeret monitorem illum qui in ſomnis apparuerat, non fuiſſe quemdam ſibi notum & familiarem, dixiſſe, neſcire ſe albus an ater fuerit. An de Spiritu in ſomnis monente elegantiſſimè dici poſſit, *Ater an albus ſit neſcio*, periti judicent. De hominibus qui atri aut albi ſunt, à Scriptoribus Latinis id dici, non mirum. At Proverbialis illa Sententia nonniſi per metaphoram de Spiritu in ſomnis viſo dici poteſt, ad ſignificandum neſciri an ſit Angelus tenebrarum, an lucis. Sed in hoc non immoror. Satis eſt, quòd hinc evidenter colligitur, ſenſum quem verbis Chriſti, *Hoc eſt Corpus meum, H c eſt Sanguis meus*, affingit, adeo eſſe alienum, ut homo vigilans non videat quî propugnari poſſit, & ad locum aliquem Scripturæ hûc flectendum extraordinario monitore in ſomnis apparente ſit opus.

Inanis Calviniſtarum Reſponſio.

VIII. Reſpondent Calviniſtæ, Euchariſtiam non continere mera ſigna, nudáſque & ſimplices figuras Corporis & Sanguinis Chriſti; ſed ſigna efficacia, ut patet ex Confeſſione Gallica Art. 35. ex Anglicana Art. 25. ex Scotica Art. 21. ex Synodo Dordrectana Art. 33. & 35. & ex Synodo Nationali Carentonica anni 1631. in qua Auguſtanam Confeſſionem approbarunt.

Contrà: Si verba Chriſti, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, in ſenſu proprio & literali non ſunt accipienda, ſed in ſenſu metaphorico, & iſtis æquivalent; *Hoc eſt figura Corporis & Sanguinis mei*; Euchariſtia nudum ſignum eſt, omni prorſus efficaciâ internâ, ſeu vi producendi gratiam deſtitutum. Gratiam enimvero producere nequaquam poteſt, niſi promiſſio gratiæ ipſi annexa comprobetur: cùm non ea ſit natura ſigni quâ ſignum eſt, ut gratiam operari valeat. Nullam verò gratiæ promiſſionem Euchariſtiæ adjunctam Calviniani probare poſſunt. Ut enim omittam quòd recentiorum Sacramentariorum Princeps *Zuinglius* nullam prorſus agnovit, ubinam, quæſo, in Scripturis Sacris illam promiſſionem legunt? An *Joannis 6.* Capite? At de Euchariſtia hîc agi ſummo conſenſu pernegant. An ex iſtis verbis, *Accipite & manducate, Hoc eſt Corpus meum?* At verbâ iſta in ſenſu Calviniano accepta promiſſionem gratiæ continent nullam. Dicere enim, *Accipite & comedite, Hoc eſt figura Corporis mei*, non idem eſt ac dicere Promitto vobis gratiam, quoties panem comedetis, qui eſt figura corporis mei. Cùm enim de ratione figuræ non ſit, ut virtutem ac efficaciam, ſi quæ ſit, ejus rei contineat, cujus figura eſt; colligi non poteſt ſignum aliquod vel figuram continere virtutem ac efficaciam rei quam ſignificat vel repræſentat, quia ſignum & figura eſt, niſi id aliis argumentis demonſtretur. Nullum autem ex Verbo Dei ſcripto, quod ſolum pro Fidei Regula agnoſcunt, proferre valent locum quo id evincant. Forſan his ſancti Pauli verbis, *Unus panis & unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane participamus*; vel iſtis, *Panis quem frangimus, nonne communicatio Corporis Chriſti eſt?* Gratiæ promiſſionem contineri Calvinianus quiſpiam reſpondebit. Verùm neque hæc verba in ſenſu Calviniano accepta: id eſt, de figura Corporis Chriſti ullam efficaciam ſignificant; ſed primus quidem locus Panem Euchariſticum ſignum eſſe conjunctionis Chriſtianorum inter ſe per caritatem, eóſque excitare ut quemadmodum panis ex multis granis coaleſcit, ita ipſi unum Chriſti Corpus per caritatem fiant. Alter verò locus ſignificat ſolummodo panem eſſe ſignum participationis Corporis Chriſti, ut explicat *Albertinus.* Quin etiam impiè contendit hic Miniſter, participationem Panis Euchariſtici non magis nobis eſſe communicationem Corporis & Sanguinis Chriſti, quàm eſus idolothytorum quibuſdam Corinthiis eſſet dæmonum communio, quod ex illis Apoſtoli verbis ibidem ſibi colligere videtur: *Quæ gentes immolant, dæmoniis immolant: Nolo vos participes dæmoniorum fieri.* Ex quibus infert, participationem panis & calicis non eſſe corporalem & oralem Communionem Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed ſpiritualem: ſicut nec uſus idolothytorum eſt corporalis & oralis dæmoniorum manducatio. At *Albertino* & Calviniſtis cæteris repono, ſecundùm ipſorum dogma concludi non poſſe, Apoſtolum de communicatione virtutis & efficaciæ Corporis & Sanguinis Chriſti eſſe eò loci intelligendum. Siquidem qui veſcuntur idolothytis, dæmoniorum virtutem & efficaciam interiùs non ſuſcipiunt, ſed eorum cultui, & ſocietati eorum qui ipſis devinciuntur, exteriùs duntaxat communicant. Adde quòd ſpiritalis participatio Corporis & Sanguinis Chriſti, non ſolùm fit per Euchariſtiam, ſed toties quoties, per fidem in Chriſtum, ut docet Confeſſio Helvetica, & fatetur *Triglandius* in examine Apologiæ Remonſtrantium, cap. 47. Quid igitur præſtat Euchariſtia? Augmentum fidei, reſpondebunt. Qua verò id probabunt ratione? An quia fidem ampliùs excitat quatenus ſpiritalis communionis

nionis

nionis cum Chriſto ſignum eſt ? At ſi ita ſe res habet, cur alia quævis ſigna arbitraria, quibus ad renovandam nobis Chriſti memoriam & ad fidem noſtram excitandam utemur, ſigna pariter efficacia vocare non licebit ? Si Promiſſionem Chriſti allegent, eam Promiſſionem in Scriptura Sacra diſertis ac perſpicuis verbis expreſſam oſtendant, & Socinianos atque Anabaptiſtas, qui commentitiam illam cum figura Corporis Chriſti conjunctam efficaciam ſugillant, Euchariſtiam Sacramentum eſſe negantes, videant quomodo poſſint erroris convincere. A

Tranſſubſtantiatio demonſtratur ex Chriſti verbis.

IX. Jam verò quòd Chriſti verba, *Hoc eſt Corpus meum*, *Hic eſt Sanguis meus*, Tranſſubſtantiationem panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti demonſtrent, probare haud operoſum eſt. B Vel enim hæc verba ſignificant mutationem realem, vel metaphoricam dumtaxat, vel nullam. Si realem & propriam panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti mutationem ſignificant, probata manet tranſſubſtantiatio. Quod mutatio dumtaxat metaphorica his verbis ſignificetur, error eſt Scripturæ Sacræ manifeſtè contrarius, ſecundùm Lutheranos : & hunc profligavimus ſuperioribus argumentis ex C Scriptura Sacra depromptis. Quod nulla ſignificetur mutatio, dicere quis auſit, cùm verba Chriſti operatoria ſint, nec ſubſtantialis prædicati, quale corpus eſt, de ſubjecto affirmatio fieri poſſit, niſi prædicatum ſit idem ſubjecto, vel ipſi perſonaliter unitum ? Quod unionis genus cùm inter panem & Corpus Chriſti non intercedat, ſiquidem panis pro nobis crucifixus non eſt, nec Verbum factum panem Scriptura docet vel Traditio : Conſequens eſt panis & vini ſubſtantiam in Corporis & Sanguinis Chriſti ſubſtantiam tranſmutari, ac eam tranſmutationem verbis Domini ſignificari. D Præterea, cùm non dicat Chriſtus *Hic eſt Corpus meum*, ſed, *Hoc eſt Corpus meum* : neceſſe eſt aut panem non remanere, ſi Corpus Chriſti eſt, ſed in illud tranſmutari ; aut Corpus Chriſti in Sacramento non eſſe, ſi panis manet. Hanc eſſe vim horum verborum, ſi propriè & excluſo ſenſu figuræ accipiantur, & verbum *eſt* non ſumatur pro, *ſignificat*, adeóque dogmata de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & de Tranſſubſtantiatione panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti eſſe cohærentia ; E & qui primum admittunt, alterum etiam propugnare debere, ſi conſequenter loqui velint, agnoſcit *Zuinglius* in Tractatu *De Cœna*, & in *Exegeſibus contra Lutherum*. Quod & *Calvinus* in Deffenſione II. Piæ & Orthodoxæ de Sacramentis Fidei, & *Beza* contra *Vueſtphalum* ſcribens, agnoverunt, ac profeſſi ſunt.

ARTICULUS IV.

Reſpondetur Argumentis Sacramentariorum contra verba Inſtitutionis Euchariſtiæ.

I. OBjiciunt Sacramentarii, ſignis plerúmque tribui rerum ſignificatarum nomina, ut *ſanctus Auguſtinus* ait in Epiſtola ad *Evodium*, & Quæſtione 57. in Leviticum. *Solet*, inquit, *res quæ ſignificat, ejus rei nomine, quam ſignificat, nuncupari.* Idque probant ex variis Scripturæ locis. B Exempli gratiâ, quando dicitur Geneſis 41. *Septem boves ſunt ſeptem anni.* Et in ipſa Sacramentorum materia, quando Circumciſio dicitur *fœdus* Geneſis 17. Agnus *Paſcha* Exodi 12. Petra *Chriſtus* 1. ad Corinthios 10. Calix *Novum Teſtamentum* Lucæ 22. Chriſtus *vitis vera*, *oſtium*, &c. Joannis 10. & 15. Ex quibus colligunt, verbum copulativum, *eſt*, eodem modo accipi in verbis *Hoc eſt Corpus meum*, ac in ſupra enumeratis propoſitionibus, quia ſignatum utrobique de ſuo ſigno prædicatur, hoc eſt, diſparatum de diſparato, quæ de ſe invicem eſſentialiter dici C nequeunt.

Duplex ſignorum genus.

Reſpondent Orthodoxi Theologi, Signis quidem interdum tribui rerum ſignificatarum nomina ; ſed quibuſdam tribui, quòd illas ſignificent dumtaxat, aliis quòd eas etiam contineant aut exhibeant. Duplex illud ſignorum genus diſtinguit *ſanctus Auguſtinus* lib. III. Quæſtionum ſuper *Leviticum*, Quæſtione laudata. De ſignis primi generis ait : *Solet autem res quæ ſignificat, ejus rei nomine, quam ſignificat, nuncupari, ſicut ſcriptum eſt*, Septem ſpicæ, ſeptem anni ſunt : *& multa hujuſmodi. Hinc eſt quod* D *dictum eſt* : Petra erat Chriſtus. *Non enim dixit, Petra ſignificat Chriſtum, ſed tamquam hoc eſſet, quod utique per ſubſtantiam non hoc erat, ſed per ſignificationem. Sic & ſanguis, quoniam propter vitalem quamdam corpulentiam animam ſignificat, in Sacramentis anima dictus eſt.* De ſignis ſecundi generis ibidem ait : *Quærenda etiam locutiones per id quod continet id quod continetur, ut quoniam anima ſanguine tenetur in corpore, nam ſi fuerit effuſus, abſcedit, per ipſum aptiùs ſignificata ſit anima, & ejus nomen ſanguis acceperit. Sicut Eccleſia dicitur locus quo Eccleſia congregatur.* E Ad ſecundùm illud ſignorum genus Euchariſtia pertinet, quæ Corpus Domini appellatur, quia verè continet ſubſtantiam Corporis Chriſti, cujus ſignum eſt reipſa præſentis, non abſentis. Id ſequentia Sancti Auguſtini verba probant ; *Sed cum Dominus dicat, Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis : quid ſibi vult quod à ſanguine ſacrificiorum quæ pro peccatis offerebantur, tantopère populus prohibetur, ſi illis ſacrificiis unum hoc Sacrificium ſignificabatur, in quo vera fit remiſſio peccatorum : à cujus tamen Sacrificii ſanguine in alimentum ſumendo, non ſolùm nemo prohibetur,* F *ſed ad bibendum potiùs omnes exhortantur qui volunt habere vitam.* In alimentum ſumitur ſanguis Chriſti in Euchariſtia alio modo quàm in Teſtamento Veteri : Atqui in Teſtamento veteri ſumebatur in alimentum per fidem : ſanguis enim victimarum ſignificabat ſanguinem Chriſti, & ad eum per fidem apprehendendum excitabat : reipſa igitur in alimentum ſumitur Sanguis Chriſti.

In verbis Inſtitutionis Euchariſtiæ, verbum, eſt, non ſumitur pro verbo ſignificandi.

Licèt porro meris interdum ſignis rerum ſignificatarum nomina tribuantur, & in propoſitionibus nonnullis verbum, *eſt*, ſumatur pro verbo ſignificandi, non ſequitur ita ſumi debere in verbis

verbis Chriſti Sacramentum inſtituentis : *Hoc eſt Corpus meum*, *Hic eſt Sanguis meus.* Nec Sacramentarios allata exempla quicquam juvant. Quod enim *Joſeph* dixit *Pharaoni* Geneſis 41. *Septem boves pulchræ, & ſeptem ſpicæ plenæ, ſeptem ubertatis anni ſunt*, rationalis & prudens fuit loquendi modus. Tunc enim rectè prudentérque res ſignificatæ de ſignis affirmantur, cùm ab iis quibuſcum loquimur, accipiuntur ut ſigna, non ut res, ut ſi de imagine Herculis dixerim, Hic eſt Hercules ; vel de tabella Geographica Europam repræſentante, Hæc eſt Europa. Nam ſicut res accipiantur ab iis quibuſcum loquimur, non ut ſigna, ut ſi alicui dixerim de quercu, quam neſcit ille me adhibere ad refricandam Regis Perſarum memoriam, Hic eſt Rex Perſarum, inſipienter ſanè loquar. Porro *Joſeph Pharaoni* reſpondens loco ſuprà laudato, ſomnium ab ipſo propoſitum explicabat, habebátque perſpectum, *Pharaonem* ſeptem boves pulchras & ſeptem ſpicas plenas ; & ſeptem boves macilentas ; ac ſeptem ſpicas tenues, ut ſigna quædam ſpectare, nec ipſum quærere de phantaſmatum illorum natura ; quæ illius inter dormiendum phantaſiam moverant, ſed de illorum ſignificatione. Quamobrem prudenter reſpondit : *Septem boves pulchræ, & ſeptem ſpicæ plenæ, ſeptem ubertatis anni ſunt ; eamdémque vim ſomnii comprehendunt. Septem quoque boves tenues atque macilentæ, quæ aſcenderunt poſt eas, ſeptem anni ventura ſunt famis :* Id eſt, ſeptem annos ubertatis & famis ſignificant. At qui cuipiam alteri qui de *Pharaonis* ſomnio nihil audiviſſet, oſtendendo ſeptem boves dixiſſet : Hæc animantia ſeptem ubertatis anni ſunt, idque ſine explicatione prorſus ulla, vel jocari fuiſſet exiſtimatus, vel inſipienter locutus. Cùm itaque Apoſtoli panem, quem Chriſtus in manus acceperat, ut rem quamdam, quo modo ſpectari ſolet panis, non ut ſignum ſpectarent ; Chriſtus qui ſumma ſapientia eſt, nomen corporis ſui pani non dedit ut ſignum eſſe Corporis ſui ſignificaret, dicendo, *Hoc eſt Corpus meum* : quia etſi ſignis rerum ſignificatarum nomina tribuantur, id tamen in prima inſtitutione non fieri, ſed ſolùm cùm eorum inſtitutio nota eſt iis quibuſcum loquimur, ipſæ humani ſermonis leges oſtendunt. Id ergo dixit Chriſtus, ut ſignificaret id quod Apoſtolis dabat, eſſe reipſa & ſecundùm ſubſtantiam Corpus ſuum. Hæ itaque propoſitiones, *Septem boves ſeptem anni ſunt*, & *Hoc eſt Corpus meum*, nullam omnino convenientiam habent.

Nec magis Sacramentariis favet locus alter, quo Circumciſionem *fœdus* appellatam adeo confidenter aſſerunt, id eſt ſignum fœderis. Non enim verſu decimo Capitis 17. Geneſis quem proferunt, imperatur Circumciſio ut ſignum, ſed ut conditio fœderis Deum inter & *Abrahamum* ſanciti, ut verba ipſa evidenter oſtendunt : *Hoc eſt pactum meum, quod obſervabitis inter me & vos, & ſemen tuum poſt te : Circumcidetur ex vobis omne maſculinum.* Et quia conditio perpetua fœderis ſignum ejus evadit, Circumciſio ſignum fœderis verſu ſequenti appellatur : *Et circumcidetis carnem præputii veſtri, ut ſit in ſignum fœderis inter me & vos.* Non *fœdus*, ſed *ſignum fœderis* in prima ipſius inſtitutione Deus appellat : ſicut cùm fœdus cum hominibus, de non inducendis ampliùs aquis diluvii, iride firmavit, ipſam *Signum fœderis*, non fœdus appellavit, Geneſis 9. *Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me & inter terram.* Ex quibus colligitur, Chriſtum planè dicturum ; *Iſte panis eſt ſignum corporis mei : Hoc vinum*, vel, *Hic calix eſt ſignum ſanguinis mei* ; ſi Apoſtolis ſignificare id unum voluiſſet, ſe panem & vinum ut Corporis Sanguiniſque ſui ſigna inſtituere. Nec enim veriſimile eſt Dominum verbis minùs apertis & perſpicuis loqui voluiſſe, cùm inſtituit Sacramentum Novæ Legis, quæ lucis & claritatis Lex eſt, quàm locutus ſit inſtituendo Veteris Legis Sacramentum, quæ umbrarum Lex erat & figurarum. Denique ſi *ſanctus Paulus* Circumciſionem non vocavit fidem & juſtitiam, etſi fidei & juſtitiæ ſignum eſſet ac Sacramentum, ſed planè & lucidè *Signaculum juſtitiæ fidei* appellavit, cur fingunt Sacramentarii Chriſtum vocaſſe panem corpus ſuum, quia in ſignum corporis ſui illum adoptabat, illudque figmentum ut verbum Dei obtrudunt ; cùm verba Chriſti, *Hoc eſt Corpus meum*, hoc ſenſu ab Apoſtolis intelligi non potuerint, de illius inſtitutione ſigni non præmonitis ? Siquidem humani ſermonis leges poſtulant, ut ſignis, cùm primùm inſtituuntur, rerum ſignificatarum nomina non tribuantur. Chriſtus autem humano modo loquebatur, id eſt, rationali & prudenti, atque inter homines uſurpato, ut à Diſcipulis intelligi poſſet.

Nec etiam Sacramentariorum cauſam juvat, quod *Exodi* 12. de agno dicitur *Eſt enim phaſe (id eſt tranſitus) Domini.* Cur enim his verbis ſignificari comminiſcuntur, Eſt ſignum tranſitus Domini ? Siquidem illa Deus ipſe ore *Moyſis* explicat v. 26. & 27. *Et cùm dixerint vobis filii veſtri : Quæ eſt iſta religio ? Dicetis eis : Victima tranſitus Domini eſt.* Huic ſenſui præterea conciliat auctoritatem & Victimæ relatio ad finem ſacrificii, & uſus linguæ ſacræ notiſſimus, ſecundùm quem, victimæ finis ob quem immolabantur nomine, quodam ſermonis compendio vocabantur, *pacifica*, ſi pro pace aut in gratiarum actionem offerrentur ; *peccatum*, ſi ad expiationem peccati. Quid mirum ergo ſi Deus, qui Agnum Paſchalem jam ut victimam propoſuerat his verbis, v. 6. *Immolabitque eum univerſa multitudo filiorum Iſraël*, hunc loquendi modum uſurpet ab iis facilè intelligendum, qui victimam finis, propter quem offerebatur ; & ad quam relationem habebat, nomine frequenter appellari noverant, iiſque compendio dixerit, *Eſt enim phaſe (id eſt tranſitus) Domini ?* Nulla ergo iſtius propoſitionis convenientia eſt cum verbis Domini, *Hoc eſt Corpus meum.* Siquidem Apoſtoli, nec panem ut victimam, neque Chriſti Corpus ut hujus finem victimæ ſpectabant. Sed etſi Calvinianis daremus, hanc propoſitionem, *Eſt enim phaſe (id eſt, tranſitus) Domini* ; æquivalere iſti, *Eſt ſignum tranſitus Domini :* Nihil adversùs nos eo exemplo promoverent, nec ideo probarent illam cum verbis Dominicis, *Hoc eſt Corpus meum*, convenire. Inſolitus namque multiplicium ceremoniarum apparatus, quæ in immolatione & eſu agni à Deo præſcribuntur, mentes Iſraëlitarum excitabat ut de Myſterio cogitarent, & hoc ritu aliquid ſignificari perſuaſum haberent : quod & hæc verba demonſtrant ; *Et cùm dixerint vobis filii veſtri : Quæ eſt iſta religio ? dicetis eis : Victima tranſitus Domini eſt.* At Apoſtoli panem ut ſignum non ſpectabant, nec ad quærendum quid panis ſignificaret, aliquo ritu inſolito fuerant à Chriſto excitati: Panem enim benedicere ac frangere ſolebat. Alienum igitur à ratione fuiſſet, ſi Apoſtolis imparatis, & de myſterio nihil cogitantibus dixiſſet : *Hoc eſt Corpus meum*, ut panem ſignum eſſe corporis ſui illos edoceret.

Nec etiam ſuffragatur Sacramentariis locus ille celebris

Digitized by Google

celebris Apoſtoli, *Petra autem erat Chriſtus*: Ut enim omittam plures Patres Chriſtum petram, non petram Chriſtum ab Apoſtolo nuncupatam interpretari: quo ſenſu vulgaris eſſet ac perſpicua ſatis metaphora: *Sanctus Paulus* lectorum animos tota ſermonis ſerie diſpoſuerat ut petram ceu ſignum aliquod ſpectarent. Jam Chriſtianorum Baptiſma figuris maris ac nubis in veteri Teſtamento adumbratum dixerat: *Omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari*: Manna & aquam ex petra in deſerto ſcaturientem exhibuerat ut cibum ac potum ſpiritualem, ſignificatione utique, non re ipſa: *Omnes eandem eſcam ſpiritalem manducaverunt, & omnes eundem potum ſpiritalem biberunt.* Petram ipſam, ex qua profluebant aquæ, ſpiritalem appellaverat, ne ſecundùm materiam dumtaxat ſpectaretur: *Bibebant autem de ſpiritali, conſequente eos petra.* Non erat igitur opus ut petram ſignum eſſe diceret, quod facilè erant intellecturi lectores vel auditores, ſed ut indicaret cujus rei ſignum eſſet ac figura, ſcilicet Chriſti, dicendo: *Petra autem erat Chriſtus.* Tandem ſe figuratè locutum ſignificat Apoſtolus, cùm paulò poſt ſubdit: *Hæc autem omnia in figura contingebant illis.* Cùm itaque probare Sacramentarii non poſſint, Apoſtolos panem, quem Chriſtus manibus tenebat, ut ſignum ſpectaſſe, ineptè fingunt Chriſtum his uſum verbis, *Hoc eſt Corpus meum*, ut panem ſui corporis ſignum eſſe ac figuram innueret.

Nec feliciùs colligunt Chriſti verba, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, in ſenſu metaphorico eſſe accipienda, quia *S. Lucas* metaphora uſus eſt, cùm verba Chriſti calicem Apoſtolis porrigentis expreſſit: *Hic eſt Calix novum Teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.* Nam & quæ in his verbis figura eſt, plana eſt, & aperta, cùm fœderis ſymbolum vulgari loquendi modo fœdus etiam appelletur. Et alii duo Evangeliſtæ *Matthæus* & *Marcus* figuram illam explicant, cùm teſtantur Chriſtum his verbis ſanguinem ſuum tradidiſſe, *Hic eſt Sanguis meus novi Teſtamenti.* At Evangeliſtarum nemo teſtatur dixiſſe Chriſtum, *Hoc eſt figura Corporis, & Sanguinis mei.* Tertiò imperitè concludunt Calviniani Miniſtri, verba Chriſti, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, eſſe figuratè accipienda, quia in toto Chriſti ſermone aliqua verba ſunt, quorum ſenſus metaphoricus eſt. Licèt enim res aliqua verbis propriis ſimpliciter & abſque figura ſignificetur; ejus tamen circumſtantiæ & adjuncta metaphoricè exprimi poſſunt. Ita cùm Chriſtus ait *Marci* 9. de damnatis, ipſos *Mitti in gehennam ignis inextinguibilis, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*: Ignis verus ſignificatur, etſi vermis in ſenſu metaphorico uſurpetur. Cùm dicitur Marci 16. *Dominus Jeſus aſſumptus eſt in cælum, & ſedet à dextris Dei*: Etſi ſeſſio ad dextram metaphoricè accipiatur, aſſumptio in cœlos vera & corporea, non metaphorica dumtaxat credenda eſt. Cùm de Chriſto dicitur Lucæ 3. *Deſcendit Spiritus Sanctus corporali ſpecie, ſicut columba ſuper ipſum*: Non ſequitur Spiritus Sancti nomen in ſenſu proprio ac literali ſumendum non eſſe, quia vox deſcenſûs metaphoricè uſurpatur. Ita quamvis Calix pro re in calice contentâ, & Novum Teſtamentum ſive fœdus, pro externo ſymbolo fœderis, apud *S. Lucam* & *S. Paulum* metaphoricè dicantur, ubi Euchariſtiæ inſtitutionem commemorant, non ſequitur illa Chriſti verba, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, eſſe figuratè intelligenda.

Denique illæ Chriſti propoſitiones, *Ego ſum vitis vera, Ego ſum oſtium, Ego ſum panis vivus*, nequaquàm ſimiles ſunt iſtis; *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*; quia priores illæ proprietatem & virtutem Chriſti exprimunt aliquam verbis *vitis, oſtii & panis*; ſcilicet quòd vitam nobis tribuat, ſicut vitis palmitibus; quòd per ipſum dumtaxat ad vitam æternam pateat aditus, quòd animas noſtras doctrina ſua paſcat & ſuſtentet, quam proprietatem ſequentibus verbis magis explicat dicens: *Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite, ſic nec vos, niſi in me manſeritis .... Per me ſi quis introierit, ſalvabitur: & ingredietur, & paſcua inveniet ...... Ego ſum panis vitæ: qui venit ad me, non eſuriet; & qui credit in me; non ſitiet umquam.* Unde in memoratis Propoſitionibus aperta eſt metaphora; non ea tamen qua rerum ſignificatarum nomina ſolent interdum ſignis attribui. Unde hæc exempla Calviniſtis inutilia ſunt. Sed ut ad ipſorum propoſitum accommodata eſſent, illas invertere opus eſſet Propoſitiones, & dicere, vitem, oſtium, aut panem demonſtrando, *Hoc eſt Chriſtus*: qui ſanè loquendi modus perabſurdus & falſus eſſet; quia hominibus non venit in mentem quòd vitis iſta, hoc oſtium, iſte panis, ad aliquam proprietatem Chriſti ſignificandam adhibeantur. Et ſicut iſtam propoſitionem, *Hic agricola eſt Deus Pater*, nemo veram exiſtimarit, ſed inſulſam & falſam, quamvis illa Chriſti propoſitio vera ſit, & prudenter prolata, *Pater meus agricola eſt*; quia hoc nomen agricola proprietatem aliquam æterni Patris exprimit: Patris autem æterni nomen ad aliquam agricolæ hominis proprietatem ſignificandam non aſſumitur; ita ſi de pane dixiſſet Chriſtus, *Hoc eſt Corpus meum*, ad ſignificandum illum eſſe figuram corporis ſui, falſa propoſitio & perabſurda viſa eſſet Apoſtolis, qui relationem panis ad Corpus Chriſti, tanquam ſigni ad rem ſignificatam, aut Corporis Chriſti ad panem, nullam intelligebant. Cùm itaque propoſitio illa Chriſti abſurda eſſe non poſſit, nec talis cenſeri abſque Salvatoris injuria, conſequens eſt ut in ſenſu proprio & literali hæc verba accipiantur.

Albertini Sophiſma.

II. Objicit *Albertinus*. Si Dominus ſecundùm humanitatem ſuam realiter eſſet in Euchariſtia præſens, neceſſariò oporteret Corpus ejus quà mortuum, & ſanguinem ejus quà effuſum extra venas ibidem eſſe. Dominus enim non ſimpliciter dicit, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*; ſed *Hoc eſt Corpus meum pro vobis datum*, aut *fractum*, juxtà Apoſtolum: *Hic eſt Sanguis meus novi Teſtamenti pro multis effuſus*: Expreſsè declarans ſe loqui de corpore ſuo quà pro nobis ad mortem tradito, & de Sanguine quà extra venas per vim poſito, & in peccatorum noſtrorum remiſſionem in cruce effuſo. At Corpus & Sanguis Chriſti ut ſic non ſunt realiter præſentia in Euchariſtia, ſed tantùm ſignificantur. Ergo falſum eſt ea in Euchariſtia eſſe.

Reſpondeo, Hoc argumentum eſſe merum ſophiſma, quo ex una metaphora perabſurdè colligit alteram *Albertinus*; & ſimile eſſe huic ratiocinio: Homo iratus eſt leo: atqui non eſt leo niſi metaphoricè, ergo non eſt homo niſi metaphoricè. Sic ratiocinantur Miniſtri impræſentiarum: Euchariſtia eſt Chriſti corpus quod pro nobis datur vel frangitur, eſt Chriſti Sanguis qui pro nobis effunditur: atqui in Euchariſtia non frangitur Chriſti Corpus, nec funditur ejus Sanguis niſi metaphoricè: Euchariſtia

XXxxx igitur

igitur non eſt Chriſti Corpus & Sanguis, niſi metaphoricè. Nec animadvertunt imprudentes, id conſequi ex preſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti ſub Sacramento, ut quod exteriori parti Sacramenti convenit, id eſt, ſymbolis quibus obvelatur, de ipſo quoque corpore & ſanguine ipſius per metaphoram affirmetur. Sicut de homine veſtito per metaphoram aſſeruntur, quæ de ejus veſtibus dicuntur. Unde Chriſtus dixit, *Quis me tetigit?* Licèt mulier hemorroïſſa veſtimentum ejus dumtaxat tetigiſſet. Ita quia Chriſti Corpus in Euchariſtia eſt ſub ſpecie panis qui frangitur, & ſanguis ſub ſpecie vini quod funditur: & fractio illa exterior atque effuſio Chriſti immolationem cruentam ſemel in cruce pro nobis factam repræſentant: rectè fractio & effuſio de Chriſti Corpore & Sanguine ſub hoc ſtatu aſſeruntur. Immò convenienter Corpus Chriſti ſub Sacramento frangi, & fundi Sanguis non diceretur, niſi ſub eodem verè & reipſa continerentur: ſicut ſi hemorroïſſa mulier veſtem tetigiſſet quâ Chriſtus tunc reipſa non fuiſſet indutus, non dixiſſet Salvator, *Quis me tetigit?* Adde, illa verba, *Qui pro vobis datur, qui pro vobis frangitur, qui pro vobis & pro multis funditur*, ſi præſentis vim temporis habeant, incruentum Chriſti Sacrificium in Euchariſtia propriè ſignificare, ut Sacrificii crucis commemorativum. Cùm enim ſeorſim corpus & ſanguis vi verborum ſub ſymbolis ſiſtantur, etſi propter viventis glorioſique corporis ſtatum, neque corpus abſque ſanguine, nec fuſus extra venas ſanguis præſens fiat: ideo corpus & ſanguinem ſuum, quæ pro nobis in Altari offeruntur, pro nobis dari, frangi, fundique Chriſtus dixit, quatenus ſub ſpecie panis & vini Deo pro nobis & pro multis in remiſſionem peccatorum offeruntur. Et hæ quidem reſponſiones valent, ſi hæc verba præſentis vim temporis habent. Nam ſi ad tempus proximè futurum referantur, prout Latinus Interpres, multique Veterum retulerunt: *Hic eſt Sanguis meus qui pro multis effundetur:* & prout de corpore *ſanctus Paulus* expoſuit, *Hoc eſt Corpus meum quod pro vobis tradetur:* tota Albertiniani argumenti difficultas evaneſcit. Immò hoc telum in ipſum retorquere Auctorem facile eſt hoc modo: Idem Corpus in Euchariſtia Chriſtus nobis dedit, quod pro nobis traditurus erat & immolaturus in cruce, eundem ſanguinem quem pro nobis erat fuſurus: atqui non corpus & ſanguinem ſymbolicum, ſed verum pro nobis tradidit & fudit in cruce: Verum itaque non ſymbolicum corpus & ſanguinem in Euchariſtia nobis dedit.

III. Objicit *Albertinus*; Dominum ipſum *Lucæ* 22. dixiſſe: *Hoc facite in meam commemorationem.* Atqui memoria eſt tantùm rerum abſentium, ac præteritarum, non præſentium. Ergo ſi Euchariſtia eſt commemoratio Chriſti, ſequitur Chriſtum non eſſe in illa realiter. Probatur Minor. Sic enim Ariſtoteles De Memoria & Reminiſcentia cap. 1. *Præſentium memoria non eſt.* Cicero, De Inventione lib. 2. *Memoria eſt per quam animus repetit illa quæ fuerunt.* Sanctus Auguſtinus in Pſalmum 17. *Nemo recordatur niſi quod in præſentia non eſt poſitum.*

Non rerum tantùm abſentium memoria eſt, ſed & præſentium.

Reſpondeo, Falſum eſſe quòd memoria ſit tantùm rerum abſentium: Eorum enim omnium eſt, quorum poſſumus oblviſci. Porro non rerum dumtaxat abſentium, ſed præſentium etiam poſſumus oblviſci, cùm ſenſus noſtros non afficiunt. Dei enim oblviſcimur, in quo vivimus, movemur & ſumus: Animæ noſtræ A oblviſcimur, cujus non miſeremur: Angelorum oblviſcimur, qui nobis adſunt ut cuſtodiant nos in omnibus viis noſtris: Dæmonum oblviſcimur, qui nos circumdant ac ſaluti noſtræ continuò inſidiantur: bonorum ac malorum noſtrorum, ac eorum quibuſcum vivimus, interdum oblviſcimur, licèt nobis ſint præſentia: rerum itaque præſentium poſſumus recordari. Quoties populus Iſraëliticus jubetur recordari Dei ſui & reprehenditur hoc nomine quòd Dei oblitus fuerit? (Deuteron 8. & Judic. 8.) Nonne Deus Exodi 20. ait: *In omni loco in quo memoria fuerit nominis mei, veniam ad te, & benedicam tibi?* B Nonne Arca fœderis in Veteri Teſtamento columna nubis & ignis in deſerto, erant memoriale Dei, non abſentis, ſed verè præſentis? Nonne Apoſtoli ipſi in prima Cœna impleverunt, aut certè implere potuerunt, quod Chriſtianis omnibus Apoſtolus præcipit? *Quotieſcumque manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis?* Qua in recordatione mortis Chriſti poſita eſt illa commemoratio, quam præſcripſit his verbis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Chriſti igitur abſentiam ab Euchariſtia hæc verba non probant, alioqui & ejus à prima cœna abſentiam probarent. C Denique *Oecolampadius* memoriam ſæpe ipſe rerum præſentium agnoſcit: in quam ſententiam adducit verſum Poëtæ: *Oblitus ſui eſt Ithacus diſcrimine tanto.* Nec abnuit omnino *Calvinus* in 1. ad Corinthios. *Qualem* inquit, *ſui memoriam voluerit Chriſtus in Cœna recoli, mox audiemus. Quod autem hinc nonnulli colligunt, abeſſe igitur à Cœna Chriſtum, quoniam memoria nonniſi rei abſentis ſit, prompta eſt reſponſio, ſecundum hanc rationem quà Cœna eſt recordatio, Chriſtum ab illa abeſſe: neque enim adeſt Chriſtus viſibiliter, neque oculis cernitur, ſicuti ſymbola quæ* D *ipſum figurando, memoriam noſtram excitant*, &c. Cùm itaque Euchariſtia ſecundùm externam ſpeciem quæ oculis obverſatur, non ſit Corpus & Sanguis Chriſti, ſed ſecundùm partem internam; quia Corpus & Sanguis Domini ſpeciebus panis & vini obvelata ſunt: eorum memoriam, etſi reipſa præſentium, latentium tamen & à ſenſibus remotorum, ſolique fidei perſpectorum, ſacra illa ſymbola poſſunt in nobis excitare: & multò magis Paſſionis & mortis Chriſti memoriam, prout explicat Apoſtolus.

De his Algerus ita ſcribit lib. 1. *Non enim fruſtra dixit Dominus*, Hoc facite in meam commemorationem, *Sacramentum exhibens ſicut verum fidei, ſic verè viſibile excitandæ commemora*E*tioni: ut quod fidei certum eſt, mentem paſcat; quod viſui certum eſt, devotionem accendat. Quia enim illum ſecundum carnem cælos oportuit penetrare; ut illuc confidentiùs tenderemus, reliquit nobis carnalibus hujus Sacramenti viſibilem figuram & characterem Carnis & Sanguinis ſui, ut ſuæ Paſſionis memoria incitati, conſtantiùs hoc faceremus.*

IV. Objicit *Albertinus*, Dominum poſt diſtributionem calicis dixiſſe: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis, donec bibam illud vobiſ*F*cum novum in Regno Patris mei.* Quibus verbis indicat ſe Euchariſtiam participaſſe. Inde autem ſic diſputat Calvinianus Miniſter: Si Corpus & Sanguis realiter & ſubſtantialiter erant in Euchariſtia ſub accidentibus panis & vini, quando Dominus illam celebravit, ſequitur illum corpus ſuum accepiſſe & ediſſe, ſanguinemque bibiſſe, at conſequens falſum & abſurdum eſt, ergo & antecedens. Probat abſurditatem conſequentis. Quia nihil ſui ipſius eſt particeps, ut ait

ait *S. Cyrillus*: Quia cibus & cibo utens ſemper diſtinguuntur realiter: quia idem reſpectu ejuſdem ſimul fuiſſet agens & patiens: quia ventriculus ipſius major fuiſſet toto corpore in illo contento: quia intra ſe & extra ſe ſimul fuiſſet: quia corpus ipſius viſibile ſimul & inviſibile fuiſſet.

Ubi de Myſteriis agitur, non Philoſophia conſulenda eſt, ſed fides.

Reſpondeo, Etſi Chriſtus ipſe corpus ſuum ſumpſerit, quod Theologi vulgò opinantur, id tamen ad ſummam fidei non pertinere, ſumpſeríne etiam ipſe, vel non ſumpſerit. Neque ſi ſumpſit, abſurda conſequuntur ulla, cùm ſecundùm diverſum exiſtendi modum corpus ſuum manducaverit, ſanguinémque biberit ab illo quo in ſe exiſtebat. Mirabile quidem eſt, nec ratio capit, quomodo idem ſui ipſius particeps, ſuíque ipſius cibus eſſe valeat, & intra ſe ſimul ac extra ſe totus eſſe poſſit: ſed non ideo incredibile eſt: Certum enim eſt Deum multa poſſe, quæ nos fateamur intelligere non poſſe, neceſſe eſt. Deum qui immenſus eſt circumſcribi; qui omnipotens eſt, infirmum fieri; qui æternus, naſci; qui immortalis, morti obnoxium evadere; ſibi ipſi ſubjici, ſibi ipſi Sacrificium offerre, in quo & victima eſt & Sacerdos; ſeipſum adorare & orare; ſibi ipſi ſatisfacere, & ſimilia Incarnationis conſectaria, abſurda videntur ethnico Philoſopho, aut Sociniano: ſed incredibilia non ſunt Chriſtiano, quia circa fidei myſteria non eſſe auſcultandam rationem humanam perſuaſum habet; & cum Propheta exclamat: *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me, confortata eſt, & non potero ad eam.* Ita ſi Chriſtus corpus ſuum ſanguinémque ſumpſit (ut Theologi opinantur) nullum inde ſequitur abſurdum, quia in Dei operibus ac miraculis nihil abſurdum eſt; ſed ſequitur Dominum id feciſſe, quod capere non poſſumus. Nec mirum: qui enim plurima in hoc univerſo, & in nobis ipſis explicare & comprehendere non poſſumus; qua ratione myſteria & eorum conſectaria capere & explicare poſſemus? *Demonſtra mihi atque explica parva iſta inferiora*, inquit ſanctus Auguſtinus, *& tunc tibi credam poſſe te inveſtigare ſuperiora.* Ridicula ergo Sacramentariorum argumenta ſunt, quibus realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationem impugnant, quia ſecundùm principia Philoſophiæ, multa inde conſequi videntur abſurda: nam ſi hoc argumenti genus locum habeat, nullum erit Myſterium, cujus veritatem pariter non liceat impugnare. Quot enim in ſpeciem abſurda ex Trinitatis & Incarnationis Myſteriis ſequi objiciunt Sociniani? Non igitur Philoſophia conſulenda eſt, ſed fides, ac verbum Dei, ubi de myſteriis agitur. Alioquin de Religione & de Scripturæ Sacræ veritate actum erit, cùm ab hac multa credenda proponantur, in ea multa narrentur, quæ rationis humanæ captum non ſolùm ſuperant, ſed humano ingenio fidei lumine deſtituto perabſurda videntur. Scripturæ itaque Sacræ & Traditioni, quæ fidei noſtræ duplex Regula eſt, ac Eccleſiæ, utriúſque Interpretis, Judicio eſt adhærendum. Et Dei verbo inſonante, rationi ac Philoſophiæ imponendum ſilentium, credendáque omnia realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti ſub Sacramento conſectaria, quantumvis ratio repugnet. *Non capis videndo, intellige credendo*, (inquit *ſanctus Auguſtinus*.) Ad omnia igitur argumenta Philoſophica, quæ Sacramentarii contra veritatem realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis objiciunt, ſive ex impoſſibilitate exiſtentiæ unius corporis in pluribus locis, ſive ſubſiſtentiæ accidentium extra ſubjectum, ſive ex aliis capitibus petita, unum illud reſpondere ſatis ſit quod *Lanfrancus* Berengarianis reſpondebat libro *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. XXI. *Hoc vos colligitis ſecundùm humanam ſapientiam, non ſecundùm divinam. Humanâ autem ſapientiâ perquiri divina opera prohibet Apoſtolus ad Romanos dicens:* Non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. *Et ad Corinthios:* « Sermo meus, & prædicatio mea non in perſua- « ſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſten- « ſione ſpiritus & virtutis: ut fides veſtra non ſit « in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei. *Et ad* « *Coloſſenſes*, Videte ne quis vos decipiat per Philoſophiam & inanem fallaciam ſecundùm traditionem hominum, ſecundùm elementa mundi. *Et* « *B. Gregorius in Homilia Paſchali*: Sciendum, *inquit*, nobis eſt, quòd divina operatio, ſi ratione « comprehenditur, non eſt admirabilis. Nec fides « habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. *Propterea in tanta rerum profundi- « tate magis oportuit te orare Deum, ut aut intelligeres quæ pro humana capacitate intelligi poſſunt, aut patienter & humiliter ferres, & tamen crederes, quæ in tanto arcano humani ingenii vires excedunt, & in hac vita intelligi minimè poſſunt: quàm litem movere, ab univerſali Eccleſia diſſentire, novum ſchiſma verbis & ſcriptis contra SS. Patrum præcepta inferre. Profectò hoc modo ageres, quod agi oportere præcipit Legiſlator, dicens:* Ne tranſgrediaris terminos Patrum. *Et B. Auguſtinus in* « *primo libro de Sermone Domini in Monte*: Quòd verò, *inquit*, aut obſcurum, aut abſurdum illa ſonat; non inde concitet contradictionum « certamina, ſed oret ut intelligat, *Et in lib. con-* « *tra Felicianum hæreticum*; Quam rationem afferre potes, ſi partum prædicas Virginis; ſi red- « ditos oculos non negas cæcis; ſi ſepultos oſten- « das rediiſſe à mortuis? Si ergo horum & in- « comprehenſibilis eſt ratio, & veritas prompta « eſt, faciliùs in negotiis fidei teſtimoniis creditur, quam ratio veſtigatur. Hæc *Lanfrancus*. «

Rom. 12.

1. Cor. 2.

Coloſſ. 2.

Homil. 26. in Evang.

Proverb. 22.

Addere potuiſſet præclarum *S. Hilarii* locum lib. III. de Trinitate, dicentis: *Nihil in divinis effectibus humanæ mentis opinione tractandum eſt, neque de Creatore ſuo opificii ipſius materia decernat. Cùm enim recognitâ ſtultitia noſtra intelligentiâ, imperitiam naturalis in nobis imprudentiæ ſenſerimus, tum per divinæ ſapientiæ prudentiam ad Dei ſapientiam imbuimur, cùm ſine modo virtutem Dei ac poteſtatem metiamur, cum natura Dominum non intra naturales leges cohibeamus, cùm hoc ſolum de Deo bene credi intelligamus, ad quod de ſe credendum ipſe ſibi nobiſcum & teſtis & auctor exiſtit.*

Reſpondeo ſecundò, Hæc verba Chriſti, *Non bibam amodo de hoc genimine vitis*, &c. ad Sanguinem Chriſti non eſſe referenda. Primò, quia quòd *SS. Matthæus & Marcus* de calice Chriſtum dixiſſe ſcribunt, *S. Lucas* ſcribit etiam de Paſcha, id eſt, de agno dixiſſe: *Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in Regno Dei.* Igitur hæc verba quæ *SS. Matthæus & Marcus* referunt Chriſtum de Calice dixiſſe, non de eo calice dixit, quo ſanguinem ſuum dedit; ſed de eo qui in cœna Agni Paſchalis à patre familias inter accumbentes diſtribui ſolebat. Præterea quod ſequitur, *Donec bibam illud novum in Regno Patris mei* non poteſt intelligi niſi de cælo: in cælo autem non erat bibiturus ſanguinem ſuum, non verè, non metaphoricè; vinum autem metaphoricè bibiturus erat: *Ego*,

inquit, *diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi Pater Regnum, ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in Regno meo.* Non ergo de ſanguine ſuo, ſed de vino dixit Chriſtus: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis.*

Sed quamvis ad Cœnam Myſticam & ad Sacramentum hæc verba referrentur, ut *Origenes* Tractatu 30. in Matthæum; *S S. Cyprianus* in Epiſtola ad *Cacilium*, *Chryſoſtomus* Homilia 83. in Matthæum, *Epiphanius* Hæreſi 47. *Auguſtinus* lib. 2. Quæſtionum Evangelicarum, *Beda*, *Euthymius*, & *Theophylactus*, in Commentariis, retulerunt; perperam ex hoc inferrent Calviniſtæ, Chriſtum non dediſſe Apoſtolis ſanguinem ſuum, ſed vinum quod ſignum erat ſanguinis ſui: prompta enim eſſet reſponſio, Chriſtum ſanguinem ſuum vinum appellaſſe, vel quia ex vino erat conſecratus, & ſub vini ſpecie Apoſtolis ipſum diſtribuebat, vel per analogiam ad vini proprietates, ſicut carnem ſuam apud *Joannem* panem appellaverat.

V. Objiciunt Calviniani Miniſtri: Iſta locutio, *Hoc eſt Corpus meum*, ſacramentalis eſt: ergo ſacramentaliter intelligenda; ut ſit ſenſus, Hoc eſt Sacramentum, id eſt, ſignum ſacrum corporis mei.

Reſpondeo primò, Falſo principio niti Calviniſtas, exſtimantes quidquid de Sacramento dicitur, ad locutionem Sacramentalem pertinere: Quod apertè falſum eſt: nam cùm de aqua baptiſmi dico; Hæc eſt aqua, non ſacramentaliter, ſed verè propriéque loquor: eodémque modo cùm Chriſtus dicit, *Hoc eſt Corpus meum*, propriè, non ſacramentaliter loquitur, quo illi intelligunt modo locutionem Sacramentalem, quâ ſignum externum aſſeritur, res ſignificata excluditur. Locutio autem Sacramentalis eſſet, ſi aqua regeneratio diceretur, ſi Corpus Chriſti frangi & dentibus teri: Hæc enim niſi Sacramento tenus intelligi non poſſunt. Quia non Corpus Chriſti propriè frangitur, ſed Sacramentum.

VI. Objicit *Albertinus* plura Scripturæ loca, quæ Chriſtum è mundo diſceſſiſſe, & in cælis uſque ad tempus reſtitutionis omnium permanere teſtantur.

Reſpondeo, Hæc omnia loca nihil aliud probare, niſi quòd Chriſtus locali præſentia, & modo viſibili atque ſenſibili in cælo eſt, quod non impedit quin realiter in Euchariſtia ſit præſens præſentia Sacramentali, non locali atque ſenſibili. Quòd autem ſatis ſit ut Chriſtus non ſit in terris humano more, ut omnium oculis aſpectabilis, & cum hominibus familiariter degens, ad hoc ut ſimpliciter dicatur ampliùs in terris non eſſe, ipſius Chriſti verba oſtendunt poſt Reſurrectionem Diſcipulis dicentis: *Hæc ſunt verba quæ locutus ſum vobis, cum adhuc eſſem vobiſcum*: Quaſi verò tunc non eſſet cum illis quibuſcum loquebatur ante ſuam in cælum Aſcenſionem: ſed intelligit, *Cùm adhuc eſſem vobiſcum*, humano more. Nunc enim etiamſi ſum, aliter ſum. Idem colligitur ex aliis locis quibus Calviniſtæ utuntur. *Pauperes ſemper habebitis vobiſcum, me autem non ſemper habetis.* De effuſione unguenti agebatur. Piæ mulieris officium *Judas* indignè ferebat, dicens: *Ut quid perditio hæc? Potuit enim unguentum iſtud venundari multò, & dari pauperibus.* Dominus autem mulieris ſanctæ apologiam ſuſcipiens, reſpondet: *Quid moleſti eſtis huic mulieri? Opus enim bonum operata eſt in me: Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum, me autem non ſemper habetis. Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit.* Accommodata reſponſio eſt, Semper poteritis erga pauperes caritatis officia exercére; at pedes meos non ſemper ungere poteritis, quia ſemper vobiſcum familiariter non verſabor, ſicut nunc. Hinc *ſanctus Paulus* Chriſti præſentiam, quam expectamus, *revelationem* vocat. 1. ad Corinthios 1. *Ita ut nihil vobis deſit in ulla gratia expectantibus revelationem Domini noſtri Jeſu Chriſti*, & II. ad Theſſalonicenſes 1. *In revelatione Domini Jeſu de cælo cum Angelis virtutis ejus.*

Quid ſignificet pronomen, hoc, in verbis inſtitutionis Euchariſtiæ?

VII. Objiciunt Calviniani Miniſtri: In iſta Chriſti propoſitione, *Hoc eſt Corpus meum*, pronomen *hoc* ſignificat ac demonſtrat panem: Sed hæc propoſitio, *Panis eſt Corpus Chriſti*, in ſenſu metaphorico accipienda & intelligenda eſt: ergo Euchariſtia non eſt Corpus Chriſti niſi metaphoricè. Antecedens probat *Albertinus* ex verbis inſtitutionis. Dominus enim *Accepit panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc eſt Corpus meum*: ubi ſeries verborum Chriſti planè indicat demonſtraviſſe, ipſum id quod acceperat, & gratiis actis, fregerat, & fractum viſibiliter porrigebat Diſcipulis ut ederent. At panis erat id quod acceperat, & gratiis actis fregerat, & fractum viſibiliter porrigebat Diſcipulis ut ederent: Panis ergo id eſt quod demonſtrabat. Addunt Adverſarii, prædicationem identicam fore & ineptam, ſi pronomen, *hoc*, ſignificet Corpus Chriſti, quia hunc reddet ſenſum: *Corpus Chriſti eſt Corpus Chriſti.*

Reſpondeo, Inter Catholicos Theologos non convenire quid ſignificet ac demonſtret pronomen, *HOC*. *Innocentius III.* Archidiaconus ad Cap. *Timorem*, Durandus lib. IV. Divinorum Officiorum C. XLI. *Eraſmus* in Annotationibus in cap. XIV. Marci, & *Catharinus* in Tractatu de verbis conſecrationis, Romæ edito, dum Concilium Tridentinum celebrabatur, cenſent Chriſtum panem conſecraſſe arcana benedictione, & illud in corpus ſuum tranſmutaſſe, ſicque tranſmutatum diſtribuiſſe Apoſtolis, dicendo: *Hoc eſt Corpus meum.* Sicque pronomen, *hoc*, in Chriſti propoſitione ſignificaſſe ejus corpus. Eamdem verò vim eſſe propoſitionis ut à Sacerdotibus prolatæ, quos Chriſtus verbis illis, *Hoc eſt Corpus meum*, Euchariſtiam conficere voluit, & qui proinde aliter conficere non poſſunt, cùm ſolam miniſterii, non excellentiæ poteſtatem habeant: ſicque pronomen, *hoc*, in ea propoſitione nihil demonſtrare, quia Sacerdos his verbis non utitur *demonſtrativè*, ſed *recitativè*, ut loquitur *Innocentius*. Alii aſſerunt hoc pronomen demonſtrare panem ut *S. Bonaventura*, *Vvidefordus*, & *Beſſario* Cardinalis. Alii ſingularem ſubſtantiam, ſeu rem ſub ſpeciebus Euchariſticis præſentem, confusè hoc pronomine ſignificari aſſerunt, ut *S. Thomas*, *Durandus*, & alii. Plerique corpus ipſum Chriſti demonſtrari cenſent, ut *Richardus*, *Alenſis*, *Maldonatus*, *Sancteſius*, *Vaſquez*, &c. Sed omnes illæ ſententiæ Calviniſtarum & Lutheranorum errorem confodiunt. Eorum enim argumenta pene omnia inutilia ipſis manent, ſi *Innocentii III.* & *Catharini* opinionem ſequamur, quam Tridentina Synodus non improbavit, uti nec alias Catholicorum expoſitiones Theologorum. Qui verò aſſerunt pronomen, *hoc*, demonſtrare panem, meritò negant propoſitionem propterea in ſenſu figurato eſſe accipiendam. Spectant enim tranſitoriam dumtaxat ſignificationem. Quippe cùm profertur hoc pronomen, nondum completa propoſitione, adhuc eſt panis qui abſoluta propoſitione jam non erit; adeóque tunc pronomen, *hoc*, panem in Chriſti Corpus proximè

tranſmutandum

tranſmutandum ſignificat. Qui pronomine, *hoc*, demonſtrari contendunt Corpus Chriſti, ſpectant ſignificationem illius permanentem, quæ finita propoſitione, & prolatis omnibus Chriſti verbis, ipſi convenit. Tunc enim prædicatum conjungitur ſubjecto; Corpus autem Chriſti alia de re quam de ſe ipſo prædicari non poteſt. Sed pronomen, *hoc*, illud ſignificat ſub confuſa quadam & generali notione rei præſentis: hæc autem verba, *Corpus meum*, illud diſtinctè ſignificant. Unde non eſt identica prædicatio. Pronomina enim per ſe & ex inſtitutione ſua nihil determinatè ſignificant (quod nominum proprium eſt) ſed prout ad hanc rem vel alteram demonſtrandam aut referendam adhibentur. Sicut ergo nemo dixerit hac propoſitiones, ex Scripturis Sacris depromptas, identicas eſſe, *Hic eſt Filius meus dilectus*, *Hic eſt Jeſus Propheta à Nazareth*, *Hic eſt Agnus Dei*, *Hic nonne eſt Jeſus Filius Joſeph?* *Hic eſt Chriſtus*, *Hæc eſt terra de qua juravi Abraham, & Iſaac, Jacob*: ita neque iſta propoſitio, *Hoc eſt Corpus meum*, eſt identica; quia pronomen, *hoc*, Corpus Chriſti confuſè ſignificat, quod attributum ſignificat determinatè. Diverſus autem ſignificandi modus ad tollendam prædicationis identitatem ſufficit; ut Dialectici norunt. Sed hujus artis veras regulas ignorant aut negligunt, Calviniſtæ Miniſtri, qui unius Sophiſtices peritiſſimi ſunt, eâque plurimùm utuntur ad obnubilandam veritatem. Tandem qui pronomen, *hoc*, demonſtrare dicunt ſingularem ſubſtantiam, ſeu rem ſub ſpeciebus Euchariſticis præſentem, non dubitát quin ſignificet vel panem in priori inſtanti quo inchoatur propoſitio, vel Chriſti Corpus in poſteriori quo abſolvitur: ſed ideam confuſam utriuſque iſto pronomine ingenerari volunt. Hujus porro ſignificationis diverſa ratio in propoſitionibus quibuſvis practicis, id eſt, rei quam ſignificant operatoriis, demonſtrativo pronomini convenit, ſecundùm diverſum rei ſtatum. Ita ſi *Moyſes* aquas fluviorum in ſanguinem, & virgam in ſerpentem convertens, dixiſſet: *Hic eſt Sanguis*, *Hic eſt ſerpens*; Et ſi Deus uxorem *Loth* in ſtatuam ſalis, Chriſtus aquam in vinum mutans, dixiſſent, *Hoc eſt ſal*, *Hoc eſt vinum*; Pronomen, *hoc*, ſecundùm ſignificationem tranſitoriam, id eſt, ſpectando miraculum ut nondum factum, ſed mox faciendum, aquam, virgam, mulierem demonſtraſſet: ſecundùm ſignificationem permanentem, & ſpectando miraculum ut jam perfectum, demonſtraſſet ſanguinem, ſerpentem, ſtatuam ſalis, vinum. Ita in Chriſti propoſitione, *Hoc eſt Corpus meum*, pronomen, *hoc*, deſignat panem ſecundùm ſignificationem tranſitoriam, quando profertur ipſa propoſitio; ſed ſignificat Corpus Chriſti ſecundùm ſignificationem permanentem, abſolutâ ſcilicet prolatione verborum.

Calvinianorum Miniſtrorum ſophiſma.

Reſpondeo ſecundò, Argumentum Calvinianorum Miniſtrorum merum eſſe ſophiſma, ſimile iſti: In hac propoſitione, *Leo de tribu Juda vicit*, vox Leo ſignificat Chriſtum: ſed hæc propoſitio, *Chriſtus vicit*, eſt propria & non metaphorica: ergo hæc propoſitio; *Leo de tribu Juda vicit*, eſt propria & non metaphorica. In hoc autem ſophiſma poſitum eſt, quòd licèt idem ſignificet utriuſque propoſitionis ſubjectum, ſcilicet Chriſtum non tamen eodem modo: vox enim iſta, *Leo de tribu Juda*, ipſum non ſignificat propriè, ſed metaphoricè. Ita licet in hac propoſitione, *Hoc eſt corpus meum*, pronomen, *hoc*, ſignificet *panem*, non ſequitur illam in ſenſu metaphorico eſſe accipiendam; quemadmodum iſta, *Panis eſt Corpus Chriſti*, metaphoricè accipienda eſt: quia in priori pronomen, *hoc*, ſignificat panem confuſè in poſteriori nomen panis eundem ſignificat diſtinctè.

A Ad probationem *Albertini*, Reſpondeo, id quod Chriſtus acceperat, fuiſſe panem; ſed quod gratiis actis & benedictione data diſtribuit Diſcipulis dicens, *Hoc eſt Corpus meum*, non fuiſſe panem; niſi externa ſpecie. Sicut quod Miniſtri in Cana Galilææ in hydrias infuderunt, aqua erat, ſed quod ex iiſdem hydriis in calices fudere, vinum erat. Et cùm *Moyſes* virgam projecit, & in ſerpentem mutatam recepit; quod projecerat, lignum erat; quod apprehendit ſerpens erat. Et de eodem homine dicitur, ipſum percuſſum eſſe, occiſum, ac ſepultum, licèt ſepultus non ſit vivus, quemadmodum vivens percuſſus ac occiſus eſt. Ita panis erat quem Chriſtus accepit, & panis vocatur quod diſcipulis, B ſecundùm gratias actas Patri, fregit ac diſtribuit, non tamen idem panis externa ſpecie: *Panis quippe, non effigie ſed naturâ mutatus, omnipotentiâ Verbi factus eſt caro*, ut ait *Arnoldus* Bonævallenſis Abbas, lib. *De Cœna Domini*. Denique id accepit Chriſtus *quod natura formaverat*; id verò Apoſtolis diſtribuit *quod benedictio conſecraverat* ut loquitur S. Ambroſius. *Major autem eſt benedictionis vis quàm naturæ, quia benedictione etiam ipſa natura mutatur.* Scilicet benedictione ſua Chriſtus aliquid admirabi- C le circa panem operatus eſt. Sicut enimvero aliud dicere eſt Dei, aliud hominis: ita aliud eſt benedicere Dei, aliud benedicere hominis. Homo non benedicit niſi precando; Deus benedicit ſemper efficiendo. Nec reperitur unquam in Sacris Literis benedictio Dei accepta pro ſermone tantùm, ſed præcipuè pro effectu aliquo. Hoc ſenſu legimus Deum benedixiſſe humano generi, imprimendo illi ſeſe propagandi facultatem. Hoc ſenſu benedixit *Jacob*, aliiſque veteris Teſtamenti Patribus. Hoc ſenſu Angelus miſſus à Deo *B. Mariam* Virginem vocavit *Benedictam*, id eſt, fœcundatam: Hoc ſenſu cùm Chriſtus ſeptem panibus magnam illam multitudinem, & iterum quinque panibus turbas ſaturavit, benedixiſſe dicitur. Quod itaque Chriſtus ac- D ceperat: benedictione ſua verbiſque mutatum Apoſtolis dedit. Sanè ſi vim haberet aliquam *Albertini* argumentum, non minùs adversùs ipſum quàm adversùm nos pugnaret. Sic enim illud retorquere in ipſum Auctorem facile eſt: Demonſtravit Chriſtus idipſum quod acceperat, illúdque diſcipulis dedit: Sed acceperat merum panem, Non Sacramentum virtute & efficacia Corporis ſui adauctum: ergo merum panem, non Sacramentum virtute & efficacia corporis ſui adauctum Apoſtolis dedit.

Inſtant Calviniani Miniſtri: Iſta propoſitio, *Hoc eſt Corpus meum*, fuit vera ante ſui prolatio- E nem: Priùs enim formata erat in Chriſti mente, quàm illam per voces efferret, ut in animos illam transferret Apoſtolorum: Et in Chriſti mente jam vera erat. Igitur iſtius propoſitionis veritas non pendebat ex ultimæ ſyllabæ prolatione: adeóque ſi pronomen, *hoc*, deſignat panem initio prolationis verborum, panem quoque deſignavit in mente Chriſti; & mentalis iſtius propoſitionis à Chriſto conceptæ ſenſus erat: *Hic panis eſt Corpus meum*.

F Reſpondeo, illam propoſitionem fuiſſe veram ante ſui prolationem, in mente Chriſti, quatenus prædicatum connexum erat ſubjecto per verbum ſubſtantivum, *eſt*: non quatenus ſubjectum aut attributum per ſeſe apprehendebantur. Hac autem cognitâ & interiùs aſſerta connexione, pronomen, *hoc*, in propoſitione mentali ſubjecti vices gerens Corpus Chriſti deſignabat. Unde quia connexio illa non ſignificatur in propoſitione vocali, niſi abſoluta propoſitionis totius prolatione; pronomen, *hoc*, non deſignat Corpus Chriſti niſi in ultimo inſtanti prolationis verborum. Cùm verò profertur pro-

propoſitio; panem deſignat, ſed tranſitoria (ut diximus) non permanenti deſignatione: quia operatoria propoſitio eſt. Sicut ſi quis admovendo ignem pulveri tormentario dicat: *Hic eſt ignis*, & ita ſe gerat ut ignis non conjungatur pulveri, niſi cum abſolvit propoſitionem, quam lentè profert, pronomen, *hic*, pulverem demonſtrat cùm profertur propoſitio, ignem verò cùm prolata eſt. Præterea, prioritas & poſterioritas quæ inter mentales ac vocales propoſitiones intercedit, ordinis eſt, non temporis, ſemper & neceſſariò. Sicut ergo cùm Chriſtus Leproſo dixit, *Volo, Mundare*; & Principi Synagogæ, *Filius tuus vivit*; & Paralytico, *Surge & ambula*, ſanitatem cognoſcebat, quam ipſis reſtituere decreverat, eamdémque producebat, ac exprimebat: ita cùm dixit, *Hoc eſt Corpus meum*, potuit corpus ſuum ex pane faciendum cognoſcere, producere, & exprimere.

VIII. Objicit *Albertinus* multa Patrum teſtimonia, qui Chriſtum de pane dixiſſe teſtantur, *Hoc eſt Corpus meum*, & de Calice, *Hic eſt Sanguis meus*; ſcilicet Irenæi, lib. 5. *Dominus eum panem qui eſt à creatura, corpus ſuum confirmavit*. Tertulliani, lib. adversùs Judæos cap. 11. *Panem*, inquit, *corpus ſuum appellans*. Origenis, Homilia 35. in Matthæum dicentis: *Panis iſte quem Deus corpus ſuum eſſe fatetur*. Cypriani, Epiſtola 56. ſcribentis: *Dominus corpus ſuum panem vocat de multorum granorum adunatione congeſtum*. Cyrilli Hieroſolymitani, Catecheſi 4. Myſtagogica dicentis: *Dominus pronuntiat & dicit de pane: Hoc eſt corpus meum*. Chryſoſtomi Homilia 24. in 1. ad Corinthios dicentis: *Quid eſt panis? Corpus Chriſti*. Hieronymi, in Epiſtola ad Hedibiam ſcribentis: *Nos audiamus panem quem fregit Dominus, deditque Diſcipulis, eſſe Corpus Salvatoris*. Auguſtini in Sermone ad Infantes dicentis: *Panis eſt Corpus, Calix Sanguis Chriſti*. Theodoreti, Dialogo 1. dicentis: *In Myſteriorum traditione Dominus panem corpus ſuum appellavit, & vinum ſanguinem*. Facundi Hermianenſis lib. 9. cap. ultimo dicentis: *Ipſe Dominus benedictum panem, & calicem quem Diſcipulis tradit, corpus & ſanguinem ſuum vocavit*. Ex quibus colligit *Albertinus*, Patres unanimiter teſtari, hunc eſſe verborum Sacramentalium ſenſum: *Hic panis eſt corpus meum*.

Reſpondeo, Nihil aliud deſignare hæc verba Patrum, quàm in materiam à Chriſto aſſumptam ad conficiendum corpus & ſanguinem ſuum. Unde panem Corpus Chriſti vocant, vel à Chriſto vocatum docent, quia ex pane confectum eſt, & ſub panis ſpeciebus datur. Cùm enim duæ res in eodem loco ſibi ſuccedunt, nulla exteriùs mutatione ſenſibus perceptâ, de iis quaſi de una eademque re loqui homines ſolent. Sic de aqua fluminis velut de eadem aqua loquimur, eam nunc limpidam, heri turbidam fuiſſe dicimus, etſi aqua non ſit numero eadem. *In eidem flum n bis non deſcendimus*, inquit Seneca, *manet idem fluminis nomen, aqua tranſmiſſa eſt*. Ita cùm Chriſti Corpus & Sanguis ſubſtantiæ panis & vini ſub iiſdem accidentibus ſuccedant, non mirum quòd Patres de pane & Corpore Chriſti eo modo locuti ſint, ac ſi idem ſubjectum eſſet, quod panis ſit, & Chriſti Corpus ſimul appelletur. Ita locuti ſunt Auctores ipſi, quos de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, ac de tranſſubſtantiatione maximè fuiſſe perſuaſos negare non poſſunt Calviniſtæ: ut hunc eſſe humanum loquendi morem ſit evidentiſſimum. Ita *Goffridus Vindocinenſis*, Tractatu de Corpore & Sanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ait: *Prius quidem panis & vinum ſuper altare ponuntur, ſed ſicut ante conſecrationem nihil aliud præter propriam panis & vini naturam habent: ita poſt conſecrationem nullam naturam, nullam materiam panis & vini retinent, niſi quantum ad ſaporem, ſpeciem, odorem*. Loquitur hic Auctor de eo quod panis & vini naturam habet ante conſecrationem, & poſt conſecrationem non habet, quaſi de eodem ſubjecto, quamvis idem non ſit, quod enim habet panis & vini naturam, panis eſt & vinum; quod non habet poſt conſecrationem, eſt Corpus Chriſti. Similiter loquitur *Hildebertus* Archiepiſcopus Turonenſis in his carminibus:

> *Utraque ſub typico ritu, formáque futuri*
> *Melchiſedech Domino ſacrificaſſe ferunt.*
> *Utraque Diſcipulis cœnantibus ipſe Redemptor*
> *Tradidit, in Corpus utraque verſa ſuum.*

Quomodo res eaſdem, quas obtulit Melchiſedech, Apoſtolis in Corpus & Sanguinem ſuum verſas, Chriſtum Apoſtolis tradidiſſe ait *Hildebertus*; niſi quia panem & vinum, & Corpus ac Sanguinem Chriſti, ſub ratione unius objecti confusè ſpectat, cui eſſe panem & vinum, & eſſe Chriſti Corpus ac Sanguinem, diverſis temporibus conveniat? Ita locutus eſt *Odo* Cameracenſis Epiſcopus, in Tractatu de Expoſitione Miſſæ. *Qui prius erat panis*, inquit, *benedictione factus eſt caro*. Sic Innocentius III. *Id quod fuit panis*, inquit, *eſt Corpus Chriſti*.

Præterea is etiam hominibus familiaris mos loquendi eſt, ut cùm mutationem, etiam ſubſtantialem, unius rei in aliam exprimunt, eamdem quaſi rem ante & poſt mutationem ſignificent, ac terminos reipſa incompoſſibiles eidem rei quaſi diverſo ſtatu ſpectatæ tribuant; quia ſubſtantiales illas mutationes ad modum accidentalium concipiunt, in quibus idem ſubjectum ab una qualitate ad aliam tranſit. Sic *Ovidius* in Metamorphoſibus, *Cadmum* filium *Agenoris*, qui ſerpentem à ſe occiſum ſpectabat, ſerpentem mox ſpectandum ait, id eſt, in ſerpentem mutandum. *Quid, Agenore nate, Serpentem ſpectas? Et tu ſpectabere ſerpens*. Sic X. Æneidos *Virgilius* narrat Nymphas, in quas *Æneæ* naves verſæ erant, ipſi obviàm procedentes, dixiſſe:

> *Nos ſumus Idææ ſacro de vertice pinus,*
> *Nunc pelagi Nymphæ, Claſſis tua.*

Nymphæ pinus appellantur, quia ex iſtis arboribus compactæ naves in Nymphas Pelagi verſæ ſunt. Sic apud eumdem Poëtam, *Diomedes* de ſociis ſuis in aves converſis ait

> *Amiſſi Socii petierunt æthera pennis,*
> *Fluminibúſque vagantur aves.*

Et ne hunc loquendi morem ex profanis dumtaxat Auctoribus vindicemus, Scripturæ Sacræ exempla nonnulla proferenda ſunt. 1. ex cap. 19. Geneſis v. 26. ubi de uxore *Loth*, ſecundùm Vulgatam noſtram legimus: *reſpiciénſque uxor ejus poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis*. Secundùm Textum Hebræum, ad litteram vertendum eſt: *Et fuit ſtatua ſalis*. Mulierem ſtatuam ſalis fuiſſe *Moyſes* ait, quaſi ſubjectum idem priùs mulier, deinde ſtatua ſalis extitiſſet, cùm tamen id ſit impoſſibile: ſed vulgarem loquendi morem Propheta ſecutus eſt. Cùm enim mulier in ſtatuam ſalis fuerit tranſmutata, humana mens idem ſubjectum confusè ſpectatum, nunc ſub forma mulieris, nunc ſub forma ſalis apprehendit ac deſignat. Hunc loquendi morem *S. Joannes* ſecutus eſt, cùm ſcripſit, *Architriclinum guſtaſſe aquam vinum factam*. Cur aquæ nomen liquori dedit, qui jam vinum erat, & ut vinum guſtabatur, niſi

Digitized by Google

niſi quia aquam & vinum, in quod fuerat converſa, ad modum unius ſubjecti, ſub diverſo ſtatu exiſtentis; ab hominibus confusè concipi, & utroque nomine ſignificari noverat; ac modò vinum, quod jam erat, modò aquam, quod paulò antè fuerat, appellari? Ad eundem loquendi modum revocari poſſunt iſta Chriſti verba: *Lazare, veni foras.* Lazarum enim mortuum & Lazarum viventem, velut unum eundémque hominem, qui à morte ad vitam ſe jubente rediret, Chriſtus compellavit. Non mirum itaque quòd Chriſtus deſignavit panem pronomine, *Hoc*, & de eo dixerit, *Hoc eſt Corpus meum*, cùm illud in corpus ſuum his verbis tranſmutabat: ſiquidem humano loquendi more panem & Corpus ſuum velut rem unam ſub diverſo ſtatu ſignificabat quæ ſcilicet panis eſſet cùm proferre cœpit propoſitionem; corpus verò Chriſti cùm abſolvit. Multò minùs mirum, quòd SS. Patres de Euchariſtia loquentes dixerint, Chriſtum panem Corpus ſuum appellaſſe vel Euchariſtiæ modò panis, modò Corporis Chriſti nomen ipſotmet tribuiſſe.

IX. Objicit *Albertinus*, *Ermengaudum* contra Vvaldenſes ſcribentem, illis pro hæreſi imputaſſe, quòd negarent pronomine, *Hoc*, panem demonſtrari. *Sed*, inquit, cap. xi. *Hæretici dicunt, quòd illud, hoc, demonſtrativum pronomen non refertur ad panem quem in manibus tenebat, & cui benedicebat, & quem frangebat, & ſuis Diſcipulis diſtribuebat, ſed refertur ad corpus ſuum, quod hæc omnia perficiebat. Unde eorum error non nequiſſimus originem habuit ignorantes vim pronominis*, Hoc, *non poteſt relative referri niſi his de quibus facta mentio. Sed in traditione hujus Sacramenti de Corpore ſuo mentio nulla tunc facta fuerat. Ergo falſiſſimum eſt quod aſſerunt.*

Reſpondeo, Hunc *Ermengaudi* l. cum *Albertino* cœteriſque Sacramentariis nequaquam favere: cum Vvaldenſibus pro hæreſi non imputet, quòd pronomen, *Hoc*, ad panem non referri dicerent tanquam ad figuram efficacem Corporis Chriſti, in ſua natura, tam ante, quàm poſt conſecrationem, manentem: ſed quòd negarent pronomen illud demonſtrare panem in ſubſtantiam Corporis Chriſti mutandum, & conſecrationis verba Corpus Domini ſub ſpeciebus panis ſiſtere; & quòd Salvator, non panem oſtendens, ſed manum pectori apponens, & ſeipſum demonſtrans, dixiſſet, *Hoc eſt Corpus meum*, proindéque hæc verba nullam circa panem operata mutationem fuiſſent; Denique quòd manducare carnem & ſanguinem Chriſti non eſſet Euchariſtiam ſumere, ſed verba ejus audire. Hic Vvaldenſium error, qui ab *Ermengaudo*, & ab *Ebrardo*, quem fere eadem notare ait *Albertinus*, Hæreſis jure nuncupatur. Hunc refellens errorem *Ermengaudus*, poſt verba in objectione laudata, continenter ſubdit: *Sed ſicut farina, & aqua, & ſal, cùm hæc tria commiſta fuerint & decocta, ampliùs non ſunt farina, neque aqua, neque ſal, quæ ante fuerant, ſed verè panis purus eſt & dicitur: ita panis quem poſt Cœnam manibus ſuis Jeſus Chriſtus accepit, poſtquam hunc benedixit & fregit, Corpus Chriſti, non panis, intelligitur eſſe & creditur, quem Chriſtus Salvator noſter & Redemptor in Cœna ſuis Diſcipulis dedit, dicens: Accipite & comedite, Hoc eſt Corpus meum.* Ebrardus verò cap. 8. ita contra eoſdem Hæreticos ſcribit: *Sacra quidem Cœnæ Myſteria neſcientes, panis benedictionem à Deo nobis collatam flocci pendunt. Dixit enim:* Hoc facite in meam commemorationem. *Et quod Chriſtus Corpus ſuum eſſe dixit, tanquam Judæ ſucceſſores Corpus Chriſti non affirmant, immò negant.* Tum prolatis Evangeliſtarum & S.

A Pauli verbis, ſubdit: *Panem hunc dixit, oſtendens panem, non manum pectori apponens, ſicut vos mentimini. Et ſubdit:* Qui enim manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini. *Ecce quòd panem Corpus Domini appellavit. Adhuc hæſitatis, filii alieni?* Et infra. *Non enim joculator eſt Dominus, ut panem teneat, & alium panem demonſtret, dicens, Hoc eſt Corpus meum. Si quis autem de communi pane comedat, non oportet hominem ſeipſum probare, neque judicium ſibi manducat. Sed objiciunt increduli dicentes, Verba Sancta eſſe panem quia cibus animæ ſunt verba Evangelica, juxta illud,* Verba B quæ ego loquor, ſpiritus & vita ſunt. *Et qui hujuſmodi verba audit aut docet indignè, judicium ſibi manducat & bibit... Neſciunt quid balbutiunt. De pane enim dixit,* accepit, benedixit, ac fregit: *Verba autem non franguntur, aut benedicuntur, aut in manibus accipiuntur. De pane autem quem tenebat & benedicebat, dixit:* Hoc eſt Corpus meum. *Verba autem Evangelica quæ ſcribuntur aut leguntur, Corpus Chriſti non ſunt.* Et infra: *Vos dicitis, Panem illum & Sanguinem eſſe verba; quibus obviat Dominus per Joannem dicens:* Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, &c. *Ecce dicit quòd panis caro ſua, & vinum ſanguis ejus ſit. Panis tamen non eſt* C *ſanguis, neque ſanguis eſt panis. Si autem panis & ſanguis verba eſſent, quis diſtingueret inter panem & ſanguinem? Panis autem ſolummodo cibus eſt, ſanguis verò ſolum potus. Non igitur de verbis intelligendum eſt. Si quis enim Scripturas revolvat, non inveniet quod verba ſcripta aut ab ore prolata ſint caro & ſanguis. Dominus tamen ait:* Caro mea verè eſt cibus, &c. *Verba enim ſancta ſpiritus ſunt & vita; cibus & potus; non tamen caro aut corpus Chriſti.*

ARTICULUS V.

D *Realis præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis Fides ex Patribus ſex priorum Sæculorum confirmatur: ac primùm ex S. IGNATIO MARTYRE.*

PRimus in medium prodeat *S. Ignatius* Martyr in genuina ad Smyrnæos Epiſtola, ubi contra ſui temporis Hæreticos ſcribens, ait: *Euchariſtias & oblationes non admittunt, eò quod non confiteantur Euchariſtiam carnem eſſe Servatoris noſtri Jeſu Chriſti, quæ pro peccatis noſtris paſſa eſt, quamque Pater benignitate ſua excitavit.* Quem locum E adversùs Eutychianos protulit olim *Theodoretus* Dialogo III. Hæretici illi de quibus loquitur *S. Ignatius*, veram carnem Filium Dei aſſumpſiſſe inficiabantur, ex quo conſequens erat ut negarent Euchariſtiam eſſe carnem Salvatoris, quæ pro peccatis noſtris paſſa eſt, quam Pater ſuſcitavit. Id verò profitebatur Eccleſia. Igitur Eccleſiæ fides primo nominis Chriſtiani ſæculo prædicabat Euchariſtiam eſſe carnem Salvatoris pro peccatis noſtris paſſam, adeóque non eſſe dumtaxat figuram carnis; ſiquidem caro quæ pro nobis paſſa eſt, non eſt caro dumtaxat figurata.

F Reſpondet *Albertinus*, Hæreticos illos veteres, contra quos *Ignatius* agit, negaſſe Euchariſtiam eſſe Chriſti carnem figuratè, ne admiſsâ figurâ carnis, ad veræ carnis in Chriſto confeſſionem adigerentur, quia probè noverant, figuram veritatis eſſe figuram, & in eo principio cum Catholicis conveniebant. Verùm nec id *S. Ignatii* verba innuunt, neque conſequens erat ut carnem veram à Chriſto aſſumptam faterentur, ſi Euchariſtiam figuram eſſe carnis ipſius admitterent; cùm figuræ etiam imago exprimi

exprimi poſſit, & Angeli in humana effigie delineentur, quia ut homines apparuerunt, quamvis revera humanorum corpus non aſſumpſerint, & ipſi Calviniſtæ negare non poſſint manna, panem à Melchiſedecho oblatum, panes propoſitionis, Euchariſtiæ figuram fuiſſe, quod Veteres paſſim affirmant, & res ipſa loquitur: & tamen Euchariſtiam figuram dumtaxat eſſe volunt. Denique ſi *Eraniſta*, apud *Theodoretum* in Dialogis, fatebatur ſymbola myſtica figuram eſſe Corporis & Sanguinis Chriſti, quamvis duas in Chriſto naturas non agnoſceret, ſed carnem à divinitate abſorptam pertinaciter contenderet; quidni & Hæretici illi veteres fateri potuere Euchariſtiam eſſe figuram carnis Chriſti, & tamen Chriſtum in vera carne pro nobis paſſum non fuiſſe?

Euchariſtia pharmacum immortalitatis.

Favet quoque ſenſui realis præſentiæ corporis Chriſti in Euchariſtia idem S. Martyr in Epiſtola ad Epiſcopos, ubi ipſos laudat quòd Epiſcopo & Presbytero indivulsè adhæreant, *Unum panem frangentes, quod eſt pharmacum immortalitatis, antidotum ad non moriendum, ſed vivendum in Jeſu Chriſto ſemper.* Si enim Euchariſtiam eſſe dumtaxat figuram, quæ ad cogitationem noſtram in Chriſto figendam, & ad ipſum per fidem ſpiritaliter manducandum nos excitet, Sanctus exiſtimaſſet *Ignatius*, non magis Euchariſtiam *Pharmacum immortalitatis* vocaſſet, quàm vulgarem panem, qui eoſdem motus in Epheſiorum animis excitare poterat. Pharmacum ergo immortalitatis illam appellavit, quia Chriſtum vitam noſtram continet, de quo in Epiſtola ad Romanos ait: *Panem Dei volo, quod eſt caro Jeſu Chriſti, & potum volo ſanguinem ipſius.* Mitto quod *unum panem* Euchariſtiam vocat. Cur enim Euchariſtici panes, qui numero plures ſunt, unus panis à *S. Ignatio* vocarentur, niſi quia Chriſti corpus indiviſum continent? non enim una dicitur aqua Baptiſmatis, aut unum Confirmationis oleum? nec Judæi dicuntur unum agnum Paſchalem comediſſe, quamvis una ſit Baptiſmi & Confirmationis efficacia, & agni Paſchalis una ſignificatio eſſet. Non igitur propter unitatem dumtaxat ſignificationis aut efficaciæ Euchariſtiam *unum panem* appellavit *S. Ignatius*.

ARTICULUS VI.

Dogma Catholicum de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia probatur ex S. JUSTINO MARTYRE.

I. SAnctus *Juſtinus* Philoſophus & Martyr, in Apologia *Antonino Pio* Imperatori pro Chriſtianis oblata, Chriſtianorum Synaxes deſcribens, Catholico de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia dogmati ſuffragatur, cùm illius Sacramenti conficiendi ritum exponit his verbis: *Ei qui fratribus præeſt offertur panis & poculum aquæ & vini, quibus ille acceptis, laudem & gloriam rerum univerſarum Patri per nomen Filii & Spiritus Sancti offert, & Euchariſtiam ſive gratiarum actionem, pro eo quòd nos donis ſuis hiſce dignatus ſit, prolixè exſequitur. Atque ubi ille preces & gratiarum actionem abſolvit, populus qui adeſt omnis fauſta approbatione acclamat dicens:* Amen. *Amen autem voce Hebræa,* Fiat, *ſignificat. Præſidens verò poſtquam gratiarum actionem perfecit, & populus univerſus apprecatione læta eam comprobavit, qui apud nos vocantur Diaconi atque Miniſtri, diſtribuunt unicuique præſentium, ut participet eum in quo gratiæ actæ ſunt panem, vinum & aquam, & ad abſentes perferunt. Porro alimentum hoc apud nos appellatur Euchariſtia, quod nulli alii participare licitum eſt, quàm veram eſſe doctrinam noſtram credenti, & lavacro propter remiſſionem peccatorum & regenerationem abluto, & ita ut Chriſtus tradidit viventi. Non enim ut communem panem, neque communem potum iſta ſumimus; ſed quemadmodum per Verbum Dei caro factus Jeſus-Chriſtus Servator noſter & carnem & ſanguinem ſalutis noſtræ causâ habuit: ad eundem modum etiam eam, in qua per preces verbi ejus ab ipſo profecti gratiæ ſunt actæ, alimoniam, unde ſanguis & caro noſtra per mutationem aluntur, Incarnati illius Jeſu carnem & ſanguinem eſſe docti ſumus. Nam Apoſtoli in Commentariis à ſe ſcriptis, quæ Evangelia vocantur, ita tradiderunt, præcepiſſe ſibi Jeſum. Eum enim pane accepto cùm gratias egiſſet, dixiſſe:* Hoc facite in mei recordationem: Hoc eſt corpus meum. *Et poculo ſimiliter accepto, & gratiis actis, dixiſſe:* Hic eſt ſanguis meus: *ac ſolis ipſis ea tradidiſſe.* S. Juſtinus fidei noſtræ dogma ac ritum Imperatoribus ſimpliciter exponens, Euchariſtiam *Incarnati Jeſu carnem & ſanguinem eſſe* tradit, ſicque intelligenda Chriſti verba, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus.* Addit, eſſe *carnem & ſanguinem Jeſu, ad eundem modum quo Verbum Dei caro factum eſt, & carnem & ſanguinem ſalutis noſtræ causâ habuit.* Credebat igitur cum tota ſui ſeculi Eccleſia *S. Juſtinus*, Euchariſtiam eſſe verè & realiter carnem Chriſti, quemadmodum Verbum Dei verè & realiter carnem & ſanguinem ſuſcepit. Si enim illam carnis & ſanguinis Domini figuram dumtaxat, ſeu efficacem, ſeu inefficacem credidiſſet, inepta fuiſſet illa comparatio. Et cur *S. Juſtinus* planè & apertè non ſcripſiſſet, Euchariſtiam eſſe figuram carnis Chriſti? An ſenſus Sacramentalis, Ethnicis Imperatoribus ignotus, ipſis occurrere poterat hæc *Juſtini* verba legentibus? An Euchariſtiam eſſe carnem Chriſti ſignificativè & repræſentativè dumtaxat divinare poterant, niſi ipſos doceret illam inſtitutam fuiſſe ut ſignum ac figuram?

Euchariſtia non communis panis & potus, ſed Incarnati Jeſu caro & ſanguis.

Joannis Albertini Reſponſio.

II. At, inquit *Albertinus*, nihil erat apud Gentiles uſitatius, quàm ſtatuas Deorum ſuorum, ipſorum Deorum nominibus appellare. Cur ergo concipere non potuiſſent, Chriſtianos panem ac vinum, corpus & ſanguinem Chriſti ſui appellantes, eamdem communiſſimam locutionem uſurpaſſe? Verùm præter omnem veri ſpeciem eſt quòd Ethnici eodem ſenſu Euchariſtiam à Chriſtianis carnem & ſanguinem Chriſti appellari intellexerint, quo ſtatuas Deos ſuos ipſi appellabant: nemo enim ipſos docuerat Euchariſtiam eſſe inſtitutam ad ſignificandam carnem & ſanguinem Chriſti: neque panem & vinum ut ſigna & imagines ſpectare poterant, niſi præmoniti. Præterea communis illa de Numinum ſtatuis locutio ſignificabat aut ſupponebat apud Ethnicos, ipſa Numina realiter in hujuſmodi ſtatuis eſſe præſentia, quando publicè ac ſolemniter conſecratæ erant: Itaque ſi juxta communiſſimam illam locutionem *S. Juſtini* verba intellexiſſent, facilè ſibi perſuaſiſſent, Chriſtianos credere Chriſtum ſuum in Euchariſtia realiter præſentem eſſe, ac ejus carnem & ſanguinem in ipſa ſecundùm ſubſtantiam contineri. Non potuiſſet ergo *S. Juſtinus* minùs aptum ſeligere loquendi modum, ſi Euchariſtiam figuram eſſe Corporis & Sanguinis Chriſti, eorum præſentiam realem excludentem credidiſſet, hancque fidem ſuam Imperatoribus voluiſſet exponere.

Albertini Objectionibus ex S. Juſtin. ſumptis reſpondetur.

III. Objicit Albertinus, *Juſtinum* deſcripta conſecratione, dicere, *Diaconos præſenti populo diſtribuere panem, & vinum, & aquam*, quod manifeſto indicio eſt, illum cenſere panem, & vinum, & aquam, licèt conſecrata, in priori ſubſtantia nihilominus permanere. Quod & ampliùs confir-

mat

mat quando addit, *Non ut communem panem aut communem potum hæc ſumimus.* Nam ſicuti quando *Nyſſenus* ait de aqua Baptiſmatis, *Ne contemnas divinum lavacrum, neque ut commune ipſum parvifacias*; Et Cyrillus Hieroſolym.* *Ne accede ad lavacrum, tanquam ad ſimplicem aquam.* Atque idem de oleo, *Non eſt amplius unguentum commune poſt invocationem*: Non negant aquam & oleum quoad ſubſtantiam manere, immò id ſupponunt, tantummodo negantes in aquæ & olei vulgaris ſimplicitate perſeverare: Ita & *Juſtinus* de pane, vino & aqua inquiens, *Non ut communem panem aut communem potum hæc ſumimus*, nullo modo negat illa panem vinum & aquam ſubſtantialiter eſſe: Econtra ita rem ſe habere præſupponit, ſed tantùm negat illa ampliùs eſſe communia, utpote per gratiarum actionem conſecrata, & ad uſum ſacrum relata.

* Gregor. Nyſſ. de Chriſti Baptiſm. Cyrill. Catech. 3. illuminat. & Catech. 3. Myſtag.

Reſpondeo, *S. Juſtinum* panem & vinum appellare quod externa ſpecie panis & vinum eſt, quamvis interiùs ſit ipſum Corpus & Sanguis Chriſti. Modo enim loquendi utitur hominibus ſolemni, qui populares locutiones uſurpant, cùm ſermonem habent de rebus ſenſui ſubjectis, licet de illis longè aliter ſentiant quàm vulgus, ut in Thomiſtis, Copernicæis, Carteſianis videre eſt, qui cùm aliter ſentiant & in Scholis ſuis loquantur quàm cæteri Philoſophi, in communi tamen convictu & ſocietate modum loquendi cum cæteris hominibus communem habent. Idipſum & in ſanctis hominibus videre eſt, qui cùm juxta Evangelium perſuaſum habeant perituras divitias mala potiùs eſſe quàm bona, paupertatem verò, bonum, & pauperes beatos: nihilominus loquuntur ut cæteri, & opes bona appellant, paupertatem malum, quia hic loquendi modus quem invexit cupiditas, communis eſt. Cui mori loquendi ſeſe accommodare non eſt dedignatus Spiritus Sanctus, cùm *Abraham* diviti illi epuloni ita loquentem inducit: *Fili! recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala.* Cùm igitur quidam ſit loquendi modus judicio ſenſuum, quidam judicio fidei accommodatus, non mirum quòd *S. Juſtinus* & alii Patres, Euchariſtiam panem & vinum appellarint, cùm ejus deſignare materiam voluerunt, & externam, quæ ſenſibus percipitur, hujus Sacramenti partem exprimere; & eamdem nihilominus Corpus Chriſti vocarint, cùm de Fide Euchariſtiæ eos edocere volebant quibuſcum loquebantur, & quorum gratiâ ſcribebant. Ac ſæpe utrumque illum loquendi modum adhibuere. Sicut igitur nemo dixerit *Paſchaſium* credidiſſe quòd panis & vinum poſt conſecrationem in priori ſubſtantia permaneant, quamvis de Euchariſtia ſcripſerit, *Myſterium hoc in pane celebratur . . . In eadem ſubſtantia jure celebratur . . , Caro vel corpus in pane*: Ita perperam colligit Albertinus, *S. Juſtinum* cenſuiſſe, panem conſecratum in priori ſubſtantia manere, quia poſt conſecrationem Euchariſtiam adhuc panem & vinum appellavit. Et quis neſcit, quod ſcitè obſervat *Lanfrancus* libro *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. 6. ſolere homines, aliquas res illarum rerum, ex quibus efficiuntur, nominibus appellare, quamvis in aliam naturam tranſlatæ, jam non poſſint eſſe illud, quod ſunt res illæ, ex quibus probantur effectæ? Ita *S. Auguſtinus* criſtallum vocat nivem multorum annorum duratam tempore; & Deus primo homini ait, *Terra es.* Sic *S. Auguſtinus* & alii Patres Euchariſtiam interdum panem vocant, quia ex pane confecta eſt, ejúſque nonnullas retinet qualitates, ſeu quia animam incomprehenſibiliter paſcendo ſatiat, eique æternæ vitæ ſubſtantiam ſubminiſtrat. Licet autem hæc verba Sancti Juſtini, *Non ut communem panem, aut communem potum hæc ſumimus*; non probent panis & vini ſubſtantiam non manere, ſi per ſe & ſeorſim ſpectentur; cùm de aqua Baptiſmatis, & de oleo Confirmationis ſimile quid à Patribus dictum legatur: id tamen probant hæc verba prout ab adjunctis determinata. Quis enim Patrum unquam dixit aquam Baptiſmi, aut oleum Confirmationis *eſſe carnem & ſanguinem incarnati Jeſu, quemadmodum Verbum caro factum eſt, & carnem ac ſanguinem pro ſalute noſtra habuit?*

IV. Objicit Albertinus: *Juſtinus* affirmat hanc alimoniam, quam non tanquam panem aut potum communem poſt conſecrationem ſumimus, talem nihilominus eſſe, *ex qua per immutationem ſanguis & carnes noſtræ aluntur*: Atqui de corpore & ſanguine Chriſti propriè ſic appellatis, dici nullo modo poteſt quòd ex iis ſanguis noſter, carnéſque noſtræ aluntur per immutationem cùm in ſubſtantiam carnis noſtræ non convertantur. Panis ergo ille & potus poſt conſecrationem, licèt non ampliùs communes, non ſunt propriè corpus & ſanguis Domini, ſed verus panis, vinumque propriè ſic dictum, appellatione corporis & ſanguinis ratione ſimilitudinis honorata.

Reſpondeo, Hæc verba, ex qua per immutationem ſanguis & carnes noſtræ aluntur, referri ad ſpeciem communem alimenti præcedentis, ex quo Euchariſtia confecta eſt, quæ ſpecies cùm maneat, & nutriendi vim ſervet, converſâ licet panis ſubſtantiâ in Corpus Chriſti, rectè dicitur carnem noſtram alere. Poſſunt & ad Euchariſtiam, non ratione ſpecierum, ſed ratione Corporis & Sanguinis Chriſti ſub illis contentorum referri, ut ſanguinem & carnes noſtras alere intelligantur, non per immutationem ſui in ſubſtantiam ſanguinis & carnium noſtrarum, ſed per corporum noſtrorum immutationem ad gloriam & immortalitatem, cujus ſemen Euchariſtia eſt. Adde, textum ipſum Græcum, ſacræ illius eſcæ mutationem in carnem & ſanguinem noſtrum non innuere, ſed noſtri mutationem illius beneficio in homines alteros, quia præſtat ut interior homo Spiritu Chriſti vivat ac renovetur; exterior verò ille qui corrumpitur de die in diem, beatæ reſurrectionis pignus habeat in carne & ſanguine Domini, quæ ſub panis & vini ſpeciebus comedit & bibit. Quod divini illius cibi à communibus eſcis diſcrimen eſt, quæ in ſubſtantiam ſanguinis & carnis noſtræ mutentur, Chriſti verò Corpus & Sanguis nos immutent ad vitæ cæleſtis novitatem. Ἐξ ἧς αἷμα καὶ σάρκες κατὰ μεταβολὴν τρέφονται ἡμῶν. Quæ ſic ad verbum reddi poſſunt: *Ex quibus ſanguis & carnes ſecundum mutationem aluntur noſtri.*

ARTICULUS VII.

Dogma Catholicum ex S. IRENÆO probatur.

Euchariſtia ex duabus rebus conſtat, terrena & cæleſti.

SAnctus *Irenæus* lib. IV. adversùs Hæreſes, cap. 34. ubi Valentinianorum errorem expoſuit, qui Chriſtum Creatoris mundi Filium eſſe negabant, ſic eos refellit. *Quomodo autem conſtabit eis, cum panem in quo gratiæ actæ ſint, Corpus eſſe Domini, & calicem Sanguinis ejus, ſi non ipſum Fabricatoris mundi Filium dicant, id eſt, Verbum ejus, per quod lignum fructificat, & defluunt fontes, & terra dat primùm quidem fœnum, poſt deinde ſpicam, deinde plenum triticum in ſpica: Quomodo autem rurſus dicunt carnem in corruptionem devenire, & non percipere vitam, quæ à corpore Domini & ſanguine alitur? Ergo aut ſententiam mutent, aut abſtineant offerendo quæ prædicta ſunt. Noſtra autem conſonans eſt ſententia Euchariſtiæ, & Euchariſtia rurſus confirmat ſententiam noſtram. Offerimus enim ei quæ ſunt ejus congruenter communicationem & unitatem prædicantes carnis & ſpiritus. Quemadmodum enim qui eſt à terra panis percipiens invocationem Dei, jam non communis panis eſt, ſed Euchariſtia ex duabus rebus conſtans, terrena, & Cæleſti: ſic & corpora noſtra percipientia Euchariſtiam jam non ſunt corruptibilia, ſpem reſurrectionis habentia.* Et lib. V. cap. II. eodem argumento ab Euchariſtiæ participatione petito reſurrectionem corporum contra Hæreticos probat. *Vani autem omni modo*, ait, *qui univerſam Dei diſpoſitionem contemnunt, & carnis ſalutem negant, & regenerationem ejus ſpernunt, dicentes non eam capacem eſſe incorruptibilitatis. Sic autem ſecundùm hæc, nec Dominus ſuo ſanguine redemit nos, neque calix Euchariſtiæ communicatio ſanguinis ejus eſt, neque panis quem frangimus, communicatio corporis ejus eſt. Sanguis enim non eſt niſi à venis & carnibus, & à reliqua quæ eſt ſecundùm hominem ſubſtantia, quâ verè factum Verbum Dei, ſanguine ſuo redemit nos . . . Et quoniam membra ejus ſumus, & per creaturam nutrimur, eum calicem qui eſt creatura, ſuum ſanguinem qui effuſus eſt, ex quo auget noſtrum ſanguinem; & eum panem qui eſt à creatura, ſuum corpus confirmavit, ex quo noſtra auget corpora. Quando ergo & mixtus calix, & fractus panis percipit verbum Dei, fit Euchariſtia Sanguinis & Corporis Chriſti, ex quibus augetur & conſiſtit carnis noſtræ ſubſtantia: quomodo carnem negant capacem eſſe donationis Dei quæ eſt vita æterna, quæ Sanguine & Corpore Chriſti nutritur, & membrum eſt ejus? Quemadmodum & B. Apoſtolus ait*: Quoniam membra ſumus corporis ejus, de carne ejus, & de oſſibus ejus: *Non de ſpirituali aliquo & inviſibili homine dicens hæc, ſed de ea diſpoſitione quæ eſt ſecundùm verum hominem, quæ ex carnibus, & nervis, & oſſibus conſiſtit, quæ de calice qui eſt ſanguis ejus, nutritur; & de pane qui eſt corpus ejus, augetur. Et quemadmodum lignum vitis depoſitum in terra ſuo fructificat tempore, & granum tritici decidens in terram & diſſolutum, multiplex ſurgit per Spiritum Dei qui continet omnia, quæ deinde per ſapientiam in uſum hominibus veniunt, & percipientia verbum Dei, Euchariſtia fiunt, quod eſt Corpus & Sanguis Chriſti, ſic & noſtra corpora ex ea nutrita & repoſita in terram, & reſoluta in ea, reſurgent in ſuo tempore, Verbo Dei reſurrectionem eis donante, in gloriam Dei Patris.* Panem conſecratum eſſe *Chriſti Corpus S.* Irenæus docet, eámque propoſitionem: Panis in quo gratiæ actæ ſunt, Corpus eſt Domini, æquè veram eſſe ac propriè intelligendam innuit, ac illam Chriſtus eſt Creatoris Filius. Cùm igitur verè & propriè ſit filius Creatoris, non figuratè; panis in quo gratiæ actæ ſunt, verè & propriè, non ty-

Reſurrectionem corporum ex Euchariſtiæ participatione probat S. Irenæus.

A picè corpus ejus eſt. Præterea, Chriſtum Creatoris Filium eſſe probat ex eo quòd panis per conſecrationem Chriſti corpus fiat; quod omnipotentiæ divinæ admirabilius opus eſt quàm lignorum fructificatio, & ſcaturigo fontium, & tritici productio ac multiplicatio: realem itaque panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti mutationem, non ſolam novæ ſignificationis impoſitionem, aut adjectionem virtutis. *S. Irenæus* in Euchariſtia confeſſus eſt. Nam propter novæ virtutis abjectionem Euchariſtia Corpus Domini non diceretur; ſicut nec aqua Baptiſmatis, nec oleum Confirmationis, propter adjectionem virtutis dicuntur Spiritus Sanctus, aut Chriſti Corpus. Tertiò, *Euchariſtiam ex duabus rebus conſtare, terrena & cæleſti*, docet *S. Irenæus*, id eſt, ex ſymbolis, & Chriſti corpore, ac ſanguine, veris, non typicis. Voces enim illas, *Res terrena & cæleſtis*, quarum generalis & indeterminata ſignificatio eſt, ad ea referri planum eſt, de quibus paulò ante locutus eſt, ſcilicet ad panem & ad Corpus Domini, ut ille quidem nomine *rei terrenæ*, iſtud verò nomine *rei cæleſtis* deſignetur. Abſurda enim eſt *Petri Martyris* reſponſio; per rem cæleſtem intelligi Corpus Chriſti tanquam rem ſignificatam, licet abſens ſit. Ut enim optimè regerit *Bellarminus*, nihil dicitur conſtare ex eo quod in
C ipſo non eſt. Abſurdè itaque diceret *Irenæus*, Euchariſtiam conſtare pane & corpore Chriſti abſente.

Albertini Reſponſio refellitur.

Reponit *Albertinus*, Cardinalem audaciùs ſupponere quàm veriùs nihil poſſe dici conſtare ex iis rebus quæ non ſimul præſentes ſint. Nonne enim *Clemens Alexandrinus* lib. I. Pædagog. c. 6. ait: *Eccleſia, ſicut & homo, eſt ex multis membris conſtans:* Et *Chryſoſtomus* Homilia 32. in I. ad Corinthios *Eccleſia quæ apud vos eſt, pars eſt Eccleſiæ quæ ubique eſt, & corporis quod conſiſtit per omnes Eccleſias?* Quis tamen dixerit omnia hæc membra debere ſimul eſſe ad conſtitutionem Eccleſiæ realem efficiendam?

At infeliciter in ipſis Dialecticæ elementis erravit *Albertinus*, totum collectivum, quale eſt exercitus, populus, Eccleſia, à toto connotativo, quale eſt ſignum, Sacramentum, imago, non diſtinguens. Totum quidem collectivum ex iis rebus conſtare poteſt, quæ non ſimul præſentes ſint, quia nullam realem unitatem habet; ſed plurium collectio rerum eſt eodem nomine directè ſignificatarum. Totum verò ſecundi generis, cùm res una ſit ad aliud relata, ex duabus rebus conſtare nuſquam dici poteſt, quarum una ſit præſens, abſens altera,
E ad quam ſcilicet refertur. Quis exempli gratia dixerit, imaginem *Alexandri* ex duabus rebus conſtare, ſcilicet ex tela & coloribus, & ex *Alexandro* abſente? Olivam conſtare ex arbore & pace? Patrem ex ſeipſo & Filio? Ne Miniſtri quidem ipſi Euchariſtiam ex pane & populo conſtare aſſerent, licet panis figura ſit populi, ſecundùm SS. Patres. Cùm itaque Euchariſtia non ſit totum collectivum, ſed connotativum, ſiquidem Sacramentum eſt, nullis aliis conſtare partibus dici poteſt, quàm iis quas actu includit. Aſſerere itaque *S. Irenæum*, cùm dixit, Euchariſtiam ex duabus rebus conſtare,
F terrena & cæleſti, ſignificare voluiſſe ipſam ex pane & corpore Chriſti abſente eſſe compoſitam, eſt abſurdum æquè ſenſum illi affingere, ac loquendi modum æque ineptum, ac ejus eſſet ſenſus & locutio, qui marmoream *Herculis* ſtatuam ex marmore & *Hercule* compoſitam, vel agnum Paſchalem ex victima & tranſitu conſtare diceret.

Nec felicior eſt *Albertini* Reſponſio altera dicentis: *S. Irenæum* Euchariſtiam ſtrictè ſumere pro ſymbolo Sacramentali, ac per rem terrenam & cæleſtem, ex quibus illam conſtare aſſerit, intelligere

ſubſtantiam

ſubſtantiam panis, & virtutem ſpiritalem quam per conſecrationem accipit. Illa namque virtus à Chriſti Corpore ſeparata, quæ Euchariſtiæ conveniat, merum figmentum eſt. Efficaciam ſiquidem illius omnem Patres in præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti refundunt, & ipſe imprimis *S. Irenæus*. Nec verò virtus illa ſeparata ſufficeret, ut Euchariſtia ex re terrena & cæleſti conſtare diceretur: cùm aqua Baptiſmi & chriſma, quæ per conſecrationem virtutem ſpiritualem ad ſanctificationem accipiunt, non propterea dicantur à Patribus ex aqua vel oleo & virtute ſpirituali, multò minùs ex re terrena & cæleſti conſtare.

III. Quartò *S. Irenæus* Chriſtum confeſſum eſſe & confirmaſſe ait, id eſt, omni aſſeveratione affirmaſſe, quâ dubitationem omnem excluderet, panem eſſe *proprium ſuum Corpus*, & calicem *proprium ſuum ſanguinem qui effuſus eſt*. Ita Græcus S. Irenæi textus habet. τὸ ἀπὸ τῆς κτίσεως ποτήριον αἷμα ἴδιον ὡμολόγησε, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς κτίσεως ἄρτον ἴδιον σῶμα διεβεβαιώσατο. At proprium Chriſti Corpus, & proprius ſanguis qui effuſus eſt, non eſt Corpus Chriſti typicum, nec ſanguis typicus: Nemo enim ſanæ mentis dixerit, imaginem Regis eſſe proprium Regis corpus. Præterea hæc verba, *Eum panem qui ſit à creatura, proprium ſuum corpus eſſe confirmavit*, rem creditu difficilem exprimunt, cui ut fides concilietur, opus eſt Chriſti Domini auctoritas. At non eſt creditu difficile panem eſſe typum Corporis Chriſti. Nec verò id ſemel ait *S. Irenæus*, ſed frequenter inculcat: Scribit enim lib. IV. cap. 32. *Sed & ſuis Diſcipulis dans conſilium* Chriſtus *primitias Deo offerre ex ſuis creaturis, non quaſi indigenti, ſed ut ipſi nec infructuoſi, nec ingrati ſint, eum qui ex creatura panis eſt, accepit, & gratias egit dicens*, Hoc eſt Corpus meum. *Et calicem ſimiliter, qui eſt ex ea creatura quæ eſt ſecundum nos, ſuum ſanguinem confeſſus eſt, & Novi Teſtamenti novam docuit oblationem, quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens, in univerſo mundo offert Deo, & qui alimenta nobis præſtat, primitias ſuorum munerum in Novo Teſtamento, de quo in duodecim Prophetis Malachias ſic præſignificavit: Sacrificium non accipiam de manibus veſtris, quoniam ab ortu ſolis uſque ad occaſum nomen meum glorificatur inter gentes, & in omni loco incenſum offertur nomini meo & ſacrificium purum.* Euchariſtia Corpus & Sanguis Chriſti eſt, ac propterea oblatio nova Teſtamenti Novi: at ſi eſſet dumtaxat Corpus Chriſti typicum, & ſanguis typicus, non eſſet oblatio nova: ſiquidem multæ panis oblationes erant in Veteri Teſtamento Corpus Chriſti præfigurantes.

Euchariſtia Nova oblatio Novi Teſtamenti.

IV. Reſpondet *Albertinus*, ſæpe vocem Græcam ἴδιος, *proprius*, terminis metaphoricis apud Patres adjunctam legi. Sic Clementem Alexandrinum Eccleſiam appellare *Propriam Chriſti ſponſam* (lib. 3. Stromatum) Gregorium Nyſſenum eamdem vocare *Proprium Chriſti Corpus* (Oratione in illud, *Tum ipſe Filius ſubjicietur.*) Eumdem aſſerere Deum *corpus noſtrum formaſſe propria manu* (Oratione 2. in verba, *Faciamus hominem.*) Nec tamen inde rectè colligi Eccleſiam eſſe realiter Chriſti Corpus, aut Dei manus non eſſe metaphoricè intelligendas: ideòque haud meliori jure colligi, *Irenæum* ſenſiſſe panem & vinum conſecratum eſſe verè & realiter Chriſti Corpus & ſanguinem, quòd ipſa αἷμα ἴδιον, σῶμα ἴδιον proprium Corpus & Sanguinem Chriſti appellarit.

Albertini Reſponſio ſophiſtica.

Addit alibi *Albertinus* * alia exempla quibus probet adverbium illud, *propriè*, interdum etiam uſurpari de iis quæ figuratè tantùm & per convenientiam quamdam illud ſunt quod eſſe dicuntur. Sic Origenes ait, *Fons vitæ propriè dicitur Deus Pater*. Sic Gregorius Nyſſenus: *Qui in Eccleſia corpore Prophetarum locum tenent, oculi propriè cognominantur.* Sic Auguſtinus: *Boni ſunt propriè Corpus Chriſti.* Et Cyrillus Alexandrinus de Chriſto: *Lux propriè eſt.* Et Heſychius: *Sanguis Pœnitentia propriè Baptiſmus eſt.* Et rurſum: *Agrum Scripturam eſſe nemo dubitabit, cujus viris propriè Chriſtus.* Et Gregorius Nyſſenus de pauperibus loquens, ait: *Propriam eis perſonam miſericors Dominus largitus eſt.* Sic & Origenes * ſermonem Dei vocat *proprium Domini corpus.* Ex quibus omnibus, *Albertinus* colligit, voces illas, *proprium Chriſti Corpus, proprius Chriſti Sanguis*, quibus Patres interdum utuntur cùm de Euchariſtia diſſerunt, non deſignare præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti naturalis, ſed corporis tantum typici: nimirum panis & vini.

* Pag. 743.

* Homil. 35. in Matth.

V. Verùm hæc *Albertini* reſponſio merum ſophiſma eſt. Propoſitiones quippe figurativas, in quibus attributum pro aliqua re figuratæ qualitate ſeu dote uſurpatur, cum propoſitionibus metaphoricis, in quibus verbum, *eſt*, accipitur pro, *ſignificat*, imperitè confundit. In propoſitionibus quidem primi generis, adjectivum, *Proprius*, terminis metaphoricis jungi poteſt, ut qualitatem ſeu dotem quæ attributo exprimitur, ſubjecto propriè convenire ſignificemus. Sic Eccleſia propria Chriſti ſponſa vocatur, quia conjunctio & amor qui hoc nomine ſignificatur, propriè convenit Chriſto reſpectu Eccleſiæ. Sic Deus corpora noſtra propria manu formaſſe dicitur, quia omnipotentiâ ſuâ ipſa propriè formavit. Sic Chriſtus dicitur lux propriè, quia illuminatio animarum, quæ hoc ſignificatur vocabulo, cùm de Chriſto dicitur, dos ipſius propria eſt. Ad illud quidem propoſitionum genus non revocatur illa *Gregorii Nyſſeni* Propoſitio de pauperibus, *Propriam eis perſonam miſericorditer Dominus largitus eſt*: Sed ſignificat Chriſtum pauperes loco ſui ſubſtituiſſe, ut eis miſericordiæ opera impendamus, quæ ipſimet impenderemus, & fundamentum habet in Chriſti verbis: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis; Qui ſuſceperit unum parvulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.* Unde nemini non eſt perſpecta vis propoſitionis iſtius, quam aliunde & *Nyſſenus* ipſe *Gregorius*, & alii Patres ſatis explicant. Propoſitio *Origenis*, qua ſermonem Dei vocat *Proprium Domini Corpus*, extraordinaria eſt, & ab ipſo fortè uno uſurpata. nec mirum quod ita locutus ſit vir allegoriarum ſtudioſiſſimus, ut innueret Verbum divinum ut ab hominibus exteriùs audiri poſſet, Scripturarum vocibus uſum eſſe, per quas Dei Verbum, ut anima per corpus innoteſcit. At in propoſitionibus metaphoricis, in quibus verbum, *eſt*, pro *ſignificat* uſurpatur, qualem eſſe volunt Calviniani, propoſitionem illam Chriſti, *Hoc eſt Corpus meum; Hic eſt Sanguis meus*: nuſquam oſtendent Miniſtri, adjectivum nomen, *proprius*, aut nomen, *ipſe*, terminis metaphoricis adjuncta fuiſſe à Patribus. Quis enim unquam dixit Petram deſerti, Sacrificium Melchiſedech, Agnum Paſchalem, eſſe proprium Chriſti Corpus, aut ipſum Chriſti Corpus? Quis Chriſti aut Sanctorum imagines Chriſtum aut Sanctos ipſos eſſe dixit? Quis baptiſmum, etſi virtutem Sanguinis Chriſti contineat, dixit eſſe proprium Chriſti Sanguinem qui pro nobis effuſus eſt, quemadmodum de Euchariſtia id aſſeruit *S. Irenæus*?

Reſponſionis Albertini vanitas oſtenditur.

VI. Quintò *S. Irenæus* lib. 4. cap. 57. Chriſtum confirmaſſe ait, panem eſſe ſuum corpus, ſicut ſe hominem eſſe confirmavit; unde illas æquè à Chriſto propoſitas ſignificat ut fidei dogmata. An verò Chriſtus figuratè dumtaxat homo eſt? Sanè ſi *S. Irenæus* exiſtimaſſet panem Euchariſticum eſſe dumtaxat Corpus Chriſti typicè, Marcionitis, contra quos agebat, occaſionem dediſſet reſpondendi,

Chriſtum ſe hominem eſſe confeſſum in figura, quomodo panem confeſſus erat corpus ſuum eſſe. *Quomodo*, inquit Irenæus, *juſt: Dominus, ſi alterius Patris exſtit, hujus conditionis quæ eſt ſecundum nos accipiens panem, corpus ſuum confitebatur, & temperamentum calicis ſui ſanguinem confirmavit? Et quare ſe filium hominis confitebatur, ſi non eam quæ ex homine eſt, generationem ſuſtinuiſſet.*

VII. Sextò *S. Irenæus* reſurrectionem corporum probat contra Valentinianos, & carnem noſtrã participem futuram æternæ vitæ, quia Corpore & Sanguine Chriſti alitur. Inepta verò eſſet hujuſmodi ratio, ſi figuram dumtaxat Corporis Chriſti in Euchariſtia reciperemus? Qualis enim, amabo, figuræ hujuſmodi cum reſurrectione connexio eſt? Cur pariter Judæos reſurrecturos non probaſſet, ex eo quòd manna comederint? Cur corpora noſtra reſurrectura non collegiſſet, ex eo quod liniantur Chriſmate, quod eſt figura Spiritus Sancti? Denique ait corpora noſtra Corpore & Sanguine Chriſti nutrita, ac poſt mortem ſepulturæ mandata, reſurrectura ſuo tempore, quomodo panis & vinum fiunt Corpus & Sanguis Chriſti. Sicut ergo in figura corpora noſtra non reſurgent, ſed verè, realiter, & in propria ſubſtantia, ita panis & vinum Corpus & Sanguis Chriſti in figura non fiunt, ſed verè, realiter, & ſubſtantialiter.

Albertini objectioni ex S. Irenæo petitæ reſpondetur.

VIII. Objicit *Albertinus* Irenæum aſſerere, *Carnem noſtram Corpore & Sanguine Chriſti nutriri, ex iis augeri & conſiſtere carnis noſtræ ſubſtantiam, ex Sanguine Chriſti noſtrum augeri ſanguinem*, &c. Ex quibus ita colligit: Nutritio carnis noſtræ non fit niſi per cibi in illam converſionem. At proprium Domini Corpus, propriúſque Sanguis in carnem noſtram non convertuntur; incorruptibilia enim forent. De proprio igitur Domini Corpore & Sanguine non loquitur *Irenæus*, ſed de typico & Sacramentali, ac proinde corpus typicum & Sacramentale non eſt proprium corpus. Secundò, loquitur de ejuſmodi corpore & ſanguine, ex quibus acceptis conſiſtit & augetur carnis noſtræ ſubſtantia. Non autem ex proprio Corpore & Sanguine Domini conſiſtit & augetur carnis noſtræ ſubſtantia, ſed ex rebus quæ per converſionem ſuam, ejus conſiſtentiam ſtabiliunt, ſuſtentant, & adaugent. Non ergo loquitur de proprio Corpore & Sanguine Domini, ſed de ſignis Corporis & Sanguinis ejus, hoc eſt de vero pane & vero vino, figurate corpus ſanguíſque illius appellatis.

Reſpondeo 1. *S. Irenæum*, alióſque Eccleſiaſticos Tractatores, Corpori & Sanguini Chriſti tribuere quod corpus noſtrum augeant ac nutriant, non ratione ſui, ſed ratione ſpecierum: quia enim in locum ſubſtantiæ panis & vini ſuccedunt, iiſdem accidentibus obvelata, nullâque ſenſibili facta mutatione, homines de pane & vino ac de Corpore & Sanguine Chriſti, quaſi de uno ſubjecto confusè intellecto loquuntur, & ſacro Corpori ac Sanguini ea interdum tribuunt, quæ pani & vino conveniebant: unde Corpus & Sanguinem Domini corpora noſtra nutrire & augere aiunt, quia panis & vinum, ex quibus ſunt confecta, illa nutriunt & augent: & intima conjunctio Corporis & Sanguinis Domini cum qualitatibus panis & vini vim nutriendi habentibus, huic loquendi modo occaſionem dedit, non ſcholaſtico quidem, ſed populari. Sic locuti ſunt Auctores ipſi, quos realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & tranſſubſtantiationem credidiſſe ac propugnaſſe, Calviniani non diffitentur. Ita *Honorius Augustodunenſis* in Tractatu qui inſcribitur, *Gemma animæ*, ait: *Sacramentum quod ore percipitur, in alimentũ corporis redigitur.* Sic *Joannes Rusbrochius*, in libro quem inſcripſit, *Speculum ſalutis æternæ*, ſcribit: *Apoſtoli in Cœna cum Chriſto omnes venerabile hoc perceperant Sacramentum, tanquam eſcam corpus nutricantem; & in ipſo Sacramento ſinguli Corpus Dominicum ut æternum cibum ſuum per fidem, amorem, & deſiderium acceperunt.*

Reſpondeo ſecundò, *S. Irenæum*, cùm aſſerit corpora noſtra Corpore & Sanguine Chriſti nutriri & augeri, non de nutritione & augmento tranſitoriis, quæ ex vulgaribus cibis fiunt, ſed de nutritione & augmento permanente eſſe intelligendum: quibus ſcilicet Juſtorum corpora ex conjunctione reali cum Chriſti Corpore in Euchariſtia manducato, incorruptionis & glorioſæ immortalitatis ſemina recipiunt. Id illuſtrat doctiſſimus Cardinalis *Perronius* exemplo auri, quod licet inconſumptibilis materia ſit, ægrorum tamen infuſum juſculis nutrire dicitur, non quòd in eorum ſubſtantiam converti exiſtimetur; ſed in illorum corporibus qualitatem quandam imprimere idoneam ad reparandam ac roborandam virtutem vitalem, corruptioníque reſiſtendum: Ita caro Chriſti corpora noſtra nutrire dicitur, non quòd in eorum convertatur ſubſtantiam ut cibi communes, ſed quòd contactu ſuo occultam vitæ impreſſionem in nobis efficiat, cujus ratione nos vivificare, & ad vitam æternam nutrire dicitur. Loquitur etiam *S. Irenæus* de augmento quod corpora noſtra poſt diſſolutionem è terra reſurgentia percipient. Illud enim opponit augmento & multiplicationi, quæ grano tritici & ligno vitis, poſtquam in terra depoſita fuerunt, tandem contingit, quando ſcilicet germinant & fructificant. Ideóque hujus augmenti tempus ad ſeculum reſurrectionis & incorruptionis refert. De quo augmento lib. 4. cap. 24. ait: *Deus apto tempore incorruptibilitatem præſtat ad perfectionem hominis.* Et cap. 75. *Non expectant tempus augmenti, & ſuæ naturæ infirmitatem adſcribunt Deo.* Et *Tertullianus* in lib. de Reſurrectione Carnis: *Additum erit quod corpori ſuperſtruitur, nec exterminatur illud cui ſuperſtruitur, ſed augetur. Salvum autem eſt quod augetur.* Et rurſum: *Hæc ſunt ei corpus à Deo aliud, in quod non abolitione, ſed ampliatione mutatur*, &c.

ARTICULUS VIII.

Dogma Catholicum ex S. CYPRIANO probatur.

I. MArtyr Sanctiſſimus *Cyprianus* Euchariſtiam non ſemel Corpus & Sanguinem Domini appellat, eóſque ipſi tribuit effectus, qui proprii ipſius non eſſent, ſi figura tantùm eſſet ad Chriſti memoriam, & ad noſtram in eum fidem augendam nos excitans: Siquidem à rebus aliis bene multis idem in animis noſtris effici poſſet, quæ Chriſti figuræ ſunt & imagines. *S. Cyprianum* audiamus Epiſtola LIV. ſuo & Synodi Africanæ nomine ad *Cornelium* ſcribentem de pace Lapſis danda. *Meritò*, inquit, *trahebatur pœnitentia tempore longiore, ut infirmis in exitu ſubveniretur, quamdiu quies & tranquillitas aderat, quæ differre diu plangentium lachrymas, & ſubvenire ſerò morientibus in infirmitate pateretur. At verò nunc non infirmis, ſed fortibus pax neceſſaria eſt, nec morientibus, ſed viventibus communicatio à nobis danda eſt, ut quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, ſed protectione Corporis & Sanguinis Chriſti muniamus: & cùm ad hoc fiat Euchariſtia, ut poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra adverſarium volumus, munimento Dominicæ ſaturitatis armemus. Nam quo modo docemus, aut provocamus eos in Confeſſione nominis Sanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti Sanguinem denegamus? Aut quo modo ad martyrii poculum idoneos facimus, ſi non eos*

Chriſtiani Athletæ protectione Corporis & Sanguinis Chriſti contra adverſarium muniuntur.

prius

prius ad bibendum in Eccleſia poculum Domini jure communicationis admittimus? Certè Sanguis Domini in Martyrio ipſo fide bibebatur; quid igitur protectione Sanguinis & Corporis Christi muniri Chriſtianos Athletas, ut ad prælium pro fide ſuſtinendum excitentur, *S. Cyprianus* ait? Quas figura Sanguinis & Corporis Chriſti ipſis vires conferret ad Sanguinem pro Chriſto fundendum? Et Epiſtola LXII. ad *Cæcilium*, de Sacramento Dominici Calicis: *Sic* inquit, *Calix Domini inebriat, ut Noë in Geneſi vinum bibens inebriatus eſt. Sed quia ebrietas Dominici Calicis & Sanguinis non eſt talis, qualis ebrietas vini ſæcularis, cùm diceret Spiritus Sanctus in Pſalmo:* Calix tuus inebrians: *addidit*, quàm peroptimus! *quòd ſcilicet Calix Dominicus ſic bibentes inebriet ut ſobrios faciat, ut mentes ad ſpiritalem ſapientiam redigat, ut à ſapore iſto ſeculari ad intellectum Dei unuſquiſque reſipiſcat: & quemadmodum vino iſto communi mens ſolvitur, & anima relaxatur, & triſtitia omnis exponitur; ita epoto Sanguine Domini & poculo ſalutari, exponatur memoria veteris hominis, & fiat oblivio converſationis priſtinæ ſecularis, & mœſtum pectus ac triſte quod priùs peccatis angentibus premebatur, divinæ indulgentiæ lætitia reſolvatur, quod tunc demùm poteſt lætificare in Eccleſia Domini bibentem, ſi quod bibitur, Dominicam teneat veritatem.*

Dominici Calicis & Sanguinis effectus in iis qui dignè Eucharistiam ſumunt.

Reſpondetur Objectionibus Albertini ex S. Cypriano depromptis.

II. Objicit *Albertinus*, *S. Cyprianum* in ſua illa ad *Cæcilium* Epiſtola ſcribere: *Cùm dicat Chriſtus:* Ego ſum vitis vera, *Sanguis Chriſti non aqua eſt utique; ſed vinum*; ex quo infert Calviniſta: Calicem illum qui in commemorationem Chriſti offertur, & Sanguis ejus appellatur, vinum eſſe.

Reſpondeo, ſenſum *S. Cypriani*, ex ſe facilem & clarum, Miniſtrum aſſecutum non fuiſſe: ſenſus enim eſt: Chriſtus non de aqua, ſed de vino dixit, Sanguinem ſuum eſſe: vinum itaque in calice offerendum & conſecrandum eſt, non aqua ſola.

Inſtat *Albertinus*, *Cyprianum* dicere quòd *Vino Chriſti Sanguis oſtenditur*. Ex quo infert, non eſſe ipſummet Domini Sanguinem.

Reſpondeo, Nihil aliud velle *S. Cyprianum*, niſi relationem quæ inter materiam Euchariſtiæ & veritatem Sacramento ſignificatam eſſe debet, non eſſe inter aquam & Sanguinem Chriſti, ſed vinum inter & Sanguinem. Et vino, id eſt, ſpeciebus, quæ nomen illud retinent, ut & qualitates omnes, oſtendi Sanguinem Chriſti, non abſentem, ſed præſentem.

Inſtat rurſum Albertinus, *S. Cyprianum* docere quòd *Chriſtus obtulit hoc idem quod Melchiſedech obtulerat, id eſt, panem & vinum, ſuum ſcilicet corpus & ſanguinem.* Quomodo autem verè diceret Dominum obtuliſſe hoc idem quod *Melchiſedech*, ſi non verum panem, verúmque vinum obtulit, qualia fuerunt quæ *Melchiſedech* olim obtulit? Identitas enim ſpecifica oblationum ad rerum oblatarum ſubſtantiam evidentiſſimè refertur.

Reſpondeo, Chriſtum idem obtuliſſe quod *Melchiſedech*, ſi materia Sacrificii, ſcilicet panis & vinum, & ſpecies utriúſque etiam poſt conſecrationem manentes ſpectentur; ſed panem & vinum ad alium uſum adhibuiſſe, quia illa Corpus & Sanguinem ſuum fecit; quorum Sacrificium ab oblatione *Melchiſedeci* differt ceu veritas à figura, ut ait *S. Hieronymus* in cap. 26. Matthæi: *Ut quomodo in præfiguratione ejus Melchiſedech Summi Dei Sacerdos, panem & vinum offerens fecerat, ipſe quoque veritatem ſui Corporis & Sanguinis repræſentaret*, id eſt, præſentem exhiberet.

Inſtat iterum Albertinus, *S. Cyprianum* in eadem Epiſtola ſcribere, *In aqua populum intelligi, in vino oſtendi Sanguinem Chriſti. Quando autem in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur. Sic autem in ſanctificando Calice Domini offerri ſola aqua non poteſt, quomodo nec vinum ſolum poteſt. Nam ſi vinum tantum quis offerat, Sanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis: Si verò aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto. Quando autem utrúmque miſcetur, & adunatione confuſa ſibi invicem copulatur, tunc Sacramentum ſpirituale & cæleſte efficitur.* Ubi cùm de populo & de Chriſto pariter loquatur, ac dicat in aqua Dominici Calicis poculum intelligi, in vino autem Sanguinem Chriſti oſtendi, evidentiſſimè innuit, ſe non magis intelligere Sanguinem proprium Chriſti eſſe in Calice Euchariſtico, quàm populus in eodem ſit, ſed utrúmque ibi tantum repræſentativè contineri.

Reſpondeo *S. Cyprianum* pariter loqui de populo & de Sanguine Chriſti quantùm ad eſſe ſignificatum per aquam & vinum Dominici Calicis; ſed non quantùm ad eſſe contentum in Calice Dominico; ait enim bibi Sanguinem Domini, non ait bibi populum; ait Sanguine Domini epoto animam relaxari, & pectus quod peccatis angentibus premebatur, divinæ indulgentiæ lætitia reſolvi, de populo id non dicit. Quod igitur Corpori & Sanguini Chriſti cum populo commune eſt, ut per Euchariſtiæ materiam ſignificentur, explicat *S. Cyprianus* verbis in objectione prolatis: quod autem ipſis peculiare eſt, nec populo convenit, ut in Euchariſtia realiter & ſecundùm ſubſtantiam contineantur, ibi non exponit; ſed diſcrimen iſtud ſuperiora verba ſatis ſignificant, illudque luculentiùs exprimunt, quæ in Tractatu *De Lapſis* habet. *A diaboli aris revertentes*, inquit, *ad Sanctum Domini ſordidis & infectis nidore manibus accedunt. Mortiferos Idolorum cibos adhuc penè ructantes, exhalantibus etiam nunc ſcelus ſuum faucibus, & contagia funeſta redolentibus, Domini Corpus invadunt. Apoſtolus teſtatur & dicit:* Non poteſtis Calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum.... Quicumque ederit panem, aut biberit Calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini. *Spretis his omnibus atque contemptis, vis infertur Corpori ejus & Sanguini: & plus modò in Dominum manibus atque ore delinquunt, quàm cùm Dominum negaverunt.* Non ait *S. Cyprianus*, Lapſos exhalantibus adhuc ſcelus ſuum faucibus populum invadere, aut vim inferre populo, aut in populum manibus & ore delinquere, cùm ad Euchariſtiam ante exomologeſim factam criminis accedunt, ſicut ait ipſos Domini Corpus invadere, vim inferre Corpori ejus & Sanguini, plus in Dominum manibus atque ore delinquere, quàm cùm Dominum negaverunt: Cenſet igitur Corpus & Sanguinem Domini realiter in Euchariſtia contineri, non repræſentativè tantùm, ſicut populum. Et infra: *Jacens*, inquit, *ſtantibus, & integris vulneratus minatur: & quòd non ſtatim Domini Corpus inquinatis manibus accipiat, aut ore polluto Sanguinem Domini bibat, Sacerdotibus ſacrilegus iraſcitur.* An populum inquinatis manibus accipi, & ore polluto bibi, conqueritur pariter *S. Cyprianus*?

Indignè communicantes vim inferunt Corpori & Sanguini Domini.

III. Catholicam de reali Corporis & Sanguinis Chriſti præſentia in Sacramento Euchariſtiæ doctrinam egregiè confirmant miracula quæ ibidem narrat Martyr Sanctiſſimus his verbis: *Præſente ac teſte me ipſo, accipite quid evenerit. Parentes fortè fugientes cum trepidi minùs ſibi conſulunt, ſub nutricis alimento parvulam filiam reliquerunt, relictam nutrix detulit ad Magiſtratus. Illi ei apud Idolum quò populus confluebat, quòd carnem necdum poſſet edere per ætatem, panem mero mixtum, quod tamen & ipſum de immolatione pereuntium ſupererat, tradiderunt. Recepit filiam poſtmodum mater. Sed facinus puella commiſſum tam loqui & indicare non potuit*

Deum ſentiunt ultorem, qui Euchariſtiam indignè ſumunt.

Digitized by Google

potuit, quàm nec intelligere prius potuit, nec arcere. Ignoratione igitur obreptum eſt, ut ſacrificantibus nobis eam ſecum mater inferret. Sed enim puella mixta cum Sanctis, precis noſtræ & orationis impatiens, nunc ploratu concuti, nunc mentis æſtu cœpit fluctuabunda jactari, & velut tortore cogente quibus poterat indiciis conſcientiam facti in ſimplicibus adhuc annis rudis anima fatebatur. Ubi vero ſolemnibus adimpletis, Calicem Diaconus offerre præſentibus cœpit, & accipientibus cæteris, locus ejus advenit; faciem ſuam parvula inſtinctu divinæ Majeſtatis avertere, os labiis obturantibus premere, calicem recuſare. Perſtitit tamen Diaconus, & reluctanti licet, de Sacramento calicis infudit. Tunc ſequitur ſingultus & vomitus, In corpore atque ore violato Euchariſtia permanere non potuit Sanctificatus in Domini Sanguine potus de pollutis viſceribus erupit: tanta eſt poteſtas Domini, tanta majeſtas. Secreta tenebrarum ſub ejus luce detecta ſunt, Sacerdotem Dei nec occulta crimina fefellerunt. Hoc circa infantem, quæ ad eloquendum alienum circa ſe crimen necdum habuit ætatem. At verò ea quæ ætate provecta, & in annis adultioribus conſtituta, ſacrificantibus nobis latenter obrepſit, non cibum, ſed gladium ſibi ſumens, & velut quædam venena lethalia in fauces & pectus Sanguinem admittens, angi & anima exæſtuante concludi poſtmodum cœpit. Et preſſuram non jam perſecutionis, ſed delicti ſui paſſa, palpitans & tremens, concidit. Impunitum diu non fuit, nec occultum diſſimulatæ conſcientiæ crimen; Quæ fefellerat hominem, Deum ſenſit ultorem. Et cùm quædam arcam ſuam in qua Sanctum Domini fuit, manibus indignis tentaſſet aperire, igne inde ſurgente deterrita eſt, ne auderet attingere. Et alius qui & ipſe maculatus; Sacrificio à Sacerdote celebrato, partem cum cæteris auſus eſt latenter accipere, Sanctum Domini edere & contrectare non potuit; cinerem ferre ſe apertis manibus invenit. Documento unius oſtenſum eſt, Dominum recedere cùm negatur; nec immerentibus ad ſalutem prodeſſe quod ſumitur, quando Gratia Salutaris in cinerem ſanctitate fugiente mutetur. An alia ſigna ſacra Sanguinem Domini, Sanctum Domini, Gratiam ſalutarem, Dominum ipſum *S. Cyprianus* appellat? An præſentem in iis Domini Majeſtatem indicat? Cenſet igitur Euchariſtiam ab aliis ſignis ſacris differre, quòd Chriſtum ipſum contineat, de quo Angelus ad B. Virginem ait: *Quod enim ex te naſcetur Sanctum vocabitur Filius Dei*; & de quo ſcribit Apoſtolus: *Ut Gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem.*

Albertini objectioni ex S. Cypriano petitæ reſpondetur.

IV. Objicit *Albertinus* hæc *S. Cypriani* verba ex laudata Epiſtola ad Cæcilium. *Sic verò Calix Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque ſibi miſceatur; quomodo nec Corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, aut aqua ſola, niſi utrumque adunatum fuerit & copulatum, & panis unius compage ſolidatum. Quo & ipſo Sacramento populus noſter oſtenditur adunatus, ut quemadmodum grana multa in unum collecta, & commolita, & commixta, panem unum faciunt, ſic & in Chriſto qui eſt panis cœleſtis, unum ſciamus eſſe corpus, cui conjunctus ſit noſter numerus & adunatus.* Ubi (inquit Miniſter) cùm de pane Sacramentum & Corpus Chriſti facto loquatur tanquam de re quæ conſtet farina & aqua adunatis & copulatis, quæque conſiſtentiâ ſuâ ex multis granis in unum collectis, commolitis, & commixtis conſtituta & unum quid effecta, ſignificet myſticum Chriſti Corpus ex pluribus Fidelibus compoſitum & adunatum; luce clarius oſtendit ſe intelligere illum eſſe verum ac ſubſtantialem panem, calicem pariter vinum eſſe propriè dictum de botris atque acinis plurimis expreſſum, ac proinde Corpus & Sanguinem Chriſti dici non quòd illa propriè ſint, ſed quia myſterium A corporis ſanguiniſque ejus contineant.

Reſpondeo, *S. Cyprianum* his verbis Euchariſtiæ materiam deſignare, ſcilicet panem & vinum, & relationem quæ inter ipſa & Corpus ac Sanguinem Domini, necnon populum Chriſtianum intercedit, velut inter ſigna & res ſignificatas. Sed non ſequitur manere in Euchariſtia ſubſtantiam panis & vini poſt conſecrationem: Satis enim eſt ut maneant ſpecies panis & vini, ſenſúſque afficiant, ut mens analogiam utriuſque ad Corpus & Sanguinem Chriſti cùm naturale, tum myſticum cognoſcat. Signum enim eſt quod per ſpeciem quam ingerit ſenſibus, rerum ſignificatarum notitiam excitat. Unde B ſicut columba, cujus in ſpecie ſuper Chriſtum deſcendit Spiritus Sanctus, rectè ejuſdem Spiritus proprietates exprimebat, etſi vera columba non eſſet, ſed mera columbæ ſpecies, ut Patres docent: ita panis & vinum Corpus & Sanguinem Chriſti populique Chriſtiani unitatem ſignificant, etſi eorum ſubſtantia in Corpus & Sanguinem Chriſti converſa ſit per verba conſecrationis, quia eorum ſpeciebus poſt conſecrationem manentibus & ſenſus noſtros moventibus, mens ad Corporis & Sanguinis Chriſti ſub eis latentium virtutem & effectum, populíque Chriſtiani unitatem, quam operantur, intelligendam excitatur.

Qui ab Euchariſtia prohibetur, ſeparatur à Chriſti Corpore, & procul remanet à ſalute.

C V. Quod autem Euchariſtia non ſolùm ſit Myſterium Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed ejus Corpus & Sanguinem contineat, diſertè docet *S. Cyprianus* lib. *De Oràtione Dominica*, ubi petitionem illam, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, ſic explicat: *Panis vitæ Chriſtus eſt, & panis hic omnium non eſt; ſed noſter eſt: Et quomodo dicimus*, Pater noſter, *quia intelligentium & credentium Pater eſt: ſic & Panem noſtrum vocamus; quia Chriſtus noſter (qui Corpus ejus contingimus) panis eſt. Hunc autem panem dari nobis quotidie poſtulamus, ne qui in Chriſto ſumus, & Euchariſtiam* D *quotidie ad cibum ſalutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum abſtenti & non communicantes à cœleſti pane prohibemur, à Chriſti Corpore ſeparemur: ipſo prædicante & monente:* Ego ſum panis vitæ qui de cœlo deſcendi. Si quis ederit de meo pane, vivet in æternum. Panis autem quem ego dedero, caro mea eſt pro ſæculi vita. *Quando ergo dicit in æternum vivere, ſi quis ederit de ejus pane; ut manifeſtum eſt eos vivere qui corpus ejus attingunt, & Euchariſtiam jure communicationis accipiunt: ita contra timendum eſt & orandum, ne dum quis abſtentus ſeparatur à Chriſti Corpore, procul remaneat à ſalute; comminante ipſo & dicente:* E Niſi ederitis carnem Filii hominis, & biberitis Sanguinem ejus, non habebitis vitam in vobis. *Et ideo panem noſtrum, id eſt, Chriſtum, dari nobis quotidie petimus, ut qui in Chriſto manemus & vivimus, à ſanctificatione ejus & corpore non recedamus.* Corpus Chriſti contingit, cibum ſalutis, & panem vitæ, qui Chriſtus eſt, accipit, qui Euchariſtiam accipit: à Corpore Chriſti ſeparatur, qui ab Euchariſtia ſeparatur. Itaque Euchariſtia verè & realiter Corpus Chriſti continet. Si enim figuratè dumtaxat contineret Chriſti Corpus, non ideo ſepararentur à Chriſti Corpore, qui ab Euchariſtia removentur, quia aliis figuris Chriſti fides ac me- F moria in ipſis excitari poſſet, ac abundè reſarciri, quod in Euchariſtia amiſiſſent.

ARTICULUS IX.

Dogma Catholicum ex CONCILIO NICÆNO, & S. ATHANASIO probatur.

I. NIcena Synodus Canone XVIII. Euchariſtiam *Corpus Chriſti* appellat. *Gelaſius Cyzicenus* in lib. de Actis Concilii Nicæni, cujus *Photius* in Bibliotheca, Cod. 88. meminit, Diatypoſim de Euchariſtia ex eodem Concilio refert, quæ Eccleſiæ doctrinam de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia mirum in modum confirmat. Sic autem habet illa Diatypoſis, Lib. 2. cap. XXX. *In divina menſa ne humiliter intenti ſimus ad propoſitum panem & poculum, ſed attollentes mentem fide, intelligamus ſitum in ſacra illa Menſa Agnum illum Dei tollentem peccata mundi, incruentè à Sacerdotibus immolatum: & pretioſum ipſius corpus & ſanguinem verè ſumentes, credere hæc eſſe noſtræ reſurrectionis ſymbola. Propter hoc enim neque multum accipimus, ſed parum, ut ſciamus quòd non ad ſatietatem, ſed ad ſanctimoniam ſumimus.* Agnus Dei qui tollit peccata mundi, eſt ipſe Chriſtus: hic autem ſitus eſt in ſacra Menſa ut incruentè à Sacerdotibus immolatus: Chriſtus itaque realiter in Euchariſtia præſens eſt. Ad ſacrificium namque neceſſaria eſt præſentia realis victimæ. Præterea ſi Agnum Dei eſſe dumtaxat in Sacra Menſa repræſentativè & in imagine, ſeu Niceni Patres, ſeu *Gelazius Cyzicenus* intellexiſſent, non ad Agnum ſitum in divina Menſa, ſed in cælo ſedentem nos intendere juſſiſſent. Tertiò Agnum Dei ſitum in ſacra Menſa, diſtinguit *Gelaſius* à pane & poculo: ſed panis & poculum ſunt Corpus Chriſti typicum: igitur Agnus ille Dei in ſacra Menſa exiſtens non eſt Corpus Chriſti typicum, & ſanguis typicus, ſed Chriſtus ipſe verè & realiter præſens. Quartò, fide intelligimus Agnum illum Dei tollentem peccata mundi, eſſe in ſacra Menſa incruentè à Sacerdotibus immolatum. Quæ verba præſentiam realem illius Agni, quem *S. Joannes* demonſtravit, dicens: *Ecce Agnus Dei, Ecce qui tollit peccatum mundi*, dogma eſſe fidei ſignificant: ſicut illa *S. Pauli*, quibus ſimillima ſunt, *Fide intelligimus aptata eſſe ſecula verbo Dei*, Deum non metaphoricè, ſed verè mundi Creatorem eſſe docent, idque ut dogma fidei proponi. Quintò, pretioſum Corpus & Sanguinem Chriſti nos *verè ſumere* Gelaſius ex Nicænis Patribus docet. Vox autem illa *verè* ſenſum figuratum apertè excludit. Adhibetur ſiquidem ad præveniendum removendúmque dubium, quod circa hocce myſterium excitari poteſt. Quis verò dubitavit uſpiam quin panis & vinum corporis & ſanguinis Chriſti figuræ eſſe poſſint? Denique credendum eſſe docet *Gelaſius*, pretioſum corpus & ſanguinem Chriſti, quæ in divina menſa ſumimus, eſſe *noſtræ Reſurrectionis ſymbola*. At Corpus Chriſti non eſt ſymbolum Reſurrectionis noſtræ ut in cælo exiſtens: ergo ut exiſtens in Euchariſtia. Nec etiam ſumitur ore corporis, prout in cælo eſt: nec Græca vox λαμβάνειν, quam ad eam ſumptionem ſignificandam *Gelaſius* adhibet, objectis mentis accommodatur.

Chriſtus in ſacra menſa incruentè immolatus, fide intelligitur.

II. Catholico dogmati de præſentia reali corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia ſuffragatur etiam *S. Athanaſius*, Alexandri unius è Nicænis Patribus in Sede Alexandrina Succeſſor, in majori Oratione *De Fide*, cujus hæc verba profert *Theodoretus* in Dialogo II. *Corpus eſt cui dicit: Sede à dextris meis. Per quod corpus Pontifex & Apoſtolus fuit & dictus eſt, dicens per illud, quod nobis tradidit myſterium, Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis, & ſanguis Novi Teſtamenti, non Veteris, pro vobis effuſus. Divinitas autem neque corpus, neque ſanguinem habet, ſed ille quem ex Maria geſtabat homo.* S. Athanaſius Chriſtum verum corpus noſtris in natura ſimile habuiſſe probat contra Apollinariſtas, qui Chriſti corpus divinitati conſubſtantiale effutiebant. Id autem duobus mediis exequitur: Primum eſt, quòd ipſi dictum ſit à Patre; *Sede à dextris meis*: Sedere autem à dextris, non divinitati convenit, ſed corpori. Secundum eſt, quòd Chriſtus Pontifex factus & dictus eſt per illud myſterium quod tradidit nobis, in quo ait, *Hoc eſt corpus meum*, &c. At niſi verum Chriſti Corpus in eo Myſterio, id eſt, in Euchariſtia contineri crediſſet *S. Athanaſius*, nihil contra Apollinariſtas confeciſſet, qui Salvatorem noſtrum figuram externam & ſpeciem humani corporis habuiſſe non negabant, ſed ſubſtantiam dumtaxat. Præterea *S. Athanaſius* docet, idem corpus nobis à Chriſto traditum in Euchariſtia, quod ex *Maria* geſtabat, & per quod Pontifex & Apoſtolus factus & dictus eſt. Illud porro non eſt corpus typicum, ſed verum, reale, naturale: non itaque corpus typicum nobis in Euchariſtia Dominus tradidit, ſecundùm *S. Athanaſii* doctrinam, ſed verum, reale, & naturale corpus ſuum.

ARTICULUS X.

Catholicæ Veritati de Præſentia Reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia favet EUSEBIUS CÆSARIENSIS.

I. EUſebius *Cæſarienſis* etſi in controverſia de conſubſtantialitate Patris & Filii à *S. Athanaſio* diſſideret, in fide tamen Euchariſtiæ cum eo planè convenit, ut ex nonnullis ejus teſtimoniis perſpicuum eſt. Primum legitur lib. 1. *Demonſtrationis Evangelicæ*, cap. X. *Quando igitur*, inquit, *ſecundùm teſtimonia Prophetarum, inventum eſt magnum, magniqueæſtimandum pro redimendis & Judæis pariter, & Græcis pretium, illud videlicet pro toto mundo piaculum, illud pro anima cunctorum hominum Sacrificium, illa pro omni macula & peccato puriſſima hoſtia, ille utique Agnus Dei, illa Deo accepta & mundiſſima ovis*, &c. *Meritò ſanè, illius memoriam, corporiſque ejuſdem & ſanguinis recordationem quotidie celebrantes, & ad longè præſtantius Sacrificium & munus aſſumpti quàm illud antiquius fuerit, non ampliùs fas eſſe putamus in prima illa & infirma elementa recidere, ſigna quædam & imagines, non ipſam veritatem continentia.* Euchariſtiam Sacrificium eſſe docet *Euſebius*, veteris Legis ſacrificiis præſtantius, quia illa mera ſymbola erant & imagines Chriſti, veritatem ipſam, id eſt Chriſtum, quem ſignificabant, non continentia: [illegible]. Cenſet igitur *Euſebius*, Euchariſtiam non ſolùm Chriſtum & Corpus ejus ac Sanguinem ſignificare, ſed realiter continere.

Euchariſtia Sacrificium veteris Legis Sacrificiis longè præſtantius.

II. Reſpondet *Albertinus*, Continere, non ſemper phyſicè ſumi pro continere includendo ad modum vaſorum, arcarum, pixidum, & aliorum hujuſmodi; ſed plerúmque civiliter, pro continere declarando & ſignificando, prout ſcripta, contractus, ſigna & Sacramenta continere dici ſolent. Sic enim Origenes ait: * *Signa & prodigia dici quæ utrumque contineant*, ſcilicet *aliquid mirabile, & ſimul aliquid futurum*. Et Cyprianus, de noſtra cum Chriſto unione per mixtionem vini & aquæ in Euchariſtico poculo ſignificata, * *Quod ſcilicet*, inquit, *perſpicimus in Sacramento Dominici calicis contineri*. Et Gaudentius Tractatu 2. in Exodum: *Omne corpus divinæ Scripturæ, tam Veteris quàm Novi Teſtamenti, Filium Dei continet.* Hoc autem

Albertini Reſponſio exploditur.

In Epiſt. ad Rom. lib. 10.

Epiſt. ad Cæcilium.

ſenſu

ſenſu *continere* ab *Euſebio* uſurpari, ait *Albertinus*, videlicet pro deſignare ac teſtificari.

Verùm licet aliquando *continere* pro *deſignare* uſurpetur, non tamen in hoc *Euſebii* loco. Verbum enim illud περιέχειν *continere*, æquè refertur ad *ſigna & imagines*, & ad *ipſam veritatem*. Sicut ergo cum *Euſebius* ait, Veteris Legis ſacrificia continuiſſe ſigna & imagines, non vult quòd ſigna & imagines ſignificarint, ſed actu incluſerint: ita cùm ait Euchariſtiæ ſacrificium ipſam veritatem continere, non vult quòd veritatem ſignificet dumtaxat, ſed reipſa includat & exhibeat. Si contendant Miniſtri, verbum *continere* ut ad *ſigna & imagines* refertur, eamdem vim habere, ac realiter complecti & includere: ut autem refertur ad *veritatem*, uſurpari pro *ſignificare* ac *deſignare*, Euſebium in eadem periodo manifeſtè pugnantia locutum neceſſe eſt, dicendo, vetera Sacramenta ſymbola & imagines incluſiſſe, quòd idem eſt ac adumbraſſe veritatem: & tamen ipſam veritatem non ſignificaſſe, *Non ipſam veritatem continentia*, id eſt, *ſignificantia*, ſi *Albertinum* interpretem audiamus.

Objectiones Albertini ex Euſebio petitæ ſolvuntur.

III. Objicit *Albertinus*, *Euſebium* loqui de ſacrificio crucis tanquam de unico redemptionis & propitiationis ſacrificio.

Reſpondeo, Et nos ita loqui. Sed non ſequitur aliud ſacrificium non eſſe, quo ſacrificium crucis, quod ſolùm per ſe propitiatorium eſt, applicetur. Illud autem ratione illius applicationis propitiatorium etiam eſt. Notum eſt cauſas principes, ſubalternas & inſtrumentarias non excludere. Licèt unicum per ſe ſit ſalutis lavacrum, ſcilicet Sanguis Chriſti in cruce effuſus, Baptiſmus tamen ſalutis lavacrum eſt per applicationem meriti Sanguinis Chriſti in cruce effuſi. Ita licèt ſacrificium crucis unicum ſit per ſe redemptionis & propitiationis ſacrificium, tamen Euchariſtia, in qua idem ille Chriſtus continetur & incruentè immolatur, qui in ara crucis ſemel ſeipſum cruentè obtulit, ſacrificium propitiationis eſt, idem quidem quantùm ad hoſtiam, diverſum quantùm ad rationem offerendi: propitiatorium, inquam, per applicationem ſacrificii crucis. Idque agnovit *Euſebius*, ſiquidem lib. IV. *De Vita Conſtantini*, cap. XLV. de Templi Hieroſolymitani Dedicatione loquens, hæc habet: *At Sacerdotes Dei partim precationibus, partim ſermonibus feſtivitatem ornabant.... Quidam ſacrorum Voluminum lectiones interpretabantur, arcanos & myſticos ſenſus in lucem proferentes. Qui verò ad hæc aſpirare non poterant, incruentis Sacrificiis, & myſticis immolationibus Deum placabant; pro pace communi; pro Eccleſia Dei; pro Imperatore tot bonorum auctore, ejuſque piiſſimis liberis, preces Deo ſuppliciter offerentes.*

IV. Objicit *Albertinus*, Euchariſtiam memoriale ſacrificii Corporis & Sanguinis Domini ab *Euſebio* appellari, adeóque non eſſe ſacrificium Corporis & Sanguinis Domini, ſicut memoria Paſſionis non eſt ipſamet Paſſio. Verba *Euſebii* loco ſupra laudato hæc ſunt: *Itaquè poſt omnia, quaſi mirabilem quamdam victimam, ſacrificiúmque eximium Patri ſuo operatus pro noſtra omnium ſalute obtulit, ejúſque rei memoriam, ut nos ipſi Deo pro ſacrificio offerremus, inſtituit... Cum ergo hujus Sacrificii memoriam ſignis quibuſdam in Menſa celebrandam, corporiſque item illius ſalutariſque Sanguinis, ut Novi Teſtamenti inſtitutum habet, acceperimus; rurſus à Propheta David inſtruimur ad dicendum: Paraſti in conſpectu meo menſam*, &c. Et paulo infrà, poſtquam adduxiſſet hæc Iſaïæ verba: * *Bibent lætitiam, bibent vinum*, ait: *Vini quoque lætitiam gentibus vaticinatur, obſcurè deſignans Novi Teſtamenti Chriſti Myſterium, quod in præſenti tempore ab omnibus gentibus perſpicuè celebratur.*

* Iſai. 25.

Reſpondeo, Euchariſtiam memoriale quidem ab *Euſebio* appellari, ſed ipſam continens veritatem: memoriam ſacrificii crucis ſignis quibuſdam celebrandam, ſi ſpectetur oblationis modus, quia realiter non occiditur Chriſtus in Altari, ſicut in cruce occiſus eſt, ſed repræſentativè ſolùm: idem ſacrificium crucis, ſi res oblata ſpectetur: quia una eadémque eſt Hoſtia, idem offerens in Altari Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum in cruce obtulit. Memoriam quoque Corporis & Sanguinis Domini prout in cruce oblati, ſive paſſionis ipſius, Euchariſtiam *Euſebius* appellat, & Novi Teſtamenti myſterium; ſed nihil id officit fidei realis præſentiæ, ſiquidem & nos qui realem præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia credimus, cum Eccleſia canimus in Officio Corporis Chriſti; *Deus qui nobis ſub Sacramento mirabili Paſſionis tuæ memoriam reliquiſti*: & Euchariſtiæ verba illa Prophetæ accommodamus: *Memoriam fecit mirabilium ſuorum miſericors & miſerator Dominus, eſcam dedit timentibus ſe.* Et *Lanfrancus*, Berengarii acerrimus Impugnator, Euchariſtiam Sacramentum eſſe, Myſterium, commemorationem Corporis & Sanguinis Chriſti, & nihilominus Corpus ejus & Sanguinem profitetur lib. de Corpore & Sanguine Domini, cap. XIV. *Sacramentum*, inquit, *Corporis Chriſti, quantùm ad id ſpectat quòd in cruce immolatus eſt ipſe Dominus Chriſtus, caro ejus eſt, quam formâ panis opertam in Sacramento accipimus, & ſanguis ejus, quem ſub vini ſpecie ac ſapore potamus. Caro videlicet carnis, & ſanguis Sacramentum eſt Sanguinis. Carne & ſanguine utroque inviſibili, intelligibili, ſpirituali, ſignificatur Redemptoris corpus viſibile, palpabile, manifeſtè plenum gratiâ omnium virtutum, & divina Majeſtate. Quorum alterum quidem dum frangitur, & in populi ſalutem dividitur, alterum verò effuſum de calice ab ore Fidelium ſumitur: mors ejus in cruce, & ſanguinis ejus de latere emanatio figuratur. Utrumque B. Gregorius & ſolerter attendit, & enucleatè in quarto Dialogi libro exponit dicens*: Ejus quippe caro ibi ſumitur, ejus ſanguis non jam in manus infidelium, ſed in ora Fidelium funditur. Penſandum ergo eſt quale ſit hoc Sacrificium, quod pro abſolutione noſtra mortem unigeniti Filii ſemper imitatur. *Imitatur, dixit, non operatur*: Quia reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. *Caro ergo & ſanguis quibus ad impetrandam pro peccatis noſtris Dei miſericordiam quotidie alimur, Chriſti Corpus ac Sanguis vocantur, non ſolùm quia eſſentialiter idem ſunt, qualitatibus plurimùm diſcrepantes; verùm etiam eo locutionis modo, quo res ſignificans ſignificatæ rei ſolet vocabulo nuncupari. Nec juſtè quiſquam movebitur, ſi eadem caro, idemque ſanguis ſui ipſorum Sacramenta exiſtant ſecundùm aliud atque aliud accepta: cùm ipſe Dominus Jeſus poſt Reſurrectionem ſuam ſui ipſius, diverſa temporum ratione, typum geſſerit & figuram. Apparens enim duobus Diſcipulis, locutúſque eis quantum ſatis eſſe judicavit, dum finxit ſe longiùs ire, ſicut B. Auguſtinus dicit, ſignificavit ſe poſt paucos dies in cælum aſcenſurum eſſe. Quod iter longè remotum eſt à communi hominum vita, quæ ipſis eſt duobus Diſcipulis evidentiſſimè figurata. Chriſtus ergo Chriſti eſt Sacramentum: longiùs videlicet ire ſe fingens, longiùs ſuo tempore aſcendentis in cælum: Idem ejuſdem, nec tamen uſquequaque ejuſdem. Verus namque Deus, & verus homo, & fingens, & aſcendens. Veruntamen aliud eſt figmentum terreni itineris, aliud in cælum veritas aſcendentis. Nec aliquis ita deſipuerit, ut propterea abnegare præſumat fingentem ſe longiùs ire, eſſe Chriſtum verum, quia ipſo figmento longioris itineris ſignificavit verum Chriſtum aſcenſurum in cælum.* Euchariſtia itaque vocatur ſignum, myſterium, memoriale

Corporis

Corporis Chriſti, quod viſibile, palpabile, mortale in cruce eſt ſuſpenſum, quamvis verum ſit Chriſti Corpus. Ita ante *Lanfrancum* locutus eſt *S. Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus. *Defectum*, inquit, *noſtræ fragilitatis miſeratus, adverſùs quotidianas noſtræ prolapſionis offenſas Sacrificii placabilis nobis providit expiamenta, ut quia corpus ſuum, quod ſemel pro nobis offerebat in pretium, paulò poſt à noſtris viſibus ſublaturus fuerat in cœlum, ne ſublati corporis fraudaremur præſenti munimine; Corporis nihilominus & ſanguinis ſui pignus ſalutare nobis reliquit, non inanis myſterii ſymbolum, ſed compaginante Spiritu Sancto Corpus Chriſti verum, quod quotidiana veneratione ſub viſibili creatura forma inviſibiliter virtus ſecreta in Sacris ſolemnibus operatur.* Perperàm itaque colligit Albertinus, *Euſebium* non ſenſiſſe Euchariſtiam eſſe ſubſtantiale Chriſti Corpus, propriúmque ſanguinem, quia ipſam memoriale Sacrificii Corporis & Sanguinis Domini, & ſymbola atque Myſteria ejuſdem pretioſi Corporis & Sanguinis appellavit. Eodem ſenſu Euchariſtiam Corporis & Sanguinis Chriſti imaginem appellavit lib. VIII. pag. 380. *Rurſus enim*, inquit, *ipſe diſpenſationis divinæ notas ſuis Diſcipulis tradidit, dum hortatur ut ſui ipſius corporis imaginem repræſentent. Cùm enim non ampliùs cruenta ſacrificia, neque ea quæ apud Moyſen in Lege, diverſorum animalium mactationibus ſancita erant, grata eſſet habiturus, ſed ut pane ſui corporis notâ uterentur inſtituturus: meritò Propheta ſplendorem ac puritatem illius alimenti ſignificavit, cum dixit: Et albi dentes ejus ut lac.* Euſebius Euchariſtiam appellat imaginem proprii Corporis Chriſti, non nudam, ſed cum archetypo conjunctam. Unde ibidem aſſerit in Euchariſtia celebrem illam Davidis Prophetiam adimpleri: *Sacrificium & oblationem noluiſti, corpus autem perfeciſti mihi*: id eſt proprium Chriſti corpus in Euchariſtia offerri loco omnium Legis antiquæ victimarum.

V. Objicit *Albertinus* alium locum *Euſebii* lib. 3. *De Eccleſiaſtica Theologia* adverſùs *Marcellum Ancyranum*, cap. XII. ubi explicans verba Chriſti Joannis 6. *Spiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quicquam. Verba quæ locutus ſum vobis, ſunt ſpiritus & vita*: ait Chriſtum docuiſſe illos ſpiritualiter intelligere, quæ de carne & ſanguine ſuo dixerat. *Nolite putare carnem me dicere quam circumfero, quaſi illam edere oporteat: nec exiſtimate me præcipere ſenſibilem & corporalem ſanguinem bibere.*

Reſpondeo, *Euſebium* manducationem carnis Chriſti, ſecundùm vulgarem verbi hujus: *manducare*, acceptionem, duntaxat negare, quatenus ſcilicet manducare dicitur, quod teritur ac dividitur dentibus, palato guſtatur, faucibus trajicitur in ſtomachum atque digeritur: quo ſenſu Capharnaïtæ manducationem carnis Chriſti ab ipſo præceptam intellexere. Sed non negat *Euſebius* manducationem Sacramentalem, quâ modo ſingulari & admirabili Chriſti corpus integrum & indiviſum ore ſumitur & in ſtomacum trajicitur, nec tamen digeritur aut mutationem ullam patitur; & ſanguis pretioſus bibitur, quamvis à corpore non ſeparetur. Hanc porro manducationem Corporis Chriſti *Euſebium* cum tota ſui temporis Eccleſia agnoviſſe, duo ejus loca demonſtrant. Primum ex lib. VI. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, cap. 43. Valeſianæ Verſionis, ubi Novatiani facinora ex *S. Cornelii* Epiſtola ad *Fabium* recenſens, hæc habet: *Etenim oblatione facta, portionem ſingulis dividens, dum eam tradit, miſeros homines benedictionis loco jurare cogit, manus ejus qui portionem accipit, ambabus ſuis manibus comprehenſas retinens, nec priùs dimittens, quàm jurati iſta dixerint: Jura mihi per Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, te nunquam meas partes deſerturum, nec ad Cornelium eſſe rediturum. Ita miſer ille non priùs guſtare ſinitur, quàm ſibi ipſe malum imprecatus ſit. Et cùm panem illum accipiens, dicere debuiſſet, Amen: ejus loco dicit: Non revertar deinceps ad Cornelium.* Cùm Fideles Euchariſtiam de manu Sacerdotis acciperent, poſtquam Presbyter inter tradendum dixerat, *Corpus Chriſti*, ad eorum fidem ac devotionem excitandam; reſpondebant illi, *Amen*, id eſt, *Verum eſt*: ut id ſe credere profiterentur. Cujus ritus ac moris præter *S. Cornelium*, & *Euſebium* ejus verba referentem, teſtes ſunt *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi ultima: *S. Ambroſius* lib. 4. de Sacramentis, cap. 5. dicens: *Ergo jam non otioſè, cùm accipis, tu dicis, Amen, jam in ſpiritu confitens quòd accipias Corpus Chriſti. Dicit tibi Sacerdos, Corpus Chriſti. Et tu dicis, Amen id eſt: Verum.* Et *S. Auguſtinus* lib. 12. contra *Fauſtum*, cap. 10. *Habet enim*, inquit, *magnam vocem Chriſti Sanguis in terris, cùm eo accepto, ab omnibus reſpondeatur, Amen.*

Alter locus *Euſebii* refertur à *S. Joanne Damaſceno* lib. III. *Parallelorum*, cap. 45. *Multi peccatores*, inquit, *cùm Presbyteri ſint, Sacris operantur, nec Deus eos averſatur: verùm per Spiritum Sanctum propoſita dona conſecrat. Ac panis quidem pretioſum Domini Corpus efficitur, poculum autem pretioſus Domini Sanguis.*

ARTICULUS XI.

S. HILARIUS præſentiæ realis Corporis Chriſti in Euchariſtia locupletiſſimus teſtis.

ITerum expendendum eſt, quod ſupra protulimus *S. Hilarii* teſtimonium, ut à ſtrophis *Albertini* vindicetur. Probat S. Antiſtes lib. VIII. *De Trinitate*, Chriſtum eſſe unum cum Patre, non ſola concordiæ unitate, ſed naturæ, ex Euchariſtia, per quam naturaliter in nobis eſt, ſecundùm carnem corporis ſui in Sacramento à nobis receptam. *Si* inquit, *verè Verbum caro factum eſt, & nos verè Verbum carnem cibo Dominico ſumimus: quomodo non naturaliter manere in nobis exiſtimandus eſt, qui & naturam carnis noſtræ jam inſeparabilem ſibi homo natus aſſumpſit, & naturam carnis ſuæ ad naturam æternitatis ſub Sacramento nobis communicandæ carnis admiſcuit? Ita enim omnes unum ſumus: quia & in Chriſto Pater eſt, & Chriſtus in nobis eſt ..... Si verè igitur Carnem Corporis noſtri Chriſtus aſſumpſit, & verè homo ille qui ex Maria natus fuit, Chriſtus eſt, noſque verè ſub Myſterio Carnem Corporis ſui ſumimus, & per hoc unum erimus quia Pater in eo eſt, & ille in nobis: quomodo voluntatis unitas aſſeritur, cùm naturalis per Sacramentum proprietas, perfectæ Sacramentum ſit unitatis? non eſt humano aut ſæculi ſenſu in Dei rebus loquendum. Quæ ſcripta ſunt, legamus, & quæ legerimus, intelligamus, & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ dicimus, niſi ab eo diſcimus; ſtultè atque impiè dicimus. Ipſe enim ait:* Caro mea verè eſt eſca, & ſanguis meus verè eſt potus. *De veritate carnis & ſanguinis non relictus eſt ambigendi locus: nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra, verè caro eſt, & verè ſanguis eſt. Et hæc accepta atque hauſta id efficiunt, ut & nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit. Anne hoc veritas non eſt? Contingat planè his verum non eſſe, qui Chriſtum Jeſum verum eſſe Deum denegant.* De manducatione ſpirituali carnis Chriſti *S. Hilarium* perperam explicat *Albertinus*. Nam verbum illud, *ſumere*, de actu animæ, & ſpiritali adhæſione per contemplationem ac meditationem uſpiam à bonis Auctoribus uſurpatum non invenies. An *ſumere Philoſophiam* dicitur, qui Philoſophiam meditatur? An

S. Hilarius Chriſtum eſſe unum cum Patre, ex Euchariſtia probat.

Verè Verbum Carnem cibo Dominico ſumimus.

De veritate carnis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia, nullus eſt ambigendi locus.

ſumere mortem, qui de morte cogitat? An *vitam Chriſti vel paſſionem ſumere*, qui illas animo revolvit? Cùm itaque S. Hilarius dicat, *Nos verè Verbum carnem cibo Dominico ſumimus*, de ſpirituali dumtaxat manducatione intelligi non poteſt. Præterea *S. Hilarius* totis viribus dubium expugnat, quod circa iſtud fidei dogma oriri poteſt, & quod ſola Dei auctoritate diſſipari poſſit. Porro dubium illud non eſt de ſpirituali manducatione, quam intelligere facillimum eſt. Neque illud *S. Hilarius* diluit, explicando in quo ſpiritalis illa manducatio poſita ſit, quod operoſum non eſſet; ſed ſimpliciter aſſerendo, Eſſe verè carnem & ſanguinem Chriſti, quæ in Euchariſtia accipiuntur & hauriuntur, & efficiunt ut nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit; idque & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra conſtare; deque veritate carnis & ſanguinis, ore corporis à nobis in Sacramento ſumpta, non eſſe relictum ambigendi locum. Tertiò *S. Hilarius* Chriſtum in nobis eſſe per carnem ſuam colligit, ſicut natura humana per Incarnationem in ipſo eſt. *Eſt ergo in nobis ipſe per carnem, & ſumus in eo, dum hoc quod nos ſumus in Deo eſt... Non enim quis in eo erit, niſi in quo ipſe fuerit, ejus tantum aſſumptam habens carnem, qui ſuam ſumpſerit.* Id eſt, illi ſoli naturam à filio Dei aſſumptam ſuam eſſe gloriari poſſunt, qui carnem ejus in Euchariſtia ſumpſerunt. Sicut ergo natura noſtra Chriſto realiter unita eſt, non figuratè, non metaphoricè: ita Chriſtus per carnem ſuam & ſanguinem ſub Sacramento nobis communicata, verè & realiter in nobis eſt. Quartò *S. Hilarius* unionem carnis Chriſti nobiſcum per Euchariſtiam, comparat cum unione Chriſti cum Patre, & cum unione naturæ humanæ cum Verbo: triplicem illum unitatis gradum naturalem vocat. Unitatem realem Chriſti cum Patre ex unione carnis Chriſti nobiſcum in Euchariſtia probat. *Cur*, inquit, *gradum quemdam atque ordinem conſummandæ unitatis expoſuit, niſi ut cùm ille in Patre per naturam divinitatis eſſet, nos contra in eo per corporalem ejus nativitatem, & ille rurſus in nobis per Sacramentorum ineſſe Myſterium crederetur? Ac ſi perfecta per Mediatorem unitas doceretur, cùm nobis in ſe manentibus, ipſe maneret in Patre, & in Patre manens; maneret in nobis, & ita ad unitatem Patris proficeremus. Cùm qui in eo naturaliter ſecundùm nativitatem ineſt, nos quoque in eo naturaliter ineſſemus; ipſo in nobis naturaliter permanente. Quàm autem in nobis naturalis hæc unitas ſit, ipſe teſtatus eſt: Qui edit carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* Chriſtus realiter eſt in Patre per unitatem naturæ. Realiter in Chriſto ſumus per unionem hypoſtaticam. Caro Chriſti realiter in nobis eſt per Euchariſtiam, ex *S. Hilario*. Perperam itaque ejus teſtimonium detorquet *Albertinus* ad unionem ſpiritualem.

Chriſtus per Euchariſtiam naturaliter in nobis permanet.

At, inquit Albertinus, Hilarius ibidem ait: *Nos uno Chriſto per naturam unius Baptiſmi indui.* Quod & *Chryſoſtomus*, ſeu aliquis alius, Sermone de Pentecoſte, & Author Homiliæ in venerabilem & vivificam Crucem, inter ejus Opera; & *Athanaſius*, ſeu potiùs Auctor Homiliæ in Sanctum Paſcha pariter affirmant. Et *Cyrillus Alexandrinus*, Glaphyrorum in Exodum lib. 2. de Eunucho *Philippum* interrogante ait: *Per hanc interrogationem intelligibilis ovis factus eſt particeps: ſubitò enim dignus factus eſt baptizari.* Et multo expreſſiùs *Fulgentius* lib. de Baptiſmo Æthiopis, cap. ultimo: *Nec cuiquam aliquatenus eſt ambigendum, tunc unumquemque Fidelium Corporis Sanguiniſque Dominici participem fieri, quando in Baptiſmate membrum Chriſti efficitur.* Nemo tamen propterea dixerit, Verbum carnem factum in aqua Baptiſmatis eſſe realiter incluſum. Quamvis ergo *Hilarius* dixerit, *Nos Verbum carnem cibo Dominico ſumere*, non eſt colligendum Verbum carnem factum, ſecundùm ejus ſententiam, ſubſtantialiter cibo Dominico eſſe contentum.

Vim argumenti ex S. Hilario ſumpti elevare fruſtra conatur Albertinus.

Reſpondeo, Verum quidem eſſe quod Chriſto per baptiſmum induamur, quòd illum in nobis ſuſcipiamus, quod intelligibilis ovis participes evadamus, nec locutiones illas metaphoricas eſſe, ſed proprias, quia Chriſtus in nobis per fidem & baptiſmum velut in templo ſuo habitat: non tamen inde colligi poteſt carnem Chriſti in aqua Baptiſmatis realiter contineri, aut id ſenſiſſe Patres qui ſic locuti ſunt: quia nemo ad aquam Baptiſmatis illa Chriſti verba referenda eſſe dixit: *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus.* Nemo dixit per Baptiſma Chriſtum in nobis eſſe, *per naturæ veritatem*, quod *S. Hilarius* de Euchariſtia docuit. *De naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ dicimus, niſi ab eo didicimus, ſtultè atque impiè dicimus. Ipſe enim ait: Caro mea verè eſt eſca.* Nemo Patrum de Baptiſmo dixit, quod idem Sanctus Antiſtes de Euchariſtia aſſeruit: *Quomodo Chriſtus per Patrem vivit, eodem modo nos per carnem ejus vivimus. Hæc verò vitæ noſtræ cauſa eſt, quòd in nobis carnalibus manentem per carnem Chriſtum habemus: victuris nobis per eum ea conditione qua vivit ille per Patrem.* Nemo de Baptiſmo dixit, *Per manentem in nobis carnaliter Filium, & in eo nobis corporaliter & inſeparabiliter unitis, myſterium veræ ac naturalis unitatis* divinarum perſonarum *eſſe prædicandum.* Quod de Euchariſtia ſcripſit *S. Hilarius*. Non ſunt itaque comparandæ ſententiæ illæ cùm aliorum Patrum, tum ipſius *S. Hilarii* de Baptiſmo, quas *Albertinus* profert, cum iis quæ apud ipſum de Euchariſtia leguntur: ſiquidem ſunt prorſus diſſimiles. Sanctus verò *Fulgentius* unumquemque Fidelium Corporis Sanguiniſque Dominici participem fieri dicit in Baptiſmo, non recipiendo in ſe carnis Chriſti veritatem, ſicut de iis qui Euchariſtiam ſumunt, *S. Hilarius* docet: non manducando ſpiritualiter carnem Chriſti per actum fidei, ut contendunt Calviniſtæ; ſiquidem participationem illam ad omnes baptizatos, adeòque ad infantes, actualis fidei illa in ætate incapaces extendit; & de Baptiſmo Æthiopis agit, qui inſcius baptizatus fuerat in periculo mortis: ſed cenſet *S. Fulgentius*, Chriſtianum quemque Corporis & Sanguinis Dominici participem fieri in Baptiſmo, quia effectum & finem Euchariſtiæ, ſcilicet conjunctionem cum Chriſto & ſocietatem corporis ejus myſtici conſequitur, *Quando in baptiſmate membrum Chriſti efficitur.* Quod clariùs adhuc exprimit, cùm ait: hæc verba Chriſti, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. *in lavacro ſanctæ regenerationis* impleri, *ſecundùm Myſterii veritatem*, id eſt, quoad finem & effectum Euchariſtiæ; *non ſecundùm Myſteria*: quia non eo modo caro Chriſti manducatur, & ſanguis ejus bibitur in Baptiſmo, quo in Euchariſtia, de qua ſecundùm ſenſum literalem illa Chriſti Domini promiſſio intelligenda eſt.

ARTICULUS XII.

S. CYRILLUS HIEROSOLYMITANUS *Dogma Catholicum de Reali Præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiatione confirmat.*

Transmutatio panis in Corpus & vini in Sanguinem Chriſti, ſimilis mutationi aquæ in vinum ab eo in Nuptiis factæ.

SAnctus *Cyrillus Hieroſolymitanus* recèns baptizatos docens quid de Euchariſtia credere debeant Sacramentales, quibus non erant aſſueti, locutiones uſurpare non debuit; ſed apertè ac dilucidè ipſis explicare Eccleſiæ Catholicæ hoc de Myſterio doctrinam. Age, ipſum audiamus. *Cùm igitur*, inquit, *Chriſtus ipſe ſic affirmet atque dicat de pane*, Hoc eſt Corpus meum; *quis deinceps audeat dubitare? Ac eodem quoque confirmante & dicente*, Hic eſt Sanguis meus; *quis, inquam, dubitet, & dicat non eſſe illius ſanguinem? Aquam aliquando mutavit in vinum, quod eſt ſanguini propinquum, in Cana Galilaæ ſola voluntate; & non erit dignus cui credamus quòd vinum in Sanguinem ſuum tranſmutaſſet? Si enim ad nuptias corporales invitatus, ſtupendum miraculum operatus eſt, an non multò magis Corpus & Sanguinem ſuum filiis ſponſi dediſſe illum confitebimur? Quare omni cum certitudine Corpus & Sanguinem Chriſti ſumamus. Nam ſub typo panis datur tibi Corpus, & ſub typo vini datur Sanguis, ut ſumpto Corpore & Sanguine Chriſti efficiaris ei comparticeps Corporis & Sanguinis. Sic chriſtophori erimus, hoc eſt, Chriſtum ferentes, cùm ejus Corpus & Sanguinem in membra noſtra receperimus; atque ita, ut B. Petrus dicit, Divinæ naturæ conſortes efficiemur ... Ne ergo conſideres tanquam panem nudum, & vinum nudum; Corpus enim eſt & Sanguis Chriſti, ſecundùm ipſius Domini verba. Quamvis enim ſenſus hoc tibi ſuggerit, tamen fides te confirmet, ne ex guſtu rem judices; quin potius habeas ex fide pro certiſſimo, ita ut nulla ſubeat dubitatio, eſſe tibi donata Corpus & Sanguinem.* Dubium impugnat *Cyrillus Hieroſolymitanus*. An figuræ vel efficaciæ, an realis præſentiæ? Primum dici non poteſt, cùm nullam difficultatem habeat hic ſenſus, apud eos præſertim qui baptizati, adeóque de virtute Sacramentorum edocti eſſent. Dubium itaque impugnat quod de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti poteſt oriri; ac proinde Chriſti teſtimonio certum eſſe docet, ac omni certitudine tenendum, Corpus & Sanguinem Chriſti realiter in Euchariſtia contineri. Alioqui abſurdè locutus eſſet. Hunc enim ſenſum verba ejus præ ſe ferrent: Cùm Chriſtus affirmet de pane, *Hoc eſt Corpus meum*; quis dicere audeat non eſſe figuram Dominici Corporis? Æque abſurda erit probatio à miraculo converſionis aquæ in vinum petita, ad tranſmutationem panis in Corpus, & vini in Sanguinem Chriſti comprobandam, ſi de ſola mutatione figuræ aut virtutis intelligatur *S. Cyrillus*. Senſus enim ejus erit: Chriſtus aquam aliquando mutavit in vinum, quod eſt ſanguini propinquum, ſola voluntate, & non erit dignus cui credamus quod vinum in Sanguinis ſui figuram aut efficaciam mutaverit? Senſus erit Chriſtum, ſiquidem in nuptiis terrenis aquam in vinum convertit, potuiſſe vinum mutare in figuram aut virtutem Sanguinis ſui. O præclarum, quod *Cyrillo* affingunt Calviniani Miniſtri, ratiocinium! Præterea mutatio virtutis non efficit ut ea res mutari dicatur in alteram, quæ virtute ejus augetur. Ita quamvis aqua Baptiſmatis virtutem Sanguinis Chriſti, & Chriſma Confirmationis virtutem Spiritus Sancti recipiant: nullus tamen Patrum dixit aquam Baptiſmatis in Sanguinem Chriſti, & Chriſma Confirmationis in Spiritum Sanctum tranſmutari. Veſtis Chriſti, cujus contactu ſanata Hemorroïſſa eſt, virtutem ejus continebat: Sudaria & ſemicinctia *S. Pauli*, quæ infirmos curabant, virtutem ab ejus corpore traxerant: nemo tamen dixit, aut ſapienter dicere potuit veſtem Chriſti in ejus carnem fuiſſe converſam, aut ſudaria & ſemicinctia *S. Pauli* in ipſum Paulum fuiſſe tranſmutata. Cùm itaque dixit *Cyrillus Hieroſolymitanus*, Salvatorem vinum in Sanguinem ſuum tranſmutaſſe, aliquid ſignificavit ampliùs quàm mutationem in ſignum & efficaciam pretioſi Sanguinis. Addiderim, *Bezam* * ipſum abſurditatem ejus locutionis ſugillare, qua efficacia mortis Chriſti Corporis & Sanguinis nomine inſignitetur. *Corporis & Sanguinis nomen*, inquit, *nimis abſurdum eſt de fructu & efficacia mortis Domini interpretari*. Tertiò, de corpore typico perperam & abſurdè explicantur *Cyrilli* verba dicentis: *Quare omni cum certitudine Corpus & Sanguinem Chriſti ſumamus*. Siquidem addit: *Sub typo panis datur tibi Corpus, & ſub typo vini datur tibi Sanguis*. Senſus enim *Cyrilli* eſſet, ſi de Corpore & Sanguine myſtico & ſymbolico, hoc eſt, de typis Corporis & Sanguinis proprii eſſet intelligendus: Figura Corporis & Sanguinis Chriſti datur tibi in figura Corporis & Sanguinis ipſius. Et non puduit *Albertinum* dum *Cyrilli* verba in ſenſum adeo præpoſterum & ineptum detorſit, doctiſſimum Cardinalem Bellarminum *bardum* appellare, qui facilem adeo ſolutionem deprehendere non potuerit. Næ virum inſolentem, etiam cùm ea ſcripturit in quibus nec ſcintilla radiet boni ſenſus! Quartò, de manducatione ſpirituali *Cyrillus Hieroſolymitanus* explicari non poteſt, cùm Corpus & Sanguinem Chriſti, quæ nobis dantur ſub typis panis & vini in membris noſtris recipi aſſerat. Quintò, non ſenſuum, ſed fidei judicio credendum eſſe docet. Qua una propoſitione refellitur totum caput XVIII. primi libri *Albertini*, quo probare nititur panem & vinum in Euchariſtia manere, ex teſtimonio ſenſuum.

Nec obſtat quòd Catecheſi ſequenti Euchariſtiam vocet ἀντίτυπα σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Nam appellatio illa realem præſentiam non excludit. Euchariſtia ſiquidem ſecundùm externam partem, id eſt, ratione ſpecierum quibus Corpus & Sanguis Chriſti obvelantur, figura eſt & Sacramentum ejuſdem Sacri Corporis & Pretioſi Sanguinis, non abſentium, ſed præſentium; latentium tamen. Quod abſque dubitatione credendum eſſe docet *Cyrillus Hieroſolymitanus* continenter poſt verba laudata. *Accedens autem ad Communionem*, inquit, *non expanſis manuum volis accede, neque disjunctis digitis, ſed ſiniſtram veluti ſedem quamdam ſubjicias dextræ, quæ tantum Regem ſuſceptura eſt: & concava manu ſuſcipe Corpus Chriſti, dicens, Amen.* Quæ ex *Cyrillo* objiciunt Miniſtri, ſoluta ſunt à nobis in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ IV. Sæculi Cap. VI. Art. XII. Num IX.

* *Epiſt. ad Alemann.*

ARTICULUS XIII.

SS. BASILIUS & GREGORIUS NYSSENUS Catholici Dogmatis de Reali Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia Aſſertores.

I. SAnctus *Baſilius* lib. II. *De Baptiſmo*, Quæſtione II. eorum crimen exponens, qui pollutâ conſcientiâ Sacrificium Novæ Legis offerunt, & Corpus Domini comedunt, Sanguinémque ejus bibunt, hæc habet: *Dominus verò dicens*, Templo majus eſt hic, *inſtruit nos tantò ſceleſtiorem & impium magis eſſe eum, qui cùm impurus ſit, Corpus Domini audet in Sacrificium offerre, qui ſeipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem bonæ fragrantiæ dedit; quanto Corpus Unigeniti Filii Dei excellentius eſt arietibus ac tauris. Excellentius dico, non collationis ratione. Eſt enim excellentia incomparabilis.* Et quæſtione III. *Quantò majus aliquid hic eſt templo, ſecundùm Domini vocem, tantò gravius & terribilius eſt in animæ impuritate conſtitutum Corpus Chriſti temerè contingere, quàm ſit accedere ad arietes vel tauros, dicente Apoſtolo:* Itaque qui edit » panem aut bibit poculum Domini indignè, reus » erit Corporis & Sanguinis Domini. *Quod ſi in immunditia tantùm conſtitutus, tam terribile judicium habet, quantò magis qui cùm in peccato ſit Corpus Domini contingere audet, gravius ſibi accerſit judicium? Muniamus igitur nos ab omni inquinamento, atque ita ad Sancta accedamus, ut judicium eorum qui Dominum occiderunt, effugiamus.* Corpus Domini in Sacrificium offerri *Baſilius* docet, quod de Corpore typico, pane ſcilicet appellatione Corporis inſignito, perperàm explicant Miniſtri Calviniani. Corpus enim illud offertur, quod templo majus eſt, & quod veterum Sacrificiorum victimas excellentiâ ſuâ ita ſuperat, ut cum iis comparari non poſſit. Illud autem eſt verum, proprium & naturale Chriſti Corpus. Hoc impii etiam contingunt & recipiunt & indignè manducando, judicium eorum qui Dominum occidère, incurrunt: Ore itaque corporis impii Corpus Chriſti verum & naturale, quod ſolum majus eſt templo, & veteribus victimis incomparabiliter excellentius, manducant, ſecundùm *S. Baſilium*: Nam ſpiritualis manducatio ad impios non pertinet. Quæ ex Liturgia *S. Baſilii* à Miniſtris objiciuntur, ſoluta lege in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculi IV. cap. VI. Art. XIX. §. I.

Corpus Chriſti in Sacrificium offertur.

Inſignis Commotio.

II. Succedat *S. Baſilio S. Gregorius Nyſſenus* ejus frater, qui duplex caput doctrinæ Catholicæ, præſentiæ ſcilicet realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & tranſſubſtantiationis luculenter ac disertè adſtruit in Oratione Catechetica, cap. 37. *Sed quoniam*, inquit, *homo eſt duplex, ut qui ſit compoſitus ac contemperatus ex anima & corpore, neceſſe eſt ut qui ſervantur, per utrumque attingant eum qui ducit ad vitam. Ergo anima quidem cum ipſo contemperata per fidem hinc ſalutis habet occaſionem. Nam unio cum vita vitæ habet ſocietatem. Corpus autem alio modo venit ad participationem & contemperationem ejus quod dat ſalutem: Quomodo enim qui venenum ſumpſerunt, alio medicamento extinguunt vim, quia affert interitum. Oportet autem ſicut exitiale, ita etiam ſalutare medicamentum admitti intra viſcera hominis, ut per illa diſtribuatur in univerſum corpus virtus ejus quod fert opem. Ita cùm id guſtaverimus quod noſtram diſſolvit naturam, rurſus neceſſe eſt ut opus habeamus eo quod cogit ac conciliat id quod erat diſſolutum: ut cùm intra nos fuerit hoc ſalutare medicamentum, veneni damnum quod corpori fuerat inditum, per contrariam repellat affectionem. Quid hoc ergo eſt? Nihil aliud quàm illud corpus, quod & morte oſtenſum fuit eſſe potentius, & noſtræ vitæ fuit initium. Quomodo enim parum fermenti, ut dicit Apoſtolus, ſibi aſſimilat totam aſperſionem, ita corpus morte à Deo affectum, cùm fuerit ita noſtrum, totum ad ſe tranſmutat & transfert. Quomodo enim cùm quod eſt exitiale miſtum fuerit cum ſano, quidquid eſt contemperatum, ſimul redditur inutile: ita etiam corpus immortale, cùm fuerit intra eum qui ſumpſit, univerſum quoque tranſmutat in ſuam naturam. Sed fieri non poteſt ut ſit aliquid aliter intra corpus, niſi per eſum & potionem miſceatur viſceribus. Neceſſe eſt ergo eo modo quo natura poteſt, Spiritus vivificam ſuſcipere virtutem. Cùm autem ſolum illud corpus quod Deum ſuſcepit, hanc gratiam acceperit, oſtenſum ſit autem aliter fieri non poſſe ut noſtrum corpus ſit in immortalitate, niſi per communionem cum immortali factum ſit particeps incorruptionis: oportet conſiderare quomodo fieri potuerit ut unum illud corpus quod tam multis Fidelium millibus in univerſo terrarum orbe ſemper diſtribuitur: totum per partem ſit in unoquoque, & ipſum in ſe totum maneat.* Corpus Chriſti morte affectum ſed morte potentius, corpus immortale, à nobis ſumitur, noſtris viſceribus commiſcetur ut medicamentum ſalutare, ut per illa virtus ejus diſtribuatur in univerſum corpus. Figura Corporis Chriſti non eſt, nec appellatur corpus morte pro nobis affectum, morte potentius, immortale, noſtræ vitæ initium: Itaque *S. Gregorius Nyſſenus* non loquitur de figura Corporis Chriſti; ſed de vero, propriè dicto & naturali corpore, cùm docet illud à nobis ſumi, manducari, intra nos ſuſcipi, noſtris viſceribus commiſceri: quæ verba realem & corporalem manducationem apertè ſignificant. Verum igitur Chriſti Corpus realiter in Euchariſtia præſens eſt ſecundùm *S. Gregorium Nyſſenum*. De ſolius namque virtutis & efficaciæ præſentia intelligi non poteſt. Alioqui cùm ait: *Salutare medicamentum admitti intra viſcera hominis, ut per illa diſtribuatur in univerſum corpus virtus ejus quod fert opem*, ſenſus eſſet virtutem Corporis Chriſti in viſceribus noſtris recipi debere, ut virtus ejus diffundatur in nobis: qui loquendi modus abſurdus eſſet. Corpus ergo Chriſti intra nos debere ſuſcipi ſecundùm ſubſtantiam ſuam, docet *S. Gregorius Nyſſenus*, ut virtutem ſuam in nobis diffundat; & ſubſtantialem illius intra nos præſentiam velut neceſſariam conditionem ſtatuit, ut in nobis operetur ad modum medicamenti, quod hauſti veneni vim extinguit. Dogma etiam realis præſentiæ veri Corporis Chriſti in Euchariſtia, ſecundùm ſubſtantiam, non ſecundùm virtutem duntaxat, ſequitur dubium illud quod proponit ac profligat S. Gregorius Nyſſenus: *Quomodo fieri potuerit ut unum illud corpus, quod tam multis Fidelium millibus in univerſo orbe terrarum ſemper diſtribuitur, totum per partem ſit in unoquoque, & ipſum in ſe totum maneat?* Nemo autem ita ſtipes eſt ut dubitet num Corpus Chriſti integrum in ſe maneat, quia meritorum ejus plenitudinem recipimus. Nec ſanè mirabile eſſet integrum in ſe manere corpus, quod in cœlo tantùm eſſet realiter & ſecundùm ſubſtantiam; in univerſo verò terrarum orbe multis Fidelium millibus in figura tantùm & virtute daretur.

Corpus Chriſti noſtris Viſceribus commiſcetur ut medicamentum ſalutare.

Corpus Chriſti totum ſuſcipitur in unoquoque, & totum in ſe manet.

Tranſſubſtantiationem in eadem Oratione non minùs apertè docet S. Gregorius Nyſſenus. *Quomodo*, inquit, *in nobis, qui panem videt, humanum corpus videt quodammodo, quod cùm ille in eo fuerit, hoc ſit ita illic quoque quod Deum ſuſcepit corpus, cùm panis alimentum accepiſſet, quadam ratione idem erat quod illi alimento tranſeunte in naturam corporis. Nam quod eſt omnium proprium, id quoque pro certo & conſtanti eſt in illa carne, nempè quòd illud quoque corpus pane continebatur. Corpus autem Dei* Verbi

Tranſelementatio panis in Corpus Chriſti per verbum Dei.

Verbi inhabitatione ad divinam tranſmutatum eſt dignitatem. Rectè ergo nunc quoque Dei verbo ſanctificatum panem in Dei Verbi corpus credo tranſmutari. Etenim panis erat poteſtate illud corpus: . . . Nam & illic Verbi gratia ſanctum fecit corpus cui ex pane erat ſubſtantia, & quodammodo ipſum quoque erat panis: & hic ſimiliter panis, ſicut dicit Apoſtolus, ſanctificatur per verbum Dei & orationem; non eo quidem quòd cibo mediante in Verbi corpus evadat; ſed quòd ſtatim à Verbo in corpus tranſmutetur per verbum, Hoc eſt corpus meum. *Cùm autem omnis caro alatur etiam per humorem . . . . . Qui quidem cùm fuerit in nobis, per alterandi facultatem fit ſanguis, & maximè ſi per vinum acceperit virtutem tranſmutandi in calicem. Quoniam ergo hanc quoque partem accepit caro illa Dei ſusceptrix ad ſui conſtitutionem: Manifeſtatum autem Verbum propterea ſe admiſcuit interitui obnoxiæ hominum naturæ, ut communione divinitatis ſimul etiam deificetur humanitas: eade cauſa per ſua gratiæ diſpenſationem ſe per carnem inſerit omnibus credentibus, commiſtus & contemperatus corporibus credentium, quibus ſubſtantia eſt ex pane & vino, ut unione cum eo quod eſt immortale, ſit etiam homo particeps incorruptionis. Hæc autem dat, virtute benedictionis in illud tranſelementatâ eorum quæ apparent naturâ.* Tranſelementatio naturæ eorum quæ apparent, id eſt, panis & vini in Corpus Chriſti, virtute benedictionis facta, quid aliud eſt quàm tranſſubſtantiatio? Licet enim naturæ nomen aliquando pro qualitate & conditione uſurpetur, ſicut & virtutis nomen pro natura: Licèt voces *tranſmutatio*, & *tranſelementatio* mutationem ſubſtantialem non ſemper ſignificent, cùm per attributa accidentaria, aut metaphorica, quibus junguntur interdum, ad ſolam qualitatum mutationem ſignificandam determinentur, ut multis exemplis ex Patribus corraſis inutiliter probare ſatagit *Albertinus*: tamen his verbis *S. Gregorium Nyſſenum* mutationem ſubſtantialem deſignare, evidens eſt ex adjunctis. Primò, quia panem in corpus Chriſti tranſelementari aſſerit per Verbum Dei, ſicut panis quo Chriſtus in terris degens alebatur, tranſibat in naturam ipſius corporis. At mutatio panis quo Chriſtus alebatur, non erat tantùm mutatio conditionis panis in virtutem corporis ipſius, ſed mutatio ſubſtantiæ panis in ejus ſubſtantiam: Igitur & mutatio panis, qui Euchariſtiæ materia eſt, in Chriſti corpus, quam velut objectum fidei proponit *S. Gregoirus Nyſſenus* his verbis: *Rectè ergo nunc quoque Dei verbo ſanctificatum panem in Dei Verbi corpus credo tranſmutari*; eſt mutatio ſubſtantialis. Secundò, tranſmutatio panis in Chriſti corpus, ea eſt quam ſignificant & operantur hæc verba Domini, *Hoc eſt corpus meum.* Docet namque S. Gregorius, *Panem ſtatim à Verbo in corpus tranſmutari per verbum: Hoc eſt corpus meum.* At hæc verba nec ſolam ſignificationis & figuræ, vel efficaciæ & virtutis mutationem ſignificant. Eam quippe ſignificant & operantur mutationem, ex qua conſequens eſt ut Chriſtus *ſe per carnem inſerat omnibus Credentibus, commiſtus & contemperatus corporibus Credentium, ut unione cum eo quod eſt immortale, ſit etiam homo particeps incorruptionis*: Ad mutationem porro panis in figuram corporis Chriſti id minimè ſequitur. Sola verò novæ virtutis & efficaciæ in panem effuſio, non ſufficeret ad veritatem iſtius propoſitionis, *Hoc eſt corpus meum*: ſiquidem nulla res dicitur eſſe altera, vel in illam converti, quòd inſtrumentum ſit ejus agens virtute: nec aqua baptiſmatis dicitur Sanguis Chriſti, aut in Sanguinem Chriſti converti, quamvis ejus virtute peccatorum ſordes extergat & animas ſanctificet; neque Chriſma dicitur Spiritus Sanctus, aut in Spiritum Sanctum converti, quamvis ejus virtute ſpiritale robur in Confirmatione producat. Nec Veteris Legis Sacramenta, licet carnis Chriſti virtutem continerent, ſecundùm Calviniſtarum doctrinam, dicta ſunt unquam in Corpus Chriſti fuiſſe tranſmutata. Quis enim agnum, manna, panes propoſitionis, victimas, petram deſerti, in Chriſtum tranſelementata dixit unquam vel ſcripſit? Cùm itaque natura panis virtute benedictionis in corpus Chriſti tranſelementari dicatur à *S. Gregorio Nyſſeno*, ſolam novæ virtutis cum pane communicationem non ſignificat. Addiderim, *S. Gregorium Nyſſenum* hac ipſa in Oratione alias mutationes quæ non ſunt ſubſtantiæ in ſubſtantiam aut ſimilibus verbis non ſignificare, aut hæc verba ita exponere, ut ſolam ſtatus vel qualitatum mutationem ipſum intellexiſſe compertum ſit. Sic *Corpus Dei Verbi inhabitatione ad divinam tranſmutatum aſſerit dignitatem*: Unio ſcilicet perſonalis cum Verbo divina dignitas eſt. At ipſum dignitatis nomen oſtendit corpus in ſubſtantiam naturæ divinæ tranſmutatum non eſſe. Ait ibidem Gregorius: *Corpus immortale, cùm fuerit intra eum qui ſumpſit, univerſum quoque tranſmutat in ſuam naturam*: Sed mutationem corporum noſtrorum in ſubſtantiam corporis Chriſti his verbis à *S. Gregorio* non ſignificari; ſolamque deſignari cœleſtium qualitatum impreſſionem corporibus noſtris factam à corpore Domini, quod intra nos ſumimus, adjuncta demonſtrant: *Neceſſe eſt ergo, eo modo quo natura poteſt, Spiritûs vivificam ſuſcipere virtutem. Cùm autem ſolum illud corpus quod Deum ſuſcepit, hanc gratiam acceperit; oſtenſum ſit autem aliter fieri non poſſe ut noſtrum corpus ſit in immortalitate, niſi per communionem cum immortali factum ſit particeps incorruptionis &c.* At in tota illa *S. Gregorii* Oratione nihil eſt quo iſta verba: *Hæc autem dat, virtute benedictionis, in illud* (ſcilicet corpus Chriſti) *tranſelementatâ eorum quæ apparent naturâ*, ad ſolam virtutis & efficaciæ mutationem ſignificandam determinentur. Quin potius evidenter probatur ex antecedentibus, mutationem ſubſtantialem panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti his verbis ſignificari.

Confirmatur inſigni altero *S. Gregorii Nyſſeni* teſtimonio, *oratione in diem luminum*, ſive in Baptiſmum Chriſti, ubi oſtendere volens baptiſma non eſſe parvifaciendum, ſeu aliquid commune, propter uſum aquæ; ſiquidem mirabiles habet effectus; rerum præſtantiam non eſſe dijudicandam docet ex conditionis earum naturalis vilitate, cùm Deus eas interdum evehat ſupra materiæ dignitatem, quaſdam per mutationem qualitatis, quaſdam per mutationem ſubſtantiæ, nonnullas ſola mutatione uſûs. Et primùm varia adducit exempla rerum quæ per conſecrationem in altum ſtatum mutantur, quamvis non eodem modo, quia conſecrationis varii ſunt effectus, quorum rationem aſſignare non licet alteram à voluntate Dei; quamobrem ex eo quòd aqua Baptiſmatis, oleum Confirmationis, Altare, Sacerdos, quoad ſubſtantiam non mutentur conſecratione, ſed novam dumtaxat dignitatem, vim & efficaciam conſequantur, perperàm colligit *Albertinus* panem Euchariſticum per conſecrationem ſubſtantialiter non mutari, eámque eſſe *S. Gregorii Nyſſeni* mentem. Longè enim aliter loquitur de mutatione quam in aliis rebus efficit conſecratio, & de ea quam in pane operatur. De Altari ait: *Nam Altare hoc Sanctum cui adſiſtimus, lapis eſt naturâ communis, nihil differens ab aliis cruſtis lapideis, ex quibus parietes noſtri extruuntur, ſed quoniam Dei cultui conſecratum atque dedicatum eſt, ac benedictionem accepit, menſa ſancta, altare immaculatum eſt, quod non amplius ab omnibus, ſed à ſolis Sacerdotibus, iiſque venerantibus contrectatur.* Quæ verba ſolam Altaris ad ſacros uſus deſtinationem

nem ſignificant. De oleo & vino ait: *Sic myſticum oleum, ſic vinum, cùm ſint res exigui pretii ante benedictionem, poſt ſanctificationem quæ à Spiritu procedit, utrumque eorum excellenter operatur.* Quæ verba novæ quidem virtutis & efficaciæ acceſſionem oleo & vino factam ſignificant, quod utrique commune eſt; mutationem verò ſubſtantialem vini, quæ conſecrationis illius proprius effectus eſt, & excellentis illius operationis ratio, ut non exprimunt, ita etiam non negant. De Sacerdotis conſecratione ſic loquitur: *Eadem verbi vis etiam Sacerdotem auguſtum & honorandum facit, novitate benedictionis à communitate vulgi egregatum. Cùm enim unus è plebe eſſet, repente redditur Præceptor, Præſes, Doctor pietatis, myſteriorum latentium Præſul; nihil vel corpore vel forma mutatus, ſed inviſibili quadam vi ac gratia animum in melius transformatam gerens.* Quæ verba ſolam mutationem ſtatus, novæ dignitatis, gratiæ, ac poteſtatis adeptionem ſignificant. De pane verò Euchariſtico ſic loquitur: *Panis item, panis eſt initio communis: ſed ubi eum Myſterium ſacrificaverit, Corpus Chriſti, fit & dicitur.* σῶμα Χριςοῦ λέγεται καὶ γίνεται. Quæ verba ſubſtantialem mutationem ſignificant, nec unquam in figurativis propoſitionibus, in quibus verbum, *eſt*, uſurpatur pro, *ſignificat*, locum habent. Nemo enim de ſtatua *Alexandri* dixerit: *Alexander* appellatur & eſt. Nemo de Charta Geographica Italiæ dixerit: Italia appellatur & eſt: Nemo de agno Paſchali dixit: Tranſitus appellatur & eſt: Nemo de Circumciſione dixit: Fœdus appellatur & eſt: Nemo de petra deſerti: Chriſtus appellatur & eſt. Hic enim loquendi modus ſenſum figuræ à verbo, *eſt*, procul excludit, & attributum realiter convenire ſubjecto ſignificat.

Panis Euchariſticus Conſecratione Corpus Chriſti fit & dicitur.

Satisfit objectioni Albertini, petitæ ex hac loquendi formula, Dicitur & eſt.

III. Objicit *Albertinus* communiſſimum eſſe apud Veteres hanc loquendi formam, *dicitur & eſt*, adhiberi etiam quando agunt de iis quæ non propriè & ſubſtantialiter, ſed figuratè tantùm, ſeu per quandam ſimilitudinem, illa ſunt, quæ dicuntur eſſe. Sic enim *Irenæus* lib. 5. c. 10. *Homo per fidem inſertus, & aſſumens Spiritum Dei ... aliud accipit vocabulum, ſignificans illam quæ in melius eſt tranſmutationem, jam non caro & ſanguis, ſed homo ſpiritalis exiſtens & dicitur.* Sic *Gregorius Nazianzenus* Oratione 1. agens de nominibus fundamenti, petræ, agni, & aliis Domino tributis; *Unumquodque eorum*, inquit, *eſt & appellatur.* & Oratione 38. ait de Diabolo: *Propter ſuperbiam caligo eſt & dicitur.* Et Oratione 42. de Chriſto vero Agno Dei ait: *Incorruptionis indumentum eſt & appellatur.* Sic *Auguſtinus* Sermone 121. *De Diverſis*, de eodem Chriſto ait: *Fundamentum dicitur & caput, & revera eſt.* Sic *Chromatius Aquileienſis* Fragmento in Matthæum; *Multi Sanctorum filii Dei dicuntur & ſunt.* Sic *Cyrillus Alexandrinus* Glaphyrorum in Geneſim lib. 6. de Synagoga Judaïca ait: *Velut vidua quadam appellata eſt & verè fuit.* Et libro 8. contra Julianum: *Indubitatum eſt nos eſſe verè Iſraelitas, ac dici.* Et in Joannis cap. 1. de Chriſto; *Lux dicitur & eſt.* Sic *Theodoretus* in 1. ad Corinthios c. 12. de Eccleſia ait: *Unum corpus eſt & dicitur.* Sic *Iſidorus Peluſiota* lib. 1. Epiſtola 79. de Sacerdote ſcribit: *Eccleſiæ lumen appellatur & eſt.* Sic *Germanus Conſtantinopolitanus* in *Theoria Rerum Eccleſiaſticarum*, de altari ſeu Menſa Euchariſtica: *Altare eſt & dicitur præſepe & ſepulchrum Domini.* Et ipſe *Gregorius Nyſſenus* Homilia 6. in *Cantica*, de iis qui corde mundi ſunt loquens; *Iſraël*, inquit, *propriè ſunt & dicuntur.* Et Homilia 14. *De Veritate*, ait *Secundùm Pauli vocem, divini ædificii fundamentum eſt & dicitur.* Et Homilia 15. de S. Petro ait: *Loco Simonis Petrus appellatus & factus.* Denique lib. 6. contra *Eunomium*, de Chriſto ait: *Dextra Dei eſt & intelligitur.* Quidni ergo & diceret; *Panis, poſtquam eum Myſterium ſanctificaverit, Corpus Chriſti dicitur & eſt*; ſimiliter intelligendo illum Corpus Chriſti eſſe, non propriè, ſed figuratè, & virtualiter?

Reſpondeo, Hanc loquendi formulam, *dicitur & eſt*, in Propoſitionibus quidem metaphoricis rectè uſurpari, in quibus attributum pro qualitate eminenti, dote, aut virtute rei alterius accipitur: quia in iis verbum, *eſt*, convenientiam realem illius qualitatis aut virtutis, quæ nomine metaphorico exprimitur, ſubjecto importat, non ſimplicis ſignificationis attributionem, quam exprimit iſtud verbum, *dicitur*. Perſpicuum enim eſt, rem de qua uſurpatur iſte loquendi modus, *dicitur & eſt*, diſtingui ab illis quibus ſolum nomen, non item natura vel qualitas rei alterius convenit. Quænam porrò ſunt res illæ, quæ dicuntur, & non ſunt illa quorum nominibus appellantur? Eæ ſanè quæ ſola ſignificatione & repræſentatione tales ſunt. Hæc ergo loquendi formula, *dicitur & eſt*, figuram excludit, non ab attributo quidem; Metaphoricum enim quandoque eſt, ſed à verbo, *eſt*, quod ſolam nominis convenientiam non ſignificat, ſed convenientiam realem. At in propoſitionibus figurativis, verbum *eſt*, nativam ſignificationem ſuam non ſervat. Propoſitiones autem omnes quarum indicem tanta cum oſtentatione profert *Albertinus*, metaphoricæ ſunt, & in iis hæc verba, *dicitur & eſt*, attributis metaphoricis applicantur, quæ cùm ſecundùm nomen, & rem metaphoricè ſignificatam, ſubjecto tribuantur, vera eſt propoſitio in qua adhibetur hæc loquendi forma, *dicitur & eſt*: unde verò *eſt* realem convenientiam, verámque identitatem ſignificat. Ita in hac propoſitione, *Aſſumens Spiritum Dei, homo ſpiritalis exſtitit & dicitur*, res hoc vocabulo, *ſpiritalis* ſignificata ſubjecto verè convenit, non ſecundùm ſenſum literalem hujus vocis, quo naturam immaterialem deſignaret, ſed ſecundùm ſenſum metaphoricum, quo ſignificat hominem à carnalibus cupiditatibus liberum, qui ſola bona ſpiritalia & æterna concupiſcat. *Chriſtus petra dicitur & eſt*, ſi ſpectetur ſignificatio hujus vocis, non literalis quidem, ſed metaphorica, ſecundùm quam deſignat immobilem firmitatem, quæ Chriſto reipſa & propriè convenit. *Chriſtus Lux dicitur & eſt*, quia res lucis nomine metaphoricè ſignificata, ſcilicet veritas & doctrina, verè Chriſto convenit, propriéque hominum mentes illuminat. Idem de cæteris propoſitionibus ab *Albertino* prolatis eſto judicium. At in propoſitionibus figurativis, uſurpari non poteſt hæc loquendi forma, *dicitur & eſt*; quia in iis attributum duplicem ſenſum non patitur, & in ſimplici ac propria ſignificatione accipiendum eſt; ac figura in verbo, *eſt*, verſatur tota, quod pro eodem accipitur ac *ſignificat*. Cùm igitur iſtam Chriſti propoſitionem, *Hoc eſt Corpus meum*, Calviniani Miniſtri hujus generis eſſe velint, non potuiſſet verè dicere S. Gregorius Nyſſenus; *Panis poſtquam eum Myſterium ſacrificaverit, corpus Chriſti dicitur & eſt*: ſi intellexiſſet illum Chriſti corpus eſſe, non propriè; ſed figuratè & virtualiter. Hanc reſponſionem debemus doctiſſimo Defenſori *Perpetuæ Fidei Eccleſiæ* contra *Claudium* Calvinianum Miniſtrum, Tom. II. lib. IV. cap. XIV.

ART. XIV.

ARTICULUS XIV.

SS. EPHREM SYRUS, & EPIPHANIUS Præſentiam Realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia agnovere.

Euchariſtiam percipientes, Agnum ipſum integrè comedimus.

I. SAnctus *Ephrem Syrus* in libro *De Natura Dei curioſè non ſcrutanda*, ubi Fideles ad participationem Euchariſtiæ adhortatus eſt, & ad meditandum Paſſionem & Reſurrectionem Chriſti, quò dignè ejus Sacramenta percipiant; ſubdit: *Fidei oculus, cùm in corde cujuſpiam clarè ac liquidè lucis inſtar effulſerit, purè quoque ac ſincerè Agnum Dei contemplatur, qui pro nobis occiſus ac immolatus eſt, donavitque nobis Corpus ſuum ſanctum & immaculatum, ut jugiter eo veſcamur, ſitque ipſius nobis participatio in remiſſionem peccatorum. Hunc fidei oculum qui poſſidet, manifeſtè ac lucidè intuetur Dominum; & certa pleniſſimâque fide ſanctiſſimum Agni immaculati, unigeniti Filii cœleſtis Patris Corpus manducat ac ſanguinem bibit; haudquaquam curioſè divinam ſanctamque fidem perſcrutans . . . Eſto itaque fidelis atque innocens. Particìpa immaculatum Corpus & Sanguinem Domini tui fide pleniſſima, certus quòd Agnum ipſum integrè comedas. Ignis immortalis ſunt myſteria Chriſti: Cave ea temerè ſcruteris, ne in ipſorum participatione comburaris. Abraham Patriarcha cœleſtibus Angelis terrenos cibos appoſuit, illique eos comederunt. Ingens ſanè miraculum eſt cernere Spiritus incorporeos in terra carnium cibos manducantes. Sed hoc profectò omnem excedit admirationem, omnem mentem, omnémque ſermonem quod nobis fecit unigenitus Filius Chriſtus Salvator noſter. Ignem quippe ac ſpiritum manducandum præſtitit nobis carne veſtitis, Corpus videlicet ſuum ac Sanguinem.*

Adverſus Albertini cavillationes propugnatur Catholicus S. Ephrem ſenſus.

Corpus Chriſti quod pleniſſima fide manducamus, & Sanguis quem bibimus, non ſunt Corpus & Sanguis Domini typicè & ſymbolicè duntaxat, id eſt, Sacramentaria ſigna, ut reſpondet *Albertinus*: ſiquidem fides in Sacramentalibus ſignis non ſiſtit. Præterea, Sacramentalia ſigna integrè non comeduntur: Agnus igitur quem integrè comedi *S. Ephrem* docet, non ſunt ſigna Sacramentalia, ſed verum Chriſti Corpus & verus Sanguis. Nec etiam *S. Ephrem* ſenſus eſt, nos in Euchariſtiæ communione per fidem & ſpiritualiter Corpus & Sanguinem Domini manducare & bibere: quemadmodum ore corpus & ſanguinem typicum, hoc eſt, figuras corporis & ſanguinis ejus, manducamus & bibimus. Hæc enim verba, *Certus quod Agnum ipſum integrè comedas*, evidenter probant de ſpirituali dumtaxat manducatione *S. Ephrem* non agere. Quis enim verbi gratia dixit unquam certos nos eſſe debere, quòd Sanguinem Chriſti integrum in baptiſmo recipiamus? Deinde quid eſt illa Agni immaculati integritas, in opinione Calviniſtarum, cujus fidem adeo *S. Ephrem* commendat? An credendum nos totam Corporis & Sanguinis Chriſti virtutem in communione Euchariſtiæ recipere? Si ita eſt, falſum quid credere debemus; ſiquidem totam Sanguinis Chriſti virtutem non exhauriunt quicumque ſpiritaliter corpus ejus manducant & ſanguinem bibunt. An credendum virtutem pani impreſſam ex toto Chriſto, non ex aliqua ejus parte dumtaxat derivari? Nemo unquam fuit, opinor, cujus mentem adeo ſtulta ſubierit dubitatio, & ineptum eſt fingere quòd eam *S. Ephrem* prævenire voluerit. An ita locutus eſt, quòd fides Chriſtum integrum ſemper complectatur? At id falſiſſimum eſt, cùm fides operationes ſuas eliciat ſecundùm modum noſtrum intelligendi: mens verò humana objecta quævis compoſita dividere poſſit, & unam abſque altera partem contemplari, immò ipſam id præſtare ſæpe neceſſe eſt. Illa igitur Agni integri manducatio, quam certiſſima fide credendam admonet *S. Ephrem*, oralis manducatio eſt: qua quis exiſtimare poſſet ſe partem dumtaxat Chriſti comedere, quia partem tantùm ſignorum Sacramentalium recipit. Tertiò quid ſibi volunt hæc verba, in ſententia Calviniſtarum: *Ignis immortalis ſunt myſteria Chriſti, cave ea temerè ſcruteris, ne in ipſorum participatione comburaris?* Immò verò curioſè ſcrutanda viderentur, ſi Calviniſtarum ſenſus verus eſſet; ſiquidem nihil eſſet in iis quod movere poſſet offenſionem, nihil omnino quod facillimè credi non poſſet. Nunquid enim captum ſuperat humanæ mentis, quòd Chriſtus Corporis Sanguiniſque ſui figuram inſtituerit, cujus nos voluerit eſſe participes, meditando mortem ipſius, ut hac meditatione mortis ejuſdem fructum ac pretioſi ſanguinis virtutem percipiamus? Quartò quiſnam erit ſenſus illius comparationis quam *S. Ephrem* inſtituit inter *Angelos terrenos ſemper manducantes*, & homines *ignem ac Spiritum* comedentes, nimirum *Chriſti Corpus ac Sanguinem*? Si enim de ſola Sacramenti & Corporis typici manducatione hæc verba intelligantur, ubinam illud *Miraculum quod omnem excedit admirationem, omnem mentem omnémque ſermonem*, ut *S. Ephrem* loquitur? Si verò de manducatione ſpirituali Corporis Chriſti exponantur, quænam erit ratio componendi corpoream & realem Angelorum manducationem, cum ſpiritali Corporis Chriſti manducatione, quæ metaphorica tantùm eſſet? Quomodo iſta dici poſſet admirabilior?

Nec feliciùs reſpondet ſecundò *Albertinus*, probabilius videri *Ephrem* hic agere de proprio Corpore & Sanguine Domini, atque de eorum participatione, non in Euchariſtiæ uſu, ſed in ipſo Paſſionis actu per fidem ſpectatorum. Eo autem ſenſu rectiſſimè dicere, eum qui Corpus & Sanguinem Chriſti pro nobis in cruce immolati fide plena participat, certum eſſe debere ſe Agnum integrum, id eſt, non ſolùm Chriſtum hominem, ſed & eumdem Chriſtum Deum comedere. Miraculum autem illud eſt quod *Ephrem* tantoperè effert, quodque præcellere dicit miraculo Angelorum ab *Abraham* cibatorum. Hæc, inquam, *Albertini* reſponſio inanis eſt; ibi enim de participatione Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia *S. Ephrem* agere, evidenter oſtendunt quæ præmittit de Euchariſtiæ inſtitutione, & adhortatio ad Sacramentorum participationem. Deinde nuſquam de alia manducatione præterquam de Sacramentali dictum eſt: *Chriſtus donavit nobis Corpus ſuum ſanctum & immaculatum, ut jugiter eo veſcamur.* Hæc enim verba ex Liturgia accepta, ſacramentalis communionis ideam animo ingerunt. Præterea ineptus eſt ſenſus, quem his *Ephrem* verbis, *Certus quod Agnum ipſum integrè comedas*, Albertinus affingit. Enimverò ſi manducare ſpiritaliter Chriſtum Deum & hominem nihil aliud eſt quàm ipſum ut Deum & hominem fide complecti, impoſſibile eſt ut quis ita manducet Agnum integrum, niſi certus ſit ſe manducare, cùm certi ſimus nos cogitare & meditari, hoc ipſo quòd cogitamus atque meditamur. Sicut ergo ineptè loqueretur, qui homini de Deo cogitanti diceret; Certus ſis quòd de Deo cogites: ita ineptè *S. Ephrem* dixiſſet illi qui Chriſtum ut Deum & hominem fide perciperet, *Certus quòd Agnum ipſum integrè comedas.*

Objicit *Albertinus*, Ephrem appellare Euchariſtiam figuram Corporis & Sanguinis Chriſti. *Diligenter intuere*, inquit, *quomodo in manibus panem accipiens, benedixit ac fregit in figuram immaculati corporis ſui, calicemque in figuram pretioſi ſanguinis ſui*

ſui benedixit, dedítque Diſcipulis ſuis: & eſto tu quoque Sacramentorum ejus particeps. Verùm de figura quæ Chriſti corpus & ſanguinem realiter includat, intelligendum eſſe *S. Ephrem*, verba illa evidenter oſtendunt: *Participa immaculatum corpus & ſanguinem Domini tui fide pleniſſima, certus quod Agnum ipſum integrè comedas*, &c. Fides enim illa pleniſſima, quam poſtulat, ad dubium, quod circa Myſterium iſtud oriri poſſet, diſpellendum, ſenſum figuræ ac virtutis, qui dubitationem hujuſmodi non parit, manifeſtè excludit.

S. Epiphanius Dogma Catholicum de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia confirmat.

II. *Ephrem* Edeſſenæ Eccleſiæ Diacono *S. Epiphanium* Conſtantiæ in Cypro Epiſcopum ſubjungimus, qui in *Ancorato* allegorias *Origenis* circa Paradiſi creationem, ejuſque de imagine Dei in homine fanaticam (ut vocat) opinionem explòdens ait: *Fidelium porro eſt Scripturarum veritatem non inficiari, ſed ingenuè profiteri, quemadmodum infidelium eſt repudiare gratiam. Quapropter ineſt quidem in homine illud ipſum quod ad imaginem expreſſum dicitur: cujuſmodi verò ſit illud, ſoli Deo cognitum eſt.... Ceterùm quæ ab illo conſtituta ſunt, ſubtrahere nolumus. Verax enim eſt ille, qui, ad imaginem ut eſſet, homini ſuâ gratiâ largitus eſt.* Tum inter exempla quæ afferre ſe poſſe aſſerit, rerum quæ credi debent, quantumvis non appareant, Euchariſtiam ſpecialiter adducit, in qua creditu difficile eſt eſſe corpus Chriſti, cùm non appareat, ſed ſolùm videatur aliquid rotundum & ſenſus expers; & nihilominus Chriſtianorum nemo eſt qui Euchariſtiam Chriſti corpus eſſe non credat propter auctoritatem Chriſti dicentis: *Hoc eſt corpus meum*, S. Epiphanium loquentem audiamus: *Et nonnulla*, inquit, *his ſimilia proponi poſſunt. Videmus enim Salvatorem ipſum panem in manus accepiſſe, ut in Evangelio legitur: Quod à cœna ſurgens hæc acceperit, & gratias agens dixerit*, Hoc meum eſt hoc. *Atqui videmus æquale illud non eſſe, nec ſimile; non ſuſceptæ carnis imagini, non divinitati ipſi quæ videri non poteſt, non membrorum lineamentis ac notis. Illud enim rotundum eſt, & quod ad vim attinet, ſenſus expers: & nihilominus ex gratia* (id eſt per auctoritatem & poteſtatem natura ſuperiorem) *pronuntiare voluit*: Hoc meum eſt hoc. *Neque quiſquam eſt qui ei ſermoni fidem non adhibeat. Nam qui verum illum eſſe non credit, à gratia & ſalute prorſus excidit. Verum quodcumque tandem audierimus, ac crediderimus ipſius eſſe credimus: Dominum verò noſtrum totum eſſe ſenſum, ac totum ſenſu præditum novimus, totum Deum, totum moventem, totum efficientem, totum lumen, totum incomprehenſum, qui hoc nobis pro ſua gratia largitus eſt.* Quis ſibi perſuadeat *S. Epiphanium* eo in loco, in quo ſibi probandum ſumpſerat, veritatem verborum Dei per allegorias non eſſe diſſolvendam, adduxiſſe hanc propoſitionem, *Hoc eſt corpus meum*, tanquam locutionem figuratam & allegoricam, & hoc ſenſu accipiendam: *Hoc eſt figura corporis mei?* ſanè licet *infirmus ut plurimum in diſputationibus adversùs hæreſes ſuſceptis* à Photio S. Epiphanius appelletur: non ita tamen fuit mentis inops, ut cauſam ſuam proderet, ut adverſariis arma ſubſtminiſtraret, ubi ipſos impugnabat, ut pugnantia in eadem pagina loqueretur. Caviſſet autem *Origeni*, quem fanaticum, propter Scripturas in allegoricum ſenſum ubique detortas, & ſenſum literalem everſum, ibidem appellat, ſi propoſitionem figuratam, adversùs ipſum diſputando, in exemplum adduxiſſet; Origeniſtis arma ſubminiſtraſſet adversùs ſeipſum: ſecum ipſe pugnaſſet, probans Scripturæ verba ſimpliciter non figuratè accipienda, & Dei verbis fidem adhibendam: quantumvis non appareat eorum effectus, ex eo quòd nemo ſit qui fidem non adhibeat figuratæ locutioni Chriſti dicentis, *Hoc eſt corpus meum*, id eſt, Hic panis eſt

A figura corporis mei ejus virtute inundata. Præterea ſpeciei externæ repugnantiam in Euchariſtia cum ſenſu horum verborum, *Hoc eſt corpus meum*, S. Epiphanius indigitat, quæ tamen fide vincatur quam Domini ſermoni adhibemus. At ſpecies externa repugnantiam nullam præ ſe ferret cum ſenſu horum verborum, ſi figuratè accipienda eſſent; nec difficile creditu eſſet, Chriſtum inſtituiſſe ut panis eſſet corporis ſui figura. Non exiſtimavit igitur *S. Epiphanius* hæc Domini verba figuratè eſſe accipienda, ſed propriè.

B Eamdem veritatem confirmat S. *Epiphanius*, cùm in *Expoſitione fidei*, tum in *Anacephalæoſi*, his verbis: *Eccleſia tranquillus pacis portus eſt, & ſuavitas quæ jam vitis cyprum redolens, & botrum nobis benedictionis proferens; necnon & præſentiſſimum illud abſtergendo mœrori potum, merum ſcilicet ac verum Chriſti ſanguinem quotidie largiens.*

Abſurda Albertini reſponſio.

Reſpondet *Albertinus*, Epiphanium hîc agere de Chriſto vero benedictionis botro, déque ipſius ſanguine, quatenus eum quotidie Eccleſia nobis largitur, non per viam Euchariſtiæ, ſed per viam prædicationis. Quo ſenſu aïebat Hieronymus: * *Conſuetudo apud nos iſtiuſmodi eſt, ut his qui baptizandi ſunt, per quadraginta dies tradamus ſanctam*

Adverſ. errores Joannis Hieroſolymit.

C *& adorandam Trinitatem.* Verùm ineptam eſſe hanc reſponſionem duo demonſtrant: 1. Quòd licèt hoc verbum, *tradere*, quandòque uſurpent Auctores, cùm de doctrina ſermo eſt, nuſquam tamen hoc verbum, *largiri*, adhibent cùm de inſtitutione, diſciplina, vel prædicatione agitur? Nemo enim unquam dixit, Sacerdotes largiri baptizandis Sanctam Trinitatem, ut ſignificaret illos hoc Myſterium edoceri. Cùm itaque *S. Epiphanius* dicat, *Eccleſiam largiri nobis quotidie verum Chriſti Sanguinem*. αἷμα Χριστοῦ χαριζομένη, id ad prædicationem referre abſurdum eſt. 2. Hujus reſponſionis abſurditas ex eo patet, quod in eo *S. Epiphanii* loco

D ne verbum quidem ſit minimum, quò ad prædicationem ac doctrinam referenda eſſe appareat, quæ de corpore & ſanguine Chriſti habet.

Reſpondet ſecundò *Albertinus*, rectè accipi poſſe *Epiphanii* verba de ſanguine Domini typico, hoc eſt, de vino Sacramentali, quod purum & verum vocat, ad differentiam falſorum & impurorum ſanguinis ſymbolorum ab Hæreticis adminiſtratorum. Sed hæc mera evaſio eſt. Si enim hoc ſenſu Euchariſtiam eſſe merum ac verum Chriſti ſanguinem *S. Epiphanius* ſignificare voluiſſet, id verbis aliquibus innuiſſet; cùm ſenſus ille adeo remotus ſit ut niſi

Altera Albertini evaſio.

E exprimatur, nullus illud divinare poſſit Oedippus. *Verum* itaque *Chriſti Sanguinem* appellavit, ut proprium ejus ſanguinem in Euchariſtia nobis dari indigitaret, atque hac veri ſanguinis appellatione dubium deſtrueret quod circa hoc Myſterium ſuboriri poteſt. Dubium autem illud non eſt de figura aut virtute, ſed de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti. Voces igitur illæ, *Merum ac verum Chriſti Sanguinem*, ſunt realis præſentiæ proprii Sanguinis Chriſti in Euchariſtia confirmatrices.

Objicit *Albertinus* hæc *S. Epiphanii* verba ibidem: *Cibus quidem panis eſt, ſed virtus in eo eſt ad*

F *vivificationem.* Ex quibus colligit, panem non fieri corpus Chriſti per ſubſtantialem ſui mutationem, ſed per adeptionem virtutis; & Euchariſtiam corpus illius eſſe virtute, non ſubſtantiâ.

Reſpondeo, *S. Epiphanium* nomine virtutis, quæ Euchariſtiæ ineſt, (quam panis nomine deſignat, habitâ ratione materiæ ex qua conficitur, ſpecierúmque ſuperſtitum) non intelligere virtutem ſeparatam, ſed virtutem cum Chriſti corpore conjunctam, & quæ ad ſubſtantialem panis mutationem in corpus Chriſti plenam virtutis & efficaciæ conſequitur.

conſequitur. Quamobrem falsò colligit *Albertinus*, Euchariſtiam non eſſe Corpus Chriſti ſubſtantiâ, ſed ſolâ virtute.

ARTICULUS XV.

SS. OPTATUS MILEVITANUS, & GAUDENTIUS BRIXIENSIS, ſtant pro Reali Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia.

I. OPtatus Milevitanus lib. IV. *contra Parmenianum*, Donatiſtarum furores & impietates commemorans hæc habet: *Quid tam ſacrilegum quàm altaria Dei, in quibus aliquando & vos obtuliſtis, frangere, radere, removere, in quibus vota populi, & membra Chriſti portata ſunt, quò Deus omnipotens invocatus ſit, quò poſtulatus deſcendit Spiritus Sanctus, unde à multis pignus ſalutis æternæ, & tutela fidei, & ſpes reſurrectionis accepta eſt?* Et infrà: *Quid eſt altare, niſi ſedes Corporis & Sanguinis Chriſti?* Et rurſum: *Quid vos offenderat Chriſtus, cujus illic per certa momenta Corpus & Sanguis habitabat?* Et infra: *Hoc tamen immane facinus geminatum eſt, dum fregiſtis etiam calices Chriſti Sanguinis portitores.* Euchariſtiam Corpus & Sanguinem Chriſti ſimpliciter vocat *Optatus*, non typum aut figuram. Quod verò metaphoricam locutionem ſemper uſurpaverit, ne ſemel quidem propriam, veriſimile non eſt; cùm metaphoricæ locutionis continuatio ſit contra morem hominum, quos natura ad conceptus ſuos ſimpliciter exprimendos impellit. Præterea, ſi Euchariſtiam corpus & ſanguinem Chriſti typicum dumtaxat, non proprium cenſuiſſet *Optatus*, corpus & ſanguinem Chriſti in Altari per certa momenta habitare non dixiſſet, ſed ſemper; cùm Altaria ipſa & lapides, crux, &c. Chriſti ſigna ſint. Tertiò cùm ait, *quò poſtulatus deſcendit Spiritus Sanctus*, alludit ad invocationem Spiritus Sancti, in Liturgia contentam, quâ poſtulatur ut deſcendat ſuper dona in altari propoſita, & panem faciat corpus, vinum verò ſanguinem Chriſti. Porrò non poſtulatur Spiritus Sanctus ut panem & vinum faciat figuras corporis & ſanguinis Domini. Rogatur namque ut deſcendat ſuper dona propoſita ad mirabile aliquid operandum, & quod naturæ vires ſuperat. Non eſt autem miraculum ut panis ſignificet corpus Chriſti, & vinum ejus ſanguinem, ſuppoſita generali Chriſti inſtitutione. Et licèt ſuper aquas Baptiſmatis & ſuper Chriſma Spiritus Sanctus invocetur, non tamen, ut ſimpliciter ſigna ſint, ſed inſtrumenta & organa Dei ad gratiam producendam. Nec propterea invocatur Spiritus Sanctus ut aquam Baptiſmatis faciat ſanguinem Chriſti, & ut Chriſma faciat Spiritum Sanctum; ſicut invocatur ut panem faciat corpus, & vinum ſanguinem Chriſti, ea immutans.

Euchariſtia pignus ſalutis æternæ, tutela fidei, ſpes Reſurrectionis.

Altare ſedes Corporis & Sanguinis Chriſti.

S. Gaudentius.

II. *S. Gaudentius Brixienſis* Epiſcopus Tractatu II. in Exodum, etſi Euchariſtiam *figuram Paſſionis, hereditarium munus Novi Teſtamenti, pignus præſentia Chriſti* appellet; licèt rationes exponens cur panis & vinum aſſumpta ſint ut materia ſacrificii Novæ Legis, id factum eſſe doceat quia corporis & ſanguinis Chriſti figuræ ſunt: tantùm abeſt ut realem ejuſdem ſacri corporis & pretioſi ſanguinis præſentiam ab hac Paſſionis imagine, ab hoc Novi Teſtamenti munere, ab hoc præſentiæ Chriſti pignore, ab hoc *panis & vini Myſterio*, ab hoc *Sacramento* excludat, ut eam potiùs includat, approbet, & confirmet. Gratiæ namque ſtatum, ut qui veritatem contineat, ſtatui Legis opponens, quæ umbras dumtaxat & figuras continebat, ita loquitur: *In umbra illius legalis Paſcha non unus agnus*

A *occidebatur; ſed plures. Singuli enim occidebantur per domos: nam ſufficere unus non poterat univerſis; quoniam figura erat, non proprietas Dominicæ Paſſionis. Ergo in hac veritate quâ ſumus, unus pro omnibus mortuus eſt: & idem per ſingulas Eccleſiarum domos in Myſterio panis ac vini reficit immolatus, vivificat creditus, conſecrantes ſanctificat conſecratus. Hæc Agni caro, hic ſanguis eſt. Panis enim qui de cælo deſcendit, ait:* Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro ſeculi vita. *Rectè etiam vini ſpecie ſanguis ejus exprimitur, quia cùm ipſe in Evangelio dicit:* Ego ſum vitis vera: *Satis declarat Sanguinem ſuum eſſe*
B *omne vinum quod in figura Paſſionis ejus offertur.... Ipſe igitur naturarum Creator & Dominus, qui producit de terra panem, de pane rurſus, quia poteſt & promiſit, efficit proprium corpus, & qui de aqua vinum fecit, & de vino ſanguinem ſuum.*

Idem Agnus per ſingulas eccleſias in Myſterio panis & vini reficit immolatus.

Chriſtus, quia poteſt & promiſit, de pane efficit proprium Corpus.

Et infra: *Quod generaliter expoſuimus de edenda carne Agni, ſpecialiter in deguſtandis ſervandum eſt iiſdem Myſteriis Dominicæ Paſſionis, ut neque crudam carnem, crudúmque ſanguinem, ſicut Judæus, eſſe putes & reſpuas, dicens:* Quomodo poteſt iſte dare carnem ſuam ad manducandum? *Neque in olla cordis carnes ipſum decoquas Sacramentum, commune il-*
C *lud ac terrenum eſſe exiſtimans, ſed ut per ignem divini Spiritus id effectum, quod annuntiatum eſt, credas: quia quod accipis, Corpus eſt illius panis cæleſtis, & Sanguis eſt illius ſacræ vitis. Nam cùm panem conſecratum & vinum Diſcipulis ſuis porrigeret, ſic ait:* Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus. *Credamus, quæſo, cui credidimus. Neſcit mendacium Veritas.... Pariter univerſa quemadmodum tradita ſunt credamus, non confringentes eo ipſius illud ſolidiſſimum,* Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt ſanguis meus. *Si quid autem ſuperfuerit etiam nunc in uniuſcujuſque ſenſu, quod expoſitione iſta non ceperit, ardore fidei concremetur: Quoniam Deus noſter ignis*
D *conſumens eſt.* S. Gaudentius diſcrimen ſtatuit inter ſtatum Veteris Legis, & Novæ, quod in Veteri Lege non unus agnus occidebatur, ſed plures; At in ea veritate in qua ſumus, unus per ſingulas Eccleſiarum domos in Myſterio panis & vini reficiat immolatus. Nullum porrò diſcrimen eſſet, ſi Chriſtus in Euchariſtia typicè dumtaxat immolaretur, ſolúmque corpus ejus typicum realiter manducaretur ore corporis, proprium verò ſpiritualiter tantùm per fidem. Sic enim & in Veteri Lege unus & idem agnus ſacrificabatur & comedebatur, quia agni per ſingulas domos immolati unum eundémque Chriſtum verum Agnum præfigurabant. Secundò, *S.*
E *Gaudentius* argumentum ducit ab omnipotentia divina & à divinorum veracitate promiſſorum, ut probet panem fieri Chriſti corpus, & omnipotentiæ ejuſdem opus eſſe demonſtrat ut fiat de pane Corpus Chriſti, cujus eſt ut fiat de terra panis; majúſque miraculum ut fiat de vino Sanguis Chriſti, quàm cùm ex aqua factum eſt vinum. Quod ratiocinium ineptum eſſet, abſurdúſque loquendi modus, ſi panis Euchariſticus fieret ſolùm figura Corporis Chriſti, & vinum figura pretioſi Sanguinis. Tertiò hæc verba, *Proprium Corpus*, apertè oſtendunt *Gaudentium* de corpore typico & Sacramen-
F tali dumtaxat non loqui. Quartò, dubium contra quod munit Fideles, nec circa rationem figuræ, nec circa virtutem & efficaciam verſatur, cùm neutrum ſit creditu difficile: verſatur itaque circa realem præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti, in cujus fide ipſos confirmat.

ARTICULUS XVI.

S. CHRYSOSTOMUS BERENGARIO, cæteriſque Sacramentariis contrarius.

I. INnumera ſunt *Joannis Chryſoſtomi* loca, in quibus dogma Catholicum de reali præſentia corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia confirmat. Pauca ex multis proferam. Primum lego *Homilia* LI. *in Matthæum*, ubi prædicans Chriſtianorum omnium felicitatem præ eorum ſorte qui veſtimentum Chriſti contingentes, ſanitatem recipiebant, ſic loquitur: *Non tantùm ejus veſtimentum, ſed & corpus ipſius nunc nobis propoſitum eſt, nec ut tangamus modò, verùm quoque ut edamus & repleamur. Accedamus igitur cum fide unuſquiſque infirmitate affectus: Nam ſi qui fimbriam veſtimenti ejus tetigerunt, tantam traxerunt virtutem, quantò magis totum illum poſſidentes? Cum fide autem accedere, non ſolum eſt id quod propoſitum eſt accipere, ſed & mundo corde tangere, & ſic affici ut ad Chriſtum ipſum accedentes. Quid enim ſi vocem ipſius non audis? Sed ipſum vides jacentem: immò vocem ejus audis per Evangeliſtas loquentis. Credite igitur quia nunc & cœna illa eſt in qua Chriſtus recumbebat. Nihil quippe intereſt inter hanc & illam. Neque enim hanc operatur homo, illam verò ipſe: ſiquidem hanc & ipſe efficit. Quando igitur Sacerdotem tibi dantem videris, noli arbitrari Sacerdotem id facere, ſed eſſe ipſius Chriſti manum extenſam.* Euchariſtiam veſtimento Chriſti opponit *S. Chryſoſtomus*, non quaſi ſignum ſacratius & efficacius, ſed ut totum Chriſtum, quem jacentem in altari videmus, & tangimus. At ſi Euchariſtia figura tantùm eſſet corporis & ſanguinis Chriſti, quamvis efficax, non magis vocari poſſet totus Chriſtus quàm ejus veſtimentum, quod etiam corporis ejus ſacratiſſimi ſignum erat, ab illóque virtutem trahebat. Præterea ſi nihil intereſt inter Euchariſtiam, & cœnam illam in qua Chriſtus recumbebat, realiter præſens eſt in Euchariſtia, ſicut realiter præſens erat in ultima cœna.

Nihil intereſt inter Euchariſtiam, & Cœnam in qua Chriſtus recumbebat.

Secundum teſtimonium legitur Homilia LXXXIII. in eumdem Evangeliſtam. *Credamus ubique Deo*, inquit, *nec contradicamus ei, etiamſi quod dicit, contrarium videatur cogitationi & oculis noſtris; ſed ipſius ſermo ſuperat & cogitationem noſtram & oculos. Sic & in Myſteriis faciamus, non ad propoſita ſolum aſpicientes, ſed verba ejus teneamus. Sermo quippe ejus decipere nequit, ſenſus autem noſter deceptu facilis eſt: ille nunquam aberrat; hic verò ſæpius fallitur. Quandoquidem igitur ſermo ait:* Hoc eſt Corpus meum, *perſuaſi ſimus, & credamus, & oculis intellectualibus id aſpiciamus. Nihil enim ſenſibile dedit nobis Chriſtus, ſed rebus quidem ſenſibilibus intelligibilia omnia.* Ad credendum aliquid difficile de Euchariſtia *S. Chryſoſtomus* Fideles adhortatur, & quod ſenſuum noſtrorum ac rationis judicio repugnet; cui tandem ut adhibeatur fides, opus eſt Chriſti auctoritate dicentis, *Hoc eſt Corpus meum.* Porro nec ſenſuum, nec rationis judicio repugnat quòd Euchariſtia ſit panis & vinum, quibus ratio figuræ, & ſpiritualis quædam efficacia acceſſerit. Deinde ſi Euchariſtiam eſſe dumtaxat corpus Chriſti typicum *S. Chryſoſtomus* intellexiſſet, hic ejus ſenſus eſſet, planè abſurdus: Quandoquidem Chriſtus ait, *Hoc eſt Corpus meum*, perſuaſi ſimus, & credamus eſſe figuram corporis ipſius.

Pergit S. Chryſoſtomus: *Quot modò dicunt, Vellem ejus videre formam, & ſpeciem, & veſtimenta, & calceamenta! Ecce ipſum vides, ipſum tangis, ipſum comedis. Et tu quidem veſtimenta videre cupis: ipſe autem tibi dat non tantùm videre, ſed & tangere, & edere, & intus ſumere.* Ridicula erit illa *S. Chryſoſtomi* oratio, ſi Calvinianus illi ſenſus affingatur. Senſus enim erit: Tu veſtimenta videre cupis, ipſe autem tibi dat non tantùm videre, ſed tangere, & edere, & intra te ſumere figuram corporis ſui. Hæccine major fœlicitas quàm illorum qui formam ejus & ſpeciem videbant? *Non exiguum ſupplicium*, inquit S. Chryſoſtomus, *indignè participantes incurrunt. Cogita quanta indignatione adverſus Proditorem & crucifigentes percitus ſis. Vide ergo ne & tu quoque corporis & ſanguinis Chriſti reus efficiaris. Illi Sacroſanctum Corpus trucidarunt, tu poſt tanta beneficia ſordida ſuſcipis anima.* Idem corpus impii polluta ſuſcipiunt anima in Euchariſtia, quod crucifigentes trucidarunt. Cùm ergo non trucidarint Corpus Chriſti typicum, ſed verum & proprium, impii polluta anima ſuſcipiunt non corpus typicum dumtaxat Domini, ſed verum & proprium corpus. Nec ſpiritualiter tantùm manducatur, ſiquidem illud manducant & impii. *Non ſufficit ipſi*, inquit, *hominem fieri, nec flagellis cædi & jugulari; ſed & ſeipſum nobis permiſcet, & non fide ſolùm, ſed reipſa corpus ſuum nos efficit. Qua igitur re mundiorem non oportet eſſe eum qui huic Sacrificio participaturus eſt? Quales radios ſolares non deberet puritate excedere manus illa quæ diſcindit hanc carnem, os quod impletur igne ſpirituali, lingua purpurata tremendo hoc ſanguine?... Ea re nos alimur, quam Angeli videntes tremunt, nec abſque pavore propter emicantem inde fulgorem aſpicere poſſunt; & nos in unam cum illo maſſam reducimur; facti ſumus unum Chriſti corpus & una caro.* Gradationem quandam ad Chriſti in nos amorem commendandum *S. Chryſoſtomus* inſtituit, cujus robur omne & venuſtas concideret, ſi typicum dumtaxat corpus & ſanguinem Chriſtum nobis dediſſe intelligeret. Senſus enim eſſet: Non ſufficit ipſi hominem fieri, nec flagellis cædi & jugulari, ſed & panem ac vinum in figuram corporis & ſanguinis ſui nobis dedit. Quo loquendi modo quid abſurdius? Præterea; hæc verba, *Seipſum nobis permiſcet, & non fide ſolùm; ſed reipſa ſuum nos efficit corpus*, non ſolùm inepta eſſent, ſed & falſa, ſi ſolam corporis ſui figuram nobis in Euchariſtia Chriſtus traderet, aut ejus proprium corpus ſola fide manducaremus. Tertiò, licèt figuratæ ſint hæ S. Chryſoſtomi locutiones, *Manus quæ diſcindit hanc carnem, os quod impletur igne ſpirituali, lingua purpurata tremendo ſanguine*, figura tamen non eſt in vocibus *carnis* & *ſanguinis*, ſed in vocibus diſſectionis & purpuræ; quæ tribuuntur carni & ſanguini, cùm ſpeciebus Sacramentalibus ipſam carnem ipſúmque ſanguinem obvelantibus conveniant. Immò hæ metaphoræ ineptæ eſſent, niſi caro & ſanguis Chriſti realiter in Euchariſtia præſentes eſſent, & ore corporis reciperentur. Sicut apta & conveniens eſt metaphora, qua quis hominem tangere dicitur, licèt veſtem dumtaxat, quâ indutus eſt, tetigerit: unde cùm Mulier Hemorroïſſa fimbriam veſtimenti Chriſti tetigit, dixit Chriſtus, *Quis me tetigit?* Si vero tangatur veſtimentum quo indutus quis non eſt, nulla ratione tangi homo ipſe dicitur. Quartò, ea re nos alimur in Euchariſtia, quam Angeli videntes tremunt, nec abſque pavore, propter emicantem inde ſplendorem, aſpicere poſſunt. Idne verò de corpore ſymbolico dici poteſt, id eſt, de pane dato in figuram corporis Chriſti? Nec ſolùm nos ali ea re quam Angeli trementes vident, *S. Chryſoſtomus* aſſerit, id eſt, Chriſti corpore, ſed nos in unam cum illo maſſam reduci; & fieri unum Chriſti corpus, & unam carnem; quod ſanè majorem unionem quàm ſpiritalem & myſticam ſignificat.

Non minoris ſceleris rei ſunt, qui Euchariſtiam indignè ſumunt, quàm qui Chriſtum trucidarunt.

Chriſtus re ipſa nos unum corpus efficit.

Ea re alimur, quam Angeli videntes tremunt.

Addit S. Chryſoſtomus: *Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus? Quis Paſtor unquam propriis membris oves nutrivit? Et quid*

Chriſtus ſanguine proprio nos nutrit.

quid dicô, Paſtores? Multæ matres ſæpe aliis nutricibus infantes dederunt: ipſe verò non ita, ſed ipſe nos ſanguine proprio nutrit, & per omnia ſe nobis conglutinat. Quæ certæ comparationes inſulſæ erunt ſi *S. Chryſoſtomi* verba in ſenſum Calvinianum detorqueantur. Senſus enim erit: Quis Paſtor oves propriis membris nutrivit, ſicut vos paſco figura corporis mei? Multæ matres aliis nutricibus infantes dederunt: ſed Chriſtus nos figurâ ſui ſanguinis nutrit, & per omnia ſe nobis conglutinat. In quo loquendi modo ne umbra quidem eſſet boni ſenſus. Denique ſubdit S. Chryſoſtomus: *Non ſunt humanæ virtutis opera propoſita. Qui tunc illa fecit in illa cœna, ipſe & nunc hæcce operatur. Miniſtrorum vice ſumus: Qui verò hæc ſanctificat & transmutat, ipſe eſt.* Tranſmutationis quidem nomen ſecundùm ſeu indifferens eſt ad mutationem ſeu ſubſtantialem, ſe accidentalem deſignandam, ac ex materia ſubjecta ad hanc aut illam ſignificandam determinatur. Qua in re probanda inutilem collocavit operam *Albertinus*, cùm id Catholici Doctores non inficientur. Sed ſi unquam tranſmutationem ſubſtantialem deſignat, maximè in hoc *S. Chryſoſtomi* loco, ut ex antecedentibus patet. Chriſtum enim panem & vinum tranſmutare docet, non ut ſint figuræ duntaxat corporis & ſanguinis ſui, aut eorum virtute repleantur, ſed ut ſint proprium ejus corpus & ſanguis, quibus nos alit, quibus ſe nobis commiſcet, quæ tangimus, comedimus, & intra nos ſumimus.

Non minùs egregius eſt ac luculentus locus alter *S. Joannis Chryſoſtomi* ex Homilia XXIV. in Epiſtolam 1. ad Corinthios, ubi explicans hæc verba: *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Chriſti eſt?* ait, *Valde fideliter dixit & terribiliter. Hoc eſt autem quod dicit: Id quod eſt in Calice, eſt quod fluxit è latere, & illius ſumus participes.* Fluxit autem ex Chriſti latere verus & proprius ſanguis. Igitur verus & proprius ſanguis eſt in calice. *Eum ipſum effudit, ne maneremus in errore, & non ſolùm effudit, ſed etiam eum ipſum nobis impertiit. Quamobrem, ſi ſanguinem, inquit, cupis, non aram idolorum brutorum cæde, ſed meum altare meo cruenta ſanguine. Quid eſt hoc horribilius? Quid autem amabilius? Hoc faciunt etiam qui amant. Cùm viderint eos quos amant, aliena concupiſcere, & propria deſpicere, ſua dantes, perſuadent ut abſtineant ab iis quæ ſunt illorum. Sed qui amant quidem in poſſeſſionibus, & pecuniis & veſtibus ſuam oſtendunt liberalitatem & magnificentiam: in ſanguine autem nullus unquam. Chriſtus autem etiam in eo ſuam noſtri oſtendit curam, & ardentem in nos caritatem. Et in veteri quidem Lege, quoniam affecti erant imperfectiùs, quem idolis offerebant ſanguinem, eum ipſe ſuſtinuit ſuſcipere, ut ab illis abduceret. Hic autem in eo quod eſt longè horribilius & magnificentius, ſacram conſtituit operationem, ut qui & ipſum mutavit ſacrificium, & pro cæde brutorum ſeipſum juſſit offerri.* Chriſtus ſeipſum in altari juſſit offerri, & ſacrificium illud longè horribilius eſt & magnificentius, quàm veterum ſacrificia victimarum. At ſi typicum duntaxat Sacrificium eſſet, & in ſigno tantùm ſe juſſiſſet offerri, ineptè opponeretur hac in re Sacrificium Altaris Legis Veteris ſacrificiis: ſiquidem in ſingulis illis ſacrificiis Chriſtus etiam offerebatur in figurâ, nec terribilius quid ac magnificentius eſſet oblatio panis & vini in commemorationem Paſſionis Chriſti, quàm oblationes Legis Moſaïcæ, quæ eandem oblationem præſignabant. Liberalitatem etiam & magnificentiam amoris Chriſti erga nos inſulſa & ſenſus experte oratione *S. Chryſoſtomus* commendaret, ſi typicum ſanguinem duntaxat ab eo in Euchariſtia nobis datum intelligeret. Senſus enim ejus eſſet: Qui amant, liberalitatem ſuam oſtendunt in diſtributione pecuniarum, veſtium, ſimiliúmque munerum: nullus verò ſanguinem ſuum pro munere dedit: At Chriſtus ardentem in nos caritatem oſtendit, dando nobis figuram Sanguinis ſui. Quo ſermone quid abſurdius eſſet?

Quod eſt in Calice, eſt id quod fluxit ex latere.

Vel hic unus S. Joannis Chryſoſtomi locus invictè probat ipſum non ſenſiſſe Chriſti corpus poſt Reſurrectionem eſſe exangue, ut ipſi aſſerit Petrus Alix Carentonicus Miniſter, in Diſſertatione De Sanguine Chriſti.

Ibidem exponens hæc Apoſtoli verba: *Panis quem frangimus, nonne communicatio Corporis Chriſti eſt?* ait: *Cur non dixit participatio? Quoniam voluit aliquid ampliùs ſignificare, & magnam indicare conjunctionem. Non ſolùm enim communicamus, eò quòd ſumus participes & ſumimus, ſed etiam eò quò unimur. Quemadmodum enim corpus illud unitur Chriſto, ſic & nos ei per panem hunc unimur.* Si moraliter duntaxat & myſticè corpori Chriſti per Euchariſtiam uniremur, non poſſet niſi ineptè noſtra illa conjunctio comparari unioni Corporis Chriſti cum ipſomet, quæ realis eſt ac ſecundùm ſubſtantiam. *Neque ſolummodo corpus ſuum dedit*, inquit Sanctus Chryſoſtomus, *ſed quoniam prior carnis natura è terra ficta, à peccato priùs morte erat affecta, & vita privata; aliam, ut ita dicam, maſſam & fermentum induxit, ſuam carnem, quæ natura quidem erat eadem, à peccato autem libera & vitâ plena: & dedit eam omnibus participandam, ut ea nutriti, priori, quæ erat mortua, depoſitâ, per hanc Menſam in vitam immortalem contemperaremur.* Carnem ſuam vitâ plenam Chriſtus nobis participandam dedit, eámque in nos velut maſſam & fermentum quoddam inducit, ut ea nutriamur. At hæc verba realem omnino, non mentalem receptionem, aut ſpiritualem manducationem ſignificant.

Per Euchariſtiam unimur Chriſto quemadmodum corpus ejus ipſi unitum eſt.

Chriſti carne, velut vivifico fermento in vitam immortalem contemperamur.

Addit S. Chryſoſtomus: *Si quis Regem non temerè, nec inconſideratè exceperit: quid dico Regem? Ne veſtem quidem certè Regiam temerè & inconſideratè immundis manibus contrectaverit quiſquam, etiamſi ſit in ſolitudine, etiamſi ſit ſolus, etiamſi nemo adſit: atqui nihil eſt aliud veſtis quàm ſtamen vermium. Sin autem tincturam admiraris, ipſa quoque eſt ſanguis piſcis morte affecti: ſed tamen nemo eam voluerit auſuſve fuerit immundis contrectare manibus. Si autem veſtem hominis ne auſus quidem fuerit quiſquam ſolùm tangere, quomodo Dei corpus qui eſt ſuper omnia, quod eſt mundum, & nulli affine reprehenſioni, quod cum illa divina natura eſt converſatum, propter quod ſumus & vivimus, propter quod fracta ſunt portæ inferorum, & aperti fornices cœli, hoc accipiemus cum tanto probro & contumelia? Ne rogo, ne nos ipſos occidamus per imprudentiam, ſed cum timore & ſumma puritate ad ipſum accedamus; & quando ipſum videris propoſitum, dic: Propter hoc corpus non ſum ego ampliùs terra & cinis; non ſum ampliùs captivus, ſed liber: propter hoc ſpero me accepturum cœlos & omnia bona quæ in eis ſunt, vitam immortalem, Angelorum conditionem, cum Chriſto conſuetudinem. Hoc corpus clavis confixum, &c. Hoc corpus nobis dedit & tenendum, & comedendum.* Si ad Sacramentariorum ſenſum *S. Chryſoſtomi* trahatur oratio, elumbis erit, jacens, & penè inepta; non enim ampliùs præclara illa gradatio promicabit à perſona aut veſte Regis ad Corpus Chriſti, in qua tota vis ac venuſtas orationis hujus poſita eſt; ſed inter Regem & figuram Chriſti comparatio tota verſabitur: ſenſúſque tanto Oratore planè indignus hic erit: Si corpus Regis, aut Regiam veſtem ſordidis contrectare manibus nemo audet, quomodo Corporis Chriſti figuram cum tanta contumelia recipitis?

Quâ animi munditia ad Euchariſtiam accedere debeamus.

Præterea, corpus illud ſuum Chriſtus dat nobis & tenendum, & comedendum, quod clavis confixum eſt, quod divinæ naturæ conjunctum, propter quod cœli nobis aperti ſunt, propter quod vitam ſperamus immortalem. Hoccine corpus typicum eſt? Sequentia audiamus. *Hoc corpus etiam jacens in præſepi reveriti ſunt Magi: & viri barbari, patriâ & domo relictâ longam viam confecerunt, &* cùm

Idem Chriſti Corpus videmus in Altari, quod in præſepi adoraverunt Magi.

cùm veniſſent, cum multo metu & tremore adorârunt. Imitemur ergo vel barbaros nos cælorum cives. Nam illi quidem cùm & in præſepi vidiſſent, & in tugurio, neque tale quidpiam vidiſſent quale tu nunc, cum magna acceſſerunt reverentia. Tu autem non in præſepi vides, ſed in altari: non fœminam eum tenentem, ſed Sacerdotem adſtantem, & Spiritum cum magna copia ea quæ ſunt propoſita ſupervolantem. Non ſolummodo hoc ipſum corpus vides, ſicut illi; ſed noſti ejus & virtutem & diſpenſationem, & nihil ignoras ex iis quæ per ipſum facta ſunt..... Hæc Menſa eſt nervi noſtræ ſalutis, mentis vinculum, fiducia fundamentum, ſpes, ſalus, lux, vita.

Euchariſtia ſpes, ſalus, lux, vita.

Ineptè & falsò dixiſſet *S. Chryſoſtomus* nos hoc ipſum corpus in altari videre, quod Magi in præſepi viderunt & adorârunt, ſi ſola ejus figura in Euchariſtia eſſet. Nec Magis ſuperiores ac feliciores dici jure poſſemus; cùm felicior non ſit, qui Chriſti videt imaginem, iis qui Chriſtum ipſum conſpexerunt & adorârunt.

Futilis Albertini Reſponſio.

II. Reſpondet *Albertinus*, prærogativam quam nobis ſupra Magos *Chryſoſtomus* tribuit, non in eo conſiſtere quòd Chriſtum potiùs quàm illi videamus; ſed in eo quòd licèt Chriſtum viderint, & tanquam Regem venerati ſint; virtutem tamen ejus, & admiranda Paſſionis ac mortis ejus effecta non cognoverint, ea autem nos videamus, & ſpectemus in altari, in pane ſcilicet & poculo Euchariſtico.

Verùm ex *S. Chryſoſtomi* verbis perſpicuum eſt, ipſum Chriſtianorum conditionem fœlicitati Magorum anteponere propter objectum ipſum quod vident, quia Chriſtus nunc in ſtatu nobiliori conſpicitur & adoratur à nobis, quàm ſit viſus & adoratus à Magis; & altare convenientior ejus Majeſtati locus eſt, quàm ſtabulum & præſepe. *Nam illi quidem cùm & in præſepi vidiſſent, & in tugurio, neque tale quippiam vidiſſent quale tu nunc, cum magna acceſſerunt reverentia. Tu autem non in præſepi vides, ſed in altari.* Hic *S. Chryſoſtomi* ſenſus ex Homilia de Sancto *Philogonio* confirmatur. *Hæc Menſa*, inquit, *explet vicem præſepis. Nam & hîc jacet corpus Dominicum, non faſciis involutum ſicut tunc, ſed Spiritu undique Sancto involutum. Qui Myſteriis initiati ſunt, intelligunt quæ dicuntur. Magi quidem nihil aliud quàm adorarunt, tibi verò ſi cum pura conſcientia acceſſeris, nos concedemus ipſum ſumere, & domum abire.*

Reſpondet *Albertinus*, Chryſoſtomum hîc non intelligere viſionem corporalem Chriſti tanquam in menſa Euchariſtica per corporis ſui ſubſtantiam reipſa præſentis, ſed mentis intuitu per ſigna Euchariſtica excitatam. Sic enim *Hieronymus* ad Marcellam: *Sepulchrum Domini quotieſcumque ingredimur, toties jacere in ſindone cernimus Salvatorem involutum.* Et de *Paula* loquens: *Me audiente, jurabat cernere ſe oculis fidei Infantem pannis involutum, vagientem in præſepi, Magos Dominum adorantes.*

Verùm magnum diſcrimen eſt inter ea quæ de Euchariſtia *S. Chryſoſtomus* ediſſerit, & quæ de ſe ipſo & de S. Paula *S. Hieronymus* commemorat. Summam Chriſti bonitatem non admiratur *S. Hieronymus*, quòd corpus ſuum *S. Paulæ* videndum & tangendum dederit in præſepi Bethleemitico; admiratur & prædicat *S. Chryſoſtomus* quòd videndum ipſum corpus ſuum nobis dederit & tangendum ſub Sacramento: ἔδωκε τὸ σῶμα ἰδεῖν ἡμῖν καὶ περιέχειν καὶ ἐσθίειν. Non aſſerit *S. Hieronymus*, *S. Paulam* vidiſſe idem corpus quod Magi viderunt: idem in Euchariſtia videri aſſerit *S. Chryſoſtomus*, αὐτὸ τοῦτο τὸ σῶμα. Corpus Chriſti ut jacens in præſepi ſub oculis Paulæ *S. Hieronymus* non deſcribit: illud, ut jacens in altari deſcribit *S. Chryſoſtomus*, προκείμενον. Tandem oculis fidei duntaxat cernere ſe infantem pannis involutum aſſerebat *S. Paula*, nec alio modo quàm Magos adorantes, quos præſentes non fuiſſe in præſepi cum *Paula* manifeſtum eſt. At *S. Chryſoſtomus* corpus ipſum Chriſti, quod in cælis eſt, videri, & tangi in Euchariſtia affirmat, ratione ſcilicet ſpecierum ſub quibus latet, ſicut Angeli ab iis quibus apparebant, videbantur. Unde ſubdit ibidem: *Hîc terram tibi cælum facit hoc Myſterium...... Nam quod illic eſt omnium pretioſiſſimum & maximè honorandum, hoc oſtendam tibi ſitum in terra. Sicut enim in Regia id quod eſt omnium magnificentiſſimum non ſunt parietes, non tectum aureum, ſed corpus Regis ſedens in ſolio, ſic in cælis Regis corpus. Sed hoc tibi nunc licet videre in terra. Non enim Angelos, nec Archangelos, neque cælos, nec cælos cælorum, ſed ipſum eorum oſtendo Dominum. Vidiſti quemadmodum quod eſt omnium præſtantiſſimum & maximè honorandum vides in terra; neque ſolùm vides, ſed etiam tangis, ſed etiam comedis, & eo accepto, domum reverteris. Abſterge & munda animam, & præpara mentem ad horum myſteriorum ſuſceptionem. Nam ſi Regis filius cum mundo & purpura & diademate tibi traditus eſſet ferendus, quæcunque ſunt in terra, abjeciſſes. Nunc autem non hominis Regis filium accipiens, ſed ipſum Unigenitum Dei Filium, dic rogo, non extimeſcis, & eorum quæ ad hanc vitam pertinent, non omnem expellis amorem?*

Ipſum Angelorum & cælorum Dominum in Euchariſtia videmus, tangimus, comedimus.

Quod in cælis pretioſius eſt, ſcilicet *Regis corpus & ipſum cælorum & Angelorum* Dominum à nobis videri, tangi & comedi *S. Chryſoſtomus* abſurdè dixiſſet, ſi Euchariſtia figura tantùm eſſet ſeu ineſſicax, ſeu efficax corporis Domini. Sicut abſurdè diceremus, eum qui Regis imaginem poſſideret, id habere quod in Regia pretioſiſſimum eſt, ſcilicet corpus Regis in ſolio ſedentis. Denique ſi de figura corporis Chriſti, non de ipſo Chriſti corpore *S. Chryſoſtomus* loqueretur, ipſam cum imagine Regii pueri, non cum ipſo Regio puero conferret.

III. Innumera alia *S. Joannis Chryſoſtomi* teſtimonia ad confirmationem Catholici dogmatis proferuntur, quæ indicare ſatis erit impræſentiarum, ſcilicet Homilia in Pſalmum 133. Homilia 41. in eamdem ad Corinthios Epiſtolam, Homilia 3. in Epiſtolam ad Epheſios, Homilia 17. in Epiſtolam ad Hebræos, Homilia 21. in Acta Apoſtolorum, Homilia 2. & 21. ad Populum Antiochenum, Homilia III. & IV. de incomprehenſibili Dei natura, Homilia de Proditione Judæ, Oratio in Nativitatem Chriſti, Homilia de Euchariſtia, Homilia in Cœmeterii appellationem & in Crucem Chriſti, & Lib. III. ac VI. de Sacerdotio. Poſteriora iſta loca temperare mihi non poſſum quin proferam. Homilia in Crucem Chriſti ſic loquitur: *An neſcitis quomodo Angeli adſtiterint ſepulchro corpus non habenti, ſepulchro vacuo? Attamen cùm omnino corpus Domini recepiſſet, multùm honoris & ipſi loco exhibent. Angeli, inquam, naturam noſtram excedentes cum tanta reverentia & obſervantia ſepulchro adſiſtunt: Nos autem non ad ſepulchrum inane adſtituri; ſed ad ipſam Menſam Agnum habentem acceſſuri, cum tumultu & turbatione venimus. Itaque quæ nobis venia ſperanda eſt:* Si in Euchariſtia ſolam eſſe Corporis Chriſti figuram *S. Chryſoſtomus* exiſtimaſſet, ineptè eam oppoſuiſſet ſepulchro vacuo, cùm & ipſum Chriſti figura eſſet, Paſſionis ejus ac mortis memoriam efficaciſſimè renovans.

Et Lib. III. de Sacerdotio: *O miraculum! O Dei benignitatem! Qui cum Patre ſurſum ſedet, in illo ipſo temporis articulo omnium manibus pertractatur, ac ſe tradit volentibus ipſum excipere & complecti.* Et infra: *An ignoras futurum nunquam fuiſſe ut anima humana ignem illum ſacrificii ſuſtineret, ſed penitus omnes fuiſſe interituros, niſi multum divinæ gratiæ auxilium adeſſet? Nam ſi quis conſideraverit, quantùm ſit eum qui homo eſt, & adhuc carne & ſan-*

guine

guine involutus, ad hanc beatam & incorruptam naturam appropinquare poſſe, tum probè videbis quanto Sacerdotes honore, Spiritus gratia dignata ſit, Per illos enim hæc efficiuntur, & alia his nihilo inferiora ad dignitatis & ſalutis noſtræ rationem pertinentia. Nihil luculentius dici poteſt ad ipſam Chriſti Majeſtatem præſentem in Euchariſtia ſignificandam. Figuris namque Corporis & Sanguinis Chriſti incorruptæ naturæ nomen convenire non poteſt, nec magnum miraculum eſt, ſi panem & vinum, appellatione Corporis & Sanguinis Chriſti honorata, & idem Corpus ac Sanguinem Pretioſum repræſentantia, manibus contrectemus.

Sacerdos tremendum Sacrificium perficit.

Denique Lib. VI. hæc habet: *Quando Sacerdos Spiritum Sanctum invocaverit, & tremendum Sacrificium perfecerit, & communem omnium Dominum continuè pertractaris, quonam in ordine eum collocabimus! Quantam ab eo puritatem requiremus? .... Tunc & Angeli adſtant Sacerdoti, & omnis ordo Virtutum cœleſtium clamat...... Locus circa altare impletur in honorem ejus qui jacet...... Ego verò quemdam audivi commemorantem, quòd ipſe ſenex quis vir admirandus & viſiones videre ſolitus dixerit, ſe ejuſmodi viſione quandoque dignum factum fuiſſe, ac per illud tempus derepente Angelorum multitudinem vidiſſe, ut ei poſſibile erat, ſtolis fulgentibus indutorum, & altare circumdantium, & deorſum ſe inclinantium, ut ſi quis milites, Rege præſente ſtantes videret. Et ego credo.* Non minùs Corpus Chriſti in Euchariſtia præſens credebat *S. Chryſoſtomus*, quàm Angelos altare circumdantes ut illud venerarentur, quaſi milites Rege præſente ſtantes. Atqui Angelos reipſa adeſſe, altare circumdare, ibique Chriſtum venerari, ut milites Regem præſentem credebat: Chriſtum itaque credebat eſſe revera præſentem.

Angeli Altare circumdant, & Chriſtum ibi adorant ut milites Regem præſentem.

Expenditur Epiſtola ad Cæſarium S. Joanni Chryſoſtomo tributa.

IV. Objicit *Albertinus* teſtimonium *S. Joannis Chryſoſtomi* ex Epiſtola ad *Cæſarium* Monachum contra *Apollinarem*, à *Petro Martyre* è Bibliotheca Florentina in Angliam allata, quod teſtimonium ipſe *Martyr* primò produxit in Tractatu *De Euchariſtia*. Sic autem habet: *Et Deus & homo eſt Chriſtus, Deus propter impaſſibilitatem, homo propter Paſſionem, unus Filius, unus Dominus, idem ipſe proculdubio, unitarum naturarum unam dominationem, unam poteſtatem poſſidens, etiamſi non conſubſtantialiter exiſtant: & unaquaque incommixta proprietatis conſervat agnitionem, propter hoc quòd inconfuſa ſint duo. Sicut enim antequam ſanctificetur panis, panem nominamus, divina autem illum ſanctificante gratia, mediante Sacerdote, liberatus eſt quidem ab appellatione panis, dignus autem habitus eſt Dominici corporis appellatione, & ſi natura panis in ipſo permanſit, & non duo corpora, ſed unum Filii corpus prædicatur: Sic & hîc divinâ inſidente corpori naturâ, unum Filium, unam perſonam utraque hæc fecerunt.* Mirum quanta exultatione hunc locum proferat *Albertinus*. Egregium profectò locum, inquit. Ait enim *Chryſoſtomus* panem per ſanctificationem Corporis Chriſti nomenclaturam accipere, naturam panis nihilominus, hoc eſt panis ſubſtantiam in illo remanere. Quid clariùs?

Reſpondeo, Si hæc Epiſtola ſit *Sancti Joannis Chryſoſtomi*, quod valde dubium eſt, ipſum quando ait: *Natura panis in ipſo permanſit*, per naturam non intelligere ſubſtantiam, ſed proprietates, naturæ nomine ſæpiſſimè deſignatas. Agit nempe contra Apollinariſtas, qui naturam humanam Chriſti ſuas omnes proprietates

A amiſiſſe, nec ampliùs eſſe viſibilem, palpabilem ac circumſcriptam, delirabant, nec ſpeciem ſuam conſervare, ſed in divinam naturam fuiſſe tranſmutatam. Chriſtum itaque adhuc eſſe viſibilem, palpabilem & circumſcriptum, & cæteras humani corporis proprietates ſervare contendebat. Quod ut probaret, exemplum adhibuit Euchariſtiæ, in qua ſymbola poſt conſecrationem videri & palpari poſſunt ſicut priùs, aliáſque panis & vini proprietates ſervant, quæ proprietatum collectio, naturæ nomine à Veteribus ſignificatur.

B Dici etiam poteſt, hujus Epiſtolæ Auctorem, cùm ait: *Natura panis in ipſo permanſit*, naturæ nomine non intelligere ſubſtantiam individuam panis, ſed ſpeciem & naturam communem, quo ſenſu naturæ nomen paſſim Veteres uſurparunt, & inter alios *Ephræm Antiochenus* apud *Photium*, *Ruſticus* Diaconus contra Acephalos diſputans, & *Joannes Maxentius* in Dialogo. Enimvero natura communis nihil aliud eſſe videtur, quàm idea communis ab humana mente concepta, ejus quod in omnibus naturis ſingularibus eſt, quæ idea ex omnium attributorum collectione, quæ in qualibet ſpecie C eadem obſervamus, effingitur. Porro ſtatim atque Corpus & Sanguis Chriſti ſubſtantiis panis & vini ſucceſſere, iiſdem accidentibus obvelata, eadem circa ipſa ſpectamus, quæ in pane & vino ſentiebamus. Eadem igitur idea nobis ipſa repræſentat: unde ſit ut eandem ipſis naturam genericam tribuamus. Quod autem eandem naturam individuam panis poſt conſecrationem ſupereſſe *Sanctus Chryſoſtomus*, vel quiſquis eſt laudatæ Epiſtolæ Auctor, non ſenſerit, conſtat ex eo quòd ait: *Et non duo corpora, ſed unum Filii corpus prædicatur*; id eſt, panis conſecratus, D & naturale Corpus Chriſti, unum & idem Corpus eſt. Quod alia ratione verum eſſe non poteſt, niſi quia panis tranſmutatus eſt in Corpus Chriſti, ut multis in locis docet S. Joannes Chryſoſtomus. *Quemadmodum autem calumniantium Hæreticorum eſt ex dubiis & obſcuris quæ certa & manifeſta ſunt malè interpretari; ita ſolitum prudentiæ ac veritatis Catholicæ, ex indubitatis atque evidentibus ambigua & latentia declarare*, inquit Facundus Lib. IX.

V. Dubium eſſe dixi, ſit-ne *Sancti Joannis* E *Chryſoſtomi* hæc ad *Cæſarium* Epiſtola. Quamvis enim verus Author qui contra Severianos & Acephalos ſcripſit, à *Turriano* in lucem editus, *Sanctus Joannes Damaſcenus* in Tractatu contra Acephalos ab eodem vulgato, & *Nicephorus* Patriarcha Conſtantinopolitanus in Diſputatione adversùs imaginum impugnatores, quæ MS. extat in Bibliotheca Colbertina, ipſam laudent; dubium faciunt conjecturæ non leves an revera ſit *Sancti Chryſoſtomi*. Primò quòd exorta Eutychetis hæreſi, quam diſertè refellit, ſcripta videatur. Secundò, quòd Veteres qui adversùs Eutychianos ſcripſere, & Patrum teſtimonia lu- F culenta contra ipſorum errorem congeſſere, hanc Epiſtolam non laudaverint: quòd ſanè minimè prætermiſiſſent, ſi à *Sancto Chryſoſtomo* ſcripta fuiſſet. Tertiò, quòd *Theodoretus* in Dialogis, ubi eodem argumenti genere contra Eutychianos utitur, quo Epiſtolæ iſtius Author, ejus non meminerit, cùm tamen alia *Sancti Joannis Chryſoſtomi* loca minùs expreſſa proferat. Unde veriſimilius eſt vel *Joannis Jejunatoris* Conſtantinopolitani Patriarchæ, vel Alexandrini alterius, qui *Eleemoſynarius* cognominatus eſt, quàm *Sancti Joannis Chryſoſtomi* fœtum eſſe. Iniquè

Refellitur Anonymus Author Calviniſta Expoſtulationis ad Hampdenium.

Aaaaa iij igitur

igitur ac falsò Neotericus Calvinianæ Sectæ Miniſter in Expoſtulatione ad *Hampdenium*, Epiſtolam *Sancti Joannis Chryſoſtomi* ad *Cæſarium* Monachum, à Clariſſimo & Doctiſſimo *Bigotio* ſuppreſſam ſcripſit, & Pariſienſes quoſdam Theologos ceu parum æqui conſilii, fraudiſque totius artifices traduxit. *Palladii* Dialogum, de Vita *Sancti Joannis Chryſoſtomi* ex Codice MS. Bibliothecæ Magni Etruriæ Ducis deſcriptum, & à ſe Latinè redditum publici juris facere decreverat Clariſſimus *Bigotius*; deſcripſerat ex eadem Bibliotheca *Epiſtolam ad Cæſarium Monachum* nomine *Sancti Joannis Chryſoſtomi* inſcriptam. Hæſitavit illamne ſimul cum Dialogo *Palladii* emitteret in lucem, conſilium Virorum Eruditorum rogavit, ſuas illis rationes expoſuit. Ipſis unà & illi viſum eſt, non eſſe *Palladii* Dialogo de Vita *Sancti Chryſoſtomi* adjungendam, ad quem relationem nullam habet, neque cum ipſo in lucem edendam; maximè cùm graves ſint dubitandi rationes, num ſit genuinus *Sancti Joannis Chryſoſtomi* fœtus. Calumniatur itaque Anonymus in Expoſtulatione illa ad *Hampdenium* ſua, cùm Virum Clariſſimum, & probos eruditóſque Theologos fraudis accuſat, quaſi Epiſtolam illam ſuppreſſerint. Scilicet Epiſtolam ad *Cæſarium* ſupprimunt, & malæ fidei inſigniſque fraudis rei ſunt, qui cum *Palladii* Dialogo, cum quo nullam connexionem & ad quem relationem omnino nullam habet, & quæ Criticæ rationi dubius videtur *Sancti Chryſoſtomi* fœtus, unà edendam non exiſtimant. Quid verò Catholicæ cauſæ intererat ut hæc Epiſtola ſupprimeretur, cùm & totum, quod Calviniſtæ favere dogmati ſuo putant, fragmentum ab *Albertino* editum ſit, & in Codice Florentino integram Epiſtolam haberi non diffiteamur: Nec Eccleſiæ Romanæ, quæ una vera eſt, fidei de reali & ſubſtantiali Corporis & Sanguinis Chriſti præſentia, & de panis ac vini in idem adorandum Corpus & pretioſum Sanguinem Tranſſubſtantiatione adverſetur, ut oſtendimus! Injuriâ ergo Catholicis affingit Calvinianus Expoſtulator, quòd ſedulo caveant, ne ex eorum Bibliothecis ea prodeant in lucem, quæ ſuis in rebus parum ſint opportuna. Attendere debuerat quâ fide, quâ ſinceritate, *Theodoreti* Dialogi, Libri *Facundi Hermianenſis*, aliáque id genus Veterum Opera, ex quibus præcipuas objectiones ſuas contra realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & Tranſſubſtantiationem depromunt, à noſtræ communionis hominibus edita ſint. Nobis nempe perſuaſum eſt, Catholicæ Fidei veritatem per ſeſe ſubſiſtere inconcuſſam, nec ullis humanarum objectionum machinis convelli poſſe: & veteres omnes Patres conſenſione ſumma eandem fidem, quam de Euchariſtia profitemur, fuiſſe profeſſos, quamvis nondum natâ *Berengarii* hæreſi, nondum litigantibus Sacramentariis, ſecuriùs loquuti ſint, & aliquas loquendi formulas uſurparint, quibus Calviniſtæ, & quos illi Patriarchas ac Magiſtros agnoſcunt, priores Hæretici, Witcleffiſtæ ſcilicet, Albigenſes, Waldenſes, Henriciani, Petrobuſiani, Berengariani, in alienum ſenſum detortis, ad hæreſim ſuam propugnandam ſunt abuſi. Sicut veteres Patres antequam *Arii* hæreſis orta eſſet, dicta ſua de Myſterio Sanctiſſimæ Trinitatis ac de Filio Dei non ita limarunt ac poſteriores, quibus fuit cum Arianis congrediendum; & multa ſcripſere quibus Sociniani etiamnum abutuntur, & ad quæ reſpondent nobiſcum Authores Calviniſtæ; ſicut ad ipſorum argumenta è Patribus petita reſpondemus, loca obſcura & ambigua, ſi quæ ſint, ex indubitatis atque evidentibus explicantes. Sed quid in Expoſtulationis volaticæ, & imprudentiſſimi Authoris calumniis ac næniis confutandis diutius immoror, quæ inſtar fumi, ipsâ inanitate ſuâ evaneſcunt? Tam verax eſt ille cùm ſuppreſſam effutire non veretur à Catholicis Theologis Epiſtolam *Sancti Chryſoſtomi* ad *Cæſarium* Monachum, quàm cum Indices Expurgatorios accuſat de Scriptis Veterum adulteratis & truncatis, quæ cavenda duntaxat monent loca, ſi quæ in errorem inducere poſſunt; juxta Regulas ad calcem Tridentini Concilii editas de librorum correctione §. IV. *In Libris Catholicorum veterum nihil mutare fas ſit, niſi ubi aut fraude Hæreticorum, aut Typographi incuriâ manifeſtus error irrepſerit.* Tantam denique Fidem meretur cum hæc ſcribit, quantam cùm *Andream Sauſſaium*, à paucis annis defunctum, Catalaunenſem Epiſcopum vocat, qui unam Eccleſiam Tullenſem in Lotharingia rexit, nec uſquam ad Catalaunenſem Epiſcopatum nominatus eſt.

Cl. Bigotius à calumnia vindicatur.

VI. Objicit Expoſtulator, Authorem * Diſſertationis *De Sanguine Jeſu Chriſti*, probaſſe *Chryſoſtomum*, Origenis de corporum poſt reſurrectionem, immo de ipſius Corporis Chriſti ſtatu foviſſe ſententiam. Jam autem notum eſt, inquit, Origenem prorſus negaſſe, quòd adhuc Corpori Chriſti poſt Reſurrectionem Sanguinis ineſſe poſſit. Id autem cum fide Sanguinis Chriſti in Euchariſtia convenire non poteſt.

* *Puteano Alix.*

Reſpondeo, non unam eſſe virorum eruditorum opinionem de mente Origenis circa corporum poſt reſurrectionem ſtatum. Quidam ipſum ab errore vindicant, aſſeruntque ipſum docuiſſe eadem quoad ſubſtantiam corpora eſſe reſurrectura, adeóque carne, oſſibus, nervis, venis, ſanguine conſtantia, incorruptione tamen & immortalitate donatis: idque unum voluiſſe Lib. II. περὶ ἀρχῶν, cap. 10. ubi ait: *Si credunt Apoſtolo, quia corpus in gloria & in incorruptibilitate reſurgens, ſpiritale eſt effectum, abſurdum videtur, & contra ſenſum Apoſtoli, dicere id rurſum carnis & ſanguinis paſſionibus implicari; cùm manifeſtè dicat Apoſtolus, Quoniam caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt, neque corruptio incorruptelam poſſidebit.* Hanc fuiſſe mentem Origenis ex cap. ultimo Libri III. περὶ ἀρχῶν, ex Lib. II. *contra Celſum*, & ex Apologia *Euſebii Cæſarienſis*, pro *Origene* confirmat doctiſſimus Eccleſiæ Metropolitanæ Senonenſis Decanus *Jacobus Boileau*, in Diſquiſitione Theologica *De Sanguine Corporis Chriſti poſt Reſurrectionem*, cap. IV. Alii cenſent, *Origenem* Corporis quidem ejuſdem futuram reſurrectionem docuiſſe, at non ejuſdem carnis, idque colligunt ex ipſius verbis Lib. II. περὶ ἀρχῶν cap. III. Mira ergo *ratione*, inquit, *Sanctus Apoſtolus ad generalem primam cauſam reſpiciens materiæ corporalis, cujus materia animæ uſum ſemper habent in qualibet qualitate poſita; nunc quidem carnali, poſtmodum verò ſubtiliori & puriori, quæ ſpiritalis appellatur; Neceſſe eſt, ait, corruptibile hoc induere incorruptionem*, &c. Eámque fuiſſe *Origenis* mentem confirmant ex aliis ejus locis à *Sancto Hieronymo* in Epiſtola ad *Avitum*, in Apologia adversùs *Ruffinum*, & in Epiſtola ad *Pammachium* adversùs errores *Joannis Hieroſolymitani*, & à *Sancto Epiphanio* Hæreſi LXIV. immò à *Sancto Methodio* apud *Sanctum Epiphanium* ibidem relatis. Ut ut eſt, non ſequitur *Origenem* realem & ſubſtantialem Corporis & Sanguinis Chriſti, qualiſcunque naturæ ipſa eſſe cenſeret, præſentiam in Euchariſtia non admiſiſſe,

Qualiſcunque fuerit Origenis ſententia de natura & qualitate corporis Chriſti poſt ejus Reſurrectionem Catholicæ Fidei de præſentia reali ejus in Euchariſtia non præjudicat.

Digitized by Google

miſiſſe. Legatur Diſſertatio noſtra XVI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi III. Præterea, etſi ex *Origenis* ſententia vel errore ſequeretur aliquid contra fidem Realis Præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, colligi inde non poſſet eam fuiſſe Catholicæ Eccleſiæ fidem; ſicut abſurdum illum errorem de Corpore Chriſti aëreo & exangui Catholicum dogma fuiſſe, aut alia *Origenis* deliria & hæreſes fuiſſe veritates orthodoxas, nemo ſanæ mentis affirmaverit; quas Patres fortiter impugnarunt, Eccleſia damnavit & execrata eſt.

S. Joannes Chryſoſtomus in Corpore Chriſti glorioſo verum ſanguinem agnoſcit.

VII. Sanctum verò *Chryſoſtomum* ſententiam illam ſeu errorem *Origenis* de Chriſti & Sanctorum corporibus poſt reſurrectionem aëreis & ſanguine vacuis foviſſe, ſcripſit quidem Calvinianus Miniſter; ſed non probavit. Quæ enim verba profert ex Homilia XXVI. in Evangelium *ſancti Joannis*, ſolùm probant Corpus Chriſti glorioſum *omni craſſitudine carere*, & *incorruptibile* eſſe. Ejus verò mens perſpicua omnino eſt ex Sermone XXXIII. *De Reſurrectione*, ubi futuræ miraculum reſurrectionis eo confirmat argumento, quòd Deus corpora noſtra carne, oſſibus, nervis, arteriis, cæteriſque partibus, organis, & inſtrumentis compacta creaverit: *Tametſi operoſius videatur, formari è terra carnem & venas, & cutem & oſſa, & nervos & arterias, & inſtrumentalia & ſimplicia corpora, oculos, aures, nares, pedes, manus, & ubique horum tam propriam quàm communem inde operationem, quàm corruptibilia facta efficere incorruptibilia.* Ibidem inter mortalitatis & corruptionis appendices, quas à corporibus glorioſis removet, phlegma, choleram, ſudores, & ſordes recenſet. *Neque enim*, inquit, *ex natura corporis hæc fuerunt, ſed à poſteriore corruptione invecta ſunt.* Inter illas porro corruptionis appendices carnem & ſanguinem non collocat: Illa igitur ad naturam corporis pertinere ſenſit, & cum eo reſurgere. Legatur caput VIII. Diſquiſitionis eruditæ *De Sanguine Corporis Chriſti poſt Reſurrectionem*, à Clariſſimo viro *Jacobo Boileau* Theologo Pariſienſi editæ. Denique ex Homilia XXIV. in Epiſtolam I. ad Corinthios, aliiſque locis ſuperiùs laudatis, & deſcriptis perſpicuum eſt, *S. Joannem Chryſoſtomum* in corpore Chriſti glorioſo verum ſanguinem agnoviſſe. Quod rurſus confirmatur ex homilia XLVI. in Evangelium ſancti Joannis. *Ut*, inquit, *non ſolùm per dilectionem, ſed reipſa in illam carnem convertamur, per cibum id efficitur, quem nobis largitus eſt. Cùm enim ſuum in nos amorem indicare vellet, per corpus ſuum ſe nobis commiſcuit, & in unum nobiſcum redegit, ut corpus cum capite uniretur. Hoc enim amantium maximè eſt. Hoc Job ſignificabat de ſervis, à quibus maximè amabatur, qui ſuum amorem præ ſe ferentes, dicebant:* Quis daret nobis, ut ejus carnibus impleremur? *Quod Chriſtus fecit, ut majori nos caritate adſtringeret, & ut ſuum in nos oſtenderet deſiderium, non ſe tantùm videri permittens deſiderantibus, ſed & tangi, & manducari, & dentes carni ſuæ infigi, & deſiderio ſui omnes*
F *impleri. Ab illa igitur Menſa tamquam leones ignem*

Qui dignè communicant, diabolo terribiles fiunt.

ſpirantes ſurgamus, diabolo formidoloſi, & Caput noſtrum intelligamus, & quam in nos præ ſe tulit caritatem. Parentes ſæpenumero liberos ſuos aliis alendos dederunt, ego autem mea carne alo, me vobis exhibeo..... Qui in hac vita ita ſe nobis exhibet, multò magis in futura. Veſter ergo frater eſſe volui, & communicavi propter vos carnem & ſanguinem: & per quæ vobis conjunctus ſum, ea rurſus vobis exhibeo. Eamdem carnem & ſanguinem Chriſtus in Euchariſtia nobis exhibet, quæ prop-
A ter nos aſſumpſit, per quæ frater noſter eſſe voluit, per quæ nobis conjunctus eſt, inquit *ſanctus Chryſoſtomus*: Non ergo corpus aëreum & exangue nobis exhibet. *Hic ſanguis facit ut imago in nobis Regia floreat: Hic ſanguis pulchritudinem atque nobilitatem animæ, quam ſemper irrigat & nutrit, langueſcere non ſinit. Sanguis enim à cibo non fit repente; ſed priùs aliud quiddam: Hic quamprimum irrigat animam, eámque vi quadam magna imbuit: Hic myſticus ſanguis dæmones procul pellit, Angelos & Angelorum Dominum ad nos allicit. Dæmones enim cùm Dominicum ſanguinem in nobis*

Sanguinis Chriſti in Euchariſtia epotè admirabiles effectus.

B *vident, in fugam vertuntur, Angeli autem concurrunt. Hic ſanguis effuſus univerſum abluit orbem terrarum, de quo multa Paulus ad Hebræos proſecutus eſt. Hic ſanguis abdita & Sancta Sanctorum purgabat. Quod ſi ejus figura tantam habuit vim in templo Hebræorum, in media Ægypto liminibus aſperſus, longè magis veritas.* Eumdem ſanguinem in Euchariſtia non recipere *ſanctus Chryſoſtomus* docet, qui effuſus univerſum orbem terrarum abluit; ſanguinis Chriſti veritatem, cujus figura erat ſanguis in templo Hebræorum, & in media Ægypto liminibus aſperſus. Non ergo typicum dumtaxat ſanguinem in Euchariſtia recipe-
C re nos arbitratus eſt, & Chriſti corpus poſt reſurrectionem aëreum eſſe & ſanguine vacuum. *Hic ſanguis præfiguratus eſt ſemper in altaribus, in Juſtorum cædibus: hic orbis terrarum decus eſt: hic eſt quo Chriſtus emit, quo univerſam ornavit Eccleſiam: Ut enim homo ſervos auro emit & ornat: ita eos ſanguine ſuo Chriſtus. Qui hujus ſanguinis ſunt participes, cum Angelis & ſupernis Virtutibus commorantur, ipſam Regiam Chriſti ſtolam induti, ſpiritalibus armis muniti. Sed nihil dixi: immo ipſum induti ſunt Regem. Sed ſicut magnum eſt & admirabile: ita ſi purè acceſſeris, ad ſalutem acceſſiſti: ſin pravâ conſcientiâ, ad pœnam & ſup-*
D *plicium.* Qui enim manducat & bibit indignè ſanguinem Domini, judicium ſibi manducat & bibit. *Nam ſi qui regiam purpuram coinquinant, haud ſecus quam qui ſcindunt, puniuntur: quid mirum ſi qui immundâ conſcientiâ Chriſti corpus accipiunt, idem ſupplicium ſubeant, quod qui eum clavis cruci affixerunt?* Hunc *S. Joannis Chryſoſtomi* lo[cum], & alia ſuperiùs deſcripta vel laudata teſtimonia, ſi veritatis ſtudio, & animo à præjudiciis libero Calvinianæ Superſtitionis Miniſtri ac Sectatores expendant, ipſa cogente veritate fatebuntur nihil eſſe inſulſius, nihil ab omni rationis ſpecie
E remotius, nihil ſomnio ſimilius, quàm eorum delirium, qui tanto Doctori e[rr]orem de corpore Chriſti poſt Reſurrection[e]m aëreo & ſanguine vacuo, affinxerunt; vel qui Euchariſtiam corpus & ſanguinem Chriſti typicum dumtaxat, non verum & proprium, ipſum crediſſe propugnarunt, vel etiamnum pertinaciter propugnant.

ART. XVII.

ARTICULUS XVII.

SANCTUS AMBROSIUS *Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis propugnator.*

I. UNus *ſancti Ambroſii* locus hac in controverſia ſufficit, ex cap. IX. libri *De his qui Myſteriis initiantur*, ubi ſic loquitur: *Conſidera nunc utrum præſtantior ſit panis Angelorum, an caro Chriſti, quæ utique corpus eſt vitæ. Manna illud è cœlo, hoc ſupra cœlum. Illud cœli, hoc Domini cœlorum. Illud corruptioni obnoxium, ſi in diem alteram ſervaretur, hoc alienum ab omni corruptione: quod quicumque religioſè guſtaverit, corruptionem ſentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi ſanguis è Chriſto. Illos ad horam ſatiavit aqua, te ſanguis diluit in æternum...... Hæc autem in figura facta ſunt noſtri. Cognoviſti præſtantiora. Potior eſt enim lux quàm umbra, veritas quàm figura, corpus Auctoris, quàm manna de cœlo.* Euchariſtiam carnem Chriſti & ſanguinem *ſanctus Ambroſius* appellat, eique manna poſtponit ut umbram luci, ut figuram veritati, ut panem Angelorum corpori Auctoris, corpori Vitæ. At ſi figura eſſet dumtaxat corporis Chriſti, quamvis expreſſior quàm Manna, nec lux, nec veritas, nec Auctoris corpus cum illo comparata dici poſſet. Euchariſtiam itaque figuram eſſe dumtaxat corporis Chriſti *ſanctus Ambroſius* non ſenſit. Id ſequentia verba luculentiùs probant. *Fortè dicas: Aliud video, quomodo tu mihi aſſeris quòd Chriſti corpus accipiam? Et hoc nobis adhuc ſupereſt, ut probemus.* Dubium opugnat *ſanctus Ambroſius*, quod ex repugnantia ſpeciei externæ, quæ oculis obverſatur, cum fide receptionis corporis Chriſti oriri poteſt. Dubium autem hujuſmodi nec rationem figuræ ſpectat, nec virtutem aut efficaciam. Quis enim unquam tam inſulſam objectionem propoſuerit: aliud video, quomodo tu mihi aſſeris quòd figuram aut virtutem corporis Chriſti accipiam? Nonne evidens eſt, rebus quæ inſtituuntur ut ſint aliarum ſigna, nihil accreſcere præter ſignificationem, quæ oculis non videtur, adeòque ſpeciem ipſarum externam non mutari? Nonne pariter evidens eſt, res quæ virtutem continent aliarum, illam non exhibere oculis; ſed intus abſcondere? Dubium igitur quod *ſanctus Ambroſius* oppugnat, ſpectat realem corporis Chriſti præſentiam, & Tranſſubſtantiationis veritatem.

Euchariſtia manna præſtantior, non figura, ſed veritas; Corpus Auctoris, corpus vitæ.

Id confirmant exempla quibus probat Euchariſtiam eſſe corpus Chriſti, quia panis in illud tranſmutatum eſt, & hanc mutationem incredibilem non eſſe perſuadet. *Quantis igitur utimur exemplis*, inquit, *ut probemus non hoc eſſe quod natura formavit; ſed quod benedictio conſecravit, majoremque vim eſſe benedictionis, quàm naturæ, quia benedictione etiam ipſa natura mutatur? Virgam tenebat Moyſes, projecit eam, & facta eſt ſerpens. Rurſus apprehendit caudam ſerpentis, & in virgæ naturam revertit. Vides igitur Propheticâ gratiâ bis mutatam eſſe naturam, & ſerpentis, & virgæ? Currebant Ægypti flumina puro aquarum meatu, ſubitò de fontium venis ſanguis cœpit erumpere. Non erat potus in fluviis: Rurſus ad Prophetæ preces cruor ceſſavit fluminum, aquarum natura removit. Circumcluſus undique erat populus Hebræorum, hinc Ægyptiis vallatus, inde mari clauſus: virgam levavit Moyſes, ſeparavit ſe aqua, & in murorum ſpeciem congelavit, atque inter undas via pedeſtris apparuit. Jordanis retrorſum conversus, contra naturam in ſui fontis revertitur exordium. Nonne claret naturam vel maritimorum fluctuum, vel fluvialis curſûs eſſe mutatam? Sitiebat populus Patrum, tetigit Moyſes petram, & aqua de petra fluxit. Numquid non præter naturam operata eſt gratia, ut aquam vomeret petra, quam non habebat natura? Marath fons amariſſimus erat, ut ſitiens populus bibere non poſſet. Miſit Moyſes lignum in aquam, & amaritudinem ſuam aquarum natura depoſuit, quam infuſa ſubitò gratia temperavit. Sub Eliſæo Propheta uni ex filiis Prophetarum excuſſum eſt ferrum de ſecuri, & ſtatim merſum eſt. Rogavit Eliſæum qui amiſerat ferrum, miſit etiam Eliſæus lignum in aquam, & ferrum natavit. Utique & hoc præter naturam factum eſſe cognovimus. Gravior eſt enim ferri ſpecies, quàm aquarum liquor. Advertimus igitur majoris eſſe virtutis gratiam quàm naturam, & adhuc tamen Propheticæ benedictionis numeramus gratiam. Quòd ſi tantùm valuit humana benedictio ut naturam converteret; quid dicimus de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur? Nam Sacramentum iſtud quod accipitis, Chriſti ſermone conficitur. Quòd ſi tantùm valuit ſermo Eliæ ut ignem de cœlo deponeret: Non valebit Chriſti ſermo ut ſpecies mutet elementorum? De totius mundi operibus legiſti: Quia ipſe dixit, & facta ſunt; ipſe mandavit & creata ſunt. Sermo ergo Chriſti, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt in id mutare quod non erant? Non enim minus eſt novas rebus dare quàm mutare naturas. Sed quid argumentis utimur? Suis utamur exemplis, incarnationiſque exemplo adſtruamus Myſterii veritatem? Numquid naturæ uſus præceſſit, cùm Jeſus Dominus ex Maria naſceretur? Si ordinem quærimus, viro mixta fœmina generare conſuevit. Liquet igitur quòd præter naturæ ordinem Virgo generavit: & hoc quod conficimus corpus, ex Virgine eſt. Quid hic quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cùm præter naturam ſit ipſe Dominus Jeſus partus ex Virgine? Vera utique caro Chriſti quæ crucifixa eſt, quæ ſepulta eſt: Verè ergo carnis illius Sacramentum eſt. Ipſe clamat Dominus Jeſus:* Hoc eſt Corpus meum: *Ante conſecrationem verborum cœleſtium, ſpecies nominatur: Poſt conſecrationem corpus Chriſti ſignificatur. Ipſe dicit, Sanguinem ſuum. Ante conſecrationem aliud dicitur: Poſt conſecrationem Sanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen: Hoc eſt, Verum eſt. Quod os loquitur, mens interna fateatur: Quod ſermo ſonat, affectus ſentiat.* Delirum fuiſſe Auctorem oporteret, qui tam luculenta argumenta ab exemplis rerum admirabilium ſeu miraculorum omnes naturæ vires ſuperantium, à maximis divinæ omnipotentiæ effectis petita, ſcilicet creationis cœli & terræ, converſionis virgæ in ſerpentem, mutationis aquarum in ſanguinem, & Incarnationis Verbi ac Nativitatis ex Virgine, adhibuiſſet ad probandum panem fieri ſignum & figuram corporis Chriſti. Scilicet hæc verba, *Non valebit ſermo Chriſti ut ſpecies mutet elementorum? Non eſt minus novas dare rebus, quàm mutare naturas. Si tantùm valuit humana benedictio ut naturam converteret, quid dicimus de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur?* Eò tantùm collineabunt, ut probetur panem conſecratione fieri ſignum corporis Chriſti; aut certè virtutem & efficaciam corporis Chriſti adipiſci! Sed cur opus fuiſſet tot argumenta, tot admirabilium Dei ſupra naturam agentis operum exempla congerere, ad doctrinam confirmandam, quam veriſimile erat incredibilem non fore recèns baptizatis, poſtquam ipſis ſimpliciter propoſita fuiſſet; cùm difficilius non ſit credere panem

Tranſſubſtantiationis fides exemplis miraculorum aliorum confirmatur.

Euchariſtia non eſt id quod natura formavit.

Benedictione natura mutatur.

Quod conſecratione conficitur, Corpus ex Virgine eſt.

nem eſſe figuram corporis Chriſti, & eſſe ejus corpus virtute, quàm baptiſmum eſſe figuram mortis & ſepulturæ Chriſti, & ſanguinis ejus virtutem continere. Cur nec *Sanctus Ambroſius*, nec alii Patres exempla ſimilia adhibuerunt, cur ſimilia non congeſſerunt argumenta, ad probandum aquam baptiſmi ex communi ſacram reddi, ad ablutionem animæ, & ad ſepulturam Chriſti ſignificandam ordinari, virtutem denique & efficaciam ſanguinis Chriſti in nobis ſanctificandis participare? Sacramentarios tandem confodiunt illa verba: *Et hoc quod conficimus corpus ex Virgine eſt.* Corpus enim Chriſti natum ex Virgine, non eſt corpus typicum.

II. Reſpondet *Albertinus*, figuratam eſſe *Ambroſii* locutionem, ſenſúmque ejus eſſe, corpus illud quod conficimus in Euchariſtia, eſſe, myſticè ſcilicet & Sacramentaliter, corpus illud quod de Virgine eſt, quemadmodum *Santlus Leo* Sermone XIV. de Paſſione Domini ait: *Corpus regenerati fit caro crucifixi*: Myſticè nimirum, non ſubſtantialiter; & Sermone 10. de Nativitate Domini: *Chriſti caro de utero Virginis ſumpta nos ſumus.*

Albertini Reſponſio confutatur.

Sed magnum inter iſtas loquendi formulas diſcrimen eſt: Nam *Sanctus Leo* ſatis ſe explicat, ut ſimilitudine quadam corpus regenerati fieri caro crucifixi intelligatur, quatenus in baptiſmo Chriſto commorimur, & ad Paſſionis ejus imaginem in nobis per membrorum noſtrorum mortificationem exprimendam nos adſtringimus. *Ipſe eſt enim*, inquit, *cui non ſolùm glorioſa Martyrum fortitudo; ſed etiam omnium renaſcentium fides in ipſa regeneratione compatitur. Dum enim renuntiatur diabolo, & creditur Deo, dum in novitatem à vetuſtate tranſitur, dum terreni hominis imago deponitur, & cæleſtis forma ſuſcipitur, quadam ſpecies mortis & quædam ſimilitudo reſurrectionis intervenit, ut ſuſceptus à Chriſto, Chriſtúmque ſuſcipiens, non idem ſit poſt lavacrum, qui ante baptiſmum fuit; ſed corpus regenerati, fiat caro crucifixi.* Cùm etiam ait: *Caro de Virgine ſumpta nos ſumus*; ſatis ſignificat nihil aliud ſe pertendere, quàm quòd carnis noſtræ naturam Chriſtus aſſumpſerit: *Conſtanter*, inquit, *intelligenterque credamus, quia, ſicut ait B. Joannes:* Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. *In nobis utique quos ſibi Verbi divinitas coaptavit, cujus caro de utero Virginis ſumpta nos ſumus. Quæ ſi de noſtra, id eſt, verè humana non eſſet, Verbum caro factum non habitaſſet in nobis.* Sed propoſitio iſta Sancti Ambroſii: *Et hoc quod conficimus corpus ex Virgine eſt*, per antecedentia & conſequentia determinatur ad verum Chriſti corpus natum de Virgine ſignificandum. Determinatur per hæc verba, quæ in fine capitis præcedentis leguntur: *Revera mirabile eſt quod manna Deus pluerit Patribus, & quotidiano cæli paſcebantur alimento. Sed tamen panem illum qui manducaverunt, omnes in deſerto mortui ſunt. Iſta autem eſca quam accipitis iſte panis vivus qui deſcendit de cælo, vitæ æternæ ſubſtantiam ſubminiſtrat. . . . . Et eſt corpus Chriſti.* Determinantur per hæc verba: *Potior eſt lux quàm umbra, veritas quàm figura, corpus Auctoris quàm manna de cælo?* Determinantur per hæc verba: *Aliud video, quomodo tu mihi aſſeris quòd Chriſti corpus accipiam?* Determinantur per hæc verba: *Quantis utimur exemplis, ut probemus non hoc eſſe quod natura formavit, ſed quod benedictio conſecravit?* Determinantur per hæc verba: *Si tantùm valuit humana benedictio ut naturam converteret, quid dicimus de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur?* Determinantur per hæc verba: *Si tantùm valuit ſermo Eliæ ut ignem de cælo deponeret; non valebit Chriſti ſermo ut ſpecies mutet elementorum? Sermo ergo Chriſti, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt in id mutare quod non erant? Non enim minus eſt novas rebus dare quàm mutare naturas.* Determinantur per hæc verba: *Incarnationis exemplo aſtruamus Myſterii veritatem. Quid quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cùm præter naturam ſit ipſe Dominus Jeſus partus ex Virgine?* Determinantur denique per hæc verba: *Ante conſecrationem aliud dicitur; poſt conſecrationem ſanguis nuncupatur; & tu dicis, Amen: hoc eſt, Verum eſt.* Oſtendant Miniſtri Calviniſtæ SS. Patres tot argumenta ab omnipotentiæ divinæ miraculis petita & tam ſtudioſè conquiſita congeſſiſſe, urſiſſe, dilataſſe, ut probarent *Magnam eſſe baptiſmi virtutem, qui non ſinit homines eſſe homines*: Quæ propoſitio eſt *S. Chryſoſtomi* Homilia 2. in Acta: vel, *Corpus regenerati fieri carnem crucifixi*: Quæ propoſitio eſt *Sancti Leonis*: vel *carnem ampliùs non eſſe carnem, quando homo temperantiam poſſidet*: Quæ propoſitio eſt *Sancti Epiphanii* Hereſi 66. vel *Naturam carnis, poſtquam incorruptibile & vivificum Dei Verbum ſuſcepit, non ampliùs eſſe in iis in quibus erat*: Quæ eſt propoſitio *S[anc]ti Cyrilli* Homilia Paſchali 17. Quòd ſi non poſſint, ut certè non potuit *Albertinus*, fateantur neceſſe eſt, Propoſitiones illas ab ipſo prolatas iſti *S. Ambroſii* ſimiles non eſſe: *Et hoc quod conficimus corpus ex Virgine eſt.*

III. At, inquit Albertinus, *conficere corpus Chriſti*, Ambroſio non eſt *facere proprium Chriſti corpus*, ſiquidem Chriſti corpus ante Euchariſtiæ conſecrationem actu eſt, conſtanſque eſt & uniformis Veterum ſententia, quòd *quicquid fit, antequam fieret, non erat*; ſed tantummodo *facere Sacramentum corporis Chriſti*, quemadmodum ipſe *Ambroſius* ibidem exponit, inquiens: *Sacramentum iſtud quod accipis, Chriſti ſermone conficitur*; Et rurſum, *Vera utique caro Chriſti quæ crucifixa eſt, verè ergo carnis illius Sacramentum eſt.*

Reſpondeo. Nec corpus Chriſti abſolutè & in ſe ipſo fieri per verba conſecrationis, nec ſolum fieri Sacramentum, ſed Chriſti corpus ſub Sacramento. Et ex toto Sermonis Ambroſiani contextu evidens eſt, *Sacramentum carnis Chriſti*, ab Ambroſio non appellari Euchariſtiam, ſumpto Sacramenti vocabulo prout ſignum ſacrum ſimpliciter ſignificat, ſed prout id importat omne quod Sacramentum iſtud includit ſecundùm Eccleſiæ doctrinam, adeòque ipſam Chriſti carnem, *quæ crucifixa eſt*, ut ait ipſe Ambroſius. *Sac amentum ſanè in Divinis Codicibus non una tantùm ſignificatione poſitum reperitur. Denique Sanctus Ambroſius in lib. ad Gratianum, apparuiſſe aic's hominibus Unigenitum Patris per Sacramentum aſſumpti hominis. Quod tantumdem ſignificat, quantum ſi diceret, Apparuiſſe eum per hominem quem aſſumpſit*: ut obſervat *Lanfrancus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. XX. Similiter *Sacramentum carnis Chriſti* Ambroſio idem eſt ac ipſa Chriſti caro ſub Sacramento, Lege & lib. quartum *De Sacramentis*, cap. 4. & lib. 6. cap. 1.

Albertini objectionibus ex [illegible] ſio petitis reſpondetur.

IV. Objicit Albertinus hæc verba ex cap. 4. lib. 4. de Sacramentis: *Si tanta vis in ſermone Domini Jeſu, ut inciperent eſſe quæ non erant, quantò magis operatorius eſt ut ſint quæ erant, & in aliud commutentur?* Non autem intelligit panem remanere quod erat juxta qualitatem, videlicet, pa-

nem ſimplicem & communem. Intelligit ergo remanere juxta ſubſtantiam.

Reſpondet ad hoc argumentum jam olim à *Berengario* propoſitum *Lanfrancus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. IX. teſtari S. Ambroſium, *Eſſe quidem ſecundum viſibilem ſpeciem quæ erant, commutari verò ſecundum interiorem eſſentiam in naturam illarum rerum quæ antea non erant. Hoc modo ante & poſt ipſemet exponit, diverſis quidem verbis, ſed non diverſis ſententiis.* Antè, cùm ait: *Panis iſte panis eſt ante verba Sacramentorum: ubi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti.* Poſt, ubi ait: *Cœlum non erat, mare non erat, terra non erat. Sed audi dicentem:* Ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandavit, & creata ſunt. *Ergo tibi ut reſpondeam: Non erat Corpus Chriſti ante conſecrationem, ſed poſt conſecrationem dico tibi quod jam eſt Corpus Chriſti. Ipſe dixit, & factum eſt; ipſe mandavit, & creatum eſt.* Monet præterea *Lanfrancus*, in quibuſdam Codicibus laudatam *Sancti Ambroſii* ſententiam aliis verbis legi, hoc modo: *Si igitur tanta vis eſt in ſermone Domini Jeſu ut inciperent eſſe quæ non erant, quanto magis operatorius eſt ut quæ erant, in aliud commutentur?* Quæ ſententia hoc lecta modo gemina eſt ei quæ legitur cap. 9. lib. *De his qui Myſteriis initiantur*, cap. 9. his expreſſa verbis: *Sermo ergo Chriſti, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt, in id mutare quod non erant?*

Inſtat *Albertinus*: Auctorem illuſtratum quod dixerat; *Ut ſint quæ erant, & in aliud commutentur*, ſubjungere: *Tu ipſe eras, ſed eras vetus creatura: Poſtea quàm conſecratus es, nova creatura eſſe cœpiſti. Vis ſcire quæ nova creatura? Omnis, inquit, in Chriſto nova creatura. Accipe ergo quemadmodum ſermo Chriſti omnem creaturam mutare conſueverit, & mutat quando vult inſtituta naturæ.* Cui autem veriſimile ſit illum mutationis accidentalis exemplum ad theſeos ſuæ confirmationem ex induſtria elegiſſe, ſi in ea de mutatione ſubſtantiali ageretur?

Reſpondeo, *Sanctum Ambroſium*, Hoc exemplum non adducere ut mutationem ſubſtantialem panis & vini verbis conſecrationis fieri probet, ſed ut demonſtret mutationem illam eſſe credendam, quamvis ſit contra ordinem & inſtituta naturæ. Id autem egregiè probat exemplum Baptiſmi, quo regeneratus homo, & peccati ſordibus ablutus, Filius Dei per adoptionem, & Chriſti membrum evadit, divinæque fit conſors naturæ, mutatione reali, quamvis accidentaria tantùm, in illam dignitatem tranſlatus. At in eo non ſiſtit exemplo: Alia ſubinde profert luculentiora; & primò quidem Incarnationis Filii Dei & Nativitatis ex Virgine, contra inſtituta & ordinem naturæ: ſecundò, diviſionis Maris rubri per virgam Moyſi: tertiò, converſionis aquæ amaræ in dulcem per lignum injectum: quartò, enatationis ferri ſuper aquas: quæ omnia ſunt contra naturæ leges & conſuetudinem: ut incredibile eſſe non debeat, panem in Corpus Chriſti, & vinum in Sanguinem verbis Domini mutari. *Ex his igitur omnibus*, inquit, *non intelligis quantùm operetur ſermo cœleſtis? Si operatus eſt in fonte terreno: ſi operatus eſt in aliis rebus, non operatur in cœleſtibus Sacramentis? Ergo didiciſtis quod ex pane corpus fiat Chriſti, & quod vinum & aqua in calicem mittitur, ſed fit ſanguis conſecratione verbi cœleſtis.* Et cap. ſequenti. *Antequam ergo conſecretur, panis eſt: ubi autem verba Chriſti acceſſerint, Corpus eſt Chriſti. . . Et ante verba Chriſti, calix eſt vini & aquæ plenus. Ubi verba Chriſti operata fuerint; ibi ſanguis efficitur qui plebem redemit. Deinde ipſe Dominus Jeſus teſtificatur nobis quòd corpus ſuum accipiamus & ſanguinem. Numquid debemus de ejus fide & teſtificatione dubitare?*

V. Urget *Albertinus* illa ejuſdem Auctoris verba: *Sed fortè dicis: Speciem ſanguinis non video. Sed habet ſimilitudinem. Sicut enim mortis ſimilitudinem ſumpſiſti, ita etiam ſimilitudinem pretioſi ſanguinis bibis, ut nullus horror cruoris ſit, & pretium tamen operetur redemptionis.* Quibus verbis innuit, quemadmodum in Baptiſmo, ubi Chriſtum induere, ipſius ſanguine tingi, eúmque bibere dicimur; ſanguinem tamen ejus effuſum juxta ſubſtantiam non ſumimus, ſed ſimilitudinem illius, aquam videlicet, virtute ejus repletam; ſic & in Euchariſtia nos Chriſti Sanguinem juxta materiam ſuam non ſumere, (id enim horrendum foret) ſed ejus ſimilitudinem, videlicet, vinum ejus efficacia repletum, eâque ratione verè dici Sanguinem Domini à nobis accipi.

Ad hoc argumentum, quod paulò aliter proponebat olim Berengarius, *Lanfrancus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini* cap. XX. ita reſpondet: *Pace tua dictum ſit, multum falleris in hac verborum intelligentia: neque enim ſimilitudinis adverbia identitatem ſeu æqualitatem ubique poſita ſignificant. In Evangelio namque Salvator dicit:* Eſtote miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt. *Non tamen eadem, ſeu æqualis miſericordia poteſt ineſſe Deo & hominibus. Et in Evangelio ſecundùm Joannem:* Et ego, *inquit*, " claritatem quam dediſti mihi, dedi eis, ut " ſint unum, ſicut & nos unum ſumus. *Et* " *alibi:* Dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti. *Unde & B. Auguſtinus in Expoſitione ejuſdem Evangelii ait: Neque enim ſemper æqualitatem ſignificat, qui dicit, ſicut illud, ita & illud: ſed aliquando tantùm, quia eſt illud, eſt & illud; aut, quia eſt illud, ut ſit & illud.* Cùm itaque *Sanctus Ambroſius* ait: *Sicut mortis ſimilitudinem ſumpſiſti*, videlicet in Baptiſmo, *ita etiam ſimilitudinem pretioſi ſanguinis bibis*, in Euchariſtia nimirum; non ſignificat quòd eodem modo Chriſti Sanguis in Euchariſtia bibatur ac in Baptiſmo, & inter utrumque Sacramentum ſimilitudo, ut aiunt, formalis intercedat; ſed analogiam utriuſque oſtendit, in eo poſitam, quòd ſicut in Baptiſmo, quod Sacramentum virtutis eſt, effectum virtutis mortis Chriſti ſub propria forma & viſibili mortis effigie non ſumimus; ſed ſub forma & imagine actionis quæ ſimilitudinem habet cùm Salvatoris morte; ſic & in Euchariſtia, quod Sacramentum ſubſtantiæ eſt, nos Chriſti Sanguinis ſubſtantiam ſub propria forma, & viſibili ſanguinis effigie non ſumimus, ne nobis horrorem incutiat, ſed ſub ſpecie externa, cui ſimilitudo aliqua cum ſanguine intercedit. Quod poſt *Sanctum Ambroſium*, *Sanctus Cyrillus* à *S. Thoma* in *Catena Aurea* * laudatus clariſſimè explicat. *Ne*, inquit, *horreremus carnem & ſanguinem appoſita ſacris altaribus, condeſcendens Deus noſtris fragilitatibus influit oblatis vim vitæ; convertens ea in veritatem propriæ carnis, ut corpus vitæ (quaſi quoddam ſemen vivificativum) inveniatur in nobis.*

Tract. 10. in Joan.

In cap. 22. S. Luc.

VI. Nec refert quòd Græco MS. *Victoris Antiocheni* Codice legatur, εἰς ἐνέργειαν τῆς ἰδίας σαρκὸς, id eſt, *in efficaciam carnis ſuæ*. Nec propterea *S. Thomas* accuſari jure poteſt quod hunc locum *S. Cyrilli* corruperit, ut eum inſolenter accuſat *Albertinus*. Verſionem enim utramque Græca vox ἐνέργεια hoc loco patitur, & nomine efficaciæ

S. Thomas à calumnia Albertini vindicatur.

ciæ non intellexere *Cyrillus*, & *Victor* virtutem à carne Chriſti ſeparatam, ſed cum ea conjunctam, ſeu carnem ipſam efficacem, aut veritatem carnis. Id autem ex integro loco *S. Cyrilli*, prout à *Victore Antiocheno* refertur, perſpicuum eſt. *Docet Dominus non reſpicere ad naturam eorum quæ propoſita ſunt, ſed per gratiarum actionem ſuper illis factam ea ipſa eſſe credere. Vivificum enim Dei Verbum carni ſuæ ſe uniens, juxta quem novit modum, vivificam eam reddidit. Ipſe ſiquidem ait: Amen dico vobis, qui credit, habet vitam æternam. Ego ſum panis vitæ: ſi quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, & panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Amen dico vobis, Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam. Hoc igitur facientes, vitam in nobis ipſis habemus, tanquam unum cum ipſo effecti, & in ipſo manentes, habentes eum quoque in nobis. Oportebat enim ipſum per Spiritum Sanctum Deo convenienter in nobis eſſe, quaſi verò commiſceri corporibus noſtris per ſanctam ejus carnem & pretioſum ſanguinem, quæ habuimus in benedictione vivificativa in pane & vino. Nam ne horreremus carnem & ſanguinem propoſita videntes in ſanctis Eccleſiarum Menſis, condeſcendens ut Deus infirmitatibus noſtris; influit oblatis vim vitæ, & illa mutat in efficaciam carnis ſuæ, ut ea in communionem vivificam habeamus, & corpus Vitæ inſtar ſeminis cujuſdam vivifici in nobis inveniatur. Nec dubites id verum eſſe, ipſo dicente: Suſcipe potiùs cum fide ſermonem Servatoris. Veritas enim cùm ſit, non mentitur.* Refertur idem locus in Catena Græcorum Patrum Toloſæ edita ex MS. Codice Bibliothecæ Bavaricæ à *P. Poſſino* S. J. Sed ante hæc verba: *Oportebat enim ipſum*, &c. hæc leguntur ſub *Cyrilli* quoque nomine: *Demonſtrativè autem dixit: Hoc eſt Corpus meum*, &, *Hoc eſt Sanguis meus; ne putes typum eſſe quæ videntur, ſed per quamdam ineffabilem Dei omnipotentis virtutem oblata in Corpus & Sanguinem Chriſti verè mutari, quorum participes facti, vivificam & ſanctificantem Chriſti virtutem ſuſcipimus.*

Et *Elias Cretenſis* Commentariis Orationis 1. *ſancti Gregorii Nazianzeni*, pag. 202. hunc eumdem locum *ſancti Cyrilli*, tacito nomine interſerens, præmittit, panem & vinum in Sacra Menſa propoſita, *per ineffabilem quamdam omnipotentis Dei vim & facultatem, in Chriſti corpus & ſanguinem verè commutari.* Ex quibus omnibus patet veterem Interpretem (cujus verſionem ſecutus eſt *ſanctus Thomas*) rectè vertiſſe hæc *ſancti Cyrilli* verba, πρὸς ἐνέργειαν τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς, *in veritatem carnis ſuæ*, ſiquidem is eſt *ſancti Cyrilli* ſenſus. Hæc obiter de *ſancti Cyrilli* teſtimonio, quod tamen in ejus, quæ nunc extant, Operibus non invenitur.

SS. Ambroſii & *Cyrilli* ſenſum exprimit etiam *Theophylactus* in cap. XIV. *ſancti Marci*. Quo tamen in loco præſentiæ reali, & tranſſubſtantiationi apertè ſuffragatur. *Hoc eſt Corpus meum, hoc, inquam, quod ſumitis: Non enim figura & exemplar quoddam Dominici corporis panis eſt, ſed in illud ipſum convertitur corpus Chriſti: Dominus enim dicit: Panis quem ego dabo, caro mea eſt. Non dixit. Figura eſt carnis meæ, ſed caro mea eſt. Et iterùm: Niſi ederitis carnem Filii hominis. Et quomodo, inquit, caro non videtur? ô homo! propter noſtram infirmitatem iſtud fit. Quia enim panis & vinum ex his ſunt quibus aſſuevimus, ea non abhorremus; ſanguinem verò propoſitum & carnem videntes, non ferremus, ſed abhorreremus: idcircò miſericors Deus noſtræ infirmitati condeſcendens, ſpeciem quidem panis & vini ſervat; in virtutem carnis & ſanguinis tranſelementat.*

VII. Objicit *Albertinus* hæc verba lib. 6. de Sacramentis, cap. 1. *In ſimilitudinem quidem accipis Sacramentum, ſed verè naturæ gratiam virtutémque conſequeris.* Ibi enim declarat, nos veram carnem dici in Euchariſtici panis communione accipere, non quòd eam materialiter & ſubſtantialiter ſumamus; ſed quia in pane, qui ejus ſimilitudo eſt, illius gratiam, virtutémque adipiſcamur.

Reſpondeo, *S. Ambroſii* verba alienum in ſenſum ab *Albertino* detorqueri: Cùm enim gratiam virtutémque Corporis & Sanguinis Chriſti Euchariſtica communione conſequi nos docet, loquitur de gratia & virtute quàm præſentia ejuſdem Corporis ac Sanguinis pretioſi ſecum affert. Id ex integri loci inſpectione evidens eſt, qui ſic habet: *Sicut verus eſt Dei Filius Dominus noſter Jeſus-Chriſtus, non quemadmodum homines per gratiam, ſed quaſi Filius ex ſubſtantia Patris; ita vera caro, ſicut dicit, quàm accipimus, & verus eſt potus.* Sicut ergo Chriſtus non eſt typicè, aut ſolâ gratiâ & virtute Filius Patris: Euchariſtia non eſt typicè dumtaxat aut ſola virtute Corpus Chriſti.

Addit S. Ambroſius: *Sed fortè dicas quod dixerunt tunc temporis etiam Diſcipuli Chriſti, audientes dicentem, Niſi quis manducaverit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non manebit in me, nec habebit vitam æternam. Fortè dicas, Quomodo vera? Qui ſimilitudinem video, non video ſanguinis veritatem.* Dubitatio illa quæ ex Myſterio naſci poteſt, *Quomodo vera?* non eſt de veritate virtutis carnis & ſanguinis Chriſti, ſed de veritate ſubſtantiæ. Nemo enim de virtute Sanguinis Chriſti in Baptiſmum derivata dubitaverit, quia ſanguinis veritatem non videt; cùm certiſſimum ſit ibi non eſſe veritatem ſanguinis Chriſti, ubi ſola virtus ipſius eſt, adeòque videri non poſſe; ſic à pari nemo dubium de virtute Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiam diffuſa in mente ſua ſubortum exprimeret his verbis: *Quomodo vera? Qui ſimilitudinem video, non video ſanguinis veritatem.* Siquidem Sanguinis Chriſti veritas in Euchariſtia non eſſet, ſi virtutem ſolam ejuſdem pretioſi ſanguinis contineret. Pergit *S. Ambroſius* hoc dubium expugnans: *Primò omnium dixi tibi de ſermone Chriſti, qui operatur ut poſſit mutare & convertere genera & inſtituta naturæ. Deinde ubi non tulerunt ſermonem Chriſti Diſcipuli ejus, ſed audientes quòd carnem ſuam daret manducandam, & ſanguinem ſuum daret bibendum, recedebant, ſolus tamen Petrus dixit: Verba vitæ æternæ habes, & ego à te quò recedam? Ne igitur plures hoc dicerent, veluti quidam eſſet horror cruoris, ſed maneret gratiam redemptionis, ideò in ſimilitudinem quidem accipis Sacramentum, ſed verè naturæ gratiam, virtutémque conſequeris.* Niſi ſenſiſſet *S. Ambroſius* ſanguinem Chriſti in Euchariſtia, non ſolùm ſecundùm ſuam virtutem, ſed etiam ſecundùm ſubſtantiam ac materiam ſuam reipſa contineri ac à nobis ſumi, non dixiſſet, nobis ſub Sacramento datum *Ne eſſet horror cruoris*: Sicut nemo dixit uſquam Deum providiſſe ne videamus Sanguinem Chriſti, quo in Baptiſmo abluimur, ne ſanguinis lavacrum horreremus. Hujuſmodi enim loquendi formula planè abſurda eſſet, ubi agitur de Sacramento quod ſolam Sanguinis Chriſti virtutem continet. Rectè itaque *Lanfrancus* hunc *S. Ambroſii* locum à *Berengario* objectum expendens lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. XX. ait: *Similitudinem hoc in loco, nullo dubitante panis vinique ſpeciem intelligit, ſub qua Corporis Chriſti natura contegitur; & ſine cruoris horrore à dignè ſumentibus in ſalutem accipitur.*

VIII. Objicit *Albertinus* teſtimonium *S. Ambroſii* lib. 1. *De Officiis*, cap. 48. ubi ſic loquitur: *Hic umbra, hîc imago, illic* (ſcilicet in cælis) *veritas. Umbra in Lege, imago in Evangelio, veritas in cæleſtibus. Ante Agnus offerebatur, offerebatur vitulus;*

tunc Chriſtus offertur, ſed offertur quaſi homo, quaſi recipiens paſſionem, & offert ipſe ſe quaſi Sacerdos, ut peccata noſtra dimittat. Hic in imagine, ibi in veritate, ubi apud Patrem pro nobis quaſi Advocatus intervenit. Et ſuper Pſalmum 38. ſic loquitur: *Et ſi nunc Chriſtus non videtur offerre, tamen ipſe offertur in terris, quando Chriſti corpus offertur, immò ipſe offerre manifeſtatur in nobis, cujus ſermo ſanctificat Sacrificium quod offertur. Et ipſe quidem nobis apud Patrem Advocatus adſiſtit, ſed nunc eum non videmus. Tunc videbimus, cùm imago tranſierit, veritas venerit. Tunc jam non per ſpeculum, ſed facie ad faciem ea quæ ſunt perfecta videbuntur. Aſcende ergo homo in cælum; & videbis illa quorum umbra hic erat vel imago.* Diſtinguit *S. Ambroſius* inter oblationes quæ fiebant olim ſub Lege, quas *umbram* appellat, & eas quæ jam fiunt ſub Evangelio, quas *imaginem* nuncupat, hoc eſt, figuram clariorem quàm umbra ſit, & eam denique quæ jam fit in cælis, quam veritatem indigitat. Quid autem eſt oblatio in imagine, cùm opponitur oblationi in veritate, niſi oblatio quæ fit in ſolo ſigno & repræſentatione? Intelligit ergo Chriſtum ſeſe jam in cælis verè, realiter ac ſubſtantialiter Patri præſentem ſiſtere, Patrique offerre; hîc verò, id eſt, in terra, non itidem realiter & ſubſtantialiter offerri, ſed tantùm in imagine, ſigno, & repræſentatione, per oblationem videlicet panis & vini.

Reſpondeo, *S. Ambroſium*, his in locis nomen veritatis pro ipſa rei ſubſtantia non uſurpare, ſed pro ſtatu perfectionis & claritatis; nec imaginis nomen ſtatui Legis Evangelicæ ob aliam rationem tribuere, niſi ob perfectionis & claritatis defectum. Cùm itaque ait, Chriſtum hîc offerri in imagine, in cælo verò in veritate, non excludit realem Corporis Chriſti præſentiam & oblationem à Sacrificio novæ Legis, ſed negat ſolùm præſentiam viſibilem, qualis in cælo eſt, & imaginem aſtruit Paſſionis ac Mortis Chriſti in Sacrificio noſtro, quam à ſtatu gloriæ excludit. Sicut ergo ex *S. Ambroſii* verbis colligi non poteſt ſanctificationem & remiſſionem peccatorum reipſa per Baptiſmum non conferri, quamvis Baptiſmum quoque ad ſtatum imaginis pertinere doceat: ita nec inferri poteſt Corpus Chriſti reipſa & ſecundùm ſubſtantiam ſuam non offerri, quia in ſtatu imaginis offertur. Unde ait S. Ambroſius: *Videmus nunc per imaginem bona, & tenemus imaginis bona. Vidimus Principem Sacerdotum ad nos venientem, vidimus & audivimus offerentem pro nobis Sanguinem ſuum: ſequamur, ut poſſumus, Sacerdotes, ut offeramus pro populo Sacrificium: etſi infirmi merito, tamen honorabiles Sacrificio: quia etſi nunc Chriſtus non videtur offerre, tamen ipſe offertur in terris, quando Chriſti Corpus offertur*, &c. Veritas ergo pro manifeſtatione ſumitur à *ſancto Ambroſio* locis laudatis. Quo ſenſu & ab Eccleſia ſumi in Oratione poſt Communionem in quadam Miſſa *Lanfrancus* obſervat*, ubi dicitur: *Perficiant in nobis, Domine, quæſumus, tua Sacramenta quod continent, ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus.* Poſtulat quippe Sacerdos, *Ut Corpus Chriſti quod ſub ſpecie panis vinique geritur, manifeſta viſione, ſicuti revera eſt, quandoque capiatur.* Cæterùm Chriſtum non in ſigno tantùm & repræſentatione hîc offerri, ſed verè & realiter, *S. Ambroſius* expreſsè docuit, ut conſtat ex illius Exhortatione ad Virginitatem, ſeu ex Sermone habito ad Virgines, in Dedicatione Eccleſiæ quam *Juliana* vidua religioſiſſima ædificarat: Ubi ad Deum orationem convertens, ait: *Fiat tibi in odorem ſuavitatis omne Sacrificium, quod in hoc templo fide integra, pia ſedulitate defertur. Et cùm ad illam reſpicis Hoſtiam ſalutarem, per quam peccatum mundi ejus abolетur, reſpicias etiam ad has piæ hoſtias caſtitatis, & diuturno eas tuearis auxilio.* Et in Epiſtola ad *Marcellinam* Sororem, de corporum SS. Martyrum Gervaſii & Protaſii Inventione: *Succedant*, inquit, *victimæ triumphales in locum ubi Chriſtus hoſtia eſt; ſed ille ſuper Altare, qui pro omnibus paſſus eſt; iſti ſub Altari, qui illius redempti ſunt paſſione.*

* Cap. 20.

ARTICULUS XVIII.

SANCTUS HIERONYMUS REALIS Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia teſtis.

I. Catholicam de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia veritatem *S. Hieronymus* confirmat, Euchariſtiam Corpus & Sanguinem Chriſti multis in locis appellans, eámque oblationi Melchiſedech, & panibus propoſitionis interdum opponens, ut veritatem figuræ. In Epiſtola ad *Marcellam* ſub nomine *Paulæ & Euſtochii* ſcripta: *Melchiſedech & jam tunc in typo Chriſti panem & vinum obtulit, & Myſterium Chriſtianum in Salvatoris Corpore & Sanguine dedicavit.* In cap. 1. Epiſtolæ ad Titum: *Tantùm*, inquit, *intereſt inter panes propoſitionis & Corpus Chriſti, quantùm inter umbram & corpus, inter imaginem & veritatem, inter exemplaria futurorum, & ea quæ per ipſa exemplaria futurorum, & ea quæ per ipſa exemplaria præfigurabantur.* In Epiſtola ad Heliodorum: *Abſit ut de his quidquam ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti Corpus ſacro ore conficiunt.* In Epiſtola ad *Ruſticum* de *S. Exuperio* Toloſano Epiſcopo ſic loquitur: *Nihil illo ditius, qui Corpus Domini caniſtro vimineo, ſanguinem portat in vitro.* In Epiſtola ad Evagrium: *Quis patiatur menſarum & viduarum Miniſter ut ſupra eos tumidus ſe efferat, ad quorum preces Chriſti Corpus Sanguiſque conficitur?* In Epiſtola ad *Euſtochium* de Cuſtodia Virginitatis: *Si quæ ancillulæ ſunt comites propoſiti tui, ne erigaris adversùs eas, ne infleris ut Domina. Unum Sponſum habere cœpiſtis, ſimul pſallitis, Chriſti ſimul Corpus accipitis, cur menſa diverſa ſit?* In Apologia ad *Pammachium* pro libris adverſùs *Jovinianum*, de uſu matrimonii loquens: *Quid eſt majus*, inquit, *orare, an Corpus Chriſti accipere? Utique accipere Corpus Chriſti. Si per coïtum quod minus eſt impeditur, multò magis quod majus eſt.... Scio Romæ hanc eſſe conſuetudinem, ut Fideles ſemper Chriſti Corpus accipiant: quod nec reprehendo, nec probo: unuſquiſque enim in ſuo ſenſu abundet.... Probet ſe unuſquiſque, & ſic ad Corpus Chriſti accedat: Non quod dilata communionis unus dies, aut biduum, ſanctiorem efficiat Chriſtianum, ut quod hodie non merui, cras vel perendie merear: ſed quod dum doleo me non communicaſſe Corpori Chriſti, abſtineam me paulisper ab uxoris amplexu; ut amori conjugis amorem Chriſti præferam.* Et Epiſtola 62. ad Theophilum: *Si munera noſtra abſque pace offerre non poſſumus, quanto magis & Chriſti Corpus accipere? Qua conſcientia ad Euchariſtiam Chriſti accedam, & reſpondebo, Amen, cùm de caritate dubitem porrigentis?*

II. Objicit *Albertinus* teſtimonium *S. Hieronymi* in Epiſtola ad *Hedibiam*, in qua reſpondens ad quæſtionem ab ea propoſitam, quid ſibi vellent hæc Domini verba: *Dico vobis, Non bibam amodo de hoc genimine vitis uſque in diem illum quo bibam illud novum vobiſcum in Regno Patris mei*; ait: *Ex hoc loco quidam mille annorum fabulam ſtruunt, in quibus Chriſtum regnaturum corporaliter eſſe contendunt, & biburum vinum, quod ex illo tempore uſque ad conſummationem mundi non biberit*, &c. Quinam autem erant illi? Viri ſanè non parvi nominis;

Albertini objectiones ex S. Hieronymo petitæ diluuntur.

minis; Papias, Irenæus, Tertullianus, Victorinus, Apollinarius, Lactantius, Severus, Nepos, Juſtinus Martyr. Hi omnes exiſtimabant Dominum per mille annos in terra regnantem de novo ibi bibiturum de eodem vitis genimine, de quo in Euchariſtiæ communione biberat, atque in hunc ſenſum ſupra citata ipſius verba apud *Matthæum* de calice Evangelico dicta transferebant. Minimè autem credebant Dominum per mille annos in terra regnantem proprium ſanguinem ſuum eſſe potaturum. Id de vero vino propriéque dicto intelligebant, quemadmodum *Irenæus* prolixè interpretatur. Pariter ergo cenſebant Dominum in Euchariſtia verum ac propriè dictum genimen vitis bibiſſe, hoc eſt, verum ſubſtantiâ vinum. Nec *Hieronymus* ab iis diſſentiebat. Conſenſus inter illos erat de ſubſtantia liquoris à Domino in Euchariſtiæ communione bibiti: tantùm autem diſſentiebant in eo quòd illi Dominum exiſtimarent de novo ac per ſeipſum de eadem ſubſtantialiter liquore eſſe bibiturum; *Hieronymus* verò id eum non per ſeipſum, & in terra conſiſtentem, ſed repræſentativè per Fideles ſuos in continuata Sacramenti communione præſtiturum eſſe cenſeret. Cum illis igitur ſimiliter intelligit, id vitis genimen quod Salvator apud *Matthæum* in Calice Euchariſtico ſe bibiſſe teſtabatur, quamvis Sanguinis ipſius vocabulo nuncupatum, juxta ſubſtantiam verum vitis genimen eſſe; Sanguinémque non propriè, ſed metaphoricè tantùm, figuratéque appellatum. Nodus hic Gordio ſtrictior, inquit, *Albertinus*.

Reſpondeo, Nodum hunc *Gordium*, ut thraſonicè vocat *Albertinus*, putidum eſſe ſophiſma, ſimile illi quo quis audiens hominem Romam pergentem, & demonſtrata Summi Pontificis *Innocentii XI.* imagine, dicentem: Sanctiſſimi hujus Pontificis pedes intra aliquot menſes oſculabor, ita ratiocinaretur: Hic aſſerit fore ut intra breve tempus pedes hujus Pontificis oſculo veneretur, cujus effigiem amicis oſtendit: atqui non ſalutabit Pontificem pictum, ſed vivum: igitur non demonſtravit amicis Pontificem pictum, ſed vivum. Hujus argumenti fallacia ex æquivocatione hujus nominis; *Pontifex*, oritur, quod in prima propoſitione ſupponit pro imagine Pontificis, in altera pro perſona. Simile eſt *Albertini* argumentum: Patres Chiliaſtæ exiſtimabant Dominum per mille annos in terra regnantem bibiturum de eodem vitis genimine, de quo in Euchariſtica Communione biberat: atqui credebant ipſum per mille annos in terra regnantem bibiturum eſſe vinum propriè dictum: ergo cenſebant ipſum in Communione Euchariſtica bibiturum vinum propriè dictum. Fallacia in æquivocatione hujus nominis, *genimen vitis*, ſeu *vinum*, pariter poſita eſt. Cùm enim de Euchariſtia loquebantur Patres memorati, genimen *vitis* pro vino apparenti uſurpabant, ſiquidem erant de tranſmutatione vini in Chriſti Sanguinem planè perſuaſi; cùm verò de vino loquebantur, quod in regno millenario Chriſtus bibiturus erat, *genimen vitis* ſumebant pro vino propriè dicto. Nec magis repugnat ut in eadem ſententia Domini *genimen vitis* pro vino apparenti in priori parte ſit acceptum à Patribus nominatis, in altera pro vino propriè dicto; quam ut à Chriſto ipſo ſit acceptum in priori parte pro vino reali, in poſteriori pro metaphorico, id eſt, pro torrente voluptatis quo beati inebriabuntur ab ubertate domus Dei. Quam interpretationem, quæ *Maldonati* & *Janſenii Yprenſis* eſt, probat *Albertinus*. Quòd verò ſenſerit *S. Hieronymus* vinum Euchariſticum eſſe ipſum ſanguinem Chriſti, probant ſequentia ipſius verba in Epiſtola ad *Hedibiam*, Quæſtione 2. ex qua deſumpta objectio eſt: *Nos autem*, inquit, *audiamus panem, quem fregit Dominus, deditque Diſcipulis ſuis, eſſe Corpus Domini Salvatoris, ipſo dicente ad eos:* Accipite & comedite: Hoc eſt Corpus meum: « *& calicem illum eſſe, de quo iterùm locutus eſt:* Bibite ex hoc omnes; Hic eſt enim Sanguis meus Novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur. « *Iſte eſt Calix de quo in Propheta legimus:* Calicem ſalutaris accipiam. *Et alibi:* Calix tuus inebrians quàm præclarus eſt! *Sic ergo panis qui de cælo deſcendit, Corpus eſt Domini, & vinum quod Diſcipulis dedit, Sanguis illius eſt Novi Teſtamenti, qui pro multis effuſus eſt in remiſſionem peccatorum: Judaïcas fabulas repellamus, & aſcendamus cum Domino cœnaculum magnum ſtratum, atque mundatum: & accipiamus ab eo ſurſum calicem Novi Teſtamenti: ibique cum eo Paſcha celebrantes, inebriemur ab eo vino ſobrietatis.* Non enim eſt regnum Dei cibus & potus, ſed juſtitia & gaudium, & pax in Spiritu Sancto. *Nec Moïſes dedit nobis panem verum, ſed Dominus Jeſus, ipſe conviva & convivium, ipſe comedens, & qui comeditur: illius bibimus Sanguinem, & ſine ipſo potare non poſſumus: & quotidie in Sacrificiis ejus de genimine vitis veræ, & vineæ Sorec, quæ interpretatur, electa, rubentia muſta calcamus: & novum ex his vinum bibimus in Regno Patris, nequaquam in vetuſtate litteræ, ſed in novitate ſpiritus.* Panem Euchariſticum eſſe Corpus Domini, & vinum ejus Sanguinem docet *ſanctus Hieronymus.* Hunc panem de cælo deſcendiſſe aſſerit, quod Chriſti proprium eſt, non panis in ſua ſubſtantia manentis: Hoc vinum eſſe fructum vineæ *Sorec*, nimirum ipſius Chriſti, teſtatur: Chriſtum denique ipſum eſſe convivam & convivium, ipſum comedentem & qui comeditur; id eſt, Corpus ſuum nobis manducandum apponere, & per nos comedere, quia *Caput & membra unus eſt Chriſtus.*

Quo ſenſu S. Hieron. Euchariſtiam Typum & Myſterium Corporis & Sanguinis Chriſti vocet.

III. Ex his evidens eſt quo ſenſu *ſanctus Hieronymus* Euchariſtiam *Typum Sanguinis Domini* appellet lib. 2. adversùs *Jovinianum*, & in cap. 31. *Jeremiæ*, & *Myſterium Corporis & Sanguinis Chriſti*, in cap. 41. *Ezechielis.* Typum ſcilicet ac Myſterium vocat, ſecundùm externam ſpeciem, Corpus verò & Sanguinem Chriſti ſecundùm internam veritatem quæ ſub Typo & Myſterio continetur. Sub hoc duplici reſpectu ſemper Euchariſtiam ſpectarunt Orthodoxi, adeóque & Typum, & Corpus Chriſti rectè appellarunt, ſicut & modò Sacramentum ac Myſterium appellamus, licèt Chriſti Corpus verè ac realiter eſſe credamus. Unde *Paſchaſius* ait: *Eſt autem figura vel character hoc quod exteriùs ſentitur, ſed totum veritas & nulla adumbratio, quod intrinſecùs percipitur. Veritas eſt dum Corpus Chriſti & Sanguis, virtute Spiritus, in verbo ipſius, ex panis, vinique ſubſtantia efficitur: figura verò dum Sacerdos quaſi aliud exteriùs gerens, ob recordationem ſacræ Paſſionis ad aram venit, & quod ſemel geſtum eſt, quotidie immolatur Agnus.* Hoc item ſenſu *Guitmundus* docet Euchariſtiam & *Myſterium eſſe, quia aliquid myſticum portat: & Sacramentum, quia ſacrum aliquid intelligendum intra ſe occultat: & figuram, quia excepto hoc quod corporaliter agitur, ſpirituale aliud valdè neceſſarium figurat.* Hoc pariter ſenſu *Lanfrancus*, cap. XVI. *Sacramentum Corporis Chriſti, quantùm ad id ſpectat quòd in cruce immolatus eſt ipſe Dominus Chriſtus, caro ejus eſt, quam formâ panis opertam in Sacramento accipimus: & ſanguis ejus, quem ſub vini ſpecie ac ſapore potamus. Caro videlicet carnis, & ſanguis Sacramentum eſt ſanguinis. Carne & ſanguine utroque inviſibili, intelligibili, ſpirituali, ſignificatur Redemptoris corpus viſibile, palpabile, manifeſtè plenum gratia omnium virtutum, & divina*

Majeſtate

Majeſtate. Quorum alterum quidem dum frangitur, & in populi ſalutem dividitur; alterum verò effuſum de calice ab ore Fidelium ſumitur, mors ejus de cruce & ſanguinis ejus de latere emanatio figuratur. Caro ergo & ſanguis quibus ad impetrandam pro peccatis noſtris Dei miſericordiam quotidie alimur, Chriſti corpus ac ſanguis vocantur, non ſolùm quia eſſentialiter idem ſunt, qualitatibus plurimùm diſcrepantes; verùm etiam eo locutionis modo quo res ſignificans ſignificata rei ſolet vocabulo nuncupari. Nec juſtè quiſquam movebitur, ſi eadem caro idémque ſanguis ſui ipſorum Sacramenta exiſtant, ſecundùm aliud atque aliud accepta; cùm ipſe Dominus Jeſus poſt Reſurrectionem ſuam, ſui ipſius diverſa temporum ratione typum geſſerit. Hoc denique ſenſu *Algerus* lib. 1. cap. 8. explicans quomodo Sacramentum Corporis Chriſti ab aliis differat Sacramentis, vel quomodo conveniat, ait: *Cætera Sacramenta Novi Teſtamenti & Veteris figuræ tantùm fuerunt; nec aliqua ſpecies eorum, ut id fierent quod ſignificabant, ab hoc quod fuerant, ut manna, petra, aliquatenus mutata ſunt. Aqua verò Baptiſmatis, & oleum Chriſmatis in Sacramento ad hoc quod eſt, non mutatur: nec Spiritum Sanctum quem ſignificat aqua abluentem, emundantem, oleum verò roborantem, illuminantem, quamvis credentibus ſuo myſterio exhibeat, non tamen continere eſſentialiter, ſed figurativè tantùm creditur. Solum Sacramentum panis & vini ita mutatur, ut ſubſtantialiter non ſit quod ante fuerat, ſed ſubſtantia ejus Corpus Chriſti fiat, forma verò remanens ipſum ſignificet & contineat.* Et infra obſervat quòd, *In Veteri Teſtamento dedit Deus tantùm figuræ umbram, in Novo veritatem cum figura, in futuro dabit veritatem non cum figura, ſed manifeſtam: ut tali profectu temporum nos perfectæ veritati viciniores oſtenderet, quibus poſt umbratam veritatem, nihil niſi eamdem manifeſtam dari reſtaret. Vetus enim Teſtamentum veritatem promiſit, non dedit: Novum dedit, ſed non oſtendit. Quid reſtat niſi ut eadem veritas in alia vita manifeſtetur?*

Ex his omnibus evidens eſt, Euchariſtiam ab iis etiam qui *Berengarium* impugnarunt, & qui realem Chriſti præſentiam in hoc Sacramento, & panis ac vini in Corpus & Sanguinem ipſius Tranſſubſtantiationem ut fidei dogma defenderunt, figuram, Myſterium, Sacramentum, fuiſſe appellatam, huncque Eccleſiaſticum eſſe loquendi modum, cum fide præſentiæ realis apprimè convenientem. Quæ obſervatio ſufficit ad omnium futilitatem argumentorum demonſtrandam, quæ *Albertinus* paſſim, & *Matthæus La Roque* * Calviniani Miniſtri objectant, ex eo petita, quòd Patres Euchariſtiam appellarint, *Sacramentum* Corporis & Sanguinis Chriſti, *Signum, figuram, typum, antitypa, ſymbola, imaginem, ſimilitudinem, myſterium:* & dixerint Corpus & Sanguinem Chriſti per panem & vinum Euchariſticum, aut per Sacramentum *ſignificari, oſtendi, repræſentari.*

* *Euchar. Hiſtor. II. P. C. 5.*

IV. Objicit *Albertinus* aliud *S. Hieronymi* teſtimonium ex Commentario in cap. 26. *S. Matthæi*, in quo de Domino loquens, ait: *Poſtquam typicum Paſcha fuerat impletum, & Agni carnes cum Apoſtolis comederat, aſſumit panem qui confortat cor hominis, & ad verum Paſcha tranſgreditur Sacramentum, ut quomodo in præfiguratione ejus Melchiſedech ſummi Dei Sacerdos, panem & vinum offerens fecerat, ipſe quoque veritatem ſui Corporis & Sanguinis repræſentaret.* At verò, ſi per panem & vinum Dominus in Euchariſtia Corporis & Sanguinis ſui veritatem repræſentavit: panis igitur & vinum repræſentatio ſeu figura ſunt veri Corporis & Sanguinis Chriſti, non autem ipſamet veritas Corporis & Sanguinis ejus.

Reſpondeo cum doctiſſimo Cardinali *Perronio*, in hoc *S. Hieronymi* loco verbum *repræſentare* non ſumi pro *figurare* & *ſignificare*; ſed pro, *præſens reddere* ac *exhibere*; quo ſenſu Juriſconſulti præſentem pecuniæ ſolutionem *repræſentationem* appellant: in quem ſimiliter ſenſum *Cicero* * illud uſurpat, cùm ait: *Neque expectare temporis medicinam, quam repræſentare ratione poſſumus.* Et *Tertullianus* lib. 4. contra *Marcionem*, cùm ait, Deum *Filium ſuum in monte Thabor repræſentaſſe*: & in Apologetico: *Corpora in Reſurrectione repræſentabuntur:* Et lib. de oratione: *Si ad Dei voluntatem & ad noſtram ſuſpenſionem pertinet Regni Dominici repræſentatio, quomodo quidam protractum quemdam in ſæculo poſtulant?* Eodem ſenſu illud uſurpat *S. Cyprianus* Epiſtola ad plebem Carthaginenſem ſcribens: *Ut repræſentet vobis*, inquit, *per Paſcha diem.* Et Epiſtola 74. *Ut ad potum Civitatis aqua collecta eâdem ubertate atque integritate repræſentetur, quâ de fonte proficiſcitur.* Sic illud uſurpat *S. Ambroſius* in Pſalmum 118. *Multi*, inquit, *ingrediuntur Palatia, & non ſtatim Regem iſtum terræ vident; ſed frequenter obſervant ut aliquando videre mereantur, nec præſumunt videndi copiam, ſed juſſi repræſentantur.* Ita *ſanctus Auguſtinus* Tractatu 99. in Joannem: *Dominus*, inquit, *poſt Reſurrectionem ſe repræſentans Diſcipulis:* id eſt, præſentem ſe exhibens. Quòd vero *S. Hieronymus* eo ſenſu aſſerat Chriſtum *veritatem ſui corporis & ſanguinis* in Euchariſtia *repræſentare*, ex eo perſpicuum eſt, quòd ſicut in priori membro iſtius ſententiæ, quam objicit *Albertinus*, Euchariſtiam vocat *Paſchatis verum Sacramentum*, per oppoſitionem ad *Paſcha typicum*: ita in poſteriori membro ait, Chriſtum *veritatem ſui corporis & ſanguinis repræſentaſſe*, per oppoſitionem ad id quod mox dixerat, *Melchiſedech in præfigurationem Chriſti panem & vinum obtuliſſe.* At verbum, *repræſentare*, ut oppoſitum verbo, *præfigurare*, ſignificat *præſens exhibere*: itaque *ſanctus Hieronymus* hoc ſenſu verbum illud uſurpavit, cùm ait, *Ut ipſe quoque veritatem corporis & ſanguinis ſui repræſentaret*, id eſt præſentem exhiberet.

* *Epiſt. familiar. lib. 5. Epiſt. 16.*

V. Inſtat *Albertinus*: Quotieſcumque vel de verbis, vel etiam de rebus ad ſignificationem ordinatis agitur, repræſentatio quæ illis tribuitur, non deſignat exhibitionem; ſed tantùm ſignificationem; ſeu in ſigno repræſentationem: Nam eſſentia ſignorum quà talium, in ſignificatione conſiſtit. Repræſentare igitur *Hieronymo*, apertè figurare eſt, non verò præſens exhibere.

Reſpondeo, antecedens verum eſſe, ſi agatur de meris ſignis, & rei ſignificatæ excluſivis; falſum verò ſi de ſignis rem ſignificatam excludentibus ac præſentem demonſtrantibus. Ita quamvis linguæ igneæ figuræ fuerint Spiritûs Sancti, ſi quis tamen diceret: *Chriſtus promiſſum Apoſtolis Spiritum Sanctum linguis igneis repræſentavit*, ſenſus horum verborum non eſſet, Chriſtum dumtaxat in ſigno repræſentaſſe Spiritum Sanctum, ſed reipſâ dediſſe Apoſtolis. Et quamvis Baptiſmus & ablutio exterior ſignum ſint remiſſionis peccatorum, tamen ſi quis diceret: *Tot legalibus olim baptiſmatis præfigurata peccatorum remiſſio in baptiſmo repræſentatur:* Senſus non eſſet Baptiſmum ſignificare dumtaxat remiſſionem peccatorum; ſed revera exhibere. Ita cùm ait *Sanctus Hieronymus*, Chriſtum in Euchariſtia *veritatem corporis & ſanguinis ſui repræſentare*, ſenſus horum verborum non eſt, Chriſtum ſolùm repræſentare corpus & ſanguinem ſuum in ſigno, ſed revera præſentia exhibere.

VI.

VI. Urget *Albertinus*: Verba illa, *Ipſe quoque*, redditionem ſimilitudinis inter *Melchiſedech* Chriſtum pane & vino præfigurantem, & Chriſtum pariter per panem & vinum veritatem corporis ac ſanguinis ſui repræſentantem complectentia, neceſſariò requirere, ut *repræſentare* pro *figurare* ſumatur. Alioqui falsò & ineptè diceret, *Ipſe quoque fecit quod* ante *Melchiſedech fecerat*: Melchiſedech enim non Chriſtum exhibuerat ac præſentem reddiderat; ſed figuraverat. Aut igitur ipſum veritatem corporis ſui ſanguiniſque repræſentaſſe, id eſt, figuraſſe intelligit *Hieronymus*, aut malè & incongrua oppoſitâque comparatione ipſum quoque feciſſe ait, quomodo olim *Melchiſedech*.

Reſpondeo, Oblationem Chriſti à *Sancto Hieronymo* cum oblatione *Melchiſedech* hoc in loco non ſimpliciter comparari ut ſimilem; ſed ut veritatem hac oblatione præfiguratam, utque illius figuræ complementum. Inter figuram porro & veritatem etſi aliquam ſimilitudinem intercedere neceſſe ſit, maximum tamen diſcrimen eſt. Utriuſque ergo illius oblationis in eo poſita eſt ſimilitudo, quòd Chriſtus panem & vinum ut ſacrificii materiam ſui aſſumpſerit, *ſicut Melchiſedech*; quod ſpectavit *Sanctus Hieronymus* in comparatione illa ſua, cùm ait: *Quomodo ut ipſe quoque*, &c. Diſcrimen in eo verſatur, quòd *Melchiſedech* figuram dumtaxat Corporis & Sanguinis Chriſti obtulerit, quod hoc verbo, *in præfiguratione*, Sanctus Hieronymus expreſſit: Chriſtus verò Corporis & Sanguinis ſui veritatem præſentem exhibuerit, quod idem Sanctus Doctor his verbis ſignificavit: *Ut veritatem corporis & ſanguinis ſui repræſentaret.*

Quo ſenſu S. Hier. dicat impios non manducare carnem, nec bibere ſang. Salvatoris.

VII. Objicit *Albertinus* nonnulla *S. Hieronymi* loca, in quibus docet, impios, infideles & hæreticos non manducare Corpus Chriſti, nec ejus Sanguinem bibere. Sic enim Commentario in cap. 66. Iſayæ: *Secundùm tropologiam poſſumus dicere, omnes voluptatis amatores magis quàm Dei ſanctificari in hortis & liminibus, quia Myſteria veritatis non valent introire, & comedere cibos impietatis, dum non ſunt ſancti corpore & ſpiritu, nec comedunt carnem Jeſu, neque bibunt ſanguinem ejus, de quo ipſe loquitur: Qui comedunt carnem meam, & bibunt ſanguinem meum, habent vitam æternam.* Et in Jeremiæ cap. 22. *Non comedent & non bibent, ſubauditur, Corpus & Sanguinem Salvatoris.* Et in Oſeæ Cap. 8. *Nec comedentes ejus carnem, cujus caro cibus credentium eſt.* Unde evidenter ſequitur, eum nullo modo cenſuiſſe Corpus & Sanguinem Domini ſub accidentibus panis & vini in Euchariſtia latere: Nam ſi ita foret, impii & fideles Euchariſtiam percipientes illa comederent & biberent.

Reſpondeo, *Sanctum Hieronymum* non negare quòd impii & infideles Corpus & Sanguinem Chriſti ſacramentaliter & corporaliter manducent & bibant, ſed ſolùm quòd manducent ſpiritualiter, quòd manducent utiliter, ſcilicet ad vitam æternam, quia indignè manducant & bibunt. Negat eos ita manducare Corpus Chriſti, ut ſint ipſi Corpus Chriſti, id eſt ut Societati Sanctorum incorporentur, ut ipſi Chriſto per caritatem uniantur, ut Chriſtus in iis maneat & ipſi in Chriſto; ut ab eo ſpiritualiter reficiantur, id eſt, gratiam & robur ſpirituale recipiant. Aliquo igitur modo Juſti Corpus Chriſti manducant & bibunt, quo non manducant nec bibunt impii. Unde ſi ad illum modum reſtringatur manducatio Corporis Chriſti, negari poteſt quòd impii & infideles illud manducent. Hoc ſenſu *S. Hieronymus* negat voluptatis amatores comedere Carnem Jeſu, qui tamen alibi diſertis verbis aſſerit illos comedere, Sacramentaliter nimirum. Sic enim in cap. 1. Malachiæ: *Polluimus panem, id eſt, Corpus Chriſti, quando indigni accedimus ad altare, & ſordidi mundum ſanguinem bibimus, & dicimus: Menſa Domini deſpecta eſt.* Eodem modo ſolvuntur teſtimonia *Origenis* in cap. 15. S Matthæi, *Zenonis Veronenſis* apud *Ratherium* Tomo II. *Spicilegii Dacheriani* pag. 181. *Sancti Auguſtini* lib. 21. *de Civitate Dei* cap. 25. Tractatu 26. *in Joannem* & Sermone 2. *de Verbis Apoſtoli* Cap. I. quæ *Albertinus* paſſim; ſed maximè lib. 2. in Examine teſtimoniorum *Sancti Auguſtini*, cap. 8. & *Matthæus La Roque* Hiſtoriæ Euchariſticæ P. 2. Cap. 4. objiciunt. Modum illum duplicem manducandi Carnem Chriſti, unum Juſtis impiiſque communem, alterum Juſtorum proprium *S. Auguſtinus* diſertè diſtinguit Sermone xi. *De Verbis Domini* cap. xi. his verbis: *Illud etiam quod ait*; Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in illo, *quomodo intellecturi ſumus? Nunquid etiam illos hic poterimus accipere, de quibus dicit Apoſtolus quòd judicium ſibi manducent & bibant, cùm ipſam carnem manducent, & ipſum ſanguinem bibant? Nunquid & Judas Magiſtri venditor & traditor impius, quamvis primum ipſum manibus ejus confectum Sacramentum Carnis & Sanguinis ejus cum cæteris Diſcipulis, ſicut apertius Lucas Evangeliſta declarat, manducaret, & biberet, manſit in Chriſto, aut Chriſtus in eo? Multi denique qui vel corde ficto carnem illam manducant & ſanguinem bibunt, vel cùm manducaverint & biberint, apoſtatæ fiunt, nunquid manent in Chriſto, aut Chriſtus in eis? Sed profectò eſt quidam modus manducandi illam carnem, & bibendi illum ſanguinem, quo modo qui manducaverit & biberit, in Chriſto manet, & Chriſtus in eo. Non ergo quocumque modo quiſpiam manducaverit Carnem Chriſti, & biberit Sanguinem Chriſti, manet in Chriſto, & in illo Chriſtus; ſed certo quodam modo, quem modum utique ipſe videbat, quando iſta dicebat.* Mali carnem Chriſti edunt *tantùm in Sacramento*, boni *uſque ad Spiritus participationem, ut in Domini Corpore tanquàm membra maneant, ut ejus Spiritu vegetentur* (inquit idem Pater Tractatu 27. in *Joannem.*) Non minùs dilucidè manducationem duplicem diſtinguit Sermone 2. *De Verbis Apoſtoli.* Ubi enim præmiſit, Salvatorem *Commendaſſe nobis pretium noſtrum, Sanguinem ſuum: corpus dixiſſe eſcam, Sanguinem potum: Sacramentum Fidelium agnoſcere Fideles: Illi homini mortem fore, non vitam, qui mendacem putaverit vitam*: Subdit: *Manducent ergo qui manducant, & bibant qui bibunt*: Id eſt, manducent etiam ſpiritualiter, qui manducant ſacramentaliter & corporaliter: *Illud manducare*, ſpiritualiter nimirum, *refici eſt*, quò modo ſoli Juſti Corpus Chriſti manducant. *Illud bibere, quid eſt niſi vivere? Manduca vitam, bibe vitam: habebis vitam, & integra eſt vita. Tunc autem hoc erit, id eſt, vita unicuique erit Corpus & Sanguis Chriſti, ſi quod in Sacramento viſibiliter ſumitur, in ipſa veritate ſpiritaliter manducetur, ſpiritaliter bibatur*: Id eſt, in ipſa veritate anima ex Corpore & Sanguine Chriſti nutriatur. Hæc enim ſpiritualis refectio veritas eſt, cujus figura eſt manducatio ſacramentalis & corporalis. Vel, *in ipſa veritate ſpiritaliter manducetur*, id eſt, non in Sacramento tantùm in quo ſiſtit manducatio exterior, qua Chriſti quidem corpus & ſanguinem etiam impii recipiunt, ſed ſacris ſymbolis obvelata:

Duplex modus manducandi carnem Chriſti, unus Juſtis impiiſque communis, alter Juſtorum proprius.

obvelata : Sed in ipſa veritate Corporis Sanguinis Chriſti nullis figuris velata quæ eſt objectum manducationis ſpiritualis; quo modo ſoli Fideles & Juſti manducant, qui fide & charitate ad interiora velaminis, ſive Sacramenti penetrantes, Chriſto adhærent ut ejus Spiritum percipiant, eique incorporantur ut vivificentur. Cujus incorporationis Sacramentum dumtaxat mali recipiunt, quamvis Corpus Chriſti corporaliter manducent; ſoli autem Juſti incorporationis ipſius dignitatem, beneficium, fœlicitatem.

VIII. Inſtat *Albertinus* : Si dicerem impios non participare Spiritum Sanctum, ſenſus non foret eos non eum utiliter participare; ſed ſimpliciter illos eum non participare; cùm igitur *Hieronymus* dicit, eos non comedere Corpus Chriſti, nec bibere ejus Sanguinem, mens tantùm ipſius non eſt illos non utiliter ea comedere & bibere; ſed ſimpliciter illos ea non comedere & bibere. Secundò, *Hieronymus* anthiteſim inſtituit inter comedere cibos impietatis, & comedere carnem Chriſti; & quo ſenſu affirmat voluptatis amatores cibos impietatis comedere, eodem & negat eos carnem Chriſti comedere. Senſus autem ejus ſimpliciter eſt, voluptatis amatores cibos impietatis edere; intelligit ergo viciſſim eos ſimpliciter carnem Chriſti non comedere.

Reſpondeo, ad primum, nego paritatem & conſequentiam. Cùm enim unus ſit modus accipiendi Spiritum Sanctum per inhabitationem ipſius in cordibus noſtris, nec ſub aliquo Sacramento ſecundùm ſubſtantiam ſuam ac perſonam realiter contineatur, neque corporaliter accipi poſſit, ut qui totus ſpiritus eſt; non poteſt participari, niſi utiliter, quia non participatur niſi gratiam & charitatem diffundendo vel augendo in cordibus noſtris. At Chriſti caro dupliciter manducari poteſt, corporaliter, & ſpiritualiter, dignè & indignè, ad vitam, vel ad judicium, ut ex Scriptura Sacra & Patribus jam probavimus: Dici itaque poteſt, impios non manducare carnem Chriſti, reſtricto manducationis verbo ad ſpiritualem manducationem : nec tamen inde colligere eſt, illos nullo modo ipſam manducare; cùm præter hunc manducandi modum qui Juſtorum proprius eſt, ſit alter bonis maliſque communis.

Reſpondeo ad ſecundum, *S. Hieronymum* comparationem inſtituere inter comedere cibos impietatis, & comedere ſpiritualiter carnem Chriſti, qui manducandi modi ambo metaphorici ſunt; quò fit ut accuratior ſit comparatio & elegantior. Sicut ergo ſimpliciter aſſerit voluptatis amatores cibos impietatis non comedere, ita ſimpliciter negat eos ſpiritualiter carnem Chriſti comedere. In hoc tota vis comparationis eſt poſita.

ARTICULUS XIX.

Sacramentarii à SANCTO AUGUSTINO profligantur.

I. Nullus eſt Patrum cujus auctoritate magis abuſi ſint Sacramentarii : nullus eſt cujus auctoritate validiùs conterantur. Palmarius eſt adversùs ipſos locus lib. IX. *Confeſſionum*, cap. XIII. ubi loquens de *Monica* matre ſua ſanctiſſima, ait : *Memoriam ſui ad Altare tuum fieri deſideravit, cui nullius diei prætermiſſione ſervierat, unde ſciret diſpenſari Victimam Sanctam, quâ deletum eſt chirographum quod erat contrarium nobis, quâ triumphatus eſt hoſtis computans delicta noſtra.* Victima Sancta, quâ deletum eſt chirographum contrarium nobis, eſt ipſum Corpus Chriſti pro nobis immolatum, & Sanguis pro nobis effuſus, non mera Corporis & Sanguinis ipſius figura.

Euchariſtiæ Sacrificium ſucceſſit omnibus Sacrificiis Veteris Teſtamenti, quæ immolabantur in umbra futuri.

Non minùs luculentus eſt locus alter, quem lib. XVII. *De Civitate Dei*, cap. XX. legimus, ubi hæc verba Eccleſiaſtis 5. *Non eſt bonum homini niſi quod manducabit & bibet*, ad participationem menſæ hujus pertinere docet, *quam Sacerdos ipſe Mediator Teſtamenti Novi exhibet ſecundùm ordinem Melchiſedech de corpore & ſanguine ſuo. Id enim Sacrificium*, inquit, *ſucceſſit omnibus illis ſacrificiis Veteris Teſtamenti, quæ immolabantur in umbra futuri; propter quod etiam vocem illam in Pſalmo trigeſimo nono ejuſdem Mediatoris per Prophetiam loquentis agnoſcimus:* Sacrificium & oblationem noluiſti, corpus „ autem perfeciſti mihi: *Quia pro illis omnibus ſacri- „ ficiis & oblationibus Corpus ejus offertur & participantibus miniſtratur.* Corpus Chriſti quod pro omnibus ſacrificiis & oblationibus Teſtamenti Veteris offertur, non eſt corpus typicum, ſed verum; illud enim eſt de quo per Prophetam ait : *Corpus autem perfeciſti mihi* : illud eſt quod antiquis figuris ſuccedit ut veritas per illas ſignificata : illud eſt quod in antiqua Lege non offerebatur in Sacrificium. Porro nemo negaverit Corpus Chriſti in Veteris Legis Sacrificiis oblatum etiam fuiſſe in figura: Euchariſtia ergo Sacrificium eſt in quo Chriſti corpus non in figura tantum offertur & participantibus miniſtratur, ſed in veritate & re ipſa.

Euchariſtia Chriſti corpus eſt veterum Sacrificiorum completivum.

Huic loco alter congener eſt ex Enarratione in Pſalmum XXXIX. petitus, ubi de veteribus Sacrificiis loquens, ait : *Cùm datum eſt quod promiſſum eſt, ablata ſunt verba promiſſiva, data ſunt completiva. Sacrificia ergo illa tanquam verba promiſſiva, ablata ſunt. Quid eſt quod datum eſt completivum? Corpus quod noſtis, quod non omnes noſtis : quod utinam qui noſtis, omnes non ad judicium noveritis. Videte quando dictum eſt. (Chriſtus enim ille eſt Dominus noſter, modò loquens ex membris ſuis, modò ex perſona ſua).* Sacrificium, *inquit*, & oblationem noluiſti. *Quid ergo? nos jam hoc tempore ſine Sacrificio dimiſſi ſumus? Abſit.* Corpus autem perfeciſti mihi. *Ideo illa noluiſti, ut hoc perficeres : illa voluiſti, antequam hoc perficeres. Perfectio promiſſorum abſtulit verba promittentia. Nam ſi adhuc promittentia, nondum impletum eſt quod promiſſum eſt. Hoc promittebatur quibuſdam ſignis : ablata ſunt ſigna promittentia, quia exhibita eſt veritas promiſſa. In hoc corpore ſumus, hujus corporis participes ſumus, quod accipimus, novimus, & qui non noſtis, noveritis; & cùm didiceritis, utinam non ad judicium accipiatis.* Corpus typicum non eſt *veritas promiſſa*, quæ *exhibita eſt*; corpus typicum non eſt illud quod Filio ſuo Deus perfecit, de quo Chriſtus ait per Prophetam : *Corpus autem perfeciſti mihi* : Corpus typicum non eſt veterum Sacrificiorum *Completivum*.

Corpus

Corpus ergo Chriſti, quod in Euchariſtia accipimus, non eſt Corpus Chriſti typicum ; ſed verum & proprium.

Futilis Albertini Reſponſio.

II. Reſpondet *Albertinus*, duos eſſe completivos modos ; unum realem & proprium, alterum declarativum & teſtificativum. Priori ſenſu, proprium tantumodo ac naturale Domini Corpus eſſe veterum Sacrificiorum completivum, idque non quà in Euchariſtia offertur & editur, ſed quà in cruce mactatum & immolatum. Poſteriori autem ſenſu panem Sacramentalem veterum Sacrificiorum completivum dici poſſe, quia illa completa eſſe Chriſti Paſſione teſtatur.

III. Verùm quàm futilis ſit iſta reſponſio, & *S. Auguſtini* ſenſum miſerè detorquens, patet ex ipſo loci contextu. Tres enim gradus *Albertinus* diſtinguit : ſcilicet vetera Sacrificia Corpus Chriſti naturale promittentia : verum Chriſti Corpus ex Spiritu Sancto conceptum, quod hujuſmodi Promiſſionum objectum eſt : & hujus corporis ſignum, ſcilicet Euchariſtiam, quæ promiſſiones illas Chriſti Paſſione completas eſſe teſtetur. Contra verò *S. Auguſtinus* duos tantùm gradus agnoſcit, ſigna promittentia, & complementum promiſſorum ; idque Euchariſtiam eſſe docet. Inter verba promittentia & Euchariſtiam quæ illorum completiva eſt, medium nullum aſſignat ; illam eſſe ait corpus quod Deus perfecit ; ut promiſſa impleret. Cenſet igitur Euchariſtiam continere ipſum Chriſti corpus naturale, quod Deus in locum veterum victimarum ſubſtituit, ſemel in cruce, quotidie in Eccleſia immolandum. *Perfectio promiſſionis abſtulit verba promittentis ; Sacrificia illa tanquam verba promiſſiva ablata ſunt, data ſunt completiva. Quid eſt quod datum eſt completivum ? Corpus quod noſtis.*

Nemo carnem Chriſti manducat, niſi prius adoraverit.

VI. Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia fidem egregiè etiam confirmat *S. Auguſtinus* Enarrat. in Pſalmum XCVIII. ubi illa verba explicans : *Adorate ſcabellum pedum ejus*, ait : *Quæro quid ſit ſcabellum pedum ejus, & dicit mihi Scriptura :* Terra ſcabellum pedum meorum. *Fluctuans converto me ad Chriſtum, quia ipſum quæro hic, & invenio quomodo ſine impietate adoretur terra, ſine impietate adoretur ſcabellum pedum ejus. Suſcepit enim de terra terram, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipſa carne hìc ambulavit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit : Nemo autem illam carnem manducat, niſi priùs adoraverit inventum eſt quemadmodum adoretur tale ſcabellum pedum Domini, & non ſolùm non peccemus adorando, ſed peccemus non adorando. Nunquid autem caro vivificat ? Ipſe Dominus dixit, cùm de ipſa commendatione ejuſdem terræ loqueretur ;* Spiritus eſt qui vivificat, caro autem nihil prodeſt. *Ideo & ad terram quamlibet cùm te inclinas atque proſternis, non quaſi terram intuearis, ſed illum Sanctum, cujus pedum ſcabellum eſt quod adoras : propter ipſum enim adoras : ideo & hic ſubjecit :* Adorate ſcabellum pedum ejus, quoniam Sanctum eſt. *Quis Sanctus eſt ? In cujus honore adoras ſcabellum pedum ejus.* Ipſam carnem quam de carne *Mariæ* Chriſtus traxit, in quâ hìc ambulavit, & quæ adorationis noſtræ objectum eſt, nobis dedit in Euchariſtia manducandam : hæc autem vera eſt & naturalis Chriſti caro ; non enim figuram carnis ex Virginis utero traxit, nec in figura carnis ambulavit, nec figuram carnis ejus adoratione ſuprema colimus. Igitur Chriſtus propriam ac naturalem carnem ſuam in Euchariſtia nobis dedit manducandam.

Sancti Auguſtini ſenſum non capit Albertinus.

V. Reſpondet *Albertinus*, de manducatione ſpirituali *S. Auguſtinum* loqui, & de adoratione quæ ad carnem Chriſti terminatur, non in Euchariſtia, ubi reipſa non eſt, ſed in cœlo. Quid enim prohibet unumquemque Fidelium ſeorſum in cubiculo carnis illius paſſiones religioſè meditantem, humiliter ſe inclinare, & oculis ad cœlum erectis carnem illam adorare ? Ad hanc autem adorationem ſigna Sacramentalia nos movent.

VI. Contra *S. Auguſtinus* de manducatione loquitur cujus objectum eſt Chriſti caro in Euchariſtia exiſtens. At manducationis ſpiritualis objectum etiam extra Euchariſtiam eſt ; ſpiritualiter ſiquidem illam manducat, quiſquis paſſiones illius religioſè meditatur : Loquitur itaque *S. Auguſtinus* de corporali manducatione, non de ſpirituali dumtaxat. Præterea, loquitur de manducatione inter quam & adorationem talis ordo intercedat neceſſe eſt, ut priùs adorari debeat Chriſti caro, quàm manducari : Id enim ſignificant hæc verba : *Nemo autem illam carnem manducat, niſi priùs adoraverit.* At inter ſolam manducationem corporalem, adorationémque hunc ordinem obſervari neceſſe eſt, ut adoretur priùs Chriſti caro quàm manducetur, non verò inter manducationem ſpiritualem & adorationem ſeu internam ſeu externam. Manducatio enim ſpiritualis carnis Chriſti, ut *Albertinus* ait, nihil aliud eſt quàm apprehenſio carnis illius quâ pro nobis ad mortem traditæ, tanquam cauſæ ſalutis noſtræ materialis meritoriæ. Sed ineptum eſt aſſerere, quod nemo carnem Chriſti quà pro nobis ad mortem traditam, tanquam cauſam ſalutis noſtræ materialem meritoriam apprehendat, niſi priùs illam adoraverit : quin etiam id omnino falſum eſt, cùm veriſimilius longè ſit meditationem mortis Chriſti eſſe carnis illius adoratione priorem, cùm adorationis & amoris Chriſti nobis incentiva ſubminiſtret. De manducatione igitur ſpiritali non loquitur *S. Auguſtinus*, ſed de corporali, cùm ait : *Nemo autem illam carnem manducat, niſi priùs adoraverit.* Denique *S. Auguſtinum* de Chriſti carne, quà in cœlo exiſtente, non loqui, ſed quà in Euchariſtia demonſtrant hæc verba : *Ideo ad terram quamlibet cùm te inclinas atque proſternis*, quæ ſignificant terram illam de qua loquitur, id eſt, carnem Chriſti, quamvis in ſe unam, multiplicem tamen variis in locis exiſtentiam habere poſſe, variis in locis ut præſentem adorari. Id autem non convenit carni Chriſti quà in cœlo exiſtenti, ſed quà in Euchariſtia ſub ſingulis Hoſtiis conſecratis ſacramentalem præſentiam adeptæ.

VII. Catholicum dogma pariter confirmat idem S. Doctor Sermone XI. *De Verbis Domini*, ubi explicans illa Chriſti verba, *Qui blaſphemaverit in Spiritum Sanctum, non habet remiſſionem in æternum*, & oſtendere volens illa non de omni, ſed de certa quadam in Spiritum Sanctum blaphemia eſſe intelligenda, varia ſimilium Scripturæ ſacræ locutionum profert exempla, quæ licèt generales videantur, non ſunt tamen generaliter intelligendæ, unúmque petit ex verbis Chriſti, *Joannis* 6. de ſuæ carnis manducatione loquentis. *Illud etiam*, inquit, *quod ait ?* Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in illo ; *quomodo intellecturi ſumus ? Nunquid etiam illos hic poterimus accipere, de quibus dicit Apoſtolus, quòd judicium ſibi manducent & bibant, cùm ipſam carnem manducent, & ipſum ſanguinem bibant ?* &c. Huic loco ſubjungo congenerem alterum ex lib. 1. contra *Creſconium* cap. 25. ubi exemplo Euchariſtiæ probat Sacramenta non prodeſſe ſemper habentibus. *Quid de ipſo Corpore & Sanguine Domini unico Sacrificio pro ſalute noſtra ? Quamvis ipſe Dominus dicat*, Niſi quis manducaverit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non habebit in ſe vitam ; *Nonne idem Apoſtolus docet etiam hoc pernicioſum malè utentibus fieri ? Ait enim :* Quicumque manducaverit panem, & biberit calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini. *Ecce quemadmodum obſunt divina & ſancta malè utentibus, cur non*

Euchariſtia eſt ipſa caro, ipſe Sanguis Domini, unicum pro ſalute noſtra ſacrificium.

hoc modo & baptiſmus? Infideles & hypocritæ *ipſam carnem* Chriſti *manducant*, *& ipſum ſanguinem bibunt*, Euchariſtiam cùm recipiunt; non ſpiritualiter utique, ergo corporaliter. Igitur *ipſa caro*, & *ipſe ſanguis* Chriſti realiter in Euchariſtiâ continentur. Mera enim carnis & ſanguinis Chriſti figura, etſi eorum virtute repleta, nec eſt, nec dici poteſt ipſa ejus caro, ipſe ejus ſanguis. Quis enim dixit unquam: Petra deſerti erat ipſe Chriſtus, manna erat ipſa caro Chriſti, Baptiſmus eſt ipſe Chriſti ſanguis, Chriſma eſt ipſe Spiritus Sanctus? Præterea ipſum Corpus & Sanguis Domini, quod unicum eſt pro ſalute noſtra Sacrificium, non eſt figura tantùm corporis & ſanguinis Domini eorum virtute adaucta: ſed Euchariſtia, ſecundùm *S. Auguſtinum*, eſt *ipſum Corpus & Sanguis Domini*, *unicum Sacrificium pro ſalute noſtra*: Non ergo figura tantùm eſt Corporis & Sanguinis Domini, eorum virtute adaucta.

Joannis Albertini reſponſio & objectio.

VIII. Reſpondet *Albertinus*, S. Auguſtinum ipſius carnis ac ſanguinis nomine, carnis & ſanguinis intellexiſſe Sacramentum, atque ita ſe expoſuiſſe in Sermone laudato de Verbis Domini, cùm ait: *Numquid & Judas, quamvis primum ipſum manibus ejus confectum Sacramentum carnis & ſanguinis ejus cum cæteris Diſcipulis manducaret & biberet, manſit in Chriſto, aut Chriſtus in eo?*

IX. Sed hæc reſponſio vim argumenti noſtri non elevat: Sacramentum enim Carnis & Sanguinis Chriſti, quod eſt *ipſa caro & ipſe ſanguis*, *unicum pro ſalute noſtra Sacrificium*, non eſt mera figura virtute carnis & ſanguinis Chriſti adaucta, ſed Sacramentum ipſam Chriſti carnem & ſanguinem continens: atqui Euchariſtia, ex *S. Auguſtino*, eſt *ipſa caro & ipſe ſanguis Chriſti*, *unicum Sacrificium pro ſalute noſtra*: Sacramentum igitur eſt ipſam Chriſti carnem, ipſum ſanguinem reverà continens.

X. Inſtat *Albertinus*. Euchariſtia, ſecundùm S. Auguſtinum, *Sacramentum* eſt *manibus Chriſti confectum*. Abſurdiſſimum autem eſſet dicere, Dominum proprium corpus ſuum manibus ſuis confeciſſe: nihil enim ſeipſum effectivè producere poteſt.

Reſpondeo, Nihil quidem ſeipſum abſolutè producere poſſe, ſed tamen producere ſeipſum poſſe ſub certo quodam ſtatu, ſeu ad eum ſtatum ſeſe redigere. Unde licèt Chriſtus proprium corpus ſuum manibus ſuis abſolutè non conficiat, illud tamen collocat ſub Sacramento; unde Sacramentum quod eſt ipſum Chriſti corpus, manibus ejus confectum dici poteſt. Sic *S. Paulus* ad Hebræos 9. de Chriſto ait: *Per hoſtiam ſuam apparuit*: & cap. 10. *Hic unam pro peccatis offerens hoſtiam*: Quæ tamen hoſtia nihil aliud erat quàm ipſe Chriſtus Patri in Sacrificium oblatus. Cur igitur pari quodam modo non diceretur conficere Sacramentum corporis & ſanguinis ſui, immò Corpus & Sanguinem ſuum ſub Sacramento, quia ipſa ſub ſpeciebus Sacramentalibus conſtituit, ac ſeipſum Sacrificium offert unicum pro ſalute noſtra, ipſe Sacerdos & victima. Eodem ſenſu exponenda ſunt verba *S. Cyrilli Alexandrini*, in Joannis 6. dicentis: *In cibo manna, videbatur Eulogia illa quæ eſt per Chriſtum*: ex quibus idem ſophiſma ſtruit *Albertinus*.

Sanguinem qui de Chriſti latere manavit, in Euchariſtia ſumimus.

XI. Confirmatur iterum Catholica ſententia ex eodem *S. Auguſtino*, lib. XII. contra *Fauſtum*, cap. X. dicente: *Habet enim magnam vocem Chriſti Sanguis in terra; cùm eo accepto ab omnibus gentibus reſpondetur, Amen. Hæc eſt clara vox ſanguinis, quam ſanguis ipſe exprimit ex ore Fidelium eodem ſanguine redemptorum.* Et cap. XX. Euchariſtiam vocat *Sacramentum ſpei, quo in hoc tempore conſociatur Eccleſia, quamdiu bibitur quod de Chriſti latere manavit.* Sanguis qui de Chriſti latere manavit, & quo redempti ſumus, eſt verus Chriſti Sanguis, non typicus; ſed hic ſanguis eſt in terra, & bibitur à Fidelibus, cùm Euchariſtiam recipiunt, ſecundùm *S. Auguſtinum*: ergo Euchariſtia verum Chriſti ſanguinem realiter continet, iſque reverà bibitur à Fidelibus, atque id profitentur, cùm reſpondent *Amen*, quam vocem ſanguis ipſe ſacratiſſimus ex eorum ore exprimit.

Chriſti Corpus poſt Reſurrectionem exſangue non fuit.

Vel ex his duobus locis, etſi alia non ſuppeterent quamplurima, refellitur *Petri Alix* Carentonici Miniſtri Diſſertatio *De Sanguine Chriſti Domini*, in qua ex *S. Auguſtino* maximè probare nititur Chriſti corpus poſt Reſurrectionem exſangue eſſe, indéque colligit, illum non agnoviſſe ſubſtantialem ſanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam. Nititur autem *S. Auguſtini* verbis in Epiſtola ad *Conſentium*, qui ab illo quæſierat, *Utrum nunc corpus Domini oſſa & ſanguinem habeat, aut reliqua carnis lineamenta?* Reſpondet autem S. Doctor: *Ego Domini corpus ita in cœlo eſſe credo, ut erat quando aſcendit in cœlum. Dixerat autem Diſcipulis, ut in Evangelio legimus, de ſua reſurrectione dubitantibus, & illud quod videbant, non corpus, ſed ſpiritum eſſe putantibus:* Videte manus meas & pedes, palpate & videte, quia ſpiritus oſſa & carnem non habet ſicut me videtis habere. *Sic eorum, cùm eſſet in terra, contrectatus eſt manibus; ſic eorum eſt, cùm iret in cœlum, deductus aſpectibus. Ibi vox Angelica ſonuit*, Sic veniet quemadmodum eum vidiſtis euntem in cœlum: *Fides adſit, & nulla quæſtio remanebit. Niſi fortè de ſanguine requirendum eſt, quia cùm dixiſſet*, Palpate & videte quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, *non addidit ſanguinem. Non ergo & nos addamus inquirere, quod ille non addidit dicere: & de compendio, ſi placet, finita ſit quæſtio. Fortaſſis enim accepta occaſione ſanguinis, urgebit nos moleſtior perſcrutator, & dicet: ſi ſanguis, cur non & pituita? Cur non & fel flavum, & fel nigrum, quibus quatuor humoribus naturam carnis temperari etiam Medicinæ diſciplina teſtatur? Sed quodlibet quiſque addat, corruptionem addere caveat ne ſuæ fidei ſanitatem caſtitatémque corrumpat.*

Petri Alix Calviniani Miniſtri refutatur.

Reſpondeo, neque *Conſentium* abſolutè dubitaſſe utrum Corpus Domini oſſa & ſanguinem habeat, neque id in incerto reliquiſſe *S. Auguſtinum*, ſed utrum oſſa & ſanguinem habeat alicui adhuc tranſmutationi obnoxia, quo modo habuit dum vitam mortalem ageret, quærebat *Conſentius*, & quo modo intelligenda eſſent Apoſtoli verba dicentis, *Caro & ſanguis Regnum Dei non poſſidebunt.* Noverat ſic iſtam quæſtionem ſolvi poſſe, ut carnis & ſanguinis nomine opera carnis & ſanguinis intelligantur, idque in ſua ad *S. Auguſtinum* Epiſtola ſcripſerat. Hanc autem reſponſionem approbat *S. Auguſtinus* ut veram; ſed negat eſſe Apoſtoli ſcopo omnino convenientem, meliúſque explicari ait hunc locum de corruptione carnis & ſanguinis; *Quia de non operibus, ſed de modo reſurrectionis loquebatur Apoſtolus, & eam quæſtionem diſputando verſabat*: húncque eſſe ſenſum Apoſtoli fusè probat Doctor ſanctiſſimus, & poſt multa obſervat, ne quiſquam putaret Apoſtolum, cùm dixit, *Caro & Sanguis regnum Dei non poſſidebunt*, hoc definiviſſe *ſecundùm ſubſtantiam carnis*, aperuiſſe quid diceret, ſubjungendo: *Neque corruptio incorruptionem poſſidebit.* Tanquam diceret: *Quod dixi, Caro & Sanguis regnum Dei non poſſidebunt*, ideo dixi, quia *corruptio incorruptionem non poſſidebit.* Hoc ergo loco, inquit S. Auguſtinus, *nomine carnis & ſanguinis corruptionem mortalitatis intelligi voluit.* Credebat itaque *S. Auguſtinus*, & credendum omnino cenſebat, Sanguinem in Corpore Chriſti glorioſo exiſtere ſecundùm ſubſtantiam, non ſecundùm corruptionem mortalitatis, & argutulos diſputatores cohiberi volebat, objectantes: *Si caro eſt,*

eſt, & ſanguis eſt: ſi ſanguis, & cæteri humores: ſi cæteri humores, ergo & corruptio. Quia Deus qui corporibus trium puerorum in fornace addidit contra ignem incorruptionem, vel ipſi igni detraxit corrumpendi facultatem, carni & ſanguini poteſt auferre quaſdam qualitates ſtatus corruptibilis proprias, & tamen ipſam carnis & ſanguinis ſubſtantiam ſervare. *Valet igitur divina potentia de iſta viſibili atque tractabili natura corporum quibuſdam manentibus auferre quas voluerit qualitates: ac per hoc etiam valet membra mortalia forma lineamentis manentibus, corruptione verò mortalitatis emortuâ, ſtabili vigore firmare: ut abſit labes, adſit effigies, adſit motio, abſit fatigatio; adſit veſcendi poteſtas, abſit eſuriendi neceſſitas.*

Et Lib. I. *Retractationum* cap. XVII. *Unde conſtat Apoſtolum non carnis ſubſtantiam negaſſe in Regno Dei futuram, ſed aut homines qui ſecundùm carnem vivunt, carnis & ſanguinis nomine nuncupaſſe, aut ipſam carnis corruptionem, quæ tunc utique nulla erit.* Et Libri II. cap. III. *Non ſic accipiendum eſt quaſi carnis non ſit futura ſubſtantia; ſed carnis & ſanguinis nomine ipſam corruptionem carnis & ſanguinis intelligendus eſt Apoſtolus nuncupaſſe.* Idem confirmat cap. XCI. *Enchiridii*, & cap. XXIV. Libri XXII. *De Civitate Dei.*

Reſponderi etiam poteſt, duplicem eſſe ſanguinem; unum vitalem & præcipuum, qui venæ ſectione non effluit; alterum ſuperfluum & degenerem, ex humoribus efformatum. De primo genere ſanguinis *Conſentium* non dubitaſſe, nec ab eo interrogatum fuiſſe *S. Auguſtinum*, ſed de ſecundo, & quæſtionem adeo inutilem excutere noluiſſe; tum ut aliam quæſtionem declinaret, utrum ſcilicet corpus glorioſum aliis humoribus, pituita, vel felle flavo & nigro careat, ex quibus humanæ naturæ temperamentum efformatur: *Fortaſſis enim*, inquit, *arrepta occaſione ſanguinis urgebit nos moleſtior perſcrutator, & dicet: Si ſanguis, cur non & pituita? Cur non & fel flavum vel nigrum?* &c. Tum quia ad hujus enucleationem quæſtionis tempus tunc *S. Auguſtino* non ſuppetebat. Unde illam prætermiſit, cum quibuſdam aliis quæ fidei propinquiores erant, quas inter iſta recenſetur: *Utrum baptizati omnes, ſi abſque pœnitentia diverſis criminibus irretiti de corpore exierint, veniam quolibet tempore conſecuti ſint?* Circa quam ad Opus eo de argumento à ſe conſcriptum remittit, ſubditque de temporis defectu ad prolixiorem ſcribendam Epiſtolam, qua quæſtiones omnes ab ipſo propoſitas enuclearet: *Cùm iſta dictarem, perlator jam ventum expectans, me vehementer, ut navigaret, urgebat. Itaque ſi quid hic inconditè atque incultè dictum legeris, vel ſi totum ita eſſe perſpexeris, doctrinæ da operam, linguæ veniam.*

Sed palmarius eſt contra Calviniſtam Diſſertatorem *S. Auguſtini* locus in Epiſt. ad *Caſulanum*, ubi contra *Urbicum* quemdam Scriptorem hæc habet: *Dicit ceſſiſſe pani pecus, tanquam neſciens & tunc in Domini menſa panes propoſitionis poni ſolere, & nunc ſe de Agni Immaculati corpore partem ſumere: dicit ceſſiſſe poculo ſanguinem, non cogitans etiam nunc ſe accipere in poculo ſanguinem.* Fideles Chriſti ſanguinem in poculo Euchariſtico accipere *S. Auguſtinus* teſtatur: cenſet igitur & Chriſtum verum ſanguinem in corpore glorioſo habere, & ejuſdem ſanguinis ſubſtantiam in Euchariſtia nobis dare. Enimverò ſi Euchariſtia ſanguinis Chriſti nudum ſignum *S. Auguſtino* viſa eſſet, injuriâ reprehendiſſet *Urbicum*; ſi quidem verè ille dixiſſet ceſſiſſe pecus pani, & poculo ſanguinem. Quod enim ad ſignum attinet, in pecore illo non minùs fuiſſet Chriſtus quàm in noſtro pane, & ſanguis Domini non minùs fuiſſet in ſanguine veterum victimarum, quàm in noſtro vino. Quamobrem Veteris Legis homines Chriſtum habuiſſent in pecore, quem nos in pane, & ſanguinem Chriſti habuiſſent in victimarum ſanguine, quem nos in vino haberemus. Vult igitur *S. Auguſtinus* vetera tranſiiſſe, & nova in Chriſto facta eſſe, ut ſuccederet panis pani; panis ſcilicet qui de cœlo deſcendit, panibus propoſitionis, pecus pecori, id eſt, Agnus Dei, victimis irrationalibus; ſanguis ſanguini, Chriſti nimirum ſanguis brutorum animantium ſanguini, ut veritates figuris. Sanguine igitur Chriſti corpus glorioſum præditum eſt, & hunc pretioſum ſanguinem in Euchariſtia bibimus.

Non minùs inſignis eſt locus Quæſtione LVII. in *Leviticum*, ubi ait, *Cum Dominus dicat:* Niſi manducaveritis carnem meam, & biberitis ſanguinem meum, non habebitis vitam in vobis: *Quid ſibi vult quod à ſanguine Sacrificiorum quæ pro peccatis offerebantur, tantopere populus prohibetur, ſi illis ſacrificiis unum hoc Sacrificium ſignificabatur, in quo vera ſit remiſſio peccatorum: à cujus tamen Sacrificii ſanguine non ſolum nemo prohibetur, ſed ad bibendum potius omnes exhortantur qui volunt habere vitam?* Antitheſis illa intèr legalem ſanguinis bibendi prohibitionem, & Evangelicum de illo bibendo mandatum nulla eſſet, ſi præceptum de bibendo ſanguine typico aut ſpiritualiter tantùm intelligeretur. Denique, ut alia loca prætcream, inſignis ille eſt, in rem noſtram ex Sermone CXIII. *De Diverſis*, qui primus eſt in Feſto *S. Cypriani* Martyris. *In eo loco*, inquit, *ubi poſuit carnis exuvias, ſæva tunc multitudo convenerat, quæ propter odium Chriſti, ſanguinem funderet Cypriani: ibi hodie venerans multitudo concurrit, quæ propter Natalem Cypriani bibit Sanguinem Chriſti. Et tantò dulciùs in illo loco propter Natalem Cypriani ſanguis bibitur Chriſti, quantò devotiùs ibi propter nomen Chriſti ſanguis fuſus eſt Cypriani. Denique ſicut noſtis, quicunque Carthaginem noſtis, in eodem loco Menſa Deo conſtructa eſt, tamen Menſa dicitur Cypriani, non quia ibi eſt unquam Cyprianus epulatus, ſed quia ibi eſt immolatus, & quia ipſa immolatione ſua paravit hanc Menſam, non in qua paſcat, ſive paſcatur; ſed in qua Sacrificium Deo, cui & ipſe oblatus eſt, offeratur.* Legatur erudita Diſquiſitio, *De Sanguine Corporis Chriſti poſt Reſurrectionem*, à clariſſimo viro *Jacobo Boileau*, Doctore Sorbonico, & Metropolitanæ Senonenſis Eccleſiæ Decano edita.

XII. Dogma Catholicum de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia confirmatur iterum ex *S. Auguſtino* Lib. 2. *Contra Adverſarium Legis & Prophetarum*, cap. IX. *Nos autem*, inquit, *audiamus & intelligamus duo Teſtamenta in duobus filiis Abrahæ, duabuſque mulieribus ejus commixtione fœtatis; ſicut duos in carne una Chriſtum & Eccleſiam, his nolentibus, ſine ulla obſcœnitate cognoſcimus: Sicut Mediatorem Dei & hominum hominem Chriſtum Jeſum, carnem ſuam nobis manducandam bibendúmque ſanguinem dantem, fideli corde atque ore ſuſcipimus, quamvis horribilius videatur humanam carnem manducare, quàm perimere, & humanum ſanguinem potare quàm fundere.* Chriſti carnem manducamus & ſanguinem bibimus, ſecundùm S. Auguſtinum, *fideli corde atque ore.* Non igitur ſpiritualiter duntaxat, ſed corporaliter. Nec de figura duntaxat Corporis & Sanguinis Chriſti virtute adaucta locus ille intelligi poteſt. Loquitur enim *S. Auguſtinus* de manducatione carnis & potione ſanguinis, quæ horrorem incutere poſſent: atqui typi carnis & ſanguinis, eorúmque virtus, horrorem incutere nullum poſſunt. Non loquitur ergo *S. Auguſtinus* de typis duntaxat carnis & ſanguinis Chriſti, eorúmque virtute. Præterea, antitheſis à S. Doctore inſtituta inter manducationem &

Chriſtum carnem ſuam nobis manducandam dantem, fideli corde & ore ſuſcipimus.

Digitized by Google

A & occiſionem humanæ carnis, & inter effuſionem & potationem humani ſanguinis, probat ipſum loqui de ea carne quæ occidi, & de ſanguine qui effundi potuit: at figura carnis non occiditur, nec ſanguinis effuſio figurata horrorem incutit. Non poteſt igitur explicari locus ille *S. Auguſtini* de corpore & ſanguine typicis.

Improbabilis Albertini reſponſio.

XIII. Reſpondet *Albertinus*, probabiliter dici poſſe, hoc loco legi debere, non, *fideli corde atque ore ſuſcipimus*: ſed, *fideli corde atque ore ſuſcipimus Mediatorem carnem ſuam manducandam dantem*: Hoc eſt, mandantem. Sed quâ auctoritate ita eſſe
B legendum tam audacter aſſerit? An alicujus MS. Codicis probatæ fidei? Id quidem optabat vehementer ut ab importuna objectione ſe liberaret. *Utinam*, inquit, *liceret videre plures ac vetuſtos codices manuſcriptos?* Facillimum enim fuit *ore* in *aure* mutare. At tot videre potuit, quot Pariſiis extant, ubi certè extant quamplurimi, nec dubium quin viderit homo in iis quæ cauſæ ſuæ commoda eſſe poſſent conquirendis non incurioſus: nullum tamen protulit, nullum igitur invenire potuit.

Secundò, ut quoquo modo ab hujus loci difficultate ſe expediat, reſpondet, in his verbis, *fideli*
C *corde atque ore*, cor & os non neceſſariò pro diſparatis & diſtinctis eſſe ſumenda, ſed pro uno & eodem accipi poſſe, ut quando Joannes Baptiſta de Domino Phariſæis ac Saducæis dicebat: *Ipſe vos baptizabit Spiritu Sancto & igne.*

Verùm hæc reſponſio inepta eſt. Hic enim loquendi modus à nullo unquam Auctore uſurpatus probabitur, *fideli corde & ore*, ad ſignificandum, *fideli ore cordis*. Nec favet *Albertino* locus ab ipſo prolatus: *Ille vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne.* Tum quia longè probabilior eſt iſtius loci ſenſus, his verbis, *Spiritu Sancto & igne*, unum &
D idem non ſignificari, ſed hoc verbo, *Spiritu Sancto*, receptionem interiorem Spiritus Sancti ab Apoſtolis die Pentecoſtes ſignificari; iſtud verò, *igne*, ſignum exterius deſignare, ſub quo in eos viſibiliter effundendus erat: tum quia hoc verbum *Spiritu Sancto*, omnia Spiritus Sancti diſtinctè non ſignificat attributa, unde vox illa, *& igne*, novum quid dat intelligendum, ſcilicet Spiritum Sanctum habere purificandi vim, & fidelium corda divino amore incendendi. At cùm dicitur, *fideli corde atque ore ſuſcipimus*, ſi eo intelligantur ſenſu hæc verba, quem ipſis affingit *Albertinus*, his verbis *& ore*, nihil novi ſignificatur: hoc ipſo enim quò concipimus Corpus
E Chriſti corde ſuſcipi, concipimus ore cordis ſuſcipi; adeóque inutilis eſſet hujus vocis additio, & nugatorius planè ſenſus: tantumdem enim valeret ac ſi dicerem: fideli corde & ore cordis ſuſcipimus.

Reſpondet tandem *Albertinus* his ſolutionibus diffidens, *S. Auguſtinum* non loqui de Mediatore tanquam per Euchariſtiam Corpus ſuum manducandum, Sanguinémque bibendum porrigente, ſed de eo tanquam Carnem ſuam manducandam Sanguinémque bibendum docente, tradente, commendante & jubente: nec rurſum de illo fideli cor-
F de atque ore velut manducationis organis, ſed de illo fideli corde atque ore velut approbationis & confeſſionis inſtrumentis, audiendo, amplectendo, & excipiendo. Nam verbum, *ſuſcipere*, inquit, adeo communiter in hac ſignificatione ponitur, ut ſupervacaneum foret probationes congerere.

Sed hæc etiam reſponſio futilis eſt. Quamvis enim ubi de doctrina agitur, *ſuſcipere*, idem ſit ac *approbare*: Quo ſenſu in Proverbiis dicitur, *Ad ſuſcipiendam eruditionem doctrinæ: Si ſuſceperis ſermones meos: Suſcipiat verba mea cor tuum*: aliud tamen ſignificat cùm agitur de perſona, nec uſquam viris cordatis probabitur, *Ore ſuſcipere Mediatorem* tantumdem valere ac *Ore approbare Mediatorem*. Quanquam nec figmentum iſtud *Albertino* ſatis ſit ad eludendum argumentum quod ex illo *S. Auguſtini* loco eruitur. Dixerit enim *S. Auguſtinus*, ut Miniſter ſomniavit, nos corde & ore approbare Mediatorem docentem, Carnem ſuam manducandam Sanguinémque bibendum: inde ſemper colligere eſt, nos carnem ejus manducare & ſanguinem bibere, ſiquidem id docet ac jubet Mediator: & quidem eo modo manducare & bibere qui horrorem incutere poſſit aliquem, ut S. *Auguſtinus* aſſerit: quòd certè & de manducatione & potatione ſpiritali dici non poteſt.

XIV. Probatur iterum dogma Catholicum ex eodem *S. Auguſtino* Lib. I. *De Peccatorum Meritis & Remiſſione*, cap. xx. *Dominum audiamus*, inquit, *non quidem hoc de Sacramento Sancti Lavacri dicentem, ſed de Sacramento ſanctæ Menſæ ſuæ, quò nemo ritè niſi baptizatus accedit*: Niſi manducaveritis Carnem meam, & biberitis Sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis. *Quid ultra quærimus? Quid ad hoc reſponderi poteſt, niſi pertinacia pugnaces nervos adversùs conſtantiam perſpicuæ veritatis intendat? An verò quiſquam etiam dicere audebit, quòd ad parvulos hæc ſententia non pertineat, poſſintque ſine participatione corporis hujus & ſanguinis in ſe habere vitam, quia non ait*; Qui non manducaverit, *ſicut de Baptiſmo*, Qui non renatus fuerit; *ſed ait*, Si non manducaveritis, *velut eos alloquens qui audire & intelligere poterant, quod utique non valent parvuli? Sed qui hoc dicit, non attendit, quia niſi omnes iſta ſententia teneat, ut ſine Corpore & Sanguine Filii hominis vitam habere non poſſint, fruſtra etiam ætas major id curat. Poteſt enim, ſi non voluntatem, ſed verba loquentis attendas, eis ſolis videri dictum, quibus tunc Dominus loquebatur; quia non ait*, Qui non manducaverit; *Sed*, Si non manducaveritis. *Et ubi eſt quod eodem loco de hac ipſa re ait*; Panis quem ego dedero, caro mea eſt pro ſeculi vita? *Secundùm hoc enim etiam ad nos pertinere illud Sacramentum intelligimus, qui tunc nondum fuimus, quando iſta dicebat; quia non poſſumus dicere, ad ſeculum nos non pertinere; pro cujus vita Chriſtus ſuam carnem dedit.... Ac per hoc etiam pro parvulorum vita caro data eſt, quæ data eſt pro ſeculi vita, & ſi non manducaverint carnem Filii hominis, nec ipſi habebunt vitam.* Hìc de ſpiritali manducatione *S. Auguſtinus* non loquitur, cujus incapaces parvuli ſunt, & carnis nomine veram carnem intelligit, quæ ſola data eſt pro ſeculi vita. Igitur veram Chriſti carnem ore corporis à Fidelibus manducari credebat *S. Auguſtinus*, credebat & Eccleſia univerſa cujus doctrinam propugnabat, & cujus in Communione vivebat.

Pro parvulorum vita caro Chriſti data eſt, quæ data eſt pro Seculi vita.

Fatetur *Albertinus*, in hiſce Domini ſecundùm Joannem verbis, de vero ac proprio Domini corpore & ſanguine agi. Concedit etiam S. Auguſtinum de proprio corpore & ſanguine frequenter illa eſſe interpretatum. Contendit, hoc in loco, aliiſque nonnullis ipſum intelligere ac explicare hunc locum de corpore & ſanguine typicis id eſt, de figura corporis & ſanguinis Domini. Verùm hæc reſponſio ineptam prorſus verborum Chriſti interpretationem *S. Auguſtino* affingit. Supponeret enim *S. Auguſtinus*, Chriſtum Judæos ac Diſcipulos ſuos alloquentem, illis nominibus Carnis & Sanguinis deſignare voluiſſe mera ſigna, de quibus nec tunc, nec antea cum ipſis fuerat locutus, ipſiſque ita imparatis, & inſtitutionis futuræ panis & vini in ſigna corporis & ſanguinis ſui penitùs ignaris, dixiſſe: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, ut ſignificaret neminem vitam habiturum, qui panem non comederet, vinúmque biberet,

Albertini reſponſio & objectiuncula diſſlantur.

ret, aliquando in ſigna ſui corporis & ſanguinis inſtituenda. Quo quid abſurdius cogitari poteſt? Præterea, quænam ratio eſt, ut illa Chriſti verba de vero ac proprio Domini corpore intelligenda, *Sanctus Auguſtinus* aliquando expoſuerit ad mentem Chriſti Domini de proprio corpore ac ſanguine, aliquando alieno ſenſu: ſcilicet de typis corporis & ſanguinis? At, inquit *Albertinus*, expreſſè *Auguſtinus* ait, Dominum hîc loqui *de Sacramento Menſæ ſuæ*: ergo de ſacro ſigno loquitur. Totum concedimus, ſed negamus de ſigno excluſivo loqui: Nam illud ipſum menſæ ſuæ Sacramentum vocat carnem & ſanguinem Domini: Quod argumento eſt ſignum merum corporis & ſanguinis Chriſti non eſſe, aut eorum virtute duntaxat repletum. Licèt etiam aqua Baptiſmi, ſanguinis Chriſti ſignum ſit, ejuſdémque virtutem contineat, ipſum tamen Sanguinem Domini *Sanctus Auguſtinus* non vocat, neque *in Sacramento Lavacri*, ſed *in Sacramento ſanctæ Menſæ ſuæ*, manducari aſſerit ejus carnem, & ſanguinem bibi. Alio igitur ſenſu Euchariſtiam, alio Baptiſmum Sacramentum vocat: illud quia ſanguinem Chriſti, quo à peccatis noſtris abluimur, ſignificat, ejuſque virtutem continet; iſtud quia Chriſti corpus & ſanguinem ſecundùm ſubſtantiam in ſe contenta ſignificat. Significatio itaque communis eſt utriuſque Sacramenti ratio: Communis etiam eſt ambobus virtus Sanguinis Chriſti: ſed incluſio Corporis & Sanguinis Chriſti ſecundùm ſubſtantiam, Euchariſtiæ propria eſt.

Hinc facilè ſolvitur iſta *Albertini* objectiuncula: Ait Auguſtinus: *Dominum audiamus non hoc de Sacramento Lavacri dicentem, ſed de Sacramento ſanctæ Menſæ ſuæ.* Quo igitur ſenſu vocem, *Sacramentum*, de Baptiſmo loquens uſurpat, eodem & cùm loquitur de Menſæ Sacramento. At per Sacramentum in Baptiſmo ſignum ſacrum intelligit, aquam videlicet quæ Sanguinis Chriſti ſignum eſt; ergo & pariter per Menſæ Sacramentum, panem & vinum quæ carnis & ſanguinis Chriſti ſacramenta, id eſt, ſacra ſigna ſunt.

XV. His omnibus *Sancti Auguſtini* pro Catholico dogmate teſtimoniis coronidem imponet locus celeberrimus ex Commentario in Pſalmum trigeſimum-tertium, ubi de Chriſto ſic loquitur: *Et ferebatur in manibus ſuis. Hoc verè, fratres! quomodo poſſe fieri in homine, quis intelligat? Quis enim portatur in manibus ſuis? Manibus aliorum poteſt portari homo, manibus ſuis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipſo David ſecundùm literam non invenimus, in Chriſto autem invenimus. Ferebatur enim Chriſtus in manibus ſuis, quando commendans ipſum Corpus ſuum, ait:* Hoc eſt Corpus meum: *Ferebat enim illud Corpus in manibus ſuis. Ipſa eſt humilitas Domini Jeſu Chriſti, ipſa multùm commendatur hominibus.* Chriſtum propriis manibus corpus ſuum portaſſe aſſerit, cùm dixit Apoſtolis, *Hoc eſt Corpus meum*; & feciſſe quod nullus hominum facere poteſt. At quiſlibet ſui ipſius ſignum & figuram portare poteſt: docet ergo *Sanctus Auguſtinus*, Chriſtum proprium Corpus ſuum portaſſe, non figuram duntaxat corporis ſui.

Chriſtus Corpus ſuum in manibus ſuis ferebat, cùm Euchariſtiam Apoſtolis dedit.

Reſpondet *Albertinus*, Sanctum Auguſtinum Concione 2. in eundem Pſalmum ſe ampliùs explicantem, dicere: *Ipſe ſe portabat quodammodo cùm diceret, Hoc eſt Corpus meum.* Quo adverbio innuit, Dominum propriè loquendo ſe non portaſſe. Illud enim, *quodammodo*, temperamentum eſt Oratorum, quo paulò licentiùs di-

Albertini reſponſio vim Auguſtiniani teſtimonii non frangit.

A cta corrigunt ac minuunt. Verùm fallitur *Albertinus*; nam adverbium illud, *quodammodo*, non ſemper eſt terminus diminuens, ſed fungitur quandoque vice termini duntaxat ſpecificantis; id eſt, non negat ſenſum literalem propoſitionis aſſertæ, ſed ſenſum illum ad certum quemdam & ſingularem modum determinat. Sic Sanctus Auguſtinus in Epiſtola ad *Voluſianum* ait, Verbum unitum fuiſſe homini *quodammodo*, & Epiſtola 28. ad *Sanctum Hieronymum*, ait, Animam humanam eſſe immortalem *ſecundùm quemdam modum*; & *Theophilus Antiochenus* ait, *Materiam à* B *Deo quodammodo factam*: nec tamen negant Verbum eſſe reipſa & perſonaliter unitum naturæ humanæ, Animam reipſa & ſecundùm ſubſtantiam eſſe immortalem, & materiam eſſe à Deo reverà productam, ſed ſenſum literalem harum propoſitionum ad certum quemdam modum unionis, immortalitatis, & productionis, per adverbium *quodammodo*, determinant. Ita cùm *Sanctus Auguſtinus* ait Chriſtum ſeipſum portaſſe quodammodo, non negat quin verè & reipſa Corpus ſuum proprium manibus ſuis portaverit, quod in præcedenti Concione tam diſertè aſſeruerat; ſed literalem illum Propoſitio- C nis ſenſum ad quemdam portandi ſeipſum modum ſingularem reſtringit per adverbium *quodammodo*, ut nimirum ſignificet ipſum Corpus ſuum non portaſſe modo illo ſenſibili quo portantur corpora, ſed modo ſingulari & admirabili, qui ſacri ipſius Corporis ſub Sacramento proprius eſt.

ARTICULUS XX.

Solvuntur quædam Sacramentariorum Objectiones ex SANCTO AUGUSTINO petitæ.

D

I. OBjicit *Albertinus* Sermonem *Sancti Auguſtini* ad recèns baptizatos, quem integrum refert *Sanctus Fulgentius* Lib. *De Baptiſmo Æthiopis* cap. ultimo. Ac primùm urget ea verba: *Quod videtis, panis eſt, & calix, quod vobis etiam oculi veſtri renuntiant.* Quibus verbis, inquit, non modò, *Auguſtinus* docet in altari panem eſſe & calicem, ſed & addit, oculos quoque id renuntiare ſenſuum teſtimonium in eorum dignotione apertiſſimè commendans.

Reſpondeo, Euchariſtiam à *Sancto Auguſtino* E panem vocari ſecundùm ſpeciem externam, ſecundùm quam oculi panem eſſe judicant, quod panis figuram & qualitates habet, non ſecundùm interiorem ſubſtantiam. Unde ſubdit: *Quod autem fides veſtra poſtulat inſtruenda, panis eſt Corpus Chriſti, calix Sanguis Chriſti*: id eſt, objectum illud exterius, quod panis appellationem retinet, ſicut & ſpeciem, ſignum ſacrum eſt Corporis Chriſti ſubſtantiam reverà continens; & calix, ſeu objectum illud exterius quod videtur in calice, vinúmque vocatur, Sanguinis Chriſti realiter etiam ſibi conjuncti ſignum eſt. Addiderim *Lanfranci* ad ſimilia loca reſponſionem, F dicentis, Euchariſtiam panem & vinum figurato locutionis modo vocari. *Solemus enim aliquas res illarum rerum ex quibus efficiuntur, nominibus appellare, quamvis in aliam naturam tranſlatæ, jam non poſſint eſſe illud quod ſunt res illæ, ex quibus probantur effectæ. Sicut Beatus Auguſtinus* * cryſtallum vocat nivem multorum annorum duratam tempore & ſerie ſæculorum, *cùm nix ſit liquida & humida, cryſtalli verò natura dura & ſicca. Ac per hoc cùm tam diverſa natura ſint in*

Objectio I prima literatim ex Sancto Auguſtino petita reſpondetur.

* In Pſ. 147.

utriſque, non rectè quis cryſtallum nivem vocaverit, niſi eo locutionis modo, quo res effecta materiali ſolet nomine appellari. Et Creator ex terra creato primo homini in Geneſi dicit : Terra es, & in terram ibis. *Quaſi diceret, Quia factus es ex terra, quandoque fies terra, & reverteris in terram.* Scriptura itaque Sacra & SS. Patres interdum *Corpus Domini panem vocant myſtica locutione, ſeu quoniam ex pane conficitur, ejuſque non nullas retinet qualitates ſeu quia animam incomprehenſibiliter paſcendo ſatiat, eique æterna vitæ ſubſtantiam ſubminiſtrat; vel quòd Corpus eſt Filii Dei, qui eſt Panis Angelorum.*

11. Objicit *Albertinus* Sanctum Auguſtinum, poſtquam dixiſſet, *Panis eſt Corpus Chriſti, & calix Sanguis Chriſti*, addere : *Poteſt in animo cujuſpiam talis cogitatio oboriri : Dominus noſter Jeſus Chriſtus novimus unde acceperit carnem de Virgine Maria. Infans lactatus eſt, nutritus eſt, crevit, ad juvenilem ætatem perductus eſt, à Judæis perſecutionem paſſus eſt, ligno ſuſpenſus eſt, in ligno interfectus eſt, de ligno depoſitus eſt, ſepultus eſt, tertia die reſurrexit, quo die voluit, in cælum aſcendit. Illuc levavit corpus ſuum, unde eſt venturus ut judicet vivos & mortuos. Ibi eſt modò ſedens ad dexteram Patris. Quomodo eſt panis corpus ejus, & calix, vel quod habet calix, quomodo eſt ſanguis ejus?* Et reſpondet : *Iſta, fratres, ideo dicuntur Sacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, ſpeciem habet corporalem: quod intelligitur, fructum habet ſpiritalem.* Si credidiſſet *Auguſtinus* panem & vinum per conſecrationem fieri & eſſe propriè & ſubſtantialiter Corpus & Sanguinem Chriſti, ad propoſitam quæſtionem clarè & diſtinctè proculdubio reſpondiſſet; Maximo ac ineffabili miraculo panis ac vini ſubſtantias, remanentibus accidentibus, in corpus ac ſanguinem ejus tranſubſtantiari, ſicque corpus ejus & ſanguinem non modò eſſe in cælo; ſed ſimul etiam in terra, in locis innumeris, ſub accidentibus prædictis, & indiviſibiliter exiſtere. Horum autem nihil reſpondet, quamvis quæſtio propoſita, & auditorum inſtructio neceſſariò id exigerent, ſed eò tantùm recurrit ut dicat hîc de Sacramentis agi, quæ (ut alibi notat) earum rerum quarum Sacramenta ſunt, nomina accipiunt.

Objectioni Secundæ Albertini reſpondetur.

Reſpondeo, *Albertinum* ſtatum quæſtionis, quam in eo Sermone proponit ac ſolvit *Sanctus Auguſtinus*, non fuiſſe aſſecutum, neque ejuſdem reſponſionem comprehendiſſe. Scopus quippe S. Doctoris non erat exponere recèns baptizatis quid ſit Euchariſtia, cùm ea de re paulò ante baptiſmum fuiſſent edocti, ſiquidem Euchariſtiam ſtatim poſt baptiſmum ſuſcipiebant, & ad ſuſceptionem Baptiſmi præmittebantur Catecheſes, cùm de ipſomet, tum de Confirmatione, & Euchariſtia, ſimul adminiſtrari ſolitis, ſecundùm Eccleſiæ Diſciplinam, ut ex Catecheſibus *Sancti Cyrilli Hieroſolymitani* diſcimus : Sed explicandum ſibi propoſuerat *Sanctus Auguſtinus*, quid objectum illud exterius quod ſenſibus obverſatur, & panis vocatur in Euchariſtia, ſignificet; quòd nondum recèns baptizati noverant. *Hoc quod videtis*, inquit, *in Altari Dei etiam tranſacta nocte vidiſtis : Sed quid eſſet, quàm magnæ rei Sacramentum contineret, nondum audiſtis.* Quæſtioni reſpondet, Panem eſſe Corpus Chriſti, Calicem eſſe Sanguinem Chriſti, id eſt, objecta illa exteriora, quæ ut ſpeciem, ita & appellationem panis & vini retinent, Sacramentum eſſe, ſive ſacrum ſignum Corporis & Sanguinis Chriſti, quæ ſub illis realiter contineri jam didicerant, & credebant. Et id quidem fide ſufficiebat, ſed ampliori inſtructione erat opus ad iſtius Sacramenti ſignificationem, de qua quæſtio erat, intelligendam. *Quod*, inquit, *fides veſtra poſtulat inſtruenda, panis eſt Corpus Chriſti, calix Sanguis Chriſti. Breviter quidem hoc dictum eſt, quod fidei fortè ſufficiat; ſed fides inſtructionem deſiderat.* Dubium porro mentes recèns baptizatorum pulſabat, quomodo panis, ſeu ſpecies externa Sacramenti panis nomen retinens, Corporis Chriſti Sacramentum ſit. Quod dubium his verbis exprimitur à Sancto Auguſtino : *Quomodo eſt panis corpus ejus, & calix, vel quod habet calix, quomodo eſt ſanguis ejus?* Dubitatio illa inde oriebatur, quòd Sacramenta ſimilitudinem aliquam habere debeant earum rerum quarum ſunt Sacramenta. Ut enim ait *Auguſtinus* ipſe Epiſtola 23. ad Bonifacium : *Si Sacramenta quamdam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non haberent: omnino Sacramenta non eſſent.* At facilè capi non poterat quænam eſſet ſpecierum panis & vini, ſive panis ipſius & vini quorum ideas menti ingenerabant ſpecies illæ, cum Corpore & Sanguine Chriſti ſimilitudo, quædam cum actionibus & paſſionibus Corporis Chriſti convenientia. Dubitationis iſtius ratio exprimitur verbis in objectione laudatis : *Poteſt enim in animo cujuſpiam talis cogitatio oboriri : Dominus noſter Jeſus Chriſtus novimus unde acceperit carnem de Virgine Maria.* Dubitatio ergo recèns baptizatorum nomine hîc à *Sancto Auguſtino* propoſita non verſatur circa præſentiam realem Corporis Chriſti in Euchariſtia, ut fingit *Albertinus*, ſed circa rationem Sacramenti. Quamobrem neceſſe non erat ut *Sanctus Auguſtinus* reſponderet, panem & vinum per conſecrationem fieri & eſſe propriè & ſubſtantialiter Corpus & Sanguinem Chriſti, cùm id recèns baptizati noſſent, nec ea de re quæſtio impræſentiarum eſſet, aut ad iſtius Concionis argumentum pertinerent : Sed ſolùm ut id ipſis explicaret, quod capere non poterant, quomodo Sacramentum eſſet Corporis & Sanguinis Chriſti objectum exterius panis & vini nomine nuncupatum, ſeu quænam eſſet ſymbolorum cum ſacro Domini Corpore, & pretioſo ſanguine ſimilitudo. Id autem præclarè exſequitur S. Auguſtinus, reſpondendo, Iſta eſſe Sacramenta, *Quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur : Quod videtur, ſpeciem habet corporalem : quod intelligitur, fructum habet ſpiritalem.* Ut verò faciliùs intelligant quomodo ſint Sacramenta Corporis & Sanguinis Chriſti, & quænam ſit eorum cum rebus ſignificatis ſimilitudo, ait non eſſe ſpectandum Corpus Chriſti naturale duntaxat, cujus tantùm Sacramentum Euchariſtia non eſt; ſed Chriſti Corpus integrum, ſcilicet caput & membra, quod Corpus Myſticum appellamus : Illud enim eſſe rem Sacramento ſignificatam. Id omnino demonſtrat *Sancti Auguſtini* expoſitio. *Corpus ergo Chriſti ſi vis intelligere, Apoſtolum audi dicentem Fidelibus,* Vos eſtis Corpus Chriſti & membra. *Si ergo vos eſtis Corpus Chriſti & Membra, Myſterium veſtrum in menſa Domini poſitum eſt, Myſterium Domini accipitis. Ad id quod eſtis, Amen, reſpondetis, & reſpondendo ſubſcribitis. Audis ergo, Corpus Chriſti, & reſpondes, Amen. Eſto membrum Corporis Chriſti, ut verum ſit, Amen. Quare ergo in pane? nihil hîc de noſtro afferamus : Ipſum Apoſtolum item audiamus. Cùm ergo de iſto Sacramento loqueretur, ait :* Unus panis, unum corpus multi ſumus. *Intelligite, & gaudete. Unitas, pietas, veritas, charitas, unus panis, unum corpus multi ſumus. Recolite enim quia panis non fit*

Euchariſtia Myſterium unitatis.

de

de uno grano, ſed de multis. Quando exorcizabamini, quaſi molebamini: Quando baptizati eſtis, quaſi conſperſi eſtis: Quando Spiritus Sancti ignem accepiſtis, quaſi cocti eſtis. Eſtote quod videtis, & accipite quod eſtis. Hoc Apoſtolus de pane dixit: Jam de calice quid intelligeremus, etiam hoc dictum ſatis oſtendit. Sicut enim ut ſit ſpecies viſibilis panis, multa grana in unum conſperguntur, tamquam illud fiat quod de Fidelibus ait Sancta Scriptura: Erat illis anima una & cor unum in Deum: *Sic & de vino, fratres, recolite unde ſit unum. Grana multa pendent ad botrum: ſed liquor granorum in unitate confunditur. Ita Dominus Jeſus Chriſtus nos ſignificavit, nos ad ſe pertinere voluit, myſterium pacis & unitatis noſtræ in Menſa ſua conſecravit. Qui accipit Myſterium unitatis, & non ſervat vinculum pacis, non Myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium contra ſe.*

Ex hac reſponſione alia *Sancti Auguſtini* loca facilè intelliguntur & explicantur, in quibus Euchariſtiam tantùm ſpectans ſecundùm relationem ad Corpus Chriſti myſticum, cujus etiam Sacramentum eſt, nihil habet de reali præſentia corporis & ſanguinis Chriſti. Sic Tractatu 26. in Joannem: *Norunt*, inquit, *Fideles corpus Chriſti, ſi corpus Chriſti non negligant eſſe.... Exponens nobis Apoſtolus hunc panem*, Unus panis, *inquit*, multi ſumus. *O Sacramentum pietatis! ò Signum unitatis! ò vinculum caritatis!..... Hunc itaque cibum & potum, ſocietatem vult intelligi corporis & membrorum ſuorum: quod eſt Sancta Eccleſia in prædeſtinatis & vocatis, & juſtificatis, & glorificatis Sanctis, & Fidelibus ejus... Hujus rei Sacramentum, id eſt, unitatis corporis & ſanguinis Chriſti, alicubi quotidie, alicubi certis intervallis dierum, in Dominica Menſa præparatur, & de Menſa Dominica ſumitur, quibuſdam ad vitam, quibuſdam ad exitium... Cùm enim cibo & potu id appetant homines ut neque eſuriant, neque ſitiant: Hoc veraciter non præſtat niſi iſte cibus & potus, qui eos à quibus ſumitur, immortales & incorruptibiles facit, id eſt, ſocietas ipſa Sanctorum, ubi pax erit, & unitas plena atque perfecta. Propterea quippe, ſicut etiam ante nos hoc intellexerunt Homines Dei, Dominus noſter Jeſus Chriſtus corpus & ſanguinem ſuum in eis rebus commendavit, quæ ad unum aliquid rediguntur ex multis. Namque aliud in unum ex multis granis conficitur, aliud in unum ex multis acinis confluit.* Lege & Sermonem LXXXIII. *De Diverſis.*

Arcani religio Patres impellebat ut de Euchariſtia coram Catechumenis obſcurius loquerentur.

Ideo autem in Sermonibus ad populum *Sanctus Auguſtinus* Euchariſtiam ſecundùm relationem ad corpus Chriſti myſticum potiùs ſpectabat, ac de illa ſecundùm iſtum reſpectum diſſerebat, interdum etiam de hoc Sacramento ſubobſcurè loquebatur, ne Catechumenis, qui aderant, panderetur myſterium, quod ſolis initiatis aut proximè initiandis credebat Eccleſiæ Diſciplina. Cujus reticentiæ neceſſitatem & alibi ſignificavit. In Pſalmum 33. *Erat, ut noſtis, Sacrificium Judæorum antea ſecundùm ordinem Aaron in victimis pecorum, & hoc in Myſterio. Nondum erat Sacrificium Corporis & Sanguinis Domini, quod Fideles norunt, & qui Evangelium legerunt, quod Sacrificium nunc diffuſum eſt toto orbe terrarum.* Epiſtola 57. ad Dardanum. *Hujus corporis caput eſt Chriſtus, hujus corporis unitas noſtro Sacrificio commendatur, quod breviter ſignificavit Apoſtolus, dicens:* Unus panis, unum corpus multi ſumus... *Hoc Sacramentum longè eſt à cordibus ſapientum ſuperborum.... Noſti autem in quo Sacrificio dicatur: Gratias agamus Domino Deo noſtro.* Et Epiſtola 162. ad *Glorium, Eleuſium, &c.* contra Donatiſtarum pertinaciam:

Poſtrema Edit. 43.

Tolerat ipſe Dominus Judam, diabolum, furem, & venditorem ſuum: ſinit accipere inter innocentes Diſcipulos, quod Fideles noverunt, pretium noſtrum. De eadem cautione & affectata ſermonis obſcuritate, cùm de Myſteriis coram Catechumenis ſermo habebatur, audiamus & alios Patres. Ita *Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi 6. Illuminatorum: *De Myſteriis apud Catechumenos apertè non loquimur, ſed multa ſæpe loquimur obtectè, ut Fideles qui rem tenent, intelligant, & qui non tenent, haud lædantur.* Ita *Sanctus Chryſoſtomus* Homilia 40. in I. ad Corinthios: *Volo quidem apertè dicere, non audeo verò propter eos qui non ſunt initiati. Ii enim difficiliorem nobis faciunt expoſitionem, cogentes aut non perſpicuè loqui, aut eis arcana enuntiare.* Ita *Sanctus Cyrillus Alexandrinus*, lib. 7. contra Julianum: *Plurima de his alia & vera dicerem, niſi non initiatorum aures metuerem.* Apud *Theodoretum*, Dialogo II. Orthodoxus: *Apertè dicendum non eſt: veriſimile eſt enim adeſſe aliquos Myſteriis non initiatos.* Eraniſtes: *Reſpondeatur ænigmaticè.*

III. Objicit *Albertinus* locum alterum *Sancti Auguſtini* ex Epiſtola 23. ad *Bonifacium* incertæ urbis Epiſcopum, ubi ait: *Si Sacramenta quamdam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non haberent, omnino Sacramenta non eſſent. Ex hac autem ſimilitudine plerùmque etiam ipſarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo ſecundùm quemdam modum Sacramentum Corporis Chriſti Corpus Chriſti eſt, Sacramentum Sanguinis Chriſti Sanguis Chriſti eſt, ita Sacramentum fidei fides eſt. Nihil autem eſt aliud credere, quàm fidem habere. Ac per hoc cùm reſpondetur parvulus credere, qui fidei nondum habet affectum, reſpondetur fidem habere propter fidei Sacramentum, & convertere ſe ad Deum propter converſionis Sacramentum.* Sanctus Auguſtinus de Sacramento Euchariſtiæ loquens, illud indicat ita appellari, non quòd ſimpliciter & omni modo corpus Chriſti ſit & ſanguis, ſed quòd ea ſit ſecundùm quemdam modum: ergo propriè & ſubſtantialiter corpus Chriſti & Sanguis non eſt. Secundò, explicans quis ſit ille modus, ſecundùm quem Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti, Corpus ejus ac Sanguis eſt ac dicitur, non aliunde eum arceſſit, quàm à generica ſignorum & Sacramentorum naturâ, quæ vulgò dicuntur eſſe res illæ quas ſignificant, non quod illæ ſunt; ſed quòd earum ſigna ſint & ſimilitudinem quamdam cum iis habeant. Peſſimè utique, ſi Euchariſtiam Corpus & Sanguinem Chriſti propriè ac ſubſtantialiter eſſe cenſuiſſet.

Reſpondeo, Sacramentum quidem Corporis & Sanguinis Chriſti, ſecundùm ſpeciem externam quam ingerit ſenſibus, non eſſe propriè ac ſubſtantialiter Corpus Chriſti, ſed *ſecundùm quemdam modum*, quia illud ſignificat: Id tamen non prohibet quin ſecundùm internam veritatem, & rem Sacramenti, Corpus Chriſti ſit & Sanguis. Ita hunc locum explicat *Algerus* lib. 1. cap. 6. *Sacramentum*, inquit, *Corporis Chriſti, ſecundùm quemdam modum, id eſt, ſimilitudinariè & nuncupativè, non propriè Corpus Chriſti vocatur, quantùm ad elementorum ſpeciem & formam: quod tamen verè & propriè Corpus Chriſti vocatur & creditur, quantùm ad ſubſtantiam quam continet, & in quam panis & vini ſubſtantia converſa eſt.* Non mirum autem quòd *S. Auguſtinus* hoc in loco ita de Euchariſtia loquatur, cùm de ipſa expreſsè & datâ operâ non agat, nec docere velit quid de illa ſit credendum; ſed ſolam ſigni & Sacramenti ſpectet in ea rationem, ex qua exemplum arceſſit, ut oſtendat ſigna ſæpe rerum ſignificatarum appellari nominibus: adeóque dici

Objectio tertia Albertini ſolvitur.

dici poſſe infantes habere fidem, etſi actu non credant, quia fidei Sacramentum habent. Fidei namque Sacramentum, ſecundùm hunc loquendi modum fides eſt; ſicut Euchariſtia ſecundùm externam ſpeciem Sacramenti quodammodo Corpus Chriſti eſt. Unde Corpus Chriſti frangi dicitur, cùm ſpecies Sacramentales franguntur, & lingua Chriſti ſanguine dicitur purpurata, cùm ſpecie vini tincta eſt, ſub qua continetur Pretioſus Sanguis. *Sancto Auguſtino* concinit *Sanctus Anſelmus* Tractatu *De Corpore & Sanguine Domini*; in quo tamen errorem *Berengarii* profligat, & realem corporis Chriſti præſentiam in Euchariſtia diſertè aſſerit, fatentibus adverſariis. *Illa ſpecies viſibilis panis*, inquit, *non eſt caro vel Corpus Chriſti per ſe conſiderata; niſi quòd hoc nuncupatur ea conſuetudine Scripturarum, quâ plerùmque Sacramenta ſortiuntur nomina earum rerum quarum ſimilitudinem aliquam gerunt. Ideo & earum rerum Sacramenta ſunt. Si enim Sacramenta quamdam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non haberent, omnino Sacramenta non eſſent.*

Inſtabit quiſpiam hæreticus: Ita ſe habet Sacramentum corporis Chriſti ad ipſum Chriſti corpus, ſicut ſe habet Sacramentum fidei ad fidem: ſicut enim fidei Sacramentum fides eſt; ita corporis & ſanguinis Chriſti Sacramentum, Chriſti corpus & ſanguis eſt, ſecundùm *Auguſtinum*. Sicut ergo Sacramentum fidei non eſt ſignum fidei actualis præſentis & cum ipſo Sacramento conjunctæ, ita Euchariſtia non eſt Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti revera præſentium.

Reſpondeo, Comparationem inter Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti, & Sacramentum fidei, à *Sancto Auguſtino* non eſſe inſtitutam quoad omnia, ſed quoad hoc dumtaxat, quòd utrumque ejus rei nomine appelletur, cujus Sacramentum eſt. Et certè ea eſt comparationum vis, ille uſus, ut quæ inter ſe comparantur, in aliquo dumtaxat, non in omnibus ſimilia demonſtrentur. Alioqui nulla eſſet hæreſis quæ Patribus affingi non poſſet, atque ex comparationibus quibus uſi ſunt, colligi. Sic ex comparatione transfuſionis peccati originalis cum transfuſione fidei in parvulos, quam adhibet *Sanctus Auguſtinus* lib. III. *De Peccatorum Meritis*, cap. 2. colligi poſſet peccatum originale meram eſſe peccati Primi Parentis imputationem, ſicut fides actualis de qua ibi loquitur, imputativa quodammodo eſt, non realis in parvulis. Verba *Sancti Auguſtini* hæc ſunt. *Sicut ergo eorum per quos renaſcuntur, Juſtitia Spiritus, reſponſione ſua trajicit in eos fidem, quam voluntate propria nondum habere potuerunt; ſic eorum per quos naſcuntur caro peccati trajicit in eos noxam, quam nondum vitâ propriâ contraxerunt.* Sicut ergo ex hac *Sancti Auguſtini* comparatione illa conſequentia perperam & inſipienter infertur, quia comparatio iſta ab eo non adhibetur ut ſimilitudinem omnimodam oſtendat inter fidem actualem & peccatum originale, ſed ſolùm in eo quòd ſicut aliena fides prodeſt parvulis ut in Chriſto per baptiſmum renaſcantur, qui voluntate propria fidem habere non poſſunt: ita alienum peccatum nocet parvulis ut peccatores naſcantur, quamvis propria voluntate peccare non poſſint: illegitima pariter eſt conſequentia quam inferunt Hæretici ex comparatione altera, quam *Sanctus Auguſtinus* loco in objectione laudato adhibet, inter Sacramentum fidei, & Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti. Siquidem, ut dixi, illa non comparat quoad omnia, ſed tantùm quoad aliquid: in eo nimirum quòd Sacramentum corporis Chriſti appelletur Chriſti corpus, ſicut Sacramentum fidei, ſcilicet baptiſmus, appellatur fides.

At diſcrimen inter utrumque eſt, quòd baptiſmus ſit Sacramentum fidei actualis abſentis; Euchariſtia verò ſit Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti reipſa & ſecundùm ſubſtantiam præſentium. Quod diſcrimen *Sanctus Auguſtinus* ibi non exponit, quia hæc explicatio nihil ad ejus inſtitutum conferebat, & ſatis à *Bonifacio*, & aliis, quibuſcum Epiſtola ſua communicaretur, intellectum iri comparationem illam ſuam certus erat; nec prævidebat aliquando fore Hæreticos, qui ipſum adeo repugnantem, in ſui erroris, contra veritatem corporis Chriſti in Euchariſtia, patrocinium traherent.

Reſpondeo ſecundò Euchariſtiam appellari corpus Chriſti *ſecundùm quemdam modum*, quamvis ſit verum Chriſti corpus, quia corpus Chriſti ſpecie panis in Sacramento velatum, ſui ipſius Sacramentum ſive ſacrum ſignum eſt, ſecundùm alium ſtatum, ut viſibilis, palpabilis, quondam mortalis, & in cruce ſuſpenſi. Ita *Sanctum Auguſtinum* exponit Lanfrancus *Lib. De Corpore & Sanguine Domini*, cap. XIV. *Vocatur*, inquit, *baptiſmus fides, ſecundùm eam locutionis formam, quâ Myſterium ejus rei, cujus Myſterium eſt, cenſeri nomine conſuevit. Hujus rei cauſa ſimilitudo eſt, quam in Sacramento, & in re Sacramenti, reperiri ſemper neceſſe eſt: ſicut in baptiſmo & fide. Utrumque enim lavat, purgat, purificat: Illud carnem, hoc mentem. Sicut ergo cæleſtis panis, quæ vera Chriſti caro eſt, ſuo modo vocatur corpus Chriſti, illius videlicet quod viſibile, palpabile, mortale, in cruce eſt ſuſpenſum; vocaturque ipſa carnis ipſius immolatio, quæ Sacerdotis manibus fit, Chriſti paſſio, mors, crucifixio, non rei veritate, ſed ſignificante Myſterio: Sic Sacramentum fidei, quod baptiſma intelligit, fides eſt.* Eamdem doctrinam tradit illuſtrior Magiſtro *Lanfranci* diſcipulus *Sanctus Anſelmus* lib. *De Sacramento Altaris*, cap. XI.

IV. Objicit *Albertinus* alterum *Sancti Auguſtini* locum ex Commentario in pſalmum III. ubi Chriſti Domini patientiam commendat, qui *Judam adhibuit ad convivium, in quo Corporis & Sanguinis ſui figuram Diſcipulis commendavit & tradidit*. Ex quo ſic argumentatur Miniſter: *Figura non eſt veritas; ſed imitatio veritatis.* Verba ſunt *Gaudentii Tractatu II. in Exodum.* At quod Dominus in Euchariſtiæ ſuæ convivio Diſcipulis ſuis dabat, erat juxta *Auguſtinum*, figura corporis & ſanguinis ipſius: Non igitur erat veritas corporis & ſanguinis.

Reſpondeo ad majorem, Figuram quà figura eſt, non eſſe veritatem, ſed veritati conjunctam eſſe poſſe, eamque includere. Sic Arca Eccleſiæ figura, conjuncta erat Noë & ejus filiis, qui temporis illius Eccleſia erant. Figura ergo erat Eccleſiæ, & eam continebat: ſic etiam templa noſtra materialia continent Eccleſiam cujus figuræ ſunt, & cujus appellantur nomine, ſocietatem ſcilicet Fidelium. Columba & linguæ igneæ, quæ figuræ erant Spiritus Sancti, eidem realiter conjunctæ erant. Ablutio exterior quæ fit in baptiſmo, interiori, quam ſignificat, ablutioni conjuncta eſt. Manducatio corporea panis Euchariſtici, ſecundùm Calviniſtas, conjuncta eſt manducationi ſpirituali, quam repræſentat: Sunt itaque duo ſignorum genera, ut optimè notat doctiſſimus Cardinalis *Perronius*. Alia ſunt inſti-

Objectio quarta Albertini diluitur.

tuta

tuta ad defectum præſentiæ ſupplendum ; qualia fuere Agnus Paſchalis, manna, petra deſerti, panes propoſitionis, ſerpens æneus : alia ad ſupplendum defectum apparentiæ, & ut ſint tamquam veſtimenta viſibilia rebus quæ per propriam eſſentiam apparere, & viſibiles eſſe non poſſent ; qualia fuere ſpecies flammæ in rubo, & columbæ in baptiſmo Domini, ſerpens qui tentavit Evam in Paradiſo terreſtri, formæ humanæ ab Angelis indutæ, & alia hujuſmodi. Signa inſtituta ad defectum præſentiæ ſupplendum, res ſignificatas excludunt. Signa verò ad ſupplendum apparentiæ defectum, res ſignificatas non excludunt, immò potiùs illas includunt & connotant. Ex poſtremo autem ſignorum ordine ſunt ſymbola Euchariſtica. Non ſequitur ergo quòd Euchariſtia Corporis & Sanguinis Chriſti realem præſentiam excludat, quia eorum figura eſt, ſecundùm ſpeciem externam. Ad quem ſenſum explicanda eſt minor propoſitio. *Eſt enim figura quod exterius ſentitur, ſed totum veritas & nulla adumbratio, quod intrinſecus percipitur*, ut ait *Paſchaſius.* Denique ipſe *Albertinus* lib. 2. p. 794. fatetur, *Signum ac ſymbolum ex ſe vi ſignificationis non excludere præſentiam rei cujus eſt ſignum.*

At, inquit *Albertinus*, inter figuram & rem cujus figura eſt, relativa oppoſitio intercedit, adeò ut impoſſibile ſit unam eſſe alteram, ſufficiátque dicere aliquid eſſe figuram Corporis & Sanguinis Chriſti, ut eo ipſo intelligatur non eſſe corpus & ſanguinem. *Imago veritati non uſquequaque adæquabitur : aliud enim eſt ſecundùm veritatem eſſe, aliud ipſam veritatem eſſe*, inquit Tertullianus lib. 2. contra Marcionem, cap. 9. *Nulla res alicujus, ipſa eſt, cujus eſt*, inquit idem Auctor lib. contra Praxeam cap. 26. *Quod ſimile alicui eſt, non eſt illud ipſum cui ſimile eſt :* inquit *Athanaſius* lib. contra hypocriſim Meletii. *Imago non ampliùs foret imago, ſi eſſet omnino idem cum eo cujus imago, eſt*; inquit *Gregorius Nyſſenus* lib. de Anima & Reſurrectione. *Figura non eſt veritas*, inquit *Gaudentius* ſupra laudatus. *Si imago corporis eſt, non poteſt eſſe ipſum divinum corpus*, inquit *Epiphanius* Diaconus in refutatione Synodi Iconomachorum. Cùm ergo *Sanctus Auguſtinus* aſſerat Euchariſtiam eſſe figuram Corporis Chriſti, eo ipſo negat eſſe verum Chriſti corpus.

Reſpondeo. Figuram ſub ea ratione quà figura eſt, non eſſe veritatem : imaginem ſub ratione imaginis, non eſſe omnino idem cum re cujus imago eſt : quod eſt ſimile alicui, non eſſe illud ipſum, quatenus ei ſimile eſt : nec aliud probant loca Patrum paſſim ab *Albertino & Matthæo La Roque* magna oſtentatione prolata : ſed non negant quin res per imaginem ſignificata, cum ipſa imagine vel ſigno, quo repræſentatur, conjuncta eſſe poſſit. Diſtinctionem imaginis à prototypo adſtruunt verba *Tertulliani* ; non negant, quod ſignificare videntur, imaginem rei cujus imago eſt, æqualem eſſe poſſe : ſiquidem Verbum, imaginem Patris, eidem æqualem, agnoſcit. Hominem quatenus Dei imago eſt, ſecundùm animam ſcilicet ac intelligendi vim, Deum non eſſe, rectè colligit *Athanaſius*, ſeu alius Auctor libri contra hypocriſim Meletii, quia quod ſimile eſt alicui, non eſt illud ipſum. Sed non negat quin homo Deo realiter & perſonaliter uniri poſſit, ac Deus eſſe : cùm Chriſtus ſit homo Deus. Imago non poteſt eſſe res ipſa cujus eſt imago, ſi nullam aliam rationem habeat niſi imaginis : ſicque Græci Orthodoxi rectè colligebant contra Iconomachos, *Si eſt imago corporis, non poteſt eſſe ipſum divinum corpus :* Quia in ſuſpicionem veniebant illi Hæretici quòd Euchariſtiam in ſenſu populari & excluſivo veritatis imaginem appellaſſent, quamvis revera eſſe Chriſti proprium Corpus cum Catholicis crederent. Itaque quod præcisè imaginis rationem habet in Euchariſta, nimirum externa forma & ſpecies panis & vini, non adæquatur Chriſto, non eſt ipſe Chriſtus, non eſt veritas Corporis Chriſti, non eſt ipſum divinum Corpus ; ſed Corpus Chriſti his ſymbolis, huic imagini conjunctum eſt : ſicut Angelus humanam formam indutus, à còrpore aſſumpto diſtinctus, & eidem nihilominus conjunctus erat. Euchariſtia itaque Corpus Chriſti ſimul eſt & ejuſdem divini corporis imago. Corpus Chriſti, ſecundùm id quod interiùs creditur ; imago, ſecundùm id quod exteriùs ſenſu percipitur.

Reſpondeo ſecundò. Euchariſtiam à *Sancto Auguſtino* figuram appellari Corporis & Sanguinis Chriſti, in cruce immortali cruento Sacrificio, non figuram meram, excludentem præſentiam ejuſdem corporis, inviſibiliter contenti ſub ſpeciebus. Chriſti, inquam, corpus ſub Sacramento, ſui ipſius quatenus in cruce ſuſpenſi figura eſt : Chriſti ſanguis in calice, ſui ipſius ut in paſſione effuſi imago eſt.

Falſam & abſurdam reſponſionem inclamat *Albertinus*, quia nihil ſui ipſius figura, imago, & ſymbolum eſſe poteſt. *Nemo poteſt ipſi ſibi imago fuiſſe*, inquit *Ambroſius* lib. 1. de Fide cap. 4. *Quid abſurdius quàm imaginem ad ſe dici ?* inquit *Auguſtinus* lib. 7. de Trinitate cap. 1. *Ipſe ſui ipſius character eſſe non cenſeatur :* inquit *Cyrillus Alexandrinus* lib. 3. in *Joannem* cap. 5. Ergo Corpus Chriſti in Euchariſtia, ſui ipſius prout in cruce ſuſpenſi, imago & figura eſſe non poteſt.

Reſpondeo, Nihil quidem ſui ipſius figuram & imaginem eſſe poſſe, ſi abſolutè & abſque ulla relatione ad diverſos ſtatus ſpectetur : ſed ſui ipſius, prout in altero ſtatu ſpectati, figura & imago aliquis eſſe poteſt. Ita Chriſtus in cruce, unum Latronum juſtificans, eique Paradiſum promittens, alterum reprobans, ſui ipſius in ſupremo Judicio imago erat, cùm electos à reprobis ſecernet. *Jam ſignificabat quod facturus eſt de vivis & mortuis, alios poſiturus ad dexteram, alios ad ſiniſtram :* inquit *Sanctus Auguſtinus* Tractatu 32. in *Joannem.* Et Angeli Apoſtolos Chriſtum in cælum aſcendentem oculis proſequentes docuere, ipſum ut aſcendentem, ſui ipſius, ut è cælis ad judicandos homines in nube cum majeſtate deſcenſuri, eſſe imaginem. *Hic Jeſus qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in cælum.*

Inſtat *Albertinus :* Imago debet ſub aſpectum ducere id cujus imago eſt. *Eum cujus imago eſt, neceſſe eſt ut imago demonſtret*, inquit *Hilarius* lib. *De Synodis.* At quomodo corpus ſub accidentibus panis latitans & inviſibile, demonſtrabit illud ipſum corpus viſibile in cruce expanſum ? Quis umquam audivit rei viſibilis imaginem inviſibilem? *Quomodo*, inquit *Gregorius Nyſſenus* lib. 1. contra Eunomium, *ex inviſibili cognitionem viſibilis quis formabit ?*

Reſpondeo, Rem inviſibilem, cùm per formam exteriorem, cui juncta eſt, ſi viſibilis, alterius rei ſeu viſibilis, ſeu inviſibilis, ſignum eſſe poſſe, quamvis ex inviſibili, manente inviſibili, cognitio viſibilis formari non poſſit. Con-

ceptus mentis, naturâ ſua ſunt inviſibiles : ſed cùm vocibus induuntur, ingenii noſtri ac motum qualitatem repræſentant, & oculis veluti objiciunt. Angeli, quorum Deus utebatur miniſterio tempore Veteris Teſtamenti, ut ſua hominibus conſilia aperiret, aut mandata perferret, naturâ inviſibiles erant : ſed in aſſumptis corporibus aſpectabiles facti, Deum Patrem, & Chriſtum, ut imagines, hominibus repræſentabant. Cur ergo Corpus Chriſti in Euchariſtia, inviſibile quidem, ſed ſymbolis ſenſibilibus velatum, ſui ipſius, in altero ſtatu ſpectati, figura eſſe non poſſet ?

Objicit Albertinus, nonniſi ludicrè affimari poſſe ſpecies illas quæ Chriſtum occultant, ab eo aſſumi ut ſe oſtendat : *Tenebras videlicet accipit, ut lucere poſſet*, ſicut olim de ſimili hæreticorum figmento jocabatur Tertullianus : *Nemo autem*, inquit lib. de carne Chriſti, *oſtendere volens hominem, caſſidem aut perſonam induit.*

Reſpondeo, *Sicut Deus manifeſtatus eſt in carne*, quamvis ſub ipſa abſconditus ; ſicut Angeli ſub forma humana latentes, Deum hominibus repræſentarunt ; ſicut caſſide qua facies hominibus abſconditur, & quibus regitur veſtibus, ipſe tamquam ſignis ſæpe demonſtratur ; ita verè poſſe affirmari, ſymbola quibus Corpus Chriſti velatur, illud oſtendere ac ſignificare : Id autem Chriſti Euchariſtiam inſtituentis conſilio convenientiſſimum eſt. Cùm enim hoc Sacramentum ſit *Myſterium fidei*, ſenſibus occultari Chriſti Corpus in eo debeat, ad fidei meritum, & menti per ſymbola oſtendi, ad fidem excitandam.

Reſpondeo tertiò, *S. Auguſtinum* loco laudato, ſcilicet in Pſalmum 3. cùm ait, Chriſtum patientiam ſuam erga *Judam* proditorem demonſtraſſe, cùm eum adhibuit ad convivium, in quo figuram ſui Corporis Diſcipulis commendavit, Euchariſtiam ſpectare per reſpectum ad Corpus Chriſti myſticum, ſcilicet ſocietatem Fidelium, non ſecundùm habitudinem ad Corpus Chriſti verum & naturale : Confert enim ibi Chriſtum cum Davide, Judam cum Abſalone Davidis filio, cujus nomen idem eſt ac *Pax Patris.* Quemadmodum verò David, etiam in bello, numquam infenſus, ſed ſemper pacatus filio fuit, quem etiam extinctum magno dolore flevit : ſic Chriſtus cum Juda pacem ſervavit, quamvis illi inſidiaretur Judas. Id probat *Sanctus Auguſtinus,* tum quia Chriſtus è mundo diſceſſurus dedit Judæ Euchariſtiam, quæ erat figura pacis, unitatis, & concordiæ omnium membrorum corporis ſui myſtici ; tum etiam quia illi oſculum dedit, quod concordiæ paciſque ſignum eſt. Ubi verò *Sanctus Auguſtinus* Euchariſtiam ſpectat juxta relationem quam habet ad Corpus Chriſti naturale, non ait Dominum dediſſe Judæ figuram Corporis ac Sanguinis ſui, ſed Corpus ac Sanguinem ipſi tradidiſſe ſive permiſiſſe *Ut inter innocentes Diſcipulos acciperet, quod noverunt Fideles, pretium noſtrum.* Sic loquitur *Epiſtola* CLXII.

V. Objicit *Albertinus* teſtimonium *Sancti Auguſtini* ex libro contra *Adimantum* Manichæum cap. XII. ubi ait : *Non dubitavit Dominus dicere*, Hoc eſt Corpus meum, *cùm ſignum daret Corporis ſui.* Ex quibus ita colligit Calvinianus Miniſter : *Nulla res alicujus, ipſa eſt cujus eſt*, ut obſervant Tertullianus & Athanaſius. At id quod Dominus dabat, cùm diceret, *Accipite, edite, Hoc eſt corpus meum,* erat, juxta *Auguſtinum*, res alicujus, videlicet ſignum corporis ipſius : ergo non erat ipſummet corpus.

Objectio quinta Albertini ſolvitur.

Reſpondeo, diſtinguo minorem : Erat ſignum
A corporis ipſius incluſivum, concedo ; excluſivum, nego. Diſtinguo etiam conſequens : Ergo non erat ipſummet corpus, ſecundùm formam externam qua ſignum erat, concedo ; ſecundùm veritatem internam, nego. Signum enim erat Corporis Chriſti præſentis, non abſentis : & Corporis Chriſti ſubſtantia ſigno ſacro conjuncta erat. Hanc eſſe *Sancti Auguſtini* mentem, conſtat ex comparatione iſtius loci cum aliis ejuſdem Sancti Doctoris quæ §. præcedenti protulimus. Quod autem id hoc in loco non expreſſerit, mirum eſſe non debet, cùm ſcopus ejus non eſſet
B docere quid de Euchariſtia ſit credendum, ſed exempla proferre, quibus probaret, ſignum exterius ſæpe rei ſignificatæ nomine appellari : quod poſtulabat argumentum quo de agebat. *Adimantum* enim Manichæum impugnabat, qui cùm rejiceret Vetus Teſtamentum, probandúmque ſuſcepiſſet, Auctorem Veteris Teſtamenti alium omnino eſſe ab Auctore Novi, eíque contrarium, inter cætera oppoſuerat, in illo dici, * *Non eſſe manducandum ſanguinem quòd anima ſit carnis ſanguis* : unde inferebat, juxta Auctorem Veteris Teſtamenti, *homines poſſe nocere animæ*,
C quandoquidem ſtatuit ſanguinem eſſe animam, *cùm homines de ſanguine multa faciant, ſive excipientes, & canibus volucribúſque in eſcam proponentes, ſive effundentes, aut cœno lutóque miſcentes* : Contra autem, Dominum in Evangelio dicere, *Non eſſe timendos eos qui occidunt corpus, animæ autem nocere non poſſunt.* Hanc verò objectionem *Sanctus Auguſtinus* duplici modo ſolvit. Primò enim excipit, Dominum in Evangelio de hominis anima loqui, in loco autem Veteris Teſtamenti ſermonem eſſe, non de anima hominis, ſed de anima pecoris : *Quod ſi de anima humana*, inquit, *nihil tale ibi dictum eſt, quid ad nos perti-*
D *net ſi anima pecoris lædi ab interfectore poteſt?* Secundò reſpondet, præceptum illud eſſe in ſigno poſitum, hoc eſt, ſanguinem appellari animam, non quòd ſit anima propriè, ſed quia animæ ſignum eſt. *Poſſum*, inquit, *etiam interpretari præceptum illud in ſigno eſſe poſitum.* Ut autem probet ſanguinem appellari animam in ſigno, quia ſignum eſt animæ, duo profert, primum quòd *Dominus non dubitavit dicere, Hoc eſt Corpus meum, cùm ſignum daret corporis ſui.* Secundum, quòd ſanguis dicitur eſſe anima in Veteri Teſtamento, juxta modum loquendi hujuſce Teſtamenti, in
E quo omnia ſunt plena figuris & ſignis. *Quia ſanguis eſt anima, poſitum eſſe dicimus, ſicut alia multa, & pene omnia Scripturarum illarum Sacramenta ſignis & figuris plena ſunt futuræ prædicationis, quæ jam per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum declarata eſt. Sic eſt enim ſanguis anima, quomodo petra erat Chriſtus* : Id eſt, ſicut petra ſignum erat Chriſti, & ideo dictum eſt ab Apoſtolo ; Petra erat Chriſtus : ita ſanguis eſt ſignum animæ, & ideo à Moyſe vocatus eſt anima ; juxta ſolennem loquendi morem quo rerum ſignificatarum nomina ſignis tribuuntur. Quod
F cùm ſignis conjunctis rei ſignificatæ, aut ſeparatis æquè conveniat, ſignis rerum præſentium uti & abſentium, ex utroque ſignorum genere exempla profert. Primi namque generis eſt ſanguis reſpectu animæ : ſecundi generis erat Petra reſpectu Chriſti. Cùm itaque *Sanctus Auguſtinus* Euchariſtiam quà ſignum eſt (quod ipſi ſecundùm externam ſpeciem convenit) comparet cum ſanguine quà ſignum eſt animæ, Euchariſtia ſignum eſt corporis Chriſti præſentis, & ſecundùm ſubſtantiam ſibi conjuncti, ſicut ſanguis ſignum eſt animæ præſentis, & ipſi ſecundùm

ſubſtantiam

ſubſtantiam conjunctæ. Fruſtra igitur clamat *Albertinus* Auguſtinum in eo, quem expendimus, loco clariſſimè innuere, hujuſce propoſitionis *Hic eſt Corpus meum*, ſenſum ejuſmodi eſſe, *Hoc eſt ſignum Corporis mei*. Nam Chriſti verba hîc non expoſuit *Sanctus Auguſtinus*, nec circumſtantias expendit quæ illorum ſignificationem ad ſenſum literalem & ad veritatem Dominici Corporis & Sanguinis revera in Euchariſtia præſentium coërcent, ſed obiter duntaxat exemplum ab Euchariſtia petiit, quo probaret, ſigna rerum ſignificatarum nominibus interdum appellari. Ad illius autem exempli veritatem & convenientiam, ſatis eſt, quod res à Chriſto data Apoſtolis, cùm dixit, *Hoc eſt Corpus meum*, figura eſſet Dominici Corporis ſecundùm externam ſpeciem, quamvis adæquatè (ut ita loquar) ſpectata, non tantùm figura eſſet, ſed ipſum Chriſti Corpus.

Opponit *Albertinus*, Auguſtinum hac loquendi forma, *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt Corpus meum*, &c. indicare Dominum, ſenſu, licet vero, non tamen proprio, ſed figurato, Corpus ſuum id quod dabat appellaſſe: Nam ea obſervatio locum nunquam habet in propriis locutionibus. Nemo eſt qui dixerit: Non dubitavit Dominus dicere, hoc eſt aurum, ſi verè aurum daret, hoc eſt aqua, ſi verè aqua foret, &c. Ea tantùm adhibetur quando quis aliquid, licèt non propriè ſit id quod ipſum dicit eſſe, ſic nihilominus appellare non refugit.

Reſpondeo, Hanc loquendi formam rectè uſurpari non ſolùm in locutionibus figuratis, ſed etiam in propriis, ſi objectum de quo loquimur, non ſit id quod de ipſo affirmamus, ſecundùm externam ſpeciem. Sic rectè dici poſſet, Vir qui *Tobiam* comitatus eſt, non dubitavit dicere, *Ego ſum Raphaël Angelus*: quia licèt verè eſſet *Raphaël*, tamen ſecundùm ſpeciem externam vir ſanctus videbatur. Rectè dici poſſet: Chriſtus non dubitavit, ſe Deo æqualem dicere: Petrus non dubitavit dicere Chriſto, *Tu es Filius Dei vivi*, quia divinitatem ejus forma hominis abſcondebat. Rectè dici poſſet: Non dubitavit *S. Joannes* dicere Spiritum Sanctum in Chriſtum deſcendiſſe, cùm deſcendit ſuper ipſum columba; quia ſpecies illa externa columbæ non erat Spiritus Sanctus: & tamen propria locutio eſt qua Spiritus Sanctus Chriſto inhabitaſſe ſignificatur, & hoc nomine intelligenda datur tertia Trinitatis adorandæ Perſona, non merum illius ſignum, quamvis in deſcenſus nomine ut Spiritui Sancto accommodatur, figura ſit. Cur ergo *Albertinus* hanc loquendi formam, *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt Corpus meum*, &c. indicare contendit Dominum ſenſu figurato id quod dabat appellaſſe? cùm enim Corpus ipſius ſecundùm externam ſpeciem non eſſet, ac nihilominus Corpus ſuum eſſe affirmarit, hic loquendi modus adhiberi poteſt: *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt Corpus meum; cùm daret figuram corporis ſui*, id eſt, rem quæ ſpecie tenus erat figura corporis ſui, ſed eidem corpori ſacra conjuncta, & figura corporis myſtici, id eſt, ſocietas Sanctorum.

Reſpondeo ſecundò cum Doctiſſimo Cardinali *Perronio*, dici poſſe, *Sanctum Auguſtinum*, ubi ait, *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt Corpus meum, cùm ſignum daret corporis ſui*, locutum non fuiſſe ex mente propria, ſed ex hypotheſi Manichæorum; ſenſùmque horum verborum eſſe: Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt Corpus meum, cùm ſecundùm vos, ô Manichæi! daret ſignum corporis ſui. Explico ſolutionem. Certum eſt primò, juxta Manichæorum dogmata, Chriſtum non compoſitum fuiſſe ex vera carne, ſed ſimulatam illius ſpeciem ludificandis hominum ſenſibus idoneam exhibuiſſe, in qua non ſolùm mortem, ſed & reſurrectionem mentiretur, ut *Sanctus Auguſtinus* Lib. de Hæreſibus cap. 46. commemorat. Certum eſt ſecundò ex eodem Sancto Doctore Lib. xx. contra *Fauſtum*, cap. xi. Manichæos præter Chriſtum illum quem ſub Pontio Pilato in phantaſmate crucifixum aſſerebant, duplicem adhuc Chriſtum diſtinxiſſe, alium quem de Spiritu Sancto concipiens terra patibilem gignit, & qui omni ex ligno ſuſpenſus eſt; alium per Solem & Lunam diſtentum. De illo Sanctus Auguſtinus: *Concipientem*, inquit, *de Spiritu Sancto dicitis terram gignere patibilem Jeſum, quem tamen ita contaminatum omni ex ligno pendere perhibetis in frugibus & pomis, ut innumerabilibus animalium veſcentium carnibus ampliùs contaminetur, ex ea ſola parte purgandus, cui fames veſtra ſubvenerit*. De tribus ſimul idem Pater ibidem ait: *Dicite nobis quot Chriſtos eſſe dicatis. Aliuſne eſt quem de Spiritu Sancto concipiens terra patibilem gignit, omni non ſolùm ſuſpenſus in ligno, ſed etiam jacens in herba; & alius ille quem Judæi crucifixerunt ſub Pontio Pilato, & tertius ille per Solem Lunamque diſtentus: An unus atque idem ex quadam ſui parte ligatus in arboribus, ex quadam verò liber?* Tertiò corpus patibilis Chriſti, quod erat quilibet terræ fructus, ac proinde etiam panis, ſecundùm Manichæorum fabulas, ſignum erat corporis apparentis ſub Pontio Pilato crucifixi; ejuſque in cruce ſuſpenſionem repræſentabat, pendendo ex omnibus arboribus velut ex crucibus. Unde Sanctus Auguſtinus ait ibidem: *Cur ille Salvator pendenti pendendo congruit, & naſcenti naſcendo non congruit?* Quartò certum eſt, Manichæos objeciſſe Catholicis, ipſos idem ſentire de Chriſto ſuo in pane & calice Euchariſtiæ, quod ipſi Manichæi de Jeſu ſuo paſſibili in terræ fructibus. *Quapropter*, inquiebat Fauſtus, *& nobis circa univerſa, & vobis ſimiliter erga panem & calicem par religio eſt, quamvis eorum acerrimè oderitis Auctores*: Id eſt, ſicut nos Manichæi credimus patibilem Jeſum eſſe realiter in omni ligno, eúmque ibi adoramus; ita & vos Chriſti Apoſtolici Corpus & Sanguinem in pane & calice Euchariſtiæ revera contineri creditis, ibique adoratis. *Sanctus Auguſtinus* verò minimè excipit id Catholicis ipſos affingere, ſed duplex tantùm diſcrimen obſervat. Unum eſt, Manichæos abhorrere à Communione ſub ſpecie vini, quod fel eſſe Principis tenebrarum dicebant. Secundum eſt, quia naſcebatur apud illos, non conſecrabatur Corpus Chriſti, ut apud Catholicos. Id conſtat ex *Sancto Auguſtino* cap. 13. ejuſdem Libri. *Cur autem*, inquit, *arbitretur Fauſtus parem nobis eſſe religionem circa panem & calicem, neſcio, cùm Manichæis vinum guſtare non religio, ſed ſacrilegium ſit. In uva enim agnoſcunt Deum ſuum, in cupa nolunt, quaſi aliquid eos calcatus & incluſus offenderit. Noſter autem panis & calix, non quilibet (quaſi propter Chriſtum in ſpicis & in ſarmentis ligatum, ſicut illi deſipiunt) ſed certa conſecratione myſticus fit nobis Corpus Chriſti, non naſcitur. Proinde quod non ita fit, quamvis ſit panis & calix, alimentum eſt refectionis, non Sacramentum religionis...... Vobis autem per fabulam veſtram in eſcis omnibus Chriſtus ligatus apponitur, adhuc ligandus veſtris viſceribus, ſolvendúſque ructatibus...... Quomodo ergo comparas panem & calicem noſtrum,*

& parem religionem dicis errorem longè à veritate diſcretum? His obſervationibus præmiſſis, dico, *Sanctum Auguſtinum* contra Manichæos ex eorum principiis arguiſſe, eiſque oſtendere voluiſſe, ſanguinem dictum eſſe animam in Scriptura Sacra, licèt ſignum ſit duntaxat animæ: neque abſurdam eſſe hujuſmodi locutionem; ſiquidem Chriſtus, *Non dubitavit dicere, Hoc eſt Corpus meum, cùm ſignum tantùm daret corporis ſui*, ſecundùm Manichæos, id eſt, cùm daret panem, quem naturâ ſuâ, non conſecratione, ſignum eſſe apparentis Corporis Chriſti, ſub Pontio Pilato umbraticè paſſi, effutiebant. Sanè ſi mens *Sancti Auguſtini* fuiſſet, Chriſtum dediſſe nudum ſignum Corporis ſui, facilè ſatisfeciſſet *Fauſto* objicienti, parem nobis eſſe cum Manichæis religionem circa panem & calicem, dicendo, non in duobus tantùm diſcrepare Catholicos à Manichæis, in uſu ſcilicet vini, & conſecratione, ſed in eo etiam maximè, quòd Manichæi cenſerent verum Chriſti ſui patibilis corpus ore comedi, quando panis comedebatur: contra verò Catholicos nonniſi figuram & ſignum Corporis Chriſti ore comedere. Quare cùm hanc diſcriminis rationem non attulerit, dicendum eſt ipſum in hypotheſi potiùs Manichæorum, quàm ex propria mente locutum fuiſſe, cùm ait: *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt Corpus meum, cùm ſignum daret corporis ſui.*

Inſtat *Albertinus.* Si Catholicorum fides fuiſſet, in Euchariſtia non veram vini ſubſtantiam, quam Manichæi malam eſſe exiſtimabant, ſed verum ſanguinem bibi, an non illos juſſiſſet charitas Manichæos admonere, ne Euchariſtiæ Communionem integram accipere detrectarent, quippe cùm in ea nullo modo vinum *fel Principis tenebrarum* bibendum propinaretur, ſed *ſanguis Principis lucis*, quem non refugerent?

Reſpondeo, ex falſa hypotheſi, argumentari *Albertinum*: Supponit enim Catholicos in id incubuiſſe aut incumbere debuiſſe ut Manichæis perſuaderent utramque ſpeciem in Euchariſtiæ Communione ipſos accipere debere, quaſi in hoc eorum error verſaretur quòd unam tantùm percipere vellent. Ita-ne ſtipes erat ut non animadverteret Manichæos ad Euchariſtiæ admiſſos participationem non fuiſſe, ſed *Sancti Leonis* temporibus obrepſiſſe, ut Catholicæ religionis profeſſionem ſimulantes, pœnas Edictis Principum in ipſos decretas evaderent? Et tunc Sanguinis Communionem declinaſſe, qui ſub vini ſpecie Fidelibus propinabatur; eámque fuiſſe appendicem erroris, quo vinum & cætera corpora, mali principii genimina, non Dei creaturas eſſe propugnabant? Nonne ergo priùs omnes eorum errores convincere, ipſiſque Dei & Chriſti unitatem, Incarnationis, Nativitatis, Paſſionis ac Reſurrectionis veritatem, Veteris ſanctitatem Teſtamenti & ſummam cum Novo concordiam; Animæ unitatem ac libertatem, omnium creaturarum, quas in cibum ac potum hominibus Deus præbet, bonitatem: Fidei, ac Baptiſmi neceſſitatem perſuadere opus erat, quàm ipſos monere, ne Euchariſtiæ communionem integram accipere detrectarent: quam non declinaſſent, ſi ejuratis erroribus, Chriſtianis Sacramentis fuiſſent initiati? Præterea inutile fuiſſet dicere Manichæis, qui ſenſibus & rationi totum, fidei nihil tribuebant, calicem Euchariſticum non continere fel Principis tenebrarum, ſed Sanguinem Chriſti: ſiquidem à ſpecie ipſa vini ſemper abhorruiſſent, nec aliud credidiſſent eſſe quàm vinum, quod oculis tale videbatur. Tertiò, non minori cautione cum Mani-A chæis, quàm cum Paganis, Catholici Doctores de Myſteriis loquebantur; ſiquidem ipſis Paganis deteriores erant, & nihil commune cum Eccleſia habebant. Unde mirum non eſt quod obſcurè de Euchariſtia locutus ſit *Sanctus Auguſtinus* contra *Adimantum* ſcribens.

VI. Objicit *Albertinus* teſtimonium *S. Auguſtini* Lib 20. contra *Fauſtum* cap. 21. dicentis: *Hujus Sacrificii Caro & Sanguis ante adventum Chriſti per victimas ſimilitudinum promittebatur: in Paſſione Chriſti per ipſam veritatem reddebatur: Poſt Aſcenſum Chriſti per ſacramentum memoriæ celebratur.* B Unde manifeſtè patet, eum non modò à veteribus victimis, ſed & ab Euchariſtiæ Sacramento realem Corporis & Sanguinis Dominici præſentiam excludere, & ad Crucem reſtringere: Euchariſtiam enim non minùs quàm veteres victimas cruci opponit. Quomodo autem opponit? Quemadmodum Sacramentum, in quo eorum memoria eſt, cùm in cruce in ipſa veritate eſſent.

Reſpondeo, in Sacramento Euchariſtiæ carnem & ſanguinem Chriſti, ſecundùm ſtatum cruentæ oblationis ſpectata, *Per Sacramentum memoriæ celebrari*, id eſt Euchariſtiæ Sacrificium offerri in me-C moriam Paſſionis Chriſti. At inde inferri non poteſt, Corpus & Sanguinem Chriſti non eſſe realiter ſub Sacramento præſentia: neque id magis ſignificat *S. Auguſtinus* verbis laudatis, quàm Eccleſia ſolemni Oratione, *Deus qui nobis ſub Sacramento mirabili Paſſionis tuæ memoriam reliquiſti, tribue quæſumus ita nos Corporis & Sanguinis tui ſacra Myſteria venerari*, &c. Et licèt non Paſſionis ſolùm, ſed carnis & ſanguinis Dominici memoriam Euchariſtiam dicat *S. Auguſtinus*, non ſequitur illa eſſe abſentia. Nam & rerum præſentium meminiſſe dicimur, cum ſenſibus noſtris non ſunt obviæ, D nec intra eorum objecta continentur. Sic Dei memores ſumus, licèt nobis intimè ſit præſens. *Memor fui Dei, & delectatus ſum:* inquit Propheta. Cùm igitur Corpus & Sanguis Chriſti in Euchariſtia ſenſus afficere non poſſint, pro ſtatu illo Sacramentali, memoriæ objectum eſſe poſſunt, præcipuè cum in alterum eorumdem ſtatum, oblationis ſcilicet in cruce factæ, & in Euchariſtiæ Sacrificio repræſentatæ fidei fertur intuitus. Hunc *S. Auguſtini* locum illuſtrat alter quem in eodem libro cap. 17. legimus. *Hebræi*, inquit, *in victimis pecorum, quas offerebant Deo, multis & variis modis, ſicut re tanta dignum erat, Prophetiam celebrabant* E *futuræ victimæ, quam Chriſtus obtulit. Unde jam Chriſtiani, peracti ejuſdem Sacrificii memoriam celebrant Sacroſancta oblatione & participatione Corporis & Sanguinis Chriſti.*

Objectioni ſextæ Albertini reſpondetur.

VII. Objicit *Albertinus* plura *S. Auguſtini* loca, in quibus aſſerit, Chriſtum corporaliter à nobis abſentem eſſe, ſcilicet Sermone 1x. de Verbis Domini: *Semper*, inquit, *divinitate nobiſcum eſt, ſed niſi corporaliter abiret à nobis, ſemper ejus corpus carnaliter videremus, & nunquam ſpiritualiter crederemus.* Et Tractatu L. in Joannem: *Secundùm præſentiam Majeſtatis ſemper habemus Chriſtum: ſecundùm præſentiam carnis rectè dictum eſt Diſcipulis: Me autem non ſem-*F *per habebitis: habuit enim illum Eccleſia ſecundùm præſentiam carnis paucis diebus: modo fide tenet, oculis non videt.* Denique variis in locis teſtatur de more fuiſſe ut Fideles ad Euchariſtiam acceſſuri præmonerentur habere *Surſum corda*, & reſponderent, *Habemus ad Dominum.* Qua enim de cauſa juſſi eſſent mentes ſuas ad Dominum in cælis exiſtentem elevare, ſi fides Eccleſiæ fuiſſet, Dominum per proprii corporis ſui veritatem & ſubſtantiam ſub panis accidentibus in Euchariſtia eſſe? Dicendum illis potiùs fuiſſet: Ne corda ſurſum elevate, deorſum

deorſum potiùs habete, ubi & Chriſtus eſt. Fruſtra A enim illum tam longè à vobis diſſitum in cælo quæratis, cùm præſto ſit, & penes vos ſit eum manu prehendere, immo & ore deglutire.

Satisfit ſeptimæ Albertini Objectioni.

Reſpondeo *S. Auguſtinum*, & alios Patres, cùm Chriſtum à nobis juxta corpus abſentem dicunt, de præſentia ſenſibili eſſe intelligendos, ſecundùm quam in terris ante Aſcenſionem præſens fuit; præſentiam verò Sacramentalem non negant, quæ ex aliis ipſorum teſtimoniis luculenter probatur. Certè ſi hic loquendi modus ſignificaret Chriſtum, ſecundùm humanitatem, nullo præſentiæ realis genere in terris exiſtere, dicendum eſſet S. Bernardum, B Yvonem Carnotenſem, & Hugonem à S. Victore, non credidiſſe realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, quod tamen Adverſarii non diffitentur. Eodem enim locuti ſunt modo quo *S. Auguſtinus*. Sanctus quidem *Bernardus* Sermone II. de Aſcenſione: *Expediebat*, inquit, *ut eis præſentiam ſubtraheret corporalem.* Et Serm. III. *Quid eſt quòd Chriſto commorante in terris, Spiritus Sanctus ad eos venire non potuit?* Et Sermone I. de Adventu, *Venit à ſummo cælo in inferiores partes terræ. Quid ergo? Nonne & nobis in terra eſt converſandum? Eſt, ſi tamen in ea perſtitit ille. Ubi enim bene erit ſine illo, aut ubi male eſſe poterit cum illo? .... Ve-* C *rumtamen ſicut ad operandam ſalutem in medio terræ venit ſemel in carne viſibilis: ita quotidie ad ſalvandas animas ſingulorum in Spiritu venit & inviſibilis.* Sic Yvo *Carnotenſis* Sermone de Aſcenſione: *Quia temporali ejus præſentia viduati ſumus, ad æternam ejus viſionem tota intentione feſtinemus.* Sic *Hugo Victorinus* in Speculo de Myſteriis: *Secundùm præſentiā corporalem receſſit, ſed ſecundùm ſpiritualem remanſit.* Nec minùs propterea cor ſurſum habere debemus ad Dominum, cùm Chriſtus revera in Euchariſtia ſecundùm humanitatem præſens eſt, ut eum non ſolùm ſub Sacramento exiſtentem, ſed & in cælis ad dexteram Patris ſedentem adoremus, ut D ſpem noſtram excitemus, ut affectum noſtrum à terrenis rebus abſtrahamus. Sanè cùm Propheta Deo canebat, *Ad te levavi oculos meos qui habitas in cælis*, Deum in cælis tantùm præſentem eſſe non credebat. Et cùm Chriſtus juſſit ut Deum orantes diceremus, *Pater noſter qui es in cælis*, intimam Dei præſentiam in unoquoque noſtrûm ne crederemus non diſſuaſit. Cur ergo *Albertinus* velit Eccleſiæ veteris fidem non fuiſſe quòd Dominus ſecundùm corporis ſui veritatem & ſubſtantiam in Euchariſtia ſit, quia Chriſtianos ad Euchariſtiam acceſſuros adhortabatur, ut ſurſum cor haberent? Nonne & E modò in Præfatione Miſſæ eundem affectum in nobis excitat Eccleſia, cùm ait Sacerdos, *Surſum corda*, & reſpondemus, *Habemus ad Dominum?* Et tamen realem Chriſti præſentiam in Euchariſtia profitemur; & cum *S. Ambroſio* Lib. v. in Evangelium *S. Lucæ*, cap. 5. dicimus: *Nobis non Caiphas, non Pilatus Chriſtum abſtulit, nec poſſumus jejunare quia Chriſtum habemus, & Chriſti carnem epulamur & ſanguinem.* Ex his facilè ſolvuntur aliorum Patrum auctoritates, aſſerentium, Chriſtum, ſecundùm carnem à nobis abſentem eſſe, quas Albertinus paſſim & *Matthæus La Roque* II. part. *Hiſtoriæ Euchariſticæ* cap. IV. proferunt.

F Objectioni Claudii Miniſtri reſpondetur.

Objicit *Claudius* Miniſter locum *S. Auguſtini* ex Tractatu LIX. in Joannem, ubi cæteros Apoſtolos cum Juda comparans, ait: *Illi manducabant panem Dominum, ille panem Domini contra Dominum: illi vitam, ille pœnam: Qui enim manducat indignè*, ait Apoſtolus, *judicium ſibi manducat & bibit.* Ergo, inquit *Claudius*, Euchariſtia quam boni & mali recipiunt, non eſt panis Dominicus, ſed panis tantùm Domini.

Reſpondeo, *S. Auguſtinum* hoc loco de Euchariſtia non loqui, cùm ait Judam panem Domini manducaſſe; ſed de pane intincto in paropſide, quem ipſi Dominus dedit. Id enim ait *S. Auguſtinus* explicans verſum illum cap. XIII. S. Joannis: *Ut adimpleatur Scriptura: Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum ſuum.* At iſtam Prophetiam impletam fuiſſe, cùm buccellam intinctam Judas comedit, idem *S. Auguſtinus* affirmat, in illum verſum Pſalmi XL. *Qui edebat panes meos.* Ait enim: *Per buccellam illum deſignavit, ut appareret de illo dictum, Qui edebat panes meos.* Tractatu verò LXII. in *Joannem* diſertè docet, jam Apoſtolos, & Judam ipſum cum illis, Euchariſtiam accepiſſe, antequam panem intinctum ipſi Chriſtus porrigeret, cujus poſt comeſtionem introivit in eum ſatanas. *Nunc autem*, inquit, *poſt panem intravit in eum, non ad hoc ut alienum tentaret, ſed ut proprium poſſideret. Non autem, ut putant quidam negligenter legentes, tunc Judas Chriſti corpus accepit: Intelligendum eſt enim, quòd jam omnibus eis diſtribuerat Dominus Sacramentum Corporis & Sanguinis ſui, ubi & ipſe Judas erat, ſicut S. Lucas evidentiſſimè narrat. Ac deinde ad hoc ventum eſt, ubi ſecundùm narrationem Joannis apertiſſimè Dominus per buccellam tinctam atque porrectam ſuum exprimit Proditorem.*

Octavæ Albertini objectioni ex Philoſophicis S. Auguſtini principiis petitæ, reſpondetur.

Objicit *Albertinus* plura *S. Auguſtini* loca, in quibus aſſerit, impoſſibile eſſe ut idem corpus in pluribus locis ſimul ſit, corpus neceſſariò locum occupare, accidentia ſine ſubjecto ſubſiſtere non poſſe. Ex quibus locis Lib. 2. in Examine teſtimoniorum *S. Auguſtini* capp. X. XI. & XII colligit S. Doctorem præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia non credidiſſe, nec illa agnoviſſe miracula, quæ in iſto Sacramento agnoſcimus & prædicamus.

Reſpondeo, *S. Auguſtinum* locis ab *Albertino* laudatis loqui ſecundùm conſuetas naturæ leges, & ſecundùm Philoſophorum placita: in quibus exceptionem ipſum admiſiſſe per ordinem ad omnipotentiam Dei, quæ naturæ legibus ſubdita non eſt, manifeſtè patet ex pluribus locis, in quibus credendum eſſe docet Chriſtum *per integra virginalia matris enixum, & ad Diſcipulos ſuos januis clauſis ingreſſum.* Nec mirum quòd *S. Auguſtinus* Philoſophica illa dogmata ſit amplexus, quæ cum realis præſentiæ fide conciliari vix poſſe videantur humanæ rationi, cùm *S. Joannes Damaſcenus*, qui panem & vinum *per invocationem & adventum Spiritus Sancti ſupernaturaliter tranſmutari in Corpus & Sanguinem Chriſti aſſerit, & non eſſe duo, ſed unum & idem, & panem & vinum non eſſe figuram Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed ipſum Corpus Domini deificatum, ipſomet Domino dicente, Hoc eſt meum, non figura corporis, ſed corpus:* Nihilominus aſſerat ſolam Divinitatem eſſe incircumſcriptam, Angelos ipſos tempore & loco circumſcribi, corpus non eſſe quod eſt impalpabile & inviſibile; accidens non poſſe in ſe ipſo eſſe; ſed in altero habere exiſtentiam. Sed facillimum eſt iſtas opiniones cum fide realis præſentiæ conciliare, diſtinguendo quod naturæ creatæ, quod corporibus & accidentibus ſecundùm ſe convenit, & quod iiſdem per omnipotentiam divinam convenire poteſt, cùi Patres aut alii Auctores Catholici limites non ponunt cùm philoſophantur, etſi generalibus quibuſdam propoſitionibus dogmata ſua enuntient. Exemplo ſit *Guitmundus* Epiſcopus Averſanus, Sacramentariorum acerrimus impugnator, qui impoſſibilem eſſe corporum penetrationem affirmat: *Quomodo enim*, inquit, *in ſolido corpore pars alterum corpus latere poſſit, videri non potuit.* Dubium tamen non

 eſt,

eſt, quin penetrationem divina virtute poſſibilem cenſuerit *Guitmundus*, cùm omnes illas propoſitiones quibus aliquid aſſeritur impoſſibile, intelligendas eſſe cum hac exceptione doceat, niſi Deus velit. *Cùm dicunt*, inquit, *non poteſt hanc mutationem natura pati, aut abſolutè & abſque ulla exceptione dicere hoc habent, ut nullatenus ſcilicet nec volente Deo hoc poſſit, aut cum aliqua exceptione. At ſi abſolutè, & abſque ulla exceptione dicunt, primum quidem voluntatis Dei manifeſtos adverſarios ſe eſſe declarant, dum ei aliquid impoſſibile eſſe confirmant. Ipſi denique ſe ipſos deſtruunt, quoties illum Pſalmi verſiculum canunt: Omnia quæcunque Dominus voluit, fecit.* Ita de *S. Auguſtino* ſentire par eſt, ipſum ſic aſſeruiſſe, impoſſibile eſſe ut idem corpus ſit in pluribus locis, corpora neceſſariò locum occupare, accidentia non poſſe ſine ſubjecto exiſtere, ut omnipotentiæ divinæ hæc eſſe poſſibilia crederet. Non enim minus Deo tribuebat quam *Plato*, qui rerum naturam eſſe dixit id quod vult Deus. Et multis in locis, Deum non ob aliud omnipotentem eſſe docet, niſi quia quicquid vult, poteſt. Licet autem exceptionem illam non expreſſerit quoties Philoſophica illa dogmata protulit in medium ac ſcriptis mandavit, ratio & æquitas poſtulant, ut illam ſubintellexiſſe exiſtimetur, nec alia de cauſa ipſam omiſiſſe, niſi quia non attendit ad objectiones, quæ ex hujuſmodi theorematibus Philoſophicis contra myſterium Euchariſtiæ formari poſſent. Non enim prævidebat fore Sacramentarios, qui principiis illis ad impugnandam realem corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam abuterentur. Sicut ergo *S. Auguſtinus*, cùm peccatum definiebat malum ita voluntarium, ut non eſſet peccatum, niſi eſſet voluntarium, exceptionem originalis peccati ſubintelligebat, nec tamen tunc exprimebat, abuſuros hac propoſitione ſua Pelagianos minimè prævidens: hanc autem exceptionem adhibuit cùm *Juliano* reſponderet Lib. 3. c. 3. *Hoc rectè dicitur*, inquit, *propter proprium cujuſque peccatum, non propter peccati originalis contagium:* Ita cùm aſſeruit impoſſibile eſſe ut corpus idem ſit in pluribus locis, ut locum non occupet, ut accidentia ſine ſubjecto exiſtant, exceptionem non adhibuit, ſed ſubintellexit; adhibuiſſet verò ac expreſſiſſet, ſi res illi fuiſſet cum Hæreticis argumenta contra Myſteria fidei ex principiis illis Philoſophiæ petentibus. Quidni enim dixiſſet quod *Paſchaſius* Lib. *De Corpore & Sanguine Domini* cap. 1. poſtea dixit? *Rerum & naturarum cauſa ſola voluntas Dei jure creditur. Ideóque quotieſ libet videtur quaſi contra naturam aliquid evenire, quodammodo non contra naturam eſt; quia potiſſimùm rerum natura creaturarum hoc habet eximium, ut à quo eſt, ſemper ejus obtemperet juſſis: ut ſicut velle Dei ejus profectò eſt eſſe, ita quoque quicquid eam rurſus Dei virtus eſſe decreverit, jure aut creſcendo augeatur, aut naſcendo.... Neque enim ſic condidit omnium artifex Deus rerum naturas, ut ſuum velle ab eis auferret: quia omnium creaturarum ſubſtantia in eadem Dei voluntate ſubſiſtit, & virtute, à qua cauſam habet, non ſolum ut ſubſiſtat quicquid eſt, ſed etiam ut ſic ſit, ſicut ipſa Dei voluntas decreverit, quæ cauſa eſt omnium creaturarum. Alioquin nec ſubſiſteret ulla creaturarum exiſtentia, niſi in ejus voluntate, à quo totius ejus eſſe manat. Et ideo natura creaturæ, quoties mutatur, aut augetur, vel ſubtrahitur, non ab illo eſſe divertitur in quo eſt.* Quidni dixiſſet, quod poſtea *Guitmundus* Lib. 1. Ita in ſingulis Hoſtiis conſecratis totum eſſe Chriſtum, *Ut nec plures Chriſtos, nec diviſum Chriſtum faciat aut Sacerdotum diverſitas, aut locorum. Nec cuiquam incredibile id debere videri. Quotidiano enim experimento cognoſcimus, quia intellectus noſter, id*

A *eſt, verbum cordis noſtri, cùm illum quodammodo voce veſtimus, ut qui in corde noſtro latens, nobis ſolis cognitus erat, per vocem etiam aliis manifeſtari poſſit: eodem tempore & totus in corde noſtro remanet, & totus apud mille hominibus cum aſſumpta voce ſua, quantùm in ſe eſt, ita apparere poteſt, ut non ſolùm ipſe ſimul omnium corda colluſtret: ſed aures etiam cunctorum ipſa qua veſtitus eſt voce eodem tempore totâ & indiviſâ perſtringat. Si igitur humano verbo Deus tantùm præſtitit, ut non ſolùm ipſum, ſed etiam vox qua quodammodo veſtitur, ad mille homines eodem ſimul totâque pertingere valeat: Nemo hoc ipſum de omnipotentis Dei unico & omnipotente & coæterno* B *Verbo, & de carne ejus, quam ſimiliter ut nobis ipſum Verbum appareret, veſtivit, etſi capere non poſſit, habere incredibile debet, quod de fragiliſſimo & tranſitorio verbo hominis, & momentaneis vocibus, vixque exiſtentibus, & nunquam prævalet capere, & tamen pene ſemper experimento habet. Ipſam certè animam noſtram, corpore quo corrumpitur aggravatam, non particulatim per ſingula corporis membra dividi, ſed in ſingulis portiunculis contineri, validiſſimè probatur. Qui ergo hanc noſtræ animæ potentiam præbuit ut una eademque & indiviſa in ſin-* C *gulis quibuſque particulis ſui corporis eodem tempore tota conſiſtat: Quare ſuæ propriæ carni id dignitatis, ſi vult, dare non valeat, ut ipſam in diverſis ſui cujuſdam corporis, quod eſt Eccleſia, partibus tota ſimul & indiviſa poſſit haberi? Cùm ſicut anima noſtra vita eſt corporis, ita ſit Eccleſiæ (immò multò meliùs per Dei gratiam) vita caro Salvatoris. Per animam quippe fit ut corpus utcunque temporaliter vivat: per carnem verò Salvatoris agitur ut Eccleſia, non quomodo, ſed beatè in æternum vivat.* Quidni *S. Auguſtinus* humanam rationem & inanem Philoſophiam adverſus fidei Myſteria obſtrepentem ſilere juſſiſſet, ac dixiſſet cum *S. Hilario* Lib. 1. de Trini- D tate: *Reſpuit captioſas & inutiles Philoſophiæ quæſtiones fides conſtans, neque humanarum ineptiarum fallaciis ſuccumbens, ſpolium ſe præbet veritas falſitati: non ſecundùm ſenſum communis intelligentiæ Deum retinens, neque de Chriſto ſecundùm mundi elementa decernens?* Quidni cum *S. Chryſoſtomo* dixiſſet Homil. VI. in Joannem: *De Deo loquimur, &, quonam pacto, interrogas? Nonne times, nonne exhorreſcis? Quod ſi abs te quiſpiam quæret quomodo immortalem vitam & corpora & noſtræ habituræ ſint animæ, nonne ridicula eſſet quæſtio? Quia non humani eſt ejuſmodi ingenii inquirere, ſed credere tantùm* E *oportet: Neque curioſius eſt inveſtigandum quod ſufficientem habet ſui demonſtrationem, immenſam promittentis poteſtatem.... Audiſti:* Erat lux vera: *Quid ſtultè & temerè æternam hanc vitam humana ratione conjectari atque invenire contendis? Hora fieri poteſt. Quid ſcrutaris imperſcrutabilia? Quid circa incomprehenſibilia inanem ſubis laborem? Quid inveſtigas, quæ nulla ratione poſſunt deprehendi? Inquiras quanta potes diligentia ſolarium radiorum originem: non ſanè poteris, neque indignaris, neque tuam iniquo fers animo imbecillitatem. Quid igitur in majoribus tam audax es & temerarius? Tonitrui fi-* F *lius Joannes tuba perſonans ſpirituali, nihil aliud quàm quod audierat à Spiritu, inveſtigavit: Tu autem illius gratiæ expers & penitus vacuus, manifeſtis humanæ naturæ rationibus illius cognitionis terminum ſuperare contendis.* Quidni cum *S. Ambroſio* dixiſſet: *Bonum eſt ut rationem præveniat fides, ne tanquam ab homine, ita à Domino Deo rationem videamur exigere. Etenim quàm indignum ut humanis teſtimoniis de alio credamus, Dei oraculis de ſe non credamus?* Quidni dixiſſet quod *S. Cyrillus Alexandrinus* Lib. IV. in *Joannem*, ubi de Judæis ſic loquitur: *Illud*, Quomodo, *ſtultè de Deo proferunt,*

quaſi

A *quaſi neſcirent hoc loquendi genus omni ſcatere blaſphemia. Cuncta enim citra laborem perficiendi poteſtas in Deo eſt. Sed cùm animales eſſent, non percipiebant ea quæ ſunt Spiritus Dei, ſed ſtultitiam eſſe putabant ſapientiſſimum illud Myſterium. Hinc igitur utilitatem capientes, in ſuſceptione divinorum myſteriorum fidem habere quidem nos oportet curioſitatis expertem, neque cùm aliquid dicitur, ſubjicere illud,* Quomodo? *Judaïcum enim eſt illud vocabulum, & extremi proinde cauſa ſupplicii. Nam & Princeps ille Synagogæ Judæorum Nicodemus, cùm auditis ſermonibus divinis diceret,* Quomodo poſſunt hæc fieri? *jure deriſus eſt his verbis:* Tu es B Magiſter in Iſraël, & hæc ignoras? *Aliorum igitur ſtultitia ſapientiores facti, de his quæ Deus operatur, illud,* Quomodo? *uſurpare caveamus; ſed ei potius operum ſuorum viam perſpectam eſſe fateri ſtudeamus. Quemadmodum enim nemo novit quid ſit naturâ Deus, ſed juſtificatur credens eum eſſe, & quærentes eum mercedem accipere: Ita rurſus modum quo ab ipſo quæque ſiunt, ignorabit quidem, ſed utcumque res cadat, fidei permittendo, & ſupremum Deum cuncta poſſe fatendo, tam recti judicii non leve præmium reportabit. . . . . . Qui inter nos machinalem ſcientiam exercent, magnum quidam ſæpe ſe facturos profiten- C tur, & cujus faciendi ratio mentes noſtras fugit, prinſquam illam ſpectaverimus: ſed artem ipſam conſiderantes, etiam ante experimentum ipſum fidem adhibemus, pudetque iis obluctari. Quomodo igitur non graviſſimorum criminum rei jure tenebuntur, qui præſtantiſſimum rerum omnium artificem Deum incredulitate ſua elevare audent, qui de iis quæ operatur,* Quomodo? *quærere non verentur, quamvis univerſæ ſapientiæ largitorem eum eſſe noverint, & ex omni divina Scriptura cunctipotentem eſſe didicerint? Quod ſi perſtas, ô Judæe, uſurpare illud,* Quomodo? *ego viciſſim tuam imperitiam imitans, tibi reponam:* D *Quomodo egreſſus es ex Ægypto? Quomodo in ſerpentem verſa eſt virga Moſaïca? Quomodo in ſanguinis naturam verſa eſt aqua? Quomodo per medium mare, ſicco pede tranſiſti? Quomodo amara illa aqua de Merra per lignum verſa eſt in dulcem? Quomodo tibi aqua è petrarum uberibus efflu xit? Quomodo propter te manna decidit? Quomodo Jordanis immotus ſtetit? Quomodo ſolo clamore Hierichuntis inexpugnabiles muri corruerunt? Nec te loquentem deficiat illud,* Quomodo? *Multis enim deprehenderis jam antea attonitus eſſe miraculis, de quibus ſi tuum illud,* Quomodo? *ſubinde inferas, omni planè Scripturæ* E *Divinæ fidem derogabis, & omnia Sanctorum Prophetarum Scripta, adéoque ipſius Moſis ante omnia, ſacros libros evertes. Decebat itaque Chriſto credentes, ejuſque dictis incunctanter aſſentientes, ad diſcendum potius Eulogiæ modum eniti, quàm temerè & inconſideratè temulentorum more, dicere: Quomodo poteſt? &c.*

Ex his facilè ſolvuntur omnes objectiunculæ quas *Albertinus*, *Claudius*, & *Matthæus La Roque* Calviniani Miniſtri contra realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & Tranſſubſtantiationem opponunt; ex propoſitionibus quibuſdam Philoſophicis à *S. Auguſtino*, aut aliis Patribus, univerſim & abſque expreſſa exceptione aſſertis.

ARTICULUS XXI.

SS. ISIDORUS PELUSIOTA & CYRILLUS ALEXANDRINUS Fidem Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia confirmant.

I. DOgma Catholicum quod propugnamus, *Sanctus Iſidorus Peluſiota* Epiſtola CIX. libri I. egregiè confirmant, contra Macedonianos ad *Marathonium* Monachum ſcribens: *Cùm*, inquit, *Deus & Salvator noſter homo factus* B *Spiritum Sanctum divinam Trinitatem complere tradiderit, atque in Sancti Baptiſmi invocatione unà cum Patre ac Filio, tamquam à peccatis liberans, numeretur, & in Myſtica Menſa communem panem proprium Incarnationis ipſius corpus reddat, quid tu, ô veſane! quidd m factitium aut creatum, & ſervilis naturæ, & non dominantis & creatricis eſſentiæ, & conſubſtantialem Spiritum Sanctum eſſe doces?* An figuram Corporis Chriſti virtute repletam, *Proprium Incarnationis ejus Corpus* vocaſſet? Quidni ergo & baptiſmum pro- C prium Incarnationis Chriſti Sanguinem per Spiritum Sanctum reddi ibidem aſſeruit? Fruſtra verò *Albertinus* regerit, Gregorium Nyſſenum Orat. I. *De pauperibus amandis*, Eccleſiam appellaſſe *Proprium Domini Corpus*: S. Auguſtinum lib. 13. Contra *Fauſtum* cap. 13. bonos appellare *Propriè Corpus Chriſti*: His antiquiorem *Origenem* Homilia 35. in *Matthæum*, Sermonem Dei vocare *Proprium Domini Corpus*. Similes enim non ſunt hujuſmodi locutiones Iſidorianæ, cùm Eccleſiam, aut ſermonem Dei *Proprium Incarnationis Domini Corpus* non appellaverint. quæ vox, Incarnationis, vo- D ces illas, *Proprium Corpus*, ad ſenſum literalem coërcerent, metaphorámque excludunt omnem. Sed *Iſidori* mentem aperit magis Epiſtola CXXIII. in qua ſic loquitur: *Pura illa ſindon, quæ ſub divinorum donorum miniſterio expenſa eſt, Joſephi Arimatenſis eſt Miniſterium. Ut enim ille Domini Corpus ſindone involutum ſepulturæ mandavit, per quod univerſum mortalium genus reſurrectionem percepit: eodem modo nos propoſitionis panem in ſindone ſanctificantes, Chriſti Corpus ſine dubitatione reperimus, illam nobis immortalitatem fontis in modum profirens quam Salvator Jeſus, à Joſepho funere elatus,* E *poſteaquam à morte ad vitam rediit, largitus eſt.* Chriſti Corpus in Altari idem eſſe docet *Sanctus Iſidorus*, quod à *Joſepho* ſepulturæ mandatum eſt, & per quod univerſum hominum genus reſurrectionem percepit: Atqui illud non eſt corpus typicum, ſed verum & naturale: Senſit igitur *Sanctus Iſidorus* Chriſti Corpus verum & naturale poſt conſecrationem panis reperiri in altari: idque *ſine dubitatione* credi docuit: quæ verba non ad ſenſum figuræ, cujus fidem graviſſimis dubiis pulſari nemo dixerit; ſed ad ſenſum realis præſentiæ referri evidens eſt.

Spiritus Sanctus panem in ſacra Menſa efficit proprium incarnati Verbi corpus.

F II. Præter teſtimonia *S. Cyrilli Alexandrini* pro Catholico dogmate jam laudata, hìc alia nonnulla proferimus, imprimis celebrem illum ex illius & Synodi Alexandrinæ, cujus caput erat, Epiſtola ad Neſtorium, *De excommunicatione*, in qua ita ſcribit: *Quin illud quoque non poſſum hoc loco non adjicere, nempe, dum unigeniti Filii Dei, hoc eſt, Jeſu Chriſti mortem, & ex mortuis reſurrectionem annuntiamus, ejuſdémque in cœlum aſſumptionem confitemur; incruentum in Eccleſia Sacrificium nos celebrare, atque ad myſticas benedictiones accedere, eâque ratione ſanctificari; utpote Sacræ Carnis & Pretioſi Sanguinis Chriſti omnium noſtrûm Salvatoris participes facti. Neque enim illam ut carnem communem ſumimus:*

S. Cyrilli & Synodi Alexandrinæ teſtimonium.

Euchariſtia incruentum Sacrificium.

Cùm Euchariſtiam ſumimus, carnem Chriſti propriam, & verè vivificam ſumimus.

ſumimus : adſit hoc ; neque rurſum tanquam viri cujuſpiam ſanctificati, aut dignitatis tantùm æqualitate Verbo conſociati, aut divinam inhabitationem ſortiti : Sed tanquam verè vivificam, ipſiúſque Verbi propriam. Nam cùm vita ſit ut Deus ſecundùm naturam, ſimul atque unum quiddam cum ipſa ſua carne effectum eſt, mox vivificandi virtutem illi contulit. Quamvis ergo ad nos dicat : Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis & biberitis ejus Sanguinem, *&c. Neutiquam tamen illam communem, hoc eſt hominis cujuſpiam noſtræ conditionis carnem eſſe exiſtimare debemus (Quomodo enim hominis caro ſecundùm ſuam ipſius naturam vivifica eſſe queat ?) Sed verè illius propriam, qui noſtri causâ filius hominis & factus & appellatus eſt.* Euchariſtia, ſecundùm S. Cyrillum, *Incruentum Sacrificium eſt.* Cùm eam ſumimus, non carnis typicæ, ſed *verè vivifica*, adeóque *ipſius Verbi propriæ participes ſumus*, ipſamque *ſumimus* ; quod verbum nuſquam adhibetur ad actum ſpiritualem ſignificandum. Non enim dicitur ſumere Philoſophiam, qui Philoſophiæ animum adjungit : Non dicitur ſumere paſſionem & mortem Chriſti, qui illam meditatur. Hoc itaque verbo ſignificat *S. Cyrillus* corpoream manducationem.

Eadem doctrina de carne Domini vivifica, ipſiúſque Verbi propria traditur à *S. Cyrillo*, & à Synodo laudata, Anathematiſmo XI. contra *Neſtorium*, in cujus Declaratione Sanctus Patriarcha hæc habet: *Sanctum ac vivificum, incruentúmque in Eccleſiis Sacrificium peragimus : Corpus quod proponitur, ſimiliter & pretioſum Sanguinem, non communis, nobiſque ſimilis hominis cujuſpiam eſſe credentes, ſed potius tanquam proprium corpus effectum, & ſanguinem etiam Verbi, quod omnia vivificat, accipientes. Siquidem communis caro vivificare non poteſt. Et hoc* » *Salvator ipſe teſtatum facit :* Caro, *inquiens*, non » prodeſt quicquam ; Spiritus eſt qui vivificat. *Quia enim caro Verbi facta eſt propria, ob id intelligitur &* » *eſt vivifica, quemadmodum ipſe Salvator ait :* Sicut » miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Pa- » trem, & qui manducat me, & ipſe vivet propter me. *Cùm igitur Neſtorius & juxta illum ſentientes, Myſterii hujus virtutem temerè diſſolvant ; propterea, & id quidem admodum convenienter, editus eſt hic Anathematiſmus.* Sanctum ac vivificum, incruentúmque in Eccleſia Sacrificium peragi *S. Cyrillus* agnoſcit, illúdque Euchariſtiam eſſe docet quod Calviniſtæ negant. Secundò, affirmat corpus propoſitum atque jacens in altari, *σῶμα τὸ προκείμενον* à nobis credi & accipi *tanquam proprium Corpus effectum & Sanguinem Verbi omnia vivificantis.* Non ait Corpus Chriſti è ſummo cœlo virtutem ſuam in panem diffundere. Tertiò, Euchariſtiam vivificare docet, quia caro Chriſti eſt vivifica, ipſiúſque Verbi propria. Quæ conſecutio in ſequentia Calviniſtarum nullatenus neceſſaria eſt : ſiquidem ſuppoſita virtute illa carnis Chriſti vivificâ, ipſis adhuc probandum ſupereſt Chriſtum vim illam pani communicare voluiſſe. Quartò, hic anathematiſmus contra *Neſtorium* editus eſt, qui Euchariſtiæ virtutem deſtruebat, carnem Chriſti Verbo hypoſtaticè unitam eſſe negans. Sic autem illum urgebat *S. Cyrillus :* Si natura humana Chriſti non eſt perſonaliter unita Verbo, Corpus & Sanguis quæ in Sacrificio Euchariſtiæ nobis proponuntur, non ſunt proprium Corpus & Sanguis Verbi, quod omnia vivificat ; ſed hominis communis, ac proinde humanitatem nudam & ſimplicem in Euchariſtia ſumimus, non divinitatem Chriſti, quæ per ſe manducari non poteſt. *Neſtorius* ergo duas naturas Chriſti ſeparans, Euchariſtiæ adimit vivificandi vim, ac propterea anathemate dignus eſt. Hæc vis ratiocinii *S. Cyrilli*, aliorúmque Patrum Alexan-
A drinæ Synodi, quam approbavit Epheſina Oecumenica. Porro ſi de manducatione ſpirituali dumtaxat verba Salvatoris, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, &c.* S. Cyrillus & Alexandrini atque Epheſini Patres intellexiſſent, elumbe fuiſſet ipſorum argumentum contra *Neſtorium*, qui facilè reſpondiſſet, & rectè quidem, Euchariſtiam nihilominus habere vivificandi vim, quia fides ſimul in Chriſti Corpus, & in Verbum inhabitans ferri poterat : ſiquidem intellectus relativa ſimul apprehendit : at inter hominem Chriſtum & Verbum relationem admittebat *Neſtorius*, tanquam inter
B Templum, & inhabitantem in eo : Quidni igitur dicere potuiſſet, in Euchariſtia non ſolam communis hominis carnem ; ſed ipſam divinitatem ei *κατὰ ἕνωσιν* conjunctam ore fidei manducari, & Euchariſtiam ſpiritalis hujus manducationis ratione vivificare ? Quintò *S. Cyrillus* in Apologetico pro XII. Capitulis adversùs Orientales, in defenſione undecimi, hoc *Neſtorii* argumentum affert : Chriſtianos in Euchariſtia carnem Chriſti manducare, non verò ipſius divinitatem, quoniam divinitas edi non poteſt. *Quid edamus ?* (inquiebat) *Divinitatem-ne an carnem ? Num dixit* Chriſtus : *Qui manducat meam divinitatem, & bibit meam divinitatem ? Qui man-*
C *ducat meam Carnem, inquit, & bibit meum Sanguinem, in me manet & ego in eo.* Et inde colligebat, duas naturas Chriſti eſſe perſonaliter ſeparatas. Reſpondet autem S. Cyrillus : *An verè qui viſibilem illum, tanquam alium quemdam eſſe Filium & Chriſtum præter illud ex Deo Verbum aſſerit, cui etiam ſoli miſſionis & Apoſtolatus munus tribuerit, non is noſtrum myſterium anthropophagiam efficit, cùm ad exoletas cogitationes mentem Fidelium nefariè perducat, eáque humanis ſubjicere rationibus conetur quæ ſola & indubia fide capiuntur ? Neque enim quia minimè editur divinitatis natura, propterea commune dixerit quiſpiam Sanctum Chriſti Corpus. Scire au-*
D *tem opera pretium eſt, quòd, ſicut ſupra diximus, proprium eſt corpus ejus Verbi, quod omnia vivificat. Quoniam autem eſt corpus vitæ, vivificum eſt : Propterea namque mortalibus noſtris corporibus largitur vitam & mortis imperium evacuat.* Tum objectio *Neſtorii*, cùm reſponſio *S. Cyrilli*, realem proprii Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam ab utroque creditam fuiſſe ſupponunt, & pro principio ac fundamento indubitato poſitam. *Neſtorius* argumentabatur, quandoquidem humanitas abſque divinitate ſumi poterat, eas perſonaliter eſſe ſeparatas. De ſumptione & manducatio-
E ne orali & corporea ipſum locutum fuiſſe certum eſt. Non enim tam obtuſi erat ingenii, & in diſciplinis tam infœliciter verſatus, ut neſciret intellectum ſeparare poſſe res conjunctim ſubſiſtentes : Nec *S. Cyrillus* id regerere omiſiſſet. Aiebat *Neſtorius*, Divinitatem non manducari ; ſed carnem tantùm : *S. Cyrillus* annuebat. De qua manducatione loquebantur ? Fidei, an oris ? Primum præter omnem veri ſpeciem eſt. Nunquid enim negabant in Deum credi, & divinitatem eſſe verum contemplationis, & manducationis intellectualis objectum ? Præterea, S. Cyrillus
F Neſtorium arguebat, quòd humanam Chriſti naturam Verbo perſonaliter unitam eſſe negans, *Myſterium noſtrum*, id eſt, Euchariſtiam, *anthropophagiam efficeret.* Manducationem itaque oralem Carnis Chriſti uterque admittebat : Siquidem hæc ſola manducationis ſpecies anthropophagiam conſtituit. Neſtorium inſectatur *Sanctus Cyrillus* quòd *ea humanis ſubjicere rationibus conetur, quæ ſola & indubia fide capiuntur*, Quomodo ſcilicet non edatur divinitatis natura, edatur verò Chriſti Corpus, & tamen non ſit commune, ſed Verbi omnia vivificantis proprium,

prium. At iſtud non fugiſſet humanam rationem, ſi de ſpirituali dumtaxat manducatione ſermo fuiſſet; cùm palam ſit, mentis fideique oculos in Chriſti humanitatem & divinitatem, vel ſimul, vel conjunctim intendi poſſe. Denique docet *S. Cyrillus*, Corpus Chriſti vivificum eſſe, quia eſt *Corpus vitæ, Verbique quod omnia vivificat proprium: & propterea mortalibus noſtris corporibus largiri vitam.* (Sanè ſi per vim & efficaciam quamdam ſeparatam à Chriſti corpore, & derivatam in panem, nos vivificari *S. Cyrillus* exiſtimaſſet; hujus virtutis & efficaciæ hîc meminiſſe debuerat.

Albertini Objectio ex S. Cyrillo huic præ- ponitur.

III. Objicit *Albertinus*, Cyrillum poſt verba laudata continenter ſubdere: *Vivificat autem nos æquali modo & Sanctus Spiritus Chriſti; Spiritus enim eſt qui vivificat, ſecundum ejuſdem Salvatoris vocem:* Docet enim his verbis non ſecundùm eumdem modum vivificari per Corpus Chriſti, & per Spiritum, ſeu Divinitatem Chriſti. Minimè autem intelligit nos vivificari per ſubſtantiæ Spiritus in corporibus noſtris habitationem: ſed tantummodo vult nos vivificari per virtutis ipſius participationem: ſimiliter ergo non intelligit, Corpus Chriſti per ſubſtantiæ ſuæ, ſed per virtutis contactum corporibus noſtris vitam tribuere.

Reſpondeo, hæc verba, *æquali modo*, aut, *ſecundum eumdem modum*, non ſignificare paritatem omnimodam, ſed aliquam dumtaxat. Æqualitas in eo poſita eſt, quòd ut Spiritus Sanctus nos vivificat per realem in animabus noſtris præſentiam & perſonalem inhabitationem, non per ſolam ſui Numinis virtutem & efficaciam (ut *Albertinus* falsò ſupponit) ſiquidem *Charitas diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum qui datus eſt nobis*: & in Juſtorum corporibus etiam ſingulari quadam ratione realiter præſens eſt: ſiquidem *Membra noſtra templum ſunt Spiritus Sancti*: Pariter Corpus Chriſti *mortalibus corporibus noſtris largitur vitam*, quia realiter & ſecundùm ſubſtantiam in nobis præſens eſt, & corporibus noſtris *quodammodo commiſcetur*, ut cera ceræ conjuncta, & fermentum toti maſſæ; ut ait eidem Pater lib. 4. in *Joannem*; quem locum §. I. adduximus. At diſcrimen in eo eſt, quòd Spiritus Sanctus à nobis non manducetur, nec ipſum organo corporeo recipiamus, quia edi non poteſt divinitas: Corpus verò Chriſti à nobis ore ſuſcipiatur, & manducetur, & in nobis maneat Chriſtus, non ſolùm divino modo, verùm etiam humano, ut ipſe *Cyrillus* docet lib. IV. contra Neſtorium, cap. V. his verbis: *Quemadmodum verò vivificum eſt illud ipſius Verbi Corpus, quòd ſibi proprium fecit per veram unionem, quæ & intelligentiam, & ſermonem ſuperat, ſic nos quoque qui illius Sanctæ Carnis & Sanguinis ejus participatione fruimur, omninò vivificamur, cùm in nobis maneat Verbum, non ſolùm divino modo, per Sanctum Spiritum, verùm etiam humano, per ſanctam illam Carnem pretioſumque ejus Sanguinem.* Quod ubi Apoſtoli teſtimonio I. *ad Corinthios* 10. confirmavit, ſtatim ſubdit: *Participes namque Sancti Spiritus effecti, & ipſi omnium Salvatori Chriſto, & inter nos unimur: concorporales etiam hoc modo ſumus, Quoniam unus panis, & unum corpus multi ſumus, omnes enim de uno pane participamus. Colligat namque nos ad unitatem Corpus Chriſti quod eſt in nobis, neque eſt ullo modo diviſum.* Et infra: *Ac divinum quidem hoc eſſe Myſterium, participationemque ejus vivificam, & incruentæ hujus Hoſtiæ vim longè illo legali cultu præſtantiorem, perfacilè eſt videre vel ab eo ipſo, quòd illa priſcis hominibus ſancita per Moſen, umbra dicantur, Chriſtus verò, ejuſque omnia, veritas appellantur ..... Edebant illi Veteres agnum immolatum: ſed illa vis ejus eſcæ non ad ſatietatem ventris tantummodo cedebat, neque ea de cauſa ſacrificandi ritus ſecundùm Legem*

In nobis manet Chriſtus non ſolùm divino modo, ſed etiam humano, per ſanctam carnem & ſanguinem ſuum.

ſervabatur; ſed ut mortem in alios invadentem ipſi ſuperarent, & Exterminatorem effugerent. Itaque nocte una interfecta ſunt Ægyptiorum primogenita: illi verò nudâ figurâ, muniti, ſoli ab ea ſervabantur, & umbram auxilio habentes, etiam ipſa morte ſuperiores evaſerunt: Ergo conſervabant ipſa figura eos qui antè nos fuerunt. Quantò igitur res noſtræ ſunt excellentiores, quibus ipſa Veritas, id eſt, Chriſtus illuxit, ſanctamque ſuam carnem ad participandum appoſuit? Mox prolatis ad hujus doctrinæ confirmationem Chriſti verbis *Joannis* 6. ſubdit: *Nam quia ex genere Iſraël nati de manna ſuppeditatione Moſen admirabantur, quod cùm per deſertum ejus temporis hominibus demiſſum fuiſſet, typum geſſit myſticæ benedictionis; umbra namque erat Lex; ideo prudenter admodum Dominus noſter Jeſus Chriſtus typum extenuat, ut ad veritatem transferat. Neque enim, inquit, ille fuit panis vitæ, ſed ego potius qui de cælo ſum, & omnia vivifico, & me in manducantes etiam per unitam mihi carnem inſero .... Vide igitur quemadmodum in nobis manet, & corruptionis victores efficit, dum ſe in noſtra demittit corpora, ut dixi, etiam per ſuam carnem, quæ verus eſt cibus, cùm illa Legalis umbra, & cultus per ipſam inſtitutus non habeat veritatem. Et Myſterii quidem ratio ſimplex eſt ac vera .... Credimus namque illud ex Deo Patre Verbum, cùm ſe corpori per ſanctam Virginem edito, habentique rationalem animam, uniiſſet, quæ unio ineffabilis prorſus ac myſtica fuit, ipſum corpus reddidiſſe vivificum, quippe cùm Verbum, utpote Deus, vita ſit ſecundùm naturam, ut nos non ſpiritali tantùm verùmetiam corporali modo, ſui participes effectos, corruptione præſtantiores redderet, & evacuata per ſeipſum peccati lege in membris carnis poſita, damnaret peccatum in carne.* Huic loco nullus *Albertinus*, nullus *Blondellus*, nullus *Claudius* reſponderet. Carnem Chriſti in Euchariſtia nobis *ad participandum apponi S.* Cyrillus docet; *Verbumque in nobis manere, non ſolùm divino modo per Sanctum Spiritum, verùmetiam humano, per ſanctam illam carnem, pretioſumque ejus ſanguinem.* Corpus, inquam, illud *ex Virgine editum* Verbo *unitum unione ineffabili*, ac *vivificum redditum*, Chriſtus *in noſtra corpora demittit*, ut *non ſpiritali tantùm, verumetiam corporali modo, ſui participes efficiat.* Iſta-ne de manducatione dumtaxat ſpiritali dici poſſunt? Num Chriſtus ſe demittit in eorum corpora, qui carnis ejus myſteria meditantur? Num contemplatio carnis Chriſti facit ut in nobis maneat humano modo, & ut non ſpiritali tantùm, verùmetiam corporali modo, ſimus ipſius participes? Ineptè ergo *Albertinus* reſpondet, *S. Cyrillum*, cùm *Neſtorio* objicit quòd perſonalem carnis Chriſti unionem cum Verbo negans, antropophagiam in Myſterium noſtrum induxerit, per antropophagiam non deſignaſſe modum manducationis, id eſt manducationem oralem ſubſtantiæ Corporalis Chriſti; ſed deſignare naturam & conditionem objecti quod manducatur, nimirum ſimplicis hominis. Quibus enim vocabulis, rogo te, quiſquis Calvinianam cauſam agis, manducationis modus expreſſiùs, luculentiùs, & clariùs deſignari poteſt, quàm iſtis? *Ut nos non ſpiritali tantùm, verùmetiam corporali modo ſui participes effectos, corruptione præſtantiores redderet .... Sanctam ſuam carnem nobis ad participandum appoſuit ... Cùm in nobis maneat Verbum, non ſolùm divino modo, per Sanctum Spiritum, verùmetiam humano per ſanctam carnem, pretioſumque ſanguinem.* Quòd autem non ſolùm figuram & virtutem Carnis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia contineri & à nobis recipi & manducari *S. Cyrillus* ſenſerit, ſed veram ejus carnem & ſanguinem, non minùs luculenter ac diſertè probat iſte locus. *Vivificum enim ipſius Verbi corpus, quod ſibi proprium fecit per veram unionem,*

Chriſtus Euchariſtiam ſumentibus per carnem ſuam ſe inſerit, & corruptionis victores efficit.

non eſt corpus typicum dumtaxat, ſeu figura Corporis Chriſti virtute repleta. Præterea, Euchariſtiam cum manna & cum Agno Paſchali comparat *S. Cyrillus*, ut veritatem cum figuris: Cùm igitur & figuræ eſſent, & quamdam haberent efficaciam, ut *S. Cyrillus* agnoſcit ſiquidem à morte ſervabantur Iſraëlitæ qui Agnum Paſchalem immolarant: Euchariſtiam aliquid amplius ac præſtantius continere *S. Cyrillus* & ſenſit & docuit, ſcilicet propriam Chriſti carnem. Adde, quod virtutis ſeparatæ communicatio non eſſet fundamentum aſſerendi, *Chriſtum in nos inducantes per unitam ſibi carnem ſe inſerere.*

Realis Chriſti manducatio ex S. Cyrillo confirmatur.

IV. Aliud rurſus invictiſſimum ad realem Carnis Chriſti manducationem comprobandam argumentum ex eodem *S. Cyrilli* libro deſumitur. Sic enim urget Neſtorium: *Exigua eſt igitur incruenta Hoſtia utilitas, quia nimirum fas non eſt ut ſimul cum carne etiam divinitatis natura conſumatur: neque ea obtinemus quæ ſunt impoſſibilia, ut ipſa incorporeâ naturâ nudâ veſcamur. Sed oblitus mihi videris haud naturam divinitatis id eſſe quod in ſanctis Eccleſiarum Menſis proponitur, ſed proprium corpus Verbi ex Patre geniti, quod verbum ex natura & vere Deus eſt.* Quod in ſanctis Eccleſiarum Menſis proponitur, manducamus eo manducationis genere cujus res incorporeæ, & ipſa maximè divinitas, objecta eſſe non poſſunt: ſed proprium corpus Verbi ex Patre geniti in ſacris Menſis proponitur: ergo proprium Corpus Verbi ex Patre geniti manducamus eo genere manducationis, cujus res incorporeæ, & ipſa maximè divinitas, objecta eſſe non poſſunt. Major & minor ſunt Sancti *Cyrilli*. Atqui manducatio cujus res incorporeæ, & maximè divinitas, objecta eſſe non poſſunt, illa tantùm eſt quæ fit organis corporis: Res enim incorporeæ, & ipſa quæ omnium arcem tenet divinitas, mente poſſunt concipi, & fide apprehendi, animàque noſtra divinitate paſcitur. Igitur proprium Corpus Verbi ex Patre geniti, ore corporis à nobis manducatur in Euchariſtia, adeòque in ea realiter præſens eſt.

Inanis Albertini reſponſio.

V. Reſpondet *Albertinus*, nihil prohibere quominus dici poſſit, utrumque illorum Cyrillum ſcilicet ac neſtorium, loqui de manducatione ſpirituali. Dicunt enim, inquit, divinitatem non poſſe à nobis edi, nec actu edi; tum quia per ſe ſumpta, cùm ſanctiſſima ſit non poſſit eſſe cibus hominum in ſtatu peccati adhuc conſtitutorum, imò illis adverſa ſit; tum quia non eſt objectum propriè à ſignis Sacramentalibus deſignatum, ſed caro Chriſti pro nobis ad mortem data, ſanguiſque effuſus.

Verùm hujus reſponſionis inanitas ex eo demonſtratur, quòd *S. Cyrillus* nullibi rationes illas proferat, quas ipſi *Albertinus* affingit, nec divinitatem propterea neget à nobis edi poſſe, quia ſanctiſſima eſt, ſed quia res incorporeæ manducari non poſſunt. *Nimirum fas non eſt ut ſimul cum carne etiam divinitatis natura conſumatur: Neque ea obtinemus quæ ſunt impoſſibilia, ut ipſâ incorporeâ naturâ nudâ veſcamur.* Et cap. v. *Se miſſum dicens ipſum Dei Verbum*, Et qui manducat me, *inquit*, & ipſe vivet. *Manducamus autem nos, non quòd ipſam divinitatem conſumamus (apage ab iſta impietate) ſed illam propriam Verbi carnem jam vivificam effectam, quia ejus facta eſt qui propter Patrem vivit.* Ex quibus colligitur 1. Carnem Chriſti in Euchariſtia non manducari tantùm in ſigno; ſiquidem non minùs ſignum divinitatis Chriſti, quàm ſignum corporis ipſius comedi poteſt. Quamvis enim divinitas incorporea ſit, ejuſtamen ſigna corporea ſunt & ſenſibilia. Colligitur 2. Carnem Chriſti per ſolam virtutis ipſius in animabus noſtris receptionem non manducari: quia divinitas pariter manducari per virtutis illius in nobis ſuſceptionem poteſt. Et cùm Spiritus Sancti virtutem nos recipere Scriptura Sacra & Patres teſtentur, dici poſſet nos manducare Spiritum Sanctum; quæ locutio inſolens & abſurda eſt. Colligitur 3. Carnem Chriſti in Euchariſtia nobis manducandam non apponi ſola manducatione ſpirituali, quæ per fidem eſt: cùm divinitas Patris, Filii & Spiritus Sancti æquè hujus manducationis objectum eſſe poſſit, ac Chriſti Corpus. De manducatione itaque reali proprii Corporis Chriſti, verè uniti Verbo, & per ipſum vivifici effecti, loquitur S. Cyrillus. Sanè divinitatem Chriſti ſpiritualiter manducari, non minùs quàm ejus carnem, quamvis ipſa ut carne veſtita cibus ſit nobis magis proportionatus; per ſe autem abſque & carne cibus ſit Angelorum, S. Auguſtinus diſertè etiam docet in Pſalmum 34. his verbis: *Chriſtus in corpore & ſanguine ſuo voluit eſſe ſalutem noſtram. Unde autem commendavit corpus & ſanguinem ſuum? De humilitate ſua. Niſi enim eſſet humilis, nec manducaretur, nec biberetur. Reſpice altitudinem ipſius;* In principio erat Verbum. *Ecce cibus ſempiternus; Sed manducant Angeli, manducant cæleſtes Spiritus, & manducant, & ſaginantur, & integrum manet quod eos ſatiat & lætificat. Quis autem homo poſſet ad illum cibum? Unde cor tam idoneum illi cibo? Oportebat ergo ut Menſa illa lacteſceret, & ad parvulos perveniret. Unde autem fit cibus lac? Unde cibus in lac convertitur, niſi per carnem trajiciatur? Nam mater hoc facit. Quod manducat mater, hoc manducat infans; ſed quia minus idoneus eſt infans qui pane veſcatur, ipſum panem mater incarnat, & per humilitatem mamillæ & lactis ſuccum, de ipſo pane paſcit infantem Quomodo ergo de ipſo pane pavit nos Sapientia Dei? Quia Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.*

Niſi Chriſtus eſſet humilis, non manducaretur, nec biberetur.

VI. Sed ut ad *S. Cyrillum* redeamus, Catholicam de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia doctrinam rurſus ille confirmat lib. 10. in Joannem, pag. 862. ubi non ſolùm recta fide & ſincero charititatis affectu nos Chriſto ſpiritaliter conjunctos eſſe oſtendit, ſed corporaliter, idque negantes Hæreticos à Sacris Literis diſſentire. *Dicet enim nobis aliquis* (inquit) *cauſam, & vim Eulogia Myſtica obiter doceat: Nam cur in nobis inſeritur? Nonne ut Chriſtum inhabitare faciat in nobis etiam corporaliter, participatione & communione ſancta ſua carnis? Præclarè quidem: ſcribit enim Paulus, Gentes factas eſſe* concorporales, & comparticipes, & coheredes Chriſti. *Concorporales autem quonam modo facta ſunt? Nempe Eulogia myſtica participatione honorata, unum cum eo facta ſunt corpus, ſicut & unuſquiſque Sanctorum Apoſtolorum. Alioqui quam ob cauſam ſua, imò omnium membra ſicuti ſua, membra Chriſti nuncupavit? .... Sed Servator ipſe:* Qui manducat meam carnem, *inquit*, & bibit meum ſanguinem; in me manet, & ego in illo. *Hic enim animadvertere eſt operæ pretium, Chriſtum non dicere ſe dumtaxat in nobis futurum ſecundùm relationem quamdam affectualem, ſed & per participationem naturalem. Ut enim ſi quis ceram ceræ implicitam igne ſimul liquefecerit, unum quid ex ambobus efficit: ita per corporis Chriſti, & pretioſi ſanguinis participationem ipſe quidem in nobis, nos autem rurſus in eo ſimul unimur. Nec enim aliter vivificari poteſt quod naturâ ſuâ eſt corruptibile, quàm ſi corporaliter unitum ſit corpori ejus, qui ſecundùm naturam ſuam eſt Vita, hoc eſt, Unigeniti.* Chriſtum per Euchariſtiam in nobis eſſe docet, non ſolum per rectam fidem & ſinceram caritatem, ſed *corporaliter, non ſolùm ſecundùm relationem quamdam affectus, ſed & per participationem naturalem.* At ſi ſpiritaliter dumtaxat verum Chriſti Corpus in Euchariſtia manducamus, & ſanguinem bibimus; non eſt in nobis corporaliter & per participationem naturalem, ſed ſolùm ſpiritaliter. Itaque *S. Cyrillus* credidit & docuit, corpus & Sanguinem Chriſti non

Nova Catholici dogmatis ex S. Cyrillo confirmatio.

Chriſtus per Euchariſtiam in nobis habitat, non ſolum ſecundùm relationem affectualem, ſed ſecundùm participationem naturalem.

ſpiritaliter

ſpiritaliter dumtaxat & ore fidei, ſed ore corporis in Euchariſtia manducari & bibi.

Joannes Albertini eva ſiones.

Reſpondet *Albertinus*, intelligere quidem *Cyrillum* corpus Dominicum per Euchariſtiam corporibus noſtris realiter inhabitare; ſed realitatem illam, ſeu inhabitationis modum nolle eſſe ſubſtantialem, verùm tantùm virtualem: quia videlicet panem benedictione conſecratum & ſanctificatum, & in Dominicæ carnis efficaciam mutatum, corporaliter ſumentes, eo pacto quoque carnem ipſam Dominicam, ſecundùm virtutem ejus, realiter accipimus & corporaliter.

Contra. *S. Cyrillus* Chriſtum in nobis per Euchariſtiam habitare docet *corporaliter, & per participationem naturalem*; ſed virtus ſeparata, & pani per conſecrationem indita, non efficeret ut Chriſtus in nobis eſſet *corporaliter, & per participationem naturalem*; quia virtus illa & efficacia ſpiritalis eſſet, ut Sacramentorum virtus cæterorum; non enim eſſet virtus à carne Chriſti phyſicè derivata, & a ſummo cœlo in panem emiſſa: quomodo igitur Chriſtum in nobis *corporaliter & per participationem naturalem*, præſentem exhiberet? Præterea, comparatio *S. Cyrilli* virtualem dumtaxat inhabitationis modum non deſignat. Nam cera ceræ implicita, & ſimul liquefacta, cum ipſa non ſit una ſola unione virtutis, ſed ſubſtantiæ. Et quamvis poſtulandum non ſit ut comparationes in omnibus ſint accuratæ, eſſe tamen abſurdæ non debent, nec tales à viris ingenio, eruditione, & judicio præſtantibus adhibentur. Nonne verò abſurda foret comparatio illa, cujus hic eſſet ſenſus; Quemadmodum ſi quis ceram ceræ implicuerit, & ſimul liquefecerit, unum quid ex ambabus efficit, ita per participationem figuræ Corporis & Sanguinis Chriſti, fit ut ſecundùm virtutem ſit in nobis. Tertiò, *S. Cyrillus* aliter nos vivificari poſſe negat, qui natura corruptibiles ſumus, quàm ſi *corporaliter uniti ſimus corpori Unigeniti, qui ſecundùm naturam ſuam vita eſt*. Non ait, Unionem illam fieri per corpus interjacens ſcilicet per panem, in quem virtus Corporis Chriſti ex ſummo cælo illabatur. Quod tamen dicere neceſſe fuiſſet, cùm id facilè non veniat in mentem, nec facilè intelligi queat.

Fruſtra verò profert *Albertinus* loca quædam SS. *Chryſoſtomi, Iſidori Peluſiotæ, & Leonis, qui* poſt Apoſtolum docent, nos *corporales* Chriſto, ac unum cum illo corpus fieri per Baptiſmum: & ipſius *S. Cyrilli* qui nos per fidem in Chriſto *concorporales* fieri aſſerit: cùm tamen non aliter in baptiſmo quàm in ſigno & efficacia Chriſto conjungamur, nec per fidem Corpus Dominicum quoad ſubſtantiam & propriè contingamus. Fruſtra, inquam, *Albertinus* hæc loca profert, cùm hujuſmodi locutiones nequâquam Cyrillianis ſimiles ſint: non enim affirmant illi Patres Chriſtum per Baptiſmum in nobis eſſe *per participationem naturalem*, Chriſtum per Baptiſmum *Corpus ſuum ex Virgine editum in noſtra corpora demittere, ſanctam ſuam carnem in Baptiſmo participandam nobis apponere, non ſolùm divino modo per Spiritum Sanctum, verùmetiam humano per ſanctam carnem, pretioſumque ſanguinem*, in baptizatis manere, etſi ad ſacram Menſam non accedant; Chriſtum in baptiſmo per carnem ſuam nobis *commiſceri*, &c. Unde ſatis perſpicuum eſt, ipſos virtutem dumtaxat inſerendi nos corpori Chriſti myſtico, baptiſmo tribuere; in Euchariſtia verò præſentiam realem & ſubſtantialem Corporis & Sanguinis Chriſti, eorúmque oralem manducationem & potationem *S. Cyrillum* agnoviſſe ac docuiſſe.

Objectiones Albertini ex S. Cyrillo petitæ ſolvuntur.

Objicit *Albertinus* verba *S. Cyrilli* lib. XII. in Joannem dicentis: *Quòd Myſtica Eulogia communio, confeſſio quædam ſit Reſurrectionis Chriſti, manifeſtum facilè fiet ex iis quæ ipſe dixit, cùm Myſterii typum per ſe perfeciſſet, Nam panem cùm fregiſſet, ut ſcriptum eſt, diſtribuit dicens: Hoc eſt Corpus meum.* Si quod Dominus perfecerat, cùm diceret, *Hoc eſt Corpus meum*, erat *typus Myſterii*, hoc eſt *typus corporis*, non erat igitur propriè ipſum corpus.

Reſpondeo primò, quærendo quo jure Albertinus *typum Myſterii* idem eſſe interpretur ac *typum corporis*? Nonne potius typum mortis & reſurrectionis ſuæ perfeciſſe Chriſtum *Cyrillus* intellexit, cùm primum confecit Sacramentum; illius, inquam, Myſterii, ſive Myſteriorum, quorum ipſamet Euchariſtia confeſſio eſt, ut ipſe ait? Quod enim Corporis Chriſti in cœlis ad dexteram Patris ſedentis figura *typus Myſterii* congruè vocetur, Albertinus non oſtendet. Sed etſi typum Corporis Chriſti Euchariſtiam à *S. Cyrillo* appellatam conceſſerim, non ſequitur quod non ſit propriè Chriſti corpus: Typi namque nomen pro nuda figura ab ipſo uſurpatum non eſſe, ſed pro Sacramento realiter ipſam Chriſti carnem continente, tum alia ejus teſtimonia, cùm hic ipſe locus, demonſtrant. Explicans apparitionem Chriſti Diſcipulis congregatis octava poſt Reſurrectionem die, ait: *Juſtiſſimis itaque de cauſis ſanctos Conventus in Eccleſiis agimus octava die: & cùm arcanius quiddam effari oportet quod omnem intelligendi modum ſuperat, fores quidem claudimus, ſed ſupervenit & apparet Chriſtus nobis omnibus, inviſibiliter ſimul ac viſibiliter: inviſibiliter quidem ut Deus, viſibiliter verò in Corpore. Permittit verò & dat ſanctam Carnem ſuam tangendam. Accedimus enim ſecundùm Dei gratiam ad participationem Eulogiæ Myſticæ, Chriſtum in manus ſuſcipientes, ut & nos firmiter credamus eum templum ſuum verè excitaſſe. Quod enim communio Myſticæ Eulogiæ confeſſio quædam ſit Reſurrectionis Chriſti, facilè patebit*, &c.

Chriſtus fidelibus in Eccleſiis octava die congregatis permittit & dat ſanctam carnem ſuam tangendam.

Objicit *Albertinus* verba *S. Cyrilli* lib. 4. in *Joannem*, pag 365. dicentis: *Quemadmodum ergo Paulus ait*: Modicum fermentum totam maſſam fermentare: *Sic minima Eulogia totum noſtrum corpus in ſe miſcet, propriaque replet efficacia: atque ita Chriſtus in nobis exiſtit, & nos viciſſim in ipſo.* Annon manifeſtiſſimè modum illum inexiſtendi proprii Corporis Chriſti, determinat & reſtringit ad efficaciam minimæ Eulogiæ inditam?

Reſpondeo, *S. Cyrillum* de efficacia & virtute ſeparata à corpore Chriſti, & pani indita, non eſſe intelligendum, ſed de virtute Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentis, quam Eulogiæ nomine indigitat, & minimam vocat ratione ſpecierum, quibus Chriſti corpus velatum eſt; ſicut homo indutus dicitur, non per ſe & ſecundùm ſubſtantiam ſuam, ſed ratione veſtium corpori ſuo adjacentium & circumpoſitarum. Sane Eulogiam eſſe carnem ipſam Chriſti, non panem cui ſola inſit ejus efficacia, *S. Cyrillus* disertè aſſerit lib. IV. in *Joannem*, cùm ait: *Per Eulogiam ipſum in nobis ſuſcipimus Filium* . . . . *Eulogiæ particeps fias, credens eam non mortis ſolùm, verùm etiam morborum noſtrorum depellendorum vi pollere. Chriſtus enim exiſtens in nobis, ſopit ſævientem in membris noſtris carnis legem* . . . . *Quòd ſi ſolo tactu ſanctæ carnis id quod corruptum eſt, vivificatur, quomodo vivificam illam Eulogiam non uberiorem conſequemur, cùm eam quoque deguſtabimus? In ſuum enim ipſius bonum, hoc eſt immortalitatem, nos qui participes ejus fuerimus, omnino transformabit.* Illud cujus immortalitas proprium bonum eſt, nemo panem eſſe dixerit, ſed verum & proprium Chriſti Corpus.

Chriſtus per Euchariſtiam exiſtens in nobis, ſopit ſævientem in membris noſtris carnis legem.

Et lib. XI. *Eſt enim in nobis Filius, corporaliter quidem ut homo, nobiſcum commixtus & unitus per Eulogiam Myſticam: ſpiritaliter autem ut Deus, ſub Spiritus virtute & gratia, Spiritum, qui in nobis eſt, inſtaurans*

Dei Filius in nobis eſt ſpiritualiter & corporaliter per Euchariſtiam.

ſtaurans ad novitatem vitæ, &c. *Conſummati ergo ſumus in unitatem cum Deo ac Patre, Chriſto mediante. Suſcipiendo quippe in nobis, & corporaliter, & ſpiritualiter, eum qui naturâ & verè Filius eſt, qui ſubſtantialem cum eo habet unionem, ſupremæ naturæ participes & conſortes facti, glorificati ſumus.*

Seipſum nobis Viaticum præbet.

Et lib. VII. *De Adoratione in Spiritu & Veritate*, pag 231. *Salvator*, inquit, *cùm nos liberos dimiſiſſet, id eſt à peccatis liberaſſet, & adoptionis gratiâ decoraſſet, præclarum nobis viaticum ſeipſum adjecit, ut immaculata Hoſtia, largitúſque ut vivifica Eulogia, id eſt, ſanctæ ſuæ carnis ac ſanguinis participes eſſemus;*

Denique Homilia *De Cœna Myſtica*, hanc veritatem luculenter confirmat his verbis: *Dei ac Patris illa ſubſiſtens Sapientia corpus ſuum ut panem diſtribuit, & vivificum ſuum ſanguinem tanquam vinum propinat.* Si ſignificare voluiſſet *S. Cyrillus* Chriſtum panem Apoſtolis dediſſe in Euchariſtia, ſecundùm naturam nequaquam mutatum; ſed ſola corporis ſui efficacia repletum, non dixiſſet ipſum corpus ſuum ut panem diſtribuiſſe, & vivificum ſuum ſanguinem tanquam vinum propinaſſe, ſed potiùs, dediſſe panem tanquam ſuum corpus, & vinum tanquam vivificum ſanguinem. *O tremendum Myſterium! ò bonitatem non veſtigabilem! Opifex operi ſeſe fruendum proponit, ipſamet vita mortalibus ſeedendam bibendámque largitur. Venite, comedite corpus meum, hortatur, & bibite vinum quod miſcui vobis. Ego me ipſum in cibum præparavi, ego me ipſum cupientibus miſcui.... Is qui typicè manducatus eſt in Ægypto, hic ultro ſeipſum immolat, comeſtáque figurâ, ſeu typicorum conſummator veritatem oſtendit ipſe ſeipſum cibum vitæ ſtatim proponens.* Hæc *S. Cyrillus*. Ex quibus omnibus perſpicuum eſt, ipſum Eulogiam myſticam à Corpore & Sanguine Chriſti vero & proprio non diſtinxiſſe.

Opifex operi ſe fruendum proponit.

Qui typicè manducatus eſt in Ægypto, in Euchariſtia ſe ipſum dat cibum vitæ.

ARTICULUS XXII.

THEODOTUS ANCYRANUS, & PROCLUS CONSTANTINOPOLITANUS. Realis Præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia teſtes.

I. THeodotus Epiſcopus Ancyranus, unus ex Epheſinæ Synodi Patribus, dogma Catholicum de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia non obſcurè confirmat, in Oratione quam habuit *De Nativitate Chriſti*, in ipſa Synodo Epheſina. *Iſte*, inquit de Chriſto Salvatore, *qui tunc ineffabili virtute Magos ad pietatem traxit, & tunc ſplendidam hanc Feſtivitatem hodie convocavit, non adhuc in præſepi poſitus, ſed in hac ſalutari Menſa eſt propoſitus. Illud namque præſepe mater factum eſt hujus Menſæ. Propterea in illo eſt poſitus, ut in iſta edatur, & Fidelibus fiat ſalutaris cibus. Et præſepe quidem hanc claram Menſam deſignavit.* Antitheſis illa inter præſepe in quo Chriſtus poſitus eſt, & altare in quo propoſitus ut edatur, manifeſtè indicat, Chriſti Corpus quod in altari proponitur, illud ipſum eſſe ſecundùm ſubſtantiam, quod olim in præſepi jacuit, idque crediſſe *Theodotum* Ancyranum, totámque Eccleſiam, quam Synodus Epheſina repræſentabat.

Chriſti præſepe mater factum eſt Euchariſticæ Menſæ.

II. Idem probat *S. Procli* Patriarchæ Conſtantinopolitani auctoritas, in Traditione divinæ Liturgiæ, dicentis: *Per has preces expectabant adventum Spiritus Sancti, ut ſacrâ ſuâ præſentiâ panem ad hierurgiam propoſitum, & vinum aquâ mixtum, efficeret ac redderet ipſum illud Corpus & Sanguinem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti.* Sanè ſtatuam Regis nemo dixerit eſſe corpus ipſum Regis: nemo dixerit corpus ipſum Solis eſſe in viſceribus terræ, ut ibi aurum procreet, quia eóuſque virtus ejus penetrat, Circunciſionem eſſe ipſum fœdus, ipſam fidem, ipſam juſtitiam, Patres nuſquam dixere, ut ſignum eſſe fœderis, fidei, & juſtitiæ ſignificarent. Nemo petram deſerti eſſe ipſum Chriſtum, Agnum Paſchalem fuiſſe carnem ipſam Chriſti, Baptiſma eſſe ipſum Chriſti Sanguinem, Chriſma eſſe ipſum Spiritum Sanctum, ſcripſit ac docuit: neque id niſi abſurdè dici poſſet, cùm pronomen, *ipſum*, identitatem affirmet, quæ de ſigno & re ſignificata aſſeri non poteſt.

Panis fit ipſum corpus Salvatoris.

ARTICULUS XXIII.

S. LEO MAGNUS Cauſæ Catholicæ apertè patrocinatur.

PErſpicuus in rem noſtram locus legitur in Epiſtola quam ad Clerum & Plebem Conſtantinopolitanam ſcripſit, quæ in editione *Quenellii* XLVI. in aliis XXIII. numeratur; in qua contra Eutychianos ſic diſputat: *In qua hactenus deſidia torpore jacuere, ut nec auditu diſcerent, vel lectione cognoſcerent, quod in Eccleſia Dei in omnium ore tam conſonum eſt, ut nec ab infantium linguis veritas Corporis & Sanguinis Chriſti inter communionis Sacramenta taceatur? Quia in illa myſtica diſtributione ſpiritalis alimoniæ hoc impartitur, hoc ſumitur: ut accipientes virtutem cæleſtis cibi, in carnem, ipſius qui caro noſtra factus eſt, tranſeamus.* Eutychiani veritatem carnis in Chriſto poſt Reſurrectionem negabant, eam à divinitate abſorptam aſſerentes. *S. Leo* ipſos refellit argumento ducto ab Euchariſtia, in qua veritatem corporis & ſanguinis Chriſti ſe recipere Fideles omnes profitentur, ad verba Sacerdotis dicentis, *Corpus Chriſti*, &, *Sanguis Chriſti*, reſpondentes, *Amen*, hoc eſt, *Verum eſt.* Quod enim vel ipſi infantes tunc profitebantur, non erat ſolùm Filium Dei veram carnem aſſumpſiſſe, & eam in cælum intuliſſe, quod in Symbolo Apoſtolico ante Baptiſmum ſibi tradito jam profeſſi erant; ſed fidem profitebantur hujus quod percipiebant Sacramenti, in quo *Veritatem Corporis & Sanguinis Chriſti* contineri credebant, & in myſtica illa diſtributione ſpiritalis alimoniæ conteſtabantur. Si de carne typica & ſymbolica *S. Leo* intellexiſſet, nihil concluſiſſet contra Eutychianos, qui reſpondiſſent, in Chriſto poſt Reſurrectionem & in ipſa Aſcenſione, ſolam fuiſſe ſpeciem ac figuram carnis, non veram ac propriam carnem, ſicut in Euchariſtia non eſſe veram Chriſti carnem, ſed ejus ſignum dumtaxat, *Leo* cum tota Eccleſia tunc temporis profeſſus fuiſſet. Inane enim eſt quod reponit *Albertinus*; Catholicos rectè argumentatos à carne typica & ſymbolica ad veram & propriam carnem, quia oportet imaginis eſſe archetypum. Satis enim eſſe ut archetypum aliquando fuerit, Eutychiani reſpondiſſent: porro Chriſtum veram carnem habuiſſe ante Reſurrectionem, aut certè ex vera carne compoſitum in ipſa naturarum unitione, quamvis poſt unitionem in unam naturam coaluerint, & humana à divina abſorpta ſit. Dixiſſent, figuras carnis Chriſti exhibitas fuiſſe in Veteri Teſtamento, antequam Verbum carnem aſſumpſiſſet; adeóque non repugnare ut detur figura carnis Chriſti, licèt ampliùs nulla ſit, ſed in Deitatis naturam tranſierit. Clariùs adhuc mentem ſuam explicat Sanctiſſimus Pontifex Sermone VI. de Jejunio ſeptimi Menſis. *Tunc*, inquit, *& Sacrificii munda eſt oblatio, & miſericordiæ ſancta largitio, quando ii qui iſta dependunt, quod operantur intelligunt. Nam dicente Domi-*

no:

Chriſtiani reſpondentes, AMEN, veritatem Corporis & Sanguinis Chriſti ſe recipere profitebantur in ſacra Menſa.

„ *ne* : Niſi manducaveritis carnem Filii hominis „ & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam „ in vobis : *Sic ſacra Menſa communicare debetis, ut nihil prorſus de veritate Corporis & Sanguinis Chriſti ambigatis. Hoc enim ore ſumitur, quod fide creditur : & fruſtra ab illis, Amen, reſpondetur, à quibus contra id quod accipitur, diſputatur.*

Reſpondet *Albertinus*, mentem *Leonis* haud eſſe, dubitandum non eſſe de veritate præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in ſacra Menſa, ſed dubitandum non eſſe de veritate eſſentiæ corporis & ſanguinis Chriſti in ſe ; ac illum id tantùm velle, eos qui veritatem corporis & ſanguinis Chriſti in dubium revocant, Euchariſtiæ Sacramento injuriâ communicare. Nam cùm Euchariſtia inſtituta ſit in ſignum ac imaginem corporis & ſanguinis Chriſti, imagóque neceſſariò archetypum præſupponat, ſtultum ac ineptum eſt Euchariſtiam recipere, & tamen negare Chriſtum veram carnem, verúmque ſanguinem habere.

Contra. Non eſt dubitandum hoc ore ſumi, ſecundùm *S. Leonem*, quod fide creditur : atqui fide creditur veritas corporis & ſanguinis Chriſti, contra quam Eutychiani diſputabant : ergo veritas corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia ore ſumitur.

Sanguis redemptionis noſtræ in Euchariſtia hauritur.

Denique *ſanctus Leo* ſanguinem redemptionis noſtræ in Euchariſtia hauriri docet etiam ab iniquis & infidelibus. At ſanguis redemptionis noſtræ non eſt typicus, ſed verus & proprius ſanguis Chriſti, quem infideles ſpiritualiter & ore fidei non hauriunt : igitur *ſanctus Leo* docet verum & proprium Chriſti ſanguinem hauriri in Euchariſtia ore corporis. Sic loquitur Sermone IV. de Quadrageſima, perſtringens Manichæos : *Cúmque ad tegendum infidelitatem ſuam noſtris audeant intereſſe Myſteriis, ita in Sacramentorum communione ſe temperant, ut interdum ne penitus latere non poſſint, ore indigno Chriſti corpus accipiant, ſanguinem autem redemptionis noſtræ haurire omnino declinent.*

ARTICULUS XXIV.

HESYCHII teſtimonio Dogma Catholicum confirmatur.

Duo proferuntur à Catholicis Tractatoribus hujus Auctoris inſignia teſtimonia ; primum ex lib. 2. in *Leviticum*, ubi ait : *Eſt locus ſanctus Altare, ibi enim Sanctus Sanctorum requieſcit.* Sanctus Sanctorum Chriſtus eſt, ſecundùm Scripturam Sacram & Patres : ridiculum eſt enim quod *Albertinus* ait, illud, *Sanctus Sanctorum*, perinde eſſe ac ſi dixiſſet, *Sanctus panis Sanctorum*, id eſt, à Sanctis edendus. Addit paulópoſt Heſychius : *Quomodo in his non admiranda ſit ſapientia Spiritus ? Nullam quippe dubietatem hujuſmodi intellectui dereliquit, propterea carnes cum panibus comedi præcipiens, ut nos intelligeremus illud ab eo myſterium dici, quod ſimul panis & caro eſt, ſicut Corpus Chriſti panis vivi qui de cælo deſcendit. Propter quod Heliæ ſecundùm Septuaginta editionem, carnes mane, panes autem veſpere deferebant corvi supernè, præfigurare hoc myſterium Domino volente, quod intus oportet in Eccleſia in loco ſancto, id eſt, ad altare coqui & comedi, alibi verò nequaquam. Niſi enim Chriſtus rogatus ore Sacerdotum ipſe venerit, & cœnam ſanctificaverit, & initiaverit ea quæ aguntur, nullatenus Sacrificium Dominicum fiunt.* Euchariſtia, ex *Heſychio* ; ſimul panis & caro eſt, ſcilicet Corpus Chriſti, & panis vivus qui de cælo deſcendit : ergo non eſt caro typica, ſed vera Chriſti caro ſecundùm ſubſtantiam. Præterea, Dona propoſita Sacrificium Dominicum non fiunt, niſi Chriſtus ipſe venerit : ergo Chriſtus in Sacrificio Altaris reipſa præſens eſt. Subdit Heſychius : *Sed hæc quod reliquum eſt de carnibus & panibus in igne incendi præcepit. Quod nunc videmus etiam ſenſibiliter in Eccleſia fieri, ignique tradi quæcumque remanere contigerit inconſumpta ..... Ergo ex hoc quod agitur ſenſibiliter, ſignificatio cujuſdam intelligibilis rei ; iis qui intendunt, provenit : ut quando ad comeſtionem Sacrificii deficimus, & comedere illud integrè non poſſumus, mente forſan laſſeſcente, ſeu deficiente, utrum ea quæ videntur corpus oporteat intelligi Domini, in quod oculis nec Angeli poſſunt proſpicere, non relinqui, ſed etiam tradi ea oportet igni Spiritûs, ut ea comedat, quæ nobis ſunt ex infirmitate ineſibilia. Quomodo autem comedet ? Cùm cogitaverimus virtuti Spiritus eſſe poſſibilia, ea quæ nobis impoſſibilia videntur.*

Euchariſtia Corpus Domini, in quod nec Angeli poſſunt proſpicere.

Dubitationem graviſſimam circa Euchariſtiæ Myſterium naturaliter oriri docet Heſychius, *Utrum ea quæ videmus, Corpus Domini ſint, in quod nec Angeli oculis poſſunt proſpicere.* Corpus autem Domini in quod Angeli deſiderant proſpicere, non eſt figura aut efficacia dumtaxat divini corporis, ſed ipſum corpus, ipſis ſecundùm ſubſtantiam præſens : ergo dubitatio quæ oriri poteſt circa Euchariſtiæ myſterium, non eſt utrum ſit typus Dominici corporis, ejus efficacia repletus ; ſed utrum ſit ipſum Domini corpus ſecundùm ſubſtantiam. Hoc porro dubium igne Spiritus Sancti conſumendum docet Heſychius, & *cogitandum, virtuti Spiritus eſſe poſſibilia ea, quæ nobis impoſſibilia videntur.* Hoc verò quid eſt, niſi credendum eſſe, quantumvis ſenſus & ratio repugnent, Euchariſtiam eſſe corpus Domini quod Angeli vident, & ſimul eſſe carnem & panem, id eſt, Corpus Chriſti, & panem vivum qui de cælo deſcendit ?

Alius *Heſychii* locus legitur lib. VI. ubi exponens hæc Levitici verba, *Qui comederit de ſanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem, & dabit Sacerdoti* : Hæc Euchariſtiæ accommodat, & docet his prohiberi, ne Euchariſtia per ignorantiam edatur ; ignorantiam verò illam eſſe, quòd Euchariſtia Corpus & Sanguis Chriſti verè ſit ; & quintam partem ei addendam ab illis qui per ignorantiam comedunt, eſſe conſiderationem verborum, *Hoc eſt Corpus meum.* Quæ efficit ut res myſticas & divinas intelligamus intelligibiliter, hoc eſt, non prout ſenſus illas vident ; ſed prout intellectus fide illuſtratus eas dignoſcit, nóſque liberat ab ignorantia, qua putemus ipſas eſſe id, quod ſenſibus noſtris terrenis & carnalibus apparent, videlicet panem & vinum ; cùm Corpus & Sanguis Chriſti ſint. *Sancta Sanctorum*, inquit, *ſunt propriè Chriſti Myſteria, quia ipſius eſt corpus, de quo Gabriel ad Virginem dicebat*, Spiritus Sanctus ſuperveniet „ in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi : „ Ideo quod naſcetur ex te Sanctum vocabitur „ Filius Dei. *Per ignorantiam autem percipit, qui virtutem ejus & dignitatem ignorat, qui neſcit quia Corpus & Sanguis eſt ſecundùm veritatem ; ſed Myſteria quidem percipit, neſcit autem Myſteriorum virtutem. Ad quem Salomon dicit, vel magis Spiritus qui in eo eſt :* Quando ſederis ut comedas „ cum Principe, diligenter attende quæ poſita „ ſunt ante te ; *Apertè & ipſe compellens, & cogens eum qui ignorat, addere quintam partem. Hac enim quinta intelligere nos intelligibiliter divina*

EEeeee iij &

& myſtica facit ..... Quinta ſuper ipſum, ſermo eſt qui prolatus eſt ab ipſo Chriſto ſuper Dominicum Myſterium. Ipſe enim liberat nos ab ignorantia, removetque nos additus carnale quippiam & terrenum de Sanctis arbitrari..... Quicumque ergo ſanctificata per ignorantiam comederit, ignorans eorum virtutem, addet quintam ſuper eo: & dabit Sacerdoti in Sanctuarium. *Sanctificationem enim Myſtici Sacrificii, & à ſenſibilibus ad intelligibilia tranſlationem, ſive commutationem, ei qui verus eſt Sacerdos, videlicet Chriſto oportet dari, id eſt, de eis miraculum credere & imputare, quia per ejus virtutem, & prolatum ab eo verbum, quæ videntur tam ſanctificata ſunt, quàm cunctum carnis excedunt ſenſum.* Corpus ſecundùm quòd Chriſtum naſciturum de Virgine Gabriel nuntiavit, non eſt corpus typicum & virtute ſeu efficacia dumtaxat, ſed verum, proprium, & ſubſtantiale corpus: ſed Euchariſtia eſt Chriſti corpus, ſecundùm quod ipſum naſciturum de Virgine Gabriel nuntiavit, ut docet *Heſychius*: eſt itaque verum, proprium & ſubſtantiale Chriſti corpus, non figura ſola Corporis Dominici virtute repleta. Secundò, quicumque *neſcit* Euchariſtiam eſſe *Corpus & Sanguinem* Chriſti *ſecundùm veritatem*, illam per *ignorantiam percipit*; ex *Heſychio*: Sed qui cenſet Euchariſtiam eſſe ſignum dumtaxat Corporis & Sanguinis Chriſti eorum virtute repletum, neſcit eſſe Corpus & Sanguinem Chriſti ſecundùm veritatem: igitur per ignorantiam percipit. Tertiò, ſermo qui ab ipſo Chriſto prolatus eſt ſuper Dominicum Myſterium, ſcilicet hæc verba, *Hoc eſt Corpus meum*, liberat nos ab ignorantia, quam circa hoc Sacramentum incurrere poſſemus, & nos vetat aliquid terrenum de illo cogitare, ut docet *Heſychius*: Atqui verba iſta Domini, *Hoc eſt Corpus meum*, non vetant nos credere Euchariſtiam eſſe Chriſti Corpus, cùm hanc præ ſe ferant ſignificationem: igitur fides realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia, non eſt ignorantia hujus Myſterii, neque terrena cogitatio, immò potiùs terrena cogitatio eſt, & ignorantia à qua ſermo ab ipſo Chriſto ſuper Dominicum Myſterium prolatus nos liberat, cenſere Euchariſtiam eſſe terrenas panis & vini ſubſtantias. Quartò, Miraculum commutationis quæ fit in Euchariſtia rerum ſenſibilium in intelligibiles, id eſt, quæ ſolo intellectu percipi poſſunt, Chriſto vero Sacerdoti imputandum eſt, ſecundùm *Heſychium*. Quid autem eſt, amabo, mutatio illa rerum ſenſibilium in eas quas ſenſus non attingunt, niſi converſio panis in ſubſtantiam Corporis & Sanguinis Chriſti?

Albertini objectionibus ex Heſychio petitis reſpondetur.

Objicit *Albertinus* verba *Heſychii* lib. 2. dicentis: *Ipſe Dominus primus in cœna Myſtica intelligibilem accepit Sanguinem, atque deinde Calicem Apoſtolis dedit.* Et paulò poſt: *Bibens ipſe, & Apoſtolis bibere dans intelligibilem Sanguinem ſuper altare, videlicet Corpus ſuum effudit.* Per Sanguinem autem intelligibilem, eum non intelligere proprium Domini Sanguinem; ſed Sanguinem myſtico ac figurato ſenſu intellectum probat *Albertinus* ex voce, *intelligibilis*, quâ non modò Veteres generatim, ſed & ipſemet *Heſychius*, numquam utuntur, niſi aut ad deſignandum res purè immateriales, aut ad deſignandum res quæ propriè non ſunt, ſed figuratè tantùm, quod cum hujus epitheti adjectione eſſe dicuntur. Sic enim *Euſebius* ſermones Dei, *panem intelligibilem*; Baſilius fidem *et intelligible*; Epiphanius *carnes intelligibiles & oſſa intelligibilia* carnes & oſſa allegoricè ſic nominata; Procopiùs *cibos intelligibiles*, ſpiritualem alimoniam; Diabolum *intelligibilem Pharaonem*; Eccleſiam *intelligibilem Sionem*; Chryſoſtomus *Chriſtum lapidem intelligibilem*; Cyrillus *Eccleſiam intelligibilem Sponſam*. Sic & ipſe *Heſychius* Dominum appellat *Melchiſedech intelligibilem*, *Moſen intelligibilem*, *Aaronem intelligibilem*, *Salomonem intelligibilem*, *agnum intelligibilem*, *propitiatorium intelligibile*; & Spiritum Sanctum *ignem intelligibilem*, & Apoſtolos *Levitas intelligibiles*: & hominem Chriſtianum *Iſraëlem intelligibilem*, &c. ac proinde cùm *Heſychius* ſimiliter dicat, Dominum primum in Cœna myſtica *intelligibilem* accepiſſe *ſanguinem*, ſequitur invictè eum ſanguinem figuratè tantùm ſic indigitatum intelligere, hoc eſt vinum, Sanguinis Sacramentum.

Reſpondeo, Nomen iſtud, *intelligibile*, non modò res immateriales ſignificare; ſed quicquid ſolo intellectu percipi poteſt, non ſenſuum cognitione attingi. Unde ſi res materialis & corporea in eo ponatur ſtatu, ut ſola mente, ſenſibus nequaquam percipi queat, intelligibilis rectè vocatur. Ita quamvis Chriſtus verè ſit Sacerdos quatenus homo, & ejus humanitas vero conſtet corpore, quia tamen à ſenſibus noſtris omnino remotus eſt, vocatur ab Heſychio *intelligibilis Sacerdos*. Ad id verò quod objicit *Albertinus*, hanc vocem *intelligibilis*, niſi rem immaterialem ſignificet, ſemper adhiberi ad deſignandum rem quæ propriè non eſt; ſed figuratè tantùm, quod cum hujus Epitheti adjectione eſſe dicitur: Reſpondeo, id quidem verum eſſe, cùm vox *intelligibilis* applicatur ſigno & figuræ; tunc enim ſubſtantivi nominis ſignificationem mutat, ipſúmque trahit ad rem ſignificatam deſignandam, ut in exemplis ab *Albertino* prolatis videre eſt. Sic, vox, *Intelligibilis*, adjuncta pani, ipſum coërcet ad ſignificandum verbum Dei, ceu rem pane materiali deſignatam. Ita, quia Pharao diaboli figura eſt, Pharao intelligibilis eſt ipſe diabolus per Pharaonem figuratus: Quia Melchiſedech figura Chriſti eſt, Melchiſedech intelligibilis eſt Chriſtus ipſe per Melchiſedecum figuratus: & ſic de cæteris. Sed ſi vox, *intelligibilis*, rei figuratæ adjungatur, ipſam non trahit ad figuram deſignandam, aut efficit ut metaphoricè intelligatur, & pro ſigno ipſo uſurpetur. Sic Chriſtus vocatur Moſes intelligibilis, Aaron intelligibilis, Melchiſedech intelligibilis, Salomon intelligibilis, propitiatorium intelligibile. Sed Moſes, Aaron, Melchiſedech, Salomon, propitiatorium, Chriſtus intelligibilis non appellantur: Eccleſia eſt Sion intelligibilis, ſed Eccleſia intelligibilis non eſt Sion terrena; Chriſtianus eſt Iſraël intelligibilis, ſed Chriſtianus non eſt Iſraëlita carnalis. Et ut uno verbo complectar omnia, vox *intelligibilis*, ſemper ſignis, numquam rebus figuratis adjungitur, quoties deſignat res quæ propriè non ſunt: ſed figuratè tantùm, ut docent exempla ſingula ab *Albertino*, magnâ, ſed inutili diligentiâ conquiſita. Itaque ſi *Heſychius* dixiſſet, Chriſtum bibiſſe vinum intelligibile, vox, *intelligibilis*, adjuncta vino iſtud nomen metaphoricum faceret, vinúmque pro re figurata, id eſt, pro Sanguine Chriſti, cujus figura eſt, ab *Heſychio* uſurpatum nemo non fateretur. Verùm cùm vocem, *intelligibilis*, Sanguini junxerit, qui res figurata per vinum eſt, non figura vini, dicens, *Dominus intelligibilem accepit ſanguinem*; vocem, *Sanguis*, in propria ſignificatione uſurpavit, nihilque aliud voluit hoc loquendi modo, quam, Chriſtum verum propriéque dictum ſanguinem bibiſſe, qui tamen, prout

in

in Sacramento contentus, intellectu tantùm, non ſenſibus percipi poſſet. Ita reſpondet Vir Doctiſſimus Tomo II. *De Perpetua Eccleſiæ Fide circa Euchariſtiam*, lib. IV. cap. VII.

Objicit *Albertinus*, Heſychium teſtari reliquias Euchariſtiæ comburi conſueviſſe, idque manifeſtè innuere, illam non creditam fuiſſe propriè ac ſubſtancialiter Chriſti corpus eſſe. Quis enim credat, inquit, Veteres ipſiſſimum Domini corpus animatum & glorioſum vivicomburio quaſi plectere voluiſſe?

Mos in aliquibus Eccleſiis uſurpatus comburendi reliquias Euchariſtiæ, cùm ſpecies horrorem ſumendi incutiebant, non officit fidei præſentiæ realis Corporis Chriſti.

Reſpondeo, Hoc argumentum nullius eſſe momenti, neque ex eo more in aliquibus Eccleſiis uſurpato, comburendi quod reliquum erat ex Sacramento, colligi poſſe realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam creditam tunc non fuiſſe, cùm poſt *Berengarii* damnationem eadem conſuetudo adhuc aliquibus in locis ſervaretur, ut *Guitmundus* & *Algerus* teſtantur: nec tamen ipſiſſimum Domini corpus vivicomburio plectere ſe putabant, ut ridiculè & impiè loquitur Albertinus. *Sacramenti ſubſtantia* (inquit *Guitmundus* lib. 2.) *nullatenus crematur, qualitates verò ſenſuales, quas ibidem poſt immutationem ſubſtantiæ Deus remanere altiſſimo conſilio voluit, oſtendunt quòd ſuum eſt.* Et *Algerus* lib. item ſecundò, cap. I. *Quod autem*, inquit, *etiam à religioſis incendio tradi, & ibi diſparere dicuntur ipſæ Sacramentales ſpecies, non ad indignitatem Chriſti fit, quaſi ignibus exurendus tradatur, quod impoſſibile eſt, cùm ſit omnium elementorum Deus: ſed quoties aliqua talis indignitas ipſi Sacramento negligenter acciderit, ut horrorem ſumendi incutiant ipſæ ſenſuales ſpecies, quas ibidem Deus altiſſimo ſuo conſilio poſt mutationem ſuæ ſubſtantiæ remanere voluit, ignibus traduntur, ut oſtendant quod ſuum eſt, deficiendo & diſparendo ſine omni fœditate in illo puriſſimo ignis elemento.*

ARTICULUS XXV.

Auctor Homiliæ V. de Paſchate, quæ EUSEBII EMISSENI nomine inſcribitur, Præſentiam Realem Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſubſtantiationem aſſerit.

VErba hujus Homiliæ adſcribere ſatis erit: facilè judicabit Lector quivis cordatus an ſic loqui poſſit Auctor, qui Euchariſtiam panem & vinum eſſe Corporis & Sanguinis Chriſti ſigna, eorúmque virtute dumtaxat repleta ſenſerit. *Qui corpus aſſumptum ablaturus erat ex oculis noſtris & ſideribus illaturus, nobis Sacramentum Corporis ſui conſecravit, ut coleretur jugiter per Myſterium, quod ſemel offerebatur in pretium; ut quià quotidiana & indefeſſa currebat pro hominum ſalute redemptio, perpetua etiam eſſet redemptionis oblatio, & perennis illa victima viveret in memoria, & ſemper præſens eſſet in gratia. Verè unica & perfecta hoſtia, fide æſtimanda, non ſpecie, nec exteriori cenſenda viſu: ſed interiori affectu. Unde meritò cœleſtis confirmat auctoritas*, "Quia Caro mea verè eſt cibus, & Sanguis meus verè eſt potus. *Recedat ergò omne infidelitatis ambiguum: Quandoquidem qui Auctor eſt muneris, ipſe etiam teſtis eſt veritatis. Nam inviſibilis Sacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiam Corporis & Sanguinis ſui ſecreta poteſtate convertit, ita dicens*: Accipite & edite, Hoc eſt Corpus meum: *Et ſanctificatione repetita*; Accipite & bibite, Hic eſt Sanguis meus. *Ergo ſicut ad nutum præcipientis Domini repente ex nihilo ſubſtiterunt excelſa cœlorum, profunda fluctuum, vaſta terrarum: pari potentia in ſpiritualibus Sacramentis verbi præcipit virtus, & rei ſervit effectus...... Ad cognoſcendum & percipiendum Sacrificium veri Corporis ipſe te roboret, & potentia conſecrantis inviſet. Qui tunc latuit præfiguratus in Manna, ſit tibi nunc manifeſtatus in gratia....... Corpus Sacerdote diſpenſante, tantum eſt in exiguo, quantum eſſe conſtat in toto: Quod cùm Eccleſia Fidelium ſumit, ſicut plenum in univerſis, ita integrum eſſe probatur in ſingulis..... Nec dubitet quiſquam primarias creaturas, nutu potentiæ, præſentia Majeſtatis in Dominici Corporis tranſire poſſe naturam, cùm ipſum hominem videat artificio cœleſtis miſericordiæ Chriſti corpus effectum. Sicut autem quicumque ad fidem veniens ante verba Baptiſmi adhuc in vinculo eſt veteris debiti; his verò commemoratis, mox exuitur omni fæce peccati: ita quando benedicendæ verbis cœleſtibus creaturæ ſacris altaribus imponuntur, ſubſtantia illis eſt panis & vini; poſt verba autem Chriſti, Corpus & Sanguis eſt Chriſti. Quid mirum autem eſt, ſi ea quæ verbo creare potuit, poſſit creata convertere! Imò jam minoris videtur eſſe miraculi, ſi id quod ex nihilo legitur condidiſſe, jam conditum in melius mutare valeat.*

Idem Auctor, Homilia in Ramis Palmarum, de eodem argumento ſic loquitur. *Ecce Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech, panem & vinum virtute ineffabili in ſui Corporis & Sanguinis ſubſtantiam convertit. Sicut enim tunc & vivebat, & loquebatur; & tamen à Diſcipulis comedebatur & bibebatur, ita & modò integer & incorruptus manet, & à Fidelibus ſuis in panis & vini Sacramento quotidie bibitur & manducatur. Niſi enim panis & vinum in ejus Carnem & Sanguinem verterentur, numquam ipſe corporaliter manducaretur & biberetur. Mutantur enim iſta in illa; comeduntur & bibuntur illa in iſtis: quod qualiter fiat, ipſe ſolus novit, qui omnia poteſt, & omnia novit. Dixit enim tunc per ſe, dicit & modò per ſuos Miniſtros*, Hoc eſt Corpus meum: *Et tanta eſt ejus verbi virtus & efficacia, ut ſtatim fiat quòd dicitur. Similiter autem dum dicit*, Hic eſt Sanguis meus, *mox in ejus Sanguinem vinum convertitur..... Hic, inquit, eſt Sanguis meus qui fundendus eſt, non alius iſte, & alius ille: ſed unus idémque, & iſte & ille. Cras igitur fundetur ex hoc meo latere, quem vos modò bibitis & videtis in Calice.*

ARTICULUS XXVI.

SS. GREGORIUS MAGNUS, & ISIDORUS HISPALENSIS, Catholico Dogmati de Reali Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia ſuffragantur.

I. *Sanctus Gregorius*, cui ſanctitas & doctrina eximia, ſummæque dignitatis apex Magni cognomen dedit, libro quarto Dialogorum cap. 58. de Sacrificio Euchariſtiæ ſic loquitur: *Quis enim dubium habere poſſit, in ipſa immolationis hora, ad Sacerdotis vocem cœlos aperiri, in illo Jeſu Chriſti Myſterio, Angelorum choros adeſſe, ſummis ima ſociari, terrena cœleſtibus jungi, unum quoque ex viſibilibus atque inviſibilibus fieri.* Rerum inviſibilium nomine Corpus & Sanguinem Chriſti; viſibilium Sacramentum intelligit, & ex utroque unum fieri ſubſtantiâ ſignificat. Non enim de unione hominum & Angelorum, ut *Albertinus* ait, ſed de unione Corporis & Sanguinis Chriſti cum ſpeciebus, intelligendum eſſe hunc *Gregorii* locum, verba paulò ante præcedentia oſtendunt. *Ejus quippe*, inquit, *ibi corpus ſumitur, ejus caro in populi ſalutem partitur, ejus Sanguis non jam in manus infidelium; ſed in ora Fidelium funditur.*

Christi Sanguis in ora Fidelium funditur.

Eamdem doctrinam tradit Homilia XIV. in Evangelia, ubi de Chriſto bono Paſtore ſic loquitur: *Bonus Paſtor animam ſuam ponit pro ovibus ſuis. Fecit quod monuit, oſtendit quod juſſit. Bonus Paſtor pro ovibus ſuis animam ſuam poſuit, ut in Sacramento noſtro Corpus ſuum & Sanguinem verteret, & oves quas redemerat, carnis ſuæ alimento ſatiaret.* In Sacramento Corpus ſuum & Sanguinem vertit, id eſt, ſub peregrina ſpecie exhibet. Non poſſet autem dici vertere Corpus ſuum & Sanguinem in Sacramento, niſi revera ſub illo exiſteret.

Chriſtus oves quas redemit, carnis ſuæ alimento ſatiat.

Et Homilia XXII. *Quid ſit Sanguis Agni*, inquit, *non jam audiendo; ſed bibendo didiciſtis. Qui Sanguis ſuper utrumque poſtem ponitur, quando non ſolùm ore corporis; ſed etiam ore cordis hauritur. In utroque etenim poſte Sanguis Agni eſt poſitus, quando Sacramentum Paſſionis illius cum ore ad redemptionem ſumitur, ad imitationem quoque intenta mente cogitatur. Nam qui ſic Redemptoris ſui Sanguinem accepit, ut imitari paſſionem illius necdum velit, in uno poſte Sanguinem poſuit..... In nocte Agnum comedimus, quia in Sacramento modò Dominicum Corpus accipimus, quando adhuc invicem noſtras conſcientias non videmus....... Quid prodeſt Corpus & Sanguinem illius ore percipere, & ei perverſis moribus contraire?* Idem Corpus & Sanguis ore & corde ſumitur, ex *Sancto Gregorio*: Porro qui corde ſumitur non eſt Corpus typicum & Sanguis typicus; ſed verum propriùmque Corpus, verus propriuſque Sanguis Chriſti: igitur verum & proprium Corpus, verus & proprius Sanguis Chriſti, non tantùm corde, ſed etiam ore ſumuntur.

Digna Corporis & Sanguinis Domini perceptio.

II. *Sanctus Iſidorus Hiſpalenſis* adeo luculenter & perſpicuè Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ fidem de Euchariſtia aſſerit, ut ſtupendam fuiſſe *Albertini* cæcitatem & vertiginem oporteat, qui illum Calviniani dogmatis teſtem appellavit. Lib. I. *De Officiis Eccleſiaſticis*, cap. XV. de Miſſa agens, ait: *Ordo Miſſæ vel Orationum, quibus oblata Deo Sacrificia conſecrantur, primùm à Sancto Petro eſt inſtitutus: cujus celebrationem uno eodémque modo univerſus peragit orbis.* Miſſam verum eſſe Sacrificium non ſolùm aſſerit *Sanctus Iſidorus*; ſed ejus celebrationem uno modo in univerſo orbe Chriſtiano peragi. Et ſibi favere *Iſidorum* gloriabuntur, qui Miſſam abrogarunt? Secundam Orationem *fundi* ait *pro offerentibus, ſive pro Defunctis Fidelibus, ut per idem Sacrificium veniam conſequantur.* Miſſa ergo, ſecundùm *Sanctum Iſidorum*, Sacrificium Propitiatorium eſt pro vivis & defunctis. Tum ubi meminit Præfationis, in qua ad Dei laudem terreſtrium creatura, Virtutum cœleſtium univerſitas provocatur, & OSANNA IN EXCELSIS cantatur, ſuccedere docet *Confirmationem Sacramenti, ut Oblatio quæ Domino offertur, ſanctificata per Spiritum Sanctum, Corpori Chriſti & Sanguini confirmetur.* Sanctificatio Oblationis per Spiritum Sanctum ut Corpori & Sanguini Chriſti confirmetur, eſt conſecratio qua dona oblata in Corporis & Sanguinis Chriſti ſubſtantiam convertuntur. Et cap. XVIII. *Sacrificium*, inquit, *quod à Chriſtianis Deo offertur, primùm Chriſtus Dominus noſter & Magiſter inſtituit, quando commendavit Apoſtolis Corpus & Sanguinem ſuum.... Quod quidem Sacramentum Melchiſedech Rex Salem figuraliter in typum Corporis & Sanguinis Chriſti primus obtulit, primúſque Myſterium tanti Sacrificii imaginariè idem expreſſit, præferens ſimilitudinem Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti Sacerdotis æterni, ad quem dicitur:* "Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech" *Hoc ergo Sacrificium Chriſtianis celebrare præceptum eſt...... Proinde autem non communicaverunt jejuni Apoſtoli, quia neceſſe erat ut Paſcha illud typicum antea impleretur, & ſic denuo ad verum Paſcha Sacramentum tranſirent. Hoc enim Myſterium tunc factum eſt, quod primùm Diſcipuli Corpus & Sanguinem Domini noſtri non acceperunt jejuni. Ab univerſa autem Eccleſia nunc à jejunis ſemper accipitur. Sic enim placuit Spiritui Sancto per Apoſtolos; ut in honore tanti Sacramenti jejunum in os Chriſtiani priùs Dominicum Corpus intraret quàm cæteri cibi, & ideo per univerſum orbem mos iſte ſervatur. Panis enim quem frangimus, Corpus Chriſti eſt, qui dicit,* Ego ſum panis vivus. *Vinum autem Sanguis ejus eſt.* Et infra: *Tantùm intereſt inter Propoſitionis Panes & Corpus Chriſti, quantum differt inter corpus & umbram, inter imaginem & veritatem, inter exemplaria futurorum, & ea ipſa quæ per exemplaria figurabantur. Quapropter eligendi ſunt aliqui dies, quibus priùs homo continentiùs vivat, quò ad tantum Sacramentum dignus accedere poſſit.* Fruſtra verò triumphum ſibi canit *Albertinus*, quia Euchariſtia Sacramentum à *Sancto Iſidoro* appellatur, cùm manifeſtè aſſerat illud Sacramentum eſſe Chriſti Corpus & Sanguinem. Nec etiam ipſius cauſam juvant hæc verba: *Sed panis quia confirmat Corpus, ideo Chriſti Corpus nuncupatur, vinum autem, quia Sanguinem operatur in carne, ideo ad Sanguinem Chriſti refertur.* Hæc enim ſolùm innuunt cur Chriſtus panem & vinum in materiam Euchariſtiæ elegerit, potiùs quàm alia elementa ſenſibilia, propter convenientiam illam nimirum, & relationem; ſed illa in propria ſubſtantia manere non ſignificant. Immò ſubdit Iſidorus: *Hæc autem duo ſunt viſibilia: ſanctificata tamen per Spiritum Sanctum, in Sacramentum divini Corporis tranſeunt:* Id eſt, fiunt divinum Corpus ſub Sacramento. Sicut enim cùm *Sanctus Ambroſius* ait lib. 2. de Fide cap. 4. *Filius patitur per Corporis Sacramentum*, non ſignificat Chriſtum paſſum eſſe in corpore typico; ſed in vero propriòque corpore, quod divinitatis ipſi perſonaliter conjunctæ

Sanctum Iſidorum Hiſpalenſem Calviniani dogmatis teſtem perperam Albertinus appellat.

Miſſa verum Sacrificium.

Euchariſtia jejunis ſumenda.

Panes Propoſitionis Euchariſtiæ figura.

Continentiâ diſponitur ad Euchariſtiæ Communionem.

conjunctæ aſpectabilis quædam imago erat; ita cùm *Sanctus Iſidorus* ait, panem & vinum, ſanctificata per Spiritum Sanctum, in Sacramentum divini Corporis tranſire, non ſignificat eò ſolùm terminari conſecrationem ut ſignum corporis & Sanguinis Chriſti evadant; ſed ut fiant ipſum Corpus & Sanguis Salvatoris ſecundùm ſubſtantiam: alioqui tantùm non intereſſet inter Propoſitionis Panes & Euchariſtiam, quantùm inter corpus & umbram, inter imaginem & veritatem. Denique Euchariſtiam panem & vinum à *S. Iſidoro* appellari, quia fit ex pane & vino, atque panis & vini ſpeciem externam & qualitates ſervat, quamvis revera ſecundùm ſubſtantiam ſit Chriſti Corpus & Sanguis, conſtat, ex eodem Patre lib. VI. *Originum* cap. XIX. *Sacrificium dictum*, inquit, *quaſi ſacrum factum: quia prece Myſtica conſecratur in memoriam pro nobis Dominicæ Paſſionis. Unde hoc, eo jubente, Corpus Chriſti & Sanguinem dicimus, quod dum fit ex fructibus terræ, ſanctificatur, & fit Sacramentum, operante inviſibiliter Spiritu Dei, cujus panis & calicis Sacramentum Græci Euchariſtiam dicunt, quod Latinè bona gratia interpretatur. Et quid melius Corpore & Sanguine Chriſti?* Quæ poſtrema verba fraudulenter ſuppreſſit *Albertinus* locum illum proferens, quia cauſæ ſuæ prorſus incommoda animadvertit. Iis enim ſignificat *S. Iſidorus*, hoc Sacramentum Euchariſtiam appellatum fuiſſe, quaſi bonam gratiam, quia eſt Corpus & Sanguis Chriſti, quo nihil melius eſt. Corpus autem & Sanguis Chriſti, quo nihil melius eſt, non eſt corpus typicum & Sanguis typicus, ſed verum Corpus & verus Sanguis; Perſonæ Verbi reipſa unita, qua ex unione infinitam conſecuta ſunt dignitatem: Euchariſtia igitur, ſecundùm *S. Iſidorum*, eſt verum & proprium Chriſti Corpus, verus & proprius Chriſti Sanguis.

Hoc Sacramentum Euchariſtia vocatur, quia Corpus & Sanguinem Chriſti continet, quo nihil melius eſt.

ARTICULUS XXVII.

Argumentum Calvinianorum Miniſtrorum, ductum ex Paganorum ſilentio, diluitur.

CAlviniani Miniſtri, & inter eos *Claudius* Carentonicus, ex Paganorum ſilentio contra fidem realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis, argumentum ducunt: Quoniam, (inquiunt) Ethnici, qui alia longè minoris momenti Chriſtianis objecere, ipſis præſentiæ realis & tranſſubſtantiationis dogmata velut abſurda objeciſſent, ſi ea tunc fuiſſet Eccleſiæ fides. Id enim non ignoraſſent Viri inter eos Eruditi qui Chriſtianam Religionem impugnarunt, & ejus dogmata perſcrutati ſunt, ut Celſus, & Julianus Apoſtata, maximè cùm iſte fidei Chriſtianæ, quam olim profeſſus, & cujus Myſteriis initiatus fuerat capita noſſet univerſa. Cùm itaque ex Operibus veterum Auctorum Eccleſiaſticorum, qui Apologias pro noſtra Religione ſcripſerunt, aut libros Ethnicorum contra ipſam confutarunt, ſcilicet Tertulliani, Minutii Felicis, Origenis in libris contra Celſum, Arnobii, Lactantii, & Cyrilli Alexandrini in Libris contra Julianum Imperatorem, conſtet ipſos Ethnicos nihil objeciſſe Chriſtianis contra præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationem; ſiquidem nulla ipſorum argumenta contra hæc dogmata referunt antiqui illi Scriptores, nec illa vindicare & confirmare ſatagunt; colligere eſt priorum ſæculorum Eccleſiam eam non habuiſſe de Euchariſtia fidem, quam modò habet Eccleſia Romana.

Reſpondeo, Non eſſe mirum quòd Ethnici contra realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & tranſſubſtantiationem Chriſtianis nihil objecerint, cùm hoc Myſterium ignorarent, & Chriſtiani curam adhiberent diligentiſſimam, ne Sacramentorum noſtrorum notitia, ſive quantùm ad eſſentiam, ſive quantùm ad ritus, ad illos perveniret: adeò ut uno excepto S. Juſtino, qui imperatori ſapienti hæc diſſimulanda non eſſe arbitratus eſt, Scriptorum Eccleſiaſticorum inveniatur nemo quinque primis Eccleſiæ ſæculis, qui obſcurè loquendum non exiſtimaverit de Euchariſtiæ Sacramento, ubi Pagani, Judæi, vel Catechumeni aderant, aut periculum erat ne in eorum manus ſua Scripta inciderent. Id ex Alexandrina Synodo apud *S. Athanaſium* Apologia II. ex *S. Cyrillo Hieroſolymitano* Catecheſi VI. Illuminatorum, ex *S. Epiphanio* Hæreſi 42. ex *S. Baſilio* in lib. de Spiritu Sancto, ex *S. Joanne Chryſoſtomo* paſſim, ex *S. Ambroſio* lib. de iis qui Myſteriis initiantur, cap. I. ex *S. Auguſtino* pluribus in locis, & ex *Theodoreto* in Dialogis, religiosè obſervatum fuiſſe quarto & quinto ſæculo, compertum eſt. Cujus diſciplinæ, quam univerſalem fuiſſe conſtat, cùm originem non videamus quarto ſæculo, nec ab ullo Concilio inſtitutam animadvertamus, certum eſt ipſam ab Apoſtolis traditam fuiſſe, & ipſorum temporibus jam ſolemnem, juxta *S. Auguſtini* regulam: *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi Auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur.* Hinc etiam morem illum arceſſit *S. Baſilius Magnus* lib. *De Spiritu Sancto*, cap. 27. *Qui in primordiis Eccleſiæ certos ritus præſcripſerunt Apoſtoli & Patres, in occulto, ſilentioque Myſteriis ſuam ſervavere dignitatem. Neque enim omnino Myſterium eſt, quod ad populares ac vulgares aures effertur. Hæc eſt ratio cur quædam citra ſcriptum tradita ſunt, ne dogmatum cognitio, propter aſſuetudinem, vulgo veniret in contemptum.* Sanè hanc diſciplinam quarto ſæculo non incepiſſe, ex Auctoribus, qui tribus primis ſæculis ſcripſere, compertum habemus. Ea enim conſuetudo reticendi Myſteria Ethnicis, fundamentum dedit huic *Cecilii* exprobrationi apud Minutium Felicem: *Cur occultare & abſcondere quicquid illud colunt magnopere nituntur, cùm honeſta ſemper publico gaudeant, ſcelera ſecreta ſint?* Ex eodem more *Tertullianus* Apologetici cap. 7. Chriſtianos inſontes eſſe probat facinorum, quæ ipſis Ethnici per calumniam affingebant. *Si ſemper latemus*, inquit, *quando proditum eſt quod admittimus? Immò à quibus prodi potuit? Ab ipſis enim reis? Non utique; cùm vel ex forma omnibus Myſteriis ſilentii fides debeatur ..... Si ergo non ipſi proditores ſui, ſequitur ut extranei. Et unde extraneis notitia? Cùm ſemper etiam piæ initiationes arceant profanos, & arbitris caveant.* Hanc ob rationem Chriſtianas mulieres Ethnicis nubere *Tertullianus* nolebat, ne ipſis Chriſtiana Myſteria contra fas proderentur. *Hoc eſt igitur dictum* (inquit lib. 2. ad Uxorem, cap. V.) *quod Gentiles noſtra noverunt, quòd ſub conſcientia injuſtorum ſumus .... Non ſciet maritus quid ſecretò ante omnem cibum guſtes? Et ſi ſciverit panem, non illum credit eſſe qui dicitur?* Idem ex *Origene* lib. I. contra *Celſum* oſtenditur. *Deinde*, inquit, *quoniam ſæpius nominat doctrinam clancularium: coarguendum eſt hoc quoque, quando per totum orbem notior eſt Chriſtianorum prædicatio, quàm philoſophorum placita. Quis enim Jeſum è Virgine natum & crucifixum ignorat? Quis reſurrectionem ejus multis creditam, & denunciationem Judicii, reddituri pro dignitate pœnas peccatoribus & Juſtis præmia? Quin & reſurrectionis futura Myſterium vulgatum eſt, tametſi rideatur ab infidelibus. Quæ cùm ita ſe habeant, perabſurdum eſt doctrinam hanc vocare clancularium. Quod verò quædam inſunt quæ non communicantur*

[illegible] Ethnicis, Judæis vel Catechumenis [illegible] ab Apoſtolis [illegible]

municantur quibuſvis : Id non ſolius doctrina Chriſtiana proprium eſt, verumetiam Philoſophica. Nam & illi exteriorem, & penitiorem doctrinam habebant : & alii Pythagoram audiebant, contenti ipſius auctoritate : alii ſecretè diſcebant rationes non evulgandas in profanos, nondúmque purgatos. Cætera quoque Myſteria quæ ubivis fiunt per Græciam atque Barbariam, nemo calumniatur eo nomine quòd occultè fiant. Igitur & inconſideratè calumniatur Chriſtianorum Sacra clancularia.

Quod *Julianum* ſpectat *Apoſtatam*, qui cùm Chriſtianorum Sacramentorum particeps, & Lector olim in Eccleſia fuiſſet, noverat quid Chriſtiani de Euchariſtia crederent, nec tamen fidem præſentiæ realis & tranſſubſtantiationis ipſis objeciſſe invenitur : reſpondeo, incertiſſimum eſſe an nihil contra hoc Myſterium objecerit, cùm ex tribus libris *Juliani* contra Chriſtianam Religionem ſcriptis, unum dumtaxat, nec illum quidem integrum, habeamus apud *S. Cyrillum Alexandrinum*, qui illum confutavit. In illo certè primo libro doctrinam Euchariſtiæ *Julianus* impugnandam ſibi non ſumpſerat ; ſed in ſecundo potiùs, in quo falſa (ut impius loquitur) Evangeliorum prodigia & præſtigias erat impugnaturus. Præterea, etiamſi *Julianus* aliquid contra Euchariſtiam objeciſſet, veriſimile eſt *S. Cyrillum Alexandrinum*, qui ex ipſo primo libro *Juliani* multa ſe reſecuiſſe teſtatur, illud ſilentio præteriturum fuiſſe, ne Ethnicis tantum Myſterium prodere cogeretur. Sic enim cùm *Julianus* Baptiſmum Chriſtianorum ſugillaſſet, quod ineptum videretur purgandarum à vitiis animarum virtutem lavacro illi tribuere, quod ne corpora quidem à lepra purgare, aut ab aliis morbis ſanare poſſet. *S. Cyrillus* non explicat quicquid Eccleſia de baptiſmo credit ac docet, idque ſilere ſe ait, quia Myſteria profanis aperiri nefas eſt. *Reſpondeo*, inquit, *nobis ſalutare baptiſma omnino non accipi ad curandos corporis morbos, neque ad ea quæ ſenſu, aut viſu percipiuntur, ut cenſes, pertinet Chriſti Myſterium : ſubtili & alta eſt ejus intelligentia, nec eorum, qui in errore verſantur, mentibus comprehendi poteſt, Unde Iſaïas Propheta : Niſi credideritis, neque intelligetis. Fides enim intelligendi principium. Atque hunc aditum habet divinum hoc noſtrum ſanctúmque Myſterium, Ne ergo ad profanorum aures arcana deferens, offendam Chriſtum dicentem* : Ne detis ſanctum canibus, neque projiciatis margaritas veſtras ante porcos : *Relictis iis quæ ſunt altioris intelligentiæ, ad illa nunc potius me convertam, per quæ temerè fertur adverſarius, cavillandi potiùs ſtudioſus, quàm veri intelligens.* Et cùm pauca de baptiſmo dixiſſet, ſubdit : *Plurima de his alia veràque dicerem . . . niſi profanorum aures metuerem. Fere enim videri ſolent quæ vulgo percipi nequeunt, quoniam ſuæ mentis imbecillitatem non vident : & quæ omni admiratione proſequi par eſſet, ea nihili faciunt.* Denique quod ex Ethnicorum ſilentio contra Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, Romanæ fidem ducunt argumentum Calviniani Miniſtri, æquè contra ipſos torqueri poteſt, & eodem modo ad illud reſpondere tenentur. Dicam enim : Si Eccleſia primis ſæculis credidiſſet Euchariſtiam eſſe figuram corporis & Sanguinis Chriſti, eorum virtute repletam, & Chriſti Carnem manducari ac Sanguinem bibi, cùm panis & vinum Domini verbis aut precibus ſanctificata ſumebantur, nonne Pagani, quos id latere non poterat, Chriſtianis non objeciſſent, quod & ipſi Dei ſui imaginem ſuis manibus formatam, ſuo ore conſecratam, ejus virtute & efficacia impleri, crederent, eam adorarent, eámque *Antidotum mortis*, *Pharmacum immortalitatis*, *Vitam*, *Bonum*, Dei ſui *ipſum Corpus & Sanguinem* appellarent & crederent? At nihil hujuſmodi objectum à Paganis fuiſſe, probat ſilentium Tertulliani, Minutii Felicis ; Origenis, Arnobii, Lactantii, Cyrilli Alexandrini. Igitur Eccleſia primitiva non credebat Euchariſtiam eſſe figuram Corporis & Sanguinis Chriſti, eorum virtute repletam. Harum Obſervationum maximam partem debemus Auctori doctiſſimi Operis *De Perpetua Eccleſiæ Fide circa Euchariſtiam.*

ARTICULUS XXVIII.

Argumentum Sacramentariorum ex teſtimonio Senſuum petitum diluitur.

ALbertinus lib. 1. cap. XVIII. panem & vinum, poſt conſecrationem, quoad ſubſtantiam manere, ex teſtimonio ſenſuum probat in hunc modum : Quod plures ſenſus in ſe bene diſpoſiti, ac aliis omnibus ad agendum requiſitis inſtructi, uniformiter & in omnibus, & perpetuò teſtantur, id verum eſſe neceſſe eſt. Atqui plures ſenſus, viſus, tactus, guſtus, odoratus, in ſe bene diſpoſiti, ac aliis omnibus ad agendum requiſitis inſtructi, uniformiter, & in omnibus, & perpetuò teſtantur, Euchariſtiam, poſt conſecrationem, eſſe verè ac propriè panem & vinum : Ergo id verum eſſe neceſſe eſt. Majorem confirmat ex Ariſtotele lib. 8. Phyſicorum cap. 3. dicente : *Rationem quærere explofis ſenſibus, eſſe infirmitatem ſeu morbum mentis.* Secundò eam probat ratione : Nam abſurdiſſimum eſt dicere, ſenſus omnes omnium hominum bene diſpoſitos, ac medio ſimiliter rectè ordinato, falli in re familiariſſima, qualis eſt dignotio panis & vini : alioqui de nulla re umquam certi eſſe poterimus, & damnanda erit cum Academicis, atque Heraclito, Diocle, & Empedocle, ſenſuum fides. At hoc delirium & ex ratione, & ex Scripturis potenter adeo refutat *Tertullianus* (allato etiam exemplo unguenti quod mulier effudit in caput Domini, & vini Euchariſtici ; ex quorum odore ac ſapore præjudicari vult de ſubſtantia) ut nihil elegantius & ſolidius proferri queat. Sic enim loquitur lib. *De anima* cap. XVII. *Quid agis, procaciſſime Academice ? Totum vitæ ſtatum evertis, omnem naturæ ordinem turbas, ipſius Dei providentiam excæcas, qui cunctis ſuis operibus intelligendis, incolendis, diſpenſandis, fruendiſque, fallaces & mendaces dominos præfecerit ſenſus . . . . Non licet nobis in dubium ſenſus iſtos revocare, ne & in Chriſto de fide eorum deliberetur ; ne fortè dicatur quòd falſò Satanam proſpectarit de cælo præcipitatum : aut falsò vocem Patris audierit de ipſo teſtificatam, aut deceptus ſit cùm Petri ſocrum tetigit, aut alium poſtea ſenſerit unguenti ſpiritum quod in ſepulturam ſuam acceptavit, alium poſtea vini ſaporem quod in ſanguinis ſui memoriam conſecravit. Sic enim & Marcion phantaſma eum maluit credere, totius corporis in illo dedignatus veritatem. Atqui ne in Apoſtolis quidem ejus ludificata eſt natura : fidelis fuit & viſus & auditus in monte ; fidelis & guſtus vini illius, licèt aquæ ante in nuptiis Galilææ : fidelis & tactus exinde creduli Thomæ. Recita Joannis teſtationem : Quod vidimus, inquit, quod audivimus, oculis noſtris vidimus, & manus noſtræ contrectaverunt de Sermone vitæ : Falſa utique teſtatio, ſi oculorum, & aurium, & manuum ſenſus natura mentitur.*

Reſpondeo, diſtinguo majorem : Quod plures ſenſus in ſe bene diſpoſiti, & cæteris ad agendum requiſitis inſtructi, uniformiter in omnibus & perpetuò teſtantur, id verum eſſe neceſſe eſt ; niſi ratio vel fides moneant non eſſe ferendum de objecti naturæ judicium ſecundùm perceptionem ſenſuum, concedo : ſi moneant ac vetent ne de objecti natura ſecundùm ſenſuum perceptionem, & qualitatum ſenſibilium impreſſionem judicetur, nego. Perceptio namque

objecti

objecti ſenſibilis ad ſenſus pertinet : ſed judicium de objecti natura mentis, proprium eſt. Unde ſenſus non falluntur, cùm objectum ſenſibile percipiunt juxta impreſſionem ab illo in eis factam; ſed fallitur intellectus, ſi repugnante ratione; vel prohibente divina auctoritate, juxta relationem ſenſuum de objectis judicium ferat. Hæc reſponſio *S. Auguſtini* auctoritate nititur, cui, Ariſtotele valere juſſo, adhæremus. *Hæc omnia corporalia* (inquit lib. XI. de Civitate Dei, cap. 27.) *latentes in natura cauſas habent, ſed formas ſuas, quibus mundi hujus viſibilis ſtructura formoſa eſt, ſentiendas ſenſibus præbent, ut pro eo quod noſſe non poſſunt, quaſi innoteſcere velle videantur. Sed nos ea ſenſu corporis ita capimus, ut de his non ſenſu corporis judicemus. Habemus enim alium interioris hominis ſenſum iſto longè præſtantiorem.* Et lib. *De vera Religione*, cap. 33. *Sed ne ipſi quidem oculi fallunt; non enim renuntiare poſſunt animo niſi affectionem ſuam. Quòd ſi non ſolùm ipſi, ſed etiam omnes corporis ſenſus ita renuntiant ut afficiuntur, quid ab eis amplius exigere debeamus, ignoro.... Si qui remum frangi in aqua opinatur, & cùm inde aufertur, integrari, non malum habet internuntium, ſed malus eſt judex. Nam ille pro ſua natura non potuit aliter in aqua ſentire, nec aliter debuit: ſi enim aliud eſt aër, aliud aqua, juſtum eſt ut aliter in aëre, aliter in aqua ſentiatur. Quare oculus rectè videt: ad hoc enim factus eſt ut tantum videat: ſed animus perversè judicat.* Quamvis igitur ſenſus in objectorum ſuorum perceptione non fallantur, cùm ſunt rectè diſpoſiti, & inſtructi omnibus conditionibus ad agendum neceſſariis, tamen falli poteſt intellectus ſecundùm eorum perceptionem de objectis judicans, ſi Deus aliquid circa objectum ſupernaturaliter operetur, quod non tantùm ſenſuum, ſed rationis captum excedat: Sic eorum, quibus Angeli humanam induti formam aſpectabiles ſe præbuere, ſenſus non fallebantur, cùm homines percipiebant, ſed falſum fuiſſet mentis judicium, ſi homines eſſe affirmaſſent, divino lumine repugnante. Sic *Sancti Joannis* oculi non fallebantur, columbam ſuper Chriſtum deſcendentem ceu veram avem percipientes, ſed falſum fuiſſet mentis ejus judicium, ſi veram columbam eſſe judicaſſet, non Spiritum Sanctum ſub ſpecie columbæ apparentem. Sic eorum ſenſus qui Deiparam Virginem prægnantem videbant, & nuptam noverant, non fallebantur percipientes eam factam eſſe matrem ut mulieres cæteras, ſed eorum intellectus errabat, qui ita judicabant, quia præter naturæ leges, abſque viri conſortio, Spiritu Sancto operante, Virgo concepit & peperit: Sic eorum ſenſus qui Chriſtum videbant, non fallebantur, cùm ipſum percipiebant ut hominem: ſed falſum erat eorum judicium, qui purum hominem eſſe aſſerebant, & Deum eſſe negabant. Ita ſenſus à deceptione ſunt immunes, cùm in Euchariſtia ſpeciem panis ac vini, figuram, ac cæteras qualitates ſenſibiles percipiunt; nec etiam fallitur intellectus ſecundùm ſenſuum relationem judicans, modò hujuſmodi relationi nihil addat, ſed ſi ex perceptione qualitatum panis & vini à ſenſibus facta & ad ſe relata, judicet ibi eſſe panis ac vini ſubſtantiam, errat quia judicium hujuſmodi fides prohibet, Chriſto dicente, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*. Hoc de argumento præclarè diſſerit *Guitmundus* lib. I. de Corporis & Sanguinis Chriſti veritate in Euchariſtia. *Numquid*, inquit, *ſi hoc capere non poteſt oculus carnis, extinguendus ideo eſt oculus mentis? Cùm enim Maria Magdalene ad Monumentum Domini plorans, ipſum Dominum cerneret: numquid non ipſe revera Jeſus erat, quia illa ſecundùm oculos decepta, hortulanum ſe videre putabat? Aut cùm ipſe die Reſurrectionis ſuæ duobus Diſcipulis ambulantibus in via Scripturas tamquam peregrinus exponeret, numquid aliud quam ipſe erat, quia ſcriptum eſt;* Oculi eorum tenebantur ne eum agnoſcerent? *Aut cùm Diſcipuli in mari laborantes eum ſuper undas cernerent ambulantem; quis audeat dicere non ipſum verè fuiſſe, quia ipſi deceptis oculis phantaſma eſſe putaverunt? Sed & ſecum in navi jam poſitum videntes, & miraculum ejus in ſedato mari admirantes, ſicut ex Evangelio poteſt conjici, non cognoverunt eum donec ad terram venirent .... Quid igitur? Numquid putandus eſt eos joculariter deluſiſſe? Abſit. Ipſe enim ubique idem erat: Ipſe ubique veritas erat: Ipſe ubique Sapientia erat. Sed nobis per hæc oportebat oſtendi, quoniam quamdiu cum Maria flentes, velut ad monumentum Domini ſtamus, noſmetipſos mortificando, & mortem Domini, donec veniat, annuntiando, quamdiu in via poſiti peregrinamur à Domino, quamdiu in mari hujus ſæculi laboramus, & ventus nobis tentationum contrarius eſt, quamdiu ambulamus per fidem & non per ſpeciem: quamvis plorantes ad monumentum ſuum ſemper Dominus conſoletur, quamvis in via poſitis ſemper Scripturas exponat; quamvis turbatos in mari tranquillet; quamvis præſens nobiſcum ſit ſemper in navi ſanctæ Eccleſiæ uſque ad conſummationem ſæculi, non tamen habemus eum cernere niſi in peregrina ſpecie, maximè oculis carnis; licèt non aliud quam ipſum habeamus in his Sacramentis. Et meritò: Nam quia fructus mortiferæ arboris antiquis hominibus ſpirituales veracéſque oculos clauſerat, carnales fallacéſque aperuerat; juſtum eſt ut fructus vivificæ crucis novis hominibus ipſos carnis oculos claudat, & veraces mentis oculos, quibus veritas videtur, aperiat. Quemadmodum igitur ægrotanti palato amara cenſenti quæ ſano dulcia ſunt, nemo ſanus credit: ita infirmis carnalibus oculis contra ſanatos mentis oculos de ipſa medicina interioris hominis judicantibus, nemo niſi inſanus conſentit. Nam & res hæc tanta eſt, ut infirmo viſu non valeat comprehendi, & fidem noſtram ita utilius eſt interim exerceri: ut per hoc videlicet quod contra viſum carnis in hoc tam neceſſario Sacramento agitur, diſcamus viſibilia tranſcendere, ad inviſibilia feſtinare, & tenere certiùs occulta, quæ numquam mentiens Veritas docuit, quàm quæ coram nobis fallax oculus pandit.*

Hæc contra veteres novóſque Sacramentarios impræſentiarum ſufficiant ad utrúmque illorum errorem convincendum, & præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento necnon panis & vini in idem Sacrum Corpus & Pretioſum Sanguinem Tranſſubſtantiationem probandam. Sed huic Diſſertationi finem priùs non impono, quàm Calviniſtas noſtrates convenerim.

ARTICULUS ULTIMUS.

AD FRATRES CALVINIANÆ SECESSIONIS ADHORTATIO.

VERITATEM Catholicam, Dei verbo, & continua ſerie traditionis invictè probatam, omnium Patrum, omniúmque Eccleſiarum teſtimoniis confirmatam, Miniſtrorum veſtrorum argumentis fruſtra impetitam, quouſque rejicere pergetis? Quouſque in tanta luce claudetis oculos ne ipſam videatis? Quouſque cor occludetis, ne ipſam ſuſcipiatis? *Redite quaſo! Redite pravaricatores ad cor:* aut (ut mitiori nomine vos compellem) Redite, fratres amantiſſimi! tales enim vos opto in viſceribus Chriſti Jeſu, & ſanctæ Romanæ & univerſalis Eccleſiæ unitate, à qua infœliciter & abſque cauſa ſegregati eſtis. *Quare moriemini gratis? Non talis hac diſputatio eſt, qua utrobique valeat leviter compenſari. Non hic ſicut in Scholis, pro victoria, aut ſicut in Judiciis, pro quibuſlibet terrenis commodis agitur: ſed, ſicut coram Deo, pro vita aterna atque caleſti diſputatur: falſam etenim partem ſempiterna mors devorat, veram autem vita aterna coronat. Quocirca juſto examine veſtra & noſtra perpendite: ſi quid dignum contra nos habetis, afferte: ſi non habetis, adquieſcite. Quare moriemini gratis?* Cur Catholicos Romanos, realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia credentes, & credendam eſſe docentes, damnatis, & Lutheranos hoc in dogmate nobiſcum conſentientes abſolvitis? An doctrina de reali præſentia fundamentalis error eſt in nobis, & fundamentalis non eſt in Lutheranis? Aut ſi fundamentalis error non eſt, an ſeparationis ratio legitimà cenſeri debet? Concordiam & fraternitatem cum Lutheranis, & Bohemis, non obſtante diſſenſione circa doctrinam de reali præſentia, vos iniviſſe, Generalis veſtræ Synodi *Sendomirienſis* in Polonia, 14. Aprilis, anno 1570. habitæ Acta teſtantur, his verbis: *Quemadmodum & Nos, qui in praſenti Synodo noſtram Confeſſionem edidimus, & Fratres, numquam credidimus, eos, qui Auguſtanam Confeſſionem amplectuntur, aliter quàm piè & orthodoxè ſentire de Deo & Sacra Trinitate, atque Incarnatione Filii Dei & Juſtificatione noſtra, aliiſque pracipuis capitibus Fidei noſtra. Ita etiam ii, qui Auguſtanam Confeſſionem ſequuntur, profeſſi ſunt candidè & ſincerè, ſe viciſſim tam de noſtrarum Eccleſiarum, quàm de Fratrum Bohemicorum (quos quidam rerum ignari Vvaldenſes vocant) Confeſſione de Deo, & Sacra Triade, Incarnatione Filii Dei, Juſtificatione, & aliis primariis capitibus Fidei Chriſtiana, nil agnoſcere, quod ſit abſonum ab orthodoxa veritate & puro verbo Dei. Ibique ſanctè invicem polliciti ſumus, unanimiter ſecundùm regulam verbi Dei nos defenſuros Conſenſum hunc mutuum in vera & pura Chriſti Religione, contra Pontificios, contra Sectarios, contra denique omnes hoſtes Evangelii & veritatis. Deinde verò, quantùm ad infelix illud diſſidium de Cœna Domini attinet, convenimus in ſententia verborum Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut illa orthodoxè intellecta ſunt à Patribus, ac imprimis ab Irenao, qui duabus rebus, ſcilicet terrena & caleſti, hoc Myſterium conſtare dixit. Neque elementa ſignáve nuda & vacua illa eſſe aſſerimus, ſed ſimul reipſa credentibus exhibere & praſtare Fide quod ſignificant. Denique ut expreſſiùs, clariùſque loquamur, convenimus ut credamus & confiteamur, ſubſtantialem praſentiam Chriſti non ſignificari dumtaxat, ſed verè in Cœna eo veſcentibus, repraſentari, diſtribui, & exhiberi Corpus & Sanguinem Domini, ſymbolis adjectis ipſi rei minimè nudis ſecundùm Sacramentorum naturam. Ne verò diverſitas formularum loquendi contentionem aliquam pariat, placuit prater Articulum, qui eſt inſertus noſtra Confeſſioni, mutuo conſenſu adſcribere articulum Confeſſionis Saxonicarum Eccleſiarum de Cœna Domini, ad Tridentinum Concilium anno Domini* MDLI. *miſſa: Quem etiam pium agnoſcimus & recipimus.... Ad hac recipimus mutuo conſenſu, omni ſtudio noſtris Fratribus omnibus perſuaſuros, atque eos invitaturos ad hunc Chriſtianum & unanimem conſenſum amplectendum, colendum & conſervandum, illúmque alendum & obſignandum, pracipuè auditione verbi (frequentando tam hujus, quàm alterius cujuſque Confeſſionis catus) & Sacramentorum uſu: obſervato tamen recto ordine & gradu tam diſciplina, quàm conſuetudinis uniuſcujuſque Eccleſia.* Mutuus ille Conſenſus *Sendomirienſis* eodem anno 1570. die 20. Maii, Poſnaniæ inter Lutheranos & Bohemos ſolenniter confirmatus eſt. Hanc recepere Confirmationem Superattendentes Confeſſionum, Auguſtanæ, Bohemicæ, & Helveticæ in Synodo Generali *Cracovienſi* anno 1573. die 29. Septembris. Iterúmque iſta ſtabilita fuere in Synodo Generali *Petricovienſi* anno 1578. diebus 1. 2. & 3. Junii, ab earumdem Confeſſionum Superattendentibus. In Synodo Generali *Vvladiſlavienſi* anno 1583. die 19. Junii. In Synodo Generali *Torunienſi* anno 1583. Menſe Auguſto. Denique in altera *Torunienſi* anno 1595. die 21. Auguſti.

Verba Guimundi Archiepiſcopi Averſani.

Eamdem Reformatarum Pſeudonominis Eccleſiarum cum Lutheranis concordiam & Communionem, non obſtante contrarietate doctrinæ circa Euchariſtiam, teſtantur Gallicani earumdem Eccleſiarum Miniſtri in ſua ad *Duraum* Epiſtola, in qua & Decretum Synodi Nationalis *Carentonica* anni 1631. referunt. *Unum eſt* (inquiunt) *quod catera concordes* (Lutheranos & Reformatos) *dirimit, modus quo Chriſti caro nobis in eo Myſterio communicantur. Res apud utroſque eadem, rei tantùm ratio diverſa. Tantulum diſſidium fatemur quidem non eſſe nullius momenti: Tanti eſſe, ut tam neceſſariam orbi Chriſtiano Fratrûm gratiam, tam mirabiliter planèque divinitus coëuntem, abrumpere debeat, id verò eſt quod conſtantiſſimè negamus. Neque nos ſoli ſumus in ea ſententia. Mitto Fratres Polonos, & pleróſque omnes partium noſtrarum Germanos, quos nemo neſcit iſtam controverſiam, eo quo nos explicavimus numero ac loco, & habuiſſe antehac, & etiamnum habere. Mitto clariſſimos utriuſque partis Theologos, Saxonas, atque Brandeburgicos, quorum idem nuper fuiſſe iſtis de rebus judicium accepimus, cùm eas Lipſia (quò unà cùm ſuis Principibus venerant) amicè inter ſe agitaſſent. Sed quod exteris minùs fortaſſe cognitum, quodque bonis omnibus ac pacificis ingeniis gratiſſimum fore confidimus, id verò hoc loco tacere non poſſumus, Eccleſias Reformatas, quas Chriſtus in hoc Galliarum Regno habet plurimas, ſic ſemper de his litibus judicaſſe, ſuúmque hoc judicium variis antehac argumentis, tum noviſſimè in Synodo Generali, qua hic apud nos Carentone in Suburbano Pariſienſi, anno 1631. habita eſt, diſertiſſimo luculentiſſimóque Decreto teſtatas eſſe. Nam cùm ex occaſione cujuſdam Civis Lugdunenſis (cujus filiam ambibat adoleſcens neſcio quis Germanus, Auguſtana (ut loquuntur) Confeſſioni addictus, quaſitum eſſet quo loco habendi forent ii, quos Lutheranos vocant, Fratres qui iſtic convenerant ex omnibus Galliarum Provinciis, ab Eccleſiis miſſi, univerſi ita cenſuerunt:* Quando « Auguſtanæ Confeſſionis Eccleſiæ cum cæteris « Reformatis in omnibus veræ Religionis Principiis, Articuliſque fundamentalibus conveniunt, «

» culúmque exercent purum ab omni idololatriæ
» & ſuperſtitionis labe, ſi qui ſint illius Profeſſio-
» nis homines, qui cum caritatis & lenitatis ſpiritu
» ſacros Eccleſiarum noſtrarum cœtus frequentent,
» earúmque Communionem expetant, iis ſine
» ulla abjuratione prævia liberum eſto ad Sanctam
» Chriſti Menſam nobiſcum accedere, Matrimo-
» nia cum noſtræ Confeſſionis fœminis contrahere,
» & infantes Baptiſmo tingendos de more offerre,
» atque ſuſcipere, dum noſtris Synedriis in hoc
» ultimo caſu ſanctè ſpondeant, ſe infantes quos
» de ſacro lavacro ſuſceperint, neque directè
» umquam, neque indirectè, adversùs eam,
» quam noſtræ Eccleſiæ credunt atque profitentur
» doctrinam ſollicitaturos; ſed ea dumtaxat Fi-
» dei capita edocturos, de quibus inter noſtras
» ipſorúmque Eccleſias convenit: *Non ignorantes multa eſſe, quæ à vitiligatoribus in hanc ſententiam objici poſſint. Sed ea pleráque leviſſima ſunt, neque ullo modò cum graviſſimis fidei ac caritatis Chriſtianæ rationibus comparanda.* Apologeticum pro iſto Decreto edidit *Dalleus* anno 1635. cui Miniſtri omnes Carentonici pariter ſubſcripſerunt. Qui ſic habet cap. 7. *Diſſidium nos inter & Fratres noſtros, quos Lutheranos nuncupant, enatum, pietati præjudicium nequaquam facit. Agnoſco non magis poſſe nos credere quàm concipere, quod ponunt, Corpus Domini eſſe præſens realiter intra panem Euchariſtiæ. Nihilominus, hæc quam tuentur opinio, hoc intra manens terminos, nullum habet venenum. Non tollit Chriſto formaliter, directè & immediatè, nec ſubſtantiam ſuam, nec proprietates ſuas. Hypotheſis hæc nulli nos involvit, quod ſit oppoſitum ſeu pietati, ſeu charitati, ſeu honori Dei, aut bono hominum. Ea propter Regni hujus Eccleſiæ, haud pridem in ultima earum Synodo Nationali Carentoni anno 1631. Decreto expreſsè ſancito, Lutheranos, ut vocant, Communioni & Menſæ admittunt propria, hac non obſtante opinione, & paucis aliis minoris adhuc momenti particularibus, nec nobiſcum communibus.* Hæc publica Sectæ veſtræ Judicia, Fratres amantiſſimi! quæ veſtri Schiſmatis damnandum convincunt flagitium. Enimvero ſi fides & doctrina de præſentia reali nullum habet venenum: ſi nulli nos involvit, quod ſit oppoſitum, ſeu pietati, ſeu caritati, ſeu honori Dei, aut bono hominum; iniquè, propter præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia fidem, Romanam Eccleſiam, ut Evangelicæ doctrinæ temeratricem accuſatis: impiè ab ipſa ſeparati eſtis, abſque cauſa extra ejus communionem remanetis. Doctrina de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, ſecundum vos, *Nullum habet venenum, nulli nos involvit quod ſit oppoſitum pietati, caritati, honori Dei, ſeu bono hominum.* Doctrina veſtra realem & ſubſtantialem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia negans, non ſolùm ab Eccleſia Romana, & cæteris ipſi conjunctis Eccleſiis, ſed etiam à Græcis infelici ſchiſmate ab ea divulſis, & ab omnibus Societatibus quæ Chriſtiano nomine gloriantur, Armenis, Syris, Cophtis, Neſtorianis, Æthiopibus, Maronitis, Moſcovitis, venenata, peſtifera, hæretica cenſetur, & uti talis damnatur. Cùm ergo Eccleſiæ univerſæ fidem & doctrinam de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia rejicitis ac damnatis, ſalutem veſtram in diſcrimen evidens conjicitis, nec à ſchiſmate nefario vos purgare valetis. Si verò hanc doctrinam, quam in Lutheranis toleratis, cùm Romana Eccleſia profiteri, & ad ejus redire communionem ſtatuatis, nulli periculo ſalutem veſtram exponitis; ſiquidem eam amplectimini doctrinam, quæ nullum habet venenum, quæ nulli vos involvit quod ſit oppoſitum pietati, caritati honori Dei, ſeu bono hominum.

Verùm, obſecro, publica hæc Sectæ veſtræ Judicia, quibus veſtra Diſciplina nititur, cum Fidei veſtræ Confeſſionibus comparate. In Confeſſione *Helvetica* ſcriptum eſt: *Caro Chriſti corporaliter manducari non poteſt citra flagitium aut truculentiam. Improbamus itaque Canonem in Decretis Pontificum,* EGO BERENGARIUS. *Neque enim credidit vetuſtas pia, neque nos credimus, Corpus Chriſti manducari ore corporis corporaliter vel eſſentialiter.* In Confeſſione *Czengerina* ſcriptum eſt: *Sicut Papiſticam Tranſſubſtantiationem ex verbo Dei negamus: ita pernegamus ſarcophagiam corporalem & cruentam, hoc eſt, ore corporali naturale Chriſti Corpus ex Virgine natum ſumi in Cœna. Et panem ſubſtantialiter & realiter, ſine ulla Tranſſubſtantiatione, corpus Chriſti eſſe; aut in panem corpus Chriſti contra fidei & naturæ regulam includi: cum Symbolum & Scriptura doceant Corpus Chriſti aſcendiſſe in cœlum.* Et infra: *Eorum inſaniam damnamus, qui aſſerunt ſarcophagiam, id eſt, ore corporali ſumi corpus Chriſti naturale, ſanguinolentum, ſine ulla mutatione, & tranſſubſtantiatione. Nam ut impoſſibile eſt accidentia manere, & ſumi ſine ſubjecto, ut Papiſtæ nugantur, videri quidem accidentia panis, ſed corpus Chriſti in Miſſa ſumi: Ita iſti Creophagi, aut Sarcophagi delirant, dum ſomniant, panem quidem videri, & panem non mutari in corpus: tamen pane manducato corpus Chriſti realiter & ſubſtantialiter ore corporali ſumi: id quod contra fidei & naturæ regulam eſt.* Et mox: *Sola appellatione Tranſſubſtantiatores Papiſtæ à Sarcophagis Corporariis differunt, ſed reipſa in re Sacramentaria per omnia conveniunt.* Catholicos, & Lutheranos, Confeſſiones veſtræ pariter damnant, utroſque Capharnaïtis adſcribunt: utriſque flagitium & truculentiam imputant: Catholicos nugari, Lutheranos ſomniare, delirare, inſanire, ſoláque appellatione à Tranſſubſtantiatoribus differre aſſerunt: contra fidei & naturæ regulam eorum doctrinam pugnare. Si ita eſt, Fratres, flagitioſos & truculentos ad communionem admittitis: Juratis fraternitatem non ſolùm cum deliris, inſanis, & flagitioſis, ſed cum iis qui contra fidei naturæque Regulam peccant: Concordiam initis & colitis cum Sarcophagis, cum iis qui ſola appellatione à Tranſſubſtantiatoribus Papiſtis differunt, quorum communionem execramini. Sed exponite nobis, obſecro! quomodo contra fidei naturæque regulam pugnet ſententia, quæ fatentibus Paſtoribus veſtris Carentonicis, in Apologia edita pro Decreto Nationalis Synodi, nullum venenum habet? Quomodo Sarcophagi, cruenti, flagitioſi, quorum doctrina non officit pietati, caritati, honori Dei aut bono hominum judicibus vobis?

At adorationem Euchariſtiæ ut grande crimen, atque idololatriam nobis objicitis, hincque veſtram purgare conamini seceſſionem. Fruſtra ſanè & immeritò. Nonne enim Chriſtum, ubicumque ſit, adorandum Religio docet? Si igitur nullum venenum habet doctrina de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia: Si nihil officit pietati & honori Dei, fatentibus Carentonicis prætenſæ Eccleſiæ Reformatæ Miniſtris: nec etiam pietati & honori Dei adverſatur ullatenus adoratio Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento; imò illi prorſus conſona eſt. Sanè Lutherani fratres veſtri Chriſtum in Euchariſtia innoxiè adorari docent; quia ibi realiter præſens eſt. Ita *Chryſtophorus Scheiblerus* Lutheranus in libro cui titulus eſt: *Fides antiquorum Catholicorum de*

Euchariſtia: Ac *Lutherum* laudat dicentem, *Neque eos damnandos qui Sacramentum adorant, neque eos qui non adorant.* Atque ita concludit: *Apparet quòd cùm Chriſtum adoramus verè nobis præſentem in Euchariſtia, id fieri conformiter doctrinæ antiquorum Catholicorum, neque deſuper, cæteris paribus, id taxamus in Pontificiis.* Idem teſtantur Theologi *Vvittembergenſes* in Refutatione Conſenſus Orthodox. *Nobis*, inquiunt, *Lutherus de adoratione nihil ſcripſiſſe videtur, quod non per omnia verbo Dei conſentaneum videatur. Expreſſè enim teſtatur, Adorationem Chriſti in Sacramento non eſſe orationem, ſed reverentiam dumtaxat & honorem, cùm internum, tum externum, qui fiat intus in corde, & exteriùs toto corpore, eúmque à Chriſto neque mandatum, neque prohibitum affirmat... Et hanc perpetuam vetuſtatis orthodoxæ doctrinam & ſententiam fuiſſe, præter alia aperta teſtimonia Liturgiæ veteres confirmant, ex quibus manifeſtum eſt quanta reverentia & quanto honore, qui Luthero adoratio eſt, hoc Sacramentum ab illis tractatum ſit.* Ad hanc ſententiam proximè accedit *Petrus Martyr*, Locorum Communium claſſe IV. cap. 10. §. 50. *Se declarat* inquit, *aliquando Chriſtus & Deus externis ſignis, ut in Monte Sina, Iſaiæ ſub forma Regis in ſolio ſuo conſidentis, in Arca fœderis, aut in Sacramentis: Et ibi quoque adoratio impenditur. Sed, quemadmodum Auguſtinus admonebat, ſiſtendum non eſſe gradum in carne, ſed accedendum ad divinitatem, ita hìc ego moneo, adorando, cùm percipimus Euchariſtiam, non eſſe conſiſtendum in ſymbolis, ſed adorandum in ſpiritu & veritate Chriſtum ſedentem in cælis ad dexteram Patris.* Si Deo & Chriſto exhibetur jure adoratio in ſymbolis aut coram ſymbolis quibus ſe declarat, & præcipuè in Sacramentis, teſte *Petro Martyre*, multò magis in Euchariſtia, in qua realiter & ſubſtantialiter præſens creditur. Cùm ergo nullum ſit venenum in doctrina de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, fatentibus Carentonicis Miniſtris, & Nationali totius Prætenſæ Reformationis Synodo; conſequens eſt nullum eſſe venenum in ejus adoratione, modò non conſiſtamus in ſymbolis. At in iis non conſiſtimus, ſed adoramus in ſpiritu & veritate Chriſtum ſedentem in cælis ad dexteram Patris, & in Sacramento nihilominus realiter exiſtentem. Mera igitur calumnia eſt, quam nobis Miniſtri veſtri impingunt, nos idololatriæ reos eſſe, quòd panem adoremus. Quomodo enim dicere poſſunt nos panem adorare, quem in Euchariſtia non agnoſcimus? Audio vos clamantes, nos Sacramentum adorare, ut Synodus Tridentina docet. Verùm Sacramenti nomine Chriſtum intellexit Synodus, ſub Sacramento revera præſentem. Et quamvis in adoratione ſpecies panis & vini à Corpore & Sanguine Chriſti non diſcernantur, ſed corpus & ſanguis Domini cum ipſis ſpeciebus ut unum objectum attingantur: tamen adoratio non terminatur ad ſpecies; ſed ad Corpus & Sanguinem Salvatoris noſtri. In ſpecies tamen ſeu ſymbola ſacra, derivatur, ex adoratione ſacro corpori & pretioſo ſanguini ipſis conjunctis impenſa, congrua ac debita veneratio cultúſque religioſus. Sicut cùm Regem indutum veneramur, perſonam Regis, veſtéſque Regias ut unum objectum apprehendimus; & honor, quem exhibemus indutæ Majeſtati, ad veſtes non terminatur, ſed ad Sacram Perſonam: quamvis & in veſtes ipſas Regium corpus tegentes gradus quidam honoris refundatur. Et ſicut ſe ridendos propinarent velut inſanos, qui debaccharentur in eos qui Regem indutum honorant, exprobrantes quod veſtem Regiam pariter honorent: ita ridiculè nobis idololatriam exprobratis propter adorationem Chriſti ſub ſymbolis Euchariſticis. Et ſi inſanus meritò audiret, qui fugeret ex Aula perduellis, ne Regem honorare palliatum cogeretur, quem abſque pallio honorandum agnoſceret: judicate num ſapienter ex Eccleſia fugeritis, & ſchiſma feceritis, ac in eo perſeveretis, ne adoretis Chriſtum ſub ſacris ſymbolis, quem abſque ſymbolis agnoſcitis adorandum. Pergit Petrus Martyr: *Adoratio interna poteſt abſque periculo adhiberi, neque externa ſuâ naturâ eſt mala. Multi enim piè genuflectunt & adorant, illis verbis Evangelii auditis:* Et Verbum caro factum eſt: *Nec tamen ipſa verba dicenda ſunt adorare, verùm ſignificata. Quod idem hic fieri quid prohibet, modò non adorentur ſymbola, ſed quod per illa ſignificatur?* Porro ſymbola per ſe ſpectata & ſeorſim, ut res à Corpore & Sanguine Chriſti diſtinctas, non adoramus ut Chriſtum ipſum, quamvis ea cultu religioſo ut ſigna ſacra revereamur; ſed Chriſtum qui per illa ſignificatur, & ſubſtantialiter, ſecundùm fidem noſtram, ſub ipſis continetur, adoramus. Abſque periculo igitur, imò piè Euchariſtiam adoramus, cùm interna, tum externa adoratione, judice *Petro Martyre*.

Vultis & Huſſitas audire, quos ut majores veſtros colitis, quos ut teſtes veritatis laudare ſoletis? *Quicumque non afficiuntur ad adorandum Corpus Chriſti in Sacramento, tales non ſunt de vera & viva fide* (inquit Rokiſana, *De Sacramentis, cap. 12.*) Cur igitur contra Majorum veſtrorum fidem & doctrinam à Chriſti Corpore in Sacramento adorando tam vehementer abhorretis? eorum judicium reſcindentes, nos, qui ad illud adorandum afficimur, velut idololatras calumniamini? Cur non animadvertitis vos à veſtris teſtibus veritatis convinci *à vera & viva fide defeciſſe?* Quid *Joannem Vviclef* alterum ex Patriarchis veſtris commemorem? Qui lib. 4. Dialogorum cap. 7. ait: *Nos ex fide Scripturæ evidentius & devotius adoramus hanc Hoſtiam.* Si ex fide Scripturæ Euchriſtia adoratur, judice *Vviclefo*, contra Scripturæ fidem, eodem judice, committitis; qui ipſam adorandam eſſe negatis.

Quæ tandem ratio eſt, ut Lutheranos ceu fratres complectamini, qui Chriſtum in Euchariſtia vel adorandum negant, vel adorationem rem eſſe indifferentem aſſerunt, ad quam compellendus nemo ſit; noſtram verò communionem reſpuatis; cùm Majores veſtri agnoverint, editi que publica Sectæ auctoritate libris profeſſi fuerint. Chriſtum in Euchariſtia adorandum, ſi reipſa præſens credatur, ſententiamque Catholicorum, de adoratione Chriſti in Euchariſtia, cum fide & doctrina de reali præſentia ipſius in hoc Sacramento meliùs cohærere, quàm doctrinam Lutheranorum qui adorationem negant, realem Chriſti præſentiam credentes? *Admonitio de libro Concordiæ*, * ita de hac controverſia loquitur: *Interrogantur* (Lutherani) *an Chriſtus ſit adorandus, tamquam in loco eo in quo panis eſt corporaliter præſens. Hoc Papiſtæ fatentur, magis in hac parte ingenui quàm iſti Theologi, qui ſoli volunt haberi & dici Lutherani.* Et paulò ante: *Si ibi* (in Euchariſtia ſcilicet) *præſens eſt Chriſtus ſuo corpore: neceſſariò ſequitur in pane, ſive ad panem illum adorandum eſſe.* Item: *Si Chriſtus in pane Euchariſtico præſens eſſet corporaliter, neceſſariò nos ad panem hunc converſos, oporteret ipſi reverentiam & adorationem Deo debitam exhibere. Alligata eſt autem adoratio ad hanc naturam humanam aſſumptam à Filio Dei, ut ubicumque vel ſenſu noſtro, vel verbo ipſius conſtat eum eſſe præſentem, eò dirigi adorationem & honorem Chriſti animo & corpore neceſſe ſit; ſicut dictum eſt:* Adorent eum omnes Angeli Dei. *Eſtque fabula impia, & in Chriſtum contumelioſa, quòd aliqui reſpondent, Chriſtum adeſſe huic pani ſuo corpore, non ut*

* Cap. 11.

in

in eo adoretur, ſed ut in eo comedatur, neque juſſiſſe ibi ſe adorari, ſed edi. Sufficit enim univerſale Dei mandatum de adorando Chriſto, ad aſſerendum ei ſuum honorem. Si igitur conſtaret eum ibi præſentem eſſe corpore ſuo; tam non eſſet nobis expectandum ſpeciale mandatum de reverentia & honore divino ipſi in hoc pane exhibendo, quàm non expectabat, nec expectare debebat Thomas ſingulare mandatum de adorando Chriſto, quem videbat ob oculos ſuos ſtantem in conclavi, ſed eo agnito, ſtatim ſui memor officii, procidens coram eo exclamat: Dominus meus, & Deus meus. *In Regis aut Principis conſpectum nemo ſanus prodit, quin ad illum converſo vultu, reverentiam ei debitam exhibeat. Quæ igitur fuerit impietas, ſi Chriſtus tam propriè nobis aſſiſtat corporaliter, ut per manus Sacerdotum in ora noſtra cum pane ſe deferri patiatur, non toto animo & corpore ad panem illum converſo, divinos honores Chriſto præſtare? Nec obſtat, quòd ibi non cernitur oculis. Si enim verbi ipſius teſtimonio conſtaret eum adeſſe ibi ſuo corpore, hoc magis ad credendum, & ibi adorandum ipſum nos obligaret, quàm teſtimonium ſenſus noſtri.*

Si doctrina de reali præſentia & adoratione Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia ratio ſufficiens non fuit veſtræ ab Eccleſia diceſſionis, Viri Reformati! nec ratio fuit ſufficiens doctrina de Tranſſubſtantiatione, quam cum Lutheranis impugnatis & damnatis, illam enim verò erroribus fundamentalibus annumerare non poteſtis: ſiquidem *Joannes Hus*, qui apud vos teſtis veritatis audit, Catholicam de Tranſſubſtantiatione doctrinam retinuit ac propugnavit, in Tractatu *De Sacramento Corporis & Sanguinis, c. 3.* his verbis: *Dixi ulteriùs ſupra, quòd Chriſtus virtute propriâ & verbis propriis tranſſubſtantiat panem in corpus ſuum, juxta canticum Eccleſiæ iſtud:* Verbum caro panem verum verbo carnem efficit. *Verbum caro, id eſt, Filius Dei exiſten. homo, efficit verbo per Tranſſubſtantiationem, verum panem carnem: & merum, id eſt, vinum, fit per tranſſubſtantiationem ſanguis. Patet iſta materia de Conſecr. Diſt. 11. per Sanctos, Ambroſium, Euſebium & per alios. Unde cantum ſupradictum approbatum ab Eccleſia, ab anno quo cœpi cantum diſcere, cantavi in Scholis & in Eccleſiis. Poſt legi in Officiis & in Miſſis, & prædicavi in Sermonibus, & nunquam prædicavi, quòd in Sacramento Altaris maneat ſubſtantia panis materialis, de quo me veritatis inimici mendaciter accuſarunt.*

Nec Lutherani Fratres veſtri doctrinam de Tranſſubſtantiatione fundamentalis erroris loco habent. Theologos Witembergicos ea de controverſia audiamus in Refutatione Orthodoxi Conſenſus: * *Hoc cum Luthero aſſerere non erubeſcimus; ſi opinio ex his duabus eligenda eſſet, malle nos præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus & accidentibus panis & vini cum Papiſtis credere, quàm cùm Zuinglianis & Calvinianis veram & realem præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti contra tam aperta verba teſtamenti Chriſti negare.* Et paulò ante referunt ex doctrina Lutheri: *Panem in Euchariſtia manere, & Tranſſubſtantiationem nullum Articulum Fidei, ideóque nemini imponendum eſſe, ut credat: cùm neque ex Scriptura Sacra, neque ex verbis Teſtamenti Chriſti probari poſſit: Si quis autem credat, non multùm referre, modo nemini credendum imponatur.* Nec Lutherani itaque, nec Vos, qui ipſis communione juncti eſtis, Schiſma jure poteſtis excuſare ex Tranſſubſtantiatione, quam Eccleſia Catholica Romana credit, & propugnat. Redite igitur in ſinum Matris Eccleſiæ, redite. Præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia credite; panis & vini in idem ſacrum Corpus & pretioſum Sanguinem, Tranſſubſtantiationem

Pag. 661.

A agnoſcite & tenete, Chriſtum in Euchariſtia nobiſcum adorate; Chriſti Corpus per veræ fidei & communionis unitatem ipſi eſtote. *Ecce* Sententiæ veſtræ *convicta eſt falſitas, Ecce fidei noſtræ apparuit veritas. Quid adhuc contemnuntur & veritas, & caritas? Qui nos creavit, unus eſt Deus; qui nos redemit, unus eſt Chriſtus, qui nos ſociare debet, unus eſt Spiritus. Jam nomen Domini honoretur, & appareat vobis in jucunditate, ut cognoſcatis fratres veſtros in ipſius unitate.*

Verba S. Auguſtini ad Donatiſtas poſt Collationem.

B

DISSERTATIO XIII.

De Baptiſmo Infantium, contra Petrobuſianos, in Vualdenſibus, Albigenſibus, & Anabaptiſtis redivivos

1° PEtrobuſianorum hæreſim duo Chriſti oracula ſimul comparata refellunt. Ait nempe Lucæ 18. *Sinite Pueros venire ad me, & nolite vetare eos; talium eſt enim Regnum Dei.* Et Joannis 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto,* C *non poteſt introire in Regnum Dei.* Parvuli ad Regnum Dei pervenire poſſunt: cujus aditus abſque baptiſmo patet nemini. Infantes itaque baptizari neceſſe eſt ex Inſtitutione & mandato Chriſti. Secundò, Infantes Judæorum circuncidebantur ad originalis expiationem peccati, utque in populo Dei cenſerentur: Conveniens itaque fuit ut remedium à Chriſto in Lege gratiæ ad ejuſdem peccati remiſſionem inſtitutum ad parvulos etiam pertineret. Accedit, quòd gratia ſecundi Adæ non minùs patere debet quam primi Adæ peccatum: adeóque D cum parvulis etiam communicari poteſt per baptiſmum: Siquidem in eoſdem primi hominis peccatum propagatur. His argumentis ex Scripura Sacra petitis Petrobuſianorum hæreſim quatit *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis lib. 1 Epiſtola 2. *Quia,* inquit, *repellebantur parvuli, indignè tulit Jeſus. Ut ſinerentur parvuli venire ad ſe, & non prohiberentur, præcepit Jeſus. Talium eſſe Regnum Cælorum dixit Jeſus. Complexabat eos Jeſus. Imponebat manus ſuas ſuper eos Jeſus. Benedicebat eas Jeſus Nunquid ultra innocentiam puerilem, non virili conſtantia, ſed pertinaci malitia à Chriſto repellere audebitis? Nunquid ab amplexante parvulos Chriſto, ab imponente ſuper parvulos manus Chriſto,* E *à benedicente parvulis Chriſto, invito ipſo Chriſto, parvulos avelletis?*

Baptizandos infantes Scriptura Sacra probat.

Ibidem. *Valde indecens & impium eſt, ut hoc negemus parvulis Chriſtianorum, quod concedimus parvulis Judæorum. Sceleſtum planè eſt non tribuere hoc tempori gratiæ, quod datum eſt adhuc filiis iræ. Perverſum eſt ea privilegia dare populo ſervitutis, quæ negantur filiis libertatis. Neque enim Lex Evangelio, Moyſes Chriſto præponderare debuit, cùm ille ut fidelis ſervus, hic, juxta Apoſtolum, ut unicus filius fuerit in domo. Vicem baptiſmi tenuiſſe Circunciſionem, omnibus notum eſt. Quod enim baptiſmus in Evangelio, hoc in Veteri Teſtamento Circunciſio con-*F *ferebat, niſi quòd Regnum Cælorum non ſtatim circunciſis aperiebat. Mutatum eſt à Chriſto adveniente Sacramentum Sacramento, & ab Authore gratiæ jugum legis leviatum: ut ſicut carnis pœna carnis culpam expiabat; ſic abſque carnis vulnere levis aquæ aſperſio peccata purgaret. Adauctum eſt ſuperna largitate collatum beneficium, ut ſicut Circumciſione totus populus Judæorum, ita Chriſti Baptiſmate totus ſalvetur orbis terrarum. Unde quia non potuit umbra corpore, figura veritate aliquo modo excellentior apparere, neceſſariò vos oportet confiteri, Chriſtiano-*

rum

rum parvulos ſalvari baptiſmate ; cùm fateamini Judæorum parvulos ſalvari Circumciſione. Et quia, ſecundum Apoſtolum : Sine Fide, *vel in Circumciſione, vel in Baptiſmate*, impoſſibile eſt placere Deo : *Quoniam, juxta Pſalmum* 111. Omnia opera ejus in fide : *Quia parvulus Judæorum ſalvari non potuit fide propria, ſalvatus eſt aliena. Et quia parvulus Chriſtianorum ſalvari non potuit fide propria, ſalvatur quotidie aliena. Sacramento igitur Circumciſionis, & aliena fide ſalvabatur Judæus : Sacramento Baptiſmi & aliena fide ſalvatur per Chriſti gratiam Chriſtianus.*

Ibidem. *Apoſtolus diſputans de reatu primi Adæ mundum condemnante, & de juſtitia ſecundi Adæ mundum ſalvante, ait ad Romanos* 5. Si enim unius delicto mors regnavit per unum : multò magis abundantiam gratiæ & donationis & juſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum. Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem : ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ. *Et* 1. *ad Corinth.* 15. Per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum. Et ſicut in Adam omnes moriuntur : ita & in Chriſto omnes vivificabuntur. *Quod ſi ita eſt, ſicut per unius delictum omnes homines condemnati, ita & parvuli homines condemnati. Et ſicut per unius juſtitiam omnes homines juſtificati, ita & parvuli homines juſtificati. Et ſicut in Adam omnes homines moriuntur, ita parvuli omnes moriuntur. Et ſicut in Chriſto omnes homines vivificantur, ita & parvuli omnes vivificantur. Hæreticum eſt ergo & impium excludere baptizatos parvulos à numero ſalvandorum. Hæreticum, quia contra rectam fidem : impium, quia contra pietatem.*

Eamdem Hæreſim Traditio ſubruit : Patres enim omnes Catholicum dogma de baptizandis parvulis docuere. *S. Dionyſius* Lib. *De Eccleſiaſtica Hierarchia* Cap. ultimo. *Quod autem infantes quoque, qui autem nequeunt intelligere, divinæ Regenerationis, Sanctiſſimorúmque divinæ Communionis Myſteriorum participes fiant, videtur* (ut inquis) *hominibus profanis, non immeritò riſu dignum, quòd Pontifices eos erudiant, qui nequeunt audire, ſanctáſque traditiones non intelligentibus fruſtra tradant. Verùm non oportet tuam Sanctam Prudentiam errantibus indignari ; ſed religioſè ad eorum inſtitutionem cum charitate rationem reddere, & objectiones eorum ſolvere, Atque illud inſuper ſecundum Sacram Sanctionem addere, quomodo divina omnia nequaquam noſtrâ intelligentiâ commenſuranda ſint ; ſed plurima quæ nos latent, cauſas habere Deo dignas, &c. Verumtamen hac de re id quoque dicimus, quod deiformes Præceptores noſtri à prima Traditione acceptum nobis tranſcripſerunt, &c.*

Baptizando Infantes Traditio confirmat.

III. *S. Irenæus* Lib. II. Cap. 39. de Chriſto loquens : *Omnes* (inquit) *venit per ſemetipſum ſalvare ; omnes, inquam, qui per eum renaſcuntur in Deum, infantes, & pueros, & juvenes, & ſeniores.*

IV. *Origenes* Lib. V. in cap. VI. Epiſtolæ ad Romanos : *Parvuli baptizantur in remiſſionem peccatorum. Quorum peccatorum, vel quo tempore peccaverunt ? Aut quomodo poteſt ulla lavacri in parvulis ratio ſubſiſtere, niſi juxta illum ſenſum de quo paulò ante diximus ?* Nullus mundus à ſorde, nec ſi unius diei quidem fuerit vita ejus ſuper terram. *Et quia per Baptiſmi Sacramentum nativitatis ſordes deponuntur, propterea baptizantur & parvuli. Niſi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poterit intrare in Regnum Cælorum.*

V. *Tertullianus* Lib. *De Baptiſmo*. Cap. XVIII. differri quidem tantiſper optat Baptiſmum parvulorum ; ſed extra periculum dumtaxat : & uſum A Eccleſiæ fuiſſe verba ejus probant ut promiſcuè Chriſtianorum infantes baptizarentur. *Itaque* inquit, *pro cujuſque perſonæ conditione ac diſpoſitione, etiam ætate, cunctatio baptiſmi utilior eſt ; præcipuè tamen circa parvulos. Quid enim neceſſe eſt ſponſores etiam periculo ingeri ? Quia & ipſi per mortalitatem deſtituere promiſſiones ſuas poſſunt, & proventu malæ indolis falli. Ait quidem Dominus* : Nolite illos prohibere ad me venire. *Veniant ergo, dum adoleſcunt, veniant dum diſcunt, dum quo veniant docentur : fiant Chriſtiani cùm Chriſtum noſſe potuerint.* B. *Quid feſtinat innocens ætas ad remiſſionem peccatorum ? Cautiùs agetur in ſecularibus, ut cui ſubſtantia terrena non creditur, divina credatur ? Norint petere ſalutem, ut petenti dediſſe videaris.* Fidelium ſanè filios parvulos ab æterna ſalute non vult excluſos *Tertullianus*, quos *Deſignatos ſanctitati, ac per hoc ſaluti*, ait, Lib. *De Anima* c. 39. At neminem ſine Baptiſmo ſalutem conſequi aſſerit Lib. *De Baptiſmo*, cap. XII. *Cùm verò præſcribitur nemini ſine Baptiſmo competere ſalutem, ex illa maximè pronuntiatione Domini, qui ait : Niſi natus ex aqua quis erit, non habet vitam.*

VI. Pædobaptiſmum Africanæ Eccleſiæ tradi- C tionem fuiſſe, ex *S. Cypriano* conſtat Epiſt. LIX. ad *Fidum*, cui ſic reſpondet : *Quantùm verò ad cauſam Infantium pertinet, quos dixiſti intra ſecundum vel tertium diem, quo nati ſint, conſtitutos, baptizare non oportere, & conſiderandam eſſe Legem Circumciſionis antiquæ, ut intra octavum diem eum qui natus eſt baptizandum non putares, longè aliud in Concilio noſtro omnibus viſum eſt. In hoc enim quod tu putabas eſſe faciendum, nemo conſenſit, ſed univerſi potiùs judicavimus, nulli hominum nato miſericordiam & gratiam Dei denegandam. Nam cùm Dominus in Evangelio ſuo dicat :* Filius hominis non venit D animas hominum perdere, ſed ſalvare ; *quantùm in nobis, ſi fieri poteſt, nulla anima perdenda eſt. Quid enim ei deeſt, qui ſemel in utero Dei manibus formatus eſt ? Nobis enim atque oculis noſtris ſecundùm dierum ſecularium curſum, accipere, qui nati ſunt incrementum videtur : cæterùm quæcumque à Deo fiunt, Dei factoris majeſtate & opere perfecta ſunt. Eſſe denique apud omnes, ſive infantes, ſive majores natu, unam divini muneris æqualitatem declarat nobis Divinæ Scripturæ fides .... Deus ut perſonam non accipit, ſic nec ætatem, cùm ſe omnibus ad cæleſtis gratiæ conſecrationem æqualitate librata, præbeat patrem.* Et infra. *Nam quòd in Judaica Circumci-* E *ſione carnali octavus dies obſervabatur, Sacramentum eſt in umbra atque in imagine ante præmiſſum ; ſed veniente Chriſto veritate completum. Nam quia octavus dies, id eſt, poſt Sabbatum primus dies futurus erat, quo Dominus reſurgeret, & nos vivificaret, & circumciſionem nobis ſpiritalem daret : hic dies octavus, id eſt poſt Sabbatum primus, & Dominicus, præceſſit in imagine, quæ imago ceſſavit, ſuperveniente poſtmodum veritate, & data nobis ſpiritali Circumciſione. Quapropter neminem putamus à gratia conſequenda impediendum eſſe eâ lege, quæ jam ſtatuta eſt, nec ſpiritalem Circumciſionem impediri carnali Circum-* F *ciſione debere ; ſed omnem omnino admittendum eſſe ad gratiam Chriſti ; quando & Petrus in Actis Apoſtolorum loquatur & dicat : Dominus mihi dixit, Neminem hominum communem dicendum & immundum. Cæterùm ſi homines impedire aliquid ad conſecutionem gratiæ poſſet ; magis adultos & provectos, & majores natu poſſent impedire peccata graviora. Porro autem ſi etiam graviſſimis delictoribus & in Deum multùm ante peccantibus, cùm poſtea crediderint, remiſſa peccatorum datur, & à baptiſmo atque à gratia nemo prohibetur ; quantò magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nihil peccavit, niſi quod ſecundùm*

omnium Adam carnaliter natus contagium mortis antiqua prima nativitate contraxit? Qui ad remiſſam peccatorum accipiendum hoc ipſo facilius accedit, quòd illi remittuntur non propria, ſed aliena peccata. Et idcircò, Frater Chariſſime, hæc fuit in Concilio noſtro ſententia, à Baptiſmo atque à gratia Dei, qui omnibus miſericors & benignus, & pius eſt, neminem per nos debere prohiberi. Quòd cùm circa univerſos obſervandum ſit atque retinendum: magis circa infantes ipſos & recèns natos obſervandum putamus, qui hoc ipſo de ope noſtra, ac de divina miſericordia plus merentur, quòd in primo ſtatim nativitatis ſuæ ortu plorantes ac flentes, nihil aliud faciunt quàm deprecantur.

VII. Orientalis Eccleſiæ traditionem eamdem fuiſſe conſtat ex *S. Gregorio Nazianzeno*, Oratione XL. *In Sanctum Baptiſma*, dicente: *Infans tibi eſt? Ne occaſionem improbitas arripiat; ab infantia ſanctificetur, ab ipſis unguiculis Spiritui conſecretur.* Et infra: *Quid de iis dices, qui adhuc teneræ ætate ſunt, nec aut damnum, aut gratiam ſentiunt? An eos quoque baptizabimus? Ita prorſus, ſi quod periculum urgeat. Præſtat enim abſque ſenſu ſanctificari, quàm ſine ſigillo & initiatione abſcedere. Atque hujus rei ratio nobis eſt circumciſio die octavo peragi ſolita, quæ Baptiſmi figuram quodammodo gerebat, atque iis qui rationis adhuc expertes erant, offerebatur... De reliquis ita cenſeo, ut triennio expectato, aut aliquantò breviori vel longiori temporis ſpatio (Nam tum & myſtici quiddam audire & reſpondere poſſunt, ac ſi minùs plenè & exactè intelligunt; imbuuntur tamen & informantur) ita demum per magni Baptiſmi Sacramentum & animos & corpora ſanctificent.... At propter inopinatos & repentinos periculorum impetus, quique nulla ope atque auxilio propulſari queant, lavacro communiri omnino conducibilius eſt.*

VIII. Ejuſdem traditionis teſtis eſt *S. Joannes Chryſoſtomus*; in Homilia *Ad Neophytos* dicens: *Etiam infantulos baptizamus, ut non ſint coinquinati peccato, ut eis addatur ſanctitas, juſtitia, adoptio, hæreditas, fraternitas Chriſti, ut ejus membra ſint omnes, ut Spiritus habitatio fiant.*

IX. Ejuſdem teſtis eſt pro Eccleſia Occidentali *S. Hieronymus* Dialogo III. *Adverſùs Pelagianos* ſcribens: *Hoc unum dicam, aut novum vos debere Symbolum tradere, ut poſt Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, baptizetis infantes in Regnum Cælorum: aut ſi unum & in parvulis & in magnis habetis baptiſma, etiam infantes in remiſſionem peccatorum baptizandos in ſimilitudinem prævaricationis Adam credatis.*

Ejuſdem teſtis eſt *S. Ambroſius*, Lib. *De Myſterio Paſchæ*, cap. 5. *Hæc illa eſt cæleſtium myſteriorum gratia, hoc Paſchæ donum, hæc optabilis anni feſtivitas. Hinc vitalis Lavacri ſacra Eccleſia editi puerperio infantes, parvulorum ſimplicitate renati, balatu innocentis perſtrepunt conſcientiæ. Hinc caſti patres, pudicæ etiam matres, novellam per fidem ſtirpem perſequuntur innumeram.* Accedit *Paulinus* in Vita *S. Ambroſii* commemorans, quomodo infantes è ſacro fonte recentes illius Animam in cœlos evolantem die Paſchatis viderint.

XI. Ejuſdem teſtis eſt *Siricius* Pontifex Maximus in Epiſtola ad *Himerium* Tarraconenſem Epiſcopum cap. II. *Sicut ergo* inquit, *Sacram Paſchalem reverentiam in nullo dicimus eſſe minuendam: ita infantibus qui necdum loqui poterunt per ætatem, vel his quibus in qualibet neceſſitate opus fuerit ſacri undæ baptiſmatis, omni volumus celeritate ſuccurri, ne ad noſtrarum perniciem tendat animarum, ſi negato deſiderantibus fonte ſalutari, exiens unuſquiſque de ſeculo & regnum perdat & vitam.*

XII. Ejuſdem teſtis eſt Africana Eccleſia, Canone II. Synodi Africanæ anno CCCCXVII. celebratæ, qui unus ex illis eſt, qui Milevitano Concilio vulgò tribuuntur. *Item placuit, ut quicumque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remiſſionem quidem peccatorum eos baptizari; ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expietur: unde fit conſequens ut in eis forma baptiſmatis in remiſſionem peccatorum non verè, ſed falsè intelligatur, Anathema ſit.*

XIII. Teſtis eſt *Innocentius I.* In Epiſtola ad Concilium Milevitanum contra Pelagianos ſcribens: *Illud verò quòd eos veſtra Fraternitas aſſerit prædicare parvulos æternæ vitæ præmiis, abſque baptiſmatis gratia, poſſe donari, perfatuum eſt.* Niſi enim manducaverint Carnem Filii hominis, & biberint ejus Sanguinem, non habebunt vitam in ſemetipſis. *Qui autem hanc in eis ſine regeneratione defendunt, videntur mihi ipſum baptiſmum velle caſſare, cùm prædicant hos habere, quod in eos creditur nonniſi baptiſmate conferendum. Si ergo nihil volunt officere non renaſci; fateantur neceſſe eſt regenerationis ſacra fluenta prodeſſe. Verùm ut ſuperfluorum hominum prava doctrina celeri veritatis poſſit ratione diſcindi, proclamat Dominus in Evangelio dicens: Sinite infantes, & nolite eos prohibere venire ad me: talium eſt enim Regnum Cælorum.*

XIV. Teſtis eſt *S. Auguſtinus* Lib. IV. *De Baptiſmo* contra Donatiſtas, cap. 23. & 24. *Quid autem* (inquit) *valeat & quid agat in homine corporaliter adhibita ſanctificatio Sacramenti, ſine qua tamen ille Latro non fuit, quia non ejus accipienda voluntas defuit; ſed non accipienda neceſſitas adfuit, difficile eſt dicere.... Sicut autem in Latrone, quia per neceſſitatem corporaliter defuit, perfecta ſalus eſt, quia per pietatem ſpiritaliter adfuit: ſic & cùm ipſa præſto eſt, ſi per neceſſitatem deſit quod Latroni adfuit, perficitur ſalus. Quod traditum tenet univerſitas Eccleſiæ, cùm parvuli infantes baptizantur, qui certè nondum poſſunt corde credere ad juſtitiam, & ore confiteri ad ſalutem, quòd Latro potuit: Quin etiam flendo & vagiendo, cùm in eis Myſterium celebratur, ipſis myſticis vocibus obſtrepunt: & tamen nullus Chriſtianorum dixerit eos inaniter baptizari. Et ſi quiſquam in hac re auctoritatem divinam quærat: Quamquam QUOD UNIVERSA TENET ECCLESIA, NEC CONCILIIS INSTITUTUM, SED SEMPER RETENTUM EST, NONNISI AUCTORITATE APOSTOLICA TRADITUM RECTISSIME CREDITUR, tamen veraciter conjicere poſſumus quid valeat in parvulis Baptiſmi Sacramentum, ex Circumciſione carnis, quam prior populus accepit, quam priùs quàm acciperet, juſtificatus eſt Abraham. Sicut Cornelius etiam dono Spiritus Sancti, priùs quam baptizaretur, ditatus eſt. Dicit tamen Apoſtolus de ipſo Abraham:* Signum accepit Circumciſionis, ſignaculum juſtitiæ fidei, qui jam corde crediderat, & deputatum illi erat ad juſtitiam. *Cur ergo ei præceptum eſt, ut omnem deinceps infantem maſculum octavo die circumcideret, qui nondum poterat corde credere, ut ei deputaretur ad juſtitiam, niſi quia & ipſum per ſe ipſum Sacramentum multùm valebat? Quod in filio Moyſi per Angelum manifeſtatum eſt, qui cùm adhuc incircumciſus à matre ferretur, præſenti & evidenti periculo ut circumcideretur, exactum eſt; & cùm factum eſſet, depulſa eſt pernicies.... Et ſicut in Iſaac, qui octavo ſuæ nativitatis die circumciſus eſt, præceſſit ſignaculum juſtitiæ fidei; & quoniam patris fidem imitatus eſt, ſecuta eſt in creſcente ipſa juſtitia, cujus ſignaculum in infante præceſſerat: ita & in baptizatis infantibus præcedit regenerationis Sacramentum, & ſi Chriſtianam tenuerint pietatem, ſequitur etiam in corde converſio,*

fidem ut vidit, ait Paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. *Et paulò poſt:* Tolle grabatum tuum, & ambula. *Qui hæc credit, facilè huic perſuadebitur, Eccleſiam meritò præſumere non ſolùm parvulis baptizatis in ſua fide ſalutem; ſed etiam interfectis pro Chriſto infantibus coronam martyrii. Quæ cùm ita ſint, nullum præjudicium ſuſtinebunt regenerati de eo quod dictum eſt,* Sine fide impoſſibile eſt placere Deo: *cùm ſine fide non ſint, qui in teſtimonium fidei Baptiſmi gratiam perceperunt.* A

Ita etiam Pertrobuſianis reſpondet *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis. *Dicite,* inquit, *parvulis noſtris nullatenus fidem qua ſalventur, deeſſe: quia non poſſunt dici filii infideles, pro quibus intervenit Matris Eccleſiæ fides. Sed ſcio quia hoc deridetis, & aliena fide alium poſſe ſalvari, cum multa inter ruſticos & imperitorum greges ſubſannatione negatis. Ad quam veſtram brutam & impiam hæreſim refellendam, innumera mihi Doctorum Eccleſiaſticorum teſtimonia ſuffragantur. Sed veſtra auctoritas & ſapientia tanta eſt, ut eos coram producere non præſumam. Maximè cùm didicerim, Hilarium, Ambroſium, Auguſtinum, Hieronymum, Leonem, Gregorium, & cæteros, judicio majeſtatis veſtræ eſſe damnatos.... Unde quia Sanctis Eccleſiæ Doctoribus fidem præbere dignamini, ad puriſſimum rivulorum omnium fontem mihi eſt revertendum: & de Evangelicis, Apoſtolicis, & Propheticis dictis teſtimonia (ſi tamen vel illa ſuſcipitis) ſunt proferenda.... Reguli fides, non pro ſe, ſed pro filio rogans auditur. Centurionis fides non pro ſe, ſed pro puero humiliter interveniens, non tantùm auditur: ſed & ſingulari laude effertur. Archiſynagogi filia, non ſua, ſed patris fide reſurgit. Dæmoniacus, non ſua, ſed patris fide curatur. Martha, quia credit, Dei gloriam, reſurgente Lazaro, videt. Chananæa, non pro ſe, ſed pro filia à dæmonio vexata orans audit:* Fiat tibi ſicut vis. *Fide illorum qui attulerant, Chriſtus Paralyticum non tantùm curat, ſed etiam peccata ei remittit. Unius (inquam) Fidelis fide tanta aliis Chriſtus impertit: & totius Eccleſiæ fides baptizatis parvulis nihil valebit? Et quid eſt quod ſupraſcriptum dixiſſe Dominum:* Omnia poſſibilia eſſe credenti? *Si omnia certè uni credenti poſſibilia ſunt: univerſo orbi pro parvulis baptizatis credenti & oranti impoſſibilia eſſe non poſſunt. Credit Regulus, & ſalvatur filius ejus: credit Martha, & ſuſcitatur Lazarus: credit mundus, & ſalvatur parvulus: Credit pater, & ſurgit filia; credit Chananæa, & à dæmonio purgatur filia: Credit Eccleſia, & à peccatis purgatur anima. Credunt Paralytici delatores poſſe à Chriſto ejus curari corpus; & curatur ejus anima & corpus. Credunt quotidie parvulorum delatores pro eis: & dum perfunditur viſibili baptiſmate corpus, mundantur à peccatis anima inviſibili virtute Spiritûs.* Ibidem: *Si Martyres fide propria abſque baptiſmo ſalvantur: Cur parvuli baptiſmo abſque propria fide non ſalvabuntur? Aut enim, ſecundùm novam hæreſim veſtram, ſine propria fide & baptiſmate nullus ſalvabitur: aut ſi propria fide abſque baptiſmate aliquis ſalvatur: conſequenter baptiſmate abſque propria fide aliquis ſalvabitur: Paria quippe ſunt, nec præponderare ſibi invicem poſſunt: quoniam & conjuncta eadem operantur: & disjuncta non diſſimiliter prædicantur.* B C D E F

Fidem propriam ad baptiſmum ſuſcipiendum neceſſariam colligebant Petrobuſiani ex his Chriſti verbis: *Euntes in orbem univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.*

Reſpondet *Petrus Cluniacenſis,* Hæc verba de adultis intelligenda eſſe. *Terrent (inquit) verba iſta contumaces: non condemnant innocentes: feriunt iniquitatem, brutam non accuſant ætatem: perimunt contemptores gratiæ, non condemnant ſimplicitatem naturæ. Hoc indicat verbum quod dicitur, Prædicate. Quomodo enim parvulis prædicandum eſt Evangelium, quod non intelligunt, nuntiandum quod non percipiunt, intimandum quod non advertunt? &c.* B

Idem Venerabilis Abbas argumentum ex traditione & uſu Eccleſiæ petitum præclarè tractat, fortitérque urget. *Itáne (inquit) deſipuere præterita ſecula, ut tot millibus parvulorum, per mille & eò ampliùs annos illuſorium baptiſma tribuerint; & à Chriſti temporibus uſque ad vos, non veros ei Chriſtianos, ſed phantaſticos crearent? Siccine cæcatus eſt orbis terrarum, tantáque hucuſque caligine involutus, ut ad aperiendos oculos ſuos, & ad tam diuturnam noctem illuſtrandam, poſt tot Patres, Martyres, Pontifices, & univerſarum Eccleſiarum Principes, vos tamdiu expectarit, & ad corrigendum longum errorem ſuum,* PETRUM DE BRUIS, *&* HENRICUM *ejus aſſeclam, velut Apoſtolos noviſſimos elegerit? Itane uſque ad novos ſeculi reparatores mundus periit, & apud filios lucis & veritatis omnia in tenebris & falſitate geſta ſunt; ut cùm omnes noſtræ ætatis vel memoriæ in infantia baptizati ſint, & Chriſtianum nomen aſſumpſerint, ac congruo tempore in diverſis Eccleſiæ gradibus prælati ſint, nullus Epiſcoporum Epiſcopus, nullus Presbyter, nullus Diaconus, nullus Clericus, nullus Monachus; nullus (ut ſic loquar) ex tam innumerabili numero ſaltem Chriſtianus fuerit. Nam qui Chriſti baptiſmate baptizatus non fuit, Chriſtianus non fuit. Si Chriſtianus non fuit, nec de Clero, nec de Populo, nec de Eccleſia eſſe potuit. Quod ſi ita eſt, quanta abſurditas ſequatur manifeſtum eſt. Cum enim tota Gallia, Hiſpania, Germania, Italia, ac univerſa Europa à trecentis vel quingentis ferè annis, nullum niſi in infantia baptizatum habuerit, nullum Chriſtianum habuit. Si nullum Chriſtianum habuit, nec Eccleſiam habuit. Si Eccleſiam non habuit, nec Chriſtum habuit. Si Chriſtum non habuit, certum eſt quia periit.* C D E

PRÆSTA, CHRISTE SALVATOR, ne peream, quem laviſti à peccatis in ſanguine tuo, quem Baptiſmatis aqua renaſci, tuóque cultui conſecrari præſtitiſti. Gratias immortales Tibi Domino meo & Deo meo rependo, ob tantum beneficium, & cætera quibus ſecundùm illud tua me ſingularis miſericordia cumulavit. Auge fidem, auge ſpem, auge charitatem, quas in animum meum infudiſti gratis. Da ut vita, moréſque mei, Chriſtiano & Religioſo nomini ac profeſſioni reſpondeant. Da ut in amore tuo perſeverem; ut pacta & promiſſa in baptiſmo facta ſemper meminerim, fideliter ſolvam. Fac ne patientiâ diutius abutar tuâ, Redemptor Optime & Adorande! utque Te dignus tandem evadam; & æternam, cujus pignus in Baptiſmo, Te donante, accepi, conſequar hæreditatem Amen. F

FINIS.

INDEX.

Digitized by Google

INDEX
RERUM PRÆCIPUARUM
VOLUMINIS SEXTI,
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
IX. X. XI. ET XII. SÆCULUM
CONTINENTIS.

Arithmetica nota Paginam, Litera verò a. b. *Columnas indicabunt.*

A

ABBATES Regulares, 109. a. Monachis *Abbates* Sæculares non præficiendi, ibid. *Abbatum* menſa, 81. a. Principes *Abbates* & *Abbatiſſas* nominarunt etiam Laïcos, 149. a. *Abbates* Laïcos execrata eſt Eccleſia, ſuiſque Canonibus & Decretis confixit, 149. b. *Abbatias* Monachorum Clericis ſæcularibus vel Canonicis commendari Eccleſia & Principes prohibuere, ibid. & ſeq. *Abbatum* erga Epiſcopos reverentia, 468. a. *Abbatiæ* causâ Monachum fieri non licet, 470. b. *Abbatum* electio undecimo ſæculo, 598. a. Electionum libertas, *ibid.* Ex ſolis Monachis *Abbates* eligendi, 598 b. *Abbatiæ* interdum Epiſcopis commendatæ, ibid. *Abbates* militiam Regibus ſubminiſtrantes, 607 a.

Abbaudi Abbatis error, quod accidentia panis & vini in Euchariſtiâ non remaneant, 672. a.

Abalardi (Petri) patria, parentes, inſtitutio ac magiſterium, 787. a. b. Petri *Abalardi* amores, 788. a. Petri *Abalardi* & Heloiſſæ converſio, 788. b. Perſecutiones quas paſſus eſt *Abalardus*, 789. a. b. Petri *Abalardi* errores, 790. a b. *& ſeq.* Damnatio, 797. a. *Abalardi* Liber in Synodo damnatus, quod nec Romani Pontificis, nec Eccleſiæ autoritate approbatus eſſet, 797. b. Concilia in causâ Petri *Abalardi* celebrata, 797. a. 799. a. *Abalardus* Romanum Pontificem appellat, 799. a. S. Bernardus damnationis *Abalardi* promotor, 799. b. Vehemens S. Bernardi in *Abalardum* invectiva, 800. a. *Abalardus* ab Innocentio II. ſummo Pontifice damnatus, 800. b. Apologia pro Petro *Abalardo* ſcripta, 801. a. b. *Abalardus* S. Bernardo & Innocentio II. reconciliatur, 803. a. Utrum *Abalardus* Hæreticis ſit accenſendus, 803. b. *Abalardi* pius obitus, 804. b. Elogium, ibid *Abalardi*. Opera, 805. b.

Abo Poëta, Pariſienſis Monachus & Opera, 69. a. Duplex *Abo* diſtinguendus, *ibid.*

Abo Floriacenſis, 69. b. Pro Monaſtici Ordinis defenſione ſcribit S. *Abo* Floriacenſis, *ibid.* Opera ejus reliqua, *ibid.* De *Abonis* Floriacenſis operibus judicium, *ibid.*

Abrincatenſe Concilium & Canones, 474. a.

Abſolutio irrita declaratur, quæ per obreptionem à Romano Pontifice impetratur, 468. a. *Abſolutio* per literas data utrum ſit ſacramentalis, 64. a.

Abuſus. In emendandis *abuſibus* tempore & providentiâ opus eſt, 91. b.

Adalgaudus Sedi ſuæ quibus conditionibus reſtitutus, 104. b.

Adamus Bremenſis Canonicus, Hiſtoricus, 505. b. *Adami* in ſcribendo ſinceritas & diligentia, *ibid.* Opera ejus, *ibid.*

Adelhardus, Abbas Corbeienſis, 53. b. Sanctitas ejus, eruditio, & Opera, *ibid. & ſeq.*

Adelmannus Brixienſis Epiſcopus, 502. b. Epiſtola

Digitized by Google

ejus ad Berengarium, *ibid.*
S. *Ado*, Viennenſis Epiſcopus, 67. b. Ejus pro Eccleſiaſticâ diſciplinâ ſtudium, ibid. *Adonis* Elogium & Opera, *ibid.*
Adrianus II. Nicolai I. in Petri Sede ſucceſſor, 248. a. Synodus Romana *Adriani* II contra Photium, 248. b. Photii Libri ab *Adriano* II cremari, *ibid.* *Adrianus* II. Pontifex Max octavam Synodum œcumenicam celebrari jubet, *ibid & ſeq* Utrum *Adrianus* octavam Synodum œcumenicam convocaverit, 249. a. b. Libelli ſeu Formulæ à ſe miſſæ ſubſcriptionem exigit *Adrianus* II. ab Epiſcopis in Synodo œcumenica congregatis, 251. a. A Synodo rejiciuntur Epiſcopi qui Libello ab *Adriano* miſſo ſubſcribere nolunt, 252. a.
Adventûs tempore abſtinentia & jejunium commendantur, 75. a. 474. a.
Advocati temporalium Eccleſiæ negotiorum, 5. b.
Ælfredus à Leone IV. Pontifice Max. Angliæ Rex inauguratur, 206 b. *Ælfredi* bella varia & fortuna, ibid. *Ælfredi* Regis pietas, & Litterarum amor, 206. b. Rex *Ælfredus* maximam Regis credidit dignitatem, nullam in Eccleſiis Chriſti habere poteſtatem, 207. a. *Ælfredus* caſtitatis cultor eximius, 207. b *Ælfredi* liberi, *ibid.*
Æquivocationes verborum damnantur, 110. a.
Æthelſtanus Eduardi ſenioris filius, Angliæ Rex, 208. a. *Æthelſtani* religio & moderatio, *ibid* Præclara *Æthelſtani* Regis Sententia, ibid *Æthelſtanus* de cæde fratris pœnitentiam agit, *ibid.* Regis *Æthelſtani* Leges, & obitus, 208. b.
Agapetus II. Monaſteriorum adversùs invaſiones Principum acerrimus defenſor, 29. b *Agapetus* II. Legatum in Gallias mittit, 30. a. *Agapeti* Legatus Synodis Engilenheimenſi & Trevirenſi præeſt, *ibid* Earum Acta. *ibid.*
Agobardus Lugdunenſis Archipræſul, 48 b *Agobardus* conjurationis adversùs Ludovicum Pium reus. *ibid.* Sedirioſa *Agobardi* ſcripta. *ibid* Epiſcopatu dejicitur ſynodali Sententiâ, *ibid.* In gratiam Ludovici Pii redit, & Sedem ſuam recipit, *ibid.* Peccatum pœnitentiâ eluit, ibid. *Agobardi* ſanctitas, *ibid.* Opera, 49. a. b *& ſeq.* Inſulſas vulgi opiniones de grandine & tonitruis à Magis & Sortilegis excitatis *Agobardus* refellit, 50. b. Abſurdum aliud vulgi commentum ab *Agobardo* refellitur, *ibid.* Sanctos Veteris Teſtamenti Chriſtianos fuiſſe probat *Agobardus*, 51. a. b. Nihil in divinis officiis cantandum ſuadet *Agobardus*, quod non ſit è ſacris Scripturis deptomptum, 52. b.
Aito Baſileenſis Epiſcopus, ſanctitas ejus, doctrina, & Opera, 30 a. b.
Aimoinus, S. Germani à Pratis Monachus, 68. b. Ab *Aimoino* Floriacenſi diſtinguendus, ibid. *Aimoini* Pariſienſis Opera, *ibid.* Hiſtoria Francorum, cui *Aimoino* adjudicanda, *ibid.*
Aimonii Floriacenſis Opera, 68. b. 69 a.
Alanus Inſulenſis, primus Ripatorii Abbas, 532. b. Epiſcopus Autiſſiodorenſis electus & conſecratus, abdicato Epiſcopatu Monachus rurſus vivit, ibid. *Alani* Opera, *ibid.*
Albertus Aquenſis Eccleſiæ Canonicus & Cuſtos, 517. b. Hieroſolymitanæ Expeditionis Hiſtoria ab ipſo conſcripta. *ibid.*
Aleatores damnantur; & quare, 45. b.
Alexandri II. Pont. Max. electio, 412. b. Ad *Alexandrum* II. plures Petri Damiani variis de cauſis & argumentis Epiſtolæ, 413. b. Concilia ab *Alexandro* II. celebrata. 414. a. b. *& ſeq.* Inceſtuoſorum hæreſis ab *Alexandro* II. in Synodis damnata, ibid. *Alexandri* adversùs Epiſcopos ſimoniacos odium, 415 a. Ab *Alexandro* Legatio miſſa in Gallias, 414. a. In Angliam, 415. a b Lanfranco Cantuarienſi Pallium duplex tribuit *Alexander* II. 415. b. *Alexandri* autoritate finitur controverſia de Primatu inter Cantuarienſem & Eboracenſem Eccleſiam, ibid. *Alexander* ſcribit ad Vvillelmum Anglorum Regem, 416. a. Studium *Alexandri* II. in viros Literatos, *ibid.* In Monachos, *ibid* Varia *Alexandri* II. Decreta de Pœnitentiis & Remiſſionibus, 416. b. *Alexander* II. Henricum Germaniæ Regem variorum criminum accuſatum, ad dicendam cauſam Romam vocat, ibid. *Alexandri* II obitus & ſanctitas, ibid. & ſeq. *Alexandri* II. Elogium; 417. a.
Alexander III. Pontifex Romanus, 454. b. *Alexandri* Electio, *ibid.* Schiſma. 454. b. Octaviani Pſeudo-Pontificis & Frederici I Imperatoris contra *Alexandrum* molitiones, ibid. & ſeq. *Alexander* cum ſuis in mole Hadriani à ſchiſmaticâ factione detentus, à Romanâ Plebe liberatur, ibid. *Alexander* III. in Gallias confugit, 455. a. Antipapam damnat, *ibid.* Concilia ab *Alexandro* III. celebrata, 455. a. b. 813. a. 814. a. *Alexander* Fridericum communione & Imperio privare aggreditur, *ibid.* Conciliabula adversùs *Alexandrum* III celebrata, 820. b. 824. a. b. *Alexandri* III. magnanimitas, 820 b. Arnulfus Lexovienſis Epiſcopus, *Alexandri* III. legitimam Electionem tuetur, 821. a. Gallicana & Anglicana Eccleſia *Alexandrum* III. ut legitimum Pontificem recipit & colit, 823. a. Schiſmatis extinctio, 455. b. *Alexandri* benignitas & manſuetudo, *ibid* Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo adversùs Henricum II. Angliæ Regem pro Eccleſiæ libertate pugnanti favet *Alexander* III. 455 b. 458. a. b. *& ſeq.* Alphonſum Portugalliæ Ducem Regio Titulo ornat, 456 a. Interdictum à Remenſi Archiepiſcopo latum, ipſo inconſulto relaxare non vult *Alexander*, ibid. Gallicanam Eccleſiam ſuâ diſciplinâ & moribus uti permittit *Alexander* III. 456. b. Cætera *Alexandri* III. Geſta 456. a. b. *Alexandri* III. Cardinales, 457. a. *Alexandri* III. eruditio, 457. b.
Alexander, Baſilii Macedonis filius, & in Imperium ſucceſſor, 175. b. Mores ejus diſſoluti, ibid. *Alexandri* obitus & Imperium breve, *ibid.*
Alexius Angelus. Vide *Angelus*, infrà.
Alexius Porphyrogenitus, Manuelis Comneni filius, Imperator levatur, 615. a. *Alexii* in matrem impietas & obitus; *ibid.*
Alfonſus Magnus, Hiſpaniæ Rex, 203. b. *Alfonſi* res præclarè geſtæ, *ibid.* Civilia bella, 203. b. Liberi, *ibid.* Exauctoratio, *ibid.*
Alfonſus II. Rex Aragonum, *Caſtus* cognominatus, 647. a. *Alfonſi* II. nuptiæ, liberi & obitus, *ibid.*
Alfonſus IV Monachus cognominatus, Hiſpaniæ Rex, 204. a. Rebus gerendis impar monaſticam veſtem induit, *ibid.* Abjecto cucullo regium nomen & inſignia reſumit, *ibid.* A Ramiro fratre debellatur, & luminibus orbatur, *ibid.*
Alfonſus V. Veremundo Podagrico in Regnum Legionenſe ſuccedit, 640. a. *Alfonſi* Geſta & obitus, *ibid.*
Alfonſus VI. Rex Caſtellæ, 641. a. *Alfonſi* VI. juſſu Romani Ritus in Eccleſias Hiſpaniæ introducti, *ibid.* Viros Litteratos ex Galliis in Hiſpanias ductos Epiſcopos creat, *ibid.* *Alfonſi* bella, ibid. *Alfonſi* ſexti Elogium, 642. b.
Alfonſus VII. ad Caſtellæ & Legionis Regna evectus, 641. b. *Alfonſus* Hiſpaniæ Imperator appellatus, 644. a Bellum Mauricum & Luſitanicum ab ipſo feliciter confectum, *ibid.* Alia *Alfonſi* Geſta, *ibid.*
Alfonſus VIII. Caſtellæ Rex, 646. a. *Alfonſi* nuptiæ, 646. b. Ordines Militares ob *Alfonſo* inſtituti, aucti, ibid. *Alfonſi* bella, *ibid.*
Alfonſus, Luſitaniæ Rex, ditionem ſuam Romanæ Eccleſiæ vectigalem facit, 447. b. *& ſeq.*
Alfonſus, primus Rex Portugalliæ, 644. b. *Alfonſi* de Mauris victoria, ibid. *Alfonſi* nuptiæ & obitus, *ibid.*
Algeri Leodienſis vita, Elogium & Opera, 510. a.
Almannus Benedictinus Monachus, 61. a. Opera ejus, *ibid.*
Alphonſi (Petrus) ex Judaïcâ ſuperſtitione ad Chriſtianam Fidem converſus, 510. a. Dialogus ab ipſo contra Judæos ſcriptus, *ibid.*
Altarium redemptio vetita, 431. b.
Altinenſe Concilium, & quare celebratum, 77. b.
Amalarii duo; Trevirenſis Archiepiſcopus, & Metenſis Diaconus, 41. a. Opera eorum, *ibid.*
Amalarius Diaconus primùm & Abbas Metenſis, utrum & cujus civitatis fuerit Epiſcopus, 351. a. *Amalarii* Opera, *ibid.* Eccleſia Lugdunenſis graviter perſtringit *Amalarium*, 352. a. *Amalarius* inter adverſarios Paſchaſii, & realis Corporis Chriſti in Euchariſtiâ præſentiæ impugnatores, falsò ab Heterodoxis numeratur, 352. b. Indecens & periculoſa *Amalarii* conſuetudo ſtatim ſpuendi poſt ſacram Communionem, *ibid.* Durior *Amalarii* locutio, & Stercoraniſtarum fœdo errori in ſpeciem favens, 352. b. Multa in Libris *Amalarii* de Divinis Officiis, meritò reprehendit Agobardus, 353. a. b.
Amedeus Ordinis Ciſtercienſis, Lauſanenſis Epiſcopus, 533. b. *Amedei* Elogium & Opera, *ibid.*
Amolo Lugdunenſis Archiepiſcopus, Linguæ Latinæ & Hebraicæ peritus, 54. b. Opera *Amolonis*, 54. b. 55. a
Anaſtaſius III. Patria ejus, parentes, Geſta & obitus, 27. a.

Anaſtaſius

Digitized by Google

Anaſtaſius IV. Pontifex Maximus, 450. b.

Anaſtaſius Bibliothecarius, quo tempore floruerit, 61. a. *Anaſtaſius* Abbas & Bibliothecarius, cum *Anaſtaſio* Cardinali item & Bibliothecario non confundendus, ibid. *Anaſtaſii* Bibliothecarii Opera, 61. a. Utrum omnium Vitæ Pontificum ſcriptor ſint ab *Anaſtaſio*, ibid.

Anathematiſmus à Laïcis etiam exigendus, quamvis de Fide quæſtio nulla ſit, 256. b.

Andronicus Comnenus. Vide *Comnenus*.

Angeli. Falſa *Angelorum* nomina, 39. b.

Angelus (Iſaacius) præclara Imperii ejus initia, 615. b. Conſtantinopolim ab hoſte oppugnatam defendit, ibid. Iſaacius *Angelus* victoriâ immoderatè utitur, ibid. Bello infelix, ibid. Iſaacii *Angeli* vitia & virtutes, 616. a. Iſaacius *Angelus* viſu & Imperio privatur, ibid. Iſaacius *Angelus* cœcus iteratò imperat, 616. b.

Angelus (Alexius) fratricidio Imperium adipiſcitur, 616. a. *Angeli* luxus & ignavia, ibid. *Alexiani* Imperii labes ex munerum publicorum licitatione, 616. & ſeq. Alexius *Angelus* Imperio exuitur, 616. b.

Angelomus Luxovienſis in Burgundia Monachus, 58. a. *Angelomi* Opera, ibid.

Angliæ Reges IX. & X. ſæculo, 205. b. *Angliæ* Reges XI. & XII. ſæculo, 647. b. Danorum irruptio in *Angliam*, ibid. & ſeq. Miſſæ Sacrificium pro vivis & defunctis in *Angliâ* nono ſæculo celebratum, 206. a. Quadrageſimale jejunium apud veteres *Anglos*, 257. a. Epiſcopis in *Angliâ* magnus honor habitus, ibid. Jejunia Quatuor-Temporum & Sanctorum feſta religiosè in *Angliâ* obſervata, ibid. Cœlibatus ſacris hominibus in *Angliâ* imperatus, 208. b. *Anglicanæ* Eccleſiæ erga Sedem Romanam reverentia, 474. a. Caſus Epiſcopis in Eccleſiâ *Anglicanâ* reſervatus, ibid. *Anglicana* Synodus ſub Eduardo Seniore Rege ad Formoſi Pontificatum perperam refertur, 22. a.

Anſegiſus Fontanellenſis Abbas, 54. a. *Anſegiſi* quatuor Capitularium Libri, ibid. *Anſegiſi* Primatus, utrum in Galliis agnitus & ſuſceptus, 104. a. b. 114. a. b.

S. *Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, 511. a. S. *Anſelmus* in cauſa Inveſtiturarum Henrico I. Angliæ Regi reſiſtit, 735. a. *Anſelmi* ad Paſchalem Litteræ, ut Deceſſorum contra Inveſtituras Decreta, & hominum Epiſcoporum temperet, 737. a. b. S. *Anſelmi* contra inveſtituras conſtantia, 739. a. S. *Anſelmus* Romam proficiſcitur cum Henrici Regis Oratore, 739. b. Diſſidium inter Henricum & S. *Anſelmum* recrudeſcit, 741. a. Concordia inter utrumque inita, 742. a. S. *Anſelmi* Opera, ibid. Elogium, 511. a. Dubia vel ſuppoſita S. *Anſelmi* Opera, ibid. & ſeq. Utrum Liber de Conceptione B. Virginis S. *Anſelmum* habeat Autorem, 512. a. Epiſtola de Conceptione B. Virginis S. *Anſelmo* ſuppoſita, ibid. & ſeq.

Anſelmus Havelburgenſis Epiſcopus, 530. a. *Anſelmi* Geſta & Opera, ibid.

Anſelmus Epiſcopus Lucenſis, Alexandri Pont. Max. nepos, 507. a. *Anſelmi* Opera & obitus, ibid.

S. *Anſelmus* Beccenſis Abbas, Cantuarienſem Archiepiſcopatum à Vuillelmo II. Anglorum Rege oblatum recuſat, 651. b. Quibus conditionibus ſuſcipit, 652. a. S. *Anſelmi* magnanimitas & zelus pro Diſciplinâ Eccleſiaſticâ reſtaurandâ, ibid. Vuillelmus S. *Anſelmo* infenſus, & quare, ibid. S. *Anſelmus* Autoritatis Pontificiæ vindex, ibid. S. *Anſelmus* in Vuillelmi II. gratiam recipitur, 65.. b. Nova diſſenſio Regem inter & S. *Anſelmum*, 653. a.

Anſelmi Gemblacenſis Abbatis Opera, 515. a.

Anſelmi Laudunenſis Decanus, 516. a. *Anſelmi* Elogium, ibid. Opera, ibid. Plures *Anſelmi* Laudunenſes diſtinguendi, 516. b.

Anſelmus Remenſis, Ord. Bened. Monachus, Itinerarii Leonis IX. Scriptor, 501. b.

S. *Antonii* Ordo, 593. Hujus Ordinis initia, progreſſus & habitus, ibid.

Anthropomorphitæ, eorum errores 39. a.

Apoſtolica Sedes. Vide *Romanus* Pontifex.

Apoſtolicorum Hæreticorum origo, 488. a. Errores, ibid & ſeq. *Apoſtolici* Manichæorum ſoboles, 488. b. *Apoſtolicorum* Diſciplina, 489. a. *Apoſtolici* ſectam diſſimulabant, adhibito perjurio, ibid. Eorum pertinacia, 489. b. *Apoſtolici* à S. Bernardo impugnati, ibid.

Appellationum abuſus à Patribus improbatur, 544. a. Querelæ de Autoritatis Epiſcopalis imminutione per *Appellationum* promiſcuam ſuſceptionem, ibid.

Aqua. Ritus probationis per *aquam* frigidam, à quo inſtitutus, & quando, 6. a. b.

Aquiſgranenſe I. Concilium, quando & cur celebratum, 85. a. Hujus Concilii Conſtitutiones, 85. b.

Aquiſgranenſis II. Concilii convocatio & celebratio, 89. b. Canonum Synopſis, ibid. & ſeqq.

Archidiaconi. Capitula *Archidiaconis* obſervanda, 64. b. *Archidiaconi* Juriſdictio nondum ordinaria nono ſæculo, 83. b.

Arelatenſe VI. Concilium, 78. a. Summa Canonum, ibid. & ſeq. Conditos Canones Imperatoris judicio Epiſcopi ſubjiciunt honoris causâ, 79. a.

Armoricorum Epiſcoporum depoſitio & defectio ab Archiepiſcopi Turonenſis Juriſdictione, 98. b. & ſeq. Indiculus à Sirmondo editus, & Vita S. Conwoionis eâ de re conciliantur, 99. a. *Armoricorum* Epiſcoporum in Sedes ſuas reſtitutio, 99. b.

Argrini Lingonenſis Epiſcopi reſtitutio, ipſique Pallii uſus conceſſus, 26. a.

Arnaldiſtæ. Vide *Arnaldus*, infrà

Arnaldus Brixienſis, *Arnaldiſtarum* parens, 484. a. *Arnaldi* errores, ibid. *Arnaldus* Cleri ac Monachorum ſeverus Cenſor, 484. b. Auſtera *Arnaldi* vita, ibid. *Arnaldus* à quibus impugnatus, ibid. *Arnaldi* & *Arnaldiſtarum* factio Romæ ſeditiones excitat, 447. b. 485. a. *Arnaldus* Romæ combuſtus, 485. b.

Arnaldus Bonævallis Abbas, & Opera ejus genuina vel ſuppoſita, 532. a.

Arnulfus Imperator à Formoſo Papâ creatus & coronatus, 194. b. Mors *Arnulfi*, ibid.

Arnulfi & Gerberti de Remenſi Archiepiſcopatu Cauſa, 33. b. & ſeq. Concilium Remenſe eam ob rem congregatum, 34. a. *Arnulfus* Epiſcopatu ſe abdicat, ibid. *Arnulfus* Sedi ſuæ reſtituitur, 34. b. 35. b.

Arſenii Hortenſis Epiſcopi, & in Gallias Legati Geſta in causâ divortii Lotharii Regis & Teutbergæ Reginæ, 133. a.

Artaldus, abdicato Hugone Heriberti Comitis filio, Remenſis Archiepiſcopus deſignatur, 29. a. Pallium à Joanne XI. obtinet, ibid.

Aſſumptionis B. Virginis Octava, à quo inſtituta, 10. a.

Atto Vercellenſis Epiſcopus, 75. b. *Attonis* Vercellenſis Opera, ibid. & ſeq.

Avaritia ſub larvâ pietatis damnata, 178. b.

Auguſtana Synodi convocatio, Præſes, numerus Epiſcoporum, 111. b. Canonum Summa, ibid.

Aureliacenſis Abbatiæ fundatio, 143. b.

Auxilius Presbyter cujas fuerit, 72. b. *Auxilii* Opera ibid. Nævi, ibid.

De *Azymorum* uſu in confectione Euchariſtiæ adversùs Græcos Schiſmaticos, 861. a. b. & ſeq. Uſus *Azymorum* exemplo Chriſti defenditur, ibid. Latinæ Eccleſiæ in *Azymo* conſecrantis uſus vindicatur, 863. a. b. & ſeq. Græcorum objectiones, 864. a. b. Græcorum Schiſmaticorum argumentis adversùs panis *Azymi* uſum in conſecratione Euchariſtiæ reſpondetur, 866. b. An perpetuus fuerit uſus *Azymorum* in Eccleſiâ Latinâ, 868. b. Argumenta PP. Chriſtiani Lupi & Joannis Mabillonii pro perpetuo apud Latinos *Azymorum* uſu in conſecratione Euchariſtiæ, 869. b. Argumenta P. Sirmondi & Cardinalis Bona pro uſu fermentati per aliquot ſæcula, vel promiſcuo ſaltem illius & *Azymorum* uſu, 871. b.

B

Baldricus Dolenſium Epiſcopus, 515. b. *Baldrici* Elogium, ibid. Opera, 516. a.

Balduinus, Flandriæ Comes, Juditham Caroli Calvi filiam ſibi rapit uxorem, 12. b. 188. a. *Balduinus* à Gallicanis Epiſcopis excommunicatus, ibid. ad Nicolaum VII. Summum Pontificem confugit *Balduinus* 12. b. Pro ipſo Nicolaus intercedit, 188. a. *Balduinus* & Juditha Carolo Regi reconciliantur, ibid. Nec à Pontifice ab excommunicatione abſolvuntur, 12. b. Quomodo ſe geſſerint Hincmarus & Epiſcopi Gallicani in causâ *Balduini*, 13. a.

Bannitum jejunium quid ſit, & quare ſic dictum. 466. b.

Baptiſmus in Chriſti nomine collatus, 15. a. Opinio privata Nicolai I. de *Baptiſmo* in Chriſti nomine collato, ibid. *Baptiſmi* ſolemnis tempus, 79. a. *Baptiſmum* à jejunis decet adminiſtrari, 469. a.

Bardas

Bardas Theodoræ Auguſtæ frater, impietas ejus & crudelitas, 173. a. *Bardas* Cæſar Ignatium è Sede Conſtantinopolitana deturbat, Photium intrudit, ibid. *Bardæ* egregia facta, 173. a. *Bardæ* infelix obitus, 173. b.

Baſilius Macedo, genus ejus, 172. b. Imperium Michaelis III. temulenti adoptione conſecutus, ejuſdem cæde ſibi firmat, ibid. *Baſilius*, Michaële cæſo, Imperator ſalutatur, 247. a. *Baſilii* Imperatoris pœnitentia, 172. b. *Baſilius* Photium intruſum, è Conſtantinopolitanâ Sede dejicit, 172. b. 247. a. Ignatium legitimum Patriarcham reſtituit, 247. b. & ſeq *Baſilius* Auguſtus Synodum octavam œcumenicam convocat, 248. b. *& ſeq.* Photius mendaciis & adulationibus *Baſilii* animum ſibi conciliat, 267. b & ſeq. *Baſilii* Imperatoris ope Conſtantinopolitanam Sedem Photius iterum conſcendit, magno Eccleſiæ damno, 268. a. Ruthenorum converſionem *Baſilius* procurat, 172. b. *Baſilii* Macedonis virtutes, & optima Reipublicæ gerendæ ratio, ibid.

Baſilius Bulgaroctonus, Joannis Tzimiſcis cæde & hæreditario jure Imperium obtinet, 175. a. *Baſilius* in Bulgaros victos crudelis, ibid. *Baſilii* avaritia, peſſimaque gerendæ Reipublicæ ratio, 175. b.

Bellolocenſis Monaſterii fundatio, 400. a. Privilegia inſolita, *ibid.*

Bellovacenſis Synodus, quando & à quibus celebrata, 91. b. Capitula in *Bellovacenſi* Synodo condita, *ibid.*

Bellum. Pœnitentia illis impoſita qui in *bello* juſto Chriſtianos cum Paganis mixtos occiderant, 108. a. Quare, *ibid.*

Benedictina Regula, ſola in omnibus Galliarum, Germaniæ & Italiæ Monaſteriis in uſu nono ſæculo, 90. a. 139. a. S *Benedicti* Regula commendatur, 103. b. 139 b. Ordo S. *Benedicti* à quo in Regno Francorum propagatus, 140. a.

Benedictus III. Pontificatum ſuſcipit invitus, 11. b. Electionis ſuæ Decretum ad Imperatores miſſum, *ibid.* Schiſma exortum & extinctum, ibid. *Benedictus* III. Hubertum Clericum Romam citat, 12. a. Simoniacorum Aremoricæ Epiſcoporum cauſam cognoſcit, ibid *Benedicti* III. Ordinationes & obitus, *ibid.*

Benedictus IV. Joanni IX. Pontifici Maximo ſubſtitutus, 16. a.

Benedictus V. Pontifex Summus, inconſultò Imperatore eligitur, 32. a. *Benedictus* V. in exilium amandatur ab Otthone, ibid. *Benedicti* V. ſanctitas, *ibid.*

Benedictus VI. Pontifex creatus, 33. a. A Bonifacio, cognomento Francone, Diacono Cardinali in carcerem detruſus ſtrangulatur, *ibid.*

Benedictus VII. legitimis ſuffragiis Pontifex renuntiatur 33. a. Bonifacium Antipapam urbe & Sede Pontificiâ expellit, *ibid.* Legatum mittit in Gallias, qui Concilium Remis celebrat, ibid. *Benedicti* VII. obitus, 33. b.

Benedictus VIII. Pontifex canonicè electus, 401. a. A Gregorio quodam in Sedem Apoſtolicam intruſo, Româ pulſus, Sedi reſtituitur, ibid. *Benedictus* VIII. Henricum pium Germaniæ Regem Imperatorem coronat, *ibid.* Symbolum in Miſſâ cani jubet in Eccleſiâ Romanâ, 401. b. Robertus Rex Chriſtianiſſ. à *Benedicto* VIII. Romæ ſuſceptus, *ibid.* Concilium Romæ habet *Benedictus* VIII. 401. b. Summa Canonum, *ibid. & ſeq.* Abſolutionem ab excommunicatione à ſe fraude extortam *Benedictus* VIII. irritam declarat, 402. a. *Benedicti* VIII. obitus *ibid.* Utrum S. Odilonis interceſſione, fratriſque eleemoſynis pœnis Purgatoriis liberatus fuerit, 401. a.

Benedictus IX. pravus Pontifex, decem annorum adoleſcens, 403. a. Electio ejus, ibid. *Benedictus* IX. Caſimirum Poloniæ Principem, Cluniacenſem Monachum, à votis abſolvit, ibid. *Benedictus* ob vitam ejus diſſolutam Sede deturbatur, 403. b. Pontificatu cedit, quibus conditionibus, *ibid.*

Benedictus, Anianenſis Abbas, origo, parentes ejus, Profeſſio, 54 a. Obitus & Opera, 54. a. b. Quædam *Benedicti* Levitæ Opera S. *Benedicto* Anianenſi tributa, 54. b. S. *Benedictus* Anianenſis omnibus Cœnobiis in Galliis Præfectus, 140. a.

Benedictus, Levita Moguntinenſis, & Opera, 54. a. Utrum Concilii Meldenſis, vel Moguntini Archiepiſcopi juſſu Capitularia aggreſſus fuerit, *ibid.*

Beneficiorum pluralitas Eccleſiaſticæ Diſciplinæ contraria, 128. b. 410. 424. a. 178. a. 830. a. *Beneficia* hæreditario jure poſſidere nefas, 78. b. Canonica *Beneficiorum* collatio à Laicis fieri non poteſt ſine Eccleſiæ autoritate, 830. b. *Beneficia* Eccleſiaſtica utrum ſæcularibus perſonis de Republicâ bene meritis concedi poſſint, 315. a. Ætas promovendorum ad Eccleſiaſticas Dignitates & *Beneficia*, 827. b. Tempus *Beneficiorum* collationi præfixum, 829. a. Epiſcopus ordinarius *Beneficiorum* Collator, 573. b. Reges Chriſtianiſſimi *Beneficia* pleraque pleno jure conferebant, 574. b. *Beneficia* quibus conferenda, *ibid.* Mandatorum Pontificiorum de *Beneficiorum* collatione initia, 571. a. Principum preces pro *Beneficiorum* collatione, 576. b. Reſignationes in favorem & permutationes *Beneficiorum*, an licitæ & quâ autoritate, 577. a. Permutationes ob Eccleſiæ utilitatem, non ob temporale commodum faciendæ, *ibid.* Pactiones & conventiones *Beneficiorum* ſimoniacæ, ibid. *Beneficia* Eccleſiaſtica dimittere poterant Clerici abſque conſenſu Epiſcopi, ut Monachi fierent, 577. b. Diſpenſatio pro pluralitate *Beneficiorum* non concedenda, niſi ob magnam vel Eccleſiæ neceſſitatem, vel perſonæ utilitatem, 578. a. Reſidendi in *Beneficiis* Eccleſiaſticis obligatio, 578. b.

Berchacenſis Pſeudo-Synodus; ab Henrico Imperatore convocata, 714. b.

Berengarii patria, ingenium, ſtudia, mores, 476. b. 661. a. b. & ſeq. *Berengarius* S. Fulberti Diſcipulus, 661. a. Adelmani Epiſtola ad *Berengarium*, 661. b. *Berengarius* Scholæ Turonenſi S Martini Præpoſitus, 661. a. *Berengarii* errores, 66.. b. Ubi primùm *Berengarius* hæreſim vulgaverit, 476. b 662. b. Lanfrancum in partes trahere conatur *Berengarius*, datâ ad ipſum Epiſtolâ, 663. a. Utrum Bruno Andegavenſis Epiſcopus *Berengarii* hæreſi faverit, 663. b. Brunonis in *Berengarianâ* hæreſi extinguendâ ſegnities, 664. a. *Berengarii* hæreſis à quibus impugnata, 369. a. b. 664. b. & ſeq. *Berengarii* hæreſis in Concilio Romano ſub Leone IX. primùm damnata, 666. b. *Berengarius* in Conventu Brionenſi convictus, 667. a. *Berengarius* in Concilio Vercellenſi iterum damnatus, *ibid.* Aſcelini & *Berengarii* mutuæ Epiſtolæ, 668. a. Henricus I. Rex Chriſtianiſſimus Synodum Pariſiis contra *Berengarium* celebrandam indicit, 668. b. *Berengariana* hæreſis cum ſuo Autore in Synodo Pariſienſi tertiò damnata, 669. b. *Berengarius* cum Sectariis à Victore II. Pontifice Maximo in Synodo Florentinâ damnatus, 670. a. Concilium Turonenſe contra *Berengarium*, 670. a. b. Nicolaus II. Pontifex Romanus *Berengarii* hæreſim in Synodo Romanâ damnat, 670. b. *Berengarius* errorem ejurat, *ibid* Catholicam Fidem de Euchariſtiæ veritate *Berengarius* profitetur, 671. a. Quo ſenſu Chriſti Corpus in Euchariſtiâ frangi, *Berengarius* in Confeſſione ſuâ dixerit, ibid. *Berengarius* poſt Romanam Synodum Nicolai II. ad ingenium reverſus, hæreſim ut priùs docet, 672. a. *Berengarii* hæreſis in Synodo Rothomagenſi damnata, ibid. *Berengarii* damnatio in Concilio Pictavienſi rurſus conclamata, 673. a. *Berengarii* hæreſis à Gregorio VII. in duabus Synodis Romanis proſcripta, *ibid.* In his Conciliis ſuam hæreſim ſemel & iterum ejurat *Berengarius*, duplici Profeſſione Fidei edita, 673. a. b. Poſt ultimam Synodum Romanam in ſuâ cauſâ ſub Gregorio VII. aliquandiu in hæreſi *Berengarius* perſtitit, 674. a. *Berengarius* Pictavenſis Apologiam pro Petro Abælardo ſcribit, 801. a. *Berengarii* in S. Bernardum calumniæ, *ibid. & ſeq.* Inſolens *Berengarii* in Concilii Senonenſis Patres declamatio, 802. a. *Berengarius* ſenior & prudentior factus cum S. Bernardo ſenſit, ejuſque ſanctitatem reveretur, 802. b. *Berengarius* Ortodoxus & pœnitens obiit, 674. a. b. *& ſeq.*

Berengarius Italiæ Rex, 199. b.

S. *Bernardus*, Claræ-vallenſis Abbas, genus ejus, ingenium, & ſanctitas, 524. b. *& ſeq.* S. *Bernardi* ad Innocentium II. Litteræ, 445. b. S. *Bernardi* pro Petri Leonis ſchiſmate extinguendo labores, 444. a. b. S. *Bernardus* apud Innocentium II. pro Ludovico VII. Rege ſequeſter, 445. b. Pro Adalberone Trevirenſi Archiepiſcopo libertate maximâ ad Innocentium II. ſcribit S. *Bernardus*, 446. a. S. *Bernardi* ad Eugenium III. recèns electum Litteræ liberè, ſed cum caritate ſcriptæ, 448. a. S. *Bernardi* Elogium, 524. b. & ſeq. S. *Bernardi* Opera genuina, 525. b. Opera pſeudepigrapha, *ibid. & ſeq.* Utrum Tractatus de Vitâ Myſticâ, S. *Bernardum* habeat Autorem, 525. b. Liber de interiori Domo, non eſt S. *Bernardi*, ibid. Scala Clauſtralium S. *Bernardo* ſuppoſita, 526. a. Sermones S. *Bernardo* falsò adſcripti, *ibid.* Liber de Modo bene vivendi, Sancto *Bernardo* extraneus,

Digitized by Google

extraneus, 526. b. Utrum Epiſtola ad Canonicos Lugdunenſes à S. *Bernardo* ſcripta ſit, 527. a. Romanæ Eccleſiæ autoritati atque examini quæ ad Religionem pertinent, univerſa reſervat S. *Bernardus*, 527. a. S. *Bernardi* ſententia de Sanctorum beatitudine, 527. b. *& ſeq.* S. *Bernardus* damnationis Abælardi promotor, 759. b. S. *Bernardus* à calumniis & Satyrâ Berengarii Pictavenſis vindicatur, 700. a. b.

Bernardus Pippini filius, Rex Italiæ, 278. a. Perduellio ejus & damnatio, 280. b.

Berno Abbas Augiæ Divitis, 502. a. Utrum Hincmari Remenſis Diſcipulus fuerit, ibid. *Bernonis* Opera, *ibid.*

Bertoldus Conſtantienſis ad Rhenum Presbyter, Hiſtoricus fidelis & accuratus, 505. a. Opera ejus, *ibid.* Utrum cum Bernardo Presbytero confundendus, 505. a.

Bituricenſe Concilium à quo congregatum, 417. a. *Bituricenſis* Concilii Canones, *ibid. & ſeq.*

Bituricenſis Metropolis quando & à quo Primatûs dignitate aucta, 111. a. *Bituricenſis* Eccleſiæ Primatus & autoritas in Burdigalenſem, Auſcitanum & Narbonenſem Archiepiſcopos, *ibid.* Quomodo tres illæ Provinciæ à *Bituricenſi* Primate defecerint, 112. a. b. *Bituricenſis* Primatus hodiernus in quo verſetur, 113. a.

Bogomilorum hæreſeos origo, 479. a. *Bogomilorum* errores, *ibid. & ſeq.* A quibus detecti, 479. a. Sectæ caput Baſilius, igne damnatus, *ibid.*

Bonifacius Antipapa, 23. a. Benedictum VI. Pontificem ſtrangulat, 33. a. Sedem Pontificiam invadit, 33. a. b. Joannem XIV. Romanum Præſulem fame enecat, 33. b. Mors *Bonifacii* repentina, *ibid.*

Boſo Provinciæ Comes, Regium nomen affectat, 193. a. *Boſo* à Ludovico & Carlomanno victus, & in fugam deditus, 193. b.

Brixienſe Conciliabulum ab Henrico III. adversùs Gregorium VII. coactum, 707. a. Lata contra Gregorium exauctorationis ſententia, *ibid.* Nullo rationis fuco obducta erat Synodi ſchiſmaticæ *Brixienſis* in Gregorium VII. Sententia, 708. a. b. Hujus Sententiæ nullitas multiplex, 710. b. *& ſeq.*

De *Bruis* (Petrus) Petrobuſianorum parens, 481. a. Petri de *Bruis* errores, *ibid. & ſeq.* Petrus de *Bruis* igne damnatus, 482. a.

S. *Bruno* Herbipolenſis Epiſcopus, 501. b. Genus ejus, Parentes & Opera, *ibid.*

S. *Bruno* Ordinis Carthuſianorum Inſtitutor, 509. a. S. *Brunonis* Opera, *ibid.* Elogium, *ibid.*

Bruno, Andegavenſis Epiſcopus, utrum à Berengariana hæreſi ſit immunis, 663. b. *& ſeq.*

Bulgari ad Chriſti Fidem converſi, 173. a. 263. b. *Bulgarorum* Diœceſim in Conſtantinopolitani Patriarchæ ditionem, Græci transferre tentant, *ibid.* Ignatius Conſtantinopol. Patriarcha eam contra jus retinet, 265. a. *Bulgarorum* Diœceſis Sedi Romanæ reſtitutio, 266. a. Quibus conditionibus, *ibid.* Nicolai I. Reſponſa ad Conſulta *Bulgarorum*, 14a. a.

Burchardus ex Monacho Lobienſi Ord. Ben. Wormatienſis Epiſcopus, 50 a. Scripta ejus, *ibid.*

Burdinus Antipapa, 240. b. A quibus oppugnatus & ejectus, 241. a. b.

C

Cabillonenſe II. Concilium, 83. a. Canonum Synopſis, *ibid. & ſeq.*

Cadalous Antipapa, 412. b. Ab ingreſſu Romæ prohibetur, ibid. *Cadalous* Synodis frequentibus damnatus, *ibid.* Petri Damiani graves ad *Cadalaum* Litteræ, 415. a.

Calatrava Ordo in Hiſpania inſtitutus, à quo & quare, 593. a.

Calaphatus (Michaël) Auguſtus à matre renuntiatur, 610. a. Auguſtam matrem in ordinem redigere cogitans, Imperio & oculis privatur, *ibid.*

Calliſti II. Summi Pontificis electio, 441. a. Concilia à *Calliſto* II. celebrata, *ibid. & ſeq.* Burdinum Antipapam *Calliſtus* obſidet, & capit, 441. b. *Calliſti* II. autoritate Evangelium Pomeranis prædicatum, 441. *Calliſtus* II. Remis Concilium indicit ad pacem Henricum Imperatorem inter & Romanam Sedem, 757. a. De pace & concordiâ Sacerdotium inter & Imperium agit *Calliſtus* II. *ibid. & ſeq.* Pacta conventa, 757. b. *Calliſtus* II. Henrici fraudes ſubodoratus, Inveſtituras damnat, 758. b. Henricum Imperatorem excommunicatione ferit, ibid. *Calliſtus* Inveſtiturarum controverſiam in Lateranenſi Concilio componit, 760. b. *& ſeq.* Pacta conventa *Calliſtum* inter & Henricum, 761. a. Summo Principum conſenſu confirmata, 761. a. b. *Calliſti* ſanctitas, Cardinales & obitus, 441. b.

Calviniani errores ſuos hauriunt ex Petrobuſianis, 481. a. Ex Apoſtolicis, 488. b. Sectam ſuam Eccleſiam Chriſti tam falsè vocant *Calviniſtæ*, quàm Apoſtolici Hæretici, *ibid.*

Camaldulenſis Ordo, quare ſic dictus, 585. a. Hujus Ordinis inſtitutio & propagatio, *ibid.*

Canones. Præſcripta ſacris *Canonibus* remedia ad animarum curationem adhibenda ſunt, 62. b. Utrum Synodorum *Canones* Imperatorum judicio ſubjiciendi, 79. a.

Canonicorum vita communis, 79. b. 135. b. *Canonicorum* Regula, 85. b. 136. a. *Canonicorum* ſtipendia, 135. b. *Canonicorum* à communi vitâ defectio, 136. a. *Canonici* Regulares 579. a. Ordinis *Canonici* reformatio & propagatio, *ibid.* Quando & à quibus cœpta, ibid. *Canonicorum* Regularium Evangelica paupertas, 580. b. *Canonici* Regulares ad regimen Parochialium Eccleſiarum aſſumpti, 582. a. *Canonici* Regulares Parochiis præpoſiti, ad nutum ſuorum Abbatum amoveri & revocari poterant, 582. b.

Canonicæ Sanctimoniales, 85. b. Vide *Moniales.*

Cantuarienſis Primas, 551. b. *Cantuarienſem* inter & Eboracenſem Eccleſiam de primatu diſceptatio, 551. b. *& ſeq.* Ab Alexandro II. finita, 415. b. *Cantuarienſis* Eccleſiæ dignitatem Alexander II. & Paſchalis II. confirmant, Lanfranco & S. Anſelmo propugnantibus, 552. a. A Paſchali II. poſt Anſelmi obitum, fortiùs poſtea ab Alexandro III. Primatus *Cantuarienſis* concutitur, 553. b. *Cantuarienſis* & Eboracenſis Archiepiſcopi pares declarantur, 554. a. Benedicti Monachi in Eccleſiâ *Cantuarienſi* conſtituti, 599. a. Archiepiſcopi *Cantuarienſes* penè omnes olim ex Ordine Monaſtico aſſumpti, *ibid.*

Canutus, Danorum Rex, Regnum injuſtè partum, juſtè moderatur, 648. a. *Canuti* pietas, *ibid.* Romam voti causâ *Canutus* Rex proficiſcitur, *ibid.* Leges condit ſanctiſſimas, *ibid.* Fragilem ac infimam eſſe Regum potentiam agnoſcit, *ibid.*

Cardinales. Romani Pontificis electio *Cardinalibus* attributa, 546. b. *Cardinalium* dotes & virtutes, ibid. *Cardinalium* vita Sacerdotibus & Fidelibus eſſe debet vivendi norma, *ibid.* Zelo gloriæ Dei & ſalutis animarum ſuccenſa eſſe debent *Cardinalium* pectora, 547. a. *Cardinales* de toto orbe Chriſtiano eligendi, *ibid.* Quales, ibid. *Cardinalium* officia, 547. a. Parochiales Eccleſiæ Tituli *Cardinales* appellatæ, 95. b. Conſtitutio Joannis VIII. de S. R. E. *Cardinalibus*, 20. a.

Cariſiaca Capitula quid ſint, & à quibus probata vel improbata, 292. a. b. *& ſeq.* Utrum Prudentius ea impugnaverit, 292. a. Lugdunenſis Eccleſiæ Sententia de *Cariſiacis* Capitulis expenditur, 293. a. b. Utrum Valentinæ Synodi Decreta pugnent cum *Cariſiacis* Capitulis, 295. b. Hincmari pro *Cariſiacorum* Capitulorum defenſione Lucubrationes, 297. b.

Carlomannus, Ludovici Balbi filius, Rex cum Ludovico fratre inauguratur, 192. b. *Carlomannus* à calumniâ vindicatur, ibid. *Carlomannus* ſolus regnat, 193. b. Mors *Carlomanni* Regis, *ibid.*

Carolus-Calvus Burgundiæ & Neuſtriæ Rex, 185. a. *Carolus-Calvus* Romæ Imperator coronatur, 17. b. 190. b. *Caroli-Calvi* cum Lothario fratre bellum & pax, ibid & ſeq. *Caroli-Calvi* religio, 185. a. Nuptiæ, 185. b. Lex *Caroli-Calvi* prudenter lata, 186. a. Synodi & Conventus à *Carolo-Calvo* habiti, ibid. *Carolus-Calvus* Rex Aquitaniæ inauguratur, 186. a. Salutare conſilium *Carolo-Calvo* datum, 187. a. Capitularia *Caroli-Calvi*: ibid. & 188. b. Defectio Francorum à *Carolo-Calvo* ad Ludovicum Germaniæ Regem, 187. b. *Carolus-Calvus* Ludovicum expellit, *ibid.* Pax inter *Carolum-Calvum* & Ludovicum inita, *ibid.* Juditha *Caroli-Calvi* filia à Balduino Flandriæ Comite rapta, 188. a. Lotharius à *Carolo-Calvo* Rege ad oſculum ſuſceptus, *ibid.* Epiſcoporum Juriſdictio à *Carolo-Calvo* firmata, 188. b. *Carolus Calvus* Lotharii Regnum invadit, *ibid.* Pactio Aquiſgranenſis inter Ludovicum & *Carolum-Calvum* Reges, *ibid.* Utrum excommunicari potuerit ab Hadriano II. Pontifice Maximo *Carolus-Calvus* ob occupatum Lotharii Regnum, 189. a. b. Minæ à *Carolo-Calvo* Hincmaro Remenſi Archiepiſ-

copo Intentatæ, quòd ipſum urgeret ut mandatis Hadriani II. pareret, 189. b. Carolomanni Principis in *Carolum* patrem perduellio, 190. a. *Carolus-Calvus* Carolomannum filium ſuum Diaconum, in Synodo accuſat, 190. b. Vid. *Carolomannus*. *Carolus-Calvus* in nepotes iniquior, ab illis vincitur, 191. a. Ab incurſibus Normannorum ſe Regnumque tributo redimere cogitur, *ibid.* Mors *Caroli-Calvi*, ibid. *Caroli Calvi* in Pariſienſem Eccleſiam munificentia, *ibid.*

Carolus Craſſus Imperator creatus, 19. b. 193. b. *Caroli* Craſſi bella, ibid. *Caroli* Craſſi inſania & exauctoratio, 194. a.

Caroli Magni inauguratio, 175. b. 213. a. Graviſſima negotia quæ *Carolum* Magnum ad iter in Italiam ſuſcipiendum impulerunt, ibid. *Caroli* Magni Capitularia, 176. a. b. *& seq.* Saxones victi & Chriſti jugo à *Carolo* Magno ſubditi, 177. a. Leo III. à *Carolo* Magno Remis exceptus, ibid. *Carolus* Magnus Regnum inter filios dividit, ibid. *Caroli* Magni Lex de Pauperibus, 177. b. Sclavi à *Carolo* Magno domiti *ibid.* Bellum Saracenicum ab ipſo feliciter confectum, *ibid.* Synodus Aquiſgrani à *Carolo* Magno congregata, de Proceſſione Spiritûs Sancti, 178. a. *Caroli* Magni Teſtamentum, 178. b. *Carolus* pacem cum Græcorum Imperatore conficit, *ibid.* Concilia *Caroli* Magni juſſu celebrata, 179. a. *Carolus* Magnus Ludovicum filium Imperatorem deſignat, *ibid.* Præcepta à *Carolo* Magno Ludovico filio data, *ibid.* Mors *Caroli* Magni, *ibid.* Mores ejuſdem, dotes ac virtutes, *ibid.* Devotio *Caroli* Magni erga Eccleſiam Romanam, 179. b. *Caroli* Magni filiæ ipſi chariſſimæ, ibid. *Caroli* Magni uxores, *ibid.* Diploma de *Caroli* Magni Canonizatione, 180. a. Utrum Imperium à Græcis ad *Carolum* Magnum tranſlatum ſit, 213. a. b. *& seq.* An illud inter filios diviſerit, 213. a. 214. Novæ ditiones *Carolo* Magno cum Imperatoris titulo non acceſſerunt, 213. b. Urbis Romæ Dominus erat *Carolus* Magnus antequam Imperator fieret, 214. a. Quid in illa Imperii tranſlatione, ſeu communicatione *Carolus* Magnus acceperit, *ibid.* Cujus autoritate, *ibid.* Utrum nudus titulus *Carolo* Magno collatus ſit, cùm Imperator à Leone III. coronatus eſt, 215. b Imperatoria Dignitas in quo poſita, ibid *Caroli* Magni Vita à Monacho S. Galli concripta, 68. a. *Caroli* Magni verba Principibus Chriſtianis inculcanda, 159. b.

Carolus Simplex Rex Francorum inauguratur, 195. a. Cum Normannis ad Fidem converſis fœdus init *Carolus* Rex & Neuſtriam ipſis concedit, 196. a. Omnes ferè Franciæ Proceres à *Carolo* conſpiratione facta deficiunt, 196. b. Heriveus Remenſis Archiepiſcopus *Carolum* Simplicem cum Proceribus reconciliat & Regno reſtituit, *ibid.* Pactum *Caroli* Simplicis cum Henrico Germaniæ Rege, *ibid.* Nova in *Carolum* Regem conſpiratio, ibid. *Caroli* Simplicis exauctoratio & obitus, *ibid.*

Carolomanni Principis & Diaconi in patrem perduellio, 190. a. *Carolomannus* Hadriano II. Pont. Max. obrepit, ibid. *Carolomannus* in cuſtodiam traditus, Hadriani II. precibus liberatur, ibid *Carolomanni* iterati motus & ſecunda cuſtodia, 190. b. *Carolomannus* in Synodo à Patre accuſatur, *ibid.* Synodi Sententiâ exauctoratur perduellis Princeps, *ibid.*

Carrina pœnitentialis, quid ſit, 466. b.

Carthuſienſis Ordo à quo inſtitutus, 586. b. Terribilem anaſtaſim Clerici, qui in feretro poſitus damnationem ſuam in Eccleſia coram omnibus denuntiaverit, occaſionem fuiſſe inſtitutionis *Carthuſienſium*, fabula eſt, 587. a. b. *& seq.* Cauſa ſeceſſus S. Brunonis in eremo, 586. b. *Carthuſienſium* Ordinis commendatio, *ibid.* Auſteritas prima, *ibid.* Paupertas arcta, Bibliotheca dives, ibid. *Carthuſienſes* contra omnes pene Satanæ inſidias armati, 589. a. Eorum veſtes, *ibid.* Cupiditatis radix ab iis avulſa, *ibid.* Miſſam quotidie non celebrabant, 589. b. Lites fugiebant ſua in Judicio non repetebant, *ibid.* Conſuetudo illa exolevit, & quare 590. a.

Caſinenſis Congregatio florentiſſima, 583. b.

Cedrenus (Georgius) quo tempore vixerit, 503 b. Opera *Cedreni*, ibid. An Joannem Scylitzam *Cedrenus*, an ipſe *Cedrenum* exſcripſerit, *ibid.*

Cæleſtinus II. Pacifica ejus electio, 447. a Cardinales à *Cæleſtino* II. creati, 447. b.

Cæleſtinus III. Clementi III. Pontifici Maximo ſufficitur, 462. b. Henricum V. Imperatorem & Conſtantiam ejus uxorem coronat, *ibid.* Fabuloſa de Imperiali Coronâ à *Cæleſtino* III. pede percuſſa in Auguratione ritu narratio, ibid. *Cæleſtini* III. Acta pro Eccleſia & Regno Angliæ, 463. p *Cæleſtini* III. Acta in Causâ Divortii Philippi Auguſti & Ingeburgis Reginæ, 463. b. Utrum *Cæleſtinus* III. matrimonium apoſtaſiâ dirimi poſſe ſenſerit, 464. a. *Cæleſtini* III. Decretalis ab Innocentio III. emendata; *ibid.* Cardinales à *Cæleſtino* III. creati, 464. a. b.

Certamina ſingularia damnata, 50. a.

Choreæ & Saltationes juxta Eccleſias in Sanctorum Natalitiis vetitæ, 5. b.

Chorepiſcopi. Capitularia de *Chorepiſcopis*, 176. b.

Chriſti mors pro omnibus, 290. a. Aliâ ratione mortuus eſt *Chriſtus* pro Electis, quàm pro reprobis, 296. a. Utrum & quando Chriſtus Paſcha celebraverit, 861. b. *& seq.* Vid. *Paſcha*. Præſentia realis Corporis *Chriſti* in Eucbariſtia, Vid. *Eucbariſtia*.

Chriſtophorus Preſbyter, Apoſtolicæ Sedis invaſor, 16. a. Poſt aliquot menſes per vim dejectus, habitum Monaſticum induere cogitur, *ibid.*

Ciſtercienſis Ordo, à quo inſtitutus & propagatus, 590. a. Hujus Ordinis Capita varia, ibid. *Ciſtercienſis* Ordinis commendatio, 590. b. Primæva *Ciſtercienſium* paupertas, *ibid.* Opus manuum, caritas, parcimonia in cibo, Diſciplina, *ibid.* Officii Divini celebratio, occupationes ſanctæ, ſilentium, 591. a. Converſatio in omnibus exemplaris, & virtus ſine fuco, ibid. *Ciſtercienſes* Monachi Juriſdictionem Epiſcoporum olim colebant, 596. b. Primi *Ciſtercii* Monachi Decimarum ſolutioni renuntiarunt, 601. a. Immunitas à Decimarum ſolutione *Ciſtercienſi* Ordini conceſſa, 601. b.

Clare-Vallenſes Monachi, S. Bernardi Diſcipuli ad primarias Eccleſiæ Dignitates aſſumpti, 599. a.

Claremontanum Concilium ab Urbano II. celebratum, & quando, 431. a. Epiſcoporum numerus, *ibid.* Canonum Summa, 431. a. b.

Claudius Taurinenſis, patria ejus, ingenium, errores, Opera, 38. a.

Clemens II. Pontifex Maximus, 404. b.

Clemens III. Pontificiam Sedem conſcendit, 461. b. Pacem facit cum Senatu Populoque Romano, *ibid.* Chriſtianos Principes ad ſacram Expeditionem contra Turcas fœderat, 462. a. Cardinales à Clemente III. creati, 462. a. b.

Clericorum Seminaria, à quibus imperata, 4. b. *Clericalis* Diſciplina à Romanâ Synodo ſub Eugenio II. inſtituta, 5. a. Tabernarum ingreſſus *Clericis* vetitus, 82. a. 472. a. *Clerici* bonorum Eccleſiæ non ſunt Domini, ſed Diſpenſatores, 83. a. 160. b. 603. a. *Clerici* damnantur qui Fideles circumveniunt, ut res ſuas Eccleſiis donent, *ibid.* Feminæ ex ædibus *Clericorum* eliminantur, etiam conſanguineæ in quocumque gradu, 106. b. 111. b. Canes venatici *Clericis* prohibiti, 111. b. Canones de vitâ & honeſtate *Clericorum*, ibid. *Clerici* in Seminariis inſtituti, 135. a. *Clerici* Canonicorum Regulæ ſubditi, 135. b. *Clerici* addicti Epiſcopis à quibus fuerant ordinati, & certis Eccleſiis, 136. b. Diſpenſatio *Clericorum* à reſidentiâ ratione ſtudiorum, 137. a. 178. b. *Clerici* ab Epiſcopis ad nutum amoveri à ſuis Beneficiis non poterant, 137. b. Conditiones neceſſariæ ut legitima ſit *Clericorum* ab unâ Parochia in alteram migratio, 138. b. *Clerici* poſſeſſiones ex Eccleſiæ reditibus acquiſitas, aut reſiduas pecunias tranſmittere non poterant ad hæredes, 161. a. 605. a. 851. b. *Clericorum* Immunitates & onera nono & decimo ſæculo, 164. a. b. *& seq.* Dona annua Regibus Chriſtianiſſimis à *Clero* oblata, 165. b. Hoſpitium & militia Regibus Chriſtianiſſimis à *Clero* olim ſuppeditanda, 166. a. b. Nemo invitus *Clero* adſcribendus, 178 b. *Clerici* cum delectu recipiendi, ibid. *Clericorum* incontinentia caſtigatur, 409. a. 410. b. *Clerici* comam nutrientes, 441. b. 782. a. *Clerici* ne Laïcis hominium faciant, 469. b. 471. a. Ordo Judiciorum in *Clericorum* incontinentium cauſis conſtitutus, 471. b. Vita & honeſtas *Clericorum*, 472. a. 473. b. *Clericorum* percuſſores mulctantur, *ibid.* Suſpenſio *Clericorum* qui ab alienis Epiſcopis ordinantur *ibid.* Violenta manus injectio in *Clericum* aut Monachum, caſus tum primùm Apoſtolicæ Sedi univerſali Lege reſervatus, 786. b. *Clericorum* continentia, 830. a. Sæculares Magiſtratus gerere *Clericis* vetat Concilium Lateranenſe III. ibid. *Clericis* abſque Titulo ordinare nefas, 573. a. *Clericalium* Titulorum initium, ibid. *Clericorum* ordinandorum ætas, 573. b. *Clericorum* damnanda cupiditas, 578. a. Perſonæ *Clericorum* à publicâ ſervitute liberæ, *ibid.*

Cluniacenſis

Cluniacenſis Abbatiæ & congregationis exordia, 140. a. Cœnobium *Cluniacenſe* pro iis maximè fundatum, qui nihil præter bonam voluntatem de ſæculo afferebant, ibid. *Cluniacenſe* Cœnobium Sedis Apoſtolicæ tuitioni commiſſum, 140. b. Libertas eligendi Abbatis fundationis *Cluniacenſis* Tabulis Monachis conceſſa, *ibid.* 148. b. Primus Abbas *Cluniacenſis* & ejus proximè ſucceſſores, 140. b. Antiquæ conſuetudines *Cluniacenſes*, 141. b. Officia ad penſum addita, *ibid.* Miſſæ, 141. a. Euchariſtia in aureâ columbâ ſuper Altare ſuſpenſa, *ibid.* Hoſtiarum magnitudo, *ibid.* Conſuetudines *Cluniacenſes* diei Paraſceves & Sabbati Sancti, *ibid.* Silentii religioſa obſervantia, *ibid.* Novitiorum *Cluniacenſium* benedictio & profeſſio, 142. b. Ordo Communionis, *ibid.* Hoſtia ſacra Sanguine Chriſti intincta porrigebatur, *ibid.* Abbatis *Cluniacenſis* electio, 143. a. Apud *Cluniacenſes* punitio reorum, *ibid.* Abſtinentia, 143. b. Extremæ-Unctionis ritus, *ibid.* Ætas Monaſticæ Profeſſionis, 144. a. Ætas Profeſſionis & Conſecrationis Virginum, *ibid.* & *ſeq.* Cœnobii *Cluniacenſis* libertas & immunitas, 148. b. 401. b. *Cluniacenſis* Congregationis Elogium, 583. b. Diverſa Diſciplina, diverſique uſus in ejuſdem Regulæ obſervantiâ, diſſidii cauſa inter Religioſos eſſe non debet, 584. a. Ordinis Benedictini propagatio per *Cluniacenſes* Monachos, ibid. *Cluniacenſis* immunitas à Petro Venerabili vindicata, 597. b. Cœnobium *Cluniacenſe* olim Epiſcoporum Seminarium, 598. b.

Coadjutorum aſſumptio, quibus de cauſis, quâ autoritate, quibus conditionibus facta, 563. b.

Cœlibatus Sacrorum Miniſtrorum, 111. b. 472. a.

Cognatio ſpiritualis matrimonii impedimentum, 76. a.

Comam nutrire Clericis nefas, 441. b. *Comam* immodeſtè tractare Chriſtianis quibuſvis hominibus vetitum 469. b. 471. a.

Communio frequens, 41. a. 42. a. 45. a. 58. b. 418. a. *Communio* frequens quibus permittenda, 14. b. Indecens & periculoſum ſpuere poſt ſacram *Communionem*, 111. a. Frequens *Communio* & pietas erga Deiparam Virginem duo ſinceræ devotionis characteres, 418. a. Mos frequentis *Communionis* excitandus, 90. b. *Communio* quater ſaltem per annum, 75. a. Puerorum *Communio* in Provinciâ Turonenſi ſublata, 82. a. Diſcretio in ſacrâ *Communione* ſervanda, ibid. *Communio* ſub utrâque ſpecie ſeorſim, 432. b. 419. b.

Communio indigna. Chriſti Corpus ad Judicium accipit, qui ab occaſione proximâ peccati non receſſit, vel peccati affectum omninò non depoſuit, 336. b. Sacrilegæ *Communionis* pœna, *ibid.*

Commena (Anna) Alexii Imperatoris & Irenes Auguſtæ filia, 517. a. Annæ *Commenæ* eruditio, *ibid.* Stylus elegans, *ibid.* Opera, *ibid.* Annæ *Commenæ* in Latinos Sacerdotes calumnia, 613. a. Annæ *Commenæ* in Gallos parùm æqua, *ibid.*

Commenus (Alexius) Imperator coronatur, 612. b. Alexii *Commeni* bella benè vel malè geſta, ibid. & ſeq. *Commeni* pœnitentia, *ibid.* Novatores inſectatur, & coactis Synodis damnari curat Alexius *Commenus*, 613. b.

Commenus (Andronicus) Imperator, 615. a. Nuptiæ ejus, dominatio tyrannica, infœlix obitus & falſa pœnitentia, 615. a. b.

Commenus (Joannes) Auguſtus à Patre appellatus, 614. a. Hoſtes debellat, Triumphum B. Virgini decernit, *ibid.* Joannis *Commeni* pietas ac moderatio, *ibid.*

Commenus (Iſaacius) ingenium ejus, mores, virtus, 610. b. *Commenus* Imperium cum vitâ Monaſticâ commutat, 611. a.

Commenus (Manuel) Imperator coronatur, 614. a. Ejus in Germanicum exercitum perfidia, *ibid.* Manuëlis *Commeni* bella, 614. a. Manuel *Commenus* de Monachorum reformatione ſollicitus, 614. b. Controverſiis de Religionis Dogmatibus ſe immiſcet, *ibid.* Anathema in Deum Mahometi ex Catecheticis tabulis expungi decernit, *ibid.* Manuëlis *Commeni* nævi, *ibid.*

Compendienſis Monaſterii Privilegium, 148. a.

Concilii œcumenici à ſummo Pontifice confirmatio, 263. a. *Concilium* œcumenicum Diſpenſationes à Romano Pontifice rogat, ibid. *Conciliorum* generalium utilitas, 819. b. *Concilia* Provincialia bis aut ſemel in anno celebranda, 93. a.

Confeſſarii qui eligendi, 425. a.

Confeſſio. Regulæ ſecundùm quas modus tempuſque pœnitentiæ peccata *confitentibus* imponi debet, 95. b. Secretiorum peccatorum *Confeſſio*, 96. a. Documentum Magnatum *Confeſſariis* datum obſervatione digniſſimum, 101. a. *Confeſſarius* pœnitenti injungere non debet cupiditatis ingenio, ut Miſſas celebrari faciat, 474. b. *Confeſſio* proprio Epiſcopo aut Sacerdoti facienda, 39. b. *Confeſſio* ſacramentalis, & debitæ *Confeſſionis* conditiones, 42. a. 82. a. 84. a. *Confeſſionis* ſacramentalis neceſſitas & uſus, 45. a. *Confeſſio* initio Quadrageſimæ, 71. a. 75. a. *Confeſſio* ſacramentalis plena & integra, 84. a. *Confeſſionis* ſacramentalis Miniſtri, 78. a. *Confeſſionis* ſacramentalis inviolabile ſigillum, 475. a. 640. b.

Confirmationis Sacramentum à quibus adminiſtrandum, 87. b. *Confirmatio* à jejunis adminiſtranda, 469. a.

Confluentina Synodus, 110. b.

Conjugum officia, 41. a. *Conjugatorum* continentia, 61. a. 75. a. Quæſtionis de continentia *Conjugum* ante ſacram Communionem ſolutio, 514. a.

Conradus Germaniæ Rex, 197. a. Virtutes ejus, *ibid.* *Conradi* Imperatoris coronatio, 401. b.

Conradus II. Germaniæ Rex & Imperator coronatur, 618. a. *Conradi* II. bella, pietas & obitus, *ibid.*

Conradus III. Lothario mortuo Imperator ſalutatur, 621. a. b. Res ab ipſo vario exitu geſtæ, *ibid.*

Conſecrationis Regiæ ritus antiquus, 625. a.

Conſtantia Imperatrix, Henrici V. conjux, utrum Monialis fuerit, 463. a.

Conſtantinopolis à Latinis Principibus Cruce ſignatis expugnatur, 616. b.

Conſtantinopolitana Sedes. Privilegium à Joanne XI. malis artibus extortum in gratiam *Conſtantinopolitani* Patriarchæ, 19. a.

Conſtantinopolitana Synodus, œcumenica octava à quo convocata, 148. b. Quis huic præfuerit, 149. a. b. Quid geſtum ſingulis Synodi œcumenicæ octavæ actionibus, 150. b. & *ſeq.* Canones Synodi œcumenicæ octavæ, 157. a. b. & ſeq. *Conſtantinopolitana* Synodus, octava œcumenica, ab Eccleſiâ recepta eſt, 166. a. b. *Conſtantinopolitanæ* Synodi à Romano Pontifice confirmatio, 163. a.

Conſtantinopolitana I. Synodus Latrocinalis contra Ignatium Patriarcham celebrata, 138. b. & ſeq. *Conſtantinopolitana* altera Synodus ſchiſmatica à Photio congregata 144. a. b. Canones in Pſeudo-Synodo primâ & ſecundâ conditi, 140. a. b.

Conſtantinus Ducas, Imperator, 611. a. *Conſtantini* virtutes & nævi, ibid. *Conſtantinus* Ducas virorum Literatorum amator, 611. a

Conſtantinus Monomachus, Imperii conſors ab Auguſtâ Zoë declaratur, 610. a. *Conſtantini* Monomachi bella, *ibid.* Pietas, 610. b.

Conſtantinus Porphyrogenitus, 173. b. *Conſtantini* Ducæ & Patritiorum in *Conſtantinum* Porphyrogenitum conjuratio diſſipata, ibid. *Conſtantini* nuptiæ, ibid. *Conſtantinus* Romanum Lecapedum ad Cæſaris, primùm, tum ad Auguſti dignitatem evehit, à quo ipſemet deprimitur, ibid. *Conſtantini* Porphyrogeniti virtutes & nævi, 174. a.

Conſtantinus Romani junioris filius & Imperator, 175. b. Vitia ejus & ſocordia, *ibid.*

Conſuetudo prava in Jus Privilegiorum ab improbis trahitur, 313. a.

Corbeienſis Abbatiæ Privilegia, 146. a. Concilium Pariſienſe Privilegium libertatis Abbatiæ *Corbeienſi* concedit, 146. b. Benedictus III. Abbatiæ *Corbeienſis* Privilegium confirmat & auget, 147. a. *Corbeienſis* Abbatia ab Epiſcoporum Juriſdictione prorſus immunis, *ibid.* Nicolaus I. Abbatiæ *Corbeienſis* immunitates roborat, *ibid.* Carolus Calvus & Carolus Simplex Chriſtianiſſimi Reges, & Chriſtophorus Papa Monaſterii *Corbeienſis* Privilegia confirmant, 147. b.

Coſmas Pragenſis Eccleſiæ Decanus, rerum Bohemicarum Scriptor, 118. b.

Coyacenſis Synodus à quo coacta & quare, 469. b. Hujus Synodi Summa, *ibid.* & *ſeq.*

S. *Crucis* Fontis Avellani Congregatio, 583. a. Monachorum iſtius Congregationis auſtera Diſciplina, *ibid.*

Creſcentius Tyrannus, Joannem Placentinum Epiſcopum Antipapam creat, 34. b. Hujus criminis ultio, *ibid.*

Curatorum examen & inſtitutio ad Epiſcopum pertinet, 78. Curatorum reſidentia, 87. a. *Curatorum* miniſterium, 90. a. Ad Seminaria per turmas & hebdomadas *Curati* convocabantur, in Eccleſiaſticâ Diſciplinâ inſtituendi, 135. a. b. *Curati* Canonici Regulares eſſe non poterant, niſi Beneficio ſe abdicarent, 138. a. *Curati* vitam Monaſticam profiteri poſſunt reſignatis Beneficiis, 138. b. *Curatorum* portio congrua, 471. b.

Dalmatia

D

Dalmatiæ Concilium, à quo celebratum, 475. a. Hujus Concilii Synopſis, *ibid.*

Damaſus II. Romanus Pontifex, 404. b.

Damiani (Petrus) Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis, patria ejus, Profeſſio & elogium, 409. a. 504. b. Petri *Damiani* labores in extinguendo Schiſmate Benedicti Antipapæ contra Nicolaum II. & Cadaloi contra Alexandrum II *ibid.* Petrus *Damiani* Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus, 505. a Petri *Damiani* Opera, *ibid.*

Danorum irruptio in Angliam, 647. b. Cantuaria à *Danis* expugnata, *ibid.*

Decimæ Eccleſiis ſolvendæ, 84. a. *Decimæ* quibus debitæ, 106. b. *Decimarum* cauſæ, 111. b. *Decimæ* in cenſu bonorum Monaſterialium computatæ 163. a. *Decimarum* poſſeſſio ac retentio Laïcis vetita, 424. a. 782. a. b. *Decimarum* reſtitutio Laïcis imperata, 832. b. *Decimæ* à Monachis poſſeſſæ, 601 a Utrum juſtè & Canonicè *Decimas* poſſidere poſſint Monachi, 602. b. *Decimarum* à Clero ob Reipublicæ neceſſitates contributio, a. 605. *Decima* Saladinæ, *ibid.* Illarum exactionem *Decimarum* non probat Petrus Bleſenſis, 605. b.

Defuncti. Preces pro *Defunctis*, 300. a. 185. b.

Deoduinus Leodienſis Epiſcopus, obitus ejus & Opera, 502. b.

Diaconorum manſio in Eccleſiis in quibus ſunt ordinati, 262. a.

Dictatus Gregorii VII. utrum genuinus ſit ipſius fœtus, 719. a. Vide *Gregorius* VII. Dictatûs Articuli expenduntur, *ibid. & ſeq.*

Dimiſſoriæ Literæ, 5. b. 93. a. De iis qui ſine proprii Epiſcopi *Dimiſſoriis* ordinantur, 473. b.

S. *Dionyſii* Paſſio ſcripta à Methodio Patriarcha Conſtantinop. 40. a. b S. *Dionyſii* Areopagitæ Vita ab Hilduino conſcripta, 48. a.

Diſciplina Clericalis, 5. a. Cauſæ cur collapſa ſit, 89. a. *Diſciplina* Monaſtica, 5. b. 89. b. 111. b.

Diſpenſationes quando concedendæ. 541. b. *Diſpenſationes* non remittendæ abſque evidenti Eccleſiæ utilitate, & caritate magiſtra, 542. b. *Diſpenſationes* à Romano Pontifice rogat Concilium œcumenicum, 243. a.

Dominica Oratio ab omnibus Fidelibus memoriter tenenda, 80. b.

Dominica diei obſervantia, 5. b. 14. b. 42. b. 74. b. 88. a. 97. a. Qua ratione celebranda *Dominica* dies, 442. a. b. 470. a.

Dominicum Corpus. Vide *Euchariſtia.*

Dominorum erga Subditos clementia, 85. a.

Dona gratuita à Clero ob Reipublicæ neceſſitates conceſſa, 605. b. *& ſeq.* *Dona* gratuita Regibus Chriſtianiſſ. à Clero oblata, 165. b.

Donus II. Romanus Pontifex, 33. b.

Drogonis Metenſis Epiſcopi Primatus in Gallias & Germaniam à quo conceſſus & quare, 113. a. Utrum Primatus ille Privilegium perſonale fuerit, 113. b. An vim habuerit in Galliis, *ibid.*

Chriſtianus *Drutmarus* Corbeienſis Monachus, patria ejus, eruditio, 61 b. Cum Chriſtiano *Drutmaro* S. Germani Autiſſiodorenſis Abbate non confundendus, *ibid.* Chriſtiani *Drutmari* Commentarii in Evangelium S. Matthæi, *ibid. & ſeq.* Stylus Chriſtiani *Drutmari*, 62. a.

Ducas (Conſtantinus) Imperator, ingenium ejus, mores, ſegnities, 611. a. Vid. *Conſtantinus.*

Ducas (Michaël) Imperator, ignavia ejus, 611. b. Res infœliciter geſtæ & depoſitio, *ibid. & 612.*

Dudo S. Quintini Decanus, & Opera, 77. b.

Duelium Deum tentat, qui controverſiam aliquam per *Duelium* vult decernere, 335. a. *Duello* pugnantium pœnæ, 97. b.

Dungalus Diaconus, Opera ejus, 40. b.

S. *Dunſtanus* Abbas, 208. b. S. *Dunſtani* pia libertas erga Eduinum Regem mulieroſum, 209. a Sancti *Dunſtani* exilium, *ibid.* S. *Dunſtanus* ab exilio revocatur, & Eccleſiæ Cantuarienſi præficitur, 209. a. S. *Dunſtanus* Regem Edgarum adulterii reum arguit, & pœnitentiæ addicit, *ibid.* S. *Dunſtanus* Comitem inceſtuoſum recuſat abſolvere, jubente Romano Pontifice, niſi pœnitentiam agat, 210. a. Clericorum in S. *Dunſtanum* convitia morte plurimorum divinitus mulctata, 211. a.

Durandus Troarnenſis Abbas, Ord. Benedict. 502. b. Opera ejus & Elogium, *ibid.*

Duziacenſe II. Concilium quando & cur celebratum 103. b.

E

Eadmerus Ord. Bened. Monachus, Opera ejus & Elogium, 513. a.

Eadmundus Eduardi filius alter, Angliæ Rex, 208 b. *Eadmundi* fortitudo & pietas, *ibid.* Leges, ibid. *Eadmundi* mors infauſta, *ibid.*

Ebbonis Præſulis genus, fortuna, 306. b *Ebbonis* contra Ludovicum Pium conſpiratio, ibid. *Ebbonis* damnatio, ibid. *Ebbonis* in Sedem regreſſus, 307. b. *Ebbonis* ad Lotharium fuga, *ibid.* Ejuſdem ad Sergium II. Papam confugium, ibid. *Ebbo* Epiſcopatum in Saxonia obtinet à Ludovico Germaniæ Rege, *ibid.* Rabanus ab Heribaldo Autiſſiodorenſi Epiſcopo de Reſtitutione *Ebbonis* conſultus, *ibid.* Synodum Treviranſem indicit Sergius II. pro judicio *Ebbonis* retricando, 308. a. Quo ſenſu Ordinationes ab *Ebbone* poſt depoſitionem factæ irritæ declaratæ ſint, *ibid.*

Eboracenſe Concilium & Canones, 474. b.

Ebrioſorum pœna, 80. b.

Eccleſiæ infallibilitas, 256. a. 531. a. 810. b. 847. b. Bonorum *Eccleſiæ* alienatio vetita, 258 b. *Eccleſiæ* poſſeſſio tricennali præſcriptione firmatur, 261. b. Nulla quamvis diuturna poſſeſſio, adverſus *Eccleſiam* præſcribit, 470. a *Eccleſiæ* negotiorum temporalium Advocati, 5. b. *Eccleſia* Verbi Dei & Canonibus regitur, 34. a. Nemo *Eccleſiarum* dominium ſibi vindicare poteſt, 69. b. Reverentia *Eccleſiis* debita, 80. a. 89. a. Sepulturæ in *Eccleſiis*, 80. b. *Eccleſiæ* bonorum uſus canonicus, 85. b Res *Eccleſiæ* patrimonia pauperum, *ibid & 92.* a. Cauſæ cur prolapſa ſit *Eccleſiæ* Diſciplina, *ibid.* Bonorum *Eccleſiæ* ſancta adminiſtratio & diſpenſatio, 89. b. 95 a. Bonorum *Eccleſiæ* adminiſtratio penes Epiſcopos, 156. a. Jus tuitionis bonorum *Eccleſiaſticorum*, Sede præſertim vacante, Regibus Chriſtianiſſimis competens, 157. b. Bona & reditus *Eccleſiarum* vacantium futuro ſucceſſori reſervata, *ibid.* Clerici bonorum *Eccleſiaſticorum* Diſpenſatores, non Domini, 160. b. Bonorum *Eccleſiæ* canonica diviſio, 161 b. Epiſcopi & Clerici quaſlibet poſſeſſiones ex *Eccleſiaſticis* reditibus proprio ac privato nomine comparare non poterant, ſed nomine dumtaxat *Eccleſiæ*, 162. a. *Eccleſiarum* immunitates nono & decimo ſæculo, 144. a. Undecimo & duodecimo ſæculo, 605. a. Poſſeſſiones Tributis aliiſque oneribus obnoxiæ, ab iis immunes non ſiebant, cùm in jus tranſibant *Eccleſiæ*, 165. a. *Eccleſiæ* Militibus prædia in Beneficium dabant, 168. a. b. Capitula pro *Eccleſiæ* bono in Bellovacenſi Synodo condita, 92. b. Rex bonorum *Eccleſiaſticorum* Defenſor & Cuſtos divinitùs inſtitutus, 95. a *Eccleſiæ* Juriſdictio in cauſis matrimonialibus, 100. b. Rerum *Eccleſiaſticarum* pervaſio quàm grave crimen, ibid. *Eccleſia* ſuo jure impedimenta matrimonii conſtituit, 108. b. Proſperitas Regni pendet à conſervatione Privilegiorum Status *Eccleſiaſtici*, 109. b. Principibus non licet in cauſas *Eccleſiaſticas* proſilire, *ibid.* Quas ob rationes Regum Chriſtianiſſimorum tuitio & cuſtodia *Eccleſiarum* bonis neceſſaria, 158. b. *Eccleſia* laboranti Reipublicæ, Regique ſponte ſubvenire debet, 606. a. *Eccleſiaſticæ* cauſæ quâ ratione finiendæ, 420. b. *Eccleſiaſticorum* Judiciorum ordo, 828. b. Præclara *Eccleſiaſtici* regiminis Regula, 533. a. Bonorum *Eccleſiaſticorum* abuſus, 603. b. Proventus *Eccleſiaſtici* patrimonia pauperum, *ibid.* Utrum poſſeſſiones ex bonis *Eccleſiæ* acquiſitæ, aut pecuniæ ex redditibus *Eccleſiaſticis* reſiduæ tranſmitti poſſint ad hæredes, 604. a.

Eccleſiaſtica bona, ſtatus, jura, &c. Vide *Eccleſia.*

Edgarus, Angliæ Rex *Pacificus* nuncupatus, 209. a. *Edgari* Regis potentia, *ibid.* S. Dunſtanus Regem *Edgarum* in adulterium lapſum ſeverè caſtigat, & pœnitentiæ addicit, 209. a. Rex *Edgarus* Clericos conjugatos & incontinentes ex pleriſque Anglorum Eccleſiis ejicit, & Monachos in eorum locum introducit, 209. b. *Edgari* Regis ad Epiſcopos pro Anglicani Cleri reformatione in Synodum congregatos, gravis, vehemens, & pia Oratio, 210. a. Canones conditi, cooperante *Edgaro* Rege, & Leges ab eo latæ, ibid & ſeq. *Edgari* Regis liberi, 210. b.

Edredus

Digitized by Google

Edredus Angliæ Rex, pius & juſtus, 208. b.

Eduardus Rex & Martyr, 210. b. 211. a.

Eduardus Senior, Angliæ Rex, 207. b. *Eduardi* Regis æquitas & moderatio, ibid. *Eduardi* Leges, 207. b. Uxores & liberi, *ibid.* Filiorum educatio, 208. b.

S. *Eduardus* Ethelredi filius, Angliæ Rex, 648. b. *Eduardi* Regis caſtitas in conjugio, 649. a. *Eduardi* Regis pietas, *ibid.* Leges ſanctiſſimæ, *ibid.*

Edwinus ſive *Edwinus*, Anglicanum Thronum conſcendit, 209. a. *Edwini* petulantia, libido, levitas, *ibid.* S. Dunſtani libertas erga *Edwinum* Regem mulieroſum, 209. a. *Edwini* crudelitas & injuſtitia, *ibid.* *Edwini* pœnitentia, *ibid.*

Egbertus, Regis Inæ abnepos, Weſt-Saxiæ Rex creatur, 205. b. Regnandi Diſciplinam à Francis accipit *Egbertus*, ibid. Plura Regna in unam Monarchiam conjungit, *ibid.* Dani ab *Egberto* fuſi, ibid. *Egberti* obitus, *ibid.*

Eginhardus & ejus nuptiæ, 46. a. Pietatis monumenta, 46. b. Opera ejus, *ibid. & ſeq.* Elogium, 46. b.

Ekbertus Ordinis Benedictini Abbas, varia ejus Opuſcula, 556. b.

Electorum Imperii inſtitutio, 374. b *& ſeq.* Numerus, 376. a. Officia, 375. *& ſeq.* Utrum ſeptem *Electores* inſtituti fuerint in Concilio Lugdunenſi, 376. a. Utrum *Electorum* Jus à Sede Apoſtolicâ manaverit, 376. b.

Eleemoſyna. Quæ peccata *Eleemoſynis* redimantur, 84. a.

Sancti *Elphegi* Cantuarienſis Archiepiſcopi Martyrium, 647. b.

Enhamenſe Concilium, à quibus & quando celebratum, 465. b. Canonum Synopſis, *ibid & ſeq.*

Engilheimenſis Synodus, à quo & quare convocata, 111. a. b.

Epiſcoporum reſidentia, 4. b. 129. a. b. 567. Rationes à reſidentiâ diſpenſantes ad tempus, 129. 567. a. Preſbyterorum in Beneficiis quibus animarum cura annexa eſt, inſtitutio ad *Epiſcopum* pertinet, 10. b. 78. a. *Epiſcoporum* ſimoniacorum Canonicum Judicium quo ſit ordine peragendum, 10. b. *Epiſcopalis* Juriſdictio contra ſæcularium Magiſtratuum invaſiones munitus, 25. b. *Epiſcopi* in Regno Franciæ abſque regio aſſenſu non ordinandi, *ibid. & ſequent.* 557. a. *Epiſcopi* Orphanorum patroni, 79. a. *Epiſcoporum* menſa, 81. a. *Epiſcoporum* ſtudia, 81. b. Prædicatio & ſancta converſatio, *ibid.* 94. b. 95. b. 96. a. 97. a. 85. b. 89. b. Scientia, 83. a. Scholæ, 83. b. Sanctitas, 83. a. 85. b. Vita, 89. b. 95. b. *Epiſcoporum* animus debet eſſe à litibus alienus, 83. b. *Epiſcopalis* viſitatio quomodo peragenda, 83. b. 97. b. *Epiſcopi* officia, 85. b. Hoſpitalitas, *ibid.* Paſtoralis *Epiſcoporum* vigilantia, 87. a. Sacerdotibus Monachis fas non eſt ſæcularium Confeſſiones excipere ſine approbatione *Epiſcopi*. 88. a. Canonica *Epiſcoporum* Judicia à duodecim *Epiſcopis* cum Metropolitano facienda, 99. b. Prima cauſarum *Epiſcopalium* cognitio in Conciliis Provincialibus aut Nationalibus inſtituenda, 100. a. 132. a. 570. b. Suprema non erat Provincialium aut Nationalium Synodorum in judicandis *Epiſcoporum* cauſis autoritas, 132. b. Ab earum judicio ad Romanum Pontificem poterat appellari, ibid. *Epiſcoporum* Judicia Sedi Apoſtolicæ Canonum autoritas reſervavit, 133. a. Diſciplina in *Epiſcoporum* depoſitionibus obſervata, *ibid. & ſeq.* Canes venaticos nutrire *Epiſcopis* prohibitum, 102. a. *Epiſcoporum* conſecrationis tempus, 105. a. Honor *Epiſcopis* exhibendus, 105. b. *Epiſcoporum* erga Regem officia, 109. a. Monachorum Eccleſiæ *Epiſcopis* ſubditæ, 112. a. *Epiſcoporum* cœlibatus, 118. b. Novorum *Epiſcopatuum* erectio, quâ autoritate facta, 118. a. 556. b. Electiones *Epiſcoporum*, 97. b. 118. b. 425. a. 557. a. In Oriente, 118. b. In Galliis ſub Carolo Magno, *ibid.* Electiones ſub Ludovico Pio, 119. a. b. Quis ad *Epiſcopatum* eligendus, 120. a. 121. a. Status electionum ſub Carolo Calvo, *ibid.* Ad electionem *Epiſcopi* per fratres è ſuis Cœnobiis deputatos Monachi etiam concurrebant, 120. b. Status electionum ſub Ludovico II. 121. Sub Ludovico III. *ibid.* Jus electionis à Clero vacantis Eccleſiæ ad *Epiſcopos* Provinciæ devolvebatur, ſi indignus & incapax electus eſſet, 122. a. Status electionum ſub Carolo Simplici, 122. b. Jus Regis Chriſtianiſſimi in *Epiſcoporum* Regni ſui electionibus Joannes X. tuetur & confirmat, 27. b. 122. a. 570. b. Electionum libertas in Galliâ, 123. a. In Germaniâ, in Italiâ & Angliâ, 123. b. *Epiſcoporum* electiones à Metropolitanis confirmatæ, *ibid.* & 557. a. Jus Romanorum Pontificum in *Epiſcoporum* electionibus confirmandis, 123. b. 559. b. Profeſſio ordinandorum *Epiſcoporum*, 124. a. 559. b. Fidelitatis Sacramentum & hominium ab *Epiſcopis* Regibus præſtitum, 124. b. 561. a. Ægrè tulere ſummi Pontifices ut ab *Epiſcopis* hominium exigeretur, 561. a. Ludovicus VI. Provinciæ Burdegalenſis *Epiſcopos* ab hominii ſervitute liberat, 561. b. Licentia ſuſcipiendi *Epiſcopatûs*, quando & à quibus petenda, *ibid.* Ceſſiones *Epiſcopatuum*, 126. b. 562. a. Reſignatio *Epiſcopatûs* in favorem & Coadjutoris aſſumptio, quibus de cauſis, quâ autoritate, quibus conditionibus facta, 126. a. 563. b. Tranſlatio *Epiſcoporum* ob unam Eccleſiæ utilitatem licita, & Romani Pontificis autoritate, 126. b. 564. b. Legationes Epiſcopis impoſitæ, 129. b. Diaconi & Preſbyteri frequentiùs quàm *Epiſcopi* à Sede Apoſtolicâ Nuntii mittebantur, ibid. *Epiſcopi* ad Regia Conſilia aſſumpti, 129. b. 567. b. *Epiſcoporum* Juriſdictio in cauſis Clericorum ſive civilibus ſive criminalibus, 130. b. *Epiſcoporum* Juriſdictio in Sæcularium litibus ad eorum Forum ab alterutrâ partium delatis, 131. a. *Epiſcoporum* Juriſdictio in Cauſis Canonicis, 131. b. Regia Autoritas *Epiſcopis* ſuccurrens, 132. a. *Epiſcopi* Inſpectores & Cenſores Sæcularium Judicum à Regibus conſtituti, *ibid.* Bonorum Eccleſiæ adminiſtratio penes *Epiſcopos*. 156. a. *Epiſcopi* Eccleſiæ bona adminiſtrabant per Oeconomos, 157. a. *Epiſcopi* defuncti ſpolia & Eccleſiarum vacantium bona futuro ſucceſſori reſervata, 157. b. *Epiſcopi* poteſtate ſuâ uti ſobriè debent, 162. a. *Epiſcoporum* erga Chriſtianiſſimos Reges opera, 165. b. 165. *& ſeq.* 258. b. 259. a. Vid. *Francorum* Reges. Bona *Epiſcoporum* manu capere nefas erat ſæculo nono, 166. b. *Epiſcoporum* Juriſdictio à Carolo-Calvo firmata, 188. b. Ignava *Epiſcoporum* quorumdam humilitas arguitur, 218. b. *Epiſcopalium* electionum libertas, 263. a. Utrum *Epiſcoporum* depoſitiones inter majora Negotia cenſendæ ſint, 304. a. Regula in tranſlationibus *Epiſcoporum* ſervanda, 404. b. *Epiſcopi* definitivâ Sententiâ non damnandi, inconſultâ Sede Apoſtolicâ, 407. b. 570. b. Nunquam meliùs quis *Epiſcopus* nominatur, quàm cùm perſecutionem propter juſtitiam patitur, 419. b. Abbatum erga *Epiſcopos* reverentia, 467. a. *Epiſcopi* jure divino ſedent in Conciliis, Cauſarum Eccleſiaſticarum Judices, 756. b. *Epiſcopos* locum & officium Apoſtolorum in Eccleſiâ tenere docet Calliſtus II. 758. b. Juris eſt *Epiſcoporum* de Fidei cauſis judicare, 799. b. 807. b. *Epiſcopi* etiam extra Concilia generalia cauſarum Fidei jure divino Judices, 808. a. *Epiſcopi* Judices à Deo in Eccleſiâ conſtituti, 808. b. Confirmatio Judicii ab *Epiſcopis* lati ad quem pertineat, 809. a. *Epiſcopatus* in Abbatiâ conſtitutus Monachis ibidem permanentibus, 517. a. *Epiſcopi* fidelitatem ſuam Regi magis probant corrigendo quæ in Eccleſiæ Diſciplinâ emendanda ſunt, quàm tacendo & adulando, 558. a. *Epiſcopatus* virtutis & ſcientiæ merces, 558. b. Eligendi *Epiſcopi* Deo grati & Regno utiles, *ibid.* *Epiſcopi* Metropolitanis canonicam obedientiam promittebant, 560. b. Qui minùs canonicum in *Epiſcopatum* ingreſſum habuit, ſollicitus eſſe debet de egreſſu, 563. b. Plura Beneficia tenere an *Epiſcopis* liceret, 566. a. Canonibus & moribus Eccleſiæ vetita *Epiſcopis* Beneficiorum pluralitas, 566. b. Utile eſt Eccleſiæ ut Regum conſiliis interſint *Epiſcopi*, 567. b. *Epiſcoporum* Juriſdictio XI. & XII. ſæculo in Italiâ, in Galliâ, 568. a. In Angliâ, in Normanniâ, 568. b. In Sueciâ, 569. b. Cauſæ omnes Clericorum Eccleſiaſticæ, civiles & criminales *Epiſcoporum* Tribunali eâ ætate reſervatæ, 568. a. Chriſtianiſſimi Reges *Epiſcopalem* Juriſdictionem reveriti, 569. b. *Epiſcopalis* Juriſdictio Concilii Lateranenſis III. & Pontificum Decretalibus firmata, *ibid.* Laïci ob quædam crimina Juriſdictioni *Epiſcopali* obnoxii, 570. a. Officiales *Epiſcopalis* Juriſdictionis Adminiſtri, 570. b. Canonica *Epiſcoporum* Judicia, *ibid.* A Legatorum Apoſtolicorum Sententiâ in Synodis latâ *Epiſcopi* depoſiti, ad ſummum ipſum Pontificem poterant appellare, 572. a. Collatio Beneficiorum omnium ad *Epiſcopos* jure ſpectabat, Laïcis vetita erat, 573. b. *Epiſcoporum* quorumdam gravamina Monachos aliquando compellebant, ut immunitatis Privilegium à ſummo Pontifice poſtularent, 593. a. Quæ vivendi ratio *Epiſcoporum* ex Monaſteriis aſſumptorum eſſe deberet, 600. a. *Epiſcopalis* Eleemoſyna 604. a. *Epiſcopi* militiam Regibus ſubminiſtrabant, 607. a. *Epiſcopi* interdum pro Regibus fidejubere cogebantur, 608. b.

Erpfordienſis Synodus, 133. a. Summa Canonum, *ibid.*

Ethelbaldus Weſt-Saxoniæ Rex, 206. a. Infames ejus nuptiæ, *ibid.*

Ethelbertus Cantiæ Rex, 206. a.

Ethelfleda Reginæ virtus, 207. b.

Ethelredus Weſt-Saxoniæ & Cantiæ Rex, 206. a.

Ethelredus Angliæ Rex, 211. a. *Ethelredi* Baptiſma, ibid. *Ethelredi* ſocordia, 211. a. *Ethelredi* Leges optimæ, 211. b.

Ethelwulphus Egberti filius, paternum Regnum adit, 205. b Varia ejus cum Danis belli fortuna, ibid. *Ethelwulphi* R gis pietas in Romanam Eccleſiam, *ibid.* Ejuſdem uxores & filii, 206. a. *Ethelwulphi* teſtamentum, *ibid.*

Euchariſtia. Fides Eccleſiæ circa *Euchariſtiam*, 89. a. Extrema-Unctio ante *Euchariſtiam* infirmis data, 90. a. 95. b. Probatio per Corpus Domini abrogata, 103. a. Realis præſentiæ Corporis Chriſti in *Euchariſtiâ*, totius Eccleſiæ Fides, 142. b. 364. a. b. & *ſeq.* 369. a. b. Utrum ſæculo X. aliquid in Fide & Doctrinâ Eccleſiæ de *Euchariſtiâ* novatum ſit, 363. b. & ſeq. *Euchariſtia* verum & proprium Chriſti Corpus, verum Sacrificium, 476. b. Guitmundi ſingularis opinio de Speciebus Sacramentalibus, 666. a. Azymorum uſus in confectione *Euchariſtiæ*, 861. a. b & ſeq. *Euchariſtia* cur fermentum appellata 872. a. Indicantur hujus operis loci, in quibus de *Euchariſtiâ* tractatur, 873. b. Fides præſentiæ realis Corporis Chriſti in *Euchariſtiâ*, probatur ex verbis promiſſionis, 874. a. b. & *ſeq.* Verbis Domini Sacramentum inſtituentis, 889. a. b. & *ſeq.* Ex Patribus ſex priorum ſæculorum, 903. b. Sacramentariorum objectiones contra realem Corporis Chriſti in *Euchariſtiâ* præſentiam diluuntur, 895. b. 904. b. 906. 909. 918. a. 915. a. b. 912. b. & *ſeq.* S. Ignatius Martyr, realis Corporis Chriſti in *Euchariſtiâ* præſentiæ aſſertor, *ibid.* S. Juſtinus Martyr Catholicum dogma confirmat, 904. a. S. Irenæus realis Corporis Chriſti in *Euchariſtiâ* præſentiæ teſtis, 906. a. Catholicum dogma ex S. Cypriano probatur, 908. b. Catholicæ veritati Concilium Nicænum & S. Athanaſius ſuffragantur, 911. a. Dogmati de præſentiâ reali Corporis & Sanguinis Chriſti in *Euchariſtiâ* favet Euſebius Cæſarienſis, 911. b. S. Hilarius præſentiæ realis in *Euchariſtiâ* acerrimus vindex, 913. b. S. Cyrillus Hieroſolymitanus Dogma Catholicum de reali præſentiâ Corporis Chriſti in *Euchariſtiâ* tuetur, 915. a. b. SS. Baſilius & Gregorius Nyſſenus Catholici Dogmatis Aſſertores, 916. a. SS. Ephrem Syrus & Epiphanius realem Corporis Chriſti in *Euchariſtiâ* præſentiam agnoſcunt, 917. a. & *ſeq.* SS. Optatus Milevitanus & Gaudentius Brixienſis præſentiæ realis Chriſti in *Euchariſtiâ* teſtes, 921. a. S. Chryſoſtomus ſtat pro præſentiâ reali Corporis Chriſti in *Euchariſtiâ*, 921. a. b. & *ſeq.* S. Ambroſius Sacramentariis contrarius, 928. a. b. S. Hieronymus realis præſentiæ Corporis Chriſti in *Euchariſtiâ* propugnator, 912. b. S. Auguſtini teſtimonio Dogma Catholicum de reali Corporis Chriſti in *Euchariſtiâ* præſentiâ roboratur, 936. b. & *ſeq.* Solvuntur Objectiones ex S. Auguſtino petitæ, 941. b. & *ſeq.* SS. Iſidorus Peluſiota & Cyrillus Alexandrinus fidem realis præſentiæ Corporis Chriſti in *Euchariſtiâ* confirmant, 951. b. Theodotus Ancyranus, & Proclus Conſtantinopolitanus realis præſentiæ Corporis & Sanguinis in *Euchariſtiâ* teſtes, 956. a. S. Leo Magnus cauſæ Catholicæ apertè patrocinatur, 956. b. Heſychii teſtimonium pro reali præſentiâ Corporis & Sanguinis Chriſti in *Euchariſtiâ*, 957. a. b. Autor Homiliæ V. de Paſchate quæ Euſebii Emiſſeni nomine inſcribitur, præſentiam realem Corporis Chriſti in *Euchariſtiâ* & tranſſubſtantiationem aſſerit, 919. a. S. Gregorius Magnus & Iſidorus Hiſpalenſis Catholico Dogmati de reali præſentiâ Corporis & Sanguinis Chriſti in *Euchariſtiâ* ſuffragantur, 960. a. b. Utrum de *Euchariſtiâ* agatur Joannis ſexto Capite, 874. a. b. Futiles Albertini rationes, 875. a. Diluuntur Argumenta quibus Albertinus & alii probare nituntur Joannis Cap. VI. agi de ſolâ manducatione ſpirituali, etiam ad oralis rejectionem, 879. a. b. & *ſeq.* 888. b. Corpus & Sanguis Chriſti ſemina ſunt immortalitatis Chriſtianis qui *Euchariſtiam* dignè percipiunt, 875. b. *Euchariſtia* cibus ſalutaris & panis vitæ, 876. b. Noſtra cum Chriſto unitas per communicationem Carnis illius & Sanguinis in Sacramento *Euchariſtiæ* naturalis eſt, 877. a. *Euchariſtia* ſpiritalis vitæ noſtræ cauſa, 877. b. *Euchariſtia* vitæ æternæ ſubſtantiam nobis ſubminiſtrat, *ibid.* Chriſti Carnem in *Euchariſtiâ* deguſtantes, ei ſumus uniti, quemadmodum ipſa Verbo inhabitanti, 878. a. *Euchariſtia* Caro Chriſti vivifica, *ibid.* & 951. a. Sui in *Euchariſtiâ* participes immortales facit, 878. a. Qui *Euchariſtiam* ſuſcipit, quodammodo commiſcetur, & fit unum cum ipſo, 878. b. *Euchariſtia* ſummum amoris Chriſti erga nos argumentum, *ibid.* Vis & efficacia Sanguinis Chriſti in *Euchariſtiâ*, ibid. Chriſtus per *Euchariſtiam* in nobis corporaliter habitat, & per participationem naturalem, 881. a. Non in Sacramento tantùm, ſed uſque ad Spiritûs participationem Caro Chriſti comedenda, 882. a. Caro Chriſti plurimùm prodeſt quatenus ſpiritu vegetatur, & vivificandi vim habet à verbo, cui perſonaliter unita eſt, 882. b. *Euchariſtiæ* adoratio, 883. a. Quamvis ore manducetur Chriſti Corpus, modo tamen ſpirituali manducatur, 883. b. Manducationi orali Corporis Chriſti ſpiritualis manducatio neceſſariò jungenda, 884. a. b. Catechumenis occultare Myſteria, ac præſertim *Euchariſtiæ* Sacramentum, ſolemne erat, 885. b. Eccleſiæ Græcæ de *Euchariſtiâ* Fides, & cum Latinâ conſenſus in Dogmate de reali præſentiâ Corporis & Sanguinis Chriſti in *Euchariſtiâ*, & Tranſſubſtantiationis, 891. b. & *ſeq.* Moſcovitarum cum Eccleſiâ Græcâ & Latinâ conſenſus in fide *Euchariſtiæ*, 893. a. Armenorum cum Eccleſiâ Græcâ conſenſus in *Euchariſtiæ* dogmate, 893. b. Chriſtianorum Indiæ Cophtorum & Æthiopum concors de *Euchariſtiâ* Fides, *ibid.* In verbis inſtitutionis *Euchariſtiæ*, verbum, *Eſt*, non ſumitur pro verbo ſignificandi, 895. b. Quid ſignificat pronomen *Hoc*, in verbis inſtitutionis *Euchariſtiæ*, 900. b. *Euchariſtia* Pharmacum immortalitatis 878. 904. a 913 b. *Euchariſtia* non communis panis & potus, ſed incarnati Jeſu Caro & Sanguis, 904 b. *Euchariſtia* ex duabus rebus conſtat terrena & cœleſti, 906. a. Reſurrectionem Corporis ex *Euchariſtiæ* participatione probat S. Irenæus, ibid. *Euchariſtia* nova oblatio Novi Teſtamenti, 907. a. Chriſtiani Athletæ *Euchariſtiâ* ſumptione contra adverſarium muniuntur, 908. b. Dominici Calicis & Sanguinis effectus in iis qui dignè *Euchariſtiam* ſumunt, 909. a. Indignè communicantes vim inferunt Corpori & Sanguini Domini, 909. b. Deum ſentiunt ultorem qui *Euchariſtiam* indignè ſumunt, *ibid.* Qui ab *Euchariſtiâ* prohibetur, ſeparatur à Chriſti Corpore, & procul remanet à ſalute, 910. b. Chriſtus in ſacrâ menſâ incruentè immolatur, Fide intelligitur, 911. a. *Euchariſtia* Sacrificium Veteris Legis Sacrificiis præſtantius, 911. b. S. Hilarius Chriſtum eſſe unum cum Patre ex *Euchariſtiâ* probat, 913. b. De veritate Carnis & Sanguinis Chriſti in *Euchariſtiâ* nullus eſt ambigendi locus, *ibid.* Tranſmutatio panis in Corpus, & vini in Sanguinem Chriſti ſimilis mutationi aquæ in vinum ab eo in nuptiis factæ, 915. a. Corpus Chriſti totum ſuſcipitur in unoquoque, & totum in ſe manet 916. b. Panis *Euchariſticus* conſecratione Corpus Chriſti fit & dicitur, 918. a. *Euchariſtiam* percipientes Agnum ipſum integrè comedimus, 915. a. *Euchariſtia* pignus ſalutis æternæ, tutela Fidei, ſpes reſurrectionis, 921. a. Idem Agnus per ſingulas Eccleſias in Myſterio panis & vini immolatur, 921. b. Chriſtus quia poteſt & promiſit, de pane efficit proprium Corpus, *ibid.* Nihil intereſt inter *Euchariſtiam* & cœnam in quâ Chriſtus recumbebat, 921. a. Non minoris ſceleris rei ſunt, qui *Euchariſtiam* indignè ſumunt, quàm qui Chriſtum trucidarunt, 922. b. *Euchariſtico* pane alimur, quem Angeli videntes tremunt, *ibid.* Per *Euchariſtiam* unimur Chriſto, quemadmodum Corpus ejus ipſi unitum eſt, 923. b. Quâ animi munditiâ ad *Euchariſtiam* accedere debeamus, *ibid.* Idem Chriſti Corpus eſt in *Euchariſtiæ* Sacramento, quod in præſepi adoraverunt Magi, ibid. *Euchariſtia* ſpes, ſalus, lux, vita, 924. a. Angelorum & Cœlorum Dominum in *Euchariſtiâ* videmus, tangimus, comedimus, 924. b. *Euchariſtiæ* Sacramenti Miniſter, 925. a. Qualiſcumque fuerit Origenis ſententia de Naturâ & Qualitate Corporis Chriſti poſt ejus Reſurrectionem, Catholicæ Fidei de præſentiâ reali ejus in *Euchariſtiâ* non præjudicat, 926. b. Qui dignè *Euchariſtiam* ſumunt Diabolo terribiles fiunt, 927. a. *Euchariſtiæ* admirabiles effectus, 927. b. *Euchariſtia* Mannâ præſtantior, non figura, ſed veritas, Corpus Autoris, Corpus Vitæ, 928. a. *Euchariſtia* non eſt id quod natura formavit, *ibid.* Quod conſecratione conficitur, Corpus ex Virgine eſt, 928. b. Quo ſenſu S. Hieronymus *Euchariſtiam* Typum & Myſterium Corporis & Sanguinis Chriſti vocet, 933. b. Quo ſenſu S. Hieronymus dicat impios non manducare Carnem, nec bibere Sanguinem Salvatoris, 935. a.

Duplex modus manducandi Carnem Chriſti, unus juſtis impiiſque communis, alter juſtorum proprius, ibid. & ſeq. *Eucharistiæ* Sacramentum ſucceſſit omnibus Sacrificiis Veteris Teſtamenti, quæ immolabantur in umbrâ futuri, 936. b. *Eucharistia* Chriſti Corpus eſt veterum Sacrificiorum completivum, *ibid.* Nemo Chriſti carnem manducat, niſi priùs adoraverit, 937. a. *Eucharistia* eſt ipſa Caro, ipſe Sanguis Domini unicum pro ſalute noſtrâ Sacrificium, 937. b. Sanguinem qui de Chriſti latere manavit, in *Eucharistiâ* bibimus, 938. a Chriſtus Corpus ſuum in manibus ferebat, cùm *Eucharistiam* Apoſtolis dedit, 941. a. *Eucharistia* Myſterium unitatis, 941. b. Cur antiqui Patres de *Eucharistiâ* aliquando obſcuriùs locuti ſunt, 943. Spiritus Sanctus panem in ſacrâ Menſa efficit proprium incarnati Verbi Corpus, 951. b. *Eucharistia* incruentum Sacrificium, *ibid.* Per *Eucharistiam* in nobis manet Chriſtus, non ſolùm divino modo, ſed etiam humano, 913. a. Non ſolùm ſecundùm relationem affectûs, ſed ſecundùm participationem naturalem, 954. b. Chriſtus *Eucharistiam* ſumentibus per Carnem ſuam ſe inſerit, & corruptionis victores efficit, 953. b. Niſi Chriſtus eſſet humilis, non manducaretur, nec biberetur, 954. b. Chriſtus per *Eucharistiam* exiſtens in nobis ſopit ſævientem in membris noſtris carnis Legem, 955. b. Dei Filius in nobis eſt ſpiritualiter & corporaliter per *Eucharistiam*, ibid. Mos aliquibus in Eccleſiis olim uſurpatus comburendi reliquias *Eucharistiæ*, cùm ſpecies horrorem ſumendis incutiebant, non officit Fidei præſentiæ realis Corporis Chriſti, 959. a *Eucharistia* à jejunis ſumenda, 960 b. Panes Propoſitionis *Eucharistiæ* figura, *ibid.* Diſpoſitiones ad dignam *Eucharistiæ* perceptionem, *ibid.* Quæſtio excitata de Corpore Chriſti in *Eucharistiâ*, utrum corruptibile vel incorruptibile ſit, 626. b. Error Abbaudi Abbatis quòd accidentia panis & vini in *Eucharistia* non maneant, 672. a. Catholica de *Eucharistia* Fides in Synodo Rothomagenſi aſſerta, 672. b. Vid. Concilia adversùs Berengarium celebrata, verbo *Berengarius.*

Eudo de Stellâ, patria ejus, errores inſani, & infelix exitus, 488. a.

Everhelmus Blandinienſis Abbas, Ord. Bened. 501. b. Opera ejus genuina vel ſuppoſita, *ibid.*

Eugenius II Paſchali Romano Pontifici ſufficitur, 4. b. *Eugenii* Elogium, *ibid.* & 6. b. Conventus Pariſienſis Gallicanorum Epiſcoporum indéque ad *Eugenium* II. miſſa Legatio, 4. b. Romana Synodus ab *Eugenio* II. congregata, *ibid.* Summa Canonum, 4. b. & *ſeq.* Ritus probationis per aquam frigidam, utrum ab *Eugenio* II. fuerit inſtitutus aut approbatus, 6. a. b. *Eugenii* obitus. 6. b.

Eugenius III. contra morem Pontifex eligitur, & quare, 448. a. S. Bernardi ad *Eugenium* III. recèns electum Litteræ, libero ſtylo, ſed caritatem ſpirante ſcriptæ, ibid. *Eugenius* III. fugere cogitur, *ibid.* Portentum *Eugenio* III. celebrante viſum, *ibid.* Expeditionem ſacram contra Turcas indicit *Eugenius* III. 448. b. *Eugenius* III. Romam regreditur, *ibid.* Iterum fugit, ibid. *Eugenius* III. in Gallias venit, *ibid.* Concilia ab *Eugenio* III. celebrata, *ibid.* & *ſeq.* S. Hildegardis ſpiritus *Eugenio* III. probatus, 449. a. *Eugenii* III. Sententia Apoſtolico viro digna, ibid. *Eugenii* III. in viros Religioſos & eruditos benevolentia, 449. b. *Eugenii* III. virtutes, *ibid.* Sanctitas, 450. Cardinales ab *Eugenio* III. creati, *ibid.*

S. *Eulogius* Martyr, utrum Benedictinus Monachus fuerit, 60. b. Archiepiſcopus Toletanus electus eſt, at non conſecratus, *ibid.* Obitus S. *Eulogii*, *ibid.*

Euthymius Zigabenus, Monachus Græcus, Scriptor Eccleſiaſticus, 517. a.

Excommunicatio. Modus in *Excommunicatione* infligendâ ſervandus, 93. b. Communione privantur qui cum *Excommunicatis* communicant, 105. a. Abſolutio *Excommunicati* poſt mortem, 110. b. Ordinationes ab *Excommunicatis* celebratæ quo ſenſu irritæ, 423. b. Quinam cum *Excommunicatis* communicantes, à cenſurâ ſunt immunes, *ibid.*

Extremæ-Unctionis Sacramentum, 96. a. *Extremæ-Unctionis* ritus, 143. b. *Extrema-Unctio* viatico præmiſſa, 90. a. 95. b.

F

Falco Beneventanus, ſacri Palatii Notarius, 513. b.

Ferdinandus I. Caſtellæ Rex, 640. b. *Ferdinandi* cum Henrico II. Imperatore controverſia, 641. a. Pius *Ferdinandi* I. Regis obitus, *ibid.*

Ferdinandus II. Rex Legionis, 646. *Ferdinandi* II. virtutes & mores, *ibid.*

Fermentati uſus, utrum perpetuus fuerit in Eccleſiâ Græcâ, 868 b.

Fermentum olim per titulos Romæ miſſum, erat Euchariſtia, 872. a. Euchariſtia cur *Fermentum* appellata, *ibid.*

Feſtorum obſervantia, 14. b. 107. a. *Feſtivitates* nono ſæculo celebres, 65. a. 80. a.

Fidelitatis Juramentum ab Epiſcopis Regibus præſtitum, 561. a.

Fides. Indignum eſt rationem *Fidei* humanis agitandam ratiunculis committere, 799. b. Cauſarum *Fidei* judicium ad quos pertineat, 799. b. 807. b. & *ſeq.* Cauſæ *Fidei* ad Apoſtolicam Sedem referendæ, 800. a 808. a. 810. b. & *ſeq.* Romanæ Eccleſiæ *Fides* indeficiens, *ibid.* 810. b. Confirmatio Judicii in cauſis *Fidei* ab Epiſcopis lati, ad Romanum Pontificem pertinet, 806. a 811. b. Auctoritas finiendi controverſias *Fidei* ad Romanam Sedem ſpectat, 811. a. Judicia Quæſtionum *Fidei* majorumque omnium cauſarum nullius ſunt roboris, ſi præter Sententiam Roman. Pontificis præſumantur, 811. b. Vid. *Romanus* Pontifex.

Filioque, vocis additio ad Symbolum, an jure facta ſit, 390. b. Utrum ratio legitima hæc fuerit cur Græci à Romanæ & totius Occidentalis Eccleſiæ communione deficerent, 391. a. b. Additio vocis *Filioque* ad Symbolum Conciliorum Decretis non repugnat, 391. b Ad particulam *Filioque*, addendam Symbolo, ſufficiſſet Romani Pontificis autoritas, 397. b. Græci non cogantur Symbolum cum additione *Filioque* legere, *ibid.* Additio *Filioque* ab Eccleſiâ Græcâ in Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. approbata, 397. b.

Fiſcanenſis Abbatiæ fundatio, 102. a.

Flaviniaci Monaſterii poſſeſſio Adelgario Æduenſi Epiſcopo & ejus Eccleſiæ confirmata in Synodo Ravennenſi, 105. a.

Flodoardus, Abbas Remenſis, & Noviomenſium, & Tornacenſium Epiſcopus deſignatus, 76. a. *Flodoardi* Elogium, 76. b. Opera, *ibid.* Utrum *Flodoardus* Autor ſit Chronici, *ibid.* & 77. a.

Florentius, Vigornienſis, Ord. Bened. Monachus, & Chronicon ab ipſo conſcriptum, 516. b.

Floriacenſi Cœnobio Privilegium ab Epiſcopis Gallicanis conceſſum, annuente Rege, 100 a. 105. b. 147. b. Privilegium Joannes VIII. Monaſterio *Floriacenſi* largitur, 148. a. Utrum hoc Privilegio immunitatem omnimodam ab Epiſcopi Juriſdictione conſecuti ſint Monachi *Floriacenſes*, ibid. S. Abo *Floriacenſis* Abbas reſiſtit Aurelianenſi Epiſcopo Monaſterii ſui libertatem violare volenti, 148. b. Immunitatem à Juriſdictione Epiſcopali eidem Cœnobio obtinet à Gregorio V. *ibid.*

Florus, Lugdunenſis Eccleſiæ Diaconus, 55. b. Elogium ejus, *ibid.* Opera, 56. a. Collectaneum ſub Bedæ nomine vulgatum in Epiſtolas S. Pauli, utrum *Floro* Diacono tribuendum, 56. a. b.

Fœneratorum malæ artes & crudelitas, 38. a.

Fœtum conceptum mulieres ejicientes, 102. b.

Folmarus & ejus errores, 489. b. *Folmari* error palmaris circa Sacramentum Euchariſtiæ, *ibid.* Errorem ſuum retractat *Folmarus*, 490. a.

Fontis-Ebraldi Ordo à Roberto de Arbriſello inſtitutus, 591. b. *Fontis-Ebraldi* Abbatiſſa totius Ordinis Sanctimonialium & Monachorum Caput, *ibid.* Rem novam non tentavit Robertus de Arbriſello cùm viros obſequio Ancillarum Chriſti addixit, ac voto adſtrinxit, *ibid.*

Formoſus, Portuenſis Epiſcopus, in Synodo Romanâ deponitur, 18. a. Ejus exauctorationis cauſæ, ibid. *Formoſus* in Sedem Portuenſem à Marino reſtituitur, 20. b. *Formoſus* legitimis ſuffragiis Summus Pontifex creatur, 21. a. Tumultuaria *Formoſi* in Pontificem electio, ibid. *Formoſus* Photii damnationem confirmat, *ibid.* Synodus Anglicana ſub Eduardo Seniore Rege, utrum ad *Formoſi* Pontificatum referenda, *ibid.* Privilegium Eccleſiæ Remenſi à *Formoſo* conceſſum, *ibid.*

ibid. Caroli Simplicis Regis Chriſtianiſſimi Jura *Formoſus* tuetur, 22. b. Utrum *Formoſus* Arnulfum Germaniæ Regem, creaverit Imperatorem, ibid. *Formoſi* obitus, *ibid.* Stephani VII. in *Formoſum* ſacrilegium & immane facinus, 23. a. Quæſtio de Ordinationibus *Formoſi*, 23. b. Rationes quibus illas irritas eſſe quidam contendebant, *ibid.* Ordinationum *Formoſi* defenſio, *ibid. & ſeq.* Stephani VII. contra *Formoſum* Acta à Romano Pontifice reſciſſa, 25. a. Theodorus II. memoriam *Formoſi* vindicat, Actáque confirmat, *ibid.* Joannes IX. Acta Stephani VII. contra *Formoſum* damnat, *ibid.* Ordinati à *Formoſo* in proprios Ordines & Gradus reſtituti, *ibid.* Sepulturæ *Formoſi* violatores Anathemate perculſi, 25. b. Sergius III. *Formoſi* Acta reſcindit, Ordinationes irritas dicit, 26. b.

Francorum Reges IX. & X. ſæculis, 201. b. *& ſeq.* XI. & XII. ſæculis, 623. b. *Francorum* Regibus domuique Regiæ hoſpitium ab Epiſcopis debitum, 166. a. Epiſcopi & Abbates nonnulli militiam *Francorum* Regibus ſuppeditare tenebantur, 166. b. Onera alia Cleri erga Reges Chriſtianiſſimos, *ibid.* Canoni XII. Synodi VIII. nominationes Epiſcoporum à Regibus Chriſtianiſſimis factæ non repugnant, 258. a. Jus Chriſtianiſſimorum Regum ne quis Epiſcoporum exeat è Regno propugnatur, & cum Synodi VIII. Canone XVII. conciliatur, 259. a. Summi Pontifices Legatos in Gallias non mittebant, niſi de conſenſu Regis Chriſtianiſſimi, 848. b. Pietas & munificentia erga eos qui pro Juſtitia exulant & patiuntur, jus hæreditarium eſt Regum *Francorum*, 851. b. Regis *Francorum* conſecrationis ritus antiquus, 625. a. *Francorum* Cruce ſignatorum in Oriente victoriæ, 628. b. *Francorum* Annalium Autor, qui Fuldenſes nuncupantur, 40. a.

Franconis Abbatis Opera varia, ſtrictâ & ſolutâ Oratione ſcripta, 510 b.

Freculfus Lexovienſis Epiſcopus, 48. a. *Freculfi* ſcripta, *ibid.*

Fridericus I. dictus Ænobardus, Aquiſgrani Rex Germaniæ & Romanorum à Colonienſi Archiepiſcopo inauguratus, 622. a. Concordia Eugenium III. inter Pont. Max. & *Fridericum* I. inita, *ibid.* Pacti conditiones, ibid. *Friderici* I. Expeditio in Italiam, ibid. *Fridericum* I. Imperatorem inter & Hadrianum IV. Pontificem Maximum diſſidium, 452. a. b. *& ſeq.* 622. a. b. Vid. *Hadrianus* IV. Imperatoris *Friderici* I. cum Alexandro III. rixæ, 454. b. *& ſeq.* Vid. *Alexander* III. *Fridericus* I. excommunicatur, 455. a. *Fridericus* I. Octaviani Antipapæ Protector, 820. a. Papienſe Conciliabulum ab Imperatore *Friderico* I. Schiſmatico congregatum, 820. b. Laudenſe Conciliabulum alterum ab eodem Imperatore coactum, 824. a. Conciliabulum Herbipolenſe ad Guidonis Antipapæ intruſionem confirmandam à *Friderico* I. indictum; 824. b. *Fridericus* I. cum eis quos in partes traxerat, ad Eccleſiæ unitatem redit, 823. a. *Fridericum* I. inter & Alexandrum III. pax ſancita, 455. b. Bellum ſacrum à *Friderico* I. animo pœnitente ſuſceptum, 622. b. *Friderici* I. obitus, Elogium, *ibid.*

Froila II. Hiſpaniæ Rex, ignavia ejus & crudelitas, 204. a.

Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus, ſanctitas ejus, eruditio, pietas, 501. a. *Fulberti* Vita, Opera, & Elogium, *ibid.*

Fulcherius Carnotenſis, & Opera ejus, 527. b. *Fulcherii* ſtylus & nævi, *ibid.*

Fulco ſenior, Comes Andegavenſis, 625. a. *Fulconis* in filium rebellem animadverſio & ſeveritas, 625. b. *Fulconis* Comitis Hieroſolymitana peregrinatio & pœnitentia, *ibid.*

Fulcuinus, Lobienſis Abbas, 75. b.

Fuldenſes Annales, 68. a. Annalium *Fuldenſium* Autor, *ibid.*

Furnenſis Conventus, 892. a.

G

Gallicanæ Eccleſiæ laus, 812. b. *Gallicana* Eccleſia in unitate ac obſervantiâ erga Romanam Eccleſiam conſtans, 829 b. Romanæ Eccleſiæ in Eccleſiam *Gallicanam* propenſio, ibid. *Gallicani* Canones quâ in veneratione habendi, 49. b. *Gallicanæ* Eccleſiæ cum Romanâ conjunctio, 110. b. *Gallicanorum* Antiſtitum auxilium contra Græcos Nicolaus I. implorat, 246. a. Chriſtiani Lupi adverſus doctiſſimos *Gallicanæ* Eccleſiæ Præſules inſultus repelluntur, 259. a.

Galo Pariſienſis Epiſcopus, utrum inter Paſchalis II. Cardinales ſit annumerandus, 440. a. An ei tribuendæ ſint Conſtitutiones in Conciliorum Collectionibus editæ, *ibid.*

Gandulfi hæreſis, in quo ſita ſit, 476. *Gandulfus* in Atrebatenſi Concilio damnatus, *ibid.*

Gebhardus Saliſburgenſis Epiſcopus, quarumdam Epiſtolarum Autor, 507 a. b.

Gelaſius II. Pontifex creatus, 440. b. *Gelaſii* II. cum Henrico Imperatore diſſidia, ibid. *Gelaſius* II. Româ pellitur, *ibid.* Schiſma, *ibid.* Concilia à *Gelaſio* II. celebrata, ibid. & ſeq. *Gelaſius* II. controverſiam Inveſtiturarum componere recuſat, 756. b. Indulgentiæ à *Gelaſio* II. conceſſæ 441. a. *Gelaſii* II. in Gallias confugium, *ibid.*

S. *Genovefa* Abbatia, Victorinæ filia, 580. a. S *Genovefa* Regulares Canonici Sæcularium loco introducti, 449. a. 580. a.

Gerardi Engoliſmenſis Epiſcopi fortuna & mores, 779. a. *Gerardus* Engoliſmenſis Petri Leonis Antipapæ fautor, 778. b.

Gerbertus & ejus de Sede Remenſi cum Arnulfo contentio, 33. b. *& ſeq.* Vid. *Arnulfus.* Remenſis Archipræſul *Gerbertus* eligitur, 34. a. In Concilio Remenſi deponitur, 34. b. *Gerbertus* Eccleſiæ Ravennatenſi præficitur, 35. b. Ad Pontificiam Sedem evehitur, 36. a. b. Vid. *Sylveſter* II.

Gerohus, Reicherſpergenſis in Bavariâ Præpoſitus, 507. b. *Gerohi* Opera, & à quo edita, *ibid.*

Gilbertus Porretanus, Pictavenſis Epiſcopus, 485. b. *Gilberti* Porretani ſubtilitas, *ibid. & ſeq.* Ad Romani Pontificis Tribunal *Gilbertus* multiplicis erroris accuſatus, 486. a. *Gilberti* Porretani errores, *ibid. & ſeq.* Attributa divina nec à ſe invicem nec ab eſſentiâ reipſa diſtingui exiſtimavit *Gilbertus* Porretanus, 487. a. A *Gilberti* Porretani errore parum abeſſe opinio Scoti videtur, *ibid.* Concilia in causâ *Gilberti* Porretani congregata, 487. a. Symbolum à Præſulibus Gallicanis contra *Gilberti* errores conditum, 487. b *Gilberti* errores ab Eugenio III. Rom. Pont. damnati, *ibid.* Errores ejurat, & Summi Pontificis Sententiam ſummâ animi demiſſione excipit *Gilbertus* Porretanus, 487. b.

Gillabertus de Hoilandia, Stinshetenſis Abbas, & varia ejus ſcripta, 529. b.

Glaber Rodulphus Ord. Bened. Monachus, quando floruerit, 501. a. Opera ejus, 501. a. b.

Glaſtonienſi Abbati & Conventui Juriſdictio Eccleſiaſtica & Civilis conceſſa in totâ Inſulâ, 595. b.

Gloveſtriæ Concilium, 77. b. Quare celebratum, 77. 78.

Godefridus Bullionæus Hieroſolymorum Rex creatur, 629. a. *Godefridi* virtus & humilitas, *ibid.*

Godefridus Viterbienſis, Chronicon univerſale partim carmine, partim ſolutâ Oratione ſcriptum, 537. b.

Goffridus Vindocinenſis, præclara ejus Geſta & Opera, 519. a. *Goffridi* Vindocinenſis Abbatis Epiſtola, fratri Roberto inſcripta, utrum ipſius genuinus ſit fœtus, 795. a. b. *& ſeq.*

Gotteſcalchus, patria ejus, nomen, profeſſio, 276. a. *Gotteſcalchi* errores, 38. b. 276. b. A quo impugnati, ibid. *Gotteſcalchus* erroris convincitur, & damnatur à Rabano in Synodo Moguntinâ, 277. b. 278. b. *Gotteſcalchus* in Cariſiacâ Synodo damnatus, 279. a. *Gotteſcalchus* poſt damnationem in errore pertinax, 280. a. Duplex confeſſio *Gotteſcalchi*, ibid. *Gotteſcalchi* hæreticum ingenium, 281. a. *Gotteſcalchi* temeritas & ſuperbia caſtigatur, 281. b. *Gotteſcalchi* gemina confeſſio, 282. a. Quomodo recluſus ſcribere & Scripta vulgare *Gotteſcalchus* potuerit, 282. b. Eccleſia Gallicana duas in partes ſciſſa, aliis *Gotteſcalchum* impugnantibus, aliis ejus patrocinium ſuſcipientibus, 283. a. Opuſculum Hincmari contra *Gotteſcalchum*, ibid, Prudentius Trecenſis de Quæſtionibus à *Gotteſcalcho* motis ſcribit, ac ſpecie tenus ipſi favet, 283. a. Lupus Ferrarienſis de iis Quæſtionibus cum Rege Carolo-Calvo collationem habet, 283. b. Ratramnus *Gotteſcalchi* errori non favet, 285. a. Amalarius & Joannes Scotus ſcribunt in *Gotteſcalchum*, infelici uterque exitu, 285. b. Florus & Eccleſia Lugdunenſis errorem *Gotteſcalchi* circa Prædeſtinationem execrantur, 286. b. Sermo Flori Magiſtri *Gotteſcalcho* planè contrarius, 287. a. Amolo Lugdunenſis ſcribit ad *Gotteſcalchum*, ejus errores execratur, eumque ad ſaniorem mentem nititur revocare,

Digitized by Google

vocare, 487. b. Hincmari ad Amolonem Epiſtola de erroribus & damnatione *Gotteſcalchi*, 188. a. Eccleſia Lugdunenſis, quamvis *Gotteſcalchi* errore facti, nonnihil patrocinata videatur, ejus tamen erroribus nequaquam favit, 188. a b 829 Mors *Gotteſcalchi* impia, 198. a b. Quâ occaſione Hincmarus Librum de non Trinâ Deitate contra *Gotteſcalchum* ſcripſerit, 199. a.

Græcæ Eccleſiæ de Euchariſtiâ Fides & in dogmate de reali Corporis Chriſti præſentiâ cum Eccleſia Latinâ conſenſus, 891. b. *& ſeq.*

Grandimontenſis Ordo à quo inſtitutus, 18 . a Hujus Regula, 585. b. Utrum *Grandimontenſis* Congregatio Regulam & Conſtitutiones Ciſtercienſes obſervaverit, ibid. *Grandimontenſis* Ordinis commendatio, *ibid.* Ortum inter Fratres Laïcos & Clericos *Grandimontenſes* diſſidium, 586. a. Quomodo & à quibus compoſitum *ibid.* Regula *Grandimontenſium* à Romanis Pontificibus confirmata, & teſtigeſcente fervore temperata, 586. b. *Grandimontenſis* Ordinis Elogium, *ibid.*

Grandines, Utrum à Magis & Sortilegis excitari poſſint, 50. b.

Gratianus. Patria ejus, profeſſio, 534. b. *Gratiani* Collectio, ibid. *Gratiani* emendatio, ibid. *Gratiani* Collectio non eſt approbata ab Eugenio III. 535. a. Fabula de *Gratiani* natalibus, *ibid.*

Gregorius IV. Romanus Pontifex invitus eligitur, 7. a. Patria ejus, genus, forma, eruditio, ſanctitas, 6. b. Varia *Gregorii* IV. pietatis Opera, 7. a. *Gregorii* IV. in Gallias iter, *ibid.* Utrum defectioni filiorum Ludovici Pii à patre Auguſto faverit, *ibid.* Gallicanorum Epiſcoporum falſæ ſuſpiciones & diſſidium cum *Gregorio* IV. non probandum, ibid *Gregorii* IV. ad Gallicanos Epiſcopos Litteræ graves & aſperæ, ibid. *Gregorius* IV. ſuggerit Epiſcopis Gallicanis quid Imperatori reſpondere pro ejus ſalute debuerint, 7 b. Adventus *Gregorii* IV. in Gallias pacificus, 8. a. *Gregorius* IV à Sententiâ Miſſorum Imperialium in causâ temporali ad ipſum Imperatorem appellat, 8 b. *Gregorii* IV. obitus, *ibid.*

Gregorius V. Sedem S. Petri occupat, 34. b. Humilitas ejus, *ibid.* Schiſma, ibid. *Gregorius* V. Othonem III. Imperatorem coronat, 35. a. Roberti Francorum Regis cum Bertâ conſanguineâ connubium improbat, *ibid.* Synodum Romanam in causâ Roberti Regis congregat, 35. b. Arnulfum Remenſem Archiepiſcopum Sedi ſuæ reſtitutum carcere ſolvi, ſuamque ad Eccleſiam remitti jubet *Gregorius* V. *ibid.* Gerbertum Ravennatenſi Eccleſiæ præficit, ibid. *Gregorii* pro Eccleſiaſticâ Diſciplinâ ſtudium, *ibid.* Obitus ejus & beneficentia in pauperes, *ibid. & ſeq.*

Gregorius VI. Ejus pro Schiſmate extinguendo labores, 403. b. *Gregorii* VI. electio in ſimoniæ ſuſpicionem venit, *ibid & ſeq.* Sutrina Synodus *Gregorio* VI. conſentiente & Præſide celebrata, 404 a. *Gregorius* VI. Pontificatu ſponte cedit, ibid. *Gregorium* VI. Pontificem legitimum fuiſſe agnovit Eccleſia, quamvis ejus electio Sutrinæ Synodo vitioſa viſa ſit, *ibid.* In Germaniam ductus *Gregorius* VI. & quare, *ibid.*

Gregorii VII. electio, 417. a. Ejus præclaræ dotes & virtutes, *ibid.* Cœleſte viſum quo ejus regimen à Deo probari ſignificatur, 417. a Simoniacos & incontinentes Clericos *Gregorius* VII. coërcet *ibid.* Ipſi ſtructæ inſidiæ, ibid. *Gregorii* Chriſtiana moderatio, 417. b. Berengarium damnat, ibid. *Gregorius* VII. à calumniâ vindicatur, 417. b. 418. b. 422. b. Ejus cum Henrico IV. Germaniæ Rege diſſidium, 417. b. Vid. *Henricus.* Mathildem Comitiſſam ad Chriſtianam perfectionem inſtituit, 418. a. Ad frequentem Communionem & pietatem erga Virginem Deiparam ipſam hortatur, ibid *Gregorii* VII. geſta pro Eccleſiâ & Imperio Orientis, 418. b. Geſta pro Eccleſiâ & Duce Bohemorum, *ibid.* Divinum Officium Linguâ Sclavonicâ celebrari vetat, ibid. *Gregorii* geſta cum Regibus Hungarorum, Danorum, Suecorum, Norvegorum, 419. a. Cum Hiſpaniæ Regibus, 419. b. Cum Philippo Rege Francorum, 421. a. Necem S. Staniſlao Cracovienſium Epiſcopo illatam *Gregorius* VII ulciſcitur, 419. b. *Gregorius* VII. Canonum cuſtos diligentiſſimus, *ibid. & ſeq.* Robertum Guiſcardum Principem Normannum beneficiis ſuis addicit. Eccleſiæ Romanæ defenſiom *Gregorius* VII. 420. a. Eccleſiæ Lugdunenſi Primatialem Dignitatem confirmat, 420 b. *Gregorii* VII. manſuetudo erga Normanniæ Epiſcopos, ne Rex Anglorum offendatur, *ibid.* Studia *Gregorii* VII. erga Monaſticum Ordinem, 421. b. *Gregorii* VII. Concilia, 422. a. b. & ſeq. *Gregorii* VII. Pontificis Maximi cum Henrico III. Imperatore diſſidium, 675. b. Henrici III. flagitia hujus diſſidii causâ, ibid. *Gregorii* VII. ad Henricum III. Litteræ & Legati, ut eum ad officium revocet, 677. b. *Gregorius* VII. in Henricum III. & utilitates ejus propenſiſſimus, 778 *& ſeq.* Henricus III. à *Gregorio* VII. reprehenditur, 680. a. Conciliabulum Wormatienſe adversùs *Gregorium* VII. ab Henrico coactum, 680. b. *Gregorius* Henricum in Romanâ Synodo excommunicat, 425 a. 681. a. Utrum *Gregorius* Regiâ Dignitate eum omnino privaverit, 681. b. Henricus à *Gregorio* abſolutionem obtinet, 684. a. Quibus conditionibus, 685. b. *Gregorius* VII. à falſis accuſationibus & calumniis ſe purgat per Corpus Domini, 680. a. Henricus fidem *Gregorio* datam violat, 586. b Utrum abſque *Gregorii* VII. conſilio Rodulphus Germaniæ Rex electus fuerit, 687. b. *Gregorius* VII. ad manſuetudinem propenſus, 688. b. 689. a. 699. b. *Gregorius* VII. Henricum Regem in eadem & graviora crimina prolapſum turſus excommunicat & exauctorat, 6.9. a. 689. b. & ſeq *Gregorius* VII. primus Romanorum Pontificum ſibi Regum exauctorandorum tribuit poteſtatem, 690. a Veterum Pontificum exemplis ac ſententiæ repugnant *Gregorii* VII. factum & privata opinio in depoſitione Henrici Regis, 690. b. *& ſeq* Quid *Gregorium* in hanc opinionem inducere potuerit, 694. b. 695. a. Nullius ſunt ponderis Argumenta quibus ſuam ſingularem opinionem de poteſtate exauctorandi Reges Romano Pontifici attributa, probare nititur *Gregorius* VII. 695. b. *& ſeq.* Falſa & apocrypha documenta *Gregorio* VII. ſubminiſtrata, 698. a. Non tam proprio motu quàm alieno impulſu Henrici Regis exauctorationem aggreſſus eſt *Gregorius* VII. 699. b. *Gregorii* VII. opinionem & factum Eccleſia univerſa non approbavit, *ibid & ſeq.* Nec ipſe *Gregorius* definivit, ſeu credendum propoſuit Fidelibus, poteſtatem exauctorandi Reges Romano Pontifici competere, 699. b. *Gregorii* VII. ſanctitas privatæ illius opinionis non probat veritatem. 704 b. Conciliabula adversùs *Gregorium* VII. ab Henrico coacta, 706. b. *& ſeq.* 714. b. Calumniæ in *Gregorium* prolatæ, *ibid.* Lata in Brixienſi Pſeudo-Synodo adversùs *Gregorium* exauctorationis Sententia, 707. a. b. Schiſma, *ibid.* Quibus rationibus nitebatur Synodi ſchiſmaticæ in *Gregorium* Sententia, 708. a. b. *Gregorii* VII ſanctitas à calumniâ vindicatur, 709. a. Ejus Elogium, *ibid. & ſeq.* Anna Comnena ſchiſmatica femina contra *Gregorium* non audienda, 710. b. Sententiæ in *Gregorium* VII. à Brixienſi Conciliabulo latæ nullitas multiplex, 710. b. Contra prudentiæ leges non peccavit *Gregorius* VII excommunicando Henricum Germaniæ Regem & Epiſcopos illius fautores, 711. b. Henrico Regi & Aulicis Epiſcopis, ſalvo officio, connivere non poterat *Gregorius* VII. 712. a. *Gregorius* VII. anathematis Sententiam in Henricum & Guibertum Antipapam juſtè confirmavit, 713. b. Utrum *Gregorius* morti proximus Sententiam in Henricum Regem latam reſciderit, ipſumque abſolverit, 717. b. & ſeq. *Gregorii* VII. Dictatus, utrum ipſius ſit genuinus fœtus, 719. a. Epiſcopos vice Chriſti Eccleſias ſuas regere *Gregorius* VII. cenſet, 719. b. Solum Romanum Pontificem jure dici Univerſalem, ſcripturus non videtur *Gregorius* VII. *ibid.* Articuli de poteſtate deponendi Epiſcopos ſoli Romano Pontifici conveniente, abſque Synodo non videntur à *Gregorio* VII. dictati, 720. b. Abſentes & inauditos Epiſcopos à Romano Pontifice damnari poſſe *Gregorius* VII. non ſcripſit, 721. b. Quòd in eâdem domo cùm excommunicatis à Romano Pontifice manere non liceat, *Gregorius* VII. abſque exceptione non dixit, *ibid. & ſeq.* Solum Romanum Pontificem novas Leges condere poſſe *Gregorius* VII. non aſſeruit, 722. a. Solum Papam Imperialibus inſignibus uti poſſe *Gregorius* VII non ſcripſit, *ibid.* Papæ nomen non recitabatur tempore S. *Gregorii*, 722. b Eccleſiaſtici ritus à *Gregorio* VII. inſtituti, 421. b. *Gregorii* VII. obitus, poſtrema verba, miracula, ſanctitas, & Elogium, 426. a.

Gregorius VIII. Urbano III. ſufficitur, 461. b. *Gregorii* VIII. pium de Hieroſolymitanâ expeditione conſilium, *ibid.* Ex Epiſcopis unum *Gregorius* ſe profitetur, ibid. *Gregorii* VIII. obitus, & Elogium, *ibid.*

Gregorii Siracuſani Epiſcopi damnatio, 237. b.

Guarricus Abbas, & Sermones ab ipſo compoſiti, 530. a

Guibertus Novigentinus Abbas, genus ejus, doctrina, humilitas & pietas erga Deiparam, 517. b. *Guiberti* Opera, *ibid.* & *ſeq.* Salubris circa ſacrarum Reliquiarum veritatem *Guiberti* doctrina, 518. a.
Guiberti Antipapæ intruſio, 619. a. 707. a. *Guibertus* tam Antipapa fuit, quàm Novatianus, 711. a.
Guigo Carthuſianus, patria ejus, Præfecturæ, Opera, & obitus, 513. a. b.
Guillelmi de Campellis, Catalaunenſis Epiſcopus, 520. Opera ejus & Elogium, *ibid.*
Guillelmus Litle, Neuburgenſis appellatus, 538. a. Quo tempore floruerit, & varia ejus Opera, *ibid.*
Guillelmus à S. Theodorico, patria ejus, Elogium, & Opera, 529. b.
Guitmundus Ord. Bened. Monachus, Cardinalis à Gregorio VII. creatus, 505. b. *Guitmundi* Opera, 506. a. *Guitmundi* humilitas & ſancta libertas, *ibid.*
Guitmundus Berengarianæ hæreſeos impugnator, & Corporis Sanguiniſque Chriſti in Euchariſtiâ veritatis Aſſertor, 666. b. & *ſeq.*
Gundobadus. Liber Agoberdi contra Legem *Gundobadi*, 49. b.
Guntharius Agrippinenſis in Synodo Romanâ ſub Nicolao I. depoſitus, 331. b. & ſeq. *Guntharii* ſeditio & contumacia, 332. a.

H

Hadrianus II. Romanus Pontifex, 16. a. *Hadriani* II. ſanctimonia, ibid. *Hadrianus* II. in memoriam Nicolai I. deceſſoris ſui reverentia, ibid. *Hadrianus* Photium damnat, 16. b. Octavæ Synodo œcumenicæ præeſt per Legatos, *ibid.* Pacem & juſtitiam inter Chriſtianos Principes ſervari curat *Hadrianus*, ibid. Illos pro officio monet, hortatur, corripit, ibid. *Hadrianus* II. ſuarum aſperitatem Litterarum Carolo Calvo Regi Chriſtianiſſimo excuſat, 17. a. 321. b. Quid *Hadrianus* in causâ Hincmari Laudunenſis cum Remenſi egerit, 321. a. b. Vid. *Hincmarus* S. Athanaſii Neapolitani Epiſcopi contra Sergium ejus nepotem *Hadrianus* defenſionem ſuſcipit, 17. b.
Hadrianus III. Pontifex creatur, 21. a. *Hadrianus* Photii communionem execratur, ibid. *Hadriani* III. obitus, *ibid.*
Hadrianus IV. Pontifex Maximus, patria ejus, parentes, fortuna, 450. b. Legati ab *Hadriano* IV. miſſi Conſtantinopolim de Pace inter Eccleſiam Orientalem & Occidentalem conciliandâ, 451. a. Diſſidium inter Fridericum Imperatorem & *Hadrianum* IV. *ibid.* Hujus cauſa & progreſſus, 451. b. *Hadrianus* ambigua Litterarum verba explicat & excuſat, 452. a. Nova inter *Hadrianum* & Fridericum rixa, *ibid.* & *ſeq.* Eberardi Bambergenſis Epiſcopi ad *Hadrianum* Litteræ de Concordiâ Sacerdotii & Imperii, 452. b. Gravamina hinc inde propoſita, à Pontifice & Imperatore, *ibid.* Henrico II. Angliæ Regi Hiberniam occupandi pro Chriſtianæ Religionis propagatione facultatem tribuit *Hadrianus* IV. 453. a. *Hadrianus* parcus in propinquos, 453. b. *Hadriani* obitus, *ibid.* Cardinales ab *Hadriano* IV. creati, *ibid.*
Heretici. Concilium Lateranenſe III. Subditos Principum Supremorum in *Hæreſim* lapſorum, à debito Fidelitatis & Obedientiæ non abſolvit, 826. b.
Haligarius Cameracenſis & Attrebatenſis Epiſcopus, 44. b. Opera ejus, & à quibus edita, *ibid.*
Haraldus Angliæ Rex, 649. b. *Haraldus* à Willelmo Normanniæ Duce appetitus, Regno & vitâ ſpoliatur, *ibid.*
Hardecnutus Anglorum Rex, 648. a. Nuptiæ ejus, *ibid.* Tributa ab ipſo impoſita, 648. b.
Haro. Jus illud Normannicum, quòd patriâ Linguâ vocatur *Clameur de Haro*, quid ſit & unde fluxerit, 196. a.
Haroldus Angliæ Rex, 648. b. *Haroldi* obitus & in corpus ejus mortuum animadverſio, *ibid.*
Haymo Halberſtatenſis in Saxoniâ Epiſcopus, & Opera, 16. b.
Hericus Autiſſiodorenſis Monachus, 67. a. Opera ejus, 67. a b.
Helgaldus Floriacenſis, Ord. Bened. Monachus, 505, b. Opera ejus & obitus, *ibid.*
Helienſis Epiſcopatus in Angliâ erectio à Paſchali II. 557. a.
Henricus I. Bavariæ Dux, hujus nominis ſecundus, & primus Imperator, 617. a. *Henrici* res præclarè geſtæ & pietas eximia, ibid. *Henrici* bella contra Græcos, ibid. *Henrici* Pii caſtitas, 617. b. Obitus, & Canonizatio, 618. a.
Henricus II. Imperator, genus ejus, moderatio, pietas, juſtitia, 618. b. Comœdos *Henricus* expellit, *ibid.* Synodum contra Simoniacos in Germaniâ haberi curat, ibid. *Henrici* II. obitus, *ibid.*
Henricus Regum Germaniæ eo nomine *Quartus*, Imperatorum *Tertius*, 619. a. 671. b. & ſeq. *Henrici* III. mores pravi & vita, ibid. *Henrici* III. Imperatoris cum Gregorio VII. Pont. Max. diſſidium, 671. b. & ſeq. *Henrici* III. crimina Eccleſiam & Rempublicam offendunt, ibid. *Henricum* per Litteras ad officium revocare Gregorius VII. tentat, 677. b. Ficta & umbratilis *Henrici* III. in Gregorium VII. reverentia, 678. a. *Henricus* à Gregorio VII. in Synodo Romanâ excommunicatur, 619. a. 680. a. 689. b. Exauctoratur, *ibid.* Translatio Imperii ad Rodulphum, 619. a. 687. 689. Utrum Regia Dignitate *Henricus* III. privatus fuerit, 681. b. Conciliabula adverſus Gregorium ab *Henrico* coacta, 650. a. 706. b. 714. b. Gregorius in Brixienſi Pſeudo Synodo deponitur. 707. a. Schiſma, ibid. *Henrici* & Schiſmaticorum in Gregorium calumniæ, 706. b. & *ſeq.* Vid. *Gregorius* VII. Guibertum Antipapam *Henricus* III. creat, 619. a. 707. a. *Henricum* inter & Rodulphum de Imperio decertatur, 619. a. Rodulphum electum *Henricus* vincit, 619. a. Romæ *Henricus* coronatur à Guiberto, quem conſtituerat Antipapam, ibid. *Henrici* inobedientia amicorum morte mulctata, 684. b. Conditiones à confederatis Principibus *Henrico* præſcriptæ, ibid. *Henricus* ſimulatâ pœnitentiâ abſolutionem impetrat à Gregorio VII. 684. a. & *ſeq.* Quo habitu Rex *Henricus* abſolutionem à Gregorio VII. poſtulaverit, 655. b. Quibus conditionibus obtinuerit, ibid. *Henricus* Fidem Gregorio datam violat, 686. b. Henricus, *Henrici* III. Imperatoris filius in patrem rebellis, 619. b. *Henricus* III. filio inſignia Imperii reſignare cogitur, ibid. *Henrici* III. ad Philippum Francorum Regem & Germanos Principes querelæ, ibid. *Henrici* III. obitus, 620. a. *Henrici* III. Imperatoris dotes naturales, *ibid.* Beneficentia in pauperes, quæ Schiſmatico non profuit, 620. a. *Henrici* III. bellica fortitudo, 620. b. Sepultura, 713. b.
Henricus IV. Imperator, in Henricum patrem rebellis quem Imperio exuit, 619. b. *Henrici* IV. cum Romanis Pontificibus diſſidium ob Inveſtituras, 417. b. 620. b. Catalaunenſe de Inveſtituris Colloquium inter Paſchalem II. & *Henrici* Imp. Legatos, 745. a. *Henrici* Imperatoris cum Paſchali Pactio, 745. a. b. Pactum violat *Henricus*, 746. a. Privilegium Inveſtiturarum à Paſchali *Henricus* extorquet, *ibid.* & *ſeq.* Conon Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Concilium Hieroſolymis celebrat, & in *Henricum* Imperatorem fert excommunicationis Sententiam, 747. b. Privilegium Inveſtiturarum à ſe *Henrico* conceſſum reſcindit Paſchalis II. 751. b. Pacta conventa inter Caliſtum II. Rom. Pont. & *Henricum* Imperatorem, 757. b. Tergiverſatur *Henricus* & moras trahit ut Caliſtum II. intercipiat, 758. a. Caliſtus Remis reverſus Inveſtituras damnat, & *Henricum* Imperatorem excommunicatione ferit, 415. a. 458. b. Par non erat cauſa Regis Francorum & *Henrici* Imp. quoad Inveſtituras, 759. b. *Henrici* obitus, 620. b.
Henricus V. Friderici I. filius, Regni conſors à patre factus, 622. b. *Henrici* V. nuptiæ, *ibid.* Imperii Coronam à Celeſtino III. Pont. Max. conſequitur, *ibid.* Regni Siciliæ hæreditatem bello vindicat, ibid. *Henrici* V. obitus, 623. a. Contentio de Imperio inter Philippum *Henrici* fratrem, & Ottonem Saxoniæ Ducem, 623. a. b.
Henricus I. Francorum Rex, 625. Conſtantiam matrem tumultuantem reprimit, 625. a. *Henrici* bellum Normannicum, *ibid.* Rex *Henricus* filium ſuum Regem inaugurari jubet, ibid. *Henrici* I. obitus & Elogium, *ibid.*
Henricus Auceps, Germaniæ Rex, 197. a. Quare ſic dictus, *ibid.* Pium *Henrici* votum, *ibid.* Victoriæ ejus, *ibid.* & *ſeq.* Filii, 197. b.
Henricus I. Willelmi primi filius, Angliæ Rex, 613. b. *Henricus* Rex litteris excultus, ibid. *Henricum* Regem cum Anſelmo & Paſchali II. committit Inveſtiturarum negotium, 653. b. *Henrico* I. Angliæ Regi in causâ Inveſtiturarum S. Anſelmus reſiſtit, 731. a. *Henrici* I. ad Paſchalem II. Legationes & Litteræ, et

deceſſoris

deceſſoris ſui Decreta contra Inveſtituras & Hominia Epiſcoporum temperet, 737. a. Paſchalis in recuſandis *Henrici* petitionibus firmum propoſitum, 737. a. b. *& ſeq.* 740. b. Diſſidium inter *Henricum* & Anſelmum Cantuarienſem, 741. a. *Henrici* Conſiliarii & Epiſcopi ab eo inveſtiti, Romanæ Synodi Sententiâ excommunicantur, 741. a. Rex *Henricus* concordiam init cum Anſelmo, & Paſchalis II. Decretis morem gerit, 742. a. *Henricus* Rex Bellator ſapiens æquè ac fortis, ibid. *Henrici* I. Regis pius obitus, 655. b.

Henricus II. Anglorum Rex, 655. a. *Henrici* II. & Cantuarienſis Archiepiſcopi Thomæ diſſidium, *ibid. & ſequent.* Cauſæ quæ Thomam Cantuarienſem cum *Henrico* ſecundo Angliæ Rege commiſerunt, 835. b. *Henrici* II. iniqua poſtulata, 838. a. Alexandri III. Summi Pontificis erga *Henricum* Regem œconomia, 840. b. & ſeq. 814. a. *Henricus* II. Conventum Epiſcoporum contra Thomam Cantuarienſem convocat, 841. b. Legatio *Henrici* II. contra Thomam, 842. b. *Henrici* Regis altera ad Alexandrum Legatio minax, 844. b. Querelæ Alexandri III. & Cardinalium ad *Henricum* Litteræ, *ibid.* Apologeticæ Litteræ Regis Anglorum ad Cardinales, *ibid.* S. Thomæ Cantuarienſis Litteræ ad *Henricum* II. vehementes, 845. b. Altera *Henrici* & Præſulum Anglicanorum ad Romanum Pontificem Legatio, 847. a. *Henricus* S. Thomam Pontiniaco ejici curat, 848. a. Nova *Henrici* ad Alexandrum III. Legatio 848. b. Joannis Oxonienſis, *Henrici* Regis ad Summum Pontificem Legati inſolentia, *ibid.* Legati Apoſtolici *Henricum* Regem Angliæ officii admonent ante diſceſſum, 851. a. Ludovicus VII. pacis inter S. Thomam & *Henricum* ſequeſter, *ibid.* Nova *Henrici* ad Alexandrum III. & Alexandri ad *Henricum* Legatio, 851. b. Apoſtolicorum Legatorum geſta cum *Henrico* Rege, 852. a. Edictum *Henrici* Regis contra Eccleſiæ libertatem, 853. a. Jura Cantuarienſis Archiepiſcopi ab *Henrico* Rege violata, 855. b. Romanum Pontificem & Archiepiſcopum Cantuarienſem *Henricus* Rex Subditos abjurare cogit, *ibid.* Pax inter S. Thomam Cantuarienſem, & *Henricum* II. Anglorum Regem inita, 854. b. Quibus conditionibus, *ibid. & ſeq.* Utrum *Henricus* II. S. Thomæ necem imperaverit, 858. a. b. *Henricus* II. à cæde S. Thomæ Cantuarienſis abſolvitur, 858. a. *Henrici* bella, 855. b. *Henricus* II. actâ ad S. Thomæ Martyris tumulum pœnitentiâ, de hoſtibus victor evadit, *ibid.* Filiorum in *Henricum* rebellio, *ibid.* Pax *Henricum* inter & filios ſancita, 856. a. Pacti conditiones, ibid. *Henricus* II. Legato Apoſtolico ſuccenſet, quòd ejus Regnum ſine Majeſtatis ſuæ licentiâ ingreſſus ſit, *ibid.* Ab Alfonſo Caſtellæ & Sanctio Navarræ Regibus *Henricus* Arbiter electus eorum controverſias finit, ibid. *Henrici* II. obitus, 656. b. Ejus vitia & virtutes, *ibid.*

Henricus Cardinalis & Epiſcopus Albanenſis, 540. a. Patria ejus, genus, geſta & obitus, *ibid.*

Henricus Huntidonienſis, Lincolnienſis Eccleſiæ Canonicus & Archidiaconus, 534. a. Libri ab ipſo conſcripti, *ibid.*

Henricus Monachus apoſtata, 482. a. *Henrici* Hæretici mores, 482. b. *Henricus* diſertus, ſed ignarus, *ibid.* Hæreſeos ſuæ vires Cenomanenſibus afflat *Henricus*, 483. a. A Clero Cenomanenſis Eccleſiæ *Henricus* excommunicatur, abſente Hildeberto Epiſcopo, *ibid.*

Henriciana hæreſis, quæ ſit, & in quo conſiſtat, 425. b. *Henriciana* hæreſis damnata, *ibid.* 483. a. b. A quibus impugnata, 483. b. Vid. *Henricus.*

Heraldus, Rex Danorum, Fidem Chriſtianam & Baptiſmum ſuſcipit, 50. a.

Herardus Turonenſis Archiepiſcopus, 65. b. *Herardi* Capitula, 65. a.

Herbipolenſe Conciabulum, à quo & quare indictum, 814. b.

Heribertus Lobienſis Abbas, pietas ejus, doctrina & opera, 71. b.

Herivæus Remenſis Archipræſul Carolum Simplicem cum Proceribus qui ab eo defecerant, reconciliat, 196. b. *Herivæi* perfidia, *ibid.*

Hermannus Contractus, quare ſic dictus, 502. a. *Hermanni* eruditio ſingularis & Opera, *ibid.*

Hermannus Ord. Bened. Monachus, 918. *Hermanni* Libri tres de Miraculis B. Mariæ Laudunenſis, *ibid.*

Hildebertus Turonenſis Archiepiſcopus, & varia ejus fortuna, 519. b. *Hildebertus* à calumniâ vindicatur, ibid. *Hildeberti* Opera, *ibid.* Elogium, 520. a.

S. *Hildegardis* patria, & inſtitutio, 540. b. S. *Hildegardis* Revelationes & Propheti[æ] probatæ, 449. a. 540. b. S. *Hildegardis* Elogium, 541. a.

Hilduinus, S. Germani Pariſienſis, S. Medardi Sueſſionenſis & S. Dionyſii prope Lutetiam Abbas, 47. b. *Hilduini* Abbatis Elogium, ibid. *Hilduini* Areopagitica, 48. a. Cætera *Hilduini* Opera, 47. b. 48. a.

Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis, 62. b. *Hincmari* pro Monaſtica Diſciplina ſtudium, *ibid.* Quibus Conciliis interfuerit *Hincmarus*, 63. a. Capitula *Hincmari* ad ſuæ Diœceſis Preſbyteros, 63. a. b. *& ſeq.* Cætera *Hincmari* Opera, 63. b. *& ſeq.* Quid ſentiendum de Abſolutione ab *Hincmaro* data, per Litteras Hildebaldo Sueſſionenſi Epiſcopo, 64. a. *Hincmari* contra Gotteſcalchum labores, 277. b. 279. a. *& ſeq.* 283. a. 288. a. 292. a. 297. b. *& ſeq.* Vid. *Goteſcalchus.* Cauſa *Hincmari* cum Rothado Sueſſionenſi Epiſcopo, 299. a. b. *& ſeq.* Vid. *Rothadus.* Cauſa Vulfadi & Clericorum ab Ebbone Remenſi Archipræſule ordinatorum, cum *Hincmaro* ejus ſucceſſore, 306. b. *& ſeq.* Wulfadum & Conclericos ſuſpendit *Hincmarus*, 308. a. Sententia adverſus eos in Concilio Sueſſionenſi II. *Hincmaro* Autore lata, *ibid.* Concilii confirmationem à Leone IV. fruſtra petit *Hincmarus*, 308. b. Obrepit *Hincmarus* Benedicto III. 309. a. Nicolao I. *ibid.* Quatuor ſchedulæ ab *Hincmaro* Synodo Sueſſionenſi III. oblatæ contra Wulfadum & Conclericos, 310. a. Epiſtolæ Synodi & *Hincmari* ad Nicolaum I. 312. a. Nicolai I. ad *Hincmarum* Epiſtolæ increpatoriæ, 312. b. Vid. Wulfadus. *Hincmarus* libertatis Eccleſiaſticæ vindicem ſe præſtat, 314. b. *Hincmarus* Regem Carolum Calvum graviter monet ne Eccleſiæ jura violare pergat, 314. b. Ipſi divinam ultionem comminatur, eumque excommunicationem mereri ſignificat, *ibid.* Beneficia Eccleſiaſtica ſæcularibus perſonis de Republica benemeritis concedi poſſe *Hincmarus* aſſerit, 315. a. *Hincmari* Remenſis cum *Hincmaro* Laudunenſi cauſa, Vid. *Hincmarus* Laudunenſis infra. *Hincmari* Liber de Divortio Lotharii & Teutbergæ, 316. a.

Hincmari Laudunenſis Epiſcopi cauſa cum *Hincmaro* avunculo Remenſi Archipræſule, 314. a. *Hincmaro* juniori ſeu Laudunenſi Carolus Calvus offenſus eſt & quare, 314. b. Rex infrequenti Procerum coronâ *Hincmarum* conviciis & opprobriis proſcindit, ibid. *Hincmari* levitas, ſuperbia, mendacium, 314. b. *Hincmarus* Laudunenſis ſchedulam Epiſcopis & per eos Regi offert, 316. a. Sedem Apoſtolicam *Hincmarus* appellat, niſi Rex jus ipſi dixerit, *ibid.* Libellum ſatisfactionis *Hincmarus* offert Regi, 316. a. Ipſi ab avunculo reconciliatur, ibid. *Hincmarus* Laudunenſis de Rege imprudenter conqueritur apud Romanum Pontificem 316. a. Nova Regis in Laudunenſem *Hincmarum* offenſio, ibid. & ſeq. *Hincmari* in Eccleſiæ propriæ Clericos ſævitia, 316. b. *Hincmarus* Remenſis Clericos ab *Hincmaro* Laudunenſi iniquè excommunicatos abſolvit, *ibid.* Contendit perperam Laudunenſis id ipſum præſtare non poſſe, 316. b. Synodus Vermerienſis in cauſa *Hincmari* Laudunenſis habita, 317. a. *Hincmarus* Laudunenſis interjectâ ad Sedem Apoſtolicam appellatione Synodi judicium declinat, 317. a. A Rege aliquandiu, velut in carcere *Hincmarus* detinetur, 317. a. Synodus apud Attiniacum in cauſa *Hincmari* coacta, 317. b. Fugit è Synodo & illuſoriam appellationem iterat *Hincmarus* Laudunenſis, *ibid.* Ab electis judicibus Eccleſiaſticis provocat ad ſæculares, 317. b. Mendaciis & calumniis ſe excuſat, *ibid.* Hadriano II. Pontif. Max. obrepit *Hincmarus* Laudunenſis, ipſumque commovet in Regem & in *Hincmarum* Remenſem, 318. a. Synodus apud Duziacum, contra *Hincmarum* Laudunenſem celebrata, 320. Carolus Rex actorem ſe præbet contra *Hincmarum*, libellumque proclamationis offert Synodo, ibid. *Hincmarus* Remenſis libellum expoſtulationis Synodo offert contra *Hincmarum* Laudunenſem, 320. b. *Hincmari* Laudunenſis contumax ſilentium, 321. a. Multorum criminum convincitur, 321. a. Damnatur atque deponitur, ibid. *Hincmaro* Laudunenſi ad Sedem Apoſtolicam appellanti permitti jubet Hadrianus II. ut Romam veniat, cæterùm ejus cauſam in provincia finiendam edicit, 322. a. *Hincmarus* Remenſis aliique Synodi Duziacenſis Epiſcopi, jura Sedis Apoſtolicæ in cauſâ *Hincmari* Laudunenſis venerantur, *ibid.* Nec legitimam appellationem prohibuere, ſed deſultoriam ac fruſtratoriam, 322. a. b. *Hincmari* Remenſis & Synodi Duziacenſis ſententia in *Hincmarum* Laudunenſem à Joanne VIII. Pontif. Max.

Digitized by Google

Max confirmata, 314. a. *Hincmarus* Laudunenſis in exilium amandatus, *ibid.* Reclamatio *Hincmari* Laudunenſis in Synodo Tricaſſina II., 324. b. Non eſt reſtitutus in Epiſcopalem Sedem à Pontifice, nec reſciſſa ſententia in eum lata, *ibid.* Gratiâ tamen aliquâ *Hincmarus* donatus eſt, 324. b.

Homicidium involuntarium & omnino fortuitum Canonum cenſuræ non ſubjacet, 102. b.

Honorius II. Pontifex eligitur, 442. b. *Honorius* electionem ſuam vitioſam eſſe intelligens, inſignia deponit coram Cardinalibus, ibid. *Honorii* II. humilitas, *ibid.* 442. b. S. Bernardi ad *Honorium* II. Epiſtolæ, 443. a. *Honorii* II. Cardinales, 443. b. Obitus, 444. a.

Honorius Auguſtodunenſis Presbyter, & Opera, 519 a.

Hoſtiarum antiquitùs figura, & magnitudo, 142. a. *Hoſtia* ſacra aliquando ſanguine Chriſti intincta porrigebatur, 142. b. *Hoſtia* quantâ cum reverentiâ & diligentia conficiendæ, 143. a. *Hoſtiarum* conſecratarum renovatio præcepta, 467. b.

Hubaldus Muſices ſcriptor, 61. b. Vitæ Sanctorum ab ipſo conſcriptæ, *ibid.*

Hubertus Clericus, Boſonis Comitis filius, quibuſdam criminibus accuſatus Romam citatur, 12. a. Accuſationis contra *Hubertum* ad ſummum Pontificem delatæ capita, *ibid.*

Hugo Ambianenſis, Archiepiſcopus Rothomagenſis, 533. a. Elogium ejus & Opera, *ibid.*

Hugo de Breteüil, Lingonenſis Epiſcopus, 502. b. In Concilio Remenſi depoſitus Sedi reſtituitur, *ibid.* *Hugonis* pœnitentia, 502. b *Hugonis* Opera, *ibid.*

Hugonis Epiſcopi Gratianopolitani Canonizatio 444. b.

Hugo à S. Victore, patria ejus, Opera & obitus, 513. b. *Hugo* à S. Victore utrum inter Cardinales Innocentii II. recenſendus, 446. b.

Hugo Etherianus, patria ejus, eruditio & Opera, 536. a. b.

Hugo Pictavinus, Ordinis Benedictini Monachus, 536. a.

Hugo Capetus Rex Francorum, 201. b. *Hugonis* Capeti genus, *ibid.* Jus *Hugonis*, ad regnum, nullum, 201. b. *Capetiana* Stirpi Francorum regnum cœleſti oraculo ad uſque mundi finem promiſſum, 202. a. *Hugo* Rex Robertum filium regni conſortem facit, ibid. *Hugo* Capetus pietate regnum firmat, 202. a. *Hugonis* obitus, ibid. *Hugo* Capetus Ordinis Monaſtici ſtudioſiſſimus, 202. b.

Hugo Rex Italiæ, 197. b.

Hugo Filius Heriberti Aquitaniæ Comitis, puer quinquennis, Remenſis Archipræſul eligitur, 28. a. b. *Hugonis* excommunicatio, 30. a.

Humbertus Cardinalis, 501. b. *Humberti* pro Eccleſiæ cauſâ labores, ibid. & ſeq. *Humberti* elogium, 502. a.

I

Iconomachi ab œcumenicâ octavâ Synodo damnati, 256. a.

Jejunia pro neceſſitatibus publicis indicta, 39. b. *Jejunia* præcepta, 466 a. Bannitum *Jejunium* quid ſit, 466. b. *Jejuniorum* ſtata tempora ſervanda, 112. a. 466. a. Refectionis hora diebus *Jejunii*, 469. a.

Ignatius Conſtantinopolitanus Patriarcha, 236. b. *& ſeq.* Genus ejus, parentes, 237. a. *Ignatii* exauctoratio & exilium, ibid. *Ignatii* invicta conſtantia, *ibid.* S. *Ignatii* pro Dei Lege ærumnæ & labores, 237. b. Quid in cauſâ *Ignatii* & Photii geſſerit Nicolaus I. 238. a. Synodus Latrocinalis contra *Ignatium* Conſtantinopoli celebrata, 238 b. *Ignatius* Romanum Pontificem appellat, 239. a Deo *Ignatianæ* innocentiæ vindice Conſtantinopolis terræ motu ſolidis diebus quadraginta affligitur, 239. b. Libertate *Ignatio* oblatâ, terræ motus ſiſtitur, ibid. *Ignatii* in Sedem regreſſus, 242. a. Rationes nullitatis in *Ignatii* depoſitione, 242. b. Conciliabula contra *Ignatium* factæ jubente Baſilio Imperatore, igni traduntur, 255. b. Falſi contra *Ignatium* teſtes crimen confeſſi, pœnâ canonicâ multati, ibid. *Ignatius* in retinendâ Bulgarorum Diœceſi pertinax, 265 a. b. Utrum illa de Bulgarorum Diœceſi contentio *Ignatii* ſanctitati nocuerit, 266 a.

Imagines. Conventus Pariſienſis Gallicanorum Præſulum in cauſâ ſacrarum *Imaginum* habitus, 4. b. Cultus religioſus ſacrarum *Imaginum* in octavâ Synodo œcumenicâ commendatus, 257. a.

Immunitates Eccleſiæ Monachorum, &c. Vid. *Eccleſia*, *Monachi.*

Imperatores Germaniæ nullum jus habent in Hiſpaniæ Reges, 642. a.

Imperium, Utrum à Græcis ad Carolum Magnum tranſlatum ſit, 215. a. b. & ſeq. *Imperatoria* Dignitas in quo ſit poſita, 215. b.

Imprecationes Solemnes. *Imprecationum* formulæ non ſolùm in Pontificiis Diplomatibus, ſed in Principum virorum ac feminarum Donationibus, Teſtamentis &c. uſurpatæ, 697. a.

Incendiarii excommunicantur, 786. b. Quibus conditionibus abſolvendi, *ibid.*

Inceſtuoſorum hæreſis quid ſit, 414. a. *Inceſtuoſorum* hæreſis ab Alexandro in Synodis damnata, *ibid. & ſeq.*

Indulgentiæ Varia in conceſſione *Indulgentiarum* Diſciplina, 2. a. Parcior olim *Indulgentiarum* Eccleſia, 817. a.

Infantes à matribus ipſis nutriendi, 15. a. Pueri Monaſteriis à parentibus traditi, 102. a.

Ingulphus Croylandenſis Abbas, & Opera ejus, 510. b. *Ingulphi* de Leprâ Conſtantini fabula, & ineptæ ejus conjecturæ, *ibid.*

Inimicitias qui deponere nolunt, excommunicantur, 102. b. 110. a.

Injuriarum condonatio, 110. a. *Injuriarum* privatarum ultioni modus adhibitus, 451. a.

Innocentius II. legitimis ſuffragiis Pontifex eligitur, 444. a. Schiſma, *ibid.* Schiſmatis extinctio, 444. b. *Innocentii* II. electio vindicata, 777. a. b. S. Bernardus electionis *Innocentii* vindex, 778. a. Arnulfus Archidiaconus Sagienſis contra Antipapam pro *Innocentio* ſcribit, 779. a. Vulgrinus Bituricenſis Archiepiſcopus *Innocentii* II. cauſam tuetur, 781. a. Concilia ab *Innocentio* II. celebrata, 444. a. b. Utrum Lothario Germaniæ Regi Inveſtituras reſtituerit *Innocentius* II. 444. b. Lotharium Imperatorem *Innocentius* II. coronat, ibid. *Innocentius* II. à Rogerio Siciliæ Rege fraudulenter capitur, 445. a. Petrum Abælardum & Arnaldum de Brixiâ, eorumque errores *Innocentius* damnat, *ibid.* Legati ab *Innocentio* II. miſſi, ibid. *Innocentii* II erga Regem Anglorum œconomia, ibid. *Innocentii* II. cum Ludovico VII. Francorum Rege diſſidia, 445. b. S. Bernardus & Petrus Cluniacenſis Abbas, apud *Innocentium* II. pro Ludovico VII. Rege ſequeſtres, 445. b. S. Bernardi Epiſtolæ ad *Innocentium* II. ibid *Innocentii* II. obitus, 446. b. Cardinales ab *Innocentio* II. creati, ibid. *Innocentii* II. effigies egregiæque dotes corporis & animi, 779. b.

Interſtitia in ſacris Ordinationibus ſervanda, 217. b.

Inveſtitura quid ſit, 725. a. *Inveſtiturarum* origo, ibid. *Inveſtiturarum* uſus in Germaniâ ante Gregorii VII. tempora, 725. b. *Inveſtiturarum* uſus in Galliâ, 726. b. In Angliâ, 727. b. *Inveſtiturarum* Germanicarum abuſus, 728. b. *Inveſtituræ* damnatæ, 423. a. 441. b. *Inveſtituræ* prout à Germaniæ Regibus exercebantur temporibus Gregorii VII. & proximè ſequentium Pontificum, ſacris Canonibus repugnabant, 729. a. Germaniæ Reges conſuetudine ſe fruſtrà tuebantur, 730. a. *Inveſtituras* primus prohibuit, damnavitque Gregorius VII. in frequentibus Synodis, 731. a. Primum Gregorii VII. contra *Inveſtituras* Decretum, 731. b. Utrum Decretum illud ad primam Gregorii VII. Synodum Romanam, an ad ſecundam referendum ſit, *ibid.* Alterum Gregorii VII. contra *Inveſtituras* Decretum, 732. b. Gregorii VII. Decreta adversùs *Inveſtituras* Victor III. renovavit atque confirmavit, 733. a. Beneventana Synodus contra *Inveſtituras*, ibid. *Inveſtituræ* ab Urbano II. damnatæ in Concilio Melfitano, *ibid.* In Claromontano, *ibid.* In Romano, 733. b. Urbani II. & Deceſſorum contra *Inveſtituras* Decretis Henricus Imperator non paruit, *ibid. & ſeq.* Leodienſis Clerus adversùs Paſchalem II. *Inveſtituras* tuetur, ut Jus Regium conſuetudine firmatum, 733 b. Willelmus Angliæ Rex *Inveſtituras* ſemper retinuit 734. a. Henrico I. Angliæ Regi in cauſâ *Inveſtiturarum* S. Anſelmus reſiſtit, 735. a. Sedis Apoſtolicæ ac Synodorum Decretis in cauſâ *Inveſtiturarum* paruit Philippus I. Rex Chriſtianiſſimus, 735. b. Yvo Carnotenſis *Inveſtituras* excuſat, prout à Regibus Chriſtianiſſimis exercebantur, *ibid. & ſeq.* Henricus I. Angliæ Rex Paſchalem II. rogat ut Deceſſoris ſui Decreta contra *Inveſtituras* temperet, 737. a. Paſchalis II. in prohibendis *Inveſtituris* conſtantia, ibid & ſeq. *Inveſtituræ* in Concilio Lateranenſi prohibitæ, 738. b.

Epiſcopi

Epiſcopi qui *Inveſtituras* ab Henrico Rege acceperant, excommunicantur, & eorum Ordinatores, 739 b. Paſchalis II. in negandis Anglorum Regi *Inveſtituris* firmum propoſitum, 740 b. Conſiliarii qui ad retinendas *Inveſtituras* Regem impellebant & Epiſcopi ab eo inveſtiti à Communione removentur, 741. a. Paſchalis II. negotium *Inveſtiturarum* pro Eccleſiæ Anglicanæ bono componit, 741. b. & *ſeq.* Paſchalis II. *Inveſtituras* in Concilio Guaſtallenſi damnat, 743. a. Colloquium Catalaunenſe in cauſâ *Inveſtiturarum*, 744. a. Trecenſe Concilium contra *Inveſtituras* à Paſchali II. celebratum, *ibid.* Paſchalis II. *Inveſtituras* iterum iterumque damnat in Synodis Beneventanâ & Romanâ, 744. b. Henricus Germaniæ Rex *Inveſtiturarum* Privilegium à Paſchali II. extorquet, 746. a. b. Ab Eccleſiâ Romanâ & Gallicanâ improbatur Privilegium de *Inveſtituris* à Paſchali II. Henrico Imperatori conceſſum, 746. a. b. & *ſeq.* Conceſſionem vel retentionem *Inveſtiturarum* Hæreſim eſſe cenſet Bruno Segnienſis Epiſcopus, 747. a. 753. a. Guido Archipræſul Viennenſis *Inveſtituram* ceu hæreſim execratur, 748. a. Sententiam *Inveſtituras* defendentem, ſchiſmaticam quidem eſſe, non tamen hæreticam, cenſet Yvo Carnotenſis, 748. b. *Inveſtituram* hæreſim non eſſe Gallicani Epiſcopi propugnant, ſed alieni juris pervaſionem & ſacrilegam præſumptionem, 750. b. Goffridus Vindocinenſis cum Joanne Lugdunenſi Archiepiſcopo cenſet *Inveſtituram* hæreſim eſſe, 751. a. Utrum *Inveſtitura* quæ fit ſolùm propter poſſeſſiones Eccleſiaſticas, non propter res ſpirituales damnanda ſit, 751. b. Privilegium *Inveſtiturarum* à ſe Henrico Imperatori conceſſum reſcindit Paſchalis II. 753. b. Eccleſiæ Decreta contra *Inveſtituras* fucatâ obedientiâ, imò fraude quibuſdam in locis laïcæ poteſtates eludere conantur, 755. b. Gelaſius II. controverſiam *Inveſtiturarum* componere recuſat, & quare, 756. b. Calliſtus *Inveſtituras* damnat, 758. b. Utrum par communiſque ſit cauſa Regis Francorum & Henrici Imperatoris quoad *Inveſtituras*, 759. b. Controverſia de *Inveſtituris* compoſita in Concilio Lateranenſi I. œcumenico IX. 760. b. 761. b. & *ſeq.*

Joannes VIII. creatur Pontifex, 17. b. *Joannes* VIII. Carolum-Calvum Imperatorem coronat, ejuſque juratortur, *ibid.* & *ſeq.* Nova obtinet ab Imperatore Privilegia, 18. a. Vices ſuas Anſegiſo Senonenſi Archiepiſcopo committit, *ibid.* Formoſum Portuenſem Epiſcopum in Synodo deponit, ibid. *Joannes* VIII. in Gallias venit, 18. b. Synodum Trecis celebrat, *ibid.* Acta *Joannis* VIII. in Synodo Trecenſi, *ibid.* Utrum *Joannes* VIII. vices ſuas Roſtagno Arelatenſi Epiſcopo per Gallias commiſerit, 19. a. Epiſtolæ *Joanni* VIII. falsò adſcriptæ, *ibid.* Hugonem Lotharii quondam Regis filium Chriſtianâ Communione privat *Joannes*, ibid. Photium in Sedem Conſtantinopolitanam reſtituit, *ibid.* Poſtea damnat, 19. b. De Matrimonii indiſſolubilitate *Joannis* VIII. teſtimonium, ibid. *Joannes* VIII. Moravis concedit ut Linguâ Sclavonicâ divina Officia, ac Miſſam celebrent, 19. b. Carolum Craſſum Imperatorem coronat, *ibid.* Archiepiſcopum Ravennatem ſuſpendit, Romam citat, contumacem excommunicat, 20. a. Æternum dedecus, ex Photii reſtitutione, nomini ejus inuſtum, 168. b. *Joannes* VIII. Photium ipſiuſque Acta damnat, 172. a. b. Conſtitutio *Joannis* VIII. de S. R. E. Cardinalibus, *ibid.* Epiſtola *Joanni* VIII. ſuppoſita, 20. a.

Joannes IX. Pontificiis Infulis ornatur, 25. a. *Joannes* IX. congregatâ Romæ Synodo, Acta Stephani VII. contra Formoſum reſcindit, 25. a. Synodum Ravennæ *Joannes* IX. celebrat ad ſuperioris confirmationem, 25. b. Canonum ſeveritatem contra Normannos recens converſos temperandam ſuadet *Joannes*, 26. a. *Joannis* IX. obitus, *ibid.*

Joannes X. Theodoræ meretriciis artibus & potentiâ in Sedem Pontificiam intruſus, 27. b. Eccleſiæ Conſtantinop. pacem *Joannes* X. reſtituit, *ibid.* Caroli III. Regis Chriſtianiſſimi jus in Epiſcoporum electionibus confirmat *Joannes* X. *ibid.* Puerum quinquennem Remenſem Archiepiſcopum confirmat, 28. a. Mors infauſta *Joannis* X. *ibid.*

Joannes XI. ex Marozia & Sergii Papæ III. concubitu genitus, 28. b. Tuſciæ Marchionis & Maroziæ matris potentiâ Pontifex conſtituitur, *ibid.* Privilegium à *Joanne* XI. malis artibus extortum in gratiam Conſtantinop. Patriarchæ, 29. a. *Joannis* XI. obitus, *ibid.* Synodi à *Joanne* undecimo celebratæ, *ibid.*

Joannes XII. anno ætatis 18. factus Pontifex, 30. a. Primus Pontificum mutat nomen, 30. b. Otthonem I. Imperatorem creat, *ibid.* Gallicani Epiſcopi *Joannem* XII. conſulunt, ibid. *Joannes* XII. Violat fidelitatem Otthoni Imperatori juratam, *ibid.* Synodus in cauſâ *Joannis* XII. ab Otthone Imperatore Romæ congregata, 31. a. De *Joannis* criminibus habita quæſtio, ibid. *Joannes* ad Concilium vocatus minas excommunicationis Patribus intentat, ibid. *Joannes* XII. deponitur, 31. b. Utrum *Joannes* XII. à Romanâ Synodo legitimè fuerit exauctoratus, 371. b. & *ſeq.* Vid. *Romana* Synodus. Leone Antipapâ pulſo *Joannes* XII. Synodum congregat, 31. b. Concilium Otthonis autoritate celebratum, *Joannem* reſtituit, Leonem damnat, 31. b. Leonis Ordinationes irritas declarat, *ibid.* Infauſtus *Joannis* XII. obitus, *ibid.*

Joannes XIII. Summus Pontifex eligitur, 32. b. Urbe expellitur, *ibid.* Legatum in Poloniam mittit *Joannes* XIII. *ibid.* Synodum Ravennæ celebrat, ibid. *Joannes* XIII. juniorem Otthonem Imperatorem creat, 32. b. Legatum mittit ad Nicephorum Phocam Orientis Imperatorem, *ibid.* Comitem quemdam ab immundo ſpiritûs vexatione liberat, *ibid.* & *ſeq.* Obitus *Joannis* XIII. 33. a.

Joannes XIV. Romanus Pontifex, 33. b. A Bonifacio in carcerem detruſus, fame enecatur, *ibid.*

Joannes XV. Pontifex Maximus creatur, 33. b. Sibi metuens Româ fugit, *ibid.* A Romanis miſsâ Legatione revocatur, *ibid.* Legatum *Joannes* mittit in Gallias ad cauſam Arnulfi & Gerberti de Remenſi Archiepiſcopatu contendentium finiendam, *ibid.* & *ſeq.* Remenſis Concilii Patres Sacris interdicit, & quare, 34. a. *Joannis* XV. mores & obitus, 34. b.

Joannes XVI.

Joannes XVII. Pontifex creatus, 399. a.

Joannes XVIII. ad Pontificiam Sedem evectus, 399. a. Utrum ad Bellilocenſis Eccleſiæ conſecrationem Legatum in Gallias *Joannes* XVIII. miſerit, 399. b. Privilegium Bellilocenſi Cœnobio à *Joanne* XVIII. conceſſum, 400. a.

Joannes XIX. ex Laïco Summus Pontifex electus, 402. b. Gallicani Præſules & Abbates *Joannem* XIX. deterrent, ne Conſtantinopolitano Epiſcopo titulum *Univerſalis* concedant, *ibid.* Conradum Imperatorem *Joannes* XIX. coronat, *ibid.*

Joannes Placentinus Epiſcopus, Antipapa creatur, 34. b. Supplicium de hoc crimine ſumptum, 34. b. & *ſeq.*

Joannes Sareſberienſis, patria ejus, pietas doctrina, ſtudium Diſciplinæ & libertatis Eccleſiaſticæ, 537. a. Doctrinam Probabiliſtarum evertit *Joannes* Sareſberienſis, *ibid.* Obitus ejus, 537. b.

Joannes Fiſcanenſis Abbas, patria ejus, doctrina, animi dotes, corporis ſtatura, &c. 513. a. b.

Joannes Diaconus, & Libri quatuor de Vitâ S. Gregorii Magni ab ipſo conſcripti. 61. a.

S. *Joannis* Hieroſolymitani Ordo, à quo inſtitutus & reſtitutus, 592. a. Ordo S. *Joannis* Hieroſolymitani, Hoſpitalis primum, dein Equeſtris, *ibid.* & *ſeq.*

Joannæ Papiſſæ fabula unde orta, 236. A quo primùm vulgata, 250. a. A quibus impugnata, *ibid.* Papiſſæ *Joannæ* fabula confutatur & evertitur, 230. a. b. & *ſeq.* 233. a. b.

Jonas Aurelianenſis Epiſcopus, & ejus pro cultu Imaginum certamina, 44. b. *Jonæ* autoritate abutuntur Heterodoxi contra ſacrarum venerationem Imaginum, *ibid.* Summa Librorum *Jonæ* Aurelianenſis, 45. a. b.

Irregularitas infamiæ & criminis capitalis, 435. b. *Irregularitas* ex natalium defectu, 467. a. *Irregularitas* ex natalium defectu tollitur per vitæ Regularis vel Monaſticæ profeſſionem, 471. a.

Iſaac, cognomento *Bonus*, vel *Pius*, Lingonenſis Epiſcopus, 62. a. *Iſaaci* Opera, 62. a. b.

Iſaac de Stella; & Opuſcula ejus, 531. b.

Iſaac Magnæ Armeniæ Catholicus, 530. b. Scripta ejus, *ibid.*

Iſaacius Angelus, Imperator, vid. *Angelus.*

S. *Iſidori* Hiſpalenſis tranſlatio, 641. a.

Judæi S. Patres abominati ſunt, 49. a. Multò magis deteſtanda & vitanda conſortia *Judæorum*, quàm cæterorum Hæreticorum, ibid. *Judæorum* ſuperſtitiones & commenta, 49. a. b.

Judicum vitia, 45. b. *Judicum* officia, 82. b.

Judithæ Auguſtæ à calumniis vindicatur, 222. b. & *ſeq.* 227. a. b.

Juliobonenſi in Normanniâ Concilium, 471. a. Decretorum Summa, 471. a. b.

Juramenti religio, 110. a. *Juramentum* de re malâ non ſervandum,

ſervandum, *ibid.* Æquivocationes & reſtrictiones mentales in *Juramento* damnantur, 110. a.

K

S. *Karileſi* Monaſterio Privilegium à Nicolao I. conceſſum, 146. a.

L

Lambertus Schafnaburgenſis, rerum Germanicarum Scriptor, 505. a.
Lando, Pontifex Romanus, patria ejus, Ordinationes iniquæ & obitus, 27. a. b.
Landulfus ſagax, 59. a. Scripta ejus, *ibid.*
Lanfrancus Alexandri II. mandato Cantuarienſem Archiepiſcopatum ſuſcipere compellitur, 415. b. 506. a. *Lanfranco* Pallium duplex tribuit Alexander II. ibid. *Lanfranci* commendatio, 416. a. 506. a. Opera, 506. a. Obſcura *Lanfranci* de Confeſſione peccatorum ſententia explicatur, 506. b.
Lateranenſis I. Concilii, Oecumenici IX. convocatio, 442. a. 791. b. Præſes, tempus, numerus Patrum, *ibid.* Canones in *Lateranenſi* Concilio conditi, 792. a. b. & *ſeq.*
Lateranenſe II. Concilium, Oecumenicum. X. à quo convocatum, quo Præſide, & quando celebratum, 446. b. 777. a. Rationes Concilii celebrandi, *ibid.* Summa Canonum Concilii Oecumenici *Lateranenſis* II. 782. a. b. & *ſeq.*
Lateranenſe III. Concilium. Hujus convocatio, 455. b. 819. b. Concilii tempus, locus, Præſes, numerus Epiſcoporum, 820. a. Concilii *Lateranenſis* III celebrandi cauſæ 820. a. b. Concilii *Lateranenſis* III. Decreta contra Antipapam Octavianum & Schiſmaticos, 825. a. Decretum in eadem Synodo editum vitandis Schiſmatibus opportunum, *ibid.* Summa Canonum Concilii Oecumenici *Lateranenſis* III. 827. b. & *ſeq.*
Laudenſe Conciliabulum, à quo & quare convocatum, 814. a.
Lauriacenſis Synodus, 90. b. Hujus Synodi Præſes, celebratio, numerus Epiſcoporum, *ibid.*
Lemovicenſe II. Concilium, & Decreta ejus præcipua, 467. b. & *ſeq.*
Leo III. Pontifex Max. quibuſdam criminibus accuſatur, 1. a. *Leo* III. in Synodo ſe purgat, ibid. *Leo* Carolum Magnum Imperatorem coronat, *ibid.* Utrum *Leo* III. S. Suitbertum in Sanctorum album retulerit, 1. b. Quæſtio Romæ inter *Leonem* & alios Præſules habita in Symbolo Conſtantinopolitano cum additione *Filioque*, 2. a. *Leo* III. ſeptem vel novem Miſſas eâdem die celebrat, 2. b. Concordiam inter Sacerdotium & Imperium *Leo* conſervare ſatagit, ibid. *Leonis* III. Ordinationes, & obitus, *ibid.*
Leo IV. Summus Pontifex, patria ejus, parentes, profeſſio, 10. a. *Leo* IV. inconſulto Imperatore conſecratus, *ibid.* Sanctitas ejus, *ibid.* Octavam Aſſumptionis Deiparæ Virginis inſtituit, ibid. *Leonina* civitatis extructio, *ibid.* Synodum Romæ celebrat *Leo* IV. 10. b. Epiſcoporum ſimoniacorum canonicum Judicium quo ſit ordine peragendum præſcribit *Leo* IV. ibid. *Leo* IV. Ludovicum II. Imperatorem ungit, 11. a. Regum Francorum Capitularia ſe ſervaturum *Leo* IV. profitentur, ibid. *Leonis* IV. obitus, ibid. *Leo* IV. miraculis clarus, 10. a.
Leo V. Pontifex legitimus, à Chriſtophoro Preſbytero pulſus & in carcerem truſus, 26. a.
Leo VI. Rom. Pont. æmulorum factione in carcerem truditur, 28. b. Mors ejus, *ibid.*
Leo VII. in Pontificiâ Sede collocatus, 29. a. *Leonis* præclara Sententia, *ibid.*
Leo VIII. Antipapa in Sedem Apoſtolicam intruditur, 31. b. *Leo* Antipapa pellitur, *ibid.* Lata in *Leonis* Ordinatores Sententia, *ibid.* *Leonis* Ordinationes irritæ declarantur, ibid. *Leo* in Sedem Pontificiam rurſus intruditur, 32. a. Benedictum V. in exilium amandat, *ibid.* Suppoſititia Conſtitutio *Leoni* Antipapæ inſcripta, *ibid.*
Leo IX. Pontifex Max. patria ejus, genus, virtutes, 405. a. Humilis ejus Romam ingreſſus, & coronatio, *ibid.* I. Synodus Romana *Leonis* IX. 405. a. Concilium Ticini habitum à *Leone* IX. 405. b. Concilium Remenſe à *Leone* IX. indictum & celebratum, *ibid.* Moguntinum Concilium *Leonis* IX. 406. b. Sipontina Synodus *Leone* IX. Præſide habita, *ibid.* Vercellenſe *Leonis* IX. Concilium, 406. b. Romana Synodus II. & III. ſub *Leone* 406. b. 407. b. Diploma de Corpore S. Dionyſii Areopagitæ Ratiſponæ exiſtente, pſeudepigraphum, & *Leoni* IX. perperam adſcriptum, 407. a. *Leonis* IX. expeditio contra Normannos, 407. b. *Leonis* varia Decreta, ibid. *Leonis* IX. ſanctitas, 408. a. Obitus, ibid. *Leo* IX. poſt obitum miraculis clarus, *ibid.*
Leo Marſicanus ex Caſſinenſi Monaſterio ad Cardinalitias infulas & Oſtienſem Epiſcopatum aſſumptus, 514. a. Opera ejus & obitus, *ibid.* & *ſeq.*
Leo Armenus Imperator, Catholicæ Religionis & Eccleſiæ noxius Princeps, 170. b. *Leonis* Armeni virtus civilis & bellica, ibid. *Leonis* Armeni cædes, 170. b.
Leo Sapiens Imperator Orientis quare ſic dictus, 175. a. Trigamiam prohibet, & quartam nihilominus ducit uxorem, ibid. *Leonis* uxores & liberi, *ibid.* Opera ejus Eccleſiaſtica, & à quibus edita, 71. b.
Leonis (Petri) genus, fortuna mores, 779. b. Petri *Leonis* Schiſma, 444. a. 797. a. S. Bernardi pro Schiſmate extinguendo labores, *ibid.* & *ſeq.* Petri *Leonis* conatus irriti, 777. b. Gerardus Engoliſmenſis Epiſcopus, Petri *Leonis* fautor, 778. b. Ordinationes à Petro *Leonis* factæ, irritæ declarantur, 781. b.
Lex in obſervatione ſuâ debet eſſe poſſibilis, nec præteritis dare formam negotiis, ſed futuris, 575. a.
Liberorum educatio, 43. a.
S. *Liudgeri* Epiſtola de Canonizatione S. Suitberti à Leone tertio, ſuppoſititia, 1. b. Variæ hujus Epiſtolæ ſuppoſitionis notæ, *ibid.* & *ſeq.*
Lobienſis Abbatiæ Privilegium, 148. b.
Lombardus (Petrus) Pariſienſis Epiſcopus, 534. a. Petri *Lombardi* Opera & navi, *ibid.* Fabula de Petri *Lombardi* natalibus, 535. a.
Londinenſia Concilia, duodecimo ſæculo celebrata, 471. b. Canonum Summa, 472. a. b. & *ſeq.*
Lotharius II. Saxonum Dux invitus licèt ac repugnans Imperator creatur, 620. b. *Lotharii* bella, *ibid.* Jus Civile ab Irnerio Juriſconſulto *Lotharii* Imperatoris juſſu meliorem in formam redactum, 621. a. *Lotharii* bellica virtus, pietas, & obitus, *ibid.*
Lotharius Ludovici Tranſmarini filius, Rex Francorum, 198. b. *Lotharius* Rex Lotharingiam armis repetit ab Ottone II. Imperatore, 199. a. Mors *Lotharii* Regis, *ibid.*
Lotharius Imperatoris Lotharii filius, regio jure & nomine Lotharingiam adjunctaſque poſſeſſiones gubernat, 325. a. *Lotharii* impudici amores, ibid. *Lotharius* de repudiandâ Teutbergâ legitimâ uxore ſeriò cogitat, 325. a. Teutberga falſis criminibus à *Lothario* appetita, innocens declaratur, *ibid.* Duplex Synodus Aquiſgranenſis de *Lotharii* divortio, 325. a. b. Concilium III. Aquiſgranenſe in cauſâ *Lotharii* & Teutbergæ, 325. b. Epiſcopi Regni *Lotharii* ejus divortium approbant, novique ineundi conjugii dant ipſi licentiam, *ibid.* Nicolaus I. ab Adone Viennenſi eâ de re conſultus, ſecundùm Evangelii & Traditionis doctrinam contrarium reſpondet, 325. b. Hincmarus Librum ſcribit de Divortio *Lotharii* & Teutbergæ, 326. a. b. & *ſeq.* Iſtius Libri Synopſis, *ibid.* Concilium in cauſâ *Lotharii* & Teutbergæ Metis indicitur & celebratur, 330. a. b. & ſeq. *Lotharius* ad Nicolaum I. ſcribit, 333. a. Arſenii Hortenſis Epiſcopi ad *Lotharium* Legatio, *ibid.* Arſenius *Lotharium* compellit ad recipiendam Teutbergam ceu legitimam conjugem, & Waldradam ejiciendam, 333. b. *Lotharius* Teutbergam peſſimè habens, iterum à ſe depellere tentat, 334. a. Epiſcoporum Regni *Lotharii* zelum excitat Nicolaus I. ut Regem adulterum redarguant, 334. b. Epiſtola Nicolai I. ad *Lotharium*, 335. a. Ejuſdem Epiſtolæ ad Ludovicum Germaniæ Regem eâdem de cauſâ, *ibid.* Hadriani II. geſta in cauſâ *Lotharii* & Teutbergæ, 336. a. *Lotharius* Rex Romam venit, *ibid.* Quomodo ab Hadriano ſecundo ſuſceptus, 336. a. *Lotharius* Hadriano reconciliatur, 337. b.
Lotharius Ludovici Pii filius paterni Imperii conſors, 180. b. *Lotharius* Imperator à Ludovico patre creatur, 181. b. *Lotharius* Romam à patre miſſus Eccleſiæ & Reipublicæ pacem curat, *ibid.* Conſtitutio *Lotharii* Imper. in Romanæ Eccleſiæ bonum condita, 181. b. *Lothariana* conjurationis exordia, 182. b. *Lotharius* bello civili patrem laceſſit, 183. a. *Lotharius* patri

patri reconciliatur, 184. a. *Lotharius* mortuo patre in fratres ſuos arma convertit 185. a. *Lotharius* pacem fratribus offert, quibus conditionibus, 185. b. *Lotharius* regnum paternum cum fratribus partitur, *ibid.* Abdicatio & mors *Lotharii* Imperatoris, 186. b.

Lotharius Italiæ Rex, 197. b.

Lucius II. Pontifex Max. eligitur, 447. b. Arnaldiſtarum factio ab ipſo ſedata, ibid. *Lucii* II. in Cluniacenſes Monachos benevolentia, ibid. *Lucii* Cardinales, ibid. *Lucio* II. Pontifice Maximo Alfonſus Luſitaniæ Rex ditionem ſuam Romanæ Eccleſiæ vectigalem facit, 447. b. *& ſeq.*

Lucius III. ad Pontificiam Sedem levatur, 458. a. *Lucii* III. dotes, ibid. *Lucii* III. cum Frederico Imperatore Colloquium, *ibid.* Philippi Auguſti Regis Chriſtianiſſimi Litteræ ad *Lucium* III. pro Juribus Eccleſiæ Turonenſis, 458. b Rex Turonenſem Archiepiſcopum à *Lucio* III. Romam vocatum retinet, ac Pontifici excuſat, *ibid.* Amatiores Philippi Auguſti ad *Lucium* III. Litteræ, 459. a. *Lucii* III. obitus, *ibid.* Cardinales à *Lucio* III. creati, 459 a. b.

Ludovicus Pius Caroli magni filius, à patre Imperator deſignatus, 179. a. Præcepta à Carolo Magno *Ludovico* filio data, 179. a. *Ludovicus* ſorores in Monaſteria ſecedere præcipit, 180. a. Leonis III. Innocentia *Ludovico* Pio probata, 180. b. Stephanus V. à *Ludovico* Remis ſuſceptus, ibid. *Ludovici* Pii Donatio Romanæ Eccleſiæ facta, 180. b. *Ludovicus* Lotharium filiorum ſuorum natu maximum Imperii conſortem facit, *ibid.* Bernardus Rex Italiæ perduellis à *Ludovico* Auguſto capitur & damnatur, 180. b. Britannia à *Ludovico* Pio ſubacta, ibid. *Ludovici* Pii Capitularia, 180. b. *Ludovici* Pii ſecundæ nuptiæ, 181. a. *Ludovici* Pii publica pœnitentia, *ibid.* Bella, 181. a. Studium *Ludovici* pii pro Eccleſiæ defenſione & exaltatione, 181. a. Miſſas in privatis Oratoriis abſque licentia Epiſcopi celebrari vetat *Ludovicus*, ibid. *Ludovici* Auguſti Capitularia, bella, 182. a. Placita *ibid & ſeq.* Synodi indictæ, 182. b. Conjuratio in *Ludovicum* detecta & ſopita, *ibid.* Filii in *Ludovicum* Pium perduelles, 183. a. Accuſationis capita adverſus *Ludovicum* Pium in Concilio Compendienſi prolata, 217. b. Utrum ab eadem ſynodo *Ludovicus* Pius exauctoratus ſit vel exauctorari potuerit, 216. a. b. A Synodi Compendienſis calumniis *Ludovicus* Pius vindicatur, 220. a. b *& ſeq.* 223. b. Liber Apologeticus Agobardi pro filiis *Ludovici* Pii adverſus patrem diſcutitur & confutatur, 221. a. Paſchaſii narratio de *Ludovici* Pii exauctoratione ad examen revocatur ac refellitur. 224. b. *Ludovici* Pii exauctoratio 183 a 217. b. Scelus filiorum *Ludovici* Pii 228. a. *ibid.* Ejuſdem reſtitutio, 183. a. 227. a. *Ludovicus* in priſtina dignitate confirmatus, 183. b. 226. a. b. *Ludovicus* Pius Eccleſiæ Romanæ defenſor, ibid. *Ludovici* Pii obitus 184. a Elogium, *ibid.* Fabula de *Ludovico* Pio confutata, a. 184. b. Bellum inter filios *Ludovici* Pii, 185. a.

Ludovicus Germaniæ Rex & ejus varia bella 185. a. b *& ſeq.* 187. a. b. Romanus Pontifex *Ludovicum* Regem Germaniæ ab invaſione regni fraterni deterret, excommunicatione intentata, 104. b. *Ludovici* religio & pietas 185. a. b. Obitus, 190 b.

Ludovicus II. Lotharii filius Imperator inauguratur, 186. b. Mors *Ludovici* II. Imperatoris, 190. b.

Ludovicus Balbus Caroli calvi filius, Francorum Rex 191. a. Utrum *Ludovicus* Balbus inter Imperatores ſit annumerandus, ibid *Ludovici* Balbi mors & filii, 192. a. *Ludovici* Balbi virtutes, *ibid & ſeq.* Utrum *Ludovici* Balbi filii legitimi fuerint, 192. b.

Ludovicus III. à *Ludovico*. Balbo patre Regni hæres deſignatus, 192. b. *Ludovici* tutores, ibid. *Ludovicus* à calumnia vindicatur, 192. b. *Ludovici* III. bella & obitus, 193. b.

Ludovicus Tranſmarinus Rex Francorum, 198. a. varia bella vario exitu confecta, *ibid. & ſeq.* Crudele in Richardum Ducem Normannorumque gentem *Ludovici* Tranſmarini conſilium, 198. a. *Ludovicus* à Normannis profligatur & captivus Rothomagum abducitur, 198. b. *Ludovici* Tranſmarini obitus & Liberi, *ibid*

Ludovicus V. Francorum Rex 199. Obiit ſine prole, *ibid.*

Ludovicus VI. Francorum Rex, quare *Craſſus* cognominatus, 629. b. *Ludovici* VI. Aureliæ à Senonenſi Archiepiſcopo inauguratio, ibid. *Ludovici* bellum Normannicum, 630. a. *Ludovicus* VI. Epiſcopos affligit, *ibid.* Vindicta cœleſtis à S. Bernardo illi denunciata, 630. a. *Ludovicum* filium Regem deſignat & Remis ab Innocentio II. inaugurari curat, 610. b. Monaſticum Ordinem profiteri *Ludovicus* VI. decreverat, *ibid.* Pia *Ludovici* VI. ad mortem præparatio, 630. b. Mors *Ludovici* VI. 631. a. Liberi, ibid. *Ludovici* VI. præceptum pro Eccleſia Compendienſi S. Cornelii, 631. a.

Ludovicus VII. Junior nuncupatus, Galliæ Rex, 632. b. *Ludovicus* VII. electum abſque conſenſu ſuo Archiepiſcopum Biturigibus recipi vetat, ibid. Innocentius II. vim à *Ludovico* Eccleſiæ illatam ulciſcitur, 632. b. *Ludovici* bellum cum Theobaldo Campaniæ Comite, *ibid. & ſeq.* pax, 633. a. Matrimonium *Ludovici* VII. cum Alienora dirimitur in Concilio Balgentiacenſi, 633. b. Secundæ *Ludovici* VII. nuptiæ, ibid. *Ludovici* Regis expeditio ſacra, 633. a. Alexandrum III. *Ludovicus* in Gallia recipit, ejuſque electionem tuetur, 633. b. Bellum Anglicanum, *ibid.* 634. b. *& ſeq* Bellum in Hæreticos Albigenſes à *Ludovico* VII. confectum, 633. b. Tertiæ *Ludovici* VII. nuptiæ, 634. a. Votum Deo nuncupat pro filii valetudine, eumque S. Thomæ Cantuarienſis interceſſioni commendat, *ibid.* Philippi *Ludovici* filii inauguratio, 634. a. *Ludovici* VII. Obitus, elogium, *ibid.* a. Moderatio in Beneficiorum Eccleſiaſticorum collatione, 614 b.

Lugdunenſis Eccleſiæ antiquitas, 547. b. *Lugdunenſis* Primatus ſuper quatuor provincias *Lugdunenſem*, Rothomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem, ibid. & ſeq. *Lugdunenſem* Præſulem ceu Primatem revereri renuit Senonenſis Eccleſia, 548. a. Eccleſia Senonenſis libertatem pro viribus vindicat, *ibid.* Cur Senonenſes Archiepiſcopi à Primate *Lugdunenſi* colendo tam alieni fuerunt, 549. b. Septem Regulæ de Præſcientia & Prædeſtinatione divina, ab Eccleſia *Lugdunenſi* expoſitæ, 238. a. b. Eccleſiæ *Lugdunenſis* ſententia de divina ſalutis hominum voluntate, 289. a. *Lugdunenſis* Eccleſiæ doctrina de Chriſti morte pro omnibus, 290. a. Utrum *Lugdunenſis* Eccleſia Gotteſcalchi errori faverit, 288. 289. & ſeq. *Lugdunenſis* Eccleſiæ ſententia de Cariſiacis capitulis expenditur. 293. a. b.

Luitprandus, Cremonenſis Epiſcopus, 77. a. Opera *Luitprando*, verè vel falsò adjudicata, *ibid.*

Lupus Ferrarienſis Abbas, Eruditio ejus & pietas, 56. b. Servatus *Lupus* nec Moguntinus Preſbyter fuit, nec alius eſt à *Lupo* Ferrarienſi Abbate, 57. a. 283. b. *Lupus* Carolo Regi gratiſſimus, ibid. *Lupi* Ferrarienſis monita ad Regem, 57. b. Præclara *Lupi* Ferrarienſis ſententia, de Pontificia & Regia Dignitate, ibid. *Lupus* Ferrarienſis de Prædeſtinatione, de Libero Arbitrio, & de redemptione ſanguinis Chriſti cum Rege Carolo Calvo collationem habet, 283. b. *Lupus* Libellum edit de iis tribus Quæſtionibus, *ibid.* Hujus libelli ſumma, 283. b.

Lupi (Chriſtiani) contra Gallicanos Præſules inſultus retunduntur, 259. a.

Lupus Protoſpata, quare ſic dictus, 520. a. Rerum Neapolitanarum ſcriptor, *ibid.*

M

Macra. Synodus apud S. *Macram* celebrata & Canones in ipſa conditi, 105. b.

Magdeburgenſis Archiepiſcopatûs erectio, 32. b.

Manichæi novi quando & quibus auctoribus exorti, 37. b. 475. b. Novorum *Manichæorum* errores, *ibid.* Ex *Manichæis* ſuos errores hauſerunt Lutherani & Calviniſtæ, 475. b. *Manichæorum* hæreſis revelatio, *ibid* De novis *Manichæis* habita quæſtio, 476. a. Novi *Manichæi* damnati & vivi combuſti, *ibid.*

Manuum Opus in uſu apud *Monachos*, 600. b. Opus *Manuum* non eſt S. Benedicti præceptum, ſed conſilium, *ibid.*

Marbodus Rhedonenſis Epiſcopus, patria ejus & virtutes egregiæ, 514. a. *Marbodi* Scripta, ibid. *Marbodo* Rhedonenſi Epiſcopo inſcripta Epiſtola & ad Robertum de Arbriſſello directa, expenditur, 770. a. b. Utrum *Marbodi* genuinus ſit fœtus, 776. a. Religioſi illius Præſulis eſſe non videtur, *ibid.* Nec Hildeberti Cœnomanenſis Epiſcopi, 776. b. Fuerit fortè Roſcelini, aut Clerici alicujus ſæcularis egregiè maledici, *ibid.*

Mariæ Nativitas in Galliis celebrari cœpta, 65. a.

Mariæ

Mariæ virginitas perpetua à Ratramno ut dogma fidei aſſerta, 318 a. Devotio ſincera erga *Mariam* virginem, 418. a. *Maria* patrocinium ſuum illis tantum impendit, qui finem ponunt voluntati peccandi, 418 b. virginis *Mariæ* Officii recitatio Clericis præſcripta, 432. b.
Mariani Scoti vita & Opera, 505. b.
Marinus Pontifex eligitur, 20. b. Difficillimæ Legationes quas obierat, ibid. *Marinus* Photium & omnia ejus Acta damnat, 20. b. Formoſum in Sedem Portuenſem reſtituit, ibid. *Marini* obitus, 20. b.
Marinus II. Pont. Rom. Patria ejus, & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudium, 29 b.
Marozia, Natalitia ejus, 27. a. b. 28. b *Maroziæ* turpitudo, 28. b.
S. *Martialis* memoria inter Apoſtolos, 467. b. S. *Martialis* Apoſtolatus confirmatus, *ibid.*
S. *Martini* Turonenſis privilegia, Urbani II. nomine inſcripta, in ſuſpicionem ſuppoſitionis veniunt, 434. a. b. *& ſeq.* Diploma in gratiam Turonenſis Eccleſiæ S. *Martini* à Synodo Tullenſi II. editum, pſeudepigraphum, 101. a. Varia ſuppoſitionis indicia, *ibid.*
Martyrum Eccleſiæ certis diebus viſitandæ, 55. b.
Matrimonii indiſſolubilitas, b. a. Impedimenta *Matrimonii*, 39. b 465. b. 467. a. 469. a. 472. a. b. 475 a. Chriſtianorum *Matrimonia* & conjugum Officia, 41. a. Cognatio Spiritualis *Matrimonii* impedimentum, 76. a 108. b. Impedimenta *Matrimonii* ſuo proprio jure Eccleſia conſtituit, 80. b. Inceſta *Matrimonia* dirimuntur, 91. b Conſanguinitas in quarto gradu, impedimentum dirimens *Matrimonium*, 95 b. Eccleſiæ juriſdictio in Cauſis *Matrimonialibus*, 100. b *Matrimoniales* Cauſæ quo ſenſu ad Laicam juriſdictionem pertineant, 101 b. Affinitas ex illicita copula, impedimentum *Matrimonii*, 102. Canon contra *Matrimonii* indiſſolubilitatem in ſpeciem pugnans explicatur, 105. a. Impedimentum criminis, 108. b. *Matrimonialis* contractûs firmitas unde æſtimanda, 109 a. Utrum Apoſtaſia *Matrimonium* dirimitur, 464. a. b Clandeſtina *Matrimonia* prohibentur, 474. a.
S. *Matthæi* Corporis inventio, 426. a.
Meginfredus ex Foldenſi Monacho Magdeburgenſis Præpoſitus, 502. b. *Meginfredi* Opera, *ibid.*
Meldenſis Concilii Convocatio, Præſes, Epiſcoporum numerus, 92. b. *Meldenſis* Concilii Canones, *ibid.*
Metaphraſtes (Simeon) genus ejus, opes, facundia, prudentia, 71. b Quo tempore floruerit, 72. a *Metaphraſtes* quare ſic dictus, 72. a. Opera ejus & elogium, 71. b. 72. a. Simeon *Metaphraſtes* à Simeone juniore diſtinguendus, 72. a b.
Metenſe Concilium quando & quo præſide celebratum, 106. b Concilii *Metenſis* ſumma, *ibid.*
Metenſis Synodus in Cauſa divortii Lotharii Regis & Teutbergæ Reginæ, 330. a. b. Concilium Romanum ſub Nicolao I. Synodi *Metenſis* acta reſcindit, 331. b. Guntarium ac Theutgaudum Archiepiſcopos deponit, 331. b.
Methodius Patriarcha Conſtantinopolitanus, pietas ejus & fides, 39 b. Paſſio S. Dionyſii Areopagitæ à *Methodio* ſcripta, 40. a. Paſſio S. Dionyſii ex Antiquioribus Actis, ante Hilduini Areopagitica, à *Methodio* ſcripta, 40. b.
Metropolitana Sedes à Romano Pontifice erectæ, 115. b. 554. b. *Metropolitanorum* Privilegia Autoritate Sedis Apoſtolicæ confirmata, ibid. & ſeq. *Metropolitanorum* Autoritas in quo poſita, 116. b. Pallium *Metropolitanæ* dignitatis inſigne, *ibid.* Pallii conceſſione non eſt impoſita *Metropolitanis* à Romano Pontifice nova ſervitus, 116. b. & ſeq. *Metropolitanis* extra præcipuas ſolemnitates & Miſſarum ſolemnia Pallii uſus prohibitus, 105. a *Metropolita* Patriarchæ ad Synodum vocanti vel alias ob cauſas Canonicas parere debent, nec à Principibus detineri, 258. b. Formula juramenti *Metropolitanis* à Paſchali II. præſcripta, 438 b. Novarum *Metropoleon* erectio Romani Pontificis Autoritate, accedente Principum conſenſu, 554. b. *Metropolitanorum* erat ſupplere negligentiam Epiſcoporum ſuæ Provinciæ in Beneficiorum collatione, *ibid.* Pravas Conſuetudines in Provinciis ſuis extirpare, 554. b. Confirmare, examinare, conſecrare Suffraganeos, 555. a. *Metropolitanum* adire & ipſi obedientiam profiteri, Epiſcopi ipſi ſubditi tenebantur, *ibid.* & 560. b. Auctoritas viſitandi Provinciam unum ex præcipuis *Metropolitanis* juribus, 555. b. In comprovincialium Diœceſibus nihil agere poterant *Metropolitani*, niſi ex præſcripto Canonum, *ibid.* Romani Pontifices latas à *Metropolitanis* ſententias facile non reſcindebant; 55.. b. Juramentum fidelitatis ſummi Pontifices à *Metropolitanis* exigebant, 559 b *Metropolitanorum* conſecrandorum profeſſio Canonica; 559. b Juramentum fidelitatis, occaſione ſchiſmatum ſummi Pontifices à *Metropolitanis* exegerunt, *ibid.* Epiſcopi *Metropolitanis* Canonicam obedientiam promittebant, 560. b.
Michael. Superſtitio circa Miſſam S. *Michaëlis*, 73 a.
Michaël Balbus quare ſic dictus, 170. b. Majeſtatis reus convincitur, *ibid.* Nondum ſolutis compedibus, è carcere ad ſolium evehitur, 170. b. *Michaëlis* Balbi impietas, errores, & immanitas in ſacrarum Imaginum cultores, 171. a 237. a. *Michaelis* Balbi obitus, *ibid.*
Michael Cerularius Conſtantinop. Patriarcha, Patria ejus, genus, indoles, 477. a. *Michaël* Cerularius Eccleſiam Latinam in multis, erroris accuſat, ibid. *Michaëlis* Cerularii in Romanam Eccleſiam inſultus repelluntur, 477. a Legati ſtudio pacis miſſi Conſtantinopolim à Leone IX. 477. b. *Michaël* Cerularius excommunicatus, ibid. *Michaëlis* ſchiſma, 477. b. Utrum *Michaëlis* Cerularii ſchiſma in univerſam Eccleſiam Orientalem ſit propagatum, *ibid & ſeq.*
Michaël Curopalates, Imperator ſalutatur 169. 170. a. Pietas ejus, & Religio, ibid. *Michael* Curopalates ſeveriorem ſed minùs probabilem opinionem, ſpecie majore pietatis ſecutus, ſe Imperiumque in extremum diſcrimen conjicit, 170. a *Michael* imperii oneri impar purpurâ exuit, 170. a. b.
Michael III. Theophili filius & in Imperium ſucceſſor, 173. a *Michaelis* tertii bella, vitia & obitus, 173. a. b.
Michael Paphlago Zoë Imperatricis adulteræ ope Orientis ſolium conſcendit, 609. b. *Michaelis* Adminiſtratio, ibid. *Michaelis* morbi, 609. b. *Michael* depoſito Diademate vitam Monaſticam profitetur, *ibid.*
Michael Calaphatus, Imperator, vid. *Calaphatus.*
Michael Stratioticus, vide *Stratioticus.*
Miciacenſi S. Maximini Cœnobio Privilegium à Jona Epiſcopo Aurelianenſi conceſſum, 148. a.
Micrologi autor quis ſit, 107. b. *Micrologus* quid contineat, 507. ibid. *Micrologi* Autoris opiniones ſingulares, 507. b. Autor *Micrologi* cenſet vinum non conſecratum verè propriéque conſecrari per immiſſionem & contactum Hoſtiæ conſecratæ, *ibid.* Opinio illa expenditur & refellitur, 507. & ſeq. *Micrologi* Autor excuſatur, 508 a.
Migrationes à minori ad majorem Eccleſiam Canonibus repugnantes, 105. b
Milo Benedictinus Monachus, & opera ipſi adjudicata, 61. b.
Mincius (Joannes) Velitrenſis Epiſcopus, Antipapa, Benedictus X. appellatus, 409. b. *& ſeq.*
Miniſtrorum Sacrorum cœlibatus, 431. a. b.
Miracula ficta, illuſiones, & illorum fons, 55. a.
Miſſæ Sacrificium, 185. a. *Miſſarum* quotidiana olim multiplex celebratio, 1. b. Cujuſque Sacerdotis arbitrio & devotioni permittebatur unum pro multis offerentibus Sacrificium aut ſingula pro ſingulis celebrare, 5. a. oblationes ad *Miſſarum* ſolemnia, *ibid.* 414. b. Superſtitiones circa *Miſſam*, 75. a. *Miſſæ* votivæ, 466. b. *Miſſæ* quibus in locis celebrandæ, 107. a. *Miſſæ* Sacrificium pro vivis & defunctis in Anglia nono ſæculo celebratum, 106. a. Decreta *Miſſam* ſpectantia, 474. a. Confeſſarius pœnitentiæ loco ut *Miſſæ* celebrari faciant, laicis injungere non debet, 474 b.
Miſſaticus & *Miſſaticum*, 176 a.
Miſſi Dominici qui ſint & quare ſic dicti 176. a. *Miſſorum* Dominicorum honoris gradus, 176. b. Adminiſtratio, *ibid.* Quibus de rebus *Miſſi* Dominici cognoſcerent, 176. b *Miſſorum* Dominicorum functiones, *ibid.*
Moguntinum Concilium, 79. a. quare congregatum, *ibid.* Tres turmæ in Concilio, 79. a ſumma Canonum, *ibid.*
Moguntinum Concilium ſub Rabano Archiepiſcopo, 94 b. Concilium in duos Ordines diviſum, *ibid.* Canonum ſumma, 94. b. *& ſeq.*
Moguntinum Concilium ſub Arnulfo Rege celebratum, 106 a. Canones in eo conditi, *ibid. & ſeq.*
Moguntinum Conciliabulum adversùs Gregorium VII. celebratum, 706 b 714. b.
Monachi hoſtes ſemper infenſiſſimos habuere, 69 b. Definitus *Monachorum* numerus in quovis Monaſterio,

Digitized by Google

tio, 75. b. Commodum neceſſarium *Monachis* procurandum, 79 b. *Monachi* qui Fideles circumveniunt ut res ſuas Monaſteriis donent, quomodo puniendi, 83. a. *Monachorum* animus à litibus alienus, 83. b *Monachis* Sacerdotibus non licet ſæcularium confeſſiones audire ſine Approbatione Epiſcopi, 88. a. *Monachorum* ſeceſſus & quies, 88 a. *Monachi* Parochialibus Eccleſiis præfecti, 95. a *Monachi* Epiſcopis jure communi ſubditi 111. b. 145. a. Immunitates & Privilegia *Monachorum* 145 b. 595. a. S. Bernardus quæſitas à *Monaſteriis* immunitates improbat, 596. b. *Monachi* ad Eccleſiaſticas dignitates frequenter aſſumpti, 151. b. 598 b. Quæ vivendi ratio Epiſcoporum ex *Monaſteriis* aſſumptorum; 600. a. Epiſcopi ex *Monachis* aſſumpti habitum Monaſticum & regularis vitæ normam ſervabant, 152. a. Divinitùs puniti *Monachi* ab Obſervantiâ ſtrictiori Regulæ deficientes, 155. a. *Monachi* ab hæreditate parentum non arcebantur, 155. b. 601. a. Opus manuum apud *Monachos* in uſu, 156. a. 600. b Sacra ſtudia, ſcriptio & editio librorum ad Eccleſiæ utilitatem, dignus *Monachis* labor, & manuum operi præferendus, 601. a. Poſſeſſæ à *Monachis* Decimæ, ibid. *Monachos* Beneficia & Decimas juſtè & Canonicè poſſidere poſſe, oſtenditur, 601. b. *Monachorum* ſtudia, ibid. *Monachi* cum delectu recipiendi, 178. a. *Monachis* ſine ſuorum Superiorum licentia depoſitum recipere non licet, 207. a. *Monachi* ad Epiſcopatum promoti *Monaſticam* veſtem exuere non debent, 262. b Medicinæ praxis, phyſicæ confectiones, legum civilium lectio, *Monachis* prohibitæ, 455. a. *Monachorum* in propriis Eccleſiis ſtabilitas, 467. b. Abbatis causâ *Monachum* fieri non licet, 410. b 470. b. *Monachorum* percuſſores, 471. b. Appellatio contra Regularem Diſciplinam *Monachis* interdicta, 819. b. Peculium *Monachis* prohibitum, 819. b. *Monaſticæ* Profeſſionis ætas, 594. b. Diuturna Religioſæ veſtis geſtatio vim habebat profeſſionis, ibid. *Monachorum* æmuli Concilii Nemauſenſis Canonibus coerciti, 599. b. Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtrationem Sacerdotibus *Monachis* ab Epiſcopis committendam judicat Synodus, ibid. *Monachi* Reipublicæ non inutiles, 641. a.

Monaſteria. Regularis *Monaſteriorum* Diſciplina, 79. b. immunitates, 145. 595. *Monaſteriorum* Reformatio, 81. a. 82. a. 84. a. 91. b. *Monaſteriorum* reformationem Reges curarunt, 152. b. *& ſeq.* Regum cura ſingularis de Regalibus *Monaſteriis*, 154. b. *Monaſteria* laïcorum poteſtati non permittenda, 91. a. Pueri *Monaſteriis* à parentibus oblati, 102. a. 144. b. 594. a. Ritus oblationis puerorum, 594. a. Pueri à parentibus oblati redire ad ſæculum non poterant, 594. b. Diſciplina ſuper hoc à Celeſtino III. immutata, *ibid.* Qui *Monaſteriis* præficiendi, 106. b. Pecuniam pro *Monaſterii* ingreſſu retinere vetitum, 155. b 474. a. 555. a. Decimæ in cenſu bonorum *Monaſterialium* computatæ, 163. a. Diviſio bonorum *Monaſterialium* inter Abbatem & Conventum, 163. b. *Monaſteria* virginum, vid. *Moniales* infra. Nemo invitus *Monaſterio* adſcribendus, 78. b. Reformatio bonorum etiam temporalium copiam *Monaſteriis* affert, 531. b.

Monaſtica Diſciplina, 5. b. 79. b. 89. b. 111. b. 472. a. b. Ad quem pertinent, 79. b *Monaſticæ* profeſſionis libertas, 5. b. *Monaſtici* Ordinis defenſio, 69. b. *Monaſtica* profeſſio publicam pœnitentiam ſupplet, 90. b. Inviti Ordini *Monaſtico* addicti, utrum in eo ſtatu manere cogendi ſint, 80 a. *Monaſtica* Reformatio, 81. a. 82. a. *Monaſticus* Ordo à Deo inſpiratus, ab Apoſtolis fundatus, à SS. Patribus excultus, à Regibus propagatus, 91. a *Monaſticæ* profeſſionis ætas, 144. a. Conſenſus Principum quandoque neceſſarius iis qui *Monaſticam* vitam profitebantur, 144. b. *Monaſtici* Status excellentia, 43. b. *Monaſticæ* Diſciplinæ reſtauratio, 109 a.

Moniales. Aditus ad *Moniales* Clericis & *Monachis* junioribus vetitus, 78. a. *Monialium* numerus in quovis *Monaſterio* definitus, 78. b. Regularis *Monialium* Diſciplina, 85. a. Regula *Monialium* Canonicarum, *ibid.* Voto paupertatis non erant aſtrictæ *Moniales* Canonicæ, 85. b. *Monialium* Monaſteria ſine licentiâ Epiſcopi non adeunda, 87. b. 88. a. Parthenonum reformatio, 90. a. Quæ puellæ in Parthenonibus educandæ, 177. a. Reformationis *Monialium* præcipua capita duo, clauſura & vita communis, 549. a. *Monialium* in exteriori cultu modeſtia, 473. b.

Moralis. Obſervanda in dubiis *Moralis* Chriſtianæ Regula, 537. a. Vaga & effrenis opinandi ſententia in materiâ *Morum* à Petro Cantore impugnata, 538. a. *Moralis* Chriſtianæ Regulæ 10. a.

Mortui. Oratio pro *Mortuis*, 100. a. 185 b.

Moſes Barcepha, Syrorum Epiſcopus, 73 b. Opera ejus, ibid. & ſeq. *Moſes* Barcepha cum *Moſe* Mardeno non confundendus, 74. a.

Mulierum conjugatarum prava conſuetudo, 15. a. *Mulieres* conceptum fœtum excutientes homicidarum pœnitentiæ ſubduntur, 101. b.

Myſteria Ubi de *Myſteriis* agitur, non Philoſophia conſulenda eſt, ſed fides, 899. a.

N

Narbonenſe Concilium, quando, quare, & quo Præſide celebratum, 470. a.

Naufragorum deprædatio prohibita, 423. b.

Neophyti ad Epiſcopatum non promovendi, 257. b.

Nicephorus Patriarcha Conſtantinop. ob cauſam Fidei in exilium deportatus, 43. b. S. *Nicephori* Conſtantinop. Opera, *ibid.* Stylus, 44. a. Utrum Chronographia genuinum ſit S. *Nicephori* Conſtantinopolitani Opus, *ibid.*

Nicephorus Logotheta, Imperator Orientis, Hæreticorum fautor, 169. b. Avaritia ejus inſatiabilis, ac in Chriſtianos & pios omnes perſecutio, *ibid.* Crudelitas ejus, bella, impietas, & infelix exitus, 169. *ibid.*

Nicephorus Phocas, & ejus ad Imperium evectio, 174. b. *Nicephori* nuptiæ. *ibid.* Bellica fortitudo, 174. b. *Nicephori* Phocæ ſordida indoles, *ibid.* Abſurdam impiamque Legem meditatur *Nicephorus* Phocas, 174. b.

Nicolaitæ novi in Provinciâ Mediolanenſi damnati à Nicolai II Legatis, 411. a.

Nicolaus I. Pont. Max. & ejus in Eccleſiam merita, 12. a. b. *Magni* cognomen obtinet, 12. b. Cognitionem cauſæ Ignatii Patriarchæ Conſtantinop *Nicolaus* I. ſuſcipit, *ibid.* Quid in cauſâ Ignatii & Photii egerit *Nicolaus* I. 238. a. b. *Nicolai* I. ad Michaelem Imp. & Photium in Conſtantinop. Sede intruſum Literæ, ejus pro Religione & Eccleſiaſticâ Diſciplinâ ſtudium demonſtrantes, 241. a. *Nicolaus* I. Photianam Synodum in irritum mittit, 241. a. b. *& ſeq.* Reſtituit Ignatium, 242. a Damnat Legatos prævaricatores, 241. b. Minaces Imperatoris ad *Nicolaum* I. Literæ, 242. b. Photius à *Nicolao* I. in Synodo Romanâ damnatus, 243. b. *Nicolai* I. Epiſtola ad Imperatorem, 244. b. *Nicolaus* I. novos Legatos Conſtantinopolim mittit, 245. a. Violata Sedis Apoſtolicæ Legatio, ibid. *Nicolaus* I. Gallicanos Epiſcopos ad ſuccurrendum Eccleſiæ & Græcorum objectiones refellendas adhortatur, 246. a. Baſilius Imperator *Nicolai* I. Sententiam executus, Photium è Sede Conſtantinop. expellit, 247. a. Photii contra *Nicolaum* I. Scripta, Imperatoris Mandato igne abſumuntur, 255. b. Depoſitiones Epiſcoporum inter majora negotia cenſendas probat *Nicolaus* I. 304. a. *Nicolaus* I. Balduinum & Juditham Carolo-Calvo Regi Chriſtianiſſimo reconciliat, *ibid.* Illos abſolvere non vult ab excommunicatione quam in illos tulerant Epiſcopi Gallicani, 12. b *Nicolaus* I. cognitionem divortii Lotharii & Theutbergæ Reginæ ſuſcipit, 13. b. *Nicolai* I in cauſâ divortii Lotharii Regis & Teutbergæ Acta, 319. a. b. & ſeq. *Nicolaus* I. Acta Concilii Sueſſionenſis II. examinat ac reſcindit, 309. b. *Nicolaus* I. Synodum III. Sueſſionenſem indicit pro Vvulfadi & Sociorum reintegratione, 310. a. Caroli Regis ad *Nicolaum* I. Epiſtola, 312. a. Epiſtolæ Synodi & Hincmari ad *Nicolaum* I. ibid. *Nicolai* I. ad Epiſcopos Synodi Sueſſionenſis, & ad Hincmarum, Epiſtolæ increpatoriæ, 312. b. Concilium Trecenſe in cauſâ Vvulfadi & Sociorum, juſſu *Nicolai* I. celebratum, 313. b. Rothadum Sueſſionenſem Epiſcopum Sedi reſtituit, 13. b. Vid. *Rothadus*. Summa Decretalis Epiſtolæ *Nicolai* I ad Rodulphum Epiſcopum Bituricenſem, 14. a. *Nicolai* I. Reſponſa ad Conſulta Bulgarorum, 14. b. Reſponſorum Summa, *ibid.* Opinio privata *Nicolai* I de Baptiſmo in Chriſti ſolius nomine collato, 15. a. *Nicolai* I. ſanctitas, ibid. *Nicolai* I. Elogium, ibid. *Nicolaus* I. poſt mortem invocatus, 251. a.

Nicolaus II. contra Joannem Mincium Antipapam Pontifex legitimus eligitur, 409. b. Conciliis ab ipſo

coacta, 410. a. b. *& ſeq.* Mincium Antipapam cum ſuis fautoribus anathemate configit, 410. a. Berengarianam hæreſim cum ſuo Autore damnat, 670. b. Eduardo Regi Sancto tuitionem omnium Angliæ Eccleſiarum *Nicolaus* II. concedit, 412. a. *Nicolaus* II. Ordinis Monaſtici ſtudioſiſſimus, *ibid.* Ejus in Chriſtianiſſ. Regem caritas, ibid. *Nicolai* II. in pauperes amor, 412. a. b.
Nicolaus Claræuallenſis, fraudes ejus & impoſturæ, 530. a. Utrum *Nicolaus* Claræuallenſis cum *Nicolao* S. Albani in Angliâ ſit confundendus, *ibid. & ſeq.*
Nithardus, genus ejus, parentes, profeſſio & Opera, 47. a. b.
S. *Norbertus*, Magdeburgenſis Archiepiſcopus, Præmonſtratenſis Ordinis parens, 516. b S. *Norberti* Elogium & Opera, *ibid.*
Normannorum incurſiones, 193. b. *Normannorum* ſtrages, 145 a. *Normannorum* converſio, 196. a. Primus *Normannorum* Dux. ibid.
Novitates vocum in tractandis Religionis myſteriis vitandæ, 195. b.
Novitii Cluniacenſes, 142. b.
Nuptia, quibus temporibus prohibitæ in Eccleſiâ Anglicanâ, 466. a Inceſtæ conſanguineorum *nuptia*, 786. b. Vid. *Matrimonium*.

O

Oblationes ad Miſſarum ſolemnia, 5. a. 414. b. *Oblationes* ex pane & vino olim à Chriſtianis fieri ſolitæ, quando in pecuniarum eleemoſynam pro Miſſis converti cœptæ ſunt, 5. a. 65. a.
Octavianus Pſeudo Pontifex, 454. b. *Octaviani* ſchiſma, *ibid. &* 820. a. *Octaviani* ſuperbia, 454. b. *Octaviani* in Alexandrum III. molitiones, *ibid.* Fredericus *Octaviani* protector, 820. a. b. *& ſeq.* Conciliabula à Schiſmaticis pro *Octaviano* celebrata, 820. b. 824. a. b. Concilia adversùs *Octavianum* coacta, 823. a 824. a.
S. *Odilo* Cluniacenſis Abbas, Opera ejus & à quibus edita, 73. b.
Odo Cameracenſis Epiſcopus, Scripta ejus varia, 514. a.
Odo, Muſicus, Cluniacenſis ſecundus Abbas, 73. a. Doctrina ejus, pietas & Opera, *ibid.*
Odo Rex Francorum, 195. a. *Odonis* bellum civile cum Carolo Simplice, ibid. *Odonis* obitus, *ibid.*
Oecumenica Synodus octava, 148 b. *& ſeq.* Vid *Conſtantinopolitana* Synodus, & *Photius*.
Oecumenius quo tempore floruerit, 304. b. *Oecumenii* Opera, & nævi. *ibid.*
Officia Divina. Nihil in divinis *Officiis* cantandum vel recitandum, quod è Scripturis Sacris non ſit depromptum, 51. b. Divinum *Officium* vernaculâ Linguâ non celebrandum, 418. b.
Officiales Epiſcopalis Juriſdictionis Adminiſtri, 170. b. *Officialis* munus vendere nefas, 83. a.
Olbertus Abbas, Scriptor Eccleſiaſticus, 500. b. Opera *Olberti*, ibid.
Ordinandorum ætas, 81. b. 475. a. 817. b. *Ordinandorum* inſtitutio in Seminario, 81 b Manſio in Titulo ad quem ſunt ordinati, 81. b. *Ordinandorum* qualitates, 91. b. 470. a. *Ordinationes* ab Excommunicatis celebratæ utrum irritæ ſint, & quo ſenſu, 413. b. *Ordinationes* ſimoniacæ vel à Simoniacis factæ, 431. b. Interſtitia in ſacris *Ordinationibus* ſervanda, 257. b. Sacrarum *Ordinationum* iterationem Vvulfadi & Sociorum cauſa non probat, 314. a. *Ordinandorum* Titulus, 474. a. 821. a.
Ordonius Hiſpaniæ Rex, 103. a. *Ordonii* bella, virtutes & nævi *ibid.*
Ordonius II. virtus ejus bellica, & crudelitas, 103. b.
Ordonius III. Motus initio Regni ejus excitati & ipſius armis & diligentiâ ſedati, 104. b. *Ordonii* III. nuptiæ, *ibid.*
Otto Friſingenſis Epiſcopus, Henrici IV. Imperatoris nepos, 535. b. *Otto* Friſingenſis in S. Bernardum minùs æquus, ibid *Otto* Friſingenſis retractavit quæ pro Gilberto Porretano contra S. Bernardum ſcripſerat. 535 b. *Otto* Friſingenſis Viaticum Corporis Chriſti recipit poſt Extremam Unctionem, *ibid.*
Otto I. Magnus cognominatus, Imperator & Germaniæ Rex, 30 b. 197. b. 199. b. Generoſum ac religioſum *Ottonis* reſponſum ibid. *Ottonis* nuptiæ utrum ſint inceſtuoſæ, 199. b. *Ottonis* I. in Romanam Eccleſiam munificentia, *ibid.* Berengarium Tyrannum & Romam *Otto* in poteſtatem accipit, 200. a. Græcos in Calabria & Apuliâ profligat, *ibid.* Danos ſubigit, Sclavos domat, & utrumque ad Chriſti Fidem perducit, 200. a. Quæ Romani Pontificis canonicam electionem ſpectant ab *Ottone* ſancita, *ibid.* Joannes XII. violat fidelitatem ab ipſo, *Ottoni* Imp. juratam, 30. b. Synodum in causâ Joannis *Otto* congregat 31. a. Concilium *Ottonis* autoritate congregatum damnatur, 31. b. *Ottonis* I. virtutes & nævi, 200. *Ottonis* I. obitus, *ibid.*
Otto II Imperator creatur, 32, b. 200 b. *Otto* à Græcis vincitur, *ibid.* Pietas ejus & obitus, 200. b.
Otto III. Germaniæ & Italiæ Rex coronatus, 200. b. *Otto* III. uxorem ſuam impudicitiæ & calumniæ convictam flammis addicit, ibid *Ottonis* III. religio, 201. a. Pœnitentia *Ottonis* III. à S. Romualdo injuncta, *ibid.* Cœlitus deterretur ne Canonicos in Baſilicam Romanam S. Pauli pulſis Monachis diſſolutis introducat, *ibid.*
Ovetenſis Archiepiſcopatûs erectio, 203. b.

P

Pallii uſus, 105. a. Inſolitum de uſu *Pallii* Privilegium, 30. a. *Pallium* Metropolitanæ dignitatis inſigne, 116. b. Utrum *Pallii* conceſſione impoſita ſit Metropolitanis à Rom. Pontifice nova ſervitus, *ibid. & ſeq.*
Papa nomen quando in uſu, 722. b. Veteres Epiſcopi *Papæ* appellati, 723 b.
Papienſe conciliabulum, à quo & quare congregatum, 820. b. *& ſeq.* Pariſienſe VI. Concilium, 86. a. Quando & à quo coactum, *ibid.* Synodus Pariſienſis VI. ex quatuor Provinciis congregata, *ibid. & ſeq.* Synodi Decreta, 86. b.
Pariſienſe Concilium ab Eugenio III. celebratum, 448 b. Hujus Concilii ſumma, *ibid. & ſeq.*
Laus urbis, Eccleſiæ & Academiæ *Pariſienſis*, 634. b. *& ſeq.*
Parochialis Eccleſia ſua cuique plebi Chriſtianæ frequentanda, 55. a. *Parochiarum* Preſbyteri nocturnis horis ad Matutinas Laudes perſolvendas ſurgebant, 7.. b. Monachi *Parochialibus* Eccleſiis præfecti, 95. a. Manſus *Parochiis* pagorum attributus, ab omni ſervitute liber, 264. a. *Parochialis* Eccleſiæ Tituli Cardinales appellatæ, 93. b. Pœnæ decernuntur adversùs eos qui voluntariè à *Parochialibus* conventibus ultra tres dies Dominicos ſe ſubtrahunt, 105. a. Decimæ *Parochialibus* Eccleſiis debitæ, *ibid.* Conditiones neceſſariæ ut legitima ſit ab una *Parochia* in aliam migratio, 138. b. Conductitios Sacerdotes ad regimen *Parochiarum* aſſumi nefas, 415. a. jura ſepulchralia *Parochia* ſolvenda, licet ſepulturam alibi quis eligerit, 466. a. Portio congrua *Parochiarum* Rectoribus aſſignanda, 471. b. *Parochiarum* rectores ad nutum Epiſcoporum non amovendi, 576. b.
Parthenones vid Moniales.
Paſchalis I. Rom. Pont virtutes ejus, 3. b. S. Theodori Studitæ ad *Paſchalem* I. Literæ, 4. a. *Paſchali* I. conſpicuam ſe præbet S. Cæcilia, eique corpus ſuum revelat, *ibid.* Lotharium Ludovici Pii filium Romæ Imperatorem coronat *Paſchalis* I. 4. b. Obitus ejus, *ibid.*
Paſchalis II. Pontifex Maximus, Patria ejus, profeſſio, doctrina, mores ſanctitas, 437. a Bellum contra Schiſmaticos indicit *Paſchalis* II. *ibid.* Leodienſium Schiſmaticorum contra *Paſchalem* II. Epiſtola refellitur, 437. b. Concilia à *Paſchali* II. in cauſa Inveſtiturarum celebrata, 438. b. vid infra Formula juramenti Metropolitanis à *Paſchali* II præſcripta, *ibid.* Concilia per Legatos à *Paſchali* II. in Galliis celebrata, 439. a. Pariſienſis Epiſcopus à *Paſchali* II. Romæ conſecratus, ſalvo Senonenſis Eccleſiæ jure, 439. b. *Paſchalis* II. prohibendis Inveſtituris & hominium Epiſcoporum invicta conſtantia, 737. a. *Paſchalis* II. Inveſtituras in Lateranenſi Concilio prohibet, 738. b. *Paſchalis* II. excommunicat Epiſcopos qui inveſtituras ab Henrico I. Angliæ Rege accipiunt, 739 b. Henricus à Paſchali II. auditur, 740. a. Henrico *Paſchalis* II. in negandis Regi Inveſtituris firmum propoſitum, 740. b. *Paſchalis* II Inveſtituras in Concilio Guaſtallenſi damnat, 743. a. *Paſchalis* II. in Gallias venit,

Digitized by Google

nit, concilium & auxilium contra Germaniæ Regem in negotio Inveſtiturarum quæſituros, *ibid* inter Paſchalem II. & Henrici Germaniæ Regis Legatos colloquium Catalauni habitum, 744 a *Paſchalis* II. in Italiam redux inveſtituras iterum damnat in Synodis Romana & Beneventana, 744. b. *Paſchalis* II. de Inveſtituris cum Henrico Germaniæ Rege pactio, 745. a. Fidem violat Henricus & Privilegium Inveſtiturarum à *Paſchali* extorquet 746. a. *Paſchalem* II. Gallicani Epiſcopi excuſant, 747. a. b. *& ſeq* Privilegium Inveſtiturarum à ſe, Henrico Imperatori conceſſum reſcindit *Paſchalis* II. 713. b. Profeſſio fidei à *Paſchali* II. edita, ibid. *Paſchalis* II. pœnitentia & humilitas, 754. a. Privilegium Henrico Imperatori conceſſum iterum damnat *Paſchalis* II in altera Synodo, 755. a. Cardinales à *Paſchali* II creati, *ibid. & ſeq.* Utrum Galo Pariſienſis Epiſcopus inter Cardinales Paſchalis II. ſit annumerandus, 440. a *Paſchalis* obitus, *ibid.*

Paſchaſii Radberti Patria, genus, parentes, profeſſio, & virtutes, 45. b. 338. a. *Paſchaſii* Radberti Opera, 332. b. *Paſchaſii* Doctrina circa Euchariſtiam 339. a. *Paſchaſius* contra receptam de Euchariſtia fidem non adinvenit novum, 340. b. *& ſeq* Calviniſtarum argumenta in *Paſchaſium* diluuntur, 345 b. *& ſeq.* A *Paſchaſio* circa dogmatis ſubſtantiam non diſceſſerunt qui Euchariſtiam eſſe Corpus Chriſti natum de Virgine, eo ſenſu quo id ipſi aſſerere videbatur *Paſchaſius*, negarunt, 34?. b.

Paſchatis ſolemnitas, 111. b *Paſchalis* Legalis celebrationem Chriſtus non prætermiſit, 861 b. Chriſtus *Paſcham* celebrandi legitimam diem non anticipavit, 862. a. Chriſtus legitima die *Paſcha* celebravit, 862. b. Judæos *Paſcha* celebraſſe die Sabbati, & feria Sexta ad Veſperam agnum immolaſſe viri eruditi cenſent, 806 a.

Paſtores boni conſtituendi, 89. a *Paſtorali* regimine quando liceat ſe abdicare, 70. b.

Patronatûs Jus, 5. b. Jus *Patronatûs* non eſt inter Laicos hæredes dividendus, 84. a. Clericis donari a *Patronis* laicis oblati, ab Epiſcopis non rejiciendi, 87 a *Patronorum* Laicorum in nominationibus diſſimo remedium adhibetur, 108. a 832. a. *Patronatûum* nominatio ad Beneficia, 117. a. *Patronorum* Laicorum jura ab Eccleſia ſervata, *ibid.* Eccleſia indignos à Laicis nominatos rejicit, 117. b Si *Patroni* nullum qui dignus ſit præſentent, jus ad Epiſcopum devolvitur, *ibid.* Canonica Beneficiorum collatio à Laicis fieri non poteſt ſine Eccleſiæ auctoritate, 830. b. Regulæ circa illud ſtatutæ & obſervatæ, 575. b. *Patronatûs* cauſæ à quibus judicibus dirimendæ, 170. a.

Patria hoſtium præda, 108. b.

Paulus Bernriedenſis, & Opera, 507. b.

Pauperum cura, 81 b. Poſſeſſiones Eccleſiæ Patrimonium *Pauperum*, 85. b. 92. a. Lex de *Pauperibus*, 177. b.

Pax. Decreta Lateranenſis II. Concilii Oecumenici de treuga & pace, 782. b.

S. *Pelagius* Martyr, 103. b.

Pentecoſtes Solemnitas, 111. b.

Permutationes Beneficiorum utrum & quando licitæ, 577. a.

Petrobuſiani, quare ſic dicti, 481. a. *Petrobuſianorum* origo, *ibid.* errores, 481. a. b. Hæretici qui errores ſuos ex *Petrobuſianis* hauſerant, *ibid.* Utrum *Petrobuſiani* Manichæi fuerint, 481. b. Quo tempore *Petrobuſianorum* hæreſis nata ſit, 482 à *Petrobuſianis* Anabaptiſtarum & Calviniſtarum Patriarcha, 781. b.

S. *Petrus.* Chriſtus propriè Petri ſupplicat pro fide *Petri*, 813. a. Soliditas fidei quæ in S. *Petro* laudata eſt, perpetua eſt, 813. a. Firmitas per Chriſtum *Petro*, per *Petrum* Apoſtolis reliquis collata, 813. a. Omnes hæreſes tam per S. *Petrum* quam ſucceſſores ejus reprobatæ & expugnatæ, ibid. S *Petri* fides hactenus non defecit, nec in finem uſque deficiet, 813. b. A S. *Petro* omnes Eccleſiæ originem duxerunt, 21. a.

Petrus Bleſenſis, quare ſic dictus, 540. b. *Petri* Bleſenſis mores ſanctiſſimi *ibid.* Vis memoriæ admirabilis, 540. b. *Petri* Bleſenſis Opera, *ibid.*

Petrus Cantor Eccleſiæ Pariſienſis, 538. a. *Petri* Cantoris elogium, obitus, & Opera, ibid. *Petrus* Cantor vagam & effrenem opinandi licentiam in materia morum, non minùs quàm fidei inſectatur, 538 b.

Petrus Cellenſis Abbas, dein Carnotenſis Epiſcopus, 537. b *Petri* Cellenſis elogium, *ibid.* Opera, 537. b. *Petri* Cellenſis pietas in Virginem Deiparam, 527. b.

Petrus Diaconus Caſſinenſis, 514. b. *Petri* Opera & obitus, ibid.

Petrus Mauritius, *Venerabilis* dictus 529. a. *Petri Venerabilis* elogium, *ibid.* Opera, 529. a.

Petrus Pictavienſis & ipſius Opuſcula, 529. a. b.

Petrus Siculus, & Manichæorum Hiſtoria ab ipſo conſcripta, 67. a.

Petrus Rex Aragonum & ejus de Mauris Victoriæ, 643. a. b.

Philippus, Abbas Bonæ ſpei, 533. a. Male confunditur cum *Philippo* Abbate de Eleemoſina, *ibid.*

Philippi Solitarii Opera & nævi, 510 a. b.

Philippi I. Matrimonium, *ibid.* Bernardam repudiat uxorem, Bertradam ſuperducit, 615. b. Yvo Carnotenſis & alii Epiſcopi inceſtas & adulteras *Philippi* nuptias palàm exectantur, *ibid.* Urbani II. his de nuptiis querulæ ad Gallicanos Præſules litteræ, 616. a. Urbanus II. Sacris *Philippo* Regi interdicit, niſi Bertradam dimittat, ibid. *Philippus* Rex in Auguſtodunenſi Synodo excommunicatur, 616 b. 617. a Utrum *Philippus* I. ab Urbano II. exauctoratus fuerit, *ibid. & ſeq* Formula, *Regnante Chriſto* in publicis Actis uſurpata non probat *Philippum* Regem exauctoratum fuiſſe, 617. b. *Philippus* Bertradam dimittit, moxque revocat, 618. a. In Synodo Pictavienſi à Legatis Apoſtolicis rurſus excommunicatus denuntiatur, *ibid.* tandem reſipiſcit, 618. a. Concilium ad ejus converſionem probandam celebratur Balgenciaci, 618. b. Rex *Philippus* pœnitens in Concilio Pariſienſi abſolvitur, ſecundum litteras ſummi Pontificis, *ibid.* Sedis Apoſtolicæ Decretis contra inveſtituras paruit Rex Chriſtianiſſ. *Philippus* I. 735. b. Romanum Pontificem Paſchalem II. ſumma devotione & reverentia in Galliis recipit, 619. a. Cruceſignatorum, *Philippo* regnante in Oriente Victoria, 618. b. *Philippi* I. Liberi & obitus, 619. a.

Philippus II. Auguſtus & Adeodatus nuncupatus, Francorum Rex, 634. a. 635. a. Regni ejus exordia, ibid. *Philippus* Auguſtus Judæos è regno expellit, 635. a. Blaſphemos coercet, *ibid.* Cotereſlos delet, 635. a. Eccleſiarum libertatem tuetur *Philippus* Auguſtus, 635 b. Hiſtriones abigit, *ibid.* Bellum Anglicanum, *ibid. & ſeq.* Pax cum Anglo, 636. a. *Philippi* Auguſti ſacra expeditio in Syriam, ibid. *Philippi* profecturi mandata & teſtamentum, 636. a. Aconæ expugnatio & deditio, 636 b. *Philippus* Auguſtus ab avaritiæ labe vindicatur, ibid. *Philippi* nuptiæ, 637. a. *Philippus* Auguſtus facto cum Ingeburge Regina divortio, Mariam ſuperducit, *ibid.* Interdictum Regni, *ibid.* Acta Pontificum & Conciliorum hac in cauſa, 637. a b & ſeq. *Philippi* Auguſti cum Lucio III. diſſidium, 458. *& ſeq.* cum Cœleſtino III. in cauſa Divortii *Philippi* Auguſti & Ingeburgis Reginæ, 463. b. *& ſeq.*

Photius. Genus ejus, parentes, dignitas, ingenium, eruditio, facultates, 237. b. *Photiani* Schiſmatis initia, 236 b. & ſeq. *Photii* in Ignatium Conſtantinop. Patriarcham & in Theodoram Auguſtam calumniæ, 237. a. *Photius* ſex dierum ſpatio ex laico ad omnes Ordinum gradus promotus, 237. b. *Photius* in S. ſedem Conſtantinopolitanam intruditur, 12. a. 237. b. Perſecutionem in S. Ignatium *Photius* movet, *ibid. & ſeq* Quid in cauſſa Ignatii & *Photii* geſſerit Nicolaus I. 16. b. 238 a. Marinus, 20. b. Hadrianus, III. 21. a. *Photii*, fraus, 238. b. 244. a. mendacia, 241. a. *Photianam* Synodum in irritum mittit Nicolaus, 241. a. *Photius* à Nicolao I. in Synodo Romana damnatur, 243 b. Multiplex ratio depoſitionis *Photii*, ibid. *Photii* in Romanam Eccleſiam objectiones & calumniæ, 244. a. 245. a. *Photius* congregata Synodo, Nicolaum I. Romanum Pontificem excommunicat, ibid. *Photii* impiæ artes, 244. a. *Photius* piorum Legatorum ſolus diſpenſator Imperatoris Edicto conſtituitur, ibid. *Photius* ſe Patriarcham Oecumenicum inſcribit, 245. b. Altera *Photii* Schiſmatica Synodus adversùs Nicolaum I. 246. a. *Photii* famoſæ inſcriptiones adversùs ſanctum Patriarcham Ignatium, 247. a. *Photius* è ſede Conſtantinop. expellitur, 247. b. *Photii* liber cum Anathemate flammis traditus ad Adriano II. 248. a. Synodus Romana contra *Photium*, 248. b. Synodus Octava Oecumenica & adversùs *Photium* congregata, 248. 249. & ſeq. *Photius* citatur ut coram Synodo ſe ſiſtat, 251. b. *Photii* ſuperbia & inſolentia, *ibid. & ſeq.* Zacharias Calcedonenſis *Photii* cauſam agit, 253. b *Metrophanes* Smyrnenſis evertit momenta quæ pro *Photio* Zacharias profert, 254. a. Chirographa

omnia quæ *Photius* extorſerat, & ſcripta ejus contra Nicolaum Pont. Max. comburuntur, 251. b. Quo ſenſu Synodus *Photii* Ordinationes irritas dixerit, 257. a. Defuncto Ignatio, *Photius* in Sedem Conſtantinop. iterum adrepit, 267. b. Fraudes & malæ artes *Photii*, ibid. & ſeq. *Photius* à Joanne VIII. in Sedem Conſtantinop. reſtituitur, 268. b. *Photius* à Joanne VIII. reſtitutus, Pſeudo Synodum adverſùs Oecumenicam octavam celebrat, 269. a. *Photius* Romani Pontificis Litteras interpolat, 269. b. Canones *Photianæ* Synodi, 270. a. Joannes VIII. *Photianam* Synodum, ipſumque *Photium* damnat, 271. a. *Photii* exauctoratio, 272. a. Utrum *Photius* in Romanæ Eccleſiæ Communione mortuus ſit, 271. a. 273. b. Cum *Photio* extinctum Schiſma, 273. b. Utrum Schiſma Eccleſiæ Græcæ cum Latinâ ante Michaëlem Cerularium revixerit, *ibid.* & 274. a. b. *Photii* Opera, 65. b. Præclara documenta Michaëli Bulgarorum Regi à *Photio* datâ, ibid. & ſeq. *Photii* Amphilochia, 66. b. Quare ſic dicta, *ibid.* & 67. a.

Photianum Schiſma, 38 b. Vid. *Photius.*

Pictavenſe duplex Concilium, 470. b. & *ſeq.* Canonum Summa, *ibid.*

Pœnitentia. Tres ad veram *Pœnitentiam* conditiones requiſitæ, 424. a. *Pœnitentiæ* impoſitio, 39. b. Gravis *Pœnitentia* pro capitalibus peccatis, 42. b. *Pœnitentia* ſecundùm qualitatem delicti imponenda, 71. a. 82. 87. b. 468. b. Quas Regulas ſequi debeat Sacerdos in Foro *Pœnitentiali*, 84. b. *Pœnitentiæ* modus, *ibid.* & 102. a. b. *Pœnitentia* moribundorum, 95. b. *Pœnitentiæ* falſæ quænam illæ ſint, 424. a. 41. b. 787. a. Decretum ſaluberrimum contra falſas *Pœnitentias*, ibid. Falſæ *Pœnitentiæ* cavendæ, 425. a. 431. b. *Pœnitentia* publica pro publicis criminibus in uſu fuit Gallicanæ Eccleſiæ, nono ſæculo, 62. b. 63. b. 65. a. 78. b. 81. a. 96. a. Initium redemptionis *Pœnitentiarum*, 65. a. 71. a. b 84. a. 108. b.

Pampelonenſe Regnum Aragonio adjunctum, 643. a.

Pontificatus omnium Eccleſiarum à S. Petro originem accepit, 21. a. *Pontificiæ* & Imperialis Dignitatis diſcrimen, *ibid.* & 57. b.

Pontigonenſis Synodus, à quo convocata, 104. *Pontigonenſis* Synodi Acta *ibid.* & *ſeq.*

Porphyrogenitus (Alexius) Imperator Orientis, nuptiæ ejus, & cædes, 615. a. Vid. *Alexius.*

Porretanus (Gilbertus) Fidei Symbolum in Synodo Remenſi contra Gilberti *Porretani* errores à Gallicanis Præſulibus editum, 806. a. Hujus occaſione Symboli contentio inter Cardinales & Gallicanos Epiſcopos orta, *ibid.* & *ſeq.*

Porticani qui ſint, 763. a. b. De *Porticanis* quid Lateranenſe Concilium conſtituerit, 761. b. & *ſeq.*

Portio congrua Curatorum, 471. b.

Potho Prumienſis Monachus, 533. b. Eruditio ejus, pietas & Scripta, *ibid.*

Prædeſtinatio, Septem Regulæ de *Prædeſtinatione* ab Eccleſiâ Lugdunenſi expoſitæ, 288. a. Gotteſcalchi error de *Prædeſtinatione*. Vid *Gotteſcalchus*. Dei Præſcientia & *Prædeſtinatio* nulli homini neceſſitatem imponit, 295. b. Pœnam impiorum malum eorum meritum ſequentem Deus *prædeſtinat*, 296. a. Eorum malitiam non *prædeſtinat*, ſed præſcit tantùm, *ibid.*

Præmonſtratenſis Ordo à quo conditus, 580. b. Quare ſic dictus, *ibid.* Ordinis *Præmonſtratenſis* commendatio, *ibid.* Propagatio, 581. a. Summa naſcentis Ordinis paupertas, *ibid.* & *ſeq.* Sanctimoniales *Præmonſtratenſes*, 581. b.

Presbyterorum manſio in Eccleſiis in quibus ſunt ordinati, 262. a.

Primatus Bituricenſis Eccleſiæ, 112. a. *Primatus* Drogonis Metenſis Epiſcopi, 113. a. b. Senonenſis *Primatus*, 114. a.

Principis officia, 65 b. & *ſeq.* Vid. *Rex*. Non licèt *Principibus* in Cauſas Eccleſiaſticas proſilire, 109. b. *Principum* conſenſus quandoque neceſſarius iis qui Clero aut Monaſterio nomen dare vellent, 144. b.

Probationis ritus per aquam frigidam quando & à quo inſtitutus, 6. a. b.

Proceſſio Spiritus Sancti. Vid. *Spiritus Sanctus.*

Profeſſionis Monaſticæ libertas, 5. b. Ætas, 144. a. b.

S. *Prudentius* Trecenſis Epiſcopus, 59. b. S. *Prudentii* doctrina de Prædeſtinatione explicatur, *ibid.* & *ſeq.* 285. b. Utrum *Prudentius* Cariſiaca Capitula impugnaverit, 292. b. An Gotteſcalcho faverit, 285. a. *Prudentius* Librum Joannis Scoti erroribus ſcatentem refellit, 285. b.

Pſellus (Michaël) quando floruerit, 509. a. Michaëlis *Pſelli* Elogium, *ibid.* Opera, *ibid.*

Pueri à parentibus Monaſteriis oblati, 594. a. b. Vid. *Monaſteria.*

Pullus (Robertus) Elogium ejus, 531. a. Cardinalis *Pulli* Opera, 531. b.

Purgationis canonicæ genus jure antiquatum, 101. b.

Q

Quadrageſima obſervantia, 14. b. *Quadrageſimæ* tempus quomodo tranſigendum, 41. b. Confeſſio initio *Quadrageſimæ*, 71. a. 75. a.

Quatuor-Temporum jejunia, 80. a.

Quintilineburgenſis Synodus, & ipſius Acta, 715. a. b. & *ſeq.*

R

Rabanus Maurus, Moguntinus Archipræſul, 57. b. Patria ejus, genus, 349 a. *Rabani* vita, ibid. *Rabani* Opera, 57. b. & *ſeq.* 349. b. *Rabani* nævi, 350. a. *Rabanus* à fœdo Stercoraniſtarum errore vindicatur, ibid & ſeq. *Rabani* doctrina circa Euchariſtiam, 351. b. *Rabani* errores de Catechumenis, 351. b. *Rabanus* Gotteſcalchi errores impugnat, 276. b. Lugdunenſis Eccleſia carpit *Rabanum*. & quare, 277. a. Gotteſcalchus à *Rabano* erroris convincitur, & in Synodo Moguntinâ damnatur, 277. b. Quidam *Rabanum* Maurum temerè reprehendunt quod ſuos de rebus divinis Commentarios ex Sanctorum Patrum Sententiis contexeret, 58. a.

Radevicus, & Hiſtoria de rebus geſtis Friderici I. ab ipſo continuata, 535. b.

Radulfus Flaviacenſis, & Opera, 534. a.

Radulphus Ardens, quorumdam Sermonum Autor, 510. a.

Ramirus, Rex Aragonum, & ejus cum Mauris bella, 641. b.

Ramirus II. Epiſcopus ex Monaſterio aſſumptus, Rex Aragonum, 645. a. Fabula eſt quòd Pontificiâ Diſpenſatione nupſerit, *ibid* & *ſeq.*

Ramirus. Hiſpaniæ Rex, 102. b. Bellum ab ipſo contra Mauros feliciſſimè geſtum, *ibid.* Victoria de Mauris parta ope S. Jacobi, 103. a. *Ramiri* votum in gratiarum actionem, *ibid.*

Ramirus II. Alfonſi fratris abdicatione, Hiſpanici Regni Adminiſtrationem ſuſcipit, 104. a. Mauros profligat, *ibid.* Alfonſum fratrem tumultuantem reprimit, & luminibus orbat, 104. a. Morti proximus Regno ſe abdicat, filioque Ordonio de manu tradit, 104 b. *Ramiri* pietas & obitus, 204. a. b.

Ramirus III. Legionis Rex, Regni ejus initia, 105. a. Geſta & obitus, *ibid.*

Raptus impedimentum matrimonii, 91. b. *Raptores* pœnitentiæ publicæ ſubjiciendi, *ibid.* Pœnæ in *Raptores* latæ, 105. a.

Ratherius, Veronenſis Epiſcopus, 74. a. *Ratherii* pro Fide & Eccleſiaſticâ Diſciplinâ certamina, ibid. *Ratherii* Elogium, 74. b. Opera, 74. 75. Heterodoxorum in *Ratherium* calumniæ, 75. b.

Ratramnus quis ſit, & varia ejus nomina, 60. a. 354. a *Ratramni* Opera, *ibid.* Liber de Corpore & Sanguine Domini ſub Bertrami nomine vulgatus, non eſt Joannis Scoti, ſed *Ratramni*, 354. a. Sacramentariis non favet *Ratramni* Liber, 355. a. *Ratramni* doctrina de SS. Euchariſtiæ Sacramento, *ibid.* à Paſchaſio non diſſenſit in ſubſtantiâ dogmatis de reali præſentiâ Corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento & de Tranſſubſtantiatione, 355. b. Duriora *Ratramni* loca, *ibid.* & 356. a. b. Quâ occaſione ſcriptus *Ratramni* Libellus de Nativitate Chriſti, 357. b *Ratramni* Sententia & durior de Chriſti Nativitate locutio explicatur, ibid. *Ratramnus* Deiparæ Virginitatem perpetuam ut Dogma Fidei profitetur, 358. a. Quâ occaſione Librum de Animâ *Ratramnus* ſcripſerit, 359. a. b. *Ratramni* nævi, 357. b. & *ſeq.*

Ravennenſis Synodus, quando & quo Præſide celebrata, 104. b. Summa Canonum Concilii *Ravennenſis*, 105. b.

Raymundus Berengarius, Rex Aragonum, 645. b. *Raymundi* bella & obitus, *ibid.*

Regnante Chriſto Formula, quando uſurpata, appoſita, & qualem vim habuerit in Galliis, 627. b. 637. b. & *ſeq.*

Regni

Digitized by Google

Regni & Sacerdotii concordia quàm neceſſaria, 556. b.

Religio. Pretii exactio pro ingreſſu *Religionis*, vetita, 829. b.

Reliquiarum ſacrarum cultus religioſus, 185, b. De incertis *Reliquiis* quid faciendum, 55. a. *Reliquiarum* tranſlatio, 80. b. Plures circa ſacrarum *Reliquiarum* veritatem errores facti, 518. a. Sanctorum *Reliquiæ* exponendæ non ſunt & oſtentandæ quæſtus gratiâ, *ibid.*

Remenſi Eccleſiæ Privilegium à Formoſo conceſſum, 22. a. *Remenſe* Concilium à Leone IX Pont. Max. indictum & celebratum, 405 b. Ejus Acta, *ibid & ſeq.* Concilii *Remenſis* Canones, 406. a. *Remenſis* Synodus à Calliſto II. coacta, 441. & ſeq. *Remenſis* Synodus ab Eugenio III. celebrata, 443 b. Hujus Concilii Synopſis, *ibid & ſeq.*

Remigius Autiſſiodorenſis, 70. b. Utrum Epiſcopus fuerit, *ibid.* Quo tempore floruerit, *ibid.* An ipſi tribuendi ſint Commentarii in Epiſtolas S. Pauli, qui *Remigii* nomen præ ſe ferunt, *ibid.* Utrum Liber de Divinis Officiis qui inter Alcuini Opera annumeratur, illius *Remigii* ſit fœtus, *ibid.* Opera alia quæ *Remigio* Autiſſiodorenſi adjudicantur, *ibid.*

Remigius Lugdunenſis, 60. a.

Reſidentia Epiſcoporum, 4. b. 119. a. b. *& ſeq.* Cardinalis Presbyter ob violatam *Reſidentiæ* Legem à Synodo Romana deponitur, 10. b. Sacerdotum *Reſidentia*, Vid. *Sacerdos.* Clericorum *Reſidentia*, 1·7. a. Vid. *Clerici.* Neceſſitas *reſidendi* Epiſcopis impoſita, 566. b. 830. Quæ rationes interdum à *Reſidentiâ* diſpenſarent, 567. a A *Reſidentiâ* diſpenſabat Sedis Apoſtolicæ Viſitatio, *ibid.* Obſequium R[illegible] cum Eccleſiæ utilitate conjunctum, 567. b. *reſidendi* in Beneficiis Eccleſiaſticis obligatio, 578. b. Diſpenſatio à *Reſidentiâ* in gratiam ſtudiorum, *ibid.* Immunitas à *Reſidentiâ* utrum Profeſſoribus conceſſa, 5·8. b. Qui Epiſcopo aſſiſtunt in Eccleſiæ regimine à *Reſidentiâ* diſpenſantur, 179 a.

Reſignationes in favorem, an licitæ, & quando, 577. a.

Reſtitutio. Præclara Moralis Chriſtianæ Regula de rerum malè partarum *reſtitutione*, 106. a. 470. a.

Rex. Fidelitas erga *Regem* ſervanda, 76. a. Chriſtiani *Regis* Officia, 88. b. 90. a. Fides & obedientia *Regi* exhibenda, *ibid.* 89. b. 109. a. Hanc violantium pœnæ, *ibid.* Viri Eccleſiaſtici ſpirituale & temporale ſubſidium *Regibus* ex animo offerant, 91. b. *Rex* bonorum Eccleſiaſticorum Defenſor & Cuſtos divinitùs conſtitutus, 95. a. Epiſcoporum erga *Reges* officia, 109. a. Suprema *Regum* in temporalibus poteſtas ex Scripturâ probata, 694 b. Ex Traditione, 694. a. b. *& ſeq.* Quis primus Pontificum Romanorum poteſtatem ſibi tribuit exauctorandi *Reges*, 690. a. b. Argumenta quibus poteſtatem exauctorandi *Reges* ſibi tribuere conatur Gregorius VII. diluuntur, 695. b. *& ſeq.* Expenditur S. Thomæ Sententia de poteſtate Eccleſiæ in temporalia *Regum*, 701. b. *& ſeq.* S. Franciſcus Saleſius ſupremam *Regum* in temporalia poteſtatem à Romanâ Sede independentem agnoſcit, 705. a. Sacræ Facultatis hac de re doctrina, Declarationes & Cenſuræ, *ibid & ſeq.* Perronius poteſtatem indirectam in temporalia *Regum* Romano Pontifici aſſerens confutatur, 626. b. 627 a

Rhadoaldus Nicolai I. Legatus prævaricator, 240. & 241.

Rhegino Benedictinus Monachus, 70. b. *Rheginonis* Libri de Eccleſiaſticis Diſciplinis, 71. a.

Richardi à S. Victore, patria ejus, profeſſio, pietas, eruditio, 136. a. Opera ejus, *ibid.*

Richardus I. Angliæ Rex & Normanniæ Dux, 657. b. *Richardus* & Philippus Auguſtus ad ſacram expeditionem fœderati, ibid. *Richardi* Regis præclara geſta in Oriente, 658. a. *Richardus* Rex in reditu à Leopoldo Auſtriæ Duce interceptus & Henrico Imperatori traditus, 658. b. *Richardi* redemptio, *ibid.* Juſtitiæ Præfecti per ſingulos Angliæ Comitatus à *Richardo* miſſi, *ibid.* Diſſidium inter Walterum Rothomagenſem Archiepiſcopum & *Richardum* Regem, *ibid.* A quo & quomodo compoſitum, *ibid & ſeq.*

Richardus Senior, *Sine Pavore* nuncupatus, primus Normannorum Dux, 294. a. *Richardi* obitus & pietas, 102. a.

Robertus Retenenſis, Arabicæ Linguæ peritus, 129. b.

Robertus Monachus Ord. Bened. Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ Scriptor, 509. b. Cum *Roberto* de Monte malè confunditur, *ibid.*

Robertus Francorum Rex, 35. a. 200 a. b. 616. b. Ejus cum Berta connubium, 35. a. Synodus Romana in causâ connubii *Roberti* Francorum Regis, ibid. *Roberti* nuptiæ à Romano Pontifice dirimuntur, *ibid.* Bertâ dimiſſâ, ducit Conſtantiam, 202. b. *Robertus* Rex Chriſtianiſſimus à Benedicto VIII. Romæ ſuſceptus, 401. b. *Roberti* Regis pium pro Fide & Religione Catholicâ ſtudium, 623. a. *Roberti* Regis manſuetudo, & caritas, 623. b. Sanctitas, 624. a. Elogium, 614. b.

Rodulphus S. Trudonis Abbas, 515. b. Virtutes ejus, Opera, & obitus, *ibid.*

Rogationes, 80. a.

Rogerius de Hoveden, Hiſtoricus, 540. a.

Rollonis Ducis Normannorum pietas & juſtitiæ ſtudium, 136 b.

Romana Synodus Adriani II. contra Photium, 248. b. *Romana* Synodus contra Joannem XII. congregata, utrum ſuppoſita fuerit, 373. a. b. An fuerit legitima, 371. b. *& ſeq.* Synodus *Romana* contra Canones egit, Propoſitionemque contra Fidem aſſeruit, 371. b. *Romanæ* Synodo non licuit Joannem XII. exauctorare; admonere, & arguere licuit, 374. a.

Romanus Pontifex Sedes Apoſtolica, caput omnium Eccleſiarum à nemine judicatur, 1. a. 7. a. S. Nicephorus Patriarcha Conſtantinop. & Theodorus Studita *Romani* Pontificis Primatum prædicant & colunt, 2. a. *Romana* Eccleſia fons illimis orthodoxæ veritatis, 4. a. 251 a. 260. a. 331. a. 391. a. 810. 8 3. b. 812. b. Jus appellationum ad *Romanum* Pontificem in judiciis canonicis Epiſcoporum, 8. a. Cauſæ Majores ad Apoſtolicam Sedem referendæ, 8. b. 304. a. b. 800. a. 808. a. *& ſeq.* 811. b. Gallicani Epiſcopi *Romanam* Eccleſiam omnium Eccleſiarum matrem & magiſtram agnoſcunt, 18. b. Se *Romani* Pontificis Diſcipulos profitentur, *ibid.* Gallicani Epiſcopi S. Petri auctoritatem in Stephano VII. pravo Pontifice reveriti, 24. b. Reverentia erga Sedem Apoſtolicam à Fidelibus, iniquis etiam temporibus, ſemper à Fidelibus ſervata, 27. a. Paucorum vitia Pontificum non excuſant Hæreticos qui *Romanam* Eccleſiam & Summi Pontificis primatum impugnant, *ibid.* Honor Eccleſiæ *Romanæ* & ſummo Pontifici exhibendus, 104. a. Manſuetudo & humilitas erga Sedem Apoſtolicam ſervanda, 107. b. Plenitudo poteſtatis in *Romano* Pontifice reſidet, quamvis contra veritatem & juſtitiam nihil poſſit, 108. a. Metropolitanæ Sedes à *Romano* Pontifice erectæ, 115. b. vide *Metropolitani* Novorum Epiſcopatuum erectio Autoritate *Romani* Præſulis facta, 118. a. vid. *Epiſcopi.* Devotio Caroli M. erga Eccleſiam *Romanam*, 179. b. Ludovici Pii Donatio *Romanæ* Eccleſiæ facta, 180 b Conſtitutio Lotharii *Romanæ* Eccleſiæ favens, 181. b. Sedis Apoſtolicæ & *Romani* Pontificis Auctoritas & Primatus, 319. a. 241. b. Romani Pontificis Primatum jure divino inſtitutum Eccleſia Græca ante Schiſma confeſſa eſt, 247. b. *Romanæ* Eccleſiæ privilegia Chriſti ore firmata, 245. b. Catholica Religio in Sede Apoſtolicâ ſemper immaculata ſervata eſt, 251. a. Qui non conſentit Sedi Apoſtolicæ, ſegregatus eſt à communione Eccleſiæ Catholicæ, *ibid.* Sedes Apoſtolica Eccleſiaſticorum negotiorum magiſtra, 251. a. Fides in Eccleſiâ *Romanâ* ſemper viguit, & Deo cooperante vigebit 260. a *Romani* Pontificis Auctoritati obediendum, *ibid.* Synodus univerſalis ſententiam in *Romanum* Pontificem audacter non dicat, 262. a. Conciliorum Oecumenicorum confirmatio *Romanis* Pontificibus competens, 263. a. Diſpenſationes à *Romano* Pontifice Synodus Oecumenica petit, *ibid.* Infractorum veniam Canonum & diſpenſationem à *Romano* Præſule poſtulant Orientales Epiſcopi & Imperator, 272. a. *Romanam* Eccleſiam Sententias magna cum inquiſitione ferre decet, 272. b. Judicia totius Eccleſiæ ad Sedem Apoſtolicam referenda, 303. b. Ad S. Petri Sedem ut ad Caput, majora Eccleſiæ negotia de ſingulis Provinciis referenda, 304. a. Sedis Apoſtolicæ judicio omnium Autorum Opera approbantur vel reprobantur, 304. b. 363. b. 537. b. Sedis Apoſtolicæ Decretis ab omnibus parendum diſcretione magiſtra, *ibid.* Sedis Apoſtolicæ Autoritas in majorum cauſarum judicio à Gallicanâ Eccleſiâ agnoſcitur & colitur, 304. b. *Romanus* Pontifex Chriſtianorum omnium, & ipſorum Epiſcoporum judex, 305. b. Indecens eſt Sedi Apoſtolicæ ſubdolè ſcribere, 313. a. *Romanum* Pontificem cunctis Sacerdotibus Deus præeminere voluit, 319. a. S. Petri privilegium, 319. b. Sedis Apoſtolicæ mandata Scripturis ſacris, prædicationi majorum & ſacris Canonibus conſona, in omnibus ſequenda & tenenda Rex Carolus profitetur,

tur, 320. a. S. Petri Sedes nec pravo aliquo dogmate fefellit, nec ab aliqua hæreſi falli unquam potuit, 531. a. Approbatio librorum qui de Dogmatibus Eccleſiaſticis agunt, ad Sedem Apoſtolicam maximè pertinet, 363. b. Sedes Apoſtolica caput omnium Eccleſiarum à nemine judicatur, 372. a. Qui reſiſtit *Romano* Pontifici, Chriſti diſpoſitioni reſiſtit, 396. a. Sine Pontifice *Romano* impoſſibile protſus eſt Canonica ſtabiliri, ibid. *Romana* Eccleſia in ſoliditate Catholicæ fidei inconcuſſa, 391. a. *Romanus* Pontifex in aliorum Epiſcoporum diœceſibus munia Epiſcopalia ubique Chriſtianarum gentium exercere poteſt, 400. b. Decretum de *Romani* Pontificis electione, 410. b. Ordo in *Romani* Pontificis electione ſervari ſolitus, 413. b. 546. Summi Pontifices revocare non piget, quæ ab ipſis per obreptionem & fraudem ſunt impetrata, 446. a. Irrita judicatur abſolutio à *Romano* Pontifice per obreptionem impetrata, 468. a. *Romani* Pontificis Autoritas in imponendis vel relaxandis per totam Eccleſiam pœnitentiis, ibid. & ſeq. *Romani* Pontificis in cenſura librorum Autoritas, 537. b. *Romanus* Pontifex uniformem docendi modum omnibus Theologiæ & Juris Canonici Academiis & Profeſſoribus toto orbe Chriſtiano præſcribere poteſt, 539. b. *Romani* Pontifices diſpenſationes quando concedere debent, 541. b. *& ſeq.* Quo ſenſu *Romani* Pontifices ſucceſſoribus ſuis legem dare poſſint, 543. a. *Romani* Pontificis eſt Canonum executionem toto orbe Chriſtiano procurare, 543. b. Modus Appellationibus ad *Romanam* Curiam adhibendus, *ibid.* Laudatur ſummus Pontifex quòd negotia in partibus judicanda ut plurimùm remittat, 543. b. Plenitudinem poteſtatis in Eccleſia univerſa Patres XI. & XII. ſæculi in *Romano* Pontifice venerati ſunt, 544. a. *Romani* Pontificis ſumma dignitas & Autoritas non ſolum in oves, ſed in Paſtores Eccleſiæ univerſæ, 544. b. Solus B. Petrus cum ſucceſſoribus ſuis *Romanis* Pontificibus in tota Eccleſia plenitudinem poteſtatis accepit, 544. b. Sicut Deus Pater omne judicium dedit Filio, ſic Filius Dei omne judicium ſuum Apoſtolicæ Sedi conceſſit, ibid. *Romani* Pontifices Autores Canonum, 544. b. *Romani* Pontificis Conſtitutionibus & judiciis ab omnibus Catholicis parendum, 545. a. Si qui ſe Apoſtolica ſede gravatos ſentiant, ab ipſa ad ipſam confugiendum eſt, *ibid.* Yvo Carnotenſis mavult Epiſcopatui renuntiare, quàm iram ſummi Pontificis ſuſtinere, 545. a. *Romani* Pontificis miniſterio Spiritus Sanctus totius falſitatis figmenta damnat, *ibid.* Pontificis *Romani* electio quibus credita, 546. Obedientia Sedi Apoſtolicæ exhibenda, 688. a. Quaſi ſcelus Idololatriæ incurrit, qui Sedi Apoſtolicæ obedire contemnit, 688. a. Jus eſt *Romani* Pontificis omnium Epiſcoporum electiones confirmare, 552. b. Juramentum fidelitatis occaſione Schiſmatum *Romani* Pontifices à Metropolitanis exigebant, ibid. *Romanum* Pontificem non poſſe reſcindere Conciliorum Generalium Decreta, docet S. Anſelmus Lucenſis, 708. b. *Romanum* Pontificem reſcindere poſſe Deceſſorum ſuorum Decreta, ſi injuſta ſint & Eccleſiæ incommoda, docet idem Sanctus Epiſcopus, ibid. *Romanum* Pontificem, Decreta, non ex cathedra, id eſt, non accedente Eccleſiæ conſenſu condentem, infallibilem non eſſe, docet S. Anſelmus Lucenſis, 709. a. Id aſſerendo Sedis Apoſtolicæ honori non derogat, *ibid.* Eccleſia *Romana* à SS. Petro & Paulo, Chriſti Autoritate & voluntate fundata, 719. a. Unum ſolus *Romanus* Pontifex jure dici poſſit Univerſalis, 719. b. An ſolus *Romanus* Pontifex poſſit deponere Epiſcopos vel reconciliare, 720. b. Quæ ſanctitas *Romano* Pontifici citra controverſiam conveniat, 723. b. Cauſæ fidei ad Sedem Apoſtolicam referendæ, 300. a. 808. a. 810. a. 811. a. *Romanæ* Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ Fides deficere non poteſt, *ibid.* 810. b. 813. b. Nova edere Symbola jus eſt *Romani* Pontificis, non excluſo Concilio Generali, 806. b. *Romani* Pontificis in Concilio Generali, Autoritas 807. a. 812. a. Confirmatio Judicii in cauſis Fidei ab Epiſcopis lati, pertinet ad *Romanum* Pontificem, 804. a. b. 809. a. Ejus definitioni ex Cathedrâ editæ nullus error ſubeſſe poteſt, *ibid. & ſeq.* Autoritas dirimendi controverſias Fidei, in *Romano* Pontifice principaliter reſidet, 810. a. *& ſeq.* Apoſtolica Traditio in *Romanâ* Eccleſiâ ſemper conſervata, 810. b. *Romana* Eccleſia eſt quaſi totum omnium Eccleſiarum, 811. a. Totus orbis eſt *Romani* Pontificis Diœceſis, ibid. *Romanæ* Eccleſiæ documenta & Judicia in confirmationem Fidei ſuſcipienda, 811. b. Judicia quæſtionum Fidei majorumque omnium cauſarum nullius ſunt roboris, ſi præter ſententiam *Romani* Pontificis præſumantur, *ibid.* Sicut *Romanus* Pontifex vices Chriſti gerit, ſic Epiſcopi cæteri vices gerunt Apoſtolorum, 811. b. Duo *Romanæ* Eccleſiæ divina Privilegia, 812. a. *Romana* Eccleſia Caput omnium Eccleſiarum, & fons Catholicæ Doctrinæ, 812. a. Conſenſus Patrum undecimi & duodecimi ſæculi cum ſuperiorum ſæculorum Patribus, de perpetuâ Fidei puritate & integritate in *Romanâ* Eccleſiâ, 812. b. *Romana* Eccleſia à tramite Apoſtolicæ Traditionis nunquam aberrat, 813. b. Catholici non ſunt, qui Sedi Apoſtolicæ in Fide non conſentiunt, *ibid.* Ex Eccleſiæ conſenſu innoteſcit *Romanum* Pontificem Eccleſiæ ſuæ fidem ac Traditionem in Judicio controverſiarum Fidei ſecutum eſſe 814. a. *Romana* Eccleſia in cauſis Fidei & dubiæ Diſciplinæ conſulenda, 814. b. *Romani* Pontificis Decreta in quæſtionibus Fidei ad omnes & ſingulas Eccleſias pertinent, illiſque ab omnibus Chriſtianis parendum eſt, *ibid. & ſeq.* Sex S. Thomæ pronuntiata de *Romani* Pontificis autoritate ſumma, 815. a. *Romani* Pontificis Conſtitutionibus ac Decretis hæreſes abſque Concilio Oecumenico damnantur & opprimuntur, 815. b. De *Romani* Pontificis autoritate Facultatis Pariſienſis Sententia, *ibid.* Catholici omnes Theologi Primatum *Romani* Pontificis Jure Divino inſtitutum, ut Dogma Fidei ſummo conſenſu prædicant, 816. a. Quæſtiones nonnullæ in quibus diſſentiunt de *Romano* Pontifice, ad humanas opiniones pertinent, 816. b. Nulla eſt *Romani* Pontificis electio, in quam duæ partes Cardinalium non conſpiraverint, 825. a. Gallicana Eccleſia & Reges Chriſtianiſſimi ſemper in unitate & obſervantiâ, ac devotione erga *Romanam* Eccleſiam conſtantes, 826. b. *Romanæ* Eccleſiæ in Reges Chriſtianiſſimos & Gallicanam Eccleſiam propenſio, ibid. *Romanus* Pontifex ea quæ Juris ſunt Divini immutare non poteſt, 851. a. *Romani* Pontifices Legatos non mittebant in Gallias, niſi de conſenſu Regis Chriſtianiſſimi, 848. b.

Romanus, patria ejus, parentes, 25. a. Summus Pontifex creatur, *ibid.* Stephani deceſſoris Acta contra Formoſum reſcindit, 25. a.

Romanus Junior, Conſtantini Porphyrogeniti filius, & Imperator, 174. a. Indoles ejus, & obitus, *ibid.*

Romanus Lecapedus, fortitudo ejus, fortuna, ambitio, avaritia, ſuperbia, ingratus animus, 173. b. 174. a. *Romanus* Lecapedus à filio exuitur, 174. a.

Roſcelini error, 478. b. In Concilio Sueſſionenſi damnatur, ibid. *Roſcelinus* ejurat errorem, *ibid.* In hæreſim relabitur, ibid. *Roſcelinus* à quibus impugnatur, ib. & ſeq. *Roſcelinus* Sectæ Nominalium Autor, 479. a.

Rothadi Sueſſionenſis Epiſcopi cauſa cum Hincmaro Remenſi Archipræſule, 299. a. *Rothadus* Hincmaro inviſus, *ibid.* Occaſio ab Hincmaro captata negotii *Rothado* faceſſendi, 299. b. *Rothadus* à Synodo Sueſſionenſi Communione privatus, *ibid.* Appellatio *Rothadi* ad Sedem Apoſtolicam, 299. b. Synodus altera Sueſſionenſis contra *Rothadum* à Baronio & Sirmondo prætermiſſa, 300. a. *Rothadus* depoſitus, 300. b. *Rothadi* appellatio ad Nicolaum I. Pontificem Maximum delata, *ibid.* Nicolaus I. jubet Hincmaro, ut *Rothadum* reſtituat, aut Romam veniat cauſam dicturus, *ibid.* Nicolai I. Acta & Litteræ ad Hincmarum pro cauſâ *Rothadi*, 301. a. *Rothado* conceſſa libertas Romam eundi, 301. b. Hincmarus Legatos mittit Romam contra *Rothadum*, 302. a. Proclamationis Libellum Summo Pontifici porrigit *Rothadus*, ibid. Sermo à Nicolao I. habitus de *Rothadi* cauſâ, ibid. *Rothadus* Nicolai I. & Romanæ Synodi Sententiâ reſtitutus, 302. b. Epiſtolæ Nicolai I. ad Carolum Calvum pro *Rothadi* reſtitutione exequenda, 303. a. Epiſtola Nicolai I. ad Hincmarum, ut *Rothado* reddat Eccleſiam, 303. b. De *Rothadi* reſtitutione ſcribit Nicolaus I. ad Galliæ Epiſcopos, 304. a. Clerum Plebemque Sueſſionicam adhortatur Nicolaus Pontifex, ut reſtitutum ſibi *Rothadum* Epiſcopum omni affectu excipiant, 305. a. *Rothadus* in Gallias reverſus ab Arſenio Sedis Apoſtolicæ Legato Sedi ſuæ reſtituitur, 13. b. 305. b.

Rothomagenſis Archiepiſcopus uni Romano Pontifici immediatè ſubjectus, 549. b.

Rothomagenſia Concilia undecimo ſæculo celebrata, 458. b. *& ſeq.* Summa Canonum, *ibid.*

S. *Rufi* Canonici Regulares, 579. b.

Rupertus Tuitienſis Abbas, 520. b. *Ruperti* Elogium, Opera, ibid. & ſeq. *Ruperti* Abbatis ſententia circa Euchariſtiam, 521. b. *Rupertus* ab errore vindicatur, ejuſque Sententia & verba explicantur, 522. b.

Ruthenorum ad Chriſti Fidem converſio, 173. a. b.

Sabbati

S

Sabbati abſtinentia, 424. b.

Sacerdotes ad quid inſtituti, 5. b. Quanta ſervanda ſit in *Sacerdotali* judicio moderatio, 7. a. *Sacerdotes* ab omnibus perturbationibus quieti eſſe debent, 8 a b. *Sacerdotum* in Beneficiis quibus animarum cura annexa eſt, inſtitutio ad Epiſcopum pertinet, 10. b. 78. a. Confeſſio proprio *Sacerdoti* facienda, 39. b. Honor *Sacerdotibus* exhibendus, 41. a. Perſtringuntur Laici qui *Sacerdotes* contemptui habent, 50. a. Scientia *Sacerdotum*, 78. a. Mortificatio & temperantia *Sacerdotum*, 83. b. *Sacerdotes* debent eſſe à litibus alieni, *ibid.* Quas regulas ſequi debeat *Sacerdos* in Foro pœnitentiali, 84. b. *Sacerdotum* modeſtia & mortificatio, 87. b *Sacerdotibus* fas non eſt Sæcularium Confeſſiones excipere ſine approbatione Epiſcopi, 88. a. *Sacerdotum* in Eccleſiis ſuis aſſidua reſidentia, 93. a. Canes venaticos nutrire *Sacerdotibus* vetitum, 102. a. *Sacerdos* niſi ad certum locum ordinandus, 105. a. Feminæ omnes à domibus *Sacerdotum* excluſæ, etiam mater & ſoror, 106. b. Juramentum à *Sacerdotibus* exigi prohibetur, 107. b. *Sacerdotum* caſtimonia, 109. b. Cœlibatus, 111. b. Præclara Lex Caroli Magni de Obedientiâ *Sacerdotibus* exhibenda, 131. b. *Sacerdotes* portione ſuâ uti ſobriè debent, 162. a. *Sacerdos* hominum Laico non faciat, & quare, 469. b.

Sacramentarii verba Joannis, Capite VI. in alienum ſenſum detorquentes, refelluntur, 879 b. *Sacramentariorum* ſenſus parum obvius, 894. a *Sacramentariorum* argumentis reſpondetur contra verba inſtitutionis Euchariſtiæ, 895. b. *Sacramentariorum* ſophiſma, 807. b. 901. a. Diluuntur *Sacramentariorum* Objectiones deſumptæ ex S Juſtino, 904. b. Ex S. Irenæo, 906. b. 908. a Ex S. Cypriano, 909. a. Ex Euſebio, 911. a. Satisfit objecti oni petitæ ex hac loquendi formulâ, *dicitur & eſt*, 918. a. Adverſus *Sacramentariorum* cavillationes propugnatur Catholicus S Ephrem de Euchariſtiæ dogmate ſenſus, 915. a. b. Objectio *Sacramentariorum* ex S. Joanne Chryſoſtomo mutuata, exſufflatur, 925. a. b. Reſpondetur Objectionibus *Sacramentariorum* deſumptis ex S. Ambroſio, 929. b *& ſeq.* Ex S. Hieronymo, 932. B. *& ſeq.* Ex Sancto Auguſtino, 941. b. *& ſeq.* Ex S. Cyrillo, 953. a. b *& ſeq.*

Sacris rebus qui illudunt, excommunicatio inflicta, 256. b.

Saladina Decimæ, quare ſic dictæ & impoſitæ, 603. b.

Salegunſtadienſe Concilium à quo celebratum, 466. a. Hujus Concilii Summa, *ibid & ſeq.*

Salus. Eccleſiæ Lugdunenſis Sententia de divinâ *Salutis* hominum voluntate, 289. a. Deus vult omnes *ſalvos* fieri bonitate Creatoris, 289. b.

Samuel Marrochianus, quare ſic dictus, 503. a. Quo tempore ſcripſerit, ibid. *Samuelis* Opera, *ibid.*

Samonas, Gazenſis Epiſcopus, quo tempore floruerit, 504. a.

Sanctimonialium profeſſionis ætas, 144. a. Vid. *Moniales.*

Sanctius Major, Vaſconum Caſtellæque Rex, 640. b. Mauros laceſſit & debellat, ibid. *Sanctii* calamitates domeſticæ, *ibid.* Regina adulterii accuſata inſons declaratur. *ibid* Rex *Sanctius* Monaſticam Diſciplinam reſtituit, *ibid.* Leirenſibus Monachis poteſtatem creandi Pompelonenſem Epiſcopum confirmat, ibid. *Sanctii* Majoris obitus, *ibid.*

Sanctius II. Caſtellæ Rex, 642. a Civile bellum, ibid. *Sanctius* II. in ſuos iniquus, ibid. *Sanctii* II. avaritia, cupiditas, fortitudo. *ibid.*

Sanctius III. Caſtellæ Rex, 646. *Sanctii* III. dotes, nuptiæ & obitus, *ibid.*

Sanctius Craſſus, Hiſpaniæ Rex Regno pellitur, 204. b. Reſtituitur, ibid *Sanctii* mors infauſta, 205. a.

Sanctius III. Aragonum Rex, 642. b. Ditionem ſuam latè amplificat, *ibid.* Pompelonenſe Regnum Aragonio adjungit, 643. a *Sanctii* III. Regis ſanctitas, *ibid.*

Sanctius, Luſitaniæ Rex, 647. a. Ipſius de Mauris victoriæ, nuptiæ, liberi & obitus, *ibid.*

Sanctorum omnium Solemnitas, à quo inſtituta in Galliis, 7. a. *Sanctorum* Baſilicæ certis & legitimis diebus cum devotione adeundæ, 35. b.

Sandionyſiani Cœnobii Privilegium à Concilio Piſtenſi confirmatum, 147. b.

Saraceni. Navalis de *Saracenis* victoria, 10. a.

Saviniacenſis Abbatia à quo fundata, 384. b. Hujus Regula & propagatio, *ibid.*

Scottus (Joannes) Erigena, utrum Æthelingienſis in Angliâ Abbas fuerit, 359. b. Joannes *Scottus* Bedæ Diſcipulus & Alcuini ſocius non fuit, 360. a Nec Univerſitatis Pariſienſis Conditor, *ibid. & ſeq.* Utrum Joannes *Scottus* Martyr fuerit, 360. b. Joannes *Scottus* Libro de Corpore & Sanguine Domini Sacramentariorum hæreſim præformavit, 361. b. Hoc plurimum uſus eſt Berengarius, *ibid.* Hic Liber multis in Conciliis damnatur, 361. b. Joannis *Scotti* Liber de Prædeſtinatione erroribus ſcatens, 362. a. A quibus confutatus, 362. b. Quando & à quibus Conciliis damnatus, 363. a. Liber Joannis *Scotti* de Naturis, ab Eccleſiâ prohibitus, 363. b. Joannis *Scotti* errores, 38. b. *& ſeq* 362. b. & ſeq. Joannes *Scottus* in Gotteſcalchum ſcribit infelici exitu, 285. b. Joannes *Scottus* à Prudentio refellitur, *ibid.* Propoſitiones erroneas ex Libro Joannis *Scotti* exceptas confutat Florus Magiſter, 286. a.

Scriptura. Optima ratio interpretandi *Scripturam* ſacram 62. a. *Scriptura* ſacra ſecundùm ſenſum SS. Patrum exponenda, 93. a.

Scylitza (Joannes) Curopalates, Hiſtoricus, 403. b. An Joannem *Scylitzam* Cedrenus, an ipſe Cedrenum exſcripſerit, *ibid.*

Seminaria Clericorum, 135. a. *Seminaria* Clericorum imperata à Romana Synodo ſub Eugenio II. 4. b A Concilio Turonenſi III. 82. a.

Sempringhamenſis Ordo, 579. b.

Senonenſis Primatûs initia, progreſſus & interitus, 114. a. b. *& ſeq.* Utrum *Senonenſis* Primatus Privilegium perſonale fuerit, 115. a.

Senonenſi S. Columbæ Monaſterio Privilegium ab Epiſcopis & Regibus conceſſum. 148. a.

Sepultura in Eccleſiis nono ſæculo raræ, 63. a. Pro loco *Sepulturæ* nihil exigendum, 63. b. 76. a. 94. a. 107. b. 818. b. De *Sepulturâ* quaſi hæreditario jure non concedendum, 63. b. Qui in Eccleſiis *ſepeliendi*, 76. a. 78. b. 80. b. *Sepulturæ* locus non concedendus in Eccleſiâ quaſi hæreditario jure, 94. a. Eccleſiæ Germanicæ Diſciplina circa *Sepulturas*, 107. b. Jura *Sepulchralia* Parochiæ ſolvenda, licèt *Sepulturam* alibi quis elegerit, 466. a. 819. a. Exactiones pro *Sepulturis* vetitæ, 818. b. Gravis controverſia de *Sepulturis* inter Monachos & Canonicos, 631. a. b. Eligendæ in Monaſteriis & quibuſvis locis piis *Sepulturæ* libertatem, ratio monſtrat, autoritas confirmat, conſuetudo clamat, 632. a.

Sergius II. Pontifex Romanus, patria ejus, genus, virtutes, 9. a. *Sergius* II. primus Romanorum Pontificum nomen non mutavit, *ibid.* Ludovicum II. Lotharii Imperatoris filium Regem conſecrat, 9. b. Drogoni Metenſi Epiſcopo vices ſuas in Galliis & Germaniâ demandat, ibid. *Sergii* II. obitus, *ibid.*

Sergius III. in Sedem Apoſtolicam intruſus, 26. b. *Sergius* III. Formoſi Acta reſcindit, Ordinationes irritas dicit, ibid. *Sergii* III. mores improbi & obitus, 26. 27.

Sergius IV. Bucca Porci cognominatus, legitimis ſuffragiis Pontifex eligitur, 400. a. *Sergius* IV. nomen mutat, & quare, *ibid.* Utrum *Sergius* IV. fuerit Ordinis Benedictini Monachus, 401. a.

Sergius Manichæorum hæreſim renovat, 37 b. Quomodo à muliere deceptus hujus errores amplexatus eſt, *ibid.*

Serlo Saviniacenſis, humilitas ejus, pietas, & Scripta 532. b.

Sigebertus Gemblacenſis, Ord. Bened. Monachus, 514. b *Sigeberti* Opera præcipua, *ibid.*

Sigefridus Moguntinus Archiepiſcopus Schiſmaticus, 681. b.

Signorum duplex genus, 895. b.

Silvenſis Congregationis Conditor & propagator, 584. b.

Silveſter II. Pontifex Maximus, patria ejus, genus, parentes, profeſſio, 36. a. *Silveſter* II. à calumniâ vindicatur, *ibid. & ſeq.* Utrum fuerit Ordinis Benedictini Monachus, 36. b. Privilegium Stephano Ungarorum Regi à *Silveſtro* II. conceſſum, ibid. & ſeq *Silveſtri* II. obitus, 37. a. *Silveſtri* II. excellens ingenium & eruditio, *ibid.*

Simoniaca Beneficiorum pactiones & conventiones, 577. a *Simoniaca* hæreſis impugnatur, 70. a. *Simoniaca* hæreſis vitanda, 93. a. *Simoniacas* exactiones conſuetudo non excuſat, 818. b. Decreta contra *Simoniacos*,

Digitized by Google

cos, 404 b 410. b. 414. a. *Simoniaca* hæreſis damnata, 405. a. 411. a 441. b. Concilia adverſùs *Simoniacos* celebrata, 404. b. 405. a. b. & ſeq. *Simoniacus* miraculo ad criminis confeſſionem compulſus, 408. b. Ordinationes *Simoniacæ*, vel *Simoniacis* factæ, 431. b.

Smaragdus Cœnobii S. Michaëlis ad Moſam Abbas, 53. b. Opera ejus, *ibid.*

Solemniacenſi Monaſterio Privilegium à Synodo Sueſſionenſi III. conceſſum, 147. b. Marinus Papa idem Privilegium *Solemniacenſi* Cœnobio confirmat, 20. b. 147. b.

Spiritûs Sancti Proceſſio à Patre & Filio Scripturæ Sacræ teſtimoniis demonſtratur, 379. a. Dogma Catholicum de Proceſſione *Spiritus* S. à Filio Græci Patres confirmant, 379. b. *& ſeq.* Latinorum Patrum teſtimonia de *Spiritûs* S. Proceſſione à Patre & Filio, 384 a. b *& ſeq* Græcorum Schiſmaticorum Objectionibus reſpondetur, 386. a. b. Joannes Damaſcenus eorum errori non favit, 389. a. b. Utrum *Spiritus* S. corporalia ipſa verba in ore Prophetarum & Apoſtolorum extrinſecus formaverit, 51. a.

Stauratius Nicephori Imperatoris filius & Imperii conſors, ac ejus in Monaſterium ſeceſſio, 169. b.

Stephanus V. Pont. Max. 3 a. *Stephani* V. iter in Gallias, *ibid.* Ludovicum Pium Imperatorem, Stephanus ungit, *ibid.* Dubium *Stephani* V. Decretum, 3. b. *Stephani* V. Elogium, 3. a. *Stephani* V. obitus & miracula, 3. b.

Stephanus VI. Romanus præſul eligitur, 21. a. *Stephani* VI. ſanctimonia, *ibid.* Sermo *Stephani* VI. 21. a. Literis Baſilii Græcorum Imperatoris in Marinum & Hadrianum III. contumelioſis *Stephanus* VI. reſpondet, ibid. *Stephanus* VI. Concilium Wormatienſe celebrari jubet in cauſâ duorum Epiſcoporum de Eccleſiâ Bremenſi contendentium, 21. b.

Stephanus VII. primùm intruſus, dein accedente Eccleſiæ conſenſu, legitimus Pontifex, 23. a. *Stephani* VII. in Formoſum deceſſorem ſuum ſacrileg um & immane facinus, *ibid.* Error *Stephani* VII. converſationis fuit, non prædicationis, 23 b. *Stephani* VII. improbi mores, *ibid. &* 24. *Stephani* VII. infauſta mors. 24 b. *Stephani* VII. in Formoſum Acta à ſucceſſoribus reſciſſa, 25. a. b. *& ſeq.*

Stephanus VIII. Pontifex Maximus, virtutes ejus, 28. b.

Stephanus IX. Pontifex à Romanis electus, poſthabitis Cardinalium ſuffragiis, 29 a. Ludovici IV. Regis Chriſtianiſſ. jura tuetur, ibid. & ſeq. *Stephani* IX. pro Eccleſiaſticâ Diſciplinâ ſtudium, 409. a. Synodi à *Stephano* IX. celebratæ, ibid. *Stephani* IX. zelus contra Clericos incontinentes, 409. a. *Stephanus* IX. Eccleſiæ Græcæ cum Latinâ unionem procurare ſtudet, 409. b. *Stephani* IX. obitus, 29 b. *Stephanus* IX. poſt obitum miraculis clarus, *ibid.* S. *Stephani* Opera, 409. b.

Stephanus Æduenſis Epiſcopus, 518. b. Opera ejus & obitus, *ibid.*

Stephanus Tornacenſis, patria ejus, profeſſio, obſervantia regularis, 539. a. *Stephani* Tornacenſis vivendi ratio in Epiſcopatu, ibid. *Stephani* Tornacenſis Opera, 539. b. Inutiles Theologiæ Scholaſticæ Commentarios, & inextricabilem ſylvam Decretalium à Romano Pontifice ſuccidi optat *Stephanus* Tornacenſis, ibid. *Stephani* eruditionis fama, 539. b. *Stephani* Tornacenſis opinio minimè ſequenda, 540. a.

Stephanus Anglorum Rex, 654. a. Juramentum *Stephani* Regis cùm inauguratus eſt, ibid. *Stephani* Regis & Epiſcoporum diſſidium, 654. a. Gaufredi Comitis Andegavenſis bellum cum *Stephano* Rege, 654. b. Pax compoſita, 655. a. *Stephani* Regis obitus, *ibid.*

Stephanus Ungarorum Rex, pietas ejus, 36. b. Privilegia *Stephano* à Rom. Pont. conceſſa, *ibid. & ſeq.*

Stratioticus (Michaël) Imperator Orientis à Palatinis Spadonibus renuntiatur, 6 0. b *Stratioticus* regnandi imperitus, ibid. *Stratiotici* debellatio & abdicatio, *ibid*

Studiorum causâ diſpenſatio à reſidentiâ, 137. a.

Sueſſionenſis II. Synodus quando, à quo, & quare celebrata, 96. b. 308. a. Hujus Concilii Hiſtoria, *ibid. & ſeq.*

Sueſſionenſis III. Synodus, à quo & quare indicta, 310. a. b.

Sugerius Abbas, patria ejus, natales, 131. b. *Sugerii* Abbatis Elogium, *ibid.* Opera, 132. a.

S. *Suitberti* Canonizatio, 1. b. *& ſeq.*

Symbolum. Controverſia Cardinales inter & Gallicanos Præſules orta occaſione Fidei *Symboli* in Remenſi Synodo contra Gilberti Porretani errores editi, 806. a. b. *& ſeq* Non eſt privatarum Eccleſiarum *Symbolum* condere univerſæ Eccleſiæ proponendum, 806. a. Nova editio *Symboli* jus eſt Romani Pontificis non excluſo Concilio generali, 806. b.

Synodus univerſalis. Vid. *Concilium.*

T

Tanchelinus quis ſit, 480. b. *Tanchelini* errores, *ibid.* S Norbertus ad hæreſim *Tanchelini* extirpandam à Deo ſuſcitatus, 480 b.

Templarii. Ordo Militum *Templi*, quare ſic dictus, 592. b. Hujus Ordinis confirmatio, officia, *ibid.* Regula *Templariorum* in Collectionibus Conciliorum edita, poſt Concilium Trecenſe interpolâta videtur, 592. b. Ordinis *Templariorum* propagatio, 593. a.

Templorum ornatus ſuperfluus à S. Bernardo improbatus, 605. a.

Temporalia Regum, vid. *Reges.*

Teſtamenti veteris Sancti, utrum Chriſtiani fuerint, 51. a.

Teutberga, Lotharii Regis uxor, 315. a Divortium Lotharii cum *Teutbergâ*, & cauſa, ibid *Teutberga* falſis criminibus accuſata, innocens declaratur, *ibid.* Tres Synodi de Lotharii cum *Teutbergâ* divortio, *ibid. & ſeq.* Variæ variorum eâ de re Sententiæ, 315. b. & ſeq *Teutberga* de repudio ſuo Nicolaum I. Pontificem Maximum appellat. 319. a. Synodus Metenſis in cauſâ divortii Lotharii & *Teutbergæ* à Nicolao I. indicta, & celebrata, 330. a. b. & ſeq. *Teutberga* ceu legitima conjux à Lothario recepta, 333. b. *Teutberga* tædio victa contra ſeipſam ſcribit, 334. a Ipſam arguit & ad conſtantiam hortatur Nicolaus I. *ibid.* Nicolai I. ad Carolum-Calvum & ad Ludovicum Germaniæ Regem Epiſtola de *Teutbergæ* negotio, 335. a. Hadriani II. geſta in cauſâ *Teutbergæ*, 336. a. b *& ſeq.*

Teutonicorum Ordo Beatæ Mariæ, Hoſpitalis ſimul & Equeſtris, Ordinis Templariorum ſœtus, 593. a. Quare ſic dictus, *ibid.*

Theganus Trevirenſis Chorepiſcopus, 47. a. *Thegani* ſtylus, *ibid.* Opera, 47. a.

Ad *Theodonis-villam* Synodus, quo convocante & Præſide celebrata, 92. a. Canonum Summa, *ibid.*

Theodora Auguſta, pietas ejus & magnanimitas, 173. a. Ingenioſum reſponſum, 172. b. Bardæ fratris in *Theodoram* calumniæ, 237. a. *Theodora* exilium & obitus, 173. a. 177. a.

Theodorus II. Papa, 25. a. *Theodorus* memoriam Formoſi vindicat, Actâque confirmat, *ibid.*

Theodorus Abucara, Cariæ Archiepiſcopus, 67. a. Photii Partibus adhæret primùm, dein à Photio deficit, ibid. *Theodori* Elogium & Opera, 67. a.

Theodorus Studita, ſacrarum imaginum cultum propugnat, 43. a. S. *Theodor.* Studitæ varia pro Fide & Diſciplinâ Eccleſiæ certamina, *ibid.* S. *Theodori* Studitæ Opera, 43. b.

Theodulphus, patria ejus. 41. b. *Theodulphi* obitus, 41. a. *Theodulphus* à calumniis vindicatur, 41. b. &. ſeq. *Theodulphi* Opera, 42. a. b.

Theologalis Præbendæ inſtitutio. 832. a.

Theopaſchitarum hæreſis, eorum errores, & à quibus damnati, 38. b.

Theophilactus, Acridæ Archiepiſcopus, & Bulgariæ Primas, 503. b. *Theophilacti* ætas, eruditio, *ibid.* Opera, 504. b.

Theophilus Michaëli Balbo patri & Imperatori ſuccedit, 171. a. Varia *Theophili* vario exitu bella, ibid. *Theophili* nuptiæ, 171. b. *Theophili* virtutes domeſticæ & civiles, ibid. *Theophili* nævi & obitus, 171. a. b.

Theorianus, eruditio ejus & Opera, 556. a.

S. *Thomas* Aquinas, à calumniâ Albertini vindicatur, 930. b.

S. *Thomas* Cantuarienſis, patria ejus, parentes 536. b. Fortuna & pietas, 833. a. Angliæ Cancellarius ab Henrico II. Rege creatus, dein Cantuarienſis Archiepiſcopus, 536. b. S. *Thomæ* Cantuarienſis Elogium, 536. a. 837. a. S. *Thomæ* Cantuarienſis Epiſtolæ, 537. a. Quæ cauſæ S. *Thomam* cum Rege Angliæ Henrico II. commiſerunt, 833. b. *& ſeq.* Utrum una ex illis cauſis fuerit Jus Regaliæ, quod S. *Thomas* Cantuarienſis ad exilium & martyrium uſque propugnaverit, 831. a. b. S. *Thomas* Diſciplinæ & Juriſdictionis Eccleſiaſticæ vindex acerrimus, 834. a. b. *& ſeq.* 837. S. *Thomam* & cæteros Epiſcopos

manis

Digitized by Google

minis frangere Henricus tentat, 837 b. S. *Thomas* Cantuarienſis Alexandrum III Pont. Max. de ſuis anguſtiis & de tempeſtate Eccleſiæ Anglicanæ imminente certiorem facit, 838 a. S. *Thomam* Præſules Aulici malèfidis conſiliis ad prodendam Eccleſiæ cauſam hortantur, *ibid.* S *Thomas* Anglicani Cleri precibus flexus, Regias Conſuetudines ſe obſervaturum promittit, ac jurejurando confirmat, 838. b. Conſuetudines illæ quæ ſint, 839. a. b. S *Thomas* de Regiarum Conſuetudinum jurata obſervatione pœnitentiam agit 840. a. Utrum Abſolutio ab Alexandro III. per Litteras *Thomæ* Cantuarienſi Archiepiſcopo data, ſit Sacramentalis, *ibid.* S. *Thomæ* Cantuarienſi non licuit hoc in negotio œconomiâ & diſſimulatione uti, 840. a. Generalis Conventus Epiſcoporum Northamtonæ contra S. *Thomam* Cantuarienſem, 841. b. S. *Thomas* ad Sedem Apoſtolicam appellat, 842. a. S. *Thomas* à Ludovico VII. Rege Chriſtianiſſ. honorificè ſuſcipitur, *ibid.* & *ſeq.* S. *Thomæ* Appellatio ab Alexandro III. recipitur, 842. b. Legatio Regis Anglorum contra S. *Thomam*, ibid. S. *Thomas* coram Summo Pontifice perorat, ſeque abdicare vult Archiepiſcopatu, 843. a. Prohibitio Appellationum ad Sedem Apoſtolicam à S. *Thomâ*, ſalvo officio fieri ac diſſimulari non potuit, *ibid* S. *Thomas* Monachis Pontiniaci à Summo Pontifice commendatus, 844 a. S. *Thomas* Epiſtolam commonitoriam ſcribit ad Regem Angliæ, *ibid* S. *Thomæ* Epiſtola ad Herefordenſem epiſcopum, 844. b. S. *Thomæ* Literæ ad Regem Anglorum vehementes, 845. b. S. *Thomas* Apoſtolicâ Legatione per Angliam ornatus, 846. a. S. *Thomas* Conſuetudines Anglicanas Sedis Apoſtolicæ autoritate damnat, *ibid.* Alexander III. S. *Thomæ* ſententiam confirmat, 846. b. Londonienſem Epiſcopum S. *Thomas* excommunicat, 848. a. Rex Anglorum S. *Thomam* Pontiniaco ejici curat, *ibid.* Ludovicus Rex S. *Thomam* honorificè iterum recipit & fovet, 848 a. Alexander III. Legatos mittit in Angliam ad pacem inter S. *Thomam* componendam, 848. b. Alexander III. rogat Regem Francorum, ut Apoſtolicâ per Gallias Legatione S. *Thomam* ornari conſentiat, *ibid.* Regis Chriſtianiſſimi Ludovici VII. ſtudium in S. *Thomam* & fervor pro ejus cauſa, 849. a. Literæ Legatorum Apoſtolicorum ad S. *Thomam*, ibid. S. *Thomas* Willelmum Papienſem, Legatorum alterum Judicem recuſat, 849. b. Legatorum collatio cum S *Thomâ*, ibid. Legati S. *Thomæ* prohibent ne cenſuras in Regem aut Regnum ferat, 850. a. S. *Thomas* datis ad Cardinales Literis, de ſuſpenſione Autoritatis ſuæ conqueritur, 850. b. Cardinalis Papienſis excommunicatos à S. *Thoma* jubet abſolvi, *ibid.* Ludovicus VII. ſe pacis ſequeſtrem inter S. *Thomam* & Anglorum Regem interponit, 851. a. Formulam, *ſalvâ Dignitate Regni*, Legati Apoſtolici & S. *Thomas* Cantuarienſis rejiciunt, 852. a. S. *Thomas* Cantuarienſis Curiæ Regis Chriſtianiſſimi aut Eccleſiæ Gallicanæ judicio cauſam ſuam ſe lubenter commiſſurum reſpondet, 852. b. S. *Thomæ* Cantuarienſis cautio delicatior, *ibid.* Rex & Eccleſia Gallicana cauſam Eccleſiaſticæ libertatis & S. *Thomæ* Cantuarienſis pro virili tuentur, 854. a. Jura S. *Thomæ* Cantuarienſis Archiepiſcopi violata, 855. b. Romanum Pontificem & *Thomam* Archiepiſcopum Cantuarienſem Rex Anglorum Subditos abjurare cogit. *ibid* S. *Thomæ* cura de lapſis 856. a. Pax inter S. *Thomam* Cantuarienſem & Angliæ Regem inita, 856. b. Geſta S. *Thomæ* pro Eccleſiæ cauſâ, *ibid.* S. *Thomæ* martyrium, 857 a. S *Thomas* Cantuarienſis à calumniâ vindicatur, *ibid.* Henricus II. Rex Angliæ à cæde S *Thomæ* Cantuarienſis abſolvitur, 858. a. S. *Thomas* miraculis clarus, 858. b. S. *Thomæ* Cantuarienſis invocatio. *ibid.*

Ticinenſe Concilium quando celebratum, 95. b. Canonum Synopſis, *ibid* & *ſeq.*

Ticinenſis II. Synodus & Capitula in ea condita, 104. a.

Tironenſis Congregatio, à quibus & quando condita, 584. b.

Titulus Ordinandorum, 474. a.

Titulus Clericalis, quando & quare inſtitutus, 473. a. Clericos abſque *Titulo* ordinare nefas, *ibid.* Manſio Presbyterorum in *Titulo* ad quem ſunt ordinati, 81. b. 484. a. 828. a. Prima patrimonialis *Tituli* mentio, 828. a.

Toletanus Primatus à quo inſtitutus, & quare 550. b. Tarraconenſis Archiepiſcopi adversùs *Toletanum* Primatum querelæ, *ibid.* Urbanus II. *Toletanum* Archiepiſcopum totius Hiſpaniæ Primatem conſtituit, ſalvis Metropolitanorum juribus, 551. a. Quâ ratione crevit Archiepiſcopi *Toletani* Autoritas, 551. b.

Toletani Archiepiſcopi Primatus in cæteros Hiſpaniæ Epiſcopos confirmatus, 442. a. 453. b.

Toloſani Concilii celebratio, Præſes, Epiſcoporum numerus, & Decreta, 470. a. b.

Tonitrua. Inſulſa vulgi opinio de *Tonitruis* à Magis & Sortilegis excitatis, 50. b. *Tonitrua* opus Dei ſunt, non hominis, *ibid.*

Tornacenſis Epiſcopatus ab Eugenio III. erectus, 556. b.

Tranſubſtantiatio. Panis in Corpus Chriſti per verbum Dei *tranſelementatio*, 916. b. & *ſeq.* Eccleſiæ Græcæ cum Latinâ conſenſus in dogmate *Tranſubſtantiationis*, 891. b. *Tranſubſtantiatio* demonſtratur ex Chriſti verbis, 895. a. *Tranſubſtantiationis* fides exemplis miraculorum aliorum confirmatur, 918. a.

Trecenſis II. Synodus, 104. b. & *ſeq.* Acta Concilii *Trecenſis* II. 105. a.

Treuga. Decreta Lateranenſis II. Concilii de *Treuga*, 713. a.

Triburienſe Concilium quando, & quo Præſide celebratum, 107. a. Præcipuorum Canonum ſumma, *ibid.* & *ſeq.*

S *Trinitatis* Perſonæ tres, quo ſenſu tres res dici poſſint vel non poſſint, 478. b.

Troſleiana Synodi, & Canones, 109 a.

Tullenſe Concilium apud Saponarias, 98. a. Cur & quando celebratum, 98. a. Summa Canonum, *ibid.*

Tullenſis II Synodus apud Tuſiacum, 100. b. Canones in eâ conditi, *ibid.* Utrum Diploma in gratiam Eccleſiæ S. Martini Turonenſis editum ſit in *Tullenſi* Synodo, 101. a.

Turonenſe Concilium ab Alexandro III. celebratum, 455. a Canonum Summa, *ibid.*

Turonenſe Concilium adversùs Berengarium celebratum, 670 a. b.

Turonenſis Eccleſia. Vid. S. *Martinus* Turonenſis. Eccleſiæ *Turonenſis* jura adversùs Dolenſem Epiſcopum, 458. b.

Tzimiſces (Joannes) Nicephori Phocæ cæde Imperium adipiſcitur, 172 b. 175 a. Joannes *Tzimiſces* pœnitentiam à Patriarcha Conſtantinop. impoſitam ſuſcipit, 175. a. Joannis *Tzimiſcis* præclaræ dotes, *ibid.* Joannis *Tzimiſcis* in Virginem Deiparam pietas, *ibid.*

V

Valfredus & ejus errores, 39. a.

Valentinum III Concilium, quando, cur, & quibus Præſidibus celebratum, 97. a.

Valentinus Eugenio II. Pont. Max. ſubſtituitur, 6. b. Egregiæ *Valentini* dotes, *ibid.*

Vallis-Umbroſa Congregationis origo & propagatio, 583. a.

Venatorum vitia, 45. a. b.

Veremundus Legionis Rex, *Podagricus* dictus, 105. a. bellum Mauricum, ibid. *Veremundi* Regis ſanctum Edictum, & obitus, 205. b.

Veremundus III. Legionenſis Rex, 640. a. *Veremundi* III. optima adminiſtratio, *ibid.* Bella cum Sanctio Vaſconum Rege, 640. a. b. *Veremundi* III. obitus, 640. b.

Vernenſis II. Synodus, quando congregata, 91. b.

Vezeliacenſis Monaſterii Immunitas, 196. b.

Victor II. Summus Pontifex eligitur, 408. a. *Victoris* II. dotes, *ibid* Concilia à *Victore* II. indicta & celebrata, 408. a. b. *Victor* II. miraculo duplici à veneno ipſi propinato liberatus, 408. b. Petri Damiani gravis in *Victorem* II. Epiſtola, *ibid.*

Victoris III. patria, genus, electio & coronatio, 427. a. *Victor* III. à calumniâ vindicatur, 427. a. b. 429. b. Victor III. Hugonem Lugdunenſem Archiepiſcopum, & Richardum Maſſilienſem Abbatem à Communione ſuſpendit, 429. a. *Victoris* III. expeditio contra Saracenos, ibid *Victoris* III. morbus & deſignatio ſucceſſoris, 429. b. Ejus ſanctitas, *ibid.* Concilia à *Victore* III. celebrata, *ibid.*

S. *Victoris* Pariſienſis Abbatia, à quo dotata, 580. b. Plurimarum aliarum parens & caput, *ibid.*

Viennenſis Concilii celebratio & Canones, 107. a.

Viennenſis Primatûs antiquitas, honores & prærogativæ, 550 a. Primatus in ſeptem Provincias Archiepiſcopo *Viennenſi* à Callisto II. collatus, *ibid.* Utrum Calliſti Decretum vim aliquam obtinuerit, 550. b.

Vindocinenſis Abbatia Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecta,

jecta, 596. a. *Vindocinenſes* Abbates titulo S. Priſcæ Cardinales, 599. a.
Virgines. Ætas Profeſſionis & conſecrationis *Virginum*, 144. a.
Ultrajectinum Conciliabulum, 706. b.
Univerſalis Eccleſiæ Titulus, Conſtantinopolitanæ negatus, 401. b.
Urbanus II. Romanus Pontifex levatur, 430. a. *Urbanus* II. Primatum Archiepiſcopo Toletano in cæteras Hiſpaniarum Eccleſias confert, *ibid. & ſeq.* Henrici Imperatoris excommunicationem aggravat, 430. b. Yvonem Carnotenſem Epiſcopum Romæ conſecrat, ibid. *Urbani* II. de inceſtis Philippi I. Francorum Regis nuptiis querulæ ad Gallicanos Præſules Literæ, 626. a. *Urbanus* II. Philippum Sacris interdicit, niſi Bertradam dimittat, *ibid.* Philippum excommunicat, 627. a. Utrum *Urbanus* II. ipſum Regno privaverit, 626. b. 627. a. Vid. *Philippus* I. Privilegium quod Rogerio Siciliæ, Calabriæ & Apuliæ Duci conceſſiſſe fertur *Urbanus* II. 430. b. Concilia ab *Urbano* II. celebrata, 431. a. b. *& ſeq.* Diſpenſationes ſummâ cum cautione concedit *Urbanus* II. 431. b. Dubia Privilegia Eccleſiæ S. Martini Turonenſis, nomine *Urbani* II. inſcripta, 434. a. b. & ſeq. *Urbani* II. Obitus, ſanctitas & Elogium, 436. a. Cardinales meritiſſimi ab *Urbano* II. creati, 436. b. 437. a.
Urbani III. ad Pontificatum aſſumptio, 460. a. *Urbani* III. cum Frederico Imperatore diſſidium, *ibid.* Hujus initia, cauſa & progreſſus, *ibid.* Quâ ratione in illo diſſidio ſe geſſerint Germaniæ Epiſcopi, 460. b. *Urbani* III. obitus, 461. a.
Urraca Caſtellæ Regina, 643. b. *Urracæ* nuptiæ, ibid. *Urracæ* furtivi amores, *ibid.* Regnum Alphonſo ejus filio, cedere cogitur, *ibid.*
Uſuardus, Monachus S. Germani Pariſienſis, quo tempore floruerit, 60. b. *Uſuardi* Martyrologio Romana diu uſa eſt Eccleſia, 60. a. Cui ſuum Martyrologium *Uſuardus* nuncupaverit, 60. a. b.
Uſura divinis & humanis Legibus damnatæ, 783. b. *& ſeq.* 833. b. *Uſurariorum* pœnæ, ibid. *Uſurarum* reſtitutio neceſſaria ad ſalutem, 96. b. 833. b.
Uxor. Utrum ab *uxoribus* prægnantibus, & cùm ſolita ſexui patiuntur, abſtinendum, 45. a. 46. a.

X

Xenodochiorum cura Epiſcopis demandata, 96. a.

Y

Yvo, Carnotenſis Epiſcopus, quando, & à quo conſecratus, 515. a. *Yvonis* Elogium, ibid. *Yvonis* Carnotenſis Opera, 515. b.

Z

Zacharias Chryſopolitanus, & Monoteſſaron ab ipſo editum, 534. a.
Zacharias Nicolai I. Legatus, à Photio Conſtantinop. intruſo, corrumpitur, 238. 239. & ſeq. *Zacharias* prævaricationem confeſſus, deponitur, 241. b.
Zonaras (Joannes) virtutes ejus & opera vera, vel ſuppoſita, 517. a.

W

Vvalafridus, Abbas Augiæ Divitis, 58. a. b. *Vvalafridi* Elogium, 58. b. Opera, *ibid.* Utrum *Vvalafridus* Auctor ſit Gloſſæ ordinariæ, 59. a. An *Vvalafridus* Augiæ-Abbas à Strabone Monacho Fuldenſi diſtinguendus, *ibid.*
Vvaldenſes. De Sectæ Autore & nominibus, 490. a. *Vvaldenſium* errores contra Euchariſtiam, 490. b. Contra Sacramenta, 491. a. b. Circa cætera dogmata & conſuetudines Eccleſiæ, 492. b. & ſeq. *Vvaldenſes* in varias Sectas diviſi, 494. a. *Vvaldenſes* puri de Deo & Chriſto rectè ſenſerunt, & matrimonium bonum eſſe, 495. b. Diſciplina & mores *Vvaldenſium*, 496. a. b. *& ſeq.* *Vvaldenſes* ſectam ſuam à Romano Pontifice petierunt approbari, 497. a. Cauſæ cur plures Catholici ad ſectam *Vvaldenſium* deficerent, *ibid.* Tranſlatio Veteris & Novi Teſtamenti in linguam vulgarem à *Vvaldenſibus* facta, 497. b. *Vvaldenſium* damnatio, 497. b. 498. a. b. *& ſeq.* 500. a. b. Pœnæ temporales à Principibus in *Vvaldenſes* conſtitutæ, 499. b. *Vvaldenſes* à quibus impugnati, ibid. & ſeq. *Vvaldenſium* Bohemorum poſtrema Confeſſio, & Lutheri, Calvini, aliorúmque Hæreticorum de illa judicium, 500. a. b.
Vvalterius Aurelianenſis Epiſcopus, 65. a. Capitula à *Vvalterio* condita, *ibid.* Nativitas B. Mariæ *Vvalterio* inſtituente, celebrari cœpta, 65. a.
Vvandalbertus, Diaconus & Monachus, & Opera ejus 50. a.
Vvicelianæ hæreſis in quo poſita ſit, & à quibus damnata, 715. a. b. *& ſeq.*
Vvenilo Senonenſis Archiepiſcopus, violatæ fidei à Rege in Concilio Tullenſi accuſatus, 98. a. Variæ accuſationis capita adversùs *Vvenilonem* propoſita, *ibid. & ſeq.*
Vvibertus Vitæ S. Leonis IX. Romani Pontificis, Scriptor, 501. b.
Vvillelmus I. Anglorum Rex, & Normannorum Dux, 649. b. Anglia à *Vvillelmo* Normanniæ Duce ſubacta, *ibid.* Qui tunc Anglorum & Normannorum mores, *ibid.* Rex *Vvillelmus* uſus Eccleſiaſticæ libertati ac juriſdictioni incommodos introducit, 650. a. Monaſteria ſub *Vvillelmi* Principatu in Angliâ & Normanniâ condita, *ibid. & ſeq.* Angliæ deſcriptio juſſu *Vvillelmi* Regis facta, 650. b. *Vvillelmi* Regis obitus, *ibid.* Virtutes & vitia, *ibid.*
Vvillelmus II. Anglorum Rex, 651. a. Civile bellum diſſipatum, ibid. *Vvillelmi* II. cupiditas Eccleſiis incommoda, 651. b. *Vvillelmus* II. apud S. Anſelmum peccata deponit, quem deſignat Archiepiſcopum Cantuarienſem, ibid. *Vvillelmus* II. S. Anſelmo infenſus, & quare, 652. a. *Vvillelmus* II. S. Anſelmum in gratiam recipit. 652. b. Nova diſſenſio Regem inter & Sanctum Archipræſulem, 653. a. *Vvillelmus* II. Angliæ Rex, Inveſtituras ſemper ſervavit, 734. a. Querelæ ad Urbanum II. delatæ de *Vvillelmo* II. Anglorum Rege, 734. b.
Vvillelmus, Syrus, Elogium ejus & Opera, 537. b.
Vvitikindus, Benedictinus Monachus, 77. a. *Vvitikindi* Scripta, 77. b.
Vvormatienſe Conciliabulum adversùs Gregorium VII. ab Henrico III. congregatum, 680. b.
Vvormatienſis Synodus & Canones in eâ conditi, 202. b.
Vvulfadi, aliorumque Clericorum ab Ebbone Remenſi Archiepiſcopo ordinatorum cauſa, cum Hincmaro ejus ſucceſſore, 302. b. & ſeq. *Vvulfadum* & Conclericos ſuſpendit Hincmarus Ebbonis ſucceſſor, 308. a. Eorum cauſa ad Synodum Sueſſionenſem II. delata, *ibid.* Clericorum defenſio malam in partem accepta, 308. b. Nicolaus I. Synodum III. Sueſſionenſem indicit pro *Vvulfadi* & ſociorum reſtitutione, 310. a. Quatuor Schedulæ ab Hincmaro Synodo oblatæ contra *Vvulfadum* & Conclericos, ibid. *Vvulfadi* & Sociorum reſtitutionem Romano Pontifici reſervant Gallicani Præſules, 311. a. Concilium Trecenſe in cauſâ *Vvulfadi* & Sociorum, juſſu Nicolai I. celebratum, 313. b. *Vvulfadus* Bituricenſis Archiepiſcopus creatus, ibid. *Vvulfadi* & Sociorum reſtitutio ab Hadriano II. Nicolai I. ſucceſſore confirmata, *ibid.*

Explicit Index Alphabeticus.

A01 1469644

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google